image
not
available

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLIX
H
87
NAPOLI

I.
H
60.

L.
H.
84.

Digitized by Google

~~xx A. 19~~

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA
SANCTORUM
OCTOBRIS
TOMUS QUARTUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

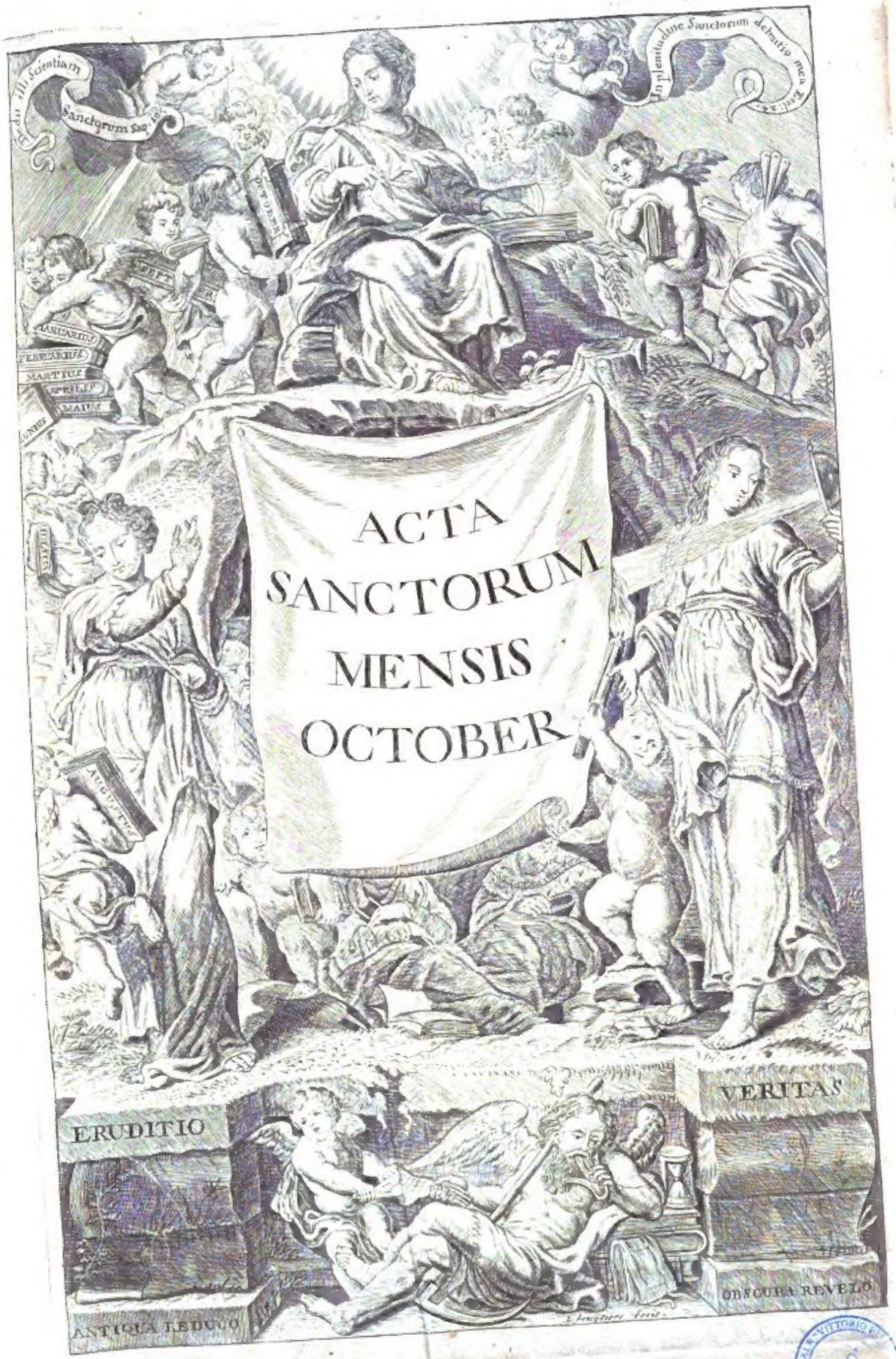

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA
SANCTORUM
OCTOBRIS

Ex Latinis & Græcis, aliarumque gentium Monumentis, ſervatâ primigeniâ veterum Scriptorum phraſi,

COLLECTA, DIGESTA,

Commentariiſque & Obſervationibus

ILLUSTRATA

A

CONSTANTINO SUYSKENO P. M.
CORNELIO BYEO,
JACOBO BUEO,
JOSEPHO GHESQUIERO,
IGNATIO HUBENO,

PRESBYTERIS THEOLOGIS.

TOMUS IV.

Quo dies octavus & nonus continentur.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

BRUXELLIS,
TYPIS REGIIS.

MDCCLXXX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MAXIMILIANVS REGIVS HVNG. ET BOH. PRINCEPS, ARCHIDVX AVSTRIAE,
DVX BVRGVND. LOTHARING. ETC. MAGNI MAGISTERII IN PRVSSIA ADMINISTRATOR,
MILITIAE ORDINIS TEVTONICI PER GERMANIAM ET PARTES TRANSMARINAS
MAGNVS MAGISTER, COLONIENSIS ET MONASTERIENSIS COADIVTOR.
COMES HABSPVRGI, TYROLIS ETC. DOMINVS IN FREVDENTHAL ET EVLENBERG.

Digitized by Google

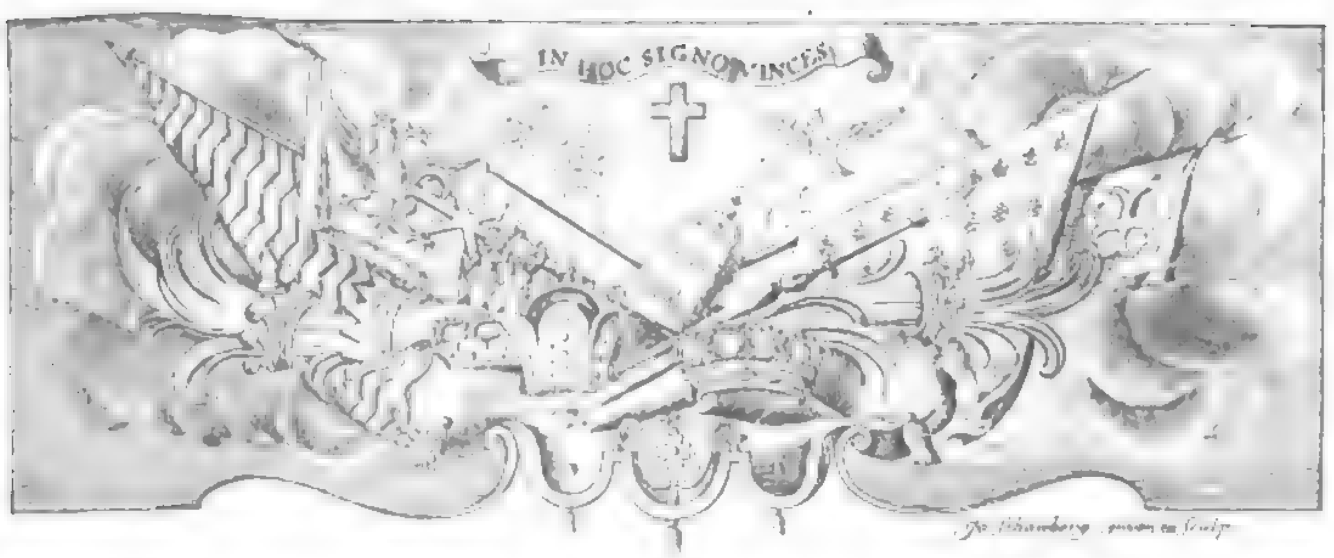

MAXIMILIANO

REGIO HUNGARIÆ ET BOHEMIÆ PRINCIPI,

ARCHIDUCI AUSTRIÆ,

DUCI BURGUNDIÆ, LOTHARINGIÆ ETC,
MAGNI MAGISTERII IN PRUSSIA ADMINISTRATORI,
MILITIÆ ORDINIS TEUTONICI
PER GERMANIAM ET PARTES TRANSMARINAS

MAGNO MAGISTRO,

COLONIENSI ET MONASTERIENSI

COADJUTORI,

COMITI HABSPURGI, TYROLIS ETC,
DOMINO IN FREUDENTHAL ET EULENBERG.

ANnus jam, SERENISSIME ARCHIDUX, ſupra ſeptuageſimum volvebatur octavus, ex quo Bollandianum Opus, Auguſtiſſimæ Domûs Tuæ patrocinio ac Regiâ prorſus munificentiâ ſuffultum, auſpicatiſſimè procedebat; jam ultima anni ſacri pars trimeſtris felicibus auſpiciis Auguſtiſſimæ

Matris

Digitized by Google

Matris Tuæ, Magnæ MARIÆ TERESIÆ, Romanorum Imperatricis, Hungariæ & Bohemiæ Reginæ, Dominæ noſtræ verè Clementiſſimæ ac Fautricis perpetuæ proſpero in curſu erat; jam triginta omnino non exiguæ molis volumina Cæſareæ Domûs Principibus, quorum etiam immortalia nomina, tomis ſingulis præfixa, incredibile Operi contulerant ornamentum, fuerant dedicata; cùm eruditi ferè omnes non modò, ne inopinato totique orbi notiſſimo caſu lucubrationum noſtrarum filum interrumperetur, ſed & planè præcideretur, vehementer extimeſcere cœperunt. At verò, quibus perpetua Auſtriacæ Domûs in Deum pietas & in Cœlites univerſos ſtudium perenne magis erant perſpecta, meliora de Sanctorum Actis augurabantur. Hi nimirum animo volvebant, quàm munificam ac penè profuſam religioſiſſima Parens Tua Operis noſtri Patronam atque Matrem per tot annorum ſeriem Seſe exhibuiſſet; quàm ardentibus Ei ſemper in votis fuiſſet, Supremi Numinis cultum omniumque Sanctorum venerationem quaquaverſum diffundere, diffuſum tueri ac ſartum tectumque pro viribus conſervare. Noverant præterea, PRINCEPS REGIE, quot quantiſque muneribus Eadem Mater Tua ad promovenda Suis in regnis provinciiſque ſacrarum præſertim ſcientiarum ſtudia eruditorum animos pellexiſſet ſemper atque accendiſſet. Neque eos ſpes tantis nixa præſidiis ullatenus fefellit. Ecce enim, faventibus Superis, omnibus ſecundùm Deum propitiis Cœlitibus, patrocinium opemque MARIA TERESIA, Reginâ verè

Digitized by Google

verè Apoſtolicâ, ultrò conferente, Sanctorum Acta reſpirant, ac quinquageſimus vaſtiſſimi Operis tomus munificentiſſimæ Matris Tuæ ſubſidio prodit in lucem. Tantò porrò hoc nobis accidit jucundius, quantò præclariùs nobiſcum actum arbitramur, quòd ex Regio Illius nutu noviſſimum hunc vigiliarum noſtrarum fructum atque Operis noſtri, Ejuſdem beneficio veluti reviviſcentis, fœtum ad Tuos, SERENISSIME PRINCEPS, pedes, quâ par eſt, veneratione liceat deponere. Et verò quotuſquiſque edicat, quantus inde lucubrationibus noſtris ſplendor, quantum univerſo Bollandiano Operi acceſſurum ſit ornamentum? Jam Cæſarum, Proavorum Tuorum, Leopoldi Magni, Joſephi I; jam Avi Tui Caroli VI ſemper Auguſti; jam Auguſtiſſimorum Parentum Tuorum Franciſci Imperatoris ac MARIÆ TERESIÆ, feliciter divino munere imperantis; jam denique Sereniſſimorum Fratrum Sororumque Tuarum omnium nominibus, in ſecula perennaturis, Sanctorum Acta decorata videbantur. Unus è numeroſa fœcundiſſimæ Domûs progenie, PRINCEPS, deſiderabare, à quo eadem Acta indelebile nomen eſſent mutuatura. Suſcipe igitur noſtrum hoc, immò Matris Tuæ munus eo favore, quo Auſtriaci Sanguinis Principes ſolent omnia; eâ vultûs ſerenitate, quam, dum nuper Belgii noſtri provincias perluſtrabas, urbes, oppida, loca quævis ſummis laudibus extulerunt. Neque ulli dubitamus, quin à Serenitate Tua, quam ſibi & Ordo Teutonicus Supremum Magiſtrum, & Colonienſis ac Monaſterienſis Præſul Adjutorem dignißimum

Digitized by Google

gniſſimum obtigiſſe meritò lætantur, ſummâ ſit benevolentiâ ſuſcipiendum, quòd Cæſareæ ſtirpis Archiduces clientum ſuorum vota tantò ſuſcipere conſueverunt benigniùs, quantò ad altiora pro meritis faſtigia evehuntur. Quo beneficio nobis immerentibus præſtito, numquam Deum Ter Optimum Maximum enixè deprecari ceſſabimus, ut Te cum Auguſtiſſima Parente, cujus ſingulari munificentiâ noſtrum hoc Opus vigori priſtino eſt reſtitutum, cum Invictiſſimo Romani Imperii Capite Joſepho II, cumque aliis Sereniſſimis Fratribus ac Sororibus Tuis ſalvum diu atque incolumem ſervare dignetur.

PRINCEPS REGIE

SERENITATIS TUÆ

Devotiſſimi Clientes

CORNELIUS BYEUS
JACOBUS BUEUS
IGNATIUS HUBENUS

Digitized by Google

P. CONSTANTINUS SUYSKENUS S. I.
OBIIT XXVIII IUNII ANNO MDCCLXXI ÆTATIS LVII
Suyskenum eripuit terris mors invida: numquam
Undenos rapiet, quîs dedit Acta, tomos.

by Google

ELOGIUM

REVERENDI PATRIS

CONSTANTINI SUYSKENI

HAGIOGRAPHI SOCIETATIS JESU, TOY MAKAPITOY,

Auctore Ignatio Hubeno presbytero.

CAPUT I.

Suyskeni natales, ſtudia in ſeculo, ingreſſus in Societatem & quæ in ea geſſerit, donec illuſtrandis SS. Actis applicaretur.

Sublatus è vivis anno 1771 P. Suyskenus,

ANnorum jam omnino ſeptem ſupra quinquaginta effluxerat ſpatium, ex quo profeſtus SS. Apoſtolorum Petri & Pauli dies ſummo Bollandianos Patres affecerat dolore, dum laborioſiſſimum vaſtiſſimi Operis promotorem, R. P. Danielem Papebrochium, non ſine eruditorum omnium luctu è vivis eripuit, cùm eâdem planè luce anno à Virgineo partu MDCCLXXI inter mortales eſſe deſiit P. Conſtantinus Suyskenus, Bollandiani Muſei à decennio ſenior. Ea porrò Viri hujus de Actis SS., atque adeo de republica litteraria univerſa ſunt merita, ut, licet à me dignis ſatis laudibus efferenda non ſperem, omninò tamen illa tacitus præterire ſi velim, non ingrati modò animi vitio laborare, ſed & Majorum noſtrorum morem inſtitutumque videar infregiſſe. Etenim illis jam à ſeculo & ultrà nihil fuit ſolennius, quàm deceſſoribus ſuis, poſteaquam ad æterna ſacrorum laborum præmia commigrârant, non exquiſito fucatovè verborum ornatu, ſed veraci rerum ab eis rectè geſtarum enarratione parentare; neque id adeò, ut cæleſtibus ſedibus receptos (uti fas eſt ſperare) ac proin humanarum laudum minimè indigos altiùs eveherent, quàm ut tantorum virorum exempla legentium animos incenderent acriùs, & ad eorum imitationem vehementiùs impellerent. Patri igitur Conſtantino parentemus & nos. Ne verò, lector benevole, ipſo te in limine pluribus detineam, quæcumque hoc elogio comprehenſurus ſum, compendio accipe. Primum quidem Suyskeni natales, ſtudia, & præclarè in Societate geſta, donec Bollandiano Operi admoveretur, exponam; tum quos propagandæ Sanctorum gloriæ labores impenderit; ac demum, quibus potiſſimùm ad mortem uſque virtutibus effulſerit, ſcriptione, quâ potero, breviſſimâ, quòd lectoribus parere tædium prolixitas ſoleat, complectar. Itaque rem ipſam aggrediamur.

natus eſt anno 1714 Sylvæ Ducis; è politioribus litteris Ruræmundæ

2 Sylva-Ducis, plurimorum illuſtrium virorum natalibus inclyta, & epiſcopali ſede ad medium ferè elapſi ſeculi, quo Batavorum poteſtati ſubjecta eſt, celebris Brabantiæ civitas, ad Domnelam & Aam fluvios ſita, P. Conſtantinum mundo dedit anno reparatæ ſalutis MDCCXIV, XIII Kal. Septembris, S. Bernardo Doctori Mellifluo ſacra die. Parentes nactus eſt non opibus minùs, quàm avitâ pietate, ſolidaque in Deum ac ſuperos religione inſignes. Ab his interim omni morum honeſtate & primis Orthodoxæ fidei regulis dum puerulus imbuitur, ſenſim eo ætatis devenerat, ut jam ad humaniores perdiſcendum litteras dimittendus videretur. Verùm hìc magna piorum parentum animis cura injiciebatur: etſi enim ſuus Sylvæ-Ducis ludus litterarius non deeſſet, in quo latini ſermonis notitiam haurire aliiſque liberalibus artibus inſtrui poſſet; quòd tamen tum ab Acatholicis inſtitutoribus, tum ab heterodoxorum illuc affluentium diſcipulorum conſuetudine labem aliquam ſimplicis pueri moribus fideive facilè aſpergendam arbitrabantur, Catholicorum, quò filium mitterent, circumſpiciebant palæſtram, ubi abſque fidei morumque periculo totum ſe virtuti & politioribus ſtudiis daret. Annorum igitur vixdum undecim puer ex parentum imperio proficiſcitur Ruræmundam (Gueldriæ ad Moſam oppidum) ubi Societatis Jeſu Patribus erudiendæ juventutis demandata erat provincia. Mirum, quot hìc quantaque vel ab ipſo exordio pietatis ac doctrinæ dederit ſpecimina. Ut enim erat egregiis à natura dotibus ornatus, felici ſcilicet memoria, in-

Digitized by Google

P. CONSTANTINUS SUYSKENUS S.I.
OBIIT XXVIII IUNII ANNO MDCCLXXI ÆTATIS LVII
Suyskenum eripuit terris mors invida: numquam
Undenos rapiet, quibus dedit Acta, tomos.

Google

ELOGIUM

REVERENDI PATRIS

CONSTANTINI SUYSKENI

HAGIOGRAPHI SOCIETATIS JESU, TOY MAKAPITOY,

Auctore Ignatio Hubeno presbytero.

CAPUT I.

Suyskeni natales, ſtudia in ſeculo, ingreſſus in Societatem & quæ in ea geſſerit, donec illuſtrandis SS. Actis applicaretur.

Sublatus è vivis anno 1771 P. Suyskenus,

ANnorum jam omnino ſeptem ſupra quinquaginta effluxerat ſpatium, ex quo profeſtus SS. Apoſtolorum Petri & Pauli dies ſummo Bollandianos Patres affecerat dolore, dum laborioſiſſimum vaſtiſſimi Operis promotorem, R. P. Danielem Papebrochium, non ſine eruditorum omnium luctu è vivis eripuit, cùm eâdem planè luce anno à Virgineo partu MDCCLXXI inter mortales eſſe deſiit P. Conſtantinus Suyskenus, Bollandiani Muſei à decennio ſenior. Ea porrò Viri hujus de Actis SS., atque adeo de republica litteraria univerſa ſunt merita, ut, licet à me dignis ſatis laudibus efferenda non ſperem, omninò tamen illa tacitus præterire ſi velim, non ingrati modò animi vitio laborare, ſed & Majorum noſtrorum morem inſtitutumque videar infregiſſe. Etenim illis jam à ſeculo & ultrà nihil fuit ſolennius, quàm deceſſoribus ſuis, poſteaquam ad æterna ſacrorum laborum præmia commigrârant, non exquiſito fucatovè verborum ornatu, ſed veraci rerum ab eis rectè geſtarum enarratione parentare; neque id adeò, ut cœleſtibus ſedibus receptos (uti fas eſt ſperare) ac proin humanarum laudum minimè indigos altiùs eveherent, quàm ut tantorum virorum exempla legentium animos incenderent acriùs, & ad eorum imitationem vehementiùs impellerent. Patri igitur Conſtantino parentemus & nos. Ne verò, lector benevole, ipſo te in limine pluribus detineam, quæcumque hoc elogio comprehenſurus ſum, compendio accipe. Primum quidem Suyskeni natales, ſtudia, & præclarè in Societate geſta, donec Bollandiano Operi admoveretur, exponam; tum quos propagandæ Sanctorum gloriæ labores impenderit; ac demum, quibus potiſſimùm ad mortem uſque virtutibus effulſerit, ſcriptione, quâ potero, breviſſimâ, quòd lectoribus parere tædium prolixitas ſoleat, complectar. Itaque rem ipſam aggrediamur.

natus eſt anno 1714 Sylvæ-Ducis; ibi politioribus litteris Ruræmundæ

2 Sylva-Ducis, plurimorum illuſtrium virorum natalibus inclyta, & epiſcopali ſede ad medium ferè elapſi ſeculi, quo Batavorum poteſtati ſubjecta eſt, celebris Brabantiæ civitas, ad Domnelam & Aam fluvios ſita, P. Conſtantinum mundo dedit anno reparatæ ſalutis MDCCXIV, XIII Kal. Septembris, S. Bernardo Doctori Mellifluo ſacra die. Parentes nactus eſt non opibus minùs, quàm avitâ pietate, ſolidaque in Deum ac ſuperos religione inſignes. Ab his interim omni morum honeſtate & primis Orthodoxæ fidei regulis dum puerulus imbuitur, ſenſim eo ætatis devenerat, ut jam ad humaniores perdiſcendum litteras dimittendus videretur. Verùm hìc magna piorum parentum animis cura injiciebatur: etſi enim ſuus Sylvæ-Ducis ludus litterarius non deeſſet, in quo latini ſermonis notitiam haurire aliiſque liberalibus artibus inſtrui poſſet; quòd tamen tum ab Acatholicis inſtitutoribus, tum ab heterodoxorum illuc affluentium diſcipulorum conſuetudine labem aliquam ſimplicis pueri moribus fideive facilè aſpergendam arbitrabantur, Catholicorum, quò filium mitterent, circumſpiciebant palæſtram, ubi abſque fidei morumque periculo totum ſe virtuti & politioribus ſtudiis daret. Annorum igitur vixdum undecim puer ex parentum imperio proficiſcitur Ruræmundam (Gueldriæ ad Moſam oppidum) ubi Societatis Jeſu Patribus erudiendæ juventutis demandata erat provincia. Mirum, quot hìc quantaque vel ab ipſo exordio pietatis ac doctrinæ dederit ſpecimina. Ut enim erat egregiis à natura dotibus ornatus, felici ſcilicet memoria, in-

by Google

ingenio acri & qualiſcumque ſcientiæ capaci, quibus & immenſa accedebat in ſtudia propenſio, nihil erat in perdiſcendis litteris tam arduum, nihil intricatum adeò, quod non facili negotio ſuperaret & diſſolveret feliciter; adeò ut vix non ſemper æmulorum victor, ratò ab eis victus è ſtadio diſcederet.

Duaci verò Philoſophiæ anno incubuit: admiſſus in Societatem, peracto tirocinio,

3 Exacto tam laudabiliter per ſexennium inferiorum ſtudiorum curriculo, ad excipienda Philoſophorum placita animum adjecit, ſeſeque inſigni politioris litteraturæ ſupellectili inſtructus Duacum contulit. Hic numeroſiſſimos inter celeberrimæ academiæ alumnos adlectus, tantam brevi temporis ſpatio nominis ſui famam apud omnes conciliavit, ut tamquam abſolutum doctrinæ exemplar ab omnibus ſuſpiceretur. Neque interim minori cura diligentiaque noxios ætati teneræ ſcopulos, in quos non pauci ſolent impingere, declinabat; imò, cum ne hoc quidem pacto diu tutò ſalutis ſemitam tenêre ſe poſſe exiſtimaret, ad perfectioris vitæ normam amplectendam animum adjicere cœpit. Itaque ſalutari adeò incenſus deſiderio, ſeſeque quaſi divinitus ad Societatem Jeſu impelli ſentiens, inſtantiùs in illam recipi expetiit, ac voti compos factus, dimiſſis cum ſeculo profanis ſtudiis, anno MDCCXXXII V Nonas Octobris ſumma animi alacritate tirocinium Mechliniæ ingreſſus eſt. Poſitis hîc per biennium religioſæ vitæ fundamentis, ipſa Seraphici Patris, cujus illuſtrandis Actis tot olim vigilias ac labores erat impenſurus, feſtiva luce ſe Deo ac Societati votis obſtrinxit.

ac anno altero Phyſicæ, repetendiſque humanioribus litteris impenſo, huc juventutis quinquennio tradidit,

4 Mox Hallas Deiparæ primùm, tum Antverpiam moderatorum juſſu conceſſit; illuc, ut, quas in ſeculo hauſerat, humaniores litteras repeteret, huc verò, ut Phyſicæ, quam religionem citiùs ingrediendi ſtudio diſtulerat, operam navaret. Philoſophicum ſumma cum laude emenſus curriculum, Antverpienſi juventuti litteris & pietate informandæ magiſter præficitur. Laborioſo hoc in munere quantum ſe per quinquennium probârit, teſtatum abunde faciunt, quibus cum etiam hodie laudibus efferunt ipſius olim diſcipuli, & in docendo collegæ. Lovanium deinde à Superioribus miſſus, ut ſacram ſibi ex utiliſſima divinarum rerum ſcientia meſſem compararet, tanto in id animi niſu & conſtantiâ per annos quatuor incubuit, ut horùm quarto contractiores primùm theſes, ſelectas dein ex univerſa Theologia quæſtiones publicè tueri ſit juſſus. Quod quidem eâ ingenii doctrinæque commendatione præſtitit, ut, impoſitâ tam feliciter Theologicis ſtudiis coronide, Lovanio Antverpiam revocatus, promovendo Bollandiano Operi ex moderatorum placito fuerit admotus. Qua porrò id occaſione contigerit, exponendum nunc venit.

abſolutoque curſu Theologico, PP. Hagiographis

5 Inſudabant quidem anno etiamnum MDCCXLV vaſtiſſimo de Actis Sanctorum Operi Hagiographi quatuor, illudque pro viribus feliciter promovebant: ut verò tam proſperum diu curſum tenerent, ſummopere timendum videbatur, geminis quamprimum collegis humeros tanto oneri ſubtracturis. Erant hi PP. Joannes Pinius & Joannes Veldius, quorum alter non annis tantùm & laboribus confectus, ſed & continuis animi anxietatibus vexatus, indies magis magiſque ad ſtudia reddebatur inhabilis; alter verò enixiſſimis apud Superiores precibus inſiſtebat, ut ſibi Muſeo valedicendi, &, quod jam pridem toto animo expetebat, ſeminandi per Americam Evangelii copiam facerent. Ne igitur aut fatiſcente ſubitò Pinio, aut Veldio voti compote facto, multum detrimenti Sanctorum Acta caperent, de novo ſibi adſciſcendo adjutore maturè agendum, reliqui duo ſtatuebant Hagiographi. Luſtrabant itaque mente ſingulas provinciæ domos, ut parem tanto muneri virum reperirent. Repertus eſt autem juniores inter ſacerdotes P. Conſtantinus, in quo præ ceteris naturæ donis acre & maturum judicium, memoriam facilem ac tenacem, multiplicem eruditionem, animum denique laboris & ſolitudinis amantiſſimum deprehenderant, ac ſtatim, annuentibus Superioribus, accitus Antverpiam circa menſem Septembrem dicti anni MDCCXLV, PP. Bollandiſtis auxiliarem operam conferre cœpit.

adſcriptus eſt anno 1745.

6 Mox totum ſe pervolvendis SS. Actis & ad prelum parandis tanto ſtudio, tantoque labore impendit, ut vel ab eo tempore de P. Suyskeni electione ſibi gratularentur Hagiographi. Verùm à ſuſceptis tam ſtrenuè Hagiographiæ ſtudiis tantiſper fuit avellendus. Habebat Inſtituti Societatis ratio, ut emenſi Theologiæ curſum, priuſquam gravioribus negotiis implicarentur, ad tertiam, ut vocant, probationem dimitterentur, reſtauraturi ſpiritum, ſi quid fortè ipſis ex primævo tirocinii fervore aut frequentiori cum ſecularibus commercio, aut nimia ſtudiorum contentione deceſſiſſet, ſolebatque pia ejuſmodi exercitatio pleroſque integri ferè anni ſpatio tenere. At cognita probè & perſpecta moderatoribus religioſi hominis virtus effecit, ut poſt impenſum ſpiritûs innovationi menſem unum Lirâ Antverpiam repetierit, dimiſſa tantiſper ſtudia reſumpturus. Anno dein MDCC XLVIII menſis Februarii ſecunda die ſolemnem

Digitized by Google

lemnem quatuor votorum professionem emisit. Quàm porrò strenuè per 26 annos impositam sibi provinciam administrârit, dispersæ per undecim omnino Operis nostri tomos lucubrationes loquuntur. Harum singulas (centum circiter sunt & triginta) lectorum oculis subjicere, longum foret & injucundum: præcipuas ergò, & quæ eruditi scriptoris doctrinam industriamque maximè commendant, eo, quo sunt editæ ordine, recensuisse suffecerit.

CAPUT II.

Lucubrationes ejus in septem posterioribus Septembris Tomis.

In secundo Septembris tomo præcipuæ sunt Suyskeni lucubrationes de SS. Munessa, Fredaldo, Ida,

SEcundus Septembris Tomus primos nobis exhibet novi Hagiographi nostri labores, mole quidem minùs, quàm felici rerum difficillimarum expeditione spectabiles. Decem sunt, de quibus hac in parte eruditè agit, variarum nationum Sancti Sanctæque; Hiberni, Germani, Itali, Galli, Angli Suevique. Agmen ducit S. Munessa seu Monessa Virgo, Britonum regis filia, de cujus præsertim emortuali tempore, densissimis involuto tenebris, ex variis Patriciana historiæ locis aliisque Mss. codicibus acutissimè disputat, illudque inter annum 454 & 460 collocandum evincit. Commentarium hunc excipit acris de S. Fredaldi episcopali sede disputatio, Dionysium Sammarthanum inter & Valesium eruditosque Benedictinos, Historiæ Occitaniæ Scriptores, multum agitata, illo pro Mimatensi, his pro Gabalitana urbe stantibus. Posteriorum argumentis cum prioris rationibus ritè collatis, atque omnium pondere æqua lance expenso, Occitaniæ Historiographis verosimiliùs subscribendum demonstrat. Quartum ejusdem mensis diem prosequitur discutiendo Gesta S. Idæ Viduæ, & B. Irmgardis Virginis, comitissæ Zutphaniæ. Nôrunt rerum genealogicarum periti, quot explicandæ sint tricæ, quot labores exantlandi, ut ex discrepantibus auctorum sententiis certum aliquid pro recto antiqui cujusdam stemmatis ordine statuatur. Illas quàm explicuerit feliciter, hos verò quàm strenuè exantlârit in assignandis S. Idæ progenitoribus posterisque, ne longior hìc sim, ex citato loco curioso lectori eruendum relinquo, ubi & perelegantem illustris Viduæ Vitam, prolixis annotationibus dilucidatam inveniet.

8 Intermissus jam pridem Coloniæ Agrippinæ B. Irmgardis cultus Hagiographum nostrum scriptorem vehementer perculerat, donec publicam ei venerationem ab immemoriali tempore Suchtelii (incolæ *Suchtelen* vocant) hactenus exhibitam deprehendit. Illicò ad eruderanda, quæ Beatam spectant, monumenta erigitur, in illius parentes solerter inquirit, datum ad eam ab Henrico III anno MXL diploma producit, hujusque vindicat sinceritatem, ac demum ex idiomate Germanico in Latinum à se conversam beatæ comitissæ Vitam subjungit, tribus Capitibus comprehensam. Diem hunc clausit operoliore præcedentibus lucubratione de S. Rosâ Viterbiensi, tertii Ordinis S. Francisci, in qua fusè de ejus cultu, natali & emortuali tempore, plurimis difficultatibus, quas doctè solvit, obnoxio, de illius sepultura, translatione, incorrupto post aliquot secula mirabiliter corpore differit. Tum expositâ, quam sacris exuviis summi sæpè viri exhibuerunt, veneratione ac duplici apud Viterbienses de sancta festivitate, processum pro impetranda Canonizatione institutum refert. Gemina mox Vita subnectitur; altera ex Canonizationis processu, altera ex ecclesiastico Sanctæ Officio desumpta. Sequuntur Acta & Miracula cum Appendice & prolixo juratorum testium catalogo, paginas omnino octo & triginta implentia. Atque hi quidem sunt ab impigro Suyskeno in diem quartum Septembris labores collati. *Irmgardis, Rosa,*

9 Duos sequentes dies auspicatur ab insigni Commentario historico de B. Alberto Bergomensi, Ordinis S. Benedicti, primi cœnobii S. Jacobi in Pontida prope Bergomum abbatis. Legi hìc præ ceteris merentur, quæ adversus Cælestinum, Bergomensem Historicum, aliosque ejusdem cum eo opinionis argumenta profert, quibus fabulosum Theutbergæ, quam Lotharius Francorum rex, ductâ Waldradâ pellice, repudiaverat, accessum ad B. Albertum explodit, & ad aliam ejusdem nominis matronam referendum probat: tum ea, quæ de exorto beatum inter abbatem & Arnulfum Bergomensem episcopum dissidio eruditè disputat. Mitto Syllogen de S. Fausto abbate Siculo; mitto, quem de S. Chagnoaldo Laudunensi, non Lugdunensi, ut perperam contendit Severtius, episcopo scripsit Commentarium historica eruditione conspicuum; verbum denique facio nullum de iis, quæ de S. Bega abbatissa, in Cumbria Angliæ provincia culta, commemorat; his, inquam, omnibus, brevitati studens, supersedeo, ut aliquantò prolixiùs duarum supra octoginta paginarum de S. Magno, Faucentis monasterii abbate, lucubrationem exhibeam. In ipso exordio haud immeritò *Alberto Bergomensi & Magno, abbate, cujus intricatissima gesta*

Digitized by Google

ritò fatetur, *labyrinthum* se *ingredi, cujus speciosus ingressus non paucos fefellit, incautosque in multiplicem rerum, personarum ac temporum confusionem pertraxit.* Ac statim totius mali caput assignat, Vitam scilicet quamdam, quæ sub Theodori monachi nomine circumfertur, in qua quàm malè de S. Magno interpolator sit meritus, ostendit, cumque manifesti plagii convincit ob extractas ex Actis SS. Columbani & Galli fide pessima narrationes. Hæc tribus benè prolixis paragraphis tractantur.

feliciſſimè expedit.

10 Accuratam Sancti chronotaxim subjungit, quam contra Mabillonii & Pagii objectiones tam solidè defendit, ut nullum de opinione sua lectori dubium relinquat. Paragrapho VII Sanctum nec Hibernum, nec regio sanguine progenitum, ùt aliqui, sanctum abbatem cum S. Magno Orcadum, Scotiæ insularum, principe & martyre confundentes volebant, sed Alemannum, ignotisque parentibus ortum fuisse, solutis adversariorum argumentis, indubitatum facit. Non exiguum Suyskeni doctrinæ specimen exhibent duo subsequentes paragraphi, ubi de elevatione corporis, reliquiarum ad cœnobitas Sancti-Gallenses in Helvetia translatione, ac demum de incerta Sancti canonizatione multa appositè disputat. Tum quibusdam de Sancti corpore, aliquot jam seculis deperdito, de prodigiis per ejus invocationem & usum baculi fieri solitis, ac de celeberrimo in Germania cultu interjectis, adjunctis, quæ sub illius invocatione Deo erecta sunt, templis ac monasteriis, insignem commentarium concludit. Vitam deinde ex Ms. S. Maximini Trevirensi codice cum duobus editis, ac sex aliis Mss. exemplaribus collato desumptam in octo Capita distribuit, notisque profundam eruditionem spirantibus illustrat: &, ne quid denique Hagiophilo lectori desiderandum relinquat, septem Capitibus complectitur miracula, à P. Ludovico Babenstuber Benedictino submınistrata. Atque hi primi fuêre pro Sanctorum gloria Suyskeni labores. Quid in tertio Septembris tomo præstiterit, modò videamus.

Tertium ejusdem mensis tomum monasterio Cenobiorum S. præsertim Kierano

11 Sanctos hic continet, qui die septimo & quatuor sequentibus publico cultu in ecclesia gaudent; lucubrationes vero Suyskenianas duplo, quàm præcedens, plures. Quæ in his sunt Syllogæ, brevioresque commentarii, licet & hæc auctoris eruditionem non parum commendent, ne nimius sim, prætereo, solis prolixioribus immoraturus. Sunt autem præ reliquis, quæ de SS. Kierano, alias Querano abbate Cluain-mic noisensi in Hibernia, ac Augustiniani Ordinis decore Nicolao Tolentinate est commentatus. Tot enim illustrandis illorum gestis evolvenda volumina & monumenta, tot tenebræ dissipandæ, tot perrumpendæ difficultates fuerunt, quot ferè periodos, aut certè paginas singula continent. S. Kieranum Benedictini quidam sui Ordinis Sanctis adscripserant, alii præclarâ oriundum prosapia & ad episcopales insulas aliquando evectum contenderant. Horum opiniones neutiquam veritati consentaneas ex accuratiorum Scriptorum monumentis, variisque tum Hibernorum, tum Anglorum Sanctorum Vitis, ostendit. Fallitatis quoque convincenda fuit multorum, Kierani Vitam triginta trium annorum termino concludentium, sententia. Convicit Suyskenus studiosa temporum inquisitione, quibus Anginense & Cluainmic nostente monasteria Sanctus condidit, & plurium cœnobiorum incolis pater præfuit: unde conficit, sanctum abbatem anno vitæ sexagesimo sexto, vel certè in provectiore ætate obiisse, quam trigesimo tertio.

& Nicolao Tolentinate sera exarsit.

12 Nunc, quid in Tolentinate Thaumaturgo præstiterit, videamus. Hujus lucubrationis seu molem, seu, quo elaborata est, modum spectes, primarios inter Suyskeni labores collocanda videbitur: mole enim paginas implet septem supra centum; eo verò modo elucubrata est, ut vel hinc, si cetera desint, capacissimum viri ingenium & prudens in rebus discernendis judicium maximè commendetur. In Commentario, pro nostra scribendi ratione Actis præfixo, neotericos æquè ac antiquos Scriptores, qui de Sancto egerunt, profert in medium, eorum auctoritatem examinat: tum ad locum tempusque natale, ad parentes & perperam ab aliquibus assertam eorum nobilitatem, ad ætatem supremam, in qua mira Scriptorum discrepantia, dilabitur. Non exigui momenti lis est de canonicatu, ad quem Sanctus in ecclesia S. Salvatoris fuit promotus; Secularisne is fuerit, an Regularis: pro priori certantium opinionem meritò amplectitur. His stabilitis, rem nec minùs arduam, nec minùs intricatam solito ingenii acumine discutit, discussamque lectoribus exhibet: pugnatur nempe acri utrimque marte pro determinando ætatis anno, quo S. Nicolaus, dimisso canonicatu, sacro Ordini Eremitarum S. Augustini nomen dederit, aliis eum decennem puerum, aliis octodecim, plurium aliis annorum juvenem tunc facientibus. Priorum arma variis iisque firmissimis rationibus Suyskenus confringit, & facilem incundæ pacis viam ex Bullæ canonizationis & cujusdam Augustiniani Ordinis Officii interpretatione cum Tombeurio assignat. Tum geminas

Vitas

Vitas ſubdit, prolixiorem alteram à coævo auctore Fratre Petro de Monte Rubiano, alteram breviorem à ſcriptore anonymo poſteritati relictam, utramque autem Annotatis, incredibilem Viri induſtriam teſtantibus, illuſtratam. Gloriam Sancti poſthumam quatuor & triginta Paragraphis, quos in Opere conſulas, comprehendit, iiſque laudatam numquam ſatis lucubrationem concludit. Ad quartum Septembris tomum progrediamur.

Quinque reliquis Septembris Tomis Acta præmittit Cornelii.

13 In hoc elucubrando induſtriam ſuam operamque indefeſſam non magis deſiderari paſſus eſt Suyskenus, quam in præcedentibus. Geminam, ut id probem, de SS. Cornelio & Cypriano lucubrationem ampliſſimam evolviſſe ſufficiet. In Acta primùm, quæ de priore circumferuntur & Hilduino, S. Dionyſii apud Pariſios abbati, perperàm adſcripta ſunt, cum eo vetuſtiora probentur, diligenter inquirit, & varios in iis errores detegit refutatque. Hos inter non minimus eſt, quod S. Pontificem Romæ martyrio coronatum commemorent, cui opinioni & eruditus Schelſtratius ſubſcribit. Verùm, hujus argumentis ſolidè ſolutis, Cornelium Centumcellis in Hetruria aut naturali morte, ex ærumnis exilii maturata, aut, quod veriſimilius autumat, violentâ è vivis exceſſiſſe, vix non demonſtrat. Aſſignatâ Sancto patriâ urbe Romana, quàm ſtrenuè ſe cum clero Romano, vacante per martyrium S. Fabiani ſede Apoſtolica, geſſerit, exponit, probatque, non ante annum 251 medium S. Cornelii ad Pontificatum electionem locum habuiſſe. Sex dein prolixiſſimis §§, quos totidem abſolutiſſimas Diſſertationes non immeritò dixeris, de Novatiani ſchiſmatis, quod Eccleſiam Dei tamdiu afflixit, cauſa, auctoribus & initio, de Feliciſſimo itidem, ſchiſmaticorum in Africa anteſignano, tam acutè eruditéque diſputat, ut, quos in rebus hiſce maximè intricatis plurimos invenit, adverſariis non abunde modò feciſſe ſatis, ſed & quemvis non pervicacem in ſuam pertrahere ſententiam debere videatur. Quæ porrò de perſecutione à Gallo reſuſcitata, de Cornelii & Romanorum illuſtri confeſſione, de Sancti exſilio, martyrio, Scriptis, Tranſlationibus & exhibita illius reliquiis in variis orbis partibus veneratione pari ſolertia, nec minore labore conſcripſit, proſequi ulteriùs non lubet, quòd ad S. Cyprianum Carthaginenſem antiſtitem feſtinandum jam ſentiam.

Cypriani.

14 Tres in partes inſigne hoc Suyskeni opus dividi appoſitè poteſt. Prima, quæ centum & trium paginarum ſpatium ac ſeptem ſupra triginta §§ complectitur, ea continet, quæ Sancti Acta, patriam, converſionem ad fidem, Scripta quædam, ſacerdotium, epiſcopatum ſpectant. Elucidantur præterea, quæ ad excitatam à Decio perſecutionem, longè atrociſſimam, ad varia in ea lapſorum genera, ad crimen Libellaticorum, ad pacem lapſis, libellum Martyrum habentibus, aliiſque pœnitentibus ſub finem vitæ à Sancto concedi permiſſam, pertinent. Poſt hæc de infelici ſchiſmatis per Feliciſſimum exorti initio, de hujus ac Novati damnatione, de impiis Novatianorum molitionibus, de baptizandis infantibus recens natis, deque aliis plurimis tum ad novam ſub Gallo perſecutionem, tum ad ſuſceptos ab intrepido præſule pro evellendis hæreſibus & Eccleſiæ diſciplina ſervanda labores ſpectantibus, prolixiſſimè ſimul & eruditiſſimè diſſeritur. Res eſt Theologis æquè, ac Hiſtoricis notiſſima, quam acris SS. Stephanum inter & Cyprianum pugna exarſerit circa collatum ab Hæreticis baptiſma. Pro reiterando hujuſmodi baptiſmo certabat Cyprianus non modò trium ſynodorum coactione, ſed & Scriptis in Stephanum, contrariam Eccleſiæ conſuetudinem ſervari volentem, æquo acrioribus. Intentata eſt ob hæc à Romano Pontifice, non lata in Cyprianum excommunicationis ſententia, utpote qui in Stephani ejuſque ſucceſſoris communione ſemper vixerit, &, priori errore revocato, vitam dein glorioſo martyrio feliciter conſummârit. His pars lucubrationis altera, lectu ſanè digniſſima, tota impenditur. Parte tertia exhibetur Sancti Vita ab auctore ſynchrono eleganter conſcripta, Actaque Proconſularia, doctis ſingula Adnotationibus illuſtrata. Subnectitur quatuor Capp. Appendix de poſthuma S. Martyris gloria. Denique, ac ſi parùm hactenus ad propagandam illuſtris Pontificis venerationem pius ſcriptor contuliſſet, ſub finem Tomi ex monumentis ſeriùs ad ſe datis alteram adjicit Appendicem de SS. Cornelii & Cypriani reliquiis ac miraculis in abbatia Ninovienſi in Flandria.

Ludmilla.

15 Ut nimiæ prolixitatis vitandæ ergò ex contentis Tomo IV Septembris Suyskeni laboribus quaſdam dumtaxat lucubrationes attingere viſum eſt, ita & ex iis, quæ in proximè ſequentem congeſſit, unum tantùm alterumve indefeſſi ſcriptoris opus ſelectum exponam, ea nempe, quæ de SS. Ludmilla, Lamberto & Joſepho à Cupertino in litteras miſit. Sancta Ludmilla, Bohemiæ duciſſa & patrona, ſancti nepotis avia, paganis parentibus nata, ipſaque prioribus vitæ annis idolorum ſuperſtitioni inprimis dedita, Borzivojo Bohemiæ duci nupſerat. Hoc ad Chriſti fidem converſo circa annum 890, utì adversùs contrariam

* * *

trariam iſtius rei epocham ſtatuentes invictè probatur, ipſa pariter Chriſtum edocta aliquamdiu poſt ſalutaribus undis expiatur. Profugum religionis causâ in Moraviam conjugem comitata, indeque poſt decem menſium, non trium annorum, ùt contra Balbinum conficitur, exſilium ad proprium Ducatum cum marito revertitur, & unà cum eo illuſtre Virgini Deiparæ in urbe Pragenſi veteri templum exſtruit. Idem Balbinus, Dubravius, Pontanus Saliuſque ſcribunt, Borzivojum, tranſlato in filium Ducatu, ad locum ſolitarium, Deo unicè victurum, cum uxore ſe recepiſſe. At quàm putrido hæc fundamento nitantur, ex petitis aliunde rationibus evincit Suyskenus, ſubdens aliqua circa controverſam laudati Ducis ſupremam ætatem, ejuſque antiquum cultum, a Balbino aſſertum, ſed hoc certè ſeculo non ampliùs obſervatum. Viduata viro ſancta mulier impiæ nurûs ſuæ Dragomiræ machinationibus ſuccubuit, illuſtre pro Chriſtiana fide martyrium paſſa. Plurimis hîc de ſacrilegæ cædis modo ac tempore, deque cœmeterio, in quo primùm Sanctæ corpus fuerat ſepultum, nullum dein cadaver patiente diſputatis, Vitam addit a glorioſæ martyris pronepote in litteras miſſam. Modo, quid in S. Lamberto præſtiterit, videamus.

16 Præmiſſo Scriptorum, qui de S. Lamberto egerunt, examine, de Sancti *Lamberti.* parentibus, non pietate minùs, quam nobilitate illuſtribus, patriâ & baptiſmo, non à S. Remaclo, ùt volunt aliqui, ſuſcepto nonnulla obſervat, refutatque contextam malè fabulam de virgine illius nutrice. Haud ſatis certam eſſe primam ſub S. Landualdo Sancti educationem, ex Vita S. Amandi & ſuſcepto poſt S. Theodardum, anno 669 occiſum, epiſcopatu Trajectenſi omnino evincit. Tum contra quorumdam opinionem Lambertum non anno ætatis 21, ſed 32 ad epiſcopalem dignitatem fuiſſe evectum, ex variis monumentis probat. Ex iiſdem pariter aliiſque conficit, S. præſulem celeberrimæ tranſlationi corporis S. Vedaſti non interfuiſſe, quod poſt Sigeberti Chronici interpolatorem eruditi quidam velut indubitatum admiſerant. Poſt hæc S. epiſcopi è ſede ſua expulſionem, receſſum ad Stabulenſes, quos inter veriſimillimè monachatum profeſſus oſtenditur, & ad ſuos poſt ſeptennium reditum, feliciſſimumque apud Taxandros idololatras apoſtolatum doctè pertractat. Acrior eſt inter ſcriptores de Sancti martyrio diſceptatio, quo nempe id tempore, qua ex cauſa contigerit. Expenſis maturè omnium rationibus, ſubſcribit ſententiæ illorum, qui illud anno 709 innectunt, ac illatum Sancto exiſtimant non ob reprehenſum ab eo Pippini cum Alpaïde pellicatum, ſed quòd ſacrilegis bonorum eccleſiaſticorum invaſoribus intrepidè reſiſteret; idque tanta accuratione, tam ſolida advertantium argumentorum ſolutione præſtat, ut lectorem quemlibet non præoccupatum ſuas in partes debeat pertrahere. Sequuntur dein paragraphi undecim, in quibus de aliis martyrii adjunctis, de parricidarum pœna, de ſacri corporis tranſlationibus, de miraculis, cultu, reliquiis, aliiſque plurimis eruditiſſimè diſputatur. Inſigne opus concludunt additæ Vitæ quatuor præclaris Adnotationibus illuſtratæ.

17 Poſtremus, de quo quam benè meritus ſit Suyskenus, dicendum nunc venit, eſt S. Joſephus à Cupertino, Fratrum Minorum Conventualium S. Franciſci presbyter & illuſtre ornamentum. In Commentario, quem pro noſtro ſcribendi more præmittit, agit primùm de illius Vitis Italicè conſcriptis, de natali loco & parentibus, deque reliquis uſque ad ſacerdotii ſuſceptionem geſtis. Mox progreditur ad geminas Sancti afflictiones; alteram, qua per biennium integrum exercitatus, nec ſine prodigio liberatus fuit; alteram, eamque graviorem, cum, licet jam multis inclareſceret miraculis, apud ſacra tamen inquiſitionis tribunal velut impoſtor accuſatus eſt. Poſt hæc varia hinc inde teſtimonia colligit, quibus Sancti ſcientia divinitus accepta, frequentes ecſtaſes ſublimeſque raptus, & ſuaviſſimus odor ritè comprobantur. Quî porrò à ſuis iterum ſacræ inquiſitionis juſſu fuerit avulſus & ad varios Capucinorum conventus abductus, ubi enarravit, reliqua Sancti, mandante Alexandro VII, ſuis jam redditi geſta, brevemque vitæ illius chronotaxin lectorum oculis ſubjicit. Poſtremùm Vitæ prolixæ & duplici de miraculis Appendici præfigit Benedicti XIV Breve, Romæ datum 20 Februarii anno 1753 pro Joſephi Beatificatione, cujus ſolemnis in S. Petri Baſilica Vaticana celebratis ipſe auctor interfuit, remiſſo interim ad ſupplementum Operis tractatu de canonizatione, quâ à Clemente XIII, Benedicti ſucceſſore, aliquot annis poſt editam hanc lucubrationem ſolemni ritu inter Sanctos relatus eſt. *Joſephi à Cupertino.*

18 Quàm egregiam adornando Tomo vi Septembris ſymbolam contulerit, varii per hunc Tomum ſparſi teſtatum faciunt Commentarii, quorum aliquos dumtaxat attingo. S. Caſtoris, cujus mentionem in vetuſtioribus Martyrologiis reperire non eſt, antiquum in eccleſia Aptenſi cultum probat ex collectis aliunde tummo ſtudio probatæ auctoritatis inſtrumentis. Vitæ illius tum manuſcriptæ, *Caſtoris, Gervaſius.*

Digitized by Google

ptæ, tum excusæ typis exstant variæ, è quibus ad maturum examen revocatis, & auctoritatis non satis certæ deprehensis, unam solummodò edendam censuit. Refutatis deinde quorumdam opinionibus, qui geminum à Sancto cœnobium exstructum volunt, in suscepti episcopatûs & obitûs tempus diligentissimè inquirit, atque hoc contra Castellanum, Guesnayum aliosque inter annos 419 & 426 probabiliùs statuendum autumat. S. Gerulphus Trunchinii in Flandria, ubi martyrio coronatus est, insigni veneratione per Octavam colitur 21 Septembris: duo circiter secula post gloriosam mortem primum, qui exstet, Vitæ scriptorem nactus est, ac geminos deinde alios multò recentiores, qui miracula exarârunt. Varias subjicit per diversa Flandriæ loca sacri corporis translationes, honoresque ei exhibitos, donec senescente seculo XVI in hæreticorum manus incidit, totumque, excepto cranio, quod maturè argenteæ thecæ inclusum sub terra defossum fuerat, hodieque in Trunchinensi abbatia asservatur, deperditum est.

19 Illustrantur præterea hoc Tomo Suyskeni laboribus S. Laudo vel Lauto, S. Maura virgo, ac duæ itidem virgines & martyres Digna & Merita. S. Laudo Constantiensem in inferiori Normannia cathedram exornavit, ad quam perperam duodecim annorum puer in quibusdam monumentis assumptus scribitur. Aditi, administrati & per felicem obitum relicti episcopatûs tempora incerta omnia, circa quæ neque ex quatuor Vitæ Mss. exemplaribus, quorum nullum typorum beneficio dignum existimavit, neque ex editis Lectionibus propriis aliquid elicere, nisi per conjecturas, potuit. Speraverat diu post majores nostros Suyskenus, nacturum se certa satis monumenta, unde exortam dudum inter Rotomagenses, Tutelenses & Andegavenses controversiam acerrimam de Sancti corporis possessione absque ullorum injuria decideret: ast spe illa frustratus, illud saltem, quod unicè poterat, effectum dedit, ut ex collectis rationum momentis, quibus oppositæ partes nituntur, ansam studioso lectori præbeat probabiliorem amplectendi opinionem. De SS. Digna & Merita paucis disseruit, quòd præter illarum Acta vel apertè fabulosa, vel saltem dubia vix aliquid repererit, quod sine erroris periculo luci publicæ dari posset. S. Mauræ, Trecensis virginis, Gesta multò minus facessivêre negotii, utpote desumpta ex habito de ea Sermone à Prudentio ejusdem civitatis episcopo, Sanctæ synchrono & familiari. Qui quidem Sermo ab heterodoxis præfato episcopo abjudicatur hoc præsertim nomine, quòd expressa in eo fiat mentio de Sacramentis Confessionis, Eucharistiæ & extremæ Unctionis, quodque ex vetusto exosoque codice à Camuzato' erutus dicatur. Quid quod à nonnullis Catholicis de interpolatione videatur suspectus ex eo, quod sacra infirmorum unctio illic *extrema* vocetur, & Eucharistiæ sumptio illi unctioni præmittatur. Verùm tam horum, quàm illorum objectiones exigui planè roboris esse, contrariis rationibus Suyskenus ostendit.

Laudonis, Maura.

20 Præcipuus in hac Operis parte solertissimi scriptoris labor S. Emmerammo episcopo & martyri impensus est. Ac primùm quidem in biographorum, quos plures detegit, auctoritatem inquirit, quidque ex iis Commentario subjiciendum, quid supprimendum edicit. Somniârant in assignanda Sancti patria Joannes Aventinus lib. 3 Annal. Bojorum & scriptor codicis Ussuardini Hagenoyensis; ille, dum sanctum martyrem Petovione in Noricis; hic, dum eum Tolosæ natum voluerunt. Utrique somnum excutit Suyskenus, Sanctumque Pictavii in Aquitania primam lucem aspexisse demonstrat, atque eâdem operâ parentes ejus Christianos fuisse decet, confutans insulsam quorumdam Judæorum fabulam, qui illum ex Hebræa stirpe oriundum & Amramum (quod Moysis parenti nomen fuit) pessimè in Emmerammum detortum, dictum fuisse, comminisci non erubuerunt. Intricatior nonnihil est de episcopali Sancti sede disceptatio, Pictaviensisne hæc fuerit, an alterius in Galliis civitatis, hactenus ignotæ. Posterioris opinionis Scriptoribus adhærendum existimare videtur. Post hæc industrium hagiographum detinent episcopatûs abdicatio, Sancti ad prædicandum Christum in Pannoniam profectio, adventus Ratisponam, cujus non ordinarius, sed adventitius episcopus fuit, suscepta Bavarorum conversio, & toleratum anno 652 apud eos martyrium. Variæ à variis sacrilegæ cædis causæ assignantur, quarum quidem aliæ tanto martyre omnino indignæ, aliæ aliunde de falsitate suspectæ sunt. Verisimiliori, nec Sancto erubescendæ, ex Baronio ad annum Christi 702 depromptæ suum addit suffragium. Quæ denique de sacri corporis translationibus, de prætensa Sancti per Formosum PP. canonizatione, aliisque ad ejus cultum spectantibus pari diligentia discutit, utì & binas illius Vitas & miraculorum libros consulere lector in ipso Opere poterit, ad quod pariter, promissæ brevitatis memor, eum remitto.

Emmerammi,

21 Prodiit anno 1760 prolixi Operis de Actis Sanctorum volumen quadragesimum

Joannis de Meda, Elzearii, Wenceslai,

simum quintum, in quo ultra viginti Sanctorum gesta digessit Suyskenus atque illustravit. Inter illos (nam omnes recensere longum foret) majore ei labore constiterunt SS. Joannes de Meda, Elzearius de Sabrano, Wenceslaus Bohemiæ dux & B. Bernardinus Feltrensis. Fuit Joannes de Meda primarii Ordinis Humiliatorum fundator. Examinanda hic fuerunt plurima: afferta ab aliquibus Joannis canonizatio, eodem, quo obiit, anno 1159 per Alexandrum III, quam probabilem quidem, non tamen omnino certam agnoscit: Sancti patria & illustres natales, ubi orta de illis Mediolanenses inter & Comenses lis decidenda fuit: varii deinde Ordinis Humiliatorum gradus, eorumque exordia, incrementa, fines determinandi. Hæc ubi Suyskenus cumulatissimè præstitit, ad Sanctum revertitur, & pari diligentia de illius obitu, sepultura, reliquiis & cultu multa scrutatus, deumptam ex Ms. Comensi Vitam solitis cum observationibus ad calcem adjicit. Lectu pariter dignissimus est egregius 13 §§ Commentarius de S. Elzeario: nihil enim hic nisi limatum maximè in medium profert, sive de Sancti patria, illustribus natalibus, inito cum B. Dalphina conjugio, sive de servata ac voto firmata utriusque conjugis castitate & tertiæ Regulæ S Francisci ab Elzeario emissa professione disputandum fuit. Multa præterea de felici Sancti obitu, translatione, prodigiis in ea patratis, quæ meritò suspecta habet, de petita semel atque iterum, ac tandem obtenta illius canonizatione, ac denique de ejus miraculis, festis & reliquiis differit. Ad P. Suyskeni commendationem plurimum etiam confert accurata de S. Wenceslao, Bohemiæ patrono, lucubratio, in qua quam egregiè Sancti cultum promoverit, enucleatiùs si ostendere voluero, Elogii normam excessisse videbor: unum tamen præterire nequeo. Inventus nuper impudens detractor, qui datum antiquitus beato Duci Martyris titulum ereptum voluit, quòd non fidei Christianæ aut virtutis causâ, sed ex fratris regnandi cupiditate cæsum esse Wenceslaum contenderet. Impium scriptum statim quidem refutaverat Georgius Bilek, collegiatæ ecclesiæ Boleslaviensis decanus; sed, quod ejus opusculum ad manus suas non perveniisset, rem ipsam de novo aggreditur Suyskenus, atque ita aggreditur confícitque, ut nemini deinceps de afferta S. Wenceslao martyrii palma prudens superesse dubium queat. Tomum hunc, & impensos in eo Sanctorum gloriæ Suyskeni labores claudit Commentarius Historicus de B. Bernardino Feltriensi Ordinis Minorum Observantium S Franciſci. Nihil in hujus lucubrationis laudem hic addo, quòd & prolixior sit (paginas quippe implet novem supra centum) & sese ipsa hagiophilo lectori sufficienter commendet.

Joannis de Monte Mirabili aliorumque illustravit.

22 E Sanctis Beatisque, quos complectitur tomus VIII & ultimus Septembris à P. Suyskeno illustratos, imprimis commemorandus venit B. Joannes de Monte-mirabili Ordinis Cistercienſis monachus, cujus Actis, ab anonymo monacho Longipontano conscriptis, & nunc primùm editis, laboriosum Commentarium præfigit. Illustres primò Beati progenitores, tempusque natale, de quibus altum apud Biographum silentium, indagat: atque illos quidem ad paternum usque maternumque abavos ex antiquis monumentis eruderat; hoc verò post medium seculum XII figendum censet, simulque explodit insulsum fabulatorem, qui B. Joannem circa annum Christi 1129 à S. Bernardo Claravallensi abbate in Ordinem admissum commentus est. Tum Beati conjugium, prolem, præclara domi bellique gesta, pias donationes, susceptum monachatum, ac felicem denique obitum, anno 1217 illigandum, sex §§ elucidat. Reliquos occupant eruditæ disputationes de variis Beati translationibus, iterato pro illius canonizatione conatu, ac cultu indubitato. Proximè hunc excipit paris eruditionis Commentarius historicus de B. Nicolao de Furca-Palenæ Ordinis eremitarum S. Hieronymi, in quo, non obstante monumentorum penuria, plurima de illius gestis incredibili solertia aliunde colligit, atque in id præsertim incumbit, ut Beati cultum, in quem aliquando sub Urbano VIII severiùs inquisitum fuerat, hactenus perseverâsse demonstret. Atque hi quidem præcipui sunt impensi ab indefesso scriptore Septembri labores.

Falsi pariter suspicio tomo 1 Octobris de SS Remedio,

23 Primus mensis Octobris Tomus exhibet Sanctos, quos primo & secundo die fideles venerantur. Plurimùm hîc quoque Suyskeni industria eruditioque apparet. Exordium ducit ab illustratione gestorum S. Remedii (Romedium vocant alii) qui in Tridentina, eique adjacente Brixinensi diœcesibus insignem cultum obtinet, de quo nunc quidem omnino constat. De reliquiis, præsertim capite, illudne in monasterio Sangeorgiano Ordinis S. Benedicti, an in templo, ejus honori in valle Anania erecto, asservetur, acriter disceptatur. Prioribus adstipulatur Suyskenus. Explosis dein circa Sancti natale tempus, illiusque majores & posteros Joannis Aventini & Wolfgangi Lazii fabulis, expendit ac refutat argumenta, quibus Castellanus & Tartarottus, haud exigui nominis Scriptores, conati sunt probare, sanctum hunc Remedium eum-

Digitized by Google

eumdem planè esse cum S. Remigio Remensium antistite, cujus mox gesta prolixo Commentario illustrat. Celeberrima est à multis jam seculis hujus Francorum apostoli apud Martyrologos memoria & in Ecclesia veneratio. Scripta fuerat ejus Vita eodem, quo obiit, seculo VI; verùm hujus solum compendium, à Venantio Fortunato, illustri illius ævi scriptore, in litteras missum ad nos usque pervenit; ac seculo deinde IX præluxit Hincmaro, qui inde & ex corrasis aliunde notitiis fabulosisque traditionibus, quod dolens probat Suyskenus, prolixiorem denuò Vitam, commentis non paucis infectam, conscripsit. Tertio § de præclaro Sancti genere, parentibus, reliquaque familia & pia educatione disputat. Dubitatum hìc fuit, quâ matris ætate in lucem fuerit editus, quot fratres, & quam nutricem habuerit. Omnia perspicuè solvit Suyskenus. Ac matrem quidem, dum Remigium peperit, nonagenariam fuisse, ùt quidam asseruerat, neutiquam verisimile esse ostendit; fratres verò duos, contrà ac Baronius aliique volunt, Sancto assignat. Difficultatem non mediocrem habent annus Sancti natalis, ordinationis episcopalis principium, sedis duratio ac tempus emortuale. Discussis, quæ hìc plurimæ sunt & probabilitate non carent, variorum sententiis, suffragatur opinioni, quæ illum circa annum 436 natum, circa 458 evectum ad cathedram, quam annis 74 tenuerit, ac demum anno circiter 532 obiisse statuit.

Remigio. 24 His de chronotaxi præmissis, ad examinanda præcipua S. Præsulis gesta progreditur. Clodoveum, Francorum regem, post irruptionem in Belgicas, relatamque de Syagrio, qui Romani imperii nomine in Gallia præerat, & Alamannis victoriam, fidei Christianæ rudimentis S. Remigius imbuit, eumque anno 496, non priore aliquo posteriorève, ùt aliquibus visum, in Nativitate Domini & è sacro fonte suscipit & salutaribus undis abluit in Remensi, non Turonensi civitate. Nôrunt historiarum periti, quot quantæque inter scriptores pugnæ exarserint de sacra ampulla, quam in solenni Clodovei baptismate è cœlo demissam aliqui asserunt, negantibus aliis, aliis dubitantibus. Singulorum argumenta, magìs rationi consona, accuratè fideliterque proponit, ac tandem, iis examinatis, negantium opinioni suffragium suum non obscurè addit. Disceptatio inter historicos altera est de Primatu per totum Clodovei regnum S. Remigio collato. Factum id sub S. Hormisda Papa, perperàm scribit Hincmarus: probat enim Suyskenus, hoc munus Sancto concessum vel ab Anastasio II, vel, quod verius autumat, à S. Symmacho. Reliqua porrò à S. Antistite pro Francorum, Arianorumque conversione, pro celebratione I concilii Aurelianensis, pro erigendo episcopatu Laudunensi, aliisque in Belgio sedibus restituendis gesta maturo examini subjicit, multaque alia ad Sancti discipulos, erecta ab eo templa, & susceptos pro auctoritate episcopali labores spectantia prolixis quatuor §§ summa accuratione pertractat. Bina circumferuntur velut à S. Remigio edita testamenta, quorum alterum breve, alterum multò est prolixius: hoc, assignatis manifestis suppositionis indiciis, ùt adulterinum rejiciendum; illud verò solum pro genuino amplectendum, solita eruditione evincit. Quæ denique de Sancti obitu, reliquiis, translationibus, cultu planè eximio postremis quinque §§ acutissimè disputat, utì & subjectam huic Commentario Vitam duplicem, brevius, de quo suprà, testamentum, duas itidem translationes, dedicationem ecclesiæ à S. Leone IX Papa factam, ac demum appendicem de quibusdam miraculis, in assignato Operis nostri tomo curioso lectori evolvenda relinquo.

Thoma de Cantilupe. 25 Quòd huic de Remensium Archipræsule lucubrationi, plurimum ad eruditi scripteris commendationem conferenti, diutiùs sim immoratus, alios Suyskeniani ingenii fœtus, hoc volumine contentos, illaudatos prætereo, unum excipe, quem de S. Thoma de Cantilupe edidit Commentarium, priori nec mole, nec rerum controversiarum multitudine inferiorem. In intricata de sancti hujus Herefordiensis in Anglia episcopi anno natali quæstione non exteri modò, sed & Angli Scriptores minimè conveniunt. Singulorum momenta ritè scrutatus, litem decidit Suyskenus, Thomamque anno 1218 in lucem editum, tantùm non demonstrat. Quinque dein paragraphis plurima observat circa Sancti eruditionem, obita in regno Angliæ primaria munia, susceptum episcopatum, virtutesque planè mirabiles. Has inter præ reliquis enituit intrepida animi fortitudo, quâ pro restituendis defendendisque ecclesiæ suæ juribus opponere sese cujuscumque auctoritatis invasoribus non formidabat. Testes sunt Lewelinus seu Leolinus, Walliæ princeps, Gualbertus comes Glocestriæ, atque alter ferocis ingenii baro, quos, cum ecclesiæ suæ jura impunè hactenus læsissent, & aggressus est fortiter, & feliciter superavit. Quanto accurata horum omnium expositio, ex pluribus regni Angliæ monumentis eruenda, Suyskeno steterit labore, dictu perquam est difficile. Habuit & alias invictus præsul, easque multò præcedentibus graviores dissensiones, cum suo præsertim metropolita Joanne Peckhamo archiepiscopo Cantuariensi, sedis suæ jura ultrà, quàm

* * * * Thomæ

Digitized by Google

Thomæ aliiſque Angliæ epiſcopis par eſſe videbatur, extendere volenti. Hic Suyskenus, pro vindicanda beati antiſtitis ſanctitate maximè ſolicitus, quòd illum in adverſæ partis inſtrumentis mendacii, rebellionis, contumaciæ, elati induratique animi reum, immò & à Joanne excommunicatum legeret, omnes vires intendit, ut vel à cujuſvis criminis umbra Sanctum ſuum remotiſſimum fuiſſe oſtendat. Quapropter in illarum diſcordiarum cauſas, principium & progreſſum tanto ſtudio inquirit, ut, ſi magnam in aliis, in hac certè lucubratione ſummam pietatis & induſtriæ laudem promeritus debeat videri. Poſtremi ſex §§ pium Sancti obitum, tranſlationes, binos pro illius canonizatione proceſſus, bullamque de ea à Joanne XXII editam complectuntur. Centum deinde & quinque paginæ Compendium Vitæ & innumera ferè Sancti miracula, ſuis quæque eruditis Adnotationibus explanata, exhibent.

ſecundo vitè de S. Francisco Aſſiſiate

26 Tres ſolummodo ſunt Sancti, quorum Acta ſecundo Octobris tomo Suyskenus digeſſit ac illuſtravit; videlicet SS. Marſus presbyter, Quintinus martyr & Franciſcus, Fundator Ordinis Minorum. Hujus geſta, quæ adornanda ſuſceperat Joannes Stiltingus, haud multùm provecto operi immortuus, ad Suyskenum dein devoluta, quòd hic ea numero, magnitudine ac varietate reliquis præcellere videret, operoſiſſimè illuſtranda exiſtimavit. Quantam hac lucubratione, numeris omnibus abſoluta, indefeſſus ſcriptor laudem ſit promeritus, præcipua rerum capita huc tantùm allata abundè declarabunt. Præcedit pro noſtra ſcribendi methodo diſſectus in triginta duos paragraphos inſignis Commentarius, ubi, quidquid ad celeberrimi Patriarchæ gloriam notitiamque vel minimum confert, tanta accuratione ſtudioque diſcutit atque dilucidat, ut pronuntiare non verear, P. Conſtantinum hic omnia cumulatè præſtitiſſe, quæ tum à prudente exactoque critico, tum à veri unicè amante hiſtorico exſpectare quis poſſit. Geminam dein Sancti Vitam exhibet, alteram à Thoma de Celano, S. Fundatoris diſcipulo, neque hactenus editam, alteram à S. Bonaventura conſcriptam. Invenerat & aliam in Ms. codice RR. PP. Minorum Lovanienſium, à tribus Sancti ſociis exaratam lucubrationem, quam ſupplementi ſeu appendicis loco Vitæ, priori ſubjecit, quòd plurima in illa de S. Franciſci geſtis, à primis biographis ſuppreſſa, lectu digniſſima deprehenderet. Alteram itidem appendicem ſubnexuit de gloria Sancti poſthuma, ubi quæcumque ad illius feſtivitates, Officia eccleſiaſtica, dedicatas ejus honori propè & intra civitatem Aſſiſienſem eccleſias & cetera hujuſcemodi ſpectant, diligenter expendit. Multa præterea, apud Waddingum præſertim, eruditiſſimum Minorum annaliſtam, de Sancto repererat, quæ, quòd ea vel primi biographi non attigerant, vel gravioribus erant obnoxia difficultatibus, diſtincto in Opere, quod Analecta inſcripſit & in quinque Partes diſtribuit, examinanda putavit.

prolixiſſimè

27 Prima Parte quædam ad examen revocat, quæ in Waddingi Annalibus inter annos 1210 & 1225 à S. Franciſco geſta referuntur, atque, horum aliquot non ſat tutò fidem mereri, validis rationibus probat: ejuſmodi ſunt ſeverum per 40 dies Sancti jejunium in inſula lacus Peruſini, ubi tantum temporis, medio dumtaxat pane conſumpto, exegiſſe narratur; aſinus Beati mandato obtemperans & prolapſus in genua ab ore concionantis pendens; inventus ab opifice theſaurus, ut conventum Franciſcanis exſtrueret; abrepta à dæmone ad Sancti imprecationem adoleſcentula, quæ cymbalum pulſans prædicanti obſtrepebat; Frater inobediens jubente mitiſſimo Patriarcha in terram mento tenus defoſſus, multaque alia antiquis teſtimoniis deſtituta. Altera Analectorum Parte agit de iis, quæ SS. Franciſcum inter & Dominicum geſta narrantur. Duplex hìc præ reliquis decidenda lis fuit, quæ jam pridem inter utriuſque Ordinis Scriptores viguerat, & ad hunc diem à Guilielmo Cupero in Commentario Actis S. Dominici prævio ulteriùs diſcutienda fuerat remiſſa. Quæſtio autem agitabatur hæc, an S. Dominicus anno 1219 generali Minorum Capitulo, vulgò *Stercarum* dicto, interfuerit, quod adversùs negantes Dominicanos Franciſcani certum volebant: deinde, fueritne idem Sanctus Dominicanorum parens exemplo S. Franciſci excitatus, ut ſeveriorem paupertatem ſuis præſcriberet. Noverat P. Suyskenus, quantâ hìc opus eſſet cautelâ, ne alterutri litigantium parti juſtam offenſionis anſam præberet, neve, quas Cuperus, rem in medio relinquens, expertus fuerat, procellis agitaretur ipſe, cui pro munere litigioſi negotii deciſio erat demandata. Hinc nihil diligentiæ prætermiſit, nulli pepercit labori aut ſtudio, ut ex perpenſis ſingularum partium argumentis veritatem, quam, ùt prudentem hiſtoricum decet, unicè inveſtigabat, erueret, tandemque ſtatuit, longè probabilius eſſe, S. Dominicum generalibus Minorum comitiis, quæ tamen illa omnium maxima, *Stercarum* appellata, non fuerint, anno 1218 aut ſequenti interfuiſſe, atque à veriſimilitudine minimè abhorrere eorum ſententiam, qui aſſerunt, S. Dominicum exemplo S. Franciſci motum fuiſſe,

Digitized by Google

fuiſſe, ut arctiorem paupertatem in ſuo quoque Ordine perpetua lege ſtabiliret.

28 Reliquæ tres Analectorum Partes ea continent, quæ ad celebertimam Indulgentiam Portiunculanam, ad ſtatum ſitumque corporis S. Franciſci ejuſque Opuſcula pertinent. De priori (quæ quoties & quàm acriter impugnata fuerit, quotuſquiſque eſt, qui ignoret?) tanta accuratione per undecim prolixiſſimos §§ diſſerit, ut, quid huic expendendæ materiæ adjici præterea aut poſſit, aut debeat, nullus perſpiciam. Eâdem porrò ſolertiâ, nec minore labore alteram pertractat de Seraphici corporis ſtatu ſituque controverſiam, toties vel inter ipſos ſancti Patris filios vehementer agitatam, numquam hactenus deciſam, nec fortè impoſterum decidendam, niſi pro pio religioſi Hagiographi optato (quod in aditu Lucubrationis vide) inquiratur in locum, in quo ſacræ exuviæ certè aſſervantur, quæque detectæ ſuo ipſæ aſpectu, ab utra parte ſtet veritas, diſſidentes edoceant. Id interim dum fiat, eruditis lectoribus præcipua diſceptantium argumenta, eorumque gravitatem maturè ponderatam candidè proponit, nihil omittens, quod vel pro erecto in pedes ſacro corpore & ſine ullo fulcro conſiſtente, vel pro eodem in oſſa & cineres reſoluto, à ſcriptoribus allegatum invenit. Hæc ubi ſine alterutrius partis offenſione per 22 paragraphos cumulatiſſimè æquè ac prudentiſſimè præſtitit, palmarem quingentarum circitèr paginarum laborem attenta in S. Franciſci Opuſcula inquiſitione concludit. Atque hæc quidem quòd aliquantulum tractârim prolixiùs, reliquos Suyskeni labores tum litterarios, tum alios, virtutesque ac pium è vivis exceſſum ſequenti capite paucis expediam.

CAPUT III.

Reliqui Suyskeni labores, virtutes, pius obitus.

Reliqui tom. tertio

INter Cœlites, quorum propagandæ gloriæ in tertio Octobris tomo P. Suyskenus inſudavit, præcipui ſunt S. Marcus Papa, & B. Adalbero epiſcopus Herbipolenſis. Duæ inprimis in S. Marco ſolvendæ difficultates occurrunt; altera circa tempus, quo ad ſummum Pontificatum fuerit evectus; altera de Sedis ipſius duratione. Ex utraque autem emergit feliciter, ſolidis rationibus probans, ſanctum Pontificem Romanam Cathedram occupare cœpiſſe xv Kal. Februarii anno 336, eamque non ultra octo menſium ac viginti dierum ſpatium tenuiſſe. Eadem felicitate graviſſimam dirimit litem, quæ varias inter Italiæ eccleſias de ſancti corporis poſſeſſione hactenus fuerat agitata: illud enim in Urbana ſui tituli eccleſia aſſervari Romani contendunt; contrà id ſibi vindicant Florentini; imò & Montis Amiatini in Hetruria monachi, ac demum etiam Aquileienſes hunc penes ſe theſaurum aut eſſe, aut ſaltem aliquando fuiſſe, ex antiquorum, ut ipſi aiunt, monumentorum fide comprobare nituntur. Eiſis autem non ſine ſummo labore poſteriorum omnium conatibus, ſolis prioribus adhærendum evincit. In B. Adalberone quid potiſſimùm præſtiterit, paucis accipe. Antiquum æquè ac recentem Beati cultum ſtabilit, licèt illius memoriam apud unum dumtaxat martyrologum celebratam inveniat: examinat dein, quæ ad illuſtres Beati parentes & cognationem, ad piam in epiſcopatu Herbipolenſi educationem, ejuſque ad hanc ipſam cathedram elevationem ſpectant, refutans eâdem operâ Joannem Trithemium, qui Adalberonem ante ſuſceptum pontificatum Benedictini Ordinis monachum, imò & Lambacenſis monaſterii abbatem fuiſſe, in Chronico Hirſaugienſi ad annum 1045 perperam notaverat. Sequitur accurata diſcuſſio rerum ab intrepido Præſule tempore Henriciani ſchiſmatis fortiter geſtarum; ubi in id præcipuè pius Scriptor collimat, ut inuſtam ab aliquibus generoſo Antiſtiti inconſtantiæ ac timiditatis labem penitus abſtergat, probans, tantum abeſſe, ut nefario Wormatienſis conciliabuli Decreto umquam ex humano metu ſubſcripſerit, ut etiam iteratis vicibus è ſede epiſcopali ejici, & in exſilium, cui & feliciter immortuus eſt, pelli maluerit.

ac 4 Octobris contenti Suyskeni labores,

30 Tomus hic, totius Operis quinquageſimus, ſupremos diligentiſſimi Suyskeni labores exhibet, una, ſub qua vivere deſiit, excepta de S. Ludovico Bertrando lucubratione, quam, ne in enormem magnitudinem volumen excreſceret (Prætermiſſos ad diem IX Octobris conſule) in ſequentem diem, quo & ſacris quibuſdam Faſtis inſcribitur colique poteſt, differre viſum eſt. Virginum præ reliquis ac Martyrum geſta virginitatis amans & dolorum, quibus cruciari jam cœperat, patientiſſimus Hagiographus hìc ſibi dilucidanda delegit. Harum ætate prima eſt S. Reparata virgo, Cæſareæ in Palæſtina martyrii lauream ante annum vulgaris æræ Chriſtianæ 253, quo eam paſſam vult Baronius, conſecuta. Acta circumferuntur varia, tum ſoluta, tum ligata oratione contexta, quorum etiam meliora, quibus nimium tribuit Marteneus, ſubleſtæ fidei vitio laborare oſtendit. Lectu etiam jucundiſſima ſunt, quæ deindo

deinde occâſione feſtivitatum, quas in hujus Sanctæ honorem diverſæ Italiæ civitates celebrant, de antiquis Sanctorum feſta honorandi ritibus ex probatis auctoribus in medium profert. Eodem Octobris die aliæ coluntur ſanctæ Virgines Martyreſque, ſanctæ ſcilicet Benedicta, Libaria, Euſebia & 39 ejus Sociæ moniales. In S. Benedicta, quam in agro Laudunenſi, non Lugdunenſi Seguſianorum, martyrio coronatam ſtatuit, pluribus agit de Aurinia-cenſis monaſterii, ubi præcipuum cultum obtinet, perobſcuris primordiis, illiuſque ætate ac primis inquilinis. Tranſlatum illuc incerto tempore, nec ſine prodigioſis adjunctis, quæ unà cum Actis, tribus poſt martyrium ſeculis in Sanctæ tumulo repertis ſcilicet, ad fabulas relegat, ſanctæ Martyris corpus perpetuo ibi cultu gavisum, neque adeò apud Ruricurtenſes in Bellovacenſi agro canonicos Regulares aſſervatum fuiſſe, manifeſtum efficit. Anonymus quidam, ad faciendam fidem minimè idoneus, pluribus poſt S. Libariæ paſſionem ſeculis Vitam ejus tot fabulis conſpertam, tot infectam nugis in lucem protulit, ut ab ea edenda omninò ſibi abſtinendum Suyskenus meritò judicârit. De SS. Euſebia abbatiſſa & 39 Sanctimonialibus V V. MM. omnes ſilent martyrologi, earumque memoria apud ſolum Arturum à Monaſterio in Sacro Gynæceo celebrata reperitur: antiquam tamen illarum veneratio-nem apud Maſſilienſes dudum antè, quàm annuo ritus duplicis Officio coli permiſſæ ſint, celeberrimam fuiſſe, ex Gueſnayo aliiſque evincit. Atque hæc quidem pauca, omiſſis pluribus, de poſtremis P. Conſtantini ſcriptis debibâſſe ſufficiat. Quid præterea ad propagandum Sanctorum cultum contulerit, quot labores ad rem noſtram promovendam ſubierit, quis pro meritis valeat enarrare?

aliique ab eo pro re noſtra ſuſcepti,

31 Per plures annos id ei negotii datum eſt, ut ſingulis in tomis Sanctos in ordinem digereret; tuum omnibus, quo Operi inſerendi eſſent, aſſignaret diem, ſtatueretque, quinam aut ob probatum non ſatis cultum omnino omittendi, aut alia de cauſa ad dies alios eſſent referendi. Qui porrò labor, utut pauciores in Opere paginas impleat, quàm impigrum ſtudium, quantam judicii maturitatem requirat, quis eruditorum eſt, qui ignoret? Volvendi nempe revolvendique ſunt ſæpius innumeri penè tum editi, tum manu exarati codices, ut apta cuique addi ratio poſſit, ob quam vel ad aliud rejiciatur tempus, vel penitus prætermittatur. Nôrunt pariter litterarum periti, quantopere curioſi lectoris commodo ſubſerviant annexi Operibus Indices accurati: noverat id certè Suyskenus, dum primus ipſe Indices, quos Hiſtoricos dicunt, exactiore ac pleniore methodo contexendos edendoſque curavit. Enumeratis hactenus litterariis ejus laboribus, quantam ſibi apud bonos omnes & Sanctorum gloriæ ſtudioſos laudem comparârit, ignorare non poſſunt, quibus ii cogniti ſunt atque perſpecti. Aliis quoque titulis laborioſiſſimi Viri memoria perpetuò apud nos vivet ac vigebit. Ut enim nihil dicam de geſta ab eo annis pluribus rei noſtræ domeſticæ cura & adminiſtratione utiliſſima; nihil de vigilanti ſollicitudine, quâ pro Operis noſtri Muſeique fama ſarta tecta ſervanda uſque deſudâvit; ſola ſupellex noſtra litteraria, ejus curis ſummopere aucta, quàm gratam nobis reddit, reddetque impoſterum ſolertiſſimi Hagiographi recordationem! Enimverò quanto ei res iſta ſudore, quot vigiliis ac moleſtiis conſtitit, dum anno MDCCLII & ſequenti Galliam, Italiam, Germaniam ac Hungariam peragravit, bibliothecas, ad quas aditus patebat, diligenter perſcrutans, deſcribenſque permulta, quæ perficiendo de Actis Sanctorum Operi utilitatis quidquam collatura cenſêret? Adderem hic, quàm honorificè paſſim à viris principibus ac litteratis omnibus in peregrinatione iſta fuerit habitus; quot quantaque benevolentiæ & amoris indicia tum Viennæ in Auſtria Auguſtiſſima Romanorum Imperatrix Maria Thereſia (quam ut Deus ad æternam laborum verè Apoſtolicorum mercedem ſerò admodùm evocet, indeſinenter precamur) tum in urbe Romana Benedictus XIV plùs vice ſimplici ei exhibuerint: hæc, inquam, aliaque huc facientia, prolixiore narratione proſequerer, niſi ea lectori ſufficienter ſcirem expoſita in Elogio, quod de P. Stiltingo, Suyskeni in hoc itinere ſocio, concinnatum ac primo Octobris tomo præfixum reperitur.

virtutes ibidem.

32 Habes, erudite lector, egregios ſanè pro Sanctorum gloria à P. Conſtantino per ſex & viginti annos exantlatos labores: nunc, quam ſedulò tot etiam inter curas perfectioni propriæ, efformandiſque in ſe dignis viro religioſo moribus numquam non invigilaverit, paucis accipe. Commemorandum imprimis venit, quod in P. Suyskeno ad extremum uſque ſpiritum obſervatum eſt, conſtans ſedulumque Orationis ſtudium, ac peculiaris cum Deo Sanctiſque familiaritas. Hinc ſummo mane è lecto ſe proripere & ad cœleſtium rerum contemplationem, per horam integram protrahendam, convolare ùt ad epulum ſolebat, non priùs inde recedens, quàm gratiſſimum ad aram faciendi tempus adeſſet. Quàm verò ſingulari prorſus reverentia ac religione rem ſacram perageret, pronum erat colligere ex pia vultûs compoſitione, ex modeſta reliqui corporis gravitate, ex lenta de-

Digitized by Google

denique distinctaque singulorum verborum pronuntiatione, quibus & suam in Eucharisticum Deum nutriebat pietatem, & præsentium animos ad similes venerationis affectus fortiter simul ac suaviter pelliciebat. Ea erat in persolvendo sacerdotali penso accuratione, ut destinatum singularum partium recitationi tempus re numquam alia interrumperet. Pro singulari, quo in Deiparam Virginem ferebatur, amore indies illius sertum (Rosarium dicunt) Horis Canonicis adjiciebat, solitus præterea, ut tantæ Matris favorem sibi conciliaret, in festivitatum ejus pervigiliis diebusque Sabbatinis à consueta refectione aliquid rescindere atque alia etiam maceratione corpus affligere. Neque minore illos è Cœlitibus, quos sibi patronos delegerat, veneratione prosequebatur, quorum amplificando cultui non vigilias modò laboremque plurimum, sed & sumptus non exiguos aliquando impendit. Qua sanè in Divos religione biennio ante mortem acutissimis calculi doloribus liberari, se promeritum credidit, cùm invocata S. Liborii ope lapillos aliquot & calculosæ materiæ plurimum absque ullo ferè cruciatu felicissimè ejecit.

33 Ex interrupto numquam cum Deo Sanctisque commercio quantum virtutum cumulum Vir pius collegerit, etsi solus ille penitus noverit, à quo æterna mercede jam pridem donatum confidimus; iis tamen, quibus potissimùm exemplo nobis & admirationi fuit, supersedere omnino non licet. Prima hic occurrit votorum, quibus se Deo æternùm obstrinxerat, observatio tam accurata, ut nullus eo pauperтati addictior, nullus ad capessenda Superiorum jussa alacrior, nullus servandæ castitati magis videretur intentus. Totus cubiculi ornatus, tota supellex erat exigua Servatoris è cruce pendentis effigies, Deiparæ Divinum lactantis puerum imago & confectum è cera sacrum numisma. Moderatorum mandata, imò & nutus ea alacritate prævenire studebat, quâ major vel in religionis tirone exoptari vix posset. Hinc & eorum tam fuit usque reverens, ut, si cum eis agendi urgebat necessitas, non virum plurimis naturæ dotibus insignem, sed abjectum homuncionem illis adstare dixisses. Quid dicam de conservandæ virtutis angelicæ sollicitudine indefessa? In hac vel leviſſimum non dicam nævum, sed vel nævi umbram horrebat, ùt colligere est ex oculorum custodia, fuga otii, locutione circumspecta, flagellis catenulisque, in cubiculo ejus repertis: quibus omnibus id conabatur assequi, ut ne caro adversus spiritum insolesceret. His adde perpetuum religiosissimi Viri studium, quo minimas etiam Instituti sui Regulas exactissimè observare connitebatur.

quibus maximè

34 Atque ut præclaras hasce & homine religioso dignas virtutes conservaret, ad perfectam animi demissionem, seu humilitatem, quæ, si Patrum testimoniis fides, virtutum omnium & parens, & custos est, pertingere totis viribus adlaborabat, & pertigit feliciter. Enimvero incredibilis fuit in P. Constantino sui despicientia, quâ non æqualis modò, sed inferioris etiam conditionis hominibus se subjicere; suum aliorum judicio frequenter posthabere; de se rebusque suis modestè semper; semper de aliis honorificè loqui consueverat. Quæ præsertim in eo virtus enituit, dum, erepto è vivis Stiltingo, adigi vix potuit, ut rei nostræ domesticæ curam, cui sustinendæ impares sibi humeros Vir modestus aiebat, in se tandem susciperet. Hinc etiam erat in accusandis puniendisque propriis defectibus censor rigidissimus, in perferendis alienis patientissimus & ad illatas sibi injurias condonandum promptissimus. Eodem è fonte mirabilis illa profluebat affabilitas & comitas amabilis, ob quam tum domesticis omnibus, tum, qui vel semel cum placidissimo viro egerant, externis, in deliciis erat. Solent præterea, quorum in animis hæc virtus egit radices, egregii fraternæ caritatis, quæ, testante Apostolo, perfectionis est vinculum, esse cultores. Id certè in P. Suyskeno manifestissimè patuit: nihil enim erat illi antiquius, quàm neminem dicto factove lædere, aliorum animos, quoquo modo poterat, sibi conciliare, omnium servire commodis & studiis obsequi. Atque his quidem, aliisque numero benè multis, quas, ne lectorem fatigem, tacitus prætermitto, virtutibus probè instructum supremus morbus ac mors ipsa nimiùm maturè, si annos; si verò merita spectes, sat serò occupavit.

excellit,

35 Difficili omnino ac diuturna cum ægritudine conflictandum Viro patientissimo fuit. Enimvero altero ante mortem anno nephriticis doloribus utcumque solutum alii deinde morbi invaserunt; capitis nempe frequentes vertigines, molesta urinæ exoneratio, summa ad laborem minimum respirandi difficultas, ac, qui malorum omnium caput fuisse creditur, accrescens è noxiis humoribus malignus tumor, quem artis medicæ periti Schirrum appellant. Adhibita continuò, quotquot profutura videbantur, humana remedia; sed absque fructu. Successit dein dirus pertinaxque hydrops, qui Virum, quem scribendis Sanctorum Actis plures etiamnum annos parem fore sperabamus, ab omni penitus labore & studiis Hagiographicis removit. Dura quidem homini propagandæ Cœlitum gloriæ cupidissimo necessitas; Suyskeno tamen, qui jam pridem supremi Numinis beneplacito totum se commiserat, minimè molesta. Interim crescente indies mali pertinacia, omnem-

pinsque obitus expectantur.

que

E L O G I U M

que tum medicorum, tum chirurgorum eludente operam, de inſtanti mortis periculo edocetur æger, unáque, ut poſtremis morientium Sacramentis ſuſcipiendis ſe præparet, admonetur. Nihil immutata P. Conſtantini ad hunc nuntium conſtantia, nihil vultus animuſve turbatus: ſed, arceſſite, inquit, cui de peccatis confiteri aſſuevi, peractaque confeſſione facite, ut quantocyus Divino refectus Epulo, ſacroque infirmorum oleo inunctus ſupremam cum morte luctam generosè ſuſtineam. His munitus ſubſidiis mortem exſpectabat intrepidus, dum iv Kal. Iulii, ipſo SS. Apoſtolorum Petri & Pauli pervigilio, vehementi adeò correptus eſt febri, ut octavâ circiter poſt prandium hora commendatam ſæpiſſimè inter tenerrimos affixi cruci Servatoris imaginis amplexus Deo Sanctiſque animam placidiſſimè, utì vixerat, exhalârit, annos natus LVII, quorum ſex & viginti ampliſicandæ Cœlitum gloriæ impendit, ad quorum æternam beatamque Societatem receptum, meritò confidimus.

Digitized by Google

INDEX SANCTORUM

AD TOMUM IV OCTOBRIS.

A

9 ABraham patriarcha in Palæſtina. Comm. Critico-Hist. § 1. Rei tractandæ dignitas & methodus: Sancti pater conſanguineique: ſtatus controverſiæ de ejus anno natali: hic anno patris ejus centeſimo trigeſimo innectendus eſſe oſtenditur. 571. § 11. Stabilitur magis ſententia noſtra, & diſſentientium varia effugia præcluduntur 576. § 111. An Thare, pater Abrami, aliquando fuerit idololatra, & an etiam ipſe Abram? 581. § 1v. An Philonis & Rabbinorum Judæorum, ac denique non paucorum SS. Patrum auctoritate Abrami idololatria ſolidè probetur? 585. § v. Abramum idololatriæ purum ſemper fuiſſe, variis argumentis teſtimoniiſque oſtenditur. 589. § vi. Abramus uxorem ducit, quæ vera ejus ſoror fuiſſe non probatur 593. § vii. Abrami uxor probabiliùs fratris ejus, Arani nempe, filia fuit. Inquiritur, an Abramus cum Arano à Chaldæis in ignem conjectus, indeque prodigioſè eductus fuerit 598. § viii. Prima Abrami vocatio divinitus facta in Chaldæa: Abrami exitus ex Ur Chaldæorum: varia huc ſpectantia 602. § ix. Divina Abrami vocatio, Geneſ. cap. xii relata, diverſa eſt à jam antè memorata: promiſſio Abramo eodem cap. xii facta, multis nominibus ampliſſima fuit; ejus profectio verſus terram Chanaan, hujus epocha 606. § x. De annis ccccxxx, qui inter divinam promiſſionem, Abramo factam, exitumque ejus poſterorum ex Ægypto interceſſerint: tempus horum habitationis in Ægypto definitur: variæ celebris verſûs cap. 12 Exodi Lectiones 610. § xi. Celebris de Patriarchæ poſteris verſus libri Exodi, etiam in eo non admiſſo mendo, exponitur. Teſtamenti, à S. Paulo memorati, epocha anno Abrami 75 innectitur 614. § xii. Abrami adventus in terram Chanaan: ejus illic peregrinatio: profectio verſûs Ægyptum: adhibitum ab eo, ne in Ægypto occidatur, conſilium 618. § xiii. Sancti ingreſſus in Ægyptum: uxorem, ſibi ſublatam, recipit intactam: ejus reditus in terram Chanaan: promittitur ei divinitus terra Chanaan 623. § xiv. Abramus cum Mambre hujuſque fratribus fœdus init. Lotum à Chodorlahomore, Pentapolitarum victore, captum, fuſo priùs hujus exercitu, incolumem recipit 627. § xv. Sancti ab hoſtium ſtrage reditus: Melchiſedechi, ſacerdotis Dei, occurſus: datæ huic ab Abramo decimæ: panis & vini oblatio à Melchiſedecho: varia huc ſpectantia 630. § xvi. Abrami animus divinitus firmatur: promittitur ei merces & poſteritas numeroſa: eximia Abrami fides: fœdus à Deo initum cum Abramo 634. § xvii. Conſilio Sarai, uxoris ſuæ, Abramus Agarem ancillam ſibi uxorem adſciſcit ſecundariam: hanc è domo ſua à Sarai deinde dimitti fecit: impactæ Abramo ob conjugium iſtud calumniæ diluuntur: naſcitur ei ex Agare filius Iſmaël 638. § xviii. Factæ Abramo promiſſiones confirmantur: ejus nominis Abram in Abraham mutatio: præcepta ei in fœderis ſanciti ſignum circumciſio: varia ad hanc ſpectantia diſcutiuntur 642. § xix. Sancto ex Sarai conjuge, quam Saram vocare divinitus jubetur, prænunciatur Iſaaci ortus: ejus, audito hoc nuntio, riſus: circumciſionis præceptum ab Abrahamo exſecutioni mandatum: hujus epocha 648. § xx. Abrahamus tres angelos ſub viatorum forma latentes hoſpitio excipit: ab uno ex his de naſcituro ſibi intra annum filio, ac de inſtanti Pentapolis pernicie certior fit: hanc deprecari nititur 652. § xxi. Abrahamus peregrinatur in Geraris: hujus itineris occaſio & epocha diſcutitur. Abrahamus Saram conjugem, juſſu Abimelechi ſublatam, recipit intactam, eumque ſuis precibus morbo liberat 655. § xxii. Abraham natum ſibi ex Sara filium vocat Iſaac, eumque circumcidit: Agarem cum Iſmaële è domo ſua dimittit: fœdus init cum Abimelech 660. § xxiii. Abraham divinitus juſſus filium ſuum Deo immolare, mandatum exſequi parat: at perficere divinitus prohibetur. Hujus facti præſtantia contra pſeudo-criticos oſtenditur 665. § xxiv. Abrahamus loco filii ſui Iſaaci arietem Deo immolat: ampliſſimæ promiſſiones divinæ ei illuſtri modo confirmantur: reverſus in Berſabee redditur certior de natis ſuo fratri liberis 669. § xxv. Sanctus defunctam in Hebron uxorem Saram plangit: eam ſepelit in ſpelunca duplici, quam ab Ephron emerat probatâ pecuniâ: varia de hac ſepulcri emptione 673. § xxvi. Abraham Iſaaco ſuo proviſurus de uxore, ſuæ domus œconomum jurejurando priùs obſtrictum, ut de cognatione herili uxorem ei quærat, in Meſopotamiam mittit. Hujus legationis felix ſucceſſus 678. § xxvii. Abraham Ceturam ducit uxorem: hujus conjugii adjuncta diſcutiuntur: nati ex eo filii, hos, uti & Iſmaëlem, muneribus donatos Abrahamus ſeparat ab Iſaaco, jam duobus filiis aucto: Sancti obitus & ſepultura 683. § xxviii. Antiqua Sancti memoria & veneratio: ejus corporis ſec. xii per Canonicos Regulares inventio: reliquiæ ſub ejus nomine aſſervatæ 687. § xxix. Sancti Patriarchæ in ſacris Faſtis annuntiatio: legitimus ejus cultus in eccleſia etiam Latina: Officium proprium & Miſſa 691

9 Adalbero cum Nidgario. Vide *Nidgarius.*

INDEX SANCTORUM

8 Amor Conf. cultus in monaſterio Beliſienſi in territorio Leodienſi. COMM. PRÆV. § 1. Amoris apud martyrologos memoria, cultus ſacer, & Acta 335. § II. Ætas Sancti incerta: geſta ejus breviter perſtricta 339. VITA, *auctore, ut videtur, Egeberto, ex Ms. Beliſienſi, collato cum Ms. Rubea-vallis.* PROLOGUS 343. CAP. I. Sancti patria, peregrinatio Romana, adventus in Belgium, & aliqua prodigia 343. CAP. II. Alia ejuſdem prodigia, obitus & tranſlatio ſeu elevatio corporis 346. VITA BREVIOR, *auctore anonymo ignoto fidei ac ætatis, ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris* 347

9 Andronicus & Athanaſia Conff. in Ægypto. COMM. PRÆV. Sanctorum Conjugum in Faſtis ſacris memoria, ætas, Acta 997. ACTA *ex Menæis* 998

9 Arnoaldus Ep. Conf. Metis in Belgica I. SYLLOGE. Breve Arnoaldi elogium, tempus ſedis, uteumque determinatum, & cultus ſacer 1008

8 Artemon presb. M. fortè Laodiceæ in Phrygia. SYLLOGE. Faſti ſacri, qui Sanctum memorant: ubi, quo mortis genere & quando vitam terminârit 41. ELOGIUM FABULOSUM *ex Menæis ad diem* XXIV *Martii* 44

9 Athanaſia cum Adronico. Vide *Andronicus.*

9 Atticus, Luddulus ſeu Lugdulus, Septimus, Julius MM. *Ex Hieronymianis* 993

B

8 BAdilo abb. Lutoſæ in Hannonia. COMM. HISTORICO-CRIT. § 1. Loci notitia: Lutoſani monaſterii, cui Sanctus præfuit, primordia: Sancti ætas diſcuſſa: ejus ab homonymis diſtinctio & religioſa vita 349. § II. An S. Badilo creditum S. Mariæ Magdalenæ corpus è Provincia Galliæ ad Vezeliacenſem in Burgundia eccleſiam deportâſſe, & quo circiter anno id fecille, dici queat 352. § III. Sancti geſta in Belgio, tempuſque emortuale diſcutiuntur: ejus in ſacris Faſtis memoria: reliquiarum tranſlationes: eccleſiaſticus Lutoſæ cultus 357

9 Baractalis M. Spoleti in Umbria. ANACÆPHALEOSIS 994

9 Bellerius cum Lamberto. Vide *Lambertus.*

8 Benedicta V. M. in territorio Laudunenſi in Gallia. COMM. PRÆV. § 1. Sanctæ memoria in Martyrologiis, Auriniacenſis parthenonis notitia; corpus ejus ibi: reliquiæ ab eo ſeparatæ & alibi donatæ: an ejuſdem corpus Ruticurti 213. § II. Ejuſdem apud Auriniacenſes variæ feſtivitates, corporis tranſlationes & reliquiæ à corpore ſeparatæ, etiam alibi 216. ACTA FABULOSA, *auctore anonymo, ex codice noſtro, primo Vallicellenſi, dende clariſſimi viri Balthazaris Moreti, collato cum aliis* 219

8 Birgitta vidua Romæ. COMM. PRÆV. § 1. Recenſentur aliquot de S. Birgitta lucubrationes, ſed quæ vel dubiæ ſunt, vel nos latent 368. § II. Præcipuæ S. Birgittæ Vitæ hactenus exſtantes: quænam ex his à nobis edendæ: auctorum Sanctæ familiarium notitia 371. § III. S. Birgittæ natale ſolum: qui fuerint ipſi parentes, fratres & ſorores; item quæ generis nobilitas 376. § IV. Prodigiis variis illuſtratur ortus S. Birgittæ, ſub initium ſeculi XIV natæ, multiſque prærogativis ab ineunte ætate divinitus decoratæ 380. § V. S. Birgitta matrimonium init: liberos octo parit: marium notitia 384. § VI. Filiarum ejus nepotumque notitia 388. § VII. Juncta matrimonio varias virtutes exercet, maritumque ad continentiam allicit 390. § VIII. Sueciæ regum, regnique ſalutis curam habet 394. § IX. Recenſentur nonnulla S. Birgittæ itinera, quæ pietatis causâ inſtituit in Norvegiam, Galliam &c 397. § X. Ulphone marito orbata in ſponſam eligitur à Chriſto: mutat vitæ genus, hominumque, quod & aliàs fecit, contemnit opprobria 401. § XI. S. Birgittæ revelationes vernaculè ab illa ſcriptæ, & Latinè redditæ, non ſemel examinatæ approbataque fuerunt 406. § XII. Oppugnatæ eædem in conciliis Conſtantienſi & Baſileënſi ab omni cenſura immunes evaſêre 409. § XIII. Quæ ſit S. Birgittæ Revelationibus habenda fides: Oudini de iiſdem dicta refutantur 412. § XIV. Quod fuerit de iiſdem Gregorii XI judicium 416. § XV. Regulam Ordinis S. Salvatoris, Chriſto, ut piè creditur, dictante, S. Birgitta conſcribit: an illa omni ex parte talis fuerit, qualis hodieque eſt 419. § XVI. E Suecia Romam migrat 422. § XVII. Reipublicæ Chriſtianæ bono incumbit, variis prædictionibus claret, & pro ſtatuenda retinendaque Romæ ſummi Pontificis cathedra ſedulò laborat 426. § XVIII. Inviſitur Romæ à filia ſua S. Catharina, variorumque ſaluti ſtudet 431. § XIX. Quem tenuerit Romæ S. Birgitta vivendi modum: iter ejus Aſſiſium 434. § XX. Iter item Neapolitanum 438. § XXI. Regulam S. Salvatoris, & monaſterii Vaſtenenſis erectionem ab Urbano V approbari curat: an item inſtituerit Ordinem militarem 443. § XXII. Dei juſſu Hieroſolymam profecta, in Cyprum appellitur. Quid rerum iſtic geſſerit 449. § XXIII. E Cypro navigat in Palæſtinam, inde in Cyprum ac Neapolim redit 454. § XXIV. Romam ægra revertitur, de inſtanti morte præmonetur, quam ibidem piè obit 458. § XXV. Oſſa ejus transferuntur in Sueciam: multis illic prodigiis claret: canonizationi Matris ſuæ incumbit S. Catharina filia, & Regulæ S. Salvatoris confirmationem impetrat ab Urbano VI 462. § XXVI. Bonifacius IX S. Birgittam in Sanctorum numerum refert 467. § XXVII. Ritus factæ canonizationis ex Amelio, teſte oculato: indulgentiæ ejuſdem occaſione datæ: canonizationis S. Birgittæ & Regulæ S. Salvatoris per Martinum V confirmatio 472. § XXVIII. De cultu ſacro & reliquiis S. Birgittæ 477. VITA, *auctore Birgero, archiepiſcopo Upſalenſi.* PROLOGUS 485. CAP. I. Status S. Birgittæ virgineus ibid. CAP. II. Status S. Birgittæ conjugalis 488. CAP. III. S. Birgittæ viduitas & obitus 490. VITA ALTERA *Ex apographo monaſterii S. Altonis in Bavaria, auctore Bertholdo, Ordinis S. Salvatoris monacho.* PROLOGUS 495. LIBER I. CAP. I. De profunda ipſius humilitate & immenſo amore ad Deum 496. CAP. II. De præcordiali ejus devotione ad Virginem Mariam: de zelo honoris divini & ſtudio ſalutis animarum 499. CAP. III. De operibus pietatis & patientia in adverſis 503. CAP. IV. De obedientia ejus erga Patres ſpirituales, modo ſpiritualiter vivendi, & peregrinationibus ſacris 507. CAP. V. De pudi-

pudicitia & caſtitate ejus, jejuniis & pœnitentiis 510. Liber II. De acceptis gratiis & divinis charismatibus. Proemium 512. Cap. I. De viſionibus & revelationibus, quas plerœque piæ de ea habuerunt, & gratia ejus ſanitatum 513. Cap. II. De oppreſſis à dæmone per eam liberatis; de ſulphuris, quem in offenſa Dei ſentiebat, odore & dono revelationum, ſibi factarum 516. Cap. III. De ſpiritu prophetiæ 519. Liber III. De miraculis poſt ipſius obitum exhibitis & probatis. Proemium 523. Cap. I. De mortuis ſuſcitatis, cæcis, ſurdis & mutis curatis 524. Cap. II. De paraliticis curatis, liberatis à morbo caduco & curatis ab aliis diverſis infirmitatibus 526. Cap. III. De vexatis à diabolo, periclitantibus in pœtu, & naufragantibus 529. Cap. IV. De miraculis circa tranſlationem reliquiarum occurrentibus, & de blaſphemantibus, & detrahentibus ſibi 531. Appendix de miraculis S. Birgittæ. Pars I, *auctore anonymo.* Miracula octo in Suecia patrata 534. Pars II. Miracula aliquot Bernardi, archiepiſcopi Neapolitani, juſſu à Jacobo Orlando collecta 535. Pars III, *auctore anonymo.* Miracula aliquot Nolæ & Romæ facta 539. Pars IV. Miracula aliquot ex Nicolai Urſini, comitis Nolani, epiſtola ad Alphonſum Giennenſem olim epiſcopum 541. Pars V, *auctoribus monachis Vaſtenenſibus.* Alia quædam miracula in Suecia facta 542. Pars VI, *auctoribus monachis Vaſtenenſibus.* Cap. I. Miracula aliquot anno MCCCLXXIV patrata 546. Cap. II. Miracula anno MCCCLXXV facta 550. Cap. III. Miracula quædam anno MCCCLXXVI facta 552. Cap. IV. Alia item miracula anno MCCCLXXVI facta 557

C

8 CAletricus ep. conf. Carnoti in Belſia, Galliæ provincia. Sylloge. Sancti apud martyrologos mentio, inſigne ejus elogium è Venantio Fortunato, tempus epiſcopatûs, concilia, quibus interfuit, reliquiæ & cultus 278

8 Compagnus conf. Ordinis Camaldulenſis Patavii in Italia. Sylloge. B. Compagni geſta, corporis incorrupti tranſlationes 365

D

9 DEmetrius Ep. Conf. Alexandriæ in Ægypto. Sylloge Historico-critica. § I. Sancti è Faſtis Habeſſinis memoria, mira ad epiſcopatum electio, probata prodigiosè caſtitas, variique illius temporis Martyres contra Dodwellum exhibentur 855. § II. Lata à S. Demetrio in Origenem exilii ſententia examinatur 858

8 Demetrius M. Theſſalonicæ in Macedonia. Comm. Præv. § I. Multiplicia, quæ de S. Demetrio reperiuntur, ſcripta, præcipuè Græca, recenſentur 50. § II. Quænam è ſcriptis, § præcedenti recenſitis, edenda ſint, & qua fide auctoritateve quæque valeant 52. § III. Sancti imperterrita in prædicanda Chriſti fide fortitudo, & quid de iis, quæ de ejus genere, patria, conditioneque narrantur, cenſendum 57. § IV. Quid de iis, quæ à Metaphraſte anonymoque, qui huic præluxit, Sancti biographo de Neſtore traduntur, ſit cenſendum 60. § V. Demetrius capitur, martyrioque afficitur: quandonam id factum, & quis lupus, qui ſervus ejus fuiſſe dicitur, exſtiterit 63. § VI. Sancti memoria in Faſtis ſacris, cultus eccleſiaſticus, quo univerſim hodieque apud Græcos gaudet, atque olim fuit gavifus 65. § VII. Quàm eximius Theſſalonicæ cultus Sancto fuerit delatus, & quàm quidem antiquus is ſit 68. § VIII. Quandonam primùm prodigioſum unguentum è Sancti ſou tumulo, ſeu corpore ſtillare inceperit, & quid præterea de ſacro hoc pignore ſit credendum 73. § IX. Quàm inſignis Sancto cultus Conſtantinopoli, ab ipſis etiam Orientis imperatoribus, fuerit delatus, & quàm quidem antiquus is ſit 78. § X. Cultus eccleſiaſticus, Sancto etiam apud Latinos aliaſque nationes à longiſſimo jam tempore delatus 83. Passio prima, *ab auctore anonymo ſcripta atque ab Anaſtaſio Bibliothecario e lingua Græca in Latinam converſa, ex editione Mabillonii cum variis Mſs. & Photiana Paſſione collata.* Prologus 87. Caput unicum. Sanctus fidem prædicat, Maximiano imperatori, ad gladiatorum ſpectaculum properanti, captivus ſiſtitur, illiuſque juſſu cuſtodiæ primùm mancipatur ac deinde etiam occiditur 88. Passio altera, *auctore anonymo, è bibliotheca Vaticana codice* 821, *interprete Cornelio Byeo.* Cap. I. Sanctus fidem prædicat, comprehenditur, ad Maximianum adducitur, cuſtodiri ab hoc jubetur, à Neſtore, contra Lyæum pugnaturo, convenitur, illique benedicit 90. Cap. II. Maximianus, ob necem Lyæo illatam iratus, Neſtorem primò ac dein etiam S. Demetrium jubet interfici, hicque, poſtea miraculis inclareſcens, locis ſacris ſibi exſtructis honoratur 93. Passio III. *Auctore Simeone Metaphraſte, è Græco bibliotheca Chriſtianiſſimi regis Mediceæ exemplari, cum Lipomani & Suris editionibus collato, interprete Lipomano.* Cap. I. Sancti patria, genus, inſtitutio, dignitas, Chriſti prædicatio, apprehenſio atque in carcerem conjectio 96. Cap. II. Lyæus à Neſtore occiditur, Maximianus, hinc iratus, Neſtorem & Demetrium jubet interfici, hicque & miraculis claret & tamquam Sanctus honoratur 99. Miracula *è duobus codicibus Mſs. Græcis, altero bibliotheca Vaticana* 821, *altero olim Maxarineo, nunc regio Pariſienſi* 1517, *accepta, interprete Cornelio Byeo.* Liber I. *Auctore Joanne, Theſſalonicenſi archiepiſcopo.* Cap. I. De Mariano Illyrici præfecto, graviſſima ægritudine afflictato, ſanitatique per S. Demetrium reſtituto 104. Cap. II. De militiæ præfecto, ab immedicabili ſanguinis fluxu per Sanctum ſanato 112. Cap. III. De geſta à Sancto prodigioſa pro Theſſalonicenſibus in peſte cura. 114. Cap. IV. De energumenis Sancti patrocinio ſanatis 119. Cap. V. Qui Sancti reliquias poſtulârit, eaſque tamen haud impetrârit imperator Mauritius 121. Cap. VI. De argenteo, quem Sanctus ciborio ſuo exuſto inſtaurando deſtrui noluit, throno 123 Cap. VII. Qui Oneſiphorus templi cuſtos in Sanctum peccârit, ab eoque idcirco fuerit punitus 125. Cap. VIII. De magna, quâ Theſſalonicenſibus famis tempore Sanctus prodigioſè ſuccurrit, ſollicitudine ac cura 127. Cap. IX. Qui Sanctus alio adhuc tempore

INDEX SANCTORUM

tempore Theſſalonicæ fame preſſæ prodigiosè ſuccurrerit 129. Cap. x. Qui Sanctus in bello inteſtino populique ſeditionibus Theſſalonicæ etiam ſuccurrerit 132. Cap. xi. De Illyrici præfecto, qui Sanctum blaſphemavit atque ab eo ideireo fuit punitus 136. Cap. xii. Qui excitato ciborii incendio hoſtibus fuerit Theſſalonica per Sancti providentiam liberata 137. Cap. xiii. Qui Avaribus improvisò Theſſalonicam aggredientibus Sanctus reſtiterit, hæcque nihilominus deinde abs illis obſeſſa ad ſummas anguſtias fuerit redacta 143. Cap. xiv. Viſio Euſebio archiepiſcopo Theſſalonicenſi oblata, argumentaque, quibus, memoratam cap. præced. Theſſalonicæ obſidionem, prodigiosè patrocinante S. Demetrio, ſolutam fuiſſe, Joannes contendit 148. Cap. xv. Viſione cœleſti vir dignitate & virtute præclarus obſidionis Theſſalonicenſis tempore honoratur, eâque, pro Theſſalonica ſtare S. Demetrium, edoctus, cives ad fortitudinem excitat 158. Miraculorum liber ii. *Auctore anonymo.* Cap. i. Sclavi ab obſidione Theſſalonicenſi, apparente S. Demetrio, deturbantur, duxque illorum capitur, ac deinde etiam occiditur 162. Cap. ii. Sclavi iterum Theſſalonicam aggrediuntur Deumque ac S. Demetrium ſibi contrarios experti, re infecta, recedere coguntur 166. Cap. iii. De terræ motibus, divinitus immiſſis, templique incendio 172. Cap. iv. Sclavi, uno è principibus ſuis in captivitatem indignè abducto, irati Theſſalonicam, iterum à ſe obſidione preſſam, ad ſummas anguſtias adigunt, atque ab ea tamen iterum, ſuis ſuccurrente S. Demetrio, recedere coguntur, parſque præterea illorum magna ſtrage ab imperatoris exercitu pòſt afficitur 173. Cap. v. Sanctus, ne Theſſalonica à tectis inimicis dolo malo occupetur, damnumque patiatur, mirabili modo obſtitit 179. Cap. vi. Cyprianus epiſcopus, à Sclavis captus, mirabili modo à S. Demetrio in libertatem aſſeritur 187. Miraculorum liber iii. *Auctore anonymo altero.* Cap. i. De viro, qui S. Demetrii patrocinio amiſſum è morbo oculorum uſum recuperavit 190. Cap. ii. Cæcus pro medela ad S. Demetrium recurrit, ſibique eum modo duplici propitium experitur 191. Cap. iii. Ne viri, loca ſacra viſitantes in Saracenorum manus incidant, prodigiosè impedit S. Demetrius 192. Cap. iv. Vir valetudinis, peſſimè affectæ, in æde, S. Demetrio prope Theſſalonicam ſacra, ad quam ſeſe conferre ab hoc in ſomnio juſſus fuerat, ſanitatem recuperat 195. Cap. v. Qui Sanctus, ut ſacrum ſibi in Cappadocia templum, quod collapſum erat, inſtauraretur, effecerit 197. Analecta. De unguento ſeu oleo è S. Demetrii tumulo prodigiosè ſcaturiente aliiſque adhuc ejuſdem Sancti miraculis, partim è Scriptoribus typorum beneficio jam vulgatis, partim è Joannis Stauracii ac Demetrii Chryſoloræ lucubrationibus nondum editis accepta. § i. Miracula, ſeculo x poſteriora, quæ Sanctus in Theſſalonicæ favorem patrâſſe narratur 198. § ii. Miracula ſeculo x poſteriora, quæ in aliorum etiam, quam in Theſſalonicenſium favorem à S. Demetrio feruntur patrata 201. § iii. Nonnulla, quæ præterea de prodigioſo unguento, è S. Demetrii tumulo ſcaturiente, memoriæ exſtant prodita, in medium adducuntur 206.

9 Deuſdedit abb. Caſinenſis in regno Neapolitano. SyllogE 1042.

9 Dionyſius Areopagita ep. M. Athenis in Græcia. Conn. Præv. § i. Qua occaſione & quando Hilduinus Areopagitica, in quibus S. Dionyſium Areopagitam cum Pariſienſi confudit, adornârit; qua fide id præſtiterit, & quæ Acta antiquiora ſibi præluxerint habuerit 696. § ii. Qua ætate ac fide jam memorata, quæ Hilduino præluxerunt, S. Dionyſii Acta polleant, exponitur, ac aliorum duorum, quæ ei præluxerunt pariter, Scriptorum notitia, unius etiam fragmento tranſcripto, ſuppeditatur 701. § iii. Ariſtarchi epiſtolam, uti & Viſhii conſcriptionem, quæ recitatur, fictitiam eſſe, monſtratur, ac quibuſnam ex aliis Latinis fontibus Hilduinus inſuper hauſerit, exponitur 705. § iv. Neutram è Græcis Dionyſii Paſſionibus, quarum alteram Chiffletius, alteram Lauſſelius & Corderius vulgârunt, S. Methodio adſcribendam, ambaſque è Latinis fontibus promanâſſe 709. § v. Diverſorum, ac nominatim eorum, quæ jam recenſita, Actorum Græcorum ætas ac fides: cur nec hæc, nec Hilduiniana, & tamen, quæ § i memorata, Latina edenda, & quî cuncta, quæ ad Dionyſium ſpectant, tractanda 712. § vi. Quanam ac quali ſorte opinio, quæ Dionyſium Areopagitam cum Pariſienſi eumdem facit, pluribus ſeculis ſit uſa; qui ſeculo proximè elapſo, cum diu obtinuiſſet, validè oppugnari cepta ac tandem ab eruditis ferè omnibus fuerit deſerta 718. § vii. An opinio de unico Dionyſio, quæ Hilduino antiquior, objectionibus in contrarium ſolutis, magis ſpeciatim oſtenditur, ante ſeculum octavum medium etiam obtinuerit, & quid de argumentis aliquot, quibus hoc probetur, cenſendum 725. § viii. Tria argumenta alia, quæ pro opinione de uno Dionyſio ante ſeculum octavum medium conſignanda faciunt, diſcutiuntur ac refutantur 729. § ix. Reliqua, quæ ad eandem opinionem ſeculo octavo medio antiquiorem faciendam conducunt, proponuntur ac refelluntur 733. § x. Rationum aliquot momenta, quæ pro opinionis de duobus Dionyſiis apud Latinos antiquitate faciunt, ex horum Martyrologiis ac aliunde producuntur 739. § xi. Alia rationum momenta, è ſacris potiſſimùm Græcorum Faſtis petita, quæ, & apud hoſce opinionem de duobus Dionyſiis antiquitùs obtinuiſſe, commonſtrant, in medium proferuntur 746. § xii. Opinionem de duobus Dionyſiis antiquitùs tum apud Græcos, tum apud Latinos obtinuiſſe, aliis adhuc argumentis probatur 753. § xiii. Reliqua quæ, opinionem de duobus Dionyſiis tam apud Græcos, quam apud Latinos antiquitùs viguiſſe, oſtendunt, proferuntur, Dionyſiumque Areopagitam à Pariſienſi certiſſimè eſſe diverſum, concluditur 762. § xiv. Nobile Dionyſii genus, patria, divitiæ, doctrina, vitæ probitas, dignitas 767. § xv. Ad fidem à S. Paulo apoſtolo Dionyſius convertitur, qui, quâ ejus ætate & quando id factum, & an Damarim uxorem habuerit 671. § xvi. An Hierotheum magiſtrum habuerit, & an hic unquam Athenienſem cathedram epiſcopus occupârit, aut etiam in rerum natura certò exſtiterit 775.

§ xvii.

Digitized by Google

AD TOMUM IV OCTOBRIS.

§ XVII. An ſanctiſſimæ Dei Genitricis exſequiis, Hierotheo etiam hiſce aſſiſtante, interfuerit, & quid de aliis nonnullis, quæ de Sancto narrantur, ac in ſolis ferè ei adſcriptis Operibus fundantur, ſit cenſendum 779. § XVIII. Quandonam & à quo Athenienſium fuerit creatus epiſcopus, quonam ſub imperatore, itemque quo die & quo loco martyrium ſubierit, & quem cultum eccleſiaſticum deinde obtinuerit 787. ACTA FABULOSA S. Dionyſio Areopagitæ afficta, *auctore anonymo, è codice noſtro Fuldenſi.* Qins. 5 *cum quinque aliis Mſs. collato.* CAP. UNICUM. Dionyſii converſio, ordinatio ad epiſcopatum, Romam profectio, diſceſſus in Galliam, martyrium 792. APPENDIX DE SANCTI RELIQUIIS CAPUT I. An Dionyſii Areopagitæ reliquiæ in Sandionyſiano Franciæ monaſterio ſerventur 797. CAP. II. An caput S. Dionyſii Areopagitæ Longipontina abbatia poſſideat, & an quæpiam ſaltem illius pars in ducatu Luxemburgenſi non ſit 800. APPENDIX ALTERA DE SCRIPTIS, QUÆ SUB DIONYSII AREOPAGITÆ NOMINE CIRCUMFERUNTUR 802. CAP. I. An Dionyſii Opera ab ullo è Patribus, qui tribus primis æræ Chriſtianæ ſeculis floruerunt, fuerint citata ibid. CAP. II. An Dionyſiana Opera ſeculo IV vel à concilio Nicæno, vel à SS. Athanaſio, Gregorio Nazianzeno & Chryſoſtomo fuerint citata 809. CAP. III. An Joannes Darenſis, qui Commentaria in utramque Dionyſii Areopagitæ Hierarchiam ſcripſit, ſeculo IV floruerit, & an is, & Iſaac, qui Areopagitam citâſſe traditur, S. Ephremi diſcipuli exſtiterint 814. CAP. IV. An S. Cyrillus, & S. Juvenalis, alter Alexandrinus, alter Hieroſolymitanus ſeculo V patriarcha, S. Dionyſii Areopagitæ Opera citârint 819. CAP. V. Quandonam primùm Dionyſiana Opera innoteſcere cœperint, paſſimque deinde omnibus nota exſtiterint 822. CAP. VI. Quid, ut Opera Dionyſiana Areopagitæ abjudicentur, diuturnum, quo à nullo laudata, omnibuſque incognita fuerunt, quatuor primorum Eccleſiæ ſeculorum ſpatium valeat 825. CAP. VII. An concilia, Patres, Pontifices, Scriptores, qui poſt ſeculum quintum Opera Dionyſiana ſub Areopagitæ nomine laudârunt, argumenti negativi, ab Operum eorumdem per ſecula anteriora ignoratione petiti, vim non infringant 828. CAP. VIII. An temporis diuturnitas, quâ poſt ſeculum quintum Dionyſius Operum, nomine ſuo inſcriptorum, auctor æſtimatus fuit, argumentum negativum, ab Operum eorumdem per ſecula anteriora ignoratione petitum, pariter non enervet 831. CAP. IX. Ex S. Ignatii martyris ad Romanos epiſtola, quæ in directo ad Timotheum libro de Divinis Nominibus citatur, non eſſe hunc à Dionyſio Areopagita compoſitum, oſtenditur 834. CAP. X. Dionyſii Areopagitæ non eſſe, quæ ejus nomine inſcribuntur, Opera, ex antiqua, quæ in hiſce pro infantium baptiſmo citatur, traditione oſtenditur 839. CAP. XI. Quæ de ſanctiſſimo Trinitatis myſterio Operum Dionyſianorum auctor ſcribit, Dionyſium Areopagitam hunc non eſſe, argumento etiam eſſe monſtrantur 841. CAP. XII. Quæ de monachis, cæremoniiſque ac ritibus ſacris, ætate ſua adhiberi ſolitis, Operum Dionyſianorum auctor memorat, eſſe hunc non poſſe Areopagitam, commonſtrant 848. CAP. XIII. *Validiſſimum*, quo Opera, quæ ſub Dionyſii Areopagitæ nomine circumferuntur, Sancto huic vindicare Areopagitici niſuntur, argumentum refellitur, nonnulliſque adhuc, quæ pro iiſdem Operibus Areopagitæ vel abjudicandis vel attribuendis faciunt, adductis, hunc illa non habere auctorem, propè etiam certum eſſe, concluditur 850.

9 Dionyſius ep., Ruſticus Presb. & Eleutherius Diaconus MM. Pariſiis in Francia. COMM. PRÆV. § I. Quandonam antiqua Sanctorum Acta, quæ Boſquetus primùm edidit, fuerint conſcripta 865. § II. Boſquetiana Acta qua fide ſeu auctoritate polleant, & qua ratione cuncta, quæ ad Sanctos ſpectant, ſint tractanda 869. § III. Quamnam S. Dionyſii ſociorumque ejus in Galliam miſſioni epocham Boſquetiana Acta aſſignent, & an, eam amplectendam eſſe, vel hæc, vel datum Apoſtolis de fide ubique prædicanda præceptum, vel denique generales quædam Patrum aſſertiones evincant 871. § IV. Quæ de epocha, quam Dionyſii in Gallias miſſioni Acta Boſquetiana aſſignant, ob Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertiones non amplectenda § præcedo dicta ſunt, confirmantur 879. § V. Quid de binis teſtimoniis, quæ pro S. Dionyſii in Gallias miſſione ſeculo I affigenda faciunt, quæque à S. Genovefæ biographo ac S. Fortunato data contendunt, ſit cenſendum 882. § VI. Quandonam opinio, quæ Dionyſii miſſionem ſeculo I illigat, maximè vigueri, & an oppoſita, quæ hanc in ſeculum tertium differt, veroſimilior non ſit 887. § VII. Quæ pro majori veri ſpecie aſſerenda opinioni, quæ Dionyſium ſeculo tertio miſſum ſtatuit, § præcedenti dicta ſunt, confirmantur, hæcque longè veroſimilior ac propemodum etiam certa pronunciatur 891. § VIII. An S. Dionyſius Româ Pariſios rectà ſeſe contulerit, an & quos tum ſocios ſibi adjunctos habuerit, & quid in civitate illa geſſerit 895. § IX. Qui & quo circiter tempore SS. Dionyſius ejuſque ſocii Ruſticus & Eleutherius martyrio fuerint affecti 900. § X. Ubinam S. Dionyſius ejuſque ſocii SS. Ruſticus & Eleutherius martyrium ſubierint, ac deinde fuerint ſepulti 907. § XI. Opinio, qua Launoius Pariſiis antiquam S. Dionyſii eccleſiam ſtatuit, refellitur, difficultatibuſque, ob quas, an hæc duabus circiter leucis à civitate illa abeſſe potuerit, Tillemontius dubitavit, ſatisfit 912. § XII. Quo oppidi Sandionyſiani loco ſteterit exſtructa à S. Genovefa ſupra S. Dionyſii ejuſque ſociorum tumulum eccleſia; an hanc præceſſerit antiquior, & an in novam, quam exſtruxerit, Dagobertus illorum corpora tranſtulerit 915. § XIII. Quænam præterea in S. Dionyſium ejuſque ſocios Ruſticum & Eleutherium venerationis argumenta, ſeculo VIII anteriora, inveniantur 921. ACTA, *auctore anonymo, ex editione, à Felibiano ad abbatiæ San-dionyſianæ Hiſtoriæ calcem adjecta.* PROLOGUS. Unde ea, quæ ſcripturus eſt, author hauſerit, declarat, nonnullaque de Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus præfatur 925. CAP. UNICUM. S. Dionyſius Pariſios venit, Chriſtum ibidem idololatris annuntiat, eccleſiam ædificat, cum ſociis Ruſtico & Eleutherio, perſecutione exorta, capitur, martyrioque cum eis affectus, locum, quo omnes tres

******* clàm

etiam terræ mandantur, mauſoleo primùm, ac dein eccleſiâ decoratum, miraculis etiam reddit illuſtrem 927. APPENDIX de S. Dionyſii ejuſque ſociorum Ruſtici & Eleutherii cultu, reliquiarum tranſlationibus miraculiſque ſeculo VII poſterioribus. CAP. I. Nonnulla à Sanctis poſt ſeculum VII patrata miracula cultûſque tunc eis delati argumenta proferuntur 930. CAP. II. Qui Sancti poſt ſeculum VII ab ipſiſmet Galliarum regibus honorati, cultuque, extra Gallias etiam diffuſo, fuerint gaviſi 934. CAP. III. Quî S. Dionyſii ejuſque ſociorum reliquiæ metu hoſtium ſæpius tranſlatæ, aliterque adhuc honoratæ ac palàm periculis publicis pellendis fuerint productæ 940. CAP. IV. Quænam potiſſimùm S. Dionyſii ſociorumque ejus Ruſtici & Eleutherii reliquiarum communicatio facta ſit, factave ſaltem contendatur 945. CAP. V. Pariſienſes archiepiſcopalis S. Mariæ eccleſiæ canonici, penes ſe eſſe S. Dionyſii caput, ſibi contrà idipſum vindicantibus Sancti-dionyſianis monachis, contendunt 949. APPENDIX ALTERA, *quâ Sancti-dionyſianorum in Francia, Ratiſponenſiumque in Germania monachorum, idem S. Dionyſii corpus ſibi vindicantium, controverſia examinatur.* CAP. I. Quandonam controverſia de S. Dionyſii corpore, furto in Germaniam delato, agitata potiſſimùm fuerit, & quid de modo, quo id factum eſſe, ab anonymo ſeculi XI ſcriptore narratur, ſit cenſendum 951. CAP. II. Quî præterea Dionyſiani corporis furtum patratum dicatur, & quandonam, ſi vel ſic vel aliter reipſa fuerit commiſſum, evenerit 957. CAP. III. An vel è Witikindo, vel è Scriptorum omnium ac nominatim Arnolphi monachi de S. Dionyſii in Germaniam tranſlatione ſilentio locum hanc certò haud habuiſſe, detur evictum 959. CAP. IV. An è ſcrinii Dionyſiani viſitatione, anno circiter 1050 facta, ſtatuque, in quo & id, & corpus, quod complectebatur, fuit repertum, eſſe iſthoc certò Dionyſii corpus, fuerit probatum 964. CAP. V. Præcipua ex argumentis reliquis, quibus Dionyſiani corporis furtum ſeu è Francia in Germaniam tranſlatio impugnatur, expenduntur 969. CAP. VI. An Leo IX Papa Ratiſponæ inventas, quas Dionyſii eſſe dicebant, reliquias approbârit, litteraſque hac de re ad Henricum I, Francorum regem, dederit 972. CAP. VII. Litteræ, Leonis IX Papæ nomine inſcriptæ, unà cum Georgii Heckhardi de hiſce judicio proferuntur 975. CAP. VIII. Quid de Litteris, Leonis IX nomine inſcriptis, judicioque, quod de hiſce Eckhartus tulit, ſit cenſendum 978. CAP. IX. Præcipua rationum momenta, quæ Ratiſponenſibus favent, expenduntur 981. CAP. X. Quis, qui S. Dionyſii reliquias furatus dicitur, Giſelbertus fuerit; an corpus, quod Ratiſponam attulit, Dionyſii eſſe, ritè probârit, & an id Dionyſii reipſa exſtiterit 984

8 SS. Dionyſius ep., Januarius, Fauſtinus, Martialis, Privatus, Eraclus, Julianus, Pelagia, MM. Antiochiæ. *Ex Hieronymianis* 272

9 Domninus conf. apud Tiſernum Tiberinum in Umbria. SYLLOGE. Sancti cultus, fuga Potuſiam, in patriam reditus & vita ſolitaria 1006

9 Domninus ſeu Donninus M. Burgi S. Domnini in ducatu Parmenſi. COMM. PRÆV. S. Domnini in Faſtis ſacris memoria, fuga, martyrium & ædes ſacræ 987. PASSIO S. DOMNINI, *auctore anonymo, ex codice Fuldenſi, notato Qms. 6, collato cum Trevirenſi S. Maximini notato Qms. 7* 991

9 Donninus. Vide *Domninus.*

E

9 ELeutherius cum Dionyſio. Vide *Dionyſius.*

8 Eraclus cum Dionyſio. Vide *Dionyſius ep., Januarius &c.*

8 Evodius ep. conf. Rothomagi in Normannia. COMM. PRÆV. § I. Quo ſeculo Rothomagenſis epiſcopus fuerit: Actorum ejus fides & compendium: tranſlationes corporis 241. § II. Evodii cultus facer Rothomagi; reliquiæ in cœnobio S. Lupi Trecis; apud Martyrologos mentio 243. ACTA, ex Ms. Rothomagenſi auctore anonymo 246

8 Euſebia abb. & ſociæ XXXIX moniales VV. MM. apud Maſſiliam in Provincia Galliæ. SYLLOGE. De cultu & martyrio 292

F

8 FAuſtinus cum Dionyſio. Vide *Dionyſius ep., Januarius &c.*

8 Felix ep. conf. Comi in ducatu Mediolanenſi. COMM. HISTORICO-CRITICUS. § I. S. Felicis in Faſtis ſacris memoria; quo anno Comi ſedere cœperit; cujas fuerit; fueritne primus Comenſium epiſcopus, & S. Ambroſii ſuffraganeus 233. § II. Quæ ejus fuerint in epiſcopatu geſta 237

G

9 GEminus conf. fortè monachus Ordinis S. Benedicti in oppido S. Gemini in Umbria. SYLLOGE. Oppidi S. Gemini notitia, Sancti Acta diſcuſſa & cultus facer 1039

9 Geminus cum Marcello. Vide *Marcellus.*

9 Genuinus cum Marcello. Vide *Marcellus.*

9 Giſlenus conf. Urſidongi, nunc Giſlenopoli, in Hannonia. COMM. PRÆV. § I. Vitæ Scriptores; horum ætas & auctoritas 1010. § II. Sancti patria, literarum ac philoſophiæ ſtudia Athenis peracta, vita monaſtica ſub Regula S. Baſilii, ſacerdotium, peregrinatio ac commoratio Romana ejuſque adjuncta diſcutiuntur 1013. § III. Recentiorum, quâ S. Giſleno Athenienſis archiepiſcopatus adſcribitur, confutatur opinio 1016. § IV. S. Giſleni in Belgium iter, ac geſta uſque ad Cellenſis eccleſiæ conſecrationem, à SS. Autberto & Amando peractam, & pium ejus obitum 1018. § V. Monaſterii Cellenſis & reliquiarum S. Giſleni viciſſitudines aliquot 1023. § VI. Sancti reliquiæ ſæpius tranſlatæ ejuſque nomini erectum ſodalitium 1026. VITA, *auctore anonymo ex Mabillonio ſec. 2 Benedictino pag. 790 & ſeqq.* PROLOGUS 1030. CAP. I. S. Giſlenus è Græcia Romam, inde in Belgium venit, & Urſidongi monaſterium condit *ibid.* CAP. II. Oratorium S. Petri & Pauli dedicari curat: S. Waldetrudem, ejuſque filias, & ſororem Aldegundem ad vitam monaſticam allicit ac piè moritur 1032. INVENTIO & MIRACULA, *ſcripta ab anonymo S. Gerardi diſcipulo, ſeculo X* 1035

Digitized by Google

9 Goſvinus ſeu Goſwinus abb. in monaſterio Aquicinctino in diœceſi Atrebatenſi. COMM. HISTORICUS. § 1. B. Abb. Vita duplex: quis utriuſque futurus uſus; illius annus locuſque natalis, doctrina, profectio Pariſina, cum Petro Abaëlardo decertatio, canonicatus 1084. § II. Monaſterii Aquicinctini, de quo quædam præmittuntur, monachis Beatus ſe jungit; varia luſtrat monaſteria; abbas eligitur 1086. § III. Beati geſta regiminis tempore memoratu digniora, virtutes præcipuæ, miracula quædam, donum prophetiæ 1089. § IV. Supremus Beati morbus, felix obitus, ſepultura, memoria in Faſtis ſacris 1092

9 Goſwinus. Vide *Goſvinus*.

8 Gratus ep. conf. Cabilloni in ducatu Burgundiæ. COMM. PRÆV. Sancti apud Martyrologos mentio, geſta in epiſcopatu, reliquiarum tranſlatio 281. VITA, *auctore anonymo à Claudio Perryo edita ex veteri Legendario eccleſiæ Cabilonenſis*. CAP. UNICUM. Sanctus in epiſcopum Cabilonenſem eligitur, cellæ ſe includit, moritur; tranferuntur ejus reliquiæ, refertur in numerum Sanctorum 286

9 Guntherus conf. Ordinis S. Benedicti Breunoviæ in Bohemia. COMM. PRÆV. § 1. Celeber Beati in Bohemia cultus, memoria in Faſtis ſacris: quis illius biographus 1054. § II. Sanctus nobili genere ortus, fit monachus & monaſterium Rinchnacenſe condit 1057. § III. Presbyterum, in ſuperbiam prolapſum, emendat 1062. § IV. Reliqua B. Guntheri geſta, obitus, ſepultura & reliquiæ 1064. ACTA, *auctoribus, ut apparet, partim Wolfherro æquali, partim anonymo minùs antiquo. Ex Mabillonio ſec. VI Benedict. part. 1. pag. 480 & ſeqq.* 1069. MIRACULA, *ex Mſ. codice Membraneo bibliothecæ ducis de Altaems.* CAP. I. Miracula B. Guntheri uſque ad Martini I abbatis Breunovienſis tempora 1074. CAP. II. Miracula B. Guntheri, Martini I abbatis Breunovienſis tempore facta 1079

H

8 HUgo conf. eques Hieroſolymitanus Genuæ in Liguria. COMM. PRÆV. De Sancti cultu & actis 362. SYNOPSIS HISTORICA, *ex Italico Boſii apud Truglium* 363

I

8 JAnnarius cum Dionyſio. Vide *Dionyſius ep., Januarius &c.*

9 Joannes Lobedavius conf. Ordinis S. Franciſci Culmæ in Pruſſia. COMM. PRÆV. § 1. Beati patria, tempus emortuale, virtutes quædam 1094. § II. Antiquus Beati cultus, hujus innovatio, Vita edenda 1095. VITA, *ex Polonico P. Frederici Schembek interprete præneb. D. Andrea Uſtrzycki Polono.* CAP. I. B. Joannis patria, vita religioſa, obitus, initium cultûs 1097. CAP. II. Antiquus B. cultus hæreticorum machinationibus interruptus, ſec. XVII ſolemniter inſtauratus 1099

8 Julianus cum Dionyſio. Vide *Dionyſius ep., Januarius &c.*

9 Julius cum Attico. Vide *Atticus.*

K

8 KEyna V. in Brechinia Walliæ comitatu. COMM. PRÆV. Pauca de ejus genere, ſanctitatis fama & Actis annotantur 275. VITA *ex Capgravio fol.* CCIV *verſo* 276

L

9 LAmbertus & Bellerius CC. S. Giſleni diſcipuli Urſidongi nunc Giſlenopoli in Hannonia 1038

8 Laurentia cum Palatiate. Vide *Palatias.*

8 Libaria V. M. in Tullenſi diœceſi in Lotharingia. SYLLOGE. De illius cultu ac geſtis parum notis 228

9 Luddulus cum Attico. Vide *Atticus.*

9 Lugdulus cum Attico. Vide *Atticus.*

M

9 MArcellinus. Vide *Marcellus.*

9 Marcellus ſeu Marcellinus, Geminus ſeu Genuinus, Nuvius ſeu Nivius, Primina MM. Romæ. *Ex Hieronymianis* 993

8 Martialis cum Dionyſio. Vide *Dionyſius ep., Januarius &c.*

8 Metropolus ep. conf. Treviris cultus. SYLLOGE. S. Metropoli cultus: epiſcopatus & martyrium incerta 210

N

9 NIdgarius & Adalbero epp. Auguſtæ Vindelicorum. SYLLOGE. § 1. Beati utriuſque cultus facer, tempus ſedis, Adalberonis genus, Elvacenſis præfectura, & commiſſa eidem Ludovici, Arnulphi imperatoris filii, educatio 1046. § II. Credita B. Adalberoni Laurisheimenſis cœnobii adminiſtratio, ejus apud Arnulphum & Ludovicum gratia, liberalitas in monachos S. Galli, mors & miracula 1050

9 Nivius cum Marcello. Vide *Marcellus.*

9 Nuvius cum Marcello. Vide *Marcellus.*

O

9 OLLa V. apud Cameracum in Belgica II. SYLLOGE. Memoria in Faſtis ſacris, & cultus 1045.

P

8 PAlatias & Laurentia VV. MM. Anconæ in Italia. SYLLOGE. Sanctarum Martyrum in ſacris Faſtis memoria, cultus facer Auximi & Anconæ, geſta incerta 47

8 Palladia & Porcaria VV. Autiſſiodori in Gallia. SYLLOGE. Sanctarum Virginum ætas cultuſque facer: an Porcaria Autiſſiodorenſis à Senonenſi diverſa, & an hæc martyr fuerit 269

8 Pelagia pœnitens Hieroſolymis. COMM. PRÆV. § 1. Sanctæ ab aliis diſtinctio, memoria in Faſtis ſacris, probatæ fidei Acta edenda 248. § II. Quandonam Sancta ad Dominum fuerit converſa diemque deinde extremum clauſerit 252. § III. Sanctæ apud varias gentes cultus; ſacrarum ejus reliquiarum tranſlatio 257. VITA, *auctore Jacobo Diacono, ex editione Ro-*

INDEX SANCTORUM

Roſweydi cum tribus noſtris codicibus Membranaceis Pius. 17, *Pius.* 18 *& Ous.* 19 *collata.* PROLOGUS 261. CAP. I. Antiochiæ ſynodus celebratur, ei intereſt S. Nonnus, verba ad populum, rogantibus reliquis epiſcopis, facit, Pelagiamque, quæ eò divinâ providentiâ acceſſerat, convertit 262. CAP. II. Pelagia enixiſſimè baptiſmum flagitat, baptizatur, confirmatur, ſacrâ Euchariſtiâ reficitur, clàm ad montem Oliveti ſecedit, ibique poſt triennalem pœnitentiam feliciſſimè moritur 265

8 Pelagia cum Dionyſio. Vide *Dionyſius. ep. Januarius &c.*

8 Petrus M. Hiſpali in Hiſpania Bætica. SYLLOGE. Sanctus parum notus: geſta ejus incerta: cultus facer 273

9 Petrus Galata conf. Conſtantinopoli. SYLLOGE. 1044

8 Pollena cum Valeria. Vide *Valeria.*

8 Porcaria cum Palladia. Vide *Palladia.*

9 Primina cum Marcello. Vide *Marcellus.*

8 Privatus cum Dionyſio. Vide *Dionyſius. ep. Januarius &c.*

9 Publia abb. Antiochiæ in Syria. SYLLOGE, Sanctæ illuſtre facinus & ſacris in Faſtis memoriam præcipuè complectens 995

R

8 RAgenfredis abb. Dononii prope Valencenas in Hannonia. COMM. HISTORICO-CRITICUS. § I. Actorum S. Ragenfredis, quæ Sollerius obiter diſcuſſerat, amplior notitia: ſingulorum fides: Sanctæ in Faſtis ſacris annuntiatio 295. § II. Dononienſis Chartæ Carolinæ & Chronici Cameracenſis, quæ de Sancta ejuſque cœnobio meminerunt, auctoritas ſtabilitur 298. § III. Sanctæ natales nobiliſſimi: an novem ſorores germanas habuerit, inquiritur: ei adſcribenda fundatio cœnobii Dononienſis 302. § IV. An S. Ragenfredis, & adunatæ ab ea Sanctimoniales, Benedictinæ, an canonicæ fuerint, inquiritur 305. § V. Sanctæ geſta, ab anonymo Dononienſi aliiſque relata, examinantur: emortuale ejus tempus utcumque definitur 309. § VI. Sanctæ corpus è terra levatum occaſione patrati miraculi. Diploma pro inſtauratione cœnobii Dononienſis conceſſum: cœnobii per Normannos vaſtatio 312. § VII. Sanctæ corpus ad Novum-caſtrum in Gallia delatum divenditumque: inſtauratio Dononienſis abbatiæ variaque ejus adjuncta 315. § VIII. Recuperata à Dononienſibus majora Sanctæ oſſa, dein & minora: hæc in decenti lipſanotheca repoſita: impenſa eis in variis locis veneratio 318. § IX. Quamdiu in Dononienſi parthenone moniales Benedictinæ ſub titulo Congregationis S. Ragenfredis degerint, inquiritur 322. § X Antiquus Sanctæ cultus etiam extra Diœceſes Cameracenſem & Atrebatenſem: Miſſæ Officium proprium ex Miſſali Cameracenſi antiquo: miracula varia Sanctæ patrocinio patrata 325. § XI. Proprium Sanctæ officium ad hunc diem ex Breviario Dononienſi anno MDCXXV edito. Cur adjectus abbatiſſarum Dononienſium Catalogus 329

8 Reparata V. M. Cæſaroæ in Palæſtina. COMM. PRÆV. § I. Sanctæ memoria in Martyrologiis: Acta edenda minùs vitioſa Mombritianis: alia metrica, non danda: palæſtra & tempus martyrii 24. § II. Sanctæ Martyris corpus, apud Cæſaream primò ſepultum, veriſimiliter fuit aliquando in Italiam tranſlatum; ſed hujus tranſlationis tempus ignotum eſt, & adjuncta fabuloſa: incertum etiam, quo tempore id Theanum fuerit allatum 26. § III. Sanctæ antiquus cultus Florentiæ ac Lucæ in Hetruria, & Nicææ in Provincia: ſolemne feſtum illius Hadriæ in regno Neapolitano à ſeculo XIV 30. § IV. Geſta Hadrianenſium ſeculis XVII & XVIII pro Sanctæ cultu augendo: traditio eorumdem de prædictæ feſtivitatis origine eidemque traditioni oppoſita ſententia Sorricchii 33. § V. Reliqua adverſus traditionem Hadrianenſium argumenta Sorricchii, cujus ſententiæ ſubſcribendum credimus: quid de reliquiis S. Reparatæ Hadriæ honoratis cenſendum videatur 36. ACTA SUBLESTÆ FIDEI, auctore anonymo, ex vetuſto codice Metenſi à Martenio tom. V Theſauri Scriptorum veterum à col. 741 edita, & cum aliis Mss. collata 39

9 Ruſticus cum Dionyſio. Vide *Dionyſius.*

S

9 SAbinus. Vide *Savinus.*

9 Savinus ſeu Sabinus mon. conf. in Levitania. COMM. PRÆV. S. Savini ab homonymis diſtinctio, patria, geſta & monaſterium 1002. VITA *ex Bibliotheca Mſs. Labbei tom. 2 pag. 666 & ſeq. auctore anonymo.* CAP. UNICUM. Sancti patria, geſta, & monaſterium ejus nomini ſacrum 1004

9 Septimus cum Attico. Vide *Atticus.*

8 Simeon prophèta Hieroſolymis. SYLLOGE. § I S. Simeonis apud Latinos, Græcoſque memoria: Scriptores aliquot antiqui, qui illius mentionem habent 4. § II. Refutantur aliquot de S. Simeone errores: an fuerit ſacerdos 7. § III. Num ex certis monumentis Patribuſque antiquis probetur S. Simeonis ſacerdotium 12. § IV. S. Simeonis obitus, ſepultura, reliquiæ variis locis diſperſæ 17

T

8 THais Pœnitens in Ægypto. COMM. PRÆV. Sanctæ memoria in Faſtis ſacris, veneratio antiqua, ætas, Vitæ duæ edendæ 223. VITA, auctore anonymo, *ex editione Roſweydiana, cum codice noſtro Pius.* 18 *collata.* CAP. UNICUM. Perverſa Sanctæ Vita, converſio, pœnitentia, felix obitus 225. VITA ALTERA metrica, auctore Marbodo, Redonenſi epiſcopo, *è codice noſtro † Ms.* 81 *cum Pariſienſi anni* 1708 *editione collato* 226

8 Triduana V. culta in diœceſi Aberdonenſi in Scotia. SYLLOGE. De cultu & geſtis 280

V

8 VAlaria & Pollena VV. Hunonis-Curiæ in Belgica II. SYLLOGE. Sanctarum Virginum annuntiatio & cultus facer: non ſatis certa eſſe, quæ de illis paſſim narrantur: quid illarum reliquiis evenerit 289

INDEX

INDEX CHRONOLOGICUS

ANTE NATUM CHRISTUM.

Abraham patriarcha 573 & seqq. Divinitus vocatus exit ex Ur Chaldæorum 602 & tribus seqq.; secundò divinitus vocatus proficiscitur versùs terram Chanaan 606 & quatuor seqq.

Chodorlahomoris clades Lotique è manibus ejus liberatio 627 & tribus seqq.

Panis & vini oblatio à Melchisedecho facta 630 c d

Fœdus à Deo cum Abrahamo initum 634 & tribus seqq.

Circumcisio à Deo Abrahæ præscripta 643 d e f

Isaaci ortus & circumcisio 660 d e f

Divinum de Isaac immolando præceptum 665 & tribus seqq.

Rebecca Isaaco nupta 678 & quatuor seqq.

SECULO I.

Sub sæculi hujus initium S. Simeon propheta Christum in ulnas suscepit ac paulò pòst obiit 17 a b c d

Anno 49 S. Dionysius Areopagita ad fidem conversus 775 c d e

Hoc sæculo aut aliquo è tribus seqq. passi sunt SS. Atticus, Luddulus seu Lugdulus, Septimus & Julius 993 b c

SECULO II.

Verosimiliùs sub Adriano imperatore passus est S. Dionysius Areopagita 696 a, 789, 790, 791 a b c

Anno 189 patriarcha Alexandrinus electus S. Demetrius 856 b

SECULO III.

Anno 202 atrocissima in Christianos persecutio exorta 857 d e

Anno 231 obiit S. Demetrius, patriarcha Alexandrinus 855 e, 856 b

Verosimiliùs anno circitèr 250 passa est S. Reparata V. 26 a b c d

Verosimiliùs tunc etiam S. Dionysius Parisiensis in Gallias missus 889 & sex seqq.

Verosimiliùs anno circitèr 286 martyrio affecti idem S. Dionysius ejusque socii Rusticus & Eleutherius 865 b, 906 c d e f, 907 a b

Hoc sæculo ante initio seq. sub Maximiano passus est S. Domninus seu Donninus 987 b, 989 a b c

SECULO IV.

Sæculi hujus initio S. Artemon presbyter passus est fortè Laodiceæ in Phrygia 44 d e

Fortè sub sæculi hujus initium floruit S. Metropolus, Treviris cultus 210 a, 212 b

Sub Diocletiano Anconæ in Italia passæ SS. Palatias & Laurentia virgines 47 c d f

Fortè sub Diocletiano & Maximiano passa est S. Benedicta V. 213 a, 218 f

Circa 306 S. Demetrius martyrii palmam fuit adeptus Thessalonicæ in Macedonia 63 a b c d, 65 a

Hoc sæculo verosimiliter nondum medio obiit S. Thais pœnitens 223 a, 224 a b

Sub Juliano forsan passa S. Libaria virgo 228 c, 232 e f

Circa annum 364 obiit S. Publia abbatissa 995 a, 996 a

Verosimiliter anno 375 in Comensem episcopum sacratus fuit S. Felix 234 f, 235 a b

Sub sæculi hujus finem obiit idem S. Felix, episcopus Comensis 233 b, 241 a

SECULO V.

Verosimiliter sæculi hujus initio Thessalonicæ templum S. Demetrio fuit erectum 68 c d

Hoc sæculo aliquantum provecto vitâ functi sunt SS. Andronicus & Athanasia conff. 997 e f, 998 a b d

Hoc sæculo nondum medio Rothomagensem sedem occupavit obiitque S. Evodius 241 e f, 242 a

Anno 448 obiit S. Palladia V. 270 d e

Verosimiliter anno circitèr 453 conversa fuit S. Pelagia pœnitens 256 e f

Verosimiliter anno circitèr 457 eadem S. Pelagia obiit 256 f

Hoc sæculo obiit S. Porcaria virgo 270 e f

Hoc sæculo forsan etiam obiit S. Sabinus seu Savinus mon. conf. 1002 a, 1003 f, 1004 a

Sub sæculi hujus finem vel seq. initio obiit S. Keyna virgo 275 a, 276 e f

SECULO VI.

Sub annum 557 S. Caletricus factus est Carnotensium episcopus 278 f

Sub annum 573 idem S. Caletricus obiit 278 a, 279 b c

Anno 597 Thessalonica ab Avaribus fuit obsessa ac verosimillimè S. Demetrii ope liberata 147 a b, 157 c, 198 a b

Hoc sæculo forsan floruit S. Triduana V. 280 a, 281 d e

SECULO VII.

Sub sæculi hujus initium obiit S. Arnoaldus ep. conf. 1008 a, 1009 d e f

Tunc fortè etiam obiit S. Dominus conf. 1006 b, 1007 c d

Medio circitèr hoc sæculo obiit S. Gratus, Cabillonensis ep. 281 c, 285 a

Post annum 650 Slavi semel ac iterum Thessalonicam infelici eventu aggressi 166 a b, 171 b c

Anno 653 *verosimiliter* Cellensis ecclesia dedicata 1022 a, 1034 d

Anno circitèr 681 obiit S. Gisleuus 1010 a, 1023 b c d

Hoc sæculo senescente aut sequentis initio S. Demetrii corpus fuit verosimiliter detectum 77 a b

Sub annum 700 obierunt SS. Lambertus & Bellerius conff. 1038 a c d

SECULO VIII.

Hoc fortè sæculo martyrium passæ S. Eusebia abbatissa ejusque Sociæ moniales virgines 292 c, 294 a b c

Post annum 780 Dononiense cœnobium à S. Ragentrude exstructum 304 e f

****

SECULO

INDEX CHRONOLOGICUS

SECULO IX.

Hoc ſeculo obiit S. Petrus Galata 1044 b, 1045 a b d

Hoc ſeculo elevatum fuit S. Benedictæ virginis martyris corpus 215 a b

Hoc ſeculo forſan floruit S. Amor conf. 335 a, 341 b c d e f, 342 a b c

Veroſimiliter hoc ſeculo Brennacum fuit tranſlatum S. Evodii, Rothomagenſis epiſcopi, corpus 242 d e f

Circa annum 805 obiit S. Ragenfredis, Dononienſis prope Valencenas abbatiſſa 295 b, 311 f

Anno 815 obiit S. Geminus conf. 1039 a, 1041 d

Anno forte 818 conſecratum novum Cellenſe templum 1024 b, 1034 f

Anno 834 obiit S. Deuſdedit abbas 1024 c f

Probabiliter non ſerius quam anno 850 S. Ragenfredis corpus de terra levatum 312 b c

Anno 859 itemque *anno* 876 ac iterum *anno* 887 S. Dionyſii ep. M. ſociorumque Ruſtici & Eleutherii reliquiæ metu Normannorum tranſlatæ 940 a b c, 941

Anno circiter 880 ſacrum pignus, quod S. Mariæ Magdalenæ corpus appellare placuit, Vezeliacum delatum 356 f, 357 a

Sub finem hujus ſeculi aut initio ſeq. obiit S. Badilo abbas 349 a, 358 e

SECULO X.

Anno 904 Theſſalonica ab Agarenis fuit exciſa 194 b, 198 c

Anno 909 obiit S. Adalbero ep. Auguſt. 1048 d e, 1053 e f

Sub annum 929 detectæ S. Giſleni reliquiæ 1025 a b

Anno 977 reliquiæ S. Grati Cabillonenſis epiſcopi Paredum tranſlatæ 286 a b c

Sub ſeculi hujus finem aut ſequentis initium S. Giſleni reliquiæ ad Grandemlocum tranſlatæ 1027 a b c

Hoc forte ſeculo aut altero è binis ſeqq. obiit S. Olla virgo 1045 b, 1046 d e

SECULO XI.

Hoc ſeculo S. Giſleni reliquiæ ſæpius tranſlatæ 1027 d e f, 1028 a b c

Anno 1006 religioſæ profeſſionis vota emiſit B. Guntherus 1058 f, 1072 f

Anno 1009 monaſterium Rinchnacenſe condidit idem B. Guntherus 1060 f, 1073 b

Veroſimiliter ſub annum 1037 S. Ragenfredis corpus recuperatum honorificeque depoſitum 320 f, 321 a b

Anno 1040 pacem inter Henricum imp. & Bretiſlaum, Bohemiæ regem, conciliavit B. Guntherus 1066 b c d e f

Anno 1041 Bulgari à Theſſalonicenſibus, opitulante S. Demetrio, cæſi 199 b c d f

Anno 1045 obiit B. Guntherus 1054 b, 1068 a, 1072 d

SECULO XII.

Anno 1119 corpora SS. Patriarcharum Abraham, Iſaac & Jacob inventa 689, 690

Anno 1144 S. Dionyſii ep. M. Sociorumque ejus reliquiæ è conditorio antiquo in novum tranſlatæ 942, 943 a b c

Anno 1161 *itemque anno* 1180 S. Giſleni reliquiæ tranſlatæ 1028 c d

Anno 1166 obiit B. Goſwinus, abbas Aquicinctinus 1084 c, 1092 a b

Hoc ſeculo vel ſeq. S. Pelagiæ Pœnit. corpus Hieroſolymis in Galliam tranſlatum 258 a b c

SECULO XIII.

Seculi hujus initio S. Dionyſii Areopagitæ caput ad Longipontanam abbatiam delatum 800, 801 a b c

Hoc ſeculo in argenteam thecam illatum fuit S. Benedictæ V. M. corpus 215 b c

Anno 1219 conditum monaſterium Percilienſe 365 c d e

Anno 1221 pars reliquiarum S. Badilonis abbatis Vezeliacum delata 359 f, 360 a b

Sub annum 1230 obiit S. Hugo conf., eques Hieroſolymitanus 362 a b

Anno 1250 obiit Sybilla de Gages, ſanctimonialis Aquirienſis 568 a b

Anno 1264 obiit B. Joannes Lobedavius Ordinis S. Franciſci 1094 b f

Eodem anno obiit etiam B. Compagnus conf. 365 a, 366 f, 367 a f

SECULO XIV.

Anno 1302 *aut ſeq.* nata eſt S. Birgitta vidua 383 a b

Anno 1346 S. Birgitta Romam divino juſſu profecta 423 a b, 424 a b c, 494 b, 509 f

Anno 1370 S. Birgitta Regulæ atque inſtituti ſui approbationem ab Urbano V obtinuit 445 e f, 446, 499 b, 503 a

Anno 1372 iter Hieroſolymam à S. Birgitta ſuſceptum 452 b, 494 e f, 506 e

Anno 1373 obiit eadem S. Birgitta 368 b, 382 c d e f, 383 a, 461 d e, 495 b c, 507 a, 524 b

Anno 1374 S. Birgittæ oſſa Româ in Sueciam tranſlata 462 d e f, 463 a b c, 495 b

Anno 1374, 1375 & 1376 varia miracula S. Birgittæ patrocinio patrata 546 f, 547, 548, 549, 550 c d e f, 551, 552, 553 & ſeptem ſeqq.

Anno 1391 S. Birgitta in Sanctorum numerum à Bonifacio IX relata 468, 469, 470, 471, 472 a b c d e

Anno 1391 ejuſdem S. Birgittæ revelationes à Bonifacio IX laudatæ 408 e

SECULO XV.

Hoc ſeculo S. Birgittæ revelationes, in conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi vehementer oppugnatæ, ab omni cenſura evadunt immunes 409 b c d e f, 410 a b

Anno 1415 *iterumque anno* 1419 S. Birgittæ canonizatio confirmata 475 e f, 476 a b c d e

Anno 1419 Regula Birgittina à Martino V confirmata 477 c d e

SECULO XVI.

Anno 1509 & 1575 corpus B. Compagni conf. tranſlatum 367 a b e f

SECULO XVII.

Anno 1604 inſigne templum SS. Amantio & Felici Comi erectum 234 a, 241 d

Anno 1610 corpus Sibillæ de Gages de terra levatum decentique loco depoſitum 568 b c, 569 a b c

Anno 1653 S. Birgittæ caput è Suecia in Galliam tranſlatum 484 d e

Anno 1672 S. Pelagiæ aliorumque Sanctorum lipſana ſolemni ritu levata 260 f

SECULO XVIII.

Anno 1701 S. Libariæ virginis martyris reliquiæ approbatæ ac ſolemni ritu exaltatæ 229 d e f, 230, 231 a b c

Anno 1704 reliquiæ S. Badilonis abbatis in magnificentiorem capſam tranſlatæ 360 d e

Anno 1741 lipſanotheca ejuſdem S. Badilonis incendio mirabiliter ſubducta 360 f

SYNOPSIS

Digitized by Google

SYNOPSIS
TOMI QUARTI
DE ACTIS SANCTORUM
OCTOBRIS.

Hic tomus, totius Operis quinquageſimus, dies tantummodò octavum & nonum menſis Octobris percurrit, nec niſi ſeptuaginta & unum Sanctos Beatoſque nominatim unà cum aliis triginta novem anonymis complectitur. De hiſce, in quatuor claſſes diviſis, eo, quo occurrunt, dierum ordine pauca hìc de more præmittimus.

EX STATU ECCLESIASTICO.

Die VIII primus ex hac claſſe occurrit *Artemon* presbyter, ſub Diocletiano paſſus. Omnia ferè, quæ de *Metropole* ep. C., Treviris culto, circumferuntur, ſunt incerta. *Felix* ep., cujus geſta in epiſcopatu ad examen vocavimus, videtur anno CCCLXXV ad ſedem Comenſem evectus. *Evodii*, Rothomagenſis in Normannia ſeculo V epiſcopi, Acta è Ms. Rothomagenſi edimus, Commentario prævio illuſtrata. Quis ſit *Dionyſius* ep. M., qui cum nonnullis aliis in Hieronymianis celebratur, ignoramus. De *Caletrico*, Carnotenſi ep., Syllogen texuimus. *Grati*, Cabilonenſis ſec. VII epiſcopi, Vitam, præmiſſo, quo illuſtratur, Commentario, è Claudio Perryo edimus. Die IX damus *Dionyſium Areopagitam*, epiſc. M. Etiamſi ad III Octobris diem pleriſque Faſtis ſacris ſit inſertus, huc tamen a nobis fuit remiſſus, quòd ob connexionem, quæ inter diſputanda de eo & de *Dionyſio* Pariſienſi ep. M. neceſſariò occurrit, ad unam hanc diem, *Dionyſio* Pariſienſi ſacram, de hoc ſimul & de *Areopagita* agere ſit viſum. Ac primò quidem de *Dionyſio Areopagita* tractantes, controverſiam antiquam, quâ, an hic à *Dionyſio* Pariſienſi ſit diverſus, diſputatum acerrimè fuit, examinamus, ac Hilduini rejectis Areopagiticis, confutatiſque, quibus nonnulli innixi *Dionyſium Areopagitam* cum Pariſienſi confundunt, argumentis, nos eorum, qui hunc abs illo ſecernunt, opinionem amplectimur. Prolixo porrò, quo id facimus, reliquaque, ad *Areopagitam* ſpectantia, diſcutimus, Commentario prævio Acta etiam, utut *Areopagita* perperam afficta, ſubjungimus, duabus inſuper ad horum calcem adjectis Appendicibus, in quarum altera de *Areopagita* reliquiis, in altera de Scriptis differimus: tum verò, interpoſita primùm de *Demetrio*, Alexandrino ſub ſeculi II finem patriarcha, Sylloge hiſtorico-critica, de *Dionyſio*, Pariſienſi ep. M., agimus, ac quæcumque de celeberrimo iſthoc Pariſienſium apoſtolo, quem non I, ſed III demum ſeculo in Gallias miſſum arbitramur, adſtruuntur à variis, diffuſo Commentario ſedulo diſcutimus, eumque unà cum ſociis *Ruſtico* presbytero & *Eleutherio* diacono non intra, ſed extra civitatem Pariſienſem circa annum CCLXXXVI martyrio coronatum ſtatuimus. Acta, quæ vel ex eo, quòd quarto demum poſt rem geſtam ſeculo ſcripta videantur, fidem integram non merentur, è Felibiani editione recudimus, adjectis itidem Appendicibus geminis, in quarum altera de *Dionyſii* Sociorumque MM. cultu, reliquiarum tranſlationibus miraculiſque ſec. VII poſterioribus agimus; in altera ſingularem planè, quâ de *Dionyſii* Pariſienſis corpore decertatur, controverſiam examinamus. *Arnoaldus*, epiſcopus Metenſis, de quo præter cultum pauca duntaxat nota ſunt, uſque ad annum DCIX vixiſſe videtur. *Nidgerius* & *Adalbero*, Auguſtani epiſcopi, quorum primus quando ſederit vel quid egerit, haud ſatis innoteſcit, cultu ſacro, ùt apparet, extra Auguſtanum S. Udalrici monaſterium gaviſi non fuêre.

EX STATU MONASTICO.

Die VIII primus ex hoc ſtatu ſe offert *Badilo*, Lutoſæ in Hannonia abbas, circa annum, ùt apparet, ex vitâ functus. *Badiloni* accedunt *Hugo*, Hieroſolymitanus ſeculo XIII eques, & *Compagnus*, Camaldulenſis ſeculo eodem monachus. De priori Synopſim hiſtoricam, è Boſii ſermone Italico Latinè redditam, Comm. prævio ſubjecimus; de poſteriori verò confecimus Syllogen, quâ Beati geſta corporiſque incorrupti tranſlationes ſumus complexi. Die IX ab Ægypto ſuppeditatur *Andronicus*, eremiticæ poſt conjugium vitæ profeſſione clarus. Eodem die recenſemus *Savini* ſeu *Sabini* monachi Vitam, Commentario prævio illuſtratam. *Giſleno* conf. archiepiſcopatum Athienſem abjudicamus, aliiſque,

Digitized by Google

liisque, quæ ad eum pertinent, sedulò discussis, Commentario prævio, quo id præstamus, Vitam, ab authore anonymo conscriptam, subnectimus, addita etiam alterius authoris anonymi lucubratione, quâ, in lucem nondum emissa, *Gisleni* reliquiarum inventio miraculaque exponuntur. De *Lamberto* & *Bellerto*, *Gisleni* discipulis, pauca dumtaxat habemus comperta, suntque partim fabulosa, quæ de *Gemino*, forsan monacho, perhibent ejus Acta. *Deusdedit*, Casinensis sec. IX abbas, solemni ritu Sanctis, utut prodigiis clarus, haud fuit adscriptus. *Petri Galata* monachi gesta è solis magnis Græcorum Menæis innotescunt. *Guntheri*, Benedictini seculo XI monachi, Acta ab authoribus, ut apparet, partim Wolfherro æquali, partim anonymo minùs antiquo sunt conscripta. Hæc, miraculis etiam, quæ Beatus patravit, ad calcem adjectis, è Mabillonio edimus. Tomo coronidem imponunt *Gesswinus*, Aquicinctinus prope Duacum sec. XII abbas, & *Joannes Lobedavius* Ordinis S. Francisci, Culmzæ in Prussia cultus.

EX STATU SECULARI.

Die VIII initium tomus ducit à *Simeone* propheta. Anne hic, qui Christum, dum Hierosolymis offerretur in templo, in ulnas suscepit, sacerdos exstiterit, examinamus in Sylloge. *Demetrius*, seculi IV initio Thessalonicæ passus, præ reliquis apud Græcos est celebris. Post Commentarium prævium tres exhibemus Vitas seu Passiones, quarum tamen nulla, quòd omnium antiquior seculum VIII forsan haud præcesserit, fidem integram meretur. Vitis subjungimus primo Miracula, tribus libris comprehensa; deinde verò etiam Analecta de unguento potissimùm, quod de *Demetrii* tumulo stillat, olimve saltem stillavit. *Januarius*, *Faustinus*, *Martialis*, *Privatus*, *Eraclus* & *Julianus MM.*, seculo incerto Antiochiæ passi, haud aliunde quàm ex Hieronymianis, è quibus illos unà cum *Dionysio* ep. & *Pelagia* recensuimus, sunt noti. Nescitur etiam, quo seculo passus sit *Petrus* M., Hispali in Hispania Bœtica cultus. *Amoris* conf., qui IX forsan sec. floruit, gesta sacrumque Belisiæ ac vicinis in oppidis cultum exponimus in Commentario, Vitis geminis, quas edimus, præmisso. Diem IX aperit *Abraham*, patriarcharum maximus. E duabus sententiis, quarum altera hunc LXX, altera CXXX Tharæ patris sui anno natum statuit, posteriorem ut verosimiliorem amplectimur, ac dein de nonnullis celeberrimi Viri gestis operosè disserimus. Nec tantùm hunc in finem Scriptura sacra utimur; sed & SS. Patrum, historicorum interpretumque commentationes Mosaicæ narrationi subinde adjungimus, Commentario etiam critico-historico, quo hæc præstamus, intextis ad calcem nonnullis, quæ de antiqua sanctissimi Patriarchæ veneratione, sacrarum reliquiarum inventione legitimoque in ecclesia etiam Latina cultu comperimus. *Domnini* seu *Dominini* martyrium & cultus est certus; fidei verò incertæ varia, quæ de eo exstant, Acta. Horum antiquiora è codice Fuldensi Comm. prævio subnectimus. E solis Hieronymianis duas exhibemus Martyrum classes, quarum prima *Atticum*, *Luddulum* seu *Lugdulum*, *Septimum* & *Julium*; secunda verò unà cum *Primina*, *Marcellum* seu *Marcellinum*, *Geminum* seu *Genuinum* & *Nevium* seu *Nivium* complectitur. Trium posteriorum ætas, priorum autem quatuor & ætas & palæstra ignoratur. Id ipsum etiam locum obtinet de seculo, quo *Baraclalis*, cujus cultus est certus, martyrii palmam retulerit, nec nisi è scriptoribus recentioribus gesta quæpiam *Domnini* conf., qui sec. VII initio obiisse fertur, memoranda invenimus.

EX SEXU FEMINEO.

Reparata V. M., verosimiliùs sub Decio passa, quæ die VIII occurrit, diversa habet Acta, quorum alia stilo soluto, alia ligato sunt conscripta. Priora, utut subtestæ etiam fidei, eo tamen modo, quo à Martenco sunt vulgata, subjungimus Comment. prævio, in quo sedulò omnia, quæ ad *Reparatam* pertinent, discutimus. *Palatiatis* & *Laurentia* VV. MM. cultus facere est certus; gesta verò planè incerta. *Benedicta* V. M. in agro Laudunensi est passa. Etiamsi hujus Acta fabulis sint respersa, ea tamen, ne immeritò à nobis culpari putentur, Commentario prævio subnectimus. Præter *Thaïdem* pœnitentem, cujus Vitas duas, metricam unam, prosaicam alteram, edimus, damus etiam, interjecta primùm de *Barbara* V. M., quæ Tulli colitur, Sylloge, pœnitentem alteram, nomine *Pelagiam*, à *Pelagia* M., de qua simul & *Dionysio* ep. ac Sociis MM., præmissa tamen de *Palladia* & *Porcaria* Autilliodorensibus virginibus Sylloge, egimus, verosimiliùs distinctam, quæ Vitæ suæ, quam Comment. prævio subjicimus, scriptorem æqualem Jacobum diaconum est nacta, sacroque apud varias gentes cultu evasit percelebris. De *Keyna* V. genere sanctitatisque fama pauca dumtaxat in Comm., haud magnæ fidei Actis, quæ ex Capgravio edimus, præmisso, notanda habuimus. Nec multa de *Triduana* itidem V., in Aberdonensi Scotiæ diœcesi culta, innotescunt, huicque idcircò Sylloge dumtaxat, quâ illa exponuntur, texuimus; quod & eamdem ob causam de *Valeria* & *Poliena* VV. Hunonis-curiæ cultum nactis, iterumque deinde de *Eusebia* abbatissa ac Sociabus ejus XXXIX monialibus MM. prope Massiliam passis, præstitimus. De *Ragenfrede* abbatissa confecimus Comm. historico-criticum,

Digitized by Google

cum, in quo, ſtabilita primùm chartæ Carolinæ, in Dononienſis monaſterii favorem conceſſæ, auctoritate, fuiſſe illud à *Regenfrede* fundatum, oſtendimus, ac nonnullis præterea, quæ ad idem monaſterium ſpectant, diſcuſſis, omnia etiam, quæ de ſancta illa Dononienſi Abbatiſſa comperire fas fuit, docemus. Diem hunc claudit *Birgitta* vidua, Ordinis, à ſuo nomine dicti, fundatrix. Binæ hujus penes nos exſtant optimæ fidei Vitæ hactenus ineditæ, quarum altera Birgerum, altera Bertholdum habet auctorem. Ambas, Appendice inſuper, quæ Sanctæ miracula complectitur, ad calcem adjecta, publici juris facimus poſt Comm., in quo non tantum *Birgittæ* geſta illuſtrantur, verùm etiam Bulla, quâ à *Bonifacio IX* Sanctis fuit adſcripta, recenſetur, ac quam fidem Revelationes ejus mereantur, Oudini in haſce dicteriis confutatis, exponitur. Die IX præter *Priminam* M., & *Athanaſiam*, *S. Andronici* conf. conjugem, de quarum prima ex Hieronymianis ſimul cum *Marcello* Sociiſque MM., de ſecunda verò unà cùm *Andronico* egimus, damus etiam *Publiam*, Antiochiæ in Syria abbatiſſam, illuſtri in Julianum Apoſtatam facinore præcipuè notam ac poſtremò *Ollam* V., de qua vix quidquam ſcimus præter cultum, quo prope Cameracum gaudet.

APPROBATIO.

QUantopere Bollandus, iique, qui notiſſimum de Actis Sanctorum Opus, abs illo ſub ſeculi proximè elapſi annum quadrageſimum tertium inchoatum, ad noſtram uſque ætatem continuârunt, ſuam in hiſce colligendis, digerendis ac porrò illuſtrandis induſtriam probârint, nemo non intelliget, qui ex innumeris propè, quibus id in novem ſuprà quadraginta tomis, in lucem jam emiſſis, præſtitêre Commentariis, vel paucos evolverit; quantam verò orbi Chriſtiano utilitatem ſuis illis lucubrationibus attulerint, vel ſola, etſi alia argumenta deeſſent, abundè monſtraret eruditorum paſſim ob modò reſumptum, quem in perpetuum abrumpendum putarant nonnulli, præclariſſimi Operis curſum lætitia, cum ſummo, quo avidiſſimè novi tomi editionem exſpectant, deſiderio conjuncta. Hunc, totius Operis ejuſdem quinquageſimum ac menſis Octobris quartum, quem Conſtantinus Suyskenus P. M., Cornelius Byeus, Jacobus Bueus, Joſephus Gheſquierus & Ignatius Hubenus immenſo propemodum ſtudio ac labore elucubrârunt, attentiſſimè perlegi, nulla in re fidei ac moribus contrarium reperi, preloque vel ob multiplicem, quâ refertur, eruditionem digniſſimum cenſeo. Actum Bruxellis hâc 20 Septembris 1780.

C. J. LEYNIERS Lib. cenſor.

Imprimatur.

P. REUSS. Reg. Lib. cenſor.

****

PRO-

Digitized by Google

PROTESTATIO AUCTORUM.

QUod identidem proteſtati ſunt deceſſores noſtri in hoc de Actis Sanctorum Opere, ſe ſervatas velle Urbani Papæ VIII Conſtitutiones; neque ſuis aliorumve hic relatis Commentariis aliud pondus tribui, quàm ſit Hiſtoriæ, ab hominibus errori obnoxiis ſcriptæ: idem ante hunc quartum tomum Octobris denuò proteſtamur.

Digitized by Go

ACTA SANCTORUM OCTOBRIS.

TOMUS QUARTUS.

OCTAVA DIES.

SANCTI, QUI VIII IDUS OCTOBRIS COLUNTUR.

SAnctus Simeon Propheta Hierosolymis.

S. Reparata V. M. Cæsareæ in Palæstina.

S. Artemon presbyter M. fortè Laodiceæ in Phrygia.

SS. Palatias & Laurentia VV. MM. Anconæ in Italia.

S. Demetrius M. Thessalonicæ in Macedonia.

S. Metropolus episc. conf. Treviris cultus.

S. Benedicta V. M. in territorio Laudunensi in Gallia.

S. Thaïs pœnitens in Ægypto.

S. Libaria V. M. in Tullensi diœcesi in Lotharingia.

S. Felix episc. conf. Comi in ducatu Mediolanensi.

S. Evodius episc. conf. Rothomagi in Normannia.

S. Pelagia pœnitens Hierosolymis.

SS. Palladia & Porcaria VV. Autissiodori in Gallia.

SS. Dionysius episc., Januarius, Faustinus, Martialis, Privatus, Eraclus, Julianus, Pelagia. } martyres Antiochiæ

S. Petrus M. Hispali in Hispania Bætica.

S. Keyna V. in Brechinia, Walliæ comitatu.

S. Caletricus episc. conf. Carnoti in Belsia, Galliæ provincia.

S. Triduana V. culta in diœcesi Haberdonensi in Scotia.

S. Gratus episc. conf. Cabilloni in ducatu Burgundiæ.

SS. Valeria & Pollena VV. Hunonis-curiæ in Belgica secunda.

SS. Eusebia abb. & sociæ XXXIX moniales VV. MM. apud Massiliam in Provincia Galliæ.

S. Ragenfredis abbatissa Dononii prope Valencenas in Hannonia.

S. Amor conf., cultus in Monasterio Belisiæ in territorio Leodiensi.

S. Badilo abbas Lutosæ in Hannonia.

S. Hugo conf. eques Hierosolymitanus Genuæ in Liguria.

B. Compagnus conf. Ordinis Camaldulensis Patavii in Italia.

S. Birgitta vidua Romæ.

Digitized by Google

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES RELATI.

Sancti Erhardi epiſcopi & confeſſoris *Tranſlatio hoc die in Uſuardina editione Lubeco-Colonienſi & apud Grevenum legitur. Fuit hic* S. Erhardus *epiſcopus Ratiſponenſis, cujus Vitam apud nos illuſtratam habes ad diem* VIII Januarii.

S. Oſwaldi epiſcopi & confeſſoris tranſlatio *hodie ſignata eſt in Antverpienſi Majori Uſuardino codice apud Solterium.* Oſwaldus *hic eſt archiepiſcopus Eboracenſis, de quo actum apud nos eſt* XXVIII Februarii.

B. Philippi *epiſcopi apud Cortinam urbem Creta hodie annuntiant codices Bruxellenſis & Vaticanus inter auctaria Uſuardina apud Solterium. Eſt hic epiſcopus Gortynenſis in inſula Creta, apud nos jam datus die* XI Aprilis.

Dedicatio eccleſiæ ſancti Marci Euangeliſtæ in alma civitate Venetiarum *hodie legitur in Uſuardino codice Strozziano apud Solterium, Belino, Molano & aliquot aliis. Conſule Opus noſtrum in eodem S. Marco Euangeliſta die* XXV Aprilis.

S. Pelagia martyr *hodie in Menæis Græcorum excuſis, aliiſque aliquot Faſtis ſacris, tum Græcis, tum Latinis celebratur; verùm hæc alia non eſt, quàm Pelagia virgo martyr Tarſenſis, ſub Diocletiano coronata, de qua apud nos jam actum ad diem, quo Martyrologio Romano inſcribitur,* IV Maii.

S. Petronia, filia S. Petri Apoſtoli, *Synaxario Ms. Sirmondiano Græco hodie exſtat inſcripta, quæ haud dubiè alia non eſt, quàm S. Petronilla virgo Romana, S. Petri Apoſtoli ſpiritualis filia, de qua apud nos cum Martyrologio Romano jam actum die* XXXI Maii.

S. Pelagiam virginem *hodie commemorant Magna Græcorum Menæa excuſa. Hanc adjuncti verſiculi eſſe indicant Pelagiam virginem martyrem Antiochenam, hodie quoque in aliis aliquot Faſtis ſacris celebratam, atque apud nos jam datam ad diem, quo in Martyrologio Romano ſignatur,* IX Junii.

C S. Auſtregildem *viduam, S. Lupi, Senonenſis epiſcopi matrem, hodie annuntiat Martyrologium Pariſienſe, anno* 1727 *vulgatum, inter Addenda pag.* XIV. *Actum de hac ſancta Vidua apud nos eſt die* I Septembris.

B. Ugonis epiſcopi Volaterrani *in Tuſcia Vitam hodie dandam promiſerant Majores noſtri inter Prætermiſſos ad diem* IX *Februarii, ſed pro menſe* Octobri *ſcribendum eſt* Septembris, *ad quem de eo jam egimus: vide ergo* VIII Septembris.

S. Gerulphi *martyris Adventum Trunchinium hodie memorant Molanus, & Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum, qui non ſunt in Martyrologio Romano. Hujus ſancti Martyris geſta, ejuſdemque reliquiarum ex pago Merendra Trunchinium prope Gandavum in Flandria Adventum, ſeu Tranſlationem illuſtravimus ad diem* XXI Septembris.

S. Martinum, *Vallis Paradiſi in Hiſpania abbatem Martyrologium Ordinis Ciſtercienſis, inter monaſtica Martyrologia ad calcem Romani, à Benedicto XIV Papa aucti, editum, annuntiat hoc die, quòd eidem affixa ſit ejuſdem Sancti Officii, ad univerſum Ciſtercienſem Ordinem extenſi, recitatio. De eo agimus die, quo obiit, antiquumque cultum habet,* VII Octobris.

S. Suſanna *virgo hodie in noſtro Ms. Florario Sanctorum, anno* 1486 *ad calcem perducto, occurrit hoc modo:* In pago Blionenſi ſanctæ Suſannæ virginis. *Conſonat paulo poſt facta Uſuardina editio Lubeco-Colonienſis, apud Solterium noſtrum inter Uſuardi Martyrologii auctaria, totidem verbis inquiens:* In pago Blionenſi, ſanctæ Suſannæ virginis. *Eadem adoptârunt Grevenus & Molanus, in ſuis item editionibus Uſuardinis auctis, præterquam quod horum Prior* Bleonenſi *habeat pro* Blionenſi. *Acceſſerunt Maurolycus in ſuo Martyrologio & Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum, qui in Romano Martyrologio non ſunt, retento vocabulo* Blionenſi. *At quænam hæc* S. Suſanna virgo *eſt? Quis pagus* Bleonenſis, *aut* Blionenſis? *Silentibus reliquis jam memoratis, ſolus Ferrarius in Annotatis ibidem ait:* Quæ (*S. Suſanna*) in pago Blionenſi, diœceſis, ut videtur, Bononienſis quieſcit, & venerationem habet. *Per* Bononiam *autem hîc, ut alibunde colligo, indicat* Bononiam, *aliàs etiam* Boloniam, *indigenis* Bologne *dictam, civitatem Galliæ in Picardia, quæ ſeculo decimo ſexto poſt Tervanne excidium epiſcopatu illuſtrata eſt. Proinde fortaſſe cenſuit Ferrarius*, Blionenſi *corruptè ſcriptum fuiſſe pro* Bolonienſi. *Arturus in Gynæceo ſacro ad hunc diem præter virginitatem etiam martyrii palmam eidem adſcribit; martyrem ait Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 362, *atque ambo eam* S Libariæ *ſororem faciunt, conſentitque Sanſſaynus in Martyrologio Gallicano ad diem* XI *hujus menſis Octobris. Verùm id ipſi acceperunt ex Vita S. Eliphii, quam Baronius ipſemet vitioſam agnoſcit ibidem. De S. Libaria agimus hoc ipſo die, quo cultum certe habet; quod de* Suſanna, *ſi qua fuerit hujus nominis Libariæ ſoror, non poſſum aſſerere, eòque minùs poſſum, quòd Caſtellanus, diligentiſſimus Sanctorum, maximè Galliæ, indagator, qui Libariam ad diem* XI *hujus menſis in ſuo Martyrologio Univerſali recenſuit, dictæ* Suſannæ *in eodem nuſquam meminerit. Quod verò Ferrarius aſſerit, hanc, ſeu hujus corpus in pago Blionenſi, vel in diœceſi Bononienſi, quieſcere, nihil me movet, tum quòd martyrologi, quos laudat, id non tradant, tum quòd ne locus quidem, in quo illud quieſcat, ei ſit notus fuerit, ut liquet ex adjectis vocibus:* ut videtur. *In prædicta S. Eliphii Vita eadem* in Campania tumulata *legitur. Hæc me impulerunt, ut hanc* Suſannam *non inter Sanctos Beatoſque, ſed ſolùm inter Prætermiſſos recenſerem, quippe quæ ex conſperſa fabulis Vita ſolùm nota videtur, nec certum, quem quidem ſciam, cultum habet. Ceterùm poterit lector conſulere, quæ in S. Libaria dicemus hoc eodem die* VIII Octobris.

Nicodemus martyr *hodie ſignatur in Mſs. Synaxario Græco Sirmondiano, verùm cùm id abſque ullo addito elogio fiat, nobiſque* Nicodemus *iſte alibunde cognitus non ſit, ſola Synaxarii*

A *Sanctii illius, cui etiam non satis fidimus, auctoritate referre illum in Opere nostro inter Sanctos non audemus.*

S. Flaviani martyris commemoratio *hodie legitur in Usuardina editione Lubeco-Coloniensi & apud Grevenum; at cùm nec palæstra, nec aliud quidquam addatur, variisque per annum recurrant ejusdem nominis Martyres, quis horum ibi indicetur, mihi minimè in promptu dicere est.*

Petrus Æmilianus, *Carmelitarum Generalis, cum* Beati *titulo hodie legitur in Kalendario Aciensi bene ordinato Sanctorum Beatorumque ejusdem Ordinis præfixo, at non in ipso Martyrologio.*

Eliam *Dunensem in Flandria abbatem, velut* Beatum *in Menologio Cisterciensi hodie signat Henriquezius; sed ejus cultum non docet, qui eò etiam minùs verisimilis fit, quòd nec Molanus in Natalibus Belgii, nec Raissius in eorumdem Auctario, nec Sanderus in Sanctis Flandriæ* Eliam *istum memorent.*

Stanislaum *Polonum Cartusianum cum* Beati *titulo memorat inter beatos Patronos Poloniæ Martinus Baronius; eumque hoc die* VIII *Octobris anni* 1512 *prope Dantiscum obiisse in conventu Paradisiensi, & ibidem honorificè sepultum esse, affirmat: sed nihil habet de cultu.*

B Beatricem; *Ordinis titulo Conceptibnis B. M. V. institutricem, Toleti in Hispania cum* Beatæ *titulo Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi hodie annuntiat; sed cùm ejus cultum, qui mihi alibi unde quoque incompertus est, minimè probet, nequeo ei in hoc nostro Opere inter Sanctos Beatosque locum dare.*

S. Farinillus, *nobis cetera ignotus, hodie in sola Epternacensi legitur.*

Gocla virgo, *simul cum* Reparata *hodie memoratur apud Rosweydum in Appendice Martyrologii Adoniani, hoc modo:* Item Reparatæ & Goclæ virginum. Reparata *haud dubiè est Cæsareensis in Palæstina virgo martyr, quam hodie cum Martyrologio Romano damus, verùm nullam ei sociam additam legimus. Castellanus in Additionibus ad Martyrologium Universale, pag. 984 & sequenti, die* VIII C *Octobris* Goclam virginem *post S. Thaïdem addendam monet ex libro Gallice, cui titulus:* Thesaurus intercessionis Sanctorum, approbato à N. Sanguin episcopo Silvanectensi... typis edito sine nomine auctoris Parisiis anno MDXXIX apud Cramoisy. *Verùm hic liber ad manus nostras non pervenit, &, sive hæc* Gocla *eadem sit cum annuntiata in Appendice Adonis, sive diversa, nobis æquè ignota est; ac proinde si quis nos de ea certiora docuerit, dari apud nos poterit in Supplemento* Octobris.

Abraham patriarcha *annuntiatur in Ms. Martyrologio S. Martini Trevirensis: in Romano ad diem, quo dabitur,* IX Octobris.

SS. Dionysius, Eleutherius & Rusticus, *Parisiis passi, hodie recurrunt in aliquot apographis Hieronymianis; de quibus, ut jam aliàs dictum est, cum Martyrologio Romano agemus die* IX Octobris.

SS. Marcellinus, Geminus, Nuvius, Primina *in Epternacensi Martyrologio hodie, ut in pleriſque aliis codicibus Hieronymianis signantur die, quo de iis agi poterit,* IX Octobris.

S. Affrenia, *cujus hodie meminit Martyrologium Epternacense, videtur eadem, quæ in codicibus Hieronymianis Florentinii, Acherii, & Augustano Labbeanoque Sollerii, nomine* Afræ *legitur* IX Octobris.

S. Diodorus, *quem Martyrologium Epternacense* Laodiciæ Frigiæ *hodie annuntiat, uti & Aticus, Lugdulus, Septimus & Julius, quos sic* Diodoro *jungit, ut tamen* alibi *nuntiet, in codicibus Hieronymianis Florentinii & Acherii, & in Richenoviensi, & Labbeano apud Sollerium, aut partim, aut omnes, referuntur ad diem* IX Octobris.

SS. Gereon & Socii *martyres hodie etiam memorati, in Martyrologio Romano referuntur die, quo de iis agemus,* X Octobris.

SS. Eusebius, Eraclus, Dionysius & Candidus *memorantur in Martyrologio Hieronymiano Epternacensi: ex quibus* Dionysius & Eraclus *spectare videntur vel ad classem Sanctorum, quorum antesignanus est* Dionysius *episcopus cum sociis suis hoc die dandus; vel ad diem* X *Octobris, quo simul junguntur in Martyrologiis Richenoviensi, Augustano & Labbeano apud Sollerium tom.* VII *Junii; & Gellonensi apud Acherium:* Candidus *verò nec in codicibus Hieronymianis Martenei, nec Florentinii, nec Acherii, nec Sollerii occurrit. Vide igitur de prioribus dicenda hoc die, vel* X Octobris.

SS. Tharacus, Probus & Andronicus, *Tarsenses in Cilicia martyres, hodie sunt in nonnullis apographis Hieronymianis; in Romano autem die, quo dabuntur,* XI Octobris.

SS. Danielem & Socios, *Ordinis S. Francisci Septa in Mauritania martyres, hodie habet Castellanus in Martyrologio Universali; in Romano sunt die, quo eorumdem gesta illustrabimus,* XIII Octobris.

S. Caprasium *martyrem Agenni hoc die habet Ms. Martyrologium S. Martini Trevirensis, Romanum verò, quo de eo agemus,* XX Octobris.

Nestorem *quemdam, velut martyrem; Thessalonicæ coronatum, celeberrimo martyri Demetrio, ibidem passo, hodie in Martyrologio Romano addendum censuêre eruditissimi, qui id reformârunt, viri: verùm hisce tom. 5 Monumentorum Ecclesiasticorum pag. 638 & binis seqq. refragatur Tillemontius: & sanè non immeritò, ut apparet: rationes, ob quas ita existimem, in Commentario, Actis S. Demetrii martyris mox dicti atque hodie dandi previo, adducam in medium. Quòd si autem illa post haud arriserint, Nestoremque nihilominùs sanctis Martyribus in Opere nostro accensere visum fuerit, fieri id poterit ad diem, quo de eo præcipuum suum Officium; in Menæis excusis occurrens, Græci faciunt,* XXVII Octobris.

Ewigii confessoris in Anglia *hodie meminit Grevenus: in nostro autem Ms. Florario Sanctorum eodem die suo loco legitur:* Item elevatio sancti Ewigii confessoris; *de cæteris martyrologis, quos quidem consului, ignarus iste* Ewigius *est, etiam Joanni Wilsono in utroque Martyrologii sui Anglicani editione; sed in priori hoc die translatio corporis* S. Eloquii Valciodori in territorio Leodiensi *annuntiatur; ferèque consentit Molanus in Usuardo, hoc item die dicens:* In Vualchiodoro sancti Eloquii presbyteri & confessoris. *Multum quidem est inter utrumque nomen discriminis; verùmtamen cùm, ut* F *dixi,*

Digitized by Google

A *dixi*, Ewigius *mihi planè ignotus sit*, Eloquii *verò translationem Valciodori etiam multis martyrologi hodie fignent*, Ewigium *pro* Eloquio *scriptum puto. Vide ergò mox dicenda de* S. Eloquio.

S. Eloquii *corporis translationem. Valciodori in episcopatu Namurcensi hodie varia Martyrologia memorant; de eo agemus die, quo ejusdem Natalis inscriptus Martyrologiis legitur,* III Decembris. D

DE S. SIMEONE PROPHETA

HIEROSOLYMIS

J. B. SYLLOGE.

§ I. S. Simeonis apud Latinos, Græcosque memoria: scriptores aliquot antiqui, qui illius mentionem habent.

Sub initium seculi I. Enumeratur B

Antiquum Simeonem, *cujus Lucas in Euangelio cap.* 2 *praclaram facit mentionem, Fasti sacri plerique tum recentiores, tum antiqui, Graci aquè ac Latini, licèt ad dies valde diversos, certatim celebrârunt. Martyrologium quidem Romanum, à Benedicto XIV auctum & castigatum ad diem* VIII *Octobris S. Birgitæ viduæ annuntiationi hac de* S. Simeone *proximè subjecit:* Eodem die natalis beati Simeonis Senis, qui in Evangelio Dominum Jesum suis in ulnis fuscepisse legitur. *Multis antè seculis idem præstitit Usuardus, qui hodiernum Sanctorum laterculum his verbis exorsus est:* Natalis beatissimi senis Simeonis, qui in Euangelio legitur Dominum suis suscepisse in ulnis. *Idem Ado tum in Martyrologio, tum in Libello de Festivitatibus Apostolorum &c; priore quidem loco hæc tantùm scribens:* Et beatissimi Senis Simeonis: *sed in Libello mox dicto* Simeoni *ex Luca Evangelio elegium sexit hunc in modum:* Natalis beatissimi senis Simeonis, de quo beatus Lucas Euangelista refert: "Et ecce homo erat in Je„rusalem, cui nomen Simeon, & homo iste ju„stus & timoratus, exspectans consolationem „Israël, & Spiritus sanctus erat in eo. Respon„sum autem accepit ab Spiritu sancto, non vi„surum se mortem, nisi priùs videret Christum „Domini. Et venit in spiritu in templum. Et „cùm inducerent puerum Jesum parentes ejus, „ut facerent secundùm consuetudinem Legis pro „eo, & ipse accepit eum in manibus, & bene„dixit Deum, & dixit: Nunc dimittis servum „tuum Domine, secundum verbum tuum in „pace.„ *Et ita ferè habet vulgata Luc.* 2 *cap.* ℣℣. 25, 26, 27, 28, 29.

C

Loc varii.

2 *At Florus, Hrabanus, Notkerus ad diem* V *Januarii* S. Simeonem *suis Martyrologiis inseruerunt: Notkerus, antiquorum martyrologorum exemplo, & Luca de* Simeone *dictis innixus,* Prophetæ *titulum illi adjecit.* Hierosolymæ, *inquit*, depositio S. Simeonis Prophetæ, qui Dominum Jesum Christum, Spiritûs S. illustratione cognitum, de manibus parentum in ulnas suas accepit, & non solùm de eo, sed & de Matre ejus futura mystico sermone prænuntiavit; *alludens nimirum ad verba Luca* ℣. 34 *& seq.* Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum, cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. *Dum verò ait*, depositio, *indicare videtur*, S. Simeonem *eo die finem vivendi fecisse. Eadem voce utuntur Hrabanus & Florus; cujus tomo* 2 *Martii præfixum Martyrologium ita habet:* Hierosolymâ depositio Simeonis Prophetæ: qui à Spiritu sancto responsum accepit, non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini. Simeonis *item meminit Florus in Carmine de Gestis Christi Domini apud Martene tom.* 5 *Anecdotorum col.* 602; *ubi* S. Simeonem *sacerdotem fuisse, vel sacerdotis, cùm Christus offerretur Domino, munere sunctum, tacitè videtur innuere: qua de re cùm pluribus infrà disserendum sit, pancos versiculos, quibus id aliorum martyrologorum, ut mox videbimus, exemplo facere videtur, hùc ibiter transcribo: sunt autem hi:*

Accipit hunc lætis Simeon sanctissimus ulnis,
Dumque Deo offertur, dum dat pia munera templo,
Hunc Dominum lucis, hunc fert regem esse salutis.

Ad diem V *Januarii sic pariter Wandelbertus canit:*

Sed Nonas Simeon confessor possidet almus. E

3 *At hæc de altero* Simeone, *nimirum* Stylita, *hoc pariter die culto, intelligenda videntur. Utut id sese habeat, Floro, Hrabano & Notkero, quantùm ad diem* V *Januarii, quo etiam* S. Simeonem *fignant, plerique consonant Hieronymiani codices. Lucensis apud Florentinium sic habet, festum Occursûs* S. Simeonis, *cùm accepit puerum Dominum in ulnis suis, ut inquit in Annotatis Florentinius, manifestè distinguens ab ejus depositione:* In Jerosolyma Simeonis Prophetæ, cùm obtulit ei Dominum Jesum Christum Maria & Joseph, & depositio ipsius Prophetæ. *Isdem penè verbis* S. Simeonis *annuntiatio concipitur in codice Corbeiensi apud eumdem Florentinium, apud Acherium tom.* 4 *Spicilegii pag.* 620, *apud Martene tom.* 3 *Anecdotorum col.* 1572, *uti & in Opere nostro tom.* VII *Junii in Corbeiensi breviori. Ex reliquis verò vetustis Martyrologiis, eadem Anecdotorum tomo à Martenco excusis,* S. Simeonem *die* V *Januarii fignant Morbacense & Antissiodorense ab annis circiter mille, ut titulus præfert, sub Hieronymi nomine compactum, sed sub nomine* Simonis, *quod*

quibus S. Simeonis memoria

A *quod apud Hebræos idem valere ac* Simeonis, *scribit Jansenius Iprensis in Commentario in Lucam. Ex Martyrologiis verò Hieronymianis, tom.* VII *Junii Operis nostri excusis, in diem* V *Januarii conspirant Rinoviense, Richenoviense, Augustanum monasterii S. Udalrici, Reginæ Sueciæ, & Labbeanum, quod sic habet :* Hierusalem, Simeonis presbyteri. *Codex Epternacensis à jam citatis abit, nihil ad diem* V *Januarii de* Simeone *memorans: sed ad diem* II *Februarii, ubi in aliis mentio sit festi Purificationis B. Mariæ Virginis, sic habet:* Ex Hierosolymis S. Simeonis, *sequente lacunula quadam, quæ fortè voce* Occursus *aut alia simili supplenda est.*

4 *Verùm hoc loco non tam peculiare* S. Simeonis *festum, quam B. Virginis Purificatio & Christi Oblatio indicatur. Festum enim Purificationis vocari* festum S. Simeonis *in codice Reginiano, observat Menardus in Annotatis ad librum Sacramentorum S. Gregorii Papa pag.* 41. *Liquet id etiam ex libro, qui* Ordo Romanus *inscribitur, & tempore Pipini regis & Stephani Papæ exaratus fertur, è quo Henschenius tom.* II *Februarii pag.* 273 *num.* 23 *ista delibat:* De hac festivitate, id est, ὑπαπαντῆ Domini & aliis festivitatibus S. Mariæ in Gestis Pontificalibus legitur, quòd Sergius Papa præceperit Litanias fieri in die Præsentationis Domini in templo. Ita enim scriptum est, ut in diebus Annuntiationis Domini, Dormitionis ac Nativitatis sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & S. Simeonis, quod ὑπαπαντὴ Græcè dicitur, cum Litaniis excant à S. Adriano & ad S. Mariam populus occurrat. *Eamdem Purificationis festo nomenclaturam tribuit Anastasius Bibliothecarius in Sergio I, qui Petri Cathedram sub finem sæculi septimi adeptus eamdem morte illustravit initio octavi. Denique festum* S. Simeoni *proprium die* IV *Februarii signant Galesinius, auctor Martyrologii, quod Canisii dicitur, Ferrarius in Catalogo Sanctorum Generali, Withfordus in Martyrologio ecclesiæ Sarisburiensis, Felicius, & Petrus Equilinus lib.* 3 *cap.* 80; *ubi singularia quædam de* S. Simeone *narrat; ut egisse illum, cùm Christum susceperit, annum ætatis suæ* 112, *ac triduo post mortuum Hierosolymis* 2 *Nonas Februarii sepultum fuisse: sed addit:* Hæc in libro de Infantia Salvatoris, *nempe jam inde ab anno* 494 *à Gelasio Papa in Concilio Romano inter libros apocryphos relato; ut adeò his, ob multiplicia, quæ de Christi infantili ætate inventa fuêre commenta, fides exigua debeatur. Sed ad diem* VIII *Octobris etiam memoratur in Calendario festorum propriorum Ecclesiæ Hierosolymitanæ apud Waddingum in Annalibus Minorum ad annum* 1342.

in Martyrologiis Latinis,

B

5 *Accipe modò Fastos quosdam sacros Græcorum, quibus die* III *Februarii, postridie Purificationis B. Virginis, seu, ut Græci loquuntur,* Hypapantes, S. Simeonis *festum inscribitur. Menæa ad dictum diem tribus primùm versiculis de* S. Simeone *ita canunt :*

Menæis,

Ἤγγειλε νεκροῖς Πρέσβυς, ὡς Θεὸς λόγῳ,
Ἀνθρωπῳ ὀφθεὶς, μίαν καὶ τέτην φλόγα.
Τῇ τριτάτῃ δεσμοῦ βίου λύει Συμεών.

Nuntiavit mortuis Senex, divinum Verbum,
Hominem factum, etiam usque ad illos perventurum.
Tertiâ (*Februarii*) vinculo vitæ solutus est Simeon.

Tum ita prosequuntur : Ὃς ὁ τῷ παρόντι βίῳ, ἢ παρατεταμένην ζωὴν δεξάμενος, διὰ τὸ χρηματισθῆναι ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θανάτου, πρὶν ἢ Χριστὸν θεάσηται, ὃν ἀγκάλαις τῶν ὑποδεξάμενος, καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ ἐσόμενα. Πνεύματι ἁγίῳ θεοφορηθεὶς, ἐς τὰ ἱερὰ εἰσῆλθε, καὶ προφητεύσας, κατὰ τὰ αὐτῷ χρηματισθέν, ἐς βαθὺ γήρας ἐδίαιτο. Qui, cùm hic vitam, propter editum à S. Spiritu responsum, fore, ut non priùs mortem, quàm Christum visurus esset, multùm protraxisset, in ulnas hunc suscepit, &, postquam, quæ illi futura erant, Spiritu sancto afflatus, prædixerat, secundum Spiritus sancti responsum, vitæ finem accepit. *Si sensum versiculorum assequor, significant,* S. Simeonem *die* III *Februarii, cùm pridie diu exspectatum Messiam manibus excepisset, hâc vitâ defunctum, constitutis in limbo Patribus peractæ jam divinæ Incarnationis nuncium pertulisse, ac prædixisse, in ipsum limbum, quo eos inde liberet, Messiam propediem perventurum.*

AUCTORE J. B.

6 *Suo quoque hoc die* [III *Februarii*] *elogio ornatur* S. Simeon *unà cum S. Anna prophetissa in Menologio Græcorum Annibalis Albani titulo S. Clementis S. R. E. presbyteri Cardinalis Græcè & Latinè anno* 1726 *Urbini edito; sed in eo, quod Canisius edidit, die prima Februarii; at cùm id ex iis, quæ Lucæ* 2 *cap. leguntur, ferè petitum sit, id hùc transcribere non est necesse. Eodem signatur à Maximo Margunio, Cytherorum episcopo; in Horis canonicis Crypta ferrata; in Anthologio Græcorum, in Kalendario Græcorum Reusneri & Genebrardi. Theodorus in Commentario in tit.* 7 *Nomocanonis Photii, Novellam Manuelis Comneni imperatoris exhibet, quâ inter dies, quibus judicia cessare debebant, seu omninò feriatos, recensetur dies* III *Februarii, ob festum memoriæ* Simeonis, *Dei susceptoris.* Καὶ ἡ γ. διὰ τῆδε τῆς μητρὸς, inquit in laudata Novella dictus imperator, τῷ Θεοδόχῳ Συμεὼν τελετῇδε. *Peculiaria quædam occurrunt de* S. Simeone *ad diem* III *Februarii in Menologio Græcorum apud Ughellum tom.* X *Italiæ sacræ auctæ, quod è versione Archadii Corcyrensis ita habet :* Tertio Nonas sancti & justi Symeonis, qui in ulnas suas Dominum suscepit, & Annæ Prophetidis commemoratio. Symeon insigni justitia & pietate senex seipsum ab omni peccati labe avocans, cùm à templo nusquam discederet, sed assiduis Deum precibus fatigaret, ut mundum miseratus tandem aliquando mortales à dæmonis potestate vindicaret, audivit ab angelo, se non priùs ex hominum vita migraturum, quàm videret Christum Domini, eum, qui universo orbi esset allaturus salutem.

C

7 Eodemque etiam Anna Prophetis oraculo donata est à Deo. Cùm igitur quadragesimo ab ortu die detulissent parentes puerum Jesum in templum ad legis præscriptionem, Symeon venis (*ulnis*) complexus, dixit : Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace : quia viderunt oculi mei salutare tuum; cumque & de Christi morte, de cruce, deque Genitrice, quæ Filium cruci affixum visura esset, prophetâsset, Anna verò gratias egisset Deo, uterque fatalem vivendi summam explevit. *In Supplemento verò Ms., quod penes me est, ad Menæa excusa ex Synaxario membranaceo antiquo Ms. P. Sirmondi addumtur ista :* Τελεῖται ἡ ἁγία τῶν σύναξις ἐν τῷ ἀποστολίῳ ἔ ἁγίᾳ Ἰακώβῳ, ἔ ἀδελφῷ ἔ κυρίῳ, τῷ ὄντι ἐν τῷ σεβασμίῳ ἐ ὑπεραγίας Θεοτόκου τ χαλκοπρατίων. Celebratur verò festivitas eorum in æde S. Jacobi, fratris Domini, quæ est in venerabili templo sanctissimæ Deiparæ in Chalcopratiis, *mirum Constantinopoli. Ut autem colligas, quàm late*

D

& Menologiis Græcis,

E

variarumque gentium Fastis celebratur.

F

AUCTORE J. B.

latè S. Simeonis *cultus ſeſe per orbem Chriſtianum diffuderit, nonnullarum præterea gentium Faſtos ſacros, quibus inſerta eſt ejus memoria, juverit adduxiſſe in medium. Ad diem* III *Februarii locum habet in Ephemeridibus Græco-Moſcis tom.* I *Maii præfixis; uti & in Menologio Slavo-Ruſſico Sparwenfeldiano, quod ex Sparwenfeldii verſione ſic habet:* Sancti & juſti Simeonis, acceptoris Dei: & Annæ Prophetiſſæ, qui vixit annos CCCLX. *Item in Kalendario Rhutenorum apud Poſſevinum tom.* 2 *Apparatus ſacri pag.* 366. *Ad diem* 2 *Februarii in Faſtis Coptcicis apud Seldenum de Synedriis veterum Hebræorum pag.* 393 *ita legitur:* Simeonis ſacerdotis & geſtationis Domini; & idem eſt introitûs Domini in templum. *Ad diem eumdem ſignatur in Calendario Æthiopico apud Jobum Ludolfum in Hiſtoria Æthiopica pag.* 408.

uti & antiqui aliquot, qui poſt S. Lucam

8 *Nonnulla ex iis, quæ ex laudatis hactenus Faſtis ſacris de* S. Simeone *allata ſunt, in controverſiam veniunt, de quibus infrà diſſeritur. At omni profectò exceptione majus eſt inſigne, quod* S. Simeoni *tribuit Lucas Evangeliſta, Spiritu Sancto dictante, elogium, quo, quamquam non omnia, quæ præclarè* Simeon *geſſit, ſed ea tantùm, quæ Chriſtum recèns natum proximè ſpectabant, proſequi Evangeliſta voluerit, ea tamen paucis edixit, quibus ad* S. Simeonis *laudem vix quidquam dici potuiſſet uberius. Sic itaque de eo Lucas in Evangelio cap.* 2. Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte juſtus, & timoratus, expectans conſolationem Iſraël, & Spiritus ſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini. Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut facerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo: Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum & dixit: Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum: quod parâſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. Et erant pater ejus & Mater mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorum in Iſraël; & in ſignum, cui contradicetur: & tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

B

C

S. Simeonis mentionem fecêre,

9 *Lucam imitati antiqui Patres* S. Simeonis *præconia ſcriptis ſuis frequenter celebrârunt: Irenæus lib.* 4 *contra Hæreſes cap.* 7, *Abrahamum ſpiritu prophetico vidiſſe, ait, deſideratum illum diem, quo Dei Filius inter homines homo futurus eſſet; natura verò inde patriarcha lætitiam & gratulationem à* Simeone *re ſuiſſe impletam.* Et Abraham ergò, *inquit*, à Verbo cognoſcens Patrem, qui fecit cœlum & terram, hunc Deum confitebatur: & doctus repræſentatione, quòd inter homines homo futurus eſſet Filius Dei, per cujus adventum ſemen ejus erat futurum quaſi ſtellæ cœli, concupivit eam diem videre, uti & ipſe complecteretur Chriſtum: & per ſpiritum prophetiæ eam videns exſultavit. Propter quod & Simeon ex ſemine ejus re implebat gratulationem patriarchæ, & dicebat: Nunc remittis ſervum tuum, Domine, in pace *&c. Ambroſius hæc Lucæ verba:* Et ecce homo erat in Hieruſalem, cui nomen Symeon: & homo iſte juſtus, & timoratus exſpectans conſolationem Iſraël *ita commentatur:* Non ſolùm ab angelis & prophetis, à paſtoribus & parentibus, ſed etiam à ſenioribus & juſtis generatio Domini accipit teſtimonium. Omnis ætas & uterque ſexus, eventorumque miracula fidem adſtruunt. Virgo generat, ſterilis parit, mutus loquitur, Elizabeth prophetat, Magus adorat, utero clauſus exſultat, vidua confitetur, juſtus exſpectat. Et bene juſtus, qui non ſuam, ſed populi gratiam requirebat: cupiens ipſe corporeæ vinculis fragilitatis abſolvi, ſed expectans videre Promiſſum; ſciebat enim, quia beati oculi, qui eum viderent. Symeon denique ille juſtus, *ait S. Cyprianus lib. de Mortalitate*, qui verè juſtus fuit, qui fide plena Dei præcepta ſervavit, cùm ei divinitus reſponſum fuiſſet, quòd non antè moreretur, quàm Chriſtum vidiſſet, & Chriſtus infans in templum cum Matre veniſſet, agnovit in ſpiritu, natum eſſe jam Chriſtum, de quo ſibi fuerat antè prædictum; quo viſo, ſcivit, ſe citò eſſe moriturum. Lætus itaque de morte jam proxima & de vicina acceſſitione ſecurus accepit in manus Puerum & benedicens Dominum exclamavit & dixit: "Nunc dimittis „ſervum tuum, Domine ſecundum verbum tuum „in pace, quoniam viderunt oculi mei ſalutare tu„um.„ Probans ſcilicet atque conteſtans, tunc eſſe ſervis Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando de iſtis mundi turbinibus extracti ſedis & ſecuritatis æternæ portum petimus, quando expuncta hac morte ad immortalitatem venimus.

D

E

ſcriptores Latini

10 Simeonem *S. Auguſtinus ſermone* 163, *aliàs* 3 *de Verbis Apoſtoli, tom.* 5, *col.* 786 *& ſeq. editionis Benedictinæ* ſanctum Senem, de Deo bene meritum *appellat & à ſincera pietate commendat. Verba ejus ſunt:* In hoc deſiderio (*ſalutare Dei, ſeu Chriſtum videndi*) erat ille ſanctus ſenex Simeon: in hoc, inquam, deſiderio erat ſenex ille ſanctus & de Deo bene meritus Simeon; ſine dubio & ipſe dicebat "O„ſtende nobis, Domine, miſericordiam tuam, & „ſalutare tuum da nobis.„ In hoc deſiderio, in talibus precibus reſponſum accepit, quia non guſtaret mortem, niſi vidiſſet Chriſtum Domini. Natus eſt Chriſtus, veniebat ille, ille ibat: ſed donec veniret ille, ille ire nolebat. Jam ſenectus matura excludebat, ſed ſincera pietas detinebat. At ubi venit, at ubi natus eſt, at ubi eum portari Matris manibus vidit, & divinam infantiam pia ſenectus agnovit, accepit eum in manus ſuas & dixit "Nunc dimittis, Domi„ne, ſervum tuum in pace; quoniam viderunt „oculi mei ſalutare tuum.„ Ecce unde dicebat "O„ſtende nobis, Domine, miſericordiam tuam & „ſalutare tuum da nobis.„ Impletum eſt deſiderium Senis, mundi ipſius ſenectute vergente. Ipſe ad ſenem hominem venit, qui mundum veterem invenit. *Inter Hymnos à S. Paulino, patriarcha Aquileienſi, qui ſub ſeculi* IX *initium obiit, compoſitos, & à Madriſio Venetiis anno* 1737 *editos, qui ordine quartus, & pro feſto Purificationis eſt, de* S. Simeone *inſcribitur; in quo præter alia, ex Luca mutuata, hæc de* Simeone *Paulinus canit:*

F

Dei ſacerdos, humilis, mitiſſimus
Erat in urbe juſtus, ſenex optimus,
Felix, beatus Simeon cælifluo
Sanctoque plenus adfuit ſpiramine,
Sacra ſub aula nuto Dei concitus &c.

Græciſmus in his

11 *S. Bernardus, à Mabillonio editus & illuſtratus, Epiſt.* 98, *col.* 104 *ita de* Simeone *loquitur:* Sed & Senex ille tam plenus virtutum, quàm dierum, morte jam propinqua, Vitam ba-

zed by Google

bajulans in manibus, aiebat: "Nunc dimittis „servum tuum, Domine, ſecundum verbum „tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalu„tare tuum„ ac ſi diceret: Securus deſcendo in carcerem, qui tam præſtò meam ſentio redemptionem. Et hic ergò, qui cum tam ſecura jucunditate & jucunda ſecuritate moritur, meritò in Eccleſia celebrari cum gaudio memoratur. *S. Ildephonſi archiepiſcopi Toletani de Purificatione ſanctæ Mariæ Sermo exſtat tom. 12 Bibliothecæ Patrum Lugdunenſis pag. 588 & ſeqq., in quo etiam nonnulla in* S. Simeonis *laudem reperire eſt. Mitto plures alios, qui, ſive de Lucæ verbis cap. 2, ℣. 22 & ſeqq., ſive de Domini oblatione, ſive de ipſo* Simeone *ex inſtituto tractantes, nonnulla de illo ſcripſerunt. E ſcriptoribus Græcis Leontius, Neapolitanus in Cypro epiſcopus, qui ſub finem ſeculi ſexti & initium ſeptimi floruit, integrum de* Simeone, *Dominum in ulnas ſuſcipiente, ſermonem conſcripſit, quem Combefiſius part. 1 Auctarii Patrum Græcorum à col. 681 edidit.* Simeonem *quoque laudat apud eundem Combefiſium Leo auguſtus, dictus* Sapiens, *in Oratione de Præſentatione Domini; uti & Athanaſius Alexandrinus epiſcopus, in Sermone in Chriſti Domini Occurſum col. 507 & ſeqq. Combefiſius in Annotatis in Opera S. Athanaſii, à ſe edita, dictum Sermonem de Occurſu Domini Athanaſio Magno, qui ſeculo IV floruit, & toleratis pro Eccleſia laboribus & perſecutionibus celeberrimus evaſit, non dubitanter adſcribit. Tum objicit ſibi hunc Athanaſii textum:* Contradicet enim atque diſceptabit de illo (*Chriſto*) ac ſpectante ad eum doctrina Simon adversùs Marcionem, Arriuſque adverſus Sabellium [nec non Eutyches adversùs Neſtorium:] ac utrique adversùs Eccleſiam: *in quem ita ſcribit:* Unum video, quod primo ſtatim aſpectu Athanaſio illi Magno abrogare videatur (*laudatum Sermonem*) quòd nimirum Eutychetis & Neſtorii hæreticorum invicem ac ab Eccleſia diſſidentium meminerit, quos liquet ferè ſeculo integro Athanaſio juniores. Verùm facilis expeditaque ſolutio, ut quis tantillum attendat: nempe eſſe ea verba addita ab eo, qui in uſum eccleſiæ ſuæ poſt Eutychianam ac Neſtorianam hæreſim, eum tractatum deſcripſit, ac monumentis aliis in Eccleſia more Græcorum legi ſolitis, accenſuit.

S. Athanaſius Alexandrinus?

12 *Verùm quidni Sermo ille alterius Athanaſii ſeu Anaſtaſii, Alexandrini epiſcopi, qui anno 614 obiit, eſſe potuerit? Operum S. Athanaſii editores Benedictini Congregationis S. Mauri tom. 2, pag. 415 Combefiſii rationem, ob quam verba illa:* Nec non Eutyches adversùs Neſtorium, *ſubditicia opinatur, quòd nempe Athanaſius memoratis Simone & Marcione, Sabellio & Ario, mox eorum errores recenſeat; de Eutychis autem & Neſtorii erroribus nihil dixerit, elevant, ainntque:* Verùm fatemur, nobis non liquère, eſſe Neſtorii & Eutychis nomina hoc loco adjectitia: nam, præterquam quòd exſtant in duobus codicibus regiis, ad quorum fidem hæc Homilia edita fuit; cùm ſcriptor iſte poſt allata ſex hæreliarcharum nomina multas hæreſes memoret, tacito hæreticorum nomine, V. G. Docitarum, Apollinariſtarum, aliorumque; ſanè innuere videtur, nequaquam ſibi id conſilii fuiſſe, ut præmiſſis nominibus Simonis, Marcionis, Sabellii, Arii, Neſtorii, Eutychis; eorumdem hæreſes ordine poſtea memoraret, ſed allatis quatuor priorum erroribus, reliquas deinceps hæreſes, ut ſe memoriæ offerebant, recenſuiſſe. *Verùm hac de re ſermo plenior infrà recurret. Addunt & alia in ea occurrere Homilia, quæ ætatem arguant Neſtorio poſteriorem, ſtilum ab Athanaſiano diverſum, verba Athanaſio non uſitata, aliaque hujuſmodi, quæ apud laudatos editores videri poſſunt. Neque eam fortè habuit feſtum Occurſûs Domini antiquitatem, ut de eo Homiliam habere potuerit. Dubii itaque ſaltem auctoris eſt iſta Homilia. Plures quidem è Græcis Patribus citari hoc loco poſſent, ſed dubium pariter eſt, num, quæ eorum nomine citantur, veri ab illis profecta ſint: ex his præcipuos dabimus infrà.*

AUCTORE J. B.

§ II. Refutantur aliquot de S. Simeone errores: an fuerit ſacerdos.

S. Simeon unde fuit

PRæter ea, *quæ de* Simeone *Lucas ſcripſit, nonnulla de eodem narrantur, quæ vel fabuloſa ſunt, vel a dubiis auctoribus ſcripta vel mutata ſunt.* Ibi (*in ſuburbio Bethlehem*) *inquit Cedrenus, ſcriptor Græcus,* ex Maria natus Emmanuëlus, octavo die circumciſus, poſt quadraginta dies Hieroſolymam adductus eſt, ut Domino ſecundum Legem ſiſteretur: acceptuſque eſt à juſto Simeone. Is Dei receptor Simeon Judæus, unus erat de LXX illis interpretibus, qui Ptolemæo Philadelpho, Ægypti regi, Ebraicum vetus Teſtamentum in Græcum tranſtulerant ſermonem ante Chriſti adventum, ſicut D. Chryſoſtomus in ſuo de ſex diebus Opere tradit. Atque hic Simeon, cùm Iſaiæ vaticinium legiſſet, virginem gravidam fore, partuque filium, Emmanuëlem nomine, edituram, fidem dicto prorſus derogavit, quòd humana natura omnino virginem parere non admitteret. Sic ei animato divinitus patefactum eſt, victurum eò uſque, dum vatis oraculum impleretur. Id nos ſacrum etiam docet Evangelium his verbis: "Erat Spiritu ſancto præditus, ab „eoque oraculum acceperat, ſe non antè mo„riturum, quàm Unctum Domini vidiſſet.„ Eum ergò in templo videns Puerulum quadraginta dierum, in ulnas accepit *&c. Simile quidpiam ante illum ſcripſerat Eutychius, patriarcha Alexandrinus, ſeculo X ſecundùm Seldenum, addiditque:* Deus ergò vitæ terminum ipſi auxit, adeò ut annos trecentos quinquaginta viveret, donec Chriſtum Dominum videret.

à 70 interpretibus unus?

14 *Ptolemæus Philadelphus divinas Scripturas per* 70 (*ſeu* 72) *interpretes transferri ex Hebraica lingua in Græcam curavit, ut ſcribit Euſebius libro poſteriori Chronicorum, anno* 2 *Olympiadis* 124, *id eſt, anno* 283; *ante epocham Chriſti ſecundùm Tabulam Olympiadum & Urbis Romæ ex Varronis ſententia cum annis Chriſti connexionis, quam exhibet Ricciolius lib.* 2 *Chronologiæ reformatæ à pag.* 105. *His igitur ſtantibus, ac morte ejus initio epochæ Chriſti affixa, anno circiter ætatis ſuæ* 67 *Biblia Hebraica in linguam Græcam vertere debuerit. Verùm tamen* Simeonis *ætas non aliunde erta videtur, quàm ex errore, quo ſanctus* Simeon *cum altero Simone, cognomento* Juſto *& ſummo Judæorum ſacerdote, Onia II patre, confunditur; neque tantum illius ſenium ſpeciem veriſimilitudinis habet, merumque apparet commentum Talmudicum. Quod autem ad S. Chryſoſtomum,*

à

AUCTORE J. B.

à Cedreno laudatum in Opere de ſex diebus, attinet; quemadmodùm is ſanctus Pater lucubrationum ſuarum multitudine clariſſimus exſtitit, ita quàm plurimi eidem fœtus ſpuris, è quorum aliquo (non enim in genuinis operibus ejus Simeon *ex 72 interpretibus fuiſſe legitur) id ipſum Cedrenus excerpſerit, adſcripti fuere.*

15 *Ferunt præterea*, S. Simeonem *Hillelis, magni nominis rabbini, ſeu filium, ſeu diſcipulum fuiſſe: Genebrardus in Chronologia pag.* 205 *ad annum mundi* 4020 *ita ſcribit de utroque.* Hillelis doctoris inſignis LXXX diſcipuli. Clariores Jonathan, filius Uziël, cujus paraphraſis Chaldaica in Vetus Teſtamentum magna ex parte extat, & Simeon Juſtus, qui Chriſtum ulnis excepit. Is eſt Simeon, in quo ſpiritum ſynagogæ Magnæ, qui erat Prophetico minor, communi major, defeciſſe, authores ſunt Talmudici "in Tract. Pirke Abboth ſectio„nes Patrum.„ Rabbi Moſe Ægyptius, non tantùm diſcipulum, ſed & filium Hillelis fuiſſe, ſcribit, Gamaliëliſque (ad cujus pedes Legem Paulus didicit) præceptorem, imò verò & patrem. *Et paulò infrà:* Hillel, qui CXX annis vixit, pater Simeonis Juſti, Simeon Gamaliëlis, Gamaliël Simeonis Junioris, magni facti, quòd eſſent doctiſſimi ſimul & nobiliſſimi, de familia Davidica. Unde ex eorum conſilio ſynagoga adminiſtratur centum totis annis uſque ad Romanam captivitatem. "R. Abraham in Cab„bala hiſtorica Cozri.„ *Scipio Scambatus Archivorum Veteris Teſtamenti lib.* 3 *Titulo* 1 *pag.* 417 *de eodem Hillele hæc habet:* Hujus Academiæ (*Babylonicæ*) ſoboles Hillel, cùm hìc didiciſſet (*Neardeæ*) Hieroſolyma ſe contulit, & filiis Bethiræ principatum literarium præripuit; ſectamque Phariſæorum ſic auxit, ut eam primus inſtituiſſe ſit viſus. *Titulo verò* 2, *de Academia Hieroſolymitana agens, jam recitatis hæc addit:* Hieroſolymitanam Academiam dicitur excitâſſe Nehemias, Eſdras verò inſtituiſſe ac formâſſe, auxiſſe verò Jedoas, vel Jaddus, quem Simeonem Juſtum (*de quo num. ſuperiore*) vocant Hebræi, in ſummam verò auditorum frequentiam, & uberioris doctrinæ copiam adduxiſſe duo illi Phariſæorum principes feruntur Hillel & Samai. Mos autem hic fuit, ut priùs Babylone diu doceret quis, ut ſic denique ſibi ad Hieroſolymitanæ Academiæ cathedram gradum præſtrueret: Sic Hillel fecit.

non Hillelis filius,

B

C

16 *Hillelis & Sammai meminit S. Hieronymus in cap.* 8 *Iſaiæ his verbis:* Duas domus Nazarzi (qui ita Chriſtum recipiunt, ut obſervationes Legis Veteris non amittant) duas familias interpretantur, Sammai & Hillel: ex quibus orti ſunt Scribæ & Phariſæi; quorum ſuſcepit ſcholam Akibas. *Et poſt panca ita, quâ floruerunt, ætatem explicat:* Sammai igitur & Hillel non multò priùs, quàm naſceretur, orti ſunt in Judæa, quorum prior "diſſipator„ interpretatur, ſequens "prophanus:„ eò quòd per traditiones & δευτερώσεις ſuas Legis præcepta diſſipaverit & maculaverit. *Plura de Hillele vide apud Calmetum in Dictionario Biblico. Verùm quod de* S. Simeone *aiunt, nimirum fuiſſe hunc Hillelis ſeu diſcipulum ſeu filium, haud ſatis apparet probabile: ſi enim paulò ante Chriſtum Hillel, ut Hieronymus tradit, floruerit & Babylone, Hieroſolymam anno circiter* 30 *ante Chriſtum, ut alii tradunt, venerit;* Simeon *antem* Christum *ſuſcepit?*

non diſcipulus, nec Gamalielis præceptor;

17 *S. Hippolyti epiſcopi & martyris Fragmentis, anno* 1716 *Hamburgi editis, inſeritur Præfatio quædam in Pentateuchum Arabicum Ms., quæ pag.* 35 *hæc habet:* Tradiditque illam (*Legem Moſaicam*) Nathan Shimeoni, ſeniori filio Shetach. Ipſe eſt, qui portavit Meſſiam in ulnis ſuis. Simeon tradidit illam Jehudæ *&c: Sub finem Pentateuchi illius notatur tempus, quo exaratus fuit; in exemplari videlicet Huntingdoniano* Annus milleſimus octingenteſimus octogeſimus nonus: *Bodleianum verò exemplar ſcriptum dicitur* Anno milleſimo octingenteſimo nonageſimo primo Græco. *At cùm anni iſti Græcorum epocha ſeculo ara Chriſtiana* XVI *jam inclinanti reſpondeant, præfixæ Pentateucho iſti Arabico Ms. Præfationis auctor magnam ſibi fidem haud vindicat. Alios, ait Allatius in ſua de Simeonum ſcriptis Diatriba pag.* 3, *Simeonem Juſtum confundere cum Simeone ſeu Simone, ſummo Judæorum Pontifice, & Simeonis Juſti, de quo ſuprà, ex Onia II nepote. At Simon hic eodem tempore floruit, quo Ptolemæus Philopator, ut ex lib.* 3 *Machab. (ut vocant)* F *cap.* 1 *&* 2 *liquet: hujus autem regnum Olympiadi* 139 *illigat Euſebius in Chronico; Chriſti verò Nativitatem Olympiadi* 194; *atque adeò Simonem Pontificem, Onia II filium, Simonis, quem Juſtum dicunt, nepotem, Chriſto nato, dudum è vivis exceſſiſſe, oportuit. Falſa igitur ſunt, vel incerta ſaltem, quæ de* S. Simeone, *ſi ea, quæ de eo Scriptura memorat, excipias, narrari vidimus hactenus.*

non idem, qui Simeon Pontifex & Simeonis Juſti nepos;

E

18 *Singulare eſt, nec ſatis firmum, quod de eodem Celſus quidam, auctor quidem antiquus, ſed ætatis haud ſatis explorate, tacentibus ceteris antiquis ſcriptoribus, tradit in Præfatione in altercationem Jaſonis & Papiſci ad Vigilium epiſcopum, quæ ſub titulo,* de Judaica incredulitate *S. Cypriani Operibus, Venetiis anno* 1728 *editis, inter Opuſcula S. Cypriano vulgò adſcripta col.* CCXV *& ſeqq. inſerta eſt. Ait in ea Celſus,* S. Simeonem *ſenem, oculorum uſu fuiſſe aliquando privatum, ſed tandem, ſuſcepto in ulnas Chriſto, viſum prodigioſè recepiſſe.* Si-

nec tacitata

meon

meon quoque Juſtus, *inquit cal.* CCXVII, qui in cæcitate conſtitutus, divino monitus oraculo, audierat, ſe non antè moriturum, quàm vidiſſet Chriſtum; cùm in templum, omni populo præſente, Infantem ſecum inferret Mater, & in ſpiritu natum eſſe Chriſtum, ſenſiſſet, acceptum in manus Puerum vidit, & benedicens Deum, in conſpectu & auditu omnium dixit: "Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecun„dùm verbum tuum in pace, quoniam viderunt „oculi mei ſalutare tuum.„ Simeon, quod cæcus audierat, evidenti veritate perfectum eſſe, annuntiabat; & veritatem, quam accepto lumine viderat, benedicendo palàm Deum populo prædicabat. Ad hoc enim viderat, ut referret, & revelatione ſua, quòd Chriſtus natus fuiſſet, oſtenderet, & perfidi populi initia prima incredulitatis inſtrueret.

à Chriſto liberatus.

19 *Verùm, ſi id miraculi in* Simeone *contigiſſet, an Lucas, qui multas, licèt paucis, in eumdem laudes conjicit, rem ad Chriſti & Simeonis gloriam adeò illuſtrem tam alte involviſſet ſilentio, ut ne tenue quidem cæcitatis* Simeonis, *reſtitutique eidem oculorum uſus veſtigium exprimere voluiſſet, qui tamen paulò antè Zacharia, cùm Joannes circumcideretur, loquendi uſum fuiſſe redditum, verbis ſatis apertis declaravit? Num id ſoli Celſo innotuiſſet, aut ſolus ipſe ex antiquis miſiſſet in literas? Sanè id affirmanti Celſo, qui id fortè ex libris apocryphis hauſit, indubitanter aſſentiri non auſim: minùs verò id poſſunt, qui* Simeonem *ſacerdotem fuiſſe, & ſacerdotali munere functum, cùm Chriſtum, ut aiunt, Deo obtulit & parentibus ejus benedixit, autumant: cæci enim ab altaris munere arcebantur, ut legitur Levitici cap.* 21, ℣. 17 *& ſeqq.* Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium ejus: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu... Omnis, qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo: veſcetur tamen panibus, qui offeruntur in ſanctuario, ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet ſanctuarium meum. *Fueritne autem* Simeon *ſacerdos, an laicus, jam mox diſcutiam.*

Fueritne ſacerdos,

20 Simeonem, *virum juſtum, Dei timentem ac ſpiritu prophetico præditum fuiſſe (Magdeburgenſes enim, Brentium, & Calvinum, qui, ut quidem Feuardentius in cap.* 15 *lib.* IV *S. Irenæi annotat, illum* privatum homuncionem, ſenem delirum, obſcuræ famæ, nulloque dignitatis aut officii nomine clarum *facere non erubeſcunt, nihil moror) apud omnes rectè ſentientes in confeſſo eſt. Fueritne ſacerdos, an laicus, non convenit inter eruditos. Qui laïcum fuiſſe, exiſtimant, Lucam non magis* Simeonis *ſacerdotium, unde ejus de Meſſia in terras adventu teſtimonio non parùm ponderis acceſſiſſet; quàm ceteras ejus laudes, quas tamen accuratè enumerat, ſilentio preſſurum fuiſſe, contendunt; id etiam ſubinde addentes,* Simeonis *ſacerdotium antiquos Patres, qui nuſquam illius mentionem fecêre, ſibi cognitum haud habuiſſe.* Sacerdosne, an laïcus Simeon fuerit, *inquit Benedictus XIV de Feſtis B. Mariæ Virginis*, diſputant eruditi; cúmque S. Lucas nihil de ejus ſacerdotio commemoret, laïcum fuiſſe, communis ſententia eſt; licèt pictores vulgò eum pingant ſacerdotalibus veſtibus indutum, ut fusè oſtendit Ayala in Opere, quod inſcripſit "Pi„ctor Chriſtianus eruditus„ Matriti edito anno MDCCIII lib. 3 cap. 4. De Simeonis ſacerdotio teſtes afferuntur Athanaſius, Epiphanius & Cyrillus; ſed opera, ex quibus ducuntur teſtimonia, ſunt apocrypha. Theophylactus, ac Euthymius, Simeonem ſacerdotem fuiſſe, negant. Ac Lucas ipſius quidem virtutes commemorat; ſed cùm de ejus fileat ſacerdotio, veriſimile fit, Simeonem non ea præditum fuiſſe dignitate. *Theophylacti, Acridæ in Bulgaria epiſcopi, à Benedicto mox citati, & ſeculi* XI *ſcriptoris in cap.* 2 *Lucæ hæc verba ſunt:* Non erat Simeon ſacerdos, ſed homo Deum amans, & expectans, quando veniat Chriſtus conſolaturus Hebræos, & liberaturus à ſervitute peccati, fortè & eâ, quâ Romanis & Herodi ſerviebant. *Euthymii verò, monachi Græci, qui ſeculo* XII *floruit, hæc:* Non erat autem ſacerdos, ut mihi interim videtur: aliàs enim & hoc omninò manifeſtâſſet Euangeliſta tamquam magnam Viri dignitatem. *Leo Allatius in Diatriba de Simeonum Scriptis pag.* 3 *hæc etiam Photii, Conſtantinopolitani ſec.* IX *patriarchæ, in Amphilochiis cap.* 156 *verba refert:* Non erat ſacerdos Simeon, verùm ſacerdotum virtutibus longè præſtabat. Propterea quæ de Puerulo Lex fieri præcipiebat, illis aſſerviebat: *Quibus Photius, ut clariùs ex textu Græco intelligitur, non ſolùm negat,* Simeonem *fuiſſe ſacerdotem; ſed etiam, in Oblatione Chriſti alium à* Simeone *quempiam, qui ſacerdos reipſa erat, ſacerdotali munere fuiſſe perfunctum, aſſirmat. Ceterùm Theophylactus & Euthymius non paucos è recentioribus, quos hîc recenſere non neceſſe eſt, ſuæ de* Simeone, *non ſacerdote, ſententiæ conſentientes ſunt conſecuti.*

an laïcus, diſceptatur: rationibus

21 *At verò, qui pro* Simeonis *ſacerdotio pugnant, tum Lucam, tum antiquos Patres à ſe ſtare contendunt: Lucam quidem, cùm de illo ait:* Et benedixit illis (*Mariæ & Joſeph*) & dixit ad Mariam *&c: quòd benedicendi munus proprium fuerit ſacerdotum ſecundum illud Numm. cap.* 6 ℣. 23 *& quatuor ſeqq.:* Loquere Aaron & filiis ejus: ſic benedicetis filiis Iſraël, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus: & cuſtodiat te: oſtendat Dominus faciem ſuam tibi: & miſereatur tui. Convertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem. Invocabuntque nomen meum ſuper filios Iſraël, & ego benedicam eis. *Item quòd de eodem dicat:* Et ipſe accepit in ulnas ſuas. *Unde, inquit Beaux-amis Harmonia Euangelica tom.* 1, *in cap. Lucæ* 2 *pag.* 67, facilè colligimus, Simeonem jus aliquod in rebus ſacris habuiſſe. Cujus enim erat niſi ſacerdotis, oblationem Deo factam excipere? Et templi miniſterium obire in his, quæ templo offerebantur? Omnia ſancta ſanctis, ut docet Lex, & magna his in legibus obſervandis, ut & in cæteris, fuit Judææ moroſitas, ut ſcribit Tertullianus l. de præſcript. contr. hær. Solius enim ſacerdotis erat, Deo ſacrata accipere, & ejuſdem in templo loqui. *Subdit tamquam ſibi patrocinantes S. Epiphanium lib. de Vita & exitu Prophetarum, S. Cyrillum Hieroſolymitanum Oratione de Occurſu Domini, S. Auguſtinum Serm.* 2 *de tempore. Verùm de SS. Patrum dictis, quibus* Simeoni *ſacerdotium vendi-*

AUCTORE J. B.

tare visi sunt, infrà agemus: hic ea solùm, quæ ex Luca verbis ad asserendam Simeoni *sacerdotalem dignitatem afferuntur, paucis discutiemus.*

vel satis ejusdem

22 *Indubitatum quidem est è Luca, datum fuisse* Simeoni, *ut Christum in ulnas susciperet; sed fuerintne id ipsi vi sacerdotalis, quo fungebatur, muneris; an contrà ex singulari quodam, quo Deus vitæ ejus sanctimoniam, ingensque speciandi Messiæ desiderium munerare dignatus sit, beneficio concessum, non edicit Lucas; multò verò minùs ait, à* Simeone *Christum Deo, quæ sacerdotalis functio fuisset, oblatum. Ait quidem* ℣. 29: Et ut perfecerunt omnia secundum Legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazareth; *sed Legine satisfecerint tradendo in* Simeonis *manus Christum, necne, tacet; ut hinc effici* Simeonis *sacerdotium nequeat.* Simeon, *fateor, non modò Christum in ulnas susceperit, sed Parentibus ejus etiam benedixit. Quid verò inde concludi velint?* Non enim sufficit ei, *inquit Beaux-amis pag.* 68 *versa*, tenêre Parvulum, & ea, quæ de eo scripta erant, eloqui: sed & "benedixit Patri & Matri, εὐλόγησεν αὐ-
B ,,τούς,, Benedixit eos. Ita ut non tam illos laudâsse, & pro ratione prolis extulisse, sed velut authoritatem habens illos benedixisse intelligatur. *Vult itaque Beaux-amis è benedictione, à* Simeone *Christi Parentibus impertita, consequi* Simeonis *sacerdotium: atqui varia benedictionum genera fuisse, ut creationis, sanctificationis, multiplicationis, & laudis, ipsemet Beaux-amis docet: unde igitur, non satis stabilito benedictionis, qua usus* Simeon *est, genere, hanc solemnem & sacerdotalem fuisse, contendit?* Plura enim, *inquit Benedictus XIV de Festis B. Mariæ Virginis cap.* 18, exempla in sacris Paginis suppetunt eorum, qui benedixerint, nec tamen fuerint sacerdotes; benedicere enim nihil aliud est, quàm bene alicui precari. *Lib. Regum* 2, *cap.* 14 ℣. 22 *Joab Davidi: Regum verò* 3, *cap.* 8 ℣. 66 *Israëlita Salomoni, peracta dedicatione templi, benedixisse legunter; prieri quidem loco his verbis:* Cadensque Joab super faciem suam in terram, adoravit & benedixit regi: *his verò posteriori:* Et in die octava dimisit populos: qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua lætantes. *Tobiæ cap.* 9 *Gabelus Tobiæ Juniori his verbis benedixit:* Benedicat te Deus Israël, quia filius es optimi viri & timentis Deum *&c.*

C

illi sacerdotium

23 *Nec hactenus dictis obest, quod ex Epistola Pauli ad Hebræos cap.* 7, ℣. 7 *adducitur:* Sine ulla autem contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur. *Non enim id de quolibet benedictionis genere intelligi debet: nam nec regem suum Davide Joab, nec Salomone Israëlitæ* meliores *seu majores erant. Quòd si, ut iis, qui* Simeonis *sacerdotium tuentur, placet, Christi Parentibus benedicere* Simeon *potuit, tamquam sacerdos, quid ni secundum illorum adversarios eisdem benedicere potuit, tamquam Propheta?* Prophetæ pariter & homines à Deo inspirati, *inquit Calmetus in Dictionario Biblico ad vocem* Benedictio, benedictionem etiam apprecabantur famulis & populo Dei; quibus sanè apprecationibus redundant Psalmi. In extremis agentes Patriarchæ filios universamque familiam benedicebant; *quam in rem citat Gen. cap.* 27, *ubi Isaac Jacob; cap. item Gen.* 49, *ubi Jacob filiis suis benedicit illisque futura prædicit; cap.* 33 *Deuteronomii, ubi moriturus Moyses duodecim tribubus Israël; & cap.* 7 *Tobiæ, ubi* ℣. 7 D *Junieri Tobiæ Raguel benedixit his verbis:* Benedictio sit tibi, fili mi, quia boni & optimi viri filius es. *Haud igitur Benedictio, quam Maria & Josepho* Simeonem *impertiisse, Lucas ait, eos magnopere juvat, qui sacerdotali eum dignitate fulsisse contendunt. Imò verò non desunt, quæ contrarium, stando Lucæ verbis, & rerum tunc gestarum adjunctis, suadere videantur. Ac primò quidem obesse videtur* Simeonis *sacerdotio Lucæ de eodem altissimum, de quo num.* 19 *mentio facta est, silentium. Neque hic quidquam prodest, si, Lucam, licèt non verbis, re tamen ipsa* Simeonis *sacerdotium luculentè satis indicâsse, dixeris, ipsa rerum à* Simeone *tunc gestarum commemoratione. Quamquam enim Lucas ea de Zacharia narraturus esset, unde, Zachariam sacerdotem fuisse, liquidò appareret, de eodem tamen mox à principio cap.* 1 *diserè ait:* Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, sacerdos quidam nomine Zacharias. *Quid ni igitur &* Simeonem *diserè Lucas sacerdotem nominâsset, etsi ea ipsum de* Simeone, *unde colligi ipsius sacerdotium posset, commemorâsse, animo fingere tantisper voluerimus?*

E

nonnulli ad-firmant

24 *Et verò quænam tandem sunt* S. Simeonis *gesta, à Luca commemorata, quæ quidem ejus sacerdotium prodant? Num impertita ab eo Josepho & Maria benedictio? Atqui secùs sese rem habere, jam diximus. Num Christi in ulnas susceptio? Sed quid si hæc, ut pariter dictum est, non sacerdotalis muneris functio, sed insignis, quâ præditus erat* Simeon, *sanctimonia, & vehementis, quo Messiam exspectabat, desiderii præmium fuerit? Num tandem Christi oblatio, duorumve turturum aut columbarum, quarum altera, ut scribit Josephus lib.* 3 *Antiquitatum cap.* 13, *igni absumebatur, altera autem in cibum sacerdotibus cedebat, acceptio, prout Leviticì cap.* 12 *his verbis præscribitur mulieri puerperæ:* Cùmque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum & (*si pauper fuerit*) pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, & tradet sacerdoti, qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea? *Verùm hæcne à* Simeone, *an ab alio peracta sint, Lucas tacet, qui, postquam de* F Simeone *& Anna loqui desiit, hæc dumtaxat generatim addit:* Et ut perfecerunt omnia secundum Legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth. *Hæc de Lucæ silentio, quo nihil, unde* Simeonis *sacerdotium colligas, indicat, dicta, etsi eorum, qui sacerdotem illum fuisse autumant, sententiam non omninò convellant, eam tamen non parùm enervare videntur. Pensemus porrò Lucæ verba, &, nihilne sese in illis offerat, quod* Simeonis *sacerdotio refragetur, solùm, si fieri potest, eruenda veritatis studio ducti, indagemus.*

contra verò rationes hinc.

25 Postquam impleti sunt dies purgationis ejus (*Mariæ, inquit Lucas*) secundum Legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino... Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon.... Et venit in spiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Jesum parentes ejus... & ipse accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis &c. *Est, qui hæc verba Lucæ* (*Pelletier apud Trivultianos ad annum* 1705 *tom.* 1 *pag.* 170) *ita interpretetur, ut eodem tempore, quo Messiam parentes sui in templum inducebant*

Digitized by Google

A *Inst*, Simeon *Spiritus ſancti dictu in ipſo templi ingreſſu obviam illis ſit factus, ibique pergerit, quæ à* Simeone *geſta Lucas ſcribit: hinc verò efficere conantur, quæcúmque eo temporis articulo a* Simeone *geſta ſunt, nonniſi laïci, non ſacerdotis fuiſſe. Munere enim, inquit, ſacerdotali ſacerdotes, qui ſuis in ædibus & per civitatem Hieroſolymitanam veſte laïca induti incedebant, cùm in templum venirent, non priùs fungebantur, quàm veſtes laïcas in templum ingreſſi cum ſacerdotalibus commutâſſent, ſeque, ut Lege cautum erat, laviſſent. Hoc autem Flavius Joſephus lib. 6, cap. 6 de Bello Judaïco ſaltem ex parte teſtari videtur, dum ait:* Veſtibus tantùm utebantur (*extra templum ſacerdotes*) plebeis: quoniam ſacerdotali ſolus, qui ſacra celebrabat, amiciebatur. *Necdum etiam beata Virgo ex Legis præſcripto purgata erat, necdum oblationem ſuam in manus ſacerdoti tradiderat, inquit Pelletierus, ſed mox à* Simeonis *& Chriſti parentum in templum adventu* Simeon *Chriſtum in ulnas ſuſcepit, & in Dei laudes erupit: ut adeò nihil à* Simeone *fit geſtum, quod ſacerdotis, non laïci, fuiſſe, meritò dixeris. Ita ille.*

B 26 *Verùm Honoratus à S. Maria Obſervationum in leges artis criticæ, ejuſque uſum tom. 2, lib. 3, diſſertatione 5, art. 2, § 2 fatetur quidem,* Simeonem *ſecundum Lucæ verba in templum veniſſe; negat tamen ab Luca dici,* Simeonem *in id veniſſe, poſtquam eòdem jam venerant Chriſti parentes: imò verò contendit,* Simeonis *in templum adventum Chriſti parentum in illud adventum ſufficienti temporis ſpatio præceſſiſſe, ut & veſtibus ſacerdotalibus ſeſe priùs induere, cæteraque, quæ ad ſui miniſterii obeundum munus Lege præſcripta erant, peragere potuerit, quàm Chriſtus in templum à parentibus induceretur. Dicti ſui teſtem Honoratus facit Juvencum, Chriſtianum ſeculi quarti poëtam, qui* Simeonem, *jam templum ingreſſum, Chriſti in illud adventum ſenſiſſe, ac continò in ulnas illum ſuſcepiſſe, canere videtur ſequentibus verſiculis lib. 1 Hiſtoria Evangelica:*

Iſque ubi curvato defeſſus corpore templum
Jam gravior penetrat, monuit quod Spiritus auctor,
Ecce ſimul parvum gremio Genitricis Jeſum
C Ad templum ſenſit veniſſe: trementibus ulnis
Accepit Puerum, lætuſque hæc dicta profatur:
Nunc nunc me famulum &c.

Clariora ſunt, quæ pariter in rem ſuam Honoratus partim ſaltem adducit, Timothei, presbyteri Hieroſolymitani, verba, quæ tom. 5 Lugdunenſis Bibliothecæ Patrum pag. 1215 ſic habent: Quum domi Simeon ſederet, & per ſe ſolus precaretur, ut ad eventum dumtaxat perveniret divinum reſponſum, in animo habuit Joſeph & Virgo puellum Jeſum in templum inferre, ut pro eo facerent, quemadmodùm ex Lege conſuetum erat. Ac ſtatim Spiritus ſanctus oraculi præſtitit eventum, hoc eſt, excitavit Spiritus Simeonem, dicens: Exurge, Senex, quid dormis? Venit tempus reſponſi. Vade ocyùs, venit enim, qui te dimittat: excute ſepulchra, para ſepulturam, præſcribe iis, qui domi tuæ ſunt, quid fieri velis poſt mortem: venit, qui te dimittat, venit Emmanuël, celeriter in templum tranſi: in ſacro ſunt res ſacræ, de ſacro partu prophetiza.

27 *Quid verò tum?* Unde Simeon, *inquit Timotheus*, celerrimo curſu cupiditatis tamquam alâ, & à Spiritu ſublevatus, ante Joſephum & Virginem venit in templum. *Et paulò pòſt:* Antequam Joſephus & Virgo, Simeon in templum venit, & quum antevertiſſet, juxta adyta atque penetralia ſtetit, expectans revelationem Spiritus ſancti. *Hæc quidem Timothei verba; quæ Honorato favere, nullius non abnuo; mihi tamen* Simeonem *hoc modo templum adiiſſe, non perſuadent; tum quòd minùs accuratè dicta videantur, tum quòd auctoris ſint haud ſatis antiqui: primum quidem mihi idcirco apparet, quòd Timotheus laudatus oratoris ſeu concionatoris potiùs, quàm accurati rerum geſtarum narratoris partes agat; eſt enim lucubrationi hic titulus:* De propheta Simeone oratio: *oratoribus autem & concionatoribus non rarò accidit, ut rerum, quas tractant, præcipua capita, ſecundùm ſe quidem certa & indubitata, adjunctis ornent, quæ vel ipſi ſibi fingunt, vel rem ipſam veroſimiliter comitata eſſe, ſibi imaginantur. Feciſſe id hoc loci Timotheum, ſuadent adjuncta imprimis ea, quæ ſuprà de Spiritu Sancto,* Se- E *nem Prophetam, ut templum adiret, excitante, narravit. Suadent etiam, quæ de* Simeone *&* B. *Virgine narrare pergit Timotheus; quæ, quamquam certò falſi arguere nolim, quòd tamen ſingularia ſint, nec ab aliis antiquis, quòd ſciam, memorata, ſuſpecta ſaltem mihi fidei non eſſe, non poſſunt.*

28 *Sunt verò hæc:* Quum autem in templo Simeon eſſet, *ſi Timotheum audias*, vidit multas matres cum ſuis infantibus ingredientes in templum, ut ſolverent hoſtiam nomine purificationis, cum quibus permixta erat etiam ea, quæ honorandum & ſordium expertem Partum portabat. At juſtus ille Simeon huc illuc oculos circumferens, ut vidit multas matres, privata humanæ conditionis ſpecie præditas, ſolam autem Virginem multo ac divino lumine circumfuſam, incurrens ſeparavit ab ea reliquas matres, clamans ac dicens coram omnibus: Date mihi locum, ut præhendam, quem deſidero, vidi eum, à quo antè viſus ſum: vidi, & reviruit atque recreatus eſt ſpiritus meus. Quid vos conditione ancillæ cum libera atque Domina incertatis? Quid parvos liberos veſtros ad altare offertis? Huc oculos con- F vertite, & huic eos Puero offerte, qui Abrahamo antiquior eſt. *Sanè hic, qualiacúmque demum ſint, Timotheus narrat, quæ nec è ſacris paginis, nec antiquorum Patrum legitimis teſtimoniis probatum iri exiſtimo. Verò, quod ad ipſum Timotheum ſpectat, fatetur Lugdunenſis Bibliotheca Patrum editor in Auctorum & Opus ſeculorum ſerie, tom. 5 præfixa, certi nihil de ejus ætate ſtatui poſſe: Coccius, ut ait, ſeculi ſexti anno* 70; *ipſe autem ſeculo quarto Timotheum illigavit*, quòd invenies (*eo ſeculo*) plures, qui idem argumentum de Simeone, Chriſto occurrente, tractârunt; *ſed neque hoc omninò ex vero dictum eſſe, infrà oſtenſuri ſumus. Tolerabilem interim putamus, quam Pelletieri ratiocinio Honoratus adhibet, ſtando Lucæ verbis, ſolutionem. Nunc alia, ab eodem Pelletiero in* Simeonis *ſacerdotium mota, audiamus.*

29 *Alterum, quo convellere* S. Simeonis *ſacerdotium Pelletierus nititur, ratiocinium hunc ferè recidit:* Simeon, *ſi ſacerdos fuiſſet, non inſpiratione divina monitus in templum veniſſet, ſed*

AUCTORE J. B.

5. Simeonem ſacerdotio

inſignitum non fuiſſe,

quibus Pelletierus,

oſtendere nititur.

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

citra illam, cùm offerendus erat Chriſtus, in illo inventus fuiſſet: at Simeon *nonniſi inſpiratione divina monitus in templum venit; nec citra illam in templo inventus fuit: igitur* Simeon *ſacerdos non fuit. Divina inſpiratione monitum in templum veniſſe* S. Simeonem, *Lucas ipſe teſtatur, inquiens:* Et venit in ſpiritu in templum; *quibus Vulgatæ verbis textus Græcus ad amuſſim quoque reſpondet. Reliquum igitur eſt, ut priorem ratiocinii, mox adducti, partem potiſſimùm examinemus. Verùm, priuſquam id facere inſtituamus, pauca priùs de ſacerdotum Iſraeliticorum in templo Domino miniſtrantium conſuetudinibus obſervanda veniunt. David rex, ut legitur lib.* 1 *Paralip. cap.* 24, *ſacerdotes Iſraëliticos diviſit in duas claſſes, quarum altera filios Eleazari, altera filios Ithamar continebat: priorem porrò, utpote numeroſiorem, diſtinxit in familias ſedecim; poſteriorem in familias octo: quamquam autem omnes miniſterio Domini conſecrati eſſent, munere tamen ſuo nonniſi per vices ſtatiſque temporibus fungebantur:* Et diviſit eos David, id eſt, Sadoc de filiis Eleazari, & Ahimelech de filiis Ithamar ſecundùm vices ſuas & miniſterium. B Quæ quidem diviſio, *ait Flavius Joſephus Antiq. Judaïc. lib.* 7, *cap.* 11, durat uſque in hodiernam diem. *Neque illam duntaxat diviſionem, ſed & antiquum morem, quo per vices Domino ſacerdotes in templo miniſtrabant, ad Chriſtum uſque tenuiſſe, colligitur ex Luca* 1, *ubi de Zacharia* ℣. 5: Fuit... ſacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia; & ℣. 8: Factum eſt autem, cùm ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum. *Cùm verò officio ſacerdotali fungerentur, ſtabilem dierum ſaltem aliquot in templo manſionem ſacerdotes habuiſſe, nec, niſi peracto in templo miniſterio, domum ſuam rediiſſe, pariter innuunt, quæ ibidem* ℣. 23 *de Zacharia ſequuntur:* Et factum eſt, ut impleti ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam. *Durâſſe autem ſacerdotum in templo miniſterium per octiduum ſeu à Sabbato ad Sabbatum, paſſim ſcriptores colligunt ex his lib.* 2 *Paralip. cap.* 23 ℣. 8 *verbis:* Fecerunt ergò levitæ, & univerſus Juda juxta omnia, quæ præceperat Joiada pontifex: & aſſumpſerunt ſinguli viros, qui ſub ſe erant, & veniebant per ordinem Sabbati, cum his, qui impleverant Sabbatum, & egreſſuri erant. C Siquidem Joiada pontifex non dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſingulas hebdomadas ſuccedere conſueverant: *idemque affirmat Joſephus loco proximè cit. his verbis:* Inſtituitque (*David*) ut una cognatio miniſtraret Deo per dies octo, à Sabbato uſque ad Sabbatum.

probabiliora apparent.

30 *His verò ita conſtitutis, ut ad Pelletieri ratiocinium redeamus, neceſſe eſt, ut, ſi* Simeon *ſacerdotali officio functus eſt, cùm Chriſtum in ulnas ſuſcepit, vel ex eorum ſacerdotum numero & partitione fuerit, quorum tunc vices erant in templo Deo miniſtrandi; vel contrà ex eorum numero & partitione, qui tum temporis antiquæ conſuetudinis vi à templi miniſterio tantiſper, dum ſuæ redirent vices, arcebantur. Neutrum autem videtur dici poſſe: ſi enim primum dixeris; videtur conſequi, ut* Simeon *vi officii ſui unà cum ceteris vicis ſuæ ſacerdotibus conſtanter in templo Domini verſatus fuerit; cùm tamen divina inſpiratione monitus vel ex ædibus ſuis vel certè ex civitate in templum ſeſe contulerit, ut è Luca dictum eſt ſuprà. Quod ſi ſecundum aſſerere placuerit; quî* Simeoni *aut per antiquam conſuetudinem, aut per alterius familia ſacerdotes, quibus tum temporis rerum ſacrarum incumbebat adminiſtratio, ſacerdotalis officio fungi licuiſſet? Quòd ſi nulla fuerit ſacerdotalis, quam* Simeon *in templo exercuerit, functio, quo tandem ex capite ſacerdotio ejus, qui quidem huic patrocinantur, idoneum ſubſidium quærent? Neque porro hic juvat cum Honorato contendere,* Simeonem *priùs in templum veniſſe, quàm Chriſtus illuc à Parentibus introduceretur; ſive enim id priùs, ſive ſerùs, ſive eodem temporis articulo acciderit, locum perinde habet, quæ hîc eſt mota difficultas, ut conſideranti patebit. Vel una hæc ratio facit, ut, ſtando Lucæ verbis, ſententiam, quâ* Simeon *non ſacerdos, ſed laicus fuiſſe ſtatuitur, pro contraria probabilior mihi videatur. Pugi conſuevisse* S. Simeonem *ſacerdotalibus veſtibus indutum, non quidem abnuo; ſed nec pictoribus hîc mihi litem intendare neceſſarium arbitror: audiendi tamen, ſeu Græci, ſeu Latini antiqui Patres, ſi qui fortè fuerint, qui* S. Simeonem *ſacerdotem fuiſſe tradiderint, quod ſequenti* § *fiet.*

D

E

§ III. Num ex certis monumentis Patribuſque antiquis probetur S. Simeonis ſacerdotium.

Simeonis ſacerdotio Jacobi Minoris

QUibus S. Simeonis *ſacerdotium non placet, non modò, id è ſacris paginis oſtendi poſſe, ſed etiam ex antiquorum Patrum teſtimoniis, ut ſuprà dictum eſt, inficias eunt: ſi nempe de antiquorum Patrum teſtimoniis, quæ quidem certa atque indubitata ſint, agatur: non enim deſunt monumenta, & quidem ſatis antiqua, ſed adulterina & ſpuria, vel auctoritatis ſaltem admodùm dubia, in quibus* Simeoni *ſacerdotium adſtruitur. Ac in primis quidem inter Monumenta SS. Patrum orthodoxographa, Baſileæ ſub annum* 1569 *typis edita, tom.* 1 *a pag.* 71 *Proto-evangelium Græcè & Latinè occurrit, S. Jacobi Minoris nomine inſignitum, quod ſub finem hæc de* Simeone *habet:* Poſt tres autem dies (*à Zacharia, S. Joannis Baptiſtæ patre, in templo, ut ibi præmittitur, Herodis juſſu occiſo, nece*) concilium fecêre ſacerdotes, quem pro illo ſubſtituerent. Et venit ſors ſuper Simeon. Ille enim oraculo fuerat certificatus à Spiritu ſancto, quòd non videret mortem, niſi videret Chriſtum in carne. *Poſtrema quidem verba, quo de* Simeone *hîc ſermo fit, apertè indicant; ſed eâdem operâ, quàm ſint ſpuria, produnt: cùm enim, ut ibi refertur, Chriſto jam nato, hæc contigiſſe debuerint, atque eo tempore, quo ab Herode Innocentes pueri ad necem quærebantur, quis credat, ſacerdotes Judæorum ea de cauſa Zachariæ* Simeonem *pontificem ſubſtituiſſe, quòd divino oraculo, non viſurum ſe mortem, niſi Chriſtum in carne vidiſſet, fuiſſet edoctus? Cetera, quæ illud Proto-evangelium continet, non lubet attingere; id monuiſſe contentus, recenſeri inter ſcriptores eccleſiaſticos ab Hieronymo Jacobum Minorem: ſed de ejus ſcriptis hæc tantùm apud Hieronymum legi:* Unam tantùm ſcripſit Epiſtolam, quæ de ſeptem Catholicis eſt, quæ ipſa ab alio quodam ſub nomine ejus edita aſſeritur: licèt paulatim, tempore procedente, obtinuerit auctoritatem: *ipſum verò hoc Evangelium*

Digitized by Google

A *lium, (hoc tamen indignum nomine) jam pridem in Concilio Romano, anno, ut notat Labbeus, 494 celebrato, à Gelasio Papa inter scripturas apocryphas fuisse amandatum; de quo pariter Innocentius sub seculi quinti initium ad Exsuperium episcopum Tolosanum in hunc modum scripserat:* Cetera autem, quæ vel sub nomine Matthiæ sive Jacobi Minoris, vel sub nomine Petri & Johannis, quæ à quodam Leucio scripta sunt [vel sub nomine Andreæ, quæ à Nexocharide & Leonida philosophis] vel sub nomine Thomæ, & si qua sunt alia, non solùm repudianda, verùm etiam noveris esse damnanda.

& Nicodemi Pseudo-evangelia nihil profuit.

32 *Ejusdem farinæ est alterum Pseudo-evangelium de Passione & Resurrectione Christi, quod ineptus barbarusque fabulator quidam Nicodemi, Christi discipuli, nomine impudenter obtrusit. Exstat pariter id inter Monumenta SS. Patrum orthodoxographa tom. 2 à pag. 643, inventumque notatur ad calcem à Theodosio Magno Hierosolymis in prætorio Pilati (è cujus fictitiis ad Tiberium Actis multa, quæ in illo leguntur, hausta videntur) in codicibus publicis; & anno* B XIX *Tiberii cæsaris à Nicodemo litteris Hebraïcis exaratum. Id verò* Simeoni *sacerdotium tribuit his verbis pag. 652:* Et quando suscepit eum (*Christum*) magnus sacerdos Simeon &c. *Et paulo post in illo Joseph ab Arimathæa ita Judæorum sacerdotes alloquitur:* Nunc audite me, quia omnes cognovimus beatum Simeonem sacerdotem magnum, qui suscepit in manibus suis Infantem in templo. *Sed quam nihili hæc habenda fini, docent pueriles fabulæ, scripto illi inserta: ut ex una de reliquis judicium ferat, audi, quid de Charino & Lenthio, ipsius* Simeonis, *si credere lubet, filiis, verbis mox citatis ibidem proximè sequatur. Joseph ab Arimathæa, ut Annæ & Caiphæ eorumque sequacibus Christi resurrectionem persuadeat, testes adducit varios, à mortuis suscitatos, atque hos inter Charinum & Lenthium,* Simeonis *filios, qui Arimathææ inter vivos vivi versabantur. Adsunt coram Anna & Caipha arcessiti Hierosolymam Charinus & Lenthius; adjuratique, ut direrent, quid apud inferos vidissent, & qui ad vitam revocati essent, uterque eorum, quæ viderat; bene longam historiam in litteras separatim* C *mittit, convenienter adeò, ut ne litterâ quidem alter ab altero dissideret. Ut autem scripta sua sacerdotibus tradidêre, subitò candore perfusi sunt, nec visi amplius. Verùm his ad probandum* Simeonis *sacerdotium, nemo, ut reor, cordatus utetur: videamus itaque, num sinceriora sint, quæ pro* Simeonis *sacerdotio è SS. Patribus afferri queunt?*

Hic fuit finis seculi tertii S. Methodius.

33 *Antiquissimus Patrum, quos veluti sacerdotio* Simeonis *suffragantes in medium afferunt, quod quidem sciam, S. Methodius est, quem alii, sub Decio & Valeriano, alii, sub Diocletiano in Græcia martyrio coronatum, scribunt. Edidit Combefisius sub ejus nomine Orationem seu Homiliam, cui titulus:* Methodii episcopi Patarensis & martyris de Symeone & Anna, quo die Domino in templo occurrerunt: ac de sancta Deipara. *Porrò allocutio quædam in ea pag. 411 & seq. occurrit Deiparæ ad* S. Simeonem, *quâ præter plures, quos illa in* Simeonem *congerit, laudum titulos,* sacerdotum optimum *eumdem appellat; pag. verò 424 Methodius ipse* virum Legis doctorem, sacerdotio honoratum, prophetiâ illustrem: *ut dubium non sit, quin ex S. Methodii sententia, si modò genuina est ea seu Oratio seu Homilia, sacerdos* Simeon *fuerit. Pro genuina eam habuit Henschenius tom. 1 Februarii in Commentario de Hypapante Domini & Purificatione B. Mariæ: alii autem illam pro S. Methodii, Patarensis episcopi & martyris, fœtu habere renuunt; quos inter Stiltingus numerandus venit in Sylloge de eodem episcopo tom. v Septembris pag. 773: movit Stiltingum tum modus loquendi, quem auctor Orationis illius tenuit, Methodio, cujus ætate neque vox ὁμοούσιος, neque vox θεοτόκος erant in usu, recentior; tum ipse Orationis stilus, à Methodii nitore & puritate longè desciscens. Stiltingo præiverat ipsemet, re accuratius perpensa, Henschenius tom. 2 Junii ad diem XIV ejusdem mensis pag. 973 in Analectis de S. Methodio, patriarcha Constantinopolitano, qui seculo X floruit, ita scribens:* Nec dubitamus, quin varia ejus monumenta adhuc lateant in variis Bibliothecis: quædam etiam prodierint sub nomine S. Methodii episcopi ac martyris in Lycia tertio seculo, quæ revera hujus Constantinopolitani sunt; atque imprimis ea, quam 2 Februarii allegavi ex Combefisio, de Simeone & Anna (*supple*) Oratio. *Eodem ferè, quo Stiltingus, modo de ea Oratione loquitur D. Remigius Ceillier in auctorum sacrorum & ecclesiasticorum Historia tom. 4 pag. 35 & seq. Quod verò ait Combefisius, ex exordio Orationis illius, in quo nimirum ejus auctor Symposiacorum (Symposium autem seu Convivium virginum procul dubio senior Methodius scripsit) velut à se compositorum, mentionem fecit, liquere, eumdem esse utrorumque auctorem, à Stiltingo mox laudato eversum vide. Non est itaque, cur senior Methodius* S. Simeonis *sacerdotium agnovisse & tradidisse dicatur; ejto, id verum sit de Methodio longe juniore seu Constantinopolitano, scriptore seculi X.*

E Patribus seculi quarti

34 *Seculo IV Athanasius, Cyrillus Hierosolymitanus, Epiphanius, Amphilochius, & Augustinus floruerunt. Ex his Athanasius, Alexandrinus archiepiscopus, de Communi essentia Patris, Filii, & Spiritus sancti* Simeonis *sacerdotio suffragari videtur sequentibus verbis:* Cùm unigenitus Dominus noster Jesus Christus editus est ab nuptialis congressûs experte puella, F novum partûs modum in orbem, novamque futuram in vitam introducens, illum adhuc infantulum gestat Mater & offert Simeoni sacerdoti. *His Cyrillus:* Audite hæc omnes gentes: audi Israël: Dominus Deus tuus hic est, quem tuus ego sacerdos Symeon in ulnis gestans, populum in templo contestans, magna voce prædico. *Ita hic in Homilia in Occursum Domini apud Operum S. Cyrilli Benedictinum editorem, Antenium Augustinum Touttæum pag. 366: apud Combefisium verò Amphilochius Oratione IV in Deiparam sic habet:* Vos autem, dilectissimi, optimè convenistis, ut & hodierna die Dei sacramenta honoretis, atque divinis Scripturis prænuntiata consideretis: nempe Virginem mirè excellenti, divinèque decenti ratione intemeratis ulnis gestantem illum „ qui verbo omnia „portat: „ Senem verò sacerdotem, cupienti animo accedentem, quo expectatum Pontificem Dominumque suscipiat. *Augustinus sermone 128, in Natali Domini 12, alias de tempore 13 apud novissimos Operum ejus editores Benedictinos tom. 5 col. 231 in Appendice ita loquitur de* Simeone: In templo præsentabatur (*Dominus*)

AUCTORE J. B.

E

AUCTORE J. B.

minus) & à Simeone ſene famoſo, annoſo, probato, coronato (*mitra nimirum, ut quidam interpretantur, ſacerdotali*) agnoſcebatur. *En Patrum ſuprà nominatorum, qui ſeculo* IV *floruerunt, quibus* Simeonis *ſacerdotio favere videntur, verba: S. Epiphanii verba, eò quòd paulò plura de* Simeone *complectuntur, tantiſper recitare diſtuli: en quoque illa.*

Simeonis ſacerdotio

35 *S. Epiphanius Conſtantiæ ſive Salaminis in Cypro epiſcopus, à Petavio editus, tom.* 2 *pag.* 250 *in Vitis Prophetarum hæc de* Simeone *ſcribit:* Simeon ſacerdos ex Aaronis tribu "reſpon„ſum accepit à Spiritu ſancto, non viſurum ſe „mortem, donec videret Chriſtum Dominum„ in carne. Hic eſt, qui Dominum ſuis ulnis goſtavit, ac Deum glorificavit dicens: "Viderunt „oculi mei ſalutare tuum. Nunc dimittis ſer„vum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum „in pace.„ Mortuus demum prope ſacerdotes admodùm ſenex ac plenus dierum ſepultus eſt; ἐτάφη *Græcè, non, ut Baronius ſcribit ad annum Chriſti* 1, *ſupremo honore à ſacerdotibus privatus, quòd eorum ob annunciatum palàm Chriſti adventum in ſe odium invidiamque concitaverat. Exhibitis horum Patrum verbis, nunc, quid ex eis concludi poſſit, inquiramus. Ac primò quidem, quod ad S. Athanaſium ſpectat, apertè quidem verba ſub ejus nomine ſuprà recitata Simeoni ſacerdotium adſtruunt: nihil inde tamen certi hac in re erui poteſt: ſine enim Tractatus de communi eſſentia Patris, Filii & Spiritus ſancti revera Athanaſii, non leves ſunt dubitandi cauſæ, ut aiunt in Monito, ad illum prævio, Athanaſianorum Operum editores Benedictini, tum quòd liber ille apud veteres nuſquam ſciatur Athanaſio adſcriptus, tum quòd in antiquis Athanaſii Collectionibus Mſs. deſideretur, etſi ſilens ejus Athanaſiano in libro de Incarnatione ſit ſatis affinis. Ceillier non tantùm in eo Tractatu Athanaſianam methodum, ſed etiam dicendi vim deſiderat tom.* 5 *Auctorum ſacrorum pag.* 273. *Tillemontius tom.* 8 *Monumentorum eccleſiaſticorum pag.* 724 *obſervat, Origenem in eo Tractatu malè haberi, cujus tamen alibi honorificè Athanaſius meminit; varioſque item laudat ſcriptores, quibus tractatus ille vel fictitius vel dubius eſt.*

S. Athanaſius,

36 *Combefiſius part.* 1 *Auctarii Patrum Græcorum Orationem in Chriſti Domini Occurſum ſub ejuſdem Athanaſii nomine edidit, in qua* Simeon *pag.* 511 *Legi, in littera poſite, ſeu veteri, præclarè admodùm ac religioſè miniſtraſſe dicitur, quo quidem ſacerdotale ejus miniſterium immi-videtur: Græcè enim legitur:* λειτουργὸς: *vox autem* λειτουργεῖν, *ut inquit Cangius in Gloſſario ad ſcriptores mediæ & infimæ Græcitatis, apud Chriſtianos Græcos ſacros Eccleſiæ miniſtros, qui officiis eccleſiaſticis ſuam operam impendunt, ſignificavit olim quidem generaliùs; nunc autem reſtrictiùs, ut ſolum ferè ſacerdotem modò ſignificet. Verùm multò minus hæc Oratio, quàm laudatus modò de trium divinarum Perſonarum communi eſſentia Tractatus, quidquid in contrarium Combefiſius moveat, S. Athanaſio videtur poſſe attribui. Seculo tantùm quinto Neſtorius & Eutyches errorum ſuorum virus evomuêre; quorum tamen hæreticorum in ea Oratione expreſſa habetur mentio. Combefiſius, Eutychis & Neſtorii nomina à librario poſtmodùm adjecta fuiſſe contendit; eò quòd, facta Simonis & Marcionis, Arii & Sabellii mentione, quibus dein Eutyches & Neſtorius adduntur, priorum quidem hæreſes ſeu errores mox recenſeantur, ſed de Eutychis & Neſtorii erroribus nulla mentio fiat. Quid ea de re ſentiant Operum S. Athanaſii editores Benedictini, uti & de Combefiſii ratione, ob quam Eutychis & Neſtorii nomina hic eſſe adjectitia putat, dixi num.* 12.

ut vult Combefiſius,

37 *Nec ſanè ſatis certum apparet, quod ait Combefiſius, nuſquam in ea Oratione Eutyches & Neſtorii perſtringi hæreſes. En, de quibus hic diſceptatio eſt, & quibus hic Luca textus:* "Ecce hic poſitus eſt... in ſignum, cui contradice„tur„ *explicatur, apud editores Benedictinos Orationis verba.* Contradicet enim atque diſceptabit de illo, ac de doctrina, eum ſpectante, Simon adverſus Marcionem, Arius adverſus Sabellium, Eutyches adverſus Neſtorium, utrique adverſus Eccleſiam; ita ut alii quidem ſolam ipſi Deitatem, alii carnem ſolam tribuant: alii creatum, ac paternæ ſubſtantiæ alienum, inducant, alii Verbum quoddam hypoſtaſi ac ſubſtantiâ vacuum, nihilque diſcrepans ab eo, quod per prolationem effunditur: alii ejus per carnem adventum phantaſiam eſſe ſuggerant; alii carnem nullatenus ſumpſiſſe contendant, aut aſſumſiſſe quidem, ſed inanimatam atque ineffi-
B cacem, aut animam habentem, ſed mente ac E
ratione deſtitutam. Demum alii alio modo hæſitabunt ac contradicent, ſingulis arbitratu ſuo, quæ ipſum ſpectant, determinantibus. *Verbis iſtis non modò quatuor hæreſiarcharum Simonis, Marcionis, Arii & Sabellii, ſed Apollinaris etiam, contendentis animam ſine mente aſſumptam, licèt non nominetur, notari errores, fatetur Combefiſius: at ſicut variorum illic notari videri poſſunt errores; ita verbis illis:* Ita ut alii quidem ſolam ipſi Deitatem, alii ſolam carnem tribuant, *Eutychis & Neſtorii fortè notantur errores.*

non ſolos:

38 *Primum enim Eutyches, alterum Neſtorius, fecit:* Nam (*ut habet Breviculus Hiſtoriæ Eutychianiſtarum apud Sirmondum tom.* 1 *Varierum Operum Venetiis anno* 1728 *excuſorum col.* 432) Neſtorius ante quinquaginta & octo ferè annos, Photini & Pauli Samoſateni ſecutus errorem, Oaſitano exilio meruit relegari, dicendo, ſicut ab autoribus ſuis didicit, Chriſtum Dominum noſtrum hominem tantummodò de Virgine Maria eſſe progenitum. Contra quem Eutyches, poſt annos non plurimos, æſtimans diſputandum, rectum tramitem tenere neſciens offendit, F
& in Apollinaris eſt raptus inſaniam, in hæc Verba prorumpens, quibus aſſereret, Chriſtum verum hominem non fuiſſe, nec in eo duas naturas eſſe credendas, ſed unam dumtaxat Dei Verbi, verùmtamen incarnatam. Quam quidem non eſſe hominis perhibuit, ſed humanam, ut ſimilitudo magis humani corporis, quàm ipſa veritas ſuaderetur. *Col. verò ſequenti hæc iterum legunter:* Nam fidentiſſimè dicunt (*Eutychiani*) rem ineptam, rem etiam ſtolidis execrandam, ante unitionem, id eſt, incarnationem, duas dici debere naturas; poſt verò unam Dei Verbi tantùm incarnatam. *De utroque etiam ſic ſcribit Leo Papa Epiſt.* 12 *ad Pulcheriam auguſtam apud Labbe tom.* IV *Conciliorum col.* 29: Et quantum Neſtorius à veritate excidit, dum Chriſtum de Matre Virgine ſolùm hominem aſſerit natum; tantum etiam hic (*Eutyches*) à Catholico tramite deviat, qui de eadem Virgine non noſtram credit editam eſſe ſubſtantiam, volens utique, eam ſolius Deitatis intelligi, ut, quòd formam ſervi geſſit, & quòd noſtri ſimilis fuit atque conformis, quædam noſtræ naturæ fuerit imago, non veritas. *Itaque ſicut Apollinaris hæreſis, licèt hunc non*

A *nominet, verbis ſuprà recitatis perſtringitur, itâ iiſdem Eutychis & Neſtorii hereſes perſtringi potuerunt, licèt nec hi nominentur.*

num S. Cyrillus. 39 *Addunt denique Athanaſii editores:* Indicant etiam poſteriora Neſtorio tempora, quæ num. 16 (*apud illos*) leguntur: beatam ſcilicet Virginem ubique terrarum (*ſecundum Græcum textum*, ab omni creatura) Θεοτόκον vocari. Quæ vox Athanaſio licèt ignota non fuerit: at non erat ejus ævo ubique terrarum evulgata, *nondum damnato Neſtorio, qui* Χριστοτόκον *appellandam cenſebat: præterea, inquiunt, vi magis, quàm copiâ verborum Athanaſius pollet: Orationis autem pradicta auctor ad importunitatem uſque verba multiplicat, variaſque, quas enumerant, voces adhibet Athanaſio minimè familiares; ut vel hinc ſubditicia cenſeri poſſit. Sufficiant iſta, opinor, ne S. Athanaſii pro* S. Simeonis *ſacerdotio teſtimonium vel pro fictitio, vel ſaltem pro dubio atque ſuſpecto habeatur. Venio nunc ad S. Cyrillum, Hieroſolymitanum archiepiſcopum, cujus pariter nomine Homilia quædam circumfertur, ab Antonio Touttée S. Cyrilli Operibus à pag. 362 inſerta hoc titulo:* Incerti ſub nomine

B S. Cyrilli Hieroſolymitani Homilia in Occurſum Domini. *Verba ejus, quibus* Simeoni *ſacerdotium tribuitur, habes ſuprà num. 34. Sed meritò Touttæus Homiliam illam Cyrillo abjudicat? Sanè haud contemnenda videntur, quibus auctus id facit, rationes. Earum prima eſt, quòd laudata Homilia auctor ſubinde imitetur atque exſcribat Gregorium Nazianzenum, Cyrillo juniorem. Non unum porrò hujus rei ſpecimen in Annotatis in dictam Homiliam profert. Unum ex his accipe: ita Homilia terminatur:* Omnes cùm hodie, cùm ſemper, quæ hujus feſtivitatis propria ſunt, clamemus. Cum angelis choros ducamus, cum paſtoribus luce perfundamur, cum Magis adoremus, cum Bethleëm feſtum agamus diem: una cum Sione occurramus. Cum templo ſanctificemur. Cum Virgine magnificantes exultemus. Cum Joſepho offeramus, velut duo* turtures, corpus & animam. Cum Symeone Chriſtum ulnis amplectamur, & cum Anna noſtra ex parte confiteamur, ut æternorum bonorum aditu admittamur gratiâ & miſerationibus & benignitate Domini & Dei & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, cui gloria & imperium, cum Patre & Spiritu ſancto in ſecula ſeculorum. Amen.

C

Hieroſolymitanus epiſcopus. 40 *Quid Gregorius Nazianzenus huic ſimile? Oratione* 38, *qua de Chriſti Nativitate eſt, ita habet:* Deſcriptionem reverere, propter quam in cælis ipſe deſcriberis, & nativitatem, ob quam nativitatis vinculis ſolutus es: & parvam illam Bethleëm honora, quæ te in paradiſum reduxit... Cum ſtella curre: cum Magis dona offer, aurum, thus & myrrham, ut regi & Deo, & tuâ causâ mortuo: cum paſtoribus Deum laudibus celebra: cum angelis tripudia. *Idem rurſus ita Oratione* 39, *ſeu in ſanctla Lumina, id eſt, de Baptiſmo Chriſti:* Cum ſtella cucurrimus, cum Magis adoravimus, cum paſtoribus luce circumfuſi fuimus, cum angelis divinam gloriam prædicavimus, cum Simeone in ulna accepimus, cum Anna illa, inquam, vetula & caſta fœmina confeſſi ſumus. *Hæc, qua, quia Gregorii Nazianzeni ſint, nullus in dubium revocat, confer cum Homilia mox laudata verbis, &, ut opinor, accommodata ad ſcopum ſuum Homilia iſtius auctorem à Gregorio hæc mutuatum aut hunc ſaltem imitatum eſſe, non immeritò cenſuiſſe Touttæum, fatebere: quamquam nec alia deſint, quibus ille ſententiam ſuam probare nititur. Sunt autem ferè hæc: Apollinariſtarum & Neſtorianorum hæreticorum, quæ in ea Homilia occurrit, confutatio, ſtili à Cyrilliano diſcrepantia: feſtum verò* Hypapantes *ſeculo quarto nondum fuiſſe inſtitutum; multò autem minùs cereorum in ea ſolemnitate geſtationem, cujus, velut jam uſu confirmata, Homilia auctor meminit.*

AUCTORE J. B.

num S. Amphilochius, Auguſtinus. 41 *De Amphilochio Iconienſi, cujus ex Oratione* 4, *qua de Deipara & Simeone inſcribitur, verba num.* 34 *dedi, non opus eſt multa dicere: liquet enim, illius auctorem, quiſquis demum fuerit, ſcripſiſſe poſt Neſtorianam hæreſim natam, quippe quam auctor ille nominatim confutat:* Quòd ſi quis, *inquit*, cenſetur nomine Chriſtianus, fertque moleſtè, &c, velut vertigine correptus, dolet ad divæ Virginis dignitatem illam, clariſſimumque & proprium Deiparæ (*quam* Chriſtiparæ *tantùm nomine dignabatur Neſtorius*) nomen, vanè is & ementitæ ſanctitatis ſibi appellationem, qui dogmatis diſſentiat, blanditur &c: *ac tandem ad propoſitum ſibi dictionis ſuæ argumentum rediens Neſtorii nominatim his verbis meminit:* Rurſus porrò, dilecti, in ſeipſum

E ſermonem reducamus; eo interim valere juſſo, qui adversùs nefandum Neſtorium & iiſdem cum eo moribus depugnat. *Et verò vel ipſe Combefiſius laudatam Orationem, etſi Amphilochii Iconienſis nomine à ſe editam, alterius eſſe ſuſpicatus eſt, cum ejus titulo in margine adjecerit:* Fortè alterius. *Quod ad S. Auguſtinum ſpectat, etſi Sermo num.* 34 *citatus pro genuino habeatur, multum tamen inde præſidii pro* Simeonis *ſacerdotio non habetur, cùm citata ex illo verba variam pati interpretationem poſſint: nec enim eſt, cur per vocem* coronato *mitra ſacerdotali redimitus certò intelligi debeat: imò veroſimiliùs mihi longè apparet, cum* Simeonem *non modò ſenem coronatum, ſed priùs etiam annoſum & probatum S. Auguſtinus dixerit, ita accipienda ejus verba eſſe, ut, iis ſignificatum dumtaxat voluerit,* Simeonem *jam grandi ætate, cùm diu jam ardenterque Meſſiæ adventum exſpectaſſet, atque adeò ejus probata eſſet in exſpectando Meſſiæ fides atque conſtantia, tandem fuiſſe coronatum, ſeu voverum ſuorum, cùm eum in ulnas ſuſcepit, compotem factum: quod quidem Auguſtinus ipſe paulò poſt videtur innuere his verbis:* Dictum ei

F fuerat à Domino, quòd non guſtaret mortem, niſi videret Chriſtum Domini natum. Natus eſt Chriſtus & implerum eſt deſiderium Senis in mundi ipſius ſenectute.

num Epiphanius; nec certè Presbyter ſeculo quinto. 42 *Venio denique ad Librum de Vitis Prophetarum S. Epiphanio adſcriptum: Photius, Epiphanii lucubrationes enumerans, librum illum omninò tacuit: qui autem ipſum inſpexerit, varia procul dubio in eo commenta Talmudica, S. Epiphanio auctore indigna, reperiet; unde illum Petavius, Sirmondus, Labbeus, aliique è recentioribus non pauci pro fœtu ſubditicio habuerunt: huc etiam valde propendet Papebrochius tom.* III *Maii pag.* 49, *num.* 57 *& ſeq., ubi, vel librum illum à S. Epiphanio ſcriptum non eſſe, exiſtimat, aut, ſi ab illo ſcriptus revera fuerit (factum enim ſubinde eſt, ut etiam veteres Patres commenta Talmudica, ac deuteroſes Hebraicas in ſua ſcripta intulerint) Epiphanium merè interpretis, & aliena colligentis officio fungi voluiſſe, non autem iſtis commentis ullum ex ſe pondus addere. Addit plures Epiphanios in Cypro ſubſequentibus ſeculis floruiſſe epiſcopos,*

quorum

AUCTORE J. B.

quorum principali, ut fieri solet, adscripta forte fuerint Homilia, quæ vel alterius Epiphanii, scriptorisve fuerunt. Quòd si fortè Epiphanius ea, quæ in citato libro de Simeone *leguntur, è libris Talmudicis hauserit, vel hinc* Simeonis *sacerdotio parùm accedit certitudinis, cùm in iisdem libris & alia de eodem* Simeone *absona & à vero aliena scripta fuisse, viderimus suprà. Hactenus itaque allata veterum Patrum pro* Simeonis *sacerdotio testimonia vel spuria sunt, vel dubia saltem fidei. At sæculo* V *ad mediam sui circiter partem provecto obiit Proclus episcopus Constantinopolitanus, ad diem* XXIV *Octobris Martyrologio Romano insertus, qui varias Homilias à se exaratas posteritati transmisit, à Combefisio Parisiis anno* 1648 *editas, quarum quartâ de Christi Nativitate pag.* 338, *postquam generatim omnem naturam Christo nato munera obtulisse, dixisset, hæc mox speciatim enumerans,* Obtulerunt, *inquit,* Magi munera, mulieres Martham, vidua Annam, steriles Elizabet, virgines Mariam, Dei genitricem, pastores laudationis canticum, sacerdotes Symeonem: *quibus verbis, se* Simeonem *in sacerdotum numero habuisse, non obscurè prodit. Nescio tamen, num ea Homilia Procli certò dici possit, & omni ex parte sincera. Fortè enim ignoti cujusdam est, qui ex variis Homiliarum scriptoribus lacinias aliquot sumpserit, indeque Homiliam istam conflârit: certè illius exordium & re & verbis quam simillimum est exordio Homiliæ Theodoti Ancyrani episcopi, die Nativitatis Christi in synodo Ephesina anno* 431 *habitæ, quam vide apud Labbeum tom.* 3 *Conciliorum à col.* 988. *Utut sit solius Procli, dum, quo fonte* Simeonis *sacerdotium hauserit, non liquet, auctoritas rem certam, silentibus tot aliis ea de re Patribus, nequit facere.*

B

Forsit Sophronius.

43 *Hactenus itaque è veteribus allatus est nemo, qui* Simeonem *sacerdotem fuisse, certò ediderit. S. Sophronius Hierosolymitanus episcopus, qui sæculo Christi septimo vixit, id fecisse videtur Oratione de Hypapante seu Occursu Domini tomo* I *Februarii pag.* 276 *sequentibus verbis:* Quid autem ipsa inviolatis gestavit ulnis, vel quid Simeon excepit suis præter Deum, carnem corpusque factum? Et Deum affectu religioso Propheta suscipiebat, ac Patri Deoque illum deferebat. *Offerre enim Deo Patri Christum solius sacerdotis fuit. Clarius locutus est Sophronius in Carmine, quo Lucæ de* Simeone *narrationem complexus est: ita canit apud Leonem Allatium in sua de Simeonum scriptis Diatriba pag.* 5 *&* *seq.:*

C

Ἱερεὺς δέ τις κατῆεν
Ἱερουσαλὴμ ἐὸ ἄστυ,
Συμεὼν μέγας προφήτης
Φοιβίου Θεοῖο πιδύμα.

Habitabat autem in urbe
Jerusalem sacerdos
Aliquis, propheta magnus
Simeon, Deoque plenus.

Ac aliquantò item pòst de Christo, à Parentibus Simeoni *in ulnas dato:*

*ἀν τελοῦντες?

Νόμου οἱ γενέτις τελοῦντες*
Ἱερῇ βρίφος παρίσχον,
Ὁ δ' ἓξατο προθύμως
Παλάμας Θεὸν δεχαίας.

Genitrix, paterque rite
Puerum obtulêre Mystæ,
Alacer sed ille justis
Manibus Deum recepit.

44 *Eodem quoque sæculo Christi septimo floruit* Leontius, *Neapolitanus in Cypro episcopus; sæculo verò* VIII *S. Joannes Damascenus. Prior quidem Orationem habuit in* Simeonem, *quam Auctario Patrum Græcorum inserui Combefisius; at nihil, unde* Simeonis *sacerdotium colligas, habet: imò verò apud Combefisium citatum part.* 1, *col.* 695 *laicum fuisse, potius innuit, cùm de benedictione, quam Maria & Josepho impertiit, agens, merè talem fuisse ait, qualis cuivis laico competere poterat. Verba ejus accipe:* Laudamus, probamusque, *inquit,* tuam, ô Symeon, ex ferventissima dilectione voluntatem. Quamquam etiam omni benedictione superiores erant Mater pariter puerpera, ac Puer: laudationis tamen loco eam obtulit, ea nimirum ratione, quâ pueri tres in Babylone: nam & illi nedum virtutes angelicas universumque hominum genus, verùm etiam ratione ac sensu destitutas res ad benedicendum Deo hortabantur, quemadmodùm dictum est, prosequendo verbis divinas laudes. Hac itaque ratione etiam Symeon impræsentiarum illis benedixit & dixit ad Mariam, matrem ejus &c. *Alter verò,* Symeonem *sacerdotem fuisse, apud Michaelem le Quien tom.* 2, *pag.* 837 *his, quibus beatam Virginem allequitur, verbis significat:* Ave, quòd Infantem genueris, quem recèns editum canitie spectabilis sacerdos Simeon conspiciens, hinc dimitti studebat. *Sed Tournens, suprà num.* 39 *laudatus, pag.* 361 *Homiliam hanc in Annuntiationem, à qua relata mox verba transcripta sunt, pro genuina non habet; ac ferè tota ex congestis hujusmodi Deiparæ salutationibus constat. Tournen judice, Damasceni tempore dicta non est, eaque est inter Orationem hanc & Cyrillianam, de qua eodem num.* 39, *stili similitudo,* ut vel idem orationis utriusque auctor esse videatur, vel (*quod magis censet*) alter alterum, Pseudo-cyrillum Pseudo-damascenus vel transcriptorit, vel imitatus sit.

E

45 *S. Paulini Aquileiensis, qui sub initium sæculi* IX *vivere desiit, verba dedimus num.* 10. *Leo verò imperator,* Sapiens *dictus, & initio sec.* X *è vivis ereptus, Oratione in Dominicam Præsentationem* Simeonis *sacerdotium agnoscit his verbis:* Mater utique, aliâ ac matrum ratione, susceptâ editaque prole, primogenitam illam Deo oblatum abit: Infantem sacerdoti offert vilibus obtectum pannis, ut legitimorum ac legalis benedictionis compos fiat. *Ne verò quis ambigat, quo de sacerdote loquatur, addit aliquanto pòst:* Ac quidem adstringitur fasciis, solvit verò gestantem sacerdotem à carnis fasciis, postquam ille rugosis oculis recèns ostensum Salutare vidisset; *quibus procul dubio verbis* Simeonem, *quem paulò pòst etiam nominatim expressit, designatum Leo voluit. Hisce recentiores plures addere, qui pro S. Simeonis sacerdotio stent, & numerum quidem faciant majorem, non rem certiorem, non est necesse. Ex dictis verò hactenus colligi satis superque reor posse, paucos è veteribus scriptoribus & Patribus, eosque non admodùm antiquos, esse, qui* Simeonem *sacerdotem fuisse, dixerunt; atque adeò, nec, spectata auctoritate veterum, id satis probatum dari. Quod si monumenta quædam, apocrypha quidem, Gelasio tamen Papa antiquiora exstiterunt, quæ* Simeonis *sacerdotium testentur; ea apud ingeniosiores vetustioresque Patres, ut eorum ea de re silentium satis declarare videtur, fidem non videntur invenisse: horum quidem aliquot Henschenius*

F

Fecit etiam Paulinus Aquileiensis: sed hi non satis antiqui.

Digitized by Google

A *nius tom. 1 Februarii, ubi de Hypapante Domini, & Purificatione Mariæ egit, laudavit; sed nondum accuratè satis, ut ex iis, quæ de Methodio dicta sunt num. 33, liquet, expensos.*

§ IV. S. Simeonis obitus, sepultura, reliquiæ variis locis dispersæ.

Obiit Simeon paulo post oblatum Christum Hierosolymæ.

SImeoni *Spiritus sanctus, non modò fore, ut Christum videret, sed etiam, ut, eo viso, brevi moreretur, prædixerat, ut Lucæ narratio docet. Quare, cum jam voto suo Christum videndi potitus esset, nec haberet, cur longiorem in terris moram traheret, mox in has voces erupit:* Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundùm verbum tuum in pace. *Certè non multum temporis inter oblatum in templo Christum & Simeonis pium ac sanctum in pace obitum intercessisse, dilucidè docuit S. Cyprianus, num. 9 laudatus, verbis istis:* Quo viso, scivit, se citò moriturum. Lætus itaque de morte jam proxima & de vicina accessitione securus, accepit in manus Puerum &c. *At quantum fuerit illud temporis spatium, quis certò edicat? Nihil quoque certi de loco, quo è vivis abierit, Hierosolyma nimirum, an in hujus vicinia, statuerim: verosimiliter quidem Hierosolymis, si vere illum laudatus num. 4 Sophronius, cum Dominum susceperit, ibidem habitâsse tradiderit: at id Sophronii dictum vel de ipsa urbe Hierosolymitana, vel etiam de loco Hierosolymæ vicino, quem tunc fortè inhabitabat* Simeon, *intelligi potest. Meminit equidem*

B *Quaresmius tom. 2 Elucidationis Terræ Sanctæ lib. 6, cap. 5 Peregrinationis 1, Turris* Simeonis, *in qua hic ex earum partium incolarum traditione habitârit.* Pertranseuntes, *inquit ille*, piscinam Bersabee, de qua cap. 3, & collem ascendentes pii fideles prosequuntur iter versùs Meridiem & Bethlehem, relicto ad lævam partem monte Mali consilii, ubi primum consilium tractatum est de morte Domini.

aut prope illam, quo loco

C 47 Atque hìc primò se illis offert consideratione digna turris quædam, quæ TURRIS ET DOMUS S. SIMEONIS SENIS, illius, cujus laus est in Evangelio, appellatur. TURRIS dicitur, quia ad modum turris constructa elevatur; & DOMUS, quia in ea sanctum Senem habitâsse, traditio harum partium est. Ampla satis & commoda est (à piis fidelibus aucta & exornata, *ut inquit infra eodem capi*) & quamvis satis vetustate consumpta & demolita sit; tamen adhuc in ea sunt ad decem cubicula & cisterna, in qua pluviales aquæ colliguntur. Distat circa duo milliaria à Jerusalem (*versus Occidentalem urbis plagam*) & à via Bethlehemitica unum, ad ejus dexteram partem. *Ita ille, aliique ex incolarum traditione: ut adeo verosimiliter* Simeon, *si non in ipsa urbe Hierosolymitana, saltem in ejus vicinia, & fortè loco mox descripto esse in vivis desierit. Sepultum fuisse* S. Simeonem *juxta sacerdotes, ait Pseudo-epiphanius num. 35 relatus; verùm ex ea fortè opinione, quòd ex tribu Aaron & sacerdos, ut tradit, fuerit; neque uspiam reperi, peculiarem quendam locum Judaïcorum sacerdotum sepulturæ fuisse destinatum. Passim mortuorum cadavera Hierosolymis tumulabantur in locis suburbanis, & Judæorum quidem vulgarium in Cedron, quà Orientem Hierosolyma re-*

spicit: ut adeò, sive laicus, sive sacerdos fuerit S. Simeon, *quo primùm loco exuvia ejus terræ mandata fuerint, edicere nequeam. Locum quidem indicare videtur S. Adamnanus lib. 1 de Locis sanctis cap. 10.* In eadem suprà memorata valle (*Josaphat*) non longè ab ecclesia sanctæ Mariæ turris Josaphat monstratur, in qua ipsius (*Josaphat*) sepulchrum cernitur, cui videlicet turriculæ quædam lapidea domus ad dextram cohæret partem de rupe excisa & separata montis Oliveti, in quâ intrinsecus ferramentis cavata duo monstrantur sepulchra sine aliquo ornatu, quorum unum illius Simeonis justi viri est, qui, infantulum Dominum Jesum in templo ambabus manibus amplexus, de ipso prophetizavit; alterum verò æquè justi Joseph, sponsi sanctæ Mariæ & Domini Jesu nutritoris.

sepultus fuerit,

48 *At Gregorius Turonensis lib. 1 de Gloria Martyrum cap. 27 sic scribit:* Sepultusque est in monte Oliveti (*S. Jacobus frater Domini*) in memoria, quam sibi ipse priùs fabricaverat, & in qua Zachariam ac Simeonem sepelierat. *In quæ Gregorii verba Ruinartius hæc annotat:* Zachariam, S. Johannis Baptistæ patrem, multi interemptum esse volunt Herodis jussu intra templi ipsius sæpta. Symeonis verò senis, qui Christum in ulnis susceperat, sepulcrum in rupe montis Oliveti exstitisse, testatur Adamnanus. *Hic* Simeonis *sepulcrum in valle Josaphat, quæ Hierosolymam inter & montem Oliveti medius est, exstitisse ait: quia tamen vallis Josaphat monti Oliveti contigua & ad ejus radices sita est, eumdem fortassis locum tam Gregorius, quam Adamnanus intellexêre: verùm in eo discrepant, quòd Josepho, Christi nutritio,* Simeonem *quantum*

E *ad sepulturæ locum conjungat Adamnanus; contrà Gregorius* Simeoni *Jacobum, Hierosolymorum episcopum, & Zachariam, seu Joannis Baptistæ patrem, seu ejusdem nominis alium. Speciatim quidem Adamnani verbis, fieri potest, quidquid sit de S. Josephi sepultura, ut primam juxta turrim Josaphat nactus sit* Simeon *sepulturam: at Gregorii verbis, non agi de prima ejus sepultura perspicuum est; cum Jacobum, anno æræ Christianæ 60 occisum, moriente* Simeone, *seu æræ Christianæ initio sepulturam sibi struxisse, verosimile non appareat. Cæterùm Gregorii dicta, quibus Jacobi Minoris,* Simeonis *& Zachariæ corpora eodem loco sepulta fuisse ait, à vero videntur aliena: nam Jacobum Hegesippus in loco martyrii, Metaphrastes autem prope templum Domini sepultum fuisse, apud Henschenium tom. 1 Maii pag. 27 tradit. Quaresmius quidem suprà laudatus lib. 4, cap. 11 Peregrinationis 7 ait,* vocibus prope templum *aut similibus intelligi posse montem Oliveti, qui è regione templi erat, nec procul ab illo distans; vel primo quidem prope templum fuisse sepultum; sed dein ad montem Oliveti, vel contrà, fuisse translatum. Sed primum refutat Hieronymus mox citandus: alterum, si factum est, fieri post scriptum anno 392 in Bethlehem ab Hieronymo de Scriptoribus ecclesiasticis librum debuit: sic enim ibi Hieronymus de S. Jacobo Minori:* Quidam è nostris in monte Oliveti eum putaverunt conditum, sed falsa eorum opinio est. *Redeo ad* Simeonem.

F

non satis liquet.

49 *Cornelius de Bruyn in Itinerario Orientali pag. 267 ait, SS. Josephi & Simeonis tumulos se vidisse in sacello quodam prope ecclesiam subterraneam sepulcri B. Mariæ Virginis, non procul à porta S. Stephani. At inter Leonis Alla-*

AUCTORE J. B.

tii Συμμικτα, à Nibusio edita, pag. 84 scriptor anonymus Græcus S. Simeonis *sepulcrum in ecclesia Sion collocat : verba ejus, Latinè ibi reddita, ita habent :* In dicta sancta Sione visitur Deiparæ & sancti Joannis Theologi domus .... tum sepulchrum Prophetarum Davidis & Salomonis, & senioris Simeonis. *Imò & ecclesiam illam* S. Simeonis *dictam fuisse, seculi* 3 *Benedictini part.* 2 *pag.* 525 *scribit Bernardus monachus in Itinerario, facto in loca sancta anno* 870 *his verbis :* Est præterea in ipsa civitate alia ecclesia ad Meridiem in monte Sion, quæ dicitur sancti Symeonis, ubi Dominus lavit pedes discipulorum suorum &c. *Tam dissona invicem testimonia faciunt, ut verus, quo* Simeon *sepultus fuit, locus mihi apparent admodùm dubius ; nec certi quidpiam ausim de illo pronunciare : sed sive prope turrim Josaphat, sive in sepulcro Zachariæ, sive in monte Sion, sive denique in sacello, ecclesiæ sepulcri B. Mariæ Virginis vicino, sepultus fuerit, id equidem paulò tutiùs licet dicere, sepultum fuisse* S. Simeonem *in aliquo urbis Hierosolymitanæ suburbano loco, cùm ea ætate mons Sion extra urbem esset, & mortuorum cadavera, extra civitatis muros elata, humi condere Judæi solerent.*

B

50 *Gregorius Turonensis, qui sub seculi sexti finem & Adamnanus, qui sub initium octavi obiit, tumuli quidem* S. Simeonis *meminerunt ; at neuter,* S. Simeonis *corpus sive reliquias in eo servatas sua ætate, scribit ; fortè quòd jam inde ab eo tempore, quo Gregorius scribebat, & fortè etiam diu antè Constantinopolim translata erant, easque Justinus Junior, qui ab anno circiter* 565 *usque ad annum* 578 *imperavit, in condito à se S. Jacobi templo collocandas curârat : sic enim Georgius Codinus in Excerpsit de Antiquitatibus sive Originibus Constantinopolitanis :* Prope supradictum templum idem imperator ecclesiam sancti Jacobi exstruxit, ubi suis in conditoriis asservantur reliquiæ sanctorum Innocentium & Simeonis Theodochi (*id est, qui Christum manibus excepit*) & Prophetæ Zachariæ & Jacobi, fratris Christi. *Constantinopoli in Occidentem reliquiarum* S. Simeonis *partes aliquot Caroli Magni pietate & operâ delata postmodum fuêre, quas ille in condita à se Aquisgranensi, in qua etiam sepultus fuit, S. Mariæ ecclesia, partim saltem collocavit. Ita habet historica brevisque Informatio de sacrosanctis reliquiis, singulis septenniis fideli populo exhiberi solitis, anni* 1650 *cap.* 2, *quod est de reliquiis à Carolo Magno Aquisgranum deportatis :* De his diversa Ms., quæ in archivo Aquensis ecclesiæ servantur, habent, eum Constantinopoli accepisse de corona Christi spinea, de clavo crucis, partem sanctæ Crucis, sudarium Christi, quo facer ejus vultus in sepulchro tectus fuit, camisiam B. Virginis & fascias, quibus Christus in præsepio jacebat involutus, & brachium S. Simeonis, quo Christum amplexus est. *Vide, quæ de Caroli Magni cum imperatoribus Constantinopolitanis Nicephoro, Michaële & Leone fœderibus, & singulari in Aquisgranensem B. Mariæ ecclesiam studio Eginardus scripsit, tom.* 2 *Januarii ad diem* XXVIII *ejusdem mensis, eidem Carolo sacrum ; nec, ut opinor, ea de re litem Aquisgranensibus movebis.*

Ejus reliquiæ CPolim primò translatæ, inde Aquisgranum.

C

51 *Ex iisdem verosimiliter reliquiis, quas Constantinopoli Carolus Magnus acceperat, Lotharius, Ludovici Pii filius, Caroli Magni nepos, cùm jam Prumienses inter monachos, abdicato imperio, vitam monasticam ageret, Prumienſi monasterio pedem* S. Simeonis *dono dedit,* D *ut testantur ejusdem ea de re litteræ, quas ad annum* 855, *quo Lotharius obiit, Browerus num.* 94 *in Annalibus Trevirensibus recitat. Verba, quibus reliquiarum* S. Simeonis (*plures enim aliorum Sanctorum reliquiæ ibidem recensentur*) *à se monasterio Prumiensi donatarum, mentionem facit, hæc sunt :* Pedem S. Simeonis, qui Dominum suscepit in templo. *Ex iisdem quoque Carolus, cognomento Calvus, Lotharii mox memorati frater, San-Dionysiano monasterio verosimiliter dedit partem aliam è reliquiis* S. Simeonis. *Ita equidem Saussayus scribit in Martyrologio Gallicano ad diem* VIII *Octobris, cujus verba recito :* Ejus brachium, quo Christum amplexus est, à Carolo Magno cum multis, quæ sollicitè toto orbe conquisivit, pretiosis pietatis Christianæ monimentis & Cœlitum memorandis pignoribus, Aquisgrani in basilica, ipsi glorioso regi dilectissima, collocatum, à Carolo Calvo, ejus nepote, ex nobilis ædis sacrario depromptum, ad cœnobium regale S. Dionysii prope Augustam Lutetiam, perpetuo honore colendum, magna devotione delatum est, atque super altare impositum, quod propter sacrorum munerum ibi conditorum excellentiam "Altare E „sanctum„ abhinc cœpit passim appellari. In quo etiam ex dono ejusdem Caroli collocatum. *Subjungit dein, alterum* S. Simeonis *brachium in Lieshornensi abbatia dudum fuisse servatum. Quid igitur ? Num dolo malo Aquisgranenses* S. Simeonis *brachium fidelibus ostentâsse dicendi sunt ? Minimè verò : scribit enim Michael Felibien in Descriptione ecclesiæ S. Dionysii cap.* 3, *servari tantùm in ea ecclesia* unum ex ossibus brachii S. Simeonis, *auro inclusum. Ut adeò hinc confici nequeat, à Caroli Calvi ætate* S. Simeonis *reliquiis Aquisgranenses carnisse.*

in Prumiensi & Sandionysianum monasteria ;

52 *Seculo tamen* XI *aliquo saltem temporis intervallo iisdem carnisse videntur : Aquisgrano enim Henricus IV imperator* S. Simeonis *reliquias Hartesburgum, Brunsvicensis ducatûs oppidum, duobus circiter milliaribus Gezdariâ dissitum ferè ad Hildesheimiensis diœcesis limites, transferri jussit, teste Lamberto Schasnaburgensi, ita scribente ad annum* 1072 : Rex Aquasgrani profectus, S. Speum confessorem, & brachium Justi Simeonis, cujus mentio est in Euangelio, & caput Anastasii monachi & martyris, aliorumque Sanctorum reliquias ibi accepit, atque in Hartesburg transtulit. *At cùm eo ex oppido frequentia damna vicinis Saxonibus, Henrico adversis, inferrentur, idem penè, quod Hartesburgum à Saxonibus vicinis, exitium* S. Simeonis, *aliorumque Sanctorum reliquiæ, quas eò transferri Henricus jusserat, subiêre brevi pòst. Ita enim Lambertus ad annum* 1074. Porrò vulgus Saxoniæ, id potissimùm, quod contiguas castello Hartesburg villulas incolebat, vehementer offenderat, quòd in Hartesburg ullæ servatæ essent reliquiæ, nec quidquam tantis laboribus actum putabant, stante atque incolumi castello, quod omnium cladium, quas acceperant, caput principiumque exstitisset, & quod circumjacentis regionis opulentissimas quondam villas nunc in horrorem vastamque solitudinem redegisset. Non detulisse regem cultui divino, sed sub prætextu religionis crudelitatis suæ patrocinium quæsisse, ut scilicet, instaurato post modicum bello, cùm hæc ira Saxonibus deferbuisset, locum habeat, ubi milites suos rursus ad

seculo XI *Aquisgrano Hartesburgum.*

F

evo-

A eversionem Saxoniæ tutò recipiat, & tunc tantò victis incumbat infestior, quantò nunc discedit Saxonum lætis successibus efferatior.

& hinc dein brevem Aquisgranum fugam dicta.

53 Hæc vicissim intemperatis clamoribus ferendo in magnam se ferocitatem inflammârunt. Igitur tertio die, postquam rex abscesserat, insciis inconsultisque principibus, facto grege, in Hartesburg irruunt, quod residuum erat murorum à fundamento dejiciunt, lapides longè latéque dispergunt, cæteris ædificiis, quæ indulgentia principum servaverat, idem faciunt; ecclesiam, quæ accelerandi operis studio interim lignis elegantissimè constructa fuerat, incendunt, thesauros diruunt, altaria confringunt. Postremò, ne qua regi instaurandi castelli occasio reliqua esset, filium ejus & fratrem, quos ille ad gratificandum popularibus locum ibi tumulârat, effodiunt, aguntque omnia, quantùm possunt, ne administrando bello deinceps mons complanatus ullam præstare possit opportunitatem. Reliquias Sanctorum, quæ effractis altaribus erutæ fuerant, & effossa defunctorum corpora abbas ex vicino cœnobio opportunè superveniens furenti vulgo eripuit, atque in

B suum monasterium cum honore transvexit. *Cujus monasterii abbas hic memoretur, me quidem hactenus latet: at* S. Simeonis *reliquias dein Aquisgranum reductas fuisse, necesse est; cùm eas postmodùm fidelium oculis & veneration exponere, ut fidem faciunt varii reliquiarum, Aquisgrani ostendi solitarum, catalogi serius editi, perrexerint Aquisgranenses.*

Eorundem pars

54 *Eodem circiter tempore, quo Carolus brachium vel brachii* S. Simeonis *partem Aquisgranensibus dedit, aliud item brachium, seu integrumsen diminutum, Liesbornensi in Saxonia Inferiori à se condito virginum monasterio fertur dedisse. Loci illius, ad Benedictinos postmodùm devoluti, Chronicum Ms., à Benedictino monacho anno* 1587 *compositum, rem ita refert.* Sanè inter monasteria ab ipso (*Carolo Magno*) glorioſissimè fundata solemne, non paucis notum, sanctimonialium fœminarum monasterium in Dreni Inferioris Saxoniæ fundo (*seu potiùs, ut aliud ejusdem Chronici apographum sonat:* in Bosonis cujusdam præstantissimi viri fundo in Dreni Inferioris Saxoniæ pago) in beatissimæ perpetuæque Virginis Mariæ, ac beatissimi Symeonis Prophetæ, sanctorumque Cosmæ & Da-

C miani martyrum honorem construxit, quod à perfluente Lyse alveo, Liesborn nomen accepit. In quo quidem monasterio Rostwindam germanam sibi charissimam, sanctimonialem fœminam, omni sanctimonia præcellentem, abbatissam ac sanctarum virginum inibi inunandarum directricem, & ad quam omnes respicerent, magistram ac exemplar constituit, *anno nimirum* 799, *ut additur in margine. Verùm, priusquam chronographum Liesbornensem audire pergamus, quærere hic obiter licebat, quænam sit Rostwinda illa, Caroli Magni soror, cùm Eginardus in Vita Caroli* (*tom.* 1 *Januarii pag.* 883) *de eo sic scribat:* Erat ei unica soror, nomine Gisla, à puellaribus annis religiosæ conversationi mancipata, quam similiter ut matrem magna coluit pietate: quæ etiam paucis ante obitum illius annis in eo, quo conversata est, monasterio decessit. *Non ausim tamen chronographum hic erroris quantùm ad rei substantiam arguere, cùm plures Pipino Brevi, Caroli Magni patri, filia* (*de quibus vide dicta tom.* 1. *Janua-*

rii, ubi de B. Godefrido Cappenbergensi) *fuisse videantur, & Eginardus solius fortè Gisle meminerit, quòd sola legitimè Pipino nata esset.*

AUCTORE J. B.

Liberatus

55 Cæterùm, *pergis post panca chronographus*, præcipuorum quorumdam Sanctorum reliquiis abundantissimè ditavit: inprimis quidem beatissimi Symeonis Prophetæ (quem & patronum constituit) brachium, à Constantino imperatore imperiali munere acceptum, in præfati monasterii decus & perennem sui memoriam contulit. *Et hæc quidem vera videri possunt: verùm, dum hactenus à se dicta chronographus ita confirmatum, expositumque, quo pacto reliquias illas Carolus nactus sit, fabulosæ Caroli Magni in Terram Sanctam expeditioni, quam in monasterii sui codicibus legerat, nimiùm profectò sese credulum prodit. Qui fabulam latè excussam & protritam videre voluerit, consulat Coinsium in Annalibus Francorum ad annum Christi* 800 *num.* 28 *& seqq. Mihi fabulam chronographi verbis proposuisse sufficiet:* Ea siquidem, *inquit ille*, tempestate, quâ sub Constantino Græcorum, ac Carolo Francorum imperatoribus Hierosolymitanus patriarcha (*Joannes*) de civitate à paganis expulsus cum Joanne Neapolitano sacerdote ac David Hierosolymitano archipresbytero Constantinopolim venit, res, posteris relinquenda, acta est. Profectò sanctam civitatem à paganis captam, ubi imperator audivit, propriis viribus diffidens, præfatum patriarcham cum suis complicibus, additis etiam Isaac & Samuële Hebræis, cum litteris, manu imperatoris scriptis, ad Carolum, Franciæ regem, misit: adjuncta etiam visione, quâ juvenem quendam vi-

B dit, stantem sub specie militis, asserentem, Carolum Magnum, Galliæ regem, in Domino propugnatorem ac Christianæ fidei hostium aptissimum expugnatorem.

monasterii

56 Inventus itaque Carolus Parisiis, qui, lectis literis, fusisque pro Domini sepulchro lacrymis, edictum posuit, ut omnes secum contra paganos dimicaturi arma sua sumerent; cæteris, ut ipsi ac eorum filii quatuor nummorum servi (*seu regi debitores*) essent. Fugatis itaque paganis ac Terra Sancta recuperatâ (*satis enimverò properè*) rex Carolus repatriandi licentiam ab imperatore petiit & accepit. Præparata autem inæstimabili diversi generis in auro & gemmis supellectili, in crastinum imperatoriâ munificentiâ regi dandâ, nihil horum acceptare voluit, ne aliquod munus pro labore, quem pro solius Dei amore susceperat, accipere videretur. Qui demùm angariatus, ne si nihil acciperet, inurbanitatis notam incurreret, consilium iniit, ac sic de reliquiis Passionis dominicæ portionem sibi dari petiit. Indicto itaque triduano jejunio, tertia die à duodecim Græcis, ad hoc electis, sanctuarium divisum est: & post multa miracula, quæ ipsâ horâ contigisse leguntur, Daniël Neapolitanus antistes, elevatis manibus, regi clavum Domini tribuit. Dataque sunt præterea Carolo regi frustum Crucis Dominicæ, Domini sudarium, camisia quoque beatæ Mariæ Virginis, & fascia, quâ Dominum Jesum in cunabulis cinxit, & brachium Symeonis, quo Christum puerum juxta Spiritus sancti vaticinium excepit: quæ omnia honorificè recondidit & cautè custodivit per diversa loca imposterum divisurus. *Ita Liesbornensis chronographus, qui ista rectiùs omisisset: ceterùm harum* S. Simeonis *reliquiarum partem*

AUCTORE I. B.

Alberto Pio & Iſabella Clara Eugenia, Belgarum principibus, ex Lietsbornenſis abbatis dono ceſſiſſe anno 1621, *Mirans auctor eſt in Faſtis Belgicis & Burgundicis, ſub annum ſequentem excuſis, cùm Iſabella à ſacris oratorii eſſet, ad diem* VIII *Octobris, quas in S. Gudula templo Bruxellis honorari, addit Willotius in Compendio Martyrologii Belgici ad eumdem diem.*

ati & Centulenſi obtigiſſe dicuntur.

57 *Centulenſi quoque monaſterio in Pontivo, duabus leucis ab Abbatis-villa ad Somonam urbe diſſito, pars reliquiarum* S. Simeonis *obtigit, Caroli Magni ope, & S. Angilberti, ejuſdem loci abbatis & eidem Carolo familiaris, curâ. Reliquiarum, à S. Angilberto in Centulenſi monaſterio fidelium veneration expoſitarum, Catalogum ab eodem ſancto abbate deſcriptum, habet tom.* III *Februarii pag.* 103, *ubi inter reliquias Apoſtolorum & Martyrum recenſentur etiam* Reliquiæ B. Simeonis, qui Dominum in ulnas ſuſcepit. *Ex Oriente verò, puta Conſtantinopoli aut Hieroſolymis, has fuiſſe accitas, veroſimile admodùm fit ex verbis, quæ ibidem reliquiarum enumerationi S. Angilbertus præmittit: ſunt autem hæc:* Quapropter totis viſceribus, totaque mentis intentione contendimus, qualiter per auxilium omnipotentis Dei, & adjutorium glorioſi domini mei Magni Imperatoris do diverſis partibus totius Chriſtianitatis, quantas & quales vel unde allatas, recondere in hoc ſancto loco valuiſſemus, prout in conſequentibus patet. Id eſt, in primis de ſancta Romana Eccleſia, largiente bonæ memoriæ Adriano, ſummo Pontifice, & poſt eum venerabili Leone, Papa Romano: de Conſtantinopoli vel Hieroſolymis per legatos, illuc à domino meo directos, ad nos uſque delatas &c. *Vide etiam tom.* 2 *Spicilegii Dacherii pag.* 304 *& ſeq. editionis recentioris; ubi* S. Simeonis *reliquiæ in altari S. Stephani repoſitæ à S. Angilberto fuiſſe leguntur. Ex his porrò liquet, Carolum Magnum non per ſe, ut quidam fabulantur, Orientem, ſed per legatos ſuos, adiiſſe & reliquiis Sanctorum fuiſſe ditatum, quas variis locis ipſe diſperſit.*

Ex iſdem eam

58 *Profecuti hactenus ſumus* S. Simeonis *à Carolo Magno ex Oriente ſeu accitas, ſeu inde acceptas reliquias: at quoniam non omnes, quæ Conſtantinopoli ſervabantur, ejuſdem Sancti Reliquiæ in Occidentem Caroli Magni ætate tranſmigrârunt, quid de iis, quæ ibidem remanſere, ſit factum, nunc inquiramus. Andreas Dandulus, poſtquam lib.* 10 *cap.* 3 *expugnatæ anno* 1203 *à Latinis Conſtantinopolreos meminit, varias in Venetorum, ibidem militantium, manus deveniſſe, ait, Sanctorum exuvias, quas Venetias tranſmiſerunt: de reliquiis verò* S. Symeonis *ſpecialim hæc habet:* Plebeii etiam Veneti, nomine Andreas Balduino & Angelus Druſiaco, de Oratorio ſanctæ Mariæ, adhærente eccleſiæ S. Sophiæ, corpus (*intellige ex jam dictis illius partem*) ſancti Symeonis Prophetæ cum labore auferunt, quod Venetias delatum in eccleſia, anticuitus ſub Sancti vocabulo fabricata, reponunt. *Videtur quidem Dandulus* S. Symeonis *reliquiarum in urbem Venetam è Conſtantinopolitana tranſlationem poſt annum* 1203, *quæ capta à Latinis Conſtantinopolis fuit, differre: at monumenta Veneta ea de re confecta, & à laudato ſæpe in Opere noſtro Flaminio Cornelio, ſenatore Veneto, tom.* 6 *Eccleſiæ Venetæ illuſtrato, ubi de parochiali* S. Symeonis *Prophetæ eccleſia agit, exhibita, tranſlationem illam anno* 1203 *diſerte illigant.*

59 *Hæc una cum Flaminii Cornelii verbis, quòd Veneta in S. Prophetam pietati & veneration teſtimonium præbeant, hæc tranſcribo.* Pretioſæ beati Senis exuviæ, *inquit Cornelius*, in monumento ex marmore Græco repoſitæ ipſo tranſlationis anno MCCIII, ibidem annis quatuordecim ſupra ſæculum quieverunt, donec anno MCCCXVII decentiori modo ſupra principis aræ menſam collocatæ per Jacobum Alberti, epiſcopum Caſtellanum, & quoſdam alios vicinarum urbium epiſcopos ſolemni ritu excellentiſſimo ſepulchro reconditæ fuerunt, ſtudio & expenſis religioſi viri Bartholomæi Ravachauli ejuſdem eccleſiæ plebani. Marmorea arca, quâ ſacrum corpus divi Senis clauditur, quæque ejus inſculpeam præfert imaginem, utriuſque tranſlationis ex ſuprà laudati plebani diligentia memoriam exhibet; in interiori enim parte ex adverſo exſculptæ imaginis hæc notatur epigraphe. "✠ In Chriſti nomine Amen. Ana. Incarnat. M. CCC. XVII M. Septembris die IIII, Indictione prima: Tranſlatio corporis ſancti Simeonis Prophetæ facta fuit de quadam archa in hoc altare poſita, in qua CXIIII annis ſteterat, ut in tranſlatione de Conſtantinopoli in MCCIII huc facta, ut in ſcripturis authenticis continetur, in hoc excellentiſſimum ſepulchrum per venerabilem patrem Dom. Jacobum, Dei gratiâ epiſcopum Caſtellanum, cum quibuſdam aliis convicinis epiſcopis, procurante cum Dei auxilio Bartholomæo Ravachulo ejuſdem eccleſiæ plebano ſine aliqua eccleſiæ pecunia, propter quod ſupplicat idem plebanus hujus eccleſiæ capitulo, ac univerſo convicinio, ut per Chriſti miſericordiam in ſuis ſacrificiis & orationibus ſemper ſit in eorum memoria, & viſitet quilibet libenter hæc pretioſa corpora, quia ex Indul. XL. dies diebus ſingulis relaxantur de injuncta pœnitentia à D. Pat. d'Alexandria de ordinaria licentia.

✠ Cælavit Marcus opus hoc inſigne Romanus

Laudibus non parcus* eſt ſua digna manus.

* *an parcis? adopti partium docuntur.*

60 Sancto etiam corpori alia ex antiquo marmore tabella adhæret, cui inciſa vetuſtis characteribus hæc verba leguntur: "Iſtud eſt corpus ſancti Simeonis Prophetæ aſportatum de Conſtantinopoli MCCIII ad hunc locum. Anno MDCCXXXIII die XII Decembris, cùm ejuſdem D. Simeonis facellum novo ex ſectis marmoribus inſtrueretur pavimento, antiquum monumentum, ad humanæ ſtaturæ longitudinem effoſſum, ibidem datum eſt invenire, quod illud ipſum eſſe, in quo annis CXIIII ſanctus Propheta jacuerat, exſculpta antiquis litteris denotavit Epigraphe. " Hic ſtetit corpus B. Simeonis Prophetæ annis CXIIII. *Ex dictis modò de anno, quo* S. Symeonis *reliquiæ Conſtantinopoli Venetias delatæ fuerunt, ſatis liquidò apparet, id non anno* 1220, *ut Bailletus in Vitis Sanctorum ſcribit ad diem* VIII *Octobris; ſed anno* 1203 *vel ſequenti ſaltem contigiſſe. Quæ porrò hactenus de* S. Simeonis *reliquiis, Aquiſgrani, in Prumienſi, Sandionyſiano, & Lietsbornenſi monaſteriis, ac demum in Veneta urbe ſervatis, dicta ſunt, ſi earum ſingulis portiones aliquas obtigiſſe dixeris, conciliari nuſquàmque poſſunt: verùm, ſi in Dalmatiam oculos converteramus, quæ de illis hactenus dicta ſunt, ſuſque deque ruent omnia: Jadera enim non* Symeonis *reliquias aliquot, ſed corpus ejus integrum, & quidem illæſum ſervari, ſertur non abſque in-*

ſigni

A *ſigni vicinorum populorum in illud veneratione. Audi Joannem Cotovicum in Itinerario Hieroſolymitano & Syriaco anni* 1598 *Jaderam non modò deſcribentem, ſed etiam de ſervatis eo loci S.* Symeonis *exuviis loquentem.*

Integrum S. Simeonis corpus.

61 *Sic habet pag.* 13. Inſulis hiſce ſcopuliſque ſancti Stephani, Coronatâ, Liguri, Soltâ, aliiſque ſuperatis, Jaderam quoque & Sicum, ſeu Sebenicum, Illyrici continentis urbes, Venetis pariter parentes faſcibus, eo die prætervecti ſumus. Eſt autem Jadera (Veneti ZARAM vocant) civitas vetuſtiſſima, Dalmatiæ metropolis, in littore maris ſita, formâ oblongâ quadrangulari, muris lapideis & propugnaculis munitiſſima, marinis fluctibus undequáque cincta, & ſublicio tantùm ponte, quâ Orientem ſpectat, foſſa ſubtùs labente, continenti juncta; habitatoribus frequens, ſolo opimo ac fertili, ac præ cæteris Dalmatiæ urbibus rerum omnium copiâ abundans. Venetus magiſtratus comitis titulo in ea ſedem habet, atque incolis jus dicit, & præſcriptis legibus juſtitiam adminiſtrat. Beati Simeonis Prophetæ, qui Chriſtum in ulnas ſuas Euangelii teſtimonio accepit & benedixit, reliquiis in primis clara eſt: quæ in ca-

B thedrali * eccleſia honorificè conditæ in maxima ab omnibus veneratione habentur. Hujus ſancti Viri corpus (ut à Jadertinis accepimus) inſigni Dei beneficio, nullo medicamento fucatum, illæſum planè & integrum in hunc uſque diem permanſit. *A Cotovico non diſſentit omninò Ughellus tom.* 5 *Italiæ ſacræ aucta, in metropoli Jaderenſi col.* 1419 *ita ſcribens:* S. Simeonis eccleſia ſub vetuſto titulo ſancti Stephani Proto-martyris inſignis collegiata eſt, ubi quatuor manſionarii, tres diaconi, totidemque ſubdiaconi & acolythi cum plebano ſunt, in eaque veneratur corpus S. Simeonis Prophetæ, argenteâ arcâ incluſum, ſummaque veneratione non ſolùm ab indigenis colitur, ſed etiam ab exteris, ex tota Dalmatiæ provincia confluentibus. *Princeps quoque Radzivilus Epiſt.* 1 *anni* 1583 *de Peregrinatione ſua Hieroſolymitana ſic ſcribit:* Poſtridie, quòd feſtum S. Marci eſſet, in eccleſiam ivimus.... eccleſias aliquot viſitavimus, præcipuè ſancti Simeonis illius Euangelici, qui Chriſtum puerum in ulnis geſtavit:

C cujus ſacrum corpus ſub altari majori ibidem planè integrum, nec putrefactum, religioſè aſſervatur; quod vidimus accuratè & attrectavimus.

non Jaderenſes.

62 *Corpus illud è Judea Jaderam delatum fuiſſe, ſcribit Corneille in Dictionario Geographico, & quidem, ut Flaminius Cornelius ſuprà laudatus pag.* 388, *ſub annum duntaxat* 1278; *quæ ſi ita ſe habent, vel ſola ratio temporis, cùm jam inde à Juſtini II ſaltem ætate* S. Simeonis *reliquiæ Conſtantinopolim fuerint, ut num.* 50 *vidimus, deportatæ, ſatis videtur oſtendere, corpus illud incorruptum ac integrum non eſſe* Simeonis, *cujus Lucæ cap.* 2 *ſit mentio, etſi jam inde ab aliquot ſeculis aliter ſit viſum Jaderenſibus, ut liquet ex verſiculis, quos arcæ argenteæ, undique inauratæ, ab Elizabetha, Ludovici Hungariæ regis conjuge, fabreſieri juſſæ, à poſtica parte inſcriptos legi, ait Joannes Lucius de regno Dalmatiæ & Croatiæ lib.* 5 *cap.* 1. *Sic autem ſe habent illi:*

Simeon hic Juſtus, Chriſtum, de Virgine natum,
Ulnis qui tenuit, hac arcâ pace quieſcit;
Ungariæ regina potens, illuſtris & alta
Elizabeth Junior quam voto contulit almo.
Anno milleno treceno octuageno
Hoc opus fecit Franc. de Mediolano.

AUCTORE J. B.

nec Andecenſes poſſederunt.

63 *Præterea, quemadmodùm in Dalmatia Jaderenſis civitas, ita & in Bavaria Andecenſe Ordinis Benedictini cœnobium, ut ſcribit in Appendice ad Menologium Benedictinum ad diem* VIII *Octobris Bucelinus, rerum ſibi* S. Simeonis *Prophetæ corpus vendicat. Caſtrum id olim fuit, & comitum Andecenſium ſeculo* XII *ſedes, circa annum* 1209 *everſa, ſalvo tamen S. Nicolai ſacello, in quo dudum magna ſacrarum reliquiarum vis delituerat, quæ poſtquam anno* 1308 *detecta fuit,* Montis ſacri *nomen is locus vulgò obtinuit: Bonifacius verò IX, ut ſcribit Joſephus Mezger lib.* 4 *cap.* 35, *conceſſit, ut effoſſa Sanctorum reliquiæ venerationi publicæ exponerentur. Attulit illas Hieroſolymis in Bavariam, & in condito à ſe monaſterio Werthenſi depoſuit S. Raſſo ſeu Ratho, comes Andecenſis; poſt cujus mortem Werdenſes monachi in montem Andecenſem unà cum reliquiis ſe contulerunt. Ita Keferloherus, monaſterii Dieſſenſis decanus, in Vita S. Raſſonis tom.* III *Junii pag.* 895. His enim (*imperatoris litteris commendatitiis*) inſtructus, aſſumpto peregrini (ut aſſolet) habitu, B. Raſſo cum Juditha, Henrici principis Bojorum & Saxonum conjuge, Arnulphi ſeu Arnoldi Mali filia, primùm Hieroſolymam petiit: ubi æſtuantiſſimo venerandi loca ſacra animo cùm abundè ſatisfeciſſet, inde diſceſſit, magno ſanctarum reliquiarum theſauro ditatus. Donatus inter cetera corpore S. Simeonis Prophetæ Chriſti. *De reliquiis verò in Andecenſem montem è Werdenſi monaſterio tranſvectis paulò pòſt ita loquitur:* Porrò haud diù poſt viri ſancti obitum, Hungaris provinciam devaſtantibus, monachi locum fugâ deſeruerunt; ſeque in montem Andeſs cum reliquiis, à B. Raſſone allatis, receperunt: *in his autem fuiſſe* S. Simeonis *nominatim reliquias, collige ex Hergeri Berger Andecenſi Chronico, ſub annum* 1657 *impreſſo, ubi Andecenſium reliquiarum enumerationem inſtituens, de illis ſic habet:* 1 Oſſa Simeonis Prophetæ & Timothei, diſcipuli S. Pauli. *Floruit S. Raſſo ſeculo* X: *verùm, ſi eo ſeculo Hieroſolymis è* S. Simeonis *reliquiis aliquid ſuperſtes fuerit; haud equidem totum illius corpus ibidem tum fuit, ut vel ex iis liquet, quæ de* S. Simeonis *reliquiis dudum antè Conſtantinopolim tranſlatis, diximus ſuprà: quare vel Andecenſes monachos Benedictinos totum* S. Simeonis *corpus ſibi non vendicare, contrà ac Bucelinus ſcribit; vel id illos imme*rito facere, omninò exiſtimo.

In Ligurienſi monaſterio

64 *In Petrocorienſi Galliæ provincia Ligurium eſt, Ordinis Benedictini monialium, à Petrocorienſi urbe ſex milliaribus diſtans, monaſterium, in quo* S. Simeonis *brachii partem inſigni in honore ac veneratione haberi, ſcripſit ad Mitjores noſtros Armandus Gevardus, canonicus Sarlatenſis, anno* 1664 *die* 2 *Februarii. Oſtendi fidelibus, magno illuc numero concurrentibus, ſolet feriâ tertiâ poſt Paſcha, item eâdem feriâ poſt Pentecoſten, die* 2 *Februarii, &* VIII *Octobris; neque, ſaltem plerúmque, abſque prodigiis. Servatur ibidem codex unus, in quo continentur miracula, centum articulis diſtincta, quæ ab anno* 1626 *uſque ad annum* 1658 *ad* S. Symeonis *invocationem contigerunt. Codicis illius, cæteris nobilis domine Iſabelle Frontanie de Chiliand, quæ tum temporis monaſterio Ligurienſi à*

Digitized by Google

AUCTORE I. B.

secretis erat, exarati, principio legitur, codices alios jam antè de patratis illic à S. Simeone prodigiis fuisse conscriptos; sed hos, absentibus ob bellorum motus à monasterio sanctimonialibus, in Huguenotorum manus incidisse. Codex alter, nobilis domina Susanna à S. Michaele, monasterio Liguriensi pariter à secretis, curâ exaratus, & in 29 distinctus articulos, miracula seu beneficia, varia conditionis hominibus ad invocationem S. Symeonis *ab anno 1659 usque ad annum 1663 diem XXV præstita, complectitur, subscriptus à personis fide dignis & Berthon presbytero, sacellano monasterii, qui eorum, quibus facta erant prodigia, excepit testimonia. Tertius denique codex vota,* S. Symeoni *ab anno 1658 usque ad confectum curâ Susanna à S. Michaele codicem facta, collatosque illi à variis reditus annuos continet. Ita hactenus Gevardus ex iis, quæ vel viderat ipse, vel à loci abbatissâ, à se consulta, acceperat: è quibus satis liquet,* S. Simeonem *multis illic prodigiis, quæ etiam, cùm ad Majores nostros scripsit, fieri & in chartas mitti consueverant, claruisse, & insigni in honore habitum fuisse, satis superque declarant.*

B *Verùm quales ista sunt* S. Simeonis *exuviæ? Unde, à quo & quando accepta?*

65 *Gevardus illas in hunc modum Gallicè describit:* Cùm anno MDCLXIII mense Decembri in urbe Petrocoriensi versarer, videre mihi licuit S. Simeonis senis, ut ex traditione creditur, brachium, splendidâ lipsanothecâ argenteâ inclusum, ac gemmino crystallo, per quod reliquiæ clarè conspici possunt, instructum. Probè observavi, brachium esse sinistrum ad cubitum usque, quod senis alicujus esse, pellis, venæ, nervi & ungues indicant. *Id verò pro* S. Symeonis *Prophetæ brachio, non modò à Sanctimonialibus Ligurienſibus, vicinorumque locorum vulgo, sed ab ipsis etiam episcopis Petrocoriensibus litteris tribus, quarum apographa Gevardo nobilis domina Susanna de S. Aulaire, quarta (ita Gallia Christiana scriptores tom. 2 col. 1500; Gevardus* tertiam *appellat) hujus nominis & cognominis anno 1664 loci abbatissa, suppeditavit; hic verò ad nos transmisit. Prima sunt Petri, Petrocoriensis episcopi, ad Pontium, Santonensem episcopum, quibus testatur, abbatissam Liguriensem brachium* S. Symeonis, *eleëmosynarum percipiendarum (ut olim fieri non raro solebat) causâ circumferre. Data sunt anno 1263, die Lunæ post Dominicam* Invocavit me, *seu X Martii; & inter Petrocoriensis ecclesiæ instrumenta tom. 2 à Gallia Christiana auctæ scriptoribus relata. Reliqua, simili de argumento scripta anno 1287, sunt Raimundi Petrocoriensis episcopi, una quidem ad Capitulum Burdegalense; altera verò ad Gaufridum Santonensem episcopum data. Uterque porrò episcopus ita in illis de hisce reliquiis loquitur:* Quod brachium S. Simeonis pro certo creditur esse in abbatia de Ligurio nostræ diœcesis, & quod ibi fuit allatum de Constantinopolitana civitate, prout à viris intelleximus fide dignis.

pars brachii prodigiis clara

66 *En locum, unde* S. Simeonis *reliquiæ Ligurium translatæ perhibentur: præstitit porrò id ex traditione loci Carolus Magnus, in abbatia istius à se sub annum 769 fundata monumentum. At tantam esse abbatiæ Ligurienſis antiquitatem, quibus tandem evincitur testimoniis? Nihil in hanc Gevardus attulit, nisi sanctimoniales virgines, Caroli Magni memoriam, velut fundateris solemniter quotannis celebrare; fundâsse Carolum Magnum sub eumdem annum 769 Brantosmum, alteram virginum Benedictinarum abbatiam, nec à Ligurienſi procul remotam; denique Ordinis Carmelitani scriptorem veterem, cujus opus anno 1517 typis prodierit, quæ modo de fundata à Carolo Magno Ligurienſi abbatia & S. Simeonis reliquiis, quas ille ibi, è peregrinatione Hierosolymitana redux, deposuerit, dicta sunt, posterorum tradidisse memoria. At parvi ponderis est hæc in re scriptor ille, quòd nec satis antiquus sit, nec videatur criſi usus accurata, aliàs Caroli Magni in Terram Sanctam peregrinationem non admissurus: cetera verò fieri facilè potuerunt, etsi longè post Caroli tempora Ligurienſe monasterium accepisset initium; quod equidem bisum est Joanni du Puy in ecclesiæ Petrocoriensis Historia pag. 69, Sammarthanis tom. 4 pag. 569, & Gallia Christiana antea scriptoribus tom. 2 col. 1497, qui omnes (apud Sammarthanos enim annus 1015 perperam notatur) seculo duntaxat XII Ligurienſis abbatiæ initium illigant. Accedit his Mabillonius in Annalibus Benedictinis ad annum 1114 num. 77; cujus verba propterea recito, quòd ex iis liqueat, fundationis instrumentum ipsi præluxisse, dum ita scripsit:* Non solùm de viris, sed etiam de sequiori sexu curam gessit Giraldus de Salis, ut probat fundatio Parthenii beatæ Mariæ de Ligurio, quod in pago Petragoricensi, haud procul à Salis, unde ipse cognomen accepit, cum Maximina prima loci abbatissâ construxisse traditur, assentiente Wilhelmo Petragoricensi episcopo mox laudato, fundum in silva Ligurienſi suppeditantibus Helia de Bordella, & Iterio de Turre, aliisque, ut patet ex ipsius Wilhelmi litteris anno sequenti datis, ejus episcopatûs anno XI. *Si itaque* S. Simeonis *Prophetæ reliquias Ligurium servet, non videntur illa à Carolo Magno eò delata; etsi primus ex Oriente illas fortè acceperit Carolus, à quo deinceps ad variorum manus pervenerint, ac tandem fuerint Ligurienſibus ab ignoto hodie donatore concessa.*

servari dicitur.

D

E

67 *In Siciliam etiam penetrârunt. Panormi enim in monasterio S. Joannis Baptistæ, dicto de* Riglione, *magna pars brachii* S. Simeonis *conservatur, & peculiari à fidelibus, ut ex dicendis apparebit, cultu honoratur. De hac sequentem notitiam in Mss. nostris invenio:* Inlignis hæc reliquia donata fuit monasterio S. Joannis Baptistæ, dicto de Riglione, à doctore D. Carolo Valguaruera, cathedralis ecclesiæ Catinensis cantore, ut apparet ex ejusdem testamento in Actis notarii D. Balthasaris Zamparione die XIII Novembris MDCLXII. Anno autem MDCCXXXIV ab ejusdem monasterii virginibus reposita est in capsula argentea ad id affabrè extructa. *Magnam illa Panormitanis erga* S. Simeonem *Prophetam venerationem injecit, qui vicissim eumdem Prophetam non semel sibi senserè beneficum: hinc porrò factum, ut archiepiscopus, senatus, canonici ecclesiæ metropolitanæ & civitatis parochi, una cum pradicti monasterii virginibus sacrorum rituum Congregationi supplices preces anno 1734 obtulerint, ut Officium proprium & Missam de* S. Simeone *die VIII Octobris in dicta civitate & diœcesi à clero tum sæculari, tum regulari recitandum approbaret. Ita Dominicus Clanerinus, sacri palatii Apostolici causarum patronus in momentorum approbandi supradicti Officii & Missæ expositione, Eminentissimo Cardinali Guada-*

Panormi item

F

tized by Google

A *gni porrecta.*

Pars brachii asservati cultus

68 *Sacra verò rituum Congregatio non modò prædictum Officium & Missam sub ritu duplici recitandum approbavit ; sed etiam ad altiorem subinde ritum Clemens XII extulit ; ut liquet è gemino, ea de re dato, decreto, altero anni 1734 ; altero anni 1735. Primum ex his ita habet :* Cùm in monasterio sancti Joannis Baptistæ, dicto de Riglione, monialium Ordinis S. Benedicti Panormi maxima pars brachii, ut asseritur, S. Simeonis Prophetæ asservetur, quo infantem Jesum accipere meruit in ulnas suas, magnaque populus devotione die VIII Octobris ejus festivitati sacræ* ad illum confluere & piè venerari soleat ; archiepiscopus, senatus, canonici metropolitanæ ecclesiæ & parochi civitatis sac. Rituum Congregationi humiliter supplicárunt, ut Officium proprium & Missam ejusdem Sancti à clero sæculari & regulari civitatis, & diœcesis recitandum pro die prædicta benignè approbare dignaretur : sacra verò eadem Congregatio ad relationem Emi & Rmi D. Cardinalis Guadagni, attento, quòd Officium aliud pro ecclesia parochiali S. Simeonis Urbis

* Sacra

B nuper fuerit concessum, Officium istud, pro dicta ecclesia parochiali jam approbatum, ab universo clero Sæculari & Regulari Panormitanæ civitatis, & diœcesis sub ritu duplici recitandum, extendi debere indulsit. Die 28 Augusti 1734.

A. F. Card. Zondadari
Pro-Præf.
Loco ✠ sigilli
N. M. Tedeschi Arch. Apamenus
S. R. C. secr.

Alterum his concipitur verbis : Sanctissimus Dominus noster Clemens XII ad humillimas preces abbatissæ & monialium monasterii S. Joannis Baptistæ, de lo Rillone nuncupati, Ordinis sancti Benedicti, civitatis Panormi benignè indulsit atque concessit, ut Officium proprium S. Simeonis Prophetæ, jam à sacra Rituum Congregatione approbatum, & novissimè pro die VIII Octobris ad civitatem & diœcesim Panormitanam sub ritu duplici extensum in posterum sub ritu duplici Majore in eadem civitate & diœcesi recitari debeat, & ita præcepit, ac servari mandavit. Die 15 Aprilis 1735.

A. F. Card. Zondadari Pro-Præf.

C N. M. Tedeschi archiepiscopus Apamenus
sacr. Rit. Congr. secr.

Officium.

69 *Officium ita habet : Antiphona in utrisque Vesperis :* Simeon repletus Spiritu sancto accepit Puerum Jesum in ulnas suas, & benedixit Deum in æternum. *Oratio :* Omnipotens sempiterne Deus, qui Unigenitum tuum ulnis beati Simeonis in templo sancto tuo suscipiendum præsentâsti, tuam supplices deprecamur clementiam : ut, eo interveniente, in templo sancto gloriæ tuæ præsentari mereamur. Per eumdem &c. *Lectiones* 1 *Nocturni de Scriptura occurrente ; secundi verò ex S. Augustino serm.* 13 *de Temp.* Sic olim prædictum est &c. *Lectio* VII *sic incipit :* Homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon &c. *Ex Homilia S. Ambrosii in cap.* 2 *Luce desumpta sunt cetera. Missa verò est de communi Confessoris non Pontificis : Oratio :* Omnipotens sempiterne Deus, *ut suprà in Officio : Evangelium ex Luca cap.* 2 : In illo tempore : Homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon &c. *Alia omninò Missa, aliudque Officium primò conceptum, ac sacræ Rituum Congregationi, ut post laudatam suprà domini Clauserini momentorum expositionem, anno* 1734 *impressum, videre est, videtur oblatum fuisse ; sed quoniam ejusdem Congregationis approbationem non tulit, pluribus id describere, necesse non est. Cæterùm cùm* S. Simeonis *Officium, suprà descriptum, à* S. Simeonis *Romana ecclesia ad Panormitanam civitatem & diœcesim, ut ex num.* 68 *liquet, fuerit extensum, nec Romæ peculiari cultu* S. Simeonem *carere, perspicuum est ; scribitque præterea Pancirolus de Ecclesiis Urbis, in Indice reliquiarum variis ibi in ecclesiis* S. Simeonis *reliquias conservari.*

AUCTORE J. B.

E

Denique & Colonia variisque Belgii locis servari dicuntur.

70 *Priusquam finiam, pauca adhuc de* S. Simeonis *reliquiis accipe. Ex iisdem servari dicuntur Colonie in ecclesiis S. Cuniberti, S. Pantaleonis & S. Catharinæ Ordinis militaris Teutonicorum. Vide Gelenium de Magnitudine Colonie Agrippine lib.* 3, *syntagmate* 4, *pag.* 289 : *duodecimo item ejusdem libri &* 35, *paginis* 372 *&* 442. *Præter reliquias* S. Simeonis *in Oratorio sereniss. Infantis Isabellæ olim, dein in S. Gudulæ, de quibus num.* 56, *servatas, servari præterea alias Brugis Flandrorum in cathedrali S. Donatiani ecclesia & in Hannonie Latiensi cœnobio, ait in Hierogazophylacio Rayssius, quem consule pagg.* 200, 278 *&* 398. *Villerius in Martyrologio Belgico ad diem* VIII *Octobris Collegio nostro Bruxellensi caput* S. Simeonis *adscribit ; sed Simeonem, episcopum Hierosolymitanum, die* XVIII *Februarii cultum, cum* Simeone *Propheta confudit. Scrupulum fortassis alicui movebit, brachiorum* S. Simeonis *tot partes, easque non exiguas, in tam variis locis servari : ut de his judicium ferri posset, accuratâ singularum notitiâ sanè opus esset, quâ, cùm destituar, nec facilè illa acquiri possit, nihil certi edicere de his possum ; quamvis, eos maximè, qui totum aut ferè totum* S. Simeonis *corpus sese possidere contendunt, à vero aberrare vix dubitem.*

F

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

DE S. REPARATA VIRG. MART.

CÆSAREÆ IN PALÆSTINA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Sanctæ memoria in Martyrologiis: Acta edenda minùs vitiosa Mombritianis: alia metrica, non danda: palæstra & tempus martyrii.

VERISIMILIUS SUB DECIO. *Hanc solo feri nomine vetustissima Martyrologia.*

B

Hanc sanctam, Cæsaretensem Palæstinæ, ut ex ejus Actis creditur, Virginem ac Martyrem, antiquo in variis per Italiam civitatibus cultu, quàm certis gestis, celebriorem, multa vetusta recentioraque Martyrologia ad hunc VIII *diem mensis Octobris memorant. Vetustius Hieronymianum Lucense, à Francisco Maria Florentinio editum, illam primo loco sic annuntiat:* Sanctæ Reparatæ, *locum aquè ac martyrii & virginitatis laureas silens. Nec minùs jejunè legitur in Morbacensi apud Martenium tom.* 3 *Thesauri Anecdotorum:* VIII Idus (*Octobris scilicet*) Reparatæ. *Martyrii palma additur in Martyrologio, Beda nomen præferente, & ex Ms. S. Germani Autissiodorensis apud laudatum Martenium excuso, quod sic habet:* Passio S. Reparatæ; *quæ iisdem verbis legere est in Martyrologio Gellonensi tom.* 13 *Spicilegii Acheriani editionis Parisinæ anni* 1677. *Virginitatem eidem adjungit Usuardinus codex Rosweydianus, apud Sollerium nostrum inter Usuardi Auctaria relatus, in quo dicitur:* Sanctæ Reparatæ virginis.

alia autem vetusta ac recentiora

2 *At Florus, vel quisquis Martyrologium Bedæ auxit, prout habent Mss. codices Atrebatensis ac Letiensis apud nos ante tomum* 2 *Martii inter ejusdem Venerabilis scriptoris Martyrologii Auctaria laudati, nec virginitatis, nec martyrii palmam, nec palæstram illius prætermisit, hancque etiam à synonymis civitatibus, additâ provinciâ, distinxit his verbis:* In Cæsarea Palæstinæ, passio S. Reparatæ virginis. *Plura de eadem habet Rabanus in fine, quod ante medium seculum nonum adornavit, Martyrologio, sic inquiens:* VIII Idus Octobris Natale Reparatæ, virginis & martyris, quæ passa est in Cæsarea, urbe Palæstinæ, sub Decio præside. Hæc cùm nollet idolis sacrificare, primò adhibita est illi olla plumbo fervente impleta, postea abscissæ sunt illi mamillæ, & lampades ardentes adhibitæ; deinde in caminum ignis ardentis missa est: quæ, cùm in nullo ibi fuisset læsa, ad extremum decollata est; & continuò de collo ejus exivit columba alba: cujus corpus rapuerunt Christiani, & conditum aromatibus sepelierunt.

C

& Romanum cum elogio hodie memorant.

3 *Paulò brevius, ac substituto pro Decio* præside *ejusdem nominis* imperatore, *Notkerus, eodem seculo post Rabanum martyrologus, habet similia. Contrà Decium* præsidem *nominat auctor nostri Ms. Florarii Sanctorum, sub finem seculi* XV *perfecti, qui aquè ac Rabanus & Notkerus, in Sancta elogio concinnando usus est Actis, mox examinandis. Mitto alia, tum Usuardina Auctaria, tum aliorum recentiorum Martyrologia recensere, solumque addo Romanum hodiernum, quod sic habet:* Cæsareæ in Palæstina, passio S. Reparatæ virginis & martyris, quæ, cùm nollet idolis sacrificare, sub Decio imperatore variis tormentorum generibus cruciata, demum gladio percutitur, cujus anima in columbæ specie de corpore egredi cælumque conscendere visa est. *Hæc de hujus Sanctæ in sacris Fastis, vetustis ac recentioribus, memoria dixisse sufficiat, de ejusdem cultu multò plura inferius dicemus.*

D

E

Acta martyrii, à Martineo vulgata, cum nostris Mss.

4 *Acta ejus Edmundus Martene tom.* 6 *Veterum Scriptorum ac monumentorum, col.* 741 *& sequentibus vulgavit, cùm hac prævia Observatione:* Acta S. Reparatæ, virginis & martyris, ex optimæ notæ codice Metensi, ab annis circiter octingentis exarato, hic exhibemus. Alia ejusdem Martyris Acta profert Boninus Mombritius longè prolixiora, in quibus etiam perplura leguntur, quæ in manuscripto Metensi desiderantur. At illa, & prolixitate sua, & additionibus frequentibus, ab eruditis viris, tamquam dubia & suspecta, meritò reprobantur. Hæc verò, quæ hic à nobis eduntur, eam sua brevitate spirant sinceritatem, quæ omnibus antiquitatis studiosis placere solet. *Hactenus ille. Nos eadem habemus in insigni codice Ms. membranco Q. Ms.* 6, *fortasse non inferioris ætatis, quem Bollandus noster permutationis librorum à Societatis nostræ collegio Fuldensi acquisivit. Differunt hæc nonnumquam aliquot vocibus à Metensibus Martenei; quæ exigua variatio solis amanuensibus adscribenda videtur. Cetera consonant.*

F

collata,

5 *Habemus insuper eorumdem Actorum à codice nostro Fuldensi apographum, collatum cum Ms. S. Maximini Trevirensis, alioque Ultrajectino S. Salvatoris, atque altero domini Nicolai Belfortii,* qui, *ut in margine annotatum est,* hoc descripserat ex Ms. Cælestinorum S. Petri de Caslin, & contulerat cum Ms. Cælestinorum Suessionensium; sed verbis, ut appareret, passim mutatis. *Porrò in Fuldensi nostro codice iisdem Actis præfixus hic titulus est:* Incipit Passio sanctæ Reparatæ puellæ, quæ passa est in civitate Cæsariensi, Palæstinæ provinciæ, VIII Octb: *quæ verba nisi auctoris Actorum sint, opertet ipsa Acta primigenia aliud habuisse exordium; nam in omnibus laudatis codicibus tale est:* Sub Decio præside immanis fuit persecutio Christianorum. IBIDEM quædam erat virgo, nomine Reparata.... Introiit * ergò Decius præses in civitatem Cæsariensem &c. *Certè vocula* Ibidem

* *al.* introiens

A dem *manifestè indicat, vel in præfixo Actis titulo, vel in ipso eorumdem initio, nominatam fuisse provinciam, vel locum, ubi persecutio tunc sævierit, sanctaque* Reparata *habitaverit: unde, quod dixi, consequitur, nempe vel istum similemve titulum ab ipso Actorum auctore iisdem fuisse præfixum, vel horum exordium fuisse diversum ab eo, quod in laudatis codicibus apographisque legitur.*

de quibus non possum tam favorabiliter.

6 *Quod ad Martenei de iisdem judicium pertinet, assentior quidem ei, hæc tam stili brevitate, quàm gestis, quæ continent, præstare Mombritianis; non tamen tantam iisdem fidem adhibere possum, quantam ille adhibuisse videtur. Etenim tam multa in iisdem concurrunt mirabilia, ut ad ea fine scrupulo admittenda certiori opus auctore sit. Virgunculæ illæ duodennis dicitur perfusa liquato plumbo illæsa perstitisse, admotas mamillis suis ardentes lampades similiter pertulisse, & in accensam fornacem immissa, instar trium Puerorum in fornace Babylonica, incolumis psalliſſe. Neque hæc satis, verùm etiam viscera illius macharâ in frusta concisa esse, quæ* continuò resolidata sunt; *ac tum denique capite plexa; subditurque:* Et continuò de collo ejus exivit columba alba, quæ primò eam confortabat, cùm esset in certamine. *Atque hæc quidem omnia velut uno eodemque die, & non interrupta per inclusionem in carcere tormentorum serie, contigisse narrantur.*

B

quàm illa, censore,

7 *Quod ad tormenta divinitus superata attinet, non ignoro, etiam in aliorum Martyrum, ac nominatim in SS. Tarachi, Probi & Andronici, Actis (quæ tamen pro sinceris meritò habentur) similia referri divinæ potentiæ miracula. Ita est; neque ego, de quibus agimus,* S. Reparatæ *Actis certam fidem adhibere cunctarer, si hæc, uti ista, maximam partem ex Actis proconsularibus excepta essent, reliqua parte addita à testibus, non solùm synchronis, verùm etiam ocularis, qui eorumdem martyrii consummationi se præsentes adfuisse profiterentur, nec suspectæ fidei ullo ex capite hic possent haberi. At nihil hujusmodi habemus pro Actis* S. Reparatæ, *quorum auctor anonymus nusquam insinuat, se rebus gestis interfuisse, aut eas ab aliquo, qui adfuerat, accepisse, nec ullum denique testem vel monumentum laudat; quamquam certè præsidis cum Sancta colloquia, seu quæstiones ac responsa, aliàs scire nequiverit.*

C

velut subjecta fidei recudam.

8 *Parùm etiam scriptoris seu sinceritatem, seu accurationem commendat exaggerata illa accensitorum duodennis Puellæ multitudo, dum ait:* Introiit ergò Decius præses in civitatem Cæsariensem: tunc venerunt omnes cives ad eum, & dixerunt ei: HÆC VIRGO DERIDET DEOS NOSTROS, INVICTISSIME; ET ADORAT, NESCIMUS QUEM, QUI DICITUR CHRISTUS. *Quam ob rem nequeo ego certam fidem adhibere incertæ ætatis auctori anonymo, tot mirabilia narranti, atque inter hæc, fuisse ejusdem sanctæ Martyris seu* viscera *seu* membra (*utraque enim voce utitur*) *postquam macharâ* frustata (*ut loquitur*) *id est, in frusta concisa fuerant, continò resolidata, cujus rei exemplum hactenus non legi. Nemo igitur, existimo, mirabitur, quòd eadem Acta, nimirum erudito Marteneo aliter visum fuerit, non nisi velut subjectæ fidei, in aliquot saltem martyrii adjunctis, ex ejusdem Martenei editione cum nostro Fuldensi codice collata recudam.*

9 *Ad Mombritiana veniamus. In his præter ea, quæ cum edendis habent communia, pro Decio præside* Decius cæsar, *seu imperator legitur, additurque alii cruciatus divina ope pariter superati, atque aliquot præterea divinæ ultionis prodigia, de quibus lectorem in Annotatis monebo; sunt in iisdem etiam plures Decium inter Sanctamque sermones. Eadem Acta copiosiùs scripta in quodam Romano codice monasterii S. Cæcilia trans Tiberim legi, annotavit Cardinalis Baronius in Martyrologium Romanum; & Florentinius in Annotatis ad sanum vetustius Lucense asserit, Mombritianis similia exstare in pervetusto Hagiologio suo Ms., præterquam quòd in hoc Decius* præses, *non* cæsar *aut imperator, compareat, ac* Cæsarea *quidem civitas pro Sanctæ palæstra assignetur, non tamen addatur* Palæstinæ. *Mombritianis denique similia habuit Equilinus episcopus Petrus de Natalibus, & in suo Sanctorum Catalogo lib. 9, cap. 39 in compendium contraxit.*

AUCTORE C. S.

sunt tamen hæc multò minùs vitiosa Mombritianis.

10 *Non parùm ab istis omnibus differunt Acta metro heroico composita, inscriptaque:* Antonii Sebastiani Miturnini (*id est,* Minturnini) episcopi Crotoniatiani, diva Reparata, *quæ accepimus ex Collectione Cardinalis S. Severinæ, & quorum exordium simul atque argumentum tale est:*

Acta alia ab Antonio Sebastiano, episcopo Crotoniensi,

E

Te, Reparata, canam, summo decus addita cælo,
Sancta modis miris varias advecta per undas
Ausoniæ ad portus, ad Minturnensia rura,
Imperio sævi duro impellente Cyrini,
Usque Palestinis à finibus acta volantûm
Cælicolûm ductu, nullis vexata procellis.

Ut auctorem noscas, partem elogii illius, quod habet Ughellus tom 9 Italiæ sacræ antiq. col. 587 in serie episcoporum Crotoniensium, hic subjungo. Antonius Sebastianus Minturnus (*patriâ scilicet*) antea episcopus Ugentinus, ad hanc (*Crotoniensem*) sedem translatus XIII Julii MDLXIII. Præsul sanè, sive versu, sive prosâ, eruditissimus, adeò ut inter sui ævi doctos viros meritò sit connumeratus. Plura reliquit sui ingenii monumenta, quæ partim teruntur à doctis, partim Romæ latebant apud bon. mem. Cardinalem Montaltum, Sixti V nepotem.... Excessit circa annum MDLXXIV *&c.*

F

carmine Heroico scripta,

11 *Eruditionem ejus artemque poëticam abundè probat Poema istud, quod triginta & tres supra quadringentos versus continet; sed ejusdem ætas tot seculis sancta Martyre posterior nullam probabilem fidem facere potest, dum ille sine teste, sine monumento, aliena ab antiquioribus enarrat. Hic* Reparatam *in Palæstina quidem passam canit, non tamen à Decio, sed à* Cyrino *præside; neque mox ex Christiani nominis odio, sed postquam illa libidini præsidis consentire recusans, magam, ad labefactandam ejusdem constantiam arcessitam, divinitus reddiderat cæcam; tum denique à furente Cyrino, quòd Christiana esset, edictoque cæsaris, cujus nomen filet, non parêret, comprehendi jussam, tormentisque, quorum Acta superiùs memorata etiam meminerunt, ad sacrificandum idolis frustra tentatam, ac denique capite plexam fuisse.*

Quæ etiam corporis translationem continent; non tamen edenda sunt.

12 *At nihil de ista libidine, quæ elusum à Virgine præsidem, ut in eam Christianæ professionis prætextu sæviret, incitaverit, nihil de indocta excæcataque venefica in iisdem suprà dictis:*

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

ſtis Actis legere eſt; ut neſciam, unde iſta acceperit Crotonienſis epiſcopus. A noſtris quoque, æquè ac à Mombritianis abeſt gemina corporis tranſlatio, quam idem epiſcopus martyrio ſubnexuit, & quarum primam, cujus etiam in ipſo Poëmatis initio verbis jam datis meminit, admodùm prolixè poëticè deſcribit. Sed de his infrà ſuo loco pluribus agendum erit. Ceterùm cùm hæc Acta metrica, enumeratis omnibus præfaticis, longè recentiora ſint; neſciamque, an, & ex quibus monumentis eorundem auctor hauſerit ea, quæ vetuſtioribus addidit, iſque præterea verboſior ſit, &, quam vocant poëticam licentiam, liberaliter uſus, non mirabitur lector, quòd ab hac illius elucubratione, quam Ms. habeo, edenda abſtineam.

Paſſa eſt Cæſareæ in Paleſtina

13 *Vidimus num.* 1, *aliqua ex vetuſtioribus Martyrologiis* S. Reparatam *ſine loco paleſtræ annuntiare, alia* Cæſareæ in Palæſtina, *quæ antiqua epiſcopalis ac deinde etiam archiepiſcopalis civitas fuit, ac poſt Hieroſolymam primaria, in regione Samariæ & ora maris Syriaci condita. Acta apud Martenium, noſtraque in codice Fuldenſi* Civitatem Cæſarienſem *tantùm nominant, omiſſâ provinciâ* Palæſtinæ, *quam tamen, uti ſuprà jam obſervavi, in eodem noſtro codice Fuldenſi exprimit titulus iiſdem Actis præfixus, ut hæc* Cæſarea *ab aliis ſynonymis civitatibus diſtinguatur. In Hagiologio, apud Florentinium in Annotatis ad Martyrologium Lucenſe, velut perveteſto laudato,* civitas Cæſarienſis *ſimiliter aſſignatur pro Virginis martyrii loco, ſed pariter ſine provincia* Palæſtinæ, *quam contrà addunt Acta Mombritiana; neque ulla afferri poſſe videtur ſolida ratio, cur* Cæſaream *reipſa fuiſſe* S. Reparatæ *hodiernæ paleſtram, negemus, aut hanc à celebri illa Paleſtinæ civitate diverſam ſuſpicemur.*

B

veriſimiliùs ſub Decio imperante

14 *In perſecutoris nomen* Decium *omnes, præter Antoninum Sebaſtianum, Crotonienſem epiſcopum, conſentiunt; ſed eorum aliqui, ut vidimus,* Decium *iſtum* præſidem, *alii* cæſarem *nominant.* Præſidem *ipſum conſtanter dicunt Acta Martenæana, noſtraque Fuldenſia, & quibuſcum hæc collata diximus. Conſonant etiam jam laudatum perveteſtum Hagiologium Ms. Florentinii, Rabanus in Martyrologio ſuo, & inter anſtaria Uſuardina apud Solterium noſtrum codices Antverpienſis-Maximus, Ultrajectinus, Leydenſis, Albergenſis & Danicus. Decium autem* cæſarem *aſſignant Acta à Mombritio edita, Notkerus in Martyrologio, S. Antoninus parte* 1 *Hiſtoriali, tit.* 7, *cap.* 7, § 7, *& Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum, hunc que, ut alii præſidem, Cæſaræ præſentem fuiſſe, dum* S. Reparata *paſſa fuit, enarrant.*

C

generalem perſecutionem movit.

15 *Utraque opinio ſuam, altera tamen alterâ, majorem, patitur difficultatem. Decius provincia Paleſtina præfet, æquè ac ejus temporis Cyrinus, alioquin prorſus ignotus eſt; Decium verò cæſarem, ſeu imperatorem, conſtat quidem medio ſeculo tertio acerrimè perſecutum Eccleſiam eſſe, ſed non, an, ex que imperium adeptus eſt, unquam Cæſaræ in Paleſtina fuerit. Tam conſtans tamen in Decio, ſub que Sancta paſſa ſit, nominando omnium conſenſus gravem mihi ſuſpicionem movet, ſub Decio imperatore eam coronatam eſſe, præſidemque, qui eamdem coràm Cæſaræ juſſit interfici, vel eodem nomine (ut minùs vitioſa Acta habent) appellatum fuiſſe, vel ita in iiſdem Actis nominatum ex confuſione imperatoris, perſecutionem lege lata mandantis, cum præſide eamdem exſequente, ſimili ſcilicet ex errore, ex que etiam in aliquot aliorum Martyrum Actis minùs accuratis legimus geſta præſidum imperatoribus, tamquam præſentibus adſcribi.*

D

ac proinde anno 249. vel nno è duobus ſequentibus.

16 *Fortaſſe hujus opinionis fuit Cardinalis Baronius, qui cùm Acta Mombritianis ſimilia legiſſet, ſolum Decium imperatorem, in cujus perſecutione ipſa paſſa fuerit, tacito præſide, nominavit in Martyrologio Romano verbis num.* 3 *jam relatis. In Annalibus quoque Eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 253 *ejuſdem* S. Reparatæ *martyrium ſub Decio imperatore repoſuit, præſideinque ſimiliter finxit. Cui ego, quantùm ad imperatorem pertinet, adhærendum exiſtimo, non tamen quantùm ad annum vulgaris æræ Chriſtianæ; cùm Decius imperium, quod anno* 249 *per Philipporum cædem obtinuit, per ſuam quoque necem anno* 251 *amiſerit, uti apud eruditos chronologos nunc certum eſt. Sub Decio igitur imperatore ac proinde uno è tribus annis, quibus hic imperavit,* S. Reparatæ *virginis martyrium veriſimiliùs ſegendum putavi.*

§ II. Sanctæ Martyris corpus, apud Cæſaream primò ſepultum, veriſimiliter fuit aliquando in Italiam tranſlatum; ſed hujus tranſlationis tempus ignotum eſt & adjuncta fabuloſa: incertum etiam, quo tempore id Theanum fuerit allatum.

Corpus ejus à Paleſtina in Campaniam Italiæ tranſlatum

ACta ex Martenei Metenſi, noſtroque Fuldenſi codicibus, & cum quibus hæc collata fuêre, edenda, poſt narratam capitis Martyris amputationem mox terminantur his verbis: Accedentes verò Chriſtiani pauci, viri timorati, rapuerunt corpus ejus, & conditum aromatibus ſepelierunt eum,* & requievit in pace octavo Idus Octobris, regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen. *Hæc de* S. Reparatæ *corporis apud Cæſaream Paleſtinæ ſepultura, nec plura de eodem, ſive in hiſce, ſive in Mombritianis, legere eſt. Itali tamen affirmant, fuiſſe illud olim in oras ſuæ Campaniæ inde tranſlatum; ſaventque illis, quæ de ejuſdem Sanctæ apud illos cultu, creditaque illius corporis ibidem poſſeſſione dicturi ſumus. Certè Orlendius Orbis ſacri ac profani part.* 2, *vol.* 3, *pag.* 1606, *num.* 10 *corpus ejus inter Sanctorum reliquias, Theani, cognomento* Sidicini, *quod hodierni regni Neapolitani, in provincia Terræ Laboris, parva epiſcopalis civitas eſt, in Cathedrali S. Joannis Evangeliſtæ eccleſia ſervatas, recenſet, conſonatque Ughellus tom.* 6 *Italiæ ſacræ, per Coletum auctæ, col.* 549.

* al. illud

F

Theani ac Lucæ dicitur quieſcere.

18 *Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ illud & Theano & Lucæ attribui, indicat: nam in Indice Alphabetico Sanctorum, quem eidem Catalogo præmiſit, ſic habet:* Reparata, virgo & martyr Cæſareenſis ... Corpus Lucæ in eccleſia S. Joannis; *deinde verò ibidem in altero Indice, exhibente corpora Sanctorum*

Digitized by Google

A *rum diverſis locis aſſignata, rurſum ait:* Reparatæ virginis & martyris Lucæ in eccleſia S. Joannis; Theani in propria eccleſia. *Conciliari hæc facilè poſſunt, ſi (ut ſæpe aliàs contingit) ſacri corporis pars* corpus *appelletur; verùmtamen, quid de Lucenſibus hujus Sanctæ reliquiis cenſendum ſit, infrà videbimus ex Florentinio, viro nobili Lucenſi, in Annotatis ad Martyrologium Lucenſe, jam aliàs laudatum. Theanenſes, pro quibus major ſtat probabilitas, tradunt quidem, ſacrum hunc theſaurum poſt exciſas medio ſeculo nono per Saracenos Formias ad ſe perveniſſe; ſed quo tempore, quo auctore, quave ratione ille è Paleſtina in Campaniam tranſlatus fuerit, neminem legi, qui doceat, præter Antoninum Sebaſtianum Cretonienſem epiſcopum in ſua* Diva Reparata, *ſeu Actis metricis.*

Tranſlationem hanc mox à Sanctæ martyrio diuturnus fadium eſſe,

19 *Si huic fides habenda ſit, contigerit prima iſta tranſlatio mox à Sanctæ martyrio, Deo impium præſidis, quem* Cyrinum *appellat, conſilium ad ſuæ Martyris gloriam vertente. Poſtquam enim poëta dixerat, truncatum capite corpus Virginis continuò ibidem multis miraculis fulſiſſe, ita perrexit de eodem præſide canere.*

B Quò magis irarum furiis agitatus & œſtro,
Remigiis exutam & navalibus armamentis
* i. e. navim Deduci pinum * deterrimus hoſtis in altum,
Amotamque ope nautarum, demptoque magiſtro
* an reboabat? (Haud procul æquoreis rebombat * fluctibus ora)
Virgineumque caput, nudoque in littore corpus,
Quod jacet, hic poſitum juſſit ventoque marique
Jactari, infringi ſcopulis, mergique profundo:
Quin etiam magni ſancto qui nomine Chriſti
Dicuntur, longa vexatos morte necari.
At ſecùs evenit, quàm mente putârat iniquâ;
* adde hic Impia * nondum ſatiatus pectora præſes:
Nam Deus omnipotens cælo demiſit ab alto,
Qui celeres cymbam ducantque regantque, miniſtros
Ætbereos, Latio ſalvamque in littore ſiſtant.

cenſit epiſcopus Cretonienſis; verùm hæc deſumpta videntur C

20 *Tum totum per mare Mediterraneum iter poëticè multis deſcribit, tandemque cymbam ad Latii novi Campaniæque confinia circa oſtia Liris perducit, ita proſequens:*

Et tandem venit Laurentis ad arva Maricæ.
Eſt Promontorium, Piras dixêre priores,
Nunc verò Argentum, mutato nomine, dicunt:
Hoc illam ætherei proceres in littore ſiſtunt
Lætitiæ ſigno ingenti & clamore ſecundo;
Intonuit cælum, & miranda luce refulſit.

Nunc, quanti hæc valeant, videamus. Ad diem XVI *Decembris in Martyrologio Romano Baronii legitur:* Formiis in Campania, ſanctæ Albinæ virginis martyris ſub Decio imperatore; *ad quæ laudatus Cardinalis annotavit, hujus Acta, ex antiquis eccleſiæ Caietanæ monumentis accepta, orſiri his verbis:* Tempore adveniente. *Hinc ego colligo, hæc eadem eſſe S. Albinæ Acta, quæ in Muſeo noſtro ad eumdem Decembris diem repoſita habemus cum hoc pariter exordio* Tempore illo adveniente.

& S. Reparatæ Actis perperam adjecta ex Actis S. Albinæ

21 *Porrò in biſce dicitur hujus S. Albinæ virginis ac martyris corpus, Cæſaræ in Paleſtina, jubente Decio cæſare ſeu imperatore, capite plexæ, eodem prorſus modo, quo ſupra corpus* S. Reparatæ, *ad Latii novi Campaniæve littora*

adveſtum eſſe. En tibi verba. Tunc adſtitit ſpiculator, & amputavit caput ejus (*Albinæ*) continuò, & habuit (*Decius*) conſilium cum militibus; & omnibus circumſtantibus dixit: Audite conſilium meum, comprehendite iſtam Magam (*S. Albinam indicat*) & alios multos magos (*id eſt, Chriſtianos*) qui in iſto regno habitant, comprehendite omnes; & perducite ad me unam vetuſtam naviculam, fragilem, ſine omni armamento. Et fecerunt miniſtri, ſicut præceperat Decius cæſar; & ſtatim miſerunt in eam (*naviculam ſcilicet*) S. Albinam cum aliis Sanctis: angelus autem Domini deſcendit de cælo, & intravit cum illis in naviculam, & perduxit eam in locum, qui dicitur Scauri, per virtutem Domini noſtri Jeſu Chriſti, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. AUCTORE C. S.

22 *Qui hæc cum ſuprà recitatis Cretonienſis epiſcopi verſibus contulerit, non dubitabit, quin, ſolo ſanctæ virginis martyris nomine mutato, eadem utrobique tranſlatio referatur: nam ex iis, quæ de ſecunda tranſlatione S. Albinæ in iiſdem Actis deinde ſequuntur, etiam conſtat, non alium prima tranſlationis terminum, quàm Campaniæ prope Minturnas littus indicari; locuſque* Scauri *fortaſſe is ipſe eſt, qui in Campaniæ Mappa geographica Blaeviana* Turris Scaura *dicitur. Ex his igitur S. Albinæ Actis Antonius Sebaſtianus, Cretonienſis epiſcopus, vel ſi quis alius hoc in argumento eidem præivit, tranſlationem corporis* S. Reparatæ *videtur mutuatus eſſe, ſive quod ipſemet, ſive alius, qui ei præiverit,* Albinæ *nomine* Reparatam *iis in Actis venire crediderit. Is error tanto facilius potuit committi, quanto major eſt inter utriuſque Virginis martyris geſta conformitas; recteque Tillemontius tom. 3 Monument. Eccleſ. in Perſecutione Decii, art. 15 obſervavit, ferè omnia, quæ in Actis* S. Reparatæ *apud Mombritium leguntur, à Philippo Ferrario in Catalogo Sanctorum Italiæ ad diem* XVI *Decembris de S. Albina referri. Oportet, præcipua, quæ conſentiunt, hic breviter recenſere.* qua ipſiſſima S. Reparatæ Actis

23 *Acta* S. Reparatæ, *tam edenda, quàm Mombritiana, hanc Cæſaræ* (in Palæſtina *addunt poſteriora*) *paſſam tradunt; de Albina planè conſentiunt hujus Acta, quæ habemus. Ambæ Sanctæ, in ſuis quæque Actis, dicuntur duodecim circiter annorum fuiſſe, dum martyrium ſubierunt, ambæ ſub Decio, Cæſaræ præſenti, paſſæ, hunc que Acta S. Albinæ cum Mombritianis cæſarem faciunt. Ambæ eadem tormenta, videlicet plumbum igne liquatum, lampades mamillis adurendis admotas, incenſum fornacem, ſectionem membrorum divinitus ſuperâſſe, decalvato capite publicè circumductæ, ac tandem, abſciſſis cervicibus, martyrium conſummâſſe aſſeruntur. Hæc ferè ſunt, quæ Acta S. Albinæ cum Actis* S. Reparatæ *edendis habent communia.* ſimillima ſunt,

24 *Nunc accipe etiam quædam alia, quæ de utraque ſancta Virgine martyre in utriuſque Actis, S. Albinæ ſcilicet, ac* Reparatæ, *Mombritianis, non in Murtenenſis noſtriſque, præterea narrantur. Sunt ea primò tormenta quædam, præter jam dicta, ſine læſione tolerata, videlicet aceti um ferventi infuſum ori, ardentes lampades lateribus admota, ſed divinitus extincta; corperum ſuper craticula, ſubjectis ignitis carbonibus, extenſio, membra fragmentis teſtaceis perfricata, & aceto & aqua bullienti perfuſa, aceti um item, ſinapi mixtum, in nares inſtillatum, &c. Secundò ſunt miracula quædam, nempe terri-* & ex iiſdem maximè Mombritianis,

AUCTORE C. S.

ribilis terræ motus, quo maxima pars populi perierit; carnificum alii cæcitate percussi, alii, arescentibus subitò brachiis, à torquendo prohibiti. Tanta rerum omnium conformitas haud difficulter suadere potuit Crotonienſi episcopo, aut cuipiam alteri, quem ipse fortasse secutus fuerit, Reparatam *in istis Actis* Albinæ *nomine venire, ac proinde memoratam in iisdem translationem spectare ad* Reparatam, *cujus corpus Cæsareâ Palæstinæ in Campaniam advectum credi noverat, sed ignoto tempore ac modo; itáque historiam istam translationis ad* S. Reparatam *retulerit, cujus gesta translationis auctor assuxerat Albinæ.*

conficta, uti ex eorum collatione

25 *At fortè quærat quispiam, cur S. Albinæ Acta potiùs ex Actis* S. Reparatæ *conficta, quàm hæc ex illis credenda sint. Non una in promptu ratio est. Nam primò* Reparatam *hodiernam memorant vetusta Martyrologia, præcedenti § relata, in quibus frustra quæres Albinam istam, quam primus, quem quidem sciam, Cardinalis Baronius in Romanum ad diem* XVI *Decembris intulit, nec Cæsareæ in Palæstina, sed* Formiis in Campania, *velut hìc passim, annuntiavit. Secundò Acta* S. Reparatæ *edenda antiqua esse, probant codices Metenſis ac Fuldenſis, ex quibus deprompta sunt. Tertiò Acta* S. Reparatæ, *non Albinæ, sæculo* IX *noverunt Rabanus & Notkerus, ut ex amborum Martyrologiis constat. Imò, si Actorum primæque translationis Albinæ scriptor idem etiam sit duarum posteriorum, quæ primæ ibidem adnuntur, non sunt illa sæculo* XII *antiquiora, ac fortè etiam multò recentiora, cùm in illis mentio fiat de ecclesia Cajetana à Paschale II summo Pontifice dedicata, Cajeta tum sedente episcopo Alberto, de quo Ughellus tom.* I *Italiæ sacræ audta, col.* 537 *& sequenti.*

B

effunditur.

26 *Quartò, quod ad* S. Reparatæ *Acta edenda attinet, si quis hæc ex Actis S. Albinæ comp*osuisset, *non fuisset prætermissurus cetera illa tormenta divinitus superata, ac miracula, quæ in Mombritianis quidem, non tamen in nostris, reperire est. Quintò denique nec in hisce, nec in Mombritianis ulla exstat mentio de* S. Reparatæ *corporis translatione è Palæstina in Campaniam, imo oppositum indicatur, dum dicitur ejusdem corpus prope Cæsaream à paucis Christianis fuisse sepultum: atqui tamen eandem translationem referre intenderat scriptoris, qui S. Albinæ gesta assuxisset* Reparatæ. *Minimè igitur dubitandum apparet, quin gestorum S. Albinæ consarcinator, ea è* S. Reparatæ *Actis mutuatus sit, ac translationem corporis, nescio, an è sua, an ex alienâ penu, adjecerit.*

C

Eamdem S. Reparatæ translationem

27 *Porrò, ut aliter visum fuerit Crotonienſi episcopo, ab eruditione, ut vidimus, commendato, non possum ego translationem illam de corpore* S. Reparatæ *expositam, unde unde illam acceperit, velut verisimilem admittere, tum quòd tam mirabilis sit, ut ad fidem faciendam antiquo probaque nota auctore egeat, tum quòd, ut mox dictum est, ceteris certè antiquioribus ejusdem Sanctæ Actis adversetur. Libet etiam hìc quærere, quid tandem factum fuerit Christianis illis Cæsareensibus, quos Cyrinus præses una cum* S. Reparatæ *corpore fragili cymba impositos sine remigio marinis fluctibus jactandos commisit. Hinc per viam perierunt, an cum eodem sacro corpore ad Campaniam salvi & incolumes appulerunt? Certè nulla de iisdem deinde fit mentio. Ab omni quoque verisimilitudine abhorrent, quæ idem episcopus de solemni ejusdem corporis è navi in Minturnensem civitatem translatione, conditoque templo ibidem canit. Præfatus enim, Minturnensem episcopum de* S. Reparatæ *meritis advectoque corpore ab angelo nocte monitum, sic prosequitur:*

D

idem episcopus adjunctis poetice exornatis

28 Tum verò invalidos è strato corripit artus,
Multa putans secum, & monitis parère parabat,
Ut primùm roseos thalamos aurora reliquit.
Interea volucris commota it fama per urbem,
Venisse externis Scaurana ad littora ab oris
Carbaseis nudam velis sine remige pinum,
Concurrit subitò stupefacta frequentia vulgi:
Advocat ille omnes, properans, plebemque patresque
Et vigiles templi socios, remque ordine pandit;
Aspersamque rosis niveis, auroque rigentem
Coccineam induitur clamydem, capitique tyaram
Ornatam variis gemmis lætamque smaragdis
Imponit: longo præmittitur ordine pompa
Multa sacerdotum candenti in veste nitentûm;
Atque accensa diem duplicant funalia multo
Lumine, multiplicem curva edit tibia cantum.
Dux ipse insequitur, magno comitante senatu,
Et latè cœtu innumero juvenumque senumque,
Ingentesque Deo grates laudesque canebant.
Jamque propinquabant, ubi Diva jacebat in asta*,
Cùm subitò exoriens effulsit plurimus ignis,
Syderis instar habens, quod claras æthere toto
Effundatque comas fradiens, * flammasque comarum;
Et supra exuvias tum Virginis adstitit horrens;
Luce repercussa cymbamque locumque notavit.
Mirandum haud dubiè, mirandum hoc omnibus astrum
Visum est, ac Regem Superûm venerantur in illo:
Adscriptam in Divas Reparatam, & sede locatam
Ætherea agnoscunt, nec non reverenter adorant.

E

**l. in alga*

**l. radians, vel radiis*

F

29 Sis bona, sis felix (ajunt) sanctissima Virgo:
Tu Dea pro quondam nobis Laurente Marica:
Ad te confugimus: te in nostra optata vocamus;
Tu verò ante Deum defer pia vota precesque,
Teque duce, auxilium tandem imploremus ab ipso.
Annuere actutum visa est (mirabile dictu!)
Illa quidem, & nutu tellus pontusque moveri.
Contremuêre omnes; at tu, venerande sacerdos,
Intrepidus geminasque preces, perstasque precando,
Appellique jubes cæcos atque ægra trahentes
Corpora; confestimque aliis vigor integer omnis
Incedendi, aliis tum dulcia lumina dantur.
Conclamant omnes, Divamque ad sidera tollunt
Laudibus, & meritas conantur solvere grates,

nullo modo admittendis

Ar-

A Argenteôque ferunt loculo, conduntque ſepulchro
Marmoreo exuvias; ſolido de marmore templum
Conſtituit, donis cumulat, rituque ſacerdos
Romano venerans ſacravit numine Divæ.

AUCTORE C. S.

Hæc laudatus epiſcopus Cretonienſis, qui haud dubiè dum ſcriberet, non advertit, quàm aliena eſſent à calamitoſis illis Eccleſiæ temporibus, quibus Chriſtiani inter perſecutores ſuos de latebulis potiùs, in quibus ſacra peragerent, quàm de feſtivis pompis publicè ducendis, marmoreiſve templis erigendis erant ſolliciti.

corpus tamen ejus in Italiam aliquando illatum fuiſſe, veriſimile ex cultu ſit.

30 *Denique, ne hiſce diutius fruſtra immorer, ego tempus modumque advecti è Paleſtina* S. Reparatæ *corporis neſcire malo, quàm eo ex Poëmate temerè affirmare. Nec propterea tamen tranſlationem ipſam aliquando factam inficior, quam veriſimilem faciunt ea, quæ de eximio ejuſdem in aliquot Italiæ civitatibus cultu, communique de corpore ejus Theani ſervato opinione jam inſinuavi, pluribuſque exponam. Sanè, niſi id ita ſit, perquam difficile captu eſt, qua ratione Theanenſes in animum induxerint, ſacrum illud corpus, quod poſt exciſas Formias ad ſe perveniſſe, exiſtimant, eſſe* S. Reparatæ *Cæſareenſis Paleſtinæ virginis martyris, extra Italiam vix notæ; ac Florentini, Lucenſes, Nicienſeſque, eamdem tam inſigni cultu antiquitus proſecuti fuerint, ut templa quoque ejus nomini dicârint, feſtumque diem egerint* VIII *Octobris, quo Cæſareenſis* Reparata *veteſtis Martyrologiis inſcripta legitur.*

B

Sæculo XIV certò credebatur illa I quæſcere Theani,

31 *Medio ſeculo* XIV *indubitanter creditum fuiſſe,* S. Reparatæ *corpus Theani cognomento* Sidicini, *de quo ſuprà memini, in monaſterio puellari quieſcere, ſynchronus teſtis eſt Matthæus Villanus Florentinus in Hiſtoria ſui temporis, apud Muratorium edita tom.* 14 *Scriptorum rerum Italicarum, lib.* 3, *capp.* 15 *&* 16, *ubi docet, Florentinorum legatos, anno* 1352 *Neapolim ad coronationem Ludovici & Joannæ miſſos, nomine civitatis ſuæ ab iiſdem regibus eam poſtulâſſe gratiam, ut liceret ſibi portionem aliquam ejuſdem ſacri corporis, quod Theani, in eorumdem regni civitate, ſervabatur, Florentiam transferre, in cathedrali eccleſia, eidem Sanctæ dicata honorificè deponendam: atque annuentibus prædictis regibus, faventeque, cujus juris tunc Theanum erat, comite Franciſco de Monte Scheggioſo, monaſterii abbatiſſa mandatum fuiſſe, ut dexterum corporis brachium Florentinis legatis traderet; abbatiſſam verò, aliquot induciarum diei fraudulenter pactam, curâſſe, ejuſdem brachii ſimulacrum è ligno gypſoque fieri; illudque legatis traditum ac Florentiæ ſolemniter exceptum eſſe, aſſervatumque, donec toto quadriennio poſt, cùm in pretioſam thecam inferendum eſſet, ſacrilega abbatiſſæ fraus detecta fuit.*

C

circa quod à quodam Beneventano principe.

32 *At quo tempore, Theanenſes ſacrum illud corpus acceperint, non magis conſtat, quàm quo ex Paleſtina in Campaniam primò fuerit allatum. Ad manum mihi eſt ejus rei relatio, quam Papebrochius noſter* ex collectione Officiorum veterum Mss. apud Carolum Strozzi num. 691, f. 325 *manu ſua deſcripſit, & in novem breves Lectiones ad uſum ſcilicet divini Officii, partitam fuiſſe, annotavit. Hæc ſic habet:* Poſt verò annorum curricula (*ita orditur*) cùm jam univerſus orbis Chriſtianæ fidei deſerviret, ad tumulum Virginis memoratæ cœperunt multa miracula fieri. Ibi enim dæmones fugabantur, mutorum linguæ ſolvebantur, mancis manus, claudis pedes reſtituebantur; denique quocùmque languore oppreſſi illuc accedebant, ſanctæ virginis Reparatæ meritis curabantur. Cœpit ergò locus ille celeberrimus haberi, & illic ad honorem Virginis ejuſdem eccleſia conſtituta magnâ cœpit veneratione frequentari.

cujus filia per ejuſdem Sanctæ patrocinium dæmone liberata fuerit,

33 Interea tantarum virtutum fama longè latéque divulgata Beneventani principis pervenit ad aures. Huic erat unica filia, nomine Paga, quæ multo jam tempore fuerat à dæmonio vexata. Confeſtim princeps permotus amore filiæ, quam quidem tenerè diligebat, feſtinat cum filia ſanctæ Virginis experiri beneficia. Poſtquam eò ventum eſt, Paga nolens in eccleſiam trahitur, & humi proſtrata graviùs ſolito cœpit à dæmone fatigari. Tunc princeps lacrymas fundens ad Reparatæ tumulum accedit, & lacrymoſa voce dicere cœpit: Sanctiſſima Chriſti virgo Reparata tuarum virtutum invitatus odore ad te pro filia rogaturus accedo; ante tuum venerabile corpus lacrymoſas preces effundo; attende proſtratum; lacrymantem reſpice; mœrentem conſolare; libera, obſecro, filiam ab hac, quâ tenetur, peſte, & per te recuperare merear, quam jam videor amiſiſſe; & omnes, qui adſtant, glorificent nomen Domini Jeſu Chriſti, pro cujus amore ſubire martyrium non timuiſti. Talibus ergò precibus dum importunè pater inſiſteret, exauditur, & ſanctæ Virginis meritis filia à dæmone liberatur.

E

in dedicata eidem eccleſiæ depoſitum,

34 Tunc princeps lætus & exultans cum omnibus, qui aderant, Deo gratias egit, & communi conſilio glorioſæ Martyris Chriſti corpus Beneventum transferre diſpoſuit. Illo igitur de ſepulcro educto, & in linteo mundiſſimo involuto, princeps cum lætitia regreditur, & flumen tranſiens venit iter, quo Theanum itur. At ubi ventum eſt ad locum, qui Aquenſis dicitur, Martyris Chriſti corpus tanta mole defigitur, quòd nulla unquam poterat ratione moveri. Intellexit princeps ſagaciſſimus voluntatem Virginis Chriſti, &, depoſito corpore, juſſit in eodem loco conſtrui & dedicari baſilicam, &, pluribus collatis bonis, ad ſerviendum tradidit filiam, veſtem ſacræ religionis indutam, quæ multo pòſt tempore honeſtè ſatis & religiosè vivens, & in eadem eccleſia Jeſu Chriſto Domino fideliter deſerviens, tandem ſuam animam in pace Domino commendavit.

F

ac deinde ab epiſcopo in civitatem illatum fuiſſe

35 Poſt ejus obitum jam annis revolutis pluribus, cultor Chriſti verus, qui tunc Theanenſi præerat eccleſiæ, audiens, ſanctum Virginis corpus illic requieſcere, æſtuat amore nimio ad majorem illud eccleſiam, ubi ſedes eſt epiſcopi, deportare. Itaque inſtans voto ſuo, aſſumptis ſecum quibuſdam de Fratribus & de Religioſis, ire feſtinat illuc, & veniens ad locum adoravit pronus. Deinde cum iis, qui ſecum aderant, in terram proſtratus diutiſſimè adoravit; exurgens verò ab oratione pretioſum corporis theſaurum cum timore elevat, elevatum cum reverentia & gravitate deportat. Cæterùm antequam veniſſet epiſcopus ad locum, qui vocatur Opius, ſancto corpori pauſare placuit; neque enim decebat, ut tam pretioſum munus ſine magno honore à civibus ſuſciperetur. Tunc civitatis clerus & populus venerunt, honorificè obviàm procedentes ſacrum corpus ingenti lætitia ſuſceperunt, & ſuſceptum cum hymnis & laudibus intra urbis mœnia deferentes, in ma-

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

majori eccleſia locello digniſſimo locaverunt. Quantas autem virtutes virgo & martyr Chriſti Reparata tunc operata fuerit, quot ſalutis beneficia in adventu ſuo Teanenſi populo erogaverit, difficile eſt enarrare. In loco verò illo, ubi, ut dictum eſt, pauſare voluit, cives ſub ejuſdem ſanctiſſimæ Virginis nomine diligenti cura puellarum monaſterium facere ſtuduerunt, collaudantes & benedicentes Dominum Jeſum Chriſtum, qui vivit & regnat Deus cum Patre & Spiritu Sancto in unitate perfecta Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Narratur in Lectionibus Officii eccleſiaſtici incerta fidei,

36 *Hactenus vetuſtæ Lectiones Officii Tranſlationis* S. Reparatæ, *veriſimiliter in eccleſia Theanenſi olim recitari ſolitæ, quæ, ſicut pro ſacro ejus corpore eidem eccleſiæ aſſerendo faciunt, ita pro tempore, quo hæc illud acceperit, figendo nil juvant, cùm nec Beneventanum principem, qui illud eò primus portaverit, auctor nominet, nec epiſcopum, qui in civitatem deinde tranſtulerit; ac de Paga quoque, quam ejuſdem principis filiam facit, nullam uſpiam mentionem repererim. Admodùm quoque ſuſpectum mihi eſt ipſum Lectionum exordium, nimirum:* Poſt verò annorum

B curricula, cùm jam univerſus orbis Chriſtianæ fidei deſerviret, ad tumulum Virginis memoratæ cœperunt multa miracula fieri *&c. Vel enim loquitur earum auctor de Sancta tumulo apud Cæſaream in Paleſtina, vel de ejuſdem tumulo in Campania. Si primum, manifeſtus ille fabulator eſt, qui Beneventanum in Italia principem cum filia ſua Cæſaream Paleſtinæ, velut ad locum parùm diſſitum, perducit reducitque; ſi ſecundum, ſubleſtam mihi auctoritatem ſuam facit, inſiſtens opinioni, quæ* S. Reparatæ *corpus mox à martyrio è Paleſtina in Campaniam cymbâ divinitus allatum narrat, ſen potiùs fabulatur. Jam quod ad ejuſdem auctoris ætatem ſpectat, omninò videtur ſeculo* XIV *junior eſſe; cùm ex Villano ſuprà laudato conſtet, eo ſeculo medio corpus* S. Reparatæ *Theanis in puellari monaſterio quieviſſe; quod iſte in eccleſiam cathedralem tranſlatum ſcribit ſine ullo ſcriptoris ſynchroni aut ſupparis indicio.*

Crotonienſis epiſcopi de ejuſdem tranſlationis cauſa

37 *Alteram tranſlationis Theanum factæ cauſam aſſignat ſæpe laudatus epiſcopus Crotonienſis in ſua* Diva Reparata, *ſeu in Actis ejus metricis, in quibus, poſtquam templum eidem Minturnis (ſed incongruo, ut obſervavi, tempore) exſtructum, annuamque feſtivitatem obſervari ſolitam fuiſſe, dixerat, ſubjecit ſequentia:*

C

Quem caſti morem poſthæc tenuêre nepotes,
Donec Minturnæ hoſtili ſervantur ab ira,
Donec florenti incolumes regione fruuntur.
Has penitus poſtquam everſit furialibus armis
Gens Agarena, Dei contemptrix impia, totas,
Dirota Syrarum, heu! ſævo poſt mœnia bello
Urbs Sidicina Deæ, Pandulpho principe captas
Reliquias ſervat magna pietate, coliteque.

Theanum itaque, quod Sidicinum *cognominari diximus, tranſlatum fuiſſe Sanctæ corpus, ait, poſt Minturnarum per Saracenos excidium, Theanenſium principatum obtinente Pandulpho. Verùm implexa hæc ſunt, & cum rebus Formianis videntur confuſa.*

animio ſuſpendere:

38 *Minturnina civitas jam inde à ſeculo ſexto, quo Agareni, ſeu Saraceni, nondum viſi fuerant in Campania, ab alio exciſa hoſte conciderat, ejuſdemque epiſcopatus à S. Gregorio Magno Papa adjectus fuerat Formiano. Parem ſortem circa medium ſeculum nonum à Saracenis tulit civitas Formiana, & hujus quoque epiſcopatus Cajetam tranſlatus eſt; de quibus omnibus conſuli poteſt Italia ſacra Ughelliana, per Coletum auctæ, tom. 1 in Epiſcopis Cajetanis, tomoque 10 inter epiſcopatus antiquates col. 98 & ſequenti in Formianis, ac col. 140 in Minturnenſibus. Vide etiam, ſi lubet, Opus noſtrum tom. 1 Junii, pag. 212 in S. Eraſmo epiſcopo martyre, num. 4, ubi etiam hujus Sancti corpus eadem de cauſa Formiis Cajetam tranſlatum leges. Quod de tempore occaſioneque tranſlationis corporis S. Eraſmi certum eſt, id de S. Albina etiam reliquiarum adventu ſentire videntur iidem Cajetani; nam & hæ quoque ad calcem Actorum hujus Cajetam tranſlatæ fuiſſe dicuntur* multo... tempore peracto (*ex quo iſtæ à Paleſtina ad Campania littora, eodem, quo* S. Reparatæ, *modo mihi non probato, advectæ fuerant*) cùm Formiæ & loca juxtà poſita ab Agarenis fuiſſent deſtructa; *dicunturque hæc tranſlatio curata fuiſſe à Theanenſi epiſcopo nomine* Bono, *qui apud Ughellum tom. 1 Italia ſacra auctæ, col. 529, dicto ſeculo nono decrepito eidem eccleſiæ præfuiſſe legitur.*

D

E

forſaſſe illa contigerit poſt deſtructas ſecula IX *Formias.*

39 *A veriſimilitudine igitur non recedet, qui* S. Reparatæ *quoque ſacra lipſana circa id temporis ſive Theanum, ſive Cajetam priùs, atque hinc deinde Theanum perveniſſe ſuſpicabitur, conſentietque Crotonienſi epiſcopo, falſum hoc vaſtationi à Saracenis Campaniæ illatæ poſtponenti. At quis iſte Pandulphus princeps, ſub quo laudatus Crotonienſis antiſtes id falſum affirmat? Fuerunt quidem ſeculis decimo undecimoque ejus nominis principes ducesque Beneventani ac Capuani, atque inter illos ſeculo decimo unus comes Theanenſis; ſed hunccine, an alium, deſignatum velit, non diſpicio.*

§ III. Sanctæ antiquus cultus Florentiæ ac Lucæ in Hetruria, & Nicææ in Provincia: ſolemne feſtum illius Hadriæ in regno Neapolitano à ſeculo XIV.

F

Florentia eccleſiam cathedralem ſibi dicatam

OBſervavi ſuperiùs, *inſignem hujus ſanctæ Virginis Martyris in aliquot Italiæ civitatibus antiquum cultum aſſerta ejuſdem ſacri corporis ad eam regionem tranſlationi, aliquando factæ, plurimum favere. Franciſcus Florentinius, nobilis Lucenſis in Annotationibus ad ſuum Vetuſtius Lucenſe Martyrologium ipſam* Clariſſimam (*cultu ſcilicet ac ſui nominis celebritate*) in Tuſcia Martyrem *non dubitavit dicere. Florentia, quæ Hetruriæ metropolis, Magnorumque Ducum ſedes eſt, fuiſſe ei antiquitus dicatam eccleſiam cathedralem, ſcribit Matthæus Villanus, hiſtoriographus Florentinus ſeculi* XIV, *à Muratorio editus tom. 14 Scriptorum Rerum Italicarum, in Hiſtoria ſui temporis lib. 3, cap. 85, additque, id à Florentinis factum eſſe, quod Radagaſi, Hunnorum regis, exercitûs, cujus obſidione divinitus fuerant liberati, internecie feſtâ* S. Reparatæ *luce contigiſſet.*

41 *De cauſa ipſi dedicata eccleſia conſentit* Ughel-

Digitized by Google

antiquitus habuit ejus templi metropolitana ejusdem Contitularis,

Ughellus tom. 3 Italiæ sacræ aucta, col. 7; sed quanto tempore post dictam Radagasii exercitûs stragem, quæ seculo v paucis annis inchoato evenit, nec hic, nec ille, clarè docet. Ex laudato Ughello (apud quem col. 20 ejusdem ecclesiæ exstat mentio in testamento Speciosi, Florentini episcopi, anno 724 multa episcopio B. Joannis Baptistæ, vel Reparatæ martyris *legantis) præterea habemus, eidem ecclesiæ anno 1294 substitutam esse magnificam illam, amplissimamque basilicam, quæ nunc metropolitana est, ac* S. Mariæ floridæ *nomen habet. Nec propterea tamen antiquo cultu suo ac Patronæ titulo* S. Reparata *destituta fuit. Ita disco ex ejusdem archidiœcesis Officiis propriis, in quibus hoc ipso die* VIII *Octobris annuum festum ejus* Contitularis *nomine præscribitur. Verba accipe.*

in qua, totaque diœcesi exterum cultum obtinet;

42 In festo S. Reparatæ V. & M., nostræ metropolitanæ ecclesiæ Florentinæ Contitularis, ibique duplex I classis; celebraturque cum Octava ex immemorabili consuetudine: in diœcesi duplex. Omnia de Communi virginis martyris I loco. *Inter quotidianas quoque Commemorationes, extra festa duplicia in Laudibus ac Vesperis faciendas, in eodem Officiorum propriorum libello præscribitur una* de S. Reparata, ecclesiæ metropolitanæ Contitulari, in ipsa tantùm metropolitana, *Antiphonis, Versibus ac Oratione ex Communi Virginis martyris pariter acceptis. Ut verò prioribus seculis civitates Italiæ solemnia sanctorum patronorum suorum festa etiam profanis ludis celebrare solerunt, ita, eodem teste Villano, festa* S. Reparatæ *luce fiebant olim Florentiæ pedestres cursus ab illius ecclesia, proposito ex ære publico primò ad metam pertingenti præmio panni rubri levis pretii, ulnarum octo; sed seculo* XIV *pedestribus cursibus equestres substituti fuêre, præminmque panni coccinei pretiosus ulnarum duodecim propositus.*

B

nam tamen ejus, ut ex ejusdem Officio quod sequitur

43 Reparatam *porrò Florentiæ, ut jam diximus, & olim & hactenus cultam, Cæsareensem in Palæstina Martyrem esse, quamquam ex ejusdem Officio, quod ex Communi Virginis martyris sit, statui nequeat, colligitur tum ex die* VIII *Octobris, quâ Florentini suam colunt, quâque Cæsareensem in vetustis recentioribusque Martyrologiis annuntiari, ostendimus; tum quòd nulla alia ejusdem nominis in sacris Fastis nota sit. Ex hoc tam insignis illius apud Florentinos cultu falsus fuisse videtur episcopus Equilinus Petrus de Natalibus, dum in Catalogo Sanctorum, quem post medium seculum* XIV *scripsit, lib. 9, cap. 39 post compendium Actorum* S. Reparatæ *Cæsareensis subdidit:* Cujus corpus juxta muros civitatis (*Cæsareæ*) sepultum est VIII Idus Octobris; indéque processu temporis translatum quiescit in civitate Florentia.

C

nec unquam quæsisse videtur.

44 *Refellitur hic error ex suprà laudata Matthæi Villani Historiæ lib. 3, capp. 15 & 16, ex quibus constat, saltem anno 1352 nullas hujus sanctæ Martyris reliquias (quod quidem scirent Florentini) Florentiæ fuisse: quorsum enim aliàs pro aliqua earum portione à Theatinensibus obtinenda ad Neapolis reges recurrissent? Vide dicta superiùs num. 31. Sacrum verò illius corpus vel ante medium seculum* XIV *Florentiâ fuisse alibi avectum, vel eodem seculo vergente ad finem (quo tempore scripsit laudatus Petrus de Natalibus) Florentiam fuisse allatum, nemo tradidit, nec alibunde ulla ratione verisimile est; ut proinde antiqui hujus Sanctæ apud Florentinos cultus origo aliunde, quam ab illius sacri corporis possessione repetenda sit. Qua de re quid alii sentiant, consule dicta num. 40 & seq.*

AUCTORE C. S.

45 *De sacra veneratione, quam eadem Lucæ, quæ altera Tusciæ civitas est ac sui juris respublica, obtinuit, varia observavit Florentinius, suprà laudatus eruditus Lucensis in Annotatis ad Martyrologium, quod vulgavit.* Antiquitus (*inquit*) Lucæ in Etruria celebrem fuisse (*S. Reparatam hodiernam*) non dubito. Ecclesiam habuit suo nomini dicatam, quæ PLEBS TOTIUS CIVITATIS in vetustis monumentis illius basilicæ nuncupatur. Hæc ut plurimùm solo sanctæ Virginis ac Martyris titulo vocatur; aliquando SS. REPARATÆ ET PANTALEONIS; nunc insignis collegiata SS. JOANNIS ET REPARATÆ dicitur ex contigua S. Joannis Baptistæ ecclesia, olim & ante Christi adventum idoli alicujus superstitioni dicata, ut antiqua fert traditio, & ipsius templi structura suadet. Corpus sanctæ Virginis & Martyris ibi aliquando quievisse, aliqua Mss. tradunt; nunc verò ubi requiescat, & an ibi reliquiæ ejus sint, ignoratur.

Lucæ item in Tusciæ antiquâ ecclesiâ

F

ejusque honoratur, nec tamen corpus ejus,

46 In omnibus Lucensis ecclesiæ Calendariis ejus celebritas notatur, & in Kalendario Hieronymiano pervetusto canonicorum Lucensium ita legitur mense Octobris: "VIII Idus Reparatæ virginis.„ In vetusto codice sacrarum Cæremoniarum in eadem bibliotheca, eidem præfixo Calendario, scribitur: "In die S. Reparatæ Vesperæ majores, & Missa ad S. Reparatam.„ In alio Breviario hædino, penes me, mense Octobris ita signatur: "VIII Idus Reparatæ, virginis & martyris.„ In libro Ms., penes me, in quo Italicâ linguâ notantur Historiæ Sanctorum, quorum corpora in urbe Luca requiescunt, pag. 1 ita legitur: "Corpus S. Reparatæ, virginis & martyris, jacet in ecclesia „S. Joannis Majoris.„ Et pag. 101 Vita S. Reparatæ, ex Hagiologio nostro, aut consimili, desumpta narratur, atque in ea ad calcem hæc Italicè adnotata leguntur pag. 103: "Sanctissimum ejus corpus sepultum fuit à Christianis„ (*nimirum apud Cæsaream Palæstinæ*) „valdè devotè, & deinde translatum Florentiam, & inde Lucam; quod jacet in ecclesia S. Joannis „Majoris, & vocatur„ (*nempe hæc ecclesia*) „S. „Joannis & Reparatæ, cujus corpus veneratur „à supremo magistratu in ejus solemnitate.„

47 Vetustus non est liber, sed à Laurentio Trenta, nobili cive Lucano, scriptus anno MDLXXXV ex Latinis & vetustis (ut profitetur) monumentis, & antequam Cæsar Franciottus Historiam Sanctorum Lucensium ederet. *Hactenus Florentinius in laudato Martyrologio, quod anno 1668 vulgavit, quo tempore (eodem teste) Lucæ ignorabatur, ubi* S. Reparatæ *corpus quiesceret, imò an etiam aliquæ ejusdem reliquiæ ibidem servarentur. Nec magis id Lucæ notum erat anno 1613, quo Cæsar Franciottus, cujus ille meminit, Historiam imaginum miraculis clararum, Sanctorumque, ac sacrorum corporum in civitate Lucensi quiescentium, typis edidit; nam inter hæc quoque nullam de S. Reparatæ corpore aut reliquiis mentionem inveni; ut adeò mihi non possit non admodùm suspectum, ne dicam planè falsum videri, quod Laurentius Trenta de ejusdem Sanctæ corpore in ejus solemnitate à supremo civitatis magistratu honorari solito suprà affirmavit, si id, ut verba ejus ex Florentinio relata omnino præferunt, suo tempore fieri solitum*

F

ut quidam asserit.

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

solitum indicaverit.

48 *Nam qua ratione factum credam, ut sacra ista lipsana publico magistratûs accessu quotannis honorata, spatio annorum viginti octo, quod inter annum* 1585, *annumque* 1613 *intercessit, adeò oblivioni data fuerint, ut Cæsar Franciottus ea prorsus ignoraverit, aut certè pratermiserit in Historia, posteriori anno, ut dictum est, edita, in qua de corporibus ac reliquiis Sanctorum, in civitate Lucensi quiescentibus, ex professo tractavit? Quòd si eadem eo temporis spatio aliò asportata canseris, quo pacto tam celebris thesauri translationis nulla Luca supererat memoria tempore Florentinii, diligentis ejusmodi rerum indagatoris, qui* 83 *annis post scriptum à Trenta librum, Martyrologium suum Lucense vulgavit? Ut itaque allegata à Florentinio vetustum celebremque* S. Reparatæ *apud Lucenses cultum probant, ita pro ejusdem corpore iisdem asserendo nil juvant.*

ibidem quievisse, aut etiamnum quiescere credendum est:

49 *Rursus alteram* S. Reparatæ *cultui deditam civitatem assignat Ughelliana Italia sacra editio, tom.* 4, *col.* 1104 *& sequenti, Niciam scilicet, seu Niceam Provincia, quam, alii veterum Gallia, alii Italia attribuunt; estque illa civitas episcopalis sub metropoli Ebredunensi. Pervò quod ad propositum meum modò pertinet, eadem inter Sanctos Tutelares suos, post beatissimam Virginem Dei Genitricem, colit* S. Reparatam *virginem martyrem (quam autem, nisi Cæsareansem? aliam enim non novimus) eidemque ecclesiam cathedralem, olim parochialem, dedicatam habet. Consentiunt Dionysius Sammarthanus tom.* 3 *Gallia Christiana col.* 1269 *in Episcopis Nicienſibus, & Petrus Jofredus in Nicea civitate monumentis illustrata, ex quibus discimus, eam ecclesiam, dum parochialis erat, ad Nicienſe S. Pontii monasterium Ordinis S. Benedicti spectâsse, & ad eamdem translatam sedem episcopalem fuisse seculo* XVI, *dum vetus cathedralis ecclesia, S. Mariæ in cœlos assumptæ sacra, nova arci inclusa fuerat. Ceterùm ignota pariter mihi sunt hujus* S. Reparatæ *cultûs apud Nicienses initium & origo, seu causa: sed ecclesiam illam seculo* XI *jam exstitisse, ac prædicto monasterio S. Pontii donatam vel restitutam fuisse, tradit laudatus Jofredus pag.* 164.

ejusdem ecclesia Niceæ in Provincia.

B

C

Hadria in regno Neapolitano veluti principalis patrona

50 *De ejusdem sanctæ Virginis ac martyris Cæsareensis celebri cultu Adriæ seu Hadriæ, Italis vulgò* Atri, *quæ regni Neapolitani in Aprutio Ulterieri civitas est, episcopatum habens cum Pennensi perpetuò conjunctum, plura docet doctor Nicolaus Sorricchio Hadrianensis in sua erudita* Dissertatione historico-critica de S. Reparata, principali protectrice civitatis Hadrianensis, *sermone Italico compositâ, quam (nescio, an ea typis unquam vulgata fuerit) manu scriptam Româ accepimus anno* 1767; *ex qua didicimus, quæ de hoc argumento dicturi sumus. In primis Hadrianenses ipsam jam ab aliquot seculis principalis Protectricis titulo solemniter coluerunt, hodieque colunt,* per cujus manifestum patrocinium (*verba auctoris sunt ex Italicis Latina*) non simplici vice, semperque æqualiter, in calamitatibus universalibus experti sunt, se majoribus flagellis ultricis Dei manûs subductos, sive terræ motibus, sive pestilentiæ, sive frugum penuriæ, sive tempestatibus vastantibus, de quibus omnibus præterquam quòd ex quotidiana experientia constet, frequens est tam in publicis, quàm in privatis, monumentis memoria.

51 *Præcipuum festum ejus, quod* Triumphum S. Reparatæ *appellant, Hadrianenses quotannis nunc celebrant à Sabbatho, saltem à vesperis, ante Dominicam in Albis, ac duobus sequentibus diebus, seculo* XIV *nulli certo diei affixum fuisse, sed tamen intra mensem Aprilem Hadriæ celebrari solitum, probat laudatus Sorricchius ex publicis ejusdem civitatis ac seculi instrumentis; ritum verò, quo tunc celebatur, partim sacrum, partim profanum fuisse, ibidem pariter docet ex Actis dicta civitatis, ex quibus profert decretum, de modo eam festivitatem peragendi, factum (si tamen rectè) die* V *Aprilis anni* 1362. *Juverit iisdem verbis, quibus in eadem Dissertatione Latinè exstat, hunc translulisse. Sic habet:* Item dixit (*dominus Petrus, domini Transimundi filius, coram rectoribus civitatis Hadrianensis, iisdemque approbantibus*) quòd propriè die XI dicti mensis [*Aprilis*] fiat (*festum Triumphi*) & eum sollempnitate divini Offitii, in platea, si bonum tempus erit; aliàs in ecclesia, cum cera sufficiente, expensis Communis, juncho, mortellà, instrionibus *, tripudiis & ludis, prout melius poterit.

annua festivitate nunc colitur & olim cultu suo

* *i.e.* histrionibus

solemnissimè, tam ritu sacro

52 Et quòd die Sabathi mictatur bannum, quòd omnes homines, tam mares, quàm femine, de civitate & districtu, die Luna proximè ventura abstineantur à quibuscumque mechanicis, seu artificiis laboreriis, intus & extra civitatem, ad penam in capitulo contentam, & in dicto die de manè veniant ad ecclesiam majorem ad audiendum & videndum divinum Officium celebrare; & fiant faces de cerò. Item dixit, quòd pro festo faciendo & ordinando oligantur quatuor boni viri, qui habeant ordinare, & possint expendere & providere, sicut volent. Electi autem sunt Zutius Testa. Luctius Nicolay. Mattheus Jacobi [Runcy] & Ricardus Raynaldi [de Aquaviva.] *Ita laudatum decretum ex recensione Sorricchii, quod nunc paulùm illustremus.*

53 *Nisi mendosè signatus sit annus* 1362, *neque ea satis mirari diem* XI *Aprilis ad eam festivitatem eo anno celebrandam præstitutum fuisse, maximè si illa aliàs nulli determinato diei affixa fuerit. Cùm enim anno* 1362 *Pascha in diem* XVII *Aprilis inciderit, ejusdem mensis dies undecima fuit feria secunda hebdomadæ Majoris, quæ certè minimè congruebat tam lætæ festivitati, ac multò etiam minùs ludis, tripudiis ac mimorum spectaculis, quibus profanabatur. Quidquid interim de die anneve sit, eo ex decreto liquet, festum Triumphi* S. Reparatæ *seculo decimo quarto admodùm solemniter Hadriæ celebrari solitum, etiam cum cessatione ab omni opere servili tam in civitate, quàm in agro illius, sancitâque in transgressores pœnâ, in cujus rei exemplum laudat ibidem Sorricchius librum Reddituum civitatis, in quo ad annum* 1363 *notatur quidam Angelus Janlongo septem ac dimidio Carolinis ea de causa mulctatus fuisse, at rursus ad seculi* XV *annum* XXVII *quadam mulier similem pœnam pecuniariam luisse, quòd in ea festivitate nevisset. Ad solemnitatem etiam, utque populi è vicinis locis Hadriam confluentis pietati satisfieret, pertinet, quòd divinum Officium, dum cœli serenitas ita permitteret, in foro publico celebraretur, secùs in ecclesia.*

& cessatione ab opere servili.

F

54 *Atque ista quidem de ritu sacro, quo festum Triumphi* S. Reparatæ *seculo* XIV *Hadriæ celebrabatur. Inter profanos tunc etiam adhibitos*

quàm profano id temporis etiam ævo

ritus

A *ritus Sorricchius etiam nundinas reponit; atque inter ludos repræſentationem martyrii ejuſdem Sanctæ, in exemplum adducens, quæ à Muratorio tom. 2 Antiquitatum Italicarum medii evi, Diſſertatione 29, col. 849 ex Forojulienſi Chronico Juliani, canonici Cividatenſis, ad annum 1298 proferuntur hoc modo:* Facta repræſentatio ludi, Chriſti videlicet paſſionis, reſurrectionis, aſcenſionis, adventùs Spiritus Sancti, & adventùs Chriſti ad judicium, in curia domini patriarchæ honorificè & laudabiliter per clerum &c. *De* S. Reparatæ martyrii repræſentatione *eo feſto de more facienda diſertè etiam meminit alterum civitatis Hadrianenſis decretum anni* 1531, *infrà num.* 79 *recitandum; ſed alios etiam ludos indicant verba iſta* cum... inſtrionibus *ſeu hiſtrionibus in decreto, num.* 51 *recitato.*

55 *Celebratos etiam in eadem feſtivitate ad bravium curſus, quemadmodùm Florentiæ quoque factitatum ſuprà vidimus, credo Sorricchio, qui præterea ait, meritòque improbat, tripudia, quorum relatum decretum inſuper meminit, circum ejuſdem ſanctæ Martyris ſtatuam à viris feminiſque, ſanè non decorè, fieri ſoliſſe, ita ſcilicet ferentibus ejus temporis moribus minùs caſtigatis. Solemnitatem denique nocturna totius civitatis per accenſas faces, incenſamque in publico foro lignorum ſtruem terminabat illuſtratio. Denique, dum in eodem decreto dicitur:* cum... juncho & mortella (mortella *Italis*, myrtus *Latinis eſt*) *mandatur, ut in eadem feſtivitate, ſeu templum, ſeu platea, juncis, floribuſque ac myrto conſpergantur, quod noſtris quoque temporibus in plateis, per quas ſacrum ſupplicantium agmen in majoribus feſtivitatibus proceſſurum eſt, in Belgio noſtro uſus obtinet.*

56 *Alterum ejuſdem civitatis Hadrianenſis decretum ſeculo* XVI, *anno ſcilicet* 1531 *de eodem argumento, ſed mutatis nonnullis adjunctis, factum, recitat ibidem Sorricchius, & ego ex ejuſdem fide hic ſubjicio.* Cùm celebrandarum feſtivitatum divæ Reparatæ tempus inſtabit, domini de regimine, qui tunc erunt, duos eligunt viros de proceribus & majoribus civitatis prædictæ pro magiſtris feriæ, ſeu nundinarum dictorum dierum, qui in dictis feſtivitatibus procurent, & cum ſollicitudine inſtent, ut divina celebrentur Officia, prædicationes, & omnia ceremonialiter ac honorificentiſſimè fiant; nec ſumptibus iis diebus parcatur; ſed, ut neceſſitas rei requiſiverit, ita expendatur, ac eleëmoſynæ fiant ad laudem omnipotentis Dei, & beatiſſimæ Virginis Mariæ, & ad honorem dictæ noſtræ Virginis Advocatæ; nec omnes carnes in officiales diſtribuant & divitibus civitatis ipſius; ſed potiùs pauperibus & egentibus intendant eos dictis eleëmoſynis adjuvando. Quàm beatus eſt vir, qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die enim mala liberabit eum Dominus!

57 Diverſaque inſtrumenta ſonora conducant, pro quibus inſtrumentis nil amplius ſolvant, quàm hìc deſcripta quantitate; videlicet pro quolibet tibicine, ſeu tubica, Carolenos tres, pro quolibet tibiſta Carolenos duos, pro quolibet citharedo grana novem unà cum victu; & à primis Veſperis Sabathi per totum diem Lunæ; & ſi dicti magiſtri nundinarum majorem ſolutionem fecerint, quàm ſuprà notata extant, ſuis ſumptibus id faciant, non univerſitatis, atque in pœnam incidant ducatorum duorum; prædictæque omnes expenſæ & eleëmoſynæ non aliter fiant, quàm è noſtro ærario, & ab ipſo annotentur, & de iiſdem computum & rationem reddant. *Ex hoc decreto, in quo nulla de ludis, tripudiis & hiſtrionibus fit mentio, apparet, Hadrianenſes ſeculo* XVI *in ſuæ ſanctæ Protectricis feſtivitate celebranda religioſiores fuiſſe, quàm olim antè, atque liberales ad Officia divina* honorificentiſſimè *tunc peragenda, ita in ceteris ſumptibus (ſi eleëmoſynas exceperis) parciores. Adhæc cùm in eodem dicatur eadem feſtivitas* à primis Veſperis Sabathi per totum diem Lunæ *durâſſe, liquet eam ſaltem jam tum triduo, ac proinde etiam veriſimiliter à Sabbato ante Dominicam in Albis uſque in ſubſequentem diem Lunæ agi ſoliſſe, uti id hoc noſtro ſeculo ſolemniſſimè cumque maximis in muſicam muſicoſque expenſis quotannis fieri laudatus Sorricchius teſtatur.*

AUCTORE C. S.

aliam.

B

C

Decretum Hadrianenſium ſeculo XVI

de eadem ſolemnitate diquè peragenda.

§ IV. Geſta Hadrianenſium ſeculis XVII & XVIII pro Sanctæ cultu augendo: traditio eorumdem de prædictæ feſtivitatis origine, eidemque traditioni oppoſita ſententia Sorricchii.

D

De ejuſdem Sanctæ ſeculo XVII *apud eoſdem cultûs augmento ſæpe laudatus doctor Sorricchius ſic loquitur, ſed ſermone Italico:* Crevit interim initio ſeculi elapſi Hadrianenſium devotio religioſaque veneratio erga eam, quæ non interrupto ſpeciali patrocinio ſuo beneficia in ſupplices cives noſtros è cælo effundi procurabat. Hinc avi noſtri de benigno illius patrocinio etiam certiores facti debita grati animi obſequia reddidêre, variaque inſtituêre pia opera, quæ unanimi conſenſu ad immortalem S. Reparatæ gloriam referebant... Comperi, eos ſua ſtudia contuliſſe ad faciendam argenteam Sanctæ ſtatuam, obtinendum à curia Romana ejuſdem Officium proprium, ſtructuram eccleſiæ ex ſui temporis architecturæ legibus ornandam, ac denique ad magnificum è pretioſo marmore ſacellum erigendum; quod numquam factum fuit. Nos de ſingulis hiſce ſigillatim loquemur, prout ferunt monumenta, quæ ad manus noſtras pervenerunt, deſumptaque fuêre ex autographis libris conventuum civitatis.

Seculo XVII *incunte Hadriæ agitur de Sanctæ cultu augendo.*

E

F

59 Primum Hadrianenſium conſilium fuit de ſtatua argentea facienda, quod die XV Januarii anni MDCII ceperunt operâ ac fervore patris Franciſci Pepe Jeſuitæ, & apud patrem Generalem pro noſtra civitate actum eſt, ut ille huc remitteretur ſequenti Quadrageſima, (*ſermones ſcilicet habiturus*) poſtquam in prima jam collecta fuiſſet (*eum in finem*) eleëmoſyna centum ac quinquaginta ducatorum. Primò deſtinaverat civitas hanc in rem trecentos ducatos expendere præter alias parvas pecuniæ ſummas exigendas. Die XV Martii anno MDCIII actum fuit cum artificibus de mercede pro ſtatua facienda, inventuſque eſt, qui eam operam pro

ejuſque ſtatuæ argenteæ faciendæ.

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

ducentis solùm ducatis susciperet. Corpus capitulare die XIX dicti mensis Martii gratis contribuit duos annuos reditus officii sui, conficientes ducatos viginti quatuor.

quæ tandem perficitur.

60 A concilio, die XXIII Decembris anni MDCVII habito, decretum fuit, ut statua non integri, sed medii corporis (*seu herma*) fieret; idque repetitum fuit in concilio die XX Februarii anni MDCXI celebrato. Die XVI Aprilis anno MDCXII decrant adhuc ad eamdem perficiendam alii ducati ducenti & quinquaginta. Cùm deinde anno MDCXXIV urgeret frugum inopia, ita ut tumulus (*Italicè* tomolo *certa mensura est*) frumenti etiam quatuor ducatis veniret, aliud, quàm statua, curandum fuit; oportuitque illam in communi necessitate pro centum ac quinquaginta ducatis oppignorare; die verò XV Januarii anno MDCXXVI, cui illa in pignus data fuerat, significavit, se eamdem venumdaturum, nisi constituti ducati ducenti & quinquaginta sibi redderentur. Tandem anno MDCXXIX, ut argentea sanctæ nostræ Reparatæ statua ad unguem denique perficeretur, mittenda fuit Neapolim, ibidemque alii insuper ducati circitèr centum

B

expendendi; ac ejusdem anni mensis Octobris die XXV huc remissa fuit planè perfecta, qualis hodiéque visitur.

Frustra laborantur pro illius Officio proprio Romæ approbando:

61 Anno MDCVI nihil prætermissum est pro S. Reparatæ Officio proprio à summo Pontifice impetrando, nec obtentum, quod tantoperè desiderabatur, licèt hunc in finem septuaginta ducati impensi fuissent; uti ex decreto publico die VI Aprilis apertè colligere est. Nihilominus tentatum denuò fuit anno MDCCLI, missis etiam Romam Lectionibus, quas ex Actis martyrii ejusdem Sanctæ concinnaverat pater magister frater Angelus Maria Orgio, Ordinis S. Augustini; at quamvis pro eo impetrando etiam intercesserit honorabilis princeps Strozzi, domina Isabella Aquaviva, planè tamen recusatum fuit. Ex quibus colligitur, sacram Rituum Congregationem non facilè annuisse importunorum devotorum postulatis, quòd Acta martyrii illius pro apocryphis haberentur.

sacellum ejusdem ornatur:

62 *Acta, ex quibus laudatus pater magister Orgio Lectiones illas composuit, edendis simillima, etiam recitat, improbatque in eadem Dissertatione Sorricchius, paululùm tamen æquo vehementiùs. Ego ex hisce solùm hic observo,* S. Reparatam, *velut præcipuam suæ civitatis Protectricem ab Hadrianensibus cultam, non aliam esse, quàm Virginem Martyrem Cæsarensem Palæstinæ. Multis præterea exponit Sorricchius Adrianensium eodem sæculo* XVII *gesta pro magnifico sacello in cathedrali ecclesia suæ sanctæ Protectrici erigendo, sed addit, molimina ista post non exiguam expensam pecuniæ summam eò denique recidisse, ut ejusdem intra propriam illius ecclesiam sacellum gypso paululùm exornaverint. Pergamus modò Sorricchii verba ex Italicis Latina facere.*

C

sæculo XVIII ortus templum renovatur

63 Cùm anno MDCCII adverterent, veterem sanctæ Protectricis ecclesiam velut ruinam minari, isti nostri senatores, vel quòd civitate indignum judicarent, eam tam deformem diutius videre, vel potissimùm quòd eodem anno per ipsius patrocinium iteratis funestis terræ motibus liberata fuisset, seriò ac maturo consilio cogitârunt de eadem à fundamentis secundum nostri temporis architecturæ legos renovanda. Convenerunt itaque de summa expensarum faciendarum, delineationem operis à celebri architecto Joanne Baptista Gianni Mediolanensi fieri curàrunt, materiam comparàrunt, tandemque cœpta fabrica est ab eodem opifice & architecto, qui eamdem annis sequentibus perfecit præter cupulam (*Italicè est* Cuppolino, *quæ vox* tholum *in modum turris, vel laternæ ædificatum significat*) anno MDCCXII eidem impositam: alii in Sanctam piè affecti picturas laterales ex pia liberalitate addiderunt; ac denique illustrissimus dominus Perrelli, pio zelo flagrans, antequam moreretur, voluit eam solemni cum pompa suis sumptibus consecrare, ut adeò, qualis illa hodie visitur, nihil ei, quod ad integritatem spectet, deesse videatur.

D

Traditioni festivitatis à solutæ Saracenicæ obsidionis cœptæ

64 *Si modò quæras, ex quo tempore, quave ex causa ista* Triumphi S. Reparatæ *festivitas apud Hadrianenses cœperit, plurimùm hic à suis civibus dissentit Sorricchius; quo teste, illorum opinio est,* S. Reparatam, *obsessa à Saracenorum duce, quem* Mirocum *appellant, cum centum & octoginta millium exercitu, civitate Hadriâ, ab incolis invocatam subitò apparuisse in aere cum ignitis gladiis, ac formidabiles istas barbarorum turmas dissipâsse Dominicâ in Albis; hincque festum istud annuum & originem suum & initium habere. At,* Nobis, *inquit Sorricchius,* qui veritatem historicam profitemur, non magis hæc opinio placet, quàm malè fundatæ traditiones populares; *eamdemque opinionem argumentis, tum negativis, tum positivis convellere studet, ac festivitatis initium longè seriùs ac omnino alia ex causa repetendum esse, probare instituit. A negativis ordiamur.*

E

opponitur primò scriptorum de re silentium;

65 Saraceni (*ait*) aut numquam regionem nostram (*Aprutium Ulterius*) viderunt, vel si in eam aliquando fortè ingressi fuerint, non leguntur apud ullum scriptorum, qui de Arabum gestis ac (*per Italiam*) dispersione exactè tractârunt, vel minimè infestâsse Hadriam, tum temporis florentissimam civitatem. Ex communi sententia probatæ fidei auctorum Mahumetani isti non nisi seculis nono decimoque in hoc regnum (*Neapolitanum*) irruperunt, in eoque altero sæculo perstiterunt. Novimus præterea, eos excurrisse locaque obtinuisse in provinciis uberioribus, nempe in Terra laboris, in Calâbria, totaque ferè Apulia; at nemo tradidit, eosdem etiam in Aprutium ad similem stragem inferendam incurrisse. *Ita ipse, cujus argumentum, ex scriptorum silentio petitum, sane negativum, non exiguam vim obtinet adversus Hadrianensium traditionem de urbe sua à centum & octoginta millibus Saracenorum obsessa, & per* S. Reparatam *tam prodigiosè liberata; maximè, dum etiam alia isti silentio congruam, aliaque cœpæ festivitatis verisimilis ratio solidè possit assignari.*

F

secundò, quòd in nova ecclesia sæculo XIII exstructa

66 *Ad alterum illius argumentum, pariter negativum, transeamus. Ex Ms. membranaceo, anno* 1222 *exarato, docet, eo anno dedicatam fuisse præcipuam Hadrianensem ecclesiam, tum recèns readificatam; eique consecrationi interfuisse episcopos tres, Gualterum scilicet Pennensem, Odonem Valvensem, & Gilbertum Guardiensem Alferie, totidemque abbates Raynaldum S. Joannis in Venere, Gentilem S. Clementis in Pescara, & Hectorem S. Mariæ de Pacciano. Altaria verò numero novem in eo tunc consecrata, ac sacris reliquiis ditata, ex eodem Ms. sic recenset:* Primum altare majus beatissimæ Virgini

Dei

Digitized by Google

A Dei Genitrici dicatum: ſecundum B. Ægidio; tertium S. Blaſio; quartum B. Petro; quintum S. Nicolao; ſextum S. Michaëli archangelo; ſeptimum S. Thomæ martyri; octavum S. Silveſtro; nonum B. Emidio. Hi ſuêre (*ita ille proſequitur*) Sancti, qui in noſtra ſubterranea ac principali eccleſia S. Mariæ anno MCCXXIII honorabantur; unde credibile eſt, eos omnes fortaſſe fuiſſe civitatis noſtræ Sanctos Tutelares, è quibus S. Emidius, velut Protector, eam ab horrendis terræ motibus ſemper ſervavit Incolumem.

nullum altare ei fuerit dicatum;

67 *Hoc poſito, quærit à ſuprà dictis, quam impugnat, traditionis patronis, cur illius temporis Hadrianenſes è novem iſtis altaribus in novo ſuo illo anguſto templo nullum dicaverint* S. Reparatæ, *inſigni, ut ipſi contendunt, ſuæ civitatis à Saracenorum obſidione ſervatrici. Alterutrum reſpondendum putat; vel quòd tum temporis* S. Reparata *Protectricis titulo ibi non fuerit culta; vel quòd iſti boni Majores ſui (quos tamen æquum erat res precedentium ſeculorum oppportunè cognoſcere) famoſam illam Saracenicam obſidionem, ſola* S. Reparatæ *operâ ſolutam, diſſipatamque ignoraverint.* Si enim pauliſper (*nil*) ponamus, miraculi hujus notitiam certa traditione patrum per filios ad eos manâſſe, quid eos prohibuit, quò minùs pro prædicta eccleſiæ conſecratione, ut plurimas aliorum Sanctorum, ita etiam aliquas ſanctæ ſuæ Servatricis reliquias ſibi comparârent; aut, ſi ob harum raritatem id fieri non potuerit, cur ſaltem unum è novem iſtis altaribus ex peculiari devotione & ad debitam grati animi teſtificationem eidem non dedicârunt?

tertiò veterum ſilentium ac inviſitatum eodem ſeculo Hadriæ novem Reparatis.

68 *Meritò etiam addit, ſe capere non poſſe, quo pacto recentiores ejuſdem traditionis fautores de facto antiquiſſimo novem fermè ſeculorum mirabilia tam clarè tamque accuratè narrent; veteres verò Hadrianenſes, qui ultra quingentos annos ante iſtos vixere, tam profundum de iis ſervaverint ſilentium, ut eos ſceleris argueremus, quòd è novem altaribus nullum conceſſerint principali ſuæ Protectrici, qualis hoc noſtro tempore eſt* S. Reparata. *Huic ſimile eſt argumentum ex quodam vetuſto Necrologio Hadrianenſi, ſeu potiùs mortuorum Indice, qui, licèt à medio ſeculo* XIII *ordiatur, nullam* Reparatam *nomine, ſed multos* Emidii, Ægidii, Silveſtri, Thomæ, Michaëlis, *aliove prædictorum Protectorum vocabulo appellatos exhibet. Hinc rurſum quærit, quæ veriſimilis ratio afferri poſſit, ob quam (ſi jam ante ſeculum* XIII S. Reparatæ, *velut præcipuæ Protectricis, cultus Hadriæ viguerit) tum temporis nullus Hadrianenſium filiabus ſuis ejuſdem Sanctæ nomen in baptiſmo impoſuerit, contrà ac communis in omnibus aliis civitatibus receptus uſus obtinuit, quemque etiam Hadriæ in plurimis maſculis ab ejuſdem civitatis patronis nomina* Emidii, Ægidii *&c, fortitis ſervatum fuiſſe, mox vidimus. Enimverò ego non diſpicio, quid ad hoc argumentum negativum ſolidè poſſit reponi, ut veriſimile fiat,* S. Reparatæ, *Protectricis titulo, cultum ſeculo* XIII *Hadriæ jam viguiſſe.*

Sorricchius ejuſdem feſti originem repetit à pace

69 *Rejecta in hunc modum ſuorum civium traditione, Sorricchius ejuſdem feſti originem non aliunde repetendam putat, quàm à conciliata ſeculo* XIV *inter ipſos cives pace, quorum alii Guelphorum, alii Gibellinorum partes ſecuti, patriam ſuam miſerè diſcerpſerant; hancque ſuam opinionem variis argumentis firmat, quorum præcipua ego hîc ex Italicis Latina ſubtexo.* Primò (*inquit*) in diplomate, dato Neapoli die XIV Junii, anni MCCCLII, rex Ludovicus & regina Joanna I, à noſtro Communi rogati toris viribus ſtuduerunt Hadriæ pacem, tranquillitatemque inter cives ſtabilire, quam maledictum partium ſtudium infeliciſſimè peſſumdederat. Hunc in finem dignati ſunt primò graviſſimas pœnas, quas malè conſulti partium ſectatores plurimis ſuis delictis incurrerant, remittere, eamque gratiam ad totum proximè elapſum menſem Aprilem indictionis V extenderunt. Mandârunt ſimiliter, ut publicum ſolemne inſtrumentum Pacis exſecutioni mandaretur ac firmaretur ſtrictiſſima parendi obligatione ſub pœnis nullo pacto remittendis, & juramentis inviolabilibus, aliiſque rigiditſimis formulis.

AUCTORE C. S.

ſeculo XIV factæ inter cives, qui Guelphis a Gibellinis partibus addicti

70 Horrenda mentio, quæ in eo fit de crudeli vaſtatione civitatis, fremere faciet ætatem noſtram, pleneque convincet de lamentabili exterminio, quod præceſſerat. Audiamus relationem non vulgaris ſtragis inter ipſoſmet cives. "Sanè ſyndici univerſitatis hominum civitatis „Adriæ, de Aprutina provincia ultra flumen Pi„ſcarie, nuper in curia noſtra preſentes Maje„ſtati noſtre nomine dicte univerſitatis expoſuo„runt devociùs, quòd faciente OLIM pacis emulo & „quietis invido turbatore inter HOMINES CIVES „ET INCOLAS DICTE CIVITATIS, SUIQUE DI„STRICTUS; ſic inſurrexerunt PARCIALITATIS „DISCRIMEN, LIVOR ET ODIUM, quòd, ſubortis perinde ſcandalis INTER IPSOS ALTRIN„SECUS, patrata ſunt homicidiorum crimina, „PERCUSSIONES, INCENDIA, INCURSUS, DISRU„PATIONES, ET ULNERA, DIRUCTIONES DO„MORUM, RAPTUS ET VIOLENCIE MULIERUM, „ALIAQUE DAMPNA AC GRAVES INJURIA ET „OFFENSE; ob quod nedum CIVITATIS, SED „REGIONIS CIRCUMPOSITE LESUS EST STATUS „ENORMITER ET NOTABILITER PERTURBA„TUS."

B

patriam ſuam graviſſimè

71 In altero quoque privilegio ab iiſdem regibus, eiſdem die, menſe annoque edito, ita præterea legitur: "Quia tamen civitas eadem „propter EXORTUM in ipſa DUDUM PARCIALI„TATIS DISCRIMEN ET EXCIDIA GRAVIA, per„inde ſubſecuta, adeò in ſuis pinguibus facul„tatibus eſt exauſta & priſtina condicione de„crevit... quòd ad ſubeunda, ut priùs, pu„blica onera impotens penitus eſt effecta." Hic ea vox DUDUM (uti infrà meliùs exponetur) indicat excidium patriæ velut initio ſeculi XIV contigiſſe, ſed perniciosos ejuſdem effectus durâſſe toto menſe Maio anni MCCCLII, quando iidem reges ex ſpeciali gratia, ratoque conſilio benignè laborârunt ad extinguendum incendium ab abominabili partium ſtudio accenſum, eoque pacto bona pacis inter efferatos cives inſtauranda.

C

affixorum, ut ex plurimis addictis inſtrumentis

72 Secundò in publico ac generali conventu centum conſiliariorum, die XV Februarii anni MCCCLXII in cathedrali eccleſia S. Mariæ habito, inter alia ſalubriter ſancita certè ſequens fuit: "Item, quòd nulla perſona, maſculus vel „femina, audeat vel preſumat aliquo modo „vel colore nominare, ſive CONTENDERE DE „PARCIALITATE, ſive INJURIAM REIMPROPE„RARE DE PRETERITIS ANNI TEMPORIBUS PA„CIS ADRIE COMMISSE, contra formam capitu„lorum ad penam in eis contentam." Acta civi-

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

tatis fol. 6 à tergo. En igitur, cùm ibi conciliata Hadriæ pax dicatur, meritò creditur inter cives exarsiſſe bellum, quod aliquot annis antea sævierat. Sed quale bellum? Illud omninò, quod ex malè sano Guelphorum ac Gibellinorum partium ſtudio geſtum fuerat; quam ob cauſam viris feminiſque vetitum fuit quocúmque prætextu ea de re contendere; imò vel leviter nominare ſub pœna in Capitulis municipalibus ſancita.

probat;

73 Tertiò rex Ladiſlaus, qui civitatem noſtram Hadrianenſem anno MCCCXCIII Antonio Aquaviva vendiderat, antiquum illius ſplendorem conſiderans, ſimulque calamitates, quas illa pernicioſas diſcordias ſectata, ſponte ſua incurrerat, miſeratus, in diplomate dato Neapoli die XX Januarii anni MCCCCIV ſic fatus eſt: "DUDUM civitas Adrie de dicta provincia Aprucii, ultrà, prout ejus veſtigia & antiqua indicant fundamenta, ſuique amplitudinis ſitus & ambitus, magna fuit, ac civibus, incolis & accolis copioſa. Demum verò operante PERVERSA TEMPORUM QUALITATE ET ABHOMINANDA FACTIONE ET PARTIALITATE, QUE B MALE ET NON ABSQUE JACTURA DIU VIGUIT IN EADEN, fuit populo & habitatoribus multipliciter diminuta; ex quo oportuit, ipſos reſtantes cives & incolas, primis & vetuſtis reſtrictis membris, ſe reſtringere, loca plurima inhabitata relinquere, & civitatis corpus ad loca forciora & confertiſſima cultu & incolatu reducere & arctare."

quas partes vel nominare severè vetitum fuit.

74 Subſecutis etiam temporibus nomina GUELFORUM ac GIBELLINORUM in civitate noſtra tam probroſa & abominanda fuêre, ut uſque in annum MCCCCXXX ſeveris edictis, quæ gubernatores ſingulis annis promulgabant, gravis pœna unciarum decem (ſeu trecentorum ducatorum noſtrorum) infligeretur, TOTIES QUOTIES, ea proferentibus, ac præterea etiam aliis, qui eadem proferri audientes, id non illico vel duci vel gubernatori denunciarent. Audi hujus ſeveri capituli formulam: "Item quòd nullus, ſive nulla perſona de dicta terra debeat vel preſumat NOMINARE partem GELFAM, neque GIBELLINAM in dicta civitate vel ejus diſtrictu ad penam decem unciarum pro quolibet & qualibet vice: ET SI QUIS AUDIERIT NOMINARE C PARTEM PREDICTAM modo predicto & magnifico domino noſtro Joſie, & domino capitaneo non reportaverit infra duos alios dies, ad ſimilem penam volumus incurrere; & ſi dixerit domino capitaneo in termino predicto, habeat tertiam partem pene predicte." Ex libro Reſolutionum publ. an. MCDXXX, fol. 2 à tergo. Tam ſeverè igitur decretum fuit adverſus eos, qui, ſive caſu, ſive attento animo, penè poſt ſeculum funeſtam illam memoriam renovaturi eſſent. Et quid præterea ſtatui potuit eo tempore, quo excidia iſta maximè efferbuerant?

§ V. Reliqua adverſus traditionem Hadrianenſium argumenta Sorricchii, cujus ſententiæ ſubſcribendum credimus: quid de reliquiis S. Reparatæ Hadriæ honoratis cenſendum videatur.

D

Pro Sorricchii ſententia ſtatuta

Mitto plura Sorricchii argumenta ad confirmandam calamitoſum ſecule XIII Hadrianenſis civitatis ſtatum, in quo Saraceni certè nullam partem habuerunt, recenſere, qua omnia ipſe producenda cenſuit, ut doceret, longè aliam, quàm qua civibus ſuis videatur, eamque graviſſimam fuiſſe cauſam S. Reparatæ *patrocinium implorandi, eoque feliciſſimè impetrato, eamdem velint præcipuam civitatis Protectricem adſciſcendi & annua ſolemnitate honorandi. Ut id ita factum eſſe perſuadeas, in primis obſervat, omnino veriſimile eſſe, plurimos, qui inter Hadrianenſes pii pacíſque amantes erant, cùm nullâ humanâ operâ poſſe ſe tot tantíſque malis mederi agnoſcerent, tandem ad divinam opem pro reſtauranda civium ſuorum concordia fervidis votis recurriſſe, ac potens Sanctorum patrocinium implorâſſe; ac in primis* S. Reparatæ, *qua tunc temporis, ut ſuprà vidimus, in magna erat apud Florentinos veneratione, & primaria Patrona titulo, ob collatum eorumdem civitati memorabile beneficium, cathedralem eccleſiam ſuo nomine dedicatam habebat.* E

inſtrumentum publicum

76 *Subſecuta mox pace*, magiſtratus ac univerſus populus Hadrianenſis (*ita ipſe proſequitur*) perſuaſum habentes, admirabilem hanc pacificationem potentiſſimo S. Reparatæ patrocinio omnino deberi, voluerunt ipſam cultu verè religioſo honorare, ac principalem civitatis ſuæ Protectricem adſciſcere, facto ea de re municipali decreto, ut Acta debitæ Gratiarum actionis ad poſteros tranſmitterent unà cum bene ordinata ſimul ac magnifica pompa triumphali & devotiſſima ſolemnitate. Proinde non multo F tempore, id eſt, triginta vel quadraginta annis, pòſt, ſeu die V Aprilis anni MCCCLXII, cùm antè inducta S. Reparatæ feſtivitas eſſet celebranda, in publico ſenatu habitus ſermo fuit, inter autographa civitatis Acta hactenus ſervatus, in quo fol. 25 ſic legitur: "Cùm DUDUM factum fuerit capitulum de feſto celebrando quolibet anno in perpetuum ad reverentiam Dei, Virginis Marie, & BEATE REPARATE die XI menſis Aprilis; & die Lune proximè venturâ ſit XI dicti menſis, qui modus ſervandus ſit in faciendo & celebrando dictum feſtum PRO PERPETUA MEMORIA PACIS CIVITATIS ADRIE."

civitatis Hadriæ fundi XLV.

77 Duo in hoc texto ad propoſitum noſtrum opportunè obſervanda veniunt. Primum eſt iſta particula DUDUM, quæ non indicat tempus longiſſimum centum annorum, ac multò minùs etiam magis immemorabile, cujus certa non habeatur notitia lapſu aliquot ſeculorum. Vox DUDUM refertur ad certum annorum ſpatium, cujus meminiſſe poſſint ſenes, vel certa haberi notitia ex traditione, ab hiſce ad ſuos liberos trans-

Digitized by Google

A transmissa, nec longiùs repetita. Solet illud spatium ex sententia auctorum, ac nominatim legum peritorum, ferè circumscribi intervallo annorum triginta aut quadraginta, quodque annos quinquaginta non excedat, sicut Jacobus Gotifredus multis in locis codicis Theodosiani docet. Quam ob causam confidenter dicam, admirabilem illum (*reductæ pacis*) eventum potuisse incidisse in annum MCCCXXX, vel MCCCXX, aut ad summum propiùs versus annum MCCCX, seu recepto apud doctos loquendi more, circa initium seculi decimi quarti.

78 Huic nostræ opinioni probè favet regestrum canonicorum in sæpe laudato Necrologio, in quo ad diem XXIV Novembris anni MCCCXXXI sic aiunt: "Accorimbonus Nicolai Tho-„mei. Gervasius & Bernardutius frater eius. A-„rizonius de Podio. Andreas Testa. Nicolaus „de Francisco: qui omnes obierunt apud Sul-„monam PROPTER DEPOPULATIONEM ADRIE.„ Hæc depopulatio contigisse potuit una annorum decade priùs, ac proinde circa annum circitèr MCCCX. Secundò observanda est ratio, cur isti Majores nostri sacrum cultum & magnificam festivitatem annuam perpetuò celebrandam stabilierunt; quæ non altera in Actis publicis allegatis fuisse legitur, quàm ut honorarent memoriam prodigii penitus exstirpatæ per Sanctam vastatricis discordiæ, simulque restitutæ PACIS nostræ civitati Hadrianensi, quæ antea implacabilibus odiis, mortalibus inimicitiis, propriamque patriam destruendi studiis pessumdata videbatur.

autor Necrologium,

B

79 Perseverabat seculo XVI eadem ratio devoto solemnique festo quotannis renovandi memoriam ejusdem PACIS à Sancta aliquando procuratæ. Hujus rei nos certos faciunt capitula municipalia anno MDXXXI edita, quæ hactenus superfunt manu scripta, ac in pleno ferè vigore suo perseverant. In iis cap. 6 clarissimè leguntur hæc verba: "Verùm quia Universitas in „Octava quoque Resurrectionis Domini, & in „sequenti die quotannis venerari decrevit, ac ita „conclusum, ideireò festivitas ista & à venera-„bili clero & toto populo Hadriano, cum o-„mni, quo potest & decet, honore unanimiter „celebretur, convocenturque etiam his diebus „clerici omnes, ac cujuscumque Ordinis Reli-„giosi, qui hùc occurrerint venire, ut laudent „Dominum Deum nostrum, beatamque Virgi-„nem Mariam, & BEATAM REPARATAM, ET „OMNES SANCTOS PRO PACE ET REIPUBLICÆ „BONO, cum solita hujus nostræ Advocatæ mar-„tyrii repræsentatione; celebrenturque dies isti „cum sanctis & devotis concionibus, seu præ-„dicationibus &c.„ En tibi clarè expositum, quo modo Hadrianenses seculi decimi sexti diem gloriæ S. Reparatæ dicatum celebraverint in Octava Paschæ Resurrectionis ex præscripto capituli ac decreti publici, nec alia de causa, quàm PRO PACE & BONO NOSTRÆ COMMUNITATIS: nihil verò dicitur de memoria crediti triumphi, vel liberationis à perfidis SARACENIS.

C

80 *Nunc tandem, quid ex præmissis omnibus statuendum nobis videatur, dicamus. Hadrianensium traditio de instituto* S. Reparatæ *Triumphi festo propter Hadriæ obsidionem Saracenicam ejusdem ope tam mirabiliter solutam, antiquo caret teste, nititurque historiâ Rerum Saracenicarum scriptoribus ignotâ, à quibus tamen nec facilè ignorari potuit, si contigerit, nec, si nota fuerit, debuit omitti. Secundò, si festum illud ab eodem miraculo originem suam haberet, longè esset seculo* XIV *antiquius; sed ita non esse, verisimillimum fit ex alto silentio monumentorum veterum, quorum nullum profertur medio seculo* XIV *anterius, in quo ejusdem festivitatis mentio fiat, ac in hoc quoque posteriori dicitur illa* pro perpetua memoria pacis civitatis Adriæ *celebranda; nullo prorsus addito verbo de tam prodigiosè soluta civitate ab obsidione Saracenorum. Quam autem potiorem hujus silentii rationem credamus, quàm, quòd etiam medio seculo* XIV *vel nondum nata fuerit, de qua agimus, traditio, vel ab Hadrianensi senatu, velut nova & à veritate aliena, minimè credita.*

& alterum instrumentum seculo XVI.

Hadrianæ obsidionis traditio.

AUCTORE C. S.

81 *Tertiò si tam antiqua apud Hadrianenses fit* S. Reparatæ, *velut præcipuæ civitatis Protectricis, veneratio, quis satis miretur, non modò nullum inter altaria seculo* XIII *in novo templo ei erectum fuisse, verùm etiam nullam feminei sexus, contra omnium aliarum civitatum consuetudinem,* Reparatæ *nomine appellatam in Hadrianensi Necrologio, quod ab eodem seculo* XIII *medio orditur, reperiri. Contrà verò luce meridiana clarior ratio est in sententia Sorricchii, ex qua alibunde, quàm à depulsis à civitate Saracenis origo festi repetenda est, multòque recentius* S. Reparatæ, *velut præcipuæ Protectricis, receptus Hadriæ cultus; ut proinde de Saracenica obsidione, etiamsi hæc verè contigisset, non nisi ineptè, meminisse potuerint Acta publica, quæ de festo Triumphi* S. Reparatæ *agunt, nec omnino de eodem festo mentionem facere queant instrumenta seculo* XIV *antiquiora, cessetque omnis ratio admirandi, quòd eodem seculo* XIV *antiquiores Hadrianenses nec altare in nova ecclesia eidem Sanctæ dedicaverint, nec filias suas ejusdem nomine appellaverint; quippe quæ tunc temporis nondum præcipuæ Protectricis titulum, imo fortè nullum omnino cultum, Hadriæ obtinuerat.*

tam negativis,

82 *Hactenus de argumentis negativis (ut vocant) nunc positiva expendamus. Civitati Hadrianensi post gravissimas calamitates, quas à Guelphis ac Gibellinis passa fuerat, restitutam seculo* XIV *nondum medio fuisse pacem ac concordiam, probant addicta à Sorricchio Acta publica; nec quisquam meritò negaverit, hanc dignissimam causam fuisse, cur* S. Reparata *ejusdem civitatis Protectricis titulum obtinere, atque annua ipsi festivitas perpetuò celebranda decerni potuerit, si hunc felicissimum eventum Hadrianenses ipsi revera debuerint, aut saltem acceptum retulerint. Retulisse autem suadent prima ejusdem festivitatis* pro perpetua memoria pacis civitatis Adriæ *ex decreto,* dudum *antè facto, quolibet anno Hadriæ celebrandæ mentio in instrumento, paulò post medium seculum* XIV (*ut præmissum est*) *confecto, quæque de ejusdem Sanctæ insigni cultu & eadem festivitate, quorum nulla eodem seculo vetustior profertur memoria, deinceps ad hæc nostra usque tempora continuatis, supra produximus ex Sorricchio.*

quàm positivis, argumentis

E

F

83 *Adhæc eodem seculo* XIV, *non solùm aliare, quod non fecerant seculo* XIII, *Hadrianenses ei dedicârunt, verùm etiam ecclesiam erexerunt, eodem teste Sorricchio, cujus verba rursum ex Italico sermone subjicio.* Non prætermiserunt (*inquit*) ejus temporis (*seculi* XIV) Hadrianenses devotum ipsi eleganique operis Gothici templum ædificare, memores prodigiosè restitutæ inter eos pacis, ac velut Sanctæ cælo donatæ, quam singularem Patronam sibi elegerant. Quod tem-

diligentur exponit,

AUCTORE C. S.

templum eâ architecturâ bellè exſtructum, hujus labentis ſeculi (XVIII) initio cives noſtri ad hujus temporis architecturæ normam reducere voluêre: at neſcimus, an in meliorem ſtatum redegerint, ſaltem quod ad frontem ſpectat, quæ plurimùm cedit priori, quam è marmore elegantiſſimè elaboratam diruerunt.

ejuſdem opinioni adhæremus.

84 Primam hujus eccleſiæ mentionem, quæ in noſtra Collectione antiquitatum occurrit, invenimus in ſcapo quinque foliorum chartæ è lino confectæ ... ſcripto anno MCCCLV, qui in archivo civitatis ſupererat. In hujus folio 2 à tergo legitur Antonius Altonato à Communitate tunc temporis fuiſſe conſtitutus ad recipiendam pecuniam ad ædificium eccleſiæ BEATÆ REPARATÆ deſtinatam. Summam pecuniæ ibidem in varias portiones partitam nihil opus eſt hìc referre; ſed manifeſtè apparet, eccleſiam communis Protectricis eo anno nondum fuiſſe penitus perfectam. Adhæc in eadem Antiquitatum Collectione tranſcriptum inſtrumentum eſt diei XXV Junii anni MCCCLVII, quo contractus factus eſt in clauſtro ejuſdem eccleſiæ. Annis ſubſecutis in non uno teſtamento invenimus, fideles Hadrianenſes piè motos fuiſſe, ut aliqua legarent, aut ſaltem facem donarent eccleſiæ ſervatricis ſuæ, S. REPARATÆ. *Hæc Sorricchius, quæ omnia qui conferre voluerit cum inſtrumentorum Hadrianenſium, eodem ſeculo* XIV *antiquiorum, ſilentio de* S. Reparatæ *apud eoſdem veneratione, non difficulter (opinor) ipſi conſentiet, relicta vulgari, nec ſatis antiqua, traditione, quæ originem cultûs ejuſdem Hadriæ repetendam aſſeris à liberata civitate obſidione Saracenica, ſcriptoribus ceteris æquè ignota.*

Exhibentur conjecturæ veriſimiles

85 *At, inquies, ſi hæc ſic ſe habeant, qua ratione potuit iſta Hadrianenſium de anno* S. Reparatæ *in memoriam liberatæ Saracenorum obſidione civitatis inſtituto feſto traditio introduci? Fateor: id non ita facile dictu eſt; non tamen inepta ſunt, quæ hanc in rem obſervavit Sorricchius. Ipſum audiamus.* Quantùm nobis (*inquit ille ſermone Italico*) veriſimilius apparet, potuit iſta de Saracenis opinio in civitate noſtra duobus tribuſve modis naſci, quos ſolis veritatis, non mirabilium rerum humanarum eventuum, amantibus, exponam. Suprà ex irrefragabilibus teſtimoniis probavimus, ſeculis XIV & ſequenti nomina factionum, à quibus tot mala ſtrageſque patria noſtra paſſa fuerat, tam odioſa fuiſſe, ut vel ſola eorum memoria incuteret horrorem. Apud eoſdem Hadrianenſes, memores malorum, quibus Majorum ſuorum culpâ afflicti fuerant, maxima atque atrociſſima injuria habebatur, quempiam GUELPHUM aut GIBELLINUM nominare; quique id faceret, ſeveriſſimè plectebatur; imò nec licitum quidem eis erat iſta nomina pronuntiare, quin in pœnam trecentorum ducatorum incideret, ut oſtendimus.

de ratione, quâ Hadrianenſium

86 Adhæc tenebantur Hadrianenſes Triumphum Protectricis ſuæ S. Reparatæ ob reſtitutam afflictæ civitati PACEM quotannis ſolemniter celebrare; ſed non propterea licebat eis vel uno verbo indicare, propriiſve nominibus memorare ipſos auctores, qui generalis ſtragis cauſæ fuerant. Quid igitur fecerunt prioris iſtius temporis cives inter has anguſtias conſtituti? Ex imagine, quam ſibi formabant, inimicitiarum civilium, ob quas extinctas feſtum illud agebatur, quaſque comparabant cum temporibus Saracenorum, de quorum horrendis facinoribus inaudierant, traditioni initium dederunt. Magis itaque abominandis GUELPHORUM ac GIBELLINORUM nominibus SARACENOS, gentem æquè impotentis iracundiæ ac ferocitatis, ſubſtituerunt: ac fortè etiam dicere licebit, Hadrianenſes, illius temporis factionum ſectatores, quotidianis inteſtinis bellis ſuis fuiſſe ipſiſmet Saracenis ferociores. Atque hæc traditio ſecundum conjecturam noſtram potuit exeunte ſeculo XVI inchoari, deindeque uſque ad ætatem noſtram magis creſcens debuit altiores radices egiſſe in piorum animis, adeò ut hoc noſtro tempore gravem impietatem illi reputarent, velle eam vel leviter dedocere. Ad fidem huic rei faciendam concurrerunt etiam ſacri oratores, qui in annuis concionibus ſuis ſtudioſiſſimè conati ſunt eam ex viva ſecundi ingenii ſui imaginatione ſemper magis magiſque ſtabilire.

de S. Reparata apud ſuos feſtivitatis origine

87 Alterum hujus traditionis baſim credidero probabiliter fuiſſe, quòd Hadrianenſes ſcirent, parem S. Reparatæ cultum Nicææ in Provincia exhiberi, cujus ſimilis liberatio ab obſidione Saracenica narrabatur. Novimus certè, omneſque hiſtorici unanimi conſenſu confirmant, Saracenos excurſiones in Provinciam feciſſe, in eaque tandem etiam ſedem fixiſſe. Hinc non difficile cuiquam creditu videri debet, cùm cultus ſanctæ Protectricis ea in civitate ab antiquiſſimo tempore propagatus fuerit, ibidem ab illa ejus generis patratum miraculum fuiſſe, cujus fama ad noſtram uſque ætatem pervenit. Nec fortaſſe quiſquam à vero diſſimile eſſe dixerit, majores noſtros, ſtudio amplioris gloriæ Protectricis ſuæ ductos, ſtupendum iſtud prodigium è Provincia in hanc noſtram regionem tranſtuliſſe. *Hallenus Sorricchius: ego vaſtatam à Saracenis Niceam Provinciæ etiam lego apud Sigonium lib.* 4 *de Regno Italiæ, ad annum* 813, *atque hinc apud Joſredum in ejuſdem civitatis Monumentis ſacris illuſtratis, pag.* 32; *ſed nec apud hos, nec apud alios, quidquam reperio de repulſis ab eadem civitate ejuſdem Sanctæ ope Saracenis, aut miraculo, cujus fama ad noſtram uſque ætatem pervenerit, quodque Hadrianenſibus ſeculo* XIV *ad ſuam illam traditionem comminiſcendam præluxerit.*

traditio nata fuiſſe videri poſſit.

88 *Si cui iſta Sorricchii conjectura non placeat, ipſemet adjungit & alteram, nimirum fortaſſe Hadrianenſes eam traditionem commentos eſſe exemplo Florentinorum, qui eodem ſeculo* XIV *credebant, civitatem ſuam, cæſo cum exercitu ducenterum millium barbarorum Radagaſio, qui eam obſederat, die* S. Reparatæ *ſacra liberatam fuiſſe, ac propterea eccleſiam cathedralem eidem Sanctæ dicatam, teſte Matthæo Villanio; qua de re vide dicta ſuperiùs* § III. *Cenſet itaque Sorricchius, non mirandum eſſe,* ſi, quod de rege Radagaſio cum ducentis millibus Gothorum, Suecorum & Vandalorum narrabant Florentini, id ſimili modo narraverint Hadrianenſes de furibundo duce Mirocco cum numeroſiſſimo exercitu centum & octoginta millium Saracenorum, quos poſterioribus temporibus in ſcenam produxerunt. *Hallenus laudati viri conjectura, ſanè veriſimillima, quas ſi quis reſpuendas putet, producat alias; nam Hadrianenſium de obſeſſa à Mirocco Saracenorum duce, liberataque per* S. Reparatam *civitate eorum, traditionem, ſeculo* XIV *antiquiorem non eſſe, neque ullo vetuſtiori, quod quidem productum viderim, monumento nixam, probant, qua hallenus*

pro-

A *produximus in medium.*

Corpus S. Reparata V. M.

89 *Superest, ut ex eadem erudita Dissertatione historico-critica aliquid addamus de sacris ossibus, quæ* S. Reparatæ *esse creduntur vel credita fuere, Hadriæ honoratis. Sorricchio teste, Hadrianenses, dum de facienda suæ sanctæ Protectricis statua argentea (de qua supra dictum est) agerent, solliciti fuere, ut ejusdem reliquias, quas nullas se habere agnoscebant, eidem statuæ includendas, per Cardinalem Octavium I Aquaviva Romæ impetrarent; sed frustra. Tandem anno* MDCVII *Claudius Aquaviva, Societatis Jesu præpositus Generalis, obtentum à Paulo V summo Pontifice sacrum cujusdam sanctæ virginis ac martyris,* Reparatæ *dictæ, corpus impetratum, laudatique Cardinalis Octavii Aquaviva sumptibus decenti lipsanotheca inclusum, una cum ejusdem summi Pontificis, ut illud publicæ veneration exponi posset, approbatione, Hadrianensibus donavit, hique magno cum gaudio, veluti suæ Protectricis esset, susceperunt.*

quod Hadrianenses sanctæ Romæ acceperunt.

B 90 *Scripserat hac super re idem Claudius Aquaviva binas litteras, unas ad Universitatem civitatis Hadrianensis, quas in publico archivo non amplius invenire affirmat Sorricchius; alteras, quas ipsedem recitat, ad capitulum & canonicos ejusdem civitatis, quæ ex sermone Italico Latinè verbotim versa sic habent:* Multùm reverendi domini. Pater rector *(collegii Hadrianensis Societatis Jesu, nomine, ut postea dicitur, Hieronymus Alaleone)* portat secum corpus sanctæ Reparatæ, virginis ac martyris, cum suo instrumento authentico, ut possit publicè exponi; quamvis autem mittatur civitati, vestris tamen dominationibus tradi debet, ut in vestra ecclesia collocetur, pro qua ego illud procuravi: officii mei esse duxi, mihi vobisque gratulari de tanto thesauro comparato, deque augmento, quod futurum spero, devotionis pietatisque in civibus ac populo, ac proinde etiam donorum gratiarumque cælestium in omnibus per merita & intercessionem hujus Sponsæ Christi Domini nostri; à quo omne verum bonum flagito, ac denique me ad obsequia dominationum vestrarum promptissimum offero. Multum reverendo... Romæ 1 Junii MDCVII... Servus addictissimus in Christo... Claudius Aquaviva.

verisimilius alterius sanctæ Virginis martyris est.

C 91 *Docet Sorricchius, corpus illud minime integrum esse; neque id in nox recensis litteris Claudius Aquaviva asserit.* Corpus *tamen appellavit satis recepto more (non tamen probando) quo major, aut etiam fabùm magna, corporis pars* Corpus *liberalius appellatur. Si pater Hieronymus Alaleone idem illud (ut notat Sorricchius)* Corpus integrum *dixerit, errâsse potuit. Confer præterea (quod majoris momenti est) prædictum sacrum corpus, sive integrum, sive magna sui parte minutum sit, non esse* S. Reparatæ *virginis & martyris Cæsareensis, ab Hadrianensibus Protectricis tutelæ cultæ, sed anonymum quoddam, è cœmeteriis Romanis acceptum, cui* Reparatæ *nomen tum fuerit impositum. Neutrum sane ex allegatis Claudii Aquaviva litteris affirmari potest; nam nec in eis dicitur illud* S. Reparatæ Cæsareensis *esse, nec, unde acceptum sit, legitur.*

quàm Cæsareensis.

92 *Mihi tamen etiam verisimilius apparet, non esse celebris Virginis Cæsareensis, quod de hujus Romam translatione nihil usquam legerim; sed alterius esse, in Romanis cœmeteriis cum adjectis virginitatis ac martyrii laureis repertum; non enim aliàs pro* Virginis ac Martyris *corpore publicè exponi permissum fuisset. Verùm ambigi potest, an etiam cum* Reparatæ *nomine inventum fuerit, tum quòd rarò contingat, ut in cryptis illis adscripta sacris corporibus nomina reperiantur; tum quòd vox* Reparata *unum ex appellativis sit, quæ omnibus Sanctis communia sunt; qualia scilicet ejusmodi sacris corporibus, dum extrahuntur è cryptis, solent imponi. Certiora fortasse docebunt vel Pontificia Pauli V pro approbatione cultusque earumdem Reliquiarum, vel Claudii Aquaviva ad universitatem civitatis Hadrianensis data littera, si superstant.*

AUCTORE C. S.

nec quidquam certi scimus de aliis reliquiis ejusdem nomine ibidem honoratis.

93 *Etiam minùs scio, quid dicendum sit de aliis cujusdam* S. Reparatæ *ossibus, Hadriæ pariter in monasterio puellari honoratis, de quibus hæc insuper habet laudatus Sorricchius:* Nondum quadraginta anni elapsi sunt, ex quo quidam pater Candidus, Ordinis Minorum Reformatorum, quem novimus, comparavit sibi (nescimus, quomodò) principalia ossa S. Reparatæ cum authenticis litteris cujusdam episcopi, cujus nomen nunc mihi excidit è memoria. Erant illa tamen reposita in urna è ligno inaurato & decenti. Laudatus pater, dum domi nostræ erat, dixit, se velle illa donare dominæ D. Marcianæ Aquaviva, quæ tum temporis abbatissa præerat monasterio monialium S. Petri. Ita omnino factum est, ut diximus, & in eodem monasterio dicta sacra ossa pio cultu pariter servantur.

E

ACTA
SUBLESTÆ FIDEI,
Auctore anonymo,
Ex vetusto codice Metensi à Martenio tom. V Thesauri Scriptorum veterum à col. 741 edita, & cum aliis Mss. collata.

F

Duodennis Christum coram præside

a

b

c

d

SUb Decio præside *a* immanis fuit persecutio Christianorum. Ibidem *b* quædam erat virgo, nomine Reparata, annorum duodecim; hilari mente erat, corpore casta, Christum adorabat ampliùs, quàm negaret *c*. Introiit ergò Decius præses in civitatem Cæsarienſem: tunc venerunt omnes cives *d* ad eum, & dixerunt ei: Hæc Virgo deridet deos nostros, invictissime; & adorat nescimus quem, qui dicitur Christus. Tunc jussit Decius præses, Puellam ad se venire; & cùm eam videret pulcherrimam esse, sermonibus blandis cum ea loqui cœpit, dicens: Puella, ó felix est mater, quæ te nutrivit! & ideò ego novi, quia nobili genere orta es, accede hùc, & sacrifica diis immortalibus.

libere confessa.

2 Sancta Reparata respondit: Ecce enim, sum plùs, minùs, annorum duodecim; sufficit mihi jam, transituram vitam vidisse; aliam spero, fideas in eum, qui me voluit nasci ex utero

A. ANONYMO.

tero matris meæ, & me ipſam deſidero immolare Domino Deo meo, Jeſu Chriſto *e*. Notum tibi ſit, inimice Dei excelſi, quia te, & omnes tibi conſentientes *f* perdet. Decius præſes dixit: Antequam pereas, conſule tibi. S. Reparata reſpondit: Ego non me poſſum conſolari; conſolabitur *g* me Dominus Deus meus, qui pro nobis dignatus eſt mori. Decius præſes dixit: Si verus eſt Deus, in quem credis, quomodò in terram deſcendit *h* & paſſionem ſuſcepit? S. Reparata reſpondit: Paſſionem ſuſcepit, ut nos de laqueo mortis liberaret: induit ſe formam ſervitutis ut ad libertatem omnes perduceret.

nec minùs mota,

3 Decius præſes dixit: Abnega ergò, quem dicis, Chriſtum, & immola diis immortalibus. S. Reparata reſpondit: Anathema, tu immola diis tuis, ſtercore plenis: ego autem non ceſſabo confiteri Dominum meum Jeſum Chriſtum, in quem confidit anima mea. Ipſi parata ſum immolare hoſtiam laudis. Decius præſes dixit: Vide, quanta tormenta poſſis ſuſtinere. S. Reparata reſpondit: nullo modo me confundis, ſed magis confirmas animam meam *i*. Decius præſes dixit: Plumbo ollam implete, & calefactam ante eam afferte. Primam *k* pœnam illi oſtendite; &, ſi ſacrificare noluerit, ſic eam perfundite. S. Reparata reſpondit: Deus verax eſt ad liberandam Ancillam ſuam, & eruet me de hac pœna. Hæc cùm dixiſſet, continuò exhibuit *l* plumbum.

variat gravioſſimoſque

4 Decius præſes dixit: Qualis duritia Virginis, quæ malis tormentis ſibi ingerit ſententiam *m*. S. Reparata reſpondit: Ego malis tormentis ſententiam non intro *n*; ſed plurimùm adjuvor à Domino meo. Decius præſes dixit: Lampades accendite, & mamillas de pectore ejus abſtollite *o*. S. Reparata reſpondit: Frigidus eſt ignis tuus; me autem amplificavit caritas Chriſti, quem ſpero videre. Decius præſes dixit: Caminum accendite, & per ignem eam deficite *p*, quò uſque pereat. Cumque adimpleretur præceptum præſidis, & duceretur Puella, & dum introiret, cœpit pſallere in camino, dicens: Sicut cedrus exaltata ſum ſuper Libanum, & ſicut cypreſſus in montem Syon, quaſi myrra dedi ſuavitatem odoris: & tu, Domine Jeſu, fac mecum miſericordiam, ſicut feciſti Sydrac, Miſac & Abdenago: & deambulabat, quaſi ſuper rorem *q*.

cruciatus

5 Decius verò ante prætorium deambulabat: proximè locus erat ibi, ubi fornax accendebatur *r*; cúmque audiſſet eam pſallentem in virtute Dei, dixit ad ſuos: Ecce, qualis Virgo in malis ſuis: credo, victi ſumus: machæram afferte, & viſcera ejus ſtruſtate *ſ*. Et fecerunt, ſicut præcepit: & continuò reſolidata ſunt membra ejus *t*. Tunc S. Reparata reſpondit: Hæc ſunt tormenta tua, antiquiſſime veterate dierum *u*? Nihil me potes nocere; ſed magis confortas animam meam. Decius præſes dixit ſcubitoribus *x* ſuis: Novaculam afferte, & decalvate eam, & per publicanos *y* ducite eam. S. Reparata reſpondit: Ignominias ſuſtineo, & decalvata in publico *z* pervenire cupio: ſcio enim, qualiter pro hoc, quod patior, quomodo *aa* à te exiget Deus meus, Jeſus Chriſtus, inimice Dei.

Illæſa mirabiliter ſuperat

6 Decius præſes dixit: Si ad deformitatem metuis venire, accede, & immola diis invictiſſimis. S. Reparata reſpondit: Audiſti, quia dixi tibi: Non immolo diis tuis; ſed Deo offero ſacrificium mundum, & victimam jubilationis. Vide autem, quid facias; quia in conſpectu Judicis mei cauſam tecum dictura ſum. Multi verò ibidem circumſtantes compuncti corde territi ſunt. Decius præſes dixit: Miror, te tam duro corde eſſe: jam conſule tibi, antequam pereas ab oculis noſtris. S. Reparata dixit: O vis diaboli, quantis argumentis mihi inſiſtis! Miſer à facie Dei periſti. Decius præſes dixit: Ducite verboſam, & decollate obnoxiam, & caput ipſius auferte ab oculis meis *bb*.

bb

ne tandem capite plexa feſtituar à Chriſtianis.

7 Sancta verò Reparata, cùm duceretur à ſpiculatoribus, ait: Gratias tibi ago, Domine Jeſu Chriſte, qui me de hoc ſæculo peregrinationis ad te dignatus es perducere cum palma triumphi virginitatis *cc*. Audientes verò ſpiculatores percutiebant caput ejus, & cecidit *dd*: & continuò de collo ejus exivit columba alba, quæ primò eam confortabat *ee*, cùm eſſet in certamine. Accedentes verò Chriſtiani pauci viri timorati rapuerunt corpus ejus, & conditum aromatibus ſepelierunt eum *ff*, & requievit in pace octavo Idus Octobris, regnante Domino Jeſu Chriſto, cui eſt honor & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

cc

dd

ee

ff

ANNOTATA.

a *De nomine* Decii *conſonant Acta Mombritiana, aliaque, ſed hunc cæſarem, ſeu imperatorem faciunt ac Cæſarea præſentem. Vide dicta in Commentario noſtro prævio num. 14 & ſequenti.*

b *Ubi? In noſtro Fuldenſi codice hiſce Actis præfixus is titulus eſt:* Incipit Paſſio ſanctæ Reparatæ puellæ, quæ paſſa eſt in civitate Cæſarienſi, Palæſtinæ provinciæ *&c.; ad quam proinde civitatem referenda ea vox* ibidem *eſt. Cæterùm de hujus Sanctæ palæſtra conſule Commentarium prævium num. 13.*

c *Id eſt: Amabat Chriſtum ardentiùs, quàm ut periculum eſſet, ne eumdem negaret.*

d *Non hæc accuratum ſcriptorem, ſed ineptum amplificatorem ſonant: quis enim credat, ſanctam Virgunculam Cæſarea ab omnibus civibus (etſi ſolos gentiles judices) accuſatam fuiſſe?*

e *Iſta ſic habet codex noſter Fuldenſis:* Aliam videre ſpero: qui me voluit naſci ex utero matris meæ, ipſi deſidero immolari Domino Jeſu Chriſto.

f *Ibidem:* Te & tuos omnes conſentientes.

g *Ibidem:* Ego mihi non poſſum conſulere; conſolabitur *&c.*

h *Ibid. additur:* Ut homo.

i *Ibid.* Sed magis confortare Deus poteſt animam meam.

k *Ibid.* Primùm.

l *Ibid.* exhibuerunt. *Apud Mombritium additur, Sanctam tum liquato plumbo perfuſam; ſed illæſam manſiſſe, plumbo mox frigido facto.*

m *In Fuldenſi codice:* Ad duritiam cordis Virginis, quæ malis tormentis ſibi ingerit; *moxque alia manu additur:* Jubeo dari ſententiam.

n *Notat Marteneus, fortaſſe legendum eſſe:* Muto: *nec malè. In Mombritianis hic inſeritur etiam cruciatus alter, aceum ſcilicet fervens in os Virginis infuſum, ſed divinitus ſuave ac refrigerans redditum.*

o *In Fuldenſi ad verbum* abſtollite *alia manu adſcriptum eſt:* Auferte.

p *In Fuldenſi:* Dejicite: *in Trevirenſi:* Di-

ver-

A versate.

q *In eodem ac in Mſ. S. Maximini Trevirenſis legitur:* Et deambulabas ſuper eos, quaſi ros. *De fornace Babylonica legeſis cap.* 3 *Danielis.*

r *In Fuldenſi:* Decius verò ante prætorium deambulabat, quod proximo loco erat ibi, ubi fornax incendebatur; *ſed vocula* quod *alia manu adjecta eſt.*

ſ *Id eſt:* in fruſta concidite. *In Fuldenſi adſcriptum legitur:* Incidite.

t *Ut iſtis fidem adhibere queam, certiorem teſtem requiro: nam & parùm verisimile eſt, tot tantaque tormenta continuè ſanctæ Martyri illata fuiſſe, nec ipſam interea aliquo tempore intermedio conſulendi ſibi gratiâ in carcerem detruſam, ut in aliorum martyrum Actis non ratò legitur. Apud Mombritium nihilominus etiam alia præmittuntur tormenta ac miracula; nempe candelas ardentes illius lateribus admotas fuiſſe, ſed divinitus extinctas, quique eas admovebant, carnificum manus ſubitò exaruiſſe; tum eamdem inſuper craticulæ, ſubjectis ignitis carbonibus impoſitam, pari modo incolumem evaſiſſe; hiſque omnibus intermiſcet varia Decii cum ſancta Martyre colloquia, quæ omnia melius abſunt ab Actis, quæ damus.*

u *In Fuldenſi legebatur:* Antiquiſſime inveterator malorum dierum; *ſed pro* inveterator *alia manu* inveterate *ſubſtitutum eſt. Hic in Mombritianis Actis rurſum alia inſerta leguntur, orante ſcilicet Sancta, vehemens terræ motus factus*, maxima pars populi mortua *eſſe, manus carnificum emarcuiſſe, multique ad Chriſtiana ſacra converſi.*

x *In Fuldenſi, ſed diverſa manu:* Excubitoribus.

y *Publicas plateas vel vicos intellige.*

z *In Fuldenſi:* In publicum.

aa *Ibidem additur:* Mo; *at vel ſic vox* quomodo *abundat.*

bb *Mombritiana hic rurſum alios præmittunt cruciatus, videlicet vivam calcem, fragmenta teſtacea, tripodes ferreas, plagarum frictionem, ſinapi & aceti in nares infuſionem, ſuſtes ſpinoſos; addunique demùm, carnificum alios cæcitate, alios, areſcentibus manibus, divinum punitos, quæ omnia ineptum interpolatorem arguunt.*

cc *In Fuldenſi aliiſque, cum quibus hic collatus fuit, codicibus hic additur:* Et flexo genu orabat, dicens: Domine Jeſu Chriſte, recipe ſpiritum meum.

dd *In Fuldenſi:* Percutientes caput ejus cecidit; *pro quibus diverſa manu ſubſtituta ſunt hæc:* Percuſſerunt eam, & caput ejus cecidit.

ee *An igitur columbam illam Spiritum Sanctum fuiſſe, auctor cenſuit? Rectiùs (ſi illa tunc verè viſa fuerit) ſanctæ Martyris animam per eamdem indicatam credidiſſet.*

ff *Hæc vox melius abeſt à codice Fuldenſi. De ſacri corporis ſepultura conſentiunt Acta Mombritiana iiſdem penè verbis hoc modo:* Accedentes verò pauci Chriſtiani, viri timorati, rapuerunt corpus ejus, & conditum aromatibus ſepelierunt octavâ Idus Octubres, regnante verò Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Deo Patre & Spiritu Sancto in Trinitate vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen. *Hæc Sanctæ ſepultura apud Cæſaream Paleſtinæ veriſimillima eſt, neque ullam patitur difficultatem; nec cum eadem componi poteſt ejuſdem corporis ad Campaniam tranſlatio, qualem adſtruxit Antonius Sebaſtianus, epiſcopus Cretonienſis, noſque in Commentario prævio à num. 37 retulimus ac rejecimus.*

A. ANONYMO.

B

E

DE S. ARTEMONE PRESB. M.

FORTE LAODICEÆ IN PHRYGIA

J. B. C

SYLLOGE.

F

Faſti ſacri, qui Sanctum memorant: ubi, quo mortis genere & quando vitam terminârit.

SUB DIOCLETIANO. *Varii Faſti, quibus inſcribitur S. Artemon.*

Sanctum Artemonem, *Seleucienſem in Piſidia epiſcopum, pridem Operi noſtro inſertum habes tom.* III *Martii ad diem* XXIV *ejuſdem menſis: hodie alterum, presbyterum & martyrem Laodicenum, damus, in ſacris Græcorum aliiſque Faſtis non ſemel memoratum; unde in Opere noſtro ad hunc diem, quo tum in Menæis, tum in Martyrologio Romano ſignatur, rejectus fuit, primò quidem ad diem* XXIV *Martii, tum ad dies* XII *&* XIII *Aprilis. Menæis, in urbe Veneta Antonii Pinelli typis anno* 1603 *excuſis, inſcriptus eſt una cùm prolixiore elogio ad diem* XXIV *Martii, & rurſum ad diem* XII *Aprilis, denique ad diem* VIII *Octobris: at in Menologio, Baſilii imperatoris juſſu Græcè edito, in Synaxario Sirmondi, in Catalogo Mſ. Menologii monaſterii Cryptæ Ferratæ ad diem* XII *Aprilis tantùm; ad diem verò* XIII *ejuſdem menſis in Typico S. Sabæ, in gemino Rhutenorum Synaxario P. Georgii David, & Menologio Slavo-Ruſſico Sparwenfeldii, uti in Kalendario Rhutenico apud Peſſevinum tom.* 2 *Apparatus ſacri pag.* 366 *ad vocem* Rutheni. *Denique in Menologio Græcorum Sirleti ad diem* VIII *Octobris his verbis annuntiatur:* Eodem die natalis S. martyris Artemonis, qui fuit ſub Diocletiano imperatore presbyter eccleſiæ Laodicenæ, propter Chriſti nominis confeſſionem detentus & in flammam ignis conjectus, martyrii coronam adeptus eſt. *E Faſtis Græcis primus fortè ad Latinos* S. Artemonem *tranſtulit Galeſinius, qui ad hunc diem ita habet:* Laodiceæ S. Artemonis pre-

AUCTORE J. B.

presbyteri & martyris : *dein in alia Martyrologia Latina recentiora Martyr noſter migravit, inter quæ illum hodie ſic annuntiat Romanum, quod hodie in uſu eſt :* Laodiceæ S. Artemonis presbyteri, qui ſub Diocletiano per ignem martyrii coronam accepit.

presbyter Laodicenus,

2 *Ex citatis autem monumentis fas quidem eſt* colligere, S. Artemonem *ſacro in Eccleſia Orientali cultu olim non carniſſe, & in Martyrologium Romanum non ſine cauſa fuiſſe tranſcriptum. Martyrii autem, quod ſubiit, genus & adjuncta Graci aliquot ex citatis Faſti ſuppeditant, ſed ita à ſe mutuò diſcrepantes, iiſque ſubinde reſperſi fabulis, qua riſum magis, quàm fidem ſibi comparare ſint nata; ut certi vix quidpiam ſit, quod de* S. Artemone *dicamus. Varia Graci illius elogia concinnârunt, qua quidem,* S. Artemonem *presbyterum fuiſſe Laodicenum, & ſub Diocletiano floruiſſe, unanimi conſenſione affirmant; ſed quoad cetera plerúmque diſcrepant. Sed nec ipſa, in quibus conſentiunt, martyrii adjuncta ſatis explicatè tradunt : hinc enim in primis dubium ſit, qua fuerit Laodicena eccleſia, cujus* Artemon *presbyterum egit : cùm enim multæ hujus nominis urbes fuerint in Oriente, nec quidquam occurrat uſpiam, unde, quam ex illis* Artemon *& virtutibus ſuis & fortè martyrio illuſtrârit, verò diſcerni queat; nihil quoque ea de re certi afferre poſſumus. Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum* 308, *poſteâquam Stephani, Laodicenſis in Syria epiſcopi, ex Euſebio meminit; ita pergit.* Paſſi autem in eadem Laodicenſi eccleſia hac perſecutione reperiuntur Trophimus & Thalus ſub præfecto Aſclepiade (*imò Aſclepio*) alia verò die ibidem pro fide Chriſti tuenda Artemon presbyter ſtrenuè concertavit.

B

num, ut apparet, in Syria.

3 *SS. Trophimum & Thalum non Laodiceæ Syriæ, ſed Phrygiæ ſeu Cariæ ad Lycum fluvium paſſos eſſe, ad diem* XI *Martii pag.* 59 *rectè oſtendit Henſchenius ex urbium Laodiceæ & Stratonicet, quæ in eorum Elogio memorantur, in eadem regione vicinia. Illud verò ut ſcriberet Baronius, in cauſa fuit, ut opinatur Henſchenius, major Laodiceæ, quæ in Syria eſt, celebritas. Quid ſi igitur &* S. Artemonem *Baronius, pari modo deceptus, Laodiceæ Syriæ falsò adſcripſerit? Ita ſanè exiſtimandum videtur, ſi modò* S. Artemonis *Elogiis, non dico in iis, in quibus aut à ſe mutuò diſcrepant, aut palàm fabuloſa ſunt, ſed & in iis, in quibus non diſſentiunt, & erroris convinci nequeunt, quæ fides habenda ſit. Convenit enim inter illa,* S. Artemonem *unà cum Siſinio, Laodiceno antiſtite, urbe egreſſum, ad gentilium templum acceſſiſſe, ibique idola ſubruiſſe: Euſebius autem, à Baronio laudatus, ea de Laodicenis in Syria epiſcopis tradit, è quibus Siſinium nullum eam ſedem occupâſſe toto eo tempore, quo Dioclesianus vel imperium tenuit, vel ſuperſtes in vivis fuit, id eſt, ab anno* 284 *uſque ad* 316, *manifeſtò conſequitur. Sic enim ſcribit Euſebius lib.* 7 *cap.* 32 *apud Valeſium :* Defuncto dein Anatolio (*Laodiceno in Syria epiſcopo, qui, teſte Hieronymo lib. de Scriptoribus eccleſiaſticis cap.* 73 ſub Probo & Caro imperatoribus floruit) poſtremus ante perſecutionem epiſcopus ejuſdem eccleſiæ factus eſt Stephanus; vir Philoſophiæ quidem & Græcarum diſciplinarum cauſâ magnam apud multos gloriam conſecutus : verùm erga fidem Chriſti haud perinde animo affectus : quemadmodum, procedente perſecutionis tempore, manifeſtè declaratum eſt, quo ſimulator potiùs & ignavus atque imbellis, quàm verus philoſophus, apparuit.

C

4 *Stephano Theodotus, & quidem continuò, ſucceſſit in cathedra Laodicena, hancque ſaltem ad annum* 325 *occupavit, ut ex Euſebio liquet, ita pergente :* At non idcirco ruitura erat eccleſia (*Laodicena Syriæ*) nam continuò eam reſtituit Theodotus, qui nominis ſui & epiſcopalis officii veritatem rebus ipſis exhibuit; *vixitque uſque ad annum ſaltem* 325, *quo apud Labbeum tom.* 2 *Conciliorum pag.* 51 *inter epiſcopos Cœleſyriæ ſubſcriptus legitur. Quo igitur tempore, ex quo imperium Romanum Dioclesianus moderari cepit, Laodicenam in Syria cathedram occupare Siſinius potuit? Michael le Quien tom.* 1 *Orientis Chriſtiani pag.* 793 *Laodiceæ, quæ in Phrygia Pacatiana ipſi eſt, epiſcopos enumerans, quinto loco Siſinium recenſet ex Elogio, quod* S. Artemoni *è Synaxario Baſilii, apud nos ad calcem tomi* 1 *Aprilis edito, inſcribitur, ut adeò* S. Artemon *Lequieni judicio Laodicea Phrygiæ ad Lycum fluvium adſcribi debeat : neque verò id omni veriſimilitudine caret. Aiunt enim Menæa ad diem* XXIV *Martii,* S. Artemonem, *ſuperatis tormentis; ad maritimos Aſiæ populos divino juſſu receſſiſſe, additque Synaxariam Sirmondi; eum in Aſia, neſcio, quo loco,* Βαλβίνα *dicto, obdormiſſe in Domino : quæ vel de Aſia Minori, in qua Phrygia & Caria ſunt, vel de Aſia proprie dicta, in Aſia pariter Minori ad mare Ægeum ſita, intelligenda videntur : apparet autem veriſimile,* Artemonem *in regionem, non longè Laodiceâ diſtantem, abiiſſe. Adde, pro* Βαλβίνα *fortè legendum eſſe in Synaxario Sirmondi* Βάλβυρα, *quæ Cariæ civitas eſt, medio fermè ſpatio Laodiceam inter & littus maris, quod inter Rhodum inſulam & Aſiam Minorem fluit, ſita. Memorant præterea Menæa* S. Artemonem, *unà cum Siſinio Laodiceâ egreſſum, Dianæ templum adiiſſe, ibique Apollinis & Aſclepii, ſeu, ut quibuſdam placet, Æſculapii ſtatuas everriſſe : Laodiceâ autem Phrygiæ parùm diſtat Hierapolis, cujus civitatis nummos Cellarius parte* 2 *Geographiæ antiquæ pag.* 93 *referre ait Apollinem, Dianam Epheſiam, Æſculapium & Hygeiam ſeu Salutem; quorum fortè cultum non ferentes Siſinius &* Artemon, *fanum aliquod, Hierapolim inter & Laodiceam ſitum, ingreſſi ſint, repertaque ibidem idola confregerint. Quæ quidem faciunt, ut Laodiceam, in Elogiis* Artemonis *memoratam, Laodiceam Phrygiæ, Pacatianæ nimirùm, aut ſecundùm Ptolemæum Cariæ, fuiſſe veroſimilius putem; eſto in Lycaonia vel Piſidia, quæ etiam Aſiæ Minoris pars eſt, altera occurrat Laodicea, cognomento* Combuſta, *& epiſcopali olim pariter ſede conſpicua, ut arbitratur Carolus à S. Paulo. Nunc, quæ paſſus fuerit* Artemon, *à Græcis audiamus.*

D

fed in Phrygiæ potiùs :

E

Gesta ejus ex Menologio

5 *Hoc illi ad diem* XII *Aprilis elogium texitur in Menologio Baſilii imperatoris.* Ἀρτέμων τῷ Χριστῷ μάρτυς, ὃν ὑπὸ τὸ Βασιλείας Διοκλητιανοῦ, Πρεσβύτερος ὑπάρχων τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἁγίας ἐκκλησίας, πρὸ ἐνὸς ἔτους τῆς τελειώσεως αὐτοῦ, συνελθὼν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἑλλήνων μετὰ Σισινίου τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ, κατέσκαψε τὰ εἴδωλα. Καὶ μᾶλλον τοῦτο παρὰ τῶν εἰδωλολατρῶν ὁ τῆς χώρας ἄρχων, ἁρπάσας τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ τοῦτον ἐκκόψας ἐποίησεν. Εἶτα ἰμείνας τὸν Ἐπίσκοπον ἐξέδαλε ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ, ἐν τύχῃ ὑγιείας, χρυσοῦν εἰκόνα ἀνεστήσατο αὐτῷ. Ὑγιάνας οὖν, ἀνῆρχετο πρὸς Καισάρειαν· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν εὑρὼν Ἀρτέμωνα, τὸν Πρεσβύτερον, ἐμάστιγεν αὐτὸν· καὶ δήσας ἔσυρε, καὶ ἀπαγαγὼν εἰς τὴν

Digitized by Google

A τὴν πόλιν, ἀνέλαβον εἰς φυλακήν. Εἶτα ἠνάγκασαν ἀρνήσασθαι τὸν Χριστὸν· ᾧ μὴ πείσας, μέλη τινὰ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἔκτεμον, ὤπτησεν ὀπτὰρα. Καὶ τότε ἔκλινος λέβητος ἐπὶ τῷ ἐμβληθῆναι αὐτὸν ᾧ κρεανομήσαι, ἦραι αἴτησε δύο τῶν ἀρχόντων, ᾧ ἀνέβαλεν εἰς αὐτὸν ὁ ἅγιος· ὀλίγον ἐπιβὰς, ὡς ἱερὴν ἐτελεύτησε. *Latinè autem ſic habet.*

AUCTORE J. B.

habuiſſe in latitudinem cubitos viginti, in longitudinem verò ſeptuaginta. Hanc excipit abſurdior fabula. Irâ percitus Patricius, dum Artemonem, cujus carnes incidi juſſerat, in craticula deim aſſari jubet, adeſt Laodiceâ cerva, quæ Patricium humana voce increpuit. Jubet ille cervam à militibus telis trajici; ſed, exerrante telo, Patricii aſſeſſor confoditur: Patricius verò arreptus in aera & in ardentem, quam Artemoni parari juſſerat, ollam præceps actus, miſerè periit: ſanctus autem Martyr, cùm plures in excitato illic à ſe fonte ſacro baptiſmo abluiſſet, ac prodigia plurima patrâſſet, in quodam Aſiæ loco, Βαλβίνα *dicto, martyrii ſui finem invenit & migravit ad Dominum.*

Baſilii imperatoris.

6 Artemon, Chriſti martyr, imperante Diocletiano, ſanctæ eccleſiæ Laodicenæ presbyter fuit. Anno uno priùs, quàm martyrio ſublatus fuit, unà cum Siſinnio, epiſcopo ſuo, gentilium fanum ingreſſus, idola evertit; quod cùm ex idololatris regionis præfectus audiviſſet, antiſtitem captum abiit, morboque correptus, in vitæ diſcrimen adductus eſt. Miſit deinde, qui nunciaret epiſcopo, ut pro ſe oraret, ſeque illi, ſi incolumis fieret, ex auro ſtatuam erecturum. Itaque ſanitati redditus, Cæſaream profectus eſt, & offendens per viam Artemonem presbyterum, cepit, vinctumque in civitatem abductum inclusit in carcerem. Chriſtum negare poſtea compulit, quò cùm illum verbis flectere nequiviſſet, conciſa partim ejus carne, aſſari eum juſſit in craticula. Demum fervente jam olla, ut in eam

B comburendus projiceretur Artemon, præfectum aquilæ duæ ſublimem raptûre, in eamque dedêre præcipitem. Sanctus verò, cùm pauco ſupervixiſſet tempore, vitam in pace finivit. *Annibalis Albani Cardinalis verſio verba illa* μέλη τινὰ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἔκτεμον, ὤπτησεν ὀπτὰρα *ita reddit:* Membra aliquot ex ejus corpore exſecuit, & in craticula aſſavit: *quæ quidem interpretatio textus Græci verba reddit, ſed non illius ſenſum: neque enim vero apparet ſimile, voluiſſe præfectum reciſa à reliquo corpore aliquot* Artemonis *membra igne torreri, ſic nempe nihil doloris S. Martyri allaturo: ipſum vero Martyrem craticulæ ardenti fuiſſe injectum, aiunt Menæa ad diem* VIII *Octobris, ut infra videbimus. Ceterùm ſatis quidem veroſimile apparet hoc* Artemonis *Elogium; ſi tamen, quæ de duabus aquilis, quæ ſublatum in aëra præfectum in ferventem lebetem injecerint, narrantur, excepteris: hoc enim ridiculum perinde ac fabuloſum apparet.*

Synaxario exhibentur:

8 *Atque hæc quidem, ſed paulò ſuſiùs, de* Artemone *Sirmondi Synaxarium: ſi verò id cum Menologio Græcorum Baſilii imperatoris conferatur, alterum alteri lucis aliquid ſuppeditabit. Menologium, quo ætate* Artemon, *& ſub quo præſide ſeu præfecto paſſus fuerit, prorſus filet: Synaxarium, ætate valde provectum & ſub Patricio paſſum indicat. Utrum Laodiceæ, an alibi paſſus fuerit, in dubio relinquit Menologii auctor his verbis uſus:* Καὶ ἀπαγαγὼν εἰς τὴν πόλιν, *quæ ſic reddi poſſent:* Et in civitatem (*nempe Laodiceam* Artemonem) reductum: *verùm tamen* In civitatem (*puta Cæſaream*) abductum, *tum quòd proximè Cæſaream fuerat facta mentio, tum quòd Synaxarium, cùm ait, ad locum, in quo torquebatur* Artemon, *Laodiceâ veniſſe cervam, quæ Patricium præfectum increpavit, ſatis innuat, ea non Laodiceæ, ſed Cæſareæ contigiſſe, quod etiam Menæa, de quibus paulò poſt, diſertè affirmant. Ubi* Artemon *Patricii juſſu captus vinctuſque fuerit, tacet item Synaxarium: at Menologium id in via, quæ Laodiceâ (Phrygiæ Pacatianæ, ut arbitror) Cæſaream ducit, accidiſſe tradit. At quæ iſta Cæſarea, quæ* Artemonis *in fide conſtantiæ teſtis atque ſpectatrix fuit? Cùm non una tum in Aſia univerſa, tum in Minori hujus nominis civitas occurrat, dubium id mihi planè eſt. Cæſaream in Phrygia invenio;* Diocæſaream *dictam, ſi tamen à Laodicea alia civitas eſt; alteram in Cappadocia, Hierocæſaream in Lydia, Neocæſaream in Ponto. Mitto, quæ in reliqua ſunt Aſia hujus nominis civitates.*

E

C & Sirmondi

7 *Uberiùs de* S. Artemone *agit Synaxarium Mſ. Sirmondi ad diem* XII *Aprilis. Ac primò quidem præfecti ſeu præſidis, cujus ille juſſu ſuppliciis affectus fuit, nomen prodit, atque dictum fuiſſe* Patricium. *Quid autem geſſerit* Artemon, *hunc in modum explicat. Priuſquam Martyrio afficeretur, unà cum Siſinio in aliquo gentilium fano idola everterat: aliquandiu poſt audiens id Patricius, ad Chriſtianorum eccleſiam, quaſi deos ulturus, properavit; at, periculoſo morbo correptus, cohibuit impetum; miſit, qui rogaret epiſcopum, ut pro ſe preces Deo funderet, pollicitus primò quidem ſtatuam auream, & dein etiam, ſe in Chriſtum creditурum. At, poſteaquam Siſinii precibus ſanitatem eſt conſecutus, promiſſis haud ſtetit,* Artemonem *cepit & diis ſacrificare juſſit. Id ſe facturum, negavit* Artemon; *quippe qui jam annos ſedecim lectorem, diaconum octo ſupra viginti, presbyterum denique egiſſet in Chriſtianorum eccleſia annis quinque & viginti. Porrò ingreſſus Aſclepii templum* Artemon (*quo fortè cum deduci ſacrificii hauſtâ juſſerat Patricius: alioquin enim capto* Artemoni *id liberum non fuiſſet*) *Aſclepii ſtatuam evertit; & dracones ſuſtulit horrendæ magnitudinis, quos nempe aiebant (ſi credere libet)*

F

quo loco & mortis genere obierit.

9 *Quis porrò ſit Aſiæ locus,* Βαλβῖνα *dictus, niſi fortè fuerit* Βάλβυρα, *reperire naſpiam potui: vitam hic finivit in pace* Artemon *paulò poſt ſuum cum Patricio præfecto certamen ſecundùm Synaxarium, cui Menologium, tacito tamen, in quo obiit, loco, conſentit: ſed repugnant Menæa, quæ* S. Artemonem *poſtremò capite plexum fuiſſe tradunt: celebrant enim* Artemonem *ad diem* XII *Aprilis hiſce verſiculis:*

Εὗρε τιμάριος ἀντίμετρος * Ἀρτέμων,
Πέτονταις ἀντῦ τῇ τετμημένῃ κάρᾳ.
Reperit coronam, membra ſectus Artemon,
Qualis decebat ejus exſectum caput.

* ἀνθρώπω

Rurſum verò id ipſum tradunt ad diem XXIV *Martii in Elogio S. Martyris nox dando: at cùm eadem Menæa ad diem* VIII *Octobris, in Elogio S. Martyris altero, à ſeipſis diſſentiant, & Sanctum poſt carnis ſectionem & aſſationem in Domino quieviſſe, nulla facta capitis abſciſſi mentione, memorent, Menologio Græcorum, Synaxario Sirmondi, & Menæis ipſis loco proximè citato potiùs ſtandum exiſtimo. At gladio periit* Artemon, *ſi quâ ſit fides Cantico, de* S.

AUCTORE J. B. Artemone *Græcè compoſito, quod apud nos è bibliotheca Cæſarea tranſcriptum exſtat è codice membranaceo, Canones ſeu Cantica in Sanctos menſis Aprilis complexo: ſic autem habet illud ad diem* XIII *Aprilis, inſcribiturque* S. Artemoni Hieromartyri. Ὅπλα ἐυσεβείας περιθέμενος, μάρτυς ἐνδόξε, ἐπολέμησας τὴν ἀσέβειαν, καὶ ἀθλητικὰ παρὰ Χριστῷ ἐλήφας βραβεῖα, ἀοίδιμε. Ἥρθης, ἀθλοφόρε, εἰς μετέωρον θείας γνόσεως, καὶ κατέπτασας τὰ μυστήρια Χριστῷ τῷ Θεῷ, καὶ μύσης αὐτῶν γέγονας, Ἀρτέμων, ἀνότατος. Ἄρτιον φυλάξας τῆς πίστεως τὸ μυστήριον, καὶ ὁλόκληρον προσενήνοχας θῦμα ἑαυτὸν Χριστῷ τῷ Θεῷ ξίφει, Ἀρτέμων, τῆς ἀθλήσεως. Armis ſeptus pietatis, Martyr glorioſe, cum impietate bellâſti, nactusque es pugilum à Chriſto coronam, Inclyte. Evectus, coronate pugil, ad divinæ ſcientiæ culmen, mentis ſinu Chriſti Dei arcana concoxiſti, & factus es eorum myſtes, Artemon, ſupremus. Integrum ſervâſti fidei myſterium, & integrum obtuliſti teipſum Chriſto Deo ſacrificium tui gladio, Artemon, certaminis.

10 *Meminit hujus codicis Lambecius lib.* 8 *Commentariorum de Bibliotheca cæſarea Vindobonenſi cap.* 12 *hunc in modum.* Duodecimus codex manuſcriptus hiſtoricus Græcus eſt membranaceus pervetuſtus, elegans & optimæ notæ in quarto, conſtatque foliis ducentis & uno, atque ab Augerio Busbeckio, ut ipſe ſolita manus inſcriptione teſtatur, olim fuit comparatus Conſtantinopoli. Continentur eo Canones ſive Cantica ſacra in Sanctos totius menſis Aprilis, *quos deinde ordine dierum recenſet Lambecius. Denique ex inſcriptione, ad calcem codicis exarata, rectè colligit, illius auctorem vel collectorem vel certè deſcriptorem fuiſſe Theoctiſtum: hunc porrò Theoctiſtum, cujus in Vita S. Euthymii, ſuò annum* 473 *defuncti, veluti S. Euthymii familiaris, Cyrillus monachus meminit, fuiſſe conjicit: quæ viri eruditi conjectura, ſi locum haberet, faceret profectò, ut, Theoctiſtum ſequentes,* Artemonem *gladio, ſeu capite plexum martyrium ſuum conſummâſſe, diceremus. Sed fallitur vir eruditus; nam inter Sanctos, quos enumerat, multi occurrunt, qui Theoctiſto, S. Euthymii ſocio, longè ſunt juniores: ſic ad diem* III *Aprilis S. Nicetam, Medicienſis in Bithynia monaſterii abbatem, anno* 824; *ad diem* VI *S. Eutychium, Conſtantinopolitanum patriarcham, anno* 582; *ad diem* VII *S. Georgium, Mitylenæ archiepiſcopum, circa annum* 816; *ad diem* XII *S. Baſilium, Parii in Myſia Minore epiſcopum, ſeculo octavo ſub iconomachis, defunctos memorat, quorum adeò Cantica Lambecii Theoctiſtus, quem ſeculo* XII *alia de cauſa illigat Oudinus, neque componere, neque colligere vel deſcribere potuit.*

11 *Cæterùm colligi ex dictis poteſt,* Artemonem *Laodicea paſſum non videri; ſed Cæſarea potiùs, quæcúmque tandem hæc fuerit: Laodicea verò in Martyrologio Romano (quod & nos hîc ſecuti ſumus) annuntiari tantùm videtur, quòd illic magnam vitæ ſuæ partem egerit, ac poſt obitum, cultum ſacrum, ſi uſpiam alibi, veroſimillimè ſit conſecutus, quem latè aliquando per Orientem fuiſſe diffuſum, ex laudatis ſupra monumentis colligi poteſt, quorum aliquibus cum tumulo* Hieromartyris *inſcribitur. Porrò, cùm* Artemon *unà cùm Chriſtianis aliquot in gentilium fano idola fubruiſſe dicatur, quæret fortaſſe nonnemo, nullóſne habuerit martyrii ſocios? Habuiſſe, res quidem per ſe ſatis credibilis eſt; ſed eorum in Menæis, & Synaxario Baſilii imperatoris nulla omnino mentio eſt: in Synaxario tamen quodam Rhutenico Ms. Patris Georgii Davidd ad diem* XIII *Aprilis ſic lego:* S. Hieromartyris Artemonis & qui cum eo. *Item in Menologio Slavo-Ruſſico Sparwenfeldii ad eumdem diem:* S. Hieromartyris Artemonis & ſocc. Paſſi ſunt anno CCCI. *Unde dubium videri poteſt, an ſocios habuerit* Artemon, *necne. Quos ſi habuerit, tanquam minùs nobiles, in Græcorum monumentis prætermiſſi paſſim veroſimillimè fuerint. Quo demum anno martyrium ſubierit, non liquet; quod dum anno* 301 *auctor Menologii Slavo-Ruſſici, vel fortè, qui nobis iſtud ſuppediavit, Baro de Sparwenfeld, illigavit; fecit quidem id fortaſſe pro arbitrio, non repugnantibus tamen Græcis tum Menologiis, tum Synaxariis & Menæis, quæ paſſim* S. Artemonem *ſub Diocletiano paſſum innuunt: neque, cur Baronius anno* 308 *ſub Maximino martyrium illius accidiſſe, in Annalibus ſcribat, mihi perſpectum eſt: ut adeò pleraque, quæ de* S. Artemone *traduntur, aut incerta, aut fabuloſa ſint; qualia certè ſunt duo, quæ ſequuntur, ejus Elogia, quorum alterum ex Menæis ad diem* XXIV *Martii, alterum ad diem* VIII *Octobris accipe.*

ELOGIUM
S. ARTEMONIS M. FABULOSUM
Ex Menæis ad diem XXIV *Martii,*
INTERPRETE JACOBO BUEO.

S. Artemon ob contrita idola

Diocletiano Romæ imperante, Laodiceam *a* versùs comes quidam Patricius nomine miſſus fuit, qui ſibi imperata perfecit. Siſinius *b* autem, loci antiſtes, & Artemon presbyter unà cum aliis Chriſtianis aliquot Dianæ templum noctu ingreſſi, idola illic contriverunt & igni exuſſerunt. Ubi rem reſcivit comes, iræ plenus, juncta ſibi multitudine populi, ex urbe cum equitatu ad Chriſtianorum templum egreſſus eſt, omnes igni daturus, Siſinium verò & Artemonem mem-

Διοκλητιανοῦ βασιλεύοντος ὁ Ῥώμης, ἀπεστάλη εἰς τὰ μέρη τῆς Λαοδικείας κόμης τις Πατρίκιος ὀνόματι, καὶ ἐποίει, καθὼς προσετάγη. Σισίνιος δὲ ὁ τῆς τόπου ἐπίσκοπος, μετὰ Ἀρτέμωνος πρεσβυτέρου, καὶ τινων ἄλλων Χριστιανῶν, εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος τινὲς, καὶ τὰ ἐκεῖσε εἰδώλια συνέτριψαν, καὶ ἐνέφρυσαν πυρί. Τοῦτο μαθὼν ὁ κόμης, θυμοῦ πλησθεὶς, καὶ λαβὼν πλῆθος λαοῦ σὺν αὐτῷ ἤρχετο μετὰ ἵππων ἔξω τῆς πόλεως πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν, ἵνα καταφλέγῃ πάντας, καὶ Σισίνιον καὶ Ἀρτέμωνα

A τίμησα μᾶλλον καταπεμῶν ἐγγίζοντ⊙ ⸗ αὐτῷ τῷ ναῷ, φρίκη συνέσχεν αὐτῷ, ⸗ πορευτὴ συνεσχέθη λαίρῳ· ⸗ ὑπέστρεψε τυθεὶς ὀ κλινιδίῳ. Ἐλθὼν ⸗ πρὸς ἄκρας τελαιπωρίας, ἐδήλωσε τῷ ἐπισκόπῳ, λέγων, εὖξαι τῷ Θεῷ σε ἵνα κυριεθῶ, ⸗ ποιήσω τιμὴ στολὴν σε χρυσῆν· ὁ ⸗ ἐπίσκοπ⊙ ἀπεδήλωσεν, ἴασαι τὸ χρυσίον σε ἔσαι παρ᾽ σοὶ· ἐαν ⸗ πιστεύσῃς τῷ Χρίστῳ ⸗ Θεῷ μὲ ἰαθήσῃ. Ὁ ⸗ ἔγραψεν ὕτως· πιστεύω τῷ Θεῷ σε, μόνον ἰαθήσομαι· ⸗ ἕδιός μοι ἀνὴρ μὴ ἔχων λείψανον νόσε.

2 Καὶ ὀδεύων ἐπὶ τὴν Καισαρίαν πόλιν, ὡς ἀπὸ μιλίων τριῶν Λαοδικείας, ὑπήντησε τῷ πρεσβυτέρῳ Ἀρτέμονι, ἀκολουθοῦντων αὐτῷ ἔλαφον δύο, ⸗ ὀνάγρους ἕξ, ⸗ λέγει αὐτῷ. Πῶς ταῦτα ἤγρευσας; ὁ ⸗, Τῷ λόγῳ τῷ Θεῷ, φησὶν, ἤγρευσα. Καὶ ὁ κόμης, Οὐκοῦν Χριστιανὸς εἶ σύ; Ὁ Ἅγιος ἔφη, Ναί, ἐκ παρρὸς ἡλικίας Χριστιανὸς εἰμι. Τότε δήσας αὐτὸν δοσὶν ἁλύσεσι, ⸗ παραδοὺς αὐτὸν στρατιώταις, ἐπέστρεψεν ἀκολουθεῖν πρὸς Καισάρειαν. Ὁ ⸗ Ἅγι⊙ πρὸς τὰ ἀκολουθοῦντα ζῶα στραφεὶς ἔφη. Πορεύεσθε πρὸς Σισίνιον ⸗ ἐπίσκοπον· τὰ ⸗ προελθόντα, διεμηνύθη αὐτῷ διὰ ⸗ θυμαρῶ· ὁ ⸗ ἔφη τῷ θυμαρῶ· Πόθεν παραγεγόνασι τὰ ζῶα ταῦτα; Τότε προσέλθοι Θεοῦ μία ἔλαφ⊙, ἀναλαβοῦσα φωνὴν ἀνθρωπίνην, ἔφη. Ὁ B δοῦλ⊙ ⸗ Θεοῦ Ἀρτέμων, συλληφθεὶς παρὰ τοῦ ἀσεβοῦς κόμητ⊙, ἄγεται δέσμι⊙ εἰς τὴν Καισαρίων πόλιν· ⸗ ἡμῖν προσέταξεν ἐλθεῖν εὐθέως. Ἀκούσας ⸗ ὁ ἐπίσκοπ⊙, ἐξαμβ⊙ γέγονε, ⸗ καλέσας Φολέαν, ⸗ διάκονον, ἀπέστειλεν εἰς Καισάρειαν, λέγων· Ἄπελθε, ⸗ μάθε, εἰ ἀληθῆ ἐστι, ἅπερ ἀκούσαμεν διὰ ⸗ ἔλαφου· ⸗ ἀπελθὼν εὗρεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν· ⸗ καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, διέστησαν εἰς ἐκατέραν τῶν φυλάκων.

3 Τῇ ⸗ ἑξῆς προκαλέσας ὁ κόμης, παρίστησι τὸν μακάριον Ἀρτέμονα, ⸗ φησὶ· Τίμησον τὸ γῆρας σε, ἄνερ, ⸗ θῦσον τοῖς θεοῖς· ⸗ ὁ Ἅγι⊙. Δέκα ⸗ ἐξ χρόνους διεβίβασα ὑπαναγινώσκων τῷ λαῷ τὰς βίβλους τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ναὸν· ⸗ αὐτὰ πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἐτέλεσα διάκον⊙ Χριστοῦ ὑπαναγινώσκων τὰ Εὐαγγέλια· ⸗ καὶ τριάκοντα ⸗ τρεῖς πληρώσας πρεσβύτερ⊙, διδάσκων τὴν τοῦ Θεοῦ μὲ βοηθείᾳ, ⸗ νῦν λέγεις μοι τῷ ἀπαθῆτω ὁμοίῳ σε καίμοι ἐπιθῦσαι; Ταῦτα ἀκούσας ὁ κόμης ἐταράχθη, ⸗ πυρώσας ἰσχάραν ἤκλωσε ⸗ μάρτυρα ἐν αὐτῇ. ἀναβλέψας ⸗ ὁ Ἅγι⊙ εἰς ⸗ ὑράνον, ἔφη. Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, μὴ συγχωρήσῃς τῷ μιαρῷ τούτῳ κόμητι, ἐπιγγελάσαι μοι τῷ δούλῳ σε, ἀλλ᾽ ἰδοὺς, ὅτι Δι᾽ σὲ πάσχω ταῦτα, δός μοι ὑπομονὴν, ἵνα τελείως καταισχυνθῇ. Ταῦτα λέγοντ⊙ C δὲ Ἁγίῳ, ἰδοὺ ⸗ ἡ ἔλαφ⊙ ἐκ τοῦ ἐπισκόπου ἐλθοῦσα, προσάξει Θεοῦ εἰς ἔλεγχον ⸗ ἀπίστου λέγει τῷ κόμητι, Τί ἀδυνατεῖ τῷ Θεῷ; Γνῶθι, ὅτι ὁ δοῦλ⊙ τοῦ Θεοῦ ταχέως ἐκδικηθήσεται· δύο γὰρ ὄνος* ἁρπάσουσί σε, ⸗ βαλοῦσιν εἰς ⸗ παμφλέγοντα λέβητα, ⸗ αἱ σάρκες σου διαλυθήσονται, ὅτι, ὃν ὡμολόγησας Θεὸν τοῦ πιστεῦσαι ἀρνήσῃ.

4 Ὡς δὲ ἐπλήχθη ὑπὸ τοῦ ἀγρίου ζώου, ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις ἐκκεντῆσαι τὴν ἔλαφον· ⸗ ἡ ⸗ ἀποπηδήσασα πλησίον τοῦ συγκαθέδρου τοῦ κόμητ⊙ διαῤῥᾶσα τὸ μέρος κατὰ ⸗ ἔλαφον βέλ⊙, ἔβαλε τοῦ συγκαθέδρου Καισαρίου ⸗ καρδίας, ⸗ ἀπέρρηξε ⸗ ψυχὴν. Λυπηθεὶς δὲ ὁ κόμης ἀνεχώρησε· ⸗ καὶ ἔβαλε ⸗ Ἅγιον εἰς τὴν φυλακὴν· τῇ ⸗ ἑξῆς προσέταξεν ἐμβληθῆναι εἰς λέβητα πίσσαν· ⸗ ἐκκαύσας ζεούσῃς, εἰς αὐτὴν βληθῆναι ⸗ Ἅγιον καλέσαι, γενομένου ⸗ τούτου, ἰδοὺ ἐκ ⸗ τάξεως παρεγένοντο πρὸς ⸗ κόμητα, τὴν ἐκκαυσιν ⸗ λέβητ⊙ ἀπαγγέλλοντες· αὐτὸς ⸗ ἵππου ἐπιβάς, πλησίον ⸗ λέβητ⊙ παρεγένετο.

bratim conciſurus. Cùm verò templo appropinquavit, ſubitus illum horror inceſſit, multaque febre correptus domum rediit lecticæ impoſitus. Ad incitas autem redactus nunciavit epiſcopo: precare Deum tuum, ut morbo lever, faciamque tibi ſtolam *e* auream. Aurum tuum; reſpondit epiſcopus, tibi ſit: ſanaberis autem, ſi Chriſto & Deo meo credideris. Reſcripſit ille: Credo Deo tuo, modò valetudinem conſequar; ſtatimque ſurrexit, ipſis etiam morbi reliquiis liberatus. *e*

2 Profectus Cæſaream *d* milliaribus circitèr tribus Laodiceâ *e*, obvium habuit Artemonem presbyterum, qui cervos duos & onagros ſex in comitatu habebat *f*. Quærit ille, quo pacto feras illas ceperit. In verbo Dei, inquit Sanctus. At comes: Chriſtianus igitur es tu? Sum enimverò, inquit Artemon, & quidem à teneris. Tum comes duabus catenis vinctum militibuſque traditum iter convertere ac Cæſaream ſe ſubſequi juſſit. Sanctus verò ad feras ſe ſequentes converſus, ite, inquit, ad epiſcopum Siſinium: eunt illæ, cumque ad illius ædes perveniſſent, janitor illas pro foribus ſtare, Siſinio nunciavit: Unde huc, inquit ille, feræ iſtæ? Tum Dei numine è cervis altera, humanam vocem aſſumens *g*, dixit: Servus Dei Artemon ab impio comite captus vinctuſque Cæſaream ducitur, atque huc venire nos juſſit: obſtupuit, his auditis, epiſcopus, arceſſitumque Pholeam, diaconum, Cæſaream miſit, inquiens: Abi & vide, num vera ſint, quæ è cerva audivimus. Profectus ille Artemonem offendit in carcere: cumque ſe mutuò complexi eſſent, excubitorum juſſu ab invicem divulſi fuerunt. *d* *e* *f* *vinctus Cæſaream ducitur*

3 Poſtridiè ſedens pro tribunali comes, juſſum ſibi iſti beatum Artemonem his verbis compellat: Reverere, ô Vir, ſenectutem tuam & diis ſacrifica. Annos jam ſedecim, inquit Sanctus, divinos codices populo recitavi in templo lector; annos octo ſupra viginti Chriſti diaconus Euangelia prælegi; presbyter verò annos implevi triginta tres *h*, quibus, Deo opitulante, populum docui, & nunc amenti Baccho tuique ſimili ſacrificare me jubes? His perculſus comes, craticulam candefieri, & ſuper eam Martyrem juſſit extendi, qui, ſublatis in cælum oculis, Domine Jeſu Chriſte, inquit, ne patere, ut me, ſervum tuum, ſceleſtus hic comes irrideat; ſed cùm nòris, hæc tuâ me causâ pati, mihi patientiam præbe, ut confundatur omnino: quæ dum Sanctus diceret, ecce, adeſt ab epiſcopo cerva, Deique imperio in reprehenſionem infidelium comiti ait *i*: Ecquid eſt, quod exſequi Deus nequeat? Scito, Dei famulum ociùs vendicandum: rapient enim te alites duo & in ferventem ollam injicient, ſolveturque tibi caro, quòd Chriſtum, quem promiſiſti, te Deum creditum, abnegaveris. *h* *i* *& aſſatum ignì*,

4 Quæ cùm fera dixiſſet, militibus, ut eam telis trajicerent, præcepit: at tranſiliente illa ad aſſeſſorem comitis, & vibratum in ſe declinante telum, id Cheriæ, comitis aſſeſſori, cor percuſſit, vitamque ademit. Receſſit itaque à tribunali comes non ſine dolore, & Sanctum in carcerem conjici juſſit. Poſtero verò die injici picem in ollam, in eamque vehementer accenſam, projici Sanctum mandat: quibus peractis, ecce adſunt ex præcepto comitis, qui jam ollam ſuccenſam eſſe nuncient: qui, cùm equum aſcendiſſet, ad ollam propè acceſſit. *poſtridiè in ferventem ollam injiciendus*

Digitized by Google

A

5 Mox verò à duobus angelis, ſub aquilarum forma è cœlo in terram delatis, ex equo detractus comes in ollam projectus eſt *k*, adeóque excoctus, ut ne os quidem reliquum fuerit: quod milites omniſque multitudo conſpicati, metu perculſi, fugerunt; at Sanctus, ſolus relictus, in Dei laudes erupit, precibuſque ſuis ex ipſomet loco fontem copioſum eduxit; id videns Vitalius, idolorum ſacerdos, aliique non pauci ſacrâ baptiſmatis undâ tincti fuêre. Eadem porro nocte ad Artemonem delapſa eſt hujuſmodi vox: Abi ad maritimos Aſiæ populos, ubi varios multorum morbos emundabis, dæmones pelles, multique, per te illuſtrati, dabunt gloriam Deo. Sanctus verò, onagro conſcenſo, abiit, raptuſque ab angelo in conſtituto loco inventus eſt *l*. Cùm multa ibidem prodigia edidiſſet, & multos ad fidei lumen Deumque adduxiſſet, tandem captus & capite plexus eſt *m*.

paratam quidem necem evadit, ſed tandem alibi capite plectitur.

k

l

m

D

5 Ἄφνω ὑπὸ ἀετῶν καταλάβοντες δύο ἄγγελοι, ὡς ἐν σχήματι ἀετῶν, καὶ ἁρπάσαντες αὐτὸν τῷ ἵππῳ, τῷ λίθῳ ἐβάλετο· καὶ ὕστερον ἐκκοπέντα, ὡς μηδὲ ὀστοῦν ὑπολειφθῆναι· ὅπερ ἰδόντες* οἱ στρατῶται καὶ πᾶς ὁ ὄχλος, ἔφυγον καὶ ἔφριξαν· ὁ δὲ ἅγιος, καταλειφθεὶς μόνος, ἐδόξασε τὸν Θεὸν, καὶ διὰ προσεύχης ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἤνεγκεν ὕδωρ πολύ. Τοῦτο ἰδὼν Βιτάλιος, ὁ ἱερεὺς τῶν εἰδώλων, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐβαπτίσθησαν· καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦλθε φωνὴ πρὸς τὸν ἅγιον λέγουσα. Πορεύου πρὸς τοὺς ἐπὶ Ἀσίαν ἐν τοῖς παραλιασσίοις, καὶ ἴσον πολλοὺς καθαρίζων ἀπὸ ποικίλων νοσῶν, καὶ δαίμονας ἐκβάλλων, καὶ πολλοὶ ὑπὸ σοῦ φωτισθέντες, δοξάσουσι τὸν Θεόν. Ὁ δὲ ἅγιος, ἐπάρας ἐπιβὰς, ἐπορεύετο, καὶ ἁρπαγεὶς ὑπὸ ἑνὸς ἀγγέλου ἐφέρθη ἐν ᾧ ἐκρημνίσθη τόπῳ· πολλὰ ἐκεῖσε σημεῖα ποιούμενος, καὶ πολλοὺς φωτίσας, καὶ πρὸς Θεὸν ὁδηγήσας, ὕστερον κρατηθεὶς ἀπετμήθη τὴν κεφαλήν.

Ex Menæis ad diem 7 *Octobris.*

ANNOTATA.

B

a Laodiceam *Phrygiæ Pacatianæ, ſeu, ſi Ptolemæum ſequi mavis, Cariæ interpretamur, tum ob dicta num.* 4, *tum quòd Aſiæ, in qua paſſus fuit* S. Artemon *& vitam finivit, nomine, apud veteres, ut obſervat Ortelius, Aſia Minor, ſeu Propria paſſim veniat. Sic de ea ſcribit Paulus Oroſius lib.* 1 *cap.* 2: Aſia regio, vel, ut propriè dicam, Aſia Minor abſque Orientali parte, quà ad Cappadociam Syriamque progreditur, undique circumdata eſt mari: *Notitia verò Orientalis imperii in diœceſi Aſiana has provincias collocat: Pamphyliam, Lydiam, Cariam, Lyciam, Lycaoniam, Piſidiam, Phrygiam Pacatianam & Phrygiam Salutarem, Helleſpontum & inſulas. Cùm igitur Aſia in Menæis & Synaxariis, ubi de* S. Artemone *agunt, non pro tertia orbis habitabilis parte, neque pro Aſia Majori accipi videatur, minùs rectè Baronius Laodiceam Syriæ hìc intellexiſſe videtur.*

b *Non aliunde mihi notus eſt epiſcopus ille, quem Laodiceæ Phrygiæ pariter adſcripſit Le Quien in ſuo Oriente Chriſtiano.*

c *Alibi lego:* Statuam.

d *Cùm hujus nominis civitates in Aſia Minori & Majori ſint variæ, quæ hìc intelligenda ſit, ignoro.*

e *Hinc Raderus in verſione Ms. Menæorum colligit, Cæſaream, quam Patricius petebat, tribus tantùm milliaribus Laodiceâ fuiſſe diſſitam: at nuſquam duas iſtarum nominum civitates adeò ſibi propinquas reperi. Neque id Menæa affirmant: ſed tantùm,* S. Artemonem *patricio obviam factum eſſe, cùm hic jam tribus milliaribus Laodiceâ Cæſaream verìùs progreſſus eſſet.*

f *Fabuloſus eſt hujuſmodi S. Martyris comitatus, ſicut & omnia, quæ huic deinde ſuperſtruuntur.*

g *Vide dicta ad lit. precedentem.*

h τῆς *vitiosè legitur in Menæis Græcis, pro* τριῶν, *ut opinor: Synaxarium tamen Sirmondi habet* πέντε *ſeu quinque.*

C

i *Altera iterum fabula.*

k *Credet iſta, qui volet.*

l *Fabula eſt ejuſdem farinæ, cujus ſunt precedentes.*

m *Menæa ad diem* VIII *Octobris in pace* S. Artemonem *obiiſſe, aiunt, non admodùm die, poſtquam à Patricio tortus fuerat, quod equidem verosimilius apparet.*

E

ELOGIUM ALTERUM
PARITER FABULOSUM
Ex Menæis ad diem VIII *Octobris,*
INTERPRETE JACOBO BUEO.

3. Artemon ob everſas idolorum ſtatuas ferro & igne torquetur, ac paulò poſt obit.

a

FUit hic, Diocletiano imperante, Laodiceæ eccleſiæ presbyter, annoſus & efflorescente canitie decorus. Idolorum templum unà cum Siſinio epiſcopo ingreſſus, Apollinis, & Aſclepii *a* ſtatuas evertit & contrivit, & dracones, qui alebantur in templo, ſuſtulit: hos

Οὗτος ἐπέτυχε ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως, πρεσβύτερος τῆς κατὰ Λαοδίκειαν ἐκκλησίας, γηραλέος καὶ ἤδη ἐπανθοῦσαν ἔχων τὴν πολιάν. Εἰσελθὼν ὁ μετὰ Σισινίου, καὶ ἐπισκόπου, εἰς τὸν τῶν εἰδώλων ναὸν, τὸ μὲν Ἀπόλλωνος καθεῖλε ἄγαλμα· ὁμοίως καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ συνέτριψε* ξόανον· καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ

* συνέτριψε

A τῷ δράκοντας ὑφάνοι. Φασὶ γὰρ αὐτὸν πήχεις ἔχειν τὸ πλάτος, καὶ τὸ μῆκος ὀγδοήκοντα. Διὰ τοῦτο χρατηθεὶς, τὰς σάρκας σιδήροις κατατίμητος, καὶ ἐν ἰσχάρᾳ πυρακτωμένῃ ἑστὼς ἐκ ταύτης ἀπαθὴς διανίσατο. Καὶ τοῦτο ἐπέτυχον τῷ Ἁγίῳ οἱ ἀλιτήριοι, χαίτην δορκάδος ἐπομένης αὐτῷ, καὶ φωνῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσεβείας τλῶν ἔλεγχον παρεχούμενῃ ἀμάρτυρα. Ὁ δὲ Ἅγιος, ἐν ᾧ ἦν ἰσάμενος τόπῳ, ἀκαρεῖ πηγῆς ἀναδοθείσης, καὶ τῶν παρατυχόντας βαπτίσας, αὐτίκα ἀπεκοιμήσατο ἐν Κυρίῳ.

enim, aiunt, in latitudinem cubitos habuiſſe viginti, in longitudinem verò octoginta *b*. Captus ea de cauſa, ferro conciditur & candenti injectus aſſatur craticulæ, è qua ſurgit illæſus. Atque hæc quidem Sancto mala intulêre profani, quamquam illum dama ſequeretur, & voce humana impietatis crudelitatem redargueret. Sanctus verò, elicito, eodem, quo conſiſtebat, loco, repentino fonte, hominesque paſſim baptizans, paulò pòſt in Domino requiêvit. *c*

D *b* *c*

ANNOTATA.

2 *Hunc in Deorum numero fuiſſe ethnicis, liquet ex Lactantio lib. de Mortibus perſecutorum cap.* 33, *ubi de Galerio Maximiano ſædo ulcere peremſo ait:* Confugitur ad idola. Apollo & Aſclepius orantur. *Quidam Æſculapii nepotem fuiſſe volunt: ſed ipſe Æſculapius indicari videtur, ſervata voce Græca* Ἀσκληπιός.

b *Fidem hæc ſuperant.*

c *Præmittuntur huic Elogio bini hi verſus:*

Κόσμῳ μεταιὰς καὶ Θεῷ προσηγίσας,
Σός εἰμι, καὶ σῶσόν με, φησὶν, Ἄρτεμον.
Deo appropinquans, raptus è terra, Artemon;
Tuus, inquit, ego ſum, meque tu ſalva, Deus.

B E

DE SS. PALATIATE ET LAURENTIA VV. MM.

ANCONÆ IN ITALIA

SYLLOGE:

J. B.

Sanctarum Martyrum in ſacris Faſtis memoria, cultus ſacer Auximi & Anconæ, geſta incerta.

Sub Diocletiano. *Sanctarum martyrum in Faſtis ſacris memoria.* C

Si ſanctas virgines & martyres Palatiatem & Laurentiam, *quas alii ſeparatim, diverſiſque diebus memorant, nos hodie ſimul damus, id ea de cauſa facimus, quòd paſſim in Opere noſtro Majores noſtri Martyrologii Romani ordinem ſequi conſtituerint: id autem hodie utramque Virginem Martyrem ſimul hoc modo annuntiat:* Anconæ ſanctarum Palatiatis & Laurentiæ, quæ in perſecutione Diocletiani ſub Dione præſide in exilium deportatæ, laboribus & ærumnis confectæ ſunt. *Ferrarii tùm in Catalogo Sanctorum Italiæ, quàm in Catalogo Sanctorum Generali* Laurentiam *quidem ad Calendas Octobres*, Palatiatem *verò ad diem* VIII *Octobris memorare viſum eſt, quamquam Martyrologio Romano utramque ad diem* VIII *Octobris inſcribi, non ignoraret: facti ſui ad diem* I *Octobris in Catalogo Sanctorum Generali in Annotatis ad* S. Laurentiæ *annuntiationem his verbis rationem promit:* Ex Tabulis Anconitanæ eccleſiæ hac die. In Martyrologio Romano de ea unà cum S. Palatia agitur die VIII hujus. Sed eccleſia prædicta de illis ſeparatim agit, hac die de Laurentia, & die VII de Palatia. *Non tamen, qui Romanum Martyrologium emendârunt, primi fuerunt, qui* S. Palatiatem *ad diem* VIII *Octobris annuntiârunt Anconæ; cùm id etiam Petrus Equilinus, qui ſeculo* XIV *floruit, fecerit lib.* XI *cap.* 130, *fol.* 291 *his verbis:* Palatia ſancta eodem die Anconæ quievit, *licèt haud ſatis à vero abs illo dictum videatur*, S. Palatiatem, *ut infrà videbitur*, *Ancona, quæ Italiæ pertus ad mare Adriaticum & epiſcopalis in ditione Eccleſiaſtica civitas eſt, obiiſſe.*

2 *Caſtellanus quoque alio* S. Palatiatem, *alio* S. Laurentiam *die in Martyrologio ſuo Univerſali annuntiat: hanc his verbis ad diem* I *Octobris:* Eodem die obitus S. Laurentiæ, Anconæ cultæ & unà cum S. Palatiate Dionis judicis juſſu ſub Diocletiano ob fidem in exſilium miſſæ: *alteram ad diem* VIII *Julii hoc modo:* Eodem die natalis S. Palatiatis fidei causâ, ſub imperatore Diocletiano & Dione judice in exſilium miſſæ, cui Auximi in Marchia Anconitana eccleſia ſacra eſt. *Sed cur eam ad diem* VIII *Julii Caſtellanus conſignavit? Num fortè eam eo die Auximi coli, è recentioribus notitiis ſibi in Gallias miſſis Caſtellanus didicit? Utrùm res ita ſeſe habeat, ignoro: ſed in Calendario feſtivitatum Sanctorum, quæ ex antiqua eccleſiæ Auximanæ conſuetudine duplici Officio celebrantur, juſſu Antonii Bicchii, ejuſdem civitatis epiſcopi, Macerate anno* 1656 *edito, ad menſem Octobrem ita lego:* VIII Palatiatis virginis & martyris duplex. Eccleſia parochialis Auximi. *Utramque conjunxit Caſtellanus die* VIII *Octobris, ſuprà recitatis addens, utramque laboribus & ærumnis fuiſſe exſtinctam. Hæc de martyrologis, variiſque, quibus utraque vel una ſanctarum Virginum Martyrum ſignatur; pauca de earum cultu dicamus.*

variis diebus ſignatur: E

3

AUCTORE J. B.

cultum verò sacrum Auximi S. Palatiatis.

3 *Templum suo nomini dicatum Auximi, atque ecclesiasticum ibi cultum obtinuisse* S. Palatiatem, *ex Castellano & Calendario Auximensi audivimus: conditor illius patriâ Anconitanus fuit, S. nimirum Benevenutus, Auximanus antistes, ut in Synopsi ejus historica apud nos tom.* III *Martii pag.* 395, *num.* 15 *ex Joanne Balde, Auximano canonico, in Vita ejusdem sancti Episcopi, anno* 1276 *mortui, dictum est; quo quidem insigni ille specimine pietatem singularem, quâ in Virginem, sua in patria, non quidem, ut Baldus ait, natam; sed præcipuè, ut mox videbimus, cultam ferebatur, egregiè testatam voluit. Singularine etiam cultu Auximi* S. Laurentia *aut gavisa fuerit olim, aut gaudeat hodie, undè colligerem, nihil occurrit hactenus: at si de utriusque cultu sacro apud Anconitanos queritur, longè sese res aliter habet: De* S. Palatiate *Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum ad diem* VII *Octobris in Annotatis ait:* Ejus festum cum Octava tanquam urbis patronæ celebratur. *Urbis Anconitanæ Patronam pariter vocat in Catalogo Sanctorum Italiæ ad* VII *Octobris diem. Quæ occasione in Patronam ab Anconitanis electa fuerit* S. Palatiates, *haud liquet: Julianus Saracenus, patricius Anconitanus, & canonicus decanus ecclesiæ cathedralis in Notitiis historicis civitatis Anconitanæ, Romæ anno* 1675 *editis, ad annum* 304 *referi, earum sanctarum Virginum corpora ab anno* 304, *cui illarum martyrium illigat, Anconæ latuisse, donec sub annum Christi* 400 *in lucem erutæ fuerunt.*

Ancona verò obtinuit integra.

4 *Hæc porrò, sua ætate in ecclesia Cathedrali S. Cyriaci arcæ inclusa, servata fuisse scribit; at ignorare sese, quando in eam illata fuerint; uti nec, quæ fuerit supplicationis, qua die* VI *Octobris, seu pridie festi* S. Palatiatis *apud Anconitanos ex Ferrario instituti solebat, causa; ferre tamen traditionem antiquam, barbarorum obsidione earum ope Anconam fuisse olim liberatam; atque inde fieri facilè potuisse, ut in Patronarum suarum numerum ab Anconitanis fuerint relatæ, decretaque in earum honorem annua ista supplicatio; quæ quamquam probabilia videri possint, vellem tamen antiquis probatisque testimoniis & explicare distinctiùs, & firmare solidiùs posse: sub Totila à Gothis obsessa fuit Ancona & in discrimen adducta, ut scribit Procopius lib.* IV *de bello Gothico cap.* 23: *at tam antiquam esse supplicationem, aut jam tum* S. Palatiatem *in patronam fuisse ab Anconitanis electam, affirmare non ausim. At quoniam hæc, antiquum sanctarum Virginum apud Anconitanos cultum satis, licèt universim dumtaxat, ostendunt, & inveniendorum antiquiorum amplioramque testimoniorum vix sit relicta spes, ad aliud cultus sacri, & Anconitanorum erga* Palatiatem *saltem veneralionis specimen veniamus. Seculo* XVI *Anconitani cùm Monti pietatis in sua urbe erecto satis superque, unde pauperum subveniretur inopiæ, prospectum esset, eidem certis reditibus detractis, monasterium pro quadraginta vel quinquaginta sanctimonialibus Ordinis S. Clara sub invocatione* S. Palatiatis *erexerunt Sixti V veniâ, prout patet è Pontificis dicti Brevi, anno* 1588 *die* XXI *mensis Maii dato, anno Pontificatûs ejus* IV, *& à Juliano Saraceno part.* 2 *lib.* II *pagg.* 429 *& seq. exhibito, cujus initium est:* Exponi nobis nuper fecerunt dilecti filii Communitas nostræ Anconitanæ civitatis *&c: Cæterùm non modò* S. Palatiatem, *sed etiam* S. Laurentiam *ab Anconitanis tutelaribus Sanctis fuisse adscriptam, ait Ughellus Italiæ sacræ antiq. tom.* I *col.* 325 *ita de Ancona scribens:* Ditant etiam eandem civitatem S. Liberii confessoris, Joannis Armeniæ Minoris regis filii, SS. Palatiæ & Laurentiæ virginum & martyrum reliquiæ, quos inter tutelares Divos Ancona veneratur & colit. *Romæ denique etiam servari ac coli* S. Laurentiæ *Anconitanæ reliquias in Oratorio S. Mariæ, in platea Julia sito, scribunt Julianus Saracenus suprà laudatus part.* 2 *lib.* 2 *pag.* 62, *& Pancirolus de Thesauris absconditis Romæ, Regione* XI, *ecclesiâ* 16. *Atque hæc quidem pauca de utriusque sanctæ Virginis cultu dicenda habui.*

Sed gesta earum, quæ ex Ferrario

5 *Quòd si quis quærat, quæ fuerint earum gesta; en illa, prout potissimum ex Actis* S. Palatiatis *& monumentis ecclesiæ Anconitanæ à Ferrario in Catalogo Sanctorum Italiæ contracta fuerunt: ad diem* I *Octobris ita de* Laurentia *scribit:* Laurentia virgo Anconitana, S. Palatiæ virginis socia sive ancilla (erat enim Palatia clarissimo genere nata) unà cum illa diu in persecutione Diocletiani sub Dione præside cruciata ac in ignem injecta, cùm ex eo inviolata exisset, jussu Dionis, saxo ad collum alligato, utraque in altum mare demergitur; sed ab angelo ereptæ naviculæ impositæ in exilium deportari jubentur. Quæ tempestate ad littus Centumcellense delatæ à Promoto Tusciæ proconsule Romam ad imperatorem vinctæ mittuntur: qui illas apud Firmum Piceni civitatem exulare jussit. Ubi Deum precatæ, ut se à tantis ærumnis ad se evocaret, Nonis Octobris lætæ ad Sponsum migravêre. Corpus Laurentiæ cùm aliquandiu ignotum fuisset, hac die Anconæ repertum est. *Ad diem* VII *Octobris ita de* S. Palatiate: Palatia, quæ & Palatiates, virgo Tyria clarissima, à patre cum Laurentia nutrice ob egregiam formam in turre asservabatur; quæ, cùm clàm Christum coleret, ab ancillis, quòd Deos non curaret, apud patrem accusata, ab eo variè cruciatur: jussa enim Deos venerari, eos execrata immaniter cæditur, quoad tortores defatigatos vires deficerent.

6 Carcere aliquot dies sine cibo & potu inclusa, ab angelo refecta, ad fortiter dimicandum roboratur. Educta itaque ad prætorium ferro vincta, cùm nollet diis sacrificare, in ignem injicitur; verùm flamma ab ea refugiens plurimos ex idololatris interfecit. Quare pater illam Dioni præfecto extremo supplicio puniendam tradit. Qui illam, saxo ad collum alligato, in profundum maris demergi jubet. At ab angelis erepta & super undas ambulans rursus comprehensa naviculæ unà cum Laurentia in exilium deportanda imponitur. Quæ tempestate ad littus Centumcellense delatæ, à Promoto Tusciæ proconsule ad Diocletianum imperatorem comprehensæ, vinctæque mittuntur. Cùm verò imperator eas Firmum in exilium amandâsset, illæ Deum, ut se è tantis ærumnis ad se evocaret, vehementiùs precatæ, in pace migraverunt ad Sponsum Nonis Octobris. Quarum corpora Anconæ condita sunt. *Nescio, num congruenter satis Ferrarius* S. Laurentiam, Palatiatis *in exsilio sociam, virginem faciat Anconitanam*, Palatiatem *verò Tyriam, Tyri nempe in Tuscia prope lacum Vulsinum, ut quibusdam placet, natam; quâ in re fabulosis* S. Palatiatis *Actis seu Passioni nimiùm Ferrarius* tri-

Digitized by Google

A *tribuit. Malim conjicere, utramque Anconæ quidem natam, ſed in exſilio Firmi mortuam, hinc autem avectâ earum corpora Anconitanos Chriſtianos apud ſeſe tumulâſſe; niſi utraque fortè (quod ſanè de* Palatiate *Petrus Equilinus tradit) Anconæ poſt varios cruciatus inditumque exſilium diem ſuum obierit.*

7 *Suſpicari ſic ſanè licet, quòd, quæ exſtant,* S. Palatiatis *Acta, adeò parùm ſint veroſimilia, ut vix fidei quidquam mereantur. Geminum illorum apographum habemus, alterum ex archivio Anconenſi ad nos anno* 1649 *à P. Henrico Lindano Laureto miſſum; alterum è Ms. K Vallicellana fol.* 524 *deſcriptum: hoc* S. Palatiatem *Tyri natam ait, nempe in Tuſcia prope lacum Vulſinum, ut aiunt: ſed exſtiteritne in rerum natura eo loci unquam Tyrus, haud ſatis liquet, ut oſtendit Pinius noſter ad diem* XXIV *Julii* § 2 *Commentarii in Paſſionem S. Chriſtinæ. Tyrum non nominat apographum Anconenſe; ſed quantùm ad reliquorum ſubſtantiam, licèt Vallicellano paulò contractius, ſatis cum hoc paſſim congruit; ut nihilo melioris notæ appareat, quàm illud. Porrò* Palatiatem *virginem, ut habet apographum Vallicenſe, undecim annorum Puellam ob formæ præſtantiam pater, gentilis homo, ſed illuſtris, unà cum* Laurentia, *ejus nutrice, ſeu moderatrice turri incluſit; quod Danaës fabulam ſapit. Cùm deos eam ſpernere, ex ancillis intellexiſſet, multis, quos hìc referre nil juvat, ſermonibus cum ea agit, ut diis ſacrificet; illa, ſe ſacrificaturam, ſed Deo vero, pollicetur; quod cùm de diis ſuis dictum putaret pater, Filiam tantiſper dimiſit. Illa interim ad preces converſa angelum ſibi aſſtantem videt, à quo crucis ſigno munitur ad certamen: ſed ut nec corpori vires deeſſent, prodigioſum, neſcio quem, panem ſibi appoſitum invenit, quo duodecim dierum, quam tulerat, inediam pelleret; quæ quàm fabuloſa ſint, ſatis apparet.*

8 *Poſthæc patris idola confringit, pauperibuſque diſtribuit, turri ſcilicet incluſa, nec ancillis aliis, quàm gentilibus, ſtipata. Poſtero die reviſens Filiam pater, ubi, quid de diis ſuis factum ſit, intelligit, nec à propoſito ſuo verbis illam dimoveri videt, primum in faciem cædi, tum denudatam à duodecim ſucceſſivè viris, quoad deficerent, virgis vapulare juſſit: illa interim duriùs, quàm ſanctæ Virginis ferat manſuetudo, & in patrem reverentia, his verbis increpat:* Impudice & ſine honore, abominabilis Deo, ecce, qui me cedunt, non habent virtutem; idola dico, quæ adoras, non poſſunt dare eis virtutem. *In vincula dein & in carcerem conjecta matris preces blanditiaſque contemnit; conjicitur dein in ignem; ſed illæſa abs illo permanet, à quo tamen mille quingenti idololatræ abſumuntur. Succedit patri novus judex, nempe Dion præfectus, qui illam noctu, ſaxo ad collum alligato, in mare præcipitem dari juſſit: at ubi id contigit? An Tyri? Sed nullum ibi mare, dicique debuerat vel in flumen, vel lacum Vulſinum projecta. Anconæ quidem id fieri potuit; ſed nullum de Ancona in Paſſione hujus auctor verbum fecit. At ubicúmque res facta ſit, en novum iterum prodigium: in mare projecta angelorum manibus ſuſcepta, ſuper undas gradiens ad littus properat. Hinc ad Dionem reducta, Romam ad Diocletianum mittitur: cùm autem tempeſtate acta Centumcellas appulſa eſſet, à Promoto, Tuſciæ conſule, Romam dirigitur; unde à Diocletiano in exſilium miſſa, cùm Firmum in Piceno perveniſſet, eruminis ſuis & vitæ finem unà cum* Laurentia *à Deo impetravit.*

9 *Hujuſmodi eſt ignoti auctoris de* SS. Palatiate & Laurentia *narratio, quam fidem reperturam apud eruditos non arbitror: diu poſt illarum ætatem in litteras miſſam fuiſſe, colligi poteſt ex iis, quæ enarratæ earum morti mox ſubjicit his verbis:* Tunc venerunt Chriſtiani & collegerunt corpora earum, in eodem loco ſepelierunt eam Nonis Octobris, ubi exuberant beneficia earum uſque in hodiernum diem ad laudem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & multa mirabilia per eam Dominus uſque in præſentem diem fecit; *quæ verba indicare videntur, dudum apud Firmum diſtarum Sanctarum corpora jacuiſſe, & Sanctas multis ibidem prodigiis claruiſſe: primum, cùm Saraceni de invento ſub annum* 400 *Anconæ corpore* S. Laurentiæ *dictis haud ſatis congruit; alterum, nimirum claruiſſe illas apud Firmum multis prodigiis, nuſquam alibi legi. Præterea Acta hæc ſeu Paſſio* S. Palatiatis *omnino ſimilia ſunt Actis S. Chriſtinæ, Tyri apud lacum Vulſinum annuntiatæ, jam datis in Opere noſtro ad diem* XXIV *Julii, niſi quòd in his prodigia plura occurrant, & S. Chriſtina ſagittis confixa dicatur, idque non modò quantùm ad rerum ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad adjuncta, imò & verba ipſa, quibus illa exprimuntur; quare* S. Palatiatis *Paſſionem hìc recudere neceſſe eſſe, non arbitramur. Denique non modò Acta S. Chriſtinæ, ſed etiam Acta SS. Aciſcli & Victoriæ, martyrum Cordubenſium, quibus hæc iterum ſimilia ſunt in multis, ut apud Tamayum in Martyrologio Hiſpanico ad diem* XVII *Novembris videre eſt, ſuſpecta ſunt: ut adeò vix ſit, quod de* SS. Palatiate & Laurentia *certò & abſque periculo erroris affirmari queat; ſi ea, quæ de earum cultu ſacro diximus, excipias.*

AUCTORE J. B.

Ex Actis.

ſolem non moventibus.

perita, plane incerta ſunt.

DE S. DEMETRIO MARTYRE

THESSALONICÆ IN MACEDONIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Multiplicia, quæ de S. Demetrio reperiuntur, ſcripta, præcipuè Græca, recenſentur.

ANNO CIRCITER CCCVI. *Sancti apud Græcos venerationem oſtendunt vel ſola multiplicia,*

Sanctum hunc Martyrem, quem μεγαλομάρτυρα, *id eſt*, magnum martyrem, *vocant, pluribuſque honorificentiſſimis titulis, infrà ſuo loco memorandis, Graci paſſim condecorant, fuiſſe apud hoſce inſigni plane tum veneratione, tum nominis celebritate gaviſum, vel ſola multiplicia, quæ in bibliothecarum ſcrinis hodieque reperiuntur, parumque etiam ad manus noſtras pervenêre, antiqua diverſi generis ſcripta Græca, ſermones videlicet ſeu homilias, orationes panegyricas ſeu encomia, aliaque Opuſcula, quibus vel ipſemet* S. Demetrius *celebratur, vel martyrium, quod ſubiit, exponitur, vel denique miracula, quæ magno numero patravit, narrantur, ſatis ſuperque oſtendunt. Ut id palàm fiat, utque ſimul, quæ ac qualia hodieque de Sancto monumenta literaria ſuperſint, ab ipſo ſtatim Commentarii, in quo non pauca ex his aut expendenda aut ſaltem utcúmque erunt, initio ſtudioſum lectorem edoceam, ſcripta illa omnia ac ſingula, quorum acquirere qualemcúmque notitiam queat, § præſenti recenſeo, ſequenti deinde, quænam ex his edenda ſint, expoſiturus, additurúſque etiam, quæ vel apertè prodant, aut ſaltem colligendi pronum efficiant, quantâ quæque ac maximè ea, quæ typis ſubjicienda dicam, polleant ſeu fide ſeu auctoritate. Ab Opuſculis ſeu Incubrationibus, quibus vel Sanctus ipſe vel miracula, quæ patravit, celebrantur, duco initium.*

B

C *quæ de eo reperiuntur, ſcripta Græca. Illæ,*

2 *Leo Allatius de Simeonum ſcriptis tales decem diverſas, quarum prima Philotheum patriarcham Conſtantinopolitanum, ſecunda Demetrium Chryſoloram, tertia, quarta & ſeptima Leonem imperatorem, cognomento* Sapientem, *quinta anonymum, ſexta Joannem Stauracium chartophylacem Theſſalonicenſem, octava Joannem Theſſalonicenſem epiſcopum, nona Gregorium diaconum, ac decima denique Nicolaum Cabaſilam habeat auctorem, pagg.* 85, 94, 96, 97, 102, 103, 105 & 107 *recenſet. Fabricius in Bibliotheca Græca hiſce præterea, ibidem etiam à ſeſe tom.* 6, *pag.* 521 *& ſeq., & tom.* 9, *pag.* 71 *& ſeq. enumeratis, alias quatuor generis ejuſdem Incubrationes, quarum prima à Gregorio Palama, archiepiſcopo Theſſalonicenſi, ſecunda à Niceta archiepiſcopo itidem Theſſalonicenſi, tertiaque & quarta ab anonymis fuerit concinnata, poſteriori è binis proximè dictis tomis pag. itidem proximè cit. & ſeq. adjungit. Ac apprimè quidem Leonem Allatium inter & Fabricium in Incubrationum, quas ambo recenſent, auctoribus aſſignandis convenit; verùm tum quæ incipit* Μαρίας τις ἀνὴρ τῶν ὁσ γέγον, *poſtremarum quatuor, quas ſolus Fabricius recenſet, Incubrationum tertia, tum quæ incipit,* Καιρὸς δὶ λειπὸν, *decem priorum, quas & hic & Allatius commemorant, Incubrationum quintæ auctori anonymo perperam adſcribitur: inceptæ enim hiſce verbis* Πατρὸς ἔργοις ϗ λόγῳ *earumdem decem Incubrationum octava, quæ Joannem Theſſalonicenſem habet auctorem, partem dumtaxat utraque conſtituit.*

3 *Adhæc erit fortaſſis, cui, an incheata hiſce verbis,* Ἕφη ὁ ϛωτὴρ λόγ, *earumdem etiam decem priorum Incubrationum tertia, quam ambo ſcriptores laudati Leoni Sapienti imperatori attribuunt, verè etiam hunc habeat auctorem, dubium efficiet Ms.* MDXVII, *qui in Bibliotheca regia Pariſienſi codicum Mſſ. tomo* 2, *anno* 1740 *typis vulgato, occurrit, totúſque de* S. Demetrio *eſt, Membranaceus ſeculi, ut apparet,* XII *codex, ſeu potiùs Incubrationum, quæ in hoc, olim Mazarineo, continentur, elenchus ibidem ſuppeditatus; hic enim ſic habet:* Quo (*codice nempe Membranaceo Græco, olim Mazarineo,*) continentur 1 Demetrii martyrium. Incipit Μαξιμιανὸς, ὁ ϗ Ἐρκούλιος. 2 Ejuſdem Vita & miracula, auctore Joanne archiepiſcopo Theſſalonicenſi. 3 Ejuſdem Joannis Homilia, cùm ædes in regia ſancto Demetrio fuit ſacrata. Incipit Ἔφη ὁ ϛωτὴρ λόγ. 4 Miraculorum à ſancto Demetrio patratorum hiſtoria. Incipit: Ἄλλοι μὲν ἄλλα τῶν τῦ μεγαλομάρτυρ. 5 Joannis, Theſſalonicenſis epiſcopi, Homilia in laudem ſancti Demetrii. Incipit πνύμων δικαίων (*imò* δικαίων) μετ' εὐφημίας. 6 Joſephi, Theſſalonicenſis archiepiſcopi, Homilia in laudem Demetrii inedita. Incipit Θαυμαὰ μὲν δὴ ἡ πανήγυρις. Finis deſideratur; *ita autem dicta, quæ ab hiſce verbis,* Ἕφη ὁ ϛωτὴρ λόγ, *incipit, atque ab Allatio & Fabricio Leoni imperatori adſcribitur, Incubratio Joanni Theſſalonicenſi archiepiſcopo diſertè hic attribuitur.*

quorum unum. Joannis Theſſalonicenſis in codicis Mazarinei elenchо adſcriptum.

4 *Verùm in allato elenchо non unum dumtaxat erratum cubat; ac primò quidem Incubratio, quæ in hoc Sancti martyrium proximè excipit, ſecundoque loco memorata, alia non eſt, quàm è decem ſuprà recenſitis Incubrationibus prioribus octava, Vitam* S. Demetrii *unà cum ejuſdem miraculis, uti in elenchо indicatur, non completitur, ſed unà cum hiſce, quemadmodùm præfatum codicem, olim Mazarineum, nunc regium, evolvendo didici, panegyricam dumtaxat, quæ præfationis quodammodò, miraculis præmiſſæ, locum tenet, orationem, in Dei &* S. Demetrii, *nullis prorſus, quæ ad hujus Vitam martyrium-ve ſpectent, particularibus ſeu factis ſeu adjunctis in medium adductis, elogium contextam; deinde autem eadem Incubratio, quæ ſequentem hunc titulum,* Τῦ ἁγίυ Ἰωάννυ ἀρχιεπισκόπυ Θεσσαλονίκης ὕμν· εἰς Θεὸν ϗ τὸν ϖανάοξον ἀθλοφόρον Δημήτριον

ob rationes hic addudtam

Digitized by Google

A ὁ μητρὶ ἀνηγόρευτ Ϯ θαυμάτων, Sancti Joannis, Theſſalonicenſis archiepiſcopi, in Deum & glorioſiſſimum victorem Demetrium particulari miraculorum narratione laudatio, *in capite præfert, totum prorſus ſpatium, in laudato codice olim Mazarineo, è quo ſubinde folium unum alterumve, paginarum tamen, quòd has non priùs, quàm factum id eſſet, notari contigerit, ſerie non interrupta, eſt exciſum, inter inceptum abs hiſce verbis,* μαξιμιανὸς, ὁ δὲ Ἐρκούλιος, S. Demetrii *martyrium & Homiliam, tertio loco in addudo elencho memoratam, intercedens, atque à pag.* 12 *uſque ad pag.* 206 *excurrens, certiſſimè, contrà ac dictus elenchus exigit, non occupat, ſeu, quod eodem recidit, ſeſe uſque ad Homiliam illam non extendit.*

5 *Etenim, uti ipſum, de quo hìc, codicem inſpicienti pateſcet, à pag.* 135, *quà terminatur, uſque ad pag.* 206 *ſibi adhuc duo alia, quorum alterum, titulo ſimul & nomine auctoris, in capite deſtitutum, ſex diverſa* S. Demetrii *miracula à pag.* 135 *uſque ad* 205 *exponit, alterum, titulo non tantùm & nomine auctoris deſtitutum, ſed &, quòd poſt pag.* 205 *folium ſit* B *exciſum, initio mutilum, quampiam ad* S. Demetrii *feſtum cum ſpirituali potiùs, quàm corporali gaudio celebrandum hortationem à pag.* 205 *uſque ad pag.* 206 *complectitur, Opuſcula habet ſubjecta, ac tum demum ſequitur, de cujus auctore hìc diſputamus, Homilia. Jam verò, cùm id ita habeat, hæcque titulum ſequentem,* Τῶ αὐτῶ Ὁμιλια, ὅτι τῶ λοιδίμω Ϯ εὐσεβείας ἀγωνιστῆ, καὶ τὰ ὑράνια πεπολιτευμένω ἀπάντορα Δημητρίω ὁ οἰκῶ- ὀν τοῖς βασιλείοις ἀνεπρώθη, ejuſdem Homilia, quando celebri, cæleſtemque aulam tenenti pietatis pugili Demetrio ædes in regia fuit conſecrata, *ſibi habeat præfixum, non fuit ſanè, cur, qui Opuſculorum, in memorato codice Mſ. de* S. Demetrio *contentorum, elenchum digeſſit, Incubationculam iſtam, quæ à pag.* 206 *uſque ad pag.* 208 *dumtaxat excurrit, Joanni Theſſalonicenſi archiepiſcopo adſcriberet. Imò verò, cùm eadem Incubationcula, uti ex jam dato, quem præfert, titulo liquet, ab eodem auctore, à quo, quod proximè ei præmittitur, Opuſculum, indubiè ſit contexta, nihilque omninò obſtet, quò minùs hoc, utpote auctoris nomine ex dictis in codice præfato deſtitutum, Leoni Sapienti attribuatur, mihi ſanè, ab illuſtri hoc ſcriptore, cui ab Allatio & Fabricio adſcribitur, fuiſſe etiam illam adornatam, veroſimillimum, ne dicam, indubium, apparet, ut adeò in elencho, ſæpius jam memorato, Joannis, archiepiſcopi Theſſalonicenſis, nomine perperam ſit ſignata.*

6 *Verùm etſi id ita ſit, in eodem equidem elencho, quæ alteram, ab his verbis* Ἄλλοι μὲν ἄλλα *inceptam atque à pag.* 208 *uſque ad pag.* 226 *protenſam, auctoris anonymi de* S. Demetrii *miraculis Incubationem proximè excipit, Homilia ſeu potiùs, prout in titulo, quem præfert, inſcribitur, contextum in* S. Demetrii *laudem, quod à pag.* 226 *uſque ad pag.* 247 *verſam excurrit, Encomium Joanni, Theſſalonicenſi archiepiſcopo, rectè adſcribitur, uti & Joſepho, Theſſalonicenſi itidem archiepiſcopo, aliud Sancti encomium, quod encomio mox dicto proximè ſubjungitur, quodque, ſine exiſtens mutilum, à pag.* 247 *verſa uſque ad pag. verſam* 253, *codicis ſæpiſſime jam laudati, è quo aliquot hìc folia exciſa ſunt, ultimam, dumtaxat extenditur. Atque ita ſimul ex eodem hoc codice tres præterea a-*

lias, quæ vel ipſummet Sanctum vel patrata ab eo miracula celebrant, atque hìc recenſendæ adhuc reſtabant, Incubationes ſuprà enumeratis addendas habemus. Proximum eſt, ut Opuſcula, quibus S. Demetrii *ſeu Vita ſeu martyrium exponitur, modò etiam recenſeamus. Allatius de Symeonum Scriptis duo diverſa, quorum tam unum, quàm aliud,* S. Demetrii *inſcribit* martyrium, *pag.* 123 *& pag.* 126 *recenſet. Primum, quod inter Sanctorum Vitas, à Metaphraſte non conſcriptas, refert, hæc verba* Ὅτι Μαξιμῖνος ὁ βασιλεὺς ἐν τῆ Θεσσαλονικέων διέτριβε πόλει; *ſecundum autem, quod Allatii ſeu Vitis, à Metaphraſte contextis, accenſet, ſequentia iſthæc* Εἶχε μὲν τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκούλιος *pro initio habet.*

7 *Atque hanc quidem poſteriorem Incubationem, quæ, à Lipomano in linguam Latinam primùm converſa, ſexto Vitarum, Latinitate ab eo donatarum, tomo ad* XXVI *Octobris diem,* S. Demetrio *apud Græcos ſacrum, fuit inſerta, Surius deinde in Vitarum, quam compilavit, collectionem, nulla omninò in Lipomani interpretationem mutatione invecta, ad* VIII *Octobris diem, eidem Sancto apud Latinos dicatum, inſulit, denique ad Mediceum Bibliothecæ Chriſtianiſſimi regis Græcum exemplar recenſitam Græcè ſimul & Latinè Opuſculo ſeparato, cujus unum penes me exſtat exemplar, Bollandus noſter, Laurentio Cocchio rogante ſumptuſque ſubminiſtrante, anno* 1635 *typis Meurſianis excudendam curavit; quod autem ad priorem ſpectat, hanc eſſe puto illam ipſam, quæ Latinitate ab Anaſtaſio bibliothecario donata plurimiſque libris Mſs. aliiſque deinde inſerta hiſce inchoatur verbis:* Cùm imperator Maximianus in Theſſalonicenſium degeret civitate. *Ea ſedet ſententia, quod ſic unum idemque utrinſque ſit initium. Nec refert, quod Græcè apud Allatium* μαξιμῖνος, *Latinè apud Anaſtaſium* Maximianus *ſcribatur. Præterquam enim quòd Græcè* Μαξιμῖνος *pro* Μαξιμιανὸς, *vel contrà, non rarò ſcriptum inveniatur, Fabricius Bibliothecæ Græcæ tom.* 9 *pag.* 72 *laudat in bibliotheca Coiſliniana exſtans Mſs. Vita ſeu Paſſionis* S. Demetrii, *Latinè per Anaſtaſium bibliothecarium reddita, Græcum exemplar, in quo, non* Μαξιμῖνος, *ſed* Μαξιμιανὸς *effertur. Nec aliter hoc nomen exaratur in Græca, quæ & in ſubſtantivis & in adjunctis ferè omnibus cum Incubatione Anaſtaſiana, verbis licet ab hac multùm diverſa, apprimè congruit,* Demetrii *Paſſione alia, à Photio in Bibliotheca codice* 255 *exhibita. Adhæc in omnibus prorſus Latinis, quæ quidem videre mihi licuit, Vitæ per Anaſtaſium verſæ exemplaribus* Maximianus, *non* Maximinus, *ſcribitur.*

8 *Sed de re hac jam ſatis. Præter duas ſeu potiùs tres, eà ſcilicet, quam à Photio exhiberi, nos nonni, annumeratâ, Græcas Sancti Vitas ſeu Paſſiones altera adhuc Græca itidem inchoata hiſce verbis,* Μαξιμιανὸς ὁ καὶ Ἐρκούλιος ὑποταξάς Γοτθούς, *Bibliotheca Græca tom.* 9 *à Fabricio, qui ibidem duas priores ex Allatio jam memoratas etiam recenſet, pag.* 72 *laudatur, integraque eadem in codice olim Mazarineo, ſæpius ſuprà citato, à pag.* 1 *uſque ad pag.* 10 *verſam exhibetur, uti & in codice noſtro ſignato* ✠ *Mſ.* 193 *à pag.* 38 *uſque ad pag.* 42. *Cæterùm ut contractiora Sancti elogia, in Commentarii dumtaxat decurſu, ſi quid notatu di-*

Leoni imperatori vindicatur.

in medium

addudo

ſeu recenſentur.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

gnum continent, vel transcribenda vel saltem commemoranda, brevitatis ergò præterea, Gracis Demetrii Vitis jam enumeratis addanda adhuc est prolixior Vita Latina seu potiùs Vita Græca, quam priori, alterinsque, quam posteriori loco recensui, paraphrasis, in sanctorum Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Moraviæ, Prussiæ & Silesiæ patronorum Legendam, à Joanne Longino, aliàs Dugloſſio, anno circiter 1470, uti Mſ. adnotatio, ei præfixa, docet, concinnatam, Cracovieque anno demum 1511 excusam, illata, atque à Pelbarto Temeswariensi, qui seculo quinto decimo senescente in Ordine Minorum floruit, in Sermonum de Sanctis Pomerio part. 2, Sermone 79 compendio exhibita. Atque ita scripta, quæ de S. Demetrio *tractant, hicque recensere statueram, jam recensui; quam autem quæque fidem mereantur, simulque, quæ ex iisdem edenda sint, § sequenti, à Vitis seu Passionibus ductio initio, exponam.*

§ II. Quænam è scriptis, § præcedenti recensitis, edenda sint, & qua fide auctoritateve quæque valeant.

B

Quidquid, quantùm ad varias Sancti Vitas, ac nominatim Metaphrasticam,

Incubratio, § præcedenti postremò recensita, est sanè, quòd ab auctore dumtaxat recentiore, sive is interim Dugloſſius ipsemet sit, sive, quod verosimilius reor, alius ab hoc distinctus, primitus conscripta sit, variisque, quæ alibi non reperias, adjunctis, seu potiùs, quæ in nullo prorsus monumento satis antiquo fundantur, commentis ornata, subleſta admodùm fidei, propterea&que, etsi quidem subinde, maximè cum confutanda subministrabit, in hoc Commentario citanda partimque etiam describenda erit, typis tamen integra recudi non meretur, reque etiam ipsâ non recudetur: quod autem ad Vitas seu Passiones Græcas jam spectat, quæ Metaphrasti ab Allatio loco suprà cit. adscribitur, reque etiam ipsa scriptoris illius fatus est, ab omnibus prorsus artis criticæ peritis exiguo in pretio modò habetur, eique tum illa, quæ è lingua Græca in Latinam ab Anastasio bibliothecario fuit conversa, tum altera, quæ à Photio in Bibliotheca cod. cit. suppeditatur, longiſſimè præfertur, & sanè non immeritò: præterquam enim quòd, quæ fidei Christiana sanctitati, uti infrà de hoc argumento disputanda luculenter evincent, omnino adversantur, S. Demetrio *& juveni cuidam, nomine* Nestori, *quem etiam velut martyrem proponit, attribuat, prodigia etiam complectitur, quæ, quamvis quidem eo solo ex capite, quòd prodigia sint, haud meritò rejicias, fidem tamen, nisi ex auctoribus monumentisve aut æqualibus aut subæqualibus, quod quantùm ad narrata in Metaphrastica, de qua hic, Sancti Vita seu Passione certè locum non habet, memoriæ prodita hausta&ve esse noscantur, apud criticos, minùs etiam severos, haud facilè inveniunt; ut enimverò, Metaphrastica Sancti Passioni seu Actis facta improbabilia esse immixta, Tillemontius tom. v Monumentorum pag. 149 rectè pronuntiet. Verùm anne hæc pro commentis, quæ seculo decimo primùm vel ab ipso Metaphraste vel à scriptore altero, hunc pregresso, fuerint conficta, rectè etiam idem auctor habet?*

C

Res enimverò secùs habere mihi videtur; quod enim nominatim ad Metaphrastem pertinet, nova hic prodigia, adjunctave vero absimilia, ut Majores nostri experientiâ jam dudum didicêre, nosque ipsi eâdem magistrâ quotidie discimus, in Sanctorum Actis, quæ stylo suo expolivit, non intulit, sed tantùm, quæ ab aliis in litteras jam missa invenit, transcripsit ac adoptavit; ut autem, unde etiam, à nullo alio seculi decimi scriptore improbabilia illa, quæ in Metaphrastica Sancti Vita occurrunt, facta fuisse conficta, appareat, jam afferam, Joannes, archiepiscopus Thessalonicensis, qui, quemadmodùm infrà docebo, seculo septimo floruit, in suprà memorata panegyrica, quam scriptis à se S. Demetrii *miraculis præfationis in modum premittit, oratione pag.* 17 *(codicis scilicet olim Mazarinei sæpius jam laudati) ita loquitur:* Ἀλλὰ τὸ μὲν μνησθῆναι πάντων τῶν θαυμασίων αὐτοῦ, οὐκ ἐποίησεν, οὐκ ἔστιν ἐπιτήδειον, οὐκ ἔνεστιν, ὅτι καὶ ἀδύνατον. Ἴστε γὰρ τὸ γεγραμμένον ὑπὲρ τοῦ ὕμνου τῆς παμμακαρίστου αὐτοῦ ἀθλήσεως, ὡς ἐκ τῶν λεγῶν, ἃ μικρῶν δυνάμεων, συνθημάτων, ἰαμάτων καὶ χαρισμάτων περιβοήτου γεγενημένης τῆς ἐνεργείας τοῦ μάρτυρος. Οὐκ ἐκόνα γοῦν τὰ πάμπολλα καὶ παλαιότερα διηγήσασθαι προύργιον· *quæ verba Latinè sic sonant:* Sed miraculorum omnium, quæ ipse (S. *scilicet* Demetrius) fecit, meminisse, haud facile, quia & impossibile. Scitis enim, utpote virtutum haud mediocrium, signorum, sanationumque & gratiarum Martyris efficacia celebri è sermonibus effecta, in Beatissimi ejusdem Passionis laudatione scriptum quid sit. Non illa itaque permulta ac antiquiora narrare proposui.

E

Fuit ergò, uti ex hoc textu apparet, jam inde à Joannis, Thessalonicensis archiepiscopi, ætate seu seculo septimo Incubratio, quâ non pauca S. Demetrii *patrocinio patrata miracula recensebantur. Quid si autem hæc fuerit illa ipsa, cujus initium est* μεμιμημένος ὁ καὶ Ἐμμανουὴλ ὑποτάξας Γερδούς, *Græca* S. Demetrii *Vita seu Passio, suprà memorata atque ab anonymo conscripta? Id sanè mihi vero haud apparet prorsus absimile. Isthæc enim seu Vita seu Passio non pauca etiam miracula complectitur. Adhæc quibus verbis in textu, jam nunc dato, Joannes, Thessalonicensis archiepiscopus, de miraculorum à* S. Demetrio *patratorum celebritate loquitur, ferè etiam iisdem de hac sermo & in illa fit, ut Joanni, Thessalonicensi archiepiscopo, prælusisse videatur. Ipsa, quæ hùc facimus, Vitæ ejusdem seu Passionis verba, ut, facta horum cum recitatis Joannis Thessalonicensis verbis collatione, de re judicare studiosus lector queat, hùc etiam, Latina interpretatione adjuncta, transcribo. Sic habent:* Σημείοις πολλοῖς καὶ ἰάσεσι γενομένοις ἐν τῷ τόπῳ, καὶ θείοις χαρίσμασι φαιδρύνουσι τοὺς πίστει προσιόντας ἐν αὐτῷ.... περιβοήτου διὰ πάσης Μακεδονίας καὶ Θετταλίας γενομένης τῆς τοῦ μάρτυρος θαυματουργοῦ ἐνεργείας... Λεόντιος... τῆς αὐτῆς... νόσου ἀπάτου λυθείς... ἰαθῆναι τῆς ὑγιείας ἐτύγχανεν. Postquam, multis in loco (*quo scilicet Sanctus terræ fuerat mandatus*) signisque & sanationibus factis, iisque, qui cum fide ad illum accedebant, gratiis divinis frequentissimè collatis, ... Martyris, miracula facientis, efficacia per omnem Macedoniam, ac Thessaliam celebris esset effecta,... Leontius... vir quidam .... morbo immedicabili correptus... sanitatem statim (*positus nimirum supra Sancti tumulum*) obtinuit. *Ubi Græca hæc verba,* περιβοήτου... γενομένης τῆς τοῦ μάρτυρος θαυματουρ-

que ex Vita, à Joanne, Thessalonicensi archiepiscopo.

olim fortè pro oculis habita.

γοῦ

A γῆ ἐσφγάνε, notanda præcipuè ſunt, conferendaque cum ſuprà recitatis, quibus reſpondent, Græcis itidem Joannis Theſſalonicenſis verbis.

12 *Quòd ſi autem, collatione hac facta, antiſtiti huic præfatam, de quâ hîc, anonymi lucubrationem præluxiſſe, nondum exiſtimes, erit equidem adhuc, cur ex hac Metaphraſticam Sancti Vitam promanâſſe, appareat. Cùm enim omnia, ſi unum tamen, de quo mox, exceperis, tum prodigia, tum facta, uſcúmque notatu digna, quæ in Metaphraſtis Opuſculo, pariter in anonymi lucubratione occurrant, quin vel hac ex illo, vel illud ex hac promanârit, ambigendum vix eſt; poſtremum autem adſtruendum videtur, uti jam nunc dicenda oſtendent. Leontius quidam, Illyrici præfectus, cùm ab apparente S.* Demetrio *ad fiduciam animatus fuiſſet, commotum procelloſa tempeſtate, alveoque ſuo egreſſum Danubium,* Fluento tacitè recedente, & cedente nutibus, qui non cadunt ſub aſpectum, *curru innoxius trajeciſſe in Metaphraſtica Sancti Vita ſub finem narratur; in altera autem, ab anonymo contexta, etſi quidem oblata Leontio* S. Demetrii *apparitio in fine memoretur,*

B *nulla tamen omninò fluenti, quod tacitè receſſerit, nutibuſque, qui ſub aſpectum non cadunt, ceſſerit, mentio fit à ſcriptionis iſtius auctore, qui tamen, utpote narrandis prodigiis admodùm addictus, nullumque prorſus ex aliis, à Metaphraſte relatis, omittens, inſigne illud maximéque memorandum prodigium, ſi ſcriptoris hujus lucubrationem præ oculis habuiſſet, ſuamque ex ea contexuiſſet, commemorare haud præterniſiſſet. Nec eſt, quòd reponas, miraculum ſaltem in Iſtri per Leontium trajectu factum fuiſſe, ab anonymo indicari: etſi enim id ita ſit, nec hinc tamen quidquam habetur, unde uſcumque, quod tamen foret neceſſum, anonymo Metaphraſtem, non hunc illum, lucubratione ſua præluxiſſe, con-*

cludas.

13 *Ut res manifeſta evadat, quidquid, quod hunc facit, anonymus ſuppeditat, Latinè hic exhibeo. Poſtquam itaque, Danubium, dum ad hunc Leontius acceſſit, alveo ſuo ita, ut nec navibus trajici poſſet, ſuiſſe egreſſum, Leontioque nihilominùs, ut eum citra haſitationem trajiceret,* S. Demetrium, *in ſomnis ei apparentem, imperâſſe, narravit, mox de Leontio ſubjungit:*

C Manè itaque, conſcenſo curru, venerandam (*quâ ſcilicet ſacra* S. Demetrii *reliquiæ continebantur*) lipſanotheeam manibus tenens flumen innoxius tranſivit; *quibus ſanè verbis, determinatum, quod Metaphraſtes refert, miraculum, etſi interim hoc ex illis veroſimillimè is ſcriptor ernerit, in Iſtri per Leontium trajectu factum fuiſſe, nequaquam indicatur. Quid ſi enim Leontius, aquis quidem non, ut Iſraelitis, mare Rubrum tranſeuntibus, evenit, à dextra lævaque recedentibus, ſed tantùm, ut Chriſto & Petro apud Matthæum cap.* 14 *factum, non ſubſidentibus, Danubium innoxius trajecerit? Enimverò etiam vel ſic factum fuerit miraculum planè inſigne, nec aliud fortè indicatum voluerit anonymus. Verùm demus etiam tantiſper, illud ipſum, quod Metaphraſtes narrat, miraculum verbis recitatis indicari ab anonymo, illud equidem hic ſcriptor, utpote reliqua omnia à Metaphraſte relata miracula dilucidè exponens, non ſubobſcurè dumtaxat, ſi hunc ſibi prælucentem habuiſſet, indicâſſet, ſed dilucidè pariter, non ſecùs ac ille, expoſuiſſet; cùm autem id certè haud faciat, non utique anonymus Metaphraſtem,*

ſed hic illum, ut jam dixi, prælucentem habuerit, ex eoque liberiori interpretatione intellecto determinatum, quo Leontium trajeciſſe Iſtrum refert, miraculum adſtruxerit.

14 *Atque ita etiam ex jam dictis conſequitur, ut ſanè Metaphraſtes, quæ in concinnata à ſe Sancti Vita refert, tum prodigia, tum facta improbabilia ipſemet haud confinxerit, ſed ex præfato anonymo, qui eadem omnia, ſi unum tamen jam memoratum exceperis, in contextis à ſe* Demetrii *Actis recenſet, veroſimillimè acceperit. Verùm cùm id ita ſit, num ergò à poſteriore hoc ſcriptore prodigia illa omnia factaque improbabilia primùm fuêre conficta? Antequam quid de re hac cenſeam, edicam, nonnulla de Sancti ſuprà memorata Græca ſeu Vita ſeu Paſſione, in linguam Latinam ab Anaſtaſio Bibliothecario converſa, præmittenda adhuc ſunt. Hanc, quæ paululum contracta apud Vincentium Bellovacenſem Speculi Hiſtorialis lib.* 12, *cap.* 150, *& apud Mombritium tom.* 1 *Vitarum jam exſtabat, integram tandem cum Prologo ab Anaſtaſio ei præmiſſo, miraculiſque ad calcem adjectis, in Veterum Analectorum tom.* 1 *Mabillonius intulit, eamdemque etiam Ms., qui ad Cornelium Duyn olim ſpectavit, ac* ✠ *Ms.* 84 *ſignatur, codex noſter exhibet, uti & duo, quorum alterum è Rubea-Vallis, alterum è Trevirenſi S. Maximini codice notatur deſumptum, in collectaneis noſtris exſtantia Mſſ., ita tamen ut horum poſtremum careat ſimul & miraculis, & Anaſtaſii Prologo ſeu dedicatione, Carolo imperatori facta, quibus etiam, ſi miraculum, quod de Mariano eſt, exceperis, ſuppeditata à Bellovacenſi & Mombritio compendia deſtituuntur.*

15 *Porrò Anaſtaſius Bibliothecarius, de quo Mabillonius Veterum Analectorum tomo* 1 *præfato pag.* 96 *videri etiam poteſt, dictam Sancti Vitam ſeu Paſſionem, Latinitate à ſe donatam, ad Carolum imperatorem, uti Prologus, eidem Vitæ præfixus, fidem facit, tranſmiſit; quare, cùm hic alius, quam ille ipſe, cui idem Anaſtaſius (adi ad annum* 876 *num.* 12 *Paginæ in Criticis) Latinè à ſe redditam S. Dionyſii Areopagitæ Vitam anno* 876 *miſit, imperator Carolus Calvus, anno* 875 *diademate imperiali Romæ primùm coronatus annoque* 877 *è vivis ſublatus, fuiſſe non videatur, lucubratio iſta veroſimillimè non ſeriùs, quàm hoc ipſo anno ab Anaſtaſio fuerit in linguam Latinam converſa, certeque, cùm hic ſcriptor ante annum* 882, *ut Muratorius in Præfatione, tom. tertio Scriptorum rerum Italicarum præmiſſa, docet, è vivis abierit, contextam à Metaphraſte, ſeculi dumtaxat decimi ſcriptore, Vitam antiquitate exſuperat. Nec, quin etiam ſuprà memoratam, quæ, ut docui, Metaphraſti præluxiſſe videtur, alteram* Demetrii *Vitam vetuſtate vincat, dubitandum appareat. Etenim non tantùm Vitâ iſtâ, quæ Metaphraſti præluxit, multò eſt brevior, verùm etiam, quæ in hac occurrunt, tum prodigia, tum facta improbabilia haud complectitur; ſolet autem illa, quæ è duabus unius ejuſdemque Sancti Vitis binis illis characteribus diſtinguitur, ab omnibus modò antiquitatis ſtudioſis artiſque critice peritis alterâ haberi non tantùm ſincerior, ſed etiam antiquior.*

16 *Porrò cùm id ita ſit, idemque præterea ordo, ac phraſes etiam ferè omnes eædem, quibus* Demetrii *martyrium hujuſque ſeries in breviori illa ſeu Vita ſeu Paſſione, ab anonymo conſcripta, exponitur, pariter in Vita, ab anonymo al-*

AUCTORE C. B.

promanâſſe

aliamque ab Anaſtaſio Bibliothecario

E

ſtrulo nunc Latinè redditam

videtur.

F

fortéque jam inde à ſeculo ſexto ſcriptam, ſcitu præcipuè dignum eſt, animad-

AUCTORE C. B.

altero contexta, quæ Metaphraſti præluxit, ſerventur, hæc ex illa verosimillimè, ne dicam indubiè, fuerit adornata, atque id ita quidem, ut auctor anonymus, à quo illud factum, inventa à ſeſe in dicta breviori ſeu Vita ſeu Paſſione facta, interſertis ſubinde, quæ in illa narrat, prodigiis factisque improbabilibus, paraphraſticè, uti ex utriuſque Incubrationis collatione pateſcet, explanârit. Atque illa quidem, ut, quid de ſcriptore illo ſentiam, tandem edicam, ſi non ipſemet conjunxit, ex infida verosimillimè vulgi fama popularive traditione acceperit: modò adhuc, quanta quidem antiquitatis brevior illa Sancti noſtri Vita videatur, expono. Quòd ſi verè, uti fortè ex dictis factum, prolixior anonymi Incubratio, quæ Metaphraſti præluxit, Joanni, Theſſalonicenſi ſeculo ſeptimo antiſtiti, pariter præluxerit, brevior, de qua hîc, Sancti Vita ſeu Paſſio, utpote hâc, ut jam docui, antiquior, jam inde etiam ab eodem ſeculo ſeptimo, imò fortè jam inde à ſeculo ſexto aut fortè adhuc citiùs fuerit conſcripta. Et verò, cùm Anaſtaſius Bibliothecarius, ſeculi noni ſcriptor, ſeſe illam non tunc primùm concinnâſſe, ſed tantùm, jam concinnatam è lingua Græca in Latinam transtuliſſe, in Prologo dicat, nihil ſanè, quò minùs tam citò exarata ſtatuatur, impedire videtur, vixque etiam, quin ſaltem ante ſeculum nonum litteris fuerit commendata, dubitandum apparet.

B

17 Hanc itaque brevierem anonymi Incubrationem, quæ præterea, quamvis quidem, quòd è ſcriptoribus monumentiſve æqualibus aut ſubæqualibus hauſta non ſciatur, fidem indubitatam haud mereatur, nihil tamen omnino à veritate certè abhorrens verove etiam abſimile complettitur, ad Commentarii calcem primo loco, quòd & Vitâ, à Metaphraſte contextâ, & alterâ, quæ huic præluxit, ſit antiquior, ſecundam è Mabillonii editione, cùm Rubeo-Pallis Mſs. aliiſque ſuprà memoratis, quæ ad manum ſunt, tum excuſis, tum Mſs. Incubrationis ejuſdem exemplaribus collata, uti & cum Photiana Sancti Vita, quæ cum hac non tantùm, ut ſuprà dictum, in ſubſtantia adjunctiſque ferè omnibus apprimè congruit, verùm etiam, cùm Photius, qui ſec. IX floruit, ſeſe eam non contexuiſſe, ſed jam ab alio contextam in Bibliothecam ſuam inſuliſſe, initio innuat, paris fortè antiquitatis eſt. Huic porrò breviori per anonymum ſcriptæ Sancti Vitæ duas adhuc ſuprà jam memoratas, quarum altera etiam ab anonymo, altera à Metaphraſte fuit concinnata, Paſſiones ſeu Vitas Demetrii alias, tum quòd prolixæ admodùm non ſint, typiſque hactenus, quam anonymus contexuit, vulgata haud fuerit, tum quòd id ſtudioſè lectori, qui ſic quæ de ambarum, ut ita dicam, geneſi ſuprà docuimus, examinare commodè poterit, futurum putem non ingratum, Græcè ſimul & Latinè ſubjungam, priorem quidem è codicis noſtri ✠ Mſ. 193 Mſ. Græco, quod è bibliotheca Vaticana codice 821 deſumptum notatur, quodque ipſemet è lingua Græca in Latinam converti; poſteriorem verò è ſuprà memorata Bollandi noſtri editione ſeu potiùs è Chriſtianiſſimi regis bibliotheca Mediceo, è quo adornata hæc fuit, codice, cum Lipomani & Surii editionibus collato. Atque ita modò, quanti quæque, quæ inveniuntur, Sancti Vitæ valeant, & quænam ex hiſce Commentario huic ſubdenda ſint, jam expoſui; eſſi autem, ut monui, Paſſionem ſeu Vitam Sancti breviorem, ab Anaſtaſio Bibliothecario Latinè redditam, è Mabillonii editione recuſurus ſim, miracula tamen, ſicut Vita illi in hâc proximè ſubnexa, non niſi ad duarum aliarum, pariter, ut jam dixi, edendarum, calcem adjiciam, idque non ex eorum editore Mabillonio Anaſtaſiove interprete, ſed ex ipſis, è quibus primùm manârunt, fontibus Græcis.

ac tandem quænam ex hiſce

D

18 Quinam hi ſint, expono. In codice olim Mazarinæo ſuprà ſæpiſſimè memorato tres diverſæ ſuprà pariter memoratæ exſtant de patratis à S. Demetrio miraculis Incubrationes, quarum primam elaboravit Joannes, archiepiſcopus Theſſalonicenſis, ſecundam anonymus, qui hujus Incubrationem continuavit, ac tertiam denique anonymus alter, qui, quemadmodum in ipſo, quem hæc præfert, titulo indicatur, diverſâ diverſis temporibus ac locis facta à S. Demetrio miracula in litteras miſit. Quin è miraculis, vel in Joannis Theſſalonicenſis, vel in anonymi prioris Incubratione occurrentibus, miracula ſingula, quæ Anaſtaſius Bibliothecarius Latinè reddidit, Mabilloniuſque vulgavit, primùm hauſta ſint, dubitandum vix apparet, cùm hæc illorum, quibus reſpondent, compendia dumtaxat ſint, Anaſtaſioque Joannes Theſſalonicenſis ac hujus continuator anonymus antiquitate, uti ex infrà dicendis intelliges, præcellant. Suppeditata itaque apud Mabillonium ab Anaſtaſio Bibliothecario miracula è binis illis ſcriptoribus ad Vitarum tertiam ſeu Paſſionum edendarum calcem adjungam, ita modò eorum Incubrationes ſeu potiùs, quæ hiſce continentur, miracula omnia, unà cum anonymi, qui, ut jam dixi, facta à S. Demetrio diverſa diverſis temporibus ac locis miracula litteris mandavit, Incubratione typis primùm (neque enim hactenus, quod ſciam, edita fuerunt) Græcè ſimul & Latinè ſubjecturus. Quod ut ad morem noſtrum faciam, Opus totum in tot, quot Incubrationes ſunt, libros diverſos, qui & ipſi in capita ac numeros diviſi ſint, diſtinguam annotationibuſque etiam, ubi id congruum neceſſariumque judicâro, ad ſingulorum capitum finem adjectis, illuſtrabo.

aliiſque, quæ de inſignibus

E

19 Verùm cùm per breve tempus, quo codex olim Mazarinæus ſuprà ſæpiſſimè laudatus ad manum fuit, è miraculis, quæ tribus illis Incubrationibus comprehenduntur, quædam dumtaxat integra unà cum aliquot aliorum fragmentis, narratione reliquâ in compendium contractâ, deſcribere ex hoc licuerit, quâ ratione editionem illam adornaturus ſim, exponendum adhuc eſt. Miracula, quæ è codice Mazarinæo integra habemus, integra etiam ex hoc dabimus. Idem etiam quantum ad fragmenta, quæ penes nos ex eodem codice deſcripta exſtant, ſumus facturi, ita tamen, ut, quod ab hiſce, punctorum interpoſitione, quæ hiatum ſignet, propterea ſubinde diſtinguendis, è reliqua narratione abeſt, noſque, ut jam innui, compendio habemus, in Annotationibus lectorem ſim edoctus. Quod autem ad alia, quæ tribus ſuprà dictis Incubrationibus continentur, miracula ſpectat, unum ex his è Combeſiſio, qui id in Hiſtoria Byzantina poſt Theophanem Scriptoribus, pag. 314 & binis ſeqq. è codice Mazarinæo ſuprà ſæpiſſimè laudato recenſet, vulgabo, reliqua verò è codice noſtro ſignato ✠ Mſ. 193, in quo, ſuppreſſo auctoris, qui Joannes Theſſalonicenſis eſt, nomine, habentur partim integra deſcripta deſumptaque, ut notatur, è codice bibliothecæ Vaticanæ 821, partim in compendium à Joanne Stauracio per orationem infrà laudandam contracta, atque, uti in margine ſignatur, è Leonis Allatii Mſs. accepta.

S. Demetrii miracula,

F

A magno in pretio à Combefiſio habitis,

20 *Ut porrò, quæ non parùm, ut miracula illa ederem, contulerint, lectorem modò edoceam, Combefiſius Operis mox citati pag.* 314 *in Præfatione, quam Joannis Cameniatæ de Theſſalonica per Agarenos anno* 904 *excidio Narrationi præmiſit, ſequentem in modum, aliis antè nonnullis addictis, loquitur:* Erat aliud, quod ſuccurrebat in Theſſalonica, imperii per hæc tempora, ipſaque anteriora ocello, ſecundæque dignitatis civitate ab ipſa imperante; ut nimirum tanta illa S. Joannis, Theſſalonicenſis archiepiſcopi, Juſtiniano Magno Mauricioque imperatoribus, in ſuo Demetrio proferrem, deincepſque alia ſecutis temporibus alio auctore producta, quibus non ſemel tentata civitas, ipſo quandoque Chagano, ipſi Mauricio formidoloſiſſimo hoſte, omni conatu auxiliorumque copia obſidente, divina potiùs, quàm humana ope liberata eſt, apertis Magni Demetrii miraculis ejus generis; ut nec pervicaciſſimi maximéque increduli fidem facilè abnuere poſſint; quam in rem laudati viri ſanctiſſimi Joannis archiepiſcopi induſtria egregiè incumbit, etſi non deſunt utrinque ſtratagemata, bellique facinora

B præclarè edita, quæ fortè omnia alia à me occaſione erunt producenda, ut & ultima ejuſdem urbis expugnatio, à Joanne Anagnoſta egregiè deſcripta.

21 Hic verò parcendum moli libri, per quam, ne extra metas quidquam excurrerem, mihi ipſe legem impoſui, & ut unum dumtaxat ex ſpiſſo illo Opere (*Mazarineo nempe ſuprà laudato, qui totus de* S. Demetrio *eſt, codice Ms.*) caput prælibarem, quod hanc ipſam exciſæ urbis Theſſalonicæ Hiſtoriam extremo limite attingit. Cur verò Demetrius, tot modis tantiſque hoſtibus olim ſervata ſua civitate, ſemel & iterum à Chriſti hoſtibus diripi ſiverit, eorumque poſtremò firma poſſeſſione juris fieri, alta Dei judicia ſunt; à quibus & nobis meritò timendum ſit. *Ita eſt, eximia planè, uti hìc Combefiſius innuit, narrata à Joanne, Theſſalonicenſi archiepiſcopo, ſcriptoreque anonymo priore, antea jam à nobis laudato, qui hujus incubrationem continuavit,* S. Demetrii, *majori ſaltem ex parte, ſunt miracula, nonnullaque etiam ea inter occurrunt, quæ, cùm* S. Demetrium

C *Avarum, Sclavorum aliorumque barbarorum obſidione Theſſalonicam urbem ſuam natalem liberâſſe perhibeant, ad gentium harum hiſtoriam, ſeu res Græcas inter & illas geſtas illuſtrandas, utcúmque conducunt; quæ ſanè ſola, etſi reliquæ, quæ à Sancti gloria petuntur, rationes deeſſent, ad miracula illa luce publica, quâ hactenus carnerunt, donanda vix non me moviſſent, etſi interim nonnulla etiam minùs illuſtria ſibi habeant admixta. At verò quod ſpectat ad* Sancti ſanctiſſimique viri *titulos, quibus Joannem, Theſſalonicenſem archiepiſcopum, Combefiſius* laco *tranſcripto condecorat, hunc ego præſulem nullis prorſus Faſtis ſacris inſcriptum, cultuve eccleſiaſtico ſive à Græcis ſive à Latinis honoratum invenio. Quare ego, etſi etiam more olim recepto epiſcopos omnes, tum defunctos, tum in vivis adhuc ſuperſtites, honoris causâ ſeu per* tituli honorarii *modum* Sanctos *fuiſſe appellatos, compertum habeam, ipſeque etiam, de quo hìc, Joannes Theſſalonicenſis in titulis, qui lucubrationibus ejus in codice olim Mazarineo præmittuntur,* Sancti *titulo plùs ſemel afficiatur, ad Combefiſii tamen, qui morem illum ibidem ſpectâſſe non videtur, exemplum Joanni Theſſalonicenſi attribuere* Sancti, Sanctiſſimive viri *titulum non auſim.*

AUCTORE C. B.

22 *Verùm, etſi res ita habeat, à virtute tamen vitaque probitate plurimùm hic ſcriptor commendatur, ut ſanè in narrandis iis, quæ ætate ſua geſta ſunt, quæque vel ipſemet vidit, vel à viris fide dignis, quibus apprimè comperta erant, didicit, fidem integram mereatur; ita autem, etſi non omnia, pleraque tamen, quæ* S. Demetrii *virtute patrata refert, miracula explorata habuit. Audi, qui ipſemet in ſuprà plùs ſemel memorata, quam miraculis, à ſe narratis, præmiſit, Oratione panegyrica opportunè ad inſtitutum præſens in codice olim Mazarineo pag.* 17 *proximè poſt verba num.* 10 *recitata de miraculis, quæ litteris commendaturus eſt, loquatur.* Ἀλλὰ καθὼς ὁ παρθένος ἀπόστολος ἔφησεν, ἃ ἀκηκόαμεν, δῆλον ὅτι παρὰ τῶν πείρᾳ παρειληφότων, ἢ ἀκριβείᾳ μεμαθηκότων, καὶ ἃ αὐτοὶ "ἑωράκαμεν ,,τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ἃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ,,ἡμῶν ἐψηλάφησαν.,, Ταῦτα διὰ τ' αὐτῆ συνάρσεως ἀπαγγελοῦμεν ὑμῖν. Sed, ut virgo Apoſtolus dixit, "Quæ audivimus,,, nimirum ex iis, qui experientiâ compererant, vel diligenti inquiſitione didicerant, & quæ ipſimet "Vidimus ocu- E ,,lis noſtris, quæ perſpeximus, & manus noſtræ ,,contrectaverunt,,, ea ejuſdem auxilio annuntiabimus vobis.

probatus,

23 *Ut porrò non tantùm, quam Joannes Theſſalonicenſis fidem mereatur, ſed etiam, quâ circiter ætate floruerit, edicam, Miraculorum edendorum lib.* 1, *cap.* 5 *Euſebii, archiepiſcopi Theſſalonicenſis, qui ſub Mauricio imperatore cathedram hanc occupârit, mentionem facit, ſequentique deinde cap., ſeſe, quod ibidem narrat, miraculum ex antè memorato archiepiſcopo ac proin dicto Euſebio audiviſſe, affirmat; quare, cùm Euſebius, Theſſalonicenſis ſub Mauricio imperatore archiepiſcopus, alius, quàm qui ordine decimus octavus ſedem illam occupavit, certèque ante annum* 649, *utpote quo jam ejus ſucceſſor, Paulus hæreticus, uti ad hunc annum apud Pagium in Criticis & Lequienum in Oriente ſacro tom.* 2, *col.* 40 *videre licet, eccleſiam Theſſalonicenſem adminiſtrârit, diem extremum clauſit, non noſcatur, neceſſe omninò eſt, ut Joannes, Theſſalonicenſis poſtea & ipſe archiepiſcopus, Euſebio iſti ex dictis locum, litteriſque* E S. Demetrii *miracula complexus, ſeculo ſeptimo floruerit, aliuſque proinde (neque enim eodem illo ſeculo duos diverſos, quibus nomen* Joannis *fuerit, archiepiſcopos Theſſalonicenſes invenio) eſſe non poſſit, quàm Joannes Theſſalonicenſis archiepiſcopus concilio generali ſexto, Conſtantinopoli anno* 681 *celebrato, in Conciliorum collectionibus apud Labbeum & Harduinum ſubſcriptus.*

qui ſeculo ſeptimo floruit, ſcriptore,

24 *Nunc de anonymi, qui Joannis Theſſalonicenſis lucubrationem, ut dictum, continuavit, alterinſque item anonymi, qui diverſis diverſis temporibus geſta* S. Demetrii *miracula litteris commendavit, ætate ſimul ac fide nonnulla ſunt præferenda. Prior, cujus lucubratio, ut jam monui, ſecundum Miraculorum edendorum librum conſtituet, cap.* 4 *narrat miraculum, quod, quemadmodùm in Annotatis, eò ſubdendis, docebo, ſub ſeculi octavi finem evenit, ut certè non citiùs, quàm ſeculo hoc ſenéſcente floruerit. Nec ultra ſeculum nonum ætas ejus differenda videtur: ultimum enim è miraculis, quæ Anaſtaſius Bibliothecarius, ante annum* 882 *è vivis, ut ſuprà docui, ereptus, apud Mabillonium tom.* 1 *Vete-*

duobuſque expoſita hic fides

Digitized by Google

rum

AUCTORE C. B.

rum Analectorum narrat, primus omnium aut saltem ante Anastasium in litteras misisse videtur, idque, quod lucubrationis suæ, in codice olim Mazarineo hic mutila, loco ultimo recenset, temporibus suis gestum, innuit. Jam verò, cùm hæc ita habeant, eaque, quæ tribus prioribus capp. refert, seculo septimo, ipsaque etiam Joannis, Thessalonicensis archiepiscopi sapissime jam laudati potissimùm ætate, uti ipsemet docet, gesta sint, fidem sanè in narrandis iis, utpote à tempore, quo floruit, nimiùm remotis, omninò indubitatam non meretur, maximè quòd præterea quibusnam è fontibus sua illa narrata hauserit, nec ipsemet uspiam edicat, nec alibunde habeatur compertum.

ac ætatis auctoribus scripta sunt,

25 *Quod modò ad alterum, cujus Lucubratio, ut antè dixi, Miraculorum edendorum librum tertium constituet, scriptorem anonymum spectat, certò hic, cùm editum à Combefisio loco suprà citato miraculum, quod cap. 3 refert, anno 904, ut in Annotatis ei subjungendis docebo, evenerit, non citiùs, quàm seculo nono, imò verò, cùm civitatis Thessalonicensis per Agarenos dicto anno 904 sub Leone imperatore excidium pluribus jam annis fuisse, cùm scriberet, præteritum, non obscurè innuat, ne quidem ante seculum decimum fortassis floruerit. Aliud, quæ ætatem ejus propiùs definiam, non succurrit; verùm, cùm diversa diversis temporibus, ut titulus Lucubrationi illius præfixus docet, patrata à* S. Demetrio *miracula referat, dubitari equidem non immeritò potest, an ab aliquot, quæ narrat, miraculis remotiùs haud vixerit, quàm ut certam atque omnino indubitatam narratis suis fidem conciliare queat. Utut sit, nullum equidem ex iis, quæ refert, indubitanter, velut certò falsum ac fictitium, ausim rejicere. Atque ita, quanto singula tres de* S. Demetrii *miraculis edenda Lucubrationes in pretio habenda sint, modò etiam exposui.*

Lucubrationibus, ex parte saltem,

26 *Harum porrò editioni subnectam varia etiam tum de prodigioso, quod è Sancti tumulo, aut, ut alii scribunt, corpore Thessalonicæ stillat, olimve certè stillavit, unguento seu oleo, tum aliis nonnullis, quæ à tribus dictis Lucubrationibus absunt,* S. Demetrii *miraculis analecta, partim è scriptoribus, typorum beneficio jam vulgatis, partim è Joannis Stauracii ac Demetrii Chrysolora Lucubrationibus nondum editis accepta. Et quidem, si quæ de scriptoribus, typorum beneficio nondum vulgatis, quò, quam fidem mereantur, edoceam, annotanda judicâre, id tum, cùm eorum verba testimoniumve adduci oportebit, præstabo. Quod autem ad Joannem Stauracium & Demetrium Chrysoloram spectat, quo in pretio, quæ bini hi scriptores nondum editi in litteras miserunt, habenda sint, hoc loco lubet exponere. Joannes Stauracius prolixam admodùm, quæ in codice nostro ✠ Ms. 193 à pag. 66 usque ad pag. 99 versam è Leonis Allatii, uti in margine adscribitur, Ms. deprompta exstat, orationem de* S. Demetrii *miraculis contexuit. Guilielmus Cavens in Scriptorum ecclesiasticorum Historia part. 2 Dissertationum ad hujus calcem adjectarum primâ pag. 10, sese dubitare, an Lucubratio illa edita non sit, declarat, eò verosimillimè adductus, quòd ejus partem à Leone Allatio in Notis ad Acropolitæ Historiam editam legisset, confuséque dumtaxat rei hujus meminisset. Certè ego istud Opusculum typis integrum editum fuisse, nondum comperi; quod hic notâsse sufficiat. Ejus auctor seculo tertio decimo verosimillimè floruit. Etenim non tantùm ferè omnia, quæ Joannes Thessalonicensis archiepiscopus, duoque scriptores anonymi, typis, ut dictum, edendi, memoriæ produnt, miracula refert, verùm etiam alia nonnulla, ut, litteris commendare, quidquid miraculorum ad suam usque ætatem à* S. Demetrio *gestum fuisset, scopus ejus exstitisse videatur. Quapropter, cùm miracula prorsus nulla, seculo tertio decimo posteriora, commemoret, vix est, quin hoc eodem seculo floruerit, eaque, quæ narrat, in litteras miserit, ambigendum.*

edenda sint.

27 *Licèt porrò, ut de scriptoris fide jam dicam, in narrandis iis, quæ procul admodùm ab ætate sua gesta sunt, fidem certam atque indubitatam, maximè cùm à Joanne, Thessalonicensi archiepiscopo, aliisque scriptoribus antiquioribus, uti subinde fit, dissonat, sola sua auctoritate non mereatur, non est tamen, cur in iis, quæ vel ipsa ejus ætate vel minùs ab hac remotè evenêre, fides ei, nisi ratio, alibunde petita, id suadeat, denegetur, præsertim si ea, quæ memorat, sint hujusmodi, ut apprimè ei, qualia sanè sunt, quæ de unguento è* S. Demetrii *seu tumulo seu corpore scaturiente tradit, potuerint esse perspecta. Ad Demetrium Chrysoloram jam venio. Hic scriptor, qui, quemadmodùm in adjecta ad Scriptorum ecclesiasticorum Historiæ partem 1 Appendice pag. 71 Guilielmus Cavens docet, circa annum 1430 claruit, præter Opuscula, ibidem à Caveo partim recensita, scripsit etiam idiomate Græco de* S. Demetrio *Orationem. Lucubratiuncula hæc, quæ Bibliotheca Medicea S. Laurentii plutei decimi, codice 13 à fol. 41 integra exhibetur, duas partes complectitur, quarum alterâ encomiasticè Sancti martyrium ejusque adjuncta exponuntur, alterâ de prodigioso, quod è tumulo ejus stillat, seu unguento seu oleo tractatur. Posteriorem, quæ non alia, quàm quæ auctor optimè explorata verosimillimè habuit, suppeditat, locumque proinde inter Analecta, à nobis, ut dictum, edenda, merentur, è dicto Bibliothecæ Medicææ codice descriptam habemus; priorem autem non item; neque verò, cùm, spectatâ, quâ auctor floruit, ætate, nullum prorsus rebus, quas de* Demetrio *commemorat, pondus queat adjungere, vehementer illam desideramus.*

& quamnam non edenda.

28 *Atque ita modò, non tantùm quæ integra; verùm etiam quæ ex parte tantùm, tractantes de* S. Demetrio *ejusve miraculis Lucubrationes ad Commentarii hujus calcem edenda sint, jam exposui. Superest, ut de Lucubrationibus aliquot aliis, quæ vel in ipso hujus Commentarii decursu usui utcúmque erunt, vel certè inter suprà enumeratas de* S. Demetrio *variis è bibliothecis auctoribusve Lucubrationes recensentur, nonnulla adhuc præferam. Orationis, Leoni Sapienti, ut suprà docui, attribuendæ, cujus initium est,* Ἔφη ὁ σωτὴρ ὁ λόγος, *pars quæpiam, è codice olim Mazarineo descripta, penes nos exstat, hæcque unà cum titulo, quem Lucubratiuncula ista præfert, usui qualicúmque in Commentarii decursu erit, uti & inchoatum hisce verbis,* πάνυ μέγας, *quod etiam Joannes, Thessalonicensis archiepiscopus sapissime laudatus, contexuit,* S. Demetrii *elogium, cujus aliquot penes nos etiam exstant Fragmenta, ex eodem codice olim Mazarineo pariter descripta. Adhæc in codice nostro ✠ Ms. 193 diffusum, quod Gregorio diacono ac referendario adscribitur, Sancti encomium, non tantùm ex parte, sed integrum à pag. 100 usque ad pag. 106 versam exhibetur. Verùm Lucubratio ista hæc nulli prorsus usui*

esse

A *eſſe poteſt, edique proinde non meretur. Praterquàm enim quòd Metaphraſticam Sancti Vitam ſeu Paſſionem encomiaſticè dumtaxat exponat, auctor* S. Demetrium *adverſus Agarenos, qui captam à ſe Theſſalonicam vaſtârant, fuſoque civium ſanguine fœdârant, in fine invocat; quare cùm ab Agarenis non citiùs quàm anno* 904 *Theſſalonica capta fuerit, is veroſimillimè ſeculo decimo, certèque non citiùs floruit; ut, quidquid de* S. Demetrio *commemoret, nullum omnino Metaphraſticis de hoc aſſertis pondus adjungat.*

29 *Quod verò ad duas ſuprà etiam memoratas, quarum altera (adi Fabricium in Bibliotheca Græca tom. 9 pag. 71 & ſeq.) ſequentibus hiſce,* Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς, *altera iſtis,* Οὐδὲν ὄντως, *inchoatur verbis, Leonis imperatoris de Demetrio orationes, aliaſque, de quibus panca adhuc hic dicere propoſui, ſcriptorum aliorum, videlicet Philothei patriarcha Conſtantinopolitani, ſequentiumque quatuor archiepiſcoporum Theſſalonicenſium, Joſephi, Gregorii Palama, Nicolai Cabaſila & Niceta, lucubrationes ſpectat, Opuſcula iſthac, vel idcircò adeò non edenda, ne ex parte quidem habemus, nec ſcio,* B *an muleùm expetenda ſint. Etenim niſi fortè, quod facilè interim ſecùs habere poteſt, quidpiam vel de Sancti cultu, vel de prodigioſo, quod ex ejus ſeu tumulo ſeu corpore Theſſalonica ſtillat, unguento ſeu oleo ſubminiſtrent, auctores eorum ſpectatâ, quâ florucrint, ætate, illuſtrandis, quæ ad Sanctum noſtrum ſpectant, rebus parum admodùm videntur idonei. Ut res manifeſta evadat, quo quique circitèr tempore florucrint, ſubjungo. Leo Sapiens ab anno* 870 *ad annum uſque* 911 *imperii Orientalis habenas fuit moderatus, Philotheus ad ſedem Conſtantinopolitanam (adi Chronologicam patriarcharum Conſtantinopolitanorum Hiſtoriam, Operis noſtri tom. 1 Auguſti præfixam) anno* 1354 *fuit evectus, annoque circitèr* 1376 *exceſſit è vivis. Gregorius Palamas, hujuſque ſucceſſor Nicolaus Cabaſilas ſeculo* 14, *uti apud Lequienum in Oriente Sacro tom. 2 & Cavenum in Scriptorum eccleſiaſticorum Hiſtoria videre licet, Theſſalonicenſem cathedram occupavit. Quod autem ad Nicetam pertinet, duo fuerunt Theſſalonicenſes archiepiſcopi, nomine* Nicetæ C *diſtincti, quorum alter, uti Lequienus loco cit. docet, ſeculo duodecimo, alter adhuc ſeriùs floruit.*

declaratur.

§ III. Sancti imperterrita in prædicanda Chriſti fide fortitudo, & quid de iis, quæ de ejus genere, patria, conditioneque narrantur, cenſendum.

Sanctus, qui an illuſtri ſit narratur.

I *Llustri ſenatorioque genere ortum eſſe Sanctum noſtrum, Vita ejus ſeu Paſſio ſecundo loco edenda, quæ anonymum habet auctorem, memoriæ prodit, nec multùm ab ea in præclaro adſtruendo ejus genere abludit, quæ tertio loco edetur, à Metaphraſte contexta, utpote initio ſic habens:* Quod ... ad parentes attinet, erat inſignis & genere clariſſimus, ipſum referens ad antiquos Macedones. *Illuſtri porrò ſenatorioque genere oriundum eſſe* Demetrium, *Latina ejus Vita, num.* 8 *laudata atque à Dugloſſio contexta, non tantùm affirmat, verùm etiam parentum, à quibus fuerit progenitus, nomen prodit. Verba, quibus id facit, hæc ſunt:* Cujus (*Demetrii nimirum*) parentes erant, non ſolùm Chriſtiana dignitate adornati; verùm etiam ex inclyta progenie ſenatorum nobiliter orti, pater ejus Adrianus, mater verò Theogona beatiſſimis nominibus vocabantur. *Verùm omnes prorſus, quos quidem mihi videre hactenus licuit, ſcriptores tum Græci, tum Latini, ſi unum, qui, quæ ſcribit, è vita Dugloſſiana hauſit, Pelbartum Temeſvarienſem in ſuo, quod num.* 8 *laudavi, Sanctorum Pomerio excipias, altiſſimo ſilentio involvunt nomina, quibus* Demetrii *parentes vocati fuerint; quod cùm ita ſit, quis iſthæc primùm prodenti Dugloſſio, ſcriptori à rebus, quas narrat, multis ſeculis remoto, qui unde quæ tradit, atque ab antiquioribus monumentis abſunt, hauſerit, neſcitur, fidem adhibeat? Mihi ſanè aut is aut certè ſcriptor alter,* E *quem ſibi ille præeuntem habuerit, nomina iſta pro arbitrio primùm fuiſſe commentus videtur.*

genere ortus ſit, eſt dubium.

31 *Nec modo multò faventiori de illuſtri Sancti genere, quod non tantùm in Dugloſſiana ejus Vita, ſed & in Metaphraſtica, alteraque, quæ Metaphraſti præluxit, ab anonymo concinnata adſtruitur, loquendum arbitror. Etenim ne verbum quidem ullum vel in Anaſtaſiana vel in Photiana* Demetrii *ſeu Vita ſeu Paſſione aliove etiam monumento ſatis antiquo occurrit, quod illuſtri nobilique genere eum eſſe prognatum, vel obſcurè innuat; quare, cùm non modò Dugloſſius, ſed & Metaphraſtes, alterque, qui huic præluxit, biographus anonymus, ſpectatâ vel ſolâ, quâ florucrunt, ætate, fidem indubitatam ſuis de Sancto aſſertis conciliare nati haud ſint, ſanè non immeritò, an verè Sanctus noſter, uti ab hiſce abſque ullo ſeu ſcriptoris ſeu monumenti ſatis antiqui teſtimonio adſtruitur, genere illuſtri ſit oriundus, dubitari poteſt, imò verò timeri, ne quidquid, quod de illuſtri Sancti genere apud laudatos hujus biographos memoriæ proditum invenitur, ſuam nuncè originem debeat fingendi licentiæ, cui etiam omni dubio procul debent attribui, quæ in Dugloſſiana Sancti Vita ſeu Paſſione ſequentibus hiſce memorantur verbis:* Erat autem (Demetrius *nempe*) .... ſceptriger imperatoris & dux Belladamenſis (*neſcio, an auctor* Belgradenſis, *prout apud Pelbartum eſt, non voluerit expreſſum*) & Lacædemonenſis & conſul aulæ imperialis. F

tum Sirmii in Pannonia,

32 *Nec tantùm hæc, quæ omni prorſus antiquitatis teſtimonio deſtituuntur, è commiſcendi libidine licentiave nata exiſtimo, verùm etiam, quæ de loco Sancti natali in eadem Dugloſſiana ejus Vita ſeu Paſſione leguntur. Ita enim habent:* Natus eſt infrà Pannoniam beatiſſimus puer Demetrius ... in civitate Syrmio. *Quis verò hic Dugloſſio, qui Demetrium natione Pannonem, patriâ Sirmienſem facit, abſque ſcriptoris antiquioris auctoritate teſtimoniove tantò credendum putet? Sanè ego quidquid ab illo de Sancti noſtri natione patriave aſſeritur, ab auctore, quò præpoſtero in natale ſolum amore abreptus, alienum huic Sanctum affingere haud timuerit, primitus confictum reor, idque non tantùm quòd*

AUCTORE C. B.

in nullo prorſus monumento ſcriptoreve antiquo ſit fundatum, ſed vel maximè, quòd & cum Sancti Vita tum Metaphraſtica, tum altera, ab anonymo conſcripta, quæ ambæ Demetrium *Theſſalonicenſem apertiſſimè faciunt, manifeſtè pugnet. Nec eſt, quod reponas, Metaphraſtem, anonymumque, qui huic præluxit, Sancti biographum tanti ex dictis faciendos non eſſe, ut Sanctum nec in Pannonia, nec Sirmii natum eſſe, ſola ſua auctoritate certum poſſint efficere. Etſi enim id ita ſit, nec Sancti patriam ſolumve natale Vitæ ejus, à Photio Anaſtaſioque bibliothecario exhibitæ, notent, Sanctum tamen patriâ Theſſalonicenſem fuiſſe, lib. 2. Miraculorum cap. 1, 2 & 4, ſcriptor anonymus, qui hæc in litteras miſit, non obſcurè prodit.*

ſed Theſſalonicæ natus,

33 *Priori enim loco, quo Theſſalonicam barbarorum obſidione, agente* S. Demetrio, *prodigioſè liberatam, narrat, Sanctum* φιλοπατρὶν, *id eſt*, patriæ, *Theſſalonicam hâc deſignans, amantem; ſecundo autem ac tertio, quo Theſſalonicæ opem à* Demetrio *pariter ſuiſſe allatam, prodit, Sanctum hunc* σωσιπατρὶν, *id eſt*, patriæ, *Theſſalonicam utique hac iterum deſignans, ſervatorem, appellat. Adhæc Joannes, archiepiſcopus Theſſalonicenſis, qui ſeculo ſeptimo floruit, Photioque proinde & Anaſtaſio bibliothecario multò eſt antiquior in inchoato hiſce verbis,* μνημὴν δικαίαν, *encomio, cujus ſuprà plùs ſemel memini, Theſſalonicæ natum eſſe* S. Demetrium, *non obſcurè docet. Etenim in lucubratione iſta de beneficiis, à Sancto urbi Theſſalonicenſi exhibitis, ſermonem faciens, codicis olim Mazarinæi pag. 227 verſa ita loquitur:* Πῶ τοίνυν ὁ λόγος βαδίσει; ἐπὶ τὴν ἐυφημίαν ἢ μόνη τῦ μάρτυρος, ἢ πῶς ἂν μᾶλλον ἐγκωμιάσαι τίς τοῦτον, ἢ τὰς περὶ τὴν πατρίδα βοηθείας αὐτῦ, ἢ προνοίας ἀπαριθμήσασθαι, εἶχαι τῶν ἀκατελήπτων τὸ ἐπιχείρημα; ἀυτὰι γὰρ τῦ μὲν ἀριθμῦ τὰς ὑραίας, τῦ δὲ λαμπρότητι ἢ τῦς ἀείρας ὑπερηκόντισαν. Τί γὰρ ἄν τις εἴποι ἢ πρῶτον, ποῖον δὲ ἢ παροφθὶν, ὦ ξημιώσει τὰ μέγιςα· εἶπω τὸν σύνδεσμον ἢ ἀγάπης ἢ ὁμοιότητα τῆς πόλεως αὐτῦ ἢ μόνου πεφοιτηκότα παράδοξα; *quæ Græca verba hunc in modum reddo Latina.* Quò igitur ſeſe vertet oratio? Ad laudem eamque ſolam Martyris: & qua ratione illum potiùs quis laudet, quàm ejus in patriam ſuam auxilia ac curas, etiamſi rem incomprehenſibilem ſit moliri, enumerando? Ea enim numero quidem cæli imbres, ſplendore verò aſtra exſuperant. Quid enim & primum quis dicat, qualeve etiam neglectum maximis haud derogabit? Charitatis continuum concordiæque civitatis vinculum ipſius dixero & quidem ſolius beneficium? *Accedit, inter ſcriptores tum Latinos, tum Græcos nullum prorſus, à Dugloſſio Pelbartoque diſtinctum, inveniri, quin Sanctum, ſi de ſolo ejus natali loquatur,* Theſſalonicenſem *faciat; quibus omnibus expenſis, verè in civitate Theſſalonicenſi natum eſſe* Demetrium, *in animum induco.*

ibique etiam educatus eſt;

34 *Nec hoc tantùm verbis, quæ jam dedi,* Joannes, *Theſſalonicenſis archiepiſcopus, docet, verùm etiam ibidem educatum fuiſſe Sanctum, verbis aliis, quæ ſubdo, in codice olim Mazarineo pag. 227 verſa tradit.* Ἐτράφη, *inquit,* τοίνυν ὁ Μάρτυς παρ' ἡμῖν, τοῖς λειπομένοις τοῦτο κατὰ τὸ ἄκαρον. Τοῦτο γὰρ συντράφημεν ἀυτῦ, ἢ καὶ τέτροφεν ὁμοιότητι. *Quæ verba ita reddo Latinè:* Martyr ergò (Demetrius *ſcilicet*) apud nos, (*Theſſalonicenſes nimirum*) toto cælo ab eo diverſos, educatus fuit. Secundum locum enim educati cum ipſo ſumus, non ſecundum ſimilitudinis effectum. *Tres quidem Vitæ ſeu Paſſiones edendæ, aliaque, quam in Bibliothecam Photius intulit, Theſſalonicæ educatum fuiſſe Sanctum, haud edicunt; verùm nec loci, quo educari cum contigerit, meminêre: imo verò Vitæ duæ antiquiores, Photiana nimirum ac Anaſtaſiana, ne obſcuram quidem vel ipſiuſmet educationis, quam Sanctus acceperit, mentionem faciunt. Nec id, cùm binarum illarum lucubratiunculârum auctores anonymi, occaſione, quâ* Demetrius *ſubierit martyrium, narrata, ſtatim ad hoc ipſum, aliis etiam, quæ de Sancto commemorare potuiſſent, omiſſis, narrandum proſiliant, mirum cuiquam debet videri.* Demetrium *itaque Theſſalonicæ educatum fuiſſe, Joanni Theſſalonicenſi (adi ejus verba proximè data) aſſerenti credo, maximè quòd & id ſcriptorem hunc è monumento antiquiori didiciſſe, & Sanctum eo loco, qui ei natalis obtigit, quique, ut jam docui, Theſſalonica fuit, educatum fuiſſe, veroſimillimum appareat.*

ſi autem miles conſulque exſtitiſſe,

35 *Dugloſſius ſeu quiſquamque alter, è quæ hic, quæ de Sancto memoriæ prodit, depromſit, in ea, quæ* Demetrium, *Sirmii, ut vult, natum, Sirmii etiam educatum fuiſſe, ſtatuit, opinione fuiſſe videtur, ita tamen ut eum deinde Dialecticæ Rhetoricæque operam in urbe Theſſalonicenſi dediſſe crediderit. Etenim, poſtquam Sanctum Sirmii natum eſſe, per verba ſuprà recitata aſſeruit, paucis dumtaxat, quibus, quæ fuerint ejus parentibus nomina, pro arbitrio adſtruit, interpoſitis, ſubjungit:* Glorioſiſſimus... Demetrius liberalibus ſtudiis traditus eſt, &, cùm eſſet Spiritu Sancto plenus, humanæ divinæque Paginæ ſcientiâ præditus urbem ſubiit Theſſalonicenſem, ubi dialecticus acutus rhetorque facundiſſimus effectus eſt. *Ita ille: verùm, quæ hiſce verbis tradit, præterquam quòd partim Joanni Theſſalonicenſi adverſari videantur, nullo prorſus antiquitatis teſtimonio nituntur, hincque parvo admodùm in pretio, ne quid pejus dicam, habenda ſunt, maximè quòd auctor ſubleſtæ etiam, uti ex jam dictis liquet, ſit fidei. Nec multò pluris æſtimandum eſt, quod de poſito à Sancto, virilis ætatis jam facto, in arte militari ſtudio proconſuliſque Græcia, ad quam deinde ab imperatore Maximiano evectus fuerit, dignitate Metaphraſtes ſimul, & anonymus, qui huic præluxit,* Demetrii *biographus aſſeverant, ambo ab ejus ætate remotiores, quàm ut vel iſta vel alia, quæ etiam de eodem abſque ſcriptoris antiquioris teſtimonio tradunt, certa atque indubitata poſſint efficere. At verò, inquies, Miraculorum edendorum lib. 1, cap. 3,* Demetrius *pallio, non ſecùs ac conſul, indutus apparuiſſe narratur; eorumdem autem Miraculorum lib. 2, cap. 6, ſub militari habitu ſpectandum ſeſe Stephano epiſcopo Africano, à Sclavis capto, dediſſe, eodemque modo, uti quæ poſteriori loco præterea occurrunt, fidem faciunt, in imagine, quæ illum in Demetriano Theſſalonicæ templo exprimebat, depictus exhibebatur.*

certò haud ſtatuo,

36 *Fateor, ſic habet, ſuntque præterea in iiſdem edendis Miraculis loci alii, quibus pariter ſub militari habitu* Demetrius *apparuiſſe aut diſertè traditur, aut certè utcumque innuitur. Verùm Sanctus non ſemper ſub indumento ſeu habitu, officium dignitatemve, cujus, cùm in vivis eſſent, fuerunt, exprimente, ſed etiam ſub alio, ſi conſilio ſuo hunc magis videant idoneum, ſubinde apparent. Ut aliò, quò id probatum dem, recurrendum non ſit, faciunt ipſa edenda Sancti miracula.*

Hoc

A *Horum enim lib.* 1, *cap.* 1, *quod de Mariano Illyrici præfecto, à morbo immedicabili per Sanctum ſanato, tractat, Mariano hic ſub ſpecie, non propria, ſed amici, quem ille, intima ſibi neceſſitate conjunctum, Conſtantinopoli habebat, ſpectandum ſeſe in ſomno dediſſe narratur. Cùm ergò, uti hinc liquet, etiam ſub forma ſeu ſpecie, diverſa ab ea, quâ in vivis fuerunt, Sancti apparere queant, quid ni & ſub indumento ſeu habitu, officium dignitatemve, cujus in vivis ſuperſtites fuerunt, non exprimente, facere id poſſint, reque etiam ipſa ſubinde faciant? Adhæc, ut contra aſſertam militarem* Demetrii *conditionem nominatim etiam quid dicam,* Demetrius *ſub militari habitu ſpectandum ſeſe ſubinde dare potuit, non quòd reipſa imperatori munùano, cùm in vivis eſſet ſuperſtes, militârit, ſed quòd ſtrenuè, tamquam miles, ſuſo etiam ſanguine, pro Chriſti fide decertârit. Quod porrò ad imaginem, quæ Sanctum in templo, Theſſalonicæ ei dicato, militari habitu indutum exhibebat, jam ſpectat, id quidem ſeculo nono, quo, quemadmodum ex Annotatis, dicto Miraculorum lib. ſecundi capiti ſexto ſubdendis, intelliges, imago illa ibidem exſtabat, militarem* Demetrii *conditionem*

B *creditam fuiſſe, utcúmque oſtendit, aſt militem hunc reipſa fuiſſe, non evincit. Quidquid itaque de habitu, ſeu quo Sanctus apparuerit, ſeu quo fuerit depictus, memoriæ proditum inveniatur, ſunt tamen, quæcumque à Metaphraſte, & ab anonymo, qui ei præluxit, ſeu de conſulari Sancti dignitate, ſeu de poſito ab eo in arte militari ſtudio dicuntur, omninò incerta. Verùm aliter de aſſerto ab iiſdem imperterrito Sancti in prædicandâ Chriſti fide ardore, fructuque non modico, multis ad Chriſtum converſis, relato eſt loquendum.*

illum tamen ſuam civitatem natalem.

37 *Hæc enim in re non tantùm duas antiquiores Sancti Vitas, ſeu Paſſiones, Photianam ſcilicet & Anaſtaſianam, ſibi ſuffragantes habent, verùm etiam in inchoato hiſce verbis* μιμνὴν δικαίαν, *Sancti noſtri, quod ſæpiùs jam laudavi, encomio Joannem, Theſſalonicenſem archiepiſcopum. Ac primò quidem Anaſtaſiana Vitæ verba, quæ hùc faciunt, num. 1 hæc ſunt:* Inter quos (*Chriſtianos*) erat beatus Demetrius

C manifeſtum faciens ſemetipſum abſque ullo timore, qui à juventute & bona egerat opera & alios docuerat. Docebat enim, qualiter divina Sapientia deſcenderat ad terram de cælo, ut hominem, qui mortuus fuerat peccato, vivificaret ſanguine proprio. Cùm hæc & alia multa prædicaret &c; *Photiana verò iſta:* Hic Chriſti martyr Demetrius, præco & doctor pietatis, Apoſtolorum peregrinationes & certamina imitabatur, & Theſſalonicenſem urbem lumine doctrinæ ſuæ ab erroris tenebris abductam ad Chriſtum adduxit. *Hæc bina iſta Sancti Vita ſeu Paſſiones, non obſcurè ſanè, quâ de hic ſermo, Metaphraſtis anonymique, qui huic præluxit, ſcriptoris aſſertioni de* S. Demetrio *faventes, ita tamen ut, quod Vitarum illarum prior non facit, totam per hunc fuiſſe ad Chriſtum civitatem Theſſalonicenſem converſam, poſterior apertè edicat. Et verò* Demetrium, *ſi non integram ſuam hanc civitatem natalem ab errore ad Chriſtum adduxit, multum tamen in ea, fidei veritate non paucis imbutis, protuliſſe fructum, ſaltem etiam non obſcurè innuit ſæpiſſimè jam laudatus Joannes Theſſalonicenſis, cujus græca verba, ad inſtitutum præſens facientia, nimi adùm prolixa, hic tamen adhuc, quòd quæcumque de Sancto è codice olim Mazarinæo deſcripta habemus, ea ferè omnia typis vulgare decreverim, verſione Latina adjunctâ, deſcribenda ſunt.*

AUCTORE C. B.

uti ipſe etiam Joannes Theſſalonicenſis

38 *Hæc itaque codicis olim Mazarinei pag.* 217 *verſâ & ſeqq. in præfato* S. Demetrii *encomio habet:* Αὐτὸς ὁ λαβὼν τὸ διδασκαλικὸν τοῦτο καὶ Ἀποστολικὸν χάρισμα, ἴδωμεν τίνα τὴν ἀντίδοσιν προσήνεγκε τῷ Θεῷ. . . . Δείκνυται χάριτι Θεοῦ περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὸ ἀδόλωτον. Τὸ γὰρ ἰουδαϊκὸν καὶ Ἑλληνικὸν καὶ πᾶσαν ἄλλην θεοπόλεμον αἵρεσιν ἐκ τῶν ἐμῶν αὐτῶν αἰσπάζομαι τὴν θεοφυλάκτου ταύτης ποίμνης τοῦ Χριστοῦ τινα ἄλλως κατέχθεμα, ἢ μετὰ Θεὸν τοῦ διδασκάλου καὶ πόλεως; . . . περὶ ὃ τοὺς χρόνους τοῦ μάρτυρος προδρόμως τὴν θεοσεβείαν ὁ αντικείμενος πιέζοντος σφοδρότερα καθώπλισε κατὰ ζωὴν δαλα· ἔνθα λοιπὸν κηρύσσων ὁ θεοπάροχος ἦν τῶν Θεσσαλονικέων πρόξενος καὶ σύντροφος καὶ διδάσκαλος (δεῖ γάρ μοι, τοῦ λόγου πρὸς τοῦτο χωρήσαντος, μνησθῆναι καὶ θαυμαστοῦ διηγήματος, ὃ παρὰ πατέρων ἀκήκοα) ἐπλήρωσε τὴν πόλιν ὀρθοδοξίας, καὶ τὰς αἱρεσιδοξίας ἐχόντων. . . Τί ὃ καὶ τὸ διήγημα; Ἐξῆτεῖτο . . . παρὰ τῶν τυγχόντων τὰ θεῖα διαιρεβήττων, ὥθεν ἡ περὶ τὸ φιλόπολιν τοῦτον καὶ θεοσεφὲς μάρτυρα φήμη δὴ τοσοῦτον διέδραμεν, ὡς καὶ μεγαλυνομένης αὐτοῦ τὸ βασκαῖνον ὡς παροξυνθῆναι τῷ τυραννοῦντι σὺν αὐδᾷ τότε διώκοντι· καὶ ἔλεγετο, ὡς ἡ τοιοῦτον ἐν τῇ ὅλῃ προσδοκᾶς ἰσχύειν ζωμάτων, ὅσοι ἐκ τῆς δια διδαχῆς καθαριζομένων ψυχῶν.

B

39 Ὡς γὰρ ὃ ὅπου διήγειρε, καὶ ὡς ἐκ βορβόρου ἀπέλυε τὰς ὑπὸ τοῦ λάκκου τῆς εἰδωλολατρείας δυσωδίας καὶ ζόφου κατισχουίνας ψυχὰς τῷ νοητῷ καὶ τὸ θυμίαμα τῆς ἁγιαίου ζωοθύτου Χρίστου, ἢ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἐξανίζων, τὰ μὲν γὰρ ἰώμενα σώματα τῷ ἐν Θεῷ δωρέαν ἐνεφάνιζον, εἰ δὲ ὅτι πρὸς ἀξίαν διδόμενα καὶ τὰ τοιαῦτα χαρίσματα ἐν μικρᾷ τῇ δεχομένῃ τῷ ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ ἀρετῆς ἐκφαίζεται· *En nunc, quam hiſce* Joannis *Theſſalonicenſis verbis adaptavi, interpretationem Latinam.* Quam verò ipſe (S. Demetrius *videlicet*) illâ ad docendum aptâ Apoſtolicâque gratiâ acceptâ retributionem Deo rependerit, videamus. . . . Dei munere doctrinæ ejus puritas manifeſta apparet. Judæam enim, ethnicam omnemque aliam Deo inimicam hæreſim radicitus eſſe ex hoc, quod à Deo cuſtoditur, Chriſti ovili evulſam, cujuſnam alterius, quàm poſt Deum civitatis magiſtri (Demetrii *nimirum*) beneficium eſt? . . . . Martyris quippe temporibus adverſus religionem inimicus, ad anguſtias adactus, graviora etiam ſcandala validè armavit; ubi tandem hic (Demetrius *nempe*) ſtatutus à Deo paſtor, Theſſalonicenſium patronus, alumnus & magiſter prædicans (oportet enim, ſermone ad hoc delapſo, mirandæ narrationis, quam è majoribus audivi, me meminiſſe) rectâ doctrinâ civitatem implevit, contrariaque ſentientes compreſſit. . . Aſt quænam illa eſt narratio?

verbis hîc ex citatis docetur

E

F

40 Ab iis . . . qui divina prudenter ſcrutantur, quærebatur, qui de illo civitatis amante, coronatoque à Deo Martyre fama tam latè eſſet diffuſa, ut illius auctæ invidia ſtimulare tunc dominantis, qui illic (*in civitate Theſſalonicenſi nempe*) verſabatur, aures potuerit; ac reſpondebatur: Non tam è ſanatis per orationem cor-

doctrina orthodoxa lumine illuſtravit.

AUCTORE C. B. corporibus, quàm ex animabus, per doctrinam mundatis: quando enim è ſomno excitavit, atque à luto expurgavit, quæ in idololatriæ lacu fetore ac caligine detinebantur, animas, ſpiritualem Oricatis plagam, cæleſtiſque ſigni ſuſtimentum Chriſtum, verum Deum noſtrum, cordibus eorum inſerens, ſanata quidem corpora, etſi etiam & hujuſmodi gratiæ, ſecundum meritum datæ, non parvum eorum, qui eas recipiunt, in virtute progreſſum arguant, gratuitum Dei donum manifeſtant; converſorum verò ad pietatem animæ immotum imperterritumque in docendo ac periculoſa prædicatione animum, generoſoſque ipſiuſmet glorioſi Athletæ ſudores detegunt, non hic ſolùm, ſed ubique virtutis ejus ſublimitatem manifeſtam reddentes. *Hæc Joannes Theſſalonicenſis, quibus ſanè, Sanctum Chriſti fidem cum fructu planè inſigni, etiam inter ipſos Theſſalonicenſes, etſi interim hoſce omnes abs illo ſuiſſe converſos, non dicat, relato, prædicâſſe, affirmat. Nec hoc tantùm verbis recitatis Joannes adſtruit, verùm etiam inde magis, quàm è miraculis, quibus eum etiam clarumſſe innuit, factum eſſe, ut imperatoris, cujus juſſu fuit occiſus, indignationem incurrerit. Verùm de occaſione, quâ Sanctus neci datus fuerit, commodiùs tractabitur, poſtquam § ſequenti, quæ de Neſtore, Sanctoque, qui huic, ſingulari certamine cum Lyæo gladiatore congreſſuro, benedixerit, in Vita à Metaphraſte contexta, aliaque anonymi, qui huic præluxit, traduntur, examinâro.*

B

§ IV. Quid de iis, quæ à Metaphraſte anonymoque, qui huic præluxit, Sancti biographo de Neſtore traduntur, ſit cenſendum.

Quæ de Neſtore partimque etiam de Demetrio à Metaphraſte narrantur. C

Suppeditata à Metaphraſte anonymoque, qui huic præluxit, Sancti noſtri biographo de Neſtore quodam, quæ hic examinanda venit, narratio, in compendium contracta, eò ferè recidit: Gladiator erat, Lyæus nominatus, natione Wandalus, qui, cùm corporis robore maximè præſtaret, quoſcúmque ſecum ſingulari certamine manus conſerentes facilè ſuperabat, hincque magno in amore ſimul & æſtimatione apud imperatorem Maximianum erat. Accidit, ut hic Theſſalonicæ exhiberet gladiatorum ſpectaculum, cúmque Lyæus gladiatores ceteros provocaret ad certamen, omnibuſque eſſet terrori, quidam tamen juvenis, nomine Neſtor, Lyæi ſuperbiam arrogantiamque haud ferens, pugnæ cum eo aleam ſubire decrevit. Quare, ut hoc ſuum conſilium felici ſucceſſu perficeret, ad S. Demetrium, *ſibi notum, de cujus in patrandis miraculis virtute inaudierat, ſeſe confert, quid ſibi ſit propoſitum, declarat, eumque, ut precibus ſuis ſibi adſit, enixè rogat.* Demetrius, *ut ait Metaphraſtes*, perinde ac ſi ipſe rogâſſet, non autem fuiſſet rogatus, exequendo propemodum prævenit petitionem, & ei velociter impoſito eo, quod eſt in Chriſto, ſignaculo tam in fronte, quàm in corde eum dimittit dicens: Et Lyæum vinces, & eris martyr Chriſti. *Neſtor, hiſce Sancti verbis roboratus, in ſtadium illico proſilit, ſeque ad ſingulare cum Lyæo certamen paràm offert, omnibus audaciam ejus admirantibus.* D

compendio hîc exhibentur.

42 *Imperator juvenem, ſolâ pampertate adigente, deſperatum id cepiſſe conſilium, ſpinatus, pecuniam ad ſeſe arceſſito ſponte offert, eumque, ne pugnæ cum viro, cui multùm viribus eſſet inferior, periculo ſeſe committeret, adhortatur. Verùm Neſtor, pecuniâ repudiatâ, unicè ſeſe gloriam ſuperandi Lyæum ſectari, declarabat. Pugnam itaque, annuente imperatore, cum Lyæo init, eumque, Deo* Demetrii *invocato, ictu extemplò in corde percuſſum humi mortuum proſternit. Imperator hinc iratus ac meſtus, magicaque rem adſcribens, Neſtorem de hac interrogat hicque Chriſtianum nullum magiâ uti, ſeque à Demetrii omniumque Chriſtianorum Deo adjutum de Lyæo retuliſſe victoriam, reſpondet. Quod cùm imperator audiviſſet, Neſtorem eo ipſo, quo hic Lyæum occiderat, gladio juhet interfici, ſicque, inquit Metaphraſtes,* Neſtor tranſmittitur ad Chriſtum, quem dilexit, & à quo erat accepturus coronas duplicis victoriæ. *Talia ſunt, compendio hic jam exhibita, quæ in Metaphraſtica Sancti Vita, aliaque anonymi, è qua hæc, uti ex ſuprà adductis apparet, promanavit, de juvene, nomine* Neſtore, *parte etiam in narratis* S. Demetrio *tributa, referuntur.* E

Hæc à Tillemontio pro fixmentis habentur. Et verò,

43 *Verùm audi, quî Tillemontius tom. V Monumentorum Eccleſiaſticorum pag.* 639 *narrationem illam, compendio etiam ibidem à ſeſe exhibitam, excipiat.* Difficile eſt, *inquit verbis Gallicis, Latinè hîc à me redditis,* fabuloſa illa narratione, in qua, quod maximè horrendum, Euangelioque oppoſitum eſt, pro Sancto habetur, quidpiam offenſioni præbendæ magis aptum, magiſque Chriſtiano homine indignum invenire. Fabuloſam illam appellamus; quia talis eſt in adjunctis, notatu maximè dignis. Photius enim & Anaſtaſius de Neſtoris contra Lyæum certamine loquuntur; verùm à Neſtore Chriſtiano aſſerendo, cive (*certaminis ſcilicet*) S. Demetrio admiſcendo ſedulò abſtinent. Imò ne quidem, Maximianum necem Neſtori inferri juſſiſſe, aſſeverant, ſed tantùm promiſſa gladiatoribus victoriosis præmia ei non dediſſe. Manifeſtum itaque eſt, reliqua omnia veritati fuiſſe adjecta, idque veroſimiliter poſt ſeculum nonum, ab hominibus hiſtoriæ æquè ac doctrinæ Euangelicæ ignaris. *Ita hallenus ille, & ſanè haud immeritò: attamen quod de iis, quæ veritati, à Photio & Anaſtaſio relata, poſt ſeculum nonum tandem fuerint adjecta, affirmat; mihi haud quaquam certum apparet. Eadem enim omnia etiam in Vita, ſecundo loco edenda, quæ anonymum habet auctorem, occurrunt, hæcque ex ſuprà dictis ſeculo nono veroſimiliter, imò fortè etiam ſeculo* VIII *aut* VII *eſt antiquior. Nec eſt, quòd reponas, ea omnia à Joanne Theſſalonicenſi, ſeculi* VII *ſcripiore, ſuprà ſæpiſſime laudato infráque laudando, non commemorari: cùm enim hic martyrii, à Sancto toleati, ne ſubſtantiam quidem uſpiam narret, ſilentio abs illo, quæ pro hujus dumtaxat adjunctis haberi poſſent; fuiſſe præterita, mirum non eſt.* F

quidquid etiam à Petro de Natalibus, cujus verba,

44 *Verùm, utut res habeat, ea equidem; quæ quantùm ad Neſtorem à Photii & Anaſtaſii narratione abſunt, ideóque velut figmenta verbis recitatis Tillemontius rejicit, re ipſa etiam eſſe figmenta, exiſtimo. Ac primò quidem, ut, cur hæc mihi ſedeat ſententia, modò exponam; quæ*

juſta

A *juſta Neſtori cauſa eſſe potuit, ut certamini ſingulari ſeſe contra Lyæum committeret? Hujus, ut aiunt, ſuperbiæ arrogantiæque frangendæ conſilium. Verùm quis vel ſolo hoc ex capite facinus hujuſmodi, divina lege ſeveriſſimè vetitum, à quo & Chriſtiani, uti infrà docebo, maximè abhorrebant, ſatis excuſatum atque à noxa immune pronuntiet? Enimverò longè aliter, qui, quod apud Petrum de Natalibus lib. 9, cap. 110 exſtat, Sancti noſtri elogium, ſive is interim ipſemet Petrus, ſive alius quiſcumque ſcriptor ſit, primùm contexuit, exiſtimâſſe videtur. Etenim ſuſcepti à Neſtore contra Lyæum ſingularis certaminis cauſam, quæ multùm à jam dicta differt, allegat. Res elogium illud, in quo Lyæus ſemper* Libeus *vocatur, inſpicienti pateſcet; quod, quia hac in parte planè ſingulare ſedulòque diſcutiendum eſt, integrum ferè, omiſſis dumtaxat, quæ ad venerationem, à Leontio, Illyrici præfecto, Sancto exhibitam, ſpectant, hùc tranſcribo. Sequentibus hiſce verbis concipitur:* Demetrius martyr apud Theſſalonicam civitatem paſſus eſt ſub

B Maximiano imperatore. Hic à ſua juventute Chriſtianus & Deo ſerviens nobilis fuit civis ipſius Theſſalonicæ civitatis & miles ſtrenuus, qui tamen Chriſtum Dominum prædicabat & multos ad fidem convertebat. Ingreſſus autem imperator Theſſalonicam, audiens de Demetrio, ipſum comprehendi fecit & in carcerem mitti.

45 Erat autem cum imperatore gigas fortiſſimus & aſpectu terribilis, nomine Libeus, qui de mandato auguſti cum Chriſtianis dimicans, eos brachiis ad ſe conſtringens ad terram allidebat, ſtatimque ſpiritum exhalabant. Multi etiam alii ab imperatore diverſis pœnis affligebantur. Cùm autem Demetrius eſſet in carcere poſitus, ſcorpionem juxta pedes ſuos caudâ eum percutere ſatagentem vidit, quem edito Crucis ſignaculo ſtatim extinxit. Cui oranti confeſtim angelus apparuit, atque in Chriſto confortans coronam capiti ejus impoſuit. Verùm dum imperator cogitaret Demetrium cum Libeo experiri, Neſtor quidam Chriſtianus ſe nocte ſancto Demetrio obtulit dicens, quòd certamen hoc aſſumere deliberâſſet, rogans, ut ſanctus Martyr pro ſe Dominum oraret. Qui ab eo confortatus die ſequenti imperatori ſe præſentavit, ſeque Chriſtianum aſſeruit, offerens, ſe cum Libeo dimicare, & pro Demetrio certamen aſſumere. Dum autem imperator illum precibus retrahere non poſſet, victori munera promiſit. Neſtor igitur duellum ingreſſus Libeum ad terram proſtravit & proſtratum occidit. Imperator autem hoc videns, & gigantem, Chriſtianorum ultorem, amiſiſſe dolens, contra ejus ſponſionem Neſtorem à militia ſolvit & de civitate ejecit; Demetrium quoque, qui ejus interfectionis cauſa fuerat, juſſit in carcere occidi. Milites autem ad carcerem venerunt, & gladium in ejus pectore demerſerunt. Sicque orans cum palma migravit ad Dominum; cujus corpus à Chriſtianis occultatum eſt propter timorem paganorum, in quo loco Deus mirabilia operabatur, ubi eunctorum ægritudines ſanabantur.

hinc ſpectacula, recitantur.

46 *Qui itaque hoc* S. Demetrii *Elogium ſeu encomium, à Metaphraſtica ejus Vita in nonnullis præterea aliis, hic tamen, quòd ad præſens inſtitutum non faciant, non examinandis, adjunctis diſſonans, contexuit, Neſtorem contra Lyæum, non ut hujus audaciam ſuperbiamve frangeret, ſed ut & à periculoſo hoſte Chriſtianos, quorum jam multos, ſingulari cum ea imperatoris juſſu inito certamine, is occiderat, liberaret, & cum eodem decertandi neceſſitate* Demetrium *eximeret, ſingulari ſeſe certamini commiſiſſe, verbis recitatis, ut hæc conſideranti pateſcet, memoriæ prodit. Verùm ſit ita, equidem nec ſic Neſtor abſque noxa ſingulari ſeſe contra Lyæum certamini committere potuerit. Etenim ut Chriſtianus quiſque vel ipſos, à quibus fidei causâ perſecutionem fideles patiuntur, tyrannos, vel horum etiam dumtaxat crudelitatis miniſtros interimat, interimereve, uti hic indubiè Neſtor fecerit, intendat, Religionis Chriſtianæ ſanctitati repugnat, nec quidquam, quò id cum lege divina, homicidium vetante, componi utcumque queat, accurrit. Adhæc cùm equidem, Lyeo occiſo, facultates aliæ, quibus Chriſtianos excruciaret, neciquæ etiam daret imperator, deſuturæ nequaquam eſſent, Neſtor ſingulari Lyæum aggrediendo certamine non tam iniquo hoſte Chriſtianos liberare, quàm de injuriis damniſque, quibus hos ille afficerat, ſumere vindictam, propoſitum habuiſſe debet; nec autem cujuſpiam non tam liberationem à malo, quàm vindictam intendere, legi divinæ æquè ac religionis Chriſtianæ ſanctitati adverſum, nemo utique eat inficias. Quæ res cum ita habeat, enimverò, quod ſingulari contra Lyæum inito certamine Neſtor patravit, facinus, haud rectè velut Sanctum atque ab ipſo* Demetrio *approbatum, in hujus tum encomio proximè dato, tum Vitis ſeu Paſſionibus binis præſentis § initio laudatis proponitur; id autem, quàm verum ſit, ex iis, quæ de Chriſtianorum* Demetrii *ætate moribus jam nunc dicam, amplius adhuc pateſcet.*

auferri quæ-ſo, lege equidem divina

47 *Chriſtianos tres Paleſtinos Dioeletianea, quâ etiam ex dicendis* Demetrius *occubuit, perſecutione ſeviente, ad pugilatûs certamina, ſeu, ut ſeſe arti gladiatoriæ adaicerent, ab Urbano, ſaviſſimo Paleſtinæ præſide, fuiſſe condemnatos* Euſebius *de Paleſtinæ Martyribus editionis Valeſianæ cap. 7 narrat; ſequenti autem capite, de aliquot Chriſti confeſſoribus, varios poſt cruciatus ad metalla damnatis, locutus, quid iidem tres Chriſtiani Paleſtini, tutâ illâ in ſe ab Urbano præſide ſententiâ, egerint, exponit.* Nec verò, *inquit*, hos ſolos (*confeſſores ſcilicet ibidem ante memoratos*) hujuſmodi ſupplicia perpeſſos vidimus; verùm etiam ex Paleſtinis illos, quos ad pugilatûs certamina condemnatos, paulò antè retulimus, eò quod ſcilicet nec annonam ex principis ærario accipere, nec conſueto pugilibus more quotidianis proludiis exerceri ſuſtinerent. Quam ob cauſam non ſolùm procuratoribus, ſed ipſi etiam Maximino (*imperatori nimirum, in Syria & Paleſtina tunc dominanti*) exhibiti, cùm invictam in Chriſti confeſſione conſtantiam famis & flagrorum tolerantiâ declarâſſent, eadem cum illis, de quibus diximus, pertulerunt. *Cùm ergò, uti ex hiſce Euſebii verbis intelligitur, tres illi Chriſtiani Paleſtini ab arte gladiatoria, aut, ſi mavis, ſingularibus pugilatûs certaminibus tantopere abhorruerint, ut famem, flagra, aliaque extrema ſupplicia ſufferre, quàm vel ſolis artis adeò deteſtandæ proludiis ſeſe dedere annonamve gladiatoribus ſtatutam recipere, maluerint, quis, quæſo, credat, vel plures Theſſalonica Chriſtianos, uti encomii*

horruerunt, quem ab arte gladiatoria Chriſtiani, haberant, ſpectatis,

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

proximè huc transcripti narratio exigit, singulari certamine cum Lyeo fuisse congressos, vel quod contra hunc Nestor inierit, a S. Demetrio, *uti & in eodem encomio & in duabus Sancti Vitis seu Passionibus, proximè laudatis, indicatur, fuisse probatum?*

huc patratum à Nestore facinus, nec hunc ipsum,

48 *Id equidem mihi tum hisce, tum aliis, quæ suprà in medium adduxi, expensis, verosimile nequaquam apparet, eaque proinde omnia, quæ suppeditata à Photio Anastasioque Bibliothecario de Nestore narrationi in Metaphrastica* Demetrii *Vitâ, aliaque anonymi, è qua hæc promanâsse videtur, superadduntur, pro figmentis, unà fortè citiùs, quàm seculo nono (Adi num. 43) inventis, cum Tillemontio, uti jam suprà innui, habenda reor. Atque hinc etiam nec illum, qui Lyæum, uti in omnibus prorsus* Demetrii *Vitis seu Passionibus traditur, singulari certamine occidit, Nestorem accensere Sanctis ausim, sive interim hunc, cùm Lyæum interfecisset, imperatoris jussu, uti à Metaphraste, anonymoque, qui huic præluxit, asseritur, neci datum fuisse, martyremque obiisse, velis, sive dumtaxat, uti à Photio & Anastasio, qui ne quidem Nestorem* Christianum *uspiam appellant, perhibetur, promissa gladiatoribus victoriosis præmia, imperatore irato, non retulisse vitamque, cùm militiâ solutus urbeque fuisset ejectus, confessorum more, uti, qui suprà huc transcriptum è Petro de Natalibus encomium contexuit, sensisse videtur, in pace terminâsse. At verò, inquies, Græci Nestorem, μεγαλομάρτυρος titulo, elogioque, in quo Lyæum, singulari certamine superatum, occidisse narratur, condecoratum, ad* XXVII *Octobris diem, præcipuo suo Officio, illi etiam tunc consecrato, celebrant, eumdemque Baronius ad hunc diem* VIII *Octobris, quòd, quæ de eo narrantur,* S. Demetrii, *tunc à Latinis celebrati, Passioni seu Actis, Metaphrasticis nimirum, sint intexta, in Martyrologium Romanum intulit, in Annotationibus, quibus hoc illustravit, Græcorum Menologio, Sirletiano videlicet, unà cum Nicephoro Callisto dictisque* S. Demetrii *Actis in rem suam laudato.*

B

Erat etiam pluribus fastis sacris inscriptum, pro Sancto

49 *Fateor, sic habet, pluresque etiam, quàm jam nominati sint, Fasti Græcorum sacri Nestorem ad* XXVII *Octobris diem Sanctis accensent. Verùm quid tum? Hi omnes, uti eruditis modò passim notum est, subinde etiam pro Sanctis habent indignos. Quod autem ad Nicephorum Callistum, qui eadem ferè de Nestore, quæ à Metaphraste narrantur, Historiæ ecclesiasticæ à se contextæ lib. 7, cap. 15 recenset, Baroniumque, qui, laudato pro se Nicephoro, Martyrologio Romano Nestorem inserit, jam spectat, duorum horum scriptorum prior seu Nicephorus commenta non rarò fideique admodum subleste narrationes adoptâsse suamque in Historiam transcripsisse noscitur; posterior verò seu Baronius, non tam, quantopere sint, quæ de Nestore approbatoque hujus per* Demetrium *facto à Metaphraste narrantur, fidei Christianæ sanctitati opposita, considerâsse, quàm Menologii Sirletiani, è quo Sanctos non paucos in Martyrologium Romanum intulit, seu fidem seu auctoritatem, pluris etiam, quàm par sit, ab eo factam, spectasse videtur. Quòd si hæc displiceant, quidnam tandem, ave Baronium, Græcosque, qui pro Sancto Nestorem colunt, adversus Decalogi, homicidium vetantis, auctoritatem Christianorumque, qui* S. Demetrii *ætate fuerunt, à gladiatoria arte, singularibusque, quæ hujus exercitia ac ludi quodammodò erant, horrorem inearis, in medium adduces?*

D

habendum existimo,

50 *An fortè ad singularem Spiritûs Sancti instinctum recurres, eoque, quo olim plures sanctæ Virgines impulsæ necem sibimetipsis conscivisse leguntur, Nestorem ac* Demetrium *pariter impulsos, alterum quidem singulari certamine necem intulisse Lyæo, alterum factum istud approbâsse, asseverabis? Verùm, utut singulari Dei instinctui, quod tamen vocari in dubium posse videtur, locum hic esse potuisse, gratis etiam dederimus, ne tamen facilè, quæ contra Dei legem sunt patrata, absque delicto patrata admittatur, æquum esse videtur, ut vel eò, vel etiam ob rationis paritatem ad ignorantiam invincibilem bonamque fidem eorum, qui quæ excusari opus habent, admiserunt, non recurratur, nisi cùm simul & de facti, quod excusatione indiget, veritate, & de viri, cui id attribuitur, sanctitate undequaque constat; etsi autem de* Demetrii *quidem sanctitate, de asserta tamen, quâ ineundum à Nestore contra Lyæum singulare certamen ratum habuerit, approbatione, quòd hæc in Metaphrasticis subleste, ut suprà docui, fidei actis, aliisque anonymi, è quibus hæc promanârunt, fundata tantummodò sit, nequaquam constat, uti nec de Nestoris, quæ certioribus documentis haud nititur, sanctitate.*

E

etsi interim Nestor quispiam, qui à Græcis 27 Octobris colitur, reipsa fortè Sanctus sit.

51 *Quòd si nihilominùs quantùm ad hoc postremum ex insigni planè cultu, quo, ut dictum, ad* XXVII *Octobris diem apud Græcos Nestor gaudet, quispiam adhuc secùs sentiat, nec, ut opinionem mutet, ex iis, quæ de cultu ecclesiastico subinde etiam indignis apud Græcos delato suprà dixi, moveatur, meminisse illum velim, fieri facilè posse, ut Nestor quispiam, à Nestore, qui Lyæum singulari certamine interfecit, distinctus, antiquitus à Græcis cultus fuerit, utque deinde, cùm quis ille esset, haud satis haberetur compertum, ei lapsu temporis, quæ in Photiana & Anastasiana* S. Demetrii *Vitis seu Passionibus leguntur, Nestoris gladiatoris Acta, adjunctis commentitiis, qualia in Metaphrastica Sancti nostri Vita, aliaque anonymi, è qua hæc fuit contexta, reperiuntur, aucta, à Græcis, fabularum amantibus, simulque, quem Nestorem colerent, utcúmque explicare volentibus, fuerint afficta. Sanè non paucos, etiam apud Latinos, invenire est Sanctos, quorum sanctitas quidem habetur comperta, Acta autem planè incerta sunt, fabulisque conspersa. Etsi itaque Nestorem quidem, qui in Photiana & Anastasiana* Demetrii *Passionibus Lyæum, singulari certamine superatum, occidisse narratur, pro Sancto habere non ausim, Nestorem tamen, qui à Græcis ad* XXVII *Octobris insigni cultu afficitur, è Sanctorum numero certò expungendum, non affirmo, etsi interim, quisquam ille fuerit, rejectis, quibus ibidem celebratur, Actis, edicere haud queam.*

F

Digitized by Google

A

§ V. Demetrius capitur, martyrioque afficitur: quandonam id factum, & quis Lupus, qui servus ejus fuisse dicitur, exstiterit.

Sanctus captivus ad Maximianum imperatorem ducitur.

Miraculis multis S. Demetrium, *cùm in vivis adhuc esset superstes, inclaruisse, & tamen, ut imperatori Maximiano, cujus jussu necatus fuit, odio exstiterit, non tam ex his, quàm ex ethnicorum, quos ad fidem Christianam adduxerat, multitudine factum esse, num.* 38 *& seqq. transcriptis encomii ibidem laudati, quo* Demetrium *celebravit, verbis non obscurè indicat Joannes, Thessalonicensis archiepiscopus. Et verò cùm Maximianus summo sanè odio Religionem Christianam haberet, nullo prorsus ex capite, quidquid interim de patratis à Sancto adhuc vivente miraculis sit,* Demetrium *magis, quàm ex insigni ethnicorum ab errore per illum, ut suprà docuimus, ad fidei veritatem adducta multitudine imperatori isti displicuisse, facilè quisque in animum inducet. Nec quidquam, unde contrarium colligas, qui Sancti seu Vitam seu Passionem in litteras miserunt, suppeditant. Solius anonymi, ab Anastasio Bibliothecario Latinè redditi, ad rem hanc utcúmque facientia verba, quæ, simul quâ occasione* Demetrius *captus atque ad Maximianum fuerit adductus, exponunt, citandaque infra adhuc sunt, huc transcribo. Sic habent:* Cùm imperator Maximianus in Thessalonicensium degeret civitate, homo superstitiosus piæ religionis auditores persequebatur, & interficiebantur ab eo. Inter quos erat beatus Demetrius, manifestum faciens semetipsum absque ullo timore, qui à juventute & bona egerat opera, & alios docuerat. Docebat enim, qualiter divina Sapientia descenderat ad terram de cælo, ut hominem, qui mortuus fuerat peccato, vivificaret sanguine proprio. Cùm hæc & alia multa prædicaret, quidam ministri imperatoris, qui ad capiendos Christianos fuerant deputati, tenentes sanctum Demetrium, imperatori obtulerunt Maximiano.

B

C

Jussu ejus haud eadem fide hæsis fuit confessus,

§ 3. *Ita hactenus anonymus Sancti biographus laudatus; verùm quid de* Demetrio, *cùm ad Maximianum captivus fuisset adductus, primùm is egerit, non exponit; exponit tamen, quæ apud Photium exstat, Sancti Passio seu Vita. Verba, quibus id facit, hæc sunt:* Ibat verò tyrannus (*Maximianus nimirum*) ad spectaculum gladiatorum, & Martyr vinctus ad illud stadium, quod propè erat, ab impiis ministris tamquam Christianus vitâ ac doctrinâ adducitur. Ille ad spectaculum festinans, sanctum Virum jussit prope stadium, cui publicum balneum vicinum erat, in fornice custodiri. *In Metaphrastica Sancti Vita, aliaque anonymi, quæ ex hac est contexta, nonnulla Maximianum inter &* S. Demetrium *verba, ultro citroque, prinsquam hic illius jussu fornici includeretur, habita referuntur. Verum tum hæc, tum alia, quæ in binis illis lucubrationibus occurrunt, atque ab Anastasiana & Photiana Sancti Vitis absunt, fidem integram, sint etiam nec absona, nec vero absimilia videri queant, non merentur, utpote satis antiquo, quod eum in fidem requireretur, testimonio destituta. Porrò qui tandem factum sit, ut Sanctus, quem Maximianus, cum ad spectaculum properaret, fornici ad tempus jusserat includi, martyrii palmam lanceis confossus retulerit, in Photiana* Demetrii *seu Vita seu Passione hisce narratur verbis:* His dictis, in arenam (*Nestor nimirum*) descendens confestim eum, qui omnium judicio primas ferebat, prostratum necavit; sed nihil consecutus est eorum, quæ victoribus proposita erant; intolerabili verò dolore & irâ tyrannum complevit, & surgens è cathedrâ, irâ incensus illine impius domum discedit. Cùm verò illi quidam à Demetrio martyre nunciarent sermones, quasi furore atque impietate ebrius, simulque ratus, omen infaustum oblatum, cùm Sanctus ei, ad stadium properanti, occurrisset, hastis eo, quo concludebatur, loco jubet interfici.

AUCTORE C. B.

hocque modo, & quidem, contrà ac, quæ hic

§ 4. *Huic Photiana Vitæ narrationi satis consonat, quam Anastasiana suppeditat, nec multum ab ea, si narrata de Nestore, suprà discussa, excipias, abludit Metaphrastica Sancti Vita, alteraque anonymi, quæ, ut suprà docui, ex hac promanâsse videtur. Jam verò, cùm id ita sit, nec monumenta antiqua alia, quæ illis Sancti Vitis hac in re repugnent, inveniantur, martyrii, quod Sanctus subiit, genus habemus compertum. Verùm, quid de tempore, quo id accidit, pronuntiandum? Quòd si Joanne, Thessalonicensi archiepiscopo sæpissime jam laudato, standum sit, id certè ante annum* 314 *haud evenerit. Scriptoris hujus, è quibus id colligo, Græca verba encomii ab hoc contexti verbis num.* 39 *recitatis proximè subjecta, ut quidquid, quod litteris ab eo mandatum habemus, cum lectore communicem, una cum adjuncta versione Latina huc transcribo. Sic habent:* Εικὸς μὲν οὖν καὶ ταῦτα διαβόητον αὐτὸν κομιδῇ καθιστᾶν, τὸ δὲ μᾶλλον αὐτῷ τὴν φήμην ὑφῶσαν, καὶ παρὰ ταῖς ἄλλαις πατρίσι τῦτο γεγονέναι φημίζεται· ἐπίστασαν αὐτῷ, φασὶ, διδάσκοντι, ὡς καὶ τῷ κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν Ἰησῦ οἱ πειρασμοὶ σαδδυκαῖοι, ... ὕτω καὶ τῷ μαθητῇ τῷ Χριστῷ τῷ παναοιδίμῳ μάρτυρι, Ἕλληνες ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων, καὶ μανιχαῖοι ἐκ Μεσοποταμίας, καὶ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἀρειανοὶ (Πρὸ πολλῦ γὰρ τῆς αὐτῶν καθαιρέσεως τὸν οἰκεμένην ἐτάραττον καὶ ἁπλῶς πάσης σχεδὸν αἱρέσεως παραγεγόνασιν πρόμαχοι) ..... μαθεῖν .... θέλοντες ... μᾶλλον δὲ ἢ μαθεῖν (πονηρὰ γὰρ ἀνοχὴ πέφυκεν ἀγαθῦ) ἀλλὰ πεῖραν καὶ διαστρέψαι τῆς πίστεως τὴν ἰθύτητα.

F

recitantur, Joannis Thessalonicensis verba

§ 5. Καὶ ὁ μὲν Ἕλλην ἡρέμα πως καὶ προσυφαινόμενος, ἅτε δὴ ταῖς συλλογισμικαῖς ἐπιχειρᾶζων, καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα δεικνῦναι, καὶ τὰ ὄντα πάλιν, ὡς μὴ ὑπάρχοντα, ἠρῶτα τὸν μάρτυρα, ὅπως περὶ τῦ θείᾳ δοξάζοι, τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι οὐα Θέοι ὁμολογῶν ἄκτιστον καὶ ἀΐδιον, ποιητὴν πάντων ὁρατῶν καὶ ἀοράτων καὶ διὰ τῦτο καὶ δεσπότην καὶ προνοητήν· καίγε, ἔφη ὁ Ἕλλην, ὕτω φρονῶ· τῆς γὰρ Σωκράτης ἡμὲ διατριβῆς, καὶ τῆς Ἐπικύρε καὶ τῶν κατ' αὐτόν. Ut hæc itaque illum sanè celebrem efficerent, seu potiùs famam ejus extollerent, oportebat, idque in aliis etiam regionibus factum narratur. Quemadmodùm aiunt, insurrexerunt, in Dominum Jesum, Deum nostrum, tentatores Sadducæi, ... ita etiam in Christi discipulum, gloriosissimum Martyrem, Ethnici ex Athenis, & Judæi ex Jerusalem, & Manichæi ex Mesopotamia & Ariani ex Alexandria (diu enim, antequam exstirparentur, mundum universum hi turbavêre, omnisque ferè hæreseos propugnatores fuêre) ... discere volentes, ... seu potiùs non discere (malitia enim bonum fastidit) sed tentare, fidemque rectitudinem per-

Ver-

AUCTORE C. B.

vertere. Ac ethnicus quidem quodammodò diſſimulans, ſyllogiſticè quippe ſeſe, quæ non ſunt, quaſi ſint, iterumque, quæ ſunt, quaſi non ſint, monſtrare, oſtentans, Martyrem rogavit, qui de Deo ſentiret, cúmque hic reſpondiſſet, ſeſe unum Deum increatum ac æternum, rerum omnium viſibilium ac inviſibilium Factorem, ideoque & Dominum & Proviſorem, confiteri: & ego, dixit ethnicus, ita ſentio; doctrinæ enim Socratis, non Epicuri, & eorum, qui cum hoc ſentiunt, ſectator ſum.

exigunt, certò ante annum 314.

56 *Hiſce porrò verbis dicto encomio bene prolixo, quo* S. Demetrium *à doctrina potiſſimùm laudat, alia plurima, quibus Sanctus, cum Ethnico, Manichæo, Judæo & Ariano ultrò citróque habitis, horum hæterodoxorum ſingulos confutárit, victaſque tandem ſibi dare manus compulerit, intexit, plurimoſque ſimul tum exſtitiſſe Arrianos, luculentiſſimè, uti encomium illud conſulenti pateſcet, loco non uno indicat. Jam verò, cùm hæc ita habeant, neceſſe eſt, ut, Arianam hæreſim jam tum, cùm Sanctus noſter in vivis eſſet adhuc ſuperſtes, ſuiſſe exortam ac pervulgatam, Joannes, Theſſalonicenſes archiepiſcopus, exiſtimárit, ac proin* S. Demetrium *ante annum* 314, *utpote antè quam certè annum* (*Adi Franciſcum Pagium in Pontificum Romanorum Breviario tom.* 1 *pag.* 75) *impia illa ſecta initium haud accepit, martyrio non ſuiſſe coronatum. Verùm hæc ſcriptoris illius opinio nequaquam poteſt admitti;* Demetrius *enim Theſſalonicæ, uti inter omnes convenit, ſubiit martyrium; Macedoniam autem totam ac proin etiam ſitam in hac Theſſalonicam jam inde ab anno* 314, *uti apud Tillemontium in imperatorum Romanorum Hiſtoria tom.* IV *pag.* 162 *videre licet, Conſtantinus Magnus, ſub quo ſanè Sanctum martyrio affectum, nemo dixerit, in poteſtate ſua habuit, deinceps que ad annum uſque* 337, *ei coætaneum, ad quem uſque* Demetrii *martyrium differri certiſſimè non poteſt, habere perrexit.*

ſub imperatore Maximiano, non Herculio,

57 *Adhæc* Demetrius, *uti jam nunc docebo, ſub imperatore, cui* Maximiano *nomen eſſet, martyrium ſubiit; nullus autem imperator, nomine* Maximianus, *poſt annum* 311, *quo Galerius Maximianus, uti ad hunc annum Pagius in Criticis, Tillemontius Hiſtoriæ imperatorum tom.* 4 *pag.* 116 *aliique paſſim docent, diem extremum clauſit, Theſſalonicæ dominatus eſt; ut enimverò, omnibus, quæ jam dicta ſunt, conſideratis, Joannes, Theſſalonicenſis archiepiſcopus, aut veram martyrii, à* Demetrio *tolerati, epocham penitus ignorárit, aut certè eam ſerius, quàm rei veritas patiatur, traditione, quam allegat, deceptus differendam putárit. Verùm quodnam tandem tempus eventui iſti aſſignandum? Maximiano imperatore in urbe Theſſalonicenſi degente,* S. Demetrium *captum ac necatum fuiſſe, Vita ejus ſeu Paſſio tum Anaſtaſiana, tum Photiana docet. Hiſce etiam hac in re conſonant alia duo Sancti Vita, Metaphraſtica videlicet, alteraque, è quâ hæc promanavit, ab anonymo contexta. Verùm hæ Maximianum, ſub quo Sancti martyrium collocant,* Herculium *etiam vocatum fuiſſe, perperam aſſeverant. Etenim Maximianus Herculius Theſſalonicæ, uti ex iis, quæ de hoc imperatore Tillemontius in imperatorum Romanorum Hiſtoria tom.* IV *ſcribit, palàm ſit, dominatus numquam eſt; ut adeò cum Sanctus certò ibidem paſſus ſit, id ſanè ſub Maximiano Herculio haud evenerit. Nec Græca Sancti Vita è Leone Allatio ſuprà landata hiſque inchoata verbis:* Ὅτε Μαξιμῖνος ὁ βασιλεὺς ὁ τῆ Θεσσαλονικέων διῆγε σχολὴν, *melius id ſub Maximino factum ſtatuit, idque ſive primum, ſive ſecundum hujus nominis imperatorem intelligamus.*

ſub Galerio.

58 *Maximianus enim hujus nominis primus Theſſalonicæ, poſtquam imperii habenas ſuſcepiſſet, verosimillimè, uti ex iis, quæ de eo memoriæ prodita inveniuntur, facilè intelliges, numquam fuit; quare cum Sanctus Theſſalonicæ martyrium, dum is, qui imperator erat, in urbe illa verſaretur, ex omnium prorſus, qui de re hac tractant, ſcriptorum teſtimonio ſubierit, id enimverò ſub Maximino hujus nominis primo accidiſſe non poteſt; quod præterea ne adſtruatur, impedit unanimis eruditorum omnium opinio, quæ ſerius quàm anno* 240, *quo Maximinus, hujus nominis primus, è vivis exceſſit,* Demetrium, *ſuſo pro Chriſto ſanguine, retuliſſe martyrii palmam, ſtatuit. Quod autem ad Maximianum hujus nominis ſecundum jam ſpectat, non magis ad hunc, quàm ad Maximianum Herculium, Theſſalonica unquam ſpectavit, uti ex iis, quæ de eo apud Tillemontium, plùs ſemel jam laudatum, in imperatorum Romanorum Hiſtoria tom.* 4, *alioſque ſcriptores memoriæ prodita paſſim occurrunt, manifeſtum eſt; quapropter nec ſub illo, uti ex jam dictis facilè colliges, Sancti noſtri ſtatui poteſt martyrium. Ex hiſce porrò omnibus jam fluit, primò quidem, ut in laudata à Leone Allatio Græca* Demetrii *Vita ſeu Paſſione ex errato Græcis admodùm communi, quo* Maximini & Maximiani *nomina ſolent confundi,* Μαξιμῖνος *pro* Μαξιμιανὸς *perperam ſcribatur, uti etiam ex iis, quæ num.* 7 *in medium adduxi ſatis liquet; deinde verò ut Sancti noſtri martyrium ſub Maximiano Galerio, qui ab anno* 305, *uti inter eruditos modò convenit, ad annum uſque* 311, *ei ſemetipſum, imperatorem egit, totoque illo tempore Macedoniam ac proin etiam, qua ſita in hac eſt, Theſſalonicam in poteſtate ſua habuit, ſtatuendum ſit. Verùm quo Chriſti anno?*

cùm hic Sarmatas ac Gothos,

59 *Cùm Maximianus Galerius anno* 311 (*adi ad hunc annum num.* XV *Pagium in Criticis*) *è vivis exceſſerit,* Demetrii *martyrium ultra eumdem annum nequit differri, imò verò, cùm idem imperator toto anno* 310 *graviſſimo morbo laborárit, tuncque, cùm Sanctum juſſit occidi, valetudine optima uſus ſit, veroſimillimè etiam ante hunc annum ſtatui debet; quanto autem tempore circitèr, jam nunc dicenda veroſimile utcúmque efficient. In Metaphraſtica Sancti Vita, alteraque anonymi, qua Metaphraſtes præluxit, Sanctum noſtrum tunc, cùm, Gothis Sarmatiſque devictis, Maximianus, qui tamen ut jam decus, in binis illis incubationibus* Herculius *perperam vocatur, Theſſalonicam veniſſet, Martyrio fuiſſe affectum, non obſcurè traditur; etſi autem Metaphraſtes anonymuſque, è quo is ſua decerpſit, fidem indubitatam, uti ex jam ſuprà dictis prænum eſt eruere, minimè hic mereantur, non eſt tamen, cur quod hic pro tempore, quo Sanctus ſubiit martyrium, propiùs determinando ſuppeditant, pro veroſimili ſaltem non habeatur. Cùm ergò ſecundum illos Sanctus eo tempore, quo Maximianus, Gothis Sarmatiſque devictis, Theſſalonicam venit, martyrio fuerit coronatus, quonam ille tempore Gothos Sarmataſque devicerit, examinemus.*

60 *Belli adverſus Sarmatas, quibus Gothi juncti eſſe potuerint, à Maximiano Galerio geſti,*

Digitized by Google

quod anno 305 aut ſeq. evenit, vicisſe, martyrii palmam

ſti, victoriaque abs hoc de illis relata Tillemontius tom. 4 Hiſtoria imperatorum pag. 89 meminit, additque bellum illud, cujus alibi, quàm apud Zonaram & Ammianum Marcellinum, quos ibidem citat, memoria non inveniatur, vel anno 305 vel ſequentis initio eſſe affigendum. Jam verò cùm præter bellum, à Tillemontio hic memoratum, bellum aliud, quo Galerius Maximianus, jam nimirum, ante quod certè tempus Demetrium *haud juſſu occidi, imperator creatus, Gothos Sarmataſque viceris, revera notum non ſit, ſcriptoreque illo, quantùm ad tempus, quo bellum, cujus meminit, geſtum ſcribit, ſtandum videatur, Sanctum noſtrum, quòd cum poſt geſtum à Galerio Maximiano contra Gothos Sarmataſque bellum pro Chriſto occubuiſſe, Metaphraſtes ſimul, ut jam dictum, & anonymus, qui ei præluxit, luculenter indicent, martyrii palmam anno circiter 306 retuliſſe, veroſimile exiſtimo, hincque ſuprà in margine nonum illum adſcripſi.*

quæ fortè à Græcis aſſignata die 26 Octobris retulit,

61 *Nunc etiam de die, quo Sanctus, fuſo pro fide Chriſtiana ſanguine, martyr occubuerit, pauca dicamus. Elogio, quo in Menais ad* XXVI *Octobris diem ornatur, ſequentes hi, in quibus ad martyrii, quod ſubiit, genus, cum paſſione lateris Chriſti ſimilitudinem quampiam habens, alluditur, præmittuntur verſiculi:*

Δημήτριον νύσσουσι λόγχαι, Χριστέ μου,
Ζηλώντα πλευρᾶς λογχοούχου σῆς παθῶς.
Ἑπτοῖς μιλίοις Δημήτριον ἔκτῃ ἀνεῖλον.

Priores duo è verſione, quam ipſis adaptavi, tertiuſque ex adaptata ei à Papebrochio in Ephemeridibus Græco-Moſcis interpretatione Latinè ita ſonant:

Demetrium lanceæ confodiunt, Chriſte mi,
Paſſionem lateris tui, lanceâ confoſſi, æmulantem.
Vicenâ & ſextâ Demetrion haſta peremit.

Sanctus itaque vigeſima ſexta Octobris die martyrium ſubiiſſe, in Menais aſſeritur; etſi autem Menæa fidem certam, uti ſatis notum eſt, in ſimilibus haud mereantur, illa tamen hic certò falſa eſſe, aſſeverare non auſim. Nec eſt, quòd reponas, Demetrium *in Martyrologio Romano, tum veteri, tum hodierno ad* VIII *Octobris diem celebrari, idque etiam in aliis omnibus, qui* Demetrii *meminerunt, Latinorum Faſtis ſacris fieri; etſi enim id ita ſit, hi Sanctos, uti omnibus eruditis compertum habetur, non ſemper iis diebus, quibus felici obitu migrârunt ad Dominum, celebrare ſolent, nec qui ex illis* S. Demetrium *octava Octobris die recolunt, hâc illum martyrio fuiſſe coronatum, uſpiam aſſeverant. Sanctum itaque pro Chriſto* XXVI *Octobris die reipſa occubuiſſe, omni prorſus probabilitate carere non videtur, etſi interim pro certo nequaquam poſſit haberi, quòd in ſufficientis antiquitatis fideique documentis fundatum non ſit.*

ſervo, nomine Lupo, ri ſuperjecta, de quo

62 *Ceterùm alia non ſuppetunt, quibus annum ac diem, quo Sanctus martyrii palmam retulerit, determinem. Ad id, quod diſcutiendum adhuc hic eſt, jam progredior. In Metaphraſticis Sancti Actis, quibus, quæ anonymus, Metaphraſte antiquior, concinnavit, conſonant, martyrii à Sancto noſtro tolerati narrationi ſequentia ſubduntur:* Quidam ex Sancti (Demetrii *nempe*) famulis ſtans prope eum, quando beatam illam ſubiit cædem, cùm, ut potuit, divinum illum ſanguinem collegiſſet in ſacro Martyris ſuperhumerali, & quem manu geſtabat, annulum accepiſſet, & Martyris ſanguine tinxiſſet, per ipſa faciebat plurima miracula. Neque erat ullus morbus, nequo malus dæmon tam fortis, quin ſtatim, ſi illius feciſſet periculum, ſuperaret; adeò ut tali fama miraculorum impleretur tota civitas Theſſalonicenſium. Quocirca nec erat conſentaneum ea latere Maximianum, nec ferre poſſe invidiam; & ideò capitur protinus famulus, horum bonorum procurator, & interficitur. Tribunal locus, in quo fuit occiſus; Lupus autem vocabatur egregius ille famulus. AUCTORE C. B.

nihilo ſibi producuntur in medium.

63 *Majores noſtri ad diem* XXIII *Auguſti, quo S. Lupus ſeu Luppus martyr, Martyrologio Romano, Menæis Græcorum excuſis, Menologio Sirletiano, aliiſque non modò Græcorum ac Latinorum, ſed & aliarum nationum Faſtis ſacris inſcribitur, num ſanctus hic martyr cum Lupo in* S. Demetrii *Actis per verba jam nunc recitata memorato, unus idemque ſit, inquiſivêre. At veriſimilius quidem ipſis viſum eſt, Lupum martyrem, Faſtis ſacris ad dictum diem inſertum, cum Lupo* S. Demetrii *famulo, qui in hujus Actis commemoratur, unum eſſe atque eumdem; verùm cùm nihil, quo hanc ſuam opinionem ſat firmiter ſtabilirent, ſuppeteret, rem accuratius ad hunc diem, ſi quid interea lucis affulgeret, examinandam remiſêre. Ut itaque, quod faciendum illi quodammodò promiſerant, præſtarem, diverſa, quæ ad manum ſunt, S. Demetrii Acta, monumentaque alia, è quibus fortè quid lucis affulgere poſſe putabam, ſedulò diſcuſſi, uti etiam quæcumque de Lupo martyre, Faſtis ſacris ad diem* XXIII *Auguſti inſcripto, literis conſignata uſpiam reperi. Verùm nihil omnino invenire contigit, unde opinionem, quæ Actorùm* S. Demetrii *Lupum alterumque, Faſtis ſacris ad* XXIII *Auguſti diem inſertum, ſtatuit eumdem, ſolidè confirmare queam; unare illam, maximè quòd amborbus illis Sanctis ſatellitaris ſeu ſervilis conditio, titulus martyrii, nomenque, quo vocantur, ſint communia, nec quidquam, quod eos certò diſtinguendos ſuadeat, uſpiam occurrat, veroſimilem, imò oppoſitæ veroſimiliorem, cùm dictis Majoribus noſtris pronuntiare contentus § huic finem impono.* B

§ VI. Sancti memoria in Faſtis ſacris, cultus eccleſiaſticus, quo univerſim hodieque apud Græcos gaudet, atque olim fuit gaviſus.

Sanctus, qui Hieronymianis apographis uſpiam videtur inſertus.

ETſi quidem Sancti non pauci, quibus Demetrii *nomen fuerit, tum in majoribus apud Florentinium, tum in minoribus ſeu contractioribus, quæ ab hoc aliiſque vulgata ſunt, Hieronymianis apographis inſcripti ad diverſos anni dies occurrant, nullus tamen eos inter eſt, qui vel ad hunc diem, Sancto noſtro apud Latinos ſacrum, vel ad* XXVI *Octobris, pariter apud Græcos dicatum, celebretur, aut ſaltem unus idemque è characteribus, quibus diſtinguitur, cum Demetrio noſtro tutò poſſit ſtatui. Verùm, quamvis fortè, uti inde conſequitur, Faſtis illis ſacris, qui reliquis omnibus antiquiores habentur, Sanctus noſter uſpiam ſit inſertus, eum tamen pro Sancto antiquitus habitum fuiſſe, hodieque haberi, vel multiplices etiam oſtendunt, in quibus celebra-*

AUCTORE C. B.

tur, variarum nationum, qui ab Hieronymianis sunt distincti, Fasti sacri tum antiquiores, nec multùm antiquitate Hieronymianis cedentes, tum etiam minùs antiqui.

In pluribus tamen aliis, tum Latinorum.

65 *Ac primò quidem, ut à Fastis Latinorum sacris enumerandis ducam initium,* Demetrius *in Martyrologio Romano Parvo seu Veteri, quod paris ferè cum Martyrologio, quod S. Hieronymi nomine circumfertur, vetustatis censetur, hodie annuntiatur paucis hisce verbis:* Thessalonicæ, Demetrii martyris. *Sanctum porrò, è vetustissimo isto Martyrologio acceptum, Ado primùm ac deinde ex hoc Usuardus & Notkerus, antiqui, quos* Classicos *vocamus, Martyrologis accensiti omnes, in Martyrologia à se concinnata ad hunc pariter octavum Octobris diem inseruerunt, quod etiam, etsi interim, quo determinato duce usus hic sit, haud sciatur, Wandelbertus fecit, in metrico suo Martyrologio* Demetrium *hodie ita celebrans:*

Octavo ante Idus, Demetri sancte, bearis,
Nomine pro Christi tortores passus iniquos.

B *Martyrologis Classicis seu antiquioribus, è quibus interim Rabanus &, qui tomo 2 Martii prafixus apud nos exstat, genuinus fortè Beda, non secùs ac Hieronymiana apographa,* Demetrium *prætereunt, recentiores præterea Ecclesiæ Latinæ hagiologi non pauci sese adjunxère, Belinus videlicet, Maurolycus, Galesinius, Molanus aliique, quos cùm omnes hìc enumerare, aut etiam, quas suppeditant, annuntiationes transcribere, opera pretium non sit, iis præteritis, adhuc verba dumtaxat, quibus hodie quoque Martyrologium Romanum* Demetrium *celebrat, huc transfero. Sic habent:* Thessalonicæ sancti Demetrii proconsulis, qui, cùm plurimos ad Christi fidem perduceret, Maximiani imperatoris jussu lanceis confossus martyrium consummavit.

Item Græcorum aliorumque nationum Fastis sacris, nisi ad hæc

66 *Quod jam ad sacros aliarum nationum Fastos spectat, non solùm apud Græcos, è quorum Hagiologiis vix ullum, quod* Demetrii *non meminerit, invenias, Sancti nostri memoria recolitur, verùm etiam apud Æthiopes, Russos seu Moscos, Coptitas ac Syros: apud Æthiopes quidem in Calendario Æthiopico apud Jobum Ludolphum, apud Russos autem seu Moscos in Slavo-Russico, quod Latinè à se redditum nobilissimus baro de Sparwenfelt nobiscum communicavit, Menologio, in præfixis Operis nostri tom. 1 Maii Ephemeridibus Græco-Moscis, uti & in Ruthenico apud Possevinum Calendario, Ruthenicoque item, quod Moscuâ anno 1688 Georgius David, Societatis nostræ sacerdos, ad nos misit; Synaxario: Quod verò ad Coptitas ac Syros pertinet, apud hosce quidem in Syriaco seu Chaldaïco, typis Romanis anno 1624 vulgato, quod Latinè dein redditum penes nos Ms. exstat, Calendario; apud illos verò in Coptico, quod habemus, quodque à Kirchero, Societatis nostræ sacerdote, in Linguam Latinam fuisse conversum, suspicatur, Kalendario Ms. Sancti nostri nomen mutuo ratur. Ac in illis quidem omnibus enumeratis Fastis sacris Æthiopes, Russi seu Moschi, Coptita ac Syri non, quemadmodùm Latini, ad* VIII, *sed ad* XXVI *Octobris diem* Demetrium *celebrant, Græcos verosimillimè, ne dicam indubiè, imitati, qui ad eundem pariter* XXVI *Octobris diem, concrà ac Latini faciunt, in omnibus prorsus, qui* Demetrii *meminerunt, Fastis sacris, usitatâ apud ipsos solitis, Sanctum commemorant.*

ab aliquibus forsit. quæ hìc datur, divisos, memorantur.

67 *Verùm ut quid alio die Græci, alio Latini in sacris Ecclesiæ suæ usui destinatis Fastis Sanctum confignant? Non rarò apud Latinos fit, ut Sancti, non iis diebus, quibus Vitam cum morte commutárunt, sed aliis, qui Sanctorum aliorum cultu impediti non sunt, veneratione ecclesiastica afficiantur. Quid si ergò Sanctus olim apud Latinos, non die, qui ei emortualis obtigerat, sed alio, quo, Sancti alterius veneratione haud impedito, cultu ecclesiastico apud eos afficiebatur, sacris quoque fastis per eosdem fuerit inscriptus, idque apud Græcos eo ipso, qui ei emortualis fuisset, die* XXVI *Octobris fieri contigerit? Enimverò hinc falsum, ut* Demetrii *nomen Octobris die* VIII *apud Latinos,* XXVI *verò apud Græcos Fastis sacris fuerit insertum, mihi haud prorsus vero apparet absimile, maximè cùm, Sanctum* XXVI *Octobris die martyrii palmam retulisse, Græci in Menais, ut suprà docui, expressè affirment; reque etiam ipsa ferè is, ut suprà pariter docui, die illa ad Dominum migrárit. Utut sit, Sanctus equidem, uti ex jam dictis liquet, in Latinorum æquè ac Græcorum Fastis sacris celebratur; quoniam autem de cultu ecclesiastico, qui ei fuerit delatus, sermo jam incidit, rei argumentum monet, ut de eo jam sermonem faciamus.*

C

Officiosque à Græcis hodieque colitur, idque, uti mox maximè

68 *Quod ut magis ordinatè faciam, primò quidem de cultu ecclesiastico, quo* Demetrius *universim apud Græcos hodieque gaudet, atque olim fuit gavisus; deinde verò de eo, quo nominatim tum Thessalonica, tum Constantinopoli ab ipsis etiam Orientis imperatoribus, eorumque aula fuit honoratus, tractabo, ac tandem veneration is, qua Sancto alibi etiam, quàm apud Græcos, aut modò adhuc defertur aut certè olim fuit delata, explanatione Commentarium hunc terminabo. Græci ipsum suum ad* XXVI *Octobris diem de* S. Demetrio, *brevi dumtaxat, quam tunc, ut sæpe aliàs, instituunt; aliorum aliquot Sanctorum commemoratione adjuncta, faciunt Officium. Quisque ita rem habere comperiet, qui magna Græcorum Menæa excusa, Typicum, S. Sabæ nomine insignitum, novissimumque, quod anno* 1738 *impressum notatur, Anthologium ad dictum* XXVI *Octobris diem inspexerit. Verùm à quo tempore ecclesiasticus ille cultus* S. Demetrio *à Græcis qui eum præterea honorificentissimis μεγαλομάρτυρος atque ob rationem infrà dicendam μυροβλύτης titulis condecorant, cœpit deferri? Cùm in præfato, quo in Menæis Sanctus celebratur, ecclesiastico Officio commemoratio terræ-motûs, qui sub Leone Isaurico evenit, instituatur, hicque imperator sæculo octavo, ad mediam ferè sui partem provecto, obierit, id sanè quantum ad commemorationem illam nequit esse hoc sæculo antiquius, eritque fortassis, qui eidem vel propterea nec quantum ad reliqua majorem antiquitatem attribuat. Verùm, utcúmque res hæc habeat, Sanctum equidem diu etiam ante sæculum Octavum Officio ecclesiastico universim à Græcis cultum quotannis fuisse, verosimillimum mihi apparet, tum ex iis, quæ quantum ad ejus antiquissimum Thessalonicæ juxtà ac Constantinopoli cultum infrà dicturi sumus, tum vel maximè ex singulari, quâ sæculo illo, imò etiam diu antè, apud Græcos gavisus fuit, veneratione simul & nominis celebritate; quam utramque Sancti nostri Martyris prærogativam probatam nunc do.*

69 *Sanctus Theodorus Studita, qui sæculo octavo senescente frequentisque initio florùit, apud Sy-*

Digitized by Google

ex inſigni, hic à Theodoro ſtudita probata, qui ſeculo octavo

Sirmondum Operùm variorum tom. v *pag.* 208 *in epiſtola, quam ad Joannem Spatharium dedit, ita ſcribit:* Divinum quoddam facinus à dominatione tua factum audientes, mirati ſumus ob magnam revera fidem tuam, homo Dei. Affirmat enim qui retulit, te ſacram magni Martyris Demetrii imaginem ſuſceptoris cujuſdam loco adhibuiſſe; atque ita filii tui à Deo cuſtoditi baptiſmum peregiſſe. Et ô fiduciam tuam! Non inveni tantam fidem in Iſraël, non ſolùm centurioni tunc à Chriſto dictum arbitror, ſed nunc etiam tibi qui fide certas cum illo. Invenit ergò ille quod quærebat; adeptus es & ipſe quod ſperaſti. Ibi divinum mandatum pro corporali præſentia: hic corporea imago vice prototypi. Ibi enim verbis aderat magnum Verbum, divinitate ſua mirabile ſanitatis opus inviſibiliter perficiens; & hic pariter magnus Martyr imagini ſuæ ſpiritu præſens erat, infantem ſuſcipiens. Verùm hæc profanis quidem auribus, & incredulis mentibus, minimè recipienda, tanquam incredibilia, videntur, maximè iconomachis; pietati verò tuæ manifeſta argumenta
B & exempla patefacta ſunt. Quid enim eſt quod Deus præſtare credentibus non poſſit? Aut quomodo in imagine non homonyme cernitur, & ineſſe creditur, qui repræſentatur? Imaginis ſiquidem honor, ut magnus ait Baſilius, tranſit ad prototypum. Quare manifeſtum eſt Martyrem fuiſſe, qui infantem per propriam imaginem ſuſcipiebat, quatenus ita credidiſti. Sed ô magnificentiam tuam, qui talem ac tantum ſyntrecnum, ut vocant, ſortitus es, non hunc vel illum, principem puta vel dynaſtam; aut ipſum etiam qui diademate redimitus eſt. Major enim longeque ſuperior eſt quem reperiſti.

fuit gaviſus; generationis ac nominis celebritate apparet, duo etiam ante hoc ſeculum

70 Martyrum quippe fortiſſimus, mirificorum clariſſimus, germanus Chriſti amicus, Angelorum civis: qui tot tantaque in terris ſemper potuit, poteſtque; ut in omnibus oris miraculorum ſuorum tuba celebretur. Beatus reipſa es, vir piiſſime quod talem nactus ſis ſuſceptorem: ter beatus & filius tuus, qui à tanta gloria & potentia prædito ſuſceptus ſit. Nobis verò videre liceat hunc filium tuum ſancti Demetrii cognominem, ſi annuis: ut, tanquam ipſius filium amplectentes, & congruis ipſi verbis, ut peccatores, compellemus, & rem geſtam ad alios quoque tranſmittamus. Nec enim res puleras fileri convenit, ſed aliis ad piæ fidei clara documenta proponi. *Enimvero & factum planè ſingulare, quod hic laudatur, & verba, quibus id à Theodoro Studita ſit, eximiam prorſus erga* S. Demetrium *tum Joannis Spatharii, qui fortè cum Joanne Protoſpathario & Bajulo, ab Irene electo atque apud Theophanem ad annum imperatricis hujus decimum memorato, unus idemque eſt, tum ipſiuſmet Theodori Studitæ venerationem arguunt. Adhæc cùm hic ſanctus ſcriptor, qui, quemadmodùm jam docui, ſeculo octavo ſeneſcente ſequentiſque initio floruit, tot tantaque in terris* Demetrium *ſemper potuiſſe ac porro poſſe, per verba recitata affirmet, ut in omnibus oris miraculorum ejus tuba celebretur, præbet ſanè, unde non immeritò, Sanctum noſtrum inſigni apud Graecos nominis celebritate juxtà ac hinc orta veneratione diu etiam ante ſeculum octavum enituiſſe, arbitremur.*

ante ſeculum octavum

71 *Quod cùm ita ſit, quin abs his ille pariter, non ſecùs ac clariores Sancti alii, Officio eccleſiaſtico honoratus jam tum fuerit, vix dubitandum apparet, maximè cùm feſtivam ejus lucem Theſſalonica jam inde a ſeculo ſexto veroſimillimèque etiam citiùs quotannis celebrari contigerit, uti infrà oſtendam. Porrò* Demetrius *non tantùm Officio eccleſiaſtico, verùm etiam feſto anno, quo ſacri cultûs ſeu ſacro-ſanctæ Miſſæ ſacrificii tempore jus dicere nefas eſſet, apud Graecos, ſi non ante ſeculum octavum, certè ante ſeculum tertium decimum ſuis honoratus. Liquet id ex data anno mundi ſecundum Graecos* 6674, *id eſt, æræ Chriſtianæ* 1166, *per Emanuelem Comnenum imperatorem de diebus, quibus aut omnino aut ex parte tribunalibus feriandum, ſeu à jure dicendo abſtinendum eſſet, Novella. In hac enim, quæ in Jure Graeco-Romano, per Leunclavium anno* 1596 *Francofurti vulgato, pag.* 160 *& apud Photium in Nomocanone Titulo ſeptimo, pag.* 58 *& ſeqq. exſtat, imperator verbis ſequentibus, à Leunclavio è lingua Graeca in Latinam converſis, ita primùm loquitur:* Sancimus, ut illi dies feriati ſint, quos in præſenti conſtitutione nominatim enumerabimus; & ut alii quidem eorum ferias in univerſum
E habeant, ut nequaquam, toto ipſorum durante ſpatio, conſtitui judicium poſſit, niſi fortaſſis imperator per diſpenſationis modum, vel ob neceſſitatem (ut multa ſæpenumero ſubita quædam rerum varietas licentiùs novare ſolet) in iis quoque judicium conſtituere voluerit; alii verò ex parte à judiciis vacent, ut ea videlicet exerceantur à matutino tempore uſque ad tempus ſacri cultus *ſeu potiùs (Graecè enim habetur* λειτουργίας*) Miſſæ ſacrificii*, quo judicibus tam precationi, quàm celebrationi divini Numinis intentis eſſe liceat, ac, peracto ſacro, juſtitiæ curam gerant, & injurias perpeſſis juxta vigorem legum ſuccurrant.

AUCTORE C. B.

veroſimillimè obtinuit, poſſeque certè feſto ex parte feriato,

72 Sed tamen ii, quibus in hunc modum poſt cultum ſacrum jus dicere permiſſum eſt, in conficiendis abs ſe notationibus ac inſtrumentis mentionem temporis faciant, quo confecta ſint. *Hiſce porro præmiſſis, primò dies omnino feriatos ſeu quibus totis à dicendo jure vacandum ſit, enumerat, ac deinde ad eos, quibus ex parte tantùm vacationem tribunal habet, progreditur, iiſque* XXVI *Octobris diem*, quòd is magno, *ut ait*, & unguentis ſcaturienti Demetrio feſtus agatur, *accenſet. Quin itaque* Demetrius *feſto anno, cujus parte aliqua à jure dicendo vacandum eſſet, à Graecis ante ſeculum tertium decimum honoratus fuerit, ambigendum non eſt. Porrò fuiſſe quoque per feſti illius partem ab operibus ſervilibus abſtinendum*, Bailletus *tom.* 3 *Vitarum col.* 115 *ad* VIII *Octobris diem affirmat. Atque id quidem, utut in laudata Emanuelis Comneni imperatoris Novella expreſsè non aſſertum, veroſimillimum apparet: verùm is ſcriptor de feſto illo, quod comparatè ad feſta alia omninò feriata ſecunda dumtaxat claſſis feſtum primùm fuerit, hæc præterea ibidem addit:* Adeò celebre pòſt factum eſt, ut haud minoribus, quàm primæ claſſis feſta, cæremoniis celebratum fuerit, eſtque de præcepto per totum diem hodieque obſervandum. *Ita ille, in margine, quæ Smirh. Statuta Graeca eccleſiæ pag.* 12 *habent, pro ſe citans; Verùm, cùm Opus hoc ad manum non ſit, fidem quantum id, quod verbis recitatis docet, penes ipſum ſtare volo, & ad alia modò, quæ ad Sancti cultum ſpectant, gradum facio.*

quæ deinde etiam toto feriandum fortè fuerit, quotannis ſua habeamus.

F

AUCTORE C. B.

§ VII. Quàm eximius Theſſalonicæ cultus Sancto fuerit delatus, & quàm quidem antiquus is ſit.

Sanctus ſeculo ſeptimo, imo etiam citiùs, Theſſalonica cultus fuit?

EXimia planè veneratione cultuque eccleſiaſtico Theſſalonica Joannis, civitatis hujus archiepiſcopi, ſæpiſſime jam ſupra laudati infràque laudandi, ætate ſeu ſeculo ſeptimo gaviſum fuiſſe S. Demetrium, vel è ſolis, quibus hunc ſcriptor ille Miraculorum edendorum lib. 1 frequentiſſimè condecorat, honorificentiſſimis, iiſque dumtaxat, qui pro Sanctis coluntur, dari ſolitis titulis haud omnino ineptè conjicias. Verùm ne conjecturis tantummodò utendum hac in re ſit, is ipſe etiam ſcriptor facit. Etenim encomium jam ſupra plùs ſemel citatum biniſque hiſce μικρὰν διχαίαν verbis inchoatum, quod ad Theſſalonicenſes de S. Demetrio dixit, ſeſe tunc, cùm feſtiva ejus lux ageretur, dixiſſe, ab ipſo ſtatim dicti encomii initio indicat, ita illud exorſus: μνήμην διχαίαν μετ' ἐγκωμίων ποιεῖσθαι Σολομὼν συνεβούλευσεν, id eſt, Sanctorum memoriam cum encomiis celebrare, Salomon ſuaſit. Adhæc Ciborii ſeu altaris umbraculi incendium, quod miraculorum lib. 1, cap. 12 refert, aliquanto temporis ſpatio, antequam id litteris ibidem mandaret, ipsâ ſacra S. Demetrii luce, quotannis, ut ait, die XXVI Octobris celebrari tum ſolitâ, evenisſe, declarat, eaque eodem loco adjungit, è quibus Sancti feſtivitatem non uno dumtaxat die Theſſalonica tunc durâſſe, intelligitur; ut ſanè, quin Sanctus Joannis Theſſalonicenſis ætate ſeu ſeculo ſeptimo, imò etiam, cùm dictum incendium ſeculo ſexto aut ſequentis initio, uti in Annotatis cap. mox dicto ſubdendis docebo, evenerit, ſeculo ſexto cultu eccleſiaſtico planè inſigni fuerit affectus, nulla ratione ambigendum ſit.

B

74 Verum nonne etiam ante ſeculum ſextum ita Sanctus in civitate ſua natali honorari cœpit? Antequam, qua mea hac de re ſit opinio; edicam, nonnulla adhuc juverit premiſiſſe. Ædem ſacram S. Demetrio Theſſalonica, cùm ſacrum ejus corpus ſub terra aliquamdiu jacuiſſet, à Leontio, Illyrici præfecto, eo ipſo, quo terræ fuerat mandatum, loco fuiſſe exſtructam, Anaſtaſiana, ſimul & Photiana Sancti Paſſio teſtatum facit. Poſterioris hujus lucubratiuncula, à qua prior in ſubſtantia haud diſſonat, verba huc ſpectantia hæc ſunt: Quidam verò Leontius vir pius, poſtea præfecturam, quâ Illyricum adminiſtravit, adeptus, locum expians, in quo ſancti Martyris reliquiæ conquieverant, & amplians, excitavit templum eo loco Martyri, commune propitiatorium & perfugium, non Theſſalonicæ ſolùm, ſed & omnibus finitimis. Verùm, ut quo tempore id factum verosimiliùs fuerit, definiamus, in codice Theodoſiano, cum Gothofredi Commentariis anno 1665 Lugduni edito, tom. 6, pag. 369 Leontius, qui anno 412 & 413 Illyrici præfectus fuit, memoratur. Quare, cùm Leontius alter, Illyrici præfectus, cui, quòd recitatis Photii verbis narratur, convenire poſſit, in monumentis antiquis non occurrat, ſacram, de quâ hîc, ædem Sancto noſtro Theſſalonica fuiſſe jam inde à ſeculi quinti initio erectam, verosimile ſanè apparet, etſi interim, quòd forſan reipſa Leontius, à codicis Theodoſiani Leontio diverſus, nec tamen in monumentis aliis antiquis memoratus, Illyricum ſeriùs præfecti munere adminiſtrârit, res undequaque certa non ſit. Verùm, utcúmque ſit, ſacram equidem Demetrio ædem, & quidem quæ non parve dumtaxat molis, uti ex Anaſtaſiana Sancti Vita, in qua Oratorium tantummodò vocatur, non nemo fortè colligat, ædificium eſſet, ſed inſigne [illegible]è templum, Theſſalonica jam diu ante Joannis Theſſalonicenſis archiepiſcopi, qui, ut ſuprà docui, ſeculo ſeptimo floruit, ætatem exſtitiſſe, ex iis, quæ hic ſcriptor memoriæ prodit, indubitatum eſt.

dies enim antè eadem ibidem, quæ.

C

75 Etenim in panegyricum, quam Præfationis in modum (adi num. 4) narratis à ſe miraculis premittit, oratione de primo, quod jamjam relaturus eſt, miraculo in codice olim Mazarineo, ſuprà ſæpiſſimè laudato, pag. 17 verſa & ſeqq. ita loquitur: Ἀκούσωμεν τοίνυν, εἰ δοκεῖ, μετὰ συντονίας καὶ κατανύξεως πρώτου τοῦδε τοῦ θαύματος, ὃ καὶ πολλοὺς ὑμῶν πέπυσμαι μὴ ἀγνόειν διὰ τὸ περίφαντον ὃν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ βασιλευούσῃ πόλει γεγονέναι, καὶ μέχρι τῶν ἀδιόδων παρὰ τοῖς ἁπάντων στόμασι, παίδων ἐκ πατέρων παραπληρούμενον τὴν ὁσίαν τοῦ μάρτυρος καὶ ἀκροσόχθου θαυματουργίαν. Quæ Græca verba ita ſonant Latinè: Audiamus igitur, ſi placet, cum animi attentione ſimul & compunctione primum illud miraculum, quod veſtrûm multos, quia in tota Macedonia, imperanteque civitate (ita Græci ſcriptores Conſtantinopolim paſſim appellant) notiſſimum eſt, omniumque ore, è patribus per filios evidenti inexſpectataque Martyris (Demetrii videlicet) miraculi patratione audita, in præſens uſque tempus celebratur, non ignorare exiſtimo; In hujus autem miraculi, quod Miraculorum edendorum lib. 1, cap. 1 refert, quodque de deſperatæ ſanitatis præfecto, Mariano nempe, Græcè περὶ τοῦ ἀνελπιδίστου ἰαθέντος, inſcribit, narratione inſignis planè templi, quod Theſſalonicæ, dum narratum ab eo in Mariano præfecto patraretur miraculum, S. Demetrio ſacrum exſtiterit, loco non uno mentionem facit. Quare cùm miraculum iſtud dies ante ætatem ſuam accidiſſe, per verba proximè recitata Joannes, Theſſalonicenſis archiepiſcopus, luculentiſſimè doceat, confectarium eſt, ut & dies ante hanc ac proin ante ſeculum VII, quo ex dictis is ſcriptor floruit, Theſſalonica ingens, quod S. Demetrio ſacrum eſſet, templum jam fuerit exſtructum.

quemadmodùm è variis.

D

E

76 At verò, inquies, miraculum, in Mariano præfecto S. Demetrii patrocinio patratum, apud Mabillonium tom. 1 Analectorum Veterum pag. 71 & binis ſeqq. etiam narrat Anaſtaſius bibliothecarius, tumque, cum illud evenit, inſigne Theſſalonicæ templum S. Demetrio nondum fuiſſe exſtructum, non obſcurè innuit. Fateor, ſic habet: Etenim Anaſtaſius loco citato ita ſcribit: His dictis confeſtim (Marianus) ſomno corripitur præ dolore & triſtitia; qui cùm obdormiſſet, apparuit ei beatus Demetrius dicens: Surge & ſervis tuis impera, quòd te deferant in domum Demetrii: nam ibi, juvante Deo, recipies ſanitatem. Cúmque evigilans à circumſtantibus domum Demetrii martyris requireret, ait quidam: Eſt domus viliſſima prope ſtadium, in qua dicunt jacere Demetrium, qui dudum lanceis interfectus eſt juſſu Maximiani imperatoris. Tum illé: Illuc me ferte, quia in viſu di-

contrà ac ex Anaſtaſio Bibliothecario argui poſſit.

F

Digitized by Google

A

cum eſt mihi, illic ſanitatem me poſſe recipere. Tunc famuli tulerunt dominum ſuum, ubi juſſi fuerant, & juſſit ſe ponere ſolummodò in pavimento. Cumque jaceret, ſomno ſubitò arripitur, & ecce, beatus Demetrius iterum apparuit ei dicens: Per me ſanari potes, ſed timeo, ne fortè poſt ſanitatem curis hujus mundi te implices. At Marianus: Tu ſcis, Domine, quia numquam hoc egi, nec agere cupio. Et ille: Chriſtus te ſanat, qui erigit eliſos. Et evigilans Marianus cœpit narrare viſionem, cumque ad hoc ventum fuiſſet, ubi martyr dixit: Chriſtus te ſanat, qui erigit eliſos; ſanus ſurrexit gratias agens Deo cum omnibus, qui illic aderant; *cùm autem* Demetrii *martyris domum, in qua Sancti noſtri corpus, cùm delatus ad illam Marianus ſanitatem hujus patrocinio recuperavit, jacebat reconditum*, Viliſſimam *hic appellet, nec tum Theſſalonicæ domus alia*, S. Demetrio *martyri ſacra, quàm in qua ſacrum hujus corpus jacebat reconditum, exſtiterit, inſigne ſanè templum, quod* Demetrio *ſacrum eſſet, Theſſalonicæ nondum fuiſſe tunc exſtructum, in narratione hùc tranſcripta, in qua*

B

præterea, quàm longa eſt, nihil planè, unde aliud ſuſpicère, ſuppeditat, ſatis apertè indicat.

77 *Verùm ipſemet Joannes, Theſſalonicenſis archiepiſcopus, qui miraculum iſtud litteris primus mandavit, miraculorum edendorum lib.* 1, *cap.* 1 *Theſſalonicenſem* S. Demetrii *ædem, dum qui in hanc Marianum patrocinio* S. Demetrii, *qui ei in ſomnis apparuerat, ſanitati reſtituendum ſervi intulerint, memoriæ prodit*, Παντιτον ναὸν, Templum maximè venerandum *appellat, moxque ſequentia, quæ addita interpretatione Latina, tranſcribo, verba ſubjungit:* ὁ δὲ εἰσελθὼν, καὶ ἰδὼν τὴν ἐυπρέπειαν τοῦ οἴκου καὶ τὴν ἐν αὐτῷ πνευματικὴν ἐυωδίαν, τὴν τρέφουσαν τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν, ὡς ὁ παράδεισος τοῦ Θεοῦ, εἶπεν τοῖς βαστάζουσιν αὐτὸν σκεύεσι, βάλετέ με πλησίον εἰς τὸ ἔδαφος. Hic autem (*Marianus nempe*) cùm (*Demetrii templum*) ingreſſus eſſet, ædiſque ornatum, ac ſpiritualem illius, qui fidelium animas, velut Dei paradiſus, alit, odorem comperiſſet, iis, qui illum ferebant, domeſticis dixit: In nudo pavimento me deponite. *Adhæc in* Demetrii *æde, in quam Marianum, ſanitati reſtituendum, à ſervis illatum ſcribit, Ciborium ſeu* (*adi ad hanc vocem in Gloſſario Cangium*) *edicalum in faſtigiatam formam, ſub quo* S. Demetrii *corpus reconditum jacere credebatur, altaris umbraculum ex argento confectum, exſtitiſſe, ſcribit; quis verò exiſtimet, vel in Theſſalonicenſi æde, ſacras* Demetrii *reliquias continente, in quam Marianus illatus fuit, pretioſum hujuſmodi ornamentum futurum fuiſſe, vel de ea Joannem Theſſalonicenſem tam magnificè, uti ex dictis facit, locuturum, ſi vilis dumtaxat, imò viliſſima, qualis exſtitiſſe ab Anaſtaſio innuitur, domus fuiſſet? Jam verò cùm hæc ita habeant, quin jam tum, cùm patratum, in Mariano miraculum accidit, inſigne templum*, S. Demetrio *ſacrum, Theſſalonicæ exſtiterit, dubitandum non eſt.*

Joannis Theſſalonicenſis verbis.

78 *Id porrò è Joanne Stauracio, Theſſalonicenſi Chartophylace, qui quandonam floruerit, ſuprà edocui, nicumque confirmatur. Etenim & hic miraculum, in Mariano patratum, in ſuam ſuprà memoratam de* S. Demetrii *miraculis lucubrationem intulit, ibidemque in codice noſtro ſignato* ✠ *Ms.* 193 S. Demetrii *ædem, in quam Marianus, ſanitati reſtituendus, fuit delatus, ἀνάκτορον, ædem regiam ſeu* baſilicam *appellat. Nec eſt, quòd nos hic multùm moveat Anaſtaſii Bibliothecarii auctoritas. Etenim interpretatio, quâ it, quæ ad* S. Demetrium *apud Mabillonium tom.* 1 *Veterum Analectorum pag.* 65 *&* 66 *plu-*

Joannem Stauracio, Anaſtaſii interpretationi, quæ ſubinde

ribus ſeqq. ſpectant, è lingua Græca in Latinam convertit, omni prorſus mendo, ſive interim id incuriæ imperitiæve ipſiuſmet hujus ſcriptoris, ſive Græci, quod huic præluxerit, exemplaris defectui adſcribendum ſit, carere non videtur. Rem uno alterove exemplo probatam do. Auctor anonymus, qui Sancti noſtri Vitam ſeu Paſſionem, ſecundo loco à nobis edendam, concinnavit, narrato Demetrii *martyrio, fuiſſe illum ſub aggeſta humo à Chriſtianis quibuſdam tumulatum, affirmat ac deinde ſubjungit:* Οὐδενὶ δὲ μετὰ ταῦτα ῥᾳδίως ἐγίνετο μηχανήσασθαι τὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου, ἀλλ' ἔμενεν ἐπὶ σχήματος. *Hiſce autem Græcis verbis ſequentia iſthæc apud Mabillonium tom. Analectorum Veterum cit. pag.* 70 *in Sancti noſtri Vita ſeu Paſſione, ab Anaſtaſio Latinè reddita, reſpondent:* Nulli autem poſt hæc curæ fuit transferre corpuſculum Sancti, ſed manebat ſub ſigno. *At verò, cùm hic dumtaxat, Sancti corpus, quod ſub aggeſta humo tumulatum fuerat, manſiſſe ſub hac ſepultura, ſignificari è ſenſûs contextu pateſcat, voci ultimæ, quæ in recitatis Anaſtaſii verbis occurrit, vocabulum* terrâ *ſeu* humo *ſubſtituendum puto. Vox quidem* σχῆμα, *quæ Latinè forſan per vocem* ſignum *non inepte reddi poteſt, in proximè recitatis biographi anonymi verbis ponitur; verùm ob jam dictam, quæ à ſenſus contextu repetitur, cauſam perperam illam ibi pro voce* χώματος, *quæ* humum *ſeu etiam* Tumulum *ſignificat, deſcribentium incuria oſcitantiave exaratum, exiſtimo; ut, quamvis quidem erratum hic cubet, id tamen, non Anaſtaſio, ſed Græco, quo ad verſionem ſuam adornandam uſus hic ſcriptor eſt, annumerari debeat attribui.*

mendoſa eſt, rejecta.

79 *Verùm en nunc etiam, quod veriſimillimè non ab alio, quàm ab hoc profectum eſt, occurrens in verſione Latina mendum. Joannes, archiepiſcopus Theſſalonicenſis, Miraculorum edendorum lib.* 1, *cap.* 3 *Viſionem, quâ* S. Demetrius, *civitati Theſſalonicenſi, fame quàm maximè preſſæ, ſuccurſurus, viro cuidam probo in inſula Chio ſeſe ſpectandum dederit, enarrat, ac deinde ſubjungit:* Ὁ δὲ διανοίας καὶ πορείας ἐπὶ τὸ μαρτύριον τοῦ καθαπίκου μάρτυρος ἐπείγετο, ἐφιλοτιμήσατο κατανοῆσαι ἀπὸ τῶν ἐγχωρίων τίς ὁ Δημήτριος ἦν. *hiſce autem Græcis verbis apud Mabillonium tom. Analectorum ſupràs cit. pag.* 81 *ſequentia iſthæc Anaſtaſiana reſpondent:* Qui (*vir ſcilicet, cui in inſula Chio* S. Demetrius *apparuerat*) ſurgens perrexit ad eccleſiam ſanctorum Victoris & Iſidori, volens diſcere à ruſticis, quis iſte, *qui ei nimirum apparuerat*, eſſet Demetrius. *Eccleſia ergò, ad quam, cui* S. Demetrius *in inſula Chio apparuerat, vir probus ſeſe, quò quis, qui ei apparuiſſet, Demetrius eſſet, intelligeret, contulit, binis Sanctis, Victori ſcilicet & Iſidoro, ſecundum Anaſtaſii interpretationem ſacra erat. Verùm proximè recitata è quibus, quod de eccleſia illa apud Anaſtaſium reperitur, primitus hauſtum eſt, Joannis Theſſalonicenſis Græca verba, non binis, ſed uni dumtaxat ſancto Iſidoro eccleſiam, ad quam, cui* S. Demetrius *apparuerat, vir probus ſeſe contulit, conſecratam fuiſſe, produnt. Etenim, quod in Græcis Joannis Theſſalonicenſis verbis proximè recitatis occurrit, vocabulum* Καθαπίκου *nequaquam eſt, cui,*

AUCTORE C. B.

quemadmodum Anaſtaſius exiſtimavit, nomen Latinum proprium Victor *reſpondeat, nomen Sancti proprium, ſed tantùm, quod S. Iſidorum martyrem efficit, adjectivum, idem Græcè, quod Latinè* pulchris victoriis ornatus, *ſignificans, uti paſſim modò linguæ Græcæ peritis notum eſt.*

oſtenditur, inſigne templum fuit, nomini ſuo ſacrum habuit. Illum porrò

80 *Quidquid itaque Anaſtaſius in miraculi, quo ſanitati Mariannæ reſtitutus fuit, narratione adſtruat, quin tamen jam tum, cùm id patraretur, ac proin diu etiam ante Joannis Theſſalonicenſis ætatem inſigne planè templum,* S. Demetrio *ſacrum, Theſſalonica exſtiterit, ob omnia, quæ jam in medium adduxi, dubitandum non eſt. Atque hinc jam fluit, ut dubitandum pariter non ſit, quin Sanctus diu etiam ante id tempus cultu planè inſigni Theſſalonica honoratus fuerit. Imò verò, cùm ex ſuprà dictis templum etiam inſigne, nomini ſuo conſecratum veroſimillimè jam inde à ſeculo* V *ibidem habueris, eum etiam jam tum aut ſaltem ante ſeculum* VI *feſtivitate annua in illa civitate ſua natali cultum fuiſſe, veroſimillimum apparet, maximè cùm jam inde ab hoc ſeculo pro patrono etiam primario à Theſſalonicenſibus habitus veroſimillimè fuerit, uti in Annot. lib.* I *Mirac. cap.* 2 *ſubdendis docebo. Dictum porrò Theſſalonicenſe Sancti templum inter ornamenta ſua non tantùm, quod jam ſuprà memoravi, ciborium ſeu forma faſtigiata altaris umbraculum, ex argento confectum, tunc complettebatur, verùm etiam fortaſſis thronum, ex eodem metallo conſtructum. Hoc certè ornamento ſacrum iſtud ædificium jam inde à ſeculo ſexto aut ſaltem à ſequentis initio dictum fuiſſe, fidem facit Miraculorum edendorum lib.* I, *cap.* 6. *Ibi enim Joannes, Theſſalonicenſis archiepiſcopus, miraculoſam de* S. Demetrio *narrationem, quæ ad Euſebii, ſub Mauritio imperatore, anno* 602 *è vivis erepto, Theſſalonicenſis archiepiſcopi, ætatem ſpectat, ſuppeditat, argenteumque throni, qui archiepiſcopo hoc vivente, in Theſſalonicenſi* Demetrii *eccleſia exſtiterit, mentionem facit. Atque hæc quidem ornamenta, quibus Sancti eccleſiam, imò fortè ob infra dicenda horum altero, ciborio nempe, etiam tumulum ornare, Theſſalonicenſibus curæ fuit, eximiam prorſus, quâ hi in illum antiquitus fuerunt, venerationem uteúmque teſtatam faciunt; hanc porrò ampliùs adhuc, quæ jam nunc ſubdo, oſtendent.*

B

C

ornatum eundo Theſſalonicenſes ſuam etiam in Sanctum

81 *Contigit, ut, quemadmodum loco proximè cit. Joannes Theſſalonicenſis refert, ciborium ſeu in faſtigiatam formam eductum, ſub quo, ut multis credebatur, Sancti corpus jacebat reconditum, altaris umbraculum nocte incenderetur, argentumque, è quo id, ni dixi, erat confectum, vehementi ignis calore fuſum maximam partem periret. Euſebius, Theſſalonicenſis, quem jam mox laudavi, archiepiſcopus, caſu inexſpectato perculſus, de novo quamprimùm, qua ſanè re eximia ejus erga Sanctum veneratio eluxit, exſtruendo ciborio ſeriò cogitabat, cùmque hunc in finem, non modica argenti, è quo combuſtum ciborium fuerat confectum, parte amiſſa, neceſſariam ſibi deeſſe materiam, cerneret, ciboriumque, quòd ſacras Sancti reliquias continere id exiſtimaretur, neceſſariam magis, quàm argenteus, cujus mox meminimus, Thronus eſſet, ſupellectilem putaret, thronum iſtum deſtruere, acceptumque ex eo argentum ad novi ciborii ſtructuram adhibere meditabatur. Verùm, ne id fieret, ipſemet* S. Demetrius, *per presbyterum, cui ſemel, iterum ac tertiò apparuit, Euſebio archiepiſcopo, voluntatis ſuæ illud non eſſe, declarans, impediit. Neque verò præfatum Thronum, ut novum ciborium conficeretur, deſtrui fuit neceſſe. Theſſalonicenſes enim cives, nec moniti, affatim argenti, ut novum exſtrueretur ciborium, ad archiepiſcopum ſuum tulerunt. Joannis Theſſalonicenſis verba, quibus hoc poſtremum loco ſuprà cit. exponitur, in compendium ab Anaſtaſio Bibliothecario contracta, prout apud Mabillonium tom.* I *Veterum Analectorum pag.* 77 *exſtant, hìc exhibeo. Sic habent:* Dum adhuc (*presbyter, cui ſeſe ſpectandum* S. Demetrius *dederat, & Euſebius archiepiſcopus*) De his loquerentur ad invicem, ecce oſtiarius advenit dicens: Sancte præſul, prædives Mennas ſtat ante januam tuam cupiens tecum loqui. Dicit ei, veniat. Veniens prædictus Mennas obtulit ei LXXV libras argenti in adjutorio ciborii. Et deinde venit Johannes, ſcilicet Dulcedo pauperum, offerens ei quadraginta librarum pondus argenti; & cives advenientes, prout poterant, offerebant, ut ciborium reſtrueretur. Taliter reſtructum eſt opus ſæpe nominatum meritis ſancti Martyris.

D

E

venerationem oſtenderunt, nec minùs hanc ſacrò illius ædificio combuſti loco

82 *Atque ita ſanè Theſſalonicenſes, utpote ad ciborii, quæ ſacra* S. Demetrii *reliquiæ reverenter contegerentur, ſtructuram oblatis à ſe donis liberaliter concurrentes, eximiam prorſus, quâ erga hunc tuiterent, venerationem manifeſtam fecêre. Quòd ſi porrò quis, ut de hac melius judicare adhuc queat, quale ac quantum, cujuſque figuræ ac magnificentiæ Opus illud exſtiterit, fortaſſis adhuc ſcire aveat, Miraculorum edendorum libri primi capite decimo pertetto, deſiderio ſuo factum inveniet ſatis. Ibi enim in apparitionis, quæ Phoca tyranno, anno* 610 *è vivis ſublato, imperii Orientalis habenas moderante, evenit, narratione argenteum, quod in Theſſalonicenſi* S. Demetrii *eccleſia ſacrum hujus corpus continere credebatur, ciborium eleganter deſcribitur; idque, cùm Phocas proximè poſt Mauritium, ſub quo Euſebius, Theſſalonicenſis archiepiſcopus præfatus, ſedit; imperio Orientali præfuerit, non aliud veroſimillimè, ne dicam indubiè, fuerit, quàm quod ab hoc ipſo Theſſalonicenſi archiepiſcopo fuiſſe exſtructum, jam vidimus. Verùm Opus hoc, quod alteri combuſto ſubſtitutum ex jam dictis aut ſeculo ſexto ſeneſcente aut ſeptimi initio fuerat, poſteriori hoc ſeculo combuſtum veroſimillimè pariter fuit. Etenim auctor anonymus, qui Joannis Theſſalonicenſis de* S. Demetrii *miraculis lucubrationem continuavit, miraculorum edendorum lib.* 2, *cap.* 3, *Theſſalonicenſem* S. Demetrii *eccleſiam flammis fuiſſe abſumptam, refert, idque haud diu poſt Joannis Theſſalonicenſis archiepiſcopi, veroſimillimè antè annum* 690 *vitâ functi, obitum accidiſſe, non obſcurè innuit. Jam verò, cum id ita ſit, quin tunc iterum, quod Euſebius, archiepiſcopus Theſſalonicenſis ſuprà dictus, exſtruxerat, ciborium fuerit combuſtum, dubitandum non appareat.*

F

novum exſtruendo ſecùs teſtatam. Id. aut certè eidem cùm ſimilem

83 *Verùm, etſi tunc ſeu ſeculo ſeptimo ſeneſcente non tantùm Opus hoc, verùm etiam ipſum, ut jam dictum, Theſſalonicenſe, in quo iſtud continebatur, Sancti noſtri templum flammis fuerit abſumptum, non propterea tamen Theſſalonicenſes quidquam de ſua erga hunc veneratione remiſiſſe videntur. Etenim, ut loco cit. idem ſcriptor anonymus docet, combuſti templi loco aliud perquam magnificum, quod ejus adhuc ætate exſtabat, civibus ſuis ſeu Theſſalonicenſibus modo ſim-*

A *gulari auxilium subministrante* S. Demetrio, *exstruxerunt. Quâ sanè re suam erga Sanctum venerationem non minùs, quàm antiquam ejus ædem ornando, fecêre testatam. Non secùs porrò atque antiquum, à Leontio exstructum, novum illud ædificium sacrum, aliudve, quod ei etiam postea collapso, igneve aut aliter destructo substitutum fuerit, passim apud Græcos celeberrimum juxtà ac decantatissimum exstitit, idque maximè ob asservatum in eo ac cultum, è quo continuò liquor, sanandis morbis salutaris, stillabat, sancti Martyris corpus. Verùm de* Demetrii *corpore, liquoreque, qui ex hoc stillet, sanandisque morbis salutaris sit, § sequenti tractabo; unicè modò, quæ præter jam addicta de Thessalonicensi Sancti templo, alioque, quod, ei etiam sacrum, Thessalonicâ haud multùm est remotum, notatu digna occurrunt, lectorem adhuc edocere, est propositum. Ac primò quidem Thessalonicense Sancti templum, ut Joannes Cameniata de Thessalonicensi, quod sæculi decimi initio evenit, excidio in Historiæ Byzantinæ post Theophanem Scriptoribus pag. 326 & seq. testatum facit, Officii divini, peragi in eo ante istud excidium soliti, solemnitate, annuaque* Demetrii *festivitatis celebratione maximè effulsit.*

B

Substitutum aliud, quod & annua Demetrianis festi celebratione,

84 *En hæc, quæ scriptor ille ibidem suppeditat, spectantia verba.* Templa enim, *inquit*, quædam (*cernuntur*) prægmagna ac munifica varioque ornatu pulcherrima, per mediam urbem (*Thessalonicensem nimirum*) extantia ac exposita, veluti communia Numinis propitiatoria; cum primis verò, interque ea præciputum, omnium effectricis divinæ & supersubstantialis Verbi Sapientiæ, itemque semper Virginis immaculatæ ac Deiparæ; nec non (cujus suprà inemini) glorioſissimi præclarique victoris, Demetrii martyris, ubi divina peregit certamina & victoriæ palmam reportavit; hæc nimirum, recurrentibus per anni circulum festorum solemniis, universæ multitudinis in se concionem cogentia, lætitiam inenarrabilem & spiritale gaudium convenis inferebant. In horum siquidem singulis sacerdotum Ordines cleri matriculam implebant, quorum operâ mysticus cultus resque sacra peragitur; lectorum item cœtus, qui concinendis canticis diligentiam habeant, & alternis versus tinniant, manuumque motibus modulationum sonos disponant, ac magnam quamdam dignéque spectabilem choream constituant; tum effulgente vestium formâ spectantium oculos demulcentes, tum artificiosa Psalmorum lyra auditum oblectantes. Quid enim erat, si hæc cantica consideres, fabulosus Orpheus, aut musa Homerica, aut Sirenum deliramenta, fictionum mendaciis digesta, ut nulla laudum vera ratio sit, sed falsi rumores, mortalium genus seducentes atque errori mancipantes? Frustra igitur in his Græci (*imò potius, cùm* Ἕλληνες, *quæ vox tam* Ethnicum, *quàm* Græcum *significat, Græcè habeatur, ethnici*) crepitantibus buccis sese jactant, qui verâ rerum scientiâ careant, vanisque sermonibus ipsi sibimetipsis pugnent; nobis verò tum Numen verum est, tum ipsum, quod canimus, laudisque obsequio frequentamus.

Frequentique ad illud Sancti opem implorantium, uti Cameniatæ

85 *Nec tantùm Thessalonicense Sancti templum, prinsquam civitatis, in qua hoc situm est, memoratum antea, quod à Joanne Cameniata describitur, excidium eveniret, eximia prorsus Officii divini solemnitate, annuaque festi Demetriani, qua maximâ, uti è jam recitatis Cameniatæ verbis intelligitur, pompâ peragebatur, celebratione maximè effulsit, verùm id non secùs ac antiquum à Leontio exstructum, quod flammis fuerat absumptum, Thessalonicense (adi Photiana Vitæ verba num. 74 recitata) Sancti nostri templum,* commune propitiatorium & perfugium *fuit, ad quod tum fideles alii, tum vel maximè Thessalonicenses, ut opem Sancti in necessitatibus suis implorarent, non raro recurrerent. Quàm verum id sit, vel sola à Joanne Cameniata, dum, quæ Thessalonicenses alioſque, cùm Agareni anno 904 Thessalonicæ, paulo post ab hisce etiam expugnatæ excisæque, imminerent, fecisse, in suprà cit., quæ in Historia Byzantina post Theophanem Scriptoribus exstat, lucubratione pag. 335 memoriæ prodit, suppeditata verba argumento sunt; sunt autem hæc:* Cæterùm variis cogitationibus distracti ac titubantes, per reliquos insequentes dies, quod miseris reliquum est, hoc nos ipsi jam enitimur; ut scilicet, quæ nemo dicere valeat, divinæ miserationis viscera, Sanctorumque patrocinia, vobis invocemus. Quippe venientes ad suprà memoratam præclaro decore splendidissimam glorioſissimi martyris Demetrii ædem; tum omnes civitatis accolæ, tum ex variis gentibus advenæ, omnis dignitas atque ætas, lamentabilique choro composito, sublato ad Martyrem clamore, patronum nobis fore adversus ingruentem Barbarorum minaci ira interitum ac cædem, rogabamus. Ostendisti, dicebamus, generose Martyr, defensionis tuæ promptam ardoreque animi opitulationem, in multis haud rarò periculis, quæ tuam appetiêre urbem, cunctisque adversariorum dissolutis insidiis, ab omni immunem noxa ac interitu conservâsti. Ostende nunc quoque, miserantissime, tuam erga nos immensam curam; & ne glorientur adversum nos gentes barbaræ & alienigenæ, quæ Deum ignorant.

Hæc recitatæ verba.

86 Neque verò dederis domum hanc, quam orbis universus novam morborum officinam medicam paratumque refugium habet, ab impuris impiisque hominibus profanari, qui nostram subsannant fidem, cultumque spernunt ac religionem: atque hoc unum nobis crimen impingunt, quâ sumus in Deum, pietatem; mortemque immaturam comminantur & exitium. Licèt enim innumeris digni sumus supplicîis, ob ea scelera, quæ in terra commisimus, huicque ipsi, quæ ingruit, vastitati ac cladi sumus obnoxii, non tamen alium novimus Deum, quàm qui te coronavit, in cujus etiam gratiam divina peregisti certamina, quem & æmula passione clarificâsti: cujus etiam munere inultorum miraculorum gratiam consecutus es, nobisque murus firmus inconcussumque fulcimentum ac columen concessus es, ad quem quotidie supplices pro nobis fundens preces, quæ in rem nostram conducant, efflagitas. Respice igitur nunc quoque in populi hujus consilii mentisque inopiam ac spes depositas, orationemque nostram exaudiens, sta libera intercessione pro nobis, servis tuis, & ab exspectata nos eversione eripe; ne filii ancillæ Agar contra nos glorientur, nec dicant, Ubi est defensor eorum? Nam vides & ipse, benignissime, nos, non in lanceis, sed in potenti intercessione tua, rei summam deposuisse, qui & rursus, tuæ nos providentiæ ac curæ compotes fore, speremus. Hæc vota cum animi angore, omnes supplices Martyri noctu diuque offe-

rem-

AUCTORE C. B.

rentes atque lacrymis templi ſolum rigantes, hoſtium expectatione ſuſpenſi agebamus, cùm peccatum noſtrum, haud ſecùs ac ſeptum firmiſſimum ex adverſo obſtaret, atque Martyris intercellionem caſſam redderet, ne divinam nobis benignitatem propitio Numine conciliaret.

publicumque, hic pariter

87 *Porrò Theſſalonicenſem civitatem, cùm anno* 904 *ab Agarenis, ut jam docui, fuiſſet expugnata, haud diu admodùm in poteſtate ſua hi tenuêre; menſe enim nondum integro, ut à Joanne Cameniata intelligitur, excidio, quod expugnationem proximè excepit, fuerat deleta, cùm deferendam illam duxêre, reque etiam ipſa deſervêre. Ac tum quidem ſtatim inſtaurari celeberrima civitas cœpit, nec, quin tum pariter ſtatim, ut inſigne, quod à barbaris profanatum fuerat,* Demetrii *templum priſtino decori reſtitueretur, laboratum à ſancti amantibus fuerit, dubitandum apparet. Unde ſit, iſtud equidem adificium ſacrum, non ſecùs atque antè, à fidelibus, ad Sancti opem recurrentibus, frequentatum fuit. Id è publico, quod inter Innocentii tertii Epiſtolas, anno* 1682 *Pariſiis à Stephano Baluzio vulgatas, libri* 15 *epiſtola* 84 *exſtat inſertum,* B *inſtrumento fas eſt colligere; quod proinde, cùm preterea & alia nonnulla ad Sanctum Theſſalonicenſeque ejus templum ſpectantia edoceat, integrum hùc tranſcribo. Verùm, ut quæ in hoc traduntur, facilius intelligantur, pauca adhuc, antequam id faciam, præmittenda ſunt. Latini, ſeculi tertii decimi initio Conſtantinopoli in poteſtatem ſuam redacta, Theſſalonicam etiam ſubegerunt; tunc autem Theſſalonicenſe* S. Demetrii *templum Hieroſolymitanis S. Sepulcri canonicis Regularibus fuit conceſſum. Verum hoſce inter & Theſſalonicenſem archiepiſcopum, qui in* S. Demetrii *eccleſiam bonaque ad hanc ſpectantia jus aliquod ſibi competere contendebat, lis brevi exorta eſt, quæ tandem expreſſis in inſtrumento ſuprà laudato conditionibus, quas ad Pontificem approbandas miſêre, hicque cit. epiſt.* 84 *approbavit, finit dirempta. En nunc illud:* Sanctiſſimo Patri & Domino Innocentio Dei gratia ſacroſanctæ & univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici G. ejuſdem patientia & veſtra Theſſalonicenſis Eccleſiæ miniſter, licèt indignus, ſe ipſum ad pedes cum obedientia filiali. Cùm propter ſchiſmaticam inobedientiam ſummi regis vindicta terram Græcorum correctionis funiculo flagellâſſet, & ipſam de ſecreto atque inæſtimabili conſilio ſuo ad manus reduxiſſet Latinorum, multi religioſi de diverſis partibus accedentes diverſa beneficia tam per Dominos Cardinales quàm per principes & Barones & alios fideles adepti ſunt.

C

88 Inter quos ſacroſancti ſepulchri Canonici

veniatum,

eccleſiam ſancti Demetrii Theſſalonicenſis, quoquo modo gaviſi ſunt adipiſci, quam uſque ad inthronizationem meam cum multis laboribus &, ut verum fatear, illi terræ multum neceſſarii poſſederunt. Sanè quamvis prædicta eccleſia ſancti Demetrii ad juriſdictionem meam pertinere noſcatur, tamen ob reverentiam dominici ſepulchri, ubi redemptio humani generis operata eſt, & ad cujus ſubventionem cruceſignatorum exercitus terram Romaniæ dicitur acquiſiſſe, ne etiam dicti canonici ſua ſpe & laboribus penitus fraudarentur, & ut omnis quæſtio & controverſia, qualis inter me & ipſos ſuper hoc exorta, quæ de facili ordine judicario non poterat tempore inſtanti propter cauſæ perplexitatem diffiniri, per pacem & æquitatem facilius ſopiatur, præſertim cùm in ſæpedicta eccleſia tanti martyris D corpore decorata tam favorabilis eccleſiæ canonici regulares honorificentiùs quàm ſeculares valeant deſervire, prudentum virorum fretus conſilio, videlicet Ar. Cermopilenſis epiſcopi Sarrenſis poſtulati, W. Nazarocenſis electi Philippenſis poſtulati, & magiſtri R. Citrenſis electi, mihi, quantum in me eſt, viſum eſt utile pariter & honeſtum, ut memorati canonici dominici ſepulchri de univerſis poſſeſſionibus, proventibus, fructibus, redditibus, legatis, & eleëmoſynis quocunque juſto modo ad dictam eccleſiam ſancti Demetrii pertinentibus, ſicut per inſtrumenta vel per teſtes idoneos ſive alio juſto modo probari legitimè poterit, inſuper de omnibus illis, quæ aliquo tempore Archiepiſcopis Theſſalonicenſibus nomine eccleſiæ prædicti ſancti Demetrii collata fuerunt, vel in poſterum conferentur, ſicut, ut ſuprà dictum eſt, legitimè probari poterit, talem pro ſervitio ſæpedictæ eccleſiæ percipient portionem, qualem canonici ſanctæ Sophiæ Theſſalonicenſis metropolis de poſſeſſionibus ejuſdem percipient, cùm eam contingerit ordinari.

E

inſtrumentum argumento ſunt,

89 Domos ſiquidem, quas clerici ſancti Demetrii tempore Græcorum intra Theſſalonicam habebant, canonici ſancti ſepulchri extrà partem poſſidebunt; oblationes quoque manuales & quæcunque eis legata fuerint nominatim, ſive nomine ſancti ſepulchri, ſimiliter extra partem recipient. Ea verò, quæ ſuper tumbam ſancti Demetrii offerentur, vel eccleſiæ ejuſdem nominatim legata fuerint, ſecundùm ſupradictam diviſionem partientur. Adjuncto tantùm, quòd cùm dicti canonici in eccleſia illa capellanos vel clericos pro tempore inſtituent, ſub eadem fidei religione, qua ipſi tenebuntur, eis injungent quòd nullatenus aliquibus in teſtamento vel aliàs perſuadebunt, ut ipſis canonicis magis, quàm eccleſiæ in præjudicium & damnum Archiepiſcopi debeant erogare. Expenſis, quantum ad ſarta tecta vel luminare eccleſiæ & juſtâ tumbæ cuſtodia, de commune pro rata faciendis. Præterea prior, qui in eccleſia ſæpedicta ſancti Demetrii pro tempore à Patriarcha Ieroſolymitano & capitulo ſuo fuerit delegatus, mihi & ſucceſſoribus meis canonicè intrantibus obedientiam & reverentiam tenebitur exhibere. F Matrici inſuper eccleſiæ Theſſalonicenſi & mihi meiſque ſucceſſoribus in dicta eccleſia omni jure & libertate noſtra, ſicut & in aliis eccleſiis ejuſmodi, plenariè reſervatis. Salva Domini Patriarchæ Ieroſolymitani & capituli ſui in omnibus obedientia in ipſum priorem & canonicos & alios religioſos ibidem commorantes.

concurſu maximè effulſit,

90 Igitur cùm ordinationes eccleſiarum, quæ per inferiores prælatos fieri nequeunt, eccleſiæ Romanæ, quæ diſponente Domino omnium eccleſiarum mater eſt & magiſtra, debeant reſervari, dictam compoſitionem ſive diſpoſitionem, quam per me facere vel firmare non præſumpſi, ſanctitati veſtræ duxi tranſmittendam, paternitatem veſtram flexis genibus mentis exorans attentiùs & obnixè, quatinus cauſa Dei & ob dominici ſepulchri reverentiam & præcum mearum interventu, ſi ſanctitati veſtræ competens & honeſtum videbitur, ipſam auctoritate veſtra facere vel inceptam perficere dignemini, & ut majorem habeat firmitatem, eandem auctoritate prædicta roborantes. *Iſthæc modo, quibus dictum inſtrumentum concipitur, verba conſidera,*

Digitized by Google

videbisque eo tempore seu seculi tertii decimi initio, quo datum id fuit, Thessalonicense S. Demetrii templum fidelium ad id, qui & tumulum ejus oblatis donariis honorârint, accessu haud rarò frequentari solvisse. Nec hoc tantùm è charta illa disces, verùm etiam alia nonnulla, quæ seu ad ipsum Sanctum nostrum, seu quæ ad dedicatum ei Thessalonicense templum spectant.

AUCTORE C. B.

Græci schismatici, utut Turcis subditi seculo quinto decimo

91 Ceterùm hoc diu adhuc post seculum tertium decimum à Græcis, utut schismaticis, non rarò etiam, ut Demetrii in necessitatibus suis opem implorarent, frequentari solvisse, indubitatum est. Ac nominatim quidem id à Thessalonicensibus seculo quinto decimo factitatum adhuc fuisse, argumento sunt minimè dubio, quæ tum in sua de excisa per Turcas anno 1429 Thessalonica Lucubratione, Leonis Allatii Symmictis, Colonia Agrippinæ anno 1653 à Bertoldo Nihusio editis, inserta, Joannes Anagnosta, scriptor synchronus, rerumque penè omnium, quas eâ describit, oculatus testis, de Thessalonicensibus, ad S. Demetrii opem, cùm civitati suæ Turcas jam imminère nossent, confugientibus, num. 10 memoriæ prodit, tum etiam, quæ, quemadmodùm Analecta miraculis edendis subjicienda docebunt, Demetrius Chrysoloras, seculi & ipse quinti decimi scriptor de oleo seu unguento, mirificè adhuc ætate sua è S. Demetrii tumulo scaturiente, commemorat. Nec est, cur quisquam, an non saltem ab anno 1429 celeberrimum illud Sancti nostri in hac urbe templum à Thessalonicensibus, Græcisque aliis frequentari desierit, idcirco subdubitet, quòd anno illo expugnata excisaque à Turcis Thessalonica fuerit. Tunc enim Christianis, ut Joannes Anagnosta in lucubratione laudata num. 18 testatur, duo duntaxat templa, quorum alterum Deiparæ, alterum Præcursori Domini sacrum erat, fuêre erepta. At verò, scisciteberc, an etiam biennio circiter trienniove post dicatam Demetrio eadem Christianis per Turcos eripi haud contigit? Id sanè ita habere haud videtur. Etsi enim tunc hi, jubente Amurathe 2, imperatore suo, omnia ferè Christianorum templa, ni idem Anagnosta num. 20 docet, occupârint, horum tamen quatuor illis adhuc fuêre relicta; hæc autem inter S. Demetrii templum exstitisse videtur.

B

C

adhuc possederit; essi autem mala, ut apparet, sacro illo loco

92 Ducas enim, Michaëlis Ducæ nepos, ex imperatoria Ducarum familia orundus, qui & ipse seculo quinto decimo floruit, rempue proinde optimè habere perspectam potuit, in Byzantina à se contexta Historia cap. 29 sic scribit: Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat, suæ religioni (*Mahometanæ nimirum Amurathes*) templa, præter insignis martyris Demetrii ædes consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolâsset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restitui postea jussit. Ornamentum verò sepulcri & memoriæ Martyris, templi & adytorum quodcumque erat, Turci furati sunt, parietibus nudis solummodò relictis; *hic autem scriptor, ne cum Joanne Anagnosta, qui duo tantùm, ut jam docui, Christianis templa proximè ab expugnata Thessalonica fuisse erepta, tradit, pugnare sit dicendus, de monasteriis, quæ præter sacras* S. Demetrii *ædes, religioni suæ templa Amurathes biennio circiter aut triennio post expugnatam Thessalonicam consecrârit, debet intelligi. Quod cum ita sit, nec tunc Thessalonicense* Demetrii *templum Christianis fuisse ereptum, certum apparet; ut proinde sacrum illum locum deinceps, non secus ac antè, Thessalonicenses alique verosimillimè frequentârint. Verum anne hodieque facere id hisce integrum est? In mosqueam seu fanum Turcicum modò esse conversum Thessalonicense* S. Demetrii *templum, Martinierus in Dictionario Geographico, paucis etiam, quàm insigne illud fuerit, tradens, ad nomen* Salonicki, *quo modò Thessalonica appellatur, è Coronellis historicis ac geographicis Monumentis, scriptoque à Paulo Luca Itinerario docet, nec quidquam, unde res hæc, licet interim, quandonam gesta sit, haud inveniam, vocetur in dubium, occurrit; quare dubitandum non est, quin sanè multò minùs, quàm quondam solveris, exstructum olim Sancto Thessalonicæ templum à Christianis modo visitetur.*

sim exuvi, Demetrium tamen adhuc in veneratione habeat.

93 Verùm non omnis propterea apud Thessalonicenses Sancti veneratio interit, uti ex jam nunc dicendis patescet. Inter ecclesias, iis per Turcos ereptas, etiam exstitit metropolitana seu primaria basilica, æternæ Dei Sapientiæ, uti ex Joannis Cameniatæ verbis, num. 84 datis, aliisque in suprà hùc transcripto instrumento publico num. 88 contentis facilè intelliges, consecrata; hujus autem loco Thessalonicenses, ut videtur, ecclesiam metropolitanam seu primariam aliam exstruxêre, eamque, quod, eorum erga Sanctum nostrum venerationem penitus haud intersisse, argumento est, S. Demetrio consecravêre. Certè, primariam modò Thessalonicæ ecclesiam S. Demetrii *nomine consecratam esse, Lequienus*, cui & alii scriptores consonant, *in Oriente Christiano tom. 2 col. 27 affirmat; hanc autem ædem sacram ab antiqua sæpissime suprà memorata, cùm hæc modo ex dictis in fanum Turcicum sit conversa, esse distinctam, dubitandum non est. Ceterum ut ad aliud, quod hic adhuc memorandum restat, jam tandem progrediar, è singulari Thessalonicensium in* S. Demetrium *veneratione altera adhuc, non quidem Thessalonicæ, sed tamen haud procul ab hac civitate ædes sacra, ut Miraculorum edendorum libri tertii caput quartum, tempore tamen, quo id factum fuerit, non expresso, fidem facit, olim etiam exstabat. Atque hæc quidem ad fontem, cujus aquis qui sese,* S. Demetrio *invocato, abluerent, sanitatem amissam (adi loco cit. Miracula edenda) non raro recuperabant, erat exstructa, multumque à Christianis, cùm rerum adhuc Thessalonicæ hi potirentur, solebat frequentari; verum anne pius quoque mos hic, sacro illo loco à Turcis fortè pariter occupato, abrogatus modò penitus non sit, compertum haud habeo.*

D

E

F

§ VIII. Quandonam primùm prodigiosum unguentum è Sancti seu tumulo seu corpore stillare inceperit, & quid præterea de sacro hoc pignore sit credendum.

Auctoris præcipui, qui unguentum.

QUin prodigiosum unguentum è Thessalonicensi S. Demetrii *sepulcro antiquissimis, stupendo*

AUCTORE C. B.

miraculo S. Demetrii *meritis adscripto, scaturierit, dubitandum non est. Id enim testatum faciunt scriptores non pauci, qui, cùm rem aut suismet oculis conspexerint aut certe è testibus fide dignis audierint, suspetti nobis hic esse non debent. Verùm à quo tempore miraculum illud primùm inceperit, haud aquè indubitatum est, ut nec quandonam circiter Sancti nostri corpus, ad quod prodigium istud evenit, dategi contigerit. Duo idcircò hac capita praesenti § examinare statui, ut etiam alia nonnulla, quæ ad sacrum illud pignus spectant lectoremque edoceri convenit. Verùm antequam id faciam, precipua scriptorum antiquorum, qui de prodigioso S. Demetrii unguento, morbis sanandis salutari, loquuntur, in medium proferre, ducto ab antiquioribus initio, hic lubet. Joannes Cameniata, qui seculo decimo floruit, civitatisque Thessalonicensis per Agarenos anno 904 obsidionem expugnationemque ac excidium descripsit, pag. 184 editionis Colonienſis, anno 1653 facta*, S. Demetrium *appellat* myroblytam, *ita unguentum, quod Græcè μύρον vocatur, ex ejus sen corpore sen tumulo saltem scaturire, Græcè* βλύζειν, *non obscurè significans.*

B

morbis sanandis salutare.

95 *Joannes Scylitzes, qui seculo* XI *floruit, in Michaele Paphlagone oleum seu unguentum è S. Demetrii sepulcro scaturire diserte affirmat. Nec id minùs clarè Anna Comnena, quæ seculo undecimo claruit, vesque à patre suo, Alexio Comneno, tunc gestas, lucubratione à se contexta, quam* Alexiadem *inscripsit, ad posteritatem transmisit, hujus sui Operis lib.* 2, *pag.* 60 *memoriæ prodit, ita ibidem scribens:* In qua (*urbe Thessalonicensi nimirum*) præclarum templum in nomine magni martyris Demetrii exstructum visitur: ubi & unguentum ex venerabili ejus loculo scaturiens maximas quotidie curationes operatur in iis, qui cum fide accedunt. *Nicetas Choniates, qui anno* 1205 *Vitam cum morte commutavit, in Annalibus à se conscriptis scelera à Siculis Thessalonica, cùm civitatem hanc anno* 1185 *expugnâssent, commissa graphicè describens ea simul prodit, è quibus tunc etiam unguentum seu oleum è* S. Demetrii *sepulcro maximâ copiâ ebullisse, manifestum fit. Ita enim ibidem in Andronico Comneno lib.* 1, *num.* 9 *habet:* Nec editis per eos miraculis movebantur, quibus Christus eos remuneratur, qui suis membris ipsi honorem habuerunt; ut unguentum, quod ex celeberrimi martyris Demetrii monumento ebullit, cadis & lebetibus haustum, patellis piscium infunderent, eo calceamenta ungerent, & ad cætera ministeria, quibus oleum usui est, temere & nequiter abuterentur. Id verò, ut è fonte inexhausto prodiens, aut ex abysso scaturiens, copiosiùs affluebat, & nova ratione exundabat, ut & barbari unum id mirarentur, & gratiâ Martyri divinitus concessâ obstupescerent.

C

è Sancti tumulo antiquus

96 *Joannes Cantacuzenus, qui, abdicatis anno* 1355 *imperii fascibus, rerum à se aliisque gestarum historiâ conscribendâ senectutem transegit, concinnati à se hujus Operis lib.* 1, *cap.* 53, *itemque lib.* 3, *cap.* 9 μυροβλύτης, *Latinè* myroblytæ, *id est,* oleum *seu* unguentum scaturientis stillantisve *titulo* S. Demetrium, *dum de Thessalonicensi hujus seu templo seu conditorio mentionem facit, condecorat. Idem etiam faciunt præter Joannem Cameniatam supra jam memoratum scriptores Græci alii non pauci, ita tamen, ut hosce inter etiam sint, qui, quamvis quidem Sanctum, non μυροβλύτης seu* myroblytæ, μυροβλύτης *nihilominùs, quod eòdem recidit, seu* myrobleta, *id est, oleum seu unguentum emittentis titulo, nomenclatione à vocibus Græcis* μύρον, oleum *seu* unguentum, *&* βάλλειν, mittere *seu* emittere, *deducta, efficiant. Cæterùm ne scriptoribus jam laudatis scriptorem alium, omnium fusissimè de unguento seu oleo, quod è S. Demetrii corpore seu tumulo prodigiosè stillavit, locutum, adjungam, Joannes Anagnosta, suprà adhuc laudatus seculi* XV *scriptor Græcus, qui Thessalonicæ, patriæ suæ anno* 1429 *à Turcis obsessæ expugnataque, excidium litteris complexus est, in Opusculo, quod ad luctuosum illum eventum, cui ipsemet præsens interfuerat, describendum concinnavit, quodque in Leonis Allatii Symmictorum libro posteriori typis vulgatum exstat, pag.* 355 *& seqq., cùm jam antea in eodem Opusculo pag.* 329 μυροβλύτης, *id est,* myroblytæ *seu* unguentum stillantis *titulo Sanctum ornâsset, ita è Leonis Allatii interpretatione memoriæ prodit:* Quid porrò diceres de nostri trophæalis & martyris (*Demetrii videlicet*) myrotheco?

D

97 Neque illud immotum neque imperturbatum furoris exsuperantiâ conservarunt, qui contra nos veluti bestiæ immansuetæ sævierant; non eandem tamen ob causam, ob quam alia antiquitus per nos sepulchra exstructa referata sunt & disjecta, & cadaverum reliquiæ, in eis jacentes, super terram dispersæ: in illis enim Turcæ pecunias à civibus repositas, causa jam prænarrata, reperere, propterea que ferè omnia & referarunt & subverterunt; at hic duplici de causa tum propter ex non parvo auro & argento & lapidibus preciosis nec non & gemmis circa illud compositum ornatum, tum propter sanitatem exhibens divinum unguentum. Nonnulli enim ornatûs tantum gratiâ illud despoliârunt; alii, nobis unguentorum affluentiam invidentes, &, quæ inde subsequitur, sanitate nos privare cupientes, ut in posterum illa nobis medicina, cum opus esset, nulla suppeteret. Quapropter superstratis marmoribus disjectis, unguenta non levi nisu exhauriunt, & sacrum divinumque Martyris corpus expromere conantur. Opinabantur siquidem propositum consequi, nosque unguentorum inexhaustorum in orbitatem redigere. Verumtamen, quem sibi temerè propositerat eorum libido, finem non habuit. Per plures itaque dies ambabus manibus unguentum exhauriebatur, & quibusdam planè ridiculum videbatur; at, qui plùs aliis sapiebant, curæ erat illud in patriam perducere, & cum reverentia religioneque contrectare. Nam ab expertis audiverant, ad quoslibet morbos medicinalibus ipsis pharmacis multò efficacius esse. Nihilominus unguentorum fontem non potuere neque exsiccare, neque exinanire, quamvis id contentiosiùs multúmque per tempus niterentur, & meritò . . . neque enim humana exæquant, quæ Deus dignis elargitur; sicuti nec iisdem terminis subjacent.

scaturisse, traduni, recensentur.

E

F

Prodigium illud non jam inde, ut Joannis Stauracii, qua

98 *Atque hæc sunt præcipua, quæ in medium hic adducenda duxi, scriptorum de unguento seu oleo, quod è Sancti seu corpore seu tumulo stillavit, testimonia; nemo autem, quantùm opinor, est, qui, hisce expensis, de rei veritate utcúmque ambigat. Verùm, ut ad ea, quæ dubia disentiendaque præterea hic sunt, jam veniam, quandonam insigne illud ac continuum olei seu unguenti, è Sancti seu corpore seu tumulo scaturientis, prodigium fieri primùm incepit? Cùm Joannes Cameniata, ut jam docui, seculo decimo floruerit, Sanctumque* Myroblytæ *titulo*

A *titulo afficiat, quin jam inde ab eodem ſeculo decimo unguentum ſeu oleum è* S. Demetrii *tumulo ſtillârit, dubitandum non eſt; imò verò cùm titulus ille non tunc primùm, cùm auctor ille floreret,* Sancto *tributus fuiſſe videatur, oleum ſeu unguentum ex ejus ſeu corpore ſeu tumulo jam inde à ſeculo nono aut etiam octavo prodigioſè ſtillâſſe, haud difficulter crediderim. Verùm num citiùs etiam miraculi hujus initium ſtatui poſſit? Poterit ſanè, atque etiam debebit, ſi modò Joanni Staurac*io *in ſua, quæ qualis ſit, ſuprà expoſui, de patratis à* S. Demetrio *miraculis lucubratione fit credendum. Etenim Græcus is ſcriptor, cujus proinde verba unà cum adjunctâ, quam adornavi, verſione Latina hunc transfero, in codice noſtro* ✠ *Ms.* 193, *pag.* 73, *ita ſcribit:* Μεταλαβέτω ἡμᾶς τὰ περὶ Ἰουστινιανὸν τὸν μέγαν αὐτοκράτορα. Οὗτος ἀφύλακτον ἄλλως ἔχειν τὸ τῆς βασιλείας σκῆπτρον ὑπελογίζετο, εἰμή τῳ τί τῶν Δημητριακῶν λειψάνων συστρατηγὸν αὐτῷ, μᾶλλον δὲ προμαχὸν ἐκτήσατο.

B *excitantur, verba exigunt,*

99 Γράμματα τοίνυν αὐτῷ καὶ προδίδωσι ἡ Θεσσαλονικέων εἶχεν εἰς ἔπαινον, μέρος τι τὴ μαρτυρικῆς διαρτίας τοῦ σώματος ἀποβάντα. Γνασιμαχῶσιν ἡ πόλις πᾶσα, καὶ τῷ πράγματι δυσχεράνασι· κἀμπίπτουσι ὑπὸ ἐμοῦ τὴ αἴτησιν ὁ αὐτοκράτορος ὡς ἐκ πίστεως εἰλικρινοῦς ἐξικνεῖτο· καὶ δὴ παρῆσαν μὲν οἱ ἅμα ὀργῇ ἐκ πλαγίου τὸ μαρτυρικῆς ὁρᾶ σκαλεύοντες· ἄλλως γὰρ πως τὴ τοσαύτη τῶν μύρων πλημμύρα ὁ μαρτυρικὸς θησαυρὸς ἀνηρόνητο; Τῷ πράγματος ὁ ἄλλος ἔχοντο ταῖς χερσὶ, δακτύλου τινὸς ἢ βραχίονα, ἢ ἄλλο τι μέρος τὸ μαρτυρικῆς ὁλομελείας μὴ ὅσον τῇ τάχει ἀφαλέσθαι δυνάμενοι, ὡς μηδαμόθεν τύπος καταλυσαι ἡ τῶν μύρων ἐκεῖθεν ἢ μάρτυρος ἐκπηδήσα ἄθροος. Juſtinianus Magnus imperator modò nos vocat. Hic ſeſo imperii ſceptrum haud tutum habiturum exiſtimabat, niſi quid reliquiarum Demetrii, quò ſecum hic exercitum duceret, ſeu potiùs pro ſe pugnaret, conſequeretur. Litteras ergò, & quæ audire poſſet, mandata, partem quampiam corporis Martyris exigentia, Theſſalonicenſis civitas ab eo accipit. Urbs tota repugnat, remque ægre fert; imperatoris tamen petitione, veluti è ſincera fide procedente, flectitur, adſuntque, qui à ſiniſtro loculi Martyris latere fodere aggrediuntur; aliàs enim quî, tantâ unguentorum exiſtente affluentiâ, in Martyris theſaurum queat inquiri? Rei autem totis manibus inſtabant, alicunde digitum fortè vel brachium, vel aliam quampiam corporis Martyris partem quantâ poterant, celeritate, ne, antequam propoſitum exſequerentur, unguentorum illinc è Martyre ſtillante copiâ obruerentur, abſcindere ſatagentes.

C

à Juſtiniani I imperatoris.

100 *Quod ſi ergò* Joanne Staurac*io ſtandum ſit, jam inde à Juſtiniani I imperatoris, qui ab aliquibus* Magni *titulo condecoratur, ætate ac proin jam inde à ſeculo ſexto, cujus anno* 6 *is obiit, unguentum ſeu oleum è tumulo ſeu potiùs, ſpectatis, quæ jam recitata ſunt, verbis, Sancti corpore ſcaturiit, & quidem, ut lucuſentiſſimè hiſce traditur, ingenti copiâ. Verum ſunt, quæ, an jam tum è* Demetrii *corpore unguentum ſeu parvâ ſeu magnâ copiâ ſtillârit, dubium admodùm, ne quid pejus dicam, efficiunt. Ac primò quidem* Joannes, *Theſſalonicenſis archiepiſcopus, lib.* 1 *miraculorum, cap.* 5 *in medium adducit epiſtolam, ad Mauritium imperatorem, cùm hic quoque reliquiarum* S. Demetrii *partem poſtulâſſet, ab Euſebio, Theſſalonicenſi ſub ſeculi ſexti finem archiepiſcopo, ſcriptam, quâ hic, qui olim per Juſtinianum I imperatorem reliquiarum* S. Demetrii *pars poſtulata fuiſſet nec tamen, miraculo mox memorando obſtante, obtenta, ſignificat, rationeque inde petita ſeſe ab adimplendo Mauritii poſtulato excuſat. Verùm, licèt tunc humum loci, quo Sancti corpus jacere reconditum credebatur, à viris nonnullis, quo ſacrum pignus invenirent, fuiſſe effoſſam, Euſebius in dicta epiſtola commemoret, ne vel verbo tamen unguenti ſeu olei, quod è loco iſto, Sanctive corpore tunc ſtillârit, mentionem facit. Parùm autem veroſimile apparet, prodigii hujuſmodi, quo adeò, ut nulla ſanè re magis,* Demetrii *ſepulcrum ſeu conditorium ſuiſſet illuſtre, mentionem ipſum, ſi locum iſtud jam tum habuiſſet, factûrum non fuiſſe in laudata epiſtola, in qua non pauca de conditorio iſto, ſeu, ut loquitur, de loco, quo ſacrum ſancti corpus jacere reconditum credebatur, in medium adducit.*

101 *Adhæc, Viros, qui, Sancti corpus quærentes, humum effodere cœperant, igne è terra in ipſos prodigioſè erumpente, ab opere incepto deſiſtere fuiſſe compulſos, idem Euſebius in laudata epiſtola refert, additque humi partem, quæ ex igne erumpente fragrantiam ineffabilem mirabiliter contraxerat, ad Juſtinianum, qui & illam, non ſecùs atque ipſum Sancti corpus, cum lætitia acceperit, poſtulatarum reliquiarum loco miſſam fuiſſe; unguenti autem ſeu olei, è Sancti ſeu corpore ſeu tumulo prodigioſè ſtillantis, quod ad Juſtinianum pariter miſſum tunc fuerit, non meminit, & tamen, ſi prodigioſa illi ſcaturigini jam tum locus fuiſſet, futurum fuiſſe videtur, ut æquè aut etiam potiùs unguentum, morbis ſanandis ſalutare, quàm humus, bono dumtaxat odore ex miraculo affecta, ad Juſtinianum poſtulatarum reliquiarum loco mitteretur. Accedit, locum certe, quo ſacrum* S. Demetrii *corpus in dicata ei Theſſalonicæ eccleſia jacebat, non potuiſſe non eſſe notiſſimum, ſi ex eo, aut, ſi mavis, è Sancti, quod is complectebatur, corpore unguentum continuò magnâ copiâ ſtillabat, paſſimque hoc prodigium, ut ſuprà hunc tranſcripta* Joannis Staurac*ii verba ſuadent, habebatur compertum. Verum locum, quo Sanctus in Theſſalonicenſi ſua eccleſia jaceret reconditus, Juſtiniani ætate, ſeu cùm hic reliquiarum* S. Demetrii *partem ſibi poſtulavit, notum non fuiſſe apparet.*

D *uti à rationibus,*

E

F

hic in medium

102 *Ita autumo, primò quidem, quia, dum Euſebius, Theſſalonicenſis archiepiſcopus, humum à quibuſdam ad* Demetrii *corpus quærendum tentatam fuiſſe, in epiſtola plùs ſemel jam laudata narrat, id, non eo loco, quo ſacrum Sancti corpus jacebat, ſed quo jacere putabatur, factum fuiſſe affirmat; deinde verò quia ne quidem* Joannis, *Theſſalonicenſis archiepiſcopi ſæpiſſimè ſuprà laudati, qui tamen poſt Euſebium floruit, ætate determinatus locus, quo Sanctus jaceret, notus exſtitit in eccleſia, nomini ejus Theſſalonicæ ſacra, uti ipſemet ſcriptor ille lib.* 1 *Miraculorum cap.* 5 *fidem facit. Verba ejus, è quibus ſimul, Sancti conditorium ſeu locum, quo hic in Teſſalonicenſi ſua eccleſia jaceret reconditus, Euſebio archiepiſcopo Theſſalonicenſem ſedem occupante, notum etiam non fuiſſe, lucuſentiùs pateſcet, hunc è Græcis ſatìa à me Latina tranſcribo. Sic habent:* Quoniam autem ſemper quidem, maximè autem idololatriæ tem-

AUCTORE C. B.

pore, qui civitatem hanc Deo dilectam incoluerunt, Christiani accurati constantissimique martyrum amatores fuerunt, præ metu, ne Sanctorum, martyrio coronatorum, corpora idololatrarum furori committerentur, tacitè illa ac mysteriosè in terra absconderunt, adeò ut usque in præsens tempus ex iis, qui martyrium in hac subierunt, nullius prorsus, præterquam celeberrimæ ac sanctissimæ virginis Matronæ, sacrum conditorium, quo depositi fuerunt, noscatur.

additis,

103 *Jam verò, cùm usque ad Joannis Thessalonicensis ætatem, quo determinato ecclesia suæ loco Sanctus noster jaceret reconditus, Thessalonica etiam, uti recitata scriptoris hujus verba fidem faciunt, ignoratum omnino fuerit, quâ ratione, vel jam tum, vel etiam antea ex illius seu tumulo seu corpore unguentum seu oleum, morbis sanandis salutare, scaturisse, resciri certò potest? An forsan vel è traditione, ab ipsa Joannis Thessalonicensis ætate aut etiam citiùs incepta, vel è documentis seu scripto seu aliter ab iis, qui vel ipsimet eadem Joannis Thessalonicensis ætate aut citiùs etiam floruissent, vel rem à majoribus audivissent, ad posteritatem transmissis? Verùm quî vel traditio vel documenta, quibus, è S.* Demetrii *corpore unguentum jam inde à Joannis Thessalonicensis ætate, citiúsque etiam stillâsse, habeatur compertum, suam quoque tempore isto traxisse originem, si tum determinatus, quo sacrum illud pignus jaceret reconditum, locus omnino, qualem illum exstitisse Joannes Thessalonicensis prodit, ignotus exstiterit? Id enimverò captu admodum difficile mihi apparet, oleumque proinde seu unguentum, morbis sanandis salutare, è Sancti nostri seu tumulo seu corpore vel Joannis Thessalonicensis ætate, vel etiam ante hanc scaturisse, in animum haud possum inducere.*

B

aliis etiam, quæ in contrarium facere possunt,

104 *At verò, inquies, Joannes Thessalonicensis Miraculorum edendorum lib.* 1 *ea suppeditat, è quibus jam inde à scriptoris hujus ætate, imò etiam ante hanc oleum seu unguentum è Sancti nostri corpore scaturiisse apparet. Etenim ibidem cap.* 1 *sub finem Marianum, qui, quemadmodum è supra dictis liquet, diu ante Joannem Thessalonicensem flevit, ita* S. Demetrio *loquentem seu potiùs hujus pro sanitate recuperanda auxilium implorantem inducit:* Τὴν δεδομένην σοι χάριν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰαμάτων ἴσχυσον εἰς ἐμέ· *ac paulò pòst:* Ἴσχυσον ἐπ' ἐμὲ τὴν ἔλεημοσύνην σε καὶ τὰ οἰκτίρμονα σε ἰάματα. *Adhæc eodem miraculorum libro cap.* 4 *ita de* Demetrio *initio scribit:* Οὐ συμπάσιν δὲ μέσον ἰάμασιν ὁ καλλίνικος ὑπὸς ἐναμβλύνετω μάρτυς, ἀλλὰ καὶ &c. *Fateor, isthæc locis citatis Joannes Thessalonicensis commemorat; verùm è textibus adductis, jam inde à Joannis Thessalonicensis ætate aut etiam ante illam unguentum seu oleum, sanandis morbis salutare, è* S. Demetrii *seu corpore seu tumulo scaturisse, concludendum non videtur. Cùm enim vox Græca* ἴαμα *non tantùm* medicamentum, *verùm etiam medicamenti effectum seu* sanationem *significet, prior ex adductis tribus textibus hoc modo,* Donatam tibi ab eodem curationum gratiam super me effunde, *secundus isto,* Effunde super me misericordiam tuam, commiserantesque tuas sanationes, *ac tertius denique sequenti,* Non solùm autem corporum sanationibus Martyr ille, pulchris victoriis condecoratus, abundat, sed &c. *in linguam Latinam convertitur.*

C

105 *Nec, etsi vocabulum Græcum ἴαμα idem prorsus, quod vocabulum Latinum* medicamen *seu* medela, *in allatis textibus significare, tantisper etiam dederimus, consectarium propterea erit, ut Joannes Thessalonicensis miraculum unguenti seu olei, è Sancti tumulo scaturientis, iis indicatum certò volverit. Quid ni enim per medicamina, tum in duobus textibus prioribus, tum etiam in posteriori, ipsam* S. Demetrii *intercessionem, seu potiùs suppetias, Sancti patrocinio aut ferendas aut etiam reipsa miseris sæpius allatas, intellexisse possit? Alterutro sanè è jam assignatis modis aut saltem alio, quo unguenti è Sancti corpore scaturientis prodigium haud abstruitur, tres suprà datos Joannis Thessalonicensis textus explanandos esse, vel ex eo liquet, quòd, cùm hic scriptor, quo Sanctus noster ecclesiæ suæ Thessalonicensis loco jacuerit reconditus, ignorârit, unguentum ex ejus corpore scaturiisse, exploratum etiam verosimillime haud habuerit, hujusque proinde prodigii in allatis textibus mentionem haud fecerit, imò etiam ne facere quidem potuerit. Atque ita, omnibus, qua jam dixi, expensis, nondum sanè Joannis Thessalonicensis ætate, nedum ante illam, unguentum seu oleum è Sancti seu tumulo, seu corpore stillâsse, verosimillimum, ne dicam indubitatum, apparet. Verùm quo tandem ergò tempore prodigium istud primum cœpisse statuemus? Thessalonicense* Demetrii *templum haud dudum post Joannis Thessalonicensis obitum seu sæculo septimo senescente flammis fuisse absumptum aliudque ejus loco fuisse exstructum, suprà vidimus. Quid si ergò, cùm novum istud ædificium erigeretur, terraque hunc in finem variis locis effoderetur, & primùm tunc sacrum* Demetrii *corpus fuerit inventum seu detectum, & oleum simul seu unguentum, sanandis morbis salutare, ex eo scaturire inceperit?*

E

106 *Id sanè mihi haud prorsus vero apparet absimile, pro certo tamen vel idcirco habere non ausim, quòd auctor anonymus, qui Joannis Thessalonicensis de* Demetrii *miraculis lucubrationem continuavit, sæculoque, ut suprà docui, vel octavo senescente, vel nono ineunte florvit, nullam uspiam in miraculis, Sancti nostri patrocinio patratis, qua narrat, unguenti ex ejus seu tumulo seu corpore prodigiosè scaturientis mentionem facit. Sancti quidem templum lucubrationis suæ seu Miraculorum edendorum lib.* 2, *cap.* 3 *vocat* ἰαματοφόρον; *verùm cùm vocabulum* ἴαμα *sanationem æquè quàm medicamen, uti jam suprà docui, significare queat, sanè ex attributo per laudatum scriptorem anonymum Thessalonicensi* S. Demetrii *ecclesiæ epitheto* ἰαματοφόρῳ, *utpote quod tam id, quod sanationem, quàm quod medicamen seu medelam affert, significare natum sit, argui non potest, vel obscuram ipsum unguenti è Sancti tumulo prodigiosè scaturientis mentionem facere voluisse. Quod cùm ita sit, oleum è Sancti tumulo jam inde à sæculo octavo ineunte aut etiam senescente septimo prodigiosè stillâre cœpisse, utcúmque quidem verosimile, nequaquam tamen est certum atque indubitatum. Hinc porrò simulque ex aliis, qua è Joanne Cameniata suprà differui, jam fluit, ut certò quidem jam inde à sæculo nono, fortassis autem dumtaxat jam inde etiam à sæculo octavo aut septimo unguentum seu oleum, sanandis morbis salutare, è* S. Demetrii *seu corpore seu tumulo prodigiosè stillârit. Atque hæc jam de magno isto continuoque miraculo disseruisse sufficiat; nunc, quoniam de* Demetrii *corpore*

F

etiam refutatis, concluditur, ætate primâm, sed demum

aut forsan VII forte senescente aut seq. ineunte octavum accepit.

Digitized by Google

A pore mentio haud infrequens § præſenti facta eſt, nonnulla adhuc, quæ de hoc dicenda reſtant, hic etiam, ne, quæ conjuncta quodammodo ſunt, ſejunctim tractentur, expediri eſt conſonum.

nec citius Sancti corpus ſuis detectum.

107 *Ac primò quidem ſacrum illud pignus, cùm determinatus, quo in dicata Sancto Theſſalonicenſi eccleſia jaceret recenditum, locus dandum fuiſſet incognitus, detectum non priùs, quàm ſeculo ſeptimo ſeneſcente aut ſequentis initio fuiſſe, vel è ſolo num.* 102 *hùc tranſcripto Joannis Theſſalonicenſis teſtimonio palàm eſt. At verò, inquies, ſecundum Metaphraſticam Sancti Paſſionem, alteramque ab anonymo, qui Metaphraſti præluxit, conſcriptam Leontius, Illyrici ſub ſeculi quinti, uti ex ſuprà dictis apparet, initium præfectus, Theſſalonicâ, cùm jam in hac civitate eccleſiam* S. Demetrio *exſtruxiſſet, Sirmium petiturus, partem quampiam, è ſacro Sancti Martyris corpore ſtatuerat accipere, fuitque ab hoc propoſito per Sanctum, in ſomnis ſibi apparentem, abſtractus. Fateor, ſic habet: Verùm locum determinatum, quo ſacrum Sancti noſtri corpus jaceret, Leontio cognitum fuiſſe, certum*

B *inde eſſe haud poteſt: præterquam enim quòd illud Leontii conſilium in Anaſtaſianis & Photianis Sancti Actis non memoretur, id ſibi etiam Leontius, utut locum, quo ſacrum pignus jacèret, nondum tunc nòſſet, eumque dumtaxat à ſeſe, ſoſſione facta, inventum iri, ſperaret, propoſitum potuit habere. Utut ſit, Joanne Theſſalonicenſi potiùs, quàm Metaphraſte & anonymo, è quo hic ſua deſumpſit,* Demetrii *biographo, ſtandum eſt, Sanctique proinde, quidquid etiam hi ſcribant, corpus non priùs, quàm ſeculo ſeptimo ſeneſcente, aut ſequentis initio fuiſſe detectum, in animum induco. Atque id tunc quidem veroſimiliter dumtaxat, certò autem, uti ex ſuprà dictis pronum eſt colligere, non ſerius, quàm ſeculo nono factum fuit.*

Id, quidquid etiam S. Lietberti biographus ſcribat,

108 *Verùm anne, ut ad aliud jam progrediar, ſacrum iſtud pignus in eccleſia Sancto ſacra penes Theſſalonicenſes ſemper deinceps manſit? In Vita S. Lietberti, Cameracenſis & Atrebatenſis epiſcopi, ad* XXIII *Junii diem, quo hic colitur, in Opere noſtro vulgata cap.* 5, *quo Sancti hujus epiſcopi iter Hieroſolymitanum deſcribitur, lucubratiuncula illius auctor Radulphus ita memoriæ prodit:* Ingreſſus (*Lietbertus nempe*) Dalmatiam, lociſque peragratis, in quibus olim Diocletianus Thermas ædificando diverſa mortis intulerat ſupplicia Chriſti martyribus, curſum vertit Iſauriam verſus. Quam præteriens devenit Corinthum, illicque audiens Demetrii Sancti, inter martyres præclari, corpus quieſcere, ſepulcrum ejus expetiit, totoque mentis affectu meritis ipſius divinum auxilium quærit. *S. Lietbertus, Cameracenſis atque Atrebatenſis episcopus, ſeculo undecimo, utpote anno* 1076, *uti apud nos ad dictum Junii diem videre licet, è vivis ſublatus, floruit; quare, ſi verbis recitatis vera memoret Radulphus, totumque* S. Demetrii *corpus intellectum voluerit, neceſſe eſt, ut id ſeculo undecimo non amplius Theſſalonica quieverit, ſed inde aut hoc ipſo ſeculo aut etiam citiùs Corinthum, ubi id S. Lietbertus viſitârit, fuerit tranſlatum. Verùm Henſchenius noſter, in ſuis in recitata Radulphi verba Annotatis aliquam auctoris hujus, qui præterea Diocletianum, martyribus labore macerandis intentum, Thermas in Dalmatia exſtruxiſſe, perperam ſanè (neque enim ille id ibi, ſed Roma fecit) memoriæ prodit, circa loca, in textu hùc tranſcripto indica-*

C

ta, ignorantiam ſuſpicatus, fuerint S. Demetrii *corpus Theſſalonicâ, qua in urbe, quòd ex eo unguentum medicum ſcaturiret, magno populorum concurſu honorabatur, Corinthum tranſlatum, diſquiſitum iri ad hunc* VIII *Octobris diem, promiſit.*

AUCTORE C. B.

nec Theſſalonicâ Corinthum ſeculo undecimo

109 *Ut itaque fidem ab eo datam liberem, ſimulque quàm meritò, an in aſſignando, quo S. Lietbertus* S. Demetrii *corpus viſitavit, loco Radulphus hallucinatus haud ſit, in Annotatis ſuprà citt. dubitâris, oſtendam, lectori in memoriam revoco, quod num.* 87 *& tribus ſeqq. integrum hùc tranſcripſi, inſtrumentum publicum. In hoc enim, quod, ut ibidem docui, ſeculi tertii decimi initio datum indubiè fuit, corpus* S. Demetrii *tunc adhuc, cùm id daretur, Theſſalonicæ in eccleſia, huic ſacra, fuiſſe aſſervatum, non obſcurè indicatur: quod cùm ita ſit, nec quidquam, quo laudati inſtrumenti fides elevetur, poſſit afferri, integrum enimverò ſacrum illud pignus jam inde à ſeculo undecimo, quo viſitatum à S. Lietberto fuit, Corinthum Theſſalonicâ fuiſſe tranſlatum, nemo dixerit, niſi fortè ſimul, quod tamen futurum haud reor, fuiſſe illud, cùm Corinthi aliquamdiu ſeculo undecimo & fortè etiam ſequenti jacuiſſet, Theſſalonicam inde iterum revectum, voluerit adſtruere. At verò, inquies, ſi res ita habeat, non tantùm, num Radulphus in aſſignando, quo S. Lietbertus ſacrum* S. Demetrii *corpus veneratus eſt, loco arrârit, ambigendum apparet, verùm etiam reipſa illum hac in re eſſe hallucinatum, indubitatum videtur. Fateor, ita omnino apparet, niſi fortè is ſcriptor, non de integro* S. Demetrii *corpore, quod Corinthi à S. Lietberto viſitatum fuerit, ſed de illius parte loqui voluerit; illum autem non de ſacri corporis parte tantùm, quam Lietbertus Corinthi veneratus fuerit, loqui voluiſſe, ſed potiùs Corinthum pro Theſſalonica per errorem accepiſſe, veroſimilius vel idcirco reor, quòd Lietbertum, Hieroſolymam petentem, ex Bulgaria in Dalmatiam, inde in Iſauriam, tum Corinthum ac tandem Laodiceam eſſe profectum, commemoret; commodè autem iter ex Bulgaria Theſſalonicam dirigere, atque inde è portu aptiſſimo in Syriam ad urbem maritimam Laodiceam navigare potuerit, uti jam ante me in Annotatis ſuprà memoratis etiam obſervavit Henſchenius.*

E

F

erat tranſlatum, nec Pi-lam;

110 *Atque hinc jam conſectarium eſt, ut Radulphi laudati, qui S. Lietberti Viam, ac nominatim iter ejus Hieroſolymitanum deſcripſit; teſtimonium nequiquam ſufficiat, ut Corinthi, cùm ſanctus is epiſcopus Hieroſolymam peteret, vel partem etiam dumtaxat corporis* S. Demetrii *exſtitiſſe credamus. Verùm num pòſt ſaltem ſacro hujuſmodi pignore civitas illa fuit ditata? Id ego, utut è nullo prorſus documento affirmari queat, indubitanter tamen negare non auſim, maximè quòd pòſt ſeculum undecimum, quo S. Lietbertus Hieroſolymam petiit, aut fortè etiam citiùs, aliquas ſaltem* S. Demetrii *reliquias fuiſſe diſtractas ſeu cum aliis eccleſiis communicatas, ex jam nunc dicendis appareat. Pariſiis in parva eccleſia, quæ* S. Dionyſii paſsûs *dicitur, poſtque eccleſiam, ſanctiſſimæ Dei Genitrici ibidem ſacram, ſita eſt, ſacras quaſdam, quas* S. Demetrii, *ibidem ex infra dicendis cultî, eſſe contendunt, reliquias aſſervari, Bailletus tom.* 3 *Vitarum col.* 115 *affirmat; verùm cùm hic ſcriptor dubitantis dumtaxat in modum de re iſthac ibidem loquatur, nedum quidquam, quo*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

eam ſtabiliat, in medium, ſi delatum ibidem Demetrio *cultum exceperis, adducat, alio mihi, ac* S. Demetrii *reliquias poſt ſeculum undecimum aut etiam citiùs cum aliis eccleſiis fuiſſe communicatas, veroſimile nicúmque efficiam, recurrendum eſt. Sex Sanctorum corpora, videlicet Theoderi, Demetrii & Georgii martyrum, Floris, Baſilii & Salomonis Hungaria regis confeſſorum, ſub particulari eccleſia cathedralis altari Pola in Iſtria anno 1653 fuiſſe inventa, apud nos tom.* VII *Septembris in hiſtorico de B. Salomone, è rege Hungaria eremita, pag.* 848 *è documentis authenticis probatur, ſequentique pag. profertur etiam inſtrumentum publicum, è quo, ſex illa corpora ſub altari illo à D. Michaele Urſino, epiſcopo Polenſi, anno* 1487 *fuiſſe depoſita, indubitatum ſit.*

aliave ad loca, à Theſſalonica diverſa, integrum unquam fuit devectum.

111 *Cum autem* Demetrius *martyr, in monumentis illis memoratus, duobus aliis martyribus celeberrimis, Theodoro ſcilicet die* VII *Februarii, & Georgio die* XXIII *Aprilis cultu eccleſiaſtico affectis, jungatur, hique ambo, uti, quæ de iiſdem ad duos dies illos diſſerimus, commonſtrant, pro Chriſtianorum in bello patronis ſeu propugnatoribus, non ſecùs ac ſanctus noſter Theſſalonicenſis martyr* Demetrius, *ſoleant haberi, non de alio* S. Demetrio *martyre, quàm de hoc noſtro, in laudatis monumentis fieri ſermonem, ſat veroſimile apparet; quod cùm ita ſit, ſacras Sancti noſtri reliquias Pola in Iſtria aſſervari, aut ſaltem tempore in documentis præfatis notato fuiſſe aſſervatas, ſat pariter veroſimile videtur. Verùm integrumne hoc Sancti corpus, an hujus dumtaxat partem fuiſſe dicemus? Cùm non rarò, imò frequentiſſimè, fiat, ut reliquiæ, quæ partem dumtaxat corporis Sancti conſtituunt, corporis nomine, etiam in documentis authenticis, veniant, nec quidquam, quod, integrum Sancti noſtri corpus Theſſalonicâ unquam alio fuiſſe delatum, ſuadeat, uſpiam invenire licuerit, veroſimilius videtur, eos, qui documenta ſuprà memorata condidêre, partem corporis* S. Demetrii, *ibidem memorati, ſeu, ut veroſimile ex dictis apparet, noſtri, pro integro ejuſdem corpore accepere. Idem porrò de Gelenio, qui in Colonia ſupplice, Auctarii num.* 4, *pag.* 164 *Sigebergenſi Benedictinorum cœnobio* S. Demetrii *corpus attribuit, pari de cauſa, ſi forte ibidem de Sancto noſtro ſermo ſit, dicendum videtur, uti & de quibuſcúmque ſeu ſcriptoribus ſeu documentis aliis, in quibus Sancti noſtri corpus determinato cuiquam loco ſacro adſcribitur.*

B

C

§ IX. Quàm inſignis Sancto cultus Conſtantinopoli, ab ipſis etiam Orientis imperatoribus, fuerit delatus, & quàm quidem antiquus is ſit.

Ad S. Demetrii templum hucè huic ſacra caremoniis,

QUàm inſigni Sanctus cultu Conſtantinopoli, ab ipſis etiam Orientis imperatoribus, eorumque in aula affectus olim fuerit, manifeſtum ſit vel è ſolis aula Byzantinæ Caremoniis, non ſeriùs, uti infrà docebo, quam ſeculi XI *initio ſcriptis, annoque* 1751 *Lipſiæ vulgatis. Harum enim lib.* 1, *cap.* 21 *exponitur, quî quotannis feſtum* S. Demetrii, *ſolemni ad eccleſiam hanc ſacram proceſſione inſtituta, imperatores unà cum aula ſua honorare ſolucrint. Id proinde integrum hùc tranſcribo. Sic habet:* Pridie unius diei domini præpoſitis indicant, die ſequente cum allaximis ſenatum univerſum prodire, mane autem circa horam ſecundam præpoſitos ingredi jubent, quo facto, cum paucis cubiculariis, papa (*Græcè habetur* ωαπία, *id eſt ex Cangii ad vocem* ωαπίας *Gloſſ.*, palatii cuſtode,) & hetæriarcha abeunt, & patriarcham cum metropolitis & reliquo ejus officio adducunt. Qui per porticum triconchii ingreſſus, in camera aurei triclinii, quæ proxima pantheo eſt, conſidet. Præpoſiti autem ingreſſi, imperatoribus ejus adventum nuntiant, qui ſurgunt, & cameram S. Theodori ingreſſi, tunicas ſuas induunt, & extra velum ejus cameræ egreſſi, adſtant. Interea præpoſiti patriarcham adducunt, quem domini pro more oſculantur, & paululum in aureo triclinio cum eo conſident, rebuſque omnibus bene ordinatis, præpoſiti intrant, dominis id nunciaturi, qui confeſtim cum patriarcha ſurgunt, & ritu ipſis ſolenni egreſſi, per tripetonem, lauſiacum, juſtinianeum, ſcyla & exteriores Marciani porticus tranſeuntes, oratorium S. Petri, quod ibi ſitum eſt, petunt.

D

E

quæ hic

113 Sciendum eſt, dominis cum patriarcha ex aureo triclinio procedentibus, ante portas ejus argenteas eunuchos aſpatarios, & logothetam curſus publici, cum protoſcriniario, & primo notariorum, miniſtros autem triclinii aurei, prope horologium adſtare. Porro dominos, ex æneis portis ad lauſiacum egreſſos, manclavitæ & cubiculariі omnes excipiunt, & comitantur. Intra ſcyla, ſeu in extrema juſtinianei triclinii parte, magiſtri, proconſules & officiales adſunt, & tranſeuntes dominos, procidentes in terram, adorant. Illi autem, ut ſuprà obſervatum eſt, ad ſancti Petri abeunt, ubi patriarcha ſacrarium ingreditur, & poſt preces ſolennes peractas, pſaltæ troparium incipiunt. Patriarcha deinde ex ſacrario, ſanctum Euangelium manu tenens, ad portas imperatorias ejuſdem oratorii procedit, ſubdiacono crucem proceſſionalem præferente. Domini cereos à præpoſitis accipiunt, terque genu flexo, ad Deum præcantur, tunc Euangelium & crucem oſculantur, & diacono incenſante, imperator, patriarchæ innixus, è templo egreditur. Obſervandum quoque eſt, pompa à S. Petri procedente, cantores troparium Martyris, quod Leo, ſapientiſſimus & optimus imperator compoſuit, uſque ad verba: Latens natus es; ingrediente autem proceſſione triclinium aureum, troparium encæniorum, ſcilicet Gratia tibi, Chriſte Deus, Apoſtolorum gloria, recitare.

F

deſcribuntur, imperatores proceſſ.re quotannis ſolebant.

114 Imperator inde, quò abierat, digreſſus, per medium chryſotriclinium pergit, & ex orientalibus portis cum proceſſione egreditur, dum interea magiſtri, proconſules, patricii & officiales, è regione templi S. Demetrii, ſeu ad ſiniſtram partem, cubiculariі verò ad orientales Solarii, domini cum Patriarcha in atrio templi ſtant, ac ſolennibus encæniorum ritibus peractis introitus ſit. Patriarcha ſacrarium intrat, domini per mediam eccleſiam tranſeuntes, egrediuntur, & in tetraſero, quod ibi eſt, lectionem Euangelii audituri, adſtant. Poſtea per argenteas Macronis, ſeu porticus oblongæ, januas progreſſi tunicas ſuas induunt, aureumque triclinium ingreſſi, pro more, conſident, & brevi poſt miſſa datur. Convivio autem hoc die

by Google

A die patriarcham, metropolitas, & quoſcunque volunt, ſenatores, adhibent. *Magna enimverò ſolemnitate* S. Demetrii *feſtum ab imperatoribus Conſtantinopolitanis eorumque aula quotannis celebrari Conſtantinopoli ſoluiſſe, ex hic deſcriptis, quibus tunc è triclinio aureo, ſeu imperatorum in palatio ſuo commorationis loco ad* S. Demetrii *templum pergebatur, caremoniis manifeſtum fit.*

Templum illud, quod, ut apparet, cum aede ſacra, hic memorata, idem eſt.

115 *Verùm quodnam illud fuit* S. Demetrii *templum? Codinus de eccleſia & aula Conſtantinopolitana Officiis cap.* 15 *hunc ſcribit in modum:* In memoria magni Demetrii abit imperator ad venerandum monaſterium Palæologorum, quod nomine prædicti Martyris inſignitur. *Monaſterii Palæologorum, ad quod imperatores* XXVI *Octobris die,* S. Demetrio *ſacra, pergere quotannis ſolerent, Pachymeres quoque tom.* 2, *lib.* 4, *cap.* 12 *meminit. Vix, ac ne vix quidem dubito, quin hujus Palæologorum monaſterii templum unum ſit atque idem cum templo, in aula Byzantina Caremoniis proximè memorato, cui primùm à Barda cæſare ex dicendis edificato monaſterium poſtea fuerit adjectum. Res amplius ex dicendis elucefcet. Apud Bandurum imperii Orientalis tom.* 1 *anonymus Antiquitatum, ſeu, ut vocantur ab aliis, Originum Conſtantinopolitanarum ſcriptor, qui, quemadmodum laudatus Bandurus in Præfatione tomo iſti, Opera potiſſimùm antèa inedita complectenti, à ſe præmiſſa, docet, ſeculo duodecimo ad mediam circiter ſui partem prevecto floruit, Operis ſui part.* 2, *num.* 68 *ſic ſcribit:* Sancti Demetrii ædem, quæ ſupra muros extat, Bardas cæſar ædificavit, avunculus Michaëlis, quem interfecit Baſilius apud S. Mamantem, jam antea ipſo cæſare, dum unà cum Michaële Orientalem expeditionem ſuſciperet, membratim conciſo in conſpectu Michaëlis ex ſorore ſua geniti. Frater quippe erat Bardas Theodoræ auguſtæ, quæ mater erat Michaëlis. *Bardas cæſar, Michaele imperatore hujus nominis tertio jubente, anno* 867 *fuit occiſus, ut proinde ædes ſacra, quam* S. Demetrio *illum exſtruxiſſe, verbis recitatis docet ſcriptor anonymus laudatus, ſeculo nono, media circiter ſui parte jam elapſo, fuerit edificata. Atque id quidem in ipſo urbis Conſtantinopolitanæ angulo, quo loco Acropolis,* C *ad Orientalem ejuſdem urbis plagam, uti ex Cangio in Conſtantinopoli Chriſtiana lib.* 1 *pag.* 44 *& ſeq. intelligitur, ſita, exſtabat, factum indubiè fuerit, uti vel ex eo liquet, quòd Ducas locum illum* Μεγαλομάρτυρος ἀκρόπολιν *ſeu* Magni Demetrii Acropolim, *à vicino ſcilicet* S. Demetrii *templo nomenclatione accepta, in contexta à ſe Hiſtoria cap.* 38 *&* 39 *appellet.*

à templo quod Cantacuzenus in palatio

116 *Verum hic intricata admodùm ſolutuque difficilis quæſtio exoritur. Etenim Conſtantinus Porphyrogenitus in Baſilio Macedone cap.* 54, *quo ædes ſacras nonnullas, ab hoc imperatore inſtauratas, recenſet, hiſce etiam adem,* S. Demetrio *ſacram, ſequentibus verbis annumerat:* Sanctæ Annæ quoque in Deutero, & ſancti Chriſti martyris Demetrii ſacras ædes, vetuſtate laborantes, novas ac elegantes refecit; *Cangius autem, num ſacra hæc, quam à Baſilio Macedone inſtauratam fuiſſe, Scylitzes quoque pag.* 588 *memoria prodit,* S. Demetrii *ædes una atque eadem cum ea, quam ſuprà ex antiquitatum, ſeu Originum Conſtantinopolitanarum ſcriptore anonymo memoravimus, ſit, in Conſtantinopoli Chriſtiana lib.* 4 *pag.* 122 *in dubium revocat, & ſanè non immeritò. Etenim, quemadmodùm hoc loco ſcriptor ille rectè notat, Cantacuzenus in Hiſtoria, à ſe concinnata lib.* 3 *cap.* 6 *&* 9 *adem quoque* S. Demetrio *ſacram, in ipſo Conſtantinopolitano imperatorum palatio ſeu regia ſtatuit, priori quidem loco ſic ſcribens:* Καὶ πρὸς τῷ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος γενόμενοι Δημητρίου, ὃς τῶν βασιλείων ἐφεδέμνητο ἑστὸς &c cùm eſſent prope magni martyris Demetrii templum, quod in palatio ædificatum erat; *poſteriori verò ſequentia verba ſuppeditant:* Καὶ πρὸς τῷ τὸ βασιλικὸς τοῦ μυροβλύτου τοῦ μάρτυρος γενόμενος ναόν, Cúmque ad Myroblytæ martyris templum, in palatio ſitum, veniſſet. *Jam verò, ſi ſacra Sancti noſtri ædes, à Cantacuzeno hic memorata, ab æde ejuſdem ſacra, quæ eo ipſo, quo Acropolis, loco exſtitit, fuerit diverſa, fuit ſanè, cur Cangius, hancne, an illam Baſilius Macedo inſtaurarit, revocaret in dubium.*

pauli, ob rationem, quæ

117 *Sed rem examinemus. Anna Comnena Alexiados lib.* 12 *pag.* 361 *meminit ædis ſacræ, in palatio imperatorio Conſtantinopolitano exſtantis, quæ, quamvis quidem à multis, ſeu potiùs, ut Græca verba ſonant, à vulgo magni martyris* Demetrii *nomine inſigniretur, in nomini tamen Dei Matris fuerat erecta; mox autem laudati Scylitzes & Conſtantinus Porphyrogenitus, prior quidem pag. proximè cit., poſterior verò in Baſilio Macedone cap.* 55, *fuiſſe ab hoc adem, ſanctiſſimæ Dei Genitrici ſacram, in palatio exſtructam, memoriæ produnt; quare hanc, miſſ forte quis duas, quod parùm veroſimile apparet, dicatus eidem Dei Genitrici ades in palatio exſtitiſſe velit, eſſe neceſſe eſt illam ipſam, quæ, quamvis quidem, ut Anna Comnena ex dictis docet, Deipare in palatio ſacra exſtiterit,* Demetrii *nihilominùs nomine inſignita à vulgo fuit, quæque, niſi forte quis, contra ac veroſimile apparet, ædes duas,* S. Demetrii *nomine diſtinctas in palatio exſtitiſſe velit, cum ſacra Sancti ædes, quam in palatio Cantacuzenus ſtatuit, eadem eſſe debet. Porrò laudati Scylitzes & Conſtantinus Porphyrogenitus, qui, quemadmodùm jam docui, Dei Genitrici adem in palatio à Baſilio Macedone ædificatam fuiſſe, tradunt, ab hoc etiam principe, paulò antequam id faciant, adem* S. Demetrio *ſacram inſtauratam fuiſſe, memoria produnt; quare, cùm hanc ab illa, à vulgo etiam, ut jam docui,* S. Demetrii *nomine inſigniri ſolita, manifeſtiſſimè diſtinguant, conſectarium ex omnibus jam dictis eſt, ut ſacra* S. Demetrio *ades, quam à Baſilio Macedone inſtauratam fuiſſe, ſcribunt, extra palatium ſita fuerit, diſtinctaque proinde ab æde,* S. Demetrio *ſacra, quam in Palatio Cantacuzenus ponit. At verò, inquies, orationem ſeu Homiliam, ſuprà plus ſemel memoratam, hiſque verbis,* Ἔρη ὁ σοφὸς λόγος, *inceptam, quam Commentarii hujus* § 1 *Leoni Sapienti, Orientis imperatori, vindicavi, dictam fuiſſe ab hoc tunc, cùm ades* S. Demetrio *in regia ſeu palatio conſecraretur, titulus ei præfixus, utpote qui verbis, num.* 5 *recitatis, ſit conceptus, fidem facit.*

in medium

118 *Jam verò, cùm Leo Sapiens Baſilii Macedonis filius ſit, huicque patri ſuo, quo vivente, imperator jam inde ab anno* 870 *coronatus fuerat, anno* 886 *ſucceſſerit, adem* S. Demetrio *ſacram, in cujus conſecratione orationem ſeu Homiliam memoratam is dixit, eſſe illam ipſam, quam ab ejus patre, Baſilio Macedone, inſtauratam fuiſſe, Porphyrogenitus & Scylitzes locis ſupra citt. tradunt, verоſimillimum appa-*

ret,

AUCTORE C. B.

ret, hancque proinde non aliam, quam quæ à Cantacuzeno ſuprà recitatis verbis in palatio ſeu regia ſtatuitur, exſtitiſſe. Ita contra opinionem, quâ ex jam dictis ſacram S. Demetrii ædem, à Baſilio Macedone inſtauratam, extra palatium ſtatuimus, poteſt argui. Verùm ſcriptor, qui dicta Homilia ſeu Orationi in codice olim Mazarineo, ſeculo, ut apparet, duodecimo exarato, titulum præfixit, dictam illam fuiſſe tunc, cùm ædes S. Demetrio in regia conſecraretur, idcirco fortaſſis in hoc notârit, quod tunc, cùm præfatum codicem exararet, ſeu ſeculo XII ſacrum iſtud ædificium ſolo ſancti Demetrii nomine ſoleret diſtingui. Adhæc, ut cum titulo, de quo hic, ſcriptore Anna Comnena, quæ pariter ſeculo XII floruit, ſacramque illam ædem, nunc Demetrii nomine à vulgo inſigniri ſoliam, ſanctiſſimæ Dei Genitrici dicatam, notat, in concordiam adducatur, fieri poteſt, ut ſacra illa ædes & ſanctiſſimæ Dei Genitrici ſimul & S. Demetrio fuerit dicata, hincque de ea, veluti S. Demetrio ſacra, tituli ſcriptor, ſolis concinnatis de hoc Sancto noſtro lucubrationibus (adi num. 3) tranſcribendis intentus, mentionem fecerit, omiſſo etiam Deipara nomine, quo tunc fortaſſis à pluribus dumtaxat locum illum ſacrum inſigniri, habebat perſpectum. Quidquid itaque è titulo, quem in codice Mazarineo Oratio ſeu Homilia laudata præfert, poſſit argui, hanc equidem, non cùm ſacra S. Demetrii ædes, quam à Baſilio Macedone inſtauratam fuiſſe, Scylitzes & Porphyrogenitus tradunt, ſed cùm altera, quam in palatio fuiſſe Dei Genitrici exſtructam, nomineque nihilominùs S. Demetrii à vulgo ſolmiſſe diſtingui, Anna Comnena affirmat, conſecraretur, pronuntiatam fuiſſe, indubitatum apparet, manetque proinde, ſacram S. Demetrii ædem, quam Baſilius Macedo inſtauravit, extra palatium ſitam fuiſſe, atque adeò ab æde Sancti ſacra, quam in palatio Cantacuzenus ſtatuit, diſtingui.

hic adducuntur.

119 Verùm quænam tandem eſt ſacra S. Demetrii ædes, quæ & ab ade, per Cantacuzenum memorata, diſtinguitur & à Baſilio Macedone fuit inſtaurata? Non alia, ut apparet, quàm quæ eo ipſo, quo Acropolis exſtitit, loco à Barda cæſare, ut ſuprà docuimus, fuit exſtructa. Hæc enim, non ſecùs atque illa, extra palatium exſtitit, uti jam nunc dicenda oſtendent. Eccleſiam S. Demetrii, quam luce hinc ſacra imperatores, ut ſuprà docui, quotannis adire ſolebant, extra palatium ſitam fuiſſe, vel è ſolis, quibus hic illorum magna ſolemnitate ad locum iſtum ſacrum fieri ſolitus acceſſus deſcribitur, verbis, ſuprà huc ex aula Conſtantinopolitana Ceremoniarum libro tranſcriptis, liquet; hiſce enim imperatores, quò illud S. Demetrii templum adirent, è palatii ſui portis egredi ſoliſſe aſſeruntur; jam verò cùm hæ, uti eadem tranſcripta verba fidem faciunt, ad Orientalem civitatis plagam exſtiterint, atque ad hanc etiam S. Demetrii eccleſia, à Barda cæſare exſtructa, ſita fuerit, ſacrum hunc locum cum eccleſia, quam imperatores ſolemni ſupplicantium ritu XXVI Octobris die quotannis adibant, eſſe eumdem, veriſimillimum apparet, illumque proinde, non ſecùs atque hanc, extra palatium ſitum fuiſſe. Adhæc cùm ſoliſſe quotannis Orientis imperatores ad monaſterium, S. Demetrii nomine inſignitum, luce hinc ſacra ſeu XXVI Octobris die abire, à Codino verbis ſuprà recitatis tradatur, iidemque imperatores, ut ſuprà huc tranſcripta ex aula Conſtantinopolitana Ceremoniis verba fidem faciunt, feſtiva eadem S. Demetrii luce ad dictum Sancti hujus templum, extra Palatii portas ſitum, ſolemni ſupplicantium ritu incedere ſoluerint, de eodem loco ſacro & apud Codinum & in dictis Ceremoniis ſeu potiùs ſcripto de hiſce libro fieri ſermonem, vix non indubitatum apparet.

120 Quod cùm ita ſit, templumque, quod feſtiva Sancti luce adire imperatores ſolebant, monaſterium præterea, contra ac adi ſacra, in palatio ejuſve ambitu ſita, convenire videtur, ſibi etiam, uti è Codini verbis intelligitur, habuerit adjunctum, illum ſanè locum ſacrum ac proinde etiam exſtructam à Barda Cæſare eccleſiam, nepote ab hoc, ut jam docui, non diſjunctam, extra palatium ſitum fuiſſe, dicendum eſt. Jam verò, cùm Sancti eccleſia, quam Baſilius Macedo inſtauravit, extra palatium pariter, ut ſupra oſtendi, ſita fuerit, non aliam Demetrii ædem ſacram, quam quæ à Barda Cæſare fuerat exſtructa, à Baſilio Macedone fuiſſe inſtauratam, veriſimillimum apparet. Nec eſt, quid reponas, S. Demetrii ædes, quas Baſilius Macedo inſtauravit, in Leonis Allatii editione ruinoſas, atque in altera, quam in Byzantinis poſt Theophanem Scriptoribus Combefiſius ſuppeditat, vetuſtate laborantes appellari; has autem denominationes exſtructis à Barda cæſare S. Demetrii ædibus, utpote quæ, ut ſuprà docui, anno dumtaxat 850 circiter fuiſſent erectæ, Baſilii Macedonis tempore, quod hic quinquaginta nondum annis poſt ædes eaſdem ædificatas elapſis obierit, convenire haud potuiſſe: etſi enim id ita ſit, in Græco tamen tum Scylitzæ, tum Porphyrogeniti textu, ſi Græca, quibus hic concipitur, verba accuratè exponantur, dumtaxat habetur, Baſilium Macedonem S. Demetrii ædes aut ex antiquis novas feciſſe, aut antiquarum loco novas condidiſſe. Atque hæc ſunt, quæ, ut ſimul, & quam S. Demetrii eccleſiam Baſilius Macedo inſtauraverit, & hanc, quotannis luce S. Demetrio ſacra ab imperatoribus ſolemni ritu adiri ſolitam, à ſacra S. Demetrii æde, quam in palatio Cantacuzenus ſtatuit, eſſe diverſam, oſtenderem, in medium adducenda exiſtimavi. Cangius porrò, ut aliò jam ſermonem convertamus, in Conſtantinopoli Chriſtiana lib. 4, pag. 122 eò inclinare videtur, ut, monaſterium, quod ex dictis templo, à Barda cæſare exſtructo, fuit adjectum, ab Andronico Juniore, Palæologorum ſtemmate oriundo, à quo ædificatum inſtauratumve fuerit, nomen ſuum accepiſſe, exiſtimet. Ita enim ibidem de monaſterio iſto ſcribit: Ab Andronico Juniore fortè vel ædificatum vel renovatum crediderim, qui ſanctum Demetrium ſumma veneratione & à puero coluit, ob præſtitam ſibi imprimis à Divo iſto opem in expeditione Theſſalonicenſi, uti narrat Cantacuzenus lib. 1, cap. XIII.

videtur deorſum, monaſterium autem, ei adjunctum, non ab Andronico.

121 Id ſanè, quod Cangius hîc affirmat, loco cit. Cantacuzenus narrat, imò verò, Andronicum ab inveterato periculoſoque vulnere, quod in pede acceperat, prodigioſè, cum hunc unguento, è S. Demetrii tumulo ſcaturiente, linere decreviſſet, abſque mora fuiſſe ſanatum, ibidem etiam adjungit, ita de Andronico, cùm jam Theſſalonicam occupâſſet, memoria prodens: Conſtituris, quæ ad arcis (Theſſalonicenſis) cuſtodiam pertinebant, imperator ad ſanctum Demetrii martyris & myroblytæ conditorium proceſſit, ſimul ut precibus eum veneraretur (quippe quem à puero præ aliis martyribus honorabat, & plus in eo ſpei reponebat, quàm in ceteris,

Demetrium erga ſe beneficum experto.

A teris, impenſéque illum diligebat) ſimul ut eidem gratias de oblata felicitate (*in occupanda nimirum Theſſalonica*) penderet. Peracto utroque, quoniam etiam pedem in conflictu cum Perſis vulneratus quatuordecim menſibus curari non poterat, multa medicis auxilia fruſtra experientibus; ſed, eo paulatim tabeſcente, doloribus intolerandis cruciabatur, ſoluto calceo, Sancti unguento illum parabat perlinere, ita ſecum volvens, quæ ars humana & ſtudium nequirent, ea Deum ſanctis martyribus poſſe concedere. Ablatis faſciis nudatoque pede, linamentum illud carptum, quod vulneribus inditur (ô magnam Dei ad martyres ſuos honorandos curam & providentiam!) extra vulnus apparuit; pes autem adeò ſanus, ut nec vulneris, nec cicatricis ullum reſtaret veſtigium, & vulneratuſne aliquando fuiſſet, ignoraretur. Hoc viſo miraculo, magis quàm de acquiſita Theſſalonica exultavit imperator, ferventioreſque & majores ob hoc beneficium gratias egit; ac tota civitas, intellecto in eum edito tam admirabili opere, multas Deo & Demetrio, à quo curatus fuerat, laudes decantavit.

B *ſeculo XIV, ſed citiùs fortè fuit exſtructum, citiúſque etiam,*

122 *Hactenus Cantacuzenus; attamen, licèt non tantùm, quod Cangius memorat, beneficium, verum etiam aliud, in Andronicum Juniorem à* S. Demetrio *collatum, recitatis verbis tradat, anne tamen, quod* Palæologorum *dicebatur, monaſterium, eidem Sancto noſtro dicatum, ſuam ab imperatore illo, unde à Palæologorum familia oriundo, nomenclationem acceperit, mihi admodùm dubium apparet. Cùm enim à puero, uti tranſcripta Cantacuzeni verba fidem faciunt, majori in* S. Demetrium, *quàm in martyres alios, veneratione ſimul ac dilectione princeps ille exſtiterit, fieri facilè poteſt, ut huic ille peculiaris erga Sanctum affectus à parentibus ſuis, qui & illum forſaſſis à majoribus hauſiſſent, inſtillatus fuerit. Quod cùm ita habeat, fieri etiam facilè poteſt, ut abi hiſce, quos inter nonnulli, uti apud Cangium in Familiis anguſtis Byzantinis pag. 230 & ſeqq. videre licet, opibus atque auctoritate præſtitère, dicatum, de quo hic diſſerimus, Sancto noſtro monaſterium,* Palæologorum *idcircò nominatum, diu etiam ante Andronici Junioris ætatem ſeu ſeculum* XIV *fuerit exſtructum, licet interim ab hoc illud fuiſſe inſtauratum; nullo queat fundamento indubitanter ſeu negari, ſeu etiam affirmari. Utut ſit, manifeſtum equidem ex omnibus jam dictis eſt, Sanctum noſtrum maxima in veneratione apud Orientis imperatores exſtitiſſe, cultuque etiam planè inſigni ab iiſdem fuiſſe affectum. Verùm à quo quidem tempore circiter ita honorare* Demetrium *principes illi cœpère? Quod ſuprà § hujus initio deindeque adhuc laudavi, de aula Byzantine ceremoniis Opus vel à Conſtantino Porphyrogenito, anno 959 è vivis ſublato, vel, ut veroſimilius apparet, à Conſtantino altero, Porphyrogeniti nepote, qui delatas ſibi anno 1025 imperii Orientalis habenas anno 1028 morte demiſit, litteris commendatum fuiſſe, argumenta in Præfatione, quam ſibi illud præfixum habet, adducta luculenter evincunt; quapropter non ſerius certè, quàm vel ſeculo decimo vel ſequentis initio Conſtantinopoli morem, ut* S. Demetrium *imperatores, ſeſe ad ſacrum huic in Acropolitano urbis angulo templum ceremoniis per verba num. 112 & binis ſeqq. ex Opere illo recitata expreſſis* XXVI *Octobris die conferentes, quotannis venerarentur, obtinere cœpiſſe, indubitatum eſt.*

AUCTORE C. B. *& multò quidem cultum inſignem,*

123 *Adhuc mos ille, cùm jam inde à medio circiter ſeculo nono, quemadmodum, quæ ſuprà in medium adduxi, dilucide oſtendunt, præfatum Sancti templum fuerit exſtructum, jam inde etiam ab eodem ſeculo nono fortaſſis obtinuerit. Sanè* Demetrium *hoc ipſo etiam ſequenique ſeculo atque etiam cultûs magna veneratione, cultuque inſuper Sanctis deferri ſoluto Conſtantinopoli ab ipſis etiam Orientis imperatoribus honoratum fuiſſe, vix non etiam indubitatum apparet. Verùm de re hac tractabo, poſtquam nonnulla adhuc, quæ Sancti apud imperatores illos, ſeculo decimo poſteriores, veneration em probant, in medium adduxero. Glycas in Annalibus, anno 1572 Baſilea editis, part. 4 de Michaele Orientis imperatore, hujus nominis quarto, cùm ſub vitæ ſuæ finem adverſa valetudine graviſſimè laboraret, ita ſcribit:* Michaëlus, ubi à malo genio pejus indies exagitaretur, in quaſvis regiones & inſulas presbyteris quidem ſingulis nummos aureos binos; monachis verò unum miſit, licèt irrito ſtudio, quòd malum augeſceret, ac morbus aquæ intercutis accederet. Quam ob rem Theſſalonicam profectus imperator ibidem degebat, & ad egregii martyris victoriſque certaminum Demetrii ſepulcrum aſſiduò verſabatur, ut eo malo liberaretur. *Idem etiam de eodem imperatore Zonaras & Cedrenus memoriæ produnt, hic quidem in Hiſtoriarum Compendio pag. 744, ille verò in Annalibus tom. 2, pag. 239; cùm autem is imperator, quem etiam, ſeu potiùs eo imperii habenas adhuc tenente, Theſſalonicenſes inſignem de Bulgaris* S. Demetrii *ope ſeu patrocinio retuliſſe victoriam, Cedrenus in Opere cit. pag. 748 per verba in Analectis, quæ tribus edendis miraculorum libris ſubjungam, recitanda narrat, ſeculi undecimi anno quadrageſimo primo vitam cum morte commutârit, illius ſanè, ad* S. Demetrii *opem, quo morbo graviſſimo liberaretur, continuò recurrentis factum argumento eſt, Sanctum noſtrum ſeculo illo magna in veneratione apud ipſos etiam imperatores ante certè apud Michaelem, nominis hujus quartum, fuiſſe.*

E

124 *Nec quidquam de illa tribus ſequentibus ſeculis fuiſſe remiſſum, veroſimile apparet. Ac primo quidem quàm id quantùm ad ſeculum duodecimum verum ſit, vel ſola num. 71 memorata, quâ* Emanuel Comnenus, *ab anno 1180 imperator, per* Demetrii *feſti partem à jure dicendo abſtinendum in Sancti hujus veneration em ſtatuit, anno 1166 Novella argumento eſt. Quod autem ad ſeculum quartum decimum (nihil enim, quod de decimo tertio nominatim dicam, occurrit) jam ſpectat,* Demetrium *tunc etiam ab ipſis Orientis imperatoribus honoratum fuiſſe, palam eſt tum ex iis, quæ de Andronico Juniore, anno 1341 Vitâ functo, antèà relata ſunt, tum è ſuprà huc tranſcriptis Georgii Codini verbis, quibus hic ſeculi quarti decimi ſcriptor docet, imperatores ætate ſua ac proin ſeculo quarto decimo ad* S. Demetrii *monaſterium, ſeu ædem Sancto huic ſacram, cui monaſterium, à Palæologis dictum, eſſet adjunctum, ſolemni ſupplicantium ritu ſeſe unà cum aula ſua quotannis* XXVI *Octobris die, Sancti noſtri cultui additâ, ſolviſſe conſerre. Ad eo modo, qua Sancto etiam ante ſeculum undecimum venerationem, Sanctis deferri ſolitam, fuiſſe exhibi-*

qui nec temporis lapſu remiſit,

F

C

AUCTORE C. B.

tàm, commenſtrant, jam progredior. Peterinus in diverſorum numiſmatum Miſcellaneis, anno 1765 Pariſiis in lucem editis, lib. 1 ad pag. 222 exhibet tabulam, inter varias alias, quibus varia exprimuntur numiſmata, ordine duodecimam, cujus numiſma, nota numerali 13 diſtinctum, in antica quidem parte Conſtantinum imperatorem, in poſtica verò S. Demetrium, *nomine ei, non* Δημητρ☉, *ſed è more, quo* Eta *ut* Iota *pronuntiari ſolebat, apud Græcos tunc introducto,* Δημητρι *adſcripto, haſtâque, quod haſtis confoſſus martyrium conſummârit, manui dextræ inſertâ, exhibet; addit autem eſſe, cur putemus, imperatorem, qui numiſma illud cudendum curavit, alium non eſſe, quàm Conſtantinum VI, qui unà cum matre ſua Irene imaginum cultum, à Conſtantino Copronymo & Leone Iſauro, deceſſoribus ſuis, abrogatum, reſtituit.*

apud imperatores Conſtantinopolitanos,

125 *Ita quantùm ad ſubſtantiam verbis Gallicis ſcripſit ille; licèt autem, quæ hiſce exprimitur, opinio certa, quemadmodùm ipſemet mox fatetur, nequaquam ſit, ſat tamen veroſimilis apparet, hincque etiam jam inde à ſeculo octavo, quo jam ſeneſcente, Conſtantinus VI ejuſque mater Irene floruerunt, apud imperatores Conſtantinopolitanos, ſi tamen iconomachos excipias, ſumma in veneratione fuiſſe, veroſimile utcúmque ſit. Atque hæc ſunt, quæ de veneratione, quam Sanctus apud imperatores Conſtantinopolitanos ſeculo octavo habuit, commemoranda inveni; quod autem ad ſeculum proximè ſecutum ſeu nonum jam ſpectat, nec tunc ſanè* Demetrium *Conſtantinopoli, aut apud ipſos Orientis imperatores exigua in veneratione fuiſſe, vel ſolum ei ibidem anno circiter, ut ſuprà docui, 850 à Barda cæſare exſtructum templum argumento eſt perquam valido. Ad ſeculum decimum venio. Sanctum à Joanne Zemiſce, qui ab anno 969 ad annum uſque 975 imperio Orientali præfuit, magno in pretio ac veneratione habitum fuiſſe, veroſimile appâret. Verùm antequam hoc probatum dem, nonnulla adhuc, ne quis fortè etiam quantùm ad venerationem, Sancto ab imperatore illo delatam, in errorem inducatur, præmittenda ſunt. Victoriam de Ruſſis ab eodem imperatore, S. Theodoro duce & martyre ei opitulante, fuiſſe relatam, Cedrenus in Hiſtoriarum Compendio memoriæ prodit; Verba, quibus id facit, utut ad Sanctum noſtrum propriè haud ſpectántia, ideircò tamen, quod ad rei hic diſcutiendæ, atque ad venerationem, quâ erga Sanctum Zemiſces fuerit, ſpectantis intelligentiam conducant, hùc tranſcribe.*

ſicèt interim à Joanne Zemiſce, qui Ruſſos, S. Theodoro opitulante, profligavit,

126 *Sic habent:* Ferunt eâ pugnâ divinitus quoque Romanis latum auxilium: nam ab Auſtro obortam procellam in facies Scytharum ingruiſſe, eoſque impediviſſe, ne ſuo arbitratu rem gererent. Et ab omni Romanorum exercitu conſpectum fuiſſe virum albo equo vehentem, qui princeps pugnam inierit, hoſtiumque ordines conturbáverit; nemini neque antè neque poſtmodò cognitum: eum aiebant fuiſſe Theodorum unum de pulcherrimis conſecutis victorias Martyribus. Sanè his ſemper auſpicibus atque anteſignanis adverſum hoſtes uti ſolebat imperator hic: & quo die hæc pugna eſt pugnata, is feſtus fuit memoriæ illius Theodori exercituum ductoris. Sed & veneranda quædam mulier Conſtantinopoli fidem fecit, id viſum fuiſſe divinum. Ea enim pridie illius diei in ſomnis viſa fuerat adſtare Deiparæ, & audire eam dicentem cuidam militi: Domine Theodore, meus ille & tuus Joannes in periculo verſatur; feſtina ad opem ei ferendam: idque inſomnium primâ luce vicinis narraverat. Enimverò Scythæ eo prælio funduntur, cúmque ſe portis intercluſos à Barda ſentirent, in campum fugâ diſpergúntur, pereuntque innumerabiles; partim à ſe invicem conculcati, partim à Romanis obtruncati, vulnerati penè omnes. Martyri Theodoro gratiam pro ope latâ referens imperator, templum, in quo is humatus erat, ad fundamenta uſque demolitus, aliud magnificentiſſimum extruxit, ac prædiis amplos habentibus reditus donavit: urbem, in quâ id erat, pro Euchaneiâ Theodoropolim nominavit. *Bollandus noſter hæc Cedreni verba in Commentario, Actis S. Theodori ducis & martyris prævio, ad diem* VII *Februarii, quo is colitur, etiam recitat, ac deinde, nonnullis interpoſitis, num.* 28 *ſubjungit:* Quod ſuprà retulimus ex Cedreno, ſemper conſuevíſſe Zemiſcen uti auſpicibus atque anteſignanis adverſus hoſtes προμαχοις καὶ προβόλοις, ſanctis Martyribus, quos καλλινίκους vocant, pulchris decoratos victoriis, ex eo fortaſſis facto ritus flammulorum manavit, quem Codinus cap. 6 memorat; aut, ſi antiquior, confirmatus certè religioſiſſimi illius imperatoris pietate.

pro bello adverſus hoſtes auſpice è Cedreno verbis

127 "Dum„ *inquit Codinus*, "liturgia per„agitur, aut ſolæ etiam Veſperæ Sabbato vel „Dominica decantantur, proceres ii, qui circumſtationis moderatores ſunt, geſtant flam„mula, ſive φλάμυλα. Sunt autem iſta: Pri„mum archiſtrategus, ſive S. Michaëlis imago. „Alterum octapodion, habens multas divinaſque „ſacrorum pontificum imagines, lingulis octo. „Tertium crux habens imagines quatuor magno„rum martyrum Demetrii, Procopii & utriuſque „Theodori. Quartum repræſentans S. Geor„gium equitem. Quintum Draconteum. Sex„tum imperatoris effigiem exhibens equo inſiden„tis. Sunt autem bina omnia, id eſt, ſimul duode„cim. „ *Hinc fortè quis credat, inter Sanctos martyres,* Καλλινίκους *ſeu* pulchris decoratos victoriis *nuncupatos, quibus Joannem Zemiſcen* Auſpicibus atque anteſignanis adverſus hoſtes, προμαχοις καὶ προβόλοις, *uti ſemper conſuevíſſe; Cedrenus tradit, per verba recitata à Bollando etiam recenſeri* S. Demetrium; *verùm res ſecùs habet. Bollandus enim Sanctos Martyres, quibus in bello auſpicibus Zemiſces uſus ſit, non alios, quàm Cedrenus, cujus auctoritate nititur, deſignatos volueris; hic autem duos ſanctos dumtaxat Theodoros martyres, duos ſcilicet celebriores illos, quorum alter* Tironis, *alter* Ducis *titulo ſolet diſtingui, pro auſpicibus atque anteſignanis in bello à Zemiſce adhibitos commemorat. Ut res manifeſta evadat, Græca ejus, quæ huc ſpectant ſatisque accuratè Latinitate donata non ſunt, verba huc transfero unà cum alia à me adornata interpretatione Latina. Ita habent:* Καὶ ἰς αὐτὸν, ὅτε παῤῥὴν τῷ στρατοπέδῳ Ῥωμαίων ἐφ' ἵππου λευκῆ προαγωνιζόμενον, καὶ ἰς τῶν πολεμίων πλοῦτον καὶ διαταράσσων φάλαγγας, μηδενὶ πρότερον ἢ μετα ταῦτα γενόμενον γνώριμον, ἐν τῷ φασκον ἕνα εἶναι τῶν καλλινίκων μαρτύρων Θεοδώρων. Τούτοις ὁ προμάχοις καὶ προβόλοις κατὰ τῶν πολεμίων ἐχρῆτο ὁ βασιλεὺς· καὶ γὰρ δὴ καὶ συνετυχέ τινδε δὶ ἀγῶνα καὶ ἀστὴν συνιχθῆναι τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐπόθαμεν ἑορτάζειν τὴν μνήμην τῷ στρα-

Digitized by Google

A *quamvis. Hactenus Græca Cedreni verba; en nunc, quæ iis adaptanda eſt, ſtricta interpretatio Latina.*

Habitus hanc ſuerit,

128 Viſus etiam fuerat ab omni Romanorum exercitu vir quidam, equo albo ante primam aciem certans, hoſtiumque pellens & turbans ordines, nemini ante vel poſt hæc cognitus, quem è martyribus Theodoris, pulchris condecoratis victoriis, unum eſſe dicebant. Hiſce enim ſemper auſpicibus atque anteſignanis adverſus hoſtes utebatur imperator, acciditque inſuper, eo ipſo die, quo exercituum ductoris (*unius ſcilicet è duobus, de quibus proximè locutus eſt, Theodoris*) feſtivitatem celebrare ſolemus, prælium illud committi. *Hæc modò verba conſidera, facilèque intelliges, Sanctos dumtaxat Theodoros martyres, quibus Joannes Zemiſces* auſpicibus atque anteſignanis adverſus hoſtes *uti ſoluerit, à Cedreno ac proin etiam à Bollando commemorari. Verùm, etſi id ita ſit, noſterque proinde ſanctus martyr* Demetrius *martyribus illis, quibus* adverſus hoſtes auſpicibus atque anteſignanis *Joannes Zemiſces uſus fuit, annumerari è Cedreni recitatis verbis haud poſſit, neque etiam ex hiſce illum Bollandus iiſdem annumerârit*, Demetrium *tamen, quod inter ſex flammula ſeu vexillà, qua in majoribus feſtis rei divinæ aſſiſtenti imperatori à proceribus præferri ſolebant, unum etiam, quod, quemadmodùm adducta à Bollando Codini verba fidem faciunt*, S. Demetrium *repræſentabat, recenſeatur, præcipuis olim imperii Conſtantinopolitani protectoribus fuiſſe accenſum, indubitatum apparet, idque vel à ſeculo nono, ſi flammulorum illorum ſeu vexillorum uſus à Joanne Zemiſce primùm introductus fuit, vel etiam citiùs, ſi is ante principis hujus ætatem jam obtinuerit, confirmatuſque abs illo dumtaxat fuerit. Alterutrum ſanè factum eſſe, ac proin apud Joannem Zemiſcen magna in veneratione* Demetrium *fuiſſe, verоſimile mihi, quemadmodum & Bollando viſum eſt, videtur.*

B

abimus:

129 *Atque in hanc opinionem ex eo concedo propenſiùs, quòd Sanctus equidem diu etiam ante ſeculum nonum ſeu Joannis Zemiſca, imperatoris Conſtantinopolitani, ætatem σύμμαχος ſeu* in bellis auxiliator *ab imperatoribus Conſtantinopolitanis habitus fuerit, hocque etiam nomine magnâ in veneratione apud illos exſtiterit, uti vel ex eo colligas, quòd Mauritius, Conſtantinopolitanus ſeculo ſexto ſeneſcente ſequentiſque initio imperator, ab Euſebio, Theſſalonicenſi archiepiſcopo, corporis* S. Demetrii *partem, quo hujus in bellis auxilium experiretur, poſtulârit, idemque ante Mauritium Juſtinianus I, qui & ipſe ſeculo ſexto floruit, pariter præſtiterit, prout Miraculorum edendorum libri 1 caput quintum fidem facit. Nec ea tantùm ex hoc habemus, verùm etiam Juſtinianum, cùm ad eum* (*adi num.* 101) *pars terræ, quæ ex igne è Sancti tumulo erumpente fragrantiam ineffabilem mirabiliter contraxerat, reliquiarum poſtulatarum loco miſſa fuiſſet, maximâ eam lætitiâ, non ſecùs atque ipſum Sancti corpus, accepiſſe; quod ſanè hunc ſummâ in veneratione apud imperatorem illum fuiſſe, argumento eſt minimè dubio.*

C

§ X. Cultus eccleſiaſticus, Sancto etiam apud Latinos aliaſque nationes à longiſſimo jam tempore delatus.

Templum S. Demetrio ſacrum, à Leontio,

Leontium, Illyrici ſeculo quinto, ut ſuprà dixi, verоſimiliter ineunte præfectum, qui inſignem ex antè dictis Theſſalonicæ S. Demetrio *eccleſiam exſtruxerat, è civitate hac Sirmium, Illyrici urbem percelebrem, imò à Conſtantini Magni ætate totius Illyrici, antequam hoc biſariam in Illyricum Orientale & Occidentale fuiſſet diviſum, metropolim, præfectique prætoriani ſedem, præfectum, alteram etiam ibidem Sancto eccleſiam, in qua, quas ſecum Theſſalonicâ attulerat, ejuſdem reliquias, Chlamydem nimirum, ſanguine Martyris adhuc notatam, atque ærarium hujuſve ſaltem pariem depoſuit, erexiſſe, Metaphraſtes ſimulque anonymus, quem ſibi prælucentem hic habuit, Sancti noſtri biographus ſub contextarum à ſe* Demetrii *Paſſionum finem memoriæ produnt. Verùm anne binis hiſce ſcriptoribus ea in re, à qua geſta diu admodùm tam unus, quàm alter verоſimillimè abfuit, fides tutò adhiberi poteſt? Photiana quidem & Anaſtaſiana Sancti Acta eccleſiæ, quam Leontius Sirmii* S. Demetrio *exſtruxerit, mentionem nuſquam faciunt; verùm nihil etiam, quo Metaphraſtis, anonymique, qui huic præluxit, iſta de re aſſertum falſitatis utcúmque evadat ſuſpectum, ſuppeditant. Quare, cùm nec quidquam, quod binis iſtis Sancti noſtri biographis fidem hic denegandam ſuadeat, alibunde occurrat, fuiſſe reipſa à Leontio, Illyrici præfecto, eccleſiam Sancto noſtro Sirmii exſtructam, in animum induco.*

Illyrici præfecto, in ipſa Sirmienſi civitate,

131 *Atque id quidem ex eo etiam facio propenſiùs, quod ſeculo ſaltem undecimo Sirmii exſtitiſſe templum*, S. Demetrio *ſacrum, è Joanne Cinnamo, qui ſeculo iſto floruit, reſque, à Joanne & Manuele, imperii Conſtantinopolitani habenas tunc moderatis, geſtas, conſcriptis à ſeſe, Pariſiiſque typorum beneficio anno* 1670 *vulgatis Hiſtoriarum libris ſex complexus eſt, habeatur compertum. Etenim ſcriptor ille concinnati hujus à ſe Operis lib.* 5, *num.* 12 *ſub finem ita memoriæ prodit:* Hungarorum gens ſæpe Romanorum (*ita paſſim ab hiſtoricis Græcis ii omnes, qui Orientis imperatoribus ſuberant, ſolent vocari*) fines incurſavit, & paulò antequam imperaret Alexius Comnenus, Sirmium cepit, multiſque Tranſiſtranis urbibus expugnatis, Naſſum uſque pervenit. Ibi in ſancti Martyris (*Procopii nempe*) incidentes feretrum, totum quidem inde corpus auferre inhumanum, ut arbitror, exiſtimantes, ſola manu ablata, receſſêre, & Sirmium reverſi, eam depoſuêre in templo Demetrii martyris, quod pridem exſtruxerat is, qui Illyricum præfectus regebat. Eam igitur illic (*Sirmii nimirum*) inventam ſuſtulit inde imperator (*Emanuel Comnenus ſcilicet*) & reliquo, ut diximus, reddidit corpori. *Cùm Emanuel Comnenus imperator, qui manum, quam quondam, à S. Procopii martyris corpore abſtraxerat, Hungari Sirmii in* S. Demetrii *templo depoſuerant, in civitate iſthac inveniſſe reliquoque Sancti illius corpori reddidiſſe à Cinnamo hic narra-*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ratur, anno 1180 obierit, eique tum primùm Alexius Comnenus, hujus nominis ſecundus, ſucceſſerit, Alexium Comnenum, quo nondum imperii Orientalis habenis admoto, Hungari Sirmium cepiſſe, ibidemque S. Procopii martyris manum in S. Demetrii eccleſia depoſuiſſe ab eodem Cinnamo per verba recitata referantur, imperatorem nominis illius primum fuiſſe, neceſſe eſt.

contrà ac Cangio non nemo fortè

132 *Quare, cùm hic jam inde ab anno 1080 imperare inceperit, conſectarium eſt, ut jam inde à ſeculo undecimo Sirmii eccleſia*, S. Demetrio *ſacra, certò exſtiterit; quod ſanè, quæ à Metaphraſte anonymoque, qui huic præluxit, Sancti biographo de exſtructa* S. Demetrio *à Leontio, Illyrici præfecto, Sirmii eccleſia traduntur, veritati eſſe conſona, argumento etiam qualicúmque eſt. Cangius nihilominùs in ſuis in hunc tranſcriptum Cinnami locum Annotationibus, utpote in quibus de eadem, de qua Metaphraſtes anonymuſque, qui huic præluxit, Sirmienſi Sancti eccleſia, uti ex infrà dicendis patefiet, loqui videntur, ea ſuppeditat, è quibus anne unquam eccleſiam,* S. Demetrio *ſacram, Leontius Sirmii exſtruxerit, non nemo fortè ſubdubitet. Etenim ibidem ſic ſcribit:* Quod hìc habetur templum D. Demetrii, videtur illud eſſe, à quo oppidum D. Demetrii, ad Savum amnem ſitum, nomen accepit, hodie S. DEMETER dictum, haud procul ab antiquo Sirmio. Quod verò templum illud in Sirmio extare ait Cinnamus, id accipiendum puto pro Sirmienſi agro; nam Σίρμιον non ſemel is dicitur eidem ſcriptori. Oppidi verò S. Demetrii meminit Bonfinius Dec. v, lib. iv extremo. *Quòd ſi ergò Cangio aſſentiendum ſit,* S. Demetrii *templum, cujus Cinnamus verbis recitatis meminit, non in ipſa Sirmienſi urbe, ſed in agro, huic adjecto, ſitum fuerit, oppidoque, quod in hoc pariter ſeu haud procul à Sirmio ſitum erat, atque hodie* S. Demeter *vocatur, nomen deinde fecerit. Verùm hæc mihi nequaquam placent: etſi enim Cinnamus, uti in dictorum ſuorum probationem Cangius adjungit,* Σίρμιον *ſubinde ad agrum duntaxat, civitati huic adjectum, ſignificandum adhibeat, in tranſcripto tamen textu vocabulum iſtud eo loco, quo de depoſitis ab Hungaris, Sirmium reverſis, in ſacra ibidem* S. Demetrio *ade S. Procopii martyris reliquiis loquitur, ita abs illo accipi, veroſimile haud apparet.*

B

C

133 *Hungares enim, paulò antequam Alexius Comnenus imperii Orientalis habenas ſuſcepiſſet, præter multas Tranſiſtranas urbes, à ſe ſubactas, Sirmium etiam cepiſſe, in eodem textu ait, ibique indubiè hoc vocabulum, non ad agrum Sirmio adjectum, ſed ad ipſum hanc civitatem ſignificandam uſurpat; jam verò, cùm id ita ſit, nec ſcriptores unam eamdemque vocem ad res prorſus diverſas, nullo omnino, quo id prodant, ſubminiſtrato indicio, ſignificandas in brevi adeò textu, qualis eſt ſuprà è Cinnamo hic tranſcriptus, adhibere haud ſoleant, ſcriptorem hunc etiam eo loco, quo de S. Procopii reliquiis, ab Hungaris in* S. Demetrii *templo Sirmii depoſitis, ſermonem facit, vocabulum* Sirmium, *non ad Sirmienſem agrum, ſed ad ipſam hanc civitatem ſignificandam uſurpare, veroſimillimum, ne dicam indubitatum, apparet. Adhæc Cinnamus, dicatam* S. Demetrio *eidem, de qua in textu ſuprà huc tranſcripto loquitur, abs illo,* qui Illyricum præfectus regebat, *ædificatam fuiſſe, diſertè tradit, ſermonemque proinde facit de eadem ſacra* S. Demetrio *ade, quam Metaphraſtes anonymuſque, qui huic præluxit, Sancti noſtri biographus, Leontium, Illyrici præfectum, Sancto exſtruxiſſe, aiunt; hanc autem bini hi ſcriptores, non in agro, qui Sirmio adjacet, ſed in ipſa hac civitate, ſtatuunt. Præterquam enim, quòd, Leontium, cùm Sirmium perveniſſet, templum ibidem ſancto noſtro Martyri exſtruxiſſe, dilucidè prodant, nec* Sirmii *nomine Sirmienſem agrum unquam vocare noſcantur, templum illud prope eadem,* S. *Anaſtaſiæ ſacram, ſitum fuiſſe docent, veroſimileque haud videtur, in agro Sirmienſi ſeu ruſticano quopiam loco duo ſimul Leontii, Illyrici præfecti, ædes, ſeu ſeculo quinto exſtitiſſe templa, quorum alterum* S. Demetrio, *alterum* S. *Anaſtaſiæ martyri eſſet ſacratum. Nec eſt, quòd reponas, templum, quod Anaſtaſiæ martyri ſacrum eſſet, Sirmii exſtitiſſe, à Metaphraſte dumtaxat, anonymoque, qui huic præluxit, Sancti noſtri biographo aſſeverari; etſi enim id ita ſit, binis tamen hiſce ſcriptoribus ea in re eſſe aſſentiendum, vel ex eo apparet, quòd* S. *Anaſtaſiæ reliquiæ ſeculo quinto ſeu eo tempore, quo à Leontio eccleſiam* S. Demetrio *juxta alteram, qua* S. *Anaſtaſiæ ſacra eſſet, Sirmii fuiſſe exſtructam, iidem bini ſcriptores tradunt, in civitate iſthac exſtiterint, uti ex iis, quæ Theodorus Lector lib. 2, pag. 568 editionis, à Valeſio adornatæ, memoriæ prodit, indubitatum videtur.*

D

E

erquæ,

134 *Porrò quod ad Cangii de ſito haud procul ab antiquo Sirmio oppido, quod hodieque* S. Demeter *dicitur, nomenque à* S. Demetrii *templo, ibidem exſtructo, acceperit, Annotata jam ſpectat, nec hæc ejus de eccleſia* S. Demetrii, *à Leontio, Illyrici præfecto, exſtructa, atque a Cinnamo per verba ſupra recitata memorata, ſitu opinionem firmant. Quid ni enim, cùm primùm ædes,* S. Demetrio *ſacra, Sirmii a Leontio erecta jam fuiſſet, altera deinde, eidem Sancto noſtro ſacra, qua loco ſibi adſito, paulatim in oppidum creſcenti, nomen fecerit, in agro Sirmienſi ædificata eſſe potuerit? Sanè, cùm oppidum,* S. Demeter *dictum, quod ad Savum ſitum eſt, à Bonfinio loco ſuprà per Cangium cit. reipſa memoretur, idque hodieque, utpote in modernis Geographicis Hungaricis Slavonicæque tabulis paſſim notatum, indubiè adhuc exiſtat, ita verè rem evenuiſſe, in animum induco. Hinc porrò jam conſequitur, ut Sanctus noſter in Illyrico, cujus olim Slavonia, Sirmium antiquum, oppidumque, à* S. Demetrio *dictum, modò completens, partem conſtituebat, non unam tantùm, ſed duas eccleſias nomini ſuo conſecratas habuerit, dubitandumque proinde non ſit, quin eximia planè, ſi non per omne latè Illyricum, Sirmii ſaltem, ubi etiam ſupra memorata, quas eò Leontius attulerat, ſacra ejus reliquiæ ſervabantur, dictoque, cui nomen fecit, in oppido veneratione eccleſiaſtica, & Sirmii quidem ob jam dicta de exſtructa ibidem ei à Leontio eccleſia jam inde ab hujus ætate ſeu ſeculo ineunte quinto, fuerit gaviſus; hanc autem diu etiam ibidem perſeveraſſe, vel ex eo liquet, quòd, cùm Sirmium anno circiter 441, uti inter eruditos convenit, ab Attila, Hunnorum rege, fuerit everſum, eccleſiaque nihilominus,* S. Demetrio *ſacra, ſeculo undecimo Sirmii adhuc, ut jam docui, exſtiterit, neceſſe omnino ſit, Sirmienſem Sancti eccleſiam, à Leontio ex dictis ædificatam, poſt cladem illam Hunnicam fuiſſe inſtauratam, antiquæve, penitùs ferè ex ea deſtructa, loco novam fuiſſe erectam, quæ deinde, vel certè altera, ejus ſito-*

fuit exſtructum, ibique etiam jam inde a ſeculo v cultui ei fuit datum.

Digitized by Google

A *iterum loco exſtructa, ad ſeculum uſque undecimum ſteterit.*

qui poſtmodùm ad totam,

135 *Nec tantùm Sirmii dies Sancti noſtri veneratio perſeveravit, verùm etiam inde longiùs ſeſe diffudit; etſi enim, ut jam indicavi, per omne latè Illyricum propagata fortè haud fuerit, per totam tamen Hungariam, Slavoniæ Sirmioque in hac ſito vicinam, ſeſe lapſu temporis extendit. Etenim* Demetrius *Hungariæ patronis à regni hujus indigenis annumeratur, quotannisque, ut talis, ritûs duplicis Officio, uti è Sanctorum patronorum regni Hungariæ Officiis propriis, anno* 1703 *Viennæ Auſtriæ excuſis, diſco, per totam latè Hungariam* XXVI *Octobris die, quæ ei apud Græcos ſacra eſt, colitur. Ac in Horis quidem canonicis, quæ de eo tunc recitanda proponuntur, tres Lectiones, quartam videlicet, quintam & ſextam, è Metaphraſticis ejus Actis maximam partem contextas, uni ſibi proprias habet, orationemque item propriam, hiſce verbis conceptam:* Deus, qui beatum Demetrium martyrem tuum, virtutum ſignis clarificas, ejus nos, quæſumus, interventu à cunctis reatibus, & à malis, quæ pro eis meremur, abſolve propitius. Per Dominum; *in Miſſa autem, quæ de eo tunc dici ſolet, quæque hoc introitu:* In virtute tua, Domine, lætabitur juſtus &c. *de communi unius Martyris eſt, præter orationem jam recitatam duæ aliæ, ſecreta videlicet alteraque, quæ* poſtcommunio *dicitur, ab hujus generis orationibus, quæ in aliis de communi unius pluriumve martyrum Miſſis dici ſolent, omnino diverſæ, de* S. Demetrio, *uti Miſſa de ſanctis regni Hungariæ patronis, anno* 1735 *Tyrnaviæ excuſa, ut decent, recitanda exhibentur. Ac prior quidem his verbis,* Munera noſtra, Domine, meritis beati Demetrii martyris tibi, quæſumus, reddantur accepta, & nosmetipſi gratum tibi efficiamur ſacrificium; *poſterior verò ſequentibus conſtat:* Purificet nos, quæſumus, Domine, cæleſtis menſæ libatio, &c, intercedente beato Demetrio martyre tuo, ad vitam nobis proficiat ſempiternam.

& quidem ante ſeculum quidem XIII.

136 *Atque ita quo cultu, Sanctus ab Hungaris, à quibus ut patronus colitur, afficiatur, modò expoſui; nunc pauca adhuc de tempore, quo fieri id ab illis inceperit, libet proferre. In Vita B. Margaretæ, Virginis Hungaricæ, ad diem* XXVIII *Januarii, quo hæc colitur, apud nos edita,* S. Demetrius, *unà cum SS. Laurentio & Bartholomæo ſanctimoniali cuidam, acuta febri laboranti, ſpectandum ſeſe in ſomnis dediſſe, eamque, ut apud archiepiſcopum Strigonienſem de inſtituenda in dicta beata Margaretæ ſanctitatem & miracula inquiſitione ageret, monuiſſe narratur; quare cùm hinc, ut beatæ hujus virginis, vitâ jam ſanctâ, ſanctitas innoteſceret, cura* S. Demetrio *fuiſſe videatur, hunc ab illa, in vivis adhuc ſuperſtite, ſingulari veneratione affectum, veroſimile poteſt videri, cultumque proinde in Hungaria à ſeculo ſaltem tertio decimo, quo eadem beata virgo obiit, obtinuiſſe. Adhæc cùm Sirmium, ubi Sanctum jam inde etiam à ſeculo quinto cultum fuiſſe, è ſuprà dictis liquet, Hungarorum juris dim ante dictum, quo B. Margareta Hungarica ad Dominum migravit, ſeculum tertium decimum exſtiterit, dim etiam ante hæc* S. Demetrium *apud Hungaros cultu eccleſiaſtico fuiſſe affectum, nemiquam mihi vero apparet abſimile. Ita autumo, quod non rarò facilius fit, ut Sancti cujuſpiam cultus, qui in una civitate vigebat, ad alias regni ejuſdem ci-*

vitates brevi etiam temporis ſpatio fuerit propagatus, hæc Sirmio S. Demetrii *cultum, etſi interim tempus, quo id primum factum, fat propè definiri haud quem, ad alias Hungariæ urbes fuiſſe propagatum, dubitandum appareat.*

AUCTORE C. B.

latè Hungariam, atque etiam.

137 *Hungari enim, ut eccleſiæ Romanæ ſeu Latinæ ritus conſuetudinesque ſequantur,* Demetrium *tamen, non* VIII *Octobris die, quæ Sancto huic apud Latinos ſacra eſt, ſed* XXVI *menſis ejuſdem, quæ eidem apud Græcos dicata eſt, celebrare ſolent; id autem (neque enim Sancti cultum proximè à Græcis accepiſſe videntur) non alia potiori de cauſa fieri ab eis poſſe videtur, quàm quòd à Sirmienſibus, qui ad ſeſe à Græcis, urbis ſuæ diu ante Hungaros dominis, Theſſalonicâ propagato more, non* VIII, *ſed* XXVI *Octobris die feſtivum Sancti hujus cultum celebrare ſolebant, eccleſiaſtico* Demetrium *cultu quotannis honorandi conſuetudinem acceperint. Utut hæc, quæ neſcio an fat certò definiri queant, ſeſe etiam habeant, Sancti equidem cultum ad totam latè Hungariam eſſe propagatum, ex iis, quæ ſuprà diſſerui, indubitatum eſt. Nec enim ad Bulgariam, Hungariæ finitimam, pariter manaſſe, minùs indubitatum debet haberi. Id è facto, planè ſingulari, quod à Niceta Choniate in Iſaacio Angelo lib. 1 num. 4, 5 & 6 refertur, probatum do. Bulgari anno* 1041 *Theſſalonicam, quadraginta millium militum exercitu, duce Alufiano, civitati huic oppugnandæ admoto, in poteſtatem ſuam redigere meditati erant; verùm à præſidiariis, improviſa horum apertis civitatis portis impreſſione perterriti, ingenti ſuorum ſtrage in fugam,* S. Demetrio *Theſſalonicenſibus, uti in Analectis, quæ edendis Sancti miraculis ſubjungam, è Cedreno docebo, præire ac pro urbe decertare palàm conſpectu, fuerant conjecti.*

uti è ſingulari proſus,

138 *Bulgari porrò, hac accepta clade, à Michaele, Orientis imperatore hujus nominis quarto, penitus fuêre ſubacti, Græcorumque imperio exinde uſque ad tempus Iſaacii Angeli, qui anno* 1185 *imperare incepit, Bulgaria pacificè manſit annexa. Verùm gens iſta, angustiis, caſtellisque plurimis, qua præruptis ſaxis inædificata habebat, tunc freta, apertè à Græcis, quorum etiam potentiam parvi pendebat, tandem defecit. Defectionis principes exſtitêre Petrus & Aſan, duo ex antiquorum Bulgariæ regum, uti Innocentii III Papæ Geſta pag. 67 docent, ſanguine progenuti fratres. Atque hi quidem, ne ſine cauſa res novas moliri viderentur, imperatorem Iſaacium Angelum, à quo ſibi, quod petituri eſſent, negatum iri, prævidebant, Cypſellis agentem conveniunt, ſibique exigui reditus prædium ad Hæmum montem aſſignari, atque in Græcorum legiones admitti, poſtulant; repulſam autem, ut prævideranı, paſſi, domum redeunt, palam à Græcorum imperatore deficiunt, populareſque, ut idem faciant, alliciunt; quod qua ratione omnino ſingulari, imò exotica, cùm hos conſilio ſuo, cladis veroſimillimè, à majoribus ſuis propè Theſſalonicam,* S. Demetrio *opem obſeſſæ huic civitati ſuæ ferente, olim deceptæ, adhuc memores, haud ſat propensè, utut abacti per vim pecoris, excuſationemque quamdam occaſione Græcis gravissimè offenſos, affinitatem invenirent, conſecuti tamen fuerint, libet ipſis à Niceta Choniate libro citato ſuppeditatis verbis exponere.*

139 *Sic itaque ibi num. 6 habet:* Cum Blachi *(Bulgarorum ſcilicet fœderati ſeu potiùs horum in Mœſia pars)* principio ab eo conatu, ad quem à

quod ipſis Choniatæ verbis hic refertur.

AUCTORE C. B.

Petro & Aſane inducebantur, rei difficultate territi, abhorrerent: fratres, ut populariibus ſuis eum metum adimerent, ædem nomine præclari martyris Demetrii ædificàrunt, in eamque multos dæmoniacos utriuſque ſexus coegerunt, qui cruentis & perverſis pupillis, effuſiſque crinibus cætera omnia exquiſitè exprimebant, quæ id genus hominum propria habet, eoſque docebant in furore proloqui: Deo viſum eſſe, ut gens Bulgarorum & Blaſhorum, diuturno jugo excuſſo, libertatem conſequatur, eaque de cauſa Chriſti martyrem Demetrium, relicta metropoli Theſſalonica & æde, Romanorumque conſuetudine, ad ipſos perveniſſe, adjuturum id opus. Igitur vecordes iſti homines paulùm morati, & ſubito majore ſpiritu collecto, rurſus alienati, exagitabantur, & clara voce quaſi numine afflati clamitabant: Non ampliùs deſidiæ eſſe locum, ſed arreptis armis Romanos invadendos eſſe: & qui in bello caperentur, non conſervandos aut vendendos, ſed inclementer occidendos eſſe, & prece & precio repudiatis, neque magis ulla obteſtatione moveri oportere quàm adamantem. Tota igitur gens, à talibus vatibus concitata, ad arma concurrit, & ut initia defectionis auſpicata fuerunt, magis etiam credidere, Deum libertati ſuæ favere. Nec ea contenti in oppida & prædia ab Hæmo remota diffunduntur.

B

140 *En enimverò ſingulare prorſus, ut jam monui, à Niceta hic relatum, Bulgarorum principum Petri & Aſanis factum! Atque id quidem, utut minimè probandum, Bulgarorum tamen, utpote qui eo impulſi in Petri & Aſanis conſilia conceſſerint, eximiam erga* S. Demetrium *venerationem oſtendit, uti etiam quanto in pretio Sancti hujus, majoribus ſuis olim, ut jam docui, maximè adverſati, patrocinium habuerint; ut ſanè, quin ii, proſperâ deinde adverſus Græcos, quorum jugum excuſſerant, fortunâ uſi, ſancto noſtro Martyri, quem Petri & Aſanis artibus delusi in Bulgariam, relictâ Theſſalonica Græcorumque tutelâ, migrâſſe, ſibique patrocinaturum, rebantur, cultum etiam, maximè in eccleſia, quam ei Petrus & Aſan exexerant, deinceps detulerint, dubitandum non appareat; imò verò, cùm Petrus & Aſan, quò in partes ſuas Bulgaros, populares ſuos, attraherent, auxilium, non alterius cujuſcúmque Sancti, ſed* Demetrii *eis adfuturum ſibi commiſcendum duxerint, hunc etiam apud Bulgaros, cùm nondum, Petro & Aſane ſuadentibus, arma in Græcos, quò ſeſe in libertatem aſſererent, arripuiſſent, maxima in veneratione fuiſſe, cultumque obtinuiſſe, veroſimile etiam apparet. Utut ſit, cùm equidem, quis qualiſve is fuerit, perſpectum haud habeam, ſicque nihil amplius, quod ea de re lectorem edoceam, occurrat, ad cultum eccleſiaſticum, Sancto noſtro alibi præterea delatum, ſermonem jam converto.*

C

141 *Anaſtaſius bibliothecarius in Præfatione, quam Sancti noſtri Paſſioni, à ſe contexta, Carolo Calvo (adi num. 14) ſuam hanc incubrationem inſcribens, præmiſit, ita ſub initium principi huic loquitur:* Beati Demetrii, Theſſalonicenſis martyris, Paſſionem atque miracula, hortantibus fratribus, & maximè viro peritiſſimo Johanne diacono, veſtræ fidei puritate ac ſcientiæ claritate notiſſimo, nuper de Græco in Latinum tranſtuli ſermonem; quî præfatus Joannes hujus Martyris in domo quidem ſua miræ antiquitatis & pulcritudinis oratorium habebat, tamen qualis iſte martyr Chriſti eſſet, ignorabat. Ego verò, ſicut expertus ſum apud Theſſalonicam, ubi precioſum corpus ejus redolet, & ſplendore miraculorum refulget, innotui ei per ordinem. *Joannes, hic ab Anaſtaſio Bibliothecario memoratus, S. R. E. diaconus erat, Romaque proinde, ut dubitandum non apparet, commorabatur; quare, ſi mira antiquitatis pulchritudinisque oratorium, quod hic, Anaſtaſio per verba recitata teſtante, in domo ſua habuit, fuerit reipſa, uti hic ſcriptor ſeſe eſtimaſſe, indicat, ſancto noſtro Martyri conſecratum, conſeltarium è recitatis Anaſtaſii verbis erit, ut is etiam Romæ, & quidem ante ſeculum nonum, quo idem Anaſtaſius floruit, qualicúmque ſaltem cultu eccleſiaſtico fuerit gavisus. Verùm cum duo etiam Italiæ Martyres,* Demetrii *nomine diſtincti, alter Verulis, alter Oſtiæ, in Romano Martyrologio adſcribantur, nec Anaſtaſius quidquam, è quo ſe* Demetrium, *oratorium in Johannis diaconi domo habentem, homonymum eſſe Theſſalonicenſem martyrem, collegerit, in medium adducat; fuerintne* Demetrius *noſter, an alius Sanctus homonymus, reipſâ Romæ ſeculo nono ac fortè etiam civium cultus, ſolis hùc tranſcriptis Anaſtaſii verbis innixus pro certo aſſeverare non ausim, licèt interim, quòd hic ſcriptor vir haud rudis exſtiterit, eaque, quæ in litteras miſit, ſat diligenter examinaſſe videatur, res utcumque veroſimilis queat haberi.*

B

falſo intelligitur, Bulgariam propagatus fuit,

142 *Pari ferè de cauſa, noſtrone de Sancto, an de alio homonymo Carolus, Novarienſis epiſcopus, dum incubrationis à ſe adornatæ, quam* Novariam *inſcripſit, lib. 1, pag. 184 ita ſcribit,* Colitur (*Novariæ nimirum*) in eadem eccleſia S. Julii etiam Demetrius martyr die XI Maii, fuitque in ea altare ei dicatum; de cujus tamen tranſlatione nihil habeo, quod referam, *ſermonem inſtituat; dubitandum exiſtimo, certeque de alio Demetrio martyre, quam de noſtro, loquî ipſum, crediderim, ſi Novarienſes* Demetrii, *quem XI Maii, fortè quòd hoc die ſacrum illius corpus olim acceperint, in S. Julii eccleſia colunt, integrum ad ſe corpus aliquando fuiſſe tranſlatum, contendant, ſeu potius hodieque aut ſaltem olim integrum poſſederint; rationem, ob quam ita exiſtimem, quiſque ex iis, quæ num. 111 de ſacris Sancti noſtri reliquiis corporeve, Theſſalonicâ nunquam aliò ſecundùm omnes ſuî partes avecto, differui, facilè intelliget. Porrò* nec meliùs, Demetrione *noſtro, an alteri martyri homonymo eccleſiæ parœciæ,* S. Demetrii *nomine in Britannia Aremorica inſignitæ, quæ in Vita S. Gildæ abbatis, ad XXIX Januarii diem, quo is colitur, apud nos edita, num. 27 memoratur, conſecrata ſit, habeo perſpectum. Verùm alia præterea eccleſia, quam ſancto noſtro* Demetrio *exſtructam conſecratamque fuiſſe, indubitatum eſt, hîc modò etiam memoranda occurrit.*

ac fortè etiam Novariæ,

iſque præterea veroſimiliter quidem Romæ,

143 *Cyprianus quidam in Africa epiſcopus, infeliciter, uti Miraculorum edendorum lib. 2, cap. 6, ſede tamen, quam hic occupârit, nuſpiam indicata, memoratur, à Slavis, cùm Byzantinum negotii cujuſpiam causâ peteret, captus, duramque ita in ſervitutem delapſus ab apparente ſibi* S. Demetrio *ſeque vie, quâ Theſſalonicam aufugeret, ducem præbente in libertatem ſuis aſſertus. Hinc in Africam reverſus, quo ſeſe ſancto Soſpitatori ſuo gratum exhiberet, templum inſigne, opem ei iterum mirabiliter ferente ſancto Martyre, exſtru-*

certè autem in Africa,

xit;

A *sit, eidemque dedicavit. Porrò cùm miraculum, quod in laudati episcopi gratiam Sanctus patravit, sæculo nono aut forte etiam paulo citiùs, uti in Annotatis eidem subdendis docebo, evenerit, certum omninò est, in Africam tum etiam propagatum fuisse* Demetrii *nostri cultum, quem ibidem etiam incrementa temporis lapsu sumpsisse, fas est colligere vel è solis, quibus miraculi ejus narratio, ab Anastasio Bibliothecario in compendium contracta, apud Mabillonium tom. 1 Veterum Analectorum pag. 95 terminatur, sequentibus hisce verbis:* Per orationes ejus (S. Demetrii *videlicet*) si quis infirmus in eodem templo (*per Cyprianum nempe episcopum exstructo*) devotus advenerit, si perunctus fuerit de oleo lampadis ejus, illicò sanabitur.

Cappadociaque obtinuit, uti & apud Syros aliosque.

144 *Hunc porro ecclesiæ, quam, nomini suo sacram, Sanctus in Africa habuit, altera adhuc, procul ab ea remota, quam dedicatam sibi* Demetrius *in Cappadocia olim habuit, adjungenda est. Ita te Miraculorum edendorum libri tertii cap. quintum & ultimum docebit, è quo etiam, locum illum sacrum frequenti ad hunc fidelium,* S. Demetrii *opem implorantium, concursu, patratisque ejusdem patrocinio miraculis illustratum fuisse, intelliges; ut sanè, nisi citati Miraculorum libri auctor anonymus à vero, quod tamen haud ausim asserere, hic aberret, Sanctum nostrum in Cappadocia etiam veneratione, Sanctis deferri solita, fuisse gaviſum, dubitandum haud appareat. Nec hâc illum apud Russos, Syros Copticasque fuisse destitutum, vel ex eo certum apparet, quod horum omnium, ut suprà docui, Fastis sacris ad xxvi, quo etiam à Græcis colitur, Octobris diem sit insertus. Porrò Baillemus tom. 3 Vitarum col. 115 sub finem verbis Gallicis, Latine à me redditis, sic scribit:* Non

B dubitatur, quin Demetrii Thessalonicensis sit cultus; Parisiis stabilitus in parva S. Dionysii Parisiis post Deiparæ templum ecclesia, ubi sacellum in ejus honorem consecratum est, reliquiæque, quas illius esse contendunt, servantur. *Ita ille: ac merito sanè, quin* S. Demetrii *cultus, Parisiis in parva verbis hisce memorata ecclesia stabilitus, ad Sanctum nostrum spectet, non dubitari, facilius vel idcirco existimo, quod, cùm* Demetrius *sacrarum in Terram Sanctam expeditionum tempore non semel fese, uti in Analectis, quæ tribus Miraculorum edendorum libris subjungam, docebo, Christianis Occidentalibus auxiliatorem adversus infideles præbuerit, mirum nemiquam, si non tantum Parisiis, sed & pluribus aliis ecclesiæ Occidentalis locis cultu ecclesiastico honoraretur, deberet accidere.*

C

atque ipsos etiam Turcas.

145 *At verò aliud adhuc, quod unusquisque haud immeritò miretur, commemorandum hic restat. Apud ipsos etiam Turcas Sanctus in veneratione est. Ita ex libro, qui* Ars factorum historicorum, chartarum &c notas chronicas examinandi *inscribitur, intelligo. En verba, huc spectantia, quæ pag. 154 in eo occurrunt, è Gallicis Latina à me facta.* Hic sanctus (Demetrius *himirum*) ab Italis S. DIMITRI appellatur. Turcæ nomine CASIN-GIUNI eum designant. Fabulosas fidas, ait princeps Cantimirus, de eo habent Legendas, Musulmannumque fuisse eum asseverant; quod & de S. Georgio, qui apud eos Hydyrlez vocatur, affirmant. Festa amborum horum Sanctorum iisdem, quibus Christiani Orientales, scilicet xxiii Aprilis, & xxvi Octobris, celebrant. Ad dies hosce Turcæ expeditiones suas ordinant. Post xxiii Aprilis diem in campum copias educunt, servitioque militari xxvi Octobris finem imponunt. *Principii Cantimiri Opus, quod verbis hisce abs Artis cit. auctore laudatur, ad manum non habeo; quapropter penes hunc quantum ad ea, quæ hic tradit, fidem fiare volo, Turcasque, qui, quod sanè mirum est, sectæ suæ* Demetrium, *nimi diu ante hanc exortam floruerit, adscribunt, in veneratione eum habere, haud difficulter credo, eò etiam propendens, ut è veneratione, quâ in illum feruntur, fortassis factum putem, ut tandem celeberrimum Thessalonicense Sancti templum (adì num. 92) Christianis eripuerint, atque in sectæ suæ fanum converterint.*

AUCTORE C. B.

PASSIO PRIMA,

Ab auctore anonymo scripta atque ab Anastasio Bibliothecario è lingua Græca in Latinam conversa,

E

Ex editione Mabillonii cum variis Mss. & Photiana Passione collata.

PROLOGUS.

Auctor, cur Sancti Passionem Latinè reddiderit,

D Omino piissimo imperatori Karolo *a* semper augusto, Anastatius *b* exiguus coronam & regnum cum Christo. Beati Demetrii Thessalonicensis martyris passionem atque miracula hortantibus fratribus, & maximè viro peritissimo Johanne Diacono *c*, vestræ fidei puritate ac scientiæ claritate notissimo, nuper de Græco in Latinum transtuli sermonem *d*, qui præfatus Johannes hujus Martyris, in domo quidem sua, miræ antiquitatis & pulchritudinis oratorium habebat, tamen, qualis iste Martyr Christi esset, ignorabat.

a

b

c

d

F

Carolique imperatori mittat, expunit.

2 Ego verò, sicut expertus sum apud Thessalonicam, ubi preciosum corpus ejus conditum redolet *e*, & splendore miraculorum refulget, innotui ei per ordinem *f*. Sed quia imperium vestrum tanti Agonistæ fraudari notitia novi, vobis quoque id ipsum opportunè mittere procuravi, quatinus vestra magnitudo cum intercessionibus Sanctorum & amicorum Dei, istius quoque prece apud Deum obtinere gratiam valeat, & perfrui mereatur gloria sempiterna. Rex regum & Dominus dominantium regnum vestrum dextera sua protegat, & de temporali ad æternum transferat regnum.

e

f

ANNOTATA.

a *Ei scilicet, qui cognominatus fuit* Calvus, *annoque 877 obiit, uti in Commentario prævio num. 15 docui.*

b *Hic non alium, quàm qui à S. R. E. munere, quo functus est,* bibliothecarius *cognominatur, Vitamque S. Dionysii Areopagitæ, Latinitate à se donatam, ad Carolum Calvum impera-*

A. ANONYMO.

peratorem anno 876 miſit, Anaſtaſium deſignari, indubitatum apparet; quodnum autem ante tempus Anaſtaſius hic S. Demetrii, Theſſalonicenſis martyris, quam hic damus, Paſſionem è lingua Græca in Latinam converterit, Commentario prævio num. 15 vide expoſitum, intelligeſque etiam ex ibidem dictis lucubrationem iſthanc ab Anaſtaſio ad Carolum Calvum imperatorem anno 875 aut altero è binis ſequentibus miſſam fuiſſe.

c *Hunc eſſe illum ipſum Johannem, S. R. E. diaconum, in cujus gratiam Collectanea Græca, à Sirmondo edita, Latinitate, ut eidem Johanni, eccleſiaſticam hiſtoriam meditanti, adjumento eſſent, Anaſtaſius donavit, Mabillonius tom. 1 Veterum Analectorum pag. 96 affirmat, nec, quantum opinor, à veritate in hac ſua aſſertione deviat.*

d *E voce* nuper, *quâ hæc Anaſtaſii aſſertio affectur, ſimulque ex eo, quòd Anaſtaſius anno 875 aut altero è binis ſeqq., uti ad lit.* b *docui, ad Carolum Calvum imperatorem Sancti noſtri Paſſionem miſerit, conſectarium eſt, ut hanc certè haud din ante annum 875 è Græco in Latinum ſermonem tranſtulerit.*

B e *Alludatne hic Anaſtaſius ad unguentum, quod, cùm Theſſalonicæ verſaretur ac proin ætate ſua ſeu ſeculo nono è Sancti noſtri Theſſalonicæ tumulo prodigioſè ſcaturierit, pro certo aſſeverare non auſim, licet interim jam inde ab eo tempore miraculum iſtud habuiſſe locum, indubitatum appareat, uti in Commentario prævio § VIII videre licet.*

f *Utinam Anaſtaſius, ut, quò de cultu, quem Sanctus noſter ſcripteris illius ætate ſeu ſeculo nono Roma habuerit, certò conſtaret, quidquam hic protuliſſet, unde ſibi, S. Demetrium, cui Johannes diaconus in domo ſua oratorium conſecratum habebat, unum eumdemque cum Sancto noſtro Theſſalonicenſi martyre homonymo eſſe, explaratum exſtiteris! Vide Commentarii prævii num. 141.*

CAPUT UNICUM.

Sanctus fidem prædicat, Maximiano imperatori, ad gladiatorum ſpectaculum properanti, captivus ſiſtitur, illiuſque juſſu cuſtodiæ primum mancipatur, ac deinde etiam occiditur.

C

Sanctus, dum fidem prædicat,

a

b

CUm imperator Maximianus in Theſſalonicenſium degeret civitate *a*, homo ſuperſtitioſus piæ religionis auditores perſequebatur, & interficiebantur ab eo *b*. Inter quos erat beatus Demetrius, manifeſtum faciens ſemetipſum abſque ullo timore, qui à juventute & bona egerat opera, & alios docuerat. Docebat enim, qualiter divina Sapientia deſcenderat ad terram de cælo, ut hominem, qui mortuus fuerat peccato, vivificaret ſanguine proprio *c*.

c

Maximiano imperatori, gladiatorum ſpectaculum,

4 Cùm hæc & alia multa prædicaret, quidam miniſtri imperatoris, qui ad capiendos Chriſtianos fuerant deputati, tenentes ſanctum Demetrium imperatori obtulerunt Maximiano. Contigerat enim ire imperatorem ad ſtadium civitatis propter eos, qui ad ſingulare certamen fuerant congreſſuri. Illic enim parabatur per quaſdam tabulas circulus circumſeptus, ubi ſuſpecturus erat eos, qui ex adverſo invicem theatricè ſe impugnarent *d*. Quia delectatio erat ei adſpicere humani ſanguinis fuſionem. D

d

5 Veruntamen non ſine cura & ſollicitudine habebat quod eſſe ſibi delectabile cernebatur. Flagrabat autem deſiderio circa quemdam, Lyæum nomine, monomachum, qui jam multos virtute ac mole corporis abuſus, exſtinxerat, occidendi experimentum per meditationem & conſuetudinem poſſidens. Hunc eò quòd omnes formidarent, & nullus, ei qui reſiſteret, videretur, inter primos Maximianus habebat, & diligebat, & libenter in eum reſpiciebat.

quo Lyæum, ſibi dilectum, decertantem viſurus erat,

6 Laudabat autem & mirabatur, & quaſi ſuper magna re in ſuperbia viri gloriabatur *e*. Porrò cùm prope ſtadium perveniſſet, tunc adducunt ei, qui ceperant, beatum Demetrium. Audiens autem imperator, quòd Chriſtianus eſſet, quia ſe totum ad præſentiam ſpectaculi contulerat, beatum Demetrium juſſit ibidem juxta ſtadium exſiſtere, & penes publicum balneum cuſtoditi. Ipſe verò Imperator reſidens, Lyæo introducto, interrogabat, quis ſingulare cum eo vellet inire certamen, dona promittens & proponens *f*.

adeunti, ceptum ſiſtitur, juſſu illius in cuſtodia manciſatur,

e

E

f

7 Et quidam adoleſcens nomine Neſtor *g*, à ſuperiori ius exſiliens gradibus, adverſus Lyæum ſtabat, ſingularem conflictum arripere cupiens: ita ut obſtupeſcens Maximianus vocaret ad ſe Neſtorem, qui ad hoc exſilierat, illique daret conſilium dicens: Novi, quòd te pecuniarum egeſtas ad tantum phantaſiæ fecerit elevari, ut aut ſuperans divitias repentinas adquiras; aut voto fraudatus, cum vita moleſtante careas egeſtate. Ego autem tibi ob miſerationem qua adornaris ætatis, dabo etiam pro ſolo auſu condigna & ſufficientia dona, & vade, habeas cum vita etiam dona. Lyæo verò temetipſum ne objicias, quoniam multos te potentiores devicit.

ac deinde, cùm à Neſtore, ſingulare ſeſe, neque quam imperatore id diſſuadente,

g

8 His Neſtor auditis, nec recipit monita imperatoris, neque formidavit de virtute Lyæi; imperatori autem reſpondit: Nec pecuniis, ut aſſeruiſtis, ad hunc agonem veni, ſed ut meliorem Lyæo memetipſum reddam *h*. Mox ergò tam imperator, quàm hi, qui circà erant, Lyæo faventes, in iram dictis Neſtoris conſurgunt *i*, jactantiam ejus non ferentes: imperator verò confortabat Lyæum, & fidum eum reddebat. At ille dignum ſe imperatorio judicio feſtinabat oſtendere. Cumque facta fuiſſet congreſſio, mortalem Lyæus ſuſcepit ictum, & protinus mortuus eſt, & extremam fecit imperatori contuſionem.

certamini tom. aſſeve contra Lyæum axiſſe, nec alius hic fuiſſet,

h

i

9 Unde nec ullis pactis & repromiſſis pecuniis Neſtori recompenſans *k*, ſed mox in ſuo ſolio reſilivit, & triſtis ad palatium reverſus eſt. Cùm autem ei quidam de Demetrio ſuggeſſiſſent, ſtatim in ira permotus in ipſo loco, in quo fuit retentus, juſſit eum lanceis perforari. Ita beatus Demetrius bonæ confeſſionis martyrium conſummavit. Corpus verò ejus ab interfectoribus parvipenſum eſt: ſed quidam religioſi viri nocte latenter venerunt, & ſumentes illud ex ipſis, in quibus projectum fuerat pulveribus, & comportata terra, quantum potuerunt, abſcondere curaverunt, ne læſionem ab aliquo de trucibus & cruentis animalibus ſuſti-

etiam occiditur, ipſaque, quo hæc factum, locus terra mandatus

k

Digitized by Google

A

fustineret. Nulli autem post hæc curæ fuit transferre corpusculum Sancti, sed manebat sub digno *m*.

m

ecclesia, post-quam ibidem ei extructa fuit honoratus.

10 Porrò ut modicum celebraretur, non pauca in eodem loco facta sunt virtutum ac sanitatum insignia his, qui fide eum invocabant. Cùm jam fuisset meritum Martyris divulgatum, Leontius quidam *n* Deo amabilis, vir adornans thronum Illyricorum præfecturæ, domum, quæ sanctissimum continebat Martyris corpus, cum humillima esset, & undique obruta & coangustata porticibus publici balnei ac stadii, universa nocentia mundavit & expurgavit, prædiisque amplioribus dilatavit *o* eam, & erexit ibi oratorium *p* in honore sancti martyris Demetrii, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, cum quo est Patri & Spiritui Sancto gloria, honor & imperium in sæcula sæculorum.

n

o

p

ANNOTATA.

a *Cùm de Maximiano imperatore, sub quo* S. Demetrius *martyrium subiit, ferme hic sit, non alium, quàm Maximianum Galerium, hîc designari, necesse est. Adi Commentarium prævium num.* 57 *& seq.*

B

b *In codice nostro signato* ✠ *Ms.* 84, *uti & in Ms. Rubea-vallis exemplari habetur:* Cùm imperator Maximianus in Thessalonicensium degeret civitate homo superstitiosus, piæ religionis auditores persequebantur & interficiebantur. *Verùm nostra lectio, Latina constructione spectatâ, indubiè præstat; utrùm autem & textui Græco, qui respondeni imperfecto* Persequebantur, *sensum passivum hîc habenti hujusque nihilominùs haud capaci, deductum à verbo* Διωκῶν, *passivam simul & terminationem & significationem admittenti, tempus verosimillime complectitur, conformior existat, pro certo nequeo edicere, cùm Græcam Sancti nostri Vitam, quam Latinam Anastasius fecit, ad manum non habeam. Interim, cùm Membritius legat,* Cùm imperator Maximianus in Thessalonicensium degeret civitate, piæ religionis auditores persecutionem patiebantur & interficiebantur ab eo, *nescio, an forsan primævus textus Græcus Latinè haud aptius conformiúsque ad auctoris sensum redderetur hoc modo:* Cùm imperator Maximianus, homo superstitiosus, in Thessalonicensium degeret civitate, piæ Religionis auditores persecutionem patiebantur & interficiebantur ab eo.

C

c *Non tantùm prædicâsse alioſque docuisse, sed & civitatem Thessalonicensem ad Christum adduxisse* S. Demetrium, *Passio ejus, à Photio in Bibliotheca suppeditata; docet; & sanè Sanctum, si non totam civitatem Thessalonicensem fidei lumine illustravit, multum tamen in ea protulisse fructum, sat certum apparet. Adi Commentarium prævium num.* 37 *& tribus seqq.*

d *In Mss. nostris Trevirensi S. Maximini & Rubea-vallis exemplaribus, quibus etiam codex noster, signatus* ✠ *Ms.* 84, *consonat, ita legitur:* Hic enim parabatur per quasdam tabulas circulus circumseptus, ubi susceppturus erat eos, qui ex adverso invicem theatricè impugnaverant. *Verùm nec hæc, nec nostra lectio, mus istâ etiam aliquantò fortè melior, admittenda videtur. Lectionem cur ita existimem docebo in Annotatis, quæ infrà subjungam textui, qui transcriptis hisce Passionis Anastasiana verbis in Passione Sancti altera, proximè huic, è quâ etiam, uti in Commentario prævio num.* 15 *& seq. docui, promanâsse videtur, subjicienda, respondet.*

A. ANONYMO.

e *Photiana Sancti Vita de Lyæo, qui aliàs* Lycus *aut etiam* Libeus *vocatur, hoc loco duntaxat habet:* Erat autem gladiatorum alter maximus tyranni amicus, qui omnium optimè videbatur pugnare, nomine Lyæus.

f *Duos duntaxat, Lyæum videlicet & Nestorem, die illo, quo Maximiano, ad gladiatorum spectaculum properanti,* S. Demetrium *caput fixerunt, singulari certamine decertaturos fuisse, Photiana illius, prout Latinè versa exstat, Passio indicare videtur, uti etiam Nestorem gladiatorem fuisse. Verbis enim, ad litteram præcedentem recitatis, proximè hæc habet subnexa:* Qui autem cum illo (*Lyæo nimirum*) eo die depugnaturus venerat, plebeius erat, juvenis ætate, nomine Nestor. *Verùm verba, ad lit. præced. recitata, è quibus illud, si unà cum verbis, hîc jam transcriptis, considerentur, apparet, Græco Photii textui haud sat accuratè consonant. Hîc enim sic habet:* Ἦν δὲ τῶν μονομάχων ὁ μὲλιστα τῷ τυράννῳ καὶ φιλούμενος καὶ δοκῶν κατὰ πάντων ἀριστεύειν, Λυαῖος ὄνομα· *hæc autem Græca verba, strictiori interpretatione adhibita, ita sonant Latinè:* Erat autem Gladiatorum ille (*non* alter, *quod benè notandum*) qui tyrannò & maximè diligebatur & contra omnes pugnando prævalere posse videbatur, nomine Lyæus.

E

g *Plebeium hunc fuisse, Photiana Sancti Vita (adi, quæ ex hac ad lit. præced. dedi, verba) diserte tradit, idque etiam, quæ hîc mox in Anastasiana Sancti Vita de Nestore subduntur; satis ostendunt.*

h *Ms. Trevirensi S. Maximini habet:* Sed ut meliorem Lyæo memetipsum ostendam.

i *In Ms. Rubea-vallis legitur:* Irati sunt dictis Nestoris.

k *In Ms. Trevirensi S. Maximini additur* victoriam.

F

l *Quî Sancti corpus à fidelibus fuerit sepultum in Photiana ejus Passione ita exponitur:* Pii verò corpus Martyris clàm de nocte, quandò illis impiorum terror permittebat, in ruderibus, in quibus interfectus erat, effossâ terrâ, sepeliunt.

m *Voci huic substituendum puto* Terrâ *vel* Humo, *rationemque, cur ita existimem, Commentarii prævii num.* 78 *exposui.*

n *Hic verosimiliter sæculo quinto ineunte flo-ruit. Adi Commentarium prævium num.* 74.

o *Ms. Rubea-vallis habet* Ditavit.

p *Ne hinc inferas, eadem sacram, quam Leontius* S. Demetrio *Thessalonica exstruxit, exigua duntaxat molis ædificium fuisse. Videsis, quæ Commentarii prævii* § VII *disputata sunt.*

PASSIO ALTERA,

Auctore anonymo *a*,

E Bibliotheca Vaticana codice 821,

INTERPRETE CORNELIO BYEO.

CAPUT I.

Sanctus fidem pradicat, comprehenditur, ad Maximianum adducitur, cuſtodiri ab hoc jubetur, à Neſtore, contra Lyæum pugnaturo, convenitur, illique benedicit.

Dum Sanctus, fervescente in Christianos persecutione, b

MAximianus, qui & Herculius *b*, Gothis Sarmatisque Romano imperio ſubactis *c*, reverſus in Theſſalonicenſium commorabatur civitate, homo infelix & Deo inimicus & in erroris profundum delapſus. Florebat tunc idolorum infania, ubique culta maximiſque muneribus honorata; deorum enim miniſtri eos, qui Chriſtum confiterentur filium Dei, perſequebantur, impuneque occidebant veræ Sapientiæ cultores, quos inter erat & beatiſſimus Demetrius, qui, metum etiam nullum aut periculum curans, manifeſtum faciebat ſemetipſum, quique, vitâ ſanè pura irreprehenſibiliqué à juventute ducta, ſalutis verba in ſe habebat, obviiſque tradebat, cum animi alacritate & docens, & inſtans & arguens ſecundum Apoſtolicum præceptum beati Pauli ad ſanctum Timotheum *d* ſcribentis, illudque "Inſta opportu„nè, importunè„, inculcare ſatagentis.

c

d

Chriſti fidem pradicat, e

2 Sic, itaque beatiſſimus Demetrius, ex illuſtri ſenatorioque genere oriundus *e*, cùm primùm exceptoris officio *f* militâſſet, Græciæque deinde proconſul creatus eſſet, conſularia etiam inſignia ab imperatore Maximiano accepit; ipſe autem, omnem mundi gloriam nihili faciens, ſalutem afferentia verba faciebat, explicans atque oſtendens, qui hominem perditum, propriiſque peccatis mortuum omniſcii Dei Verbi ſecundum carnem adventus ab errore quidem abſtraxerit, ab omni autem iniquitate omnique caligine expurgârit, lumen porrò oriri fecerit, libertatiſque in animabus eorum, qui eum recipiunt, produxerit diem, qui juſtitiam, manſuetudinem, pacem, charitatem, ſpem vitæ æternæ præbet, temporaria abjicit, æternum atque incorruptum pignus confert, reſurrectionem à mortuis, ingreſſumque in paradiſum conciliat.

f

C

ab iis, qui Chriſtianis apprehendendis invigilabant, capitur,

3 Cùm hæc audacter doceret beatus martyr Demetrius, ſermonemque illum fidei operibus confirmaret; multi autem propterea ex ethnicorum multitudine ad eum accederent, atque ad occidentalem magni fori civitatis plagam in loco ibidem ſito, qui Ænea porticus vocabatur, ubi etiam ſub adjacentis balnei publici ſubterraneis fornicibus cœtus agere ſolebat, famaque illius per totam civitatem viciniamque ſpargeretur, imperatoris milites unà cum lictoribus publicis, quibus, ut ita Chriſtianos inquirerent, erat in-

Μαξιμιανὸς, ὁ καὶ Ἡρκύλιος, σκυθικῆς τε καὶ Σαυροματικῆς τοῖς Ῥωμαίοις, καταλυθείσης ὑπ' αὐτοῦ Θεσσαλονικέων πόλει διέτριβε, δυσσεβέστατος καὶ θεόμαχος ἀνθρωπος καὶ εἰς βάθος τῆς πλάνης ἐλισσόμενος. Ἐφοιτάτο τότε ἡ τῶν εἰδώλων πλάνη παντα-χοῦ τιμωμένη, καὶ δωρεῶν μεγίστων ἀξιουμένη. Ἐδύσκολον γὰρ οἱ τῶν θεῶν διακονεῖσθαι τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντας Θεοῦ υἱὸν, καὶ κινδύνοις καταφορᾶς τὸν τῆς ἀληθοῦς σοφίας διδασκάλους. Ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ μακαριώτατος Δημήτριος, ἑαυτῷ ποιῶν λαὸν, καὶ θάνατον φέβων, ἢ κίνδυνον ὑποστελλόμενος. Βίον μὲν καθαρὸν καὶ ἄμεμπτον ἐκ νεότητος ἐπιδεξάμενος ἦν σωτήριον λόγον ἔχων ἐν ἑαυτῷ, καὶ μεταδιδοὺς τοῖς προσερχομένοις, καὶ διδάσκων μετὰ παρρησίας, πείθων τε καὶ διαλεγόμενος κατὰ τὸ ἀποστολικὸν ἔνταλμα τῷ μακαρίῳ Παύλῳ πρὸς Τιμόθεον γεγραμμένος, καὶ ἐπιθέσθαι κατηξίωτο τὸ ἐπιθεῖναι ἀκαίρως καὶ ἐυκαίρως.

2 Οὗτος, ὢν ὁ μακαριώτατος Δημήτριος ἐκ γένους τῶν περιδόξων, καὶ τὰ συγκλήτου βουλῆς ὑπάρχων, ἐκοσμήτωρ τὸ πρῶτον γραμματεύσας, καὶ ἀνθύπατος γεγονὼς Ἑλλάδος, καὶ ὑπάτου ὡραῖα ἔλαβεν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μαξιμιανοῦ. Λύτος ὢν πᾶσαν γῆθεν δόξαν εἰς ὕδὼρ λογισάμενος, τοὺς ζωοποιοὺς ἐποιήσατο λόγους, ἐμμένοντα καὶ δοκοῦντα, ὅτι τὴν ἀπαλλοτρίωσιν ἀνθρώπου, καὶ ταῖς ἰδίαις ἀνομίαις τελευτακότου· ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ λόγου κατὰ σάρκα παρουσία, διέλυσεν μὲν ἀπὸ τῆς πλάνης, ἀπεκάθηρεν δὲ ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ πάντας σκότους, φῶς δὲ ἀπέστειλεν, καὶ ἡμέρας ἐλευθερίας ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν δεχομένων αὐτὸν ἀπεργάσατο, δικαιοσύνην, εἰρήνην, ἀγάπην, ἐλπίδα ζωῆς περιποιοῦσαν αἰωνίου, τὰ πρόσκαιρα μὲν ἀποῤῥίπτουσαν, τὸ δὲ αἰώνιον, καὶ ἄφθαρτον ἀρραβῶνα παρέχουσαν, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, καὶ τὴν εἰς παράδεισον προξενοῦσαν εἴσοδον.

3 Ταῦτα διδάσκοντος τοῦ μακαρίου μάρτυρος Δημητρίου μετὰ παῤῥησίας, καὶ τὸν λόγον τῦτον πρακτικῶς βεβαιοῦντος διὰ τῆς πίστεως. Πολλῶν δὲ αὐτῷ διὰ ταῦτα ἐκ τῶν Ἑλλήνων πλειόνων προσιόντων, καὶ συναθροιζομένων ἐκ δυσμῶν τῆς πόλεως μεγαλοφερῆ ὁδὸν τὴν ἐπίσης χαλκοστρωτὴν λεγομένην οὖσαν, ἔνθα καὶ εἰώθει τὰς συνόδους ποιεῖσθαι ὑπὸ τὰς τοῦ ἐξῶς δημοσίου λυτρῶ ὑπογείους καμάρας, μεγαλυνομένης δὲ περὶ αὐτοῦ φήμης καθ' ὅλης τῆς πόλεως καὶ τῆς περιχώρου, εἰ τὴν ἀναζήτησιν τῶν Χριστιανῶν γραπτὸν τῷ βασιλεῖ, ἅμα τοῖς δημοσίοις προστεταγμένοις ποιεῖσθαι

A ἀδῆς, συλλαβόντες τ̃ μακάριον Δημήτριον (οὐδὲ γὰρ φεύγων συνελήφθη, ἀλλὰ τοῖς συνήθεσι ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς ἱερουργῶν λατρείας) τῷ θεομάχῳ μαξιμιανῷ καθάπερ τί μέγιστον θήραμα προσήγαγον, οἰόμενοι ἑαυτοὺς μᾶλλον τῷ βασιλεῖ παραθεῖναι, ἢ τὸν ἐπιμελῶς τῷ μηδένα Χριστιανὸν λανθάνειν ἐπιδείξοντο, τὸ ἐξ ὑπεροχῆς ὄντας καταμηνύοντες.

A. ANONYMO.

4 Καὶ ὁ μὲν ἔτυχεν ἐπὶ τὸ τ̃ πάλαι Μαρτυρ τὸ καλούμενον σάδιον ἀπίοντα, ἵνα ἴοιεν τ̃ μονομαχεῖν μέλλοντες, καὶ τὰ λοιπὰ ε̃ πεντάθλου θεάματα ἐπιτελῶντο· ἐκεῖ γὰρ αὐτῷ παρεσκεύαστο διὰ τινων σανίδων περιπεφραγμένῳ κύκλῳ οἷόν ὕψει κρεμάμενῳ, ὃ δέχεσθαι μέλλων τοὺς οἰκείους αὐτοῦ ἀσιόντας, διότι τέρψις ἦν αὐτῷ ε̃ βλέπειν ἀνθρωπείων αἱμάτων ἔκχυσιν· πλὴν οὐκ ἐκτὸς φροντίδος ἦν μερίμνης ἔχειν τὸ ὁρώμενον· δείκνυτο γὰρ ὁ βασιλεὺς περί τινα μονομάχον Λυαῖον ὀνόματι ἐκ ε̃ ἔθνους τ̃ Οὐανδάλων ὑπάρχοντα, ἰσχύϊ καὶ μεγέθει σώματος διαφαλμένον, ὃς οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ πολλοὺς εἰς τ̃ λύσσαν ἀπήγαγεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Σιρμίῳ καὶ ἐν τῇ Θεσσαλονικέων πόλει· διέτριβεν γὰρ διάτε τ̃ σανίδων, καὶ ε̃ μαγγάνου, ἔτι διὰ πολλὴν ἐμπειρίαν εἰς τὸ φονεύειν διὰ μελέτης καὶ συνηθείας κεκτημένος.

B

4 Contigit autem ut is, quò singulari certamine decertaturos, reliquaque pentathli lusûs g spectacula edituros cerneret, ad civitatis theathrum, quod stadium dicitur, adiret. Illic enim è tabulis quibusdam sepimentum, in altum suspensum, quod ingredientes suscepturum erat, circuli in modum ei erat paratum b; cernere enim humani sanguinis effusionem, delectatio ei erat, nec tamen absque cura seu sollicitudine, quod ei spectandum dabatur, poterat intueri. Amore autem ferebatur imperator erga quemdam monomachum, nomine Lyæum, è Wandalorum genere existentem i, fortitudine magnitudineque corporis eximium, qui non modò Romæ, sed & Sirmii k Thessalonicensiumque in civitate multos duello, utpote ex exercitatione consuetudineque haud vulgarem occidendi peritiam nactus, necârat.

atque ad Maximianum, gladiatorum spectaculum adornatum,
g
b
i
k
E

5 Τοῦτον, ἐπειδήπερ ἅπαντες ἐδεδόκησαν ἀφ̓ ᾧ τὸ μηδένα αὐτῷ ἀθλογονίᾳ ἀναφαίνεσθαι, οὐ πρώτοις ἔχειν ὁ βασιλεύς, ὃ καὶ φιλῶν ἐπεθύμησεν, καὶ ἡδέως ἔβλεπεν εἰς αὐτόν; ἐπῄνει ᾗ καὶ ἐθαύμαζεν τὴν ἀκμὴν τ̃ ἡλικίας αὐτῷ, καὶ ὡς τὴν περιφάνειαν αὐτῷ ἐσεμνύνετο. Ὅτε ᾗ πλησίον ἐγένετο ε̃ σαδίου, κατέστη αὐτῷ ἐκ ε̃ ὀχήματος, ἅτε μηνύσαντες προσάγουσιν τῷ μαξιμιανῷ τ̃ μακάριον οἱ συνειληφότες Δημήτριον. Πεισθεὶς ᾗ ὁ ἐπιμένει τ̃ Χριστὸν προσκυνῶν, καὶ μαθὼν καὶ ἐτέρους αὐτὸν διδάσκειν τ̃ ἀκαιρεμένου σέβειν, ἤχθη μὲν πρὸς αὐτόν.

adducitur.

5 Hunc, cùm omnibus, quòd nemo cum eo posse congredi videretur, esset terrori, imperator inter primos, quod & continùò facere affectabat, habebat placidioreque vultu intuebatur; laudabat autem ac mirabatur ætatis ejus vigorem, nec aliter, quàm de magna re, de viri superbia gloriabatur. Cùm porrò ad stadium jam veniisset, atque è curru descendisset, beatum Demetrium, qui eum ceperant, ad Maximianum, rei præmonitum, tunc adducunt. Inquirens autem, an Christum adorare pergeret, eumque etiam alios, ut crucifixum adorent, doctrinâ suâ impellere, edoctus, jussit illum ad se duci.

6 Ἰδὼν ᾗ τὴν παῤῥησίαν ε̃ ἀνδρὸς, Χριστιανὸν ἑαυτὸν ἀποκαλοῦντ·, καὶ πᾶν ὅτιοῦν ὑπὲρ ε̃ ὀνόματ· ε̃ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπομένειν θαῤῥοῦντ·, ὅτι καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πάνυ ὡραῖον γενόμενον, καὶ τ̃ προκειμένων θεαμάτων ὅλος ὤν, τ̃ μὲν ἀοίδιμον Μάρτυρα ἐκέλευσεν αὐτὸν παρὰ τὸ σάδιον δημοσίᾳ γυμνιστ· βαλανείῳ περὶ τοὺς τ̃ ἐκεῖσε καμίνους φρουρεῖσθαι καμάρας. Ἔνθα φελαττόμεν·, ὡρᾳ σκαρπίον ἐκ τ̃ γῆς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀναβάντα, πικράσθαι ᾗ τῷ χείρῳ πληγῇ τ̃ Ἁγίου. Ὁ ᾗ τὸ σημεῖον ε̃ σταυροῦ ε̃ Χριστοῦ ποιήσας κατὰ ε̃ σκορπίου, καὶ προσατήσας αὐτὸν νεκρὸν ἀπέδειξεν. Παραχρῆμα ᾗ ἄγγελ· Κυρίου ἕλων στέφανον ἐπέθηκεν τῇ κορυφῇ ε̃ μάρτυρ·, καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰρήνη σοι, ἀθλητὰ ε̃ Χριστοῦ, ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου.

C

6 Viri autem, Christianum se agnoscentis & quæcumque pro Domini nostri Jesu Christi nomine sufferre audentis, constantiam, vultumque ejus maximè venustum conspicatus, quòd totus spectaculis exhibendis esset intentus, venerandum Martyrem juxta ipsum prope publicum balneum in subterraneis fornicibus, ibidem existentibus, custodiæ mancipari jussit l. Ibidem custoditus scorpium, è terra sub pedibus suis, qui & caudâ Sanctum percutere conabatur, egredientem aspexit. Hic autem, facto in scorpium crucis signo, mortuum illum illico reddidit. Statim autem angelus Domini adveniens coronam capiti Martyris imposuit, pax tecum, pugil Christi, robustus sis & confortare.

custodiri ab eo jubetur.
l
F

7 Ὁ᾽ ᾗ βασιλεὺς εἰσελθὼν ἐν τ̃ σαδίῳ καὶ προκαθίσας, τότε Λυαῖον εἰσαγαγεῖν ἐκέλευε διὰ τ̃ κηρύκων τ̃ βυλόμενον μονομαχῆσαι, προσθεὶς μετὰ τ̃ ἄθλων καὶ χρήματα πολλά, καί τις ἐκ τ̃ δήμου ταπεινὸς ὡραῖος πάνυ, κομιδῇ νε· ὤν, Νέστωρ ὄνομα, ἄρτι τ̃ ἴουλον ἐπανθοῦσα φέρων, γνώριμος ὑπάρχων τῷ παντδόξῳ μάρτυρι Δημητρίῳ (θεόθεν γὰρ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γενόμενα θαύματα, πολλοῖς λαοῖς προσέρχοντα αὐτῷ, καὶ διδασκόμενον σέβειν, καὶ προσκυνῶν τ̃ Χριστὸν) ἐκδραμὼν ἐν ᾧ ἐφολκίτιδι τόπῳ, καὶ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔλεγεν: δούλε τ̃ Θεῦ Δημήτριε, βύλομαι τῷ Λυαίῳ μονομαχῆσαι, ἀλλ᾽ ὄξαι μοι τ̃ Χριστὸν ὀνόμασης. Ὁ ᾗ Ἅγι· ποιήσας τὸν τ̃ Χριστοῦ σφραγῖδα εἰς τὸ μέτωπον, καὶ τὸν παρόντα αὐ-

à Nestore, contra Lyæum monomachum pugnaturo, convenitur, eique benedicit.

A. ANONYM. xit: Serve Dei Demetri, volo contra Lyæum ſingulari pugnare certamine, ſed ora pro me, Chriſtum invocans. Verùm Sanctus, & in fronte ipſius & in corde Chriſti ſigno formato, illum dimiſit dicens: Et Lyæum vinces, & pro Chriſto martyrium ſubibis.

τῷ, ἀπέλυσεν αὐτὸν εὐχὰς, καὶ τὸ Δημῆτε πάλιν· καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτύριον.

ANNOTATA.

a *Quidquid de ſcriptore hoc, qui fortaſſis jam inde à ſeculo ſexto floruit, ſcitu præcipuè dignum eſt, Commentarii prævii § 2 expoſui.*

b *Imperator, ſub quo* S. Demetrius *martyrio coronatus eſt, non* Herculius, *ſed* Galerius *cognominatus fuit, quemadmodum, quæ Commentarii prævii num. 57 & ſeq. in medium adduxi, fidem faciunt.*

c *Quandonam Gothi Sauromatæque ſeu Sarmatæ, hîc memorati, à Maximiano Galerio ſuerint ſubacti ſeu profligati, Commentarii prævii num. 60 lectorem edocui.*

d *Epiſtola 2, cap. 4, ℣. 2.*

e *Senatorio genere ortum eſſe Sanctum, nec in Photiana, nec in Anaſtaſiana ejus Paſſione fundamentum habet; quare, cùm nec alibunde, quo tam illuſtres* Demetrii *natales poſſimus adſtruere, quidquam occurrat, ſenatorione, an altero genere orundus hic ſit, eſt dubium. Adi Commentarium prævium num. 30 & ſeq.*

f *Vocabulum* exceptor, *genericè acceptum, ſignificat ſcribam, atque adeò hîc illum, qui, quæ quantùm ad res militares in libros referenda erant ſeu notanda, litteris mandabat. Adi* B *Cangium in Gloſſario media & infimæ latinitatis ad vocabulum* Exceptor, *quod præterea* E *idem, quod vocabulum Græcum* Ἐκσκριπτὴς *ſignificat, uti idem ſcriptor in Gloſſario media & infimæ Græcitatis docet. Verùm anne Sanctus militari exceptoris officio reipſa etiam, uti hîc aſſeritur, ſunctus fuerit, mihi ambigendum apparet, uti etiam an unquam, quod mox hîc ſubditur, ad proconſulis Græciæ dignitatem fuerit promotus. Etenim tam hoc, quam illud memoria hîc primùm proditum ſuiſſe videtur ab anonymo Sancti noſtri biographo, qui, cùm ab hujus ætate aliquot ſeculis abfuerit, fidem ea in re certam haud meretur.*

g *Id eſt, certaminis Gymnici, quod quinque certaminibus, curſu videlicet, luctâ, pugilatu, ſaltu & jaculo, ut Feſtus docet, conſtabat. Adi ad vocabulum* Quinquertium *Piſiſci antiquitatum Romanarum Lexicon.*

h *Cum hîc de cellula ſeu de ſuggeſto, quod Maximiano aliiſque ingreſſuris, prout hodie in theatrorum aulis uſuvenit, præparatum eſſet, ſermo inſtitui videatur, ita Latinè ultimam hanc Græcam periodum interpretandam duxi, ſubſtantivumque in ea, cum quo participium* περιτοιχιζόμενον *concordare deberet, vel eſſe omiſſum vel certè hoc ad ſignificandum* ſepimentum *ſubſtantivè adhiberi, exiſtimo, idque vel idcirco maximè, quòd ſubſtantivum κύκλῳ, participio iſti ſubjectum in dativo ponatur, adeò ut ſignificari haud poſſit* circulus circumſeptus, *prout Anaſtaſius Bibliothecarius (adi annotata, Vitæ præcedenti ad lit. d ſubjecta) exiſtimaſſe videtur.*

i *Wandalum natione fuiſſe Lyæum, nec in Anaſtaſiana Photianave Sancti Vita, nec in monumentis, ſcriptoribuſve ullis, fidem certam facere natis, aſſeveratur; quare etiam, anne illud veritati conſonet, eſt dubium.*

k *Civitas hæc, licèt modò Slavonia urbecula duntaxat ſit,* Demetrii *tamen ætate ſeu ſeculo quarto ineunte erat ampliſſima frequentiſſimaque, nec ante annum circiter 441, quo ab Attila fuit exciſa, à florenti, in quo tunc erat, ſtatu excidit.*

l *Ab initio modò ad hunc uſque locum Sancti noſtri, quam hîc damus, Paſſionem confer cum iis, quæ in Paſſione ejuſdem altera, priori loco jam data, à principio uſque ad num. 7 ferè occurrunt, videbiſque antiquioris hujus lucubrationis alteram Sancti noſtri, quam hîc damus,* C *Paſſionem eſſe duntaxat ad hunc ſaltem uſque locum paraphraſim, variis adjunctis ab auctore vel pro arbitrio confictis, vel alibunde adſciſcis auctam, prout in Commentario prævio num. 16 jam indicavi.* I

m *Quod hîc narratur, à Photiana & Anaſtaſiana Sancti Paſſione abeſt, poteſtque vel idcirco, num veritati conſonet, haud immeritò dubitari.*

n *Verène, uti hîc narratur, Sanctus Neſtori, ſingulari certamine Lyæum aggreſſuro, benedixerit, ſtatues ex iis, quæ Commentarii prævii § IV diſſerui.*

CAPUT

A. ANONYMO.

CAPUT II.

Maximianus, ob necem Lyæo illatam iratus, Neſtorem primò ac dein etiam S. Demetrium jubet interfici, hicque, poſtea miraculis inclareſcens, locis ſacris ſibi exſtructis honoratur.

A Ἀπιὼν οὖν ὁ τῷ σταδίῳ, καὶ διὰ τῶν βαθμίδων καταπηδήσας, ῥίψας τε τὸν χιτῶνα αὐτοῦ, ἔστησεν ἔμπροσθεν τοῦ Μαξιμιανοῦ, ὡς ἐκπλαγέντα τὸν βασιλέα. Καλέσας ὁ παῖς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο πηδήσαντα, καὶ συμβουλεύων αὐτῷ καὶ λέγων· νεανίσκε, οἶδα, ὅτι χρημάτων σε σπάνις ἐπὶ τοσοῦτον ἀρθῆναι φαντασίας παρεσκεύασεν, ἵνα ἢ περιγενόμενος πλοῦτον ἀθρόον κτήσεις, ἢ ἀποτυχὼν πενίας ἐνοχλούσης μᾶλλον τοῦ ζῆν ἀπαλλαγήσῃ, ἐγὼ ὁ σὲ δι' οἶκτον τῆς νεότητός καὶ τῆς ἡλικίας, ἧς καὶ κόσμησαι, δόσω καὶ ὑπὲρ μέτρον τῆς τόλμης ἄξια, καὶ ἀρκοῦντα χαρίσματα, καὶ ἅπτου μετὰ τοῦ ζῆν ἔχων καὶ τὰ χρήματα, λυσιτελοῦν σεαυτὸν μὴ B ἀντιτίθησο, ἐπεὶ καὶ σὲ πολλοὺς ἤδη δυνατωτέρους ἀπήλλαξεν.

Abiens ergò ad ſtadium, cùm & de gradibus deſiliiſſet, tunicamque ſuam depoſuiſſet, coram Maximiano ſtetit, ita ut obſtupeſceret imperator: cùm autem illum, qui in id proſilierat, ad ſeſe vocáſſet, ſuadère ei cœpit ac dicere: Adoleſcens, ſcio, quia divitiarum penuria, ut ad tantùm vanitatis efferreris, te impulit, ut aut vincens divitias ſubitò acquiras, aut victoriâ excidens egeſtatem ſimul, quæ te turbat, & vitam deponas. Ego autem è juventutis tuæ, ætatiſque, quâ viges, miſeratione, pro ſolo auſo dona tibi & digna & ſufficientia largiar, abi divitias ſimul cum vita poſſidens, nec te Lyæo objicias, quoniam jam multos te fortiores occidit.

Neſtor, data ſibi à Maximiano venia

B.

9 Ταῦτα ἀκούσας ὁ Νέστωρ, οὔτε ἤρεσεν τὴν τοῦ βασιλέως φιλοτιμίαν, ἀλλ' οὔτε ἐφοβήθη πρὸς τὸ ἔπαινον τοῦ Λυαίου, τῷ ὁ βασιλεῖ ἀπεκρίνατο· οὐ χρημάτων ἐπιθυμῶ φύσας, ὦ βασιλεῦ, οὐδ' ὁ διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐλπίζων, ἀλλ' ἵνα κρείττονα Λυαίου ἑμαυτὸν συνίσω· μοὶ γὰρ βέλτιον ζῆν, ἢ πλουτοῦντα ἕξαντα, καὶ ἐκχωρήσαντα τῇ προλαβούσῃ τοῦ Λυαίου δόξῃ. Εὐδὺς οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτὸν ὀργῆς, τούτων λεχθέντων, ἐπλήσθησαν, τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Νέστορος οὐκ ὑπομένοντες, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς προτρεπόμενος ἦν, καὶ παρεθάρρυνεν τὸν Λυαῖον.

9 Audiens hæc Neſtor nec imperatoris munificentiam accepit, nec etiam ad Lyæi laudes timorem concepit; imperatori autem reſpondit dicens: Divitias haud deſidero, imperator, neque idcircò ad certamen veni, ſed ut me Lyæo præſtantiorem oſtendam: ſeſe enim nec vitam, nec divitias præreptæ Lyæi laudi velle præferre. Statim itaque, hiſce dictis, imperator, & qui ei adorant, irâ repleti ſunt, Neſtoris jactantiam haud ferentes. Ac imperator quidem Lyæum excitans clamabat, audaciamque ei addebat.

haud recipiens pugnam cum Lyæo

10 Ὁ δὲ ἅγιος Νέστωρ ποιήσας τὸ ζωοποιὸν σταυρὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λαβὼν τὸ ἀκόντιον, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπεν, ὁ Θεὸς Δημητρίου τοῦ δούλου σου, καὶ ὁ ἠγαπημένος σου παῖς Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὑποτάξας Γολιὰδ τὸν ἀλλόφυλον τῷ πιστῷ σου Δαυίδ, αὐτὸς καταβαλὼν τὸ θράσος τοῦ Λυαίου καὶ Μαξιμιανοῦ, τῷ σῷ παίδι, καὶ αἰσχύνησον μᾶλλον τὸ μεγάλευμα· γενομένης δὲ τῆς συμπλοκῆς, κεραίαν λαβὼν κατὰ τῆς καρδίας ὁ Λυαῖος, ἀνῃρέθη παραχρῆμα, καὶ τὴν ἰσχάτην τῷ βασιλεῖ ψυχικὴν περιποίησεν συγχυσιν· ὁ δὲ Νέστωρ ἐδόξασεν τὸν Θεὸν, ὅτι τῇ ἀχῇ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀνῃρέθη ὁ βάρβαρος.

10 Nеſtor autem, formato in pectore ſuo crucis ſalutiferæ ſigno, acinacem accepit, levatiſque in cælum oculis, dixit: O Deus Demetrii, ſervi tui, dilectuſque filius tuus Jeſus Chriſtus, qui Goliath alienigenam fideli tuo David ſujeciſti, Lyæi & Maximiani fiduciam contere, mediumque in repagulum proſiliit. Pugnâ autem factâ, Lyæus, ictum in corde accipiens, illicò eſt mortuus, extremamque imperatori attulit confuſionem. Neſtor autem laudabat Deum, quòd ſancti Demetrii precibus barbarus eſſet occiſus.

occidit.

C

F

11 Μαξιμιανὸς δὲ παραυτίκα τῆς καθέδρας ἀνέστη, καὶ συγχὺς ἐπὶ τὰς βασιλείους αὐλὰς ἐπανήρχετο, λέγων· μὰ τοὺς θεοὺς γοητείᾳ τίς προεχώρησεν· ἐπεὶ γὰρ ἂν ἐφάνη ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου ὁ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐπιδειξάμενος ἀνδραγαθήματα· καλέσας δὲν πρὸς ἑαυτὸν ὁ τύραννος Νέστορα, ἔφη πρὸς αὐτὸν· εἰπὲ, νεανίσκε, ποίᾳ μαγείᾳ χρησάμενος, ἢ τίνας ἔχων συνεργοὺς, τὸν Λυαῖον ἀπέκτεινας; ὁ δὲ Νέστωρ ἀπεκρίνατο· Μαγίᾳ μὲν οὐκ ἐχρησάμην, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἢ δὲ μαγγανείᾳ τινὶ ἀνῃρέθη· ἀλλ' Θεὸς Δημητρίου, ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, αὐτὸς ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, ἀπέκτεινεν δὲ τῇ χαρίμῃ τοῦ ἀλάστορα, καὶ ὑπερήφανον. Ὀργισθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς Χριστιανῶν ἀπενεχθῆναι τὸ τοῖς δυτικοῖς τοῦ πόλεως μέρεσιν ἐστὶ ὀνομαζομένη χρυσῆ πύλη, κἀκεῖσε τῷ ἰδίῳ ξίφει ἀναιρεθῆναι ὑπὸ Μηνυκιανοῦ προλίκτορος καὶ οὕτως τὸν μαρτυρίας τοῦ στέφανον ἀνεδήσατο.

Hinc iratus imperator primò Neſtorem,

11 Maximianus autem è ſede ſua protinus ſurrexit, triſtiſque ad regiam rediit dicens: per Deos veneficium quoddam eſt factum, quoniam is, qui tot tantaque facinora edidit, ab hoc juvene eſt occiſus. Arceſſito autem ad ſe Neſtori tyrannus dixit: Dic, adoleſcens, quâ uſus arte magica vel quos habens adjutores Lyæum interfeciſti? Neſtor autem reſpondit: Arte magicâ, abſit, haud cecidit, ſed neque incantatione quapiam eſt occiſus, ſed Deus Demetrii, Deus Chriſtianorum angelum ſuum miſit, ſceleſtumque ac ſuperbum in manu mea occidit. Iratus igitur imperator mandavit, ut is, utpote Chriſtianus, ad Occidentales urbis partes in locum, cui Aureæ portæ nomen, abduceretur, ibique gladio proprio à Menutiano protectore occideretur; atque ita martyrii coronam eſt adeptus *a*.

a

12 Τινῶν δὲ τῶν ἀρχόντων τῷ βασιλεῖ περὶ Δημητρίου, καὶ ὑποθεμένων ὡς αἴτιον τὸν

12 Quibuſdam porrò principum de Demetrio mentionem apud imperatorem facientibus,

A. ANONTMO. *ac dein etiam S. Demetrium jubet interfici. Hic Servum,*

eumque exſtitiſſe necis Lyæi cauſam ſuggerentibus, ſtatim irâ incenſus, omenque haud bonum, quod ſibi, ad ſtadium properanti, obvium illum habuiſſet, exſtitiſſe ratus, juſſit eum in ipſis, in quibus cuſtodiebatur, fornicibus interfici lanceis, itaque glorioſiſſimus Martyr occiſus pulchra confeſſione martyrium implevit. Lupus autem, Sancti Demetrii famulus, qui ipſi præſens aderat, ſtrophium Sancti accipiens, ſanguinem ejus in eo collegit *b*.

b

ſui etiam in martyrio ſequacem, poſtea natus,

13 Cùm autem & annulum imperatorium, quem in manu ſua gerebat, abſtuliſſet *c*, eumque in ſancto ſanguine tinxiſſet, multas per eumdem ſanationes operabatur. Omnes enim, qui diverſis morbis detinebantur, aut ab immundis ſpiritibus patiebantur, Sancti oratione ac patrocinio, eaque, quæ annulo inerat, gratiâ ſanabat, ita ut rei hujus fama totâ Theſſalonicenſium civitate percrebreſceret; cùm autem imperator rem eamdem, & qui laborantes adverſa valetudine ſanaret, didiciſſet, in civitatis tribunali, cùm ipſemet præſideret, juſſit eum unà cum aliis quibuſdam, in Chriſtum credentibus, judiciorum die occidi.

c

B *narratiſque ad tumulum ejus miraculis celebris effectus,*

14 Cùm autem ſacratiſſimum beati Demetrii corpus ab iis, qui eum occiderant, contemneretur, religioſiores quidam fratrum præ imperatoris metu nocte id ſuſtollentes in ipſis etiam, in quas conjectum fuerat, ſcrobibus, terrâ tam profundè, quàm poterat, effoſſâ, abſconderunt, ne à ſanguinariorum animalium quopiam detrimentum pateretur. Nulli autem poſt hæc curæ fuit transferre Sancti corpus, ſed manſit ſub terra *d*, cùmque multis in loco ſignis ac ſanationibus factis, iiſque, qui cum fide ad illum accedebant, gratiis divinis frequentiſſimè collatis, lætitiaque ibidem affectis, Martyris, miracula facientis, efficacia per omnem Macedoniam ac Theſſaliam celebris eſſet effecta; *e*.

d

e

ade ſacro Theſſalonica,

15 Tandem autem & idolorum error eſſet abactus, fideſque ſalutaris ac pura Chriſtianorum orthodoxa clareſceret, Leontius vir quidam *f*, qui Illyrici præfecturæ thronum ornabat, morbo immedicabili, cùm in Daciam diſcederet, correptus, à ſervis ſuis Theſſalonicam lecticâ delatus fuit, venerandoque, ubi & ſacræ ejus ſub humo exſtant reliquiæ, monumento impoſitus; ſanitatem autem, ſtatim atque monumento, ſanationes afferenti, fuit impoſitus, recuperavit, ita ut & ipſemet & illi, qui ei aderant, celerrimam Martyris viſitationem mirarentur, gratiaſque Deo & glorioſiſſimo martyri Demetrio agerent; qui ſtatim, cùm arcuatorum operum fornices unà cum aquarum calidarum domo publiciſque, quæ ibidem erant, porticibus deſtruxiſſet ac expurgâſſet, venerandum ſancto Martyri templum inter publicum lavacrum & ſtadium exſtruxit, munerum copiâ id exornans.

C

f

altaraque Sancti exſtructa, in quæ & aliquot ejus reliquiæ

16 Cùm autem in Illyricum *g* eſſet diſceſſurus, partem quamdam reliquiarum Martyris, ut & ibi templum ſub ejus nomine erigeret, accipere voluit; cui glorioſiſſimus Martyr, noctu adſtans, id exſequi prohibuit. Accepta igitur chlamyde, ſanguine ipſius tincta, parteque orarii, in lipſanotheca argentea, eum in finem confecta, ea depoſuit; cùm autem iter faceret, hiemſque aſpera eſſet, egreſſuſque alveo Danubius diebus ſufficientibus etiam navibus iter haud relinqueret, viamque promovere impediret, animo deſpondit præfectus.

g

τῶ Λυαίυ σφαγῆς γεγένηται, αὐτίκα ὀπιτρέξας τῶ θυμῶ οἰσπεσαμένος ὡς ἂν ἀγαθὸν τὸ συναίτιόν αὐτῶ γεγονέναι εἰς τὸ ταχὺ αὐτῶ ἐπιβαίνοντι, κελεύει αὐτὸν ὑπ' αὐτοῖς, οἷς ἐφυλάττετο λαμπίοις, λογχαῖς κατασφαγῆναι, ἧς ὕπνος ἀπρεπὴς ὁ παντόσοφος Μάρτυς τῆ καλῆ ὁμολογίας τὴν μαρτυρίαν ἐπλήρωσεν. Λύπης δὲ ὁ τῶ ἁγίυ Δημητρίυ οἰκέτης παρεστὼς αὐτῶ, λαβὼν τὸ ὀράριον τῦ Ἁγίυ, ἐν αὐτῶ ἀπέλιξατο τὸ αἷμα αὐτῦ.

D

13 Ἀφελόμενος δὲ καὶ τὸ βασιλικὸν δακτύλιον, ὃν ἐφόρει ὑπὸ τὴ χαρὶ αὐτῦ, καὶ αὐτὸν ἐγκλίσας ἐν τῶ ἁγίω αἵματι, ἐκτείλει δι' αὐτῦ ἴασεις· πάντας γὰρ τοὺς κατεχομένους ποικίλαις νόσοις, καὶ τοὺς ὑπὸ ἀκαθάρτων πνευμάτων βεβλαμμένους ἰᾶτο διὰ τῆ δόξης καὶ ἐπισκέψεως τῦ Ἁγίυ, καὶ τῆ ἐν τῶ δακτυλίω χάριτος, ὡς διαδραμεῖν τὴν περὶ τούτυ φήμην ὅλην τὴν Θεσσαλονικέων πόλιν. ἐκδὺς δὲ ὁ βασιλεὺς περὶ αὐτῦ, καὶ πῶς ἰᾶται τοὺς κάμνοντας, ἐκέλευσεν καὶ αὐτὸν ἀναιρεθῆναι ἐν τῶ τριβουναρίω τῆ πόλεως ἐν ἡμέρα τῆ βυλλεμπλάτων*, προσελθόντες αὐτῶ, μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν πεπιςευκότων τῶ Χριςῶ.

*an βυλλεμάτων?

E

14 Τὸ δὲ παράγιον Δημητρίυ τῦ ἁγίυ λείψανον καταφρονεῖν ὑπὸ τῆ ἀνημπόντων, οἱ τῆ τότε δὲ ἀδελφῶν εὐλαβέςτεροι λαβόντες νύκτωρ διὰ τῆ φόβου τῦ βασιλέως, καὶ ἐν αὐτοῖς οἷς ἔρριπτον χώμασιν διατεμόμενοι τῆ γῆς, ὅσον οἷόντε ἦν, ἐκρυψαν, ἵνα μὴ παρά τινος τῆ αἱμοβόρων ζώων ὑπομείνῃ βλάβην· ὑστερεῖ δὲ μετὰ ταῦτα φροντὶς ἐγίνετο μετενεγκεῖν τὸ σῶμα τῦ Ἁγίυ, ἀλλ' ἔμενεν ἐπὶ σχήματος* σημαίνοντι πολλῶν, καὶ ἰάσεων γινομένων ἐν τῶ τόπω, καὶ θείων χαρισμάτων φοιτώντων τοῖς πίςει προσερχομένοις ἐν αὐτῶ, καὶ ἀσκμένως πάντων ἐκφερομένων ἐκεῖσε, περιβόητα διὰ πάσης Μακεδονίας, καὶ Θετταλίας γινομένης τῆ τῦ Μάρτυρος θαυματυργῦ ἐνεργείας.

*an χάσματος?

15 Λεοντὸς δὲ καὶ τῆ τῆ εἰδώλων πλάνης καθαρθέντος, τῆ δὲ ζωοποιῦ, καὶ ἀμώμητε τῆ Χριςιανῶν ὀρθοδόξυ πίςεως λαμπροτερούσης, Λεόντιος δὲ τις ἀνὴρ τὰς ἐπαρχικὰς τῆ Ἰλλυρίων κατακοσμῶν θρόνυς, ἀνηρχόμενος ἐν τῆ Δακῶν χώρᾳ νόσῳ ἀνιάτῳ ληφθεὶς λιτικίῳ ὑπὸ τῆ οἰκείων ἐν τῆ Θεσσαλονικέων ἀπηνέχθη πόλει, καὶ ἀνειλήθη ἐν τῶ σεβασμίω σηκῶ, ἔνθα ἦν ὑπὸ γῆν κείμενος ἐν Ἁγίω τὸ λείψανον· παραχρῆμα δὲ ἐν καταλιθῆναι αὐτὸν ἐπάνω ἐν ἰαμάτων μήματος ἰσθίως τῆ ὑγίας ἐπέτυχεν, ὥςε θαυμάζειν αὐτόν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν τὴν ταχίςην τῆ Μάρτυρος ἐπίσκεψιν, καὶ χάριτας ὁμολογῶν τῶ Θεῶ, καὶ τῶ παντόσοφω μάρτυρι Δημητρίω· ὃς αὐτίκα κατὰ τὰς τῆ καμίνων καμάρας, ἅμα καὶ ἐν τῆ θερμῶν ὑδάτων οἴκυ καθίλιν καὶ περιπλάσεις μετὰ καὶ τῆ ἐκείσε ὄντων δημοσίων ἐμβόλων καὶ προπυλῶν, ἀνήγειρεν πάνσεμνον οἶκον τῶ Μάρτυρι, δαψιλῶς κατακοσμήσας χρυσῶ μέσον ἐν δημοσίᾳ λυτρῶ, καὶ τῶ σεβίω.

F

16 Μέλλων δὲ ἀπέρχεσθαι ἐν τῶ Ἰλλυρικῶ, ἐβυλήθη τινα τῆ λειψάνων λαβεῖν ἐν Μάρτυρος πρὸς τὸ κατοικῆσαι ναὸν αὐτῶ οἰκοδομήσας εἰς ὄνομα τῦ Ἁγίυ· ᾧ τινι ὁ παντόσοφος ἀθλοφόρος ἐν Χριςῦ Δημήτριος ἀντὸς ἐπισκὰς τῦτον προσλαβεῖν διεκώλυσεν. Λαβὼν οὖν τὴν χλαμύδα αὐτῦ τὴν ἐκ τῆ ἁγίων αἱμάτων πεφυραμένην καὶ μέρος ἐν ὀραρίυ, καὶ ποιήσας γλωσσόκομον ἀργύριον, ἐν αὐτῶ ἀπέθετο. Ὑδατορύτης δὲ αὐτῶ, καὶ σφοδρῶ χειμῶνος γεγονότος, καὶ ἐν ἅμαξαις ποταμῶ κοχλάζοντος τῶ ῥεύματι, ὡς μηδὲ ναυσὶ πόρον τῦτον ὑπάρχειν ἐπὶ ἡμέρας τε ἱκανὰς μὴ ἀπολήγοντος αὐτῶ, ἀλλ' ἐπιγίνεσθαι τὴν ἐπὶ τὸ πρόσω πορίαν, ἐν ἀθυμίᾳ ἐτύγχανεν ὁ ἔπαρχος.

17

Digitized by Google

A

17 Καὶ δὴ ὥρα τὸν παμμεδοξον Δημήτριον λέγοντα αὐτῷ, πᾶσαν ἀπιστίαν καὶ ἀθυμίαν ἀποτιθέμενον, λαβεῖν ὅπερ ὑπομένει, πεφιλλὸν τὸ ποταμὸν ἀδιστάκτως. Ἐωθεν οὖν ἐπιβὰς τῷ ὀχήματι, ἦλθεν ὁ χερσὶν τιμίαν σορὸν, διῆλθεν ἀβλαβὴς τὸ ποταμὸν, καὶ ὕστερον ἀπελθὼν, ἐν τῷ Σιρμίῳ ἀπέθετο τιμίαν σορὸν μετὰ τοῦ ὁ αὐτῷ θησαυροῦ ὁν τῷ παρ' αὐτῷ κειμένῳ ἐκείνῳ ναοῦτος τοῦ ἁγίου μάρτυρος Δημητρίου, πλησίον δὲ σεβασμίου οἴκου τὸ παλαιὸν μάρτυρος Ἀναστασίας, πολλὰ τε θαύματα, καὶ ἰάσεις ὁ Κύριος ἐποίησεν ἐνθα διὰ τὸ ὁδῷ τὸ ὄχημα καὶ τὰ ζῶα ἐνεπαύσαντο, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

17 Ipſum autem vidit glorioſiſſimum martyrem Demetrium, ipſi dicentem, diffidentia omni puſillanimitateque depoſita, accipiens, quod fers, fluvium abſque cunctatione ingredere. Manè igitur, curru conſenſo, venerandas reliquias manu geſtans fluvium innoxius tranſivit *b*, itáque tranſvectus Sirmii *i* ſacram lipſanothecam cum theſauro, in hac contento, in S. Demetrii eccleſia, prope venerandum pulchris victoriis decoratæ martyris Anaſtaſiæ templum exſtructa, depoſuit; multa autem & miracula & ſanationes in via, cùm & currus & animalia quieſcerent, Domini noſtri Jeſu Chriſti & gratiâ & longanimitate & miſericordiâ Deus patravit, cui gloria & virtus nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Amen.

A. ANONYMO. *fuere depoſita, honoratus fuit.*

b i

ANNOTATA.

a *Num pro martyre rectè habeatur hic Neſtor Commentario previo § VI definii.*

b *De Lupo, Sancti famulo, videſis Commentarium previum num. 62 & ſeqq.*

c *Alludi hic videtur ad proconſulis Græciæ dignitatem, ad quam ab imperatore Sanctus noſter fuerit evectus, arrhamque, quam tunc acceperit; verùm anne Sanctus Græciæ proconſul unquam exſtiterit, dubium admodùm apparet. Adi Commentarium previum num. 35 & ſeqq.*

B

d *Ita vocabulum Græcum χῶμα reddidi, quòd ei ſubſtituendum putem vocem χωμὶ, quæ idem, quod Latinè terra ſeu humus, ſignificat. Videſis Commentarium previum num. 78.*

e *Joanni, Theſſalonicenſi ſeculo VII epiſcopo, præluxiſſe hanc Sancti noſtri Paſſionem, vere haud prorſus ex hoc ejus loco apparet abſimile. Adi iterum Commentarium previum num. XI.*

f *Cùm Leontius, hic memoratus, ſeculo quinto ineunte, uti in Commentario previo num. 74 docui, verosimiliter floruerit, tuncque, uti ex iis, quæ Orlendius Orbis ſacri & profani part. 1, lib. 3, cap. 1 in medium adduxit, verosimilius apparet, Illyricum jam fuerit biſariam in Illyricum Orientale & Occidentale diviſum, nec Illyricum Occidentale præfecto prætoriano paruerit, oportet, ut Leontius ille Illyrici, non Occidentalis, ſed Orientalis præfectus exſtiterit, niſi fortè, quod tamen non apparet, Leontius quiſpiam alius ante ſeculi quinti initium, imò ante Theodoſii I, qui ex adductis ab Orlendio loco cit. rationibus Illyricum in duas dictas partes diviſiſſe videtur, imperium geſſerit Illyrici præfecturam.*

g *Occidentale nimirum; Theſſalonica enim, quæ Illyrici Orientalis civitas erat, verſabatur.*

h *Nec hujus miraculi, nec alterius, ſuprà hic relati, quo Leontius, Sancto patrocinante, ſanitatem recuperârit, in Photiana & Anaſtaſiana Sancti noſtri Vita mentio fit.*

i *Sirmium ergò Theſſalonicâ Leontius perrexit; verùm, cùm inde illuc pergentibus Danubius trajiciendus haud ſit, reſténe hic flumen iſtud Leontius trajeciſſe indicatur? In Daciam, quæ Theſſalonicâ, niſi trajecto Iſtro ſeu Danubio, adiri non poteſt, profectus ſuiſſe, ſuprà aſſeritur; cùm autem fieri poſſit, ut Leontius in Daciam, è qua Sirmium, niſi Iſtro pariter ſeu Danubio trajecto, adiri non poteſt, primùm ſeſe contulerit, ac deinde tantùm Sirmium adierit, erroris hic argui non poteſt anonymus Sancti noſtri biographus.*

C

D

PASSIO

PASSIO TERTIA S. DEMETRII M.

Auctore Simeone Metaphraſte,

E Græco bibliothecæ Chriſtianiſſimi regis Medicæo exemplari, cum Lipomani & Surii editionibus collato.

INTERPRETE LIPOMANO.

CAPUT I.

Sancti patria, genus, inſtitutio, dignitas, Chriſti prædicatio, apprehenſio atque in carcerem conjectio.

Duos Sanctos, Theſſalonicæ illuſtrâſſe

TEnebat quidem Romanorum ſceptra Maximianus Herculius *a*, magnoque impetu & ſpiritu ferebatur in Chriſtianos, erroris autem ſimulacrorum nubes tegebat omnem terram, quæ eſt ſub cælo; etiamſi veluti lucidæ quædam ſtellam eam ſortitæ, reſplendebant, qui paſſi fuerunt propter Chriſtum. Quorum tunc unus agnoſcebatur admirabilis Demetrius: Demetrius, qui propter fidem in Chriſtum inſignis, ac celebratus propter miracula, quæ faciebat in Chriſto. Illum tulit quidem magna civitas Theſſalonica *b*: quod autem ad parentes attinet, erat inſignis & genere clariſſimus, ipſum referens ab antiquos Macedones *c*.

a

b

c

natis, moribuſque optimis inſtructa,

2 Sed non erat tam clarus ſplendore ſuorum majorum, quàm ornamento ſuæ virtutis. Tantùm enim animæ nobilitate ſuperavit eos, qui erant præclari hoc nomine, quantùm corporis ſpecie ſuperabat eos, qui ſuam jactabant pulchritudinem. Nam erat quidem ei ſatis acutum ingenium ad capiendas diſciplinas, aptum verò ad mores colligendos & benignitate contemperandos; & vultus elegans adſpectus ſignificabat animi nobilitatem. A pueritia quidem uſque ad pubertatem erat ſuperior omnibus æqualibus: neque erat aliquid ex iis, quæ ſunt verè bona, in quo non longo intervallo aliis præſtaret, manifeſtumque erat ab initio, quàm eſſet quidem arbor jucundiſſima, & quàm copioſum & bonum fructum latura eſſet.

Græciæque præfectus creatus.

3 Cùm autem ad virilem pervenisſet ætatem, vires oſtendebat ingenii, & exercebat robur & fortitudinem, atque in arte militari diſcendâ laborabat, *d* bonis ornatus moribus, & quæ in eo ſuaviſſimè florebat, verecundiâ & moderatione: adeò ut omnium de eo ſermo celeberrimus ipſum notum reddiderit Imperatori. Cùm ergò tam præclaro & magno ingenio præditum Demetrium animadverteſſet Imperator, ab initio ad magnam eum evehit gloriam, & eum creat Græciæ Proconſulem *e*: adeò, ut etiam Conſularibus eum induerit inſignibus. Ille verò (erat enim ad id, quod oportet, intelligendum aptiſſimus, & ad id quod eſt præſtantius, eligendum, aliorum præſtantiſſimus) eorum quidem parvam ducebat rationem, ad ea tantùm, quæ ferunt ad Dei cultum, præclarè attendens. Et ideò quæcumque

d

e

B

D

E

F

Ἐτύχθη μὲν τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα Μαξιμιανὸς ὁ Ἡρακλῆς, πολὺς κατὰ Χριστιανῶν πνέων τε καὶ φερόμενος· εἰδωλικῆς δὲ πλάνης τὴν ὑπερκειμένην ἅπασαν ἐπέλαυνε γῆν, εἰ καὶ λαμπροὶ καθάπερ ἀστέρες ἑαυτῶν διαλαχόντες, οἱ διὰ Χριστὸν παθόντες, ἐξέλαμπον. Ὧν εἷς τότε καὶ ὁ θαυμαστὸς Δημήτριος ἐγνωρίζετο· Δημήτριος, ὁ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν περίβλεπτος, καὶ τοῖς ἐν Χριστῷ δαίμοσι περιβόητος. Ὃν ἤνεγκε μὲν ἡ μεγάλη πόλις Θεσσαλονίκη. τὸ γένος μὲν εἰς πατέρας ἦλθε, ἐπίσημος δὲ, καὶ τὴν εἰς ἄνω τοῦ γένους ἀναφορὰν Τ̄ μακεδόνων ἐπιφαίνων.

2 Ἀλλ' οὐχ ὕστερος πατέρων πρέπων, ὡς εἰκὸς, κόσμῳ Τ̄ ἀρετῆς ἐλαμπρύνετο. Τοσοῦτον γὰρ εὐγενείᾳ ψυχῆς τοὺς ἐπὶ τούτῳ λαμπροὺς παρέδραμεν, ὅσον ὥρᾳ σώματος τοὺς ἐπὶ κάλλει σεμνυνομένους ὑπερέβαλετο· φύσις γὰρ αὐτῷ μαθήματα μὲν παρέλαβεν ἱκανὰ, συνιέναι δὲ καὶ κρίνειν πρὸς τὸ χρηστότερον ἀγαθή· τό τε τῶν ἠθῶν λίαν ἐπέχαρι, τήν τ' ψυχῆς εὐγένειαν ὑπεδήλου. Τὸν μὲν οὖν ἐκ παίδων εἰς ἥβης χρόνον, πάντων ὁμοῦ τῶν ἡλίκων ἐκράτει. καὶ δὴ ἤδεν Τ̄ ἀληθῶς ἀγαθῶν, ἐφ' ᾧ μὴ Τ̄ ἄλλων πολλῷ τῷ μέσῳ διέφερεν ἀλλὰ δῆλον δὴ ἐξ ἀρχῆς τὸ φυτὸν, ὅπως μὲν γένοιτο χαρίεσσον, ὅπως δὲ πολλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τ' καρποὶ εἴησι.

3 Εἰς ἄνδρας δ' ἦκεν, φύσεως μὲν ἰσχὺν ἐπεδείκνυτο, ἀνδρίαν δ' ἤσκει ἐκ μέρους, πρός μαθήσιν τε Τ̄ πολεμικὴν ἑαυτὸν ἐξέπονει, μετὰ χρηστῆς δ' ἤθους καὶ τ' ἤδεσιν ἀστῷ ἐπαλύεσθαι αἰδοῦς τε καὶ κοσμιότητος· καὶτό τε τὸ διαλεξόμενος πρὸς ἅπαντας, γνώριμον τὸν ἄνδρα καὶ βασιλεῖ καθίστα. Λέμπρας δὲ καὶ μεγαλογνώμων ὢν ἤνεγκε φύσεως ὁ βασιλεὺς τὸν Δημήτριον εὐνοίᾳ, ἐπιτολὴ δόξης ἐκ πρώτης εὐθὺς αἴρει, καὶ ἀνθύπατον προκάλεται Τ̄ ἑλλάδος· ὡσ δὲ ὑπατικὸν ἅμα περιβαλεῖν ἐφάπτεται. Ὃ δὴ (ἦν γὰρ τὸ δέον συνιδεῖν ἱκανώτατος, καὶ τὸ κρεῖττον προελέσθαι Τ̄ ἄλλων ἀξιωματικώτατος) τούτου μὲν βραχὺν ἐποιεῖτο λόγον, Τ̄ δ' ὑπὲρ θεραπείαν φερόντων θεῷ διαφερόντως ἔσχετο. Καὶ διὰ τοῦτο πάντα μὲν ἐπίσης τὰ σπουδαῖα περιεῖδε διώκων, πρὸς ἓν δὲ τοῦτο μόνον ἔσχεν ἐρωτικῶς, τὴν εὐσέβειαν καὶ Τ̄ ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον δίψᾳ, καὶ τὴν ἐκείθεν μακαριότητα.

4 Ἐπὶ

A

4 Ἐκήρυττεν οὖν ὁ μάκαρ παῤ ἡμῶν καὶ ἀπόστολος, οὐκ ἀπό τινος ἀμφιβολίας τὸ ἅγιον Θεοῦ ὄνομα· καὶ γὰρ ἦν ὅτε μὴ Χριστὸς αὐτῷ διὰ στόματος ἦν. Τὸν δὲ τῆς ζωῆς ἄρτον, ὃν λόγον εἶναι τῆς ἀληθείας γινώσκομεν, πᾶσι τοῖς πλουσίοις τῆς εὐσεβείας φιλοθέως διένεμε, παράγων καὶ τῶν θείων γραφῶν, καὶ διδάσκων ὅτι ἡ μακαρία ἐκείνης ἐκ τοῦ παραδείσου διαγωγῆς ἡ ἀνθρωπος ἐκπεσοῦσα, καὶ δουλωθεῖσα τῇ ἁμαρτίᾳ, αὐτὸς ὁ τῷ πατρὶ συνάναρχος λόγος, ὅτε ἡ θεότητος ἔκφυγε καὶ σάρκα λαβὼν ἐκ παρθένου, ἅμα τε μορφὴν ἐκ τύπου ἀπολαβὼν, δοῦλος ἡμῶν γενόμενος, καὶ τὴν πρότερον ἀπολαβὼν ἐλευθερίαν αὐτῇ ἐχαρίσατο. Ταῦτα καὶ ἕτερα διδάσκων καὶ διερμηνεύων αὐτοῖς ἐξηγεῖτο, καὶ οἱονεί ἀφορμὰς παρεῖχε καὶ σπέρματα πρὸς τὸ καὶ υἱοὺς γενέσθαι τε καὶ κληθῆναι Θεοῦ, καὶ ἡ ἐν Χριστῷ προσδοκωμένης ἀφθαρσίας ζωῆς.

4 Prædicabat ergò non timidè, nec cùm aliqua dubitatione, sed audacter admodùm & liberè, nomen Dei salutare; & nihil aliud erat ei in ore, nisi Christus. Panem autem vitæ, quem cognoscimus esse verbum veritatis, omnibus pietatis egentibus distribuebat religiosè, adducens ex divinis Scripturis, & docens quòd hominem, qui ex beatâ illâ, quæ est in paradiso, conversatione exciderat; & in servitutem peccati erat redactus, ipsum Verbum, quod simul cum Patre est expers principii, cùm nec excessisset à Divinitate, & carnem accepisset ex Virgine, & servi formam suâ sponte susceperisset, dignum fecit diviniore vivendi ratione, & ei priorem donavit libertatem. Hæc & alia docens & interpretans eis exponebat, & quodammodò eis occasionem præbebat & semina ad hoc, ut Dei filii essent & vocarentur, & quæ in Christo est abscondita, vitam consequerentur.

A. Symeone Metaphraste.

Christi fidem

B

5 Ἐντεῦθεν πολλοὶ τῆς ἡδίστης ἐκείνης διδασκαλίας καὶ μάρτυρος ἀπολαύοντες, καὶ μὲν πικρῶν τῆς ἀπάτης ἀφίσταντο σκότους, τῷ δὲ γλυκεῖ τῆς ἀληθείας φωτὶ προσετίθεντο. Ἀλλ' ἐκεῖνος πολὺν ὠδῖνα τῆς εἰς Χριστὸν ἕρωτα, καὶ ἀπλήστως τὴν ἀντρέπειν ὀρεγόμενος σωτηρίας, εἰ μὴ πάντας τοὺς ἐχθροῦ χεῖρων ἐξελόμενος δυνατὸς γένοιτο, ζημίαν τοῦτο πλείστην ἡγεῖτο, καὶ οὐδὲν ὅλως κατορθοῦν ἐνόμιζεν. Ἐχώρει τοίνυν αὐτῷ καὶ γνώμῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡ φήμη φθάνουσα τὴν ἀνδρα παρίστησι κηρύττοντα τὴν Τριάδα, μὴ ὅτι τοῖς αὐτὰ τὴν Ἑλλάδα τε καὶ Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ἤδη καὶ οἷς ὠδί λόγος περὶ αὐτοῦ ἀφίκετο πρότερον. Ἐν τούτῳ δὲ ὄντος καὶ τοῦ καλοῦ ἐκείνου τῆς διδασκαλίας πλοῦ προχέοντος, ἥκουσί τινες παῤ αὐτὸν, οἷς ἔργον Χριστιανοὺς ἐρευνᾶν, καὶ τὴν εἰς βασιλέα οἰκείωσιν ἑαυτοῖς διὰ τῆς ἐκείνου προδοσίας περιποιεῖσθαι.

5 Hinc multi suavissimâ fruentes doctrinâ Martyris, recesserunt quidem à tetris erroris tenebris, accesseruntque ad dulce lumen veritatis. Sed ille quidem magnum in Christum amorem concipiens, & insatiabiliter hominum salutem desiderans, si non posset omnes eripere à manibus inimici, hoc maximum damnum arbitrabatur, nec se putabat aliquid rectè facere. Res itaque ei succedebat ex sententiâ, & eum transmittebat fama in omnes partes, & prædicabat Trinitatem non solùm iis, qui erant Thessalonicæ & in Græciâ, sed etiam longinquis de ipso audientibus *f*. Cùm autem in eo esset, & pulchrum illud doctrinæ fluentum profunderet, veniunt ad eum quidam, quorum munus erat scrutari Christianos, & per illorum proditionem sibi acquirere benevolentiam Imperatoris.

Thessalonica aliisque præclara,

B

f

6 Δημήτριος ὁ, ὡς ἤδη φθάσαντες ἐδηλώσαμεν, οὔτε ἐν γωνίαις τὰ Χριστιανῶν μετιὼν, οὐδὲ νυκτερινὸς ὢν Χριστοῦ μαθητὴς, μᾶλλον ὁ τῆς ἀληθείας διδάσκαλος, ἀλλ' ἀναπεπταμένως καὶ φανερῶς ὁμολογῶν τὴν εὐσέβειαν συλλαμβάνεται παῤ αὐτῶν· καὶ δῆλα τῷ βασιλεῖ τὰ κατ' αὐτὸν γίνεται, ἔτι τὰ μὲν τῶν Χριστιανῶν πράξεων εἰδέναι, τὰ καὶ ἡ ἀμάθειαν φωτὶ θεῶν σαφῆ γέλωτα καὶ μυκτηρισμὸν τιθέμενος. Μαξιμιανὸς δὲ ἄρα Θεσσαλονίκην τότε παῤ ἑαυτῇ εἶχε, μέγας μὲν τῷ ἐπὶ Σαυροματὰς πολέμῳ καὶ Σκύθας γενόμενος, πολλῷ δὲ μείζω τῇ εἰς τὸ εὐσεβὲς ὠμότητι γνωριζόμενος. Ἀκούσαντα τοίνυν αὐτὸν βασιλέα πάντα εἶχεν ὁμοῦ, ἔκπληξις, ἀπορία, δέος, ὀργὴ ἐξεπίπληκτο· καὶ ἀκοὴς τὸν καταστάντα, λυπεῖται τὸ ἔργον ἀνδρὸς ζημίᾳ, ἐδείσε μὲν καὶ ἁπλῶς τοιοῦτος οὐκ ἐλεύσῃ πρὸς θεοσέβειαν, δὲ ὀργῆς εἶχεν ὡς ἡ παῤ αὐτοῦ τιμῆς ἀλογισάντα. Πλὴν ἀλλὰ πιστεῦσαι ἀκοῇ τοσοῦτον οὐκ ἔχων, ἅτε μὴ δὲ φέρων ὅλως ἄνδρα τοιοῦτον ζημιωθῆναι (καὶ γὰρ ὃ μὴ βούλεταί τις, ῥᾴδιος πιστεῦσαι δύναται) ἤθελε καὶ ἀκοὴν μάρτυρας ἔχειν ὧν ἀκηκόει παραλαβών. Ἄγειν οὖν κελεύει ἡ ἄνδρα παῤ αὐτόν.

6 Itaque Demetrius non in angulis, ut jam antè significavimus, exercens Christianissimum, neque nocturnus Christi discipulus, immò verò magister veritatis, & apertè confitens pietatem, ab eis comprehenditur, & defertur ad imperatorem, quòd teneret quidem opinionem Christianorum, res autem deorum apertè rideret & subsannaret. Maximianus autem tunc erat Thessalonicæ; qui magnus quidem evaserat ex bello gesto adversus Sarmatas & Scythas *g*, multò autem magis agnoscebatur ex crudelitate, quam exercebat adversus pios. Cùm primùm ergò hæc audiisset imperator, variè fuit affectus. Stupebat, dolebat, timebat, irascebatur: stupebat propter novitatem ejus, quod audiebat. Dolebat propter viri jacturam. Timebat, ne, cùm talis esset, alios traheret ad suam religionem. Irascebatur, quòd honoris ei delati nullam duxisset rationem. Sed cùm non posset soli credere auditui, ut qui ferre non posset se tanti viri facere jacturam, (nam quod non vult aliquis, nec facilè potest credere) voluit etiam oculos assumere testes ejus, quod fuerat auditum. Jubet ergò virum ad se adduci.

à Maximiano arcessitur.

C

F

g

7 Ὁ δὲ παραστὰς οὐκ ἔφριξε τὸ μεγεθος τῆς ἀρχῆς, οὐ τὰς ἀπειλουμένας ὑπεξῆλθε κολάσεις, οὐ τῷ ἀγριότητι δὲ διεσείσθη· ἐδειλίασεν· ἀλλὰ τῷ ὠμότητι ταύτῃ, ὕλην ἑαυτῷ δὲ φανῆναι μᾶλλον ἡ πρὸς θεὸν αὐτῷ πόθον νομίσας, λίαν ἐφθὺς εἰς ἀγῶνα ὁ-

7 Is autem, coràm constitutus, non extimuit imperii magnitudinem, non est veritus ea, quæ exspectabantur, supplicia; non judicis formidavit sævitiam: sed hanc crudelitatem ille ratus esse materiam apertiùs ostendendi suum

Christianum se liberè confessus.

A. SYMEONE METAPHRASTE.

in Deum amorem, tamquam leo protinus acceſſit ad certamen, non molliter aut effeminatè adſpiciens, neque abjectè aliquid dicens; ſed ſuis potiùs verbis confirmans ea, quæ priùs tyrannus de eo audierat; quòd eſſet quidem miles Chriſti, & ejus ſolius adorator: quòd tantùm abeſſet, ut deos, qui ab eo dicebantur & colebantur, honoraret, ut eos etiam apertè irrideret & abominaretur: quodque tormenta, quæ ille minaretur, tunc pati ægrè ferret, quando viderit tortores aut clementiùs aut parciùs inferre, quàm deſideret. Honores autem tui, inquit, ô Rex, & bona, quæ das iis, qui tibi parent, quomodò eum alliexerint, qui tui imperii invidioſam coronam, illud ipſum, inquam, imperium cum opibus & theſauris, æque ac tenuem pulverem, deſpicit & habet contemptui? Quòd ſi etiam mortem intuleris, tunc ſcias te mihi facere, quod eſt maximè optandum, ut qui ad veram vitam & ad Chriſtum tranſmittas, quem magis quàm ipſam deſidero.

in carcerem juſſu Maximiani conjicitur,

8 Hæc poſtquam audivit Maximianus, quæ ingenti ſpiritu ſummáque conſtantiâ & maximâ libertate dicta fuerant, tunc quidem differt tormentum, callidè id potiùs faciens, quàm benignè. Volebat enim ei injicere pœnitentiam, & efficere, ut interjectum tempus tam vehementem remitteret conſtantiam. Et ideò in præſentiâ jubet, ut publici balnei, quod in propinquo erat, caminorum fornices Demetrium acciperent in cuſtodiam. Maximianus verò in theatrum ingreſſus, quod eo ipſo tempore inſtruebat, athletas convocans, omnemque congregans populum, & certamina inſtituens, ipſe in ſublimi ſolio conſedit.

in quo de inſtanti ſibi martyrio lætatur

9 Martyr autem cùm abduceretur in carcerem, ſimul lætabatur & afficiebatur dolore: lætabatur quidem, quòd martyrium mox eſſet conſecuturus; ægrè ferebat autem, quòd non videret tortores ad ſe citiùs accedere, & non jam ad tormenta & mortem corriperetur. Tantùm enim conteadebat Demetrius mori propter Chriſtum, quantùm ſtudebat Maximianus eum à melioribus revocare. Cùm ergò martyr veniſſet in carcerem, dicebat: Deus, in adjutorium meum intende, Domine, ad adjuvandum me feſtina. Quoniam tu es patientia mea, Domine, ſpes mea à juventute mea. In te confirmatus ſum ab utero: à ventre matris meæ tu es protector meus. In te laudatio mea ſemper. Pſallam Deo meo, quamdiu fuero. Propterea exultabunt labia mea, cùm cantavero tibi, & lingua mea totâ die meditabitur juſtitiam tuam *b*.

viſione etiam angelica recreatur.

10 Peractis autem precibus, videt ſcorpium, per terram proſerpentem, qui & aculeum ſuſtulerat, & ejus pedem erat puncturus. Ille autem Cruce munitus, cùm eum invocâſſet, qui dedit ſuo figmento calcare poſſe ſerpentes & ſcorpios, illum reddit mortuum, vel potiùs eum, qui intelligentiâ percipitur, ſcorpium, qui in eo latebat. Statim autem divinus ei apparens Angelus ejus capiti coronam imponit, dicens: Pax tibi, Chriſti athleta. Eſto fortis, & te virum præbe *i*. Sic qui velox eſt ad conſolationem eorum, qui ipſum timent, Dominus, ſimul atque fuit incluſus in carcere, & in præſentibus placidè admodùm conſolatur athletam, & ad futura implet animi alacritate. Sed Demetrius quidem ſic erat in cuſtodia.

ὑπὲρ τοῦ ἐμφύτου πρὸς τὸν Θεὸν ἔρωτος, ὡς ἐκ προοιμίου πρὸς τὸν ἀγῶνα παρῆν, οὐ μαλακὸν ἀθλητὴν ἢ βλέπων, οὐ λέγων, ἀλλὰ πιστούμενος μᾶλλον τοῖς παρ' ἑαυτῷ λόγοις τὰ τῷ τυράννῳ προακουσθέντα, ὡς ὢν μὲν στρατιώτης Χριστοῦ καὶ αὐτὸ μόνου προσκυνητής· τοὺς δὲ παρ' αὐτῶν λεγομένους καὶ σεβομένους θεοὺς τοσοῦτον ἀπέχειν τιμῆς, ὅτι καὶ μυκτηρίζειν σαφῶς καὶ βδελύττεται· ἃς δὲ καὶ ἀπειλοῦσιν αὐτοῖς βασάνους, τότε ἀπαθέστατα πάσχων, ὅταν εἰδῇ τοὺς κολαστὰς ἢ φιλανθρωπεύεσθαι αὐτὸς, ἢ ἧττον ἐπάγοντας τὴν ὠμότητα. Τιμὰς δέ, φησὶ, αἷς σὺ, βασιλεῦ, καὶ ἅπερ δίδως τοῖς πειθομένοις σοι ἀγαθὰ, πῶς ἂν λέξαιμι ἢ καθ' ὅτι ἐπιῤῥέουσι ἢ ἀρχῆς, αὐτῇ ἐπίφθονα ἢ βασιλείᾳ, ζῶν ἅμα πλούτοις καὶ θησαυροῖς, ὃν καὶ λεπτὴν κόνιν περιφρονοῦντά τε καὶ ἀτιμάζοντα; εἰ δὲ καὶ θάνατον ἐπάγοις, τότε μοι τὸ δικαιότατον ἔδοι ποιῶν καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ ζωὴν, καὶ ἣν αὐτὸς πλέον ἐμοὶ πεθυμεῖν παρασκευάσων Χριστόν.

8 Τούτων ἐκεῖνα μαξιμιανὸς ἤκουσε, μὴ φρονήματος αἰρόμενα καὶ γενναίᾳ ἐλευθερίᾳ παρῳκισμένα, ἀλλ' ὑβρίσματος σοφιζόμενα, τὸ παραυτίκα τῷ βασάνου ἀναβαλλόμενος, ζοφωτέρᾳ δὲ μᾶλλον ποιῶν, ἢ φιλανθρωποτέρᾳ. Ἠβούλετο γὰρ μεταποιεῖν αὐτῷ ἐμβαλὼν καὶ πάρεσιν ἢ διρμὸς ἕλκεσιν ἢ μιξοῦ χρόνου, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ νῦν ἔχειν αὐτὸν ἢ δημοσίου ἐν μέσοις γενομένου λουτροῦ καμίνων αἱ θερμαὶ ἐπλήσθησαν. Μαξιμιανὸς δὲ θεάτρου ἐπέβη, ὁ καὶ ἐκείνῃ ζυνεκρότει ἢ ὥρᾳ τὴν παρασκευὴν τε ζυνάγων, πολὺν ἐκκλησιάζων λαὸν, καὶ πᾶσαν διαλυθεὶς ἀγορὰν, αὐτὸς ἐπὶ μετεώρου ἢ ῥήματος προκαθίσας.

9 Ὁ μάρτυρ δὲ πρὸς μὲν τὴν εἱρκτὴν ἀναγόμενος ἥδετο ὁμοῦ καὶ ἀνιᾶτο διπλοῦτο· ἥδετο μὲν, ὅτι μικρὸν ὄφελε, ὡς ἔφη, μαρτυρίου ἀξιωθήσεσθαι ἐμαραίνετο δὲ ὅτι μὴ καὶ θᾶττον ἐπιόντας αὐτῷ τοὺς κολαστὰς ἑώρᾳτο, καὶ πρὸς βασάνους ἤδη καὶ ἢ θᾶττον ζυναρπάζοιτο. Τοσοῦτον γὰρ Δημητρίῳ ἦν διὰ Χριστὸν ἀποθανεῖν ἀγὼν ὑπὲρ, ὅσον μαξιμιανῷ πάλιν ἢ ἢ ἄνδρα ἐλεῖν διὰ ἢ χριστοῦ στρατεῖ. Τῷ εἱρκτῇ τοίνυν ὁ μάρτυρ παλαίφατος, Ὁ Θεός μου, ἔλεγεν, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες· Κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. Ὅτι σὺ ἡ ὑπομονή μου, Κύριε, ἡ ἐλπίς μου ἐκ νεότητός μου. Ἐπὶ σὲ ἐπεστηρίχθην ἀπὸ γαστρός· ἐκ κοιλίας μητρός μου σύ μου ὑπερασπιστής. Ἐν σοὶ ἡ ὑμνησίς μου διαπαντός. Ψαλῶ τῷ Θεῷ μου, ἕως ὑπάρχω. Διὰ τοῦτο ἀγαλλιάσεται τὰ χείλη μου, ὅταν ᾄδω σοι, καὶ ἡ γλῶσσά μου ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτῃ τὴν δικαιοσύνην σου.

10 Καὶ τῆς εὐχῆς αὐτῷ τελεσθείσης, ὁρᾷ σκορπίον ἑρπύλλα κατὰ γῆς τὸ κέντρον ἔχοντα, καὶ αὐτοῦ ἢ πόδα βαλεῖν μέλλοντα. Ὁ δὲ τῷ σταυρῷ ζωγυσάμενος, καὶ ἢ ἔχειν ὅπλον καὶ σκορπίον τὸν οἰκεῖον πλάσμασι δόντα πατεῖν, ἐπικαλεσάμενος, νεκρὸν ἐκεῖνον ἔδειξε, μᾶλλον δὲ ἢ ἐν αὐτῷ νοητὸν σκορπίον ὑπεκρυπτόμενον, ἀπεργάζεται. Καὶ παραχρῆμα θεῖος ἄγγελος ἐπιφαίνεται, εἶρπον αὐτοῦ τῇ κορυφῇ ἐπιθήσων, προσφωνῶν, Εἰρήνη σοι, ἀθλητὰ τοῦ Χριστοῦ, ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου. Οὕτως ὁ ταχὺς εἰς παράκλησιν τῶν φοβουμένων αὐτὸν Κύριος, ἅμα τῷ ἢ εἱρκτὴν καλλαΐσαι καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἡσύχως ἄγαν παραμυθεῖται ἢ ἀθλητὴν, καὶ πρὸς τὸ μέλλον προθυμίας ἐμπίπλησιν. Ἀλλὰ Δημήτριον μὲν ὧδε ἡ φρουρὰ εἶχε.

AN-

DIE OCTAVA OCTOBRIS.

ANNOTATA.

A. Symeone Metaphraste.

a *Vide Annotata, Paſſioni precedenti ad lit.* b *ſubnexa.*

b *Civitatem hanc ſibi natalem re etiam vera nullum eſſe* S. Demetrium, *indubitatum apparet. Adi Commentarium previum num.* 33.

c *Haud majorem, quæ hîc de illuſtri Sancti genere Metaphraſtes, quàm quæ de eodem anonymus Sancti noſtri biographus in proximè præmiſſa, quam contexuit, Paſſione memoria prodit, fidem merentur, uti ex iis, quæ Commentarii previi num.* 31 *in medium adduxi, intelliges.*

d *Verumne ſit, quod hîc de poſito à Sancto in arte militari diſcenda ſtudio traditur, haud immeritò revoces in dubium, uti liquet ex iis, quæ in Commentario previo num.* 35 *& ſeq. diſſerui.*

e *Nec, quod hîc de proconſulis Græcia dignitate, ad quam Sanctius à Maximiano imperatore fuerit promotus, aſſeritur, certius apparet, uti pariter liquet è Commentarii previi loco, ad lit. precedentem citato.*

f *Impigrè enimverò* Demetrium *in prædicanda Chriſti fide defudâſſe, veroſimillimum, ne amplius quid dicam, apparet. Adi iterum Commentarium previum num.* 37 *& tribus ſeqq.*

g *Anonymus Sancti noſtri biographus, qui Metaphraſti præluxit, bellum hoc, non contra Scythas, ſed contra Gothos geſtum, ſcribit, nec propterea tamen hîc cum illo pugnare eſt dicendus, cùm Gothi etiam natione Scytha exſtiterint. Ceterùm quo bellum illud anno circiter geſtum veroſimiliùs fuerit, Commentarii previi num.* 60 *expoſui.*

h *Hanc ad Deum orationem, quæ à Sancti Paſſione proximè antecedenti; ab auctore anonymo, qui Metaphraſti præluxit, conſcripta, abeſt, pro arbitrio ſuo poſterior hîc ſcriptor* Demetrio, *cuſtodiæ jam mancipato, veroſimillimè affinxerit. Ita autumo, quòd ſimiles ſanctis orationes attribuere is ſoleat in omnibus ferè horum Actis, quæ ſtylo ſuo expoliviſſe noſcitur.*

i *De angelica iſthac, quæ Sancto fuerit oblata, apparitione, miraculique ſcorpii, à* Demetrio *prodigioſè necati, quod eam præceſſerit, patratione dubitari haud immeritò vel idcircò poteſt, quòd tam hæc, quàm illa à ſolo Metaphraſte, anonymoque, qui huic præluxit, Sancti noſtri biographo memoria prodita inveniatur.*

CAPUT II.

Lyæus à Neſtore occiditur, Maximianus, hinc iratus, Neſtorem & Demetrium jubet interfici, hicque & miraculis claret & tamquam Sanctus honoratur.

Μαξιμιανὸς δὲ τὸ τῆς μονομάχων συνεκροτεῖτο θέατρον, καὶ τ' ἄλλα ὅσα τὰ ἐν πενταθλῳ συνεπλήρου θεάματα. Ὁ δὴ ἐκ περιωπῆς καθῆστο, διαῤῥιβδοῦν ἡδέσθαι τ' ἀγῶνα ποιούμενος. ἤδετο γάρ, ὡς ἔοικεν, αἱμάτων ἀντρωπίνων ὁρῶν ἔκχυσιν. Ἦν δέ τις ἀνὴρ βάρβαρος τῶν ἐπιτηδείων Μαξιμιανῷ, χεῖρα γενναῖος, καὶ πρὸς πάλην ὐχ ἥκιστα ἀγαθός, μεγαθύμως τε μᾶλλον μείζων, καὶ παρὰ τῦτο ζωθρα κεχαρισμένος αὐτῷ, καὶ λόγῳ κομιδῇ πολλῷ ἀξιώμενος· Λυαῖος ὄνομα τῷ ἀνδρὶ, πάτρις Οὐανδαλα.

Maximianus autem exhibebat ſpectaculum gladiatorum & complebantur omnes pentathli ludi *a*. Ille verò ſedebat in ſublimi ſpeculâ, jucundiſſimum eſſe ſtatuens verſari in ſpectando certamine. Lætabatur enim, ut videtur, humani ſanguinis videns effuſionem. Erat autem quidam vir barbarus ex Maximiani neceſſariis, manu fortis, & validus ad luctam, & magnitudine, quæ modum ſuperabat: & ideò erat ei valdè gratus, & habebatur in magnâ exiſtimatione. Nomen erat ei Lyæus: patriâ verò erat Wandalus *b*.

Lyæus gladiator, qui Maximiano, a

b

12 Οὗτος γάρ εἰς ῥώμην σώματος πάντων κρατῶν ἀλαζονεύετο, ἐπ' ἀριβάντος τότε εἰς, ὡς ἐπίδηλος εἴη τῷ θεάτρῳ πᾶσι, τοὺς βυλόμενος εἰς πάλην προκαλεῖτο. Εἴργασο δὴ ἄρα τῷ Μαξιμιανῷ κύκλος πανίσι διπλεκμένος συχναῖς· ἐφ' ὃν οἱ μονομαχεῖν μέλλοντες εἰσῆισαν, καὶ τὸ παγκράτιον ὑπῆρχοντο καὶ πρὸ πάλης. Ἐπεὶ τοίνυν τῇ δὲ σώματος ῥώμῃ πάντων ἐκράτει Λυαῖος, καὶ πᾶς ὅστις εἰς χεῖρας αὐτῷ ἐρχόμενος, χάμαι κείμενος εὐθὺς ἐθάτο, ἡ καὶ θάνατον ἐκ τῆς παραχρῆμα σπασάμενος, ἱκανῶς ἥδετο τῷ τυράννῳ παρέχων, ὡς καλέσαι τοὺς συμπλεκομένους, ὅσον ἐπὶ πολὺ ὕστερον λύτην περιβαλεῖν αὐτὸν ἐμέλλον.

c

Maximianus autem exhibebat ſpectaculum gladiatorum & complebantur omnes pentathli ludi *a*. Ille verò ſedebat in ſublimi ſpeculâ, jucundiſſimum eſſe ſtatuens verſari in ſpectando certamine. Lætabatur enim, ut videtur, humani ſanguinis videns effuſionem. Erat autem quidam vir barbarus ex Maximiani neceſſariis, manu fortis, & validus ad luctam, & magnitudine, quæ modum ſuperabat: & ideò erat ei valdè gratus, & habebatur in magnâ exiſtimatione. Nomen erat ei Lyæus: patriâ verò erat Wandalus *b*.

12 Is inſolenniter jactans ſe omnes vincere robore corporis, ſtanſque in pulpitò, ut toti eſſet theatro manifeſtus, ceteros gladiatores provocabat ad certamen. Tunc autem factus fuerat à Maximiano circus, multis comprehenſus tabulis, in quem ingreſſi erant, qui erant ſingulari certamine certaturi, & pancratium incipiebant ac luctam *c*. Cum ergò viribus corporis omnes ſuperaret Lyæus, & quicumque manus cum eo conſerebat, ſtatim cerneretur humi proſtratus, aut etiam mortem inde ſtatim oppetens, tantam tyranno adferebat voluptatem quòd proſterneret eos, qui cum ipſo congrediebantur, quanta eum haud multò pòſt oppreſſura erat triſtitia.

quòd omnes pugnandi peritiâ ſuperaret, erat dilectus, b

c

13 Ἀνὴρ γάρ τις, ὄνομα Νέσωρ, τὴν μὲν ἡλικίαν κομιδῇ νέος, ἄρτι τ' ἴουλον ἐκανθίζων φέρων, ἰδεῖν δὲ ἡδὺς, καὶ κάλλει διαπρεπέσατος, γνησίως τῷ περιόντι μάρτυρι Δημητρίῳ τιλῶν, ὁρῶν ὕτω Μαξιμιανὸν

13 Quidam enim nomine Neſtor, ætate quidem valdè juvenis, ut qui modò natam haberet lanuginem, adſpectu autem jucundiſſimus, & formâ præſtantiſſimus, qui erat notus in-

à Neſtore, juvene Chriſtiano, cùm S. Demetrius

clyto Martyri Demetrio, cùm videret Maximianum sic affectum in barbarum & gladiatorum certaminibus multas exhibere pecunias; partim quidem odio habens Lyæi superbiam, partim autem adspiciens miracula, quæ fiebant à divino Martyre, & quòd plurimi, ad eum accedentes, docebantur pietatem in Christum, cupiensque hoc etiam esse unum ex miraculis Demetrii, ut precibus illius armatus, Lyæi frangeret audaciam, & barbari dejiceret supercilium; accurrit ad Martyrem, & ad sanctos ejus pedes procidens, dicit: serve Dei Demetri, sum paratus, & mihi gliscit animus congredi cum Lyæo, si me solùm armaveris precibus, perque eas validam manum auxiliatricem præbueris.

hunc benedixisset certamini, nequicquam

14 Quid ergò divinus Demetrius? Perinde ac si ipse rogâsset, non autem fuisset rogatus, exequendo propemodùm prævenit petitionem: & ei velociter impolito Christi signaculo tam in fronte, quàm in corde, eum dimittit, dicens: & Lyæum vinces, & eris Martyr Christi *d*. Quod quidem perinde est, ac si dicas: & manifestum vinces adversarium, & eum, qui non est manifestus. Sic ejus animo non solùm immisit audaciam, sed etiam de futuro pronuntiavit certissimè. Statim ergò Nestor veniens in stadium, cum per gradus defiliisset, & deponit tunicam, & assistens seipsum ostendit Imperatori. Maximianus autem obstupefactus illâ audaciâ adolescentis, & esse aliquid aliud opinatus, quàm ostentationem virtutis, jubet eum sisti propiùs, &, ô adolescens, inquit, ei consulens, scio, quòd pecuniæ inopia coëgit te ad hanc prorumpere audaciam, ut vel si viceris, multas opes tibi compares; aut si fueris superatus, implacabilem inimicum, paupertatem simul cum vitâ effugias. Ego autem tuæ ætatis & pulchritudinis misertus, vel pro solâ audaciâ tibi præbebo quod satis est pecuniæ.

d

B

14 Τί ὖν ὁ Θεῖος Δημήτριος; Ὥσπερ αἰτήσας αὐτὸς μᾶλλον ἢ αἰτηθείς, μικρῷ τῷ δεληνοεῖ τὴν αἴτησιν ἐπιρρᾴπτει· καὶ ταχέως ἐπιβαλὼν αὐτῷ τὸν τοῦ Χριστοῦ ζωγραφίδα εἰς τὸ μέτωπόν τε καὶ τὴν καρδίαν, ἀφίησιν, ἐπιτρέπων· καὶ τὸν Λυαῖον νικήσεις, καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσεις· ὅπερ ἐστὶν αὐτὸν δὴ εἰπεῖν· καὶ τὸν φανερὸν ἀντίπαλον καὶ τὸν ἀφανῆ νικήσεις. ἴσως γὰρ μένον θάρσος σὺν αὐτῇ τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ καὶ περὶ μέλλοντος ἀσφάλειαν προσῳδήξατο. Αὐτίκα γὰρ ὁ Νέστωρ ἀφικόμενος εἰς τὸ στάδιον καὶ διὰ τῶν βαθμίδων καταπηδήσας, τὸν χιτῶνα ἀπόθηται, καὶ ἑαυτὸν δῆλον καθίστησι τῷ βασιλεῖ παραστάς. θαυμάσιος ὁ τῆς πολλῆς τόλμης ἐκείνῳ δοκῶν εἶναι καταπλαγείς, καὶ ἄλλο τι εἶναι ὑπερλαβών, ἢ ἀνδρίας ἐπίδειξιν τὸ γενόμενον, ἐγκυτίρῳ παραστῆναι κελεύει, καὶ Ω νεανίσκε, συμβουλεύων φησί, οἶδ' ὅτι χρημάτων ἐνδεὴς εἰς τοῦτό σε τόλμης ἠνάγκασεν ἐπαρθῆναι, ἀλλ' ἢ περιγενόμενος πλοῦτον σεαυτῷ ἄδηλον περιποιήσῃ· ἢ ἀπόλυσαι, πενίαν εἰς ἐχθρὸν ἀσπονδον μετὰ καὶ ζωῆς ἀποφύγῃς. Ἐγὼ δέ σε καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ καλὸν ἐπιλαμπούσης σοι ὥρας οἰκτείρων παρέξω, καὶ ὑπὲρ μισογαῆ τὸν τόλμης, ἄξια καὶ ἐμοῦ χρήματα.

15 Quâ accepta, abi simul cum vitâ fruens quoque pecuniis. Ne autem cum Lyæo omnino congrediaris, jam enim multos vitâ privavit, eosque te longè robustiores. His, auditis Nestor neque imperatoris arripuit liberalitatem, neque rursus Lyæi laudibus fuit territus. Imperatori autem, non cupio, inquit, pecunias, neque ea de causa prodeo in certamen: sed gloriam potiùs cupiens, & Lyæo volens apparere præstantior. Non solùm enim divitias, sed etiam ipsam vitam statui rejicere, si Lyæo gloriâ inferior fuero, & primas illi cessero. Hæc sic dicta, & imperatorem, & eos omnes, qui adstant circa ipsum, ad iram provocârunt: qui (quomodò enim armatus, & quo esset fretus, ille nondum dixerat) arrogantiæ tantùm & vanæ gloriæ verba esse existimabant. Atque imperator quidem Lyæum vehementer incitabat ad certamen, impetuque & audaciâ plenum ejus animum reddebat acriorem.

à præsidio avocare Nisterum Maximiano fatagente,

C

15 Καὶ λαβὼν ἄπιθι μετὰ σῦ ζωῆ ἀπολαύων καὶ τῶν χρημάτων· Λυαίῳ γὰρ σπουδὴν τὸ παράπαν μὴ δίδου. Πολλοὺς γὰρ σῦ ζωῆ ἀπέλαξε, καὶ τῶν καταστόλου ζῷ ῥωμαλεωτέρων. ταῦτα ὁ Νέστωρ ἀκούσας, ὕτε ἤρπασε τὴν τοῦ βασιλέως φιλοτιμίαν, ὕτε πάλιν πρὸς τὸ σῦ Λυαίῳ ἔπαινον ἐδειλίασε. τῷ μὲν βασιλεῖ, ὡ χρημάτων ἐπιδυμῶ, ἔφη, νέοι παρὰ τοῦτο ἐμαυτὸν εἰς τόνδε τὸν ἀγῶνα καθῆκα, ἀλλὰ δόξης ἐρῶν μᾶλλον, καὶ Λυαίῳ κρείττων ἀναφανῆναι βυλόμενος. Ἀτιμώτερον γὰρ ἐμοὶ μὴ ὄντως τὸ πλουτεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ζῆν, δόξης αἴσχιστι Λυαίῳ, καὶ τὰ πρωτεῖα ἐκείνῳ παραχορήσαντι. Ταῦτα ὕτω λαχθέντα καὶ βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἅπαντας ἠρέθισεν εἰς ὀργήν· ὅπως γὰρ ἀπόλοιτο, καὶ ἐφ' ᾧ πεποιθὼς ἐκεῖνος ὕτως ἐφθέγγετο, αὐτοὶ ἀγανοῦντες, ἀλαζονείας μόνης καὶ κενὰ τύφου τὰ ῥήματα ὑπελάμβανον. Ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς πολὺς ἦν εἰς τὸ ἀγῶνα διεγείρων Λυαῖον καὶ τὴν ὁρμὴν καὶ θάρσους ἔμπλεον παρεξόντων ψυχῇ.

F

appetitur, occiditur.

16 Nestori autem animum addebant verba Demetrii, & Christus. Ad quem attollens oculos dicebat: Deus Demetrii, concede mihi, ut ego, qui sum ætate brevis David, tamquàm alium Goliath, pudore & ignominiâ Lyæum afficiam. Te enim fretus suscepi hoc certamen in medio multorum, ut tuum nomen glorificetur, qui solus es verè Deus, & iis, qui in te virtutem faciunt, mittis auxilium de sancto *e*. Sic dixit, &, stricto acinace, ingressus theatrum, & cum barbaro congressus, infert ejus cordi cer-

e

16 Νέστορι δὲ τὸ θάρσος οἱ Δημητρίου λόγοι καὶ Χριστὸς ἦν, πρὸς ὃν ἀνατείνας τὰς ὀφθαλμὰς, Ὁ Θεὸς, ἔλεγε, Δημητρίου, δὸς ἐμοὶ τὸν βραχὺν τὴν ἡλικίαν Δαβὶδ, Γολιὰδ ἄλλον καταισχύναι Λυαῖον· ἐπὶ γὰρ σοὶ πεποιθὼς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐν μέσῳ πολλῶν ἀράμενος, ἵνα τὸ σὸν ὄνομα δοξασθῇ τοῦ μόνου ἀληθῶς Θεοῦ, καὶ τοῖς ἐν σοὶ δύναμιν ποιουμένοις ἐπιπέμποντος βοήθειαν ἐξ ἁγίου. Οὕτως ἔφη καὶ ἅμα τὸν ἀκινάκιον σπασάμενος, καὶ τὸ θέατρον εἰσπηδήσας, τὸν συμπλοκὴν ἤδη γενομένης βάλλει χειρὸς κατὰ τὸν καρδίας τὸν βάρβαρον· καὶ ὀδοὺς τὸν μὲν ἀπαρῆ, σχεδὸν δὲ καὶ Μαξιμιανὸν τὴν περὶ αὐ-

A αὐτὸν λάτην πολλῷ ἧττον εἰκὸν ἢ μᾶλλον εἰκὸν ἢ πλείω αὐτῷ, ἢ σὺν ἐκείνῳ † ταύτης αἴτιον, † κρυπτὸν, φημι, μᾶλλον μιαρὸν Δαίμονα.

A. SYMEONE METAPHRASTE.

17 Μαξιμιανῷ μέντοι τῷ βασιλεῖ οὐκ ἰὼ ἔτι ἄνεσις ἡ καθίδρα· ἀλλὰ πλήρης ὀργῆς καὶ κατηφείας, δι' ὅδοῦ ἐξανίστη, καὶ πρὸς τὰς βασιλείους αὐλὰς δεινὰ φρίττων καθ' ἑαυτὸν ἀπεχώρει, ἐπισκοτῆσαι τῷ φέγγει † ἀληθείας ὁ δυσεβὴς βουλόμενος, Νεσορίσταν τὴν νίκην καὶ δι' ἐκείνου τὸ πρὸς Χριστὸν ἀμαυρῶσαι σέβας, γοητείαν ἐκ πολλῆς ἀτοπίας τὸ πρᾶγμα καλῶν. Ἐπεὶ οὐκ ἄν, φησι, παρὰ τοιῶδε τοιαύτας ἀνδραγαθίας ἐπιδεξάμενος ἀνῃρέθη. ἀμείλει καὶ Νέσορα τὸν γενναῖον μεταπεμψάμενος, ὡς ἐπὶ πράγματι ὁμολογουμένῳ καὶ ἀδεμιᾶς δεομένῃ ζητήσεως, Εἰπέ μοι, νεανίσκε, λέγει, τίσι μαγείαις χρησάμενος ἢ τίνας ἔχων τοὺς συνεργοὺς, Λυαῖον ἀνῄρηκας † τοσοῦτον; πρὸς ταῦτα ὁ Νέσωρ οὐδὲν ὑποδειλιάσας, ἀλλὰ θαῤῥήσας πάντως, ὅτι ὁ δὺς ἐκεῖνον † ὑπερφυῆ ἀντλῶν, αὐτὸς δώσει καὶ προσήκουσαν τὴν περὶ αὐτοῦ δίκαν ἀπολογίαν, οὐδὲν, ἔφη, βασιλεῦ τοιοῦτον οὐδὲ ἐμοὶ, ὅτι ἄλλῳ Χριστιανῶν· συνεργὸς δέ μοι πρὸς τοῦτο † ἀντρέπων
B οὐδεὶς, ὅτι μὴ μόνος ὁ Δημητρίου Θεὸς, ὁ Θεὸς, βασιλεῦ, † Χριστιανῶν.

17 Maximianus autem imperator non potuit ampliùs ſedere, ſed ſtatim ſurrexit irâ plenus & triſtitiâ, & in aulam abiit regiam, gravia apud ſe verſans, & veritatis ſplendori volens impius offundere tenebras, Neſtoriſque victoriam obſcurare, ac per illud cultum Chriſti, præ multâ ignorantiâ rem vocans præſtigias. Neque enim, aiebat, aliàs ab eo fuiſſet interemptus is, qui tam præclara effecerat facinora. Itaque, generoſo Neſtore accerſito, tamquam res eſſet certa, & nulla opus haberet inquiſitione; Die mihi, dicit, adoleſcens, quanam arte uſus magicâ, aut quoſnam habens adjutores, Lyæum, virum tantum, interfeciſti? Cui Neſtor nihil territus, ſed omnino confidens, quòd, qui dedit illum ſuperbum & inſolentem de medio tollere, ipſe quoque de eo conveni- E entem dabit reſponſionem; nihil, inquit, ô imperator, tale, nec mihi, nec ulli eſt Chriſtiano utile. Nullus autem homo mihi fuit ad hoc adjutor, niſi ſolus Deus Demetrii, Deus, ô imperator, Chriſtianorum.

Maximianus hunc interim, remque magis augescens

18 Τούτου φανερὸς ἄθλος ὁ Λυαίου θάνατος, ὃς σὺν χερὶ κραταιᾷ καὶ σὺν βραχίονι ὑψηλῷ καὶ Σιὼν καὶ Ὼγ καὶ μυρίοις ἄλλοις πολλῷ μᾶλλον ἢ Λυαῖος τὸν ῥᾳδίως ἐπιφανεῖς εὐχερῶς ἀνῄρει, οὐ καθ' ἕνα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλῆθος συνθρυπτόμενος. Τί μὲν λέγω τὰ ἐκείνου μόνῳ ἀληθῶς ἄξια, ἃ ἔργον ὑρανὸς καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἅπαντα. Οὐκ ἤνεγκε τὰ μεγάλα ταῦτα ἡ φαύλη Μαξιμιανοῦ ἀκοὴ, ἀλλὰ † καλῶν λόγων μισθὸς, καὶ † τίκτης αὐτῷ βραβεῖα † διὰ ξίφους ἐπάγει θάνατον. Νέσωρ μὲν οὖν ὅτε δ' διὰ Χριστὸν μακαρίᾳ τέλους ἐπετύγχανεν, καὶ τῷ ἰδίῳ ξίφει δέχεται τὴν τομὴν, ὅτω μὲν Μαξιμιανῷ κελεύοντι· ἵνα καὶτοι τὸ τάγμα μαρτυρικῷ αἵματι καταγιασθῇ, Μινουκιανὸς ὁ Πρόκλου· πρὸς τὴν σφαγὴν ὑπουργήσαντος. Καὶ ὅτω πρὸς Χριστὸν, ὃν ἐφίλησε παραπέμπεται, παρ' οὗ καὶ † δυπλῆς τίκης ἀπολήψεται τὰς στεφάνας.

18 Manifeſtum ejus certamen fuit mors Lyæi, qui in manu forti & brachio excelſo Sohon & Og, & alios innumerabiles, longè magis, quàm Lyæus, virtute inſignes facilè de medio ſuſtulit, non ſolùm ſingulos, ſed etiam magnâ circumdatos multitudine. Sed cur non dico ea, quæ ſunt illo ſolo verè digna, cujus opus eſt cælum & terra, & quæ ſunt in eis omnia? Non tulerunt hæc magna aures viles Maximiani, ſed pulchrorum verborum mercedem & victoriæ præmium, ei mortem affert gladio. Et ſic quidem Neſtor beatum finem propter Chriſtum eſt conſecutus: & ſuo enſe plagam accepit, ſic jubente Maximiano, forte ut ille quoque martyrico ſanguine ſanctificaretur. Cùm igitur Minutianus Protector, cædis fuiſſet adminiſter, ſic Neſtor tranſmittitur ad Chriſtum, quem dilexit, & à quo erat accepturus coronas F duplicis victoriæ *f*.

Neſtoreus primus

f ac deinde etiam Demetrium juvat occidi.

19 Ἐντεῦθεν ὑποβολαὶ κατὰ Δημητρίου πάλιν καὶ διαβολαὶ πιθανώτεραι, ὡς αὐτὸς ἂν τῆς Λυαίου σφαγῆς αἴτιος. Αὐτίκα γὰρ Μαξιμιανὸς ἀξύτατα χολωτὸς, καὶ ἅμα οἰωνισάμενος ὡς οὐκ ἀγαθὸν αὐτῷ συντύχοιμι Δημητρίῳ γένοιτο πρὸς τὸ σταδιον αἴοντι, πελάσει † Μάρτυρα ἐν αὐταῖς, αἷς ἐρυφεῖτο καμίνοις λάγχας ἀναρτᾶσθαι. ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Καὶ σὺ μὲν πάντα, Δημήτριε, ὁ λίαν εὐσχήμων περιέχόμενος, ὁμοίως αὐτῷ τιὼ πλευρὰν λογχοδε καὶ τοῦτο ἀφορμὴν καὶ ὁδὸν εὕρισκες † πρὸς ἐκεῖνον ἀφίξεως· μακάριος μὲν δὴ βίῳ, μακαριώτερος δὲ τέλει καὶ † στεφάνων γενόμενος, καὶ † εἰς αἰῶνας αὐτῷ τῷ ποθουμένῳ συγκατοικήσεις.

19 Hinc fraudes in Demetrium rurſus, criminationes inienduntur probabiliores, quòd ipſe eſſet cauſa cædis Lyæi. Continuò igitur vehementer iratus Maximinus, & ſimul auguratus non fore bonum omen, ſi ei occurreret Demetrius in ſtadium aſcendenti,* ad quod per lavacrum erat acceſſus *, jubet Martyrem interfici lanceis in iis ipſis caminis, in quibus cuſtodiebatur. Quod fit etiam. Et tibi quidem, qui ex omni ex parte pulcher & honeſtus, Demetri, qui Dominum diligenter ſectaris, & omnia illius diligis, ſimiliter atque ipſi lanceâ latus configitur, hanc que invenis occaſionem & viam tui ad eum adventus; beatus quidem propter vitam, beatior autem propter deceſſum & coronas, & propter æternam tuam cohabitationem cum eo, quem deſiderabas *g*.

** binis hiſce aſteriſcis inclusa deſunt in Græcis.*

20 Εἶχε μὲν οὖν ὅτω ταῦτα, καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ Μάρτυρος κατὰ γῆς ἔβαλλε, καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ λόγος μέχρι τινός. Πάντως δὲ ὅτε ὅσιον ἦν, ὅτε Θεῷ ὅλως ἄξιον, ὑπὲρ ὃ πέπονθεν ἐκεῖνο τὸ ἱερὸν σῶμα ὕβρεως αὐτὸ παριδεῖν. Οὔκουν εἶδε παριδών. Ἀλλὰ τῶν φιλοχρίστων τινὲς ὑποβολαῖς ἐκείνης γυκτὸς προσελθόντες, καὶ ἀτίμως κείμενον τὸ κομιδῇ τίμιον ἀνελόμενοι ἀλαφῶς περιτίθεσιν. Εἶτα καὶ κόπτε ἐπιβαλόντες τὸ

g Hic à Chriſtianis ſepelitur, non aculeuſque à Lupo.

Digitized by Google

A. SYMEONE METAPHRASTE.

cens corpus pretioſum ſuſtuliſſent, id piè componunt. Deinde etiam injecto pulvere, in eo ipſo loco, in quo fuerat conſummatus, ſepeliunt piè ac religiosè. Quidem autem ex Sancti famulis, ſtans prope eum, quando beatam illam ſubiit cædem, cùm, ut potuit, divinum illum ſanguinem collegiſſet in ſacro Martyris ſuperhumerali, &c, quem manu geſtabat, annulum accepiſſet, & Martyris ſanguine tinxiſſet, per ipſa faciebat plurima miracula.

qui & ipſe ideircò necatus, per ejus reliquias patratis, ſignisque aliis

21 Neque erat ullus morbus, neque malus dæmon tam fortis, quin ſtatim, ſi illius feciſſet periculum, ſuperaretur & in fugam verteretur: adeò ut tali fama miraculorum impleretur tota civitas Theſſalonicenſium. Quocirca nec erat conſentaneum, ea latere Maximianum, nec ferre poſſe invidiam. Et ideò capitur protinus famulus, horum bonorum procurator, & interficitur. Tribunal locus, in quo fuit occiſus; Lupus autem vocabatur egregius ille famulus *b*. Procedente autem tempore, & ſignis ex loco, in quo latebat corpus Martyris, tum Macedoniam, tum etiam Theſſaliam pervadentibus, quin etiam caligine ſimulacrorum conversâ in perfectam ſerenitatem, quidam Leontius & gloriâ clarus, & Chriſti fide ardens, qui tunc erat præfectus Illyrici, profectus Theſſalonicam *i*, à gravi morbo invaditur, ita eum premente, ut nec comederet, nec biberet; quæ ab omnibus autem fugitur, mortem putaret rem valde optandam, & à malo, quod eum vexabat, ſolam liberationem.

b

B

i

fam celebris, à Leontio, quem ſanitati reſtituerat,

22 Cùm ergò & medici à morbo apertè vincerentur, & amicorum præſenti ad conſolandum dolorem inanis labor ei reputaretur, nulla autem ſpes eſſet, fore ut à morbo liberaretur; cùm, inquam, agitaretur tantis fluctibus, & planè inevitabilibus, præfecto ſacra quædam ancora fuit refugium ad divinum templum Martyris. In quod cùm fuiſſet in lecto introductus, & depoſitus fuiſſet in loco, in quo ſacrum illud corpus fuerat in terra conditum, (ô divinam viſitationem! ô rem ineffabilem!) ſuffeciſſet quidem ad apertè oſtendendam Demetrii gratiam & virtutem, ſi, cùm depoſitus aliquo tempore expectâſſet, & vehementiſſimè orâſſet, ſenſiſſet auxilium. Nunc autem hoc eſt maximè novum, hoc eſt miraculorum illius jucunditſſimum, quòd omnia hæc ſimul concurrerunt, ægroti in templo depoſitio, Martyris per labra illius invocatio, & morbi facilis ejectio *k*. Leontius tam celerem conſecutus curationem, ipſe quoque celerem, ut potuit, reddit remunerationem.

C

k

templo Theſſalonica primùm,

23 Nam cùm domunculam, in qua ſacrum corpus Martyris depoſitum fuit, quæ erat parva admodùm & anguſta, & lavacri ambitu ac ſtadio intercepta, evertiſſet, templum in ipſa civitate Theſſalonica ab ipſis extruxit fundamentis: quod nunc quoque cernitur medium inter publicum lavacrum & ſtadium pulcherrimè excitatum *l*: pulchritudine enim & magnitudine nulli alii cedit ex iis, quæ movent oculos ad admirationem & voluptatem. Abiturus autem hic vir pius in Illyricum, cùm vellet aliquam partem ſacri corporis accipere, ut illic quoque excitaret templum glorioſo Martyri, Sanctus non eſt ei aſſenſus, ſed nocturnis apparitionibus eum arcet à cœpto. Propterea ſecunda, ut dicitur, navigatione cùm chlamydem Martyris, quæ illius venerando ſanguine fuit cruentata & ex ejus ſuperhumerali aliquid acceperiſſet, quod ſolent appellare orarium, & in

l

αὐτῷ τῷ τόπῳ ἔνθα δὴ καὶ τετελείωτο θεοφιλῶς τελέσας· εἷς δέ τις τῶν οἰκετῶν ἦν Ἀγίου παρεστὼς αὐτῷ τὴν μακαρίαν ὑφιστάμενος σφαγήν, καὶ ὡς εἶδεν ἰδού, τὸ θεῖον ἐκεῖνο αἷμα εἰς τὸ ἱερὸν ἧς μάρτυρος ἀνηλωμένον ἐπώμνυον, ἀλλὰ καὶ ὃν ἐφόρει, κατὰ χεῖρα δακτύλιον καὶ αὐτὸν συλλαβὼν καὶ τῷ μαρτυρικῷ αἵματι βαπτίσας πολύ τι χρῆμα ἰαμάτων εἰργάζετο δι' αὐτοῦ.

D

21 Καὶ ἦδειν ἰδού ὅτε τῶν νοσημάτων, ὅτε τῶν πονηρῶν πνευμάτων ὅτως ἰσχυρὸν, ὥς τι εἰς ἐκείνης πεῖραν ἐλθόν, καὶ δόξειε νικᾶσθαι καὶ πρὸς φυγὴν τρέπεσθαι· ὡς πλήρη γενέσθαι ἡ τοιαύτης φήμης ἡ τεραστίων τὴν πόλιν Θεσσαλονικέων ἅπασαν. Ὅθεν οὐ δὴ εἰκὸς ἰδού ταῦτα ὅτε Μαξιμιανὸν λαθεῖν, ὅτε ἡ φθόνον ὑπενεγκεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο χαρίεται παραχρῆμα καὶ ὁ τῶν ἀγαθῶν δὴ τούτων ἐπίτροπος οἰκέτης, καὶ ἀναιρεῖται. Τριβουνάλιον τὸ ἡ ἑκατομπὸς χωρίον, Λύκος ὁ καλὸς οἰκέτης κατωνομάζετο. Χρόνῳ δὲ παρόντος καὶ τῶν σημείων ὧν ἓν τὸ ἧς Μάρτυρος ἐκρύπτετο σῶμα, τοῦτο μὲν Μακεδονίαν, τοῦτο δὲ καὶ Θετταλίαν διατρεχόντων, ἤδη δὲ καὶ τὴν ἰδιωλικὴν αἰχλὺν εἰς ἀκριβῆ αἴθριαν μεταβαλόντος, Λεόντιός τις οὐκ ἄγαν τιμίαν δόξαν λαμπρὸς, τιμῇ τε πρὸς Χριστὸν πίστι μάλα θερμὸς τὰς μὲν ἐπαρχικὰς τότε τῶν Ἰλλυρικῶν κατακοσμῶν δρόνους, εἰς δὲ τὴν Δακῶν ἀπίων, νόσῳ βαρυτάτῃ κατέχεται, ὅτως αὐτὸν πιέζουσα, ὡς καὶ σιτίων ἄγεσθαι καὶ ποτῷ ποιεῖν, ἡ δὲ πᾶσι φοβητὸν δόξαντος, χρῆμά τι νομίζειν ἐπιεικῶς ποθεινότατον, καὶ ἓν συνεχθέντος αὐτὸν δεινῷ μοίρᾳ θλίψεσιν.

E

22 Ἐπεὶ ὧν ἰατροὶ μὲν ἡ νόσῳ φανερῶς ἡττῶντο, φίλων δὲ παρουσίᾳ πρὸς παραμυθίαν ἓ πάθους κοπτομένοις ἐνομίζοντο, ἐλπίστε δὴ ἀναλλαγῆς τῷ νοσήματος ἀδήμια, οἷ τότε χαλεπῷ κλύδωνι καὶ ἀφυλίῳ ἱερά τις ἄγκυρα τῷ ἐπάρχῳ ἡ πρὸς ἡ θεῖον τοῦ Μάρτυρος ναὸν καταφυγὴ γίνεται. Ἔνθα δέ καὶ κλινοπετὴς εἰσαχθεὶς καὶ κατὰ ἡ τόπον, ἐν ᾧ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ὑπὸ γῆν κείμενον σῶμα, κατατιθεὶς, (ὦ θείας ἐπισκοπῆς! ὦ πράγματος ἀπορρήτου!) ἦρκει μὲν εἰς δεῖγμα σαφὲς ἡ Δημητρίου χάριτος καὶ δυνάμεως, καὶ εἰ τεθεὶς καὶ χρόνον τινὰ προσμείνας καὶ θερμότατα δεηθεὶς ἤκουσε ἡ ἐπικουρίας. Νῦν ἧ τοῦτό ἐστι τὸ χαριέστατον, τοῦτο ἡ ἐκείνου θαυμάτων τὸ χαρίεστον, ὅτι ὁμοῦ συνέδραμε πάντα, καὶ ἐν τῷ ναῷ τὸ νοσοῦντος καταθέσεις, καὶ τοῦ Μάρτυρος διὰ ἡ ἐκείνου χιλίων ἀπάλλαξις, καὶ καὶ ἓ νοσήματος ὀξυχεῖς ἀποδύσεις. Οὕτω ταχίας Λεόντιος ἡ θεραπείας τυχὼν, ταχεῖαν καὶ αὐτὸς, ὡς εἶχε τὴν ἀμοιβὴν ἀπεδίδωσι.

F

23 Καὶ ἡ μικρὸν οἴκημα, ὃς τὸ ἱερὸν εἶχε τοῦ μάρτυρος σῶμα, ἐπιβραχὺ κομιδῇ καὶ στενὸ ὃ σχήματος ὄντα, τοῖς περιβόλοις τε ἓ λουτροῦ καὶ τῷ σταδίῳ ἀπολημμένον καταστρέψας αὐτὸς, ναὸν ἐν αὐτῇ τῇ ἄσῃ Θεσσαλονίκης ἐξ αὐτῶν ἐδείματο ἡ κρηπίδων, ὃς καὶ νῦν ὁρᾶται μέσος ἓ δημοσίου λουτροῦ καὶ τοῦ σταδίου καλλίστα διηρμένος, ὑδάτος ἡ ἄλλων ὅσῳ πρόβασμα καὶ ὑδατοῦ ὀφθαλμοὺς κινοῦσι καλλεῖ ἡ μεγέθει, ἀπολειπόμενος. Μέλλων ὃ φιλόσεβὴς ὗτος καὶ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπίεναι, καὶ τινα ἡ μερῶν τοῦ ἱεροῦ σώματος λαβεῖν βουλήσεις, ὥσε κἀκεῖνα ναὸν τῷ ὁπλίτῃ Μάρτυρι ἀναστῆσαι, ἵν' ἴσχῃ συνοδοιπόρον ἡ Ἅγιον, ἀλλὰ νυκτερινοῖς αὐτὸν ἐπιφανείαις εἴργει τοῦ ἀποχρήματος. Διὰ ταῦτα καὶ δεύτερον πλοῦν, ὃν λέγεται, τὴν χλαμύδα τοῦ Μάρτυρος σταλοῖς αἵμασι τοῖς ἐκείνου περιστιγμένην, καὶ τι πῆ ἐκείνου λαβὼν, ὁ σύνηθες ὁράριον ὀνομάζειν, καὶ κιβωτῷ τιμίᾳ τὸ ἀληθῶς τίμιον καταθέμενος, ὅτι τῷ Μάρτυρι μὲν ἁρμοῖοι ἡ πόθον, ἑαυτῷ ὃ τοῦ μεγίστου περιποιεῖται ἀσφάλειαν.

24

A

24 Ἀμέλει καὶ τῷ ἐπὶ τὸ Σίρμιον ὥρᾳ χειμῶνος διαβαίνειν μέλλων, ἤδη παρὰ ταῖς ὄχθαις τῷ Ἴστρῳ γενόμενος, ἐπεὶ πολὺς ἦν ἐκεῖνος, καὶ ἐπὶ μέγα τὸ ῥεῖθρον ἐπαίρων εὐτρόδινητο ῥέων τ πάντων διαβατὸς γενέσθαι· καὶ ὁ μὲν χρόνος πολὺς μεταξὺ ἦν, ἔληγε δ' οὐδαμοῦ τὸ ῥεῖθρον, ἀλλὰ καὶ ἔτι τοῖς βουλομένοις ἀπαγόρευε τῷ διαβῆναι, ὃ ἀθυμίᾳ ὁ ἀνὴρ ἦν λογισμοῖς τε κἀκ τούτου καὶ ἀπορίᾳ συνείχετο. Ἐπιφανεὶς δὲν ὁ θεῖος αὐτῷ Δημήτριος, πᾶσαν ἀθυμίαν, ἔφη, καὶ ἀπιστίαν ὅτι πόῤῥω θέμενος ἀπὸ τ ψυχῆς, ἃ ἐπιφέρῃ μετὰ χεῖρας ἔχων διάβαινε τ ποταμὸν ἀδεκάστως.

25 Πείθεται τῷ φαινέτι ὁ ἔπαρχος, καὶ ἅμα ἕῳ σὺν ὀχήματος ἐπιβὰς ἐχώρει διὰ τοῦ ῥεύματος μετὰ χεῖρας ἔχων σορὸν ἔχει, ἄνω δ' τοὺς ὀφθαλμοὺς μετὰ τ ψυχῆς, ἡσυχῇ δ' ῥέοντος ὑποχωροῦντος αὐτῷ, καὶ ἑκόντος τοῖς μὴ ἐθέλουσι, ἄξιον μὲν θαύματος, εὐ μὴν ἀνάξιον καὶ τ πρὸς τ μάρτυρα πίστεως, τῷ διάβασιν ὑποσχεῖν. Οὕτως ὑπ' ἀβλαβὴς διῆλθεν, καὶ προσιὼν Σιρμίῳ χθόνιος τῷ ἱερὰν ἐκείνην σορὸν μετὰ δ' εἰς αὐτὴν θησαυρὸν, τῷ παρ' αὐτῷ νεοργηθέντι ναῷ τῷ μάρτυρι δίδωσιν, εἰ γέτονον ἦν ὄντος τοῦ τ καλλινίκου μάρτυρος Ἀναστασίας ἵδρυται σηκῷ· ἵνα καὶ μάρτυρες μάρτυσιν ἄνω τε καὶ κάτω ταῖς σκηναῖς πλησιάζωσι. Πολλῶν μὲν τ θαυμάτων δηλαδὴ καὶ ἰάσεων, καὶ παρ' αὐτοῦγε τῷ ὁδὸν πλῆσαι τ ἁγιαστικῆς ἐκείνης φορμίδος χλαμύδος ἀπέλαυσαν, χάριτι καὶ δυνάμει Χριστοῦ δ' ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τ αἰώνων. Ἀμήν.

pretiosa area, quod verè erat pretiosum; deposuisset, sic Martyris quidem satisfecit desiderio, & sibi maximam acquisivit securitatem.

A. SYMEONE METAPHRASTE.

24 Certè cùm hyemis tempore reversurus in Illyricum m, ob seria quædam negotia Sirmium properaret, & jam perveniſſet ad ripas Istri, quoniàm is excreverat, & magnum attollebat fluentum, & propterea à nullo poterat omnino transmitti, & multum quidem temporis intercesserat, fluentum autem minimè cessabat; sed iis, qui transmittere volebant, prohibebat transitum n; is afficiebatur magna animi ægritudine, & erat valde cogitabundus, & versabatur in perplexa dubitatione. Ei verò apparens divinus Demetrius, Omni, inquit, animi ægritudine & incredulitate procul ejecta ab animo, quod tecum fers, gestans manibus, transi fluvium citra dubitationem.

m ob

n

25 Paret præfectus ei, qui apparuerat: & cùm manè ascendisset vehiculum, per flumen capsam portans manibus, & cum animo tenens erectos quoque oculos, gradiebatur, fluento tacitè recedente, & cedente nutibus, qui non cadunt sub adspectum; dignum quidem admiratione; fide autem, quam habebat in Martyrem, non indignum subiens transitum o. Cùm sic ergò illæsus trajecisset, & Sirmium perveniſſet, sacram illam capsam cum thesauro, quem servabat, in recèns extructo istic templo deponit. Erat autem prope templum gloriosi martyris Anastasiæ p, ut Martyres Martyribus quodammodò sursum, sic & deorsum vicina haberent tabernacula. Multa autem miracula & curationes etiam in ipsa via, dum ferretur illa chlamys sanctificans, plurimi sunt consecuti q, gratiâ & virtute Christi veri Dei nostri, quem decet omnis gloria nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

trajecto, altero etiam Sirmii honorator.

E

o

p

q

ANNOTATA.

a *Adi Annotata, Passionis præcedentis cap.* 1 *ad lit.* g *subnexa.*

b *Fuerint è Wandalica, an altera natione Lyans, antiquiores duæ Sancti Passiones, quarum altera apud Photium in Bibliotheca exstat, altera è lingua Græca in Latinam ab Anastasio fuit conversa, haud edicunt.*

c *Genus id erat exercitationis, ex luctâ & pugilatu compositum, quemadmodùm in Antiquitatum Romanarum Lexico è variis scriptoribus docet Samuel Pitiscus.*

d *Nestori præstitisse dixisseque* S. Demetrium, *quæ hic narrantur, credibile haud apparet. Adi Commentarium prævium* § IV.

e *Cùm anonymus* S. Demetrii *biographus, qui Metaphrasti præluxit, hanc Nestoris, contra Lyæum certaturi, ad Deum orationem non exhibeat, dubitandum vix apparet, quîn eam posterior hic scriptor, verosimili conjecturâ usus, pro arbitrio confinxerit.*

C

f *Multa hîc, ex anonymo Sancti nostri biographo maximam partem hausta, à Metaphraste narrantur, quæ à* Demetrii *Passione tum Photiana, tum Anastasiana absunt; verùm ea ac nominatim Nestorem, qui Lyæum singulari certamine interfecit, effectum esse Christi martyrem, duplicisque ab hoc victoriæ, ut hîc Metaphrastes loquitur, coronas accepisse, exiguam admodùm fidem merentur, uti satis probant, quæ Commentarii prævii* § IV *in medium adduxi.*

F

g *Hæc, quæ ad* Demetrium *hîc fit, allocutio ab ipso Metaphraste verosimillimè est conficta; neque enim vel in anonymo, qui scriptori huic præluxit, Sancti nostri biographo vel alibi uspiam reperitur.*

h *Hunc Sancti famulum cum Lupo, Martyrologio Romano aliisque fastis sacris ad diem* XXIII *Augusti inscripto, esse eundem, verosimilius apparet. Adi iterum Commentarium prævium num.* 63.

i *Lipomani interpretatio hîc, uti & in aliis nonnullis, quæ, quòd minùs notatu digna sint, inobservata præteream, Græco Metaphrastis textui haud satis consonat. Hîc enim de Leontio sic habet:* Εἰς δὲ τὴν Δακῶν ἀπιὼν, *quæ verba Latinè, non per hæc* profectus Thessalonicam, *sed per isthæc* In Daciam proficiscens *rectè reddideris.*

k *Leontium, qui, quandonam circiter verosimiliùs floruit, Commentarii prævii num.* 74 *exposui, sanitati fuisse à* S. Demetrio *prodigiosè restitutum, in Photiana & Anastasiana Sancti nostri Passione nusquam narratur, idque proinde, utpote in nullo etiam alio monumento satis antiquo fundatum, debet haberi pro admodùm dubio, etsi etiam ab anonymo Sancti nostri biographo, qui Metaphrasti præluxit, memoriæ prodatur.*

l Cùm

A. SYMEONE METAPHRASTE.

l *Cùm Metaphraſtes, qui hoc ſcribit, ſeculo decimo primùm floruerit, templumque, quod Sancto noſtro Leontius Theſſalonicæ exſtruxerat, aliudve, quod iſti, fortaſſis jam deſtructo collapſove, ſubſtitutum fuerat, ſeculo ſeptimo, uti in Commentarii prævii num. 92 jam docui, fuerit exuſtum, ſanè Sancti noſtri templum, quod Metaphraſtis ætate ſeu ſeculo decimo media in urbe Theſſalonicenſi adhuc cernebatur, neque fuiſſe illud ipſum, quod à Leontio ibidem fuerat erectum.*

m *Occidentali nimirum: adi Annotata Paſſionis præcedentis cap. 2 ad lit. g ſubnexa. Eò perrò, quod bene notandum, non* reverſus, *ut Lipomani interpretatio habet, ſed* iturus *fuiſſe Leontius in Græco Metaphraſtis textu aſſeritur.*

n *Ut Leontius Theſſalonicâ Sirmium peteret, Iſter ei ſeu Danubius trajiciendus haud fuit, idque nihilominùs ei faciendum fuiſſe, à Metaphraſte hic indicatur, & rectè ſanè: Leontius enim, antequam Sirmium adiret, ſeſe primùm in Daciam, quæ ad ſiniſtram Danubii ripam ſita erat, contuliſſe narratur; inde autem Sirmium petiturus neceſſariò erat trajiciendus Danubius.*

o *Iſthoc Sancti miraculum, apparitioque, Leontio oblata, quæ id præivit, à ſolo Metaphraſte, anonymoque, qui ei præluxit, Sancti biographo narrantur; quare quid tum de hac, tum de illo ſentiendum ſit, ſtatues ex iis, quæ mox ad lit. k dicta ſunt.*

p *Tempore illo, quo Leontius, Illyrici præfectus ſuprà memoratus, floruit, ſeu ſecule quinto ineunte verè Sirmii exſtitiſſe eccleſiam, S. Anaſtaſiæ ſacram, utcúmque confirmatur ex iis, quæ Commentarii prævii num. 133 in medium adduxi.*

q *Fides quantum ad miracula iſta curationeſque ſtet penes auctórem, qui interim præter anonymum Sancti noſtri biographum, è quo ſua depromſit, nullum prorſus ſcriptorem alium ſibi ſuffragantem habet.*

B

MIRACULA

E

E duobus codicibus Mſs. Græcis, altero bibliothecæ Vaticanæ 821, altero olim Mazarinæo, nunc regio Pariſienſi 1517, accepta,

INTERPRETE CORNELIO BYEO.

LIBER I.

a

Auctore Joanne, Theſſalonicenſi archiepiſcopo a,

CAPUT I.

De Mariano Illyrici præfecto, gravissima ægritudine afflictato, ſanitatique per S. Demetrium reſtituto b.

b

C

Marianum Illyrici præfectum, Deo placentem, invidus dæmon ingluviei.

c

MArianus, vir quidam genere & divitiis illuſtris c, unuſque è ſenatu apud imperatores exiſtens, juſſus eſt ab eis & gentis Illyricæ præfecturam adminiſtrare, cùmque ad cuſtoditam à Deo Theſſalonicenſium metropolim veniſſet, ſanctéque ac piè juſtitiæ habenas moderaretur, Deo etiam placeret, atque à populis gratiarum actione celebraretur, à diabolo, bonis omnibus invidente, odio habitus fuit. Ac primò quidem illi abs hoc ingluviei cogitationes, carnaliumque deſideriorum affectus, interiùs animæ ejus pacem ac tranquillitatem paulatim abſumentes, fuêre ſuggeſti: atque hinc rurſus, velut flamma, accenſa eſt malorum, ut Apoſtolus dixit, radix avaritia, cujus rami paſſionum multitudo, fructuſque ſecunda eorum, qui in ignis inextinguibilis lacum ſunt conjecti, mors.

avaritia, &c.

2 Cùm igitur magnus vir hic virtutes amaret, dignitatemque magis ornaret, quam ipſe ornaretur ab ea, continentiâ carnem frænans voluptates ejus prorſus exſtinxit. Exinde autem divitias rerumque neceſſariarum redundan-

Μαρινὸς τὶς ἀνὴρ τῶν ἐν γένει ἢ πλούτῳ λαμπρῶν, ἢ εἰς τὸ σύγκλητον βουλὴς ἀφ' ἑκατέρων βασιλέων ὑπάρχων, ἐπιλοιδὸν παρ' αὐτῶν καὶ τὰς τῆς ὑπάρχου ὁρίους κατὰ τὸ Ἰλλυρίων ἔθνος διέπειν, ἢ δὴ φθάσας τὴν διορρύπτουσαν τὸ Θεσσαλονικέων μητρόπολιν, καὶ ἀγοὺς καὶ δίκαιος κυβερνῶν τὰς τῆς δίκης ἡνίας, ἢ εὐαρεστῶν τῷ θεῷ, καὶ παρὰ τοῦ δήμου εὐχαριστούμενος, ἐφθονήθη παρὰ τοῦ πάσιν ἀγαθοῖς βασκήνοντος διαβόλου· καὶ πρῶτον μὲν ὑπεβάλλοντο αὐτῷ παρ' ἐκείνου γαστριμαργίας λογισμοὶ, ἢ φιλοσωμάτων παθῶν ἔρωτες ἀκρατεῖς, ἐνδον σμύχοντες αὐτοῦ τὸ γαλήνιον ἢ σώφρον τῆς ψυ. Κἀντεῦθεν ὡς φλὸξ ἐξενόσσετο πάλιν ἡ ῥίζα τῶν κακῶν, ὡς ὁ ἀπόστολος ἔφησεν, ἡ φιλαργυρία, ἧς οἱ κλάδοι τῶν παθῶν ὁ ὄχλος, ἢ καρπὸς ὁ δεύτερος θάνατος ὁ τῶν εἰς τὴν λίμνην τοῦ ἀσβέστου πυρὸς βαλλομένων.

2 Ἐπεὶ δὲ ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ τῶν ἀρετῶν φιλητὴς ἦν, ἢ τὸν αἰῶνα μᾶλλον κοσμῶν, ἢ ταύτῃ κοσμούμενος, τῇ μὲν ὀλιγοδείᾳ τὸν σάρκα χαλιναγωγῶν, τὰς ἡδονὰς αὐτῆς τέλεον ἐξηφάνιζεν. Ἐντεῦθεν δὲ πλούτου ἢ περιττείας τῶν ἐκτησείων, τὰς τῆς φιλαργυρίας

A γορίας βρόχῳ, ὡς τι μίασμα ϗ ψυχοφθόρον ἄγγος ἀπετίθετο. Καταυοήσας ὁ παμπόνηρος δαίμων τὰ τοιαῦτα τῦ ἀνδρὸς προτερήματα, ϗ εἰδὼς ϯ παροιμιακὴν ἀρηκότα, ὅτι οἱ δυνάται δυμώδεις εἰσὶν εἰς ὀργὰς ϗ παροξυσμούς, ϗ παροργῶν αὐτὸν ἐπειρᾶτο κατὰ τ ὑπηκόων, ἢ πῶς ἐστεῖδεν αὐτὸν ἀπαρίσκοντα δείξειεν τῷ Θεῷ, προστιβάλλων αὐτῷ ϗ λύπην ἐκ τῦ μὴ προβαίνειν ἤδειν εἰς πεῖρας τὰ τῷ δυμῷ μελετώμενα. Ἀποτυχία γὰρ, φησὶν, ἀμύτης λύπην γεννᾷ.

3 Ὡς δ ϗ ἀμφοτέρους τὸς βρόχους τούτους διελύθη τῇ πραότητι, ϗ τῇ φιλανθρωπίᾳ διὰ τῦ γνῶσαι τὴν ταυτότητα ἑ ϗαὶ ἑαυτὸν, ϗ ἑ τ ὑπηκόων φαντάσματος, τῷ ϯ ἀκηδίας λοιπὸν ἕκτῳ ϯ κακίας βλαστήματι παδιεῶντι τοῦτον ὁ ἀλάστωρ συνέτριβεν ζαταναᾶς, ϗ ὑπέβαλλεν ὡς ὑδὲς ἔσαι τ πόνων τούτων μισθὸς, ὑποσπείρων τὴν ἀπιστίαν τ ἑ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπαγγελιῶν ϗ λήθη ϯ τ ἐπομένων ἀμοιβῆς δέους ἐπιχωνὺς ὥσπερ ϗ θάνατον ϯ γῆν· ἅμα δ ϗ ὑποτίθετο τοῖς λογισμοῖς ἑ ἀρίστῃ ἐκείνῃ ἀνδρὸς, εἰς ὁ τ ἀρετῶν πάματος πολὺς, ϗ ἱδρὼς ψυχῆς ὐκ ὀλίγος. Καὶ τοῦτον μόνον μισθὸν, ϗ ἀναπαυλαν τὴν ἐξ ἀνθρώπων ζοπμίας: ὑποτίθει ἔλκων αὐτὸν εἰς τὸ σαλπίζῃ τὰς ἀρετὰς αὐτ, ϗ φανῇ τὶ ἂν τῇ παρὰ τοῖς ὑπηκόοις εὐδοξίᾳ, ϗ τῷ ἰβδόμῳ τ παθῶν δαίμονι, λέγω δὴ τῇ ϯ κατοδοξίας, ἐναλωτον αὐτὸν μηχανώμενος παδιεᾶν.

B

4 Ἐπεὶ δ τῇ τῦ Χριτῦ βοηθείᾳ ἐκεῖνος ὑπὲρ ὑπηκόων τοσῦτον, ὅσον ἑαυτῷ κρατῶν ἀπεδείκνυτο; ϗ τ ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν παρὰ τῦ Θεῦ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κακοχυμένοις ἐκγόνοις διὰ πάντος μεμνημένος, ϗ τ ἐπηλπισμένων αἰωνίων βασάνων τοῖς βαθύμως ἐν τῷ παρόντι βίῳ διαγινομένοις, ἀδιαλειπτως ὥσπερ ποιύμενος τὴν μελέτην, τὴν μὲν ἀκηδίαν τῇ ὑπομονῇ διὰ ϯ ταθερᾶς πίστεως ἀπεσόβει, τὴν δ κατοδοξίαν τῷ φόβῳ ϯ ζείννης μαραίνων, εἰς ταπεινοφροσύνην μετέτρεπεν, εἰς λοιπὸν αὖθ τὰς ἐντὸ ϯ κακίας ὑπερβαντὸς λογισμὸς, ϗ τὰς τούτων πάγας, ἐχυρμὰς δίκην τῇ Χριτῇ βοηθείᾳ καταπατήσαντος, τρίζῃ κατ' αὐτῦ τὺς ὀδόντας ϯ ἀντικείμενον, ϗ δὴ τὴν ἐπ' ὀμφαλῷ γαστρὸς τὸ δὴ λεγόμενον πανοπλίαν αὖθ κτεῖ, τὴν ἔλκουσαν τ λογισμῶν, τὸ πρωτόγονον ϯ κακίας βλάστημα, ᾧ ϗ αὐτὸς ὁ ἀρχέκακος ὄφις πρὸ πάντων ἑαυτὸν ἦ ϯ λογισμῶν διαστροφῇ περιέπειρε: διὸ ϗ τ ὕρανῦ πατέπεσεν εἰς γῆν ῥιφείς.

C

5 Τί δ τοῦτο ἐστὶν; Ἡ ϯ ὑπερηφανίας, ἀγαπητοὶ, δυσίατος σηπεδὼν, ἡ κορυφὴ, ϗ κορυφὴ ϯ κακίας, ἡ πρώτη ϯ λογικῆς ὐσίας, ϗ ἰσχάτη νόσος: πρώτη μὲν διὰ τὸ ἑαυτὴ πρῶτον, ὡς φασὶ, σθεναρῆναι ϯ ζαταναᾶ ἑαυτῷ· ἰσχάτη δ, διὰ τὸ μηδὲν πάθος ὑπερβιάσαι ἑαυτὴν τῷ κακῷ. Ταύτην ἐγείρει τοῖς λογισμοῖς τῦ ἀνδρὸς τελευταίαν συμπλοκὴν, ϗ δυσκαταγώνιστον ὁ ϯ κοινῆς φύσεως τ ἀνθρώπων ἐχθρὸς ὑποσπείρων αὐτῷ ἰοιᾶς δὴ δ ἴνας ὑποψίας: ἰδὺ φησὶν κατηγωνίσω τῇ ἐγκρατείᾳ σου, ϗ τῇ σωίσει τὰ παθη ϯ ψυχῆς ϗ τῦ σώματος, ἵν λογικῷ αὐτῆς μέρει ζωῆς ϗ τυχεῖς ἐκ τ δυμῦ, ϗ ϯ ἐπιδυμίας αὐτ ἡνιοχήσας φρυάγματα, ϗ τὰς τ ἀκαίτων δαιμόνων μηχανὰς εἰς αἶρα φίλουσας, παρὰ ζῦ ἡ γαστριμαργία δεδύλωται, τὸ τ ζαρκὸς ἀκρατὲς ϯ φιλοδοξίας πάθος πεπέδηται, ἡ φιλαργυρία πε-

tiam, avaritiæ laqueos, non ſecùs atque inquinamentum quoddam, animamque corrumpens vas, abjecit. Perverſiſſimus dæmon talia viri fortia facta conſiderans, proverbiorumque auctorem, viros potentes in iram eſſe proclives, dixiſſe cognoſcens, ad iram furoremque etiam ipſum adverſus eos, qui ei ſuberant, ſi quo modo inde Deo diſplicentem poſſet efficere, concitare conabatur, dolorem ipſi adjiciens, quòd nempe, quæ animo meditatus erat, ad finem haud perducerentur; ſpei enim fruſtratio, dicebat, ultionis dolorem generat. A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

3 Ut autem etiam duos hoſce laqueos manſuetudine, ortâque ex eo, quod & ſui ipſius & eorum, qui ei ſuberant, idem eſſe figmentum nôſſet, humanitate diſciderat, tandem illum acediâ, ſexto malitiæ germine, ſceleſtus afflixit, nullamque laborum illorum futuram mercedem ſuggeſſit, promiſſionum Servatoris noſtri diffidentiam occultè feminans, mentemque perpetuæ futurorum gloriæ oblivione obruens ac velut ſepeliens. Simul autem & viri illius optimi cogitationibus ſubjiciebat, multum requiri ad virtutes animæ laborem ſudoremque haud modicum, atque hunc ſolum hominumque ex fama quietem eſſe mercedem; hinc ſeſe ad ejus decantandas virtutes convertens bonæ illum apud eos, qui ei parebant, nominis exiſtimationi ſeptimoque affectuum dæmoni, dico autem, vanæ gloriæ, facilè expugnatuefficere eſt molitus. *acedia.* E

4 Cùm autem ille Chriſti auxilio, non tam iis, qui ei ſuberant, quàm ſibi ipſi, imperare videretur, promiſſorumque à Deo iis, qui in hoc mundo ærumnas patienter ferunt, bonorum aſſiduè memor, nec non æternorum, quæ deſidioſam vitam hîc ducentibus Deus minatur, ſupplicio rum meditationem abſque intermiſſione quodammodò faciens, acediam quidem tolerantiâ per fidem firmam abegit, vanam autem gloriam gehennæ timore ſubigens eam in humilitatem convertit, ita ut tandem, ſeptem malitiæ illius ſuperatis ſuggeſtionibus, harumque deciptis, palearum acervi in modum, Chriſti ope conculcatis, dentibus contra ipſum inimicus ſtrideret, ſuamque à ventris umbilico; ut aiunt, armaturam, animis expugnandis validiſſimum tormentum, malitiæ primogenitum germen, quo & ipſe malorum ante omnes auctor ſerpens ſeipſum pravarum cogitationum diſtortione tranſfixit, propter quod & cælis excidit, in terram conjectus. *vana gloria.* F

5 Quid autem id eſt? Superbiæ, dilecti, incurabilis putredo, caput & corona malitiæ, primus rationalis ſubſtantiæ & ſupremus morbus: primus quidem, quia primùm eo, ut aiunt, ſatanas voluntariè fuit confixus; ſupremus verò, quia nulla eam paſſio malitiâ vincit. Poſtremam hanc difficilemque pugnam ſuggeſtionibus ſuis adverſus virum excitat communis hominum naturæ hoſtis, hujuſmodi ei cogitationes occultè inferens: Ecce, ait, continentiâ tuâ prudentiaque animæ omnes corporiſque affectus ſuperâſti, rationali illius parte ſcitè ac prudenter animi, ipſiuſque met libidinis æſtus refrænaſti, omniumque dæmonum aſtus in aëra abire feciſti, à te ingluvies in ſervitutem redacta eſt, carnis incontinentia, *ſuperbiaque*

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

amoris voluptatum paſſio, ſubacta eſt, avaritia conculcata eſt, iracundia manſuetudine abſorpta eſt, triſtitia de rebus mundanis ſpe incorruptibilitatis confracta eſt, virtutum neglectus per fidem, hujuſque facultatem, patientiam dico, ſuperatus eſt, vana gloria, ſeu, ut, quod res ipſa eſt, dicam, gloriæ placendique hominibus cupiditas virtutum occultatione jacet devicta.

τῶν ἀρετῶν διὰ τῆς πίστεως, καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς, λίγω δὴ τῆς ὑπομονῆς, ἐσκιρώθη· ἡ κενοδοξία, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, φιλοδοξία, καὶ ἀνθρωπαρεσκία τῷ κρυφίῳ τῶν ἀρετῶν ἐξαπώλετο.

tentationibus fruſtra

6 Hiſce igitur omnibus, beatiſſime atque apud Deum & homines glorioſiſſime præfecte, ſuperior factus, quomodo Sanctis, ipſiuſmet animæ tuæ virtute, non cæleſti auxilio (neque enim, ſi alieno fieret ſubſidio, corona tibi impenderet) magnus effectus, vicinus haud ſis? Hæc ſceleſtus conſiliarius memorati beatiſſimi Mariani præfecti cogitationibus ſuggerens ad faſtum excitabat virum, virtuteſque, quas diximus, ipſum ex ſe, non autem ex Dei auxilio, habere, ſuadere ei conabatur, ut, ſi ipſum conſilio ejus aſſentiri eveniret, ad iram Deus, utpote gratiarum actione debita haud accepta, provocatus, auxilio ſuo illum orbaret, ſolumque nactus ſceleſtiſſimus ſuum omne, ſecundum quod ſcriptum eſt, deſiderium in eo exſequeretur.

6 Τούτων δὴ ἁπάντων ὑπέρτερος γεγονὼς, μακαριώτατε ὕπαρχε, καὶ ἐνδοξότατε παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, πῶς οὐκ ἔγγυς εἶ τῶν ἁγίων, τῇ ἀνδρείᾳ τῆς ἰδίας ψυχῆς μεγαλυνθείς, οὐ γὰρ δὴ τῇ οὐρανόθεν βοηθείᾳ. Εἰ γὰρ ἐξ ἄλλου ἦν ἡ ἐπίλυψις, οὐ ἂν στέφανός σοι ἀπέκειτο. Ταῦτα ὁ μιαρὸς σύμβουλος τοῖς λογισμοῖς ὑποβαλλων τοῦ μνημονευθέντος μακαριστάτου Μαριανοῦ τοῦ ἐπάρχου, εἰς ὕφαρσιν προεκαλεῖτο τὸν ἄνδρα, καὶ πείθειν ἐπειρᾶτο, οἰκοθεν αὐτὸν κτήσασθαι τὰς ἀρετὰς, ἃς προείπομεν, καὶ οὐ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, ἵνα εἰ συνίοι τῶνδε συνκαταθέσθαι τῇ βουλῇ, λυπηθεὶς ὁ Θεὸς ὡς ἀχαριστήσας, στερήσῃ αὐτὸν τῆς ἑαυτοῦ βοηθείας, καὶ ἔρημον αὐτὸν λαβόμενος ὁ παμπόνηρος κατεργάσηται ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ γεγραμμένον πᾶσαν ἐπιθυμίαν.

B

E

aggreſſus, gravissimo eum perenni morbo,

7 Ut autem & in hoc à Chriſto devictus fuit Belial, beatiſſimo Mariano divinum auxilium implorante dicenteque, quia tu es Deus, qui doces hominem ſcientiam, animæ conditor corporiſque creator, unioniſque eorumdem compactor, ac diſjunctionis, ſecundum quod convenit, diſpenſator, rurſumque in mortuorum reſurrectione refictionis, temperationiſque haud confuſæ ac æternæ in incorruptibilitate vitæ proviſor, miraculorumque factor, aliiſque pluribus ſimilibus ſeipſum humiliante, Deoque omnem gloriam ac gratiarum actionem attribuente, invidus dæmon, cùm deciplam adverſus ejus animam haud inveniret, ſeſe tandem ad corpus ejus oppugnandum convertit, atque ipſum, non ſecùs atque Job (neque enim niſi Deus concedat, vel contra porcos, uti Euangelium oſtendit, nedum contra hominem, eumque pium, poteſtatem habet) examinans, percuſſit virum paralyſis corporeæ plagâ, ita ut omnia ejus membra in lecto jacerent præcluſa, nec omninò ulli è corporis partibus moveri à ſeipſa daretur, ſed & ori ejus cibus alienis manibus admoveri deberet.

7 Ὡς δὴ καὶ ἐν τούτῳ κατηγωνίσθη διὰ Χριστοῦ ὁ βελίαρ, τοῦ μακαριτάτου Μαριανοῦ τὴν ἐκ Θεοῦ βοήθειαν ἐπικαλουμένου, καὶ λέγοντος, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν, ὁ τῆς ψυχῆς ποιητὴς καὶ τοῦ σώματος πλάστης, καὶ ἡ ἁρμονία αὐτῶν συμπήκτης, καὶ ἡ διαζύξεως αὐτῶν πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονόμος, καὶ πάλιν ἡ ἀναπλάσεως ἡ ἀνάστασις ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ ἡ ἀσυγχύτου συγκράσεως αὐτῶν, καὶ ἡ ἐν ἀφθαρσίᾳ ζωῆς αἰωνίᾳ προσοικείωσις, καὶ θαυματουργὸς, καὶ ἄλλοις πλείοσι τοιούτοις ταπεινοῦντος ἑαυτὸν, καὶ τῷ Θεῷ τὴν ἅπασαν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀποτίνοντος, μὴ δρίσαν ὁ βάσκανος δαίμων παγίδα τινὰ κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἐσκάφη λοιπὸν τῷ σώματι αὐτοῦ πολεμῶν. Καὶ ἐξετασμὸν αὐτὸν ὥσπερ τὸν Ἰώβ, (οὐ γὰρ κατ' ἐξουσίαν ἔχει ἐξουσίαν, πλὴν εἰ μὴ Θεὸς συγχωρῶν, ὡς τὸ Εὐαγγέλιον δείκνυσιν, μήτιγε κατὰ ἀνθρώπου καὶ ταῦτα θεοσεβοῦς) ἔπληγε τὸν ἄνδρα πληγῇ παρύσεως σωματικῆς, ὡς πάντα αὐτοῦ τὰ μέλη συπελείπεσθαι κεῖσθαι ἐπὶ κλίνης, καὶ μηδ' ὅλως κινεῖσθαι ἀφ' ἑαυτοῦ μηδενὶ τῶν τοῦ σώματος μερῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν τροφὴν δι' ἀλλοτρίων χειρῶν τῷ σώματι τούτῳ προσάγεσθαι.

F

C

cui famendo cùm fruſtra omnia adhiberentur fuiſſent remedia,

8 Adhæc medicis, non civitatis tantùm, ſed & regionis totius propter perſonæ nobilitatem convocatis, totius artis medicæ ſpecimen diverſum in ipſo eſt factum, exteriùs pharmacorum omnigenæ mixturæ artificia, duritiem externam corporis emollientia, potionum è multis commixtis per os donationes diverſæ, interiùs conſtitutionem malè affectam ac collabaſcentem conflictu contrario reſuſcitantes atque confortantes; inferiùs autem immittebantur mixta remiſſu facilia, ſcitiſſimè inventa, inteſtinorum flatus, exitum haud invenientes, facilè ſolventia, illamque latè ſparſam atque ad ipſum cerebrum delatam atram materiem per partes inferiores abigentia. Atque hæc aliaque ſimilia, cùm circa virum facta fuiſſent, morbum corporis augebant, deſperationemque animo injiciebant, adeò ut ex animi dejectione duplo majus fieret malum, nec ullam in omni humano auxilio ſpem vir haberet, iique, qui ei familiares erant, ad mortem ipſius ſpectantia pararent.

8 Εἶτα τῶν ἰατρῶν οὐ τῆς πόλεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας ἁπάσης διὰ τὸ τοῦ προσώπου ἔνδοξον συγκληθέντων, ὅλης εἰς αὐτὸν τῆς ἰατρικῆς παιδείας διαφορὰ ἐπίδειξις γέγονεν, ἀλεμμάτων ἔξωθεν παμμιγεῖς ἐντεύξεις, τὸ σκληρὸν τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος ἐκλύοντες καταμαλάττουσα, ποτῶν συγκεκραμένων παμποίκιλοι διὰ στόματος δόσεις, τὸ πανόχυμον τῆς ἔνδεν διαθέσεως καὶ νεκρουμένου τῇ ἀντιθέτῳ συμπλοκῇ ἀναζωπυροῦσαι καὶ ῥωννύουσαι· καὶ κάτωθεν ὑπαπέμπιμα παρεπίμπτοιλο κράματα πανσόφως τετεχνημένα, τὴν τῶν ἐντέρων ἀδιεξόδευτον διολισθαίνουσα βορβορυγμὸν, καὶ τὴν ἀναδοτικὴν ἐκείνην δυσθυμίαν, καὶ μίχρις αὐθις διακομιζομένην τῆς ἐγκεφάλου ἐπὶ τὰ κάτω προτρίποντα, καὶ πάντα δὴ ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα γινόμενα περὶ τὸν ἄνδρα τὸν τόσον τοῦ σώματος πόνων; καὶ τὴν ἀπελπισμὸν ἐπιβαλλον τῇ ψυχῇ, ὡς ἐκ τῆς ἀθυμίας ἐμπλασίως τρίφεσθαι τὸ κακὸν, ὥστε δὲ πάσης ἀνθρωπίνης βοηθείας ἀπεῖπεν ὁ ἀνὴρ, καὶ λοιπὸν τὰ περὶ τὸν θάνατον τοῦτο ἐντρίπτεσθαι οἱ προσήκοντες.

9 Tunc aliquis eorum, qui majori in eum

9 Τότε τις τῶν ἐκείσε αὐτῷ δεκόντων ὑπάρ-

χων

A χὴν, πρὸς τὸ ὡς ἡρέμα ἔφυσε προσελθών, ἔστι τίς ἄνηρ, ὃς ἔφησέν μοι δύνασθαι σε, ὦ δέσποτα, ὑγιῆ καθίσαι, ἂν διλήσῃς τὴν ἐγγεγραμμένην βεμβράνην, ἣν δέδωκά σοι, ἀφᾶραι κατὰ τοῦ τραχήλου, καὶ φορεῖν. Ὁ δὲ μακάριος Μαριανὸς ἀπεκρίνατο, καὶ τί ἐστιν, ὃ φησὶν ἐγγεγράφθαι τῇ βεμβράνῃ· εἶπεν δὲ ὁ παῖς, ἐρωτήσαντός μου μικρόν τι περιεργότερον διὰ τὴν ἄφατόν μου περὶ σέ, ὦ δέσποτα, φροντίδα, οὐδὲ τοῦτό με ἀπεκρύψατο, ἀλλ' ἔφη, ἱεράς γραμμάς ἐαυτὸν σεσημειῶσθαι, καὶ ἀστερίσκους, καὶ ἡμικύκλια, καί τινα ἕτερα σχήματα γράμμασιν ἑβραϊκοῖς, καὶ ὀνόμασιν ἀγνώστων τοῖς πολλοῖς, ἐσωθέντα καὶ ἔξωθεν περιγεγραμμένα. Τί γὰρ χρεία καὶ τοῦ μαθεῖν τὴν ἐγγεγραμμένων τὴν δύναμιν καὶ τὰ σχήματα, ὅς ἡμῖν τοῖς δούλοις σου πᾶσι σκοπός, τὸ σὲ τῆς ὑγείας τυχεῖν, καὶ μὴ πάντας ἡμᾶς, τάχα δὲ καὶ τὴν ὅλην πόλιν διὰ τὴν σὴν τελείως ζώντας εἰς ἄδου κωδύνας.

10 Λάβε οὖν, ὦ δέσποτα, τὸ βραχὺ τοῦτο δέρμα, καὶ φόρεσον, καὶ ὑγιάσθητι αὐτὸς, καὶ τοὺς παρὰ σοῦ πάντας τῆς φθοροποιοῦ λύπης, καὶ τῆς περὶ σὲ ὀδύνης ἀπάλλαξον· εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ πιστὸς ὄντως, καὶ κατὰ θεὸν εὐδοξότατος ὕπαρχος ἐστὶς εἰκῆ, πρῶτον μὲν, ὦ ζαθρότατε σύμβουλε καὶ ψυχοβλαβὲς, πόθεν μοι δῆλον ὡς φάξομαι τὴν νόσον φορίσας τὴν βεμβράνην, μᾶλλον δὲ, πῶς ἂ πρόδηλον μηδὲν ἀγαθὸν ἐν αὐτῇ διαγεγράφθαι, τοῦ γεγραφότος μὴ βουλομένου τὴν τῶν γεγραμμένων δύναμιν φανερῶσαι: πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον κατὰ τὸν Ἀπόστολον, φῶς ἐστιν, εἰ δὲ καὶ ὑπόθες μοι πάντως ὑγιάσειν μετὰ τῆς περιεργείας ἐκείνης φορίσαντα γράμματα, ἃ βούλομαι τὸ σῶμα βλαβῆναι, τὴν δὲ ψυχὴν μου ζημιωθῆναι, ἵνα τὸν κόσμον ὅλον κερδήσας μοι πρόκειται. Ἄπαγε οὖν καὶ τοιούτους ἐμοὶ λόγους μηκέτι προσάξῃς· λέγει δὲ ὁ παῖς· ἔκρινας οὖν, ὦ τροφεῦ, σαυτὸν ἀπαλλάξαι τοῦ ζῆν, ἵνα καὶ ἡμᾶς πρὸ ζοῦ δαπατήσῃς.

11 Ὁ ὕπαρχος ἀπεκρίνατο: ὑμᾶς μὲ θανατῶ, ἀλλ' οὐδ' ἐμαυτὸν, εἰ καὶ τοῦ σώματος χωριοῦμαι, τὴν δὲ ψυχὴν διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ τὸ μὴ πεβλαπτέναι με περιεργίᾳ δαιμονικῆς χλεύης ἐνεργετιδῆναι, οἶμαι καὶ δίκην τίσω ἐνεργείαν ὅλως ἀποκαλέσας τὴν τῆς ἀλυτρίας δυνάμεως παρασκεύην. Πῶς γὰρ ἐνεργετήσουσι ποτὲ οἱ τῆς ἀληθοῦς προνοίας ἑαυτοὺς χωρίσαντες διὰ κακίας ὑπερβολὴν· εἰς γὰρ τὸ εὖ εἶναι μὴ πρόσεισιν, πῶς ἑτέροις τοῦτο παρέξουσιν. Ἀπάτη οὖν ἡ ἐπαγγελία τούτων, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἡ φενακισμὸς προφανής. Τούτοις ἀποπεμψάμενος τὸν παῖδα τοῖς ῥήμασιν, ὕπνωσεν ἐκ πολλῆς ἀδολεσχίας, καὶ πόνου ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ. καὶ δὴ καθ' ὕπνους ὁρᾷ Δημήτριόν τινα τῶν γνησίων αὐτοῦ φίλων, καὶ τὸν βασιλείοις αὐλαῖς τυγχάνοντα γνωριμώτατον ἅμα, καὶ περιφανῆ λέγοντα αὐτῷ. Τί δὴ ἔχεις, ὦ προσφιλέστατε, καὶ βαρέως φέρεις, γνώρισόν με τὸ ταχύ: ἴσως καί τι τῶν συμφόρων συμβουλεύσαιμί σοι ἄν ζοι. Ὁ δὲ ὕπαρχος καθ' ὕπνους ὑποκριθεὶς, εἶπεν αὐτῷ.

12 Τί γὰρ ἔχω τῶν ὁρωμένων ὑπ' ἐμοῦ· κεφαλὴ μὲν γὰρ πᾶσα κακαχωμένη δεινῶς, πάντα τὰ αἰσθητήρια μάτην κέκτημαι· ὅτε γὰρ ὀφθαλμοὺς ἔχω βλέποντας σαφῶς, ὅτε ἀκοὴν ἐπαΐουσαν, πλὴν τῶν μεγίστων ψόφων, ἀλλ' ὅτε ἡ ῥὶς διακρίνει σαφῶς τῶν ὀσφραινομένων τὴν ποιότητα, ὅτε παρὰ τῇ γλώττῃ μου διαφορὰν ἔχει τὰ γλυκέα πρὸς τὰ πικρά· οὕτω γὰρ ἠλλοίωται τὸ πᾶν σῶμα, ὅτι καὶ τῶν θερμῶν ἁπτόμενος, ψύχεσθαι δοκῶ, καὶ τοῖς

affectu ferri videbantur, accedens tacitè ad aurem dixit: est vir aliquis, qui dixit mihi, sanum te, ô here, fieri posse, si scriptam membranam, quam tibi do, è collo ferre volueris. Beatus autem Marianus respondit, dixitque, quid est, quod, ait, membranæ esse inscriptum? Dixit autem famulus; curiosiùs me, ex mea erga te cura inquirentem, neque id latere voluit, sed dixit, litteras quasdam sese in ea scripsisse, atque asteriscos ac semicirculos, atque alias quasdam figuras Hebraïcis litteris, multisque ignotorum nominibus interiùs atque exteriùs circumscriptas. Quid enim necesse est, inscriptorum discere virtutem figurasque? Unus nobis omnibus servis tuis scopus est, ut sanitatem consequare, & ne nos omnes totaque fortè civitas ex obitu tuo vivi ad tumulum usque contristemur.

A Joanne Thessal. archiep. nec vir prius, ut superstitiosa

10 Hanc igitur, here, parvam membranam accipe & fer, atque ipse sanare, tuosque omnes noxio dolore conceptâque de te mœstitiâ libera. Verè autem fidelis ac apud Deum gloriosissimus præfectus torvo vultu dixit ei: Primùm quidem, futilissime animæque perniciosissime consiliarie, unde mihi constat, fore ut membranam ferens morbum abigam, imò verò, scriptorum in ea vim non volente, qui ea scripsit, declarare, quomodo non manifestum sit, nihil in illa boni esse conscriptum? Lumen enim secundum Apostolum sese manifestat. Etsi autem, omninò me, superstitiosas illas litteras gestantem, consecuturum sanitatem asseveres, corpus rectè valere, animam autem, neque si mundum universum lucrari mihi esset propositum, damnum pati haud volo. Apage igitur, nec similia ampliùs verba mihi proferas. Dixit autem servus: Delegisti ergò, domine, ipsum vitâ orbare, ut & nos ante te occidas?

medelâ sibi applicitâ

11 Præfectus respondit: Vos haud occido, nec etiam meipsum. Etiamsi à corpore discessurus sim, animam tamen per fidem in Christum mihique diabolicæ fraudis superstitione beneficium conferri haud volendo servabo *d*, beneficium à virtute peregrina paratum omnino aversans. Quomodo enim, qui per malitiæ exuperantiam verâ semetipsos benefaciendi voluntate exuunt, beneficium aliquando possint conferre? Quibus enim bene esse non suppetit, quomodo id aliis largiantur? Illusio igitur est illorum promissio, nec aliud quidquam quàm impostura manifesta. Verbis hisce servo repulso, præ multo dolore animæque ac corporis fatigatione dormivit, viditque in somno quemdam, qui è germanis ejus amicis notissimusque simul atque conspicuus in aula imperiali erat, Demetrium sibi dicentem. Quid habes, amabilissime, graviterque fers? Cognosce me celeriter. Quid fortè etiam eorum, quæ medelam afferant, suadere tibi potero. Præfectus autem in somno respondens dixit ei.

curaretur, vellet. S. Demetrius, apparens in somnis, eum,

d

12 Quid eorum, qui in vivis sunt, habeo, quid verò eorum, qui in sepulcro jacent, non habeo? Omni enim capite malè affecto, frustra omnes sentiendi facultates possideo. Neque enim, qui clarè videant, oculos habeo, neque auditum, qui præter maximos strepitus quidquam audiat; sed neque nasus eorum, quæ olfacit, qualitatem aptè discernit, neque in lingua mea dulcia ab amaris differunt. Ita enim

de misero suo statu modestè conquerentem.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

enim totum permutatum eſt corpus, ut etiam tangens calida videar refrigerari, frigidiſque admotus caleſieri me exiſtimem. Humeri porrò & lacerti & manus à corpore dumtaxat dependent otioſa. Quocúmque motus impellit, non quò volo, feror. Etſi enim velle mihi adſit, poſſe non ſuppetit. Idem etiam patior circa femora & genua & brachia ipſaſque etiam pedum baſes. Specie quidem mea eſſe illa videntur membra, operatione autem alterius cujuſpiam, & non mea. Quid igitur, quod nobis, in tam malo morborum pelago demerſis, ſuadeas aut facias, habes, ô dilectum caput?

ψυχροῖς κοπιώμενον, ὑπολαμβάνω θερμαίνεσθαι. Ὅμοιον ὃ καὶ αἱ χεῖρες καὶ χεῖρα ἀπορρίπτουσι μόνον τὸ ζώματον αἴρουσι. Ὅπου δ' ἂν ἡ κίνησις ἄγει, φέρομαι, οὐχ ὅπη βούλησις ἐμή. Κἂν γὰρ τὸ θέλειν μοι παρῇ, τὸ δύνασθαι οὐ συντρέχει. Ταῦτον δὲ πάσχω καὶ περὶ τοὺς μηροὺς, καὶ τὰ γόνατα, καὶ τὰς ἀγκύλας, καὶ αὐτὰς τῶν ποδῶν τὰς βάσεις. Τῷ μὲν γὰρ φαίνεσθαι, ἐμὰ δοκεῖν εἶναι ταῦτα τὰ μέλη, τῷ δὲ ἐνεργεῖν ἄλλου τινὸς καὶ οὐκ ἐμά. Τί οὖν ἔχεις ἡμῖν, ὦ φίλη κεφαλὴ, συμβουλεύσαι, ἢ ποιῆσαι, τοσούτῳ κακῷ τὸ τοσαύτων παθῶν βεβυθισμένους.

Bono enim animo eſſe jubet.

B

13 Demetrius autem, genuinus videlicet, reſpondit: Primùm quidem tibi ſuadeo, ut ad rerum omnium conditoris Dei providentiam reſpiciens bono ſis animo nec triſtitiâ, quæ animæ damnum affert, opprimaris. Nôſti enim ipſemet, omnem morbum, providâ Dei, qui nos creavit, potentiâ largiente, in ægrotantis utilitatem obvenire; ſi enim juſtus ſit, ægrotare etiam datur, ne efferatur, potiùs autem, ut & magis velut aurum, quod igne in vaſe probatius eſt factum, ſplendeſcat; ſi peccator ſit, conceditur & ægrotare, ut hîc pro peccatis pœnas dans multâ in futuro judicio miſericordiâ induatur ſecundum quod dicitur à propheta Nahum. Non judicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione. Reponit præfectus: ſi, qui adverſa valetudine laborat, placidè patiatur, rectè ais: ſi autem dolore preſſus ad iram etiam accendatur, hincque verba, odio digna, proloquatur, duplex eſt malum; magis enim & corpus diſcruciatur, peccataque peccatis animæ accumulat; quod in me factum cerno. Dicit ei amabilis nimirum Demetrius.

13 Ὁ δὲ γνήσιος δῆθεν Δημήτριος ἀπεκρίνατο· πρῶτον μὲν, ἄδυμόν σοι παραινῶ, καὶ μὴ καταχωνύσθαι λύπαις ψυχοφθόροις, εἰς τὴν προνοιαν ἀφορῶν τοῦ τῶν ὅλων δημιουργοῦ Θεοῦ. οἶδα γὰρ καὶ αὐτὸς ὡς ἅπασα νόσος, τῇ προνοητικῇ δυνάμει τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς συγχωρουμένη προσγίνεσθαι, εἰς ὠφελείαν τοῦ νοσοῦντος ἐγγίνεται· εἰ γὰρ δίκαιος ἐστιν, καὶ συγχωρεῖται νοσεῖν, ἵνα μὴ ἐκφέρηται, μᾶλλον δὲ ἵνα καὶ πλέον λαμπρύνηται, ὡς ὃ χρυσὸς τῷ πυρὶ γινόμενος δοκιμώτερος· εἰ ἁμαρτωλὸς ἐστιν, καὶ παρίεται ἀθυμεῖν, ἵνα ἐπαύσηται τῶν πλημμελημάτων ἐκ τῆς μελλούσης κρίσεως πολλῆς ἐκδύτου τὴν φιλανθρωπίας, κατὰ τὸ ἡρημένον τῷ προφήτῃ Ναούμ· οὐκ ἐκδικήσει Κύριος δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει· λέγει ὁ ὕπαρχος· ἐὰν εὐχαρίστως φέρει ὁ νοσῶν, εὖ λέγεις· εἰ δὲ ὑπὸ τῆς πάθους συνεχόμενος ἐξάπτεται καὶ εἰς θυμὸν κατοίσει ῥήματα προσήκοντα ἀποτρόπαια, διπλοῦν τὸ κακὸν, καὶ τὸ σῶμα γὰρ πλέον αἰκιᾶται, καὶ τῇ ψυχῇ ἁμαρτίας ἐπ' ἁμαρτίας προσίδησιν, ἃ περὶ ἐμὲ γενόμενον διαρῶ· λέγει αὐτῷ ὁ προσφιλὴς ἥδην Δημήτριος.

Sanitatem mox in domo, ſibi dicata, confecturum, monet.

14 Tuam accepi, glorioſiſſime in terris, humilitatem, quæ tibi in cælis gloriam conciliat. Corporali igitur hoc morbo, Domino noſtro ac ſervatore Jeſu Chriſto potentiam ad id largiente, citò liberabere. Veni igitur in domum meam, opemque implora, atque ibi Dei Gloriam, tibi per me manifeſtatam, videbis. Cùm autem beatus Marianus eſſet expergefactus, & quæ ſibi in ſomno viſa eſſent, adſtantibus narrâſſet, lamentans dicebat: Et ubi nunc te vel domum tuam, mi domine ac ſinceriſſime Demetri, inveniam, te quidem in civitate, penes quam imperium eſt, commorante, me verò Theſſalonicæ decumbente! Hei mihi miſero! Quanto me gaudio, quod in ſomno vidi, exhilaravit, tantâ, quod vigilans comperi, triſtitiâ me depreſſit. Tunc unus adſtantium, à Deo motus, reſpondit: Ego tibi, domine, oſtendam patronum tuum germanumque amicum, ac poſt Deum dominum Demetrium, qui & in imperante civitate nunc commorans, hîcque habitans, rerum omnium imperatori ibidem adſtat, nec illum, qui hîc eſt, derelinquit.

14 ἀποδείξάμην σε, ὡς ἐπὶ γῆς ἐνδοξότατον, τῇ ταπεινώσει, ἣ τις ἐν οὐρανῷ καὶ τῇ δόξαν μυεσθέντα. Τοιγαροῦν καὶ ἡ σωματικῆς ταύτης νόσου ἄπαλλαγήσῃ, τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ δύνασθαι παρέχοντος· ἐλθὲ οὖν εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐμὸν, καὶ ἀναπλήσατι, κἀκεῖσε ἐμοὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ δι' ἐμοῦ καὶ φανερωθεῖσαν. Ὁ δὲ μακάριος Μαριανὸς διυπνισθεὶς*, καὶ διηγησάμενος τοῖς πλησίον τὰ ὁραθέντα αὐτῷ καθ' ὕπνους, ἐλεγεν ὀδυρόμενος, καὶ πῶ σε ζητήσω, ἢ τὸν σὸν οἶκον, ὦ κύριέ μου, καὶ γνησιώτατε Δημήτριε, σοῦ μὲν κατὰ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν διάγοντος, ἐμοῦ δὲ κατὰ Θεσσαλονίκην κειμένου· οἰμωξει τῷ ἀθλίῳ, πόση χαρᾷ με ὁ ὕπνος κατεφαίδρυνε, καὶ πηλίκη θλῖψει τὸ ὕπαρ κατέχωσεν. Τότε εἷς τῶν παρεστώτων τυγὼς ὑπὸ Θεοῦ ἀπεκρίνατο· ἐγὼ σοι, δέσποτα, μηνύσω τὸν προστάτην σου καὶ γνήσιον φίλον, καὶ μετὰ Θεὸν δεσπότην Δημήτριον, τὸν καὶ ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει νῦν ὄντα, καὶ ἐνθάδε κατοικοῦντα, κἀκεῖσε τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων παρεστῶτα, καὶ τὸν τοιοῦτον μὴ ἀπολείποντα.

* διυπνισθεὶς.

C

15 Id autem carnem & ſanguinem geſtanti nulli poſſibile, ſanctiſſimo autem ac præeminenti Chriſti martyri Demetrio valde etiam facile. Sua enim immateriali anima fideque pura regiam, quæ ſurſum eſt, civitatem Jeruſalem inhabitat, Theſſalonicamque, quæ ipſum enutriit, haud relinquit. Habet itaque in ambabus civitatibus domos. Monuit autem te, dominum meum, ut ad domum ejus accedens ſanitatem conſequare. Diſpiciamus igitur, num

Quænam hæc ſit. Mariano à ſervo oſtenſa.

15 Τοῦτον δὲ τὸν σάρκα, καὶ αἷμα φορέοντα οὐδενὶ δυνατὸν, τῷ δὲ παναγίῳ καὶ ἐξόχῳ μάρτυρι τοῦ Χριστοῦ Δημητρίῳ, καὶ μάλα ῥᾴδιον. Τὴν γὰρ ἀΰλῳ αὐτοῦ ψυχῇ, καὶ τῇ ἀδολώτῳ πίστει, καὶ τὴν ἄνω βασιλίδα πόλιν Ἱερουσαλὴμ κατοικεῖ, καὶ τὴν θρεψαμένην αὐτὸν Θεσσαλονίκην οὐκ ἀπολιμπάνεται· ἔχει γὰρ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν οἴκους προστρίψατο δέ σοι τὸν ἐμὸν δεσπότην εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ γενόμενον τὴν ὑγίειαν τυχεῖν. σκεψώμεθα οὖν, εἰ δυνατόν σε ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τῷ εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ παραγενέσθαι σῶμα φο-

Digitized by Google

φορῶντα· τοῦτο γὰρ ϗ ἡ τέσσ. ἀπαλλαξαι ὑπίσχνετο. Ἀλλὰ μὲν ϗ φυσικὸν ἡμᾶς τοῖς μετὰ γεώδους σκήνους τὰ ἐκεῖσι καταλαβεῖν· λοιπὸν τοίνυν περὶ τοῦ οἰκείου τῆ διορυλάκτῳ τ Θεσσαλονικέων μητροπόλει σῴασμὸν εἶπε αὐτῷ ϗ ὁ τῷ ὕπνῳ λαλήσαντά ϗ σημήνασθαι.

16 Τί οὖν μέλλομεν, ὦ δέσποτα ϗ ἀκ ἀπιμεν, ϗ τιμὴ παρ' αὐτοῦ τρυγῶμεν ἐπισκοπήν; Καὶ ταῦτα φήσας ὁ θεῖος, ἄγκρα τ κλίνης τ ἑαυτοῦ δεσπότου, ϗ μεθ' ἑτέρων συνδούλων αὐτοῦ βαστάσας τοῖς χερσὶν, συμπλέγδην ἰκατέρωθεν αὐτοφυῆ καλλίφυτα αὐτῷ μηχανησάμενοι (οὐ γὰρ ἵππῳ ἄφορος ἐποχεῖσθαι ἐδύνατο) φέγγει ὁ τῷ πανσέπτῳ ναῷ τ πανενδόξου μάρτυρος Δημητρίου. Ὡς δ' εἰσῆλθον, ϗ ἴδων τιμὴ ἀκρίβειαν τ οἴκου, ϗ τιμὴ ὁ αὐτῷ κοσμητικὴ ἀγαθότητα, τιμὴ τρέφουσαν τὰς ψυχὰς τ πιστῶν, ὡς ὁ παράδεισος τ Θεοῦ, εἶπε τοῖς βαστάζουσιν αὐτὸν οἰκέταις, μέλλει με πλεῖστον ὡς τὸ ἔδαφος· οἱ δ' οὐκ ἐβούλοντο μὲν διὰ τὸ πανσθενὲς μέρει τ σώματος ἀκίνητον αὐτὸν ὑπάρχειν· ὅμως ἐγγελάσαντα τροθύτερον ὑπήκουσαν ἄκοντες. Ὁ δ μὲν ἐπὶ τιμὴ μαρμάρου, ϗ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀναβλέψας μόνον, ἡ δ γὰρ τιμὴ κεφαλὴν σαλεῦσαι ἐδύνατο, τ τινόντων πάντη διαλελυμένων, ἤυξατο ὕτως.

17 Ἄγιε ϗ πανάγιε ἀθλοφόρε, ϗ γνήσιε δοῦλε Χριστοῦ, ὁ τιμὴ ψυχὴν σου δοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ, ϗ ψυχὰς πολλῶν κερδήσας, ϗ προσενέγκας αὐτῷ· ὁ τὸ σῶμα ζῶ τοῖς λόγχαις τιτρωσκόμενον διαρήσας ὑπὲρ αὐτοῦ, ϗ μεγαλυνθεὶς, ϗ σώματα πολλῶν ἐκ τ μυλῶν δ λέοντος ἐξερύμενος μέχρι νῦν, ϗ ἀφαγνίζων πολιτείᾳ σεμνῇ ϗ προσφέρων Θεῷ. Εἰ γὰρ ϗ αἰσθητῶς νῦν ὑ προσομιλεῖς ἡμῖν, ἀλλ' ἡ διδασκαλία σου ϗ ἡ χάρις κατὰ πᾶσαν περιπολοῦσα τ χώραν, ϗ τ καρδιῶν ὡς ζῶσα φωνὴ δραττομένη περιμαλάττει, ϗ ὑγιάζει ϗ ἐπιστρέφει, ϗ πίστεως πλήρεις, ϗ πολιτείας σεμνοτομίνας προσάγει Θεῷ, ἀλλὰ ϗ πανοδαπὰς νόσους ἀκέκοα, ϗ πεπίσθκα τιμὴ σὴν ἐπισκέψιν ἐξερίσασαι· ἐπεὶ δ' ὧν, δέσποτά μου μετὰ Θεὸν ϗ ἐπ' ἐμοὶ, ϗ τιμὴ δι' ἐμοῦ ἀγνοίαν ὑπ' αὐτοῦ τ ἰαμάτων ἔχειν εἰς ἐμὲ τ νέον παράλυτον, τ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τ σπλάγχνων ζῶ καταφυγόντα.

18 Εἰ γὰρ ϗ τριάκοντα ϗ ὀκτὼ ἔτη ὠκ ἔχω ἐν τῇ ἀσθενείᾳ, ἀλλὰ τριακονταέξις ὀκτὼ τοῖς ἀλγήμασιν ὑπερίβαλον ἐμαυτόν. διὰ τί δ; Πάντως ὅτι ϗ ταῖς ἁμαρτίαις ὑπερεκόντισα τοῦτον· ὡς ὦν εἰς πρᾶον ϗ τὸ ἀγαθὸν, ϗ τὸ διδακτικὸν ἐμιμήσω τ Θεόν ζῶ Χριστὸν, ζήλωζον αὐτὸν ϗ εἰς τὸ εὔσπλαγχνον ϗ φιλάνθρωπον, ϗ ζηλώσας ἔχειν ἐπ' ἐμὲ τὴν ἐλεημοσύνην ζῶ, ϗ τὰ οἰκτείρμονά ζῶ ἐλέη. Ἐὰν γὰρ τὸ θέλειν ζῶ μὴ κωλύσωσιν αἱ ἁμαρτίαι μὲ τὸ συνεργεῖν ϗ δύνασθαι δίδωκέν ζῶ ὁ στρατώσας σε· ὅσπερ ὧν ἐκεῖνος εἰς Θεὸς εἶπεν τὸ ἔγειρε, ϗ ἆρον τ κράβαττόν ζῶ, ϗ περιπάτει, σύνδρομον ἴσχε τῷ ῥήματι τιμὴ σὴν ἐνέργειαν, ὕτω ϗ ζῶ ὡς οἰκεῖος Θεῷ, ϗ τιμὴ ἐξ αὐτοῦ χάριν ἡμφιεσμένος, ἀφ' ὕπερ ὑπὲρ αὐτοῦ τ καλλίνικον ἆθλον δέδωκας, θέλησον ϗ σὺ ἐμοὶ, κἀγὼ πρακτικῶς ἐκνήψωμαί σε τιμὴ δύναμιν, ἐγερθήσομαι ϗ αἴρωμαι ὡς ἔλαφος ὁ χωλὸς, ϗ βαστάσω ἡ μόνον τιμὴ κλίνην μου, ὡς ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος παράλυτος, ἀλλὰ ϗ εὐχαριστήρια δῶρα μου, ἃ προσάξω τῷ αὐτῷ ζῶ.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

te, corpus geſtantem, domum ejus, quæ in ſuperna Jeruſalem eſt, adire, ſit poſſibile. Id enim etiam te morbo liberaturum promiſit. Verùm naturale haud eſt, nos modò cum terreno corpore, quæ ibidem ſunt, tenere. Reſtat ergò, ut, qui tibi in ſomno locutus eſt, de veneranda domo ſua, quæ in hac cuſtodita à Deo Theſſalonicenſium metropoli eſt, fecerit ſermonem.

atque adi eamdem deliberat.

16 Quid igitur cunctamur, here, nec abimus, faciendamque ab eo viſitationem moramur? Atque, his dictis, dominum ſuum ſervus è lecto levavit, ſublatumque cum aliis conſervis ſuis; ſede ei, cujus latera utrimque erant in ſe conjuncta, exſtructa, manibus ſuis (neque enim equo facilè vehi poterat) in venerandum glorioſiſſimi Martyris templum portârunt. Cùm autem eſſet ingreſſus, ædiſque ornatum ac ſpiritualem illius, qui fidelium animas, velut Dei paradiſus, alit, odorem comperiſſet, iis, qui illum ferebant, domeſticis dixit: In nudo pavimento me deponite. Illi autem, quòd omni corporis parte immobilis is eſſet, non volebant quidem, diſtrictiùs tamen jubenti inviti paruerunt. Ille autem in marmoreum ſolum conjectus, oculiſque dumtaxat (neque enim, nervis omnino diſſolutis, caput movere poterat) ſublatis, hunc in modum oravit.

B

E

ſuâ, quæ hîc retinatur,

17 Sanctè ac beatiſſime certaminum victor, genuineque Chriſti ſerve, qui, animâ tuâ pro ipſo datâ, animas etiam multorum lucratus es, atque ad eum adduxiſti; qui corpus tuum lanceis pro ipſo vulneratum conſpicarus magnificatuſque multorum etiam corpora è leonis dentibus uſque nunc eripis, Deoque honeſta vivendi ratione conſecras ac offers. Etſi enim nunc nobiſcum ſenſibiliter haud verſeris, tua tamen doctrina benevolentiaque omnem regionem pervadens, cordaque, velut vox viva, movens; ea & emollit, & ſanat & convertit, fideque repleta ac recta vivendi ratione ornata ad Deum adducit, imò etiam tuam viſitationem morbos multos abegiſſe, & audivi & credidi. Cùm igitur, mi domine, poſt Deum ſupra me etiam ſis, datam tibi ab illo ſanationum gratiam ſupra me novum paralyticum, qui ad viſcerum tuorum piſcinam confugio, effunde.

C

F

ad Sanctum proficiſcitur.

18 Etſi enim triginta & octo annos in infirmitate non habeam; trigeſies tamen & octies doloribus ipſum ſum ſupergreſſus. Ut quid autem? Omninò quia & peccatis eum ſuperavi. Ut igitur lenitate & bonitate & doctrinæ exercitio Chriſtum, Deum tuum, imitatus es, ipſum & in miſericordia & in humanitate æmulare, æmulanſque ſuper me miſericordiam tuam commiſeranteſque tuas ſanationes effunde. Quòd ſi enim voluntatem tuam non impediant peccata mea, efficere & poſſe, qui te coronavit, tibi eſt largitus. Uti igitur ille, ſtatim atque Deus dixit, ſurge & tolle grabbatum tuum & ambula, reſpondentem verbo potentiam eſt nactus, ita & tu, velut Dei domeſticus gratiaque ejus ab eo tempore, quo pro ipſo certamen, victoriâ coronatum, iniviſti, indutus, in me etiam fieri velis. Atque ego potentiam tuam, effectu probatam, prædicabo. Suſcitabor, atque, ut cervus claudus, apprehendar, tollamque non modò le-

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

lectum meum, uti antiquus ille paralyticus, sed etiam, quæ in gratiarum actionem domui tuæ offeram, dona.

oratione, ab eo, sibi iterum

19 Ita enim per te, misericordissime Domini Martyr, gloria & honor & adoratio ipsi & Patri & Spiritui Sancto dabitur ab iis, qui me modò vident meique deinceps recordabuntur, hominibus, supernisque potestatibus in secula seculorum. Amen. Atque cùm hæc cum lacrymis, cunctis audientibus, dixisset, famulis injunxit, ut eum tollerent, humique in parato ibidem strato ponerent. Ac positus statim præ corporis defatigatione animæque mœstitia somno correptus est; & ecce, iterum illum, quem & ante vidit, omni virtute ornatum glorioſissimumque virum Demetrium in somno conspicatus est sibi dicentem: Rectè obtemperans, rectéque, quæ tibi à me dicta sunt considerans, rectè venisti: atque ideò cum Deo, quæ tibi promissa sunt, implebo. Verùm sanitati corpus tuum restituere, haud magnum quidem mihi est; sed animam tuam post corporis sanationem in eo, in quo nunc est, in bonum propenso statu manere, hoc difficile.

B

In somnis apparente Demetrio,

20 Solent enim quodammodò animæ, adversitatibus quidem pressæ, è malorum dolorumque secundum quod scriptum est, tribulatione dominatum confiteri, seque ipsas precibus ac supplicationibus submittere secundum quod in Psalmis canitur: Cùm interficeret illos, tunc quærebant eum, seque convertebant ac vigilabant ad Deum; quietem autem nactæ, & prosperitate vitaque, mœrore vacua, & gloriari & efferri, ut non tantùm contra homines, sed & contra Deum injustitias loquantur. Rursus scriptum est: Et manducavit Jacob & saturatus est. Et recalcitravit dilectus, pinguis factus est, dilatatus est, & Deum, qui eum condidit, reliquit, & à Deo, servatore suo, recessit. Quòd si igitur me per certam ac sinceram promissionem securum reddas, fore ut corpore sanatus animæ tuæ, quam nunc habes, sanitatem (humilitatem autem dico atque erga Deum & proximum charitatem) integram serves, paratum tibi per me est Christi auxilium. Cùm autem, quoniam tu, sincerum tuum Marianum superbiâ numquam fuisse elatum, nôsti, dixisset, respondit virtutum omnium culturâ ornatus, ille scilicet Demetrius.

C

sanitati sibi restituitur,

21 Nullum, dilectissime malum habes, ne animo despondeas, dextraque manu caput ejus demulcens ac cervicem erigens, humerosque cum pectore constringens ac totum corpus tangens hunc locutus est in modum: Christus Deus noster te sanat, qui erigit elisos; ac statim præfectus, voce adhuc ipsi velut insonante, expergefactus est, suaviterque præ lætitia lacrymans servis suis, quæ ei visa erant, narrare volebat. Ac ea quidem, quæ usque ad monitionem adhortationemque, ac factam à se cum lacrymis sponsionem acciderant, narrabat, sola lingua movebatur, corpore reliquo manente immoto; quando autem, qui viro dicente ei, quia Christus Deus noster te sanat, qui eregit elisos, statim, sermone nondum impleto, à semetipso erectus in strato humi lecto, in quo jacebat, sedisset, narrare incipiebat, nec factum (præ lætitia enim veluti extra se raptus erat) intelligeret, petebat, ut surgere, ac in publicum prodire posset. Illi autem magis, quàm hic ipsemet,

D

19 Οὕτω γὰρ διὰ σοῦ, φιλανθρωπότατε μάρτυς Κυρίου, δοξάσεται αὐτῷ δόξα καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν Πατρὶ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι παρὰ τῶν ὁρώντων με ἀνθρώπων, καὶ εἰς ὕστερον μεμνημένων μου, καὶ παρὰ τῶν ἄνω δυνάμεων εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ δακρύων, πάντων ἀκουόντων, προσέταξε τοῖς παισὶν ἆραι καὶ θεῖναι αὐτὸν ἐπὶ τῇ κλινῇ στρώσῃ τῷ ἡτοιμασθέντι αὐτῷ ἐκεῖσε, καὶ τοῦτο ἀφύπνωσεν ἀθρόως ἐκ κλινάτης σώματος καὶ πόνου ψυχῆς· καὶ ἰδοὺ πάλιν ὁρᾷ καὶ ὕπνος ἦν παύσιμον ἐκεῖνον ἄνδρα καὶ εὐδοξότατον Δημήτριον, ὃν καὶ πρόσθεν ἑώρα, λέγοντα αὐτῷ· καλῶς ἤλθες, καλῶς ὑπήκουσας, καὶ καλῶς ποιήσας τὰ παρ' ἐμοῦ ἐκ λειφθέντα. Διὸ κἀγὼ σὺν Θεῷ ἀποπλήσω τὰ ὑποσχεθέντα ἐκ. Ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα σοι ῥῶσαι, τὸ μέγα παρ' ἐμοί, τὸ δέ, τὴν ψυχήν σου διαμεῖναι μετὰ τὴν ῥῶσιν τοῦ σώματος ἐν τῇ τῶν αὐτῆς ἀκαταιχήτῳ προθέσει, τοῦτο δύσκολον.

E

20 Εἰώθασι γὰρ πως αἱ ψυχαὶ πιεζόμεναι μὲν κατὰ τὸ γεγραμμένον ἀπὸ θλίψεως κακῶν, καὶ ὁδυνῶν ὁμολογεῖν τὴν δεσποτείαν, καὶ ταπεινοῦν ἑαυτὰς πρεσβείαις τε καὶ ἱκετηρίαις, κατὰ τὸ ψαλμικὸς ᾠδήν, ὅτ' ἂν ἀπέκτεινεν αὐτούς, τότε ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἐπεστρέφοντο, καὶ ὀρθρίζον πρὸς τὸν Θεόν· ἀνέσεως δὲ ἀξιώματος, καὶ ἀκμῆς, καὶ ὅλου ζωῆς ἀπολαζεσθαι, καὶ ἐπαίρεσθαι, ὡς μὴ κατὰ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ Θεοῦ λαλεῖν ἀδικίαν· πάλιν γέγραπται, καὶ ἔφαγεν Ἰακὼβ καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἀπελάκτησεν ὁ ἠγαπημένος· ἐλιπάνθη, καὶ ἐγκατέλιπεν Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτὸν, καὶ ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἀσφαλίζῃ με λόγῳ ἀψευδεῖ, καὶ εἰλικρινεῖ ὑποσχέσεως, ὡς ὑγιαίνων σωματικῶς, φυλάσσειν καὶ τὴν τῶν ὅλων τῆς ψυχῆς ὑγίειαν, λέγω δὴ τὴν ταπείνωσιν, καὶ τὴν περὶ Θεὸν, καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην, ἑτοιμος ἐν τῷ Χριστῷ δι' ἐμοῦ καὶ βοήθεια. Τῷ δὲ εἰρηκότος, ὅτι σὺ γνώσεις τὸ γνήσιόν σου καρδιῶν, μηδέποτε χαίροντα τῇ ὑπερηφανείᾳ, ἀπεκρίθη ὁ παράρχου αὐτοῦ ἀνὴρ ὁ Δημήτριος.

F

21 Οὐδὲν κακὸν ἔχεις, ὦ φίλτατε, μὴ ἀθύμει, καὶ δὴ καταψύχων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ καὶ τὸν τένοντα ὑποῤῥῶν, καὶ τοὺς ὤμους σὺν τῷ στέρνῳ περισφίγγων, καὶ ὅλον τὸ σῶμα ταῖς χερσὶν ἁψάμενος οὕτως ἔλεγεν· Χριστὸς σε ῥώννυσιν ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀνορθῶν τοὺς κατερραγμένους· καὶ ἀθρόως ἐξανίστη ὁ ὕπαρχος, ἔτι τῆς φωνῆς ὥσπερ ἐνηχούσης αὐτῷ, καὶ γλυκὺ δακρύσας τῇ χαρᾷ, ἐβούλετο διηγήσασθαι τοῖς παισὶν τὰ ὁραθέντα αὐτῷ, καὶ μέχρι μὲν τὰ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν καὶ παρεγγελίαν ἐλέγετο, καὶ τὴν αὐτῆς ὁμολογίαν μετὰ δακρύων· ἡ γλῶττα μόνον ἐκινεῖτο, τοῦ ἄλλου παντὸς ἀκινήτου μένοντος σώματος. Ὅτε δὲ ἤρξατο λέγειν ὡς δὲ ἀνδρὸς αὐτῷ εἰρηκότος ὅτι Χριστὸς σε ῥώννυσιν ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἀνορθῶν τοὺς κατερραγμένους, ἀθρόως ἔτι δὲ λόγου μὴ πληρωθέντος, ὀρθωθεὶς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς κλινοστρώτου ἔνθεν, οὐ ἦν κατακείμενος, καὶ μὴ συνεὶς τὸ γεγενημένον, ἐν γὰρ ὥσπερ ἐξεστηκὼς τῇ χαρᾷ, ἤρετο φορίσαι καὶ προελθεῖν. Οἱ δὲ αὐτῷ πλέον ἐκπλαγέντες τὸ θαῦμα, καὶ μὴ δυνάμενοι ἀποκρίνασθαι, μόλις ἐν ἑαυτοῖς γενόμενοι, καὶ πρὸς τοὺς ἐγγὺς οἰκοῦντας διαδραμόντες, διὰ τὸ μακρὰν ἀφεστηκέναι τὸ πρατώριον τοῦ ὑπάρχου, ἐχρήσαντο

Digitized by Google

A πχάριεν ϗ ζώλῳ, ϗ χλαίναν, ϗ ὑποδήματα.

22 Οὐδὲν γὰρ ἦσαν ἔτυχον μεθ' ἑαυτῶν ἐκεῖσε βαστάσαντες, διὰ τὸ μὴ δι' ἐλπίζειν αὐτὸς εἰς χρείαν τ τοιούτων καταλῦσαι ποτὲ τ αὐτῶν δεσπότην ἀκίνητον καθεστῶτα. Ὁ δ φορίσας, ϗ μὴ δ παρά τινο ὑποσηριζόμενο, ἔπεισιν εἰς τὸ λεγόμενον κιβώριον τὸ ἀργυροῦν ἔ ἁγίου ϗ πανευδόξου μάρτυρο Δημητρίου, ἔνθα φασίν τινες κεῖσθαι ὑπὸ γῆν τὸ παγάγιον αὐτοῦ λείψανον. Ἐκεῖσε τοίνυν παραγαγονὸς ὁ ἔπαρχο οἰκείοις ποσὶν, ϗ ἀπειρέσας τὸ πρόσωπον εἰς τὸ ὂν αὐτόθι, ὡς ἂν ὁ κράβαττον ἐξ ἀργύρου, ἔνθα ϗ ἀνατέτυπται τὸ θεοειδὲς πρόσωπον ἔ αὐτοῦ πανσέπτου ἀθλοφόρου, ἔλεγεν μετὰ κραυγῆς ϗ δακρύων, ἰδού, πανάγιε Χριστοῦ μάρτυς Δημήτριε, ἃ μὲν αὐτὸς ἐπηγγείλω περὶ τὸ ἐμὸν σῶμα πεπλήρωκας, ἃ δ ἐγὼ φυλάξειν ὡμολόγησα, λέγω δὴ τὴν περὶ λογισμὸς κατανυκτικὴν, σὸν ἐστὶ χαρίσασθαι πάλιν διὰ πρεσβείας τ πρὸς Θεόν· οἶδας γὰρ ὅτι τρεπτὸς ὁ ἄνθρωπο ϗ σώματι ϗ ψυχῇ, ϗ πολλῆς τ ἐκ Θεοῦ πάντοτε δεόμενο βοηθείας.

B

23 Ἐγὼ δ τὰ πρὸς τὸν σὸν θεραπείαν, ϗ ἅπερ ὑπεσχόμην, δραμοῦμαι πράξειν· ϗ ἀβίαστος ἐξελθὼν ἔ θειοφόρου ἐκείνου ναοῦ, ϗ μὴ δ ἵππου κατὰ τὸ τοῖς ἄρχουσιν σύνηθες ἐπικαθῆσαι βουλόμενος, αὐτοπόδους κάτεισιν εἰς τὸ πραιτώριον αὐτοῦ, ϗ ἅρας ὧν ἔχρηζεν, ἄνεισι πάλιν ἀβίαστος ἐπὶ τ σεβάσμιον οἶκον τοῦ μάρτυρο, ϗ προσκομίσας αὐτόθι χρυσᾶ τε, ϗ ἀργύρεα ἄθη πολύτιμα ϗ πολλὰ, ϗ ἐν χρυσίοις σταθμοῖς ὡς ὀλίγον ποσὸν, ἔχοντα μικρὸν ἔ οἶκον, ϗ καθισθεὶς ἐπὶ θρόνου, πάντας τοὺς δεομένους, ϗ ὅσους ἐξεταζομένους ἐκάλεσεν κυρύττειν διὰ τ πόλεως ἔρχεσθαι πρὸς αὐτόν· ϗ ἀθροισθέντων πλείστων ὡς ἀριθμὸν ὑπερβαίνειν, ἀπέλαβον πάντες τ ἔ Θεοῦ δωρεῶν, ϗ τῦ πανευδόξου μάρτυρο Δημητρίου διὰ ἔ δούλου αὐτοῦ Μαριανοῦ ἔ ἐπάρχου· Εἴ δ τις ψεῦδη μὲ λέγειν ὑποτοπάζοι, ἐφορεῖτο τὴν ἐκ μυσείου συντεθειμένην ἐκεῖσε γραφὴν ἔξω τῦ ναοῦ πρὸς τ ἀφορώντα τοῖχον ἐπὶ τὸ τ πόλεως ταύτιον, ϗ πληροφορηθεὶς πεισθεὶ τοῖς προειρημένοις· τῷ δ Θεῷ ἡμῶν ἡ δόξα ϗ κ τιμὴ, ϗ τὸ κράτο εἰς τοὺς αἰῶνας τ αἰῶνων. Ἀμήν.

C

miraculum mirantes, nihilque reſpondere valentes, vix ad ſe reverſi, atque ad eos, qui in vicinia habitabant, quòd præfectorum prætorium longè abeſſet, currentes, & tunicam & zonam & paludamentum & calceamenta acceperunt mutua. A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

22 Horum enim nihil, quòd foro, ut talia domino ſuo, immoto exiſtenti, neceſſaria aliquando eſſent, haud putàſſent, illuc attulerant. Ille autem progrediens nec ab aliquo ſuffultus ad appellatum ſancti ac glorioſiſſimi martyris Demetrii ciborium argenteum, ubi ſub terra ſacroſanctas ejus reliquias jacere quidam aiunt, ſeſe contulit. Cùm eò igitur præfectus propriis pedibus perveniſſet, faciemque ad eum, qui illic eſt, argenteum quodammodò lectulum, ubi & ejuſdem venerandi certaminum victoris vultus, divini vultus ſpeciem præferens, depictus eſt, convertens cum clamore & lacrymis dixit: Ecce, ſanctiſſime martyr Demetri, ipſe quidem, quæ circa corpus meum promiſeras, impleviſti; quæ autem ego (animi in cogitationibus demiſſionem dico) ſervare propoſui, tuum rurſus eſt per tuam apud Deum interceſſionem concedere. Nòſti enim, hominem & corpore & anima eſſe mutabilem, ſemperque divini auxilii multùm indigum. *ſummaſque de accepto beneficio gratias ſancto Martyri,* E

23 Ego porrò, quæ ad tuum cultum ſpectant, eaque, quæ promiſi, opere adimplere feſtino; ac ſtatim è divino illo templo egreſſus, nec equo, prout principibus mos eſt, inſidere volens, propriis pedibus ad prætorium ſuum ſe contulit, iiſque, quibus indigebat, captis, ad venerandam iterum Martyris ædem reverſus eſt, cúmque ibidem aureaque & argentea dona pretioſa & multa, aureiſque in ſateribus quantitatem haud modicam depoſuiſſet, æde pauliſper exivit, ſedenſque in throno per civitatem denunciari juſſit, ut omnes indigentes & quibuſcúmque neceſſitatibus preſſi ad eum accederent, cúmque plurimi, ita ut numerum excederent, eſſent congregati, omnes Dei & glorioſiſſimi martyris Demetrii donorum per hujus ſervum Marianum præfectum facti ſunt participes. Si quis autem falſum me dicere ſuſpicetur, ſcripturam è ſtudiorum loco hic extrà templum ad murum exteriorem prope civitatis ſtadium propoſitam evolvat, teſtimonioque convictus dictis fidem adhibebit. Deo noſtro ſit & gloria & honor & virtus in ſecula ſeculorum. Amen c. *domi etiam plurimis in egenos diſtribuit, agit.* F

ANNOTATA.

a *Quandonam hic præſul floruerit, & quam fidem in iis, quæ de* S. Demetrio *narrat, mereatur, in Commentario, tribus jam datis Sancti Paſſionibus præmiſſo,* § 2 *expoſui. Licet porrò aliquot Sancti noſti miracula, quæ primum hunc miraculorum, ab eo patratorum, librum conſtituunt, atque è Vaticana bibliotheca codice Mſ.* 821 *deſumpta ſint, antiſtitis illius nomine in hoc non ſignentur, hîc tamen à nobis tamquam ab eo conſcripta edantur, quòd in codice antiquiſſimo olim Mazarinæo, nunc regio Pariſienſi* 1517, *de quo videſis Commentarii prævii* § 1, *eidem illuſtri ſcriptori attribuantur.*

b *Miraculum, quod hoc cap. è bibliotheca Vaticana codice* 821 *refertur, ob dicta ad lit. præced. Joanni Theſſalonicenſi tribuimus; in codice autem olim Mazarinæo, in quo à pag.* 18 *uſque ad pag.* 34 *verſam extenditur, hunc præfert titulum:* περὶ ἔ ἀπελπισθέντο ἐπάρχου, *id eſt,* De deſperato præfecto. *Quam porrò nominatim fidem in hoc Joannes Theſſalonicenſis mereatur, ſtatuet ex iis, quæ Commentarii prævii num.* 75 *in medium adduxi.*

c *Nihil alibi, quo præfectum hunc notiorem reddam, invenire quivi.*

d *Aliquid hîc in textu Græco vel redundat vel deeſt; ſenſus tamen aut hanc aut certè non multùm abſimilem interpretationem requirere videtur.*

e *Hoc miraculum apud Mabillonium tom.* 1 *Analectorum pag.* 71 & *ſeq. compendio demta-*

xat

Digitized by Google

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

xat traditur, nec hic, quòd faſtidioſa prolixitate laboret, integrum dediſſem, niſi, ut id facerem, me impuliſſet tum auctoris, qui, ut dictum, Joannes Theſſalonicenſis eſt, auctoritas, tum receptus apud nos monumenta antiqua, dum commodè fieri id poteſt, ipſis auctorum verbis, qualiacunque etiam hæc ſint, exhibendi mos.

CAPUT II.

De militiæ præfecto, ab immedicabili ſanguinis fluxu per Sanctum ſanato a.

Præfectus, ſanguinis fluxu laborans, ad Sancti templum juſſu ſuo b

VIr quidam genere illuſtris, fide autem illuſtrior, ſpectabile eorum, qui ſub præfecti Illyrici principatu erant, agmen gubernans *b*, intolerabilem ex ventre ſanguinis fluxum patiebatur: cùm autem viro, quòd & omnibus eſſet affabilis moribuſque ſuavis, univerſa penè civitas condoleret, omniſque in eum ars ſcientiaque medica eſſet exhauſta, effectúſque expers, quòd nihil omnino remitteret ſanguinis fluxus, maneret, ita ut, viribus morbi vehementiâ extenuatis, in extremis tandem vir jaceret, inexſpectatò ſublatis paulatim oculis, ſervis ſuis dixit: Ad domum civitatis noſtræ protectoris ſublatum me ferte. Illi autem cum timore reſpondentes dicunt ei: Ad cujus protectoris domum jubes nos te ferre? Dicit eis, Primi; aiunt illi, cujuſnam primi? Die nobis nomen, here. Ille verò eos intuitus dicit: Eſto: ego ob morbum minùs ſapiam, quomodo & vos, rectè valentes, deſipitis? Neſcitiſne, multos apud Deum protectores civitatem habere, unum autem per Chriſtum obtinuiſſe eorum primum *c*, qui animosè ſemper atque alacriter pro ea pugnat; quem ut murum inexpugnabilem non ſolùm civitas, ſed & omnis regio ſortita eſt?

Ἀνὴρ τίς ⸗ ὢν γένει λαμπρὸς, τῇ ⸗ πίστει λαμπρότερος, τὸν ἔντιμον στρατηλάτην ⸗ ὑπὸ τὸν ⸗ Ἰλλυρικὸν ὑπαρχον ἀρχὴν διοίκων, ῥύσιν αἵματος διὰ παντὸς ὑπέμενεν ἀφόρητον· ὅτε ⸗ πάσης σχεδὸν ⸗ πόλεως ὑπερηλγήκοτος ⸗ ἀνδρὸς διὰ τὸ πᾶσιν εἶναι εὐπροσήγορον, ⸗ καταδύμιον τοῖς ἰδίοις, ⸗ πάσης μηχανὴς ⸗ ἐπιστήμης ἰατρικῆς εἰς αὐτὸν ἐγυμνοδύσης, ⸗ ἀπράκτου μενούσης διὰ τὸ μηδόλως ὑπενδοῦναι τὸν φορὸν ⸗ αἵματος, ὡς λοιπὸν ἐν ταῖς τελευταίαις κεῖσθαι ⸗ ἄνδρα πνοαῖς ⸗ ⸗ πάντας προδήπτου ⸗ καὶ παλαιᾶς πόλεως ⸗ ὑπερμάχου, ἄφνω ταῖς ὀφθαλμοῖς ἀείρας ὑπέμα λέγει τοῖς ἰδίοις, βαστάσαντες ἀπαγάγετέ με εἰς ⸗ οἶκον ⸗ προστάτου ⸗ πόλεως ἡμῶν. Οἱ ⸗ μετὰ φόβου ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, εἰς ποῖον προστάτου οἶκον κελεύεις ἡμᾶς ἀπαγάγειν σε; λέγει αὐτοῖς, ⸗ πρώτου· οἱ ⸗ φασὶν, πρώτου τίνος; εἶπε ἡμῖν τὸ ὄνομα, δέσποτα. Ὁ ⸗ ἐμβλέψας αὐτοῖς λέγει· ἴστε ἐγὼ διὰ τὸν τοῦ ⸗ πλείστου φρονεῖν, πῶς ⸗ ὑμεῖς ὑγιαίνοντες ἀφρονεῖτε; οὐκ ἴστε, ὅτι πολλοὺς μὲν ἔχει προστάτας ἡ πόλις παρὰ Θεῷ; ἵνα ⸗ ⸗ πρῶτον αὐτῶν διὰ Χριστοῦ ἐκλεξαμένη, ⸗ ⸗ τελείως ⸗ καὶ ἀθρόως ὑπερμαχοῦντα αἰεὶ τῆς οἰκείας, ὃν ὡς ἰσχὺν ⸗ ἀκαταμάχητον, ⸗ μόνον ἡ πόλις, ἀλλὰ ⸗ ⸗ πᾶσα χώρα κεκλήρωται.

Ipſius, ſanguinis fluxu laborantis, ad Sancti templum juſſu ſuo b

a

B

C

D

E

F

delatus, ibidem à malo, quod nulla arte pelli poterat, prodigiosè ſanatur.

25 Me igitur ad domum ejus deferte. Vel enim viſitans miſerebitur mei, vel certè cùm ibidem obiero, animam meam ſuſcipiet & in futura horrendi tribunalis Chriſti præſentia intercedens æterno me eripiet ſupplicio. Illi, hiſce auditis, de glorioſiſſimi martyris Demetrii templo, in quo dona à Sancto ſolebant conferri, loqui eum intellexerunt, celerrimèque ſublatum eò detulerunt. Qualis modò lingua, Chriſti amantes fratres, miraculi magnitudinem explicare poterit? Quæ verò mens, vel cogitando etiam, multùm miſericordem Martyris virtutem dignis laudibus poterit efferre? Quem enim non divitiæ, non genus, non medicaminum, non artis medicæ, quæ ſanationem afferre ſolent, adjumenta, non, ut vocari ſolent, amuletorum (neque enim conſanguinei, qui omnia in eo experiebantur, hiſce etiam, utut rem prohibitam ſeſe facere noſcentes, ob ſanandi morbi difficultatem deſperationemque pepercêre) multitudo vel minimùm etiam juvare potuit, hunc Domini ſui imitator, civitatis verè ſervator, Chriſtique certaminum victor breviſſimo temporis ſpatio, non ſolùm ſecundum corpus, ſed etiam ſecundum animam ſanum ac ſalvum, viribuſque reſtitutum reddidit.

25 Ἀπαγάγετέ με τοιγαροῦν εἰς ⸗ οἶκον αὐτοῦ. Ἦ γὰρ ἐπισκέψεταί ⸗ με ἐλεῆσαί με τελευτῶντα ⸗ ἐκδέξεταί με τὴν πρόθυσιν, ⸗ ⸗ τῇ μελλούσῃ παρουσίᾳ τοῦ φοβεροῦ βήματος ⸗ τοῦ Χριστοῦ πρεσβεύσας ἐξελεῖται με ⸗ αἰωνίου κολάσεως. Οἱ ⸗ ταῦτα ἀκούσαντες, συνῆκαν ὅτι περὶ ⸗ ἁγιοφόρου ταῦ λέγει ⸗ πανευδόξου μάρτυρος Δημητρίου, ⸗ τὸν ταχίστην ἅραντες ἀπήγαγον αὐτὸν ἐκεῖσε. Ποῖα ⸗ λοιπὸν γλῶσσα, φιλόχριστοι ἀδελφοὶ, ἐξισχύσῃ τὸ μεγεθος ⸗ διασαφῆσαι ⸗ θαύματος; ποῖος ⸗ ἂν τὰς ὅλας συνεπαρκέσῃ κἂν ταῖς ἐπαίναις ἐντείνων τὴν πολυσπλάγχνου μεγαλορυΐαν ⸗ μάρτυρος; Ὅτι γὰρ ⸗ πλοῦτος, ⸗ γένος, ⸗ βοηθημάτων, ⸗ οὐκ ἰατρικῆς ἐπιστήμης ἰαματοφόροι ἐπινοίαι, ⸗ οὐχὶ ⸗ λεγομένων περιαμμάτων πλεῖστους ὠφέλησαν κἂν τὶ βραχύτατον ἰσχύσαν, ⸗ ⸗ ἅπαντα γὰρ τοῦτον ἐφύσαντο πᾶσαν πεῖραν προσάγοντες αὐτῷ οἱ πρὸς γένος ⸗ διὰ τὴν ἀπορίαν, ⸗ ἀπάγωσιν ⸗ νοσήματος, κρύπτοι γινώσκοντες ὡς ἀπηγορευμένῳ πράγματι ἐγχειρῶσιν, τοῦτον ὁ μιμητὴς ⸗ οἰκείου δεσπότου, ὁ συζοπολίτης ὅλως ⸗ ὑπερήνορος ⸗ ἀλλοφύλου Χριστῷ ὁλοτελῶς πάνυ χαρᾷ διανιμᾶλι ὑγιῆ ⸗ ἀσινῆ, ⸗ ἐρρωμένον παρέσχεν, ⸗ μόνον σωματικῶς, ἀλλὰ ⸗ ψυχικῶς.

accepto hoc beneficio lætus in Dei laudes prolixus,

26 Ita quippe intellectu per Martyris gratiam vir repletus, omnibus perculſis & quodammodo præ inexpectata ſanatione hujuſque celeritate extra ſe raptis, ore aperto laudem Deo, rerum omnium Domino, alacriter attribuens dixit aſſtantibus: Domini virtutes,

26 Οὕτως ⸗ ⸗ τελείως πλουθεὶς ὁ ἀνὴρ διὰ ⸗ ⸗ μάρτυρος χαριτος, πάντων ἐκπεπληγμένων, ⸗ τρόπον τινὰ ἐξεστηκότων ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ αὐτοῦ ὑγίᾳ, ⸗ τῷ ταχεῖ αὐτοῦ, ἀνοίξας τὸ στόμα ⸗ εὐθὺς ἐξομολογούμενος ⸗ τῷ ⸗ ὅλων δεσπότῃ Θεῷ. Τίς λαλήσει τὰς δυνάμεις ⸗ Κυρίου,

Digitized by Google

A φιλέβιοι ϗ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί; ἢ τίς ἀκούσας σιγήσει πᾶσας ἂν αἰνέσεις αὐτῦ; Τίς γὰρ ὡς κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, ϗ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ϗ ἐν τῇ γῇ· ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν βυλῇ ἁγίων μέγας ϗ φοβερός ἐστιν; Ὅντως ἐν βυλῇ δικαίων ϗ συναγωγῇ μεγάλα τὰ ἔργα Κυρίου, ἐποίησε, ϗ αἱ χεῖρες αὐτῦ ἰάσαντο. Ἑξάκις ἐξ ἀναγκῶν ἐξελεῖταί σε, ἔφην τις τῷ Ἰὼβ· ἐμὲ ὁ μυριάκις ἐκ πλημμελημάτων εἰς ἀφύκτους ἀνάγκας ἐμπεπτωκότα ϗ περιστάσεις, διὰ τὰς ἀῤῥήτους αὐτῦ ϗ ἀνεπιβλήτους οἰκτιρμὸς ἐξείλετο· ἐν ᾧ τῷ ἑβδόμῳ, φησίν, οὐ μὴ ἅψηταί σου κακὸν, τυτέστιν ἐν τῷ κεφαλαίῳ, ἤγουν τῷ πληρώματι τῆς ψυχικῆς διορθώσεως. Πολλὰ τῇ περιφορᾷ δὲ βίῳ πλέον ὁ ἄνθρωπος ϗ συγχωρούμενος ὑπὸ τῆς Θείας προνοίας περιβάλλεσθαι διὰ τῦ ἐχθροῦ περιστάσεσι, ϗ ἀνάγκαις εἰς ἐπιστροφὴν αὐτῦ τὴν ὠφέλιμον.

Dei amantes ac dilecti fratres, quis loquetur? Vel quis omnes ejus laudes faciet auditas? Quis enim sicut Dominus Deus noster, qui in excelsis habitans humilia & in cælis & in terra respicit, qui honorificatus in concilio Sanctorum magnus & terribilis est? Verè in consilio & congregatione justorum magna opera Domini: percussit & manus ejus sanaverunt. Sexies te ex angustiis eripiet *d*, dicebat quidam *e* Job; me autem sæpissime in angustias ærumnasque inevitabiles peccatis prolapsum per ineffabiles suas incredibilesque miserationes liberavit. In septimo autem, dicit, non te tanget malum *f*, hoc est, in capite seu emendationis spiritualis complemento. Sæpe homo, qui in vitæ fluctibus navigat, ærumnis etiam atque angustiis ab inimico circumdari in sui conversionem atque utilitatem à divina providentia permittitur.

d

e

f

27 Οὐδὲν γὰρ τῶν ὑπὸ Θεῦ γινομένων, ἢ συγχωρημένων γίνεσθαι πέφυκεν ἀνωφελές· ἀτὰρ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν γινωσκούσης αὐτῆς θείας ϗ προνοίας ϗ ἀντιλαμβανομένης, ϗ κυριζούσης, ϗ ἐξαιρουμένης ϗ ἀνθρώπου ἐκ τῶν ἀναγκῶν, ὡς προείρηται, φυσικῇ πῶς ἀκολυθίᾳ καταναγκασθήσεται ὁ νήφουσα ψυχὴ τὰ ἑαυτῆς πταίσματα λογιζομένη, ϗ τὸ πλήμμυρον τῆς φιλανθρωπίας δὲ Θεῦ εἰς διόρθωσιν βῆξαι, ϗ τῆς κτίσεως διὰ πολιτείας σωφρόνως ἀποθεραπεῦσαι, ὅπερ ἐστὶν, ὡς αὐτόθεν λέλεκται, ὅτι ἐν τῷ ἑβδόμῳ οὐ μὴ ἅψηταί σου κακὸν· λοιπὸν γὰρ ὁ ἄνθρωπος εἰς ἐπίγνωσιν τρεπόμενος ϗ ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς ἀῤῥήτου ἀνεργεσίας δὲ Θεῦ σωφρονιζόμενος, ϗ πολιτευόμενος ὀρθῶς ϗ φιλοχρίστως εὐδόκιμα σχεδὸν αὐτῷ πέφυκεν ἀνδρὶ τὸ χάρισμα δὲ ἁγίου πνεύματος, ἤγουν τῇ αὐτῦ ἐπισκιάσει, ὅτε ϗ ἡ ἁγία Τριὰς ἐπιφοιτῶσα πατὴρ, ϗ υἱὸς, ϗ ἅγιον πνεῦμα, μονὴν παρ' αὐτῷ ποιῆται, ὡς μηκέτι ἄπιθεν αὐτῷ κακὸν φρυαγμένης δεσποτικῆς.

27 Nihil enim eorum, quæ à Deo fiunt aut conceduntur, irritum esse consuevit. Enimverò infirmitatem nostram noscente eadem divina providentia, hominemque juvante ac erigente, atque, ut antè dictum est, ex angustiis eripiente, sapiens anima, delicta sua perpendens, naturali quodammodo congruentiâ cogetur & Dei misericordiæ abundantiam in emendationem vertere, & conditorem recta vivendi ratione colere; quod est, ut suprà dictum est, quia malum te in septimo non tanget. Tandem enim homo, ad agnitionem adductus, atque ex ineffabili Dei benignitate sapere, quæ conversionis sunt, edoctus, ac rectè vivens, è Christi charitate sensibiliter etiam ferè, ut ita dicam, Spiritûs sancti gratiâ, seu hujus obumbratione induitur, quando & accedens sancta Trinitas, Pater & Filius & Spiritus sanctus, mansionem apud eum facit, ne deinceps illum, à Deo convenienter custoditum, malum tangat.

quæ hîc in medium

B

E

28 Ἐγὼ οὖν ὁ τάλας οὐκ ἐξάκις τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ ϗ πολλὰ πλειονάκις πέπτωκα δι' ἁμαρτιῶν εἰς ἀνάγκας, ἀτὰρ ὕστερον δὲ ἁμετρήτῳ πλείᾳ δὲ Θεῦ ὑπερβαλλούσῃ ϗ καταλυούσῃ μου τὰς ἁμαρτίας· ἡ δὲ ἐμοὶ γεγενημένη διὰ δὲ ἀλλοφύλου ἐπίσκεψις οὐκ ὑπελείπετο πείσεσι μείζονα προγενομένην, οἶμαι δὲ ὅτι μέλλουσαν ἔσεσθαι· τίς γὰρ μείζων ἀνάγκη δὲ εἰς πνεύματα με ἅδου κατελθεῖν ϗ ψυχῇ ϗ σώματι, λέγω δὴ ϗ ἁμαρτίαις ϗ ἀνιάτῳ νοσήματι, ὡς ἀπελθόντα με ἀπροσδοκήτως χρῆζον ἐμφανῶς τὰ δὲ ἁγίου Δαυὶδ τῷ Θεῷ, ὅτι ἐρρύσω τὴν ψυχήν μου ἐξ ἅδου κατωτάτω· ϗ πάλιν μετὰ τῦ βασιλέως Ἐζεκίου, ὅτι εἶλω μου τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ ἀπόληται, ϗ ἀπέῤῥιψας ὀπίσω μου πάσας τὰς ἁμαρτίας μου.

28 Ego igitur miser, qui non sexies numero, sed & multò sæpiùs per peccata in angustias incidi, postea, Dei infinita misericordiâ peccata mea excedente cooperientequè, liberatus sum; quæ verò circa me facta nunc est, certaminum Victoris visitatio incertum haud relinquit, majorem, quæ hanc prævit, angustiam antea haud evenisse, existimoque nec eventuram. Quæ enim major sit angustia, quam corpore & anima, peccatis dico atque immedicabili morbo, in inferorum profundum me descendere, ita ut, cùm inexspectatò ascenderem, palàm illa sancti David ad Deum clamarem, quia animam meam è profundissimo inferno liberâsti *g*; & rursus cum rege Ezechia, quia animam meam, ne periret, rapuisti, omniaque peccata mea post tergum meum abjecisti *h*.

adducitur, orationem excurrit,

C

F

g

h

29 Πιστεύω γὰρ τῷ θαυματουργήσαντι Θεῷ διὰ δὲ ἀλλοφύλου αὐτῦ εἰς ἐμὲ, ὅτι ὡς τὸν ἀπελπισμένον τόξῳ δὲ σώματος ἐφυγάδευσεν, ὕτως ϗ τὰ ψυχῆς τὰ τραύματα θεραπεύσει, ϗ ἐ μόνον θεραπεύσει, ἀλλὰ ϗ φυλάξει τὸν εἰς τὸ πάλιν τύτων ἐπανιόντα· φιλοπόσφατα* γὰρ τὰ τοιαῦτα νοσήματα τοῖς μὴ διὰ προσευχῆς ϗ πολιτείας ἁγνῆς τῷ ὑπὸ τῦ κρείττονος φυλαχθῆναι κεκτημένοις· ϗ ταῦτα εἰπὼν, ἐξάμενος καὶ αὐτὸν ἐπὶ πολὺ μετὰ δακρύων, ἐξῆλθεν σὺν τοῖς αὐδὲ χαίρων ϗ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, ϗ τῷ μισθὸν τῆς χάριτος αὐδὲ τῷ ἁγίῳ ϗ πανσθένει μάρ-

29 Credo enim, Deum, uti per miraculum, quod in me per suum certaminum Victorem operatus est, morbum corporis desperatum fugavit, ita etiam animæ vulnera curaturum, nec tantùm curaturum, sed eorum etiam reditum impediturum. Iis enim, qui per orationem rectumque vitæ institutum à Deo haud proteguntur, redire solent morbi hujusmodi *i*. Atque cùm hæc, cum lacrymis intra se ferventissimè orans, dixisset, cum suis exivit gaudens, gratiasque agens Deo, beneficiique sibi

**cod. Matrin. melius φιλοπόσφορα*

i

Dei munera gratias agit.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

sibi collati conciliatori, ſancto & glorioſiſſimo martyri Demetrio; quia illum decet omnis gloria, honor & adoratio nunc & ſemper &c.

τυρι Δημητρίῳ. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ANNOTATA.

a *Caput hoc, ſeu potiùs, quod in eo narratur, miraculum ſequentem hunc in codice Mſ. olim Mazarinæo, nunc regio Pariſienſi, in quo à fol. 35 uſque ad fol. 39 excurrit, præfert titulum:* Περὶ τοῦ τινὸς αἱμάῤῥοιαν ἔχοντος ἐπάρχου, *id eſt*, De præfecto, ſanguinis fluxum paſſo. *Porrò quòd miraculum illud non è laudato olim Mazarinæo, ſed è bibliotheca Vaticana codice Mſ.* 821 *deſcriptum habeamus, idcircò id hìc editur è poſteriori iſthoc litterario monumento, in quo licèt Joannis Theſſalonicenſis nomine non ſignetur, illuſtri tamen huic ſcriptori à nobis attribuitur ob rationes, quas in Annotatis, cap. præcedenti ad lit.* a *ſubnexis, adduxi.*

b *Fuerit ergò præfectus, de quo hìc agitur, militum, ut apparet, per Illyricum magiſter; quale autem id fuerit officium, apud Pancirolum in concinnato in imperii Orientalis Notitiam Commentario cap.* 30 *&* 54 *expoſitum invenies colligeſque etiam ex iis, quæ horum capp. priori is ſcriptor affert, præfectum ſeu magiſtrum militum, de quo hìc, præfecto prætorii Illyrici non parùiſſe, contrà ac non nemo fortè exiſtimet, quòd ſpectabile eorum, qui ſub præfecti Illyrici principatu erant, agmen gubernâſſe, hìc dicatur. Nec propterea tamen putandum eſt, cum Pancirolo Joannem Theſſalonicenſem hìc pugnare; ita enim poſterior hìc ſcriptor poteſt intelligi ut milites, quorum agmini præfectum à ſe memoratum præfuiſſe ait, ſub præfecti prætorii Illyrici principatu, non parendo, ſed commorando duntaxat, fuiſſe, ſignificatum voluerit.*

c *Hinc collige, jam inde à Joannis Theſſalonicenſis ætate ſeu ſeculo ſeptimo veroſimillimèque etiam aliquanto citiùs, ac proin jam inde ſaltem à ſeculo ſexto pro primario civitatis Theſſalonicenſis patrono habitum fuiſſe* S. Demetrium, *qui proinde etiam jam tum cultu eccleſiaſtico planè inſigni fuerit inaudìtè ibidem gaviſus.*

d *Jobi cap.* 5, ℣. 19 *Gracis hiſce,* Ἐξάκις σε ἀναγκῶν οὐ θλίψει, *textûs ſacri verbis, quæ ego hìc, verbum verbo reddens, interpretatus ſum,* ſexies ex anguſtiis te eripiet, *ſequentia iſthæc in vulgata reſpondent:* In ſex tribulationibus liberabit te.

e *Eliphaz nempe.*

f *Gracis verbis, mox ad lit.* d *recitatis, proximè hæc loco ibidem citato in Textu ſacro ſubduntur:* οὐ μὴ ἅψηται σου κακόν, *iis autem in Vulgata iſthæc reſpondent:* Et in ſeptima non tanget te malum; *Et ſanè cùm ad feminini generis ſubſtantivum præcedens* Tribulatio *adjectivum numerale* Septimus *referendum videatur, Vulgata omninò hìc ſtandum apparet. Verùm licèt pariter feminini generis in textu Græco ſit ſubſtantivum, ad quod adjectivum numerale* ἑβδόμος *referendum videtur, hoc tamen in Græco ſacræ Scripturæ textu, quod propterea & à me hìc factum, maſculino genere efferatur, itaque acceptum diſcurſui, quem Joannes hìc ſubdit, materiem ſubminiſtravit.*

g *Hæc ipſa Latinè à me hìc reddita Joannis Theſſalonicenſis verba* ἐῤῥύσω ψυχήν *in Græco ſacræ Scripturæ textu Pſalmo* 85, ℣. 13 *habentur, iiſque in Vulgata reſpondent hæc:* Eruiſti animam meam ex inferno inferiori.

h *Ita ferè Iſaiæ* 38, ℣. 17.

i *Prolixam hanc orationem à præfecto, de quo hìc, cùm ſanitati fuiſſet prodigiosè reſtitutus, prolatam fuiſſe, veriſimile haud apparet. Quare vix dubitandum eſt, quin huic illam Joannes, oratorum more loquens, pro arbitrio affinxerit. Apud Maſbillonium, apud quem tom.* 1 *Analect. Vet. miraculum, hoc cap. relatum, pag.* 73 *& ſeq. ab Anaſtaſio bibliothec. etiam referitur, nihil ſimile occurrit.*

CAPUT III.

De geſta à Sancto prodigioſa pro Theſſalonicenſibus in peſte cura a.

Theſſalonicenſes, qui Sancti opem ſæpius in morbis fuêre experti,

MArium arenam, dilecti fratres, pluviamque, ſecundum quod ſcriptum eſt, guttas numerare, aut facta in corporum morbis à Victoriis decorato glorioſiſſimoque martyre Demetrio miracula exponere, perinde eſt: nec de iis loquor, quæ antiquis aut etiam antiquiſſimis temporibus manifeſtata ſunt, ſed nec de iis, quæ ſub nobis ipſis, utut peccatoribus, per ineffabilem ipſius patriumque erga cives amorem ſunt geſta. Ad alia ſermonem convertam, cùm memorâro miraculum, nuper geſtum, quod audientes omnes ferè, rectè novi, agnoſcetis, teſtimoniumque ſimul veritati præbebitis. Ante annos enim pauciſſimos evenit, nec ullius ex omnibus, opinor, auditum fugit; multi autem etiam experientiâ Martyris in viſitando miſericordiam cognovêre vel ipſimet beneficium experti, vel domeſticos habentes, qui inexſpectatò mortem evaſére. Quid verò moror,

Ἴσθι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, καθίστημι, ἄμμον θαλασσῶν καὶ σταγόνας ὑετοῦ κατὰ τὸ γεγραμμένον ἀριθμῆσαι, ἢ τὰς θαυματουργίας τοῦ σωματικαῖς νόσοις γενομένας ἐκτίθεσθαι ἢ καθιστάναι καὶ ἀπειρεδέξῃ μάρτυρος Δημητρίου, καὶ ἵνα μὴ λέγω τὰς πάλαι ἢ πρόπαλαι κατὰ χαρὰν εὐφραινούσας, ἀλλ' ἤδη τὰς ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, καίτοι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἐπιτελουμένας διὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ καὶ πατρικὴν πρὸς τοὺς πολίτας φιλοστοργίαν. Τούτου δὲ ἔναγχος γεγενημένου θαυματουργήματος ἐπιμνησθείς ἐφ' ἑτέρα τρέψω τὸν λόγον, ἅπερ ἀκούσαντες, οἶδα, ὅτι σχεδὸν οἱ πάντες ἐπιγνώσεσθε, καὶ συμμαρτυρήσετε τῇ ἀληθείᾳ. Πρὸ γὰρ μιᾶς ὀλιγοστῶν ἐτῶν γεγενημένου, καὶ οὐδενὸς τῶν πάντων ὅσιμα τὴν ἀκοὴν διαπέφευγεν, ὅτι ὁ πολλὰ καὶ πέρα τῆς ἐπισπετησάσης ἐπὶ μάρτυρος φιλανθρωπίαν ἐπιγνῶσαν, καὶ αὐτοὶ τὴν ἐξ ἐργασίας αἰσθόμενοι, ἵνα ἐπικαίως ἔχοντες τὰς ἐξ ἀπροσδοκήτου διαφυγόντας τὸν θανατον· τί γὰρ μέλλω καὶ ἐγὼ πεῖν τὴν δικαίαν καταφανῆ τὸ λεγόμενον, μάλιστα καὶ τὸ θαῤῥεῖν ἔχων ὡς ἂν ἀπευθύνωμαι πρὸς εἰδότας διαλεγομένος;

nec narratione, quod dico; manifestum facio, maximè, cùm verba ad eos, qui rem noscunt, faciens, fore confidam, ut fides mihi haud denegetur?

A JOANNIS THESSAL. ARCHIEP.

31 Νῦν δὲ τοῦτο μὲν, ἀγαπητοὶ, τῷ πρὸ τινὸς ὀλιγοχρονίῳ θεήλατον ἐπιβᾶσαν τῇ πόλει ὀργῇ, οὐ πόλεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ χώρᾳ πάσῃ, λίαν δὴ μέτρον, καὶ ὑπερβαίνουσι μὲν μεγέθει καὶ τὰς ἐκ Θεοῦ παιδείας τοῖς πώποτε καταπεμφθείσας, ἐλαττοῦται δὲ τοῖς ἡμετέροις πράξεων παροργισμοῖς.... ἀπὸ γὰρ βραχυτέρων μαστίγων ἀρξάμενος, εἶτα εἰς τὰς μέσας ἐπιβὰς ὡς ἤδει ἡμῶν τὰ τραύματα, καὶ ψυχῆς σκληρύναντα καὶ ἀπεσκληκότα, καὶ καταδέσμοις καὶ μαλάγμασιν εἴκοντα κατὰ τὸ σαθρὸν· ἀναγκαίως ὡς ἄριστος τὴν ἀπηλπισμένην ἰατρὸς καὶ τὴν ἀθεράπευτον γνώσης ἀκριβὴς, ἐπὶ τὰς ἄκρας ἐχώρησεν ἐπαγωγάς· πρώτην μὲν γὰρ χειραγωγίᾳ θεοπρεπεῖ παιδεύων ἡμᾶς ὡς πατὴρ οὐχ ἡμῖν, ἀλλὰ τοῖς ἐκ γῆς καρποῖς, εἶτα καὶ τοῖς κτήσεσιν ἡμῶν ἐπιλοιμᾶν ἀρῆναι τὴν φθοράν.

B

32 Ὡς δὲ μηδὲν κρεῖττον ἡμᾶς γεγενημένους ἴδοι, τοῖς ὑπομαζίοις καὶ τοῖς νεαρὰ πάνυ ἐπανεβίβασε τὴν πληγήν. Ὡς δὲ καὶ ταύτῃ τῇ τομῇ μὴ ὑπεικὸν δείξας τὸ τῶν ψυχῶν ἡμῶν οἴδημα, τότε δὴ μέγαν καὶ δριμὺν καὶ ἀνύποιστον τῇ λοιμῇ καυτῆρα δι' ἀγγέλων ἄντως πονηρῶν ἐπαχθῆναι τῇ πάσῃ συνεχώρησε πόλει.... πάντες ἄρδην ἀπὸ νηπίων μέχρις ἀνδρῶν ἁρπαζόμενοι, μᾶλλον δὲ εἰς γῆρας βαθὺ πεπεδήμενοι. Ἵνα γὰρ μή τις εἴποι, φυσικῷ τινὶ γινομένῳ τῷ ἀέρι δυσκρασίαν τινὰ φθορᾶς τοῖς ζῶσιν ἐπενεγκεῖν, καὶ ὡς οὐχὶ Κύριος ἐποίησε ταῦτα πάντα, ἵνα τε χάριν τοῦ νέου καὶ ἀνθοῦντος ἡλικίας ἐφείσατο, τὸ δὲ παλαιὸν καὶ ἰγνὺς ἁρπαγῇ διετηρεῖτο....

in diriſſima etiam peſte, à Deo in ipſos.

b

eàm levitatem poenae nihilo meliores effecti eſſent, immittit,

d

33 Ἐπεὶ δὲ τούτων καὶ τοιούτων ἴσχυε νοσημάτων εἰς τὸ ὑγιόδωρον ναὸν ἅπαντες καταφεύγειν, ὡς ἔφυτο, Μάρτυρος, τότε καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος, καὶ τὸ σύνεργὸν τοῦ Ἀθλοφόρου δυνάμεως τὸ κηδεμονικὸν ἐπεδείκνυντο. Ὅσους γὰρ αὐτὸς ἐφ' ἑκάστης νυκτὸς, ὡς φιλόπαις πατὴρ, ἐπεσκέπτετο, οἵδε ὗδωρ ἦτοι καὶ τροφὴν μετελάμβανον; ἢ ποσὶν οἰκείοις εἰς τοῦτο κατεσπεύδον· οἱ περὶ βρωμάτων ἀόρεκτοι, καὶ πάντων δυσαρεστοι, καὶ πάντα ἀλίνητοι τῷ μεγέθει τῶν νοσημάτων ὁρώμενοι, καὶ ὀλιγοστῶν οὗτος ἡμερῶν ὑγιεῖς καὶ ἀρτίφρονες ἀνεχωροῦν εἰς ἑαυτῶν οἴκους ἀπήρχον ἄφοβοι ἰσχύοντες ἀσφάλειαν ἔχοντες δὲ μὴ τοῖς αὐτοῖς αὖθις παθήμασιν ὑπὸ τῷ παντοδύνῳ Μάρτυρος τοῦτος ἀπολυθῆναι. Ὅσους δὲ κατὰ τὰς νύκτας ἐπισκεπτόμενος ἀπῄει βαίνων, τούτους ἡ παραχρῆμα ὁ θάνατος ἀπεδέχετο, ἢ μακροσοΐᾳ κάμνοντας μόλις ὀψέποτε διὰ χρόνου ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν νοσημάτων ἔρρωτο, μᾶλλον δὲ οὐδὲ διὰ χρόνου, εἰ μὴ σπλαγχνισθεὶς ὁ Μάρτυς ὅμοιος ἐποίησε τοῖς κάμνουσι.

C

ſanitati fuere, cùm ad Demetrii templum confugiſſent.

F

34 Ἀλλ' ὀλιγοστοὶ μὲν ἦσαν οἱ αὐτόθι ὡς ἀνεπίσκοποι τελευτήσαντες, ὀλίγῳ δὲ πλείους τούτων οἱ πολυχρονίσαντες τοῖς παθήμασιν. Εἶτα ἐπισκεφθέντες εἰς ὕστερον, οἱ δὲ ταχὺ τῆς ὑγιείας τυγχάνοντες ἀριθμὸν ὑπερέβαινον. Ἀλλὰ μή τις ἀδυναμίας ἢ ἀσπλαγχνίας ἢ προσωποληψίας ἀσεβῶς ἐπισκήψαντος

magno numero reſtituti; id autem Sancti patrocinio.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

exceptionis Martyrem vifitantem impiè damnet, eorum, qui tunc paſſi ſunt atque ad illius templum confugêre, actiones mente expendens, eaque, quæ germano Dei ſervo conveniunt ac congruunt, piè recogitans, invenies omninò, rectè, atque ut Dei Providentiam decet, & illos, qui morbis ſtatim liberati fuerunt, ſanatos fuiſſe, & eos, qui, morbo diu protracto, paſſi ſunt, convenienter in hiſce punitos fuiſſe, & eos, qui celerrimè vitam amisêre, fuiſſe id, quemadmodùm decebat, paſſos, ut Martyris potentiæ efficacia & providentia & miſericordia ubique innoteſceret. Unde, aiunt, nobis perſuades, hæc feciſſe glorioſiſſimum Demetrium? Eum enim magnum quidem & potentem apud Deum & civitatis amantem eſſe, fatemur & nos ipſi, neminem autem tunc ibidem decumbentium, ſanitate tributa, eum viſitâſſe, ſuſpicamur, quòd id, quod in civitate geſtum, Dei in hanc vindicta, cùm ei, ſi iſthanc immiſiſſet, actionum noſtrarum Defenſor adverſaturus haud fuiſſet, minimè exſtiterit.

καταψηφίζηται μάρτυρος, τῶν ὑπὲρ τῶν παυτελῶν παθόντων καὶ τῶν τότε ταῦτα προσφοίτησιν τὰς πράξεις ἀπαξιούσας τοῦ τοῦ, καὶ τὰ προσήκοντα, καὶ ἁρμόδια δηλονότι γνησίῳ Θεοῦ φιλοσεβοῦς λογισάμενος, ἀφρόνησι πάντως ἐσφαλοῦς καὶ ὡς προνοίᾳ κρίνει Θεοῦ καὶ τοὺς ἀδίκως ἐκδιηραθέντας τοῦ ζοσμαίνου ὑγιασθῆναι, καὶ τοὺς παρανομήσαντας ἐν τούτοις εἰκοτομικῶς παιδευθῆναι, καὶ τοὺς τάχιον τὸν βίον ἀπολιπόντας συμφερόντως ἔχειν παθεῖν, ὡς παντοχόθεν φαίνεσθαι τὴν ἐνεργείας τοῦ Μάρτυρος τὸ δυνατὸν καὶ προνοητικὸν καὶ φιλάνθρωπον. Πόθεν, φασὶ, ταῦτα πείθεις ἡμᾶς ὑπερένδοξον πεπραχέναι Δημήτριον; Ὅτι μὲν γὰρ μέγας παρὰ Θεῷ καὶ δυνατὸς, καὶ φιλόπολις, ὁμολογοῦμεν καὶ αὐτοὶ, ὑποτοπάζομεν δὲ μηδένα κατακεῖσθαι τῶν ἐκεῖσε κειμένων ἰαματικῶς αὐτὸν ἐπισκέψασθαι, διὰ τὸ μὲν θεομηνίαν ἄντικρυς εἶναι τὸ κατὰ τὴν πόλιν γινόμενον, καὶ τῷ μὴ προσκρούσαι τῷ ταύτην ἐκπεμπούσῃ Θεῷ τὸν ἡμέτερον πράξεων τιμώρον.

D

35 Et quî, ô boni atque dilecti, ſanitatem intus decumbentium plures inexſpectatò ſint conſecuti, pauciores autem numero cum morbis conflictati diu fuerint, longéque etiam pauciores animam caſu poſuerint, factumque etiam ſit, ut immiſſus morbus vel ægrotantis virtute vinceretur? Verùm primò quidem caſu dicere fortuito bonorum quidquam factum eſſe, non Chriſtianorum eſt, ſed atheorum, qui adminiſtratricem unius Dei providentiam negant, omniaque abſque alieno impulſu atque ut caſus fert, evenire opinantur. Deinde verò mihi dicite, quomodo illi, qui extra ſanctum templum in propriis domibus ægrotârunt, omnes ferè, paucis exceptis, mortui ſint, ita ut, quemadmodùm dictum eſt, multi manerent inſepulti, illi verò, qui ad venerandum Martyris templum fugêre, omnes ferè, exceptis, qui pœnæ à Providentia fuêre ſubjecti, paucis, fuerint ſervati? Oportebat enim & hic, nihil congruam ille attuliſſet opem, ſævientem in civitatem peſtem plurimos abſumere pauciſſimoſque facere reſiduos.

nem caſu, fortuito. Joannes Theſſalonicenſis his contendit.

35 Καὶ πῶς, ὦ ἀγαπητοὶ καὶ ἀγαπητοὶ, ὑγιεῖς ὄντες πλείους τῶν ἀναπεπλεγμένων ἀπροσδοκήτως ἐν ἐπιπόνοις λίαν ὑπὸ ἐρρωτῆς τῷ ἀριθμῷ παρεσύρησαν τοῖς νοσήμασι, πολλῷ ὑπὸ ἥττους ὄντες οἱ τὴν ψυχὴν ἀποβεβληκότες ἐκ τῆς παρατυχόντος, καὶ ὡς ἂν συνέβη τὸ ἐνεχθῆναι παθεῖν ἢ καλαπρατηθῆναι τῇ δυνάμει τῆς κάμνοντος; Ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ ἐκ τοῦ παρατυχόντος λέγειν τί γίνεσθαι τῶν καλῶν, ὑδὲ Χριστιανῶν ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν ἀθέων καὶ τὴν διοικητικὴν ταύτης μόνης Θεοῦ πρόνοιαν ἀρνουμένων, καὶ αὐτομάτως, καὶ ὡς ἔτυχε, τὰ πάντα διεξοδεύεσθαι δοξαζόντων. Εἶτα δὲ πῶς, εἰπατέ μοι, οἱ μὲν ἔξω τοῦ ἁγίου ναοῦ κατὰ τὰς ἰδίους οἰκίας νοσήσαντες, οἱ πάντες σχεδὸν διεφθάρησαν πλὴν ὀλίγων, ὡς καὶ ἀτάφους, ὡς εἴρηται, μεῖναι τοὺς πολλοὺς, οἱ δὲ τῷ πανσέπτῳ τεμένει τοῦ Μάρτυρος προσφοιτήσαντες ἅπαντες σχεδὸν διεσώθησαν, πλὴν ὀλίγων τῶν ἐκ προνοίας παιδεία ἀποβληθέντων; Ἔδει γὰρ κἀντεῦθεν, ἵνα μὴ αὐτὸ ἐβοήθει καλαβάλλειν τῇ πόλει, τοὺς λοιμὸν ἐπισκήψαντα εὐθὺ πλείους ἀπαλλάξαι, βραχυτάτῳ δὲ καλαλιπεῖν.

E

C

viſumque, quâ Sanctus ægros viſitare fuit conſpectus, in medium addicta.

36 Id autem illis, qui in foris & domibus ſuis erant, factum eſſe; ſolis verò illis, qui in ſanctiſſimo Martyris templo erant, non illud, ſed etiam contrarium, obveniſſe, argumentum eſt luculentum, illum domûs Dominum miſericordis potentiæ ſuæ ſpecimen dediſſe. Ut porrò nunc omnes etiam credamus, univerſa evenire Dei providentiâ, nec bonorum quidquam, uti aliqui nugantur, ſponte ſua progigni, Deus, hujuſmodi malevoli ſuggeſtiones ex ipſis cordis noſtri ſtirpibus volens exſcindere, unius ex ibidem tunc decumbentibus mentis oculos aperuit, noctiſque tempore velut in ecſtaſi hic factus Sanctum chlamyde indutum, roſeamque ac venuſtam faciem præferentem vidit, ut in populum, non ſecus ac conſul quidam, accepta ab imperatoribus poteſtate, beneficia diſtribueret, advenientem, omneſque quidem, qui periclitabantur, reſpicientem, quibuſdam verò manum imponentem, crucemque imprimere ſatagentem; quoſdam autem ſubtriſti etiam vultu dumtaxat intuentem, pauciſſimos verò multo dolore ac mœſtitiâ præterеuntem, ita

36 Τὸ δὲ κατὰ μὲν τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς οἰκίας ὕπνος ἐνίδεσθαι, μόνοις δὲ τοῖς ἐν τῷ πανσέπτῳ τεμένει τοῦ μάρτυρος μὴ τοῦτο συμβῆναι, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, ἐναργὴς ἀπόδειξις, τοῦτον διεπότην τοῦ οἴκου τοῦ ἑαυτοῦ φιλάνθρωπον ἐνεργείαν ἐπιδείκνυσθαι. Ἵνα δὲ καὶ τῶν περιοίκων ἅπαντες, ὡς πρέπον Θεοῦ τὰ πάντα διακυβερνᾶν, καὶ ὑδὲν τῶν καλῶν ἐξαυτομάτου γίνεται, ὡς τινες λυμαίνονται, τὰς τοιαύτας δὲ πονηρᾶς ἐννοίας ἐκ τῶν φρενῶν αὐτῶν καὶ ἡμῶν καρδίας ὁ Θεὸς ἐκκόψαι βουλόμενος ἤνοιξεν ἑνὸς τῶν ἐκεῖσε τυπικῶν κειμένων τὰς ὀφθαλμὰς δὲ τῷ, καὶ καλὰ νύκτα ὡς ἐν ἐκστάσει γινόμενος ἰδεῖν τὸν Ἅγιον χλαμύδα ἠμφιεσμένον καὶ εὔροον καὶ χάριεν τὸ πρόσωπον ἔχοντα, ὡς τινα ὕπατον παρὰ βασιλέως ἐξουσίαν λαβόντα διανέμειν τῷ δήμῳ τὰς χάριτας ἐρχόμενον καὶ πάντας μὲν ἐπιβλέποντα τοὺς κινδυνεύοντας, τισὶ δὲ τὴν χεῖρα ἐπιτιθέντα, καὶ τὸ σφρᾶγις καταση μαίνεσθαι πειρώμενον. Τινὰς δὲ συγκῶς προσώπῳ καὶ μόνον προσβλέποντα, ὀλίγους δὲ παρὰ μετὰ πολλῆς κατηφείας καὶ συνθρηνήτου ὑπερβαίνοντα, ὡς μὴ δὲ ἐνορᾶν αὐτοὺς ἐθέλειν διὰ τὸ πολὺ τὸ πρὸς αὐτοὺς λύπης.

F

37

Digitize

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP. *ac nonnullis tum in hunc, tum in virum, cui ea fuit oblata.*

37 Οὗτοι μὲν οὖν ἔωθεν ἢ μετὰ βραχὺ πάντες ἀπέθνησκον, οἳ ὃ καὶ τυγτῶ προσώπω, ὅμως ὃ τῆς ἀφάξιοσθέντας ὑπ' ἐκ Μάρτυρος σωτηριώδους ἐπισκέψεως, ἀλλ' ἐτιμῶντο μὲν, ὁ δὲ τῷ πάθει ἐχρόνιζον, ἀλλ' ἔτως καὶν μετὰ λύπης ἐπισκοπῆς ἠξιώθησαν ἐπίσκοπον τῷ λέγοντι ταῦτα ἐκ ἔ ἰᾶς λεγομένης μὴ ἐπισχημένης παραχρῆμα τελεῖται, καὶ πάλιν τὰς ὑπομένας ὁ ἰλαρότητι καταφραγιοῦται, ἔωθεν δὲ τὰ ἐ ὑγιείας ἐπιφέρεσθαι σήματα, ὡς μὴ ὃ τοῖς ἰατρὰς τολμᾶν τοῖς τοιούτοις λοιπὸν προσίγιζειν δεδοίκοτας μετὰ ἴλιὰ σφραγῖδα ἔ Μάρτυρος ἀνθρωπίτιχνης προσάγαγεν βουλήματα.

ut illos præ magno de iisdem mœrore intueri haud vellet.

37 Hi igitur mane quidem aut brevi pòst omninò ac certò moriebantur, illi verò, qui subtristi quamvis vultu, salvifico tamen Martyris intuitu fuerant honorati, non interibant quidem, morbo tamen diu cruciabantur; verùm, cùm sesa visitatione, utut cum mœrore, conventos omnino fuisse, ex illo, qui visionem habuerat, intellexissent, spem bonam concepêre; fidem autem hanc dicenti adhibuerunt ex eo, quòd quos visitatos haud fuisse assereret, illicò morerentur, rursumque quòd quos in hilaritate signatos fuisse, moneret, statim manè sanationis signa præferrent, ita ut ad tales accedere deinceps medici non auderent, timentes post impressum à martyre signum artis humanæ medelam adhibere.

38 Ὁ δὲ αὐτὸς, ὁ ταῦτα καταξιωθεὶς ἰδεῖν, εἷς ἐν τῷ χρονισάντων ὑπ' τῷ νοσήματι, ἢ τοῖς ἰαθεῖσι τῶν ἐσομένων πραγμάτων ἐκβάσεις ἑώρα. Τοῖς γὰρ αὐθημερὸν ἀπροσδοκήτως ἀνανεωθεῖσι συνέχαιρε, τοῖς παρ' ὀλίγον ἢ βίου ἀπολιμπάνουσιν, εἰκῇ ὀλίγοι τινὲς οἱ τοιοῦτοι ὦσαν διὰ τὸ ἔ Μάρτυρος ἐμεῖς, ὅμως ἢ τὸ πρέπον τῇ φύσει ἐδάκρυσε, τοῖς σὺν αὐτῷ τοῖς πάθεσιν ἐχρονίζουσι τοῖς λόγοις παρεμυθεῖτο, τῇ ὑπομονῇ ὀντιδοὺς ἅμα σὺν αὐτοῖς κατακείμενος ἀξιοπιστότατος ἐφαίνετο σύμβουλος, τῷ δεῖν μετ' εὐχαριστίας τὰ ἐπαγόμενα φέρειν· ἔλεγε γὰρ τοῖς συγκατακειμένοις αὐτῷ, ἐμπρέπτε, ἀδελφοί, πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ, ὅτι ἢ ἔ ἁμαρτιῶν ἡμᾶς ἐλεύσεται διὰ ἔ χρονισμοῦ ἔ νοσημάτων, ἢ βλέπων ὡς εὐχαρίστως ἢ μετὰ προθυμίας τὴν παιδείαν αὐτῷ δεχόμενα ἢ μογοῦντας, ἢ βραδύτητι ἔ ἀναλαβεῖν τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἢ βασάσαι τὰς νόσους ἡμῶν. Διατί ὖν, ἔχεις εἰπεῖν, ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ συνεχρόνισε τῇ νόσῳ ἢ μέχρι πολλοῦ διέμεινε κατακείμενος ὑπ' τῷ παντόπτου τῶν, ὁ τοιαύτης διοπτίας ἄξιος φανεὶς, ἢ προφητείας σχεδὸν εἰπεῖν δεξάμενος χάρισμα, οἶδε γὰρ, εἰ ἁμαρτίας ὅτος ἐπεφόρτιτο, ἔ παντόπτης Μάρτυρος ἔγίνετο θεωρός.

38 Ille autem, qui videre ista dignus habitus fuerat, eorum, qui morbo diu cruciabatur, unus erat, atque uniuscujusque è prædictis rebus eventus videbat. Iis enim statim, qui sanitati inexspectatò restituebantur, congaudebat, eosque, qui extemplo vitâ excedebant, etsi pauci quidam per Martyris benignitatem essent hujusmodi, naturæ tamen ut congruum erat, deplorabat, atque illos, qui secum morbi diuturnitate premebantur, sermonibus consolabatur patientiam suadens, cumque unà cum illis decumberet, fide dignus videbatur, dum cum gratiarum actione ferenda esse immissa, suadebat. Iis enim, qui secum decumbebant, dicebat: Confidite, fratres; credo enim, fore ut Deus per morbi diuturnitatem peccatis nos liberet, videnſque, qui cum gratiarum actione animique alacritate ac sine murmuratione castigationem ejus accipiamus, infirmitates nostras sistere, morbosque auferre non tardabit. Ut quid igitur, repones, vir hujusmodi, qui talis visionis dignus apparuerat, donumque, ut ita dicam, prophetiæ acceperat, morbo diu fuit excruciatus, atque ad longum tempus (neque enim, si peccatis fuisset onustus, gloriosissimum Martyrem vidisset) in templo maximè venerando mansit decumbens?

39 Οὐ μέντοι ἔ ἐμνήσθην, ἀγαπητὲ, ὡς οὐδὲν ἔ δοκοῦντων ἐκ αὐτομάτου καθίστασθαι, ἀλλὰ προνοίᾳ Θεῷ διοικεῖσθαι τὸ πᾶν; ἵνα οὖν, ὡς ἔφημεν ἀνώτερον, μὴ νομίσωσί τις, ὡς ἔτυχε, γίγνεσθαι τὰ προειρημένα, λέγω δὴ τόν τε διαφθαρέντας δεῖσθαι δοκεῖν, ἐκ τοὺς ἰαθέντας αὖθις ἀνασῆναι, ἐκ τοὺς ἐγχρονίσαντας, ταῖς νόσοις βασανισθῆναι τῷ δοκοῦντι, καὶ μὴ διὰ ἔ ἔ Μάρτυρος ὁ διακρίσει ἐπισκοπῆς θεωρίᾳ οἰκονομεῖσθαι τὰ ἐκεῖσε γινόμενα, τούτῳ χαρὶν ὁ λαχθεὶς αὐτῷ ἐφυλάχθη τῇ νόσῳ, ἵνα τῇ παραμονῇ τὸ πᾶν διαφήσας ἐξηγήσηται τοῖς μετ' ἐκεῖνα. Τοῦτο γὰρ ἐκ αὐτὸς ἐχρονίζων τῇ νόσῳ ἐθαύμαζε, πῶς τοῦτο παθὼν χαίρει σφραγιζόμενος ὑπὸ ἔ παναγίας ἐκείνης χειρός· μετὰ ἐκ ἄλλων πολλῶν ἀκείνων αὐθωρὶ ὑγιαζόντων, αὐτὸς ἔτι τῷ πάθει συνείχετο· οἶδε γὰρ ἰάσεις ἔτυχεν, εἰ μὴ πάντων εἶδε τὸ ἴλεως τοῦτο ῥωννύμενον, ἴσως παραπεμπόμενον εἰς θάνατον. Τίνα οὖν αἶνον δῶμεν τῷ κρίνοντι μετὰ Θεὸν ἔ ψυχῶν ἡμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς ἐκ ἐπὶ γῆς δεδοξασμένῳ Μάρτυρι Δημητρίῳ, τῷ πάντι, ὡς εἰπεῖν, τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐν τῇ πόλει ἐκ διαφυγοῦσι ἴλιὰ θανάτου ἀνάνδρως ἐρῆλιὰ αἰτίᾳ ἔ σωτηρίας γεγενημένῳ;

39 Dictorumne, dilecte, meministi, nihil scilicet eorum, quæ sunt, à sciptis esse, sed Dei providentiâ omnia gubernari? Ne igitur, ut suprà diximus, quisquam existimet, facta esse, ut sors tulit, quæ suprà exposuimus, illos, dico, qui mortui sunt, celeriùs discessisse, illosque, qui sanati sunt, statim surrexisse, & qui morbis immorabantur, per intervallum discruciatos fuisse, nec per Martyris discretam è Dei voluntate visitationem, quæ ibidem tunc evenêre, ordinata fuisse; ideò vir prædictus morbo servatus fuit superstes, ut omnia conspicatus, posteris ea in vivis manens superstes narraret. Etenim etiam ipsemet, qui morbo diu immorabatur, stupebat, qui id, utut à sanctissima illa manu signatus, pateretur, ipseque adhuc, multis etiam illorum aliis illicò sanatis, morbo detineretur. Sanitatem enim consecutus non est, nisi cùm omnium & sanitati restitutorum & morte sublatorum finem vidisset. Quam igitur laudem demus animarum nostrarum post Deum curatori, in cælis & in terra glorificato martyri Demetrio, qui omnibùs, ut ita dicam, qui in civitate manserunt superstes

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP. *petitas, excurſione narrationem claudit.*

perſtites, illamque à Deo immiſſam caſtigationem vitârunt, ſalutis cauſa exſtitit *f*?

40 Neque enim loco vel tempore viſitationem ſuam umquam circumſcripſit, ſed eorum etiam, qui patiuntur, domos adiens, ſanitati illos, quibus id convenit, ſemper reſtituit, eoſque, qui ad ſuum maximè venerandum templum cum fiducia accedunt, lætantes fideque adhuc magis quàm corpore roboratos domeſticis reſtituit. Sibi enim creditum à Deo doctrinæ talentum rectè uſque nunc, velut prudens ac fidelis ſervus adminiſtrans corporum ſanatione animarum ſtudet utilitati. Corpus enim ſanans facit, ut beneficium anima ſentiat, hincque moveatur, ut haud perfunctoriè inquirat, quæ ſit beneficium conferens potentia, experientiàque, ſolum Deum opere complere ſui interceſſione Martyris, edoctam parat, ut naturaliter ad Dei cognitionis confeſſionem tandem trahatur; quod eſt animarum ſanatio, è juſtitiæ illius ſolis, ſecundum quod ſcriptum eſt, alis emiſſâ à Deo, quia ejus eſt gloria &c.

D

40 Οὐδὲ γὰρ τόπῳ ἢ χρόνῳ ἴδιον ἐπίσκεψιν περιώρισε πώποτε, ἀλλὰ καὶ οἴκους τῶν πασχόντων ἐπιφοιτῶν, ἴασιν ἔχοντας ἰᾶται, διακονίᾳ δὲ τοὺς ἐπὶ τῷ σεμνοτάτῳ αὐτοῦ ναῷ μετὰ πίστεως παραγινομένους χαίροντας καὶ ῥωννυμένους τῇ πίστει μᾶλλον ἢ τὰ σώματα τοῖς οἰκείοις ἀναδίδωσι· τὸ γὰρ πιστεύθεν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ τῆς διδασκαλίας τάλαντον, ὡς ἀγαθὸς καὶ διάκονος φύλαξ, μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐργαζόμενος τῆς ψυχῆς ἡμῶν ὠφέλειαν διὰ τῆς τῶν σωμάτων ἰάσεως πραγματεύεται· ἀναζωπυρῶν γὰρ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ αἰσθάνεσθαι ποιεῖ τῆς ἐνεργείας, καὶ τοῦτον ἐκζητεῖν εὐεπόητος τρέπεσθαι, τίς ἡ δύναμις ἡ ἐνεργὸς, καὶ πεῖρα μαθοῦσα, ὡς ὁ μόνος Θεὸς ἐπίσταται ὁ τὰς δι' ἱκετηρίου αὐτοῦ προσβολὰς ἔργῳ πιστῶν, φυσικῶς ἐλαύνεσθαι λοιπὸν πρὸς τὴν θεογνωσίας λογισμὸν παρασκάζει, ὅπερ ἐστὶν ἁπλᾶ ψυχῶν ἐκ τῆς πτύρνης τῆς δικαιοσύνης ἁλίσκεται· κατὰ τὸ γεγραμμένον ἀπεστοβολήμενον ἀποστεῖλαι αὐτῷ ἰσχὺν ἡ δόξα &c.

B

E

ANNOTATA.

a *Hoc miraculum, aut, ſi mavis, caput præſens, quo id continetur, unum eſt ex iis, quotum duntaxat (adi Commentarium prævium num. 19.) Fragmenta aliquot è codice olim Mazarineo Græcè deſcripta habemus; hac adeò ſaltem, ut fidem in Commentario prævio loco mox cit. datam liberemus, Græcè ſimul & Latinè hic damus, narrationem reliquam, quæ locis, punctorum interpoſitione hìc diſtinctis, in codice Mazarineo Græcè reperitur, in Annotata, cap. huic ſubjecta, compendio Latino, prout apud nos exſtat, rejicientes, aut certè, quid illà contineatur, ibidem indicantes. Porrò idem caput ſeu narratio, hoc contenta, in codice Mazarineo à fol. 39 verſo uſque ad fol. 51. verſum extenditur, ſequentemque hunc præfert titulum:* Περὶ τῦ λοιμῦ, *id eſt*, De peſte.

b *Cùm auctor ad Theſſalonicenſes, uti ex orationis contextu ſatis liquet, ſermonem dirigat, civitatem certè non aliam, quàm Theſſalonicenſem, hic deſignat.*

c *Hìc modò Joannes verbis Græcis in codice olim Mazarineo de prava Theſſalonicenſium vita, graviſſimaque, quæ ob hanc tandem illis obvenerit, meritiſque tamen minor fuerit, divini Numinis vindicta nonnulla diſſerit, ac deinde, ut in illis puniendis Dei miſericordiam mirandam ſimul ac laudandam oſtendat, ea ſtatim, quæ his Græcè punctorum interpoſitionem mox excipiunt, ſubjungit.*

d *Joannes hoc loco, punctis diſtincto, quàm multas ſtrages Theſſalonica peſtis miſerandum in modum inflixerit, quàm innumera funera arcuerit, fusè ſimul ac graphicè exponit; ut autem plagam illam, non è cauſa naturali, ſed è divina vindicta Theſſalonicenſibus obveniſſe, oſtendat, verbis prolixis, quibus illud facit, ea etiam, quæ punctis interpoſitis mox hìc ſubdantur,*

C *interſerit.* F

e *Qui non morbis tantùm, ſed ſpectris etiam territi Theſſalonicenſes ad Sanctorum templa, ac præcipuè ad ædem, S. Demetrio, ſacram, è domibus ſuis fugerint, Joannes modò, nonnullis adhuc, quibus peſtis gravitatem deſcribere pergit, præmiſſis, hìc explanat, ac deinde, quî illis tandem à Sancto fuerit ſuccurſum, per verba, quæ punctorum interpoſitionem mox hìc excipiunt, enarrat.*

f *Ut Theſſalonicenſibus non paucis, peſte correptis, ſanitatem fuiſſe, ſancto* Demetrio *pro iis apud Deum intercedente, prodigioſè reſtitutam, oſtendat, multùm enimverò toto fere hoc capite hùc uſque laborat Joannes Theſſalonicenſis. Verùm an ſat felici ſucceſſu? Erit ſanè, cur ita appareat, maximè ſi, quod ſanationibus prodigioſis, ab illuſtri hoc ſcriptore aſſertis, fundamentum præcipuum præbet, quodque ego tamquam certò falſum rejicere non auſim, locum habuerit, nec vana, quod abſit ut aſſeverem, illuſio exſtiterit, narrata abs illo nocturna apparitio, quâ viſitare agros, proſpero ſanationis eventu viſitationem proximè excipiente, ejus eundem probo* Demetrius *fuerit conſpectus.*

CA-

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

CAPUT IV.

De energumenis ſancti patrocinio ſanatis a.

a

Ὁ σαμάτων δὲ μόνον ἰάμασιν ὁ παλίνικος ἦτο σοαμβλύνεται Μάρτυς, ἀλλὰ καὶ δαιμονιζομένους τὰς ψυχὰς, καὶ φρενῶν ἀλλοτρίας εἰς τὸ κατὰ φύσιν τῆς ἁγίου Πνεύματος δωρεὰ καὶ πολλάκις ἀνεκαλέσατο, ὥστε ὡς μὴ δὶ τολμᾶν ῥῆμα φωνεῖν τὰ δαιμόνια, τοσαύτην σφοδρότητα καθ' ἑαυτῶν ἐξελασίλω ἡ τῆς ἀθλοφόρου χαρις ἀποστίλβει. Καὶ γὰρ ὥσπερ ξίφος ἐξαίρετον καὶ τομῆς ἡνυσμένον τῇ σφοδρότητι τῆ φοβῦ περισκιάσαι τὸ κατάκριτον μέλλοντα κρίνεσθαι, οὕτω τὰς εὐσεβείας ἐκπειρίας τῆ ὁ ἀναγκαίως ἐσδίδοντα αὐτῷ ἀναπεμφασθαι, ὥστε ἡ τῆ Μάρτυρος ἱεραφορίτος χαρις ὑπερλάμπουσα πανδηματικῶς καὶ τὸ σιλασφόρον ἡλιακῶν ἀκτίνων τὰς ζοφώδεις ἢ διαβόλῳ δυναμεις ἐτυφλωσεν, ὡς προαιρεσι λιὼ σκότωσιν ἐκλεξαμένας, καὶ τῆ θείᾳ φωτος ἀπειροδόσιας μακρότερον.

B

Non ſolùm hic pulchris victoriis condecoratus Martyr corporum ſanationibus effulſit, ſed animas etiam, à dæmonibus obſeſſas atque à mente alienas & multas & ſæpe ad naturalem ſtatum Spiritûs ſancti gratiâ revocavit, ita ut nec verbum mutire dæmonia auderent; tantam expultricem adverſus eos vim certaminum Victoris gratia emittebat. Uti enim etiam gladius fulgens acutuſque ad ſcindendum redditus damnatum, qui feriendus eſt, præ metûs vehementiâ caligine occupans, neque ut ſolitas in anguſtiis ſupplicationes faciat, permittit, ita etiam cælitùs accepta Martyris gratia ſpiritualiter effulgens ſolarium, qui lucem afferunt, radiorum adinſtar luminis quamdam ſpeciem præferentes diaboli potentias, veluti tenebras ex inſtituto diligentes, longiúſque à divino lumine remotas, caligine involvit.

Sanctus, qui damoniacos nec pauros, nec raro ſanavit,

E

41 Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλὰ καὶ σχεδὸν, εἰπεῖν, ἀναρίθμητα τῆ ἰαθέντων τὰ πρόσωπα, οὓς ὁ τῆς ἱσυχρόνησεν, ἐλαθιρωθεὶς ὑπὸ τῆ δαιμόνων καταφρονήσεως ὑπὸ τῆ παμμακαρίσῳ καὶ θεοφόρῳ Μάρτυρος ἀοράτῳ ἐπισασίας, διὰ τὸ πρόσκοπες ἢ λόγῳ ταῦτα παρελθεῖν, ἐφ' ἑτέραν καταναυτικωτέραν δύγησιν σπεύδοντες· ἵνα μὴ πάντη τῆ τοιούτης θαυματουργίας καταφρόνησιν ἀμνήμονες, φέρε, τὸ πωσὶ γεγονὸς εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ὡς ἐξ ἄκρυ τῆ ὅλου ἔλλω τῆ χρόκης ὑποφασιν τῆ ἀθλοφορίκης παρεσώντες δυναμεως. Πλείους τινὶς στρατιῶται γενόμενοι καὶ ἀνδρεῖοι σώματα τῆ αὐτῆς λεγεῶνος κατέχοντες ἀνὰ δύο μὲν ἑκάτερα χέρα τῆ πάσχοντος ἰσχνατὰς περισφίγγοντες, δύο ἢ τῆ αὐτῆ κεφαλῆς ἀντειλημμένοι τὸ δαιμόν αὐτὸς καθ' ὅσον οἷοίτε ἦσαν ἀπειργοντες, ἄλλοι ἢ τῆ μέσων ἀκρὶν λαβόντες καὶ συνωθοῦντες βαδίζειν ἠνάγκαζον τὸν ἐπὶ τῆ ναὸν τῆ παγκράτος Μάρτυρος ἄγοντες· οὐκ εἰδότα πῆ φέροιτο, οὐδὲ τὸς ὠθοῦντας γνωρίζοντα, καίτοι λίαν οἰκείως τυγχάνοντας, οὐδ' ὅλως τῆ φρενῶν ἔχοντά τι ὑγιές.

Dæmonum planè impatiens, ut ad templum ſibi ſacrum

C

42 Οὕτως γὰρ ἡ τῆ πονηρῶν πνευμάτων ἐνοίκησις τῆ διόλου ἔρημον τῆ λογισμῆ, ὡς τοσοῦτον ὑπερφέρειν αὐτῷ τὰ ζῶα τὰ ἄλογα ταῖς αἰσθητικαῖς ὁρμαῖς τῶν λογικῶν ἐκείνῳ τινὰ τὰ περιφοράν, ὅσον οἱ σώφρονες ἄνδρες τῆ λογικῆ κυβερνήσει τὰς τῆ ἀλόγων ζώων ἀσυγκρίτῳ διαίτης ὑπερβαλλούσης καλοσύνῃ· ἀχθεὶς ἢ μόλις καὶ ἀνάγκη πολλῆ τῆ ὠθοῦντος ὁ δοῦλος ἐπὶ τῆ ναὸν, ἐ συνεχωρεῖτο εἰσέρχεσθαι, τῆ δαιμονίων ἐνισχυσάντων ὥστε αὐτῆ τῆ μανίᾳ, ὡς ἅπαντας τὺς ἐμπεπλεγμένους αὐτῷ στρατιώτας πρηνεῖς πρὸ τῆ πυλῶνος σὺν ἑαυτῷ καταρρῖψαι. Θορύβῳ δὲ γενομένῳ καὶ τῆ ὑπηρετῶν τῆ ἁγίου τεμένους σὺν ἄλλοις πλείοσι συνδραμόντων, βίᾳ πολλῆ διαβαστάσαντες ἔσω φέρουσι, καὶ ῥίπτουσιν ἐπὶ τῆ ἑτοιμοδόσους αὐτῷ χαμαιρεῖς οὐκ ἐλάττους ἢ ὀκτὼ σταλῶν αὐτὸν περισφίγγοντες.

videlicet, qui diù à dæmonibus vexabatur,

42 Ita enim malevolorum ſpirituum inhabitatio ratione deſtitutum effecerat miſerum, ut animalia irrationalia, profectis à ſentiendi facultate motibus rationalem ipſius ſeſe circumagendi rationem vincentia, tantùm illum ſuperarent, quantùm viri, mentis compotes, inordinatam animalium irrationalium viveadi rationem rationali gubernatione exſuperant. Cùm autem vix nec niſi magna trudentium vi ad templum miſer ductus fuiſſet, id ei ingredi non dabatur, dæmonibus inſaniâ ſuâ ita invaleſcentibus, ut ab eo milites omnes percuſſi ante portam unà cum eo proni in terram caderent. Cùm autem factum eſſet murmur, ſacrique templi famuli cùm aliis pluribus accurriſſent, multâ vi ſublatum intrò ferunt, atque in humi ſtratum, qui paratus ei erat, lectum conjiciunt, à pluribus iterum, quàm ab octo, conſtrictum.

43 Τί τοίνυν ἀπεντεῦθεν θαυμάσω, τί δὲ δοξάσω τῆ Μάρτυρος; Τὸ φιλόξενον; Ἀλλὰ τὸ ἁπλῶς φι-

liberum ab hoſce

44 Quid igitur hinc mirabor, aut quid Martyris laudabo? An hoſpitalitatem? An ſimpli-

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

pliciter humanitatem? An promptam in exaudiendis, à quibus cum fide invocatur, facilitatem, seu potius neque etiam invocatam erga eos, qui in angustiis sunt, misericordiam? Hic enim ipse, de quo nunc sermo, neque, si voluisset, opem implorare poterat, quod lingua à morbo esset ligata seu potiùs quòd præter rationem etiam ipsum velle à malevolis spiritibus ei erat sublatum. Verùm ut Deus, Moyse etiam, dum Israël & mare & Ægyptiorum exercitus in medio tenebant inclusum, silente, respondit tamen dicens ad eum: Quid clamas ad me?

nec à misero invocatus,

45 Suâ enim, quæ corda novit, potentiâ conspexit prophetæ animam cœlos versus volantem atque ante ipsum præ orta ex mari & inimicis desperatione in spiritu concidentem. Ita ille, qui cognoscendi, quæ ad Deum spectant, gratiam proprio martyrii sui sanguine justè emit, silentes etiam audit, nec audiens spernit. Pro eorum enim impotentia sensuumve defectu animæ ipsiusmet supplicat misericordia, quod & in nova illa legionis officina est factum. Nihil enim, quod deprecationem sonet, energumeno (cum posse enim, ut dictum est, etiam velle, quòd mens ei sana non esset, amiserat) loquente, ipse Sanctus intra breve admodùm tempus suis sanum militem restituit.

B

omnibus, qui adsunt,

46 Dæmonibus sic, ut dictum est, ex eo ejectis, ita ut nec, quemadmodùm ab aliis fieri soluerat, in exeundo strepitum, nec clamorem ullum, eximia certaminum Victoris virtute id impediente, oscque quodammodò iis præ immenso timore occludente, ediderint, manè iterum de more in patientem familiares, manus ejus & humeros & caput & genua constringentes, irruebant; hic autem illos, non cruento, ut antè, turbatoque vultu, sed tranquillo admodum, animæque pacem manifestante intuitus, stuporem gaudio mixtum iis injecit, adeò ut, cum maxima ex sibi in illo oblato spectaculo voluptate accepta, quidquam, quo eum interrogarent, proferre, solo etiam visu animos sufficienter oblectantes obliviscerentur, ipse priùs illos Romanâ linguâ inexspectatò interrogârit.

C

obstupescentibus, prodigiosè efficit.

47 Quid, inquit, me invadere, nec aliter, quàm qui præ algoris vehementia in lecto contorti jacent, corporibusve in dæmoniaco spiritu distorquentur, continere conamini? Illi verò, interrogatione, utpote quæ sanæ esset mentis, obstupefacti, reique veritatem dicere erubescentes, hunc responderunt in modum: Detinemus te, ut surgens vestiaris atque abeamus in domum tuam. Hic autem illis reponit: Ut quid verò, cùm nec dies festus sit, nec aliud quidquam urgeat, huc nos (ita enim priùs, ut dictum est, à mente alienatus erat, ut neque, quo, sese ægrotare, cognosceret, interstitium haberet) advenimus? Illi autem, qui prope illum erant, morbi vehementiâ obstupefacti, misericordemque, quæ divinum quid præferret, Martyris virtutem supra modum admirantes dixerunt ad eum: Quam quidem ob causam huc veneris, non oportet, te scire modò; gratias autem age Deo, sanctumque ejus Martyrem lauda, quòd te, cur huc veneris, non noscentem, domum modò redire noscentem, dimittat *b*. Deo nostro gloria &c.

b

λαίθρωπον, ἀλλὰ τὸ ταχύπουν πρὸς τὰς ἐπικαλουμένας εὐπείθειαν; Ἢ μᾶλλον τὸ μὴ δὲ καλούμενον ἐλεεῖν τινας ἐν ἀνάγκαις· Οὗτος γὰρ δὴ οὗτος ὁ τὸν προκείμενον τῷ λόγῳ νῦν βυλόμενος ἐπικαλεῖσθαι ἰδύνατο διὰ τὸ δεδέσθαι τὴν γλῶτταν ὑπὸ τῆς πάθους, μᾶλλον δὲ πρὸ τῆς λόγου, καὶ αὐτὸ τὸ βυλεσθαι ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀφῃρημένον· ἀλλ' ὥσπερ ὁ Θεὸς καὶ σιωπῶντι τῷ Μωυσεῖ, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ ἦτι θάλασσα καὶ ὁ στρατὸς τῶν Αἰγυπτίων ἐν μέσῳ συνέκλειον, ὅμως ἀπεκρίθη λέγων πρὸς αὐτόν, τί βοᾷς πρός με.

45 Ἔβλεπε γὰρ τῇ καρδιογνωσίᾳ αὐτῆς δυνάμει ὁ προφήτης ψυχὴν εἰς ὕψος ἀνιπταμένην καὶ προσπίπτουσαν αὐτῷ νοητῶς διὰ τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πολεμίων ἀπόγνωσιν. Οὕτως ὁ τὴν ἐκ Θεοῦ γνωσικὴν χάριν τῷ οἰκείῳ τῆς μαρτυρίας αἵματι δικαίως ἐμπορευσάμενος καὶ σιωπῶντας ἀκούει, καὶ ἀκούων οὐ καταμικρύνει· οὐδὲ γὰρ τὸ ἐκείνου ἀδυναμίας ἢ ἀναισθησίας ἢ φιλαιθρωπία τὴν ἑαυτῆς καθικτόλε ψυχὴν, ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ νέου τοῦ λεγεῶνος ἐργασηρίου γεγένηται· μηδὲν γὰρ τοῦ δαιμονιώντος προσδοκώμενον (μετὰ γὰρ τοῦ δύνασθαι, ὡς εἴρηται, ἀφῃρητο καὶ τὸ βυλεσθαι διὰ τὸ μὴ σῶον εἶναι τὴν ὑγείαν) αὐτὸς ὁ ἅγιος ὥσπερ βραχυτάτῳ λόγῳ χωρὶς σῶον τῇ στρατιώτῃ τοῖς ἰδίοις ἀπέδωκεν.

46 Οὗτος, ὡς εἴρηται, τῶν δαιμόνων ἀπελαθέντων αὐτοῦ, ὡς μὴ δὲ ψόφον ἐν τῇ ἐξόδῳ, μηδὲ κραυγήν τινα ποιησάσης, καθάπερ ἄλλοις εἰώθασαν, τοῦτο τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως τοῦ ἀθλοφόρου ἐμποιησάσης, ὥσπερ αὐτὰ τὰ ἀμίτρα φοβῶ· πρὸς καὶ πάλιν ἐπιπίπτουσι κατὰ τὸ εἰωθὸς οἱ οἰκεῖοι τῷ πάσχοντι, χεῖρας αὐτῷ καὶ ὤμους καὶ κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα περιφίλοντες· ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς εἰσβλέψας, οὐχ αἱματώδη, καθὼς ἔμπροσθεν καὶ τεταραγμένον τῷ βλέμματι, ἀλλ' ἡσυχίαν μὲν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς γαλήνην ἐμφαίνοντι, ἔκπληξιν αὐτοῖς εἰσεποιεῖ χαρμονῇ μεμιγμένην· ὡς διϊστάμενοι καθιδόντες τῷ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἕξιν φθέξασθαί τι πνευματικὸν ἐπιλάβεσθαι αὐτάρκως τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς διὰ τὴν ὁράσεως καὶ μόνης ἀφορμήσαντες, ἔφασαν αὐτὸς τὴ βεμαικὴ γλῶτταν ἐρωτᾶν αὐτοὺς ἀπροσδοκήτως.

47 Τί, φησὶ, ἐμπίπτον ἐπιχειρεῖτέ μοι καὶ κατέχειν, ὥσπερ ἂν εἰ τὸ ψύχει σφοδρῷ ζοπεδουμένους ὑπὸ πλείω πλείω, ἢ τοὺς ὑπὸ πνεύματι δαιμονίῳ σπαραλυμένους τὰ σώματα. Οἱ δὲ καὶ τῇ ἐρωτήσει καταπλαγέντες ὡς σώφρονα καὶ τῷ ἔργματι ἀληθῆ αἰσχυνόμενοι ἀπεκρίθησαν ὅτως· κατέχομεν σε ὅπως ἀναστὰς ἐνδύσῃ, καὶ ἀπέλθωμεν εἰς τὸν οἶκόν σου· ὃ δὲ πρὸς αὐτούς· τίνος γὰρ χάριν σεσαῦδα παραγενόμενα, μήτε ἑορτῆς οὔσης, μήτε ἄλλο τινὸς κατεπείγοντος· ὅτως γάρ, ὡς εἴρηται, πλοιομενος ἐτύγχανε τὰς φρένας τὸ πρότερον, ὡς μὴ δὲ διαλαμμα ἔχοντα διὰ γνῶναι καὶ ὅτι τοσεῖ. Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ἐκπλαγέντες τῇ σφοδρότητι τῇ πάθους καὶ ἀπορθαυμάσαντες τὴν διαφόρου σύριγξαν ἔ μαρτυρος φιλάνθρωπον, εἶπον πρὸς αὐτόν· διὰ τί μὲν ἦλθες σεσαῦδα, εἰ χρὴ σε τόν μαθεῖν, εὐχαρίστει δὲ τῷ Θεῷ καὶ δόξαζε τὸν οἶκον αὐτοῦ Μάρτυρα, ὅτι σὲ μὴ ἤοντα εἰπεῖν ἦλθες σεσαῦδα, τὸ ἀποστεῖλαι ἐπίσκοντα τὴν εἰς τὸν οἶκον ἐπάνοδον. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν ἡ δόξα &c.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

ANNOTATA.

a Caput hoc è Ms., è quo & hic id damus, codice olim Mazarinæo, nunc regio Parisiensi, integrum descriptum habemus; in hoc autem à pag. 52 usque ad pag. 55 extenditur, sequentemque hunc præfert titulum: Περὶ τ̃ δαιμονιόντων, id est, De dæmoniacis seu possessis à dæmone.

b Cùm miraculum, hìc relatum, haud dudum tunc, cùm hæc scriberet, accidisse, Joannes Thessalonicensis suprà num. 42 indicet, non est sanè, cur id revocetur in dubium, nec etiam ambigendum videtur, quin S. Demetrii virtute, uti idem scriptor asseverat, fuerit patratum.

CAPUT V.

Qui Sancti reliquias postulârit, easque tamen haud impetrârit imperator Mauritius a.

A Γαπητοὶ ἀδελφοὶ, οἱ δοκοῦντες, τὰ πολλὰ παραδραμόντες, καὶ εἰς ἔκπληξιν ἔτι μεγάλην καὶ θεοφόρου μάρτυρος, δείξοντες καὶ δι' αὐτῶν τὴν ὑπερμεγέθη δόξαν τ̃ μεγαλοδυναμείας αὐτοῦ καὶ τ̃ ἀνεκφράστου δυνάμεως· ἐπειδὴ γὰρ φιλομάρτυρες ἀκριβῶς καὶ ἀσφαλέστατοι ἀεὶ μὲν, μᾶλλον δὲ οἱ κ̃ τ̃ εἰδωλομανίας χρόνοι, τὴν θεοφιλῆ ταύτην Θεσσαλονίκην οἰκοῦντες Χριστιανοὶ καθεστήκεσαν καὶ διὰ τὸ μὴ τὰ τίμια σώματα τ̃ μαρτυρησάντων ἁγίων τοῖς τ̃ εἰδωλολατρῶν προδῶναι θυμοῖς, ἐκεμίθησαν ταῦτα καὶ μυστηριωδῶς κατὰ γῆ κατενίσσαν, ὡς μὴ ἕως μέχρι τοῦ τελευταίου μηδενὸς τ̃ ὑπὲρ αὐτῆ μαρτυρησάντων ἀξιοδόχους δήκας ἐκδῦναι, ὅπου τυγχάνουσιν ἀκοιμήτως πλὴν τ̃ σεμνοτάτης καὶ παναγίας παρθένου Ματρώνης.

B Dilecti, ad magni etiam, si placet deiferique Martyris, prætermissis iis, quæ vulgaria sunt, apparitiones, eximiam etiam per eas magnificæ illius ineffabilisque potentiæ gloriam ostendentes, veniamus. Quoniam enim semper quidem, maximè autem idololatriæ tempore, qui civitatem hanc Deo dilectam incoluerunt, Christiani accurati constantissimique Martyrum amatores fuerint, præ metu, ne Sanctorum, martyrio coronatorum, corpora idololatrarum furori committerentur, tacitè illa ac mysteriosè in terra absconderunt, adeò ut usque in præsens tempus ex iis, qui martyrium in hac subierunt, nullius prorsus, præterquam celeberrimæ ac sanctissimæ virginis Matronæ *b*, sacrum conditorium, quo depositi fuerunt, certò noscatur.

Magna Thessalonicensium in custodiendis Martyrum corporibus cura.

48 Ταῦτα μαθὼν ὁ τ̃ ὅσιος λήξεως μνημόνιος βασιλεὺς καὶ τοῦτο μὲν τὴν τ̃ πολιτ̃ περὶ τοὺς μάρτυρας βουλόμενον ἀκριβειαν πυθέσθαι βιβλόμενος, εἰ τύχοιεν ἀλυθὴς, τοῦτο ἂν καὶ θείου ἔρωτι ληφθεὶς τ̃ παντευδόξου μάρτυρος Δημητρίου διὰ τὸ ἀκούειν καταγέγραφθαι πολλὰ περὶ αὐτ̃, ὡς φιλόσεβὴς βασιλεὺς ἠτήσατο θείας χρησάμενος πέμψας πρὸς τ̃ ἔνδοξα τ̃ χριστιανὸν λαὸν τ̃ Θεσσαλονικέων ποιμαίνοντα πόλιν, ὅπως πεμφθήναι αὐτῷ λείψανόν τι τ̃ Χριστοφόρου μάρτυρος Δημητρίου πίστεως ἕνεκα τὴν ἐξ αὐτ̃ συμμαχίαν βουλόμενος κατασκήψασθαι· πρὸς ὃν ὁ μακαρίως ἀρχιεράτευσας Εὐσέβιος (αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ τὴν προληφθεῖσαν τ̃ βασιλέως δεξάμενος αἴτησιν) τοιαῦτα δή τισιν ἐχρήσατο γράμμασιν.

C 48 Cùm hæc piæ memoriæ Mauritius imperator *c* didicisset, ac partim quidem, verane esset, quæ celebrabatur, civium erga Martyres sollicitudo, experiri vellet, partim autem divino gloriosissimi martyris Demetrii, quòd multa de eo scripta esse audivisset, amore esset correptus, ad eum, qui tunc civitatis Thessalonicensis populum pastor moderabatur, sacris usus apicibus, tamquam pius imperator, petiit, ut è Christiferi martyris Demetrii reliquiis aliquid sibi, auxilium inde per fidem in bello obtinere desideranti, mitteretur; ad quem, qui archiepiscopalem cathedram feliciter occupabat, Eusebius *d* (ipse enim prædictam imperatoris petitionem acceperat) hujusmodi usus est litteris.

Hæc audità, Mauritius imperator Demetrii reliquias postulat.

49 Οὐχ' ὕτως, ὦ βασιλεῦ, τ̃ θεοφιλῆς Θεσσαλονίκης τὰ θρέμματα, καθάπερ ἀμέλει καὶ ταῖς ἄλλαις χώραις ἐώβασε τ̃ μαρτυρήσαντων ἁγίων ἀναρριδὸν τιθῆται τὰ σώματα, ὡς ἀναισθήτως καὶ συνεχῶς τῇ θέα τούτων καὶ τῇ ἁφῇ πρὸς εὐσέβειαν τὰς ψυχὰς διεγείρωσιν· ἐκ δὲ τούναντίον τὴν πίστιν νοερῶς ἐν ταῖς ἑαυτ̃ καρδίαις ἱδρύσαντες, καὶ νοητῶς ἀισθητῶν τ̃ τοιούτων θέαν δι' ὑπερβάλλουσαν εὐλάβειαν ὀρρωδοῦντες, ἀρκεῖν μὲν αὐτοῖς εἰς θεάρεστον τὸ εἰλικρινὲς ὁμολογεῖσθαι τ̃ πίστεως· τὰ γὰ τ̃ μαρτύρων λείψανα καταχρύψαι δεῖν ὠήθησαν ὕτως, ὡς μηδενὶ τ̃ πάντων τ̃ τόπον γνωσθῆναι, πλὴν ἐκείνων αὐτῶν τ̃ τ̃ ἁγίας κοιμωμένων ταφῆς.

Ast sese datis ad eum litteris Eusebius archiepiscopus Thessalonicensium ei respondet.

50 Ἀμέλει, βασιλεῦ, καὶ ὁ τ̃ θείας λήξεως αὐτοκράτωρ ἡμῶν Ἰουστινιανὸς ταῖς ὁμοίαις ἐχρήσατο σύμπα-

5 Non ita, imperator, quemadmodùm certè in aliis regionibus usuvenit, Deo dilectæ Thessalonicæ alumni Sanctorum, qui martyrium subierunt, corpora palàm, ut eorum aspectu & tactu insensibiliter ac continuò ad pietatem animas excitent, solent exponere; sed contrà fidem in cordibus suis intellectualiter servantes, rerumque hujusmodi aspectum præ pietate eximia metuentes, eis, ut Deo placeant, fidei sinceritas sufficere existimata est; Martyrum autem lipsana ita sese abscondere debere putárunt, ut nulli omninò præterquam iis ipsis, qui sacræ sepulturæ participes fuissent, locus, quo essent reconditæ, esset cognitus.

51 Sanè, imperator, beatæ recordationis Justinianus *e*, qui & ipse imperator noster fuit, ea-

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP. *tertiùmque, qua, quò vivùs Sancti reliquiæ è terra extraherentur, sub Juſtiniano obſtiterat,*

tales etiam, quales modò ad nos potentia veſtra, litteras miſit ad eos, qui ſummi ſacerdotii thronum tunc moderabantur. Ille enim etiam, æquè ac vos, divino valde atque inenſo erga glorioſiſſimum certaminum victorem amore ferebatur. Atque illi, cùm imperatoriam Deoque placentem ſupplicationem revereri vellent, in quodam, in quo & ſacras ſeſe inventuros reliquias exiſtimabant, venerandi templi loco fodientes, in terram, hymnis & canticis & lampadibus & thymiamatibus utentes, deſcendebant, ſecum etiam aliis ſacerdotibus Deo gratis aſſumptis. Cùm autem illi foſſæ partem abſolviſſent, alacriùſque ingredi conarentur, ignem ſubitò è locis anterioribus exeuntem ac contra ſe venientem vident. Audiverunt & vocem: Deſiſtite ulteriùs tentare *f*.

f *viſionem cauſatus, ab implendo Mauritii voluntatem excuſat.*

§ 1 Illi verò, metu ac tremore correpti, ſtatim retroceſſere; præ fidei autem præſtantia, atque, ut imperatori ſuam obedientiam reique periculum probarent, ſeſe inclinantes, in terra, antequam ignis adveniret, quantùm potuerunt, accepére pulverem, qui ignis nidorem unà cum fragrantia ineffabili contraxerat; B quem & in magnæ, noſtræ eccleſiæ loco, ſacris vaſis cuſtodiendis deſtinato, decenter depoſuerunt, partem ejuſdem ad illum, qui piè poſtulàrat, mittentes, eaque, quæ acciderant, ſignificantes: quam is, non ſecùs atque ſi ipſum Martyris accepiſſet corpus, cum omni lætitia ſuſcepit. Et nos igitur exigui vobis, ſecundum imperium æqualibus, ſecundum pietatem autem majores ſuperantibus, ex eodem benedicto ſancti pulveris munere partem miſimus. Amplius enim quid poſt tale etiam, ut prædictum eſt, divinitus editum ſignum tentare, non ſolùm inconſultum, ſed & periculoſum eſſe, cognovimus. Deo autem noſtro gloria &c.

βαῖς πρὸς τὰς τιμιωτάτα † ☩ ἀρχιερωσύνης θρόνον D
ἐσταῦτα διέποντας, οἷς καὶ νῦν πρὸς ἡμᾶς τὸ ὑμέτερον κράτ☉· ἐφαμίλλως γὰρ ὑμῖν κἀκεῖν☉ πρὸς †
ὑπερηδόξον ἀλλοφόρον θεῖα κομιδῆ καὶ διαπύρω κατείχετο ἔρωτι. Οἱ δὲ βουλόμενοι τῷ βασιλικῷ καὶ
θεάρεστον ἀποθεραπεῦσαι λατρείαν ἔν τινι ἔ πανιέρ-
ρτῳ αὐτῷ ναῷ διορύξαντες τόπῳ, ὃν ὡ δὴ καὶ τὸ πατάγιον ὄρισκεν ὄοντο λείψανον, ὕμνοις χρώμενοι καὶ
λαμπάσι καὶ θυμιάμασι κατίσαν ζυμπαραλαβόντες δὲ
ἄλλους ἱερεῖς ἀξιοθέους. Ὡς δ μὲν☉ οἱ ἔ διορύγματ☉ ὕπνουν καὶ προθυμότερον ἐπεχείρουν ἐκζήτεῖ-
σθαι, ἄφνω πῦρ ἐκ τ ἐμπροσθεν ἑαυτῶν ἐξιὸν, καὶ ἐρ-
χόμενον ἐπ αὐτούς· ἤκουσαν δ καὶ φωνῆς· παύσασθε πειρατήρω πειράζοντες.

§ 1 Οἱ δ φόβω καὶ τρόμω ληφθέντες ὑπέστρεψαν ὀπ ταχέ· πίστις δ ὑπερβολὴ ἔ παρασκευὴ τῷ βασιλεῖ τιμῶντι εὐκόλων ὑπακοὴν καὶ τῷ πράγματ☉ τὸ ἐπικίνδυνον, κύψαντες, † ὀπ γῇ χῶν πρὸ ἔ φθάσαι τὸ πῦρ, ὅ☉ ἐκόντε ἴσγέπασιν, ἀπεδέξαντο ἔ κονιν τῷ ὁσμῷ μετ' ἀῤῥήτω εὐπρεπεῖ συνεφειλκόμενον, ὃν δὲ ὀπ τῷ ἁγίῳ σκεοφυλακίῳ † μεγάλης ἡμῶν ἐκ-
κλησίας θέοντες ἀπέθεντο, μέρ☉ ἐξ αὐτῷ τιλάντες τῷ δοσβῶς αἰτησαμένῳ, καὶ τὰ ζυμβεβηκότα μηνύ-
σαντες, ὅπερ πάσης ἀπέλαβε χαρᾶς, ὡς αὐτὸ τῷ μάρ-
τυρ☉ τὸ ζῶμα δεξάμεν☉· καὶ ἡμεῖς ὧν εἰ βραχεῖς τοῖς κατὰ τὴν βασιλείαν ἴζις, κατὰ δὲ τὴν δοσ-
βῆαν ὑπερβαλλουσιν τὰς προγόνας ἐσείλαμεν ὑμῖν ἐκ † αὐτῆς ἔ ἁγίᾳ χόος δόλοσις· πέφῦκε γὰρ τι πλέον καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην, ὡς προλέλεκται, θεο-
σημίαν, ὑ μόνον ἄβυσσον, ἀλλὰ καὶ κυδωνώδες ἐ-
γνώκαμεν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν ἡ δόξα.

ANNOTATA.

a *Quod hoc capite narratur, aut, ſi mavis, hoc ipſum caput è Ms. pariter codice olim Mazarinæo, nunc regio Pariſienſi, in quo à pag. 55 ſeu potius (bis enim hæc per errorem in illo notatur) à pag. 56 uſque ad pag. 58 extenditur, integrum penes nos exſtat exſcriptum, ſequenti in capite, quem & in dicto codice præfert, titulo inſignitum:* Περὶ ἀιτήσεως τ λειψάνων τῦ Μάρτυρ☉ς De poſtulatione reliquiarum Martyris.

b *De hac ſancta Martyre ad diem xv Martii, quo exſtat Martyrologio Romano inſcripta, actum apud nos jam eſt, ibidemque, virginem eam non fuiſſe, à Bollando in hiſtorica, quam de eadem contexuit, Sylloge tamquam probabilius num. 8 fuit propoſitum; quod, neſcio, an ab eo Operis noſtri conditore factum fuiſſet, ſi inculentiſſimum, quod pro ſancta illius Martyris virginitate hic occurrit, Joannis, Theſſalonicenſis ſeculo ſeptimo archiepiſcopi, teſtimonium habuiſſet perſpectum.* C F

c *Hic ab anno* 582 *ad annum uſque* 602, *uti inter eruditos modò convenit, imperii habenas moderatus eſt; ut, quod hic mox de poſtulatis per eum* S. Demetrii *reliquiis narratur, nec citiùs quàm anno* 582, *nec ſeriùs quàm anno* 602 *accidiſſe, neceſſe ſit.*

d *Nihil uſpiam, quo adita ab hoc Theſſalonicenſis cathedra annum determinem, invenire hactenus licuit; hanc tamen illum, Mauritio imperante ſeu eo tempore, quod ab anno* 582 *ad annum uſque* 602 *excurrit, te ipſa, uti hic Joannis narratio exigit, tenuiſſe, vel ex eo liquet, quòd ſcripta ad illum, jam Theſſalonicenſem archiepiſcopum, Gregorii Magni (adi Labbeum tom.* 5 *Concil. col.* 1293) *exſtet epiſtola, Indictione* 1 *notata, qua, ut calculos ineunti patebit, annum* 598 *deſignat.*

e *Cùm hic, uti ex contextu liquet, de Juſtiniano, qui ante Mauritium imperavit, ſermo ſit, Juſtinianus, hujus nominis primus, indubiè deſignatur; quare, cùm hic ab anno* 527 *ad annum uſque* 565 *imperio Romano præfuerit, conſectarium eſt, ut, quod hic de poſtulatis pariter per illum* S. Demetrii *reliquiis, prodigioque, quod ne has conſequeretur, obſtitit, mox ſubjungitur, certò inter annum* 526 *& annum* 566 *acciderit.*

f *Refert pariter in Ms., ſuprà in Comment. prævio ſæpius laudato, qui penes nos exſtat, codice* ✠ *Ms.* 193 *idem iſthoc prodigium Joannes Stauracius, Theſſalonicenſis chartophylax; verùm id ſcriptor iſte auget adjunctis, è quibus conſequitur, ut jam tum, cùm illud accideret, è Theſſalonicenſi Sancti noſtri tumulo unguentum ſeu oleum, morbis ſanandis prodigiosè ſalutare, ſtillàrit; quâ de re quid cenſendum ſit, in Commentario prævio* § VIII *invenies.*

CA-

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

CAPUT VI.

De argenteo, quem Sanctus ciborio ſuo exuſto inſtaurando deſtrui noluit, throno à.

a

Τοῦ φιλαληθοῦς τούτου ἀρχιερέως ἀκηκόαμεν καὶ τοῦτο διηγουμένου διὰ μαίστης ἐξ ἀλλοφύλου προνοίας καὶ κηδεμονίαν τῆς πόλεως, ἣν Θεοῦ βουλήσει ἐν τοῖς κατόπιν ἡμεῖς διασαφήσαι σπουδάσομεν. Συνέβη, φησὶν, τὸ ἐν τῷ παναγίῳ αὐτοῦ τεμένει κιβώριον ὅλον ὑπάρχον ἐξ ἀργύρου λελαμπρυσμένον, ἐμπρησθῆναι νυκτός, ὡς διαλυθῆναι πάντα τὰ ἄργυρα, καὶ τι μέρος αὐτοῦ μιανθῆναι. Ὁ γὰρ ἁγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος ὑποτύπωσιν ποιήσασθαι τῆς καταπεσούσης τὸ παλαιὸν κιβωρίου, καὶ μὴ ἀρκοῦσαν ἀναλογῆσαι τῷ ὅλῳ ἐξ ἀργύρου τοῦ ἀναλωθέντος πρὸς τὸν τοῦ παντὸς ἔργου συμπλήρωσιν, ἐβούλετο ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἀργύρεον θρόνον ποιῆσαι, καὶ κατασκευάσαι ὡς ἀναλογώτερον τῷ ἁγίῳ ἐξ οὗ κατεσκευάσθη τὸ κιβώριον καταστῆσαι, διότι καὶ τὸ ἁγιασθὲν μνημεῖον ἐξ μάρτυρος λίγεται σκέπειν, ἄλλως τε καὶ τοῦ ναοῦ οἶκος ἐνύπαρχον ὡς ἀληθῶς μαίστης ἀκριβείας.

b

Dum inſtaurandi, quod exuſtum erat, ciborio de throno Sancti argenteo deſtruendo cogitatur,

b

a

d

e

E

§ 3 Καὶ δὴ ταῦτα αὐτοῦ σιγῶντος παρ' ἑαυτῷ, μηδενὸς ἄλλου αὐτῷ τῷ βουλῷ (οὐδὲ γὰρ ἄλλη πρόφασις ὑπῆν, ὅθεν τὸ λοιπὸν τῷ ἀργύρῳ τῷ ἀναλώσειν δέξεται) φαίνεται κατ' ὄναρ ὁ πάντων ἡμῶν ἀρωγὸς, ὁ μέγας τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Δημήτριος ἀνδρὶ τινὶ καλλίστῳ τὸν βίον, καὶ τὸ πρεσβυτέρῳ κατεξισωμένῳ τιμῆς, τέκνομα Δημητρίῳ λέγων· ἄπιθι, λάλησον τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως, μὴ τολμήσῃς λῦσαι τὸν θρόνον τοῦ οἴκου μου· καὶ δὴ τούτου πραξάντος τοῦ πρεσβυτέρου, πρῶτον μὲν ὁ ἀρχιερεὺς κατεπλάγη, διὰ τὸ φανερωθῆναι αὐτῷ τὴν εὐδόμησιν· ἤδοις γὰρ, ὡς ἔπειτα, ἄλλος ὑπέφαλο τὸ κρυπτὸν αὐτοῦ βεβουλευμένον. Εἶτα δὲ, δόξας κατά τινα ὑπόνοιαν ταῦτα τὸν πρεσβύτερον πλάσασθαι· ἐτύγχανεν γὰρ διακονητὴς τοῦ ἁγιωτάτου ναοῦ· ἀπέλυσεν αὐτὸν μηδὲν, πῶς καὶ λελυπημένος ῥήμασι φάσας, τί γὰρ ἤκουσας παρ' μοι, ἀδελφέ;

B

Ille, ne id fiat, per apparitionem, quâ ſeſe presbytero cuidam ſanctus,

§ 4 Πάλιν δὲ μετ' ἡμέρας τινὰς πολλὰς ἐρευνήσας, καὶ μηδεμίαν εὑρὼν, ἐξ ἧς τὸ λοίπον τοῦ ἔργου ἐπιτέλεσιν, τῇ αὐτῇ συνισχέθη βουλῇ τῇ περὶ τοῦ θρόνου, καὶ ὡς ἐπιλύσειν πληθύνει τὸ ἀργυρεῦρον ἐπὶ τὸ εὐπειθέσθαι αὐτῷ λαβεῖν τὸν θρόνον, εὐθέως ἐμπνεύσει τις λέγων· Δημήτριος ὁ πρεσβύτερος εἰσελθεῖν ἐξιοῖ πρός σε τὸν ἀγωνιστήν σου, ὃς φιλεῖν ἔφη αὐτῷ· ὁ σκέψαι ἡμᾶς ἀλλοφύλου ὤφθη μοι πάλιν τῷ ἁμαρτωλῷ ἐν ὕπνῳ τρόπον τινὰ καὶ σκυθρωπῷ τῷ προσώπῳ, καὶ προσέταξεν ἀναγγεῖλαι τῷ μακαριότητί σου αὐτοῖς λέξαι ταῦτα, Διὰ τὴν ἀγάπην μὴ λυπήσῃς με τῇ ἀφαιρέσει τοῦ θρόνου. Ὁ δὲ ἀκούσας, ἠχθέσθη μὲν πρὸς τὸν πρεσβύτερον· ἐδόκει γὰρ αὐτὸν πλάττεσθαι· ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν αὐστηρότερον· φανερώσας λοιπὸν, καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῷ εἰπών, καὶ πόθεν καλῶς δοθῆναι τὸ ἐλλεῖπον τῇ ὕλῃ ἀργύρῳ; Οἶδας ὅτι ὑπῆρεν ἄλλος τρόπος; εἰπέ· εἰ δὲ μὴ λέγεις, μὴ κατακρινῇς πρόπετῶς, φιλοσοφῶν εἰς τὰς ἀλλοτρίας θλίψεις.

Dum inſtaurandi, quod exuſtum erat, ciborio de throno Sancti argenteo deſtruendo cogitatur,

ut,

§ 5 Ὁ δὲ ἀνὴρ ἀνατραπόμενος ἐξῆλθεν· ἔπω γὰρ ἦν αὐτῷ λαλήσας ὁ ἅγιος τὸ τί δεῖ γενέσθαι, ἀλλὰ μόνον τὸ λυθῆναι τὸν θρόνον ἀπεῖρητο· καὶτοῦτο ὁ

ut tantùm throni ſpectandum ne prabeat.

JOANNE ARCHIEP.

hinc presbyter ſuaſor cenſebatur fide indignus. Sanctum enim, ne thronus è loco tolleretur, imperare dicebat; unde autem ciborium perficeretur, dicere non habebat. Cùm autem menſium circitèr decem & octo dilatio in re facta fuiſſet, nec modus alius, qui ſuppleret, quod decrat, appareret, archiepiſcopus apud ſe tandem id, de quo deliberàrat, omninò exſequi, nec totum templum ex eo, quòd, quæ ad illius ornatum ſpectarent, perfectionis defectus obſcuraret, ita indecorum cernere, conſtituit. Tunc autem Dei benevolentiâ glorioſiſſimus etiam certaminum Victor manum abundantem aperuit, tertiòque presbytero apparuit dicens: Abiens dic epiſcopo: Ne animum deſpondeas, magis mihi, quàm tibi, domus mea & civitas curæ eſt, nulla de re ſis ſollicitus.

impoſitionis eſt, itáque tandem

56 Hæc cùm presbyter audiviſſet, celeriſimul curſu & multâ lætitiâ, cum archiepiſcopo renunciatus fuiſſet, ei expoſuit, edixitque, ut abſque cura maneret. Lacrymans igitur archiepiſcopus ac talem certaminum Victoris demiſſionem & curam admirans, totoque ex corde promiſſioni ejus, quàm priùs, ut majori, puto, animæ noſtræ anxietate probarentur, paùlm haud fecerat, fidem adhibens, presbytero paulùm egreſſo brevique tempore elapſo, præſentibus, qui verba, à presbytero tunc dicta, audiverant, dixit: Exſpectemus pauliſper fratres; vera enim eſt certaminum Victoris promiſſio. Necdum autem ferè ſermonem abſolverat, atque aliquis è domeſticis ejus ait: Dominus Mennas infrà ſtat, veſtraque veſtigia vult amplecti, affirmans, ſeſe vobis ſua quædam velle offerre; ideò enim præſenti tempore (erat autem diei hora quinta) ſeſe veniſſe.

à domo argentei, ſpiritu à mundiis, agente Sancto,

57 Qui, cùm aſcendiſſet, dixit archiepiſcopo: Cùm glorioſiſſimo martyri Demetrio, qui me ſæpè ex periculis atque ipſa morte eripuit, multa debeam, modicum quid è datis mihi à Deo facultatibus templo ejus quàm maximè venerando offerre ſæpe deſideravi, atque aliquem velut ad animam, quoniam tempus opportunum non eſt, mihi dicentem ſenſi; hodie verò, beatiſſime pater, à mane uſque ad hanc horam cogitationes me impellunt dicentes: quæ ſæpe certaminum Victori promiſiſti, quia nunc tempus acceptabile eſt, fer, donumque tuum in argento, nec in auro ſit. Oro igitur ſanctitatem tuam, ne avertas ſervum tuum, ſed ut duos viduæ obolos, quod à me allatum eſt, accipe, noſtræque poſt Deum civitatis Domini ciborio applica; id enim Martyri placére, omninò perſuaſum habeo. Atque, advocato famulo, ſeptuaginta quinque argenti libras detulit, dicens: Sit tibi adverſus Deum res, niſi ea illic impendas.

dilatio. ideoque pulchrior mi ejus ciborium exſtruitur.

58 Ille verò Dei providentiam diligentiſſimamque certaminum Victoris curam cognoſcens reſpondit dicens: Dominus, fili, tibi benedicat, ita faciam, ut petiiſti, eumque dimiſit. Cùm autem brevi quodam tempore exſpectàſſet parumque, ut abiret, eſſet progreſſus, quemdam, qui alloquium petebat, Joannem antiquorum illuſtris Theſſalonicæ cauſidicorum unum, ſimilibus iis, quibus dominus Mennas uſus erat, verbis utentem ac pro eadem ſacrati ciborii cauſa quadraginta argenti libras offerentem excipit; atque alii, quorum Deus ſpiritum excitavit, clàm, nec, niſi ar-

πρεσβύτερ⊙ ἀναξίοις⊙ ἐδοκιμάζετο πάρεδρ⊙. Τὸ μὲν γὰρ μὴ αἴρεσθαι τ̃ θρόνον ἐκ τ̃ τόπου, ἐλάλει κελεύειν τ̃ ἄγειν· πόθεν δὲ ἡ τ̃ κιβωρίου συμπλήρωσις γίνεται, οὐκ ἔχειν λέγειν: ὡς δ̃ περίπου μηνῶν δέκα καὶ ὀκτὼ ὑπέρθεσις ἐν τ̃ πράγματι ἔσχετο, καὶ ἄλλ⊙ τρόπ⊙ οὐδὲ εἷς ἐπιφαίνετο ἀναπληρῶν τὸ ἐλλεῖπον, ἔστησεν λοιπὸν ὁ ἀρχιερεὺς παρ' ἑαυτῷ πάντως τὸ βουλόμενον ποιῆσαι, καὶ μὴ παραλείπειν ὅτως ἄσχημον ὅλον τ̃ ναόν, ἀλλ' τὸ σβέζειν τὰ τ̃ οἴκου ἀκοσμίας ἀπλήρωτον. Τότε δὲ λοιπὸν εὐδοκίᾳ Θεοῦ καὶ ὁ πανεύδοξ⊙ ἀθλοφόρ⊙ ὅτως τὴν χεῖρα τὴν πλουσίαν, καὶ ἀνέῳξεν τὸ τρίτον τῷ πρεσβυτέρῳ λέγων: Ἀπελθὼν λέλυσον τὴν ἐπισκόπῳ, μὴ ὀλιγόψυχε, πλέον σου μέλει μοι περὶ τ̃ οἴκου μου καὶ τ̃ πόλεως, μηδὲν μεριμνήσῃς.

56 Ταῦτα ὁ πρεσβύτερ⊙ ἀκούσας, ἅμα τε χαρ̃ ζδν πολλ̃ χαρᾷ μετοδίᾳ, τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ἀνήγγελεν αὐτῷ, καὶ ἐξηγάλιασεν ἀμέριμνον αὐτὸν διαμένειν· δακρύσας ὅτ ὁ ἀρχιεπίσκοπ⊙, καὶ κατανεύσεως ἴδιον ἑαυτὸν ἐπιστήσας τ̃ Ἀθλοφόρου ζυνεταβασιν καὶ πρόνοιαν, καὶ ἀποδέξας ἐξ ὅλης καρδίας τὴν ὑποσχέσιν αὐτ̃, ἣν πρότερον ἐκ ἐφαίνετο, διὰ τὸ μείζον αἷμα ἀγωνία τὰς ψυχὰς ἡμῶν δοκιμάζεσθαι· βραχύ τι τ̃ πρεσβυτέρου ὑπεξελθόντ⊙, καὶ μικρᾶς ὥρας παρελθούσης, λίγει τοῖς πλησίον ἀκούουσι τ̃ τοιαῦτα ῥημάτων τ̃ παρὰ τ̃ πρεσβυτέρου ῥηθέντων· πάντως ὀλίγον ἀδελφοί: ἀληθὲς γὰρ ἡ τ̃ Ἀθλοφόρου ὑπόσχεσις· ὅτως ἵ σχολὴ τὸ ῥ̃μα πληρωθῇ, καί τις τ̃ αὐτ̃ φησὶν, ὁ κύριος Μέννας ἵστατο κατω, καὶ τὰ ὑπόδεσμα ἶχνη κατασπάζεσθαι βούλεται, φέζειν ἴδια δῶρα προσαιτῶν ὑμῶν τινα· διὰ τοῦτο γὰρ ἐν τ̃ παρόντι καιρῷ ἐκλελύθημεν, ἵνα ἵ ὥρα πίμπτη τ̃ ἡμέρας.

57 Ὃς ἀναβὰς, λέγει τ̃ ἀρχιεπισκόπῳ, ἐπειδὴ πολλὰ χρεῶν τ̃ πανεύδοξ⊙ μάρτυρι Δημητρίῳ, πολλάκις με ἐκ κινδύνων, καὶ αὐτ̃ ἵ θανάτου ῥύσαμένῳ, πλειστάκις ὥρμικα ἐκ τ̃ ὑπὸ Θεοῦ δοθεισῶν μοι περιουσίας μέτριόν τι προσαγαγεῖν τ̃ παναγίῳ αὐτοῦ ναῷ, καὶ ἐνδανόμην κατὰ ψυχὴν ὥστέ τινα ζυλαλοῦντα μοι, ὅτι ἀνάμεσον οὐκ ἔστι χρ̃ός· ζήμερον δὲ, παμμακάριστε πάτερ, ἀπὸ πρωΐ μέχρι ταυτ̃ ἵ ὥρας οἱ λογισμοὶ μὲ ζυνωθοῦσι λέγοντες, ὅτι προσάγαγε ἃ πολλάκις ἐπηγγείλω τ̃ ἀθλοφόρῳ, ὅ τι τὸν χρ̃όν σ̃ προέθετο⊙, καὶ τὸ δῶρον σὸν ἀργύρῳ ὅτω, καὶ μὴ σὸν χρυσῷ· δέομαι οὖν τ̃ ἁγιωσύνης ζου, μὴ ἀποστρέψῃς τ̃ παῖδα ζου, ἀλλ' ὡς τὸ δυοβόλου τ̃ χήρας προσδέξαι τὸ κομισθὲν παρ' ἐμοῦ, καὶ ὡς τὸ κιβώριον τ̃ μετὰ Θεὸν δεσπότου τ̃ πόλεως ἡμῶν πρόσμιξον. Τοῦτο γὰρ ἀκριβῶς πέπεισμαι διαπεφθῆν τ̃ μάρτυρα, καὶ φανῆναί τ̃ παῖδα προσηγαγεν ἑβδομήκοντα πέντε λίτρας ἀργύρου φέζας, ἴσα ζῳ πρὸς τ̃ Θεὸν, ἐὰν μὴ ἐκεῖ αὐτὰ δαπανήσῃς.

58 Ὁ δ̃ γνοὺς τὴν οἰκονομίαν τ̃ Θεοῦ, καὶ τὴν τ̃ ἀθλοφόρου ἰσχύν πρόνοιαν, ἀπεκρίνατο λέγων: ὁ κύριός⊙ τέκνον, εὐλογῆσαί σε, ὅτως ποιήσω καθὼς εἴληφα, καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν· βραχύ δέ τι μεταλαβὼν τ̃ ὥρας ἐχούσης, καὶ μικρὸν διαστὰς πρὸ ὀφθαλμῶν, ἔρχεταί τινα ἰωάννην, ἕνα τ̃ παλαιῶν διαλόγων τ̃ περιφανῶς Θεσσαλονίκης τυγχάνοντα, παραπλησίοις τοῖς κυρίῳ Μέννᾳ ῥήμασιν κεχρημένον, καὶ προσάγοντα ὑπὲρ τ̃ αὐτ̃ ἁγιωσύνης κιβωρίῳ ἀνδρὸς ἀργύρου λίτρας ἑξηκοντα πέντε, καὶ ἄλλοι δέ ὧν ὁ Θεὸς ἤγειρεν τὸ πνεῦμα λελυθότες προσήλθον, μὴ δ̃ δυνάμενοι πλέον τ̃ ἀρχιερέως, ἐξ ὧν παραχρῆμα κατασκευάζεται τὸ περικαλλὲς τοῦτο καὶ τὸν φανέντα ἱε-

Digitized by Google

Ἰησοῦ, εἰς διαμονὴν δόξης λοιπὸν κατὰ πάντας τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. τῷ ἀθλοφόρῳ ἀρχιεπισκόπῳ Θεσσαλονίκης, καὶ τῷ θαυμασίῳ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ πανσέπτῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

chiepiſcopo, noti obtulerunt, ex quibus ſtatim pulcherrimum illud, quod hodieque cernitur, opus fuit exſtructum *f*, ita ut tandem per omnem civitatem divulgaretur diverſa certaminum Victoris cura providentiaque, Deo accepta in Chriſto Jeſu domino noſtro. Quia eidem convenit gloria, honor & adoratio cum Patre immortali & ſanctiſſimo vivificantequa Spiritu nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Amen.

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

f

ANNOTATA.

a *Quæ hoc capite continentur, hicque è ſolo bibliotheca Vaticana codice 821, quòd è codice Ms., olim Mazarinæo, deſcripta penes nos non exſtent, tradantur, à folio 58 uſque ad fol. 63 in literario iſtoc monumento occurrunt, ſequenti iſtoc, Περὶ τοῦ ἀργυροῦ θρόνου, de throno argenteo, titulo præfixo; hunc porrò ego in alium, hic poſitum, qui, quid in ſubjecta narratione memoria prodatur, nonnihil diſtinctiùs exponat, mutavi, quod & ante pleraque alia, quæ conſcriptos de Sancti miraculis libros conſtituunt, capita faciendum eodem ex fine duxi.*

b *Cùm ex antecedentibus omnibus capp., eodem, quo in codice olim Mazarinæo, ordine hìc à nobis exhibitis, unicum proximè præcedens archiepiſcopi cujuſpiam meminerit, in eoque non de alio, quàm de Euſebio, cathedram Theſſalonicenſem, Mauritio imperante, ſeu ante annum 602, quo hic obiit, moderato, ſermo inſtituatur, conſectarium ſit, ut per archiepiſcopum illum, è quo, quæ hic narrat, ſeſe audiviſſe, Joannes ait, non alium, quàm eumdem Euſebium, Theſſalonicenſem archiepiſcopum intelligat, licèt interim id è noſtro, in quo è dicto bibliotheca Vaticana codice caput præſens deſcriptum tantummodò habemus, codice ✠ Ms. 193 palàm eſſe haud poſſit, quod hìc nec omnia, quæ codex Mazarinæus, ſuppeditet, nec cum hoc conveniat in ordine, quo, quæ ſuppeditat, proponit.*

c *Altarium tegmina, quatuor columnis innixa atque in faſtigiatam formam edicta, ſub quibus & Sanctorum corpora (adi Cangium in Gloſſario mediæ & infimæ Latinitatis ad vocabulum* ciborium) *recondi ſolerent, communiter quidem olim ciboria fuerunt; verùm quale, quod in Theſſalonicenſi Sancti noſtri templo erat exſtructum, ciborium exſtiterit, infrà à Joanne cap. 10 graphicè exponitur.*

d *Euſebius nempe, Mauritio imperante, Theſſalonicenſis archiepiſcopus; neque enim de alio archiepiſcopo antea locutus fuit Joannes.*

e *Per hoc vocabulum veroſimillimè hìc intelligitur ſedes ſeu cathedra, quam Theſſalonicenſes archiepiſcopi, cùm eidem, S. Demetrio Theſſalonica ſacram, adirent, occupare in hoc ſolerent.*

f *Quidquid hoc uſque cap. præſenti Joannes narrat, totum id apud Mabillonium tom. 1 Veterum Analectorum pag. 74 & binis ſeqq. paulò contractiùs expoſitum invenies. Ut porrò & de tempore, quo id evenerit, aliquid dicam, ſub Euſebio, qui Theſſalonicenſem cathedram, Mauritio imperante, moderatus eſt, evenìſſe, ex iis, quæ mox ad lit. b & d annotavi, manifeſtum eſt; ut proinde ſeculo ſexto ſeneſcente veroſimillimè evenerit.*

CAPUT VII.

Qui Oneſiphorus templi cuſtos in Sanctum peccârit, ab eoque idcirco fuerit punitus a.

C

Ἀλλ' ἵνα τοῦτο παραλείψω χρὴ ὑπὸ τῶν προμνησθέντων ὁσιωτάτου ἀρχιερέως τοῦ αὐτοῦ ἀληθείας ἀφηγεῖσθαι· οὐκοῦν γὰρ τὰς ψυχὰς τῶν μὲν ζωτικὸς καὶ φόβος Θεοῦ κατακέντρους εἰς τὰ ἄνω φρονεῖν, καὶ μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἅπερ καὶ ἦν ἄριστον τῶν παντοδάπων Ἀθλοφόρου κτήσεων παρίστησι, πῶς ποτὲ λανθάνειν εἰργάζετο τινὰ τῶν αὐτῷ δουλόντων σωτηρίαν δὲ ἄκρας τῆς ἔργων παραφυλακῆς, μὴ δὲ τυλάττειν προσκόπτειν αὐτοὺς συγχωρῶν. Ὀνησίφορος ἑστήκει παραμονάριος τοῦ ναοῦ τοῦ καλλίστου μάρτυρος Δημητρίου· ἦν δὲ δάῤῥημα τῆς ὁλκαδίας αὐτῷ καὶ τοῦτο ἐκέκτητο, τὸ φίλον εἶναι ἴσιόν τε τοῦ προλεχθέντος ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου, ἰσοπαλῆ τε ἀναστάντα τοῦχαίοντος.

SEd nec illud, quod à prædicto beatiſſimo archiepiſcopo in ipſa veritate narratum eſt, præteriri oportet *b*. Audientium enim cum intellectu Deique timore animas incitat, ut ea, quæ ſurſum ſunt, & non quæ ſupra terram, ſapiant. Cùm verò etiam ineffabilem glorioſiſſimi certaminum Victoris curam commonſtret, variè eorum, qui eidem ſerviunt, ſalutem, ſumma in opera animadverſione propoſita, certo modo operatur, ne minimùm quidem eos offendere permittens. Oneſiphorus quidam templi Demetrii martyris, pulchris victoriis decorati, erat cuſtos. Hic pietatis ſuæ & illud habuerat ſignum, quòd germanus prædicti beatiſſimi archiepiſcopi, tunc autem lectoris, eſſet amicus.

Templi S. Demetrii cuſtos, cum lectore, poſtea archiepiſcopo, amicitia conjunctus.

F

b

60 μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν παρελθὼν εἰς τὸ παλάτιον εἶχον τὸν παντάπασιν Ἀθλοφόρου, ἄρτον τὸ ἁγιασθὲν ἐμπροσθεν τοῦ ἀργυρέου θυρῶν τοῦ ἐκεῖσε λεγομένου καβουκλίου, ἔχοντα καὶ σχοῖνον ἄνωθεν, ὃ τῶν παραδείσων

60 Una igitur dierum, cùm in ſanctiſſimam certaminum Victoris, maximè venerandi, domum hic eſſet ingreſſus, prædictum invenit ante argenteas ibidem exiſtentis, ut vocatur

S. JOANNES ARCHIEP.

hinc presbyter fuasor censebatur fide indignus. Sanctum enim, ne thronus è loco tolleretur, imperare dicebat; unde autem ciborium perficeretur, dicere non habebat. Cùm autem mensium circitèr decem & octo dilatio in re facta fuisset, nec modus alius, qui suppleret, quod decrat, appareret, archiepiscopus apud se tandem id, de quo deliberârat, omninò exsequi, nec totum templum ex eo, quòd, quæ ad illius ornatum spectarent, perfectionis defectus obscuraret, ita indecorum cernere, constituit. Tunc autem Dei benevolentiâ gloriosissimus etiam certaminum Victor manum abundantem aperuit, tertiòque presbytero apparuit dicens: Abiens dic episcopo: Ne animum despondeas, magis mihi, quàm tibi, domus mea & civitas curæ est, nulla de re sis sollicitus.

impedimento est, iniqui tandem

B

56 Hæc cùm presbyter audivisset, celeri simul cursu & multâ lætitiâ, cum archiepiscopo renunciatus fuisset, ei exposuit, edixitque, ut absque cura maneret. Lacrymans igitur archiepiscopus ac talem certaminum Victoris demissionem & curam admirans, totoque ex corde promissioni ejus, quàm priùs, ut majori, puto, animæ nostræ anxietate probarentur, palàm haud fecerat, fidem adhibens, presbytero paulùm egresso brevique tempore elapso, præsentibus, qui verba, à presbytero tunc dicta, audiverant, dixit: Exspectemus paulisper fratres; vera enim est certaminum Victoris promissio. Necdum autem ferè sermonem absolverat, atque aliquis è domesticis ejus ait: Dominus Mennas infrà stat, vestraque vestigia vult amplecti, affirmans, sese vobis sua quædam velle offerre; ideò enim præsenti tempore (erat autem diei hora quinta) sese venisse.

8 denis argenteis, spatio 8 mensium, à genere humano;

57 Qui, cùm ascendisset, dixit archiepiscopo: Cùm gloriosissimo martyri Demetrio, qui me sæpè ex periculis atque ipsa morte eripuit, multa debeam, modicum quid è datis mihi à Deo facultatibus templo ejus quàm maximè venerando offerre sæpe desideravi, atque aliquem velut ad animam, quoniam tempus opportunum non est, mihi dicentem sensi; hodie verò, beatissime pater, à mane usque ad hanc horam cogitationes me impellunt dicentes: quas sæpe certaminum Victori promisisti, quia nunc tempus acceptabile est; fer, donumque tuum in argento, nec in auro fit. Oro igitur sanctitatem tuam, ne avertas servum tuum, sed ut duos viduæ obolos, quod à me allatum est, accipe, nostræque post Deum civitatis Domini ciborio applica; id enim Martyri placêre, omninò persuasum habeo. Atque, advocato famulo, septuaginta quinque argenti libras detulit, dicens: Sit tibi adversus Deum res, nisi ea illic impendas.

C

oblatio. ut eum pulchrè ornet, qui operis ciborium exstruxit.

58 Ille verò Dei providentiam diligentissimamque certaminum Victoris curam cognoscens respondit dicens: Dominus, fili, tibi benedicat, ita faciam, ut petiisti, eumque dimisit. Cùm autem brevi quodam tempore exspectâsset parumque, ut abiret, esset progressus, quemdam, qui alloquium petebat, Joannem antiquorum illustris Thessalonicæ candidiorum unum, similibus iis, quibus dominus Mennas usus erat, verbis utentem ac pro eadem sacrati ciborii causa quadraginta argenti libras offerentem excipit; atque alii, quorum Deus spiritum excitavit, clàm, nec, nisi ar-

πρεσβυτερ@ ἀναξιοπιστ@ ἐνομιζετο σύμβουλ@. Τὸ μὲν γὰρ μὴ ἁρθῆναι τ̃ θρόνον ἐκ τ̃ τόπου, ἐλεγε κελεύειν τ̃ ἅγιον· πόθεν δὲ ἡ τ̃ κιβωρίου συμπλήρωσις γένηται, οὐκ ἔχειν λέγειν: ὡς δ̃ περίπου μηνῶν ὀκτὼ καὶ ἐκτοῦ ὑπάρξαντος ἐν τ̃ πράγματι λέγοντ@, καὶ ἱερέ@ ἄλλ@ ὑπ' ἀνθρώπου ἀναπληρῶν τὸ ἐλλεῖπον, ἔτυχεν λοιπὸν ὁ ἀρχιερεὺς παρ' ἑαυτῷ πάντως τὸ βεβουλ̃μένον ποιῆσαι, καὶ μὴ παραλιπεῖν ὅτως ἄσχημον ὅλον τ̃ ναὸν, ἀλλ' τὸ σβέζειν τὰ τ̃ αὐτοῦ ἀκοσμίας ἀνάπλεων. Τότε δὴ λοιπὸν ἀδοκήτ@ θε@ καὶ ὁ πανεύδοξ@ ἀθλοφόρ@ ἤνοιξε τὴν χεῖρα τὴν ἀφθονον, καὶ ἐπλήσατο τὸ τρίτον τ̃ πρεσβυτέρῳ λέγων: Ἀπιὼν λέλυσον τ̃ ἐπισκόπῳ, μὴ ὀλιγώρει, πλέον σου μέλει μοι περὶ τ̃ οἴκου μου καὶ τ̃ πόλεως, μηδὲν μεριμνήσῃς.

56 Ταῦτα ὁ πρεσβύτερ@ ἀκούσας, δρόμῳ τάχει ζέοντ πολλ̃ χαρ̃ μετὰδοὺς, τ̃ ἀρχιεπισκόπῳ ἀπήγγελεν αὐτ̃, καὶ ἐκλύσαντο ἀμέριμνον αὐτὸν διαμένειν· ἐκφόρους δ' ὁ ἀρχιεπίσκοπ@, καὶ κατάπληγις ἅμα ἰδιωτικὴν τ̃ Ἀθλοφόρου ζηλωτυπίαν ἐκ τ̃ πρόσθεν, καὶ παῤῥησίας ἐξ ὅλης καρδίας τ̃ ὑποσχέσεως αὐτοῦ, ἣν πρότερον οὐ ἐφυλάξατο, διὰ τὸ μείζονι αἰδοῖ ἀγωνίᾳ τὰς ψυχὰς ἡμῶν δοκιμάζεσθαι· βραχύ τι τ̃ πρεσβυτέρου ὑπεξελθόντ@, καὶ μικρᾶς ὥρας περιπλοκαῖς, λίαν τοῖς πλησίον παυσαμένοις τ̃ τοιαῦτα μυθεῖσθαι παρὰ τ̃ πρεσβυτέρου ῥημάτων· πάντως ὀλίγοι ἀδελφοὶ· ἀφ' ἑσπ̃ γὰρ ἡ τ̃ Ἀθλοφόρου ὑποσχέσις· ὥστε δ̃ σχεδὸν τὸ ῥ̃μα πεπληρῶσθαι, καί τις τ̃ αὐτοῦ φησὶν, ὁ κύριός μ@ νῦν τὰ κατ' ἐμὲ, καὶ ἵν' ὑμέτερα ἔχητε κατασπάζεσθαι βιβλία, φέζων ἰδία δίλιτρ προσαιτήσας ὑμῶν τινα· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τ̃ παρόντ@ χαρ̃ ἐλαβόμην, ἵνα δ̃ ἄρα πέμπτη τ ἡμέρᾳ.

57 Ὡς ἀπῆλθεν, λέγει τ̃ ἀρχιεπισκόπῳ, ἐπειδὴ πολλὰ χρεοστ̃ τ̃ πανευδόξῳ μάρτυρι Δημητρίῳ, πολλάκις μὲ ἐκ κινδύνων, καὶ αὐτ̃ δ θανάτ̃ ῥυσαμένῳ, πλειονάκις ὥρμησα ἐκ τ̃ ὑπὸ Θεοῦ δοθεισ̃ μοι περιουσίας μίτριόν τι προσαγαγεῖν τ̃ παντιμ̃ αὐτοῦ ναῷ, καὶ ἐνθυμούμην κατὰ ψυχὴν ὥστε τινα ζυπαλλ̃ντα μοι, ὅτι ἀνάμεσον οὐκ ἔστι χρόνος· ζήμερον δὲ, πανμακάριστε πάτερ, ἀπὸ πρωΐ μέχρι ταύτης τ ὥρας οἱ λογισμοί με ζυνωδίνουσι λέγοντες, ὅτι προσάγαγε ἃ πολλάκις ἐπηγγείλω τ̃ ἀθλοφόρῳ, ὅ τι νῦν χαρ̃ς δεκτόν@, καὶ τὸ δ̃ρον οὐ ἀργύρου ἔτι, καὶ μὴ οὐ χρυσοῦ· δίκαιον γὰρ τ ἁγιωζύνης ζῆν, καὶ ἀποστρέψῃς τ παῖδα ζῆν, ἀλλ' ὡς τὸ δυσίβολον τ χειρὸς πρόσδεξαι τὸ κομιδὴ παρ' ἐμοῦ, καὶ ὡς τὸ κιβώριον τ̃ μετὰ Θεὸν δεκάτου τ πόλεως ἡμῶν προσμίξον. Τοῦτο γὰρ ἀκριβῶς πέπεισμαι διαπράξῃ τ μάρτυρα, καὶ φαιδρὰς τ παῖδα προσηγαγὼν ἑβδομήκοντα πέντε λίτρας ἀργύρου φέζας, ἴσθι ζῆ πρὸς τ Θεὸν, ἐὰν μὴ ἐκεῖ αὐτὰ δαπανήσῃς.

58 Ὁ δ̃ γνοὺς τὴν οἰκονομίαν τ Θεοῦ, καὶ τὴν τ̃ ἀθλοφόρου ἰσχύσαν πρόνοιαν, ἀπεκρίνατο λέγων: ὁ κύριός, τέκνον, εὐλογῆσαί σε, ὅτως ποιήσῃς καθὼς εἶπες, καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν· βραχὺ δέ τι μετελθόντ τ ὥρας ἐχούσης, καὶ μικρὸν διαστάντ@ ἀπὸ τ̃ ἐλθόντ, εἵρκτην μισθούντά τινα ἰωάννην, ἕνα τ̃ παλαιῶν διακόλογων τ πεπιφανῶς Θεσσαλονίκης τυγχάνοντα, παραπλήσιον τῷ κυρίῳ Μηνᾷ ῥήμασιν κεχρημένον, καὶ προσάγοντα εἰπὼν τ αὐτ̃ δ ἁγιαζούσῃ κιβωρίῳ ἀλίας ἀργύρου λίτρας ἑπτακοσίας, καί ἄλλοι δέ ὧν ὁ Θεὸς ἤγειρεν τὸ αὐτοῦ μα λαλοῦντ@ προσέλαβον, μὴ δ̃ ἑωσθέντες πάλιν δ̃ ἀρχιερέως, ἐξ ὧν παραχρῆμα κατασπάζεσθε τὸ πεπαλ̃ς τοῦτο καὶ νῦν φαιδρυνόμενον ὑπ-

Digitized by Google

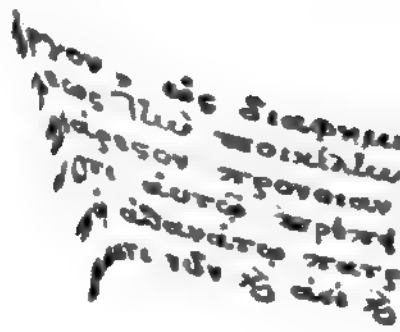

Ἀλληφόρῳ κεδεμονίαν, ᾧ δόξα, τιμὴ ᾧ προσκύνησις σὺν τῷ παναγίῳ ᾧ ζωοποιῷ πνεύματι νῦν ᾧ ἀεὶ ᾧ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

chiepiſcopo, noti obtulerunt, ex quibus ſtatim pulcherrimum illud, quod hodieque cernitur, opus fuit exſtructum *f*, ita ut tandem per omnem civitatem divulgaretur diverſa certaminum Victoris cura providentiaque, Deò accepta in Chriſto Jeſu domino noſtro. Quia eidem convenit gloria, honor & adoratio cum Patre immortali & ſanctiſſimo vivificanteque Spiritu nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Amen.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

f

ANNOTATA.

a *Quæ hoc capite continentur, hicque è ſolo bibliotheca Vaticanæ codice 821, quòd è codice Mſ. Mazarineo, deſcripta penes nos non exſtent, traduntur, à folio 58 uſque ad fol. 63 in litterario iſtoc monumento occurrunt, ſequenti iſtoc, Περὶ ἐ ἀργυρέου θρόνου, de throno argenteo, titulo eis præfixo; hunc porrò ego in alium, hic poſitum, qui, quid in ſubjecta narratione memoria prodatur, nonnihil diſtinctiùs exponat, mutavi, quod & ante plerasque alia, quæ conſcriptos de Sancti miraculis libros conſtituunt, capita faciendum eodem ex fine duxi.*

b *Cùm ex antecedentibus omnibus capp., eodem, quo in codice alim Mazarineo, ordine hic à nobis exhibitis, unicum proximè precedens archiepiſcopi cujuſpiam meminerit, in eoque non de alio, quàm de Euſebio, cathedram Theſſalonicenſem, Mauritio imperante, ſeu ante annum 602, quo hic obiit, moderato, ſermo inſtituatur, conſectarium ſit, ut per archiepiſcopum illum, è quo, quæ hic narrat, ſeſe audiviſſe, Joannes ait, non alium, quàm eundem Euſebium, Theſſalonicenſem archiepiſcopum intelligat, licèt interim id à noſtro, in quo è dicto bibliotheca Vaticanæ codice caput præſens deſcriptum tantummodò habemus, codice ✠ Mſ. 193 palàm eſſe haud poſſit, quòd hic nec omnia, quæ codex Mazarineus, ſuppeditet, nec cum hoc conveniat in ordine, quo, quæ ſuppeditat, proponit.*

c *Altarium tegmina, quatuor columnis innixa atque in faſtigiatam formam edicta, ſub quibus & Sanctorum corpora (adi Cangium in Gloſſario mediæ & infimæ Latinitatis ad vocabulum* ciborium) *recondi ſolerent, communiter quidem olim ciboria fuerunt; verùm quale, quod in Theſſalonicenſi Sancti noſtri templo erat exſtructum, ciborium exſtiterit, infrà à Joanne cap. 10 graphicè exponitur.*

d *Euſebius nempe, Mauritio imperante, Theſſalonicenſis archiepiſcopus; neque enim de alio archiepiſcopo antea locutus fuit Joannes.*

e *Per hoc vocabulum veroſimillimè hìc intelligitur ſedes ſeu cathedra, quam Theſſalonicenſes archiepiſcopi, cùm edem, S. Demetrio Theſſalonicæ ſacram, adirent, occupare in hac ſolerent.*

f *Quidquid hucuſque cap. præſenti Joannes narrat, totum id apud Mabillonium tom. 1 Veterum Analectorum pag. 74 & binis ſeqq. paulò contractiùs expoſitum invenies. Ut porrò & de tempore, quo id evenerit, aliquid dicam, ſub Euſebio, qui Theſſalonicenſem cathedram, Mauritio imperante, moderatus eſt, eveniſſe, ex iis, quæ mox ad lit. b & d annotavi, manifeſtum eſt; ut proinde ſeculo ſexto ſeneſcente veroſimillimè evenerit.*

CAPUT VII.

Qui Oneſiphorus templi cuſtos in Sanctum peccârit, ab eoque idcirco fuerit punitus a.

C

Ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνο παραλείψω χρεὼν ὑπὸ τῶν προμνησθέντος ὁσιωτάτου ἀρχιερέως τοῦ ἀοιδίμου ἐλευθερίου ἀφηγεῖσθαι· ὑφαγὲ γὰρ τὰς ψυχὰς τοῦ μὲν ζωοποιοῦντος καὶ φόβῳ Θεοῦ κατακεντοῦντος εἰς τὰ ἄνω φρονεῖν, καὶ μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ὅσα χαρᾶ πλοῦτον ἔμελλε παντοδαπῷ Ἀλληφόρῳ κεδεμονίαν παρέξειν, πῶς πανοίκως ἐργάζεται τοῦ τοῦ ἀοιδίμου σωτῆρος ἀγῶνας ὑπὲρ ἄκρας τῆς ἔργων παραφυλακῆς, μὴ δὲ τολάζοντος προσκόπτειν αὐτοῖς συγχωρῶν. Ὀνησίφορός τις ἔνδοξος παραμονάριος τοῦ ναοῦ τοῦ καθαίρειν μάρτυρος Δημητρίου· ὅτε δὴ μάλιστα τῆς ἀλωβήτου αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἐκέκτητο, τὸ φίλον εἶναι ἐκείνου τοῦ πρωτεχθέντος ἀοιδίμου ἀρχιεπισκόπου, ὑπηκούετο δ' ἀναπότατα τοῦ χαίροντος.

Templi S. Demetrii cuſtos, cum lectore, poſtea archiepiſcopo, amicitia conjunctus.

F

b

SEd nec illud, quod à prædicto beatiſſimo archiepiſcopo in ipſa veritate narratum eſt, præteriri oportet *b*. Audientium enim cum intellectu Deique timore animas incitat, ut ea, quæ ſurſum ſunt, & non quæ ſupra terram, ſapiant. Cùm verò etiam ineffabilem glorioſiſſimi certaminum Victoris curam commonſtret, variè eorum, qui eidem ſerviunt, ſalutem, ſummam in opera animadverſione propoſita, certo modo operatur, ne minimùm quidem eos offendere permittens. Oneſiphorus quidam templi Demetrii martyris, pulchris victoriis decorati, erat cuſtos. Hic pietatis ſuæ & illud habuerat ſignum, quòd germanus prædicti beatiſſimi archiepiſcopi, tunc autem lectoris, eſſet amicus.

60 Μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν παρελθὼν εἰς τὸ πανάγιον θέατρον τοῦ πανεπιτεύκτου Ἀλληφόρου, εὗρεν τὸ ἀργυροῦν ἡμῶν προσθεν τὸ ἀργυροῦν ἴνδαλμα τοῦ ἐκεῖσε λεγομένου καθέδρα, ἐκ χειρὸς γὰρ ἐκείνου πάντων, ᾧ τῶν παρεδρίων

60 Una igitur dierum, cùm in ſanctiſſimam certaminum Victoris, maximè venerandi, domum hic eſſet ingreſſus, prædictum invenit ante argenteas ibidem exiſtentis, ut voca-

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP. *cùm ab hoc ferè examinis in eodem templo aliquando fuiſſet repertus,*

tur, ciboriſ januas mutum ac ferè exanimem nihilque à mortuis differentem. Cùm autem vir, amici commiſereſcens, deque re, quæ acciderat, dolens, eſſet turbatus, ægrè admodùm poſt plures horas Oneſiphorus ad ſe reverſus, lectoremque, ut genuinum amicum lamentantem lacrymiſque fœdatum conſpicatus dixit ad eum: Ob idne, quod mihi accidit, mi domine Euſebi, lacrymaris? Eidem autem capite (neque enim præ dolore loqui poterat) annuenti dixit: Lacrymari haud debes, ſed, ſi me ames, ſepulcrum fode, vivumque me ſepeli.

ea fuiſſe hunc, quod in S. Demetrium peccaſſet,

61 Illo verò per mirum ſermonem turbato triſtique vultu dicente: cujuſnam rei gratiâ, frater? Is reſpondit: Quia in delictum, quali mentem nec juveni aliquando fuiſſe conſpurcatam credas, prolapſus ſum, quo etiam certaminum Victorem magnopere irritavi, adeò ut frontem, quò templi ejus veſtibulum aſpiciam, nedum ſanctum ejuſdem ac ſacratum ciborium attingam, de cetero haud habeam. Cùm autem lector, magna ejus dejectione animi conturbationeque mitibus ſuis adhortatoriiſque verbis tunc repreſſa, ei etiam, ut, B quod acciderat, narraret, ſuaſiſſet, ita dicere incepit: Conſuetudinemne, amantiſſime, quâ ſacratum illud ciborium cereis intrò illuminari oportet, noſti?

meminiſſeque ab eo in ſomnis, ita ſefe

62 Novi, ait. Nec illud, dixit Oneſiphorus, ignoras, ut quiſque, ſecundum quod habuerit propoſitum, parvos vel magnos cereos illùc offerat? Ac lector: Et illud verum eſt. Ego igitur, inquit, ut templi cuſtos, utilius quid & Sancto & mihi (vera enim, cùm & Deo cuncta ſint nota, prædicabo) comparaturum me, ratus, majores quidem cereorum oblatorum ſtatim exſtinxi, eorum autem loco tenues & parvos comburendos defixi. Mihi igitur peccatori Sanctus in ſomnis eſt viſus, dulcique immenſæ ejus demiſſionis voce dixit, Oneſiphore frater, non placet mihi, quod operaris: neque enim, ut unius animæ ſalus, infinita auri pondera mihi placent; neſciſne, rem, quæ offertur, quantum miniſterio ſuo fungens viſuique objecta manet, tantum Sanctos, ut pro eo, qui illam obtulit, intercedant, movere *e*?

e

attendaret, in peccatum ſibi omnino fuiſſe relapſus, C

63 Cereos igitur, qui offeruntur, ardere ſinas, donec alius accedat. Ego autem miſer expergefactus meaque peccata recogitans, vanam me vidiſſe imaginem exiſtimabam. Sanctus enim, aiunt, peccatori haud apparet. Poſtquam autem bis ac ter ſimilem denunciationem in ſomno accepi, obſervare eam ſtudui, quod & faciens uſque in hodiernum diem manſi; nocte autem illa quiſpiam advenit maximos etiam afferens cereos; cùm autem orâſſet, diſceſſiſſetque vir, cereis, ut Achar Dei donario *d*, inhiavi, cúmque, ut eos tollerem ac exſtinguerem minoreſque eorumdem loco accenderem, greſſum moverem, ipſemet Sanctus è ſacro conditorio vocem quàm maximam emiſit, ita clamans ad me: Iterumne eadem?

d

ſibi obvenuiſſe, eadem lectori, poſtea archiepiſcopo, narravit.

64 Ego autem miſer vocis timore ita de terra ex agitatione ſum levatus, ut extra fores ſuetim conjectus, ubi & veniens me exanimem & mutum nullumque vitæ indicium habentem invenieſti. Hæc quidem ſeſe & vidiſſe & audiviſſe, beatus noſter & pater & archiepiſcopus narravit *e*; nos autem attendere debemus, quia iis, quæ Dei voluntate à Sanctis ejus præcipiuntur, morem gerere nos oportet; ſi autem

e

ὑδὲν διαφέροντα: ὡς δὲ πεθορύβητο περὶ τῷ φάτι ὁ D
ἀνὴρ συμπάσχων καὶ πενθῶν ἐπὶ τῷ συμβάντι, μᾶλλα μόλις μετὰ πλείονας ὥρας εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ὁ Ὀνησιφόρ⊖, καὶ ἰδιαίτερα τ ἀναγνώστ⊖ εἰς φίλον γνήσιον πεπτώκοτα, καὶ πεφυρμένον τοῖς δάκρυσιν, λέγ πρὸς αὐτὸν, διὰ τὸ ζυμβὰν μοι, κύριέ μου Εὐσέβιε, δακρύεις; τῷ δὲ κατανεύσαντ⊖. ἐγὼ γὰρ λαλῆσαι διὰ ἅλω λύπω ἐξίσχυον, λέγ αὐτῷ, μὴ ὀφείλῃς δακρύειν, ἀλλ' εἰ ἀγαπᾷς με, ὄρυξον μνημεῖον, καὶ ζῶντα μὲ κατάχω⊖.

rurſum hunc, quod in S. Demetrium peccaſſet,

61 Τῷ δὲ διαταραχθέντ⊖ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῷ λόγῳ, καὶ σκυθρωπῷ ὁρωμένῳ⊖, τίν⊖ χάριν, ἀδελφέ; Ἐκεῖν⊖ ἀπεκρίνατο, ὅτι περίπτωμα σφάλματι, οἷον μὴ ἂν μέρακίῳ δή τῶν περιπεπτωκέναι ποτὲ πιστεύσεις ἄν, ὑφ' ὃ καὶ μεγάλως τ Ἀθλοφόρου παρόξυνα, ὡς μὴ ἂν πρόσωπόν μοι τῷ λοιπῷ ἔχειν τὰ πρόπυλα τῦ ναῦ αὐτῦ θεωρῆσαι, μήτιγε τῷ ἁγίῳ αὐτῦ καὶ ἡγιασμένῳ κιβωρίῳ προσφαῦσαι. Τῦ δ ἀναγνώστ Πωπαῦτα καταπλαγ⊖ τὴν ψυχὴν αὐτῦ ἀθυμίαν καὶ ζάλην διὰ τ πρᾶον καὶ παραπετικὸν αὐτῦ ῥήματον, καὶ πείσας ἀρυβῆσαθαι τὸ συμβὰν, ὅτως ἤρξατο λέγειν· Οἶδα, προσφιλέστατε, τὴν συνήθειαν, ὅτιπερ δεῖ πάντως κηροῖς καταλαμπισθῆναι τὸ ἐδος τῦ ἡγιασμένου τούτου κιβωρίου;

monuiſſeque ab eo in ſomnis, ita ſefe

62 Οἶδα, φησὶν καὶ τοῦτο· ἦ μὲν ἀγνοῆς, ὁ Ὀνησιφόρ⊖ ἔφη, ὡς ἕκαστ⊖ καθ' ὃ ἂν ἔχῃ προθέσεως, μικρὸς ἢ μεγάλους αὐτόθι προσφέρῃ κηρούς. Καὶ ὁ ἀναβοήσας, ἀληθὲς δὲ τοῦτο· ἐγὼ γάρ, φησὶν, ὡς παραμοναρι⊖ νομίσας χρηματιστότερον περιποιῆσαί τι καὶ τῷ ἁγίῳ δ ἐμαυτῷ, τὰ ἀληθῆ γὰρ ἐρῶ, ἐπεὶ δ ἅπαντα γνωστὰ τῷ Θεῷ, τοὺς μὲν μεγάλους τ προσφερομένων κηρῶν παραχρῆμα ἐσβέννυον, λεπτοὺς δ αὖ αὐτῶν, καὶ μικροὺς ἐπέγνουν καιόδαι. Ὥρθη μοι ὧν ὁ ὕπνος ὁ ἀγι⊖ τῷ ἁμαρτωλῷ δ φησὶν τῇ γλυκείᾳ φωνῇ τ ἀμίντῃ αὐτῦ συγκαταβάσεως, ἀδελφὲ Ὀνησιφόρε, μὴ ἀρέσκει μοι ὃ ἐργάζῃ· ἐγὼ γὰρ μυρίας λίτρας χρυσῦ διαπαίδομαι, ὡς μιᾶς ψυχῆς σωτηρίᾳ· ἢ οὐκ οἶδας ὅτι τὸ προσφερόμενον πρᾶγμα; ὅ⊖ ἐπιμελῆ λατρευτῶν δ φασόμενον, τοσοῦτον παρορμᾷ τοὺς ἁγίους πρεσβεύειν ὑπὲρ ὧ προσενήνεκαν⊖.

attendaret, in peccatum ſibi omnino fuiſſe relapſus,

63 Ἕκ μὲν τ προσφερόμενα τ κηρίων καίεσθαι ἄχρις ἂν ἄλ⊖ προσαγάγω· ἐγὼ δ ὁ τάλας διυπνιόδης, καὶ λογιζόμεν⊖ τὰς ἐμαυτῦ ἁμαρτίας, εὐόμισα φαντασίαν ἐωρακέναι, ἁμαρτωλῷ γὰρ φησὶν ἅγι⊖ ὑ κατοπτάζεται· ἐπεὶ δὲ καὶ δὶς καὶ τρὶς τὸν τοιοῦτον παραγγελίαν καθ' ὕπνους ἐδεξάμην, ἐσπούδασα ταύτην παραφυλάξασθαι, ὃ καὶ ποιῶν μεμένηκα μέχρι τ σήμερον· τῇ δ νυκτὶ ταύτῃ ἦλθέ τις, καὶ μεγίστας λίαν προσάγων κηρούς· μᾶλ δ τὸ δέξασθαι, καὶ ἀναχωρῆσαι τ ἄνδρα ὑπεδυόμην τ κηρῶν, ὡς ὁ Ἄχαρ τῷ ἀναθήματ⊖, καὶ δὴ ὁρμήσαντός μου τὸ ἐναίρειν καὶ σβέσαι αὐτούς, καὶ αὖθ' αὐτῶν ἄλλους μικροτέρους, αὐτὸς ὁ ἅγι⊖ ἐκ τῦ ἁγίου σκευοφυλ⊖ φωνὴν ἀφῆκεν πάνυ μεγίστην, ὅτως βοήσας πρός με· πάλιν αὐτά;

ſibi obvenuiſſe, eadem lectori, poſtea archiepiſcopo, narravit.

64 Ἐγὼ δ ὁ ἄθλι⊖ φόβῳ τ φωνῆς ὅτως ὑψώθην ἐκ τ γῆς τῷ πάλμῳ, ὡς ἐξω τ θυρῶν ἐκριφῆναι με, ἔνθα καὶ πλέον ὄρυς με ἅπαντα καὶ ἀχανῆ, καὶ μηδεμιᾶς ζωῆς ἔμφασιν ἔχοντα. Ταῦτα μὲν ἐθεάσατο ἰδέσθαι καὶ ἀκοῦσαι ὁ μακάρι⊖ ἡμῶν πατὴρ τε, καὶ ἀρχιεπίσκοπ⊖· ἡμᾶς δὲ προσῆκον ὀφείλομεν, ἔστε δεῖ πειθαρχεῖν τοῖς ἐδέκτοις Θεῦ παρὰ τ ἁγίων αὐτῦ προστάττομένοις; εἰ δὲ μέγε, λυπῶμεν αὐτὸς ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν ὀλέθρῳ· ὁρᾶτε γὰρ ὡς οἷον ἔξαψιν ἐμήνυσεν τὸ

Digitized by Google

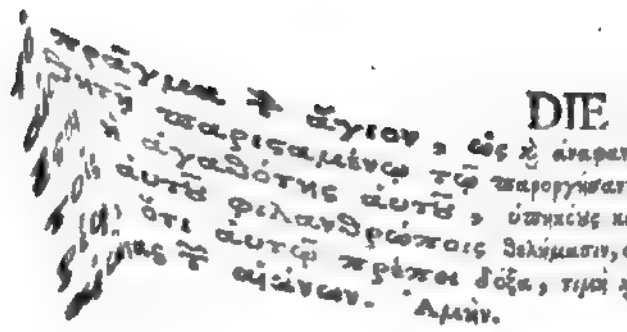

id non facimus, eos in propriam noſtram jacturam contriſtamus. Videtis enim, ad qualem ſenſum res Sanctum commoverit; ut etiam voce ſenſibili ad offendentem, cùm præſens adſtaret, manifeſtè clamârit; nobis autem propitia erit ejus bonitas, obedientes nos omni ex parte faciens benignis ejus voluntatibus in Chriſto Jeſu Domino, quia eum decet gloria, honor & virtus in ſecula ſeculorum. Amen. A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

ANNOTATA.

a *Caput hoc in codice olim Mazarineo à fol. 63 uſque ad fol. verſum 66 ſuppeditatur ſub brevi hoc titulo:* Περὶ Ὀνησιφόρου τοῦ παραμονάριου, De Oneſiphoro, templi cuſtode; *hic autem titulo paulò prolixiori inſignitum è bibliotheca Vaticana codice 821 à nobis exhibetur ob rationem, in Annotatis, cap. præcedenti ad lit. a ſubnexis, adductam.*

b *Non alium hic, qui, cùm præſenti cap. narrata evenêre, lector dumtaxat eſſet, archiepiſcopum, quàm Euſebium, in Annotatis cap. præcedenti ſubnexis memoratum, deſignari, facilè ex ibidem dictis colliges, uti & ex narrationis ſerie hic ſubjecta, utpote in qua is ab Oneſiphoro diſertè appellatur* Euſebius. *Jam verò, cùm res ita habeat, hicque certè ante ſeculi ſexti finem ad ſedem Theſſalonicenſem fuerit evectus, ante ejuſdem pariter ſeculi finem, quod hic de Oneſiphoro refertur, evenîſſe neceſſe eſt.*

c *In magnis Græcorum Menais, in quibus, quæ hic de Oneſiphoro etiam narrantur, loco huic reſpondentia, quæ una cùm adornata à me verſione Latina hunc tranſfero, ſequentia ad XXVI Octobris leguntur:* Ἐπὶ πολὺ καὶ τῶν λαμπάδων καιομένων, ἐπὶ πλέον ἱλεῶται καὶ τὸ θεῖον τῷ προσάγοντι, ἧττον δὲ ἀφαιρουμένων, ὑποτίμειται... ἐκείνου ἕνεκεν ὁ ἵλαος * τὸ πρᾶγμα· Multis lampadibus accenſis, Deus copioſiùs illi, qui eas offert, fit propitius; celeriùs autem ablatis, illius miſericordiæ opus ſucciditur; *Raderus autem in adornata à ſeſe, quæ penes nos Mſ. exſtat, Latina Menæorum verſione ita in hunc illorum locum, nec immeritò, in margine obſervat:* Non videtur hoc ex fide dictum. Deus enim acceptat oblata, prout ab offerentibus fiunt, quibus aliena malitia nihil poteſt nocere, etiamſi dona furto ſubducantur. *Hinc, quid de Joannis textu, cujus occaſione hæc obſerva, ſtatuendum ſit, facilè colliges.* B

* an non τῷ ἵλεῳ?

d *Achar ſen, ut communiùs ſcribitur, Acham è ſpoliis Jerichuntinis (adi libri Joſuë caput VII) contra Dei præceptum, qui & Jericho & quæcúmque in ea fuerant, anathmate devovenda juſſerat, nonnulla ſurripuit, hincque graviſſimè, mandante Deo, fuit punitus.*

e *Quidquid ad hunc uſque cap. præſentis locum narratur, apud Mabillonium tom. I veterum Analectorum pag. 77 & binis ſeqq. narratione nonnihil contractiori etiam ſuppeditatur. Ceterum, cùm ob cereos, qui in S. Demetrii honorem accenſi fuiſſent, exſtinctos atque ablatas punitus fuiſſe Oneſiphorus hic narretur, idque certè, uti ex mox ad lit. b notatis liquet, ante ſeculi ſexti finem acciderit, conſectarium & ex hoc de Sancti miraculis capite eſt, ut magno is in honore apud Theſſalonicenſes jam inde ab eodem ſeculo ſexto exſtiterit.*

CAPUT VIII.

De magna, quâ Theſſalonicenſibus famis tempore Sanctus prodigiosè ſuccurrit, ſollicitudine ac curâ a. c a

Ὅτι δὲ οὐ μόνον ἰδίᾳ πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ περὶ πάσαν ὁμοῦ τὴν αὐτοῦ πολιτείαν καὶ χώραν ἐν διαφόροις καιροῖς ἄμετρον ἐκ φιλοστοργίας τὴν προστασίαν αὐτοῦ καὶ πρόνοιαν ὁ πανάοξος Ἀθλοφόρος Χριστοῦ ἐπεδείξατο, τὸ καὶ πάλιν ὀφθήσεται· νῦν δὲ γὰρ λόγος περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ φιλανθρωπίας, ὡς οὐδὲ ὁ πρὸς τοὺς μετανοοῦντας ἁμαρτωλοὺς ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Διὰ βραχέων σαφηνίσω τὴν ἀληθείας ἔχων ἔτι μάρτυρας συχνοὺς πολλούς· βαρβαρικὴ γὰρ ἦν πρὸ οὐ πολλοῦ τῷ πλήθει τὴν θεσσαλόνικον ταύτην τῶν Θεσσαλονικέων ἐπιβρίσαντος πόλει, περὶ ἣν σὺν Θεῷ φόνας ἐκ χειρὸς ἐν τοῖς κατόπιν διηγήσομαι· κἀντεῦθεν μετὰ ταῦτα ἐπαναχώρησιν αὐθρόου λοιμοῦ τῇ πόλει ἅμα καὶ τῇ ὅλῃ χώρᾳ συνεχόντως· διὰ τὸ πρῶτον μὲν τὴν ἰσοψαμμον ἐκείνην τῶν βαρβάρων πλῆθος ἅπαντα τὰ ἐκτὸς τῆς πόλεως καταδυχίναι, ὡς καὶ τὴν χῶν ἐκλῦξαι τῆς γῆς κατὰ τὸ ἐγγεγραμμένον· ἔπειτα δὴ καὶ ῥιμοδίντος ἁπανταχοῦ, ὡς ἂν πόλις ἦλθ, μηδένα τῶν ἐν πλοίοις ἐμπορευομένων εἶναι ἔξω θαλάσσης, μηδενὸς ἰσοπαλοῦς τῷ πολέμῳ μανῆναι ἐκείνῃ διάσωσιν ἀνδρὸς ἐπιχειρήσαντος, πάντων δὲ

NOn ſolùm enimverò privatim multis, ſed & omni in commune ſuæ ſimul & civitati & regioni diverſis temporibus ſuum ex charitate patrocinium providentiamque gloriſſimum certaminum Chriſti Victorem ſupra modum exhibuiſſe, illud, quod hic iterum (neque enim ejus aliquando erga nos, uti nec erga peccatores pœnitentes Dei miſericordia, ceſſat benignitas) narrandum occurrit, ſpecimen præbet. Cùm multos adhuc veritatis teſtes æquales habeam, paucis rem declarabo. Poſtquam in hanc cuſtoditam à Deo Theſſalonicenſium civitatem impetum aliquando, quâ de re, dante Deo, in ſubſequentibus ſuo tempore dicere inſtituemus, gens barbara, multitudine infinita feciſſet b; hinceque poſt eorum diſceſſum fames valida civitatem ſimul ac totam regionem premeret, primùm quidem quòd illa barbarorum multitudo, arenæ ſimilis, quæ extra civitatem erant, omnia, ita ut nec terræ pulverem ſecundum quod ſcriptum eſt in- F

Sanctus Theſſalonica, fame poſt bellum preſſa,

b

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

intactum reliquerit, devastâsset, deinde verò, quòd, cùm ubique, civitatem captam esse, esset divulgatum, nemo eorum, qui navigiis mercaturam faciunt, huc respiceret, periculum bello æquale post obtentam ex hoc incolumitatem, omnibus simul fame & domi & publicè ferè pereuntibus, rursus impendebat.

μὴ τῷ λιμῷ σχεδὸν φθειρομένου ὅπαντι καὶ δημοσίᾳ.

per Stephanum nauclerum cum frumento, quod vehebat, Thessalonicam

66 Verùm, qui civitatis amans & misericors & omni bonitate plenus est, gloriosissimus certaminum Victor calamitati haud indormivit, nec nos servos suos, utut ob multitudinem eorum, quæ à nobis erant peccata, venia & commiseratione indignos, neglexit, ac Stephano cuidam nauclero, qui maximum frumenti onus vehebat, civitatumque reginam c versus navigabat, ad insulæ Chii plagam d, habitu, quo in imaginibus pingitur, assumpto, clarè in die apparet, cùm is dextrum navis velum levaturus, Byzantiumque versus, ut dictum est, navigaturus esset. Adstans igitur in navi dicit Stephano; Audi me & sinistrum
B leva velum, tranquilleque & velociter Thessalonicam naviga.

c
d

66 Ἀλλ' ὁ φιλόπολις καὶ φιλάνθρωπος καὶ πάσης ἐπιεικείας ἀγαθότητος ὁ ὑπερένδοξος ἀθλοφόρος οὐκ ἐνύσαξεν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ, εἰδὲ καταμείλικται τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καίτοι ἀναξίων ὄντων ἡμῶν διὰ τὸ πλῆθος τῶν πεπλημμεληκότων ἡμῶν φειδοῦς, καὶ συμπαθείας, καὶ δὴ Στεφάνου τινὶ ναυκλήρῳ, φόρτον ἐπιφερομένῳ σίτου καὶ λίαν πολύν, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων πλέοντι ὑπαντιάσας κατὰ τὸ μέρος Χίου τῶν νήσων ἐν ἡμέρᾳ τηλαυγοῦς, ἐν ᾧ καὶ γράφεται σχήματι ἐν ταῖς εἰκόσι, μέλλοντι τὴν δεξιὰν τοῦ νηὸς ἀθόνην ἀνιέναι καὶ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, ὡς ἔφημεν, πλεουσπορεῖν· Παραστὰς οὖν ἐν τῷ πλοίῳ φησὶ τῷ Στεφάνῳ· ἄκουσόν μου καὶ τὸ ἀριστερὸν ὕφασον ἄρμενον, καὶ πλοῦν εἰς Θεσσαλονίκην ἀσφαλῆ καὶ διὰ ταχέων.

67 Frumento enim indiget, faciléque id facere potes, eò me simul præcedente te. Cùm autem is mira Martyris visione veluti extra se raptus esset, ægréque illi dixisset, audivimus, Domine, civitatem illam à barbaris captam esse, & qui eò ire me jubes, certaminum Victor respondit: Verè apud homines capta est, at non apud Deum. Omnia enim Deo sunt possibilia. Illuc ergò naviga navibusque tibi occurentibus nuncia, Thessalonicam Dei misericordiâ salvatam esse. Atque, his dictis, è navi in mare descendit, supra aquam dum ambulat, Stephano dicens: Ecce, eâdem, quâ me præeuntem vides, viâ naviga.

navigare in apparitione, quâ ei sese spectandum præbet, jussum.

67 Χρήζει γὰρ ἔ σίτου καὶ καλῶς ἔχεις πρᾶξαι ἅμα καιρῷ προλαμβάνοντός σε ἐκεῖ. Τῷ δὲ ὡς ἐν ἐκστάσει γεγονότι διὰ τὸ παράδοξον τοῦ ὁράματος τοῦ Μάρτυρος, καὶ μόλις πρὸς αὐτὸν φθεγξαμένῳ, ὅτι νενίκηται, δέσποτα, τὴν πόλιν ἐκείνην ὑπὸ βαρβάρων κατασχεθῆναι, καὶ πῶς ἐπὶ με κελεύεις γενέσθαι ὁ ἀθλοφόρος ἀπεκρίνατο· ἀληθῶς παρὰ ἀνθρώποις πόλις, ἀλλ' οὐ παρὰ Θεῷ. Πάντα γὰρ δυνατὰ τῷ Θεῷ. ἐκεῖ οὖν πλεῦσον, καὶ ταῖς ὁλκάσι ταῖς ὑπαντώσας εἰ μήνυσον, ὅτι τοῖς οἰκτιρμοῖς τοῦ Θεοῦ Θεσσαλονίκη σέσωται· καὶ ταῦτα εἰπὼν κατέβη ἐκ τοῦ πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν περιπατῶν ἐπὶ τοῦ ὕδατος λέγων τῷ Στεφάνῳ· ἰδοὺ ταύτην πλεῦσον, ἣν ὁρᾷς με προπορευόμενον σου.

alius que, quos, ut idem faciant, è Sancti præcepto Stephanus movet, succurrit.

68 Atque Stephanus statim surgens aliud navis velum levavit Thessalonicamque navigavit, gloriosissimum Martyrem diu supra mare euntem cernens. Sed & alios prætervigantes cùm Stephanus vidisset, Thessalonicam Dei auxilio esse salvatam, iis secundum certaminum Victoris præceptum clamavit, utque ad illam, converso cursu, appellerent, suasit.
C Hæc ille, cùm ante omnes advenisset, multis civitatis narravit, juramento ipsisque operibus narrationi fidem faciens e. Statim enim gloriosissimus Martyr benignissimâ suâ curâ civitatis luctum in gaudium convertit, multis intra paucos dies mercatoribus adnavigantibus, qui diversos afferebant cibos, legatorumque civitatis, qui ob famis calamitatem ad imperatorem iverant, reditum præveniebant. Unde & in vobis id recogitantes discite, quanta fuerit vehementia mali, ob quod etiam imperatoris aures per legationem civitas tuno turbarit. Deo nostro gloria &c.

68 Καὶ δὴ παραχρῆμα ὁ Στέφανος διανοίας ἄλλου οὐσίου ἔ πλοίου ἀνήλκυσε, καὶ ἔπλεσεν ἐπὶ Θεσσαλονίκην μέχρι πολλοῦ θεώμενος τὸν πανένδοξον Μάρτυρα κατὰ ἔ πελάγους ὁδεύοντα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλας πλοίους ἀναπλέοντας ὁ Στέφανος θεασάμενος ἐκραζεν αὐτοῖς κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀθλοφόρου, ὡς ἡ πόλις συμμαχίᾳ Θεοῦ διασωσθεῖσα, καὶ ἔπεισε μεταστρέψαντας εἰς ἀσυλίαν κατάραι. Αὐτὸς γὰρ πάντων ἐλθὼν ταῦτα πολλοῖς τε ἡ πόλεως ἐξηγήσατο, ὅρκῳ καὶ αὐτοῖς ἔργοις πιστούμενος τὸ δίκημα· εὐθὺς γὰρ ὁ πανένδοξος μάρτυς τῇ φιλανθρωποτάτῃ αὐτοῦ κηδεμονίᾳ ἔτρεψε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως εἰς χαρὰν ὀλίγων ἡμερῶν πολλῶν προσπλεόντων ἐμπόρων, φερόντων εἶδη διάφορα, καὶ προφθάσαντα τὴν ἐπανοδον τῶν πρὸς βασιλέα τῆς πόλεως πρεσβευτῶν περὶ τῆς ἀνάγκης ἔ λιμοῦ φερόντων. Ὅθεν καὶ συμβαλόντες ἐν ἑαυτοῖς καταμάθετε, πόσον ἡ ὀργὴ τοῦ κυρίου, ἐτύγχανε τῷ λαῷ, ὅτι καὶ βασιλέως ἀκοὰς ἡ πόλις τότε διὰ πρεσβείας ἠνύχλησε. Τῷ δὲ Θεῷ ἡ δόξα &c.

F

ANNOTATA.

a. *Eadem, quæ hîc, in codice olim Mazarineo, suprà sæpissime laudato, à fol. verso 66 usque ad fol. 69 narrantur, brevemque hunc sequentem, cui paulo auctiorem ob rationes, in Annotatis, quæ duobus proximè pragressis capp. subnexui, adductas, hîc substitui, titulum habent sibi præfixum:* Περὶ ἔ ἐν λιμῷ προνοίας τοῦ Μεγαλομάρτυρος, De magni Martyris in fame providentia.

b *Dubitandum non apparet, quin hîc Joannes de Avarum contra Thessalonicenses expeditione, de quâ infrà cap. 13 ex instituto tractat, sermonem faciat; quare, cùm hæc, Mauritio imperante*

Digitized by Google

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

ramve ſem inter annum 581 & annum 603, uti in Annotatis cap. iſti ſubdendis docebo, eve-
nerit, quo tempore circiter, quæ hic mox narrantur dillanque expeditionem proximè excepère,
accideriut, quiſque haud difficulter ſtatuet.

c Per civitatum reginam apud ſcriptores Græcos Conſtantinopolis non rarò intelligitur, idque
hic nominatim apud Joannem fieri, ex iis, quæ mox ſubduntur, manifeſtum eſt.

d Inſula hæc in mari Ægeo, hodie Archipelago, haud procul ab Ionia ſinuque Smyrnæo
ſita eſt, ita ut, qui inde Conſtantinopolim cogitat, dextram verſus, qui vero Theſſalonicam na-
vigat, ſiniſtram verſus curſum debeat dirigere, quemadmodùm è Geographicis inſularum Archi-
pelagi tabulis inſpectis pateſcet. Hæc ad eorum, quæ mox hic ſubduntur, intelligentiam.

e Et hæc, quæ huc uſque cap. preſenti narrantur, apud Mabillonium tom. 1 Analectorum
veterum pag. 79 & binis ſeqq. compendio ab Anaſtaſio Bibliothecario expoſita invenies.

CAPUT IX.

Qui Sanctus alio adhuc tempore Theſſalonica fame preſſa prodigiosè ſuccurrerit a.

Fame propriè dicta, cujus hic mentionem fecit auctor.

B Ἄλλας πόσας ἔχομεν ἀπαριθμῆσαι τῆς Μάρτυρος ὁμοιοτρόπους εὐεργεσίας! Πόσος ὁ χρόνος ἀρκέσει τῇ συγγραφῇ τὰ τοιαῦτα διηγήματα; Οὐκοῦν μόνον τὸ πρὸ βραχέος ἄρτι γενόμενον διηγήσομαι, αὐτάρκες ὑπάρχον σαφῶς παραστῆσαι τοῖς νῦν τῆς θεοφόρου προνοίας ἢ Μάρτυρος τὸ αἴνιγμα. Ἅπαντες ἴσμεν τὴν πρὸ βραχέος λιμὸν τῇ πόλει γενομένην τῇ σίτου σπάνιν, ἣ κατὰ ταύτην μόνον τὴν θεοφύρητον πόλιν, ἀλλὰ καὶ πανταχῆ σχεδόν, ὡς καὶ οἱς αὐτὴν φθάσαι τὸ κακὸν τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, ὥστε πάντες οἱ ἀδυμία δοκοῦ κατεῖχοντο, πάντων ἅμα καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν συναλγούντων ὥσπερ τῷ ὁμοιώματι τῆς ἐνδείας· ὅπερ καὶ κυρίως λιμὸν οἱ ἀκριβέστεροι ὀνομάζουσι· ὅτ' ἂν γὰρ, τὸ βαρὺ καὶ πνευμάτικον τῶν ἐδωδίμων εἰδῶν, ὡς οἶνος, ὄψιτον, δυνατὸν μὴ κατὰ τὰς ἀγορὰς μεταδιδόναι, ἐκ ἀνάγκης λιμὸν τοιοῦτον τεθεσπικασιν εἶ ἐχέφρονες· εἰ δὲ μὴ ἄπορον ἔζιτο, ὅτι καὶ περὶ τοῦ σίτου ἀνάγκη μεδόδῳ τινὶ δόξῃ διοικονομεῖσθαι κατὰ τὰς ἀγορὰς, τότε τὸ ἀμήχανον τῇ μεδόδῳ ὑπεῖναι ἔργῳ καὶ ὀνόματι κυρίως τοῦ λιμοῦ ἀπεργάζεται.

Quot alia ſimilia Martyris beneficia enumeranda habemus! Quantum verò, ut hujuſmodi munera litteris conſignentur, tempus ſufficiat? Solum igitur, nuper modò factum, quod per ſe, ut ſanæ mentis hominibus jugem deiferi Martyris curam manifeſtò commonſtret, ſufficiens eſt, narrabo. Noſtis omnes frumenti penuriam, quæ breviſſimum ante tempus non ſolùm in hac cuſtodita à Deo civitate, ſed & ubique ferè fuit b, adeò ut & ad ipſam civitatum reginam malum ſit progreſſum, utque omnes præ gravi animi dejectione contabeſcerent, aliis ſimul omnibus cibis veluti penuriæ in frumento ſimilitudinem conſectantibus; quod & ſagaciores famem propriè appellant. Quando enim, gravem animoſque tabefacientem frumenti penuriam cibis aliis, ut par eſt, ſupplentibus, neceſſaria emere c in foris poſſibile eſt, famem propriè tunc non eſſe, cordati judicárunt. Quòd ſi autem in promptu haud fuerit, unde frumenti anguſtiæ methodo quadam in populis occurri videatur, tunc ipſum illud nihil eſſe in promptu, quo id fiat, & opere & nomine propriè famem facit.

b

C 70 Τοιαύτη κακία τότε τῆ Θεσσαλονικέων πιεζομένης μεγαλοπόλεως, καὶ μείζων κακὸν τῷ παρόντι τότε λιμῷ τὴν προσδοκωμένην ταραχὴν κατορρωδοῦντων ἁπάντων, ὁ κοινὸς τῆς χώρας ἁπάσης παρὰ Θεῷ πρεσβευτὴς ὁ φιλόπολις καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀμνήμων ὁ τὰς ἀφάτους οἰκτιρμοὺς τοῦ πολυελέου Θεοῦ καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοσοῦτος ἐκμαξάμενος καὶ τῇδη τοσοῦτος τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἐναργῶς δεικνύμενος πᾶσι ὁ πανδόξος Μάρτυς Δημήτριος νεύματι θείῳ ἐκ πλείστων καὶ διαφόρων χωρῶν ὁλκάδας ὑπερφερῶς μεμεγεθυμένας τῇ θρεψαμένῃ ἀπείρους πομπίλων χαρπῶν ὑγρῶντε καὶ ξηρῶν καὶ πάσης πρὸς ἀνθρωπίνην δίαιταν ἀγαθοσύνης, ὡς δὲ τὴν ἐλπίδα μὴν τῆς ὄζης ὕστερα προσδοκωμένων θλιβερῶν διαφυγόντας, χαίτοι χαμαιρίᾳ χειρὶ πλησιάζοντος· εἰς ὕμνους δὲ Θεοῦ τραπέντας τὴν πόλιν, ὡς ἐκ ἀνθρωπίνη προνοίᾳ διασωθεῖσαν, μόνῃ ᾗ ἀδημονίᾳ καὶ χάριτι πλείστῃ ἧ μάρτυρος.

70 Cùm malo hujuſmodi magna premeretur Theſſalonicenſium civitas, exſpectatumque, quod præſenti tunc fame majus malum erat, tumultum omnes timerent, communis regionis totius apud Deum interceſſor, civitatis amans peccatorumque noſtrorum immemor, qui ineffabiles miſericorditſimi Dei ac ſervatoris noſtri Jeſu Chriſti miſericordias commiſeratione exprimit, intellectualeque miſericordiæ ſuæ pectus dilucidè omnibus oſtendit, glorioſiſſimus martyr Demetrius nutu divino è plurimis ac variis regionibus naves, diverſis fructibus, & humidis & ſiccis, reque omni, quæ ad victum humanum conducit, præſtanter repletas, civitati altrici d ſubmiſit, adeò ut tantùm non exſpectatis afflictionibus ſpes quidem major, utut tempore hiemali inſtante, efficeretur ſtatim, ad Dei autem laudes civitas, veluti non humanà providentiâ, ſolâ autem Martyris curâ maximâque charitate ſervata, converteretur.

Theſſalonica rurſus preſſa omnibus commeatu mavum ſubmiſit, quæ Sanctus mactatur.

F

d

71 Οὐκοῦν ναί, φῆς, τὸ πρᾶγμα γεγενῆσθαι φαμέν· ἐγὼ γὰρ ἅπερ ὀφθαλμοῖς εἴδομεν, δυναμένα μὴ ὁμολογεῖν· πῶς ἡ παιδεύουσα πρόνοια ἧ ἀληθόρους τοῦτο γεγενῆσθαι, μηδενὸς τὴν πεῖραν προσπλάσαντος

71 Itane verò, ais, res facta fuerit? Ita affirmamus: non enim, quæ oculis vidimus, poſſumus non confiteri. Quomodo autem certaminum Victoris providentiâ, cùm merca-

idque verè ab ea prodigioſe factum, ex oblata viro cuidam

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

torum, qui tunc adnavigârunt, nemo, dum huc appulit, visionem sibi à Martyre fuisse oblatam, agnórit, facta esse illa, inducamus in animum? Verùm, etsi quidem, ut dixisti, mercatoribus adnavigantibus dilucidè sese Martyr spectandum haud dederit, in cordibus eorum intellectualiter loquens diviniori obumbratione, ut ad nos navigarent, suasit, reique, quod tunc omni cum veritate factum est, fidelem auditum convincet. Vir fidelis, qui magno Abydi *e* inserviebat comiti, Chiumque *f* insulam hujus jussu moderandam acceperat, de navium digressione moraque dolens, ac animum ob navigantium raritatem despondens, in somno visionem habuit ac deinde etiam vigilans audivit vocem, quæ visioni respondebat, hæc ad illum dicentem.

e

f

ἐμπόρων ἀπλασίαν τινα παρὰ τὸ μάρτυρος αὐτοῖς γεγενημένῳ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τῷ τὰ σεβάσιά καταλαβεῖν. Ἀλλ' εἰ μὴ τοῖς προσκλύσασιν, ὡς ἔφης, ἐμπόροις τηλαυγὴς ὁ μάρτυς ἑαυτὸν ὑπεφάνωσε, τοῖς καρδίαις αὐτῶν νοητῶς συλλαλήσας θεοπρεπῆ ἐπισκιάσας πρὸς ἡμᾶς ἑκοῦσαν εὐπλοΐαν, καὶ τοῦτο πληροφορεῖ τὴν πιστὴν ἀκοὴν τὸ γεγονὸς τότε σὺν ἀληθείᾳ πᾶσιν. Ἀνὴρ γάρ τις τῷ κατὰ τὴν Ἄβυδον μεγαλοπρεπῶς ὑπηρετούμενος κόμητι, καὶ τὴν Χίων νῆσον αὐτῷ καλῶς κατελάβων, ἐπὶ τῇ τῶν πλοίων πρόφασιν ἅμα καὶ κατεπίξει ἀσχάλλων καὶ λίαν ἀθυμῶν ἐπὶ τῇ σπάνει τῶν ἀναπλεόντων, ὁρᾷ καθ' ὕπνους, ἔπειτα καὶ ἐγρηγόρως φωνὴν ἀκούει παραπλησίαν τοῖς ὁπωσοῦν, τοιάδε πρὸς αὐτὸν φθεγγομένην.

B

4 Τί, φῄς, ἀθυμεῖς καὶ ἀθύρεις; ἀκριβὴς ἔσῃ, ὡς ὁ Δημήτριος καθ' ἡμᾶς προκρίβαντιζόμενος τὰς νῆας ἁπάσας καὶ πίμπων εἰς Θεσσαλονίκην· ὁ δὲ διαναστὰς καὶ ποσθείσεις ἐπὶ τὸ μαρτύριον ἑαυτοῦ καλλινίκου μάρτυρος Ἰσιδώρου, ὀφείλων ἀκριβέστερον καταμαθεῖν ἀπὸ τοῦ ἰσχυρίου τίς ὁ Δημήτριος ἐστιν· ἅμα δὲ καὶ τῷ ἀρτίως λεχθέντι ἁγίῳ μάρτυρι μετὰ δακρύων δεξάμενος φανερωθῆναι αὐτῷ ἑαυτὸν πρὸς αἴτησιν τοῦ ἀκριβῆναι, ἵνα μὴ ἀδόκιμος παρὰ τοῦ σώσαντος αὐτὸν δοκιμασθῇ καὶ ἀπόβλητος, ἀκούει πάλιν παρὰ τοῦ ἐκείνου πασχόντων ὑπὸ τοῦ κρείττονος δυσὶ μοῖραις διαλεγομένων τοῦ ἐν αὐτοῖς δαιμονίου, καὶ ἀκουσίως φανερούντων αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν· ἐκραύγαζον γάρ, ὅτι ὁ Δημήτριος ἐκεῖνος αὐτοῖς καὶ τὰ διὰ λόγχης βίαιον ἔπαθλον, ὥσπερ καὶ ποτὲ τῷ ἁγίῳ πρόδρόμῳ καὶ βαπτιστῇ Χριστοῦ Ἰωάννῃ τὴν ἀποκοπὴν τῆς κεφαλῆς ἐπετώλαζον, ἐπὶ βουτὸς ἐλθόντι τῷ μεγάλῳ καὶ πιστῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ κατ' ὄλεθρον τοῦ τυράννου ἐμφυλιομαχοῦντι πρὸς πόλεμον, καὶ ταῦτα τοίνυν ἴδιον, ὡς εἴρηται, ὅτι ὁ λοιχόπλητος καὶ βιαιοπαθὴς ἐκεῖνος, προδίδωσι καὶ τὸ ἁγίου μάρτυρος ὄνομα, ἐκεῖνος, φασί, ἅπαντα τὰ πλοῖα εἰς Θεσσαλονίκην ἀπέστειλεν.

71 Dic, quid animum despondes, doloreque consumeris? Certò scito, Demetrium naves omnes, datis arrhis, præripere Thessalonicamque mittere. Illo autem surgens, seque ad Isidori martyris *g*, pulchris victoriis decorati, ædem conferens, cùm ab indigenis, quis iste esset Demetrius, exactiùs discere vellet, simul autem & dicto sancto martyri cum lacrymis supplicaret, ut sibi, ne ab eo, qui illum misisset, reprobus ac vilis æstimaretur, accuratam rei veritatem aperiret, audivit id rursus ex iis, qui ibidem à potentia majori patiebantur, loquentibus per eos dæmonibus, inviteque veritatem ei manifestantibus. Exclamabant enim, Demetrium illum (exprobrabant autem ei violentam, quam hastà subierat, necem, uti etiam olim sancto præcursori ac Baptistæ Christi Joanni capitis abscissionem objiciebant, cùm magno ac fideli imperatori Theodosio, contra Eugenium tyrannum bellum gerenti, auxiliator fuisset *h*) illum igitur, ut dictum est, exclamabant, lanceâ confossum vique occisum, prolato etiam sancto Martyris nomine, naves omnes in Thessalonicam abduxisse.

visione. navigationem

g

h

73 Ὁ δὲ ἀνὴρ τούτων ἀκούσας μετὰ καὶ τῶν συνόντων αὐτῷ ἐπεσφράγιστο μὲν, ὡς ἀληθῆ τὸ ὄψιον αὐτῷ καὶ διὰ ὕπνου φωνὴν, μὴ διαιρῶν δὲ τὸ ἀληθὲς, ἀλλ' ὑποπτεύσας τὸν ὑπάρχον Ἰλλυρικοῦ αὐθρωπον ἴδιον εἶναι Δημήτριον ὡς εἰκὸς ὀνομαζόμενον, τὰς προσευχαίνειας ἐμπόρους πλοῖ ἀναίκη τὴν ἐπὶ Θεσσαλονίκην εἰπεῖν βιαζόμενον, γράμμασι παραχρῆμα κέχρηται πρὸς τὸν τηνικαῦτα τὸν ὑπαρχον ἐγχειρισμένον ἀρχὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ καταβοῶν τὴν ἀδικίαν, προσθεὶς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πεμφθέντος ἄνδρα παρ' αὐτοῦ Δημητρίου ἐπὶ τῶν πλοίων ἀναλήψεσι πρόφασιν· οὐκ ἠμέλησεν δὲ, ἀλλὰ καὶ τῷ σείλαντι αὐτὸν ὁ Χίῳ, καὶ τῆς Ἀβύδου προκαθημένῳ γεγράφηκε διαβάλλων τὸν ὑπάρχον Θεσσαλονίκης, γνωρίσας αὐτῷ τὰ κατὰ λῆψιν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πεμφθέντος Δημητρίου, ὡς ἐκεῖνον κινδύνῳ θυμῷ βασιλεῖ ταῦτα προσαιτίᾳ, καὶ βασιλέα πάλιν φιλόχριστον ἐπιπλήξειεν πρὸς τοὺς ὑπάρχους κελεύσωσι χρήσασθαι περὶ τούτων.

C

F

73 Cùm autem vir hæc unà cum eis, qui ei aderant, audivisset, firmiùs quidem, somnium suum vocemque, quam audierat, vera esse existimabat; veritatem autem non discernens, sed, Illyrici præfectos hominem suum, Demetrium, ut verosimile erat, nominatum, qui mercatores omnes occurrentes suasione sua, vel etiam necessitate Thessalonicam proficisci cogeret, misisse suspicatus, statim ad illum, qui tunc erat præfecti munere Illyrici principatum administrans, litteras dedit, injustitiam inclamans, nomenque illius, Demetrii nimirum, qui ab eo, ut naves cogeret, missus erat, adjiciens. Nec hic quievit, sed & ad illum, qui eum in Chium miserat, Abydique principatum obtinebat, litteras, quibus Thessalonicæ præsides criminabatur, scripsit, ei etiam, quæ ad astum & nomen missi Demetrii spectarent, nota faciens, quò is, irâ commotus, imperatori ista significaret, rursusque imperator Christi amans increpatoria de iis mandata præsidibus daret.

dictis, aliisque, quæ hic

74 Τοῦτα δὲ ἐκ οἰκονομίας Θεοῦ παραχὺ τοσοῦτον ἐδίκαιτο, ἵνα ἡ θεάρεστος πρόνοια καὶ φιλάνθρωπος κηδεμονία καὶ παντοδύναμος Ἀθλοφόρου κηρυχθῇ ἐν τοῖς πέρασι, καὶ γνῶ πᾶσα ἡ οἰκουμένη, ὅτι ὑβὶ ἰσχὺς φιλόστοργος τῶν γνησίων ὧν ἐπεμελήσατο ὕπνος ποτὲ, ὡς ἡ τελεσιλαμπὴς καὶ χρισομένου μάρτυρος φιλανθρωπία τῶν ἁμαρτωλῶν ἡμῶν καὶ δούλων αὐτοῦ μᾶλλον θεὸν προτείνοιτο καὶ τηλικούτου κινδύνου, μηδὲν ἡμῶν μεριμνησάντων ἀπέσωσεν· αὐτοὶ ἡμῶν τοῦτα καὶ ἐτέροις πολλοῖς οἱ ἐνδοξότατοι ὕπαρχοι διηγήσαντο, πει-

sic constituta audivere,

74 Tanta autem è Dei ordinatione hac in re finit turbatum, ut Deo placens glorioſissimi certaminum victoris providentia misericorsque cura in finibus vulgaretur, universaque terra nosceret, neque parentem, filiorum amantem, ita aliquando genuinos filios curâsse, ut multùm misericors Deumque imitans Martyris clementia nobis peccatoribus ejusque servis post Deum prospexit. periculoque hujusmodi nec cogitantes evulsit. Hæc ipsi nobis multisque aliis narrà-

Digitized by Google

A ταῦτος μεθ' ὅρκων, ἡμᾶς μὲν αὐλοφῶ, † ὃ οὐ χίω ἀνδρὶ διὰ γραμμάτων, ϗ αὐτὸν ὃ βασιλεὺς δι' ἀναφορᾶς πραγμάτων, ὧς ἤρθαι, ϗ ὁπωσοῦν, ὧν; ὑδὲ τινὰ τοιοῦτό τινα ἐπὶ τούτῳ, πλὴν ἐν μόνῃ Σικελίᾳ καθ' ἑλόσιν βασιλικὴν· ὃς ὑδὲ ὑπίσχνεν ἔτι, ἔφασαν, ἀλλ' ὑδὲ ὅλως ἔχοι ἄνθρωπον αὐτῷ διακονήματων δημήτριον προσονομαζόμενον.

75 Ἀλλ' ὅτι ὁ δεσπότης μετὰ Θεὸν † πόλεως Θεσσαλονίκης ὁ μάρτυς τῷ Χριστῷ Δημήτριος ὁ πάνσεπτος αὐτὸς λεηλατημένην λιμῷ τὴν αὐτῷ πόλιν θεασάμενος κατοίκτισεν, ϗ τὴν πρόνοιαν ἔ μὴ πάντας ἀρδὴν ἀνοδυνῶν ἐποίησατο. Ἀλλὰ τί περὶ τὰ μείζονα σπεύδοντες τοῖς ἐλαχίστοις τούτοις ἐσδιατρίβομεν; Ὅτι μὲν γὰρ καὶ τοῦτα μέγαλα, ϗ θαυμαστὰ, προφανές. Πῶς γὰρ ὁ μεγάλα τὸ κινδύνων καὶ θανάτων αὐτῷ ἀπροσδοκήτως ἔχ ἅπαξ, ὑδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πάλιν καὶ πολλάκις ῥυσθῆναι πόλιστέ, ϗ χέραν ἔθνους ζοὶ Θεῷ φάναι τοσούτῳ; Ἀλλὰ πρὸς τὰ μέλλοντα λέγεσθαι συναρτώμενα τούτοις, λίαν ἐξόκνηλίζειν τὴν ὑπερφυᾶ δόξαν τῷ μάρτυρος νομοθήσωμεν, ἔθεν δύο τινῶν κεφαλαίων ἐπιδραμόντες μικροῖς ἐπὶ τὰ ἐπηγγελμένα τρέψω † λόγον· ὁ χὼ ἐν τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ &c.

B

iunt glorioſiſſimi præfecti, juramento aſſeverantes, nobis quidem coram, viro autem, in inſula Chio conſtituto, per litteras, ipſique porrò imperatori convenienti juratàque, ut dictum eſt, relatione, à nullo ad iſtud quemquam, præterquam in ſolam Siciliam, qui nec adhuc, dicebant, reverſus eſſet, ſed nec omnino hominem, ſibi miniſtrantem, qui Demetrius appellatus eſſet, haberet, è mandato imperatorio miſſum fuiſſe. A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

75 Aſt ipſum civitatis Theſſalonicenſis poſt Deum dominum, glorioſiſſimum Chriſti martyrem Demetrium, cùm civitatem ſuam fame afflictam vidiſſet, illius fuiſſe miſertum, curàque ſuâ, ne omnes penitus morerentur, effeciſſe *i*. Verùm quid ad majora properantes minimis hiſce inhæremus? Eſſe enimverò & illa magna & mira, manifeſtum eſt. Quomodo enim, periculis ipſaque morte inexpectatò non ſemel, neque bis, ſed & iteratis vicibus & ſæpe civitatemque & tam numeroſæ gentis regionem fuiſſe, Deo dante, liberatam, magna haud dicamus *k*? Verùm ſi ad ea, quæ dicenda ſunt, comparentur, nimiùm attenuare eximiam Martyris gloriam videbuntur: quare, cùm duo adhuc quæpiam capita curſim memorâro, ad ea, quæ promiſi *l*, convertam ſermonem in Chriſto Jeſu Domino noſtro, quia ipſi convenit gloria & honor &c. *Joannes contendit.*

ANNOTATA.

a *Caput hoc in codice olim Mazarinæo, è quo hîc editur, pag. 69 & quinque ſeqq. recenſetur, contractiori iſthoc titulo inſignitum:* Ἕτερον περὶ † εἰς λιμῷ προνοίας τοῦ μάρτυρος, Aliud, (*miraculum nimirum*) de Martyris in fame cura. *Apud Mabillonium porrò tom. I Veterum Analectorum pag. 81 & ſeq. exhibetur etiam compendio, per Anaſtaſium Bibliothecarium conciunate.*

b *Licèt ordinem, quo quæque geſta ſunt, Joannes Theſſalonicenſis in narrando non accuratè ubique obſervet, ſcriùs tamen, quæ hoc, quàm quæ præcedenti cap. refert, accidiſſe reor, quod illa, at non item hæc, brevi admodùm tempore, antequam ab eo litteris conſignarentur, evenìſſe, tradat.*

c *Cùm tam verbum* Δέομαι *quàm* Δίομαι egêre *ſeu* neceſſariis carere *ſignificet, verbum* Μεταδέομαι, *quod fruſtra in Lexicis quæſivi, idem hîc, quod* neceſſaria emere, *ſeu* comparare, *veroſimillimè ſignificare, modove certè haud multùm abſimili exponendum, ſpectato ſenſu, exiſtimo.*

d *Cùm Sanctus, uti in Commentario prævio § III docui, Theſſalonicæ educatus fuerit; Græcumque verbum* Τρέφειν *idem, quod Latinum* Educare *ſeu* alere, *ſignificet, ideò hîc deductum ab hoc verbo aoriſti primi participium medium* θρεψάμενος, *in dativo poſitum, quod ei præterea vocem* πόλει *ſubintellectam putem,* Civitati altrici *interpretatus ſum.*

e *Hoc nomine olim fuit diſtincta, quæ hodie* Aveo, *Turcis* Aidos, *dicitur, urbs Thraciæ, in ora Boſphori Thracii ſita, arceque valida, quæ una ex Dardanellis eſt, munita. Adi ad vocabulum* Abydus *Baudrandum in Dictionario geographico.*

f *Pro hujus inſulæ qualicúmque notitia videſis Annotata, cap. præcedenti ad lit. d ſubnexa.*

g *De S. Iſidoro, martyre in inſula Chio, ad XXV Maii diem, quo in Martyrologio Romano annuntiatur, actum apud nos eſt; is autem, uti ex ibidem in medium adductis liquet, eccleſiam nomini ſuo ſacram in inſula Chio habuit, ut certè hîc ipſe ſanctus Iſidorus martyr apud Joannem Theſſalonicenſem hoc loco memoretur. Verùm num eccleſia mox dicta, alterave, in inſula Chio pariter exiſtens, ei ſimul & S. Victori martyri ſuit ſacrata? Eſt ſanè, cur ita ex Anaſtaſii Bibliothecarii apud Mabillonium loco proximè citato exiſtimes; ibi enim Anaſtaſius, quæ Græcis hiſce,* Ὁ δὲ διανασὰς καὶ προελθὼν ἐπὶ τὸ μαρτύριον ἔ καθίσας μάρτυρος Ἰσιδώρου, *Joannis verbis reſpondent, ſequentia Latina ſuppeditat:* Qui ſurgens perrexit ad eccleſiam ſanctorum Victoris & Iſidori; *verùm prava interpretatione uſus hîc eſt Anaſtaſius. Adi Commentarium prævium num. 79.*

h *Ad XXIV Junii diem, quo S. Joannis Baptiſtæ nativitas in Martyrologio Romano celebratur, actum apud nos de hoc ſancto præcurſore Domini jam eſt; ex iis autem, quæ ibidem in concinnato de eo Commentario hiſtorico num. 106 & binis ſeqq. è Sozomeno in medium adducta ſunt, confirmantur, quæ hîc apud Joannem narrantur de jactis à dæmone in Joannem Baptiſtam convitiis, quòd hîc Theodoſio imperatori, adverſus Eugenium tyrannum, quod anno 394 evenit, bellum gerenti, eſſet auxilio.*

i *Multùm enimverò Joannes Theſſalonicenſis, ut prodigiosè à Sancto Theſſalonicenſibus fame preſſis iterum ſuiſſe ſuccurſum, oſtendat, hoc pariter capite ad hunc uſque locum laborat, nec, ut apparet, infelici prorſus ſucceſſu.*

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

Suppeditatus hoc loco à Joanne textus Græcus paulò videtur obscurior; ei tamen, quem hîc vides, interpretationem adaptandam, à sensûs contextu existimavi; siquis interim meliorem attulerit, eam ego libenter amplectar.

1 Sese in subsequentibus de bello, à gente barbara, multitudine infinita, adversus Thessalonicam gesto, asserum, Joannes suprà cap. 8 sub initium promisit, reque ipsa infrà, duobus adhuc, quibus res alia tractantur, premissis capitibus, de eo agit; ut adeo, dum, duobus memoratis capitibus, sermonem ad promissa sese conversurum, hîc dicit, de bello illo tequi existimandus sit.

CAPUT X.

Qui Sanctus in bello intestino populique seditionibus Thessalonicæ etiam succurrerit a.

Thessalonica intestino bello populique seditionibus

NOn solùm in peste & fame sæpissime amans ille civitatis gloriosissimutque certaminum Victor à tempore antiquo in hodiernam etiam usque diem misericordiam erga regionem efficaciter exhibuit, sed & intestinorum bellorum, popularisque tempestatis fluctus diversis temporibus in ea dissipavit, commotorum animorum æstus *b* fiduciâ in Deum irrorans. Unum autem dumtaxat & de his singulatim memorabo, corda vestra ad Dei laudem Martyrisque gloriam accendens; recta enim magnalium ejus descriptione promptaque commemoratione spiritualem vestram litim excitare non desinam.

b

B

post Mauritii imperium miseræ, quemadmodùm & aliis

c

77 Sub imperio, quod piæ recordationis Mauritium excepit, omnes propè scitis, quantos in civitate tumultus diabolus excitârit *c*, charitatem refrigerans, mutuumque per Orientem universum, & Ciliciam & Asiam & Palæstinam & omnes, quæ circa partes illas sitæ sunt, regiones ad ipsam usque urbium reginam odium disseminans, adeò ut populis contribulium sanguine in foro inebriari non solùm non sufficeret, sed jam etiam in ædes mutuas irruerent, atque eos quidem, qui ibidem erant, miserabiliter occiderent, vel in altioribus domuum tabulatis viventes adhuc mulieresque & pueros & senes & juvenes, ut conjicere licet, infirmos, qui præ corporum imbecillitate eædem ascendentium effugere non potuerant, in pavimentum dejicerent; barbarorum autem in morem contubernales suos & notos, &, ut credere fas est, cognatos exspoliarent, præterque hæc omnia ipsas domos incenderent, ut, quemadmodùm conjicere licet, neque illi, qui attriti fuissent, victum etiam mendicando quærentes, lateret.

C

Iosis exitus,

78 Erant igitur, ut dictum est, omnia in tractibus illis loca dæmoniacis illis cædibus direptionibusque plena, & secundum quod scriptum est, spelunca latronum. Uti autem loco quopiam incenso flammâque adversus eos, qui aquâ ei resistunt, prævalente, ipsæ etiam domus circumjectæ, fumi vehementiâ calefactæ, titionis ædinstar nigrescunt, atque, ut parvâ etiam quâpiam causâ eâque haud inexspectatâ actæ accendantur, paratissimæ evadunt, ita etiam omnes in Illyrico civitates pervadens malorum Orientalium fama aliquas quidem avaritiæ cupiditatibus obtenebravit, intestinasque in ipsis tribuum virgultis flammas accendit, deinde verò & custoditam à Martyribus Thessalonicensium metropolim finitimorum facinora rumorum auris circumdabant, charitatisque fulgor,

Ὃ γὰρ μόνον ἐν λοιμοῖς καὶ λιμοῖς μυριάσιν ἐφιλόπολις ὑπῆρχε καὶ ὑπερήσπαζε ἀδιαφόρῳ εὐσπλαγχνίᾳ καὶ μιᾷ χάριτι ἐπιδεικνύμενος τὸ περὶ τὴν χώραν ἐλεήμον, ἀλλὰ καὶ ἐμφυλίων πολέμων, καὶ δημώδους ζάλης ἀπαρίθμητα κύματα καὶ διαφόρως καιροῖς ἐν αὐτῇ διεκίδασεν τῇ πρὸς Θεὸν παῤῥησίᾳ τὰς βαπτιζόντων θυμῶν φλογώσεις ἱκετηρίοις. Ἐκάστοτε ἐνὸς ἕνεκεν τούτων καὶ μόνης μητροπόλεως διηγήμασιν ἀναζωπυρῶν τὰς καρδίας ὑμῶν πρὸς ὑμνον Θεοῦ, καὶ δόξαν Μάρτυρος· τῇ γὰρ ἐνυπογράπτῳ, καὶ ταχυρρύτῳ τῶν μεγαλείων αὐτοῦ τῇ ἀναμνήσει ὑμῶν ἀπαρλίγων δίψας ἐκκαύσομαι.

E

77 Ἐπὶ δὲ μετὰ μακρὸν τὸν τοῦδε λήξαντος βασιλέως, ἴδε σχεδὸν ἁπάσης, ὅσης κύκλῳ πόλει ἐγεῖρεν κακοφρυὴς ὁ διάβολος, ψύξας τὴν ἀγάπην, καὶ μισαλληλίαν ἀνέφας κατὰ τὴν ἀνατολὴν πᾶσαν, καὶ Κιλικίαν, καὶ Ἀσίαν, καὶ Παλαιστίνην, καὶ πάσας τὰς ἀμφὶ τὰ ἐκεῖσε μέρη πατρίδας ἵως καὶ αὐτῆς τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ὥστε ὡς μὴ μόνον χαρεῖν τοῖς δήμοις τὸ κατ' ἀγορὰν αἵμασιν ἐμφυλίοις μεθύσκεσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς τοὺς ἀλλήλων οἴκους ἐπεισπηδᾶν, καὶ τοὺς αὐτοῦ μὲν ἀκροσφαλῶς διενεῖν, ἢ καὶ διὰ τῶν ὑψηλοτέρων δωμάτων ἔτι ζῶντας ἀκοντίζειν ἐπὶ τὸ ἔδαφος γύναιά τε, καὶ παῖδας, καὶ γέροντας, καὶ νέους ὡς οἴκοι αὐθεντεῖς, ὅσοι διὰ ἀδρανίαν σωμάτων ἐκφυγεῖν τὰς τῶν ἀνελθόντων μιαιφονίας οὐκ ἰσχυσαν, λειπλατεῖν ἢ βαρβάρων δίκην τοὺς ὁμοδιαίτους, καὶ γνησίους, καὶ οἰκείους συγγενεῖς, καὶ καθαπαξ ταῦτα καὶ τὰς οἰκίας αὐτὰς πυρπολεῖν, ἵνα μὴ ἢ οἱ τριβέντες ὡς οἰκοι, τῷ ἐν πλησίον τοῦ ζοφώδους περιζώματος διαλάθωσι.

F

78 Ἦσαν μὲν δὴ, ὡς εἴρηται, πάντες οἱ κατ' ἐκεῖνα τὰ κλίματα χωροὶ τῆς δαιμονικῆς ταύτης ἀνδροκτασίας, καὶ λειπλασίας ἀπάτλεως, καὶ κατὰ τὸ γεγραμμένον σπήλαιο λῃστῶν· ὥστε ἢ τῆς πυρπολητικῆς τότε, καὶ τῆς φλογὸς καταπραϋνούσης τὸ ἀπομαχόμενον τῷ ὕδατι αἱ πηγαὶ οἰκίαι τῇ σφοδρότητι θερμαινόμεναι τὸ παντὸς, αὐταῖς μελαίνονται δαλοῦ δίκην, καὶ πρὸς ἅναψιν ἑτοιμότατα γίνονται, μιᾶς τινὸς, καὶ βραχείας προφάσεως, καὶ ταύτης προσδοκησίμου δρασσόμεναι, ὕστε καὶ τὰς περὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ἁπάσας πόλεις ὁ τῆς ἀνατολικῶν φήμη διαπεμφθεῖσα κακῶν. Τινὰς μὲν καταζόφωσι τοῖς τῆς φιλαργυρίας θυμοῖς καὶ τὰς ἐμφυλίους φλόγας ἐν αὐταῖς τοῖς φοινικοῖς φρυγάνοις ἀνῆψεν· ἤδη δὲ καὶ τῷ μαρτυροφύλακτον τῆς Θεσσαλονικέων μητροπόλεν ἀπειλῆσι ταῖς αὔραις τὰ τῆς πλησιχώρου δραματουργήματα, καὶ τὸ τῆς ἀγάπης αὐτῶν τηλαυγές, ὃ καὶ ὁ ἀπόστολος δι' ἐπιστολῶν ἐμακάρισεν, τῇ δὲ φόνου πα-

Digitized by Google

A περιστάσεσι καταχαρηναι ἐμελλήσατο.

79 Ἡνικὰ βλέπειν ἔσφιγε τηνικαῦτα, τίνι ἡ ὁμοφροσύνης μητρόπολις θάλασσαν διχονοίας γεγενημένην ὑμᾶς λοιπὸν ὑγιᾶς τῷ πλησίον προσίβλεπεν, ὦ τῆς ἀπροσδοκήτου κακῆς! Οὗ δὴ συγγενὴς δύσις τίνι ἐπισκήψασα τόζε ἰατρεῖον ἴσχυεν. Ἀλλ' ὥσπερ εἰ ἀχύρων σωρεὰ φλὸξ κεκρυμμένη, μόνῳ διασμύχεται τῷ καπνῷ τυφομένη, ἡ μικρὰς ἐπιδυμεῖ διασκεδάσεως τὸ ἐπικαθήμενον ἄχυρον, οἷς τὸ τίνι αὐτῆς παμφάγον ὁρμὴν διεγείρασα, πάντα διαφλέγει, ἡ καταπρήσει τὰ πλησιάσματα, ὕτως ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ δαίμονος ὅπλῳ· ὕτως ὤδινεν τίνι κατ' ἀλλήλων διαφθορὰν, ἡ μικρᾶς ὡς ἐπὶ δ' παραδείγματος τὸ ἀχύρων ἕδρασ προφάσεως εἰς τὸ ἀναφλέσαι, ἡ κατὰ πάντων αἴρασθαι τίνι ἀλληλόφορον μάχαιραν.

79 Miserandum in modum videre erat concordiæ metropolim dissensionis mare tunc factam. Nemo in posterum amico vultu (ô malum inexspectatum!) proximum intuebatur; morbum autem, qui irruerat, lux congenita sanare haud poterat. Verùm quemadmodùm abscondita in palearum acervo flamma solo præpedita fumo iners manet, parvaque palearum incumbentium, ut omnivora vis ejus excitata omnia adjacentia comburat atque in cinerem redigat, motione indiget, ita civitas, sub dæmone abdita, mutuum interitum sic parturiebat, ut etiam ad palearum exemplum parvà, quò cædes mutuas susciteret, ensemque, qui interitum utrimque afferret, adversus omnes emitteret, causâ indigeret.

80 Ἀλλ' ἐν ὕτως κακῆ διακειμένης τῆς πόλεως, ἔδει τὸ ἐπιζομένην γενέσθαι ὁ παντόδοξος ἀθλοφόρος τῷ Χριστῷ συνεχώρησεν, ἀλλ' ὕτως εἰ τῇ βυλεύσεσθαι τὰ κακὰ τοῖς δήμοις συνεσβέσθησαν οἱ θυμοί· ἰκανὸς μὲν ἦν ἡ τὸ αὐτοῦ τῆς ἀπροσδοκήτου ὀργῶν καταπαύσεως τοῖς τὸν ἔχουσιν παρασῆσαι, ὡς θεία τις πρόνοια, ἡ ἀῤῥήτου ἐπισκιάσεις τὸ τοιοῦτον κατόρθωσεν. Ὁ γὰρ πλάσας καταμόνας τὰς καρδίας, τρέπει ταύτας ὡς ὕδωρ ὅπου ποτὲ βούλεται. Ἵνα δὲ μὴ διαμφίδιζῃ τὶς περὶ ταῦτα βυλευομένων ὁ νῦς, ἀκούσατε τὸ γενόμενον, ἀκούσατε, παρακαλῶ, ἡ μὴ μόνον ἵνα τῷ θαυμάσαι, ἀλλὰ δεξολαβῆσαι τὸ μάρτυρα, τίνι διάνοιαν διαγείρητε· ἀλλὰ τὸ πρῶτον, ἡ φίλον τῷ ἀθλοφόρῳ καταστησάμενοι ἀκριβῶς, αὐτὸ ἀλλὰ ὑμᾶς ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἡ δυνάμεως κατὰ τίνι ἕνωσιν περιφίλησαντες, ὑπήκοοι ἀκριβεῖς, ἡ διὰ τοῦτο γνήσιοι φίλοι τῆ ἀγαθοσύνης αὐτοῦ ἀναδειχθῆτε.

80 At verò, civitate ita malè affectâ, quod speratum haud fuerat, fieri gloriosissimus certaminum Christi Victor concessit, itaque dum mala molirentur populi, iræ exstinctæ sunt. Cùm itaque inexspectatæ irarum sedationis celerem adventum iis, qui mentis forent compotes, comparare esset sufficiens, non secus ac divina quædam providentia ineffabilisque Sanctorum obumbratio, id fecit. Qui enim solus corda creavit, ea, ut aquam, quò voluerit, inflectit. Ne verò eorum, qui de hisce consilia conferunt, dubius hæreat animus, audite, quod factum est, audite, admoneo, nec solùm ad admirandum, sed & ad laudandum usque Martyrem cogitationem excitate; quin imò quid gratum & acceptum certaminum Victori sit, diligenter examinantes, id ipsum & vos ex tota anima virtuteque amplectentes, ad amussim obedientes germanique per id bonitatis ejus amici appareatis.

pax subitò, dante Deo, redit.

B

81 Ἵνα γὰρ μὴ ἀμφιδίζῃ, ὡς εἴρηται, τῆ περὶ ταῦτα βυλευομένων ὁ νῦς, πότερον αὐτομάτως ἡ τῆ τηλικούτων κακῶν φορᾶ, ὅζε ὑμᾶς προσδοκωμένη, κατεκοιμήθη, ἡ τίνος προνοίᾳ τοῦτο γεγένηται. Καὶ πάλιν, ἵνα μὴ διαμφιβάλλητε τῆ τίνος πρεσβείᾳ ἡ πόλις ἐκ τῆ πυλῶν ᾅδου ἀνεσπάσθη, ὥρᾳ τὶ καὶ ὑμεῖς τισὶ ἐκ τῆ ἱλυοῦ τῆ Θεσσαλονίκην ἐπιδημήσαντι; ἀνδρὶ κοσμίῳ, καὶ τῆ τηνικαῦτα ᾅδε ἰλλυρικῆ ἐπάρχου συγγενεῖ, πρώτως τῆ πόλει προσλάσαντι, ἡ μηδὲ τὰ κινήματα ἐν αὐτῆ ἡ λαλήματα ἀπογνώσκοντι; τοιαύτη τίς ὄψις ἐνύπνιον. Ἴδιον ἑαυτὸν ἀναβαίνοντα ἐπὶ τίνι πηγῆ τῆ ἰαμάτων, λίγω δὴ τὸ ᾅδε Ἀθλοφόρῳ πάνσεπτον τέμενος, ἰδεῖν δὲ νόμῳ τῆ προσπλεόντων τῆ πόλει, ἅτε δὴ ἡ αὐτὸς πρώτως ἀσπαλεῖν αὐτῆ.

81 Ne enim, ut dictum est, eorum, qui de iis deliberant, dubius hæreat animus, malorumne hujusmodi cursus, qui tantùm non exspectatus obvenit, sponte sua, an cujuspiam providentia acciderit; ac denuò ne dubitet, cujusnam intercessione è mortis portis civitas fuerit educta, cuidam in somno, qui Thessalonicam è Græcia recèns advenerat, viro modesto eorumque, qui tunc Illyrici præfecti erant, cognato, cùm primùm ad civitatem appulisset, nec quæ in ea turbata essent ac dicta, perspecta haberet, hujusmodi somniorum visio apparuit. Seipsum in curationum fontem, dico autem in venerandum maximè certaminum Victoris templum, ex more eorum, qui civitati adnavigant, ingredientem (erat enim & ipse primùm in hanc veniens) conspexit.

idque Sancti intercessione factum, à viro cuidam oblato.

C

82 Εἶτα αὐτίκα ἔνδον ὢν τοῦ ναοῦ, ἡ προσδοξάσας, ὁρᾷ τὸ ἱερώτατον ἐκεῖνο, ἡ περικαλλὲς δημιούργημα κατὰ μέσον τὸν ναὸν πρὸς τοῖς λαϊκοῖς πλάγιοις ἱδρυμένον ἑξαγώνῳ σχήματι, λίθοις ἐξ ἡμ τοίχοις ἰσαρίθμοις, ἐξ ἀργύρῳ δοκίμῳ ἡ διαγλυμμένῳ μεμορφωμένοις, ἡ τίνι ὑφαλεῖ ὑπάντων, αὐτὸ τῆ ἑξαγώνων πλάγιων κυκλοφορικῶς ἐπισχύσαν ἡ εἰς μίαν στρογγύλλως ὡς ἐκ πόδος ἀπολήγουσαν σύνδεσιν, σφαῖράν τε ἀργύρεον μεγέθους ἡ μικρῷ φέρουσαν ἄνωθεν, ὑφ' ἣν ὡς κρύπτ βλαστοὶ θαυμάσιοι περιέχονται, ὧν πάντων ἐκεῖνο τὸ κατὰ δ' θανατῷ πανηγὸς τρόπαιον ἀστιβολεῖ, τῷ μὲν ἀργύρῳ δημιουργήμασι τοὺς δ' σώματος ὄψεις παρασπαίζον ἐκπλήττεσθαι, τῇ δὲ τοῦ Χριστοῦ νοήσει τοὺς τ' διανοίας ὀφθαλμοὺς τοῖς ὑραίοις καταυγάζον χαρίσμασι, ὁ ζωποιὸς, φημὶ, ἡ τίμιος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν σωτῆρος

82 Deinde verò, cùm in templum esset ingressus, orâsset*que*, vidit sacrum illud pulcherrimumque opus, in medio templi ad sinistram figurâ sexangulari erectum, columnis sex totidemque lateribus è probato sculptoque argento formatum, similiterque & fastigium, sexangularibus in circuitu lateribus sufsultum, & quasi à basi in rotundam colligaturam desinens, argenteamque magnitudinis haud parvæ sphæram superiùs ferens, sub qua mira, velut cucurbitæ, germina continentur, suprà quæ omnia defixum adversus mortem tropæum, vivifica, dico, ac veneranda Dei & Servatoris nostri crux, radios ejaculatur, argentea quidem structurâ corporis oculos percelli faciens, Christi autem consideratio-

quid is, Domum tuli templum ingressus,

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

ne cæleſtibus gratiis mentis oculos illuminans.

83 Hoc autem divinitus datum artis opus, quod ſacrum apud nos ciborium vocatur, vir in templo cùm vidiſſet, eos, qui propè erant, rogabat, quid illud, fratres, novum mirandum opus ad mediam templi (neque enim, niſi magna cauſa ſubeſſet, locum illum accepiſſet) longitudinem eſt exſtructum? Illis autem dicentibus, quia ibidem glorioſiſſimum certaminum victorem Demetrium, ut Sanctum decet, jacere, è majoribus audivimus; deſiderem, dixit vir, quæ intra ſunt, videre. Illi autem famulum, qui ante argenteas januas ſtabat, ei oſtenderunt, quemquam ea, quæ intrò ſunt, obtinere abſque illo poſſe negantes; ad quem etiam vir accedens, ſibi, adorare præſtitaque à Deo monumenti gratiâ ſanctificari volenti, aperiri petebat.

in ciborio, ſub quo hæc fieri credebatur.

84 Cùm autem is januas aperuiſſet, vir nondum ingreſſus vidit quidem, qui & à nobis vitus fuit, quaſi lectulum argenteum in medio exſtructum, hujus ad eam, quæ ad caput eſt, partem thronum quempiam, auro ſplendidum, precioſiſque è lapidibus paratum, ac glorioſiſſimum certaminum Chriſti victorem Demetrium tali, quali in imaginibus depingitur, habitu ſedentem; ad eam autem, quæ ad lectuli pedes eſt, partem thronum alterum, ſplendidum quidem & illum, totum autem ex argento ſolidum, in quo mulierem quampiam decentiſſimam, viſuque pulchram, ſplendidè nec ſuperfluè veſtitam, ſedentem videbat fixiſque oculis in Martyrem intuentem. Vir hæc conſpicatus ingredi quodammodò timuit, Martyrem nimirum cum pia quadam nobilique femina ſolitarium ibidem degere ſuſpicatus.

ſibi aperto mulierem Sanctæ aſſidentem.

B

85 Cùm autem ille, in animi conſternatione extra ſtans, maneret, mulieris Martyriſque decore obſtupefactus, loco ſurgens mulier exire è ciborio conabatur, impetu autem maximo ſurgens & Martyr manu illam retinuit retractamque in throno ſuo rurſus locavit, dicens: Per Dominum ne hinc exeas relinquaſque civitatem; ei enim ſemper quidem, maximè autem præſenti tempore neceſſaria es. Cùm autem hæc vir audiviſſet, mulieremque in throno ſuo rurſus ſedentem, ſimiliterque glorioſiſſimum certaminum Victorem in throno aureo vidiſſet, exire vel quid proloqui auſus non eſt, ſed, foris reverentia exhibita, abivit, hoc ſolum ab adſtante nimirum famulo ſciſcitatus: Dic mihi per Deum: quænam illa mulier ſola cum Sancto ſedens? Ille autem reſpondit: Tunc ſolus eam ignoras? Omnis civitas eam novit, ſemperque etiam eamdem cum Martyre verſari. Ille autem reponit: Verùm ego, peregrinus cùm ſim, id ignoro. Propter charitatem ne invideas, ſed & nomen mihi ediſſere.

atque ab ea, ne civitatem relinqueret, retineri, vidiſſet, hancque ſimul Dei teſtam

C

86 Famulus autem reſpondit: Hæc eſt recta rerum per Dominum ordinatio *d*, quam Deus à multo tempore certaminum Victori commiſit. Hic autem illam cuſtodit, nullo modo eam hinc exire ſinens, quemadmodum & tu vidiſti. Hæc famulo nimirum loquente, expergefactus eſt vir; eorum autem, quæ ſibi viſa fuerant, quòd quæ in civitate mota eſſent, utpote peregrinus exiſtens, non nôſſet, nihil intelligens, præfecto, qui ſanguine ei, ut dictum eſt, conjunctus erat, narravit. Cùm autem nec

rum ordinationem, quam Demetrius è civitate exire non permitteret, ipſe intelligeret,

d

D

83 Τῦτο δὲ τὸ Θεοδώρητον τέχνασμα παρὰ τῦ ὕπνυς ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ ναῷ διασάμενο τὸ παρ' ἡμῖν καλύμενον ἁγιασμάτιον κιβώριον, ἐπηρώτα δηλῦν τὰς πλησίον, τί ἔστο, ἀδελφοί, τὸ τερατοδαιμόνιον ποίημα, κατὰ τὸ μέσο τῦ ναῦ μίζον ἐφίδρυται; ἡ γὰρ ἀπὸ ταύτης εἰλήφει τὴν χώραν, εἰ μὴ μεγάλης ἀνάγκης ἦν ἔκτισται ὁ τοιῦτος τόπος. Τῶν δὲ φασάντων, ὡς ἐκεῖσε παρὰ τῶν πατέρων ἠκόσαμεν κεῖσθαι Θεοφορικῶς τὸν ὑπερενδόξον ἀθλοφόρον Δημήτριον, ἐπιθυμῆσαι, ἔφη, ὁ ἀνὴρ τὰ κατὰ τὸ ἔνδον ὁρᾶσθαι· εἰ δὲ ἐπιδέκτιον αὐτῷ τὰς πρὸς ταῖς ἀργυρίαις θύραις ἑστάμενον ὑπηρέτην μὴ ἄλλο τέτο φάσκοντες, οἱόντε εἶναι τινα τῶν ἔνδον ἴσχειν· ᾧ καὶ προσελθὼν ὁ ἀνὴρ, αἰτήσατο αὐτῷ, προσκυνῆσαι βουλόμενος καὶ ἀγαθύνας τὸν Θεοπρόχρον τῦ μνήματο χάριτι.

84 Τῦ δὲ διανοίξαντο τὰς θύρας, μήπω εἰσελθὼν ὁ ἀνὴρ, ἴδετ μὲν τὸ καθ' ἡμᾶς ὁρώμενον ἀργύριον κατὰ τὸ μέσο ἱδρυμένον ὥσπερ στιμπόδιον, ἧ κατὰ τὸ πρὸς κεφαλὴν μέρο θρόνον τινὰ λαμπρὸν ἐκ χρυσίο, καὶ λίθων πολυτελῶν κατασκέασμένον, καὶ τ' ἐνδοξότατον ἀθλοφόρον καὶ Χριτῦ Δημήτριον ἐφεζόμενον, ὅπως ὁποίῳ σχήματι κατὰ τὰς εἰκόνας ἐγγεγράφηται, κατὰ δὲ τὸ πρὸς τοῖς ποσὶν ἕτερον θρόνον λαμπρὸν μὲν καὶ αὐτόν, ἐξ ἀργύρο δ' ὅλον συγκείμενον, ἐφ' ᾧ καθιζομένην ὁρᾶ γυναῖκά τινα εὐπρεπεστάτην, καὶ κοσμίαν ἰδέσθαι, σεμνοφανῶς καὶ ἀπερισπάστως ἡμφιεσμένην, καὶ ἀτενὲς πρὸς τ' μάρτυρα βλέπεσαν. Ταῦτα ἰδὼν ὁ ἀνὴρ ἐκπλαγῆναι ὥσπερ εἰκὸς ὑπετοπάσας τ' μάρτυρα μετὰ τινο δηθεν θεοσεβῦς καὶ λαμπρᾶς γυναικὸς ἰδιάζειν.

E

85 Ὡς δὲ μεμένηκεν ὁ ἐκπλαγεὶς ἑαυτῦ ἔξω ἑστάμενο, τῇ ἀπειρίᾳ τ' γυναικὸς καὶ τ' μάρτυρο ἐκπαγόμενο, ἀναστᾶσα δηθεν ἡ γυνὴ ἐπειρᾶτο ἐξιέναι τ' κιβωρίε. Ὁρμὴ δ' μεγίτη διανασεὶς καὶ ὁ μάρτυς κατέσχεν αὐτὴν τ' χειρὸς, καὶ ἕλκυσας πάλιν ἐπὶ τ' ἴδρυτον αὐτῆς καθίζει αὐτὴν εἰπών, διὰ τ' κύριον μὴ ἐξέλθῃς ἔνθεν, μηδὲ ἀρῇς τὴν πόλιν, χρεία γάρ σε ἔτι ἀεὶ μὲν, μάλιτα δὲ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ. Ὁ δ' ἀνὴρ ταῦτα ἀκέσας καὶ διασάμενο καθιζάσαν πάλιν τὴν γυναῖκα ἐπὶ τ' ἴδρυτ αὐτ', καὶ τ' πανένδοξον ὁμοίως τὸν τῷ χρυσίῳ ἴδρυτὸν, ὡς ἐτόλμησεν ἐξελθεῖν, ἢ φθέγξασθαί τι, ἀλλ' ἔξωθεν προσκυνήσας ἀνεχώρει, τέτο μόνον ἐρωτήσας τ' ἐφεσάμενον ἔνθεν ὑπηρέτην. Ἐπὶ μοι πρὸς θεῦ, τίς ἡ γυνὴ ἡ μετὰ τῦ ἁγίε μόνη κατεζομένη; Ὁ δ' ἀπειρίδη· σὺ μόνο ἀγνοεῖς αὐτήν; Πᾶσα γ' πόλις αὐτὴν ἐπίσαται, καὶ ὅτι ἀεὶ τῷ μάρτυρι συνδιάγει· ὁ δὲ φησὶν, ἀλλ' ἐγὼ ξένο ὑπάρχων ἀγνοῶ. Διὰ τὴν ἀλάτειαν ὧν μὴ φθονήσῃς, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα φράσόν μοι.

F

86 Ὁ δὲ ὑπηρέτης ἀπεκρίθη, Αὕτη ἐστὶν ἡ κυρία Εὐταξία, ἣν ὁ Θεὸς πρὸ πολλῦ τῷ ἀθλοφόρῳ παρακατέθετο· αὐτὸς δὲ ταύτην διατηρεῖ, μὴ ἐᾶν αὐτὴν ἔνθεν ἐξελθεῖν τὸ σύνολον, ὥσπερ καὶ σὺ εἶδες. Ταῦτα δ' ὑπηρέτ δηθεν λαλήσαντο, ὁ ἀνὴρ ἐξυπνο γέγονεν· ὑδὲν δὲ συνεὶς τ' ὀφθέντων αὐτῷ, διὰ τὸ μηδὲ τὰ ἐν τῇ πόλει τηνικαῦτα κινήμενα γινώσκειν, ἅτε ξέν τυγχάνων, διηγήσατο ταῦτα τῷ ὑπάρχῳ συγγενεῖ αὐτῦ καθεσηκότι, ὡς εἴρηται· ὁ δὲ μηδὲ αὐτὸς ἀκριβῶς καταναήσας τὸ ὁραθὲν, λαβὼν αὐτὸν τ' ἄνδρα τ' διασάμενον, ἄτεσιν εἰς τινα μονα-

Digitized by Google

A μοναχὸν ἕλκει συνήθη αὐτῷ τυγχάνοντα, καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὰ τῷ ἀνδρὶ ἀποκαλυφθέντα, καὶ πρὸς μείζονα τῆς ἀληθείας πίστιν, αὐτὸν τὰ ἴδιόντα σὺμμύστας ὁμολογοῦντα παρίστησιν. Λέγει αὐτοῖς ὁ μοναχός: Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ ὁ δωρηθεὶς ἡμῖν παρ' αὐτοῦ πρεσβεύτης καὶ κηδεμὼν ὁ πανάγιος μάρτυς Δημήτριος.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

hic, quod visum fuerat, rectè perciperet, ipsummet, qui id viderat, virum assumptum ad pium quemdam, qui familiaris ei erat, monachum adducit, huicque, quæ viro revelata fuissent, exponit, atque ad majorem veritatis fidem, ut ipsemet, qui visionem habuerat, jurejurando hanc contiteretur, effecit. Dicit eis monachus: Benedictus sit Deus, datusque ab eo nobis intercessor ac curator Sanctissimus martyr Demetrius.

87 Πείθω γὰρ αὐτῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὅτι οὐκ ἔτι φοβηθήσεται ἡ πόλις τὸ ἐπηρτημένον τοῦτο, καὶ προσδοκώμενον τὴν ἐμφύλιον φύσεως κακὸν καὶ διαφορὰν τὴν κυρίαν Εὐταξίαν παρ' ἑαυτῷ κατασχόντος αὐτῆς τὸν αὐτῷ ἐξελθεῖν, μὴ ὃ τὴν πόλιν καταλιπεῖν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἔπαρχος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνήκαν καλῶς διαχρίναντα τὸ ὄνειρον, καὶ διαρρήδην τὸ πρᾶγμα ὁ τὴν πόλιν, καὶ τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, καὶ τῆς παμπόθου μάρτυρος Δημητρίου αἰτήσεως ἡ πόλις ὃ τοιοῦτο κακὸν μεμένηκεν, χρόνοι ἐπὶ ἔτεσι δύο σχεδὸν, μυρίας ὅσας προφάσεις ἀναπαλαίσαντος τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ τῷ τῶν Ὀρθῶν διαφθορᾷ τῆς πόλεως, ἥτις διέμενεν ἐρριζωμένη διὰ Χριστοῦ, ὡς ὑπὸ τῆς ὁ μάρτυρος δεξιᾶς φυλαττομένη τὴν πόλιν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

87 Etenim, ut civitas, certaminum victore rectam Dei ordinationem, ut nec templo suo exeat nec civitatem relinquat, apud se retinente, intestinæ illud, quod impendit formidatumque fuit, seditionis periculum haud ampliùs timeat, futurum esse, ipsi veraci Deo, domino nostro Jesu Christo credo. Præfectus, cum hæc audiret, iique, qui cum eo erant, rectè esse expolitum somnium, intellexerunt, remque in civitate divulgárunt, Christique & Dei gloriosissimi martyris Demetrii charitate civitas periculo hujusmodi, utut duobus annis aliis infinitas prope, quò rectam Dei ordinationem, quæ civitati, veluti per Martyris dextram custoditæ, irradicata per Christum inhæsit, civitate expelleret, occasiones inimico suscitante, intentata permansit *e*. Deo nostro sit gloria & virtus in secula seculorum. Amen.

visions Joannes Thessalonicensis præbare hic fatebat.

B

cod. Mazarin. ἀναπαίσαντος

C

E

F

ANNOTATA.

a Caput hoc, quod è bibliotheca Vaticana codice 821 descriptum hic damus, in codice olim Mazarineo à fol. verso 55 usque ad fol. versum 58 excurrit, titulòque sequenti afficitur: Περὶ τῆς κυριακῆς Εὐταξίας De rectâ rerum per Deum ordinatione; *ego autem, quòd is, quæ capite subjecto continentur, non satis exponat, alium iterum, quem hic vides, substitui.*

b *Ita substantivum Græcum* φλυκτία, *quod in nullis prorsus Lexicis invenire licuit, interpretatus hic sum, tum quòd id exigere sensus videatur, tum quòd illud hic adhiberi videatur pro substantivo* φλύκταινα, *quod cùm à verbo Græco* φλυεῖν, *idem etiam significante, quod Latinè fervere seu* bullire, *deductum videri queat, non omninò, ut apparet, ineptè ad significandum idem, quod Latinè æstus, adhiberi possit.*

c *Orientale imperium, cùm id, occiso imperatore Mauritio, Phocas anno 602 invasisset, miserrimè internis etiam bellis seditionibusque, uti è Nicephoro Callisto, Cedreno aliisque Græcorum historicis, passim obviis, videre licet, ad annum usque 610, quo & ipse dictus Phocas interiit, fuit afflictum; Joannes autem, uti ex ipsis ejus verbis hic occurrentibus satis liquet, & hoc loco & in subsequentibus de misero illo imperii statu loquitur; quod cùm ita sit, statumque rerum, de quo sermonem facit, durante, visionem, cujus infrà meminit, viro cuidam fuisse oblatam, haud obscurè tradat, oportet sanè, ut hæc non serius, quàm anno 610 evenerit.*

d Εὐταξία *Græce idem est, quod Latinè* rectus ordo; *quare ego duas hasce voces Græcas* Κυριακὴ Εὐταξία, *periphrasi etiam quapiam claritatis ergò usus, Latinè interpretatus sum* Recta rerum per Dominum ordinatio.

e *Hæc omnia Joannes, ut Thessalonicam intestinis etiam motibus Sancti patrocinio evasisse liberam, suadeat; verùm cùm omnia, qua hunc in finem affert, uni ferè innitantur visioni, viro cuidam oblatæ, fierique queat, ut hæc, non vera apparitio, sed illusio dumtaxat, fuerit, studiosi lectoris, quidquid etiam hac in parte statuerit, haud facilè me refragantem habebit.*

CAPUT

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

D

CAPUT XI.

De Illyrici præfecto, qui Sanctum blaſphemavit atque ab eo idcirco fuit punitus a.

a

Ægrè à ſe allatum, quem Sanctus puniverit, fuiſſe invitum.

b

c

CUm ſanè Petrus & Paulus, Apoſtolorum principes, non ſolùm benefaciendo ſanandoque, ſed & caſtigatione dignos numenque ſpernentes, ut Ananiam quidem & Saphiram & Simonem Petrus *b*, Elymam autem magum alioſque plures Paulus *c*, puniendo, Spiritûs, quæ eis inerat, gratiam manifeſtârint, age, num & à maximè genuino Apoſtolorum alumno, glorioſiſſimo, inquam, Martyre, ſimile quid geſtum ſit, videamus. Etenim propter ineffabilem ſuam malorum tolerantiam, atque quâ Deum imitatur, bonitatem ſimile quid de eo reperire nobis quærentibus fuit difficile, cùm multa omnibus, ut Deus mundo, delicta condonet.

B

Sanctorumque longanimitatem contumeliâ haud afficiendam, audax præfatur.

89 Verùm cùm quiſque pro talentorum animi quantitate ſibi credita & operationem à Deo rogetur, ac ſimplicioribus quidem venia ut plurimùm concedatur, aſtutioribus autem in criminis deprehenſione etiam vindicta quàm ſæpiſſimè obveniat, meritò in virum, qui maximam mentis vim habere exiſtimabatur, puerorum autem more peccabat, vindictâ unicâ, hâcque ægrè, à certaminum victore fuiſſe animadverſum, perdiſcere valentes, piis veſtris id auribus proponemus, hortantes ſimul atque admonentes, ne Sanctorum benignitate lætati, eorumdem, quæ Deum imitatur, longanimitatem contumeliâ afficiamus; ſed omni, ſecundum quod ſcriptum eſt, cuſtodiâ ſervemus, primùm quidem corda noſtra; ſin minùs, ne ore ſaltem blaſphemum quod inſipienſve verbum proferamus.

Præſectum Illyrici, à quo

90 Audite enim, ad quantam iræ magnitudinem glorioſiſſimum Martyrem dementiæ verbum commoverit, ut ſtatim, ingenitæ velut clementiæ oblitus, ei, qui peccârat, vindictam inflixerit. Vir quidam (quid enim quod nomen ei, in æterno opprobrio manenti, erit, dicere oporteat?) præfectorum gentis Illyricæ principatum tenens, nihilominus quidem maximâ ſeſe pollêre intelligentiâ glorians, ſupraque propinquos, veluti ſuprà ſuperfœturæ partus, ſeſe (id enim, cùm & tentationes ut plurimùm per ſuperbiam noſtram induci didicerimus, ei, opinor, & dementem in ore blaſphemiam poſuit) efferens, quibuſdam ex iis, qui celebris civitatis adminiſtrationi præerant, acceſſeris, poſtulavit, ut quædam ab iis ordinatio fieret.

C

Blaſphemis verbis præſatio irritatus furet.

91 Illis autem de præcepti gravitate dolentibus, ſeque id facere non poſſe cum lachrymis ad genua conteſtantibus, nullo modo is cellit, impoſſibilitatem ipſos, re facili, ſi vellent, exiſtente, fingere aſſeverans. Illis autem dicentibus: Certè modus aliut, ut magnificentiæ tuæ nobis volentibus potentiam non ſuppetere, ſuadeamus, haud ſupereſt, niſi per terribilem incomparabilemque glorioſiſſimi martyris Demetrii potentiam præclarum thronum veſtrum veritatis convincimus, inimicus per illum (neque enim ipſe enormem blaſphemiam, verbis expreſſam, proferre velim) vocem emiſit: illis enim, veluti in verenda rei per juramentum

Ἐπειδὴ ὁ Πέτρος καὶ Παῦλος, οἱ τῶν ἀποστόλων ἀκρότατοι οὐκ ἀργαζόμενοι μόνον καὶ ἀμύνοντες τοῖς εὐεργετήσασιν χάριν τῷ πανδυνάστῃ, ἀλλὰ καὶ τιμωρήμενοι τοὺς ἀξίους κολάσεως, καὶ καταφρονητικῶς περὶ τὸ θεῖον διαγινομένους, ὡς Πέτρος μὲν Ἀνανίαν καὶ Σάπφειραν καὶ Σίμωνα, Ἕλυμαν ὁ Παῦλος δὲ μάγον καὶ πλείονας ἄλλους, φέρε, καὶ ἡμεῖς τῶν ἀποστόλων γνησιωτάτῳ θρέμματος, τῷ πανευδόξῳ λέγω μάρτυρος ἴδωμεν, εἰ γεγένηταί τι τοιοῦτον· διὰ γὰρ τὴν ἄφατον αὐτοῦ ἀνεξικακίαν καὶ τὴν δεομένων εὐγαθεστάτην δυσχερὲς ἂν εἴη γένοιτο ὁμοιότροπόν τι ζητήσαι περὶ αὐτὸν ἐξευρεῖν, πλὴν οὖν συγχωρητός, ὡς ὁ Θεὸς τῷ κόσμῳ, τὰ πολλὰ παραπτώματα.

E

89 Ἀλλ' ἐπεὶ ἕκαστος πρὸς τὴν ἐμπιστεύθεισαν αὐτοῦ τοῦ διανοίας ταλάντου ποσότητα, καὶ τὴν ἐργασίαν αἰτεῖται παρὰ Θεοῦ, καὶ τοῖς μὲν ἀκεραιοτέροις συγγνώμη πλείστη παρίσταται, τοῖς δὲ παρεγγυτέροις ἐπ' αὐτοφώρῳ ἡ πλημμελείας, ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἡ ἐπεξέλασις γίνεται, εἰκότως ἐπ' ἀνδρὶ μεγίστην ἔχοντι τοῦ φρενῶν νομιζομένῳ τὴν διανοιαν, παραπλησίως δὲ παισὶν σφαλέντι, μίαν καὶ ταύτην μόλις παρὰ δικαίου γενομένην ἐκδικησιν δυσθυμοῦντες καταμαθόν, ταῖς ὑμετέραις ἀκοαῖς παραθήξομεν, προτρέποντες ἅμα καὶ παρεγγυῶντες, μὴ τῇ ἀγαθότητι τοῦ ἁγίου ἐγκαλύμμασιν καταρχόμενοι τῆς αὐτῶν θρεμμάτης μακροθυμίας, ἀλλὰ πάσῃ φυλακῇ τηροῦντες κατὰ τὸ γεγραμμένον, πρῶτον μὲν τὰς ἑαυτῶν καρδίας, εἰ δὲ μὴ κατγὲ τὸ διὰ γλώσσης ἐξενεγκεῖν τι ῥῆμα βλασφημίας ἢ ἀφροσύνης ἐχόμενον.

F

90 Ἀκήκοατε γὰρ εἰς ὅσην ὑπερβολὴν θυμοῦ ἡ ὑπερηνδοξον μάρτυρα λέγω παραφροσύνης ἐκίνησεν, ὡς καὶ τὴν ἐμφύτου πατρότητος ὥσπερ ἐκλελοίπουσαν παραχρῆμα τῷ ἐκδίκησιν τοῦ ἁμαρτάνοντι προσρίψασθαι· τοῦ γὰρ τὴν ὑπάρχουσαν Ἰλλυριῶν ἔθνους ἀρχὴν διὰ χρόνου ἔχων αὐτός τις, τί γὰρ καὶ τοῦτο λέγω ἐπονειδίστως αἰσχύνοντι; πλὴν ἀλλὰ γὰρ φρένησιν μεγίστην ἔχειν νενομίσμενος, καὶ τὴν πύλας ὥσπερ ἐπιχωδάλων κατεσαρκόμενος, τοῦτο γὰρ οἶμαι αὐτῷ, καὶ ἡ ἀφροσύνης εἰς γλῶσσαν τοῦ βλασφημίας αἰτίαν, ἐπεὶ καὶ τοὺς πειρασμοὺς ὡς τὰ πολλὰ διὰ τοῦ ὑπερηφανίαν ἡμῶν ἐπάγεσθαι μεμαθήκαμεν, τινὰς τῶν τῆς πόλεως ῥητῆς πραγματείας προϊσαμένων μετασκηλάμενος αἰτήσει τινὰ παρ' αὐτῶν γενέσθαι διοίκησιν.

91 Τῶν δὲ τὸ φορτικὸν τοῦ ἐπιτάγματος ἀποδυρομένων, καὶ μὴ οἷόντε εἶναι τοῦτο πρᾶξαι μετὰ δακρύων γονυπετούντων, ὑδάτων ἐκεῖνος εὐκόλως φάσκων πλάττεσθαι αὐτοὺς τὸ ἀδύνατον, ἔχειν δὲ πράγματος καθεστηκότος, ἅπερ βούλοιτο. Τῶν δὲ φασάντων, ὡς ἂν ἔστι μεγίστης πρόθυμοι ὑμῖν τὴν εὐδοξότητα, ὅτιπερ ἡ βίλησις ἡμῖν τὸ δύνασθαι πρόσεστι, οἱ μὴ πληροφορήσαντον ὑμῶν τὴν ὑπέρλαμπρον ὑμῶν θρόνον ἐπὶ τῆς φρικτῆς καὶ ἀπαραβλήτου δυνάμεως τοῦ πανευδόξου μάρτυρος Δημητρίου, ὁ ἐχθρὸς δι' αὐτοῦ φανεῖν ἀρήσει· ἡ γὰρ ἔχω λέγειν αὐτὸς ἄμετρον τὴν βλασφημίαν ἐμφυσήσαντα· ἐκεῖνον γὰρ, ὡς εἰ ὑπερβαλλούσης ὅρας πληροφορίαν, τὸ φοβερὸν τῆς ἀλλοφόρου παραλαγείλιον εἰς μέσον, ὅτις ὁ ὑπαρχος ἀπεκρίνατο· (ἀλλ' ἴλεως

μοι

A μαι γενῦ, φιλανθρωπότατε μάρτυς Χριστῦ, ὑ φέρω γάρ, ὑ λέγω τοῖς χείλεσιν, ἀλλ' οὐδὲ γράμμασιν ἐγχαράξαι τὸ βλασφημίας τὸ μεγέθ⊙· ἵνπρως ἢ πῶς περιφράσας ἐκλύσω τὴν ἔννοιαν; Ἔλεγεν γὰρ συμπαιγνίαν τινὰ τοῖς πολίταις αὐτῦ συνεργῶν ἢ ἐνδοξον μάρτυρα, καὶ αὐτῦ πληροφορῶν βυλομένοις ἢ προσυγχαίνοντ⊙. Οἱ ἢ, τὸ ἄφρον ἢ βλασφημίας ὐχ ὑπομένοντες, βύσαντες τὰ ὦτα ἤκουσαν.

A. Iohanne Thessal. archiep.

probatione, certaminum Victoris timorem in medium adducentibus, ita præfectus respondit: (verùm, misericordissime Christi Martyr, propitius mihi sis; blasphemiæ enim magnitudinem, non dico labiis, sed nec litteris exprimi fero; aliter autem qui circumloquens cogitationem aperiam?) Fraudem enim quamdam esse, dixit, gloriosissimum Martyrem civibus suis, per eum certam rei occurrentis fidem facere volentibus, adminiculari. Illi verò, blasphemiæ magnitudinem non ferentes, obturatis auribus, exierunt.

92 Μετὰ ἢ ἡμέρας δύο, τάχα ἢ οὐδὲ πλήρεις δύο, τὸ πᾶν σῶμα ἔ ἀνδρὸς ἀπαίνωθεν ὅλων ἕως ἄκρων ποδῶν τόσῳ δεινοτάτῃ κατοχῇ ὕτως, ὥς μηδὲ διαγινωσθῆναι τὸ νόσημα ὑφ' ὧν ἢ ἰατρικῆς ἐμπείρων ἢ μέντοι περὶ αὐτῷ ὀκτὼ ὡ τῷ προλεχθέντι πλαμφάγῳ διατελέσας νοσήματι, τέλ⊙ πολλῶν ὄντων γεγομένων, ἢ ῥᾴων ὅπωρ ἰσχνείτ⊙ αὐτῷ, εἰς τῦτο κατέληξε τὰ ἢ ὀργῆς, ὥς τὸ ἥμισυ μέρ⊙ ἔ ὅλυ σώματ⊙ παρεθῆναι, ὥς ἴχνη μὲν αὐτὸν τὰ θία πάντα τὰ μέλη, τῇ ἢ ἐνεργείᾳ μίαν χεῖρα, ἢ ὦμον ἕνα, ἢ τήθυς ἢ κοιλίας τὸ ἥμισυ, ἢ μηρὸν ὡσαύτως ἕνα, ἢ γόνυ ἢ πόδα. Καὶ διαμεμενηκὼς ὕτως ἐπὶ μῆνας ἐτέρυς τέσσαρας, ὥς πληρωθῆναι αὐτῷ ἢ ἐνιαυτόν, ὑ πρότερον ἐπισχέψεως τῦ Ἀθλοφόρυ κατηξιώθη, χρίστε φιλανθρωποτάτυ ὑπάρχοντ⊙, πρὶν ἢ μετὰ δακρύων πολλῶν ὡ τῷ αὐτῦ ναοπρεπῶ τῶν πάνυ ἐπάξιον ἐξομολογήσατο ἐντεῦθεν ἢ συνθήκας θέσθαι πρὸς αὐτόν· ἐπεγνωκέναι μὲν τὴν αὐτῦ ἀκατανόητον δύναμιν, μὴ τολμῆσαι ἢ τὸ λοιπὸν ἀφροσύνης ῥῆμα τοιῦτον, μὴ ἢ καὶ διὰ γλώττης, ἐκτυγχάνειν. τῷ ἢ Θεῷ &c.

92 Post duos verò dies, fortè autem nec duos plenos, totum viri corpus ab humeris ad pedum usque extremitatem morbo gravissimo est correptum, ita ut nec ab artis medicæ peritis morbus cognosceretur; cùmque menses circiter octo in prædicto morbo omnivoro perdurâsset, tandem, adhibitis quibuscùmque medelis, meliùsque ipso quodammodò habente, desiit in id pœna, ut media totius corporis parte esset debilitatus, ita ut specie quidem omnia membra, effectu autem manum unam & humerum unum, pectorisque & ventris dimidium, similiter & femur unum & genu & pedem dumtaxat haberet; cùm porrò quatuor menses alios, quo ei impleretur annus, ita mansisset, non priùs certaminum Victoris, utut misericordissimi, visitatione dignus est habitus, quàm multis lacrymis in venerando quàm maximè illius templo mente tota esset confessus, sese peccâsse eique spondere, fore ut illius quidem non contemnendam potentiam agnosceret, insanum autem verbum hujusmodi deinceps, nec ore etiam, proferre auderet. Deo &c.

punitum ab illo fuisse reor.

B E

ANNOTATA.

a *Caput hoc, quod hic, prout apud nos è codice olim Mazarineo descriptum exstat, lectoris oculis subjicimus, à fol. 82 usque ad fol. versum 85 in monumento isto litterario recensetur, sequenti isthoc paulò breviori, quàm hic noster sit, titulo affectum:* Περὶ τῦ βλασφημήσαντ⊙ ἐπάρχυ, De præfecto, qui blasphemavit; *exstat porrò & apud Mabillonium tom. 1 Veterum Anecdot. pag. 82 & seq., per Anastasium Bibliothecarium compendio relatum.*

b *Adi Actus Apostolorum cap. 5 & 8.*

c *Vide eosdem Actus cap. 13.*

C F

CAPUT XII.

Quî excitato ciborii incendio hostibus fuerit Thessalonica per Sancti providentiam liberata a.

a

Ἀλ' ὁ πᾶς ἡμῖν χρόν⊙ τὰ τῦ μάρτυρ⊙ ὑκ ἐπαρκέσει διηγεμένοις θαυμάτα, καὶ δέδοικα μὴ ἢ φιλομάρτυρα πόθον ὑμῶν ἀπλήστ⊙ τοῖς διηγήμασιν, τῇ πλήθει ἢ γραφῆς ἢ κόρον ἐμποίσω, ἢ παραδώσω τὴν πρόθυμον ἀκοὴν ἀναβεβρωτῳ ναυσιασμῷ. Πάντα γὰρ, ὡς λόγ⊙, ὑποίσει ἀνθρώπυ φύσις, κόρον ἢ ὐδαμῶς. Εἰ ἢ ὅτι κόρ⊙ ἢ θείων διηγημάτων ὐδεὶς τοῖς ἐχθροῖς διὰ τὸ μᾶλλον τὴν δίψαν τῦ ἀγεμονικῦ διακαίεσθαι, ἢ χαρᾶν δὲ ἀκοῆς τὰ τοιαῦτα ἐκπεπωκόσιν, πλὴν καὶ μή τινων τὴν ἀπιστίαν ἐξαμαρτάνειν, φοβέμεθα δὲ ἐξωμαι ἢ ἀμέτρων θαυματῤργημάτων τῦ μάρτυρ⊙, καὶ ἢ πολυφώνα τῶν ἑαυτὸς ἀπατεώντες, τὰς ὡ πόλεως αὐτῦ προνοίας, καὶ βοηθείας συγγράφω-

ANNOTATA.

Auctor præteritis, quæ adhuc vigent, Sancti miraculis,

Digitized by Google

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

noſque ad horum finem extendentes, ejuſdem in bellis curas, præſtitaque auxilia conſcribamus.

Duo tantùm alibi, quæ ad bellum ſpectant, capita ſe narraturum, præfatur.

94 Verùm ſi hæc rurſus, quæ novimus atque audivimus, memorare inſtiterimus, prolixitatem immodicam ſcriptioni tribuemus. Dum enim præterita ordine exponimus, geſta diebus ſingulis facinora occurrunt, ſeu potiùs, quæ geſta aliquando fuerunt, occurrere non deſinent, etiamſi per vitam omnem noſque & qui poſt nos venturi ſunt, ſcribere aggrediamur. Duobus igitur, iiſque ſolis auxilii, in bello lati, capitibus propoſitis, ſiſtimus *b*. Narrationi enim inhærentes propoſitum terminare haud poſſemus. Gaudeo autem, dilecti, quòd grandia vobis glorioſiſſimi certaminum Victoris facta proponens, ipſòs eorum, quæ geſta ſunt, auditores teſteſque (ſpectatores enim illorum plurimi fuiſtis) nactus ſim, ita ut, etiamſi eorum, quæ dicentur, magnitudo omnino & auditum & mentem perculſura ſit, laborare mihi, quò vobis audientibus fidem faciam, opus futurum non ſit.

B

Sancti ciborium, ſuſo omni, quo ſplendebat, argento, deturbatur, cæteraque, quæ id acciderant.

95 Decorati illius pulchris victoriis civitatemque amantis martyris Demetrii feſtivitatem vigeſima ſexta Octobris die, ut conſuevit, regio tota celebrabat, cumque omnes, utpote Domino ſervorum ſuorum deſiderium implente gaudioque Martyris ampla in pace illos dignante, nec ullo tunc inſonante in loco voce barbarica, ſpiritualiter lætarentur, ſecunda feſtivitatis die *c* ſubitò nocte media è certaminum Victoris (ita enim me loqui rei exitus ſuaſit) diſpenſatione ſacrum illius argenteum ciborium, cujus ſuperiùs ſæpe meminimus *d*, igne incenſum eſt. Hoc autem brevi per totam civitatem audito, omnes præcipuè ætate juvenes, ſomno expeditè per vigorem excuſſo, congregati ſunt, adeò ut numero tam multi fuerint, ut templum maximè venerandum obſtrueretur. Argentum omne, igne liquefactum, in pavimento, ut aqua, jacebat; fluminis autem in modum id circumluebat amphorarum multitudo, quibus & Dei providentiâ flammæ periculum ſuperatum eſt.

c

d

Incendium à turbis ad ſervandas ſuas opes ſuiſſe exſtimatum, hinc deinde è templo abreptas.

96 Non enim animi dejectione in conſilii inopiam ciborii incendium tantùm immergebat, quantùm metus, ne flamma ad templi lacunar progrederetur, ſpectantium corda torquebat. Quod cùm etiam (timor enim, quem timuerant, ſuper eos, ut ſcriptum eſt, irruit) ex eo, quòd, appenſa è ciborii vertice catena ferrea, è quâ quidam multùm lucens argenteuſque crater tunc dependebat, ignis per hunc ſmilacis in modum diffuſus lacunar attigiſſet, redigereque in cinerem calathos ita dictos incepiſſet, factum fuiſſet, continuò tunc quidam per aëra vaſis pluribus aquiferis bene inſtructi in trabes currentes ignem, Deo cooperante, ſuperàrunt. Poſt hæc igitur, cùm turbarum multitudo non exiret, ſed intrò maneret, iique, qui eam abigebant aut etiam per noctem intempeſtam diſcedere jubebant, ſuadere id populo non poſſent, quoſdam templi maximè venerandi curatores, ne aliqui, quòd & populi frequentia & nox adeſſet, haud noti argentum, non tantùm, quòd igne combuſtum erat, ſed & omne, quod ob feſtivitatis decorem erat appenſum, ſurripere ſtuderent, timor ſubiit.

94 Ἀλλ' κἂν ταῦθα πάλιν, ὧν ἠγωμεν ϗ ἠκούσαμεν, μνημονεύσαι προθέμενοι, μήκους ἄφατον τῇ γραφῇ περιθήσομεν. Ἐν ᾧ γὰρ τὰ παρελθόντα συντάττομεν, καταλαμβάνουσιν ἡμᾶς ἑκάστης ἡμέρας κατορθώματα, ϗ μᾶλλον ϗ λήξουσί ποτε προσγενόμενα, οἱ ϗ δι' ὅλου πάντες ἡμᾶς τε ϗ οἱ μεθ' ἡμᾶς συγγράφειν ἐλεύσονται. Ὀκνῶν δυοῖν ϗ μόνοιν κεφαλαίοιν πολεμικῆς ἐπικουρίας προθέντες σιγήσομεν. Τῇ διηγήσει γὰρ ἐπιμένοντες περαιῶσαι τ σκοπὸν οὐκ ἰσχύσομεν. Χαίρω ὑμῖν, ἀγαπητοί, παρ' ὑμῶν τὰ Θ μαρτυρικὰ ἀλλοφύλων προπηδῶντα κατορθώματα, τὰς αὐτοῦ ἀκροάσεις τ γενομένων, ϗ μάρτυρας κεκτημένοις, ὡς μὴ πολλοῦ μοι δεῖν περὶ τῶν παθῶν τ ἀγωνιστῶν ὑμῶν (θεατὰ γὰρ τούτων οἱ πλείους γεγόνατε) οὐ ϗ τὸ μεγαλεῖον τ ῥηθησομένων ἐκπλήξει παντὸς ϗ τῶν ἀκουόντων ϗ ἐμοῦ ἴσασιν.

95 Τῷ καθεστῶτι τότε ϗ φιλοπόλιδι μάρτυρι Δημητρίῳ ἄγον ἑορτὴν ἡ χώρα πᾶσα, καθὼς εἰώθει, τῇ Θ ἀκτωβρίου μιᾶς εἰκάδι ἕκτῃ ἡμέρᾳ· ϗ δὴ πάντων ἀφράστοις ἐνθυμήσεσιν ὡς πληρώσαντος Θ Κυρίου τῶν δούλων αὐτοῦ, ϗ ἀξίους αὐτοῦ τ χαρᾶς Θ μάρτυρος ἐν εἰρήνῃ πλατείᾳ, ϗ βαρβαρικῆς ἐμφύτως μηδόλως μεθεμένων τὴν παλαιὰν κατηχήσιν, τῇ δοκούσῃ ἡμέρᾳ τ ἑορτῆς ἄρτι μέσης νυκτὸς κατ' οἰκονομίαν Θ ἀλλοφύλου (ὕστερον γὰρ μὲ λέγειν τὸ πῶς Θ πραγματος ἔσεσθαι) ἀπῄρθη πυρὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ κιβώριον τὸ ἀργυροῦν, περὶ Θ πολλάκις αὐτοῦ ἐμνημονεύσαμεν. Τοῦτο ϗ καὶ πάσης τ πόλεως ἐν βραχεῖ χρόνῳ διαγνόντος, συνέδη πᾶν τὸ πλῆν ὡς μᾶλλον τ ὑλικοῦ, τὸ ϗ τ ὕσατι ἀχύρως δι' ὅλου ἐπιβαλλόμενον, ὡς ϗ ἰσοῦτοι γεγόνασιν, ὡς ἀποβοηθῆσαι τῷ πολίτῃ τὸ παλαίγιον τίμιον Θ. Οἱ μὲν ἄρτιοι αὐτοῦ τῷ πυρὶ ἐπὶ ἅπασι τοῖς ἐδάφεσιν ὡς ὕδωρ, τὸ ϗ πλῆθος τ ἀμφορέων περίκλυζε τοῦτον ποταμηδόν, ὑφ' ὧν ϗ προνοίᾳ Θεοῦ γίνεται τὸ τ φλογὸς ἐκφυγόντος.

96 Οὐ τοσοῦτον γὰρ τῇ ἀθυμίᾳ πάντας εἰς ἀμηχανίαν ἐβύθιζεν· ἡ Θ κιβωρίου πυρπόλησις, ὅσον ἡ προσδοκία Θ φθάσαν τὸν φλόγα ἐπὶ τὸν ὀρόφωμα Θ ναοῦ τὰς καρδίας τ θεωμένων ἔκτηκεν· ὑπερ ϗ γενομένης (φόβος γὰρ, ὃν ἐπέβαλεν αὐτοῖς καθὼς γέγραπται) ἐκ Θ διὰ τ κορυφῆς Θ κιβωρίου κρεμαμένης ἁλύσεως σιδηρᾶς, ἣ ἦν πολύφωτός τις ἀπωκρέμτο ϗ ἀργύρεος τὴν ἰδέαν κρατὴρ, δι' ὃ δίκην σμίλακος τὸ πῦρ ἀναπεμφθὲν φθάσαν τὸν ὀρόφωμα, ϗ τὰς καλαμίνας καλάθους ἅρξασθαι περιτήκειν· ϗ δὴ τότε τινὲς, ἀεροφορμίσαντες ἀσυλλήπτως κατὰ τ δεκὰν σὺν ἀγγείοις πλείοσιν ὑδατοφόροις, Θεοῦ συνεργείᾳ περιῆλθοντο Θ φλογμόν. Μετὰ γοῦν ταῦτα, Θ πλήθους τ ὄχλου ἐκ διεκχωρεῖντος, ἀλλ' ἐπιμένοντος ἔνδον, ϗ τ ἀποσοβοῦντων, ἢ ϗ ὑποχωρῶν δεῖν τὸ ἄωρον τ νυκτὸς κελευόντων, οὐκ ἰσχυόντων πεῖσαι τὸν πλῆθος, διό· ὑπεστάλθη τινὰς τ ἀνδρῶν τῷ παναγίῳ ναῷ, μή τινες ἁρπάσωσι διότι τὸ πλῆθος Θ ὄχλου, διότι τὸ νύκτα τυγχάνειν, ἐπιχειρήσωσιν εἰς ἁρπαγὴν Θ ἀργύρου, ἐ Θ καταπλεχθέντος μόνου τῷ πυρὶ, ἀλλὰ ϗ παντὸς τοῦ κρεμαμένου πρὸς εὐκοσμίαν τ ἑορτῆς.

97 Καὶ δὴ βυλόσάμενός τις ἀξιωμνημόνευτον ἀνὴρ, καὶ τῷ ὄντι μέγιστον ϛρατίαν τῆ Δακικῆ καλουμένῃ σκηνῇ τ ὑπερλάμπρων ὑπάρχων τῆ Ἰλλυρικῆ ϛρατοπέδων, ὡς ἂν ἔχοι τρόπ· ὁ δυνάμενος ἀλύπως, καὶ ἀπροφασίϛως ἀγωνίσων τ ὄχλον ἐκ τοῦ ναοῦ, εἰ μὴ προφασίϛοιτό τις ὁρμὴν βαρβάρων ἐπιδρομῆς, τῆ ἀθλοφόρῳ τῶν ἐκείνου καρδίαν εἰς τοῦτο κινησάντ·, ἤρξατο βοᾶν, Βάρβαροι πρὸς τὰ τείχ·, ὦ ἄνδρες πολῖται, ἀπροσδοκήτως ἐφάνησαν, ἀλλὰ σὺν ὅπλοις ἅπαντες ὑπὲρ τ πατρίδ· ἐρράγητε· καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖν· δόξαν ἰδέα πλασάμεν·, καὶ μετὸ γενόμεν· τοῦ βοᾶσθαι τὸν ὄχλον ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ καταφράξαι τὰς πυλίδας, ὡς ἂν μετ' ἡσυχίας ἡ συλλογὴ τῶ χρυσίου ἀργύρᾳ προσγίνηται· τὸ δ' προμηθὲς καθίϛησιν τῆ παντοδόξῳ Μάρτυρ· ὡς τὸ μὴ νυκτὸς ἐπ' ἀγνοίας κινδυνῶσαι τῷ πόλει· ὁ γὰρ δῆμ· ἅπας, τ ἀπροσδοκήτ· ταύτης βοῆς καταλάβοντες, ἔδραμον εἰς οἴκους, καὶ ἐπιθέντες ἐπὶ τὰ τείχη ἀνῆσαν.

98 Εἶτα καθορᾶσιν ἐπὶ τὸ περίβλεπτον ἔδαφος τοῦ ναοῦ τ χριϛοφόρ· μάρτυρ· Ματρώνης πλῆθος βαρβαρικὸν ὐκ ἄγαν μὲν πολλῶ (ἄχρι γὰρ μυρίων χιλιάδων παρ' ἡμῖν ἐλογίσθησαν) σφοδρὸν δ τῇ ἰσχύϊ δὲ τὸ ἐπιλέκτους ἅπασας, καὶ ἐμπροπολέμους καθεϛηκέναι· ὡ γὰρ ἂν ὕστις αὖρα πολὺ τηλικοῦτο προσίβαλλον, εἰ μὴ ῥώμῃ καὶ θάρσει τ πάντας κατ' αὐτοὺς ϛρατεύσασθαι διηνεκῶς ἐτύγχανον. Ὡς δ ἀνέϛρεξεν ἀπὸ τῆ τείχους ἡ πόλις αὐτοῖς τὰς ἀντιπάλους ἐσβλέψασα (ὀρθρ· γὰρ λοιπὸν ἦν, καὶ τὰ τ ἡμέρας ἐπέφωσκεν) οἱ πλείονες καθιλθόντες, καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαντες, ἔξω τῷ συμπλοκῇ πρὸς ἐκείνους, τῷ Χριϛῷ καὶ τ ἀθλοφόρῳ αὐτοὺς ἐνισχύσαντ·, ἐποιήσαντο μὲν λοιπὸν φόβης τὴ μανίᾳ τ ὑβριϛικῆς αὐτῶν καὶ μέχρι τ σεβασμίου τεμένους τ τριῶν ἁγίων μαρτύρων Χιόνης, Εἰρήνης, καὶ Ἀγάπης, ὅπερ, ὡς ἴϛε, βραχυτάτῳ διαϛήματι τῆ τῆς πόλεως τείχους ἀπέχειν.

99 Καὶ δὴ μέχρι πολλῆ τ ἡμέρας συμβαινόντων ἀμφοτέρων ἀπλήκτως, καὶ τὰς διωξεις καὶ τὰς ὑφέσεις ἐπικινδυνότερον οἱ τῆ ἀθλοφόρῳ ϛρατοποιησάμενοι διὰ τὸ παντὸς τῆ τ ζηλωθέντων ἔθνους τὸ ἐπιλεκτὸν ἀν·, ὡς εἴρηται, τὰς ἀντιπαρατασσομένας καθιζηκέναι, τῶν· αὐτῆς δ μάρτυρ· τ ἐπιϛασίας ἐπιρρωσάσης, ἀπεδιώχθη τὸ βάρβαρον αὐτῆς ἡμέρας, τ τάδε μέρων ὡ παῤ ὀλίγως ὑποχωρῆσαι, ἤπερ ἀσύβαλτ· καὶ τὰ μὲν τ τότε γεγενημένης ἀπροσδοκήτ·, καὶ ἐκβοήσεως ἐπιδρομῆς ὅτι συνετελέσθη· ἐπανελθωμεν ὃ τῷ λόγῳ πρὸς τ χαμαὶ τ νυκτὸς, ὅτε τὸ πλῆθ· ἅπαν τ πόλεως, τὸ ἅγιον τέμεν· δ παντοδόξῃ μάρτυρ· καταλιπὸν ὥρμησαν ἐπὶ τὰ τείχη, τῷ χρέϊττι πιθόμενοι, ὡς οἱ βάρβαροι παρεγίνοντο. Ἡ γὰρ ἀπολαυϛία τῆ δυνήματ·, καὶ τῶν τῷ ἀθλοφόρῳ περὶ ἡμᾶς τὰς ἁμαρτωλὰς καδεμονίαν ἀποδείξει, ἀναπίμπλησι, καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς εἰς τ αὐτῆ πόθον ἀναφλέξει τ παῤ ἡμῖν ὥσπερ ἀντιλήψεως ἀναμιμνησκομένων ἐπάσοτε.

100 Ὁ γὰρ λαμπρὸς καὶ φιλομάρτυς ἐκεῖν· ἀνὴρ ὁ βοήσας ἐν τῷ ναῷ, καὶ τῶν τ βαρβάρων ἐνδὸν πλανωμέν· ἄρξας, ὡς εἶδεν ἅπαντας ἐξορμῶντας, καὶ τ ναὸν τῆ ἀθλοφόρῳ καθησυχάσαντα, μόνων τ τ ὑπηρεσίας αὐτῆ ἐνδὸν ἀπομεμενηκότων, καί τινων ὀλίγων, καὶ γνησίων φίλων δ προλιχθέντ· ἀνδρῶν, ἅπερ αὐτὸς ἐκέϛι παρακατέσχεν, ὡς εἰδὼς τὸ γενόμενον, εἶπεν τοῖς ἐν τῷ ναῷ παραμείνασιν· Ἰδοὺ δ Χριϛῷ καὶ δ Θεῷ βοηθήσαντ·, καὶ τῆ παντοδόξῃ μάρτυρ· συνεργήσαντ·, καὶ τὸ πᾶν ἐκβέβληϛαι, καὶ ἤδη τ ἐκτὸς

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP. *à viro quodam, ni id fallit, memorato, ut videtur, ad Amphilochium missa.*

97 Ac vir quidem aliquis memorari dignus, ſpectabilique, quo Dacico, ut vocatur, perilluſtrium Illyrici præfectorum ſcrinio præerat, munere fungens *e*, cùm modum, quo abſque animi ægritudine moleſtiaque, niſi quis ſubitaneam barbarorum incurſionem prætexeret, è templo expelli turba poſſet, non ſuppetere conſideraret, vociferari, certaminum Victore cor ejus ad hoc incitante *f*, incepit, Barbari ad muros, ò viri cives, inexſpectatò apparuerunt, ſed omnes cum armis pro patria erumpite. Atque hæc quidem fingens ille, tantumque è templo turbas exigere, portaſque, quò fuſi argenti quietè fieret collectio, firmiter occludere intendens, clamabat; id autem, ne noctium errore civitas periclitaretur, glorioſiſſimi Martyris providentia erat. Omnis enim populus, cùm vocem hanc inexſpectatam audiviſſet, ad ædes ſuas cucurrit, aſſumptiſque armis, muros conſcendit.

e ſ

98 Tum in Chriſtiferæ martyris Matronæ venerandi templi *g* area barbarorum videt multitudinem, non admodùm quidem (quinque enim millium dumtaxat apud nos exiſtimati ſunt) numeroſam; robore autem, quòd omnes eſſent & ſelecti & bellicæ (neque enim, niſi robore animique audaciâ omnibus, qui cum eis umquam bellârant, præſtitiſſent, civitatem tantam ita confeſtim invaſiſſent) artis periti, vehementem. Ut porrò, è muris ſeſe ſuiſmet oculis (aurora enim tandem advenerat dieſque illuceſcebat) inimicos conſpicatam, civitas fuit clamavit, plurimi deſcendentes portaſque aperientes foris adverſus eos, jam tandem feritatis ſuæ furore uſque ad venerandum etiam, quòd, quemadmodùm noſtis, breviſſimo intervallo à civitatis muro diſtat, atrium ſanctarum martyrum Chiones, Irenes & Agapes templum progreſſas *h*, conflictum, Chriſto ac certaminum Victore illos corroborante, commiſere.

aſſ id, quod ſi conjunxerat, verum conjecerit.

E

g

h

99 Cùm verò & per magnam dici partem conflictu mutuo ſeſe ambo attriviſſent, iique, qui certaminum Victoris erant, majori cùm periculo, quòd qui adverſus eos pugnabant, totius Sclavinorum gentis *i* ſelectus, ut dictum eſt, flos eſſet, & in inimicos irruerent, & eorum impetum exciperent, tandem ipſa Martyris ſeſe manifeſtante cura, barbarorum exercitus, non paucis eâ ipsâ, quâ irruperant, parte retrocedentibus, eâdem die fuit fugatus. Atque ita quidem tunc inexſpectata feraque, quæ evenit, terminata fuit incurſio; ſermone autem ad noctis tempus, quando omnis civitatis multitudo, ſacrum glorioſiſſimi Martyris templum relinquens, ad mœnia, fide ei, qui barbaros adveniſſe clamabat, adhibita, cucurrit, revertamur. Narrationis enim ordo & manifeſtò certaminum Victoris de nobis peccatoribus curam oſtendere, & paterni veluti ſubſidii memoriam frequenter reducens animas noſtras ipſius amore incendere poteſt.

hinque plurimi civitate egreſſi in turmas cum inimicis conſeruere.

i

F

100 Præclarus enim Martyriſque amans vir ille, qui, barbarorum nempe adventum ſimulans, in templo clamârat, cùm omnes egreſſos, certaminumque Victoris templum, ſolis iis, qui è miniſterio ejus erant, pauciſque etiam quibuſdam prædicti viri, quos ultro hic retinuerat, genuinis amicis intrò remanentibus, quietum videret, iis, qui in templo ſupererant, utpote rem, quæ acciderat, perſpectam habens, dixit: Ecce, Chriſto ac Deo juvante glorioſiſſimoque

oſque tandem, S in Te jam vicit, in fugam vertunt.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

ſimoque Martyre cooperante, & ignis exſtinctus eſt, & nihil eorum, quæ ad locum hunc ſpectant, interiit. Templi igitur portas claudentes quietè argentum, quod fuſum eſt, colligite. Iterum enim, rectè novi, loci hujus decor per ſanctum Martyrem excitabitur; cùm autem illi, obſeratis portis, & argentum colligerent & ab exuſtione purgarent, barbarorum phalangis, civitatiſque exercitus tumultuariè congredientium clamor gravis & qui procul audiretur, excitatus eſt.

quod cùm is, qui hoſtium adventum confinxerat, idéòque hunc non crederent,

101 Cùm verò, qui in templo erant, clamore eſſent turbati, eaque, quæ præ manibus habebant, negligerent, mirabilis vir ille dixit eis: Vos, fratres, opus veſtrum facite, nullumque de barbaris ſermonem habete. Ex eo enim, quòd ego illud divulgàrim, turbatum auditum habetis, editumque modò clamorem, qui unde factus ſit, neſcitis, barbarorum ſimiliter eſſe, è præconcepta opinione exiſtimatis. Non ita autem, non ita eſt. Ego enim, ſuggerente Martyre, barbarorum famam, ut hinc turbam abigerem, voſque, quæ ad templi cultum ſecuritatemque ſpectarent, tranquillè curaretis, confinxi. Sacræ autem ædis miniſtri, virique, qui hæc dixerat, amici uno veluti ore dixerunt: Deus ſanctæ glorioſiſſimique martyris Demetrii benedicat & in bonis producat vitam tuam, primùm quidem quòd ſacra vaſa templique ſecuritatem ut genuinus Chriſtianus ſeduló curàris, deinde verò quòd animas noſtras, fictione tua ex vero manifeſtata, veluti ex inferno ad lumen reduxeris.

B

ut ii, qui eum ea in templo manèrant, audito clamore turbarentur, monebat,

102 Cùm enim, vera te de barbaris clamare, exiſtimaremus, oculis (teſtis ſit veritas) neque ea, quæ præ manibus erant, totâ mente, quæ ad bellum exiſtimatum ſpectabant, videbamus: nunc autem omnes iis, quibus ſtudemus, manum alacriter admovebimus. Dum verò cum templi miniſtris & hi, qui cum eo erant, juvenes fidâ alacritate ad ea, quæ aduſta erant, purganda, eaque, quæ in carbones redacta erant, efferenda operam ſuam conferrent, belli clamorem apertiùs percepêre quædamque per aſſuetum auditum barbaricæ vociferationis ſigna cognovêre *k*. Ille autem, cum hos rurſus turbatos videret, quid, ait, amentes ſtatis, operis nullam curam habentes? Dixi vobis, templum curate nullumque de bello ſermonem habete. Illud ego, ut antè dixi, fictione ultrò, ut ædem à populo deſeri facerem, abhibita, divulgavi; nunc igitur nihil ſolliciti, quæ præ manibus ſunt, veluti certaminum Victoris ſervi, curate.

k

C

à certis tandem auctoribus audiviſſet,

103 Cùm porrò iterum verbis illis animum recipientes, quæ ad templum ſpectarent, colligere & purgare & comportare, aquâque pavimentum mundare cœpiſſent, venerunt quidam, gratiâ Chriſti Dei noſtri inimicos, qui in portas irrumpere auſi fuerant, eſſe fugatos, annunciantes; certaminum autem Victoris auxilium idque ſolum ad felicem exitum bellum perduxiſſe, primùm quidem quòd ad templum ſuum civitatis incolas, excitato incendio (non enim, niſi eos veneratio erga templum, cum conſternatione conjuncta, excitâſſet; importuno noctis tempore feſtinanter è lectis ſurrexiſſent) coëgerit; deinde verò, quòd, cùm eos veluti ad conflictum congregâſſet paràſſetque, audaciâ impletos per unam hominis vocem more inſolito è portis egredi fecerit, ſervoſque ſuos, ab aurora nunc uſque bis ter-

D

ἀπαλλοτε· κλείσαντες ὖν τὴ ναὴ τὰς θύρας, μετ' ἡσυχίας † χαλκὸν ἐκκλέξατε ἄργυρον· πάλιν γὰρ ἐγὼ οἶδα ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τὴ τόπου τούτου διὰ τὸ ἁγίου μάρτυρος ἀνασήσεται· τ̃ ὃ ἀσφαλισαμένων τὰς θύρας, καὶ συλλεγόντων † ἄργυρον, καὶ τὰ ἐξαγνισμὸν διακαθαιρόντων, ἠγέρθη δεινὸς βοὴ καὶ μαχαιρῶν † τ̃ βαρβάρων φάλαγγος καὶ τ̃ στρατ̃ τ̃ πόλεως ἀλαλαγμὸς συμπηγνυμένων.

101 Ὡς ὃ καλεσορυβήθησαν οἱ ἐν τ̃ ναῷ τ̃ θεοῦ καὶ τ̃ ἐν χερσὶν κειμηλίων, λέγει αὐτοῖς ὁ θεομίσητος ἐκεῖνος ἀνήρ· Ὑμεῖς, ἀδελφοὶ, τὸ ἔργον ὑμῶν ποιεῖτε, καὶ μηδὲν λόγον ἔχετε περὶ βαρβάρων· ἐκ γὰρ τ̃ ἐμὲ τοῦτο διαβοήσαι τεθαραγμένην ἔχετε τὴν ἀκοὴν, καὶ τὴν τ̃ βοὴν οὐκ οἴδατ' ὅθεν γεγενημένην εἰκότως διὰ τὴν προλῆψιν βαρβάρων εἶναι νομίζετε· οὐκ ἔστι ὃ ὕτως, οὐκ ἔστιν· ἐγὼ γὰρ, τ̃ ἁγίου μάρτυρος ὑποβαλόντος, τὴν τ̃ βαρβάρων φήμην ἀπεπλασάμην, ὡς ἂν διασκεδάσω † ὄχλον εἰδέναι, καὶ μετ' ἡσυχίας ὑμεῖς τὰ περὶ τὸν κόσμησιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τ̃ ναῦ μεριμνήσητε· οἱ ὃ τ̃ ἁγίου οἰκέται λειτουργοὶ, καὶ οἱ φίλοι τ̃ τόπου ἐρρωτόσαν ἀνδρὸς ὡς δὲ ἐπὶ τοῦτο εἶπεν, ὁ θεὸς τ̃ ἁγίου καὶ παννδόξου μάρτυρος Δημητρίου εὐλογήσαι καὶ πλουτῆσαι τὴν ζωὴν σου ὁ ἀγαθοῖς· πρῶτον μὲν ὅτι τ̃ ἱερῶν σκευῶν, καὶ † ἀσφαλείας τ̃ ναῦ ὡς τέλειος Χριστιανὸς μεγάλως ἐφρόντισας, ἔπειτα ὃ ὅτι καὶ τὰς ἡμετέρας τὸν ψυχὰς ὡς δὲ ἐξ ὡς φῶς ἀνεζώγρησας, μεγάλως καὶ ἀληθῶς τ̃ ἐκ προσπαίσεως.

102 Νομίσαντες γὰρ εὐθέως περὶ τ̃ βαρβάρων διαβοήσαι, μάρτυς ἡ ἀλήθεια, εἴδὶ τὰ ὀφθαλμοῖς ἑωρῶμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὅλῳ τῷ νοΐ τὰ περὶ † πόλεμον φανταζόμενοι· νῦν δὲ ὃ μετὰ προθυμίας ἅπαντες τ̃ ἐσκευασμένων ἀντιλαμβόμεθα· ὡς δὲ σὺν τοῖς ὑπηρέταις τ̃ ναῦ καὶ οἱ μετ' ἐκείνου νεώτεροι πᾶσῃ προθυμίᾳ περὶ τὸν καθαρσιν τ̃ κεκαυμένων, καὶ τὸν ἐκβολὴν τ̃ ἀνθρακωμένων ἐπεβοήθουν, μειζόνως ἠθάνοντο † βοὴς τ̃ πολέμου, τινὰ † βαρβαρικὴς κραυγὴς σημεῖα διὰ † ἔθους ἀκοὴς ἐπεγίνωσκον· ὁ δὲ καὶ πάλιν αὐτὺς θορυβομένους ἰδὼν, τί, φησὶν, ἑστᾶτε ἔτι ἔργα καταμελήσαντες οὐτοί, εἶπον ὑμῖν, τ̃ ναῦ φροντίσατε, καὶ περὶ τ̃ πολέμου μηδὲν λόγον ἔχετε· ἐγὼ τοῦτον, ὡς προεῖπα, διεφήμησα, πλασάμενος ἑκοντὶ διὰ τὸ ὠφεληθῆναι ἔτι ὄχλου † εἶκον· τὸν ὖν ἁμαρτάντες † οὐ χερσὶν ὡς δοῦλοι τ̃ Ἀθλοφόρου φροντίσατε.

E

F

103 Ὡς ὃ ἤρξατο πάλιν ἀναλαρύσαντες τούτοις τοῖς ῥήμασιν τὰ περὶ † ναὸν συλλέγειν, καὶ καθαίρειν καὶ διαβάζειν, καὶ τὴν μὲν ὕδατος γὴν διασαρῶν, ἦκον τινὲς ἀναγγέλλοντες, ὡς χάριτι χριστ̃ ἔ Θεοῦ ἡμῶν ἐδιώχθησαν οἱ πολέμιοι, † πυλῶν καταδραμοῦντες ἐπέδραμον, καὶ ὃ συμμαχία ἔ ἀθλοφόρου καὶ μόνη τὸ πᾶν ἔ πολέμου κατόρθωσεν, πρῶτον μὲν ὡς τὸν ναὸν αὐτ̃ συνάξασα τὺς † πόλιτας, προβαλομένη † ἐμπρησμὸν, εἰ γὰρ ἀν ἄλλως μετὰ σιγ̃ς αὖρι νυκτὸς ἐκ † κλιτ̃ν διηγέροντο, εἰ μὴ τὸ περὶ † ναὸν σέβας μετ' ἐκπλήξεως αὐτὺς διανίσχυσεν· εἶτα τὶ ὥσπερ εἰς παράταξιν τινὰς ἀθροισάσατε, καὶ συσκεδάσασα, ἐμπλήσασα δόρατος διὰ μιᾶς ἀνθρώπου φωνῆς ἔξω πολλὸν ὁρμῆσαι κραυγητικῶς παρεσκεύασεν, καὶ μέχρι ἔ νῦν ἀπ' ἐσφόρου δὶς καὶ τρὶς καὶ πλειόνας συναγήσαντας τινὰς διὰ † μιᾶς αὐτ̃ † νεὼν παρ' ἡμῖν ἐπιτελημένης τὺς ἰδίους δούλους ἀπέδαξεν.

104

A

104 Ὡς δὲ ταῦτα οἱ ἐξηγούμενοι αὐτοῖς ἑώρων διεμαρτύροντο τότε, καὶ ὀμνύοντο, τῇ γὰρ ἐκείνῃ ψευδομένου ἄλλως οὐκ ἐπείθοντο, ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ᾧ ἡ καρδία ἐψεύδετο, καὶ τὸ στόμα πρὸς ἀλήθειαν ἀκριβῶς ἐφέρετο, δι' ὃ ὁ Θεὸς, ἑκάστῳ ἄλλα προδιανοουμένῳ, ἑτέρᾳ τῇ πόλει σωτηρία ἐχαρίζετο, ὁ νέος Ἀβραὰμ ὁ ψευσάμενος τῇ πόλει τοὺς βαρβάρους, πρὸς δὲ σωτηρίαν ἄνευ αὐτῆς προξενήσων διὰ μάρτυρος ἑκάστους τοὺς παῖδας ἐψεύδετο μετὰ δὲ Ἰσαὰκ ὑποκρίνων ἄθυς ὑποσχόμενος, τῇ δὲ γλώττῃ οὐδὲ χωρὶς συνδέσμου τὸ γενησόμενον προεῖπεν, ὅτε δὲ ὁ ἀνὴρ ἀκούσας τὰ συμβάντα τῇ πόλει ὕμνουν τῷ Θεῷ καὶ τὸν Ἀθλοφόρον σὺν τοῖς παροῦσιν αὐτὸν ἔλεγον: Κύριε ὁ Θεὸς ὁ προαιώνιος, ὁ παντοκράτωρ, ὁ τῶν κρυφίων γνώστης, καὶ τῶν ἀδήλων ἐπιστήμων, ὁ ἀντιλήπτωρ ὁ ἀνεξιχνίαστος ὁ ἀνεξίκακος, ἀκαταλήπτου ὁ φιλανθρωπίας, οὗ τὸ βούλημα ἔργον, καὶ τὸ νεῦμα πράγματος ἀποτέλεσμα, σὺ καλεῖς, καὶ πάντα ὑπακούει σοι τρόμῳ, διότι, ὅτι τὰ σύμπαντα ἴδια σά, ὁ καταμόνας πλάσας τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ ποιήσας αὐτὰς πρὸς ὃ χρὴ δὲ προαιμένῳ χάριν.

B

105 Εἰ γὰρ καὶ τὸ αὐτεξούσιον ἐχαρίσω αὐτοῖς, ἀλλ' ὁ ταῖς οἰκονομίαις τῶν ἀνθρωπίνων ἀσφαλιζόμενος αὐτὰς πρὸς τὸ συμφέρον, ποιεῖν καὶ νῦν τὰ ἐμοὶ τῷ νέῳ Βαλαὰμ, ἁμαρτάνοντι, ἐξεγάσω ἀμαρτωλῷ καὶ ἀπερισκέπτως κατ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντι, διὰ τὸν μνήμην δὲ πανευδόξου μάρτυρος οἰκτείρησας τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν, καὶ τὸν ὅλον διασώσας πόλιν ἐξ ἀπροσδοκήτου, καὶ ἀϊδιωμένης αἰχμαλωσίας· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνον ἄλλα προφέρειν διὰ γλώττης βουλόμενον ἑτέρα ποοδιχεσθαι καὶ ἐλογεῖν τὸν λαὸν σὺν διὰ τῆς ἁγίου πνεύματος παρεσκεύασας, ὅτως κἀμὲ τὸν ἀνάξιον δοῦλον σου, ἄλλα βουλόμενον διὰ τὸ φύσης τῶν ἀλλογενῶν διαπράξασθαι, μείζονα καθ' ὑπερβολὴν τὴν δεσποτείαν τῆς πολλῆς συνεσκάσθαι προτείνας· πῶς γὰρ ἦν ἄργυρον μὴ ἀπολέσθαι, καὶ πόλιν τηλικαύτην ἐκ δουλείας καὶ αὐτοῦ θανάτου ῥυσθῆναι;

106 Ὦ τῆς πρεσβείας σου Ἀθλοφόρε σὺ καὶ τῆς ἀποστροφῆς σου, Κύριε, ἀγαθότητος! Ὁ τῆς μὲν τὸ ἄργυρον διαφυλαττῆν καὶ ἡ γλῶσσα μὲν τὴν πόλιν διέσωζεν, μία ἡ προφορὰ δὲ λόγου, καὶ τὰς εὐεργεσίας εἰς δύο δεσποτείας ἡ σὴ φιλανθρωπία διέσχισεν· ἐψεύδομαι ἐκεῖ διὰ τὸν σὸν, καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν λεγομένων, ἀγαθότης ἐμοῦ, τὴν πόλιν διεφύλαξεν· εὐχαριστοῦμέν σοι, δέσποτα ὁ Θεὸς, καὶ αἰτιόχρεόν τι προσενέγκαι σοι ἀπορούμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ πάντων δεσπόζεις, καὶ οἶδεν εἶπε τὰς καρδίας ὁ δόντι εὐχαριστήσας, ἰδοὺ ταύτας ἐχέτωσαν εὐώνιόν σοι κατὰ τὸ παράγγελμα τὸ ψαλμικόν, ὅπως οὐ ἔτι καὶ μᾶλλον οἰκτίρησας διαφυλάξῃς ἡμᾶς, καὶ μόνον ἐκ τῶν ἀνθρωπομόρφων θηρίων τούτων, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ἀπὸ τῶν νοητῶν πολεμίων τῶν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀεὶ βουλομένων αἰχμαλωτίζειν, ὅτι καὶ τῶν νοητῶν, καὶ αἰσθητῶν ἁπάντων δεσπόζεις, ὡς τῶν ὅλων ποιητὴς, καὶ σὺ εἶ τὸ κράτος, καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ τὸ βασίλειον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Οὕτω δὴ τοῦ ἀνδρὸς τὰ εὐχαριστήρια τῷ Θεῷ καὶ τῷ μεγάλῳ ἡμῶν πρεσβευτῇ τῷ παναοιδίμῳ προσαγορευσάντων μάρτυρι, ἅπαντες εἰς οἴκους τὸν Θεὸν δοξάζοντες ἀνεχώρησαν, ὅτι αὐτῷ ἐστιν ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ βασίλειον νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

credentesque, nunc cum eis, qui ei aderant, prolixa.

104 Cùm autem, qui ea narrabant, fuiſmet oculis iſthæc ſeſe vidiſſe, tunc teſtarentur, atque etiam (neque enim illum, qui ſtudio fuerat mentitus, aliter convincebant) jurarent, mirabilis vir ille, cujus cor mentiebatur oſque veritatem proferebat, per quem Deus, alia illo meditante, alia civitati ſalutaria largiebatur, novus Abraham civitati barbaros mentitus, ei autem per martyrem ſalutem nec cogitans conciliaturus, uti ille, ſeſe ſtatim cum Haac reverſurum promittens, fervos ſuos decipiebat, linguâ autem, quod futurum erat, nec ſciens prophetabat *l*, ille itaque vir, cùm quæ civitati acciderant, audiviſſet, unà cum iis, qui ibidem aderant, Deum certaminumque Victorem laudabat dicens: Domine Deus, ô æterne, ô omnipotens, ô abſconditorum cognitor occultorumque inſpector, ô in beneficiis inveſtigabilis, ô in miſericordia incomprehenſibilis, cujus voluntas opus, nutuſque rei effectus, tu vocas, omniaque tibi cum tremore obediunt, propterea quod tibi, qui ſolus creaſti corda noſtra eaque, prout fini propoſito convenit, immutas, omnia ſint ſubjecta.

l

E

107 Etſi enim & liberum arbitrium iis ſis largitus, in tuorum tamen beneficiorum diſpenſatione eos, prout expedit, moderaris, ſicuti & nunc, mi Domine, in me novo Balaam, peccatore nec res ad ejus exemplar conſiderante, humilitaris noſtræ propter gloriohiſſimi Martyris memoriam miſertus, civitatemque totam ex inexſpectata incognitaque captivitate liberans, feciſti; uti enim illum, alia proferre linguâ volentem, alia precari populumque tuum per Spiritum Sanctum benedicere coëgiſti *m*, ita & me indignum ſervum tuum, alia per alienigenarum denunciationem facere meditantem, beneficium ſupra modum majus civitati comparare providiſti. Ubi enim, dictum argentum non periiſſe, inſignemque adeò civitatem è ſervitute atque ipſa morte eſſe ereptam, æquale ſit?

quæ hîc recitatur.

m

106 O tui, certaminum Victoris interceſſio, tuaque, Domine, eximia benignitas! Animus meus argentum cuſtodiebat, lingua autem civitatem ſervabat, una erat verbi prolatio, effectuſque in duo beneficia miſericordia tua eſt partita. De induſtria propter templum tuum ſum mentitus, dictorumque veritas civitatem, ignorante me, ſervavit. Tibi, Domine Deus, gratias agimus & quid tibi, quod donare dignum ſit, offeramus, dubii hæremus. Sed cùm rerum omnium dominus ſis, nihilque, ut corda debitè grata, recipis, ecce, ea coram te ſecundum quod in Pſalmis præſcribitur, effundimus, ut tu, majori adhuc miſericordiâ exhibita, nos, non ſolùm à feris illis, hominum formam habentibus, ſed multò potiùs à ſpiritualibus hoſtibus, qui animas noſtras in ſervitutem redigere continuò ſtudent, cuſtodias, quia tu & ſpiritualium & ſenſibilium omnium, utpote conctorum conditor, es dominus, atque ad te virtus & poteſtas, nec non Patris & Filii & Spiritûs ſancti regnum ſpectat in ſecula. Amen *n*. Hunc in modum à viro actis Deo magnoque noſtro interceſſori, glorioſiſſimo Martyri, gratiis, omnes, Deum laudantes domum abierunt; quia ipſi convenit gloria

n

ultimæ gratias Deo ſanctoque Demetrio agit.

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

& honor & imperium nunc & in infinita ſecula ſeculorum. Amen. D

ANNOTATA.

a *Caput hoc, quod hìc, prout in codice noſtro ✠ Ms. 193 è bibliotheca Vaticana codice Mſs. 821 deſcriptum exſtat, lectori proponimus, in codice olim Mazarineo à fol. verſo 85 uſque ad fol. 96 exhibetur, ſequentemque, cui ego hìc ob rationem ſuprà plùs ſemel jam memoratam, alium ſubſtitui, titulum hunc in capite præfert:* Περὶ τῆς ἐν τῷ κιβωρίῳ γενομένης ἐμπρησμῆς, De facto in ciborio incendio.

b *Potuiſſet ſanè Joannes, prout jam mox indicavit, plura quàm duo à ſe hìc memorata, quorum alterum præſenti, alterum ſeq. cap. ſen potiùs, uti ex Annotatis, cap. huic poſteriori ſubjungendis intelliges, duobus ſeqq. ſuppeditat, ſpectantia ad bellum capita, auxilioque, Theſſalonicenſibus à S.* Demetrio *prodigioſè allato, illuſtrata, commemorare. Res ex iis, quæ infrà in Annotatis, libri hujus, à Joanne de Sanctis miraculis conſcripti, cap. 15 & ultimo ſubdendis, in medium adducam, pateſcet.*

c *Liquet ex hoc loco, Sancti feſtivitatem, cùm ciborii Demetriani cap. præſenti memoratum incendium accidit, ſen, quemadmodum ex iis, quæ ad lit. ſeq. notabo, pateſcet, ſeculo ſexto ſeneſcente ſequentiſve initio, fuiſſe quotannis Theſſalonica non per unum dumtaxat diem celebratam; ut Sanctum proinde jam tum in hac ſua urbe natali inſigni plane cultu gaudere contigerit. Adi Commentarium prævium § VIII.*

d *Nimirum cap. 7, 10 ac præſertim 6, quo etiam, ut dubitandum non apparet, de ciborii hujus eodem, de quo hìc, incendio ſermo ſit; quare, cùm hoc, uti in Annotatis, capiti iſti ſubjectis, docui, ſeculo ſexto ſeneſcente veroſimillimè, certeque ſub Euſebio, qui Theſſalonicenſem* B *cathedram fortè etiam ad ſeculi uſque ſequentis initium moderatus eſt, evenerit, incendii, quod præſenti cap. memorat Joannes, epocha habetur ſat propè comperta.* E

e *Ut quo virum, de quo hìc, apud Illyrici præfectos ſunctum fuiſſe officio, intelligas, adi Pancirolum in ſuis in Imperii Orientalis Notitiam Commentariis cap. 76 & aliquot ſeqq., uti etiam, ac præcipuè quidem, cap. 23 & 93.*

f *Cùm vir, qui barbaros, quò populum ad exeundum è templo induceret, ad civitatis muros inexſpectatò, uti mox ſubditur, advenìſſe, finxit, facere id abſque mendacio haud potuerit, in fictione illa partem habuiſſe* S. Demetrius *non poteſt; ut hìc benigna interpretatione Joannes Theſſalonicenſis indigeat, potiúſque è populi, qui, Sancto agente, rem factam, crediderit, quàm è ſua opinione locutus eſſe exiſtimandus ſit.*

g *De hac ſancta martyre videſis, quæ in Annotatis, cap. 5 ſubnexis, ad lit.* b *obſervavi.*

h *De tribus hiſce ſanctis martyribus ad tertiam Aprilis diem cum Martyrologio Romano jam egit Henſchenius noſter; templi tamen, hìc memorati, quod Sancta iſta nomini ſuo ſacratum prope Theſſalonicam habuerunt, non meminit; quod indubiè nihilominùs fuiſſet facturus, ſi ſacri illius ædificii in Joannis Theſſalonicenſis, quam modò edimus, lucubratione fieri mentionem, ha-*

i *Barbari ergò ſuprà memorati, qui, cùm incendium, de quo cap. præſenti tractatur, evenit, Theſſalonicam inexſpectato aſſultu occupare ſunt meditati, Sclavi fuerunt; hac autem natio certè non ſerìùs, quàm ſeculo ſexto, uti vel ex iis, quæ Procopius lib. 3 de Bello Gothico cap. 40 memoriæ prodit, manifeſtum ſit, in Romani imperii ditiones, trajecto Iſtro, irrupit; variis autem deinceps cladibus longiſſimo annorum ſpatio imperium, ſubinde etiam ad muros longos, qui Byzantio dumtaxat diei itinere paulò ampliùs diſtabant, armis prolatis, attrivit, à depopulandis regionibus nondum etiam tunc omninò abſtinens, cùm in imperii terris, ut temporis lapſu factum, ſedes ab imperatoribus obtinuiſſent. Res ex iis, quæ tum. ad duo capp. proximè ſequentia, tum ad* C *ſecundi miraculorum libri cap. 3 annotanda erunt, elucèſcet.* F

k *Tum ſcilicet, cùm incendium hoc cap. memoratum evenit, ſen ſeculo ſexto ſeneſcente ſequentiſve initio Theſſalonicam uſque Sclavi non rarò jam excurrerant, editiſque pro more, apud barbaros illos recepto, clamore celeberrima illius civitatis incolas terruerant.*

l *Adi librum Geneſis cap. 22.*

m *Videſis librum Numer. cap. 23 & ſeq.*

n *Nemo eſt, qui non videat, hanc prolixam admodùm orationem, quâ, qui hoſtium ad muros Theſſalonicenſes inexſpectatum adventum finxerat, gratias Deo ac* S. Demetrio *unà cum ſibi præſentibus egerit, pro arbitrio à Joanne Theſſalonicenſi, oratorum in morem hìc loquente, eſſe confictam; Verùm quid de facto, quod veluti virtute ſuperiori patratum, cap. præſenti à Joanne proponitur, cenſendum? Cùm nihil omninò, quod naturæ vires curſumve excedat, complectatur, eſt, ſanè, cur non nemo, Sanctiſve ad id prodigioſè concurrerit, in dubium revocet, eſſi interim variis admodùm adjunctis ſit veſtitum.*

CAPUT

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

CAPUT XIII.

Quî Avaribus improvisò Theſſalonicam aggredientibus Sanctus reſtiterit, hæcque nihilominus deinde abs illis obſeſſa ad ſummas anguſtias fuerit redacta a.

a

Καιρὸς δὴ λοιπὸν, καὶ ὃ περιλαμβάνεται τῆς διηγήσεως ἄψασθαι καὶ ποιήσεως, καὶ φιλοπόλιδος μάρτυρος, λέγω δὴ καὶ κατὰ τὸ μέγιστον τῶν ὅσων γενομένων τῇ Θεσσαλονίκῃ πολέμων περιφανὲς ἐπιλάμψαντος, καὶ τὴν κυδυνάδης ἐκείνης, καὶ ἀδιαφόρου πολιορκίας, ἀπροσδοκήτως ἡμᾶς διασώσαντος, καὶ σχεδὸν ἐκ νεκρῶν ἀναζήσαντος. Τοῦτο γὰρ τὸ διήγημα, καὶ ἀπίστορητὸς, καὶ μέγα δίκημα παραστήσει τηλικοῦτος, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο προελήλυθεν, τῆς Ἀθλοφόρου τῶν ἀνυπέρβλητον δύναμιν, καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας αὐτῆς διαμίμητον, καὶ τὸ περὶ τὴν πόλιν κηδεμονικόν.

Magnitudinem miraculi, quod narraturus eſt, ita prædicat,

B

E

108 Τῷ δὴ γὰρ χάριν καὶ τελευταῖον τῆς συγγραφῆς αὐτὸ συντέταχα, ὡς ἂν ἀπερισπάστου τῆς ἀκοῆς ὑμῶν διαφυλαχθείσης, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν ἐρημένων τῆς μνήμης ταῖς διανοίαις ὑμῶν περιτυθείσης*, παρασκλάσω τὰς καρδίας πάντων ἀνεξαλείπτους τὰς τῆς εὐχαριστείας ὁμολογίας, οὐ μόνον ἐν σαρκὶ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἔξοδον πρὸς τὸ ἀληθικὸν, καὶ σωτηρίαν Ἀθλοφόρου διαρυλάττειν, οὕτω τε χαρίσασθαι ὑμᾶς, μὴ τὴν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ προστασίαν μόνον τοῦ μάρτυρος, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ φοβερῷ ἐκείνῳ βήματι τοῦ Χριστοῦ πρεσβείας ὑπὲρ ὑμῶν παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀπαραλόγιστον γενεσθαι τοῦ φιλοῦντα παρὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ αἰτήσεσθαι, καὶ τὰς αὐτῶν ἀξιώσεις διαπρεπῶς χαρίζόμενον.

* cod. Mazarin. περιζωθείσης

ſi quemque ſuum auctor expetat.

109 Λέγεται περὶ τοῦ πράγματος ἠξιωκέναι τῶν τηνικαῦτα τὸν Ἀβάρων ἡγούμενον σεμνοτέραις πρεσβείαις πρὸς τὸν τοῦ εὐσεβοῦς λήξεως, καὶ τὰ σκῆπτρα τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς κατέχοντα τότε Μαυρίκιον. Ὡς δὴ πεύσεται τὴν αἴτησιν, ὀργῇ ἀκατασχέτῳ φλεχθεὶς καὶ τῷ παρανήσαντι μηδὲν ποιῆσαι δυνάμενος*, τρόπον ἐπενόει, δι' οὗ μάλιστα αὐτῷ ὀδυνῶσα τὰ μέγιστα ὑποτύσαιτο, ὅπερ δὴ καὶ ἐμηχανᾶτο· σκοπήσας γὰρ ὡς ἁπάσης πόλεως κατὰ τε Θρᾴκην, καὶ πᾶν τὸ Ἰλλυρικὸν, ἡ θεοφύλακτος τῶν Θεσσαλονικέων μητρόπολις ὑπερβαλόντως ὑπερέχει πλούτῳ τε ποικίλῳ, καὶ ἀνδράσιν εὐδιάτοις καὶ συνετοῖς, καὶ χριστιανικωτάτοις, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν γοῦν ὡς τὸ καρδίᾳ βασιλίδος κεῖται ἡ προλεχθεῖσα μητρόπολις διὰ τὸ λάμπειν ἀπαστραπτούσῃ τοῖς προτερήμασι, καὶ ὅτι ταύτης τῶν ἀπροσδοκήτων τι παθούσης, οὐκ ἦθον ἐν τῶν τέκνων σφαγὰς εὐθυμεῖσθαι τὸ βασιλικὸν κράτος ἀνασχόμενον, καλὸν πρὸς ἑαυτὸν τῷ ἄπασαν τῶν σκλαβίνων θρησκείαν, καὶ ἀνομίαν φυλῶν, ὑπέκεινο γὰρ αὐτῷ τὸ ἔθνος ἅπαν, καὶ προσμίξας αὐτοῖς καὶ ἀλλογενῶν τινας βαρβάρους ὁπλίσασθαι πάντας κατὰ τῆς θεοφυλάκτου Θεσσαλονίκης παρεκελεύσατο.

* cod. Mazar. δυνάμενος

Avarorum dux, repulſi, quam in poſtulatis apud Mauritium imperatorem paſſus erat, iratus,

c

C

F

109 Avarum tunc temporis dux legatos, ut rem quampiam peteret, ad piæ memoriæ, qui & tunc Romanorum imperii ſceptra tenebat, Mauritium miſiſſe narratur c. Cùm autem à poſtulato ſuo aberrâſſet, irâ effræni incenſus, eique, qui eum exaudire noluerat, nihil facere valens, modum excogitavit, quò præcipuè, ut maximo eum dolore afficeret, futurum ſuſpicabatur; quod & erat veriſſimum. Cùm enim, omnibus & in Thracia & in Illyrico civitatibus cuſtoditam à Deo Theſſalonicenſium metropolim & divitiis diverſis & ſolertibus perſpicacibuſque ac Chriſtianiſſimis hominibus ſuprà modum eminêre, atque, ut verbo dicam, prædictam metropolim, quòd prærogativis ſuis quaquaverſum ſplenderet, imperatori cordi eſſe, ipſaque inexſpectatum quid patiente, non minùs quàm de filiorum cæde, qui Romanâ potentiâ redimitus erat, eſſe cruciandum, obtervâſſet, Sclavinorum ſectam omnem immanemque gentem (natio enim tota ei ſuberat d) ad ſe arceſſit, illiſque aliarum etiam gentium barbaros immiſcens, omnes adverſus cuſtoditam à Deo Theſſalonicam arma arripere jubebat e.

d

e

Imperatem ſanctæ exercitum.

f

110 Μέγιστος οὗτος στρατὸς τῶν κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ὠφθηκέναι δοκούντων· οἱ μὲν γὰρ αὐτοὺς ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ὁπλίτας ἀνδρῶν ἐδοξάζον· οἱ δὲ ὀλίγον ἥττους, ἄλλοι δὲ πολλῷ πλείους, τῆς γὰρ ἀληθείας διὰ τὸ πλῆθος μὴ καταληφθείσης, αἱ δόξαι τῶν θεωμένων ἐσχίζοντο. Νέος Ξέρξης στρατὸν ἤ τῶν Ἀθιόπων καὶ Λιβύων κατὰ Ἡρόδοτον τὸ περὶ ὁπλισάμενον, ἴδοιμι τοῦτον· καὶ ποταμοὺς γὰρ καὶ πηγὰς ἐκλιπεῖν ἐκεῖνο-

110 Hic, dilecti, eorum, qui noſtris temporibus exſtitêre f, maximus fuit exercitus; hi enim, illos ſuprà armatorum virorum centum millia, illi verò, paulò pauciores, alii etiam (veritate enim ob multitudinem non deprehenſa, eorum, qui viderunt, opiniones ſunt diviſæ) multò etiam plures exſtitiſſe, exiſtimabant. Illum, velut novum Xerxis Æthio-

pum-

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

pumve aut Libyorum, qui adverſus Judæos antea pugnavit, exercitum, conſpeximus. Nam & fluvios & torrentes, ad quos caſtrametatus conſedit, defeciſſe audivimus, regionemque omnem, per quam tranſiit, velut ſolitudinem deſerti ſecundum Prophetam *g* fecit.

g

eumque in Theſſalonicam ex improviſo adducit.

111 Ac tanta multitudo tanta celeritate iter abſolvere juſſa erat, ut non niſi uno die ante eorum nos adventum noverimus. Illis enim vigeſima ſecunda, quæ Dominica erat, menſis Septembris die *h* annunciatis, civitatiſque, num vel poſt quatuor aut etiam quinque dies huc adventuri eſſent, dubitantibus incolis, hincque in illa cuſtodienda negligentiùs verſantibus, ipſa nocte ſabbatorum ſecunda incipiente *i*, ſine ſtrepitu ad muros acceſſerunt, ac glorioſiſſimi quidem martyris Demetrii in illis obcæcandis nocte iſta, ac prope pulchris victoriis decoratæ martyris Matronæ caſtrum, id civitatem eſſe exiſtimantibus, horas ſufficientes detinendis, prima ſollicitudo fuit verſata; ut autem tandem aurora illuxit, civitatemque prope eſſe, cognoverunt, unanimiter in eam, ut leo rapiens & rugiens, moverunt. Deinde verò cùm & ſcalas (hæ enim paratæ abs illis ferebantur) ad murum (armigeri enim eorum aſcendere meditabantur) erexiſſent, memorabile illicò magnumque ſancti certaminum Victoris factum eſt miraculum.

h

i

B

112 Non ampliùs enim ſpirituali obumbratione, ſed cadente ſub aſpectum actione militis armati habitu in muro apparuit. Primum per ſcalas aſcendentem, qui in murum pedem dextrum jam intulerat, haſta è duarum pinnarum medio percutiens, verſus partem exteriorem deturbavit mortuum *k*; qui per ſcalas volutatus illos ſimul, qui in eis erant, detraxit, ipſe quidem mortuus in terram cadens, ſui autem ſanguinis guttas inter pinnas relinquens *l*, ut appareret, & quò deſcendiſſet & unde excidiſſet. Fuiſſe autem id certaminum Victoris facinus, manifeſtum eſt ex eo, quòd nemo ad hoc uſque tempus veritati contraire ſit auſus, ſibique, fingendi licèt è vanæ gloriæ cupiditate ſtudioſus, illatæ barbaro audaci necis facinus, utut iis, qui tunc civitatem ſub poteſtate ſua tenebant, multùm quærentibus, eumque, qui barbarum occiderat, honoraturos ſeſe promittentibus, adſcripſerit *m*.

Verùm, facta in muros ſubitanea impreſſione S. Demetrius ei rejicit;

k

l

C

m

113 Nemo igitur ſolius certaminum Victoris tam magnum facinus fuiſſe, credere formidet, primùm quidem ex eo, quòd & omnes, qui ibidem ſufficienti multitudine adfuerunt, barbari, immodico timore illicò correpti procul à muro receſſerint; deinde verò quòd nec aliquot nocte illa in muro fuerint civitatis viri, paucis exceptis, qui & ipſi citiſſimè abeuntes, ad matutinum uſque tempus, quòd, ut dictum eſt, poſt aliquot dumtaxat dies barbarorum multitudinem adfuturam putarent, domi quieverunt. Adhæc maximum confertæ multitudinis tumultum, ita ut omnes ferè armati ad murum cucurrerint, in civitate factum fuiſſe, à divino eſſe nutu Sanctorumque obumbrationis efficacia, quis ambigat? Cùm porrò dies tandem factus eſſet, feræ illæ omnem in circuitu murum, ita ut neque, quemadmodùm dicitur, avem portis exire vel foris in civitatem ingredi permitterent, tutâ cuſtodiâ circumdedêre.

eàm autem deinde artiſſimâ nihilominùs obſidione

114 Continuò tunc innumera multitudo diſcidè fuit conſpecta. Etenim à muri, ad mare Orientalem verſus plagam liti, extremitate uſ-

civitatem emiſſet.

111 Καὶ ἡ τοσαύτη πλῆθος τοσούτῳ τάχει τὴν ὁδὸν διανύσαι προσετάχθησαν, ὡς μηδὲ γνῶναι ἡμᾶς τὴν ἔλευσιν αὐτῶν πλὴν πρὸ μιᾶς ἡμέρας· κυριακὴ γὰρ ἡμέρα μεμυθίσται τότε, τῇ εἰκάδι δευτέρᾳ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, καὶ ἡ πόλις ἀμφίβολος ἐχόντων, εἰς μετὰ τέσσαρας, ἢ καὶ πρὸς πέντε ἡμέρας μᾶλις τὰ εἰδέναι καταλαμβάνουσι, κατεσκέδασθαι ἀμελέστερον περὶ τὴν αὐτῆς φυλακὴν διαπεπαίκασι, αὐτῇ τῇ νυκτὶ δευτέρᾳ σαββάτων ἐπιφωσκούσῃ ἤδη τὰ τείχη ἡ πόλεως ἔφθασαν ἀφορμῇ καὶ πρώτη δῆλος ἐπισκιάσεις τοῦ παντεύξου μάρτυρος Δημητρίου γεγένηται ἐν τῷ ἀμαυρωθῆναι ἐκείνους τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ περὶ τὸ φρύριον ἡ καλλίνικος μάρτυς Ματρώνης ὥρας ἱκανὰς σκασχολήσαι, νομίσαντες ἐκεῖ τῇ πόλει· κατεσκηνῆσαι· ὡς ὃ λοιπὸν ἐωσφόρος διεμήνυσεν, καὶ πλησίον ἤδεσαν τὴν πόλιν ἐγκύρσαν, ὥρμησαν ἐπ' αὐτὴν ὁμοθυμαδὸν ὡς λέων ἁρπάζων, καὶ ὠρύοντο. Εἶτα καὶ τῷ τάχει τὰς κλίμακας ἀποξέσαντες, ἦσαν γὰρ αὐτοῖς προκατασκεδασμέναι διεβαστάζοντο· ἐπλοφόρει γὰρ αὐτ' αὐτὰς παρεσκεδασμένος, τότε δὴ τότε τὸ ἐξαίσιον καὶ μέγα θαῦμα ἔν ἁγίοις ἀλλοφόρῳ γεγένηται.

112 Οὐκ ἔτι γὰρ νυκτὶ ἐπισκιάσει, ἀλλ' ὀφθαλμοφανεῖ ἐνεργείᾳ ἐν ὁπλίτου σχήματι κατὰ τὸ τεῖχος ὤφθη. Τὸν πρῶτον ἀνιόντα διὰ τῆς κλίμακος, ἤδη τῆς πόδα ἐναβαλόντα τῷ τείχει τὸν δεξιὸν, λόγχη πλήξας κατὰ τὸ μέσον τῶν δύο ἐπάλξεων ὤθησεν πρὸς ἔνδοθεν τοῦ τείχους, ὃς διὰ τῆς κλίμακος κυλινδούμενος τοὺς μετ' αὐτὸν συμπατήσασι αὐτὸς μὲν εἰς γῆν κατασεισὼν πίπτει ἀμφὶ τὰς ἐπάλξεις καταλιπὼν, ἵνα δὴ φανείη, ὅπερ τε ἀπῆλθεν καὶ ὅθεν ἐξέπεσεν· ὅτι δὴ τῆς Ἀλλοφόρου γέγονεν τὸ κατόρθωμα δῆλον ἐκ τοῦ μηδένα μέχρι τοῦ νῦν τολμῆσαι τῆς ἀληθείας κατεξανίστασθαι, καὶ κἂν ἐρίσασθαι φιλοδοξίᾳ τινὶ πλάσασθαι τῆς τολμηρᾶς βαρβάρου σφαγῆς, ἅμα τῷ τιμιακοῖς κρατοῦντας τῆς πόλεως πολλὰ ζητεῖν, καὶ τιμῆσαι προθυμεῖσθαι τὴν ἀτιμοσία τῆς βαρβάρου.

F

113 Μηδὲς τοίνυν ἀπιστείτω μόνῃ τῇ Ἀλλοφόρῳ τοῦτον γεγονέναι κατόρθωμα, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ καὶ πάντας τοὺς ἐκεῖσε παρατυχόντας βαρβάρους πλήθος ὄντας ἑκατὸν παραχρῆμα δειλίᾳ ληφθέντας ἀμέτρῳ ἀποχωρῆσαι τοῦ τείχους μακρὰν· εἶτα δὲ καὶ ὅτι οὐ δή τῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως ἦσαν τινὲς ἐπὶ τοῦ τείχους*, πλὴν λίαν ὀλίγοι, οἵ καὶ αὐτοὶ ταχίστου κατελθόντες κατὰ τὸ ὄρθρον οἰκοῖδι ἀναπαύοντο, διὰ τὸ μετὰ ἓνας ἡμέρας ὡς ὄντας, τὴν πλοῦτον οἴεσθαι τῶν βαρβάρων ἐφεσθαι. Τὸ δὴ καὶ παραχρῆμα ἀθρόαν μεγίστην κατὰ τὴν πόλιν γενέσθαι, ὡς ἅπαντας ἄρδην ὁπλίτας ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναδραμεῖν, τίς ἂν ἀμφιβάλοι τῆς θείας εἶναι ῥοπῆς, καὶ ἁγίων ἐπισκιάσεως τὴν ἐνέργειαν· ὡς δὴ ἡμέρα λοιπὸν ἐγεγένει οἱ ὅροι ἐκεῖνοι τὸ τεῖχος ἅπαν κύκλῳ περιέλιξαν ἀσφαλῶς, ὡς μηδὲ ὄρνεον τὸ δὴ λεγόμενον συγχωρῆσαι τῶν πολῶν ἑκατὸν ἢ ἐξωθεν εἰσελάσαι τῇ πόλει.

* *in cod. Mazarin. additur:* κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα

114 Τότε δὴ τότε ὤφθη τηλαυγὴς τὸ ἀναῤῥῖπτον πλῆθος· ἀπὸ γὰρ τῆς πρὸς θαλάσσαν τείχους τῆς πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς πρα-

Digitized by Google

A τῷ δυτικῷ πρὸς θάλασσαν τείχους, ὥσπερ στεφάνη θανατηφόρῳ περίσχει τὴν πόλιν, ὑδενὸς τόπου θεωρουμένου τὴν γῆς, ὃν ὁ βάρβαρος οὐκ ἐπάτει, ἀλλ' ἢ ἰδεῖν ἀντὶ γῆς, ἢ δένδρου, ἢ χλόης τὰς κεφαλὰς τῶν ἀντιπάλων, ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλων ἔτι καὶ πεποιημένων, καὶ ἤδη εἰς τὴν ἄφυκτον ἡμῖν ἐπισπώντων ἄφατον θάνατον· καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν ὅτι ἡ ἡμέρας ἐκείνης ἡ μόνον περὶ τὸ τεῖχος ἐκύλιεν οἷον ἄμμος τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ πλείους λίαν ἢ αὐτῶν τὰ περὶ τὴν πόλιν φρέατα τε καὶ πρανῆ καταλαμβάνοντες λεῖζόμενοι πάντα, καὶ κατιόντες, καὶ λεπύνοντες, καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῖς ποσὶ καταπατοῦντες· οὐκ ἐχρῆζον τότε χάρακα βαλεῖν περὶ τὴν πόλιν, ἢ πρόσχωμα· χαρᾶς γὰρ αὐτοῖς ἡ τῶν ἀσπίδων, ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλων, καὶ ἀδιαξάδλητος συμπλοκὴ πρόσχωμα ἦ τὸ ὑποκείσθαι τῶν σωμάτων μιμήματα δίκτυα *.

* cod. Max. habet ταῦτα μιμήματα δικτύων

115 Τίς λόγος ὑμῖν ἀγαγεῖν ἐπ' ὄψιν δυνήσεται τὴν ἐργοις καταλαβοῦσαν ἡμᾶς τότε περίστασιν, εἰπεῖν δὲ αὐτομάτως, ἀλλ' ἐξ ἡμετέρων ὄντως ἁμαρτιῶν· καλὸν γάρ, ἀδελφοί, τὸ ὁμολογεῖν τὴν ἀλήθειαν. Ἵνα πίστεται καὶ νῦν ὁ ἔλεος ἡμῶν ἐνώπιον Κυρίου· ἐὰν γὰρ ὁμολογῶμεν, φησὶ, τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστὸς ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας. Τὸν δὴ ἄφατον φόβον τῇ πόλει τότε περιεστῶτα καὶ τὸ πρώτως ἰδεῖν φάλαγγα βαρβαρικὴν, οὕτω γὰρ ἦν πλησίον ὠρθωται τοτὲ περικαθήμενοι οἱ πολέμιοι * τῶν πολιτῶν καὶ ὁ θάρσος αὐτῶν, πλὴν τῶν ἐν στρατιωτικοῖς τεταγμένων καταλόγοις. Ἦν δὲν ἡ καρδία τότε καὶ τῶν ἀνδρειοτέρων καὶ τῶν δειλοτέρων μία γεγενημένη· τῷ γὰρ ἀπελπίσαι ἡ σωτηρίας ἡ διαφορὰ τότων * ἐγεγένητο, πᾶσιν δὲ τὰ δάκρυα ποταμηδὸν ἔρρει, κατήφειά τε δεινὴ, καὶ ἀπόνοιαις τὰς πάντας ἡμαύρωσεν, ὡς πληρωθῆναι τότε τὸ προφητικὸν λόγιον τὸ φάσκον, πᾶν πρόσωπον ὡς πρὸς καμινὰ χύτρας.

* cod. Max. addit: καὶ ἀδηλότες ὅτι πολλοὶ
* in cod. Max. additur: ἐκ

116 Τῶν γὰρ οὐδεχομένων γὰρ εἶναι πάντες σώζεσθαι τὴν δύνασθαι διασωθῆναι τὴν πόλιν, πάσης παρὰ ἀνθρώποις ἀπελπισίας περὶ αὐτῶν τότε θεωρουμένης, πρῶτον μὲν διὰ τὴν λοιμὴν φοβερὸν * κατασχεῖν αὐτὴν, καὶ ἀνοχὴν τινὰ ἐκ φιλανθρωπίας Θεοῦ δοῦναι καταφθάσαι τῶν βαρβάρων ἐκείνων τὴν ὀργὴν τὴν διὰ Βίλλατον, ἐν ὀλίγαις τισὶ τῇ πόλει καὶ βραχεῖ τῷ ἀριθμῷ καὶ τετειχισμένοις τῇ προσφάτῳ λοιμῇ τῶν τεθαμμένων· δεύτερον δὲ τὸ ἐσπλῆμον τὸ ἀριθμῷ τῶν πολιορκούντων· εἰ γὰρ μὴ μόνον τοὺς Μακεδόνας ἅπαντας, ἀλλὰ καὶ Θετταλοὺς, καὶ Ἀχαιοὺς ὑπολείπω τις συμπλοκὴν τὸ Θεσσαλονίκη πλινθαῦτα συνθροισμένους, ἐν ᾧ τὸ πολυσὲς μέρος τῶν ἔξωθεν περισχησάντων τὴν πόλιν ἐτύγχανον· τρίτον δὲ, ὃ καὶ πλέον ἁπάντων τὴν ἀμηχανίαν ἡμῖν ἐνοίκησεν, ἐκεῖνο ἦν, ὅτι καὶ ἐν τῷ περιλοίπῳ ἐκ τοῦ λοιμοῦ παγανατικόν τι, καὶ στρατιωτικὸν, ὀλιγοστὸν πάνυ μέρος ἦσαν καὶ ἄχρηστον τὸ τῇ πόλει πλινθαῦτα ἐτύγχανεν, τῶν πολλῶν μὲν ἔξω τὸ ἀγροῖς ἀποκλειόντων καὶ μὴ δυναμένων εἰσβαλεῖν τῇ πόλει διὰ τὸ τρύγος εἶναι χωρὶς, καὶ ἀδρόως καὶ ἀπροσδοκήτως τοὺς πολεμίους ἐγκαθῆναι τῷ τείχει περιπαθόντας.

* cod. Max. addit τότε μέχρι δ' ἡμῶν μένος

Quis sermo vobis, quæ tunc nos, non casu, sed verè peccatis nostris re ipsa invasit, adversitatem ob oculos ponere poterit? Veritatem enim, fratres, fateri, pulchrum est. Fortassis & nunc coram Domino placebit nostrûm comminiseratio. Quòd si enim, ait, peccata nostra confiteamur, fidelis est & justus, ut peccata nostra dimittat. Ineffabilem porrò civitati metum tunc etiam inculit, quòd primùm (nondum enim civitatem aliquando circumsidentes inimici tam propè erant conspecti, nec ipsa etiam horum aspectus civium vulgo, si eos, qui militaribus catalogis erant adlecti, exceperis, obtigerat) barbaricam phalangem intueretur. Erat igitur tunc & fortiorum & timidiorum cor factum unum. Horum enim præ salutis desperatione discrimen haud agnoscebatur, omnibus autem lacrymæ fluminis in modum effluebant, omnemque gravis mœror vultûsque mutatio deformârat, ut tunc impleretur Prophetæ eloquium dicens: Omnis vultus quasi ad ardorem ollæ.

ad summa hæc, E

Quæ enim evenire haud queunt, civitatem posse servari, universi existimabant, desperata apud homines hac omnino tunc apparente, primò quidem quòd eam tunc pestis horrenda usque ad mensem Julium afflixisset, aliquantulaque dierum circiter quinquaginta remissione è Dei misericordia potiram illorum statim barbarorum, ita ut in civitate numero pauci, iique ex prætato sepultorum mœrore viribus effæti invenirentur, immissus à Deo furor vigesima secunda, ut dictum est, mensis Septembris die invaserit *n*; secundò autem, quòd, qui civitatem obtidebant, multitudine arenarum numero (neque enim, si quis non tantùm Macedones omnes, sed & Thessalos Achaiosque confertim tunc Thessalonicæ congregatos fuisse, adstruxerit, vel minima hi eorum, qui civitatem extrinsecùs cingebant, pars fuissent) æquales exstiterint; tertiò autem, quod & omnium maximè consilii inopiam nobis attulit, illud erat, quòd civium militumque, qui è peste supererant, pars longè minima, fortéque etiam deterior in civitate tunc esset, multitudine interim, quòd messis tempus esset, inimicique confertim ac inexspectatò mœnia custodiâ firmâ circumsedissent, foris in agris exclusa, civitatemque

paulò dumtaxat ante pestis afflictam vigesimque juxta,

Digitized by Google

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP. *à quibus defenderetur, variis ab causis deflitum.*

que ingredi haud valente.

117 Facilius enimverò, qui foras fugerent, quàm qui civitatem repetere vellent, salvi evadebant. Pluribus autem & ex ipsis adolescentibus selectis, qui & ex ordine militari, & ex numero illorum, qui in prætorio maximo militabant, erant, unà cùm eo, qui præsidum præfecturam in manibus tunc habebat, in Græciam publicorum negotiorum causâ profectis, ipsorummet autem etiam reliquorum multitudo, qui & divitiis & prudentia & servis florebant, virisque belli peritis præstabant, prætectorumque Illyrici scriniis præerant *o*, versus civitatum reginam cum amicis multò pluribus omnique famulitio, quò acturi adversus eum, qui regionis hujus principatum tunc tenebat, imperatorem accederent, se contulerant.

o

angustias redigit.

118 Ita igitur modis diversis civitate ad viros paucos redacta, omnem salutis spem consilii inopia præciderat. Ac ne quis me, periculi magnitudinem extollentem, carpat, magisque etiam, quàm conveniat, rerum difficultatem (quis enim ita sufficiens, ut factorum magnitudini prædicandæ par censeatur, sermo invenietur?) in altum sermonibus efferre arbitretur, certè ego, ne sermonis impotentiâ casûs adversi acerbitatem extenuem, tempestivam etiam, quæ præceps sit, scriptionem formido. Utinam verò mihi ea esset verborum vis, linguæque plures forent, ut iis, quæ tunc gesta sunt, dicendis coæquarer. Ita enim, calamitatis magnitudinem exhibente me, eximiæ etiam Dei misericordiæ divitiæ ostenderentur. Verùm, etsi apud nos sermo deficiat, gratiarum actio apud vos invalescat, ac quantò minùs periculorum illorum magnitudinem eloqui nos possumus, tantò magis Domini omnipotentiam vos credite, communemque patriæ nostræ intercessorem laudate *p*.

B

p

D

117 Ἀμέλει μᾶλλον οἱ πρὸς τὰ ἔξω μέρη διαφυγόντες ἐσώζοντο, ἢπερ οἱ εἰς τὴν πόλιν καταφυγεῖν βιαζόμενοι· πλέονων δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιλέκτων νεανιῶν τότε στρατιωτικῶν, καὶ τῶν σὺν τῷ μεγίστῳ στρατοπεδάρχῃ μένειν πραιτορίῳ ἅμα τῷ τηνικάδε τὴν ἐπαρχικὴν μὴ χεῖρας ἔχοντι ἀρχὴν καὶ τὴν Ἰλλυρικὴν χάρας δημοσίων ἕνεκα χρῆσιν ἀποδεδημηκότων, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀπομαχόντων τὸ πλῆθος, ὅσοι καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει, καὶ δούλοις ἀκμάζουσιν καὶ ἐμπειροπολίμοις ἐκαλλωπίζοντο, καὶ σὺν τοῖς σαρισσοφόροις τὴν ὑπαρχικὴν δὲ Ἰλλυριὰν πρῶτοι ἐτύγχανον, κατὰ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἀπαίροντες ἦσαν σὺν φίλοις πολλῷ πλείοσι, καὶ τῇ θεραπείᾳ πάσῃ πρὸς ἅπασι βασιλεῖ κατὰ δὲ τηνικάδε τὴν ἀρχὴν διέποντι ποιησόμενοι.

118 Οὕτω γὰρ ἐκ ποικίλων τρόπων ὀλιγανδρωθεῖσης τῆ πόλεως ἡ ἀμηχανία πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας ἀπέκοπτεν. Καί μὲ μή τις μεμψάσθω μεγαλύνοντα δὲ καὶ ἐπαίρειν τὸ μέγεθος, μηδὲ λόγοις αἰτιάσθω μὴ πλέον δὲ δέοντος τῷ ἀναγκαίῳ ὕψει ἐπαίροντα· ποῖος γὰρ λόγος οὕτως ἱκανὸς εὐρεθήσεται ὡς δοκιμασθῆναι αὐτὸν δὲ τῶν γεγενημένων μεγέθους*· ἐγὼ μὲν οὖν καὶ γραφῆναι πρωτείας ἄχθος ἐδόκουν ὡς ἀδυναμία λεῖψ καταμετρῆσαι τὸ τῆς περιστάσεως ἄμετρον· εἰδὲ γάρ μοι δύναμις ῥημάτων τοιούτων, καὶ πλήκτης γλῶσσαι, ὡς τοῖς τότε γεγενημένοις συνεξισοῦσθαι διαλεγόμενον· ὕτω γὰρ † παρασήσαντος μοι † ἀνάγκης τὸ μεγέθος, συναπεδείκνυτο καὶ τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος † χρηστότητος δὲ Θεοῦ. Ἀλλ' ἐμὲ μὲν καὶ παῤ ὑμῖν ὁ λόγος αἰτιᾶται, παῤ ὑμῖν ἡ εὐχαριστία μεγαλυνθήτω, καὶ ὅσην ὑμεῖς μὲ δυνάμιδα † κινδύνων ἐκείνων ἐκφράσαι τὸ μεγέθος, τοσοῦτον ὑμεῖς τὸ παντοδύναμον δὲ Κυρίου πιστώσασθε, καὶ † κοινὸν προστάτην † ἡμῶν πατρίδος δοξάσατε.

E

*cod. Mazar. addit: ἰσαμιλλᾶν κέκρικα

*cod. Mazar. addit: ἂν

ANNOTATA.

C

F

a *Caput hoc è codice nostro signato ✠ Ms. 193, in quo è bibliotheca Vaticana codice 797 descriptum exstat, lectori exhibemus; exstat & in codice olim Mazarineo à fol. 96 usque ad fol. versum 104. Ambos hìc hosce codices, quod, ni ratio, in Commentario prævio num. 28 allegata, obstitisset, quantùm ad alia omnia jam data ac porrò danda hujus à Joanne Thessalonicensi concinnata incubrationis capita haud dubiè feciſſem, sedulò contuli, eosque comperi in lectionibus invicem non raro diversos. Harum notatu magis dignas vel in Annotatis hìc sequentibus, si longiores sint, vel, si brevinsculæ tantùm, in paginarum margine ob oculos pono. Atque id ita præsto, ut, si codicis olim Mazarinei lectiones, quod & plerùmque fit, meliores sint, iis etiam versionem Latinam accommodem, Græco interim, qui huic respondet, codicis nostri ✠ Ms. 193 textu, mutì etiam subinde mendoso, integro relicto. Præsens porrò caput in codice olim Mazarineo, in quo, ut jam dixi, exstat, sequentem hunc brevem admodùm præfert titulum:* Περὶ † πολιορκίας † πόλεως, De civitatis oblidione; *verùm is, quid cap. subjecto memoriæ prodatur, haud satis, nisi consideranti patebit, exponit, hincque ei alium, quem hìc cernis, substituere est visum.*

b *Codex olim Mazarineus hoc loco legit* Καὶ τὸ † περὶ τὴν πόλιν κηδεμονίας ἀσύγκριτον, adeò ut, *cùm verba hæc Latinè sonent,* Atque incomparabilem de civitate curam, *Græco codicis nostri ✠ Ms. 193 textui solummodò superaddat adjectivum* ἀσυγκρίτος, incomparabilis, *constructione Græcis admodùm familiari substantivè acceptum, substantivo* κηδεμονία, cura, *quod abs eo afficitur, genitivi casu expresso.*

c *Cùm Mauritius ab anno* 582 *ad ad annum usque* 602, *uti inter eruditos modò convenit, imperio præfuerit, consectarium hinc simul & ex hoc capitis præsentis loco fit, ut Avarum, de quo hoc cap., contra Thessalonicam expeditio, certò non serius quam anno* 602, *nec citiùs, quàm anno* 582 *acciderit. Verùm eventûs illius epocham infrà ad lit.* h *multò propiùs determinabimus.*

d *Etsi quidem Theophanes, Simocatta, Zonaras aliique Græcorum Historici passim obvii ea in Mauritio suppeditent, ex quibus tunc Avarum duci seu regi, qui* Chagani *nomine, omnibus prorsus supremis gentis illius ducibus communi, distinguebatur, fœderatum fuisse, aut etiam ex parte subjectum Sclavorum nationem, non immeritò colligas; hanc tamen, totam ab Avarum*

Digitized by Google

A *orum ducis imperio dependisse seu subditam ei tunc fuisse, nusquam edicunt; ut auxesi verosimillimè hic usus sit Joannes, Thessalonicensis archiepiscopus.* A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

o *Ab Avarum duce seu Chagane arma in Thessalonicam, Mauritio imperii habenas moderante, mota fuisse, nec apud Theophanem nec apud Zonaram alioſve ullos historicos memoriæ proditum invenio; verùm cùm sub Mauritio Avares ac Sclavi frequentissimè, uti apud eosdem historicos videre licet, in imperii terras irruperint, nec, quin plurima, quæ ab illis tunc gesta fuêre, silentio ab historicis omnibus sint prætermissa, dubitandum sit, narrata hoc capite Avarum adversus Thessalonicam expeditio pro dubia commentitiave ideireo, quòd à scriptoribus aliis haud commemoretur, haberi non debet, maximè cùm dies septem, teste infrà ipsomet Joanne, duntaxat tenuerit, possitque adeò haud immeritò accenseri momentaneis illis, ut vocantur, hostium incursionibus, quas apud historicos, majoris duntaxat momenti res litteris commendare ut plurimùm solitos, silentio invenias haud rarò suppressas. Atque hinc etiam jam concludas, nec pro dubia commentitiave habendam esse, quæ cap. præcedenti à solo etiam Joanne, silentibus reliquis scriptoribus omnibus, narratur, factam a Sclavis, cùm* S. Demetrii *ciborium incendi accidit, subitaneam atque inexspectatam in loca Thessalonicæ adjacentia irruptionem. Unus sit, quò tum hæc, tum Avarum, de qua hic potissimùm, expeditio indubitata exstimetur, sola mihi Joannis Thessalonicensis auctoris certò gravis, narratisque à se rebus, quem admodum ex infrà notandis ipsemet loco non uno indicat, præterea synchroni, sufficit auctoritas.*

f *Fuit igitur Joannes Avarum, quam hoc cap. refert, expeditioni æqualis; verùm id ex iis, quæ cap. seq. litteris mandat, multò luculentius patescet.*

g *In codice olim Mazarineo propheta hic vocatur Joel; non alia autem de causa ipsum hic citari existimo, quàm quod Prophetiæ suæ cap. 2 ℣. 3 habeat* Post eum solitudo deserti: *Hisce enim verbis in Græco sacræ Scripturæ textu sequentia isthæc respondent:* Καὶ τὰ ὀπίσω αὐτῆς οὐκ ἔστιν ἐρημασμός.

B h *Relatam cap. præsenti Avarum, aut, si mavis, horum ducis seu chagani expeditionem anno* 597 *esse illigandam, ex hoc Joannis loco liquet. Hæc enim, uti ex mox ad lit. c Annotatis palam est, certò inter annum* 581 *& annum* 603 *evenit; ex annis autem, qui hunc inter & illum intercessêre, solo dicto anno* 597 *vigesima secunda Septembris dies fuit Dominica, uti cuique calculos ineunti manifestum evadet.* E

i *Id est,* Dierum hebdomadæ nocte secunda incipiente; *quod enim Joannes mox hic subjungit, accidisse nocte, quæ Dominicam proximè excepit, è narrationis contextu liquet; hebdomada autem & a nocte, quæ Dominicam præcedit, inchoari queunt, & singuli illarum dies* Sabbati *nomine distingui, uti liquet vel è solo S. Marci cap. 16, ℣. 2, ubi habetur:* Et valdè manè unâ Sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam sole.

k *En insigne enimverò parratum in Thessalonicensium gratiam à* S. Demetrio *prodigium: sirus autem ei fides certa atque indubitata adhibenda, statuat studiosus lector ex iis, quæ mox Joannes subdit.*

l *Sequentia isthæc, quæ latinis hisce verbis,* sui autem sanguinis guttas inter pinnas relinquens, *respondent, Græca verba,* Παιδας ὑ τῦ ἰδίυ αἵματ@ αὐρι τας ἐπάλξεις καταλιπὼν, *in codice olim Mazarineo leguntur, atque id quidem opportunè admodùm, cùm codex noster ✠ Ms. 193 hoc loco sit mutilus, sensumque duntaxat imperfectum offerat, uti cuique linguæ Græcæ perito, rem consideranti, facilè patescet.*

m *Post textûs Græci, qui ultima huic periodo Latinæ in codice nostro ✠ Ms. 193 respondet, verbum* Παιδας *sequentia isthæc,* Καὶ τὴν ἀνδραγαθίαν ἑαυτῦ περιῤῥῆξαι, *in codice olim Mazarineo ponuntur, idque iterum quàm maximè opportunè, cùm dictus codex noster, à quo ea absunt, non magis fere hic, quàm loco ad lit. præced. memorato, sensum perfectum suppediret, uti iterum linguæ Græcæ perito, rem consideranti, perspicuum facillimè evadet.*

n *Tribus istis, quibus hæc Latina,* E Dei misericordia, *hic respondent, Græcanicis codicis nostri ✠ Ms. 193 sequentibus verbis,* Ἐκ φιλανθρωπίας Θεῦ, *isthæc præterea,* Καλαξιωθῆναι ὡς ἡμεῖς ἄχρι παντὸς ἔθους τῆ ἁγιᾳ δόξῃ, ὅς ἄρτυαι, ἢ Σεπτεμβρίῳ μηνὸς, *in codice olim Mazarineo addumtur, iisque, quòd auctoris sensui significatione sua magis congruere videantur, versionem Latinam accommodavi, licèt interim dictus noster codex etiam absque illis sensum hoc loco generet omninò perfectum.* C F

o *Adi Pancirolum in suis in Imperii Orientalis Notitiam Commentariis cap.* 23, *ibique invenies, præfectum prætorii Illyrici in Officio suo varios scriniarios habuisse; ut inde, quid hic per eos, qui inter scriniarios primi essent seu præfectorum Illyrici scriniis præessent, Joannes significarum velit, promptum sit eruere. Adi etiam Annotata, cap.* 12 *ad lit. e subnexa.*

p *Cùm præsens caput* De civitatis obsidione, *ut jam suprà docui, in codice olim Mazarineo inscribatur, potuisset illo, quæcúmque gesta in hac sunt, & qui finem tandem acceperit, opportunè Joannes narrare; verùm id hic scriptor verosimillimè non fecit, quòd ea cap. seq., quo Thessalonica per Avares obsidionem, S. Demetrio prodigiosè patrocinante, solutam fuisse, probare contendit, potissimùm exponat, eademque his lectori proponere, supervacaneum esse, uti reipsa etiam fuisset, existimârit.*

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

CAPUT XIV.

Viſio Euſebio archiepiſcopo Theſſalonicenſi oblata, argumentaque, quibus, memoratam cap. praced. Theſſalonica obſidionem, prodigioſè patrocinante S. Demetrio, ſolutam fuiſſe, Joannes contendit a.

Euſebio Theſſalonicenſi archiepiſcopo, quò Deum offenſum placaret,

QUàm fuerit enimverò, quod civitatem tunc circumdedit, & magna & intolerabilis calamitas malorumque tragœdia, audite, qualem in ſomnis viſionem Euſebius, tunc archiepiſcopus, viderit, audite, admoneo, atque ad pietatem moveamini, Deumque, omnium regem, ob providentiam diverſam admiramini. Neque enim alia de cauſa viſiones illas archiepiſcopo tunc apparuiſſe reor, quàm ut futurorum malorum magnitudinem prænoſcens per certaminum Victorem precibus continuis Deum placaret; quod & fecit, ab eo tempore, quo viſionem viderat, uſque ad illud, quo noſtri
B miſertus eſt Deus, nec in inimicorum manus tradidit, ejulans atque lamentans.

viſionem explicat.

120 Octo enim aut decem diebus, antequam adverſus nos barbarici nimbi ſtreperent, archiepiſcopus in ſomno ſeipſum, in civitatis theatro, magna hujus multitudine præſente, ſedentem vidit, ac, cùm cujus rei gratiâ in loco, dignitati ſuæ adeò inconvenienti, ſederet, dubius eſſet, ſurgenſque abire meditaretur, vidit tragœdum in theatri, ut vocatur, logion ingredientem, ſibique dicentem: Exſpecta, quia te & filiam tuam lamentari debeo. Huic autem dixit ille: Ne labores; ego enim nec filiam habeo, nec in me quidquam, quod lamenteris, habes. Ille autem reſpondit: Verè filiam habes, eamque multorum filiorum matrem, ac te etiam propter illam lamentari oportet. Tunc archiepiſcopus, civitatem ab eo filiam ſuam dici, intellexit. Cùm autem ille lamentari inceperus eſſet, ſurgens è throno ſuo archiepiſcopus voce elata ad eum clamavit: Per rerum ſublimium Deum neque me lamenteris, neque, quam vocas, filiam meam. Cùm autem ille, quòd nimirum, ne inciperet, impediretur, eſſet turbatus, dixit ipſi.

C

quia obſidionem Theſſalonicenſem præſagierit, fuiſſe ejulatam, auctor præmittit;

121 Nonne, ut & te & filiam tuam lamenter, convenit? Cùmque iterum, ſeſe incipere, ſimularet, archiepiſcopus elatiori voce exclamavit dicens ipſi: Per Deum, qui ex intemerata Deipara propter noſtram ſalutem ſecundum carnem natus eſt, neque me, neque filiam meam lamenteris, itaque multis horis reponit, illo inſtante, ſeque lamentari habere, afferente: cùmque eum archiepiſcopus, ne id faceret, adjuraret, ſubitò è logio avulſus eſt, diſparuitque tragœdus, propter juramenta lamentari non valens civitatem archiepiſcopumque, qui, cùm expergefactus eſſet, magnarumque calamitatum præſagia fuiſſe lamenta, dijudicaret, nocte & die Deo, ut cæleſtem, quæ civitati impendebat, pœnam miſericorditer averteret, cum lacrymis ſupplicabat, ac poſt paucos, ut dixi, dies immanis illa numerumque excedens natio cuſtoditam à Deo Theſſalonicam circumdedit, ſtatimque luctum hunc præſagiiſſe tragœdum, cognovit b.

b

Ὅτι γὰρ μεγάλη ἡ συμφορὰ, τῇ ἀτύπτοις, καὶ τραγῳδία κακῶν τὸ τηνικαῦτα τὴν πόλιν περιεσείσιον, ἀκήκοατε οἶμαι ἐκπαλαι καὶ ὕπνος ὁ τότε ἀρχιερεὺς Εὐσέβιος ἐθεάσατο, ἀκήκοατε, παρακαλῶ, καὶ καταυίχθητε πρὸς εὐλάβειαν, καὶ τὸ παμβασιλέα Θεὸν τὸ ποικίλης προνοίας ὑπερθαυμάσατε· ὑδὲ γὰρ ἄλλο ἔ χαρὶν τὰς ὄψεις ἐκείνας οἶμαι τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τότε καταφανῆναι, ἢ τὸ προγινῶναι τὸ μεγεθος τῶν ἐσομένων δεινῶν ἀδιαλείπτοις προσευχαῖς τὸν Θεὸν διὰ τὸ Ἀθλοφόρου ἱλεώσασθαι, ὅπερ καὶ πεποίηκεν, κλαίων καὶ ὀδυρόμενος· ἀφ' οὗ τὸ ἔτους ἑώρακεν, ἕως οὗ οἰκτείρησεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς, καὶ μὴ παρέδωκεν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν.

E

120 Πρὸ γὰρ ὀκτὼ, ἢ δέκα ἡμερῶν τῆς βραχείας ἡμῶν τὰς βαρβαρικὰς νεφέλας, ὁρᾷ ἑαυτὸν κατ' ὄναρ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐν τῷ θεάτρῳ τὸ πόλεως καθεζόμενον, ἔχλη συνόντος αὐτῷ πολλῆ, καὶ δι' ἣν μέν τινος χάριν ἐν ὕτω ἀναρμοδίῳ τόπῳ τὸ ἀξίας αὐτῷ καθίζεται, καὶ βουλόμενος ἀναστὰς ὑπεχωρεῖν, ὁρᾷ τραγῳδὸν εἰσερχόμενον ἐπὶ τὸ καλούμενον ᾧ θεάτρου λόγιον καὶ λέγοντα αὐτῷ, μένον ὅτι σὺ καὶ τὴν θυγατέρα σου ἔχω τραγῳδήσαι· ὁ ὃ λέγει αὐτῷ, μὴ κοπώδης, ἐγὼ γὰρ οὔτε θυγατέρα ἔχω, οὔτε ὃ εἰς ἐμὲ ἔχεις τί τραγῳδήσαι· ἀποκρίνεται ὃ ἐκεῖνος, ἀληθῶς θυγατέρα ἔχεις, καὶ πολυτέκνον, καὶ δεῖ μετ' κοπετοῦ καὶ σὲ τραγῳδῆσαι. Τότε συνῆκεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ὅτι τὴν πόλιν λέγει αὐτῷ θυγατέρα· ὡς ὃ μέλλει ἐκεῖνος ἄρχεσθαι τῆ τραγῳδεῖν, ἀναστὰς ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος κράζῃ αὐτῷ φωνῇ, καὶ Θεὸν τὸν ὑψωμάτων μήτε ἐμὲ τραγῳδήσας, μήτε τὴν λέγεις θυγατέρα μου· ὁ ὃ διαπονηθεὶς ὡς ἐμποδισθεὶς ἄδειν ἤ ἄρξασθαι, λέγει αὐτῷ.

F

121 Οὐκ εὐδίκητας μὴ τραγῳδῆσαί με καὶ σὲ, καὶ τὴν θυγατέρα σου; Καὶ ὡς πάλιν ὑποκρίνεται ἄρχεσθαι, ὁ ἀρχιεπίσκοπος γεγονυίᾳ τῇ φωνῇ προτέρᾳ λέγων αὐτῷ· ἐ Θεὸν ἐ τεχθέντα ἐκ ἐ ἀχράντου Θεοτόκου σαρκὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν μήτε ἐμὲ τραγῳδήσῃς, μήτε τὴν θυγατέρα μου, καὶ ὅτως ἐπὶ πολλὰς φυσὶ τὰς ὥρας, ἐκεῖνα ἀνεχαμένου καὶ λέγοντος ὅτι τραγῳδῆσαι ἔχω, καὶ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ καταρρίζοντος αὐτὸν μὴ τῦτο ποιῆσαι, ἅρτι ἀναπαυσας ἐκ ὃ λόγιν γίνεται ὁ τραγῳδὸς καὶ ἀφανὴς, μὴ ἰσχύσας διὰ τὰς ὅρκους τραγῳδῆσαι τὴν πόλιν, καὶ ἐ ἀρχιεπίσκοπον, ὃς ἐξυπνισθεὶς καὶ διανοίας ὡς συμφορῶν μεγάλων μιαίσματα οἱ τραγῳδοὶ καθεύδουσιν, ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐ Θεὸν σὺν δάκρυσιν ἱκετεύειν, παραγαγεῖν φιλανθρώπως τὴν ἐπερχομένην τῇ πόλει δεινὸν μάστιγα, καὶ δι' μετ' ὀλίγας, ὡς ἔφην, ἡμέρας τὸ ἐνιαύσιος ἐκεῖνο φῦλον καὶ ἀριθμὸν ὑπερβάλλον τὴν θεοφύλακτον Θεσσαλονίκην περιεκύλωσαν, καὶ οὐδὲν ἧττον τῦτον ἐ θρῆνον μιᾶναι ἐ τραγῳδὸν.

122

122 Quâ ratione modò calamitatem haud immodicam, Dei verò omnipotentiam haud infinitam pronuntiem? Virtus enim mea, inquit, in infirmitate perficitur. Uti quippe Deus sub Gedeon contra numerosissimum instructorum ex adverso ad pugnam populum solos trecentos, ut Domini esse victoriam, luculenter appareret, ac ne, Manus nostra excelsa est, hæcque omnia Dominus haud fecit, dicerent, ad prælium procedere jussit *c*, ita & in hoc bello civitatem paucorum dumtaxat virorum præsidio fuisse relictam, è Dei dispensatione ob causas prædictas evenit, ne quis istam illius, qui ei post Deum dominus est, gloriosissimi autem, dico, martyris Demetrii intercessionibus à solo Christo ac Deo nostro è profundissimo inferno liberatam fuisse, revocaret in dubium. Neque enim arma, neque divitiæ illi erant, sed omnium ei loco fuit dextra Altissimi

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP. *mox autem hanc prodigiosè à S. Demetrio seluetam fuisse, commendat.*

c

123 Statim enim, civitatis viris in varias partes distractis, mœnia viris ignotis, & quos civitatis nullus umquam vidisset, repleta nos vidisse, qui haud divinæ esse curæ opitulationisque facinus quis dicat? Anne id visum à nobis, soli nos imaginati sumus, vel an non idem & barbaris apparuit? Horum certè multi, cùm de referenda victoria postremis diebus desperarent, ad civitatis principes transfugientes, confessi sunt disertè dicentes: Avarum dux, cùm è pluribus, paucissimos civitatem, quòd & pestis in ea parvum ante tempus fuisset *d*, propugnatores habere didicisset, misit nos dicens, fore ut illicò civitatem expugnaremus; nos autem à tempore, quo advenimus, tot ac tales in mœnibus propugnatores vidimus, ut & numero & fortitudine nostrum exercitum longè exsuperarent: atque hinc de vestra expugnatione desperantes, salutem apud vos quærere satius esse, haud inconsideratè existimavimus.

primùm quidem, quod in civitate propugnatoribus fere destituta, viri ignoti, qui eam tutarentur, fuerunt conspecti;

E

d

124 Atque hæc quidem postremò fieri contigit; ipsa autem, die, qua advenimus, tum in iis, quæ extrà civitatem sunt, laborarunt, commeatum, captivos, frumentique quàm plurimi atque aliorum, quos rapuerant, fructuum copiam colligentes. Omnia enim, quæ ex agricultura comparata anteriorumque annorum erant sepositа, foris tunc existebant, vixque ipsis in diem sufficiebant. Post hæc autem arborum fructus, earumque ac omnium olerum radices, herbam deinde cicurem sylvestriaque gramina, atque, ut vocantur, acanas virentes, ac terræ tandem arenam absumpserunt, atque adhuc, gravitatem ipsorum terra non ferente, esurierunt. Ipsa autem diei primæ, quâ hæc acciderunt, vesperâ ex aridis lignis rogum circum civitatem exstruxerunt atque accenderunt, ita ut memoratum in Daniële ignis fluvium imitaretur, de quo Abacuc dixit: Fluvio conspergetur terra *e*. Adhæc cum terribili rogo illo unanimiter emisere vocem, rogo terribiliorem, quâ (experientiâ clarè edocti loquimur) terra mota est cælique stillârunt.

deinde verò quòd, cùm civitas, quam circumsederè perpulerant hostes,

e

125 Adhæc per noctem totam fragores in circuitu audivimus, cùmque ii postridie obsidionales machinas arietesque ferreos ac petrobolos *f* permagnos, atque, ut vocantur, testudines, quas juxta ac petrobolos siccis pellibus cùm contexissent, mutatoque rursus, ne ab igne vel à pice ardente injuriam paterentur, consilio, cruentatas boum camelorumque recèns occi-

vehementissimè ab hoste oppugnarentur,

f

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

occiſorum pelles, quas inſtrumentis illis clavorum ope affixerunt, præparàſſent, hæcque ita proximè ad murum egiſſent, à die tertia ne citiùs lapides, potiùs autem magnitudine exiſtentes tumulos, ſagittaſque tandem hiemalium nimborum in modum, ita ut nemo eorum, qui in muro erant, abſque periculo prominere, vel quidquam eorum, quæ foris gererentur, ſpeculari poſſet, ſagittarii eorum ejaculati ſunt, quin & teſtudinibus *g* muro exteriori admotis fundamenta ejus vectibus ac dolabris maximè concuſſerunt.

g

hinc que incola. Dei idcircò quam

126 Cùm hæc autem fierent, quis ſermo exiſtentium in civitate, ante oculos metum, deſperationem, mortem vel certò, quod tamen in malorum comparatione conſolationem quamdam habebat, ſervitutem, captivitatem, eamque apud immiſericordes ſanguinarioſque ac, quod maximum malum erat, Deum non cognoſcentes dominos, continuò ante oculos habentium, corda poſſit deſcribere? Verùm humilibus parcens, percutiens atque iterum ſanans, cognoſcens hominum affectus Dominus Jeſus Chriſtus per ſui certaminum Victoris genuinique ſervi interceſſionem ad corda invocantium eum reſpexit, videnſque ea ad cælum converſa, pedeſque ipſius velut domini complectentia, atque impotentiam conſiliique inopiam, illiuſque, quod impendebat, inevitabilitatem ei commonſtrantia, voceque, quæ à ſolo Deo auditur, clamantia; A veſtigiis tuis, miſericordiſſime, donec noſtri miſerearis, non ſurgemus.

B

gravibus affidui

127 In te enim, qui nos ab inferno liberàſti atque ab interitu ſecundum mirabilia tua nos eripuiſti, oculi omnium ſperant, quia, ſi nos ſalves, miraculorum tuorum, ab æterno memoratorum, nulli miraculum præſens habebitur ſecundum. Etſi enim ob peccata noſtra digni pœnâ nos ſimus, multò magis tamen te ob clementiam tuam miſericordia decet. Quapropter ne nos, bone, deſpicias, quia ad te ſolum ſpes noſtras ereximus. Domine, indignos nos eſſe, qui intereeſſionem obtineamus, agnoſcimus, verùm id rogamus, ne pro nobis certaminum Victoris (eum enim, utpote patronum clementem, dirigere ad te pro nobis preces novimus) ſupplicationes propter iniquitatum noſtrarum multitudinem abſque effectu ſint, ſed ne id, quod Jeremiæ tum reſpondiſti, Ne pro populo iſthoc ores, non enim exaudiam te, à te, Deus, audiat, ne, cæleſtis Imperator, quia, etſi aliorum omnium peccatorum rei ſimus, Deum tamen alium extra te haud novimus, ſed nomen tuum, quod & invocatum eſt ſuper nos, aſſiduè appellamus. Ne iniquitates noſtræ tuam erga Martyrem benevolentiam exſuperent.

C

unanimiter implorantes, exaudiamur ab eo

128 Ne eum, qui pro nomine tuo laneeis fuit occiſus, ob peccatorum noſtrorum multitudinem contriſtes, quia peccata finita, miſericordiæ tuæ fons infinitus, hâcque majorem, quæ & admiranda ſit, gratiam tuo certaminum Victori, quàm civitate ei, Chriſtianorumque, qui in te peccàrunt, gente donata, dare non potes. Tunc magna amicis gratia conceditur, non quando eorum, qui miſericordiâ digni ſunt, miſeretur, ſed quando ipſe judex jam condemnatos abſolvit. Propterea, Chriſte Domine, nos ipſi da, idque dumtaxat ſemel, ut, ſalute, quæ apud homines impoſſibilis eſt, divinitus obtenta, in templo ejus ſtantes laudis confeſſioniſque vocem ei,

σαι, καὶ ὕστω ταῦτα πλησίον τῷ τείχει προσαγαγόντες ἀπὸ τρίτης ἡμέρας δὲ ἐπειτα ἔβαλλον λίθοις, μᾶλλον δὲ βυτοῖς τῷ μεγέθει τυγχάνουσι, καὶ βέλεσι λοιποὶ οἱ τοξόται αὐτῶν τριφάλας μιμήμασι χειμερινῆς, ὡς μὴ τινα τῶν ὄντων τῷ τείχει δύνασθαι προκύψαι ἀκινδύνως, καί τι τῶν ἔξωθεν θεάσασθαι, ἀλλὰ δὲ τὰς χελώνας τῷ ἔξω τείχει προσφύσαντες, μοχλοῖς δὲ ἀξίναις ἀμέτροις περιεῖργον αὐτῶν τὰ θεμέλια.

D

126 Τοῦτων δὲ γινομένων, τίς λόγος τὰς καρδίας τῶν ὄντων τῇ πόλει διαγράψαι δυνήσεται, ἢ φόβον, ἢ ἀπελπισμόν, ἢ κατ' ὀφθαλμοὺς ὁρώμενον θάνατον, ἢ λοιμὸν καὶ βραχεῖαν ἔχον παραμυθίαν τὸ συγκρίσει κακῶν, δουλείαν πάντως, αἰχμαλωσίαν, καὶ ταύτην ἀνημέρων διαστόνων, καὶ ὠμοβόρων, καὶ τὸ μέγιστον δεινὸν μὴ εἰδότων τὸν Θεόν. Ἀλλ' ὁ ἕλκων τὰς ταπεινὰς, ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος, ὁ γινώσκων τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς πρεσβείας τοῦ Ἀθλοφόρου αὐτοῦ καὶ γνησίου θεράποντος ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὰς καρδίας τῶν ἐπικαλουμένων αὐτὸν, καὶ ἴδων αὐτὰς ἀλλοιώνας ὡς ὑρανὸν, καὶ κατεχούσας τοιούτους τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς δυνάστην, καὶ πλῆθος ἀδυναμίας, καὶ ἀμηχανίαν ἐμφανιζούσας αὐτῷ, καὶ τὸ ἄφυκτον τῶν ἐπηρτημένων, καὶ βοώσας φωνῇ τῇ Θεῷ μόνῃ ἀκουούσῃ, ἐκ ἀνεσόμεθα τῶν ἰχνῶν σου, φιλάνθρωπε, ἕως ἂν οἰκτείρῃς ἡμᾶς.

E

127 Οἱ ὀφθαλμοὶ γὰρ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι, ὅς ἐλυτρώσω ἡμᾶς ἐξ ἅδου καὶ φθορᾶς ἐξείλω ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυμάσιά σου, ὅτι ἐὰν σώσῃς ἡμᾶς, ἡδέως ὁ δεσπότης σώσεται τὸ παρὸν θαῦμα τῶν δὲ αὐτοῦ σου μνημονεύομεν θαυματουργημάτων· εἰ γὰρ καὶ ἄξιοι ἡμεῖς τὸ τιμωρίας διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ πολὺ πλέον ἀξιοῖ σε τὸ φιλανθρωπίας διὰ τὴν ἐλεημοσύνην σου· διὸ μὴ ὑπερίδῃς ἡμᾶς, ἀγαθὲ, ὅτι καὶ πρὸς σὲ τὸ μόνον τὰς ἐλπίδας ὑψώσαμεν. Κύριε, οἴδαμεν, ἀνάξιοι ἡμᾶς ὄντας τὸ πρεσβείας τυχεῖν, ἀλλὰ τοῦτο δεόμεθα τὰς ὑπὲρ ἡμῶν ἱκεσίας δὲ ἀλλοφόρου σου μὴ γενέσθαι ἀπράκτους διὰ τὸ πλῆθος τὸ ἡμετέρων παροξυσμῶν· οἴδαμεν γὰρ αὐτὸν ὡς ἐλεήμονα τὰς ὑπὲρ ἡμῶν δεήσεις σου ἀνατιθέντα· ἀλλὰ μὴ ἀκούσῃ παρὰ ζῶ ὁ Θεὸς ὅπερ τῷ Ἱερεμίᾳ τότε ἀπεῖπεν, ὅτι μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, τὸ γὰρ εἰσακούομαί ζῶ, μὴ βασιλεῦ ἐκτήμασι, ὅτι εἰ καὶ πάσι τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἐνοχοὶ καθεστήκαμεν, ὅμως ἐκτὸς σου Θεὸν ἄλλον οὐκ οἴδαμεν, ἀλλὰ τὸ ὄνομά ζῶ ὀνομάζομεν ἀεὶ, ὃ καὶ ἐπικέκληται ἐφ' ἡμᾶς, μὴ γένοιτο οὖν ἀνομίαις ἡμῶν τὸν εἰς τὸ μάρτυρά σου ἔλεον.

F

128 Μὴ λυπήσῃς δὲ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός ζῶ λόγχαις σφαγέντα διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων κακῶν, ὅτι τὰ κακὰ μέτρα, καὶ ὃ πηγὴ τὸ φιλανθρωπίας ζῶ ἄπειρος, καὶ μείζονα ταύτης χάριν καὶ θαυμασίαν οὐκ ἔχεις δοῦναι τῷ ἀλλοφόρῳ ζῶ, καὶ δυρύμενος αὐτῷ πόλιν καὶ ἔθνος Χριστιανῶν ἑστηκότων ζῶ. Τότε χάρις τοῖς φίλοις μεγάλη παρέχεται, οὐχ ὅταν ὑπὲρ ἀξίων δὲ ἐλεεῖσθαι πείσῃ τὸν δίκαιον, ἀλλ' ὅτε ὁ κριτὴς αὐτὸς τοὺς ἤδη κατακεκριμένους ἐλεύθερους χαρίσηται. Διὰ τοῦτο χάρισαι ἡμᾶς αὐτῷ, δίκαιε Χριστὲ, καὶ τοῦτο ἅπαξ τοῦτο, ἵνα τὴ θυρσικῆς παρὰ ἀνθρώποις ἀδυνάτου σωτηρίας τυχόντες ὁμοθυμαδὸν συνάντες ἐν τῷ ναῷ σου, φωνὴν αἰνέσεως, καὶ ἐξομολογήσεως δῶσωμεν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ ὑπερ-

Digitized by Google

ἀποστολικῆς, καὶ θαύματα ποιοῦντι καὶ ἀνεξιχνίαστα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός.

129 Ταῦτα τῷ ἐνδιαθέτῳ λόγῳ πάντες ἐκραζον· τὸ γὰρ προφορικὸν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀμηχανίας ἀνέβυσσεν· ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας ἐπήκουσεν καὶ στεναγμὸν τῶν πεπεδημένων, καὶ ταῖς ἱκεσίαις καὶ ἀλλοφύλων δεξάμενος ἐπιεικῶς τὴν πόλιν οὕτων ἀγαθότητι. Ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς, πόθεν δῆλον; Τίς εἶδεν Θεόν, ἢ τίς ἤκουσε αὐτὸν σωτηρίαν ὑποσχόμενον, ὅτε διαβεβαιοῦσθαι τῇ πόλει ὑπεδύνετο; Ἄκουε, ἀγαπητέ· Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε, ἀλλ' οὐδὲ φωνὴν Θεοῦ κατ' οὐσίαν ἤκουσεν· ἐκ δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ τῶν τε κατὰ διάνοιαν ἡμῶν γνωριζομένων, καὶ τῶν αὐδωμένων δήπουθεν τοῖς φιλομαθέσι, καὶ ζωντοῖς, ἥτε λεγομένη ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κατὰ φύσιν ἀγαθότης· παρασκεύασαί δή μοι τὰς ἀκοὰς ὑμῶν, παρακαλῶ, κἀγὼ διαγγελῶ τοῖς πιστοῖς ἀκροατὴς σπουδαῖος ἀποδεῖξαι, καὶ μετανυχὶ βοῶντα τὰ πράγματα ὡς ἄρδην ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ πόλει ἀπώμβρησεν.

129 Hæc omnes voce interna clamabant; ore enim proferre, rerum angustia impediebat. Qui autem corda scrutatur, compeditorum gemitum exaudivit, certaminumque Victoris preces suscipiens benignitatis pluviâ civitatem irrigavit. Ast forsan dices, unde id manifestum? Quis Deum vidit, vel quis eum, ut civitati pluisse asseveres, salutem pollicentem audivit? Audi, dilecte, Deum nullus umquam vidit, sed neque vocem Dei secundum substantiam audivit; ex operibus autem ipsius, & quæ mente cognoscimus, & quæ sensibus percipimus, studiosis discendi intelligentibusque innotescit & Dei, quæ dicta est, vindicta, & secundum naturam benignitas. Mihi proinde, moneo, aures vestras præbete, atque ego promitto, fidelibus auditoribus ostensurum me esse, res etiam propemodùm clamare, suprà civitatem confestim misericordiæ pluviam Deum effudisse.

humillimè postulantes.

B

130 Εὐθὺς γὰρ τοὺς παρεληλυθότας καὶ ψυχῇ, καὶ σώματι ἅπαντας ἐν τῷ ὁρωμένων δεινῶν, καὶ προσδοκωμένων χειρόνων, ἀπροσδοκήτως ἀναθαρσήσαι περὶ τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας, καὶ ἐπιέναι εἰς καὶ γελᾶν, καὶ καταγελᾶν τῶν ὑπεναντίων, καὶ πολλῆς αὐτῶν προτρεπομένης καὶ ὑποσχέσεσι πείθειν τὴν πόλιν προσχωρεῖν, ὡς μεμενεώσθαι τὰ μὴ χρειαζόντα δημόσια βαλανεῖα τῷ ἐν τῇ βαρβαρικῇ πλήθει μεταχωρεῖσθαι, καὶ εὐτόνως πλείοσι τοῖς τῆς πόλεως χαρμονῇ καὶ θάρσει ἐγγίνεσθαι, ἆρα τίς ἀμφιβάλλοι μὴ θείας εἶναι ταῦτα κατορθώματα τὰ λύσαντα τοὺς πεπεδημένους, καὶ ἀπορθοῦντα τοὺς κατεξαλλομένους, ἀντιτασσομένης δ' ἂν πάλιν τοῖς ὑπερηφάνοις, καὶ διασπαζούσης βουλὰς ἰδίων; Ἐγὼμὲν γοῦν ἐκεῖ μηδὲν ἄλλο παρῆναι προφέρων ἔνδειγμα τῆς ἐκ Θεοῦ τότε γεγενημένης τῇ πόλει ῥοπῆς, ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τοῖς ἐγνωσμένοις, ὡς κρίνειν ταῦτα δεικνύναι, μὴ ἄλλοθεν, ἢ Θεοῦ συμμαχίαν τῇ πόλει τότε διασῶσθαι.

129 Hæc omnes voce interna clamabant; ore enim proferre, rerum angustia impediebat. Qui autem corda scrutatur, compeditorum gemitum exaudivit, certaminumque Victoris preces suscipiens benignitatis pluviâ civitatem irrigavit. Ast forsan dices, unde id manifestum? Quis Deum vidit, vel quis eum, ut civitati pluisse asseveres, salutem pollicentem audivit? Audi, dilecte, Deum nullus umquam vidit, sed neque vocem Dei secundum substantiam audivit; ex operibus autem ipsius, & quæ mente cognoscimus, & quæ sensibus percipimus, studiosis discendi intelligentibusque innotescit & Dei, quæ dicta est, vindicta, & secundum naturam benignitas. Mihi proinde, moneo, aures vestras præbete, atque ego promitto, fidelibus auditoribus ostensurum me esse, res etiam propemodùm clamare, suprà civitatem confestim misericordiæ pluviam Deum effudisse.

F

ad desperationem ejusmodi adactis, audaciâ confirmatis, animis receptis,

130 Statim enim illos omnes, qui præ malis, quæ viderant, pejoribusque, quæ formidabant, & animâ & corpore emortui erant, sub tertiam obsidionis diem ac citiùs animos, ut & riderent & irriderent inimicos, horumque etiam multis ad civitatem accessum, ita ut balnea publica, quæ usui haud erant, iis essent, qui à barbarica multitudine transfugiebant, impleta, maximaque hinc iis, qui civitatis erant, lætitia ac audacia accederet, monitisque & promissionibus persuaserint, inexspectatò recepisse, quisquamne, num divinæ hæc virtutis, compeditos solventis contractosque erigentis, contrà autem superbis resistentis gentiumque consilia disturbantis, facinora existant, in dubium revocet? Ego enimverò, etiamsi aliud, quod afferrem, subsidii, quod civitati à Deo tunc obvenerit, indicium haud tuppeteret, hoc iis, qui sanæ mentis sunt, sufficere existimarem, ut iis judicarent ostensum, non aliunde, quàm per auxilium, à Deo in bello latum, civitatem tunc fuisse servatam.

131 Τίς γὰρ νεκρὸς ἐγείρει, μὴ μόνος ὁ Θεός; Τί δ' νεκρῶν οἱ πολῖται τότε διέφερον; Οὐ γὰρ ἀντιπολεμοῦσαι μόνον τὰς πρώτας δύο ἡμέρας οὐκ ἐδύναντο, ἀλλ' οὐδὲ ἀντιβλέπεσθαι ἔλαττον τῷ φόβῳ καταψυχθέντες ἐξίσχνουν· τίς οὖν τοιούτους μεταβαλεῖν εἰς ἀνδρείαν, τινος, εἰ μὴ Θεοῦ; Καὶ ὅρα τῆς οἰκονομίας, ἀγαπητέ, καὶ προσκύνει αὐτοῦ τὴν φιλάνθρωπον πρόνοιαν· ἃ γὰρ δεῖσας ἔμελλε παραγενέσθαι τὸ βάρβαρον τῇ ἀνδρείαν ἐνδῦσαι τοὺς τῆς πόλεως, ἵνα τῷ Θεῷ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ἐπίγραφον, ἀλλὰ καὶ ἀχαρίστων, καὶ ὑπερηφάνων κατεδικάζοντο κρίματι· διὰ τοῦτο γὰρ τὰς πρώτας ἡμέρας ἀφῆκεν αὐτοὺς εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἡ πρόνοια, καὶ τότε τὴν ἀντίληψιν ἐπεδείξατο, ἵνα καὶ τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν ἴδωσιν, καὶ τὸ ἄμετρον τῆς ἐπικειμένης ἀνάγκης θεάσωνται, καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ὑψίστου τὴν ἐπισκιάσασαν αὐτοὺς ὁμολογίαν συνίσωσι.

131 Quis enim, nisi solus Deus, mortuos resuscitat? Quid verò à mortuis cives tunc differebant? Non tantùm enim duobus primis diebus bellum ex adverso movere non poterant, sed nec quidquam omninò in contrarium eloqui metùs algore frigidi valebant. Tales igitur ad fortitudinem transferre, cujusnam, nisi Dei? Et vide, dilecte, ordinationem, illiusque misericordem providentiam adora. Quòd si enim, statim atque venisset barbarus, fortitudine eos, qui civitatis erant, induisset, & Deo salutem suam haud adscripsissent, ac ingratorum præterea superborumque condemnationi obnoxii fuissent. Ideircò igitur primis diebus naturæ suæ ipsos Providentia reliquit, tunceque subsidium exhibuit, ut & infirmitatem suam agnoscerent, incumbentisque necessitatis excessum viderent, dignitatisque Altissimi, quæ ipsos obumbrabat, præsentiam intelligerent.

fuerint impleti: quo. Deo singulariter

C

F

132 Ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν πολλῶν ὁ τῆς, καὶ ἄλλων τινῶν γεγενημένων πρότερόν μου διηγεῖσθαι βέλεται τὸ συνεσόμενον, ὡς χειρὶ Θεοῦ, καὶ ταῖς τῆς ἀλλοφύλου πρεσβείαις τὴν πόλιν σεσῶσθαι, οὐκ ἀποκνήσει ὑμῶν τὴν ἐπιθυμίαν πληρῶσαι, ἀλλὰ τὰ καθίκοντα λέγειν τὰ ἐν τοῖς ἀρκτώοις, καὶ τοῖς δυτικοῖς γεγενημένα τῆς πόλεως μέρεσιν, καὶ τοῖς ἐκεῖσε τὰ ἐρεῖδα, καὶ πολλὰ μηχανήματα παρὰ τῶν ἀντιπολε-

132 Ast cùm multorum animus & aliorum quorumdam factorum, quæ, Dei manu certaminumque Victoris precibus civitatem tunc fuisse servatam, ostendent, narrationem præmitti velit, ut desiderio vestro faciamus satis, haud laboramus; verùm quæ in Septemtrionalibus Occidentalibusque civitatis partibus, iisque, quibus ibidem vehementes multasque machinas

adjuvante, factum, ut, cùm evasisset

ob

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

ab inimicis, quos è barbaris fortiores, atque ad pugnandum ferociores exſtitiſſe, probè novimus, fuiſſe admotas, aiunt, geſta ſint, uti & quando ligneam latamque ſtruem, quò hàc in civitatis portum irrumpere valerant, mari imponere ſunt moliti, quique ea tracta in mare per machinam, quam ſolus Deus, & non homo exſtruxiſſet, fuerit divulſa, fingillatim edicere, longi ſermonis, multæque, & quæ præſentem conatum excedat, narrationis exſtiterit; quæ autem meiſmet oculis vidi manibuſque tetigi *b* in Orientali civitatis parte & ab hoſtibus geſta & à ſolo Deo diſſipata, hæc fingillatim, ne ſermonis prolixitate auditorum deſiderium tædio afficiam, ſollicitus, enarrabo.

b

alſi ſimulac etiam machinas applicaſſent,

133 Mihi enim dumtaxat eſt propoſitum, auditui Deum amanti, ſalutem ex Deo, nec aliunde, civitati tunc obveniſſe, manifeſtum efficere, menteſque omnium ad divinam compunctionem Deoque placentem confeſſionem ac continuam gratiarum actionem, certaminum Victori faciendam, excitare. Prima ac ſecunda obſidionis die ipſos inimicos & victum collegiſſe & adverſus civitatem multa ac terribilia

B

diverſæque ſpeciei inſtrumenta præparâſſe, diximus; tertia autem die, & ad ſeptem uſque (poſt hos enim civitatem illos obſidere, glorioſiſſimus Martyr haud conceſſit) dies tempore labente, muris omninò omnia, & obſidionales machinas & arietes & petrobolos humique

i

ſerpentes teſtudinum tales *i* applicuerunt; ac primò quidem cùm adverſus portam, quæ Caſandreotica dicitur, vim ſuam direxiſſent, ut ex ea à civitatis propugnatoribus harpagonem quemdam, ferreum quidem, modicum autem ac velut puerorum terriculamentum ſuſpenſum viderunt, machinæ hujuſmodi, dico autem arietis, timore correpti pedem retrò, nulla re præſtita, ad tabernacula ſua tulere, & hunc

k

& ei ſimiles igni dantes *k*.

propugnaculumque ſuffoderet, minasque exciſſent,

134 Civitatiſne id, an Dei omnino, quæ audaces, non ſecùs ac infantes, terrore percutere valet, potentia id effecit? Deinde verò teſtudines ſerpentum in morem ſubeuntes dolabris, corio obtectis, vectibuſque propugnaculum, ut dictum eſt, à fundamentis ſubvertere conabantur; quod utique, abs ipſis ſtudioſè tentatum, executioni etiam mandatum fuiſſet, niſi rurſus Providentia cæleſtis, civibus illucens, & fortitudine corda eorum, ut loricâ, induiſſet, indidiſſetque, ut propugnaculo exirent, eoſque, qui in teſtudinibus erant, illudque ferè totum (neque enim contra ipſos introcuntes, atque à propugnaculo contectos nec ab iis, qui ſurſum erant, conſpectos, projici è muro quidquam poterat) ſuffoderant, terrore afficerent.

C

in fugam eos conjecerint, eorumque captum relinquere coëgerint.

135 Viri igitur armati, pauci numero, quorum Deus alacritatem accendit, è porta, ad quam cataracta *l*, ut vocatur, erat, demitti quidem ſolita, tunc autem levata, exierunt, cumque dumtaxat emerſiſſent propugnaculo, trepidationem inimicis attulerunt, ita ut timore ineffabili correpti omnia, quæ ab eis ad propugnaculi ſuffoſſionem facta erant, inſtrumenta reliquerint auſugerintque, etiamſi viris, qui contra illos exierant, nihil in manibus præter haſtas & ſpicula habentibus, teſtudinibus, & quidem, ut ſcitis, boum camelorumque recèns occiſorum corio obtectis, neque lapidum ejectorum propter munimen, neque ignis piciſque

l

λων προσαχθῆναι φασὶ, ὡς καὶ τὰς ἐξαρτισθείσας, καὶ θυμοδεσίτατος τὰς τῶν βαρβάρων στρατοπεδεύσας ἀφιερωσάμενα, ὅτε καὶ τὸ θαλάσσιον τέλμα τῷ ξύλινον γέφυρ, καὶ πλατεῖαν ἐπιτιθέναι κατεσκεύασαντο, ὡς ἂν δι' αὐτῆς ἐπὶ τὰ λιμένα δυνηθῶσιν εἰσβῆναι τὰ πόλεως, ἔπειτα τὶ αὐτὴ διεπαίθη συρῆσα διὰ μηχανῆς ἐπὶ τὸ πέλαγ⊖, ἰδὼ μόν⊖ Θεὸς ἐμηχανήσατο, καὶ οὐκ ἀνθρωπ⊖, μαχρῷ ἂν εἴη λόγ⊖ καὶ πολλῶ διηγήματ⊖, καὶ τὸν παρῶσαν ὁρμὴν ὑπερβαίνοντ⊖· ἃ δὲ αὐτοψὶ κατεῖδον, καὶ ταῖς χερσὶν ἐψηλάφησα κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τ πόλεως μέρ⊖, ἐκ τε τ πολεμίων γεγενημένα, καὶ ὑπὸ μόνου θεοῦ διασκεδασθέντα, καὶ ταῦτα μερικῶς διηγήσομαι τῷ μὴ ἀποκνῆσαι ἐμὲ μῆκει ἐ λόγ⊖ τὴν προθυμίαν τ ἀκροατῶν προμηθούμεν⊖.

133 Σκοπὸς γάρ μοι μόνον παρασῆσαι τῇ φιλοθέῳ ἀκοῇ ὡς ἐκ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἄλλοθεν ἡ σωτηρία τῇ πόλει τότε γεγένηται, καὶ διεγεῖραι τὰς διανοίας ἁπάντων πρὸς θείαν κατάνυξιν, καὶ ὁμολόγησιν, καὶ εὐχαριστίαν ἐ ἀδιαφόρ⊖ διηνεκῆ. Εἴπαμεν ὡς τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ τ πολιορκίας καὶ τῇ ἑβδόμῃ, τὰς τροφὰς αὐτοὶ συνάγαλον οἱ πολῖται, καὶ κατὰ τὴς πόλεως πολλὰ καὶ φοβερὰ, καὶ διάφορα κατεργάσασι ὄργανα, τῇ δ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ μέχρι τ ἑπτά· πέρα γὰρ τούτων πολιορκῶν αὐτὸς τὴν πόλιν ὁ παγκόσμ⊖ μάρτυς ἠ συνεχώρησεν· προσῆλθον ἄρδην τοῖς τείχεσι ἅπαντα, τάς τε ἑλεπόλεις καὶ τοὺς κριοὺς, καὶ τὰς πετροβόλους, καὶ τ χελωνῶν τὰ χαμερπῆ βαβδυρύγματα· καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τ λεγομένης κασανδρεωτικῆς πύλης προσεγκρίναντες ὡς εἶδον ἐκ αὐτῆς ὑπὸ τ τ πόλεως ἀκαρτεδίντων ἅρπαγα τινὰ σιδηρίον μὲν, βραχὺ δ καὶ οἱωνεὶ μορμολύκειον νηπίων κρεμάμενον δοκὶα συσχεδέντες ἐ τηλικούτ⊖ μηχανήματ⊖, λέξω δὲ τῷ κριῷ, καταπτώσαντες, ἄφραστοι ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὰς σκηνὰς, καὶ αὐτὰ καὶ τὰς ὁμοίους αὐτῷ κατακαύσαντες.

134 Ἆρα τοῦτο τ πόλεως ἡ δύναμις ἀπεργάσατο, ἢ πάντως ἡ τ Θεῷ, ἡ καταπτοσεῖν δυναμένη καὶ τὰς θρασεῖς ὡς τὰ τέκνα; Εἶτα τοῖς αἰχμοφόροις χιλιάσι ὑποδύντες ὡς ὄφις τὸ προτείχισμα ἕλκουσι, ὡς εἴρηται, καὶ μοχλοῖς ἐκ βάθρων ἀνασκάλλειν ἐπεχείρουν, ὃ δὴ καὶ εἰς ἔργον αὐτοῖς ἀνύσειν ἔμελλε τὸ καταβαλλόμενον, εἰ μὴ πάλιν ἡ ἱεράρχ⊖ τοῖς πολίταις ἐπιλάμψασα πρόθυμα ἀνδρείᾳ τε τὰς καρδίας αὐτῶν ἐθωράκισεν, καὶ ὑπέδυτο κατὰ τὸ προτείχισμα ἀκλιδῶν, καὶ καταπτοήσας τοὺς διὰ τ χελωνῶν, μικρῷ δὲ ἅπαν αὐτὸ καταπαλλεύσας· ἡ δ γὰρ διὰ τ τείχους ῥῖψίς τι κατ' αὐτῶν ἔνδον εἰσδύσασα, καὶ ὑπὸ τῷ προτειχίσματ⊖ σκεπομένων, καὶ μὴ δ ὁρωμένων τοῖς ἄνωθεν.

135 Ἄνδρες δὲ ἐπλοφόροι βραχεῖς ἀριθμῷ, ὧν ὁ Θεὸς ἀνῆψεν τὴν προθυμίαν, ἐξῆλθον διὰ τ πύλης, ἣν ἥς καὶ ὁ λεγόμεν⊖ καταράκτης κεχάλασο μέτ, ἀνεσπασθη δ τότε, καὶ μόνον ἀναβάντες ἐπὶ τὸ προτειχίσματ⊖ βάλλ⊖ ἐποίησαν τοῖς ὑπεναντίοις, ὡς φόβῳ συσχεθέντες ἀρρήτῳ καταλεῖπον ἅπαντα τὰ πρὸς ὀρυγὴν αὐτοῖς γεγενημένα τῷ προτειχίσματ⊖ ὄργανα καὶ ἀποδρᾶσαι, κρίνοι τ ἐξελκυσθέντων ἐφ' ἑαυτοῖς ἀνδρῶν μηδὲν ἐν χερσὶ ἐχόντων ἢ δόρατα, καὶ ἀσπίδας ταῖς χελώναις, ὡς ἦσι καὶ ταῦτα διῤῥεπτα τοσφαγῶν βοῶν, καὶ καμήλων κατεσφαγμένων, ὅτε κἀκεῖνα ἐπιῤῥιφέντων διὰ τὴν ἰσχυρότητα, ὅτε πυρὸς ἡ πίσσης κοχλαζούσης ἐπίχυσις διὰ τὸ τ διῤῥέειν καθυγρον ἠδύνατο τι λαμπαδῆσαι, μήτε ἄνδρες ἐλα-

Digitized by Google

δόρασι μόνοις, ἢ τόξοις, ὡς εἰκός,

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

ardentis affulio per coriorum humiditatem nocere quidquam poſſet, nedum viri, pauci numero ſolitique haſtis vel arcubus, ut veroſimile eſt, armati.

136 Κρινάτω οὖν ὁ ἀδιάφθορος ἀκροατὴς, ἄξιος ἅμα καὶ μετὰ λόγχης καὶ τόξου μόνον φανέντες ἐπὶ τῷ προτειχίσματι βλάψαι τι τοὺς ὑπὸ τὰς χελώνας ὄντας, καὶ τοῖς μοχλοῖς διορύττοντας, πόθεν καὶ τίς αὐτοῖς ἡ τόλμα σφαγῆς· ἄνωθεν ὁ τὸ θάρσος τοῖς Μακεδόσιν ἐνθείς· ἐκεῖ γὰρ ῥοπὴ θείᾳ πάντας τὸ ἐναντίον βοηθείας γεγύμνωτο. Καὶ τότε τηνικαῦτα ὃ ἐκ διαβόλου γενομένη ἐνέργεια διέδειξεν τῇ πόλει θείας προνοίας ἐκσωθῆναι. Ἴσθι γὰρ ὡς καὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ τὸν Ἰὼβ, καὶ τοὺς Ἁγίους πάντας, ἐπειδὴ τῆς θείας ἐπικουρίας ἀξιωθέντες, κατισχύσασα παραχρῆμα πονηρὸς, καὶ κινδύνους, καὶ ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλοις θλίψεσι περιβάλλει. Τοιγαροῦν καὶ τότε ἐπὶ κατισχύσει διὰ τῶν γενομένων θαυμάτων, ὡς αἱ πρεσβεῖαι δ' ἐκείνων μάρτυρος ἐκλάμψασαι τῆς θείας ἐλέους ἐπὶ τὴν πόλιν ἐπέβρεσαν, ἐμηχανήσατο ὁ χαιρεκακώτατος, καὶ φθονερὸς δαίμων τὴν ἐκ τῶν κτύπων τῶν χελωνῶν καὶ βαρβάρων ἐγηγερμένην τῇ πόλει χαρὰν μελαγχόλῳ εἰς πένθος.

136 Judicet igitur æquus auditor, cùm ii, qui cum haſta arcuque dumtaxat in propugnaculo ſeſe oſtendére, quidquam nocendo iis, qui ſub teſtudinibus erant, vectibusque terram movebant, fuerint inepti, undenam & quis cædis illorum cauſa exſtiterit; is nimirum, qui audaciam Macedonibus indidit. Ibi enim Dei nutu, quidquid ſubſidii inimicis erat, denudatum fuit, tuncque etiam impenſa diaboli vis, divinâ providentiâ civitatem ſervatam fuiſſe, oſtendit. Scitis enim, qui & Adamum & Job & Sanctos omnes, cùm divino auxilio digni habiti fuiſſent, ſqualidus ille ſtatim impetierit & periculis & tribulationibus, invicem ſuccedentibus, circumſederit. Igitur & tunc, cùm è factis miraculis, emicantes gloriotiſſimi Martyris intercеſſiones divinæ miſericordiæ pluviam ſuprà civitatem effudiſſe, perſpiceret, aliena calamitate gaudens invidusque dæmon lætitiam, quæ è teſtudinum ac barbarorum ſtrage civitati obvenerat, vertere in luctum eſt molitus.

Cùm porrò ſupr. periculo priùs, quod diaboli malitia induxerat,

B

137 Ἐνεργήσας γὰρ τῇ οἰκείᾳ στρεβλότητι ἡ προμνησθεῖσα ἡ πύλης καταράκτης εἶδος μέγιστον, καὶ τῶν δύο πυλῶν τὸ ὕψος καὶ πλάτος τὸ ἐαυτῆς φέρουσα, ἐν μετακλίσει τὸ πλεῖον ἀπελακτίσαι πεποίηκεν, ὡς μὴ τὸ ἀπελθεῖν τοὺς ἐξελθόντας, χαλασθῆναι αὐτὴν, μὴ κατισχυθῆναι διὰ τὸ τὴν μίαν πλευρὰν προσπεπῆχθαι τῷ λιθίνῳ ὀρθοστάτῃ, καὶ θελησάντων ἀπελκύσαι μετὰ πολλῆς συνδρομῆς, μὴ κατισχύειν ὅλως κάτω βραχὺ τὴν ἄνω κεφαλὴν, διὰ τὸ τὴν δεξιὰν αὐτῆς πλευρὰν τῷ ἑτέρῳ πάλιν ὀρθοστάτῃ καλαχρίσαι καὶ μέχρι νῦν πρὸς τὸ ἄνω τεῖναι ἀνοχλιζομένη, μὴ ὂν πρὸς τὸ κάτω καθιέναι πᾶσαν τὴν ἡμέραν, καὶ μέχρι πολλῆς ἐκείνης νυκτὸς ἀνεῳγμένη μεμενηκέναι· ἀλλ' ὁ Θεὸς κατοικτείρας ἡμᾶς διὰ τῶν αὐτῆς ἐλεημοσυνῶν, καὶ τὰ ἐκείνῃ τότε κρυσταλλοειδῆ ἐκχεάμενα δάκρυα, κραξάντων ἐκ θείας ἐπινοίας ἐνός τινων, Ὁ Χριστὸς μεθ' ἡμῶν, ἀλαλάξατε τῷ ἄνω, καὶ ἰσοθεὶς ἠχαλάσθη, καὶ λοιπὸν ἡσύχασαν αἱ καρδίαι τῶν διεζευγμένων.

137 Etenim obliquitate ſibi propria uſus prædictam portæ cataractam, quæ & maxima erat valvarumque duarum & altitudinem & latitudinem in ſe complectebatur, unum in latus magis incurvari fecit, ita ut, cum ii, qui exierant, eſſent ingreſſi, deorſum illa, cùm demitteretur, propterea quòd latus unum lapideæ orthoſtatæ eſſet affixum, haud deſcenderet, multorumque concurſu ſurſum attollere eam volentes, nulla omnino ratione, quod iterum dexterum ejus latus alteri orthoſtatæ eſſet annexum, facere id poſſent. Atque illà adeò nec ſurſum levatâ, nec intrà depreſsâ, die tota magnaque etiam noctis ſequentis parte porta manſit aperta. Verùm Deus per ſuam miſericordiam lacrymaſque, ibidem tunc ſcatebræ in modum fuſas, noſtri miſertus, artifice quodam è divina inſpiratione, Chriſtus nobiſcum, inclamante, cataractam ſupernè movit, æquataque demiſſa eſt, dubitantiumque tandem corda quieverunt.

felicitèr Dei miſericordiâ depulſo.

E

138 Ἐνθα γὰρ αὐτοῖς καὶ τὸ τῶν δακρύων πλῆθος ἐκινήθη, ἃ ἐχθρὸς ὑποβαλὼν σύνοιας πονηρὰς ὡς ἔτι ὁ Θεὸς ἀλώναι τὴν πόλιν βεβούληται, καὶ διὰ τοῦτο ἡ πύλη ἡ κλειστὰ. Καὶ ὅπερ αὐτὸς τῇ κακερδίᾳ ἐμηχανήσατο, τοῦτο καὶ τῷ Θεῷ προσάπτειν ταῖς διανοίαις ὑπέβαλλεν· ἀλλὰ δόξα τῷ ἁγίῳ Θεῷ, οὗ τέλος γὰρ αὐτῷ ἡ δολιότης οὐκ ἴσχυσεν. Βούλεσθε καὶ ἄλλας ἐκ Χριστοῦ θαυματουργίας γεγενημένας τότε; Προδιδόσθω οὐκ ἔλαττον τῶν ἄλλων θαυματουργίᾳ· ἐπειδὴ γὰρ τῇ θείᾳ ῥοπῇ τὰς χελώνας, καὶ τοὺς μοχλοὺς, καὶ τὰς δικέλλας καταλείψαντες, ἔφυγον, μηδενὸς διώκοντος, οἱ πολέμιοι, λοιπὸν ἐπὶ τῇ ἐξῆς τοῖς πύργοις ἐχρήσαντο.

138 Hinc enim & illis lacrymarum copia fuit commota, quod cogitationes pravas, quaſi Deus civitatem capi vellet, ideòque porta clauſa haud eſſet, inimicus ſuggereret. Et quidem quod ipſe malitiâ ſuâ moliebatur, cogitationibus, ut id Deo adſcriberent, ſubjiciebat. Verùm, Deo ſancto ſit gloria, ad finem enim ſraus ejus haud prævaluit. Voluiſne & alia Chriſti miracula tunc facta? Proponam, quod aliis prodigiis haud eſt minus. Cùm enim Dei nutu, teſtudinibus & vectibus & ligonibus relictis, inimici, nullo inſequente, fugiſſent, tandem die ſequenti petrobolis uſi ſunt.

petrobolis etiam m

F

C

139 Ἦσαν δὲ οὗτοι τετράγωνοι ἐκ πλατυτέρων βάσεων εἰς στενωτέρας κορυφὰς καταλήγοντες, ἐφ' ὧν ἦσαν κύλινδροι παχεῖς λίαν στενοκεκολπωμένοι τὰ πέρατα, καὶ ἐπ' αὐτῶν καθηλωμένα ξύλα ὡς δοκοὶ μεγάλης οἰκίας ἔχοντα τὰς σφενδόνας, ἃς ἵστες ὑψώμενοι πέτρας ἀπέπεμπον, καὶ μεγάλας καὶ συγχοὺς, ὡς μὲν ἂν τὴν γῆν δύνασθαι φέρειν τὰς αὐτῶν ἐρρίψεις, μόνοις εἰκέναι ἀνθρωπίνῳ, ἀλλὰ καὶ σαίνει τὰς τρεῖς μέσας πλευρὰς τῶν τετραγώνων ἐκείνων πετροβόλων διέρρηξαι, ὡς μὴ τοὺς ἔνδον καθεδουλίας ὑπὸ τῶν ἐκ τῶν τοίχων τιτρώσκεσθαι βέλεσι. Καὶ ἐπειδὴ συμφορωβόλοι εἰς δὲ αὐτῶν σὺν ταῖς σανίσι ἀπολυθραύσθη, διαδυσάμενοι τὰ ὄργανα ὑπεχώρησαν, καὶ τῇ ἐξῆς

è quibus aſſidue lapides permagnos.

139 Erant autem quadrangulares erant, à latioribus baſibus in anguſtiora faſtigia delinentes, ſuprà quæ erant cylindri ſpiſſi admodùm, ferro ad extremitates armati, lignaque clavis hiſce affixa, magnæ domûs trabium adinſtar baliſtas complectentia, quæ ſurſum levatæ lapides magnos & continuos emittebant, ita ut eorum impetus nec terra, nedum humana habitatio, ferre poſſet; verùm tria dumtaxat quadrangularium illorum petrobolorum latera, ne qui intus morabantur, ſagittis, è muro emiſſis, lædérentur, tabulis ſepierunt, ac, poſtquam unus ex eis unà cum tabulis telo igniferо in carbones fuiſſet

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

fuiſſet redactum, inſtrumentis ſublatis, abierunt, dieque ſequenti eoſdem rurſus petrobolos, pellibus nuper detractis, ut dictum eſt, unà cum tabulis veſtitos adduxerunt, muroque iis propiùs admotis, montes ac colles (Quidnam enim aliud quis vocet lapides illos ſuprà modum magnos?) in nos intortos, ejaculati ſunt.

Deo interim cives roborante.

140 Aſt quid deinde, qui civitatis erant, ad hæc? Quid? ego dicam: De fuga præ metu quorumdam ex iis, quibus civitas premebatur, arripienda non cogitárunt. Habebant enim, ut dictum eſt, è Dei voluntate inſitam ſibi audaciam. Etiamſi talia humana virtus haud ſufferret, lapidiferæque grandinis illius aſpectu ac intolerabili tonitrui manu facti fragore examinaretur, roborati tamen à Deo ante pinnas parare viminibus è tenuibus veluti contextas quaſdam cortinas, eoſque, qui in cænaculis ſub convivis ponuntur, è papyro linoque lectos ſunt moliti, quò allidentis lapidis æquè ac ſoni intenſio vel diſtractione vel teneritate repercuſſionis temperata emolliretur.

in civitatem ejaculati inimici ſunt,

B

141 Aſt hæc quidem cives ut homines moliebantur; verùm Deus, ut omnipotens, ſuppetias tulit nobiſque adfuit, ut, quemadmodum ſcriptum eſt, non humanum auxilium, ſed ſola ipſius dextera ſanctumque ejus brachium civitatem ſervaret. Quid enim præterea eſt factum? Inimicis ab aurora uſque ad horam ſeptimam lapides illos ſuprà modum magnos quotidie ejaculantibus, eorum ferè nullus in murum impegit; ſed vel extrà murum vel interiùs deferebantur; quò verò deferebantur, ferobem efficiebant, utut multis è lapidibus, qui è civitate erant emiſſi, per petrobolorum, qui ad barbaros ſpectabant, verticis aperturam anguſtam veluti ex mandato delabentibus, eoſque, qui intrò erant, occidentibus. Verùm ne quis fortè, non Deum, ſed barbarorum imperitiam, ut lapides vel intra vel extra murum delaberentur, effeciſſe arbitretur, hujus rei causà totam eam ad ſuppedaneum uſque ictu unico proſtravit *p*.

p

nihil omninò hi proficerent,

C

142 Sanè miſericors Deus, cùm eos, qui in muro erant, ineffabili formidine iterum correptos vidiſſet, lapidem haud ampliùs in eum impingere permiſit, utut dictis petrobolis, qui contra ſolam Orientalem civitatis plagam erant intorti, ampliùs quinquaginta exiſtentibus. Cùm igitur, qui jaculabantur, defatigarentur nihilque proficerent, eadem etiam die in caſtra, cùm per inauditam Chriſti protectionem incaſſum laborâſſent, ſunt reverſi. Ad tantam autem audaciam eos, qui timore erant mortui, Dominus denuò revocavit, ut poſt hæc per portam, quæ ad mare ducit, etiam excurrerint, atque è barbaris aliquos, qui in mari ſeſe lavabant, occiderint, ac antequam, quid factum eſſet, exercitus nôſſet, nulla factâ morâ, quod non tantùm adverſus hunc exire, ſed & parvum portæ vectem adaperire, periculoſum eſſet, ſint reverſi.

hinc rurſus, ac maximè ex eo, quòd, voluminatori in Ilam impreſſione decreta,

143 Quis hæc divinæ voluntatis facinora haud eſſe affirmet? Quis ejus miſericordiam ſupra civitatem tunc fuiſſe adductam, haud confiteatur? Verùm quid ni ad id, quod præcipuum eſt, venio, certaminumque Victoris, quod ſe manifeſtavit, auxilium, in bello ſuppeditatum, quod & maximè incredulos ad rei aſſentiendum & ad Martyrem laudandum indu-

ἤγαγον αὐτὰς πάλιν τὰς πετροβόλας βύρσας ποδάρτους, ἃς πρόσθεμεν, σὺν ταῖς σανίσι ἡμφιεσμένους, καὶ πλησίεσθαι ποιήσαντες ἐπὶ τείχους, ἔβαλον ὅμοι καὶ βύσσας καὶ ἡμῶν ἀκοντιζόντες· τίς γὰρ ἂν ἄλλο τι καλέσοι τὰς ἀπερομεγίθεις ἐκείνας λίθους;

140 Εἶτα τί πρὸς ταῦτα οἱ τῆς πόλεως; Τί; Ἐγὼ φημί. Οὐ καταδειλίασαν ἐκπλαγέντα τινὰ τὸ ἐπιφερόμενον ἀποφυγεῖν· εἶχον γάρ, ὡς προείρηται, θαρσός τι ἐνοικισθὲν αὐτοῖς ἐκ θείας ῥοπῆς. Ἐπεὶ ποῖα στερρότης ἀνθρωπίνη ἢ καλαμίνη, καὶ καλαμίνης ἔτι τὸ βίᾳ τῆς πετροβόλου χαλάζης ἐκείνης, καὶ τῷ ἀκαλύπτῳ ῥυζῷ τῆς χιονοπλήκτου βροντῆς, ἀλλ' ὅμως ὑπὸ Θεοῦ ῥωσθέντες ἐβουλεύσαντο πρὸ τῶν ἐπαλξέων αἴρεσθαι ἐκ ῥάβδων λεπτῶν, ὅσπερ τινὰ καθυφασμένα καλαμεώσματα, καὶ τὰς ἐν τοῖς δικτυκλείοις ὑπὸ τῶν δαιτυμόνων τιθεμένας ἐκ πετούρων, καὶ σαγήνων ῥημάτων, ἵνα δὴ πέτρᾳ προσαράσσοντι διαμαλαχθὲν ὥσπερ ἡ τάσις δὴ κρουσμάτι, ἢ τῷ διασπωμένῳ, ἢ τῷ ἀκαλῇ τῆς αἰτίσεως μαλακίζοιτο.

141 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ ἄνθρωποι οἱ τῆς πόλεως ἐβουλεύσαντο, ὁ δὲ Θεὸς ὡς παντοδυνάμῳ ἐβοήθησε καὶ παρέστησε ἡμῖν οὐχὶ ἀνθρωπίνη βοηθείᾳ, ἀλλ' ἡ δεξιὰ αὐτοῦ μόνη ἔσωσεν κατὰ τὸ γεγραμμένον τὴν πόλιν, καὶ ὁ βραχίων ὁ ἁγίου αὐτοῦ. Τί γὰρ καὶ γέγονεν; Ἀπὸ δὲ αὐγῆς ἕως ὥρας ἑβδόμης καθεκάστην ἡμέραν ἀκοντιζόντων τῶν ἐχθρῶν τὰς ἀπερομεγίθεις ἐκείνας λίθους, οὐδεὶς αὐτῶν σχεδὸν τῷ τείχει προσέπαυσεν, ἀλλ' ἢ ἔξω δὲ τείχους, ἢ σύνδεσμον καθηρέθη, ἢ δὲ κατηρέφετο, βόθυνον ἀπετέλει, ᾧτινι πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἀκοντιζόντων λίθων διὰ δὲ σπουδῆς τῶν βαρβάρων πετροβόλων, ὡς ὑπετάγης κατεβάθυνεν καὶ τοὺς ἔνδον ἀπεκτάκεινεν. Ἀλλ' ἵνα μή τις ἐκ δὲ συμβάντου ὑπολάβοι, ὡς οὐχὶ Θεὸς, ἀλλ' ἡ τῶν βαρβάρων ἀπειρία τὰς πέτρας ἐκάθηρε, ἢ ἐξέλιπε δὲ τείχους πεποίηκεν ἀκοντίζεσθαι, τούτου χάριν μιᾷ πληγῇ πᾶσαν αὐλὴν κατέσχεψεν ἕως δὲ περιβόλου.

142 Ἀμελεῖ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἀφάτου δέους ληφθέντας πάλιν τοὺς ἐν τῷ τείχει διασώσεως, ὑπέτι προσκρούσαι λίθον ἐν αὐτῷ συνεχώρησεν, καίτοι τῶν εἰρημένων πετροβόλων ἐν τῷ ἀπαλολιπῷ καὶ μεσημερῇ τῆς πόλεως, πλείω τῶν πεντήκοντα τυγχανόντων. Ὡς δὲ ἀπέκαμνον ἀκοντίζοντες, καὶ μηδὲν ἀνύοντες καὶ ταύτην τὴν ἡμέραν ἀπεχώρησαν εἰς τὴν στρατοπεδίαν διὰ τὴν ἀφάτου σκέπης καὶ χριστοῦ μαλαμοκονησαπίας· εἰς τοσοῦτον ἦρθη ὁ Κύριος τοὺς τετραμμένους τῷ φόβῳ διαπεζεύγησεν, ὡς μηδὲ ταῦτα καὶ ἐκπεδραμεῖν διὰ τὴν πρὸς θάλασσαν πύλης, καὶ τινας τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ λουμένων σφαττόσφαξαι βαρβάρων, καὶ σύνδρομον ἐργάσασθαι τὴν ἀποστροφὴν πρὸ δὲ γνῶναι τὰ πλήθη τὸ γεγονὸς, ὅτι φοβερὸν ἦν ἢ μόνον τὸ καθ' αὐτῶν δεῖλδειν, ἀλλὰ καὶ τὸ μοχλεῦσαι πύλης παραυτίκα μικρὸν.

143 Τοῦτο τίς οὐχὶ τῆς θείας ἐσπεῦσαι φήσειεν καλοργήματα. Τίς οὐχὶ τὴν ἐλεημοσύνην αὐτοῦ ὁμολογήσει τότε κατενεχθεῖσαν τῇ πόλει. Ἀλλὰ τί μοι περὶ τὸ κύριον ἔρχομαι, καὶ τὴν αὐτοφανῆ δὲ Ἀθλοφόρου συμμαχίαν γεγενημένην ἐπιδείκνυμι, τὴν καὶ τοὺς λίαν ἀπίστους εἰς τὸν τοῦ πράγματος συγκατάθεσιν, καὶ δοξολογίαν δὲ Μάρτυρος συνελάσαι ὀφείλουσαν, καίτοι καὶ ἄλλων μυρίων δεικνυμένων ἃ ἀπορρήτων ἡμῖν,

Digitized by Google

Βοηθείαν. Τοῦτο γὰρ τὸ θαῦμα κατὰ τ̄ πολεμίων ὁ Μάρτυς αὐτῦ ἀπηργάσατο. Ἁγία ἦν ἡμέρα κυριακὴ ἡ ἑβδόμη καὶ τελευταία τ̄ πολιορκίας ἡμῶν, καὶ δὴ ταύτην ὡς ἐκ καμάτου τ̄ προλαβόντων ἡμερῶν καθησυχάσαντες οἱ πολέμιοι ἐσκόπουν τὸ μέχρι ζωῆς καὶ θανάτου συμπλεκῆναι τῇ ἐξῆς κατὰ τ̄ τῶν πάντων ἀπεργάσασθαι, πάντας ἅμα συνεστηκότας κύκλῳ τῷ τείχει, ἵνα ἡ τροδρίᾳ τ̄ ἐμβολῆς καταπλήξαι ἀπώσηται κατὰ τὰς οἱονεὶ τὰς ἐπάλξεις φύλακας, ἢ μὴ τῦτο κατὰ σχολὴν ἀποβαίνοντος, πλὴν γὰρ ἀποπέφραν λαβόντες, καὶ μηδὲν λοιπὸν μαχομένους ὁρᾶν ἀπῆντα.

144 Καὶ δὴ τῦτον ἀΐδεῖς βιβυλόμενον ὡς ἐκ τ̄ προσόντων παθεῖν ἀδυνάτων, καὶ πάλιν ἡμῶν οὐ φόβῳ συσκεδάζειν περὶ τ̄ μέλλοντος τὴ ἐξῆς γενέσθαι ἀξιάστως, ἄρτι περὶ ὥραν τ̄ ἀΐδεῖς ἡμέρας ἑβδόην ἅπαντες, ἀθρόον κύκλῳ τ̄ βαρβάρων ἀναπεφαγότες, ἐπὶ τὰς ἀκρωρίας φυγόντες ἀπεσκήνουν καὶ ἀλλήλοις τὰς σκηνὰς σὺν ταῖς αὐλαῖς ὑπαρξίαις, καὶ τοσαύτην ὑπ' ἐκπλήξεως τῦτο καὶ ἔκστασιν, ὡς τινὰς αὐλῶν ἀσπίδας φυγεῖν· ἅτε περίπυ τριῶν ὡρῶν ἐπὶ τὰς κορυφὰς τ̄ ὄρους ἐρίων διαμείναντες, ἑωρῶμεν ἃ εἶδον, ὡς ὕστερον ἐγνωμεν, δυνάμῳ τῇ ἡλίῳ, ἄδοις καθ' ἓν ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἑαυτῶν ἀνέβαλλε ἐκ προμυθίας δ' ἀλλοφόρῳ σκυλεύσαιτες, ὡς καὶ τραυμάτων τῦς πλείστους γενέσθαι. Εἶτα τ̄ νυκτὸς ἐκείνης διανυθείσης εἰ ἡσυχίᾳ πάσῃ, καὶ ὡς οὐ πρότερον, τῇ αὐγῇ φανείσῃ, ἐκπεσεῖ τ̄ ἐχθρῶν περὶ τὰς πύλας προσρυέντες ἐπύθοντο τῶν ἔνδον τινὰ ἢ τ̄ ἀμύνειν πλήθους ἐκείνης, ἐφάνη κἀκεῖ.

145 Εἶτα διαλαθεῖν ἡ πόλις δόλον τινὰ καθυπνίαν, καὶ ἐπιθέραν, ὅτε τὰς πύλας ἀνέῳξαν, ἅτε τὰς προσχωρήσαντας τότε τ̄ σωτῆρων ἰδίαν· ἐκείνων δ' πλεῖστα βοώντων, καὶ διαμαρτύρων, ὡς ἔφυγον τῇ νυκτὶ πάντες ἄφοβοι οἱ πολέμιοι, μόλις περὶ πέμπτην ὥραν τ̄ ἡμέρας τότοις ἀνοίξαντες εἰσεδέξατο· ὡς δ' ἥκιστα ἀπαγγέλῃ ἀφελοῦς τὰ ἐναντία τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τίνα χάριν αὐτοῖς προσεχώρησαν, ἔφησαν. Ἡμεῖς μὲν πρὸς ὑμᾶς κατεσπεύσαμεν, ἵνα μὴ διαφθαρῶμεν ὑπὸ τῦ λοιμῦ· ἄλλως τε γνόντες, ὅτι καὶ τ̄ πολεμίων νενικήκατε· καὶ γὰρ ἤκριβάκαμεν ὅτι τ̄ πρώτων ὑμῶν μέχρι τῦ νῦν οὐ μόνον τ̄ πόλεως κατεκρύψατε, καὶ μόνον τὴ χθὲς ἡμέρᾳ ὥρᾳ ὀγδόῃ ἀθρόον πάντων ἅμα πάντας τ̄ πολεμίων ἐπ' ἡμᾶς ἐξοπλίσατε, ὅτι καὶ φεύγοντας ἡμᾶς ἑωράκατε πάντας ἐπὶ τὰ ὄρη.

146 Κατελθόντες δ' ἑωράμεν, ὅτε διὰ τ̄ πολῶν ἄνθρ ἐπὶ τὸ αὐτὸ σράτευμα κατεμάθομεν, εἰς ἄλλους χωρήσαντες, συμβαλόμενοι ἑσπέρας ἐκείνοι δι' ὅλης νυκτὸς· εἶπαν γὰρ ὡς πρὸ τῆ αὐγῆς ἐπ' αὐτοὺς καὶ αὖθις ἐξορμήσει τὸ σράτευμα· ἐκεῖνοι δ' φυγόντες, ἡμεῖς ἀπεμείναμεν· συνέντες δ' οἱ τ̄ πόλεως ἀγγελικὴν συμμαχίαν θεόθεν αὐτοῖς ἐπικεχλῆσθαι, ἐμολογήσαμεν μὲν τῷ σόματι, ὑμνοῦντες ἐκ καρδίας τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστίας ἐκπέμψαντες, ἐκείνοις δ' ἔφαμεν· Καὶ ἀκριβῶς ἄχρι τ̄ χθὲς οὐκ ἠγνοῦμεν τὸ ὑμᾶς τ̄ σράτευμα· ἵνα δ' γνῶμεν ὡς ἀληθεύετε, εἴπατε τίνα ἑωράκατε αὐτῷ καθηγούμενον· καὶ ὃς ἐξ αὐτῶν ἀπεκρίθη· ἄνδρα πυρράκην καὶ λευκὸν ἵππον λευκῷ ἐφεζόμενον, καὶ ἱμάτιον φοροῦντα κόκκινον· ἰδὼν τοῦτον, καὶ ἐπεδείκνυεν κρατήσας ἑνὸς τ̄ παρεστώτων

cere poteſt, utut narrationibus infinitis aliis, quæ inauditum ac cæleſte auxilium nobis oſtendunt, non deficientibus, haud propono? Illud enim contra inimicos miraculum per ipſummet Martyrem operatus eſt Dominus. Sancta erat dies Dominica, obſidionis noſtræ ſeptima ac ultima, atque hanc veluti ob dierum præteritorum laborem quietè inimici tranſigentes, ſequenti ut die certamen adverſus civitatem omnes omnino, mœnia in circuitu invadentes, per vitam & neeem committerent, circumſpiciebant, ut vel timore percutiens irruptionis vehementia cuſtodes, qui ſurſum erant, amoveret vel, ſi id ex voto non ſuccederet, experientiâ ſaltem, ſeſe deinceps pugnando nihil proficere poſſe, addiſcerent. A Joanne Theſſal. archiep.

144 Atque hæc cùm illi, uti è transfugis diſcere potuimus, meditarentur, noſque ob futurum die ſequenti tentamen timore eſſemus omnes correpti, ſubitò ſub horam diei eiuſdem octavam omnes circùm, qui ad barbarorum exercitum ſpectabant, clamore ſimul edito, ad montium ſummitates, tentoriis unà cum eorumdem apparatu relictis, fugerunt, taliſque erat, quæ ipſos à mente abalienabat, conſternatio, ut aliqui etiam abſque armis ſuis fugerint. Deinde cùm horis circitèr tribus in vicinorum montium ſummitatibus permanſiſſent, iis, quæ viderunt, ut poſtea cognovimus, conſpectis, rurſus, ſole occidente, ad tentoria ſua ſeſe invicem, ita ut plurimi vulnerarentur, è certaminum Victoris providentia trudentes ſunt reverſi. Deinde cùm noctem illam quietè, contrà ac præcedentibus noctibus factum fuiſſet, tranſegiſſent, die illuceſcente, inimicorum fat multi, qui ad portas confluxerant, fuêre conſpecti; illorum autem, qui ex innumera illa multitudine fuerant, nullus apparuit. inimici fugam à montium ſuis.

145 Deinde cùm civitas, ne dolus aliquis atque inſidiæ ſubeſſent, metueret, nec portas aperuit, nec ex inimeis illos, qui acceſſerant, recepit. Cùm verò plurimùm illi clamarent, inimicoſque omnes nocte illa abſque ſtrepitu fugiſſe, jurarent, ægrè ſub quintam diei horam, portis apertis, eos receperunt. Cùm porrò, ut, quæ inimici fuiſſent moliti, cumque rei gratiâ ad ipſos acceſſiſſent, abſque mendacio renunciarent, ſeiſcitati fuiſſent, dixerunt: Nos quidem ad vos fugimus, ne peſte pereamus, aliterque, bello vos eſſe ſuperiores facti, perſpectum habentes. Vos enim exercitum veſtrum in civitatis mediteſſio uſque modò abſcondiſſe, atque heri dumtaxat horâ octavâ, quando & nos ad montes omninò fugientes vidiſtis, illum ſimul univerſum per portas omnes in nos emiſiſſe, apprimè novimus. cùm civitas ergò metueret, ne reciperent transfugæ inimici eam.

146 Poſtquam itaque, quando exercitum illum per portas rurſum eſſe ingreſſum, didicimus, veſperi eſſent reverſi, collatis conſiliis, tota nocte, aliis poſt alios loco cedentibus, fugerunt. Fumum enim dicebant, ut ante lucem etiam adverſus ſe iterum exercitus ille moveret. Iis igitur fugientibus, nos permanſimus. Illi autem, qui civitatis erant, hiſce intellectis, auxilium angelicum divinitus ſibi ſubmiſſum fuiſſe, Deum ex corde laudantes gratiaſque ei agentes tacitè quidem; illis autem dixerunt: Enimverò exercitum omninò adverſus vos heſternam uſque in diem haud eduximus; ut autem, an vera prædicetis, noſcamus, dicite, quem ei præeuntem videritis. Ac unus ex eis reſpondit: Virum dimicantem ſi- gnum. qui ſuos alios reſtituit, ac præeuntem

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

rum igneum ac lucidum, equo albo vectum veſteque alba indutum; Ecce talem, unoque ex adſtantibus apprehenſo, chlamydem conſularem oſtendit.

ἐπατιαιῶν χλαμύδα.

147 Tunc illum, qui invisibilem exercitum duxiſſet, unanimiter omnes agnoverunt ac laudârunt, eratque lacrymas præ lætitia effuſas videre, omneſque exultantes dicere: Te, Domine, decet gloria, te adoratio, rex cæleſtis. Etenim miſericordia tua per certaminum Victoris patrocinium civitati affulſit, gratia quidem, ut Pſalmiſta ait, in labiis tuis eſt diffuſa, noſtra autem ſuper capita miſerationes tuas effudiſti. Per inflictas Ægyptiis plagas nomen tuum in terra univerſa divulgatum fuit; ob nos autem cæli prædicant miſericordiam tuam. Benedictus es, qui nos ex ore draconis, oſſa noſtra dentibus ſuis jam comminuentis, eripuiſti; verè Dominus leonum maxillas confregit, ac laqueus contritus eſt & nos liberati ſumus.

147 Τότε πάντες ὁμοθυμαδὸν ἔγνωσαν αὐτὸν ὅτι ἠγιασμένον τῇ ἀοράτῳ στρατιᾷ, καὶ ἐθαύμασαν, καὶ ἰδεῖν δάκρυα μετὰ χαρᾶς ἐκχεόμενα, καὶ ἀγαλλιῶντας ἅπαντας λέγειν, σοὶ δόξα πρέπει, Κύριε, σοὶ ἡ προσκύνησις, βασιλεῦ ἐπουράνιε. Ὅτι σὸς γὰρ ἔλεος διὰ μέσου τοῦ Ἀδλοφόρου τὴν πόλιν ἔβλυσεν, ἤρχυδε μὲν χάρις, ὡς ὁ ψαλμῳδὸς φησὶν, ἐν χείλεσί σου, ἐπὶ δὲ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τὰς οἰκτιρμούς σου κατέχεας, ἐπὶ τῇ Αἰγυπτίων ἀπαγγέλη διὰ τῶν πληγῶν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ· ἐπὶ δὲ ἡμῶν οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὴν οἰκτιρμοσύνην σου· εὐλογητὸς εἶ ὁ ἐκτάσας ἡμᾶς ἐκ στόματος τοῦ δράκοντος ἤδη διαμασσομένης τὰ ὀστᾶ ἡμῶν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτοῦ, οὕτως τὰς μύλας τῶν λεόντων συνέθλασεν ὁ Κύριος, καὶ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρύσθημεν.

compaxiſſent.

innoteſcunt miracula, Joannes commendat.

B

148 Poſt hæc autem ii, qui civitatis erant, equitibus emiſſis, verè inimicos fugiſſe, atque per noctem, timore ac animi perturbatione, ita ut & impedimenta ſua & animalia & mancipia per viam relinquerent, fugam capeſſentes, multum ſpatii abſolviſſe, didicerunt. At verò, ô optimi, dixero, primùm quidem & eos ipſos, qui, cùm hyperboreas hiemis tempeſtates cernunt, perpetuò, quòd ſolem non videant, cæcutiunt, barbarorum viſio, quæ paludamento indutum exercitui in equo præeuntem vidit, hunc eſſe ipſummet ſanctum ac glorioſiſſimum martyrem Demetrium, luculenter videre fecerit *q*. Attamen ne quis forſan exiſtimet, Sanctum quidem quempiam rerum hujuſmodi cauſam exſtitiſſe, nulla tamen ratione glorioſiſſimum Demetrium, age, celebri illa atque omnibus nota viſione in medium adducta, mentem veſtram excitemus affectumque erga certaminum Victorem accendamus *r*.

148 Μετὰ δὲ ταῦτα πέμψαντες οἱ τῆς πόλεως ἱππεῖς, ἔγνωσαν ὡς ἔφευγον ἀληθῶς οἱ πολέμιοι, καὶ πολὺ δείσαντες διὰ τὴν νυκτὸς διάστημα, φόβῳ καὶ ταραχῇ ποιούμενοι τὴν ἀπόδρασιν, ὡς καὶ τὰ σκεύη αὐτῶν διὰ τὴν ὁδὸν καταλιμπάνειν, καὶ ζῶα καὶ σώματα. Ἀλλ', ὦ βέλτιστοι, φήσαιμι ἄν, πρώτους μὲν καὶ τοὺς ὑπερβορείους τοῦ κυμέρίου οἱ καὶ βλέποντες τυφλοῦσθαι διὰ παντὸς οὐκ ὀρῶντες τὸν ἥλιον, τίνας ἔσεσθαι ἂν τυλαυγοῦς ἡ τῶν βαρβάρων ὄψις, τὸ χλαινηφορούντα ἐφ' ἵππου διασαμένη προηγούμενον καὶ στρατιᾶς αὐτοῦ εἶναι τὸν ἅγιον καὶ πανένδοξον μάρτυρα Δημήτριον. Ἀλλ' ἵνα μή τις ἴσως διαμφιβάλλοι ἄγιον μὲν εἶναι τὸν τοιοῦτον τινα, καὶ πάντως δὴ τὸν πανένδοξον Δημήτριον, φέρε τὴν ἀοίδιμον ἐκείνην καὶ πολυθρύλητον ὀπτασίαν εἰς μέσον ἀγαγόντες ἀναπτερώσωμεν ὑμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ τὸν τοῦτον τὸν εἰς τὸν ἀδλοφόρον διεγείρωμεν.

ſpectatâ arripuerint, Joannes commendat.

E

1

F

r

ANNOTATA.

a *Codex noſter ſignatus* ✠ *Ms.* 193, *è quo caput hoc lectori hîc exhibemus, è bibliotheca Vaticana codice* 797 *tum id, tum quæcumque cap. proximè præmiſſo, alioque infrà proximè dando, ſi modò quantum ad poſtremum hoc caput pauca, quæ nec in dicto bibliot. Vatic. codice reperta ſuêre, exceperis, occurrunt, uno eodemque tenore ſeu, nulla prorſus diviſione interpoſita, ſuppeditat. Et verò, cùm omnia, quæ tribus iſtis capp. continentur, ad unum idemque argumentum ſeu civitatis Theſſalonicenſis per Avares obſidionem prodigioſamque hujus ſolutionem ſpectent, rationeve certè aliqua referantur, haud inepte ſanè ſerie continua capitumque partitione haud interrupta recitantur, hincque etiam eſt, cur, an non ita primitus à Joanne Theſſalonicenſi litteris fuerint mandata, non immeritò dubites. Ego interim ea omnia, tribus capp. diverſis diſtincta, edenda exiſtimavi, tum quòd caput unicum, in quod aliàs laudati bibliotheca Vaticanæ codicis* 797 *exemplo conjicienda fuiſſent, prolixitate nimia, lectori ſemper ingrata, laborâſſet, tum quòd capitum partitionem, quæ Joannis Theſſalonicenſis tenebratio in codice olim Mazarineo afficitur, ſequi maluerim. Sequentem porrò in hoc titulum caput præſens præfert:* Περὶ ἔ τραγῳδῦ, De tragœdo; *brevis is, ut vides, ſtudioſe lector, eſt admodùm, nec, quid cap. ſubjecto tractetur, ſufficienter, uti hoc evolventi pateſcet, exponit, hincque iterum ei alium, quem hîc cernis, ſubſtitui.*

b *Viſio Euſebio, Theſſalonicenſi archiepiſcopo, oblata, quam hîc oratione, paulò ſuſiore, Joannes refert, exſtat etiam apud Mabillonium tom.* 1 *Veterum Analectorum pag.* 83 *& ſeq., in compendium ab Anaſtaſio bibliothecario contracta.*

c *Ita lib. Judicum cap.* 7.

d *Cùm obſidio Theſſalonicenſis, de qua hîc Joannes, anno* 597, *uti ex Annalibus, cap. proximè pragreſſo ad lit.* b *ſubnexis, liquet, evenerit, peſtiſque, quæ paulò ante illam Theſſalonicenſes afflixerit, mentio hîc inſtituatur, diriſſima illius, de quâ idem auctor ſuprà cap.* 3, *tuis epocha ſat propè habetur comperta, niſi fortè, quod tamen non puto, alia hîc, alia ibidem tres enumerentur.*

e *Habacuc cap.* 3, ℣. 10 *habetur* Fluvios ſcindes terræ; *hiſce autem in Græco ſacro Scripturæ textu ſequentia iſthæc reſpondent:* Ὁ ποταμὸς σχίζεται τὴν γῆν; *quæ quidem, ſi verbo verbum reddere volueris, Latinè hoc modo,* Fluvius ſcinditur terrâ; *converſione autem facta, iſto queunt ex-*

Digitized by Google

Fluvio ſcinditur terra; *aut, ut alii interpretantur, in fluvios ſcinditur terra. Hunc* A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.
dicti Prophetæ locum pro hiſce verbis ſuis, Ποταμοῖς ῥαγήσεται γὴ fluvio confringetur terra, *Joannem Theſſalonicenſem hic laudare exiſtimo; neque enim alius, qui laudari pro iis ni-*
queat, apud eumdem Prophetam locus occurrit.

f Ex Græca Πετροβόλος, *ſi ſecundum genuinam ſignificationem ſuam accipiatur, propriè ſi-*
gnificat Jactor lapidum; *verùm hic pro machina bellica, quâ lapides emittebantur, à Joanne,*
uti ex contextu liquet, adhibetur. Eam, porrò Latinè, aſſumpta è nomine Græco nomenclatione,
imò hoc ferè integro retento, interpretatus ſum Petrobolus, *quòd illud apud dictum auctorem*
genericè ad quaſcumque machinas petrarias ſeu lapidibus jaciendis aptas ſignificandas uſurpetur;
nulla autem vox, quæ ſimilem ſignificationem habeat, apud Latinos in uſu ſit; baliſta enim, ca-
tapulta & ſcorpiones, quæ tria vocabula à purioris etiam Latinitatis ſtudioſis adhibita invenies,
diverſas dumtaxat petrariarum machinarum ſpecies ſignificant.

g *Ut qualis, quæ hic ac ſupra, infraque adhuc plus ſemel à Joanne memorantur, machina*
bellica exſtiterit, compertum habeas, adi vel Robertum Stephanum in Linguæ Latinæ Theſauro
ad vocabulum Teſtudo, *vel Henricum Stephanum in lingua Græca Theſauro tom. 4,*
col. 467.

h *Theſſalonicenſi, de quâ hic agit, obſidioni ſeſe interfuiſſe, auctor hoc loco luculentiſſimè*
prodit. At verò, hinc fortè inquies, cùm illa, uti in Annotatis cap. præcedenti ad lit. h ſubjun-
ctis, docui, anno 597 illigenda ſit, hicque ſeu Joannes, Theſſalonicenſis archiepiſcopus, Con-
ſtantinopolitanæ anni 681 generali concilio, uti in Commentario prævio num. 32 docui, inter-
fuerit, conſectarium ſit, ut is tunc, etſi etiam, durante præfata obſidione, duodennis dumtaxat
fuiſſe adſtruatur, nonagenario major exſtiterit. Fateor, ſic habet: Verùm quid tum? Non pau-
ces invenire eſt, qui ad ætatem magis etiam decrepitam pervenêre; ut hinc argui non poſſit,
Joannem Theſſalonicenſem, contrà ac in Commentario prævio ſtatuimus infràque adhuc in An-
B *notatis, cap. ſequenti ſubdendis, confirmabimus, diverſum eſſe ab hujus de S. Demetrii mira-* E
culis Incubationis auctore, qui, quemadmodùm jam monui, obſidioni Theſſalonicenſi, anno 597
factæ, ſeſe interfuiſſe, manifeſtiſſime hoc loco indicat.

i *Vocabulum* Ῥαβδόεργμα *in nullis prorſus lexicis invenire licuit; attamen, cùm teſtudines bellicæ*
falcibus, quibus, nunc ſuſpenſis, nunc reductis, civitatum obſeſſarum (Adi in linguæ Latinæ
Theſauro ad vocabulum Teſtudo *Robertum Stephanum) muri feriebantur, eſſent armatæ, Gra-*
ca hæc verba, Καὶ τ̃ χελωνῶν τὰ χαμερῆ ῥαβδόεργματα, *Latinè interpretatus ſum* humique ſer-
pentes teſtudinum falces.

k *Aliquid hic deeſſe ſenſui, à Joanne intento, certum apparet; verùm quidnam id ſit, haud*
æquè eſt certum, nec ego divinare velim.

l *Cataractæ, uti in ſuo lingua Latina Theſauro ad vocabulum* Cataracta *Robertus Stephanus*
docet, fores pendulæ ex ligno ferrove, quæ demitti ac tolli pro voluntate cuſtodum poſſunt, di-
cuntur. Tales autem fores, civitatis Theſſalonicenſis portam Caſandreoticam, è qua Theſſaloni-
censes, inimicos invaſuri, egreſſi hìc narrantur, à Joanne deſignari, ex iis, quæ ab eo infrà num.
137 memoriæ prodita invenies, ſat certum apparet.

m *Vocabulum hoc architectonicum eſt, idemque, quod* arrectaria, *ſeu* arrectaria tigna *ſignifi-*
cet, nonnulli autumant; verùm horum opinionem Henricus Stephanus non probat, potiuſque
cum Vitruvio Græcum vocabulum retinendum, pronuntiat. Hunc adeò auctorem, quem hic ſe-
qui viſum eſt, in ſuo lingua Græca Theſauro tom. 1, col. 1736 conſule.

n *Enimverò laboravi, ut, quæ hic de cataracta, quæ nec deprimi, nec ſurſum tolli potuerit,*
traduntur, in linguam Latinam aptè converterem. Si minùs verbum verbo ubique reddidi, au-
ctoris ſaltem ſenſum, utut fortè haud ſat felici ſucceſſu, exprimere ſum conatus.

o *In textu Græco alterutrum è vocabulis* πυλὴ, porta & πολὶς civitas, *videtur hic omiſſum;*
hinc ego primum interpretationi Latinæ adjeci. Aliis porrò etiam cap. præſentis locis vocem unam
C *alteramve ſubinde eſſe omiſſam, vel ex eo ſuſpicor, quod deſcriptum id ſit ex eodem dicto biblio-* F
thecæ Vaticanæ codice 797, è quo caput proximè præcedens, quod, quemadmodum ex Annotatis
ei ſubjectis liquet, loco non uno vocum omiſſione eſt corruptum.

p *Aliquid hic iterum in textu Græco videtur omiſſum; nullum enim is ſubſtantivum, ad quod*
homina πᾶσα ἀυτὼ, totam eam referri queant, complectitur.

q *In viſione, divinitus oblata, quâ barbari ſeu Avares Sclavique, timore perculſi, fugam ſu-*
bitò, obſidione Theſſalonicenſi relicta, arripuêre, Joannes Theſſalonicenſis, quò hanc S. Demetrii
patrocinio prodigioſè fuiſſe ſolutam, probet, vim ſanè, uti ex iis, quæ tum hìc, tum ſuprà affert,
magnam ponit; argumentum tamen ab illa petitum omninò id evincere, ne quidem ipſemet exi-
ſtimavit, uti ea, quæ mox ſubjungit, ſatis oſtendunt. Utut ſit, ea equidem, quæ Joannes tum
hìc, tum cap. proximè pregreſſo in medium adducit, non humana, ſed divina, ac proin ve-
roſimillimè S. Demetrii, ope Theſſalonicam liberatam fuiſſe, oſtendunt, uti jam ante me Combe-
fiſius (adi ejus verba in Commentario prævio num. 20 recitata) exiſtimavit.

r *Ita in codice olim Mazarineo terminatur hoc caput; verùm an ei ſeriæ continua caput*
proximè ſequens primitus à Joanne abſque interruptione non fuerit ſubjectum, dubitari, ut jam
ſuprà monui, non immeritò poteſt. Res ex Annotatis, cap. ſequenti ſubdendis, amplius adhuc
patefiet.

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

D

CAPUT XV.

Visione celesti vir dignitate & virtute praclarus obsidionis Thessalonicensis tempore honoratur, eáque, pro Thessalonica stare S. Demetrium, edoctus, cives ad fortitudinem excitat a.

a

Vir praclarus, durante obsidione Thessalonicensi, a visione celesti,

b

CUm enim belli prædicti b dies tertia, quâ & civitati audaciam divinitus additam fuisse, antè narravimus, illuxisset, vir quidam nobilis, vitæque conditione clarus, corde autem simplici clarior, illustrium etiam, ut vocantur, dignitate condecoratus, de quo fortè etiam scriptum est, Innocentes & recti adhæserunt mihi, seipsum, ut dixit, in somno, quemadmodùm autem ab iis, qui accuratiùs loquuntur, meliùs est dictum, in ecstali factus ante sancti templi, quod gloriosissimo martyri Demetrio sacrum est, fores stantem vidit; Et ecce, duo quidam ait, pulchri aspectu corporeque permagni visi mihi sunt c, qui oris ingredi ipsum tribelon d, corporisque imperatoris custodes esse videbantur. Ac unus illorum vociferatus est: Ubi est horum locorum dominus? Aderat autem in principe templi loco ministrorum ejusdem unus, ac respondebat dicens: Quid illo indigetis?

R

c

d

Ἐπιφωσκούσης γὰρ τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ προρηθέντος πολέμου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ θάρσους θεόθεν ἐγγενισθῆναι τῇ πόλει προϊστορήσαμεν, ἀνήρ τις οὐγενὴς καὶ ἐνδοξος κατὰ τὸν βίον, τῇ μὲν ἀπλάστῳ καρδίᾳ τυγχάνων ἐνδοξότερος καὶ τῇ τῶν καλλιστείων ἀξίᾳ τετιμημένος· περὶ οὗ τάχα καὶ γέγραπται. Δίκαιοι καὶ ὅσιοι ἐκολλήθησάν μοι, ἰδὼν ἐμαυτόν, ὡς ἔφη, καθ' ὕπνους, ὡς ὃ ἀκριβέστερον τοῖς γνησιωτέροις ἔλεγε οὐκ ἐκφάσει γενόμενος, ἑστὼς πρὸ τῆς τριβήλου τοῦ ἁγίου ναοῦ τοῦ πανευδόξου μάρτυρος Δημητρίου, καὶ ἰδού, φησὶν, δύο τινὲς ὀφθαλμῶν καὶ σώματος ὤφθησάν μοι, ἀσυλλήπτως ἐξαδὲν οὐ αὐτῷ τῷ τριβήλῳ ὡς καὶ ἰδόντων βασιλέως εἶναι σωματοφύλακας, καὶ ὁ εἷς αὐτῶν ἐβόησεν φωνῇ. ποῦ ἐστὶν ὁ κύριος τοῦ ὄφεως; ὤφθη δὲ ὁ τῷ βασιλικῷ τοῦ ναοῦ ὡς τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπεκρίθη λέγων· τί αὐτοῦ χρείαν ἔχετε;

quid S. Demetrium, à duobus viris, angelorum specie præditis petunt

150 Illi autem repoſuerunt: Dominus, ut illi responsum feramus, nos misit. Iste autem sacrum illis ciborium ostendit dicens, Ibi est. Viri, quorum aspectus angelorum Dei aspectui erat similis, loco appropinquantes famulo dixerunt: Pulsa ac nos ipsi renuncia. Ego autem tremore circumseptus secutus ipsos à tribelo sum, ac ante unum sacri ciborii intercolumnium steti, quid ex imperatoris parte Sancto annuntiarent, discere desiderans. Famulus autem ciborii januas pulsavit, statimque sanctissimus ac gloriosus Christi Martyr intrinsecus aperuit, januisque, ita ut mihi indigno etiam appareret, præsens adstitit. Ego autem, vultum ejus, qui angeli speciem præ se ferebat, videre haud sustinens, in faciem cado. Specie enim picturam, in antiquioribus ejus imaginibus expressam, referebat e; color autem vultûs ejus fulgorem, radiis solaribus similem, emittebat, ita ut, cùm in faciem jacerem, vultus meus, lumine me perstringente, pavimenti repercussione splenderet. Ac pronus quidem procumbens, quid invicem dicerent, auribus percipere studui, benignéque salutem Sancto impertiri viros audio.

150 Οἱ δὲ ἔφασαν, ὁ δεσπότης ἡμᾶς πέμψας μηνύσαι αὐτῷ ἀπέκρισιν· ὁ δὲ ὑπεδείκνυεν αὐτοῖς τὸ ἅγιον κιβώριον λέγων, ἐκεῖσέ ἐστιν· οἱ ἄνδρες, ὧν ἡ ὄψις ἦν ὡς ἀγγέλων θεοῦ, πλησιάσαντες τῷ τόπῳ εἶπαν τῷ ὑπηρέτῃ· κρούσῃ καὶ μήνυσον ἡμᾶς αὐτῷ· ἐγὼ δὲ θάμβει περιέλκομαι συνακολούθησα αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ τριβήλου, καὶ ἔστην πρὸ ἑνὸς μεσοστύλου τοῦ ἁγίου κιβορίου, προσδοκῶν μαθεῖν τί ἀναγγελοῦσιν παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἅγιον· ὁ δὲ ὑπηρέτης ἐκρούσεις τὰς θύρας τοῦ κιβορίου, καὶ παραχρῆμα ἤνοιξεν ἔνδοθεν ὁ παράγιος καὶ ἔνδοξος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔστη πλησίον τῶν θυρῶν, ὡς καὶ ἐμοὶ τῷ ἀναξίῳ φανῆναι αὐτόν· ἐγὼ δὲ πίπτω εἰς ὄψιν, μὴ φέρων ὁρᾶν τὸ ἀγγελοειδὲς αὐτοῦ πρόσωπον· ἐν γὰρ τῇ ἰδίᾳ κατὰ τὸν γραφὲα τὸν ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις αὐτοῦ εἰκόσιν ἐγγεγραμμένον· ὁ δὲ χρὼς τοῦ προσώπου αὐτοῦ λαμπηδόνας ὡς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἀνέπεμπεν, ὡς καὶ ἐπ' ὀλίγον κεκμηνὸς καταλάμπεσθαι τὸ πρόσωπόν μου τῇ ἀστραπῇ τοῦ ἐδάφους, καὶ αὐγῆς με περιαστραπτούσης, καὶ κείμενον ὃ πρῶτον ἐπιμελῶς τοῖς ὠσὶ προσέχειν, τί ἂν λαλήσωσιν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀκοῦσαι ὅτι περ ἠπείγοντο οἱ ἄνδρες φιλοφρόνως τὸν ἅγιον.

mœstique à Dive Thessalonicam, inimicis tradendam, ut relinquat,

151 Ipse autem dicit eis: Gratia sit vobiscum: cujus autem rei causâ venistis ad me? Dicunt viri: Nos Dominus ad sanctitatem tuam misit, hæc tibi significans: Ocyus exiens veni ad me; civitas enim inimicis tradetur. Ego verò, cùm id audivissem, turbatus, reique dictæ dolore confusus in manus meas surrexi, sursumque paulisper suspiciens misericordem illum ac commiserantem Martyris, verè clementis civitatemque amantis, vultum mœstitiâ turbatum ac tristem esse, aspicio, inclinatumque in terram, cumque multum temporis transisset, silentiumque ineffabile factum esset, lacrymas ejus per genas illas, quæ divinitatis quamdam speciem præferunt, cadentes vidi,

151 Ὁ δὲ λέγει πρὸς αὐτούς· ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν· τίνος δὲ ἕνεκεν ἐληλύθατε πρός με; λέγουσιν οἱ ἄνδρες· ὁ δεσπότης ἀπέστειλεν ἡμᾶς πρὸς τὴν ἁγιωσύνην σου, ταῦτα δηλώσοντας, ταχέως ἐξελθὼν δεῦρο πρός με· ἡ πόλις γὰρ τοῖς ἐχθροῖς παραδίδοται· ἐγὼ δὲ ἀκούσας ταραχθείς, καὶ συγχυθεὶς τῇ ὀδύνῃ τοῦ λόγου, ἀνέβαν ἐπὶ τὰς χεῖράς μου, καὶ ἀνακύψας ὀλίγον, ὁρῶ τὸν φιλάνθρωπον, καὶ συμπαθῆ εἰκότα πρόσωπον τοῦ ὄντως οἰκτίρμονος καὶ φιλοπόλιδος μάρτυρος συγκεχυμένον τῇ λύπῃ καὶ κατασυγκον, καὶ εἰς γῆν νενευκότα, καὶ πολλὴν παροχετεύοντα τὴν ὥραν, καὶ ἀρρήτου γινομένης σιγῆς, ἰδὼν αὐτοῦ τὰ δάκρυα διὰ τῶν δεομένων ἐκείνων παρειῶν καταβαίνοντα, ὡς τὴν ὑπερφυᾶ εἰκόνα πρὸς τοὺς ἄνδρας, τί τὸν κύριόν μου τῇ ἀλήθειᾳ κατεβαπτίσατε; ἀληθῶς οἱ προηγήκατε τὴν σκο-

Digitized by Google

ἐμεῖνον ὑμᾶς αὐτῷ. Τότε τὸ ἀναίξας σῶμα ὁ ἅγιος, εἶπεν τῷ ὑπηρέτῃ, ἄφες αὐτούς, σύνδουλοί μου εἰσὶν, καὶ ἃ ἐκέλευσε, ταῦτα καὶ ἀπήγγειλαν.

ita ut famulus viris diceret: Ut quid Dominum meum dolore obruistis? Verè, si intentionem vestram præscivissem, vos ipsi haud denunciàssem. Tunc Sanctus os suum, de Deo loqui solitum, aperiens, famulo dixit: Dimitte illos, conservi mei sunt, ac, quæ imperata sunt, ea & nunciàrunt. A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

152 Λέγει δὲ πρὸς αὐτούς, Ἀληθῶς ταῦτα μοι ἐδήλωσεν ὁ δεσπότης; Οὕτως παρῆν τῇ χρείᾳ αὐτοῦ, ἵνα τηλικαύτη πόλις τοιαύτας γενικὰς τοῖς ἐδράσιν αὐτῆς, καὶ τῷ αἵματι τὴν τιμίαν αὐτοῦ πλευρὰν οἰκοδομηθεῖσαν τῇ πίστει, τὸν ὑπὸ τῶν ἀτιμέρων θηρίων τύπτων διασπασθῇ; Ταῦτα τῇ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ πρέπει; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἄνδρες, εἰ μὴ ταῦτα παρῆν αὐτῷ, οὐκ ἂν ἀπεστείλεν ὑμᾶς πρὸς τὸ θαυμάσιον ἡμῶν τῆς ψυχῆς σου. Τότε πλέον τῇ κατηφείᾳ σκυθρωπάσας ὁ ἅγιος, καὶ οἱονεὶ πολλῇ ὥρᾳ κενῶν τὴν κεφαλὴν ὥσπερ ἐν βυθοδόμῳ, σὺν θλίψει πολλῇ ταύτην ἔδωκεν τὴν ἀπόκρισιν· ἡ γὰρ πολυσπλαγχνία αὐτοῦ λαλεῖ, καὶ ἡ κατισχνωμένη τῆς γλώσσης φωνὴ ἐδήλου τὴν σφὲ τῆς πατρίδος αὐτοῦ συμπάθειαν, ἄμετρον αὐτῷ τὴν λύπην γενέσασαν· ἀπεκρίθη δὲ τοῖς ἀνδράσιν. πορευθέντες, ἀδελφοὶ, εἴπατε τῷ ἀγαθῷ δεσπότῃ, ταῦτα λέγει ὁ οἰκεῖός σου καὶ γνήσιος δοῦλος Δημήτριος.

Inquit autem eis: Verène hæc mihi significavit Dominus? Itane potentiæ ejus, ut talis civitas, tanto tempore eius fudoribus venerandique lateris sanguine in fide ædificata, ab immitibus illis feris dilaceretur, est placitum? Hæcne misericordiæ ejus arridenti? Responderunt viri; Nisi hæc ei essent placita, nos ad venerandam strenuitatem tuam haud misisset. Tunc Sanctus, vultum magis præ dolore demittens, caputque quietum, acsi deliberaret, longo tempore teneas, hoc magna cum anxietate dedit responsum; gemebunda enim ejus loquela, remissaque linguæ vox ejus erga patriam commiserationem, quæ immodicam ei tristitiam ciebat, manifestam faciebat; viris igitur respondit: Abeuntes, fratres, dicite misericordi Domino: Hæc dilectus tuus genuinusque servus Demetrius dicit. admonitum, monitis eorum sese opposuisse, E civitatemque relinquere haud paratum tenuit.

153 Σὺ, δέσποτα, κύριος εἶ καὶ μόνος καὶ ἡ πόλεως, καὶ πάντες ὅσοι κοσμοῦ, καὶ ὡς ἔχων ἀρχὴν ἐπιτάσσεις μοι εἶναι σύνδουλος μετὰ τῶν δούλων σου, πῶς ἂν δύναμαι καταλιπεῖν αὐτοὺς τὸ τηλικαύτη ἀνάγκῃ, καὶ ἀναχωρῆσαι, ἢ ποίῳ προσώπῳ διάσωμαι τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος μου; ποῖα δέ μοι ζωὴ τῶν μὴ ἀπολλυμένων, ἀλλὰ μᾶλλον ὥσπερ ἀλγυνομένων αὐτῶν, πενθικῶς συνῆμμαι αὐτοῖς, ὅτε καὶ συνδιαδύσεσθαι αὐτῶν οὐκ ἀπολιμπάνομαι αὐτῶν· ἀλλ' ἢ σωζομένων αὐτῶν, συνσώζομαι, ἢ φθειρομένων αὐτῶν, συναποθνήσκω αὐτοῖς· καὶ γὰρ αὐτὸς κύριος διαπέπης ὑπάρχων τῇ ψυχῇ σου τέθηκας εἰς ποιμὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων· ἐπίσταμαι δὲ ἀκριβῶς ὅτι ἡ τιμήσασα εἰς ἁμαρτίαν ἡμῶν τὴν ὀλοπληγχίαν σου, ὅτι τὸ ἔλεός σου μέγα ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ὁ δρόμος σου ὁ δίκαιος τὴν ἐπιστροφὴν ἡμῶν χρῄζει, οὐδὲ τὸν φθορὰς· ἔχων ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἁπάντων, σῴζειν δέσποτα, ὁ κελεύεις, ποίησον εἰς ἡμᾶς· ἐγὼ γὰρ ὡς προεῖπον, ἢ σωζομένων αὐτῶν, σώζομαι, ἢ διαφθειρομένων αὐτῶν, συναποθνήσκω αὐτοῖς.

153 Tu, Domine, & mens & civitatis & mundi universi es dominus, ac tamquam dominatum obtinens, mihi, ut hic cum servis tuis habitarem, injunxisti: qui igitur eos in tali necessitate relinquere ac abire possim, vel quo vultu patriæ meæ interitum aspiciam? Qualis autem mihi, civibus meis pereuntibus, vita est futura? Enimverò, uti iis gaudentibus spiritualiter aderam, ita nec eosdem periclitantes relinquam, imò vel iis servatis, servabor incolumis, vel pereuntibus commoriar. Etenim & tu ipsemet, utut dominus existens, animam tuam pro ovibus, ut pastor, posuisti; peccatis autem nostris, quia misericordia tua suprà nos magna, iraque justa conversionem nostram, non mortem, vult, misericordiam tuam haud superari, probè novi. Cùm igitur, optime Domine, res omnes in potestate tua habeas, nobis, quod vis, facias; ego enim, ut antè dixi, vel iis servatis, servabor incolumis, vel pereuntibus iisdem commorior. civitatemque relinquere haud paratum tenuit.

154 Ταῦτα δὲ θεολάγνου λαλήσαντος μάρτυρος, ἀνεσφίλε μικρὸν ἡ ταλαίπωρος μου ψυχὴ τῆς περιεχούσης αὐτὴν ὀδύνης· ἀποκριθέντες δὲ ἄνδρες οἱ εἶπαν τῷ δεσπότῃ; λέγει ὁ ἅγιος, καὶ παρακαλῶ· κράτησαν ἐκεῖνοι, τί δὲ γὰρ ἔρχῃ μεθ' ἡμῶν, σκόπει μὴ λυπηθῇ ὁ ἀποστείλας ἡμᾶς ὡς παρακουθεὶς· ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος· ἐγὼ οἶδα ὅτι ἀεὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ προλαμβάνει ἡ φιλανθρωπία, καὶ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ ἠκριβωμένος, ἁρμόδιον αὐτῇ δέδωκα τὴν ἀπόκρισιν· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἠσπάσατο τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς ἀργυρᾶς θύρας ἀπολείσας, εἰσῆλθεν ὡς καὶ ἐπέμεινεν, ἵνα μὴ ἀναχωρήσας ἡμῶν χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐδὲν ἐγὼ, ὁ ἁμαρτωλὸς ἦλθον εἰς ἐμαυτόν· καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκοιμώμην. Ταῦτα θεάσατο ὁ κάλλιστος ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ φιλόθεος· παραχρῆμα τε διὰ δὲ τοίχους πάντος διαδραμὼν, παρεκάλουν τοὺς πολίτας, τοῦτο μόνον λέγων αὐτοῖς, Θαρσεῖτε, ἀδελφοὶ, ὁ Ἀθλοφόρος μεθ' ὑμῶν ἐστιν, ἐλπίζωμεν δὲ εἰς Χριστὸν, καὶ οὐδὲν ὑμῶν κακὸν· ἐκ τότε, ὡς προγέγραπται, καὶ τολμὴν ἀνδρείας οἱ τῆς πόλεως ἐνεδύσαντο, καὶ τῶν ἐχθρῶν κατεπήχοντο οἱ μὴ τὴν φυσικὴν πρώτον ἀρετὴν δυνάμενοι τῷ μεγέθει δὲ φόβου.

154 Hæc benigno dicente Martyre, anima mea misera à dolore, qui eam detinebat, paulò convaluit. Respondentes autem, viri nempe, Sancto dixerunt: Hæcne Domino dicere nos jubes? Reponit Sanctus: Ita, obsecro. Roga[illegible]: Ut quid igitur haud venis nobiscum? Vide, ne, qui nos misit, ad iram volat contemptus provocetur. Respondit Sanctus: Iram ejus semper à misericordia præoccupari, novi, benignitatemque ejus perspectam habens, responsum huic accommodatum dedi. Ac, cùm hæc dixisset, viros salutavit, argenteisque, in quibus & steterat, portis clausis, intro mansit, à nobis Christi Dei gratiâ haud recedens *f*. Atque ego peccator, statim ad me (neque enim omninò dormiebam) redii. Hæc vidit ornatissimus Deumque amans vir ille, statimque per domos omnes discurrens civibus fiduciam addebat, eis dumtaxat dicens: Confidite, fratres, certaminum Victor vobiscum est; speremus autem in Christum, nec tanget nos malum. Ex tunc, ut suprà scriptum est, qui civitatis erant, & fortitudinis audaciam induerunt, &, cùm vocem primùm præ timoris magnitudine edere haud potuissent, inimicos invadebant. *pro hac illum fuisse intelligit, hincque exultans ratus ad fortitudinem animat.* *f*

A JOANNE THESSAL. ARCHIPP. *viſionemque narratis exponit. Auctoris ad eas*

155 Tandem autem familiarioribus ſuam omnem viſionem prædictam luculenter expoſuit, idque, cùm à nobis, ut cauſam, ob quam mœnia adiens civitatis ſalutem omnibus affirmâſſet, ediceret coactus atque impulſus fuiſſet. Cùm hæc nobis gloriotiſſimus martyr Demetrius exhibuerit, veramque fuiſſe viſionem, finis oſtenderit, quam ea de re laudem gloriamve Deo retribuamus? Quem verò honorem affectumve ob miſericordis voluntatis ejus magnitudinem deferamus Martyri, qui per infinitas ſuas erga nos miſerationes Dominum noſtrum ac Deum Jeſum Chriſtum imitatus eſt, animamque pro nobis indignis ac peccatoribus poſuit, nec tantùm Dominico decreto ad divinam miſericordiam reſpiciens moras injecit, verùm etiam unà cum hoc nobiſcum ſe moriturum multùm miſericors reſpondit. O Sancta civitatemque amans ac miſericors anima! O intellectus Deo gratus, voluntaſque Deo placens, ac, quæ Sanctum decet, providentia!

animadverſiones quædam, quibus

156 Cùm enim, rerum omnium Dominum Deum unà cum injuſtis juſtum non perdere, nec in juſtorum ſorte relinquere peccatorum virgam, perſpectum haberet; eſſe autem & peccata noſtra omnem intercelſionis vim excedentia videret, atque, ut opinor, ne pro nobis intercedens non audiretur, veritus, datum illud divinitus in domo ſua manendi civitateque non excedendi, ne quid ipſe inſolitum pateretur, civitaſque quidquam malorum impendentium experiretur, conſilium & inivit & executioni mandavit. Verùm, quemadmodùm coronam, quæ lapidem pretioſum unum ac ſolum in parte anteriori habet, ex auro adulterato factam, igne id expurgare procuratore domûs volente, domûs dominus ad auri adulterini expurgationem, ne ignis, aurum purgans, margaritæ ſimul ſplendori officiat, haud tradiderit, ita & tunc, cùm infinitis nos mortibus propter multa ſcelera noſtra digni eſſemus, civitatem Dominus haud perdidit, ne quid indigni cohabitanti nobis certaminum Victori accideret.

ſimulque pœnè cœli poſtulatis lucubrationem ſuam claudit.

157 At verò, dilecti, impensè omnes oremus, viaſque noſtras ſecundum Dei voluntatem ambulemus, quò ad finem uſque precibus atque operibus certaminum Victorem cohabitatorem retineamus. Nos enim, hoc facto, & divinam aſſiduè, quæ nos ſervet, contraque inimicos primùm quidem ſpirituales, deinde verò etiam ſenſibiles muniat, ac pœnâ æternâ eripiat regnoque cœleſti donet, benevolentiam habebimus. Obſecro autem, fratres, ut cœtus veſter, à Deo congregatus, ad miſericordem Deum & pro civitate noſtra, à Deo cuſtodita, & pro univerſa pia Chriſtianorum republica è tota anima ac virtute clamet, utque etiam, veluti abortivi, humilitatis meæ recordemini, maximam mihi hanc gratiam retribuentes, quòd civis noſtri & patroni ac poſt Deum domini, glorioſiſſimi dico martyris Demetrii, miſericordes perenniterque memorandas miraculorum patrationes, etſi ex parte tantùm, veritate tamen, prout fas fuit, ſervata, à me conſcriptas, auribus veſtris, Deum martyreſque amantibus, propoſuerim, in Chriſto Jeſu Domino noſtro, cum quo regi Deo & Patri cum ipſius vivificante & Sancto Spiritu gloria & honor & adoratio ab omni creatura tribuitur ab initio & nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum g. Amen.

155 Εἰς ὕστερον ὧν τοῖς συνοικοῦσιν ἰδίαν πᾶσαν τὴν ῥηθεῖσαν ὀπτασίαν τηλαυγῶς ἐξηγήσατο· καὶ τοῦτο ἀναγκαζόμενος, καὶ βληθεὶς παρ' ἡμῶν αἰτίαν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν κατὰ τὸ τεῖχος βαδίζων διεβεβαιοῦτο πᾶσιν τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως. Ταῦτα οὖν δεξαμένης περὶ ἡμᾶς τοῦ πανευδόξου μάρτυρος Δημητρίου, καὶ ἀληθῆ τὴν ὀπτασίαν τοῦ πίστου ἀποδείξαντος, τίνα αἶνον ἢ δοξολογίαν περὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποτίσωμεν, ποίαν δὲ τιμὴν, ἢ οἵαν τὸν μάρτυρι προσαγάγωμεν, εἰσφόρητον δὲ αὐτῷ πολυεύσπλαγχνα προθέσεως, ὃς διὰ τὰς ἀπείρους αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς οἰκτιρμοὺς δεσπότην ἡμῶν, καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐμιμήσατο, καὶ τὴν ψυχὴν τέθνηκεν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀναξίων καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ὁ μόνον τὴν διαποτικὴν κίνδυνον εἰς τὴν θείαν ἀφορῶν φιλανθρωπίαν διετέθειλατο, ἀλλὰ καὶ σὺν αὐτῷ θνήσκειν ἡμῖν ὁ πολυεύσπλαγχνος ὑπεσχήσατο. Ὦ ψυχῆς ἁγίας, καὶ φιλοπόλιδος, καὶ αἰνετίρμονος! ὦ συνέσεως διοπαρίσχε, καὶ βουλῆς θεαρέστου, καὶ οἰκονομίας ἁγιοπρεποῦς.

156 Ἐπειδὴ γὰρ ἠπίστατο ὁ τῶν ὅλων διατάκτης Θεὸν μὴ συναπόλλυτα ὁ δίκαιον μετὰ ἀσεβῶν, μηδ' ἴσως τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων· εἶτα δὲ καὶ τὰς ἡμετέρας ἁμαρτίας, πᾶσαν ὑπερβαινούσας περιστάσεως δύναμιν, καὶ ἀλαλητοὺς, ὡς εἶμαι, μὴ περὶ ἡμῶν ἱκετεύσας, παρακινδυνῆ τῷ θεσθέντι ταύτῃ γενέσθαι, ἐβουλεύσατο τε καὶ διεπράξατο, μένειν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ μὴ ἀναχωρήσας ὁ πόλεως, ἵνα μή τι αὐτὸς πάθοι τι τῶν ἀτόπων, μηδ' ὁ ἡ πόλις πειραθῇ τῶν ἐπιφερομένων κακῶν· ἀλλ' ὥσπερ εἴωθεν ἐν χρυσῷ τιμιωτάτην γενόμενον, ἔχοντα λίθον τίμιον, ἵνα καὶ μόνον κατὰ τὸ ἐμπροσθεν, θέλοντος δὲ διοικητοῦ τὸ οἰκίας πυρὶ τοῦτον καθαρσίου καὶ κεκαθαλόμενον χρυσὸν, ὁ οἰκοδεσπότης ἐὰ συνεχώρησεν, ἵνα μὴ τὸ χρυσὸν καθαίρον τὸ πῦρ τὴ λαμπρότητι δὲ λίθου διαλυμαίνοιτο, ὕτως καὶ τότε, μυρίων θανάτων ἀξίων ὄντων ἡμῶν διὰ τὰ πολλὰ ἡμῶν πλημμελήματα, ὁ κατίδιος τῆς πόλεως ὁ κύριος, ἵνα μή τι τῶν ἀναξίων συνοικοῦντι ἡμῖν τῷ Ἀθλοφόρῳ προσγένηται.

157 Ἀλλ' ἐκτενῶς ἅπαντες δεηθῶμεν, ἀγαπητοὶ, καὶ τὰς πορείας ἡμῶν εἰς διαφεσκίαν ὁδηγήσωμεν, ὡς ἂν μέχρι τέλους δρόμου καὶ ἔργοις τὸν ἀθλοφόρον περιπατήσωμεν συνοικον. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν κατορθώσαντες, καὶ τὴν θείαν ἀνενδοιάστως δύναμιν ἕξομεν σκέπουσαν ἡμᾶς, καὶ τροχίζουσαν κατὰ τῶν ἐναντίων πρώτον πολεμίων, ἔπειτα καὶ τῶν αἰσθητῶν, καὶ ῥυομένην ἡμᾶς τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ προξενοῦσαν τὴν βασιλείαν ἡμῖν τὴν ἐπάνω παραπλησίως ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὴν θεοσύλλεκτον ἐκκλησίαν ἐκ πάσης ψυχῆς καὶ δυνάμεως ἐκβοῆσαι πρὸς Θεὸν τὸν οἰκτίρμονα, περί τε τὸν θεοφύλακτα ἡμῶν πόλεως καὶ περὶ παντὸς τῶν χριστιανῶν εὐσεβοῦς πολιτεύματος, καὶ ὡς περὶ ἐκτρώματος μνησθῆναι καὶ τῆς ἡμῶν ταπεινώσεως, τοῦτόν μοι μεγίστην ἀντιδόντες τὴν χάριν, ἀφ' ὧν τε πόλιν καὶ πρεσβεύω καὶ μετὰ Θεὸν διατέτακα ἡμῶν, ἐκ παντοδύναμον λέγω μάρτυρος Δημητρίου, τὸν φιλανθρώπως καὶ ἀπομάχως θαυματουργίας, καὶ ὡς μέρος, πλὴν φιλαληθῶς ὡς οἷόν τε, συγγραφέως, τοῖς φιλοθέοις ὑμῶν παρεθήκην καὶ φιλομάρτυσιν ἀκοαῖς, ὃν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' ἁγίου τῷ βασιλεῖ Θεῷ καὶ πατρὶ σὺν τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ καὶ ἁγίῳ πνεύματι ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ προσκύνησις ὑπὸ πάσης κτίσεως ἀναπέμπεται ἀπ' ἀρχῆς, καὶ νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

A JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

ANNOTATA.

Capes

a *Hoc in codice noſtro* ✠ *Ms.* 193 *vicibus duabus, altera nempe è bibliotheca Vatica-*
no 821, *altera ex ejuſdem bibliotheca codice* 797 *exſtat deſcriptum; eo autem modo, quo*
è duorum iſtorum codicum priori excerptum penes nos eſt, lectori hic exhibetur. Porrò & à fol.
verſo 127 *uſque ad fol.* 132 *in codice olim Mazarinæo recenſetur; in hoc autem, è quo illud*
hand *exſcribere atque adeò nec edere ob rationem, in Commentario prævio num.* 19 *allegatam,*
licuit, *in capite quidem titulum ſequentem præfert:* Περὶ τῶν ἀγγέλων ἐκπλαγείας, De angelo-
rum viſione; *in titulorum verò, qui Operi præmittitur, elenchо inſcribitur:* Περὶ τῆς ἐκπλαγείας τοῦ
λαμπροῦ, De viſione viri illuſtris. *Neuter iſtorum titulorum, quid capite ſubjecto tractetur, ſat ex-*
plicatè, ut conſideranti patebit, exponit, hincque iterum ei alium, quem hic cernis, ſubſtituere
eſt viſum; verum etſi res ita habeat, tam unus, quàm alter è duobus iſtis allatis titulis argumen-
to ſuo utcúmque quadrat, prior quidem, quòd viri duo, quos S. Demetrium *adeuntes vir illu-*
ſtris in viſione, ſibi oblata, ſpectaris, angeli exſtitiſſe è narrationis contextu videantur; poſterior
verò, quòd viſio, de quâ tractatur, viri illuſtris viſio, utpote cui verè fuerit oblata, reipſa exſti-
terit. Ceterùm ut & quid per Λαμπρὸν, *Latinè* virum illuſtrem, *hic modò intelligatur, perſpe-*
ctum habeas, adi in mediæ & infimæ vel Græcitatis vel Latinitatis Gloſſariis ad vocabula Λαμπρὸς
& Illuſtris *Cangium, poſterioriſque loco invenies, tres paſſim apud auctores adnotari honorationum*
gradus, Illuſtrium *videlicet,* clariſſimorum & ſpectabilium, *hoſque interim, qui illuſtrium ti-*
tulo, præfectis prætorio, præfectis Urbi, quæſtoribus, magiſtris militum tribui ſolito, condecora-
bantur, primum locum obtinuiſſe.

b *Id eſt, ab Avaribus & Sclavis, de quo binis capp. proximè pragreſſis, adverſus Theſſaloni-*
B *cam moti. Porrò vel ex eo, quòd hic ſub ipſum capitis hujus initium particula* γάρ, *Latinè* enim, B
diverſas orationis partes connectere ex officio ſolita, adhibeatur, primitus fuiſſe ab auctore, quæ
cap. tum præſenti, tum proximè antecedenti occurrunt, ſerie continua narrata, vix non indubita-
tum apparet.

c *Angeli hi fuiſſe è narrationis contextu, uti in Annotatis ad lit.* a *jam monui, videntur. Certè,*
quin ab auctore pro angelis habiti fuerint, vix dubitandum apparet.

d *Ita vocabulum Græcum* Τριβολὸν, *Latinè reddidi; verum in magnis Græcorum Menæis ex-*
cuſis, in quibus eadem, quæ hìc, viſio ad 26 *Octobris diem narratur,* Τριβολὸν *exaratur; utra*
autem præſtet lectio, non definio. Ut interim, quid vox illa ſignificet, lectorem edoceam, in Menæis
loco cit. ita habetur: Ἀρχὴ ἧς ἔστι τὸ πρὸς τὴ νάρθηκι εἰσόδῳ, ἐν ᾧ παθήριον τῶν πρὸς ἑκατέραν αὐτῆ πλευ-
ρῶν μεγάλων δύο κίονες, Eſt autem illud (*tribelon videlicet ſeu tribelon, de quo proximè antè ſer-*
mo ibidem fuit) aditûs ad templum initium, duabuſque magnis ejuſdem columnis Theſſalicæ
occidentalem plagam verſus vicinum; *Tribelon ergò ſeu tribelon idem fortaſſis, quod Latinè tem-*
pli veſtibulum, *ſignificat. Verùm Cangius in Media & infimæ Græcitatis Gloſſario ad vocabulum*
τριβολον, *ſitne pro hoc legendum, quod* quadriporticum *ſeu* atrium *apud medii ævi ſcriptores ſi-*
gnificat, τετράβολον, *ſubdubitat, meritòque id eum facere, propenſè exiſtimarem, niſi hìc Joannis*
Theſſalonicenſis locus, in quem iſthæc obſervo, Menæorum lectioni, quæ præterea è Metaphraſte
deſumpta eſt, omnino faveret. Expendat interim etiam ſtudioſus lector, quæ idem Cangius in lau-
dato ſuo mediæ & infimæ Græcitatis Gloſſario ad vocabulum τετράβολον *obſervat.*

e *Apud Mabillonium, apud quem tom.* 1 *Analectorum pag.* 86 & *binis ſeqq. viſio, viro il-*
luſtri oblata, quæ cap. præſenti à Joanne narrantur, ab Anaſtaſio Bibliothecario pariter recenſe-
tur, de S. Demetrii, *viro illuſtri apparentis, ſpecie ita habetur:* Erat enim ſpecies ejus non jux-
ta ſpeciem, quæ in antiquioribus ejus imaginibus eſt depicta; *ut hic, ſpectato modo, quo apud*
nos hoc loco Joannes loquitur, auctorem hunc inter & Anaſtaſium bibliothecarium haud conve-
niat.

C f *Hìc præſens caput, prout apud nos è bibliotheca Vaticana codice* 797 *deſcriptum exſtat, ter-* F
minatur; verùm, prout ex altero Vaticana iisdem bibliothecæ codice 821, *è quo hìc editur, deſcri-*
ptum pariter apud nos exſtat, ea præterea, quæ hìc ſequuntur, complectitur, uti etiam prout in
codice olim Mazarinæo exhibetur.

g *Ita Joannes Theſſalonicenſis lucubrationem ſuam terminat, binis dumtaxat, quæ ad bellum*
ſpectant ſanctumque Demetrium *illuſtrant, argumentis expoſitis, quorum alterum quidem cap.*
12, *alterum verò cap. præſenti, hocque proximè pragreſſis duobus aliis abſolvit. Atque ea qui-*
dem, quæ ibidem tractat, Joanne nondum epiſcopo, geſta fuêre; plura autem, cùm jam epiſco-
pus eſſet, in Theſſalonicenſium, ab inimicis preſſorum, gratiam à S. Demetrio *parata fuêre*
prodigia quæ tamen auctor ille in literas haud miſit. Ita ipſemet ſupra cap. 12 *non obſcurè decla-*
rat. Audi etiam, qui auctor, qui Joannis Theſſalonicenſis lucubrationem continuavit, in codice
olim Mazarinæo pag. 135 *ſtatim poſt verba, quibus hanc terminatam hìc vides, loquatur.* Διανίστας,
inquit, παμμακάριστος πατὴρ, ὁ ὁμώνυμος τῇ τρόποις τε ἔργοις τῇ ζήλωτὴς τῆ παρθένου τῇ ἠγαπημένου τε-
κόντι μετὰ τὰς πλείστας αὐτῆ διδασκαλίας, τὰς διατάξεις τε πάντα ὑπερβαίνοντας λόγον δημιουργίας
ἔδειξε ὡς ἀληθῶς σωτὴρ καὶ ἀλλοφόρος ἔδειξε Χριστῆ Δημητρίῳ ὡς ὁ αὐτὴ αὐτῆ ὁμοίστιμος ἐκδίκει, ὁ μὲ-
γας σύνεργος ἔστερξε, ὡς οἶμαι, μὴ φθάσας τὰς ἐκ τῶν χρόνων αὐτῆ γεγενημένας τῇ καθ' ἡμᾶς μεγαλοπό-
λει τῶν βαρβάρων ἀφάτους πολιορκίας συντάξαι, ἢ διὰ τὸ πλησίον τε αὐτῆ ἀφ' ἡμῶν πρὸς θεὸν ἀποδημί-
ας ταύτας γεγενῆσθαι, ἵνα μάθοι καὶ ταύτας καθ' αὐτῆ συγγραφείσας τὰς μετ' αὐτὸν ἱερᾶς ἀποκρύψας.
Beatiſſimus pater noſter, qui nominis ejuſdem eſt, moribuſque & operibus virginem dilectum-
que Joannem ſecundum ejus dogmata, numero plurima, æmulatur, datas à Deo ſermonemque
omnem ſuperantes civitatis verè ſervatoris Chriſtique certaminum Victoris DEMETRII miraculo-
rum patrationes terminans, eas dumtaxat, uti ex ipſa ejus expoſitione intelligitur, ex parte conſcri-

A. JOANNE THESSAL. ARCHIEP.

pſit, ad ineffabiles etiam, ut opinor, quæ temporibus ejus magnæ civitati noſtræ obvenêre, barbarorum obſidiones conſcribendas non veniens, vel quòd propè ejus à nobis ad Deum migrationem geſtæ ſint, vel potiùs quòd illas, ab eo conſcriptas, archiepiſcopi, qui eum excepêre, abſconderint. *Joannes ergò obſidiones Theſſalonicenſes temporibus ſuis factas, miraculiſque* S. Demetrii *illuſtratas, in litteras haud miſit, uti ex hiſce jam recitatis ſcriptoris anonymi, qui eum continuavit, verbis liquet; cùm autem, per tempora Joannis, non ea, quæ integram ejus ætatem, ſed quemadmodùm ex iis, quæ infrà lucubrationis ſuæ, proximè hic ſubjectæ, initio ſcribit, colligere fas eſt, epiſcopatûs ejus durationem fuerint complexa, dumtaxat intelligat, apertiſſimè ſanè indicat, civitatis Theſſalonicenſis obſidiones, cùm Joannes jam eſſet Theſſalonicenſis archiepiſcopus, evenîſſe, eaſque tamen ab eo omnes litteris haud eſſe commendatas. Ceterùm Joannem Theſſalonicenſem lucubrationis, quam ejus nomine jam dedimus, verè eſſe auctorem, etiam colliges è verbis proximè recitatis ſcriptoris anonymi, qui ea præfationis in modum lucubrationi ſuæ præmittit unà cum aliquot aliis, huc non tranſferendis, quibus ſeſe Joannis Theſſalonicenſis lucubrationem jam datam continuaturum, edicit.*

MIRACULORUM

LIBER II.

Auctore Anonymo.

CAPUT I.

Sclavi ab obſidione Theſſalonicenſi, apparente ſancto Demetrio, deturbantur, ducxque illorum capitur, ac deinde etiam occiditur a.

a

Sclavi ſub Joanne Theſſalonicenſi, vicinas Theſſalonicæ locis vaſtatis, hanc etiam

b

SUb beatæ igitur memoriæ Joannis *b* epiſcopatu eſt factum, ut, quemadmodùm dictum eſt, Sclavorum gens, numero infinito & ex Drogobitis, Sagodatis, Belegezetis, Bœobitis, Berzitis reliquiſque, quæ primùm uno ex ligno naves præparare didicerant, nationibus *c* congregata inſoleſceret, adeò ut per mare pugnans Theſſaliamque omnem ac ſitas propè illam & Græciæ inſulas, quin adhuc & Cycladas inſulas omnemque Achaiam atque Epirum totumque ferè Illyricum atque Aſiæ partem devaſtaret, plurimaſque . . . . . civitates ac provincias habitatoribus vacuas efficeret *d*, ſimulque univerſa & prætatam hanc noſtram Chriſti amantem civitatem oppugnare, eamque, ut reliquas, deprædari meditaretur. Deinde verò, cùm & in hitce ejuſdem eſſent opinionis facti, naves, numero exiſtentes infinitas, quarum ſingulis uno ex ligno parârant, juxta plagam, quæ ad mare ſita eſt, locârunt; reliqua verò multitudo innumera & ab Oriente, Septemtrione & Occidente cuſtoditam hanc à Deo civitatem omni ex parte circumdare cœpit, familias ſuas promiſcuas unà cùm earumdem ſupellectile, in civitate poſt expugnationem ſedem fixuras *e*, ſecum habens.

c

d

e

avulpare meditantur: fumum hinc timore civis initio percipiuntur

159 Lacrymæ tunc erant, fluminis in modum effuſæ, ejulatuſque omnis civitatis populi, quòd ineffabiles civitatum devaſtationes cædeſque ac captivitates infinitas factas, de ſuo etiam interitu omni prorſus ex parte inaudiens, intellexiſſet, ſolo auditu emortui, præſertim quidem, quòd neque indigenarum navigia, vel ad ea ex locis, quæ vicina erant, ſervanda, vel ad portûs, hîc exiſtentis, oſtium cuſtodiendum relicta eſſent reſidua; timor verò civibus à Chriſtianis iis, qui, cùm in crudelis illius conflictûs experimento captivi fa-

Ἐγένετο τοίνυν, ὡς ἔφην, ἐπὶ ♱ τῆ μνήμῃ ἐπισκοπῆ Ἰωάννου τοῦ Θεσσαλονίκων ἐπαρχίας ἔθνος, πλῆθος ἄπειρον συναχθὲν ἀπὸ τῶν Δρογουβιτῶν, σαγουδατῶν, βελεγεζητῶν, βαιωνητῶν, βερζητῶν, καὶ λοιπῶν ἐθνῶν, πρώτως ἐφεύρόντων, ἐκ ξύλου γλυπτὰς νῆας κατασκεύασαι κατὰ θάλασσαν ἐπλεούσας, καὶ πᾶσαν τὴν Θετταλίαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους καὶ ♱ Ἑλλάδος, ἔτι μὴν καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους καὶ τὴν Ἀχαΐαν πᾶσαν, τὴν τε Ἤπειρον καὶ τὸ πλεῖστον ♱ Ἰλλυριοῦ καὶ μέρος ♱ Ἀσίας ἐκπορθῆσαι, καὶ οἰκητῶν . . . . . πλείστας πόλεις καὶ ἐπαρχίας ποιῆσαι, βουλευσαμένου ὁμοθυμαδὸν καὶ κατὰ ♱ εἰρημένης ἡμῶν φιλοχρίστου ταύτης πόλεως παρατάξασθαι καὶ ταύτην, ὡς τὰς λοιπάς, ἐκπορθῆσαι· ἅτε δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις ὁμογνώμονος γενόμενος, ἅπαντας κατασκέψασθαι ἐκ μεσοδίνδρων γλυπτὰς νῆας, ἀπείρους τὸ ἀριθμὸν ὑπαρχούσας, κατὰ τὸ πρὸς θάλασσαν κατερατοειδέσαι μέρος· τὸ δὲ λοιπὸν ἀναρίθμητον πλῆθος διάτε ἀπατολῆς, ἄρκτου καὶ δύσεως ἐξ ὅλων ♱ μερῶν τὴν θεοφρούρητον ταύτην περιεσχῆσαι πολὺν μεθ' ἑαυτῶν ἐπιζυγὰς ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν γενεὰς μετὰ καὶ ♱ αὐτῶν ἀποσκευῆς, ὀφείλοντας οἰκῆσαι τῇ πόλει μετὰ τὴν ἅλωσιν ταύτης ἐπικατοικῆσαι.

159 Καὶ ἦν τότε δάκρυα ποταμοφόρα ἐχεόμενα καὶ οἰμωγαὶ ἐξ παντὸς ♱ πόλεως λαοῦ, ἐκ ♱ ἀκοῆς μόνης νεκρωθέντος, διὰ τὸ ἀκηκοέναι αὐτὸς τὰς ἀφάτους ♱ πόλεων ἐκπορθήσεις καὶ τὰς γεγενημένας αὐτοῖς κατασφαγὰς καὶ αἰχμαλωσίας, καὶ ἔτι πρὸ παντὶ παντὰχῇ ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ἀπωλείᾳ ἐδοκιμακέναι· ἅλως δὲ μὴ ὑπολειφθῆναι πλοῖα ♱ ἐγχωρίων, ἢ ἐκ ♱ γεγενημένων πλησίον χώρων σεσῶσθαι, ἢ ὑπάρχειν πρὸς παραφυλακὴν ἢ φυμὴν ἢ σέσᾶσθαι λιμένος· δεδιέναι ♱ πλέον θεῖσθαι τοῖς πολίταις ἐκ ♱ ἀποφύγων Χριστιανῶν ♱ οἱ πεῖρα ♱ αὐτῆς ἀπλέκτου παρατάξεως γεγενημένων αἰχμαλώτων· καὶ ἰδοὺ τότε

Σκλαβῖνοι ἧς τ' ἀνδρείων ἡ ψυχὴ μία, ἧς ἐ-
πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ πικρὸν τ' αἰχμαλωσίας ἐκ-
θάνατον, ἐκ τ' ἐόντων ἐτέρας πῆ φυγεῖν κατὰ
θεῖον λόγιον τὸ φάσκον· ἐάν τις ὑμᾶς διώκῃ, ἐκ
βάλλεως ταύτης φύγετε εἰς τὴν ἑτέραν, διότι κα-
βέναι τὴν πόλιν περιστέχει· Ἀλλ' ὁ μὲν βυλόμε-
νος τ' ἀμαρτωλῶν τ' θάνατον, ἀλλὰ τὴν ἐναρε-
φῆ τ' τὴν ζωὴν, ὠδὶ ἐν τούτῳ ὡς ἀληθῶς γενοῖτο
αὐτῷ δῆλος, τῆ κεδεμόνι ἡμῶν τ' ἀναξίων, ἧς ἀ-
μεμπτῆ μάρτυρι Δημητρίῳ τ' πρεσβειῶν παρήκε-
σεν, ἀλλὰ πρώτην ἧ τοιαύτη πολιορκίαν ἐπίσκεψιν
τ' θαυμάτων ἐποιήσατο.

160 Σύντροχον γὰρ ἧς παντὸς ἧς Σκλαβίνων ἔθνους
ποιησαμένων, ὁμοθυμαδὸν ἧ ὥρμης προσβαλεῖν τῷ
τείχει ὅτι ἐν ταῖς ναυσὶν ὄντες σκλαβῖνοι σκέψιν ταύ-
τὴν ἐποιήσαντο ἐφ' ᾧ τούτους ἐκβάντων σατίσιντί ἧ
ταῖς λεγομέναις βύρσαις σκεπάσαι, ὅπως τῷ τείχει
μελλήσας προβρυήσαι, ἄπλυγας τὰς ἴλιγγας ἐκ τ'
ἄνω τ' τείχεων λίθους ἡ ὅπλα ἀκοντιζόντων κατ' αὐ-
τῶν φυλάξειν· καὶ αὕτη . . . . . πρώτη ἐκ τ' ἄνω-
θεν ῥιπῆς δέδοται αὐτοῖς διὰ ἧς μάρτυρος ἡ δηλία,
εἰς τὸ μὴ εὐθυδρόμως προσπελάσαι τὴ πόλει, ἀλλ'
εἰς τόπον κολπώδη ὁρμίσεως τινὸς ὑπαρχούσης τοῦ
ἐπικλήδην ἐκ ἀρχαίων Κελλάριον, ἐκεῖσε παραγενόμε-
νοι ἐφ' ᾧ τὸ μελετηθὲν αὐτοῖς ἐκπληρῶσαι τ' τέχνης
ἔργον, κακεῖσε ἐπὶ τοῦτο τ' βαρβάρων ἐπατρολυθέν-
των μικρὸν διάφορος τὰς τ' πόλεως ἀπαλαβῶν, ὡς
βραχείας ἐσόδους αὐτοῖς γεγενημένης, ἧ κατασ-
κέλασαί τινὰς ἐκ ζύλων βάσεις ἐν τῷ λιμένι, ἐν αἷς
τὴν ἀπόβασιν τ' ἀλύσεως ἐποιήσαντο, ἧ μηρὰς ἧ
ὠσάντως ἧ ἀναλύτων σιδήρων ἑαυτὰς ἀμπίσχοντας
σκιοειδῶν τινὰς ὀξείας φέροντας ῥάβδους, ἑτέρας δὲ
πλατὰς σπαδοειδεῖς ἐκ ξύλων ὀξυτόμους, ἐσθῆτες ἧ
τούτοις τὰς ἐπὶ παρακομιδῇ ξύλας * τυγχάνας πᾶς, * ἀπ-ξύλους?
ἅπερ κυβαίας ἐκάλουν, ἀνάψαντες δὲ ἀγκύρων σπει-
χομένας κατὰ τὸ σῶμα ἧ λιμένος προπλωδίσας,
δεῦρο πρὸς τὴν μέλλουσαν παράταξιν ἐποιήσαντο.

161 Τάφρον ἧ τότε πρὸς τῷ παρομπτῷ τεμέ-
νῃ τ' ἀχράντου θεοτόκου ἧ ἐντὸς πρὸς τῷ αὐτῷ λιμέ-
νι ἐποιήσαντο, ἀτειχίστου ἧ τοιούτου καθιερωτέου τόπου,
ὡς ἅπαντες ἐπίστασθαι, καὶ ἐκ τ' πυλίτων διὰ γε-
νετικῶν ἀνωτάτω μηχανῆ κατασκάψαντο ὑπὸ τῇ γῇ κρυ-
φαίως ἀποτεθέντων, ἧ ὀλίγης ὕλης ἴσως σκιαδοειδέ-
των, ὅπως τῇ τ' τοιούτου ὀργάνου ἀφροσύνῃ οἱ τὴν
ὁρμὴν τ' ἐπιβάσεως ποιεῖσθαι μέλλοντες πολέμιοι,
ἐν αὐτοῖς ἐμπαρῶσι, καὶ ἐν τῷ ἐκείνῃ ἧ μέλλῃ ἧ
αὐτῷ ἀτείχιστον τότε διὰ σανίδων καὶ ξύλων τινῶν,
ὡς μέχρι ὕψους τείχους, ἧ τὰ λοιπὰ ἧ τ' ἄλλων μα-
χάνων ἀκοντίσια τὰ ἐκεῖσε παράταξιν ἦσαν ὄργανα
κατεσκεύασθησαν· καὶ λοιπὸν τὴν ἐλπίδα πᾶσαν
εἰς Θεὸν ἧ εἰς τ' ὑπερασπιστὴν τ' πόλεως Δημήτριον
ἀναθέμενοι, τ' ἑαυτῶν προθυμίας τὸ σπουδαῖον ἐπε-
δείκνυντο πασαδαρρύνοντες τὰς ἀδυνατούσας τ' λογι-
μὸν ἐπὶ τὴ ἐλπιζομένῃ ἧ πολέμῳ παρατάξει.

162 Καὶ τριῶν ὅπως διαφραμμένων ἡμερῶν ἧ τ'
Σκλαβικῶν τινῶν, ὡς ἀπουσίαν δύο τῷ τείχους πα-
ρατεινόντων, ἧ τόπους εὐκαίρους ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας
κατασκοπούντων, ὅθεν τ' ἐλπιζομένην τὴ πόρθησιν
ποιήσονται, τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ σὺν τῇ τῆ ἡσυχίᾳ
ἀναβάσῃ ἅπαν τὸ βάρβαρον φῦλον ὁμοθυμαδὸν ἀ-
παραίτως ἐκπάντοθεν τῷ τείχῃ τ' πόλεως προσέβα-
λον, οἱ μὲν διὰ πετροβόλων κατασκεδασμένων λίθους
ἀκοντίζοντες, ἄλλοι προσάγοντες κλίμακας πρὸς τὸ
τείχῃ ἐντεῦθεν ἐπέβαινον, ἄλλοι δὲ ταῖς πύλαις πῦρ
ἐπακομίζοντες, ἕτεροι βέλη καθάπερ ψεφάδας χα-

A. ANONYMO.

ci fuiſſent, aufugerant, magis incuteretur. Ac tunc & timidorum & fortium unus erat animus, præque oculis quiſque vel captivitatis acerbitatem vel mortem habebat, aliter ſecundum divinum eloquium, Si quis vos perſequatur, è civitate illa fugite in aliam, quò fugeret, non habens, quòd omnis Sclavorum gens barbara civitatem, non ſecùs ac corona mortifera, cinxiſſet. Verùm qui noſtrùm peccatorum mortem non vult, ſed converſionem & vitam, neque hàc in re ſervi ſui verè genuini, noſtrùm indignorum curatoris, memorandi perpetuò martyris Demetrii preces deſpexit, ſed & in tali obſidione miracula, antè patrata, iteravit.

160 Cùm enim Sclavorum gens, ut ſimul univerſa ac improviſò in murum irrumperet, omnia compoſuiſſet, Sclavi, qui in navibus erant, deſuper hæc, quò, cùm in murum eſſent moturæ, remiges illæſos ab iis, qui è mœnibus lapides telave advertus eos ejacularentur, ſervarent, tabuliſque, & ut vocantur, pellibus cooperiendi conſilium cœpêre. Atque hæc prima ipſis ..... è ſuperiori nutu per Martyrem injecta fuit ſtupiditas, ut haud recto curſu ad civitatem, ſed ad ſinuoſum quemdam ſtationis, Cellarion antiquitus vocatum, locum acceſſerint, eò appellentes, ut, quod meditati erant, fallaciæ opus exſecutioni mandarent, cùmque hoc ibidem barbari detinentur, accidit, ut, qui civitatis erant, paulùm audaciæ, utpote remiſſione quapiam ipſis factâ, receperint, quoſdamque in portu, quibus & catenam appoſuerunt, è lignis gradus exſtruxerint, cùmque ſimiliter & femora ſua, acutas quaſdam virgas, quarum aliæ è lignis ſpathæ in modùm acuminatæ erant, manu ferentes, reſoluto, nec fulgorem emittente ferro veſtiiſſent; interiùs autem ligneas ad transfretandum naves, quas Cubaias vocabant, catenis contentas ad portus oſtium deſixiſſent, aditum ad futurum conflictum aperuerunt.

verùm inducias quaſdam ex inimicorum mera natura, omnia, quæ ad civitatem

161 Vallum autem propè memorabile admodùm incontaminatæ Deiparæ templum, cùm locus ille, uti omnes nôrunt, muro munitus haud eſſet, exſtruxerant, pulpitorumque è clavatis muricibus *f*, lateuter in terra reconditis, exigua quadam è materia factis, machina, ut in eos inimici, cùm aggreſſionis impetum facturi eſſent, ferramenta hujuſmodi haud videntes, impingerent, præparata fuit, atque in eo, qui ibidem eſt, portu & ipſo muris tunc haud munito, è tabulis ligniſque quibuſdam, ita ut & pectus tutarentur, inſtrumenta propulſatoria reliqua ſeu ad conflictum inſtrumenta fuêre confecta, ac tandem, ſpe omni in Deum civitatiſque defenſorem Demetrium repoſita, animo imbecillioribus ſperato belli ſucceſſu fiduciam addentes alacritatis ſuæ ſtudium manifeſtum fecêre.

ſtrenuè propugnandam conducunt, alacriter parant,

162 Ac cùm dies tres ita eſſent elapſi, Sclavicæque naves duorum circiter milliarium ſpatio à mœnibus navigarent, diebuſque ſingulis loca expugnatu faciliora, unde eorum, quæ ſperabant, deprædationem facerent, ſpecularentur, die quarta, ſtatim atque aurora illuxit, univerſa ſimul barbarorum gens, clamore undique ſublato, in civitatis murum irrupit, hi quidem è paratis petrobolis lapides ejaculantes, illi ſcalas adducentes, murum ſuperare conabantur, alii portis ignem admovebant, alii tela,

cùmque deinde inimici in muros impreſſionem terrâ

A. ANONYMO.

tela, non secùs ac hiemales nives, confertim cadentia in mœnia, emittebant, eratque videre, mirandum illum telorum nimbum, quemadmodùm grandinis multitudo solis radios offuscat, ita aërem sagittis lapidumque ejectionibus obtegere.

navisque faciunt ad., invocato prius divino auxilio,

163 Cùm itaque talis ac tantus impetus factus esset, illi, qui è barbaris navigatione audaciores atque ad pugnandum fortiores erant, navibus ad loca, quæ ab ipsis conspecta erant, curtim accesserunt, alii quidem ad ecclesiasticæ scalæ *g*, ubi & portella existit, turrim, Occidentem versus sitam, alii verò, ubi & suda *h* &, quæ occulta erant, teilorum *i*, ut vocantur, clavatorum machina existebat, ad plagam muris destitutam, hi quidem, utpote instrumentis hujusmodi eos latentibus, exspectationis spe concepta, fore ut illac ingrederentur; illi verò, quòd prædictam illam portellam perrumpere facile esset, fore ut per illam civitatis expugnationem perficerent. Tum illicò civitas tota lapidum ac telorum loco lacrymas velut imbriferas nebulas ad rerum omnium Dominum ac Deum effudit dicens: Et nunc, ô Deus, è venantium laqueo nos eripe, ne inimici nostri dicant, ubi est Deus eorum, in quem speraverunt? Clamabimus & nos etiam per tuum certaminum Victorem, Domine; Anima nostra, ut passer ex insidiantium laqueo liberata est; laqueus contritus est & nos liberati sumus. In nomine Domini, qui cœlum & terram fecit, auxilium nostrum.

g

h *i*

B

apparetque ac opitulante S. Demetrio, magna strage

164 Tunc autem à plurimis propugnator ille patriæque verè amator, gloriosissimus martyr Demetrius, chlamydem albam ferens, ac primùm quidem murum percurrens, deinde verò suprà mare, veluti supra solum, curtim ambulans dilucidè fuit conspectus. Atque hæc quidem non solùm plurimi, sacro Baptismate initiati, tamquam digni, viderunt, verùm etiam & genuini Hebræorum filii in Gutturum, ut loquuntur, plaga fuêre conspicati. Cùm enim inordinatus navium prædictarum jactus, simili ex causa natus, per Martyrem supervenisset, atque in seipsas hæ incurrerent, aliquas ex iisdem sursum volvi, existentesque in illis Sclavos dejici contigit. Qui verò natando alio in navigio *k* servari volebat, illud à se apprehensum subvertit, eosque, qui in eodem erant, in mare conjecit. Ac jam ex aliis naucleris fuêre, qui confugientium ad eos manus ensibus amputabant; alter alteri in caput gladium adigebat, alius autem alium hastâ vulnerabat ac quisque sui-ipsius saluti studens alterius inimicus fiebat, ac his quidem, qui in Tribolos *l* occultatos inciderant, ibidem detentis, illis verò magna è navium agitatione extra mare in littore hærentibus, easque retrahere haud valentibus, alii è civibus, qui viribus valebant, desilientes, alii verò portellam, per quam inimici sese civitatem expugnaturos sperârant, confringentes, victoriam per eamdem, certaminum Victore commilitante, obtinuêre.

C

k

l

repellunt.

165 Ac tunc videre erat mare totum barbarorum è sanguine rubro colore tinctum, Pharaonisque cum Ægyptiis in mari submersionem retectam. Eâ ipsâ enim horâ Dei misericordia scaturiit. Cùm enim venti (erat enim ad summum hora diei secunda) tempus nondum esset, statim ventus peregrinus afflavit, ut jam, quæ permanserant, barbarorum naves movere ad revertendum haud possent. Verùm alii quidem

μυριὰς τοῖς τείχεσιν ἀπέπεμπτον· καὶ ὥν θεωρεῖν τὸ παράδοξον ἐκεῖνο τῆ ὅπλων νιφὰ καθάπερ χαλαζοτύπῳ πληθὺς τὰς ἥλιε ἀκτῖνας συσκιάζει, ὥστε ἀέρα τοῖς τοξεύμασι καὶ ταῖς βολαῖς τῶν λίθων καλύψαι.

163 Τῆς δὴ τοιαύτης καὶ τηλικαύτης προσβολῆς γενομένης, οἱ τῷ πλοίῳ τῶν βαρβάρων ἰταλμοὶ καὶ πρὸς παράταξιν ἀνδριώτεροι δρόμῳ σὺν ταῖς ναυσὶ πρὸς ἃς παρ' αὐτῶν συνεπαβέντας προσηγγισαν τόπους, οἱ μὲν εἰς τὰ πρὸς δύσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς σκάλας πύργου, ἔνθα καὶ παραπόλιον ὑπῆρχεν, οἱ δὲ πρὸς τὸ ἀντίκρυσον μέρος, ἔνθα ἥ τε σοῦδα καὶ ἡ τῶν κρυπτῶν τῶν τείλων λεγομένων ἠλωτῶν ἐτύγχανεν μηχανή, οἱ μὲν ἐλπίδα προσδοκίας τεθεικότες ὡς ἀγωνίσων αὐτοῖς τῶν τοιούτων ἐργάταις, ἐκεῖθεν εἰσέρχεσθαι, οἱ δ' ὡς ἐστέλεγον τὸ λεχθὲν ὑπάρχον παραπόλιον τοῦτο κατεάξαι καὶ δι' αὐτοῦ τῷ τῆς πόλεως ἅλωσιν ποιήσασθαι. Τότε δὴ τότε ἅπασα ἡ πόλις αὐτὶ πετρῶν καὶ βελῶν τὰ δάκρυα ὡς ὀμβροτόκης νεφέλας πρὸς τὸ πάντων δεσπότην καὶ Θεὸν λέγειν λέγοντες· καὶ τὰ νῦν ἐξελοῦ ἡμᾶς, ὁ Θεός, ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρεύοντων, μὴ ἔποτε οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν πῶ ἔστι ὁ Θεὸς αὐτῶν, ἐφ' ὃν ἤλπισαν. Καὶ κραξόμεθα καὶ ἡμεῖς διὰ παντὸς ἀλλοφόρως σε, κύριε· ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὡς στρουθίον, ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων· ἡ παγὶς συνετρίβη καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν· ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

164 Τοτὲ δὴ προφανῶς καὶ πλείστοις θέασι ὁ ἀντίμαχος ὢν καὶ φιλόπατρις ὄντως Δημήτριος ὁ πανένδοξος μάρτυς, χλαμύδα λευκὴν φορῶν, καὶ πρῶτον μὲν τὸ τεῖχος διατρέχων, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς θαλάττης, ὡς ἐπὶ ἐδάφους, δρομαῖος περιπατῶν. Καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ὀλίγοι οἱ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος μεμυημένοι ὡς ἄξιοι πλείους ἐθεάσαντο, ἀλλὰ γὰρ καὶ παῖδες Ἑβραίων ἄφθορα κατὰ τὸ λεγόμενον τῶν βραχιόνων μέρος ἐθεάσαντο· ἡ γὰρ ὁμοστοιχὰς φορὰς τῶν λεχθεισῶν νεῶν ἀκατονίτου διὰ τὸν μάρτυρος ἐπελθόντος, καὶ εἰς ἑαυτὰς συμπιπτουσῶν, τινὰς ἐκ αὐτῶν ἀνακυλίσαι συνέβη καὶ τὰς ἐν αὐταῖς ἀναβαλλεσθαι σκηνάς· Ἀλλ' ὁ κολυμβῶν βλέμματος ἐν ἑτέρῳ πάσχειν, τοῦτο κατέχων ἕτερος, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ ἐν τῷ θαλάσσῃ ἀπέρριπτεν· καὶ λοιπὸν οἱ τῶν ἑτέρων ταυτόνων τὰς πρὸς αὐτὰς προτεινόντων τὰς χεῖρας μετὰ ξιφῶν ἀπέτεμνον· ἄλλος ἄλλῳ κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ξίφος ἀπέκλασεν· ἕτερος δὲ τῶν ἑτέρων λόγχῃ ἐλάμβανε, καὶ ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ σωτηρίαν πραγματευόμενος τῷ ἑτέρῳ ἐχθρὸς ἐγίνετο, καὶ τῶν μὲν πρὸς τοῖς χερσαίοις πασσάλοις ἀσφαλίζοντων ἐκεῖσε καταπαρίντων, τῶν δὲ νεῶν ἐκ μεγάλης πλάτους ἔξω πρὸς τὸ ἀγχιαλὲς ἀποσωμενόντων, καὶ μὴ δυνάμενοι ταύτας ἀναπαλίσασθαι, οἱ ἔνδοθεν τῶν πολιτῶν καταπηδήσαντες, ἕτεροι δὲ ἐλπίζοντες οἱ πολέμιοι παραπυλίδα θορόντων τῇ πόλει, τοῦτο οἱ πολῖται κατιδόντες, δι' αὐτοῦ τὸ τεῖχος συναπολεμήσαντος τῷ Ἀθλοφόρῳ ἐκληρώσαντο.

165 Καὶ ἐν τότε θεωρεῖν τὴν θάλατταν πᾶσαν τῷ τῶν βαρβάρων αἵματι ἐρυθρωθεῖσαν, καὶ τὴν ἐν φαρὼ ἐπὶ τῶν αἰγυπτίων καταπόντισιν ἀνακαλύψασαν· αὐθωρὸν γὰρ τοῦ θεοῦ ἀνέβλυσε ἔλεος· ὥπερ γὰρ ἦν ὥρας ἐν ἡμέρᾳ ὑπαρχούσης (ἐν γὰρ λοιπὸν ὥρα δευτέρα) θεῖος ἄνεμος ἐκπνέων κατέπεσε, ὡς λοιπὸν μὲν ἂν τὰς ἐκπεμπομένας τῶν βαρβάρων ταυτόνας δύνασθαι πρὸς ὑποστροφὴν ἐλάσαι· ἀλλ' οἱ μὲν μόλις πρὸς τὰ ἀνατολικὰ μέρη, οἱ δὲ πρὸς τὰ δυτικὰ

Digitized by Google

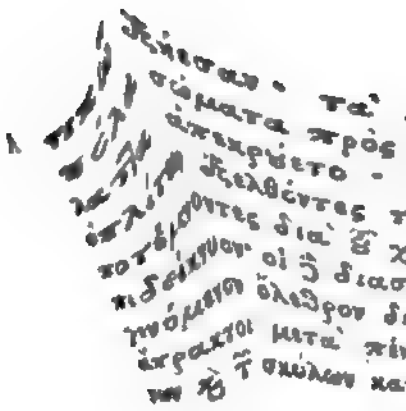

δὲ τ τειχισάντων βαρβάρων παμτῶ τοίχω καὶ τῶ αἰγιαλῶ τ Σκλοιπὸν οἱ ἐ παραλίω πατὸς τὰς τῶν δυσμενεςάτων κεφαλὰς ἀχρσαίω τείχως τοῖς βαρβάροις ὑπεδείκνυον· οἱ ὃ διασωθέντες πλωτῆρες τ θεὸν αὐτοῖς γενόμενον ὄλεθρον δια ἐ Ἀθλοφόρω ἀφηγήσαντο, καὶ ἀκραχτοι κατὰ πένθως μεγίςω τὰ πλέια τ μαγαζνων καὶ τ σκύλων καταλιπόντες μετ' αἰσχύνης ὤχοντο.

A. ANONYMO.

vix ad Orientalem, alii verò ad Occidentalem plagam exierunt. Plurima porrò barbarorum occiſorum corpora propè murum ac littus mare ejecit. Tandem, qui prope mare habitabant, omnes armati egreſſi abſciſſa infeſtiſſimorum capita ſupra portam terreſtrem barbaris oſtendére; nautæ verò, qui incolumes ſupereranr, divinitus ſibi per certaminum Victoris cladem fuiſſe illatam, narrárunt, reque infecta, majorem inſtrumentorum ſpoliorumque partem maximo cum luctu relinquentes cum dedecore abierunt.

166 Οἱ ὃ τ θεοσώσω ταύτης τ καθ' ἡμᾶς τ Θεσσαλονικέων πόλεως δρόμω τὸ πανάγιον τέμενο τῶ αὐτῶν προκάτω καὶ ὑπερμάχω καὶ ὑπερενδόξω καταλαβόντες μάρτυρο Δημητρίω τῶ Θεῶ εὐχαριςηρίους ὕμνους ἀνέπεμπον λέγοντες· Εὐχαριςοῦμέν σοι, δέσποτα οὐρανῦ καὶ γῆς, ὅτι ἀναξίων ὄντων ἡμῶν τ παρὰ σῦ σωτηρίας διὰ τὰς οἰκείας ἡμῶν ἁμαρτίας μὴ ἐδωκας ἡμᾶς εἰς θῆραν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν· ἀλλ ἔσωσας ἡμᾶς προσδεξάμενο τὰς αἰτήσεις ἐ γνησίω θεράποντο Δημητρίω. Καὶ τῦτο δὲ τεράτιον μέγιςον καὶ τιμίως ὄντως δείξαι ἄξιον, ὅτι ὁ τῶν αὐτῶν σκλαβίνων ἐξαρχο, τύρκα Χάτζων, κατὰ τὸ αὐτῶ ἐθισμένον διὰ μαντείας ἠτήσατο μαθεῖν, εἰ εἰσελθεῖν ἔχοι εἰς τὴ θεοφυλάκτω ὑμῶν πόλιν, καὶ ἐρρέθη αὐτῶ, ὅτι εἰσελθεῖν ἔχει· τὸ ὃ πῶς ὐκ ὑπεδέχθη αὐτὸν καὶ λοιπὸν ὡς ἀπὸ τ δοθέντος αὐτῶ μαντείας, χρησὰς ἔχων τῶ δοκεῖν τὰς ἐλπίδας, ἔθαρσει τὸ δρᾶμα παρεξιέναι.

ipſi etiam illorum duce Coatzame capto,

166 Qui verò hujus à Deo ſervatæ Theſſalonicenſis noſtræ civitatis erant, ſanctiſſimum patroni ſui ac propugnatoris martyriſque gloriotiſſimi Demetrii templum feſtinatò adeuntes laudes Deo cum gratiarum actione conjunctas dederunt dicentes. Tibi, Domine cæli & terræ, gratias agimus, quòd nos propter adhærentia nobis peccata ſalute à te obtinenda indignos inimicorum noſtrorum dentibus in prædam haud tradideris, ſed genuini ſervi Demetrii preces ſuſcipiens ſervâris Hoc porrò etiam maximum, memoriàque, ut id exhibeamus, verè dignum fuit miraculum, eorumdem Sclavorum principem, qui Chatzan vocabatur *m*, pro more ſuo, foretenus in cuſtoditam à Deo civitatem noſtram ingreſſurus, oraculi petitione diſcere ſtuduiſſe, eique, fore ut ingrederetur, reſponſum fuiſſe; quo autem modo ei oſtenſum haud erat, tandem etiam, utpote è dato ſibi vaticinio bonam, ut apparebat, ſpem habens, rem audacter fuit aggreſſus.

m

B

E

167 Ἀλλ ὁ ἀθλίων χαιρὸς καὶ χρόνος, καὶ διασκεδάζων βυλὰς ἐχθρῶν τῦτον ζῶντα αἰχμάλωτον τοῖς πολίταις ἀμφ ᾧ προσημανθέντο παραπολὺ παρέδωκεν· ταῖς ὃ τ τὰ πρῶτα φερούσαις τ καθ' ἡμᾶς πόλεως οἴκοις τῦτον κατέκρυπτον χερσὶν τισὶ κρύφιον ὑπ εὐλόγων χάριν· ἀλλ οὐδὲ οὕτω ἠργησεν ὁ χρισόβυλο ἐ Ἀθλοφόρω προμήθεια· ἀλλὰ γύναια πρὸς ἀνδρείαν ἀναπείσας τόλμαν τῦτον ἐκ ἐ ὄικε, ἔνθα κατεκρύπτετο, ἐξήγαγον, καὶ σύραντες διὰ τ πόλεως ἐλιθοβόλησαν· καὶ ὕτως ἀξίως τ αὐτῶ δυσμενεςάτης γνώμης ἐπ' ἄξιον ἀπηνέγκατο θάνατον· μηδεὶς οὖν τ φιλομαρτύρων ἡμῶν ἀπιςείτω τοῖς ἀγροίκως τὸ βραχέσι περὶ τύτων ἐσφηνῆσαν· εἰ γάρ τις ὡς ψεῦδά με τὰ τῦτα συγγράψαι λογίσεται, σκοπείτω, ὡς τὸ γραφῆ τυγχάνουσι πρὸ ἐ παντὸς γνησίως ἐ ἀκριβῶς μάρτυρο Δημητρίω ἐ πρὸς τῶ μέρει ἐ καλυμμένω ξύλω, ἐνδύοντα πλὴ ἅπασαν τὴ πολέμω παράταξιν, καὶ πλὴ εἰς ἡμᾶς διὰ ἐ Ἀθλοφόρω σωτηρίαν, δι ἣ ἀνακέκραται δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις τῶ πατρὶ καὶ τῶ υἱῶ.

qui & deinde modo indigno à mulieribus occiditur.

167 Verùm qui occaſiones ac tempora mutat, inimicorumque conſilia diſſipat, vivum illum civibus per præfatam portellam captivum tradidit; quidam autem civitatis noſtræ primores domi ſuæ illum lucri alicujus ſtudiorumque, rationi haud conſentaneorum, causâ abſconderunt; verùm neque hac in re Chriſti conſiliis ſapiens certaminum Victoris providentia otiata eſt; verùm mulieres ad fortem audaciam ab eo excitatæ è domo, ubi latebat, illum eduxerunt, tractumque per civitatem lapidibus oppreſſerunt; atque ita meritò mortem voluntate ſua inteſtiſſima dignam ſubiit *n*. Nemo igitur veſtrûm, qui Martyrem amaris, iis, quæ de illis ruſtico ſermone narrata pauca ſunt, fidem deneget *o*. Quòd ſi enim quis hæc, ut falſa, ſcripſiſſe me autumet, videat, qui ante ſanctiſſimum ſemper memorandi martyris Demetrii templum ad ligni, ut vocatur, locum in ſcriptis oſtendant omnem belli ordinem, ſalutemque, nobis collatam per certaminum Victorem, per quem tribuitur gloria, honor & adoratio Patri & Filio &c.

n

o

C

F

ANNOTATA.

a *Ut quo tempore anonymus libri hujus auctor floruerit, exploratum utcúmque habeas, adi Commentarium prævium num.* 24. *Caput præſens, a quo lucubrationem ſuam inchoat, in codice olim Mazarinæo, è quo hic lectori id exhibetur, à fol.* 136 *uſque ad fol. verſum* 144 *extenditur, ſequentemque hunc,* Περὶ τ καταπλοῦς τ Δραγοβιτῶν, Σαγουδατῶν, Βελεγιζιτῶν καὶ τ λοιπῶν; De Dragobitarum, Sagodatarum, Belegizitarum reliquorumque navium apparatu, *præferi in capite titulum; ego autem, quem argumento aptius congruere exiſtimavi, alium ei ſubſtitui.*

b *Auctor certè non de alio Joanne, Theſſalonicenſi archiepiſcopo, quàm de quo verbis, poſtremo ad lib. præced. Annotato inſertis, unáque cum aliquot aliis lucubrationi ſuæ præfationis in modum præmiſſis, fuit locutus, ſermonem hic inſtituit; quare cùm jam dati de S. Demetrii miraculis libri Joannes ille (adi mox dictum Annotatum) auctor ſit, hicque certè, uti apud Lequienum tom.* 2 *Orientis ſtteri col.* 40 *& binis ſeqq. videre licet, non citiùs, quàm anno* 650 *ad cathedram Theſſalonicenſem fuerit promotus, veroſimillimóque ante annum* 700 *obierit, con-*

Digitized by Google

A. ANONYMO. *ſectarium ex hoc loco ſit, ut, quæ præſenti capite narrantur, ſeculo ſeptimo, mediâ ſui parte* D
jam elapſo, evenerint. Et verò vel ſub Conſtantino Pogonato vel Juſtiniano, hujus nominis ſecun-
do, qui tunc Romani imperii habenas moderati ſunt, iſthæc collocanda eſſe, vel ex eo veroſimilli-
mum evadit, quod duo hi principes contra nationes barbaras, imperio Romano in Europa infe-
ſtas, bellum geſſerint, uti ex Theophane, Simocatta, Theophylacto aliiſque Græcorum hiſtoricis
paſſim obviis intelligitur.

c *Hæc diverſarum Sclavica gentis nationum ſeu tribuum nomina, nec apud hiſtoricos Byzanti-*
nos ſeu imperii Orientalis ſcriptores, nec alibi uſpiam expreſſa invenire quivi. Nec eſt tamen,
cur propterea auctoris anonymi, qui ea hic commemorat, fides ſuſpecta habeatur, maximè
cùm dubitandum non ſit, quin ampliſſima latéque extenſa Sclavorum gens varias in nationes ſeu
tribus diſtributa fuerit, nec ullus inveniatur auctor, qui ea recenſere aut ex inſtituto debuerit,
aut etiam qualicúmque ex cauſa propoſitum ſibi habuerit.

d *Quàm veritati conſona exiſtant, quæ hic ſcriptor noſter memoriæ prodit, haud difficulter*
quiſque deprehendet, qui res, ſub Conſtantino tertio, Conſtantino Pogonato & Juſtiniano ſecundo,
Orientis imperatoribus, geſtas atque à Simocatta aliiſque ſcriptoribus ad poſteritatem tranſmiſſas, e-
volverit, paulóque accuratiùs expenderit.

e *Et hoc, quod hic auctor noſter anonymus memoriæ prodit, à veritate hiſtorica neutiquam*
abhorret, cùm nationes Sclavicas iis in locis, quæ ſeu armis ſeu aliter occupâſſent, non rarò etiam,
inquilinis pulſis, ſedes fixiſſe, à ſuprà laudatis aliiſque hiſtoricis habeantur compertum.

f *Significationem, quæ vocabulis πλωτὸν & γυαλὸν hoc in ſenſu conveniat, nuſpiam hiſce*
adaptatam inveni; ex orationis tamen contextu viſum eſt poſtremum vocabulum Latinè interpre-
tari Murex; *cujus vocis ſignificationem ut apprimè explanatam invenias, adi Lipſium Poliorceticum* E
B *lib.* 5, *dialog.* 3, *inveniſque etiam ex iis, quæ ibidem is ſcriptor in medium adducit, primum*
è dictis vocabulis idem ſortiſſis, quod Latinè vallum cæcum, *ſignificare.*

g *Ita indubiè locus quiſpiam, qui vel intra vel extra Theſſalonicam ſitus erat, appellatus*
fuerit.

h *Theſſalonicenſes eo loco, quo deſtituta muro Theſſalonica erat, contra Sclavorum vim exſtru-*
xiſſe vallum, num. 171 *auctor retulit; Vallum autem tribus conſtabat, foſſâ nempe, aggere, &*
ſudeto ſeu ſalto è ſudibus acutis ſepimento; quare cùm hic auctor, loquatur de ſouda, *eo loco,*
quo muris deſtituta erat Theſſalonica, exiſtente, vocabulum illud idem ſignificare autumo, quod
Sudetum; *licet autem nec hoc in Lexicis occurrat, apud ſcriptores tamen id in uſu eſſe, liquet*
ex iis, quæ laudatus Lipſius loco cit. profert.

i *Idem ferè hic per vocem πλοῖα, quod ſuprà per vocem γυαλὸν, ſignificari exiſtimo. Adi in-*
terim Lipſium Poliorceticum loco proximè cit. & lib. 2, *dialog.* 2.

k *Cùm nomina ἕτερος & ἴδιος in neutro genere hic ponantur, generiſque feminini ſubſtantivum*
ναῦς, navis, *ad quod referuntur, præcedat, neceſſe eſt, ut, aut dicta nomina in neutro genere per-*
peram ponantur, aut, ut poſt primum ex his omiſſum ſit generis neutrius ſubſtantivum πλοῖον,
quod idem, quod ναῦς, ſignificat.

l *Vocabulum καστυλὸν ſeu καστυλὸς idem hic ni fallar, quod* murex *ſeu* tribolus, *ſignificat;*
ita ſcilicet murex, cùm clavis undique ſit confixus, vocari Græcè haud inepte poſſe videtur, for-
mato ſcilicet nomine è voce καστὰ, undique, *& voce* ἧλος, clavus.

m *Nec hoc ducis Sclavorum nomen uſpiam alibi invenio.*

n *In nece Chazoni tam indignè illata partem quampiam, uti hic auctor indicat, habuiſſe* S. De-
metrium, *multùm dubito.*

o *Qua hactenus cap. præſenti de Sclavorum contra Theſſalonicam expeditione, hujuſque infeli-*
ci ſucceſſu auctor retulit, facilè quidem, quantùm opinor, apud omnes fidem invenient; verùm
C *qui, miraculo id factum, viſionemque ſuprà relatam, quâ ſeſe* S. Demetrius *plurimis ſpectandum*
tum dederit, haud facilè admittant, non defuturos exiſtimo. F

CAPUT II.

Sclavi iterum Theſſalonicam aggrediuntur, Deumque ac S. Demetrium ſibi contrarios experti, re infecta, recedere coguntur a.

Scriptoris cauſam auctor exponit.

ET miracula miraculis majora ſunt & res rebus præſtantiores, & bella à bellis differunt, & ſcripta ſcriptorum diſcrimen oſtendunt, & ſtudia ſtudiis utiliora exiſtunt, & magiſtri magiſtris docendi peritiâ præcellunt; quodlibet autem, quæ proprio ſuo ſtatui conveniunt, vires ſibi ex ipſa recta habitudine conſequitur. Ut præſens igitur argumentum tractemus, occaſio cauſaque eſt à nobis nominatus habituſque pater noſter Joannes, qui poſt ſuam hinc ad Deum migrationem, unà cum populari ſuo genuinoque amico, Dei, inquam, martyre, maximè venerando Demetrio, ſupplices ad Deum miſeri-

Καὶ θαυμάτων θαύματα τυγχάνει ἀτώτερα, καὶ πραγμάτων πράγματα ὑπάρχει ὑπέρτερα, καὶ πολέμων πόλεμοι διαφέρουσι, καὶ συγγραφαὶ συγγραμμάτων δεικνύουσι τὸ διάφορον, καὶ σοφοὶ σόφων εἰσὶν ἀκριβέστεροι, καὶ διδάσκαλοι διδασκάλων εἰσὶν διδακτικώτεροι· ἕκαστον γὰρ τῇ οἰκείᾳ ἐπιτηδειότητι ἁρμονίαν τινὰ ἀπ' αὐτῆς τάξεται ἀκολουθὸν δύναμις τῷ ἀρετῷ· ἁρμοσθὲν τοίνυν καὶ τούτῳ τοῖς πάνυ καὶ αὐτῷ γεγένηται ὁ πρόθεν ἡμῖν λεχθεὶς καὶ γενόμενος ἡμῶν πατὴρ Ἰωάννης, ὃς καὶ μετὰ τὴν ἐντόθεν πρὸς Θεὸν ἄφιξιν, ὡς ἐπαρὼν ἡμῶν διαλέγεται, συνεκτόκων τῇ συμπατριώτῃ καὶ γνησίῳ αὐτοῦ φίλῳ, τῷ πανσέπτῳ, λέγω δὴ, μάρτυρι τῷ Θεῷ Δημη-

τρίῳ,

ὑπὲρ ἡμῶν ἀναπέμπων τῷ Δεσπότῃ
ἱκεσίας, ὑπὲρ διὰ μνήμης ἔντεχοῦς ἄξιον ἐστὶν
τοὺς πρὸς ἡμᾶς χρηστοτέρους αὐτῷ καὶ ψυχο-
παραινέσεις· δίκαιον ὡς ἐστιν ἡμᾶς μεμνῆσθαι
ἐντεχῶς· θεόθεν γὰρ κατεφάλιστο, καὶ ὡς βε-
ἦν δὲ οἰκείας πατρίδι τῇ ἐντεχῇ σωτη-
γὰρ ἠκρίβωτο χαίρεσθαι τῇ πόλει τὴ
προμηθέα Δημητρίου παρὰ σωτῆρι χρι-
παρ' ἡμῶν ἀντίμισθον ἐντεχῆ ἐκτήσατο, ὡς
τροπὴ καὶ ἀσαλεύτου διαπαντὸς καὶ ἡμᾶς πόλεως
ὑπὸ θεοῦ ὑπαρχούσης· διὸ δὴ, ὡς οἶμαι, μὴ συγ-
γράψαθαι λοιπὸν τὰς ἑτέρας, ὡς προείπομεν ἐν
ἑτέρῳ, πολιορκίας.

cordem preces pro nobis dirigens, nobiſcum non ſecùs ac præſens loquitur, dum Chriſto acceptas animæque ſalutares illius ad nos admonitiones recordatione continua, prout par eſt, relegimus. Ut nos igitur illius aſſiduè reminiſcamur, eſt æquum. Divinitus enim ei promiſſa confirmataque fuit aſſidua patriæ ſalus; quo autem civitati à ſervatore Chriſto in ejus curatorem datum eſſe Demetrium, cognovit, continuam hanc à nobis, dum civitas noſtra immota atque inconcuſſa per Deum ſemper ſtaret, retributionem poſtulavit; hinc que opinor, non ſcripſiſſe illum tandem, uti alio loco diximus, alias obſidiones *b*. A. ANONYMO.

b *Sclavi clade præterita iterum Avarum Chaganum in bella*

169 Μετὰ γὰρ τὴν ἤδη ἀφηγηθεῖσαν τῶν σκλαβίνων, ἤτοι τῶν χάτζωνος πάμπληθον ὁρμὴν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς γεγενημένην διὰ δὴ ἀθλοφόρων ἆθλητῶν δυναμέν καταστροφὴν, καὶ λοιπὸν ὡς ἐκποιήσιτον αὐτοῖς καὶ καθ' ἡμᾶς γενέσθαι πόλεμον, βλάβητε μὲν μικραὶ αὐτὰς ὑπομένειν, ἐκ τούτου ὑπ' αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀποφυγόντας θεόσωστον πόλιν ἐλεύθερον διὰ δὴ ὀδυνᾶ καὶ λυπρῶν αὐτῶν καὶ ἡμῶν κηδεμόνος Δημητρίου· ἔνθεν ἂν πικρίας αὐτοῖς ὑπέκαυμα τοῦτο γένεται, ὅτιπερ πρὸς οἷς τὰ ἀνδραποδῶν εἰρῆνται, ἀλλὰ καί τινα τῶν σκύλων καὶ ἐξ αὐτῶν προθύμως λαμβάνοντες πρὸς τὰς σπαθὰς ἀποδιδράσκουσι. Σκέψις δὲ τούτοις ἐκ πόνου μεγίστου γεγένηται, καὶ δῶρα πάμπολλα συναθροίσαντες τῷ τῶν Ἀβάρων χαγάνῳ δι' ἀποκρισιαρίων ἐσπέμψαι ὑπέσχοντο πλείσης ὕλης χρημάτων, μετὰ καὶ τῶν μελλόντων προθύσειν, ὡς αὐτοὶ διεβεβαιοῦντο, ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως παρέξειν ἐπαγγελλόμενοι, εἰγε τὴν αὐτὴν ἐπὶ τοῦτο παράσχοιεν αὐτοῖς συμμαχίαν· ὡς ἁλώτου τῆς πόλεως παρ' αὐτῶν καθαμολογηθείσης, τούτους φασκόντων παρ' αὐτοῖς λειφθησομένους, καὶ μὴ μόνον εἰς μέσον αὐτῶν καθιζάνειν, διὰ ὅτι τὰς ὑπ' αὐτὴν πάσας πόλεις καὶ ἐπαρχίας τῶν αὐτῶν ἀοικήτους γενέσθαι, ταύτην δὴ μόνην, καθὼς ἔφημεν, ἐμμένουσαν αὐτῶν ὑπάρχειν, καὶ αὐτὴν ὑποδέχεσθαι πάντας τοὺς ἀποδρᾶναι τῶν ἐκ τῆς Δακίβης μερῶν, παιονίας καὶ Δακίας καὶ δαρδανίας, καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων, καὶ ἐν αὐτῇ ἐπιτρέφεσθαι.

169 Poſt jam narratam ergò Sclavorum ſeu Chatzonis numeroſo cum exercitu aggreſſionem, factamque in iis per certaminum Victorem facili negotio juſtam cædem, ut bellum, adverſus nos motum, ipſiſmet jam probroſum eſſet, damnumque haud modicum ex eo, quòd capti ab eis, fugientes ad civitatem noſtram, à Deo ſervatam, per iſtorum viæ ducem ſoſpitatoremque noſtrum ac curatorem Demetrium liberati eſſent, ſufferrent, evenit. Hinc igitur id illis amaritudinis fomes eſt factum, quòd præterquam quòd mancipiis orbarentur, aliis etiam quibuſdam, quæ illi prædati fuerant, ſurreptis, ad eos, qui hîc ſunt, aufugerent. E dolore itaque maximo conſilium iniêre, plurimaque congregata dona per apocriſiarios *c* ad Avarum Chaganum miſerunt, ſeſe præterea plurimi pecuniarum ponderis unà cùm iis, quæ, ut ipſi dicebant, è civitate noſtra prædaturi eſſent, promiſſionem adjungere annunciantes, ſi ipſis ad hoc ſocia arma vellet præbere: cùm civitas apud ipſummet facilis expugnatu agnoſceretur, fore, ut ea per illos caperetur, dicebant, nec ſolam in medio eorum relinquendam *d*, quòd omnes circà illam civitates ac provinciæ habitatoribus vacuæ eſſent effectæ, hæc autem ſola, ut dictum eſt, ſupereſſet, omneſque è Danubii partibus, Pannoniaque & Dacia & Dardania, reliquiſque & provinciis & urbibus, transfugas reciperet atque in ſinu ſuo foveret. B *c* *d*

170 Προθύμως δὲ ὁ λιχδοὺς τῶν Ἀβάρων χάγανος τὸ αἰτηθὲν παρ' αὐτῶν ἐκπληρώσαι σπεύδων τὰ ἐσώτερον αὐτοῦ πάντα βάρβαρα φῦλα συναθροίσας, ἅμα τῶν πάντων σκλαβίνων καὶ βουλγάρων καὶ ἀπείρων ἄλλων ἀναριθμήτου λαοῦ, παρετάξατο μετὰ δεκατρεῖς χρόνους τῆς μαρτυροφυλάκτου ταύτης ἡμῶν πόλεως, καὶ ἱππέας ἐπιλέκτους ἐγκατοπλίσας δρόμῳ ταχυτάτῳ προέπεμψεν ἀγνώτως ἐπιβῆναι ἀθρόου τῇ πόλει, καὶ ἐξ αὐτῆς λαὸν ἔξω λαβέντας ἢ καὶ κατασφάξαντας, τότε μετὰ ἀταμιεῖς ὁ λιχδοὺς χάγανος καταλαμβάνει μετὰ καὶ ἧς παρ' αὐτοῦ κατασυναχθέντος λαοῦ ἐπιφερομένης διαφόρους κατασκευὰς μαγγανικῶν πολεμικηρίων πρὸς πάρδυσιν ἐξ καθ' ἡμᾶς πατρίδος· καὶ ταύτῃ τῇ βουλῇ καὶ τῷ τρόπῳ τὸ ἅπαν βάρβαρον ἐκλιδὸν ὥρμησαν, ὥραν πέμπτην ἤδη ἐκπεσὼν οἱ ἐκπεσεῖς ἐκ πάντοθεν σιδηρίνδυτοι ἐπιφέροντες, διὰ τὸ τοὺς ἐξ πόλεως μὴ προγνωκέναι τοὺς ἐν ἀμητῷ πάντας, τοὺς μὲν κατέσφαξαν, ἑτέρους δὲ αἰχμαλώτους ἔλαβον, μεθ' ὧνπερ ἄλλον ἄπειρον ἀγέλαιων πλῆθος ζεύγεσιν καὶ λοιπῶν τῶν ἐπὶ ἐργασίᾳ ἐν ἀμητῷ σκευῶν.

170 Alacriter igitur præfatus Avarum Chaganus, quod poſtulatum per illos erat, adimplere ſtudens, interiores omnes ditionis ſuæ nationes barbaras unà cùm Sclavorum omnium & Bulgarorum gentiumque numero infinitarum populo congregatas poſt duorum annorum ſpatium in hanc noſtram à Martyribus cuſtoditam civitatem inſtruxit *e*, cumque equites ſelectos armâſſet, eos, ut ſubitò contra civitatem procederent, foriſque hujus populo apprehenſo occiſove, ſuo deinde commodo dictum Chaganum unà cum congregato ab eo populo, qui diverſum machinarum bellicarum apparatum ad patriam noſtram expugnandam ducebat, accederent, celeri curſu præmiſit. Atque hoc conſilio modoque omnis barbarorum gens armata movit, horâ quintâ ex improviſo equites, ferro undequaque inſtructi, irrumpentes, propterea quòd, qui civitatis erant, id non præneſcentes in meſſe eſſent, alios quidem occiderunt, alios verò captivos abduxerunt, quibuſcum & plurima jumenta reliquaque meſſis operi ſubſervientia utenſilia invenêre. C *e* *ſpeciatim alliciunt. Hæc equites, qui mox prope Theſſalonicam accidunt,* E

171 Ὡς λοιπὸν ἐγνωκέναι τοὺς ἐκ πόλεως τὸν ἀπειλημμένον αὐτοῖς τῶν βαρβάρων ἀπροσδόκητον ἐπὶ πολιορκίᾳ ἐπέλασιν, καὶ ὡς ἀθυμίᾳ πολλῇ γενέσθαι, διότιπερ καὶ τῶν πρὸς παράταξιν ἀπορώντων, ἀλλὰ

171 Cùm tandem, qui civitatis erant, inexſpectatum, qui ipſos minabatur, barbarorum ad obſidionem acceſſum cognoviſſent, magnaque, quòd & iis, quæ ad conflictum neceſſaria erant, *præmiſit. Theſſalonicenſes hinc ac maximè ipſimet Chagani.*

Digitized by Google

A. ANONYMO.

rant, destituerentur, in animi dejectione essent, alter alteri ad alacritatem sermo jungebatur, alii autem ex iis, qui ex Naisso *f* & Sardica *g* erant, veluti illorum muros oppugnandi artis experientiam nacti cum lamentis dixerunt; inde fugientes, vobiscum ut pereamus, huc venimus; unus enim illorum lapidis jactus murum confringet. Verùm suprà nominatus, qui tunc episcopatum in manibus habebat, pater noster Joannes, ne animo desponderent, sed ut alacriter, quæ necessaria erant, ex oppositio ad bellum pararentur, monebat, rem sese acerbè gravatéque haud ferre, in Deum verò & Martyrem spem conjicere, præ se ferens. Hæc autem ac similia monendo affirmandoque beatus pater audaciam eis, qui civitatis erant, subjiciebat, atque cum iis in mœnibus manebat, cumque paucos post dies omnia ad resistendum essent parata, ipse etiam barbarorum Chaganus cum alia & Bulgarorum *h* & omnium prædictarum nationum multitudine custoditæ huic à Sancto civitati, velut procella hiberna, ex universa continentis plaga ad mœnia applicuit, universam etiam civitatem circumdans, ita ut unum dumtaxat undequaque caput cerneretur, nec terra invationis eorum multitudinem ferret, nec cibaria, vel eorum, qui in circuitu sunt, fluviorum aut puteorum aquæ usibus eorum atque eorumdem animalium irrationalium sufficerent.

ἄλλῳ πρὸς ἀθυμίαν ἐχαρίζετο λογῳ, ἕτεροι δὲ τῶν ἀπὸ ναίσσου καὶ σαρδικῆς ὑπαρχόντων, ὡς πάρεσαν τῶν ἐντὸς τειχομαχίας εἰληφότες μετὰ θρήνων ἔλεγον, ὅτι ἐκεῖθεν φυγόντες σὺν αὐτοῖς ἥκομεν μετ' ὑμῶν ἀπολέσθαι, μία γὰρ τούτων λίθος βολὴ τὸ τεῖχος κατεάξει· ὁ δὲ τῆς ἐπισκοπῆς μετὰ χεῖρας ἔχων ὁ προεστὼς πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης μὴ ἀθυμεῖν παρῄνει, ἀλλὰ προθύμως τὰ δέοντα ἀναπληροῦσθαι, διαβεβαιούμενος μηδὲν λυπηρὸν ἢ ὀκνηρὸν φέρειν, τῷ Θεῷ δὲ μᾶλλον, καὶ τῷ μάρτυρι τὰς ἐλπίδας ἐπιρρίπτειν· τούτοις δὴ καὶ τοῖς τοιούτοις τὸ θάρσος διὰ τῆς παραινέσεως καὶ βεβαιώσεως ὁ ὅσιος πατὴρ τοῖς τῆς πόλεως παρέχων καὶ τῷ τείχει μετ' αὐτῶν ἐνδιατρίβων, καὶ τὰ πρὸς ἀντιμαχίαν ἐτοιμάζοντων μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ αὐτὸς ὁ τῶν βαρβάρων χαγανος μετὰ τῆς ἰδίας πλήθους τῶν τε βουλγάρων καὶ τῶν προλελεγμένων πάντων ἐθνῶν, καθάπερ λαῖλαψ χειμερινὴ, τῇ ἀγιοφυλάκτῳ ταύτῃ πόλει διὰ πάσης τῆς χερσαίας προσῆψε τοῦ τείχους καὶ περιεκύκλωσε ἅπασαν τὴν πόλιν, ὡς μίαν ἐρᾶσθαι ἐκ πάντων τὴν πᾶσαν κεφαλὴν, καὶ μηδὲ τὴν γῆν ὑποφαίνειν τῶν αὐτῶν ἐπιβάσεως τὴν πληθύν, μηδὲ αὐταρκῆ τῶν ἐγχωρίων, ἢ τῶν περὶξ ποταμῶν ἢ τῶν φρεάτων τὰ ὕδατα πρὸς τὴν τούτων καὶ τῶν ἀλόγων ζώων αὐτῶν δαπάνην.

172 Tunc, qui civitatis erant, barbarorum omnem multitudinem incomparabilem, ferro munitam, petrobolorumque ad cælum usque undequaque sublimem, ita ut altitudine interiorum murorum pinnas superaret, apparatum viderunt; alios quidem, qui, ut vocantur, è cratibus coriisque testudines, alios, qui contra portas è lignis maximis rotisque facilè versatilibus arietes, alios verò, qui ligneas muri altitudinem excedentes, ætateque luxurianti juvenibus armat *i* sursum instructas turres præparabant, alios rursus, qui, ut vocantur, jacula missilia *i*, alios, qui scalas, rotis subjectis mobiles, adducebant, alios, qui machinas candentes moliebantur, adeò ut ex iis, quæ cernebantur, immodico mœrore civitas detenta diceret, quia, tametsi prioribus obsidionibus civitatem liberârit Dominus, ex hac tamen (numquam enim tantam barbarorum multitudinem, civitati imminentem, quisquam viderat) servandos nos esse incolumes, haud putamus. Atque hæc & plurima ii maximè, qui bellum haud erant experti.

qui innumerum hominum multitudinem, omnemque belli apparatum secum ducit,

172 Τότε δὴ ἐωρακότες οἱ τῆς πόλεως τὸ ἀνέκφατον τῶν βαρβάρων πλῆθος ἅπαν σιδηρωμένον, καὶ τῶν πετροβόλων τὰ πάντοθεν ὑψούμενα παρέφαινον, ὡς ὑπερβαίνειν τῷ ὕψει τὰς τῶν ἔσω τειχῶν ἐπάλξεις, ἄλλους μὲν τοὺς καλουμένους ἐκ πλοκῶν καὶ βυρσῶν χελώνας, ἄλλους πρὸς ταῖς πύλαις κριοὺς ἐκ ξύλων μεγίστων, καὶ τροχῶν ἐπιφερομένους, ἑτέρους δὲ πύργους ὑπερμεγέθεις ξυλοκατασκέπτους, ὑπερβαίνοντας τὸ ὕψος τῶν τείχους κατασκέπτοντας, ἐχούσας κατωτάτω σκαλίας σφριγώσας καθωπλισμένους, ἑτέρους δὲ τοὺς καλουμένους ὄρνιχας ἐπισπεύδοντας, ἄλλους ὑποτρόχους κλίμακας ἐπιφερομένους, ἑτέρους δὲ σκώρους μαγγανείας ἐπινοοῦντας, ὡς ἐκ τῶν ὁρωμένων ἐν ἀμέτρῳ θλίψει τὴν πόλιν συνεχεθῆναι λέγειν, ὅτι εἰ καὶ ἐκ τῶν προτέρων πολιορκιῶν τὴν πόλιν ἐλυτρώσατο ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐκ ταύτης οὐκ οἰόμεθα σώζεσθαι· οὐδέποτε γὰρ τοσούτων πλῆθος βαρβάρων τις τῇ πόλει προσβαλεῖν πεῖσεται, καὶ ταῦτα καὶ πλείονα εἴ μιᾶλλον ἀπεροπόλημεν.

i

adventu confternati à Joanne Theſſalonicenſi, qui & viſione cæleſti roborantur,

173 Prædictus autem pater ac episcopus, ne languido quid animo ferrent, sed ut certaminum Victorem, quò & nunc pro illis decertaret, deprecarentur, monebat. Tunc autem beatissimus ille pater virum quemdam fulgidum in somno vidit, dicentem sibique quodammodò, ut læto esset animo, imperantem: Ne tristitiâ dejiciaris, te moneo, dicebat, quia, si universa simul civitas Domine miserere exclamârit, hac etiam obsidione liberabimini. Cùm hinc porrò deinceps maximâ curâ reique visæ anxietate afficeretur, modosque diversos animo revolveret, ac, quomodò (populo omni per civitatis mœnia dispersò barbarisque aliàs aliorsum tumultuantibus) fieri id posset, diceret, solum tunc lacrymis rigabat, Deum multùm misericordem orans ac dicens.

173 Ὁ δὲ προρρηθεὶς πατὴρ καὶ ἐπίσκοπος παρῄνει μηδὲν βάθυμον φέρειν, ἀλλὰ τὸν ἀθλοφόρον αὐτεῖδαι καὶ τὰ νῦν σύμμαχον. Τότε δὴ κατ' ὄναρ ὁρᾷ ὁ μακαριώτατος ἐκεῖνος πατὴρ τινὰ λαμπρὸν ἄνδρα λέγοντα καὶ ὡς ἀθυμοῦντα αὐτὸν· μὴ ἀθυμεῖ, σὺ παρατῶ, φησὶ, διότι, ἐὰν ἅπασα ἡ πόλις ὁμοθυμαδὸν ἀναβοήσῃ τὸ Κυρὶ ἐλέησον, καὶ ἐκ ταύτης τῆς πολιορκίας διασωθήσεσθε· ἔδει λοιπὸν τότε ἐν πλείστῃ φρονήσει καὶ εὐθυμίᾳ ἕνὸς ἑκάστου γενόμενον, καὶ διαφόρους τρόπους ἐν βυλαῖς ἀνιχνεῦσαι καὶ λέγειν· πῶς δυνήσεται τοῦτο γενέσθαι· ἓν γὰρ παντὸς λαοῦ διὰ τῶν τείχους τῆς πόλεως ἀπροόπτως ὑπάρχοντος, καὶ τῶν βαρβάρων ἄλλως ἀλλαχόσε δορυβούντων, κατέβρεχε τοῖς δάκρυσι τὸ ἔδαφος, δυσώπων τὸν πολυέλεον Θεὸν καὶ λέγων.

174 Tu, rerum omnium Domine, misericors cùm sis, propter nos naturam humanam

174 Σὺ, δέσποτα τῶν ἁπάντων φιλάνθρωπος ὤν, οἰκτίσας δὲ ἡμᾶς οἰκτίρησον, καὶ σπεῦσε καὶ βόη-

ὑπὲρ δὲ ἡμῶν ἡμεῖς ὑπομένειν, σὺ προσήγαγες Δυσίαν καθαρὰν τῷ σῷ πατρί, ἡμᾶς σεαυτῷ τῷ οἰκείῳ αἵματι, ἐκλεξάμενος ἡμᾶς λαὸν σὸν περιούσιον, ἔθνος ἅγιον, ἐπιλαβόμενον ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου, μὴ μιάναι τὰς ναὰς σου τὰς ἁγίας, ὡς αὐτὸς ἐνοίκησας ἐν αὐταῖς ἐνοικῆσαι, μὴ ἐπαρθῶσιν καθ' ἡμῶν, ὡς ποτὲ ἐπὶ τὸν παῖδά σου ὁ μεγαλόφρων Γολιάθ, ἀλλὰ ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς καὶ ἀναξίοις δούλοις σου, ὡς τῷ παιδί σου Δαβίδ, δὸς σωτήριον, τὴν σὴν ἀόρατον συμμαχίαν, ὅπως δι' αὐτῆς σφενδονίσαντες τὰς καθ' ἡμῶν τῶν βαρβάρων ἀποκρουσώμεθα φάλαγγας, μὴ ἀπράκτους τὰς ὑπὲρ ἡμῶν δι' ἕτερα σοῦ προσαγομένας δεήσεις ποιήσῃς, μὴ ἰσχύσῃ καθ' ἡμῶν τὸ εἰδωλόσκηπτον καὶ ἀθεμιτόγαμον καὶ παράνομον ἔθνος, μή, δέσποτα· δεῖξον ἡμᾶς καὶ τὸν υἱόν σου λαὸν Ἰσραήλ, ὡς ἐκ τῆς Αἰγυπτίου διασωθέντα.

A. ANONYNO. *& divinum auxilium implorat.*

175 Καὶ ταῦτα καὶ πλείονα ἐκχέοντος τὰς πολίτας παρεθάρρυνεν ἀξίους παρεῖναι ἑαυτὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὲρ πατρίδος καὶ ναῶν παναγίων καὶ πίστεως διαπίνεσθαι, καὶ τῶν βαρβάρων ἐναντίον ἀντιπαρατάσσεσθαι· ἤδη δὲ πολιορκίας γενομένης, καὶ τῶν πετροβόλων πάντοθεν ἀκοντιζόντων οὐκ πέτρας, ἀλλ' ὄρη καὶ βουνούς, εἷς ἐν τῇ πόλει τῶν πολιτῶν πετραρὶα ὑπαρχὼν θεόθεν ἐμπνεόμενος μικρῷ καχλήκι ἐπιγράψας τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐκόντισεν κράζας, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου· καὶ ἀπολυθέντος τοῦ λίθου, ὁμοίως καὶ ἕτερος ἐκ τῶν βαρβάρων ὑπὲρ αὐτὸν τριπλοῦ καὶ ἐπέκεινα πολυτόνου, ὑπαντήσας τούτου καὶ ἀνδροσρίφας εἰς τὴν χώραν τῆς βαρβαρικῆς πετροβόλου, ἀμφοτέρους καταβάντας καὶ τοὺς ἐκεῖσε ἀποκτείνας μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ὄντος μαγγαναρίου· καὶ μετὰ τοῦτο θαῦμα, μέσης ἤδη τῆς ἡμέρας γενομένης, ἄφνω σεισμὸς μέγας ἐγένετο, ὥστε πᾶσα τὴ λαὸν τῆς πόλεως ἀναβοᾶσαι τὸ Κύριε, ἐλέησον.

175 Atque hæc & plurima orans civibus fiduciam addebat, quò ſeipſos dignos Deo exhiberent, ut & pro patria & templis ſanctiſſimis & fide inſurgerent, acieque contra barbaros decertarent. Obſidione igitur incepta, petroboliſque undequaque, non lapides, ſed montes & colles, ejaculantibus, unus in civitate è civibus lapidum jactor, divinitus inſpiratus, cùm parvo lapillo ſancti Demetrii nomen inſcripſiſſet, eum emiſit clamans, In Dei & ſancti Demetrii nomine, cúmque lapis, ſimiliterque extrinſecus à barbaris alter, qui triplo & ampliùs major erat, fuiſſet emiſſus, accidit, ut hic illi occurreret, atque ad locum, quo barbarorum erat petrobolus, reverteretur, utque ambo deſcendentes eos etiam, qui ibidem erant, unà cum artifice, qui in eo erat, occiderent. Ac poſt tale miraculum, cùm media jam dies eſſet, ſubitò terræ motus factus eſt magnus, ita ut omnis ſimul civitatis populus clamaret, Domine, miſerere.

ad fortitudinem animantur: accepta autem obſidione, varia, quæ ſumit.

176 Τῆ δὲ βαρβαρικῆ πλήθυς ἰσχυρότερον τὸ τεῖχος καταπεπτωκὸς ἅπαν, συνεφορμῆσαι πρὸς τὸ τὴν πόλιν ἑλεῖν, καὶ πλησιάσαντων αὐτῶν ὁρᾷ τὸ τεῖχος πανδάκτυλον τὸ πρῶτον ἰδὼς, ἐνθυμεῖται ἐπαγγελίαν ἐκ τοῦ τοιούτου ἰσχυρὸν ἐπαγγελίας ἀρχιερέα, ὅτι ἐπέσκεπται τὴν πόλιν ὁ Κύριος διὰ τῆς ἀδελφόρου αὐτῆς. Εὑρίσκεται γὰρ ὡς καὶ πλεῖστα τραύματα ἐκ τῶν παρὰ τῶν βαρβάρων βεβλημένων, ὡς νεφάδων, βελῶν, τινὰ καὶ αὐτῶν τὸ ἐντεταμένον μέρος τοῦ τείχους κολλήσαντα, ἐκ δὲ σίδηρον πρὸς τοὺς ἐναντίους τρέπεται· ἐλπὶς ἐν τῷ προϊδεῖν τὴν γεγενημένην τῇ πόλει παρὰ Θεοῦ ἐπισκοπὴν διὰ τῆς σεισμῶ ταραχῆς σαρκίσαντος, καὶ τῶν βαρβάρων ἔξωθεν καταπλαγέντων, ἐπτόηνται αἱ τῆς πόλεως ἀνδρεῖαι καὶ τῶν ἐναντίων ἡμφίεσαντο, τινὲς δὲ τῶν δειλοτέρων τῇ ῥᾳθυμίᾳ τῆς ἀσυμπαθοῦς παντοχόθεν πρὸς αὐτοὺς συμμαχίας κατέσχοντο.

hincque animantur, prodigiis, barbari terrentur.

176 Cùm autem barbarica multitudo murum omnem collabi vidiſſet, ut civitatem caperet, ſimul univerſa movit, cúmque appropinquâſſet, murum, ut antè, ſtantem vidit, hincque, qui promiſſionem hujuſmodi in viſione acceſperat, archiepiſcopus, civitatem per ſuum certaminum Victorem viſitâſſe Dominum, cognovit. E ſagittis præterea, nivis confertim cadentis in modum per barbaros emiſſis, nonnullæ, alatâ ſui parte muro affixæ, ferratâ autem verſus hoſtes verſæ, inventæ fuerunt atque etiam ut plurimùm conſpectæ *k*. Ab eo ergò tempore è terræ motûs tumultu viſitationem à Deo civitati factam, archiepiſcopo declarante, barbariſque foris conſternatis, fortitudine adverſus inimicos maximam partem, qui civitatis erant, fuêre induti; timidiorum autem quidam dumtaxat ob unitam, quæ undequaque illis imminebat, vim immitem animi dejectione detinebantur.

177 Τότε ὁ τῶν θλιβομένων σωτὴρ καὶ τῶν χειμαζομένων λιμένι καὶ ἀοράτοις σιτοφόροις ὁλκάσι μετὰ καὶ ἑτέρων διαφόρων εἰδῶν πλοίοις μέχρις οὗ ἡ τοιαύτη τῶν βαρβάρων ἐτόγχανεν παράταξις, ἐκάστης ἡμέρας ἀνενδότως εἰσέρχεσθαι θαυματούργησεν, ὡς πάντα τὰ λιμένα γεμισθῆναι καὶ τὴν παράλιον ὅλην ἐκ τῶν τοιούτων πλοίων· τοὺς δὲ τούτων ναυτικοὺς, ὡς ἐμπορομαγγάνους, ταῖς πετραρίαις καὶ τῶν λοιπῶν ἑτοιμοτάτων κατασκευασμένων ὅπλων, τοὺς δὲ βαρβάρους λέγει, ὅτι τὴν νύκτα τοὺς τῆς πόλεως ἀποξίλινα τὰ πλοῖα, καὶ τὴν ἡμέραν τῶν δεινῶν ταῦτα εἰσέρχεσθαι· φάσκειν δὲ τοὺς ναυκλήρους καὶ δημιογεροῦς τὸ Θεῖον βάθρον, ὡς

cúmque deinde quotidiana annonæ advectione prodigioſè nutriantur civitas.

177 Tunc afflictorum ſervator, tempeſtatesque jactatorum portus virtute inviſibili naves plurimas frumento aliiſque etiam diverſi generis cibariis onuſtas, quotidie abſque intermiſſione, quamdiu talis barbarorum contentio obtinuit, advenire, mirabiliter fecit, ita ut portus totus parſque omnis mari adjacens è tanta navium multitudine impleretur, navales autem illarum copiæ, utpote machinarum bellicarum peritæ, petrobolis, reliquiſque, quæ parata erant, inſtrumentis bellicis miniſtrarent; barbari verò dicerent, tempore nocturno, qui civitatis erant, naves

A. ANONYMO.

emittere, diurnoque illas, ut videbatur, reverti; dicerent porrò naucleri ac vulgarent divinum miraculum, ſeſe, velut ab ignoto quodam cancellario *l*, eò invitari; hunc autem, quoniam & ipſis ſecunda è ventis navigatio fuiſſet, patriæ ſervatorem eſſe Demetrium. Talem ergò barbarorum ſubitaneam adverſus civitatem expeditionem omnes ignorabant, eamque etiam dominus, cui ſceptra obtinere ſors dederat, haud ſciebat.

l

bellicaque contra hanc adhibita inſtrumenta omnia,

m

178 Verùm eò præfectum miſit, nomine Chariam *m*, qui neque, cùm civitatis hujus, à Deo ſervatæ, portum ingrederetur, factam, ut perhibent, inimicorum irruptionem ſciebat; qui cùm id, quod evenerat, ineffabilemque etiam è factis armatorum adverſus invicem incurſionibus tumultum è fragore percepiſſet, fuſis in civitatis Servatoris Demetrii templo precibus, & ipſe cum multis murum, armis aſſumptis, conſcendit: tum verò, quæ ab inimicis parata erant, inſtrumenta oppugnatoria ludibrio tandem habita inutiliaque per vires oppoſitas ac per certaminum Victoris auxilium inepta reddita fuerunt, uti omnibus manifeſtò apparuit.

B

ac nominatim turris lignea, inutilia eſſent effecta,

179 Cùm enim exſtructam ab eis turrim ligneam, quam omnibus terribiliorem, idoneamque exiſtimabant, & armàſſent & muro admovere conarentur, divinâ providentiâ inſtrumentorum, exiſtentium in ea, ſponte ſua, dum eadem moveretur, gubernaculo diſrupto, armatos, qui in illa erant, viros interire, alios verò, qui in teſtudinibus attingebant murum, è ſuperiori murorum parte per ligna, quæ mucrone, vomeris ſpeciem referente, erant inſtructa, è ſublimi delabentia, illaſque configentia turbari evenit, adeò ut, qui intùs erant, jam nudi emiſſis per viros armatos, qui in muro erant, jaculis vulnerarentur; unde cives, qui priùs pavidi exſtiterant, delectationi ac riſui habuerunt inimicorum inſtrumenta.

ad pacem inclinant,

180 Cùm autem tandem barbari, adhibitam à ſe contra civitatem vim eſſe invalidam, viderunt, ut donis ſaltem dimitterentur, poſtulabant; illi verò, horum petitione haud admiſſa, conſuetas pòſt egerunt cuſtodias, quando jam è ſupremo exceſſu inimicorum princeps Chaganus, veluti ab iis, qui civitatis erant, omnino ſpretus, amaritudine animi, coerceri haud valente, incenſus, veneranda omnia, quæ foris erant, templa igni tradi, ſimiliter autem & omnes ſuburbiorum domos comburi juſſit, hiſce ſeſe ex partibus non abiturum, ſed plurimas gentes alias contra civitatem noſtram in auxilium advocaturum, ob cladem ſuam minatus.

C

mansuetiſque, quæ ad hanc rem ſuaderent, impetratis, recedunt.

181 Ob hæc igitur, cùm in obſtinata hujuſmodi obſidione dies triginta tres præteriiſſent, univerſi, qui civitatis erant, conſilio etiam, quò ipſorum barbarorum gentem placarent, inito, quædam, quæ ad pacem conducerent, obtulêre, ut probroſum, quod ſtatutum apud illos erat, conſilium mutarent, atque ita iis, quæ pacis erat, compoſitis, ad loca ſibi aſſignata, abeunt. Cùm porrò pax fuiſſet ſtabilita, abſque timore ad murum nunc accedentes pretio exiguo variiſque in commutationem cibariis acceptis venditos, qui facti abs illis erant, captivos reddidêre, ſalutem quæ civitati divinitus obtigerat, murorumque in terræ motu factum prodigium, armorumque

178 Ἀλλ' ἔφθασεν ὕπαρχον ἐστάλθαι, τύτοις χαρίαν, ὅσις ὡδὶ αὐτὸς μίχρις ὅτε τῶ λιμένι ἡ θεοσώτα τάυτης ἐπέβαλεν, ἐγνώκει τὴν ὑπάρχουσαν, ὡς ἥρπασε, τῶν ἐχθρῶν παράσασιν, ὅσις μαθὼν τὸ ὑπάρχον, καὶ τὸ ἄφατον ἡ ταραχὴς ἐκ τῶν προσβολῶν καὶ ὁπλιτῶν εἰς ἀλλήλας γινομένων ἐκ τῶν ὅπλων, προσποιησας ὁ τῶ ναῶ ὃ σωσιπόλιδ⊖ Δημητρίᾳ πρὸς τῶ τείχει καὶ αὐτὸς μετὰ πάντων ὁπλισαμέν⊖ ἀνέβη· εἶτα ἡ τῶν ἐκ τῶν ἐπιβίων κατασκαλευθέντων μαγγανικῶν ὅπλων λοιπῶν κατασκευθέντων καὶ ἀκράντων διὰ τῶν αὐτῶν ἐπιταραχῶν, καὶ ἀποπιπτόντων διὰ τὴς ἐξ ἀλλοφόρω συνεργείας ἀποδυχθέντων, ὡς πᾶσιν δεδήλωται.

B

179 Καὶ γὰρ ὃ παρ' αὐτῶν ξυλοπύργ⊖, ὅντινα ἐδόκουν ὑπερ πάντα φοβερώτερον καὶ ἐπιπλήξοι εἶναι, καθοπλισαντίσι καὶ προβρμῶσι τῶ τείχει πέμπουσι, θεία πρεσία αὐτομάτως ὁ τῶ αὐτῶ κυβισ βαγίν⊖ ἐ ὁ αὐτῶ τὰ ὄργανα διέστρ⊖, καὶ τὰς ὁ αὐτῶ ὁπλίτας ἀποβαλεῖν, ἄλλ⊖ δὲ ὁ ταῖς χιλόσι προσάπτοντας τῶ τείχῃ ἐκ τ' ἐκάτω τ' τειχῶν διὰ ξύλων ἐχόντων ξίφ⊖ ὑποσιδὶς ἐκ τ' ὑπερθεν χαλκέντων καὶ πηγνύντων τάυτας ἀπεφέρεσθ, ὡς λοιπὸν τὰς ἐνδοθεν γυμνὰς μὲν ταῖς ἐκ τ' ὁπλιτῶν τῶ τείχης τιτρώσκεσθαι βελαῖς, ὅθεν οἱ τὸ πρὶν ἐκφοβοι γενόμενοι πολίται εἰς τέρψιν ἦχον καὶ γέλωτα τ' ἐπιπαστίων ἀμυτήρια.

180 Ὡς ἡ λοιπὸν ἰσχὺς τὸ βάρβαρον, ἀνίσχυρον ὄντα τῶ παρ' αὐτῶν πρὸς τὴν πόλιν ὁρμῶ, ἴτην δώρους τύτους ἀπεπεμφθῆναι· οἱ δὲ ταυτὶν αὐτῶν μὴ προσκάμενοι τῶ πόσει, τ' συνήθων λοιπὸν ἔχοντο ἐπλισμάτων, ὡς ἐκ ἀκρας τότε ὑπερβολῆς ὁ τῶν πολεμίων ἔξαρχ⊖ χαγάν⊖, ὡς παντελῶς ὑπὸ τῶν ἡ πόλεως καταπτυσθεὶς ἀπατασχέτω πικρία ἐκακοθεὶς, προσταξε πάντας τὺς ἔξω σιβασμίους ταὺς πυρὶ παραδοθῆναι, ὁμοίως δὲ κἀκεῖνα καὶ πάσας τὰς τῶν προαστίων οἰκήσεις, ἐκπεσεῖν, μὴ ἀναχωρῆν ἐκ τῶν σκήνεω, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πλεῖστα ἐπὶ τῇ ἰδιᾳ ἀπωλείᾳ πρὸς συμμαχίαν ἕξη κατὰ ἡ καθ' ἡμᾶς πόλεως ἐκκαλέσασθαι.

F

181 Ἐπὶ τύτοις ὧν παρελθόσων ἐπὶ τῇ τοιάυτῃ ἀνενδότῳ πολιορκίᾳ ἡμερῶν τριάκοντα τριῶν, καὶ πρὸς τὸ κατήσεως τῶν αὐτῶν βαρβάρων ἕν⊖ βυλὴς ἅπαντες οἱ ἡ πόλεως γεγονότες παρέσχοντο τινα τὰ πρὸς εἰρήνην προχορῆντα, ὅπως ἡ κατ' αὐτὺς ἀπαλλαγῶσιν ἀναδῶς προθέσεως, καὶ ὕτως τὰ ἡ εἰρήνης ἐσχυσάτων εἰς τὰς αὐτῶν τοποθεσίας ἀπίασιν. Μετὰ γὰρ τὴν ἐσχυσιν ἡ εἰρήνης τότε ἀσφαλῶς πρὸς τῶ τείχει ἐρχόμενοι τὺς παρ' αὐτῶν γινομένης αἰχμαλώτυς εἰς ὀλιγίω πραγματείαν παρασκόντες ἀπεδόσσο, καὶ ἐὰν πρὸς συναλλαγὴν διάφορα, δημοσι δόντες τὴν θεὸν τῇ πόλει σωτηρίαν καὶ τὴν τῶν τειχῶν ἐπὶ τῇ σείσμῳ γενεθλίω θαυματυργίαν, καὶ ὅτι κατ' ὀπτασίαν, ἡ τῶν ὅπλων καὶ μαγγάνων ἄργ⊖ καὶ ἀδόκιμ⊖ γεγένηται παράταξις, διότιπερ πρό-

Digitized by Google

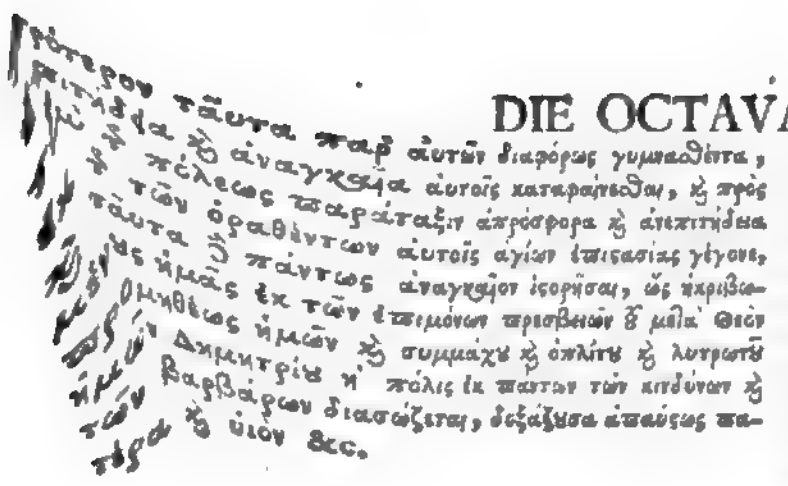

fuorum ac inſtrumentorum inanem ac invalidam vim factam eſſe, divulgantes, idque per viſionem ſibi oblatam, quòd illa, quæ, cùm primùm ab iis diverſimodè probata fuiſſent, idonea neceſſariaque viſa fuerant, abs illo tempore, quo Sanctorum illis præſentia apparuit, ad civitatis expugnationem & inutilia & inepta evaſerint *a*. Atque hæc narrare, neceſſarium omninò fuit, ut apprimè haberemus perſpectum, per aſſiduas noſtri poſt Deum curatoris & commilitonis & militis & ſervatoris Demetrii preces à periculis omnibus barbariſque eſſe ſervatam civitatem, indeſinenter laudantem Patrem & Filium &c. A. ANONYMO.

a

ANNOTATA.

a *Caput hoc in codice olim Mazarineo, è quo hic typis primùm exceditur, à fol. verſo* 144 *uſque ad fol.* 155 *excurrit; ac ſequentem quidem hunc titulum,* Περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Χαγάνου De bello Chagani, *ibidem in capite præfert; licèt autem in titulorum elencho, qui in laudato codice toti Operi ſeu capitum lucubrationumve ferè omnium, in eo contentarum, collectioni a fol. verſo* 10 *uſque ad fol.* ψ. xi *præfigitur,* Χατζων⊙ *legatur,* Χαγάνῳ *tamen retinendum eſſe, apparet è capite ſubjecto, ad quod præditus titulus ſpectat. Hunc interim alium, quem hic cernis,* B *ob rationem, ſuprà plùs ſemel memoratam, ſubſtitui.* E

b *Qui hinc, quemadmodùm auctor noſter anonymus mox hic indicat, Joannes Theſſalonicenſis obſidiones, ætate ſua ſeu, ipſo jam epiſcopo, factas, atque ab ea, quam lib. præcedenti verbis ejus dedimus, diſtinctas, ſilentio præteriret, moveri potuerit, haud ſatis intelligo. Nec video etiam, ab eodem noſtro auctore anonymo, quæ huc uſque cap. præſenti occurrunt, præfationis ſeu exordii in modum iis, quæ ſequuntur, rectè præmitti.*

c *Id eſt, nuntios ſeu legatos; vocem autem Græcam* ἀποκρισιάριο⊙, *quæ ad nuncium ſeu legatum ſignificandum à Theophane, Cedreno, Nicetâ, aliiſque plùs ſemel adhibetur, Latinè hîc interpretatus ſum* apocriſiarius, *quòd vox hæc in eadem, in qua apud dictos ſcriptores Græcos vox* ἀποκρισιάριο⊙, *ſignificatione apud media & infimæ latinitatis (adi ad vocabulum iſtud in Gloſſario Cangium) ſcriptores adhibita inveniatur, itâque quodammodò textui Græco verſio Latina reddatur conformior.*

d *Quæ huc uſque à vocibus* ὡς ἐλάλουν *in textu Græco occurrunt, ſenſum magis, quàm verba ſequendo Latinè hîc interpretatus ſum, quòd, ut verbum verbo reddatur, hoc loco haud ſufferat Græca conſtructio, cui etiam, ut ſenſum omnino perfectum gignas, aliquid ex amanuenſium vitio deeſſe videtur.*

e *Cùm ſuſcepta, à Sclavis, de quâ cap. præced. contra Theſſalonicam expeditio ſub Conſtante tertio aut altero è binis ejus ſucceſſoribus (adi Annotata, cap. iſti ad litt.* b *&* d, *ad quas interim, quod hîc monendum, Simocatta, Theophylacti & Conſtantini tertii nomina pro Cedreni, Zonaræ & Conſtantis tertii nominibus per errorem, fato neſcio quo commiſſum, irrepſêre, ſubnexa) evenerit, pariter ſub aliquo è tribus iſtis imperatoribus expeditionem, cap. præſenti narratam, veroſimillimè evenîſſe, ex hoc hujus loco, utpote quo, ſpectatis ſimul antecedentibus, duorum dumtaxat annorum ſpatio poſt priorem illam accidiſſe innuitur, conſectarium ſit.* F

f *Urbs hæc, quæ Italis modò* Niſſa, *Gallis* Nice *dicitur, in Myſiâ ſuperiori ſita eſt, habeturque è Servia præcipuis. Adi ad vocabulum* Naiſſus *in lexico Geographico Baudrandum.* C

g *In laudato ad lit. præced. Lexico Geographico duæ nominis hujus civitates, altera nempe in Dacia ad Iſtrum fluvium, altera in Thraciâ, Naiſſum inter & Philippopolim ſita, aſſignantur; utra autem ab auctore noſtro anonymo hîc memoretur, pro certo aſſeverare non auſim, licet interim magis propendeam, ut, de poſteriori ſermonem ei eſſe, exiſtimem.*

h *Cùm ſub tribus imperatoribus proximè memoratis Bulgari haud ravò, uti apud Theophanem, Cedrenum & Zonaram videre licet, in imperii Romani terras excurrerint, aliquos ſaltem ex iis Avarum Chagano, expeditionem adverſus Theſſalonicam tunc ſuſcipienti, ſibi adjungere, difficile ſanè haud exſtiterit.*

i *Ita hîc duo vocabula Græca* ὁρμιὰς ἐκτινάγοντας *interpretatus ſum, quòd, cùm vocabulum* ὁρμὴ *præter alias ei attributas ſignificationes idem etiam, quod Latinè* Jaculum, *ſignificet, non perſpiciam, quænam illis queat potior hoc loco ſignificatio quadrare.*

k *Talia ſanè ſunt, quæ hîc ab auctore noſtro narrantur, ut, ſi modò locum obtinuerint, dubitare non ſinant, quin tum Theſſalonicenſibus prodigiosè à S. Demetrio fuerit ſuccurſum. Orationem interim, quam à Joanne Theſſalonicenſi ad Deum fuſam, ſuprà is refert, lapilli emiſſi miraculo poſt ſecuto eſſe accommodatam, mirari ſubit, eamque Joanni à laudato auctore pro arbitrio eſſe affictam, vehementiſſimè ſuſpicor.*

l *Vocabulum* καγκελλάριο⊙, *quod Latinè* Cancellarius *interpretatus ſum, idem hîc, quod voluntatis* imperatoriæ exſecutor *ſignificare videtur. Nec hac, quam ei hîc convenire puto, ſignificatio abhorret ab iis, quæ de vocabulo iſto in media & infimæ Latinitatis Gloſſario Cangius à variis auctoribus obſervat.*

m *Nominis hujus præfectum, qui ſub Conſtante tertio alterove è binis hujus ſucceſſoribus, ſeu Joanne, Theſſalonicenſi archiepiſcopo, in vivis agente, floruerit, incaſſum apud ſcriptores alios quæſivi.*

A. ANONYMO.

a *Rursus enimverò, quæ & hic & tribus præcedentibus numeris narrantur, sunt hujusmodi, ut Thessalonicam, prodigiosè ei succurrente* S. Demetrio, *à barbarorum hoc cap. relata obsidione fuisse liberatam, non nemini persuadere sint nata. Ego interim rem totam prudenti lectoris judicio relinquo.*

CAPUT III.

De terræ motibus, divinitus immissis templique incendio a.

Cùm Thessalonica post annum Thessalonicensi obitum terræ-motibus fuisset concussa,

...*b* CLementem ac misericordem Deum rogabat *c*, ne pœna illa *d* nobis sub fesc veniret. Factum autem est, ut & parvo tempore antè, id est, uno fortè mense circitèr ad Deum sanctus ille Pater noster *e* migraret, ac deinde eruditam illam à Deo civitatem nostram cælitùs immissa, ut dictum est, ineffabilium illorum terræ motuum pœna ita corriperet *f*, ut maxima civitatis pars &c *g*....

Sancti ibidem templum haud dudum post combusti-tur,

183 Ineffabilium ergò, celebratorumque à barbaris miraculorum memoriam in lætitia modò, cum tranquillitate conjuncta, Deo Martyrique ob salutem suam civitas quotannis renovans in animabus salutari Curatoris sui templo cum hymnis conveniebat; post brevissimum verò tempus jam iterum civitati ineffabilis è peccatis nostris afflictio obvenit ex eo, quòd venerandum corporumque ac animarum salutem afferens sæpe memorati nostri post Deum domini, sancti martyris Demetrii, templum modo invisibili fuerit combustum *h*....

h

Agunturque deinde Sancto de novo excitatur.

184 Deum, ut Spiritum, qui Beseleel in tabernaculi structura illuminavit *i*, in animas, quas ipse respexit, immitteret, rogavit *k*, quò rursus donum suum propriis civibus splendidè excitaret. Quod & factum est, perque certaminum Victoris & curam & auxilium pulcherrima illa sanitatemque afferens, uti & nunc cernitis, erecta fuit ædes sacra, quæ, peregrinis juxta ac civibus salutaris, pristino etiam honori restituta, lætitiaque omnibus facta, convenienter, quæ postulata sunt, concedit; in qua etiam, cùm divinis mysteriis communicamus, laudes divinas celebramus, annuamque illius memoriam agimus, gratiis illius divinitus datis indefinenter fruentes, atque per curas ejus absque intermissione laudantes Patrem & Spiritum Sanctum *l* &c.

i

k

l

...Τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον ἵνατο Θεὸν ἐπὶ αὐτῇ μὲν τούτῳ ἡμῖν γενέσθαι τῷ ἐπεξιλάσει· Ὃ δὲ καὶ γεγένηται, καὶ πρό τινος βραχέος χρόνου, τοῦτ' ἔστιν, τάχα πῶ μείνος ἑνὸς πρὸς Θεὸν ὁ αὐτὸν ἀποδημήσας ὅσιον ἡμῶν πατέρα, καὶ εἰδ' ὅτως καταλαλαβεῖν τῷ θεοποιδότον τούτῳ ἡμῶν πόλιν τῷ ἀπερμηνεύτων ἐκείνων σεισμῶν, ὡς εἴρηται, δεινότατον ὀργῷ, ὥστε καὶ τὸ πλεῖσον τῆς πόλεως &c. ....

183 Τῶν δὲ ἀπελαλήτων τότε θαυμάτων καὶ ἐκ τῶν βαρβάρων κηρυττομένων εἰς εὐφροσύνη λοιπὸν μετ' ἡσυχίας ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μαρτύρι ὑπερ τῆς ἰδιωτῶν σωτηρίας κατίτος ἀναπεύματος μετ' ὕμνων συνεθρόιζοτο εἰς τὸ ψυχοπάσσω τεμένει ἔ αὐτων κηδεμόνο· μετ' ὀλίγοσον δὲ τότου ἤδη χρόνου ἐπῆλθεν πάλιν τῇ πόλει ἐκ ἡμετέρων ἁμαρτημάτων ἀφατο· θλῖψις ἐκ τῶν τῆς παναγίου καὶ ἰαματοφόρου καὶ ψυχόρυσλου ναὸν ἔ πολλάκις λεχθέντο· μετὰ Θεὸν δωσότῳ ἡμῶν ἔ ἁγίω μάρτυρο· Δημητρίω πυρίκαυσον ἐκ ἀσεβάτε τρόπω γενέσθαι....

184 Τὸ πνεῦμα ἠτήσατο τὸ ἐν τῇ σκηνῇ τῆς βεσελεὴλ φωτίσαι τῆς Θεὸν καταπέμψαι εἰς ἄπαν αὐτὸς ἐπιδὸ ψυχὰς, ἵνα πάλιν τῆς αὐτῷ εἶκον τοῖς ἰδίοις πολίταις φαιδρὸν ἐγκατάσκη· ὅπερ καὶ γεγένηται, καὶ διὰ τῆς ἀλλοφόρε παιδεύσι καὶ συνάρσεως, ὡς ὁρᾶτε καὶ τόν, ὁ ἀπερπαλὴς ὕτο· καὶ ἰαματοφόρο· οἰκο· ἀπερῳδὸν, ξένων καὶ πολιτῶν σωτῆρι· καὶ τῆς προτέρας ἀξιωμάτο· τιμῆς, εὐφροσύνητε τοῖς πᾶσι γενόμενο· πᾶσιν παρέχει τὰς πάντοσε προσφόρως, ὃν καὶ πανηγορίζομεν τρυφῶντες τῆς θείων μυστηρίων, καὶ ἐπὶ ἴσησιν αὐτῷ ἑορτάζομεν μνήμῃ, τρυφῶντες ἀπαύστως ταῖς διοδότως αὐτῷ χάρισας ἀνεκδότως διὰ τῶν αὐτῷ ἐπιστασιῶν, δοξολογοῦντες πατέρα καὶ ἁγίου πνεῦμα &c.

ANNOTATA.

C

a *Caput hoc unum est ex iis, quæ per temporis brevitatem, quo codex olim Mazarinæus ad manum fuit, integra describi haud potuêre. Ea interim, quæ descripta è litterario illo monumento habemus, lectori hìc exhibeo, quid reliqua, quæ locis, punctorum appositione hìc distinctis, in dicto codice occurrit, narratione contineatur, in Annotatis subjectis compendio edocens. Præfatum porrò hoc caput in eodem codice, in quo à fol. 155 usque ad fol. vers. 162 excurrit, sequentem hunc à me etiam hìc retentum titulum in capite præfert:* Περὶ τῶν γενομένων βεγλαδων σεισμῶν καὶ ἐμπρησμῶ τῆ ναῦ.

b *Auctor capitis initio, cujus loco puncta hìc ponuntur, in codice olim Mazarinæo miraculorum omnigenorum, quæ* S. Demetrius *patrârit, & magnitudinem & multitudinem primùm deprædicat, mexque ad miraculum seu potiùs miracula, quæ post suprà à se jam relata evenêre, gradum faciens, Joanni, Thessalonicensi à se jam sæpius nominato archiepiscopo, cùm jam Thessalonica à binis suprà narratis Sclavorum obsidionibus liberata fuisset, visionem cælestem, quâ terræ motibus Thessalonicam gravissimè concutiendam intellexerit, divinitus fuisse oblatam, asseverat, ac tum, quæ hìc modò sequuntur, subjungit.*

c *Joannes scilicet, Thessalonicensis archiepiscopus.*

d *Terræ motuum nimirum; neque enim de alia pœna auctor antè fuit locutus.*

e *Cùm Joannem Thessalonicensem nec Fastis sacris adscriptum, nec cultu ecclesiastico condecoratum uspiam inveniam, existimo, eum ab auctore nostro* Sancti *titulo dumtaxat hìc affici ex more olim recepto, quo episcopi tum defuncti, tum in vivis adhuc superstites, honoris causâ seu per tituli honorarii modum* Sancti *appellari solebant.*

f *Cùm*

Cùm Joannes Theſſalonicenſis ſeculo VII ſenescente obierit, unoque dumtaxat mense circitèr ab A. ANONYMO.
ejus illius elapso, uti auctor noster hic docet, terræ-motûs pœna, de qua agit, evenerit, nicúmque
pertum habetur tempus, quo istâ Theſſalonicam affligi contigerit.
& pagina hic, quæ alioquin fuisset 157, è codice olim Mazarineo est excisa; illâ autem totâ,
ipparet, descripsens fuerit terribilis ille terræ-motus, quem per dies plures duràsse, adeòque ex-
sse gravem, ut plerique domos relinquere fuerint compulsi, auctor posteà seu pag. 158 subjun-
Addit porrò, & hic eluxisse prodigiosam S. Demetrii de Theſſalonicensibus curam; cum enim
ribus, terræ-motu durante, & civitatem obequitantem, & hujus unà cum aliis, ut perhibent,
stis custodiam agentem, fuisse conspectum, neminemque è civibus ædificiorum, quæ magno na-
merò concidère, ruinâ fuisse oppressum, sed omnes, cessante terræ-motu, incolumes domum esse re-
versos. Adhæc Sclavos, qui tum haud procul à civitate Theſſalonicensi aberant, hanc tamen non
occupâsse, idque ex eo factum, quòd cùm ex eminentioribus locis civitatem penitus collabi vi-
dissent, civesque sub ejus ruina sepultos, existimarent, hincque, ut illam occuparent, inermes
accessissent, pristino in statu muros, uti multi ex iis ipsis postea fassi sunt, invenerint, armati-
que in iis præsidarii plurimi, licèt interim nulli ferè in urbe cives forent, sese spectandos exhi-
buerint. Paucis porrò, quibus Theſſalonicenses, miraculis hujusmodi, per ipsos barbaros agnitis,
recreatos, ad S. Demetrii templum, repetita quotannis solemnitate, convenisse, narrat, verbis in-
terpositis, nova mox eos adversitate, dicti scilicet templi incendio fuisse afflictos, pag. 159 refert.
Verba, quibus id ibidem facit, ea ipsa sunt, quæ hic, aliquot aliis auctis, modò sequun-
tur.

h *Modò hic in codice olim Mazarineo addit auctor, templi* S. Demetrii *incendium nulla ra-*
tione, unde id à manu invisibili excitatum fuisse vult, extingui potuisse, etiamsi nec homines, nec
instrumenta ad rem exsequendam defuissent; atque ita quidem sacrum illud ædificium flammis fu-
isse combustum, ut ne minima quidem ex eo pars manserit superstes; cùm verò plurimi de in-
B *fortunio illo magnopere dolerent, nec viro, hos inter illustri, qui templum priori, nec elegantiâ* B
nec ulla prærogativâ inferius, brevi ædificandum, sese è revelatione, sibi facta, didicisse, asse-
rebat, fidem adhiberent, Demetrium *illorum misertum, fecisse, quæ hic mox verbis sequentibus*
memoriæ prodeuntur.

i *Hunc Dominus incredibili metalla elaborandi & quælibet in mechanicis inveniendi scientiâ in-*
struxit, eidemque Moyses constructionem tabernaculi fœderis commisit. Adi lib. Exodi cap.
31, ℣. 2.

k *Sanctus scilicet* Demetrius; *neque enim alia, de qua queant isthæc intelligi, persona hìc*
occurrit.

l *Ita terminatur præsens anonymi nostri caput; sintne autem omnia prorsus, quæ isthoc suppeditat,*
ac maximè, quæ, in compendium nicúmque contracta, in Annotatis hic modò exhibui, veritati ap-
primè consona, pro certo asseverare non ausim, remque proinde totam prudenti lectoris judicio
permitto.

CAPUT IV.

Sclavi, uno è principibus ſuis in captivitatem indignè abducto, irati Theſſalonicam, iterum à ſe obſidione preſſam, ad famis angustias adigunt, atque ab ea tamen iterum, ſuis ſuccurrente S. Demetrio, recedere coguntur, parſque præterea illorum magna ſtrage ab imperatoris exercitu pòſt afficitur a.

C F a

Τὴν ἤδη προλαβόντας μερικῶς τῶν θαυμάτων πλη-
θὺν τῶ ἁγιδίμω καὶ συμμάχω καὶ κηδεμόνι ἡμῶν
Δημητρίω, τῶ γνησίω θεράποντι τῶ ἀκατελίκτω καὶ
δημιουργῶ τῶν ἁπάντων Θεοῦ ἐν βραχεῖ λέγω ἐκ τῶν
πλείονων διεξιὼν μετελθεῖν εἰς τιμὴν τῶν καθ' ἡμᾶς
προελθόντα παρ' αὐτῶ ὑπὲρ ἡμῶν τῆ ψυχῆ
προκείμενα μάρτυρος Δημητρίου προμήθειαν, ὁπόσους
κινδύνους καὶ ἱδρῶτας ὑπὲρ ἀναξίων δούλων προήλατο,
καὶ ὡς τὴν πόλιν παρ' ἐλπίδας καὶ ἀφύκτων κινδύνων
ἐρύσατο. Τῶν γὰρ ποθὲν λελεγμένων τῶν προσπα-
ραπεμένων τῆ θεοσώστω ταύτη πόλει σκλαβίνων, ἷς
ἔδοξεν τὰ ἐν εἰρήνης κρατῆσαι, ὁ τότε ἐν τῶν οὐλάνθα
ὑπαρχόντων κρατῶν κελεύσθεις, ποῖω τρόπω ἢ ἵνα
τύχῃ ἷς θεοσώστους ἐκ θεοῦ λαχόντος βασιλέως
ἡμῶν, διὰ ἀναφορῶν ἐσήχησεν ἀκοὰς κατὰ
τῶν φυγχίνων ῥηγὸς, ἷνόμα περβούνδου, ὡς δια-
βάσει δολία καὶ γνώμη πονηρᾶ κακὰ ἷς καθ' ἡμᾶς
πόλεως βιβλεσαμένου.

CUm celebris noſtri & propugnatoris & cu- *Perbundus, nationis Sclavica rex, perfidia accuſatus,*
ratoris Demetrii, incomprehenſibilis omni-
umque conditoris Dei ſervi genuini, miracu-
lorum è plurimis multitudinem, quam ex parte
proponere ſtatueram, brevi ſermone modò per-
currerim, ad eam, quæ nobis ab eo, qui pro
nobis animam poſuit, martyre Demetrio ætate
noſtra *b* obvenit, curam tranſibo, quanta peri- *b*
cula ac ſudores pro indignis ſervis ſubierit, &
qui civitatem præter ſpem periculis inevitabilibus
liberàrit, exponens. Cùm igitur ſæpiùs dicti,
qui cuſtoditæ huic à Deo civitati adjacebant,
Sclavi *c* ea, quæ pacis erant, quemadmodùm *c*
apparebat, ſervarent, is, qui tunc horum loco-
rum gerere præfecturam juſſus erat, certo mo-
do, quadamque ex cauſa rerum divinarum pe-
ritus illius, qui tunc nobis imperare à Deo erat
ſortitus, aures adverſus Runchinorum *d* regem, *d*
nomine Perbundum *e*, veluti qui affectu animó- *e*
que fraudulento mala adverſus civitatem noſtram
meditaretur, per criminum delationes feriit

Digitized by Google

A. ANONYMO. *ad imperatorem, uti hic fuiſſe dicitur, captivus ducitur.*

186 Qui coronatus à Deo imperator *f* divinos ſuos apices ad præfecti poteſtatem miſit, injungens, ut regem illum, quo ei vidoretur modo, vinctum ad ſeſe tranſmitteret; cumque piæ hujuſmodi litteræ iis, qui inter primores eminebant, exhibitæ clàm fuiſſent, ſtatim illum, in civitate verſantem, comprehendentes, ferro vinctum, ut imperatoriæ litteræ continebant, ad prædictum rerum adminiſtratione admodùm occupatum imperatorem miſerunt *g*....

f

g

Sclavi hinc Theſſalonicam aggrediuntur, ab eaque, S. Demetrio,

187 Atque ita prædictis barbaris poſt factum murorum circuitum die primâ quieſcentibus, ſervator ac propugnator noſter, laborioſuſque Chriſti martyr in locis, ad plagæ, muro unico circumdatæ, cognominatam Arcton, ubi parva portella exiſtit, ſitis, non in ſomnio, ſed in veritate apparet pedibus curſim incedens, chlamyde, ab humeris dependente, indutus, virgamque in manibus ferens, ac veluti Sclavos, qui ibidem in civitatem irrumpebant, è dicta portella exigeret virgaque feriret, dicens: Hos Deus malè adduxit, deinceps ego quid hîc faciam *h*?

h

B qui nonnullis ſeſe ſpectandum præbet,

188 Atque ita illos per dictam portellam è civitate expuliſſe eſt viſus. Hoc viſionis prodigium, cùm ſtatim narratum fuiſſet, civibus audaciam, utut haud magnam, indidit. Rurſus autem alii viderunt benignum illum Martyrem patriæque ſervatorem extra murum currentem, quoſdamque peregrinos robuſtos, ac aſpectu præfulgidos, ſcutiferos audaces, ut quibuſdam etiam murorum locis ſtarent, reſiſterent atque excubias agerent, adducentem *i*.... Ac cùm illud factum ab iis fuiſſet, omniſque interior lignea materia eſſet combuſta, nullo modo ferrorum commiſſuram laxari, ſed ea velut in unum conflari ſeu alium in ſtatum concreſcere evenit.

i

189 Ita eadem portella, utut combuſta, ſalva permanſit, ita ut barbari perculſi à loco hujuſmodi recederent, plagæque haud paucæ vulneraque ac cædes in ipſis barbaris modo inviſibili fierent, non modò in eodem loco, verùm etiam per omnem terræ plagam atque in mari. Poſtquam igitur ita per dies tres *k*.... propè portas, locaque, quæ ab eis captu facilia laboreque nullo expugnabilia fuerant exiſtimata, ſimili modo fortunàque adversà pugnáſſent, cum planctu ac ejulatu & principibus, qui divinitus eis à certaminum Victore fuerant occiſi, & iis, qui ab eo icti fuerant, ſecum acceptis, ad loca propria pugnantes adverſus invicem abierunt *l*.....

** opem ſuis ferentis, recedere cognoscunt,*

k

l

190 Barbari autem, cùm invicem pugnabant, iis, qui illos exſtimulârant, dicebant: Nonne nobis, neminem in civitate, niſi ſenes quoſdam, paucaſque mulierculas, ſupereſſe, dixiſtis? Unde tanta, quæ nobis reſtitit, in civitate populi multitudo? Sanctorum id fuiſſe militare auxilium, civitati pro nobis per certaminum Victorem allatum, manifeſtum omnibus fuit *m*.... Atque hoc rurſus per illius, qui civitatem amat, preces allatum fuit militare ſubſidium. E Sclavis enim omnibus ii, qui à Strymone *n* & Runcino *o* ſunt, reliquis, qui harum partium ſunt, partim quieſcentibus armiſque diſjunctis, nautas marinos plurimos, qui à devehendis ad civitatem imperantem fructibus revertebantur, diripientes, coſque, qui in inſulis mariſque angustia ac locis

** perſæque totum, cùm Latrocinari adhuc pergerent,*

m

n *o*

186 Ὅσις θεοσεφὴς βασιλεὺς θείαν αὐτοῦ περᾶναι D
πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν Χυσίαν κατέπεμψε, κελεύσας
τὸν αὐτὸν ῥῆγα, ὃν ἂν νομίσῃ τρόπῳ δέσμιον πρὸς αὐ-
τὸν ἀποσεῖλαι· καὶ τοιούτων δοσιβῶν χειρῶν τοῖς
λόγοις τῶν πρώτων ἰδίᾳ ἐμφανιθεισῶν, τότε αὐθε-
μερὸν ἐν τῇ πόλει διάγοντα κρατήσαντες ἐσείλαι σιδη-
ροδέσμιον, καθὼς τὰ θεία περιεχοντα γράμματα, πρὸς
τὰ λεχθέντα πατήμερον βασιλέα....

187 Καὶ ὕτως τῶν λεχθέντων βαρβάρων τὴν πρω-
τὴν ἡμέραν μετὰ τὴν περίοδον τῶν τοιχῶν καταπαυ-
σάντων, ὁ λυτρωτὴς καὶ ὑπερμαχῶν ἡμῶν καὶ πολέ-
μοχθῶν Θεοῦ μάρτυς φαίνεται ὁ κατόναρ, ἀλλὰ
καθάπαρ ἐν τοῖς πρὸς τὰ λεγομένη ἄρκτῳ δι' μονο-
τόιχε, ἔνθα παραπύλιον ὑπάρχει μικρόν, πεζοδρό-
μῳ, τὴν χλαμύδα ἄνω διαναβαλλόμενος καὶ ῥάβδον
τῇ χειρὶ ἐπιφερόμενος, καὶ ὡς ἐκεῖσε δὴ ἐκ τῶν λεχθέν-
των παραπυλίων τῶν σκλάβων τὴν πόλιν εἰσβαλόντας
τούτους ἐκδιώκειν καὶ τῇ ῥάβδῳ μαστίζειν λέγων· κα-
κῶς ὁ Θεὸς ἤγαγεν αὐτοὺς, λοιπὸν ἐγὼ τί ποιῶ
ὧδε.

188 Καὶ ὕτως αὐτοὺς ἔξω διὰ δι' λεχθέντων παρα- E
πυλίων ἐκ τῆς πόλεως ἐκβεβλῆσθαι. Τοῦτο θαῦμα τῆς θεω-
ρίας αὐτίκα κινῆδιν βάρος καὶ μικρὸν τοῖς πολί-
ταις εἰσῆνεγκε· ἕτεροι δὲ πάλιν ἐωρακέναι τὸν δόδεκα
τοῦτον μάρτυρα καὶ σωσίπολιν διατρίχοντα ἔξωθεν τοῦ
τοίχους καὶ ξίφος τινὰς φέροντας διαφυὲς καὶ τὴν θεῖαν ὑπερλάμ-
πραν ἀσπίδωσιν ἀνειλημμένον ἀξιόθυτα, καὶ εἰς τόπους
τινὰς τῶν τειχίων ἐσάναι, παρεπαστεδάπτε καὶ παραφυ-
λάττειν.... Καὶ τοῦτο παρ' αὐτῶν γνωμένου, καὶ τὸ ἔνδοθεν
ξύλινος πᾶσης καυδέσεως, μὴ δ' ὅλως ἴδιόν τῶν σιδήρων
σύνθεσιν πρός τι χαυνῶσαι, ἀλλ' ὡς ὁπωσιασμένας
καὶ εἰς ἕτερα προσεπηγότα ἄδεν.

189 Οὕτω τὸ αὐτὸ παραπύλιον καὶ καὶν
σῶον διέμενεν, ὡς τοὺς βαρβάρους ἐκπλαγέντας τῆ
τοιούτῳ ἀποσεῖναι τόπου, πληγάς τε ὀλίγας καὶ
τραύματα καὶ φόνους εἰ τοῖς αὐτοῖς βαρβάροις ἀο-
ράτως γίγνεσθαι, ἃ μόνον εἰ τῷ αὐτῷ τόπῳ,
ἀλλὰ καὶ δι' ὅλης τῆς χερσαίας καὶ κατὰ θαλάσσαν.
Ἐπεὶ δὲ τρεῖς ἡμέρας ὕτως... ταῖς πύλαις καὶ πρὸς
τοῖς παρ' αὐτῶν συνεπαδεῖσιν ὀχυρώτοις καὶ ὁμα-
χιμωτάτοις τόποις κατὰ τὸ ὅμοιον πολεμήσαντες τρό-
πον τινὰ δυσχέραι μετὰ θρήνου καὶ ὀλολυγμοῦ μεθ'
ἑαυτῶν λαβόντες, καὶ τοὺς διοδεῖν αὐτοῖς σφαγέντας ἄρ- F
χοντας διὰ δ' ἀθλοφόρου, καὶ τοὺς αὐτῇ πληγέντας,
μεθ' ἑαυτῶν μαχόμενοι εἰς τοὺς ἰδίους τόπους ἀπελ-
θεῖν....

190 Οἱ δὲ βάρβαροι πρὸς ἀλλήλους μαχόμενοι ἔ-
λεγον τοῖς διεγείρασιν αὐτούς, ὡς οὐκ εἴλεγετε ἡμῖν, μη-
δένα ἐν τῇ πόλει ὑπάρχειν, εἰμὴ τινας γέροντας καὶ ὀ-
λίγα γυναικάρια καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη πληθὺς τῆ ἐν τῇ
πόλει λαῷ ἡ ἀντιπαραταξαμένη ἡμῖν; τοῦτο δὴ πᾶσιν
δῆλον καθίσταται, ὡς ἡ τῶν ἁγίων διὰ δ' ἀθλοφόρου
γινομένη τῇ πόλει ὑπὲρ ἡμῶν συμμαχία.... Καὶ ἑαυ-
τὴν δὴ πάλιν διὰ τὸ φιλοπόλιδος πρεσβῶν γεγέ-
νηται ἡ συμμαχία· τῶν γὰρ ἁπάντων σκλαβίνων τῶν *
δὴ τῷ ερωμένῳ καὶ ῥυγχίνῳ, λοιπὸν ἐκ τῶν ἴνδιτ μα-
ρικῶς καταπαυσάντων καὶ διαζώκτων ὅπλων, ἵνας θα-
λαττίους πλοτῆρας τοὺς ἐπὶ παρακομιδῇ καρπῶν οἱ
τῆ βασιλευούσῃ ἀποῖσαι πόλῃ πανπόλυς ἐκπορθήσαν-
τες, ἀπὸ τὸ τίνων καὶ τὴν εἰνὶς θαλάττης, καὶ τὸ ἐπὶ τὸ
πάρον καὶ προκίνουσον ἤπειρος καὶ αὐτοὺς ἵνας εἰς τὸ ἀλ-
λοτρίον ἅμα τῶν πλοίμων αἰχμαλωτίσαντες μετὰ πλοί-
ων τινῶν εἶναι ἐπὶ θυλάκους ἀπίεσαν.

* *Corrigendum ut, ne fallar.*

191

A. ANONYMO.

iis, quæ in Paro ac Proconniſſo *p* ſita ſunt, habitabant, atque ipſoſmet etiam, qui à vectigalibus erant, unà cùm iis, quæ ad navigationem ſpectabant, capientes, cum navibus plurimis ad caſas *q* ſuas revertebantur.

p

q *à miſſo per imperatorem exercitu*

191 Τότε δὲ ὁ τῶν πραγμάτων κύριος ὁ χριστοφόρος βασιλεὺς τῶν ἐπιμονῆς καὶ ἀλαζονείας τῶν ἐχθρῶν οὐ μόνον τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ ἡμᾶς πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὸ πρωτεῖον ἔχοντας αὐτοὺς τολμῶντας ἀντιπαρατάξασθαι τοῖς ἀρεσκομένοις τῷ ἀληθινῷ βασιλεῖ καὶ τὸν ἐπὶ τοῦτον φιλοχρίστου στρατὸν διὰ πολέμου ἰόντα, ἐξίσωσε τοῖς ἐκ τῆς αὐτοῦ φιλοχρίστου στρατιᾶς διὰ μηνύσεως αὐτοῖς τῶν πρὸς αὐτοὺς ἐπιόντων· οἵτινες προεγνωκότες, τὰς κλεισύρας καὶ τοὺς ὀχυρωτέρους τόπους καταλαβόντες πρὸς ἀντίσασιν τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἀνθωπλίζοντο, πᾶσαν τὴν βάρβαρον ἐκ διαφόρων ῥηγῶν βοηθείας εἰς συμμαχίαν προτρεψάμενοι.

191 Tunc autem rerum dominus, coronatus noſter à Chriſto imperator, inimicorum obſtinationem atque arrogantiam, non ſolùm civitatem noſtram, ſed præterea etiam eos, qui principatum obtinebant, aggredi audere, conſpiciens, eos, qui ad exercitum ſuum Chriſti amantem ſpectabant, contra eos, qui ad Strymonem ſedes habebant, non occultè aut furtim, ſed &, quæ adverſus eos in procinctu erat, expeditione antè denunciata, per Thraciam locaque vicina movere juſſit. Qui rem prænoſcentes, anguſtiis locisque firmioribus occupatis, ut Romanis exercitibus reſiſterent, arma ex adverſo, univerſis variorum regum barbaricis auxiliaribus copiis ad belli ſocietatem vocatis, parârunt.

F *magnam præteriit cladem occipit,*

B 192 Ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ τίτλος ὁ διαυγὴς, ὡς λίθος τίμιος, μάρτυρος μετὰ τῶν λοιπῶν ἁγίων καθωπλισμένος, τίτλος τὸ ῥωμαϊκὸν κατὰ τῶν σκλαβίνων ἀνέδειξε στρατόπεδον καὶ εἰς ἃς αὐτοὶ πεποιήκασιν ὑπέρ ἡμῶν ἐνέδρας τοῖς αὐτῶν ἐθνάρχαις καὶ ἄρχουσι καὶ ὁπλίταις κατισχῦσαι, καὶ φυγεῖν πᾶσαν τὴν βαρβάρου φυλὴν, ὥστε τινὰς εἰσδραμόντας τῇ καθ' ἡμᾶς θεοφυλάκτῳ πόλει κρυφαίου δύνασθαι, ἐν ᾗ ἀκριβῶς εἰς τὰς αὐτῶν καλύβας τὰς πλησίον, καὶ καρπὸς τοῖς αὐτῶν λαβεῖν διὰ τὸ ἀφατὸν φόβου, καὶ τὴν γινομένης ὑπ' αὐτοῖς καταφαγῆς τὰς αὐτῶν φαμιλίας πάντα καταλιπόντας τοῖς μέρεσιν προσπελάσαι, καὶ ἵνα θεωρήσωσι τοὺς νικηθέντας καὶ φυγάδας πολίτας, ἅμα γυναιξὶν καὶ τέκνοις, εἰς τὰς καλύβας τὰ περὶ πολὺν καὶ λοιπῶν πλησιαζόντων τόπων ἀπιόντας καὶ φέρειν σῖτον, ὅπλα, καὶ ἄλλας, ἀποσκευὰς καὶ τὰ λοιπὰ τὰ πρὸς ἀποτροπὴν ἐπ' αὐτῶν ἀποκομίζοντας, ἀσπλάγχνους καὶ ὡς ἔτυχεν διὰ τὸν ὁδὸν καὶ τὸ καύσωνα, ἡμιχίτωνας, καὶ ὅπερ αὐτοὶ κατὰ τῆς πόλεως ἡμῶν ἐβουλεύσαντο, τοῦτο διὰ μάρτυρος ὁ ἄνω πάντας πρόνοια εἰς αὐτοὺς ἐπανήγαγε.

192 Verùm & hac in re, potens, ut dictum eſt, Martyr, reliquis cum Sanctis arma ſubminiſtrans, Romanum exercitum contra Sclavos victorem effecit, perque inſidias, quas ipſimet ſtruxerant, fortes eorum, præſtantioreſque ac armatos occidit; atque omnis gens barbara fugam arripuit, adeò, ut quoſdam, qui ad noſtram cuſtoditam à Deo civitatem confugerant, clanculùm monuerit, ut ad caſas ſuas, propè eam ſitas, exirent, fructuſque earumdem colligerent, quò, ob ineffabilem timorem factamque in ſe cædem familias ſuas omninò relinquentes, ad partes illas accederent; populareſque, qui devicti erant ac fugiebant, cum uxoribus ac liberis ad ſitorum prope illam reliquorumque vicinorum locorum caſas abeuntes frumentumque ac olera ferentes, erat videre, uti etiam, qui impedimenta reliquaque, fugæ congrua, humeris portabant, alios inermes, atque, ut per viam ac ardorem licebat, ſemi-veſtitos; ac quod ipſi contra civitatem noſtram meditati erant, id per Martyrem ſuperna Providentia ſuprà eos omninò induxit.

**addo τοῖς*

C 193 Τῷ γὰρ στρατῷ ἐκέλευσε τῷ ἐκ δεξιᾶς καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως ἡμῶν λαχύντος ὑπὸ παραταξαι τοῖς σκλαβίνοις, στεφόρα σκάφη καὶ πρὸ τῶν ἡμῶν αἰτήσεως σιτάρια ἀπίεναι. Τῶν κρατούντων καὶ οὐ τότε ἀρνησαμένων, διὰ τὸν φόβον, ὑπὲρ ἑκατὸν καὶ τὰ σιτάρια ἐκφορίου μήπως γενόμενος ἀγανακτήσῃ καὶ ἀποβλεθῶσιν, καὶ ἕως πέντε χιλιάδων σίτου φησὶν ἀρκεῖν τῇ πόλει, ὃ λεχθὲν ἡμῶν διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἑξακοσίας χιλιάδας σίτου σαλήνας ἡμῖν ἐπέλεσεν. Τότε δὲ μετὰ τὸν δ' σίτου ἐκπομπὴν καὶ τῶν λοιπῶν εἰδῶν καὶ καρβῶν, τῷ τίτλῳ παραφυλακὴ καλαπλεόντων, τὰ τῆς ἰσχύος ἀπειλήφαμεν οἱ βάρβαροι εἰς εἰρήνην λοιπὸν προσελάλησαν. Τίνα οὖν αὐτὸν, ἀγαπητοὶ, ἢ ἵνα ὑμῖν αἰνέσωμεν τὸν μόνον ἀγαθὸν Θεὸν ἀντὶ τῶν τοιούτων γεγενημένων τῇ καθ' ἡμᾶς πόλει ἀπεκλαλήτων θαυμάτων, τὸν δεδωκότα ἡμῖν τοιοῦτον φωστῆρα, προστάτην καὶ σύμμαχον, ὃς ὑπὲρ ψυχὴν αὐτοῦ δικαίως ὑπὲρ ἡμῶν τὸν δεσπότην τῶν ἁπάντων Θεὸν προσήνεγκε καὶ διέλιπεν, ἀδὲ διαλείπει τὰς ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀναξίων αὐτοῦ δούλων ἱκεσίας ἀδιαλείπτως τῷ σωτῆρι καὶ Θεῷ ἡμῶν προσάγων; τὰς... τότε ποιησαμένων ἀρχόντων ξένητα καὶ ἐγχωρίων τὰς τῇ πόλει γενομένας ἀμελείαις καὶ λύπας καὶ πλημμέλειαν αἰτιῶν τροπὰς καὶ βύλας, ἃς μόνος ὁ πλουσίφρων οἰκήσειν, ἃ βυλεύσῃ τὸν ὁ βραχὺ ἐκδιοδεῦσαι εἶναι, ἵνας λυπήσῃ, ἵνας αὐτοῖς ἀδίκως, καὶ

imperatore, qui exercitum miſerat, annonam etiam Theſſalonicenſibus ſubmittente.

F

193 Is porrò, qui juſtè ac piè nobis imperare eſt ſortitus, miſſo ad Sclavos oppugnandos exercitu, navigia etiam, frumento onuſta, ad petitionem noſtram huc miſit. Cùm & hac in re, qui rempublicam adminiſtrabant, ob timorem, ne, qui terræ proventus diſtrahebant, rem noſcentes contra ſe indignarentur, nihil omninò facerent, dicerentque, nec niſi ad quinquaginta uſque frumenti millia civitati ſufficere, prædictus Dominus noſter, divinitus inſpiratus, ſexaginta frumenti millia mitti nobis juſſit. Cùm autem, dum & frumentum & cibaria reliqua adveherentur, carabi *r* etiam ad ea cuſtodienda appellerent, barbari extrema paſſi de pace tandem ſunt locuti. Quam igitur gloriam, dilecti, aut quam laudem ob ineffabilia hujuſmodi civitati noſtræ facta mirabilia daturus ſumus Deo, qui dedit nobis lumen hujuſmodi, patronum ac commilitonem, qui, animam ſuam aſſiduè pro nobis rerum omnium Deo offerens, non deſiit, nec deſinet pro nobis, ſervis ſuis indignis, preces Servatori noſtro ac Deo abſque intermiſſione offerre *ſ*? ..... Si quis, quæ civitati tunc à principibus, peregriniſque & indigenis obvenêre, & anguſtias & triſtitias & cauſarum plurimarum modos ac conſilia, quæ ſolus

r

ſ

Digitized by Google

A. ANONYMO.

lus certaminum Victor superavit, exponi paucis velit, aliquos, ut ipsis solitum est, nugaturos, existimo, falsaque singula celebris Martyris miracula è propriis suis opinionibus pro solemni suo more pronuntiabunt *s*. Dei porrò voluntate par exitus universos manet, quibus omnium Princeps ac Dominus Christus, verus Deus noster, par pari secundum æquum judicium suum referet; quia ipse est vivorum ac mortuorum judex. Ipsi gloria in secula &c.

φόλδης διὰ τὰς οἰκείας γνώμας ἃς τῷ ἀοιδίμῳ μάρτυρι μεγάλας θαυματουργίας, ὡς εἴδεσαν αὐτοῖς, ἐπικαλέσωσιν· ψήφω γὰρ θεία τοῖς πᾶσιν ἰσόρροπος ἡ ἔκβασις γίνεται, ὃς ἀμοίβεται ὁ πάντων δεσπότης καὶ κύριός Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς ἡμῶν θεὸς κατὰ τὴν αὐτοῦ δικαίαν κρίσιν· ὅτι αὐτὸς ἐστὶ ζώντων καὶ νεκρῶν κριτής· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας &c.

D

ANNOTATA.

a *Est & hoc caput ex iis, quæ haud integra è codice olim Mazarineo, in quo à fol. verso 162 usque ad fol. 187 extenditur, descripta habemus. Ea proinde, quæ in Annotatis, cap. præcedenti ad lit.* a *subnexis, de hujus edendi methodo lectorem monui, pro hic repetitis quantum ad caput præsens habenda sunt. Hoc porrò in laudato Mazarineo codice sequentem hunc præfert titulum:* Περὶ λιμοῦ κατὰ τὴν περβούνδου καὶ ἀνενδότου πολιορκίας, De fame sub Perbundo, obsidioneque obstinata.

b *Hic auctor noster anonymus iis, quæ præsenti cap. narrat, sese æqualem luculentissimè prodit; quandonam autem ista evenerint, studiosus lector intelliget ex iis, quæ infrà tum ad caput præsens, tum ad aliud proximè subsequens notabo.*

B

c *Sclavi ergò haud procul à Thessalonica, cùm civitatem hanc obsidione, cap. præsenti memorata, premerent, sedes habebant. Nec est, cur id mirum cuiquam appareat, cùm obsidio ista sæculo octavo senescente, uti infrà docebo, verosimiliter acciderit, hocque eodem sæculo, imò etiam citiùs, gens Sclavica, uti infrà pariter docebo, in Romani imperii terris sedes habuerit.*

d *Unius hoc est è diversis, quibus Sclavica gens constabat, nationibus nomen, si fortassis inditum, quòd haud procul à Rusio, Thraciæ urbe, sedes haberet. Equidem eam aut in Macedonia aut in hujus regionis vicinia ac proin haud procul admodùm à dicta civitate habitâsse, è subdendis apparet.*

e *Hujus Sclavorum seu regis, uti hîc vocatur, seu principis nomen usquam apud historicos sive Græcos sive Latinos invenire quivi.*

f *Utinam auctor noster imperatoris, à se hîc memorati, nomen alicubi prodidisset! Ita de rerum, ab eo narratarum, epocha certius aliquid statui potuisset. Ego interim, quæ hîc refert, Constantini septimi, qui sæculo octavo ad finem vergente imperii habenas tenuit, ætati innectenda, verosimile autumo; rectène, an secùs, ex iis, quæ infrà notabo, studiosus lector statuet.*

F

g *Hisce, quæ hucusque cap. præsenti recitata sunt, præmissis, auctor noster mox narrat, quòd, Perbundi regis captivitate audita, binæ nationes Sclavicæ, Runchini scilicet & Strymonii, eum non interfici, sed sibi remitti, ab imperatore, contra Agarenos belligerante, per nuncios postulârint, ac quòd, responso, quo post bellum Agarenicum libertati restituendum Perbundum imperator promittebat, accepto, ab ira, quâ antè flagrabant, fuerint revocatæ. Addit porrò, Perbundum, suadente ac juvante Cæsareorum interpretum uno, fugâ evasisse, iterumque nihilominùs in loco, haud procul à Sclavis aliis sito, ad quem fugerat, captum fuisse; atque id, cùm ad illos Sclavos alios, ut facere nullo negotio potuisset, haud fugerit, singulari Dei providentia sanctique* Demetrii *intercessione factum, contendit, maximè cum Perbundus, si ad suos redire potuisset, bello crudeli ac pertinaci in imperii terras sævire meditaretur, idque à fuga feliciter retractus, necique imperatoris jussu datus exsecutioni mandare haud potuerit. Attamen nec sic Thessalonicensibus à belli infortunio quietis esse licuit; à necis enim, Perbundo illatæ, tempore diversa, ut auctor noster exstantibus in codice Mazarineo verbis narrare pergit, gentes Sclavicæ, ac præ ceteris Strymonii, Runchini & Sagodatæ bello Thessalonicam sunt aggressi. Ac primùm quidem vicina omnia civitati loca, incolis etiam in captivitatem abductis, biennio integro depradati quotidie sunt. Hinc, cùm simul cives, obsidione arctissima conclusi, nec terrâ nec mari quidpiam annonæ sibi comparare possent, aut, qui id tentarent, ab inimicis occiderentur, fames tam valida civitatem invasit, ut, multis licèt ob hanc fugâ dilapsis, reliqui tamen, qui in civitate supererant, non tantùm asinorum ac equorum carnes, sed & alios cibos, multò magis ingratos, edere cogerentur. Imperator interim, cùm exercitum, quòd alio bello distineretur, mittere non posset, navigia bellica (Græcè* καράβοι *vocantur) minora decem, diversi generis cibariis onusta, Thessalonicensibus in auxilium submisit. Verùm, cùm cibariis illis paulò quidem ad tempus imminuta, minimè tamen sublata esset fames, imò hanc etiam, qui navigiis, ab imperatore submissis, advecti erant, deinde angerent, ad Thebarum ac Demetriadis partes, quò à Belegezitis, qui, quamvis & ipsi natio essent Sclavonica, pacem tamen, ut apparet, cum Thessalonicensibus tunc colebant, alia cibaria emerent, præfata, quæ imperator miserat, navigia decem, simulque, quæ sibi adhuc restabant, aliquot alia minora, robustioribus civitatis viris omnique juventutis flore instructa, mittere, civitatis primoribus ac civibus est visum. Cùm verò illa è portu Thessalonicensi solvissent, Dragobitarum principes id edocti, contemptuique, qui in civitate duntaxat relicti erant, viros minùs robustos ac numero pauciores habentes, Thessalonicam, quam hactenus duntaxat ferè tenuerant inclusam, totis viribus aggredi, impressionemque in muros, quò eam expugnarent, facere decreverunt. Hunc igitur in finem paratis bellicis omnis generis instrumentis, Runchini & Sagodatæ, nationes Sclavicæ, quas sibi tum Dragobitæ adjunctas habebant, adversus civitatem universi simul, Sagodatæ quidem unâ cùm Dragobitis terrâ, Runchini verò mari per navigia moverunt. Ac pri-*

primo quidem die *muros undique circumdedère, circumcurſantesque, quâ poſſent ii parte faciliùs* A. ANONY-
expugnari, ſpeculati ſunt, nec aliud tum fecère; illis autem, poſtquam id feciſſent, quieſcentibus, MO.
Theſſalonicenſes, qui jam Sclavos Strymonios, ne cum ceteris, uti ex inito cum his pacto debuiſſent, Theſſalonicam aggrederentur, prodigiosè averterat, Theſſalonicenſes, qui, hoſtium acceſſu perterriti, auxilium ab eo ſupplicibus votis poſtulârant, ad fortitudinem, S. Demetrii *viſione ipſis oblata*, [illegible] Quî poſtremum hoc factum ſit, cap. *præſenti modò exponitur deſcriptis è codice Maza-*
[illegible] verbis *Græcis, quæ punctorum interpoſitionem hic proximè excipiunt.*

Licet *auctor, quam hic narrat, viſionem non in ſomnio, ſed in rei veritate fuiſſe oblatam*
[illegible]veret, *abſit tamen, ut re etiam vera Sanctus, quæ hic ei affinguntur, dixiſſe credatur. Non*
[illegible] *rarò eſt factum, ut, qui viſionibus afficerentur, multa ſeſe videre ac audire exiſtimarent, quæ ut*
[illegible] *locum unquam reipſa habuerint, aut etiam habere potuerint, multùm abeſt. Hæc etiam viſioni-*
[illegible]bus *nonnullis ſupra relatis applica.*

i *Apparitionum ſeu viſionum hic relatarum fama, latè mox ſerpens, Theſſalonicenſibus, uti auctor noſter verbis Græcis, è codice Mazarineo apud nos non deſcriptis, narrat, animos ut-cunque reddidit, noctem tamen duxerunt inſomnes; die autem illuceſcente, Sclavi undique & mari & terrâ omni armorum genere muros ſunt aggreſſi, atque in παραπύλιον, ſeu portam minorem portellamve, in mox relata viſione memoratam, quæ hâc ſibi viam in civitatem aperirent, ignem conjecère; verùm quàm ipſis improſpere & hoc & tentata civitatis expugnatio ceſſerit, auctor noſter verbis, in codice olim Mazarineo fol. 179 recto & verſo exſtantibus hicque punctorum interpoſitionem proximè excipientibus exponit.*

k *Voces aliquot in codice olim Mazarineo hic exeſa ſunt; ut autem è reliquis ſenſus perfectus formetur, eſſe puto ſuppliendum πρὸς, Latinamque idcircò interpretationem ſenſui ita ſuppleto accommodavi.*

l *Atque ita, ut verbis jam præmiſſis ab auctore noſtro narratur, per* S. Demetrium *ſeu potiùs per angelos, illo Sancto noſtro a Deo id impetrante, Sclavorum obſidione, cap. præſenti memorata, liberata fuit Theſſalonicenſis civitas; ut autem id verè per prodigium factum fuiſſe, au-*
B *ctor luculentiùs oſtendat, mox etiam, poſtquam Theſſalonicenſes de felici iſto ſucceſſu ſummas Deo ac ſoſpitatori ſuo* S. Demetrio *egiſſe gratias, retulit, in cod. olim Mazarineo fol. 180 ſubjungit, quæ punctorum interpoſitioni proximè hic ſubduntur.* E

m *Hic modò in cod. olim Mazarineo non pauca, à nobis iterum ob temporis brevitatem, quæ is ad manum fuit, non deſcripta, auctor ſubjungit; ac primò quidem paucis poſt diebus etiam illos, qui ad annonam à Belegezitis emendam fuerant cum navibus emiſſi, incolumes, patrocinante ſuis* S. Demetrio, *una cum haud parva, quam advehebant, frumenti copia eſſe reverſos, cùm jam Theſſalonica obſidionem deſerere compulſos fuiſſe Sclavos, apud Belegezitas didiciſſent; deinde verò addit, liberatam quidem modo à ſe expoſito Theſſalonicam Sclavorum obſidione fuiſſe, haud tamen propterea ceſſâſſe quotidianas ferè horum in loca Theſſalonicæ vicina excurſiones, factaſque ex inſidiis, quibus hæc ipſa civitas aliquando intercipereturin loca alia, civitatis ejuſdem muris quàm proximè adjacentia, irruptiones, quibus fiebat, ut & captivi abducerentur quam plurimi, & alia non pauca Theſſalonicenſibus inferrentur damna. Eſt porrò, quemadmodùm auctor proſequitur, præterea factum, ut, cùm continuò de Theſſalonica occupanda barbari cogitarent, variisque hunc in finem varia inſtrumenta bellica effingere niterentur, quiſpiam ex iis, inſtrumentorum hujuſmodi, utut natione Sclavus, conſtruendorum peritior, miri artificii turrim ligneam, quâ Theſſalonicam certò expugnandam aſſerebat, excogitârit. Verùm cùm, turris illius delineatione Sclavicæ gentis principibus propoſita ac approbata, ſibique per illos, qui jam civitati, quò adverſus hanc machinæ exſtruendæ periculum facerent, copias inexſpectato admoverant, neceſſariis ad conſtructionem ſubminiſtratis, manum operi, multis ei opem ferentibus, admoturus jamjam eſſet, ſubitò ei ſpectandum ſeſe obtulit* S. Demetrius, *alapaque in facie percuſſum mentis impotem reddidit, adeò ut fugam celerrimè arripueris, atque in montes deſertos, fruſtra inſequentibus aliis, opuſque ut exordiretur, inclamantibus, ex hominum conſpectu, non ſecùs ac fera hunc vitans, ſeceſſerit. Ibi porrò, donec Sclavi, machinâ bellicâ, quâ Theſſalonicam expugnatum iri ſperârant, infectâ ob architecti fugam manente, ſuſcepta in Theſſalonicenſes expeditioni nuntium remiſere, commotarius eſt; tunc autem mentem ſanam, quam, agente Sancto, amiſerat, recepit, eique iterum* Demetrius *apparuit ac mandavit, ut, locis ſolitariis relictis, Theſſalonicam ingrederetur: quod cùm ille feciſſet, effigiemque* S. Demetrii *in civitate iſthac fuiſſet conſpicatus, à viro, per illam repræſentato, ſeſe fuiſſe percuſſum, atque ne delineatam à ſeſe turrim ligneam exſtrueret, impeditum, omnibus edixit, fidemque Chriſtianam amplexus, ſacris Baptiſmatis undis fuit ablutus. Ita tum de ſuſcepta à Sclavis contra Theſſalonicam, quo civitatem hanc per bellicam novi artificii machinam expugnarent, expeditione, tum etiam prodigiis, quibus, ut hæc felici ſucceſſu careret, eſt factum, loco ſuprà cit. multò ſuſius codex olim Mazarineus; iſthæc autem omnia in codice noſtro Ms. Græco* ✠ *Mſ. 193 etiam narrantur, in compendium à Joanne Staurakio contracta. Verùm cùm hic ſcriptor auctori noſtro anonymo, à quo illa in litteras miſſa fuêre, antiquitatis palmam (adi commentarium prævium num. 25 & ſeq.) veroſimillimè cedat, nullum prorſus, aut certè admodum exiguum pondus anonymi noſtri dictis poteſt adjungere; hæc verò ſunt hujuſmodi, ut veroſimillimè apud omnes fidem facilè inventura haud ſint. Utut ſit, verba Græca reliqua, quibus iſte in codice Mazarineo à pag. 148 uſque ad pag. 187 caput præſens abſolvit, punctorum interpoſitioni modò ſubjunge.*

n *In Macedonia (adi ad vocabulum* Strymon *in Lexico Geographico Bandrandum) ſitus eſt fluvius,* Strymon *nominatus atque è monte Orbelo orius: fluvio iſti Thema ſeu provincia, à Conſtantino Porphyrogenito lib. 2 de Thematibus ſeu minoribus provinciis, in quas imperium Orientale, cùm jam multis ſui partibus temporum infortunio mutilatum ſuiſſet, erat diviſum, loco tertio recenſita, veroſimillime, ne dicam indubiè adjacuerit, nec dubito etiam, quin Sclavi Stry-*

A. ANONYMO. *monii, de quibus hic auctor noster anonymus, ad fluvium illum, seu in mox dicta, quæ* D *ad eum sita fuerit, imperii provincia, sedes habuerint, cum ea, quæ cap. præsenti narrantur, evenêre. Ea sedet sententia, quòd tunc, imo etiam citiùs, loca non pauca, à civitate Thessalonicensi haud procul admodùm remota, Sclavi occupârint; quod hunc in modum ostendo. Constantinus Porphyrogenitus laudatus De administr. Imp. cap. 32 de Servis, qui gens Sclavica erant, sic scribit:* Principatu autem Serviæ à patre ad duos fratres devoluto, alter sumpta populi parte dimidia, ad Romanorum imperatorem Heraclium confugit; qui & excepto locum ad inhabitandum dedit in Thessalonicæ themate (*Macedonia nimirum, quæ ad Thessalonica thema spectabat*) qui ex eo tempore Servia nuncupatur. *Jam inde ergò ab ætate Heraclii, qui seculo septimo ad mediam sui partem nondum provecto imperii habenas moderatus est, Servi ac proin ex dictis Sclavi sedes, à Thessalonica haud procul remotas, habuerunt. Sclavi quidem illi, aut certè præcipua eorumdem pars, non diu admodùm pòst, sedibus illis, quas ab Heraclio obtinuerant, relictis, regionem aliam, quæ modò, deducta abs illis nomenclatione,* Servia *vocatur, inhabitandam acceperunt; verùm aut aliquos saltem ex iis, qui semel sibi concessas ab Heraclio sedes haud reliquerant, aut certè Sclavos alios seculo septimo jam senescente loca, à Thessalonica haud procul remota, occupâsse, ex iis, quæ Theophanes, Cedrenus & Zonaras de Justiniano Rinothmeto, imperii habenas tunc moderato, memoriæ produnt, intelligitur. Primi trium horum scriptorum verba, quæ huc faciunt, describo. Sic habent:* Hoc anno (689 *nempe*) Justinianus in Bulgariam & Thraciam eduxit exercitum, Bulgarosque sibi obviàm cum armis factos tum primùm repulit; & excursionibus subinde Thessalonicam usque habitis, immensum Sclavorum numerum quà belli virtute domitum, quà sponte ad se transeuntem & deditum è patria educens, ad Opsicii partes, trajecto Abydi freto, habitare decrevit. *Nec est, quòd reponas à Justiniano Rinothmeto Sclavos, quos haud admodùm procul à Thessalonica habitâsse, ex hisce recitatis Theophanis verbis intelligitur, ex ea patria sua, uti etiam is auctor verbis iisdem docet, in Opsicium* E
B *Thema, in Asia à Constantini Porphyrogeniti De Thematibus libro primo, fuisse deportatos, ac proin Sclavos seculo octavo seu tunc, cùm Thessalonicensis cap. præsenti memorata obsidio accidit, sedes in locis, à Thessalonica haud procul remotis, non habuisse, contrà ac auctor noster anonymus loco non uno cap. præsenti indicat. Etsi enim immensum Sclavorum numerum à Justiniano Rinothmeto in Opsicium Thema fuisse abductum, Theophanes, cui etiam Zonaras, Cedrenus aliique scriptores suffraganture, verbis jam datis disertè tradat, eamdem tamen sortem Sclavis omnibus, à Thessalonica haud procul habitantibus, obvenisse, nusquam affirmat. Et verò Sclavos adhuc, imperante Irene seu seculo octavo senescente, sedes haud procul a Thessalonica habuisse, ex iis, quæ de rebus, sub imperatrice illa gestis, idem Theophanes memoriæ prodit, fas est colligere. Audi, quî ad annum 782 loquatur:* Hoc anno Irene, pace cum Arabibus confecta, à bellorum cura vacans, Stauracium patricium & celeris cursûs logothetam cum numeroso exercitu adversus Sclavinorum nationes misit: qui cùm Thessalonicam & Græciam adiisset, regionem omnem imperio subjecit, & tributum pendere coëgit. Quin etiam Peloponesum penetrans captivorum ingentem turbam & spolia in Romanam ditionem retulit. *Adi etiam Constantinum Porphyrogenitum, plùs semel jam laudatum, De administrando imperio cap. 49 & seq., discesque ex iis, quæ ibidem scribit, sub Nicephoro & Theophilo imperatoribus, quorum prior anno 811, posterior anno 842 obiit, in Peloponeso, regione à Thessalonica haud procul admodùm remota, sedes adhuc Sclavos habuisse. Mitto hìc Joannem Cameniatam, qui de Thessalonica excidio, seu, civitatis hujus per Saracenos anno 904 expugnatione litteris ea commendat, ex quibus etiam tunc haud procul à Thessalonica habitâsse Sclavos, manifestum fit. Sclavos itaque seculo octavo senescente seu tunc, cum obsidione cap. præsenti memorata Thessalonicam presserunt, in locis, à Thessalonica haud, multùm remotis, reipsa etiam, ut auctor noster anonymus plùs semel indicat, habuisse sedes, indubitatum ex omnibus jam dictis apparet, ac proin etiam tunc illos, qui* C *Sclavi Strymonii secundum auctorem nostrum anonymum exstitêre, ad fluvium Strymonem* F *seu in themate Strymonio à Thessalonica haud procul dissito, habitâsse. Cetcrùm tum Sclavos hosce, tum etiam alios in imperii regionibus, haud procul etiam, ut dictum, à Thessalonica remotis, ab ipsismet imperatoribus sedes subinde obtinuisse, & tamen haud rarò contra hosce arma postea adhuc movisse, excursionibusque damna illis haud modica intulisse, facilè agnoscent, qui vel Constantini Porphyrogeniti de Thematibus administrandoque imperio libros evolverint.*

o *Adi, quæ suprà ad lit. d notavi, dictisque ibidem ex iis, quæ ad lit. præced. observavi, adjunge, Sclavos Runchinos Strymoniis finitimos verosimillimè exstitisse.*

p *Proconessus insula est Asiæ Minoris in Propontide, quæ, aliis olim* Proconnesus *aut etiam* Præconnesus *appellata,* Marmora *modò nuncupatur. Videsis ad vocabulum* Proconnesus *in Lexico Geographico Baudrandum. Porrò, pag. 174 typis jam subdita, demum observavi, hìc paulò ante vocabulum* προκόννησον *Græcè exarari, non* παρὸι, *sed* πάριον, *quæ Mysiæ Minoris in Asia ad Propontidis oram civitas est; quare hisce Latina ibidem interpretationis verbis,* Quæ in Paro ac proconisso sita sunt, *sequentia substitue:* Quæ parium ac Proconissum versus sita sunt.

q *Ita hìc vocabulum* δυλάκῳ, *quod ejusdem propriè cum vocabulo Latino* saccus *significationis est, interpretandum è sensu duxi.*

r *Vox hæc apud auctorem nostrum anonymum, uti ex antecedentibus & consequentibus apparet, navigium bellicum minus significat; reperitur autem & apud alios, si non in eadem prorsus, in significatione saltem haud penitus absimili usurpata. Consule ad vocabulum illud in media & infimæ Græcitatis Glossario Cangium.*

s *Aliquot hìc verba in codice olim Mazarinæo exesa sunt; reliquis autem sensum, quem verosimiliorem existimavi, in versione Latina attribui.*

t *Haud æqualem verosimillimè omnia, quæ cap. præsenti prodigiosa occurrunt, fidem apud omnes æquos etiam rerum æstimatores invenient, etsi interim auctor noster anonymus eos hìc, qui,*

quæ

A. ANONYMO.

narravit, creditura non ſunt, paulò etiam acerbiùs perſtringat. Utut ſit, geſta equidem bellimque memoriæ prodit, verè habuiſſe locum, in animum induco. Et verò ex adjunctis, quibus veſtis, ſub Conſtantino ſeptimo, Irenes filio, ſeu ſeculo octavo ſeneſcente evenìſſe, veriſimile apet. Sclavi enim, quemadmodùm refert, Theſſalonicam tunc, cum bello alio (adi, quæ ſuprà ad & notata ſunt) *imperator diſtineretur, arctiſſima cap. præſenti relata obſidione preſſerunt, nec* ille contra Sclavos movit, *quàm bi biennii amplius ſpatio imperii terras ac maximè Theſ*picam armis infeſtis vexâſſent; *Sclavi autem (vide, quæ ſuprà ad lit. n recitavi, Theophanis* ſub Conſtantini ſeptimi imperio, *dum is bello adverſus Agarenos diſtineretur, arma infe*varios imperii tractus circumtuliſſe videntur, *ac tum demum, cùm bello Agarenico finem* impoſuiſſet, *miſſo in illos exercitu, ſeſe continere, imò etiam imperatoris voluntati ſubmitte*re compulſi. *Irenes quidem imperatricis, non autem imperatoris, ſub quo iſthæc acciderint, Theophanes laudatus meminit; Verùm Irene unà cum filio ſuo Conſtantino ſeptimo ſumma poteſtate* imperio tunc præerat, *fierique facili negotio poteſt, ut, quæ Theophanes matri, quòd filius mino*rennis tum adhuc exſtiterit, *attribuenda judicavit, huic nihilominùs illa auctor noſter anonymus* adſcripſerit.

CAPUT V.

Sanctus, ne Theſſalonica à tectis inimicis dolo malo occupetur, damnumque patiatur, mirabili modo obſiſtit a.

a

B

Καὶ λόγων ἔκπορία καὶ τρόπων ποιητικῶν ἐπίνοια, καὶ πᾶσα πόλεως ἱερῶν σπερμάτων, καὶ τὰ πρῶτα ὑμνήσαι δ' ἀθλοφόρα ἐγκλεισμένων, ἀδύτερα ὁ πᾶσιν γνωρίζεται καὶ ἐν τῷ καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἀκοῇ καὶ ἴσχνι· ὁ μὲν γὰρ νῦς τὰ ὑπὲρ ἔννοιαν μὴ φθάνων, ὁ δ' λόγος τῶν ἀκοὴν συνεχορήμενος, ἡ δ' ἀκοὴ πρὸς παράληψιν ἀκοντίσαι, ἡ δ' τέχνη δ' σαφηνείας τῶν μέτρων μὴ ἀναρκέσα· ὅσα γὰρ πρὸς Θεὸν οἰκεῖται, τάυτα παρὰ ἀνθρώποις ἀκατάληπτα· καὶ γὰρ καὶ τὰ ἐν μάρτυρι δ' Χριστῦ Δημητρίῳ θαύματα θεοπάροχα τυγχάνοντα τὰς τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφῶν ὑπερβάλλουσι τέχνας, ἀλλὰ τὰς ἐκ τῶν ἐφικτῶν λογογράφων καὶ φιλοσόφων ὀλίγως ἐσταὶ ἐκθέσεις παραδραμόντες πρὸς ὅπερ ἐσμὲν βραχεῖς, ἐπὶ μεγάλα ὀλίγοις λέξομεν· ἐχρίσθ γὰρ ὄντως, ἐπεὶ τὰ πλεῖστα τῶν αὐτῶ συμμαχιῶν καὶ ἰάσεων ἐν λήθη δεδώκασιν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῶν τῷ δ' ὑπερβαίνοντι πάντα νῶν καὶ ἔννοιαν θαυματουργίαν δ' ὄντως φιλοικτίρμονι καὶ σωσιπόλιδι Δημητρίῳ, καὶ ἐν μικροῖς λέξομεν μεγάλων ἐπαίρχουσαν.

ET verborum facultas & figurarum poëticarum ſolertia & omnis ſpeculationum philoſophicarum inventio, quæ etiam certaminum Victoris laudes vel delibare meditantibus ſufficiat, capacitatem & mentis & ſermonis & auditûs & artis in omnibus excedere dignoſcitur. Mens enim, quæ ſupra intellectum ſunt, haud aſſequitur; ſermo autem præ rerum copia, quid primùm dicat, eſt anxius; auditus verò acceptioni eſt impar; ars portò aptæ explanationi per ſeſe haud ſufficit. Quæ enim apud Deum facilia ſunt, ea apud homines incomprehenſibilia exiſtunt; miracula autem Chriſti martyris Demetrii, quæ, Deo dante, fuêre patrata, oratorum philoſophorumque artes exſuperant. Vorùm, quò breves ſimus, quas dicti oratores philoſophique concinnârunt, appoſitas utcumque expoſitiones prætereuntes, maxima verbis paucis proſequemur. Id enim, etſi præſtitorum ab eo auxiliorum, curationumque factarum partem maximam oblivione obruant, omninò convenit, illudque adeò intellectum omnem ac cogitationem ſuperantis, verè miſericordis ac civitatis ſervatoris Demetrii, quod & ipſum magnum eſt, miraculum paucis expediemus b.

E

Auctor, ſeſe unum dumtaxat Sancti miraculum narraturum præfatur.

b

C

195 Ὡς ἴστε, φιλόχριστοι, ὁ τοῖς πρότερον τῷ τ σκλαβίνων, ἄγων δ' κληθέντ· χάτζον· καὶ τ' ἀβάρων καὶ ὁ μέρ ἐκδοτ ἐποιησάμεθα, καθ' ὅτιπερ τὸ ἰλλυρικὸν σχεδὸν ἅπαν, ἄγων τὰς αὐτῦ ἐπαρχίας, λέγω δὴ, παιονίας δύο, δακίας ὡσαύτως δύο, δαρδανίας, μυσίας, τριβάλεως, ῥοδώπης, καὶ πασῶν ἐπαρχιῶν ἔτι μὴν καὶ θρᾴκης, καὶ δ' πρὸς βυζαντίῳ μακρῷ τείχες καὶ λοιπὰς πόλεσι καὶ πολιτείας ἐκπορθήσαντες, ἅπαντα τ' αὐτὸν λαὸν εἰς ἐκεῖθεν πρὸς παιονίαν μέρ· τὸ πρὸς τῶ Δανυβίῳ ποταμῷ, ἥτιν· ἐπαρχίας πάλαι μητρόπολις ὑπῆρχεν ὁ λεχθὲν σερμίον· ἐκεῖσε ὢν, ὡς εἴρηται, τ' ἅπαντα λαὸν τ' αἰχμαλωσίας κατίσχυσεν ὁ λεχθεὶς χαγάν·, ὡς αὐτῷ λοιπὸν ὑποκειμένης· ἐκ ἐκείνου δὲ ἐπιμιγέντες μετὰ βουλγάρων καὶ ἀβάρων καὶ τ' λοιπῶν ἐθνικῶν καὶ παρεσπαρμένων ἀπαλλήλων καὶ λαῦ ἀπείρω καὶ πάμπολυ γεγονότ·, παῖδες ὃ ἔθος πατρὸς ἕκαστ· τὰς ὑποκαμένας παρελήφασιν καὶ τῷ ὁμιλεῖν δ' γένης κἄλα τ' ἐθῶν τ' Ῥωμαίων, καὶ καθάπερ ὁ τὰ αἰγύπτια ἐπὶ δ' Φαραὼ ἠνέχθητο τὸ τ' ἑβραίων γένος·, ὕτω καὶ ὁ τότος κατὰ τ' ὅμοιον τρόπον διὰ τ' ὀρθοδόξε πίστεως καὶ ἁγίε καὶ ζωοποιὸ βαπτίσ-

195 Suprà, quemadmodùm, Chriſti amantes, habetis perſpectum, Sclavorum ducis, nomine Chatzonis, Avarumque etiam notitiam ex parte dedimus c, eoſque omne propemodùm Illyricum, illius videlicet provincias, dico autem, Pannonias ambas, Dacias ſimiliter ambas, Dardanias, Myſias, Trebalis, Rhodopes, omniumque etiam Thraciæ adhuc ad murum uſque Byzantinum longum principatuum reliquas & urbes & reſpublicas devaſtantes ipſummet omnem populum ad eam, quæ hinc Pannoniam verſus diſſita eſt, abduxiſſe plagam, Danubio adjectam d, cujus provinciæ, quod vocatur Sirmium, metropolis olim fuit e. Ibidem igitur, ut dictum eſt, captivum omnem populum, velut ſibi deinceps ſubditum, prædictus Avarum Chaganus conſtituit f. Ab eo ergò tempore cum Bulgaris & Avaribus reliquiſque gentilibus fuit commixtus, eumque ſeſe inter liberos procrearent atque in populum infinitum maximumque excreſcerent; filii autem ſinguli à patribus indolem generiſque ſtudium,

c

Cùm ii, qui ex imperii terris ab Avaribus olim fuerant abducti, barbaris commixti

d

e

f

Digitized by Google

A. ANONTMO. dium, moribus Romanis congruum, accepiſſent g, quemadmodùm ſub Pharaone in Ægypto Hebræorum auctum eſt genus, ita & in illis modo haud abſimili per fidem orthodoxam ſacrumque ac vivificantem baptiſmum Chriſtianorum aucta eſt tribus, aliique aliis de majorum ſuorum ſolo natali narrantes invicem in cordibus fugæ deſiderium accenderunt.

g

196 Cùm enim ab eo tempore, quo in illorum progenitores à barbaris patrata fuerat devaſtatio, ſexaginta circitèr ac ampliùs anni eſſent elapſi h, aliuſque jam ibidem novus populus exſurrexiſſet, maximam autem illius partem temporis lapſu liberam ac jam volut gentem propriam eſſe, Avarum chaganus conceſſiſſet, ut nationi mos eſt, principem, nomine Cuber i, iis præfecit; qui, cùm è quibuſdam, qui cum eo familiariùs converſabantur, populi hujuſmodi civitatum patriarum deſiderium didiciſſet, quid agat, circumſpicit, omnemque populum Romanum extorrem, alioſque gentiles, B id eſt, ſecundum quod in Moyſaico Judæorum Exodi libro continetur, proſelytos unà cùm eorumdem ſupellectile atque armis ad ſeſe aſſumit, hique diſcedunt ac rebelles chagano fiunt k, ita ut idem chaganus, cùm id cognoviſſet, à tergo ipſos inſequeretur; cùm verò manus conſeruiſſent, ac poſt quinque aut ſex prælia devictus etiam in duobus abs illis is fuiſſet, fugam cum relicto ſibi populo arripiens ad partes interiores Septemtrionem verſus ſitas ſeſe confert, adeò ut tandem idem Cuber, cùm, relatâ victoriâ, prædictum Danubium fluvium cum omni prædicto populo ſuo trajeciſſet, ad noſtras etiam partes venerit, campumque Cerameſium l occupârit, eumque ibidem conſediſſent, ii maximè, qui fidei orthodoxæ erant, ad civitates patrias anhelabant, hi quidem ad cuſtoditam noſtram à Martyribus Theſſalonicenſium urbem, alii ad fortunatiſſimam etiam urbium reginam m, alii autem ad Thraciæ civitates reliquas.

h *In populum ingentem exortum ſint, hic, vide Avarum Chaganos, majorum ſedes repetiiſſe prope Theſſalonicam confidet.*

i

k

l

m

197 Cùm verò hæc populus vellet, doloſæ mentis conſiliarii id fraudulenter cepêre conſilii, ne qui ex iis deſideratum locum adirent, ſed idem Cuber omnibus, veluti qui commixtim eſſent egreſſi, imperaret, eorumque princeps ac chaganus fieret; quòd ſi enim ad illum, qui nobis imperare ſortitus à Deo erat, abire niteretur, fore ut populum omnem abs illo abſtraheret, diſſipatumque eumdem ab imperio alienum efficeret; tuncque ad ſceptrorum dominum, quò ei, ut hic cum omni populo, ſecum exiſtente, manere poſſet, in ſpecie ſupplicaret, legavit, poſtulans etiam, ut, quæ nobis adjacent, Dragobitarum nationes ſufficientia eis cibaria ſubminiſtrare juberentur n; quod & factum eſt. Atque ita cùm plurimi Sclavorum tentoria, ut cibaria eis ſubminiſtrarent, eſſent ingreſſi, hique illos de civitate noſtra interrogantes, eſſe illa ab hac haud procul remota, diligenter didiciſſent, plurimi jam, qui è Romanis ducebant originem, cum uxoribus & liberis noſtram à Deo ſervatam civitatem ingredi cœperunt; quos ſtatim, qui præfecturam adminiſtrabant, ad civitatem imperantem o navibus miſerunt.

verùm, ut iidem omnis ille populus unitus maneat, ab imperatore princeps ejuſdem petit,

n

o

198 Cùm verò id à prædicto principe illorum Cubero cognitum fuiſſet, iſque latentem in corde fraudem celare non poſſet, cùm con-

196 Χρόνων γὰρ ἐξήκοντα ἤδη πῶ καὶ πρὸς διακοσίοις, ἀφ' ἧς εἰς τοὺς αὐτῶν γεννήτορας ἡ παρὰ τῶ βαρβάρω γεγένηται πόρθησις, καὶ λοιπὸν ἄλλο γένος ἐκεῖσε λαὸς ἀνεφαίνετο, ἰλαδὸν ὁ τὰς πλείσας αὐτῶν ἐκ τοῦ χρόνου γεγονέναι καὶ λοιπὸν ὡς ἴδιον ἔθνος προσίχων ὁ ἅβαρις χαγάνος, καθὰς τὸ γένος ἦν, ὑπῆρχεν, ἄρχοντα τούτοις ἐκεῖσε κατέστησε, κύβερ ὄνομα αὐτῶ, ὅσοις ἐκ τύχης τῶν ἀναγκαιοτέρων προσηκόντων αὐτῶ μαθὼν τὴν τοιαύτην λαοῦ τῶν πατρώων πόλεων ἐπιθυμίαν, εἰς σκέψιν γίνεται καὶ ἀπάσατον λαμβάνει τὰ πάντα Ῥωμαίων λαὸν μετὰ καὶ ἑτέρων ἐθνικῶν καὶ εἰς τὴν μωσαϊκὴν τῆς ἐξόδου τῶν Ἰουδαίων ἐμφέρεται βίβλον, τουτέστιν προσηλύτους μετὰ καὶ τῶν αὐτῶν ἀποσκευῆς, καὶ ὅπλων, καὶ σίτου καὶ ἀνταρτῶν καταλέλεκται τὴ χαγάνου γνώσει, ὥστε ἐγνωκότα τὸν αὐτὸν χαγάνον διώξαι ὀπίσω αὐτῶν, καὶ συμβαλόντων αὐτῶν καὶ ἐπὶ πέντε ἢ ἓξ πολέμους καὶ τῶν ἀμφοτέρων παρ' αὐτῶν ἡττᾶσθαι, μετὰ δὲ ἀποτολμᾶσθαι αὐτὸ λαῶ φυγῆ χρησάμενον εἰς τοὺς ἐνδοτέρους πρὸς ἄρκτον ἄπωθεν τόπους, ὡς λοιπὸν μετὰ τίνας περάσαντα τὸν αὐτὸν κύβερ μετὰ τοῦ ἁπαμένου σὺν αὐτῶ παντὸς λαοῦ τὸν προφηνσθέντα Δάνουβιν ποταμὸν καὶ ἐλθεῖν εἰς τὰ πρὸς ἡμᾶς μέρη, καὶ κρατῆσαι τὸ πεδινὸν κάμπον, καθέσαι αὐτῶν ἐγκαθεδίσαντα, τοὺς πατρίους ἠνύετο πόλεις, ὡς μᾶλλον εἰ τὸν ὀρθόδοξα καθεστῶτας πίστεως, οἱ μὲν τὴν καθ' ἡμᾶς μαρτυροφόλακτον Θεσσαλονικέων πόλιν, ἄλλοι τὴν πανόλβιον καὶ βασιλίδα τῶν πόλεων, ἕτεροι ὁ τὰς ἀποιμιαίους τῶν ἑῴων πόλεις.

197 Τούτω ὃ τῶ λαῶ βουλομένω, συμβουλεύσαντο δολερᾶς γνώμης, τούτης βουλῆς κακέργοις γενόμενοι, ὥστε μὴ τινας ἐξ αὐτῶν τῶ προκειμένω τόπω ἀξιωθῆναι, ἀλλ' αὐτὸν κύβερ πάντας ὡς συμμίκτους ἐξελθόντας ἐπικρατῆσαι καὶ τούτων ἄρχοντα καὶ χαγάνον γενέσθαι· ὡς γὰρ πρὸς τὸν ὑπὸ Θεοῦ βασιλεῦσαν ἡμῖν λαχόντα ἀπελθὼν παραθῆναι, τὸν λαὸν ἅπαντα παρ' αὐτῶ ληψόμενον καὶ διασκορπίσας τοῦτον τὴν ἀρχὴν ἀλλότριον καθίσαι, καὶ τότε τὸ δοκεῖν, ἐκείλε πρὸς τὸν κύριον τῶν σκήπτρων προσβολέων αὐτῶ, ἐφ' ᾧ μένειν μετὰ τῶ σὺν αὐτῶ ὑπάρχοντι λαῶ ἐκέσαι, αὐτῶν κελεύσθαι τὰ παρακείμενα ἡμῖν τῶν δραγουβιτῶν ἔθνη δαπάνας κατὰ τὸ ἱκανὸν αὐτοῖς ἐπιχορηγῆσαι, ὃ δὴ καὶ γεγένηται· καὶ τῶ τρόπω τούτω ἐπὶ σιτισμῶ εἰσιλθόντων πλείσων εἰς τὰς τῶν σκλάβων σκηνὰς καὶ διερωτησάντων περὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς πόλεως καὶ ἀκριβωθέντες, ὡς ἐκ μήκους μὲν ὑπάρχειν ταύτας, ἤρξαντο πλῆσοι λοιποὶ οἱ ἐκ τῶν Ῥωμαίων ὄντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐν τῆ διασώσει ταύτης ἡμῶν εἰσιέναι πόλει, ὥς τινας αὐτίκα εἰ πλοῖ ὑπάρχει ἔχοντες φροντίδα ἐν τῆ βασιλίδι διὰ τῶν πλοίμων ἀπίεναι πόλει.

198 Τούτοις γνωσθέντος παρὰ τοῦ εἰρημένου πρώτου αὐτῶν κύβερ, καὶ μὴ δυναμένου τὸν ἐγκείμενον ἐν τῆ καρδία ἀποκαλύψαι δόλον, ἐπείσθη μετὰ τῶν

συμβάλλον ἐπὶ οἰκεία ἀπωλεία καὶ γνώμῃ καὶ
χρυσοβούλλου βασιλικοῦ ἰσχύι, ὡσεί τινα τῶν αὐτοῦ ἀρ-
ξόντων ὄντα καὶ πανοῦργον ὑπὲρ πάσι, καὶ τὴν
ἡμᾶς ἐπισκήπτοντα γλῶσσαν καὶ τὴν Ῥωμαίων,
καὶ Βουλγάρων, καὶ ἁπλῶς ὑπὲρ πάσιν ἐκστη-
ρίσθαι καὶ τῇ παθ' ἡμᾶς καὶ αὐτὸν τὸν δοκεῖν ὡς
ἂν αὐτὸς προσελάσαι διαφυλάττω πόλει, καὶ δύ-
ναμιν προσποιήσασθαι δι' ἣν βασιλέως καὶ λαὸν
πλεῖστον εἰσβαλεῖν πρὸς ἡμᾶς, τὰ αὐτοῦ
φρονήσαντας καὶ ἔνδιχα καὶ ἐκ τῶν τρόπων τότων
πόλιν δὲ ἐμφυλίῳ πολέμῳ ἐλεῖν· ὅπερ δὴ καὶ
τι μετὰ τὴν αὐτοῦ πόρθησιν ὁρμήσαντα· ἐγκατασῆναι
τῷ λεχθέντι· κύβερ μετὰ τὸν αὐτοῦ ἀποσφαγὴν καὶ τὸν λοι-
πῶν ἀρχόντων, καὶ ἔνδον ἀχυρωμένον ἀπεπειράσασ-
θαι τῶν περιξ ἰδιωτῶν, καὶ τότων δεσπόζειν, καὶ πο-
λεμεῖν τὰς νήσους καὶ τὴν Ἀσίαν, ἔτι δὲ καὶ τὸ κρά-
τος ἔχοντα τὸν βασιλείας.

199 Ταύτης δὴ τῆς σκέψεως καὶ γνώμης γενομένης καὶ
ὅρκια τὸ παρ' αὐτῶν βουλευθὲν πεποιησαμένων, τὸ
δοκεῖν τις ἂν αὐτῶν, μαύρῳ τῷνομα, πρόσφυξ ὢν τὴν
καθ' ἡμᾶς γένεται πόλιν, καὶ πρῶτον πεῖσαι τοὺς τῶν
ἀρχῶν διέποντας χρυσοῖς καὶ ἀπατηλοῖς μὲν ὅρκοις ῥή-
μασι, καλέσαι καὶ ἀποδοχῆς ἄξια πρὸς τὸν σεβασμιώ-
τατον βασιλέα ὑπὲρ αὐτῶν ἀπαγάγαι, ὅσις ὁ πάντων φι-
λεργότατος τοῖς παρ' αὐτῶν ἀπηγγελμένοις πειθοῖς αὐτίκα
λόγον ἐγγράφον στῆσαι τότοις πρὸς τιμὴν, πέμψας ὡρα-
τίωνα ὑπάτῳ τῷ αὐτοῦ μαύρῳ, καὶ βάττον φιλοτιμίας
χάριν, καλέσαντα πάντας τοὺς ἐκ τῶν ἑξ λεχθέντων κύ-
βερ κερμπενίνης ἀποφύγας ὑπ' αὐτὸν τὸν μαύρον γενέ-
σθαι, καὶ τὸ τοιαύτης κελεύσεως ἐμφανὲς γενομένης,
καὶ ματρικίῳ σορδίνῳ ἐγγράφῳ συγκλείσης, ἐξ ἧς
ἅπας ἐδόθη ὁ σύγκλυδα προσφοιτῶν λαὸς τῷ αὐτῷ
μαύρῳ, καὶ αὐτὸς τότων ὁ στρατηγὸς ὑπῆρχεν, τινὲς δὲ
τῶν ἐκ δ' Ἑπτανήσων φυλῆς τὰ περὶ τὸν μαύρον ἐπισάμε-
νοι, ὡς ἥδιστα ἐφύλαξεν πίστιν τινά, ἀλλὰ διὰ τὸ
φαυλότητι· καὶ ἐπιορκιῶν καὶ δόλῳ κακίᾳ· ὧν τοῖς
τρόποις, πολλὰς τόπους καὶ ἔθνη ἠπορθήσειν, καὶ μὴ
ὀφεῖλεν τότῳ καταπιστεῦσαι· ἐγνωκὼς δ' ἔτι· ἐκ διαβολῆς τοῦ
αὐτοῦ πλησιαζόντων, διὰ τρόπων καὶ σοφίας
τοὺς καταδῆλον ἐν τῷ κρυπτῷ ποιουμένους τῷ αὐ-
τῷ δεσπότῃ ἑτέραν ἀπειρεφαλίσειν, καὶ τὰ αὐτῶν γυ-
ναικάτεια, ὡς ἠβούλησεν, καὶ ὅπῃ ἐβούλετο, ἐπράσειν.

A. ANONYMC. *Theſſalonicenſemque etiam dolo occupare hic meditatur virum è ſuis callidum,*

199 Cùm hujus igitur conſilii voluntatiſque facti eſſent, juramentoque, ſeſe, quod ſtatuerant, facturos, fidem feciſſent, unus ex eis, nomine Maurus, ad civitatem noſtram profugus, ut apparebat, advenit, ac primùm ſuavibus ac dolofis verbis unà cùm juramentis eos, qui principatum obtinebant, induxit, ut optima approbationeque digna ad piiſſimum imperatorem de eo referrent; qui, in omnes beneficus, iis, quæ per illos relata erant, impulſus, eiſdem voluntatem ſuam, ſcripto honoris causà expreſſam, conſulari ornatu vexilloque eidem Mauro, quò illum cohoneſtaret, miſſo, ſtatim ſignificavit, præcipiens, ut Cermeſiani omnes, qui à prælicto Cubero aufugerent, eidem Mauro ſubeſſent: cúmque hujuſmodi mandatum publicum factum, atque in ſcriptam ordinariam matriculam relatum fuiſſet, exin omnis, qui huc confluxerāt, populus eidem Mauro fuit commiſſus, ipſeque eorum dux exſtitit; cùm verò quidam, qui è Romanorum gente erant, qualis Maurus eſſet, qui fidem nemini umquam ſervâſſet, ſed ſemper præ perverſitate, perjuriis & dolo moribus exiſtens peſſimis loca multa ac gentes prædatus eſſet, ac illi fidendum non eſſe, perſpectum haberent; ipſe autem ex eorum, qui ad illum veniebant, delatione id intellexiſſet, illos, qui graves illas inſidias, quæ latebant, è moribus habituque manifeſtabant, capite truncavit, ac uxores eorum, ut voluit, & ubi volebat, vendidit.

nomine Maurum, qui ſe transfugam fingat, ad civitatem illam mittit. Ejus adventus

200 Ὅθεν οἱ λοιποὶ τῶν Χριστιανῶν μὴ τολμῶντες
ἔκπαλαι, λάθρᾳ ἐγνωσαν, κατὰ τὴν πόλεως ἑτέραν,
ἐφρόνουν καὶ ἑαυτοῖς καὶ τῇ πόλει, μηδενὸς τολμῶντος
πρὸς ἀντίτασιν τότῳ, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ δεδοίκασι αὐ-
τοὺς, τοὺς τότε τὸ δοκεῖν κρατύνοντας· κατέχουσι γὰρ
οἱ αὐτοὶ μαύρου κεντάρχας καὶ πεντηκοντάρχας καὶ δε-
κάρχας, ἅπερ εἶχε σύμπονους τῆς αὐτοῦ δολίας γνώ-
μης, καὶ ἐπλίτας τότους ἔνδα ὅσοι ἄνδρες δεδολμωτό-
τατοι καὶ καθ' ἡμέραν ἐφύλαττον τὰς σιτίσεις κομιζό-
μενοι ἐκ τοῦ δημοσίου· σκέψεως δὴ τούτου καὶ βουλῆ ἐ-
τύγχανεν, ὡσεὶ τῇ νυκτὶ τῆς μεγάλης ἑορτῆς καὶ ἁγίου
σαββάτου, ὅτε τὰς τῆς σωτηριώδους Χριστοῦ ἀναστάσεως
εὐωχίας ἡμᾶλλον μετὰ πάντων ἐκτελεῖν ἡ πόλις, τότε
ἅμα τοῦ μετ' αὐτὸν ἐμπορομόλεμον, ἐμφύλιον
βάλλειν πόλεμον καὶ πῦρ ὡς τινας ἐπισήμους τόπους καὶ
ὕστερον ἐγκρατεῖς τῆς πόλεως γίνεσθαι.

tirca Paſcha, tumultu in civitate excitato, domini ſui voluntatem exſequi ſtatuerat.

200 Cùm hinc Chriſtianorum reliqui ſtructas, quas ſciebant, contra civitatem inſidias revelare non auderent, & ſeipſos & civitatem deplorabant, quòd nemo ad reſiſtendum ei animos haberet, ſed potiùs etiam ii, qui tunc in ſpeciem aliis præerant, eumdem timerent; ipſe enim Mauri centuriones & pentecontarchas & decarchas, quos fraudulento conſilio ſuo conſpirantes nactus erat, conſtituebat, eumque hic viri armati, ut plurimùm audaces, qui è publico annonam accipiebant, nocte ac die cuſtodiebant. Id porrò etiam conſilii coperant, ut nocte magni feſti Sabbati ſancti, quando ſalutaris Chriſti reſurrectionis convivium in communi ſumptura eſſet civitas, tunc cum eo, qui belli erant periti, bellum inteſtinum concitarent, ignemque in loca præcipua

Digitized by Google

A. ANONYMO.

cipua conjiceront, atque ita civitate potirentur.

hoc ejus consilium à duce, qui ab imperatore cum navibus mittitur.

201 Qui autem imperium divinitus acceperat, invisibili, quia secundum quod scriptum est, cor regis in manu Dei &c, quocumque voluerit, ut aquam, inflectit illud, inspiratione ac nutu, cùm nondum, quod dolo contra civitatem meditati erant, exploratum haberet, Sisinnio, carabor̃ tunc duci, viro solerti & verbis & moribus & in omnibus Deo acceptum sese reddenti *u*, præcipere dignatus est, ut cum carabor̃ militibus, qui ei parebant, civitatem hanc, à certaminum Victore custoditam, ad præfatum Maurum eosque, qui cum eo convenerant, observandum ingrederetur, quò, hujusmodi hic existente exercitu, eos, qui à dicto Cubero stabant, alacriùs illuc aufugere eveniret: qui glorioſissimus dux Sisinnius, quod mandatum erat, ad finem perducere volens ab Helladis partibus solvit atque ad insulam Sciathum *x* die Dominica, sanctum Pascha præcedente, quæ ab omnibus in orthodoxorum civitatibus celebratur, Dominicaque Palmarum appellatur, accessit; cùm igitur in dictam insulam, quæ à multis annis habitata haud erat, appulisset, atque è sanctissimis templis, quæ ibidem fuerant, unum sylvâ obtectum ac frondosum invenisset, exercitui, quem sibi obsequentem habebat, ut unam illius partem expurgaret, divinumque ibidem Officium, quod & factum est, perageret, præcepit.

u — *x*

B

quique, ventis contrariis in via detentus,

202 Sequenti igitur die, quæ sancta erat hebdomadæ Passionis Dominicæ secunda, cùm & venti, ut versus nos navigaret, essent contrarii, præstantissimus vir ille totum suum convocatum exercitum hortatus est, ne quis desesset; reliquam autem omnem templi partem expurgaret, &c, quod in eo fuerat, baptisterium sacrum, omnesque, qui sancta Christi recordatione digni essent *y*, ... præpararentur, ut secundum consuetudinem festum perageret; cùmque hujusmodi ad illos facta oratio omnibus innotuisset, alacriter templi & sacri baptisterii expurgationi certatim operam dabant, ac alius cum alio tabernacula aptè conficiebat, alius cum aliis, quæ ad festum spectarent, instruebat, alius autem rursus ad piscium pecorumve capturam invitabat, atque, ut verbo dicam, universi, prout singulis videbatur, quæ ad festum deinde celebrandum spectarent, præparare sese existimabant, dum omnes, quæ prædictus Cuberus & Maurus, iique, qui cum hisce conspirabant, in animo habebant, ignorarent. Postquam verò divinum sanctæ Diei secundæ Officium fuisset peractum, ac omnes cœnati essent gratiasque Deo de more egissent, celeberrimus vir ille, quæ ad stationes & excubias reliquaque omnia, ad custodiam conducentia spectant, diligenter curans, reliquum omnem exercitum jussit quiescere.

y

C

semel tamen, iterum ac tertiò, ut vela facias, ab apparente sibi

z

203 Cùm verò is statim obdormisceret, pulchris victoriis decoratus Dei martyr Demetrius, qui pro nobis servis indignis ac patriæ undequaque laborat ac sollicitus est, salutique nostræ imprimis studet, non in somno, sed in veritate apparet, itáque illi ait: Expergiscere, quid dormis? Vela facias, secundus est ventus. Ipse autem illicò, quasi id, quod apparuerat, re etiam vera obtineret locum, eum, qui carabo præerat, qualis ventus esset, rogabat. Hic autem dicebat: Contrarius est, sed & vento

201 Ὁ δὲ ἡ τοῦ κράτ⊖ θεόθεν δεδομέν⊖ ἀοράτ⊖ ἐμπεσὸν ἡ τόλμαις κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ Θεοῦ, ἡ ὅπου βούλεται, κατάγει ὕδωρ, ἐνέπλησε τούτῳ, ὥστε τὸ μελετηθὲν ὑπ' ἐκείνου κατὰ τῆς πόλεως ἐπιχείρημ⊖ κωλῦσαι κατηξίωσεν σισιννίῳ στρατηγῷ τότε τῆς καραβῶν ὑπαρχούσῃ αὐτῷ συνέσει καὶ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς τρόποις καὶ τῷ Θεῷ εὐαρέστοις ἀναπεφαμένοις*, ὅπως μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων καραβησιακῶν στρατιωτῶν τῇ ἀλλοφορορολάκτῳ ταύτῃ συμβαλὼν πόλει ἐπὶ παραφυλακῇ δὲ λεχθέντ⊖ μώρου, ἡ τῶν σὺν αὐτῷ προσφυγόντων, ὅπως, δὴ τοιούτῳ στρατῷ εὐδαίδι τυγχάνοντ⊖, προθυμοτέρως τὰς ἀπὸ δὲ λεχθέντ⊖ κύβερ εὐδαίδα καταφύγιον γένηται· ὅσις διελόμεν⊖ στρατηγ⊖ σισίννι⊖ τὸ κελεύσθεν εἰς πέρας ἀγαγεῖν βουλόμεν⊖ ἐξέσπα ἀπὸ τῶν ἡ Ἑλλάδ⊖ μερῶν, ἡ καταλαμβάνει τὴν σκιαδικὴν νῆσον ἡμέρᾳ κυριακῇ τῇ πρὸ μιᾶς ἡ ἁγίας πασχαλίας, ἥτις οὖν παρ' ταῖς τῶν ὀρθοδόξων πόλεσι παρὰ πᾶσιν ἑορτάζεται ἡ λέγεται ἡ τῶν βαΐων· προσορμίσας δὴ οὖν τῇ λεχθείσῃ νήσῳ, ἀοικήτῳ οὔσῃ ἐκ πλείστων τῶν χρόνων, ἡ ὑλώδους ἦσα τῶν γενομένων ἐκεῖσε μοναχῶν τῶν ἁγιωτάτων ἡ ἱερῶν καθιερωμένων, τῷ ἐκεῖσε στρατῷ ἐπέτρεψεν ἐν μέρ⊖ αὐτῷ καθαίρειν, ναοῦσθαι τὴν θείαν λειτουργίαν ἐκτελεῖν, ὃ δὴ ἡ γέγονεν.

202 Τῇ δὲ ἐπιούσῃ, ἥτις ἦν ἁγία δευτέρα τῆς ἑβδομάδ⊖ ἧς κυριακῆς πάθους, ἡ τῶν ἀνέμων οὐκ ἐντίθεν ὑπαρχόντων πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς πλεῖν, ἐκκλησιάσας τὰ αὐτῷ ἅπαντα στρατὸν προσελάλησεν ὁ πανάριστ⊖ ἀνὴρ, μάλιστα μεθύων ἄνωθεν, τό τε λοιπὸν ἧς παντὸς καθαίρειν ἅπαν, ἡ τὸ ὡς αὐτῷ γενόμενον ἅγιον βάπτισμα ἡ πάντας ἑτοιμαδῶναι ἀξίως τὰ ἁγίας Χριστοῦ ἀναστασίμου, ὡς τὰ κατὰ συνήθη τὰ ἑορτὰς ἐκπληρώσαι, ἡ τὰ τοιαύτης αὐτοῖς διαταλίας πᾶσι καταδήλου γενομένης, προθύμως τὰ καθάρσεως δὲ ναοῦ ἡ δὲ ἁγίου βαπτίσματ⊖ ἠγωνίζοντο, ἡ ἄλ⊖ μετ' ἄλλου σκηνοποιῶν εὐθέτως, ἄλ⊖ εὐτρεπίζων μετὰ τὰ ἑτέρων τὰ τὰ ἑορτὰς, ἕτερ⊖ δ' πάλιν πρὸς ἄγραν ἰχθύων ἢ ἡ πλοίων προετρέπετο, ἡ ἁπλῶς πάντες κατὰ τὸ ἐκεῖσε δοκοῦν, εἰς τὰ ἅπερ τὰ τὰ ἑορτὰς εὐτρεπίζειν ἤλπιζον, ὡς ἀγνοίᾳ πάντων ὄντων δὲ κατὰ τὴν γενέμενον δὲ λελεγμένην κύβερ ἡ δὲ μώρου ἡ τὰ κατασκευὰς συμποιήσων, ἡ δὴ μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τὰ αὐτῆς ἁγίας δεήσεως, καὶ τὸ βεβαπτίσαι πάντας, ἡ τὴν πρὸς συνήθη τῷ Θεῷ ἀναπέμψαι εὐχαριστίαν, ὁ παιδόφιλ⊖ ἐκεῖν⊖ ἀνὴρ τὰ τῶν βηγλῶν ἡ σκήλιον ἡ λοιπῶν πάντων τῶν πρὸς παραφυλακὴν ἐπιτηδείων φροντίσας ἡμῶν τὰ λοιπὸν ἅπαντα στρατὸν προσέταξεν.

203 Καὶ δὴ αὐτίκα ἀφυπνώσαντ⊖ αὐτῷ, φαίνεται ὑ κατώναρ, ἀλλὰ καθύπαρ ὁ πάντοτε μοχθῶν ἡ μεριμνῶν ὑπὲρ ἀναξίων δούλων ἡ πατρίδ⊖ ἡ τὰ τὰ σωτηρίας ἡμῶν καλῶς πραγματεύόμεν⊖, ὁ καθηγεμὼν μάρτυς τοῦ Θεοῦ Δημήτριος, ἡ ὕπνας αὐτῷ ἔφη· ἔγερσο, τί καθεύδεις; ἀρμένισον, ὁ ἄνεμ⊖ ἐπιτήδει⊖ ἐστιν. Ὃ δὴ αὐτίκα τὸ θεοῦδιν ὡς ἐνεργὸν ὑπῆρχον τὰ προεῖπέ τε καθ' ἕνα πρῶτα, ποῖ⊖ ἐστὶν ὁ ἄνεμ⊖· ὁ δὲ ἔφη ἐναντί⊖ ἐστὶ· ἀλλὰ ἡ δὲ χθὲς ἐπὶ πλέον σφοδρότερ⊖. Πάλιν δὲ ὡς ὑμιλλᾶν ἀφυπνῶν ἡ ὁ βραχύ, ὁ αὐτὸς λυδὶς ἐπέστη διεγείρων τὰ λεχθέν-

** an non ἀναπεθεμένων?*

hesterno multò vehementior. Cùm autem reversus obdormiturus esset, mox etiam idem, prætatum ducem excitans, rursus adstat, latereque percusso, dicit: Expergiscere, dixi tibi, vela facias, secundus est ventus. Surgens igitur eos iterum, qui juxta eum dormiebant, eosque, qui excubias agebant, rogabat, quis esset, qui cum allocutus esset atque ad navigandum excitâsset; cùm autem omnes, sese quemquam vidisse aut ex aliquo id audivisse, negarent, iterum rogavit, an ventus, secundum quod ei dictum erat, secundus esset: omnes autem, contrarium esse, asseruerunt; de re igitur dicta visaque quid esset, cùm dubius hæreret, iterumque præ maxima exercitatione ad breve tempus dormiturus foret, eumdem ducem idem Martyr tertiò excitat, haud parvo studio ac contentione ei dicens. A. ANONYMO.

204 Σὺ μὴ ἀμελήσῃς, ἔγειρον, ἀρμένισον, ὁ ἄνεμος ἐπιτήδειός ἐστιν· ἰδοὺ, σὺ καθεύδεις, καὶ ἄλλοι ἀρμενίζουσιν· τότε λοιπὸν διεγερθεὶς καὶ συνὶς ὁ θαυμασὸς καὶ ἀξιοθέατος ἐκεῖνος, καὶ ὄντως γνήσιος φίλος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μάρτυρος ὡς θεία ἀποκαλύψει καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν τῷ τοιούτῳ προτρεπτῷ τοῦ πλοὸς, αὐτίκα διαπρὰς, καὶ ὡς ἔτι τινὰ περὶ τούτου διερωτήσας ἤρξατο τὰς καραβους διατρέχειν, καὶ προστάξει ῥοῦμβοῦν τὰ πρὸς ἡμᾶς· τινῶν δὲ φασκόντων, τὸ ἄνεμον ἐναντίον ὄντα, καὶ αὐτῶν τὰ πρὸς ἑορτὴν ἐκεῖσε ἑτοιμάζειν ἀπαιτούντων, καὶ βιάσασθαι φησὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦτο ἐρημότερον ἀποφέρειν αὐτούς· ὅτε δὴ ἐκεῖνος ἐκ τῆς ἐκ τρίτης ἐπιφανείας τοῦ μάρτυρος ἀκριβεστέρᾳ ὑπαρχούσης, ἐκ τῆς ἐπιμόνου αὐτοῦ ὀχλήσεως καὶ δεήσεως δι' ὑπερφυοῦς τῆς πόλεως ἡμῶν Δημητρίου, τὸ πλοῖον αὐτῷ ἐπιτήδειον ἴσασθαι, καταλλαττόν πρὸς τὸν ὁρμὸν δὲ πλοὸς προσιτάττει, καὶ δὴ ὁρᾷ καράβους, ὡς ἀπὸ τῶν μερῶν χαλκίδος εἰς τὰ πρὸς αὐτοὺς ἀρμενίζοντα εὐθέως, καὶ ἐμπόδιον τοῦ ὁρμεῖν ἀποκαλύψει λεχθέντος αὐτῷ.

204 Tu ne absque cura sis, expergiscere, vela facias, secundus est ventus. Ecce, tu dormis ac alii navigant. Tunc, cùm tandem mirabilis ille ac visione honoratus Deique & Martyris amicus verè genuinus esset expergefactus, ac, talem ad navigandum invitationem à divina revelatione, non ab imaginatione, esse, intelligeret, statim surgens, nec quemquam amplius de re illa interrogans carabos percurrere cœpit, atque ut versus partes nostras solverent, præcepit. Cùm autem quidam, ventos esse contrarios, seque, ut ad festum spectantia ibidem præpararent, operam dare, assererent, velle se, dicebat, aliquò ad locum præsidio magis destitutum eos abducere. Deinde verò cùm is ex tertia Martyris apparitione, sese per assidui illius civitatis nostræ propugnatoris Demetrii interpellationem ac commendationem prospera navigatione usurum, probè nôsset, remigari, ut cum impetu ac celeritate navigatio procederet, jussit, carabumque, veluti è chalcidis partibus *aa* cursum ad ipsos celeriter dirigentem, vidit, illiusque, quod sibi in revelatione dictum fuerat, est recordatus *bb*. *S. Demetrio monetur.* B E *aa* *bb*

205 Αὐτίκα γὰρ τῇ ἐλασίᾳ τῶν καράβων ἀντίσχων, καὶ ὁ ἄνεμος, ὡς ἐρρέθη κατὰ πρόσωπον ὄντος, ἀρᾷ τόλμαι θείᾳ ἀλλ τῶν περισσοτέρων ὁ ἀλλοφόρος ἐκ τοῦ ὄπισθεν τούτοις ἰριδρόμος ἄνεμος κατέπεσε, καὶ πλεύσαντες ἀρμοδίως καὶ ἀρμενίσαντες ἀβλαβῶς, τῇ ἁγίᾳ τετράδι τῆς ἁγίας ἑβδομάδος ὥραν ἑβδόμην τῇ θεορύτῳ ταύτῃ κατέλαβον πόλιν διὰ ὑπερασπιστοῦ αὐτῆς Δημητρίου ὄντος τοῦ δεινῶς μελετηθέντος καὶ συχνοῦ δράματος ὁ ἐμφυλίου πολέμου λοιμοῦ ἀργησαντος παρὰ Μαύρου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, αὐτίκα φόβῳ καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθεὶς ὁ αὐτὸς Μαῦρος, πυρίτου χαλεπωτάτου ἐκ τῆς ἀθυμίας περιπεσὼν κατακεῖται ἐπὶ κλίνης ἐπιπλείστας ἡμέρας· ἦσάν τε τοῦτον μετίσχει, εἰμὴ ὁ προρρηθεὶς ἀνὴρ ὁ πανεύφημος στρατηγὸς, ἀγνοῶν τὸ μελετηθέν, τοῦτον δὲ λόγοις καὶ ὅρκοις κατασφαλίσῃ· τὰ δὲ ὁραθέντος αὐτῷ, ἔγνω διατυπωθέντα παρὰ τοῦ μάρτυρος περὶ τοῦ πλοὸς, πλείοσι ἀπαγγέλλει ἐδημήγορει τῷ πανδήμῳ καὶ τῷ πρόσθεν ὁ μάρτυρος, ὑπὲρ ἐποιήσατο περὶ τὸ πόλεως. Καὶ τότε λοιπὸν τὸ αὐτὸν Μαῦρον μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πάντων ἐκ τοῦ κύβερ καὶ τοῦ αὐτοῦ στρατοῦ ἐκ τῶν καράβων ἔξω τὸ πόλεως ὁ τοῖς δυτικοῖς μέρεσιν παραφοασθεὶς διετύπωσεν, πρὸς τὸ τὰς μίλτους ἐκ τῶν σκλαβῶν προσφόγων κερμησιάνους ἀδεῶς καὶ ἀνεμποδίστως προσίρχεσθαι, καὶ ὅτως διέμενεν ἡμέρας πλείους.

205 Cùm igitur initio caraborum exeuntium cursui ventus etiam, ut diximus, contrarius esset, derepente nutu divino per certaminum Victoris preces à tergo eis ventus secundus afflavit, cumque convenienter navigâssent, opportunèque vela fecissent, hebdomadæ sanctæ die quartâ, horâ septimâ ad servatam hanc à Deo civitatem per hujus propugnatorem Demetrium appulêre. Unde tandem, quod à Mauro iisque, qui ei adhærebant, indignè paratum formidatumque erat, belli intestini facinore torpescente, timore subitò ac consternatione ipse Maurus correptus, cùm præ animi dejectione in febrim gravissimam incidisset, in lecto per dies plurimos decubuit. Atque hinc etiam ex hoc mundo abiisset, nisi prædictus vir, dux omni laude dignus, qui, quod meditatum fuerat, ignorabat, eum & verbis & juramentis reddidisset securum. Quæ porrò ad illum, qui ei in visione apparuerat, pertinebant, videlicet quæ à Martyre de navigatione ostensa erant, plurimis narrans, studium ac curam, quam pro civitate Martyr gessisset, manifestam faciebat, tuncque tandem, ut ipse Maurus cum omnibus suis, qui à Cubero ejusque exercitu stabant, è civitate, quò Cermesiani, qui è Sclavis fugâ evaturi essent, securè atque absque impedimento advenirent, ad partes Occidentales secederet *cc*, qui carabis præerat, constituit. Atque hoc in statu per dies plures res manserunt. *ventoque tandem per cursus patrocinium fervente assistante, Thessalonicam appellit, dissipatur.* C *cc*

206

A. ANONYMO. *Maurus ipsumet Mauri ab imperatore proditor.*

206 Post hæc autem cùm prædicto Deum amanti duci, ut præfatis carabis navigiisque ad id missis sæpe memoratos Cermesianos aliò deportaret, mandatum imperatorium allatum fuisset, ipse Maurus unà cum iis, qui ei adhærebant, ad imperatoris, à Deo coronati, vestigia accessit, ut illic acciperetur princepsque crearetur. Verùm nec hac in re otiata est divinis consiliis instructa certaminum Victoris cura; sed per ipsum Mauri filium, quod contra civitatem nostram & ab illo & à Cubero meditatum erat, in pias aures demisit, fraudem ipsi & perversum sæpe memorati Mauri propositum, eumque præterea in Thraciæ partibus proditionem contra suam ipsiusmet animam meditari, declarans, eumque hæc, quòd, quæ inter illos statuta erant, observans sæpe nominatus Cuberus, nihil prorsus ex ejusdem Mauri hominibus aut rebus attigisset, quin potiùs & ipsius uxores eodem, quem antè habuerant, imò & majori honore prosequeretur, verè ita esse, appareret, prædictus piissimus imperator, semper ipsi, qui ei imperium est largitus, Deo ea, quæ ad regnum suum spectabant, committens, eique eumdem Maurum offerens, neci quidem illum non dedit, sed dignitate orbatum in suburbium, securitatis fide accepta, relegavit, atque à præfectura ac militia, quam habebat, amovit.

B

Auctoris ad illa annotatio.

207 Quis, dilecti ac Christum amantes fratres, perpetuò memorandi & protectoris & civitatis nostræ servatoris Demetrii affectum, & curam & latam in bello opem non miretur? Quia, cùm nos curis vacui propriique excidii haud gnari essemus, imperatori nostro, ut carabos in civitatis auxilium ac salutem huc mitteret, per Deum suggessit, cùmque quod meditati erant, civilis belli, inexspectataque ac inevitabilis necis nostræ præstitutum tempus instaret, ducem ad navigandum excitavit, ventisque contrariis existentibus, secunda navigatione deduxit, consiliaque ac spes eorum, qui civitatis hujus, ei servire gestientis, excidium moliti erant, dissipavit *dd*. Verè hoc & maximum & incomparabile & ineffabile miraculum cum lætitia & lacrymis & hymnis plurimis, cùm gratiarum actione coniunctis, & animo & corpore celebrari meretur. Verùm venite, dilecti, clementem ac multùm misericordem benignumque Deum ex toto corde oremus, ut huic, quæ eum colit, civitati in salutem nostram continuam gloriosissimum ac maximè mirandum certaminum Victorem concedat, ut per ipsum assiduè servati tribuamus laudem & gloriam & adorationem Patri & Filio & Spiritui Sancto nunc & semper &c.

dd

C

D

206 Μετὰ ϗ ταῦτα κελεύσεως βασιλικῆς φορτισάσης τὸν λεχθέντα φιλοθέαν στρατηγὸν μετὰ τ ἁρμάτων καραβίων ϗ τ ἐπὶ τούτῳ σαλιντων πλοίων ἐπὶ τὴν ἀποκομισιν τ πολλάκις εἰρημένων κερμησιάτων, ὁ αὐτὸς μαύρ⊖ σὺν τ μετ' αὐτοῦ ἀποφύγων τὰ Θεοσέπτα βασιλέως κατέλαβεν ἴχνη, ἐκεῖσε δέχθεὶς ϗ ἄρχων χρηματίσας. Ἀλλ' ὐδὲ ἐν τούτῳ ἤργησεν ἡ διαβολ⊖ ϗ ἀλλοφόρα προμήθεια, ἀλλὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ υἱοῦ ϗ μαύρου τὸ μελετηθὲν κατὰ τ ἡμῶν πόλεως ϗ αὐτ ϗ ϗ κύβερ εἰς τὰς εὐσεβεῖς ἐμήνυσεν ἀκοὰς φανερώσας αὐτῷ τὴν δολιότητα ϗ φαῦλον πρόθεσιν ϗ πολλάκις μνημονεύθεντ⊖ μαύρου, ϗ ὅτι περ ϗ ἐν τοῖς θρακίοις μέρεσι προδοσίαν κατὰ τ ἰδίας ψυχῆς ἐβουλεύσατο πρᾶξαι· ϗ τούτων ὅτως ἀληθῶς καταφανέντων δι' ὅτι τὰ εἰς μέρη αὐτῶν βεβουλευμένα φυλάττων ὁ πολλάκις ὀνομασθεὶς Κύβερ, ὐδενὸς τ αὐτοῦ μαύρου ἀνθρώπου ἢ πραγμάτου ἐφήψατο, μᾶλλον ϗ τὰς αὐτοῦ γυναῖκας ἐν τῇ αὐτῇ, ἣπερ εἶχον, τιμῇ ϗ πλείω ἠξίωσεν· ὁ ϗ λεχθεὶς εὐσεβέστατ⊖ βασιλεὺς, ὁ ἀεὶ τῷ τὸ κράτ⊖ αὐτοῦ παρασχηκότι Θεῷ τὰ τ αὐτοῦ βασιλέως ἀνατιθέμεν⊖, ϗ αὐτῷ τ αὐτὸν μαῦρον καταλιπὼν, ἵνα μὲν τοῦτον ἐν δίδωκεν, τ ϗ ἀξίας ἀποσήσας, εἰς προαστεῖα μετὰ τῶν ἀσφαλῶν περιώρισεν ϗ τ ἀρχῆς ϗ τ στρατίας, ἣπερ εἶχεν, ἀπέστησε. E

207 Τίς μὴ θαυμάσῃ, ἀγαπητοὶ ϗ φιλόχριστοι ἀδελφοὶ, τ πόθεν ϗ τὴν κηδεμονίαν ϗ συμμαχίαν Θ ἀεὶ μᾶλλον ϗ προσατῆ ϗ λυτρωθ τ πόλεως ἡμῶν Δημητρίου, ὅτι ἡμῶν ἀμεριμνῶν ϗ ἀγνώσων περὶ τ οἰκείας ἀλώσεως καθεστώτων ϗ τ βασιλέα ἡμῶν διὰ Θεοῦ τὸν καραβῶν πρὸς συμμαχίαν ϗ σωτηρίαν τ πόλεως ἐσπαρόντων σεῖλαι σεταῦθα ϗ τ προθεσμίας Θ μελετηθέντ⊖ ἐμφυλίου πολέμου ϗ ἀπροσδοκήτου ϗ ἀφύκτου θανάτου ἡμῶν ἐγγὺς ὄντ⊖, τ στρατηγὸν πρὸς τ πλοῦν διέγειρεν, ϗ τ ἀνέμων ἐναντίων ὑπαρχόντων εἰς ἐπιτήδειον διπλοΐαν ἤγαγεν ϗ τὰς βουλὰς ἔλυσεν ϗ ἐλπίδας τ τῇ ἀλώσει συνηραμένων ποιήσασθαι τ δηλικῆς αὐτῇ ταύτης πόλεως· ὅτως χαρᾶς ϗ θαυμάτων ϗ ὑμνων πανηγύρεως μετ' εὐχαριστίας ὑπάρχει ϗ ψυχῶν ϗ σωμάτων εὐφροσύνη ϗ τὸ μίγνυσθαι ϗ ἀσύγκριτον ϗ ἀνέκφραστον ϗ τοῦτο τὸ θαῦμα. ἀλλὰ δεῦτε, ἀγαπητοὶ, τ εὐκλεγκτον ϗ πολυέλεον ϗ φιλοικτίρμονα δι' ὅλης τ καρδίας εὐθυτενίσωμεν Θεὸν, ὅπως δικαίᾳ ἡμῶν σωτηρίαν τῇ δηλικῇ αὐτῇ ταύτῃ πόλει τ ὑπερενδόξων ϗ ὑπερθαύμαστον Ἀλλοφόρου διαμένοντας, ἵνα δι' αὐτοῦ διηνεκῶς συζώμενοι ἀναπέμπωμεν δόξαν ϗ τιμὴν ϗ προσκύνησιν τῷ πατρὶ ϗ τῷ υἱῷ ϗ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν ϗ ἀεὶ &c. F

ANNOTATA.

a *Caput hoc in codice olim Mazarineo, è quo integrum, prout apud nos descriptum exstat, lectori hic exhibetur, a fol.* 187 *usque ad fol.* 199 *extenditur, sequenti isthoc in fronte titulo affectum:* Περὶ τοῦ μελετηθέντ⊖ κρυπτῆς ἐμφυλίου πολέμου κατὰ τ πόλεως παρὰ Θ μαύρου ϗ κύβερ τῶν βουλγάρων, De bello intestino, quod contra civitatem Maurus & Cuber Bulgari occulte fuerunt moliti.

b *Quæ toto ferè hoc numero ac præsertim ejus initio auctor noster, non rarò, etiam alibi, uti hìc datam à nobis incubrationem ejus evolventi patescet, intellectu admodùm difficilis, modò suppeditat, adeò obscura atque implexa sunt, ut appositè ea in linguam Latinam convertere sit oppido difficile, nec ulla etiam ratione fieri forsan id à me potuisset, nisi sensus, quem abs illo intendi, è contextu apparet, lucem attulisset.*

c *Duobus videlicet primis præsentis incubrationis capp., ac præsertim horum priori.*

d

Digitized by Google

d Locorum *omnium ac ſingulorum, quæ ab auctore noſtro hic nominantur, notitia in Baudrandi aliorumque Lexicis Geographicis paſſim eſt obvia, illamque adeò lectori hic exhibère, operæ pretium non reor. Verùm quod jam pertinet ad aſſertum, quo auctor, eorumdem omnium locorum incolas captivos à Sclavis fuiſſe abductos memoriæ à ſe ſuprà proditum, hic ait, id omnino accuratum non eſt, cùm ſuprà, videlicet num. 158, eadem loca per Sclavos habitatoribus vacua reddita fuiſſe, dumtaxat ſcripſerit, idque etiam aliter, quàm abductis ad plagam, Pannoniam verſus ſitam, in captivitatem incolis, fieri certò potuerit, ut nemo non videt. Et verò regiones, quas Sclavi aliique barbari depopulati ſunt, incolas omnes in captivitatem non fuiſſe abductos, ſed alios etiam ex his occiſos, alios fugâ fuiſſe dilapſos, è Theophane, Zonara aliiſque, qui de rebus illis tractant, quiſque haud difficulter comperies; ut auxeſi præterea auctor noſter verò ſimillimè, ne dicam indubiè, uſus hic fuerit.*

e *Verè olim, idque ante auctoris noſtri ætatem, uti is hic indicat, Pannonia metropolis Sirmium exſtiterat. Etenim ante ſeculum quintum, quo celeberrima iſthæc civitas ab Attila fuit everſa, Illyrici univerſi, non tantùm caput, ſed & illius, qui ampliſſimæ huic regioni præfecti prætorii munere præerat, ſedes aliquamdiu exſtitit, uti apud Farlatum Illyrici ſacri tom. 1 pag. 70 & quinque ſeqq. videre licet; Illyricum autem Pannoniam complectebatur, quemadmodùm vel è ſolis Sexto Ruſo & Jornande liquet. Prior enim in Breviario ſic habet:* Provincias habet Illyricus ſeptem & decem; Noricorum duas, Pannoniarum duas, Valeriam, Saviam, Dalmatiam, Mœſiam, Daciarum duas; & in diœceſi Macedoniæ ſunt ſeptem; Macedonia, Theſſalia, Achaia, Epiri duæ, Prævalis & Creta; *poſterior verò de Succeſſ. Reg. ac temp. lib. 1 ita ſcribit;* Illyricus autem cuncta per partes quidem & membra devincta ad unum tamen corpus aptata eſt; quæ habet intra ſe provincias decem & octo; hæ ſunt: Norici duæ, duæ Pannoniæ, duæ Valeriæ, Savia, Dalmatia, Mœſia ſuperior, Dardania, Daciæ duæ, Macedonia, Theſſalia, Achaia, Epirus, Prævalis, Creta. *Licet* B *verò Sextus Ruſus, contrà ac Jornandes facit, provinciis Illyrici Dardaniam, quòd hæc fortè illius ætate provincia nomen nondum obtinuiſſet, haud accenſeat, ambo tamen Pannoniam, aut, ſi mavis, ambas Pannonias, inferiorem nempe ac ſuperiorem, Illyrico adſcribunt. Ceterùm cùm inter Illyrici provincias etiam recenſeant Prævalim, ſupra hic errore, ex amanuenſium incuria profecto, τριβάλλους ſcriptum, puto, vocabuloque huic παιβάλλους aut certè πριβάλους ſubſtituendum. Prævalis enim, uti è recitatis Sexti Ruſi & Jornandis verbis liquet, nova eſt Illyrici provincia ſeu etiam, quæ pars Dalmatiæ aliquandiu fuit, regio; Trebalis autem non item.*

f *Non Chazonem, paulò antè hic memoratum, qui Sclavorum dumtaxat, non autem etiam Avarum, dux fuiſſe videtur, ſed eum ipſum Avarum Chaganum, qui à Sclavis, cùm à Theſſalonica ſub Chazonis ductu à ſeſe obſeſſa recedere fuiſſent compulſi, pollicitationibus ac donis (Add cap. 2) in auxilium fuit vocatus, ab auctore noſtro hic deſignari exiſtimo; licèt autem hic, quod ſuprà num. 158 à Sclavis factum ſcribit, Avaribus hoc loco eorumque Chagano adſcribat, ſibimetipſi propterea contrarius æſtimari haud debet; Sclavis enim, dum, quod num. 158 narratur, in Illyrico geſſerunt, Avares etiam, quibus fœdere illi conjuncti parumque etiam parciſſe videntur, numero non paucos fuiſſe admixtos, eorumdemve ſaltem ſeu imperio ſeu impulſu Sclavos illud geſſiſſe, veroſimillimum ſit ex iis, quæ de ambabus illis nationibus apud ſcriptores proximè laudatos alioſque memoriæ prodita inveniuntur.*

g *In hac auctoris noſtri Græca verba,* παῖς δὲ παρὰ πατρὸς ἴσασιν τὰς ὀνομαζομένας παρ' ἡμῶν ὁμοῦ ἓξ τῶν ὁμωνύμων ἔθνους κατὰ τὴν ἰδίαν τῶν Ῥωμαίων, *errorem irrepſiſſe ex amanuenſium ſcitantia, in animum induco; iis interim Latinam, quam ſenſus maximè exigere videbatur, interpretationem attribui; quòd ſi quis meliorem attuleris, eam lubentiſſimè amplectar.*

h *Devaſtatio ab auctore noſtro & hic & ſupra cap. 1 memorata, quâ innumera hominum multitudo ex imperii terris, uti hic mox is retulit, in captivitatem fuit abducta, veroſimillimè, uti in Annotatis, cap. iſti ſubnexis, jam docui, ſub Conſtante tertio, aut altero è binis ejus ſucceſſoribus, Conſtantino Pogonato & Juſtiniano Rinotmeto ſeu ſecundo, evenit. Imò verò, quò etiam aliquantò propiùs eventus illius epocham mecúmque modò determinem, Joannes, Theſſalonicenſis archiepiſcopus, indubiè ad annum uſque 681, uti ex iis, quæ in Commentario previo num. 23 in medium adduxi, liquet, viam protraxit, eamque veroſimillimè, quemadmodùm jam ſuprà docui, ante annum 700, imò etiam, ne alioquin præſul ille (annotata Incubrationis ejus cap. 14 ad lit. h ſubnexa, conſule) ad ætatem nimis provectam perveniſſe ſit dicendus, ante annum 690 terminârit: ex iis autem, quæ auctor noſter anonymus tum prafationis in modum (adi, quæ Incubrationis Joannis Theſſalonicenſis cap. ultimo ad lit. g ſubnexus, Annotata) Incubrationi ſuæ præmittit, tum hujus cap. tertio refert, præfata devaſtatio tunc primùm, cùm dictus Theſſalonicenſis archiepiſcopus ab obitu ſuo haud multùm eſſet remotus, accidiſſe videtur ac proin inter annum circiter 688 & annum 690. Jam verò, cùm hæc ita habeant, eaque, quæ cap. præſenti auctor noſter deinceps narrat, annis amplius poſt eamdem devaſtationem ſexaginta, prout hoc loco ait, evenerint, conſectarium ſit, ut ante annum circiter 740 horum epocha figenda haud ſit. Imò verò nec ante ſeculi octavi finem circiter ſeu tempus, quo Conſtantinus ſeptimus, Irenes filius, imperii habenas tenuit, ſtatuenda iſthæc videtur. Ita autumo, quòd ab ordine, quo quæque geſta ſunt, auctor noſter in narrando recedere nullo ex capite videatur, ea autem, quæ cap. præcedenti memoriæ prodit, ſub Conſtantino, Irenes filio, ſeu ſeculo octavo ad finem jam inclinante evenerint, uti docui in Annotatis cap. iſti ad lit. t ſubnexis.*

i *Principis hujus, qui, quemadmodum è capitis præſentis titulo ſuprà in Annotatis ad lit. a recitato, intelligitur, Bulgarus exſtitit, mentionem nuſpiam apud ſcriptores alios invenio; Cubrati quidem, genere Bulgari, qui ſub Heraclio ſeu ſeculo ſeptimo, ad mediam ſui partem nondum provecto, contra Avarum Chaganum rebellavit, ac cum populo, quem ab eo acceperat, ſedibus patriis relictis, ad Romanos ſeu Heraclium ſeceſſit, S. Nicephorus, patriarcha Conſtantinopolita-*

A. ANONYMO.

C F

A. ANONYMO. nus, in Breviario hiſtorico, Pariſiis anno 1648 edito, pag. 16 mentionem facit. Verùm etſi ita non pauca ſanè Cubrato, quæ mox infrà auctor noſter anonymus Cubero, Nicephorus adſcribat, ſatque præterea Cubrati & Cuberi nomina affinia ſint; quò minùs tamen hic cum illo unus idemque dicatur, ætatis, quâ ambo floruerunt, diverſitas impedit. Cubratus enim, uti ex jam dictis liquet, ſeculo ſeptimo floruit; Cuberus autem ſeculo octavo & quidem veroſimillimè multùm jam provecto, niſi fortè quis velit, quæ mox de Cubero auctor noſter anonymus ſubjungit, perperam ab hoc iis affici notis Chronicis, ex quibus, ut ſeculo octavo multùm jam promoto evenerint, conſtillarium ſit, quemadmodùm in Annotatis ad lit. præced. jam docui. D

k Græca hæc verba, ἐξ ἀνταίρου καταλίλυκται τῷ χαγάνῳ γίνονται, Latinè interpretatus ſum, Ac rebelles chagano fiunt, nulla habita ratione vocabuli καταλίλυκται, quod quid hic ſignificare queat, haud perſpicio.

l Nominis hujus campum ſeu planitiem, quæ haud procul à Theſſalonica ſita fuerit, uſpiam invenio. Verùm non eſt, cur id mirum cuiquam accidat, cùm nec planities omnes ſeu campos commemorare ſoleant Geographi, nec ſingulos ſuis nominibus diſtinctos tabulæ Geographicæ, uti etiam accuratæ, exhibere.

m Ita etiam ſcriptores Græci alii Conſtantinopolim per tituli honorarii modum ſubinde appellant.

n Dragobita ergò, ſi vera hîc memoret auctor noſter anonymus, jam ante illud tempus, quo Cuberus cum ſuis in Campo Ceramenſo conſedit, haud procul à Theſſalonica ſedes habuerint. Illi porrò Dragobitæ ſeu, ut ſuprà etiam ab auctore noſtro hoc nomen exaratur, Drogobitæ Sclavicæ etiam, ut ſuprà loco non uno tradit, natio fuerunt, ortique veroſimillimè ex iis, quos Ruſſis tributarios fuiſſe, Conſtantinus Porphyrogenitus lib. De adminiſtrando Imperio cap. 9 ſcribit, Drungubitarumque nomine diſtinguit, nullam interim Dragobitarum ſeu Drogobitarum, qui veroſimillimè, ut jam dixi, è Sclavis hiſce orti ſunt, mentionem vel ibidem vel alibi uſpiam faciens. B E

o Id eſt, Conſtantinopolim, ut ſuprà adhuc monui.

p Auctor noſter veroſimillimè non alias hîc intelligit inſulas, quàm quæ in Mari Ægeo, quod modò Archipelagus vocatur, magno numero ſitæ ſunt.

q Ita hîc vocabula Græca ὁραῖαια ὑπατικὰ καὶ βάνδα interpretatus ſum; poſtremum enim è binis illis vocabulis idem, quod βάνδον, apud ſcriptores haud paucos, uti ad hanc vocem in media & infima Græcitatis Gloſſario apud Cangium videre licet, Vexillum ſignificans, hoc loco ſignificare è ſenſûs contextu eſt viſum; quod autem ad primum pertinet, Lipomannus quidem in Metaphraſtica Sancti noſtri Paſſione, quam ſuprà loco tertio dedimus, duo hæc vocabula ὑπατικὸν ὁραῖαιον Latinè interpretatur Conſularia Inſignia, verùm mihi pro voce Inſignia vocabulum Ornatus placuit, quòd ab auctore noſtro, non ὁραῖαια, uti à Metaphraſte ſit, ſed ὁραῖαιον efferatur, hocque vocabulum deductum videri queat ab adjectivo ὁραῖος, quod idem, quod Latinè pulcher aut decorus, ſignificat.

r Ita ſcilicet ſeu Sclavi ſeu Bulgari ſeu etiam alii quicúmque, qui Cubero parebant, idcirco indubiè hîc vocantur, quòd in campo Ceramenſo, à Theſſalonica haud procul diſſito, in quo, ut auctor noſter ſuprà docet, conſiderant, ſedes haberent.

s Ut, cur bina Græca vocabula Μαρίνων & ὁπλιτῶν Latinè hîc interpretatus ſim ordinaria matricula, perſpectum habeas, adi ad primum è binis illis vocabulis & ad vocabulum ὅπλιτον in Media & infima Græcitatis Gloſſario Cangium.

t Vocem hanc iterum in ſignificatione, quam in Annotatis, cap. præcedenti ad lit. r ſubnexis, memoravi, ab auctore noſtro hîc uſurpari, è ſenſûs contextu liquet.

u Nec ducem Siſinnium, nec Maurum, cui, quæ ab auctore noſtro cap. præſenti narrantur, conveniant, apud ullos ſcriptores alios invenire quivi.

x Sita hæc eſt in mari Ægeo ſeu, ut modò vocatur, Archipelago ad oram Theſſaliæ. Videſis ad vocabulum Sciathus in Lexico Geographico Baudrandum, ibidemque invenies, inſulam illam, quam tum, cùm ea, quæ cap. præſenti narrantur, evenêre, incolis deſtitutam fuiſſe, auctor noſter poſt pauca memoriæ hîc prodit, modò etiam arce eſſe munitam. C F

y In codice olim Mazarinæo voces aliquot hoc loco adeò exeſa ſunt, ut nullâ planè ratione legi potuerint; reliquis autem, quem contextui conformiorem exiſtimavi, ſenſum in verſione Latina attribui.

z In codice olim Mazarinæo voces iterum aliquot exeſa hîc ſunt, idque ita, ut non magis, quàm de quibus ad lit. præced., legi queant, eo tamen diſcrimine, quòd, quæ hoc loco exeſa ſunt, ſenſui, ut apparet, haud officiant.

aa Chalcis, quemadmodum Baudrandus in Lexico Geographico docet, urbs eſt Euboeæ inſulæ, in Archipelago ſitæ, primaria; hæc autem inſula ab iis, qui è Sciatho Theſſalonicam navigant, à tergo relinquitur.

bb Quia nimirum, ut ſibi in viſione dictum fuerat, ventum eſſe Theſſalonicam navigantibus ſecundum, è navi, quæ celeri curſu ad ipſos à Chalcide ſeu Euboea properabat, certiſſimè intelligebat, uti cuique ex iis, quæ de inſula Euboea ad lit. præced. notavi, manifeſtum eſſe debet.

cc Ita hîc verbum παραφορεῖν, quod in nullis prorſus lexicis invenire licuit, interpretatus ſum, ſignificationem, quam ſenſus exigere videbatur, illi attribuens.

dd Æqui iterum lectoris judicio permitto, quæcúmque cap. præſenti prodigioſa occurrunt. Obſervari tamen velim, potiorem & eam, & quæ cap. proximè antecedenti occurrunt, fidem mereri, quàm quæ tribus primis capp. narrantur: illis enim, ut non item hiſce, auctor æqualis exſtitit, uti partim ex ipſis hujus verbis, num. 185 occurrentibus, partim ex ætate, quâ quæque ſecundum ſuprà annotata evenêre, ſatis eſt colligere. Adi etiam Commentarium prævium num. 24.

CAPUT

A. ANONYMO.

CAPUT VI.

Cyprianus episcopus, à Sclavis captus, mirabili modo à S. Demetrio in libertatem asseritur a.

a

Γέγονέ τις ἀνὴρ Ἀφρικῆς, ὡς μὲν συνετὸς, ὡς δὲ τὰ θεῖα θεοσεβὴς, καὶ πολὺς μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀρχιερατικῷ δὲ κοσμούμενος ἀξιώματι· ὄνομα τούτῳ Κυπριανός· ὅστις τὴν πρὸς βασιλίδα τότε διὰ τινας χρείας στελλόμενος περίπυστος δὲ Ἑλλάδος τόπους ἀπροσδόκητα τῷ τῶν σκλαβινῶν ἔθνει ἁλίσκεται. Ἀπαλλάττει τοίνυν τῇ σφῶν χώρᾳ ἀνδραποδον ὁ καὶ ἄμφω σεμνὸς καὶ πολιὸς ἐκεῖνος ἀρχιερεύς. Ἐπεδέδυτο αὐτῷ δουλεία βαρβαρικὴ, καὶ δούλου βαρβάρου διακονίαι καὶ ἀκαθάρτου καὶ ἀλίκτυπος μιαφόνου θηρὸς ὁ θάτνης καὶ οἰκονόμος τῶν καθαρῶν καὶ ἀναμάκτου θυσίας, καὶ τῶν λογικῶν δὲ Χριστοῦ θρεμμάτων ποιμὴν καὶ διδάσκαλος, κόπρου ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῷ καθ' ἑκάστην, καὶ κέντρου τὸ βαρβαρικὸς ἱππασίας ἐκφόρησις.
B Πληγαὶ κατὰ νώτου, πληγαὶ κατὰ κόρρης, κατὰ σιαγόνος ῥαπίσματα ὁπόσα δῆτα κἀπεκτᾶτο τῷ χρόνῳ, καὶ πολλῷ δὲ τῆς δουλείας βάρει (ὦ βάθος τῶν σῶν κριμάτων, λόγε Θεοῦ ἀνεξίκακε) ἡ πρεσβυτικὴ ἐκείνη, καὶ ἱερὰ πολιὰ, καὶ ἰῷ τῷ βαρβάρῳ ὡς ὁ λαὸς ὁ ἀρχιερεὺς τροπὸν ἕτερον.

Vir quidam fuit ex Africa tum perspicax, tum rerum divinarum cultor, ac multæ quidem virtutis, archiepiscopi autem dignitate ornatus. Nomen ei erat Cyprianus b. Hic tunc ad civitatem reginam negotiorum quorumdam causâ missus circa Helladis loca inexspectatò à Sclavorum gente insidiis captus est c. Ad eorum igitur terram, manibus ambabus vinctis, in mancipium abducitur venerabilis ille ac canus archiepiscopus. Exin barbarica ipsi servitus fuit d, cumque heri barbari ac impuri servus esset, atque apud sanguinariam feram puræ ac incruentæ hostiæ sacerdos ac dispensator, spiritualiumque Christi alumnorum pastor ac magister detineretur, quotidie ipsi in humeris cophinus, stercorisque ex equino barbari stabulo exsportatio incumbebat. Plagæ in dorso, plagæ in capite, atque in maxilla alapæ, dum tandem servitutis & diuturnitate & gravitatis excessu (ô judiciorum tuorum, clemens Dei Verbum, profunditas!) deficeret senilis illa ac veneranda cæsaries, eratque barbaro archiepiscopus nova rerum conversione veluti è plebe unus.

Cyprianus episcopus Afer à captivitate, in quam inciderat.

b

c

d

E

209 Πῶ γὰρ δυνεῖλεν ὁ βάρβαρος ἐκείνη ψυχὴ αὖθ' ἱερὸν καὶ βέβηλον ὡς μοι ἄπλωτον τῷ Χριστῷ Κυρίῳ, καὶ ἀψηλάφητα ποιεῖσθαι; τί τὸ μετὰ ταῦτα; αἴρει πρὸς οὐρανὸν τὸ ὄμμα ὁ μακαρίας ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς, μιλαπαλείται τῷ ὕψιστον βοηθὸν καὶ ταχὺ αὐτῷ ἀνατέλλει τὰ ἰάματα, καὶ ὁ ῥύστης ἐξ ὑψωμάτων δόξης ἀποσέλλεται ταχινώτατος· νὺξ ἦν κατὰ γῆν κατέδαρθεν ὁ ἀρχιερεύς. Καὶ τοίνυν ἔναρ αὐτῷ θαυμάσιον ὁ μάρτυς ἐφίστατο· ἰώρα γάρ, καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ εὐθεδυμένος πανοπλίαν στρατηγικὴν, ἔφιππος, ξιφηφόρος, νέος ἅμα καὶ χαριέστατος· καὶ εἰ τὴν αἰχμαλωσίας ἀπαλλαγὴν βούλῃ, καὶ τὸν δεσμὸν, φησὶν, ἀκολούθει μοι. Γνωρίζει τοίνυν τούτῳ καὶ ὄνομα καὶ πατρίδα καὶ ἀξίωμα, ὅτι τε Δημήτριος καλοῖτο, καὶ Θεσσαλονίκη τούτου πατρὶς, καὶ στρατιώτης τυγχάνει, λαμπρὸν καὶ τὸ ἀξίωμα περικείμενος. Λύεται παραχρῆμα τῶν δεσμῶν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ἦν ποδῶν ὠκὺς ἰσχὺς, τῷ φαντὶ ἀκολουθεῖ.
C

209 Ubi enim barbara illa anima inter sacrum & profanum possit distinguere, ut Christum Domini non tangat, inelementissimèque tractet? Quid verò post hæc? Archiepiscopus ille, ad mancipii conditionem redactus, oculos ad cælum levat, auxilium supernum implorat: ac statim ei curatio affulsit, liberatorque è gloriæ altitudine celerrimè demittitur. Nox erat atque humi archiepiscopus dormiebat. Somnium igitur mirabile ei Sanctus immittit. Visione enim afficiebatur, &, ecce, vir, armaturâ militari indutus, equo insidens, ense instructus, juvenis simul ac facie lætissimus, atque, dicebat, si captivitate & vinculis liberari vis, sequere me. Declarat ei suum & nomen & patriam & dignitatem, seque adeò Demetrium vocari, Thessalonicamque ei patriam esse, militemque existere dignitate etiam illustrem. Liberatur illicò vinculis archiepiscopus, & quàm posset celerrimè eum, qui ei apparebat, sequebatur.

ab apparente sibi S. Demetrio eripitur, vinculisque liber

F

210 Ἤμερα παρῆλθεν ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα παρῆν, καὶ μεθ' αὐτὴν ἡ τρίτη, καὶ καθεξῆς ἄχρι καὶ τῆς ἑβδόης, ποθουμένου μάρτυρος· καὶ κατὰ Θεσσαλονίκην ὁ ἀρχιβύστης, ἰδοὺ καὶ ὁ ὁδηγὸς ἀφανὴς· εἰσέρει τὴν πόλιν, πυνθάνεται τίς ὁ σὺν αὐτῇ στρατιώτης, διηγεῖται ὅπως αὐτὸν τῆς αἰχμαλωσίας λυτρώσοιτο· εἰσέτι γὰρ τρόποις Οἰκονομίας κεκάλυπτό σι τὸ τῆς μαρτυρικῆς θαυματουργίας μυστήριον, ὡς ἔτι μᾶλλον δημοσιεύεσθαι τὸ τερατῶδες, καὶ μεγαλύνεσθαι τῷ μάρτυρι τὸ θαυμάσιον· εἰς γῆν πρὸς γνῶσιν οἱ ἀκούσαντες γένοιντο· ὡς τὰ τῆς πράγματος θαυματουργίας μαρτυρικὴ, εἰς αὐλὰς τῶνδε ἄγουσι τὸν μάρτυρος τὰ θεῖα ἀνάκτορα· ὁ δὲ ἅμματι εἰσιὼν καὶ τῇ εἰκόνι τὸν μάρτυρα ἰδὼν καὶ ξιφήρη ὁμοῦ καὶ ἱππότην θεάσαιτο, αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν φανέντα οἱ παρόντι ἀναγνωρισάμενος· τότε δὴ τότε ἀποκαλύπτεται αὐτῷ τὰ τοῦ θάυματος, καὶ πίστιν εἰς πρόσωπον ὁμολογοῦσι τὰ χαριστήρια Θεῷ καὶ τῷ Μάρτυρι.

haud procul à Thessalonica mirabili modo sistitur.

210 Dies prima transiit, secunda aderat ac post hanc tertia & sic deinceps usque ad octavam, diem itineris se præbente Martyre, jamque prope Thessalonicam erat archiepiscopus, &, ecce, evanescit viæ dux: civitatem ingreditur, quis in ea sit miles, rogat, narrans, qui eum à captivitate liberâsset; adhuc enim è Providentiæ ordinatione miraculi, à Martyre patrati, mysterium ipsum latebat, ut adhuc magis divulgaretur prodigium, Martyrique ad gloriam cederet miraculum. Simulatque igitur audientes in cognitionem rei, per factum à Martyre miraculum patratæ, venerunt, ad ipsam illum sacram Martyris basilicam deducunt; statim autem atque esset ingressus, ac in Icone Martyrem vidisset, simulque & ense instructum & equo insidentem conspiceret, esse illum, qui sibi apparuisset, asseverabat. Continuò

A. ANONYMO.

ei, quæ ad miraculum ſpectarent, manifeſtata ſunt, cadenſque in faciem Deo & Martyri gratias agebat.

Deo idcircò ac Martyri in civitate illa gratias agit.

211 Et nunc, exclamabat, Martyrem ſuum miſiſſe Dominum, meque è manu affligentium me ac de luto fœcis liberâſſe, pedeſque meos in loco patenti poſuiſſe ac greſſus meos direxiſſe, cognoſco. Anima mea pertranſivit vinculorum ferrum, ipſæ manus meæ in cophino ſervierunt; ſed, ecce, nunc illas cum lætitia elevo, unde mihi auxilium venit. Ac Deum quidem ore magnificabat, oculis autem ſubjectum templi ſolum madefaciebat; ei enim præ lætitia ſimul & compunctione lacrymæ, ſcatebræ in modum manantes, effluebant. Hinc novam civitas tota tanti prodigii feſtivitatem celebrabat Martyri, miraculumque extollebat.

211 Καὶ νῦν ἔγνων, ἔφα, ὅτι ἀπέσταλκε κύριος τὸν μάρτυρα αὐτοῦ, καὶ ἐρρύσατό με ἐκ χειρὸς τῶν θλιβόντων με, καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος· καὶ ἔστησεν ἐπ' ὀρθρινῷ τοὺς πόδας μου, καὶ τὰ διαβήματά μου κατεύθυνε. Σίδηρον διῆλθεν ἡ ψυχή μου καὶ τὰ δεσμῶν· αἱ χεῖρές μου ἔκειντο ἐν τῷ κοφίνῳ ἐδυλίδοντο· ἀλλὰ νῦν, ἰδού, αἴρω ταύτας μετ' ὀρθροσύνης ὅθεν ἡ βοήθειά μου ἐλήλυθεν καὶ σώματι μὲν Θεὸν ἐμεγάλυνεν, διὰ ῥημάτων δὲ τὸ ὑποκείμενον ἔδαφος τοῦ ναοῦ κατέβρεχεν ἔδαφος· χρυσοῦν γὰρ αὐτῷ κατεῖδεν τὸ τῆς χαρᾶς ἐμοῦ, καὶ κατανύξεως δάκρυον· ἐντεῦθεν ἡ πόλις πᾶσα ἑορτὴν ἄλλην τελικὴν θαυματουργίας ἐπέστησε τῷ μάρτυρι, καὶ τὸ τεράστιον ἐμεγάλυνεν.

Neocaſtaque domûs ac patriæ templum ei ibidem, miraculo- ditor iterum

B

e

212 Ille autem archiepiſcopus Cyprianus captivus, vinctus, liber in Martyre, Conſtantinopolim poſt hæc properans, quæ ei ante captivitatem fuerant propoſita, curavit, miraculum etiam ibidem, quod ei à S. Demetrio obtigerat, enarrans liberéque divulgans. Poſtquam porrò rurſus ad ovile ſuum veniſſet, templum ingens, veluti de redemptione ſua Magno *e* gratias agens, divino illi nomini excitat, illudque & ornat & illuſtrat. Verùm cùm & marmora, ut per ea Martyri templum ornaret ſplendidiùs, opus ei eſſent, ſocium in labore illum invenit. Ei enim apparet, ſeque appulſam in portu navim, quæ neceſſaria futura contineret, jam nunc vidiſſe, nunciat, nauclerum, ut in marmora inquirat, accedit.

212 Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἐκεῖνος Κυπριανὸς, ὁ αἰχμάλωτος, ὁ δέσμιος, ὁ ἐλεύθερος ἐν τῷ μάρτυρι τῶν Κωνσταντίνου μετὰ ταῦτα κατελαβόν ἦ, τὰ προϋπάρχοντα τούτῳ τὰ τῆς αἰχμαλωσίας καλύψας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ ἔθαυμάσιον διηγησάμενος, καὶ παῤῥησιασάμενος. ἐπεὶ καὶ ἐλθὼν τῷ σφετέρῳ ποιμνίῳ γίνεται, τὸ μέγαν ἐπαίρει δεξάμενος τὴν ἀπολύτρωσιν ναὸν ἐγείρει ἐπὶ τῷ θείῳ τούτῳ ὀνόματι, καλόν, λαμπρόν τε τοῦτον· ἀλλὰ γὰρ καὶ μαρμάρων ἐπὶ εἰς χρείαν καλέσαι ὡς δὲ αὐτῷ φανερὸν ἦν καλλωπίζειν τὸ μάρτυρι τὸν ναὸν, εὑρίσκει τοῦτον συνεργόν· φαίνεται γὰρ αὐτῷ, καὶ ὃ τῷ πλοίῳ πρόσκειται ἄρτι φάσκει ἐφάμιλλος, τὰ τῆς χρείας ἔσεσθαι ἐπιλοχίας· πρόσεισι τῷ ναυκλήρῳ ἵνα ζητήσῃ τὰ μαρμάρων ποιήμενος.

ἐρωτᾷ ?

Item ferente Sancto, excitat, ſplendidiſſimque exornat.

213 Mox audaciter mentitur nauclerus, ſeque, quod quærebatur, non habere, affirmat. Ab inquiſitione deſiſtit archiepiſcopus. Iterum Martyr & locum navis, quo marmora ſerventur, ei oſtendit, quanta ac qualia ſint, ſitumque illorum & numerum & nomen eidem exponens, ac illa, quæ nauclerus navi veheret, marmora fratris ipſius ac commartyris victoris, qui & illa, inventis aliis, ei dabat, nomini eſſe mercatum. Rurſus archiepiſcopus nauclero & nomen & locum & menſuram & figuram & quot ac qualia ſint marmora, & quì magno Demetrio à Victore *f* commartyre data ſint, edicit. Cùm iſta igitur nauclerus audiviſſet, quid ita futura proſpiciens Martyris gratia vellet, intellexit, ſtatimque marmora archiepiſcopo largitur.

f

C

213 Ἐξελοφλεῖται ὁ ναύκληρος γίνεται, καὶ τὸ ζητούμενον μὴ ἔχειν διαχρίζεται· παύεται ὁ ἀρχιερεὺς τῆς ζητήσεως· αὖθις ὁ μάρτυς καὶ τόπον δείκνυσι ἐν πλοίῳ αὐτοῦ, ἔνθα αἱ μάρμαροι, ἔστασαι, καὶ ἑστῶσαι, καὶ τόπον τίνων, καὶ ἀριθμὸν, καὶ ὀνόματα οἱ προσωνόμενοι, καὶ ὅτι τὰς, ἃς ὁ ναύκληρος φορτίζεται τῷ πλοίῳ μαρμάρας ὀνόματι ἐν ἀδελφῷ καὶ συμμάρτυρος βίκτορος ταύτας ἐπρίατο, καὶ ὡς ἕτέρας ἄλλας αὐτῷ ἐδωρήσατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς τῷ ναυκλήρῳ, καὶ ὄνομα σταθμῷ καὶ τόπον, καὶ μέτρον, καὶ εἶδος, οἵ, καὶ ὅσαι καὶ ἑστῶσαι αἱ μάρμαροι, καὶ ὡς ἁρπάζειν αὐτὰ Δημητρίῳ τῷ μεγάλῳ πρὸς βίκτορος ἐν συμμάρτυρος. Ὡς γὰρ ἤκουσε ταῦτα ὁ ναύαρχος συνῆκεν ὡς ἄρα βούλεται ἡ προβλεπτικὴ χάρις τοῦ μάρτυρος, καὶ παραυτὰ τὰς μαρμάρας δίδωσι τῷ ἀρχιερεῖ.

f

E

214 *Mine Demetrii à captivorum, quas prodigiosè liberavit,*

g

214 Atque ita ornandi templi opus brevi perficitur *g*. Quæ autem mens enumeret, qualiſve ſermo exponat captivorum ex omni barbarica regione liberationes, quas quotidie ferè operatus ſit Magnus? Alios quidem ex ipſis vinculis ſtatim liberans atque, ut propriis pedibus aufugerent, dimittens, alios verò, cùm vehi indigerent, equo ſuo impoſitos ſub equitis habitu, carcerum quidem aliis inviſibiliter apertis, aliis autem etiam quantum ad vectes & ferram, cùm vinctis eos vacuaret, ſervatis intactis, ad uſque etiam propriam civitatem ſuam Theſſalonicam veluti per aëra vectos, præſtans incolumes, adeò ut carceris cuſtos, cùm vinctorum, qui cuſtodiæ mancipati erant, computo inito, quoſdam, quos Magnus è vinculis eripuerat, amiſiſſet, neſcius, quid ageret, aliquando etiam dixerit.

214 Καὶ τὸ ἔργον οὕτω ἐν τῷ ναῷ πεντηκοσιάστιος ὅλως συμπεραίνεται· τίς ἂν ἀριθμήσει τὰς; ποῖος ἂν λόγος ἐκδιηγήσεται τὰς τῶν αἰχμαλώτων ἀναῤῥήξεις ἐκ πάσης χώρας βαρβαρικῆς, ἃς ὁ μέγας καθ' ἑκάστην ἐπιτελεῖ σχολὴν, τοὺς μὲν ἐλευθερῶν ἐκ αὐτῶν δεσμῶν παραυτὰ, καὶ πρὸς τὸ οἰκείοις φεύγειν ποσὶν ἀφιείς, τοὺς δὲ ἐπόχοις τοῦ σφετέρου ἔπους ἀντιδιαφοριζόμενος, φανόμενος ἕτερος, τὰ φορεῖν τοὺς μὲν ἀνοίγων ἁπλῶς, τοὺς δὲ καὶ ἀσυλάκτους πλήθρα καὶ σφραγῖδα διατηρῶν τῶν δεσμῶν ἀποκενῶν, καὶ πόλεως ἐκ οἰκείας ἄχρι Θεσσαλονίκης ἀέριος ὥσπερ τοὺς ἀνασῳζόμενος, ὡς ἐντεῦθεν ποτὲ τὰ δεσμοφύλακα τοὺς δεσμίους μετρῶντα κεκλεισμένους ἔτυχε φρικῶδες, ἐπεὶ τινὰς ἀπολέσῃ, ὃς ὁ μέγας ἐξέρασεν τῶν δεσμῶν, διαπορήμενος* αὐτὸν.

**an non διαπορήμενον?*

215 Quid hoc? Num iterum ergò è Bulgaris fur carcerem fuit ingreſſus vinctoſque abripuit? Noverat enim, qui ſæpe à Martyre, multos deſmios

215 Τί τοῦτο; μῶν τις ἂν ὁ ἐκ βουλγάρων κλέπτης τὴν φυλακὴν ἐπεδήμησε, καὶ δεσμίους ἥρπασεν; ἤδει γὰρ ὡς πολλάκις τῷ μάρτυρι πολλοὺς δεσμίους

A

μῶν ἐκ τῆς φρυκτῶς ἐξκμίωτο· ἰωρᾶτο γὰρ καὶ τοῖς βαρβάροις ἱππαζόμενος ὁ μέγας οἷς οἶδε λόγοις, φιλῶν αἰχμάλωτον ἔπροχον, καὶ ἁρπάζοντα, ἢ κλέπτοντα, ἢ διωκόμενον ἅμα καὶ φεύγοντα, θαυμασίως τιμᾷ; τί δὲ τῷ μεγάλῳ σοῦ χριστῷ σπλαγχνιζομένῳ καὶ φιλοπατρίδι εὐεργέτῃ ὁ λαός σου ἡ εἰς ἡμᾶς σὴ ἀνδρεῖος, τῆς εἰς ἡμᾶς πολλῆς σου χρηστότητος;

multis è custodia eductis, damnum pateretur; nam & à barbaris Magnus fuit conspectus, cum equo vectus, quibus novit, modis captivum, vecturæ indigum, deferens & rapientis seu furantis, & persequentis simul ac fugientis speciem referret. Verùm quid tibi magno Christi militi, quid tibi commiserantissimo ac patriæ amanti nos populus tuus ob tuam erga nos curam, ob magnam tuam erga nos benignitatem retribuemus?

A. ANONYMO. *multitudine celebrandi occasio hic arripitur.*

ANNOTATA.

a *Caput hoc titulo simul & initio in codice olim Mazarineo est mutilum, quòd ex hoc post pag.* 199 *folium unum alterumve sit excisum, licèt interim paginarum series, quòd ha non priùs, quam factum hoc fuisset, numeris fuerint distincta, interrupta haud sit; quæ autem huc spectantia in præfato codice restant, à fol.* 200 *usque ad fol. vers.* 203 *excurrunt. Porrò dictum caput è codice nostro Græco ✠ Ms.* 193, *in quo à fol. verso* 81 *usque ad fol. vers.* 83 *è Leonis Allatii Ms. descriptum exstat, lectori hic exhibetur; licèt autem illud narrationis prolixioris, quod Joannes Stauracius adornavit, compendium dumtaxat sit, non autem ipsa prolixior auctoris nostri anonymi narratio, à nobis tamen, cùm hanc integram haud habeamus, præfati nostri anonymi nomine illud hic editur, quòd ab eo equidem, quæ complectitur, primùm litteris commendata fuisse videantur, certeque à primæva ejusdem narratione in substantia haud differat, uti argumento esse potest occurrens apud Mabillonium tom.* 1 *Veterum Analect. pag.* 89 *& sex seqq. narratio, quâ ab Anastasio*
B *Bibliothecario, qui & ipse anonymi nostri narrationem in compendium contraxit, quantum ad substantiam eadem omnino, qua cap. presenti, Joannis Stauracii verbis expresso, narrantur, litteris commendata existunt.* E

b *Nihil planè occurrit, ut, cujusnam hic sedis in Africa fuerit archiepiscopus, necùmque determinem. Verùm seculo octavo senescente nonoque ineunte, quo tempore, uti ad lit. proximè seq. docebo, narratum cap. presenti miraculum Cypriano, in Africa archiepiscopo, obvenit, in Africa saltem episcopos archiepiscoposque exstitisse, fas est concludere vel ex iis, quæ Pagius in Criticis ad annum* 893, *num.* 1 *in medium adduxit.*

c *Auctor noster, uti ex iis, quæ in Commentario prævio num.* 24 *in medium adduxi, prenum est eruere, certò ante annum* 882, *& quidem, quemadmodum ex Annotatis, quæ duobus capp. proximè præcessis subnexui, apparet, verosimiliter aut seculo octavo senescente aut nono ineunte floruit; quapropter, cum in narratione sua, prout apud Mabillonium loco supra cit. in compendium ab Anastasio Bibliothecario contracta exstat, narratum à se cap. presenti miraculum ætate sua evenisse, diserte sub initium affirmet, consectarium sit, ut id verosimiliter vel seculo nono ineunte, vel etiam paulò citiùs seu octavo senescente acciderit; ambobus autem hisce seculis Sclavi, qui in Dalmatia habitabant, hancque regionem jam inde ab Heraclii imperatoris ætate occupaverant, continuo piraticam exercuêre, uti quisque facilè intelliget vel ex iis, quæ de natione illa Andreas Dandulus in Chronico suo loco non uno memoriæ prodit. Jam verò, cùm hæc ita habeant, facilè fieri potuit, ut Cyprianus archiepiscopus, cui dictum miraculum obvenit, in manus Sclavorum, dum ex Africa Constantinopolim navigaret, inciderit; quod re etiam vera factum, auctor noster hic tradit.*

d *Alicubi verosimillimè in Dalmatia, uti ex Annotatis ad lit. preced. statuendum videtur.*

e *Ita hic* S. Demetrius, *qui* μεγαλομάρτυς, magni Martyris, *titulo à Græcis passim condecoratur, antonomasticè quodammodò seu per excellentiam nominatur.*

C f *Non alius indubiè nominis hujus martyr hic designatur, quàm celeberrimus ille, de quo apud nos actum jam est die* XXI *Julii, quo Martyrologio Romano aliisque Fastis sacris quàm plurimis exstat inscriptus, cultumque planè insignem Massilia obtinet.* F

g *Auctoris nostri anonymi narratio, à Joanne Stauracio in compendium contracta, hic modò (quæ enim sequuntur, à posteriore hoc scriptore addita dumtaxat sunt) terminatur; verùm de templo, quod Cyprianus episcopus eo loco, quo in Africa sedem habebat, exstruxisse in* S. Demetrii *honorem suprà hic narratur, nonnulla, à Joanne Stauracio haud commemorata, ejusdem cap. presentis parte, quæ dumtaxat ex dictis in codice olim Mazarineo adhuc restat, auctor noster suppeditat. Cum notatu satis digna sint atque ad gloriam Sancti nostri faciant, ea huc addita interpretatione Latina, lubet transcribere. Sic habent:* Διακοσμήσας οὖν καλῶς ὁ ταῦτα ζητῶν τὸν Θεὸν διὰ προσευχῆς καὶ ἱκεσίας τῷ χάριτι ἐπισκιάσαι τὸ μαρτύριον, καὶ μὴ ἄμαυρον γενέσθαι θαυμάτων ἢ εἰς ὄνομα αὐτῷ οἰκοδομηθέντα ναόν, καὶ δὴ τυγχάνῃ ἡ αἴτησις. Ποιεῖ γὰρ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ τὴν δέησιν αὐτῶν εἰσακούει. Ἰδοὺ γὰρ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ μάρτυρος ἰασῆς ἐπιτελοῦνται νοσημάτων ποικίλων καὶ παθημάτων ἀπαλλάττονται τῷ ἐλαίῳ τῆς αὐτοῦ καντύλας χριόμενοι. Δύγμασι δὲ σκορπίων ἀνεπιβούλευτοι γίνονται πάντες οἱ τῷ ναῷ εἰκότως θῦναι ἢ ἄσπη προσαγορεύεται, τὸ πρότερον, ὡς πολὺς ὁ λόγος, εἰς δύο μηνὶ ἔτους Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου μὴ δυναμένων εἰς γῆν καταλιθῆναι καὶ καθεδεῖν διὰ τὸ πλῆθος τῶν πλησίον σκορπίων, ἀλλ' εἰς καρέβους εἰσιέντων, κἀκεῖσε τῷ χρῆναι ἐκπληρώντων ἃ ὕπνῳ αὐτῶν· ἀπὸ δὲ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐγκαίνισεν ὁ οἶκος ἃ παντοδαπῆς μάρτυρος, καὶ οὐ συνεβῆ δηχθῆναι τινὰ ἐκ τῶν σκορπίων, ἐκ δὲ ἐλαίου τῆς καντύλας περιχρίεται εἰς τὸ πληγὲν μέλος καὶ τῆς ὀδύνης παῦλαν ἀπαλλάττεται. Cùm templum (*Cyprianus episcopus nempe*) pulchrè ornâsset, Deum per orationem ac preces, ut Martyris gratia obumbraret nec obscurum absque miraculis ædificatum ejus nomini templum maneret, rogabat, votique factus est compos. Voluntatem enim illorum, qui eum timent, Deus adimplet, precesque eorumdem exaudit. Ecce enim, accessu ad Martyrem morborum diversorum curationes perficiuntur atque à dæmonibus liberi evadunt, qui oleo lampadis ejus unguntur. Omnes autem, qui

vox hic lege nequit.

Digitized by Google

A. ANONYMO. qui civitatem incolunt, à ſerpentum morſibus haud periclitantur; iiſdem verò ipſa, cùm prius, ut fama refert, duobus anni menſibus, Julioque & Auguſto, humi procumbere ac dormire præ ſerpentum vexantium multitudine non poſſent, ſed ſchaphas ingrederentur, ibidemque ſomni neceſſitati ſatisfacerent, afflicta fuiſſe aſſeveratur; ſtatim autem ab eo die, quo glorioſiſſimi Martyris domus fuit conſecrata, etſi etiam à ſerpentibus morderi quempiam accidat, oleo lampadis ejus ad membrum læſum perungitur, ſtatimque dolore liberatur. *Hæc eadem, quæ ita auctoris noſtri anonymi narratio, prout in codice olim Mazarinæo exſtat, paulò prolixiùs exponit, paucis hiſce verbis*, Per orationem ejus (*ſancti* Demetrii) ſi quis infirmus in eodem templo (*exſtructo nempe à Cypriano archiepiſcopo*) devotus advenerit, ſi perunctus fuerit de oleo lampadis ejus, illico ſanabitur, *etiam involvit narrationis ejuſdem apud Mabillonium loco ſuprà cit. compendium, ab Anaſtaſio Bibliothecario contextum. Hoc porrò, quamquam ex dictis cum Joannis Stauracii compendio in ſubſtantia conveniens, plura tamen adhuc alia adjuncta, eaque ſatis notatu digna, quæ ab hoc abſunt, complectitur, uti comperiet, qui unum cum altero contulerit. Cæterùm quod ad narratorum hoc cap. fidem ſpectat, quò de hac utcumque ſtatui queat, debent etiam, quæ ſuprà dicta ſunt, expendi.*

MIRACULORUM

LIBER III.

B

Auctore Anonymo altero *a*.

CAPUT I.

De viro, qui S. Demetrii patrocinio amiſſum à morbo oculorum uſum recuperavit b.

Vir. qui ex morbo oculorum uſum amiſit, S. Demetrio ei

VIr quidam olim civitatis hujus, Byzantium negotii cujuſpiam causâ profectus, gravem in morbum incidit: ex hoc autem & oculis vehemens fluxio obvenit, corporeaque luminaria exſtinxit. Ac, morbo quidem pulſo, convaluit, præ excitate autem omnino miſer nihilque facere valens, ibat quidem, ſed in lapides impingens. Pedes erant offendiculis attriti, nec illi uſpiam medela occurrebat. Animo concipit magnum Demetrium curationemque quærebat, nec repetere ceſſabat: ô utinam Theſſalonicæ in patria mea verſarer! Et magnum ibidem Pugilem, exclamabat, inſtanter invocare poſſem, & voto haud fruſtrarer. Verùm & ibidem, quem quærebat, medicus ei apparet, bonuſque paſtor ac curator, ut ovilis ſui ovem adjuvet, feſtinat, diligenſque Theſſalonicæ Paterfamilias, ut drachmam perditam inveniat, accurrit.

C

apparente, ac, quid facere debeat, indicante,

217 Ac quam ob rem, ait, ô homo, modicæ fidei es, ac ſolùm me in patria invocatum apparere exiſtimas? Verùm ne & procul & quóvis recurras, ſi ad caſtiſſimæ Dei Matris oratorium (Oeconomium eſt loco nomen) acceſſeris, interiùs me invenies, tibique apparebo ac ſtatim lumen videbis. Homo ſtatim expergefactus ſurgit, currit, divinam illam Caſtiſſimæ domum quærit, invenit, in templum ingreditur, rogat, ubi ſit magnus Demetrius, audit: Ecce, divina Martyris effigies: erat autem è lapillis artificioſiſſimè compoſita ac optima. Procidit ante effigiem cæcus, lacrymis quàm plurimis perfuſus. Ad ſanctos pedes tuos, ait, procumbere non deliſtam, donec magnus & martyr & medicus oculos meos ſanes, ita ut divinam tuam formam ac ſpeciem videam.

Ἀνήρ τις πάλαι ϑ πόλεως ταύτης πρὸς διζαντίδα κατ' τινα χρείαν ὁρμηθεὶς, νόσῳ περιπεπτώκει δεινῇ· ἐκ ἧς ϑ ῥεῦμα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμπίπτει δριμύ, καὶ τὰς σωματικὰς φωστῆρας ἠμαύρωσε. Καὶ ϑ μὲν τόσῳ ἀπαλλαγείς, ῥᾴων ἦν, τῆς ϑ ταραίσεως τὸ παράπαν ἄβλιϑ καὶ ἀνενέργητϑ, περιῄει ϑ λίϑοις προσπαίων· πόδας τοῖς προσκρούμασι συντριβόμενϑ, καὶ διαπαῖα τυτῳ ὦν κάμνῳ. Εἰς νῦν λαμβάνει ϑ μέγαν Δημήτριον, ϑ τὴν ἰατρείαν ἔζητει, καὶ ἀντιβολῶν ἐκ ἐπαύετο· καὶ εἴϑε τῇ ἐμῇ πατρίδι Θεσσαλονίκῃ παρῆν, ϑ ϑ μέγαν ἔχοι ἐκεῖσε προσλιπαρῶν ἀθλητὴν, ἐβόα, ϑ τῆς ἐφέσεως ἂν ἐκ ἀπέτυχον. Λέγει φάναι κἀκεῖ ὁ ζωγράφῳ· ἀνϑρῶ ἰατρός, ϑ ὁ καλὸς ποιμὴν καὶ προσάτης ταχύνει τὸ τῆς οἰκείας μάνδρας ἐπισκοπεῖσϑαι πρόβατον, καὶ ὁ καλὸς τῆς Θεσσαλονίκης οἰκοδεσπότης τὴν ἀπωλολυῖαν δραχμὴν ζητεῖν ἐρχεται.

F

217 Καὶ ἴσατί, φησιν, ὀλιγόπιϑϑ, ὦ ἄνϑρωπε, ὃς ϑ μόνον ἐν τῇ πατρίδι οἴει μὲ φθάνειν καλούμενον; Ἀλλὰ μὴ καὶ πόῤῥω ϑ πανταχῆ ἀπέλα ϑ τῷ ὄκτωρίῳ οἴκῳ γενόμενϑ· ϑ παράγγε καὶ δεομένϑ, οἰκονομέων τῷ τόπῳ τὸ ὄνομα, ἴσθαν ὄψόμαι μι, ϑ ὀφθήσομαί σι, ϑ ἴσῃ παραχρῆμα βλέπων τὸ φῶς. Ἔξυπνϑ ὁ ἄνϑρωπϑ παραυτίκα γενόμενϑ ἀνίσταται, τρέχει, ϑ δῶον ἔνδον ἐκεῖσε ϑ παράγγε ἑρέσϑαι, ὄψεσϑαι, εὑρεῖν τὸν ναὸν, ἐρωτᾷ, πῦ ὁ μέγας Δημήτριϑ, ἀκούει· ἰδὼ εἰκὼν ἡ ϑεία τῦ μάρτυρϑ· ἰδοὺ ϑ ἐκ ψηφίδων συγκειμένη φιλοτέχνως δ' μάλα ϑ ἀρίστως. Πίπτει ϑ εἰκόνϑ ἔμπροσθεν ὁ τυφλὸς, δάκρυσιν ὅτι πλείοσις περιῤῥέομενϑ· ὑ παύζεσϑαι προσκυλινδεῖσθαι ϑ σὰς ἁγίους ἰχνῶν ἕως ὅτῳ ὁ μέγας ϑ μάρτυς, ϑ ἰατρὸς τὼς ὀφθαλμώς θεραπεύσῃς μϑ, ὡς ἴδω σε τὴν ϑείαν μορφὴν ϑ διαγνῶναι.

218 Νὺξ ἤδη παρῆν, καὶ ἰδοὺ τῷ πάσχοντι ὁ μάρτυς καὶ ἰατρὸς καὶ τοῖς δακτύλοις τὰς ὑποσκαπτούσας νόσους τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ πρίμα πως διανοίγει, καὶ λιμᾶν ὡς εἶδεν ἀνυπόπτως περιαιρεῖ· εἶδ' ἵνα πιέζει σφοδρότερον, ὡς μὴ παρὰ τὸν μάρτυρα ἀφυπνωθῇ ὁ πάσχοντα, καὶ ἀκήκοέ μου καὶ τοῦ μάρτυρος· ἤδη νῦν εἶπέ μοι ὁρᾷς με ὁ ἰατρόν; οὐχ ὁρᾷς με τὸν θεραπεύτην; ὁ δὲ εἶπε ταχέως, καὶ τὰς ὀφθαλμὰς ἐπάρας τῷ μάρτυρος· ὁρῶ σε, ἔφη, τὸν μέγαν μου ἰατρόν, ὁρῶ σε τὸν μάρτυρα τοῦ χριστοῦ, ὁρῶ σου τὴν σεβασίαν καὶ θείαν εἰκόνα σου, καὶ πολλὴν σου τὴν εὐχαριστίαν προσάγω σοι, ὅτι ἐπῆκάς μοι ὁ δρυχόπους τοὺς πόδας μου καὶ τὰ διαβήματά μου κατεύθυνας· ὅτι ἔβρεξας τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος.

A. ANONYMO. *perrique opitulatus, eumdem recuperat.*

218 Nox jam aderat, & ecce, Martyr & medicus digitis etiam oculos, infirmitate affectos, patienti tangit, ac mirè paulatim aperit, cœcitatemque omnem, ut apparebat, inde aufert. Deinde ita eos vehementiùs premit, ut dolore afficeretur excitaturque patiens atque à Martyre audiret: Nondumne adhuc me vides? Nonne me medicum vides? Nonne me curatorem vides? Ille autem celeriter exiliit, oculisque in Martyris effigiem ſublatis, video te, dixit, magnum meum medicum, video te Chriſti Martyrem, video venerandam ac divinam tuam effigiem, magnamque tibi gratiam habeo, quòd in loco patenti pedes meos collocâris, greſſuſque meos direxeris; quòd oculos meos à lacrymis pedeſque meos à lapſu liberâris.

ANNOTATA.

a *Ut quo in pretio ſcriptoris hujus, qui quâ determinata ætate floruerit, ignoratur, Incubratio ſubjecta haberi debeat, perſpectum nec ſimque habeas, Adi Commentarium prævium num.* 25. *Hæc porrò, quæ in codice olim Mazarineo à pag.* 208 *uſque ad pag.* 226 *extenditur, haud proximè in hoc excipit jam datam ſcriptoris pariter anonymi Incubrationem, ſed hanc inter & illam Homilia, his verbis,* Ἐφη ὁ σωτὴρ λόγος, *inchoata atque in Commentario prævio plùs ſemel memorata, aliaque nonnulla à pag.* 205 *uſque ad pag.* 208 *interjecta habentur.*

b *Miraculum, quod cap. ſubjecto è codice noſtro ſignato* ✠ *Mſs.* 193 *lectori exhibetur, in codice olim Mazarineo à fol.* 209 *uſque ad fol.* 215 *etiam narratur, nonnullis fol.* 208 *verſo & ſeq. recto præfationis in modum præmiſſis hoc initio:* Ἄλλοι μὲν ἄλλα.

CAPUT II.

Cæcus pro medela ad S. Demetrium recurrit, ſibique eum modo duplici propitium experitur a.

Ἀνήρ τις ἑτερος πόλεως τῆς Ἀδριανῆς καταγόμενος, καὶ αὐτὸς πυρῶται τὰς ὀφθαλμὰς καὶ προδρομὰν ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ μεγάλου διανοούμενος, καὶ δὴ ὁ μὲν πρὸς ὁδοιπορίαν ἦν ἕτοιμος· οἷς δὲ αἰτεῖ πρὸς γένος ἦν αὐτῷ τὴν ὁδοιπορίαν ὡς μακρὰν, ὡς δυσχερῆ καὶ πάντα πιέζοντα καὶ πυρλοῦντα ἀπηγόρευεν. Ὁ δὲ, ἀλλ' εἰ καὶ ἐς δύο ὅλους οὕτω παρατείνῃ τὰ τῆς ὁδοιπορίας μοι, οὐ παύσομαι ἕως ἂν εὕρω μοι τὸν ζητούμενον ἰατρὸν, τὸν μέγαν Δημήτριον, ἅπαντα δὲ ὁδὸν, διανύσας δρόμον ὡς ὅλας ἡμέρας δύο, πυρλῷ ποδὶ ἀλλόκοτα περιπλανώμενος, βιαζόμενος προσκρούειν τοῖς λίθοις, πυκνὰ διολισθάνων, καὶ πολὺν ὅτι φέρων τὸν κάματον. Κλίνει τοῦτον ὁ μέγας μακρόθεν, κάμπτεται τῇ συμφορᾷ τοῦ ἀνδρὸς ὁ συμπαθὴς τὰ πάντα Δημήτριος, καὶ πίστιν ἀποδέχεται, καὶ καθ' ὁδὸν ἵππος τῷ πεπηρωμένῳ τούτῳ ἀνδρὶ.

a

Cæcus, dum pro medela ad S. Demetrii tumulum Adrianopoli properat, ab eo in via

b

VIr quidam alitis, Adrianopoli oriundus, oculis & ipſe mutilatus erat, atque ad Magnum *b* pro medela recurrere meditabatur. Ac is quidem ad iter paratus jam erat; quibus verò generis neceſſitudine vir erat conjunctus, iter ut longum, ut difficile, idque incedenti pedibus cæcutientique conficiendum, diſſuadebant. Ille autem dicebat: Verùm, etſi mihi duorum integrorum annorum iter eſſet propoſitum, non ceſſabo, donec quæſitum à me medicum, magnum Demetrium, invenero. Iter arripit, curſum duobus circitèr diebus integris promovet, cæco pede miſerum in modum erubundus circumiens, in lapides impingere coactus, frequenter in terram cadens, magnumque verè laborem ſufferens. Reſpicit illum à longè Magnus, calamitate viri multùm commiſeratus Demetrius flectitur, fidem ſuſcipit, equoque inſidens mutilato viro iſti in via apparet *c*.

c

ſibi apparente Theſſalonicæ mirabili modo ſiſtitur.

220 Ἐρωτᾷ καὶ μὴ ἀγνοῶν ὅπη πορεύεται οὕτω μόνος, οὕτω σκοτεινὸς καὶ πάσης ἐλεεινότατος, αἰτεῖ, πρὸς τὸν μεγάλου Δημητρίου δεῦρο τάφον, ὡς ἀναβλέψῃ· ἀλλὰ πολύς ἐστι, φησὶν, ὁ δρόμος καὶ προκείμενος ὁδοιπορίας καὶ δυσχερείας· ἴσθι τοι καὶ πρώην μαθὼν· ἀλλ' εἰ καὶ ἐς δύο ὅλους οὕτω, φησὶν, οὕτω παλαιωθήσομαι, οὐ σιγήσω μέχρις ὅτου ἐκεῖσε γένωμαι· ἀλλ' ἄγε δή, φησὶν, ὁ μέγας κἀμοί σε τῷ ἵππῳ τῷδε διαναπαύσομαι· λαμβάνει τοῦτον ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ ἀνδημέρου μέζω τοῦ θείου τεμένους τούτου ἱστάνει ὁ τυφλόν· ὁ δὲ μὴ γνοὺς τὸ θαυμάσιον, καὶ ὅπη πορεῖ, τοῖς ὦτι τοῦ ποδὸς ἀκούσας μεγάλου εἰσιόντος, καὶ λίθοις

220 Rogat, non tamen ignorans, quò vadat ita ſolus, ita caligans, omnique ex parte miſerabilis; audit: ad divum magni Demetrii monumentum, ut viſum recuperem. Sed, ait, longus tibi difficiliſque itineris propoſiti eſt curſus. Rurſus id, quod primò dixerat; ſed etſi ita, ait, ad duos annos integros laborare oportuerit, non deſiſtam, donec ibi fuero. At verò, ait Magnus, pauliſper te hoc in equo requieſcere faciam. Eum in equum accipit, eodemque die in medio divino illo templo cæcum conſtituit *d*. Hic autem haud

d

noſcens

A. ANONYMO.

noſcens prodigium ac ubi eſſet, à multis hominibus, qui Magni templum (Dies enim, quâ Martyris celebratus martyrium, tunc erat) ingrediebantur & egrediebantur, contruſus, ſeſe per equitem illium, qui iter cum eo fecerat, à viâ fuiſſe abductum, iterumque in civitatis Adrianopolitanæ forum conjectum, exiſtimabat, atque hanc ob rem vociferabatur, talem ſeductorem incuſans, cauſamque hujuſmodi populi concurſûs rogabat.

δήμοις πολλοῖς συνωθούμενον (ἐν γὰρ ἡμέρᾳ τότε, καθ' ἣν πανηγυρίζομεν τῷ μάρτυρι τὸ μαρτύριον) ἐόντα εἰς κατανυξίαν πρὸς ἓν συνδοκιμάσαντα τούτῳ ἑκάστῳ, καὶ ἄνδρας ὁσαπερροφθαι τῇ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀγορᾷ, καὶ τὰ περὶ τούτου ἕβδα μεμφόμενον· οἵου τὸν ἀπατήσαντα, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρώτα τοσούτων ἐν ἀγυιᾷ συνδρομῆς.

viſuque deinde eidem donatur.

221 Atque aliqui, cùm id audiviſſent, aiunt: Inſaniſne, homo? Theſſalonicæ in Magni Demetrii templo cùm ſtes, Adrianopolim, equitemque, qui à viâ aberrare fecerit, imaginaris. Mox ſat diu erat attonitus ac ſilens ac tum demum ita ad ſeipſum quodammodo reverſus, miraculum vulgabat, lacrymiſque ſimul & lætitiâ medelam quærebat; jam enim è præconcepta opinione oculorum uſum indubitanter recuperatum habebat. Ei igitur noctu in ſomno Martyr apparet ac dicit: Non modò manuum contactu meum hoc templum conſidera, ſed & ipſis oculis id intuêre. Ac ſtatim palpebras explicans omnem templi ſitumque ac decorem conſpicatus eſt, Deum magnificans ac martyrem ejus Demetrium.

221 Καί τινες κατήκοοι τότε γενόμενοι φασὶν· ἄνθρωπε, μαίνῃ; τῷ οὐ Θεσσαλονίκῃ ναῷ τοῦ μεγάλου Δημητρίου ἐσὼς ἀδριανούπολιν φαντάζῃ καὶ ἱππότην πλανήσαντα· καὶ δὴ ἐκπλήττου· ἐπὶ ὥραις ἱκαναῖς, καὶ σιγᾷ· εἶθ' ὕστερος εἰς ἑαυτὸν ὥσπερ γενόμενος, ἐδημοσίευε τὸ τερᾶτιον, καὶ μετὰ δακρύων ἅμα καὶ χαρμονῆς τὴν θεραπείαν ἐζήτει· ἤδη γὰρ ἀναμφιβόλου ἐκ τῆς προλαβούσης εἶχε τὴν τῶν ὀμμάτων ἀνάβλεψιν· φάντασμα γὰρ κατ' ὄναρ ὁ μάρτυς αὐτῷ νυκτὸς, καὶ φησὶν, μὴ μόνον χερσὶν ἐψαυομένου τοῦ ἐμοῦ τόδε ναοῦ καταμαίνεσαι, ἀλλὰ βλέπε τοῦτον καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς· καὶ αὐτίκα ἀνατείνας τὰ βλέφαρα, ὁρᾷ πᾶσαν τοῦ ναοῦ τὴν διοίνησιν, καὶ δόξαν Θεὸν μεγαλύνων, καὶ τὸν μάρτυρα τοῦτο Δημήτριον.

ANNOTATA.

a *Caput hoc, quod iterum è codice noſtro* ✠ *Ms.* 193 *lectori hîc proponitur, in codice olim Mazarinæo à fol.* 215 *uſque ad fol. verſ.* 218 *narratur.*

b *Ita & hîc & infra iterum* S. Demetrius *deſignatur; quod qua ratione fiat, ex Annotatis, libri præced. cap.* 6 *ad lit.* e *ſubnexis intelliges.*

c *In textu Græco poſt has voces,* τούτῳ ἀνδρὶ *vox* φάντασι *deſiderari ad complementum ſenſûs videtur, hunicque proinde, per illam ſuppleto, interpretationem Latinam accommodavi.*

d *En, inſigne enimverò miraculum! Verùm quid de eo cenſendum? Etſi quidem omnia, quæ ſupra naturæ vires à Sanctis patrata narrantur, ſolo hoc ex capite, quòd prodigia ſint, haberi pro commentis fabuliſque haud debeant, quo tamen prodigioſa magis credituque adeò difficiliora exiſtunt, eò etiam, ut credantur, majoris & fidei & auctoritatis ſeu teſtes ſeu ſcriptores, à quibus memoriæ ſint prodita, ſolent requiri; cùm autem id ita habeat, annè auctor noſter, ut tali, quale hîc refert, prodigio fidem indubitatam conciliet, auctoritatis ſufficientis ſit, ſtatues ex iis, quæ de illo in Commentario prævio num.* 25 *in medium adduxi. Ei interim ſuffragantur Joannes Stauracius, qui plura id genus miracula à* S. Demetrio *fuiſſe patrata, ſuprà num.* 214 *& ſeq. affirmat.*

CAPUT III.

Ne viri, loca ſacra viſitantes, in Saracenorum manus incidant, prodigiosè impedit S. Demetrius a.

Peregrini quidam. Theſſalonicam, quæ ab Agarenis capta erat, properant.

ALiud, auditores, è magni Martyris prodigiis narrare aggredior, iis fortè, quæ narrata ſunt, haud minus. Enimverò qui multos ante annos, Leone ſceptra moderante, Theſſalonica per judicia arcana, quæ tu, Domine, talia deſpiciens itáque ob peccata noſtra evenire diſponens ſolus ipſe nôſti, ab Agaris ancillæ filiis capta gladioque fuerit exciſa b, alia omninò ſcripta oſtendunt, & memoria diffluens, quæ tum contigerunt, modò adhuc lamentabiliter deflet. Ipſo igitur tempore, quo capta fuit, viri quidam Itali, è patria ſuâ voti causâ atque ut, quæ ubique gentium exſtant, templa luſtrarent, profecti, cum ideircò & ad ipſum vivificum monumentum tenderent, viâ, quæ

Ἕτερον, ὦ παρόντες, τῶν τῦ μεγαλομάρτυρος στρατιῶν λόγων ἔρχομαι, τῶν ὁμοίων ταχὰ μὲν πλέον· ὅτως μὲν ἡ Θεσσαλονίκη χρόνοις πολλοῖς πρότερον ὑπὸ τῶν τῆς Ἀγὰρ παιδίσκης ἐλεῖν τίνων καὶ Ἀγαρ ἐν μαχαίρᾳ ἔργον ἐγένετο, λέγουσι· τὰ σκῆπτρα διέπουσα, κρίμασιν οἷς αὐτὸς μόνος ἀπορήτοις ἐπίστασαι, Κύριε, παριδὼν τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅτω διὰ τὰς ἡμετέρας ἁμαρτίας γενέσθαι διακατεμάμενος, ἄλλα τὰ πάντας διλύει γραφαί, καὶ ἡ μνήμη διαμένουσα, ἔτι καὶ τὸν τὰ ἐπισυμβάντα τηνικάδε ἐπιτραγῴδει. Κατ' αὐτὸν ὃν ὁ καιρὸν ὁ ἀλλόφυλος ἄνθρωποι τινὲς Ἰταλιῶται τῆς ἑαυτῶν ἐκορμήσαντες ἔχῆς ἦκεν, καὶ ἱστορίας τῶν ἐκπαλαίστων, καὶ δὴ πρὸς αὐτὸ τὸ ζωηφόρον τεύξοντες μνῆμα, ἵνα δὴ τίνες τῷ μαρτυρίῳ αἰτήσωσι.

223 Καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ δὴ τότε τὰ Τίμιον διὰ ξένων τούτοις ἔτυχε τὰ Θεσσαλικά, ἀνήρ τις, ἄγνωστος αὐτοῖς πρότερον καὶ ὅπως τυγχάνω, καλούμενος, συνοδοιπόρων, πολιὸς τὴν τρίχα, τὴν ὄψιν ἱλαρός, καὶ περιβολαίου σεμνὸς· καὶ τῇ ὄψει μόνῃ πολὺ τὸ σεμνὸν ἐπιφαίνων καὶ πρᾶον. Εἶτα ἕτερός τις ἐφαίνετο πρὸς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πρόσω ἐπιών, ἱππότης ὁρᾶσθαι μὲν ὅσα δειλαίνεσθαι, καὶ πολὺ τὸ ἐκ φύσεως ἐπιτερπὲς ἔχων καὶ χαρίεν· κατηφὴς δὲ καὶ μεμαραμένος τὸ τῆς φαιδρότητος ὑποδυλῶν χαροπὸν, καὶ ὥσπερ τινὶ πένθει ἀπαραλύτῳ καταβεβλημένον καὶ ἐπισυγκαλύπτοντα· ὃς, ὁμοίαν τῇ ὄψει καὶ φωνὴν ἀφεὶς, προσηγόρευσε τὸν πρότερον ἢ πρεσβύτην, Ἀχίλλειον τοῦτον καταπομπάσας, καὶ πῇ πορεύῃ, ἐπύθετο· ἐγὼ δὲ τὴν πρὸς σὲ, ὡς ὁρᾷς, διέξιμι. Καὶ ὁ πρεσβύτης περιχαρὴς ἀνταπασάμενος, Δημήτριον τοῦτον καλέσας, καὶ μέγαν ἅμα Ἀλκαδίτου Ἀγωνίων προσκεῖται, σὺν σπουδῇ καὶ αὐτὸς ἀνηρώτα, ὅ, τι ἂν τὸ αἴτιον τῆς σκυθρωπασμοῦ καὶ ἡ τοιαύτης καθηφείας καὶ λύπης.

224 Καὶ ὁ Μάρτυς, ὄλωλέ μοι, ἔφησεν, ἡ πατρὶς καὶ παρὰ τῷ Δικαστῇ τῶν ὅλων ἤδη κατέγνωσται. Χεῖρες ἀνδροφόνοι καὶ βάρβαροι τοὺς φυλίτας ἐμοὶ ἐδραπόδισαντο· αἵματι ὁμοφύλοις περιρρέεταί μοι νῦν ὁ σῶμα· βεβήλοις καὶ ἀνάγνοις ποσὶ πατεῖται τὰ ἱερὰ καὶ ἁγνίσματα· κἀγὼ μὲν τὸ θεῖον ἐλεεῖσθαι τυγχάνω συμβίοις, εἰς ἅλιον τὴν ἡτυχηκότων ἐκκαλούμενος, καὶ οὐκέτι ἄνθις λαβεῖν παρελπίζω, ἀλλὰ μὴ ἐμοὶ ὁσίως αἵματι περιεποιήσατο ἐκκλησίαν, βαρβάρων ἰσχυῖ μόνον πεποιθότων, ἀλλ' οὐ Θεῷ, παριδὼν διασαλεύειν χερσὶν. Ὁ δὲ, καὶ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἀνεξερεύνητα κρίματα, εἴασε τοῦτο κληρονομίαν βαρβαρικῆς ἀπανθρωπίας πεῖραν λαβεῖν· ταῦτα μὲν ὁ Μάρτυς ἐδυσφόρει· καὶ ἡ ἱεράρχου ἰσχὺς Ἀχίλλειον συνεπικλωμένου τε τοῖς παθεσι· καὶ, μεγάλα σου, κύριε, ἐθαύμαζον ὁμοῦ, τὰ θαυμάσια, καὶ οὐδεὶς ἐκεῖνος εἰς ἔννοιαν ἀφικνεῖται τὴν οἰκονομίας σου.

225 Τῶν δὲ Ἰταλιωτῶν ταῦτα σὺν ἐκπλήξει ἀμηχάνῳ καταθεωμένων, εἷς τις ὑπὸ ὀλιγωρίας ὁμιλίας οὐκ ἀπόπτος, ἀλλ', ἄγε δή, φησὶν, ὦ Σθρατιῶτα, τίνι μοι, περὶ ποίας πόλεως ὑμῖν λέγεται πόλις, καὶ τίς ἡ τοῖς βαρβάροις παραδοθεῖσα. Καὶ ὁ μέγας Δημήτριος. Ἡ ἐμὴ, ἔφησε, δυσυχεστάτη πατρὶς ἡ Θεσσαλονίκη, τοῖς βαρβάροις ἐγένετο ἐκδότος· καὶ αὐτίκα, οἱ μὲν, ὅ τε πρίσβυς καὶ ὁ μέγας Δημήτριος, ἅμα τοῖς συνοδοιπόροις καταθεώρουν· αὐτοὶ δὲ κατὰ μόνας, ἐπειδὴ οἱ Ἰταλιῶται ἐγένοντο, ἕτερα διεπυνθάνοντο, τί ποτε ἄρα πρὸς ἐκείνων δύνηται· καὶ οἵ τινες οἱ συνοδοιπορήσοντες εἶεν. Ὁ δὲ σὺν θαύματι καὶ ἐκπλήξει ἑκάστα διηγεῖτο, καὶ τὴν δὴ Μεγαλομάρτυρος ἐθνῶν ἐπιφάνειαν, τά τε τῆς πατρίδος ἅπτα διασαφήσαιτο, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ὡς ἀσφαλεῖ δίοιτο διασημήναιτο.

226 Ὡς ὧν δὴ μὴ λάφυρον καὶ αὐτοὶ τῶν ἐχθρῶν γένωνται, πόρρω ἑαυτοὺς Θεσσαλονίκης ἀπαγαγόντες, ἅμα μετὰ μικρὸν παρὰ τῶν διαδράντων ἑκάστα τε τῶν γεγενημένων κατήκουον, καὶ συνῆκαν οἱ ἄνθρωποι ὁσημέραι ὡς ὁ μέγας ἐκεῖνος Δημήτριος ἐτύγχανεν ὤν, τὴν πατρίδα ἐπαισχύνας, ἐπὶ τοῖς συμβᾶσι συνδρωπάζων καὶ αἰτιώμενος. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν βασιλεύουσαν ἀναχθέντες, ὅσα τε αὐτοῖς εἶδον ἐξέστησαν περιηγοῦντο, καὶ τὴν τῶν

ad Martyris ædem rectà ducit, aliquamdiu incesserant. A. ANONYMO. *à S. Demetrio, in via sibi apparente.*

223 Cùm verò & ipsa Thessalica tempestate transire illis jam accidisset, vir quidam, priùs illis ignotus ac nondum conspectus, crinibus canus, vultu hilaris, habitu modestus, ac qui solo aspectu multum majestatis lenitatisque præferret, unà iter facere est visus. Deinde alius quidam apparebat à fronte illis occurrens, eques quidem aspectu pulcher, multumque jucunditatis ac venustatis ex natura habens; subtristis autem, demissumque, qui lætitiam obtegeret, ac veluti luctu quodam inconsolabili depelleret atque obrueret, vultum exhibens; qui & vocem, aspectui similem, emittens, ante omnia senem, Achilleum illum vocans, compellavitque ac, quò vadis, rogavit; ego verò ad te, ut vides, transeo. Tum senex, gaudio ingenti salute vicissim dicta, Demetrium eum vocans, magnique illius, qui certantibus præmia proponit, athletæ titulo condecorans, statim & ipse rogat, quæ tristis supercilii ac ita demissi vultus mœstitiæque causa sit.

224 Ac Martyr, periit mihi, dixit, patria, jamque ab universorum Judice reprobata est. Manus cruentæ ac barbaræ contribules meos in captivitatem abduxêre; templum meum eorum, qui ejusdem mecum gentis sunt, sanguine modò circumluitur; profanis impurisque pedibus Sancta calcantur ac pro nihilo habentur. Ac ego quidem de more, ad miserorum misericordiam provocans, Deum impensè orabam, atque, ut rursus miseratione duceretur, ac, quam suo sanguine acquisivisset, ecclesiam barbarorum manibus, qui in sua tantùm virtute, non in Deo, confidunt, divelli haud sineret, efflagitabam. Ipse autem (inscrutabilia enim illius sunt judicia) hæreditatem suam barbarorum sævitiem experiri permisit. Hæc autem effatus Martyr Achilleum etiam, sacrorum antistitem, ad commiserationis affectum movit, ac, Magna tua, Domine, clamabant simul, mirabilia, nec ullus est, qui, quæ ad Providentiam tuam spectant, mente assequi sufficiat.

225 Hæc autem Italis stupore, cum mentis abalienatione conjuncto, spectantibus, unus aliquis, linguæ Græcæ non omninò ignarus, submissa voce, sed nunc, age, inquit, ô miles, dic mihi, de quali hæc à vobis dicantur civitate, ac quænam illa sit, quæ barbaris sit tradita. Tum magnus Demetrius, Mea ipsius, dixit, infortunatissima patria Thessalonica barbaris tradita est. Ac statim quidem senexque & magnus Demetrius à simul iter facientibus haud ampliùs fuêre conspecti; illi autem, quoniam Itali essent, scorsum alterum scisitabantur, quid tandem ex illis audivisset, ac quinam illi essent, qui itineris socii exstitissent. Hic autem cum admiratione & stupore referebat singula, perhibebatque magni Martyris apparitionem, qui & patriæ mala exposuisset, atque, ut sua in tuto ponerent, admonuisset.

226 Ne igitur & ipsi inimicorum præda fierent, procul sese à Thessalonica recipientes haud multò pòst ex iis, qui aufugerant, & singula, quæ acciderant, audivêre, & dilucidè, magnum illum Demetrium exstitisse, qui, patriâ relictâ, ob ea, quæ evenerant, vultu præ tristitia demisso dejectoque fuisset, viri intellexêre. In ipsam autem civitatem imperantem reverti

Octobris Tomus IV.

A. ANONYMO. reversi, & ea, quæ suis oculis viderant, narravêre, & Martyris patriæ commiserantis affectum, illiusque in hanc & suos amorem exposuêre *e*; à quo & nunc adhuc custoditur ac fovetur, atque ad pristinam felicitatem sub illo altero cive suo ac curatore rediit. Is namque, velut immotum quoddam firmumque vallum, *f* hodieque adhuc sceleratorum Scytharum *f* inhibet impetum, inexpugnabilem eis dextram in murum objiciens, irruptionibusque eorum patriam suam servans superiorem.

Μάρτυρος ἐπὶ τῇ πατρίδι συμπάθειαν· καὶ τὸ τότε φιλόπατρι καὶ φιλοίκτιστον ἐπεδείκνυτο, ὑφ' ᾧ καὶ τὸν ἔτι περιφρυάττεταί τε καὶ περιβάλλεται, καὶ ἐπὶ τῆς πρότερας εὐδαιμονίας ὑπ' ἐκείνῳ δεύτερον πολίτῃ καὶ κηδεμόνι ἀνέδραμεν. Οὕτω γὰρ, οἷά τις ἀκλινὴς περίβολος καὶ ἕρμα, τὰς τ' ἀλιτηρίων Σκύθων ἔτι τῶν ἐπίχθιον ὁρμὰς, τῷ ἄμαχον αὐτοῖς ἐπιτηχίζων δεξιὰν, καὶ ἀπείρατα τῷ ἐκεῖθ' τῆς ἐκείνων διαπαίζων ἐπιδρομῆς.

ANNOTATA.

a *Caput præsens, aut, si mavis, prodigium isthoc contentum è codice olim Mazarineo, in quo à fol. verso 218 usque ad fol. versum 221 excurrit, Græcè simul & Latinè in Historiæ Byzantinæ post Theophanem Scriptoribus pag. 314 & binis seqq. ante me jam vulgavit Combefisius. Atque hoc quidem, cùm hinc Græca scriptoris nostri anonymi narratio describenda è dicto Mazarineo codice haud fuerit, mihi accidit percommodum; verùm, etsi id ita sit, hancque, prout loco cit. à Combefisio vulgata exstat, dumtaxat hic recudam, Latina tamen, quâ ab hoc scriptore exponitur, interpretationi novam substituendam existimavi, quòd adornata ab eo auctoris dumtaxat sensum, non autem etiam verba subinde reddat; quod nostra Græca interpretandi methodo haud satis congruit.*

B b *Saraceni, aliis* Agareni *hicque auctori nostro* Agaris ancillæ filii, *quod ab hac Sara, Abrahæ uxoris, famula originem per filium Ismaelem ducere credantur, etiam nuncupati, anno ab orbe condito secundum Græcorum computum sexies millesimo, quadringentesimo duodecimo ac proin à Christo nato 904 Thessalonicam expugnárunt, murisque dejectis ac incolis majorem partem aut occisis aut in captivitatem ad agros Tripolitanos misere abreptis, incenderunt. Ita præter scriptores alios docet nos auctor omni exceptione major Joannes Cameniata, Clericus & Cubuclesius Thessalonicensis, qui, quam oculis suis spectârat, universam patriæ suæ tunc excisæ Historiam in libello, ea de re conscripto atque à Bertholdo Nihusio primùm ac deinde iterum à Combefisio inter historiæ Byzantinæ post Theophanem Scriptores vulgato, graphicè depingit; de hoc autem Thessalonicæ excidio (neque enim aliud, à Saracenis patratum, nescitur) indubiè hic loquitur auctor noster anonymus; quare cùm eodem, quo id accidit, tempore etiam evenisse, quod cap. præsenti narrat, miraculum, mox subjungat, hujus apprime determinatam epocham habemus.*

C *Hoc nomine, quod indeclinabile simul pluralisque est numeri, distinguuntur Thessaliæ loca sex, quæ isthæc complectitur, regiuncula, in valle amœnissima, quam Peneus fluvius bifariam secat, Larissam inter & oram maritimam sita. Adi ad vocabulum* Tempe *vel in lingua Latina Thesauro Stephanum, vel in Geographia Baudrandum, vel etiam in Antiquitatum Lexico Hofmannum, qui præterea, cur regiuncula ista ita appellata fuerit, exponit.*

d *Senem Achilleum, hic & suprà ab auctore nostro memoratum, exstitisse episcopum, Lequienus in Oriente sacro tom. 2 col. 28 rectè ex hoc loco concludit; verùm num rectè pariter ibidem Thessalonicensem archiepiscopum eum facit? Id equidem mihi haud apparet.* Demetrius *enim, qui, quemadmodum infrà num. 226 dicitur, Thessalonicam patriam suam, ab Agarenis captam reliquerat, seni Achilleo, unà cum peregrinis Latinis, Thessalonicam ad Sancti nostri tumulum properantibus, Tempeque Thessalica, Larissâ ex Annotatis ad lit. præced. haud procul dissita, jam prætergressis, iter instituenti, rectà in fronte occurrisse, eique, sese ad illum festinare, dixisse ab auctore nostro suprà narratur; quod cùm ita sit, sanctusque Larissensis sæculo* IX *episcopus ac metropolita, nomine* Achillius, *seu* Achilleus, *de quo in Opere nostro ad* XV *Maii diem jam actum, è sacris Græcorum Fastis ac nominatim è Basiliano Menologio notus sit, hunc ego, non autem Sanctum homonymum, qui Thessalonicensis fuerit archiepiscopus, ab auctore nostro, qui,* S. Demetrium, *Thessalonicâ, quæ ab Agarenis capta erat, relictâ, Larissam ad S. Achilleum concessisse, secundum jam dicta insinuat, designari, existimo; in hac autem opinione maximè etiam confirmor, quòd Thessalonicensis archiepiscopus, qui* Achilleus *fuerit vocatus, alioqui notus haud sit. Ceterum laudatus Lequienus suppeditatam ab auctore nostro cap. præsenti narrationem perperam etiam loco cit. intellexit, dum eâ tradi, affirmat, Achilleum senem, qui unà cum* S. Demetrio *peregrinis Italis apparuisse narratur, quique ob jam dicta è Thessalonicensium archiepiscoporum Catalogo expungendus videtur, pro civitate Thessalonicensi Deum, ut imminentem ei Saracenorum impressionem averteret, frustra interpellâsse; neque enim illa vel verbum, quo hoc adstruatur, complectitur, ut facilè deprehendet, qui totum caput præsens evolverit.*

e *Narrata ab auctore nostro* SS. Demetrii & Achillei *cap. præsenti apparitio, quam angelorum ministerio peractam, Combefisius suprà laudatus in scriptorum editione ad lit. b cit. pag. 315 & seq. ad marginem indicat, sola peregrinorum, uti omnia ad hunc usque locum, quo, qua ad visionem illam spectant, terminantur, occurrentia manifestant, fide innititur; sive autem hæc, ut dicta apparitio indubitanter credatur, fundamentum sufficiens, prudentis lectoris judicio relinquo, ita tamen, ut hunc præ ceteris, qua de hoc argumento possent differi, meminisse velim, peregrinorum passim, ac maximè eorum, qui aliunde, uti hic fit, novi haud sunt, relationes omnes, quæ prodigiosum quid ac rarò evenire solitum continent, suspectas haberi.*

f *Antiqui Græcorum scriptores, ut Strabo Geographiæ lib.* XI, *pag.* 507 *aliisque locis docet, universas Septemtrionales gentes* Scytharum & Celto-Scytarum *nomine afficere erant soliti; ex illorum adeò more Hungaros, qui, è Septemtrione Meridiem versus delati, sæculo nono senescen-*

to

le ſedes primùm in Pannonia, abs illis deinde Hungaria *idcirco nuncupata, fixerunt, anno 934, iterumque deinde anno 943 in imperii Orientalis ditiones irruperunt, ab auctore hoc per Scythas hic intelligi, exiſtimo; qui cùm præterea, ætate ſua poſtremum hoc factum, dicare hîc videatur, id eum, qui fortaſſis (adi Commentarium previum num. 25) jam inde à ſeculo nono floruit, ſeculo decimo ſaltem incubationem ſuam adornâſſe, argumento quamcumque eſt. Hæc adeò iis, quæ in Commentario previo num. 25 dicta ſunt, ad-*

A. ANNOTA-MO.

CAPUT IV.

Vir valetudinis, peſſimè affecta, in æde, S. Demetrio prope Theſſalonicam ſacra, ad quam ſeſe conferre ab hoc in ſomnio juſſus fuerat, ſanitatem recuperat a.

a

Μικρόν τι ἔξω ἄστεως ἀποτόμου, ἡ Θεσσαλονίκη φημὶ, πηγή τις δι' ἡδέων καὶ καθαρῶν ῥέοντος, ψύχρα μὲν ὅσον ψαῦσαι καὶ διαφανὲς ναμάτων, ἄλλως δὲ ἡδίστη καὶ ἀγαθὴ πόματος· πέτρας γὰρ ὑπερηρεφοῦς τὸ ῥεῖθρον ἀποτόμῳ φυσικῇ τινὶ διερρηγμένης τομῇ, καὶ σφοδρὸν ὁμοῦ τι καὶ ἄφθονον τοῦτο ἀποβλύζουσης· τοιγαροῦν καὶ τὸ χωρίον τινὲς τῶν ἄνω ἔτι χρόνῳ πλείστῳ κομώντων ἡ ὀλιγαρχίας ἀγαλμάτων, ἀγαθῶν ἀνδρῶν τοῦτο καὶ θείων ἀπίφηναν οἰκητήριον· ναὸν μὲν ἐκεῖσε κατὰ τὸ ἐγχωροῦν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἔτι μεγάλου Δημητρίου δομώμενοι, πηγὴν δὲ ὡς ἀληθῶς θαυμάτων καὶ ἰάσεων ἄβυσσον ἡ χώρον ἀποδειξάμενοι. Ἀνδρὶ δή τινι τούτων ἐκ τῶν ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρετουμένων διακονίαις συνέβη ποτὲ νόσῳ περιπεσεῖν, τὴν Θεσσαλονίκην παριόντι καὶ πάσας αὐτοῦ τὰς χρηστηρίους προσδοκίας περιαιρεθῆναι, ἅτε δὴ τῷ καιρῷ μήτε ἰατρῶν τέχνης ἀκαμοῦσι, καὶ τῷ χρόνῳ μᾶλλον ἐπιδιδόντι πρὸς τὸ χαλεπώτερον.

PArvo quodam ſpatio à civitate, Theſſalonica dico, fons quidam ſuaviter ac purè manat, aquæ quidem quantum ad tactum frigidæ ac limpidæ, ad bibendum autem alioquin ſuaviſſimæ ac optimæ. Fluentum enim è præruptæ, quæ naturali quadam ſectione ſciſſa eſt, modoque quodam vehementi ſimul ac copioſo id emittit, petra effunditur. Quidam igitur ſuperiorum temporum, qui divitiis abundabant, locum etiam ob opportunitatem admirantes, protorum eum ſacrorumque virorum domicilium fecerunt, templum quidem ibidem, prout licebat, Magni Demetrii nomini ædificantes, fontem autem, ut verè eſſet miraculorum ac curationum abyſſi ſedes, deſtinantes. Accidit igitur, ut vir quidam ex iis, qui imperatoriis officiis funguntur, in morbum aliquando incideret, utque Theſſalonicam progreſſo emendationis etiam quæque exſpectatio ei præcideretur, utpote malo medicorum arti non cedente, ſed tempore potiùs in pejus creſcente.

In æde S. Demetrio ad fontem prope Theſſalonicam ſacra vir quidam.

B

228 Παρῆτο μὲν γὰρ αὐτῷ ἅπαν τὸ σῶμα, ἐλέλυτο δὲ ἁρμονίας καὶ διερρώγει, καὶ εἴ τι τῶν σαρκῶν μή τι νόσῳ προδιέφθαρτο, διοίδει τοῦτο καὶ ἐξογκοῦτο, ὡς μηδὲ αὐτῷ οἰκεῖόν τι εἶναι τῶν θεραπόντων προσίεσθαι· ἔκειτο δὲ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀπογνούς καὶ τοῖς τῶν ἀλγεινῶν ἀφορήτοις συνεχῶς κατατίλλεσθαι βέλεσι· ἤδη πού τοι τὰ τελευταῖα πνέων καὶ ὅσον οὔπω τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι τοῖς ἀλγηδόσι παραδοκῶν, ὅταν δὴ θεῖόν ὁ θεῖος ἐπέστη Δημήτριος καὶ εἰ τὴν ἴασιν, εἶπε, σὸν, ἰμείρει τυχεῖν, πρὸς τὸ ἔξω ἔστεως, εἶπεν, ἴθι ἄπιθι τέμενος, ὃ πηγὴν ὀνομάζουσι, μηδὲν ὀκνήσῃς βραχὺ, χεῖρας γὰρ τῷ ὕδατος καὶ πόδας νιψάμενος καὶ αὐτόθι περιῤῥανάμενος τὸ πρόσωπον, τὴν ὑγίειαν ἐκ ἀμοιρήσεις, ἐμὶ δὲ ὁ τελῶ σοι προστάσσων Δημήτριος, ἡ τῶν πόλεως ἐπήμων καὶ τῶν εἰ δεῖ καὶ ἀργυρίου ἄμισθος ἰατρός.

228 Labefactatum enim ipſi erat totum corpus; diſſoluta autem erat ac diffluebat membrorum compactio, & ſi quid carnium morbo antè abſumptum haud erat, id intumeſcebat ac inflabatur, adeò ut neque curantium tactum poſſet admittere. Jacebat igitur eorum, quæ de ſe fiebant, ignarus, continuòque intolerabilibus dolorum ictibus convulſus. Ubi jam extremùm ſpirare animamque ferè præ doloribus exhalare putabatur, per ſomnium divinum divinus adſtitit Demetrius, &, ſi ſanitatem, ô tu, conſequi vis, ad meum, dixit, ſitum extra civitatem templum, quod Fontem appellant, abito, nec mora, cùm manus nimirum ac pedes abluteris, faciemque ibidem unxeris, ſanitatem conſequêre; ſum autem, qui hæc tibi præcipio, Demetrius civitatis curator infirmorumque abſque mercede medicus.

membris omnibus captus. cùm ad illam, uti hic

C

F

229 Ἧ μὴν ὦν ὄψις ταῦτα προσετάξατο· πῶς δ' ἔρῃ ὁ κείμενος παροδήσομαι, πάντων μοι διαλελυμένων τῶν μελῶν καὶ μὴ μόνον αὐτὸς πρὸς κίνησιν ἀκινησίαν, ἀλλὰ καὶ ψαῦσαί τις μὲ βουληθείη, δριμυτέρας ὀδύνας βαλλόμενος, τοῦτο ἐμοὶ καὶ λίαν ἐστὶν ἄπορον, παντάχοθεν περιειλέω καὶ ἀκθεσιάτι· ἀλλ' ὁ φανεὶς ἐκεῖνος αὐτοσαρ ὁ θεῖος Δημήτριος, ἄπιθι ἔφη, ἄνθρωπε, τάλλα παρὰ φῶλον θήμενος, ἴλιγε, καὶ τῆς ἰάσεως τεύξῃ· ἴγιλο ὦν φορείδιον· ἐ γὰρ ἐν ἀνοδίαν καὶ τῷ τεμένῃ προσίρρητο, θαῤῥεῖν ἀγίου πρὸς τῶν τοσουτοτρόπων περιχρισθεὶς καὶ τῷ θείῳ ἐκείνῳ, ὡς ἐκλύσειν ὁ φανὲς, περιπλησάμενος ὕδατι· Τῆς αὐλῆς ὦν ἔνδοθεν ὁ ἄργυνος ἰατρὸς πρὸς ἓν καίμενον καὶ ἄνδρα ἐ ὑγιαίνοι ἐκέκτητο· ὃ ὃ καὶ

229 Hæc igitur viſio injunxit; qui autem, dixit decumbens, membris omnibus mihi diſſolutis, iter inſtituam? Cùm non tantùm, memetipſum ut moveam, ſim ineptus, verùm etiam, ſi quiſpiam contrectare me velit, doloribus gravioribus feriar, id mihi ſanè, omni ex parte debilitato viribuſque effeto, oppidò eſt difficile. Verùm ille, qui ipſemet apparebat, divinus Demetrius, abi modò, homo, dixit, cæterúmque malo factus ſuperior ſanitatem conſequêre. Geſtatus igitur (neque enim, ut fidem abnueret, comparatus erat) ducebatur, cumque ab iis, qui ægros curabant, & ſacro oleo perunctus, & divina illa, quem-

In ſomnio juſſerat, ſibi conſuliſſet.

ANONYMO. admodùm is, qui apparuerat, in mandatis dederat, aquâ ablutus fuiſſet, in templo eſt depoſitus. Ipſa igitur nocte vigil ille Medicus ad ægrotantem acceſſit, rurſuſque, an rectè valeret, rogavit; ille autem, imò verò, dixit, morbo immedicabili, emendationis ſpe nondum etiam modò affulgente, laboro.

ſeque ibidem ſontis illius aquâ laviſſet, ſanitatem recuperat.

230 Cùm igitur hujus manum prehendiſſet, vehementiúſque commoviſſet, is quidem, qui adverſa valetudine laborabat, expergefactus perſpicuè ac vehementer clamavit, continuóque lamentatus eſt; famulorum autem, & quantacúmque præmiſericordia aderat, multitudo ſimul accurrit, cúmque univerſi unà, veluti extremùm ſpirantem, deplorarent, æger quidem, quæ ſibi rurſus viſa fuerant, ſubobſcura voce narravit; Illi autem, Martyrem ipſum eſſe, exclamabant, eique manifeſtiſſimè apparuiſſe, dicebant, atque decumbentem, ut meliori alacriorique eſſet animo, excitabant. Hic igitur, cùm primùm quidem manum ſenſim moviſſet, deinde verò ad pedes, è diſſolutione antecedenti tunc adhuc expanſos, tuliſſet, rurſuſque retraxiſſet, ac aquam ex illo morbos propellenti fonte poſtulaſſet, ſeque ipſum abluiſſet, qui priùs nec modicùm ſeſe circumagebat, nec omnino movebat, prodigiorum hujuſmodi Effectorem & laudabat & variis, quibus gratias ageret, canticis condecorabat; cúmque, è lecto nempe, ſurrexiſſet, & ſanis incedebat pedibus, &, quod patratum fuerat, miraculum clamoribus, contineri haud valentibus, narrabat *b*, ita ut hinc omnes quidem è civitate effunderentur atque ad ſacram Martyris ædem concurrerent *c*; diebus autem non paucis per noctem ac diem hymnis Deum honorarent, Martyriſque templum à vulgo infimæque plebis hominibus nominis mutationem acciperet, ac exinde, membrorum laxationem diſſolutionemque modo ineffabili colligante rurſuſque etiam chirurgia admirabili aptè componente Martyre, Armogenes *d* Demetrii loco vocaretur.

230 Τῆς χειρὸς ὧν τότε δεξάμενος καὶ σφοδρότερον διακινήσας, ὁ μὲν διυπνιζόμενος ὁ τοσοῦτος, τερόν τι καὶ διαλογισμὸν ἀνιβούσε καὶ συνεχῶς ἀπαίμαζεν· τὸ ὃ τοῦ θεραπόντων καὶ ὅς ὑπὸ φιλανθρωπίας παρῆν πλῆθος, συνεδραμικός τε ὡς τελέθαμα ἀντίσπαστος ἦδη συναποδρηγνύντων ἁπάντων, ὁ μὲν ἀμυδρᾷ τῇ φωνῇ ὁ τοσοῦτος διεξίει ἀνδρὶ τὰ ὁραθέντα, οἱ δ' ἐπιβοῶντα τὸ μάρτυρα ἐκεῖνον τοῦτον ὑπάρχειν, καὶ ἀρτιλαλὴς αὐτῷ ἐπιφαίνεσθαι ἔλεγον, καὶ πρὸς τὸ δεδυμότερον τὸ κάμινον ἐπανῆγον· ὁ δ' πρῶτα μὲν τῇ χειρὶ ἥμμα κίνησας, πρὸς ὃ καὶ τοὺς πόδας ἁπλωμένους τέως ἐκ πρώτης ἔτι καταβολῆς περιτείλας, καὶ ἄνδρι ἐκτείνας ὕδωρ ἀπαιτοῦντι· τὸ ἀλεξικάκου ἐκείνης πηγῆς καὶ δοτῆρος αὐτοῦ, ὁ μηδὲ πρὸς βραχὺ πρότερον ἑαυτὸν μεταγων ἢ ὅλως μετάκινεῖν, ὑμοῦ τὸ τοσοῦτον θαυματοργὸν καὶ παντοδαποῖς ἀτίμα δι' χαριτηρίοις ᾠδαῖς, καὶ τὸ κλίνης ἦδη πᾶ ὑπεξαιρεσὶς ἐβάδιζεν ἀρτίοις ποσί, καὶ τὸ περιπορεύθη ἀσιγήτοις ἀνῆγετο βοαῖς, ὡς ὀστοῦν ἐχεθῆναι μὲν πάντας τοὺς ἀεὶ πρὸς τὸ ἅ μάρτυρος ἀποδραμεῖν οἰκητήριον· ἡμερῶν δὲ οὐκ ὀλίγων παννυχίσι καὶ ἡμερινοῖς ὕμνοις τὸ θεῖον γεραίρειν, τότε τὸ μάρτυρος τίμιον παρὰ τῶν ἰδιωτῶν καὶ βαναύσων τὴν ἐπωνυμίαν ἀλλάξασθαι καὶ ἀντὶ Δημητρίου ἀρμογένην τὸ ἀπὸ τῶδε καλεῖσθαι, τὴν τῶν ἁρμονιῶν παρεσιν καὶ διάλυσιν συνδήσαντος ἀῤῥήτῳ τινὶ καὶ θαυμασῇ χειρουργίᾳ καὶ ἄνωθεν συναρμοσαμένης ἅ μάρτυρος.

ANNOTATA.

a *Caput hoc, prout è codice olim Mutinenſi, in quo à fol. 221 uſque ad fol. verſ. 224 extenditur, integrum apud nos deſcriptum exſtat, lectori hic exhibetur; exſtat autem & fol. 90 verſ. ac ſeq. recto in codice noſtro ſignato ✠ Ms. 193, à Joanne Staurakio aliis verbis expoſitum.*

b *Cùm auctor noſter nuſquam edicat, longone, an brevi dumtaxat temporis ſpatio à miraculo jam expoſito remotus vixerit, vel idcirco, quam hoc fidem mereatur, definire haud poſſum.*

c *Videſis etiam quæ de loco illo ſacro frequentique olim ad eumdem populi concurſu in Commentario prævio num. 93 dicta ſunt.*

d *Nomenclatione nimirum ab* Ἁρμός, articulus *ſeu* membrum, *&* γενάω, progigno *ſeu* genero *deducta, Sanctoque ac ejus templo, quòd in eo is membra quodammodo, dum, quæ diſſoluta ictâve paralyſi eſſent, ſanitati reſtituerat, progignere videretur, attributa, ni hic auctor noſter memoriæ prodit.*

CAPUT

A. ANONYMO.

CAPUT V.

Qui Sanctus, ut ſacrum ſibi in Cappadocia templum, quod collapſum erat, inſtauraretur, effecerit a.

Ἐν τινι δὲ καππαδοκίας χωρίῳ, δρακοντίαν τῷ χωρίῳ τὸ ὄνομα, ναὸς τῷ μεγαλομάρτυρι Δημητρίῳ ἀκοδόμηται διὰ τὴν αὐταῖσι τιμὴς τὶ καὶ αἰδῶς ἔτι τοῖς ἐγχωρίοις αἰγόμενον· καὶ ἡ αἰτία τῆς οἰκοδομῆς εἰπεῖν ἡ χώρου τούτου ἐστίν· ἀνήρ τις αὐτουργὸν αἰεθὼς καὶ ἀπὸ χειρῶν πεποριζόμενος τὸν βίον περὶ τὸ ἑαυτοῦ ποιμνίον γεώργιον, λίθων τινὰ ἄκρωρίαν σωρεύων, ἐπέχετο δὲ ἄρα τῷ ἀνδρὶ εἰς ἄλσος μεταποιῆσαι τὸν χῶρον ἐκκαθαρθέντα, καὶ ὁ μὲν ἔργῳ εἶχετο καὶ σπουδαιότατα τότε ὡς δοκεῖν ἔσχησεν ἐκκαθαίρων.

Ruſtico cuidam in Cappadocia commutare in aream meditanti locum, b

IN quodam Cappadociæ pago (Dracontiana b loco nomen eſt) magno martyri Demetrio templum, quod in maximo adhuc honore ac veneratione ab incolis habetur, ædificatum exſtat, cauſaque, quam expoſuiſſe abs re fuerit haud, ædificationis eſt: Vir quidam, per ſeſe laborare manuumque opere victum comparare ſolitus, cùm in agello ſuo laboraret, lapidum quemdam acervum extulit, viro autem fortè erat propoſitum, locum, cùm expurgatus eſſet, in aream commutare; ac opere quidem detinebatur, accuratiſſimeque, quod, ut videbatur, inutile erat, repurgabat.

B

232 Νεανίας δή τις αὐτῷ περὶ ταῦτα σπουδῆτι τηλικοῦτος ἐπιφανὴς, τὴν ὥραν διαφανὴς, τραπεζοποιικῶς ἐσταλμένος ἱππότης ἐφίσταται, καὶ ὦ οὗτος, φησὶν, εἰς ἄλσος τὸ ἐμὸν σὺ διὰ σπουδῆς μεταποιεῖσθαι σπεύδεις; ἢ χαιρήσεις τῷ ἐπινοήματι, οὐδὲ ἄριστα σαυτῷ ἐσηβουλευμένος· εἰμὶ δὲ ὁ Θεσσαλονικεὺς, ἔφη, Δημητρίου καὶ ἐνταῦθα τιμώμενος, καὶ ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπὼν ὤχετο· ἀρωγὸς δὲ ὁ γεώργιος κατέλειπτο, καὶ οἷον τὰς φρένας παρακοπεὶς, τὸν μὲν ἐν χερσὶ πάντων ἐκλελυσμένος, ἔνδον δὲ τῆς ἐκείνης μαρμαρυγῆς τὰς αἴσθησεις ἀφῃρημένος.

E

in quo fundamenta antiqui templi Demetrii jacebant. Sanctus apparet.

232 Ei verò, hiſce operam danti, juvenis quidam, facie decorus, ſpecie pellucidus, militari equitis habitu indutus, repentè adſtat, &, heus tu, inquit, meumne tu templum in aream tibi propere commutes? Re, quam meditaris, haud laxaberis, neque optimè tibimetipſi conſuluceris; ſum autem, dixit, Demetrius, Theſſalonicæ natus ibique honoratus. Atque hic quidem, cùm talia dixiſſet, abibat; agricola autem voce manebat deſtitutus, ac velut mente perculſus, omnium quidem, quæ præ manibus habebat, erat oblitus, præ divino autem illo fulgore ſenſibus orbatus.

233 Ἐπεὶ οὖν οἱ προσήκοντες καὶ ἄλλως συνήθεις τὴν αἰτίαν τῆς ἀφασίας διεπυνθάνοντο, τρεμούσῃ σὺν τάχει ὁ ἀνὴρ φωνῇ καὶ ὥσπερ παραφρονήσῃ τὴν γλῶτταν ἅπασαν τῶν ὁρωμένων ἐκλελυκὼς, καὶ τὸν ἐπιφανέντα Δημήτριον εἶναι λέγει. Σπουδῇ οὖν οἱ ἀκούσαντες τοῦτο πάντα, μᾶλλον δὲ ἐπιτεταμένον ἐφορήσαντες σωρὸν, καὶ διακαθαίροντες, ἡμιλίοις παλαιᾶς τινὸς περιστύχιον οἰκοδομῆς, καὶ τοῦτο ἐκεῖνο ἦλθον δηλῶν τὸ φανὲν, εἷς περιτυχὸν εἰκότως τεκμηριωσάμενοι, τοῦτον δὴ τὸν ὁρώμενον πολυτιμήτοις καὶ θαυμασὶν σηκὸν ἀνῳκοδόμησαντο, ταυρὸν τέ ἐπὶ τῷ ἐκείνῳ, ὃς τοῖς ἀρίστοις ἦν, καὶ ἀργύρεα τῷ τεμένει σὺν δρυσὶ θαυμάσιον ὀπήματι θαυμάσιόν τε τετράγωνον ἐμπλέων τὸν περίκλειστον ἀπεργάσαντο μεγάλα τε καὶ ἀκόσμα φρίκτα καὶ ἐλεήμονι φιλανθρώπῳ ἐκπεπληγότα· ὁπόσα θεῷ διὰ τὸν μάρτυρα Δημητρίου συνεχῆ τῷ χωρίῳ παρουσίας καὶ ἐπιφοιτήσεως· ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ &c.

itaque, ut illud inſtauretur, effecit.

233 Cùm igitur neceſſarii aliterque familiares ſtuporis cauſam rogàrunt, tremente ac velut deficiente voce ſingula eorum, quæ viſa erant, homo hic exponit, eumque, qui apparuerat, Demetrium eſſe, edixit. Tum igitur, qui id audierant, magis alacriter ſuperjacentes ſordes efferentes, locumque expurgantes & in antiqui cujuſdam ædificii fundamenta incidebant, & hanc ipſam rem, qui apparuerat, oſtendere, ex iis, in quæ inciderunt, meritò conjicientes, hanc, quæ hodieque cernitur, ædem ſacram & pretioſam & mirandam inſtaurárunt, ac crucem argenteam, ut ruſticis mos eſt, nomini illius in luco collocantes miraculis & prodigiis plenam, magna audituque ſtupenda miſericordi Deo ſemper per aſſiduam martyris Demetrii in loco præſentiam ac viſitationem ibidem perficiente, viciniam effecère c in Chriſto Jeſu Domino noſtro, cui gloria & virtus nunc & ſemper &c.

C F

ANNOTATA.

a *Et hoc caput, prout è codice olim Mazarineo, in quo à fol. 224 verſo uſque ad fol. 228 vett. excurrit, integrum apud nos deſcriptum exſtat, hìc proponitur; pariter autem aliis verbis à Joanne Stauracio explanatum exſtat in codice noſtro ✠ Ms. 193, in quo miraculum, cap. præcedenti datum, proximè excipit.*

b *Nec urbem nec pagum hujus nominis, qui in Cappadocia ſitus ſit, in Geographicis ſeu tabulis ſeu lexicis invenio; ut adeò pro ignobili dumtaxat loco Dracontiana debeat haberi, licet interim & ade S. Demetrio ſacra, & miraculis, per hunc patratis, effulſiſſe ab auctore noſtro cap. præſenti tradatur.*

c *Cùm omnia, cap. præſenti, quo auctor noſter lucubrationem ſuam terminat, narrata, in Cappadocia geſta dicantur, iſque non in regione illa, ſed vel Theſſalonica vel in loco, haud procul admodùm ab hac civitate, longiſſimèque adeò à Cappadocia remoto, floruiſſe videantur, poteſt ſanè vel hinc, num integram is in omnibus, quæ hìc memoriæ prodit, fidem mereatur, non immeritò revocari in dubium.*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ANALECTA

De unguento ſeu oleo è S. Demetrii tumulo prodigiosè ſcaturiente aliiſque adhuc ejuſdem Sancti miraculis, partim è ſcriptoribus typorum beneficio jam vulgatis, partim è Joannis Stauracii ac Demetrii Chryſolora lucubrationibus nondum editis accepta.

§ I. Miracula, ſeculo decimo poſteriora, quæ Sanctus in Theſſalonicæ favorem patrâſſe narratur.

Sanctus qui, quam diutiſſimè adverſus hoſtes ſervârat incolumem.

B

FUiſſe enimverò, *Mauritio imperii Romani habenas moderante, Theſſalonicam prodigioſo prorſus modo adverſus unam Avarum aliarumque barbaricarum nationum vim à S. Demetrio, patrono ſuo, defenſam, expugnationiſque ſimul ac direptionis periculo præſentiſſimo ereptam, Joannes, Theſſalonicenſis archiepiſcopus ſupra ſapiſſimè laudatus, qui rei geſtæ interfuit, miraculorum, à S. Demetrio patratorum, lib. 1 jam dato, cap. 13 & binis ſeqq. indubitatum facit. Atque illud quidem, uti ex Annotatis, dicto cap. 13 ad lit. h ſubnexis, liquet, ſeculo ſexto ad finem inclinante ſeu anno 597 evenit; fuiſſe verò etiam eamdem civitatem ſeculo ſeptimo, cùm idem, quem proximè laudavi, Joannes Theſſalonicenſem eccleſiam jam moderaretur, atque adhuc ſerùs, ſeculo ottavo ſcilicet, modo pariter prorſus mirabili à Sancto noſtro adverſus barbaros propugnatam, è patratorum ab hoc miraculorum lib. 2 pariter jam dato, ſi non, quòd hujus auctor (adi Commentarium previum num. 24) fidem undequaque integram haud mereatur, omnino indubitatum, veriſimillimum ſaltem apparet. Et verò, non tantùm ſeculo ſeptimo ac ſequenti, ſed etiam ad annum uſque 904 Theſſalonicam inimicorum omnium impetu, patrocinante* S. Demetrio, *ſuperiorem permanſiſſe, variiſque belli periculis fuiſſe ereptam, Joannes Cameniata ſupra adhuc laudatus, qui tum floruit, in ſua de Theſſalonica per Saracenos excidio lucubratione, ac Nicolaus patriarcha, eccleſiam Conſtantinopolitanam tunc temporis moderatus, in ſua de eodem luctuoſo eventu Monodia non obſcurè indicant.*

Theſſalonicam tandem, mirantibus cunctis, expugnari ab Agarenis atque exſcindi fuit,

2 *Verùm tunc celeberrima illa civitas, uti rei oculatus teſtis, quem iterum mox laudavi, Joannes Cameniata, à Bertholdo Nihuſio anno 1653 Coloniæ Agrippinæ editus, rurſuſque deinde à Combefiſio inter Hiſtoria Byzantina poſt Theophanem Scriptores anno 1685 typis Pariſienſibus recuſus, fidem facit, à Saracenis, adverſus Leonem Orientis imperatorem, cognomento* Sapientem, *bellantibus, ſub Leonis Tripolitæ, impiiſſimi apoſtatæ, ductu expugnata fuit, ſædiſſimèque, incolis etiam magno numero in captivitatem abductis, direpta atque exciſa. Atque hoc quidem, quòd ad illud uſque tempus* S. Demetrii, *uti omnibus paſſim erat creditum, patrocinio Theſſalonica contra omnia hoſtium molimina ſteriſſet inconcuſſa, mirandum quàm maximè accidit. Audi, qui opportunè ad inſtitutum preſens Nicolaus patriarcha loco ſuprà cit. verbis Græcis, quæ & in linguam Latinam converſa textui Græco ſubjungam, loquatur.* Πῦ, *inquit,* μοι, Δημήτριε μάρτυς, ἡ ἀήττητος συμμαχία; πῶς τὴν σὴν πόλιν ὑπερίδες προδιδομένην; πῶς ὑπὸ σοὶ πολίοχον ἐχθροῖς ἔβατο· ἀφ' ὃ χρόνῳ τούτῳ ἅλως ἐδιάσατο τοσῶν κακῶν εἰς πεῖραν ἐλήλυθε; πῶς ὁ τὸν δυσεθέντων ὁρμὴν ἰσχυρὰ καταρχόμενος τῆς ἱερᾶς προστασίας; πῶς ἀνέμενας ταῦτα καὶ διημαρτήκεις; Ubi mihi, Demetri martyr, invicta in bello ſocietas? Qui civitatem tuam, ut everteretur, deſpexiſti? Qui ſub te præſide, quæ, à quo tempore ſol illam ſpectavit, inimicis fuerat inacceſſa, ad tanta experienda mala devenit? Qui impiorum faſtum in ſacri patrocinii contumeliam exultare ſuſtinuiſti? Qui hæc paſſus es atque ad extremum uſque pertuliſti? *Ita illuſtris ille, qui & myſticus cognominatur, patriarcha Conſtantinopolitanus ſuam haud obſcurè de capta exciſaque Theſſalonica, cùm ad ſuam uſque ætatem civitas iſthæc potenti* S. Demetrii *patrocinio tuta fuiſſet, admirationem prodit, nec, quin communis ille, quem Nicolaus verbis datis exprimit, hominum omnium ſenſus tum fuerit, dubitandum apparet.*

eam iterum, à turcis ereptam, prodigiosè, ut Cedrenus, cujus, quæ

3 *At verò cur* Demetrius, *qui, ut ſuprà in duobus prioribus miraculorum ejus libris eſt videre, ſuam olim civitatem contra ferociſſimos hoſtes tam ſæpe, totque modis prodigioſis adverſis fuerat tutatus, à Saracenis, Chriſti hoſtibus, tum expugnari atque everti ſiverit, alta Dei, à quibus & nobis timendum, ſunt judicia; Sanctus interim, qui tum ob cujuſcùmque generis miracula, magno numero patrata, tum maximè ob Theſſalonicam prodigiosè contra hoſtes plùs ſemel ſervatam glorioſiſſimis* Magni Martyris *ac* Thaumaturgi, *aliiſque in ſuprà data Joannis Theſſalonicenſis, ſcriptoriſque, qui Joannem continuavit, anonymi lucubratione expreſſis titulis condecoratus paſſim à Græcis olim jam fuerat, ſuam illam civitatem natalem, cùm ab illato per Saracenos excidio ſurrexiſſet, clademque præteritam repâraſſet, ſuo iterum auxilio adverſus inimicos prodigiosè fuit tutatus, licèt tandem à Turcis illam, quæ alta iterum inſcrutabiliaque Dei ſunt judicia, anno 1429 expugnari, firmaque deinceps poſſeſſione, ad hunc etiam uſque diem perſeverante, teneri, permiſerit. Cedrenus in hiſtoriarum Compendio, cùm de rebus, ſub Michaele IV geſtis, tractat, ſequentia prodit memoriæ:* Anno mundi ſexies millesimo quingenteſimo quadrageſimo nono, indictione nona, menſe

Pente ſeptembri, Aluſianus patricius & Theo-
doſiopolis prætectus, ſecundus Aaronis (*ſuc-*
cellor hic
ſolter
nempe) *Samuelis Bulgarorum quondam regis*
filius ſubitò ex urbe (*Conſtantinopoli*
gatis, quos ad deficiendum à Grecis concitárat,
in regem aſſumptus) ſe contulit.

4 Cùm enim injuſtitiæ accuſatus eſſet, priuſ-
Imo ſceptrum,
verius in
animum
quam de cauſa cognoſceretur, Joannes (*impe-*
ratoris miniſter) ab eo exegerat auri libras L, ademeratque ei mulierem elegantiſſimam, quam in Charſiano habebat; cùmque multis apud imperatorem precibus non obtinuiſſet, ut ſui haberetur ratio, deſperatis ſuis rebus, Armenio habitu ſumpto, ſimulanſque, ſe Baſilii Theodorani famulum eſſe, atque Theſſalonicam ad imperatorem ire, clam omnibus aufugit, Oſtrobumque pervenit, ubi tum cum omni exercitu caſtra Deleanus habebat. Magna hunc cum lætitia accepit Deleanus, metuens, ne ad ipſum potiùs inclinarent Bulgari, ut regio ſanguine natum, conſortem, ut præ ſe ferebat, imperii adſcivit, ac cum exercitu quadraginta millium ad oppugnandam Theſſalonicam miſit, cui tunc præerat Conſtantinus patricius, patruelis imperatoris. Eò profectus Aluſianus urbem vallo cingit ac machinis admotis ſummâ induſtriâ oppugnat. Sed cùm per ſex dies fruſtra oppugnâſſet, undique repulſus, ſpe expugnandæ abjecta, obſidione eam capere ſtatuit.

hic adduntur. docet, anno 1041 contra hoſtes.

5 Oppidani quadam die ad ſepulcrum martyris Demetrii acceſſerunt, ſupplicationeque per totam noctem tracta uſique unguento, quod ex eo ſepulcro ſcaturit, uno impetu apertis portis in Bulgaros ſe emiſerunt, habentes ſecum legionem Magnanimorum, hoſtemque improviſa impreſſione perterritum in fugam conjecerunt, nemine ſubſiſtere aut ſe defendere auſo. Ductor Romanæ aciei fuit Martyr iterque complanavit; quod Bulgari captivi juramento confirmârunt, dicentes, vidiſſe ſe juvenem equitem, qui Romanæ phalangi præiret; ex quo ignis exiliens adverſos cremaret hoſtes. Cecidêre ampliùs XV millibus Bulgarorum, captique haud pauciores; reliqui turpiſſimâ fugâ ad Deleanum evaſerunt. *Prima hæc eſt bellica expeditio, in qua iterum poſt acceptam anno 904 ab Agarenis cladem mirabili planè modo à S. Demetrio Theſſalonica ſuiſſe ſuccurſum narratur. Atque is quidem eventus, cùm anno mundi ſexies millesimo quingenteſimo quadrageſimo nono, uti è jam recitatis Cedreni verbis intelligitur, locum habuerit, anno Chriſti 1041 debet innecti, uti ex annorum mundi* MMMMMDVIII, *quorum ultimo labente Chriſtum natum Græci ſtatuunt, facta ab annis* MMMMMDXLIX, *quorum ultimo ex dictis memorata à Cedreno Bulgarorum clades evenit, ſubductione manifeſtum evadit.*

quod hic utrumque, ſcriptorum aliorum, qui illius non meminerunt.

6 *Quod autem ad rem ipſam ſeu potiùs inſigne, quo Bulgari*, S. Demetrio *Theſſalonicenſibus præire ac pro urbe decertare palàm conſpecto, ab obſidione Theſſalonicenſi pulſi atque in fugam, magna edita ſuorum ſtrage, conjecti, à Cedreno narrantur, prodigium jam ſpectat, Zonaras, in Annalibus de Aluſiano pariter Bulgariſque, qui, duce Deleano, Græcorum jugum, à Baſilio tertio*, Bulgaroctoni *cognomen propterea adepto, jam ab aliquo tempore ſibi impoſitum, ſub annum circiter 1040 excuſſêre, in Michaele quarto ſermonem inſtituit nec examen prodigii, quo Aluſianus ab obſidione*

AUCTORE C. B.

Theſſalonicenſi, civitati ſuæ opem ferente S. Demetrio, *recedere fuerit compulſus, mentionem vel verbo facit. Verùm cùm is ſcriptor ne expeditionis quidem, ab Aluſiano contra Theſſalonicam ſuſceptæ, meminerit, ſatiumque proinde, quo felici iſta ſucceſſu fuerit fruſtrata, miraculum commemorare opportunè haud potuerit, non eſt, cur illius de hoc ſilentium mirum admodum cuiquam accidat. At verò erit fortaſſis, qui ſaltem, idem miraculum ſilentio etiam à Joanne Stauracio, ut fieri in hujus penes nos exſtante Incubratione comperto, præteriri, mirandum magis exiſtimet. Id ſanè, cùm hic ſcriptor, qui, quemadmodum in Commentario prævio num. 26 docui, ſeculo tertio decimo floruit, patrata à* S. Demetrio *ad illud uſque tempus miracula omnia, aut ſaltem horum præcipua litteris commendare propoſitum ſibi habuerit, certèque ea inter, quod, ſuprà è Cedreno relatum, anno ex dictis* 1041 *acciderit, miraculum haud infimum locum obtineat, mihi ipſimet, ut verum fatear, mirum admodùm obvenit. Verùm, quid ſi quidem, de quo hic diſſerimus, miraculum à Joanne Stauracio litteris fuerit commendatum & tamen in Leonis Allatii Mſs., quod nobiſcum communicatum in codice noſtro ✠ Mſs.* 193 *exſtat, ab Amanuenſibus ſit omiſſum?*

ſilentio addu-
cto, diſſentitur, juſti tem-
peratus,

7 *Quid ſi etiam Stauracius ea duntaxat, quæ ſcriptis mandata invenit, miracula in Incubrationem ſuam inferenda duxerit, nullumque forte fortuna ſcriptum, quod relatum à Cedreno miraculum complecteretur, ad manum habuerit? Utut ſit, dicto equidem prodigio, quod & à Joanne Curopalate refertur, nicunque ſuffragatur memoratum in Commentario prævio num.* 138 *& binis ſeqq. Petri & Aſanis fratrum, principum Bulgarorum, factum. Hi enim, quò contribules ſuos, qui poſt proximè à Cedreno relatam Theſſalonicenſem anni* 1041 *cladem à Michaële quarto penitus ſubacti Græcorum imperio uſque ad Iſaacii Angeli, anno* 1185 *imperii habenis primùm admoti, tempus pacificè manſerant annexi, ad defectionem iterum conciuarent*, S. Demetrium, *Theſſalonicâ Græcorumque tutelâ relictâ, in Bulgariam, cui opem eſſet laturus, conceſſiſſe, ſubdolè finxêre, falſis etiam prodigiis huic ſuo commento fidem conciliare conati; id autem duo præfati principes maximè feciſſe videntur, vel quòd, cùm cladis prope Theſſalonicam majoribus ſuis anno* 1041 *à* S. Demetrio *illatæ, memores adhuc eſſent, timerent, ne contribules ſui, quos, ut Græcorum jugum excuterent, impellere nitebantur, pro ſimilis cladis, à* S. Demetrio *ſibi inferendæ, timore à defectionis conſilio omnino abhorrerent, vel etiam quòd hoſce, ut promptiùs arma arriperent, ſuperni à* S. Demetrio *certò adfuturi, quo potentiſſimum majorum ſuorum exercitum profligatum fuiſſe, nôrant, auxilii ſpe facilius adducendos putarent. Sed ita modò à Cedreno relatum, quo Theſſalonicæ fuerit ſuccurſum, Sancti noſtri miraculum nicúmque diſcuſſiſſe ſufficiat; ad aliud ſermonem convertamus.*

Joannemque etiam Bulgariæ regem, quem Theſſalonicam anno 1207 *obſiderat,*

8 *Cùm Petrus & Aſan fratres proximè memorati, quibus potiſſimùm impellentibus, Græcorum jugum, ut jam dictum, Bulgari poſt annum* 1185 *excuſſerant, in Bulgaria patria ſua, quam, conatibus ſuis felici reſpondente ſucceſſu, in libertatem etiam aſſeruerant, aliquamdiu jam dominati, à vivis eſſent ſublati, ſucceſſit in Bulgariæ regnum eorum frater Joannes, qui ab aliis* Calo-Joannes, *ſeu* Joannitza, *aut etiam* Joannitius *nominatur. Hic*

porrò

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

porrò, multis gestis bellis, anno tandem 1207 *Thessalonicam ingenti exercitu obsedit; verùm hac in expeditione bellica, non secùs ac Alusianus suprà memoratus, fortunâ improspera, quemadmodum Georgius Acropolita, seculi tertii decimi scriptor, fidem facit, est usus, sibi etiam* S. Demetrium *inimicum expertus. Ita quantùm ad hoc postremum & apud nos in codicis nostri* ✠ *Ms.* 193 *prolixa, qua ex Leonis Allatii Ms. deprompta notatur, narratione, & apud ipsum Allatium in concinnatis ab eo in Acropolita historiam Annotationibus, tertio decimo hujus cap. subnexis, Joannes Stauracius suprà plus semel laudatus. Scriptoris hujus, qua huc potissimùm faciunt, verba aliquot, prout à Cangio loco mox cit. vulgata exstant, recitabo, cùm priùs, qua huc pariter spectant, nonnulla Georgii Acropolitæ verba in medium adduxero. Hic itaque scriptor in Historia, typis Parisiensibus anno* 1651 *edita, sequentia isthac verba, quæ ferè omnia postea iterum in Chronico compendiario Parisiensibus pariter typis eodem anno vulgato pag.* 115 *repetit, cap.* 13 *de suprà memorato Joanne seu Joannitio aut etiam Joannitza, Bulgarorum rege, suppeditat:* E fundamentis sustulit Philippopolim, præclaram nimiùm atque egregiam urbem, quæ Hebro adjacet, alias deinceps universas, Heracleiam, Panium, Rædestum, Chariupolim, Traianupolim, Macrem, Claudiupolim, Mosynupolim, Peritheorion, aliasque quàmplurimas, quas enumerare operæ pretium non est.

B

Suprema virtutis ocrsum fuisse nonnulli opinati sunt, intercessisse à Joanne Stauracio

9 Multitudinem abigens circa Istri fluenta collocat, & ex jam direptis oppidis, urbibus nomina propriis coloniis imponit, damna, ut ipse dictitabat, compensans, quibus imperator Basilius Bulgaros afflixerat; eumque fatebatur dici Bulgaroctonum, se verò Romeoctonum indigitabat; is usque Thessalonicam perveniens laterali morbo vitam finit, vel, ut alii asserebant, irâ Numinis tristi morte multatus est. Somniavit enim abs armato sibi adstante hastâ latus confodi: nemo enim, nec mentior, è memoria hominum tot ac isto calamitatibus Romanos afflixit, adeò ut à cane nomen illi impositum sit, & Scylo-Joannes ab omnibus compellaretur. *Ita hactenus Acropolita, Joanni Bulgarorum regi, cùm Thessalonicam obsideret, modò haud naturali mortem obvenisse, sed, Numine ob scelera, ab eo patrata, irato, superna virtute fuisse inflictam; opinionem nonnullorum exstitisse, sat apertè hîc docens; illam autem supernam virtutem, quâ Bulgarorum rex Joannes Thessalonicam obsidens miserum in modum interierit, è quorumdam opinione à* S. Demetrio *profectam, Joannes Stauracius apud Leonem Allatium loco suprà cit. verbis Græcis memoriæ prodit. Ea adeò, ut fidem datam liberem, hunc modò unà cum adjecta ad calcem versione Latina transcribo.*

C

Græcanicis latinè hic

10 *Sic itaque habent:* Τότε δὴ τότε ἀφ' ὑψηλῶν τοιούτων εἰς τέλος θεὸς τὸν ἑαυτοῦ ἐκδικήσεως ῥομφαίαν ἐπέβασεν, καὶ ὑπέδειξεν ὡς οὐ δυγάτη τῷ ζήλῳ ἅ μάρτυρος. καὶ αἴφνης ὁ ἄγρυπνος τῷ ὄντι φύλαξ, καὶ πολιοῦχος ἡμῶν, καὶ μέγας ἅ μεγάλῳ βασιλέως στρατιώτης Δημήτριος ἱππικὸς ἐφ' ἵππου λάμπρου τοῦ Βουλγαράκτου φαίνεται, καὶ κυρίαν ἀκοντίζει παραχρῆμα ἐκ ἄδυτον· ὁ δ' ὑπ μέγα παραυτίκα αἰσχρῶς κατέβαινε ἅ ἀρχιστράτηγος ἐκ στρατιᾶς αὐτοῦ Μανασσᾶ, ὡς δῆθεν στρωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ· τοῦτον γὰρ εἶδόκει ὁρᾶν ἐλαυνόμενον, ὥστερ ὑγιοῦ καὶ λάμπρου ἵππου ἐπαίζετο ἐκ σκιρτῶς ἐνδον γινόμενον, καὶ λόγχῃ, λυ ἐβάπτισε, τῇ καρδίᾳ τοῦτο ἐμβαλόντα. καὶ ἀυδὶς κατέβαινε τοῦτο, καὶ πολλάκις, ὡς καὶ αὐτὸν ἐκ κραυγαῖς δορυβηθέντα, καὶ ἀναπηδήσαντα ἐκ ὕπνου. τὸ γεγονὸς γὰρ λυ αὐτῷ ἡ σκιὰ. ἐσιόντι καὶ ἰδεῖν, καὶ φανῆναι, καὶ ἀκοῦσαι, ὡς σύ με πρὸ βραχέος ἱππικὸς τῷ λάμπρῳ σου ἵππῳ γενόμενος οὐτάσθαι κατέφραξας δόρατι, καὶ ἐ γενέσθαι ἐβεβαῖα, καὶ εἰπεῖν· μὴ σύγε, βασιλεῦ, συμπαθήσῃς, οἰκτείρον, ὐκ ἔστι τοῦτο, ὐκ ἔστι. φάσμα σοι γέγονεν, ὐκ ἀλήθεια· ἐκεῖνος εἰς βάθος ἐκπάγιος τὴν πληγὴν ἐφορβεῖτο δῆθεν, ἐκέκραγε, καὶ ἀνωλόλυξε.

ob omnia pejus

11 Νύσσεται ἐν τῇ κοιλίᾳ ὅθεν, καὶ ῥᾴδιον ἐκατὸν ἀκραιφνισάτῳ αἵματος κάτωθεν ἀκοῦσαι, ἕπως ἂν βαφῇ ὁ πούς σου, Δημήτριε, αἵματι ἐχθρῶν ζῷ ὑπὲρ ἐ σοῦ τῆσδε πόλεως, καὶ ἄρκεται ἤδη λευκοφορεῖν· ταῦτα ἰδὼν ὁ ἐ δυνάμεως αὐτοῦ ἀρχιστράτηγος Μανασσᾶς, ἢ τάχιστα ἔχειν ὕπτιον τοῦτον ἐπιβιβάσας προτροπαδὴν φεύγει, καὶ ἐλίπτων τὴν σωτηρίαν, μὴ ὅσα τάχιστα ὑποχωρῇ, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ ἅπαν ἐκεῖνο τὸ μυριοπληθὲς στρατολόγιον, ὅτι τάχιστα, ὡσεὶ καὶ βορεάδαι τινὲς κατὰ τὰς δρυμομένας· τούτοις ἴδιόν. φεῦ· γὰρ αὐτοῖς καὶ τρόμος ἐκάλει κατά τινα ξύλων ἀπτόητος· ἀλλὰ γὰρ ὐκ εἰς μακρὰν τοῦτο τὸ ζῷον, ἀλλ' ἀυθημέρου πρὸς ὥρας δυσμὰς κατὰ τὸ ὁ τοῖς ἑῴοις ζῶον μονήμερον θνήσκει βιαίως, ὅτως ὁ ἄδικος καὶ κακὸς καὶ μαιάστης δρεψάμενος τὰς καρπὰς, μέχρις αὐτοῦ τρυγᾷ τὸ κοῦφον τῆς δυμῆς ἐκπιών, καὶ τὸ ἐ ὀργῆς κυρίᾳ ποτήριον, καὶ μεμεθυσμένος δεῖν ξυρὲ εἰς πεῖραν ἦλθεν· ἐκπεράσῃ γὰρ ὁ κύων αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ κορυφὴν μὲν ἡ ἀδικία αὐτοῦ κατέβη· εἰς βόθρον δ' ὃν εἰργάσατο, πέπτωκε, καὶ μία μαρτυρικὴ βολὴ εἰς ἐκδίκησιν ἤρκεσε ἐ πολλῶν ἐκείνῳ κακῶν, καὶ αἷμα δίκαιον ἐ ἐγκάτων αὐτοῦ πολλῶν αἱμάτων ἀδίκων ἀντίποτον.

Latinitatemque etiam

12 *En nunc versionem Latinam:* Tum continuò nocte intempesta ultionis suæ gladium Deus tandem strinxit, atque in zelo Martyris, veluti in cote, exacuit. Subitò igitur custos verè vigil, civitatisque nostræ præses ac magnus magni Regis Miles Demetrius, equo alba insidens, Bulgarorum regi apparet, miseroque illicò vulnus lethale infligit. Hic autem statim magnopere vociferans supremum exercitûs sui ducem Manastram, veluti videlicet ab eo læsus, inclamabat. Hunc enim, qui equitaret, generoso ac albo, quo vehebatur, equo tentorium ingressum, hastamque, quam secum ferebat, in cor suum demergentem sese intueri existimabat; iterumque ac sæpe illum inclamabat, ita ut & eis clamoribus excitatus lectoque exsiliens (tentorium enim ei erat in vicinia) ingrederetur ac circumspiceret, seque ipsum ostenderet, ac quî tu mox, equo tuo albo huc advectus, hastâ me interemisti, audiret, timoreque percelleretur ac diceret: Ne tu, rex, malis alienis afficiaris: quieto animo sis. Non est id, non est. Species, non veritas, tibi obvenit. Ille, plagâ profundè acceptâ, graviter torquebatur, vociferabatur ac ejulabat.

F

donatis verbis narratur.

13 Ventre igitur statim lancinatur, sufficientique copiâ sanguinem recentem, ut tibi, Demetri, pro tua hac civitate inimicorum sanguine pes tingatur, deorsum emittit, jamque incipit animo deficere. Hæc supremus exercitûs ejus dux Manastras conspicatus, cùm eum quàm potuit celerrimè equo supinum imposuisset, cursu concitato fugit, salutique consulens celerrimè pedem refert, unáque cum illo ac per ejus mandatum omnis ea innumera militum multitudo, ita festinanter, acsi quidam secundum fabulam Boreæ filii eos insequerentur. Timor enim ac tremor secundum novam quamdam rerum vicissi-

Digitized by Google

ſiſſitudinem irruit ſuper eos. At verò ei in vi-
vis diu manere haud obtigit, ſed ipſa eadem
die ante ſolis occaſum, uti in hiſtoriis legitur,
miſer, ad ipſum uſque fundum Domini vindi-
ctæ poculo, iracundiæque calice exhauſto,
atque abundanti novaculæ divinæ experi-
mento ſumpto, malitiæ ſuæ ac vanitatis fru-
ctus collegit. Ejus enim labor in caput ejus
converſus eſt. Ac ejus quidem iniquitas ſupra
verticem deſcendit; in foveam autem, quam
fecit, cecidit, unumque Martyris jaculum in
multarum ejus iniquitatum vindictam ſuffecit,
juſteque inteſtinorum illius ſanguinem in mul-
ti ſanguinis, injuſtè effuſi, pœnam effu-
dit.

De narratione illa

14 *Hæc loco ſuprà citato Joannes Stauracius; verùm, anne, uti hiſce Græcè ſimul & Latinè jam recitatis verbis tradit, Joannes ſeu Joannitius, Bulgarorum rex, dum Theſſalonicam obſideret, à* S. Demetrio, *opem huic civitati ſuæ natali prodigiosè ferente, reipſa fuit occiſus? Auctor*
B *ille quidem, quemadmodum in Commentario prævio num.* 26 *docui, ſeculo tertio decimo verò ſimillimè floruit ac proin ſeculo eodem, quo Joannem, Bulgarorum regem, in obſidione Theſſalonicenſi necari à ſuprà dictis contigit; verùm enim etiam, quemadmodum infrà docebo, in codice noſtro* ✠ *Ms.* 193 *pag.* 93 *non obſcurè innuat, diu ante ætatem ſuam factum eſſe id, quod Emanueli Comneno, Græcorum ab anno* 1143 *ad annum uſque* 1180 *imperatori, à* S. Demetrio *obvenisſe, ibidem narrat, haud citiùs equidem, quàm eodem ſeculo tertio decimo multùm jam provecto floriſſe videtur ac proin à Joannis Bulgarorum regis nece, quæ anno ex dictis* 1207 *evenit, remotiùs abfuiſſe, quàm ut ſibi, dum eam* S. Demetrio *attribuit, fidem certam atque indubitatam conciliare queat. Nec, etſi etiam ſeculi dicti initio vixiſſet, aliter de illo hac in re foret loquendum. Etenim Joannem, Bulgarorum regem, à* S. Demetrio *fuiſſe occiſum, è vulgi duntaxat fama, quæ ætate ſua obtinuerit, veroſimillimè, ne amplius quid dicam, in litteras miſerit. Ita vel maximè ex eo autumo, quòd Georgius Acropolita, qui pariter ſeculo tertio decimo floruit, præfati Bulgarorum regis necem ſuperna ſaltem virtuti à*
C *nonnullis fuiſſe attributam, ſuprà hunc tranſcriptis verbis memoriæ prodat, itaque ſimul famam, à nonnullis illis, qui id fecêre, natam, indicare videatur.*

Quid cenſendum.

15 *Verùm nemo non novit, quàm ſæpe falſa eſſe fama ſoleat, maximè ſi communis haud ſit; communem autem illam haud fuiſſe, ex Acropolita verbis obſervari velim, facileque fieri potuiſſe, ut è Joannis regis ſomnio, cujus idem Acropolita ibidem meminit, ſiniſter ille de illata principi iſti per* S. Demetrium *nece rumor ſparſus, moxque à credulis nimiùm juſto facilius fuerit admiſſus, licèt interim Joannes, non violenta, ſed naturali morte vitam terminâſſet. Adhæc Acropolita, quem Stauracio ſuffragari non nemo fortè exiſtimet, generatim duntaxat divini Numinis iræ, quâ Joannes, Bulgarorum rex, fuerit necatus, non autem etiam diſertè* S. Demetrii, *mentionem facit, nec ullum hactenus noſtræ fidei auctoritatiſve ſcriptorem, qui Joanni Stauracio aſſentiatur, invenire quivi. Allatius quidem tranſcriptis à ſeſe loco ſuprà cit. Joannis Stauracii verbis ſubjungit:* In codice Vati-

cano CLXIII in margine Hiſtoriæ Choniatæ legitur: Οὗτος ἐστὶν ὁ ἀσεβὴς Σκυλοϊωάννης ὑπολλυθεὶς ὕστερον, ὃν ἀπέκτεινε ὁ μέγας Δημήτριος προδρόμος, κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην ἐπιστρατεύσαντα, ὡς ἐν τοῖς ἰδίοις θαύμασιν ἀναγέγραπται, Hic eſt impius Scylo-Joannes tandem dictus, quem, Theſſalonicam agmine infeſto aggredientem, Magnus Demetrius, uti in ejus Miraculis ſcriptum eſt, manifeſtò occidit; *hiſce autem verbis Joannes ſeu Joannitius, Bulgarorum rex, tandem etiam, uti ſuprà pariter Acropolita docet,* Scylojoannes *cognominatus, à* S. Demetrio *in obſidione Theſſalonicenſi fuiſſe interemptus luculentiſſimè ſanè traditur: verùm cùm verborum illorum, quæ Choniatæ haud attribuenda, certum apparet, auctorem Allatius non prodat, iſque alioquin non innoteſcat, neutiquam ea, ut prodigio, quod tradunt, fidem indubitatam faciant, ſufficiunt, licèt interim nicúmque Joanni Stauracio ſuffragari videantur, niſi fortè, qui ea ad Choniatæ Hiſtoriæ marginem adjecit, ipſamet, ut id faceret, Joannis Stauracii, quem legerat, narratione fuerit impulſus.*

E

§ II. Miracula ſeculo decimo poſteriora, quæ in aliorum etiam, quàm in Theſſalonicenſium favorem à S. Demetrio feruntur patrata.

Radomirum à S. Demetrio fuiſſe occiſum, verbis Græcis

GAbriël, qui ab aliis Radomirus aut etiam Romanus *appellatur, Samuëli patri ſuo, anno* 1014 *è vivis ſublato, in Bulgariæ regnum ſucceſſit, annoque ſequenti poſt breve ſanè regnum vitam cum morte* XXIV *Octobris die, uti ex Cedreno aliiſque intelligitur, commutavit. Joannes Stauracius ſuprà laudatus principem hunc teterrimis coloribus in codice noſtro ſignato* ✠ *Mſ.* 193 *fol.* 86 *depingit, atque, cum, cum in Soski, regiuncula mihi ignota, incolas diriſſimè ſæviret, hique, quo ejus graſſationibus liberarentur,* S. Demetrium *invocâſſent, necè etiam ab hoc tandem, non ſecùs ac Joannem ſuprà memoratum, datum fuiſſe. Verba, huc ſpectantia, omiſſis tamen, quibus Gabrielis ſeu Radomiri mores auctor deſcribit, lectori lubet exhibere, addita etiam ad calcem eorumdem interpretatione Latina. Sic habent:* Τῷ χώρῳ τούτῳ τοίνυν χρονίζων ὁ ἀνδραποδώδης οὗτος ἀνὴρ, διαπάρακτος πάντας καὶ διεβόσκετο· θρῆνος αὐτοῖς, καὶ ὀδυρμὸς, καὶ ὠὴ, καὶ φωνὴ αἱμάτων ἐπῆν, ἃ καθ' ἡμέραν ἔλεγεν, ἐπιβοᾶτο τῷ μάρτυρι, καὶ τὸν ἐκδικητὴν ἐζήτουν, καὶ ταχεῖαν ἔλυσιν τῆς ἀπολύτρωσιν· ὁ δὴ καὶ πολλὰς ἐπικαλυμένης αὐτὰς αἰτίας ὄνομα ἓν μάρτυρος, κατεγίλα μὲν αὐτῶν καὶ ἐκμυκτήριζεν, ἐπεὶτοι δὲ μᾶλλον αὐτοῖς τὰς πληγὰς, ἴδιον, λέγων, οἱ ἔρχεται Δημήτριος ἐκ τῶν χωρῶν μου σῶσαι αὐτούς.

Dein revelatio, atque cæſum

17 Τί οὖν; κάμπτεται ὁ συμπαθὴς καὶ μέγας Δημήτριος· αἰσθάνεται ἐκεῖνον τῶν πεπεδημένων φωνὴς, καὶ τῶν ἐπὶ τῶν πτωχῶν συναγμῶν, καὶ τὴν οἰκείας ποίμνης τύπτεσθαι ἀπαραιτήτως εἰς σωτηρίαν λαοῦ ἐκκλεῖσθαι· ἐκεῖνο δὲ τὸ κυριακὸν παραλλάξ ἐπεισπίπτει, καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω τὰ προαυλίσαι μου, καὶ ταῦτα μὲ δεῖ ἐπισυναγαγεῖν· καὶ ὁ μὲν τὸν συντετριμμένον ἐκεῖνον καὶ ἐκπεπτωκότων λαὸν ὡς εἰς κυνηγεσίαν ἠγάγετο; καὶ πρὸς ὀργὴν ἰσχατίας καὶ πάσης, καὶ ἐπαναστάσεις βαίνων πεζῇ τὴν

AUCTORE C. B.

ταλαίπωρον ἐκεῖνον ὄχλον διεπιλάβετο, καὶ χρυσῶν ἀπαλλακτικῶς ἐκεῖσε καταπολμᾷ, καὶ εἰμὶ ποσὶν οἰκείοις ὁ διώκων φθάσει τὸ θήραμα κατὰ κεφαλῆς αὐτῷ πέραυτα ἡ πλαγὴ, καὶ νεκρὸς αὐτὸ μέσον ἔπεσε τῶν ὀρῶν· καὶ ὁ μὲν ἀπηνὴς ὕστερος καὶ ἀπαυθράστως ἐμάσιζεν· ὁ δὲ τοχὺς εἰς ἀντίληψιν, καὶ ὀξὺς εἰς ἐπικουρίαν μέγας Δημήτριος, φθάνει τε κἀκεῖσε ὅζον καὶ ἀσφαλῆ, αὐτὸ μέσον ὀρῶν κυνηγετοῦντα καὶ ἱππαζόμενον, ἱππεῖ, καὶ χαμαὶ πλήττει τε δεινὸν τῷ ἔπους μακρὰν ἀποστραφισάμενος· ἰσόρων τε μέγαν ἐς τύμφανές τῷ Ῥαδομίρῳ ἱππεύοντι, ὅπως αὐτὸν σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ, καὶ ἐπίβᾳ, καὶ τῇ λόγχῃ κατίσφαξε· καὶ ὁ μάρτυς μὲν παραυτὰ ἀφανὴς· ὁ δὲ νεκρὸς παραχρῆμα, καὶ παρὰ τε ἄδλιον τὰ ἐαυτοῦ διεπόρησεν, καὶ ὁ καταπικρανθεὶς ἐκεῖνος ἅπας λαὸς ἐόρταζεν τῇ μεγάλῃ ῥυσίᾳ. Cùm ea igitur humanam formam gerens fera (*Radomirus scilicet Bulgariæ rex*) in loco illo diu moraretur, omnes dilacerabat atque depascebatur. Hinc illis fletus & lamentatio & planctus; voxque sanguinis, quem quotidie effundebat, Martyrem inclamabat, ac vindictam atque, ut quamprimùm illo, qui eos affligebat, liberarentur, postulabat; ille autem, cùm Martyris nomen sæpiùs invocantes audiret, id quidem irridebat sannisque excipiebat; iis autem plagas magis augebat, videam, dicens, num veniat è manibus meis ipsos liberaturus Demetrius.

B

Latinitate donatis Joannes Stauracius usus;

18 Quid igitur? Commiserans ac magnus Demetrius flectitur, ad compeditorum vocem mendicorumque gemitum exsurgit, proprioque à grege migrans ad populi salutem est egressus, dominicum illud vicissim usurpans, & alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili; & illas oportet me adducere. Atque is quidem attritum illum ac conculcatum populum ad venationem compellebat, miseramque istam turbam montium summitates saltusque ac cli-

C

vos pedibus peragrare jubebat, minisque, ut per præcipitia incedere auderet, adigebat, & nisi qui propriis pedibus capturam insectabatur, eam assequeretur, statim ei in capite plaga infligebatur, mortuusque in medio montium procumbebat. Atque ita quidem ille immisericorditer ac inhumaniter percutiebat; Demetrius autem ad opem ferendam promptus atque ad succurrendum industrius ad improbissimum in medio montium venantem equoque insidentem eques equitem fulguris in modum accedit, miseroque plagam lethalem infligit, procul eum ab equo dejiciens. Qui Radomirum sequebantur, qui eum Magnus vehementi impetu aggressus sit, hastâque interfecerit, dilucidè conspexêre. Ac Martyr quidem statim disparuit; ille autem statim obiit, atque in terra ossa ejus dissipata sunt, populusque ille omnis, qui vexatus fuerat, liberationis festum in Magni honorem celebravit.

est id tum à silentio variorum, qui his

19 *Talis est Joannis Stauracii de nece, Radomiro seu Gabrieli Bulgariæ regi illata, narratio; nunc quid de hac statuendum sit, dispiciamus. Auctorum omnium, qui necis, Radomiro illatæ, meminerunt; antiquiores citra controversiam sunt Cedrenus, Zonaras & Lupus Protospatha; hi autem, principem illum à Joanne cognato suo, qui & Bladistlabus dicebatur, occisum fuisse, unanimi consensu, nulla prorsus* S. Demetrii *mentione facta, memoria produnt. Cedrenus in Historiarum Parisiensis anni 1647 editionis Compendio, dum res sub Basilio Macedone gestas commemorat, sequentia isthæc,*

D

que ad propositum nostrum spectant, verba subjungit: Successit ei (*Samueli nempe Bulgariæ regi*) filius Gabriëlus, qui & Romanus dicebatur, patre robustior ille, sed prudentiâ longè inferior, natus captivâ quâdam Larissæa. Iniit decima quinta Septembris, Indictione decima tertia, cùmque nondum integrum imperâsset annum, venatum exiens interficitur à Joanne, qui & Bladistlabus, filio Aaronis, quem ipse nuper aliquando subtraxerat. *Ac paulò post idem auctor ita iterum scribit:* Quinta die Cheirotmetus Romanus (*ad Basilium imperatorem Mesynopoli versantem*) venit, famulos secum adducens Joannis Bladistlabi, Aaronis filii, & litteras, quibus hic significabat, se Gabriëlo vitam eripuisse, nunquamque ad se rediisse Bulgaricum imperium, promittebatque, se servum & subditum imperatori fore.

proferuntur, scriptorum, tum aliis ex causis à vero alienum apparet.

E

20 *Hæc omnia Cedrenus, quibus sanè, Radomirum seu Gabrielem, qui &* Romanus *dicebatur, non à* S. Demetrio, *sed à Joanne, seu, uti aliter etiam vocabatur, Bladistlabo interemptum fuisse, apertissimè tradit. Nec minùs id dilucidè Zonaras memoriæ prodit. Audi, qui in Annalibus, à se adornatis annoque* 1687 *Parisiis excusis, tom.* 2 *pag.* 226 *loquatur.* Ex Cardiogmo, *inquit de Samuele Bulgarorum rege*, interiit, principatu Bulgarorum in Gabriëlem filium, qui & Romanus dicebatur, translato: quem, nondum anno elapso, frater patruëlis, Aaronis filius Vladistlavus Joannes (binominis enim & hic erat) occidit. *Ac, paucis interpositis, addit:* At Samuëlis filius Romanus Gabriël (necdum enim cæcus erat) per legatos imperatori (*Basilio Macedoni nempe*) servitutem pollicebatur, & tempore aliquo interposito, Joannis Vladistlavi minister adest cædem Gabriëlis ab hero suo factam nuntians, aliique

F

multi ex illustribus Bulgaris ad imperatorem confluunt. *Eu nunc etiam Lupi Protospatha, quî & ipse apud Muratorium tom.* 5 *rerum Italicarum Scriptorum pag.* 41 *Rademiri mortem, non* S. Demetrio, *sed Joanni seu Bladistlabo, illius cognato, adscribit, ad rem hanc facientia verba. Sic habent:* Anno 1016 occisus est filius prædicti Samuëlis ab ejus Consobrina* filio Aaroni & regnavit ipse. *Cùm ergo tres scriptores, suprà in rem, quæ hic conficienda erat, laudati, Gabrielem, non à* S. Demetrio, *sed à Joanne seu Bladistlabo, nulla prorsus Sancti mentione facta, fuisse interfectum, luculentissimè sanè, uti è jam recitatis illorum verbis liquet, memoriæ prodant, Stauracio enimverò, qui Sancto nostro necem illam adscribit, nemo prudens, quantùm opinor, fidem habuerit, maximè cùm à Rademiri, aliis* Gabriëlis *aut etiam* Romani, *ætate seu seculi undecimi initio, quo principem hunc necari contigit, ducentorum circiter annorum spatio, uti ex iis, quæ de illo in Commentario prævio num* 26 *in medium adduxi, palàm est, remotus vixerit nullumque præterea scriptorem alium seu antiquiorem seu etiam dumtaxat recentiorem sibi suffragantem habeat, uti quisque, qui rem examinâris, comperiet.*

* consobrino.

Sanctus etiam calasti militiæ, qua Christianis ad Antiochiam praliantibus

21 *Radomirum porrò in medio montium, dum venationi operam daret, fuisse occisum, idem Stauracius in narratione sua, Græcè simul & Latinè suprà exhibita, etiam affirmat; id autem minùs, quàm rem à Sancto nostro fuisse patratam, à veritate abhorret, licèt interim Cedreno,*

A *dens, qui illum Bulgarorum regem, non cùm rarò jam daret, sed tum, cùm ad venationem exiret, seu jam, ut venationem aggrederetur, in procinctu staret, peremptum fuisse, suprà hunc transcriptis verbis tradit, assentiri malim; quod hic tellerem adhuc monuisse contentus ad aliud modò, in quo partem pariter Sanctus noster habuisse narratur, progredior. Christiani, susceptis sacris pro recuperanda Terra Sancta expeditionibus, Antiochiam in potestatem suam anno 1098 jam redegerant, cùm haud ita dudum post ab innumero Saracenorum exercitu in civitate illa fuère conclusi, arctissimaque obsidione ad summas angustias adacti. Verùm cùm tandem, quò hisce sese expedirent, ex urbe obsessa egressi inimicos essent aderti, albatorum exercitus, cui* S. Demetrius *aliique Sancti præire fuère conspecti, in ipsorum auxilium contra Saracenos è montibus prodire est visus. Ita in variorum Scriptorum collectione, quæ* Gesta Dei per Francos *inscribitur annoque 1611 Hanoviæ fuit excusa, testatum faciunt Robertus monachus, Baldricus Dolensis archiepiscopus, ac Guibertus abbas, qui omnes rei gestæ æquales exstitère.*

B 22 *Singulorum, quæ ad rem nostram potissimùm faciunt, verba huc transfero. Robertus monachus pag. 64 in adornata à sese Hierosolymitana Historia lib. 7 ita scribit:* Dum sic (*à Christianis Antiochiâ egressis*) certatur, & tam longi certaminis prolixitas poterat tædiare; nec numerus hostium videbatur decrescere, albatorum militum innumerabilis exercitus visus est de montibus descendere, quorum signiferi & duces esse dicuntur Georgius, Mauricius, Demetrius: quos ut primùm vidit Podiensis episcopus, exclamavit voce magna dicens: O milites, ecce, venit auxilium, quod vobis promisit Deus. Et certè nostri valde expavissent, nisi fuisset spes, quam in Domino habebant. Tremor maximus irruit in hostes, & versis vultibus, scutis terga cooperiunt, & fugam, quò unicuique locus dabat, arripiunt. Pars illa, quæ à parte pugnabat maris, ut vidit fugam suorum, ignem sparsit super gramen campi, quod celeriter arsit, quia illud siccaverat ardor æstatis. Hæc ideò fecerunt, ut hoc signo illi, qui in tentoriis erant, statim fugerent, & secum ditiora spolia tollerent. Illi verò, cognito signo, qui in montibus erant, protinus fugerunt cum omnibus spoliis, quæ portare valuerunt. *Hactenus laudatus monachus Robertus: ad Baldricum archiepiscopum jam venio.*

Apostandam sese dedisse, à Roberto monacho.

C 23 *Hic præfata Collectionis pag. 121 in contexta à se Hierosolymitana Historia sequentia ejusdem prodit memoriæ:* Ecce, Deo gratias, ab ipsis montanis (*dum scilicet contra Saracenos Christiani prope Antiochiam summo discrimine præliarentur*) visus est exire exercitus innumerabilis, equis albis insidentes, & vexilla candida in manibus præferentes. Hoc multi viderunt Christianorum, &, sicut putant, gentilium; & hæsitantes mirabantur, quidnam esset. Tandem utrique cognoverunt duces agminis Sanctum Georgium & Sanctum Demetrium & sanctum Mercurium, sua signa ferentes præcedere. Saracenis ergò visio hæc multum incussit timorem; Christianis autem spem auxit meliorem; illos animavit, illos exinanivit. Hoc, qui affuerunt, multi contigisse testati sunt; non tamen id omnes videre potuerunt, sed quibus Dominus voluit arcanum suum revelare; revelavit autem aliis ad confusionem, aliis ad instantis triumphi ostensionem. Porrò mendacii nemo nos redarguat; quia nihil ex corde nostro fingimus, sed quod audivimus, id testamur, & testimonium nostrum ex ore eorum, qui affuerunt, verum est.

Baldrico archiepiscopo.

AUCTORE C. B.

24 *Ita Baldricus, quæ suprà recitatis verbis Robertus monachus tradit, luculentissimè confirmat. Nec minùs id luculenter facit Guibertus abbas in Hierosolymitana pariter à se concinnata Historia collectionis præfata, cui & ipsihæc inserta exstat, pag. 522 ita scribens:* Et ecce, copiæ innumerabiles (*dum Christiani scilicet contra Saracenos prope Antiochiam decertant*) cœperunt de montibus emergere, quorum & equi & signa multo candore nitebant; nostris autem maximus ad eorum conspectum stupor increvit, verentibus utique, ne contrariæ venirent adminiculum ferre parti, donec comperiunt, id fore etiam visibiliter sibi præstitum adjutorium Christi. Quorum specialiter fuisse duces opinati sunt glorioſos post militiam martyres Georgium, Mercurium atque Demetrium. Hæc à nostrùm plurimis visa, & cum aliis, quæ viderant, retulissent, plena, ut par erat, fide sunt credita. Et si Machabæis olim pro circumcisione & carne porcina pugnantibus evidens apparuisse legitur cæleste suffragium, quantò ampliùs his debuit, qui pro repurgio ecclesiis adhibendo & statu fidei propugnando fusi sanguinis Christo detulère servitium? *Nec hi tantùm tres scriptores, suprà laudata Collectioni inserti, quorum verba jam dedimus, albatorum militum, quibus* S. Demetrius *aliique duo Sancti præire fuerint conspecti, visionem Christianis in celeberrima ad Antiochiam pugna oblatam, testantur, verùm etiam apud Chesnium tom. IV Rerum Francicarum Scriptorum rei oculatus testis Petrus Tudebodus, Sinracensis sacerdos, seu potiùs is, qui prolixiores Tudebodi commentarios, narrationibus interim, quas hi continent, fideliter expressis, incompendium contraxit.*

Guiberto abbate & Tudebodo sacerdote

25 *En adeò, cùm id ita habeat, hujus etiam, quæ ad præsens institutum pertinent, scriptoris verba.* Cœperunt turmæ Turcorum ex utraque parte exire, nostrosque undique circumcingebant, jaculando & sagittando & vulnerando. Exierunt quoque de montaneis innumerabiles exercitus, qui ducebant equos albos; quorum vexilla omnia alba erant. Videntes itaque nostri hunc exercitum ignorabant, qui essent, donec cognoverunt, esse adjutorium Christi, sicut mandavit illis per Stephanum sacerdotem, quorum ductores fuerunt S. Georgius, & B. Theodorus & S. Demetrius. Hæc verba credenda sunt, quia plures ex nostris viderunt hoc. *Atque ita prodigiosum, de quo hic nobis sermo, factum, Scriptorum synchronorum, quorum unus etiam ipsismet suis oculis rem fuisse intuitus, firmatum habemus; licèt autem hi haud omnes in cœlestium ducum, quorum auxilium Christianos ainus expertos, assignando tertio conveniant, iis tamen unanimi consensu omnes* S. Demetrium *una cum S. Georgio accensent. Nec tantùm hi posteriores Sancti in suprà memorato ad Antiochiam prælio, verùm etiam in altero, quod huic præivit, anno 1097 paucorum dierum itinere à Nicæa commisso Christianis crucesignatis succurrisse narrantur.*

narratur, datis loco præviisse ab iisdem omnibus traditur: ac Sanctus quidem,

F

AUCTORE C. B. *qui aliàs adhuc tum Chriſtianis,*

26 *In ſupra laudata, quæ* Geſta Dei per Francos *inſcribitur, Scriptorum variorum Collectione auctor incertus, Francorum, Hieruſalem expugnantium, geſta deſcribens, relato, in quo a Chriſtianis cruceſignatis infidelles magna clade poſt captam Niceam fuſi fuêre, certamine, mox ſubjungit:* Relatum eſt ergò poſtea à quibuſdam, quia duo equites, in albis veſtiti, ſuper equos albos ſedentes, Turcos per triduum perſequerentur, dicentes, unum fuiſſe Georgium, alterum verò fuiſſe Demetrium, martyres glorioſos. *Auctor quidem, qui, quod verbis hiſce adſtruitur, perhibet, ſibique etiam Petrum diaconum in Chronico Caſſinenſi lib. 4, cap. 11 ſuffragantem habet, militum albatorum, qui, SS. Georgio ac* Demetrio *ducibus, in ſupra relato ad Antiochiam prælio Chriſtianis cruceſignatis ſuccurrerint, viſionem mirandam ſilentio involvit, quod & Petrus diaconus proximè laudatus facit; hinc autem viſionem, quæ in prælio ad Antiochiam evenit, perperam ad prælium, pancorum dierum itinere à Nicæa antea commiſſum,* B *à duobus illis ſcriptoribus referri, non nemo fortè contendet. Verùm etſi etiam vel ex eo maximè, quòd nulli prorſus ſcriptores alii viſionis, quæ in pugna proximè poſt captam Niceam Chriſtianis pariter fuerit oblata, mentionem faciant, ſcriptorum laudatorum error hujuſmodi non immeritò queat verosimilis videri, fieri tamen poteſt, ut Chriſtianis viſiones duæ ſimiles diverſæ, altera in prælio ad Antiochiam, altera in prælio anteriori, fuerint oblatæ, quarum priorem quidem, quòd eam perſpectam haud habuerint, ultimò à nobis memorati duo auctores non narrârint, poſteriorem verò ſcriptores alii, quòd eam, utpote quam pauci dumtaxat, ni ex ipſis proximè datis verbis videtur, ſpectâſſent, pro minùs certa haberent, ſilentio præterierint.*

tum etiam ipſiſmet Turcis ſpectandum ſeſe

27 *Porrò, ſanctorum Georgii,* Demetrii *& Mauritii, qui Chriſtianis cruceſignatis ſuppetias ferrent, viſionem ſubinde ipſiſmet Turcis, dum urbem Antiochenam anno* 1098 *obſiderent Chriſtiani, oblatam fuiſſe, dixiſſe etiam narratur quidam eorumdem Turcorum dux, nomine Pyrrhus. Hic, dum tempore brevium induciarum, quæ, durante obſidione, pacta erant, cum principe Tarentino Boamundo, cui poſtea traditis ei, quas cuſtodiæ ſuæ commendatas habebat, turribus, Antiochiam prodidit, familiariter ſubinde colloqueretur,* Inter cetera, *quemadmodum ſupra laudatus Robertus monachus Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ lib. 5 memoriæ prodit,* quodam die requiſivit ab eo, ubinam caſtra poſuerit ille candidatorum exercitus innumerabilis, quorum auxilio in omnibus bellis fulciebantur Chriſtiani. Dicebat enim, quia adventum illorum numquam poterant ſuſtinere Turci, ſed ſtatim ut videbant illos, incipiebant pavere: illi verò ipſos ut ventus turbinis opprimebant, & iſti vulnerabantur; illi obruebant, & iſti occidebantur. Cui Boamundus ait, Putaſne alium exercitum eſſe, quàm hunc, quem vides, noſtrum? Cui ille: per Machomum meum præceptorem juro, quoniam ſi hìc adeſſent, tota hæc planities eos non caperet: omnes habent equos albos miræ celeritatis, & veſtimenta & ſcuta & vexilla ejuſdem coloris. Sed, per fidem, quam habes in Jeſum, ubi caſtra eorum locata ſunt?

dediſſe narrantur.

28 Boamundus itaque ſpiritu Dei illuſtratus illico ſenſit, hanc, quam viderat, Dei viſionem eſſe; nec quod quærebat ex tentatione, ſed ex bona voluntate procedere, & reſpondens inquit: Licet ſis extraneus à lege noſtra, quia te video bona erga nos voluntate bonoque ſpiritu animatum, aperiam tibi aliquod fidei noſtræ Sacramentum. Si tantum profundi intellectus haberes, gratias Creatori omnium referre deberes, qui tibi oſtendit exercitum candidatum: & ſcias, quia in terris non converſantur, ſed in ſupernis manſionibus regni cælorum. Hi ſunt, qui pro fide Chriſti martyrium ſuſtinuerunt, & in omni terra contra incredulos dimicaverunt. Horum præcipui ſunt ſignifori, Georgius, Demetrius, Mauritius: qui in hac mortali vita militaria arma geſtaverunt, & pro Chriſtiana fide capite plexi ſunt. Hi quoties nobis expedit, jubente Domino Jeſu Chriſto, nobis ſuffragantur, & per hos inimici noſtri præcipitantur. Et ut me verum cognoſcas profiteri, inquire & hodie, & cras, & in die altera, an in tota regione hac eorum caſtra poterunt inveniri: quòd ſi inveniuntur, redarguti in conſpectu tuo à mendacio, erubeſcemus. Et cum in tota regione nequiveris illos invenire, ſi nobis neceſſe erit, in craſtinum videbis adeſſe. Unde igitur tam citò veniunt, niſi à ſupernis ſedibus, in quibus morantur? Cui reſpondit Pyrrhus (ſic enim erat nomen ejus) & ſi de cælo veniunt, ubi tot albos equos, tot ſcuta, tot vexilla inveniunt? Cui Boamundus: Tu magna & ſuper ſenſum meum requiris; propterea, ſi vis, accedat meus Capellanus, qui tibi ſuper his reſpondebit. Ad hæc Capellanus: Cum omnipotens Creator Angelos ſuos ſive Juſtorum ſpiritus mittere diſponit in terram, tunc aſſumunt ſibi aërea corpora, ut per ea nobis innoteſcant. Ideo autem nunc armati apparent, ut indicent, quòd in bello laboraturis auxilio veniunt.

Chriſtianis in ſacris expeditionibus plùs ſemel etiam ſuccurriſſe videtur.

29 *At verò, inquiet non nemo, viſionis, quam ipſiſmet Turcis oblatam fuiſſe, relatum verbis hiſce, quod Boamundum inter & Pyrrhum habitum fuerit, colloquium exigit, ſolus meminit laudatus Robertus monachus, nullusque hic omnino, qui de ſacris Chriſtianorum in Paleſtinam expeditionibus tractârit, ſcriptorem alium ſibi utcúmque ſuffragantem habet. Fateor, ſic habet; imò verò cum ſermones, quos idem ſcriptor Boamundo & Pyrrho attribuit, ſint hujuſmodi, ut ultro citróque abs hiſce habitos illos omnes fuiſſe, etiam vel idcirco, quòd Pyrrhum veluti myſteriorum fidei Chriſtianæ planè ignarum repræſentent, hicque tamen olim Chriſtianus fuiſſet, parum verosimile appareat, nec ego viſionem, quam Pyrrhus in colloquio cum Boamundo habito apud Robertum monachum commemorat, certò habuiſſe locum', aſſeverare auſim; verùm quidquid ſit ſeu de viſione iſta ſeu de aliis ſupra à variis Scriptoribus relatis, quas etiam decepta in illis ipſis, qui eas ſibi oblatas fuiſſe dixêre, imaginationi non nemo forſaſſis (rectène, an ſecus, non definio) adſcripſerit, à tribus equidem in Boamundi & Pyrrhi colloquio memoratis Sanctis ac nominatim à S. Demetrio, Chriſtianis cruceſignatis non tantùm in pugna ad Antiochiam commiſſa, verùm etiam in ſacris expeditionibus aliàs ac nominatim in graviſſimo, quod pancorum dierum itinere à Nicæa evenit, prælio fuiſſe ſuccurſum, mihi ſat verosimile apparet, etſi interim nec id prorſus certum aſſeverare auſim. Ea ſedet ſententia, primò quidem, quòd Sanctum noſtrum dictoſque binos alios Sanctos à Chriſtianis tum frequenter invocatos fuiſſe appareat, directuſque illi ad ſe*

pro-

A *prælii irritas esse verosimiliter haud fuerint; de-*
inde verò, quòd, cùm Boamundus, dum ad re-
latum à Pyrrho visionem respondit, in bellorum
pericùlis à SS. Georgio, Demetrio & Mauritio
(addi num. proximè pregressum) succurri Chri-
stianis, asseruerit, eo in opinione hosce etiam
passim tunc fuisse, argumento id sit, experien-
tiáque habeantur compertum, haud rarò evenire,
ut id, quod omnibus passim videtur, veritati con-
gruat.

esse, nam etiam in bello sanctum, uti in prælegii, quæ hic

30 *Utcúmque interim ista omnia, quæ lecto-*
ri judicanda ulteriúsque expendenda relinquo,
sese habeant, rerum hic tractandarum se-
riem prosequor, &, ut, quæ quæque evenerint,
temporis ordinem sequi pergam, ad Ema-
nuelem Comnenum, qui ab anno 1143 ad an-
num usque 1180 imperio Orientali præfuit,
jam venio. Hic, si Joannes Stauracius, suprà
à nobis sapissime jam laudatus, in codice nostro
✠ *Ms. 193 fol. vers. 92 & sequentibus vera*
memoret, imperatoriam sibi, quâ in festis sole-
mnioribus, tuncque, cùm principum extraneo-
rum legationes excipiendæ forent, uteretur, con-
fici fecerat è purpura vestem, pretiosissimis mar-
B *garitis distinctam. Accidit, ut, cùm pridie*
Resurrectionis Dominicæ ex imperatoris thesau-
ro, quò hic solemni illo festo eâ indueretur, fu-
isset extracta, à S. Demetrio nocte surrepta, sa-
croque ejus conditorio Thessalonicæ fuerit impo-
sita, à capite ad pedes usque expansa. Mane of-
ficiales, qui à re vestiaria erant, non inventa,
quam pridie è gazophylacio extraxerant, veste
imperatoria, quàm maximè turbantur; basilicæ au-
tem S. Demetrii Thessalonicæ aditum, conspectâ,
cùm hanc nudiè mane esset ingressus, eâdem illâ,
quæ suprà Sancti conditorium erat explicata, veste
imperatoriâ, hæret attonitus, templo excurrit,
iterum id ingreditur, pro Margaritarum, qui-
bus vestis illa distincta erat, fulgore penè exca-
catur, vestem attentiùs consideravit, rem ocyùs di-
vulgat, senes concurrunt, pretiosam illam ve-
stem purpuream speculantur, rem esse, quæ ad
imperatorem spectet, opinantur, illicò qui huic,
quod evenerat, significent, nuntios mittunt, im-
perator in diem, quo vestem purpuream sacro
Sancti conditorio impositam inveniri contigisset,
inquirit, esse illum ipsum, quo, vestem impera-
toriam nocte precedenti fuisse ablatam, sibi ab
officialibus esset relatum, comperit, prodigium
C *agnoscit, eoque primùm unà cum aula universa*
obstupescit.

datur, narratione à se-
me Stauracio
inuentur.

31 *Deinde verò, ut ad id, quod hùc potissimùm*
spectat, jam veniam, Videtur, inquit, ob incu-
riam, dixerim autem & ob ingratitudinem Mar-
tyr nos corripere: cùm enim sapiùs ipse in præ-
liis pro nobis certârit, inimicosque nostros pro-
straverit, nos ne semel quidem vel parvo qualicúm-
que donario Victori gratias egimus; ut nobis,
retributionem non curantibus, vestem purpuream
auferre certaminum Victor fuerit coactus. Hæc
Græcè, quæ hùc usque compendio Latino data à
nobis jam sunt, fusiùs nonnihil suprà cit. Joannes
Stauracius, mox etiam subjungens tum verba
nonnulla, quibus tunc Emanuel Comnenus no-
minatim sancto Martyri de præstito sibi ab eo
in bellis subsidio gratias egerit, tum etiam bo-
norum, quæ eidem, quò gratias præterea qualesc-
cúmque referret, contulerit, notitiam. Quòd si
itaque scriptori illi credendum sit, fuerit etiam
Emanueli Comneno, Orientis sæculo duodecimo
imperatori, à Sancto nostro in bello succursum,
idque non semel tantùm, sed sæpiùs. Verùm, ut,
quæ mea sit de tota Stauracii narratione opinio,
jam dicam, multum vereor, ne à capite ad calcem
commentum sit, eo fine, si non à Stauracio, ab
altero equidem Græculo quopiam, fabulis admo-
dùm pro gantis indole addicto, nuperè inventum,
ut fortè, cùm, pretiosissimam vestem S. Demetrio
ab Emanuele Comneno donatam fuisse, intellexis-
set, qualemcúmque donationis hujus causam,
cùm vera haud nosceretur, ignoranti ac credulo
vulgo obtruderet.

AUCTORE C. B.

Emanuēli Comneno Græcorum imperatori.

32 *Utut sit, fidem equidem indubitatam Jo-*
annem Stauracium in sua compendio jam data
narratione non mereri, ex eo liquet, quòd sub
ejusdem finem ita scribat: Ἀλλὰ γὰρ τ παλαιο-
τέροις ἀφίκτοις θαυμάτοις & μαρτύρ (τίς γὰρ ἂν
ὁ λογισμὸς ταῦτα καὶ διηγήσατο;) τοῖς πρωτο-
φάτοις καὶ νεωτέροις & ἐν πολλοῖ καὶ θαυτοῖ καὶ
μάρτυρος εἰσὶτι τῷ βίῳ περίοσιν, εὐδιατρίψωμεν.
Verùm antiquioribus (hæc enim quis recenseat
atque enarret?) missis Martyris miraculis, in no-
vis ac recentioribus & quorum adhuc multi spe-
ctatores etiam & testes in vivis supersunt, operam
ponamus; *quibus verbis ætate sese à rebus, quas*
dicta narratio complectitur, haud parum fuisse
remotum, haud obscurè indicat; scriptores
autem, ut sibi in talibus, utpote credituadmo-
dùm difficilibus, fidem indubitatam conci-
lient, ætate propinqui nulloque ex capite su-
specti requirantur, idque præcipuè tunc, cùm id,
quod memoria produnt, silentio ab omnibus pror-
sus aliis, uti hìc fit, præteritur. Adhæc Emanuel
Comnenus imperator improsperâ ferè semper for-
tunâ in bellis est usus, nullamque prorsus, quam,
inimicis S. Demetrii ope prodigiosè prostratis,
reportâsse eum, verosimile appareat, victoriam
admodum insignem à scriptore fide digno vel
uno memorari invenio. Neque verò, ut vel tunc
etiam, cùm adversus Saracenos alioſve fidei Chri-
stiana hostes bellaret, cæleste auxilium experire-
tur, ratione ulla dignus fuisse videtur princeps ille,
qui, quemadmodum ex unanimi ferè scripto-
rum synchronorum testimonio constat, florentissi-
mum Christianorum exercitum, sub Conradi
imperatoris dutin in Palæstinam contra infideles
pergentem, nefarium in modum partim submi-
nistratâ, cui calcem admisceri fecerat, partim
Turcorum, quibus illum indignè prodi-
derat, insidiis necandum curavit. Omnibus ita-
que sedulò expensis, fuerint unquam Ema-
nueli Comneno à S. Demetrio prodigiosè in bel-
lo succursum, dubium sanè admodum, ne dete-
rius quid dicam, mihi apparet.

R

ans etiam in Thessalonicensi expeditione Andronico Juniori opem tulerit, ast dubium.

33 *Nec etiam, ut ad id, quod hìc adhuc*
dicendum restat, jam pergam, certum asseve-
rare ausim, Andronico Juniori, sæculo quarto
decimo Græcorum imperatori, bellica in expedi-
tione, quâ anno 1327 Thessalonicam occupavit,
opem fuisse à S. Demetrio allatam, nisi, quæ
Joannes Cantacuzenus Historiarum lib. 1, cap.
53 suppeditat, verba, in Commentario previo
num. 121 jam recitata, innuere videntur. Ita
animo comparatus sum, quòd in tota Canta-
cuzeni de occupata per Andronicum Thessaloni-
ca narratione nihil omnino occurrat, quin so-
lis naturæ viribus fieri facilè potuerit; supe-
riori autem virtuti factum, naturæ vires haud
excedens, adscribere non debeamus, nisi forte,
quod interim hìc non fit, ratio quæpiam justa ac
solida contrarium suadeat. Verùm, etsi quidem in
Thessalonica per Andronicum occupatione mira-
culum, ut apparet, seu supernum à S. Deme-
trio subministratum auxilium admittendum non

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

videatur, miraculo tamen, per S. Demetrium patrato, ut Andronicus, Theſſalonicâ jam occupatâ, ab inveterato periculoſoque vulnere, in pede accepto, abſque ulla mora, cùm unguento è S. Demetrii tumulo ſcaturiente, linere illum decreviſſet, fuerit ſanatus, ſallum exiſtimo. Nec dubito, quin mihi aſſenſurus ſit, quicúmque proximè laudata, quibus etiam mirabilis illa Andronici ſanatio narratur, Cantacuzeni verba attente animo expenderit. Schiſmati quidem, quo eccleſia Graca à Chriſti Eccleſia erat ſejuncta, adhærebat Andronicus; verùm beneficium adeò eximium in hominem etiam hujuſmodi fuiſſe collatum, mirandum non eſt, cùm hiſtoriarum monumentis proditum ſit, ingentia miracula aliquando in ethnicos & à Chriſtiana religione prorſus alienos à viris ſanctis, vel jam in cœlum receptis vel adhuc vitam nobiſcum agitantibus patrata eſſe. Ita ferè in ſuis ad proximè cit. Cantacuzeni caput Annotationibus Societatis noſtræ ſacerdos Jacobus Gretzerus; qui cùm ibidem præterea multa alia hanc in rem oppportunè diſſerat, curioſum lectorem ad eum brevitatis cauſâ remitto, uti & ad ea, quæ operis noſtri tomus proximè antecedens in Commentario, Actis SS. Sergii & Bacchi prævio, § v complectuntur.

B

§ III. Nonnulla, quæ præterea de prodigioſo unguento, è S. Demetrii tumulo ſcaturiente, memoriæ exſtant prodita, in medium adducuntur.

Monachum quidem, qui cùm è Sancti corpore oleum suavissimè fluere audivisset,

ETſi quidem, unguentum è S. Demetrii tumulo olim non tantùm ſtillaſſe, ſed & ingenti prorſus ac ſtupendâ copiâ id factum, adducta in Commentario prævio num. 95 & 97 Niceta Choniata & Joannis Anagnoſtæ verba ſat luculenter prodant, hoc tamen poſtremum argumentum nondum ex inſtituto tractavi, idque adeò vel idcircò, quòd nonnulla adhuc haud penitus memoratu indigna ſubminiſtret, § præſenti facere conſtituì, itaque, quæ de Sancto differenda fuerunt, abſolvere. Ut itaque id inſtituti meliori, quo fieri poteſt, ordine mancipem effectui, à ſuppeditata, quæ in codice noſtro ✠ *Ms.* 193 *fol. verſo* 78 & ſeqq. è Leonis Allatii *Ms.* excerpta exſtat, per Joannem Stauracium ſuprà ſæpiſſimè laudatum de monacho quodam, nomine Vitalio, narratione duce initium. Hic in celſiſſimo Macedoniæ monte Athos, tum monaſteriorum, quæ complectitur, tum monachorum, in iis hodieque degentium multitudine celeberrimo, vitam ſolitariam agebat; cùm autem ita haud procul admodùm à Theſſalonicenſi civitate, utpote & ipſa in Macedonia ſita, verſaretur, de oleo ſeu unguento, quod ità Theſſalonicenſi S. Demetrii baſilica è ſacro hujus tumulo ingenti ac ſtupendâ copiâ continuò ſtillaret, ſermones à pluribus miſceri haud rarò audierat.

credere id nolebat, viſione ſibi oblata, ut Stauracius, cujus hic

34 *Verùm rei prodigioſæ fidem haud adhibebat. Cùm enim, dicebat, S. Demetrii, qui baſilâ dumtaxat confeſſus occubuit, nec plura tormenta ſubiit, martyrium nihil omnino ſingulare habuerit, ut quid præ ſanctis Martyribus aliis, qui atrociſſimis quibuſcúmque toleratis tormentis martyrii palmam retulêre, gratia illa Sancto* D *iſti planè eximia, ut è tumulo ejus unguentum, ſanandis morbis ſalutare, prodigioſè ſcaturiat, divinitus ſit collata? Adhæc, cum unguentum illud ſeu oleum maximâ quotidie copiâ a populo hauriri, nec tamen ulla ratione imminui, audiret, è Sancti noſtri corpore id ſtillare, egerrimè in animum inducebat, eò etiam idcircò propendens, ut oleum ſeu unguentum, alimunde antea paratum, non ſuperna ſeu Martyris virtute, ſed humano artificio effecta ſcaturigine, populo profundi ſeu ſubminiſtrari exiſtimaret. Verùm monacho illi, quâ incredulitatem ſuam fuit dedoctus, viſio cæleſtis fuit oblata. Hanc ipſis, quæ Joannes Stauracius loco cit. ſuppeditat, Græcis verbis, addita etiam ad calcem interpretatione Latina, lectori hîc libet exhibere. Sic habet:* Ἔδοξε καὶ ὕπνος γενέσθαι τῷ Θεσσαλονικίων πόλει, καὶ ✝ ναὸν καταλαμβάνειν ☧ μάρτυρος, ἀρρῆτα ✝ τεμνόμενον καὶ προσκυνεῖν, καὶ αἴνεσιν, ἣ βίβλοι ἰδίᾳ ✝ μάρτυρα, καὶ ἀνδραγαθίαν ✝ βιταλίου, καὶ λίαν εἰς τοῦτο ἔχει διηγητικῶς ὥστε καὶ ἰδεῖν καὶ προσεύξασθαι. καὶ ὕτως ὁ μὲν προηγεῖτο ὁ τεμνόμενος, ἕπετο δὲ ὁ βιτάλιος.

E

Græca, quæ hæc ſpectant.

35. Ὡς δὲ ἐγγὺς τῆς θείας κιβωτοῦ τοῦ μάρτυρος γένοιντο, ἀναλθόντων ἄμφω ἐκ ☧ ὕδατος, καὶ τὰς δεξιὰς μετέθεντο, καὶ τῶν ἱερῶν μετέχεσαν λάρνακα, καὶ μαρμάρου ἦραν ἐκεῖθεν τὸ μέσον ἐκ ☧· καὶ πρὸς ὀργὴν μὲν ἀμοιβαῖον* ☧ ἐκεῖσε χώματος· μετὰ δὲ χεῖρες ἑτέρου καθαρὸς ἀνωλοτλεῖτο ἐκεῖθεν δωρέας πλείστης ἀνάπλεως. ἐπεὶ δὲ ἡ ὀργὴ φθάσει πήχεων ἄχρι τριῶν, καὶ μικρὸν ἢ πρὸς, λάρνακι ἐφάνη τούτοις περικεκαλυμμένη μαρμάρῳ λάθρᾳ, ἐν καὶ τούτῳ ἐκεῖθεν διάφαντες, καὶ τῶν λάρνακα ἀνακαλυψάμενοι, εὗρον ἔνδον τούτους ἀκηρεβλώτους ✝ μάρτυρα κείμενον, ζῶντα καθαρῶς, καὶ ἰσιόκοτα ὑπνώττοντι, ὑπεμειδιῶντα, καὶ φαιδρωτόν. Καὶ ἰδὼ μυρίαι τρύσεις τῷ μάρτυρι ἐκ τραχήλου μέχρι καὶ ὀφρύος αὐτῆς πεπυκνωμένοι, καὶ ἀλλήλαις ἀκριβῶς προσεγγίζουσι κατὰ τὰς προκλασμένας τῆς μειλίσσας ὀπάς, σκέος οἷον μυστικὸν καὶ μύρων μυριοφλίβες ἐκ τῶν ὀπῶν ἀναπνέοντος· σφοδρῷ καθάπερ κατωθεν ἀναφυσήματι πνεύματι· καὶ μικρῷ δὴν οἱ ἄνδρες ὕπνοι καὶ κατελάζοντο τοῖς τῶν μύρων ἀναπνεύσεσι ῥεύμασιν· ὅ τε καὶ ὁ βιτάλιος ἰδὼν, καὶ ὑπερθαυμάσας, τὸ θεῖον ἐκεῖνο σῶμα τοῦ μάρτυρος, καὶ προσεύξατο, καὶ κατάσατο καὶ σκέος τί ὡς ἐδόκει φέρων χερσῖν, ὃ δὴτα ἐγχωρίως καλεῖται κυτρίβιον*, τοῦτο τῶν ἀναβλυζόντων ἐκεῖθεν μύρων πεπλήρωκεν· ἐνθὶς δὲ τῶν μυροφόρον ἐκείνῳ ὑπωπωματίζεσι λάρνακα, καὶ τάνυν χὼν ✝ δώδη περιτιθέασιν, καὶ ὕτω πάλιν τὸ ἐκ τῶν μύρων πνεῦδες ἐκεῖνο. τάς μαρμάρους τε, καὶ τῶν φερομένων πᾶσιν ἀνωθεν λάρνακα.

F

* *fortè κατὰ ταῦτον.*

36 Εἰδ' ὕτω τῶν ναυτῶν καὶ πάλιν μαρτυρικῶν κιβωτοῦ ἐγερσάντες ὡς τὸ πρότερον ἔκειθεν καὶ ἐκ ναοῦ, καὶ ✝ πόλεως· ὁ μὲν βιτάλιος τρανεῖς παλιμπόρητος πρὸς ὅδον δῶτα ὡς ἐδόκει ἐλήλυθεν· ὁ δὲ τεμνόμενος ὡς τοῦτον μέχρι τινὸς τόπου διασωσάμενος, ἀλμυρὸς τῷ τόπῳ τὸ ὄνομα, ἐκεῖθεν ὧν αὐτῷ συνταξάμενος ἐνθὶς ὑπεξεφυγεν, αἰτησάμενος μὲν ✝ βιτάλιον ἐκ ☧ μύρου λαβέσθαι, ὅπερ τῷ μαρτυρικῷ ἀναλώτησε σώματος. μὴ τύχων δὲ τῆς ζητήματος, ἀλλὰ μὴ μόνον τενίδος μικρᾶς ἐκ τούτου τὸ μέτρον εὐαρεστοῦς ἐγχρισάμενος· τί τε ἐπὶ τούτοις ἀφύπνισε ὁ βιτάλιος· καὶ ἰδὼ τὸ μαρτυρικὸν μόρον ταῖς χερσὶ περιφέρει, καὶ ὅλος ἦν τοῖς μύροις διάβροχος· καὶ ὅλος ἦν ✝ ἐνθὶς ἀναπλεως. Ἄπληκτος ὅλος· ὅλος εὐθυσιῶν· ἱρόμυρος κεχρισμένος καὶ χαρμονῆ, μήποτε λίγαν καὶ ἀσίτῳ ἀτερπωλοῦ, καὶ μύρα φαντάζοιμι καὶ ὕπνος φέρει ☧ μάρτυρος; ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἦδὶ τα ✝ ὄφιώς μοι πρὸς ὕπαρ, καὶ ☧ φαντασικῆ ἀνατύπωσις· ἀλλὰ σωματικὴ εὐθυμία μοι ἄχρι ✝ μαρτυρικῆς τιμίας ζῳῆς· ἀπὸ τοῦ

verba. Latinè etiam

Digitized by Google

A τῷ μεγάλῳ ... πάντα οἰκονομήσαντι· ὡς μὴ καὶ βλασφημίας πρεπούσης παρεισφέρω. In ſomno viſus ſibi eſt Theſſalonicam delatus, ac templum Martyris tenere, ædituumque inveniſſe ac alloqui, atque, an Martyrem videre vis, audire, Vitaliuſque annuere. Et verò, ut eum & videret & veneraretur quàm maximè expetebat. Atque ita quidem ædituus præibat; Vitalius verò ſequebatur. Ut autem ad ſacrum Martyris conditorium venerunt, ambo per oleum ſunt ingreſſi, januaſque recludunt ac ſacram thecam ſubmovent, lapideſque marmoreos ſeptem è medio hinc tollunt. Ac in tumulo quidem ibidem exiſtente per vices fodiunt; pòſt autem pura humus alia, boni odoris undequaque exiſtens, inde extrahitur. Poſtquam verò foſſio ad tres uſque cubitos ac paulò ampliùs proceſſiſſet, arca ipſis apparuit, lapide marmoreo candido cooperta, quem juxta ac illam cùm inde amoviſſent, arcamque aperuiſſent, Martyrem, qui in ea jaceret, radios à ſeſe emittentem, viridum omnino apparentem, dormientique ſimilem, ſubridentem ac vultu hilarem viderunt.

B

37 Et, ecce, plagæ infinitæ, Martyri à collo ad ipſos uſque lumbos denſè inflictæ, invicemque, non ſecùs ac foramina, ab apibus è cera compacta, omnino contingentes, unguentum è foraminibus, vaſis perforati oleoque infinito ſcatentis in modum, emittebant, acti à vehementi quodam ſpiritu deorſum fuiſſent inflatæ. Nec multùm abfuit, ut viri illi ſubtilienti etiam unguenti fluxu ſubmergerentur. Quod cùm Vitalius vidiſſet ac ſuprà modum admiraretur, divinum illud Martyris corpus & adoravit & ſaluavit, quoddamque, ut videbatur, vas, Cutribion nimirum vernaculè appellatum, manibus geſtans, oleo id inde ſcaturiente implevit. Rurſus igitur illam, è qua oleum ſcaturit, arcam claudunt, eique boni odoris humum itáque iterum oleoſum illud lutum, lapideſque marmoreos, ac quæ divinitus data omnibus apparet, thecam imponunt. Sic deinde, venerando iterum Martyris etiam conditorio, ut priùs erat, clauſo, è templo etiam ac civitate ſunt egreſſi, Vitalius quidem eò, unde nimirum, ut apparebat, venerat, iterum rediens, ædituus autem veluti illum obſervaturus, ad quemdam, cui nomen erat Almurus, locum. Hinc igitur eidem adjunctus, cùm Vitalium quidem, ut ex oleo, quod è Martyris corpore hauſerat, acciperet, poſtulàſſet, poſtulatoque, ſi pauxillum humidi exceperis, non obtento, eo crucis in modum frontem unxiſſet, pedem iterum retrò tulit. Hæc inter Vitalius paululùm expergefactus eſt, &, ecce, Martyris unguentum manibus circumferebat, totuſque erat oleo madidus, bonoque odore undequaque plenus, perculſus, totus extra ſe raptus, tremore ac lætitia ſuſpenſus nonno, dicens, adhuc ſomnio, Martyriſque me ferre oleum, in ſomnio imaginor?

C

38 Verùm, ut videtur, mihi haud viſionis in ſomno, phantaſiæque fictio, ſed corporea, ita ut Martyris etiam loculum veneratus ſim, præſentia ſeſe obtulit, ipſomet Magno (ô divinum prodigium ac ordinationem!) mihi omnino, ne in blaſphemiæ præcipitium prolabar, proſpiciente. *Hæc loco ſuprà cit. Stauracius, alia inſuper plura, brevitatis ergò, quòd ad rem haud multùm faciant, à nobis hic omittenda, mox adjungens, Vitalioque monacho pro arbitrio, ut apparet, aſſingens, quibus hic ſtupendo quam maximè unguenti, è S. Demetrii tumulo copiâ permagnâ ſcaturientis, prodigio luculentiſſimum, cùm oblata ei, quam jam exhibuimus, viſio fuiſſet, teſtimonium præbuerit, incredulitatem ſuam iſthâc omnino dedoctus. Verùm nihil prorſus, quod vel monachi Vitalii ætati vel oblata huic, quam narrat, viſionis epocha determinandæ utcúmque ſufficiat, Stauracius ſuppeditat; hinc autem fit, ut, quandonam copiâ tantâ, quantâ in viſione relata narratione neque hanc complexa inuniur, ſcaturientis è Sancti corpore unguenti prodigium locum habuerit, definiri haud queat, eſi interim, ut dies ante Stauracii ætatem initium acceperit, certiſſimè ex eo, quòd verbis, num. 32 recitatis, in ejuſdem auctoris lucubratione præcat viſio prafata, conſectarium omnino ſit. Verùm Stauracius ea etiam ſuppeditat, quibus, ætate ſua ſeu ſeculo tertio decimo idem etiam ſcaturientis copiâ maximâ è Sancti tumulo ſeu corpore unguenti prodigium obtinuiſſe, manifeſtiſſimè docet.* AUCTORE C. B.

F

39 *Etenim poſt ſuam de Bulgarorum rege Scylo-Joanne narrationem, quam verbis num. 32 recitatis ſubjungit, Græcis hiſce aliis, Latinè ad calcem redditis, ita ſcribit:* Τίς ἂν οἶδε τῶν τὸ ἅγιον τοῦ Δημητριακοῦ σώματος ἀναβλύζουσαν τὸ μύρον πηγὴν, ὅτε τῷ πλήθυσμῷ ἡ ὑπερεχεῖτο, καὶ τὸν κύκλον τοῦ λάρνακος ἀυτῆς ὁρᾷ μυροδόχων δεξαμενῶν. Αὐτὴ ἡ πηγὴ τὸ μύρον τὸ μάκαρος μέχρις ἀυτῶν δεχόμενον τὸ οἰκεῖον μὲν διακρινόμενον τοῖς βαλσαμίτοις τὸ χρισόμενον κατὰ πᾶσαν ὥραν ἰατρεῖον πρόκειται ἑτοιμότατον· καὶ γὲ πᾶσαι, καὶ ἡλικία πᾶσα ἐκεῖθεν πρωταιτέον ἄρθονον τὸ μύρον πλυτοῦσι δὲ μάρτυρος· ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ νήπια, ὅλαις χερσὶν ὅσα, καὶ σίφωσι πρὸς ἑαυτοὺς τὸ μύρον ἐκεῖθεν ἑλκύουσι· καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμούς, οἱ δὲ στόμα καὶ ὦτα τούτῳ καθαγιάζουσι· οἱ δὲ καὶ στέρνα καὶ πᾶσαι δὲ σώματος ὁλομέλειαι τῷ μύρῳ προσεπιχρίουσι, καὶ ἀπλῆς εἰπεῖν ἀκορέστως ἔχουσι τοῦ ἐκ τούτου καταμυρίσεως. Quis unguenti fontem, è maximè venerando Demetrii corpore ſcaturientem, haud novit? Tantâ manat copiâ, ut etiam extra deſtinata, quæ ſacrum illius tumulum cingunt, unguento ſuſcipiendo vaſa ſeſe effundat. Hæc, bene olentem, quæ è Beati unguentorum fonte emittitur, fluxionem in ſeſe recipientia, præſentiſſima Chriſtianis volentibus omni horâ exſtant officina medica. Et genus univerſum & ætas omnis publico hinc, quo Martyris unguenta abundè aluntur, loco locupletantur. Viri, mulieres, & pueri totis manibus per tubos unguentum inde ad ſe eliciunt. Ac alii quidem oculos, alii autem os ac aures illo conſecrant; alii verò & pectora & omnia corporis membra unguento inungunt, ac, ut uno verbo dicam, inſatiabiles in faciendo per illud unctione ſunt.

40 *Stauracius, hiſce modò præmiſſis, proximè ſubnectit, monachum quendam, cui ob vitæ ſanctitatem Demetriani ſepulcri cura erat credita, cùm quotidie, nullo ſervato modo, cujuſcúmque generis ac ætatis homines ſcaturiens è Sancti corpore unguentum auferentes videret, re iſthac ac maximè ex eo, quòd feminas etiam, quæ illo & genas & pectus & ubera & brachia continuò inungerent, ſpectare cogeretur, indignatus, unguentum complectentia receptacula occluſit. Verum id, ut Stauracius ſubdit, Sancto noſtro, qui, non tantùm Juſtos, ſed peccatores etiam unguento ſuo, morbis ſanandis ſalutari, uti volebat, minimè placuit, monachumque idcirco corripuit in viſione, quam Stau-*

F

ra-

redditæ recitantur.

Incredulitatem ſuam dedoctus, idemque prodigium.

ſitionis præterea commendata

AUCTORE C. B.

racins verbis Græcis, Latinè etiam ad horum calcem recitandis, ſequenti modo exponit: Τοιοῦτον δὲ ὄναρ φαίνεται ὁ μέγας αὐτῷ, καὶ κατοιδίζει τὴν πρᾶξιν· καὶ ἵνα τί, φησι, τοῖς ἀσεβέσι φθόνησας τὴν ἐκ τῶν ἐμῶν αἱμάτων πρὸς Θεὸν πλησίασιν καθ' ἑκάστην δαψιλευόμενον ῥύσιν, καὶ τὰς μυροδόχους δεξαμενὰς τοῖς φιλοχρίσοις κατέφραξας· καὶ αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ μύρου καὶ τὰ μύρα προτίθημι· σὺ δὲ περισσότερος ὢν ἔχεις καὶ φθονερῶς· ἀλλὰ γὰρ ὡς μάθῃς μὴ ἀκριβείαν τοῖς φιλομάρτυσι τὴν ἁγιασμὸν μηδαμῶς, οὐτωσὶ δὴ φέρε τὴν ἐμὴν τοῖς ἀσεβέσι μύρων ἀποίγνυμι· εἶπε καὶ τῇ χειρὶ κατέχων βακτηρίαν λεπτὴν, ταύτῃ τὴν ὁδὸν τοῦ μύρου διέγραφεν ἐκ τῆς μυροφόρου κιονίσας ταύτην ὁδόν, καὶ εἰς πρόσωπον τοῦ ἐδάφους κατ' εὐθεῖαν σχηματισάμενος ἓν ταῦ, καὶ παραυτίκα μύρων ὀχετὸς ἐκεῖθεν ἤειρεν καὶ τὸ ἓν ταῦ ὁμαλῶς καὶ ἀπίσως περιελιμπάνετο. Καὶ ποταμὸς, ἰδού, κατὰ Δαυὶδ ἐπεκρότει χεῖρι τὸ θαυμάσιον, ὡς ἐντεῦθεν ἅπαντα τὴν ἀνατροφὴν τὴν ἁγνηρίτητα τῇ ἁγίᾳ μάρτυρος λάρνακι, καὶ ταχίστας ἀνθις ἀνοίξαι τὰς κλῃσθείσας αὐτῇ πρώην μυροδόχους δεξαμενὰς, καὶ συγγνώμην αἰτῆσαι ἁγνοήματος, καὶ ὕστερον μόλις εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ χεόμενον μυρόπνουν ποταμόν.

B

exſtant, hicque referuntur,

41 Ei igitur in ſomno Magnus (Demetrius nempe) apparet, idque, quod fecerat, exprobrat; ac, ut quid, ait, fluentum, quod è ſanguine meo quotidie à Deo abunde ſuppeditatur, fidelibus invidiſti, complectentiaque unguentum receptacula Chriſti amantibus occluſiſti? Ac ego quidem non in menſura ac guttatim, ſed ad ſaturitatem unguenta propono; tu verò ita parcè ac invidiosè te geris. At verò, ut Martyrum amantibus locum ſacrum haud umquam diſcas occludere, unguentorum meorum portam fidelibus hic aperui. Dixit, ac tenuem manu baculum tenens, illo unguenti viam, à tumulo unguentifero hanc ducens rectaque per pavimenti templi ſuperficiem efformans, deſcripſit, ac mox unguentorum illinc rivus effluebat, æquabiliterque & leniter in templi pavimento manabat, &c, ecce, mirificè ſecundum Davidem flumen plaudebat manu, ut hinc, qui Martyris conditorio deſerviebat, conſilii expers animo concideret, moxque iterum, quæ primùm clauſerat, unguentum complectentia receptacula aperiret, ac veniam de errore poſtularet vixque ita in templi medio manans, è quo unguentum ſcaturiebat, flumen ſiſteret. *Relata verbis hiſce à Stauracio viſio vel ex eo mihi ſuſpecta eſt admodùm, quòd monachi, continentia unguentum receptacula occludentis, factum improbandum haud videatur, ſi, quod Stauracius de feminis, indecenter ſeſe in templo continuò ungentibus, ait, veritati ſit conſonum.*

C

42 *Verùm, utcúmque res hæc habeat, viſio equidem jam relata, aliaque, quæ de monacho, ſepulchri Demetriani cuſtode, Stauracius narrat, ſcriptoris hujus ætate ſeu ſeculo tertio decimo, uti ex jam ſuprà dictis liquet, indubiè evenêre; hinc autem conſequitur, ut eodem etiam ſeculo ſcaturientis maximâ copiâ è Sancti corpore unguenti prodigium adhuc obtinuerit. Nec ei tum tantùm, verùm etiam ſeculo quinto decimo locum adhuc fuiſſe, docet nos, qui tum (adi Commentarium prævium num. 28) in vivis fuit Demetrius Chryſoloras. Hic enim, poſtquam in ſua de S. Demetrio oratione, cujus partem è Biblioth. Medic. plut. 10 cod. 13 deſcriptam habemus, de Sancti martyrio patratiſque ab eo miraculis fuſiſſimè diſſerit, ita proſequitur:* Τί δ' τοῦτο ἦν; ἔκειτο μὲν ἐκεῖνο τὸ σῶμα τὸ ἅγιον σφαγὴν ἐριμένον, ὦ καὶ προσελθόντες φιλόθεοι

conſectarium eſt, ſeculo XIII adhuc obtinuit, imò etiam, quemadmodum ex his

φιλοθέως τὸ φιλόθεον νυκτὸς ἔδαφος μετὰ δὲ χρόνον ὑπὲρ τὸ σῶμα πηγή τις ἐκ γεγένται, μύρου, ὦ δέσποτα! αὐτὸ ὕδατος ῥύσις, καὶ ὡς ποταμὸς φέρων ἄνωθεν τὰ ῥεύματα, ἀφ' ὧν λίμνας πάσης ἀοσμίας ἀνεπλέω, καὶ ὥσπερ αὐτανδρὸς ἄλλος κύματα κεκτημένου τὸν μύρων, ἅπερ ὕδωρ οὐκ ἔστι ἐπὶ τῆς χαρακτῆρα, φέρει ταχύτερον, ἀλλ' οὐδέ τινι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἢ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὑγροτέρων ἢ ξηροτέρων ἄλλῳ μὲν ἄλλων ὅμοιον, ἀλλ' ὑδὶ τῶν σκιλαίων ἔζει ἑτέρων· σαρξ δοκεῖ τὸ φαινόμενον καὶ ὡς ἓν πάλιν αὐτὸ παντοίων δόσεων, ὧν τῶν σκιλαίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ Θεοῦ φανεισῶν γενομένων καὶ γεγενότων θαυμασιώτερον καὶ πάντως· ὁ γὰρ Θεὸς παντὶ μὲν δωρεὰν ἐδωρεῖτο προῖκα κοινὴν, τὸ δὲ παρὸν μύρον τὸ ὑπὲρ αὐτῶν δῆθεν, ὡς προσῆκεν, ἡγωνισμένοις χαρίζεται· λαμβανέτω δὲ τοῦτο κόποις ἰδίοις ὁ Μάρτυς, ὦ χάριτι· καὶ τὸ μύρον ἤειν εἰς ἀρχὰς ἀορίζεται δύο, ἃς διαδέχονται καὶ σωλῆνες, καὶ γενόμενον ἤδη μετέωρον εἰς ὕψος καίρασιν ὥσπερ τισὶς κατώθεν ὠθοῦντος αὐτὸ, καὶ παρὰ φύσιν εἰς τὰ ἄνω τὸ βάρος φέρεται καὶ γενόμενον ἰσοπέδου τῶν ναῶν κρατεῖ ἡσυχάζει καὶ ἡρεμεῖ τῶν σωλήνων ἑκατέρου ὥσπερ τύρσι παγέντα ἢ καὶ τὰ ὀπίσω ἐαλέντα καὶ χαλκωθέντα τῷ εἰς τὸ πρόσω φορὰν καθάπερ πνοιᾶς ἀφανίσει ἀναχαυτίζεται.

F

Græcè ſimul

43 Πλήρεις ὄντες οἱ σωλῆνες τῶν μύρων, ἀεὶ καὶ χαίρῃ μὲν ἀντλούμενος, ἀλλ' οὐκ ἐλαττούμενος, αἰρόμενος, ἀλλ' οὐ μειούμενος, μεταλαμβανόμενος καὶ σῶος ὁρώμενος· καὶ τὸ μὲν ἄνον σχεδὸν ἄπειρον· δίδοται γὰρ λαμβάνειν ἀσεβῶν ἅπαντι ὅσοι ἂν ἕκαστος βούλοιτο, μίκη δὲ τὰ πηγῆς ἀκινήτα καὶ ἡ ἐλάττωσις ἐδαμοῦ, καὶ τὸ διάμα ξένον οὐκ ἀσεβέσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀσεβῶν ἅπαντι· καὶ γὰρ τίς αἱρετικὸς ἢ ἀντιδίκης ἰδοὺ, βλασφημῶν ὅλως ἀδυνατεῖ τοσοῦτον ἔργον μύρου ἓν παρέντως ἢ δόξαι· τὸ δὲ μεῖζον ὃ μὴ δὲ σύγκρισιν ἔχει πρὸς τὰ λιχθέντα ὅτι σκιλὴ τινὰ πλύρη γενόμενα μύρων ἐκ τῶν σωλήνων καὶ φέρων ἕκαστος ἐπαλὰ τῶν ἀσεβῶν ἕκαστον ἀνατίθησιν ἱερῷ τινι τόπῳ, ἔχων αὐτὸ ὡ μόνον πρὸς θεραπείαν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν τῶν ὁσίων καὶ τῶν γεγενότων αὐτῶν καὶ τῶν ἀλόγων πολλάκις ζώων, ἃ δὴ καὶ φυσικῶς περὶ κινδύνου, ὡ καθαρὸς μόνον ἕκαστος αὐτῷ χρῶτο σκιλῇ ἐσθῆτι μόνον ἢ μάρτυρος, ὦ τῷ δαίμονος! μύρῳ σκιλος ἕκαστον εἶναι ὥσπερ ἐν ἀρχῇ. Τί τούτῳ μεῖζον ἢ ἴσον ἢ ἐγγὺς γένοιτ' ἂν ποτὲ; παῖδες ἐλαύνουσι ἄγουσι λίμνας καὶ πόντους ἅμα ἄλλῳ ἄλλος ἄλλο κεκτημένῳ τὸ θαῦμα· ἅπερ ὧν ὡ μῦθος γε τὰ λεγόμενα τότε, μεῖζον ἐκείνων πολὺ τὸ παρὸν, ἐπεὶ ἦχε μῦθος, ὡς ἔοικε, τοῦτο πρὸς σκιὰν ἔχει ἀλήθεια φανερὰ καὶ πρᾶγμα θαυμάσιον αὐτοῖς διαμένεις καὶ τοῖς ἀκούσι θάμα καὶ ὕδε παραβάλλεσθαι δυνάμενον ἄλλῳ, καὶ τί λέγω τῶν περὶ τὴν γῆν ζώων, ὄφεις καὶ τῶν ἐκ Θεοῦ παλαὶ τεραστιργηθέντων ἔχει ὑκ ἔλαττον. Μὴ πεπείσθωσαν αὐτάνδρα γλῶτται αἱρετικοὶ, μὴ δ' μεμήνασαν δαίμονες. Ὁμῶς ἀδυνατοῦσι πλασάμενοι τὰς αἱτίσεφους αἰτίας ἀπατῆσαι τὰς ἀσεβεῖς ὡς καὶ πάλαι τ' πρῶτον οἱ δαίμονες ἄνθρωπον. ὑκ ὢν σιγάτω καὶ ὁπωσ- ἂν ἦ· ἄλλα ταῦτα μὲν περὶ τούτων ἡμῖν ἀρκεῖ, ἐπὶ λέγειν εἰς πλάτος αὐτάγε βουλομένοις ὁ βίος ὑκ ἀρκετὸς ἔσαι.

44 Βραχὺς γὰρ ἅπας ἔτι τοῖς μάρτυρος ἀοιδοῖς, διόπερ, ὦ θαύματε καὶ καλὲ Δημήτριε, θαυμάσιε ςρατιῶτα Χριτῦ, σὺ πολλοῖς τὸν παρεῦσαν πόλιν ἐκ τῶν χειρῶν ἐξέρυσο τ' ἀλλοφύλων καὶ παντοίων ἐχίτων τ' τοσημάτων ἰατρὸς ἄριςος καὶ ὁ γίνος ἡμῶν πλέονας· διὸ σὲ δεόμεθα ἔτι καὶ νῦν ἀνάςασον αὐτὸ κείμενον καὶ βοηθείας δεόμενον ἀλλάξασον καὶ βοήθησον ἀδυτῦντι, χειμαζόμενον ὸν ἀκυμάντῳ λιμένι ςῆσον, πυγνύμενον ἔτι πυρὶ βαρβάρων διάλυσιν ἀκρασία σὺ καὶ θυμῶν κραιόμενον αὐτὸν θερμῇ σὺ δρόσῳ θεράπευσον καὶ πάντα ποίησον ὁ θεραπεία ψυχῶν ἅμα καὶ σωμάτων κρισβείας ἢ παρα-

χρῆσις

& Latinè

Digitized by Google

A ἁγίου ἱεροπρὲπ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ περι-
βόητον. ἀμελεῖ. τιμᾷ δὲ προσκυνήσις εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν. ἀμελεῖ.

quidem illius diver jacebat Deum amantes Deo dilectum ſupra corpus guentum (ô rem mirandam !) aquæ loco effundens, è quo bene olentia fluenta vehens, qui ſtagna, bono odore plena, gignit, fluvius promanat. Hinc oceanus alter, qui cùm unguentorum, quæ ab aqua diſtinguuntur, fluctus habeat, craſſiorem, quàm hæc, qualitatem præfert, nec, ut alia, humidiorum ſicciorumve, quæ in terra vel circa illam ſunt, alteri ulli ſimilem, nec talem etiam, qualem alia, quæ arte facta ſunt, habent. Carnem eſſe, dicas, idque nihilominus non magis, quàm res diverſas, non tantùm quæ paratæ ab artificio ſunt, verùm etiam quæ naturaliter à Deo producuntur productæque ſunt, bonum ſpargere odorem, eſt mirandum, ac meritò quidem. Deus enim bonum quidem odorem communi dono omnibus grà-

B tuitò dat, præſens autem unguentum, ex illo nempe effluens, ei, qui certavit, pro meritis largitur.

ſtudioſo lectori exhibitis Demetrii Chryſolora

45 Id verò Martyr laboribus ſuis, haud purâ benevolentiâ, accipit. Ac unguentum, ubi exit, in duas ſcaturigines dividitur, quas & tubi excipiunt, jamque fluidum effectum in ſublime, ac ſi quis illud è loco inferiori propellat, attollunt, contraque naturam, quod grave eſt, ſurſum fertur, cùmque ad templi planitiem pervenit, illicò quieſcit, amboque in eodem ſtatu tubi permanent, quaſi quæ concreta ſunt, contineant, aut etiam quaſi retrò miſſa ac repreſſa, quæ per factum ad partes anteriores decurſum fieret evacuationem habenis quodammodò inhibeant. Unguentorum pleni cùm ſint tubi, gaudio quidem ſemper, qui haurit, afficitur, ſed unguentum haud minuit, id extrahit, ſed decreſcere haud facit, percipit, ſanuſque efficitur. Atque id quidem, quod effluit, infinitum ferè eſt : piis enim omnibus, ut quiſque, quantum voluerit, accipiat, eſt datum ; fons autem manet inexhauſtus, nec ulla ex parte imminutus apparet, eſtque, non piis dumtaxat, ſed impiis etiam omnibus peregrinum ſpectaculum. Etſi enim quis hæreticus aut Dei inimicus ſit, tale unguenti opus, cujus palàm eſt gloria, blaſphemare omnino non poteſt. Quod autem majus eſt, nec ad dicta comparationem habet, cùm vaſa quædam è tubis fuerint unguentis impleta, atque à piis quibuſcúmque domum delata, in loco quodam ſacro quæque deponunt, ea non tantùm ad corporum, verùm etiam animarum domeſticorum vicinorumque ſuorum, uti & ſæpe ad animalium irrationalium, curationem adhibentes. Cùm verò exinanita illa naturaliter fuerint, ſi modò impollutus quiſquam vaſe illo in Martyris commemorationem utatur, ſtatim vas quodque (ô prodigium !) unguento, uti ab initio fuerat, plenum exiſtit. Quid hoc majus, vel æquale vel vicinum umquam exſtiterit ? Stagna ſimul & fontes, quorum alius aliud alia ratione prodigium fuerit complexus, ethnici celebrant. Quòd ſi igitur, quæ abs illis aliquando dicta fuerunt, fabula haud ſunt, hiſce illud, de quo in præſenti ſermo, multò eſt majus ; quòd ſi autem, ut mihi videtur, fabula ſint, illud pro umbra manifeſta eſt veritas, reſque, quæ ipſiſmet, ſpectaculum cernentibus audientibuſque, ſit admiranda, nec alteri comparari queat, ac, quid dico, iis, quæ à terra ſunt producta, inſignibus, quandoquidem & iis, quæ à Deo olim fuêre patrata, prodigiis haud ſit minus ?

AUCTORE C. B.

verbis manifeſtum evadit, ſeculo XV.

46 Linguam igitur hîc haud moveant hæretici, nec dæmones imitentur. Cauſas oppoſitas, ut pios, quemadmodùm primum hominem dæmones, decipiant, fingentes haud æquè prævalebunt. Ne igitur, qualiſcumque etiam ſit, conticeſcat. Verùm hæc de illis dixiſſe nobis ſufficiat, quoniam, ſi ea in latum commemorare voluerimus, vita haud ſufficiens ſit futura ; omnis enim ad Martyris celebranda mi-

E racula eſt brevis, quia tu, ô mirande ac eximie Demetri, ſtupende Chriſti miles, ſæpe hanc civitatem ex alienigenarum manibus liberâſti, optimuſque morborum diverſorum medicus exſtitiſti, generiſque noſtri es miſertus. Ideò te precamur, & nunc adhuc illud, quod jacet, erige, ac, quod opem implorat, libera, laborantique fer ſuppetias. Tempeſtate jactatum ſtatue in portu tranquillo, barbarorum igne defixum tua adhuc benignitate ſolve, eorumdemque furoribus deflagrans rore tuo caleſcenti ſana, omniaque in animarum ſimul ac corporum noſtrorum curatione fac per preces immaculatæ Matris Domini noſtri Jeſu Chriſti, cui convenit gloria, virtus, honor & adoratio in ſecula ſeculorum. Amen. *Hactenus Demetrius Chryſoloras laudatus, qui cùm, ut ſuprà docui, ſeculo quinto decimo floruerit, hæcque, quæ verbis jam recitatis continentur, memoriæ prodat, tunc ſanè unguenti, maximâ copiâ è* S. Demetrii *corpore ſcaturientis, prodigium adhuc obtinuiſſe, indubitatum evadit. Nec hoc tantùm è recitatis Chryſolora verbis diſcimus, verùm etiam, uti hæc expendenti pateſcet, notatu ſatis digna de prodigioſo* S. Demetrii *unguento alia nonnulla, quorum interim fidem penes auctorem ſtare volo. Utrùm porrò, Theſſalonicenſi Sancti templo in fanum Turcicum, ut ſuprà in Commentario prævio num.* 92 *docui, jam converſo, ſtupendum admodùm, quali etiam alii Sancti nonnulli modò adhuc à Deo condecorari olimve certè condecorati noſcuntur, ſtillantis ſeu ſcaturientis copiâ maximâ è* Demetrii *corpore unguenti prodigium hodieque perſeveret, compertum haud habeo.*

F

C

AUCTORE J. B.

DE S. METROPOLO EP. CONF.

TREVIRIS CULTO

SYLLOGE.

S. Metropoli cultus: epiſcopatus & martyrium incerta.

FORTE SUB INITIUM SEC. IV. *S. Metropolus Treviris*

AD hunc paſſim diem ſignatur S. Metropolus *in Kalendariis, verùm non admodum antiquis: inter Auctaria Uſuardina Lubeco-Colonienſis editio anni* 1490 *ita habet:* Treviris ſancti Metropoli epiſcopi & martyris. *Conſonant Galeſinius, Grevenus, Ferrarius in Catalogo Generali, qui tamen addit, paſſum* S. Metropolum ſub M. Aurelio Antonino. *Paulò prolixius Ghinius in Natalibus ſanctorum Canonicorum, quamvis ad hos non ſpectet* Metropolus: Treviris, *inquit*, S. Metropoli epiſcopi & confeſſoris; qui filius Metropoli, ducis Lotharingiæ, ex Ungariæ regis filia, fit epiſcopus Trevirenſis & Tungrenſis anno Domini CCXXI, & cùm optimi ſacerdotis partes gerens populos ſibi creditos rectè annis decem & octo gubernâſſet, obiit in Domino anno Salutis CCXXXIX. *Sanſſayus item:* Auguſtæ Trevirorum natalis S. Metropolii epiſcopi illius Metropolis & martyris. Hic calamitoſis temporibus regimini tantæ ſedis præfectus, cùm lanienа fidelium ubique aperta, maximè in Gallia, cujus tum Treviris primaria erat civitas, exerceretur, ſæviente Decio: pro lege & grege Chriſti fortiter decertans, ore & opere glorioſè propugnata pietate, cruento, at felici triumpho æthereas ad ſedes præmio immortalitatis à rege gloriæ munerandus evolavit. *Ad hunc pariter diem in Martyrologio Univerſali ſic Gallicè Caſtellanus ſcribit:* Treviris, S. Metropoli epiſcopi, in qua diœceſi tamquam martyr colitur.

Tungriſque annunciatus, ſed Treviris cultus.

2 *At longè aliter, & quidem ad diem* XXIX *Septembris, uti in Opere noſtro in Prætermiſſis ad eumdem eſt obſervatum, Florarium noſtrum Sanctorum Ms. ſeculo* XV *inclinante confectum: id autem ſic habet:* Apud Tungrim civitatem natale S. Metropoli, quarti ejuſdem urbis epiſcopi. Hic ſanctè vixit & regiones circuiens plurimos ſua prædicatione ad fidem Chriſti convertit. Obiit anno Salutis CCXXXIX. *In his omnibus vix quidquam certi de* S. Metropolo *occurrit, præter id, quod de cultu ſacro, in diœceſi Trevirenſi eidem exhiberi ſolito, Caſtellanus ſcribit. Kalendarium præfixum Lectionario de Sanctis quibuſdam Trevirenſis Officii anno* 1645 *in eadem civitate excuſo, ad diem* VIII *Octobris* S. Metropolum *ita memorat:* Treviris, Metropoli epiſcopi & martyris Treuirenſis: *in Lectionario autem ad diem ſupradictum ſola Lectio tertia de communi recitanda præſcribitur. Tamquam epiſcopus & martyr Trevirenſis ad diem* VIII *Octobris ſignatur etiam in Kalendario, quod parti hiemali Breviarii pagi fortè Fisbacenſis, in diœceſi Trevirenſi & ducatu Luxemburgenſi poſiti, præfigitur. Locum illum habere hodieque in Breviario Trevirenſi, pluraque de eo ibi memorari, colligo ex Commentario prævio in Hiſtoriam Martyrum Trevirenſium illuſtriſſimi Joannis Nicolai Hontheimii, epiſcopi Myriophitani, ſuffraganei Trevirenſis* § XVII, *ubi vir eruditiſſimus de* S. Metropolo, *docens etiam, quando primùm in tabulas eccleſiaſticas apud Trevirenſes referri cœptus ſit, in hunc modum loquitur:* Marcello occiſo ſuffectum eſſe Metropolum, narrat noſtrum Breviarium modernum: Calendaria ſeculi X cum non habent: imò nec Paſſionale S. Simeonis, quod ad minùs integro ſeculo poſterius eſt. Duo Calendaria alia vetuſta pariter ſilent de illo: unum aliquod à latere manu juniore adſcriptum exhibet: "Metropolus: „ aliud ſæculi XIV habet eum in ordine. Ordinarius Balduini (*Trevirenſis archiepiſcopi, anno* 1354 *defuncti*) dicit: "Fiat „memoria de S. Metropolo epiſcopo Trevi„renſi.„

Harigero

3 *Ex quibus quidem perſpicuum eſt*, S. Metropolo *ſolitos impendi Sanctis honores à Trevirenſibus deferri a ſeculo* XIV *conſuevisſe: cetera omnia ferè incerta eſſe, paulò poſt videbimus. Interim ſolius ſacri cultûs, quem à Trevirenſibus jam à ſeculis aliquot obtinuit, nomine tituloque hic ei noſtris in Actis locum dedimus, quemadmodum in S. Navito tom.* 2 *Julii pag.* 464, *& in S. Marcello tom.* 2 *Septembris pag.* 202, *quorum eadem fere cauſa eſt, quæ* S. Metropoli, *à deceſſoribus noſtris factum vidao. Porrò* Metropolo, *quamvis hunc ſuum eſſe contendant, nullus tamen à Tungrenſibus aſſignatus eſt, quòd equidem nòrim, dies proprius; cum tamen id Trevirenſes fecerint, hinc Sanctum Treviris potiùs, ubi certò illum coli ſciebam, à loco cultûs, quàm Tungris adſcribendum putavi. Hæc de cultu* S. Metropoli: *qua autem ad ejus epiſcopatum, ætatem, quâ floruit, genus mortis & ſimilia attinent, ea prorſus incerta eſſe, jam dixi ſuprà. Hactenus exſtare neſcitur ſcriptor Harigero abbate Lobienſi antiquior, qui* S. Metropoli *mentionem fecerit. Floruit is ſub annum* 980, *ut ſcribit Joannes Chapeavillus in Præfatione ad lectorem, quam ſcriptoribus præcipuis de Geſtis Pontificum Tungrenſium, Trajectenſium & Leodienſium præfixit. Horum agmen Harigerus ducit; qui, poſtquam S. Materni, quem ut primum epiſcopum ſuum Tungrenſes venerati ſunt, geſta eſt perſecutus, ecce mox Tungrenſes epiſcopos nominat, qui SS. Maternum inter & Servatium Tungrenſem eccleſiam moderati fuerint.*

Tungrenſium

4 *Verba Harigeri hæc ſunt:* Poſt ejus (*S. Materni*) deceſſum in Pontificio ſibi per ordinem ſucceſſe-

A Sc[ilicet Navius, Marcellus, Metropolus, Severinus, Florentius [Martinus] Maximianus, Valentinus. Et quorum imperatorum vel conſulum claruerint tempore, vel quos vita ſingulorum habuerit exitus, quotque annis adminiſtraverint ſinguli officium pontificatûs, vel quis illorum ſepulturæ ſit locus, nullius à nobis requirat exactio, cum eccleſiarum totius Galliæ memoriam aboleverit facta per Hunnos ſubverſio, *paulò poſt mortem ſcilicet S. Servatii, quo defuncto, Trajecti ad Moſam ſedes illa epiſcopalis collocata fuit.* Hoc certum tenemus, pergit Harigerus, omnium eccleſiarum copias exuberâſſe, circa ea ſcilicet tempora, quibus urbi Romanæ præerat Conſtantinus auguſtus, ſuccedentibus ei Conſtante & Conſtantio filiis ejus. *Hæc tantùm de octo illis epiſcopis Harigerus, quamvis, quæ undecúmque corradi de Geſtis Pontificum Leodienſium potuêre ad ſua uſque tempora, à ſe collecta eſſe, teſtetur cap. 1; quo fit, ut vel pro figmentis, vel pro dubiis habenda ſint primùm quidem ea, quæ de illis epiſcopis à ſcriptoribus Harigero junioribus abſque certis teſtimoniis memorantur uberius: tum verò, ut nec ea ipſa, quæ de iiſdem Harigerus poſt plurimum ſeculorum lapſum ex monumentis parum notis ſcripſit, haberi pro certis debeant.*

B 5 *Cenſuit Harigerus, S. Maternum ſeculo 1 à S. Petro Treviros unà cum SS. Euchario & Valerio miſſum fuiſſe, ac annis 40 in epiſcopali munere Treviris, Colonia & Tungris univerſim exactis, ad immortalem beatamque vitam tranſiiſſe anno 130. Verùm tam antiqua eccleſiarum non modò Trevirenſis, Colonienſis & Tungrenſis, ſed multarum etiam aliarum in Galliis origo ab eruditis hodie plerúmque vel revocatur in dubium, vel planè rejicitur. Quod autem ad priores duos ſpectat, SS. Eucharii, Valerii & Materni, quem ſibi omnium primum fidem prædicâſſe Tungrenſes agnoſcunt, miſſio in Gallias ſeculo tertio medio ſui parte elapſo, vel aliquanto etiam ſerius illigatur tom. 4 Septembris § XII de S. Materno. Conſule etiam Hontheimii egregiam de ara fundati epiſcopatus Trevirenſis Diſſertationem tom. 1 Hiſtoriæ Trevirenſis præfixam, præſertim § VI, ubi Maternum Trevirenſem, à Colonienſi & Tungrenſi non diverſum, ſeculi IV initio ſedîſſe contendit. Illuſtriſſimo Hontheimio concinit etiam P. Joannes Baptiſta de Marne in Diſſertatione de tempore, quo in Gallis S. Maternus fidem prædicavit, Hiſtoriæ Comitatus Namurcenſis ſubnexa.*

C 6 *Cenſuit præterea Harigerus, S. Maternum primum fuiſſe Tungrenſem epiſcopum, quod ſano ſenſu intelligendum videtur: veriſimilius quidem eſt, S. Maternum, ut tom. 4 Septembris pag. 378 num. 123 dictum eſt, eo tempore, quo S. Valerius Trevirenſi eccleſiæ præerat, ad vicinos Ubios Tungroſque exurriſſe, ac fidem apud illos prædicando epiſcopatuum Colonienſis & Tungrenſis fundamenta jeciſſe: defuncto autem Valerio, Treviris jam inſtitutam ſedem epiſcopalem aliquamdiu occupâſſe, dum, auctо Chriſtianorum numero, poſtquam Conſtantinus Magnus ſub annum 311 Chriſto nomen dederat, ipſe, relicta S. Agritio Trevirenſi ſede, Coloniæ ſedem ſuam collocavit, è qua Ubios Tungroſque quidem rexerit, ſed ita ut Tungrenſium particularis epiſcopus non fuerit: fuerint autem eatenus Tungri Colonienſis epiſcopatus pars; quamquam & ipſi poſtmodum proprium acceperint epiſcopum: atque hinc factum arbitror, ut concilio Arelatenſi anni 314, cui tamquam Trevirenſis epiſcopus ſubſcripſit Agritius, ſubſcripſerit Maternus tamquam Colonienſis, uti apud Labbe tom. 1 Conciliorum col. 1430 videre eſt. Neque his obſunt Trevirenſium præſulum Catalogi, qui Maternum inter & Agritium epiſcopos 20 & plures numerant medios, & inter hos quidem octo illos epiſcopos, quos poſt Maternum proximè Tungrenſibus præfuiſſe, Harigerus refert. Illos enim catalogos enormiter fuiſſe interpolatos, Hontheimius, Marneus, & Perierus noſter § VI Commentarii de S. Materno fuſè oſtendunt.*

7 *At hæc ſi ita ſe habent, cedo, inquies, quinam primus fuerit Tungrenſium proprius & particularis epiſcopus? Num S. Navius, ſeu Avitus, quem S. Materno Tungris proximè ſucceſſiſſe, Harigerus ſcribit? Si S. Maternum inter & S. Servatium unum atque alterum tantùm epiſcopos Harigerus medios numerâſſet, dici id fortè non incommodè poſſet. At anno 314 Maternus Colonienſi eccleſiæ certò præerat; quo ex hac vita migrârit, incertum: contigiſſe id anno 328 non improbabiliter conjicit Marneus. S. Servatium autem ſub annum 336 creatum fuiſſe proprium Tungrenſium præſulem arbitratur & anno 347 Sardicenſi concilio interfuiſſe tom. 3 Maii pag. 210 Heuſchenius ſcribit: jam verò ab anno 300, nedum ab anno 314 aut 328, uſque ad annum 347 ſufficiens haud interceſſit temporis ſpatium, ut interea octo poſt S. Maternum epiſcopi eidem ordine ſucceſſiſſe videantur: ita ut ante S. Servatium nullus fuiſſe videatur, quem proprium ac particularem Tungrenſium epiſcopum certò dicere poſſis; & Navium, Marcellum, Metropolus noſter, Severinus, Florentius, Martinus, Maximinus & Valentinus, vel horum ſaltem plerique, in Catalogum præſulum Tungrenſium ea maximè de cauſa intruſi olim fuiſſe videantur, ut Tungrenſis eccleſia, quæ ſeculo Chriſti primo nata putabatur, illeſa utcúmque ſervaretur antiquitas: quemadmodum eadem veroſimiliter de cauſa in catalogos Trevirenſium præſulum perperam relati fuerunt.*

F 8 *Abſit tamen, ut vel Trevirenſes, vel Tungrenſes, qui eos ſive partim, ſive univerſim colunt, propterea arguamus. Fuerint enim fortaſſis aliorum locorum epiſcopi, ſanctitate conſpicui, olim noti, & cultu eccleſiaſtico digni: ſed in ſeriem Tungrenſium præſulum perperam relati, eo prorſus modo, quo poſt S. Maternum in catalogos epiſcoporum Trevirenſium parum ſinceros relati perperam ſunt Manſuetus & Auſpicius Tullenſes, Clemens, Felix, Auctor Metenſes, aliique, de quibus vide dicta tom. IV Septembris pag. 373 & ſeq. Et ut de Tungrenſibus inter Maternum & Servatium mediis ſpeciatim aliquid dicamus, Severinus fortè idem, qui S. Severinus Colonienſis; Maximinus verò idem, qui S. Maximinus Trevirenſis, qui ſeculo IV floruerunt. Fortaſſis etiam, & fortè probabilius, vel omnes, vel ipſorum plerique fidem S. Materni auſpiciis vel exemplo ſub finem ſeculi tertii aut ſequentis initium in his illiſve Tungrenſium, Colonienſium, & Trevirenſium tractibus ſuis prædicationibus, chorepiſcoporum, quantum ad munus, quod obirent, ferè ſimiles, etſi epiſcopi re vera non eſſent, diſſeminârint, aliaſque epiſcopalis muneris partes aliquot geſſerunt;*

AUCTORE J. B.

at nec Maternus

E

epiſcopus fuit

à Materno tertium:

nec ante Servatium alium

AUCTORE J. B.

rint; ideòque fortè à medii ævi ſcriptoribus epiſcopi *dicti fuerint, quo nomine cum plures ob Evangelica prædicationis munus, etſi presbyteri tantum eſſent, donatos fuiſſe, exemplis variis, quæ adducit, in Præfatione ad partem 1 ſeculi tertii Benedictini num. 37, Mabillonius memorat. Metropolis presbyteri mentio fit in Actis Concilii Agrippinenſis anno 346, ut aiunt nonnulli, celebrati, apud Labbe tom. 2, col. 616, quem eumdem eſſe, qui* Metropolus *noſter eſt, dicere non audeo: quamvis ad ſimilia excogitanda, ſcriptiſque tradenda eos, qui natam ſeculo 1 aut 2 Tungrenſem eccleſiam tueri olim voluerunt, impulerit fortaſſe ducentorum ferè annorum in præſulum Tungrenſium ſerie lacunam implendi neceſſitas.*

Tungrenſium epiſcopus propriùs fuit:

9 *Porrò Acta S. Martini, Hasbaniæ Apoſtoli, apud nos excuſa tom. 4 Junii pag. 71, etſi ætatis fideique non magnæ, ea tamen de fide per vicos & villas ejus operâ & ſudore propagata memorant, quæ hujuſmodi presbyteris, qualium ſuprà meminimus, congruere poſſint. Tantumdem dici poteſt de elogio, quod* Metropolo *in Ms. Florario noſtro tribuitur num. 2 relatum. Fuerit denique fortè* Metropolus *noſter, aliique, qui Maternum inter & Servatium Tungrenſes epiſcopi fuiſſe dicuntur, ex illis Dei miniſtris, quos in Conſtantii palatio verſatos fuiſſe, ſcribit Euſebius lib. 1 de Vita Conſtantini cap. 17, quoſque veriſimile eſt, dein ſub Conſtantino liberiorem fidei prædicandæ campum nactos, hac illac ſapiùs excurriſſe, aut certis vicis caſtriſque præfectos, ut illic Chriſtianam rem tuerentur & promoverent, quales tum plures per regiones illas fuiſſe diſperſos colligi ex Actis concilii Agrippinenſis poteſt, in quibus Juſtinianus, Rauricorum epiſcopus, ita loquitur:* Ex epiſtola clericorum Agrippinenſium nec non & fratrum per ſingula caſtra conſtitutorum .... cognovimus *&c. Atque hæc quidem de S. Metropoli aliorumque dubio epiſcopatu dixiſſe ſufficiat: ſi quis meliora ea de re proferat, ea non illubentes amplectemur. Ad* Metropolum *revertamur.*

B

C

eſſe fidem illis prædicârint Metropolus aliique: unus martyr

10 *Non* Metropoli *dignitas epiſcopalis dumtaxat, ſed martyrium etiam incertum eſt. Pauci in Galliis ſub Conſtantio martyres fuêre: pauciores ſub Conſtantino: audiendi itaque non videntur, qui anno* 303 *eum martyrio ſublatum* D *volunt. Neque ſcio, unde recentioribus potuerit* S. Metropoli *exploratum eſſe martyrium; cùm Harigerus, qui ceteris facem hic prætulit, neſcire ſe, quis fuerit ſingulorum illorum octo, ut vult, epiſcoporum vita exitus, candidè fateatur. Nec certior eſt locus ſepulturæ, quem pariter ſibi ignotum eſſe, Harigerus profitetur. Sì Ægidio, Aureæ Vallis monacho, ſeculi* XIII *ſcriptori, credi debet, ſepulti fuerunt Tungris in eccleſia S. Mariæ: ſic ſcribit in Additionibus ſuis ad cap. 17 Harigeri:* Qua ſubverſione imminente, beatus Servatius, de quo dicturi ſumus, eorum corpora in urbe Tungrenſi ſepulta apud Trajectum tranſtulit, & in cripta, ubi poſtmodum ipſe ſepultus eſt, cum aliis multis Sanctorum reliquiis, quas de Tungrenſi urbe tranſtulerat, honorificè ſepelivit. *Et paulò poſt de Valentino, nono, ut vult, Tungrenſi epiſcopo, ait:* Sepultuſque eſt honorificè in eccleſia S. Mariæ Tungrenſis juxta ſuos collegas: ſcilicet Tungrenſes epiſcopos.

& ubi ſepultus fuerit, incertum. E

11 *Treviris contrà, ſi ſtandum eſt Geſtis Trevirorum interpolatis apud Calmetum pag. 9:* omnes in eccleſia S. Eucharii ſepulti eſſe creduntur. *Sed nec illæ, nec hæc fidem merentur certam; fortaſſis tamen Tungris ſepulcrum nacti fuerint SS. Martinus & Valentinus, quorum reliquias Trajecti ad Moſam in eccleſia S. Servatii ſervari diſco ex illius eccleſiæ ſacro Theſauro per Andream Bonwens excidato & anno* 1672 *Leodii typis excuſo pag. 58, Tungris nempe, ut creditur, eo quidem tranſlatas; at non à S. Servatio, ut Æ. Jamus ſcribit; ſed ſerius, ut tom. 3 Maii pag. 216 num. 25 obſervavit Henſchenius: Servatius enim, ut Gregorius Turonenſis lib. 2 Hiſt. Francorum cap. 5 tradit, Tungris abiturus, præter ea, quæ ad ſepulturam ſuam neceſſaria erant, quæque feſtinatò acceperat, nihil Trajectum detuliſſe videtur.* S. Metropolum *verò, patre item* Metropolo, *Lotharingiæ duce & regis Hungariæ filia natum eſſe, ceteris Joannis Placentii in Catalogo epiſcoporum Tungrorum &c fabulis annumera. Ex quibus fanè liquere arbitror, omnia ferè, quæ de* S. Metropolo *circumferuntur, vel figmenta, vel admodum eſſe incerta, ſi ſacrum illius apud Trevirenſes cultum exceperis.* F

DE

Digitized by Google

A

AUCTORE C. S.

DE S. BENEDICTA V. M.

IN TERRITORIO LAUDUNENSI IN GALLIA,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Sanctæ memoria in Martyrologiis, Auriniacensis parthenonis notitia: corpus ejus ibi: reliquiæ ab eo separatæ, & alibi donatæ: an ejusdem corpus Ruricurti?

FORTE SUB DIOCLETIANO ET MAXIMIANO.

Sancta hoc die Martyrologiis inscripta,

B

HAnc *sanctam Virginem martyrem, de cujus cultu certiora, quàm de gestis habemus, Usuardus primus omnium in sunum Martyrologium retulit. Is in editione Sollerii nostri ad hunc diem sic habet:* In territorio Laudunensi, sanctæ Benedictæ, virginis & martyris. *Consentiunt (inquit laudatus editor ibidem) etiam alia Usuardina, inedita editaque apographa, quibus usus est, præter codices Pratensem & Antverpiensem Majorem, qui pro verbis* In territorio Laudunensi *habent:* In territorio Lugduni Clavati; *editionesque Munerati ac Lubecanam Maximam, in quibus solùm legitur:* In territorio Lugdunensi, *omissa voce* Clavati, *quâ Lugdunum istud ab homonymis civitatibus solet distingui. Hisce posterioribus consonant Hagiologion Franco-Gallia Labbeanum, Romanumque Baronii, in quibus hodie passim legitur:* In territorio Lugdunensi, sanctæ Benedictæ virginis martyris.

passa est in agro Laudunensi.

2 *Porrò* Laudunum *ac* Lugdunum Clavatum *eadem Gallia in finibus Remorum episcopalis civitas est, vernaculè* Laon *appellata, sub metropoli Remensi. Neque aliud* Lugdunum *in reliquis Usuardinis apographis ineditis editisque, nec in Hagiologio Labbeano Romanoque Baronii, indicari censendum est; quamquam enim sint aliquot aliæ ejusdem nominis civitates, puta,* Lugdunum Segusianorum, Convenarum, Batavorum *&c, nulla tamen ex hisce* S. Benedictæ *palæstram in suo agro sibi vendicat, &* Laudunum *seu* Lugdunum Clavatum, *solo* Lugduni *vocabulo non omninò rarò dictum legitur. Quia tamen Lugdunum Segusianorum, vulgò* Lyon, *frequentius solet* Lugdunum *simpliciter appellari; hinc factum est, ut (quod jam alii ante me observârunt) in veteri Romani Martyrologii interpretatione Gallica verba hæc* In territorio Lugdunensi *Gallicè reddita fuerint* Au diocese de Lyon, *id est:* In diœcesi Lugdunensi Segusianorum, *quem errorem Labbeus & Castellanus in suis interpretationibus emendârunt.*

C

num Lugdunensis Segusianorum.

3 *Quò minùs dubites, Iubet hic etiam Theophili Raynaudi sententiam adducere. In Prolegomeno secundo ad Indiculum Sanctorum Lugdunensium Segusianorum sic scribit:* S. Benedictam, virginem martyrem, quam Romanum Martyrologium & Usuardi (*in aliquot scilicet apographis*) VIII Octobris, ac Petrus Exquilinus, LUGDUNI passam produnt, Lugdunensium (*Segusianorum*) Sanctorum albo expungendam statuo. Neque enim, quod Martyrologia & Acta tradunt de passâ in Lugdunensi agro S. Benedicta, ... de Lugdunensi hac metropoli accipiendum est; sed de Lugduno Clavato, sive Lauduno, in cujus urbis agro Aurigniaci ... sub Matroculo judice cæsa pro Christo est, ubi etiam sanctæ ejus exuviæ in regia abbatia nunc visuntur. *Ita Raynaudus. Territorium Laudunense, situmque in eo Auriniacum etiam nominat Usuardina editio Lubeco-Coloniensis, utque alios mittam, Castellanus quoque in margine Martyrologii sui Universalis apposuit, habentque ejusdem Sanctæ qualitercumque Acta edenda.*

D

4 *Est autem* Auriniacum, *aliis* Oriniacum *&* Origniacum, *vernaculè* Origni, *Galliæ vicus vetusque Ordinis Benedictini parthenon, diœcesis Laudunensis, in Picardia & Teorasciæ tractu, in amœna planitie ad sinistram fluvii Isaræ, aliàs Ocsia, vulgò* l'Oise, *ripam situs, tribus leucis Quintinopoli distans. Parthenonis, qui sub S. Benedicti Regula hodieque floret, perobscura primordia esse, agnoscunt Mabillonius tom. 3 Annalium Benedictinorum ad annum Christi 854. num. 79, Galliæque Christianæ eruditi continuatores tom. 9, col. 620.* De ejus origine (*inquit ibi Mabillonius*) nulla certa notitia. Fortè Pardulus (*Laudunensis medio seculo IX episcopus*) ejus auctor cum Hirmintrude regina (*Caroli Calvi uxore*) quippe qui privilegium eidem à rege concedi postulavit, petente Irmintrude regina, quæ Pardulo favebat, eidemque parthenoni plurima contulit.... Hujus privilegii meminit Frodoardus, *nempe lib. 3 Historiæ ecclesiæ Remensis cap. 27.*

E

Auriniacensis monasterii, laudesque floruit,

5 *Laudati Galliæ Christianæ continuatores, nihil obstare prædicti, quò minùs quis suspicetur, ejusdem monasterii originem Caroli Calvi ætate longè esse priorem, conjectare malunt, illud, sive monachorum, sive monialium simul ac monachorum primò fuerit, seculo sexto septimove super sanctæ Martyris tumulo condium fuisse. Deinde eo monasterio, fortè sub Caroli Martelli præfectura, diruto aut dilapidato, monachis monialibusve fugatis, suffectos fuisse canonicos; ac tandem seculo IX à Pardulo Laudunensi episcopo, favente Hirmintrude, vel Hermentrude, prima Caroli Calvi conjuge, instauratum esse. Has conjecturas suas fulciri credunt, quòd seculo IX eo loci fuerit collegiata ecclesia, quæ sub S. Vedasti nomine perseverat, olim præbendis duodecim, nunc novem constans, subjecta Auriniacensibus monialibus, quarum abbatissa, præterquam quòd dici gaudeat ejusdem capituli* Prælata & Decana, *præbendas omnes pleno jure confert, recipitque ab omnibus canonicis fidei sacramentum.*

F

perobscura sunt primordia,

6 *Omninò autem credibile asserunt, eam collegiatam*

AUCTORE C. S. *diſſentientibus ſcriptoribus*

legiorum eccleſiam, ut pleraſque (inquiunt) illorum temporum collegiatas, veteri cuidam monaſterio ſucceſſiſſe; eaque de cauſa, qui paulò poſt inſtauratum à Pardulo cœnobium canonicis ibi præerat, non Decanum, *ſed* Præpoſitum, *voce ex Regula ritibuſque Benedictinis deſumpta, teſte Hincmaro apud Frodoardum lib. 3, cap. 25 appellatum fuiſſe. Addunt, Petrum à S. Quintino, Capucinum, in libro, quem* Speculum Auriniacenſe *Gallicè inſcripſit, cenſuiſſe, idem illud monaſterium anno circiter 680 fundatum eſſe, fuiſſeque albarum monachorum, antequam ad moniales tranſiit; ſed neutrum probabilibus argumentis fulcire conatum. Claudius Hemeræus in Auguſta Viromanduorum illuſtrata, pag. 329 affirmat, legiſſe ſe in fragmento Chartularii, anno 1315 ſcripti atque in Auriniacenſi parthenone ſervati, corpus* S. Benedictæ *è colliculo, in quo illa paſſa tumulataque fuerat, circa annum 665 effoſſum, ad eumque locum, ubi ſæpe dictum exſtat monaſterium, tranſlatum eſſe, hocque monaſterium primò à monachis, deinde à monialibus habitatum fuiſſe.*

B *de ejuſdem ætate primiſque inquilinis,*

7 *Laudatum hic ab Hemeræo Chartularium, cujus ex ipſo aliquoties recurret mentio, haud diverſum eſſe, exiſtimo, ab eo, de quo iidem Galliæ Chriſtianæ ſcriptores in ejuſdem tomi columna 624 ſic aiunt:* Sub ejus (*Iſabella d'Acy, quam ibidem inter Auriniacenſes abbatiſſas vigeſimo quarto loco repoſuerunt*) præfectura conſcriptus eſt anno MCCCXV Liber theſauri, ſeu Theſaurariæ, vulgò LE LIVRE DU THRESOR D'ORIGNI, ab Helena de Conſtans, ſanctimoniali ejuſdem parthenonis, quæ perperam in Hiſtoria Genealogica magnatum Franciæ, tom. VI, pag. 145, dicitur fuiſſe ejuſdem loci abbatiſſa. *Certè ſcriptionis hujus libri & Chartularii ab Hemerai viſi prorſus idem eſt tempus, congruitque utrinſque argumentum: quod ex dicendis etiam magis apparebit. Si ergò iſta ibi legerit Hemeræus, jam à ſeculo XIV paucis annis inchoato ea erat apud Auriniacenſes virgines opinio, ut crederent ſacras* Benedictæ *exuvias anno circiter 665 ad monaſterium ſuum, aut ſaltem ad locum, in quo hoc exſtat, pervenſſe: ſed cùm inter annum 665 & 1315 anni ſexcenti & quinquaginta fluxerint, & antiquitatis amor frequenter imponat, vereor, ne laudato Chartularii fragmento hac in re ſatis tuò credi poſſit.*

C

8 *Ut aliorum opiniones mittam, ſolùm pauca addo certiora. Ex Hincmari Remenſis archiepiſcopi literis apud Frodoardum lib. 3 Hiſtoriæ eccleſiæ Remenſis capp. 23, 25 & 27 certò conſtat, medio ſeculo nono Auriniaci exſtitiſſe parthenonem, cui Irmintrudis, vel, ut aliàs appellatur, Hermentrudis, prima Caroli Calvi uxor, munificam ſe præbuit, atque ex Pardali Laudunenſis epiſcopi conſilio, ab eodem rege conjuge ſuo inſigne privilegium impetravit; poſtque hujus regina obitum collatis ab ea eleëmoſynis Præpoſitum Auriniacenſis monaſterii non rectè uſum eſſe, & à Richilde, ſecunda Caroli Calvi conjuge, ejectæ, quæ monialibus ibidem præerat, Regulari abbatiſſæ ſubſtitutam fuiſſe neophytam quamdam, nomine Ricoaram. Quæ fuerit iſta regularis abbatiſſa, per Richildem expulſa, ignoratur fatenturque laudati Galliæ Chriſtianæ continuatores, nullum ſe reperiſſe alicujus Auriniacenſis abbatiſſæ veſtigium ante ſeculum IX, qua ex re non parum*

quas tempore Caroli Calvi virgines fuiſſe, certum eſt.

verſimilitudinis accedit ſuſpicioni Mabillonii de prima ejuſdem loci fundatione pro monialibus Irmintrudi & Pardulo aſcribenda.

D

9 *Ut modò ad* S. Benedictam *redeamus, monaſterium Auriniacenſe, quod ſub S. Petri Apoſtoli invocatione primitus dedicatum, deinde verò ejuſdem ſanctæ Virginis martyris longè celebrius evaſiſſe, aiunt iidem Galliæ Chriſtianæ ſcriptores, quocúmque tempore cœperit, jam ab aliquot ſeculis ſacro ipſius corpore gloriatur; quo tamen illud tempore ibidem depoſitum fuerit, minimè conſtat. Medium ſeculum* VII *ex loci Chartulario aſſignavit Hemeræus ſuprà laudatus, cujus verba libet hìc recitare.* Sequitur, *inquit*, in eodem fragmento (placet enim cetera pereuriſſe, &, ſi datur, etiamne paulò clariora) refoſſum Benedictæ corpus annos trecentos poſt ejus paſſionem, id eſt, circiter anno Chriſti DCLXV: refoſſioni interfuiſſe aliquot epiſcopos, & comitem Viromanduorum, Gairifredum nempe, vel quemvis alium ex iis, qui ad illa tempora à nobis ſunt nominati: corpus ab epiſcopis elatum ab eo colliculo, in quo paſſa tumulataque virgo fuerat, in eum locum, ubi nunc ædificatum monaſterium eſt: eo in cœnobio vixiſſe primò monachos, quibus nonnæ nigræ tandem ſucceſſerint.

Illuc tranſlatum fuit Sanctæ corpus.

E

10 *De tempore conſentiens Reverendus pater Franciſcus Giry, Ordinis Minimorum, vel quiſquis ex eodem Ordine illius Operis, Gallicè ſcripti, de Vitis Sanctorum iteratam editionem Pariſienſem anni 1719 curavit, ad hunc diem in* S. Benedicta, *ex monumentis, ut aſſerit, Auriniaco acceptis, plura de eodem argumento enarrat, quæ in compendium contraho. Jam trecentis annis ſanctæ Martyris corpus prope eum locum, in quo paſſa fuerat, à Chriſtianis ſepultum latuerat, cùm cœco cuidam Pariſius divinitus revelatum eſt, ſibi viſum reddendum in loco, in quo iſtius corpus quieſcebat. Auriniacum ut perduxit divino nutu in ejuſdem ſepulcro conſtitit, locumque latitantis iſtius ſacri theſauri octodecim epiſcopis, qui ex diverſis provinciis, Deo ſic diſponente, illuc convenerant, indicavit. Dum autem hi, quid agendum eſſet, conſulunt, columba, quæ circum aſſitam ſivulam paululùm volitaverat, in deſignato per cæcum loco coram illis conſedit. Quo viſo prodigio, eruitur terra, ſanctæ Virginis corpus cum ejuſdem martyrii Hiſtoria reperitur, ſublatumque ad Auriniacenſe, tunc Canonicorum Regularium, nunc ſanctimonialium Ordinis Benedictini monaſterium defertur.*

ſed tranſlationis tempus incertum eſt.

F

11 *Hactenus Giryus, cujus narratio ut explicatior eſt, quàm Hemerai, ita mirabilior eſt magiſque ſuſpecta, ne ſcilicet quiſpiam narrationem Chartularii, quod Hemeræus ſecutus eſt, iſtis prodigiis ex vulgari traditione malè exornaverit, auxeritque inventione Hiſtoriæ martyrii illius, quæ ex dicendis minimè verisimilis eſt. Non poſſum equidem in animum inducere, Hemeræum, qui cetera ad* S. Benedictæ *corpus ſpectantia ex pradicto Chartulario diligenter annotavit & illuſtrare conatus eſt, iſthæc prætermiſſurum fuiſſe, ſi in eodem legiſſet. Utut tamen in eo legerentur, incerta eſſent fidei, cùm Chartularium illud non ſit anno 1315 antiquius,* Benedicta *autem ſeculo* IV *ineunte paſſa credatur. Ut igitur dubitare nequeo, quin hujus ſanctæ Martyris corpus à multis ſeculis Auriniaci quieverit, ita nequaquam ejuſdem inventionis an-*

& adjuncta fabulas ſapiunt.

A ejus ... multòque etiam minùs relata à Giryo prodigiosa adjuncta tutò possim admittere. De Vita seu Passione agam infrà pluribus.

Elevatum rursum dicitur seculo IX.

12 Redeo ad Hemeraum, qui post ea, quæ num. 9 ex laudato Chartularii fragmento de essosso circa medium seculum VII Sancta corpore dixit, nil præterea de eo reperit ante seculum IX; in eodem fragmento legi denuò asserens, aliis abbatissis ignotis, antistitam loci fuisse Carolo imperante Ricoaram (*quam scilicet à Richilde regina in abbatissæ Regularis locum malè intrusam, ex Frodoardo diximus*) Carolo, inquam, Calvo, & Arnulpho episcopante Lauduni; qui nempe est Hincmaro Hedenulphus, in cathedra illa sedens anno circitèr DCCCLXXVIII; quæ fuit ætas Calvi imperatoris; quos annos etiam distinctè Chartularium signavit. Ab eodem episcopo corpus humo eductum (quæ est inventio secunda illius) & ligneo feretro inclusum ad Ricoaræ preces. Hedenulphus *etiam vocatur tom. 9 Galliæ Christianæ in episcopis Laudunensibus, ubi legitur Hincmaro, ejusdem sedit præsuli, depositio anno 876* B *suffectus esse, de eoque pariter additur:* Transtulisse dicitur corpus S. Benedictæ virginis in ecclesiam S. Petri apud Origniacum. *Quid si hæc non* secunda, *sed* prima *fuerit ejusdem sacri corporis translatio? Nam dehinc non rara fit de eodem mentio, antè verò ab anno 665, quò primam factam volunt, planè nulla.*

ac seculo XVII in argenteam thecam illatum

13 *Pergit Hemeraus ex suo Auriniacensis Chartularii fragmento cetera ad* S. Benedictæ *corpus spectantia exponere; nimirum hoc in eo, cui sub Ricoara seculo* IX *inclusum fuerat, loculo* custoditum ad annos usque Emmelinæ, quam subrogârat Anselmus, episcopus Laudunensis, Emmelinæ frater, in monasterii præfecturam Eustachiæ, eâdem abdicatæ. Est autem is Anselmus, qui DE MALO NIDO dictus est MAUNID: Anselmum aperuisse feretrum ligneum anno MCCXXXI, VI Maii, præsentibus Emmelina antistita, Erardo de Duaco, canonico S. Vedasti, & loci thesaurario, Aëlide de Sisleio, Isabellâ de Cruce, Theodoricâ conversâ &c; sacra pignora loculo eduxisse, & in nobiliorem capsam recondidisse, auro & argento fabricatam, conferentibus monialibus suum quibusque mundum argenteamque supellectilem, quâ cista cuderetur: Isabella de Thorotta, quæ successisset Emmelinæ, cœnobium gubernante, cistam esse perfectam, & translationem Benedictæ virginis institutam esse tum à Berneno (*alias Garnero*) episcopo Laudunensi; & ab ea initium repetitum solemnis illius processionis, quâ sacrum carpentum Virginis ad eumdem colliculum (*ex quo corpus olim allatum fuisse, præmissum erat*) astantibus fundatariis abbatiæ omnibus, summa veneratione portatur feriâ IV post Pentecosten.

C

14 *Quò hæc ad seculum* XIV, *cujus anno* XV *Chartularium, ex quo accepta asseruntur, confectum fuit, propiùs accedunt, eo certiorem fidem merentur. Quæ de Emmelina* de Maunid, *seu* de Mauni, *in abdicatam ab Eustachia monasterii præfecturam suffecta ibi dicuntur, etiam habes in Galliæ Christianæ tom.* 9, *col.* 624 *ibidemque etiam sequentia legere est:* Anno MCCXXXI frater ejus (*laudatus Anselmus*) ipsa requirente ac præsente, reliquias S. Benedictæ recognovit; tum VII Cal. Jul. an. MCCXXXIII caput ejusdem Martyris in aliam capsam affabrè elaboratam transtulit. Obiisse dicitur Emmelina anno circitèr MCCXLVI. *Quem Hemeraus* Bernerium *dixit, is in eadem Gallia Christiana col.* 540 Garnerus *vocatur. Post Emmelinam quoque ibidem col.* 624 *subditur:* Isabella de Torote, soror Roberti II, episcopi Laudunensis, corpus S. Benedictæ in decentiorem capsam ex argento, quod Emmelina de Mauni collegerat, conflatam intulit VII Cal. Junii anni MCCXLVI.

15 *Eumdem annum signat Giryus, sed Bailletus* 1248; *amboque observant, diem* XXVI *Maii tunc fuisse feriam* III *Pentecostes; ejusque rei memoriam solemni annua processione recoli eâdem feriâ* III, *addit Bailletus; Giryus verò postridie, seu feriâ* IV *post Pentecosten. Atque hic quidem annua processionis diem rectiùs annotavit, sed nec anno* 1246, *nec* 1248 *dies* XXVI *Maii cum feria* III *Pentecostes concurrit: nam horum priori anno Pascha incidit in diem* VIII *Aprilis, Pentecoste in* XXVII *Maii; posteriori Pascha in* XIX *Aprilis, Pentecoste in* VII *Junii. De supplicatione sermo infrà recurret: idem ambo scriptores de sacri capitis à reliquo corpore* E *separatione, atque ipsius corporis in novam thecam translatione &c sic loquuntur, quasi eodem tempore sub Garnero Laudunensi episcopo & Emmelina abbatissa contigissent, quæ Hemeraus Galliæque Christianæ continuatores, partim sub his, partim sub Anselmo, Garneri decessore, & Isabella de Torote, quæ Emmelinæ successerat, facta tradunt. Cæterum supererat quidem Garnerus anno* 1248; *verùm id asserere nequeo de Emmelina, quæ verbis suprà datis anno circitèr* 1246 *obiisse dicitur.*

de rursus rei gestæ tempore & auctoribus pauca notantur.

16 *Exploratum non habeo, quo tempore dexterum Sanctæ brachium à cæteris ossibus separatum fuerit, quod argenteo vasculo seorsum inclusum inter sacras reliquias Auriniaci servari, Hemeraus affirmat. Addo denique, quæ de ejusdem Virginis lipsanis laudati Galliæ Christianæ scriptores col.* 626 *in Maria Catharina de Montluc abbatissa insuper annotârunt.* Capsam S. Benedictæ reparavit & auxit, cujus reliquias recognosci curavit XIII Cal. Jun. anni MDCXV; quo tempore & os femoris in alia capsa argentea inclusit, & partem unius costæ pio cuidam civi Parisiaco concessit, quæ nunc in ecclesia Templi Parisiensis religiosè asservatur. *Reparandi causam eam tradunt Giryus ac Bailletus, quòd sacra hæc theca calamitosis belli, ac maximè Calvinistarum, temporibus hùc illùcque vecta, & sub humo abscondita admodum attrita esset, propterea que à laudata abbatissa novam fieri curatam ex argento deaurato, quæ, teste Giryo, magnificentia, magnitudine & artificio cum Parisiensi S. Genofevæ lipsanotheca possit comparari.*

Alia ad ejusdem Sanctæ reliquias tum hùc

F

17 *De tempore nonnihil dissentientes pro anno* 1615 *annum* 1619 *nominant, quo Giryus addit, sacra* Benedictæ *ossa à Laudunensis episcopi vicario solemniter in eamdem illata fuisse. Bailletus etiam de aliqua ejusdem reliquiarum portione in ecclesia Templi Parisiis, aliâque ibidem in ecclesia S. Germani Antissiodorensis servatis meminit. Porrò hæc omnia, quæque de cultu præterea dicemus, videntur hujus sanctæ Virginis corpus Auriniacensibus satis solidè vendicare, nisi firma in oppositam partem argumenta proferantur. Verùmtamen Tillemontius tom.* 4 *Monumentorum Ecclesiasticorum, pag.* 540 *Gallicè sic loquitur:* Creditur hodiedum corpus ejus ha-

tum alibi spectantia.

capsaque illius peculiari theca inclusum sint,

A Virginum Sponſo, Genito Mariæ,
Qui beat cunctos, & ad aſtra tollit
Pectore puros.

24 *Addo Antiphonas ad* Magnificat *&* Benedictus: *In primis Veſperis hæc eſt:* Beatiſſimæ Benedictæ glorioſum agonem ſolemni Officio celebremus, quæ nobilis inter primos Romanorum, illuſtriſque ſenatoria proles, ſed Chriſti fide glorioſior, Belgarum partes proprio ſanguine decoravit. Eja! Chriſtum Dominum in Sancta mirabilem prædicemus. Alleluya. ℣. Gloriâ & honore coronâſti eam, Domine. ℟. Et in conſpectu populi tui magnificâſti eam. *In ſecundis autem Veſperis iſta:* Hodie Benedictâ, virgo Romana, caduca ſæculi tranſcendens, procelloſiſque maris fluctibus ſuperior, crudelis tyranni ſuppliciis fortior, fœlici exitu coronam gloriæ adepta eſt: gaudeamus, quia cum Sanctis omnibus regnat in æternum. Alleluya. *In Laudibus denique ad* Benedictus *illa:* Rex tuorum Chriſte, fidelium, qui pro te certantibus ades, & ipſe fidelis, ſupplicantis populi ſuſcipe vota, ut, qui beatæ Virginis tuæ B coronas veneramur, ejus apud te meritis adjuvemur. ℣. Annunciavit inter gentes gloriam tuam. ℟. Et populo Gallicano mirabilia tua, Domine. *Oratio demum talis eſt:* Omnipotens ſempiterne Deus, da nobis in ſolemnitate ſanctæ Benedictæ, virginis & martyris tuæ, congrua pietate gaudere, ut & potentiam tuam in ejus paſſione laudemus, & proviſum nobis experiamur auxilium. Per Dominum &c.

Item Antiphonæ ad Magnificat & Benedictus, & Oratio.

25 *Alteram ejuſdem ſanctæ Virginis feſtivitatem annuam, quæ Tranſlationis eſt, laudate Auriniacenſes moniales celebrant die* XXVI *Maii. Dico* die XXVI Maii, *quamquam* die XXVII Maii *ibidem legatur ex errore typographico, qui manifeſtus ex eo ſit, quòd in eodem Officio ex Breviario Romano præſcribatur nona lectio ac commemoratio S. Elentherii Papæ martyris in Laudibus & Miſſa privata, quæ ſcilicet in Romanis Breviario ac Miſſali, non die* XXVII, *ſed* XXVI *Maii leguntur. Quam ob rem Majores noſtri* S. Benedictæ virginis Tranſlationem, *velut in monaſterio Auriniacenſi coli ſolitam ad ejuſdem menſis diem* XXVI *inter Prætermiſſos repoſuerunt, lectore ad hunc diem* VIII *Octobris, quo primarium illius Sanctæ feſtum ibidem ex dictis recolitur, interim remiſſo.*

Alterum ibidem Officium Tranſlationis

C 26 *Celebratur feſtivitas hæc ritu duplici ſecundæ claſſis eodem, quo ſuprà natalitius dies, ſed ſine Octava, acceptaque Oratione ex Communi virginis,* Deus, qui inter cetera potentiæ tuæ miracula &c, *ſola voce* Natalitia *in* Tranſlationem *commutata; ut neceſſe non ſit de eo plura annotare. Porrò, cùm ex tranſlationibus ſuperiùs relatis ſola illa, quam Iſabella de Torote, ſive anno* 1246, *ſive* 1248, *curavit, die* XXVI *Maii facta legatur, veriſimillimum eſt, hujus memoriam mox dicto Officio annuo coli. Inter ſuffragia ſeu Commemorationes communes Sanctorum, quotidie, præterquam in feſtis duplicibus, recitandas, ſuam quoque poſt ſanctum patriarcham Benedictum ibidem habet* S. Benedicta *ad Veſperas hoc modo:* O quàm glorioſa luce coruſca * Virginis gloria, quæ Gallorum gentem invictiſſimam prædicatione, miraculis & effuſo ſacro ſanguine, Chriſto Domino copulavit, cui laus & gloria per ſecula. ℣. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis Benedicta. ℟. Et ſanctus in omnibus operibus ſuis. In Laudibus verò hic: Sanctæ virginis Benedictæ memoriam

annuum, commemoratio quotidiana.

**an corruſcat*

recolamus, quæ gratiam * in ſua virginitate, gratius in Euangelii prædicatione, gratiſſimum in paſſione ſua Domino ſacrificium obtulit; ejus meritis ad cœleſtem Hieruſalem aliquando pervenire mereamur. ℣. Annunciavit *&c, ut ſuprà, cum Oratione ex feſto Tranſlationis, ſubſtituta voce* Commemorationem *pro* Tranſlationem.

AUCTORE C. S.

* an gratum?

27 *Jam ſupra num.* 13 *ex Hemræo, fragmentum Chartularii Auriniacenſis laudante, memini de proceſſione, in qua Sanctæ corpus ad colliculum, in quo hæc paſſa primòque ſepulta fuiſſe creditur, Auriniaci feriâ* IV *Pentecoſtes annuatim ſolemniter haberi ſolita. De eadem ſic legitur tom.* 9 *Galliæ Chriſtianæ col.* 621: Plurimorum feudorum domini ſolenni ſupplicationi, in qua corpus ſanctæ Martyris (*Benedictæ*) defertur quotannis feriâ IV poſt Pentecoſten, adeſſe tenentur, homagiumque abbatiſſæ innovare. *Laudato Hemræo teſte, hæc ſupplicatio initium cepit ab ejuſdem ſanctæ Virginis corporis in argenteam arcam depoſitione, curante Iſabella de Thorotta, ſeu Torote, anno* 1246 *vel biennio poſt die* XXVI *Maii, ut num.* 15 *dictum eſt, peracta, cujus memoriam eadem proceſſione quotannis renovari, etiam obſervant Baillettus & Giryus, cum hoc diſcrimine, quòd prior id feriâ* III, *alter feriâ* IV *poſt Pentecoſten, fieri velit. Aſt vereor, ne hi ambo ita ſenſerint, quòd perperam crederent, diem* XXVI *Maii anno* 1246 *vel* 1248, *cum feria* III *Pentecoſtes concurriſſe; de quo vide dicta num.* 15.

annuaque ad colliculum, in quo paſſa creditur.

E

28 *Potuit quidem, ut Hemræus ex fragmento Chartularii aſſerit, eadem ſupplicatio initium ſumpſiſſe à tranſlatione per Iſabellam de Torote facta; verum cùm hæc, non feriâ* IV *Pentecoſtes, ſed eodem, quo contigiſſe dicitur, die* XXVI *Maii Officio eccleſiaſtico recolatur, neque hic neque alibi in toto Proprio Auriniacenſi de eadem ſupplicatione, primæve ſacri corporis è loco paſſionis ad Auriniacenſem eccleſiam tranſlatione exſtet mentio; fortaſſe ad hujus memoriam ſupplicatio, de qua agimus, primò facta fuerit in tranſlatione die* XXVI *Maii ſub Iſabella de Torote, tuncque ſimul decretum, ut deinceps annuatim fieret feriâ* IV *Pentecoſtes, fixo hoc pro arbitrio die. Fatendum tamen eſt, hanc ſuſpicionem non alia niti ratione, quàm quòd alioquin gemina recoleretur unius tranſlationis, ſeu ſacri corporis in novam thecam depoſitionis memoria, nulla verò primariæ, quâ ſcilicet idem corpus Auriniacum primò allatum fuit; quodque ejuſmodi ad primum Sanctæ tumulum cum ejuſdem corpore proceſſio & ad monaſterium regreſſio ejus rei memoriæ celebrandæ apprimè congruant.*

ſolemnis cum corpore proceſſio.

F

29 *Hallenus de* S. Benedictæ *apud Auriniacenſes virgines cultu; quem in diœceſi etiam Cameracenſi olim exhibitum eidem fuiſſe, varia oſtendunt Kalendaria, de quibus vide dicenda hoc die in S. Ragenfrede, partim ſeculo* XII, *partim binis ſeqq. exarata. Nunc ad ejuſdem Acta veniamus. Hæc trecentis circitèr poſt illius martyrium annis acclinſa corpori reperta fuiſſe aſſerit ſuprà Hemræus num.* 10. *Præluxiſſe illi potuit alter, de quo Guilielmus Marlot in Hiſtoria Metropolis Remenſis lib.* I, *cap.* 29 *hæc habet:* Geſta ipſius (*Benedictæ*) Mss. poſt trecentos annos in tumulo ejuſdem reperta tuiſſe, tradit (*in margine additur:* In excerptis necdum editis) Clariſſ. vir D. de Lalain, cauſarum actor peritiſſimus, qui Lauduni hoc ſeculo (*decimo ſeptimo*) floruit, iiſque habuit, S.

Poſſio illius, quæ in ejuſdem tumulo reperta fuiſſe dicitur.

AUCTORE C. S.

Benedictam cum quadam collactanea, & ſervula ſua Laudunum veniſſe (QUOD, inquit, ANTIQUIOR ÆTAS BIBRAX APPELLARI VOLUIT) eamque poſtea à Matroclo, ſceleſtiſſimo judice, interemptam, quem Aloiſius Lipomanus MACROBIUM vocat; hunc que tempore Rictiovari ſub Diocletiano vixiſſe. *Hæc totidem verbis deſcribenda cenſui, ut lectori conſtet, non aliis tibi de Actis agi, quàm quæ editurus ſum: eadem enim, quæ Lalainus ex ſuis recitavit, leguntur in noſtris.*

& cujus aliquot apographa habemus,

30 *Plura eorum apographa habemus, nimirum in inſigni codice Ms. Membranaceo, olim abbatiæ Vallicellenſis, quem Majores mei anno* 1637 *à clariſſimo viro Balthaſare Moreto permutatione ſibi comparárunt: item in altero codice noſtro membranaceo notato Q. Ms.* 15; *tertium ex Ms. Rubræ Vallis, collatum cum Andomaropolitano, Boniſontis ac ſereniſſimæ Reginæ Suecia codice notato* 1171, *ac denique aliud ex cœnobio Bodecenſi Canonicorum Regularium in diœceſi Paderbornenſi. Atque eo fere ſolo hæc omnia differunt, quòd eorumdem aliquot,*

B

non omnia, præfixum Prologum habeant, quódque in Bodecenſi eadem Paſſio S. Saturninæ *virgini martyri aſſicta ſit, mutato ubique* Benedictæ *nomine in* Saturninam, *ut dudum obſervavit Papebrochius noſter in eadem Saturnina ad diem* XX *Maii. Similem prorſus, ſed multò compendioſiorem, ac ſine Prologo, Petrus de Natalibus, Equilinus epiſcopus (pro quo ſuprà apud Marlotum perperàm legitur Aloiſius Lipomanus) ſuo Sanctorum Catalogo lib.* 9, *cap.* 40 *inſeruit: neque aliâ uſa ſunt Auriniacenſes ſanctimoniales pro ejuſdem Sanctæ Officio proprio concinnando, ut hoc cum illa conferentibus manifeſtum eſt.*

longè poſt Sanctæ tempora

31 *Si (quod nonnulli ſuprà nominati dixerunt) Vita hæc in prima corporis* Benedictæ *trecentis circiter pòſt illius martyrium annis inventione in tumulo reperta fuiſſet, ſanè magnam ab ætate ſua auctoritatem ſibi poſſet vendicare, hæcque tutari, quæ in eadem à veri ſpecie non parùm aliena leguntur. Hoc enim admiſſo, dicenda illa eſſet à ſynchrono conſcripta, unáque cum ſacro Martyris corpore tumulata. Verùm tanta antiquitati illa ipſamet Vita non modò non congruit, ſed etiam adverſatur. Secundùm meam partitionem num.* 3 *biographus ſeculum, quo Sancta vixerit, indicavit his verbis:* Cùm jam perfecti ſermonis cœperat ſeminatio ſeculis, verbumque Dei omni ætati, omni ſexui, univerſæque conditioni ... per ſanctarum venerabiles eccleſiarum dividebatur principes, erat Romæ EO IN TEMPORE quædam venerabilis virgo, Benedicta, nomine & merito. *Quis hic ſcriptorem Sanctæ ſynchronum, ac non potiùs ab illius ætate longè remotum agnoſcat?*

C

& ex populari traditione ſcripta fuit:

32 *De ejuſdem Romana patria genereque ibidem dubiè ſic loquitur:* Hæc autem ... genere patriaque Romani ſenatus ſinu DICITUR exorta. *Deinde num.* 5 *de ejuſdem ſociarumque illius in Galliam adventu non magis affirmatè ait:* Benedicta cum ſupradictis virginibus ... relicto ſolo parentibuſque, fines Gallorum ... FERUNTUR adveniſſe. *Item num.* 8 *de Auriniaco, paſſionis ac ſepulturæ loco,* Hic ſiquidem, *inquit*, memoratus tunc pollebat antiquitate locus, quia erat flumine jocundus, terris fecundus, arborum ſitu nemoroſus; ſpurcitiis tamen ADHUC ydolorum nimiùm repletus. *Denique num.* 10: Tunc Matroculus (*judex*) diximſſe (*ſcilicet* Benedictæ) FERTUR *&c. Enimverò non ſunt hi loquendi modi auctoris ſynchroni, ſed ætatis longè poſterioris, neque ex ſynchronorum relatu, ſed ex populari traditione ſcribentis, eoque tempore, quo Auriniaci tam ſacra, quàm profana res publica (ſaltem ut biographo viſum eſt) plurimùm immutata fuerat.*

D

non tamen ſæculum XI.

33 *Quo tamen ſeculo ea Acta ſcripta videantur, non eſt mihi in promptu dicere. Poſteriora non eſſe ſeculo* XI, *ſtatuo ex Vita ſeu Paſſione S. Romanæ virginis martyris, Bellovaci cultæ, cujus auctor anonymus eodem ſeculo non pauca ex iſtis in hanc tranſcripſit, ut jam obſervatum apud nos eſt in Commentario prævio ad ejuſdem S. Romanæ Vitam tom.* 2 *Octobris pag.* 131 *& ſequenti. Hinc mirandum non eſt, in Actis* S. Benedictæ, *de quibus quærimus, nullum prorſus verbum fieri de ejuſdem corporis tranſlationibus, quas ſeculo* XIII *ſub abbatiſſis Emmelina & Iſabella in monaſterio Auriniacenſi factas eſſe, ſuprà docui. Porrò cùm par in iiſdem ſilentium ſit de altera priore, ac fortaſſe*

E

omnium prima, tranſlatione, ſub finem ſeculi IX *à Riccara (ut pariter dictum eſt) curata, hâc illa priora apparent. Dixi* Fortaſſe omnium prima tranſlatione: *nam prima corporis inventio, quam quidam circa annum* 665 *contigiſſe, aiunt, & biographus aquè ac cæteras tacet, non niſi ex Ms., annis circiter* 650 *poſt exarato, primò innotuit, & ut minùs admodùm incerta eſt, eóque ineptior ad addendam Actis majorem, quàm ſapiant, antiquitatem.*

ſed fortaſſe ſeculo XI.

34 *Si divinare liberet, nihil mihi verisimilius occurrit, quàm illa ſeculo* IX, *dum de tranſferendo Auriniacum, elevandove ibidem ſacro Virginis corpore agi captum erat, à quodam, vulgarem traditionem ſecuto, concinnata fuiſſe, niſi fortè miracula, ad ipſius primum tumulum impetrata, iiſdem Actis ſcribendis occaſionem dederint, priſquam de dicta tranſlatione vel elevatione cogitaretur. Nam Acta à primo tumulo ſanctæ Martyris medio ſeculo* VII *eruta eſſe, ex præmiſſis minimè verosimile eſt: ſed ſcriptoris tempore eumdem tumulum inclaruiſſe miraculis, ipſemet in calce ſic indicat:* Paſſa eſt autem octavo Idus Octobris venerabilis virgo Auriniaco ſub Matroculo, carnifice impio, ubi

F

per ejus devotiſſima merita fideliter petentibus vota præſtantur multiplicia.

fabuliſque conſperſa eſt, edenda tamen.

35 *Quid Porrò in iiſdem Actis potiſſimum diſpliceat, jam expoſitum in Opere noſtro eſt in mox laudato Commentario prævio de S. Romana; ibidem dicta pro hic inſertis habeo, in Annotatis lectorem de ſingulis moniturus. Ex tam incerta verò ætate, ac minimè ſat antiquo auctore, rerumque, quas narrat, inſolentia non poſſum non admodùm ſuſpecta habere* S. Benedictæ *patriam Romanam, ſenatorium genus, & advectum in Galliam, quæ nec biographus ipſemet, niſi ſolita dubitantium addita voce* Dicitur, Fertur, *auſus aſſerere eſt. Imò dubius hæreo, illamne Gallam virginem credam, an Romanam. Quod ad tempus martyrii attinet, illud ex dictis in Commentario prævio de S. Romana, die* III *hujus probabiliùs reponendum eſſet ſub Dioclesiano & Maximiano, ſi ſatis conſtaret de harum Virginum ſocietate; quæ cùm certa non ſit, malui ſuprà in margine adſcribere:* Fortè ſub Diocletiano & Maximiano. *Cæterùm, ne* S. Benedictæ *Vitam immeritò culpare videamur, eam cùm debitis obſervationibus hic ſubjicio.*

ACTA

K

ACTA FABULOSA,

Auctore Anonymo,

Ex codice noſtro, primò Vallicellenſi, deinde clariſſimi viri Balthazaris Moreti, collato cum aliis.

Geſta Sanctorum cognoſcendi

SUpernæ ſublimitas pietatis, nutu cujus beneficii omnia ſunt condita terrena pariter ac cæleſtia, non ſanctæ deſiſtit gremium Eccleſiæ matris ſermonibus erudire ſalutiferis, & per

B ſuorum merita virtutum monſtrare incrementa: unde convenit nimis populorum turbis exempla ſanctorum enarrare fidelium ad incitandos animos ſuorum ad cæleſtium præmia gaudiorum. Nam quis dignè poſſit conferibere, eorum geſta & virtutificationum inſignia quantam perpetuitatis indulgentiam nobis pariter conferant & ſalutem? Inde nanque caritatis ſolidatur fideique fundamentum, amor ſummæ nutritur pietatis, deſiderium naſcitur ſanctæ converſationis, temporalium deſpectus rerum exoritur, virtutum gaudia generantur.

utilitas. 2 Magnum etenim Dei, ut cernimus, donum, ac omnium meritis Sanctorum condignum, ut, quorum eloquentiæ prædicationibus præfulget Eccleſia felicibus; quorum edocti exemplis ſumus ad ſtudia bonorum operum ſanctiſſimis; quorum in prælio certaminis ſpiritu veritatis ſumus armati, eorum quoque innumeroſa certamina collaudantes, ad optinendam Dei miſericordiam ſacris erigamur meritis, & ad noſtræ ædificationem poſſibilitatis hæc eadem perhennibus inſeramus monimentis; & qui noſtris cotidie affligimur delictis, ipſorum interceſſionibus protegamur & meritorum undique conſolationibus foveamur *a*.

C

a

3 Igitur cùm jam perfecti ſermonis cœperat eſſe ſeminatio ſeculis, verbumque Dei omni ætati, omni ſexui, univerſæ conditioni, ſecundùm uniuſcujuſque capacitatem intelligentiæ per ſanctarum venerabiles eccleſiarum dividebatur principes. erat Romæ eo in tempore *b* quædam venerabilis virgo, Benedicta nomine & merito *c*: hæc autem nobili ex proſapia religione Chriſtiana, ſecundùm iſtius ſeculi ordinem opulentiâ rerum non infima, genere patriâque Romani ſenatus ſinu dicitur *d* exorta, cui ſumma ſpes erat in Chriſto & conſtantiſſimæ fidei ſemper devotio. Ipſa denique ſacra Benedicta virgo preciosa, pauperiem Chriſti omnibus præferens divitiis, magis voluit peregrinari extorris & advena, quàm principari in ſuis, ut fuerat digna. Nam inſtruebat circa ſe quoſcumque poterat contingere, fidelium animos, perſolvens Deo cotidie orationum vota, ymnorum & laudum ubertim præconia.

Nobili prosapia nata Roma Benedicta

b

c

d

4 Habebat ergò ſecum in ſuæ ſanctæ converſationis habitu generoſas duodecim Virgines, procreatas unius germine ſeminis *e*, & decoras opinione præfulgidæ indolis, in quarum mentibus virtus ſacræ operationis generaverat honorabile culmen gratiſſimæ honeſtatis. Erant quidem una religiosæ fidei ſemper familiaritate conjunctæ: nunquam viro ulli copulatæ fuerant vinculo maritali: erudierat enim eas venerabilis Virgo multimodis virtutum generibus, & ſanctarum documentis Scripturarum perhennibus, formabanturque ſenſim ipſæ adoleſcentulæ omni pietatis opere, prolicientes ejuſdem pietatis gratiâ, divina eis ubique repropitiante clementia. Poſtea tamen Benedicta, beata Chriſti virgo devota, de paternis nequaquam aliquid ſubſtantiis adipiſci cupiens, ut Chriſto militare poſſet, omnibus perquirit modis. Precibus enim humillimis depopoſcit, quò nunquam eam in propriis facultatibus eam * manere concederet; ſed omnem vitæ ſuæ curſum in peregrinationis laborem expenderet.

A. ANONYMO. *duodecim virgines pie inſtitutæ, & amore Chriſti*

e

* *abundat* eam

5 Iſta quidem & alia plurima intra ſe cogitando, volvebat ſæpe in animo, quæ perceptura erat in cælo. Audierat nanque jam tunc quorumdam relatione multimoda glorioſa martyrum Chriſti certamina, videlicet Quintini & Luciani *f*, aliorumque, qui ab urbe Roma progreſſi, locis in diverſis, operante gratia Salvatoris, Galliarum populis, jam palmam martyrii ſunt adepti, viam prædicando veritatis. Sic denique ſancta Benedicta cum ſupradictis virginibus, ſimili deſiderio accenſis, concordanti voto, relicto ſolo parentibuſque, fines Galborum, Domino ducente, feruntur *g* advenisſe. Non equidem, quæ fuerant unius amore caritatis & ſtudio corroboratæ ſanctæ converſationis, aut formidinis causâ devictæ, aut timidæ de perſecutionis examine, longa terrarum petierunt ſpatia; ſed illud præcordialiter ſcientes, quoniam, quicúmque plùs laborat in Dei ſervitio, majoris præmii in remuneratione condignus habebitur in futuro.

peregrinata in Galliarum aſſ.

E

f

g

6 Quiſquis enim ſe Chriſtianum profitetur, debet veraciter per omnia Auctoris ſui ſectari exempla, dicente Scriptura: "Qui dicit, ſe in „Chriſto manere, debet, ſicut ille ambulavit, & „ipſe ambulare *h*.„ Unde non immemores Dominicæ juſſionis, audaciam temeritatis calcaverunt humilitate ſanctitatis, derelinquentes temporalia; & pro hiis mercatæ ſunt ſempiterna. Nulla enim doloſitas, nullus rancor invidioſæ fraudis obviaverat in itinere Sanctis, quoniam munitæ erant auxilio dexteræ cæleſtis. Prætatæ verò jam Dei Famulæ, gratia divini Spiritus ammonente, ab inviecem ſeparari ſunt juſſæ *i*, quò unaquæque earum paſſim ſuo potiùs ingenio fructum multiplicem acquireret Domino.

ubi ipſidem dicimus juſſas invicem ſeparari,

h

F

i

7 Hiis itaque tali ſeparatis ordine, ſancta Benedicta tandem cum quadam collactanea & conſervula ſua, nomine Liobera *k*, Lugdunum *l* venit, quod & ætas antiquior Bibrax *m* nuncupari maluit; ibique aliquantiſper commorata cœpit toto cordis affectu Domino, ut tolitò, famulari Chriſto, ſanctis dedita *n* converſationibus, temporalium nudata rerum opibus, reconditum habens ſemper in ſcrinio pectoris Dominici monimentum præcepti; ideòque voluntatem ſui affectus venerabiliter conſecuta fuiſſe legitur *o*. Inſtabat quoque jejuniis & orationibus crebris, ac deſpiciebat cunctarum blandimenta opum pro amore regni cæleſtis. Cùm

ipſa Lugdunum, atque hoc Antiſſiodorum ſe recepit,

k

l *m*

n

o

A. ANONYMO.

ergò cotidie tantum ſanctitaris perficeret opus, ſignificatum eſt ei indicio divinæ voluntatis adire Auriniacum, locum ſuper Iſeræ fluvio ſitum, ibique prædicationum Chriſti documentis, viribus inſiſtere cunctis.

ubi dum ſanctitate ac beneficiis claret, p

8 Hic ſiquidem memoratus tunc pollebat antiquitate locus, quia erat flumine jocundus, terris fecundus, arborum ſitu nemoroſus; ſpurcitiis tamen adhuc ydolorum nimium repletus *p*. Hunc ergò locum præclara Martyr elegerat expetendum, quo, auxiliante gratia Dei, certamen glorioſum triumphandi adversùs hoſtem faceret, & poſt tanti conflictionem certaminis in futuro præmium æternæ caperet beatitudinis. Ad quem cùm primùm angelico ductu, Dominicæ protectionis munita clipeo, animo acceſſiſſet intrepido, idem jam dictus locus maximam Chriſti gratiam in lucrandis populis fuerat adeptus: ubi hæc glorioſa virgo devotione ſanctæ profeſſionis cotidianis vivens diebus juveniles artus jejuniis macerabat felicibus. Erat enim miræ patientiæ, ſanctæ humilitatis, & cæleſtium gratiarum exornata donis. Vultu namque placida, mente tranquilla, ſermone nitida, B & opere ſancta. Hæc autem & alia multa de ea, operante divina clementia, per contigua divulgabantur loca: idcircò ad eam convolabat plebs invalida, cui conceſſit gratia piiſſimi Conditoris medelam animæ & corporis per ejuſdem meritum Benedictæ virginis.

judici ſiſtitur: Chriſtum confeſſatur, q

9 Audiens quoque hæc quidam Matroculus *q* ſceleſtiſſimus judex ad prædictum celeriter pervenit Auriniacum, qui ideò ad eumdem locum venerat, ut ſi ipſa venerabilis Virgo ſuis obedire mandatis nollet, eam ſtatim jugulando abſque ulla dilatione necaret. Denique ſtudebat multopere miniſter dæmonis & totius fomes criminis, qualiter ipſius pretioſæ Virginis animam, ad cæli palatium properantem, ad inferni claustra mitteret, & Chriſti ſanguine redemptam denuò dæmonicæ jugo ſervitutis inclinaret. Hinc enim jam dictus Matroculus, cùm ad præfatum locum adveniſſet, ſtatim juſſit, illic ſibi ſeſſionem parari, ſanctamque Dei Virginem ſuis aſpectibus ſiſti. Cui & ait: Puella, tu quæ es, aut quæ diceris, aut cujus conditionis es? Beata Benedicta reſpondit: Verè Chriſtiana ſum; quia ſemper Chriſtum ab infantia cupivi colere, & nunc & in perpetuum cupio in ejus mandatis jugiter perſeverare. Si de nomine aut conditione requiris: Civis etenim ſum Romana juxta meorum conditionem parentum, Benedicta tamen nuncupata. C

eaque in confeſſione r

10 Tunc Matroculus judex ſceleſtiſſimus ad hæc hoc dixiſſe fertur: Si hæc ita ſe habent, ut loqueris, expedit tibi meis parère conſiliis, quibus tormentalia poſſis evadere ſupplicia, & in noſtra permanere amicitia. Nam & ego tibi alloquar ſecretiùs, quòd ſum genere Judæus *r*, nec nomen Jeſu crucifixi, cujus te ſervulam corde aſſeris, & ore publicè profiteris, nunquam mente amavi, neque ejus dicta auribus prorſus meis inferre temptavi; ſed ſemper ejus culmen Eccleſiæ, quod videtur à Chriſtianis venerabile, in quantum potui, deſtruere valenter curavi. Sancta autem Benedicta, auditâ temeritatis audaciâ, nimiæque præſumptionis injuriâ, confeſtim dixit ad eum: Audi, Matrocule, omnium hominum infeliciſſime; audi me ſervulam Chriſti, reddere tibi paratam de omnibus rationem. Nemo etenim poteſt omnipotenti Deo in una eademque re, atque ejus hoſtibus gratus exiſtere: nam ſe denegat amicum Deo, qui ejus placet inimico. D

confidenter perſeverans, virgo cadituræ

11 Cùmque hæc audiſſet, iracundiâ repletus ait ad eam: Benedicta, quis eſt Deus tuus, vel quæ eſt poteſtas ejus, ut vindicet injurias tuas de me, aut quis eripiet te de manibus meis? At illa fiducialiter, ut ancilla Chriſti, nichil formidans pœnas inimici, hæc verba impiiſſimo reſpondit carnifici: Deum enim habeo adjutorem, qui eſt in cœlo, cui me devovi virginem, habenti totius creaturæ poteſtatem: ipſi ſoli die noctuque ſervio, illius ſervituti uſque in finem probabiliter adhærere peropto. Tunc Matroculus ad hæc: Benedicta, adhuc miſerabilis puella, ætatulæ tuæ in infantia poſitæ *ſ*, jam nunc miſerere: nam, ſi non fueris rebellis, eris gratiſſima coram oculis noſtris. At illa reſpondens ait: Magis parata ſum pro nomine Domini mori, quàm in ullo ſermone tuæ placere voluntati. Audiens verò Matroculus peſtifer hos ſermones, furore & irâ repletus præcepit, eam expoliari, & multis virgarum plagis admodùm cædi; dixitque ad eam: Ego quidem jam manifeſtavi clementi vultu, quòd nomen Chriſti nollem ampliùs audire; & tu è contrario illud oſtentas mihi. Cave ergò, ne in nomine illius Crucifixi coram noſtrorum auribus fidelium ulteriùs iſta loquaris. E

pergit Chriſtum prædicare,

12 Cui ſancta Virgo ait: Durum quippe & nimis aſperum michi videtur, Dominum meum Jeſum Chriſtum inaniter deſerere, qui crucifixus eſt pro hominum ſalute, cui & vita & mors non definit famulari, cæli terræque, maris & hominum Creatori. Qui ex ſemetipſo, antequam quicquam faceret à principio, genuit Filium, & ex virtute ſua protulit Spiritum Sanctum: Filium, per quem crearet omnia, Spiritum Sanctum, ut vivificaret univerſa; qui linguas infantium etiam fecit diſertas, & fidelium mentes unius efficit voluntatis. Ipſius enim amore inflammata veritatis fideique arma ſuſcepi, ut tuæ verſutiis impudentiæ omnibus poſſim valenter reſiſtere. Matroculus ad hæc: Benedicta, inexorabilis puella, quare de tantis tormentorum pœnis utilius conſilium non excogitas, quæ tibi noſtræ juſſionis auctoritate præparabuntur, ſi illico animoſitas tua ac durus aſſenſus noſtris non concordet legibus.

in facie cæditur palmis, F

13 Ad quem beata Chriſti martyr Benedicta reſpondit: Certus etenim ſis, totius malitiæ inventor, quia præceptis tuis nunquam obediam; quoniam filius es mortis, & iccirco patri tuo diabolo, qui eſt in inferno, conjungèris *s*. Ego quippe minas tuas non timeo; quia de illius remuneratione non diffido, qui unicuique fidelium propriam promiſit mercedem recipere ſecundum ſuum laborem: ideóque pro temporalibus horrendum eſt nimis in manum Dei viventis incidere. Hæc autem cùm audiſſet ipſe impius judex, vehementiùs amariùſque furoris & iræ dementiâ ſuccenſus juſſit, nimiùm faciem ejus cædi acerrimis palmarum alapis. Cùmque adeò cæderetur corpus Virginis glorioſæ, illud exemplum in pœnis agebat Pſalmiſtæ: "Illumina oculos meos, Domine, ne unquam „obdormiam in morte; ne quando dicat inimi„cus meus: Prævalui adverſus eam *u*. „ Illa verò ſemper ampliùs nomen Domini cum omni fiducia laudabat & magnificabat, nichil adverſariorum minas metuens, ita ut omnes, qui illic aſtabant audientes hæc, mirarentur. u

14

14 Tunc beata Benedicta, venerabilis martyr, ait: Putas, per tua, ô tyranne, tormenta pœnarumque minas à fide & Domini mei Jesu Christi amore me separari posse? Unde audi me, impiissime, quia, etiamsi mei cuncta corporis membra jubeas amputari, nec sic quidem confundar. Ego enim jam solidata sum & in Christo fundata: ædificata sum quippe in Christo, qui est meum fortissimum fundamentum. Ad hæc vehementissimè indignatus Matroculus jussit, eam eculeo extendi, & plumbatis cædi: cùmque compago membrorum vi pœnarum nimia solveretur, & totam corporis speciem unum vulnus obduceret, caro defluoret, secreta viscerum apparerent, spiritu tamen fortis in confessione manebat sanctæ Trinitatis. Postquam verò beatam Benedictam, virginem Christi devotam, non terror principis, nec amor scelerosi judicis ullo modo superare valuit, jussit, eam rursus carcere claudi, donec inveniret, quibus eam tormentis crudeliùs laniaret.

A *b medis ita spatio plumbatæ, relicto in carcere*

15 Ipsa denique in obscuro carceris orante, jamque aurora diei appropinquante, ecce angelus Domini ejusdem carceris claustra ingressus apparuit, & totius spatium cellulæ magna luminis claritate perfudit, & ait ad illam: Benedicta, gloriosa virgo, constans esto, omnem pœnarum devince timorem. In proximo est vocationis tuæ dies, quo te Dominus cum perhennis gloriæ corona martyriique palma ad se suscipiet, & supernorum civium participem faciet. Hiis sermonibus atque aliis angelicæ exhortationis inæstimabili confortata gaudio, supervenienti ad eam undique populo denunciavit, fonte purgari perhenni, credentes Patrem ingenitum, Filium unigenitum, à Patre quoque & Filio procedentem sine dubio Spiritum Sanctum. Hæc & hiis similia cùm rationabiliter proferret in conspectu omnis populi, contigit, ut crederent in Dominum Jesum Christum per exhortationem sanctam de populis fermè centum quinquaginta quinque.

B *ab angelo instruitur: multos convertit ad Christum.*

16 Porrò cùm audisset hæc impiissimus carnifex, magis ac magis furore exardens, sanctam iterum sibi præcepit exhiberi Benedictam, dixitque ad eam: Benedicta, puella nobilis, esto parata nostris obtemperare præceptis, ne te turpiter illusam hanc præsentem vitam amittere per tormenta faciam. Nam, si hoc celeriter non feceris, dexteræ gladio nostræ horribiliter consumêris. Tunc sancta Benedicta, gloriosa Dei martyr, animo constanti talia protulit dicens: Considera, iniquorum procacissime, quantâ beatæ immortalitatis gloriâ privaberis, si renatus ex aquâ & Spiritu Sancto citiùs ad omnipotentis Dei clementiam non convolaveris: notum nanque sit tibi, quia pro fidelium cruciatibus paratus tibi expectat infernalis interitus. Nequaquam ergò acquiescas, ô Matrocule, mendaciis Judæorum *x*, qui pro Christo præstolantur Antichristum; sed elige tu potiùs, vivere & salvari in Christo, quàm temporaliter conversari in cœno Judaïco, & pòst æternaliter cruciari in inferno.

judici rursum fletur, atque

C

x

17 Nam de nobis Christianis, vobisque Judæis quod scriptum est, illud oportet audiri: sic enim legitur: "Melior est canis vivus, leone mortuo *y*." Canis verò vivus nos sumus ex nationibus; leo autem mortuus Judæorum est populus, à Dei omnipotentis consortio segregatus. Nos enim viventes cognoscimus Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum; Judæi verò tui, sanctam & individuam Trinitatem abnegantes, nichil boni sciunt, quia unigenitum omnipotentis Dei Filium jam venisse ad redimendum, non credunt. Unde relinque tu eorum societatem, infidelitatis plenam, quorum Deus venter est, & gloria in confusione; quoniam terrena tantùm, non cælestia, sapiunt; & veni ad Dominum meum Jesum Christum, qui patres tuos quondam eduxit de Ægypto, liberans eos de gravissimæ servitutis jugo; qui etiam multos ex eis, uti fecit honore libertatis, ipsos verenter* sanctificans per gratiam sancti baptismatis. Venire nanque ad sinum matris Ecclesiæ ne differas; habens adhuc spatium temporis, antequam tibi claudatur janua regni cælestis; &, ne si serò veniendo, Domine, Domine, aperi michi, dixeris, audire compellaris, Nescio te, operarie iniquitatis; festina, inquam, purificari lavachro gratiæ Spiritus Sancti, quò florigeram possis pervenire ad gloriam paradysi.

A. ANONYMO.

*al. reverenter

Christianam religionem persuadere conata,

y

18 Tunc Matroculus, ut vidit constantiam ipsius irrevocabilem, fecit, eam acriter nervis cædi, iterum jubens, illam, ligatis manibus à tergo, carceri mancipari, ubi ipsa Martyr gloriosa, multis doloribus afflicta, hæc suppliciter ad Dominum exorabat verba: O Lux veritatis inextinguibilis, Christe, qui non derelinquis invocantes te in veritate, respice in me, totius plasmator benignitatis, & libera dignanter Ancillam tuam à potestate nefandissimi carnificis. Fac etiam, Domine, misericordiam cum Servula tua; quia benigna est nimiùm tua pietas sancta. Hæc autem cùm orâsset, confestim angelus Domini de cælo descendit, & omnia ligaminum vincula, quibus fuerat connexa, disrupit; & gloriosa exinde Martyr coram cunctis sine macula exivit; quo viso, plurimi ex populo crediderunt in Dominum Jesum Christum, ammirantes, sanctæ Virginis artus cunctos adhuc permanere illæsos.

E *in carcerem reflecta, ex eo ab angelo dilapsa educitur.*

& ab ipso judice

19 Hiis ita patratis, oculos levavit ad cælum, & hujusmodi effudit precès ad Dominum: O bone Jesu, qui me inter manus frementium custodisti, illæsoque pudicitiæ amore, ac bonitatis tuæ clementi respectu dignanter salvâsti, assis protector mihi in omnibus, sicut propriis promisisti fidelibus: & item: Misericors & miserator Christe, qui gregem tuum vis salvare, & ad veritatis venire agnitionem, ad te confugio, & meum & omnium fidelium Salvatorem, miserere, Domine, quia tibi nichil est impossibile; miserere meæ humilitati, qui cunctis tibi fideliter servientibus largam misericordiam impendis. Igitur cùm iniquitatis judex videret, eam pro nichilo tanta ducere tormentorum supplicia, hanc fævæ in eam occisionis impressit sententiam. Benedictam, inquit, sacrilegam, nolentem nostræ uti amicabiliratis consilio, dignum est, nostræ exitiabiliter dexteræ interire gladio.

F

securi percutitur.

20 Dei autem martyr Benedicta, virgo sacratissima, jam sui intelligens certaminis appropinquare finem, exultans inæstimabili gaudio, Crucisque signo undique corroborata, ad martyrii palmam pergit secura: unde idem stomachatus judex præclaram ipsius beatissimæ Martyris cæsariem accepit manu læva, & securim intorsit dexterâ in sacratissimæ Virginis tempora 2; sicque ejus percussa ictu agonem finivit cosmicum, à Salvatore sempiternitatis perce-

z

A. ANONYMO. ptura præmium, quod ſine fine manebit in ſecula ſeculorum: cujus glorioſa anima, angelicis manibus ſuſcepta, ad cælum transfertur venerabiliter coronanda, talique ſuffulta deinceps præſidio angelorum cum gaudio eam ſuſceperunt in cæleſtibus animæ Sanctorum.

Auctoris epilogus:

21 Nos ob quam cauſam dicamus carmina Chriſto, laudantes jubilando ſimul ſermone parato: Rex tuorum Chriſte fidelium, preces ſuſcipe, qui glorioſæ virgini Benedictæ celibi præſtitiſti, ut vinceret tui nominis hoſtes, & eorum illicita ſuperaret intrepida, cujus muniti clementiâ tua depoſcimus ſuffragia, ut ejus apud te adjuvemur precibus, qui in noſtris nequaquam confidimus. Tibi enim, ô ineffabilis Trinitas, conjuncta eſt moriendo, cui ſe conſecraverat venerabilis Martyr caſtè vivendo, ac pro te, ô Rex pietatis immenſæ, temporalem ſuſtinuit pœnam, ut à te perciperet feliciter gloriam ſempiternam: quoniam tui gratiâ factum eſt muneris, ut, poſtquam Virgo de utero prodiit Virginis, ſexus fragilis eſſet firmus & fortis, habens in pleriſque triumphum fortitudinis. Cùm ergò in utroque tui ſit juris, quòd vicit, quia nichil valet mortalis infirmitas, niſi tua hanc* auxilietur pietas, pro nobis, quæſumus, tuam miſericordiam exoret, quæ à te accepit, ut hoſtem & inimicum tui nominis viriliter vinceret, concedaſque propitius, ut ejus ſine ceſſatione patrocinia venerantes fideli muniamur auxilio, & in ſancta profeſſione jugiter viventes cæleſtis gratiæ reficiamur exemplo, ad laudem & gloriam nominis tui, Domine, quod eſt benedictum in ſecula ſeculorum. Amen.

B

**an huic ?*

dies & locus martyrii: tumulus miraculis claret.

22 Paſſa eſt autem octavo Idus Octobris venerabilis Virgo Auriniaco ſub Matroculo, carnifice impio, ubi per ejus devotiſſima merita fideliter petentibus vota præſtantur multiplicia *aa*, divina operante clementia, cui eſt honor cum Patre & Spiritu Sancto, & gloria per omnia ſeculorum ſecula. Amen.

aa

ANNOTATA.

a *Totus hic Prologus non legitur in altero codice noſtro Ms., notato* Q. Ms. 5; *exſtat tamen etiam in aliquot aliis Mſs. apographis noſtris.*

C

b *Vide, quæ ex hoc loquendi modo in Commentario prævio num. 31 annotavi de ætate ſcriptoris.*

c *Qui hæc Acta S. Saturninæ virgini ac martyri Romanæ affinxit, ſat ineptus fuit, ut ſic diceret:* Erat Romæ eo in tempore quædam venerabilis virgo, Saturnina nomine & merito: *quaſi verò in* Saturninæ *vocabulo, non ſecùs atque in* Benedictæ, *quidquam boni ominis eſſet. Vide Papebrochium in eadem S. Saturnina ad diem* 20 *Maii.*

d *Adi Commentarium prævium numm.* 32 & 35: *quámque parùm firma ſint* S. Benedictæ *Romana patria & ſenatorium genus, collige.*

e *An ergò eas omnes ſorores cognatasve fuiſſe, exiſtimavit? Nuga.*

f *Vide, quæ hinc obſervavi pro* S. Benedictæ *martyrii tempore in Commentario prævio num.* 35.

g *Hæc quoque auctorem minimè ſynchronum, ſed longè remotum, atque è vulgari traditione ſcribentem omninò indicant, & proinde minimè idoneum teſtem, qui tam inſolens virginum factum perſuadeat.*

h *Ex S. Joannis Epiſt.* 1, *cap.* 2, ℣. 6.

D

i *Id ab angelo factum dicitur in ejuſdem Sanctæ Officio proprio, die tertia infra Octavam, Lect. quarta his verbis:* Cùmque unanimiter eſſent perſeverantes in oratione, advenit angelus, eximio ſplendore coruſcus, qui Dei juſſa ore facundo deprompſit, eaſque ab invicem ſeparari jubet, ut pluribus prodeſſe poſſint. *Hæc ibi; ſed procul dubio ex conjectura concinnatoris Officii, verba ſubleſta fidei biographi ſic interpretati.*

k *Alibi* Limberia *ſcribitur; Theophilus Renaudus Prolegomeno* 2 *in Indiculum Sanctorum Lugdunenſium* Scoberiam *malè nominavit. An* Liobera *vel* Limberia, *hic laudata, videri poſſit eſſe* S. Libaria, *hoc ipſo die examinabimus.*

l Laudunum *habent noſter alter codex Ms., & apographa Bonifontis ac ſereniſſimæ Reginæ Suecia, hancque civitatem, non alteram Seguſianorum, per* Lugdunum *hic deſignatam, collige ex dictis in Commentario prævio* § 1. *Auctor tamen Officii proprii Auriniacenſis* Lugdunum *pro Seguſianorum urbe, vulgò* Lyon, *accepit: poſtquam enim dixerat,* Benedictam *cum ſociabus ſuis primò gradum fixiſſe* Lugduni, *hincque illas ab angelo juſſas diſcedere, hæc ſubdidit:* Benedicta, cui Belgarum confinia ab angelo demandata ſunt, aſſumptâ unâ ex ſodalibus, eâque nobiliſſima, Leoberia nomine, cum pediſſequa ſua, Laudunum magno labore venit. *Ita etiam opinatus fuit Sanſſayus in Martyrologio Gallicano ad hunc diem; at ambo* Lugdunum *hic de* Lugduno Clavato, *ſeu* Lauduno, *vulgò* Làon *rectiùs interpretati fuiſſent.*

E

m *Quodnam fuerit Remorum oppidum à Julio Cæſare lib.* 2 *de Bello Gallico* Bibrax *appellatum, diſputant geographi. Conſuli poſſunt Marlotus tom.* 1 *Metropolis Remenſis lib.* 1, *cap.* 32 *Hadrianus Valeſius in Notitia Galliæ ad vocem* Remi, *& Martiniere in Lexico Geographico ad vocem* Bibrax.

n *In codice, ex quo hæc edo, hîc ſuprà ſcriptum eſt;* vel Operta; Operta *etiam legitur in Ms. Rubea Vallis, aliiſque: in Regina Suecia verò* Induta virtutibus; *quæ lectio magis congruit reliquis.*

o *Ubi iſtud legatur, neſcio.*

p *Hic rurſus biographus prodit, ſi longè poſt Sanctæ tempora ſcripſiſſe.*

q *Alibi* Matroclus *ſcribitur.*

r *Imò & profeſſione, ex dicendis; quòd quàm parùm in Romano judice veriſimile ſit, ſtatuat lector.*

ſ *Quò juniorem Virginem facit, eò minùs veriſimilia reddit, quæ de ejuſdem inter ſuas magiſterio ducatuque ſuprà narravit.*

t *An hæc ſimiliaque verba congruunt Virgini, quam ſuprà* mitæ patientiæ *fuiſſe dixit?*

■ *Ex Pſalmo* 12.

x *Ergò non ſolùm genere, verùm etiam profeſſione, Judæum judicem hîc nobis obtrudit iſte anonymùs.*

y *Eccleſiaſtæ cap.* 9, ℣. 4.

z *En dennò quid novi in judice Judæo-Romano, ut ipſe dictata à ſe ſententia exſecutor ſit.*

aa *Scripſit ergò biographus hic, dum ſanctæ Martyris ſepulcrum jam multiplicibus miraculis vel beneficiis inclaruerat; ac proinde non fuerunt hæc Acta ſimul cum Beatæ corpore in primo hujus tumulo depoſita.*

DE

AUCTORE C. B.

DE S. THAIDE POENITENTE IN ÆGYPTO

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sanctæ memoria in Faſtis ſacris, veneratio antiqua, ætas, Vitæ duæ edendæ.

SECULO IV VEROSIMILITER NONDUM MEDIO. *Sancta, quæ, licet in Martyrologio Romano non ſit, in variis tamen*

B

EJUS *Baronius aliique, qui Martyrologium Romanum hodiernum reformavêre, eruditiſſimi viri* S. Thaidem *in id, prout quantum ad plures Sanctos alios fecerunt, è Sirletiano Græcorum Menologio haud intulerint, ego tamen pœnitenti illi peccatrici, quæ ab aliis* Thaiſis *ſeu* Thaiſia *aut paulò etiam aliter vocatur, in Opere noſtro locum Sanctos inter dandum exiſtimavi, primò quidem quòd pluribus præterea aliis Faſtis ſacris, etiam Latinis, exſtet inſcripta; deinde verò quòd à longiſſimo jam tempore honorata fuiſſe pro Sancta reperiatur. Quæ amba, ob quas Sanctis* Thaidem *accenſeam, rationes quam ſint veræ, ex jam nunc dicendis pateſcet. Magna Græcorum Menæa excuſa, commemorare Sanctos, qui cultu eccleſiaſtico à Græcis afficiuntur, quotidie ſolita, Sancta noſtræ memoriam ad hunc diem ſequentibus hiſce verbis conſignant:* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας Ταϊσίας τῆς πόρνης, Eadem die ſanctæ Taiſiæ meretricis; *tum duos, quibus impudicitiæ ſordes ſeu peccata pœnitentiâ elmiſſe* S. Thaïs *indicantur, verſiculos ſubjungunt. Eos illos, addita etiam ad calcem interpretatione Latina. Sic habent:*

Ἐκ ῥύπου σμιχθεῖσα τῆς ἀκαθαρσίας
Θεῷ χαρᾷ πρόσεισι τῷ Θεῷ Ταϊσία.
A luxuriæ illuvie purgata
Ad Deum læta accedit Taiſia.

2 *Verſiculis, prout plerúmque fieri conſuevit, elogium ſubnectitur. Id porrò cum elogio, quo in Menologio Sirletiano Sancta ornatur, ad amuſſim ferè convenit. Quare, ut ita ſimul & quid Menæa excuſa, & quid Menologium Sirletianum de Sancta litteris conſignent, ſtudioſus lector habeat in promptu, hanc pariter illud cum adjecta verſione Latina tranſcribo. Sequentibus hiſce verbis concipitur:* Αὕτη ἐκ παιδὸς παρὰ τῆς ἰδίας μητρὸς ἐργαστήριον κατέῤῥ διαβόλου· παρὰ δὲ παρθενίτης δὲ Σιδωνίτ ἀγελάδεῖσα, καὶ τιλίαν πλυροφορίαν λαβοῦσα, ὅτι ἐξὶ μετάνοια, πάντα τὰ προσόντα τοῖς δεομένοις διανόμασα*, λιτρῶν ὄντα τετρακοσίων, καὶ ἑαυτὴν ἐγκλείσασα ἐν τινὶ κελλίῳ, καὶ δακρύσασα καὶ στάξασα ἐκ βάθους καρδίας ἔλεγεν· Ὁ πλάσας με, ἐλέησόν με. Ἐν τρισὶ δὲτελέσαν ἔτη τρία, ἐκεῖθεν ὁ ἁγιδεῖσα κελλίου ἐξ ἀββᾶ μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἐτελειώθη. Hæc (Thaïs *videlicet*) ab adoleſcentia per propriam matrem officina diaboli fuit effecta; cùm autem à Paphnutio Sidonio aucupata, pœnitentiamque eſſe agendam; penitus fuiſſet convicta, bona ſua omnia, quæ librarum erant quadringentarum, pauperibus diſtribuens, ſeque ipſam cellulæ cuidam includens, lacrymanſque ac gemens è cordis profundo dicebat: Qui me creaſti, miſerere mei. In

aliis Faſtis ſacris.

C

**διατιμήματα*

tibus hiſce, Tayſis quondam peccatricis, quam ſanctus Paſnucius abbas convertit, & in cella arta incluſit; ubi in maxima pœnitentia exactis annis tribus, poſtea quievit in pace, *uſurpatis verbis, non minùs prolixè, quam Maurolycus*, Thaïdem *commemoret, id tamen non ad octavum Octobris, uti hic, ſed ad vigeſimum octavum Auguſti diem facit. Fuerit fortaſſis diſcriminis ratio, quòd alter diem Sanctæ natalem, ſeu illum, quo ſelici è vivis exceſſu in cælo primùm nata eſt, alter verò illum, quo è vita impura ſordibus ad Deum fuit converſa, in ſacris à ſeſe concinnatis Faſtis conſignare voluerit. Ut in hanc propendeam ſententiam, facit Florarium noſtrum Ms., in quo ad diem* XXVIII *Auguſti Sanctæ noſtræ converſio breviſſimè hunc in modum*, Thaïdis peccatricis converſio, *ac deinde ad* VIII *Octobris diem* depoſitio *prolixiùs celebratur.*

4 *Verba, quibus hoc poſtremum ibidem fit; ſequentia, quæ etiam hùc tranſferre lubet, hæc ſunt:* S. Thaïdis peccatricis depoſitio, per ſanctum Paphnutium converſæ à ſtudio meretricio. Quam ille, reperto Virginum monaſterio, in cellulam parvam recludens, oſtium plumbo ſigillavit, & parvam ei feneſtram dimiſit, per quam ei cibus modicus deferretur. Poſt trium verò annorum pœnitentiam abbas Paphnutius rediens, poſt revelationem ſibi à Deo de illa factam oſtium, quod plumbo ſignaverat, diſſipavit dixitque ei: Egredere, quia dimiſit tibi Deus peccata tua. At illa, teſtor, inquit, Deum, quia ex quo huc ingreſſa ſum, ex omnibus meis peccatis quaſi ſarcinam feci mihi, & ante oculos meos ſtatui, &, ſicut non receſſit anhelitus de naribus meis, ita nec quidem uno momento

uſque

aliam Latinis, hic

E

* Paphnutius

veriùſſimile, celebratur, ſeculo IV *verò ſimiliter*

AUCTORE C. B. usque ad hanc horam peccata mea recesserunt à me. Claruit anno Salutis CCCXLIV. *In Ms. Cartusia Bruxellensis (adi Operis nostri tom. 3 Martii pag. 711) quædam etiam Sanctæ nostræ translatio celebratur; verùm cùm hanc, quæ unde hausta esse possit, haud perspicio, nulli alii commemorent Fasti sacri, præcipuosque ex his, in quibus* Thaïs *celebratur, jam recensuerim, in elogia, ex iisdem modò huc transcripta, præcipuéque in ultimum, è Florario nostro Ms. adductum, quædam nunc observo. Ac primò quidem assertionem, quâ id,* S. Thaïdem *anno Salutis* 344 *claruisse, adstruit, falsitatis indubitatæ arguere non ausim. Etenim Paphnutius abbas, qui Sanctam ad Deum convertit, celeberrimum Thebaïdos abbatem S. Antonium, cognomento* Magnum, *adiisse, ac prinsquam hæc è vivis excederet, consuluisse narratur in Vita* Thaïdis *à nobis edenda; Antonius autem, uti ad* XVII *Januarii diem in Commentario, Actis ejus prævio, num.* 18 *jam docuimus, anno Christi* 356 *vitam hanc mortalem cum immortali commutavit, nec, ut apparet, ante annum* 320 *(adi in Opere nostro, qui ad* XVII *Januarii diem Vitæ S. Antonii præmittitur, Commentarium num.* 17) *ea sanctitatis miraculorumque famâ Antonius inclaruit, ut tum abbas Paphnutius, essetne à Deo* Thaïdi, *in vivis adhuc existenti, remissa peccata, scire expetens, consulturus illum hac de re fuisse videatur.*

B

5 *Hisce itaque expensis, suprà in margine, quo obiit à* Thaïde *mortis epocham latiori saltem modo determinatam studioso lectori exhibeam,* Seculo IV verosimiliter nondum medio *adscripsi. Quòd si quo tempore Paphnutius, Heracleotes ex dicendis, qui Sanctam ad frugem meliorem adduxit, diem extremum clauserit, haberetur perspectum, propiùs fortassis tempus, quo* Thaïs *ad Superos migrârit, definiri posset; verùm, etsi quidem Castellanus in Martyrologio suo universali pag.* 229 *abbatis hujus mortem cum anno circiter* 330 *conjungat, eumdemque anno* 321 *clarnisse, Florarium nostrum Ms. mox recitandis verbis notet, nihil tamen, quod Vitam ejus ad annum usque* 350 *protrahere impediat, suppeditant; imò verò, illum fortè non priùs quam anno circiter* 380 *è vivis excessisse, Tillemontius tom.* 10 *Monumentorum Ecclesiasticor. pag.* 44 *affirmas. Quæ cùm ita sint, tempus, quo Sancta obierit, eo, quo jam id feci, modo determinâsse contentus, pauca modò pro abbatis Paphnutii, cui plures (adi in Vitis Patrum pag.* 488 *Rosweydum) exstitêre homonymi, notitia hic adjungo. Maurolycus ad* XXIX *Novembris de Paphnutio abbate, quem, non secùs ac suprà,* Pannucium *perperàm cum Petro de Natalibus appellat, sic habet:* S. Pannucii abbatis, qui eremum Heracliæ regionis incoluit, & cujus operâ Thaïdem insignis formæ meretricem, ornamentis in ignem projectis, veniam pœnitentiâ meruisse perhibent. *Eadem ferè ad* VIII *Martii subministrat Florarium nostrum Ms. En verba.* Paphnutii confessoris, qui convertit Thaïsim meretricem, & tres viros ereptos sæculo lucratus est Deo. Claruit anno Salutis CCCXXI. *Paphnutius ergò, qui Sanctam nostram convertit, certissimè, si modò rectè memorent bina isthæc addita Hagiologia, alius non est, quàm Paphnutius, qui apud Rosweydum in Vitis Patrum lib.* 2, *cap.* 16 *à Rufino, veluti* ultimus deserti in regionibus Heracleos, splendidæ apud Thebaïdam urbis, habitator *memoratur, vitamque* in regione, quæ est circa Heracleotas Thebaïdis, *cum merite commutâsse, à Palladio Historia Lausiaca cap.* 62 *refertur.*

D

6 *Verùm quid de re hac censendum? Mihi equidem, ut* Thaïdis *conversionem Paphnutio Heracleensi, qui ita quidem à loco, quo vitam eremiticam duxit,* Sidoniusque *etiam verosimillimè ab altero, quo natus est, suprà in dato è Menais elogio (rectène, an secùs, non definio) appellatur, aut denegandam, aut alteri Paphnutiò attribuendam pronuntiem, nihil omnino suppetit. Quòd cùm ita habeat, per Paphnutium, quò à Paphnutio Heracleote sit diversus, conversam fuisse Sanctam nostram, non credam, donec solidæ, quæ id evincant, rationes adducantur in medium. Porrò apud S. Antoninum, Petrum de Natalibus, Jacobum de Voragine aliosque Legendarios varia etiam exstant* S. Thaïdis *elogia; hæc autem omnia, uti etiam elogium, è Florario nostro Ms. suprà hunc transcriptum, è Latina, quæ apud Rosweydum in Vitis Patrum exstat, Sanctæ nostræ Vitæ indubiè profluxêre. Id quisque, qui hanc cum illis contulerit, facilè agnoscet; ut autem etiam quanti ea valeant, æstimare queat, de illa Sanctæ Vitæ sequentia habeto. Etiamsi quonam tempore & quonam ab auctore exarata sit, nullo ex capite pateſcat, compositamque ab auctore incerto, Rosweydus disertè notet, Græcum tamen, qui eam concinnârit, exstitisse, fas est colligere è quodam, quod ad manum habeo, Vitæ ejusdem Ms. exemplari; hoc enim præfationem (qua in re à reliquis omnibus exemplaribus, à me visis, differt) in capite sibi habet præfixam; in hac autem auctor, qui monachum se* Dionysiumque *vocatum fuisse prodit, abbatis sui jussu è Græco in Latinum sermonem subjectam* S. Thaïdis *Vitam sese convertere, disertè declarat. Adhæc varia in hac, ut considerantì patescet, phrases seu loquendi formulæ, Græcis propriæ, occurrunt.*

E

Vita ejus, quæ Græcum habet auctorem.

7 *Quod verò ad tempus, quo Vita illa Græcè exarata primùm fuerit, jam spectat, quin id ante sæculum undecimum, quod,* Thaïdem *etiam jam tum pro Sancta habitam fuisse, argumento est, factum jam fuerit, nullus dubito. Marbodus enim, Redonensis episcopus, qui, quemadmodùm ex Præfatione, Operibus ejus, typis Parisiensibus anno* 1708 *vulgatis, præfixa, videre licet, sæculo undecimo floruit, memoratam Sanctæ nostræ Vitam, cùm jam ab altero, ut puto, è lingua Græca in Latinam fuisset conversa, stylo ligato, versibus Leoninis constante, expressit. Metrica isthæc Sanctæ nostræ Vita mox laudata Marbodi Operum editioni col.* 1541 *& tribus seqq. exstat inserta, nostroque etiam codice ✠ Ms.* 81 *continetur. Tam hanc autem, quàm illam iteratis hic typis subjungo, priorem quidem, quæ, quòd minùs antiqua sit, secundum dumtaxat locum obtinebit, è dicto nostro codice ✠ Ms.* 81 *cum memorata editione Parisiensi collato, posteriorem verò, quæ, cùm ex dictis sæculo* XI *certò sit antiquior, fortassis etiam jam inde à sæculo* V *aut* IV *per auctorem Sanctæ synchronum supparentve concinnata fuerit, è Rosweydi in Vitis Patrum editione, cum altero nostro, in quo etiam exstat, codice P Ms.* 18 *collata. Ac Marbodi quidem lucubrationem, quantvis nihil ferè, quin in Vita altera contineatur, suppeditet, etiam recudendam censui, tum quòd, cùm prolixa haud sit, futurum id putem non ingratum, tum quòd Vita alteri dilucidandæ utcúmque subserviat, uti observare licebit in Annotationibus, utrique lucubrationi de more subdendis, quæ lectiones differentes præcipuas lectorem potissimùm docebunt.*

nostro etiam tòm fuit illigata, quæque hasce lucubrationes addimus.

C

F

VITA

VITA,

Auctore anonymo *a*,

Ex editione Roſweydiana, cum codice noſtro PMs. 18 collata.

CAPUT UNICUM.

Perverſa Sancta vita, converſio, pœnitentia, felix obitus.

B

Thais, dum multos pervertit, a Paphnutio abbate convenitur.

FUit quædam meretrix, Thaiſis nomine *b*, tantæ pulchritudinis, ut multi propter eam vendentes ſubſtantiam ſuam ad ultimam pervenirent paupertatem: ſed & lites inter ſe conſerentibus amatoribus ſuis, frequenter ſanguine juvenum puellæ limen replebatur *c*. Quæ cùm abbas Paphnutius *d* audiſſet, ſumpto habitu ſæculari & uno ſolido, profectus eſt ad eam in quadam Ægypti civitate *e*, deditque ei ſolidum * pro mercede peccati. At illa, accepto pretio, ait: Ingrediamur domum; tunc ille ingreſſus, ut lectum pretioſis veſtibus ſtratum conſcenderet, invitabat eam, & dixit: Si eſt interius cubiculum, in ipſo eamus *f*. Illa dixit: Eſt quidem, ſed ſi homines vereris, nec in iſto exteriori cubiculo ullus ingreditur: ſi verò Deum, nullus eſt locus, qui Divinitatis ejus oculis abſcondatur *g*.

b

c

d

e

* *in cod. noſtro PMs. 18 additur*: quali

f

g

captaque ab eo in verbis ac converſa publicè, quæ meretricis comparârat, comburit,

2 Quod cùm audiſſet ſenex, dicit ei: Et ſcis, eſſe Deum? Cui illa reſpondit: Et Deum ſcio & regnum futuri ſæculi, necnon & tormenta futura peccatorum. Dicit ei: Si ergò hæc nôſti, cur tantas animas perdidiſti, ut non ſolùm pro tuis, ſed & pro illorum criminibus reddita ratione damneris *h*? Quod cùm Thaiſis audiſſet, provoluta ad pedes Paphnutii monachi cum lacrymis exorabat, dicens: Pœnitentiam injunge, pater *i*; confido enim remiſſionem, te orante, fortiri; horarum tantùm trium inducias peto, & poſt hoc quocúmque juſſeris, veniam, & quodcúmque præceperis, faciam. Cúmque locum illi abbas Paphnutius conſtituiſſet, quò venire deberet, illa diſcedens, collectis omnibus, quæcúmque ex peccato ſuſceperat, prolatiſque in media civitate, populo ſpectante, igni ſuppoſuit, clamans: Venite omnes, qui peccâſtis mecum, & videte, quomodò ea, quæ mihi contuliſtis, exuram. Erat autem pretium librarum quadraginta *k*.

h

C

i

k

arctiſſimæ deinceps cellæ inclusa ac valvis occluditur,

3 Quæ cùm omnia conſumpſiſſet, in locum, quem abbas conſtituit ei, perrexit: quam ille, reperto virginali monaſterio, in cellula parva ducens, oſtium cellulæ plumbo ſignavit, parvamque reliquit feneſtellam, per quam ei victus modicus inferretur, juſſitque ei omnibus diebus parùm panis & paululum aquæ à ſororibus monaſterii *l* miniſtrari. Cùm autem diſcederet, oſtio plumbato, ait ad illum Thaiſis: Quò jubes, pater, ut aquam meam effundam? At ille reſpondit: In cella, ut digna es. Cúmque iterum, quemadmodùm Deum oraret, requireret, dicit ei: Non es digna nominare Deum, nec in labiis tuis nomen divinitatis ejus *m* adducere, ſed nec ad cælum manus expandere, quoniam labia tua iniquitate ſunt plena, & manus tuæ ſordibus inquinatæ; ſed tantummodò ſedens contra Orientem reſpice, hunc ſermonem ſolum frequenter iterans: Qui plaſmâſti me, miſerere mei *n*.

l

A. ANONYMO.

m

4 Cùm ergò tribus annis ita fuiſſet incluſa, condoluit abbas Paphnutius, & mox profectus eſt ad abbatem Antonium *o*, ut ab eo requireret, ſi peccata ejus remiſiſſet ei Dominus, an non. Cùm ergò perveniſſet, & tantam illi cauſſam ſubtiliter narrâſſet, convocatis diſcipulis ſuis, abbas Antonius præcepit, ut illa nocte omnes vigilarent, & in oratione ſingillatim perſiſterent, quatenus alicui ex eis declararet Deus cauſſam, pro qua abbas Paphnutius venerat. Itaque cùm ſinguli receſſiſſent, & inceſſanter orârent, abbas Paulus, major diſcipulus ſancti Antonii *p*, vidit ſubitò in cælo lectum pretioſis veſtibus adornatum, quem tres virgines clara facie fulgentes cuſtodiebant. Cùm ergò ipſe Paulus diceret: Non eſt largitio hæc alterius, niſi patris mei Antonii, vox ad eum facta eſt: Non eſt patris tui Antonii, ſed Thaiſis meretricis *q* eſt.

n

triennio in hâ pœnitentiam egit, tumque à Paphnutio, à ſancto S. Antonii diſcipulo revelatum

o

p

E

5 Quod cùm manifeſtè abbas Paulus retuliſſet, cognita Dei voluntate, abbas Paphnutius diſceſſit, & reverſus ad monaſterium, in quo fuerat incluſa, oſtium, quod obſtruxerat, diſſipavit; illa verò, ut adhuc ita permaneret incluſa, poſtulabat: cùm verò aperuiſſet oſtium, dixit ei: Egredere, quoniam remiſit tibi Deus peccata tua. Illa reſpondit: Teſtor Deum, quia ex quo hìc ingreſſa ſum, omnia peccata mea velut farcinam ſtatui ante oculos meos, & non diſceſſerunt peccata mea ab oculis meis, ſed flebam ſemper illa conſpiciens. Cui abbas Paphnutius ait: Non propter pœnitentiam tuam remiſit tibi Deus, ſed quia horum cogitationem ſemper habuiſti in animo *r*. Et cùm eam inde eduxiſſet, quindecim tantùm diebus Thaiſis vixit, & ſic pauſavit in pace.

q

peccata ei eſſe remiſſa edocto, ex eadem educitur brevique piè moritur.

r

ANNOTATA.

a *Græcus hic fuit, veroſimillimèque ante ſeculum* XI *floruit, imò fortè etiam ante ſeculum* V. *Adi Commentarium previum num.* 6 & 7.

F

b *Quanam in civitate aut loco mulier hæc, quæ, quemadmodùm in Comment. prev. num.* 1 *jam monui, paulò etiam aliter vocata reperitur, natales fuerit ſortita, auctor noſter nuſpiam edicit. Maurolycus tamen, uti in Comment. prev. num.* 3 *videre licet*, Alexandrinam *illam appellat, eique etiam* (*rectène, an ſecùs, compertum haud habeo*) *Equilinus favet.* Thaiſis *interim ſeu* Thaïs *in Ægypto nata eſſe videtur, quòd, quæ de illa narrantur, in regione iſthac, ut apparet, omnia acciderint.*

c *In codice noſtro PMs.* 18 *prima hæc periodus ita redditur*: Fuit quædam meretrix, nomine Tayſis, tantæ pulchritudinis, ut penè multi propter eam, venditis ſubſtantiis ſuis, ad ultimam paupertatem pervenirent; ſed & amantes ejus, pro zelo litibus inter ſe confertis, frequenter limina puellæ ſanguineo veneno replebant: *ipſa lectio ab ea, quam editio Roſweydiana ſuppeditat, multùm ſanè differt; diſcrimen autem ortum reor ex eo, quòd hac Sancta noſtra*

A. ANONYMO. *Vita è lingua Græca, quâ primitus, uti in Comment. prav. docui, fuit conſcripta, in linguam Latinam fuerit converſa à duobus ſcriptoribus diverſis, quorum unius quidem verſionem codex noſter PMs. 18, alterius verò editio Roſweydiana exhibet. Ea ſedat ſententia, quòd plus ſemel etiam alibi cod. noſter & edit. Roſweydiana quàm maximè diſcrepent, nec facilè aliunde tanta diſcrepantia orta eſſe poſſe videatur.*

d *Abbas hic, qui, quemadmodùm in Comment. prævio docui,* Heracleotes *etiam à loco, quo vitam anachoreticam egit, cognominatur, Florarioque noſtro Ms. ad* VIII *Martii diem exſtat inſertus, à die iſthac ad* XXIX *Novembris, quâ à Maurolyco, Hermanno Greveno & Caniſio refertur* Sanctique *etiam titulo à Petro de Natalibus ornatur, in Opere noſtro fuit remiſſus, eritque adeò, num in hoc Sanctos inter locum ſibi exigat, ibidem examinandum.*

e *Codex noſter PMs. 18 habet:* In quamdam Ægypti civitatem.

f *Auctoris Græci verba, quæ verbis hiſce Latinis,* Tunc ille ingreſſus, ut lectum, pretioſis veſtibus ſtratum, conſcenderet, invitabat eam, & dixit: Si eſt interiùs cubiculum, in ipſo eamus, *hîc reſpondent, longè meliùs, qui verſionem, in codice noſtro PMs. 18 exſtantem, adornavit, intelleziſſe videtur; ea enim ſequentem hunc in modum exponit:* Cùmque ingreſſus eſſet, & lectum, pretioſis veſtibus ſtratum, ut aſcenderet, invitaretur, dixit ad eam: Si eſt interius cubiculum, in illud eamus; *hæc autem lectio, cui etiam infrà in Vita metrica Marbodus favet, præſtat indubiè lectioni Roſweydianæ, mox etiam data, ſecundum quam ipſemet Paphnutius* Thaidem, *ut exterioris cubiculi lectum conſcenderet, invitâtis, & tamen, ut ad cubiculum interius duceretur, rogârit.*

g *In codice noſtro PMs. 18 habetur:* Eſt quidem cubiculum; ubi nullus ingreditur ſine Deo vero; non enim eſt locus, qui à divinitate ejus abſcondatur; *verùm lectio Roſweydiana, quæ lectioni huic hîc reſpondet, præſtare videtur.*

h *Famulum Dei eſſe Paphnutium, è paucis hiſce ejus verbis* Thaïs *intellexit, gratiâque divinâ, quæ cordis ejus mutationem operari ſubitò incipiebat, intus agente, fecit ac dixit, quæ proximè hîc ſubduntur.*

i *Codex noſter PMs. 18 habet:* Scio, eſſe pœnitentiam, Pater; *hæcne autem, an Roſweydiana præſtet lectio, determinare non auſim. Favet interim cod. noſtro Sancta noſtra elogium, in Comment. prævio num. 2 è Menæis recitatum; hoc enim è primæva Græca Sanctæ Vitæ acceptum videtur, itâque de* Thaïde *inter cetera memoras:* Καὶ τελείαν πληροφορίαν λαβοῦσα, ὅτι ἔξι μετάνοια, *quæ ſenſûs pars, ſi ad verbum exponatur, ſonat:* Penituſque convicta, eſſe pœnitentiam; *hinc autem videri poteſt, in primæva Græca Sanctæ Vitæ ſcriptum fuiſſe,* Οἶδα, ὅτι ἔξι μετάνοια, *quæ verba, nudè ſpectata, non, prout editio Roſweydiana habet,* injunge pœnitentiam, *ſed, prout in codice noſtro PMs. 18 legitur,* Scio, eſſe pœnitentiam, *Latinè ſonant, licèt interim, ſpectato, in quo proferuntur, ſenſu, exponi etiam queant,* Scio, pœnitentiam eſſe agendam, *vel etiam, quod fortè non nemini magis placebit,* Scio, eſſe pœnitentiæ locum.

k *Codex noſter PMs. 18, qui libras, à* Thaïde *meretricio comparatas, auri fuiſſe, hoc loco adjungit, numero hoſce quadraginta exſtitiſſe, etiam notat; verùm in elogio, ex Menæis in Comment. prævio num. 2 dato, quadringentarum librarum pretio, quæ meretricio comparârat* Thaïs, *circumſcribuntur, idemque etiam à Marbodo, qui Vitæ proſaïcæ exemplar, certò haud ſeriùs quàm ſeculo* XI *ſcriptum, ſecutus indubiè fuerit, in Vita metrica edenda ſit, uti & à Petro de Natalibus aliiſque Legendariis diverſis.*

l *Codex noſter PMs. 18 trium harum poſtremarum vocum loco duntaxat habet:* A Ceteris.

m *In codice noſtro legitur:* Sanctæ Trinitatis.

n *In hac orandi formula, quam Paphnutius* Thaidi *præſcripſerit, editioni Roſweydianæ etiam conſentiunt codex noſter PMs. 18, Menæa & Menologium Sirletianum in Sancta elogio.*

o *De magno hoc celeberrimoque Sancto ad* XVII *Januarii diem, quo Romano Martyrologio aliiſque Faſtis ſacris quàmplurimis exſtat inſcriptus, in Opere noſtro tom. 2 Januarii actum jam eſt, ibidem etiam iis, quæ hoc numero narrantur, pag. 148, quòd ad Sanctum illum ſpectent, in medium adductis.*

p *Alius indubiè Paulus hîc non deſignatur, quàm magnus ille S. Antonii diſcipulus, qui à morum ſimplicitate vitæque abſque fuco integritate* Simplex *vocatur, datuſque apud nos jam eſt ad* VII *Martii diem, quo in Martyrologio Romano refertur.*

q *Codex noſter habet:* Tayſis dilectæ Dei. *Verùm primæva Græca* Thaïdis *Vitæ hîc conformior videtur lectio Roſweydiana, utpote cui præter Legendarios diverſos infrà etiam in Vita metrica conſonat Marbodus.*

r *Hæc cum grano ſalis intelligenda: neque enim Paphnutius, qui ſeveriſſimam* Thaidi *pœnitentiam injunxit, pœnitentiæ opera prorſus eſſe inutilia exiſtimârit. Hiſce itaque verbis, ſi verè Paphnutii ſint, duntaxat voluerit,* Thaidem *non tam vitâ maximè auſterâ, quàm concepto de peccatis, menti ſuæ aſſidùè obverſantibus, dolore, cum deteſtatione eorumdem conjuncto, veniam meruiſſe.*

VITA ALTERA
METRICA,
Auctore Marbodo, Redonenſi epiſcopo a,
E codice noſtro ✠ Ms. 81 cum Pariſienſi anni 1708 editione collato.

Thaïs, dum ſeſe proſtituendo multos perdit,

VItam cujuſdam mulieris carmine dicam,
Ut non deſperent, qui mundi rebus adhærent,
Sed per eam diſcant quia vult Deus ut reſipiſcant;
Nec reſipiſcentes habet ob ſua crimina viles,
Aut ſibi pluris erunt qui crimina non habuerunt,
Sed mercede pari jubet hos illoſque beari.
Vivitur in cœlo concorditer & ſine zelo.
Pulchra puella nimis fuit olim nomine Thayſis,
Ægypto tota propter ſua crimina nota;
Namque Deum ſprevit, de cujus munere venit b
Corporis ille decor & ad impia facta dedit cor.

Muſci-

Digitized by Google

Muſcipulam Sathanæ perituris proſtituit ſe;
Ad turpes uſus formoſos vendidit artus;
Noctes inſomnes duxit, dum ſuſcipit omnes.
Tanta ſitis ſtupri fuit illi, tantaque lucri;
Miſcuit ætates, ſprevit conſanguinitates;
Concubitus mœchos concelſit, credidit æquos *e*.
Difficilis nulli, niſi qui nihil attulit illi.
Ut domus abſque fera fuit omnibus illa chimæra.
Nobilium multi cenſu prædivite fulti
Facti mendici ſunt, dum ſua dant meretrici.
Ejus amatores, per crebras ſeditiones *d*
Dum Mars turbat hymen, maculârunt ſanguine limen.
Ante ſuas ædes fiebat mutua cædes,
Et de rivali currebant ſanguine rivi.
Illa premens ſtratum, gemmis auroque beatum,
Gaudet ſe rixæ precium cauſamque fuiſſe,
Et teſtes oris rivos putat eſſe cruoris.

B 2 Motus eâ famâ ſanctus Paphnutius Abba,
d Paphnutio, cui hujus famæ motu, communicatur rapina ejus ab eo morbus
Egregiâ vitâ ſignifque potens heremita,
Efficitur mœſtus, flet, fundit pectore quæſtus:
Hei mihi! quot morbis, quàm turpibus interit orbis!
Quanta meo pago barathri furrexit imago!
Protinus exutus laicos veſtitur amictus,
Diſſimulans quod erat, dum Chriſto perdita quærat;
Argenti pondus capit ad quos noverat uſus,
Et petit infandæ celeberrima tecta puellæ.
Ut fuit intrandi, fuit & data copia fandi;
Argentum profert, pretiumque libidinis offert.
Illa viro rapto, properemus, dixerat, intrò,
Et trahit ad lectum non hæc ad agenda protectum,
In quo ſtrata citò dixit: Mi care, venito.
Non faciamus ita, reſponderat huic heremita,
Namque patens locus eſt, latebras nos quærere jus eſt.
Thaiſis ait contra: Deus aſpicit intus & extra,
Tectaque noctis ei ſic ſunt quaſi nuda diei;
Quem ſi formidas, nullo celamine fidas;
Si metuens homines latebras cupis interiores,
Neſcis, quod quæris, quia non metuenda vereris,
Humanos viſus contemnito pariete ſiſus.
Intulit hic monachus mulieris verba ſecutus:
C Si teſtis ſceleris Deus eſt, ut & ipſa fateris,
Nec locus occultus valet ejus claudere vultus,
Ergò ſupervacuè paries opponitur iſte;
Viribus humanis fit enim procul arbiter omnis,
Non tamen evades, cùm venerit ultima clades;
Nam ſcelerum vindex ſcelerum fit teſtis & index.
O dilecta Deo, Regis cœleſtis imago!
Si Dominum nôſti, cur ſervis illius hoſti?
Cur pro tam multis tecum pro teque ſepultis *e*
Æterno dignè crucianda cremaberis igne?
Non debes vitæ, non debes fidere formæ,
Omnes terra ſumus, citò vita fugit, citò fumus.
3 Tam veris verbis ſubitò perterrita Thaiſis
convertitur, omnibuſque, qua meretricio commercio cumulârat, publicè confeſſis,
Væ mihi, væ, dixit; pedibus ſenis oſcula fixit,
Et lacrymas fundens, & pugnis pectora tundens
Ore virum blando rogat, & ſuſpiria dando,
Ut ſtans urbe foris expectet eam tribus horis.
Deſignanſque locum rumpit commercia vocum.

Inde rapit gazas, pigmenta, monilia, gemmas, A. Mar-
Veſtes, argentum, tripodas, crateres & aurum, BODO.
Et quæcumque ſua fuerat de carne lucrata,
In mediumque forum convectat opes vitiorum,
Quadringentarum quas conſtitit eſſe librarum *f*; *f*
Suppoſitoque rogo, priùs hæc, ait, igne cremabo,
Quàm pro ſervatis barathri cremer ignibus atris.
Et priùs omnino lecti conſorte carebo,
Quàm pro commiſſis barathri demergar abyſſis.
O miſeri cives, de quorum ſum malè dives!
Qui ſcelus emiſtis, & cum mercede petiſtis,
Præteritæ vitæ fructum ſpectare venito.
Pompa ſuperborum redit huc, & lucra malorum;
Ignis conſumet quicquid corruptio gignet;
Pœniteat mecum vos, quos ſcelus inquinat æquum, E
Participes culpæ meritorum participate.
Flens dabat has voces, & flere coëgerat omnes,
Cùm videt in tepidam ſimul omnia lapſa favillam.
Evolat abſque mora deteſtans facta priora,
Et ſequitur Sanctum cupiens cœleſtia tantùm.
4 Ille puellarum veniens ad ſepta ſacrarum, *Inhumi ac tetri ſenis arctiſſima cella includitur, è qua deinde*
Religio quarum contemptrix deliciarum
Huic, ſi deficeret, ſolamina ferre valeret,
In cellam modicam gaudentem truſit amicam,
Obſtruxitque foris, monſtrans exempla rigoris;
Unâ parte tamen breve juſſit ineſſe foramen,
Per quod diſtrictus poſſet contingere victus,
Parvum pondus aquæ, paniſque die ſibi quâque;
Nam potu gelido reſtinguitur atra libido,
Et moritur mundo vivens de pane ſecundo.
Delicias tales jubet ut ſibi dent moniales,
Neve quid addatur, metuenda voce minatur.
Ergo redire parat, poſtquam ſua vota patrârat,
Cùm ſic de cella clamat miſeranda puella:
Mi pater, auſculta, nec enim paro dicere multa,
Nec, rogo, diſcedas, donec mihi quod precer edas. F
Mundi factorem breviter dic qualiter orem.
Nomen ait Chriſti, quo numquam digna fuiſti,
Os per pollutum non eſt producere tutum;
Nomen divinum ſit ab ore tuo peregrinum,
Sed neque præſumas in cœlum tendere palmas,
Fraude diu blandâ quæ tractavere nefanda;
Tantùm mœſta ſede, nec ab hoc ſermone recede:
Qui me plaſmâſti, quæſo, miſerere precanti,
Et caput & mentem converſa tuens Orientem,
Mente licèt feſſa, numquam ſic dicere ceſſa.
Hæc ubi dicta dedit plorans Patriarcha recedit.
5 Thaiſis in obſcuris ſolis intenta futuris *poſt triennium ab eodem Paphnutio, à ſancto S. Antonii diſcipulo revocatur*
Luce fruens clara cordis ſe mactat in ara;
Jamque malis magnis cruciârat ſe tribus annis,
Cùm pater ille pius miſerando laboribus hujus,
Chriſtus utrùm dederit veniam ſibi, noſcere quærit.
Te petit, Antoni, par cujus relligioni
Orbis ab extremo vivebat ad ultima nemo,

A. MARBODO.

Quid quærat, dicit, quod quærit, poſtmodo diſcit.
Nam jubet inſomnes fratres Antonius omnes
Nocte ſecutura lacrymis & ſupplice cura,
Et precibus ſanctis aures pulſare Tonantis,
Cuilibet ut clauſam dignetur pandere cauſam.
g Pro qua diſcenda venit Paſnuthius abba *g*.
Nec tamen his aperit, quid ſit, quod diſcere quærit.
Tunc reliquis potior Paulus cognomine major
Mentis in exceſſu, fixo ſuper æthera greſſu,
Gemmis ornatum cernit radiare grabatum,
Murice conſtratum, viſuque per omnia gratum,
Quod tanquam ſtellæ tres ſervavêre puellæ;
Quæ dum miratur, ſoli ſibi talia fatur:
Hanc, pater Antoni, requiem tibi credo parari *h*.
h Reddita vox inquit, quæ nil dubitabile linquit,
i Non cujus dicis, ſed Tayſidis eſt meretricis *i*.
B 6 His ita compertis, greſſus ad Tayſida vertis,
peccata ei eſſe remiſſa edicit. egredi jubetur, brevique poſt moritur.
Optime Paphnuti, mox fracto carcere duci
Præcipis incluſam longo cruciamine tuſam,
Atque renitentem, latebraſque fovere volentem
Conſolaris ita: Sit pax tibi, ſit tibi vita.
Non ultra plores, finiſti namque labores,
Omnia commiſſa tibi noveris eſſe remiſſa.
Reddidit illa Patri: Sub tempore carceris atri
k *k*,
Quo ſemper luxi, nil longum, nil grave duxi
Ad peccatorum pondus numerumque meorum.
Hoc ita me preſſit, quod numquam mente receſſit.
Naribus ut flatum ſic geſſi mente reatum.
Tunc pater: Hoc, inquit, tibi nil pœnale relinquit,
Pectore quod triſti perfectè pœnituiſti;
Namque Deo gratus plus ſpiritus eſt tribulatus,
Quàm tribulata caro cruciamine ſemper amaro. D
Plus cor contritum probat inque bono ſtabilitum,
Quàm ſi compeſcis te ſemper ab omnibus eſcis.
Quinquies illa tribus vixit ſuper iſta diebus,
Et ſic cum Chriſto mundo requievit ab iſto.

ANNOTATA.

a *Epiſcopum hunc vitæ ſanctitate eluxiſſe, ſeculoque* XI *floruiſſe, luculenter docet Opuſculis ejus, metro Leonino ut plurimum conſcriptis annoque* 1708 *typis Pariſienſibus vulgatis, præmiſſa admonitio; ad quam proinde ſtudioſum lectorem remitto.*

b *Editio Pariſienſis habet:* Namque Deum ſprevit, de cujus munere vivit. Corporis ille decor, & ad impia facta dedit cor; *verùm præſtat, ut apparet, codicis noſtri lectio.*

c *In editione Pariſienſi legitur:* Concubitus mœchos conceſſis credidit æquos; *verùm & hîc codicis noſtri lectio præſtare videtur.*

d *Verſus hic in editione Pariſienſi deſideratur.*

e *Editio Pariſienſis legit:* Cur pro tam multis E
tecum pariterque ſepultis; *ſed noſtra iterum lectio præſtare videtur.*

f *Totidem librarum fuiſſe, quæ* Thaïs *meretricio comparârat, etiam aſſeverant Menæa & Menologium Sirletianum; at non item Vita Sanctæ præcedens, prout à Roſweydo eſt edita, atque in codice noſtro PAſs.* 18 *exſtat.*

g *Editio Pariſienſis verſum hunc proximè antecedenti minùs rectè præmittit.*

h *Editio Pariſienſis melius, ut apparet,* renoni.

i *Editio Pariſienſis habet:* Non cujus dicis, ſed Thaïſidis meretricis; *hæcne autem, an noſtra præſtet lectio, nequeo edicere.*

k *Verſui huic alterum, in quo vocabulum redundat, editio Pariſienſis ſubſtituit. En illum:* Reddidit illa Patri: quod ſub tempore carceris atri.

DE S. LIBARIA VIRG. MART.

IN TULLENSI DIOECESI IN LOTHARINGIA

C F

C. S.

SYLLOGE.

De illius cultu ac geſtis parùm notis.

FORTESUB JULIANO. *Hujus memoria exſtat*

AD tertium hujus menſis diem dedimus S. Mennam, ſeu Mannam virginem, Fontanetti & alibi in Lotharingia cultam. Hujus, ut creditur, ſoror, virgo quoque ac prateren martyr, Libaria *nomine, quam Galli paſſim* Libaire *dicunt, Caſtellanus Latinè* Leobariam, *Gallicè verò* Libiere *vocat, in Campania autem Gallica* Livieri *appellari aſſerit, hoc die memoranda venit, cultu æquè ac S. Menna, non certioribus geſtis nota. Quod magis miror; quamquam hanc ſub Juliano Apoſtata paſſam velint, ſilent de eadem non modò Ado & Uſuardus, verùm etiam horum Auctaria, à Roſweydo Solterioque edita. Primus, apud quem ejuſdem memoriam in Martyrologiis legi, auctor noſtri Mſ. Florarii Sanctorum, anno* 1486 *perantiquo ad calcem, eam ad hunc diem* VIII *Octobris, omiſſâ palæſtrâ, & cultûs loco, laudavit: cultum tamen longè antiquiorem eſſe, ex dicendis indubitatum fiet.*

2 *Sic ibidem habet laudatum Florarium:* Item ſanctarum virginum Regenfledis & Libariæ martyris. *Palæſtram ubicumque addidit Philippus Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum, quorum memoria non exſtat in Martyrologio Romano; hoc eodem die dicens:* In territorio Tullenſi S. Lybariæ, virginis & martyris; *& in Annotatis laudans* Kalendarium eccleſiæ Tullenſis, & monumenta eccleſiæ Grandenſis. *Conſonat Sanſſayus in Supplemento ſui Martyrologii Gal-*

in aliquot Martyrologiis ad diem VIII

Gallicani eodem die hoc modo: In diœceſi Tullenſi natalis S. Libariæ, virginis & martyris, in Grandenſi eccleſia celebratæ. *Nec eam prætermiſit auctor Martyrologii Pariſienſis, auctoritate Cardinalis & Pariſienſis archiepiſcopi Ludovici Antonii de Noailles, anno* 1727 *exſtat, in quo hac pariter die ſic legitur:* Eodem die, ſanctæ Libariæ, virginis & martyris. *Locus vel martyrii vel præcipui ejuſdem cultûs, hîc omiſſus, indicatur in Indice Sanctorum ad calcem ejuſdem Martyrologii his verbis Latinè:* Graniæ in pago Solec. vel Odorn. Tullenſis diœceſis; *Gallicè verò:* A Gran au pays Soulolſois, ou Ornois, dioceſe de Toul. AUCTORE C. S.

3 *Caſtellanus eamdem, ut dictum eſt,* Leobariam *appellans, maluit ipſius memoriam ad diem* XII *hujus menſis reponere,* In Lotharingia, *inquiens,* S. Leobaria virgo, ſub Juliano Apoſtata martyrium paſſa; cujus perantiqua habetur memoria Condate ad Mucram (*fluvium*) in Bria; *Gallicè:* A Condé ſur Morin en Brie. *Idem tamen Caſtellanus in Indice Alphabetico Sanctorum ibidem agnovit, eam etiam coli die* VIII *Octobris; in eo enim dicitur* honorata in Lotharingia, in Campania (*Gallica ſcilicet*) & in Bria diebus octava & duodecima Octobris. *Porro utroque illam die coli, conſtat etiam e Breviariis; & in Tullenſi quidem, anno* 1535 *typis edito, ad hunc diem* VIII *Officium ſimplex legitur ſine Lectionibus propriis cum hac Oratione:* Deus, qui beatam Libariam, virginem & monacham, in conſortio aliarum virginum martyrem ab angelis coronatam, in cœlis collocâſti, & de manibus impiorum liberâſti, tribue, quæſumus, ut, qui ejus gaudent honore, ab omnibus iniquitatibus liberentur. Per Dominum *&c. In Breviario autem Meldenſi ad diem* XII *ejuſdem menſis de eadem hæc ex Communi virginum martyrum præſcribitur Oratio:* Deus, qui inter cetera *&c: in qua* S. Libaria virgo & martyr *dicitur, non* monacha.

& in Octob. quo ut colitur Tulli

4 *Ut verò prædictum cultum Tulli habet, quòd in ea diœceſi paſſa credatur, ita haud dubiè etiam multò majori gaudet Grania, vel Grandi, Leucorum olim oppido vel civitate, nunc Tullenſis diœceſis vico, vulgò* Gran *vel* Grand *appellato, uti & in S. Leonis abbatia Tullenſi, de quibus Calmetus Hiſtoriæ Lotharingiæ, anno* 1745 *Nanceii recuſæ tom.* I, *col.* 203, *num.* VIII *Gallicè notavit ſequentia.* S. Libaria, quam SS. Eliphii & Eucharii ſororem dicunt, ſub Juliano quoque martyrium ſubiit, ſed rei adjuncta latent. Veriſimiliter in civitate Granienſi, vel in hujus vicinia paſſa eſt. Cultus ejus ibidem ſemper celebris fuit, ejuſdemque reliquiæ in dicata eidem parochiali Granienſi eccleſia magna cum veneratione & honore ſervatæ uſque in annum MDLXXXVII, quo Cardinalis de Vaudemont, id temporis Tullenſis epiſcopus, juſſit eas propter militares Germanorum copias ... illàc tranſituras, ad Tullenſem S. Leonis abbatiam transferri. Quieſcunt ex ibidem hactenus; ſed quædam earumdem portio abhinc aliquot annis parochiali Granienſi eccleſiæ reſtituta fuit.

& Graniæ ejuſdem corporis major pars in monaſterio S. Leonis.

5 *De altero* S. Libariæ *peculiaris cultûs loco, apud Caſtellanum ſuprà indicato,* Condate *videlicet* ad Mucram, *ut ab illo appellatur, hæc accipe. In Codice beneficiorum Galliæ vocatur hic* Condetum S. Libariæ, *ponunturque in Meldenſi diœceſi decanatus de Crepaco, vulgò* de Crecy. *Conſentit Toſſanus du Pleſſis tom.* 2 *Hiſtoriæ eccleſiæ Meldenſis, Gallicè editæ, pag.* 635, *ubi* Condé ſainte Libaire *dicitur, ſituſque in Bria. Tum in rem noſtram præterea ſubditur:* S. Libaria, iſtius eccleſiæ patrona, ſancta virgo & martyr eſt, cujus reliquiæ Tulli in abbatia S. Leonis quieſcunt. Condeti incolæ duo ex iis oſſa anno MDCC obtinuerunt, quæ hodiéque in eorum eccleſia venerationi fidelium exponuntur. *Pro hiſce remittit hiſtoricus ad monumenta hiſtorica, inter quæ num.* DCCXXIV *ex tabulario epiſcopatûs Meldenſis exhibet litteras illuſtriſſimi Jacobi Benigni Boſſuet, Meldenſis epiſcopi, partim Gallicè, partim Latinè conſcriptas, quæ cùm harum reliquiarum tranſlationis adjuncta contineant, operæ mihi pretium viſum eſt, eas integras Latinas lectori exhibere.*

In diœceſi Meldenſi ſuæ maximi eccleſiam habet;

6 Anno MDCCI, die Lunæ, XXIV Octobris infra hebdomadam XXIII poſt Pentecoſten, quo die feſtum ſacrarum Reliquiarum per totam noſtram diœceſim celebratum fuerat, Nos Jacobus Benignus, permiſſione divina epiſcopus Meldenſis, ordinarius regis conſiliarius ſtatûs, olim præceptor ſereniſſimi domini Delphini, primuſque eleëmoſynarius ducatûs Burgundiæ, diſcedentes horâ ſecundâ pomeridianâ è noſtro caſtro Germigny l'eveſque, comitantibus domino Jacobo Benigno Boſſuet, presbytero in Theologia doctore facultatis Pariſienſis regiæ domus Navarræ, abbate Savigniacenſi in diœceſi Lugdunenſi, archidiacono Briæ in noſtra eccleſia cathedrali, noſtroque vicario generali; D. Joanne Phelypeaux, presbytero doctore Sorbonæ, theſaurario & canonico ejuſdem eccleſiæ noſtræ, noſtroque etiam vicario generali; D. Franciſco le Dieu, presbytero Theologiæ doctore, cancellario & canonico dictæ noſtræ eccleſiæ cathedralis, noſtroque ſecretario ordinario, ac ſtipatoribus noſtris; ut nos ad parochiam Condeti ſanctæ Libariæ diœceſis noſtræ conferremus. in qua illius reliquias a Boſſuete Meldenſi epiſcopo,

7 Quò cùm ſub veſperam perveniſſemus, nos cum comitatu noſtro à domino Michaële Saulnier, regi à conſiliis, in ejuſdem Subſidiorum curia Pariſienſi præſide, dictæque parochiæ domino, invitati ſumus, ut ad ſuum caſtrum diverteremus, quod & acceptavimus. Deinde coram eodem domino, prædictis miniſtris noſtris, & parochis de Condeto & de Inſulis, qui omnes hæc Acta nobiſcum ſubſignârunt, exhiberi nobis fecimus arcam ſanctæ Libariæ, virginis ac martyris, dictæque parochiæ patronæ, quam aream è ligno inaurato factam, architectonicè ornatam, in modum tentorii opertam, & in lateribus laminis cryſtallinis inſtructam, agnovimus eamdem eſſe, quam antè benedixeramus; eâque apertâ, invenimus duo oſſa tenui filo argenteo in multos gyros circumducto decenter affixa pulvillo è tela pariter argentea texto; quorum oſſium alterum eſt una vertebra cervicis, alterum os metacarpi, quæ ſunt reliquiæ S. Libariæ, quas eidem capſæ antè incluſi. Sub pulvillo autem reperimus teſtimonium authenticum & Acta autographa, tam Tullenſia, quàm mea facta Pariſiis & Meldis; ex quibus cognovimus, nihil in dicta capſa mutatum fuiſſe, ex quo dictas ſanctas reliquias in eamdem tranſtulimus, quæ teſtimonium authenticum & Acta autographa in hiſce Actis noſtris tranſcribi fecimus, ut ſequitur, ipſis cujus hæc ſuper re authentica literæ.

AUCTORE C. S.

ipſis autographis inde ſublatis unáque cum hiſce noſtris Actis in communi epiſcopatûs Meldenſis archivo deponendis.

hiſque inſertas vicarii generalis Tullenſis damus,

8 "Claudius-Carolus de l'Aigle, presbyter ,,canonicus, magnus archidiaconus eccleſiæ ca,,thedralis, præpoſitus inſignis collegiatæ eccleſiæ S. Gangulphi Tullenſis, officialis & vi,,carius generalis illuſtriſſimi & reverendiſſimi ,,domini Henrici de Thyard de Biſſy, epiſco,,pi & comitis Tullenſis, notum facimus, quòd ,,nos hac die datarum præſentium, hujus civi,,tatis abbatiam S. Leonis, Ordinis S. Auguſti,,ni, ingreſſi, & à reverendis patribus Priore & ,,Religioſis requirentes, ut arcam, in qua ſan,,ctæ Libariæ virginis ac martyris reliquiæ ſer,,vabantur, nobis aperirent, duo, iiſdem con,,ſentientibus, oſſa inde exemerimus, nempe ,,unam è poſterioribus vertebris cervicis, unam,,que phalangem pollicis pedis, quæ ſine mo,,ra & coram nobis ſimul cum gemino harum ,,litterarum exemplari reponi juſſimus in capſu,,lam abiegnam, obvolutam vittâ ſericâ rubri ,,coloris, octoque in locis ſigillo illuſtriſſimi ,,domini epiſcopi in cera Hiſpanica rubea obſi,,gnatam. Quæ reliquiæ ſimul cum præſentibus
B ,,litteris noſtris tradendæ ſunt Pariſiis domino ,,præſidi Saulnier, qui eas petiit parochiæ Con,,deti ſanctæ Libariæ; cujus dominus eſt, cu,,juſque eccleſia ſub hujus inſignis Sanctæ invo,,catione dicata Deo eſt. Actum Tulli vigeſimâ ,,octavâ Auguſti MDCC. Et ſignatum: DE L'AI,,GLE; & infrà: De mandato domini vicarii ,,generalis, & ſignatum PILLEMENT ſecretarius. ,,Et à latere ſcriptum eſt: Paraphé NE VARIE,,TUR, Pariſiis decimâ Martii milleſimo ſep,,tingenteſimo primo, ſignatumque cruce & ,,ſequentibus litteris J. B. E. M. & infrà ſigna,,tum: Per dominum, LE DIEU, & à latere ,,CHEVALIER, SAULNIER. ,,

approbata,

9 "Anno MDCCI die Jovis, die decima Mar,,tii in noſtro Palatio Pariſiis, in foro victoriæ, ,,Parochiâ ſancti Euſtachii, nos Jacobus Beni,,gnus Boſſuet, epiſcopus Meldenſis, accepi,,mus per manus domini Hyacinthi Chevalier, ,,presbyteri canonici eccleſiæ cathedralis Tul,,lenſis, vicarii generalis illuſtriſſimi domini e,,piſcopi Tullenſis, comitante cum domino præ,,ſide Saulnier, domino parochiæ Condeti ſan,,ctæ Libariæ, noſtræ diœceſis, faſciculum in,,ſcriptum hoc modo: DOMINO CHEVALIER,
C ,,MAGNO VICARIO TULLENSI, PRO DOMINO ,,PRÆSIDE SAULNIER, REGI IN SUIS CONSI,,LIIS CONSILIARIO, PRÆSIDE IN CURIA SUBSI,,DIORUM PARISIIS; obſignatum ſigillo domini ,,Officialis Tullenſis, per quem faſciculus miſ,,ſus fuit ad dictum dominum Chevalier; amo,,toque primo involucro, invenimus authenti,,cas litteras, fidem facientes de contentis in ,,faſciculo, obſignato octo ſigillis illuſtriſſimi do,,mini epiſcopi Tullenſis in vitta rubra ſu,,per panno albo, quamdam capſam obto,,gente. ,,

eademque mandante,

10 "Quod authenticum inſtrumentum inci,,pit: CLAUDIUS-CAROLUS DE L'AIGLE &c. ,,& datum eſt TULLI die vigeſima octava Au,,guſti MDCC. Signatum DE L'AIGLE, & de man,,dato domini vicarii generalis, PILLEMENT, ,,cum peculiari nota nomini addita *; ſignatum ,,per nos dictumque dominum Chevalier, & ,,dicto domino præſide Saulnier, NE VARIE,,TUR. Quam capſam ſic ſigillatam penes nos ,,ſervavimus, ut ſuo tempore & loco eam a,,periremus, contentaſque in eadem reliquias D ,,transferremus in lypſanothecam nobis exhiben,,dam. In quorum fidem hæc Acta ſignavimus, ,,& nobiſcum ſignârunt dicti domini ſuprà no,,minati. Ita actum prædictis loco, dieque ac ,,anno, & ſignatum cruce, J. BENIGNUS EPI,,SCOPUS MELDENSIS. CHEVALIER. SAULNIER; ,,& infrà de mandato illuſtriſſimi domini mei: ,,LE DIEU. ,,

per tres medicinæ doctores diligenter inſpecta,

11 "Hac die trigeſima Martii milleſimo ſe,,ptingenteſimo primo Nos Jacobus Benignus ,,Boſſuet, epiſcopus Meldenſis, ordinarius con,,ſiliarius ſtatûs, olim ſereniſſimi Delphini præ,,ceptor, ac primus ſereniſſimæ ducisſæ Bur,,gundiæ eleëmoſynarius, aperuimus capſam ,,ſigillis illuſtriſſimi domini Tullenſis epiſcopi ,,obſignatam, in qua depoſitæ erant reliquiæ ,,ſanctæ Libariæ, virginis ac martyris, nobis ,,traditam modo, in præcedenti noſtro inſtru,,mento expoſito; eaſque recognoſci fecimus ,,per magiſtros Carolum Morin, Nicolaum Bon,,tems, & Joannem Seguin, hujus civitatis ,,Meldenſis medicinæ doctores, qui nobis re,,tulerunt, alterum è Sanctæ oſſibus eſſe u,,nam vertebram cervicis; alterumque, pha,,langem è pedum pollicibus dictum, ſuo judi,,cio potiùs videri unum os metacarpi. Quas E ,,reliquias ſub ſigillo noſtro depoſueramus in ,,manus domini Le Dieu presbyteri, cancel,,larii & canonici eccleſiæ noſtræ, decenter col,,locandas à nobis in Lypſanotheca, nobis præ,,ſentanda. Actum Meldis trigeſima Martii MD,,CCI, & ſignatum cruce, J. BENIGNUS epiſco,,pus Meldenſis. ,,

& ab eadem Lypſanotheca inclusa.

12 *Hactenus inſtrumenta hæc è Gallicis Latina feci, quod proximè in iiſdem litteris ſubtexitur, ſcriptum Latinè eſt, atque ita habet:*

Jacobus Benignus, permiſſione divina Meldenſis epiſcopus, ad rei memoriam ſempiternam, notum facimus, quòd die datæ præſentium allata eſt ad nos à viro illuſtriſſimo, domino Michaële Saulnier, regi à conſiliis, & in curia Subſidiorum Pariſienſi præſide, ac parochiæ ſanctæ Libariæ de Condeto domino, capſa ad recondendas ſacras reliquias ejuſdem ſanctæ Libariæ virginis & martyris, à nobis juxta tenorem actorum die vigeſima octava Auguſti anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo primo præſentatas ac religioſè ſuſceptas; in qua capſa, à nobis priùs in capella palatii noſtri epiſcopalis ritè benedicta, unà cum prædictis Actis, eaſdem reliquias compoſuimus, ac veneration̄i fidelium in parochiali eccleſia dictæ ſanctæ Libariæ virginis & martyris de Condeto, noſtræ diœceſis, exponi permiſimus; præſentibus ibidem magiſtro Petro Durand, rectore parochialis eccleſiæ dictæ ſanctæ Libariæ de Condeto, ac magiſtro Nicolao Lienard rectore parochialis eccleſiæ de Inſulis prope Villanolium, nec non viro prædicto illuſtriſſimo præſide. Datum Meldis in palatio noſtro epiſcopali, die prima Aprilis anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo primo. Signatum cruce J. Benignus epiſcopus Meldenſis. Durand. Lienard. Saulnier. Et infrà: De mandato illuſtriſſimi ac reverendiſſimi domini mei, D. epiſcopi Meldenſis Royer, cum peculiari nominis nota & ſigillo (*Gallicè:* Avec paraphe *&c.*) F

magna cum feſtivitate

13 *Quæ ſequuntur, idem illuſtriſſimus Boſſuetus ibidem Gallicè proſequitur, ſolemnitatem exponens, qua ipſe eaſdem ſacras reliquias tandem exal-*

* *Gallicè:* avec paraphe

A exaltavit, publicaque fidelium veneration expo-
ſuit. Die verò Martis, vigeſima quinta Octo-
bris dicto anno manè nos prædictus epiſcopus
capſam, in qua pretioſæ reliquiæ ſanctæ Liba-
riæ requieſcunt, deponi mandavimus ſuper
menſam in medio chori eccleſiæ parochialis di-
cti loci, ad quam à numeroſo clero, ad eam
feſtivitatem congregato, in ſupplicantium ag-
mine deducti ſumus, & in ejuſdem eccleſiæ ve-
ſtibulo cum ſolitis ceremoniis recepti à magi-
ſtro Petro Durand presbytero, ejuſdem paro-
chiæ rectore. Poſt adoratum ſanctiſſimum Sa-
cramentum, fuſaſque coram lypſanotheca pre-
ces, quam magna cum veneratione venerati
ſumus, quod & clerus noſter ſtatim pariter fe-
cit, populo, qui ex omnibus vicinis parochiis
ad eam ſolemnitatem concurrerat, cauſam no-
ſtri adventus eſſe, diximus, ut publico cultui
exponeremus ſanctæ Libariæ virginis & mar-
tyris, locique patronæ, reliquias, iſti capſæ in-
cluſas, ex ejuſdem Sanctæ tumulo exceptas,
eóque allatas pio ſtudio devoti magiſtratus, illo-
rum domini, quo ille impulſus fuerat, ut novum
B iſtud ad excitandam illorum pietatem ſubſidium
compararet, ductus Eccleſiæ ſenſu, quæ San-
ctorum reliquias veneration fidelium exhibet,
ut eos talibus exemplis animet ad imitandas il-
lorum virtutes, ad agendas Deo pro relatis ab iis
triumphis gratias, eaque ratione eorumdem a-
pud ipſum patrocinia promerenda: omnibuſque
fidelibus, huic ſolemnitati cum animo debitè
comparato aſſiſtentibus, conſuetas Indulgentias
impertiti ſumus.

ſupplicatione, Miſſa ac ſermone ibidem exulata

14 Poſt hæc Pontificalibus Induti adſuimus
ſolemni proceſſioni, in qua hæ ſanctæ reliquiæ
à presbyteris per primariam parochiæ viam &
in caſtri arcam delatæ fuerunt, comitantibus
nos clero populoque, Reſponſoria in honorem
omnium Sanctorum concinentibus; regreſſoque
in eccleſiam ſupplicantium agmine, Miſſam de
Sacrarum reliquiarum feſtivitate pontificaliter
celebravimus cum ſermone ad populum poſt
Evangelium ejuſdem argumenti de ſanctorum
martyrum ſanctæque Libariæ triumpho, habi-
to per magiſtrum Simonem Michaëlem Truvé
presbyterum, doctorem in Theologia*, cano-
nicum Theologalem in noſtra eccleſia cathe-
drali; finitaque ſolemnitate, hæc noſtra rei
geſtæ Acta incluſimus eidem capſæ, quam in
C quatuor locis obſignari fecimus, vetantes, ne
ſine noſtra peculiari licentia cauſiſque à nobis
probatis aperiatur.

& depoſita fuere anno MDCCI. *Altera ejuſdem eccleſiæ.*

15 Permiſimus, ut ipſa capſa in ſca-
pho ſuper altare hunc in finem facto reponatur
cum hac inſcriptione: SANCTA LIBARIA, ORA PRO NOBIS; mandantes, ut in dicta Con-
deti parochia, de hac ſolemnitate, tranſlatione
& expoſitione harum ſacrarum reliquiarum
fiat annua commemoratio die Dominica, quâ
feſtum ſanctarum reliquiarum in hac diœceſi
celebratur. Actum datumque in ſuprà dicta
parochia Condeti ſanctæ Libariæ, præmiſſis die
& anno. In quorum fidem hæc Acta ſignavi-
mus, & ſigillo noſtro muniri fecimus; & ſig-
nârunt nobiſcum teſtes infrà nominati, uti &
ſecretarius noſter.

✠ J. Benignus, E. Meldenſis.
J. B. Boſſuet, archid. Briæ.
J. Phelipeaux. Saulnier.
Lienard. Durand.

De mandato dicti domini mei, illuſtriſſimi & reverendiſſimi epiſcopi Meldenſis, Le Dieu, ſecretarius & cancellarius eccleſiæ Meldenſis.

AUCTORE C. S.

Hactenus de reliquiis S. Libariæ Condeti ſervatis, locisque, in quibus illa colitur, quibus addenda eſt eccleſia Ayettenſis, vulgò d' Ayette, qui vicus Arteſia eſt, tribus circiter milliaribus diſtans Atrebato, Ambianos versùs, quam eccleſiam S. Libariæ etiam dicatam lego, in noſtriis ad Majores meos olim miſſis.

Paſſio illius non ſat antiqua

16 *Longè abeſt, ut tam certa de ejuſdem Sanctæ genere geſtisque proferre poſſimus, quod præcipua illius notitia accepta videatur ex Vita ſeu Paſſione S. Eliphii, auctore Ruperto Tuitienſi abbate, aliave, auctore anonymo, quæ Ruperto præluxit, quarum hanc Ms. habemus, illam Laurentius Surius inter Vitas Sanctorum vulgavit ad diem* XVI *Octobris, quo Sanctus iſte martyr colitur, quoque illa pluribus diſcutienda eſt. Interea conſuli poteſt Commentarius ad Vitam ſuprà laudatæ S. Mennæ ſeu Mannæ in hoc ipſo Opere ad diem* III *Octobris* § 1, *ubi obſervatum jam eſt, Rupertum ante medium ſeculum* XII *ſcripſiſſe, anonymum verò non ante annum* 1036, *proindeque ambos à Juliani Apoſtatæ, ſub quo SS. Eliphium & Libariam iidem paſſos affirmant, temporibus longiùs abfuiſſe, quàm ut certa fides iis tutò hic poſſit haberi.*

D

habet auctores, nec eum veri ſpecimen præfert.

17 *Præluxiſſe autem alterutram anonymo, quò Vitam* S. Libariæ, *cujus apographum ex Ms. eccleſia Ayettenſis habemus, concinnavit, partimque parergis, partim fabulis auxit, manifeſtum ſit ambas conferentibus; neque hunc antiquiorem eſſe anno* 1036, *certo argumento eſt, quòd is quoque, æquè ac Ruperti anonymus, doceat, corpus S. Mennæ in Portu-ſuavi quieſcere, quò illud eodem anno tranſlatum fuiſſe, in laudato de ea ſancta virgine Commentario oſtenſum eſt. Incipit hæc* S. Libariæ *Vita à Juliani imperatoris à Chriſtiana fide defectione, latasque ab eo adverſus Chriſtianos leges, ejuſdemque ad hos pervertendos cruciandoſque ex Italia adventu in Galliam, in qua SS. Eliphium, Eucharium, eorumdemque ſorores ſanctitate tunc floruiſſe narrat, in quibus omnibus Rupertum, vel qui huic facem prætulit, anonymum S. Eliphii biographum ducem habuit.*

ut excudi meretur.

E

18 *Tum è penu ſuo addit piam* Libariæ *per parentes ſuos inſtitutionem, eaque occaſione præcipua Chriſtianæ fidei myſteria recenſet, quibus illam accenſam ait, monaſtice ſe vitæ addixiſſe; dum oves ſuas prope civitatem Grandem paſceret, impia Juliani edicta mandataque, atque ipſius etiam coràm ſuadentis dona minaſque contempſiſſe, tandemque ejus precibus comminutâ aureâ Apollinis ſtatuâ, coloque ac fuſis illius mirabiliter germinantibus, angelico confirmatam alloquio, abſciſſo capite martyrium conſummâſſe, ac plures, quàm quadraginta cum ea, quos tantis prodigiis ad Chriſti fidem converterat. Addit denique, ipſam abſciſſum caput ſuum in civitatem Grandem illatum fonte ablniſſe, ibidemque à fidelibus camè ſepultum, tremente terra, muriſque ac turribus civitatis corruentibus, & multis Chriſti ſacra amplexis; erumpente quoque poſtea ſub ejuſdem baſilica fonte, quo infirmi loco ſoſpitabantur. Credas hæc, qui volet, anonyma minimè antiquo, comparatè ad ætatem* Libariæ: *ego illam Vitam, alimnde etiam, ut videbimus, fabuloſam, prelo indignam cenſeo.*

F

Datur antiquiorum ejuſdem

19 *Brevius minuſque fabuloſum eſt compendium Vitæ illius, in tres Lectiones ſecundi Nocturni pro ejuſdem Officio partitum, quas ex Breviario Tullenſi, anno* 1595 *per Car-*

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

Cardinalem Lotharingiæ, Tullenſem epiſcopum reformato, Majores noſtri ad hunc diem repoſuerunt, atque hîc ſubjungo;

LECTIO IV. Ea tempeſtate, quâ Julianus imperator apoſtata, indicto Chriſtianis bello, eos modis omnibus atque artibus à Chriſti caſtris avocare contendebat, floruerunt in Lotharingia nobiliſſimæ ſanctiſſimæque tres ſorores, Libaria, Menna & Suſanna, quæ eo nomine plurimùm commendantur, quòd à prima ætate virginitatem ſuam Chriſto devoverint, magnoque ſemper pietatis ac fidei zelo in ſuſcepta ſemel monaſtici inſtituti profeſſione inter varias temporum illorum procellas ad extremum uſque ſpiritum perſtiterunt.

ex Breviario Tullenſi anni 1595.

20 LECTIO V. Unde factum eſt, ut, poſtquam ab hac luce exceſſerunt, Suſanna quidem in Campania, Menna verò apud Portum-ſuavem, non procul à Mirceuria, honorificis tumulis conditæ, in magna ſemper apud accolas propter vitam ſanctiſſimè actam veneratione cultuque fuerunt. Sed ſororibus eò celebrior habetur Libaria, quòd ad virginitatis cumulum martyrii quoque laureâ à Deo ornari meruerit unà cum Eucharío & Eliphio, germanis ſuis fratribus. LECTIO VI. Et Libaria quidem cùm coram transfuga illo imperatore ſiſteretur, juberetúrque auream Apollinis ſtatuam procumbens adorare nullis blanditiis, aut promiſſis, neque minis ac cruciatibus ad tam immane facinus committendum pertrahi potuit, malle ſe dicens, vitâ, quàm Chriſto, privari: quam ob rem, multis fruſtra tentatis, Libariæ caput tandem amputari juſſit impius apoſtata, mirantibus cunctis fidei ardorem ac tantam in fœmineo pectore animi robur atque conſtantiam.

B

cujus auctori præluxerunt Rupertus

21 *In apographo noſtro hæc accepta notantur ex Ruperto Tuitienſi abbate & ex Tabulario eccleſiæ Liberdunenſis in Lotharingia tractu Tullenſi; quod cum de duabus primis Lectionibus certum ſit, Rupertum in Vita S. Eliphii conſulamus. In hac apud Surium ſic legitur:* Habuit autem idem vir ſanctus (*Eliphius*) fratrem ſanctiſſimum treſque ſorores virgines, omnes memorabiles ſupernæ civitatis Hieruſalem municipes, quorum nomina, in Libro vitæ ſcripta, ſunt hæc: frater ejus Eucharius... palmam quoque martyrii feliciter adeptus eſt... Prima ſororum ejus Menna, ſecunda Libaria, tertia dicta eſt Suſanna; fueruntque, ſicut unius fidei, ita & unius ejuſdemque, ſcilicet monachicæ, profeſſionis. Et prima quidem, videlicet Menna, ſacra virgo utrùm per martyrii palmam præſentem vitam finierit, antiquitas literis (*adde* non) expreſſit, niſi quòd in virginitate permanens defuncta, & in loco, qui Porces dicitur, condita eſt.

ſuprà memoratum.

22 Secunda Libaria, & tertia Suſanna ſanctæ vitæ propoſitum ſanctiori martyrii gloria conſummaverunt. Et Libaria quidem apud civitatem, nomine Grandem, Suſanna verò in Campania tumulata eſt. *Hæc Rupertus ex antiquiori anonymo ſuperiùs laudato, qui in noſtro apographo Vita S. Eliphii ex Ms. S. Viti in Gladbach, collato cum altero S. Maximini Trevirenſis, S. Eliphii fratrem ſororeſque ſic recenſuit:* Sanctiſſimum videlicet epiſcopum, nomine Eucharium, qui cum palma martyrii ſuſceptus eſt in paradiſum... caſtiſſimas etiam tres virgines, per omnia Chriſto devotas, quarum nomina placet lectioni nobis * Menna dicitur * prima, ſacra virgo & monacha ad Porcis * eſt condita. Secunda nominabatur Libaria, monacha & martyr, in civitate Grandi fuit ſepulta. Tertia, monacha ſimiliter & martyr, cognomine Suſanna, in Campania eſt tumulata.

* *ſuppl* inſerere
* *Trev.* Dicebatur

* *ibid.* Porces

de quo jam ſatis libi apud nos dictum eſt.

23 *En tibi omnium trium ſororum aſſerta virginitas & monaſtica profeſſio, ſed ſolùm duarum*, Libariæ *ſcilicet ac Suſannæ martyrium, quod cùm de Menna nec affirmetur, nec negetur, Rupertus hanc Eliphii Vitam pre oculis habens, de eadem S. Menna ait:* Utrùm per martyrii palmam præſentem vitam finierit, antiquitas literis non expreſſit; *ex quo denuò liquet, non periiſſe S. Eliphii Vitam à Ruperto laudatam, ut exiſtimavit Tillemontius Nota 12 in perſecutionem Juliani. Vide dicta in Commentario in S. Mennam apud nos tom. 2 hujus menſis Octobris pag. 150, num. 2. Sed nec Rupertum, nec, quem hic ſecutus fuit, anonymum ſat antiquum ad fidem faciendam auctorem eſſe, ſuprà obſervavi, dictumque jam antè eſt in Commentario mox laudato; nec majoris auctoritatis eſt anonymus alter, ejuſdem S. Mennæ biographus, citato tomo à nobis editus, qui etiam plura de* S. Libaria E *parentela narravit, de quibus conſule ibidem S. Mennæ Vitam, additaſque ad eam in Commentario prævio obſervationes, quas non lubet hîc recoquere.*

& tabularium Liberdunenſe. Sub Juliano paſſi ponit;

24 *Cujus ætatis fideive ſint monumenta tabularii Liberdunenſis, ex quibus Lectio VI Officii, martyrium* S. Libariæ *continent, facta dicitur, mihi omninò inexploratum eſt. Et ſub Juliano quidem eam paſſam eſſe, etiam altera ejuſdem Sanctæ, quam ſuprà rejeci, Vita, Actaque S. Eliphii perhibent, ſed cum adjunctis certò fabuloſis. Audi anonymum Eliphii biographum, cui iſta conſentit, in apographo Trevirenſi de hac Juliani perſecutione loquentem.* Impiiſſimus namque (*Julianus*) cæſar effectus crudelem dedit crudeliter legem, ut omnes ubique Chriſtiani cunctis cederent facultatibus ſuis... Poſt non parùm temporis tyrannus deterrimus, Italiam relinquens, adiit Gallias, ea ſcilicet intentione, ut idola erigeret, templa ædificaret dæmonibus, vaſtaret eccleſias, ad dæmonum culturam vel præmiis invitaret Chriſtianos, vel, ſi altiori conſilio illum cum ſuis donis contemnerent, exquiſitis ſtudiosè pœnis interficeret.

F

non tamen cum aliis, in Paſſione relatis.

25 *Atqui nullus veterum tradidit, hujuſmodi legem à Juliano unquam latam fuiſſe; nec potuit illam ipſe ferre, dum Galliis cæſar præfuit nec imperium adeptus ex Italia unquam in Gallias regreſſus fuit. Sunt iſta nimirum commenta hominis, aliquot ſeculis poſt Juliani tempora ſcribentis, de ejuſdemque hiſtoria minimè inſtructi. Non tamen propterea negandum eſt,* Libariæ *martyrium ſub Juliano contigiſſe, quod pariter aſſeritur in quadam inſcriptione infra vicum Pompey in Lotharingia, quam Calmetus refert tom. 1 Hiſtoriæ Lotharingiæ recuſa col. 201 & ſequenti, in qua inter alios Sanctos memoratur* S. Libaria, *ſubduntúrque hæc:* Hi fœlices prælibati Juliani gladio ſunt truncati. *Non eſt quidem hæc inſcriptio, eodem Calmeto teſte, ſeculo* XIII *vel* XIV *antiquior; ſed ſaltem traditionem ejuſdem temporis probat. Ut itaque etiam alii alibi pro Chriſti fide (quamquam alia paſſim conficta de cauſa) ſub Juliano paſſi fuêre, ita potuit & Libaria, cujus martyrium propterea ſub eodem apoſtata, dubiè tamen, repoſui. Vide etiam dicta in Commentario prævio de S. Afrina § 2, num. 18 & ſequentibus.*

26

26 De Juliano conſentiens (ut ſuprà vidimus) Caſtellanus, *etiam annum* 362 *in ſiniſtra margine adſcripſit; verùm hæc opinio componi nequit cum ejuſdem martyrologi annotatione in margine dextera, ubi ad vocem* Libiere *habet:* LEOBARIA, non SCOBERIA, ut habet Theophilus Renaudus. *Renaudi locum quidem non indicavit, ſed ſi indicare voluerit Prolegomenon ſecundum in Indiculum Sanctorum Lugdunenſium, vehementer hallucinatus fuit. Renaudus enim, quam ibi memorat,* Scoberiam *S. Benedictæ virginis martyris ſociam facit, uti hodie annotavi lit.* k *ad hujus Sanctæ fabuloſa Acta, in quibus pro* Scoberia *legitur* Liobera, *atque alibi etiam* Limberia. *Sed, ſi S. Benedicta anno* 286, *ut ipſemet ſtatuit Caſtellanus, martyrio coronata fuerit, qua veriſimilitudine dicetur ejuſdem Socia* S. Leobaria *ſeu* Libaria, *à Renaudo* Scoberia *perperam dicta, uſque ad Juliani imperium annumque Chriſti* 362 *perveniſſe? Diverſam ego hanc, ſi qua unquam fuerit, S. Benedicta ſociam à* S. Libaria *hodierna eſſe cenſeo. De cultu Suſannæ,* S. Libariæ, *ut quidem volunt, ſororis, vide dicta hodie inter Prætermiſſos.* AUCTORE C. S.

DE S. FELICE EPISC. CONF.

COMI IN DUCATU MEDIOLANENSI

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS. J. B.

B

§ I. S. Felicis in Faſtis ſacris memoria; quo anno Comi ſedere cœperit; cujas fuerit; fueritne primus Comenſium epiſcopus, & S. Ambroſii ſuffraganeus.

SUB FINEM SECULI IV. *S. Felix, licèt in Martyrologio Romano* XIV *Julii notetur,*

QUem hodie damus S. Felicem, *Comenſem in ducatu Mediolanenſi epiſcopum, primus è martyrologis Galeſinius in concinnato à ſe Gregorii* XIII *tempore in uſum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Martyrologio memoravit ad diem* XIV *Julii his verbis:* Novocomi ſancti Felicis epiſcopi, qui magna divinæ pietatis teſtificatione primus illi civitati epiſcopus præfuit. *Galeſinium ſecuti ſunt, qui ſub eodem Pontifice Martyrologium Romanum emendârunt, partim paulò immutatis, partim reſectis Galeſinii verbis, ſed ad eumdem diem* S. Felicem *hunc in modum annuntiantes:* Novocomi ſancti Felicis, primi ejuſdem civitatis epiſcopi. *Quæ porrò de cauſa Galeſinio, eumque ſecutis Romani Martyrologii emendatoribus* S. Felicem *ad ſupradictum diem conſignare viſum fuerit,* C *haud ſatis liquet; niſi fortè vitioſas eccleſiæ Comenſis tabulas (has enim & librum Ms. in ſuis ad eumdem diem Annotatis laudat) Galeſinius pra manibus habuerit: ſed ſive è vitioſis eccleſiæ Comenſis tabulis, ſive è libro Ms. diem* XIV *Julii* S. Felici *ſacrum dixerit, ſive denique id alibunde didicerit, aut alia de cauſa fecerit, conſtans eccleſia Cumana, ut in Prætermiſſis ad diem* XIV *Julii deceſſores noſtri monuere, conſuetudo fuit, ut die* VIII *Octobris ſancti ſui Præſulis feſtum celebraret; eaque de cauſa hoc potiùs die de* S. Felice *agendum cenſuerunt, Ferrarii exemplo, qui hoc pariter die* S. Felici, *è Comenſis eccleſiæ Breviario monumentiſque elogium dixit hujuſmodi in Catalogo Sanctorum Italiæ.*

die tamen VIII *Octobris*

2 Felix, Novocomenſis civis, nobili genere natus, optimis moribus, doctrinâ, eloquentiâ & religione præditus, à S. Ambroſio, epiſcopo Mediolanenſi, primus Comenſium epiſcopus facratur circa annum Salutis CCCLXXX. Qui, ſuſcepto paſtorali munere, pleroſque Comenſes, à recta via ob Arianam perfidiam aberrantes, ad verum iter reduxit, & eos, qui adhuc gentilium ſuperſtitione tenebantur, ad Chriſtianam fidem convertit: id quod maximæ inter Felicem & Ambroſium neceſſitudinis cauſa fuit, quemadmodum epiſtolæ Ambroſii, ad Felicem ſcriptæ, teſtantur. Cùm Felix piè ſanctéque admodum eccleſiæ ſuæ ad plures annos præfuiſſet, ſucceſſore ſibi delecto, ægritudine correptus, brevi ad tot laborum præmium evolavit in cœlum VIII Idus Octobris, in crypta Baſilicæ S. Carpophori in monumento lapideo, ſeu ex ſilice, ſepultus. S. Felicis *geſta Aloyſius de Tatiis, Martyrologii Novocomenſis auctor, hoc item die, paulò enucleatiùs tradit, ita de illo ſcribens:* Novocomi natalis S. Felicis, Novocomenſis epiſcopi & confeſſoris in eccleſia S. Carpophori: qui nobili genere natus, cùm vitæ probitate, doctrinâ & religione floreret, à S. Ambroſio patriæ præſul ordinatus eſt. Mercurii delubrum uni ac vero Deo & S. Carpophoro martyri dedicavit, in quod ejuſdem Carpophori & ſociorum inventa corpora, ut digno honore colerentur à fidelibus, intulit. F

Comi colitur:

3 Adſtitit Laudo unà cum ipſo Ambroſio & Baſſiano, Laudenſi epiſcopo, eccleſiæ SS. Apoſtolorum apotheoſi, ubi puellam, cacodæmone preſſam, liberavit. Interfuit Mediolanenſi concilio, ubi cùm aliis patribus Joviniani hæreſes condemnavit. Plurimos à fide Catholica aberrantes ad viam veritatis perduxit: nonnullos etiam à religione Chriſtiana alienos ad veri Numinis cultum convertit. Quo munere cùm diu ſanctè & laudabiliter functus eſſet, & diem mortis ſuæ ſibi appropinquare intelligeret, Prouino ſucceſſore delecto, ad ſuorum laborum præmia evolavit in cœlum. *Ita laudati Ferrarini & Tatius; ſed non pauca, quæ examine indigebunt, afferentes: interim verò Aloyſium Tatium de cultu ſacro, Comi* S. Felici *exhiberi ſolito, pauca loquentem audiamus.* De S. Felice, *inquit in Annotatis ad diem* VIII *Octobris,* agunt hac die

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

Breviaria tum vetus, tum novum ecclesiæ Novocomensis. *Officia item propria ejusdem ecclesiæ, edita sub* Lazaro Carahino, *qui ab anno* 1626 *usque ad annum* 1665 *Comensem ecclesiam rexit. Ex Breviario illo antiquo Ferrarius Hymni de SS. Episcopis Comensibus fragmentum aliquod exhibet, quod de* S. Felice, *ejusque successore proximo S. Prouino ita habet:*

Potitus in primordio
Est Felix pontificio,
Post quem secundus actibus
S. Prouinus claruit.

Quæ quidem non dubium faciunt, quin Comenses jam olim exhibuerint, hodieque exhibeant S. Felici *honorem sacrum; cujus etiam testimonium est excitatum* S. Felici *&* S. Amantio, *episcopis Comensibus, Societatis nostræ nobile templum, quod anno* 1604 *die* XXI *Novembris Philippus Archintus consecravit, ut scribit Tatius in Annalibus sacris Comensibus tom.* 1 *ad annum* 391 *pag.* 309. *Nunc* S. Felicis *gesta examinemus.*

B

4 *Ex his, quæ de* S. Felice *Ferrarii Tatiique elogia complectuntur, vix quidpiam certi est, si ea, quæ in S. Ambrosii ad illum epistolis, quæ hodieque exstant, continentur, vel colligi ex iisdem possunt, excipias. Hinc fit, ut è scriptoribus recentioribus alii alia de* S. Felice *affirment. Ceteris, quòd sciam, fusiùs de* S. Felice *Tatius supra laudatus in Annalibus scribit à pag.* 242, *ac primùm quidem de die, tum de anno, quibus in episcopum Comensem sacratus seu ordinatus fuerit, disputat: Dein verò, cujas fuerit, & an primus Comensium episcopus, quam communem historicorum opinionem esse, non diffitetur. Quod ad diem consecrationis seu ordinationis attinet, rectè contendit Tatius, hanc die* XIV *Julii, quo* S. Felicis *memoria recolitur in Martyrologio Romano, non accidisse. Sicut enim Ambrosius Epist.* 4 (*aliàs* 5 *vel* 60) *quæ* Felici *inscripta est, his verbis:* Ordinatio non reprehendetur, quam accepisti per impositionem manuum mearum & benedictionem in nomine Domini Jesu, *sese* Felici *dignitatem episcopalem per consecrationem contulisse, apertè prodit, ita & diem, Kalendas nempe Novembris, quo* Felicis *consecratio seu ordinatio contigit, non dubiè explicuit, cùm eâdem Epistolâ scripsit:* Tum ego nostris fabulis intexui diem natalis tui, qui foret in exordio ipso Kalendarum Novembrium.

Ad Kal. Novembris.

5 *At, inquies, quid dici natali* S. Felicis *cum die ordinationis ejus? Multum profectò: non enim per* diem natalem *hic diem, quo in hanc lucem emissus est* Felix, *S. Ambrosius intellexit, sed diem, quo consecratus Comensis episcopus fuerat, ut transcripta paulò antè ipsius Ambrosii de* Felicis *ordinatione verba, & reliqua citata Epistolæ series suadent: præmiserat enim paulò antè Ambrosius, de datis ad se à* Felice *litteris loquens:* Simul quia celebrem utrique nostrùm annuntiâsti diem adfore, quo susceptisti gubernacula summi sacerdotii, *seu episcopatûs. Eodem planè modo Ambrosius diem, quo vel in episcopum Mediolanensem consecratus, vel saltem postulatus fuit à populo,* natalem *suum vocavit lib.* 8 *Expositionis Evangelii secundùm Lucam num.* 73 *his verbis:* Pulchrè mihi hodie legitur legis exordium, quando mei natalis est sacerdotii. *Plura in hanc rem vide apud Baronium in Annotatis ad diem* XVIII *Januarii de Solemnitate Cathedræ Romanæ, à S. Petro primùm adita. Ma-*

neat itaque, S. Felicem *à S. Ambrosio episcopum fuisse consecratum die* 1 *Novembris, non die* XIV *Julii. Censueritne postremum id Galesinius, nihil interest: censuit certè Ballarinus in Compendio Chronici Comensis part.* 2, *ubi de* Felice, *quem Tatius rectè redarguit.*

D

6 *Porrò Tatius, ut ex laudata Ambrosii Epistolâ diem, quo Comensibus insulis indutus est* S. Felix, *rectè assignavit, ita quoque ex eadem annum, quo id contigit, eruere studuit. Trin, inquit, præcipua rerum capita ea S. Ambrosii Epistola complectitur: ac primò quidem* Felicem *rogat Ambrosius, ut SS. Apostolorum ecclesia, quam Laude Pompeia S. Bassianus excitârat, dedicationi unà secum interesse velit. Tum* Felicem *hortatur, ut gregi suo invigilet sedulò: denique gratulatur* Felici *collectum jam aliquem è laboribus suis fructum; & non defuturos, qui labores ejus sublevent, pollicetur; quam in rem hæc Ambrosii laudatâ Epistolâ verba profert:* Multa messis; sed pauci operarii, & difficilè inveniuntur, qui adjuvent. Verùm hoc vetus; sed potens est Dominus, qui mittit operarios in messem suam. Certè in illo ordine Comensium jam plerique cœperunt credere magisterio tuo & doctrinâ tuâ Dei verbum receperunt; sed qui dedit credentes, & adjutores dabit. *Hæc verè à Tatio dicta esse, S. Ambrosii Epistolam, infrà num.* 13 *& seqq. recitandam, perlegenti manifestum fiet. Sed, cùm nullius anni notam Ambrosiana præferat Epistola, qui Tatius ex eâ,* S. Felicem *sub annum* 379 *ab Ambrosio in Comensem episcopum consecratum fuisse, colligit? Ex hoc, inquit, loquendi modo, quo Ambrosius utitur, concludi probabiliter potest, ab impertita* S. Felici *in episcopum Comensem consecratione usque ad scripta ad illum Ambrosii epistola tempus, non plus effluxisse temporis, quam anni unius. Nec enim alioquin multum appareat credibile, tam serò Comenses credere primùm incepisse, quæ, ut eos à gentilium hæreticorumque erroribus avocaret, dixisse* S. Felix *prædicâsset.*

non anni 379.

E

7 *Verùm non ait Ambrosius, eo, quo ad* Felicem *scribebat, tempore hunc laborum suorum fructum aliquem tum primùm capere cœpisse; sed insignem hunc jam tum esse cœpisse, & Comensium magnam partem seu* plerosque *Dei verbum recepisse, testatur; ut autem eò rem Catholicam* S. Felix *perduceret, maximè in ei, quam indicat Ambrosius, adjutorum penuria, cur non aliquot etiam annos impendere potuit? Verùm, quid porrò Tatius adferat, ut sub annum* 379 Felicem *ordinatum esse, ostendat, audiamus: scripta, inquit, ea est Epistola die Octobris ultimo; quod verum est: verbis enim suprà transcriptis num.* 4, *quibus* Felicem *Kalendis Novembris ordinatum ait, proximè subdit Ambrosius:* Eumque, si non fallerer, appropinquâsse & crastina celebrandum die. *Causa autem, ob quam potissimùm eam* Felici *scripsit Ambrosius Epistolam, ea fuit, ut ecclesia SS. Apostolorum dedicationi, quam propediem meditabatur S. Bassianus, episcopus Laudensis, interesset; atqui dedicatio ista peracta fuit anno* 380, *ita nimirum testantibus Tabulis dypticis episcoporum Comensium & Laudensium, uti & Ugbello in Serie Comensium episcoporum.*

ut vult Tatius.

F

8 *S. Bassiani, Laudensis episcopi, Vitam tom.* 2 *Januarii, ad diem* XIX *ejusdem mensis dedimus ex Mombritio, qui illam è libro, ab ipsius Sancti discipulis scripto, exceperit, ut quidem Galesinius ait; sed Tillemontio tom.* 1 *Monumentorum*

sed anni 375 *in episcopum Comensem sacratus videtur.*

Digitized by Google

rum ecclesiasticorum pag. 131 novitatis suspectam. Fit quidem in ea mentio dedicationis ecclesiæ SS. Apostolorum, à S. Bassiano coram SS. Ambrosio & Felice facta; sed rei gestæ annus non exprimitur. Demus tamen, illam anno 380 contigisse; potuit tum Felix, ut jam monui, annos aliquot in pontificatu exegisse; atque adeò confici hinc nequit, anno 379 Comensibus Felicem præesse cœpisse: imò verò ex die 1 Novembris, quo episcopus ordinatus fuit Felix, teste Ambrosio, & ex antiquo Ecclesiæ, episcopos diebus Dominicis, à vespere præcedentis Sabbathi inchoatis, consecrandi ritu verosimilius mihi equidem apparet, jam inde ab anno 375 S. Felicem episcopale munus gessisse; si annum dedicationis ecclesiæ SS. Apostolorum, Laude factæ, Tabulæ dypticæ & Ughellius, à Tatto laudati, rectè assignent: anno enim 380 littera Dominicalis fuit D, & proin dies prima Novembris erat Dominica: sed eo anno, ad Novembrem provecto, recurrebat dies initii à Felice episcopatûs; atque adeò ante eumdem annum dignitate episcopali insignitus fuerat. Litteram item D Dominicalem habuit annus 369: sed Ambrosius nondum Mediolanensis eo anno episcopus erat. Reliquus igitur erit annus 375, quo littera Dominicalis fuit D, atque adeò in Kalendas Novembres dies Dominica incidit. Morem autem hunc, ut diebus Dominicis consecrarentur episcopi, in Ecclesia constanter fuisse servatum, ostendit Thomassinus parte 2, lib. 2, cap. 12 de Veteri & Nova Ecclesiæ disciplina, meminitque Zosimi Papæ, ita de Proculo, Massiliensi episcopo, Epistolâ 4 apud Constantium col. 957, anno 417 scripta, conquerentis: Et ne nihil non intempestivè fieret, ne dies quidem legitimus ordinationis adscisceitur: scilicet ut quibus cuncta deerant, etiam legitimum tempus deesset. Esto, in contrarium exempla aliquot adduci posse: quod equidem in Felice pariter factum, nisi aliunde id ostendatur, præsumi non debet.

9 *Quarit dein* Tattus, *cujas* S. Felix *fuerit*; qua in re alios aliter sentire, ait: rectè ait, debili nimiùm fundamento niti eos, qui S. Felicem Romanum fuisse aiunt, æquè ac S. Ambrosium, cujus discipulus fuit, & S. Savinum, Placentinum ab anno 375 episcopum. Nam, quod quidem ad S. Ambrosium attinet, fuit quidem origine Romanus; sed non desunt, qui, si de loco ejus natali agatur, in Galliis natum velint, alii quidem Treviris, alii Lugduni, alii denique Arelate, ut quidem scribit Saxius tom. 1 Seriei historica-chronologicæ archiepiscoporum Mediolanensium pag. 76. Neque, si Roma nati Ambrosius & Savinus seu Sabinus, Placentinus episcopus, fuerint; propterea absque idoneo veterum testimonio Roma quoque natus dicendus est aut S. Felix, aut alius quivis à S. Ambrosio ordinatus episcopus. Pari de causa haud multò solidiùs procedit, nec fidem multò majorem Tattus meretur, cùm S. Felicem non modò patriû Comensem fuisse ait, sed vallis etiam Camana Dominum, seu è civitatis illius ea tempestate primoribus, selos civans in hanc rem Gualvaneum Flamma & Ferrarium, scriptores nimirum recentes nimis, ut in hac re, dum antiquiores idoneosque ipsi testes non adducunt, multum sibi vindicent auctoritatis. Præstabit igitur, si S. Felicis patriam, dum fortè quid certius de ea in lucem prodeat, in medio relinquamus. Hinc ad quartam, quam de S. Felice *instituit*, quæstionem progreditur, num *scilicet* episcopum ante Felicem, non habuerit alium, sibi proprium, Comensis ecclesia.

AUCTORE J. B.

Cujas fuerit, non liquet:

Comi verò ante Felicem alios fuisse episcopos,

10 *Multus in eo Tattus est, ut ostendat, ante* S. Felicem *non modò Comensibus particulares episcopos esse potuisse, sed fuisse etiam reipsa, qui, si non serie continua, saltem interrupta, primis Ecclesiæ sæculis, quos tum temporis Comum habebat, Christianos moderati sint. Fatetur quidem libro 4, num. 10, nullius episcopi, qui ante* Felicem *sederit Comi, nomen sciri; verùm id obesse rationum momentis, quæ in medium ipse adducit, non debere contendit; scilicet ob scriptorum antiquorum de rebus Comensibus inopiam; ob violentiam persecutionum, quâ latebras quærere præsules cogebantur; ob edicta, quibus Christianorum libri flammis tradi jubebantur; denique ob varias, quas Comensis olim civitas subiit, clades ac vicissitudines, ut quatuor seqq. numm. fusiùs disserit. Verùm cum ista, universim ita pronunciata, minimè sufficiant, ut ante* Felicem *plures episcopi, particulares & proprii, Comensibus fuisse credantur, sua præterea* Tattus *rationum momenta affert, quibus id evictum dare conatur. Sistit itaque in primis lectori suo hæc Breviarii antiqui (Patriarchini, sic dicti, quòd olim ecclesiis patriarchæ Aquileiensi suffraganeis in usu fuerit) verba:* Beatus Ambrosius temporibus Damasi Papæ & Theodosii I imperatoris ecclesiam Mediolanensem regebat, Apostolica gerens legatione, qui & vicinarum regionum Liguriæ, Æmiliæ, Venetiæ, Rhetiarumque & Alpium Cottiarum Christianis præerat, quæ per superiorum temporum calamitates episcopis destitutæ fuerant.

Tattus haud satis probat:

11 *Ex allatis Breviarii laudati verbis efficitur quidem, in suprædictis regionibus varias fuisse civitates, quæ, cùm prius episcopos suos habuissent, Ambrosii tamen ætate iisdem erant destitutæ: quænam autem ha fuerint, ex verbis istis confici nequit; multò verò minùs, Como ante Ambrosii tempora proprios fuisse episcopos. Recurrit igitur* Tattus *ad Breviarium Comense, è quo ad diem* VIII *Octobris hæc verba recitat:* Felix primus in ordine episcoporum Comensium, quorum memoria ad nos pervenire potuit, claruit circa tempora Damasi & Theodosii Senioris imperatoris. *Si* Felix, *inquit, sit ex antiquis nostris episcopis primus, cujus expletatum sit nomen; decessores suos habuit, qui, ut oculis nostris persecutionum violentiâ, ita etiam, geminata calamitate, hominum memoria erepti fuerunt. Sed licèt ea fortè opinio Breviarii Comensis auctoribus federit; neque ipsi, neque, qui Breviarium Patriarchinum, de quo num. superiore, concinnárunt, tanta sunt aut vetustatis aut fidei, ut, dum solidiora pro asserta à Tatto Comensis sedis antiquitate non proferentur argumenta, Martyrologium Romanum, aliosque scriptores, qui Comum ab Ambrosio primùm in episcopalem civitatem evectum aiunt, falsi arguere audeamus. Neque eò movere nos possunt episcopatus varii per Insubriam, Liguriam, & Venetias ante* Felicis Comensis ordinationem, *ut ait, instituti, nempe Ticinensis, Tortonensis, Landensis, Placentinus, Cremonensis, Genuensis, Taurinensis, Astensis, Vercellensis, Bergomensis, Brixiensis, Veronensis, Patavinus, Vicentinus, Tarvisinus, Tridentinus, quorum episcopos,* Felice Comensi *magnam partem antiquiores, nominatim enumerat: aut enim harum sedium antiquitas idoneis probatur documentis, aut hisce destitutâ*

AUCTORE J. B.

tuta eſt. Si primum, ſimilia pro Comenſi ſedis antiquitate ſi proferantur, lubentes eam amplectemur. Sin autem idoneis teſtimoniis deſtituta fuerit aliquarum ex enumeratis mox ſedibus epiſcopalibus antiquitas; nihilo plus earum, quàm Comenſis ſedis antiquitati tribuemus.

certè nullus ibi epiſcopus aliquamdiu fuerat, cùm ob venit Felix:

12 *Utut ſit, non videtur equidem Comi ſediſſe epiſcopus, cùm eò* Felix *ab Ambroſio miſſus fuit; cum nulla deceſſoris ejus mentio fiat in Ambroſiana Epiſtola, tantaque fuerit ibi clericorum penuria, ut ob eam vicinum ſibi Ambroſium non potuerit diu inviſere, licet non ſemel rogatus ex vetere amicitia. Illud ſedulam* Felicis *in excolenda Domini vinea induſtriam curamque indefeſſam; hac verò ejuſdem ſanctitatem, cùm inter moribus ſimiles amor mutuus vigere maximè ſoleat, ſummoperè commendat. Colligi porrò utrumque poteſt è binis Ambroſii ad* Felicem *Epiſtolis, hodieque exſtantibus, quas, quoniam nec prolixa ſunt admodum, & unicum conſtituunt venerandæ antiquitatis de* S. Felice *ſuperſtes documentum, ex Ambroſii Operibus, Benedictinorum S. Mauri operâ recuſis, tom. 2 pag.*

B *761 hoc lubet tranſcribere. Rogârat Ambroſium* Felicem, *cujus diuturnam abſentiam ægrè ferebat, ut ſeſe inviſeret. Excuſatum ſe Ambroſio* Felix *voluit, miſit tamen ex agro Comenſi lecta tubera, tenue quidem munus, ſed veteris ſimul amicitiæ teſtimonium: reſcripſit Ambroſius in hunc modum:* Ambroſius Felici. Miſiſti mihi tubera, & quidem miræ magnitudinis, ut ſtupori forent ea tam grandia. Nolui in ſinu, ut aiunt, abſcondere: ſed aliis quoque demonſtrare malui. Itaque partem direxi amicis, partem mihi reſervavi. Suave munus, non tamen ita præpollens, ut comprimeret querelam meam jure excitatam, quòd nos tamdiu amantes tui nequaquam reviſas. Et cave poſthac, ne invenias doloris tubera. Nam hujus nominis diverſa ratio; ut enim grata in munere, ita in corpore atque in affectu moleſta ſunt. De te impetra, quò minùs te abeſſe doleam; nam cauſa commotionis meæ, deſiderium eſt tui. Effice, ſi potes, ut minùs gratus ſis. Rem expoſui, cauſam probavi. Intorquenda eſt amentata illa non manipularis ſententia. Metuiſti certè: ſed vide, quàm movear, ut delectet jocari. Poſtea tamen ne excuſaveris: etenim quamvis tua hæc vectigalis mihi ſit excuſatio; malè tamen de te judicat, nec de me meliùs, ſi aut tuam abſentiam muneribus compenſandam, aut me muneribus redimendum putes. Vale & nos amantes tui dilige. *Tertium hac inter S. Ambroſii litteras apud Benedictinos locum obtinet.*

hic autem qualis fuerit,

13 *Cùm verò alteris litteris Mediolanum* Felicem *evocâſſet, iſque iteratò ſeſe per litteras excuſâſſet, aliâ iterum Epiſtolâ illum convenit Ambroſius, quæ quarto apud Benedictinos loco poſita eſt, hiſque concipitur verbis:* Ambroſius Felici ſalutem. Etſi habitu corporis minùs valebam, tamen ubi ſermonem unanimi mihi pectoris tui legi, non mediocrem ſumſi ad convaleſcendum gratiam, quaſi quodam tui alloquii pulcio refotus, ſimul quia celebrem utrique noſtrûm annuntiâſti diem adfore, quo ſuſcepiſti gubernacula ſummi ſacerdotii, de quo ante momentum cum fratre noſtro Baſſiano loquebar. Ortus enim ſermo de baſilicæ, quam condidit Apoſtolorum nomine, dedicatione, dedit huic ſermoni viam; ſiquidem ſignificabat, quòd ſedulò tuæ quæreret ſanctitatis præſentiam. Tum ego noſtris fabulis intexui diem natalis tui, qui foret in exordio ipſo Kalendarum Novembrium: eumque, ſi non falleret, appropinquâſſe, & craſtina celebrandum die, unde poſthac non excuſaturum. Promiſi ergò de te, quoniam & tibi id de me licet: promiſi illi, exegi mihi; præſumtum enim habeo, quòd affuturus ſis, quia debes adeſſe. Non ergò te magis meum promiſſum tenebit, quàm tuum inſtitutum, qui id in animum induxeris, ut, quod oportet, facias. Advertis itaque, quia non tam promiſi audax, quàm tui conſcius fratri ſpopondi. Veni igitur, ne duos ſacerdotes redarguas: te, qui non adfueris, & me, qui tam facilè promiſerim.

ex S. Ambroſii

14 Natalem autem tuum proſequemur noſtris orationibus, & tu noſtri in tuis votis non obliviſcaris. Te noſter ſpiritus comitabitur: tu quoque cùm ingredieris ſecundum tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum, facito noſtro more, ut nos quoque tecum induceas. Cum ſpiritu adoles aureum illud thymiamaterium, nos ne intermiſeris; ipſum eſt enim, quod in ſecundo tabernaculo eſt, de quo plena ſapientiæ oratio tua ſicut incenſum dirigitur ad E cœleſtia. Ibi area teſtamenti undique auro tecta, id eſt, doctrinâ Chriſti, doctrinâ ſapientiæ Dei. Ibi dolium aureum habens manna; receptaculum ſcilicet ſpiritalis alimoniæ & divinæ promptuarium cognitionis. Ibi virga Aaron, inſigne ſacerdotalis gratiæ. Aruerat antè, ſed in Chriſto reſloruit. Ibi Cherubim ſuper tabulas Teſtamenti, lectionis cognitio ſacræ. Ibi propitiatorium, ſupra quod in excelſis Deus Verbum eſt, imago inviſibilis Dei, quod tibi dicit: "Loquar „tecum de ſuper propitiatorium de medio duo„rum Cherubim,„ Sic enim loquitur nobiſcum, ut nos ejus ſermonem intelligamus; vel quia non mundana, ſed intelligibilia loquitur, ſicut ait: "Aperiam in parabolis os meum.„ Ubi enim Chriſtus, ibi omnia, ibi doctrina ejus, ibi peccatorum remiſſio, ibi gratia, ibi ſeparatio mortuorum ac viventium.

ad illum litteris colligi poſſe.

15 Et Aaron quidem ſemel ſtetit in medio eorum, objiciens ſe, ne mors tranſiret ad viventium agmina à funeribus mortuorum. Hic autem quaſi Verbum ſemper ſtat in ſingulis, quem nos non videmus, intra nos ſeparans rationabiles virtutes à cadaveribus paſſionum lethalium & peſtilentium cogitationum. Hic ſtat, quaſi qui in hunc mundum venerit, ut aculeum mortis hebetaret, devoratorium ejus obſtrueret, viventibus æternitatem gratiæ daret, defunctis reſurrectionem concederet. Huic tu militas bonam militiam, hujus depoſitum cuſtodis, hujus pecuniam fœneras, ſecundùm quod ſcriptum eſt: "Fœnerabis gentibus.„ Bonum fœnus ſpiritalis gratiæ, quod veniens Dominus cum uſuris exiget, & cùm te bene diſpenſâſſe invenerit, dabit tibi plura pro paucioribus: eritque mihi fructus dulciſſimus, quòd meum in te judicium comprobabitur. Ordinatio non reprehendetur, quam acceſpiſti per impoſitionem manuum mearum & benedictionem in nomine Domini Jeſu. Fac ergò bonum opus, ut in illo die mercedem invenias, & ego in te, & tu in me requieſcamus. Multa meſſis Chriſti, ſed pauci operarii; & difficilè reperiuntur, qui adjuvent. Verùm hoc vetus: ſed potens eſt Dominus, qui mittit operarios in meſſem ſuam. Certè in illo ordine Comenſium jam plerique cœperunt credere magiſterio tuo, & doctrinâ tuâ verbum Dei receperunt: ſed qui dedit credentes

F

A ces, & adjutores dabit; quò & tibi excuſandi auferatur neceſſitas, quòd ſeriùs nos inviſeris: & mihi crebrior tuæ præſentiæ refundatur gratia. Vale, & nos dilige, ut facis.

16 *Qui S. Ambroſium noverit, aliud* S. Felicis, *quem epiſcopum ille & intima ſua familiaritate dignum judicavit, cujus precibus ſe commendavit, & labores Apoſtolicos vir tantus prædicavit, elogium non requiret, ut* S. Felicem *virum fuiſſe omni laudum genere cumulatiſſimum exiſtimet. Verùm hìc alia oberitur quæſtio: cùm enim Comum non modo hac noſtra ætate, ſed jam olim etiam patriarchæ Aquileienſi paruerit, & quidem ab omni retrò memoria, ut quidam aiunt, qui factum eſt, ut non Valerianus, qui Aquileienſem ea tempeſtate præſulatum gerebat, ſed Ambroſius Mediolanenſis præſul* S. Felicem *Comenſibus epiſcopum dederit & conſecrârit? Comenſem epiſcopatum Aquileienſi ſemper fuiſſe ſuffraganeum, ſcribit Ughellus Italiæ ſacræ auctа tom. 6, col. 256 & ſeq., ideòque ait,* S. Felicem *Comenſibus epiſcopum fuiſſe præpoſitum à S. Ambroſio, non tamquam metropolitano, ſed tamquam legato Apoſtolico, quod etiam innuere videtur Breviarium, quod Patriarchinum Comenſe vocant, verbis num. 10 tranſcriptis. Idem etiam, ſed ex aliorum opinione refert Ballarinus part. 2 Chronici Comenſis, ubi de* S. Felice. *Verùm cùm legati Apoſtolici officium, quod Ambroſio, Comenſem epiſcopatum inſtituenti, tribuunt auctores, antiquis teſtimoniis deſtitutum ſit, erit fortaſſe, qui illud eadem facilitate eat inficias, quâ ab illis aſſeritur.*

B

17 *At non gratis, inquies, dixit id Ughellus, qui ex origine epiſcopatûs Comenſis, ex antiquis ejus conſuetudinibus, & conciliorum ſubſcriptionibus deduxit, quod de Ambroſii legatione Apoſtolica dixit: ſic ſcribit:* Quis autem primus in ea civitate diſſeminaverit Euangelium, non concordant ſcriptores. Vero tamen propior opinio eſt, S. Hermagoram, Aquileienſem epiſcopum, S. Marci diſcipulum, pòſt Euangelio illuſtratas Venetias (*non urbem, ſed regionem Venetam intelligit*) Flaminiam, Æmiliam, Liguriam, Rhætiæque confinia, veniſſe Comum, ibique Chriſtianam inſtituiſſe fidem, noviſque Chriſtianis attribuiſſe paſtorem, ac deinceps ad ſibi commiſſam Aquileienſem eccleſiam revertiſſe, indeque traditionem emanâſſe, Comenſem præſulem patriarchæ Aquileienſis jam inde ſuffraganeum fuiſſe, in ejuſque electionem antiquitus tuliſſe ſuffragium, conciliiſque provincialibus illius patriarchatus interfuiſſe; nos autem obſervavimus, in concilio Lateranenſi ſub Alexandro tertio, anno MCLXXIX Anſelmum epiſcopum Comenſem inter ſuffraganeos Aquileienſes, hoc eſt, inter Garſertinum, epiſcopum Mantuanum, Gerardumque Patavinum, medium ſe ſubſcripſiſſe, quod utique non feciſſet, niſi ejuſdem patriarchæ ſuffraganeus fuiſſet. Eidemque opinioni addit momentum, quòd patriarcham Aquileienſem aliquando in diœceſi Comenſi judices appellare poſt epiſcopi ſententiam ſolerent. Comenſis eccleſia uſque ad annum MDLXXXVIII proprio canendi ritu, ut vocant honoris gratiâ, Patriarchinum, quem poſtea Clemens VIII ſuſtulit, Romano inducto, uſa eſt. Quæ omnia videntur teſtari, à S. Hermagora Comenſes fuiſſe inſtitutos in fide, illorumque paſtorem Aquileienſi, tamquam Metropolitano fuiſſe ſubjectum.

C

18 *Ita Ughellus cenſuit: at major in contrarium, ut mihi apparet, ratio militat. Si quorumdam ſive traditio ſive opinio eſt, S. Hermagoram Comenſes in fide inſtituiſſe; alii S. Barnabam, quod priores, S. Hermagoram Aquileia & Comi feciſſe aiunt, contrà Mediolani & Comi feciſſe opinantur, quos inter Aloyſius Tatius, Comenſis, numeratur. Eſto deinde, Hermagoram primum fide Chriſti Comenſes imbuiſſe; num propterea proprium illis epiſcopum dedit? Numquid non regi Comenſis eccleſia à presbyteris potuit? At concilio Lateranenſi, anno 1179 celebrato, ſubſcripſit Anſelmus, Comenſis epiſcopus, è ſuffraganeis patriarchæ Aquileienſis fuit. Non inficior quidem: at quoties non contigit, ut majoribus ſubjecta minores eccleſiæ ab unius loci metropolitani ad alterius metropolitani jus tranſlata fuerint? Id verò Comenſi eccleſiæ accidiſſe, licet rei geſtæ tempus in occulto ſit, ſuadet non modò* Felicis *in epiſcopum Comenſem ab Ambroſio, Mediolanenſi metropolitano, facta ordinatio, ſed etiam Abundantii, Comenſis epiſcopi, ſubſcriptio epiſtolæ ſynodicæ, ab Euſebio, Mediolanenſi epiſcopo, ad Leonem miſſæ; quæ ſynodus, anno 452 celebrata, cùm provincialis fuerit, ejuſque litteris (vide S. Leonis Opera à Queſnelio edita tom. 1, pag. 586) Abundantius ſubſcripſerit his verbis:* Ego Abundantius epiſcopus eccleſiæ Comenſis in omnia ſuprà ſcripta conſenſi; *quis non hinc potius inferat, eo anno Comenſem eccleſiam Mediolanenſi adhuc fuiſſe ſuffraganeam? Quòd ſi eo anno poſteriora ſunt (ſunt autem veriſimillimè) quæ porrò Ughellus affert de epiſcoporum Comenſium in electione Aquileienſis patriarchæ ſuffragio, de eorumdem ad provinciæ Aquileienſis concilia convocatione, de Comenſium ad Aquileienſem patriarcham poſt latam ab epiſcopo ſuo ſententiam appellatione, & patriarchini Breviarii uſu ad annum uſque 1598 producto; vero ſanè propius videtur, Comenſem eccleſiam, ex quo à S. Ambroſio* Felicem *epiſcopum accepit, ad annum ſaltem 452 Mediolanenſem eccleſiam, ut metropolitanam ſuam agnoviſſe, veneratamque fuiſſe.*

AUCTORE J. B.

E

§ II. Quæ ejus fuerint in epiſcopatu geſta.

F

Converſis ad veram fidem Comenſibus,

Comenſium epiſcopus à S. Ambroſio conſecratus Felix, *cùm Comum perveniſſet, urbem partim adhuc ethnicorum ſuperſtitionibus, partim Arianorum perfidiâ infectam diciturr invenîſſe, & non ſegniter, ut peſti utrique obviam iret, incubuiſſe. Multos ſanè Comi, cùm eò* S. Felix *venit, qui ſive gentilium, ſive hereticorum erroribus impliciti viverent, exſtitiſſe, ex Ambroſii Epiſtola 4, ſuprà recitata, indubitatum ſit; cùm eâ Ambroſius plerosque Comenſium ad fidem converſos Catholicam* Felici *gratuletur. Non defuiſſe porrò Comi Arianos, quibus ad veram fidem adducendis* Felix *inſudaret, ex temporum illorum conditione vix dubium apparet; cùm vel ipſam Mediolanenſem ſedem, pulſo S. Dionyſio Conſtantii, Ariani imperatoris, juſſu, Auxentius Arianus proximè ante S. Ambroſium occupârit; ipſique Ambroſio adverſus Arianos, à quibus Juſtina, Valentiniani II, tunc adhuc pueri, mater, ſtabat, quod ex ejus Vita, per Paulinum presbyterum ſcripta, liquet, pluries decertandum fuerit. Quin etiam eò tum temporis proceſſêre pagani, ut Romæ aram victoriæ deorumque cultûs inſtaurationem à Juniore Valentiniano impetrare*

qui Felicem Comi ejiciunt

tamquam metropolitanus

conſtituiſſe videtur.

AUCTORE J. B.

tentârint, ut ex Ambrosii, qui se illis animosè opposuit, litteris, aliisque fidei indubitatæ monumentis manifestum fit. In agro verò Tridentino, qui non admodum procul à Comensi distat, eò gentilium furor erupit, ut SS. Sisinnium, Martyrium, & Alexandrum, quòd in valle Anaunensi Christi fidem prædicarent, ibique ecclesiam excitâssent, miserè mactârint, teste S. Vigilio, Tridentino episcopo, à quo illuc missi Martyres fuerant, ut tomo 7 Maii pag. 41 & seqq. videre est. Quæ quidem, etsi prorsùs certa Ferrarii Tattique de conversis à Felice *Comi gentilibus dicta non faciant, non exigua tamen illis probabilitatis gradum adscîscunt.*

Mercurii fanum

20 *Fecit porrò Arianorum gentiliumque Comi degentium ingens numerus, ut* S. Felix, *non in ipsa urbe, sed in ejus vicinia sedem primùm fixerit, nimirum in colle aliquo, cui dein arx* (de Baradello *dicta*) *imposita fuit à Liutprando, Longobardorum rege, ut aiunt. Diu morari illic non potuit* Felix, *quin de condenda aut aptanda ad sacros usus ecclesia cogitaret. Haud procul hinc aberat Mercurii fanum, ad pedem vicini montis situm, quod, amoto idolo, rite expiatum in veri Numinis cultum convertit, & SS. Carpophori & sociorum martyrum Comensium reliquiis, quas non procul inde, Deo revelante, jacere cognoverat, non modò ditavit, sed iisdem etiam Sanctis sacrum voluit. Ita Tattus, passim ex Monumentis antiquis ecclesia S. Carpophori: quod verò de Mercurii fano asserit, ex inventis anno 1568, cùm S. Carpophori monasterium instaurabatur, tabulis votivis, Mercurio inscriptis, liquere ait, id olim ibi reipsa exstitisse, additque penetrale aliquod ibi fuisse repertum, cujus frontispicio inscripta legebantur hæc verba ... VRIO SACR... seu* Mercurio sacrum *vel* sacra: *per*

B

diœcesin verò plures hujusmodi inscriptiones reperiri, & in villa Barnatensi annis abhinc octo vel novem, cùm ista scribebat, in lucem eruta fuisse saxum, hac inscriptione: Mercurio L. Rutticellius ovf. secundus vi. vir augustalis decurio Comi votum solvit. L. L. M. *Ex quibus admodùm sanè probabile evadit, cultum Comi Mercurium peculiari modo à gentilibus fuisse, atque hujus illic fanum à* S. Felice *in ecclesiam potuisse converti, & S. Carpophoro eo loci consecrari. Eam sæculo* XI *Litigerius monachis Benedictinis tradidit, à quibus ad commendatarios transiit, ac denique anno* 1511 *Hieronymianis monachis, ut scribit Benedictus Jovius lib. 2 Novocomensis Historiæ, cessit.*

in ecclesiam S. Carpophoro sacrum convertisse.

21 *Sunt tamen, qui S. Carpophori ecclesiam à Liutprando, Longobardorum rege, qui sæculo octavo fuit, conditam velint. De ecclesiis, à Liutprando conditis, agit Paulus Warnefridi de Gestis Longobardorum lib. 6, cap. 58: nulla quidem ibi de S. Carpophori prope Comum condita à Liutprando ecclesia mentio est particularis: sed generatim de eo Paulus ait:* Hic gloriosissimus rex multas in Christi honore per singula loca, ubi degere solebat, basilicas construxit. *Comi verò Liutprandus subindè versutus, ac juxta illud etiam castrum Baradellum excitâsse fertur, exstatque ejus diploma apud Tattum tom. 1 Annalium Comensium pag. 944, anni 724, quo eidem ecclesiæ varias possessiones tribuit; legiturque idem Liutprandus in Breviario Comensi antiquo SS. Proti & Hiacynthi reliquias Româ Comum attulisse, & in S. Carpophori ecclesia deponi voluisse. Sed jam diu ante Liutprandi ætatem S. Carpophori reliquiæ, mi & S. Felicis, in eadem ecclesia jacuisse videntur; atque adeò ante Liutprandi ætatem dudum illam exstitisse, necesse est. Neque Liutprandus in memorato diplomate, prout apud Tattum exstat, ecclesiam illam primùm à se conditam: quin imò illam jam diu exstitisse potiùs innuit, cùm illam à cujuscumque jurisdictione liberam voluit* juxta nostrorum, *ut ait,* antecessorum regum & imperatorum auctoritatem. *Si verò S. Carpophori ecclesiam non modò prædiis auxeris, sed etiam aliquid ei præstiteris amplius, verosimile admodùm est, vel eam tantummodò instaurâsse & auxisse, vel veteri a* S. Felice *condita novam substituisse: nec inusitatum est, ut, qui ecclesias vel monasteria instaurârunt, auxerunve, eorumdem conditores audiant.*

C

D

variique fuerint templa condidisse;

22 *Distat Como S. Carpophori ecclesia milliari circiter,* septem Ordinum *olim dicta,* in qua fortè omnium, *inquit laudatus Jovius,* ordinum ecclesiasticorum fuêre præbendæ: *locus verò, quo à* Felice *condita fuit, cùm illic Carpophorus sociique martyrium subiêre,* silvula *dicebatur. Cathedralis fuit, dum aliam, urbi propiorem, SS. Apostolis Petro & Paulo sacram, proximus post S. Proninum* S. Felicis *successor Amantius in cathedralem elegit: dicta dein* S. Abundii *fuit. Tandem verò sæculo* XI *Albericus, Comensis episcopus, novam in ipsa urbe cathedralem molitus est, quam Deiparæ Virgini, in cœlum assumptæ, dedicavit anno, ut scribit Ughellus,* 1025 *die* XIII *Maii: Tattus verò tom. 2 Annalium pag. 256 à Raynaldo sub finem ejusdem sæculi consecratam scribit. Plures alias ecclesias Comi* S. Felix *dicitur excitâsse:* SS. Apostolis Petro & Paulo ecclesiam consecravit, *eam nimirum, de qua paulò antè.* Item S. Georgio & S. Lazaro duo altera *templa, quæ, eliminatâ dæmonum spurcitiâ, idololatriæ tamquam injustis possessoribus* Felix ademit.... Novocomenses impulit cives, ut S. Petro parvum templum erigerent, quod narrant fuisse primum à Novocomensibus Christianis ædificatum, *inquit Ughellus. Sed hæc omnia, inquit Tattus, à recentioribus dici absque scriptorum antiquorum testimonio: liberum itaque cuilibet volunt, iis de rebus credere, quod libebit. Displicet tamen Tatio, exiguum illud S. Petri templum, S. Eusebii parochialis ecclesia vicinum, sed hodie profanatum, omnium, quæ Comi fuêre, antiquissimum simul & primùm à* S. Felice *excitatum dici: ea videlicet de causa, quòd credibile ipsi non videatur, Comenses episcopos, qui à Constantino ad* S. Felicis *tempora vixêre, omni templo caruisse: verùm ante* Felicem *Comi episcopos fuisse, haud satis, ut vidimus suprà, Tattus evincit. Denique præter templa jam memorata, aliud à Placido Puccinelli in Vita S. Ambrosii cap.* 51 *referri ait, quod nempe SS. Nabori & Felici, acceptis horum à S. Ambrosio reliquiis,* S. Felix *excitârit; sed Comi quidem nulla illius vestigia conspici: in diœcesi autem Comensi esse quidem hujus tituli ecclesiam, sed à quo erecta sit, sibi non esse compertum. Atque hæc quidem de ecclesiis, quas Comi aut in ejus vicinia* S. Felix *ferunt condidisse: videamus modò, num de rebus ceteris ab eo in episcopatu gestis certiora tradantur.*

& Laudensis ecclesiæ dedicatione interfuisse:

23 S. Felicem *ad consecrationem Laudensis ecclesiæ, à S. Bassiano sanctis Apostolis excitatæ, amicissimis S. Ambrosii litteris invitatum fuisse, suprà vidimus: etsi autem ex Ambrosio non liqueat, Laudem Pompeiam* S. Felicem *adiisse; mutua tamen, quæ illum inter & S. Ambrosium necessitudo intercedebat, & hujus, ut eò iret, pènè imperium verosimillimum faciunt,* S. Felicem

A cemnà cùm S. Ambroſio Laudenſis eccleſiæ conſecrationi interfuiſſe, quod & Acta S. Baſſiani aſſirmant, aiuntque præterea, trium illorum epiſcoporum precibus inter dedicationis officia puellam à dæmone liberatam. Anno, ut diximus, 380 ea res contigit, ſi Ughello credimus; ſub initium menſis Novembris, quantum quidem ex Ambroſii litteris colligi poteſt. Sed cùm de S. Feſtis ad dedicationem eccleſiæ Laudenſis acceſſu ſermo ſit factus, neceſſe eſt, ut Chriſtianum Lupum de Synodorum generalium & provincialium decretis & canonibus pancis conveniam. Scribit tom. 1 editionis Bruxellenſis, diſſertatione de Romana epiſcoporum conſecratione cap. 7 de S. Felicis quidem ordinatione per Ambroſium facta hoc modo: Videtur (*Valerianus, Fortunatiani in ſede Aquileienſi ſucceſſor proximus*) eodem anno poſt ſanctum Ambroſium factus epiſcopus. Et vacante adhuc iſta metropoli defunctus eſt Comenſis è Fortunatiani grege epiſcopus, ejus in locum electus Fœlix, eò ivit Ambroſius, electionem probavit & conſecravit epiſcopum. *Andi modò quid de* S. Felicis *ad dedicationem eccleſiæ Laudenſis acceſſu ſcribat.* Ad

B baſilicarum dedicationes olim ſolebant invitari plures epiſcopi, iſta occaſione fieri ſynodus, & occurrentes quæſtiones definiri. Ita tunc factum fuit etiam in Laudenſi civitate. Hinc Fœlix epiſcopus advenire timuit: timuit datam ſibi ab alieno metropolita conſecrationem diſcuti atque damnari. Et ipſam approbandam, quò virum ſiſtat, ei ſpondet Ambroſius. Ipſam ſpondet, non admittendam ſine examine, ſed probandam & firmandam. Et haud dubiè fuit ita geſtum. *Longè aliter, fateor, de* S. Felice *ejuſque ordinatione locutus ſum, ſentioque. Videtur autem Lupus, quod tanti viri pace dictum ſit, plauſculum hic, quàm par erat, ſuis indulſiſſe meditationibus. Ne gratis id dixiſſe videar, ea in primis, quæ de* Felicis *ordinatione affirmat, diſcutere aggredior.*

24 *Ordinatus eſt, inquit Lupus, à S. Ambroſio, Mediolanenſi præſule, Aquileienſi ſede vacante, & nondum in hujus epiſcopum conſecrato Valeriano. Atqui contrarium planè certum videtur: Valerianus enim Concilio Romano, ſub Damaſo Papa celebrato, in quo Auxentius Arianus, qui Mediolanenſem ſedem invaſerat, depoſitionis ſententiam accepit, interfuit, ut ex Epiſtola ſynodali apud Labbeum tom. 2 Conciliorum col. 889 colligitur, cujus titulus ita habet:* Epiſcopi ad ſanctum concilium Romæ convocati Damaſus, Valerianus & ceteri dilectis fratribus epiſcopis, qui ſunt in Illyrico in Domino ſalutem. *Paulinus autem in Vita S. Ambroſii, hunc in epiſcopum Mediolanenſem electum eſſe,* Mortuo Auxentio, *diſertè affirmat. Valerianum, cujus in dicta ſynodali Epiſtola mentio fit, Aquileienſem fuiſſe epiſcopum, nemo, ut opinor, inficias ibit: quod tamen, ſi quis negare præfractè voluerit, ad Hieronymum & Rufinum, Aquileienſem monachum, me convertam. Invectivas in S. Hieronymum ſcripſit Rufinus, quarum lib. 1. ſub initium de ſe, Valeriani, Aquileienſis præſulis, injecta mentione, ſic loquitur:* Ego, ſicut & ipſe & omnes nôrunt, antè annos ferè triginta in monaſterio jam poſitus, per gratiam baptiſmi regeneratus, ſignaculum fidei jam conſecutus ſum per ſanctos viros Chromatium, Jovinum & Eu-

C ſebium, opinatiſſimos & probatiſſimos in Eccleſia Dei epiſcopos, quorum alter tunc preſbyter beatæ memoriæ Valeriani, alter archidiaconus, alius diaconus, ſimulque pater mihi & doctor ſymboli ac fidei fuit.

AUCTORE J. B.

25 *Quo verò tempore id ſcripſerit Rufinus, ex Hieronymo ita colligitur: adverſus Rufinum S. Hieronymus apologiam ſcripſit ſub annum 401, ut merito ait Martianay, S. Hieronymi Operum noviſſimus editor: ſic enim Hieronymus ipſe loquitur libro 3 Apologiæ ſuæ:* Per totos iſtos quadringentos annos erraſſe ſe (*Eccleſia*) & ignoraſſe, quod verum eſt, fateretur? *Inceperat autem ſuas ad Hieronymum invectivas conſcribere Rufinus triennio ſaltem prius, quàm ſuam ſcripſerit Apologiam Hieronymus, qui lib. mox cuncto rurſum de Rufini invectivis ait:* Libri enim tui, quos limâſti per triennium, diſertiores ſunt. *Pone itaque anno 402, aut ſi vis, 403 Apologiam ſuam ſcripſiſſe Hieronymum, & ex annis 403 aufer primum annos 3, quos ſcribendis limandiſque invectivarum ſuarum libris Rufinus impendit; ac iterum annos 30, ut ad annum, quo Rufinus ſe baptizatum ſub Valeriano, Aquileienſi epiſcopo, ait, venias, facilè ad annum 370 pervenies, quo jam inde Aquileienſium Valerianus epiſcopus fuerit: at Ambroſium Mediolanenſem epiſcopum anno demum 374 factum eſſe, ſcribunt hodie paſſim eruditi, nec eſt, quod ſciam, inter illos, qui ante annum 373 id contigiſſe, affirmet. Non eſt itaque, cur Lupus dicat, Valerianum eodem anno factum eſſe Aquileienſium epiſcopum, quo Ambroſius Mediolanenſium, & quidem Ambroſio ſerius. Non eſt item, cur dicat,* Felicem *ab Ambroſio ordinatum fuiſſe, Aquileienſi ſede per Fortunatiani mortem vacante. Denique ante* Felicem, *alium fuiſſe Comi epiſcopum, qui Fortunatiani ſuffraganeus, & recens tum mortuus fuerit, dubium ſaltem ex dictis num.* 17 *haberi debet. Nunc ad ea, quæ de* S. Felicis *ad Laudenſis eccleſiæ, à Baſſiano SS. Apoſtolis erecta, dedicationem unà cum illo & S. Ambroſio peragendam acceſſu ſcribit Lupus, gradum faciamus.*

Chriſtiani Lupi de SS. Felice & Ambroſio

cujus ætate ne

26 *Invitatus ad dedicationem eccleſiæ Sanctorum Apoſtolorum à S. Ambroſio tum ſuo, tum S. Baſſiani nomine Laudem Pompeiam* S. Felix, *eò ſeſe conferre timuit, inquit Lupus. Timuit? Unde hoc Lupus colligit? Non alunde, opinor, quàm ex iteratis, quas ad* Felicem *prius dare Ambroſius compulſus fuit, quàm hic ſua egredi diœceſi voluerit, litteris. Sed Ambroſii ad* Felicem *litteras volve & revolve: videbis quidem in illis S. Ambroſium, à quo ſibi nihil timendum habuit* Felix, *litteris ſuis non ſemel inſtitiſſe, ut ad ſe ille Mediolanum accederet; ut verò Laudem Pompeiam ſeſe conferret, non niſi unas ſcitur dediſſe Ambroſius, quibus accepis,* Felix, *Laudem Pompeiam, ut rogatus fuerat, veroſimillimè properavit. Verùm qua de cauſa Laudem Pompeiam accedere* Felix *timuit? Sciliicet, ut ait Lupus,* Timuit datam ſibi ab alieno metropolita conſecrationem diſcuti atque damnari; *atque ea de cauſa Laudem Pompeiam accedere noluit, niſi ab Ambroſio ſponſione accepta, fore, ut conſecratio ſua in epiſcoporum conventu Laude Pompeia celebrando præbiretur. Hoc enim illud ipſum eſt, quod S. Ambroſius ſignificatum voluit, ut interpretatur Lupus, ſequentibus verbis:* Erit mihi fructus dulciſſimus, quòd meum in te judicium probabitur (*Laude Pompeia, ut vult*) Ordinatio non reprehendetur (*ab epiſcopis eò venturis, ſecundùm Lupum*) quam accepiſti per impoſitionem manuum mearum

aſſertiones aliquæ

D

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

rum & benedictionem in nomine Domini Jesu. *Ambrosii hic verba, sed non sensum agnosco.*

refutantur.

27 *Consule Ambrosii verba, quæ mox citata & præcedunt & sequuntur proximè, & Ambrosium alia omnino dicere, quàm quæ Lupus adducit, deprehendes. Præcedunt hæc:* Huic tu militas bonam militiam, hujus depositum custodis, hujus pecuniam fœneras, secundùm quòd scriptum est: "Fœnerabis gentibus.„ Bonum fœnus spiritalis gratiæ, quod veniens Dominus cum usuris exiget, & cùm te bene dispensâsse invenerit, dabit tibi plura pro paucioribus. *Quibus verbis partim* Felicem *ob rectè administratum episcopatum laudat, partim, ut sedulò suorum saluti incumbere pergat, propositâ, quam à veniente Domino relaturus esset, mercede, hortatur; ac fore dein, ait, ut ordinatio ejus, & Ambrosii de illo judicium, quo eum episcopatu dignum censuerat, à Deo judice comprobetur. Quare etiam verbis, à Lupo citatis, mox ista subdit:* Fac ergò bonum opus (*id est, gregem tuum diligenter administra*) ut in illo die (*quo administrationis tuæ rationem Deus judex à te repetet*) mercedem invenias, & ego in te, & tu in me requiescamus. *Hic, ut opinor, sincerus est Ambrosii sensus: nec video, qui futura Laude Pompeia episcoporum synodi, cui* Felix *sociam sese adjungere ob acceptam ab alieno metropolitano consecrationem formidârit, verbis ex Ambrosio additis ulla mentio fiat. Ambrosium verò non alienum* S. Felici, *sed proprium verosimiliùs fuisse metropolitanum, ex dictis num.* 17 *videtur colligi posse.*

B

Concilii etiam aliquot

28 *Reliqua, quæ de rebus à* Felice *gestis narrantur, ex iis potiùs, quæ in Italia, dum Comensibus præerat, contigerunt, quàm ex fidei antiquæ monumentis hausta videntur. Tatius in Martyrologio Comensi verbis suprà transcriptis unius concilii, nimirùm Mediolanensis, cui* Felix *interfuerit, meminit: sed plurimum in Annalibus. Extorserant Gratiano Palladius & Secundianus, episcopi Ariani, se injustè de hæresi Ariana infamari, conquesti, universale concilium, in quo sese purgarent: at Ambrosius, ob duos potissimùm homines totius orbis episcopos convocandos non esse causatus, tantum apud Gratianum effecit, ut is concilium Aquileiæ anno* 381 *mense Septembri indiceret, ad quod Italiæ episcopos convocavit; reliquarum autem provinciarum episcopis liberum esse voluit, ut eò accederent, aut, si ita videretur, apud suos remanerent. Convenêre Aquileiam episcopi* 32, *à quibus Ariana hæreseos convicti, damnati sunt Palladius & Secundianus. Ex horum porrò numero fuisse* S. Felicem *probabile est Tatio: id tamen affirmatè adstruere non audet: nec sanè immeritò: cùm inter episcoporum nomina, ipsis Concilii Actis inscripta, geminus quidem* Felix *appareat, sed quorum alter Tadertinus episcopus, alter verò Aforum legatus fuit; multique ei concilio per legatos duntaxat, ut in Concilii ad imperatores Epistolâ legitur, interfuerint; quod fortâsse etiam* Felix, *etsi Aquileiâ non admodum procul Comum distaret, justis de causis fecit, quem alioqui à diœcesi sua non nisi ægrè divelli potuisse, conjici satis potest ex iis, quæ ipsum inter & S. Ambrosium acta fuisse, vidimus suprà.*

C

Interfuisse creditur:

29 *At certius visum est Tatio*, S. Felicem *concilio, quod anno* 382 *Romæ Damasus Papa celebravit, interfuisse: triplo ferè hoc, Aquileiense numerosius fuit: cumque patrum, qui eidem interfuêre, episcoporum sint nota nomina, fieri facilè potuerit, ut ex eorum numero* Felix *fuerit, etsi antiqua, quibus id certò ostendatur, desint monumenta: id tamen Tatii rationes, è numero episcoporum, qui ad illud convenêre concilium, & è latiori jam & pacatiori per diœcesim Comensem rerum facie, aut ex consuetudine episcoporum quotannis & plerúmque die, quæ pontifex creatus fuerat, recurrente, Romam adeundi petita, certò non evincunt: varii enim, etsi nobis ignoti, occurrere obices potuerunt, ut non illicitè ab eo concilio abesse* S. Felix *potuerit. Non minùs verosimile est, concilio Mediolanensi, à S. Ambrosio adversus Jovinianum ejusque sequaces anno* 390 *celebrato, illum interfuisse; & fortè is ipse est, qui in episcoporum, Mediolani congregatorum, ad Siricium Papam Rescripto, sine sedis tamen nomine, apud Labbe tom.* 2 *Conciliorum col.* 1027 *Maximum inter & Bassianum episcopos signatus legitur. In editione quidem Romana, ut adverunt Ambrosianorum Operum editores Benedictini col.* 970, Felix *jam memoratus Jaderensis seu Jadertinus fuisse scribitur; sed nomina sedium singulorum episcoporum in antiquis editionibus Labbeana & Quesnelliana desiderantur; argumento non levi, inquiunt,* ea repetita esse ex concilio Aquileiensi. *Eustatio sedes non tribuitur in editione Romana concilii Mediolanensis, fortè quòd nec in editione concilii Aquileiensis, unde aliorum sedes hic desumpta videntur, expressa fuerit.*

D

E

sed hæc, aliaque

30 *Mediolanense Concilium annis aliquot præcessit celebris illa SS. Gervasii & Protasii martyrum Mediolani inventio. Huic anno* 386 *non modò interfuisse* S. Felicem *ait, sed, accepta etiam à S. Ambrosio ex eorum reliquiis portione aliqua, templum iisdem sanctis martyribus in suburbio Comensi excitâsse: at templum istud non* S. Felicis, *sed Pronini, successoris ejus, opus fuisse Ballarinus & Ughellus scribunt: neque memorata inventioni videtur* Felix *adfuisse. Describit illam Ambrosius ipse Epistolâ ad sororem suam Marcellinam, nec ullam episcoporum, qui ei interfuerint, facit mentionem, quamquam fortè interfuerint episcopi aliqui, si inventio illa contigerit, cùm basilicam Ambrosianam dedicare volebat Ambrosius, quod sola habet editio Romana, ut aiunt Benedictini, pro* cùm ego basilicam dedicare vellem, *legentes* cùm ego basilicam dedicâssem. *Tatius quidem ex Epistola* 53 *Ambrosii hæc adducit:* Convocans itaque omnes per circuitum fratres & episcopos urbium vicinarum & referens universa, quæ videram, ipsis coràm positis, primus ego terræ fossor accessi; cæteri verò episcopi prosecuti sunt &c. *Verùm laudata epistola ab eruditis rejicitur tamquam spuria; nec satis cùm S. Ambrosii ad sororem Epistola, quam ut genuinam omnes agnoscunt, cohærere videtur, ubi non se, non episcopos, terram eruisse; sed id se* clericis *præcepisse, ait. Exinde quidem è martyrum illorum reliquiis aliquid variis fuisse distributum, ex S. Paulino Nolano Epistola* 32 *ad Severum apud Muratorium pag.* 207; *ex S. Gaudentio, Brixiensi episcopo, Sermone* 17 *& ex Gregorio Turonensi lib.* 1 *de Gloria martyrum cap.* 47 *indubitatum est: sed cessisse earum etiam partem aliquam* S. Felici, *etsi S. Ambrosio fuerit amicissimus, nec affirmare, nec inficiari audeo.*

F

inventa fuisse.

31 *Atque hæc præcipua sunt, quæ de rebus, à* S. Felice *gestis, Tatius aliique recentiores memorant:*

memorant:

Digitized by Google

manent : quamdiu Comenſem rexerit eccleſiam, ſedilium docet antiquum monumentum. Obiit, ut ajunt, ſucceſſore ſibi delecto, nimirum S. Previ-ſto, de quo actum eſt in Opere noſtro ad diem VIII Martii. Corpus ejus, quod in crypta eccleſia S. Carpophori conditum eſt, anno 1611 à P. Baſ-ſiano Gatti, Priore cæteriſque monaſterii S. Carpo-phori monachis Congregationis S. Hieronymi in-ſpectum fuiſſe, ſcribit Tatius ; additque, Comi SS. Amantio & Felici erectum à Societate noſtra inſigne templum, anno 1604 die XXI Novembris à Philippo Archinto, Comenſi præſule, conſecra-tum, inter pulcherrima civitatis templa numera-randum eſſe. AUCTORE J. B.

DE S. EVODIO EPISC. CONF.

ROTHOMAGI IN NORMANNIA,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Quo ſeculo Rothomagenſis epiſcopus fuerit : Actorum ejus fides & compendium : tranſlationes corporis.

B ANTE MEDIUM SECULUM V. *S. Evodius Rothomagenſis epiſcopus fuit.*

Rothomagus vetus eſt Galliæ civitas ad Sequanam fluvium ſita, archiepiſcopali ſede conſpicua, Normannicæque provinciæ caput : hanc ſuis olim virtutibus illuſtrâſſe, moderatumque ſuiſſe, ut epiſcopum, ſanctum, quo de agimus, Evodium ſeu Evodum, concors quidem eſt auctorum vox, qui ſcriptis ſuis Rothomagenſium præſulum ſeriem geſtaque ſunt perſecuti : ſed ex his alii illum decimo, thedium ſcilicet inter Innocentium & Silveſtrum ; alii verò ſexto decimo, Flavium inter & Pratextatum, loco reponunt, &, quod inde conſequitur, alii ſeculo V, contrà VI alii illius ætatem aſſignant. In poſteriorum numero ſunt Sammarthani fratres, Franciſcus Pommerayus, Congregationis Benedictinæ S. Mauri alumnus, in Hiſtoria archiepiſcoporum Rothomagenſium, & in eorumdem Chronico Joannes Dadrenus. Prioribus ſubſcribunt Natalis Taillepied, & recentiores Galliæ Chriſtianæ ſcriptores.

2 *Floruiſſe* S. Evodium *Clotarii I tempore, ut Pommerayus & Dadrenus aiunt, ejus Acta teſtantur : at Clotarius ab anno* 511 *uſque ad* 561 *regnavit in Francia : hinc porrò* Evodius *ſeculo ſexto floruiſſe, citatis mox ſcriptoribus viſus eſt.* C *Dadrenus, neſcio, qua ratione ſultus, eum anno* 520 *Rothomagi ſediſſe, ſcribit : quòd ſi ita eſt, cur* Evodium *recenſuit poſt Flavium, qui conciliis Aurelianenſibus* 2, 3 *&* 4, *annis* 533, 538 *&* 541 *celebratis, ſubſcriptus legitur? Sammarthani fratres* Evodium *ad annum regni Clotarii I vigeſimum quartum circitèr, ſeu circa annum* 535 *referendum, aiunt : ſed obſtant concilia mox laudata, quibus interfuit Flavius. Celebratis in Gallia inter annos* 541 *&* 557 *conciliis nullus ſubſcriptus legitur Rothomagenſis præſul ; ac proin ex iiſdem, ſpatio inter utrumque annum medio Rothomagi non ſediſſe* S. Evodium, *oſtendi non poteſt : verùm nec Sammarthani monumentum aliud, quàm Acta* S. Evodii, *quo opinionem ſuam firmeni, allegant, quod quidem ipſum haud ſatis ſolidum apparet. Nam non ſolùm Actorum illorum nobis ignota eſt ætas, ſed etiam fides vacillat : cùm enim non modò* S. Evodium, *Clotario I in Francia regnante, floruiſſe ; ſed etiam ſub archiepiſcopum Rothomagenſem fuiſſe electum, conſentiente Clotario (quod ex iis, quæ in ipſis Actis infrà edendis num.* 5 *leguntur, manifeſtè liquet) affirment ; Rothomagenſem cathedram non adierit* S. Evodius *ante annum* 558, *ante quem ſcilicet è vivis non abiit Childebertus, quo nondum mortuo, in Rothomagenſem civitatem nihil juris Clotario fuit. Atqui Pratextatus,* S. Evodii *hac in ſententia ſucceſſor, jam inde ab anno* 557 *concilium Pariſienſe* III, *velut Rothomagenſis epiſcopus, ſua ſubſcriptione munivit.*

non ſimulo VI; ut ejus Acta.

3 *Sanſſayus in Martyrologio Gallicano ad diem* VIII *Octobris* S. Evodium *inter Gildardum ſeu Gildaredum, qui concilio Aurelianenſi* I, *& Flavium, qui Aurelianenſi tertio ſubſcripſit, collocat ; atque adeò inter annum* 511 *&* 533 *Rothomagi* Evodium *ſedìſſe, arbitratus eſt ; partim, ut appareat, è privata conjectura, partim ex* S. Evodii *Actis ; ſed exigui ; ex jam dictis, ponderis ſideique. Præplacet igitur eorum opinio, quâ* S. Evodius *inter Innocentium & Silveſtrum medius, & ſeculo quinto floruiſſe, & Rothomagenſi eccleſiæ præfuiſſe, ſtatuitur. Sic quippe habet Chronicon Rothomagenſe apud Labbeum tom.* I *Bibliothecæ Mſs. pag.* 365, *prædictum ad annum* 1344 ; *ſic Ordericus Vitalis, ſcriptor ſeculi* XII *libro* 6 *Hiſt. Eccleſiaſtica apud Andream Cheſnium inter ſcriptores antiquos Hiſtoriæ Normannicæ pag.* 558 *& ſeq. ; ſic ſcriptor Actorum archiepiſcoporum Rothomagenſium, qui ſeculo* XI *fuit, apud Mabillonium tom.* 2 *Veterum Analectorum pag.* 429, *cujus verba ſunt :* Cui (*S. Victricio*) ſucceſſit Innocentius, Innocentio ſanctus Evodus, Evodo Silveſter. *Sic Catalogus epiſcoporum Rothomagenſium abbatiæ S. Vandregiſili, ſeculo* IX *ſcriptus, & à Gallia Chriſtiana antiqua ſcriptoribus tomo* XI, *col.* 9 *laudatus ; ſic denique etiam Indices & Monumenta antiquiora, & quidem omnia ; ſciente Pommerayo ; quibus utique ratiùs creditur, quàm Actis* S. Evodii.

sed potiùs ſeculo V.

4 *Accedat his etiam vetuſtum, ut aiunt laudati Galliæ Chriſtianæ ſcriptores, Gemeticenſis abbatiæ Chronicon ; quamquam in illo* Evodium *inter & Silveſtrum medius collocetur Innocentius. Verùm qua ſeculi quinti parte* S. Evodius *Rothomagenſem ſedem moderatus eſt? Natalis Taillepied* Evodium *ſucceſſiſſe Innocentio ſcribit anno* 426. *Victricium vixiſſe conſtat anno* 404 *ex litteris Innocentii Papæ I ad illum datis : de-*

ut tradunt monumenta priora.

AUCTORE J. B.

functum Gallia Chriſtiana antiqua ſcriptores veteres (aut eò ſaltem inclinant) ſub annum 409; alii vero ſub annum 417; Innocentium Sammarthani aiunt ſediſſe annos 9; qui additi anno 417 nos deducunt ad annum 426, cui Natalis Taillepied Evodiani regiminis affixit initium. Quo verò anno inſulas vitamque Evodius *poſuerit, haud ſatis liquet, cùm, ſicut illius epiſcopatûs initium, ita & ejuſdem duratio certis non nitatur documentis: ſunt, ſecundum Bailletum, qui annis illum quatuor (alii ſeptem dicunt) Rothomagenſem eccleſiam rexiſſe, dicunt: quo quidem pacto ſub annum 430 ex hac vita diſceſſerit. Hoc certum, Germanum Rothomagenſem, poſt* Evodium, *Silveſtrum, & Malſenem, epiſcopum, ſubſcripſiſſe concilio Turonenſi anni 461; ex quo in ea, quam ut probabiliorem ſequitur, de* S. Evodii *ætate ſeculo quinto illiganda ſententia veroſimillimum ſit, cum annis aliquot ante medium ſeculum quintum eſſe in vivis deſiiſſe: ut ſuprà in margine annotavimus. Ordericus Vitalis* Evodium *ſediſſe annis 7 ait ſub Pontificibus Celeſtino & Sixto, quorum alter anno 432, alter 440 obiit.*

R *Acta ejus fidei non magnæ ſunt.*

5 *De Actis* S. Evodii *non opus eſt multa dicere: habemus illa ex Mſ. Rothomagenſi ad nos olim miſſa: Gallia Chriſtiana noviſſimi ſcriptores ea fidem apud eruditos non mereri pronuntiant, ſaltem in quantùm* S. Evodium *Clotario I, Francorum regi, æqualem faciunt: auctorem habent, de* S. Evodii *rebus haud probè inſtructum, quod prodere videtur ejus de* S. Evodio *oratio, jejuna adeò, ut vix quidquam ſingulare, quod cuilibet ferè epiſcopo ſancto non congruat, de* S. Evodio *memoret; ſi parentum nomina, & prodigia aliquot, quæ ſive vivus, ſive ab obitu patravit S. Præſul, & hæc quidem nonniſi à traditione populari, quantùm apparet, accepta, excipias. Precipua eorum ſaltem capita atque ſubſtantiam ſermone Gallico explicata habet apud Pommerayum, qui illa non modo pra manibus habuit; ſed etiam, tranſcripto eorum ad marginem textu Latino, ſubinde laudat. Geſtorum ejus ex Pommerayo compendium ſic ferè habet.*

quorum compendium C

6 S. Evodio *pater fuit Florentinus; mater Celina, par conjugum generis ſplendore, animi corporiſque dotibus, ſed Chriſtianarum virtutum laude in primis illuſtre. His ortus* Evodius, *tradituſque ab ineunte ætate viris, piis juxta ac doctis, eum cùm in pietate, tum in eruditione progreſſum fecit, ut ad magna à Deo deſtinatus non dubiè videretur. Itaque, velut alter Samuel, eccleſiæ Cathedrali Rothomagenſi à parentibus ſiſtitur: ex quo verò clericis adſcriptus fuit, morum caſtimoniâ, rerum caducarum contemptu, vitæ auſteritate, potiſſimùm verò in indigos charitate enituit. His virtutibus ad pontificalem cathedram eſt evectus, quam probitate vitæ, vigilantiâ, zelo, verbis factiſque, ſuprà quàm dici poteſt, illuſtravit. Muto vocem ſigno crucis reddidit; incendium, quod Rothomagenſi civitati minabatur interitum, ſuis precibus exſtinxit: cùm haud ſatis illi eſſet, unde egenorum opitularetur inopiæ, divinitus, quod ſatis eſſet, accepit. Terrori damonibus erat, quos ſæpenumero ab obſeſſis expulit, etiam abſens: ſatis enim ad hoc erat, ſi obſeſſis pedum ejus paſtorale, formato crucis ſigno, admoveretur: quin & ipſæ paleæ, quæ illi lectus erant, febres variaque morborum genera abigebant. Et hæc quidem vivus præſtitit.*

7 *Luſtrabat ſedulò diœceſim ſuam S. Præſul, cùm eum Andelaci febris invaſit, brevique ad extrema deduxit: convocatis itaque è clero populoque præcipuis ſuprema ſalutis monita impertit, ſuſceptoque ſacroſancto Viatico, & formato demum crucis ſigno, ſummo ſpectantium dolore luctuque animam Deo reddidit die* VIII *Octobris. Corpus ejus, ſerico panno involutum, inſigni pompa Andeliaco Rothomagum in eccleſiam cathedralem relatum fuit, nec ſine prodigiis: ejus ope detenti carcere numero triginta in ipſo civitatis ingreſſu, ruptis ſponte vinculis recluſiſque januis, libertatem ſunt conſecuti (num tum temporis in civitatis portis Rothomagi fuerint conſtituti carceres, ut modò quibuſdam in locis fit, viderint alii) in templo verò Majori, in quo tumulatus fuit, viſum cæcis quatuor, claudis verò octodecim greſſum reddidit. Hæc de geſtis* S. Evodii *ex Pommerayo.*

exhibetur.

8 *Pluribus, inquit dein, poſtmodum prodigiis* S. Evodii *in templo Rothomagenſi Cathedrali tumulus increbuit, quorum multitudine factum eſt, ut corpus ejus inſigni hierotheca fuerint inclauſum, honorificéque ſervatum uſque ad Normannorum in urbem Rothomagenſem irruptionem, de qua Chronici Fontanellenſis Fragmentum, ab auctore coætaneo conſcriptum, tom. 7. Scriptorum rerum Gallicarum pag. 40 in hunc modum loquitur:* Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXLI, Indictione IV, quarto Idus Maii venerunt Nortmanni, Oſcheri quoque dux. Pridie Idus Maii incenſa eſt ab eis urbs Rothomagus: XVII Kal. Junii regreſſi ſunt à Rothomago: IX Kal. Junii Gemmeticum monaſterium igne cremàrunt. *Soluiſſe fideles, imminentibus barbarorum incurſionibus, ad loca tutiora ſacras Sanctorum exuvias deportare, notiſſimum eſt. Quod verò ad Rothomagenſes ſpectat, jam tom. 2 Anglii pag. 197 dictum eſt, illos S. Victricii, epiſcopi ſui, exuvias, imminente hac ipſa Normannorum irruptione, Brennacum detuliſſe: tom. item ejuſdem menſis IV pag. 802 & ſeq., pari eorum ſollicitudine S. Audoeni, Rothomagenſis item epiſcopi, reliquias Vadiniacum fuiſſe tranſlatas. Eodem itaque tempore, ait Pommerayus,* S. Evodii *reliquias unà cum S. Victricii Brennacum fuiſſe tranſlatas; quod quidem à Sigeberto Gemblacenſi, quem laudat, de* S. Evodio *dictum non reperi; quamquam id, quæ jam dicta ſunt & ipſa temporis ratio veroſimillimum faciunt.*

Ejuſdem corpus ſeculo IX tranſlatum fuit Brennacum.

E

9 *Alia tamen occaſione id forte factum ſuſpicantur Galliæ Chriſtianæ antiqui ſcriptores, ſic ea de re loquentes tom.* IX *col.* 488 & *ſeq.* Hæc fortè villa (*Brennacum*) à Dagoberto, Clotarii nepote, S. Audoëno tradita ſeculo ſeptimo eccleſiæ Rothomagenſis juri ſubjacuit ad ſeculum X, quo intervallo nobilitata fuit ſacro B. Evodii Rothomagenſis archiepiſcopi pignore: *quibus quidem verbis aſſertam à Pommerayo tranſlati Brennacum* S. Evodii *corporis epocham non quidem inficiari videntur, ſed nec approbare. Utut ſit, equidem* S. Evodii *reliquias fuiſſe Brennacum jam olim deportatas, ex mox etiam dicendis manifeſtum fiet. Porrò de Brennaco audi Valeſium in Notitiis Galliarum:* Brennacum ſeu Brannacum, *inquit*, villa olim fuit regni, pagique Sueſſionici, poſita ad flumen Vidulam; in qua Chlotarius exſtruxerat regiam, moraturque conſueverat, ubi & ejus theſauri ſervabantur: à Gregorio Turonico epiſcopo (*Lib.* 4 *cap.* 22, & *lib.* 5 *Hiſtoriæ Francorum capp.* 26, 36, 40 & *alibi*) à Fortunato (*epiſcopo Pictavenſi, lib.* 9 *Car-*

F

cujus loci notitia datur.

Digitized by Google

A Carmine ad Gallicarum dogario (in mia apud me morata: gno ad cognoſcendam Gregorii ipſius cauſam con venerunt. Vulgò "Braine„ appellatur. ... "Branam pro Brennaco vel Braina ferè omnes „recentiores ſcriptores appellitant.

Chilpericum regem, apud rerum Scriptores tom. 2, pag. 520) Fre- Hiſtoria Francorum Gregorii Epiſco- Ruinartium col. 569) ceteriſque quò epiſcopi ex toto Chilperici re-

10 *At ad rem noſtram maximè facit, quod ibi-*
ubi in dictato *dem addit Valeſius:* Hic locus S. Euhodii (*ſic* Evodium *vocat*) baſilicâ inſignis eſt, vulgò S. Iuad dicti: quæ abbatialis baſilica duplici titulo ac patrocinio ab origine gaudens, olim eccleſia S. Mariæ & S. Euhodii dicebatur; jam omiſſo B. Mariæ nomine, eccleſia S. Euhodii pridem dicitur. *Noviſſimam* S. Evodii *eccleſiam Brennaci condidit, ut ſcribit Hugo, Ptolemaidis epiſcopus & abbas Stivagienſis in Annalibus Ordinis Præmonſtratenſis col.* 395, *Agnes, Guidonis, [illegible] comitis, filia, Roberto Drocarum comiti, Ludovici VI, Francia regis, filio nupta; quam ſolemni ritu conſecrárunt Albericus archi-*
B *epiſcopus Remenſis & Haynardus, Sueſſionenſis epiſcopus, anno* 1216. *Sed ante hanc loci dynaſtæ* S. Evodio *alteram excitárant, ut idem Hugo ſcribit col.* 393 *& ſeq. his verbis:* Cui (*S. Evodio*) ut cultum honoremque comites (*Brennacenſes*) impenderent majorem, in ambitu caſtri, quod, vetere diruto, pridem in planitie ſecus oppidi (*Brennacenſis*) mœnia erexerant, eccleſiam collegialem S. Evodio nuncupatam fundaverunt, ibidemque ipſius exuvias magno depoſuerunt apparatu; *nimirum Andreas de Baudemont, ejuſque uxor Agnes, quorum neptis fuit Agnes, paulò antè memorata. Quo circiter tempore hæc vetuſtior* S. Evodii *eccleſia condita fuerit, colliges ex eo, quòd idem Hugo aſſerat, Andreæ de Baudemont & Agnetis ejus uxoris, videlicet eccleſiæ hujus conditorum, conſenſu canonicis ſecularibus Præmonſtratenſes anno* 1130 *à Goſleno, Sueſſionenſi epiſcopo, fuiſſe ſubſtitutos. Huic porrò vetuſtiori* S. Evodii *eccleſiæ* S. Mariæ ſanctique Evodii *titulum, quem illi Valeſius antiquitus fuiſſe ait, tributum invenio in*
C *Litteris Goſleni Sueſſionenſis epiſcopi annorum* 1137, 1145 *&* 1150; *item in Bulla Eugenii III anni* 1147, *Adriani IV anni* 1154; *in litteris Roberti comitis Drocarum anni* 1179, *& Nicolai de Baſochiis anni* 1189, *apud eumdem Hugonem in Annalium ſuorum Documentis col.* ccccxxi *& ſ ſeqq.*

ejus nomini monaſterio 11 *Nulla ſit in citatis modò Monumentis eccleſia, quæ priùs* S. Remigii, *ac dein* S. Evodii *dicta ſit, mentio; ut neſciam, quid de Gallia Chriſtiana antiqua ſcriptoribus hîc dicendum ſit, dum in Serie Archiepiſcoporum Rothomagenſium de Evodio ita ſcribunt:* Dicitur ſunctus Andilegi, & elatus ad ſepulturam in ædem S. Mariæ Rotomagenſis, inde verò poſtea in eccleſiam, quæ tunc S. Remigii, nunc ſuo ipſius nomine ſancti Evodii dicitur, paretque ſub titulo abbatiali canonicis Præmonſtratenſibus. *An ante excitatam ab Andrea de Baudemont ejuſque uxore Agnete S. Mariæ &* S. Evodii *eccleſiam, alia, S. Remigio ſacra, Brennaci priùs exſtitit, quæ* S. Evodii *corpus continebat? Aut an excitata ab Andrea de Baudemont ejuſque uxore eccleſia præter S. Mariæ &* S. Evodii *etiam titulum S. Remigii, quamvis in laudatis modò Monumentis non memoratum, obtinuit? Utut ſit, hinc equidem li-*

quet, non modò S. Evodii *reliquias Brennacum fuiſſe translatas; ſed eumdem etiam tum Rothomagi, tum Brennaci pro ſancto ſemper habitum cultumque fuiſſe: Præmonſtratenſibus verò canonicis, ex quo Brennacum introducti fuerunt, non defuiſſe curam, ut Sancti illius cultus facer non detrimentum, ſed augmentum etiam caperet, docuit Gerardus abbas, de quo Hugo ſic ſcribit:* Gerardus (*Brana abbas* XIII) anno MCCXLIV corpus S. Evodii in novam capſulam ſolemni apparatu transferri per epiſcopos Sueſſionenſem & Laudunenſem procuravit; de qua tranſlatione ſequentes leguntur verſus; *ſed Acta partim malè ſecutus eſt eorum auctor. Sic habent:*

Præſule Rothomago ſedet hoſpita Brenna beato:
Gaudeat Evodio capſa præſente vocato;
Quem Florentinus, Celinaque, regna tenente
Gallica Chlotario, Domino genuêre favente.
Hîc vas feciſti gemmis auroque decorum,
Anno milleno ducenteno quoque quarto,
Cum quadrageno Domini pariter ſociato.

E *in honore ſanctæ ejuſdem reliquiæ.*

12 *Idem lego in Appendice Brennacenſi ad Chronicum Fiſcanenſe, quod in annum* 1220 *deſinit, apud Labbeum tom.* 1 *Bibliotheca Mſſ. pag.* 328; *ſed hîc annus* 1246 *pro anno* 1244 *ſignatus eſt: Appendicis hæc verba ſunt:* Tranſlatum eſt corpus S. Evodii in monaſterio caſtri Branæ per venerabiles patres Sueſſionenſem & Laudunenſem epiſcopos, procurante Domino Gerardo, abbate dicti loci, in capſam, quam fecit idem Girardus fieri, aſſtante plebis multitudine copioſa. *Deſinit Appendix laudata apud Labbeum, diverſa tamen, ac Chronicon Fiſcanenſe, manu exarata, in eumdem annum* 1246. *Sed ſive id eo anno, ſive biennio antè contigerit, parùm intereſt. Sueſſionenſium anno* 1244 *epiſcopus erat Radulphus de Condun; at anno* 1246 *Guido de Chateau-Porcien; Laudunenſium verò anno utroque Garnerus. Ceterùm ex jam dictis efficitur,* S. Evodium *jam diuturno cultu ſacro Brennaci, ubi ejus corpus hodieque quieſcit, in diœceſi Sueſſionenſi, Rothomagenſi contermina, ſuiſſe gaviſum: at non minor illi in propria diœceſi ſeu Rothomagenſi, ſuit* F *jam olim impenſus, ut ſequens § declarabit.*

§ II. S. Evodii cultus ſacer Rothomagi; reliquiæ in cœnobio S. Lupi Trecis; apud martyrologos mentio.

Rothomagenſes corporis, ad ſe ex Andelia-co paulò poſt ejus obitum tranſlati.

ANdeliaci S. Evodius, *quod in diœceſi Rothomagenſi prope Sequanam fluvium à Rothomagenſi urbe leucis circiter ſeptem ſitum eſt, mortales exuvias, ut ſupra dictum eſt, depoſuit, quæ inde Rothomagum tranſlatæ ſuêre & in eccleſia Majori collocatæ: prima itaque hæc fuit* S. Evodii *corporis tranſlatio; quæ non diu ab ejus obitu contigiſſe, & poſtmodum quotannis celebrata fuiſſe videtur: non diu quidem poſt* S. Evodii *obitum contigiſſe videtur; quòd verò ſimile non videatur, tam exiguum fuiſſe Rothomagenſibus epiſcopi ſui deſiderium, ut illud diu in loco, tum temporis parùm fortè conſpicuo, permanere*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

nere fiverint: non tamen, quantùm quidem apparet, ſtatim ab illius obitu: cùm enim eadem hæc corporis S. Evodii *tranſlatio die* VIII *Julii verò ſimilìus, quæ nimirum ejus memoriam, ut mox videbimus, Rothomagenſis eccleſia quotannis celebravit, facta fuerit, ipſeque ex hac vita die Octobris* VIII *abiiſſe credatur; ſaltem ad annum uſque, qui ejus obitum proximè excepit, Andeliaci ejus corpus fortaſſe ſubſtiterit. Hanc porrò corporis* S. Evodii *tranſlationem quotannis à Rothomagenſibus celebratam fuiſſe, propterea exiſtimo; quòd hinc quidem compertum habeam, aliquam ejuſdem corporis tranſlationem in Rothomagenſi diœceſi eo die celebratam olim fuiſſe: inde verò alterius reliquiarum* S. Evodii *tranſlationis mentionem nullam invenerim, præterquam Brennacenſis: ſed hanc tranſlationem à Rothomagenſibus quotannis celebratam fuiſſe, veroſimile non eſt: nec enim Sanctorum tranſlationes, per quas ſacris privantur exuviis, ſed quibus iiſdem ditantur, celebrare ſolent eccleſiæ. Si quæ itaque ex his à Rothomagenſibus fuerit celebranda corporis* S. Evodii *tranſlatio, ea profectò fuiſſe videtur, quâ ſacrum ejus corpus Andeliaco Rothomagum fuit deportatum.*

B

feſtum colitur die VIII *Julii.*

14 *Porrò tranſlati* S. Evodii *corporis feſtum in Rothomagenſi eccleſia celebratum olim fuiſſe, manifeſtum fit ex ejus Miſſali, anno* 1585 *edito, in cujus Kalendario ad diem* VIII *Julii hæc leguntur:* Tranſlatio S. Evodi, Rothomagenſis archiepiſcopi. III lectio. *Similia habentur in Kalendario Breviarii Rothomagenſis anni* 1578: *at in Breviario lectiones illæ ex Communi, Oratio verò ex die* VIII *recitandæ præſcribuntur. Meminit etiam ejuſdem tranſlationis Grevenus ad diem* VIII *Julii apud Sollerium his verbis:* Civitate Rothomagenſi, tranſlatio S. Euodi, epiſcopi confeſſoris. *At Miſſale mox laudatum Miſſam eo die recitari ſolitam exhibet, quam hùc tranſcribo.* Sacerdotes Dei Benedicite Dominum *&c. Pſalm.* Benedicite omnia opera Domini Domino *&c. Oratio:* Deus qui beati Euodi pontificis tui meritis, & cecis lumen & claudis greſſum reparâſti, da nobis, quæſumus, ipſius interceſſione per viam ſalutis incedere, ut ad te lucis auctorem valeamus pervenire. Per *&c. Epiſtola:* Omnis Pontifex *&c. Grad.* Inveni David ſervum meum *&c. Verſ.* Nihil proficiet inimicus *&c: Verſ.* Diſpoſui teſtamentum electis meis *&c: Evang.* Vigilate quia neſcitis *&c: Offert.* Veritas mea & miſericordia *&c: Secret.* Oblationis noſtræ munus tua, Domine, & benedicat & ſuſcipiat dextera: noſque per hanc glorioſa beati Evodi præſulis tui oratio liberet à totius peccati macula. Per *&c. Comm.* Semel juravi *&c. Poſtcomm.* Redemptionis noſtræ, Domine, ſatiati commercio: ejus nos, quæſumus, participatione dignos efficiat beati Euodi pontificis quotidiana interceſſio. Per Dom. *&c.*

C

natale autem VIII *Octobris, mors verò* X.

15 *Ex quibus quidem liquet, tranſlationem reliquiarum* S. Evodii *in Rothomagenſi eccleſia celebrari conſueviſſe: at hodie mos iſte deſiiſſe videtur: vacat enim dies* VIII *Julii in Calendariis præfixis Breviario Rothomagenſi anni* 1627, *uti & anni* 1736. *Sanſſarus in Martyrologio Gallicano ad diem* VIII *Julii ſic ſcribit:* Item Sueſſione S. Evodii epiſcopi & confeſſoris: *Viderit veroſimiliter alicubi tranſlationem* S. Evodii *hoc die notari, ſed pro Rothomagenſi civitate per errorem expreſſerit Sueſſionenſem, uti in Opere noſtro obſervatum eſt ad diem* VIII *Julii in Prætermiſſis: nec enim ullus hoc nomine fuit Sueſſionenſis epiſcopus; nec* Evodium *Rothomagenſem* D *eo die Sueſſione coli novi. Dies præterea alter in citatis eccleſiæ Rothomagenſis Miſſali & Breviariis* S. Evodio *ſacer eſt, dies nempe* VIII *vel* X *Octobris; ille quidem in Miſſali anni* 1585 *& Breviario anni* 1578: *hic verò, ſeu* X *Octobris in Breviariis annorum* 1627 *&* 1736. *Mutationis ratio fuit, non quòd dies* X *Octobris creatus fuerit* S. Evodio *natalis, ſed quòd proximè memoratis annis Rothomagenſis eccleſiæ Dedicatio, quæ in Kalendas Octobres incidit, cum Octava, quod annis* 1578 *&* 1585 *non fiebat, celebraretur: dies verò* IX *Octobris, SS. Dionyſio, Ruſtico & Eleutherio ſacer, celebraretur cum feſto in populo: quare* Evodii *feſtum, quod ſimili ritu coli minimè conſueverat, licèt die* VIII *Octobris obiiſſe credatur, in decimum ejuſdem menſis diem tranſlatum fuit.*

16 *Porrò Miſſale anni* 1585, *ut Miſſam* S. Evodio *propriam exhibet ad diem* VIII *Julii, ita & die* VIII *Octobris exhibet Miſſam* Statuit *in ejus honorem recitandam; ſed Oratio, Secreta & Poſtcommunio ſola ſunt* S. Evodio *propriæ; eadem videlicet, quas num.* 14 *jam tranſcripſi. Breviarium verò anni* 1736 *unicam tantum exhibet Lectionem* S. Evodio *propriam, quæ ex Annalibus Francorum Coimianis ad annum* 544 *petita, ſic habet:* Evodus eccleſiæ Rotomagenſi à puero addictus in fede epiſcopali ſucceſſit Innocentio, qui S. Victricium habuerat anteceſſorem. Sanctitatis famâ conſpicuus obiit Andeliaci, unde corpus ejus Rotomagum relatum eſt, in eccleſia Majori ſepeliendum. Unà cum oſſibus S. Victricii tranſlatum eſt Brainam, Sueſſionum oppidum. Locus obſcurus antea adeò miraculorum famâ fuit illuſtratus, ut frequenti hominum cœtu, qui eò concurrebant, dilatatus deinceps fuerit & ab incolis auctus. Seculo duodecimo ibidem conſtructum eſt canonicorum cœnobium, nomine S. Evodi inſignitum, in cujus baſilica illius oſſa ſumma veneratione recoluntur. *Paulo prolixiorem de* S. Evodio *lectionem exhibet Breviarium Rothomagenſe anni* 1627; *at, quod anno* 1578 *prodiit, novem exhibet lectiones, quas, quia tantùm mutilam ſpeciem Actorum referunt, alibunde ſuppletas accipe, corrigendas tamen in eo, ut ſuprà monui, quòd* Evodium, *Clotario I, Francorum regi, contrà ac mox memorate, ætate æqualem faciunt. Ita habent.*

& unam tantùm Lectionem propriam in ejus Officio legunt.

E

F

ſed olim notum.

17 *Prima.* Fuit in tempore illo, quo Clotarius, filius inclyti regis Francorum Ludovici (*ſeu Clodovei I*) agebat in ſceptris: vir quidam nomine Florentinus ex nobiliſſima fortiſſimaque Francorum gente progenitus: omni ſagacitate & induſtriâ, omniumque rerum abundantiâ præditus, religione etiam ſanctæ Chriſtianitatis omnimodè ornatus pollebat. *Secunda.* Uxorem præterea hortatu nobilium amicorum ſublimem genere, divitiis & facultatibus abundantem fortitus, cum omni honeſtate & caſta copulatione cum ea multo tempore manſit. Aſſiduis itaque Dominum precibus exorabant: ut ſic tranſirent per bona temporalia, ab eo eis conceſſa, ne amitterent ſempiterna. *Tertia.* Igitur Dei diſponente gratia, conjunx ejus, nomine Celina, concepit & peperit filium: cui nomen impoſuerunt Evodum: qui in ſeptem gradibus baptiſmatis ſeptem comprehendit Spiritus ſancti dona. Puerilibus igitur annis prætermiſſis: viris doctis & ſapientibus traditur ſacris litteris imbuendus. Qui, favente Deo, præ cætera turba ſodalium proficiebat eccleſiaſtico nutrimento.

18

A *parentibus traditur.*

tare: ut Deo omnipotenti devotum ſervitium exhiberet, à parentibus traditur educandus. Ubi ſanctè ac juſtè converſatus: multis virtutibus exornatus præ cunctis effulſit. Erat enim piiſſimus & in omni ſuavitate conſpicuus: vultu hilaris, fulgentibus oculis, blandus in verbis, virginitate præcellens, corpore pulcherrimus, ſtaturâ decorus, omni bonitate repletus. *Quinta.* Imitabatur columbæ ſimplicitatem: & ſerpentis ſecundùm Dominicum præceptum aſtutiam. Quia nec ſimplicitas ſine aſtutia, nec aſtutia ſine ſimplicitate nobis debet ineſſe. Quomodo autem utrumque ſit habendum, nobis Apoſtolus inſinuat, dicens: Volo vos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices in malo. *Sexta.* Incedebat etiam caſtitate præcinctus renibus, bonorumque actuum inſudans operibus. Lucernam tenendo in manibus, proximis lucernam monſtrabat. Erat voluntas ejus in lege Domini die ac nocte. Eccleſiarum frequenter terebat limina: & quæ ibi recitabantur, mente intentiſſima replicans, velut apis prudentiſſima, flores ſacræ Scripturæ ſibi recondebat.

B *parituræ fulebant.*

19 *Septima.* Interea accidit Rothomagenſem archipræſulem migrâſſe ab hoc ſeculo: & plebem viduatam remanere paſtoris ſubſidio: cleri denique ac populi unanimis intentio beatum Evodum dignum fore acclamabat pontificio: qui ſicut bonis actibus præibat cunctos: ita etiam gradu honoris decebat, ut præcelleret univerſos. *Octava.* Hoc omnis ſexus, hoc omnis ætas, hoc omnium voluntas fieri debere adjudicabat: ut tanti meriti Vir eorum fieret rector: qui eos viæ rectæ dogmate nutriret. Divinitatis ergò inſtinctu ad aures regias univerſæ plebis clamor univocus pervenit: ſcilicet ut beatus Evodus ſibi præponeretur in pontificio. *Nona.* Rex autem hæc audiens, dignumque fore Sanctum tanto honore intelligens: libentiſſimè voluntati eorum præbuit aſſenſum. Eligitur ergò beatiſſimus Euodus functus * pontificatûs honore univerſiſque hinc atque inde acclamantibus: unanimi voto ad Rothomagenſem cum conſonis vocibus laudum perducitur ſedem. *Quæ hic deſunt, ſuppleo ex Lectione unica Breviarii Rothomagenſis anni* 1627: Quod munus epiſcopale cùm per ſeptennium ſumma cum laude adminiſtràſſet, ſanctis operibus clarus obdormivit in Domino, & Rothomagi ſepultus eſt in eccleſia Majori Deiparæ virginis titulo dicata. Ad cujus mortui corpus cæcis quatuor lumen reſtitutum eſt, multaque alia miracula contigerunt, quibus Servi ſui Deus ſanctitatem illuſtravit. Sed illud in primis memorandum: quod ipſo exequiarum die triginta rei, qui publico carcere incluſi, ejus ſe precibus commendàrant, vinculis reſolutis ac patefactis ſponte foribus, inde mirabiliter educti ſunt.

An: functurus?

C

S. Evodii reliquiæ in monaſterio S. Lupi.

20 *Trecis quoque in monaſterio S. Lupi* Evodius *ſacrum cultum obtinuiſſe videtur; in quo partem aliquam reliquiarum ejus ſervatam fuiſſe lego apud Camuzatum de Antiquitatibus Tricaſſinis in Miſcellaneis Hiſtoricis pag.* 300; *ubi is etiam de facto earumdem anno* 1496 *inſpectione hujuſmodi inſtrumentum refert:* Anno 1496 die Apoſtol. Simonis & Judæ in meâ Jacobi Guenin presbyteri de Lyceyo Lingonenſis diœceſis, curati de Novella & Laſſicuriæ, capellani capellaniæ Aſſumptionis B. Mariæ Virginis in eccleſia Trecenſi, auctoritate Apoſtolica publici notarii præſentia, F. Nicolaus Fornot ſacræ Theologiæ doctor, hujus eccleſiæ S. Lupi abbas, præſentibus fratribus Oudino Porree Priore clauſtrali & de Longo ſolido, Petro Adelin de Lanis ad nemus, Joanne Saget præpoſito & Petro Leſpagnol theſaurario, viſitavit reliquias B. Euodii & repoſuit in veteri capſa, prout eas invenit, quam antiquam capſam repoſuit in hac magna capſa ad Dei & præfati glorioſiſſ. confeſſoris gloriam. Signatum Guenin.

AUCTORE J. B.

& apud Martyrologos mentio.

21 *Plura de* S. Evodii *geſtis cultuve non reperi: reliquum eſt, ut Martyrologos aliquot, qui illius mentionem faciunt, paucis exhibeam. Galeſinius ex Demochare ad diem* VIII *Octobris ita habet:* Rothomagi, ſancti Euodii epiſcopi & confeſſoris. *Molanus in Additamentis ad Uſuardum:* Apud Rothomagum, beati Euodii præfatæ urbis epiſcopi & confeſſoris. *Martyrologium Romanum:* Rothomagi S. Euodii epiſcopi & confeſſoris. *In Annotatis Baronius illum ſucceſſiſſe ait Innocentio ſub annum* 422. *Similia ad eumdem diem de illo habent Martyrologium Germanicum, Ghinius, Caſtellanus in Martyrologio Univerſali, ubi illum Gallicè* S. Yvoize *vocat, ſed Brennaci* S. Yved *dici, & ſeculo quinto notat obiiſſe. Sanctilyus more ſuo paulò prolixior:* Rotomagi S. Evodii epiſcopi & confeſſoris. Hic divinorum eloquiorum ſcientiſſimus, inſignis prudentiâ, innocentiâ, pietate, modeſtiâ & pontificalis mentis firmitudine præſtans eccleſiæ magno cum animarum fructu præfuit, ſanctique Gildardi (*imò veriſimiliùs Innocentii*) ſucceſſor, locum, quem ſanctitate ornatum reperit, propriæ ſanctitatis radiis Flavio (*Silveſtro potiùs*) dimiſit, qui eum in præſulatu ſecutus eſt. *Hi omnes* S. Evodii *ad eumdem diem, quo obiiſſe creditur, videlicet ad diem* VIII *Octobris, qui olim Rothomagi ſacer illi fuit, meminerunt. At auctor Martyrologii Rothomagenſis, anno* 1670 *editi, ad diem* X *Octobris, quo modò Rothomagi ob rationem num.* 15 *allatam colitur, ita* Evodium *Andeliaci, quo loco obiit, annuntiat:* In territorio Vulcaſſino apud Andeliacum, depoſitio ſancti Evodi Rothomagenſis archiepiſcopi & confeſſoris; *qua annuntiatio tum recenter Rothomagenſi Martyrologio fuit adjecta, ut indicat ſignum illi præfixum. Hunc ſecutus eſt auctor Martyrologii Pariſienſis ad diem pariter* X *Octobris ita ſcribens:* Apud Andelagum (*ſeu Andeliacum*) ad Sequanam S. Evodii, Rotomagenſis epiſcopi. *Addit in margine* Circa CCCCXXX. *Nos Romanum Martyrologium, dum* Evodium *ad hunc diem retulimus, more noſtro ſecuti ſumus.*

D

E

F

ACTA

Ex Ms. Rothomagenſi.

Auctore Anonymo.

Auctoris prologus.

BEatiſſimi Evodii confeſſoris Vitam ſcripturus habitatorem ipſius invoco Spiritum, ut ipſe mihi tribuat ſcribendi facultatem, qui non ſolùm infantium linguas facit diſertas, verùm etiam brutorum animalium ora in verba reſolvit. Valde enim condecet, ut fidelibus populis Sanctorum ad imitandum proponantur geſta, quatenus illorum ſequentes veſtigia cum ipſis valeant adipiſci præmia ſempiterna. Quid autem prodeſt electorum geſta aure carnis percipere; niſi hæc etiam ſtuduerimus implendo perficere? Imitemur igitur ipſos, qui quondam noſtri ſimiles ex parte carnis fuêre, ut & nos ad ipſorum ſimilitudinem confirmemur in æterna beatitudine. Superna ſiquidem charitas Chriſti, cujus alternantur ſidera, nunquam deſtitit ſuæ ſanctæ Eccleſiæ per ſuorum electorum merita virtutum miniſtrare magnalia, quas valde indignum eſt ſilentio prætermittere: ſed potiùs excellenter propalare: laus enim Dei eſt, cùm iſta narrantur. Laudatur quippe Dominus, cùm ſervi glorificantur. His ergò omiſſis ad narrationem veniamus.

Nobili loco natus Evodius,

2 Fuit illo in tempore, quo Chlotarius, filius inclìti regis Francorum Ludovici agebat in ſceptris *a*, vir quidam nomine Florentinus, ex nobiliſſima fortiſſimaque Francorum gente progenitus, omni ſagacitate & induſtriâ, omniumque rerum abundantiâ præditus, religione etiam ſanctæ Chriſtianitatis omnimodis exornatus. Hic juventutis flore multarum virtutum, humilitatis & patientiæ, pietatis & miſericordiæ floribus exornatus pollebat. Uxorem præterea hortatu nobilium amicorum ſublimem genere, divitiis & facultatibus ſortitus, cum omni honeſtate & caſta copulatione cum ea multo tempore manſit: aſſiduis itaque precibus Dominum exorabant, ut ſic tranſirent per bona temporalia, ab eo ſibi conceſſa, ne amitterent ſempiterna. Igitur Dei diſponente gratia, conjux ejus nomine Celima *b*, concepit & peperit filium, cui nomen impoſuerunt Evodium, qui in ſeptem gradibus baptiſmatis ſeptem comprehendit dona Spiritus ſancti.

& statui ecclesiastico addictus,

3 Puerilibus annis præterea prætermiſſis, viris traditur litteris ſacris imbuendus, qui, favente Deo, præ cetera turba ſodalium proficiebat eccleſiaſtico nutrimento, cœpitque cantu pollere, charitate fulgere, caſtitate vernare, eloquio coruſcare, in omni prudentia decoratus incedere: in Rothomagenſi enim civitate *c*, ut Deo omnipotenti devoti cordis ſervitium exhiberet, eccleſiæ à parentibus traditur educandus; ubi ſanctè ac juſtè converſatus, multis virtutibus exornatus, præ cunctis effulſit. Erat enim vir Dei ſanctus Evodius piiſſimus & omni ſuavitate conſpicuus, vultu hilaris, oculis fulgentibus, blandus in verbis, virginitate præcellens, corpore pulcherrimus, ſtaturâ decorus, omni bonitate repletus. Imitabatur columbæ ſimplicitatem & ſerpentis ſecundum Dominicum præceptum *d* aſtutiam; quia nec ſimplicitas ſine aſtutia, nec aſtutia ſine ſimplicitate nobis debet ineſſe: quomodo autem utrumque ſit habendum, nobis Apoſtolus inſinuat, dicens: "Volo ſapientes vos „eſſe in bono, & ſimplices in malo *e*. „ Incedebat etiam caſtitate præcinctis renibus, bonorumque actuum inſudabat operibus, lucernam tenendo in manibus proximis lucem miniſtrabat.

cùm omni virtutum genere floreret,

4 Erat voluntas ejus in lege Domini die ac nocte; eccleſiarum frequenter terebat limina, & quæ illic recitabantur, mente intentiſſima replicans, velut apis prudentiſſima flores ſacræ Scripturæ recondebat, orabat jugiter pro donis cœleſtibus, precabatur cum aſſidua cordis contritione pro ſalute populi, quem Chriſtus ſuo pretioſo ſanguine redemit, jejunabat etiam ſæpiſſime, & ſi quando cibum ſumere contigiſſet, pane erat exiguo contentus & ſale cum aſſidua potatione aquæ. Si eſurientem aliquando vidore contigiſſet, abundantiſſimè reficiebat, & ſitientem potabat. Eleëmoſynis quoque operam dabat, miſerorum ſublevabat neceſſitatem, nudos veſtiens, algidos calefaciens, infirmos etiam ſaluberrima conſolatione viſitando demulcens. Si aliquem mœrentem conſpexiſſet, dulci alloquio conſolabatur, viduarum & orphanorum advocatus erat per omnia, & debito oppreſſis condigno juvamine ſuccurrebat. Pater erat, ut alter Job, pauperum, oculus fuit cœco, pedes claudo & per omnia unanimem ſe exhibebat.

Rothomagenſium præſul

5 His & hujuſmodi virtutibus bonis Evodius coruſcans tam Deo complacebat, quàm hominibus: interea accidit, Rothomagenſem archipræſulem *f* migràſſe ab hoc ſeculo & plebem viduatam remanere paſtoris ſubſidio; cleri denique ac populi unanimis intentio beatum Evodium dignum fore acclamabat pontificio, qui, ſicut bonis actibus præibat cunctos, ita etiam gradu honoris decebat, ut præcelleret univerſos; hoc omnis ſexus, ætas omnis, hoc omnium voluntas fieri debere adjudicabat, ut tanti meriti Vir eorum fieret rector, qui eos via rectæ dogmate nutriret. Divinitatis ergò inſinctu ad aures regias univerſæ plebis clamor univocus pervenit, ſcilicet ut beatus Evodius ſibi præponeretur in pontificio: rex *g* autem hæc audiens, dignumque fore Sanctum tanti honoris intelligens, libentiſſimè voluntati eorum aſſenſum præbuit. Eligitur ergò beatiſſimus Evodius functus * pontificatus honore, univerſis hinc atque inde acclamantibus unanimi voto, atque ad Rothomagenſem cum conſonis vocibus laudum perducitur ſedem.

* *An* functus?

ordinatus, nominis virtutibus

6 In ingreſſu ergò illius quanta exultatio univerſæ plebis occupaverit corda, vix cujuſdam eloquentiæ oratoris enarrare valet peritia; referebat enim laudes promiſcui ſexus populus & ætatis Deo altiſſimo, & clerici quaſi bonæ pecudes alludebant invicem pro paſtore, ſibi à Deo cælitus collato: verè enim beatus populus, qui talem paſtorem ac patronum meruit accipere divinitus, quo ſublimato in cathedra, eò quòd talem, tantumque recepiſſet ſacerdotem *h*. Denique locatus in ſolio, qualem ſe erga omnes exhibuerit, vix explicare valet aliquis. Erat enim vultu clarus, ſed clarior mente; dulcis eloquio, manſuetiſſimus converſatione.

* *Deſideratur quid?*

Præ-

Digitized by Google

A Præibat gregem commissum pastor egregius, tendebat ad Christum Pontifex beatissimus, ad quem desiderabat, ut perveniret omnis grex sibi commissus: tanta enim circa eum charitas erga cunctos exercebat, ut in terris positus in cœlestibus habitaret: quæcumque enim discipulis præcipiebat vitanda, in suis factis judicabat cum agenda: erat in sermone ejus erudita expositio, in facie angelica visio, in dispensatione quoque largissima humanitatis gratia refulgebat. Thesauros cœlo condebat, ubi eos invenire posset, quando terrenis solutus vivere feliciùs inciperet cœlestibus; diligebat namque Deum toto corde & virtute & proximum tamquam seipsum, spernens omnia, præter quod erat gratia divina. Eleëmosynam sanè non negligebat inter alias virtutes; quapropter Scriptura testatur: Sicut aqua ignem, ita eleëmosyna *b* extinxit, si qua illi inerant, humanitatis peccata.

b

epitropo præfecto.

7 Die quadam cùm plures ad eum pauperes advenissent, & eleëmosynam postularent, vir Dei Evodius per ministros agnovit, quòd ampliùs, quàm duos aureos nummos non haberet: deferri saeculum jubet, Jesum prece tacita invocavit; illico virtus divina affuit in sacculo, aurum crevit, tantaque illic nummorum est inventa pecunia, quanta præ foribus pauperum stabat caterva. Facilè hoc præstitit, qui quater denis annis Israëliticam in heremo turbam pavit. Nec enim mirum, si ille inclitus artifex, qui solem extendit radio invocatus à fideli servulo, aurum fudit in sacculo, ut ea, quæ fecit pro Famulo, nota fiant in sæculo. Adveniente verò quodam quadragesimali tempore, nemo valet enarrare, quas cruces, quæ supplicia sibi ipse indixerit, quantæ maceratione semet dederit, in orationis videlicet studio, in sanctæ prædicationis alloquio, in jejuniis, in vigiliis, in eleëmosynarum largitate ac multimodis virtutum exercitiis. Cum spirituali gaudio sanctum Pascha expectabat, in quinta verò feria cœnæ Dominicæ, absolutione populi fideliter expleta, sacris se induens vestibus unà cum clericorum caterva oleum sacrum, chrisma cum balsamo confecravit, quo die superveniente multitudine sacerdotum, qui parochiis ecclesiæ Rothomagensi subjacentibus *i*, ut oleum cum chrismate ad ecclesiam sibi commissam deferret, ministri ejus minùs cauti absque jussu archipræsulis omnem eis chrismatis liquorem dederunt, præterquam quod fuerat positum in ampulla ad reservandum. Die ergo Sabbati dum sanctus archipræsul Evodius Missarum solemnia celebraret, advenit hora explendi sacramentum baptismi & jussit sibi exhiberi pixidem chrismatis, cúmque ab acolytho præsentaretur, Christi Jesu Domini virtus notum fecit magnificè populo, quanti apud eum meriti idem Præsul haberetur.

i

C

quàm prodigiis.

8 Oblatus quippe est illi à parentibus ab infantia mutus puer, pro quo omnipotentis Dei clementiam solo prostratus exorans, cùm se relevâsset à pavimento, sumpto sacrato in manibus chrismate, digito dimisit in ore ejus, & perunxit linguam cum signo crucis, qui statim audiente populo locutus est, & magnificabat in voce exultationis magnitudinem Dei omnipotentis: populi autem hæc audientes & videntes repletabantur gaudio, & magis ac magis roborabantur in fide. Præstitit etiam Deus alia innumera miracula per Servum suum, quæ ob nimiam prolixitatem, ne fastidium audientibus generem, à nobis prætermittuntur. Nam cum in ergumenis rogaretur, & ille ob jactantiam suam simularet agere *k*, pietate tandem victus, adduci ad se eos jubebat & tantummodò signo crucis super illos edito fine ullo tactu sanitati pristinæ reformabat. Illo absente multi de virga pastorali, quam manu ferre consueverat, signati, dæmonibus illico fugatis, sanitati sunt restituti. Nam & de stratu ejus si quis ægrotus quippiam abstulisset, erat præsens medicamentum febricitantibus.

A. ANONYMO.

k

quorum alia quæ

9 Præterea & variis infirmitatibus oppressis in nomine Dei omnipotentis cum virtute orationis vir Dei sanctissimus Evodius auxilium salutis obtinuit. Quodam etiam tempore accidit, ut, civitas Rothomagus igne succensa, penè totius urbis excidium minaretur incendium. Cives, hoc videntes, celeriter ad eum confugiunt potentes, ut Dei misericordiam exoraret, ut tam magno liberarentur exterminio. At ille in locum, ubi vehementer ignis inerat, pergens, orationem cum lacrymis fudit, & signo crucis contra flammas facto, ita Domini virtute extinctus est ignis, ut veluti fumus illico deficeret. Talibus ac tantis virtutibus flagrans beatus Dei Pontifex Evodius, advenit tempus, quo pius Dominus remunerationem laborum Servi sui reddens de præsenti seculo ad se vocaret.

E

hic commoratur.

l

10 Abierat enim idem Sanctus ad Andeliacum *l*, diœcesis suæ vicum, scire cupiens, qualiter clerici ibidem commanentes ecclesiasticum implerent officium. Ubi aliquantisper commoratus, à modica febre pulsatus, viribus corporis cœpit repente destitui. Intellexit protinus Vir sanctus, tempus migrationis suæ imminere, convocataque cleri ac populi multitudine, exhortabatur eos, ne à fide Christi omnino deviarent, sed mandatis ipsius implendis operam darent, eleëmosynæ atque pietatis actibus insisterent, miserorum necessitatibus subvenirent, infirmorum visitationibus intudarent, orationibus sanctis die ac nocte vacarent, dilectionem Dei & proximi ante omnia servarent, & quod pati quis non vult ab aliquo, nec ipse faciat alicui, sed quod Dominus in Euangelio præcepit facientes, quæ vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Similiter tunc universi elevantes voces ad sidera, cum magnis singultibus clamabant, dicentes: Cur nos deseris, Pater sancte? Petimus obnixè, ne nos deseras, ne, te pastore amisso, morsibus luporum petamur. At ille, manu innuens, ut tacerent, tandem facto silentio, cum magna hilaritate mentis Eucharistiam suscepit &, cunctis flentibus, hoc tantùm voce respondit: Valete, filioli mei charissimi in pace, viscera mea.

F

vivus mortuusque fit.

11 Cùm hoc dixisset, muniens se signo crucis tradidit beatam animam in manus angelorum, perpetuò Christo victuram. Tunc itaque corpus sanctissimum honorificè plebs olosericis involventes imposuerunt feretro, elevantesque illud nobiles viri ex clero & populo ad Rothomagensem urbem tumulandum in beatæ semper Virginis ecclesia cum magno deferunt psallentium choro, in ipso verò introitu civitatis triginta rei tenebantur catenis ferreis vincti, qui agnoscentes sancti Viri corpus ibi deduci, exorabant clementiam Salvatoris, ut in eis ostenderet meritum sui Confessoris. Mox illis oranteibus & vincula franguntur & ostia cæteris reserantur & sic libetati Deo gratias resonabant.

Sa-

A. ANONYMO. Sanati ſunt etiam in eccleſia cœci quatuor, claudi decem & octo. Sepultus eſt autem Sanctus Dei in eccleſia beatæ Mariæ ſemper Virginis ubi ſedes epiſcopalis m, cum magno tripudio laudis, cujus in Chriſto dormitio extitit octavo Idus Octobris, qui cum Patre æterno &c.

m

ANNOTATA.

a *Clotarius, filius Clodovei, ab anno* 511 *regnare in Gallia exorſus fuit, obiitque anno* 561. *Itaque ſeculo* VI *dumtaxat* S. Evodius *in Rothomagenſi cathedra collocatus fuerit, ſi his ejus Actis ſtandum ſit. At longè antea floruiſſe* Evodium, *veroſimilius eſt ex dictis in Commentario prævio numm.* 3 & 4.

b *Alibi lege:* Celina.

c *Primaria Normannica in Gallia provincia civitas eſt.*

d *Matt.* 10, ℣. 16: Eſtote ergò prudentes, ſicut ſerpentes & ſimplices ſicut columbæ.

e *Ep. ad Rom. cap.* 16, ℣. 19.

f *Veroſimilius is fuit Innocentius, ut habent Acta Archiepiſcoporum Rothomagenſium in Mabillonianis veteribus Analectis, anno* 1723 *Pariſiis typis edita. Vide Commentarium prævium num.* 4.

B

g *Puta Clotarii, filii Ludovici ſeu Clodovei I, ex mente hujus Biographi.*

h *Tobiæ cap.* 4, ℣. 11: Eleëmoſyna ab omni peccato & à morte liberat.

i *Supple:* Præerant, *aut quid ſimile.*

k *Si hæc rectè in apographo noſtro ſic habeantur, ita videntur intelligenda, ut* Evodius *ſimiles occaſiones vitare voluerit, ne immodicis, ut ſibi perſuadebat, hominum de ſe laudibus anſam daret, ita ut non propriam, ſed ſuorum, præſulis ſui ſanctitatem efferentium, jactantiam vitare voluerit.*

l Andeliacum *locus eſt, ut ſcribit Valeſius in Notitia Galliarum, veranda antiquitatis, vulgò* Andely ſur Seine, *ſeu* Andeliacum ad Sequanam, *quòd Sequana non procul inde fluit, dictus, diſtanſque Rothomago leucis circiter ſeptem.*

m *Andeliaco Rothomagum delatum* S. Evodii *corpus in cathedrali templo ſervatum fuit, dum Brennacum tranſlatum fuit metu ingruentium Normannorum, ut opinatur Pommerayus, verſùs annum* 842. S. Evodii *tranſlatio olim, ut idem Pommerayus ſcribit, Rothomagi celebrata fuit die* 8 *Julii: non ea, ut apparet, quâ corpus ejus Rothomago Brennacum fuit tranſlatum: ſed potiùs ea, quâ Andeliaco Rothomagum primò delatum fuit; cùm tamen hæc ante menſem Julii, paulò poſt ejus obitum, qui Idibus Octobris hic contigiſſe dicitur, facta fuiſſe videri poſſit; ſuſpicabitur fortè quis,* S. Evodii *corpus, crebreſcentibus ejus prodigiis, è tumulo poſtea elevatum, & ſolemni ſupplicatione circumlatum, honorificentiorique lipſanotheca incluſum, ſolemnitati huic, die* VIII *Julii olim Rothomagi celebratæ, occaſionem præbuiſſe:*

E

DE S. PELAGIA
POENITENTE HIEROSOLYMIS,

C. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Sanctæ ab aliis diſtinctio, memoria in Faſtis ſacris, probatæ fidei Acta edenda.

C

F

ANNO CIRCITER CDLVII. *Sancta, quæ à binis Pelagiis jam datis tertiaque adhuc danda;*

AD *hunc ipſum diem jam duas inter Prætermiſſos ſanctas Pelagias, quarum altera ad* IV *Maii, altera ad* IX *Junii diem in Opere noſtro data eſt, retulimus, & tamen hic modò alia adhuc* S. Pelagia *commemoranda reſtat, hodie, non Græcorum tantùm, ut illa, ſed Latinorum etiam aliarumque nationum Faſtis ſacris inſcripta, ac inprimis quidem in Martyrologio Romano hodierno paucis hiſce verbis annuntiata:* Jeroſolymis ſanctæ Pelagiæ, cognomento Pœnitentis. *Quàm certò hæc à duabus illis, Prætermiſſos inter hodie, ut dixi, jam recenſitis, diſtinguatur, luculentiſſimè, quæ in Hiſtorico de earumdem poſtrema Commentario ad dictum Junii diem* IX *Janningus noſter affert, evincunt; ut plura, quò id probatum dem, hic differere, neceſſe non ſit. Nec verbis etiam admodùm multis opus eſt, ut eamdem* S. Pelagiam, *hic dandam, probemus diverſam tum à S. Pelagia, in Hieronymianis codicibus, plurimiſque aliis Faſtis ſacris ad* XIX *Octobris diem memorata; tum etiam à Margarita, ab Arturo à monaſterio è Petro de Natalibus in Catalogo lib.* 9, *cap.* 37, *& à Jacobo de Voragine in Legendis Sanctorum cap.* 146 *in Gynecæum ſacrum hodie illata, quæ, ſeculo relicto virique habitu aſſumpto,* Pelagium *ſeſe, quod & Sancta noſtra ex dicendis fecit, nuncupavit. Pelagia enim, Faſtis ſacris quàmplurimis ad* XIX *Octobris inſerta, martyrio coronata vitam hanc mortalem terminavit, quod de* Pelagia *noſtra, utpote quam dicenda in pace quieviſſe oſtendent, dici non poteſt.*

2 *Quod autem ad Margaritam, quæ ſeculo relicto virique habitu aſſumpto,* Pelagium *ſeſe nuncupavit, jam ſpectat, etſi etiam* Margaritæ *nomine ab Antiochenis Sanctam noſtram, antequam ſeſe, vitæ improbæ ac impuræ cœno excuſſo, ad Dominum converteret, vocatam aliquando fuiſſe, edenda, de quibus infrà, Acta fidem indubitatam faciant, illam tamen à Margarita, apud Petrum de Natalibus & Jacobum de Voragine memorata, certiſſimè eſſe diverſam, quiſque haud difficulter comperiet, qui, quæ bini hi ſcriptores de Margarita ſua memoria produnt, cum edendis, quæ, quemadmodùm mox docebo, fidei undequaque probatæ ſunt, Sanctæ noſtræ Actis contulerit. Margarita quidem, quæ ab Equilino & Jacobo de Voragine atque ex his ab Arturo*

atque à Margarita, quæ, ut illa, rerum ſingens, Pelagium ſe nominavit, diſtinguitur.

Digitized by Google

A tertio refertur, à S. Marina, ad XVII Julii die vero apud nos jam data, quæ & S. Margarita cognominatur, virique sub habitu, non secus ac Equilini Margarita, delituit, fortassis haud distinguitur, nisi ibidem in Appendice 1, Sanctæ hujus Actis subjecta, Sollerius noster docet; verùm Sanctam illam, nomine Marinam, sicut etiam Margarita nuncupetur, idemque præterea quantum ad veri Græcè Pelagia, quod Latinè Marina, significet; cum Pelagia nostra, quæ & ipsa ex dictis Margarita aliquando nuncupata fuit, esse eamdem, nihil omninò evincu; imò verò alteram ab altera, contrà ac quidam opinati sunt, omni dubio procul esse diversam, palàm fit ex amborum Actis, ut quisque, qui isthæc vel obiter evolverit, nullo negotio deprehendet. Nec quidquam porrò aliunde occurrit, ut Sanctam nostram, Margaritam etiam aliquando dictam, vel cum Equilini Margarita, vel cum Marina, quæ & Margarita, utcúmque asseveres eamdem.

ex Hieronymianis, ubi etiam à Pelagiis quadam, hîsce hodie inscripta,

3 Verùm in Martyrologii, quod S. Hieronymi nomine circumfertur, apographis, à Florentinio, Dacherio Sollerioque nostro vulgatis, quædam etiam hodie annuntiatur S. Pelagia, quæ num cum sancta nostra Pelagia eadem haud sit, revocatur in dubium. Sollerius noster in hodiernum, quem Usuardus suppeditat, Sanctorum laterculum ita inter cetera observat: Pelagiam aliquam in Hieronymianis (*hodie nempe*) memorari, certum est; an pœnitentem illam, quæ Hierosolymis à Baronio adscribitur, dubitat Florentinius. Nobis in re obscura nihil hactenus licet decernere. Satis verosimile, Usuardum nomen Pelagiæ ex Hieronymianis accepisse, cui pro arbitrio peccatricis cognomen addiderit, quòd ea inter synonymas esset notissima. Cùm Pelagia nostra martyrio haud occubuerit, sed in pace, ut suprà jam monui, vitam finierit, certò eam esse diversam à Pelagia, Hieronymianis hodie inscripta, pronuntiari posset, si martyrem in hisce exhiberi constaret. Verùm id undequaque certum haud apparet. Hæc enim, ut Florentinius in Hieronymiana à se edita apographa hodie observat, in Lucensibus horum libris sola seu à martyribus Dionysio, Januario, Faustino, Martiale, Privato, Eraclo & Juliano sejuncta recenseri videtur. Adhæc in vetustissimo Epternacensi apud laudatum Florentinium apographo, cui Richenovienſe, à Sollerio nostro tomo VII Junii una cum aliquot aliis contractioribus Hieronymianis apographis vulgatum, accuratè omnino quantum ad id, quod ad rem hîc facit, congruit, ita hodie Antiochiæ Pelagia sola seu à dictis martyribus sejuncta memoratur: Antiochiæ Pelagiæ, & alibi Juliani, Martialis, Privati, Faustini. Jam verò, cùm hæc ita habeant, utcúmque sanè, num martyr existat ac proin an à Pelagia nostra distinguatur, quæ hodie in Hieronymianis celebratur, Pelagia, dubitari posse videtur.

B

verosimilius sit diversa,

4 Attamen, cùm plura equidem, quæ Hieronymianam Pelagiam, cùm martyribus suprà dictis conjunctam, Antiochia annuntient, quam quæ illam solam seu ab iis sejunctam ibidem commemorent, Hieronymianorum apographa inveniantur, nec ullum ex his seu pœnitentis seu peccatricis cognomentum, Sancta nostra tribui soleant, Pelagia sua adjungat, martyrem hâc designatâ ac proin Sanctam à Pelagia nostra distinctam, mihi saltem, quod & Florentinio, ut dubitanter loquar, visum est, verosimilius apparet, maximè cùm in eodem suprà laudato Epternacensi apographo ad præcedentem mensis hujus diem Pelagia etiam præfatis martyribus Antiochiæ adjuncta legatur hoc modo: In Antiochia Dionisii episcopi, Januarii, Faustini, Martialis, Privati, Eracli, Juliani, Pelagiæ; licèt autem annuntiatio hæc quantùm ad diem, quo fit, vitiosa, ut Florentinius rectè observat, existat, simul tamen in eodem Epternacensi apographo Pelagiam hodie absque adjunctis sibi martyribus mendosè annuntiari, magis magisque verosimile efficit. Adhæc, quod, Pelagiam, Hieronymianis hodie insertam, à nostra distingui, argumento etiam est, in universis ferè horum apographis; quæ, quibus Sancti locis obierint, non etiam quibus cultum obtinuerint, notare solent, Antiochiæ illa annuntiatur; nostra autem Pelagia, non Antiochiæ, sed Hierosolymis obiit, licèt interim in harum civitatum priori aliquamdiu versata, natuque etiam forsan sit, ut Acta edenda commonstrant.

C

AUCTORE C. B.

apographis, non tamen etiam, contra ac Georgius sensit.

5 Verùm, ut ad aliud jam progrediar, quantumcúmque etium, Pelagiam Hieronymianis hodie inscriptam, de qua simul & martyribus, Dionysio videlicet, Januario, Faustino, Martiale, Privato, Eraclo & Juliano, quos pleraque, ut jam docui, Hieronymiana apographa ei adjungunt, infrà ex instituto tractabitur, à Pelagia nostra esse diversam, ex omnibus jam dictis appareat, Usuardum equidem Pelagiæ, quam annuntiat, nomen ex Hieronymianis accepisse, eique pro arbitrio Peccatricis cognomen, quòd hæc inter homonymas esset notissima, eademque cum Pelagia, Hieronymianis hodie inscripta, esse ei visa sit, adjunxisse, sat mihi cum Sollerio nostro suprà laudato verosimile apparet. Ea sedet sententia, quod ex antiquis seu classicis Latinorum Martyrologis nullus omnino, qui ante Usuardum floruerit, Pelagiam quampiam ad VIII Octobris diem commemoret. Georgius quidem in hodiernis suis in Adonis Martyrologium, à se illustratum, observationibus ait, Et Adoniana apographa præ oculis habere potuisse Usuardum; Verùm quæ qualiave Adoniana apographa intelligit? An pura? An additionibus, ab ipsemet Adone haud factis, aucta? Cùm Adonianum Martyrologium Usuardino (*Adi in sua ad hoc postremum Præfatione num.* 160 *Sollerium nostrum*) haud multò sit antiquius, pura, ni fallar, apographa, seu quæ non alios Sanctos, quàm quos ipsemet Ado in concinnatum à se Martyrologium intulisset, complecterentur, verosimillimè intelligit, Adonianamque proinde esse Sanctam nostram seu ab ipsemet Adone in Martyrologium, quod hic contexuit, fuisse illatam, existimat.

F

ex Adone puto in Usuardinum Martyrologium videtur

6 Verùm hæc illius opinio mihi parum verosimilis apparet: Præterquam enim quod ab omnibus tribus prioribus Adonis editionibus, quarum primam Lipomanus, secundam Mosander ac tertiam denique Rosweydus adornavit, qualiscúmque etiam Pelagia hodie absit, nec in ullis, qui penes nos magno numero exstant, Mss. Adonianis codicibus, si unum Lobiensem excipias, Pelagiæ nomen comparet. Ait quidem Georgius, Pelagiam, quæ & dicta est peccatrix, in codicibus suis memorari; verùm cùm hi, uti ipsemet in Præfatione, Adoni suo præmissa, num. 5 fatetur, tres tantummodo sint, eorumque antiquior seculo duntaxat XI ac proin ducentis circitèr annis post Adonem, qui seculo IX floruit, exaratus fuerit, quis seu hunc seu alios duos additionibus, aliena manu factis, loco non uno auctos, à

AUCTORE C. B.

nave iſthoc ibi immunes pro certo aſſeveret? Uni ſit, Georgiani equidem tres damtaxat numero codices cum Mſs. noſtro Lobienſi Adone nequeunt efficere, ut hodiernum, qui ab ipſo Adone fuerit confectus, Sanctorum latercularium Pelagiâ perparam mutilatum putem in longè pluribus, quæ mox laudavi, Adonianis exemplaribus, partim excuſis, partim Mſs. Ut ita animo comparatus ſim, ex parte etiam facit Notkerus ac Martyrologii Romani Parvi ſeu Veteris auctor: prior cuius, etſi Martyrologium ſuum ex Adone majorem partem contexuerit, ac omnes pleraſque, quos in hoc invenit, Sanctos recenſeat, hodie tamen Pelagiam *haud commemorat; quod inventam illam in Adone abs re haud fuiſſe, qualicúmque etiam (adi in ſua ad Uſuardum Præfatione num. 154 & ſeq. Sollerium) argumento eſt; poſterior verò cùm Adoni præluxerit nec tamen hodie* Pelagiam *celebret, eſſe hanc & ab Adone prætermiſſam, necúmque etiam veroſimilius efficit.*

illeta: plurimis porrò aliis Faſtis ſacris, tum Latinis, hic recenſitis, B

7 *Maneat itaque ab Uſuardo è ſolis Hieronymianis apographis, non autem etiam ex Adone,* S. Pelagiam *veroſimiliter fuiſſe acceptam; imò verò nec ex Hieronymianis, ſed vel è Faſtis Græcorum ſacris vel è Vita edenda à martyrologo illo depromptam, haud difficulter crederem, ſi vel in hac, quam ſibi prælucentem veroſimillimè hic habuerit, dies* VIII *Octobris, veluti qua* Pelagiæ *emortualis fuerit, uſpiam notata inveniretur, vel Græcos Faſtos ſacros, in quibus, ad Dominum* VIII *Octobris die migráſſe Sanctam, fuerit ſignatum, ad manum habuerit. Verùm quo die S.* Pelagia *è vivis abierit, in edenda ejus Vita ne per umbram quidem uſpiam indicatur: quod autem ad Faſtos Græcorum ſacros ſpectat, in tertio quidem è tribus mox recitandis Menæorum verſiculis,* VIII *Octobris die obiiſſe S.* Pelagiam, *ſat apertè declaratur, verùm anne hi vel ipſa etiam Menæa ſufficienti, quâ Uſuardo prælucere potuerint, antiquitate polleant, mihi admodùm eſt dubium. Adhæc Sanctos ullos ſeu quoad nomen, ſeu quoad diem è ſacris Græcorum Faſtis mutuatum eſſe Uſuardum, uſpiam invenio. Verùm è quocúmque tandem fonte* Pelagiam *noſtram Uſuardus acceperit, ei equidem locum in Martyrologio, à ſe contexto, meritò conceſſit, ita illam hodie annuntians:* Ipſo die ſanctæ Pelagiæ, quæ peccatrix appellatur. *Liquet id tum ex ipſa Sanctæ hujus vita, quam, ſeveriſſimâ de peccatis præteritis pœnitentiâ peractâ, feliciſſimo obitu, ut Acta edenda fidem faciunt, terminavit; tum etiam ex eo, quod univerſi, ſi tamen cum Notkero, de quo jam dictum, Rabanum & Wandelbertum exceperis, Uſuardo poſteriores Martyrologi, ipſique etiam Martyrologii Romani hodierni conditores* Pelagiam *pariter in Faſtos ſacros à ſeſe adornatos intulerint.*

C

8 *Singulorum annuntiationes, quid nihil ferè, quin in Uſuardi, Romanive hodierni annuntiationibus, ſuprà jam datis, contineatur, ſuppeditent, hùc tranſcribere operæ pretium haud reor; obſervari tamen meretur,* Pelagiam, *qua, loco, quo ſeu obierit ſeu cultum obtinuerit, non expreſſo, ab Uſuardo annuntiatur, in dictorum faſtorum recentiorum nonnullis ad Martyrologii Romani hodierni exemplum Hieroſolymis, idque ſanè, cùm ibidem Sancta ad Dominum migrârit, cultumque eccleſiaſtico fuerit ex dicendis aſſecta, rectiſſimè, confignari, cognomentoque, non* peccatricis, *quo appellatam eam fuiſſe, Uſuardus notat, ſed* Pœnitentis *affici; quod poſtremum aptiùs enimverò ſit ad* Pelagiæ *ſanctitatem in brevitſſimis, quibus eam memoravi, annuntiationibus commendandam. Nec Latini tantùm, ſed & Græci in ſuis Faſtis ſacris, Menologiis videlicet, Menæis aliiſque eccleſiaſticis libris* S. Pelagiam, *qua, vitâ impurâ relictâ, ad Deiparam ſeſe convertit, hodierna die celebrant, ſuum etiam de ea Officium facientes præcipuum. Ac primò quidem in Menæis, in quibus id, uti infrà de Sanctæ cultu dicenda oſtendent, continetur, Sancta noſtra verſiculis tribus, ſubjectoque hiſce, quod haud admodum prolixum eſt, elogio condecoratur. Lubet tam hoc quam illos, adjecta etiam ad calcem interpretatione Latina, hùc tranſcribere. Verſiculi ſic habent:*

Λίσχιος λυθεῖσα, καὶ λιπεῖσα † σάλον
Πρὸς ὅρμον ἦκας ὑρανοῦ, Πελαγία.
Ὀγδοάτῃ ὑπάλυξε* βίου πέλαγος, Πελαγία.
Fœditate depulſa ſaloque relicto,
Ad cœli portum venis, Pelagia.
Octavâ effugit pelagus Pelagia vitæ.

* ὑπάλυξε

D

9 *E tribus hiſce verſiculis, poſterior quidem metro, à Papebrochio noſtro in Ephemeridibus Græco-moeſis adornato; duo verò priores proſâ, à me concinnatâ, Latinè, ut hic vides, ſunt expreſſi; ex quo nunc etiam, quod verſiculis ſubditur, elogium, ſequentibus hiſce verbis conceptum:* Αὕτη ἡ ἁγία ὑπῆρχεν ἐπὶ Νουμεριανοῦ βασιλέως ἐκ πόλεως Ἀντιοχείας ταῖς ὀρχήστραις καὶ ταῖς θεατροσκοπίαις σχολάζουσα καὶ πελαχολοῦσα* * τῇ πόλει, καὶ συναγαγοῦσα ἐκ τῆς πορνικῆς ταύτης ἐργασίας πλοῦτον ἄπειρον, αὕτη κατηχηθεῖσα παρά τινος Νόννου ἐπισκόπου, ἀνδρὸς ἁγίου, καὶ θερμῶς μετανοήσασα, καὶ βαπτισθεῖσα ἀποβάλλεται πάντα ὡς σκύβαλα, καὶ περιβαλλομένη τρίχινα καὶ εἰς ἄνδρα μεταχηματισθεῖσα, καὶ λαβοῦσα κατέλαβε τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, καὶ ἐγκλείσασα ἑαυτὴν ἐν κελλίῳ τὸν λοιπὸν τοῦ βίου αὐτῆς διαγήσας ζήσασα ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο. Sancta hæc ſub Numeriano imperatore fuit è civitate Antiochena, cumque orcheſtræ ac theatri ludis ſeſe addiceret, publicumque etiam urbis proſtibulum facta eſſet, ac infinitas è pravo hoc quæſtu divitias collegiſſet, à Nonno quodam epiſcopo, viro ſancto, fide imbuta, vehementerque de peccatis dolens, ac baptizata omnia, velut ſtercora, abjecit, cilicioque induto ac virili habitu aſſumpto, clàm ad montem Oliveti ſeceſſit, cumque ibi cellulæ ſeſe incluſiſſet, vitæque reliquum, prout Deo acceptum erat, exegiſſet, in pace quievit.

* παλαχολοῦσα

F

10 *Hunc Menæorum elogio elogium aliud, quod in Menologio Sirletiano, hodie quoque* Pelagiam *celebrante, ſuppeditatur, apprimè conſonat quantùm ad ſubſtantiam, floruiſſeque ſub Numeriano imperatore Sanctam noſtram, tam nuda, quàm alterum deſerte prodit; verùm perparum, quem admodùm ex iis, quæ § ſequenti in medium adducam, luculentiſſimè patebit: ut certe Menologium Baſilianum, quod, non ſecùs ac Sirletianum & Menæa, elogio paulò prolixiori* Pelagiam *hodie exornat, imperatoris nomen, ſub quo Sancta iſthæc floruerit, melius ſilentio involvat, etſi interim Vita edenda, cujus quoddam exhibet compendium, accuratè ubique in aliis haud congruum, uti in Annotationibus, lucubratiuncula iſti ſubjiciendis, obſervabo. Tres interim Faſtos ſacros Græcorum præcipuos, magna nimirum Menæa excuſa, Sirletianumque ac Baſilianum Menologia, in quibus Sancta noſtra hodie non tantùm memoratur, ſed & elogio paulò prolixiori condecoratur, jam recenſui, eúmque Faſtos ſacros alios,*

Sirletianoque ac Baſiliano Menologiis exſtat inſerta,

eorum, quo Sanctam ornant, elogium hic datur,

II

tum etiam Græcis, Menæis videlicet,

Digitized by Google

A *Alios, qui pondus hisce addere (neque enim vel antiquum, quod Genebrardus anno 1592 vulgavit, Græcorum Kalendarium, vel horum Fasti sacri breviores alii quidquam ferè præter nudum Sanctæ nomen subministrant) nati utcúmque sint, Græcis usurpatos haud inveniam, ad Russos modò & Syros, apud quos præterea Sanctæ memoriam in veneratione esse comperio, jam venio.*

Russicisque præterea in Fastis Kalendarioque item Syriaco celebrata

11 *Ac Russi quidem seu Slavo aut Mosco-russi in suo Slavo-russico, quod, latinitate à nobilissimo Barone de Sparwenfeld nobis donatum, Mſs. servamus, menologio, in Ruthenico, quod Moscuâ anno 1688 Georgius David, Societatis nostræ sacerdos, missionarium ibidem agens, ad nos misit, Synaxario, itemque in Ephemeridibus Græco-moscis, tam metricis quàm figuratis, prælo ante Operis nostri tom. 1 Maii vulgatis, Sanctam nostram hodie, titulo etiam seu epitheto, è quo non de alia homonyma agi intelligitur, passim adjecto, commemorant, licèt interim pauciſſimis duntaxat verbis ubique id faciant: quod verò ad Syros, apud quos Sancta natalem suum sortita, jam spectat, in Calendario Syriaco seu Chaldaico, quod anno 1624 Romæ fuit excusum, linguâque Italicâ à Simone Moyse, collegii Maronitici ibidem alumno donatum, penes nos Mſs. exstat, ita ad hunc diem notatur:* Sanctæ Pelagiæ Antiochenæ. *Idem etiam in eodem, prout id Gratiosimonius Maronita, ab Henschenio nostro haud rarò memoratus, Latinum nobis fecit, dicto Kalendario Syriaco seu Chaldaico fit, notatine tamen* Pelagiæ *paululùm corrupto. In sacro quidem monumento illo sive prout Italicè à Simone Moyse, sive prout Latinè à Gratiosimonio est versum, nihil omnino, quod de Sancta nostra potiùs, quàm de altera sancta Antiochena, ei homonyma, sermonem esse, prodat, adjungitur; verùm cùm sacri tum Latinorum, tum Græcorum ac Russorum fasti, suprà magno numero jam recensiti, unanimi consensu (Hieronymianis tamen, quæ quamnam hodie Pelagiam memorent, è suprà dictis est dubium, apographis exceptis) non aliam hodie Pelagiam, quàm nostram commemorent, de hac quoque in præfato Syriaco seu Chaldaico Kalendario agi verosimillimum, ne dicam, indubitatum, mihi apparet, idque vel ex eo maximè, quòd Sancta Antiochena, Sancta nostra homonyma, non alia, quàm quæ martyr sit, noscatur, idemque Calendarium, dum Sanctam seu Sanctum, qui martyrio vitam finiit, confignat,* Martyris *ei titulum soleat adjungere, nec tamen hunc Pelagiæ, quam hodie recensет, adjungat.*

B

C

Auctorem etiam, qui optimâ fide Vitam ejus Græcè conscripsit, est nacta.

12 *Adhæc totâ latè Syriâ; imò & Asiâ universâ Sancta nostra, ut apparet, præ reliquis omnibus sibi homonymis Antiochenis sanctis mulieribus nominis celebritate, è severissima pœnitentiæ operibus, quibus vita præterita noxas eluit, comparata, quàm maximè enituit; ut, cùm in memorato Calendario, in quo ad hunc VIII Octobris diem Pelagia signatur, ad nullum prorsus alium totius anni diem hoc nomen recurrat, Sanctam nostram potiùs, quàm aliam quamcúmque homonymam per id hodie designari sit æstimandum. Nominis porrò, ut aliò orationem jam vertam, celebritatem tantam, quantam dixi, acquisivisse* S. Pelagiam, *aliis* peccatricem, *aliis* pœnitentem *cognominatam, hemo unus mirabitur, qui Vitam ejus seu Acta conversionem ejusdem planè mirandam, severissimamque, quæ hanc excepit, pœnitentiam exponentia, evolverit. Litteris ea configuavit, qui cùm in*

D *stupenda Pelagiæ conversione partem primò habuisset, testis etiam deinde oculatus, ut ipsemet loco non uno indicat, & pœnitentiæ, per eam actæ, & felicis è vivis excessûs exstitit, Jacobus quidam, S. Nonni, Edessæni, uti infrà docebo, episcopi, diaconus. Acta ergò illa, utpote ab auctore æquali, qui etiam, quæ scribit, suismet oculis plerasque conspexerit, integrum omnino (quod minam & de aliis Sanctorum nonnullorum Actis pronuntiare fas esset!) fidem merentur. Auctoris porrò sinceritatem styli etiam, quo scripta sunt, simplicitas juxtà ac gravitas plurimùm commendant, nec ullum, qui eadem carpat, scriptorem recentiorem, utut etiam criſi severiori addictum, invenire quivi.*

Varia hujus Latina pene nos exstant exemplaria, duæque etiam Vitæ Græcæ

13 *Græcè, ut apparet, primitus fuêre conscripta, Latinéque deinde ea reddidit, qui quis fuerit aut qua ætate floruerit, compertum haud habeo; quidam Eustochius, uti fidem faciunt versioni ejus apud Rosweydum præmissi quatuor hi versiculi:*

Verba sacerdotis tanti & celata Latinis
Eustochius Christi transtuli subsidio.
Sed vos, lectores, mecum pensate laborem;
Et memores nostri fundite verba Deo.

E

Versio illa seu Eustochii Incubratio, quâ primævam Vitam Græcam sat accuratè exprimi, eruditi autumant, apud Surium in Trimestri quarto, Rosweydumque in Vitis Patrum pag. 376 & aliquot seqq. exstat vulgata. In Mſs. nostris tribus optimæ notæ codicibus membranaceis diversis, quorum primus PMs. 17, secundus PMs. 18 ac tertius denique OMs. 19 signatur, Latinè etiam exstat Sanctæ nostræ Vita, à Jacobo diacono conscripta, verùm Eustochii, quæ mox recitavi, versibus initio destituta, nec mirum: etsi enim cum Incubratione Eustochiana in substantia apprimè congruat, in verbis tamen phrasibusque, quibus hanc exprimit, tantopere ab illa dissonat, ut non possit non habere interpretem, ab Eustochio distinctum. Differt quidem ab hoc ille, qui quis fuerit aut quandonam floruerit, edicere pariter haud possum, in adjunctis etiam nonnullis: verùm isthoc, quod inter ambos intercedit, discrimen tantum non est, ut alterutri ob id vel interpretis parùm fidi notam, vel etiam interpolatoris nomen mereatur. Mihi interim non minùs anonymi illius interpretis, quàm Eustochii versio arridet. Utinam modò primæva Vita Græca, cujus Latina, ut jam indicavi, exemplaria tot habeo, exemplar vel unum esset ad manum! Ita enim, utra præstet versio, uti etiam num ubique auctoris sensum aptè expresserit nihilque contra accuratæ interpretationis leges seu Eustochius seu anonymus interpres peccârit, dijudicare intùs liceret, ipsamque illam Incubrationem Græcam, quò & hoc lector ipsemet facere posset, oculis ejus ad Commentarii hujus calcem subjicerem, nova etiam interpretatione, si fortassis nec Eustochii, nec anonymi interpretis versio placeret, ex adverso secundum receptam apud nos, dum Acta Græca edimus, consuetudinem proposita.

F

sed ha primæva Vita Græca paraphrasis duntaxat

14 *Exstant quidem apud nos* Pelagiæ, cognomento pœnitentis seu etiam peccatricis, *Vitæ duæ diversæ Græco idiomate exaratæ; verùm ambæ, non ipsamet primæva Sancta Vita, sed hujus duntaxat sunt paraphrases, quarum altera anonymum, altera Metaphrastem, uti Allatio de Simeonum Scriptis, aliisque videtur, habet auctorem.*

AUCTORE C. B.

Ac prior quidem, quæ, hiſce inchoata verbis τὸ γενος πρᾶλμα ὁ τῆς ἡμέρας ἡμῶν, in codice noſtro ſignato ✠ Ms. 193 exſtat, primaria Vitæ Græcæ paraphraſis dumtaxat eſſe videtur, tum quòd ſermones, qui ultro citróque à Sancta ac aliis habiti fuiſſe in Vita, à Surio iterumque à Roſweydo typis vulgata, narrantur, multò auctiores prolixioreſque, quàm in hac ſint, exhibeat; tum etiam quòd in ea auctor ſub finem narret, ſactum eſſe, ut, cùm Hieroſolymis, quò ſeſe loca ſacra viſendi causâ contulerat, adhuc verſaretur, S. Pelagia, quam tum ſimul Nonni, epiſcopi ſui, juſſu inviſerat, diem extremum clauſerit, reique hujus fama mox latè fuerit vulgata: hoc autem ab ipſomet eodem auctore, cùm Pelagiam *ſecunda vice inviſens mortuam eam reperiſſet, factum fuiſſe, Euſtochius in Vita, Latinitate à ſe donata, referat: quod enimverò, ſi in primæva Vita Græca, diem extremum, dum hujus auctor Hieroſolymis verſaretur, clauſiſſe Sanctam noſtram reique hujus famam mox latè fuiſſe vulgatam, dumtaxat fuerit notatum, abſque additamento, à fidi interpretis ſinceritate penitus*

B *alieno, facere haud potuit Euſtochius, qui, quamvis quidem primævam Græcam Sanctæ Vitam ubique fortaſſis in levioris etiam momenti rebus omnino accuratè haud exprimat, nuſpiam tamen à ſinceri interpretis officio recedere deprehenditur.*

15 *Quod verò ad Vitam, à Metaphraſte adornatam ſequentibuſque hiſce verbis, γυναικεῖαν ἀρετὴν ἐπιδειξαμένη ἐν ἀνδράσιν ἠθλητεφθήσατο, inchoatam jam ſpectat, hanc vel ex eo, quòd abs hoc ſcriptore, qui antiquiora, quæ expolienda ſuſcepit, Sanctorum Acta, nunc interdum, ſtylo mutato, contractiora, ſubinde tamen etiam prolixiora reddidit, concinnata ſit, Vitæ vetuſtioris eſſe paraphraſim, vix non indubitatum apparet. Adhæc eaſdem planè, è quibus Græcam Sanctæ noſtræ Vitam, in codice noſtro ✠ Ms. 193 exſtantem, primæva Vita Græca dumtaxat eſſe paraphraſim, jam nunc oſtendi, notas præfert, uti quiſque, qui illam vel apud Surium vel apud Lipomanum, qui ambo illam Latinè vulgârunt, conſulnerit ſimulque cum Sanctæ Vita, à Roſweydo in Vitis Patrum edita, contulerit, haud difficulter comperiet. Id tamen inter Vitam, quæ in codice noſtro ✠ Ms. 193 exſtat, alteramque, quæ à Metaphraſte contexta eſt, diſcriminis intercedit, quòd prior ſtylo admodum humili ac ſimplici; poſterior contrà ſtylo quàm maximè ſublimi ac limato ſit conſcripta. Hinc porrò atque ex aliis, quæ de ambabus hiſce lucubrationibus ſuprà jam dixi, conſectarium apparet, ut Metaphraſtes, non primævam Græcam Sanctæ noſtræ Vitam, ab Euſtochio Latinè redditam, ſed alteram illam, quæ hujus ex dictis paraphraſis dumtaxat eſt, atque in codice noſtro ✠ Ms. 193 exſtat, ſtylo ſuo expolierit, paraphraſticéque reddiderit, ſeu potiùs, paraphraſta anterioris paraphraſim ornatiùs expreſſerit. Verùm, utcúmque hoc habeat, tam una quàm altera lucubratio à primæva Græca Vita nimium recedere videtur, quàm ut magno in pretio ſit habenda typiſve ad Commentarii hujus calcem recudi mereatur.*

amba ſunt; atque hinc, non illas,

16 *In Bibliotheca regis Franciæ codicum Mſs. Catalogo, tom. 2 Pariſiis anno 1740 excuſo, variis aſſignantur Mſs. codices, in quibus* S. Pelagiæ *Vita, hiſce verbis τὸ γενόμενον θαῦμα inchoata, continetur; verùm haud parùm dubito, num ab exſtante, de qua jam actum, in codice noſtro ✠ Ms. 193* Pelagiæ *Vita multùm differat. Adhæc initium illud cum initio, quod primæva*

ſed Latinam dumtaxat Vitam à Roſweydo editam recudemus.

Vita Græca verſio, ſeu ab Euſtochio, ſeu ab altero interprete anonymo adornata, exhibet, nulla ratione, ut apparet, congruit. Curare itaque, ut illa deſcriberetur atque ad nos tranſmitteretur, operæ pretium non exiſtimavi, cùmque Vita Græca, quæ, ut jam monui, penes nos exſtant, prelo digna haud videantur, reliquum eſt, ut ſolam Vitam, è primæva Vita Græca Latinè redditam, ad Commentarii hujus calcem recudam; atque id quidem ex aliquo è tribus noſtris ſuprà memoratis, qui invicem dumtaxat in aliquot haud magni momenti lectionibus diſcrepant, codicibus Mſs. præſtarem, ſi Latinam, quam hi exhibent, verſionem, ab interprete anonymo factam, verſione ab Euſtochio facta certò præſtare, haberem compertum; verùm cùm res ſecùs habeat, approbationemque apud eruditos omnes jam tulerit Euſtochiana verſio, Latinam Sanctæ Vitam, quam hæc, à Roſweydo jam edita, proponit, Commentario huic ſubjungere, ſatius exiſtimavi. Id adeò re etiam vera præſtiturus ſum, atque ita quidem, ut lectiones præcipuas, quibus Euſtochiana verſio à verſione, in codicibus noſtris exhibita, diſcrepat, maximéque eas, quibus hæc illàve aut contrà, facta ambarum collatione, præſtare videbitur, in Annotatis, Vita ex more ſubjiciendis, aſſignaturus ſim, binis etiam penes nos exſtantibus, quas ſuprà memoravi, Vitis Græcis in ſubſidium, ubi opportunum id judicàro, additis.

D

B

§ II. Quandonam Sancta ad Dominum fuerit converſa, diemque deinde extremum clauſerit.

Sanctam, quæ certò ſub Numeriano haud floruit.

SUb *Numeriano imperatore, uti in elogio, è magnis Græcorum Menæis ſuprà recitato, Sirletianoque, quemadmodùm ibidem monui, menologio notatur, non floruiſſe* S. Pelagiam, *vel ex eo liquet, quòd, quæ à Jacobo diacono in Vita edenda, fide, ut jam docui, undequaque digniſſima, narrantur, Eccleſiam tunc, cùm floruit, pleniſſima in pace ac tranquillitate, quæ certè ante ſeculum quartum ſeu Conſtantini Magni ætatem gaviſa haud fuit, exſtitiſſe, apertiſſimè prodant; Numerianus autem imperii habenas jam inde ab anno 284 geſſerit, eodemque etiam anno violentâ morte è vivis ereptus illas depoſuerit. Adhæc, cùm non niſi octo circiter menſibus (adi ad annum 284 num. 2 & 3 Pagium in Criticis) Numerianus imperârit, quis ſub hoc imperatore, qua de* Pelagia *à Jacobo diacono referuntur, quadriennii que circiter ſpatio, uti ex iis, quæ hic num. 20 & ſeqq. ſcribit, conſectarium apparet, tenuerunt, ſat apte collocari poſſe, exiſtimet, etſi etiam* Pelagiam *ſeculo tertio floruiſſe tantiſper daremus? Quid quòd nullum prorſus (neque enim, qui Sanctam anno circiter 280 obiiſſe ait, Petri de Natalibus, utpote ſcriptoris nimis recentis, Catalogum hic moror) ſeu ſcriptum ſeu monumentum ſatis antiquum fideque utcúmque dignum, quod Menæis Sirletianoque Menologio, Sanctam noſtram cum Numeriani imperio conjungentibus, vel in ſpeciem ſuffragetur, poſſit afferri? Verùm quo ſeculo quave ætate quæ de* Pelagia *à Jacobo diacono memoriæ prodantur, ac nominatim quo anno circiter ejus ad Dominum*

F

AUCTORE C. B.

A *finem Conversionem felicemque è vivis excessum* *venisse statuemus?*

18 *Nicephorus Historia ecclesiastica lib.* 14, *cap.* 30 *sic scribit:* Ecclesiæ verò Edessenæ divinus ille Præfuit Nonnus, qui primariam in urbe Antiochena Mænadem verborum persuasione adductam, & præter opinionem omnem Deo consecratam, nympham & sponsam pulcherrimam illi repræsentavit, pro Margarita Pelagiam eam cognominans, in qua certè meritóque aliquis divini judicii pelagus admiretur. *Ita ille; qui cùm de viris illustribus, qui sub Theodosio Juniore floruerunt, loquatur, Nonnum, qui convertit* Pelagiam, *tunc floruisse, docet. Baronius porrò in hodiernis suis ad Mrl. Romanum Annot., laudato eodem, quem jam recitavi, Nicephori textu, ita subjungit:* Errant, qui eam (S. Pelagiam *videlicet*) referunt ad tempora Numeriani, dicuntque hanc ad Christum conversam à Nonno, qui & Hyppolitus dictus habetur, episcopo Portuensi; hæc enim superiùs (*ad* XXII *nempe Augusti diem*) refellimus. Nonnus enim, qui eam convertit, fuit episcopus Edessenus, substitutus in locum Ibæ, ut scribit Liberat. diacon. in Breviar. cap. XII, cumque ille sedem recepisset in Concilio Chalcedonensi, Nonnus remansit Antiochiæ commendatus à synodo Maximo episcopo Antiocheno, ut constat ex eodem concilio Act. X. Porrò ille eum præfecit ecclesiæ Heliopolis ad Libanum positæ, cujus meminit Sozom. Hist. lib. XV, cap. IX. Diversa ab ea est alia Heliopolis, quæ est in Ægypto, quæ Alexandrino, & non Antiocheno subdita est episcopo. Porrò idem Nonnus postmodum redditus est ecclesiæ Edessenæ, ut apparet ex epistola episcoporum illius provinciæ, scripta pro comprobatione concilii Chalcedonensis ad Leonem imperatorem. Exstat tom. 2 Concil. novæ edit. pag. CCXLII.

Nonnum Edessenum episcopum, à Baronio hic memoratum, Mrl. Romano ad 2 Decembris diem est inscriptus; in Ephesina autem pseudo-synodo anno primùm 449 celebrata, in qua impius Dioscorus, patriarcha Alexandrinus, humana omnia Divinaque jura pessumdedit, in Ibæ, Edesseni episcopi, locum, ut Liberatus diaconus tom. 5 concil. editionis Labbeanæ col. 759 in Breviario Historico fidem facit, fuit subjunctus, cumque deinde à sede illa, Iba in eam restituto, per œcumenicum anni 451 Chalcedonense concilium (adi hujus apud Labbeum tom. 4 Concil. col. 676 & seq. Actionem 10) fuisset amotus, eamdem deinde, cùm Iba obitu anno circiter 457 vacua esset effecta, pariter recuperavit. Palàm id sit ex eo, quod epistola, quam ad Leonem imperatorem, cùm hic ad episcopos omnes de Chalcedonensi concilio eos interrogans epistolam encyclicam eodem anno 457 (adi tom. 15 Monument. Eccl. Tillemontium) dedisset, provinciæ Osroenæ episcopi scripserunt, subscriptus primo loco, uti apud Labbeum tom. 4 Concil. col. 917 videre licet, reperiatur Nonnus episcopus Edessenæ metropolis: *quæ cùm ita habeant, nec Nonnum ante annum 449 fuisse episcopum, ullo ex capite appareat, conjectarium sit, ut ex opinione, quam verbis proximè recitatis Baronius proponit,* Pelagia *certè, utpote, ut statuit, à Nonno illo, sancto Edesseno episcopo, conversa, non citiùs quàm eodem anno 449 ad fidem simul atque è vitâ impura sordibus ad Dominum fuerit addicta. Atque hæc quidem clarissimi illius scriptoris opinio veritati apprimè, si tamen, quod de Heliopolitano Nonni episcopatu complectitur, excipias, est consona, uti infrà ostendam; verùm illam postea in Annalibus ad annum 451 deseruisse videtur.*

anno 449 substitutio. Baronius primùm recte existimavit

19 *Nonnus Edessenus episcopus, à Baronio hic memoratus, Mrl. Romano ad 2 Decembris diem est inscriptus; in Ephesina autem pseudo-synodo anno primùm 449 celebrata, in qua impius Dioscorus, patriarcha Alexandrinus, humana omnia Divinaque jura pessumdedit, in Ibæ, Edesseni episcopi, locum, ut Liberatus diaconus tom. 5 concil. editionis Labbeanæ col. 759 in Breviario Historico fidem facit, fuit subjunctus, cumque deinde à sede illa, Iba in eam restituto, per œcumenicum anni 451 Chalcedonense concilium (adi hujus apud Labbeum tom. 4 Concil. col. 676 & seq. Actionem 10) fuisset amotus, eamdem deinde, cùm Iba obitu anno circiter 457 vacua esset effecta, pariter recuperavit. Palàm id sit ex eo, quod epistola, quam ad Leonem imperatorem, cùm hic ad episcopos omnes de Chalcedonensi concilio eos interrogans epistolam encyclicam eodem anno 457 (adi tom. 15 Monument. Eccl. Tillemontium) dedisset, provinciæ Osroenæ episcopi scripserunt, subscriptus primo loco, uti apud Labbeum tom. 4 Concil. col. 917 videre licet, reperiatur* Nonnus episcopus Edessenæ metropolis: *quæ cùm ita habeant, nec Nonnum ante annum 449 fuisse episcopum, ullo ex capite appareat, conjectarium sit, ut ex opinione, quam verbis proximè recitatis Baronius proponit,* Pelagia *certè, utpote, ut statuit, à Nonno illo, sancto Edesseno episcopo, conversa, non citiùs quàm eodem anno 449 ad fidem simul atque è vitâ impura sordibus ad Dominum fuerit addicta. Atque hæc quidem clarissimi illius scriptoris opinio veritati apprimè, si tamen, quod de Heliopoli-*

C

20 *Ibi enim sic scribit:* Exstat rei gestæ (*conversionis* S. Pelagiæ) præclara historia, scriptis mandata à Jacobo diacono Heliopolis: ubi cum dicatur idem Nonnus, (*qui nempe à Nicephoro verbis suprà hunc transcriptis Edessenus episcopus fuisse* Pelagiamque *convertisse traditur*) fuisse episcopus ejusdem Heliopolis Phœniciæ civitatis, subjectæ episcopo Antiocheno, in dubitationem adduci possunt, quæ à Nicephoro (*adi hujus verba, num.* 18 *data*) scripta sunt; num videlicet idem iste sit ille Nonnus cum eo, qui à Dioscoro pro Iba substitutus fuit episcopus Edessæ & postea inde, restituto Iba, rejectus, & traditus Maximo Antiocheno, à quo potuerit creari episcopus Heliopolis. Etenim qui Pelagiam Nonnus convertit, primus ante hæc tempora fuisse videtur episcopus Heliopolis: nam ista in Actis illis de eo leguntur à pravo dæmone proclamata: Non tibi sufficiunt triginta millia Saracenorum, quos mihi abripuisti, & baptizâsti? Non tibi sufficiebat, me ejecisse de tuis Heliopolitanis: quoniam, cùm & ipsa civitas esset mea, & omnes, qui in ea habitabant, me adorarent, tu mihi abripuisti & obtulisti Deo tuo. Hæc ibi. Ceterùm ante Nonni hæc tempora constat fuisse ejusdem civitatis episcopum, nomine Josephum, qui huic interfuit concilio Chalcedonensi: sed & ante hunc alius concilio Ephesino œcumenico sub Cyrillo Marinus episcopus Heliopolis subscriptus habetur. Liquet insuper ex epistolis S. Joannis Chrysostomi, jam olim Phœnices habuisse ecclesias, & monachos illuc profectos ad conversionem gentilium ibi degentes, persecutionem tamen ab illis esse passos, ut dictum est pluribus superiori tomo, ut planè appareat, ante Nonnum hunc, alium ejusdem nominis Euangelium prædicâsse circa ejusdem Joannis Chrysostomi tempora.

verùm postea, uti ex verbis ejus his recitatis liquet,

21 *Baronius itaque opinionem, quâ, S. Nonnum, primò Edessenum, post Heliopolitanum ac dein iterum Edessenum episcopum, ad Dominum convertisse* S. Pelagiam, *priùs ex dictis existimârat, postea, uti ex ejus jam recitatis verbis apparet, idcircò potissimùm mutavit, quod Nonnus, qui* Pelagiam *convertit, non tantùm episcopus Heliopolitanus, sed & primus episcoporum omnium, qui sedem hanc occupârint, ex iis, quæ in Vita edenda legerat, exstitisse ei sit visus, diuque ante annum 449, quo* Nonnus *à sede Edessena amotus ad Heliopolitanam deinde fuerit promotus, episcopus Heliopoli, Marinus nempe, qui concilio œcumenico, anno 431 Ephesi celebrato, interfuit, sedisse inveniatur. Verùm nec episcopum Heliopolitanum exstitisse, nec, etsi hoc daretur, episcoporum omnium, qui sedem hanc occupârint, primum fuisse Nonnum, qui* Pelagiam *convertit, ex edenda hujus Vita apparet. Nihil enim aliud, unde hoc postremum possit contendi, in lucubratione isthac, qualis Baronio præluxit, occurrit, quàm quod pravus dæmon Nonno episcopo, qui* Pelagiam *convertit, proclamâsse memoretur,* Non tibi sufficiebat, me ejecisse de tuis Heliopolitanis; quoniam cùm & ipsa civitas esset mea, & omnes, qui in ea habitabant, me adorarent, tu mihi abripuisti, & obtulisti Deo tuo, *sicque Heliopolim, antequam eam Nonnus, qui* Pelagiam *convertit, episcopi munere gubernaret, tenuisse*

opinionem ex eo, quod dari ante annum 449 Heliopoli fuisse episcopum primumque ibi

F

Digitized by Google

AUCTORE G. B.

tam ethnicam fuiſſe, epiſcopumque proinde ibidem ante Nonnum non ſediſſe, indicari videatur. Verùm jam inde à Conſtantini Magni ætate, quemadmodùm Euſebius lib. 3 de Vita Conſtantini cap. 58 & Oratione de laudibus Conſtantini cap. 18 docet, epiſcopum nulla fuerat Heliopolis. Quod cùm ita ſit, ſimili ratiocinandi modo poſſet concludi, jam inde etiam ab eadem ætate Nonnum epiſcopum, qui Pelagiam *converſit, Heliopoli ſedi-ſſe, hancque adeò Sanctam ad Dominum ſuiſſe converſam, quod tamen nec ipſe Baronius admittit, utpote Nonnum, qui S.* Pelagiam *converſit, ſub Joannis Chryſoſtomi tempora ſeu ſub ſeculi quarti finem, cùm hic Phœnicibus per monachos, quos eò miſit, Euangelium prædicavit, Heliopoli demùm ſediſſe, verbis proximè recitatis indicans.*

Sediſſe Nonnum, qui Pelagiam converſit, exiſtimaret, perperam tenuerit

22 *Quid ergò? Non ſuit, cur ex eo, quòd, quæ in facunda S.* Pelagiæ *Vita proclamâſſe cacodæmon adverſus Nonnum epiſcopum narratur, Heliopolim totum ethnicam ſeu à veri Dei cultu paulò ante* Pelagiæ *converſionem exſtitiſſe alienam, indicare videantur, primum illum Heliopolitanorum fuiſſe epiſcopum ac proin ante Marinum, qui ſedem illam anno 431 occupavit, ſediſſe, exiſtimaret Baronius. Quid ni enim factum eſſe queat, ut Nonni epiſcopi, qui* Pelagiam *converſit, ætate Heliopolis, cùm antea ad veram Chriſti fidem ſuiſſet addicta, ad idolorum iterum cultum eſſet reverſa? Petrus, Alexandrinus epiſcopus, apud Theodoretum Hiſtoria eccleſiaſtica lib. 4, cap. 22 in epiſtola, ibidem recitata, refert, qui largitionum comes, nomine Magnus, Valentis auguſti, qui ab anno 364 ad annum uſque 378 Romani imperii habenas tenuit, mandato non paucos Alexandriæ veros Chriſti cultores, quòd Arianorum impietatem deteſtarentur, nec ullo modo à ſententia abduci poſſent, variis exquiſitis tormentis dirè torſerit, ac deinde ſubjungit:* Fatigatus igitur (*largitionum comes nimirum*) in infligendis, quæ ſubinde excogitabat, tormentis, cùm univerſus populus crebrò ingemiſceret ac lugeret, crudelis iſte & ab omni ſenſu humanitatis alienus, convocatis iterum turbis incompoſitis & ad tumultuandum aſſuetis, eos (*impietatis Arianæ oſores*) ad judicium ſeu potiùs ad paratam condemnationem vocat juxta urbis portum, gentilibus ac Judæis multas adverſus eos acclamationes magna mercede conductis ex more jactantibus; cumque ipſi manifeſtæ Arianorum impietati cedere noluiſſent, univerſo populo ante prætorium lamentante, ſententiam in eos profert, ut Alexandriâ excedentes in urbem Phœnices Heliopolim migrent; in qua ne audire quidem nomen Chriſti ullus incolarum ſuſtinet. Sunt enim omnes ſimulacrorum cultores.*

C

8

Heliopolitani enim, poſtquam jam bonuiſſent epiſcopum, ad idolorum cultum ſunt reverſi

23 *Valente ergò imperante ſeu illo temporis ſpatio, quod inter annum 363 & 379 interceſſit, ethnici adhuc idolorumque cultui addicti exſtitêre Heliopolitani univerſi. Nec eſt, cur id mirum cuiquam appareat; etſi enim, quemadmodùm Euſebius locis ſuprà citt. docet, Conſtantinus Magnus Heliopoli eccleſiam, presbyteris etiam ibidem & diaconis cum epiſcopo, qui ſupremo ſolique vero Numini ſacra facerent, conſtituerit, erexerit, legeque inſuper lata, ne urbis illius cives, qui idolorum ac Solis nominatim, à quo nomen civitati eorum erat inditum, & Veneris cultui erant addictiſſimi, in poſterioris hujus falſi numinis honorem uxores filiaſque ſuas, ut facere ſolebant, peregrinis proſtituerent, ſeveriſſimè inhibuiſſet, panciſſimi tamen ex illis ad* D *frugem meliorem fidemque Chriſtianam adducti tum fuiſſe videntur, aut, ſi res ſecùs habeat, plurimi haud dudum poſt ad vomitum atque ad priſtinam impietatem redière. Etenim quo tempore Julianus Apoſtata imperium tenebat ſeu anno 362 & ſequenti Chriſtianis longè numero ii, qui idola colerent, erant ſuperiores, eòque progreſſi ſunt audacia, ut, quò de lata adverſus priſcum impiumque mulieres ſuas peregrinis proſtituendi morem lege vindictam quodammodò ſumerent, virgines Chriſto ſacras, coitione facta, nudas in foro, ut Sozomenus lib. 5, cap. 10 refert, palàm exponere non formidârint. Deinceps porrò non tantùm ſub Valente, ſed & ſub Theodoſio idolorum cultores fuerunt. Cùm enim hic, qui ab anno 379 ad annum uſque 395 imperavit, idolorum delubra penitus dirui juſſiſſet, ſtrenuè illi pro ſuis tuendis dimicârunt, uti idem Sozomenus lib. 7, cap. 15 docet.*

Nonnumque nunquam fuiſſe Heliopolitanum epiſcopum, ne quidem E

24 *Adhæc S. Joannes Chryſoſtomus Homiliâ 68 in Matthæum, quam is vel anno circiter 395, ut vult Tillemontius, vel potius, ut Homiliarum, à ſancto illo Patre dictarum, chronotaxis, à Stiltingo noſtro in hiſtorico, quo ejuſdem geſta ad XIV Septembris diem illuſtravit, Commentario ſtatuta exigit, anno circiter 390 aut ſequenti pronuntiavit,* civitatem ſceleratiſſimam *Heliopolim appellat. Atque ita ex omnibus jam dictis liquet, Heliopolitanos, etiamſi jam inde à Conſtantini Magni ætate ſeu ſeculi quarti initio epiſcopos ac presbyteros habuiſſent, idolorum tamen cultui pertinaciſſimè propemodum etiam uſque ad ejuſdem ſeculi finem certò manſiſſe addictos. Quod cum ita ſit, factum etiam eſſe poteſt, ut etiamſi anno 431, quo concilium Epheſinum celebratum fuit, Heliopolitanis epiſcopus, nomine* Marinus, *annoque 451, quo concilium Chalcedonenſe celebratum fuit, epiſcopus alter,* Joſephus *cognominatus, præfuerit, idolorum tamen cultui, ſi non omnes, maximo tamen numero adhuc adhæſerint; unde fanè fit, ut, etiamſi paulò ante factam per Nonnum epiſcopum* Pelagiæ *converſionem Heliopolim totam fuiſſe Ethnicam, in Vita edenda indicetur, primum illum fuiſſe Heliopolitanorum epiſcopum conſtet arium ex hac non ſit. Et verò ut ad id, quod ſuprà tantiſper dedi, jam veniam, ne quidem, Heliopolitanorum unquam S. Nonnum, qui Pelagiam converſit, fuiſſe epiſcopum, ex eadem Sanctæ noſtræ Vita poteſt confici. In hac quidem,* F *prout apud Surium, ſtylo mutato, paraphraſticè reddita, Coloniæ Agrippinæ exſtat vulgata, Jacobus, qui eam conſcripſit,* Nonnique epiſcopi diaconum *in incubrationis illius ſerie plus ſemel ſeſe appellat,* Heliopoleos diaconus *in titulo, quem præfert, è vetuſtis, ut additur, Mſs. codicibus etiam vocatur, hincque Baronius potiſſimùm ac præterea ex eo, quòd in Vita ejuſdem editione, quæ ei præluxit, cacodæmon,* Non tibi ſufficiebat, me ejeciſſe de tuis Heliopolitanis, *adverſus Nonnum epiſcopum, qui* Pelagiam *converſit, proclamâſſe narretur, Heliopolitanum hunc fuiſſe epiſcopum, exiſtimavit.*

à Sanctæ noſtræ Vita

25 *Verùm hæc, quæ apud Surium ante Vitæ Prologum leguntur, verba,* Auctor eſt Jacobus diaconus Heliopoleos, habeturque in vetuſtis Mſs. codicibus, *ita accipienda videntur, ut iis, non de* diaconi Heliopolitani *titulo, ſed de ipſâmet Sanctæ Vitæ, à Jacobo diacono conſcriptâ, quæ in vetuſtis Mſs. codicibus habeatur, ſermo inſtituatur. Utut ſit, Auctor ſeſe plus ſemel in incubratione illa*

Non-

AUCTORE C. B.

Nonni episcopi Heliopoleos diaconum, *nuspiam etiam* Heliopoleos diaconum, *appellat. Adhæc Rosweydus* Vitæ *ejusdem editioni, quam in Vitis Patrum pag.* 376 *& aliquot seqq. exhibet, inscriptionem hanc* Auctore Jacobo diacono, interprete Eustochio *&c præfigit, nec ullam editionis, Coloniæ Agrippinæ à Surio adornata, titulique mox relati, in quibus Jacobus, Vitæ auctor,* Diaconus Heliopoleos *vocatur, mentionem facit: quæ omnia faciunt, ut in animum inducam,* diaconi Heliopoleos *titulum, quem Suriana editio præfert, pusem esse profectum vel ab ipsomet Surio, vel ab altero, qui Heliopolis episcopum quidem Nonnum, Jacobum verò ejusdem civitatis diaconum existimârit ex eo, quòd Heliopolim, cùm tota esset dæmoni ob idolorum cultum addicta, à Nonno episcopo, qui* Pelagiam *convertit, ad Dominum fuisse adductam, è pravi spiritus dictis, in edenda ejusdem Sanctæ nostræ Vita num.* 16 *occurrentibus, intelligeret, iisque, utpote sequentia verba,* Non tibi sufficiebat, me ejecisse de tuis Heliopolitanis, *in editione, qualis Baronio (adi ejus num.* 20 *verba) præluxit, completientibus, ad Nonnum spectâsse Heliopolitanum indicentur.*

26 *Verùm perperàm omnino fecit id ille: etenim non tantùm editio Roswеydiana & Suriana, verùm etiam tres diversi, qui penes nos extant, optimæ notæ codices membranacei Mss. pro illis dæmonis verbis, postremò recitatis, habent duntaxat:* Non tibi sufficiebat Heliopolis tota *&c, aut,* Non tibi sufficiebat Heliopolis civitas &c; *huic autem lectioni suffragatur præterea, quæ in codice nostro ✠ Ms.* 193 *exstat, Græca Sanctæ nostræ Vitæ, utpote in qua sequentia, quæ textui huic respondent, verba occurrunt:* ἢ οὐκ ἤρκει σε ἡ Ἡλιόπολις ὅλη &c: non tibi sufficiebat Heliopolis tota? *Quod autem ad Heliopolitanorum conversionem, à Nonno episcopo, qui* Pelagiam *convertit, factam, jam spectat, nec ex illa, quæ reipsa facta, Heliopolitanorum episcopum hunc fuisse, potest concludi, uti ex infrà dicendis patescet. Determinemus modò, quandonam tandem & Heliopolim ad fidem adduxerit, &* Pelagiam *à vitæ impuræ sordibus ad Dominum Nonnus episcopus converterit. Idne forsan, ut Baronius, priori mutata sententia, quam in suis in Martyrologium Romanum Annotationibus primùm tenuerat, in Annalibus (adi ejus verba num.* 20 *hùc transcripta) existimâsse videtur, eo ipso tempore, quo Phœnicibus convertendis S. Joannes Chrysostomus operam dedit, seu sæculo quarto propemodùm jam elapso evenerit? Id equidem mihi nullo ex capite verosimile apparet. Nullus enim, qui tum uspiam sederit, nominis hujus episcopus vel in Conciliorum Actis vel in scriptoribus ecclesiasticis occurrit.*

27 *Nec est, quòd repetas, mulieris peccatricis, quæ ætate sua ad Dominum fuerit conversa, Joannem Chrysostomum Homiliâ* 68 *in Matthæum, sub sæculi quarti finem, ut suprà jam docui, Antiochia recitatâ meminisse, hancque, cujus nomen uspiam Sanctus ille Pater prodit, cum Sancta nostra videri posse eamdem. Etsi enim de muliere ista Chrysostomus sequentem hunc loquatur in modum,* Annon audistis, quomodo meretrix illa, quæ lasciviâ omnes superabat, omnes postea pietate vicit? Non de illa loquor, quæ in Euangeliis fertur, sed de illa, quæ nostro ævo ex Phœniciæ civitate, omnium nequissima, fuit. Hæc quippe mercatrix apud nos erat, primasque in scena tenebat, cujus nomen ubique celebrabatur, nec in nostra urbe tantùm, sed usque ad Cilicas & Cappadocas; *hisce autem ex verbis de muliere peccatrice primùm ac deinde pœnitente, quæ eadem fuerit cum Sancta nostra, videri utcumque queat facere sermonem, multa tamen mox, ex quibus hanc ab illa distinguendam nemo ambigat, idem sanctus Pater adjungit: Ac primo quidem mulier, de qua loquitur, maleficis, ut ait, utì artibus à plurimis fuit æstimata, nec corporis tantùm formâ, sed & veneficiis retia sua, quò in hæc incautos attraheret, expandit. Adhæc in virginum monasterium sese recepit mulier, à Chrysostomo memorata, in eoque, cùm inde eam nec submissi ab urbis præfecto milites extrahere potuissent, perseveravit usque ad ultimum vitæ suæ finem, quam tandem, cum longa multorum annorum pœnitentia peccata sua elusisset, felicissimo obitu terminavit; quæ omnia aut certè pleraque in* S. Pelagiam, *quam* Nonnus *episcopus convertit, non satis quadrant, utì quisque, qui ejus Vitam edendam evolverit, satis perspiciet.*

28 *Jam verò, cùm ex his omnibus, quin memorata à S. Joanne Chrysostomo mulier primùm peccatrix ac dein pœnitens diversa sit à Sancta nostra, dubitandum haud apparent, nec hujus tamen, quæ non minùs quam altera argumento ejus erat accommodata, in Homilia plùs semel jam laudata, in qua auditores suos ad spem bonam de peccatorum suorum remissione, si pœnitentiam de his agere voluerint, concipiendam hortatur, mentionem faciat, est sanè, cur Sancta nostra historiam, cùm Homiliam illam S. Chrysostomus diceret, seu ex dictis anno circiter* 391, *nondum accidisse arbitremur. Verùm cùm nec etiam paulò serùs, ut jam dictum, evenerit, quo tandem anno circiter ad Dominum fuisse* S. Pelagiam *conversam, statuemus? In pseudo-synodo Ephesina, anno* 449 *celebrata, Nonnum quemdam, agente Dioscoro, patriarcha Alexandrino, in locum Iba, Edessæni episcopi, fuisse substitutum, è Liberato diacono, qui id apud Labbeum tom.* 5 *Conciliorum in Breviario, à se adornato, refert, habetur compertum. Adhæc Ibam, exauctoratum Edessenum episcopum, anno* 451 *in sedem suam fuisse in concilio Chalcedonensi restitutum, à decima hujus Actione apud Labbeum tom.* 4 *Conciliorum col.* 676 *& seq. certum etiam est, uti & tunc Nonnum, qui partem in illegitima sua ad sedem Edessenam promotione habuisse uspiam asseritur, Maximo, patriarchæ Antiocheno, quò curam de eo haberet, à concilii Patribus fuisse commendatum. Porrò, Ibâ anno* 457 (*adi ad annum* 451, *num.* 53 *Paginam in Criticis*) *è vivis sublato, sedem Edessenam vel dicto anno* 457 *vel seq. recuperavit idem Nonnus, ut provinciæ Osroënæ episcoporum, quæ apud Labbeum tom.* 4 *conciliorum col.* 917 *exstat, epistola, ad Leonem imperatorem tunc data Nonnique, tamquam Edessenæ metropolis episcopi nomine notata, indubitatum facit; hunc autem Nonnum esse illum ipsum Nonnum episcopum, qui, quemadmodùm Jacobus diaconus in edenda* S. Pelagiæ *Vita memoria prodit, è monasterio Tabennesiotarum ob vitæ sanctitatem extractus, ad episcopatum fuit promotus Sanctamque nostram convertit, verosimillimum apparet.*

29 *Ea mihi sedet sententia, tum quòd eam Theophanes in editionis Parisiensis annis* 1655 *Chronographia pag.* 79 *ac post eum Nicephorus Calo-*

A

B

C

D

E

Pelagiam postea.

quæ à muliere peccatrice ac deinde pœnitente, à Chrysostomo memorata, distinguatur.

à Nonno Edesseno, ibà substituto, reipsa fuisse conversam.

Digitized by Google

AUCTORE C. B. verosimillimum apparet, nec ab opinione hac, quòd Nonnus, qui Pelagiam convertit,

Calliſtus in Hiſtoria Eccl. à ſe contexta loco ſuprà cit. diſertè tradant, tum quòd Nonnus epiſcopus, à Nonno Edeſſeno jam memorato diſtinctus, cui S. Pelagiæ converſio, aliaque de eo per Jacobum diaconum narrata aptiùs queant attribui, in Hiſtoriarum monumentis haud occurrat. In hanc porrò ſententiam, in Martyrologio Romano ad 2 Decembris diem etiam conſignatam, præter Pagium in Criticis ad annum 451, num 52, manibus pedibuſque modo etiam abeunt eruditi alii unanimi conſenſu omnes, Baroniuſque etiam eamdem, à qua tamen, ut apparet, perperam ex jam dictis, poſtea deſcivit, amplexus primùm fuit. Nec video, quid ſolidi, quo deferenda oſtendatur, ſuprà jam objectis poſſit adjungi. An fortè, quòd Nonnum equidem, qui Pelagiam *convertit, Heliopolitanum fuiſſe aliquando epiſcopum, tradita de eo in Sanctæ Vitæ exigant, nec tamen Nonnus, qui ſedem Edeſſenam poſt Ibam occupavit, Heliopolitanus unquam exſtiterit epiſcopus? Sanè Nonnum Edeſſenum eccleſiæ Heliopolitanæ, antequam ad ſedem illam, Ibâ vitâ functo, promoveretur, numquam præfuiſſe epiſcopum, vel è ſolis Eccleſiæ canonibus, qui epiſcopum*

B *ab una eccleſia ad aliam transferri vetabant, ſat certum apparet; omnino autem indubitatum evadit ex eo, quòd Phœnicia ſecunda epiſcoporum epiſtolæ, anno 458 ad Leonem imperatorem datæ atque apud Labbeum tom. 4 concil. col. 921 & ſeq. exſtanti, ſubſcriptus inter primos, qui epiſtolam iſtam ſignârunt, reperiatur Petrus Heliopolitanus epiſcopus, qui profectò, ſi Nonnus ex epiſcopo Heliopolitano Edeſſenus metropolita vel anno 457 vel ſeq. factus fuiſſet, nomen ſuum inter primos epiſtolæ iſti ſubſcriptos Patres, utpote uno dumtaxat anno ad epiſcopalem dignitatem evectus multiſque proinde illorum ætatis aut certè promotionis ad epiſcopatum prærogativâ veroſimillimè inferior, notatus haud fuiſſet.*

Heliopolim ab idolorum cultu abſtraxerit, recedendum apparet,

30 *Nonnum itaque, Edeſſenum epiſcopum, eccleſia Heliopolitana, antequam ad ſedem illam promoveretur, numquam præfuiſſe epiſcopum, extra controverſiam enimverò poſitum videtur. Verùm quid tum? Ut Nonnus epiſcopus, qui* S. Pelagiam *convertit, eccleſiam Heliopolitanam epiſcopi munere aliquando gubernârit, edenda*

C *Sanctæ noſtræ Vitæ nequiquam requirit. Ex iis quidem, quæ cacodæmon contra Nonnum declamâſſe in hac narratur, Heliopolim fuiſſe ab hoc anciſtite ad veram Chriſti fidem converſam, intelligitur; verùm quid ni Heliopolim Nonnus, etiamſi civitatem hanc epiſcopus haud moderaretur, adducere ad Chriſtum potuerit? Nonne civitates plures, imò & regiones integræ, ab iis etiam, qui illarum epiſcopi haud erant, ad fidem legantur adductæ? Nonnus, cùm à ſede Edeſſena, reſtituto in hanc Iba, anno 451 à concilio Chalcedonenſi fuit amotus, ſimul fuit, ut jam docui, ab ejuſdem concilii Patribus patriarcha Antiocheno Maximo, quò ejus neceſſitatibus proſpiceret, commendatus; hic autem Nonnum in honore habuit, dignitatemque epiſcopalem, uti apud Labbeum tom. 4 Conciliorum col. 677 videre licet, illi ſervavit. Hinc factum reor, ut patriarcha Antiochenus, etſi quidem Nonnum epiſcopum nulli prorſus patriarchatûs ſui ſedi præfecerit, epiſcopi tamen regionarii loco eum quodammodò habuerit, atque ad exiſtentes adhuc in patriarchatu ſuo variiſque locis diſperſos ethnicos, quòd virum eſſe apoſtolicum ſpirituque Dei plenum nôſſet, ab idolorum cultu abſtrahendos Chriſtoque adjungendos adhibuerit. Atque ita quidem Nonnus is ab anno 451, quo ex dictis à ſede Edeſſena fuit amotus, ad annum* D *uſque 457 aut ſeq., quorum altero eamdem recuperavit, epiſcopus manſerit nulli certæ ſedi affixus; cùm autem Jacobus diaconus ſedem epiſcopalem, quam Nonnus, à quo* Pelagiam *converſam, refert, occupârit, nuſpiam in Vita edenda exprimat, idque tamen, ſi quam ille tunc occupâſſet, vel uno ſaltem loco facturus fuiſſe videatur, fuerit veroſimillimè Nonnus epiſcopus, qui* Pelagiam *convertit, nulli etiam, cùm id fecit, certæ ac determinatæ ſedi affixus; quod iterum hunc à Nonno Edeſſeno ſuprà memorato non eſſe diverſum, argumento eſt, iiſque proinde, quæ num. 29 adducta ſunt, addi debet. Hoc adeò hic adhuc notâſſe contentus, qui & quando, ut Nonnus Edeſſenus* Pelagiam *converterit, ſit factum, pergo exponere.*

Sanctaque adeò converſio anno circitèr 453, mortuoque anno circitèr 457 ſecunda videtur.

31 *Maximus patriarcha Antiochenus, ut Jacobus Diaconus in* Pelagiæ *Vita edenda fidem facit, concilium celebravit, atque ad id patriarchatûs ſui epiſcopos, Antiochiâ haud procul remotos, convocavit; ut autem hos inter fuerit Nonnus, à ſede Edeſſena amotus patriarchaque Antiocheni cura commendatus, qui tum fortè haud procul Antiochiâ commorabatur, factum facilè eſſe poteſt, reque etiam ipſa id factum, ſtatuendum è ſuprà dictis videtur, nti etiam ibidem illum ad Dominum* Pelagiam *converſiſſe, aliaque præterea geſſiſſe, quæ Jacobus Diaconus in Vita edenda Nonno epiſcopo, à ſe memorato, adſcribit. Verùm cui circitèr Chriſti anno iſthæc omnia ac nominatim Sanctæ noſtræ converſionem innotuerint? Ex iis, quæ adverſus Nonnum epiſcopum cacodæmon, cùm S. Pelagia ad Dominum primùm eſſet converſa, proclamâſſe, à Jacobo Diacono in Vita narrantur, fuiſſe à Nonno, priuſquam* Pelagia *ab eo converteretur, triginta Saracenorum millia ad fidem converſa, ſacroque lavacro expiata ac Chriſto conſecrata, certum omnino eſt; quod cùm ita ſit, Nonnuſque, qui non priùs, quàm cùm à ſede Edeſſena anno ex dictis 451 fuiſſet amotus, Saracenorum converſioni ſeſe addixiſſe videtur, unum ſaltem, ut apparet, alterumve annum tot illorum millibus convertendis impendere debuerit, Sanctam noſtram à Nonno ad Dominum fuiſſe anno circitèr* E *453 aut 454 converſam, ſat veriſimile apparet. Hinc porrò jam fluit, ut, cùm triennio dumtaxat aut paulò ſeriùs, ut Vita edenda fidem facit, poſt ſuam converſionem ad Dominum migrârit, non ſeriùs veroſimiliter, quàm anno circitèr 457 vitam hanc mortalem cum immortali commutârit. Hæc porrò Sanctæ noſtræ mortis epocha adhuc confirmatur ex eo, quòd Jacobus Diaconus Hieroſolymis, qua in civitate dum verſaretur,* Pelagia *obierat, Antiochiam poſt hujus obitum, uti in tribus noſtris optimæ notæ codicibus Mſs. membranaceis indicatur, ſeſe contulerit, hincque appareat, Nonnum, dum Sancta obiit, ſedi Edeſſenæ, quod anno 457 vel ſeq. ex dictis factum, redditum nondum fuiſſe; neque enim aliàs Jacobus, qui Nonni diaconus erat, ſeſe Antiochiam, ſed Edeſſam rectà collaturus fuiſſe videtur.*

§ III.

§ III. Sanctæ apud varias gentes cultus; sacrarum ejus reliquiarum translatio.

AUCTORE C. B.

Sancta, qua Oriente ecclesiastice a Græcis hodie colitur.

QUàm insigni apud Græcos cultu Sancta nostra hodieque gaudeat atque olim etiam fuerit gavisa, palàm est tum è S. Sabæ Typico, in quo Officium ecclesiasticum de S. Pelagia hodie recitandum præscribitur, tum etiam ex magnis Græcorum Menais excusis, in quibus cum elogio suprà dato hodie etiam conjungitur Officium itidem ecclesiasticum, quod de S. Pelagia, meretrice nempe, uti ibidem vocatur, est totum, si paucas demtaxat ei immixtas Sanctorum aliorum commemorationes, quæ brevibus eorumdem elogiis adduntur, precesque aliquot, pro quotidiano Græcorum more ad sanctissimam Virginem Mariam directas, excipias. Speciminis loco Odam seu orationem, quâ Officium inchoatur, lectoris oculis, reliquis prætermissis, lubet subjicere, additâ etiam ad calcem interpretatione Latina. Sic habet: Ἐγκρατείᾳ τὸ σῶμα σου, Πελαγία, νεκρώσασα, τῇ ψυχῇ ζῶσιν καὶ ἁγίασμα, καὶ οἰκητήριον Πνεύματος σαυτὴν ἀπετέλεσας, καὶ συνόρτως μυσικὴ τῷ νυμφίῳ καὶ χαίρει σου, ὃν ἐπόθησε, ἐκ φθορᾶς καὶ πάθους λυτρωθῆναι τοὺς σὲ πίστει ἑορτάζοντας τὴν σεπτὴν βάσιν μνήμην σου. Dum abstinentiâ corpus tuum, Pelagia, mortificâsti, animam vivificâsti atque ornâsti, teque Spiritûs habitaculum fecisti ac Sponso tuo mystico & Creatori adjunxisti, quem, ut à corruptione & periculis, qui tuam commemorationem, perpetuò venerandam, in fide celebrant, immunes evadant, interpella. *Nec tantùm Officio ecclesiastico, verùm etiam templo, in honorem suum Constantinopoli exstructo, Sancta nostra honorata fuerit, si veritati modò opinio, in quam Cangius tandem concessit, sit consona.*

B

33 *Hic enim scriptor, postquam templum, quod Pelagiæ alicui sacrum Constantinopoli exstitisse à Cedreno asseritur*, Pelagiique *a Zonara vocatur, in Constantinopoli sua Christiana lib. 4, num. 26 Pelagiæ Tarsensi martyri attribuerat, id postea in suis ad Zonaram Annotationibus* Pelagiæ *Pœnitenti seu Sanctæ nostræ adscribendum existimavit: verùm perperam, uti in Historico de S. Pelagia, virgine martyre Antiochena, Commentario ad* IX *Junii diem, quo Sancta hæc Martyrologio Romano exstat inscripta, dumque apud nos jam est, Janningus noster num.* 25 *& quatuor seqq. rectè ostendit, ibidem etiam omnia, quæ, ut templum illud vel* Pelagiæ *nostræ vel alteri homonyma adjudicetur, facere possint, scitissimè colligens, simulque etiam de singulis ferens judicium, ut plura de re illa hic proferre opus non sit, lectorque ad Janningum remisso, ad aliud modò, quod ad Sanctæ cultum spectat, fas sit procedere. Apud Russos, seu Slavo-russos, aut etiam, si mavis, Mosco-russos, qui patriarchis Constantinopolitanis dimissimè paruerunt, atque ab his potissimùm ab idolorum cultu ad Christianam fidem fuêre adducti, Sanctam nostram quoque cultu gaudere ecclesiastico aut certè olim fuisse gavisam, dubitandum vix apparet, tum quòd gentis illius fastis sacris suprà recensitis sit inscripta, tum quòd hæc omnes passim Sanctos, ab ecclesia Græca, à qua Sanctam nostram coli jam vidimus, cultu ecclesiastico affectos, eodem pariter cultu soleant afficere.*

Sed tamen etiam templum, Constantinopoli sibi sacrum, habuit, a Russis etiam

C

34 *Nec Russi tantùm seu Slavo aut Mosco-Russi in cultu ecclesiastico, quo Græci etiam S. Pelagiam venerantur, adjungendi hisce sunt, verùm etiam versantes in Syria, qua in regione natales Sancta fuit sortita, fidei Christianæ cultores, fervassis etiam ante ipsosmet Græcos honore illo eamdem prosecuti. Ac cultum quidem ecclesiasticum* Pelagiæ *à Christianis in Syria deferri, generatim commemorat vel solum, cui ex dictis ejus nomen ad præsentem Octobris diem exstat insertum, Kalendarium Syriacum suprà laudatum; ut autem aliqua adhuc, quæ ad cultum, Sancta ibidem deferri solitum olimve certè delatum, magis specialim spectant, queam proferre, opportunè hic succurrunt Leonis Allatii Symmicta, anno* 1653, *curante Bertholdo Nihusio, typis Coloniensibus vulgata. Hierosolymis enim, Terræ Sanctæ seu Palæstinæ, quæ Syriæ, latè acceptæ, regio est, civitate primaria, honorificè asservari, seu potius asservatum olim fuisse Sanctæ corpus, lampadesque, quæ prope hoc accensa perpetuò essent, in* Pelagiæ *honorem ali solitasse, intelligitur è duobus, quos præfata Symmicta complectuntur, lucubrationibus, per binos scriptores diversos, de sacris Terræ Sanctæ seu Palæstinæ locis tractantes, contextis. Horum alter Joannes Phocas, alter anonymus est. Amborum, quæ huc spectant, ac pag.* 25 *& pag.* 87 *occurrunt, verba transcribo. Prioris hæc sunt:* In capite montis (*Oliveti nempe*) locus est, in quo post resurrectionem frequenter Salvator Discipulos est allocutus, postremòque ascensionis admirandum mysterium perfecit. Prope eum spelunca infrà spectatur, in qua sancta Pelagia certamina, quibus se exercebat, absolvit, & sanctum illius corpus in urna saxea quievit.

honorificè fuisse asservatum.

35 *Posterioris verò ista:* Super Gethsemani est mons Olivarum, ex quo Christus in cœlum assumptus est, maximo templo conspicuus. In medio templo est cubiculum lapideum pulcherrimum cum columnis marmoreis quindecim, & in medio cubiculo est plantæ Christi vestigium, lapidi infixum, quem ille calcaverat, cùm assumeretur in cœlum, & pendent quatuor lampades inextinctæ. Infra gradus triginta cernitur sanctæ Pelagiæ sepulchrum, à muro mediâ plantâ humani pedis sejunctum. Si quis in spatium illud inter murum & sepulchrum ingreditur, statim comprehensus detinetur, &, ni priùs delicta omnia sua confessionario fassus fuerit, numquam excedet. Ibi est cellula, in qua per septem annos immorata est, pendent lampades tres. *Hæc opportunè ad institutum nostrum bini scriptores laudati; in hos nunc pauca observo. Anonymus, qui quâ circiter ætate floruerit, haud comperio, miraculi planè stupendi, quod Hierosolymis ad Sanctæ tumulum seu sepulcrum fieri solent, olimve saltem solverit, mentionem recitatis verbis facit; verùm id, ut Tillemontius tom.* 12 *Monumentorum Ecclesiast. pag.* 381 *rectè observat, credidu admodùm est difficile. Adhuc* S. Pelagiam *in cellula, quam in monte Oliveti ætate sua adhuc fuisse conspectam, memoriæ prodit, septennio pœnitentiam egisse affirmat; hoc autem apertissimè pugnat cum edenda Sanctæ Vita, utpote in qua,* S. Pelagiam *in cellula, cui se in monte Oliveti incluserat, triennio dumtaxat*

AUCTORE C. B.

taxat, aut paulò diutiùs pœnitentiâ elmiſſe vitæ præterita peccata, Jacobus diaconus non obſcurè docet. Verùm, etſi id ita habeat, veritati equidem conſonum exiſtimo, quod anonymus ille de Sanctæ ſepulcro, tribus ad id lampadibus appenſis, Hieroſolymis honorato, ſcribit. Certè Pelagiæ ſepulcrum Hieroſolymis in honore etate ſua fuiſſe, Joannes Phocas, etſi interim lampadum, quæ ad id pendeant, haud meminerit, ſat apertè etiam verbis recitatis indicat.

eretum eſt, honoratur. Id inde in Galliam ſeculo XII ad monaſterium Jotrenſe

36 *Hic porrò auctor, ut, quæ in illum pariter obſervanda ſunt, jam expediam, etiam adjungit, ſacrum Sanctæ noſtræ corpus ſaxea in urna Hieroſolymis quieſcere; cùm autem is, qui ſeculo duodecimo floruit, fideique omnino probatæ apud eruditos habetur, de loco, quo Sanctæ corpus ætate ſuâ exſtiterit, loquatur, eſſe non videtur, cur quis ambigat, num tunc* Pelagiæ *corpus re etiam vera Hieroſolymis adhuc aſſervatum honorificè fuerit, ſen, uti is ſcribit,* in urna ſaxea *quieverit. Verùm vel integrum vel ejus ſaltem partem in Galliam eodem ſeculo duodecimo proximève ſequenti è civitate Hieroſolymitana, ubi* Pelagia *nihilominus Sanctorum honores, ut puto, hodieque obtinet, transferri, veroſimillimè evenit. Etenim Sanſſayus in Gallicano à ſe contexto Martyrologio ſub paulò prolixioris, quo* Pelagiam *hodie celebrat, elogii finem ita memorat:* Hujus (Pelagiæ *nimirum*) ſacræ exuviæ poſteà à Francis, Chriſti nomen in Oriente vindicantibus, in Galliam tranſvectæ apud Jotrum, virginum inſigne monaſterium, collocatæ ſunt; uùi hodie è ſacrario eductæ piorum clientum venerationi exhibentur. Nam & illic felix illa peccatrix celebriter colitur hac die, quæ eſt migrationis, & duodecima Junii, quæ tranſlationis eſt ſeu ſuſceptionis: *quibus verbis, ſacras Sanctæ noſtræ reliquias Hieroſolymis in Galliam ad Jotrenſe monaſterium, Chriſtianorum Occidentalium duranibus pro recuperanda Terra Sancta expeditionibus, fuiſſe tranſlatas, haud obſcurè indicatur; quod cùm ita ſit, hæque, jam inde à ſeculo undecimo propemodùm elapſo magnis animis ſuſcepta, ſeculo duodecimo quàm maximè viguerint, hoc ipſo etiam ſeculo proximève ſequenti, ut* Pelagiæ *reliquiæ ex Oriente in Galliam fuerint advectæ, factum eſſe, veroſimillimum apparet.*

B

C

fuit tranſlatum. Hinc ibi XII. quo id factum. Junii dies ſolemnis quotannis habetur.

37 *Etſi autem Sanſſayus, qui tranſlationem illam verbis recitatis memoriæ prodit, in Martyrologio ſuo à veritate haud rarò inveniatur devius, ab hac tamen illum iſthic haud aberráſſe, vel ex eo apparet, quòd in Jotrenſi, quod memorat, quodque, ut Saminarthani Fratres tom. 4 Galliæ Chriſtianæ pag. 541 docent, in diœceſi Meldenſi ſitum eſt, virginum Benedictinarum monaſterio duodecima Junii dies, quâ dictarum reliquiarum tranſlatio ſeu harum in monaſterium illud ſuſceptio facta creditur, ſolemnis ob ſacti hujus memoriam quotannis habeatur, uti proximè hùc tranſcriptis verbis etiam docet laudatus Sanſſayus: qui, cùm de re, tempore ſuo fieri ſolita optimèque adeò ſibi nota loquatur, à veritate hic aberrare exiſtimandus haud eſt. Sancta quidem tranſlationem, non* XII, *ſed 2 Junii die recoli, Caſtellanus, uti apud nos tom. VI Junii pag. 118 videre licet, in quodam ſuo ad Majores noſtros miſſo Ms. affirmat; verùm eruditus ille Martyrologii Univerſalis, Gallicè conſcripti, auctor de* Pelagiæ *tranſlatione, qua tum, non in Jotrenſi diœceſis Meldenſis monaſterio, ſed in Pariſienſi, quæ in loco,* Puilermite nominato, *ſita eſt, S. Pelagiæ eccleſia celebratur, ſermonem facit. Etenim eccleſiaſticum de S. Pelagia Officium, quod, quemadmodùm Operis noſtri loco proximè cit. eſt videre, Majoribus noſtris unà cum dicto Ms. ſubmiſit, ad manum mihi eſt typis excuſum; hunc autem, qui Caſtellani manu ei adſcriptus eſt, ſequentem in capite præfert titulum, Latinè è lingua Gallica ita à me redditum:* Pro eccleſia S. Pelagiæ, Pariſiis intra paræciam S. Medardi in loco, Puilermite nuncupato, ſita; *tum ſub initium manu eadem ſibi habet adſcriptum:* VIII Octobris; *ac deinde ad calcem adjectum:* Tranſlatio 2 Junii, converſio XII Junii.

D

E

Alia eſt tranſlatio, quæ quotannis etiam in Pariſienſi Sanctæ eccleſia celebratur.

38 *Adhæc* S. Pelagiæ *Pœnitentis, cujus natalis, ut locis quamplurimis aliis, ita etiam in dicta Pariſienſi eccleſia, ei ipſi ſacra,* VIII *Octobris die celebratur, reipſa etiam tranſlatio ibidem ſecunda Junii die, duodecimaque menſis ejuſdem converſio recolitur, ut fidem faciunt diverſa diverſorum annorum, quæ quos quaque Pariſiis ædes ſacræ Sanctorum ſeu natales ſeu alios dies feſtos quotidie celebrent, addito etiam, quo id fiat, cultu, notare ſolent, eccleſiæ Pariſienſis Diaria ſpiritualia. Jam verò, cùm res ita habeat, Caſtellano ſanè de S. Pelagiæ tranſlatione, non quæ in Jotrenſi monaſterio, ſed quæ Pariſiis ſecunda Junii die recolatur, in Ms. ſuprà memorato ſermonem fuiſſe, indubitatum appareat. Nec eſt, cur quiſquam miretur, alia die Pariſiis, aliâ in monaſterio Jotrenſi Sanctæ tranſlationem celebrari. In dicta enim Pariſienſi, quæ Sanctæ noſtræ dedicata eſt, eccleſia ſacra ejuſdem reliquiæ, prout proximè laudata Diaria Pariſienſia fidem faciunt, etiam aſſervantur; quod cùm ita ſit, quinè in ede illa ſacra* S. Pelagiæ *tranſlatio ſecunda Junii die, quòd ad illam tunc hujus reliquiæ devectæ olim fuerint, quotannis celebretur, dubitandum non eſt; de tranſlatione autem, quâ ſacra* Pelagiæ *lipſana ad Jotrenſe monaſterium delata olim fuerunt, Sanſſayus ſermonem inſtituit, uti è verbis ejus ſuprà recitatis liquet. At verò, inquies, quo die à Caſtellano ac in Diariis ſpiritualibus laudatis* S. Pelagiæ *converſio, eodem à Sanſſayo reliquiarum ejuſdem tranſlatio ſignatur. Fateor, ſic habet: verùm hinc, poſteriorem hunc Martyrologum in vero, quo* S. Pelagiæ *tranſlatio in monaſterio Jotrenſi celebratur, aſſignando die errare, quis concludat? Quid ſi Pariſienſis Sanctæ eccleſia ſacras hujus, quas poſſidet, reliquias è Jotrenſi monaſterio acceperit, hincque* S. Pelagiæ *tranſlationi, quam ſecunda Junii die, quòd tunc ſacra hujus exuviæ devectæ ad illam fuerint, quotannis celebrat, converſionem etiam, eodem* XII, *quo tranſlatio in monaſterio Jotrenſi celebratur, Junii die quotannis recolendam, in accepti ex reliquiis illis, Pariſios ac ad ſe allatis, beneficii memoriam adjecerit?*

F

In hac Sanctæ natalis Officio eccleſiaſtico.

39 *Id ſanè mihi, maximè cùm tum etiam Sanctæ converſionem in aliis Pariſienſibus eccleſiis celebrandam è Diariis ſpiritualibus præfatis intelligam, ab omni prorſus veriſimilitudine abhorrere haud videtur. Verùm utcúmque habeat, Sanſſayum equidem ex eo, quòd* S. Pelagiæ *tranſlationem non eodem, quo Caſtellanus ac jam plùs ſemel laudata Diaria, die conſignet, erroris arguendum non eſſe, ſatis ſuperque ex iis, quæ in medium jam adduxi, liquet. Nec id tantùm ex hiſce habemus; verùm etiam Sanctam & in monaſterio Jotrenſi & in Pariſienſi civitate cultu gaudere eccleſiaſtico planè inſigni, ac nominatim quidem in eccleſia, abs ea nuncupata, tres natalem eſſe venerationi ſuæ*

Digitized by Google

sive dedicatos dies diversos, Junii videlicet diem secundum, quo translatio, mensis ejusdem XII, quo conversio, ac VIII denique Octobris, quo natalis ejus celebratur. Ut porrò, qui, quod simul sit festi sacra titulare est, postremum hoc Sanctæ festum quotannis in ea colatur, lectorem docere possim, opportunè hic succurrit ecclesiasticum suprà adhuc memoratum, quod penes me extat, quodque ab ipsomet Castellano (adi Operis nostri tom. VI Junii pag. 118) concinnatum Fanningo nostro est visum, de S. Pelagia Pœnitente Officium. In hoc Sancta præter Responsoria, Antiphonas & Versus, in quibus ad vitam, ab illa ætam, plerúmque alluditur, hymnos duos, alterum ad primas Vesperas, alterum in Laudibus, Matutino subjectis, soli sibi proprios seu convenientes habet. Ambos lubet lectori hic exhibere.

AUCTORE C. B.

40 *Prior sic habet:*

cujus hymnus ad primas Vesperas.

Jesu salus errantium,
Cùm respicis Pelagiam,
Amore corda saucias
Puris adurens ignibus.
Hæc dira gestans vulnera
Noxas abhorret pristinas
Cordisque fuso sanguine
Lavare currit crimina.
Christi refecta corpore
Et lota sacro flumine,
Donisque dives Spiritûs
Litat Deo se victimam.
Pennas columbæ concita
Assumit & mox avolat
Secreta quærens montium
Et tuta solitudinis.
Demum secuta regia
Vexilla pœnitentiæ,
Carnis solutis nexibus,
Felix ad alta transvolat.
Te trina simplex Unitas,
Te, Christe, pœnitentium
Rex & caput, per secula
Cives superni concinant. Amen.

41 *Posterior verò sequentibus hisce versiculis concipitur:*

alterque in Laudibus post Matutinum recitari solitus;

Felices lacrymæ! fletus amabilis!
Quo, tersa scelerum labe, Pelagia,
Nunc æterna bibis gaudia cœlitum:
Felix ah gemitus nimis!
Antro dum latitas, quàm melioribus
Te gemmis decoras corpore pallida;
Neglectisque procis, quàm meliùs vacas
Regum Regis amoribus.
Angustum per iter fac celeri gradu
Nos te, Diva, sequi, crimina quas* gravant;
Ut tecum placido Numinis in sinu
Lætemur super æthera.
Patri maxima laus, maxima filio,
Amborumque tibi maxima Spiritus
Pellens sacrilegam corde cupidinem
Et puras jaculans faces. Amen.

* L. quos

Hymno huic Oratio, quæ uni etiam Pelagiæ *Pœnitenti propria est, proximè subjungitur. En etiam illam.* Deus, qui montem Olivarum gloriosa Ascensione tua consecrâsti; & de eodem loco beatam Pelagiam ad cælos vocare dignatus es, præsta, ut ejus intercessione, Spiritûs Sancti fructibus & pinguedine repleti, ad te feliciter ascendere mereamur, qui vivis & regnas cum Deo Patre *&c. Nec tantùm Orationem hanc, binosque, qui S. Pelagiæ proprii sint, Hymnos, jam etiam duos, Ecclesiasticum, è quo hosce transcripsi, Sancta nostra Officium completitur; verùm etiam Prosam seu orationem, quæ ab aliis* Sequentia *vocatur, proximè ante Euangelium in Missa, quâ de Sancta ad VIII Octobris diem celebrari debeat, è librorum ritualium (adi ad vocabulum* Prosa *in Glossario Cangium) præscripto canendam.*

42 *Lubet & illam huc transferre. Ita habet:*

hanc mâ cum Missa Prosa seu Sequentiâ transcribimus.

Ætheris, Pelagia,
Scande nunc palatia,
Graves terge lacrymas.
Væ nimis egregiæ
Vultus elegantiæ,
Quæ deformat animas.
Væ pigmentis, crinibus,
Auro, gemmis, vestibus,
Quæ scelus alliciunt.
Proh dolor! Placueras,
Pompis & servieras,
Tartara quas puniunt,
Sed mutatam Numine
Sacro Nonnus flumine
Ceu columbam abluit.
Sua piant crimina
Mœsto fletu lumina,
Squalor fucum diluit.
Mox in cæsam properas,
Vestes gerens asperas,
Nuda cunctis opibus.
Longa fame pinguia
Quàm luis convivia,
Quàm jocos singultibus!
Humi jaces, dulcibus
Sæva pro cubilibus
Hostis tui corporis.
Verba plectunt mollia
Planctus & silentia,
Labor damna temporis.
O quæ fulges gloriâ,
Fac mens culpæ conscia
Sic eat in gemitus.
Fac immersa gaudiis
Flebiles solatiis
Almus ungat Spiritus. Amen.

43 *Atque hæc sunt, quæ de cultu, S. Pelagiæ in sui nominis ecclesia, dum natalis ejus celebrantur, Parisiis deferri quotannis solito, lectori nominatim proponenda habui; quod autem ad illum, quo ex dictis in Jotrensi Virginum monasterio afficitur, jam spectat, Sanctam in eo & XII, quòd tunc ejus reliquiis, ex Oriente allatis, sacer ille locus ditatus primùm fuerit, Junii mensis die, & ad præsentem Octobris, quòd tam felici è vivis excessu in cælo primùm nata creditur, Sanctorum honoribus coli, postremoquè etiam hoc die sacra illius lipsana populi venerationi exponi, è suprà huc transcriptis Sanssayi verbis discimus; verùm anne tunc in eodem monasterio Officium Ecclesiasticum, quod* S. Pelagiæ *Pœnitenti sit proprium, recitari etiam solet? Ita quidem formassis habet. Verùm, Sanssaro simul & reliquis omnibus, quos quidem videre mihi licuit, scriptoribus de re altùm silentibus, hanc ego, in quam etiam, quòd magni admodùm momenti haud sit, per literas inquirendum non censui, asseverare non ausim. Nec tantùm, an ad VIII Octobris diem Officio ecclesiastico in Jotrensi monasterio Sancta colatur, me latet; verùm*

quotannis etiam recolitur, uti & sæpiùs in monasterio Jotrensi.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

rùm etiam an ad hoc umquam integrum Pelagiæ *corpus ex Oriente ſacris devectum, an verò illius dumtaxat pars.*

Ibi modò non integrum Sanctæ corpus, ſed hic etiam pars ejus ſervatur.

44 *Verùm, utcúmque res hæc habeat, modò equidem, non integrum Sancta corpus, ſed hujus dumtaxat partem in monaſterio illo aſſervari, certum omninò eſt ac indubitatum vel ex eo, quòd etiam eccleſia, Sancta noſtræ Pariſiis ſacra, ſacrarum hujus reliquiarum partem poſſideat, uti ex jam ſuprà dictis liquet. Adhæc non tantùm Pariſiis, ubi præterea (ſpiritualibus iterum, quæ ſuprà ſæpiſſimè laudavi, Diariis teſtantibus) in puellari Vallis-gratiæ monaſterio reliquiarum earumdem pars ſervatur, Sanctæque quotannis (idcirco, ni fallar) natalis ſeu* VIII *Octobris dies ſolemnis habetur, ſacra* S. Pelagiæ, *quæ* Pœnitens *cognominatur, lipſana reperiuntur; verùm etiam in hac ipſa Antverpienſi noſtra civitate: ad quam qua ratione devenerint, & qua in illius æde ſacra aſſerventur, expono. Antonius Ludovici principis Luſitani nothus, qui, ceſo apud Afros anno* 1578 *Sebaſtiano Luſitaniæ rege, ad regnum hoc aſpirârat, ſpeque eodem potiundi, cùm à Philippi II Hiſpaniarum regis copiis victus ſuiſſet, fruſtratus in*

B *Gallias ſeceſſit ibique exſul obiit, Sanctorum triginta quinque reliquias, quas ſecum eo detulerat, Emmanueli filio ſuo anno* 1594 *tranſcripſit, adjectis etiam, quas Operis noſtri tom.* I *Aprilis pag.* 72 *& 73 videre licet, donationis litteris; ea autem ſacra lipſana, quæ inter* Trinæ partes oſſium S. Pelagiæ peccatricis *in litteris illis recenſentur, Emmanuel, cùm poſt patris infelicis obitum in Belgium migráſſet, Chriſtophoro Butkens, S. Salvatoris in hac urbe abbatiæ moderatori, quòd principis illius fratrem germanum Dionyſium, in Ciſtercienſi Vallis-bonæ abbatia religioſum presbyterum, in monaſterium ſuum ſuſcepiſſet, anno* 1633 *in grati animi teſſeram conceſſit, uti donationis littera, Operis noſtri tomo ac loco proximè cit. pariter addutta, fidem faciunt.*

à Portugallia, quæ, quæ occaſione eam acceperit, expenditur.

45 *Porrò ad calcem tomi ejuſdem pag.* 898 *& ſeq. in medium adducuntur Joannis Alvarez de Luzana, epiſcopi Portugalenſis ſeu civitatis portûs, littera, quibus, quâ ſingula ab Antonio principe in filium Emmanuelem tranſcripta hicque abs illo depoſita Sanctorum reliquiæ in Portugalliam venerint, occaſio explanatur. Ac verba quidem, quæ, quâ ſacra Sancta noſtra lipſana in Portugalliam venerint, occaſionem exponunt, ſequentia hæc ſunt:* Tandem ſuprà omnes memoratas Sanctorum Sanctarumque inſignes reliquias,

C multis precibus è republica Venetorum ſæpenumero à Luſitaniæ principibus aliæ expetitæ, eidem Aulæ reliquiæ devenerunt, maximè eæ, quas antiquitas & patrum auctoritas ſingulariter commendavit. Illæ erant S. Bartholomæi Apoſtoli, S. Theclæ virginis, S. Pauli Apoſtoli diſcipulæ, S. Joſaphat Indiæ principis à B. Barlaamo eremita ad fidem converſi in eaque enutriti: inſuper & S. Mariæ Ægyptiacæ & S. Pelagiæ, quæ peccatrices ad Deum converſæ appellantur: quas denique obtinuit Sebaſtianus ejus nominis I Luſitaniæ rex, qui poſtmodùm in expeditione Africana glorioſa morte occubuit, eæque tranſmiſſæ ſuerunt per virum toga ſagoque inſignem Don Petrum Ferdinandum de Velaſco, natione Hiſpanum ac Fryaſſæ ducem apud dictam Venetorum rempublicam pro rege Catholico legatum cum ipſo legato Portugalliæ. In menſe enim Novembri anno ſalutis noſtræ MDLXXI, dum ſtrenuiſſimo Ludovico Mocenici Venetorum duci orbis Catholicus gratularetur ob ſtupendam de immani turcica claſſe ſub vexillo Pii V Papæ relatam victoriam, præfatus Venetorum dux eaſdem ſuprà relatas reliquias in manus dictorum legatorum conſignavit, ut dicto Sebaſtiano regi ejuſque regno donarentur.

D

devecta; ibi Sanctæ honorata aliquamdiu fuit, uti etiam hic.

46 *Sacra ergo* S. Pelagiæ *lipſana à Venetis, qui unde ea accepiſſent, compertum haud habeo, Hiſpaniarum & Portugalliæ regum legatis, quo ad Sebaſtianum poſterioris hujus regni regem deferrentur, anno* 1571 *conſignata fuerunt; haud dudum autem pòſt, quemadmodùm in laudatis Joannis Alvarez de Luzana litteris paulo poſt verba proximè ex hiſce jam recitata declaratur, à tribus eminentiſſimis S. R. E. Cardinalibus, nimirum Alexandro Farnezio, Othone Truchſes & Hieronymo de Claravalle, antè adhuc recognita & approbata in Portugalliam fuêre devecta. Atque hæc quidem in regno, quamdiu ſacra illa* S. Pelagiæ *aliorumque triginta quatuor Sanctorum reliquiæ ibidem exſtitêre, honorificè aſſervata hæ fuerunt, noſtraque etiam Sancta (de aliis enim hic loqui neceſſe non eſt) eccleſiaſtico trium Lectionum Officio, uti Operis noſtri ſuprà adhuc laudato primo Aprilis tomo pag.* 74 *videre licet, honorata quotannis fuit; quid autem, ſacris illis pignoribus ad Belgium noſtrum eo, quo ſuprà expoſui, modo delatis, ſit factum, nunc explanandum. Cùm eo adhuc princeps Emmanuël ſuprà memoratus religioſè aſſervaret, anno* 1610 *à Joanne Miræo, Antverpienſi epiſcopo, qui etiam, ut in quacumque diœceſis ſuæ eccleſia publicæ venerationi exponi poſſent, tunc permiſit, recognita ac approbata fuerunt; poſtquam verò ad Antverpienſe S. Salvatoris monaſterium, cujus ex dictis abbati Chriſtophoro Butkens anno* 1633 *ab eodem principe primùm fuerunt donata, pervenìſſent, privatim quidem ibidem per annos complures habita fuerunt. Verùm, cùm tandem reverendiſſimus dominus Franciſcus Diericx, duobus tractatibus, altero de ſacrarum reliquiarum Veneratione, altero de aſſervatis in dicto monaſterio triginta ſex (quinque enim ſuprà triginta ab Emmanuele principe obtentis S. Hatebrandi abbatis reliquiæ acceſſerant) Sanctorum reliquiis, typorum beneficio anno* 1674 *vulgatis clarus, idem monaſterium moderandum ſuſcepiſſet, & piam in hoc ſexûs utriuſque ſub eorumdem triginta ſex Sanctorum invocatione confraternitatem*

F *auctoritate Apoſtolica anno* 1671 *à Clemente X Papa inſtituendam, aut certè, cùm inſtituta jam eſſet, approbandam, & ſacra horum lipſana, cùm eodem anno ab illuſtriſſimo ac reverendiſſimo domino Ambroſio Capello, epiſcopo Antverpienſi, recognita iterum ac approbata capſiſque ſigillatim fuiſſent incluſa, anno* 1672 *tranſlatione quàm maximè ſolemni elevanda curavit, uti iterum Operis noſtri loco ac tomo proximè cit. videre licet.*

ubi hodieque colitur.

47 *Sacris porrò illis reliquiis ita elevatis ſingularis deinceps honos delatus quotannis fuit. Quis is fuerit, expono. Pontifex, cùm ſuprà dictam confraternitatem anno* 1671 *ſeu inſtitueret ſeu approbaret, ſimul etiam, ut quinque huic feſta, quorum unum primarium, reliqua ſecundaria eſſent, quotannis celebranda deligerentur atque ab ordinario approbarentur, flagitaverat; hinc Antverpienſis epiſcopus proximè laudatus, ut in primarium quidem feſtum annis ſecuturis ſingulis Dominica prima Auguſti, in ſecundaria verò menſium Martii, Maii, Julii & Septembris Dominica prima haberentur, decrevit; exin autem ſacris Sanctorum triginta ſex reliquiis, cùm anno, ut ſuprà docui,*

1672

1672 *solemniter elevata fuiſſent, honorandis feſta illa conſecrata quotannis fuerunt. Quâque namque primâ Auguſti Dominicâ per nonnulla civitatis ſuæ compita ſupplicatione ſolemni quotannis circumlatæ ſunt. Primis autem menſium Martii, Maii, Julii & Septembris Dominicis venerationi populi publicæ in dicta S. Salvatoris monaſterio expoſita fuerunt. Adhæc, ut cujuſque è dictorum triginta ſex Sanctorum ſeu Sanctæ ſeu Sancti reliquiæ eo die, quo ejus natalis recurrit, publicæ itidem venerationi quotannis exponerentur, mos conſtans obtinuit. Hinc honore illo ſacra* S. Pelagiæ *lipſana quotannis hodieque, uti, re examinata, didici, ibidem ſolenni aſſici. Ceterùm quàm nihil hucuſque pia erga Sanctos, quorum reliquiæ in dicto monaſterio aſſervantur, veneratio remiſerit, anno 1771, qui hunc, quo hæc ſcribo, proximè præceſſit, liquidò patuit. Tunc enim, centeſimo ab inſtituta, de qua ſuprà, confraternitate anno labente, annus ſecularis actus fuit ſolemnitate inſigni. Ac tum quidem non ſolùm ſacra triginta ſex Sanctorum lipſana ſupplicatione ſolemni, ſicuti quotannis ſolita, circumlata fuêre; verùm etiam dicta confraternitatis inſtitutio ſeu hujus potiùs commemoratio per Octavam, qua* B *durante, ritu maximè ſolemni divina Officia quotidie fuêre peracta, in monaſteriis S. Salvatoris eccleſia fuit celebrata; hæc autem concurrenti ad eam, quò Sanctos veneraretur, populo gratum tum offerebat ſpectaculum, utpote ornamentis variis elegantiſſimè èdecorata, conſpicuaque effecta. Ut cetera miſſa faciam, ipſi muri tapetis erant veſtiti, quibus ſingulorum triginta ſex Sanctorum imagines unà cum adjectis, quæ ſolemnitatis annum ſignarent, ſimulque Sancti cujuſque conditionem exprimerent, inſcriptionibus chronicis erant affixæ. Atque has quidem inter quens etiam, quæ ad Sanctam noſtram ſpectaret, cernebatur:* DIVæ peLagIæ MIrà pœnItentIà eXCeLLentI. *Plura de re hac non addo, ſed ad id, quod hic adhuc dicendum reſtat, jam progredior.*

48 *Pelagia quæpiam, ut Ludovicus Tattus in contextis à ſeſe civitatis Comenſis ſacris Annalibus ad annum* 818 *docet, cultu adeò inſigni in Comenſi S. Abundii eccleſia fuit gaviſa, ut ſacra iſthæc ædes, quæ ſolo priùs* S. Abundii *nomine erat inſignita, poſtea lapſu temporis fuerit ſimul & à S. Pelagia & à S. Abundio nuncupata. Verùm hæcne fuerit Sancta noſtra, an altera ei homonyma, dubitandum apparet. Vetus quidem eccleſia Comenſis Breviarium ad* VIII *Octobris diem, prout Tattus proximè laudatus loco cit. docet, eccleſiaſticum de* S. Pelagia *Officium recitandum proponit eique* Pœnitentis *cognomen adjungit; verum Pelagia, à qua ſimul & S. Abundio Comenſi Sancti hujus eccleſia lapſu temporis fuit vocata, in Ludovici Pii imperatoris, quod idem Tattus in dictis Annalibus pag. 946 & ſeq. exhibet, diplomate ſeu Privilegio* Martyris *titulo condecoratur; is autem Sancta noſtra, utpote quæ non violenta morte occubuerit, ſed in pace quieverit, haud convenit. Hinc Tattus eò propendet, ut eum, qui, quod jam laudavi, vetus eccleſia Comenſis Breviarium contexuit, Pelagiam martyrem cum* Pelagia *Pœnitente confudiſſe exiſtimet. Et verò, cùm Breviarium illud potiùs quàm Ludovici Pii diploma erroris videatur habendum ſuſpectum, Tatto eo in re aſſentiendum apparet. Attamen cùm res omnino certa haud ſit, fierique poſſit, ut S. Pelagia martyr, quæ Ludovici Pii ætate apud Comenſes in honore erat, ſeculo* XV, *quo dictum Breviarium, docente eodem Tatto, fuit confectum, coli apud hoſce jam deſiiſſet, eidemque* S. Pelagia *Pœnitens eſſet ſubſtituta, fuerit fortaſſis hæc reipſa etiam cultum in Comenſi S. Abundii eccleſia aliquando adepta.*

& fortaſſis in Comenſi S. Abundii eccleſia.

C

AUCTORE C. B.

VITA,

Auctore Jacobo Diacono a,

a

Ex editione Roſweydi cum tribus noſtris codicibus Membranaceis PMs. 17, PMs. 18 & OMs. 19 collata.

Verba ſacerdotis tanti, & celata Latinis,
Euſtochius b Chriſti tranſtuli ſubſidio. b
Sed vos, Lectores, mecum penſate laborem,
Et memores noſtri fundite verba Deo c. c

II

PROLOGUS.

Scriptionis ſuæ ſcopum auctor pronunciat.

MAgnas ſemper Domino noſtro gratias referre debemus, qui non vult perire peccatores in mortem, ſed omnes per pœnitentiam converti cupit ad vitam. Audite ergò miraculum, quod geſtum eſt in diebus noſtris. Viſum eſt mihi peccatori Jacobo, ſcribere vobis fratribus ſanctis, ut audiendo vel legendo ſciatis, & animabus veſtris maximum conſolationis auxilium acquiratis. Miſericors enim Deus, qui nullum hominem vult perire, ſtatuit in hoc ſæculo, ut per ſatisfactionem delicta donentur: quia in futuro juſtum judicium erit, in quo recipiet unuſquiſque ſecundum opera ſua. Nunc ergo ſilentium mihi præbete, & intuemini mecum omni diligentiâ cordis, quia relatio noſtra compunctione ſatis uberrimâ plena eſt d. d

ANNOTATA.

a *In titulo, quem hæc* S. Pelagiæ *Pœnitentis Vita apud Surium in capite præfert, additur* Heliopoleos; *verùm perperam, uti qua in Commentario prævio num. 25 & ſeq. in medium adduxi, oſtendunt. Nonni epiſcopi diaconum ſeſe fuiſſe, Jacobus in lucubratione ſua ſubjecta, uti hanc revolventi pateſcet, plus ſemel indicat; verùm civitatis, cujus vel ipſe diaconus, vel Nonnus epiſcopus fuerit, nomen nuſpiam prodit.* F

b Ita, *inquit in ſubjunctis à ſeſe Vitæ* S. Pelagiæ *Annotationibus Roſweydus*, interpres ſuum nomen exprimit in Prologo, qui deeſt edit. Colon., ſed habetur in Ms. S. Audomari & vett. edit.

c *Bina hæc diſticha Prologi quodammodo, à Roſweydo ad lit. præcedentem memorati atque à Vitæ ſubjectæ interprete, non autem auctore; lucubrationi iſti præmiſſi, locum tenent. In Mſs. S. Lamberti Leodii, quod X notatur, Sanctæ noſtræ Vitæ, uti ex notitiis Mſs., penes me exſtantibus, intelligo, etiam præmittuntur.*

d *In binis noſtris codicibus, altero PMſ. 17, altero PMſ. 18 legitur:* Quia relatio noſtra compunctione ſaluberrima plena eſt.

Digitized by Google

A. JACOBO DIACONO.

CAPUT I.

Antiochiæ ſynodus celebratur, ei intereſt S. Nonnus, verba ad populum, rogantibus reliquis epiſcopis, facit, Pelagiamque, quæ eò divinâ providentiâ acceſſerat, convertit.

Dum epiſcopi hoſque inter S. Nonnus, Antiochiam ad Synodum convocati, ante S. Juliani eccleſiam

SAcratiſſimus epiſcopus Antiochiæ civitatis *a* convocavit ad ſe omnes prope ſe exiſtentes epiſcopos, pro certa quadam cauſa: unde convenerunt epiſcopi, numero octo, inter quos fuit & ſanctiſſimus Dei vir Nonnus, epiſcopus meus *b*, vir mirificus & efficaciſſimus monachus de monaſterio, quod dicitur Tabenenſiotarum *c*. Propter incomparabilem enim ejus vitam & decoratiſſimam converſationem raptus eſt de monaſterio & epiſcopus ordinatus *d*. Congregatos ergò in prædictâ civitate juſſit nos epiſcopus ipſius civitatis manere in baſilicâ beatiſſimi martyris Juliani *e*. Ingreſſique ſucceſſimus, ubi & ceteri, qui convenerant, epiſcopi ante januam ipſius baſilicæ reſederunt.

a
b
c
d
e

congregati ſedent, Pelagiam, pretioſiſſimis veſtibus ornatam.

3 Quibus ſedentibus, aliqui epiſcopi dominum meum *f* Nonnum rogabant ut aliquid ab ipſo docerentur: ſtatimque ex ore ſuo ſanctus epiſcopus cœpit loqui ad ædificationem & ſalutem omnium, qui audiebant. Cunctis verò nobis admirantibus ſanctam doctrinam ejus, ecce ſubitò tranſiit per nos prima mimarum Antiochiæ, ipſaque eſt prima choreutriarum pantomimarum *g*, ſedens ſuper aſellum: & proceſſit cum ſummâ phantaſiâ, adornata ita, ut nihil videretur ſuper eâ niſi aurum & margaritæ & lapides pretioſi; nuditas verò pedum ejus ex auro & margaritis erat cooperta: cum quâ maxima erat pompa puerorum & puellarum in veſtibus pretioſis amicta: & torques aurea ſuper collum ejus.

f
g

inverecundè tranſeuntem vidit; à quâ reliquis faciem avertentibus,

4 Quidam præcedebant, alii verò ſequebantur eam: pulchritudinis autem decoris ejus non erat ſatietas omnibus ſæcularibus hominibus. Quæ tamen tranſiens per nos, totum implevit aërem ex odore muſci *h*, vel ceterorum ſuaviſſimorum odoramentorum fragrantiâ. Quam ut viderunt epiſcopi ita nudo capite & omni membrorum compage ſic inverecundè tranſire cum tantis obſequiis, ut nec velamen ſuper caput poſitum, nec ſuper ſcapulas: tacentes ingemuerunt, & quaſi à peccato graviſſimo averterunt facies ſuas.

h

ſuis eam oculis intuetur Nonnus, eumque, quid ſiſt.

5 Beatiſſimus autem Nonnus intentiſſimè eam & diu reſpiciebat, ita ut, poſteaquam tranſiſſet, intueretur & reſpiceret eam. Et poſteà avertit faciem ſuam, dicens ad circumſedentes epiſcopos: Vos non delectati eſtis tanta pulchritudine ejus? Illis verò nihil reſpondentibus, poſuit faciem ſuper genua ſua, & manuale *i* ſanctum, quod tenebat ſanctis manibus ſuis: & ſic omnem ſinum ſuum replevit lacrymis, & ſuſpirans graviter, dixit iterum ad epiſcopos: Non delectati eſtis tantâ pulchritudine ejus? Illis verò nihil reſpondentibus, Verè, ait, ego valde delectatus ſum, & placuit mihi pulchritudo ejus: quoniam iſtam habet Deus præponere & ſtatuere in conſpectu tremendæ & admirabilis ſedis ſuæ judicaturus tam nos quàm epiſcopatum noſtrum.

i

ut hominibus placeret, ornatu ea ſatagebat, cum cura, quam, ut Deo placeret.

6 Et iterùm dixit ad epiſcopos: Quid putatis, dilectiſſimi: quantas horas fecit in cubiculo ſuo hæc mulier, lavans & componens ſe; cum omni ſollicitudine animi & intentione ad ſpectaculum ornans ſe, ut corporali pulchritudini & ornatui nihil deeſſet, quatenus omnibus placeret, ne turpis videretur eſſe ſuis amatoribus, qui hodie ſunt, & craſtino non ſunt? ergò & nos habentes Patrem in cælis omnipotentem, ſponſam immortalem, donantem benè cuſtodientibus promiſſiones, quæ habent divitias cæleſtes & æterna præmia, quæ æſtimari non poſſunt, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe, (quid enim plura loquor?) habentes repromiſſionem, faciem illam magnam & ſplendidam, & inæſtimabilem ſponſi vultum videre, cui Cherubim reſpicere non audent, non ornamus neque detergimus ſordes de miſeris animabus noſtris, ſed dimittimus eas negligenter jacere?

ipſe adhibebat, comparans, negligentiam ſuam increpans.

7 His omnibus dictis, apprehendit me peccatorem diaconum, pervenimuſque ad hoſpitium, ubi nobis fuerat cellula data. Et ingreſſus cubiculum ſuum, jactavit ſe in pavimentum, & faciem ſuam ad terram, percutiensque pectus ſuum, lacrymabatur, dicens: Domine Jeſu Chriſte, ignoſce mihi peccatori & indigno, quia unius diei ornatus meretricis ſupervenit ornatum animæ meæ *k*. Quali vultu reſpiciam ad te? Aut quibus ſermonibus juſtificer in conſpectu tuo? Non enim occultabo cor meum ante te, quoniam proſpicis ſecreta mea. Et væ mihi peccatori & indigno, quoniam ante altare tuum adſiſto, & non offero pulchram animam qualem expetis à me. Illa enim promiſit placere hominibus, & fecit: & ego promiſi tibi placere, & mentitus ſum propter pigritiam meam. Nudus ſum tam in cælo quàm in terrâ, non adimplens præcepta mandatorum tuorum. Ergo non eſt mihi ſpes ex operibus bonis, ſed ſpes mea in miſericordiâ tuâ, quâ confido ſalvari *l*.

k

l cùmque delinde, quod diacono ſuo narrat, rare admodum de columna, multis ſordibus infecta

8 Hæc verò illo dicente, & horum cauſâ plurimùm ululante, eodem die vehementer feſta celebravimus. Superveniente autem die, quæ eſt Dominica, poſtquam complevimus nocturnas orationes, dicit ad me ſanctus Nonnus epiſcopus: Tibi dico, frater diacone, vidi ſomnium & fortiter conturbor, eò quòd non poſſum diſcernere illud. Qui mox dicit ad me, vidiſſe ſe in ſomnis, quomodo ad cornu altaris ſtaret nigra columba, multis ſordibus involuta: quæ circumvolabat me, & fœtorem ac ſqualorem ſordium ejus ferre non valebam. Illa verò circumſtetit me, donec dimiſſa eſt oratio catechumenorum. Poſtquam verò proclamavit diaconus catechumenis, Procedite, ſtatim nuſquam comparuit *m*. Et poſt Miſſam fidelem *n* & completionem oblationis, cùm dimiſſa eſſet eccleſia, egrediente me limitem domus Dei, venit denuò ipſa columba multis ſordibus involuta, & iterùm circumvolabat me.

m n

aquiſque tandem a ſeſe ablata, ſomnus habitus.

9 Ego verò extendens manum, apprehendi eam, & jactavi in concham, quæ erat in atrio ſanctæ eccleſiæ: & dimiſit in aquâ omnes ſordes ſuas, quibus obvoluta erat, & aſcendit de aqua

candida sicut nix: quæ & volans, in excelsum ferebatur, & omnino ab oculis meis subducta est. Cùm ergò narrasset somnium sanctus Dei Nonnus episcopus, apprehendit me, & pervenimus ad majorem ecclesiam cum ceteris episcopis, & salutavimus episcopum civitatis. Et ingrediens, omnem populum ecclesiæ hortatus est, qui ingressi sederunt super thronos suos: & post omnem canonicam celebrationem vel lectionem sancti Euangelii, idem episcopus civitatis porrigens sanctum Euangelium beatissimo Nonno, hortabatur eum ut verba faceret ad populum *e*.

verba ad populum in ecclesia fuerit. Pelagia quæ ad hanc divino nutu venerat, iis conjungitur.

10 Qui aperiens os suum loquebatur sapientiam Dei, quæ habiebat in eo: quoniam nihil compositionis, aut philosophiæ, aut indisertum alloquebatur, nihil in se habens humanæ naturæ superfluum: sed repletus Spiritu sancto, arguebat & commonebat plebem, sincerissimè loquens de futuro judicio, & perpetuis bonis, quæ reposita sunt. Cuncta ergò plebs compuncta est ex verbis, quibus locutus est per eum Spiritus sanctus, ita ut pavimentum sanctæ Ecclesiæ inundaret populi lacrymis. Gubernatione verò misericordiæ divinæ contigit, ut conveniret ad eamdem ecclesiam & meretrix hæc, de quâ factus est nobis sermo: & quod mirum est, catechumena, cui numquam accessit sollicitudo peccatorum, nec aliquando ad Dei convenisset ecclesiam, subitò compuncta est timore Domini, cùm argueret sanctus Nonnus populum, ita ut desperaret de se, ipsa mulier plangens flumina lacrymarum fundebat, nec ullo modo à fletu continere se poterat *p*. Et statim præcepit duobus pueris suis, dicens: Sustinete in hoc loco & dum egressus fuerit sanctus Nonnus episcopus, sequamini eum, & inquirite ubi maneat, & venite & renuntiate mihi.

p

paulò pòst, ut Christo adjungatur, à Nonno per epistolam petit,

11 Pueri verò fecerunt sicut præcepit eis domina sua: & sequentes nos, venerunt in basilicam beatissimi martyris Juliani, ubi nobis hospitium seu cellula erat. Et regressi, venerunt, dominæ suæ dicentes: quoniam in basilicâ beatissimi martyris Juliani manet. Quo illa audito statim transmisit diptychum tabularum *q* per eosdem pueros, ita continentem: Sancto discipulo Christi, peccatrix & discipula diaboli. Audivi de Deo tuo, quòd cælos inclinavit, & descendit super terram, non propter justos, sed ut peccatores salvaret, in tantum humiliatus, ut publicanis appropinquaverit, & in quem Cherubim respicere non audent, cum peccatoribus conversatus sit. Et tu, Domine meus, qui multam sanctitatem habes, etsi carnalibus oculis ipsum Dominum Jesum Christum, qui se illi mulieri meretrici Samaritanæ manifestavit ad puteum, non adspexisti, tamen verus cultor illius es, sicut à Christianis audivi referentibus. Si verò illius Christi verus es discipulus, non me respuas, per te desiderantem videre Salvatorem, ut per te merear videre vultum sanctum suum.

q

C

responsoque accepto, ad hunc simplex accedit baptizari que petitat.

12 Tunc rescripsit ei sanctus Nonnus episcopus: Quæcúmque es, manifesta es Deo, & tu & tractatus tuus & voluntas tua. Attamen dico tibi, ne velis tentare humilitatem meam: ego enim sum homo peccator servus Dei. Si pro certo habes desiderium divinitatis, virtutem adipiscendi & fidem, & me vis videre: sunt mecum episcopi alii, veni, & ante eos me videbis: nam sola me videre non poteris. Cùm hæc relegisset Meretrix, gaudio repleta, cursu venit ad basilicam beati martyris Juliani, & nuntiavit nobis de præsentia sua. Quo audito, sanctus Nonnus episcopus vocavit ad se omnes, qui illic aderant, episcopos, & *r* jussit eam venire ad se. Quæ accedens, ubi congregati erant episcopi, jactavit se in pavimentum, & apprehendit pedes beati Nonni episcopi, dicens: Rogo te, domine meus, imitare Magistrum tuum Dominum Jesum Christum, & effunde super me tuam bonitatem, & fac me Christianam. Ego enim sum, domine meus, pelagus peccatorum & abyssus iniquitatis. Peto me baptizari *s*.

A. JACOBO DIACONO.

r

s

ANNOTATA.

a *Cùm Sancta anno circitèr* 453 *aut seq.* § *quemadmodùm in Commentario prævio* § 2 *docui, ad fidem simul ac vitæ sanctitatem fuerit conversa, oportet, ut episcopus Antiochenus hîc memoratus, quo sedente*, Pelagiam *fuisse conversam, infrà à Jacobo narrata manifestat, non alius exstiterit, quàm Maximus, qui ab anno* 449 *aut certè ab anno* 450 *ad annum usque* 455 *exeuntem ecclesiæ Antiochenæ præfuit, uti in Chronologica Patriarcharum Antiochenorum Historiâ, Operis nostri tom.* 4 *Junii præfixa, Boschius noster docet.*

b *Codex noster P Ms.* 18 *habet:* Inter quos fuit & sanctus Nonnus episcopus, *pronomine* Meus, *quod Nonni episcopi diaconum exstitisse* Pelagiæ *biographum proderet, omisso; verum pronomen illud, uti in editione Rosweydiana, ita & in duobus aliis nostris codicibus P Ms.* 17 *& O Ms.* 19 *legitur, nec multùm refert, esse illud in præfato codice nostro P Ms.* 18 *omissum, cùm in hoc ipso infrà occurrant, quæ Jacobum, Sancta nostra biographum, Nonni episcopi exstitisse diaconum, luculentissimè produnt. Quis porrò Nonnus is fuerit, & an unquam Heliopolitanus episcopus exstiterit, in Commentario prævio* § 2 *discussi. In Martyrologio Romano ad* 2 *Decembris diem ita annuntiatur:* Edessæ S. Nonni episcopi, cujus precibus Pelagia pœnitens ad Christum conversa est.

c *Celebre hoc Ægypti monasterium, quod à Palladio malè intellecto ad Syenem scriptores nonnulli perperam locârunt, in Superiori Thebaïde in confiniis Tentyrani & Thebani Nomi situm fuisse, Papebrochius noster tom.* 3 *Maii in Commentario, quem SS. Pachomii & Theodori abbatum Actis præmisit, dilucidè ostendit.*

d *Iba in sedem Edessenam, cùm in pseudo-concilio Ephesino ametus ille ab hac fuisset, anno* 449 *(ubi Commentarium previum* § 2*) fuit substitutus; id autem, quod bene hîc notandum, factum fuit, agente potissimùm impio Dioscoro, Alexandrino in Ægypto patriarcha, qui, cùm Syriacos haud paucos consiliis suis ac dogmatibus perversis contrarios experiretur, iisque proinde haud fideret, Nonnum monachum, quem non adeò, quàm fuit, orthodoxum esse, fortassis existimabat, ex Ægypto sua accersit, eumque etiam invitum ac repugnantem, uti hîc Jacobus satis indicat, episcopum ordinandum, Ibeque in sedem Edessenam, à quâ is per injuriam erat ametus, substituendum curavit.*

e *Rosweydus, cui assentiendum reor, ita in hunc locum observat:* Varii occurrunt Juliani in Martyrologio. Existimo hîc intelligi unum ex iis, qui passi sunt in Syria, in qua Antiochia.

f *Pronomen* Meum *hîc iterum in codice nostro P Ms.*

Digitized by Google

A. Jacobo Diacono.

P Ms. 18 *omittitur; omittitur praterea & in Ambobus aliis noſtris codicibus P Ms.* 17 *& O Ms.* 19; *verùm, cùm in horum ſingulis, quæ Jacobum, S. Pelagiæ biographum, Nonni epiſcopi exſtitiſſe diaconum, manifeſtent, inveniantur, nec illud ad rem multùm facit.*

g *Mirum, quantùm codices Mſs., non tantùm noſtri, ſed & ii, qui Roſweydo præluxerunt, invicem hic diſſonent. Diverſorum ex his lectiones variantes Roſweydus in Annotationibus Vitæ à ſe editæ adjectis adducit, in eamque deinde opinionem abit, ut* Pelagiam, *quam lectio, ab eo hic ſuppeditata atque ex conjectura, uti ipſemet in dictis Annotationibus ait, emendata,* primam mimarum ac primam choreutriarum pantomimarum *facit, ſaltatricem exſtitiſſe autumet, quæ ſimul etiam cantare ſoleret. Reflexe, an malè, diſpiciamus. In codice noſtro P Ms.* 18, *qui è tribus noſtris ſuprà laudatis Mſs. codicibus, Latinam Sanctæ Vitam continentibus, ſolus hîc, aliis duobus lectiones certò mendoſas exhibentibus, addùci meretur, ita habet:* Improviſò tranſibat prima mimarum Antiochenæ civitatis, quam vulgò orgiſtriam vocant. *Lectioni huic etiam ſuffragatur Græca Sanctæ noſtræ Vitæ, codici noſtro* ✠ *Ms.* 193 *inſerta: In hac enim locus, de quo hic nobis ſermo, ita redditur:* Παρήρχετο ἡ πρώτη τῶν μιμάδων Ἀντιοχείας, ἥτις δὲ ἦν καὶ ἡ πρώτη τῶν προτοχορευτριῶν τῇ ὀρχήσει. Tranſibat prima mimarum Antiochenarum; erat autem hæc & prima earum, quæ ſaltandi arte præcellunt; *horum autem verborum poſtremis ſignificatur, Mulierem, hiſce memoratam, ſaltandi magiſtram exſtitiſſe ſeu inter eas, quæ ſaltandi artem noſſent, primum locum obtinuiſſe; quod optimè convenit cum recitato codicis noſtri P Ms.* 18 *textu, utpote in quo declaratur, mulierem illam, quæ Sancta noſtra erat,* Orgiſtriam *ſeu potiùs (in modo enim, quo hoc vocabulum exaratur, mendum indubiè cubat)* Orcheſtriam *fuiſſe appellatam, nomenclatione deducta à vocabulo* Ὀρχήστρα, *idem Græcè, quod Latinè* ſaltandi magiſtra, *ſignificante. Porrò cùm tam ſecundùm proximè hic jam memoratum codicem noſtrum Græcum* ✠ *Ms.* 193, *quàm ſecundum alterum Latinum, qui P Ms.* 18 *ſignatur, Vitamque Sanctæ noſtræ Latinè exhibet, ſaltatrix, quam memorant, prima etiam (vide amborum proximè huc tranſcripta verba) mimarum Antiochenarum exſtiterit, mimaque, à verbo* μιμεῖσθαι, *quod imitari ſignificat, nomenclatione deducta, mulierem ſcenicam, ſeu quæ in theatro aut cantando aut aliter actiones aliorum exprimat imiteturve, ſignificare queat, recedendum non puto ab opinione, quâ Roſweydus exiſtimavit, Sanctam noſtram, quam* meretricem *biographus loco non uno appellat, Saltatricem præterea, in theatro etiam cantare ſolitam, ante converſionem ſuam exſtitiſſe. Atque hinc jam ſiuit, ut Sanctæ noſtræ vivendi, quam tum ſecuta eſt, ratione hodiernas propemodùm comœdas, utpote quæ & cantare & ſaltare etiam in theatris ſoleant, expreſſerit, ac proin ut* comœdæ *appellatione à Tillemontio tom.* 12 *Monument. Eccleſiaſt. pag.* 412 *haud perperàm afficiatur. At verò, inquies, Nicephorus Calliſtus (adi, quæ in Comment. prav. num.* 18 *recitavi, ejus verba)* S. Pelagiam, *quam Nonnus epiſcopus convertit, non* mimarum, *ſed* mænadum *Antiochenarum primam facit. Fateor, ſic habet; verùm Nicephoro oppono Theophanem, qui in Chronographia edit. Pariſienſi anni* 1655 *pag.* 79 *ſic ſcribit:* Nonnus, Deo plenus pontifex Edeſſenorum, paſcebat eccleſiam, qui mimarum Antiochenſium inſignitiſſimam Deo conſecravit, & Margaritus ſcorti vice Pelagiam ſanctam pœnitentem Chriſto exhibuit. *Adhæc mænades Bacchi erant ſacrificulæ, à verbo* μαίνεσθαι, furere, *ſic dictæ, quòd, dum Bacchi ſacris vacarent, noctu, funalibus accenſis crinibuſque hinc inde ſparſis, furentium in morem curſitarent; cùm autem Theodoretus, qui Sanctæ noſtræ ætate in Syria, non ſecùs ac illa, floruit, Liberi Patris ſeu Bacchi & templa & ſolemnitates ætate ſua omnino fuiſſe abolita, libro de curandis ethnicorum affectibus cap.* XI *non obſcurè tradat, Antiochiæ adhuc, dum Sancta noſtra fuit converſa, ſeu anno circiter* 452 *Bacchi mænadas ſeu ſacrificulas exſtitiſſe, parùm verоſimile apparet. Maneat itaque, Sanctam noſtram, antequam converteretur, Saltatricem, in theatro etiam cantare ſolitam, ac proin etiam, ut Tillemontius vult, comœdam exſtitiſſe, atque ob ea, tum quæ è Roſweydo, tum quæ aliunde ſuprà attulimus, talem quidem, quæ inter id genus mulieres principem locum teneret.*

h *Muſcus, aliis* Moſcus *aut etiam* Moſchus, *odoramenti genus eſt, quod è cujuſdam animalis aut umbilico, aut vaſe, juxta umbilicum poſito, colligitur. Adi ad vocabulum* Mulcus *vel* Cangium *in Gloſſario, vel in Onomaſtico, Vitis Patrum ſubjecto, Roſweydum; qui poſtrior ſcriptor ibidem etiam docet, varias de muſci origine eſſe opiniones.*

i Ἐγχειρίδιον *ſeu libellus, manu facilè portatilis, qui preces, ab epiſcopis aliiſque perſonis eccleſiaſticis recitari ſolitas, complecteretur, verоſimillimè per hoc vocabulum hic ſignificatur. Ita colligo & è ſenſus contextu & è Græca, quam codex noſter* ✠ *Ms.* 193 *continet, Sanctæ noſtræ Vitæ, in qua Latino, quod hic occurrit, vocabulo* Manuale *reſpondet vox Græca* ἐγχειρίδιον.

k *In omnibus tribus codicibus noſtris P Ms.* 17, *P Ms.* 18 *& O Ms.* 19, *anonymi interpretationem (adi Comment. prav. num.* 13) *continentibus, legitur:* Quia unius diei meretricis ornatus totius vitæ meæ ſuperavit induſtriæ ornamenta.

l *Cum hoc Allorum* S. Pelagiæ *loco haud ſatis concordat Menologium Baſilianum. In hoc enim dumtaxat narratur Nonnus, viſâ, cùm inverecundè præteriret, Pelagiâ, dixiſſe:* Hanc etiam Deus, quâ eſt in homines clementiâ, ſuſcipiet. *Adhæc* Pelagiam *eo ipſo die, quo inverecundè præteriens ab epiſcopis fuit conſpecta, & Nonno verba facienti aures præbuiſſe & ad Dominum fuiſſe converſam, idem Menologium non obſcurè indicat; quod multò adhuc minus cum iis, quæ hic in Sanctæ Vitæ mox ſubduntur, concordat.*

m *Tres codices noſtri Mſs., ad lit. præced. laudati, habent:* Donec oratio pontificis dimitteret cathecumenos; at ubi diaconus ex more cathecumenis diſcedere præcepit, nuſquam in eccleſia omninò comparuit; *Verba autem tam hæc, quàm Euſtochiana apud Roſweydum, ſignificant, columbam, quæ Nonno apparuerat, diſparuiſſe poſt Miſſam cathecumenorum ſeu poſt eam ſacræ Liturgiæ partem, Epiſtola & Evangelio, ut vulgò dicitur, conſtantem, cui dumtaxat intereſſe cathecumenis licebat.*

n *Codices noſtri habent:* Poſt expletas Miſſas fidelium, *id eſt, poſt eam ſacræ Liturgiæ partem, cui etiam poſt cathecumenorum, lecto Evangelio, diſceſſum fideles intereſſe poterant.*

o *In codice noſtro P Ms.* 18 *habetur:* Ad eccleſiam

ecclesiam cum aliis episcopis venimus ; cùmque salutâssent episcopum civitatis, ad agendas Missas cum eodem simul processerunt ; & post sanctæ Euangelii lectionem præcepit episcopus civitatis sancto Nonno verbum exhortationis populo prædicare ; *hæc autem lectio pro lectione Rosweydiana seu Eustochiana mihi arridet.*

p *Duo è codicibus nostris, quorum alter PMs.* 17, *alter PMs.* 18 *notatur, legunt :* Providentiâ itaque divinâ contigit, ut illa meretrix, de qua nobis sermo est, tunc adesset ; erat namque catechumena, & numquam ad ecclesiam veniebat peccatorum multitudine prægravata, sed tunc voluntate Dei affuit, & ita Domini timore compuncta est, ut miro modo ex oculis ejus fluerent flumina lacrymarum ; *ab hac autem lectione non multum etiam dissonat codex OMs.* 19.

q *Diptycha tabularum, olim potissimùm usitari solita, erant tabellæ plicatiles quadrangulares æqualis magnitudinis binæ, quæ, cum ferè in modum, quo hodiernarum ad tabaci usum formâ quadratâ pyxidum operculum ac fundus, commissuris duabus cardinesque has ambas trajiciente invicem connexæ, figuris litterisque intra se describendis servirent, reve etiam ipsa descriptas complecterentur.*

B r *In omnibus tribus nostris codicibus hic additur :* Et in eorum præsentia.

s *Verba paulò plura* Pelagiæ *hoc loco codices nostri attribuunt ; verùm anne hic primævum textum Græcum interpres anonymus auxerit, an verò eum Eustochius contraxerit, est dubium.*

CAPUT II.

Pelagia enixissimè baptismum flagitat, baptizatur, confirmatur, sacrâ Eucharistiâ reficitur, clàm ad montem Oliveti secedit, ibique post triennalem pœnitentiam felicissimè moritur.

C

Dum Sanctis, maxima de peccatis contritione concepta, baptismum enixissimè postulat, a

CUm vix eam persuasisset sanctus Nonnus episcopus surgere à pedibus suis, cùm surrexisset, dicit ad eam : Canones sacerdotales continent non baptizari meretricem, nisi fidejussores præstiterit, ut non se iterum in ipsis malis revolvat *a*. Quæ audiens talem episcopi sententiam, jactavit se iterum in pavimentum, & apprehendit pedes sancti Nonni, & ipsos lacrymis suis lavit, & capillis suis extergebat, dicens : Rationem reddas Deo pro anima mea, & tibi adscribam iniquitates factorum meorum, si distuleris me iniquam & turpissimam baptizare. Non invenias portionem apud Deum cum Sanctis, nisi me nunc feceris alienam malorum operum meorum. Neges Deum, & idola adores, nisi me hodie in sponsam Christi renasci feceris, & obtuleris Deo. Tunc omnes episcopi & clerici, qui convenerunt, videntes talem peccatricem pro Deitatis desiderio talia loquentem, admirantes dicebant, numquam se talem vidisse fidem & desiderium salutis, sicut hujus meretricis *b*.

14 Et statim transmiserunt me peccatorem diaconum ad episcopum civitatis *c*, ut hæc omnia ei insinuarem, & unam de diaconissis juberet ejus beatitudo transmittere mecum *d*. Qui audiens, lætatus est gaudio magno, dicens : Bene, pater honorabilis, te exspectabant opera ista ; scio, quòd os meum eris *e*. Et statim transmisit mecum dominam Romanam primam diaconissarum *f*. Quæ veniens, invenit eam adhuc ad pedes sancti Nonni episcopi, cui vix persuasit surgere à pedibus suis, dicens : Surge, filia, ut exorcizeris. Dixitque ei : Confitere omnia peccata tua. Quæ respondit : Si perfectata fuero scientiam cordis mei, non invenio in me aliqua opera bonorum actuum. Peccata enim mea scio, quòd arenâ maris graviora sint ; aqua enim perparva est præ mole peccatorum meorum. Confido verò de Deo tuo, quòd dimittat pondus iniquitatum mearum, & respiciat super me *g*.

A. JACOBO DIACONO *mittitur, qui hæc nuntiet Antiochenæ episcopo, diaconissamque à cerjat : ubi advenisse,*

c
d
e
f

15 Tunc dixit ad eam sanctus Nonnus episcopus : Dic, quod sit nomen tuum ? Quæ respondit : Naturali nomine Pelagia vocata sum à parentibus meis ; cives verò Antiochiæ Margaritam me vocant, propter pondus ornamentorum, quibus me adornaverunt peccata mea. Ego enim eram ornamentum & comptum ergasterium diaboli *h*. Iterum dicit ad eam sanctus Nonnus episcopus : Naturali nomine Pelagia vocaris ? Quæ respondit : Ita, domine. Quo audito, sanctus Nonnus episcopus exorcizavit eam, & baptizavit, & imposuit ei signum Domini, tradiditque illi Corpus Christi *i*. Fuitque illi mater spiritalis sancta domina Romana *k*, prima diaconissarum ; quæ accipiens eam, ascendit in catechumenum *l*, eò quòd & nos ibi manerèmus. Tunc dicit ad me sanctus Nonnus episcopus : Tibi dico, frater diacone, lætemur hodie cum angelis Dei, & oleum extra consuetudinem sumamus in cibo, & vinum cum lætitia spiritali accipiamus, propter salutem hujus Puellæ.

Pelagia à Nonno baptizatur, confirmatur, Christique corpore reficitur.

E

h

i
k

l

16 Sumentibus verò nobis cibum, audiuntur voces subitò, velut hominis, qui violentiam patitur : diabolus enim clamavit, dicens : Væ væ, quid patior à decrepito sene isto ? Non tibi sufficiunt triginta millia Sarracenorum *m*, quos mihi abripuisti & baptizâsti, & obtulisti Deo tuo ? Non tibi sufficiebat Heliopolis, quoniam cùm & ipsa mea esset, & omnes, qui in ea habitabant, me adorarent : tu mihi abripuisti & obtulisti Deo tuo *n* ? Sed & nunc maximam spem meam abstulisti à me : jam nunc non fero machinationes tuas. O jam quid patior à damnabili isto ! Maledicta dies illa, in qua natus es tu : flumina lacrymarum infirmo hospitio inundant *o* : jam spes mea abstracta est. Ista omnia clamabat diabolus, & lamentabatur ante januas, & audiebatur ipse ab omnibus hominibus. Et iterum repetens, ad neophytam puellam dixit : Hæc mihi facis, domina mea Pelagia, & tu meum Judam imitaris ? Ille enim gloriâ & honore coronatus, & apostolus constitutus, tradidit Dominum suum : ita & tu mihi fecisti.

Hinc diabolus Nonnum maledictis incessit, blandisque etiam Pelagiam semel

m

F

n

o

17 Tunc dicit ad eam sanctus Nonnus episcopus : Signa te Cruce Christi, & abrenuntia ei *p*. Quæ signavit se in nomine Christi & insufflavit in dæmonem ; & statim nusquam comparuit. Post biduum ergò, dormiente ea cum sancta Romana commatre sua in cubiculo suo, ap-

atque iterum aggredienti crucis ſi, ut fugetur,

p

A. Jacobo Diacono.

apparuit diabolus nocte & ſuſcitavit ancillam Dei Pelagiam, & dicebat: Rogo te, domina mea Margarita, numquid non ex auro & argento ditata es? numquid non ex auro & gemmis pretiosis adornavi te? Rogo te, quid te contriſtavi? Reſponde mihi, ut ſatisfaciam tibi; tantum ne me facias opprobrium Chriſtianorum. Tunc ancilla Dei Pelagia ſignavit ſe & exſufflavit in dæmonem, dicens: Deus meus, qui eripuit me de medio dentium tuorum & induxit in cæleſtem thalamum ſuum, ipſe tibi reſiſtet pro me *q*. Et ſtatim nuſquam comparuit diabolus.

q

18 Tertia verò die poſteaquam baptizata eſt ſancta Pelagia, rogavit puerum ſuum *r*, qui præerat rebus ejus omnibus, & dicit ad eum: Vade in veſtiarium meum & ſcribe omnia, quæ ſunt tam in auro quàm in argento, vel in ornamentis aut veſtibus pretioſis, & affer mihi. Puer fecit, ſicut præcepit ei Domina ſua, & omnem ſubſtantiam ſuam detulit. Quæ ſtatim vocavit ſanctum Nonnum epiſcopum per ſanctam Romanam, commatrem ſuam, & omnem ſubſtantiam ſuam poſuit in manibus ejus, dicens: Hæ ſunt, domine, divitiæ, quibus ditavit me ſatanas; has trado in arbitrio ſanctitatis tuæ, &, quod nôſti expedire, facias ex eis; mihi enim optandæ ſunt divitiæ Domini mei Jeſu Chriſti. Qui ſtatim vocavit cuſtodem eccleſiæ ſeniorem, &, ipſa præſente, omnem ſubſtantiam ejus in manibus illius tradidit, dicens: Adjuro te per inſeparabilem Trinitatem, ne quid hinc in epiſcopium aut in eccleſiam ingrediatur: ſed magis viduis & orphanis & pauperibus erogetur, ut, quod malè attractum eſt, benè diſtribuatur, & divitiæ peccatricis fiant theſauri juſtitiæ.

Ea autem, bonis ſuis in Nonni epiſcopi, ut de iis pro arbitrio diſponat, manus tradidit.

r

B

19 Si verò, ſpreto ſacramento, ſive per te, ſive per quemlibet alium ſubtraxeris de his quidquam, anathema ingrediatur domum ejus, & cum illis habeat partem, qui dixerunt, Crucifigatur, crucifigatur. Illa verò convocavit omnes pueros & puellas ſuas & libertavit omnes, donavitque tortos aureos *f* eis de manu ſua, dicens: Feſtinate & liberate vos de hoc ſæculo nequam, pleno peccatis, ut, ſicut fuimus in hoc ſæculo ſimul, ita ſimul permaneamus ſine dolore in vita illa, quæ eſt beatiſſima *t*. Octava verò die, quando habebat depoſitionem albarum facere, ſurgens nocte, nobis ignorantibus, depoſuit veſtem Baptiſmatis ſui, & induit ſe tunicam tricinam *u*, & birram *x* ſancti Nonni epiſcopi: & ex illa die nuſquam comparuit in civitate Antiochia. Quam ſancta Romana flebat amariſſimè & ſanctus Nonnus conſolabatur eam, dicens: Noli flere, filia, ſed lætare gaudio magno, quoniam Pelagia optimam portionem elegit, ſicut Maria, quam Dominus præfert Marthæ in Euangelio *y*.

ſervisque ac ancillis libertate donatis, Antiochiâ ſecedit.

f

C

t

u *x*

y

20 Illa autem abiit Ieroſolymam, & conſtruxit ſibi cellulam in monte Oliveti, ubi Dominus oravit. Poſt aliquantum verò temporis convocavit epiſcopus civitatis omnes epiſcopos, ut unuſquiſque reverteretur ad propria. Poſt triennium aut quadriennium temporis *z*, deſideravi ego Jacobus diaconus proficiſci Ieroſolymam, ut ibi adorarem reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & petii epiſcopum meum, ut me permitteret ire. Dum me permiſiſſet ire, dicit ad me: Tibi dico, frater diacone, dum perveneris Ieroſolymam, require ibi quemdam fratrem Pelagium, monachum & eunuchum, qui multos annos habitabat in ſolitudine clauſus, quaſi eum viſitaturus; verè enim poteris ab eo juvari. Hæc autem omnia dicebat mihi de ancilla Dei Pelagia non manifeſtè. Perveni ergò Ieroſolymam, & adoravi ſanctam reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti *aa*, & alia die requiſivi Servum Dei. Et acceſſi & inveni eum in monte Oliveti, ubi Dominus oravit, in modica cellula undique circumcluſa, & parvam feneſtellam habuerat in pariete.

Hierosolymam nec potuit, ubi, cum à Jacobo diacono loca sacra invisente, z

Postridie nostri Iesu Christi plurimo tempore

aa

21 Et percuſſi oſtium feneſtellulæ, & ſtatim aperuit mihi, & cognovit me; ego verò non cognovi eam. Quomodò enim poteram cognoſcere illam, quam antea videram inæſtimabili pulchritudine, jam facie marcidam factam præ nimia abſtinentia? Oculi verò ejus ſicut foſſæ videbantur. Quæ dicit ad me: Unde venis, frater? Ego reſpondi & dixi: Miſſus ſum ad te, jubente Nonno epiſcopo. Quæ ait ad me: Ora pro me, quoniam verè ſanctus Dei eſt. Et ſtatim clauſit oſtiolum feneſtellæ & cœpit pſallere Horam tertiam *bb*. Ego verò oravi juxta parietem cellulæ ejus, & receſſi, multùm juvatus de angelica viſione ejus. Reverſus verò Ieroſolymam, cœpi per monaſteria ambulando viſitare fratres. Magna verò ferebatur fama per monaſteria de domino Pelagio. Propterea deliberavi etiam iteratò ad eum redire, & ſalutaribus doctrinis ejus refici. Cumque ad cellulam ſuam perveniſſem, & pulſare, imò nominatim eum interpellare præſumerem, nihil reſpondit *cc*. Exſpectavi ſecunda die & tertia perſeverans, & proprio nomine Pelagium interpellans, neminem audivi. Quare intra me dixi: Aut nemo eſt hic, aut receſſit, qui hic erat monachus.

post triennium circiter viſitatur, felici è brevi excessu ad Dominum migrat.

bb

22 Nutu verò Dei monitus, iterum dixi: Conſiderem, ne fortè mortuus ſit: & aperui oſtiolum feneſtellulæ, & proſpexi, & vidi eum mortuum, & clauſi oſtiolum, & de luto replens diligenter, curſu veni Ieroſolymam, & nuntiavi commanentibus, quòd ſanctus Pelagius monachus mirabilia faciens *dd* requieviſſet. Tunc ſancti patres venerunt cum diverſis monaſteriis monachorum, & ſic ſolutum eſt oſtiolum cellulæ: & delatum eſt foràs ſanctum corpuſculum ejus, quod auro & lapidibus pretioſis condignè poſuerunt. Et dum ſancti patres ungerent corpus myrrhâ, tunc cognoverunt, quòd fuiſſet mulier: qui volentes miraculum abſcondere, ſed populum ipſum latere non poterat, exclamaverunt voce magna, dicentes: Gloria tibi, Domine Jeſu Chriſte, qui multas divitias abſconſas habes ſuper terram, non ſolùm viriles, ſed etiam muliebres. Divulgatum eſt autem omni populo, & venerunt omnia monaſteria virginum, tam de Jericho, quàm ex Jordane, ubi Dominus baptizatus eſt, cum cereis, lampadibus & hymnis: & ſic depoſitæ ſunt ſanctæ reliquiæ ejus, portatæ à ſanctis patribus *ee*. Hæc vita Meretricis, hæc converſatio deſperatæ; cum qua & Dominus nos faciat invenire miſericordiam ſuam in die judicii: quoniam ipſi eſt honor & gloria, poteſtas & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

honestissimisque à reverentiâ ac monachis, sepelitur.

dd

F

ee

ANNOTATA.

a *Roſweydus in Annotationibus, quas edita à ſe Pelagiæ Vitæ ſubjicit, ita in hunc locum obſervat:* Vetitum olim canonibus, ne quis ad baptiſmum admitteretur ſine patrino ſeu tidejuſſore; quod multò accuratiùs obſervatum in meretricibus & hiſtrionibus, quorum converſio magis

magis erat dubia. *Olim enimverò, uti hic Roſweydus ait, Eccleſiæ canonibus, ne quis ſine patrino ſeu fidejuſſore ad Baptiſmum admitteretur, ſtatutum fuiſſe, vel è ſola, quâ Sacramentum illud abſque patrino conferri haud ſolet, hodierna Eccleſiæ praxi veroſimillimum evadit; verùm ſacros canones, quibus id ſpeciatim quamùm ad meretrices vetitum fuerit, Jacobus Diaconus non obſcurè memorat, nec ſcio, an hunc Sanctæ noſtræ biographum Roſweydus (vide ejus verba jam nunc recitata) ſat apte interpretetur, dicendo, generale non baptizandi quemquam abſque patrino ſeu fidejuſſore mandatum* Multò accuratiùs obſervatum in meretricibus *fuiſſe. Tillemontius tom. 12 Monumentorum Eccleſiaſticorum pag. 379 ait:* Id (*præceptum ſcilicet non baptizandi abſque patrino ſeu fidejuſſore meretricem*) in conciliorum, quæ habemus, canonibus reperiri, non credo; verùm regula, quæ tunc (*cùm nempè* Pelagia *fuit converſa*) obſervaretur, eſſe poterat, Eccleſiæque ſanctitate erat digna.

b *Pro iis, quæ à vocibus*, Quæ audiens talem epiſcopi ſententiam, *hucuſque hic occurrunt, in codice noſtro OMs. 19, cui ad verbum ferè duo alii noſtri codices PMs. 17 & PMs. 18 conſonant, habetur:* Quæ cùm accepiſſet tale reſponſum, iterum ſe projecit in terram, & flens atque ejulans clamabat dicens: Rationem reddas Deo de anima mea, & tibi reputetur factorum meorum iniquitas, ſi me baptizare diſtuleris. Timeo namque, ne per hanc moram hoſtis ille, quem volo effugere, ſuis me nitatur iterum laqueis irretire. Ego enim fui iniqua, & turpis hujus vitæ muſcipula. Rogo ergò te, ſi invenias cum Sanctis apud Deum portionem, ne differas animæ meæ ſalutem, ne ferus ille ſingularis ſpacium fortaſſe repperiat, quò malis me actibus, jam pridem quos evaſi, involvat. Idcircò quæſo, ut me hodie lavacro regeneracionis mundam efficias, & oblacionem Deo pro me offeras. Hæc audientes cuncti, qui aderamus, glorificavimus Deum, videntes mulierem meretricem tanto deſiderio ſalutis accendi.

c *In Græca, quam codex noſter ✠ Ms. 193 complectitur*, S. Pelagiæ *Vita, non unum tantùm, ſed plures ad civitatis Antiochenæ epiſcopum miſſos fuiſſe, indicatur, hoſque inter exſtitiſſe Jacobum Diaconum, diſertè hoc loco non aſſeritur, ſed infrà dumtaxat innuitur. Verum Euſtochii, quæ hic apud Roſweydum occurrit, verſioni ſuffraganter tres codices noſtri Mss. ſæpiùs ſupra laudati, qui verſionem, ab interprete anonymo adornatam, exhibent.*

d *Ut ſcilicet pro munere, quo olim, cùm baptizandæ eſſent mulieres, diaconiſſæ fungi ſolebant*, Pelagiam *baptizandam velaret.*

e *Jeremiæ 15, ℣. 19 habetur:* Si ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris; *partim autem hinc & partim ex eo, quòd, quæ hic ſecundum Euſtochii apud Roſweydum verſionem de Jacobo Diacono ab epiſcopo Antiocheno dicta videri queunt, de Nonno epiſcopo dicta reipſa fuiſſe videantur, lectione Euſtochiana præſtare hoc loco exiſtimo ſequentem, quæ in codice noſtro PMs. 17, aliis duobus PMs. 18 & OMs. 19 haud multùm diſſonantibus, exſtat, interpretis anonymi lectionem:* Qui magno repletus gaudio iſta mandavit Nonno epiſcopo: Bene, pater ſanctiſſime, te manebat hoc opus, te decebat Eccleſiæ ſanctæ tales fructus acquirere. Scimus, quòd ſermo Dei eſt ſic monentis: Si feceris, inquit, glorioſum ex indigno, quaſi os meum eris. A. Jacobo Diacono.

f *Romana, quæ hic ab Euſtochio* diaconiſſarum prima, *ab interprete anonymo in codicibus noſtris PMs. 17, & PMs. 18, codice noſtro alio OMs. 19 eam* abbatiſſam *ex amanuenſium oſcitantia perperam appellante*, diaconiſſa *ſimpliciter vocatur. Verùm lectioni ſeu verſioni Euſtochianæ favet Græca, quæ in codice noſtro ✠ Ms. 193 exſtat, Sanctæ noſtræ Vitæ; in hac enim Romana diſertè nuncupatur πρωτοδιακονισσα. Porrò illa ſeu diaconiſſa ſeu protodiaconiſſa aut diaconiſſarum prima in Uſuardo Carthuſiæ Bruxellenſis ante ad XIX menſis hujus diem memoratur: ſine autem inter Sanctos in Opere noſtro locanda ad diem illum in hoc dicetur. Non dubito interim, quin è ſola Sanctæ noſtræ Vita, per Jacobum Diaconum ſcripta, ſit accepta; neque enim in ullis aliis, quos quidem videre mihi licuit, ſeu Faſtis ſacris, ſeu libris memoratam invenio.*

g *Quæ hic ex Euſtochii interpretatione à vocibus* Quæ veniens *hucuſque occurrunt, ab interprete anonymo in codice noſtro PMs. 17, à quo codices noſtri PMs. 18 & OMs. 19 haud multùm diſſonant, paulò aliter redduntur. Verba, quibus id fit, ſequentia ſunt:* Quæ cùm veniſſet, repperit eam adhuc jacentem ad pedes epiſcopi, amarè flentem. Quam cùm allevare vellet, dixit ei: Surge, filia, ut omnia circa te per exorciſmum & Baptiſmum divina myſteria compleantur. Quæ cùm ſurrexiſſet, dixit epiſcopus: Confitere cuncta peccata tua. Cui illa dixit: Si diligenter conſpiciam conſcientiam meam, ne veſtigium quidem in me unquam boni operis repperiam. Peccata namque mea & numero & menſurâ arenam maris excedunt & pondere graviora ſunt. Confido tamen in Domino, quòd miſerationes ejus me ab iniquitatum mearum oneribus allevent & cunctorum criminum indulgentiam præſtent.

h *Interpres anonymus in codice noſtro PMs. 17, duobus aliis haud multùm ab hoc diſcrepantibus, habet:* A nativitate quidem Pelagia nomen eſt mihi; univerſa verò civitas Antiochena Margaritam me vocitabat propter pompam ornamentorum, quibus me ad ſcelera diabolus exornabat, ut conventiculum ſuum efficeret.

i *Simul ergò* S. Pelagia *Sacramenta tria, Baptiſmum videlicet, Confirmationem & Euchariſtiam, ſuſcepit.*

k *Quòd Romana hic infràque adhuc plùs ſemel afficiatur* Sanctæ *titulo, hinc fortaſſis præcipuè eſt factum, ut, qui additionibus, primævo Uſuardi textui adjunctis, Uſuardinum Carthuſiæ Bruxellenſis Martyrologium auxit, Romanam in id, velut Sanctam, intulerit.*

l *Catechumenum ſeu Catechumenon locus erat in eccleſia, qui catechumenis deſtinatus erat, à loco, quo fideles commorari ſolebant, diſtinctus.*

m *Apud Labbeum tom. 4 Concil., col. 92 Saracenorum epiſcopus, nomine Euſtarbius, qui anno 451 concilio Chalcedonenſi interfuit, occurrit; verùm Saracenorum illorum, quos à Nonno*, Pelagiæ *converſionis auctore, fuiſſe ad Chriſti fidem adductos, diabolus conqueſtus hic narratur, epiſcopum exſtitiſſe Euſtathium, non reor; Nonnus enim, è ſuo Tabennenſi monaſterio extractus, anno primùm 449 epiſcopus fuit creatus, nec ante annum 451 Saracenis convertendis*

A. JACOBO DIACONO.

operam dediſſe videtur. Adi Commentarium prævium § 2.

n *Heliopolim aut totam aut certè vix non totam à Nonno, qui* Pelagiam *converſit, fuiſſe ad Chriſti fidem adductam, eruditi omnes ex hoc loco admittunt; verùm hinc conſequens non eſt, ut Nonnus ille, Martyrologio Romano, ut jam ſuprà monui, ad 2 Decembris diem etiam inſcriptus, vel Heliopolitanus epiſcopus unquam exſtiterit, vel ante ſeculum quintum floruerit* Pelagiamque *converterit. Adi iterum Commentarium prævium § 2, ſimulque etiam obſerva, Baronio, quem ibidem refutavi, negari etiam, quod tamen non feci, potuiſſe Marinum, Heliopolitanum in Syria anno 431 epiſcopum; etſi enim concilio Epheſino, quod anno 431 celebratum fuit, ſubſcriptus reperiatur Marinus, Heliopolis epiſcopus; hic tamen ſedem Heliopolitanam, non Syriæ ſeu Libani, ſed Auguſtamnicæ in Ægypto occupâſſe videtur.*

o *Interpres anonymus in codicibus noſtris P. Mſ. 18 & O Mſ. 19, haud multùm ab hiſce codice noſtro alio P Mſ. 17 abludente, habet:* Flumen lacrymarum tuarum velut torrens
B impegit domicilium meum infimum, & ſpem meam funditus ſubruit; *quæ lectio lectione, ab Euſtochio hic ſuppeditata, præſtare videtur.*

p *Hinc collige, certè non ſerius, quam ſeculo quinto, conſuetudinem formandi Crucis ſignum apud Chriſtianos invaluiſſe.*

q *Interpres anonymus in omnibus tribus, quos ſuprà jam ſæpius citavi, codicibus noſtris Mſſ. addit,* Pelagiam *etiam, cùm matrem ſuam ſpiritualem ſeu patrinam Romanam excitâſſet, ſolicitè ab hac, ut adverſus dæmonem, qui iterum ei apparuiſſet, Dominum invocaret, poſtulâſſe, eique Romanam reſpondiſſe:* Ne timeas eum, filia; nam ammodò umbram quoque tuam formidat & refugit; *hæc autem ab Euſtochio potius omiſſa, quàm ab interprete anonymo adjecta exiſtimo, maximè cùm hujus etiam lectioni ſuffragetur in codice noſtro ✠ Mſ. 193 exſtans Græca Sancta noſtra Vita, è qua ſimul proximè recitatum interpretis anonymi textum rectè emendabis hoc modo:* No timeas eum, filia; nam ammodò umbram quoque tuam formidabit & refugiet.

r *Omnes noſtri codices* Servum ſuum *è verſione anonymi legunt, & rectè quidem, cùm Euſtochius indubiè non aliam ob cauſam, quàm quòd in primævo textu Græco παῖδα invenerit,* Puerum ſuum *ſcripſerit, voxque παῖς, ut ſæpe aliàs, ita etiam hic ad idem, quod Latinè* ſervus *ſeu* famulus, *ſignificandum è ſenſûs contextu determinetur.*

s *Id eſt,* torques aureos, *ut Roſweydus notat, & rectè quidem, ni fallar.*

t *Ab Euſtochio hic interpres anonymus differt in ordine, quo res geſtas refert: ea enim, quæ ſervis ſuis atque ancillis præſtitiſſe* Pelagia *hic narratur, præmittit iis, quæ ab epiſcopo Nonno dicta paulò antè aſſeruntur.*

u *Vox hæc deducta eſt à voce Græca τρίχινος, quæ, cùm à ſubſtantivo θρὶξ, Latinè* capillus *ſeu* crinis, *provenerit,* tricinam *hic idem, quod* cilicinam *ſignificat.*

x Birra, *ut Roſweydus in Onomaſtico docet,* D *veſtem nunc pretioſam, nunc vilem ſignificat; hic autem, uti ex argumento ſubjecto apparet, poſteriorem hanc ſignificationem habet.*

y *Etſi quidem etiam Romana aliiſque omnibus, non tamen etiam etiàm Nonno epiſcopo* Pelagia *Hieroſolymam Antiochiâ diſceſſit. Ita omnino apparet, tum quòd viliori Nonni veſte indута diſceſſerit, tum quòd hic de illius diſceſſu gaudendum, Romana diaconiſſa dixerit.*

z *Interpres anonymus in codicibus noſtris dumtaxat habet:* Poſt tres annos; *huic autem lectioni etiam conſonat lectio Græca, quæ ei in Græco codice noſtri ✠ Mſ. 193* Pelagiæ *Vita reſpondet.*

aa *Ab interprete anonymo in codicibus noſtris additur:* Et glorioſum lignum Crucis. *Quod ſi autem primævo Græco Jacobi Diaconi textui lectio iſthæc ſit conformis, evadet vel hinc,* Pelagiam *ad Dominum ante annum 326 non fuiſſe converſam, omnino indubitatum: glorioſum enim Crucis lignum nec ante annum illum, uti Operis noſtri tom. III Auguſti pag. 562 videre licet, fuit detectum, nec populi, quod hinc conſectarium eſt, venerationi expoſitum. Hæc iis adde, quæ in Commentario prævio num. 17 dicta ſunt.* E

bb *In codicibus noſtris Jacobi cum* Pelagia *colloquium paulo aliter refertur hoc modo:* Cumque poposciſſem benedictionem, benedixit mihi, & interrogavit dicens: Habes epiſcopum? Cui reſpondi: Etiam, domine pater. Quæ ait: Oret Dominum pro me; quia apoſtolus Chriſti eſt. Et tu, fili diacone, ora pro me. Ego verò audiens vehementer mirabar tam de epiſcopo, quàm de me, quòd diaconem me vocâſſet. Factâ autem horâ tertiâ, cœpit Deo ſollemniter pſallere. *Huic autem lectioni etiam ſuffragatur, quæ in codice noſtro ✠ Mſ. 193 exſtat, Græca Sancta noſtra Vita.*

cc *Vice ſecunda à Jacobo Diacono viſitatam fuiſſe* Pelagiam, *tuncque, ut ille, quemadmodum mox hic ſubditur, & mortuam hanc reperit, & Hieroſolymis id illicò nunciârit, factum eſſe, Græca Sancta Vita, mox iterum citata, haud prodit, uti nec, quam Metaphraſtes ſtylo ſuo expoliit; quod tam hanc, quam illam interpolatam eſſe, argumento eſt, uti in Commentario prævio num. 14 & ſeq. docui.*

dd *Id eſt, faciens mira pœnitentiæ ac virtutum opera, non autem miracula; haud enim, uti ex hoc Vitæ loco, perperam intellecto, in Menologio Baſiliano notatur, Sancta noſtra, in vivis adhuc ſuperſtes, miraculis inclaruit.* F

ee *In codicibus noſtris, interpretis anonymi verſionem complectentibus, narratu, quâ Sancta noſtra ſepulta fuit, ſolemnitate, additur:* Ego verò univerſa hæc nuntiavi Antiochiæ ſanctiſſimæ matri ejus Romanæ, nec non & domno meo epiſcopo Nonno. Tunc recordatus enim ſum ipſam eſſe, de qua mihi memoratus epiſcopus dixerat, ut, cùm perveniſſem ad loca ſancta, inquirerem Pelagium: *hinc autem, ſi modò verba hæc Jacobi Diaconi ſint, conſectarium videtur, ut Nonnus epiſcopus, cùm* Pelagia *moreretur, ſedem Edeſſenam nondum recuperâſſet. Adi Comment. prævium num. 31.*

AUCTORE J. B.

DE SS. PALLADIA ET PORCARIA VIRGINIBUS

AUTISSIODORI IN GALLIA

SYLLOGE.

Sanctarum Virginum ætas, cultusque sacer: an Porcaria Autissiodorensis a Senonensi diversa, & an hæc martyr fuerit.

SECULO V. S. Germani, Ravennæ defuncti.

B

CONstantius presbyter, gravissimus coævusque S. Germani, Autissiodorensis episcopi, cujus, anno 448 Ravennæ in Italia defuncti, Atila in Opere nostro tom. 7 Julii à pag. 184 illustrata habes, biographus, postquam tom. citato pag. 218 & binis seqq. varia per Italiam facta S. Germani prodigia, obitumque Ravennæ descripsit, sanctissimi viri funus solenni apparatu, crebroque comitatu in Gallias delatum ait: Deinde apparatu, inquit, defuncti fervent studia conferentium; accusantium, cur parva expensa mortuo deberetur. Acholius corpus aromatum constrictione solidavit; regina (*Placidia, Valentiniani III mater*) vestivit. Quibus omnibus ritè perfectis, expensis & evectionibus iter instruit imperator, ministrosque ejus copiosa largitione prosequitur. Sacerdotes religionis obsequium & in præsenti instruunt, & ordinatione præmittunt; unumque agmen informatur ad Gallias. *Non paucos fuisse, oportet, qui Ravennâ in Gallias S. Germani funus fuêre comitati, si jam tum agmen, ut loquitur Constantius, constituebant. Dolendum enimverò, Constantium præcipuorum saltem illustris funeris comitum nomina posteritati non tradidisse: ita enim accidisset fortassis, ut secuerint uberiúsque de sanctis Virginibus, quarum hic Syllogam damus, loquerentur.*

C

In Gallias funus.

2 *Sed quamquam S. Germani funus comitantium nomina, S. Germano potissimùm intentus Constantius non expresserit, vix tamen dubitandum apparet, quin ex eorum numero non pauci fuerint, quos sive prodigiorum magnitudine, sive virtutum præstantiâ, sive sacrâ oris facundiâ sibi Deoque arctiùs devinxerat. Hos porrò utriusque sexûs fuisse; colligi ex iis potest, quæ de matrona Placentina, ad S. Germani funus paralysi liberata, ipsumque propterea pedibus in Gallias prosecuta, Constantius refert. Præter Placentinam matronam, quinque etiam Virgines Italæ, quæ, mundi illecebras spernere, solique cœlesti Sponso adhærere à S. Germano edoctæ, ejus in Gallias funus secutæ fuerint, ibique Deo pretiosam mortem obierint, nominantur à sequioris ævi auctoribus; Magnentia scilicet, seu Magnantia, Palladia, Camilla, Maxima, Porcaria. Magnentia die XXVI Novembris colitur: de Camilla actum in Opere nostro est ad diem tertium Martii. Maximæ diem natalem ignoramus.* Palladia & Porcaria, *de quibus hic nobis ferme esse debet, hodie Autissiodori, ut infrà dicemus, colantur. Planè sunt harum Virginum nomina ex S. Erici monachi, de quo die XXIV Junii apud nos actum est, sæculi IX scriptoris, lib. 1, cap. 3 de Miraculis S. Germani. Constantium scientem prudentemque multa de S. Germano prætermisse, aut Ericus in Prologo; ex quibus certè ea sunt, quæ de supradictis Virginibus Ericus nominatim scripsit; & quidem, quantùm novi, omnium, qui modò noti sint, primus: ejus itaque de illis verba ex citato cap. 3 libri primi de S. Germani Miraculis, ad sanctas nostras Virgines pertinentia, ne aliò lectori sese conferre necesse sit, huc transcribo.*

E

3 Crediderim sanè, *inquit Ericus*, nonnullos à Ravenna, sanctitatis ejus (*S. Germani*) expertissimos, cum sacri gleba corporis peregrinationem sibi ultroneam indixisse, ac per hoc infatigatis animis, quamquam esset via longior, funus venerabile prosecutos. In quibus & ex quibus quinque feruntur famosissimæ Virgines, natu germanæ, quarum nomina vel merita celebrem in nostra provincia (*Autissiodorensis monachus S. Ericus fuit*) ex longo obtinuêre memoriam. Harum tres his vocabulis Magnentia, Palladia atque Camilla, ut singulæ ipso in itinere divinitus evocatæ diem clausêre novissimum, in publico aggere nobilem accepêre sepulturam, ecclesiis superstructis, earumque sanctitati dedicatis; quæ hodieque ob miraculorum evidentiam & famosissimæ constant, & ingenti populorum studio frequentantur. Duarum, quibus sacri tumulationem corporis (*S. Germani, Autissiodori factam*) est videre concessum, altera, cui Maximæ vocabulum fuit, circa eamdem basilicam (*S. Germani, Autissiodori in sui nominis ecclesia, ut opinor*) condi promeruit, quam tamen postmodùm ambitus fabricæ majoris inclusit: altera, Porcaria dicta, nono ferè ab urbe milliario in ecclesia, suis præclara meritis requiescit. *Hæc de sanctis istis Virginibus S. Ericus; quo quia nullus, qui de illis nominatim scripserit, antiquior nosci tur, par est, ut ejus verba singulatim expendamus, cum iisque, quæ de iisdem sanctis Virginibus, maximè* Palladia & Porcaria, *recentiores vel affirmant vel suspicantur, comparemus, & quoad fieri à nobis poterit, illustremus.*

F

4 *Unde hæc hauserit Ericus, non edicit: credibile est, cum præter ea, quæ in scriptoribus si antiquioribus fortè invenit, suis etiam hinc inde lucubrationibus inseruisse, quæ traditione tantùm acceperat; in primis verò ea, quæ de laudatis sanctis Virginibus scribit. Ita existimo, quòd Ericus ipse in Prologo suæ lucubrationis materiem duas*

ex S. Erico.

ex fama & traditione scribit.

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

duas diſpeſcat in partes, quarum altera, relatione ſatis aſſerta, *utpote à Conſtantio*, cùm per ora cunctorum Sancti (*Germani*) recens adhuc ſpiraret memoria, *& eorum, qui S. Germanum viderant, de rebus ejus geſtis relatio*, necdum varietatis labem perpeſſa, *vigebat, in litteras miſſa, ea complectitur, quæ S. Germani obitum præceſſerunt, vel comitata, vel proximè ſecuta ſunt. Altera verò ea, quæ deinceps ad S. Germani Antiſſiodorenſe ſepulcrum contigerunt, prodigia explicat.* Suſcepti negotii, *inquit*, eam ducimus diſpoſitionem conſtare ratiſſimam, ſi eorum, quæ ante glorioſum ejus tranſitum per eum patrata, relatione ſatis aſſerta feruntur, aliqua præmittentes, ad illa, quæ pòſt ad ſacram ejus memoriam & fieri vidimus, & facta didicimus, ordine provehamur. *Ad ea, quæ S. Germani obitum partim præceſſere, partim proximè ſecuta ſunt, pertinent ea, quæ de quinque ſupradictarum Virginum cum S. Germano neceſſitudine, ſanguinis inter ſe conjunctione, ſeu cognatione ſororia, & funeris S. Germani in Gallias comitatu Ericus commemorat; quorum, cùm ne meminerit quidem Conſtantius, Lugdunenſis* B *presbyter, vere admodum ſimile apparet, Ericum iſthæc, non niſi ex ea, quæ ſua ætate vigebat, traditione ſcripſiſſe. Sed cùm Ericus varias de S. Germano relationes, ut ex verbis ejus paulò antè productis liquet, diſtinxerit, operæque verò ſimillimè ſedulam in eo collocârit, ut à falſis veras atque ſinceras, quantùm ipſi quidem per temporis, quo ſcribebat, à S. Germani ætate intercapedinem licuit, ſecerneret; hinc ejus de Sanctis illis Virginibus dictis accedit aliquid ponderis, non modò ubi de iis, quæ ſua ætate ipſe vidit, ſed etiam ubi de iis, quæ S. Germani obitum præceſſêre, vel ſecuta ſunt proximè, ſermonem habet.*

Antiſſiodorum ſecuta ſunt

5 *Ex ea itaque, quæ Erici, ſub annum 924 defuncti, ætate vigebat, traditione habemus, Virgines quinque S. Germano Ravennæ morienti aſſtitiſſe, ejuſque in Gallias tranſlationi comites eſſe voluiſſe, ex inſigni in illum amore & veneratione, quo docente, ſpretis mundi delicias, emiſſoque virginitatis ſervandæ voto, ſoli Deo vivere didicerant. Quatuor dumtaxat, Magnentiæ, Camillæ,* Palladiæ & Porcariæ, *omiſſâ Maximâ, à nonnullis, ut fatetur, ceteris addi ſolitâ, nomina recenſet Georgius Viole in Vita S. Germani Gallica capp. 21 & 22: ſed Erico, multò ſaltem antiquiori, præ Georgio, ſi non omninò quidem tutò, minori certè erroris periculo creditur. Atqui Georgius quatuor dumtaxat Virgines numerat, quòd totidem tantùm expreſſas legit in S. Magnentiæ Vita: Sic habet. Sed cedere ea Erico debet, cùm, ut tom. VII Julii pag. 200 dictum eſt, non admodum antiqua & ex ſola vulgi traditione ſcripta videatur. Ex eodem fonte hauſit Viole, quæ de Virginum illarum patria refert, eas nimirum Centumcellis, unde oriundæ erant, Ravennam, S. Germani virtutibus ſumâque excitas acceſſiſſe, quod proinde non niſi populari traditioni tribui debet.*

Virgines quinque

6 *Antiſſiodorenſis canonicus* Lebeuf *tom. I Antiſſiodorenſis eccleſiæ Hiſtoriæ pag. 70 ſuſpicatur, matronam Placentinam, quæ Placentiæ, ut Conſtantius in Vita S. Germani narrat, paralyſi ad illius nutum liberata fuit, idque in Gallias ſecuta eſt, ex quinque Italarum ejuſdem funeris Comitum numero fuiſſe, quarum Ericus meminit: ſed Ericus illas omnes, non Placentiâ, ſed Ravennâ profectas, omnes item, non matronas, quo nomine Placentinam mulierem Conſtantius appellat, ſed virgines fuiſſe ſcribit; ac proin canonici Antiſſiodorenſis conjectura cum Erici ſeu Herici verbis conciliari nequit. Idem tom. I citatæ Hiſtoriæ pag. 18 jam inde à ſeculo quarto parthenonem exſtitiſſe Antiſſiodori, ſcribit; pag. verò 101 ait, fieri potuiſſe, ut ex quinque ſupradictis Virginibus nonnulla eumdem parthenonem incoluerint: fieri id non priùs potuit, quàm in Gallias S. Germani funus comitatæ fuerint: poſt obitum verò S. Germani, ejuſque Antiſſiodori tumulationem duæ tantùm mansêre ſuperſtites,* Porcaria *& Maxima, quarum illa vita reliquum non Antiſſiodori, ſed in ſolitudine exegiſſe videtur; ut adeò vacillet etiam hæc altera canonici Antiſſiodorenſis conjectura, niſi quis ab Erico omninò recedere cupiat.*

è quibus Palladia anno 448 priùs obiit, quàm ea peregriſſata

7 *Ex tribus Virginibus, quas in itinere, priuſquàm Antiſſiodoro S. Germani funus illatum eſſet, obiiſſe, Ericus ſcribit, una eſt, de qua hodie agimus,* Palladia. *Annus ipſi emortualis idem eſt, qui S. Germano, Chriſti 448 ex tom. VII Julii, pluries laudato. Porrò S. Germani funus pridie Kalendas Auguſti Ravennæ eo anno defuncti, illatum fuit Antiſſiodoro, ut ſcribit Ericus, die XXII Septembris,* E *ibique, teſte Conſtantio, Kalendis Octobris tumulatum:* Palladia *igitur eodem anno, menſe Septembri ad diem XXII nondum provecto, cùm non procul Antiſſiodoro abeſſet, diem ſuum obiit; niſi fortè a menſe Septembri uſque ad VIII Octobris decubuerit, adeò ægra, ut loco moveri non potuerit, quod equidem minùs verò videtur ſimile, minúſque verbis Erici conforme. Quod ſi* S. Palladia *hunc ſibi diem ſacrum habeat, id non propterea, quòd eo die cœlo nata ſit, ſed alia quapiam de cauſa, etſi non explorata, veroſimilius contigerit. Locum, quo mortua eſt & ſepulta, non expreſſit Ericus; ſed cùm ejus ſepulcro celebris Erici ætate eccleſia fuerit ſuperſtructa; dubium non apparet, quin in vico diœceſis Antiſſiodorenſis, S. Palladia* (S. Pallaie) *ab illa nuncupato, & haud procul ab eo loco, ubi Chora (la Cure) in Icaunam (l'Yonne) labitur, ſito, mortales exuvias (quæ ibidem ſeculo XVI Calviniſtæ depopulati ſunt) depoſuerit. Vicus non modò nomen à* S. Palladia *acceperit, ſed ſuum etiam populorum ad Sancta ſepulcrum concurſui ortum debet, ſervatque adhuc lapideum Sancta tumulum, ad quem, licèt mutilum, vota ſua offerre fideles pergunt; ut ſcribit laudatus ſuprà Lebeuf pag. 276 & ſeq. Hiſtoriæ capti a Calviniſtis liberatique annis 1567 & 1568 Antiſſiodori.*

ſerùs verò Porcaria in territorio Senonenſi,

8 *Feliciore uſa ſorte eſt* S. Porcaria, *quæ S. Germani exuvias Antiſſiodorum uſque comitata eſt, eaſque, quâ par erat, veneratione apparatuque tumulari vidit: quamdiu dein in vivis fuerit, quidve egerit, haud liquet: ex iis tamen, quæ Ericus de ſuperſtructa ejus tumulo eccleſia, cùm ſcribebat, prodigiorum gloria & frequentia celebri narrat, colligere fas eſt, eam, quod ſibi vita ſupererat, in deſertis locis, nemoribuſque, quæ hodieque in Senonenſi & Antiſſiodorenſis territoriorum confinitis frequentia ſunt, eò cum Deo familiariùs ſanctiuſque, quò ab hominum oculis conſortioque erat remotior, traduxiſſe. Sita erat ea eccleſia ſecundùm Ericum non procul ab urbe Antiſſiodorenſi milliari, ſeu leucis Gallicis ferè quinque: non multum diſſonat hactenus de* Porcaria *dictis auctor Calendarii Mſ. Sanctorum ad diœceſim Antiſſiodorenſem aliquo modo ſpectantium pag. 257, ubi (ſed Gallicè) ita ſcribit:*

S. Por-

S. Porcaria è virginum Italarum, quæ S. Germani tranſlationi interfuêre, numero. Poſtea quam S. Germani corpus humo mandatum fuit, ſolitudinis deſiderio, longiuſque progreſſa A. ſilentium mediis in ſilvis (leucis) quatuor & decem Antiſſiodoro condidit trans fluvium Scenam (*Gallicè* Senin *vel* Senain) in diœceſi Senonenſi, ubi in odore ſanctitatis mortuæ ſolitaria cella mutata fuit in eccleſiam ejus nomini dicatam, cujus hodieque in abbatiæ Pontiniacenſis villa viſuntur rudera. *Situm eſt Pontiniacum in diœceſi Antiſſiodorenſis termino cis Sceniam fluvium; at* S. Porcariæ *villa trans eumdem fluvium, exiguo tamen Pontiniaco diſtans intervallo, ad ſiniſtram ſcilicet Pontiniaco ad oppidum S. Florentini euntium, inter Pontiniacum & ejuſdem abbatia trans Sceniam fluvium ſilvam, ut in Novis Galliæ Mappis Geographicis Caſſinianis fol. 24 videre eſt.*

nulla jam olim cultum ſacrum, quale hic in diœceſi Antiſſiodorenſi:

9 *Loci*, S. Porcariæ *dicti, in Hiſtoria Pontiniacenſis monaſterii poſt chartam fundationis abbatiæ Pontiniacenſis anni* 1114, *ut in margine adſcribitur apud Martene tom.* 3 *Anecdotorum col.* 1223) *mentio fit hujuſmodi:* Illis temporibus Domnus Johannes de Molendino & conjux ejus Otilla, & filius ejus Gaufridus rogatu antedicti abbatis & comitis Wilhelmi dederunt monachis illam terram, quæ eſt inter viam, quâ itur de Vendoſa ad S. Porcariam & eccleſiam eorumdem monachorum, & inter nemus & rivulum quemdam. *Item ejuſdem mentio fit in Bulla Adriani Papæ IV apud Martene mox laudatum col.* 123. *Ex quibus præfectò jam olim, imò & à ſeculo* IX, *& diu ante* (repete verba Erici *num.* 3 *tranſcripta*) SS. Palladiam & Porcariam *prodigiorum gloriâ & inſigni fidelium veneratione celebratiſſimas fuiſſe: ſed & hac noſtra ætate in Antiſſiodorenſi eccleſia annuam earum memoriam recoli die* VIII *Octobris, diſco ex ejuſdem eccleſiæ Breviario, anno* 1736 *Caroli de Caylus, Antiſſiodorenſis epiſcopi, juſſu edito, in cujus Kalendario ad ſupradictum diem, hæc legò:* Palladiæ & Porcariæ virginum in territorio Antiſſiodorenſi commemoratio. *Hæc, qua ibi de Communi, ut vocant, virginum, non martyrum; & non monialium eſt, ita ſe habet: Pridie poſt Veſperas. Antiphona:* Obaudite me divini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper rivos aquarum fructificate; quaſi Libanus odorem ſuavitatis habete. *Eccli.* 39, 17, 18. ℣. Divini fructus, florete flores, quaſi lilium; ℟. Et date odorem. *Eccli.* 39, 17, 19. *Oratio:* Deus, qui nos hodie ſanctarum virginum tuarum (*Palladiæ*) & (*Porcariæ*) annua feſtivitate lætificas; concede propitius, ut earum precibus adjuvemur, quarum caſtitatis irradiamur exemplis. Per Dominum. *Poſt Laudes Matutinas Antiphona.* Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo; quia induit me veſtimentis ſalutis, quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis. *Iſai.* 61, 10. ℣. Sitivit te anima mea; ℟. Quàm multipliciter tibi caro mea: *Pſ.* 62, 2. *In Breviariis aliquot antiquioribus Antiſſiodorenſibus, apud nos exſtantibus,* SS. Palladiæ & Porcariæ *jungitur hoc die S. Pelagia, de qua ſeparatim ſermo ſit ad hunc diem.*

ejuſdem nomine virgo hoc die colitur in diœceſi Senonenſi. An martyr?

10 *At* S. Porcaria, *velut martyr, in territorio Senonenſi annuntiatur, in quibuſdam Uſuardi Auctariis hoc item die: Belinus in editione altera* (*anni* 1521) *& Molanus apud Solterium ita habent:* In territorio Senonico, ſanctæ Porcariæ virginis & martyris. *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Generali:* Apud Senonas S. Porcariæ virginis & martyris: *ex Molano & Galeſinio*, Quibus, *inquit in Annotatis*, Tabulæ Senonenſis eccleſiæ adſtipulantur. *Galeſinii, à Ferrario laudati, ex Calendario Senonenſis eccleſiæ verba ſunt:* In finibus Senonenſium; Sanctæ Porcariæ virginis & martyris. *Caſtellanus in Martyrologio Univerſali, Latinè redditus, ſic habet:* Senonis, ſanctæ Porcariæ, quæ tamquam virgo & martyr colitur. *Sanſſayus verò in Martyrologio Gallicano ſic:* In territorio Senonenſi ſanctæ Porcariæ virginis & martyris, quæ egregia pietatis concertatione nobilis, cæſa ab impiis, ad virginitatis aureolam, palmam inclyti agonis adjungens, admiſſa ad cœleſtis Agni nuptias feliciter in aulam gloriæ introivit. *En* S. Porcariam, *ſed martyrem. Eademne eſt ac ea, quam Antiſſiodori colì, jam vidimus, an altera? Verène martyr fuit, an virgo tantùm, qualis illa, de qua egimus hactenus, fuiſſe videtur? Hanc* Antiſſiodorenſem, *illam* Senonenſem *ſolùs claritatis gratiâ tantiſper appellare liceat.*

hæc martyr fuiſſe videtur.

11 *Senonenſem Porcariam, diverſam ab Antiſſiodorenſi opinatus eſt Bollandus ad diem tertium Martii, ubi de Camilla agit, ſcribens, propterea* Porcariæ *Antiſſiodorenſis memoriam ad diem* VIII *Octobris apud Antiſſiodorenſes recoli, quòd eodem die Portariæ Senonenſis, virginis & martyris natalis celebretur. Caſtellanus quid ſenſerit ea de re, certò edicere non poſſum. Poſtquam* Palladiam *Antiſſiodori annuntiavit, ejuſque ætatem ſeculo quinto illigavit, mox Porcariam, ſed Senonis, annuntiat, nec ullum illi ſeculum aſſignat: quo quidem pacto geminam Porcariam videtur admittere: at cùm de Porcaria Senonenſi ſcribit, eam Senonis tamquam martyrem coli, neſcio, an non ſignificare voluerit, dubium ſibi eſſe ejus martyrium, ea fortaſſe de cauſa, quòd ejus nominis virginem, non martyrem, eodem die Antiſſiodori coli, non ignoraret. Ego, Porcariam, ut, quod ſentio, apertè dicam, Senonenſem, ut martyrem cultam, ab Antiſſiodorenſi, non martyre, diverſam non autumo, quamvis contrarium opinantes falſi non condemnem. Cur ita opiner, hæc faciunt: nomen utriuſque (ſi tamen diverſæ ſunt) idem, eandem utrobique perſonam indicare videtur. Dein locus, ubi utraque defuncta dicitur, congruit: quamquam enim Antiſſiodorenſes eam, ut aliquo modo ſuam, colant, fateantur tamen, eam eo loco, quem poſt ejus mortem ipſi dicata illuſtravit eccleſia, quemque diœceſi Senonenſi adſcribit auctor Kalendarii Sanctorum ad diœceſim Antiſſiodorenſem aliquo modo ſpectantium num.* 8 *laudatus, obiiſſe, cui conſonant martyrologi & citata ab iis monumenta, cùm* Porcariam *ſuam* in territorio Senonico, *vel* apud Senonas, *vel* in finibus Senonenſium *annuntiant: adde his, Antiſſiodorum, ut ſcribit Dominus Lebeuf tom.* 1 *Hiſtoriæ Antiſſiodorenſis pag.* 34; *S. Germani & S.* Porcariæ *Antiſſiodorenſis ætate ſub Senonenſi provincia fuiſſe comprehenſum. Tum ſi* Porcaria *Senonenſis, martyr, ut volunt, ab Antiſſiodorenſi diverſa fuit, quænam tandem illa fuit? Aut quo tempore, & à quibus martyrium paſſa eſt? Ceſſamus ab impiis cùm Sanſſayo generatim dices? Atqui tantumdem de* Porcaria *Antiſſiodorenſi, à Senonenſi non diverſa, eodem modo aſſerere poſſem.*

ſed nec alia ab Antiſſiodorenſi,

12 *Denique multùm ſanè ambigo, num* Porcaria, *Senonenſi territorio adſcripta, olim pro martyre fuerit habita: dubitationis cauſa eſt, quòd*

AUCTORE J. B.

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

quòd tomo ſexto ampliſſima veterum ſcriptorum Collectionis Marteniana antiquum Autiſſiodorenſis eccleſiæ Martyrologium, quod non modò ab antiquitate, ſed ab accuratione etiam, quâ Sanctorum, qui in eo memorantur, dignitates ſeu qualitates, ejus auctor explicat, Martenius prædicat, ita habeat de utraque, quam huic ſyllogæ præfixi, ſancta Virgine: Autiſſiodoro Palladiæ virginis. Senones Porchariæ virginis. *Viden, ut Palladia Autiſſiodori, Porcaria verò Senonis annuntietur, nec tamen huic magis, quàm illi, mò neutri, martyrium hic adſcribatur? Quòd ſi illius Martyrologii auctor, S. Porcariam, quam Senonis annuntiat, martyrem credidiſſet, vide, cur id omiſiſſet? S. Benedicta enimverò, cujus proximè antè his verbis meminit:* In pago Laudunenſi natale ſanctæ Benedictæ virginis & martyris, *certè non ſimile martyrium, idem de S.* Porcaria, *ſi parem hic utriuſque conditionem putâſſet, faciurus, quantùm opinor. Utut ſit, hiſce de cauſis* SS. Palladiam & Porcariam *Autiſſiodori, ubi utraque ſuum cultum hoc die habet, ejuſdem eccleſiæ Breviarium ſecutus, conjunctim annuntiavi, neutri martyris titulum tribuens: ſi quis meliora certioraque docuerit, perperam fortè dicta revocabimus, &, quod verum fuerit, lubenti animo amplectemur.*

DE SS. DIONYSIO EP., JANUARIO,

FAUSTINO, MARTIALE, PRIVATO, ERACLO,

JULIANO, PELAGIA MARTYRIBUS

ANTIOCHIÆ

EX HIERONYMIANIS.

SÆCULO INCERTO. *Sanctorum in Faſtis Hieronymianis*

Epernacenſe, ſeu, ut illud Florentinius vocat, vetuſtiſſimum, S. Hieronymi dictum, Antverpienſe Martyrologium, hoc & ſequenti die nonnihil perturbatum, SS. Julianum, Martialem, Privatum, Faſtinum, *ſeu potiùs* Fauſtinum & Pelagiam *tum die* VIII *Octobris, tum pridie ejuſdem diei memorat, Sanctis, mox nominatis, ad diem* VIII *ejuſdem menſis addens* Dionyſium *epiſcopum*, Januarium & Eraclum. *Ad diem* VII *ita habet:* In Antiochia Dionyſi epiſcopi, Januarii, Fauſtini, Martialis, Privati, Eracli, Juliani, Pelagiæ. *Sed ad diem* VIII *Octobris Antiochia quidem* Pelagiam, *ſed* Julianum, Martialem, Privatum, Faſtinum *ſeu* Fauſtinum *annuntiat* alibi: Dionyſius *autem, qui ad diem* VII *his jungebatur, Romæ unà cum Euſebio, Eracto & Candido poſtridie annuntiatur. Perturbatum itaque ad hos dies, ut dixi, Epernacenſe Martyrologium eſt; nec melius ad integritatem videtur revocari poſſe, quàm ex aliis probatæ codicibus Hieronymianis, in quibus ſanctis ſupradictis Antiochia omnes annuntiari, & unam dumtaxat Sanctorum claſſem videntur conſtituere. Lucenſis Florentinii codex ſic habet:* In Antiochia Dionyſii epiſcopi. Januarii. Fauſtini martyris. Martialis. Privati. Eracli. Juliani & Pelagiæ. *Corbeienſis apud eumdem:* In Antiochia Dionyſii epiſcopi, Januarii, Fauſtini mart. Martialis, Privati, Eracli, Juliani, Pelagiæ. *Hieronymianus codex Acherii:* In Antiochia, Dionyſii epiſcopi, Januarii, Fauſtini mart. Martialis, Privati, Eraclii, Juliani, Pelagiæ, *cui & Gellonenſis conſonat apud eumdem, ſuper addito tamen Victore quodam.*

mentio.

2 *E codicibus verò Hieronymianis cæteris ad Lucenſem, Corbeienſem, Acherianum, & Gellonenſem accedunt Martyrologia Auguſtanum & Labbeanum, tom.* VII *Junii à Solterio edita: illud ad diem* VIII *Octobris ſic habet:* Dionyſii, Januarii, Juliani, Fauſtini, Marcialis: *hoc:* Antiochiæ, Dionyſii, Januarii, Privati, Victoris, Heracli, Juliani, Pelagiæ, Fauſtini martyris, Marcialis. *Mitto Hieronymianum Martyrologium Morbacenſe, Corbeienſe geminum apud Edmundum Martene laudatum; nec & Corbeienſe & Richenovienſe, à Solterio noſtro citata edita, quæ omnia ad diem Octavum Octobris* Dionyſium *vel ſolum, vel cum aliquo ſaltem ex ſupradictis ejus Sociis recenſent. Quibus de cauſis hoc die dedimus* SS. Dionyſium *ejuſque Socios Antiochenos, cætera nobis non notos:* Pelagiæ *quidem nomen celebre eſt; at, quæ ea ſit, quæ in Hieronymianis codicibus hodie ſignatur, haud ſatis liquet. Res eſt, inquit Solterius verbis, ſupra pag.* 249 *citatis, obſcura & in qua haud pronum ſit quidpiam certò decernere: nec à veriſimilitudine abeſt, quod præterea ait Solterius, Uſuardum, Pelagiæ, hodiernis Hieronymianorum codicum latebris inſertæ,* Pœnitentis *nomen adjeciſſe, quòd hæc inter ſynonymas notiſſima eſſet. Fecerit ſortè Pelagia Pœnitentis præ cæteris hujus nominis Sanctis mulieribus celebritas, ut minùs veroſimile viſum Uſuardo ſuerit, hanc ex Hieronymianis codicibus planè fuiſſe excluſam, atque adeò hanc hodie ibidem veroſimillimè memoratam exiſtimârit: verùm nec hæc, ſi ita ſe habeant, vim conjecturæ excedunt. De Pelagia Pœnitente conſule etiam dicta in Commentario, ejus Vitæ prævio, pag. ſupra laudatâ. Cæterùm verò Pelagia, codicibus Hieronymianis ad hunc diem inſerta, quemadmodum eadem probabiliter non fuit, quæ Pœnitens, ita nec eadem mihi quidem fuiſſe apparet, quæ Pelagia ad diem* XIX *Octobris in codices Hieronymianos illata; quòd nec dies ſeu cultûs, ſeu, ſi mavis, emortualis, nec cæterorum Sanctorum illius diei latercule inſcriptorum nomina aut numerus ſatis cum hac noſtra Pelagia, memoriſque unà cum eâdem in laudatis codicibus ad hunc diem Sanctis, congruere videantur.*

DE

AUCTORE J. B.

DE S. PETRO MARTYRE

HISPALI IN HISPANIA BÆTICA

SYLLOGE.

Sanctus parùm notus: geſta ejus incerta: cultus ſacer.

SÆCULO INCERTO. *S. Petri primus, ſub paucis.*

Hiſpali, quæ Hiſpaniæ Baticæ civitas archiepiſcopalis eſt, paſſum pro fide S. Petrum *martyrem Uſuardus è martyrologis primus ad diem* VIII *Octobris in Martyrologium ſuum paucis his verbis intulit:* Item civitate Hiſpali S. Petri martyris: *Uſuardum ſecuti ſunt Maurolycus, Galeſinius, Molanus, & Martyrologium Romanum hodiernum, iiſdem ferè, quibus Uſuardus, verbis uſi; nihil rei hujus verbis aut addentes, aut detrahentes: Martyrologii Romani verba ſunt:* Hiſpali in Hiſpania S. Petri martyris. *Uſuardi quoque verbis uſus ante fuerat Bellinus; ſed pro* Petri *vitiosè ſcripſerat* Pateris, *quem errorem, qui hunc ſecuti ſunt, Martyrologi rectè ſuſtulerunt. Uſuardi ferè etiam verba adhibet auctor Florarii noſtri Sanctorum Mſ., qui anno 1486 ſcripſit: hi itaque nihil prorſus, quod de* S. Petro *lectorem edocerent, præter pauca illa Uſuardi, habuiſſe videntur. Et verò plura de* S. Petro *reperire, quæ quidem certa ſint, probatiſque teſtimoniis ſuffulta, omnino difficile eſt. Si enim ceteros martyrologos antiquos conſulueris, neſcio, num inter illos reperturus ſis ullum, qui* S. Petri *mentionem faciat. Ad hiſtoricos Hiſpanos te conferes? Fruſtra quoque id feceris: altum ubique apud illos de* S. Petro *ſilentium: aut, ſi quam de hoc apud illos mentionem inveneris, jejuna admodum erit, nec aliunde, quàm à ſcriptoribus admodum recentibus profecta, quorum aliquot à Tamayo in Annotatis in diem* VIII *Octobris recenſitos vide.*

B

2 *Uſuardi itaque patiſſimùm eſt, ſi Sancti hujus Martyris memoria non omnino interierit: at quæret aliquis, qui is ipſi Uſuardo innotuerit? Vaſtatâ à Mauris Valentiâ, ſpes ſuborta erat S. Germani in Francia monachis fore, ut S. Vincentii martyris & levitæ exuvias poſſent acquirere. Profecti in Hiſpaniam ea de cauſa ex illis duo, Uſuardus & Odilardus, cùm S. Vincentii exuvias inde avectas eſſe, intellexiſſent, nec earum obtinendarum ſpes eſſet, ne vacui in Galliam redirent, SS. Georgii & Aurelii, Corduba tum recèns martyrio affectorum, reliquias ſibi comparare ſtuduerunt, & re ipſa, voti ſui ſatis compotes, in Galliam detulerunt anno 858, ut tom. II Julii pag. 459 & ſeqq. videre eſt. Veroſimile itaque eſt, Uſuardum, cùm in Hiſpania moraretur, tum* S. Petri, *tum aliorum Sanctorum Hiſpanorum hauſiſſe notitiam, ac dein circa annum 875 iiſdem ſuum ditâſſe Martyrologium: hoc fonte fluxiſſe* S. Petri *annuntiationem Uſuardinam ſuſpicatus eſt Sollerius in Uſuardo in* Petri *Martyris annuntiationem hæc obſervans:* Petrum Hiſpalenſem martyrem extra Uſuardum nuſquam invenio: liceat igitur ſuſpicari, eum eſſe de illorum numero, quos

memhit Uſuardus

C

ex Hiſpania in Franciam noſter contulit, quemadmodum alibi ſæpè ſupponendum fuit, nempe cùm alius fons non ſuppeteret, ex quo ipſum hauſiſſe conjectaremur. *Et verò nihil antiquius Uſuardi de* Petro *teſtimonio inveniri, faſſus etiam nuper eſt* Henricus Florez. *tom 9 Hiſpaniæ ſacræ pag.* 301.

3 *Cùm itaque ab Uſuardo tantùm* Petrus *primùm memoratus inveniatur, nec is plura de illo, quàm nomen, martyrium, & fortè paleſtram litteris conſignârit, mirum non eſt, vel jejunè admodum de illo recentiores agere, vel multum diſcrepare inter ſeſe, dum plura de illo, quam quæ è probatæ fidei monumentis hauſere, prodere volunt. Hinc alii ex illis, ſeculo Chriſti primo; alii, ſecundo ſub Trajano: alii, ſub Maximiano & Diocletiano* S. Petrum *martyrium ſubiiſſe, ſuſpicantur.* Florez, *citatus poſt Maurorum in Hiſpaniam adventum id contigiſſe, conjici poſſe ait, quòd ab Uſuardo primùm* Petrus *memoratus inveniatur: verùm cur non potuerit ſeculo nono Uſuardus* Petri, *licèt diu ante paſſi, nec fortè à ſcriptoribus ipſo antiquioribus memorati, in Hiſpania ſibi alibunde comparare notitiam, ac dein ejuſdem in Martyrologio ſuo mentionem facere? Incerta igitur ſunt hæc omnia: quare ſeculo pariter incerto illius ego martyrium ſuprà illigandum putavi. Magis inter ſcriptores Hiſpanos, qui de* Petro *agunt, de ejus patria convenit, quam Hiſpalim fuiſſe arbitrantur: non alia, opinor, de cauſa, quàm quòd illic martyr occubuerit: at, licèt non conſtet, alibi, quàm Hiſpali natum fuiſſe* Petrum *martyrem, ex ejus tamen ibidem peracto martyrio non certò evincitur, eumdem illi nativitatis neciſque locum obtigiſſe.*

hinc varia, quæ de ejus patria,

F

militiâ, martyrii adjunctis

4 *Ceteris plura Tamayus addet: is* S. Petrum *non modò Hiſpali natum ſcribit & origine Hiſpanum, ſed addit etiam, parentibus ethnicis natum fuiſſe: ſub Trajano in Dacia meruiſſe: Romam dein reverſum & inter emeritos milites relatum, in patriam rediiſſe anno 105, quo Trajanus quintùm conſul proceſſit. Nomen dein illic Chriſto dediſſe, ac annis aliquot poſt capite pro Chriſti fide minutum, interiiſſe, nempe ſub annum 110. Trajanus, ut vult Pagius in Criticis, quintò conſul fuit anno 103 & de Dacis anno ſequenti triumphavit. Verùm ea de re litem Tamayo ne moveamus: audiamus potiùs, unde iſta didicerit. Ex Aulo Halo, inquit, cujus de* S. Petro *carmen hujuſmodi eſt:*

Hiſpalis, ô quantos numeras pro Nomine* paſſos
Martyres heu Chriſti, quos veneraris adhuc.
Tunc dedit artus ſacratos pro Numine Petrus,
Ille tuus civis, quem tuus ardet amor.

* *lege:* Numine

Digitized by Google

auctore J. B.

Iſte peregrinas Trajani ſæpè phalanges
Inſequitur miles, Dacia caſtra means.
Emeritus patriam repedavit conſule quintò,
Quà Chriſti nomen ſuſcipit urbis honos.
Militat in fide, qui pro cæſaris omine bella
Suſtinuit valens, donec amare capit.
Tandem mucronis canum ſub cuſpide caput
Principis Hiſpani obtulit hauſtus amor.

praeter nonnullos. falſa ſunt aut incerta.

5 *Verùm quid de Tamayo citatiſque paſſim ab eo monumentis Nicolaus Antonius Bibliotheca veteris Hiſpanæ lib. 7 de ſcriptoribus* XI *ac* XII *ſeculorum cap. 7 num.* 115 *ſentiat, accipe:* Sed & quò magis adhuc premitur, *inquit*, viri (*Tamayi ſcilicet*) exiſtimatio, quamplura ipſe condituræ ſuæ, & aliorum recentiorum pro veteribus antiquitatiſque ſigillo notatis monumentis venditavit; qualia ſunt ferè omnia epigrammata illa Juliani Toletani, Cypriani Cordubenſis, & anonymorum aliorum titulis inſcripta, ac per totum Opus (*Martyrologium Hiſpanum Tamayi intelligit*) ubi tamen fictiones Dextri & contubernalium aliis fictionibus corroborari expediens viſum, non in veris & certis confirmandis (quod mirè arguit ſtupidam hominis ſecuritatem) ſparſa. Accedunt his Breviariorum & Legendariorum, ut appellant, veterum exhibitio frequens, non in claris, & quæ ſua veræ hiſtoriæ luce ſplendent; ſed in difficillimis & apocryphis, ſeu veriùs falſis, quæ, niſi falſis etiam fulcirentur ſubſtructionibus " perlucente „jam„ (quod Juvenalis ait) ruina "citò caſura „erant.„ De Joanne Tamajo id breviter, ne partem hanc omitteremus litandi vero, & quod commiſſum fuit in Auli Ali libello facinus, hoc præjudicio faciliùs perſuadendi. *Fidem itaque laudatum à Tamayo Auli Huli epigramma, atque adeò nec exhibita à Tamayo* S. Petri *martyris Acta, illi ſuperſtructa, non merentur.*

conſtat tamen de ſacro ejus

6 *Porrò Tamayus citatus & Antonius Quintanaduennas de SS. Hiſpalenſibus pag.* 63 *ſcribunt*, S. Petri *corpus Hiſpali in agro S. Juſtæ ſepultum credi; cujus rei fides penes illos eſto. Quod verò ad* S. Petri *cultum ſacrum attinet, ait Tamayus, relatum olim fuiſſe ejus Officium in antiqua Breviaria Eborenſe, Hiſpalenſe, Zamorenſe, Palentinum, & Tudenſe; quod mihi quidem ſuſpectum eſt, tum ob ea, quæ de Tamayo ex Nicolao Antonio mox recitavi; tum quòd Florez, ſuprà num.* 2 *citatus, dicat*, S. Petri *martyris Officium in nullo ſeſe Breviario reperiſſe: Eborenſe tamen Breviarium Baronius in Annotatis ad hunc diem his verbis laudat:* [Petri] Uſuardus de eodem, Vaſæus in Chron. ex Breuiar. Eborenſi, & Flos Sanct. Hiſpan. *Neſcio tamen, num hic Vaſæus à Baronio recte laudetur. Vaſæi ad annum* 306 *verba ſunt:* Hiſpali S. Carpophorus & Abundius, S. Petrus, S. Florentinus, S. Juſta & Rufina virgines, partim ſub ipſo Daciano, partim ſub Diogeniano, Daciani legato. Corpus B. Juſtæ ex altiſſimo puteo, in quem projectum erat, & oſſa B. Ruffinæ, cujus corpus in amphitheatro combuſtum fuerat, à venerabili Sabino epiſcopo in cœmeterio ſuburbii Hiſpalenſis ſepulta fuerunt. *Quibus ſubdit:* Ex Breuiario Eborenſi. *In Breviario Eborenſi anni* 1548 (*ſcripſit Vaſæus anno* 1551) *quæ de S. Juſta & Rufina Vaſæus refert, leguntur quidem, ſed de* Petro *ne verbum quidem inveni: ut adeò verba illa Vaſæi, uti obſervat etiam Florez, de SS. Juſta & Rufina prolata, ad* Petrum *martyrem malè Baronius extendiſſe videatur.*

in dioeceſi Hiſpalenſi cultus.

7 *Æquè minùs, inquit Florez, in Petri Ruiz Calendario perpetuo Sanctorum dioeceſis Hiſpalenſis, anno* 1578 *typis edito, S. Petri Martyris nomen legitur, quam in Breviariis antiquis Hiſpanis: Galeſinius tamen, ejuſdem temporis ſcriptor, in Annotatis ad diem* VIII *Octobris Calendarium aliquod Hiſpalenſe laudavit, ex quo, uti & ex Uſuardo*, S. Petri *nomen in ſuum Martyrologium intulit: unde fit, abſque idonea cauſa* S. Petrum *martyrem, & omni cultu ſacro carentem, Martyrologio ſuo ab Uſuardo inſertum fuiſſe, non animo; &, ſi fortè ejuſdem apud Hiſpalenſes cultus interniſſus aut tenuis admodum fuerit, equidem ſeculo* XVII *ad annum* 24 *revello, capituli Hiſpalenſis juſſu, fide, Petri de Caſtro Hiſpalenſis archiepiſcopi obitu, ut ajunt, vacante, reſtitutus fuit, ex quo tempore Officium* S. Petri *die* VIII *Octobris ritu duplici ſecundæ claſſis per dioeceſim Hiſpalenſem recitari, præceptum fuit, ut Tamayus & Quintanaduennas ſcribunt: at, quia pauca de* S. Petro *martyre certò nota habebantur, viſum eſt Capitulo lectiones de communi unius martyris recitandas præſcribere, uti & Miſſam* Lætabor *cum* Credo, *ut ex Ordine recitandi ac celebrandi in eccleſia metropolitana Hiſpalenſi anni* 1656 *intelligo. Idem in Officiis Propriis Sanctorum patriarchalis eccleſiæ Hiſpalenſis & dioeceſis, à ſacra rituum Congregatione Sixti V juſſu recognitis & approbatis, auctoritate Apoſtolica confirmatis, & curâ operaque Roderici Cardinalis de Caſtro archiepiſcopi Hiſpalenſis, anno* 1751 *Hiſpali in lucem editis, videre eſt.*

A

AUCTORE J. B.

DE S. KEYNA VIRGINE

IN BRECHINIA, WALLIÆ COMITATU,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Pauca de ejus genere, ſanctitatis famâ & Actis annotantur.

SUB FINEM SEC. V, VEL INIT. VI. *S. Keyna virgo Britanna.*

Anctam Keynam, *celebrem, dum apud Anglos res Catholica ſteterit, in Wallia, Deoque ab incunte ætate dicatam virginem Wilſonus Martyrologio ſuo Anglicano anni* 1640 *inſcripſit ad hunc diem; & ſequenti, quod ex Anglico Latinum facio, ornavit elogio:* In Brechinienſi Walliæ comitatu depoſitio S. Keynæ virginis, Brecani, Brechiniæ reguli, filiæ; quæ, cùm ab incunte ætate Deo conſecrata fuiſſet, patriam reliquit, & trans Sabrinam (*fluvium, qui in Montgomerico Walliæ comitatu ortus, & agros Salopienſem, Wigornienſem & Glocęſtrenſem pervagatus, in mare Hibernicum ſeſe effundit*) progreſſa, ibidem vitam egit admodum aſperam deſerta in ſilva, ſerpentibus ſcatente, quam ingredi nemo auſus fuerat: ſed ejus precibus in ſaxa converſi ſunt, ſerpentium adhuc formam exprimentia. Cumque ad hunc modum vixiſſet annis pluribus, humana ope deſtituta, in patriam divino monitu reverſa, in clivo quodam ſibi tuguriolum condidit, in quo orationi aſſiduæ & abſtinentiæ intenta, ac induta cilicio, reliquum vitæ curſum exegit. Proximè morituram angelus acceſſit, & veſte candida, auroque intexta amictam ad Sponſi ſui cæleſtis regnum invitavit. Obiit annum Chriſti circiter quadringenteſimum nonageſimum, ſepultaque in eadem provincia eſt, in qua hodieque celebris ejus memoria. *Meminit ejuſdem Virginis etiam Richardus Withford, alter martyrologus Anglicanus, in Martyrologio ſuo, anno* 1526 *Londini excuſo. Caſtellanus in Martyrologio Univerſali ſic eam annuntiat:* In Anglia, S. Keyna, ſocrus (*imo matertera*) S. Cadoci.

B

C

2 *Acta ejus ex Capgravio recitat Alfordus in Annalibus eccleſiæ Britannicæ ad annum Chriſti* 490 *num.* 2 *& ſeqq., ubi illam non modò à ſanctitate prædicat, ſed etiam celeberrimi nominis virginem olim fuiſſe, ait, & etiamnum egregia factorum ejus monumenta exſtare. Porrò quæ ejuſmodi monumenta ſint, non exponit: niſi forte eorum nomine ſaxa intelligat, in quæ cubitos* S. Keynæ *precibus fuiſſe converſos, ipſe cum aliquot aliis opinatus eſt: quod ſi ita eſt, num rectè illa Alfordus* Egregia *nuncupârit, ex infra dicendis ſtatues. Camdenus, etſi acatholicus, in Britannia illuſtrata, de comitatu Angliæ Somerſettenſi agens pag.* 172, Keynam *noſtram* Sanctiſſimam *virginem appellat: id nominis illi pariter tribuunt Dempſterus Hiſtoriæ eccleſiaſticæ gentis Scotorum lib.* 10 *pag.* 418, *& Bollandus tum in Commentario Vita S. Cadoci ad diem* XXIV *Januarii prævio, tum in ſuis in eamdem Annotatis. Idem quoque Colganus facit ad diem* XI *Februarii, ubi de S. Cano-*

ob ſanctitatem

celebris admodum fuiſſe fertur.

D

Richardi Withford, ſuprà memorati, verba Anglica partim Latinè reddens ſic ſcribit: Feſtum (VIII *Octobris*) S. Keinæ virginis, quæ & Keinwira appellatur. Fuit filia S. Brecani regis Brechiniæ in Wallia, qui habuit duodecim filios, & duodecim filias: una ex his filiabus erat mater S. Davidis, & hæc virgo, alia *&c.*

3 *Duodecim has Brecani filias ſanctitate floruiſſe, culumque obtinuiſſe variis locis, Colganus ait, ac mox iſta ſubjungit:* At ne quiſpiam exiſtimet, quæ de tanto fratrum & ſororum ſanctitate florentium numero adduximus, citatis tantùm teſtimoniis, non aliis ſolidioribus fundamentis inniti, operæ pretium duxi, ſingulorum nomina & loca cultûs, in quantum (*neque enim hoc quantum ad ſingulos præſtare Colganus potuit*) ex probatis authoribus colligere licuit, hic ſubjicere. *Tum de* S. Keyna *ſic loquitur:* Tertia (*Brecani filia*) S. Keyna virgo in regione Brechiniæ & juxta Sabrinum fluvium in Wallia longè celebris. *Quibus verbis, ſi quid ad propoſitum ſuum Colganus agit,* S. Keynam *in Walliæ cultum ſacrum obtinuiſſe, indicatum voluit: at vellem, ut ſingularem aliquem locum expreſſiſſet. Giraldus Cambrenſis, ſeculi* XII *ſcriptor, Itinerarii ſeu Deſcriptionis Cambriæ ſeu Walliæ lib.* 1 *cap.* 2 *Brecani filiarum hujuſmodi mentionem facit:* Erat autem antiquitus regionis illius, quæ BRECHEINOC dicitur, dominator vir potens & nobilis, cui nomen Brachanus, à quo & terra BRECHEINOC denominata eſt. De quo mihi notabile videtur, quòd ipſum XXIV habuiſſe filias, Hiſtoriæ Britannicæ teſtantur, omnes à pueritia divinis deditas obſequiis, & in ſanctitatis aſſumptæ propoſito vitam fœliciter terminâſſe. Exſtant autem adhuc baſilicæ per Cambriam multæ earum nominibus illuſtratæ: quarum una in provincia de Brecheinoc non procul à caſtro principali de Aberhodni in collis cujuſdam vertice ſita, quæ ſanctæ Almedhæ eccleſia dicitur.

E

F

ubi & loca aliquot

4 *Sed & hic, ut videt, univerſim tantùm prædictis Brecani filiabus templa per Walliam dicata fuiſſe ſcribit, ſi S. Almedham excipias, quæ in Opus noſtrum ad diem* 1 *Auguſti illata eſt. Comitatûs Brechinienſis tabulam exhibent Joannes Speedus in Theatro Britannico poſt pag.* 109, *& Guilielmus Camdenus in Britannia illuſtrata poſt pag.* 479: *ſed quibus Sanctis ſingulorum locorum eccleſiæ dicatæ fuerint, dicendo non ſum: nullum equidem ibi locum reperi, cui à S. Keyna nomen ſit: id tamen non facit, ut tanquam falſum haberi debeat, quod de dedicatis per Walliam S. Keynæ ejuſque ſororibus templis Giraldus & Colganus ſuprà aſſeruerunt. Et verò in locis Sabrinæ fluvio, quem habitatione ſua S. Keynam illuſtrâſſe perhibent, vicinis, Sanctam*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

hanc Virginem ſacro gaviſam ſuiſſe cultu, quod Colganus ait, habeo mihi pene perſuaſum; quod apud Speduin & Camdenum inter Brechiniam & Sabrinam fluvium in Herefordenſis & Monmuthenſis comitatuum confiniis locum reperiam Anglice Kynechurch *dictum, quaſi dicas* Keynæ Fanum *ſeu potius* templum, *ut adeò ab illa, tanquam loci patrona, ſic dictus videatur; perinde ac locus* Michaëlchurch *in Monmuthenſis comitatus finibus, non procul à priori vico diſſitus; alterque item in Brechinienſi comitatu, nomine* Peterchurch, *à SS. Michaele & Petro nomen ſortiti videntur.*

ab ea nomen accepiſſe videntur.

5 *Alterum locum, qui à* S. Keyna *nomen traxerit, reperiſſe ſe Camdenus autumat; quippe ex ejus Actis* S. Keyna, *relictâ patriâ, ſeu Brechinienſi comitatu, trans Sabrinam fluvium vitam annis multis ſolitariam egit: eſt autem in Somerſettenſi Angliæ ducatu ad levam Sabrinæ fluvii (ad cujus dexteram Brechinia ſita eſt) ripam oppidum paulum Briſtolio diſſitum, ad Avonam fluvium, quod Angli ſermone vernaculo* Keynsham *ſeu* Canesham *dicunt, quod idem valet ac* Keynæ habitatio, *à Saxonico vocabulo* Ham, Habitatio, villa vicuſve. Secundùm eumdem Avonam, *inquit* (qui hîc limes eſt inter hunc & Gloceſtrenſem agrum) in Occidentali ripa Cainsham cernitur, à Keina Britannica virgine ſanctiſſima denominata, quam ſerpentes in lapides mutâſſe ſuperioris ævi credulitas multis perſuaſit; eò quòd ejuſmodi naturæ ludentis miracula ibi in latomiis nonnumquam inveniantur. *Hac de re infrà ſermo recurret: interim verò, ſi vera eſt Camdeni de oppido Keynsham, à* S. Keyna *ſic appellato, opinio, alterum id ſuggeret, cultus ſacri olim in Anglia* S. Keinæ *exhibiti, ejuſque non modò apud Wallia, ſed aliarum etiam provinciarum Anglicarum celebritatis, argumentum; addamque prædictis locis Wallia vicum* Keynsham (*quamquam ibi habitâſſe* S. Keyna *non legatur*) *ad fluvium Lug in comitatu Herefordenſi, quà hic Radnorienſem attingit. Hæc de cultu* S. Keinæ.

B

6 *Quod ad ejus Acta & res geſtas pertinet, haud opus eſt multa de his dicere: quiſquis enim ea vel levi oculo perlegerit, prout apud Capgravium exſtant, ex quo infrà recudentur, facile perſpiciet, fidei haud magnæ ea eſſe, nec antiqua; imò ex vulgi tantùm traditione conſcripta. Hinc factum, ut alii* 24 *filias, alii, quibus tantus filiarum iiſdem parentibus genitarum numerus parum viſus ſit veroſimilis,* 12 *filios, ac totidem filias adſcripſerint: decem ejus fratrum nomina refert Colganus ad diem* XI *Februarii ex lib.* 4, *cap.* 76 *Ængusſii Keledeii, auctoris longè vetuſtioris, ut ait, quippe qui ſeculo* VIII *floruit, ut ſcribit ad diem* X *Martii pag.* 579. *E ſororibus* S. Keynæ *idem Colganus tres enumerat pag.* 313. *Gladuſam ſeu Gladum, Gundlei regis (de quo vide dicta ad diem* XXIX *Martii in Opere noſtro) uxorem, matrem verò S. Cadoci; Melariam, S. Davidis, Menevenſis epiſcopi (de quo vide diem* 1 *Martii) matrem; & Carennam. Quarta,* Tyduaël *dicta, meminit Alfordus ad annum* 490 *num.* 7. *Brecanum ſeu Brachanum, Brechiniæ, cui nomen ipſe dedit, principem ſeu regulum,* S. Keynæ *patrem fuiſſe, conſentiunt, quos vidi, auctores omnes. Hunc Brache, regio in Hibernia ſanguine nati, filium Colganus facit, atque eo, ut opinor, titulo omnes Brecani ſeu Brachani proceres Hiberniæ Sanctis annumerat. Contrà Dempſterus num.* 2 *laudatus* S. Keynam *Scotiæ Sanctis annumerat, quod credibile ſibi viſum fuerit, illam eſſe è genere illius Scoti Keiani, qui, ut Nennius apud Camdenum habet (vide pagg.* 499 *&* 504) Silures & Dimetas ſive Glamorganshire & Caermardenshire (*Wallia provincia ſunt*) imperio obtinuerat.

Secus fùm ejus Acta, fidei non magnæ, genere præclaro nata

C

D

7 Altera parens, *inquit Alfordus proximè citatus num.* 8, horum filiorum (*de* S. Keyna *ejuſque fratribus ac ſororibus loquitur*) fuit Marcella, filia Theodorici, filii Tehpthalti reguli de Garthmatrin: *ſed* S. Keynæ *aviam cum ejus matre confundere videtur: Marcellam enim Brachæ, Brecani patri, nuptam ſcribit Colganus poſt Davidem Prælum in Annotatis ad cap.* 2 *in Itinerarium Giraldi Cambrenſis apud Camdenum. Brecani autem uxorem apud Colganum Ængusſius Dinam, regis vel ducis Saxonum filiam, nuncupat. Sed horum omnium, de quibus nihil nobis ſatis certi aut probati eſt, fides ſit penes auctores; quos iis, quibus fortè rerum Anglicarum potiora ad manum ſunt monumenta, vel refutandos, vel defendendos relinquimus. Porrò, ut ex Actis mox ſubjiciendis videre eſt,* S. Keyna, *cùm à teneris ſeipſam Deo voviſſet, capta dein ſolitudinis deſiderio, patrioſque lares deſerens ſilvam trans Sabrinam fluvium plurium annorum curriculo incoluiſſe, vitamque in ea duxiſſe fertur ſanctam perinde ac auſteram. Ubi locorum ea ſilva exſtiterit, tacent Acta: Camdenus, ut diximus ſuprà, ſitam fuiſſe conjicio circa oppidum, hodie Keynsham: quod verò de ſerpentibus* S. Keynæ *precibus in ſaxa ibidem converſis aiunt, etſi mirabilem in Sanctis ſuis Deum fateamur, non niſi ex traditione populari profectum arbitror, nec id ſine auctoritate magis idonea auſim aſſerere, quidquid ſit de repertis eo loci ſaxis, ſerpentium formam exhibentibus; nam inſoliti hujuſmodi naturæ factus non rarò etiam alibi inveniuntur.*

poſt auſteram vitam

8 *Idem cenſeo de ejus in patriam reditu, divinitus nimirum facto, angeliſque, qui proximè moritura apparuerint. Sepulta eſt in Brechinia (quo loco, nuſpiam reperi) patria ſua, à S. Cadoco, ſuo ex ſorore Glado nepote. Floruit hic tempore Arturi, Britonum regis, quem Weſtmonaſterienſis anno* 516 *regem inauguratum ſcribit: atque hinc forte Caſtellanus ut S. Cadoco, ita* S. Keynæ, *& ejus matertera, quam vitioſè ſororem ejus (*Belle-mere *Gallicè) vocat, ſeculum* VI *adſcripſit: Alfordus ad annum* 490, *ut dixi ſuprà, de ea agit; ut adeò ſub finem ſeculi* V *vel ſequentis initium ex humanis ad ſuperos conceſſiſſe videatur; annus verò ſingularis, quo id contigerit, in occulto verſetur.*

obiit ſub finem ſeculi V. vel VI initium.

F

VITA

Ex Capgravio fol. CCIV *verſo.*

S Keyna, virgo Britannia deoque dicata

BEata enim Keyna virgo de regali proſapia in Occidentali parte Majoris Britanniæ oriunda exſtitit. Cujus pater, rex Breghenocenſium *a*, nomine Braganus erat. Fuerunt autem regi illi filii duodecim & filiæ totidem *b*: omnes Deo placentes & vitæ ſanctæ. Primogenitus ejus erat ſanctus Canochus *c*: primogenita filia Gladus, mater ſancti Cadoci *d*: ſecunda Melari, ma-

a

b

c

d

Digitized by Google

mater Sancti patris David, Menevensis archiepiscopi *e*. Ceteris verò propter prolixitatem omissis *f*, ad beatam Keynam stilum convertimus. Antequam enim nasceretur, mater ejus in visione vidit sinum suum mirrha & balsamo plenum & mamillas suas celesti lumine radiantes: vidit & niveam se pro prole peperisse columbam *g*. Cùm verò enixam Filiam mater diligenter educaret, mira quædam spiritualis gratiæ venustas in facie Virginis apparebat; ita ut quandoque sicut nix, quandoque sicut solaris claritas refulgeret. Cùmque ad annos nubiles perveniisset, & multi nobiles eam in conjugium affectarent; Virgo sancta, virilem copulam omninò recusans, virginitatem suam perpetuo voto Domino consecravit. Ob hoc enim, quæ priùs KEYNA vocabatur, postea Britannicè "KEYN WIRI„ id est, "Keyn virgo„ dicta est.

e
f
g

2 Proposuit tandem patriam deserere & locum desertum *h*, ubi contemplationi vacaret, quærere, &, arrepto itinere, ultra Sabrinam *i* veniens, repertis quibusdam locis silvestribus, à rege *k* illius provinciæ solitudinem illam, in qua Deo servire posset, expetiit: cui, quod petiit, hilariter se concessurum, respondit, nisi quia locus ille tanta serpentium multitudine repletur, quòd tam hominibus, quàm jumentis & feris inhabitatis extitisset. Virgo verò constanter respondit, se confidere in adjutorio Altissimi & in ejus nomine se velle & posse omnem virulentam multitudinem effugare. Concesso igitur Virgini loco, ad solitas preces se prostravit & omnia illa mox genimina viperarum mortificata in lapidum duritiem commutavit. Lapides enim usque hodie imaginem serpentinam exprimunt per campos & vicos, quasi arte lathomi sculperentur *l*. Elapsis autem multis annis, cùm fama sanctæ Virginis ubique divulgata *esset*, & visitatis multis, oratoria multa construxisset, S. Cadocus, montem S. Michaëlis *m* peregrinationis gratiâ visitans, S. Keynam, materteram suam, ibidem repperit & magno repletus gaudio, cùm illam ad terram propriam reducere vellet, à populo terræ permissus non est.

in solitudinem abit, ubi serpentes in saxa convertit:
h
i
k
B
l
m

3 Admonitione demum angelica Virgo sancta ad patriam suam rediens in quodam monticulo ad radices cujusdam montis magni habitationem sibi faciens, fusa ad Deum prece, fontem de terra produxit, qui multis infirmitatibus meritis Virginis sanctæ salutem præbuit. Cùm autem, Spiritu sancto revelante, dies consummationis ejus appropinquaret, vidit in visione noctis columpnam quasi igneam usque ad lectuli ejus pavimentum descendere: in nudo enim pavimento ramusculis arborum superjectis dormire solebat. Et angeli duo sibi apparebant; quorum alter reverenter ad illam accedens, cilicium, quo induebatur, leviter exuit: & casulâ bissinâ unà cum tunica coccinea, cum clamide quoque auro contexta decenter illam ornans dixit: Parata esto & veni nobiscum, ut introducamus te in regnum Patris tui.

in Be in patriam redit.
C

4 Quæ, cùm præ gaudio flens angelos sequi vellet, evigilans sensit, corpus suum febribus aggravari & finem suum imminere, accitoque sancto Cadoco ait, Locus iste est, quem præ ceteris diligo, hic erit memoria mea: locum hunc sæpiùs in spiritu, si licuerit, visitabo: licebit autem, quia Dominus hunc mihi locum jure hereditario possidendum concessit. Futurum est autem, quòd locus iste inhabitabitur à gente peccatrice: quam ego violenter ab hiis tedibus extirpabo, jacebitque tumulus meus multis diebus incognitus, donec veniant alii, quos ego precibus meis huc adducam, protegam & defendam, & in hoc loco benedicetur nomen Domini in æternum *n*. Et cùm anima à corpore egredi festinaret; vidit ante se angelicum exercitum, intra cœli palatium sine metu & periculo animam illius cum gaudio suscipere paratum. Quod cùm adstantibus indicâsset, sancta illa anima corpore soluta est octavo Idus Octobris *o*. Quæ, cùm egrederetur à corpore, subrisit sancta facies ipsius, roseum induens colorem, tantaque suavitatis fragrantia ex corpore virgineo procedebat, quòd omnes, qui aderant, se cum ipsa putarent in paradisi gloria collocatos. Sepelivit autem eam sanctus Cadocus in oratorio suo, ubi in sancta conversatione multis annis vitam artissimam & Deo placentem duxit.

ibique non sine prodigiis moritur.
n
o
E

ANNOTATA.

a Brechinia, *Anglicè* Bretnok, *Wallia comitatus est, cujus olim dominus, creditur fuisse* S. Keynæ *pater*, Brecanus *nomine, à quo & ipsi regioni nomen inditum putant.*

b *Alibi, licèt minùs rectè, dicitur genuisse filias* 24.

c *Agit de eo Colganus ad diem* XI *Februarii.*

d *De* S. Cadoco *actum est in Opere nostro ad diem* XXIV *Januarii, ubi & de ejus matre mentio fit. Vide etiam dicta de S. Gundleo, ejus patre tom.* 3 *Martii pag.* 783.

e *Consule tom.* 1 *Martii à pag.* 38, *ubi* S. Davidis *Acta illustrata reperies: illic ejus mater, quæ fortè binominis fuit,* Nonna *vocatur.*

f *Inter filias fuit* S. *Almedha, de qua actum est apud nos ad diem* 1 *Augusti.*

g *Cùm hæc Acta antiqua non sint, & ex vulgi tantùm traditione conscripta, nullum fidei nec his, nec ceteris, quæ præterea continent, prodigiis vindicant.*

h *Habuisse illam circa oppidum* Keynsham *in agro Somersetensi haud procul Bristolio conjicit ex nominis significatione Camdenus, locum illum* Keynæ habitationem *interpretatus. De vicis Keynsham & Kynechurch vide dicta num.* 5 *Comment. prævii.*

i *Fluminis hujus ortum cursumque vide num.* 1 *Comment. prævii.*

k *Intellige, dominum principemve.*

l *Ita scilicet habet traditio popularis.*

m *In Normannia sex passuum millibus ab Abrincensi urbe:* Monasterium S. Michaëlis in periculo maris, *vel* Michaëlis in monte Tumba, *ubi* 16 *Octobris præcipua sancti archangeli veneratio est, nunc appellatur. Ex Annotatis in Acta* S. *Cadoci tom.* 2 *Januarii pag.* 605.

n *Quis sit ille locus, & quid istud prophetiæ genus sibi velit, nusquam explicatum reperi.*

o *Sub finem seculi* V *vel sequentis initium.*

AUCTORE J. B.

DE S. CALETRICO EP. CONF.

CARNOTI IN BELSIA, GALLIÆ PROVINCIA,

SYLLOGE.

Sancti apud martyrologos mentio, insigne ejus elogium è Venantio Fortunato, tempus episcopatûs, concilia, quibus interfuit, reliquiæ & cultus.

SUB ANNUM DLXIII. *S. Caletrico, enim in Martyrologiis*

CArnoti *seu Carnuti*. (*Gallicè* Chartres) S. Caletricum *seu* Chaletricum, *Carnotensem episcopum, hodie sic* annuntiat *Galesinius*: Carnuti, sancti Caletrici episcopi, qui concilio Parisiensi primo, & Turonensi secundo interfuit magna suæ sanctitatis testificatione. *Ejusdem meminit etiam Ferrarius in Topographia, diem pariter* VIII *Octobris ejus cultui assignans. Saussayus item ad eumdem diem in Martyrologio Gallicano ita de illo scribit*: Carnuti sancti Caletrici episcopi & confessoris, quem ægrotum sacri linitione olei sanctus Leobinus episcopus mirabiliter sanavit: forcque post se prædixit antistitem. Cujus in locum suffectus, sanctimoniam egregiè imitatus est. Postque multa lucra pietatis cùm interfuisset Parisiensi synodo & Turonensi, æterna abiit ad præmia. *Ad octavum Octobris diem ejus festum, ritu semiduplici celebrandum, inscribitur Breviario Carnotensi, anno* 1633 *Parisiis edito. At Grevenus apud Sollerium in anctariis Usuardinis ad diem hesternum, ut ibi in Pratermissis est dictum*, S. Caletrici *corporis inventionem hoc modo memorat*: Civitate Carnotis, inventio corporis sancti Caletrici ipsius civitatis episcopi. *Castellanus denique, ut item in Pratermissis apud nos tom.* 2 *Septembris pag.* 5 *observatum est, uti & dein Martyrologium Parisiense anni* 1727 S. Caletricum *ad diem* IV *Septembris, quòd eo die obiisse credatur ex inscriptione num.* 5 *recitanda, retulerunt.*

B

2 *Gallica Castellani verba Latinè reddo*: Carnuti, S. Chaletricus episcopus; qui concilio Parisiensi tertio subscripsit: corpus ejus, quod in apside S. Sergii in tumulo statuis eburneis ornato, cujus pars postica sub ara principe erat, servabatur, modò hierotheca in cathedrali templo inclusum est. Postridie S. Sergii (*seu die* VIII *Octobris*) ejus festum celebratur. *Ex duobus postremis Martyrologiis id hic obiter observari potest*, S. Caletrici *nomen Gallicum variis efformari modis: quem enim Castellanus* S. Calers *nominat, Martyrologium Parisiense, mox laudatum, insuper vocat* S. Caletric & Caltry. *Rouillardus verò in Historia Carnotensi eum modò* S. Caletric, *modò* S. Calais (*quod nomen etiam S. Carilefo, qui Anisolense apud Cenomanos monasterium condidit, Galli nonnulli tribuunt*) *nuncupat. E veteribus verò scriptoribus, ipsi æqualis Fortunatus Pictavensis episcopus, virtutibus & sanctitati ejus insigne testimonium dedit sequenti, quod ei concinnavit* (*Vide Bronwerianam Fortunati Operum editionem lib.* 4, *Epitaph.* 7, *pag.* 99) *Epitaphio.*

C

variis dictus formis nomen.

3 *Sic habet*:

Illachrymant oculi, quatiuntur viscera fletu,
Nec tremuli digiti scribere dura valent.
Dum, modò, quæ volui vivo, dabo verba sepulto,
Carmine vel dulci cogor amara loqui.
Digne tuis meritis, Chalacterice sacerdos,
Tardè note mihi, quàm citò, Chare, fugis?
Tu patriam repetis, nos triste sub * urbe relinquis,
Te tenet aula nitens, nos lachrymosa dies.
Ecce sub hoc tumulo pietatis membra quiescunt,
Dulcior ac melli lingua sepulta jacet.
Forma venusta, decens animus, sine fine benignus,
Vox suavis, legem præmeditata Dei.
Spes cleri, tutor viduarum, panis egentûm,
Cura propinquorum, promptus ad omne bonum.
Organa Psalterii cecinit modulamine dulci,
Et tetigit laudans plectra beata Dei.
Cautere eloquii bene purgans vulnera morbis,
Quo pascente, fuit fida medela gregi.
Sex qui lustra gerens, octo bonus insuper annos,
Ereptus terræ, justus ad astra redis.
Ad Paradisiacas epulas te cive reducto,
Unde gemit mundus, gaudet honore polus.
Et quia non dubito, quanta est tibi gloria laudum,
Nec debes fieri talis, Amice Dei.
Hæc qui, sancte Pater, pro magnis parva siturro,
Pro Fortunato, quæso, precare tuo.

Venantius Fortunatus insigni elogio parentavit

E

* *aliàs* orbe

F

4 *Decessorem in sede Carnotensi habuit* S. Caletricus *Leobinum, Sanctorum pariter Fastis adscriptum ad diem* XIV *Martii, ad quem illius Acta in Opere nostro illustrata habes tom.* 2 *Martii pag.* 349 *& seq., ubi hic obiisse statuitur sub annum* 557. *Sub annum* 555 *Concilio Parisiensi secundo subscriptus legitur: at concilio Parisiensi tertio, sub annum* 557 *celebrato, hoc modo subscripsit ejus successor* S. Caletricus *apud Sirmondum tom.* 1 *Conciliorum Galliæ pag.* 317: Chaletricus peccator episcopus ecclesiæ Carnotensis conscii & subscripsi: *ex quibus tempus, quo sedere* Caletricus *Carnoti cœperit, satis propè innotescit; ut refellantur tum Rouillardus, qui eum anno* 537 *S. Leobino successisse tradit; tum Galesinius, qui eum concilio Parisiensi* I *interfuisse, scribit verbis suprà citatis. Quo genere ortus fuerit, & qui illius futura episcopalis dignitas divinitus manifestata fuerit, S. Leobini biographus apud nos tom.* 2 *Martii pag.* 353 *ita refert:*

fatus sub annum 557 *Carnotensium episcopus*

Digitized by Google

A

Fere : Illud etiam opitulare miraculum nobis eſt ad memoriam reducendum, quo vir ſanctus Leobinus, illuſtris epiſcopus, reſulſit in populo. Quidam beatus vir, nomine Caletricus, nobilis genere, ſed nobilior meritis, poſt exceſſum B. Leobini Carnotis conſtitutus epiſcopus, dum in presbyterii gradu ſe tam in conſpectu Dei, quàm in oculis hominum ſancta converſatione redderet gratum, tantâ infirmitatis anguſtiâ eſt correptus, ut vix ultimo palpitaret anhelitu. Cujus venerabilis Germana, nomine Mallegundis, directis velociter mitlis ad ſanctum epiſcopum [oravit] ut ad leuiandum fratris ſui infirmitatem, benedictum dirigeret oleum: ipſe verò cum oleo præſentialiter veniens, ſilentium ab omnibus poſtulavit dicens: Domine, qui omnia nôſti, ſi hunc Famulum tuum eccleſiæ tuæ vel populo judicas neceſſarium, tua opitulante virtute [nobis illum reſtitue] ſanum. Tunc ille æger ſtatim, ut ſacræ unctionis oleo eſt perunctus, tantæ eſt ſanitatis gratiæ reſtitutus, ut ſi nullius infirmitatis moleſtiâ unquam ejus membra fuiſſent attacta.

B Ad comprobandam autem ſancti Viri virtutem reliqua olei pars in tantam conſtat pulebritudinis claritatem eſſe converſam, ut cunctis, qui aderant, non olei nitor; ſed cryſtalli videretur clareſcere ſplendor: nimirum illud prætigurans, ut, qui futurus erat epiſcopus, per miniſterium epiſcopale oleum conſecrationis ſanctificaret, & divinis virtutibus per cœleſtem gratiam ſplendeſceret.

Gallia eorilis interfuit. obiit cir. annum 573.

5 *Subſcripſit* S. Caletricus *non modò Concilio Pariſienſi tertio, ut ſupra vidimus, ſed iſdem etiam verbis Concilio Turonenſi 2 anni* 567 *apud Sirmondum laudatum pag.* 343, *ſed hoc loci pro* Chaletricus *legitur* Caletricus: *obiiſſe eum Ronillardus ſcribit, poſtquam Carnotenſem eccleſiam rexerat annis* 14, *anno* 551; *ſed hic adute à* S. Caletrico *Carnotenſis eccleſia cathedræ epocham anno* 537 *perperam illigavit. Si verò annos iſtos* 14 *ab anno* 557 *numeremus, deducimur ad annum* 571; *qui quidem à vero* S. Caletrici *anno emortuali abeſſe multum non poteſt, enim anno* 573 *Pappolus*, ante aliquod temporis, *ut ipſemet loquitur, in Carnotenſem epiſcopum electus, libellum adverſus Promotum Presbyterum, qui in Caſtro Dunenſi diœceſis Carnotenſis epiſcopum agebat, concilii Pariſienſis IV, anno* 573 *celebrati, Patribus porrexeris, ut iterum apud Sirmondum pag.* 350 *videre eſt; ex quibus præterea liquet, Pappolum in Serie epiſcoporum Carnotenſium à Ronillardo, poſt* S. Caletricum *Magobodum collocante, malè fuiſſe amiſſum. Item apud Caſtellanum, quod errore forte typographico factum eſt, annum illi emortualem in margine perperam adſcribi, nempe annum Chriſti circiter* 599. *Annum circiter* 567, *quo nimirum concilio Turonenſi 2 ſubſcripſit, notat Martyrologium Pariſienſe. Denique* luſtra ſex & annos octo, *quos illi ſupra Venantius Fortunatus attribuit, non de duratione epiſcopatûs ejus, ſed de ætate eſſe intelligenda: ut adeò ſolitò citiùs, ob virtutum, ut quandoque (vide tom. 1 Octobris pagg.* 71 & 367) *contigit, excellentiam videatur epiſcopali dignitate fuiſſe exornatus. Exhibet Aimoinus, à Breulio editus, de Geſtis Francorum lib.* 3 *ad calcem cap.* 2 *prætenſam S. Germani Pariſienſis epiſcopi chartam, S. Vincentii monaſterio anno* v *Chariberti regis datam, cui inter cæteros epiſcopos ſubſcribunt* Domicianus Carnotenſis epiſcopus... Caletricus peccator: *at* Caletrico *ſedem Carnotenſem, Domitiano verò Andegavenſem adſcribi oportere, ex ſubſcriptionibus epiſcoporum, qui Concilio Turonenſi ſecundo, anno* VI *ejuſdem Chariberti regis celebrato, interfuerunt, intelligimus. Quibus verbis illi ſubſcripſerit* Caletricus, *expreſſo ſedis ſuæ nomine, ex dictis habes: proximè verò poſt* Caletricum *Domitianus ſubſcriptus eidem legitur hoc modo:* Domitianus peccator epiſcopus eccleſiæ Andegavenſis conſenſi & ſubs. AUCTORE J. B.

Reliquiæ ſervantur hodie in cathedrali templo Carnotenſi, feſtum verò

6 *Corpus ejus nunc in Majori eccleſiâ honorificè ſervatur, ut ſupra Caſtellanus ſcripſit: conſervatum autem olim fuiſſe in ſacello epiſcopali S. Nicolai, alias SS. Sergii & Bacchi, tradunt Galliæ Chriſtianæ auctæ ſcriptores tom.* 8 *col.* 1097 *his verbis:* Cùm capella domeſtica palatii epiſcopalis, de qua ſuprà, ſubrueretur die XXV Aprilis MDCCIII reperti ſunt nonnulli tumuli: in his ſub altari tumulus ſancti Chaletrici vacuus, cujus lapidi in modum arcæ concavo inſculpta erat uncialibus litteris hæc inſcriptio: "Hic „requieſcit Chaletricus epiſcopus, cujus dulcis „memoria pridie Nonas Septembris vitam trans„portavit in cœlis. „ *Colitur in eccleſia Carnotenſi die* VIII *Octobris Officio ſemiduplici, cujus ſecundi Nocturni Lectiones, Sanctо proprias, ex Breviario Carnotenſi anni* 1633 *hùc tranſcribo: Prima ita habet:* Caletricus ex veteri & honorata familia Carnuti ortus, cùm ſapientiâ & vitæ ſanctitate conſpicuus eſſet, in locum demortui divi Leobini Carnotenſis epiſcopi, qui eum ſibi fore ſucceſſorem, longè antè præſagierat, lætâ omnium acclamatione ſufficitur. Inito autem pontificatu animum convertit ad reſtituendam propemodum collapſam diſciplinam eccleſiaſticam & emendandos in clero & populo mores depravatos: ut nil, quod ad boni paſtoris officium ſpectaret, uſquam prætermiſerit. E

celebratur ritu ſemiduplici hoc die.

7 *Secunda:* Porrò præcipua illi cura fuit, ut conſervaret legem Excelſi. Ideò crevit in dies ſacerdotii amplitiima functione, crevit vitæ exemplo, crevit famâ ſanctitatis: bonus odor in omni loco factus Chriſti. Cui quàm charus fuerit, abunde teſtata ſunt tot egregia animi decora, tot charismatum dona, tot virtutum ornamenta, quibus, quoad vixit, venerabilis fuit. *Tertia.* Tum plurima extiterunt in eccleſia Carnotenſi divinæ & admirandæ virtutis ipſius indicia. Ad ejus enim preces ſæpe profligati ſunt dæmones, ægri manuum impoſitione ſanati: nilque malorum fuit, quod non præſentiam Caletrici diffugeret. Tandem rebus eccleſiæ ſanctiſſimè adminiſtratis, fide ac piis operibus clarus, octavo Idus Octobris obdormivit in Domino, qui clarificavit eum in gloria, & habere fecit laudem in nomine ipſius. *Sammarthani fratres ſcribunt in ſerie epiſcoporum Carnotenſium,* S. Caletricum *habere* antiquiſſimam abbatiam in pago Cenomanenſi, nuncupatam de ſuo nomine S. Caletrici, aliàs dictam Aniſolam. *Sed in Opere, quod de abbatiis Galliæ conſcripſerunt, monaſterium ſeu abbatiam Aniſolenſem, non* S. Caletrici, *ut hìc faciunt, ſed* Carileſi, *qui Gallicè etiam* S. Calais, *ut monui ſuprà, nuncupatur, rectè dixerunt.* F

C

DE

AUCTORE C. S.

DE S. TRIDUANA VIRGINE

CULTA IN DIOECESI ABERDONENSI IN SCOTIA.

SYLLOGE

De cultu & geſtis.

FORTE SEC. VI. *Hujus nomen primo Martyrologio inſcriptum:*

D*Avid Camerarius lib. 3 de Scotorum pietate hoc die ſic memorat:* Sancta Triduana, virgo ſanctiſſima, apud Scotos celeberrima: *additque prolixum ejuſdem elogium, laudans* Regium in Calendario (*Scotico ſcilicet*) & alios, *quos non nominat. Eamdem Thomas Dempſterus in ſuo Menologio Scotico eadem pariter die, ſed* (*certò perperam*) in Gallia *annuntiat. Inter Auctaria Uſuardina, apud Selterium relata, ſolus de ea meminit Grevenus, nullo adſcripto, ſeu mortis, ſeu cultûs, loco, dicens:* Eodem die (VIII *Octobris*) ſanctæ Triduanæ virginis. *Contrà cultûs locum annuntiavit Caſtellanus in Indice Sanctorum ad Martyrologium ſuum Univerſale, ubi legitur:* Triduana invocata Aberdonæ die VIII Octobris; *in ipſo tamen Martyrologio ejuſdemque Supplementis non habetur, ſive quod in hiſce ex oblivione prætermiſſa ſit, ſive quòd ad Caſtellani notitiam ſerìùs pervenerit. Utut ſit, illius antiquum in Scotia cultum certum eſſe, probamus.*

B

2 *Pater N. Wemyſs, patriâ Scotus, Societatis noſtræ presbyter, in ſuis Mſs. Annotatis de inhabitatis Scotia Sanctis, quæ cum Solterio noſtro olim communicavit, aſſerit, ſe* S. Triduanæ nomen in antiquis Litaniis *reperiſſe. Laudatus quoque Camerarius*, Magno, *inquit*, fuiſſe in honore hanc ſanctiſſimam Virginem apud Scotos ob vitæ ſanctitatem & miraculorum gloriam, teſtatur Huntherus Dominicanus, ſacellaque varia in ejuſdem honorem exſtructa fidem faciunt. *Huntherus iſte Scotus apud Echardum tom. 2 Bibliotheca Prædicatorum, pag. 211 dicitur floruiſſe poſt medium ſeculum* XVI, *& ex Camerario creditur ſcripſiſſe librum de Sanctis Scotis, qui ad manus meas non pervenit. De ejuſdem Virginis in Scotia cultu etiam certiùs conſtat ex Breviario diœceſis Aberdonenſis, anno* 1509 *Edemburgi typis Valteri Schepman excuſo, in quo ipſa Officium annuum habet novem Lectionum, quarum ſex priores propriæ ſunt de geſtis ejus, tres poſtremæ de expoſitione Evangelii* Simile eſt regnum cælorum *ex Communi unius Virginis non martyris, ex quo etiam cetera aſſignantur præter Orationem, quæ talis eſt:* Deus, qui fideles tuos glorioſa beatæ Triduanæ ſolennitate lætificas, fac, quæſumus, nos per ipſius merita vitæ utriuſque promereri gaudia. Per Dominum &c.

cultus probatur, tum aliunde, tum ex Breviario

C

3 *Cùm alia non habeamus, ſex priores, ut dixi, proprias Lectiones, quas ex eodem Breviario manu deſcriptas habemus, non interrupta ſerie hic ſubjungo, meum de iiſdem judicium deinde ſubnexurus.* Beata & glorioſa virgo Triduana de Coloſia nata, cùm B. Regulo ad partes Scotorum angelica admonitione venit, quæ cum duabus virginibus, Potentia & Eremia, in heremo apud Roſtby ſanctam duxit vitam. Tyrannus quidam, Nectanero nomine, regionis illius regulus, famam virginis audiens, captus amore in libidinem exarſit; legatos ad virginem feſtinat, ut ejus conſenſum obtineat. Quod cùm illa cognoviſſet, & tyrannidem principis, atque ſuam pudicitiam opprimi pertimeſcens, patriam linquere decrevit, atque in Atholia apud locum, qui Duſallad dicitur, aliquamdiu permanſit.

Aberdonenſi, cujus Lectiones,

D

E

4 Mittuntur nuncii Virginem exquirere, quæ tandem inventa, cùm verbis nequiret ſatisfacere, nuntiis ait: Quid eſt, quòd tantus princeps de me paupercula Dei Virgine deſiderare quærit? Qui reſponderunt: Excellentiſſimam oculorum tuorum ſpeciem concupiſcens, ſi non aſſequatur, peribit. Tunc Virgo affabili voce reſpondit: Quod de me quærit, obtinebit. Converſa autem in ſecretiorem locum oculos ſuos evellens, & palâ transfixos illos porrexit, dicens: Accipite, quod diligit princeps veſter. Nuncii verò oculos Virginis ſic palo transfixos ſuo regi præſentantes, quæ geſta erant, retulerunt. Rex verò immobilem beatæ Virginis conſtantiam admiratus, quam priùs habuit in odium, vertit in amorem. Interea beata virgo Triduana jejuniis & orationibus vacans apud Leſtalrick in Laudonia migravit ad cœleſtia.

geſta Sanctæ enarrantur.

5 Mulier quædam Anglorum nationis, nobilis genere, lumen oculorum amiſerat; quæ cùm multa ſancta limina devotè pro reſtitutione viſûs perluſtrâſſet, nec optatum habuit, tandem apparuit ei in ſomnis Triduana virgo, dicens: Vade in Scotiam ad locum, qui Laſtalrick dicitur, & ad ſepulchrum meum, à quo ſoſpitata reditura es: quæ impigra mandata perimplens lumen recipere oculorum meruit. Ejuſdem etiam poſtea mulieris filia parvula ultra feneſtram domûs ad altitudinem pedum triginta cecidit, omnibus quaſi membris fractis, ex impetu caſûs illius oculi evulſi ſunt. Sed mater miſeriam puellæ condolens, tamen B. Triduanæ non immemor virtutis, illam devotè pro filiæ ſuæ ſanitate deprecabatur; & ſtatim puerula ſana oculorum etiam recepit integritatem. *Hactenus* S. Triduanæ *Vita, in ſex breves Lectiones in Breviario Aberdonenſi partita.*

hic datur.

F

6 *Si quis modò à me petat, quid de iis ſentiam, reſpondeo, ea mihi fabuloſa videri, atque ex incertis popularibus traditiunculis compacta, ut ſæpe fieri aſſolet, dum Sanctorum, certo cultu gaudentium, geſta longa ætas ac majorum incuria obliterârunt. Orta illa dicitur ex* Coloſia, *qui locus, ſi tamen hìc rectè expreſſus eſt, ubi terrarum ſit, fruſtra indagavi: in Scotia tamen quærendum eſſe, argumento eſt, quod, dum San-*

cum noſtris ad eaſdem animadverſionibus.

Digitized by Google

Ita ex uno in alterum Scotiæ locum migrâſſe inferiùs narratur, patriam *liquiſſe dicatur. Reguleus*, *quocum ipſa in Scotiam adventâſſe aſſeritur*, *in eodem Breviario ad diem* XVII *hujus menſis Octobris Officium habet*, *quod ipſum abbatem facit*, *& ex Patrenſi Achaiæ civitate in Scotiam perducit*, *paucos eidem ſocios*, *ſed inter hos nullam feminam*, *adjungens.* *Si Reguli ſocia* Triduana *fuiſſet*, *Græca hæc*, *non Scota dicenda eſſet. Examinari Officium iſtud ad citatum diem poterit*; *quod ego interim non melioris notæ*, *quàm hodierna* S. Triduanæ *Lectiones ſint*, *cenſeo.*

AUCTORE C. S.

7 *Quæ eidem Virgini adduntur ſocia*, *Potentia & Eremia alioquin mihi prorſus ignota ſunt*; *ignotus pariter eſt locus* Roſtoby, *juxta quem Sancta eremum incoluiſſe dicitur. Nota eſt* Athollia, *vulgò* Athol *&* Athole, *Scotiæ Septemtrionalis*, *ſeu trans Tavum fluvium provincia*; *ſed locum* Duſallad *non reperi. Meridionalis verò Scotiæ provincia* Laudonia *eſt*, *ſeu* Lothiana, *vernaculè* Lothian; *at ignotus rurſum mihi locus eſt* Leſtalrick, *vel* Laſtalrick, *in quo Sancta corpus quieſcere*, *aſſerunt Lectiones datæ*, *titulusque iiſdem ab alio*, *qui ipſas deſcripſit*, *ut apparet*, *præfixus*, *in quo ſic legitur:* Cujus oſſa in Leſtalrick requieſcunt in honore. *Fortaſſe iſta locorum nomina vel ab oſcitante perperam deſcripta ſunt*, *vel antiquata lapſuque temporum*, *ut multa alia*, *mutata. Quod in iiſdem Lectionibus laudatur*, *minimè imitandum Sanctæ pro ſervanda virginitate ſua in eruendis oculis facinus*, *tam mirandum inſolenſque eſt*, *ut nullam apud me ſine certiori auctore fidem inveniat. Quam ob rem præterea elogium ex Camerario*, *& Dempſtero recenſere*, *cùm hi multis quidem adjunctis à Lectionibus varient*, *ſed in ſpontanea eadem de cauſa oculorum effoſſione conſentiant.*

minimè favorabilibus.

B

8 *Supereſt*, *ut de tempore*, *quo* S. Triduana *vixiſſe fertur*, *pauca dicamus. S. Reguli*, *quocum ipſam in Scotiam pervenìſſe*, *Lectiones ajunt*, *adventus in hujus Officio Aberdonenſi die* XVII *Octobris ad Conſtantii*, *Magni Conſtantini filii*, *imperium*, *ac proinde ad provectum ſeculum* IV *refertur. At*, *quidquid de Regulo ſit*, *nihil cum hoc habet illa commune. In nox laudato titulo*, *Lectionum apographo noſtro præmiſſo*, *eadem obiiſſe narratur* ſub rege Conrano ... anno DXXXII; *& conſentire Regium*, *notat ſuprà laudatus Wemyſs*; *Camerarius tamen*, *Regium pariter laudans*, *ejuſdem Sanctæ obitum* ſub annum Chriſti DXXXVIII, Eugenio III regnante, *repenit. Hi ambo in Catalogis regum Scotiæ ſibi proximè ſucceſſiſſe leguntur*; *& exiguum iſtud ſex annorum diſcrimen in re tam obſcura haud ægrè negligendum eſſet*, *modò aliqua probabili ratione conſtaret*, *neutram opinionem multis annis*, *aut etiam paucis aliquot ſeculis à vero aberrare: quod cùm ego probare nequeam*, S. Triduanam *ſuprà in margine ad ſeculum* VI, *cum addita dubitandi voce* Fortè, *repoſui.*

Tempus, quo illa floruit, incertum eſt.

DE S. GRATO EP. CONF.

CABILLONI IN DUCATU BURGUNDIÆ

COMMENTARIUS PRÆVIUS. J. B.

Sancti apud martyrologos mentio, geſta in epiſcopatu, reliquiarum tranſlatio.

C

Sub medium Sec. VIII *S. Gratus, paucis martyrologiis notus.*

Abillonum, *ſeu Cabilonum* (Chalon ſur Saône) *Galliæ in ducatu nunc Burgundiæ civitas*, *ad Araris fluvii ripam ſita*, *ut varios*, *in Sanctorum numerum relatos*, *alias veneratur antiſtites*, *ita diem beatorum*, *quo è vivis ablatus creditur*, S. Grati *memoriæ dicatum voluit. Hinc Sauſſayus in Supplemento ad Martyrologium Gallicanum ad hunc diem ita de* Grato *ſcribit:* Cabilone in Æduis ſancti Grati epiſcopi & confeſſoris, qui eccleſiam S. Laurentii conſtruxit, ſedemque epiſcopalem inibi tenens perfectæ ſanctimoniæ titulis exornavit, in eaque ſepultus, tot radiavit beatitudinis promeritæ ſignis, ut Joannis VIII Papæ (Cabilonem in reditu ſuo inviſentis) judicio & præcepto de tumulo levatus, & Sanctorum catalogo inſcriptus, plenam inde acceperit ſanctitatis venerationem. *Caſtellanus in Martyrologio Univerſali:* Cabilone ad Ararim S. Gratus, cujus corpus Paredi eſt. *Qui corpus ejus Cabilone Paredum tranſlatum fuerit*, *infrà dicetur. Hodie item* S. Gratum *Martyrologium Pariſienſe*, *anno ſeculi hujus vigeſimo ſeptimo excuſum*, *his verbis annunciat:* Cabilone, S. Grati epiſcopi, qui concilio Cabilonenſi ſubſcripſit, Clodoveo ſecundo regnante. *Terna ejuſdem ſancti præſulis mentio fit in Uſuardinis Auctariis apud Sollerium: una hoc die ex Uſuardi Auctario Cabilonenſi ſic concipitur:* Cabillone tranſitus S. Grati epiſcopi & confeſſoris: *altera verò ad diem* XIII *Maii*, *ex Candiacenſi codice hauſta*, *ſic ſonat:* Tranſlatio beati Grati confeſſoris, Acquæ, à civitate Cabillonis. *Tertia denique*, *è codicibus tum Cluniacenſi*, *tum D. Du Cheval hauſta*, *ſic habet:* Eodem die, tranſlatio ſancti Grati epiſcopi & confeſſoris, à civitate Cabilonis. *Gratus alius epiſcopus confeſſor Auguſtæ in Sabaudia ſignatur in codice Uſuardino Camberienſi S. Mariæ ad diem* VII *Septembris.*

F

2 *Neque in citatis dumtaxat Martyrologiis*, *ſed etiam in Officiis propriis eccleſiæ cathedralis Cabilonenſis ejuſque diœceſis*, *auctoritate Cyri de Tyard*, *epiſcopi Cabilonenſis*, *anno* 1620 *Lugduni typis*

ſed Officio duplici per diœceſim Cabilonenſem celebratur.

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

Jacobi Rouſſin excuſis, locum S. Gratus *habet: Officii, quod per diœceſim ritus dupliciis eſt, ad diem* VIII *Octobris ſecundi Nocturni lectiones, Sancto noſtro propria, quarta nimirum & quinta, ſic ſe habent.* Gratus, ut virtute, ita generis nobilitate inſignis, poſt Gilderinum ſummo cleri & populi conſenſu Cabilonenſi præficitur eccleſiæ; quo ſe munere abdicare volens vitæ ſolitariæ deſiderio, illud cogitur retinere. Sub illo, Clodoveo ſecundo regnante, celebrata reperitur ſynodus Cabilonenſis, in qua ipſe cum aliis ſanctis patribus pro eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtabilimento conſtituit canones decem & novem. *Ita ſe habet Lectio* IV. *Sic verò* V: In vita & poſt mortem claruit miraculis, quibus, & vitæ ſanctitate permotus Joannes Papa octavus Sanctorum numero illum adſcripſit. Corpus ejus, quod primò ſepultum fuerat in eccleſia, quam ipſe S. Laurentii nomine ædificaverat trans Ararim & juxta quam vivens degebat; poſtmodum obnixè petenti Lamberto, comiti Cabilonenſi, conceſſum ab Hugone epiſcopo, Paredum tranſlatum eſt, ibique honorificè conditum in monaſterio illius loci. *Lectiones hæ ex Actis* S. Grati, *ab anonymo conſcriptis, infráque edendis, deſumptæ ſunt: de Actis verò, quid cenſendum ſit, paulò pòſt apparebit. Interim, quod ad ſancti* Grati *cultum, quem hactenus exhibere lectori voluimus, pertinet, illud adjicimus è P. Claudio Perry pag.* 65 *civitatis Cabillonenſis Hiſtoria, & ex altera ejuſdem civitatis Hiſtoria, Lugduni anno* 1662 *impreſſa tom.* 2 *pag.* 340, S. Grati *nomini templum erectum eſſe in vico diœceſis Autiſſiodorenſis non procul vico*, S. Palladiæ *dicto.*

B

3 *Quod autem ad Acta* S. Grati *ſpectat, geminum horum penes nos exſtat Ms. apographum, quorum alind olim tranſmiſit ad Majores noſtros P. Chiffletius, alind verò P. Claudius Perry, civitatis Cabilonenſis hiſtoriographus; qui eadem Cabilonenſis Hiſtoria monumentis, è veteri Cabilonenſis eccleſiæ Legendario pag.* 23 *& binis ſequentibus inſernit. Eadem quoque poſt tomum alterum Hiſtoriæ Cabilonenſis, Lugduni typis editæ, habentur inter Vitas ſanctorum Cabilonenſium à pag.* 18: *auctoritate porrò, utpote dudum à ſancti* Grati *obitu dumtaxat ſcripta, non multa gaudent: ut mirum ſit, quî Cabilonenſi hiſtoriographo anonymo videri potuerint tom.* 2 *pag.* 340 *ſcripta ab auctore* S. Grato *æquali. Cùm enim medio circiter ſeculo ſeptimo* Gratus *floruerit, Lambertus verò comes monaſterium Paredenſe ſeu Aurea Vallis, in quod* S. Grati *reliquias in Actis dicitur tranſtuliſſe, ſeculo* X *ſeneſcente condiderit, fieri nequaquam poteſt, ut hoc ab auctore,* S. Grato *æquali, litteris fuerit conſignatum: nec enim ullo ex capite apparet alibunde, eorum auctorem eodem, quo* Gratus, *tempore fuiſſe, aut factum illud,* Grati *ætate longè recentius, poſtmodum iiſdem Actis fuiſſe adjectum. His de* S. Grati *cultu ejuſque Actis obiter obſervatis, horum ſeriem diſcutere aggrediamur.*

C

4 *Quis qualiſve fuerit ante epiſcopatum* S. Gratus, *quidve rerum geſſerit, anonymus ejus biographus, ex quo juniorem ejus quoque ætatem colligas, ignoravit, cum à nobilitate generis virtutumque merito, ob quæ in Cabillonenſem epiſcopum poſtulatus à plebe cleroque fuerit, dumtaxat commendans. Gebderino, qui &* Gelionius & Gilderinus *dictus fuit, ſucceſſit, ſi* S. Grati *biographo ſatis tutò hic fidi poteſt: nec enim ex indubitatæ fidei teſtimoniis, quamvis ei inter Cabilonenſes præſules locum paſſim dent recentiores, ut Chenu, Claudius Robertus, Sammarthani in Serie epiſcoporum Cabilonenſium, Cointius in Annalibus Francorum ad annum* 601 *num.* 38, *Papebrochius tom.* III *Aprilis pag.* 779, *Gebderinus ille Cabilonenſis epiſcopus fuiſſe oſtenditur: imò auctor anonymus Hiſtoriæ Cabilonenſis tom.* 2 *pag.* 330 *ejus mentionem apud antiquos rerum Cabilonenſium ſcriptores non fieri, fatetur; atque, ideò abs ſe illum memorari, quòd ab aliis recentioribus memoretur. S. Lupum* S. Grati *ſucceſſorem ſtatuunt Joannes Chenu & Claudius Robertus; ſed ordine præpoſtero id fieri, ex Epiſtola Gregorii Magni, anno* 601 *ad Lupum Cabilonenſem data, & ex concilio Cabilonenſi ſecundo anni* 650, *cui* S. Gratus *interfuit, jam pridem in Opere noſtro dictum eſt tom.* 2 *Januarii pag.* 776, *ubi de S. Lupo. Charta quidem Emmonis epiſcopi Senonenſis apud Mabillonium part.* 2 *ſeculi* 3 *Benedictini pag.* 615, *non ante annum* 657, *ſeu anno tertio Clotarii, Clodovei II filii, data, ſubſcriptus legitur Lupus epiſcopus; ſed cùm ſedes ejus epiſcopalis non exprimatur, incertum eſt, quis hic fuerit; atque adeò à Gregorii Magni Epiſtola, quantum ad tempus, quo Cabilono* E *Lupus ſedit, ſtandum videtur.*

Gilderinum in ſede Cabilonenſi videtur habuiſſe deceſſorem.

Scriptorum Vita antiquum non habet:

ſucceſſorem vero Deſideratum.

5 *Nihil itaque nos cogit hactenus à Papebrochio ſupra laudato recedere, qui Cabilonenſes epiſcopos ita ordinat, ut Flavio Lupus, Lupo Gilderinus, huic verò ſucceſſerit* S. Gratus. *Cointius, ante Gilderinum in cathedra Cabilonenſi ſediſſe vult Wadelinum quemdam ex Vitis epiſcoporum Autiſſiodorenſium, ubi Deſiderius, præſul Autiſſiodorenſis, baſilica S. Stephani* Domum etiam *dediſſe legitur* vel areas, infra muros civitatis Cabilonenſis ſitas, quas cum Wadelino epiſcopo commutavit. *Sed rurſus incertum eſt, ſi in hujus epiſcopi nomine erratum non fuerit, quis fuerit Wadelinus ille, potuitque facilè epiſcopus aliquis, etſi non Cabilonenſis, ibidem domum aliquam poſſidere, quam cum Deſiderio permutaret, ut obſervant Galliæ Chriſt. anti. ſcript. in Serie epiſcoporum Cabilonenſium.* Grato *hi Deſideratum, cognomento* Didonem, *qui, commiſſorum ab Ebroino in S. Leodegarium, epiſcopum Auguſtodunenſem ac martyrem, criminum ſocietate animum ſuum & epiſcopalem dignitatem contaminavit, ſucceſſiſſe, probabiliter cenſent: hunc Papebrochius ſupra cit. loco non epiſcopum, ſed ſecularem dumtaxat fuiſſe hominem, eſt arbitratus: ſed Auguſtodunenſis monachus, qui Vitam S. Leodegarii, cui coævus fuit, conſcripſit, dignitatem ejus epiſcopalem abunde prodidit, cùm de illo ſocioque Bolone (vide tom.* I *Octobris pag.* 469 *& ſeq.) ita ſcripſit:* Erant enim in hoc mendacio primi & quaſi rectores palatii Deſideratus, cognomine Deddo, qui in urbe Cabillone quondam habuerat principatum, nec non & ejus collega Bolo, qui civitatem Valentiam habuerat in dominium: nec enim digni ſunt, ut hi nominentur epiſcopi, qui magis terrenis deſideriis, quàm Chriſto Deo militant, & unde diſtricto Judici reddituri ſumus rationem, nihil curant. Horum talium ſacerdotum & ſimilium optimatum Hebroinus tyrannus uſus conſilio, adeò uſque elevatus & exacerbatus eſt in hoc ſeculo, quouſque impœnitens præcipitatus eſt in infernum.

F

qui paulò pòſt mortalem ſeculum vitam Cabiloni fedit.

6 *Porrò Deſideratus, quem probabiliter* S. Grato *ſucceſſiſſe in cathedra Cabilonenſi jam diximus, idem verò ſimiliter eſt, qui Deſideratus epiſcopus, qui Clipiacenſi conventui, anno Clodovei regis* XVI, *Chriſti verò ſecundum Sirmondum & Labbeum* 659, *at ſecundum Cointium*

A

tionem 653 *Decimo Kal. Julii celebrato, interfuit, in eoque Clodovei præcepto, quod ex Autographo Mabillonius de re diplomatica lib.* 6, *cap.* 7 *exhibet, subscripsit: unde consequi videtur,* S. Gratum *ultra annum* 653, *aut* 659 *vitam non protraxisse. Apud eosdem Conciliorum collectores Clodovei præceptum proximè præcedit Privilegium libertatis, à Landerico episcopo Parisiensi suo Dionysiano monasterio concessum, sed ab eruditis impugnatum, cui subscribitur* Gratus *episcopus (verosimiliter iterum Cabilonensis) adjicitur que ad calcem annus Clodovei* XV, *& mensis Julius: quod si genuinum sit, obierit* S. Gratus *inter Julium anni* 652 *& Junium anni* 653; *vel inter menses eosdem annorum* 658 *&* 659 *ex Labbei & Sirmondi calculis. Verùm cùm hæc omnia certa non sint, nihil etiam certi de anno, quo è vita cesserit* Gratus, *statuere queo. Id unum in confesso est apud omnes,* S. Gratum *concilio Cabilonensi, sub eodem Clodoveo Cabilonni in S. Vincentii basilica celebrato, interfuisse, eique his verbis calculum suum adjecisse:* Gratus episcopus ecclesiæ Cabilonensis subscripsi.

B *Id Cointius anno* 644, *alii circa annum* 650 *contigisse volunt. Dissidium ex eo potissimùm capite oritur, utrùm anni sedecim, quibus regnavit Clodoveus II, omnes à morte patris ejus Dagoberti fint inchoandi; an verò sex annis prius, quibus cum patre regnârit; de quibus consule Pagium, Cointium, Valesium aliosque.*

7 *Quot verò annis ante Cabilonensem synodum, cujus ne quidem meminit biographus noster, Cabilonensibus præfuerit, quot item post, præter ea, quæ num. proximè superiore de anno ejus emortuali dixi, nihil suppetit, unde definiam. Itaque biographi narrationem resumo. Cabilonenses, ut ait, cùm* Gratum *sibi episcopum vellent, ut exigebant Ecclesiæ canones, Metropolitano Lugdunensi, cui hodieque Cabilonensis episcopus subjicitur, ejusque suffraganeis consecrandum obtulerunt. Remensi concilio circa annum Christi* 630 *celebrato, ut apud Sirmondum tom.* 1 *Conciliorum Gallia legitur ex Flodoardo lib.* 2 *cap.* 5, *interfuit Theodoricus Lugdunensis: concilio verò Cabilonensi, Clodoveo II regnante, celebrato, una cum* S. Grato *subscripsit Lugdunensis item metropolita in capite reliquorum omnium Candericus, nec inter hos Lugdunenses præsules medius quisquam notus est; ut adeò ab horum alterutro* Gratus *in episcopum Cabilonensem ordinatus fuerit: qui verò suffraganei horum fuerint, qui in consecrando in episcopum* Grato *metropolitæ suo adjutores fuerint, nescius fortè, biographus siluit, nec mihi divinare lubet. Utut sit, ea de re biographo litem nemo movebit. At non æque facilem inveniet biographus fidem, cùm Cabilonensibus episcopis ad eam usque ætatem ob gentilium nimirum persecutiones domicilium in ipso urbis sinu non fuisse; sed in insula quadam, quam juxta urbem Arar facit, habitare hactenus consuevisse, affirmat.*

Habitavit Gratus, ex quo factus est episcopus.

8 Nondum etenim, *inquit*, tunc temporis prædecessores illius in urbe manendi locum pressurâ gentilitatis habuerant. Sed, interposito Arari amne, in ripa Sequanorum quoddam municipium, Græco vocabulo Matummaton (*alibi* Martyrmathon) vocatum, repererant: ubi post labores & ærumnas, ab impia gente sibi sæpiùs illatas, requiescere consuêrant. *Quæ biographi verba sic excipit Cointius ad annum* 645 *num.* 30. Quis credat, regnante Clodoveo Juniore, tantam Cabilone potentiam fuisse paganorum? Hæc civitas ab annis plus quàm trecentis parebat Christianis principibus, fuberat Catholicis Francorum regibus ab annis centum & ampliùs, quin & ab annis circiter octoginta sedes erat regia. Fierine potuit, ut tot piissimi reges Cabilone diu versarentur, novasque basilicas illic erigerent dotarentque, de cultu autem idolorum abolendo non cogitarent, spernerent episcopum, eumque à paganis opprimi paterentur. *Nec sanè verosimile apparet, S. Gunthramnum, qui circa seculi sexti finem, ut tom.* 3 *Martii ad diem* XXVIII *ejusdem mensis legitur, sedem regiam Cabilloni constituerat, passum fuisse, ut tanta gentilium multitudo ibi versaretur, vel turbas episcopis, quos ille magno in honore habebat, in regno suo suscitaret. Si itaque Cabilonenses episcopi in suburbano municipio, vel saltem* Gratus, *domicilium suum habuêre,* Gratus *certè non propterea illic habitavit, quòd à gentilibus in ipsa urbe plùs sibi timendum haberet.*

AUCTORE J. B.

non tamen ob de causa, quam ejus biographus affert.

9 *Locus verò, quem olim Græco vocabulo* Matyrmathon *vocatum biographus noster ait, nunc* S. Laurentii, *à consecrata illic huic sancto martyri ecclesia, suburbium vocatur, quod Arar undique circumfusum insulam efficit, & ponte lapideo cum urbe conjungitur. Visuntur in eo præter S. Laurentii prioratum & ecclesiam, xenodochium elegans nitidumque, & conventus Patrum Franciscanorum, quos* Observantes *appellant, ut ex notitiis, quas anno* 1653 *Divione ad Majores nostros misit P. Claudius Perry, disco; in quibus etiam rationem reddit, cur suburbium illud* in ripa Sequanorum *sinum à biographo dicatur:* Dicitur, *inquit*, hoc S. Laurentii monasterium situm ad Ararim in ripa Sequanorum. Sequanici dicuntur nunc "les Francs Contois „ (*seu comitatûs Burgundici incolæ*) quorum ager olim protendebatur ad littora, vicina Arari. At jam pars hujus agri, qui olim Sequanorum dicebatur, appellatur hodie "la „Bresse Chalonoise„ (*Bressia Cabilonensis*) ad discrimen illius, quæ paucos ante annos dicebatur "la Bresse Savoyarde„ (*Bressia Sabaudica*) quòd tunc ditionis esset Sabaudicæ, nunc autem Franciæ. Hi autem agri fuêre olim pars Sequanorum. *Ita Perrius: quod autem postremo loco ait, ex Fredegario confirmo: adjacet eidem Ararisripæ suburbana pariter S. Marcelli basilica, de qua sic ille initio Chronici apud Ruinartium:* Anno XXVI regni sui (*Gunthramnus*) divino amore ecclesiam beati Marcelli, ubi ipse pretiosus requiescit in corpore, suburbano Cabillonensi, sed quidem tamen Sequanum est territorium, mirificè & sollerter ædificari jussit.

in S. Laurentii suburbio.

C

10 *In S. Laurentii ecclesia versari plerumque consueverat* S. Gratus, *uti biographus ait, sic tamen, ut diebus Dominicis suburbio S. Laurentii egredi, & in cathedrali S. Vincentii templo rem divinam peragere, populum instruere, ceteraque, quæ episcopi essent, obire munera soleret. Haud dudum verò ante, ut idem biographus ait, condita fuerat S. Laurentii ecclesia; verùm à quo, non edicit: illius conditorem fuisse ipsum* Gratum, *credidit auctor Lectionis* V *è Breviario Cabilonensi num.* 2 *transcriptæ: eumdem non modò ecclesiam, sed & monasterium S. Laurentii condidisse, tradunt Galliæ Christianæ auctæ scriptores tom.* 4 *col.* 956. Antiquum S. Laurentii Cabilonense monasterium, *inquiunt*, à B. Grato, ejusdem

in quo hunc Sanctus

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

juidem urbis epiſcopo, nobiliter conſtructum, reſtituitur canonicis S. Marcelli ſuburbani anno DCCCLXXIII tanquam olim à regibus, ipſius loci fundatoribus, ex conſenſu epiſcoporum Cabilonenſis civitatis eidem eccleſiæ tributum, ſed incuriâ & negligentiâ poſtea deperditum. At nihilominus Achardus epiſcopus Cabilonenſis in concilio Anſano anni MLXX S. Laurentii prioratum dedit monaſterio S. Martini inſulæ Barbaræ, & Ogerio abbati.

11 *Reſtitutam fuiſſe S. Marcelli canonicis S. Laurentii baſilicam anno* 873, *liquet ex Charta ea de re confecta à concilio epiſcoporum in eadem S. Laurentii baſilica celebrato, quam Perryus inter monumenta Cabilonenſis Hiſtoriæ integram refert pag.* 31 *& ſeq. ex Chartulario abbatiæ S. Marcelli. Liquet pariter, idem monaſterium ab Achardo, Cabilonenſi epiſcopo, in cujus tunc manu erat, Ogerio abbati & monachis monaſterii Inſulæ Barbaræ, à quo & nunc dependet, conſentientibus variis epiſcopis & abbatibus, fuiſſe tranſcriptum, ex alia charta, data* VII *Kal. Februarii* (26 *Januarii*) *Lunâ* X, *indictione* VIII, *regnante Philippo, ſeu anno* 1070; *quam ex archivis cathedralis S. Vincentii deſcripſit idem Perryus, & mox laudatis Hiſtoriæ Cabilonenſis monumentis inſeruit pag.* 41 *& ſeq. Sed primum è binis illis monumentis de conditis à S. Grato S. Laurentii eccleſia & monaſterio mihi ſcrupulum movet; cùm Laurentiana eccleſiæ edificationem non* Grato, *ſed Francorum regibus Cabilonenſis concilii præſules tribuere videantur.* Notum ſit cunctis, *ainnt, nulla uſpiam* S. Grati *mentione facta*, quòd reſidentibus nobis in eadem eccleſia, antefati martyris (*S. Laurentii juxta Cabilonum*) nomine inſignita, anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXIII regni domni Caroli III poſt mortem nepotis ſui Lotharii in Burgundia. Venit igitur in ipſo concilio quidam presbyter, nomine Leuterius, præpoſitus & advocatus canonicorum ſancti Marcelli martyris, intrans in medio ſynodi monſtravit nobis per privilegia ejuſdem loci ipſam eccleſiam, in qua reſidebamus, à regibus ipſius loci conſtructoribus ex conſenſu epiſcoporum Cabilonenſis civitatis fuiſſe tributam, eamque injuſtè per incuriam & negligentiam perditam haberent.

eccleſiam

12 *Si Francorum reges S. Laurentii in Cabilonenſi ſuburbio* (*eadem de monaſterio videtur ratio*) *conſtruxerint, qui eorum edificatio* S. Grato *attribuitur? Nihilo tamen ſecùs hanc* S. Grato *abjudicandam, non animo. Fortè enim Francorum reges S. Laurentii eccleſiam ſeu monaſterium conſtruxiſſe dicuntur in ea charta, quòd auctoritate regia munitus, opibuſque adjutus* S. Gratus *illud exſtruxerit; aut hoc jam à* S. Grato *excitatum regum Francorum munificentiâ ditatum inſtauratumve dein fuerit. Accedit epiſcopis Cabilonenſibus, cùm id monaſterium, negligentiùs, ut apparet, à San-Marcellianis adminiſtratum, in Girboldi anno* 873; *ac dein iterum anno* 1070, *ſed ad nihilum tunc penè redactum, in Achardi manibus fuerit & ab eodem Achardo, ut num.* XI *dictum eſt, Inſula Barbara monachis data; accedit, inquam, epiſcopis Cabilonenſibus ſpeciem ſaltem alicujus in illud juris fuiſſe, fortaſſe in eo fundati, quòd illud* S. Gratus, *eorum deceſſor, ſive ex privatis, ſive ex epiſcopalibus bonis, ſive ex utriſque excitaſſet. Id vero à* S. Grato *excitatum fuiſſe, non modò recentiores paſſim rerum Cabilonenſium ſcriptores tradunt, ſed ita etiam jam inde à ſeculo ſaltem* XI *creditum fuiſſe, omnino perſuadet charta donationis Prioratûs S. Laurentii monaſterio Inſulæ Barbaræ, in qua ſic loquitur Achardus:* Quapropter cunctis fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ præſentibus & futuris notum fieri cupio, qualiter ego Achardus, indignus Cabilonenſis præſul... quoddam antiquum monaſterium, olim à beato Grato, pontifice prædictæ urbis, in honorem Chriſti martyris Laurentii nobiliter conſtructum, & multis poſſeſſionibus locupletatum, ad nihilum penè redactum ac omnibus rebus nudatum conſpiciens, ſuperna aſpirante clementia, ad priſtinum reſtaurare ſtudens per conſilium & aſſenſum canonicorum meorum atque meorum fidelium, monaſterio S. Martini Inſulæ Barbarenſis, Domino Ogerio abbati & monachis, ibi domino ſervientibus, donavi. *Eſt autem hæc abbatia, primùm S. Andreæ, dein verò S. Martini dicta, ſita in medio Arari prope Lugdunum, & Ordinis Benedictini.*

D

13 *Hinc porrò factum arbitramur, quoniam S. Laurentii monaſterium* Gratus *ipſe ædificârat, ut in ejuſdem eccleſia, quod ſupra ex ejus biographo monui, non modò verſari plerúmque ſuerit ſolitus, ſed in eadem etiam ſepeliri voluerit. Propter eamdem* S. Gratus *vitam ſolitariæ ſimilem* (*quantum quidem per munus epiſcopale, quod gerebat, fas erat*) *& valde auſteram, unà cum matre ſua Celſâ* (*femina, ut ait biographus noſter, tantæ ſanctitatis famâ, ut ſub eodem altari, ſub quo* Gratus *fuerat conditus in S. Laurentii templo, condita pariter fuerit, ſed aliunde mihi non nota*) *duxiſſe videtur: verùm hoc loci narratiunculam, quæ fabulam ſapit, biographus inceptare videtur: ita ferè hæc ſe habet:* Gratus, *ut ſupra dixi, è S. Laurentii ſuburbio Dominicis diebus ad S. Vincentii cathedrale templum more ſuo, ibi qua muneris ſui erant peracturus, itare conſueverat: fortè aliquando, neſcio quibus, negotiis impeditus, ſolitò tardiùs Miſſam celebraturus adire cepit S. Vincentii templum: jamque ad pontem pervenerat, quo è ſuburbio in civitatem iter eſt. Hic vocem audit angelorum, dicentium,* Ite Miſſa eſt; *quâ ſuam in rebus divinis ſocordiam perſtringi ratus, pontificali munere & nomine ſe indignum aiens, annulum pontificalem in Ararim projicit, cellam ſibi unam, alteram matri juxta S. Laurentii eccleſiam condit, in eaque ſe recludit uterque.*

& cellâ ſe aliquando inclu-ſiſſe.

E

C

excitâſſe fertur.

14 *Fruſtra Cabilonenſes crebris precibus* Gratum *urgent, ut pontificis munera reſumat: dum tandem, evoluto ſeptennio, in piſce quodam annulus, quem olim projecerat in Ararim, inventus eſt: ſparsâ per urbem rei famâ,* Gratus *è cellâ invitus educitur, & in cathedrali templo, tamquam cæleſti prodigio monitus, pontificis munere fungi denuò incipit, ſed brevi dumtaxat, dierum ſcilicet viginti, ſpatio; quibus evolutis, multis prodigiis clarus moritur, &, ut vivus petierat, in S. Laurentii templo tumulatur, matre ejus Celſa in cellula Filii reliquum vitæ deinceps exigente. Ita ferè, ut dixi, biographus. Sed vera falſis hic mixta eſſe, adjunctiſque minùs ſaltem probabilibus anilia* (*quale eſt annuli in Ararim primùm projecti, ac poſt ſeptennium inventi adjunctum*) *prudens, ut opinor, nemo non ſuſpicabitur. De prodigiis, quæ, priuſquam in S. Laurentii eccleſia ſepeliretur, contigiſſe, affirmat biographus, verbum non facio, quòd nullum is ſingulare refe-rat. Diem* S. Grati *emortualem fuiſſe ait* VIII *Id-*

F

è quâ extractus paulo poſt obiit ſub medium ſeculi XII:

das

A

dus Octobris, seu ejusdem mensis VIII: *quæ in re non habeo, quod illi opponam: annum verò emortualem tacet, quòd illum, ut opinor, ignoràrit. Cointius ita* S. Grati *res ordinat, ut anno* 644 *concilio Cabilonensi interfuerit, sequenti se juxta S. Laurentii ecclesiam cellulæ incluserit, ac anno* 652 *publico abstinere vivereque desierit: sed nec in his quidquam explorati occurrere, ex dictis suprà colligere promptum erit: quare* S. Grati *ætatem circa medium seculum septimum lato quodam modo signare sufficiat.*

15 S. Grati *biographus, postquam hujus mortem sepulturamque enarravit, proximè, quomodo illius corpus aliò translatum fuerit, exponit, subjungitque demum,* S. Gratum *unà cùm aliis aliquot Cabilonensibus præsulibus annua solemnitate à Joanne Papa* VIII *coli jussum. Ego, ut temporis ordinem servem, primùm quidem ingesta Joannis Papæ VIII, cùm Cabilone versatus fuit, hic inquiro; dein de* S. Grati *translatione altiùs. Biographi, quæ ad Joannem spectant, verba accipe:* Hujus (Grati *nimirum, inquit*) ceterorumque Cabilonensis ecclesiæ patrum pariterque Pontificum Flavi, Tranquilli, Desiderii, Johannis, Silvestri, Agricolæ, Lupi, Verani natalitios dies & annuas solemnitates censuit celebrari Papa Johannes, & in Sanctorum ferie Martyrologii nomina eorum * memorialibus gestis apud Cabilonem viginti dierum moras agens cum Gilbaldo, venerabili Pontifice, dum à Ludovici, gloriosissimi Francorum regis, à se facta, rediret confœderatione. *Biographo consonant Officia propria Sanctorum Cabilonensis ecclesiæ anni* 1620 *ad diem* XXX *Aprilis in Festo supradictorum Sanctorum, ac præterea Desiderati presbyteri; de quibus Lellio* VI *sic habet:* Porrò Joannem vitæ sanctitate illustrem, & cum eo Sylvestrum, Agricolam, Flavum, Veranum, Gratum, Lupum, Tranquillum, & Desiderium, Cabillonensis ecclesiæ quondam antistites, quorum vita virtutibus clara, sancto fine & secutis miraculis commendatur, Joannes Papa octavus retulit in Sanctorum numerum, in basilica S. Marcelli anno supra octingentesimum septuagesimo nono (Gilbardo tum temporis episcopo postulante) cùm è Trecensi synodo revertens, ubi Ludovicum Balbum, Francorum regem, & Occidentis imperatorem coronaverat, Cabilonì per aliquot dies moraretur.

fortur etiam à Joanne Papa VIII

B

**supplerponi.*

C

16 *Haud certò novi, an relata hujus biographi verba, quod Papebrochius tom.* 3 *Aprilis ait, lacinia quædam sint, quam ad* S. Grati *Vitam in Legendario Cabilonensi, ignotus quis attexuerit: utut sit, rem, quam continent, examinemus. Cabilonum venisse Joannem, cùm Trecas, concilium ibi anno* 878 *habiturus, iret, liquet ex Epistola ejusdem Pontificis* 97 *ad omnes Christianos apud Labbeum tom.* 9 *Conciliorum col.* 80, *quâ anathemate ferit, qui equos sibi abstulerant Cabilonì. Absoluta die* x *Septembris Trecensi synodo, in qua Ludovicum Balbum Francorum regem coronârat,* Papa Joannes Trecas movens, *inquit Annalista Bertinianus apud Chesnium tom.* 3 *ad annum* 878, Cavillonem petiit, indeque per Moriennam iter agens per Clusas montis Cinisii Italiam.... introivit. *Gerboldus eum præerat Cabilonensibus, eidem concilio subscripsit: hic, ut inquit auctor Elevationis SS. Agricolæ & aliorum, rei gestæ æqualis, tom.* 2 *Martii pag.* 515, inter reliqua sacræ actionis fœdia, frequenti indagine perquirebat corpora Sanctorum ejusdem civitatis episcoporum; præcipuè horum, quorum memorias nonnulli scriptorum suis inseruerant libris. *Invenerat autem, ut idem auctor pergit, reliquias S. Lupi in basilica S. Petri anno* 877 *quarto Kalendas Septembris; dein S. Desiderati presbyteri, eò è Guerdonensi monasterio Cabilonum a S. Agricola olim translatas. Tum SS. Sylvestri & Agricolæ reliquias in S. Marcelli basilica repertas extulit; quorum, ut idem auctor ait,* in Martyrologiis pluribus dies sacri eorum tránsitus inveniuntur adnotati: *contigisse id addit pridie Nonas Maii anni* 879, *seu potiùs, ut ostendit Papebrochius,* 878.

in Sanctorum numerum

AUCTORE J. B.

17 *Venit interim Cabilonum Joannes Papa,* anno 878 *cum quo de referendis in Sanctorum album auctoritate Pontificia SS. Lupo, Desiderato, Silvestro, & Agricola Gerboldus egit quidem, sed rem ob negotiorum, quibus tum premebatur Pontifex, multitudinem non perfecit. Post synodum verò, inquit citatus auctor,* denuò Cabilonensem civitatem repetiit: à qua cùm discederet, ad monasterium S. Marcelli à præfato episcopo E est deductus. Tunc delato juxta altare B. Agricolæ sarcophago, Dominus Papa inibi digno honore ejus corpus recondidit, & ut deinceps hi beatissimi Dei confessores venerationi haberentur, & dies eorum glorioli transitus festivè celebrarentur, Apostolica auctoritate injunxit. *Quatuor igitur tantùm Sanctos solenni ritu Joannes celebrandos decrevisse videtur, Lupum nempe, Desideratum, Silvestrum & Agricolam: si enim* Gratum, *Flavium, Tranquillum, Desiderium, Joannem & Veranum pari honore priùs affecisset, quàm Cabilone discederet, cur illos hic auctor siluisset? Quod si ita se habet, quæres procul dubio, qui* Gratus, *aliique proximè nominati à Joanne in Sanctorum numerum relati dicantur, & festum cum quatuor primis communne ad diem* XXX *Aprilis obtinuerint? Verosimile admodum est, Gerboldum, quatuor Sanctorum felici inventione animatum, plurium aliorum corpora inquirere voluisse, consuluisse Pontificem, vel jam reditum in Italiam parantem, vel postquam è Gallìis hìc jam excessisset, quid de illis, quos deinceps inveniret, vel jam à Pontificis discessu invenisset, fieri vellet: placuisse autem Pontifici, ut, si nonnullorum dies emortualis in* F *promptu esset, is eorum festivitati sacer esset: aliorum verò (Joannis, Flavii & Desiderii, qui specialem diem sacrum ne quidem in Legendario Cabilonensi anni* 1620 *habent) memoria ageretur, sed omnibus communis. Ita ferè Papebrochius tom.* 3 *Aprilis pag.* 778.

relatus.

18 *Quod verò ad* Gratum *nostrum attinet, is diem* VIII *Octobris sibi proprium habet, æquè ac SS. Lupus, Silvester, & Agricola suos, ac proin & antè Gerboldi ætatem cultum suum sacrum, perinde ac illi, apud Cabilonenses, quorum certè fuit episcopus, habuit; quæ quidem ex probabili duntaxat conjectura dicta intelligantur: nec enim certum videtur ob jam dicta, eum à Joanne VIII in Sanctorum numerum fuisse relatum. Utut sit, jam à seculis aliquot Sanctorum honores illi deferri à Cabilonensibus consueviſſe, colligi potest ex charta anni* 1070, *num.* 12 *laudata, in qua eum Achardus, Cabilonensis episcopus,* Beatum *diserte appellat; uti & ex translatione ejus ad Paradense monasterium, de qua proximè sermo recurret. De Tranquillo & Verano (hic in Legendario Cabilonensi dies* XX *Octobris & XIII Novembris sibi proprios habet) quorum unà cum aliis suprà nominatis communis ad diem* XXX *Aprilis*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

prilis in dicto Legendario hæc oratio eſt: Da, quæſumus, omnipotens Deus, ut beatorum Sylveſtri, Joannis, Agricolæ, Flavi, Verani, Grati, Lupi, Tranquilli, Deſiderii & Deſiderati confeſſorum tuorum atque Pontificum veneranda ſolemnitas & devotionem nobis augeat & ſalutem. Per Dominum; *de his, inquam, duobus vide, quæ Papebrochius tom. 3 Aprilis proximè citato pag. 779 & ſeq. annotavit.*

Paredum ejus reliquiæ tranſlatæ fuere

19 *Quod denique ad* S. Grati *tranſlationem, de qua ſuprà mentionem feci, pertinet, ait biographus noſter, Lambertum, Cabillonenſem comitem, multis precibus apud Hugonem, Cabillonenſem epiſcopum, egiſſe, ut, cùm Paredenſis baſilica, à ſe conſtructa, ad umbilicum eſſet adducta, & Sanctorum reliquiis (quippe ſine quibus eccleſiarum conſecrationes fieri non conſueverant) admodum indigeret,* S. Grati *corpus ſibi concederet, idque ab Hugone, invito licèt clero, obtinuiſſe: tertio verò Idus (ſeu* XIII*) Maii in Paredenſe monaſterium inſigni populorum vicinorum concurſu fuiſſe illatum. Loci notitiam exhibet Mabillonius in Annalibus Benedictinis ad annum 977. num.* 51. Paredum, *inquit,* locus
B eſt diœceſis Auguſtodunenſis ad Burbunciam (*la Brebince*) amnem in pago Quadrilenſi (*Le Charolois*) cella Cluniacenſium monachorum (decanatum vocant) inſignis, unde "Paredum „monachorum„ (*Paroy le-monial*) appellatur. *A Lamberto Paredum, cooperante Majolo, Cluniacenſi abbate, exſtructum fuiſſe in honorem S. Mariæ Virginis & S. Joannis præcurſoris, ac dein ab Hugone, Antiſſiodorenſi epiſcopo, Lamberti comitis Cabillonenſis filio, Odiloni, Cluniacenſi abbati, fuiſſe conceſſum, docet ipſius Hugonis ea de re charta, data anno 999, menſe Maio, indictione* XII *apud Perrynum in Monumentis hiſtoriæ Cabilonenſis pag. 37 & ſeq. Verùm an, quod biographus* S. Grati *ait, Lambertus* S. Grati *ſacras exuvias ab Hugone, an contrà à Radulfo, ſeu Rodulfo, Hugonis, etſi forte non proximo, deceſſore obtinuit?*

anno 977.

20 *Mabillonius proximè citatus, verbis ex ipſo num. ſuperiore tranſcriptis, paulò poſt ſubjicit ſequentia:* Parodi monaſterii prima fundamenta anno ejus ſæculi (x) ſeptuageſimo tertio jacta, ejuſque dedicationem hoc anno, id eſt, ſeptuageſimo ſeptimo, in honorem ſanctæ Mariæ Virginis ſanctique Johannis Baptiſtæ, & ſancti Grati epiſcopi & confeſſoris factam fuiſſe, diſci-
C mus ex Hiſtoria, ejuſdem loci chartario præmiſſa: ubi locus "Aurea vallis„ cognominatus dicitur. Ibidem enumerantur prædia, xenia & ornamenta, quæ Lambertus munificus comes novo monaſterio ipſo die Dedicationis conceſſit. Litteris dotationis ab eo confectis ſubſcribunt poſt illum Adalais, uxor ejus, Hugo, filius ejus, Rodulfus (*quod nota*) epiſcopus Cabilonenſis, Johannes & Iſardus, item epiſcopi, Rodbertus vicecomes & Leotaldus. *Si Rodulfus litteris Lamberti de donis, ipſo dedicationis die monaſterio Paredenſi collatis, ſubſcripſerit, ſanè ſub Rodulfo tum ipſa eccleſia Paredenſis dedicatio, tum* S. Grati, *cui eccleſia illa etiam dedicata fuit, in eandem tranſlatio contigiſſe videtur. His adde ex Gallia Chriſtiana autæ ſcriptoribus tom. 4 col. 881, Rodulfum anno 986, Natranni, Nivernenſis epiſcopi, inſtrumento, de conceſſis ab illo altaribus quibuſdam eccleſiæ ſuæ canonicis confecto, ſubſcripſiſſe; & Hugonem ante hunc Radulfum ſeu Rodulfum in Cabilonenſium epiſcoporum Catalogis ſignatum non reperiri; erroris equidem, quo Rodulfo Hugonem perperam ſubſtituerit, biographum* S. Grati *ſuſpectum ſaltem, ut opinor, habebis, & ætatem ejus, non dico ſeculo* VII, *quo* S. Gratus *fuit; ſed ſeculo* X, *quo Lambertus comes octavo Kalendas Martii anni* 988 (*ut Mabillonius laudatus, veroſimiliter ex præmiſſa Paredenſis monaſterii chartulario Hiſtoria, ſcribit*) *defunctus eſt, ſaltem aliquantò juniorem exiſtimabis. Sed quæcúmque ejus ætas fuerit, ea* S. Grati, *quæ exhibet, Acta, ſeu Vita.*

VITA

Auctore anonymo.

A Claudio Perryo edita ex veteri Legendario eccleſiæ Cabilonenſis.

CAPUT UNICUM

Sanctus in epiſcopum Cabilonenſem eligitur, cellæ ſe includit, moritur; transferuntur ejus reliquiæ, refertur in numerum Sanctorum.

SUb temporis illius ſpacio, quo bonæ memoriæ pontifex Cabilonenſis, Gebderinus *a* nomine, è mundo diſceſſerat, plebs & clerus ejuſdem civitatis ad eccleſiam conveniens, quemdam virum mundanæ nobilitatis titulo præclarum, Deo & nomine Gratum & gratiâ, ad pontificalis culmen regiminis elegerunt, præſulibuſque, conſecratio quibus debebatur, ſanctificandum ſecundum canonum ſanctiones obtulerunt. Quem à primate diœceſis Lugdunenſis *b*, ejuſque ſuffraganeis ſecundum nominis ſui Grati dignitatem gratis conſecratum, eccleſiæ ſuæ epiſcopalis cathedrâ ſublimatum, communi
F cleri gaudio & plebis reſtituerunt. Nondum etenim tunc temporis prædeceſſores illius in urbe manendi locum preſſurâ gentilitatis habuerant *c*. Sed, interpoſito Arari amne, in ripa Sequanorum *d* [quoddam municipium,] Græco vocabulo MARTYRMATHON *e* vocatum, repererant: in quo poſt labores & ærumnas ab impia gente ſibi ſæpiùs illatas requieſcere conſueverant. Nunc propè prænotato adſore videbatur municipio quædam eccleſia noviter conſtructa in honore levitæ Chriſti & martyris Laurentii *f*, in qua quotidiani conſuetudo celebrabatur Officii.

S. Gratus, ſanctus Cabilonenſis epiſcopus,

a

b

c

d

e

f

2 Hic tamen intimo ſpiritualium amore filiorum morem ſibi impoſuit, ut unaquáque Dominica die per Sagonæ *g* pontem tranſeundo ad majorem eccleſiam *h* veniret; ibique Miſſa peragens, aſtanti populo prædicationis officium exhiberet. Accidit autem quadam die prædicta, quòd iter eundo ad eccleſiam, ut pleriſque adſolet, curæ plùs ſolito impedirent ſæculares. Qui-

ibid dein munus abdicare volens.

g

h

Digitized by Google

Quibus viriliter expeditis, ſanctæ conſuetudinis non immemor, dum ad pontis perveniret medium, in ſpirituali auditu cœleſtis Officii, "Ite »Miſſa eſt„ dicentem audivit angelum. Hoc cœleſti perterritus oraculo; dum in pontis moraretur medio, quò tenderet, quid ageret, ignorans, tardioris tamen officii negligentiæ ſibi maculas inculcans, ex digito annulum excutiens & in aquam projiciens, hiſce verbis ſe obligavit dicens: Niſi annulum recuperavero, officii paſtoralis miniſter nec dici veraciter, nec eſſe ulteriùs potero *i*. Poſthæc ad prædicti martyris baſilicam rediens, juxta muros illius reclusionis cellulam fieri præcepit, in qua per continuos, & eo ampliùs, ſeptem annos Deo militans, in vigiliis & orationibus pernoctavit. Huic cellulæ contiguum fabricari juſſit tugurium, in quo mater ejus, nomine Celſa, mulier religioſa, in ſpirituali artificio corpus domuit & extenuavit.

i

vilia ſe ingeſtus

3 His itaque viventibus & Deo per omnia militantibus, additus eſt quidam clericus ſerviens deforis, deferens, quæ neceſſaria videbantur. Ad hunc innumerabiles locum circumquàque veniebant populi, patrem videre deſiderantes & ejus dulciſluis ſermonibus faturari. Igitur Gratus ſanctiſſimus inter ea, quæ adventantem continuis populum commonebat precibus, quatenus alium patrem eligerent animabus ſuis; nam de illo impoſſibile eſſe, niſi ſoli Deo, videbatur. Hoc magni parvique verbum omnino reſpuentes, qua poterant aſſertione teſtificabantur, quòd in ejus fede, eo vivente, nemo ſuccederet alius. In hoc alterno Patris, filiorumque dilectionis affectu, ut veridicorum certiſſimo patrum didicimus relatu, ſic Deus ejus diœceſim ſuis aſſiduis protexit orationibus, quatenus fluvius Araris, & circumfluentia videlicet flumina nullum ſuorum abſorbendo necarent, nullum ſilveſtres beſtiæ rapiendo devorarent, nulli in criminalibus peccatis ſine pœnitentia & Viatico à ſæculo moriendo deviarent.

4 Poſt aliquantulum verò temporis, jam tranſacto ſeptem annorum curriculo reclutionis, cùm divina pietas tanto labori finem imponere decreviſſet, accidit, quòd clericus eorum ſerviens quodam Dominicæ lucis crepuſculo ad ripam properans causà emendi piſces, adiit piſcatores. Poſt piſcium verò emptionem dum præſtolans ad ſuſcipiendum adſtaret, piſcatorque more ſolito piſces eviſceraret, acumine cultri ex gutture piſcis pii annulum extraxit Paſtoris *k*. Quem dum manu capere vellet, ut eum ſibi retinere potuiſſet, in navicula cadens, cæteris viſcerum internis ſonitum reddidit largiorem. Hunc clericus avida manu capiens, & diu fixo oculo Patris annulum recognoſcens, ad cellulam ſtatim curritans, dum Domino ſuo per feneſtræ oſtiolum annulum oſtenderet, reticuit, quæ verba propalare gaudii magnitudo non valuit. Mox Pater venerabilis ſuum, quem perdidit, annulum agnoſcens, humilitatiſque causà priùs reticere volens, iram Dei omnipotentis incurrere metuit, quia lumen in tenebris latere non potuit. Cùm talia ſerviens clericus intra ſe volveret, utrùm tacere, an divulgare debuiſſet, per os piſcatoris per urbem & ſuburbana hæc res mirabilis innotuit, populumque ad ſeclusionis domunculam innumerabilem congregavit.

per ſeptennium

C

k

5 Tunc propenſiùs divina diſpenſatione ab omnibus * murum effodere cœperunt, & , confractis ſpiritualis cuſtodiæ repagulis, Epiſcopum nolentem totiſque viribus renitentem extraxerunt. Quem protinus barbâ crinibuſque *l* privatum & diutinæ pœnitentiæ veſtibus exutum navalibus vehiculis per Araris alveum ad Matrem eccleſiam cum magno pſallentium tripudio deportaverunt. Poſt hæc ſacerdotalis habitûs infulâ redimitus, ſacroſancti Corporis & Sanguinis Jeſu Chriſti myſterio munivit, & manu dextra, annuli, diu perditi, fulgore radiante, epiſcopali, diuque deſiderata benedictione ſanctificavit. Omnibus cœleſtium Sacramentorum myſteriis rite peractis, populoque ad propria reverſo, Epiſcopo quoque intra Sancta Sanctorum Dei ſerviciis inhærente, poſt dierum moras viginti incommodo arreptus corporali, clerum ſibi iterum præcepit accerſiri: cui congregato temporalem ſuæ carnis & ſpiritus diſſolutionem adeſſe prædixit; & ut in eccleſia beati Laurentii, in qua diu Domino ſerviret, ſepeliretur, inter cætera precibus obtinuit multis.

A. ANONYMO. *node extracti.* * *an* omnes *l*

E

brevi poſt moritur.

6 Mox febre corporis diu macerati ingraveſcente, ut Chriſtianum decet, in cinere & cilicio recubando humiliatis, clero coràm poſito, ad cœlos ſpiritum exhalavit octavo Idus Octobris *m*. Corpus ejus, veterum ex more compoſitum, cum hymnis pſallentium dolentiumque cuneis ad ſuæ ſedis baſilicam deportatum. In qua nocte Vigiliarum Dominus ſervum ſuum multis miraculorum ſignis declarans, verum Iſraëlitam, in quo dolus non fuerat, oſtendit. Mane facto; populoque provinciæ ad Patris exequias aggregato, corpus ejus ſanctiſſimum trans flumen eſt delatum honorificè, &, quo prædixerat, Deo donante, meruit habere ſepulcrum. Ibi Deo vivens, ſingulorumque rectas petentium preces obaudiens, infirmis & ægrotantibus, Dei opitulante clementia, innumera ſanitatum munera largitur. Celſa verò beatiſſima Filii, patriſque ſui ſpiritualis ſolatio temporali deſolata, ſpecus ſuum relinquens in beati Pontificis pœnitentiale ergaſtulum ingreſſa, quamdiu advixit, ad promerendam Dei gratiam modis omnibus laboravit. Poſt denique glorioſum vitæ finem pro ſanctitatis merito Dei familiaris ab omnibus cognita, ſub altario ejuſdem eccleſiæ à religionis amatoribus venerabiliter eſt tumulata: amboque mater ſcilicet & Filius, quibus divina pietas cœlorum palatia dederat latiſſima, ſub quodam domicilio terrenæ requiei, qualicumque perpeſſi ſunt pertrui ſepulturâ.

m

F

7 Poſt nimios ſiquidem ævi labentis temporum decurſus, dum Cabilonenſem Hugo *n* præſul regeret eccleſiam, primuſque *o* comes civitatis ejuſdem Lambertus nomine, comitatûs obtineret monarchiam; jam incepta ab eodem conſule binomii loci "Aureæ Vallis„, videlicet atque "Paredi„ *p* perfectaque baſilica, Sanctorum pignoribus valdè indigens fuerat locus ille. Acceſſit autem prædictus comes ad ſereniſſimi genua pontificis ſolo tenus flagitans, quatenus Grati beatiſſimi corpus ſanctiſſimum ad præfatum transferri fineret cœnobium, ut ampliori monachorum veneraretur officio, & Præſul diligentiori comitis deſerviret dominio. Favit inconſultus, ut aiunt, præſul tanto precatui, & quia cleri conſenſum habere non poterat id agendi, intempeſtæ noctis ſilentio à comitis officialibus beati Patris confracto ſarcophago, miſe-

Paredum ejus reliquias obtinuit.

n

o

p

Digitized by Google

A. ANONYMO. ferunt preciosa membra in capsam argenteam opportunè decoratam, tantoque Sacerdoti congruam; & ita cum diligentia, quà valuerunt, ad prædestinatum transtulerunt locum. Hac beati Confessoris translatione manifestata Lugdunensium, Viennensium, Matiscensium, Æduorum, Briennensiumque populis, ingenti volitante fama, omnes utriusque sexus obviàm venientes gressu non segni, tanti muneris superno gratias retulêre Largitori. Et in omni loco dignoscitur, cujus apud Deum gratiæ fuerat, qui portabatur. Suscepit Paredum tertio

q Idus Maii q cum magno honore & lætitia Grati sanctissimi reliquiarum munera preciosa, enarrarique non potest, quanta tunc temporis concepit gaudia, quæ per illum loci illius incolis utriusque vitæ felicitatis addita sunt incrementa.

Ipsique à Joanne VIII in Album Sanctorum relatus fuit.

8 Hujus, cæterorumque Cabilonensis ecclesiæ patrum, pariterque pontificum Flavii, Tranquilli, Desiderii, Joannis, Silvestri, Agricolæ, Lupi, Verani natalicios dies & annuas solemnitates censuit celebrari Papa Joannes, & in Sanctorum serie Martyrologii nomina eorum* memorialibus gestis apud Cabilonem viginti dierum moras agens cum Gilbaldo, venerabili pontifice, dum à Ludovici Balbi, gloriosissimi Francorum regis, à se facta, rediret consecratione r.

*supplesponi.

ANNOTATA.

a Gebderinum, Gilderinum *seu* Gelionium *proximo antè* S. Gratum *loco memorant Chenu, Robertus, Sammarthani, Gallia Christiana antiquæ scriptores, Perrymus, qui illum solo sibi notum nomine ait, aliique; sed nullum indubitatæ fidei testimonium afferunt.*

b *Theodorico, vel Cunderico, ut ex temporis ratione colligitur.*

c *Non videtur* S. Grati *ætate ea fuisse Cabilonensium rerum facies, ut à gentilium multitudine sibi timere tamopere, ut intra urbis sinum domicilium figere non auderent, debuerint Cabilonenses episcopi. Vide dicta num.* 8 *Commentarii prævii. Si in urbe* Gratus *domicilium non habebat, verosimiliorem, etsi fortasse haud veriorem, hujus rei causam biographus assignare potuisset urbis Cabilonensis incendium, cujus ad calcem Chronici sui Fredegarius meminit, circa annum* 641 *ex Ruinartii calculo factum.*

d *Ad Araris ripam usque olim agri Sequanorum se extendebant. Vide Comment. prav. num.* 9.

e Martyrmathon *scribit etiam idem Perrymus, Cabilonensis historiographus, in transmissa Divione ad Majores nostros ejus loci notitia; porrò quid eo vocabulo significarint volverint, haud satis capio. An fortè illud à Græco* Μάρτυρος μνῆμα (martyris monumentum) *derivatum & locus ille vel à S. Laurentii, vel alterius cujuscumque martyris ibi quondam existente ecclesia sic appellatus fuit? Nunc* S. Laurentii suburbium *dicitur.*

f *Ab ipso* S. Grato, *ut creditur, condita. Vide, quæ de ea dicta sunt num.* 10 *& binis seqq.*

g *Idem fluvius, qui Arar, Gallicè* la Saône *dictus, hìc memoratur.*

h *S. Vincentio sacram, ex quo Childebertus, Francorum rex, ex Hispania ejus reliquias in Gallias detulit, dedirque Cabilonensi ecclesiæ; cùm priùs* S. Stephani *vocata fuisset, ut tradunt Gallia Christiana antiquæ scriptores.*

i *Haud satis verosimile mihi videtur, ea de causa* S. Gratum *sese cellulæ inclusisse, & episcopalis munere, dum projectum in Ararim annulum reciperet, abstinere voluisse.*

k *Non minus adjunctum hoc, quàm præcedens fabulam sapit.*

l *Quod nimirum, si biographi mentem capio, præter modum jam excrevissent & præter decorum sæpè squalerent illis barba & crines, ideòque decentiæ fuerint.*

m *Quo anno ignoratur. Sub medium sæculum* VII *Cabilonensi concilio interfuit: obiit forte Clodovei II anno* XV: *sed de epocha regni Clodovei non convenit inter auctores, aliis sexdecim annos, à patris morte omnes computandos, illi tribuentibus; sed aliis decem à morte patris, sex autem priores sexennio primo numerare incipientibus.*

n *Imò, ut apparet, Radulfus anno* 977 *ex num.* 20. *Comm. prav.*

o *Puta, qui primus hereditario jure Cabilonensem comitatum possederit. Alii tamen in Warino tribuunt.*

p *Hujus loci, cujus ecclesia* S. Grato *etiam dedicata fuit, notitiam vide num.* 19 *Comment. prævii.*

q *Hinc translationem* S. Grati *codex Candidacensis, num.* 1 *citatus, signat die* XIII *Maii: sed cur* Acquæ *facta ibidem dicatur, non capio: putem, loco* Acquæ *legendum;* Paredi.

r *Anno nimirum* 878. *Id de SS. Lupo, Desiderato, Silvestro & Agricola certum est: de reliquis, & de* S. Grato *non item. Commentarii prævii num.* 16 *& binos sequentes consule.*

Digitized by

AUCTORE J. B.

DE SS. VALERIA ET POLLENA VIRGINIBUS

HUNONIS-CURIÆ IN BELGICA II

SYLLOGE.

Sanctarum Virginum annuntiatio & cultus ſacer: non ſatis certa eſſe, quæ de illis paſſim narrantur: quid illarum reliquiis evenerit.

SECULO INCERTO. *Hunonis-curia, cujus notitia datur.* B

Hunonis-Curia, quæ & Hunonis-curtis, Hunulfi, ſeu Hunolficurtis, Hunocurtum aliiſque non abſimilibus nominibus, Gallicè verò Hunecourt *appellatur, vetus non procul Scaldi fluvio in diœceſi Cameracenſi, quà hæc Arteſia Picardiæque confiniis jungitur, abbatia eſt, virginibus ſimul & canonicis ſeculo ſeptimo ab Amalfrido & Childebertiana conjugibus condita, ſed poſt varias ſortis viciſſitudines ad Benedictinum Ordinem, penes quem hodieque eſt, devoluta. Binas, quas titulus exhibet, hîc ſanctas Virgines modò conjunctim, modò ſeparatim annuntiant hodie Martyrologi aliquot recentiores. Grevenus in Additionibus ad Uſuardum, uti & Molanus apud Sollerium, corrupto annuntiationis loco, ſolius* Valeriæ *mentionem faciunt: illius verba ſunt:* In Humeltoet Valeriæ virginis. *Hujus verò:* Et in Humeltoet ſanctæ Valeriæ virginis. *Item in editionibus Lovanienſi anni* 1573, *& Antverpienſi anni* 1583: Et in Humulcurt, ſanctæ Valeriæ virginis. *Menardi verò, utramque conjungentis, hæc:* In Hunnonis-curia in Belgio, ſanctarum virginum & ſororum Valeriæ & Pollenæ. *Willoti in Martyrologio Belgico, Gallicè ſcripto:* In abbatia Hunonis-curiæ commemoratio S. Valeriæ, ejuſdem loci abbatiſſæ, & S. Pollenæ virginum & ſororum S. Lietphardi.

C

Ss Sanctæ virgines modò ſeparatim.

2 *Sanſſayi etiam verba, etſi paulò prolixiora, ſed tamen ſpecialia quædam, maximè de* S. Valeriæ *in cathedrali Cameracenſi eccleſia cultu, complexa, accipe:* Apud Hunonis curiam, diœceſis Cameracenſis, feſtivitas ſanctarum virginum & ſororum Valeriæ & Pollenæ: quæ ſancti Liephardi epiſcopi Cantuarienſis & martyris germanæ, peregrinationiſque ſociæ ac virtutum imitatrices, æterno regi conſecrato illibatæ virginitatis flore, continuis lachrymarum imbribus, ciliciis, jejuniis, diſciplinis & aſſiduis orationibus carnem ſpiritui ſubjugantes, ſummæ perfectionis conſcenſo culmine, angelicæ converſationis conſummato in terris decurſu, ad ſupernæ Sion gaudia & perennia beatorum ſpirituum contubernia commigrârunt. Quarum corpora diu quieverunt religioſè condita in præſignato Hunocurtenſi cœnobio, quod exſtruxit S. Vindicianus epiſcopus Cameracenſis: unde Quintinopolim (quæ jam Auguſta eſt Veromanduorum) tranſvecta: at bellorum ſub crebris turbinibus evanuerunt, vigente nihilominus etiamnum venerabili Virginum illarum memoria, tam in ipſo Hunonis curiæ cœnobio, quàm Cameraci in æde primaria, ubi ſancta Valeria, Collecta ſpeciali hodie (*prodiit ejus opus anno* 1637) honoratur. *Ita Sanſſayus, ſed in nonnullis, ut videbimus, emendandus.* E

modò conjunctim annuntiantur & ſacrum

3 *Utramque conjungit etiam Ferrarius in Catalogo Sanctorum Generali his verbis:* Hunocuriæ apud Cameracum ſanctarum virginum Valeriæ abbatiſſæ, & Poleniæ ſororis cum Lietfardo fratre: *ſed huic dies* IV *Februarii ſacra eſt. Caſtellanus in Martyrologio Univerſali meminit quidem utriuſque:* Pollenæ *ſcilicet ad diem* VIII *Octobris hoc modo:* Trecalti (*à Trecaut*) prope Gundulfilocum (*Gonnelieu*) in Veromanduis, S. Pollena virgo; cujus corpus Honulficurtem; dein in S. Præjecti cœnobium Auguſtæ Veromanduorum unà cum corporibus S. Lietphardi Gundulfilocenſis & S. Valeriæ tranſlatum fuit: Valeriam *autem, ſeu ut ſcribit,* Valerianam *inter Sanctos, quorum emortualis ignoratur dies, retulit. Hæc de ſanctis virginibus,* Valeria & Pollena, *laudati martyrologi, mox examinanda, ubi pauca de earum cultu præfati ſuerimus. Quæ porrò huc ſpectant ex Commentario, Actis S. Lietphardi ad diem* IV *Februarii in Opere noſtro pag.* 492 *præfixo, petenda ſunt.* In hoc loco (*Hunonis-curia, ait ibi Henſchenius*) cum S. Lietphardo requieverunt SS. Valeria & Pollena ſorores, quarum fratrem moderni ſcriptores S. Lietphardum ſtatuunt, abſque ulla in antiquis monumentis mentione. Eæ ſimul VIII Octobris eccleſiaſtico cultu honorantur. Horum trium Sanctorum oſſa, ut à bellorum incommodis ſecuriora eſſent, ex hoc Hunonis-curienſi monaſterio ad urbem S. Quintini tranſlata, in ejus expugnatione anno MDLVII perierunt, unà cùm antiquis libris authenticiſque monumentis, ut nullum iſthic ſupereſſe antiquitatis veſtigium, tradat Franciſcus le Bar in ſuis tractatibus monaſticis nondum editis. F

cultum obtinuêre.

4 His non obſtantibus, *pergit Henſchenius,* monachos Hunonis-curienſes quotidie in Officio eccleſiaſtico facere commemorationem S. Lietphardi & duarum Virginum, ex litteris Eleutherii Pontani, primi collegii Cameracenſis Societatis Jeſu rectoris, ſcribit Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, & Miræus in Faſtis Belgicis VIII Octobris; *argumento ſanè perſpicuo, Hunonis-curienſes monachos non minori cultu & veneratione*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

tione dictas Virgines, priusquam earum exuviæ in oppidum S. Quintini deportatæ fuissent, prosequi soluisse. S. Pollenæ *jam inde à sæculo* VII *Hunonis-curiense templum dicatum, ejusque ibi reliquias fuisse religiosè servatas, ex charta infrà num.* 10 *danda liquebit. De* Valeria *verò, in ecclesia Majori Cameracensi culta, Sanssayi dicta habes suprà. Castellanus* Valeriam *in Abbatia S. Projecti in urbe S. Quintini sacro honore coli affirmat; nec dubito, quin idem de* S. Pollena *dicere potuisset: hanc præterea ipse* Trecalti *annuntiavit, fortè quòd & illam in eo vico, qui Hunulfi-curte seu Hunonis-curiâ parùm abest, sacros honores consecutam esse, exploratum haberet; in Martyrologio Atrebatensi Bedæ Ms. sic hodie legitur:* In Hunulfi-curte depositio sanctæ Valeriæ virginis. *Atque adeò non est, cur de harum Sanctarum Virginum cultu sacro solliciti ulteriùs simus: utinam cetera, quæ de his Virginibus, sive à martyrologis jam laudatis, sive à scriptoribus aliis circumferuntur, aquè solidè ex probatæ antiquitatis monumentis, quæ periisse, jam audivimus, illustrari possent.*

Pollenæ. De qua ex Cameraco (*à Pontano suprà memorato*) sequentia accepi. Villa, in qua olim quieverunt sanctæ Pollenæ reliquiæ, vulgò vocatur Huncourt, Latinè Hunonis-curia, in qua est monasterium sancti Petri, estque diœcesis Cameracensis, distans à Cameraco quatuor leucis Gallicis, in finibus Franciæ. Religiosi sunt Ordinis Divi Benedicti. In eo asservabatur olim corpus S. Lieffardi, natione Angli, cum corporibus sororum ejus Valeriæ & Pollenæ, quæ, cùm in urbem S. Quintini fuissent allata ob pericula bellorum, ut ibi essent securiora, periêre in expugnatione urbis. Fit autem ibi quotidie memoria S. Lieffardi & Sororum ejus. Et quia libri omnes monasterii perierunt incendiis ac bellorum injuriis, ideò sola memoria supersest.

7 *Ex hactenus dictis facilè colliges, non tantùm SS. Virgines germanas inter sese, sed & cum S. Lietphardo fuisse ex communi ferè scriptorum laudatorum opinione. Germanas inter sese fuisse, laudatus suprà Henschenius videtur admittere: non tam facilis est in agnoscendo fraternæ necessitudinis vinculo Lietphardum inter & sanctas virgines* Valeriam & Pollenam: *quòd nempe id nulla veterum scriptorum monumentorumve auctoritate, ut verbis num.* 3 *citatis ait, sit nixum: accedit, auctorem Vitæ S. Lietphardi, Hunulfi-curtensem, ut apparet, monachum, cui adeo* SS. Valeriæ & Pollenæ, *in monasterio suo celebrium, notitia non defuit, nullam omninò harum usquam mentionem, ne minimam quidem, lectori suo injicere; cùm tamen B. Onasiancii, Londinensis præsulis, & S. Lietphardi fratris, mentionem expressam facere non neglexerit. Neque certum videtur,* SS. Valeriam & Pollenam *sorores fuisse: nihilo enim hoc magis ex antiquis monumentis ostendi potest, quam fraternæ illas inter & S. Lietphardum necessitudinis vinculum.*

S. Lietphardi germanas sorores

8 *Et* Pollena *quidem S. Lietphardo &* S. Valeriâ *mihi videtur multò fortasse antiquior: nam, ut ex charta Amalfridi infrà transcribenda habetur; Amalfridus ejusque uxor Childebertiana Hunulfi-curtense monasterium anno 677, id est, trigesimo tantùm circiter post S. Lietphardi necem, non modò S. Mariæ, Petro & Martino, sed etiam* S. Pollenæ *sacrum esse voluerunt. At quo pacto id* S. Pollenæ, *exclusis fratre Lietphardo & sorore* Valeria, *sacrum esse voluissent, nisi illa Lietphardum & Valeriam & cultûs antiquitate & sanctitatis opinione tum saltem temporis longè superâsset? Opinor ergò,* S. Pollenam *neque ad S. Lietphardum, neque ad* S. Valeriam *ullo alio pertinere titulo, quàm quòd Hunulfi-curte locisque vicinis, licet citiùs, quam Lietphardus & Valeria, & ante condituin Hunulfi-curtense monasterium cultum olim fuerit adepta; quódque ut Lietphardi & Valeriæ, ita & ipsius, licet iterum multò citiùs, quod de Lietphardo quidem certum videtur, reliquiæ eodem loco servatæ antiquitus fuerint, unáque cultæ, ac dein etiam una ad Fanum S. Quintini translatæ perierint; unde tamen sensim in vulgus, & à vulgo in scriptores, antiquis testimoniis monumentisque destitutos, ea manârit opinio, tres illos Sanctos fuisse inter sese germanos & eadem ætate vixisse.*

fuisse, non satis constat:

9 *Quod autem ad* S. Valeriam *spectat, etsi S. Lietphardi soror fuisse mihi non videatur, vero tamen non absimile videtur, eam Hunulfi-curtensem abbatissam fuisse, & eodem, quo S. Lietphardus sæculo, aut sequenti floruisse; ita, quantùm*

Fortè Valeria abbatissa fuit Hunonis-curiensis,

Quædam, quæ de illis

passim narrantur:

A *tùm ad munus abbatiſſæ, quod Hunulfi-curte obtinuit, opinati ſunt non modò Ferrarius, Gazetus, & Molanus ſuprà citati, ſed etiam Valeſius in Notitiis Galliarum, ubi de Hunulfi-curte. Verùm, inquies,* S. Valeria *Hunulfi-curtenſis abbatiſſa eſſe non potuit ante Aurianam, neque poſt illam: non ante Aurianam, Amalfridi & Childebertanæ fundatorum Hunulfi-curtenſium filiam, & loci ejuſdem abbatiſſam ex diplomate fundationis: neque poſt illam: nam, ut ſcribit Iperius in Chronico S. Bertini cap.* 1, *part.* 12, *cùm Amalfridus Hunulfi-curtenſe monaſterium* eo tenore, ut ipſe & filia ejus Auriana prædicta eumdem locum quamdiu viverent, in precaria haberent; ſed poſt utriuſque obitum S. Bertinus ejuſque ſucceſſores hoc habeant, teneant, & quemcumque voluerint ei præponant, *S. Bertino ſubjeciſſet*; Deinde, *inquit idem Iperius*, Amalfrido Aurianaque defunctis, moniales ibi ſuccedere S. Bertini ſucceſſores inhibuerunt, & monachos ibi ſtatuerunt: *ut adeò ſola Auriana Hunulfi-curtenſis abbatiſſa fuiſſe videatur, nec locus relictus eſſe, ut* S. Valeria *inter ejus loci abbatiſſas numeretur.*

B 10 *Amalfridi charta, quâ monaſterium Hunulfi-curtenſe S. Bertino, Sithienſi prope Audomaropolim abbati, ejuſque ſucceſſoribus ſubjicit, apud Mabillonium de re Diplomatica lib.* 6 *pag.* 607 *ex Folquino, qui uſque ad annum circiter* 961 *monaſterii Sithienſis monumenta collegit, ita habet:* Ego in Dei nomine Amalfridus illuſter vir, conceſſi atque delegavi ad monaſterium Sitdiu, ubi venerabilis vir Bertinus abba præeſſe videtur, unà cum voluntate vel convenientia filiæ meæ Aurianæ, quæ ibidem rectrix eſſe videtur, hoc eſt, monaſterium noſtrum, cujus vocabulum eſt Hunulfo-curtis, in pago Kambrincenſe, ſuper fluvio Scald, quem ego in proprietate noſtra in honore ſanctæ Mariæ, vel ſancti Petri, ſeu ſancti Martini, ſeu ſanctæ Pollinæ conſtruxi, ubi ipſa pretioſa gemma requieſcit in corpore.... Et ſupplicamus ipſos fratres & rectores monaſterii, ut ipſum monaſterium de Miſſa, de curſo, de luminaria, curam habere ſtudeant, & de hoſpitibus & peregrinis caritatem, ut mercedem habere debeant, & nomen noſtrum in libro vitæ recenſeant. Actum Vermandis, quod fecit mentis Februarii dies VIII, in anno XII regni Domni noſtri Teuderici glorioſiſſimi regis; *qui fuit Chriſti* 685 *ſecundum Mabillonium. Cui Amalfridi chartæ additur ex eodem Folquino ejuſdem confirmatio, facta à Theodorico rege anno regni* XIV, *Kalend. April., in qua Childebertana nomen exprimatur. Amalfridi chartam Iperius mox relatam vidit: quamquam autem illa, prout à Folquino a Mabillonio recitatur, ea non contineat, quæ in illa contineri Iperius ait, falſi tamen hic argui nequit, quod, ut Mabillonius tradit, Folquinus integram Amalfridi chartam non tranſcripſerit. Habentur autem in Vita S. Bertini apud Mabillonium part.* 1 *ſeculi* III *Benedictini pag.* 115, *à Folcardo, ut cenſet, ſeculo* XI *ſcripta, à quo eadem charta laudatur.*

potuitque Aurianam

11 *Nihilo tamen ſecius non facit Amalfridi charta, ut* Valeriæ *inter abbatiſſas Hunonis-curienſes locus dari nequeat: potuit enim illa Aurianam præceſſiſſe: quamquam enim ex Amalfridi charta Auriana Hunulfi-curtenſi abbatiæ præfuerit, cùm illam S. Bertino ſubjecit; non tamen ex eadem charta compertum eſt, Aurianam jam inde ab ipſa fundatione abbatiæ eidem præfuiſſe. Junior fortaſſis Auriana fuit, & ad regendum monaſterium adhuc minùs apta, ſic tamen ut vel a regimine amota* Valeriæ, *vèl defuncta ſucceſſerit. Potuit etiam* Valeria *Aurianæ proximè ſucceſſiſſe: quamquam enim Iperius dicat, ſucceſſores S. Bertini, defuncta Auriana, prohibuiſſe, ne moniales ibi ſuccederent, hiſque monachos ſubſtituiſſe; non tamen dicit, eas mox à morte Aurianæ inde fuiſſe expulſas, & abbatiſſa carniſſe. Imò verò ſeculo decimo, quo S. Liefhardi corpus ſub Fulberto, Cameracenſi epiſcopo, qui ab anno* 934 *uſque ad annum* 956 *circiter ſedit, Hunonis-curiam tranſlatum fuit, ibidem adhuc moniales exſtitiſſe, tradit auctor Vitæ S. Liefhardi tom.* 1 *Februarii pag.* 496 *num.* 5 *&* 6; *ita ut ſi à morte Aurianæ virginibus ſacris ſubſtituti fuerint monachi, illas poſtliminio in priſtinum ſuum monaſterium reſtitutas fuiſſe oporteat; vel falsò dixiſſe Iperium, à morte Amalfridi, ejuſque filiæ Aurianæ ſanctimonialibus monachos fuiſſe ſuffectos in abbatia Hunonis-curienſi, quam, qui S. Bertini monaſterii juribus erepta dein fuerit, ſe ignorare fatetur.*

praefiſſe, vel ſecula fuiſſe)

12 *Neque verò ſanctimonialibus monachi ſubſtituti fuiſſe videntur in monaſterio Hunulfi-curtenſi, ſed illis clerici, qui rem divinam coram iiſdem agerent, additi; quibus demum Benedictini ſucceſſerint monachi. Sic enim Baldericus, Cameracenſis à Molano ſuprà laudatus chronographus, ſcripſit ſeculo* XI *lib.* 1 *cap.* 26. Præterea verò idem præfatus pontifex Vindicianus in vico, qui à ſede Cameracenſe ferè ſeptem milibus diſtans vocabulum Hunelcurth ab antiquis accepit, acerſitis ſecum non paucis coëpiſcopis, unàque etiam beato Lantberto Leodecenſe martyre (*epiſcopo Trajectenſi*) ad laudem Dei & venerationem S. Petri conſecravit, ibique clericos & ſanctimoniales conſtituit. *Sic autem lib.* 2 *cap.* 10. Tranſeamus ad monaſterium S. Petri in villa Hunulcourt, ubi S. Pollinam requieſcere, ſcripto (*chartam Amalfridi vel Theodorici veroſimiliter innuit*) reperi. Hoc nimirum illuſtris vir cum uxore Childebertana fundavit, deputatiſque ſanctimonialibus filiam ſuam Aurianam præfecit, finitque olim religione florens & opibus, nunc autem, poſtquam viris militaribus beneficiatum eſt, ad paucos canonicos derivatur. *Deſierant ergò ibi ſeculo* XI *ſanctimoniales, ſed perſiſtebant clerici.*

C

an Iperio adducatur:

13 *Scio quidem, Mabillonium ita priora Balderici verba interpretari in Obſervationibus ad Vitam S. Auſtrebertæ præviis ſeculi Benedictini* III *parte* 1, *pag.* 27, *ut* clericorum *nomine monachos intellexerit: ſed an non Baldericus eoſdem, quos priore loco* clericos *dixit, poſteriori* canonicos *nuncupavit? Hos autem à monachis* (Benedictinis nempe) *diſertè diſtinxit his verbis S. Liefhardi biographus:* In eccleſia namque Hunonis-curiæ (in qua diſponente Deo canonicis, qui antè deſerviebant, voluntariè cedentibus, nunc ſub Regula S. Benedicti deſervit monachorum congregatio) multæ ſanctimoniales à prima inſtitutione ordinatæ fuerunt: & quod divini Officii fœmineo generi non permittitur, his ſubordinati exequebantur canonici. *Ex verbis citatis deducitur, ſcripſiſſe biographum S. Liefhardi aliquanto poſteriorem canonicis in Hunulfi-curtenſe monaſterium ſucceſſerant Benedictini; atque veroſimiliter non ſerius ſeculo* XII, *à quo Ordinis ſui in monaſterio Hunulfi-curtenſi abbates numerare incipiunt Gallia Chriſtiana antiquæ ſcriptores tom.* 3 *col.* 113. *Iperius*

AUCTORE J. B.

F

quidquid in contrarium

AUCTORE J. B.

autem (seu Joannes le Long) seculo XIV *fuit. Sed sive monachi Benedictini post Amalfridi & Auriane mortem in Hunulfi-curtense monasterium introducti fuerint, sive non; equidem S. Lietphardi biographus, quod suprà dicebam, seculo* X *etiamnum ibi sanctimoniales exstitisse, est auctor; post verba proximè citata modum, quo S. Lietphardi corpus seculo* X *sub Fulberto, Cameracensi episcopo, translatum fuit in Hunulfi-curtense monasterium, ita explicare aggressus:* Harum sanctimonialium una lumine privata *&c: Atque adeò nihil videtur nobis obesse, quo minùs ab Auriane obitu, quidquid Iperius dicat,* Valeria *præesse potuerit sanctimonialibus Hunonis-curtensibus; quamquam nec id ob veterum monumentorum inopiam certò falsum credamus.*

sed S. Lietphardi facta non videntur fuisse.

14 *Cæterum ex hactenus dictis colliges, non modò* SS. Pollenæ *&* Valeriæ *tum inter se, tum cum S. Lietphardo fraternæ necessitudinis vinculum incertum esse, sed falli etiam Gazetum, dum eas ex Anglia, ut Hunulfi-curte fratris sui exuvias venerarentur, venisse in Belgium scribit; cùm seculo duntaxat* X *eò è Tricaltensi vico S. Lietphardi corpus fuerit delatum. S. Lietphardi biographo etiam haud satis congruit, quod Sanssayus ait, SS. nimirum virgines* Valeriam *&* Pollenam *S. Lietphardo in peregrinatione Romana socias adhæsisse: hoc enim pallio martyrum titulo, quem tamen illis nusquam tributum reperio, perinde ac earum frater, ut volunt, videntur decorandæ fuisse: nam non solus Lietphardus sicariorum manibus periit, sed omnes etiam ejus socii:* Cùm expleto voto, *inquit, S. Lietphardi biographus,* illi jam in patriam reverterentur, ut ad nemora Aridæ Gamantiæ ventum est, satellites iniquitatis consurgunt, trucidant universos: inter quos & B. Lifardum præsulem, Deum (in cujus confessione permanserant) invocantem, martyrio consummârunt. *Si universum trucidârunt S. Lietphardi sodalitium; qui necem Sorores ejus evasere?*

B

15 *S. Vindicianus, Cameracensis episcopus, qui supra monasterium dicitur modò quidem condidisse, modò verò consecrâsse; in ejus Vita tom.* 2 *Martii pag.* 79 *multa eidem monasterio de suo contulisse dicitur: quam verosimillimè ob causam perinde ac Amalfridus ejusdem conditor audiit. Quod verò Castellanus ait,* S. Pollenæ *reliquias (Tricalto, ut insinuare videtur) Hunonis-curiam fuisse translatas, nescio, qua auctoritate nitatur, nec inveni uspiam. Certè illic erant jam inde à seculo septimo, ex dictis suprà: proin non fuêre saltem Tricalto Hunonis-curiam unà cum S. Lietphardi exuviis deportatæ, quod fortè Castellanus existimavit. Ubi de* Valeria *agit, observat, eam in quodam Ms. vocari* Tricaltensem (S. Valiere de Trécaut) *sed qua de causa, num quod ibi nata sit, aut humata, num quod inde ejus reliquiæ aliquando Hunonis-curiam translatæ fuerint, ambigit ipse, nec nos certò edicere possumus. De obsidione Eani S. Quintini, ejusdemque expugnatione, quâ* SS. Valeriæ, Pollenæ *& Lietphardi reliquiæ perditæ dicuntur, anno* 1557 *per Hispanos facta, consule Claudium Hemeraum ad annum prædictum in Augusta Viromanduorum illustrata.*

Earum reliquiæ Quintinetalim translatæ, periisse dicuntur.

E

DE SS. EUSEBIA ABBATISSA

ET SOCIABUS XXXIX MONIALIBUS VV. MM.

APUD MASSILIAM IN PROVINCIA GALLIÆ.

C. S.

SYLLOGE.

De cultu & martyrio.

C

PORTE SEC. VIII. *Celebratur hæc ab anno* 1733 *Officio annuo Dominicâ secundâ Octobris.*

Inter monumenta de Sanctis, ad hunc VIII *Octobris diem in Opere nostro memorandis, à decessore meo piæ memoriæ Joanne Stiltingo depositâ, sunt litteræ amplissimi domini Josephi Antonii de Brantes, ecclesiæ metropolitanæ Avenionensis thesaurarii ac pœnitentiarii, ob sua de Musæo nostro merita sæpe laudati laudandique, per quas anno* 1759 *nos monuit, Massiliæ in Provincia Galliæ Dominicâ secundâ Octobris, Officio ritus duplicis non impediâ, anno Officio ejusdem ritus coli* SS. Eusebiam *abbatissam monasterii olim à S. Joanne Cassiano prope Massiliam conditi, & triginta novem Moniales, ejusdem subditas, pro fide ac virginitate sua ab infidelibus trucidatas.* Prædictum *autem* Officium (*ejusdem amplissimi viri verba recito*) concessum fuit ex decreto illustrissimi ac reverendissimi domini episcopi Massiliensis die XXVII Maii, MDCCXXXIII; *ac proinde illustrissimi Henrici de Belsunce, qui eo tempore Massiliensi ecclesiæ præsuit.*

2 *Verisimillimè is harum sanctarum Virginum Martyrum memoriam prædicta Dominica secunda Octobris pro arbitrio suo assixerit, quod illæ nullum certum suo cultui sacrum diem haberent. Certè ego nullam earum apud martyrologos memoriam reperi, præterquàm apud Arturum à Monasterio in Sacro Gynæceo, cui easdem, nescio, qua de causa, ad diem* XXX *Decembris his verbis inseruit:* Apud Weaunense monasterium diœcesis Massiliensis, passio sanctarum Eusebiæ & Sociarum sanctimonialium Virginum, quæ mirâ constantiâ pro tuitione castitatis & fidei decertantes martyrii palmam reportârunt. *Ita Arturus, silentibus omnibus ceteris martyrologis, tam antiquis, quàm recentioribus, scriptoribus interim aliis, qui de iisdem honorificè meminerint, antiquum earum sacrum cultum non asserentibus, aut certè non probantibus, quin etiam eorumdem aliquibus nec* Sanctarum *aut* Beatarum *titulo illas honorantibus.*

F

ab uno solo martyrologo ad diem 30 *Decembris memorata:*

3 *Sacram tamen venerationem indicant, quæ habet Joannes Baptista Guesnay in S. Joanne Cassiano illustrato lib.* 2, *cap.* 22, § 2, *num.* 8,

non tamen festum earumdem capit

Digitized by Google

ubi de inferieri S. Victoris apud Maſſiliam (*ad quam illarum omnium corpora antiquitus tranſlata dicuntur*) *tractans, ſic ait:* E regione autem illius ſpeluncæ amplius quodam & patentius ſacellum, cui nomen BEATÆ VIRGINIS A CONFESSIONE, ſummâ frequentiâ celebratum, tum ob elegantem beatæ Virginis propoſitam in eo effigiem, tum quia in eo novem & triginta dicatarum Deo Virginum, à Saracenis Vandaliſque interfectarum, corpora ſepulta ſunt, eoque fit, ut & puellæ cæteræque mulierculæ ab illius aditu etiamnum hodie, ut & à majoribus religiosè obſervatum vidimus, prohibeantur. Ideò enim ferreis cancellis ex munificentia & liberalitate reginæ cujuſdam, & Salyorum comitis, ſeptum eſt. Ad hujus ſacelli dexteram marmoreum ſepulchrum conſtitutum eſt, in eoque S. Euſebiæ, earumdem novem & triginta Monialium quondam abbatiſſæ, oſſa condita. *Earumdem cultum etiam clarius idem ſcriptor aſſerit in Annalibus eccleſiaſticis Maſſilienſibus ad annum Chriſti 477, num. 8, ubi de iiſdem ſic pariter loquitur.*

R *qualiſcumque cultus, ſed antiquus*

4 Sacræ Martyrum exuviæ poſtea (*poſt earum martyrium*) à Maſſilienſibus ad urbem tranſvectæ apud S. Victoris Caſſianitarum monachorum primarium cœnobium collocatæ ſunt, ubi amplius quoddam & patentius ſacellum etiamnum viſitur in interiore templi parte, in quo religioſo cultu & ſumma cum veneratione aſſervantur. *Hæc Gueſnayus octoginta ferè annis ante conceſſum à Belſuncio ſupra dictum Officium, ut proinde nemo ſuſpicari poſſit, ſub eodem epiſcopo cœptum eſſe, quod in Lectione ejuſdem Officii dicatur:* Earum oſſa in ſubterraneo S. Victoris templo condita veneratione religiosâ coluntur. *Hoc etiam facit, quod in Lectione propria Officii illarum legitur, quodque in antiquo Ms. etiam memorari aſſerit ſupra laudatus illuſtriſſimus Belſuncius tom. 1 Hiſtoriæ ſeu Antiquitatis eccleſiæ Maſſilienſis pag. 292, ſolitiſſe olim obſervari in earum monaſterio in civitatem tranſlato, ut, quotieſcumque virgo vel ad tirocinium, vel ad Religioſam profeſſionem admittenda eſſet, ei S. Euſebiæ Sociarumque martyrium, velut invictæ in ſervanda caſtitate conſtantiæ exemplum & incitamentum à ſacerdote revocaretur in memoriam. Dubium enim non appareret, quin quarum meritò tanti fecerunt martyrium, eas ſacra quoque veneratione fuerint proſecutæ.*

C

5 *Hæc omnino faciunt, ut credam, harum Martyrum qualemcumque cultum Belſuncio longè eſſe antiquiorem, ſed ab hoc anno Officio auctum; cumque ille nullum certum diem ſibi ſacram antè habuiſſent, Dominicæ ſecundæ Octobris pro arbitrio illius affixum fuiſſe. Hinc ulteriùs ſtatus, has ſacras Virgines Martyres à nobis minimè prætermittendas eſſe, ſed ad hodiernum Octobris diem, circa quem ſecunda ejuſdem menſis Dominica eccleſiaſtico more ſolet recurrere, locum eis inter Sanctas dandum. Nunc Officium illud, quale laudatus dominus De Brantes manu ſua deſcriptum nobiſcum communicavit, ſubjicio:* Dominicâ ſecundâ Octobris, alio feſto duplici non impedità. Commemoratio SS. Euſebiæ & Sociarum ejus Virginum & Martyrum, duplex. Omnia de Communi Virginum, ut in Breviario Romano. Ad MAGNIFICAT & BENEDICTUS Antiphona: PRUDENTES VIRGINES &c. Oratio: DA NOBIS, QUÆSUMUS &c, ut in eodem Breviario pro pluribus virginibus. In i Nocturno Lectiones de Scriptura occurrente.

auctus annus Officio duplici 98

AUCTORE C. S. *cum quarta Lectione propria, quam*

6 In ii Nocturno Lectio iv. "Euſebia, virgo inſigni pietate illuſtris, ſacrarum virginum monaſterio præfuit, quod olim beatus Caſſianus in agro Maſſilienſi non procul à S. Victoris templo extruxerat. Irruentibus in monaſterium infidelibus, ſacras Virgines, de vita retinenda minùs, quàm de pudore ſervando ſollicitas, hortatur Euſebia, naſum ſibi præcidant, ut cruento ſpectaculo barbarorum accendatur feritas, libidoque extinguatur. Quod cùm incredibili animi alacritate & ipſa & cæteræ omnes præſtitiſſent, barbari primùm rei novitate attoniti, tum furore perciti, eas numero quadraginta, Chriſtum mirà conſtantiâ confitentes, immaniter trucidârunt."

hic demum.

7 "Earum oſſa, in ſubterraneo S. Victoris templo condita, veneratione religiosâ coluntur. Certiſſimis conſtat monumentis, in earumdem monaſterio, quod intra Maſſiliæ muros tranſlatum, nunc Sancti Salvatoris nomen obtinet, olim moris fuiſſe, ut, quotieſcumque virgo aliqua, vel ad ponendum vitæ cœnobiticæ tyrocinium, vel ad vota emittenda admitteretur, abbatiſſæ Euſebiæ Sociarumque martyrium illi ſacerdos, velut maximum conſtantiæ incitamentum, in memoriam revocaret." Lectio v & vi ex Libro S. Cypriani de Diſciplina & habitu virginum: NUNC NOBIS AD VIRGINES &c, ut in Breviario. In iii Nocturno Homilia S. Gregorii, ut in Communi primo loco. *Nunc ad hæc pauca, quæ de ſanctis huſce Virginibus novimus, quædam annotemus.*

E

8 *Ac primò quidem iſthæc ex ſola traditione haberi, argumento eſt, quòd hanc laudent Ruſſi in ſupe dicta Hiſtoria tom. 2, pag. 58, nec earumdem Actia vel Paſſionem uſquam laudari viderim. Quod verò attinet ad locum, quem illa religioſâ virâ ac ſuſo ſanguine conſecrârunt, nemo eſt, qui dubitet, an dubitare poſſit, quin hic ille parthenon ſit, quem Gennadius in Catalogo virorum illuſtrium, à S. Joanne Caſſiano apud Maſſilium conditum, ac tempore, quo ſcribebat, ſuperſtiſſe, tradidit his verbis:* Caſſianus, natione Scytha, Conſtantinopoli à Joanne magno epiſcopo diaconus ordinatus, apud Maſſiliam presbyter condidit duo, id eſt, virorum & mulierum, monaſteria, quæ uſque hodie extant. *Hæc Gennadius, presbyter Maſſilienſis, mortuus circa finem ſeculi v, ante cujus medium Joannes Caſſianus, utriuſque monaſterii fundator, obierat. Ut verò conveniunt omnes de parthenonis conditore S. Caſſiano, ita de ejuſdem primo ſitu diſſentiunt aliqui, alii illum prope celebre S. Victoris apud Maſſiliam cœnobium, alii cum Gueſnayo multò ab eadem civitate remotius primo conditum cenſentibus, ut jam obſervavit Cuperus noſter ad diem XXIII Julii in eodem S. Caſſiano § 9, ubi eamdem quæſtionem Maſſilienſibus decidendam reliquit.*

F

ex traditione compoſitam: earumdem monaſterii

ſitus controverſus ac notatus.

9 *Gueſnayum ſecutus Arturus in Gynaceo ſacro* S. Euſebiam *cum Sociabus* apud Weaunenſe monaſterium *annuntiavit; oppoſitam ſententiam tenuit auctor Lectionis Officii recitatæ. Belſuncius in Opere citato & Dionyſius Sammarthanus tom. 1 Galliæ Chriſtianæ col. 695 in abbatia S. Salvatoris, quod nomen idem parthenon jam abhinc non paucis ſeculis in civitatem Maſſiliam tranſlatus hactenus ſervat ſuperſtes. Eumdem ab exordio ſuo S. Mariæ Virginis dicatum fuiſſe, ait ibidem*

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

ibidem Sammarthanus; deinde autem S. Caſſiano, docet ex Epiſtola S. Gregorii Magni ad Reſpectam abbatiſſam, quæ monaſterio, quod in honore S. Caſſiani eſt conſecratum, *præfuiſſe in ea legitur. Exſtat ea Epiſtola in ejuſdem ſancti Pontificis Regiſtro lib. 7, num. 12. Addit præterea laudatus Gallia Chriſtiana auctor, idem monaſterium etiam* S. Quiritii, *aliàs* Cyrici, *martyris Tarſenſis, nomine ex depoſitis in eo ejuſdem Sancti reliquiis aliquando appellatum fuiſſe; idque ita credi ex epitaphio Euſebiæ abbatiſſæ S. Quiritii, de quo ſermo fiet inferiùs. In eodem denique monaſterio, ibidem ex Vita S. Cæſarii Arelatenſis epiſcopi, per Cyprianum ſcripta, obſervat, S. Cæſariam virginem, ejuſdem ſancti epiſcopi ſororem, priuſquam ſuo Arelatenſi parthenoni præfecta fuit, cœnobiticis inſtitutis imbutam fuiſſe. Vide in Opere noſtro ad diem* XII *Januarii, ubi de eadem S. Cæſaria, & ad* XVII *Auguſti, ubi de ejuſdem ſancto fratre Cæſario actum eſt.*

Martyrium à barbaris illatum Gueſmayus ſeculo V, *alii ſeculo* VIII.

10 *Eo itaque in monaſterio per S. Joannem Caſſianum condito, ac tunc temporis certè extra civitatem Maſſilienſem ſito abbatiſſa præerat* S. Euſebia, *quando triginta novem Monialibus ſuis memorabilis iſtius pro tuenda virginitate ſua facinoris auctor exſtitiſſe, & cum iſdem omnibus martyrio coronata ſuiſſe in Lectione Officii eccleſiaſtici narratur. At martyrii annus, imò ſeculum, omninò latet. Joannes Baptiſta Gueſnayus in Annalibus provinciæ Maſſilienſis id eis circa annum Chriſti* 477 *à Vandalis piratis illatum credidit; in Caſſiano autem illuſtrato, nullo anno deſignato, eidem tamen ſeculo* V *innexuit. Ab eo longè diſſentiunt alii id ad ſeculum* VIII, *& ad Saracenicas prædationes differentes, quibus aſſentiri videtur Mabillonius tom. 2 Annalium ſui Ordinis, ubi, poſtquam aliquot Saracenorum eodem ſeculo in Gallias irruptiones recenſuerat, num.* X *ita pergit.*

Alii etiam ix liligant.

11 *Hùc etiam revocant nobile factum ſanctimonialium quadraginta cœnobii S. Cyrici, prope Maſſiliam à B. Joanne Caſſiano erecti, quæ, hortante Euſebia, matre & abbatiſſa, ne ſuæ pudicitiæ vis à Sarracenis inferretur, naſum ſibi præciſiſſe traduntur. Hanc de tempore ſententiam, velut probabilem, etiam ſecutus eſt illuſtriſſimus Henricus Belſuncius in Hiſtoria Maſſilienſi tom.* 1, *lib.* 4, *num.* 6, *eamque credidit Jacobus Longuevallius, Societatis noſtræ preſbyter, tom.* 4 *Hiſtoriæ eccleſiæ Gallicanæ ad annum Chriſti* 731. *Neque illam à verſimili alienam cenſuerunt Ruffi in Hiſtoria Maſſiliæ tom.* 2, *lib.* 10, *magis tamen propendentes pro ſeculi noni anno circiter* 67. *Mihi ſanè nihil pro certo ſeculo figendo occurrit; præplacet tamen pro ſeculo octavo opinio, circa cujus ſcilicet annum trigeſimum etiam S. Porcarius abbas cum quingentis monachis in ſua Lerinenſi maris Mediterranei inſula à Saracenis trucidatus martyrii palmam obtinuit, ut videre apud nos licet ad diem* XII *Auguſti, ubi eorum Acta data ſunt.*

C

Inſcriptio tumuli, qui S. Euſebiæ creditur.

12 *Plura dicenda non habeo præter aliqua de tumba marmorea, in qua* S. Euſebiæ *corpus ſeorſum à Sociarum corporibus ſervari creditur; qua de re Mabillonius in Annalibus Benedictinis poſt verba ſuperiùs recitata ſic ait:* Exſtat in ſancti Victoris monaſterio Euſebiæ tumulus, cui impoſita eſt ejuſdem Heroinæ effigies, dimidia facie & naſo mutila, cum hoc epitaphio, præfixo Chriſti monogrammate, in hunc modum mendoſiſſimè ſcripto.

Hic requieſſet in paſſe Euſebia religioſa, D
Magna ancela Domini,
Qui in ſeculo ab heneunte etate ſua vexit
Secolares, annus XIIII. & ubi à Domino
Electa eſt, in monaſterio ſanctorum Cyrici
Servivet annus quinquagenta; receſſet
Sub die pridie Kall. Octobris, indictione feſta.

non probat hunc illius eſſe.

13 *Eamdem inſcriptionem ferè æquè vitioſam recenſent Ruffi tom.* 2 *Hiſtoriæ Maſſilia lib.* XI, *pag.* 128, *qualem hìc etiam ſubjungo:*

P. hìc requieſcit in paſſe euſebia religioſa
magna ancella dñi.
qui in ſæculo ab heneunte etate ſua vixit
ſecolares annus XIIII. & ubi à dño
electa eſt in monaſterio ſanctorum Cyrici
ſervivet annus quinquagenta receſſet ſub
die pridie kald. Octobris indictione ſexta.

Utro loco epitaphium illud rectiùs relatum ſit, haud equidem poſſum divinare; ſi tamen revera hodiernæ S. Euſebiæ *ſit, fuerit illa annorum quatuordecim, dum monaſticam vitam eo in monaſterio aggreſſa eſt, & poſt exactos in eodem annos quinquaginta, ſexagenariâ major obierit die ultima menſis Septembris. Sed hodiernæ* S. Euſebiæ *eſſe, non probat inſcriptio. Ut enim demus, per voces* Magna ancella Domini *abbatiſſam* E *deſignari, unde novimus, hanc non homonymam Sanctæ hodiernæ eſſe? Certè nullum in eo epitaphio verbum occurrit, quòd* Euſebiam, *cujus eſt, martyrem fuiſſe ſuadeat; imò, quantum eſt, eamdem naturali morte exceſſiſſe, facit ſuſpicari: monogramma autem Chriſti, cujus Mabillonius meminit, apud Ruffos non legitur, niſi id per ſolam litteram* P *indicatum voluerint.*

nemo id magis docet ipſemet tumulus,

14 *Etiam minùs hanc in rem colligi poteſt ex ipſo tumulo marmoreo, cui epitaphium iſtud inſcriptum eſt, quem Ruffi loco ſupra citato exhibent, quemque illuſtriſſimus Belſuncius in ſæpe laudata Hiſtoria tom.* 1, *pag.* 291 *& ſequenti ſic, ſed verbis Gallicis, exponit:* Harum Martyrum corpora tranſlata fuêre ad abbatiam S. Victoris, ubi hodieque ſunt in eccleſia ſubterranea. S. Euſebiæ corpus jacet in tumulo marmoreo quadrato oblongiori, ac intra quoddam cavum (*Gallicè* niche) impoſitum, ita ut ſola conſpici poſſit ejus pars antica, quæ tenuiori ſculpturâ exhibet tumbam ſtriatam. In medio tumulæ in limbo ovato dimidiata figura humana eſt, cujus naſus mutilatus eſt, quam dominus Lucas Acherius effigiem S. Euſebiæ eſſe credidit. Habet illa capillos admodùm breves ſpiſſoſque, veſtemque ſenatoriæ Romanæ ſatis ſimilem.

pro alterius corpore condendo forsè factus,

15 Sub limbo viſitur femina nuda, ſemi-recubans, ſiniſtro cubito innixa, vultumque avertens ex horrore draconis, qui retrò ipſam prodire videtur, caputque ſuum verſus illam, ut devoret, vertere. Fortaſſe ſymbolum Mulieris Apocalypticæ eſt, quale in aliis quoque vetuſtis monumentis viſitur. Tumba marmorea non totam faxi, cui inciſa eſt, faciem occupat. A dextris ſpectatur effigies viri in pedes erecti, longum baculum manu tenentis, cujus ſola ſupereſt extrema pars, quam habet in manu, ac duorum infantium, qui genibus inniti ac flere videntur. Ab alia parte vir ſtat, habens fructum in manu, ac poſt eum ciſta, ex qua folia prodeunt. Dubitatur, an is tumulus pro S. Euſebia factus fuerit. Eſt, cur hic illâ antiquior appareat, & in ea tempore martyrii ipſius conturbatione non ſuppetiſſe tempus ad tumulum ejuſdem reliquiis reponendis conficiendum, primumque, qui repertus fuerat, fuiſſe adhibitum. *Hactenus Belſuncius,*

Digitized by Google

Suncius, Ruffiis quod elevatiora ſint, quàm in ipſo tumulo marmoreo.

qui præterea aſſerit, figuram tumuli à Ruffio datam ſatis accuratam eſſe, præterquam quod capita mulieris ac draconis in hac multò

16 *Quò magis ego eumdem tumulum apud Ruffios conſidero, eò mihi veriſimilius apparet, non fuiſſe illum ad condendum S. Euſebiæ corpus primò compoſitum. Nam effigies illa, quam Mabillonius verbis num. 12 datis, ac teſte Belſuncio, etiam Acherius S. Euſebiæ eſſe credidêrunt, toto habitu ſuo, nudoque capite, ac velut ſenſo capillitio virum potiùs, quam Deo ſacram virginem exhibet; ſola verò naſi mutilatio, quæ ex pio ejuſdem Sanctæ facinore huic opinioni fortaſſe cauſam dedit, caſu, ut ſæpe aliàs aſſolet, potuit fieri. Itaque operæ pretium non fore duxi, eumdem tumulum ære incidendum curare; nec conjecturas meas, utpote quæ ad propoſitum noſtrum nil pertinent, Belſuncianis viſum eſt addere. At unde igitur, inquies, ſcitur, in eodem tumulo celebris S. Euſebiæ abbatiſſæ ac virginis ac martyris oſſa contineri? Id equidem ex ſola traditione haberi exiſtimo. Si quis certiora protulerit, libenter docebor.*

AUCTORE C. S.

traditio nullis rationibus innixa videtur.

DE S. RAGENFREDE ABBATISSA

DONONII PROPE VALENCENAS IN HANNONIA

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS.

J. G.

§ I. Actorum S. Ragenfredis, quæ Sollerius obiter diſcuſſerat, amplior notitia: ſingulorum fides: Sanctæ in Faſtis ſacris annuntiatio.

CIRCA ANNUM DCCCV. *Inter Acta S. Ragenfredis, circa quæ Sollerius ſua dum dubia fruſtrà propoſuerat.*

DE Dononienſis nobilium, *ut paſſim vocantur,* Canonicſſarum *parthenonis ſitu ſat ſæpe in noſtro Opere, ac nominatim tom. 3 Aprilis pag. 73 & pag. 628, rurſuſque tom. 1 Julii pag. 266 a deceſſoribus noſtris actum fuit, ut idem hoc argumentum revolvere, ſupervacaneum omnino foret. Nec eſſet quoque admodum neceſſe, ut poſt latum à Sollerio de S. Regine ejuſque filia S. Ragenfredis Actis judicium, altera horum ampliorque notitia hic ſubminiſtraretur, niſi laudatus deceſſor noſter cit. tomo 1 Julii pag. 267, num. 4 Commentarii ſui de S. Regina, eadem illa, tum manu exarata, tum typis vulgata, Acta, quæ* longiores *de Sancta noſtra* narrationes *appellat, ad hujus natalem* VIII *Octobris, ex profeſſo examinanda remiſiſſet. Nimirum induxerat is ſibi, credo, in animum, indubiè fore, ut ad ea, quæ humaniſſimis ſuis litteris die* XX *Maii anno* 1715 *de S. Regina ejuſque Sancta prole* Ragenfrede *propoſuerat dubia, tandem aliquando reſponſum aliquod à Dononienſium rerum peritis vel ad ſe, vel ſaltem lapſu temporis ad ſuos poſteros ſubmitteretur, cujus ſubſidio utcumque ſaltem ad criſim exigi aut emendari ad hunc diem poſſent non ea dumtaxat, quæ in contractis Jacobi Guiſii Annalibus Hannoniæ, Gallicè anno* 1531 *Lutetiæ Pariſiorum editis, ſed & cætera omnia, quæ in ejuſdem Guiſii Annalium, Latinè fuſiùs ſcriptorum, at hactenus ineditorum, fragmentis noſtris, atque in prolixa Joannis d' Arleux Incubratione Gallo-Belgica Ms. multò verboſiùs, quam veſtius, de Sancta noſtra ejuſque matre adſtruuntur.*

& quæ hic ſubjiciuntur ad cum relata ad Sanctam attinentibus illuſtranda veniunt.

2 *At ſua ſpe falſus fuit Sollerius; nec mihi inde poſt novos in eumdem ſcopum conatus multò melius, quàm ipſi, ex votis res ſucceſſit. Quod quidem abſit, ut eorum, qui vel* S. Ragenfredis *vel parthenonis ejus res penitiùs perſpectas habere debent, aut inertiæ aut averſæ à ſua gentis hagiophilis voluntati adſcribam; ut contra ſolis veterum monumentorum, ſummæ, quâ ipſos laborare comperi, inopiæ id tribuendum ſit. Faciunt hæc, ut ſpem, de nobis ad hunc diem conceptam, explere omni ex parte penes me non ſit; atque etiam paulò diverſam ab ea, quam alias fraudi optaſſem, in illuſtranda* S. Ragenfredis *Vita ineunte viam cogar. Non propterea tamen ſciens volenſque prætermittam inuatum, quidquid ad Sanctæ noſtræ geſtorum eccleſiaſticique ejus cultûs, nec non ejuſdem, ut ſpem fecit Sollerius, parthenonis illuſtrationem conducens, poſt ſedulam longamque indagationem, alimunde mihi in manus venit, aut ampliſſimi eruditiſſimique Domini, Henrici Dionyſii Muntz, Cameracenſis eccleſiæ metropolitanæ decani, & archidiaconi ejuſdem vicarii generalis atque Officialis, ſummâ ſolitaque humanitate ſuppeditatum fuit.*

3 *Ab indicata num.* 1 *ampliore Actorum notitia exordium duco. Ac primò quidem SS. Regine &* Ragentredis *Vitam, ſeu, ſi ita vocare malis, priorem* Legendæ *partem, quam præfatus Guiſius, ex Ordine S. Franciſci Theologiæ doctor, & ſeculi* XIV *exeuntis auctor, in ſuos Hannoniæ Annales Latinos, hactenus ineditos, lib.* 12, *cap.* 26 & 3 *ſeqq. intulit, non poſſe inter monumenta* S. Ragenfredi *coæva aut ſupparia cenſeri, vel ex eo evinci poteſt, quòd eadem lib.* 12, *cap.* 31 *de Fredeſende, quæ ſaltem non citiùs, uti videtur, quam anno* 1034 *Dononienſibus monialibus præfecta fuit, hæc verba legantur:* Ipſa enim Vitam ſanctæ Reginæ & miracula ſanctæ Ragenfredis deſcribi præcepit. *Nec eſt, cur quiſquam verbum illud* deſcribi, *aut ei in Annalibus Hannoniæ Gallicè editis reſpondens vernaculum eſcripre, ita exponendum contendat, quaſi verò ſub medium ſeculum* XI *vita illa non primùm compoſita, ſed ex antiquo ſeu parùm provecti ſeculi* IX *codice in recentem merè tranſcripta tunc fuiſſet: nam veriſimile non eſt, auctorem Vitæ illius, Dononienſem, uti apparet, clericum, ſi* S. Ragentredi *æqualis aut ſuppar exſtitiſſet, patrocinium S. Regina, cujus etiam Vitam ſcribebat,*

primum locum tenet SS. Regina & Ragenfredis Vita, quæ ab auctore non coæva

igno-

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

ignoraturum nomina fuiſſe, ac ſibi tam ineptè, uti facit, contradicturum, ut modò Pippinum, Anſigiſi filium, & Theodorici III ad Textricium anno Chriſti 687 victorem, modò Pippinum, Caroli Martelli filium, & anno demum Chriſti 752 in Sueſſionenſi urbe regem inunctum, S. Reginæ, è qua ſub annum 755 nata eſt S. Ragenfredis, *avunculum faceret, ac rurſus Sanctæ noſtræ matrem Pippini alicujus* imperatoris neptem *compellaret.*

conſcripta eſſe oſtenditur, nec proin eamdem meretur fidem, ubi de Sancta geſtis,

4 *Sed quid hiſce aliiſque etiam plurimis erroribus referendis immoror? Quamquidem ex laudati Guiſii Annalibus tum Latinis ineditis, tum Gallicis impreſſis, atque ex ipſo totius Legendæ ſtilo ſatis apparet, auctorem, qui SS. Reginæ &* Ragenfredis *geſta recenſuit, eumdem planè eſſe, qui illatam ſeculo nono à Normannis Dononienſi parthenoni ruinam ac ſubſecutam demum medio ſeculo* XI *parthenonis reſtaurationem in literas miſit. Tanta igitur auctoritatis non eſt prior ejus incubrationis pars, ſeu geſtorum* S. Ragenfredis *hiſtoria, iis præſertim locis, quibus planè fingularia ei adſcribuntur facinora, aut quæ ducentorum & quinquaginta annorum decurſu ſolâ traditione ſervari pura atque illibata non ſolent, ut extorquere fidem debeat, nedum ut integra, aut majori ſaltem ex parte ad hujus Commentarii calcem Actorum loco typis excudatur. At verò, quantùm ad corporis* S. Ragenfredis, *è Dononienſi parthenone in Novum Caſtrum ad Axonam ſeculo* X *delati, hiſtoriam attinet; idem anonymus, ut eſt huic ſæculo ætate longè vicinior, dignior multò fide eſt, tum quod, quidquid hic refert, vel ex Dononienſium ſeniorum communi aſſertione, vel ex Geruardi presbyteri, ſuo infrà loco latiùs memorandi, fideli relatione, ab hujus parentibus, oculatis fortaſſe rei teſtibus, accepta, ediſcere facile potuerit; tum quod nihil hac ſua incubrationis parte in medium proferat, quod ſeculi* X *moribus abſonum ſit, quodque alioquin pluribus exemplis firmari nequeat.*

B

quam ubi de eruto corporis tranſlationibus, & rebus hanc conſecutis agit,

5 *De his, quæ idem ſcriptor anonymus ſub Ermentrude, ab anno circiter* 1029 *uſque ad* 1034 *abbatiſſa Dononienſi, ac dein ſub Fredeſende, huic poſt mortem ſuffecta, contigiſſe ſubdit, multò etiam minor eſt ambigendi locus; cùm hæc anonymus vel ſuis oculis ipſe videre vel certè ex poſterioris antiſtitæ ore intelligere quiverit, ac re ipſa, ut omnino veriſimile eſt, etiam confirmari intellexerit, priuſquam nempe præfata Fredeſendis juſſu Operi ſuo manum admoveret. At, ne cui ſortè de aſſerta à me hujus anonymi ætate ſuboriatur dubium, lubet hic quædam ejus verba, quæ rem palam faciant ex illius incubrationis cap.* 6, *Guiſiani verò Operis Latini lib.* 12 *cap.* 31 *lectori ob oculos ponere. Ita igitur ille, cùm Fredeſendis curâ ac ſollicitudine pleniùs reſtauratum Dononienſe cœnobium dixiſſet, quod quidem medio circiter ſeculo* XI *factum eſſe, videtur, de eâdem mox ſcribit:* De cujus induſtria & ingenio referri habentur * plurima, ſed pareiùs dicendum, quandoquidem IN VITA SUA LAUDARE HOMINEM prohibet ſapientia. Ipſa enim* Vitam S. Reginæ (*quod & de intexta huic* S. Ragenfredis *Vita intelligendum, ſuprà innuimus*) & Miracula S. Ragenfredis (*quorum liber interciditſſe videtur*) deſcribi præcepit, corpuſque ſanctæ Ragenfredis, tamdiu eccleſiæ ſuæ ſublatum, tali ordine (*uti capite* 32 *& ſeq., infrà recitandis, narrat*) Dononio reſtituit.

C

* an merentur?

* an etiam?

6 *Atque hinc facilè colliget erudítus lector, Dononienſis Officii ternas Lectiones infrà edendas, quæ corporis* S. Ragenfredis *relationem die* XI *Junii recenſent, utpote coævis teſtimoniis munitas, majori fide dignas eſſe, quam quidem ſex illa ſint, quæ ad* VIII *Octobris ac ſequentem diem ejuſdem Sancta geſta enarrant, ſolaque ſcriptoris, Fredeſendi abbatiſſæ coævi, atque adeò* 250 *ferè annis a* S. Ragenfredis *obitu remoti, auctoritate, aut non in omnibus æquè comprobata traditione nituntur. Poſterioris quoque generis ſunt deſumptæ ex priore Legendæ illius parte Rhythmus, ſeu, uti vulgò vocatur,* Sequentia, *ante primum Miſſæ Evangelium recitari hoc die ſolita, ac novem Cameracenſis Breviarii, anno* 1497 *Pariſiis editi, eccleſiaſtice de geſtis* S. Ragenfredis *Lectiones; cum tam Rhythmus ille, quam Lectiones iſtæ ex eodem non ſatis illimi fonte originem ſuam traxiſſe videantur. Nunc in Dononienſis Breviarii Lectiones, à prioribus diverſas, quæque corporis ſanctæ Abbatiſſæ noſtræ elevationem die* 2 *Septembris commemorant, nonnulla etiam obſervemus.*

quod & in ejus Officii eccleſiaſtici Lectionibus, Rhythmo & locum habet.

F

Lectiones tamen de ejus corporis elevatione, ſaltem quantùm ad ſubſtantiam, majorem fidem merentur.

7 *Sunt hæ, uti ad Dononienſis Breviarii, ad Romani normam anno* 1625 *conformati, citiſſimè notatum invenio,* ex antiquis monumentis Mss. eccleſiæ Dononienſis deſumptæ, cujus Breviarium calamo deſcriptum eſt anno 1258. *Verùm, an monumenta illa corporis ſanctæ* Ragenfredis *elevationi coæva aut ſaltem ſupparia ſint, nuſpiam illic indicatur. Utut hæc ſe habeant; equidem ſat multa concurrunt, quæ monumentis illis hauſtiſque inde, de quibus hic agimus, Lectionibus multò majorem, quam ſingulis præfatæ anonymi de vita* S. Ragenfredis *aſſertis, auctoritatem fidemque concilient. Ac primò quidem nihil in monumentis illis, ſeu potius in deſumptis inde Lectionibus legitur, quod veriſimile non ſit, atque à ſeculo* XIII *ad noſtra uſque tempora communi eruditorum conſenſu admiſſum non fuerit. Accedit, quod, contrà ac in Dononienſis anonymi de geſtis* S. Ragenfredis *narratione plùs vice ſimplici ſit, nihil in iiſdem Lectionibus occurrat, quod vel ſeculi* VIII *vel* IX *moribus, vel conciliorum ejus temporis canonibus, vel principum diplomatibus, vel indubiæ fidei teſtimoniis adverſetur, minuſve congruat. Denique hoc etiam facit, quod B. Ava, tom. 3 April. pag. 628 memorata, cujus operâ conſilioque poſt receptum divinitus oculorum uſum, ſanctæ Abbatiſſæ noſtræ corpus elevatum ritè fuiſſe, illic perhibetur, reipſa adulto ſeculo* IX *Dononii vixerit, munificamque ſe ſe in ſua Soſpitatricis eccleſiam parthenonemque præbuerit; ut adeò facti hujus, ſaltem, quantum ad ſubſtantiam, memoria vel perenni B. Avæ in eccleſiaſticis parthenonis Officiis Faſtiſve particularibus commemoratione vel aliis quibuſcumque domeſticis documentis facillimè & retineri & ad poſteros illibata propagari potuerit; ac demùm non abs re in ipſum eccleſiæ Dononienſis Breviarium illata fuerit; quod quidem certè non ſeriùs, quàm anno* 1258 *factum fuiſſe, ex laudata ſuprà Breviario omnino evincitur.*

F

8 *Venio nunc ad longam illam Hiſtoriam Gallo-belgicam Ms. paginarum* 88 *in folio, à Sollerio noſtro cit. tom.* I *Julii pag.* 267 *memoratam, quam ſuperiori ſeculo cum deceſſoribus noſtris communicavit R. D. Thomas Luytens, Latienſis abbatiæ tum ſupprior, ac dein ejuſdem reverendiſſimus abbas. Lucubratio hæc in tres dividi partes poteſt, quarum prima, utpote quæ originem*

nti & illa pars Ms. Hiſtoriæ Gallo-belgicæ S. Ragenfredis, quæ miracula aliaque recenſet.

linea

A *linea Francia à Troianis regibus uſque ad* S. Ragenfredem *deducit, ad fabulas amandari certò debet; ſecunda verò, quæ geſtorum S. Reginæ ſanctæque* Ragenfredis *narrationem exhibet, ex memorata ſuprà Legenda vel Guiſianis Annalibus hauſtam, non parem ubique fidem meretur; tertia verò, quæ miracula, S. Ragenfredis patrocinio ſeculo ſexto decimo patrata, complectitur, à fabulis longè abeſt. Poſtremæ hujus partis auctorem ſeſe in noſtro apographo profitetur laudatus num. 1 Joannes d'Arleux, Dononienſis ſub ſeculi ſexti decimi exitum ſacerdos ſacellanus, à loco fortaſſis natali* Arlodio, *qui in Cameracenſi territorio ſitus eſt, hoc nomine donatus. Num Arlodius hic noſter etiam primæ ſecundæque illius Hiſtoriæ partis auctor, an librarius dumtaxat fuerit, non habeo, unde definiam; neque id ſcire, noſtrâ multùm refert. Is porrò præter prodigia beneficiaque, tum ſuo, tum vicino tempore, S. Ragenfredis patrocinio obtenta, quorum adeò epocham accuratè expreſſit, nonnulla quoque alia in hanc ſuæ lucubrationis partem tertiam intulit, at uſquam ſignato, quo hæc contigerunt, anno vel die, haud dubiè ideircò, quod monumenta Dononienſia, quæ ſibi prælucentia habuit, prodigiorum illorum epocham pariter non exhiberent.*

B 9 *His de documentorum, quæ ex profeſſo de* S. Ragenfrede *agunt, diſtinctione ac fide præmiſſis ſubdo illius in eccleſiaſticis tabulis Faſtiſve ſacris annuntiationes, tum ut de vario illius nomine cultuque eccleſiaſtico, latiùs infrà illuſtrando, in anteceſſum omnino conſtet, tum ut non pauca, ſequenti § diſputanda & lucem aliquam hinc accipiant. Ac primo quidem, tametſi ſanctæ Abbatiſſæ in Martyrologiis, quæ* Claſſica *dicimus, non memoretur; nihilominus tamen, ſeculo ſaltem decimo in ſolemnibus eccleſiaſticarum precum formulis memoratam invocatamque fuiſſe, jam extra omne dubium eſt. Docuit id me inſignis illa eccleſiæ metropolitanæ Cameracenſis codex Ms., quem Hildeardus, Cameracenſis epiſcopus,* anno vigeſimo ſecundo *ſui epiſcopatus (ita enim ſert ipſa inſcriptio) duabus tabulis eburneis, pulchrè ſculptis, extrinſecus exornavit, & cui poſt* Librum Sacramentorum S. Gregorii PP., deſcriptum juſſu Hildeardi *circa annum* 812, *inſertus fuit, qui & nunc ibidem reperitur,* Ordo ad viſitandum & ungendum infirmum, *manu x ſeculi, ut periti cenſent, exaratus, continens, inter alias preces, Litanias prolixiſſimas, in quibus inter ſanctas Virgines invocantur* ſancta Euſebia, ſancta Ragenfredis *aliæque indubiæ ſanctæ.*

Sancta in Litanis diœceſis Cameracenſis ſaltem à ſeculo x

10 *Atque hunc Sanctam noſtram in Litaniis invocandi morem in Cameracenſi diœceſi perſeverâſſe, etiam poſt hujus ab Atrebatenſi ſeparationem, fidem facit indubium codex inſignis, ſeculo* XII *eleganti manu exaratus, qui fuit olim Prioratûs B. Mariæ Aymerienſis in diœceſi Cameracenſi, nunc verò exſtat in bibliotheca ſancti Andreæ de Caſtello in Cameraceſio. In hoc enim codice, varia de ritibus conferendi Baptiſmi, extremæ Unctionis, ſepulturæ, & cetera hujuſmodi completente, inter preces, pro agonizantibus recitandas, exſtat* Litania cantanda ante obitum fratris, *& in ea itidem Sancta noſtra invocatur hocce ordine:* S. Aldegundis, S. Maxelendis, S. Ragenfledis, S. Rictrudis, S. Amalberga *&c. Longior ſim, ſi ſingula, quibus Sanctæ noſtræ cultus in eadem diœceſi conſtanter perſeverâſſe probari poteſt, eccleſiaſtica Calendaria enumerem. Ex pluribus tamen, quæ mihi beneficio & humanitate laudati ſuprà Muttii innotuerunt, quatuor ſaltem non poſſum non recenſere, vel ſolâ gratî animi teſtandi causâ.*

ac deinceps ſolemniter invocata.

AUCTORE J. G.

11 *Itaque initio codicis Ms. eccleſiæ Cameracenſis, ſignati* CVII, *ſcriptique ſeculo* XII, *qui continet Collectas & Antiphonas per annum, exſtat Calendarium, in quo, menſe Octobri legitur:* VIII Idus Octobris Ragenfledis, Valeriæ & Benedictæ. *In alio item codice ejuſdem eccleſiæ, in quo Pſalterium per dies hebdomadæ diſtributum aliaque ad ritus Sacramentorum ſpectantia, manu ſeculi* XII *exeuntis deſcripta ſunt, initio reperitur Calendarium, quo & ritus impenſi tunc* S. Ragenfredi *cultûs exprimitur, hiſce ſcilicet verbis:* VIII Id. Octob. Rainfledis, Valeriæ, Benedictæ Virginum III R. *Hiſce antiquus Liber Ordinarius ſanctæ Mariæ Cameracenſis, qui ſcriptus fuit initio epiſcopatûs Godefridi de Conduto, Cameracenſis ab anno Chriſti* 1219 *antiſtitis, nec non ejuſdem eccleſiæ Breviarii, curâ & impenſis Ubaldi de Sartis, quondam decani, verſus annum* 1296 *exarati, Calendarium conſonant; quibus etiam Liber Ordinarius, ſignatus* 303, *conſcriptus circa finem ſeculi* XIV, *continenſque etiam Additiones ſeculi* XV, *conformis eſt, niſi quòd in hoc Officium* IX *Lectionum primâ manu adſcribatur hoc modo,* VIII Id. Ragenfredis virginis IX L. ✠; *ac demùm altioris etiam ritûs Officium fol. 77 in Additionibus, hiſce verbis:* Ragenfredis virg. fit magnum duplum. Ad primas Veſperas Antiph. & Pſal. feriales... Sex primæ Lectiones propriæ: Beata Ragenfredis; tres ultimæ de Euangelio.

& in eccleſiæ ſitus ejuſdem diœceſis Calendariis,

E

12 *Fecit haud dubiè tam celebris tamque conſtans in diœceſi Cameracenſi Sanctæ noſtræ veneratio eccleſiaſtica, ut ejus nomen in uſitata illic paſſim martyrologia illatum continuò fuerit; cujus rei lucalentum teſtimonium præbent ſuppeditatæ mihi ab eodem clariſſimo viro Dionyſio Muttio variæ annuntiationes, quarum prima, quæ in codice Ms. abbatiæ S. Sepulcri Cameracenſis, ſignato* XIII. 7: 12, *& circa med. ſec.* XII *exarato reperitur, ad* VIII *Id. Octobris ita habet:* Eodem die in Doneng ſanctæ Rainfredis virg.; *ſecunda verò, quæ ex Martyrologio abbatiæ S. Stephani Fidemienſis in diœceſi Cameracenſi, ſub finem ſeculi* XII *conſcripto, deſumpta eſt, hoc modo:* VIII Id. Octob.... Depoſitio S. Ragenfledis; *tertia denique, quæ ex Martyrologio monaſterii S. Andreæ de Caſtello in Cameraceſio, abhinc annis ferè ducentis ex antiquo exemplari deſcripto, deprompta eſt, ſic ſe habet:* VIII Id. Octob. Apud Dononium natalis ſanctæ Ragenfredis virg. *Quò verò manifeſtè etiam pateat, Sanctæ noſtræ notitiam non hodiernis diœceſis Cameracenſis finibus conſtrictam fuiſſe, lubet ſubdere & aliorum quoque Martyrologiorum annuntiationes, quibus & jam ante dicta & porrò de Sanctæ cultu dicenda firmiſſimè ſtabiliantur.*

itemque Martyrologiis, verè tamen inflexo ejus nomine,

F

13 *Ex his Uſuardi Auctarium, quod* Roſweydinum *vocatur, quodque circa annum* 1138 *ad uſum eccleſiæ S. Mariæ Ultrajectinæ conſcriptum fuit, inflexo non nihil aliter (quod & alibi ſat ſæpe fit) ſanctæ Abbatiſſæ noſtræ nomine, hoc die apud Sollerium noſtrum pag.* 586 *his verbis eam celebrat:* Item S. Regenfledis virginis; *Centulenſe verò ibidem paulò uberiùs eam memorat:* Eodem die, territorio Atrebatenſi S. Ragemfledis virginis & abbatiſſæ; *parciùs autem Bruxellenſe & Aquicinctinum; illud hoc modo:* Et ſanctæ Ragenfredis virginis; *hoc verò ita:*

uti & in aliis Martyrologiis ac nominatim in illo Mileni,

AUCTORE J. C.

Eodem die ſanctæ Ragenſtedis virginis; *præ cæteris autem maximè jejunè & ſimul perperam Ms. noſtrum Florarium ejus mentionem hoc die facit his verbis:* Item ſanctarum virginum Regenſtedis & Libariæ martyrum. *Grevenus dumtaxat* Rainfredis virginis *meminit; adſcriptum vero Petro Caniſio Martyrologium Germanicum & Joannes Molanus ad hunc diem, partim ſecuti forſitan memoratum abbatiæ S. Sepulcri Cameracenſis codicem, locum Sanctæ emortualem, in diœceſi Atrebatenſi ſitum, qui & Denonium, Denaium, Denainum, Domniacum & Diniacum ſubinde vocatur, ſuæ annuntiationi nominatim adjunxêre; illud hiſce, ſed Germanicis verbis:* In cœnobio Dononienſi, inter Valencenas & Cameracum (*imò potiùs* inter Duacum) ſito, ſanctæ virginis Rainfredis; *hic autem ita:* Eodem die (*nempe* VIII *Octobris*) in Donaey ſanctæ Rainfredis virginis, *ac rurſus in poſterioribus editionibus:* Apud Dononium ſolennitas ſanctæ Ragenfredis virginis. *Ex quibus quàm variè Sancta noſtra nomen efferatur, velim, etiam lector advertat, ut ne infrà hæreat, ubi alia, quàm quæ in ipſis Actis exaratum eſt, modo à nonnullis exarari conſpiciet.*

B

14 *Laudatum jam mox Molanum vix non verbotenus ſecuti ſunt poſteriores hagiologi, Ferrarius in Catalogo Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt, Arturus à Monaſterio in ſuo Gynæceo, Labierius, Willotus, Sanſſayus, Caſtellanus in ſuo Martyrologio Univerſali, auctor Martyrologii Pariſienſis anno* 1727 *typis editi, aliique, quos prætermitto, ut ad Molanum revertar. Hic non contenti ſolam* S. Ragentredis *ſolemnitatem, hoc die Dononii haberi quotannis ſolitam, celebrare, die* 2 *Septembris ejuſdem corporis elevationem etiam ſuo inſerunt Martyrologio, hiſce nimirum verbis:* Apud Dononium, elevatio corporis ſanctæ Ragenfredis virginis; *die autem* XI *Junii relationem corporis, ex Caſtro-novo nempe ad Dononienſem eccleſiam, de qua vide* § VIII *& infrà dicenda, in hunc modum pariter celebravit:* Eodem die, relatio corporis ſanctæ Ragenfredis virginis.

qui & de corporis ejus elevatione & relatione meminit, annuntiatione,

15 *Sunt & alii Faſti ſacri, in quibus hoc die non ſine elogio Sanctæ noſtræ ſolennitas celebratur. Et eam quidem in Canonicorum Regularium Natalibus Conſtantinus Ghinius, canonicus Regularis, veluti ſui Ordinis non infimum decus, in hunc modum annuntiat.* Apud Dononium ſolemnitas ſanctæ Ragenfredis virginis. Hæc patrem habuit beatum Aldebertum, comitem Auſtrovandiæ, & matrem S. Reginam, neptem Pippini regis: hii enim pii parentes in rebus juris ſui fundaverunt ad Scaldim Dononii monaſterium; in quo beata eorum filia Regenfridis præfuit. Quæ dignitatem originis morum honeſtate & ſanctorum operum claritate decoravit, & ex terreno regno ad cœleſtis Regis ſponſi regnum tranſlata eſt: Dononii verò ſepulta & elevata: & licèt aliquando exinde fuerint diſtractæ ejus ſacræ reliquiæ, operâ tamen duorum clericorum recuperatæ, digno coluntur honore. Floruit circa annum Domini 790. *Ita ille, at non ubique, uti ex dicendis patebit, æquè accuratè, tametſi pro accuratis hìc laudet ſub Molani nomine editos à Petro Lonwio Natales Sanctorum Belgii, à quibus, æquè ac à pluribus aliis, non una in re diſcedendum eſſe, infrà oſtendemus.*

eum elogio, at non ubique accurate, in Faſtis Canonicorum Regularium

C

16 *Benedictini hagiologi, nepote qui adverſus canonicos Regulares* S. Ragenfredem *ſui Ordinis alumnam fuiſſe, contendunt, eam in ſuis Faſtis omittendam non duxerunt, ac præ cæteris Arnoldus Wion in Ligno Vitæ lib.* 3, *pag.* 334, *eam, ut Ordinis S. Benedicti abbatiſſam, laudat. Bucelinus pariter Sanctæ noſtræ, veluti ſui Ordinis alumnæ, elogium texit, non multùm à jam dato diſcrepans, ac proìn non magìs ubique veritati conſonum. Eam itidem Menardus Benedictinam fecit ad diem* 2 *Septembris, quo corporis ejus elevationem annuntiat; quamquàm, quod ſat mirùm eſt, ad diem* VIII *Octobris, quo præcipua ejus ſolennitas agitur, ne verbo quidem uno de ea meminerit. Mabillonius quoque Sæculo* III *Benedictino, parte* 2, Ragenfredem *ſui Ordinis monachum fuiſſe, pro certo, uti ſcribit, ſibi perſuaſum habens, illam inter Sanctos Benedictinos commemoravit, inter Prætermiſſos tamen, quòd ejus Acta, quæ edi à ſe poſſe, cenſeret, ſibi non innotuiſſent. Ceterùm, an* S. Ragenfredis, *ſeu, uti Dononienſe Breviarium recentius habet,* Ragemfredis, *Gallicè* Refroie, Rainfroi, & Rainfroid *dicta, re ipſa, quod Benedictini affirmant, S. Benedicti Regulam ſecuta fuerit, ſuo infrà loco examinabimus. Nunc duo alia teſtimonia antiqua, quæ, etſi nec fusè, neque ex profeſſo de Sancta noſtra tractent, in hoc tamen Commentario plùs ſemel, ac potiſſimùm quidem, uſui erunt, commemorare atque diſcutere inſtituo.*

& in hagiologiis ordinis S. Benedicti etiam memoratur.

E

§ II. Dononienſis Chartæ Carolinæ & Chronici Cameracenſis, quæ de Sancta ejuſque cœnobio meminerunt, auctoritas ſtabilitur.

Carolinum, quod Sanctam cœnobii Dononienſis fundatricem facit, diploma.

CUm Sollerius noſter cit. tom. 1 *Julii non ſolùm animo deſtinâſſet S. Reginæ Vitam ex æquæ critices regulis elucidare, ſed & Dononienſis parthenonis hiſtoriæ deſideratam diu lucem affundere vellet; id ſuis, ut unum* 1 *jam monui, humaniſſimis litteris operam in primis dedit, ut à rerum Dononienſium peritis nonnulla ad nos ſubmitterentur notitiæ, ex quibus ſaltem, quanti eſſet facienda Dononienſis celebris charta ſeu donatio Carolina, quantive pretii eſſent tam S. Reginæ, quàm* S. Ragenfredis *Acta, ſat tutò pronunciare poſſet. Verùm nec ipſi circa rem utramque, nec mihi item poſt adhibitam ſummam diligentiam tanta inde, quanta ſperari poterat, lux demum affulſit. Ne tamen id, quod in Sancta noſtra geſtis præcipuum ferè eſt, Dononienſis videlicet parthenonis exſtructio, nunc æquè, ac antè in incerto maneat, neve & hodierni ſcriptores deceſſorum ſuorum exemplo debitam* S. Ragenfredi *laudem parentibus ejus adſcribere pergant, viſum eſt & labori non parcere, & alibunde hauſta in medium proferre, atque adeò & de illius diplomatis auctore, epocha, fideque operoſiùs hìc diſputare, quo ſic manifeſtè pateat, cur in aſſignanda ejuſdem parthenonis fundatrice à tradita per Molanum, Lonwium, Locrium, Mabillonium alioſque quàm plurimos ſententia omnino recedam. Cùm autem & opinioni meæ adverſus Dononienſis ſeculi* XI *ſcriptoris anonymi recentiorumque de eodem argumento aſſertionem non leve pondus addere queat Cameracenſis & Atrebatenſis Chronici ſcriptor Bal-*

F

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

A *Baldericus; de ejus pariter in ea re auctoritate nonnulla ſubdere viſum eſt.*

de cujus auctore & epocha varia & pugnantia ſcripta fuerunt.

18 *Exordium à diplomate illo duco. Qui celebrem hanc chartam, quam num. 86 & ſeqq. integram habes, jam pridem calamo vel poſtèa typis vulgârunt, in tam oppoſitas, ſibique tam parùm coherentes de ejus auctore & epocha opiniones abierunt, ut meritò dubitandi anſam prabuerint, num illa à Francorum rege aliquo reipſa unquam profecta fuiſſet, atque adeò an hæc* Carolina Donatio *(quo nomine Sollerius hanc ſibi ſuſpectam chartam vocavit) non eſſet reapſe planè fictitia. Et ſanè laudatus Guiſius cit. lib. 12, cap. 35 eam à Carolo Magno anno 37 regni ejus in Francia, imperii verò ſecundo, anno autem ab Incarnatione Chriſti 905 datam ſcribit, eademque nota chronica in editis Gallicè ejus Annalibus volum. 2 fol. 49 verſo comparent. Contrà anonymus quidam apud Labarre tomo 6, parte 2 Mſ. Collectionis monaſteriorum Belgii, ac fortaſſis ipſemet jam laudatus Collectionis auctor pag. 416 diploma illud ad Carolum, cognomento* Simplicem, *ab anno 900,*

B *uti ipſe vult, uſque ad 927 Francorum regem, referri poſſe ſtatuit. Locrius autem in ſuo Chronico Belgico pag. 103 illud à Carolo Magno anno Chriſti 805 emiſſum aſſerit, ipſoſque Guiſii Annales, veluti aſſertionis ſuæ teſtes, laudat; at perperam & fruſtra, uti ex jam dictis infráque dicendis patebit.*

non fuiſſe à Carolo Magno aut a Carolo Simplice conceſſum.

19 *Singulas modò opiniones jam memoratas eodem ordine examinemus. Ac primò quidem, cùm anno Chriſti 905 jam annis 91 mortuus eſſet Carolus Magnus, utpote qui ultra* XXVIII *Januarii anni 814 in vivis non fuit, nemo non videt, contrà ac in Guiſii Annalibus Gallicis noſtriſque Latini Operis ejus Mſs. fragmentis adſtruitur, diploma hoc, ſtantibus hiſce chronicis characteribus, a Carolo Magno imperatore concedi nequaquam potuiſſe. Nec verò poſſe ulla veri ſpecie aſſeri, diploma illud à Carolo Francorum rege, cognomento* Simplice, *anno Chriſti 905, ejuſdem verò imperii anno ſecundo, & regni in Francia trigeſimo ſeptimo profectum fuiſſe, vel hinc liquidò evincitur, quod hic princeps Romano imperio, ut eruditi norunt, nunquam præfuerit, quódque, etiamſi gratis ſtatueretur aliquando ei præfuiſſe, necdum tamen vel ſic poſſet Francici ejus regni annus 37, aut ſignatus in diplomate 38 cum anno Chriſti 905 componi,*

C *necdum cum indictione X, eodem diplomate expreſſa, prout calculos ineunti evidens fiet. Denique, quòd, contrà ac Locrius cit. pag. 103 contendit, diploma illud ad Carolum Magnum annumque 805, quo is revera in vivis erat, retrahi nequaquam debeat, nec omnino poſſit, vel ex ipſis ejuſdem inſtrumenti notis chronicis apud Guiſium exſtantibus, aliiſque diplomatis verbis manifeſtò etiam liquet.*

eſtenditur: nec tamen, licèt nonnullis ſuſpectum fuerit.

20 *Etenim, etſi, ut jam dixi, anno 805 in vivis fuerit Carolus, cognomento* Magnus, *Francorum rex ſimul & imperator; tunc tamen non annus* Imperii ſecundus, *quo diploma illud datum notatur, ſed Caroli Magni imperii annus quintus, jam menſibus ſeptem inchoatus, in curſu erat, nimirum à feſto Natali Domini anni 800, uti inter eruditos convenit. Huc adde, quòd eodem anno 805, non Indictio X (hanc enim, ut jam monui, charta illa exhibet) ſed tertia ſupra decimam fineret; ac denique quòd eo tempore vel in vivis adhuc fuiſſe videatur* S. Ragenfredis, *vel certè paulò dumtaxat antè defuncta, ejuſque parthenoni exiguo tunc ſolùm tempore manus ultima fuiſſet admota; ut adeò diploma, quo ipſa, veluti jam pridem defuncta, Cœlitumque honoribus affecta, memoratur (adi verba num. 87 circa medium) quòque de reſtituendo in priſtinum ſtatum ejus parthenone ſerme ſit, nulla ratione imperatori Carolo Magno aut anno Chriſti 805 adſcribi queat. Non de nihilo igitur Sollerius noſter, uti ex ejus ſuprà memoratis litteris diſco, diploma illud ſuſpectum habuit, nec itidem abs re Cointius, cùm aliud hujus fragmentum non vidiſſet, quàm quod Locrius citato loco ediderat, ipſum Dononienſe diploma, utpote quod cum adhibitis Caroli Magni ætate charactéribus chronicis probatéque fidei documentis conciliari non poſſe videbatur, in ſuis Annal. eccleſiaſticis ad annum Chriſti 805, num. 108 rejiciendum, nullinſque apud ſe auctoritatis eſſe, declaravit.*

pro fictitio haberi poteſt, cùm vera ejus nota chronica

21 *Sed, quid demum, ſciſcitaberis, de ipſa Carolina donatione, ſeu Dononienſi celebri charta ſtatuendum eſt? Reſpondeo, tametſi illius jam memorata apographa haud dubiè vitioſa admodum ſint, ipſumque, quod Miræus lib. 2 Diplomatum Belg. cap. 12 hujus charta exemplar edidit, licèt prædictis multò accuratius, ſuo tamen nævo non careat; ipſam nihilominùs chartam Dononienſem pro fictitia minimè habendam eſſe, ac contrà magnam mereri fidem, eamque, quâ Dononienſis parthenonis exſtructio jure merito* S. Ragenfredi *adjudicetur. Etenim, quemadmodum ex ejuſdem diplomatis Miræano apographo, atque ex alio, quod à V. C. Domino Tordreau, Valencenenſis urbis regio vice-præpoſito (*Lieutenant Prevôt *Gallicè dicto) mihi ſuppeditatum fuit, jam omnino compertum eſt, in eo diplomate nec annus Chriſti 805, nec 905 exprimitur, ſed hæ ſequentes notæ chronicæ comparent:* Id. Auguſti, Indictione X, anno XXXVIII Karoli regis in Francia & imperii ejus II, *quæ, uti vel ex ſola Labbei Concordia Chronologica liquet, cùm nulli Carolo, Francorum regi ſimul & imperatori, præterquàm Carolo, cognomento* Calvo, *conveniant; hujus adeò diplomatis auctorem, ipſumque, quo datum ſit, tempus, nimirum annum Chriſti 877, vel ex his definitum habemus, cui & apprimè congruunt, quæcúmque in ipſo diplomate de* S. Ragenfrede *deque Dononienſi, cui præfuit, parthenone enarrantur. Singula pancis demonſtremus.*

F *apprimè ſibi, & probatæ fidei documentis congruant,*

22 *Aſſignato jam nunc anno Chriſti 877 Idibus Auguſti currebat revera Indictio X, uti numeros ineunti patebit; in curſu pariter erat expreſſus illic Caroli, nempe Calvi, Francici regni annus 38, utpote qui Occidnam paterni regni partem anno 839 accepit, prout tom. 7 Script. Rer. Gall. pag. 15 ex Nithardo liquet. Ex Annalibus Bertinianis eodem tomo pag. 119 manifeſtum quoque ſit, præfato Chriſti anno 877 annum imperii ejuſdem Caroli ſecundum in curſu fuiſſe; quandoquidem anno Domini* DCCCLXXV, *ſeu, uti Annalium illorum, ſed (quod bene notandum) annos Chriſti à die feſto Natali exordientium, loctio habet,* anno Domini DCCCLXXVI *Carolus* in die Nativitatis Domini beato Petro multa & pretioſa munera offerens, in imperatorem unctus & coronatus, atque Romanorum imperator appellatus eſt. *Adhæc præfato anno Chriſti 877 jam ſatis dies* S. Ragenfredis *piiſſimè vitâ functa fuerat, ut ſanctitatis fa-*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

nam, eccleſiaſticamque venerationem, quas ei diploma illud tribuit, eo temporis, nempe 70 circiter annorum, decurſu facillimè aſſequi potuerit. Denique, ne prolixior ſim, eo temporis intervallo crebris Normannorum in Belgicas regiones excurſionibus ac partim forte etiam rectorum inſolentiâ, qui, ut vicino Elnonenſi (adi tom. 3 Gall. Chriſt. antiq. col. 257) cœnobio fecerunt, parthenonis bona in ſuos uſus converterint, tam gravia Denonienſis parthenon detrimenta non modò pati potuit, ſed & haud dubiè paſſus eſt, ut in priſtinum ſtatum reſtitui vehementer neceſſe haberet.

cujus loco pœnè ipſum erat Pontiliacum palatium, in quo Carolum Calvum.

& ſolius recentioris librarii imperitia adſcribenda ſit inuſitata ejus clauſula.

23 *At, inquies, tametſi ex jam dictis manifeſtum ſit, diploma illud non ab alio principe, quàm à Carolo Calvo, rege ſimul & imperatore, nec alio quoque tempore, quam anno Chriſti 877 poſſe editum ſtatui, atque adeò una ex præcipuis cur diploma illud pro ſpurio haberi olim potuerit, ſublata hinc ſit ratio; non propterea tamen idem illud genuinum dici, atque in iis, quæ de S. Ragentrede aſſerit, veluti fide dignum haberi poteſt. At quæſo, quid ita? Quia nempe in pluriſque ejus apographis, ac vel apud Miræum lib. 2 Diplomatum Belg. cap. 12, & tomo 8 Scriptorum Rerum Gallicarum pag. 673, hæc inuſitata reperiuntur clauſula:* ... notarius ſcripſi; *ac rurſus, quia fictitium eſt* Pandiacum palatium, *in quo conſectum notatur; tum denique quia variis locis interpolatum eſt. Singula hæc, quanti momenti ſint, diſcutiamus. Fateor, præfatam clauſulam, prout apud Miræum & Script. Rer. Gall. exſtat, à communi diplomatum ſeculi noni uſu alienam eſſe; at id non charta ſuppoſititia indicium certum eſt, ſed librarii, neſcio, cujus vitium, qui cùm vel rei, quam agebat, minùs eſſet intelligens, aut non ſatis acres acuteſque haberet oculos, uſitatam ſæpe in Caroli Calvi chartis formulam:* Audacher notarius ad vicem Gauzlini ſubſcripſi, *integram recenſere nequieris, & paucula aliquot aliarum, quas emittebat, vocum loco, pro arbitrio ſuo exaràrit.*

B

uti ex ejus in Italiam itinere.

24 *Sanè notarii nomen (idemque de aliis non expreſſis illic vocibus judicium eſto) in ipſo diplomate prætermiſſum non fuiſſe, ex fat antiquo, quod penes nos eſt, hujus charte apographo conficitur, utpote in quo notarii illius nomen, licet non parùm immutatum (Mienter enim pro Audacher legitur) expreſſum invenitur. Fecit haud dubiè eadem non ſatis magna hujus diplomatis deſcriptorum peritia, aut ipſius diplomatis, ſub calcem vetuſtate aliquantùm detriti aut exeſi, obſcuritas, ut pro* Pontiliaco palatio, *comitatûs Burgundiæ, uti infrà oſtendam, hodierno oppido,* Pontalier *vernaculè dicto, facili lapſu* ro Pandiaco palatio, & ro Pantiliaco palatio *exaratum in apographis inveniatur. At tanti non eſt hujuſcemodi librariorum error, ut ipſimet diplomati quidquam de ſua detrahat auctoritate; cum in immenſa illa diplomatum, hoc & ſuperiori ſeculo editorum, collectione non niſi pauciſſima inveniantur, quæ ab aliquo librario minùs accuratè deſcripta priùs non fuerint, aut non ſimili aliquo nævo in manus exaratis vel typis primùm editis apographis laboràrint; quæ tamen poſtrema, antiquariorum induſtriâ ac ſecundis curis primævæ fidei ſuæ poſtmodum reddita, æqualem cum ceteris auctoritatem ſibi meritò vendicant.*

uti & emiſſæ membrani notarii, & vitioſa Pandiaci ſubſtitutionis indicatio.

C

25 *At ſciſcitaberis, quæ ratione chartam illam in* Pontiliaco palatio *editam, ejus verò palatii ſitum, quem Mabillonius, ſeu potiùs Michael Germanus libri quarti de Re diplomatica verus auctor, definire auſus non eſt, ego apud oppidum,* Pontalier *vulgo dictum, ſtatuere auſim. Reſpondeo, me id facere partim ob Annalium Bertinianorum tom. 7 Script. Rer. Gall. pag. 123 jam nunc recitanda verba, partim ob ipſam diplomatis, quo de agitur, expreſſam epocham, nimirum* Id. Auguſti, Indictione x *ſeu anno Chriſti 877. Annalium laudatorum ad hunc annum verba refero:* Domnus autem imperator Carolus de Carifiaco Compendium, indeque per Sueſſionem ad Remum civitatem, & ſic iter ſuum per Catalaunos & Pontigonem atque Lingones peragens ... de Francia Italiam petiit. Et veniens ultra Juram uſque ad Urbam, obviàm habuit Adalgarium epiſcopum... *Ac poſt nonnulla, quæ hunc proximè non ſpectant, ita Annales pag. 124 pergunt:* Nunciavit etiam inter alia iſdem Adalgarius imperatori, quoniam Joannes Papa (*hujus nominis VIII*) obviàm illi Papiam veniret.... Ipſe autem (*Carolus Calvus*) feſtinatò perrexit ad eum, quem obviàm habuit apud Vercellis civitatem, & eo recepto cum honore maximo perrexerunt ſimul uſque Papiam.

E

26 *Nunc hujus itineris ſeriem, quantùm ad rem noſtram neceſſe eſt, ex datis ab eodem diplomatibus expendamus.* Pontigone IV Idus Julii *ejuſdem anni moratus eſt Carolus, ibique permutationem, factam inter canonicos Capienſes & monachos Æduenſes, diplomate, quod citato tomo 8 pag. 667 videſis, confirmavit.* Lingonis civitate XII Calendas Auguſti *ſubſtitit, ibique cœnobio Dionyſiano Villam Cerecium edito diplomate reſtituit. Poſtquam Matonaſterioli ſuper fluvium Segonnam certè uſque ad Kalendas Auguſti moram feciſſet,* III Idus Auguſti *ſeu, ut communi nunc computandi modo utar, die* XI *Auguſti Veſontione civitate ſubſtitit, uti ex ejus diplomate pro Vivarienſi eccleſia cit. tom. pag. 673 patet; ipſis verò* Idibus Auguſti, *ſeu ejuſdem menſis die* XIII *Denonienſem chartam noſtram edidit, nimirum in* regali *aliquo* Palatio, *quod certò ultra tridui iter Veſontione non aberat, imò potiùs huic urbi multò magis vicinum fuerit, niſi eo ipſo die, quo Veſontione rex diſceſſit, præfatum pro eccleſia Vivarienſi, & ipſo itidem die, quo in* Palatium *illud* regale *venit, pro monaſterio Denonienſi diploma, de quo quæſtio eſt, emiſiſſe adſtruatur.*

F

& ex ſitu loci Pontiliaci probatur, ve ipſe ſubſtitiſſe videtur.

27 *Adhæc, uti ex Bertinianorum Annalium recitatis num. 25 verbis, & ex edito Vercellis in Italia* V *Idus Septembris, quod cit. tom. pag. 674 habes, diplomate evincuur, regale illud palatium, in quo Denonienſis charta edita eſt, via regia per* Juram montem uſque ad Urbam *indéque* Vercellas *ducenti adjacebat. Quæ cùm ita ſint, vix egò dubito, quin, qui Veſontienſi & hodierni oppidi* Pontalier *dicti, ac denique* Urbæ *ſeu Caſtri* Orbe *in Tranſjurano pago poſitionem expenderit, ſimulque nominis* Pontiliaci *cum hodierno vernaculo* Pontalier *affinitatem conſideràrit, non difficulter aſſenſurus mihi ſit, Denonienſem chartam in jam nunc dicto loco emiſſam revera fuiſſe, atque in ea pro* Pandiaco palatio *legendum eſſe* ro Pontiliaco palatio, *quod, uti ex alia Caroli Calvi charta apud Perardum in Monumentis Burgundiæ pag. 48 & 49 patet, minimè Morboniam in inſulam ablegandum eſt. Atque ità modò habemus, ipsâ Denonienſi chartâ nec fictitium adſtrui palatium, ubi*

A *nbi hæc conſtitta fuiſſet, nec adeò eo titulo eamdem chartam ſubleſtæ fidei argui meritò poſſe.*

ubi hoc diploma conceſſit, qu. I dem ſupinus erit interpolatum fuiſſe, immeritò aſſeritur.

28 *Ad tertium nunc progrediamur argumentum, ſeu ad* plurimas illas interpolationes, *quibus hanc chartam laborare, ex cunctis ſupra Michaele Germano lib. 4 de Re diplomatica pag.* 307, *non nemo nobis objiciat. Haud ego diſſentior, prafatum ſcriptorem de interpolationibus plurimis aliiſque mevis cit. pag. hoc diploma arguiſſe; at fallor plurimum, ſi alios, quam quos ejus librario haud ſatis perito imputandos eſſe, jam docui, probare unquam in ea nævos penetrit, ſalvâ nimirum permanente complurium ejuſmodi, quæ aut ipſe, aut ſocii ejus pro genuinis ediderunt, diplomatum auctoritate. Denique ipſemet libri 4 de Re diplomatica auctor eodem loco fatetur*, plurimis ſub interpolationibus (*quas quilibet non mere pro arbitrio ab eo aſſertas, ſed ſolidè probatas videre optâſſet*) ſubluceſe quemdam inficatæ vetuſtatis ſplendorem, qui chartam hanc non fictam ex compoſito, ſed ad genuinæ ideam pereuntis efformatam inſinuat; *ut adeo, etſi hujus diplomatis ſeveriorem alibi de Ariſtarchum egerit, relatis tamen in eo factis*

B *fidem adimere auſus non ſit; nec proin aut prima ejus aut aliorum ſimilis cenſura Dononienſis hujus charta auctoritatem elevare queat.*

29 *Atque hæc paulo fuſius de hujus diplomatis fide prævia diſputata ſunt, ut, hâc ab adverſariorum objectis ſemel vindicatâ, minus impedito deinceps tramite, quæ ad S. Ragenfredem, conditumque ab ea, uti infrà ex hoc diplomate probabimus, Dononienſem parthenonem attinent, percurrere poſſimus. Eòdem etiam ſpectant, quæ, uti num.* 17 *monui, de Chronici Cameracenſis & Atrebatenſis auctore nunc diſputare aggredior. Si Hiſtoria litteraria Franciæ ſcriptores tom.* 8 *pag.* 404 *audiamus, hujus Chronici auctor Baldericus (de quo quæ Boſchius noſter tom.* 2 *Auguſti pag.* 670 *eruditè diſſerunt, hic pro inſertis haberi cupio) idem iſte, inquam, Baldericus ex eorum ſententia non juſſu Gerardi I, Cameracenſis epiſcopi, ſed remoti hujus ſucceſſoris, Gerardi II Chronicon ſuum ſcribere exorſus fuerit: quæ ſi vera eſſent, conſectarium facerent, ut anonymus Dononienſis, qui paulò poſt medium ſeculum* XI *SS. Regina &* Ragenfredis *vitam adornavit, antiquitatis palmam Balderico cedere non debeat, quandoquidem Gerardus II, ſub quo epiſcopo Baldericum ſuum inchoaſſe Chronicon, ipſi volunt, anno dumtaxat* 1076 *S. Lietberto in cathedram Cameracenſem ſucceſſit. Opinionem illi ſuam, quam indubiam pronuncient, ſtabilire nituntur Gerardi II epiſtolâ, anno Chriſti* 1082 *ad Hubertum, Morinenſem epiſcopum, datâ, quâ, ut videre eſt in Teſtimoniis, Balderici Chronico in editione Colveneriana præfixis, præfatus Gerardus II Opus illud* Chronicum nuperum *vocat. Addunt, ejuſdem Chronici libro ſecundo eccleſiarum monaſteriorumque fundationes, uſque ad annum* 1070 *factas; libro autem tertio hiſtoriam S. Lietberti, anno* 1076 *defuncti, contineri; ac proin certò non ante hunc poſtremum annum à Balderico manum Operi impoſitam fuiſſe, contendunt.*

Chronici Cameracenſis, quod illi diplomati conficiendo ſit. ſub Gerardo I.

30 *Verùm, quod virorum eruditorum pace dicere liceat, ex his omnibus non conficitur, Baldericum ante annum Chriſti* 1076 *ſuum Chronicon conſcribere aggreſſum non fuiſſe; ſed hinc ſolùm conſequitur, ut deductum prius ab urbium Cameraci & Atrebati exordio uſque ad Gerardi I tempora Chronicon (quod ante annum* 1052 *certò factum fuiſſe, infrà magis patebit) poſtmodùm Balderecus auxerit, ac demum S. Lietberti Hiſtoriam ei adjunxerit ſub Gerardo II, qui, ut diximus, anno* 1076 *ad Cameracenſem ſedem evectus fuit. Et ſanè, cùm ipſemet auctor in ſua ad Chronici librum ſecundum Præfatione pag.* 220 *apertè dicat, ſe geſta epiſcoporum Cameracenſium priore libro* uſque ad extremitatem domni Gerardi epiſcopi, QUI NUNC EST, pertractaſſe, *iſque Gerardus, qui* tunc, *cùm Baldericus hæc ſcriberet, in vivis erat, manifeſtiſſimè ſit Gerardus I, qui* Henrici imperatoris capellanus *fuerat, demortuoque ſucceſſerat Erlmino, uti ex ultimo libri* 1 *capite perſpicuum ſit; evidens pariter eſt, Baldericum non ſub Gerardo II, ſeu poſt annum* 1075, *ſed ſub remoto hujus deceſſore Gerardo I Chronicon ſuum ſcribere exorſum fuiſſe, ac, præter integrum librum primum, ſecundum quoque magna ex parte adornaſſe, ſaltem ante annum* 1052, *quo Gerardus I certiſſimè jam è vivis exceſſerat.*

A VICTORE J. G.

uti variis rationibus oſtenditur.

31 *Quod autem ad inſtitutum noſtrum pre ceteris facit, dubitandum non videtur, quin, ſi revera Baldericus, (quod hic examinandi locus non eſt) libro* 2 *ſui Chronici complexus ſit aliquot eccleſiarum cœnobiorumque fundationes, non niſi ſub annum* 1070 *factas, ex earum numero ſaltem non ſit Dononienſis parthenonis inſtauratio, utpote quam factam ſcribit* conſilio domni Gerardi & Leduwini abbatis, *nempe Vedaſtini, qui triginta ſaltem annis ante Gerardi II epiſcopatum defunctus erat. Cùm verò ſubnectat,* moderno tempore, *ſeu vel eodem, vel certè vicino, quo ſuo Chronico vacabat, anno, per Balduinum comitem eorumdem Gerardi & Leduwini conſilio Dononienſem cellam in priſtinum ſtatum fuiſſe reſtitutam; quis non videt, illud poſt annum Chriſti* 1036, *qui Balduino emortuali fuit, factum non eſſe; nec adeò à Balderico dici potuiſſe* modernò tempore *factum, niſi ſaltem libri ſecundi partem magnam multis ante Gerardum II annis, certòque vel ante medium ſeculum* XI *jam elucubraſſet. Neque opinioni meæ multùm officit, quod Gerardus II anno* 1082 *Balderici Chronicon* nuperum *vocârit: nam præterquam quod hæc vox* nuperum *aliquot elapſorum annorum latitudinem eo loco patiatur, dici aliunde non immeritò poteſt, ideircò tunc* nuperum *ab eo dictum fuiſſe, quod tunc vel nuper ex omni prorſus parte, ſeu quantum eram ad librum tertium, completum, vel tandem evulgatum eſſet: ut adeò adverſus Baldericum, præfato anonymo non nulla in re diſſentientem, opponi jure meritò non queat, eſſe enim anonymo juniorem, minuſque adeò fide dignum.*

E

ſeu ante annum 1052 *magnâ ex parte conſcripti,*

major eſſe debet, quàm anonymi Dononienſis, Balderico coevi, auctoritas.

32 *Sed enim gratis etiam dato, Baldericiani Chronici librum ſecundum, ſeu hujus caput* 28, *quod huc facit, paulò poſt ejuſdem anonymi Legendam conſcriptum fuiſſe; vix quidquam tamen, imò potiùs nihil inde de auctoritatis palma Balderico decederet: cùm hic, ut ex virorum præſtantiſſimorum epiſtolis, ejus Operi præfixis, abunde patet, vir fuerit ſui ſeculi in primis litteratus, incredibili inſuper ſedulitate & induſtriâ indefeſſâ præditus, qui nihil dubium, uti ipſe in ſui Chronici præfatione aſſerit, & eruditi paſſim conſentiunt, nihil fictum, nihil denique aſſerendo in medium protulit, quod aut in Annalibus aut Hiſtoriis Patrum, aut Geſtis Regum, aut chartis quoque, quæ tum in archivo ipſius eccleſiæ ſuæ erant, aut à certis relatoribus & viſum & auditum non acceperat; tantum autem*

F

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

seu eruditionem, seu accurationem, in eodem anonymo desiderari, non una ejus narratio, infra subdenda, omnino palam faciet. Sed de his satis. Ad ipsum modò Sanctam me converto.

§ III. Sanctæ natales nobilissimi: an novem sorores germanas habuerit, inquiritur: ei adscribenda fundatio cœnobii Dononiensis.

B. Ragenfredis ex B. Adalberto & S. Regina.

RAgenfredem *medio circiter seculo* VIII *patre natam esse B. Adalberto, seu Aldeberto, Austrevandiæ in Belgio comite, matre verò S. Regina, Pippini regis consanguinea, de quibus tom. 3 Aprilis pag. 73 & tom. 1 Julii a pag. 266 actum est, affirmant unanimi voce quotquot de Sancta nostra monumenta supersunt, consentiuntque, nemine contradicente antiquo, Belgici Gallicique scriptores omnes, qui vel Sanctæ nostræ, vel parthenonis, cui ipsa præfuit, accuratam abhinc aliquot seculis fecêre mentionem. Nec est, cur tam claros nobilitate sanctitateque natales idcircò quisquam ei abjudicet, quod coevorum scripta, quæ id tradant, aut Normannorum incendiis absumpta fuerint, aut certè hodiéque lateant. Nam, etsi ob horum defectum quædam natalium ejus adjuncta planè singularia, ac mirabilia quoque ei attributa gesta vocari non immeritò in dubium queant; idcircò tamen de parentum ejus nobilitate propriisque nominibus ambigendum non est, cum ea haud dubiè mox ab eorum obitu sepulcris quoque suis ac deinde hierothecis, in quas sacra eorum lipsana ante Normannorum sec. IX fatales excursiones translata fuerant, sollicitè exactéque inscripta fuerint; ac denique vel sola Dononiensium virginum clericorumque sibi succedentium religiosâ gratâve memoriâ facillimè ad usque medium seculum XI immutata servari potuerint: quo demùm tempore ad perennem posterorum memoriam jussu Fredesendis abbatissæ in Sancta nostra matrisque ejus Vitam à jam sæpe dicto anonymo illata fuerunt.*

nobilissimis opulentissimis parentibus,

34 *Fidem igitur in his, quantùm ad substantiam, meretur Vita illa & ex ea desumptum prima Dononiensis Lectionis exordium, quod ita habet:* Beata Ragemfredis virgo sancta ex nobili Francorum genere orta, patre videlicet beato Aldeberto, comite Austrovandiæ, & matre sancta Regina, nepte Pippini regis, dignitatem nativæ originis morum honestate atque operum sanctorum claritate nobilitavit. *Sed neque indigna fide sunt, quæ de Sancta nostra parentum divitiis ac pia munificentia in Cameracensis Breviarii, anno 1497 excusi, Lectione 1 & 2 hisce verbis referuntur:* Fuit ex preclarissimo genere Francorum vir illustris opibus & prediorum affluentiâ dilatatus, nomine Aldebertus, qui procreandæ sobolis provocatus amore neptem Pippini, regis Francorum, nomine Reginam, in uxorem sibi expetiit, cujus conjugale consortium mox impetravit. Qui quoniam de facultatibus suis, oppressis & indigentibus abundè ministrabant (celestibus mandatis per omnia placere cupientes) ex eorum sancta connexione nata est eis propago veneranda, *nimirum* S. Ragenfredis, *cui etiam novem sanctas sorores, et minùs, uti infrà dicemus, probabiliter, eadem Lectio secunda cum præfato anonymo tribuit.*

non tamen suprema dignitate fulgentibus, sub Pippino III.

35 *Sunt & alia natalium* S. Ragenfredis *adjuncta, quæ idem anonymus vel ornandi veri gratiâ ipse excogitavit, vel potiùs sibi ab aliis tradita bona nimis fide in litteras misit, de quibus panca accipe. Ac primò quidem, uti & antè monui, non sub Pippino II, Theoderici III ad Textricium anno 687 victore, quod anonymus adstruit, sed sub hujus nepote, Pippino III, anno 752 in regem Francorum electo, quem cum illo anonymus confundit, Sanctæ nostræ parentes conjugio junctî fuerunt, & nata dein ex iis est* S. Ragenfredis. *Adhæc, quæ de summa Aldeberti, patris ejus, in Pippini aula dignitate ac virtute bellica anonymus paucis perstringit, etsi quidem argui falsi nequeant; ejusmodi tamen sunt, ut quilibet scriptori seculi XI, hac sine vetustiore teste asserenti, non statim fidem adjunctarus sit, ac vel idcircò, quod omnia quæ illic scribit, quæque hìc recitanda non censui, non videantur duorum seculorum spatio sola traditione sic illibata conservari potuisse, quin lapsu temporis fama apud Dononienses creverit, & Aldeberti dignitatem amicam bellicamque virtutem ultra verum adornârit. Arbitror adeò, vel propterea factum esse, ut vir doctus, qui ex illa Vita ac fortassis etiam ex Cameracensis Breviariis propriis Lectionibus Dononienses de gestis* S. Ragenfredis *Lectiones desumptas, anno 1625 typis edi curavit, nullam horum, quæ jam discussi, adjunctorum mentionem in illis facere voluerit.*

cui Sancta mater consanguinea erat, ortum duxit.

36 *At quid de asserto passim SS. Regine &* Ragenfredis *cum Pippino rege consanguinitatis gradu censendum? Num dici fat tuto potest fuisse illa* Pippini neptis, *ac nostra proin Sancta ejusdem regis* proneptis, *prout à Castellano & Martyrologii Parisiensis auctore nuncupatur? Respondeo, nulla prorsus ratione S. Reginam Pippini regis* neptem, *aut* S. Ragenfredem *ejusdem strictè dictam* proneptem *statui posse, quales nimirum Galli suo idiomate* petite fille & arriere-petite-fille *vocant; cum eo tempore, quo S. Regina B. Aldeberto nupsisse, perhibetur, nempe florente adhuc Pippino, ac certè ante annum 768 huic regi emortualem, nec Carolus nec Carolomannus ejus filii jam tum id ætatis fuerint, ut filiam haberent nubilem, quandoquidem neuter eorum ante annum Christi 740 natus sit, primæve pubertate matrimonium iniisse legatur. At verò non video, cur S. Regina alio sensu Pippini* neptis, *atque adeò & Sancta nostra ejusdem* proneptis *dici non posset, eo videlicet, ut sancta* Ragenfredis *mater ex Pippini sorore Chilrude seu Hildrude, aut ex alia Pippino consanguinea principe progenita fuerit; cujus femina nomen cùm minùs, quàm Pippini, postmodum regis, illustre esset, paulatim decursu temporis Dononiensibus exciderit, retentâ semper Pippini regis, tamquam S. Reginæ avunculi, memoriâ. Certè anonymus noster sat verisimiliter Dononiensium traditione, quâ hujusce modi res conservari nata fuit, id edoctus, plus vice simplici Pippinum S. Reginæ* avunculum *vocat; nec ullum, ut antè etiam innui, inveni scriptorem, qui eam, ac proin & Sanctam* Ragenfredem, *istius regis consanguineam fuisse, neget.*

37 *Proximum hisce est, ut an Sancta nostra novem habuerit germanas sorores, quarum ipsa nata maxima fuerit, nunc inquiramus. Totidem omnia-*

AUCTORE J. G.

è più educata, fertur quidem, at non satis probatur, nec unum fuerint.

omnino (adi dicta sub finem num. 34) ei tribuunt anonymus, & Cameracensis Officii de S. Ragenfrede *auctor, hisque & Lectiones Dononienses variique recentiores historici consentiunt. Earum nomina, natalium ordinem pianique institutionem partim præfatus Labarre cit. tom. fol. 388 verso & seqq. partim* VI *Lectio B. Aldeberti his verbis recensent:* Successu temporis (*B. Aldebertus & S. Regina*) decem virgines legitimo hoc & sancto conjugio procrearunt, utpote beatas Ragenfredem, Cælestinam, Rosam, Ambrosiam, Avam, Euphrosynam, Helenam, Neptalinam, Paulinam & Carolam, inter quas non quinque fatuæ, sed omnes sapientes: si quidem has omnes in omni virtutum disciplina instruendas piissimi parentes ab ineunte ætate curárunt, quibus accedebat cœlestis sapientia, quæ omne studium humanum superabat. *Hæccenus ille, cui ego quidem ex anonymi fide asserenti lubens assentior, à sanctis suis parentibus* Ragenfredem, *&, si quas habuit germanas sorores, sanctè etiam educatas & ad virtutem omnem institutas fuisse; at vehementer timeo, ne, quas ipse ex B. Aldeberto & S. Regina genitas affirmat, ex aliis, quàm ex jam dictis, parentibus ortæ sint; nec hæ alio titulo earum* filiæ *dici possint, quam quòd in cœnum monialium, quibus* S. Ragenfredis, *earum filia, præfuit, omnium primæ adscitæ fuerint, ejusque ita germanæ in Christo Jesu exstiterint sorores & in servanda virginitate æmulæ.*

B

easque germanas, bæresse, quas alii qui, at non recte,

38 *Nec est sanè, cur quis miretur, ampliore, quàm duorum seculorum lapsu Dononiensium traditionem, quam anonymus pleráque secutus videtur, in aliquot minoris momenti rebus à vero non nihil deflexisse, atque eatenus immutatam, ut, quæ revera non nisi adoptivæ, ut ita loquar, seu in religiosa vivendi norma ejus sorores fuerunt, seculo demum* XI *diuque posteà ejusdem* Ragenfredis *germanæ secundum carnem sorores credita sint: etenim ejusmodi traditionis seu antiquæ famæ conversiones minimè novas esse, norunt omnes, qui Sanctorum aliorumve illustrium virorum Acta, ab coævis suppariusve non scripta, vel exiguo tempore pervolverunt. Quocunque modo hæc se habeant, certe neminem, utcunque criticen peritum, arbitror fore, qui, ut rem tam singularem credat, antiquioris certiorisque notæ instrumentis eam firmari non postulet. Porrò videtur præfatus auctor paulò liberalius* Beatarum *titulum novem illis sanctimonialibus concessisse: nisi fortè hoc titulo non publicam earum in Ecclesia venerationem, sed sanctum earum institutum pleráque è vivis exitum denotare voluerit, quod & quibusdam elapsi seculi hagiologis monasticis satis usitátumque familiare fuit.*

C

Beatarum Catalogo adscribunt.

39 *Atque ita quidem de novem hisce pretensis Sanctis nostræ sororibus universim statuo, nec ipsâ exceptâ Avâ superiùs memoratâ, utpote quæ à B. Ava, die* XXIX *Aprilis in nostro Opere locum habente, omnino statui diversa debeat; quod vel hinc abundè patet, quòd B. Ava, uti cit. tomo videre est, Dononii mortua sepultaque sit, Avam verò suam anonymus & cum eo Historiæ SS. Regine &* Ragenfredis *num.* 8 *indicatæ auctor aliique, Romam petiisse & remotissimè extra patriam suam peregrinantem obiisse, narrent. Quid porrò de asserta ab his Romana* S. Ragenfredis *novemque ejus sororum peregrinatione, ceteriisque, quæ huic auctores illi innectunt, non parùm admirandis gestis existimandum sit,* § V *edicam, cùm ea, quæ peregrinationem illam præcessisse, anonymus aliique cum eo adstruunt, seorsùm examinavero, ceteraque, quæ eò spectant, discussis pariter fuerint.*

40 *Itaque postquam citatus anonymus Legendæ suæ cap.* 2, *ex fœcundo S. Reginæ utero decem regales gemmas, seu virgines decem, ad unam omnes, ut scribit, sapientes, exortas, easque, liberalibus prius studiis, virtutibusque probè instructas, ad cœlibem vitam perpetuo agendam animatas narraverat, subdit ab earum sanctis parentibus ad Scaldim fluvium ædificatum fuisse cœnobium, in quo hæ sanctissimè Christo famularentur. Verba, quibus id facit, hæc sunt:* Est locus siquidem super Scaldum fluvium, qui ab antiquis & modernis dictus est Dononium, quem habitantibus commendabilem facit pratorum amœnitas & planities, ubertas agrorum, opportunitas quoque loci, & utilitas diffluentis aquæ reddit gratissimum, quem sancti parentes (*B. Aldebertus & S. Regina*) congruum providentes voluntatibus suis, ut in eum constituerent maritorum loco donativum suæ filiationis, cogitant ibi ædificare ecclesiam in honore sanctæ Dei Genitricis, in qua per Virginem Matrem perpetuò floreret [corona] virgineæ integritatis.... Placet sanctum in commune consilium, aptant animos labori ad ædificandum, quia dulcis erat labor, quem charitatis suggerebat amor. Ecclesia construitur, cœnobium instituitur, congregatio monialium constituitur, ut virginum amplificatio coronarum fieret multiplicatio, & construentium ædificatio. Quibus [ex copiolis] prædiorum suorum redditibus tantum delegatur, quantum videlicet sufficienter exigeret vita cœnobialis.

Sancta Dononiense cœnobium, etsi contrarium anonymus

D

41 Aliam è regione ecclesiam in honore S. Martini fatagunt construere, ubi clericalis ordo constitutus Missas & cetera suppleret, quæ sexus fœmineus minùs valebat, sicque expleta ad virginum [usum] structurâ ecclesiarum, tantum ibidem exhibent ornatum & apparatum, quantum à Deo volunt recipere felicitatis [præmium.] Felix talium conjugatio, quorum tot virginum integritate redintegratur corruptio, quas & omnes posteras constituunt hæredes patrimonii sui jure hæreditario. Lætantur in operibus suis, congratulantur in sororibus suæ filiationis, quas quotidie cernunt ancillari Christo in timore castitatis. *Ita de Dononiensis parthenonis erectione anonymus apud præfatum La Barre cit. tom. 6 part. 2 à fol. 395, si excipias, quas supplevi atque uncis includendas duxi voces, vel plane apud eum omissas, vel perperam exaratas. Hisce in substantia consona tradunt Cameracensis Breviarii supra citati Lectio* IV, *& Dononiensis Officii, hoc die recitari soliti, Lectio* V, *Guisius item, seculi* XIV *scriptor, & ex recentioribus Petrus Lemurius in Natalibus Sanctorum Belgii, ex Molani schedis adornatis, ad diem* 1 *Julii, Miræus in Fastis Belgicis & Burgundicis ad eumdem diem, Locrius in Chronico ad annum Christi* 764, *Gazeus in Historia ecclesiastica Belgii pag.* 154, *Philippus Brasseur in Originibus Cœnobiorum Hannoniæ pag.* 124, *Mabillonius tom.* 2 *Annal. Ordinis S. Benedicti pag.* 204 *num.* 73, *Dionysius Sammarthanus tom.* 3 *Galliæ Christianæ antiq. col.* 423, *aliique complures, quos, ne longior sim, omitto.*

& Officii ecclesiastici Lectiones ac variis eruditis traduntur.

E

F

42

AUCTORE J. G.

42 *Verùm num his, partim tam antiquis, partim tam diſertis eruditiſſimorum virorum teſtimoniis credendum omnino eſt, Dononienſem parthenonem à Sancta noſtra parentibus, non verò ab ipſamet ædificatum ſeu fundatum fuiſſe? Reſpondeo, mihi vix, aut ne vix quidem dubitandum videri, quin, quidquid præfata obſiſtant teſtimonia, Dononienſis parthenon ſui erectionem* S. Ragenfredi *debeat, ejus verò parentibus id acceptum habere debeat, quòd ipſi ea bona prædioque, quæ ad ſui erectionem ab hac adhibita fuerunt, jure hereditario aut libera donatione ad ſuam filiam* Ragenfredem *tranſmiſerint. Ita planè exiſtimo ob Diplomatis Caroli Calvi & Cameracenſis Chronici, quorum fides auctoritaſque § 2 ſtabilita fuit, diſertiſſima verba, quæ hîc recitari merentur. Ita illud habet:* Quapropter ſciat omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium tam præſentium quàm & futurorum induſtria, quoniam per cariſſimæ ſororis noſtræ, Giſlæ ſcilicet nomine, crebram admonitionem, ac per dilecti nepotis noſtri ſupplicem poſtulationem, quin inſuper & pro animæ noſtræ perpetua ſalute, abbatiam ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ,

B nec non venerandæ virginis S. RAGENFREDIS, QUAM EX SUIS PROPRIIS PRÆDIIS AC VERNACULIS IPSA VIVENS CONSTRUXIT, ſitam ſuper Scaldis fluvii ripam, in prædio, quod nuncupatur DONONIUM, ad priſtinum certamus reſtituere ſtatum.

43 *Idem prorſus & Cameracenſe Chronicon lib.* 2 *cap.* 28 *his verbis teſtatur:* Rurſus quoque in vico Duneng beata RAINFREDIS EX SUI JURIS REBUS cellam fundavit, & ſanctimonialibus conſtitutis, ipſa etiam abbatiſſa regimonium duxit. *Quibus quid clarius aſſeri poſſit, non video. At, inquies, diploma illud, etſi ex antè dictis fictitium non ſit; tamen anno duntaxat Chriſti* 877, *ac proin non niſi ferè ſeculo uno poſt cœnobii erectionem datum ſuit; Baldericus verò, Cameracenſis Chronici auctor, anonymum Dononienſem ætate, aut nihil, aut parùm certè ſuperat. Sint hæc ita: nihilo tamen minùs auctoritatis palma binis hiſce teſtimoniis omnino deferenda eſt, tum quòd diploma illud annis ſaltem* 170 *Dononienſi anonymo antiquius ſit; tum quòd publicum regiumque inſtrumentum ſit, ac proin, quàm ſit privati junioriſque hominis teſtimonium, multò magis fide dignum; tum denique quòd diploma illud ipſis temporibus, quibus*

C *parthenon Dononienſis erectus & ad umbilicum perductus fuit, ſatis vicinum ſit, ut ſine antiquiore documento publico, quod in contrarium militet, credi nequaquam debeant aut Carolus Calvus, qui anno Chriſti* 843 (*adi tom.* 8 *Script. Rer. Gall. pag.* 436) *apud Valentianas ac ferè etiam in vicino urbi huic Dononienſi parthenone degerat, aut ejus ſoror Giſla, aut regii cæſareique miniſtri, quorum operà Dononienſis charta emiſſa fuit, aut Dononienſes virgines, quæ illam expetierant, aut potiùs eos omnes ſimul in aſſignanda Dononienſis cœnobii origine tam citò à vero aberrâſſe, aut has rurſus pro Aldeberto & Regina, quibus omnia ſua debuiſſent, non ſine infami ingrati animi vitio horum filiam obtruſiſſe, quæ tantùm à recta cœnobii jam antè, ut adverſarii volunt, conditi adminiſtratione inclaruiſſet.*

44 *Quæ cùm ita ſint, vel ſolo hujus chartæ teſtimonio potiùs, quam anonymi complurimique recentiorum, qui numerum quidem facere, at ſuis ea de re dictis pondus addere nequeunt, omnino ſtandum eſt. Quod autem ad Baldericum, Dononienſi chartæ adſtipulantem, attinet; etſi is ab ætate non habeat, ut per ſe ipſe res, quas ſeculo* VIII *aut* IX *geſtas refert, indubias reddat, ab eruditione tamen & veterum monumentorum, quæ ad manum habuit, copia ac fruceritate plurimùm certè ſatiſque auctoritatis habet, ut ei quidpiam, cui nemo antiquior doctiorque refragatur eſt, aſſeveranti, fides omnino adjungatur. Hinc tamen adſtruere non auſim, etiam conſtructam in honore S. Martini eccleſiam, de qua adi citatum anonymum num.* 41, *ſuam quoque* S. Ragenfredi *originem debere; cùm nec diploma Carolinum, nec Baldericus in Geſtis Cameracenſium antiſtitum hoc utcúmque inſinuet: imò contrà credere malim, eccleſiam illam à Sancta noſtra parentibus, Auſtrovandiæ comitibus, ad ſuos ſuorumque ſubditorum uſus primitus conſtructam fuiſſe, deindeque poſt horum mortem ceſſiſſe ſanctimonialium obſequio; atque hinc forte natam quoque eſſe opinionem, quæ eccleſiæ S. Martini fundatoribus ipſius etiam Dononienſis parthenonis erectionem adſcripſit, quæ re vera* S. Ragenfredi *adſcribenda erat.*

45 *Utut hæc ſint, equidem ex binis optimæ notæ jam laudatis documentis emendanda eſt anonymi Dononienſis tranſcripta num.* 40 *&* 41 *narratio, ac proin & auctorum complurium à ſeculo* XIV *altera aſſertio, qua hi non modò Dononienſis parthenonis fundatores faciunt B. Aldebertum & S. Reginam, ſed & hanc quidem etiam primam ejuſdem cœnobii abbatiſſam, ductî forſaſſe quibuſdam S. Regina depictis imaginibus, quibus hæc non modò cum corona in capite, ſed & cum baculo abbatiali exhibetur: quaſi verò à paucis ſeculis per artifices antiquitatis ignaros efformata tabula diplomati regio-cæſareo, multis ſeculis antiquiori, ac Balderico, multis nominibus fide digniſſimo ſcriptori, fidem adimere aut alterutrius aſſertioni vel tantillum obeſſe queant. Ceterùm, quo præcisè anno* S. Ragenfredis ex ſuis propriis prædiis *ſeu* ſui juris rebus *Dononienſe cœnobium erexerit, tacentibus antiquis documentis, facile non eſt definire. Ferreolus Locrius in ſuo Chronico Belgico ad annum Chriſti* 764 *parthenonis illius erectionem ſtatuit, quem & paſſim recentiores hic ſequuntur. Verùm tantò minùs firma hæc Locrii opinio eſt, quòd contra laudati diplomatis & Balderici teſtimonium non ipſimet Sanctæ noſtræ, ſed hujus parentibus cœnobii illius fundationem adſcribat.*

46 *Mihi ſanè propius vero videtur, ſat multò, quàm præfato anno* 764, *ſeriùs fundationem illam factam eſſe, putà poſt annum* 780, *quo tempore* S. Ragenfredis, *utpote medio circiter ſeculo* VIII, *uti paſſim creditur, nata, ea tunc ætate fuerit, ut & erigendo cœnobio, & duplici quidem, monialium ſcilicet & clericorum, non impar eſſet, atque, ut Balderici verbis ferè utar, ut ſanctimonialibus à ſe conſtitutis ipſa etiam abbatiſſa regimonium duceret. Supereſt, ut & de loco, quo cœnobium illud primò conditum fuerit, nonnulla etiam dicamus. Dionyſius Sammarthanus tom.* 3 *Galliæ Chriſtianæ antiq. col.* 422 *Domini Godefroy, tabularii Inſulenſis in Flandria camera computorum præfecti, ſententiam, uti videtur, probans, illud cœnobium* primò conditum fuiſſe, *tradit*, apud Berzellam juxta Flinas ad fluvium Sabim (Scarpum *fluvium volunt dicere, origine & curſu à Sabi planè diverſum*) deinde tranſlatum fuiſſe in caſtellaniam Bochamii *vulgò* Bouchain. *Verùm cùm noster documentum*

AUCTORE J. G. *ex propriis bonis fundavit, uti diploma Cardinum.*

teſtantur. & licet eccleſia S. Martini ab ejus parentibus fortè exſtructa fuerit.

E *ipſa tantum fundatrix & prima abbatiſſa earum dicitur Dononienſis.*

& Cameracenſe chronicon, quibus potius habenda fides eſt.

F *poſt annum* 780 *exſtructi, nec aliunde unquam tranſlati, dicenda eſt.*

Digitized by Google

A *mentum aliquod aut producat aut laudet, quo cœnobium illud alio priùs, quàm quo à ſeculo* VIII *exſtitiſſe noſcitur, loco conditum, indéque tranſlatum ad Scaldim fuiſſe, fidem faciat; opinio hæc pari, ac quidem majori jure negatur, quam quo ſine ullo antiquo teſte adſtruitur.*

§ IV. An S. Ragenfredis, & adunatæ ab ea ſanctimoniales, Benedictinæ, an canonicæ fuerint, inquiritur.

Ut Sanctam, de cujus Religioſa vita genere controvertitur.

INter auctores præcipuos, qui de Dononienſis cœnobii primordiis abhinc uno alterove ſeculo ſcripſerunt, nequaquam de religioſæ vitæ Inſtituto convenit, quod S. Ragenfredis *ejuſque operâ adunatæ virgines ſecuta fuerint. Ferreolus Locrius in Chronico Belgico ad annum Chriſti 764, Miræus in Origin. cœnobiorum Belgicorum cap.* 52, *pag.* 156 *&* 157, *&* Cointius *in Annal. eccleſ. Francorum ad annum* 764, *num.* 16, *Dononienſes virgines non monaſticæ, ſed canonicæ, ſeu, ut ipſi etiam loquuntur,* Regularis vitæ *genus à parthenonis ſui exordio ſectatas fuiſſe, volunt, quibus & Conſtantinus Ghinius aliique canonici Regulares omnino conſentiunt. Ex adverſo Mabillonius Sæculi* III *Benedictini parte* 1 *in Indice Sanctorum Prætermiſſorum monachas fuiſſe ab initio, certò ſe perſuaſum habere, ſcribit; ob ea nempe, ni fallor, argumenta, quibus, nullas canonicas in Galliis ante ſeculum* IX *exſtitiſſe, in ſua ad Sæculum* 2 *Benedictinum præfatione §* III *operosè contendit. Conſonant ei alii Benedictini ſcriptores, ut ſupra num.* 16 *videre eſt, omneſque,* S. Ragenfredem *ejuſque ſocias virgines, non canonicas, ſed moniales Benedictinas fuiſſe, volunt. Utri ex his rectiùs de hac controverſia ſtatuant, ex jam dicendis facillimè perſpiciet eruditus lector.*

Benedictini falſam faciunt, quæ præferunt argumenta,

48 *Si re vera, quod Mabillonius cit. Præfatione num.* 32 *aſſeverat,* nullæ canonicæ in Galliis, *ac proin nec in Gallia Belgica,* ante ſæculum IX exſtiterint; *ſi reapſe, uti num.* 33 *ſubdit,* nullæ tum, *id eſt, ante annum Chriſti* 800, aliæ fuerint ancillæ Dei monaſteriales (*ſeu* Sanctimoniales) quàm monachæ, *& quidem ejuſdem Mabillonii judicio Benedictinæ; ſi, inquam, verum ſit,* nunc nondum canonicarum nomen audiri cœpiſſe, *quæ omnia Mabillonius pro indubitatis habet; profectò vix dubitandum erit, quin* S. Ragenfredis *ejuſque ſocia ſanctimoniales S. Benedicti Regulam amplexæ fuerint, rectéque adeò ejus parthenon à ſui exordio inter Benedictina cœnobia à Mabillonio aliiſque Benedictinis connumeratus fuerit. Contrà verò, ſi aſſertiones hæ, quæ Benedictinis fundamenti vice ſunt, minùs ſolidè ſubſiſtant, profectò non immeritò ambigi poterit, an, quæ, teſte Balderico lib.* 2 *cap.* 28, *poſt illatam à Normannis ruinam canonicis locum fecerunt, ab exordio canonica & ipſa non fuerint; non tales quidem, quales hodierno tempore* nobiles canoniſſæ *ſunt, quibus ad ſeculum redire nuptiaſque contrahere liberum eſt, ſed tales, ut ſub ordine canonico in ſervitutem divinam perpetua ſtabilitate firmatæ eſſent. Haſce igitur Mabillonii aſſertiones diſcutiamus.*

49 *Atque in primis quidem, cùm concilium Vernum, non Vercellis, ut perperam unà Benedictinus ſcriptor Corbinianus Khamm in ſuo Prodromo partis* 3 *Regularis pag.* 6, *ſed in palatio* Vernis *apud Kellovacos anno* 755 *habitum, nihil interponat diſcriminis inter viros feminaſque, ſeſe Deo devoventes, omneſque indiſcriminatim cogat, aut* monaſticam *ſectari regulam, aut* canonicam *vitam ſub epiſcopi regimine, prout Thomaſſinus Parte* 1, *lib.* 3, *cap.* 43, *num.* 8 *veteris & novæ Eccleſiæ Diſciplinæ pag.* 784 *rectè obſervat; conſequens ſit, ut ante ſeculum* IX, *imò ante erectum Dononienſem parthenonem,* ancillæ Dei velatæ (*adi canonem* XI *hujus concilii apud Labbeum tom.* 6 *col.* 1667) *in rerum natura exſtiterint, quæ* ſub manu epiſcopi ſub ordine canonico *vitam ducerent. Prima itaque Mabillonii, nullas ante ſeculum* IX *canonicas admittentis, aſſertio non ſubſiſtit. Vidit expenditque hæc laudatus Corbinianus Khamm, & quamquàm acerrimè illic pro ſui Ordinis tuenda adverſus Canonicos Regulares præſantia depugnet, candidè tamen pag.* 10 *fatetur,* Deo ſacratas virgines, à monialibus Benedictinis diverſas, primùm circa annum 755 (*ac proin ſat diu ante ſeculum* IX) cœpiſſe nominari CANONICAS, à REGULA ſeu ORDINE CANONICO.

AUCTORE J. G.

ſed quorum primum, utpote contrarium concilio Vernenſi, nihil evincit,

E

50 *Multùm quoque à vero aberravit Mabillonius, dum eâdem Præfatione num.* 33 *confidenter ſtatuit, anno Chriſti* 813, *quo Cabilonenſe concilium habitum eſt, novellum adhuc canonicarum Inſtitutum fuiſſe, ſeu ſeculi* IX *initio recentius, idque ex illius concilii Canone* 53 *ſatis probari, contendit. Etenim, tametſi hujus concilii patres cit. canone dicant, ſibi placuiſſe admonitiunculas eis ſanctimonialibus ſcribere, quæ ſe* CANONICAS *vocant; hinc tamen legitimè conſequens non ſit, ut tunc vel ante* 30 *plusve annos in Lugdunenſi provincia canonica non exſtiterint; aut certè, dato etiam gratiſve admiſſo, eas in Lugdunenſi provincia non diu ante annum* 813 *exortas fuiſſe; nequaquam hinc conſequitur, ut ante annos ſaltem quinquaginta in Gallia Belgica aliiſve regionibus ejuſmodi ſanctimoniales fixum domicilium non habuerint. Quid? Quòd non concilium Vernum duntaxat anno* 755 ancillas Dei, ſub Ordine canonico viventes, *commemorârit; ſed & Francofordienſe, anno Chriſti* 794 *celebratum, canone* 47 *manifeſtè indicet (adi Labbeum tom.* 7 *Conc. col.* 1063) *jam tum abbatiſſas aliquot inventas fuiſſe, quæ à primæva* canonicè vivendi *norma deſciverant, quæſque prôin* canonicè non viventes *ab epiſcopis requiri & regi denuntiari jubet; quia ſanè canonicarum ſanctimonialium Inſtitutum non adeò vel tunc novellum fuiſſe oſtendant.*

ut nec illud, quod ex concilio Cabilonenſi formant,

F

ſed nec aliud, ex decreto S. Bonifacii petitum.

51 *At, inquies, tametſi in quibuſdam Galliæ aut Germaniæ regionibus canonicæ ſanctimoniales ſeculo* VIII *exſtitiſſe admittantur; verisimile tamen non eſt, tales exſtitiſſe in Cameracenſi & Atrebatenſi unitis tunc ſub ſolo Cameracenſi epiſcopo diœceſibus, ac proin nec in Dononienſi parthenone, utpote in Atrebatenſi diœceſi ſito. Quid ita? Quia nempe S. Bonifacius, antiſtes Moguntinus & legatus Apoſtolicus, in Liptinenſi, ut ſtatuit Mabillonius, concilio, anno* 743 (*apud* l'Eſtines, *duabus leucis ab Hannonia metropoli diſtantem locum*) *celebrato, expreſsè ſtatuit, ut* monachi & ancillæ Dei monaſteriales juxta Regulam S. Benedicti vivere ſtudeant: *nulla igi-*

AUCTORE J. G.

tur tunc fuerunt aliæ ancillæ Dei monaſteriales, quàm monachæ; nec veri ſpeciem habet, eodem labente ſeculo VIII, in ipſa diœceſi Atrebatenſi ſub alia Regula, quàm ſub Benedictina, erectum aliquem fuiſſe ſanctimonialibus parthenonem. Quod attinet ad priorem hinc deductam ab adverſariis ſequelam, reſpondeo, S. Bonifacium more antiquo, ac ſuo, ſolas monachas in ancillis Dei monaſterialibus numeràſſe, ac proin canonicarum antiquitati canonem illum non obeſſe, uti ante me jam dudum etiam obſervavit P. Le Large, auctor Diſquiſitionum de Canonicorum ordine, Pariſiis anno 1697 editarum, pag. 123, ubi hac ad rem noſtram ſubdit: eódem enim recidit canon ipſe per ſeſe, ac ſi, prætermiſſo canonicarum ordine, & ad alium Canonem Bonifacianum (*nempe* 13, *quem habes tom.* 9 *Spicilegii Acheriani prima editionis pag.* 64) reſervato, hoc præcisè ſtatuat, ut monachi & monachæ juxta Regulam ſancti Benedicti vivere ſtudeant; qua de re quid ad canonicas?

B *etàm decretum illud ſi canonicas ſpectàſſe dici poſſit, quantum ad eas,*

52 *Quòd ſi quis contendat, à S. Bonifacio nomine* ancillarum Dei monaſterialium *canonicas etiam comprehenſas fuiſſe, non multùm ego refragabor, & cum Auctore Diſquiſitionum ſuprà laudato itidem reponam:* Sin autem fortè Bonifacius ipſas canonicas repoſuit in Ancillas Dei monaſteriales, eaſque ferre non potuit diutius à S. Benedicti Regula alienas eſſe, qui ſic habent perſuaſum, ipſi viderint, quantum in hac noſtra cauſa Bonifacius Decreto ſuo Germanico profecerit. Certè Beatus Antiſtes non impediit, quominùs canonicæ ſanctimoniales paſſim in Galliis præterire regulam Benedictinam jure ſuo perrexerint. Docet hoc Vernenſis (*de quo nos ſuprà*) canon, quo ancillæ Dei velatæ ſub ordine canonico conſtituuntur in manu & tutela epiſcoporum; ſed planiùs adhuc id ipſum docent exempla multarum ſanctimonialium, quæ ante ſeculum IX canonicâ vitâ floruerunt. *Ita ille, quem plura de his diſputantem conſulat, ſi lubet, curioſus lector.*

quæ ſub ordine canonico regulariter vivebant, non magis exſtitiſſe dici poſſit,

C

53 *Ego in illa Mabillonii verba, quibus in citata Præfatione num.* 32 *præfatum S. Bonifacii canonem in Liptinenſi concilio condituin affirmat, hæc ſola obſervo: eruditiſſimum virum concilii Germanici, anno* 742 *vel Ratisbona vel Auguſtæ Vindelicorum celebrati, canonem ſeptimum Liptinenſi concilio, quod Canones dumtaxat quatuor complectitur, perperam attribuiſſe; ſed neque ex Liptinenſi canone* 1, *quo* abbates & monachi recepiſſe Regulam S. Benedicti *aſſeruntur, conſectarium ullo modo fieri, ut inter* omnis eccleſiaſtici ordinis clerum, *qui, teſte ejuſdem concilii canone* 1 *apud Labbeum tom.* 6 *Concil., col.* 1537, antiquorum patrum canones *ſuſcepit ſuiſque exprimere voluit moribus, non aquè mulieres canonicæ, ſeu, uti Sigebertus ad annum Chriſti* 820 *eas vocat,* clericales ſanctimoniales *exſtiterint, quàm viri canonici, qui certè ſub* omnis eccleſiaſtici ordinis clero *comprehendi debent. Et eſt profectò, cur credamus, non exiguo temporis ſpatio, nec fungorum inſtar, tot in Galliis fuiſſe exorta canonicarum cœnobia, quæ ab anno* 816 *jam tum illic, ac nominatim in Burdegalenſi & Senonenſi ſubditis diœceſibus exſtitiſſe, nec tamen inter recèns condita numerata fuiſſe, ex Ludovici Pii ad Burdegalenſem, Senonenſem alioſque, uti videtur, metropolitas datis epiſtolis, quas apud Labbeum tom.* 7 *Concil. à col.* 1438 *habes, colligere datur. Imò potiùs credibile eſt,* puellaria illa cœnobia *ac* virginum canonicè degentium ſociotates *in illis literis memoratas, pedetentim dumtaxat, ut fieri aliàs aſſolet, ac proin quinquaginta circiter annorum curriculo exoriri, aliàs poſt aliàs, cœpiſſe; ac verisimiliter quidem vel paulò poſt Concilium Vernum, anno* 755 *habitum, quo nempe ſtatutum fuit, ut ancillæ Dei velatæ* ſub ordine regulari aut ſub manu epiſcopi ſub ordine canonico regulariter viverent.

D

quàm Liptinenſis Canon 1, *qui ſolos ss. monachos non canonicos ſpectavit.*

54 *Quod verò ad alteram objecti num.* 51 *argumenti ſequelam attinet, ego illam pariter minimè legitimam cenſeo; cùm ex citato canone ſeptimo Concilii Germanici, vel ex Liptinenſi canone* 1, *quo* abbates & monachi receperunt Regulam ſancti patris Benedicti, *nequaquam neceſſe ſit conſequi, ut etiam canonici Ordinis alumni (adi & dicta pag.* 291 *numm.* 12 *&* 13) *Regulam S. Benedicti receperint, modum ut ad normam parthenonum, qui ex citato Vernenſis ſynodi, anno* 755 *habitæ, canone* XI *ſub* manu epiſcopi ſub ordine canonico *ordinati erant, nulla prorſus eodem tempore velatarum Dei ancillarum cœnobia in Belgio erigi ſimiliterve ordinari potuerint; ut potiùs oppoſitum, ſi ad ipſum Vernenſis ſynodi canonem* XI, *atque ad alia ſuprà dicta infràque etiam dicenda animum advertamus, multò fiat verisimilius, ac vix non indubitatum. Itaque, quidquid contradicat Mabillonius, potuerunt Denonienſes ſanctimoniales, iſque adjuncti fratres clerici à parthenonis exordio canonici Ordinis fuiſſe; nec, quia ante ſeculi* IX *initium* S. Ragenfredis *Religioſa vita inſtitutum amplexa eſt, conſectarium fit, ut monialis Benedictina certò exſtiterit, aut ejus cœnobium ab exordio Benedictinis annumerari debeat, ut ſibi Mabillonius, at non ſatis, meo judicio, fundate, certò perſuaſum habuit.*

E

Imò potiùs Sanctam ejuſque alumnas canonici ordinis fuiſſe ex lib. 2 *Chron. Camer.*

55 *At ſciſcitaberis modò, an* S. Ragenfredis *conditum à ſe parthenonem canonico Ordini indubiè ſubjecerit, ſueritque adeò & ipſa ſanctimonialis canonica, eo nimirum ſenſu, quem ſub numeri* 48 *finem indicavi? Reſpondeo, nec me id pro certo adſtruere audere, propterèà quod monumenta, quæ omnino hac ſuper re diſerta aut indubiè ſatis antiqua ſint, mihi minimè ſuppetant. Sunt tamen nonnulla indicia, ex quibus, Sanctam noſtram ejuſque ſanctimoniales ſocias canonicæ vitæ normam ſecutas fuiſſe, non temerè colligas. Etenim, cùm Baldericus, accuratus, fideque dignissimus, ut ſuprà oſtendimus, auctor, lib.* 2 *Chronici Cameracenſis & Atrebatenſis cap.* 28, *Denonienſes ſanctimoniales, incumbente jam inopia,* paucis canonicis *locum feciſſe aſſerat, nec tamen uſpiam inſinuet, boſce ante parthenonis calamitatem Benedictinis aliiſve manachis ſucceſſiſſe; at potiùs canonicorum veternmve cœnobii incolarum numerum, antiquitus non exiguum, cogente inopia,* ad paucos canonicos *reductum fuiſſe, innuat; non monachas Benedictinas, ſed ſanctimoniales canonicas ante cœnobii inopiam, ſeu ante Normannorum ſub annum* 880 *exitialem excurſionem, cum non paucis ejuſdem canonici Ordinis alumnis Denonii collocâſſe, non immeritò dici poteſt. Ac proin, cùm unde ex capite verisimile fiat, labente primo Denonienſis cœnobii ſeculo, duo planè diverſa Religioſæ vitæ Inſtituta in illud fuiſſe introducta; non abs re, Denonienſe cœnobium vel ab ipſo ſuo exordio à canonicis utriuſque ſexus alumnis habitatum fuiſſe, ex Balderici verbis credere licitum eſt. Sanè, cùm jam mox laudatus auctor, Denonienſibus canonicis clericiſve Gerardi I epiſcopi & Ludovici*

F

Digitized by Google

A *ni abbatis conſilio moniales, Benedictinas nempe, ut infrà videbimus, ſubſtitutas fuiſſe, diſertiſſimis verbis in litteras miſerit; vix dubitandum videtur, quin, ſi Benedictinis monachis canonici, incumbente inopiâ, ſubſtituti fuiſſent, Benedictinorum, quibus canonici ſuffecti fuiſſent, qualemcúmque ſaltem mentionem quoque feciſſet, cùm tamen illorum, ne leviſſimè quidem, citato capite aut alibi meminerit.*

& ex diplomate Caroli Calvi Nivellenſibus dato,

56 *Quod ſi, uti à vero minimè alienum eſt, Dononienſis parthenon ante Normannorum excurſionem, ac vel à ſuo exordio ad Nivellenſis S. Gertrudis cœnobii, nempe ceterorum in Belgio parthenonum etiam ſec.* VIII *celeberrimi, normam efformatum fuerit; vix dubitandi locus erit, quin Dononienſem aquè ac Nivellenſem parthenonem cum ſui ordinis ſanctimonialibus canonici, ſejunctis tamen edibus, tunc temporis incoluerint. Ne autem, quod de Nivellenſibus dixi, aut gratis aut falsò aſſertum videatur, ipſamet ſubdo Caroli Calvi verba, quæ in conceſſo Nivellenſi cœnobio diplomate apud Miræum in Donat. Belgicis pag.* 387 *& tom.* 8 *Script. Rer. Gall. pag.* 666 *exſtant. Ita illic imperator loquitur:* Noverit

B omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium, noſtrorumque præſentium & futurorum induſtria, quoniam nos ob amorem Dei ac deprecationem Richildis imperatricis auguſtæ, dulciſſimæ conjugis noſtræ, concedimus ad uſus fratrum ſeu ſororum, SANCTIMONIALIUM videlicet & CANONICORUM (*non igitur monachorum & monachorum ordinis S. Benedicti*) Nivellæ cœnobii, quod conditum eſt in honore S. Mariæ, in quo etiam S. Gertrudis corpore quieſcit, res quaſdam, *quæ ſingillatim dein ibi recenſentur, quaſque ego, quòd hunc non ſpectant, hic prætermitto.*

uti & monachorum aut Regulæ S. Benedicti in alio diplomate omiſſione

57 *Atque in hac quidem ſententia, quæ ante memoratam à Chronographo Cameracenſi Dononienſis cœnobii inopiam illud à canonici Ordinis utriuſque ſexûs religioſis inhabitatum adſtruit, prænum eſt rationem reddere, cur in Caroli Calvi diplomate Dononienſi, infrà exhibendo, de Regula S. Benedicti, quæ alias toties in conceſſis in Benedictinorum favorem diplomatibus recurrit, nulla prorſus mentio fiat; cur itidem* Abbatis, *aut* monachorum *vel* monacharum *nomina, aliave voces, quibus Benedictini Ordinis alumni deſignari ſolebant, nuſpiam illic compareant; ſed contrà ſub ſolo* Fratrum Sororumque *nomine ejuſdem cœnobii utriuſque ſexûs incolæ veniant: nimirum propterea, quod iidem parthenonis, à* S. Ragenfrede *erecti, incolæ labente ſeculo* IX *non magis Benedictini Ordinis fuerint, quàm Nivellenſis in Belgio abbatiæ* Fratres Sororeſque, *quos citatum Caroli Calvi diploma, anno* 877 *datum, diſertis verbis* Sanctimoniales & Canonicos, *non verò Benedictini Inſtituti* monachos *vel* monachas *appellat, quoſque nec umquam antè monachos fuiſſe, inſinuat. Cum igitur ipſa ratio doceat, ipſeque Mabillonius in cit. Præfatione aſſerat, ſanctimoniales illas debere* monachas *ſtatui, quibus* monachi; Canonicas *verò illas, quibus* Canonici *ſacra adminiſtrârunt; conſequens ſit, ut certè ante ſeculi* IX *exitum Nivellenſes ſanctimoniales, utpote quibus canonici ſacra miniſtrabant, canonica & ipſa fuerint, ac proin veriſimiliùs & Dononienſes, ad normam Nivellenſis, uti probabile eſt, à* S. Ragenfrede *conſtitutæ ſanctimoniales, quas tam citò, ut & num.* 55 *monui, ab uno ad aliud Religioſæ vita Inſtitutum tranſcurriſſe, non facilè quiſpiam credet.*

58 *Ex his non temerè ſibi quis in animum inducet, Baldericiani Chronici, cujus autographum periit, aut certè latet, laudatam à Miræo & Locrio lectionem, qua Dononienſes ſanctimoniales* Regulares antèa fuiſſe, *aſſeruntur, utpote prioribus Balderici dictis magis conſonam, ſtrictiúſque cohærentem, præferendam eſſe lectioni duorum Mſs. codicum, quos Colvenerius in edendo eodem Chronico, pro manuſcripto Rubeæ-vallis ſequendos duxit. Ita certè aliquando cenſuit Miræus in Opere, quod* Origines cœnobiorum Benedictinorum in Belgio *inſcripſit annoque* 1608 *Antverpiæ edidit. Illic quippe cap.* 52 *pag.* 156 *& ſeq. ita loquitur:* Ceterùm virgines Dononienſes non monaſticæ, ſed canonicæ ſeu Regularis vitæ genus initio ſectatæ ſunt: poſt Normannorum autem vaſtationem, conſilio Gerardi, eo nomine primi, Cameracenſis epiſcopi; & Leduini abbatis S. Vedaſti, itemque Balduini Flandriæ & Hannoniæ comitis, Benedictinum inſtitutum ſunt amplexæ. *Neve hæc à ſe haud ſatis fundatè aſſerta dici queant, ſimilem ei, quam Ms. Rubeæ-vallis codex præfert, Baldericiani Chronici lectionem producit, quâ nixus, ſe* harum rerum, *quas adſtruit,* fidum teſtem *habere dicit* Chronographum Cameracenſem, *ita cit. lib.* 2 *cap.* 28 *loquentem:* In vico Doneng beata Ragentredis ex ſui juris rebus cellam fundavit, & ſanctimonialibus conſtitutis, ipſa etiam abbatiſſa regimonium duxit. Hanc autem poſtea incumbente inopiâ inclinantem, pauci canonici incolebant, ſed poſtmodum conſilio domni Gerardi epiſcopi & Leduini abbatis, Balduinus comes ad priſtinum ſtatum monialium reduxit, ibique moniales ſancti Benedicti, CUM ANTEA FUISSENT REGULARES, introduxit quibus abbatiſſam Ermentrudem præfecit.

AUCTORE J. G. *ac denique ex duorum Mſs. lectione. Balderici verbis conſona, concludi poſſit*

E

59 *Ceterùm, cùm Dononienſes Sanctimoniales ab initio & uſque dum* ſuo cœnobio inopia incubuiſſet, Regularis vitæ genus ſectatas, *ſeu* canonicas Regulares *exſtitiſſe, apud Baldericum, Miræum, Locrium, Cointiumque legimus, hæc non ita intelligenda ſunt, quaſi vero illæ aliæque ejuſdem temporis canonicæ vel hodiernis Ordinis S. Auguſtini Regularibus canoniſſis, vel hujuſce temporis nobilibus canoniſſis aſſimilandæ forent, quandoquidem, ut jam mox oſtenſum eo, ingens inter utraſque diſcrimen fuit. Nam primò quidem, quod ad hodiernas Ordinis S. Auguſtini* C canonicas Regulares *attinet, hæ non modo perpetuæ caſtitatis obedientiæque, ſed & paupertatis voto obſtrictæ ſunt, ac proin ſingulæ, ſeu in particulari, ut vocant, omnis bonorum temporalium dominii, ac liberi eorum pro arbitrio ſuo uſûs expertes atque incapaces ſunt. Tales autem quantùm ad rerum temporalium dominium uſumque pertinet, priſcæ illæ canonicæ non fuerunt, uti ex ipſo Aquiſgranenſi concilio, anno* 816, *ut ſuprà dixi, celebrato, manifeſtum eſt. In eo etenim lib.* 2, *qui inſcribitur* De Inſtitutione ſanctimonialium, *& quo earum Regulæ ad uniformem ſtabilemque normam redactæ fuerunt, cap.*, *ſeu can.* IX, *tom.* 7 *Concil. apud Labbeum col.* 1427 *hæc ad rem noſtram præſcripta exſtant:* Providendum eſt his, quæ ob amorem Chriſti caſtimoniæ ſe dicaverint, & in collegio ſanctimonialium (*canonicarum nempe, ſeu* Canonicè, *ut ibidem col.* 1406 *in Præfatione notatur*, degentium) ſe admitti poſtulaverint, ut res ſuas, antequàm monaſterium ingrediantur, ita ſapienter prudenterque deliberent,

ſit tamen, ut ab hodiernis, canoniſſis Regularibus, ita retinendo

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

atque disponant, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occasione patiantur perturbationem. Proinde si aliqua sanctimonialium res suas proprias ecclesiæ ita contulerit, ut nihil EX HIS SIBI PROPRIUM VINDICARE, sed tantùm REBUS SUSTENTARI VELIT ECCLESIÆ, huic sufficienter in congregatione stipendia largiantur necessaria. Si autem ecclesiæ eas tradiderit, & USUFRUCTUARIO HABERE VOLUERIT, quæstor ecclesiæ eas, utpote ecclesiæ, defendat.

bonorum suorum dominio & usufructu

60 Quòd si eas ecclesiæ conferre noluerit, abbatissa & ceteris sanctimonialibus conniventiam adhibentibus, committat eas per scriptum publicè roboratum aut propinquo, aut alio * cuilibet bonæ fidei amico, qui eas jure fori defendat. Secundum hanc igitur constitutionis formam, sanctimoniales suas proprias res deliberent & disponant, & aut servis, aut certè aliis, quibus illis libuerit, eas ad procurandum SIBIQUE FIDELITER EARUM FRUCTUS ADMINISTRANDUM, commendent. *Liberum itaque antiquis canonicis sanctimonialibus fuit, ex rebus suis* sibi proprium vindicare, *rerum suarum* usumfructum *retinere, seu* administratis sibi fideliter earum fructibus uti. *Et rursus per Canonem, seu caput* 13, *col.* 1430 *Sanctimonialibus illis liberum relinquitur, ut*, si velint, *nihil proprium habeant; quo casu iis misericorditer necessaria quaque prebenda erunt; dum aliis, uti ex hisce verbis à contrario eruitur, quæ rerum suarum usumfructum retinuerunt, seu* earum fructibus *sibi* fideliter administratis *uti voluunt, alio modo prospectum est.*

B

plurimùm discrepârint, in eoque Begginis nostratibus similes fuerint,

61 *Denique, quod idem Aquisgranense de canonicis universim pronuntiat, id etiam de sanctimonialibus canonicis illius temporis locum habere videtur, estque hisce canonis seu capitis* 115 *verbis col.* 1389 *conceptum:* Quamquàm enim canonicis, quia in sacris canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, DARE ET ACCIPERE, PROPRIAS RES ET ECCLESIÆ CUM HUMILITATE ET JUSTITIA HABERE, quod monachis... penitus inhibitum est: non tamen in cavendis vitiis & amplectendis virtutibus eorum à monachorum distare debet vita. *Itaque in retinendo bonorum temporalium dominio & usufructu canonicæ illæ ab hodiernis Ordinis S. Augustini canonicabus Regularibus, seu quantùm ad votum pauperta-*

C

tis, immensum discrepabant, eranique adeò priscæ illæ ea in re hodiernis canonissis nobilibus Begginisque nostratibus, quàm canonicabus Regularibus hodiernis immensò quoque similiores.

à quibus tamen & ab hodiernis canonissis nobilibus,

62 *At verò & à canonissis nobilibus Begginisque nostratibus alia in re priscæ illæ canonicæ plurimùm differebant. Nam, etsi in quibusdam parthenonibus ab abbatissa Officialibusque, ut vocant, perpetua castitatis votum emitti soleat, id tamen non in omnibus usu receptum est, & Dononienstibus canonissis Officialibus ipsique etiam abbatissæ ad sæculum reverti, atque, relicto parthenone, ad nuptias transire omnino liberum est, prout ex ipso ore nobilissimæ Dominæ, Mariæ Ernestinæ Annæ du Chastel de Petrieu, hodiernæ Dononiensis abbatissæ, intellexi, cui profectò hac in re magis, quàm recentioribus quibusdam scriptoribus, qui contrarium tradunt, habenda fides est; Begginis autem quibuscúmque omnique tempore ad sæculum redire liberum esse, notius est, quàm ut probari debeat. Contrà verò priscis canonicis sanctimonialibus liber ad sæculum regressus minimè patuit, uti ex citati Libri* 2 *de Institutione Sanctimonialium cap. seu Can.* 2 *apud laudatum Labbeum col.* 1428 *omnino ex his verbis liquet:* Meminisse debent, quæ se castimonialis nominis professione Domino devinxerunt (*nempe canonicæ*) IN MONASTERIIS JUGITER RESIDERE, & Domino tota mentis & corporis intentione instanter deservire debere.

B

quantùm ad votum castitatis discrepârunt,

63 *Porrò id ipsum variis locis confirmatur, ac nominatim cap. seu can.* 11, *quo jubentur abbatissæ canonicarum summa intentione satagere,* ut monasteria puellarum ita undique firmitimis circumdent munitionibus, ut nulli intrandi aut exeundi, nisi per portam, pateat aditus, *atque* nec sanctimoniales foras vagandi habeant facultatem, *ac denique omnia domi rectè ordinata sint,* uti, quæ Domino devoverunt, postposita omni excusatione, INVIOLABILITER custodire valeant; *ac denique cap. seu can.* 18; *ubi inter alia, quæ sanctimoniali, si emendare nolenti, facienda præscribuntur, hæc, quæ huc facimus, constituta exstant:* Postremò si, his omnibus exhibitis, inemendabilis atque incorrigibilis apparuerit, QUIA NULLATENUS HUIC SÆCULUM REPETERE FAS EST, advocetur, si necesse est, episcopus... quatenus & pœnitentiam sibi ab eo injunctam salubriter gerat, & ceteris nullius contagionis morbum inferre valeat.

E

dissimiles quoque in vestitu tam hodiernis canonissis nobilibus, quàm Regularibus S. Augustini.

64 *Postremò, ut alia minoris momenti prætermittam, hoc etiam inter priscas illas canonicas, hodiernasque Regulares Ordinis S. Augustini, uti & inter nobiles canonissas Dononiensesque aliasque hisce postremis affines, intercedit discrimen, quòd hæ ex Constitutionum suarum præscripto nigris vestibus constanter uti non debeant; at contrà, dum à choro seu Officio ecclesiastico absunt, cujuslibet coloris vestimentis & secularium dominarum ritu, modestè tamen ornatis, liberum illis sit indui; nostrates vero regulares S. Augustini canonicæ tam in choro, quam extra illum, vestimentis candidis ejusdemque semper formæ, lineoque insuper amiculo, seu, ut vocant, superpelliceo induantur, cum ex adverso priscæ illæ sanctimoniales canonicæ nigri coloris vestibus usæ fuerint, uti ex ejusdem Aquisgranensis concilii can. seu capite* 10 *apud cit. Labbeum tom.* 7 *Concilior. col.* 1428 *jam nunc recitandis verbis intelligitur:* Meminisse debent, quæ se castimonialis

F

nominis professione Domino devinxerunt, in monasteriis jugiter residere & Domino tota mentis & corporis intentione instanter deservire debere, nec solum velamentum corporis sine ornamento mentis sibi prodesse posse. Quoniam nihil prodest corpus velare & mentem vitiorum portentis maculare. Quid enim prodest corpus velare & animum habere venenatum? Quid prodest NIGRIS VESTIBUS INDUI & à detractione linguam non cohibere? *Hactenus idem concilium; ex quibus verbis non tum primùm nigrarum vestium usum sanctimonialibus canonicis præscriptum, sed, ut jam antè innui, ab omnibus passim adhibitum, ritè confirmatum fuisse, jure merito colligitur. Nunc, quoniam hac in parte datam à Solterio fidem liberâsse satis videor, ad reliqua* S. Ragenfredis *gesta discutienda gressum facio.*

* * * *
* * *
* *
*

Digitized by Google

A

§ V. Sanctæ gesta, ab anonymo Dononiensi aliisque relata, examinantur: emortuale ejus tempus utcumque definitur.

Anonymus Dononiensis, relatis aliquot Sanctæ virtutibus,

Citatus jam sæpissime Dononiensis seculi XI *scriptor anonymus, cùm Legendæ suæ cap.* 2, *Dononiense cœnobium à B. Aldeberto & S. Regina, ut perperam, uti suprà ostendimus, conditum asseruisset, in eoque monialium congregationem, in qua perpetuò floreret corona virginea integritatis, constitutam itidem fuisse, narrásset; virtutes quasdam, à* S. Ragentrede *ejusque, ut vult, sororibus, in eo exercitas, oratorio hic potiùs, quàm historico more, his verbis commemorat:* Quis enim valet enarrare virtutes, quas in se continuerunt puellæ regales? B Quidquid scribendo primum voluero arripere, sequentium vilescet comparatione. Jejunium prædicem? Sed prævalebunt orationes & eleemosynæ. Humilitatem laudem? Sed major est ardor fidei cum pietate. Dicam in vestium sericarum condemnatione plebeios cultus & servilia indumenta eas quæsisse? Sed plus est animum, quàm cultum deposuisse; difficiliùs enim arrogantiâ, quàm auro caremus & gemmarum pariturâ, *seu ornatu. Hisce aliisque pluribus virtutibus effulsisse sanctam* Ragenfredem, *Dononiensi anonymo quilibet facillimè credet; at non sic apud cordatos homines fidem invenient omnia, quæ & ipse, & prolixa de SS. Regina &* Ragenfrede *Historia memoratus num.* 8 *auctor multis verbis de Sancta nostra mox enarrare incipiunt. Utriusque narrationem, ne longior fim, in epitomen contraham, quidque de ea statuendum sit, subjunctis observationibus edicam.*

66 *Si seculi* XI *anonymum audiamus,* S. Ragenfredis *ejusque, ut vult, sorores* post contemplationis exercitium, quod divinæ exhibuerant majestati usque ad perfectum, post macerationem virgineæ carnis, in vita, *ut perperam contendit,* monastica *adhibitam, ex inspiratione, sibi divinitus facta, Dononiensem parthenonem ceteraque illic omnia relinquere, postpositoque divino amori parentum affectu, voluntariam aggredi peregrinationem nec non ubivis Sanctorum ecclesias invisere decreverunt. Extortâ, si Historia jam citata auctori fides hic est, potiùs quàm obtentâ à parentibus peregrinandi facultate, die illo, quo iter instituere erant, splendidum apparatur prandium, sub cujus finem adsunt pro cœnobii foribus bini pauperes, alter mutus simulque cæcus, alter leprosus, sua inopia subsidium aliquod, quo valent modo, enixè postulantes: accurrunt* S. Ragenfredis *novemque sorores, panem, carnes & vinum deferentes, quæ cùm una ex his, nomine Ava, sororum nomine distribuisset, ecce subitò cæco illi mutoque visus ac loquela, leproso autem integra corporis sanitas impertitur. Tum, uti ambo jam citati scriptores subdunt, non sine lacrymis parentumque singultu invicem vale dicto,* Ragenfredis *novemque illæ sorores Dononio discedunt, & solæ quidem, ut anonymus scribit,* eunt, eunt solo Deo comitante, numquam, exceptâ unâ, reversuræ, neque parentes ampliùs, nisi ante Deum, repecturæ: *& post nonnulla ita prosequitur:* Vadunt viâ luctuosâ, currunt cum pietate & misericordia.... & quia... mensuram charitas non habet,... procedunt & incedunt non recto tramite, quia ubicumque merita Sanctorum audierint, non sustinent se prætorire, *donec tandem Romam perveniant.* AUCTORE J. G.

67 *In hunc modò Dononiensis seculi* XI *scriptoris alterinsque suprà memorati narrationem, cui Cameracense & Dononiense Breviaria in substantia consentiunt, nonnulla, ut spopondi, observo. Ac universim quidem, cùm tam singularis tamque miris adjunctis vestita decem sanctimonialium peregrinatio non vetustiore, quàm anonymi Dononiensis, duobus & ultrà seculis à* S. Ragentrede *remoti, testimonio nitatur; ex hoc sanè capite non immeritò ambigi de narrationis illius veritate potest. Ast an ipsa facti substantia, seu suscepta aliquando à sancta* Ragentrede *peregrinatio Romana pro indubiè falsa habenda est? Respondeo, cùm etiam post medium seculum* VIII, *quo Sancta nostra vixit, tantus fuerit fidelium ardor adeundi sacra loca, præsertim, quæ Apostolorum Principis sanguine sacrata fuerunt, ut non homines plebeii tantùm, sed & clerici virique principes ad ea se certatim conferrent, uti inter alios apud Thomassinum tom.* 2 *veteris & novæ Disciplinæ Ecclesiæ pag.* 693; *multis testimoniis probatur; haud ita alienum à vero foret, etiam à* S. Ragentrede *nonnullisque suæ conditionis feminis Romanam peregrinationem suscepiam aliquando fuisse; at certè nec eo tempore id falsum dici potest, quo illa se jam Deo in Dononiensi cœnobio devoverat, quoque, ut Balderici verbis utar, ejus regimonium ducebat; nec eo itidem modo, quo id factum esse, num.* 66 *adstruitur.* *sed si vera Romam profecta aliquando sit,*

68 *Etenim, uti apud Labbeum tom.* 6 *Concil. col.* 1666 *videre est, cùm per canonem sextum concilii Vernensis, anno* 755 *celebrati, expressis verbis constitutum esset, ut* nulla abbatissa (*ac proin sive Benedictinarum, sive sanctimonialium, sub Ordine canonico viventium, esset*) extra monasterium licentiam haberet exire, nisi hostilitate cogente; *quis sine cœvi supparisve saltem scriptoris testimonio sibi in animum inducat, decretum hoc, quod & Pippinus & dein Carolus Magnus observari, omnino voluerunt, à Sancta nostra ejusque monialibus fuisse violatum, eamque adeò cum novem sui cœnobii virginibus, quas magis etiam, quam ipsam decretum illud constringebat, nulla hujus habita ratione, ac potiùs à parentibus extortâ, quàm obtentâ, facultate, Romanam instituisse peregrinationem? Nam, quod reponi posset, non statim à condito cœnobio* S. Ragentredem *ei præfuisse; id enimverò & gratis assertum & Balderici verbis num.* 43 *recitatis contrarium est. Quinimò, tametsi eam tunc, cùm susceptam ab ea peregrinationem quidam asserunt, abbatissam non fuisse, admitteretur, ne sic quidem ab ea tunc fieri illa peregrinatio potuit, dum, ut ipsi volunt, sub matris suæ regimine in Dononiensi cœnobio jam tum Deo militare cœperat; quandoquidem ipsis monialibus multò magis, quàm abbatissis extra monasterium exire & evagari, per canonem illum vetitum esset. Scio quidem, abbatissas monialesque in Italia vicinisque regionibus sub seculi* VIII *finem suis claustris contineri vix potuisse, quin in iter Romanum se darent; at simile nihil à Belgicis sanctimonialibus post celebratam synodum Vernensem tentatum fuisse legitur, neque id sine* id non probatur scripsisse tempore ab anonymo assignato.

AUCTORE J. G.

auctoris bona nota teſtimonio credi nullatenus debet.

nec modo . ab eodem aſſerto,

69 *Quod autem ad ſuſcepta, ut volunt, à Sancta noſtra peregrinationis modum attinet, refugit animus, auctori minimè coævo credere, nobiliſſimam virginem, regioque ortam ſtemmate, nullo ſtipatam famulitio, quaquaversùm, ubi Sanctorum eccleſia celebres exiſterent, divertiſſe, Romamque tandem ita profectam eſſe cum ſolis novem junioris ætatis virginibus, tanto ſuæ dignitatis diſpendio, nec minore profeſſionis ſuæ earumque omnium pudicitiæ periculo. Opinari itaque ego malim,* S. Ragenfredem, *ſi eam aliquando Romam ad Apoſtolorum limina profectam fuiſſe, citati ſuprà auctores rectè ſcripſerint, id tunc dumtaxat feciſſe, cùm Dononienſem abbatiam necdum ex ſuis propriis prædiis bonisque condidiſſet, neque religioſæ vitæ Inſtitutum eſſet amplexa; eamque potiùs integerrimæ vitæ optimatum Galliæ, qui Romana peregrinationis, uti ex Eginhardo in Vita Caroli Magni & citatis à Thomaſſino cit. tom. 2 teſtimoniis colligi poteſt, ſummo fervore æſtuabant, ſeſe tutelæ commiſiſſe, quàm ut cum novem virginibus ſine ullo, ut ipſi volunt, famulitio aut conſortio*

B *humano, ſeu* ſolo Deo comitante, *tam periculoſum iter arripuiſſet.*

nec item priùs patrato indubii geminо miraculo.

70 *De patratis, quæ narratio citata adſtruit, binis miraculis, priuſquàm nempe* S. Ragenfredis *ejuſque ſocia ſeſe è Dononienſi cœnobio in viam darent, nihil opus eſt multis differere; cùm credi ejuſmodi prodigia non debeant, quæ ſolo auctoris, binis & ultrà ſeculis re geſtâ junioris, teſtimonio innitantur, nec alunde firmari queant. Sufficiunt vel hæc ſola, ut eidem anonymo Dononienſi, ſi per* monaſticam vitam, *quam priùs à* S. Ragenfrede *aliam ſcribit, non univerſim, uti videtur,* religioſæ vitæ quamlibet normam, *ſeu qualemcúmque* cœnobialem, *ſed ſolam* Benedictinam *intellexiſſe, alunde oſtendi poſſet, non certam tamen habendam eſſe fidem, evincant; cùm eum in referendis rebus, ſeculo* VIII *geſtis, minimè fuiſſe accuratum, veteriſque hiſtoriæ adjuncta ad uſum ſui temporis non ſine veritatis diſpendio accommodâſſe, dici poſſe, ex aſſertis ejus jam diſcuſſis, ſatis ſuperque pateat; quod & aliis etiam ſcriptoribus non coævis ſupparibuſve minimè novum eſſe, periti norunt. Pergo eorumdem ſcriptorum eiſque partim conſonam Breviariorum Cameracenſis antiqui, & Dononienſis narrationem ſummatim referre, meas deinde in hanc ſubjecturus obſervationes.*

C

Quæ de Sanctæ comitibus, tamquam partim in Paleſtina,

71 *Igitur, uti ambo jam ſæpe citati auctores totidem ferè verbis referunt,* S. Ragenfredis *novemque ejus ſocia pervenientes Romam, olim tanti ſanguinis ream, tunc autem tot Martyrum ſanguine totius orbis reginam, Principis Apoſtolorum primo inceſſu petunt eccleſiam. Ibi pulchrum erat videre decem filias regum (vide potiùs dicta numm. 36 & 37) regem Chriſtum requirere & regales puellas ante tumulum Piſcatoris (S. Petri nempe) genua incurvare. Deinde Inſtratis per aliquot dies omnibus Romæ eccleſiis & ſepulcris Sanctorum, majoris deſiderii fervore acuerunt ſe ipſas ad divinum famulatum. Cúmque feſſis corporibus ſeſe recepiſſent hoſpitio, poſt multos de ſua peregrinatione ſermones facta eſt inter eas diviſio carnis, non ſpiritûs; quinque enim ex eis non femineo, ſed virili animo terram Dominicæ Paſſionis, ſeu Judeam petere ſtatuerunt,* Ragenfrede *cum quatuor aliis Romæ remanente. Illa ergo, ut prolixa Hiſtoriæ Gallo-Belgicæ auctor addit, Româ Brunduſium proficiſcuntur, hincque ſeptem dierum ſpatio Ptolemaidem (Gallicè* Saint Jean d'Acre) *appellunt. Mox, uti idem narrator, anonymuſque Dononienſis perhibent, virgines illa Paleſtinæ loca, Dominicâ habitatione vel Paſſione illuſtrata, (quæ longo ordine nominatim illi recenſent) ſummâ pietate inviſunt, ac tandem ad ſpeluncam ſepulcri Domini, quam primùm viſitârant, reverſæ, Salvatoris jaculo vulnerata, & unâ inclamantes:* Invenit anima mea, quem quærebam, tenebo eum & non dimittam, *in pace quieverunt. Quatuor verò illæ, quæ cum* S. Ragenfrede *Sanctorum ſepulcra Romæ repetere non ceſſârant, ad ſupernam Jeruſalem etiam convolârunt, ſolâ relictâ ſuperſtite Sanctâ noſtrâ, quæ ſuſcepta peregrinationis Romanæ dux fuerat.*

partim Romæ ſanctè defunctæ.

72 *Ita ferè verboſeuus illi, ſpecioſam potiùs* D *fabulam, ut, vel me tacente, nemo non cenſebit, quàm veram texentes hiſtoriam. Sanè, & ſuſcepta à quinque illis virginibus Hieroſolymitana peregrinatio, & ſeptem dierum ſpatio confectum Brundaſio in Paleſtinam iter, & earum omnium ad ſpeluncam ſepulcri Domini obitus, & quatuor aliarum Romæ* inter memorias San-ctorum *uno tempore ad Superos tranſitus, hæc, inquam, aliaque ejuſmodi ibi recenſita geſta uſque adeo ſingularia ſunt, ut etiamſi (quæ tamen incerta eſt) pro indubitata admitti poſſet* S. Ragenfredis *cum novem virginibus Romana peregrinatio; nihilo tamen minùs omnia illa aliaque ejuſmodi adjuncta ſine antiquioris teſtis auctoritate cordato homini incredibilia fierent. Quæ porrò à* S. Ragenfrede *geſta dein eſſe, olim credita ſunt, hæc ex eodem Gallo-Belgica Hiſtoria auctore citatiſque Breviariis ediſcere oportet; hanc enim Vitæ* S. Ragenfredis *partem laudatus anonym.* B

3 & 4 *Guiſius aut ſuo Operi integram non inſeruit, aut ſaltem in noſtris Guiſiani Operis Latini fragmentis non inveni. At parva eſt hujus ab anonymo Dononienſi adornatæ narrationis jactura, eoque ſolùm fine hæc memoranda cenſui, ut ne quis, dum in aliis noſtri ſimilibus fragmentis hæc verba reperiret:* Sicut in Geſtis vitæ ejus pleniter legitur, *hinc forſitan ſuſpicetur, hæc anonymi Dononienſis verba eſſe, quæ re ipſâ Guiſii ſunt, vel ejus, qui Guiſianum partim deſcripſit. Ad rem veniamus.*

deque patrato Romæ miraculo

73 *Igitur ſi citatis jam nunc partim Breviariorum, partim Hiſtoriæ Gallo-Belgicæ ſcriptoris teſtimoniis fides eſſe debeat, poſtquam novem illæ* S. Ragenfredis *ſociæ piiſſimè defunctæ eſſent,* Bea- F ... Ragenfredis (*verba ſunt Cameracenſis Breviarii, anno* 1497 *editi,*) ut ad patriam repedaret, celitus admonita, cùm ad hoc ſe accingeret, prefecti filius cepit, (multa repromitens) ad ejus amplexus anhelare. Mox Sponſa Chriſti talia perhorrens intravit eccleſiam oratura: ſed impudicus ille juvenis impatientis animi æſtuans ardore cùm eam contingere vellet, inter temerarios complexus mentum ejus ita ſcapulæ ſuæ adhæſit, ut immani vexatus anguſtia ſacræ Virginis auxilium coactus ſit implorare, reatus ſui veniam ſuppliciter petens. Illa protinus illi compatiens exemplum ſe prebens patientiæ pro malis bona rependens celeri eum ſanitati reſtituit. *Conſonat his Dononienſis Hymnus ſeu Sequentia ante primum Miſſæ Evangelium recitari ſolita, ita de Sancta noſtra canens:* Caput orbis petiit, dum oratu rediit, turba ſecum prævia, en præfecti filius illi fertur obvius, ductus inſolentiâ; cujus pulchritudinem miratur,

&c

A & Virginem, ignorantem talia, mulcet & alloquitur, fovet & amplectitur, nec tamen evincitur ejus ſanctimonia. Aggreditur oſculo ſemel, bis, ter ſedulò; ſed, vidente populo, fiunt mirabilia. Mentum hæret ſcapulæ, Chriſti verò Famulæ ſubvenit clementia. *At, cùm nec præfecti illius Romani, nec ejus filii nomen, nec tempus, quo hæc contigiſſent, nec antiquus, ac ne quidem ſuppar ſcriptor, qui hæc tradat, nec aliud quidquam, quod & ceteris aſſertis fidem facere natum ſit, in medium producatur; tam illud à Romano juvene publicè in eccleſia patratum facinus, utpote à vero etiam alienum, quàm ſubſecutum duplex prodigium, nihilo magis, quam, quæ jam nunc ante diſcuſſa ſunt, miracula, credi hactenus debent.*

74 *Nunc, quoniam hæc unicè indaganda veritatis gratiâ recenſuimus, reliqua quoque, quæ vel à præfatis auctoribus vel in citatis Breviariorum Lectionibus de Sancta noſtra referuntur, audire non tædeat. Ita citati Breviarii Cameracenſis Lectio* VII *pergit:* Ut autem inclita virgo Ragenfredis ſe progenitoribus orbatam agnovit (*Dononienſis Lectio* IV, *die* X *Octobris recitari ſolita, Aldeberti patris ejus obitum dumtaxat commemorat*) ad præfatum cenobium in Dononio remeans, cum ingenti gaudio ab omnibus ſuſcipitur. Quibus itineris ſui narravit ordinem ad imitationem virtutis, ducatum ſemper ad cæleſtia pandens. Erat enim vultu placida, ſuavis alloquio; &, quam Dei bonitas omni genere ſanctitatis condierat, ab omnibus amabatur. *Si ſeculi* XI *anonymum hic rurſus loquentem & cum eo prolixæ Hiſtoriæ auctorem audiamus*, S. Ragenfredis, *cùm in ſuo ex urbe Roma ad Dononienſe cœnobium reditu celebriores viſitaſſet iterum eccleſias, repentino ſuo adventu viduam matrem, S. Reginam, Dononis degentem, mirificè conſolata eſt, ac poſt breve tempus in ea conſolatione feliciter ad Dominum migrantem vidit, eique* (*vide potiùs dicta numm.* 42 & 43) *in Dononienſis cœnobii regimen ſucceſſit. Tandem & ipſa* S. Ragenfredis, *poſtquam, ut Cameracenſis citati Breviarii Lectiones tradunt, eleemoſynas indigentibus erogâſſet, miſeris in neceſſitatibus ſuccurriſſet, cetera pietatis opera exſecuta eſſet, cunctiſque penè langnidis ſalutis opem ſuis precibus contuliſſet, omni virtutum genere adornata, piiſſimè defuncta eſt. Denique narrante Hiſtoriæ prolixæ auctore, eadem nocte, quâ Sancta noſtra obiit, oblata fuit regina Berta cæleſtis viſio, quâ* S. Ragenfredis *animam ab angelis in cælum deferri conſpexit, ac mox duo orbis lumina extincta eſſe inclamavit, hoc ſe ſolùm conſolans, quòd Sanctam noſtram ejuſque præmortuam matrem S. Reginam apud Deum patronas eſſet habitura.*

75 *Narrationi hujus meæ, ut antè feci, obſervationes ſubdo. Quod attinet ad* S. Ragenfredis *ex Urbe in patriam reditum præviamque hujus divinam inſpirationem; hæc, etſi fortaſſis non falsò aſſerta ſint, majorem tamen fidem auctoritatemque non habent, quàm ipſa ejuſdem Sanctæ ex Dononienſi loco ad urbem Romam inſtituta aliquando peregrinatio, de qua numm.* 67 *& ſeqq. actum fuit. Nec eſt quidem à vero indubiè alienum, eo ipſo tempore, quo Sancta noſtra verſari Roma potuit* (*re ipſa enim illic verſatam eſſe, non ſatis conſtat*) *eo ipſo, inquam, tempore Dononii obiiſſe B. Aldebertum patrem ejus, eamque dein Româ reducem ingenti omnium gaudio maximâque ſuæ matris lætitiâ ſuiſſe exceptam, ac poſtmodùm*

B

C

ejuſque Dononium reditu, virginitæ cœnobii, obitu, oblatoque in ea viſione

valdè narrata fuerunt, examinantur.

morienti S. Reginæ adſtitiſſe; verùm rurſus hæc omnia, deficiente auctoris ſui antiqui teſtimonio, aſſeverare ego non auſim, nedum me vadem præſtare miraculorum, quæ S. Ragenfredis *precibus in favorem languidorum patrata fuerint; quamquam tamen negari nequeat, eam, quæ plurimis certè virtutibus inclaruit, multa ſuis precibus beneficia miſeris impetrâſſe.*

AUCTORE J. G.

76 *Ipſe denique emortualis Sanctæ noſtræ dies annuſque item in incerto eſt; nec tam ex fat antiquis probatiſque monumentis, quæ jam nota ſint, quam ex conſtanti aliquot ſeculorum opinione fixoque ab immemorabili tempore primarii ejus cultûs die conjici datur, eam die* VIII *Octobris ad Superos emigrâſſe. Hunc confidenter Philippus Braſſeur, neſcio tamen quam veteri auctiore edoctus, in ſuo Hannonia Kalendario Metrico pag.* 141 *ad diem* VIII *Octobris his verſibus expreſſit:* Tranſiit ad cælos hodie clariſſima Virgo, & patri & matri contumulata ſuis. *Annum tamen emortualem hic auctor, quod alias facere aſſolet, hic non adſcripſit, haud dubiè, quòd nullum ſibi, unde eum eruere, monumentum ſuppeteret. Nec verò fat ſutò is ſtatim ex Hiſtoria prolixa narratione poteſt. Nam præterquam quod ob ſolam hujus auctoris aſſertionem haberi pro certa non debeat oblata Bertæ viſio, quâ Sanctæ noſtræ defunctæ animam in cælos deferri viderit; datò etiam, hanc verè contigiſſe, nondum ex ejus verbis emortuale* S. Ragenfredis *tempus definiri inàmbie poſſet.*

& tempus ejus emortuale, quod ex antiquis,

E

77 *Etenim, quamquam Berta ſeu Bertrada, Pippini regis uxor, poſt diem* XII *Julii anni* 783 *in vivis non fuerit, uti ex Annalibus Francorum Petavianis apud Bouquetum tom.* 5, *pag.* 15, *Tilianis ibidem pag.* 20 *aliiſque illic editis liquet, atque adeo tametſi hinc conſequens fieret, ut* S. Ragenfredis *ante eumdem annum* 783 *diem defuncta fuerit; tamen, cum ideut prolixæ Hiſtoriæ auctor S. Aldebertum tempore Caroli Magni anno* 780 *adhuc floruiſſe, aſſerat, long. que hujus, quam biennii aut triennii ſpatium, inter B. Aldeberti obitum interque* S. Ragenfredis *poſt felix regimen ad Superos tranſitum intercedſiſſe, inſinuet; dubitandi anſam præbet, an Caroli Magni filium, ac Ludovici Pii imperatoris ſororem, nomine itidem* Bertam *& Pippini regis neptem, quæ anno* 824 (*adi Bouquetti tom.* 6, *pag.* 661) *in vivis adhuc fuit, deſignare non voluerit, eamque cum antiquiore Berta confuderit, pari errore, quo duos Pippinos confudit, & juniori attribuit, quæ à ſeniore patrata fuerant.*

aut ex oblata, ut fertur, Bertæ viſione, exactâ ſtatim nequit.

F

78 *Quocumque modo hæc ſe habeant, malim ego, ne alias aut nimis breve, aut ex adverſo nimis diuturnum regiminis Abbatiſſæ noſtræ ſpatium adſtruatur, ſub annum Chriſti* 805 *defunctam credere, donec melioris notæ monumenta in lucem prodeant, ex quibus emortualis ejus annus, ceteraque huc ſpectantia definiri intùs queant. Atque hæc quidem omnia ſingillatim diſcutere viſum eſt, tum ut pateat, ex adſcriptis paſſim* S. Ragenfredi *geſtis vix ullum eſſe, ſi Dononienſis parthenonis erectionem ejuſque adjuncta, ac Sanctis omnibus communes virtutes excipias, quod pro explorato habendum ſit; tum etiam, ut, ſi qui melioris notæ Acta alicubi latère norint, eas in lucem extrahendi deſiderium ipſis accendam; iis dein, ubi locus erit, pro veritatis elucidanda, Sanctoſque Belgii illuſtrandi amore diligenter grateque animo uſurus:*

utrùmque propè ex veriſimiliore conjectura aſſignatur.

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

§ VI. Sanctæ corpus è terra levatum occasione patrati miraculi. Diploma pro instauratione cœnobii Dononiensis concessum : cœnobii per Normannos vastatio.

Sanctæ corpus, in ecclesia Dononiensi S. Martini sepultum,

DEfunctæ Abbatissæ nostræ corpus non in ipsa parthenoni connexa ecclesia, Dei Genitrici sacra, sed in vicina huic S. Martini æde mandatum terræ fuisse, testari vel solus posset antiquissimus, quem meis oculis vidi, lapideus, qui S. Ragenfredis *dici solet, tumulus, ante presbyterium prædictæ Martiniana ecclesiæ erectus, si modò superstes etiam esset ipsa sepulchralis inscriptio, quæ ex more antiquo haud dubiè in eo tumulo expressa fuit. Hunc tamen defectum utcúmque saltem supplent Dononiensis de elevatione corporis Lectiones, majori, quàm quæ § precedenti discussa sunt, fide dignæ, quæ Sanctam in prædicta S. Martini ecclesia sepultam fuisse, disertè affirmant, quibus & antiqua admodum traditio scriptorumque communis consensus suffragatur, non mediocre utique veritatis indicium præbentes, aut saltem tale, quod absque solidis in contrarium rationibus rejiciendum non sit. Ast, quot præcisè annis in San-martiniana illa ecclesia* S. Ragenfredis *corpus sepultum manserit, idcircò definiri exactè nequit, quòd uti num.* 78 *vidimus, emortualis ejus annus in comperto non sit, nec item tempus, quo ad sepulcrum ejus B. Avæ, jam mox memoranda, visum receperit, in Lectionibus illis, aliisve, quæ quidem novi, alicujus notæ documentis expressum inveniatur.*

B

probabiliter non serius quam anno 850 *de terra levatum*

80 *Nihilominùs tamen hæc mihi sedet sententia, saltem non diutiùs, quam medii seculi spatio, Sanctæ nostræ corpus in San-martiniana æde sepultum jacuisse, ac vel ante annum* 850 *in decentem aliquam lipsanothecam è terra fuisse translatum, quæ lipsanotheca deinde in Deipara ecclesiâ, uti infrà narrabitur, ampliatâ, honorificè collocatu fuerit. Ac primò quidem testis est anonymus Dononiensis, multò hic, quàm in referendis Sanctæ gestis, accuratior propiorque rei gestæ,* meliorem *Dononiensium* thesaurum, corpora Sanctorum, *ac præcipuè Reginæ,* Ragenfredis *& Aldeberti, suis nempe singula, ut res exigebat, inclusa feretris,* ad tutiora loca deportata fuisse, gratiâ evadendi *Normannorum manus. Id autem non videtur ppst medium sæculum* IX *à Dononiensibus fallum posse dici, cùm ipso* anno Domini 850, *uti ex tomo* 2 *Martii pag.* 459, *num.* 9, *& huic respondente Henschenii annotatione pag.* 460 *liquet,* Normanni in oppido Gandavi venientes (*verba sunt scriptoris De Gestis Normann. ante Rollonem*) S. Bavonis monasterium incenderint ; deinde Rotumum *seu Rotnacum, ac paulò pòst ad Hamaticensem & Marchianensem abbatias, tribus dumtaxat leucis à Dononiensi sitas, pervenerint : atque adeò vix dubitari potest, quin Dononienses vicinorum exemplo suum etiam* meliorem thesaurum, *seu sacra ecclesiæ suæ corpora, ad tutiora loca, ne fortè aliàs barbarorum præda aut Indibrium fierent, saltem non serius, quam incunte anno* 850, *imò & annis aliquot antè deportari curaverint, mox, ut rumor de barbarorum imminente incursione per Belgium spargi cœpit.*

C

D

& in ecclesiam Dononiensem B. Mariæ, operâ B. Avæ,

81 *Quin imo nescio, an non sub Halitgario, Cameracensi simul & Atrebatensi episcopo, qui, uti tom.* 3 *Galliæ Christianæ antea col.* 10 *& seq. ostenditur, ab anno* 817 *circiter usque ad annum* 831 *aliorum in suis diœcesibus Sanctorum è veteri tumulo elevationem permisit, vel ipsemet perfecit,* S. Ragenfredis *corpus è suo tumulo elevatum fuerit ; aut an id saltem sub Theodorico episcopo post annum* 831 *non contigerit, priùs tamen, quam hodierni comitatûs Hannoniæ partes à Normannis quidquam timendum haberent. Utut hæc se habuerint ; equidem, cùm B. Ava, ab homonyma virgine, quam Sanctæ nostræ sororem quidam perperam faciunt, diversa, Dononiensem S. Mariæ ecclesiam* ampliari & multiplicis apparatûs decore meliorari fecerit, *antequam in illam* S. Ragenfredis, *Sospitatricis suæ, sacrum corpus transferretur, ipsaque in hujus parthenone sacrum habitum susciperet, prout partim Actorum B. Avæ Compendium, infra laudandum, partim Dononienses de Elevatione corporis Lectiones, nemine contradicente, affirmant ; consectarium pariter videtur, ut hæc pacatiore illo tempore facta sint, quod Normannorum crebras in Belgium eruptiones præcesserit, ac proin saltem ante annum* 845. *Etenim, uti ex Malbranquio tom.* 2 *de Morinis pag.* 253 *& seq. ad annum* 845 *& annum* 846 *ostenditur, tantum abest, ut cœnobitæ aut sanctimoniales Belgæ, præsertim in locis non munitis degentes, crumenosa furentium Normannorum tempestate de exstruendis ornandisve splendidè sacris ædibus cogitarent, in eisve magno apparatu elevare vellent Sanctorum suorum lipsanothecas ; ut contrà has ipsas sacras exuvias templorumque pretiosam supellectilem terræ visceribus sollicitè abderent, si quando ad tutiora loca eas deferendi opportuna deesset occasio.*

E

Sanctæ patrocinio visum adepta,

82 *Non igitur à vero longè me abfuturum arbitror, si corporis* S. Ragenfredis *de terra levationis translationisque primæ epocham sub præfato episcopo Halitgario, vel sub ejus successore Theodorico, seu intra annum* 817 *& annum circiter* 840 *collocandam dixero. Ipsam modò elevandi sacri corporis occasionem ceteraque translationis adjuncta, ex laudatis num.* 7 *Dononiensis Breviarii Lectionibus, ad diem* 2 *Septembris legi solitis, fideque, ut diximus, non indignis, modo audiamus. Ita habet Lectio nocturni secundi prima:* Corporis sanctæ Ragemfredis elevationem, quæ hodierna die (2 *Septembris*) facta est, insigni miraculo Deus honoravit in eo, quòd cæcitatis illuminatione tumulum ipsius clarificavit. Erat virgo quædam, nomine Ava, genere nobilis, fide venerabilis, prædiorum abundantiâ & multarum opum affluentiâ spectabilis : sed nescitur, quo occulto Dei judicio, vel ad declarandum Sanctæ Ragemfredis meritum, ut videri potest, vel alia ex causa visu subtracto, multo tempore cæcitatis incommodo laboravit. Hæc largitione eleëmosynarum & ad loca multorum Sanctorum donatione opum suarum non modica, cum fide fervente amissi luminis remedia circumquaque requirebat ; sed occulta Dei dispositione, quod quærebat, minimè consecuta est.

F

honorificè, ut Lectione Dononiensis

83 Porrò nocte quadam (*ita pergit sequens Lectio*) cùm sopori se, necessitate cogente, tradidisset, adstitit ei Angelus Dei, & hujusmodi verbis eam adhortatus est : si vis veniam pec-

Digitized by Google

A peccatorum tuorum à Deo conſequi, & lumen oculorum recipere, ſine dilatione ſepulcrum ſanctæ Ragemfredis & locum reliquiarum ejus non negligas expetere, in quarum inventione lumen amiſſum recipies. Recepta luminis claritate, quidquid vales, inſtanter & intentè non differas elaborare. Quæ mox eâdem nocte conſurgens, tam pro angeli exhortatione, quàm luminis recuperandi deſiderio, aſſumptis ſibi obſequentibus, ſtatim ut ſanctas reliquias beatæ Ragemfredis in eccleſia S. Martini invenit, ita luminis viſu recepto ſanitati reſtituta eſt, ut deinceps clarè videret omnia. *Denique ejuſdem Nocturni Lectio tertia ita habet:* Hujus accepti beneficii gratiâ prædia ſua, ſervos & ancillas, & omnem ſui juris ſupellectilem ad ſepulcrum ſanctæ Ragemfredis attribuens, Dononii eccleſiam ſanctæ Mariæ virginis ampliari & multiplicis apparatûs decore meliorari fecit. Beatas quoque reliquias ejuſdem Ragemfredis in prædictam eccleſiam transferri curavit, & ibidem Deo devota, aſſumpto velaminis ſacri indumento, uſque ad finem vitæ Deo militavit, & B locum ſepulcri in eccleſia ſancti Martini cum Sanctis ibidem tumulatis promeruit.

aliique nullos prohibent, collocatum fuit,

84 *Hallenus citati Breviarii Lectiones, quibus omnino conſonat, quod in Natalibus Sanctorum Belgii anno 1595 fol. 79 editum fuit, Dononienſium, neſcio tamen, quàm veterum, monumentorum Compendium, à Papebrochio noſtro ad diem XXIX Aprilis pag. 628 minimè improbatum, aliudque itidem, quod Philippus Braſſeur ſuprà citatus in ſuo Kalendario & Panegyrico Sanctorum Hannoniæ pagg. 136 & 52 contexuit. Hoc poſtremum, utpote quod præfatas Lectiones utcumque illuſtrat, nec alibi etiam in noſtro opere invenitur, pro eo, quod ex jam laudatis Natalibus Sanctorum à Papebrochio in ſuo de B. Ava Commentariolo recuſum fuit, hoc loco recitare viſum eſt. Ita igitur citatus Braſſeur in ſuo Kalendario metrico Hannoniæ ad diem 2 Septembris memoratam Sanctæ noſtræ tranſlationem paucis celebrat.*

Ecce Ragenfredis venerabile corpus ab urna
Transfertur [illegible]eritum Virginis Ava probat.

In ſuo autem Panegyrico pag. 52 tranſlationem illam ita elucidat:

Ut finem faciam, ſubtexo notabile ſignum,
Ad declarandos ſanctæ Ragefredis honores:
C Cujus ut ipſe potens meritum dignoſcere poſſis,
Ipſius ad tumulum ſanctam tibi ſiſtimus Avam,
Quæ, dum cæca foret, quæſivit ubique ſalutem,
Nec tamen invenit, donec monumenta ſepultæ
Virginis angelico monitu præfulta ſubivit,
Et viſum per vota habuit: quo ritè recepto,
Quidquid habebat opum, Mediæ donavit ad urnam:
Sic per opes invenit opem, per vota ſalutem.

Dononienſem abbatiam, aliis delatis Sanctorum reliquiis,

85 *At conceſſis à B. Ava in ſua Medica honorem prædiis bonisque haud diu Dononienſibus ſanctimonialibus pacificè frui licuit, ac ne iis quidem, quæ ipſa ſancta Fundatrix divino cultui conſecrârat. Cùm enim, uti Thomaſſinus re-*

AUCTORE J. G.

ſtè advertit, inter Ludovici Pii filios ea exorta eſſent bella, quibus eccleſia in eaſdem rurſus, unde necdum plenè emerſerat, calamitates demergebatur, cæpiſſetque Carolus Calvus ſub annum 843 laicis ſibi addictis commendare etiam ſanctimonialium abbatias, non modica, *ut habitum ad Theodonis-villam concilium loquitur*, Dei ac Sanctorum ad iraſcendum provocatione; *ac demùm cùm malo huic alia acceſſiſſent graviores ex frequentibus Normannorum incurſionibus ortæ calamitates; factum eſt, ut Sanctorum Dononienſium corpora ad tutiora loca deferenda fuerint, neque deinde Dononienſis abbatia non levia, imò indies graviora, detrimenta caperet, ſic ut ipſum Dononium & prædia ſaltem præcipua ſanctimonialium dominio ſubtracta fuerint, dum reliqua fortaſſis Normannorum incendiis vaſtata etiamnum jacerent. Huic igitur & diuturno & gravi malo retundendo efficacius remedium non invenerunt Dononienſes tum ſorores tum fratres, infrà in diplomate etiam memorandi, quàm ut ad Giſlam, Caroli Calvi ſororem, & ad ejuſdem regis nepotem Rodulphum (Richardi enim Burgundiæ ducis, qui Richildis, uxoris Caroli Calvi, frater erat, hic filius fuit) ſupplices confugerent, eorumque patrocinio illata ſuæ abbatiæ damna reſarciri, hancque ad priſtinum ſtatum reduci, abs rege impetrarent.*

E

multa detrimenta paſſam, Carolus Calvus

86 *Annuit anno 877 aquis Dononienſium votis bonus imperator; cúmque jam ſat multa alia Sanctorum loca conſtruxiſſet, aut lapſa inſtaurâſſet, Dononienſem etiam abbatiam ad priſtinum ſtatum revocare decrevit, edito in hunc finem, cùm Veſontione Italiam petiturus Pontiliacum adveniſſet, (adi dicta à num. 25) ſuprà memorato diplomate, quod hic, utpote ad S. Ragenfredis gloriam poſthumam condituinque ab ea parthenonem quam proximè ſpectans, ex apographo laudati Domini Tordreau & ex Miræi diplomatibus Belgicis lib. 2 cap. 12 integrum exhibeo, additis, quæ apud hos atque apud Script. Rer. Gall. tom. 8 pag. 673 ex parte deſunt, ſubſcriptionibus, quales in ipſo autographo expreſſas fuiſſe, partim ex uno alterove è noſtris apographis Aſis; partim ex diſputatis § 2 mihi perſuaſum habeo. Ita illud habet:* In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Carolus miſericordiâ Dei imperator Auguſtus. Omnibus Chriſticolis pax & ſalus. Pro timore & amore Dei multa loca Sanctorum, Deo propitiante, alia nova conſtruximus, alia lapſa reſtauravimus.

F

ad priſtinum ſtatum, conceſſo diplomate,

87 Quapropter ſciat omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium, tam præſentium, quàm & futurorum induſtria, quoniam per cariſſimæ ſororis noſtræ, GISLÆ ſcilicet nomine, crebram admonitionem ac per dilecti nepotis noſtri ſupplicem poſtulationem, quin inſuper & pro animæ noſtræ perpetua ſalute, abbatiam ſanctiſſimæ Dei Genitricis Mariæ, nec non venerandæ virginis S. Ragenfredis, quam ex ſuis propriis prædiis ac vernaculis ipſa vivens conſtruxit, ſitam ſuper Scaldis fluvii ripam in prædio, quod nuncupatur DONONIUM, ad priſtinum certamus reſtituere ſtatum. Decrevimus igitur Dei timoris cauſsâ necnon & per deprecationem jam dictorum has res reddere & confirmare per noſtram magnificentiam, ad utilitatem fratrum ſororumque inibi Deo militantium, ut perpetualiter poſſideant, quæ inferiùs ſcripta habentur.

88 Reddimus itaque cum noſtra omni confirmatione fratribus & ſororibus memorati cœnobii,

AUCTORE J. G. *quod hic integrum recitatur,*

nobii, ipſum videlicet Dononium cum omni integritate, manſis ſcilicet LIII cum molendinis & campis & pratis valdè uberrimis, & in pago Hainoginenſe villam, quæ dicitur HALCIM, cum omni ſimiliter integritate, manſos videlicet XXIV cum molendinis & pratis etiamque cum omnibus familiis inibi degentibus. In eodem quoque pago villam, quæ dicitur THONIS, cum omni integritate, manſos videlicet XXXIV, in villa verò, quæ dicitur SALCEM, ejuſdem pagi manſos XIV cum ſilva, quæ vocatur AMBLIGIA; in præfato quoque pago in villa, GALDECIATAS nuncupata, manſos VII nec non & terram arabilem. Quin inſuper ſtatuendo ſancimus omnimodam decimam tam de villis indominicatis, quàm de beneficiis, ex omni abbatia ad uſus fratrum & ſororum æternaliter largiendam. Ipſius verò loci ſenior, quidquid ad opus eccleſiarum vel ædificiorum præfati cœnobii neceſſarium fuerit, ante omnia & ſuper omnia ſecundùm Dei amorem provideat ac providendo largiter ſuppleat.

B *& ex noſtris ecgraphis ſuppletur, reducere emanus eſt,*

89 Et ut æternaliter conſerventur inviolabiliter, manu propria ſubterfirmavimus, & annuli noſtri impreſſione inſigniri juſſimus. Actum eſt hoc anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCLXXVII. Idibus Auguſti, Indictione X, anno XXXVIII regni Karoli regis in Francia, & Imperii ejus II. Signum Karoli glorioſiſſimi imperatoris. S. Notberti. S. Gerlonis. S. Willelmi. S. Rodulphi ejus nepotis. S. Bernardi. [Audacher] notarius [ad vicem Gauzlini] ſubſcripſi [Pontiliaco] palatio regali. Amen. *Hactenus illud diploma in laudatis num.* 86 *apographis, ſi excipias uncinis inclusas voces, quas, ut monui, ex Muſei noſtri ecgraphis ſupplendas aut alibi mutandas duxi. Nunc præter ea, quæ de hoc diplomate § 2 diſputata ſunt, nonnulla ejus elucidandi gratiâ ſubjungere juverit. Igitur, qui in illo memorantur* manſi in pago Hainoginenſe, *ſunt certa agri portiones in provincia, quæ nunc comitatus Hannonie dicitur, ſitæ, quæ & colerentur, & in quibus coloni ædes eſſent; per villas autem intelligi hic debent pagi, quos ſequiori dein tempore* villagia *ſeu* vilagia *vocatos legimus.*

C *reſtirutis ei variis villis, quarum ſitus exponitur,*

90 *Talis porrò villa, ſeu pagus, ſeculo* IX *fuit* Halcim, *quo nomine ego non pagum* Haulchin *ſeu* Hauſſy *ad Sellam amnem ſitum, ſed* Haulchin *ſeu* Hauchin *ad Scaldim infra Dononium, deſignatum cenſeo; talis quoque fuit* villa, quæ dicitur Theonis, *quæ quidem non* Tun *ſeu* Thun *ad Scaldim verſus Cameracum, ut Miræus conjicit, ſed* Thaonville, *quod modò dumtaxat prædium eſt, haud procul à Dononienſi ponte diſtans, omnino eſſe mihi videtur; talis denique eo ſeculo fuerunt villa* Salcem *& villa* Galdeciatas; *quarum prior ſine pagus* Saultain, *via Bavacum Valencenis ducenti adjacens; altera verò an pagus, qui* Villers-cauchie *dicitur & via Cameraco Bavacum ducenti adjacet, edicere pro certo non auſim. Exploratior eſt memorata illic* Silva Ambligia, *utpote quæ hodieque* Bois d'Amblife *vocatur, & uti videre eſt in Maraldi & Caſſini geometricis ſeu triangularibus Galliæ mappis, viam regiam attingit, quâ Valencenis ad Hannoniæ metropolim itur.*

ut illud diploma, ex quo nonnulla ad Sancta cœnobium ſpectantia hic eruamur,

91 *Cæterùm docet nos hoc Caroli Calvi diploma, Dononienſe cœnobium, quod, vivente Abbatiſſa noſtra,* Sanctiſſimæ Dei Genitricis abbatia *vocabatur, eodem, quo ſancta ejus Fundatrix defuncta eſt, ſeculo dici etiam ab ejus nomine cœpiſſe* abbatiam venerandæ virginis S. Ragenfredis: *cujus quidem mutati nominis exordium, quandoquidem in illo diplomate recens fuiſſe non dicitur, verisimiliter ad ſacri corporis ejus tranſlati epocham ſuprà expoſitam referendum eſt. Adhæc ex eodem diplomate pro certo habemus, quod & ſuprà invni, Dononienſe cœnobium tum temporis duplex fuiſſe, nimirum tum* fratrum *tum* ſororum inibi Deo militantium, *quorum tamen ædificia ſuis muris & clauſtris prorſus diſtincta erant; de quibus videat curioſus lector Mabillonii Præfationem ad Seculum Benedictinum ſecundum pag.* XXIV. *Num autem tam hæ, quàm illi, uti Mabillonius cit. loco univerſim de hujuſmodi in Belgio cœnobiis contendit, Ordinis S. Benedicti alumni fuerint,* § IV *diſcuſſum à me fuit, quem, ſi lubet, conſulat lector. Nunc in viam, unde non nihil digreſſi ſumus, revertamur.*

D

ob inexſpectatam Caroli Calvi mortem, nevamque Normannorum incurſionem

92 *Erat diploma illud à Carolo Calvo, imperatore & Francorum rege, Idibus Auguſti anno* 877 *conceſſum, Dononienſibus adeò favorabile, ut, ſolâ hujus habitâ ratione, ſperare non immeritò poſſent, fore, ut multò latior deinceps, quàm à* 40 *circiter annis fuerat, duplicis ſui cœnobii eſſet facies, utque ſupremi Numinis cultus eccleſiaſticaque Fundatricis ſuæ, imò & parentum ejus veneratio magis magiſque increſceret, ac vel idcirco etiam, quòd jam ab annis aliquot barbara Normannorum gens Oſtrevandia rurſus imminere viſa non eſſet. At bonam exſpectationem minuere primùm cœpit ejuſdem Caroli Calvi, Pontiliaco in Italiam exiguo tantùm tempore advecti, inexſpectatus menſe* Octobri *obitus, omnemque demum melioris ſortis ſpem ſuſtulit, quæ ex Ludovici Balbi, Francorum regis brevi poſt, ſeu anno* 879 *menſe Aprili ſubſecuta intempeſta morte exorta eſt,* miſerabilis & excidioſa inter Francos... diſſenſio, *quam Annales Vedaſtini tom.* 8 *Scriptorum Rerum Gallicarum pag.* 80 *memorant. Etenim, uti Annales iſti verbotenus ferè ſubdunt, Normanni, ultra mare poſiti, Francorum diſcordiam audientes, navali evectione cum infinita multitudine rurſus mari tranſito [illegible]mannam, urbem Morinorum, medio menſe [illegible]lio anni* 879 *igne & gladio vaſtaverunt, nemine ſibi reſiſtente, eoque rerum ſucceſſu animati, poſtquam Menapiorum ac Brachantiſiorum terras igne & gladio vaſtâſſent ac monaſterium Gandenſe ſibi ad hremandum ſtatuiſſent, mox, ut per anni tempeſtatem licuit, Tornacum civitatem & omnia monaſteria ſupra Scaldim, atque adeò & Dononienſe, Scaldi adjacens, & vix ſeptem milliaribus Tornaco diſtans, ferro & igne depopulati ſunt, interfectis, qui fugâ dilapſi non fuerant, aut captivatis accolis terræ. Ita ferè de verbo ad verbum, ut jam monui, Annales Vedaſtini, magna omnino hic fide digni.*

optatum effectum non habuit, imò contrà

93 *Providè quidem atque opportunè, teſte eorumdem Annalium auctore, tam intra Scaldim & Somonam fluvios, quàm trans Scaldim degentes monachi, canonici & ſanctimoniales, priuſquàm eò rurſus pervenirent Normanni, cum corporibus Sanctorum fugam inierant, ac fortaſſis vel ab anno* 845 melior Dononienſium theſaurus *in Duacenſi caſtro, quod ex citatis à Malbranquio lib.* 6 *de Morinis pag.* 304 *auctoribus pro certo ſanctorum corporum vicinorumque hominum aſylo tunc erat, ſecuro loco repoſitus manſerat: verùm, tametſi qui Dononio ad Duacenſe caſtrum confugerant, omnia in hoc contra Normannos tu-*

Digitized by Google

A *ta experti essent, & suis sacris pignoribus, in quibus, teste anonymo, Dononiensis loci aliquando recuperandi spem posuerant, nihil quidquam sinistri alibinde experti essent; non tamen paulò post, quàm illatæ cladis auctores Normanni exacti è Belgica fuerunt, revocari ad pristinum splendorem potuit abbatia Dononiensis; imo verò id non priùs, quam post unius ferè seculi decursum, ut infrà dicemus, utcúmque executioni mandatum fuisse, Baldericus suprà citatus lib. 2 Coronici Camerac. cap. 28 testatum facit.*

Dononiensis abbatia, à Normannis nempe, funditus destructa fuit.

94 *Sed prinsquam eò deveniamus, haud gravatè, arbitror, feret lector, si anonymum Dononiensem illatam hanc à Normannis Dononiensi parthenoni ruinam suis verbis narrantem audierit. Ita ipse Legenda suæ cap. 6:* Qui littora Scaldi insederant (*Normanni*) debaccabantur plurimùm, quia illic eos fecerat esse continuos locorum opportunitas & gratissima statio navium, sive ad hyemandum sive ad quodlibet suscepti belli periculum declinandum. Qua tempestate devastata ecclesia Dononiensi, perit ille maximus labor, sed non merces Sanctæ Reginæ & sancti Aldeberti (*imò nec S. Reginæ, nec B. Aldeberti, sed* S. Ragenfredis, *cujus opus, ut suprà § III ostendimus, erat.*) Dispergunturmoniales & aufugiunt clerici (*ad Duacenum castrum, ut censeo, in quo fortè cum non paucis sanctimonialibus clericisque Sanctorum reliquiæ ab anno circiter* 845 *remanserant*) Exterminantur omnia, desolatur illa grandis ædificatio & diripiuntur ornamenta; nihil relictum sit igni præter meliorem thesaurum, corpora Sanctorum scilicet, quæ ad tutiora loca deportata fuerant (*putà ab anno circiter* 845) gratiâ evadendi, unica videlicet spes loci quandoque recuperandi. Similiter & cetera ecclesiæ ipsius prædia, quæ longè & propè circa Scaldum erant profusiora, hac tempestate exhausta & exinanita sunt. *Hactenus anonymus, ex quo præcipuè reliqua, quæ ad erecti à* S. Ragenfrede *parthenonis ejusdemque Sanctæ Reliquiarum historiam faciunt, jam nunc sequenti § recensere pergo.*

B

§ VII. Sanctæ corpus ad Novum-castrum in Gallia delatum divenditumque: instauratio Dononiensis abbatiæ variaque ejus adjuncta.

C

S. Ragenfredis abbatiam, post Normannorum discessionem,.

Audatus auctor, postquam ipsis ferè Fulcuini verbis (quæ tom. 6 Spicilegii Acherii pag. 560 primæ editionis habes) exposuisset, quo paulo, post Dononiensis ecclesiæ aliarumque complurium ruinam, Normanni per Franconem, episcopum Leodiensem, & Reginerum Longicollum, Hannoniæ comitem, multoties victi fuerint, quove modo reddita ecclesiæ Belgicæ pax sit, mox hæc ad rem nostram spectantia subjicit: Respirat paululùm (*Godefridi, Normannorum regis, anno* 885 *occisi, nece*) languidus ignis ecclesiarum; sed tanta pressura, tam grandis jactura rerum, licèt affectivâ, tamen effectivâ non poterat instantiâ statum priorem recuperare (*cum præsertim, quo Dononiensis parthenon ante annum* 849 *floruerat.*) Fit tamen dispersorum collectio, dejectorum erectio, sanctarum Reliquiarum à tutioribus locis revocatio; & quæcumque diutius immorata sit desolatio, subita permutatione repentina videtur consolatio, utque major vel minor fuerat rerum dilapidatio, festinatur vel tardatur redintegratio. Dononium verò penitus eversum, dum ea, quæ sibi priùs erant utilitati & honestati, tempore perfecutionis vertuntur in ruinam & opprobrium, vicinitas scilicet Scaldi & congrua obsidioni* ampla & amæna statio pratorum; majus requirebat spatium, consilium & auxilium, quo pristinæ integritatis valeret reparare gradum

AUCTORE J. G.

**i. e.* commorationi

96 Quapropter ibi cœnobialem vitam ea vice reformari non ferebat illa magna magnorum prædiorum devastatio: sed pro tempore ad Dei famulatum non penitus emittendum, REPONITUR tantummodò clericorum institutio, quatinus eorum provisione & acquisitione fieret quandoque monialium restitutio. *Igitur, teste anonymo, cui fortè quidam antiquior scriptor, vel certè probata traditio hic præluxit, immensa, quam Normanni Dononiensi ecclesiæ ejusque bonis intulerant, clades impedimento fuit, quò minùs dispersi ejus incolæ ac Duacensi in castro verisimiliter latitantes post barbarorum discessum in pristinas sedes revocarentur & antiquo more tam clerici, quam sanctimoniales, canonica vitæ (de qua vide dicta § IV) sequerentur instituta. Id ipsum etiam non obscurè indicat Baldericus cit. lib. 2 cap. 28, dum abbatiam Dononiensem*, incumbente inopia inclinatam, *non à monachis Benedictinis, sed à* paucis canonicis *inhabitatam fuisse, scribit.*

sanctimonialium loco incolentes quidam clerici.

97 *Quid porrò ab hisce clericis seu canonicis Dononiensi loco sanctæque* Ragenfredis *Reliquiis factum sit, citatus anonymus his verbis aperit:* Qui tandem (*pauci nempe illi clerici seu canonici*) necessitate, non rectorum sponte (*seu non ultronea superiorum electione*) regimen adepti, laborant & instant in reparatione loci, sub obtentu quidem quæstûs (*seu utilitatis*) ecclesiæ; sed, ut postea patuit, pro emolumento sui. Denique copiis (*Dononiensis nempe parthenonis*) tamdiu vastatis, minùs citò, quàm volebant, sibi succurrentibus, inito consilio, aliud solatium requirunt suis necessitatibus. Placet eis, ex seipsis quatuor eligere, per quos corpus sanctæ Ragenfredis statuunt efferre elatum versus eam Franciæ partem, quæ præfatam pestem (*Normannorum*) evaserat, si fortè, donante Deo, exinde possent consolationem usibus suis referre.

ejusque regimen auspi.

F

Sancta corpus circumquaque, ac tandem Novum-castrum defertur.

98 Exeunt itaque circumquáque lustrantes, &, non quantùm volunt, sed, quantùm sibi datur, ab undique colligentes, mendicando perveniunt ad Novum-Castrum super fluvium Ysam, per quem prædicti ascendentes Normanni minimè læserant regionem, declinantes incursus & recursus oppidanorum; ubi gratiâ S. Ragenfredis honorificè susceptí (*iidem nempe clerici seu canonici*) & suscipientium affluentiâ admodum delectati per aliquot dies demorantur ibidem; ideò maximè, quia benevolum erga se sentiunt ejusdem castri comitem. Cui dum sæpius referunt beneficia sanctæ Virginis, paulatim immittunt ei concupiscentiam retinendi corporis, si fortè ad hæc posset pertingere, ut eorum consensu valeat illud retinere. Quamobrem exhibet se eis omnimodis humanum, cogit eos verbis, ut accipi-

AUCTORE J. G.

aut, ſi quid foret neceſſarium, & ſic inter eorum relationes temptat, ſi fortè venderent ei quantulamcumque partem reliquiarum. Et quia egeſtas non habet fidem, in modico perſuadet eis cupiditas, nec declinant foveam avaritiæ, dum largitatis fuæ frena laxat eis, in accipiendo præmio pro eorum optione.

99 Fit pactio & deliberatio pecuniæ, centum libræ videlicet denariorum & bis quinque, & in eodem loco una præbenda unicuique. Ita admiſſo lucro auri & amiſſo lucro innocentiæ, exonerato theſauro Sanctæ Virginis, ſed onerati theſauro pecuniæ, ne diſtractio pateret, vacuum referunt ſcrinium iniqui delatores* eccleſiæ; quod reſtituentes domum* in eccleſia ſanctæ Dei Genitricis *(utcúmque jam à canonicis reparata,)* centum ſibi retinent libras, quas poſſederant de mercede iniquitatis. Cetera verò *(ex piorum eleemoſynis collecta)* prout ſibi videtur, ſolita fraude diſpertiuntur fratribus & uſibus eccleſiaſticis. Latuit res acta diutius; ſuccedunt tempora temporibus; ſucceſſus accedunt deceſſibus, quia tempus miſerendi venerat loci ipſius; deponuntur clerici & imponitur ordo monachorum, hiſque brevi tempore ſubſtitutis & paulò pòſt deſtitutis, reſtituitur congregatio monialium. *Ita rurſus anonymus citatus, in cujus verba obſervanda quædam ſunt.*

Idque domino loci, uti anonymus refert,

*an prædatores?

*an Dononio?

B

100 Novum-caſtrum ſuper Yſam *ab eodem memoratum, hodie oppidulum eſt regionis, quæ* Inſula Franciæ *ſeu vulgò* Iſle de France *vocatur, diſtatque Lugduno-Clavato quatuor leucis Gallicis majoribus Meridiem verſus, Dononio verò viginti circiter leucis. Oppidulo huic, ut refert D. Corneille in ſuo Lexico Geographico tom. 2, pag. 798, col. 2,* Auxennæ *olim nomen fuit, &, teſte Hadriano Valeſio in ſua Notitia Galliarum pag. 72, col. 2, ad Rotumne & Axone (vernaculè* Aiſne *vel* Eine*) confluentes ſitum eſt; hodiéque* Neufchatel *vernaculo ſermone dicitur. Huc igitur quatuor illi, mercenarii potiùs vocandi, quam clerici,* S. Ragenfredis *corpus non tam ſublevandæ Dononienſis eccleſiæ inopiæ causâ, quàm proprii quæſtûs ergò deferendum primò cenſuerunt, ac demum ejuſdem caſtri domino pretio infami vendidêre, vacuum ſacris pignoribus thecam, at, ne alioquin ſuccinus ſuum proderent, bene clauſam Dononum mox repertantes; quæ quidem fraus nemini incredibilis videbitur, qui exeuntis ſeculi IX & X labentis corruptos quorumdam in ejuſmodi rebus mores, nimiamque aliorum ſimplicitatem noverit.*

facrilegò divendunt, ac capſam vacuam Dononium referunt

C

101 *Quis porrò ille Novi-Caſtri comes fuerit, quove anno* S. Ragenfredis *corpus relictum in eodem caſtro ſit, tacente anonymo, qui unus de hoc argumento ſcripſiſſe noſcitur, quis pro certo ſtatuat? Nec enim ad facti hujus epocham figendam multùm facit, quòd hujus loci domina, uti anonymus idem infrà num. III ſcribit, Fredeſendi, Dononienſi abbatiſſa, fortè anno 1035 aſſeruerit, Sanctæ noſtræ corpus* ab anteceſſore ſuo *centum & decem libris comparatum fuiſſe; cùm nullo ex capite pateat, hæc ejuſdem dominæ verba de proximo ſuo deceſſore intelligenda eſſe; ut contrà ex anonymo noſtro, ſacrilegæ huic venditioni* tempora temporibus ſucceſſiſſe, *affirmante, credibilius fiat, de remoto aliquo ejus deceſſore ſermonem hîc fieri, qui ante centum fortaſſis pluresve annos caſtro potiebatur. Si hac in re, alioquin quoque obſcura, locus ſit conjecturæ, putem, ſacrilegas illas nundinas eodem ferè tempore contigiſſe, id eſt, anno circiter 933, quo S. Giſleni corpus Urſi-*

circa annum, ut conjici datur, 933.

dongi-cellenſes clerici vexêre & revexêre per patriam, ut per fidelium munificentiam mendicitatis ſuæ explerent inediam; uti verbotenus ferè narratum eſt tom. 2 Octobris pag. 254, num. 135, & pag. 311, num. 43, ac rurſus in Commentario ad Acta S. Giſleni ſuo loco dicetur.

D

102 *Reliquum nunc eſt, ut de ejuſdem anonymi verbis, ultimo loco num. 99 recitatis, nonnulla etiam dicamus; ac vel ideirco maximè, quòd jam ſæpe laudatæ Balderici aſſertioni minimè conſona eſſe videri queant. Hic quippe in ſuo Chronico lib. 2, cap. 28 paucis illis canonicis, qui, dilapſis Normannorum tempeſtate aut dein extinctis ſanctimonialibus,* S. Ragentredis *abbatiam incoluêre,* moniales regulariter inſtitutas *ſucceſſiſſe, ſcribit; anonymus verò iisdem paucis canonicis ſeu clericis monachos prius fuiſſe ſuffectos, & his* brevi tempore deſtitutis congregationem monialium reſtitutam, *aſſerit. Verùm enimverò, ſi aliud chronographi Cameracenſis, aliud Dononienſis ſcriptoris anonymi inſtitutum fuiſſe, perpendamus, nulla in re alterum alteri contradicere reperiemus. Etenim, cùm monachi, quos clericis ſuffectos anonymus narrat, fortaſſis vel ſui epiſcopi vel principis auctoritate clericorum loco in Dononienſe cœnobium introducti non fuerint, aut certè brevi pòſt tempore ſanctimonialibus locum fecerint, hanc momenti unius monachorum ſubſtitutionem ſe tacitam in Geſtis epiſcoporum Cameracenſium, quæ ſcribebat, prætermittere poſſe, jure merito Baldericus exiſtimare potuit, utpote nullius aut certè leviſſimi momenti rem, & quam iis, ne alias prolixior eſſet, enarrandam linquere potuit, qui ex inſtituto ſuo ſingula, ad Dononienſe cœnobium ſpectantia, minutatim proſequerentur. Quam itaque rem Baldericus merè tacuit, nec tamen inficiatus eſt, hanc ipſam anonymus Dononienſis pro ſuo inſtituto commemorandam cenſuit, utpote quam & ſuis etiam oculis videre aut certiſſimè ex oculatis teſtibus intelligere quivit.*

Clericis monachos ſubque moniales ineccleſiæ. anonymus refert,

E

103 *Haud equidem dubito, quin idem anonymus paulo quoque enucleatiùs Dononienſis parthenonis inſtaurationem proſecutus fuiſſet, ſi æquè perſpectas habuiſſet illius cauſas, ceteraque, quæ inter Gerardum I Cameracenſem ſimul & Atrebatenſem epiſcopum, interque Balduinum, Flandrorum comitem, eadem de re tractata fuerant. At hæc multò melius, quàm anonymus Dononienſis, laudatus Baldericus novit, utpote qui eidem Gerardo I à ſecretis fuit. Hoc itaque teſte, per Balduinum, Flandrorum nempe comitem, & Valentianenſis juxtà ac Dononienſis territorii dominum, conſilio autem Gerardi I ſuprà laudati antiſtitis, ac Leduwini, Vedaſtini nimirum abbatis, moniales eæque, ut infrà oſtendemus, Benedictinæ, in parthenonem Dononienſem introductæ fuerunt; atque ita, quæ à ſui exordio ſanctimonialium præſertim abbatia fuerat, exactis jam viris, qui illam incumbente inopia tenuerant, ad priſtinum monialium ſtatum reducta eſt, hoc ſolo tamen diſcrimine, quòd eam, ut ſuprà § IV diximus, canonicæ ſanctimoniales primum, dein verò Benedictinæ incoluerint.*

clericis verò moniales ſuffectas fuiſſe in Dononienſi

F

104 *Rem totam hocce ferè modo contigiſſe arbitror. Cùm verò magnus ille piiſſimuſque antiſtes Gerardus (de quo adi tom. 3 Galliæ Chriſt. antiq. col. 18 & ſeqq.) ſuarum diœceſium loca frequens viſitaret, ac reſtauranda in utraque ſua diœceſi Religioſæ, ac monaſtica in primis vitæ deſiderio arderet, vidit haud dubiè dolnitque, poſt tot Belgii abbatias, vigili curâ ſtudioque S. Gerardi*

per Gerardum I Ep. & Leduwinum Abb.

Digitized by Google

A *vardi Bronienſis, ac dein B. Richardi Virdunenſis aut reſtauratas aut reformatas, Dononienſem parthenonem ex antiquis ſuis ruinis necdum plenè emerſiſſe, multòque minùs tali dignitate ac fervore rem divinam à viris illic peragi, qualis eam à ſanctimonialibus ſub* S. Ragenfrede *ac deinceps uſque ad Normannicam tempeſtatem peractam fuiſſe, ſibi merito perſuadebat; ſtatuit itaque, ne alioquin perpetuum interiret* S. Ragenfredis *eximiæ pietatis opus, malo huic medicam manum afferre, ac proin in conſilii ſui partem adſciſcere Leduwinum, Atrebatenſis abbatiæ S. Vedaſti abbatem, qui, teſte chronographo Marchianenſi,* vir *erat* verè ſanctus &... ſingularis ſapientiæ & virtutis, *quique, uti præfato tomo Galliæ Chriſt. auctæ col.* 379 *aſſeritur, in reſtituenda aſſerendaque non domi tantùm, ſed & foris morum diſciplina plurimùm erat. Communicatis igitur probatiſque de revocando ad priſtinum monialium ſtatum Dononienſi parthenone mutuis conſiliis, id pari ſtudio ſedulò ambo agunt, ut præfatum Flandrorum comitem & Valentinianenſis juxta ac Dononienſis territorii dominum in eandem adducant ſententiam.*

B 105 *Haud gravatè poſtulantium vota Balduinus comes excepit, conſiliisque parmis, quandoquidem ei, teſte eodem chronographo Marchianenſi,* Deus bonum pro reſtaurandis eccleſiis ſpiritum eſſet largitus, *atque, ut poſita ejus tumulo epitaphia etiam perhibent,* vir *eſſet* virtute potens, defenſor amatorque monachorum, *ſeu Ordinis monaſtici. Utut ſe mea hæc habet conſiliorum Gerardi & Leduwini expoſitio; equidem auctoritate Balderici indubitatum eſt, ejuſdem Gerardi nec non Leduwini abbatis ſuaſu in Dononienſi cœnobio virgines fuiſſe viris ſubrogatas, iiſdemque virginibus regulariter inſtitutis abbatiſſam, nomine Ermentrudem, per laudatum Flandrorum comitem fuiſſe præfectam, quemadmodùm præfatus Cameracenſis chronographus lib.* 2, *cap.* 28 *his verbis in editione Colveneriі teſtatur:* Hanc autem (*Dononienſem à* S. Ragenfrede *ex ſui juris rebus fundatam cellam ſeu abbatiam*) poſtea incumbente inopia inclinatam pauci canonici (*quos anonymus* clericos *vocat*) incolebant: donec* conſilio domni Gerardi epiſcopi & Leduwini abbatis, moderno tempore Balduinus comes ad priſtinum ſtatum reſtituit*, ibique monialibus regulariter inſtitutis* abbatiſſam nomine Ermentrudem præfecit.

ac Flandria comitem reſtaurato cœnobio, Balleſicus ſcribit.

*alibi ſed poſt modum
*al. ibatum monialium reduxit
al. ibique moniales S. Benedicti, cum antea fuiſſent regulares, introduxit cui primùm præfecta fuit abbatiſſa Ermentrudis;

106 *Non poterat ſanè, quæ piis Flandrorum comitis cœptis amborumque præſulum votis ex ſententia ſubſerviret, aptior Ermentrude inveniri antiſtita, quæ nimirum, teſte anonymo Dononienſi ei ævo, nobilitatem generis morum nobilitate & regulæ diſciplinâ ſuperabat. Ipſa ejus verba accipe:* Quibus (*nempe monialibus*) præclara abbatiſſa Ermentrudis [*præficitur*] nobilis quidem genere, ſed nobilior moribus & regulæ diſciplinis, [*quæ*] res ipſas eccleſiæ auxit & provexit ſucceſſibus ſecundis; puellas quoque nobili procreatas ſanguine educavit & erudivit eidem loco, in timore Domini & dilectione caſtitatis. *Quæ quàm verè meritòque ab anonymo aſſerta ſint, ſuo ſatis exemplo clariſque geſtis comprobavit una ex alumnis ejus, nomine* Fredeſendis *vel* Fredeſcendis, *plus ſemel ſuprà laudata, de qua & amplior etiam ſermo erit, ubi cetera, quæ ad hanc cœnobii* S. Ragenfredis *inſtaurationem pertinent, illuſtrata pariter fuerint.*

AUCTORE J. G.

107 *Ac primo quidem ipſum tempus, quo tam felicem fortunatamque rerum ſuarum converſionem Dononienſis abbatia ſenſerit, ſat propè definiamus. Citato Balderico teſte, facta eſt* S. Ragenfredis *parthenonis inſtauratio* conſilio domni Gerardi, *epiſcopi Cameracenſis Atrebatenſiſque, &* Leduwini abbatis *monaſterii S. Vedaſti, operâ verò Balduini comitis. Itaque cùm Balduinus ille,* paſſim Pulchrobarbus *dictus, à vivis exceſſerit anno* 1036, *uti inter omnes convenit, conſequens fit, ut certè ſerius, quàm prædicto anno reſtaurati Dononienſis cœnobii epocha figi non queat. Ex adverſo autem cùm & præfatus Leduwinus, uti in Vita venerabilis Richardi tom.* 2 *Junii pag.* 937, *num.* 46 *Hugo Flaviniacenſis tradit,* anno MXXIIII* juſſu & obedientiâ patris Richardi præfatus ſit abbatiæ S. Vedaſti, *conſectarium quoque ſit, ut ejus, jam abbatis, conſilio facta Dononienſis cœnobii inſtauratio ſtatui ante annum* 1023 *omnino nequeat. Contigit igitur tempore illo, quod inter annos* 1022 & 1037 *medium intercedit, ac verisimiliter, uti etiam cenſuit Locrius in Chronico, anno* 1029, *poſtquam nempe præcedenti anno in* E *Marchianenſe monaſterium, Dononienſi vicinum, boni teſtimonii monachi introducti ejuſdem comitis præcepto & Leduwini ejuſdem operâ fuiſſent, jamque ibi cœnobialis diſciplinæ rigor innovatus eſſet, qua de re adiſis Marchianenſem chronographum apud citatum Locrium ad annum* 1028.

*eſtate MXXIIII

108 *Ad Religioſæ vitæ genus, in abbatiam hanc introductum modò progredior. Si certum omnino foret, ea omnia, quæ laudatus num.* 58 *Rubeæ-vallis codex Mſs. exhibet, genuina ipſius Balderici verba eſſe; certum quoque vel ſola ejuſdem ſcriptoris auctoritate fieret, moniales Benedictinas in parthenonem illum fuiſſe introductas: at, cùm prædicti capitis* 28 *libri ſecundi lectiones in Mſs. codicibus varient, atque adeò, etſi quidem probabilior, pro indubia tamen habenda non ſit lectio, cit. num.* 58 *à nobis expoſita; haud abs re erit videre, an alinnde id ipſum, quod laudatus Rubeæ-vallis Mſs. codex ad hanc rem noſtram tradit, evinci non queat. Et quidem dubitari nequit, quin tum Leduwinus, qui ſuo conſilio magnam in Dononienſis cœnobii inſtauratione partem habuit, Benedictini Ordinis abbas fuerit ſuæque Regulæ propagandæ ſtudioſiſſimus, tum & Gerardus epiſcopus pari zelo ad reſtaurandum* monaſticæ religionis, *utique tum Benedictina,* ordinem *totum ſeſe impenderit, ut videre eſt tom.* 3 *Galliæ Chriſtianæ auctæ coll.* 19, 20 & 379: *igitur niſi contrarium ex fide digno auctore monumentove probari queat, credendum omnino eſt, non aliud, quàm Benedictinum Inſtitutum, cujus propagandi ambo illi ſtudioſiſſimi erant, in Dononienſem parthenonem fuiſſe ab iis invectum. Huc adde, quòd certiſſimè anno* 1118, *uti ex Roberti, Atrebatenſis epiſcopi, Conſtitutione, eodem anno data, infrâque recitanda, liquet, S. Benedicti Regula apud Dononienſes moniales viguerit; ac proin, cùm ea poſt Balduini comitis amborumque laudatorum præſulum tempora Dononiùm introducta fuiſſe non legatur, ea haud dubiè ipſa fuerit, ſub qua Dononienſes moniales Gerardi & Leduwini conſilio & Balduini operâ* regulariter, *ut Baldericus loquitur, inſtitutæ fuerint.*

Introducti tum in abbatiam religioſæ vitæ inſtituti.

109 *Nunc* S. Ragenfredis *reliquiarum ejuſque parthenonis hiſtoriam proſequamur. Dum,*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

à quatuor præfatis clericis in Novo-caſtro relicta fuerant, S. Abbatiſſæ noſtræ ſacra pignora, magna illic in veneratione eſſent, jamque ſub felici Ermentrudis abbatiſſæ regimine, magis magiſque, ut tempus finebat, unà cum S. Ragenfredis, etſi corpore abſentis, religioſo cultu Dononienſis eccleſiæ res proſperè augeri provehique cœpiſſent, digna hæc antiſtita, teſte anonymo noſtro, univerſæ viam carnis ingreſſa eſt, virtutum laborumque ſuorum à Deo præmium recepturæ; cui mox ſuffecta eſt memorata jam plus ſæpe Fredeſendis, grandæva moribus, ut anonymus ſubdit, ſed juvenis ætate, cætera verò præfata matre non inferior. Hæc illius inſiſtens veſtigiis, omnimoda dignitate locum (*Dononienſem intelligit anonymus*) quem regendum ſuſceperat, in omnibus melioravit, vetuſtatem & ruinam clauſtri (*poſt Normannicam cladem à canonicis necdum plenè inſtaurati*) pro poſſe renovavit, &, ut ferreis temporibus erga ſuos * aurea ſuccederent, omnimodis elaboravit; *ac tali quidem induſtria ingenioque commiſſum ſibi parthenonem, teſte anonymo, gubernavit erexitque, ut, niſi in vita hominem laudari prohiberet Sapientia, plurima ſe de ea relaturum fuiſſe, coævus ille anonymus apertè profeſſus ſit.*

* an ſuas?

II

110 *Hæc illa eſt Fredeſendis, ſeu, uti tomo 5 Galliæ Chriſtianæ col. 342 vocatur*, Friſildis *vel* Faiſildis, *quam Baldwini*, Inſulenſis *dicti, & Flandrorum comitis uxor, nomine* Adela, *Meſſinenſi ſeu Miſſeniacenſi prope Ipras abbatiæ, à ſe anno* 1060, *ut Miræus ex hujus loci monumentis tom. 1 Operum Diplomaticorum pag.* 64, *Annotato 1 tradit, ædificari cœpta, abbatiſſæ loco præeſſe etiam voluit, quæque novellam hanc quoque* plantationem (*anonymi verbis utor*) plùs quàm talis patiebatur ætas & ſexus, direxit & erexit. *Ejuſdem Fredeſendis juſſu conſcriptum ab anonymo noſtro fuiſſe S. Reginæ Vitam, cui & S. Ragentredis geſta quædam intexta ſunt, non eſt quod multis repetam, cùm ſat ſuperque actum de re ſit ſuprà. Sufficiant adeò jam data hujus abbatiſſæ notitia certaque anonymi noſtri ætas aſſignata, ut ad peractam feliciter ſub ea* S. Ragenfredis *corporis recuperationem cultuſque ejus apud Dononienſes augmentum nunc libero tramite progrediamur.*

ejuſdem cultus reſtitutio, motiva datur.

§ VIII. Recuperata à Dononienſibus majora Sanctæ oſſa, dein & minora: hæc in decenti lipſanotheca repoſita: impenſa eis in variis locis veneratio.

Fredeſendis abbatiſſa, cum ad Novum caſtrum divertiſſet,

QUo ordine S. Ragenfredis *corpus, tandiu eccleſiæ ſuæ ſubtractum, quove felici eventu ſuo parthenoni reſtitutum fuerit, verbis hiſce anonymus laudatus cap.* 7 *enarrat.* Contigit, abbatiſſam (*præfatam nempe Fredeſendem*) eccleſiaſticæ diſpoſitionis gratiâ verſus urbem Remenſem equitare (*hanc enim metropoli tum ſuberant Cameracenſis & Atrebatenſis diœceſes*) &, ignaram præteritæ vel futuræ rei, per Novum-caſtrum, ſuper Yſam ſitum, cujus ſuperiùs (*vide num.* 100) fecimus mentionem, tranſitum habere, ibique cogente hora (Deus verò diſponebat iter ejus) neceſſarium habuit pernoctare. Gratanter igitur ſuſcepta hoſpitio ab ejuſdem caſtri comitiſſa, poſt ſuſceptionem ad eccleſiam ab eadem ducitur oratura. Oravit & ſurgens ab oratione Pſalteriolum ibi invenit, cujus folia volvendo & revolvendo, Letania oculis ejus apparuit, quam perlegens inter nomina Sanctorum nomen ſanctæ Ragenfredis diſſimili colore, id eſt, minio inſcriptum repperit, cui gratiâ nimiæ dilectionis infigens oſculum (ſperabat * enim, adhuc eam ſe habere ex integro apud cœnobium ſuum) requiritur jocundè cum ſaltibus* à comitiſſa, cui Sanctorum tam duleiter cum affectu pietatis libaret oſcula? Dominæ meæ, ait illa, ſanctæ Ragenfredi, cujus præſentia in monaſterio meo multas miſerationes mihi exhibet & omnium petitioni. Non eſt ita, reſpondit comitiſſa, anteceſſor meus (*vide hoc ſpectantia num.* 101) centum & decem libris emit ejus ſanctum corpus à quibuſdam clericis in hac patria, & ſine dubio requieſcit in hac eccleſia.

* *i. e.* ſibi perſuaſum habebat
* *an* jucunde cum ſaltibus, *ſeu* jucundè & acute?

111 Econtrà fatagebat abbatiſſa rem ſuam verbis affirmare, ſed monialis quædam nomine Emma, (*alibi* Emina *vocatur*) quæ ſecum erat, maturior ætate, cubito (aſſiſtebat enim ei) pulſatam innuit ſilere. Sic eſt dimiſſum; itum eſt cœnatum, poſt cœnam dormitum, diluculo diſceſſum. Explato itineris negotio, redit abbatiſſa & de corpore ſanctæ Virginis nec ſibi nec comitiſſæ multum credula narrabat ſuis non ſine mœrore viſa & audita. Irruit ſtatim ſuper eas (*Dononienſes moniales*) tremido & pavor, & inerat cordibus earum varius credendi error. Res enim incredibilis erat (*iiſdem nempe monialibus, quibus nihil unquam de quatuor præfatorum ſacri corporis bajulorum fraudulentia innotuerat*) & ideò maximè, quia nemo credere volebat, quod omnino amiſiſſe nolebat; ſed induſtriâ abbatiſſæ res probata, voluiſſent noluiſſent, ad credendum perſuadebat *; &, quid tunc facerent, incertiores erant, ſi celarent aut propalarent. Sed, ne locus vileſceret, ſi vicini tanto theſauro vacuum reſcirent, cœperunt ergò deliberare, ſi quo modo ad recuperationem ſancti corporis poſſent pertingere, & quia anguſtia doloris inquirit ſolatium neceſſitatis, non defuit eis conſilium ſupernæ diſpoſitionis.

audiſſetque nec ſine pudore, talia ſervari ſancta corpora, &c.

* *i. e.* invitas credere jubebat

112 Poſt aliquot enim dies affuerunt Dononii quidam clerici illius regionis, ferentes ſecum reliquias cauſâ ſuæ revelationis; eccleſia quippe eorum deſolata erat crebreſcentibus werris *. Qui abbatiſſæ juſſu honorificè hoſpitio ſuſcepti, reliquiis in eccleſia diſpoſitis, ſeipſos exemaverunt * in domo Gerardi cujuſdam (*num. 4 memorati*) presbyteri. Poſt eſcam & potum, poſt multas circumloquutiones *, ut mos eſt clericorum, ſermo incidit Gerardo de ſancta Ragenfrede, qui adhuc * intendebat animum. Statim verò duobus clericis, Hugone & Henrico, reſpondentibus, ſe nôſſe locum, &, ſi merces non deeſſet, poſſe Virginis reſtituere theſaurum, Ite, ait Gerardus, & redite abſque dubitatione mercedis, ſi ſponſionem ad effectum perduxeritis. At illi, luſtratis aliquibus provinciæ partibus, diſceſſerunt, & majoris quæſtûs ſponſione capti, Deo volente *, rem ad effectum perduxerunt. Reliquias Virginis, Dei nutu receptas, Silvanectis * detulerunt, Quibus in ſalvatione ſui repoſitis *, Henricus recurrit Dononium exigere ſponſionem ſuæ pactionis.

operâ duorum clericorum primo majora ejus oſſa,

* *ſeu* guerris *i. e.* bellis
* *ſeu* exenia verunt. *i. e.* cibo recreârunt.
* *al.* circumloquentiones
* *an*, ad hoc?
* *i. e.* non impediente
* Silvanectum
* *i. e.* in tuto collocatus

113 Quem cùm vidiſſent Gerardus & Emma (*monialis ſuprà memorata*) præ nimio anxii gaudio,

Digitized by Google

Donenium referri curat,

gaudio, expetierunt consilii secreta, & effectu rei audito, vocatur abbatissa; numeratur ei quantitas pecuniæ; &, assumptis secum duobus clericis, Andrea & Heldino, Silvanectis * regreditur cum velocitate; & eò velociùs, quò minùs cum securitate; detegit eis & restituit thesaurum absconditum, majora videlicet sanctæ Virginis ossa, & facto sibi invicem vale, velociores votis, quàm gressibus, cum timore & gaudio repetit unusquisque sua. Alter verò duorum, Andreas scilicet, grandi deprehensus infirmitate, cùm cœptum iter malè securus nullo modo auderet retardare, maxima corporis deficiebat contritione. Sed paulò pòst fit ei sancta Virgo baculus & medicina infirmitatis suæ. Cùm enim perveniissent Dononium, quatinus statim laboris & timoris reciperet aliquod præmium, ubi in ecclesia disposuerunt Reliquias cum laudibus & hympnis, clericus repentinam & integram recuperavit salutem suæ invalitudinis; quibus ita gestis, grandis inerat eis exultatio de relatis; sed imperfecta adhuc supererat de relictis; clericus quippe, qui majora tulerat ossa, dum timet deprehendi, minora non perstitit comprehendere, quorum spes omnis ablata abbatissæ & suis omnem consilii viam videbatur excludere.

* Silvanectum

B

dein industriâ monialis, nomine Emma, Novum castrum profecta

115 *Hactenus anonymus noster, Fredefendi, sub qua hæc contigerunt, ut plus sæpè monui, synchronus, & apprimè notus, qui, quo paulo minora etiam* S. Ragenfredis *ossa Dononium relata fuerint, hisce verbis mox prosequitur:* Sed non deest Dei omnipotentia, quæ, ut manifestiùs pateret, arte tractatur feminea. Emina siquidem (*seu Emma*) monialis illa, quam præscripsimus cum abbatissa fuisse apud Novumcastrum, quandoquidem nullum animal audacius est muliere, animo tractat impugnare & expugnare ipsum oppidum (*imò castri sacrum thesaurum*) &, quod mille viri non auderent incipere, incipit & perficit unius mulierculæ ingenium. Parat novam expeditionem, virum videlicet rusticum & rusticam ninam * ætate & pannis veterem, quibus secum pedestri gressu comitantibus, ipsa, ascenso jumento, tendebat ad oppidi expugnationem; venit autem illuc tertia die, quasi iter agens, prandii jam instante hora, & loco non hostis, sed hospitis (res enim adhuc latebat) susceptа caritate, quâ priùs, à comitissa, cùm se diceret, illa die adhuc non audivisse Missam, navigio, quò citiùs rediret, monetur adire ecclesiam; (tantus enim erat per terram viæ circuitus, ut navigaret & renavigaret multò citiùs) elegit tamen pedes ire, quatinus notatâ sibi viâ post prandium illuc posset familiariùs redire.

i.e. famulam

C

116 Post Missam rogata morari reliquum dici, quod etiam non rogata petiissет, libenter præbuit assensum, sed iterum monita, ut dormiendo (erat enim mensis Mayus) requiesceret paululùm, velle magis respondit adire ecclesiam psalmodiatum; &, ne aliquâ notaretur suspectione, cum rustico & ninina sua * alteram assumpsit secum ninam de domo, eleëmosynariam comitissæ, cum qua securiùs vadens ad ecclesiam, diutius oravit, & post orationem residens, psalmodiare cœpit. Non valuit illa tantam moram cum eis continuare, sed affecta [tædio] psalmorum; (nec enim paupertas * ejus psalmis, sed pane egebat) egreditur sua procurare. Post cujus egressionem exiliens monialis, dispositis suis per custodias competentibus locis, ipsa aggreditur spoliare [exertis] brachiis scrinium, in quo erant Reliquiæ sanctæ Ragenfredis. Trepidabant sui nimio timore forinsecus, illa autem non minùs gaudio quàm timore trepidans & æstuans intrinsecus, quidquid erat in scrinio, scopebat in sacculo suo, etiam pulverem cum ossibus.

* *i.e.* famula

* *supple* loci

& minora ossa clanculùm furata

AUCTORE J. G.

117 Ubi verò suos revocavit, & dissimulationis iterum causâ tenens Psalterium, satis læta, si secura, cum eis resedit, ducitur ad ecclesiam mulierecula, quæ per aliquot dies febricitabat, &, ut mos est infirmorum, ab eadem moniali, si quid contra hujus pestem nòsset, requirebat. At illa rogat aquam deferri, & quiddam medicinale, quod lotum talibus solebat prodesse, dicens inesse sibi, statim lavat secretò Reliquias sanctæ Virginis, quas habebat in sacculo, & dans ei potum, curatam gavisa est abire continuò. Sicque Deo disponente iter & opus suum, sole jam inferiora petente, regreditur ad hospitium, &, ne aliquis, si consideret, forsitan deprehenderet sacculum in sinu ejus repositum, simulata incommoditate, tantummodò petit quieiscendi locum [&] lecto fine mora parato collocatur. Lucerna, quam petierat sub obtentu quidem infirmitatis, sed pro reverentia sanctæ Virginis, ante lectum accenditur; sed ea nox ob tanti custodiam thesauri ab ea insompnis ducitur. Mane autem facto, accedit ad comitissam & exosculans, se non ultrà audere progredi propter werras * & incommoditatem suam [dicit, &] ne illud nobile furtum aliquo deprehenderetur signo, redeundi ad monasterium petit & accipit licentiam, & ingressa viam, quam credebat securiorem, panigerica crustarum effecta, quas, si requireretur, quid ferret in sinu suo, ostentaret, ad comitum revelationem Dononium tendebat cum cito gressu per dierum & noctium successionem ... Sicque pervenit ad monasterium, exultans in Christo prosperitate itineris.

cum iisque Donenium reversa,

E

* *i.e.* bella

118 Videres alteram Judith sororum excipi jocunditate, lætari abbatissam maxima exultatione, clerum & populum mirari rem gestam, & omnes communiter Deum laudare. Sic ars deluditur arte, & distractio, facta clericorum factione, rursus clericorum redintegratur distractione. Quam rem abbatissa prudenter considerans gestam divinitus, [atque] ad salutem animæ, & gloriam vitæ, & augmentum ecclesiæ suis accidisse temporibus, ejusdem monialis, prædictæ videlicet Emmæ, instantiâ & ope fabricari fecit scrinium ex auro & argento magnificum vel munificis sumptibus, in quo debita veneratione reclusit corpus sanctæ Ragenfredis ad protectionem & securitatem posteris omnibus; quæ, medio statuta loco inter sanctam Reginam matrem suam, cui successit (*vide potiùs dicta num.* 45) & Avam, quam præcessit in regimine, ad gloriam & honorem sanctæ Trinitatis, per sponsum Dei filium meritis earum & precibus locum suum protexit & illustravit antea & postea operibus mirificis. *Ita hactenus anonymus Dononiensis in nostro Guisiani Operis Latini fragmento, si, præter jam mox infrà dicenda excipias verba aliquot, quæ, quòd partim in illo apographo desiderarentur, partim minùs accuratè aut prorsus perturbatè descripta essent, ex conjectura suggessi, utque ab anonymi verbis secerni possent, uncis inclusi.*

reparatum integrum Sanctæ corpus magnifico scrinio recondi curat.

F

119 *Nunc, quamobrem pro narratiuncula quadam, jam data anonymi relationi apud Guisium*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

Recitata anonymi narratio, è qua conjatio quædam refoëla fuerunt.

fium inſerta, num. 117 puncta aliquot ſubſtituerim, alterumque prodigium, quod in eodem fragmento anonymi relationem conſequitur, hoc pariter non tranſcribam, reddenda mihi eſt ratio. Quod ad narratiunculam illam ſpectat, etiamſi anonymo noſtro, veluti auctori, quod tamen non auſim aſſerere, tribuenda hæc eſſet, nec vana imagine deluſa fuiſſet monialis illa, dum animalculum, propterea quòd ad ſacras S. Ragenfredis *reliquias acceſſerat, divinitus occiſum cenſuit deindeque Dononienſibus narravit; res equidem hec vel ſic non tanti viſa mihi eſt momenti eſſe, ut ipſis, quibus apud Guiſium refertur, verbis recenſenda foret. Alterum verò prodigium, quo apud citatum Guiſium integro cap. 34 Aldo quidam, famoſus raptor, divinitùs punitus fuiſſe narratur, hic recitandum itidem non cenſui, tum quod vehementiſſimè dubitem, an anonymi noſtri verba etiam ſint, quæ ad capitis 33 calcem totoque ſequenti capite libri 12 Guiſiani Operis Latini exhibentur; tum quòd Baldericus lib. 3 Chronici ſui cap. 20 ſumptam divinitus de eodem prædone vindictam enarrans, nuſpiam de illata ab eo Dononienſi eccleſiæ injuria contumeliave memineris; ac denique, quòd, teſte Balderico, horribile illud Aldonis exitium nec eo, quo apud Guiſium refertur, modo, nec eo etiam tempore contigerit, ſed, uti Cameracenſis Chronographus teſtatur, ſub Wenrico, monaſterii S. Giſleni in Hannonia abbate, ante annum 1017, uti tom. 3 Gallia Chriſtiane antiq. col. 92 liquet, certè defuncto, ac proin non poſtquam* S. Ragenfredis *reliquiæ operâ Fredeſendidæ Novo-caſtro Dononium revectæ eſſent, ſed annis fortaſſe viginti priùs, quàm Dononienſi cœnobio memorata abbatiſſa præeſſet.*

B

120 *Reliquum modò eſt, ut, quæ circa tranſcriptam anonymi narrationem moveri poſſent, quæſtiones attingamus. Ac primò quidem dubitandum non nemini videbitur, an Fredeſendis, Dononienſis abbatiſſa, dum Novi-caſtri domina multa in ſuo cœnobio* S. Ragenfredis *patrocinio conceſſa divinitus beneficia ſuiſſe aſſeruit, inſigniter mentita non ſit, quandoquidem tunc non in Dononienſi, ſed in Novocaſtrenſi eccleſia ſanctæ Abbatiſſæ noſtræ ſacra pignora aſſervabantur. Verùm reſpondeo, Fredeſendem propterea nec falſitatis, nedum mendacii, arguendam eſſe, cùm, uti exemplis compluribus oſtendi poſſet, minimè infrequens olim fuerit, ut ad Sanctorum ſepulcra vel lipſanotheças, etſi ſacra pignora extracta inde fuiſſent, eadem pii fideles beneficia divinitus experirentur, quæ aliàs, ſi ipſa Sanctorum corpora corâm aſſiſſent, divino munere impetráſſent; id ipſum autem & Dononii, dum ſola* S. Ragenfredis *lipſanotheca illic piè ſervabatur, favente Deo fidelium votis, re ipſa factum fuiſſe, aſſerenti nobiliſſimæ virgini piiſſimaque antiſtiæ credi non immeritò poteſt.*

falſi argui non poteſt ex verbis Fredeſendis abbatiſſæ.

C

121 *Nec eſt quoque, cur in dubium vocetur, an monialis illa, nomine Emma, plùs ſemel ſuprà memorata, minera aliquot* S. Ragenfredis *oſſa aquâ laverit & hanc febricitanti mulieri potandam dederit non ſine ſalutari exoptatoque eventu. Quippe, cùm, teſte anonymo, ſacri corporis particulas ſecretò & inſcia febricitante muliere pauliſper aquis immerſerit, & has, veluti arcanum aliquod præcipuumve remedium, epotandas ei præbuerit, imperato fortaſſis etiam febricitanti femina ſilentio; profectò aut nulli, aut exiguo dumtaxat prodendi ſui furti periculo ſeſe monialis illa objiciebat; &, nimis imprudenter ea in re Emmam egiſſe, quis velit? nihil hinc contra narrationis illius veriſimilitudinem evinci poteſt, cùm quandoque non mulieres tantùm, ſed & viri, alioquin ſatis cordati, ſubinde quidpiam præproperè aut minùs conſideratè agant, quod multò conſultiùs omittendum fuiſſet. Porro ne eadem anonymi relatio alibunde apud quoſdam in falſi ſuſpicionem veniat, aut ſuperſtitionis eadem monialis arguatur, propterea quod minora aliquot* S. Ragenfredis *oſſa aqua immerſerit, hancque febrienti epotandam præbuerit, lubet in medium proferre ejuſcemodi aliquod certóque divinitus eodem ferè tempore patratum prodigium, quod Wibertus, S. Leonis PP. IX archidiaconus, auctorque fide digniſſimus, apud nos tom. 2 Aprilis pag. 656, lib. 2 Vitæ S. Leonis cap. 1 verbis ſequentibus refert.*

nec ex adjunctis miraculi, in febricitante femina facti,

122 Summa inerat ei devotio (*de S. Brunone, tunc Tullenſi epiſcopo & tantùm dein* Leone IX *dicto, loquitur*) ſummum Pontificem & primum cæli clavigerum annuo invifere recurſu & pro ovibus à Deo ſibi creditis ejus juvamen ſupplici exorare precatu. Itaque quodam tempore ſolitum aggreſſus iter, comitante cœtu clericorum nec non laicorum, quingentorum numerum ſupergredientium, qui pro ipſius meritorum dignitate, affabilitate, ſanctitate, individuum ejus ſequebantur comitatum, cunctis ſurrexit lues dira, Italiæ corruptione aëris, ita ut nulli hac labe infecto eſſet ſpes in craſtinum differendæ mortis. Vir autem Domini ... feſtinum reperit remedium divina gratia præcurrente. Nam Sanctorum, quæ ſecum vehebat, propria manu tinctis vino pignoribus, maximèque S. Apri (*de quo vide tom. v Septembris pag. 55 & ſeqq.*) articulis, cui ſe commendabat devotiùs; quicumque hujuſmodi poculum quantulumcumque libâſſet, mox convaleſcebat, quantuſcumque languor eum invaſiſſet, ſi tantùm liquoris illius ſaporem guſtare valuiſſet. *Adſis, ut cetera noſtri Operis volumina hic præteream, tom. 3 Octobris pag. 436, num. 11 & 16, & tom. VI Septembris pag. 266 num. 14, quibus, quàm frequens olim in eccleſia quámque ſalutaris divino munere ægrotis fuerit, ac proin quam à ſuperſtitione omni alienus aquarum eo modo ſacrarum uſus, manifeſtiſſimè comprobatur.*

utrum quæ minimè ſuperſtitioſa fuiſſe, oſtendimus.

D

123 *In ipſum modò tempus, quo tum majorum, tum minorum* S. Ragenfredis *oſſium recuperatio facta ſit, inquiramus. Teſte anonymo ſæpè laudato, duo illi Novicaſtrenſis regionis clerici Hugo & Henricus, qui, majoris lucri ſpe illecti, ſe ſanctæ Abbatiſſæ noſtræ corpus Dononienſibus reſtituturos ſpopondérunt, Dononium eo tempore cum ſacris aliquot reliquiis ſubſidii flagitandi causâ venerunt, quo tempore eorum eccleſia exitioſo bello quodam deſolata fuerat: igitur, cùm, uti ex Annalibus Benedictinis Mabillonii lib. 57, num. 55, tom. 4 pag. 403 diſcimus, ad annum 1035 Henricus, Francorum rex, Novumcaſtrum, ad Axonam ſitum, obſidione cinxerit & demum expugnârit, non ſine magno, uti rex ille in ſuo illic diplomate innuit, diuturnoque labore; vix dubitandum videtur, quin hujus obſidionis occaſione, ut fieri aliàs in ejuſmodi bello ſolet, deſolata fuerit illa clericorum eccleſia, vel in ipſo Novo caſtro vel in ejuſdem territorio ſita; ut adeò ſaltem non prius, quàm præfato anno 1035 Dononium illi clerici venerint, viamque recuperandi corporis* S. Ragenfredis *oſtenderint. Num verò eodem labente anno,*

E

F

Recuperati Sanctæ corporis & ejus magnifico ferimio repoſiti epocha

an

Digitized by Google

A *an potiùs ſubſequenti, cùm jam paulò pacatiora Novocaſtrenſibus eſſent tempora, id factum fuerit, haud equidem pro certo definire auſim. Utut ſit, ſat propè tempus, quo* S. Ragenfredis *oſſa majora ad Dononienſem eccleſiam relata fuerint, definitum habemus, quandoquidem, uti anonymus narrat, iidem clerici, inſtratis tantùm aliquibus provinciæ, puta Hannoniæ, partibus, lucri majoris ſponſione capti rem ad effectum illico perduxerunt, clàm ſurreptis è Novocaſtrenſi eccleſia ſanctæ Abbatiſſæ noſtræ majoribus oſſibus, quæ Silvanectum detulerunt, unde Dononium omni feſtinatione revecta ſunt.*

ſub annum 1037 ſtatui poſſe, videtur.

124 *Atque hinc ſimulque ex ejuſdem anonymi verbis, num.* 115 *&* 118 *recitatis, haud obſcurè colligitur, anno* 1037 *minora quoque Sanctæ noſtræ oſſa Dononium relata fuiſſe; quandoquidem eo anno, ut apud Cheſnium tom.* 4 *Scriptorum Franc., auctor fragmenti pag.* 86 *ſcribit,* Tetbaldus & Stephanus filii ipſius (*nempe Odonis comitis, cognomento* Campanienſis) more ſuorum patrum, qui ſemper infidi regibus extiterunt, contra regem Ainricum (*aliàs Henricum*) rebellaverunt, Odonem fratrem illius (*Henrici*) falſa ſpe regni illicientes. Qui pollicitationibus eorum credulus, fratri manifeſtus factus eſt inimicus. Exin cædes, rapinæ, incendia depopulationeſque penè univerſam demoliti ſunt Franciam. *Cùm itaque anonymus noſter, eo tempore Emmam, Dononienſem monialem, ad Novumcaſtrum profectam fuiſſe, ſcribat, quo bellum, à priori, uti mihi videtur, diverſum, in Francia gerebatur, nimirùm verſus Campaniæ Gallicæ fines, cujus etiam ſpecioſo prætextu ſe non ultrà progredi audere, faſſa eadem eſt Emma, protinuſque Dononium rediit; haud alienum à vero eſt, eo ipſo anno* 1037 *ſurrepta ab eadem moniali fuiſſe minora, de quibus agimus,* S. Ragenfredis *oſſa; quæ eo, quo refert anonymus, modo ad Dononienſe cœnobium deportata, poſtmodùm cum majoribus in ſcrinium, auro argentoque magnificum, munificiſque, ut loquitur, ſumptibus fabricatum, illata fuerunt locoque, inter S. Regina & B. Ava lipſanotbecas medio, honorificentiſſimè conſtituta.*

B

125 *Porrò, ſi Henrico d'Outreman, Hiſtoriæ urbis & comitatus Valentianenſis auctori, pag.* 434 *habenda fides ſit, conſequens pariter ſit, ut vix anno uno immota illic perſtiterit* S. Ragenfredis *lipſanotheca. Etenim, cùm ab anno, uti ipſe illic adſtruit,* 1008, *& quidem ex Valentianenſis tum comitis decreto fixum ratumque eſſet, ut die* VIII *Septembris, in depulſa Deipara ope ex urbe illa peſtilentiæ memoriam, quotannis ſolemni ſupplicantium ritu, quotquot in eo territorio exſtarent Cælitum corpora, per urbem Valentianenſem deferrentur; haud dubium eſt, quin, ſi rectè ſcripſerit d'Outremannus, ad feſti illius pompam fidelium que pietatem augendam, eò quoque delata fuerit Sancta noſtra lipſanotheca, nimirum vel ipſo anno* 1037, *vel ſaltem alterutro ex ſequentibus, quo tempore ei facillimè munus ultima impoſita fuiſſe potuit. Utut ſit de indicta ſupplicationis decreto; invaluit certè à multis ſeculis religioſus ille mos, ut die* VIII *Septembris, nata Virgini Deipara ſacro,* S. Ragenfredis *corpus cum multis aliis Sanctorum Reliquiis ſolemni ritu per urbem Valentianenſem quotannis deferatur teroque cum illis oſtiduo illic ad fidelium præſidium permaneat, uti ex libello anno* 1614 *Valentianis de hoc argumento edito, atque*

que tempore Sancta lipſanotheca ad Valentianenſem urbem quot annis deferri cœperit.

C

Octobris Tomus IV.

AUCTORE J. G.

Reſcriptum Sanctæ noſtræ gloriam poſthumam non mediocriter facientem, ipſis veterum ſcriptorum verbis referre viſum eſt. Ita auctor Libri de Tranſlatione S. Donatiani, Remenſis archiepiſcopi, in urbem Brugenſem apud Surium XIV *Octobris pag.* 224: Cùm inclytus Flandriæ Marchio, Balduinus (Montenſis *dictus*) cultor juſtitiæ, pacis amans, inter cetera bonorum operum ſtudia monaſterium in caſtro Haſnonienſi fundatum extruxiſſet, ejus dedicandi causâ mirificos ex immenſis opibus ſuis adhibuit apparatus, tantæque ſolemnitati omnes Flandriæ optimates cum ſuis juſſit intereſſe, cunctorum quoque Sanctorum ſuæ ditionis corpora cum epiſcopis, præpolitis, abbatibus & ſubditis ſuis adeſſe voluit. *Conſentit auctor Hiſtoriæ Haſnonienſis cœnobii, Tomellus nomine, qui præfato Balduino, Flandriæ & Hannoniæ comiti, à ſecretis fuit, & rei geſtæ interfuit, ita* tom. 3 *Anecdotorum Martenei & Durandi col.* 790 *ſcribens:* cui tranſlationi (*nempe Reliquiarum SS. Marcellini & Petri*) ſimul & dedicationi (*Haſnonienſis cœnobii*) præſules Lietbertum Cameracenſem, ad cujus diœceſim (*ratione nempe unita tunc huic Atrebatenſis diœceſi*) locus idem reſpiciebat, Rathodum Novomagienſem, Raynerum Aurelianenſem invitatos intereſſe faciebat; adjunctiſque eis quàm plurimis abbatibus, cum quàm plurimis Sanctorum patrociniis, ſæpe memorati encæniis cœnobii non modicis tranſegit ſolemniis.

an 1070 ad Haſnonienſis eccleſia dedicationem illam referendam

D

127 *Dein, paucis interjectis, quibus dedicationem hanc* tertio Nonas Junii anno ab Incarnatione Domini MLXX *à tribus epiſcopis peractam narrat, Sanctorum corporum, quæ ad dedicationis illius augendam pompam è variis ex locis delata fuerunt, ſeriem texit, quam, quia Belgis hagiophilis non ingratam fore arbitror, integram hùc tranſcribo. Ita habet:* S. Marcelli Papæ, S Piati martyris, S. Salvii martyris de Valencenis, S. Innocentii de Condato, S. Amati de Duaco, S. Donatiani de Brugis, S. Vedaſti de Atrebato, S. Amandi de Helnone, S. Audomari de S. Audomaro, S. Giſleni de Cellenſi, S. Vincentii comitis Hannoniæ, S. Bertini de S. Bertino circa Audomarum, S. Vinoci de Flandria, S. Wandregiſili de Blandinio, S. Bavonis de Gandavo, S. Everardi de Oſonio *, S. Euberti de Inſula, S. Landelini de Criſpino, S. Hugonis de Haſpra, S. Aycardi de Haſpra, S. Euſebiæ de Marchenis, S. Rictrudis matris de Marchenis, S. Aldegundis de Malbodio, ac, quod hùc maximè ſpectat, corpus S. Raginſredis de Dononio, S. Reginæ de Dononio, & demum S. Waldetrudis de Montibus. *Hiſce Tomellus laudatus*

* an Ciſonio?

E

cum aliorum Sanctorum Reliquiis magno apparatu deportatum eſt.

F

AUCTORE J. G.

abbates quindecim, qui præfata dedicationi interfuerunt, nominatim subdit, ac denique abbatissas duas, Fredesendem nempe, haud dubiè Dononiensis parthenonis, ut suprà etiam monui, abbatissam, jam satis grandævam, aliamque, nomine Gerbergam, de qua, quòd hùc non spectet, nihil hìc inquiro.

§ IX. Quamdiu in Dononiensi parthenone moniales Benedictinæ sub titulo Congregationis S. Ragenfredis degerint, inquiritur.

Moniales Benedictinæ à sec. XI, sub titulo congregationis B. Ragenfredis

JAm satis, arbitror, de S. Ragenfredis *Reliquiis, de sanctimonialium, ab ea institutarum, primæva vitæ norma, ac denique de ejusdem parthenonis anno verisimiliter* 1029 *inchoata, deindeque continuata pleniori instauratione disseruì, ut modò ad Dononiensium monialium eodem sæculo* XI *ac deinceps vitæ rationem elucidandam progrediar. Quæ Gerardi I & Ledewini abbatis consilio, operâ verò Baldwini comitis substitutæ Dononiensibus clericis fuerunt moniales, eas non canonicas simpliciter dictas, nec quales modò sunt, canonicas Regulares vel seculares fuisse, sed contrà stricti nominis Benedictinas, vel ex iis, quæ num.* 105 *&* 108 *in medium protuli, documentis rationibusque facilè perspiciet intelligens lector. Nunc itaque, quamdiu in eodem parthenone S. Benedicti Regula vigueri, qualesque idem parthenon subierit vicissitudines, utcumque discutere aggrediar, plura lubens daturus, si tandem subministrata fuissent documenta, quæ plus semel expetita à nobis fuère. Ac primò quidem, quò manifestè pateat, anno Christi* 1118, *ac proin annis circiter* 90 *post cœnobii inchoatam instaurationem, sub S. Benedicti Regula moniales illas Deo militâsse, quodque ad Sancta nostra gloriam posthumam simul facit, earum cœtui titulum* Congregationis beatæ Ragenfredis virginis *fuisse legitima auctoritate inditum; lubet huc ex tom.* 6 *collectionis nostræ Ms. cœnobiorum Belgii parte* 2 *fol.* 424 *integram transferre chartam Roberti, secundi diœcesis Atrebatensis post hujus à Cameracensi separationem episcopi, anno* 1115, *ut item. 3 Galliæ Christianæ auctæ col.* 324 *videre est, consecrati, nimirum vel exeunte Februario vel initio Martii, prout ex ejus ibidem epitaphio facilè colligitur.*

usque ad sec. XII. ut probet diploma

129 *Ita igitur charta illa, hactenus, quod sciam, inedita, sonat:* In nomine Patris & Filii & Spiritûs sancti, unius veri ac summi Dei, Amen. Ego Robertus, Dei miseratione Atrebatensis episcopus, dulcissimis petitionibus tuis & ecclesiæ, cui præsse dignosceris, satisfaciens, dilectissima soror & filia, Maria, abbatissa venerabilis CONGREGATIONIS BEATÆ RAGENFREDIS VIRGINIS, Dononiensis monasterii, pro peccatorum nostrorum redemptione tibi tuisque, succedentibus in eo, quo es loco & ordine, abbatissis, SUB REGULA SANCTI BENEDICTI Deo militantibus, sine aliqua turpis lucri exactione altaria de Laugmug & de Proui non solùm concedimus, verùm etiam, qua præsidemus, auctoritate, liberaliter in perpetuum confirmamus, salvis in omnibus Atrebatensis episcopi jure & redditibus ejus & archidiaconi ministrorumque ejusdem. Si quis autem post hanc nostram diffinitionem manu sacrilega ab ecclesia, cui, Deo disponente, annuimus, auferre attemptaverit, vel ingeniosis machinamentis contra ea ire præsumpserit, cum Symone Mago anathema sit.

130 Addicimus etiam, ut & vestra vestrarumque succedentium abbatissarum providentia idoneos presbyteros Atrebatensi episcopo præsentet, cui possessionem * de honestate vitæ eorum & castimonia, sicut canonicum est, faciant, atque obedientiam promittant, ac deinde curam de manu episcopi in prædictis ecclesiis de Laugmug & de Proui in populo Dei gerendam gratis accipiant; abbatissa autem Dononiensis monasterii, vos videlicet, honorabilis in Christo soror Maria, & succedentes vestræ abbatissæ Atrebatensi synodo interesse non negligant, nisi cum benivolentia episcopi relaxatæ fuerint, aut archidiaconi ejus, si vices pontificis * exequendo synodum tenuerit. Ut autem hujus nostræ constitutionis scriptum stabile & inconvulsum permaneat, fideles testes fratres nostros annotare procuravimus. Signum Drogonis Atrebatensis archidiaconi. S. Roberti Ostrevandensis archidiaconi. S. Odonis præpositi. S. Mascelini decani. S. Anastasii cantoris. S. Gualberti diaconi. S. Bertuldi, Bernardi, Roberti canonicorum clericorum domûs episcopi, Guenemari sacerdotis, Guiberti diaconi, Hugonis acoliti. Ego Robertus, Dei miseratione Atrebatensis episcopus, hoc libertatis donativum relegi, subscripsi ✠ & in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti propria manu confirmavi. Actum anno Incarnati Verbi MCXVIII, X Calend. Octob., Indictione XII, anno pontificatûs Domini Roberti, Atrebatensis episcopi, IV.

Roberti, Atrebatensis episcopi,

** lege Professionem*

** i. e. episcopi Atrebatensis*

131 *Porrò lectorem duo hìc monitum velim: alterum nempe, signatam suprà Indictionem* XIII, *utpote cui anni* 1118 *dies* X *Calend. Octobris seu* XXII *Septembris inuectitur, non Pontificiam, nec Cæsaream esse, sed Constantinopolitanam; quam proin, nisi chartæ illius subscriptionem plùs nus loco à librario perperàm expressam dicamus, apud Belgas quoque sæculo* XI *adhibitam fuisse, fateri necesse est. Alterum verò, quod itidem indicare visum est, in eo versatur, quòd in nostro hujus chartæ apographo post voces illas:* Indictione XII, *præfixa voce* anno, *numerus* II *signatus sit; qui si in ipso autographo exstat, vel erit nostri ecgraphi lacuna hoc modo explenda:* Indictione XII, [Gelasii PP.] II [anno I] Pontificatûs; domini Roberti Atrebatensis episcopi quarto, *nempe 7 circiter mensibus inchoato, uti ex emortuali hujus episcopi in præfato epitaphio signato tempore, nempe* X Calend. Martii anno MCXXXI, anno XVI episcopatûs ferè completo, *computatis ordine retrogrado 16 annis, manifestè eruitur; vel fortè, inversis numeris* II *&* IV, *ita erit legenda subscriptio:* Anno IV pontificatûs domini Roberti, Atrebatensis Ep. II, *nempe proprii post diœcesis à Cameracensi separationem.*

in quod nonnulla observantur, Dononi cum laude degerunt;

132 *At verò laudata eo diplomate monialium* S. Ragenfredis *congregatio post* 34 *circiter annorum decursum non eodem religiosæ vitæ tramite incessit, aut certè non æquè honorifica religiosæ disciplinæ famâ ubique usa est, uti ex litteris Eugenii PP. III, Romæ apud S. Petrum ad moniales Divionenses seu Dononienses datis, intelligimus, quas, utpote ad parthenonis* S. Ragenfredis *historiam spectantes, ex tomo* 5 *Miscellaneorum Baluzii pag.* 430 *hìc recitabo, nonnullas in monumentum illud observationes dein subditurus. His verbis*

imò licèt Eugenii III epistola, quâ illa acerrimè reprehensa fuerunt,

A *verbis id concipitur :* Eugenius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ſanctimonialibus Dinyacenſibus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quòd vos Apoſtolicæ benedictionis alloquio ſalutamus, non ex veſtris meritis fieri, ſed ex Apoſtolicæ ſedis conſueta benignitate credatis. Non enim de converſatione veſtra nobis talia referuntur, quæ noſtrum animum incitent, ut vobis Apoſtolicæ benedictionis gratiam conferamus; quoniam, ſicut relatione quorundam audivimus, ita laxis habenis poſt veſtra deſideria curritis, ut veſtri voti memoria videatur à vobis penitus excidiſſe, & videamini retrorſum abire, cùm ad anteriora deberetis totis viribus anhelare. Sanè caritatis igniculus, qui fomes & nutrimentum honeſtatis eſſe dignoſcitur, peccatis exigentibus, adeò in vobis refriguit, quòd monaſterium veſtrum tam in ſpiritualibus, quàm etiam in temporalibus eſt plurimùm imminutum.

133 Nos igitur, quoniam ſtatum veſtrum in melius cupimus, auxiliante Domino, reformari, venerabili fratri noſtro Godeſcalco, Atrebatenſi epiſcopo, de cujus utique honeſtate ac religione confidimus, quoniam in his pleniùs inſtructus eſſe dignoſcitur, dedimus in mandatis, ut gratam Deo religionem in vobis ſtudeat reformare, & monaſterium veſtrum ad frugem melioris vitæ reducere. Ideóque per præſentia vobis ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus in his, quæ ad emendationem vitæ veſtræ & correctionem monaſticæ diſciplinæ ſpectaverint, ſupradicto fratri noſtro humilitate debita pareatis & ipſius monita & ſalubria mandata benignè ſuſcipiatis & irrefragabiliter obſervetis; ſcientes, quia, ſi de cetero ſalubribus monitis ipſius contempſeritis obedire, nos ſententiam, quam propter hoc in vos ipſe dictaverit, auctore Deo, ratam habebimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Nonis Februarii, *anno, ut ego exiſtimo,* 1153, *ſeu bimeſtri ferè ſpatio, poſtquam, teſte Roberto de Monte,* cum Romanis pace facta urbem ingreſſus eſſet, ibique cum eis... primitus Eugenius PP. commoraretur. *Modò nonnulla in haſce Pontificias litteras obſervemus.*

134 *Haud dubium quidem eſt, Dononienſes à quibuſdam de ſuæ Regulæ votorumque neglectu accuſatas Romæ fuiſſe, habitaſque pro indignis, quibus Apoſtolicam benedictionem ſuam Eugenius PP. impertiretur. At quantùm ego ex ſubſecutis anno* 1157 *Godeſcalci, Atrebatenſis epiſcopi, litteris colligo, vel monialium illarum leviora quædam delicta ultra modum exaggerata Romæ fuerunt ab iis fortaſſe, qui in Dononienſi eccleſia canonicam prebendam ſibi ſuiſve cognatis poſtulantes repulſam paſſi fuerant; vel, ſi moniales nonnullæ ad ſectanda vitæ ſecularis commoda nimiùm ſe proclives oſtenderint, aut quotidianum Dei laudes in choro concinendi penſum in canonicos aliquot, non ſine bonorum cœnobii imminutione in ſuam eccleſiam introduxerint, tranſtulerint; non diu certè hocce malum tenuit; tantúmque abfuit, ut Godeſcalcus moniales illas ſibi contumaces expertus fuerit, ut contrà ſuis monitis mandatiſque mirè habuerit obſequentes, pompamque omnem ſecularem procul ab earum parthenone mox exulantem conſpexerit. Ipſas Godeſcalci, Atrebatenſis epiſcopi, quibus hæc mea opinio nititur, litteras, eaſque Dononienſibus perhonorificas ex eis. Collectio-*

ne Mſ. tom. 6, parte 2 fol. 425 ſubjicere viſum eſt.

AUCTORE J. G. *quæ hic integra recitantur.*

135 *Sic illa habent :* In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Godeſcalcus, Dei gratiâ Atrebatenſis epiſcopus, præſentibus & futuris in perpetuum. Cùm omnibus nobis ſubjectis, exigente paſtorali ſollicitudine; in his, quæ juſtè quærunt, exhibenda ſit pro poſſe benevolentia; illorum tamen ſupplicationi haud dubium, quin ſpecialiter ſit favendum, qui, SPRETIS SÆCULARIBUS POMPIS, PARTEM, QUÆ NON AUFERETUR, ELIGERE MALUERUNT. Quapropter cunctis volo legentibus innoteſcat, quòd venerabilis Berta, abbatiſſa Dononienſis, bono zelo inflammata, præſentiam noſtram adiit, &, ut in eccleſia ſua nullum ampliùs in canonicatu poſſet ſtatuere, noſtro ſe imperio conſtringi atque auctoritate corroborari humiliter exoravit, cauſam hujus poſtulationis idoneâ ſatis ratione ſubnixam intimans, quia videlicet nonnullorum ſæcularium & in ſæcularibus præpotentium filiis ſuas præbendas dari cupientium, & in petendo viciſſim ſibi ſuccedentium, dum aſſentire renueret, offenſam incurrebat, adeò ut interdum eccleſiaſticum negligeretur officium, dum quibus pace omnium præbendæ concedi poſſent, aut vix, aut nullatenus reperirentur. Quòd, quamvis mentis intuitu id, quod ſcriptum eſt:* HOMINIBUS PLACENT, CONFUSI SUNT, aſſiduè contempletur, non ignorat tamen, imò experimento didicit, quanta modernis temporibus religioſi quique ab hujus ſæculi filiis in temporalibus dumtaxat bonis detrimenta ſuſtineant, ſi eos placare ſeu placatos habere contemnant.

136 Unde ſapienti uſa conſilio petitioni ſuæ hoc quoque addere voluit, ut noſtro aſſenſu ac favore duos vicarios loco canonicorum tali tenore ſubrogare queat, quatenus ſi per eos vel propter eos aliquod ſcandalum aliquando (quod abſit) emerſerit, illis amotis, alios liberè ſubſtituere poſſit. Paci itaque atque utilitati, tam ejus, quàm eccleſiæ, ſibi commiſſæ, conſulentes, precem ejus eò gratiori affectu ſuſcepimus, quò à juſto eam non deviare, imò vacare Deo cupientibus utillimam fore adjudicavimus. Itaque aſſenſu capituli noſtri ac religioſarum perſonarum conſilio ab eccleſia Dononienſi canonicos amovendos, adhuc ſuperſtitibus ex hac luce ſubtractis, ſtatuimus, viceque eorum duos vicarios conſtituere, ac, quoties juſta occaſio popoſcerit, immutare in arbitrio abbatiſſæ jam dictæ eccleſiæ relinquimus. Quod ut firmum ac ſtabile in perpetuum, omni ſopita jurgiorum occaſione, conſervetur, præſentem paginam ſigilli noſtri impreſſione atque idonearum perſonarum ſubnotatione confirmari præcepimus. Signum Theodorici Oſtrevandenſis archidiaconi; S. Nicolai decani. S. magiſtri Frumaldi. S. Hugonis abbatis ſancti Amandi. S. Fulconis abbatis Haſnonienſis. S. Gerardi abbatis de Caſa Dei, quæ eſt in Viconia. S. Hermani, S. Hugonis canonicorum & presbyterorum. S. Giſleni diaconi. S. Herberti ſubdiaconi. Actum Atrebati anno Dominicæ Incarnationis MCLVII.

137 *Hactenus Godeſcalci epiſcopi litteræ, quibus Bertam, Dononienſis parthenonis abbatiſſam, bono pioque zelo fuiſſe inflammatam, moniales verò, ſpretis ſæcularibus pompis, ſub religioſæ vitæ Inſtituto Deo impensè tunc vacâſſe, intelligimus. Verùm, cùm laudatus epiſcopus illud re-*

oppoſitum probare videatur.

tamen ut patet ex Epiſtola Godeſcalci, Ep. Atrebatenſis,

& quæ in poſterum omni ſcandalo & jurgio præcaverunt,

moniales illæ piè, ſub Regula S. Benedicti, uti ex Alexandri III Epiſtola,

AUCTORE J. G.

religioſæ vitæ Inſtitutum nominetenus non expreſſerit, lubet, ut illud Benedictinum fuiſſe pateat, Alexandri PP. III litteras ex cit. Collect. Ms., fol. 423 verſo hic recitare. Ita ha ſonant: Alexander epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Dilectis in Chriſto filiabus abbatiſſæ & conventui monaſterii de Dononio, ORDINIS SANCTI BENEDICTI, Atrebarenſis diœceſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Devotionis veſtræ precibus benignum impertientes aſſenſum, auctoritate præſentium inhibemus, ut intra fines parochiarum veſtrarum nullus, ſine aſſenſu dioceſani epiſcopi & veſtro, capellam ſeu oratorium de novo conſtruere audeat, ſalvis privilegiis Pontificum Romanorum. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Anagniæ VIII Kalendas Julii Pontificatus noſtri anno quinto.

B *cujus epocha ſtatuitur,*

138 *Atque ita quidem in cit. Collectione Ms. annus Pontificatûs Alexandri III exprimitur; at pro* anno quinto *legendum eſſe:* anno quinto decimo, *vel inde conſtitui, quòd Pontifex ille, uti apud Pagium in Criticis ad annum Chriſti* 1163 *videre eſt, anno* V *Pontificatus ſui non Anagniæ in Campania Romana, ſed in Galliis verſatus ſit, contrà verò Pontificatûs ſui anno quintodecimo, ad ſex circiter menſes provecto, Anagniæ degere cœperit, ibique ad ejuſdem Pontificatûs ſui anni exitum, imo & diutiùs remanſerit, uti ex Epiſtolis ejus* 425 *& ſeqq. ac* 474 *&* 478, *tom.* 2 *Collectionis Martenei col.* 960, *&* 993, *nec non ex laudati Martenei Obſervatione prævia col.* 624 *&* 625 *colligi datur. Denique ut de Benedictino Regula apud moniales Dononienſes etiam poſt annum* 1173 *exacta obſervatione nullum prorſus moveri dubium queat, alias ejuſdem Pontificis litteras ſubnecto, anno* 1175 *datas, quibus inſignia prorſus ſua erga moniales illas benevolentiæ documenta præbet. Hiſce verbis cit. tomo collectionis noſtræ Ms. fol.* 419 *verſo & ſeqq. concepta exſtant:* Alexander Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Dilectis in Chriſto filiabus, abbatiſſæ Dononienſis eccleſiæ ejuſque ſororibus tam præſentibus, quàm futuris, regularem vitam profeſſis in perpetuum.

C

139 Prudentibus virginibus, quæ, accenſis lampadibus, obviam Chriſto Domino venire deſiderant & ſibi * per opera charitatis humili devotione placere, tantò lubentiùs Apoſtolicum ſuffragium debemus impendere, quantò minùs pro fragilitate ſexûs & aſſumptæ religionis propoſito ſua poſſunt jura tueri. Quapropter, dilectæ in Chriſto filiæ, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & eccleſiam veſtram, in qua divino eſtis obſequio mancipatæ, ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus; ſtatuentes, ut quaſcúmque poſſeſſiones, quæcúmque bona idem monaſterium inpræſentiarum juſtè & canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Villam Dononii cum pratis, aquis & molendinis cum terris cultis & incultis, cum altari, decimis & terragiis, cum ſervis & ancillis & univerſis poſſeſſionibus, quæ in ea continentur, & aliam villam, quæ dicitur Halcinis, *aliaſque complures, quas partim quòd vitioſè deſcriptæ ſunt, partim, ne ſingulas recenſendo prolixior ſim, hic miſſas facio.*

D

atque ex ejuſdem Papæ diplomate, eæmobii poſſeſſiones confirmante.
* *i. e.* ei

140 *Deinde ita Pontifex proſequitur:* Sepulturam quoque ipſius (*id eſt, in Dononienſi eccleſia*) liberam eſſe decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui ſe illic ſepeliri deliberaverint, niſi forte excommunicati ſint vel interdicti, nullus obſiſtat. Salvâ tamen juſtitiâ illarum eccleſiarum, à quibus mortuorum corpora aſſumuntur. Sanè novalium veſtrorum, quæ propriis manibus aut ſumptibus colitis, ſive de nutrimentis animalium veſtrorum nullus à vobis decimas præſumat exigere: cùm autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clauſis januis, non pulſatis tintinabulis*, excluſis excommunicatis & interdictis, ſuppreſſa voce divina officia celebrare. Obeunte verò te, nunc ejuſdem loci abbatiſſa, vel tuarum quâlibet ſuccedentium, nulla ibi qualibet ſubreptionis aſtutiâ ſeu violentiâ præponatur, niſi quam ſorores communi conſenſu vel ſororum pars ſanioris conſilii ſecundum timorem Dei, & beati Benedicti Regulam providerint eligendam. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monaſterium temerè perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuſlibet vexationibus fatigare, ſed illibata omnia & integra conſerventur eorum*, pro quorum * ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalvâ ſedis Apoſtolicæ auctoritate & dioceſani epiſcopi canonicâ juſtitiâ.

* *vel* tintionabulis

E

* *an* earum
* *an* quarum

141 Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſecularíve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentaverit, ſecundò tertióve commonita, ſi non præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei ac Domini Redemptoris noſtri, Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictè ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. *Hactenus Alexandri PP. III Bulla,* XXIV *Decembris anno* 1175 *edita, & ab octodecim Cardinalibus, teſte Collectionis manuſcripta auctore, ſignata, quæ demum apud ipſum hoc concluditur modo:* Datum Anagniæ per manum Gratiani, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconi notarii, nono Calend. Januarii, Indictione nona, Incarnationis Dominicæ anno milleſimo, centeſimo, ſeptuageſimo quinto, Pontificatûs verò Domini Alexandri PP. III anno ſeptimo decimo.

F

ſatis intelligitur, religioſæque etiam ſub ſeculi XII finem vixerunt.

142 *Hic me probata fidei monumenta deficiunt, quibus, an ab anno* 1175 *uſque ad* 1272, *ac proin etiam ſub regimine Mariæ abbatiſſæ Dononienſis, tom.* 3 *Gall. Chriſt. antea col.* 423 *ultimo loco recenſitæ, illibata illic permanſerit religioſa vitæ ex S. Benedicti præſcripto norma, ſat tutò edicere queam. At, ſive ſub annum* 1250 *eòve citiùs Dononienſes moniales ſtrictioris Regulæ onus de cervicibus ſuis excuſſe-*

& nunc quæque etſi monachæ eſſe jam pridem deſierint, piè vivere pergunt.

Digitized by Google

A *cuſſerint, ac vel jam tum non amplius moniales, ſed* domicellæ *ac* ſeculares canonicæ *dici voluerint; ſive contrà dumtaxat ſeculo* XIV *vel* XV, *ex jam pridem recepto apud Hannoniæ canoniſſas more, non niſi nobilium filias in ſuum admittere cœtum voluerint, quæ ſui inſtar* purpura & byſſo, & pellibus griſeis (*verbis Jacobi de Vitriaco in Hiſtoria Occidentali cap.* 31 *utor*) & aliis jocunditatis ſuæ veſtibus indutæ eſſent, circumdatæ varietatibus cum tortis crinibus, & ornatu pretioſo circumamictæ, ut ſimilitudo templi,... pellibus autem agninis quantumcumque ſubtilibus & delicatis utentes; *utrumvis, inquam, horum admittatur; id equidem certum eſt, ſeculo etiam ſexto decimo media necdum ſui parte provecto, earum parthenoni* Ordinis S. Benedicti, *ipſis verò virginibus ſaltem* Religioſarum *nomen adhuc adhæſiſſe, uti ex Statutis & Ordinatis regiis, datis Bruxellæ anno* 1546, *tom.* 4 *Diplom. Belgic. Mirai pag.* 301 *videre eſt; quamquàm tamen, prout ex iiſdem Statutis eruitur, Dononienſes illæ virgines* Religioſæ *dictæ, jam tum pridem in communi vivere deſiiſſe* B *videantur, habuerintque ex adverſo ſingula ſingulæ habitacula, prebendas ancillaſque proprias, ſic ut vel ab eo ſaltem tempore earum parthenon, veluti prænobilium puellarum ſeminarium refugiumque potiùs, quàm veluti ritè ex Eccleſiæ conſtitutionibus ordinatum cœnobium ſpectari debuerit: quo in ſtatu hodiéque perſeverat magno prænobilium Belgii familiarum ſolatio, nec minori eccleſiæ Belgicæ ornamento ob earum, quæ parthenonem illum incolunt, in decantandis Dei laudibus diligentiam, pietatem, modeſtiam, ceteraſque virtutes, quibus nihil cedere iis debent, quæ Sanctimonialium ſtrictè dictarum nomine gloriantur. His de Dononienſis parthenonis viciſſitudinibus expeditis, reliqua, quæ ad Sanctæ noſtræ cultum gloriamque poſthumam conferunt, exponere aggredior.*

§ X. Antiquus ſanctæ cultus etiam extra diœceſes Cameracenſem & Atrebatenſem: Miſſæ Officium proprium ex Miſſali Cameracenſi antiquo: miracula varia Sanctæ patrocinio patrata.

C

Sancta non tantùm in Dononienſi & in Cameracenſi, ſed etiam in Clivia,

NOn *mediocrem Sancta Abbatiſſa noſtra cultum, primò quidem Dononii ante annum* 850, *deinde ab anno circiter* 933 *uſque ad annum veriſimiliter* 1037 *in Novo-caſtro ad Axonam, ac deinceps in ſui parthenonis præſertim eccleſia conſtanter delatum fuiſſe, tum ex laudato ſuprà Dononienſi Breviario anno* 1258 *exarato, tum ex iis, quæ chronologica, quantùm fieri potuit, ſerie de Reliquiarum* S. Ragenfredis *ejuſdemque cœnobii viciſſitudinibus in medium adduxi, manifeſtè oſtenditur. Verùm, cùm eccleſiaſtica ejus veneratio etiam extra Dononienſis ac Novi-caſtrenſis loci fines vetiris temporibus propagata, nec non Dononii rurſus miraculis non paucis, & XVII demum ſeculo Officio eccleſiaſtico, ad normam Romani conformato, illuſtrata fuerit; viſum eſt hic, quæcúmque eò ſpectant, in unum* AUCTORE J. G.
colligere, quò ſic fidem num. 2 *datam liberem. Ab eccleſiaſtico cultu, in ducatu Clivia jam pridem* S. Ragenfredi *exhibito, exordium duco. Si Natalibus Sanctorum Belgii, ex Molani ſchedis à Petro Lonvio editis, laudatiſque illic Gerardi Buſæi, Canonici Xantenſis, & Matthiæ Hoſtenſis, paſtoris Calcariæ, litteris fides eſt, nonnulla apud Clivienſes ſeculo* XVI *adhuc ſupererant monumenta, ex quibus ipſi colligebant,* eccleſias ſuas, Embricæ, Reſæ & in pago Houepell ſub patrocinio B. Aldegundis, S. Dentlini, & S. Ragenfredis olim à religioſis Francis fuiſſe ædificatas vel dotatas, quibus ſummo ſtudio fuit tunc temporis Chriſtianiſmum ultra Rhenum ad Saxones ad paganiſmi ſordes ſæpiùs relabentes, extendere & propagare.

ac vel à ſeculo IX. *ut quidam volunt, ubi & ejus parthenon*

144 *Itaque, ſi modò ſatis antiqua diſertaque ſint laudata à Clivienſibus monumenta, paucis dumtaxat annis ab obitu* S. Ragenfredis *eccleſiaſtica ejus veneratio ad remotam à Dononio* 50 *circiter leucis Belgicis regionem propagata fuerit, nimirum vel paulo poſt mortem imperatoris Caroli Magni, cujus aſſenſu Francorum quidam religioſi principes, hoc pacto, ne Saxones Occidentales ſeu Weſtphali, Chriſti legem antèa edocti, ad ritum gentium relaberentur, proſpicere voluerint, vel veriſimiliùs ſub Ludovico Pio, aut Lothario imperatore, quorum ætate Saxones ſat multi ad paganorum ritum proclives etiam exſtiterunt, apud quos pii illi Franci religionem Chriſtianam extendi firmavique optârint. Quocúmque hæc ſe modo habeant, (nam quas, ut documentorum illorum notitiam nancíſcerer, litteras ad Clivienſes dedi, ſuo fructu carnerunt) equidem ex iiſdem Natalibus Sanctorum Belgii laudatiſque illic epiſtolis indubitatum videtur,* S. Ragenfredem *à Xantenſi in Clivia canonicorum collegio Officio novem Lectionum jam pridem fuiſſe cultum, eamque Honepellenſis pagi, ad ſiniſtram Rheni ripam haud procul Reſa oppido ſiti, patronam eſſe, ubi quoque Dononienſis parthenon multa olim bona habuit adeſque monaſterio ſimiles, quæ omnia vicino capitulo Xantenſi anno* 1240 *ab Enſilia, Dononienſis eccleſiæ abbatiſſa, ejuſdemque conventu vendita fuere, ut patet ex litteris ejuſdem Enſilia ejuſque conventus, quas, quòd ad Dononienſis parthenonis hiſtoriam & ad Sanctæ noſtræ gloriam poſthumam quoque conferunt, integras hùc è præfatis Natalibus Sanctorum Belgii, editionis anni* 1595 *pag.* 220 & 221 *hùc transfero.*

E

F

quædam bona olim poſſedit, eccleſiaſticum cultum habuit.

145 *Sic habent:* Univerſis paginam hanc viſuris Enſilia, Dononienſis eccleſiæ abbatiſſa & ejuſdem loci conventus, Atrebatenſis diœceſis, ſalutem in Domino. Notum facimus univerſis, quòd nos bona noſtra de Honepele (*nunc* Houpel & Houepell *hic pagus vocatur*) & de Huſen (*fortè* Huyswarde *prope Emmericam vel* Huys *prope Reſam*) cum omnibus ſuis attinentiis, terris, agris, paſcuis, pratis, hominibus, nemoribus, vineis & cum omnibus ſuis juribus eccleſiæ Xanthenſi vendidimus. Quam pecuniam profitemur nos recepiſſe ad plenum, & ipſam pecuniam ad utilitatem eccleſiæ noſtræ totaliter eſſe converſam. Et prædictorum bonorum dominium, quod noſtra habebat eccleſia, in dictam eccleſiam Xanthenſem unanimi conſenſu tranſtulimus, & in veram ac corporalem poſſeſſionem miſimus, & hoc eſt factum de licentia & conſenſu diœceſani noſtri, *nem-*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

pe Aſſonis ex archidiacono Oſtrevandenſi ad cathedram Atrebatenſem anno 1231 evecti) Vuarandiam * legalem ſuper præmiſſis præſtituræ. In cujus rei teſtimonium præſentes literas ſigillorum noſtrorum munimine, videlicet ſigillo meo ego Enſilia abbatiſſa & conventus ſigillo capituli fecimus roborari. Actum anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo. *Hactenus littera illa, è quibus, teſte Molano vel Lonario, dependet annexum filis ſericis conventûs Dononienſis ſigillum, expreſsè diſtinctéque has voces exhibens:* Sigillum ſanctæ Ragenfredis virginis, *cujus nempe nomine tituloque, veluti pra ceteris ſibi honorifico, jam dudum quoque antè, uti tom. 5 Miſcellaneorum Baluzii pagg. 265 & 435 videre eſt, Donomienſis abbatia ejuſque abbatiſſæ plurimùm gloriatæ ſunt.*

ex archidiacono Oſtrevandenſi — i.e. cautionem

146 *Nec verò in ducatu Clivia duntaxat, ſed & in Ultrajectina diœceſi, ante erectos ſeculo* XVI *novos in Belgio epiſcopatus per Zelandiam, Hollandiam, Tranſiſalanam provinciam, Friſiamque tum Occidentalem tum Orientalem latè extensâ*, S. Ragenfredis *parem cum SS. Leodegario, duobus Ewaldis, Franciſco Aſſiſiate, Dionyſio ſociſque hoc eodem die* VIII *Octobris cultum antiquitus habuit. Docet id me Kalendarium, quod penes nos eſt, ante annum 1232, uti ex adſcripto recentiori manu S. Antonii Patavini, anno 1232 Superis ritè adnumerati, die feſto colligitur, exaratum, ad uſum nempe eccleſiæ Ultrajectinæ, prout tum ex feſtis SS. Bonifacii, Odulphi, Lebuini & Radbodi, Jeronis, Willibrordi aliorumque minio exaratis & ritu ſolemni celebrari præceptis, tum ex ceterorum Cœlitum, Ultrajectina diœceſi proprietum, religioſa accuratiſſimaque natali ſingulorum die annuntiatione abundè evincitur. Hiſce præter Ultrajectina eccleſiæ Martyrologium, circa annum 1138 conſcriptum & num. 13 laudatum, conſentit ejuſdem eccleſiæ Calendarium, anno 1374 exaratum, aliudque item ſat vetus, Belgico idiomate ante 300 facilè annos conſcriptum; ex quibus ſancta Antiſtita noſtra cultûs in ſatis remotas regiones propagatio antiquitaſque dilucidè pateſcit.*

eultaque etiam antiquitus fuit in diœceſi Ultrajectina.

B

147 *Redeo ad fontem, unde ejuſdem Sanctæ cultus latiùs dimanavit, nimirum ad diœceſes Cameracenſem Atrebatenſemque, à ſeculi* VI *fine uſque ad* XI *ferè exitum, ſub unâ Cameracenſi antiſtite unitas. Quantùm intelligi datur ex Breviario Cameracenſi*, caſtigatè ſatis & accuratè correcto, & Pariſiis ... anno Domini MCCCC. XCVII *impreſſo, ex quo novem proprias de S. Ragenfrede Lectiones propria manu deſcripſit mihique humaniſſimè tranſmiſit multiplici eruditione non minùs, quàm ſenio venerandus Mutius, num. 2 & ſæpe aliàs in noſtro Opere laudatus; haud dubium eſt, quin jam à non paucis ſeculis S.* Ragenfredis *natalis dies Officio eccleſiaſtico, & Miſſâ quoque propriâ, quod ex Cameracenſi Miſſali*, pervigili cura recognito & Pariſiis anno 1527... impreſſo, *eruitur, celebratus fuerit. Imò verò, quàm mirum videri poteſt, poſt Atrebatenſis à Cameracenſi diœceſi ſejunctionem, anno 1092 inchoatam, nullum hujuſmodi cultum in priori diœceſi, præterquam in ipſa Donomienſi eccleſia, fuiſſe* S. Ragenfredi *impenſum; tam certum videtur, non alia de cauſa in Cameracenſis eccleſiæ Breviariis Miſſalibuſque præſcribi illum perrexiſſe, quàm quòd jam tum antiquo ejuſcemodi cultu eccleſiaſtico Sanctæ noſtra Cameraci affecta fuiſſet, priuſquam hujus urbis antiſtitis Atreba-*

In Cameracenſi verò Miſſam propriam habuit,

C

tenſis diœceſis, anno, ut dixi, 1092 *ſubtraheretur proprimque recuperaret epiſcopum. Lectiones illas* S. Ragenfredi *proprias, quod quantùm ad ſubſtantiam cum infrà edendis Donomienſibus congruant, hùc ex laudato Cameracenſi Breviario non tranſcribo, ſolamque adeò propriam Sanctæ noſtræ Miſſam, utpote ab hodierna plurimùm diſcrepantem, ex citato Miſſali recito. Ita hæc habet:*

D

148 *Introitus:* Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu regum, & non confundebar, & meditabar in mandatis tuis; quæ dilexi nimis. *Ps.* Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. *Collecta.* Omnipotens ſempiterne Deus, ſolennitatis hodiernæ gaudia ſereno vultu reſpice, atque beatæ Ragenfredis merita humiliter proſequentes ſub gratia tuæ pietatis clemens attolle, ut, cujus feſta recolimus in terris, ejus interventu muniamur in cœlis. Per Dnum. *Epiſtola:* Domine Deus meus (*quæ in hodierno Miſſali Romano eſt de communi Virginis Martyris.*) *Graduale:* Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem. ℣. Propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ Alleluia. ℣. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum. *Sequentia:* Hæc Sancta, cujus hodie celebrantur ſolennia.

que ex diœceſis Miſſali, anno 1527 recognito,

E

Jam revelata facie Regem cernit in gloria.
Illic Regina virginum tranſcendens culmen ordinum,
Excuſet apud Dominum noſtrorum lapſus criminum.
Nos ad Sanctorum gloriam per ipſius ſuffragia
Poſt præſentem miſeriam Chriſti perducat gratia. Amen.

149 *Evangelium:* Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus. *Offertorium:* Offerentur regi virgines, proximæ ejus offerentur tibi in lætitia & exultatione, adducentur in templum Regi Domino. *Secreta:* Deus, cujus pulchritudine perhenni cœleſtes virginum exornantur chori, ante placita ſanctæ Ragenfredis ſupplicantum preces exaudi, ut per ejus ſuffragium caſtitatem ſectando, in aſtris ſecum * mereamur habere conſortium. Per Dnum. *Communio:* Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem; propterea unxit te Deus, Deus tuus. *Poſtcommunio. Collecta:* Interveniat pro nobis, quæſumus, Domine, ſancta Ragenfredis ſuppliciter orando: quæ tibi grata ſemper extitit ſanctæ caſtitatis obſequio & perſeverantiæ ſtudio glorioſo. Per Dnum. *Cæterùm, an ex Cameracenſi illo Miſſali modò deſcriptum Miſſæ Officium idem omnino cum illo fuerit, quod antiquitus uſque ad annum 1625 in Donomienſi eccleſia uſitatum fuit, pro certo edicere nequeo, propterea quòd ſola Donomienſium Sanctorum Officia propria, eodem illo anno 1625 ad normam Romanam conformata, ad manum mihi ſint. Utut id eſt, facilè ex Cameracenſi illo Miſſali conjiciet liturgiæ ſtudioſus lector, qualis in ſacroſanctî Sacrificii precibus jam pridem Donomii quoque* S. Ragenfredis *memoria habita fuerit.*

F

150 *Venio nunc ad miracula beneficiaque* S. Ragenfredis *ſanctorumque ejus parentum patrocinio Donomii impetrata ante ſeculi* XVI *exitum, qua laudatus num.* 8 *Arlodius tertia ſua incubrationis Gallo-Belgicæ parte collegit. Horum aliqua vel ipſe, vel certè vicino, quo ſcriptor ille Donomii degebat, tempore contigerunt, quorum adeò epocham accuratè expreſſit; alia verò medio fortaſſis ante ipſum ſeculo patrata videntur,*

integra hic recitatur.

* *i.e.* cum illa

Inter antiqua miracula. Sanctæ patrocinio obtenta.

Digitized by Google

A *tur, quæ ſincerus ille ſacerdos ſuis epochis non diſtinxit, haud dubiè idcircò, quòd documenta, quæ ſibi prælucentia habuit, annum diemve, quo ſingula hæc facta ſint, pro ſe non ferrent. Ab antiquioribus ad recentiora, contrà ac laudatus ſcriptor fecit, ex ordine ego progrediar, ut hoc pacto in exhibendis, quæ ad Sanctæ noſtræ gloriam poſthumam conferunt, monumentis, chronologica, quantùm res patitur, ſerie ad Commentarii finem uſque procedam. Habe igitur illa ex rudi Gallo-Belgico Arlodii ſermone Latinè verſa, ſervato eodem ſimplici candidoque, quo ab eo conſcripta fuerunt, ſtilo.*

Arlodius, cujus verba Latinè dantur, recenſet ignem globum, in ejus templo conſpectum,

151 *Ita ille:* Die XXI Aprilis (*annum haud dubiè ſignatum non invenit*) in eccleſia Dononienſi, in qua dominæ ac domicellæ Deo, B. Mariæ Virgini, S. Aldeberto, S. Reginæ & S. Ragenfredi famulantur, & in qua trium horum corpora exſiſtunt, grande contigit miraculum. Illo igitur die, poſtquam longiſſimo jam tempore ſacra horum pignora ex S. Martini eccleſia Dononienſi ad eccleſiam Dononienſem, B. Mariæ ſacram, tranſlata fuiſſent, nec tamen ante ea ſeu de die ſeu de nocte lucerna arderet,

B placuit Deo ſuæ benignitatis indicium præbere, igneum de cælo globum demittendo, qui, eccleſiæ tecto forniceque penetratis, at illæſis, non exiguo temporis ſpatio pendulus in aëre ante ſacra illa corpora arſit, quò daretur intelligi, æquum non eſſe, ut ante Sanctorum, quibus Deus cæcos illuminandi ægroſque alios curandi poteſtatem dedit, tam pretioſas exuvias nulla unquam lucerna arderet. Quo viſo prodigio, domina abbatiſſa ejuſque domicellæ (*hoc nomine indicat Dononienſes virgines abbatiſſæ ſubditas*) decreverunt, ut diu noctuque perpetuùm ante ea ſacra corpora cereus luceret, tum in ſalutem animarum, tum ad gloriam & honorem Dei, B. Virginis Mariæ & ſanctorum illorum corporum. Amen.

erit campani ſponte ſonitum ſponte editum, ſubitum vulneris ſanationem,

152 *Narrat dein Arlodius, quo pacto fur quidam, pœnitentis habitu indutus & benignè Dononii receptus, quarto die nonnulla inde furto abſtulerit ac deprehenſus fuerit; qua de re, utpote ſine prodigio fieri nata, plura ex Arlodio non deſcribo. Plus admirationis habet, quod idem mox ſubjicit de altero quodam fure in hunc modum:* Fur quidam noctu in abbatiam Dononienſem irrupit, &, effractâ quâdam capsâ, nihil niſi frumentum reperit; mox, ut illud auferre niſus eſt, æs campanum, S. Ragenfredis

C nomini dicatum, ſonitum ſponte edidit; quo audito, manus cohibuit fur, ceſſante ære campano, ad peragendum furtum ille recurrit; at demum repetito prodigioſo illo ſonitu deprehenſus, tandem in furcam actus fuit. *Alterius planè generis ſunt, quæ mox Arlodius recenſet totidem ferè verbis Gallo-Belgicis.* Faber quidam lignarius, nomine Regnier, in Dononienſi parthenone ſub veſperam operi ſuo feſtinus inſtabat, cùm ex improviſo aſcia ejus in unum è digitis prolapſa eſt, totumque ferè præſcidit. Is ergò cùm è pellicula dependentem digitum conſpexit, enixiſſimè S. Ragenfredis, cui nempe juſtè fideliterque inſerviebat, auxilium patrociniumque imploravit, ſtatimque exauditus vidit ſenſitque ſe penitus ſanatum, adeò ut ſola ſupereſſet obducti vulneris cicatrix in peracti miraculi teſtimonium.

digitorum contractorum,

153 Junior quædam puella, cui nomen erat Jolendis, adeò contracta erat, ut digitorum ungues volam penetrarent, brachiaque pectus arctè conſtringerent, totò inſuper corpore diſtorta erat. Huic de nocte apparuit S. Ragenfredis ac ſciſcitata eſt miſeram, num ſanari cuperet; quæ cùm repoſuiſſet, ſe nihil in hoc mundo tam impensè deſiderare, ſubjungit Sancta: Age, fac te Dononium deferri ad ſacras Reliquias, & ſanaberis. Illa mox Sanctæ paruit & poſtridie, qui dies Jovis erat, collocata ante ſacra corpora, cœpit aliqua corporis parte convaleſcere, die Veneris toto corpore ſe moliùs habuit, at brachia à lateribus necdum prorſus ſejuncta erant; verùm id factum eſt die Sabbati, ſic tamen ut latera & brachiorum oſſa nuda cernerentur; ac demum die Dominico perfectiſſimè ex omni parte S. Ragenfredis patrocinio ſanata fuit. Mulier quædam contracta nomine Havide, viſu nocturno admonita, ut ſe Dononium ad ſacras Reliquias deferri curaret, quod ſibi injunctum erat, perfecit, & pleniſſimè curata fuit, longo dein tempore in Dononienſi parthenone famulata eſt, gratias agens perennes glorioſis ſanctis, quorum præſidio tam gravi morbo liberata fuerat.

pueri, membrorum uſu capti, mulieris muta, alteriuſque ab infantia cæca,

E 154 Dononii puer quidam erat totus membrorum uſu & vix non mente captus, qui ante S. Ragenfredis ejuſque ſanctorum parentum corpora collocatus, ſtatim divinâ indulgentiâ & Sanctorum illorum meritis curatus fuit ac clero dein adſcriptus eſt. Junior quædam mulier, linguæ uſu deſtituta, cùm audiſſet narrari inſignia illa miracula, Dononium venit, & ſignis, quid vellet, oſtendit. Cùmque Dononienſes domicellæ coram ſacris reliquiis preces ſuas, uti ipſa faciebat, ad Deum fudiſſent, ſubitò ſolutum eſt linguæ ejus vinculum, cœpitque illa laudare Deum ſanctoſque Dononienſes, quorum patrocinio loquelam receperat. Mutam illam ſubſecuta eſt mulier quædam cæca ab infantia ſua. Hæc, ut monita fuerat, novemdiales preces ad

puella toto corpore diſtorta,

F lipſanothecam S. Ragenfredis perſolutura venit, ac viſum integramque ſanitatem ſuæ in Deum Sanctoſque pietate promeruit.

155 Puella quædam Dononienſis, nomine Herſend, toto corpore diſtorta, cùm nocturno viſu admonita eſſet, ut in eccleſiam S. Ragenfredis deportari ſe curaret, quò ſic ſuo malo liberaretur, eò adducta eſt die S. Benedicto ſacra (*ſeu* XXI *Martii.*) Toto matutino tempore lacrymas preceſque illic fudit, ſed inſtante prandii tempore extra eccleſiam delata, ante hujus occluſas fores lachrymare perrexit, jam non ſola, quia Dominus Deus cum ipſa erat. Finito prandio, cùm domicellæ (*Dononienſis parthenonis canoniſſas hac voce ab Arlodio indicari, jam monui*) ad eccleſiam reverterentur, ægram ſuam inviſerunt, atque odorem aliquem, ſuprà quàm dici poſſit, ſuavem, illic percepêre, ita ut ſingulæ Deum in eo loco ſingulari quodam modo adfuiſſe, profiterentur. Cœperunt igitur omnes unanimi voto Deum precari, ut meritis SS. Ragenfredis & Reginæ corporis ſanitatem ægra reciperet; moxque, eâdem nimirum horâ, ſurrexit ipſa omnino ſanata, Deum Sanctaſque laudans; ac dein Dononienſi parthenoni famulam ſeſe addixit, gratias Deo Sanctiſque illis agens ad ultimum uſque ſpiritum.

mulieris fœdo ulcere laborantis, ſubmerſa puella

156 Erat in ipſo abbatiæ famulitio mulier quædam, nomine Treſotte, fœdo ulcere in collo humeroque laborans, quod arte medica curari nequierat. Hæc cùm præfatam puellam conſpexiſſet ſanatam, conlidit, ſore, ut miſeri-

AUCTORE J. G.

AUCTORE J. G.

ricordiam inveniret. Quotidie ergò ſipſanotheeam S. Ragenfredis inviſit piéque crebrò attigit. Denique brevi SS. Ragenfredis & Reginæ meritis priſtinam recuperavit valetudinem, ſic ut ne veſtigium quidem aliquod tanti morbi remanſerit. Junior quædam puella, Dononii nata, filia Roberti Bataille, fortè fortuna prolapſa eſt in cujuſdam fontis aquas, ubi tamdiu permanſit, donec evocata mater ejus adcurreret. Quotquot eò advenerant, puellam jam mortuam conclamabant; mater verò ſuæ prolis ſortem miſerata, altari S. Ragenfredis eam piè impoſuit; poſtque mediam horam cœpit puella clamores edere, moxque ſibi integræque valetudini meritis S. Ragenfredis reſtituta fuit.

viſu & membris capta, alterius que data, & juvenis fulmine excæcati,

157 Mulier quædam, famula prænobilis virginis de Landas, amiſſo omni corporis uſu & viſu, patrocinio meritiſque S. Ragenfredis divinitus curata perfectè fuit. Sexennis quædam puella, nata in pago Sauſoit (*ad Sellam amnem hic jacet, tribus circiter milliaribus Gallicis Dononio diſtans*) octo decemve diebus viſu deſtituta fuerat; hæc à patre ſuo, qui in pago illo ſcribam ſeu graphiarium agebat, (*ita enim vocem Gallo-belgicam* clercq *interpretandam hic cenſeo*) ad eccleſiam S. Ragenfredis deportata eſt, ſtatimque poſt peractas novemdiales preces divinitus viſum recepit patrocinio S. Ragenfredis, cui magna cum pietate oblata addictaque fuit. Juvenis quidam pecoris cuſtos afflatu fulminis excæcatus, ad S. Ragenfredis Reliquias adductus fuit, moxque meritis ejuſdem ſanctæ Virginis viſum recepit pleneque curatus eſt. *Hiſce nonnulla ſubdit Arlodius, quæ, quòd ad Sanctæ noſtræ eccleſiaſticum ejuſdem temporis cultum illuſtrandum conferunt, paucis hic memorabo.*

B

curationem, cujus occaſione anctor eſt pius in Sanctam veneratione;

158 *Eo igitur teſte, cùm juvenis iſte divinitus curatus ſuiſſet, abbatiſſa Dononienſis, ex perillustri familia d'Ognies prognata, (neſcio, an illa, cui* Iſabellæ *nomen erat, quæque ab anno* 1437 *uſque ad* 1477 *abbatiſſa fuit, an verò ejus ſoror) Reſponſorium, quod nunc ſeptimum eſt Officii* S. Ragenfredis *& ab his verbis incipit:* Filia lucis, *Hymnumque iisdem* Te Deum laudamus *decantari juſſit, dum interim grandiora abbatia pulſarentur tintinnabula; quod & deinceps, quotieſcumque in Dononienſi eccleſia miraculum fieret, obſervatum fuit. Mos item, eodem teſte, invaluit, ut per Octavam feſti Sanctorum Dononienſium, ac nominatim* S. Ragenfredis, *quotidie ter concineretur Reſponſorium* Filia Lucis, *& Antiphona ad Magnificat, feſto S. Reginæ recitari ſolita, alieque nonnullæ, quas hic prætermitto. Acceſſit & ſolemnis Dononienſium virginum ad eccleſiam S. Martini ſupplicatio & religioſa ſepulcrorum* S. Ragenfredis *ejuſque parentum oſculatio, ut ſic eximiam ſuam erga Sanctam noſtram ejuſque parentes pietatem gratumque de impetratis eorum præſidio miraculis animum Dononienſes virgines palam teſtarentur.*

C

inter recentiora verò miracula narrat, prolem vitæ redditam, cæcum unum illuminatum,

159 *Accipe nunc cetera miracula, quæ à præfato Arlodio ſuis epochis vel ſat propè vel exactiſſimè expreſſa fuerunt.* Anno Chriſti MDXII (*ſtilo hodierno* 1513) XXX Januarii, quæ dies Dominica erat, uxor ſcribæ Dononienſis geminam peperit prolem, at alteram ex his præmortuam. Hæc ante S. Ragenfredis Reliquias collocata eodem die ſub medium tertiæ pomeridianæ, ſine ullo vitæ indicio permanſit uſque ad diei Lunæ horam circitèr undecimam nocturnam; at demum divina benignitate ac beatiſſimæ Virginis Mariæ ſanctæque Ragenfredis patrocinio proles illa trium horarum ſpatio vitæ ſigna præbuit, atque ab obſtetrice coram multis adſtantibus in eadem eccleſia baptizata fuit. Vir quidam Valentianenſis annos natus LV, à longo tempore cœcus, duci ſe à juvene filio voluit ad S. Ragenfredis eccleſiam, ſiſtique ante ejuſdem Sanctæ aram. Illic ab exordio horæ eccleſiaſtici Officii, cui Prima nomen eſt, uſque ad ſolennis Sacri finem permanſit. Perſolutis precibus, cùm cum juvenis more ſolito ex eccleſia domum manu deducturus erat, reſpondit vir: Laus ſit Deo ſanctæque Ragenfredi! Ecce, fino alicujus ductu domum repetere poſſum, digitoque viam, quâ olim ad eccleſiam venerat, oſtendit, ac demum elapſo medio anno cereum S. Ragenfredi obtulit, quò ſe de recepto divinitus viſu gratum præberet. Contigit autem hoc grande miraculum anno MDXXVIII. D

itemque alterum, ac puerum, uno oculo captum,

160 Juvenis quidam, cognomento Pelin Pourée, natus in pago Sauſoit (*de ejus ſitu vide dicta num.* 157) uno jam ferè menſe viſum amiſerat; hunc parentes ad eccleſiam Dononienſem S. Ragenfredis deduxerunt, ac dein novem dierum ſpatio reliquerunt apud conſanguineos, qui eum quotidie ſtiterunt coram ſacris Reliquiis. Et ecce, antequam novemdiales preces complerentur, Dei benignitate meritiſque S. Ragenfredis viſum is recipit. Ab hoc ergò die à parentibus ſuis addictus fuit pio S. Ragenfredis ſodalitio, ac deinceps quotannis die feſto ejuſdem Sanctæ ſua vota perſoluturus Dononium venit ad annum uſque MDXXVIII, quo vitâ functus eſt. Puer quidam, nomine Willelmus Carboneau, filius Paſchaſii Carboneau, oculo uno tam graviter laborârat, ut omnes eum intuentes deperditum conclamarent, præſertim cùm longo jam tempore nihil planè eo diſcernere potuiſſet. Igitur præfatus Paſchaſius Carboneau ejuſque uxor Joanna Houlonne filium ſuum pio, quod à S. Ragenfrede nomen habet, ſodalitio adſcribi curârunt, ac mox ille poſt peractas unà cum parentibus novemdiales preces meritis S. Ragenfredis perfectè curatus fuit, totoque vitæ ſpatio Dononii, qui locus ei natalis erat, ſartorem egit, defunctus demum menſe Auguſto anni MDXXXVII. E

rurſus alium puerum cæcum, mulieremque 15 annis viſu orbatam.

161 Puer quidam, cognomine Hotuma, natus in pago Tritz (*ſeu, ut nunc vocari ſolet,* Try) oculorum uſum amiſerat; hic ad Dononienſem S. Ragenfredis eccleſiam deductus, poſt binas novemdiales preces nulla ſui mali parte levatus fuerat; permanſit tamen Dononii, donec tertiò preces illas perſolviſſet; cùm divinâ clementiâ, Sanctorum Dononienſium meritis ac nobilium canoniſſarum precibus ſubitò viſum recepit, ac, quamdiu vixit, plenè ſervavit. Toto item vitæ tempore ſodalitio S. Ragenfredis addictus manſit, & ad meliorem vitam evocatus demum eſt anno MDXXXVIII. Mulier quædam Dononienſis, nomine Antonia Forette, uxor Gadonis * Cathonnet, ſartoris Dononienſis, in platea, cui vulgò nomen DE PRET eſt, habitantis, jam quindecim circitèr dies cæca fuerat, &, ſi quò ire vellet, ſuæ filiæ ductu egebat. Igitur novem dierum ſpatio ad S. Ragenfredis eccleſiam deduci à ſua filia voluit, ac cereo ante princeps altare, in quo S. Ragenfredis reliquiæ quieſcunt, accenſo, ſupplicantis ritu illud circumivit, quibus peractis, divinâ clementiâ meritiſque ſanctæ virginis Ragenfredis F

** forte* Godonis *vel* Guidonis

Digitized by Google

A genfredis ita perfectè oculorum aciem recepit, ut nullius in posterum ductu opus habuerit. Contigit autem hoc miraculum anno MDXLI.

puellam item cæcam, & infantem visu destitutam, ejus virtus curatos fuisse.

162 Sub finem mensis Septembris anno MDLXIV filia cujusdam Joannis, cognomento PATRE NOSTRE, medio antè anno nata in Haspre (*pagus hic ad Sellam amnem adjacet distatque Dononio duobus ferè milliaribus Gallicis*) ad ecclesiam S. Ragenfredis deportata fuit, cùm infortunio quodam visum amiserat. Hæc, S. Ragenfredi oblata, mox hujus patrocinio visum recepit, ut novemdiale pietatis officium pro ea peractum fuit. Alia quædam infans, decem mentibus nata in pago Werchin, (*uno circiter milliari hic pagus à jam mox memorato distat Orientem versus*) pridie festi S. Lucæ (*seu* XVII *Octobris*) anno MDLXVI in ecclesiam Dononiensem delata est, postquam tribus hebdomadis oculorum usu destituta fuerat. Hæc statim atque S. Ragenfredis reliquias deosculata fuit, cœpit aperire oculos ac meritis interventuque prædictæ Virginis curata fuit.

& prolem præmortuam in vita resuscitatam & baptizatam.

B

163 Mulier quædam Dononiensis, uxor Joannis Gulot, uno partu duos puèros vivos aliumque præmortuum enixa est. Hoc ut resciyit mater, cœpit orare S. Ragenfredum, justitque ad hujus ecclesiam deferri infantem mortuum ejusque aræ imponi, magna comitante indigenarum turba. Et ecce, cùm medio circiter die eo loco jacuisset infans, redditus vitæ est & coram adstantibus baptizatus anno MDLXXIII die XV Maii. *Ita hactenus laudatus Arlodius, ecclesiæ Dononiensis* S. Ragenfredis *presbyter Sacellanus, de cujus fide vide dicta num.* 150.

Arlodii narratio jam tum ejusdem.

164 *Porrò quod ad memoratum ab eo* S. Ragenfredis *pium sodalitium precesque novemdiales suprà laudatas attinet & illud modò subsistit & hæ hodiéque in usu sunt, uti ex ipso ejusdem ecclesiæ aditu intellexi, maximèque frequentantur ab iis, qui quocúmque oculorum morbo vel febri affliguntur. At verò non sic, ut Arlodii ætate,* S. Ragenfredis *exuviæ in solo principe altari hocce tempore quiescunt; sed contra sacrum ejus caput in altari minore, sed insigni & splendido, quod parthenonis ecclesiam intrantibus ad sinistram est ac prope nobilium canonissarum chorum, in pretiosa theca, capitis humani formam gerente, fidelium veneration*i

C

i expositum est; cetera autem ejus corporis partes in magnifica admodum lipsanotheca argentea requiescunt, cujus iconismum nostro calcographo ære exprimendum lubentissimè dedissem, si, uti exspectaveram, transmissus in tempore ad me fuisset.

AUCTORE J. G.

§ XI. Proprium Sanctæ officium ad hunc diem ex Breviario Dononiensi, anno MDCXXV edito. Cur adjectus abbatissarum Dononiensium catalogus.

Officii duplicis primæ classis ad Vesperas Antiphona & Capitulum.

QUod Sollerius noster tom. 1. Julii pag. 269 in suo de S. Regina Commentario fecit, id ego in hoc meo imitandum censui, hincque, ne quid, quod ad Sanctæ nostræ cultum illustrandum conducit, hagiophilis subtraham, ex eodem Dononiensi Breviario, anno 1625 ad normam Romani conformato, ex quo Sollerius S. Reginæ Officium recensuit, ego itidem sanctissimæ hujus Sororis Filiæ Ragentredis *ecclesiasticum ad hunc usum Officium huc transcribam, sic tamen, ut eorum omnium, quæ in illo adjiciuntur, me eadem habere velim; ut contrà, quæ à me dispensata ante sunt, consuli expendique enixè possint. En modo illud:*

E

DIE VIII OCTOBRIS

In festo S. Ragemfredis, patronæ Dononiensis. Duplex primæ classis.

AD Vesperas Antiphona: MIRABILIS DOMINUS cum reliquis de Laudibus. Psalmi de communi Virginum, nec fit in primis Vesperis ulla commemoratio S. Birgittæ.

Capitulum.

Fratres, qui gloriatur, in Domino glorietur: non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.

Hymnus. F

Hymnus.

166 Jesu, redemptor omnium,
Perpes corona virginum,
Intende votis supplicum
Te dignè postulantium.
Fatemur corde debita
Laudem tibi magnalia,
Festa decenter Virginis
Piis canentes gaudiis.
Hæc Ragemfredis inclyta
Tuâ repleta gratiâ
A flore primi temporis
Exempla sancta præbuit.
Propaginem, quam traxerat
A dignitate regia,
Honesta morum præmiis
Nobilitavit optimis.
Laus, honor, virtus, gloria
Deo Patri & Filio
Unà cum sancto Spiritu
In sempiterna secula. Amen.

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

℣. Specie tua & pulchritudine tua,
℟. Intende, prosperè procede & regna.

167 *Ad Magnificat Antiphona.*

ad Magnificat Antiphona & Oratio.

Magnificet te, summe Deus, devotio plebis ad laudem nominis tui celebrans festa beatissimæ virginis Ragemfredis, Alleluia.

Oratio.

Omnipotens, sempiterne Deus, solemnitatis hodiernæ gaudia sereno vultu respice, & beatæ Ragemfredis merita humiliter prosequentes, gratiâ tuæ pietatis clementer attolle: ut, cujus festa celebramus in terris, ejus interventu muniamur in cælis. Per Dominum nostrum.

168 *Ad Matutinum Invitatorium.*

ad Matutinum Invitatorium, Antiphona, Lectionis primi Nocturni.

B

Christo, regi virginum, jubilemus, * Qui beatam Ragemfredem sempiterno decoravit præmio. *Psalm.* Venite. *Hymnus, ut in primis Vesperis.*

In primo Nocturno Antiphona.

Admirabile est, Domine, nomen tuum atque laudabile, cujus munere virgo Ragemfredis in fide semper studuit proficere. *Psalm.* Domine, Dominus noster.

Antiph. Præceptum tuum, Domine, lucidum, illuminans oculos, quod custodivit beata Ragemfredis, virgo tibi devota. *Psalm.* Cæli enarrant gloriam Dei.

Antiph. Ad montem Domini adscendit innocens & mundo corde. *Psalm.* Domini est terra.

℣. Specie tua. ℟. Intende.

Lectiones primi Nocturni.

De Epistola prima B. Pauli Apostoli ad Corinthios: De Virginibus præceptum Domini non habeo. *Ut in communi Virginum.*

Responsorium primum.

C

Responsoria ejusdem Nocturni,

169 Veneranda Christi virgo Ragemfredis, ex nobili Francorum genere orta, * Dignitatem nativæ originis honestate morum atque operum claritate nobilitavit. ℣. Quæ regiam celsitudinem pro nihilo ducens, spreto mundanæ gloriæ gaudio. Dignitatem.

Responsorium secundum.

Ferventi spiritu beata Ragemfredis Domino serviebat, * Et orationum studiis semper dedita, sacris vigiliis insistebat. ℣. Spe gaudens, fide fulgens, gemina dilectione pollebat. Et orationum.

Responsorium tertium.

Erat benigno animo & moribus conspicua, * Prudens & pudica. ℣. Aspectu decora, & in sanctis actibus fulgebat gloriosa. Prudens. Gloria Patri. Prudens.

170 *In secundo Nocturno Antiphona.*

Propter veritatem, mansuetudinem & justitiam Dominus omnium dilexit eam, & concupivit decorem illius. *Psalm.* Eructavit cor meum.

Antiphona secundi Nocturni.

Antiph. Sponsam sibi Christus eligens, castitatis decore consecravit, & Altissimus templum suum sanctificavit. *Psalm.* Deus noster refugium & virtus.

Antiph. Hæc virgo sancta & gloriosa, quia Dominus omnium dilexit & suscepit eam. *Psalm.* Magnus Dominus & laudabilis.

℣. Adjuvabit eam Deus vultu suo.
℟. Deus in medio ejus, non commovebitur.

Ex Vita ejusdem.

171 *Lectio IV.*

Lectio IV & Responsorium.

Beata Ragemfredis, virgo sancta, ex nobili Francorum genere orta, patre videlicet beato Aldeberto, comite Austrovandiæ, & matre sancta Regina, nepte Pippini regis (*vide dicta num.* 36) dignitatem nativæ originis morum honestate atque operum sanctorum claritate nobilitavit. Hæc enim regiæ celsitudinis altitudinem pro nihilo ducens, spreto mundanæ gloriæ gaudio caduco & in perditionem animas ducente, humilitate mentis & habitu fideliter Deo servire disposuit. Immaculatam itaque se custodiens ab hoc seculo, hostiam vivam, sanctam & Deo placentem Christo exhibuit.

E

Responsorium quartum.

Ragemfredis, beatissima virgo, in Domino lux effecta, extollendo manus suas in Sancta *Ut filia lucis ambularet. ℣. Abiecto opere tenebrarum, illustrata flore virtutum. Ut filia.

Lectio V.

172 Cùm igitur parentes ipsius ex rebus sui juris cellam seu monasterium Dononii ad Scaldim (*vide potiùs dicta num.* 42) in honorem Dei Genitricis, itemque alteram in honorem sancti Martini construi fecissent, ipsa eidem monasterio præfecta, induta sanctæ professionis vestimentis monialibus (*ad disputata toto* § IV) servire Domino sedula intentione cordis maluit, quàm ut seculi malè blandientis illecebris irretita, astu diabolicæ fraudis, lapsum incurreret virtutum, ac sic demum infernale deveniret in barathrum. Providentia siquidem divinæ dispositionis illam ante mundi exordia servare disposuit & gratiâ suâ præelegit.

Lectio V & Responsorium.

F

Responsorium quintum.

Accinxit Sponsa Christi lumbos suos fortitudine & brachium suum roboravit, * Vigens & merito castitatis & operatione virtutis. ℣. Divinæ complacuit majestati grata persistens. Vigens & merito.

Lectio VI.

173 Eamdem ergo in sponsam sibi gratam & acceptabilem assumens, ad multorum exemplum & salutem æternæ felicitatis capiendam, splendore castitatis irradiavit. Quæ ipsius sponsi sui, Domini videlicet Jesu Christi, thalamum beneolentibus virtutum aspergens aromatibus, angelorum in supernis societatem promeruit: Sanctorum-

Lectio VI & Responsorium.

Digitized by Google

A dorumque civium tripudiis adſcita, munda corde & corpore, facie ad faciem divinæ majeſtatis inenarrabiliter Deitatem conſpicit: & humiliter ac dignè petentibus in terra intercеſſionis ſanctæ gratiam jugiter impertit.

Reſponſorium ſextum.

Cœleſtis ſponſus ſacratam Ragemfredem virginem gratiâ ſuâ præelegit, in ſponſam ſibi acceptam clementer aſſumens, * Atque ad multorum exemplum caſtitatis ſplendore irradiavit. ℣. Decore ſanctitatis inſignitam Dominus omnium dilexit eam. Atque ad multorum. Gloria. Atque ad multorum.

In tertio Nocturno Antiphona.

tertii Nocturni Antiphona

174 In virginitatis Deo dicata propoſito canticum novum gratanter cantabat Chriſto. *Pſalm.* Cantate Domino canticum novum, cantate.

Antiph. Cuſtodivit Dominus animam ejus & B de manu peccatoris liberavit eam: unde exultans in Deo, confiteri ſtuduit memoriæ ſanctificationis ejus. *Pſalm.* Dominus regnavit, exultet terra.

Antiph. Choris ſacrarum virginum juncta in conſpectu Domini jubilando, dulcia canit cantica, alleluia. *Pſalm.* Cantate Domino canticum novum.

℣. Elegit eam Deus & præelegit eam.
℟. In tabernaculo ſuo habitare facit eam.

Lectio VII.

& Lectiones cum Reſponſoriis.

175 Homilia ſancti Gregorii Papæ, *in Evangelium*: Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus; *ut in communi Virginum, cum duabus ſequentibus Lectionibus.*

Reſponſorium ſeptimum.

Filia lucis æternæ, beata Ragemfredis, deificum lumen cœlitus impetra tuis, * Quæ ſanctam illuminâſti Avam lumine mentis & corporis. ℣. Inter prudentes virgines accende tuis ſponſales lampades. Quæ ſanctam.

C

Reſponſorium Octavum.

Cœleſtis gemma Ragemfredis, feliciter peracto curſu divinæ peregrinationis, * Hodie percipit, quem meruerat, fructum virginitatis. ℣. Inter ſpinas mundi ornata floribus cæli, exiens obviam ſponſo, accenſa lampade cum oleo. Hodie percipit. Gloria. Hodie percipit.

Poſt nonam Lectionem. Te Deum laudamus.

A D L A U D E S

Et per horas Antiphona.

ad Laudes Antiphona

176 Mirabilis Dominus in excelſis Ragemfredem virginem ſalvam fecit in regnum ſuum cœleſte. *Pſalm.* Dominus regnavit. *Cum reliquis. Antiph.* Introivit prudens Virgo in conſpectu ejus in exultatione, ubi cum Sanctis exultans in hymnis confitetur illi. *Antiph.* Adepta eſt gaudia ſempiterna, cooperante Chriſti gratia, & videt virtutem & gloriam ejus. *Antiph.* Benedictus Dominus, qui ſanctam Ragemfredem benedixit benedictione ſpirituali, cum electis ſuis in cœleſtibus. *Antiph.* Lætatur in rege ſuo & glorioſa refulget candidatis virginum choris conjuncta in eccleſia Sanctorum.

AUCTORE J. G.

Capitulum, ut in primis Veſperis.

Hymnus.

& Hymnus

177 Caduca ſeculi culmina
Calcavit atque noxia:
Virtutis arcem ſcandere
Curavit devotiſſimè.
Sponſo decoro gloriæ
Conjuncta nunc in æthere,
Cœleſtibus myſteriis
Potitur jam cum angelis.
Hujus Beatæ munere
Depoſcimus piiſſimè,
Dimitte nobis omnibus
Delicta, quæ commiſimus,
Ut poſt labores ſeculi
Vitæ fruamur gaudiis,
Quæ præparas fidelibus
Æternis in cubilibus. E
Laus, honor, virtus, gloria
Deo Patri, & Filio
Unà cum Sancto Spiritu
In ſempiterna ſecula. Amen.
℣. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis.
℟. Propterea benedixit te Deus in æternum.

Ad Benedictus Antiphona.

ad Benedictus & ad minores Horas Antiphona.

178 Beata virgo Ragemfredis immarceſſibilem æternæ vitæ coronam percipere meruit, quam præparavit Deus diligentibus ſe, alleluia.

Ad Tertiam Antiphona.

Introivit prudens. *Capit.* Fratres, qui gloriatur. *Reſp. breve.* Specie tua & pulchritudine tua. *Ut in communi Virginum.*

Ad Sextam Antiphona.

Adepta eſt gaudia. *Capit.* Æmulor enim vos. *Reſp. breve.* Adjuvabit eam Deus. *Ut in communi Virginum.*

F

Ad Nonam Antiphona.

Lætatur in Rege ſuo. *Capit.* O quàm pulchra eſt caſta generatio. *Reſp. breve.* Elegit eam Deus. *Ut in communi Virginum.*

Ad Veſperas Antiphona, Pſalmi, Capitulum, & Hymnus, ut in primis Veſperis. ℣. Diffuſa eſt gratia.

Ad Magnificat Antiphona.

Æterno Regi Jeſu Chriſto dilecta in aſtris, virgo ſancta Ragemfredis apud ipſum pro noſtris erratibus intercede.

Et poſtea fit commemoratio S. Dionyſii & Sociorum ejus martyrum.

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

MISSA

DE S. RAGENFREDE.

Introitus.

Missa propria Introitus, Oratio, Epistola.

179 Gaudeamus omnes in Domino, diem festum celebrantes sub honore beatæ Ragemfredis virginis, de cujus solemnitate gaudent angeli, & collaudant filium Dei. *Psalm.* Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.

Oratio.

Omnipotens, sempiterne Deus, solemnitatis hodiernæ gaudia sereno vultu respice, & beatæ Ragemfredis merita humiliter prosequentes gratiâ tuæ pietatis clementer attolle: ut, cujus festa celebramus in terris, ejus interventu muniamur in cœlis. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

B Lectio Epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios.

Fratres: Qui gloriatur, in Domino glorietur. *Ut in communi Virginum in Missali Rom.*

Graduale & Sequentia

180 *Graduale.* Specie tua & pulchritudine tua: intende, prosperè procede, & regna. ℣. Propter veritatem & mansuetudinem & justitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua. Alleluia, allel. ℣. Ecce prudens virgo migravit ad Christum, fulget inter choros virginum, sicut sol, in vita æterna.

Sequentia.

Virginis egregiæ Ragemfredis hodie celebret solemnia
Populus Dononii, plena quoque gaudii resonet ecclesia.
Clericorum turmula virginumque modula voce psallat ea.
Et ex corde proferat, quod ore vociferat, concrepans melodia,
Aldebertus inclytus genuit hanc, genitus Francorum prosapiâ
C Et Regina genitrix hujus fuit alitrix lactis alimoniâ.
Hujus ergo Virginis, quisque sui criminis deferens contagia,
Accuratè psallere tentet, atque promere virtutum magnalia.
Dum ætate floruit, carnem suam domuit mirâ parcimoniâ,
Caput orbis petiit, dum oratu rediit, turba secum prævia,
En præfecti filius illi fertur obvius, ductus insolentiâ;
Cujus pulchritudinem miratur, & virginem ignorantem talia
Mulcet & alloquitur, fovet & amplectitur, nec tamen evincitur ejus sanctimonia.
181 Aggreditur osculo semel, bis, ter, sedulò: *veritatem,*
sed vidente populo fiunt mirabilia.
Mentum hæret scapulæ, Christi verò famulæ subvenit clementia.
Sic peractis omnibus, potens in virtutibus, rediit ad propria.
Posthæc ut emarcuit, ægra lecto corruit, corpus terræ tribuit, spiritus in gloria
Fulget ante Dominum inter choros virginum D
& à patre luminum vera sumit gaudia.
Ecce virgo nobilis cæca, miserabilis venit ad suffragia
Hujus sacræ virginis: illa statim luminis reddidit officia.
Imploranti clerico compilat hydropico ventris fluitantia:
Et furantem triticum manifestat rusticum nolæ per indicia.
Adest mulierculæ sonus vocis querulæ, dicens: Lucis filia:
Miserere miseræ, mihi membra properè sanentur debilia.
Reparat artificis os & nervos pollicis obtruncatos ascià.
Post virtutes ceteras sacra muti referas os egens facundia.
Eja virgo celebris, mortis ab illecebris transfer ad palatia
Summi Patris, Filii, nos, qui summi gaudii quærimus solatia.
Et qui tibi psallimus, veniamque petimus, voce cordis sedula.
Fac, cum Dei Filio victùs ut edulio vescamur in secula. Amen. Alleluia. E

Evangelium.

182 Simile est regnum cœlorum decem virginibus. *Ut in communi Virginum.* *ti & Evangelium, Offertorium, Secreta, Communio & Postcommunio,*

Et dicitur Credo.

Offertorium.

Adducentur regi virgines post eam: proximæ ejus afferentur tibi.

Secreta.

Munera populi tui, quæsumus, Domine, acceptare digneris: & per ea, intercedente beata Ragemfrede virgine tua, famulantium tibi preces clementer exaudi. Per Dominum.

Communio.

Quinque prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus: media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite F obviam Christo Domino.

Postcommunio.

Interveniat pro nobis, quæsumus Domine, sancta Ragemfredis suppliciter orando, quæ tibi grata semper exstitit & merito castitatis, & tuæ professione virtutis. Per Dominum.

183 *Ex laudato num. 165 Dononiensi Breviario, seu Officiis propriis peculiarium Sanctorum abbatialis ecclesiæ Dononiensis, ad normam Breviarii Romani conformatis, undè totum illud ecclesiasticum* S. Ragenfredis *Officium desumptum est, cetera, quæ ad rem nostram faciunt, recensere pergo. Quod ad recitatum Missæ officium attinet, notat pag. 59 ejus editor, eamdem Missam dici posse in Elevatione & Translatione sanctæ Ragenfredis, nimirum die 2 Septembris & XI Junii. Ad diem verò IX Octobris, qui Octava solennitatis præcipuæ secundus est, in eodem Dononiensi Breviario Officium de sanctis Dionysio & Sociis, in secundis verò Vesperis Officium de Octava, incipiendum à Capitulo cum commemoratione* *eterorumque, ad Sanctæ Officium ipse Sanctum notitia datur.*

Digitized by Google

A *tione dictorum Sanctorum præscribitur, ac denique ad diem* x *ritu semiduplici Officium de S.* Ragemfrede, *uti in ipso festo, præter tamen Lectiones primi Nocturni, quæ sunt ex Scriptura, ut vocant, occurrente, præterque secundi Nocturni Lectiones, ex Vita* S. Ragemfredis *seu memorata jam sæpe Legenda desumptas; quas, quòd præter attributam ei peregrinationem Romanam & elogia quædam, omnibus fere sanctis Virginibus communia, nihil memoratu dignum contineant, prætermitti hic æquè posse censui ac ceteras omnes per octavam, alioundè hauslas, & cunctis virginibus facilè adaptandas.*

Cur abbatissarum Dononiensium catalogus hic edatur.

184 *Cæterùm, etsi quidem aut nihil aut parum ad ecclesiasticum Sanctæ cultum gloriamve ejus posthumam faciat, quo tempore quove ordine, quæ post* S. Ragemfredem *floruerunt, condito ab hac Dononiensi parthenoni abbatissæ præfuerint, harum tamen, tum quæ quoquo modo sanctæ Patronæ ac Fundatricis suæ cultum promoverunt, tum & cæterarum omnium, quæ ei in abbatiæ regimen successerunt, chronologicum, quam ut potui, digessi, seriem publici juris facio, tum quòd alterâ, quæ tomo* 3 *Galliæ Christianæ antiq. col.* 423 *edita fuit, multò accuratior pleniorque existat, utpote partim ex recensitis hocce Commentario documentis, partim ex Catalogo quodam Ms., mihi à laudato jam sæpius amplissimo Domino Muttio humanissimè subministrato, deprompta ordinataque; tum etiam quòd eam non paucis historiæ Belgicæ studiosis lectoribus tanto gratiorem fore, confidam, quò minùs nota aut exspectata, quòque magis prænobilibus quibusdam Belgicæ familiis honorificamutilisque fore mihi videtur.*

B

185 S. Ragenfredis, *seu* Ragemfredis *B. Aldeberti & S. Reginæ, Ostrovandiæ comitum filia,*

Dononiensem à beata Ragenfredi & B. Ava.

Dononiensis parthenonis, ut Caroli Calvi diploma, à num. 86 *Commentarii editum, & Baldericus in Chronico Cameracensi & Atrebatensi lib.* 2 *cap.* 28 *testantur, fundatrix & abbatissa, de cujus regimine consulendus hic Commentarius, præsertim § III & seqq. Præfuit parthenoni ab anno circiter* 780 *usque ad annum circiter* 805. *Ex dictis § III, IV & V.*

B. Ava *videtur etiam annumeranda Dononiensibus abbatissis, utpote* quam S. Ragenfredis præ-

C *cessit in regimine, teste anonymo Dononiensi seculi* XI *scriptore, num.* 118 *Commentarii laudato, qui ex parthenonis authenticis documentis aut saltem ex probanda traditione rem hanc intelligere potuit; qua in re ei consentiunt Arlodius supra laudatus, Arturus à Monasterio in suo Gynæceo aliique. Hæc* genere nobilis, fide venerabilis, prædiorum abundantiâ & multarum opum affluentiâ spectabilis, (*adi Commentarii hujus numm.* 82 *&* 83;) omnem sui juris supellectilem ad sepulcrum sanctæ Ragemfredis attribuens, Dononii ecclesiam sanctæ Mariæ virginis ampliari & multiplicis apparatûs decore meliorari fecit. Beatas quoque reliquias ejusdem Ragemfredis in prædictam ecclesiam transferri curavit. *Hanc Daniel Papebrochius tom.* 3 *Aprilis pag.* 628, *seculo nono, aliquò usque provecto, piissimè obiisse, rectè statuit.*

Ermentrudis & Fredesendis.

186 Ermentrudis, *nobilis quidem genere, sed nobilior moribus & Regulæ disciplinâ, instaurato partim, qui Normannorum furore anno* 880 *dirutus fuerat, parthenoni Dononiensi anno, uti videtur,* 1029 *præesse cœpit, primaque fuit abbatissa sanctimonialium Benedictinarum, quæ consilio Gerardi I, episcopi Cameracensis, & Leuuuini, abbatis Vedastini, nec non operâ & auctoritate Baldrini,* Pulchro-barbi *dicti, canonicis subjecta fuerunt. Ex dictis § IV & VII. Non videtur præfuisse cœnobio multum ultra initium anni* 1035. *Ex Commentariis hujus numm.* 109, 111 *&* 123. *Res ecclesiæ Dononiensis auxit secundo successu & puellas nobili procreatas genere educavit & erudivit in timore Domini. Ex num.* 106.

Fredefendis *seu* Fredefeendis, *ætate etiam junior,* sed grandæva moribus, ac indolis nobilissimæ, *ut anonymus Dononiensis ei coævus narrat, Dononiensem locum, quem anno, uti videtur,* 1035 *regendum susceperat, in omnibus ad meliorem statum reduxit; Vitam S. Reginæ eique permixtam* S. Ragentredis *Vitam ejecit, præcepit, ac corpus Sanctæ nostræ, suæ ecclesiæ diu ante sublatum, Dononio restituit. Ex dictis § I, § VII & VIII. Fabricari jussit scrinium ex auro & argento, in quo debita veneratione reclusi curavit* S. Ragentredis *corpus, quod medio statuit loco inter S. Reginam & inter B. Avam. Ex § VIII num.* 118. *A nobilissima Flandriæ comitissa,* E *nomine Adela, assumpta fuit ad regendam Messinensem prope Ipras abbatiam, ita tamen, ut Dononiensis parthenonis regimen non deposuerit. Ex Commentariis hujus numm.* 109 *&* 110. *Benedictini scriptores tomi* 5 *Galliæ Christianæ antiq. col.* 342 Fritildem *&* Faitildem *vocant, asseruntque, vivere desisse anno* 1075. *Quadringenta igitur annis abbatissa munere functa fuerit.*

187 Maria, abbatissa venerabilis congregationis Beatæ Ragentredis virginis, Dononiensis monasterii, *memoratur in diplomate Roberti, Atrebatensis episcopi, anno Christi* 1118 *edito, quod videsis num.* 129. *Si hæc proximè successerit Fredesendi, oportet, ut* 50 *circiter annos Dononiensi abbatiæ præfuerit; cujus rei alia inferius non absimilia exempla exstant.* *Maria ac Berta.*

Berta, venerabilis abbatissa Dononiensis, *memoratur in charta, à Godescalco Atrebatensi episcopo anno* 1157 *data, quâ hic loco canonicorum, qui præbendas in ecclesia Dononiensi possidebant, duos vicarios pro sua auctoritate episcopali subjicimus rogatu ejusdem Bertæ. Habes supra Chartam illam num.* 135 *&* seq.

F

188 Helvidis, *abbatissa Dononiensis seu* de Doneig, *annis* 1221 *&* 1223, *ut Dionysius Sammarthanus tom.* 3 *Galliæ Christianæ antiq. col.* 423 *scribit, mentio fit, eique hac in re consonat Ms. Catalogus supra laudatus. At verò hic à Sammarthano in eo discrepat, quòd Helvidem ab anno* 1188 *usque ad annum* 1223 *abbatiæ regimen tenuisse, statuat; Sammarthanus autem illam jam circa annum* 1185, *seu tribus antè annis jam sedisse scribat, suique asserti testem laudet Chartam Cisoniensem in bibliotheca Colbertina exstantem. Fortassis inter Helvidem, ad annos* 1222 *&* 1223 *memoratam, interque Bertam, anno* 1157 *Dononiense cœnobium moderantem, media fuerit Helvidis aliqua, quæ ab anno circiter* 1165 *usque ad* 1187 *abbatiæ regimen tenuerit, eademque sit, cujus in charta Cisoniensi circa annum* 1185 *mentio fit; quam exeunte anno* 1187 *vel ineunte anno* 1188 *defunctam, excepit Helvidis altera, ad annos* 1222 *&* 1223 *memorata, quæ adeò hujus nominis secunda foret.* *Helvidis, cui fortè altera Helvidis successit.*

189 Eusilia, *seu* Ensilia, *Dononiensis ecclesiæ*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

Enſilia Helwidis, Maria, Iſabella,

abbatiſſa & ejuſdem loci conventus abbatia bona de Honepele & de Huſen cum omnibus ſuis juribus eccleſia Xanthenſi in Clivia anno 1240 *vendunt. Ex charta, quam habes num.* 145. *Scribit Dionyſius Sammarthanus, Enſiliam etiam reperiri anno* 1241 *in Tabulario Viconienſi. Familiæ ejus nomen fuiſſe* d'Enghien, *auctor eſt in citato catalogo Ms. conſultiſſimus Dominus Morreau, Valentianenſis canſidicus, & hodiéque Dononienſi abbatiæ à conſiliis.*

Helwidis, *teſte eodem Domino Morreau in ſuis Additionibus, cognomento* d'Eſtré, *Dononienſis abbatiſſa, mortua eſt anno* 1268.

Maria, *abbatiſſa Dononienſis, commemoratur ad annum* 1272. *Ex tomo* III *Galliæ Chriſtianæ antiq. col.* 423 *& ex catalogo Ms. Muttiano.*

Iſabella, *Dononienſis abbatiſſa, mortua die* IV *Decembris anno* 1313. *Ex Catalogo Muttiano, confecto partim ex Epitaphiis Dononienſibus, in unum collectis per Joannem de Pitpan de Montanban, Valentianenſis urbis olim præpoſitum.*

Ermeſendis, Agnes, Maria, Magdalena,

190 Ermeſendis de Ligne, *abbatiſſa Dononienſis, mortua eſt Valentianis anno* 1316 *& ſepulta in eccleſia Dominarum Bellomontenſium vulgò* Dames de Beaumont. *Ex Catalogo Ms. Muttiano & Additionibus laudati Domini Morreau.*

B

Agnes de Lywerde, *abbatiſſa Dononienſis, mortua die S. Benedicto ſacrâ ſeu* XXI *Martii anno* 1345. *Ex Catalogo Muttiano, citante librum Ms., cui Gallicè titulus:* Le livre des Dames.

Maria d'Oyſy, *Dononienſis abbatiſſa, mortua anno* 1365. *Ex Catalogo Muttiano.*

Magdalena, *aliàs* Margarita d'Aiſne, *abbatiſſa fuit triginta tribus annis, mortuaque eſt die* VI *Decembris anno* 1398. *Additur in Muttiano catalogo, filiam fuiſſe Domini* Sauſſet, *Balivi Hannoniæ, ut vocant. Fuit autem* Gerardus d'Aiſne, *dictus* Sauſſet, *Hannoniæ ballivus annis* 1333 *&* 1336.

Alix, Laurentia, Margarita, Iſabella,

191 Aelix *ſeu* Alix de Molembaix *abbatiſſa fuit* 26 *annis. Mortua eſt die Martis, ſextâ Maii anno* 1426. *Ex eodem Catalogo.*

Laurentia de Molembaix, *ſoror Alicis, ei ſucceſſit. Defuncta eſt anno* 1427. *Ex eod. Catalogo.*

Margarita de Vaulx, *Dononienſis abbatiſſa, obiit anno* 1437. *Ex Libro Ms., cui titulus:* Le Livre des Dames.

C

Iſabella d'Ognies, *ſcholaſtica, ut vocant, ſeu junior ſanctimonialis erat anno* 1401; *abbatiſſa autem fuit quadraginta annorum ſpatio; defuncta eſt anno* 1477. *Sororem habuit nomine Mariam* d'Ognies. *Ex eodem Catalogo Muttiano. Neſcio, an ad eam, an vero ad ſororem ejus, mox memorandam, referenda ſint, quæ ex Arlodio num.* 158 *referuntur. Adiſis dicta cit. loco.*

Maria d'Ognies, Maria de Werquigneul, Joanna, Sanctia,

192 Maria d'Ognies, *abbatiſſa Dononienſis. Ex eodem Catalogo. Sub hac contigit Dononienſis eccleſiæ violatio & parthenonis direptio, quam in Ms. noſtra collectione Cœnobiorum Arteſiæ his verbis deſcriptam reperio:* In ſolemnitate natalis Domini anno 1478, cùm ſorores domicellæ Maturinas canerent, irrumpunt Franci templum Dononienſe, domum deprædantur, multos captivos abduxerunt cum omni pecore.

Maria de Werquigneul, *filia Jacobi & Joannæ d'Ognies, mortua eſt anno* 1485, *cum tantùm electa eſſet abbatiſſa. Ex libro Ms., cui titulus:* Livre des Dames *pag.* 46 *&* 72.

D

Joanna de Werquigneul *abbatiam Dononienſem rexit abbatiſſa quinquaginta & uno annis. Obiit die* III *Julii anno* 1536. *Ex eodem jam mox citato libro Ms. pag.* 47 *&* 72.

Sancta, *fortè* Sancia, *de* Werquigneul *abbatiſſa fuit viginti annis. Defuncta eſt die* XXVII *Aprilis anno* 1553. *Ex eodem libro Ms., vulgò* Livre des Dames *pag.* 78.

Antonia, Anna, Giſlena, Jacoba,

193 Antonia *ſeu* Antonetta d'Eſne *abbatiam Dononienſem rexit tribus annis. Obiit die* VIII *Martii anno* 1557. *Ex eodem jam cit. libro pag.* 71 *&* 82. *Ejus corpus incorruptum etiam erat anno* 1751, *cum ſepeliretur abbatiſſa Maria de Lieres, infrà memoranda. Ita Ampliſſimus Dominus Dionyſius Mutte, eccleſiæ metropolitanæ Cameracenſis decanus & vicarius generalis, qui id ex ipſo ampliſſimo Domino de Lannoy-Beaurepaire, ejuſdem eccleſiæ canonico, dignoque fide teſte, ſe intellexiſſe, teſtatur.*

Anna de la Foſſe, *dicta* de Givenchi, *abbatiſſa fuit* 17 *annis. Obiit die* XVIII *Maii anno* 1573, *die feſto Sanctiſſimæ Trinitatis. Ex citato libro, cui titulus:* Livre des Dames *pag.* 85.

E

Guiſlena, *aliàs* Guillielma de Nedoncel, *abbatiſſa fuit* 21 *annis. Defuncta eſt anno* 1595. *Ex cod. mox cit. libro pag.* 79 *&* 92.

Jacoba *ſeu* Jaquelina *de* Locquenghien *abbatiſſa fuit undecim annis. Deceſſit anno* 1606, *die tertia Octobris. Ex cod. lib. pag.* 86.

Mirbaëla, Anna Maria, Joanna Maria, Antonia,

194 Michaëla de Habarq *abbatiſſa fuit* 26 *annis & ſex hebdomadis. Obiit die* VII *Januarii anno* 1633, *ætatis ſuæ anno* 89. *Ex eodem lib. Ms. pag.* 104.

Anna Maria de Bauffremez, *uti laudatus Dominus Morreau ſcribit, abbatiſſa fuit Dononienſis. Obiit die... Januarii anno* 16... *Mirum eſt, certiora de hujus domine regimine temporeque emortuali præfato domino non potuiſſe innoteſcere.*

Joanna Maria de Bonmarchiet *de* la Bravelle *abbatiſſa fuit menſe Februario anni* 1650, *obiitque die* XXVIII *Januarii anno* 1663, *ætatis ſuæ anno* 72. *Ex lib. Ms. cui titulus:* Livre des Dames, *& ex Epitaphiis.*

Antonia *ſeu* Antonetta Iſabella Maria de Nedonchel, *uti laudatus D. Morreau ſcribit, abbatiſſa Dononienſis fuit. Defuncta eſt die* XXIV *Junii anno* 1684. *Ex Epitaphiis in Catalogo Muttiano citatis.*

F

Joanna Maria. Maria Carolina, Eleonora, quo modo gubernat Maria Erneſtina.

195 Joanna Maria Erneſtina de la Hamaide, *menſe Junio anni* 1689 *creata fuit abbatiſſa. Obiit die* V *Decembris anno* 1729, *ætatis ſuæ anno* 80. *Ex Catalogo Muttiano.*

Maria Carolina, *ſeu* Charlotta Omer de Lieres de ſaint Venant *ſucceſſit præfatæ Dominæ Joannæ de la Hamaide, & obiit abbatiſſa die* XXIII *Maii anno* 1751. *Ex eod. Cat. Muttiano.*

Eleonora Amelia Joſepha de Houchin *nominata fuit abbatiſſa die* XXI *Junii anno* 1751. *Defuncta eſt die ſecunda Auguſti anno* 1752. *Ex eodem Catalogo.*

Maria Erneſtina Anna du Chaſtel de Petrieu, *abbatiſſa menſe ſeptembri anno* 1771 *etiam feliciter Dononienſem Parthenonem gubernans, ac promovendi Patronæ ſuæ cultûs ſtudioſiſſima, multiſque digna nominibus, ut ſuis diu læta interſit & ſera ad cælum redeat.*

DE

A

AUCTORE C. S.

DE S. AMORE CONFESSORE,

CULTO IN MONASTERIO BELISIENSI IN TERRITORIO LEODIENSI,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. S. Amoris apud martyrologos memoria, cultus facer, & Acta.

FORTE SEC. IX. *S. Amor. Belisiensi monasterii patronus,*

B *Elisia, vernaculè* Bilsen, *quod vetustissimum ducatûs Lossensis in Hasbania Inferiori ac Leodiensi territorio ad Demeram fluvium oppidulum est, mediâque leucâ extra ejusdem muros positi monasterii, vulgo* Munsterbilsen, *Latinè* Monasterium Belisiense, *dicti, ac duabus cum dimidia leucis Trajecto ad Mosam dissiti, notitia jam data est in Opere nostro ad diem* VIII *Julii in S. Landrada virgine, cui ejusdem monasterii primordia debentur; quædam tamen hic addenda sunt. Eo loci præter ecclesiam parochialem, beatæ Virgini Deiparæ sacram, altera est nobilium canonicarum Secularium (non Regularium, quale olim fuit, & in S. Landrada dictum est) & canonicorum collegio insignis, cui, quæ præest abbatissa ejusdem loci aliorumque temporali dominio gaudet. Hujus monasterii Belisiensis ecclesiæ primarius patronus est S.* Amor *confessor, de eaque loqui censendi sunt martyrologi, qui ipsum Belisiæ annuntiant, à quorum nonnullis diaconi, ab aliis etiam presbyteri titulo honoratur.*

martyrologia aliquot.

2 *Primum è Martyrologiis, quæ quidem consului, mentionem ejus facit Calendarium monasterii Stabulensis, quod Martenius & Durandus tom. 6 Amplissimæ collectionis scriptorum veterum vulgárunt, &* ab annis circitèr septingentis, *ac proinde, sæculo* XI *adolescente, scriptum esse censuerunt, quodque ad hunc diem* VIII *Octobris sine loco sic habet:* S. Amoris confessoris. *Varia penes nos sunt Martyrologia Mss. sub nomine Bedæ; è quibus Leodiense S. Lamberti ad eumdem diem ita habet:* Item S. Amoris, presbyteri & confessoris. *Locum adjungunt alia Martyrologia; in his inter Anclaria Usuardina apud Sollerium nostrum codices Antverpiensis-Maximus, Ultrajectinus, Leydensis, Albergensis & Danicus eodem item die sic habent:* Belisiæ, depositio S. Amatoris (*alii* Amoris) confessoris. *Consonat Bruxellensis:* Belisiæ, depositio S. Amoris confessoris. *Breve ejus elogium additur in Usuardina editione Lubeco-Coloniensi hoc modo:* Belisiæ, depositio S. Amoris confessoris, qui de Aquitania nobilissimis parentibus ortus foris carnem torquebat, intùs angebat jejuniis; vigiliis inhærebat assiduè & precibus; ab otioso sermone abstinebat & risu, multisque clarus miraculis in pace quievit.

C

maximè recentioribus.

3 *Eadem ferè adoptavit Grevenus; at brevius Molanus, addito tamen presbyteratus ordine:* Item Belisiæ, *inquit*, depositio S. Amoris, presbyteri & confessoris. *Paulò plura de eo habet nostrum Ms. Florarium Sanctorum, versus finem sæculi* XV *perfectum, hunc diem sic ordiens:* Belisiæ monasterio in territorio Lossensi depositio S. Amoris confessoris Christi, alumni Trajectensis. Hic pergens quadam vice ad ecclesiam, nubem lucidam præviam habuit in modum columnæ, quæ filios Israël dudum ad terram Promissionis perduxit, ita & hunc quoque Servum ad ecclesiæ limina properanti * præcurrebat. Quem, dubium non est, perpetuæ salutis attigisse portum, cui Christus erat vivere & mori lucrum. Defunctum verò Deus miraculis dotavit & ditavit amplioribus, quam prius viventem fecerat. *Accedunt & recentiora Martyrologia, inter quæ Germanico, Canisii vulgò dicto, elogium* S. Amoris *suprà relatum ex editione Lubeco-Coloniensi ad hunc pariter diem Germanicè insertum est; Philippus verò Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum, qui in Romano non sunt, secutus Molanum est.*

E

*properantem

4 *Castellanus quoque in suo Martyrologio Universali eumdem inter Galliæ Sanctos ita memorat:* Apud monasterium Belisiæ prope Tungros S. Amor diaconus. *Addo denique Andream Saussayum, qui in Martyrologio Gallicano ejusdem elogium, à præmissis partim diversum, exhibet verbis, quæ huc transfero:* Ipso die (VIII *Octobris*) sancti Amoris diaconi & confessoris, qui oriundus Aquitanus paternam domum, opes, affinesque Christi amore deserens, in Lotharingiam, ut absconditam hominibus, notam autem Domino, vitam ageret, se contulit. Sepulchrum S. Servatii visitavit, hincque aliquando in solitudine degit, gratiarum charismata ex divinis obsequiis & meditationibus hauriens. Sed subinde salutis proximorum cupidus, quietis sede relicta, circumquaque progressus est, sanctis prædicationibus & puræ conversationis exemplis advocans incolas hujus tractus ad frugem meliorem. Quibus suo munere dignis exercitationibus magno cum gratiæ cælestis incremento perfunctus, miraculis clarus in Belisiæ pago Hasbaniæ Christo charam reddidit animam. Ad cujus tumulum canonicarum collegium postea fundatum est, ubi hodie sicut specialis patronus præcipuo honore colitur. *Hoc, aliaque data elogia inferiùs discutiemus.*

F

notus,

5 *De cultu hunc Sanctum, velut patronum à monasterii Belisiensis nobilibus canonicabus deferri solito, diserte consentit Bartholomæus Fisen in Floribus ecclesiæ Leodiensis, addens,* Sacrum ejus corpus, in lucem è sepulchro editum, *in eadem ecclesia* præcipuis coli honoribus. *Confirmantur hæc omnia ex literis, quas à R. P. Joanne Limpens, Societatis nostræ presbytero, ac quondam Musei nostri erudito scriptore, Trajecto*

jam olim

Digitized by Google

AUCTORE C. S.

lio ad Moſam accepi, in quibus ille ſic loquitur: Primarius ejus (*monaſterii Beliſienſis canonicarum eccleſiæ*) patronus eſt S. Amor, cujus feſtum ritu maximè ſolemni celebratur die VIII Octobris cum Octava; quo tempore ejus caput publicæ exponitur venerationi.... Imago anno MDCXXVI depicta, quæ ibidem conſpicitur, S. Amorem exhibet habitu diaconi indutum. *Cultum verò ſacrum* S. Amori *Beliſiæ impendi ſolitum ab elapſis jam retrò pluribus ſeculis vigniſſe, non uno ex monumento diſcimus. Auctor Vitæ S. Evermari, in agro Tungrenſi occiſi, qui non ſerius* (*vide tom.* 1 *Maii Operis noſtri pag.* 120) *ſeculo* XII *ſcripſit, ſacras* S. Amoris *reliquias in ſumma ſiccitate publicè & in ſolenni ſupplicatione fuiſſe delatas ſcribit, quò arenti terræ pluviam Deus daret:* Perſiſtebat, *inquit*, populus in prece, perſtabat in ſupplicatione pro compluenda ariditate terræ. Ut Deus populum ſuum ab inſtantis plagæ interitu liberaret, S. Servatius, finium ſuorum fidelitſimus ſervator, exponitur; Monulphus & Gondulphus efferuntur; S. Amor (*certè non alius, quàm Beliſienſis*) vicinorum ſuorum dulciſſimus amator, in publicum deportatur, ut pro

B compaſſione & miſeratione eorum æſtuanti terræ Deus compateretur & miſereretur. *Mantelius verò inter diplomata Loſſenſia Regenera cujuſdam chartam ſecundo loco recitat, ſeculi* XI *anno* quadrageſimo, Indictione octava, imperante Henrico, Romanorum imperatore tertio, Richardo (*ſeu, ut aliàs ſcribitur, Ritbardo*) Leodienſi epiſcopo, *data, quâ illa ſeſe tradidit* in ancillam S. Amori in Belilia, ſub cenſu ceræ quatuor denariorum; ea conditione, ut omnis (*ſua*) poſteritas eundem ſolvat in feſto S. Amoris &c. *Ex quibus cultûs* S. Amoris *apud Beliſienſes canonicas antiquitatem quidem meturi utcumque poſſumus, at non ejus initium, quod forte, ut infrà dicetur, ejuſdem obitu paulò tantùm recentius eſt, aſſignare.*

culta ſacro

6 *Præter hæc peculiare nihil de* S. Amoris *in nobili Beliſienſi parthenone cultu ſacro accepimus præter inſpectionem corporis, cujus inſtrumenti, de ea facti, apographum hic exhibeo.* Teſtimoniales ex ciſta & feretro corporis S. Amoris. Anno à Nativitate Domini milleſ. quadringent. 57 ipſo die Nativitatis B. Joïs Baptæ ad honorem Dei omnipotentis & S. Amoris, parroni Bliſienſis, nos Cecilia de Palude abbatiſſa, Jan Welina de Lymes decaniſſa, Gertrudis de Herve, Maria Surlet, Elizabetha de Oerloe, Jutta de Keſſelt, Jutta de Tille, Margarita Fynnock, eñ Elizabeth de Duffel, canoniſſæ; Gerardus Abroens, Joës Heeckmans eñ Joës Warker, canonici, Gerardus Boele, Walterus de Wilre & Henricus de Nedermoele, capellani dictæ eccleſiæ S. Amoris, licèt minùs digni, magna tamen devotione & multiplici affectione inclinati, diligenter viſitavimus feretrum cum planetulis argenteis & deauratis aliiſque gemmis & lapidibus pretioſis adornatum.

Deauratus ſuis Beliſia;

7 Quo aperto, invenimus parvum ligneum elevatum ſcrineum, undique ungulis cupreis clauſum, ac in medio duobus locis zonâ albâ de coreo cervi circumligatum, fineſque ejus reperimus firmiter nodatos, ceràque albâ impreſſos & ſigillatos; & ad ſervandum ſigillum illæſum fecimus ſciſſuram in una parte zonæ prætactæ: verùm illis omnibus ablatis, aperuimus ſcrineum illud ligneum, in quo denuò vidimus & invenimus pretioſa oſſa ſanctiſſimi corporis ejuſdem patroni noſtri Amoris, honorificè

D ſindoni rubro * involuta, quibus multum humiliter & devotè per nos adoratis & viſitatis, recludi fecimus, ut priùs; ſciſſuram verò illius zonæ ſigillo dominæ abbatiſſæ & capituli ad tollendum poſteris omne dubium ac ſuſpicionem fecimus fideliter communiri ac ſigillari. *Hactenus ſchedula noſtra nec plura; ex qua proinde nihil aliud habemus, quàm medio ſeculo* XV S. Amoris *reliquias in monaſterio Beliſienſi piè ſervatas honorataſque fuiſſe.*

* rubræ

quem peritur

8 *Trajecti ad Moſam quoque, ubi vitam aliquamdiu duxit, cultum ſacrum* S. Amor, *& ſacellum nomini ſuo dicatum habuit: ita demùm in ſuis litteris nos docet R. P. Joannes Limpens.* Clerus, *inquit*, collegiatæ S. Servatii S. Amorem coluit Officio duplici cum Oratione & novem Lectionibus propriis, uti [conſtat] ex mihi exhibito Breviario, ad uſum dictæ eccleſiæ impreſſo Coloniæ anno MDIII. Oratio propria eſt hæc: Concede, quæſumus, Domine, alacribus animis beati Amoris confeſſoris tui ſolemnia celebrare, cujus diverſis virtutibus decorata vita complacuit. Prima Lectio incipit: Igitur beatus Amor ex Aquitania & parentibus nobiliſſimis progenitus &c. Neque hæc, neque

E ceteræ Lectiones, quæ admodùm breves ſunt, quidquam continent, unde de ejus ætate &c aliquid eruì poſſit. *Addit porrò his Limpens, Servatiana eccleſia clerum ab annis centum & pluribus uſum fuiſſe Breviario Romano, ab eoque tempore* S. Amorem *Officio eccleſiaſtico colere deſiiſſe. Quod Limpeno exhibitum fuit collegiatæ S. Servatii eccleſiæ Breviarium, vel certè hunc ſimile, etiam penes nos eſt, ſed in fine mutilum; in qua eadem eſt de* S. Amore *Oratio, quæ ſuprà: Lectiones item perbreves, adeò ut priorem tantùm ejus Vitæ partem contineant, &, peregrinatione illius Romana, adventumque Trajectum (quod mireris) prætermiſſis, in ejuſdem geſtis in Aquitania, patria ſua, velut ibi mortuus eſſet, deſinant.*

in vicinis ejus.

9 *De ſacello verò,* S. Amori *Trajecti ad Moſam olim dicato, ita Limpenus:* Exhibitus & mihi fuit à D. ſecretario capituli S. Servatii codex Ms., cui titulus: "Regiſtrum altarium ſeu „beneficiorum impliis & liberæ eccleſiæ S. Ser„vatii Traiectenſis„ quæ beneficia fol. 1 dicun„tur„ collecta ſtudio & operâ Andreæ Bouwens, „Moſæ-Trajectini MDCXXVI.„ Folio 44 recen- F „ſentur.„ Redditus altaris S. Amoris in oppido „Trajecteñ, cujus rector eſt D. Ægidius Mar„quet.„ In margine notatur: „Coll. dña de Mun„ſterbilſen.„ Quo ſignificatur ad loci hujus abbatiſſam pertinere jus patronatûs iſtius beneficii. Neque jam exſtat, *pergit Limpenus*, neque umquam exſtitiſſe ſcitur altare S. Amoris in eccleſia collegiata S. Servatii: ſed exſtitit olim in foro olerum capella eccleſiæ iſti ſubjecta, S. Amori conſecrata, in qua & altare ſtetit eidem Sancto erectum. Non dubitatur, quin huic altari annexum fuerit beneficium, de quo dictus codex Ms. agit. Illud nunc obtinet R. D. Servatius Lovens. Civitas Trajectenſis dividitur in quatuordecim vicos; qui ex hiſce forum olerum & vicinas plateas complectitur, vocatur VICUS S. AMORIS, quod nomen à memorata Sancti capella retinuit.

Trajecti nomen ad Moſam

10 *Servatas quoque eo in ſacello uſque ad annum* 1651 S. Amoris *reliquias, ſed collabente tum ſacello ac vetuſtate ruinam minitante, eaſdem in S. Servatii eccleſia, dum de illis plenius diſpo-*

A *disponeretur, depositas fuisse, quod ea de re suis ad nos litteris R.P. Lampenus adjecit, docet Extractum è Resolutionibus capitularibus hisce conceptum verbis:* Extractum ex Resolutionibus capitularibus liberæ & imperialis ecclesiæ Sti Servatii Trajecti ad Mosam. Lunæ, quæ fuit 18 7bris 1651, adūn Rūdi ac nob: Dñi Decanus & Caplum, quia capella Sti Amoris, in hoc oppido sita, propter vetustatem jam ab aliquot annis cœpit ita cadere & paulatim delabi, ut periculi vitandi causà tam turris, quàm tectum capellæ ac etiam aliqua murorum altitudo debeat desumi, ordinârunt, quatenus sacræ reliquiæ in vitrea pixide existentes, ac etiam sanctæ reliquiæ pixidi plumbeæ inclusæ unà cum adjacente testimonio in pergameneo descripto consecrationis dictæ capellæ & summi altaris de anno 1406 .... Augti (quæ pixis plumbea cum suis reliquiis nunc fuit ex eodem altari desumpta) simul reponantur in sacrario ecclesiæ Sti Servatii, saltem usque ad aliam ordinationem.

Per Extractum ut suprà
J. P. Membrede secret.

B 11 *Atque hæc quidem de* S. Amoris *cultu sacro Trajecti ad Mosam eidem exhibito accepimus: viguit hic etiam Tungris; nam & in Tungrensi Breviario (dista Tungrensis quondam civitas duobus circiter milliaribus, quot & circiter Trajectum, à monasterio Belisiensi) anno 1547 typis edito, ejus Sancti Officium, ut confessoris, ritu duplici pariter legitur cum novem Lectionibus etiam propriis, & ex eadem* S. Amoris *Vita depromptis, quæ in ejusdem adventu in urbem Romanam terminantur. Orationem, quæ diversa est, hic adscribo:* Sancti Amoris, confessoris tui, Domine, votiva solemnia recensentes, tuam supplices deposcimus majestatem, ut, cujus misteria in laudem & honorem gerimus, ejusdem interveniente patrocinio, Beatis promissa gaudiâ contingamus. *Denique in variis etiam diœcesis Leodiensis, quæ habemus, Breviariis ejusdem Sancti commemorationem hoc eodem die in sacro Officio faciendam reperio.*

& Tungris etiamnum,

12 *Eodem pariter die Amorbaci in Francosed non Amorbaci in Francia.* *nia olim cultus fuit, nunc verò die* XVII *Augusti, velut primus ejusdem monasterii abbas colitur S. Amor vel Amator, quem aliqui ipsummet* S. Amorem *Belisiensem esse existimârunt. Sed diversum hunc ab illo fuisse, pluribus docuit eruditus Benedictinus Ignatius Groppius in Historia Amorbacensi, cujus argumenta Cuperus noster recensuit probavitque in Commentario historico-critico, quem ad diem* XVII *dicti mensis de eodem* S. Amore, *abbate Amorbacensi, edidit; ad cujus proinde §§ 1 & 2, ne actum agam, lectorem remitto. Solùm observo ex Vita* S. Amoris *Belisiensis, hîc edenda, constaturum, quàm rectè ibidem num.* 28 *dixerit Cuperus:* Consuluimus plura manuscripta Legendæ Belisiensis exemplaria, quæ ad diem VIII Octobris in scriniis nostris reposita habemus. Sed re vera S. Ille Amor Belisiensis numquam vocatur abbas, & nusquam dicitur in Franconia fuisse, vel ibidem fonti miram salubritatem precibus suis impetrâsse, quæ omnia de S. Amore traduntur.

C 13 *Tria sunt, de quibus Cuperus, Vitæ* S. Amoris *apographa; quorum unum, quod Anberti Miræi olim fuit, ex Ms. Belisiensi; alterum, quod etiam in Ms. Belfortii exstitisse notatur, ex Ms. Rubea-Vallis, quod* Hagiologium Brabantinorum *inscribitur; tertium ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris ad diem* XXIV *Septembris notatur acceptum. Belisiense apographum nostrum, satis vitiose exscriptum atque luxatum, hujusmodi habet exordium:* Igitur B. Amor Aquitanià ex patriæ suæ nobilissimis progenitus. S. Amoris *Vitam exordio simili in Lacensi diœcesis Trevirensis monasterio exstare, Majores nostros monuit P. Alexander Wiltheim anno* 1659. *Belisiense paulo accuratius est apographum Rubea-vallis; satis cum illo congruit quantum ad cetera: sed Prologum exhibet, qui abest a Belisiensi, & hoc habet exordium:* Cupientes aliquid scribere ad gloriam Dei nostri de B. Amore, viro Dei, sic auditorum desiderio satisfacere cupimus, ut juxta digestæ relationis modum veritati per omnia consulamus. *Ad Prologi calcem hæc verba occurrunt:* Ipsius (*S. Amoris*) itaque primò Vitam & actus perstringemus, ac dein ceterorum, qui in iisdem partibus (*Brabantinis scilicet*) claruerunt, Vitas successivè ponemus. *Quæ non auctoris Vitæ* S. Amoris, *sed Rubea-vallis hagiologi, Joannis Gillemanni, canonicorum Regularium S. Augustini in Rubea-valle jupprioris, anno* 1487 *defuncti, verba videntur. Porrò utrumque hoc apographum parergis aggressionibusque parum necessariis & subinde ineptis inficitur; quibus tertium, seu quod è Ms. Ultrajectino aepromptum est, caret; reliquis prorsus, licet tamen integram horum medullam atque substantiam complectatur, brevius.*

Gemina apud nos est S. Amoris Vitæ.

Tertium ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris AUCTORE C. S.

E

14 *Ex memoratis mox Vitæ* S. Amoris *apographis nullum auctoris sui nomen exhibet: at opportunè Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii in concinnato à se ad diem* VIII *Octobris* S. Amori *elogio ait:* Pauca tantùm de eo exstant; ut etiam ex Egeberto diacono (*cujus ac* B. Amore *Incubrationem Ms. Leodii, Affligemii ac alibi exstare, notat in margine*) conflare potest, qui Vitam ejus conatus est colligere: *verum quis Egebertus ille, quave vixit ætate? Et quæ* S. Amoris *est, quam scripsit, Vita? Nisi fallor, idem est ac is, de quo Trithemius, abbas Spanheimensis, de scriptoribus ecclesiasticis pag.* 138 *& seq. ita scribit:* Ecbebertus, clericus Leodiensis ecclesiæ, natione Teutonicus, in divinis Scripturis eleganter doctus, & in secularium litterarum disciplinis ad perfectum instructus, scripsit & metro & prosâ nonnulla opuscula, quibus nomen ad posteritatis notitiam tranmisit. E quibus exstat volumen, metro eleganti compositum, quod prænotavit: "De Erigmatibus „rusticanis lib. 1 „ De eadem re alius major „lib. 1.„ Claruit temporibus Henrici tertii (*obiit hic anno* 1055) anno Domini MLX. *Habet itaque, quis fuerit verosimillimè Egebertus, Vitæ* S. Amoris *è Molano auctor, &, quâ is vixerit ætate. At quam scripsit* S. Amoris *Vitam? Verbosiorem illam & inutilibus parergis deformem? An carentem his breviorem?*

prolixior altera fortè ab Egeberto sæculo XI

15 *Fatear equidem verbosiorem* S. Amoris *Vitam haud eam esse, quæ doctrinæ laudi, quam Trithemius Egeberto tribuit, respondere videatur: nec tamen hanc illi abjudicandam reor. Nec enim profana tantùm, sed sacra etiam, ut Trithemius scribit, doctrina laude floruit: sacram autem in sua de* S. Amore *incubratione qualicúmque adhibere verosimiliter, ita exigente scriptionis argumento, maluerit, quàm profanam; quippe qui in referendis sacra Scriptura verbis, petitisque ex eodem fonte exemplis multus sit, etiam*

conscripta,

AUCTORE C. S.

ſuprà, quàm par eſt, mi edendam infrà prolixiorem S. Amoris *Vitam inſpicienti manifeſtum erit. Contrà autem Vita brevior ne unum quidem ſacræ Scripturæ textum exhibet. Poeſeos etiam laude Egebertus floruit: at ingenium poëſi deditum Vitæ verboſioris auctor nicùmque prodit, ſtilo ſoluto inutiles ſubinde verſus inferens, quales hi ſunt num.* 5. Tandem Romanas attigit arces, &c. Dictis eum compellat amicis, *quod facere ſeculi* XI *ſcriptoribus etiam familiare fuit. Confirmor verò hac in opinione, verboſiorem nempe* S. Amoris *Vitam ab Egeberto ſcriptam fuiſſe, ſi Molani verba cum verboſioris* S. Amoris *Vitæ apographis conferam.* Ex quo (*Egeberto, inquit Molanus*) ſuperioribus addatur, Virum ſanctum (*Amorem*) elevatum eſſe per viſionem Hildæ, uxoris Odulfi. *Expreſſa igitur mentio facta fuit Hildæ atque Odulfi in Egebertina* S. Amoris *Vita, à Molano laudata, & verboſiori infrà edendæ, ut ea, quæ de* S. Amore *ex Egeberto Molanus refert, cum hac conferenti liquebit, ſaltem quantùm ad rerum ſubſtantiam confermi. Hildæ verò ac Odulfi nomina in utroque ſuperioris* S. Amoris *Vitæ apographo noſtro, licèt paulò diverſimodè, exprimuntur: Hildæ autem nomen non legitur in breviori* S. Amoris *Vitæ apographo; ut Vita brevior ex prolixiori contracta, & recentioris cujuſdam, quòd num.* 18 *confirmabimus, qui Egeberti dicta, reſectis parergis inutilibus, compendiosè lectori ſuo exhibere voluerit, fœtus videatur.*

B

duæ ſcripturæ antiquiores.

16 *Egebertus quidem, ſeculis aliquot* S. Amore *poſterior, in iis, quæ de* S. Amore *narrat, magnum per ſe pondus haud habet: at hæc paſſim non è ſuo, ſed ex alterius, ſe antiquioris, penu deprompſit; quod planè Egebertus ipſe num.* 7 *verbis hiſce declarat:* Sunt autem, *inquit,* nonnulli, qui de eo vanas, ut credimus, agitant quæſtiones, cur hic Dei Famulus, cùm prior hoc libellus reticeat, in presbyterii honore colatur. *In apographo noſtro Beliſienſi pro vocabulo* Prior *legitur* Priorum: *ſed res eòdem recidit. Vixerit veriſimiliter auctor ille Vitæ* S. Amoris *Egeberto antiquior ſeculo* IX *vel* X; *quòd ſi* S. Amor, *quod equidem nobis ob infrà dicenda haud omni veriſimilitudine carere videtur, ſeculo* IX *obierit, neque contemnenda erunt, quæ ex illo de* S. Amore *Egebertus narrat. Nec antiquiori* S. Amoris *biographo vitio verti debet jejunus admodum de rebus illius geſtis ſcribendi modus: quantùm enim ex Actis colligi poteſt,* S. Amor *ignotus omnino hoſpes Trajectum advenit, vitamque duxit Deo magis, quàm hominibus notam, nec fortè annis multis poſt ſuum illuc adventum in vivis ſuperſtes egit: ut adeò res ab illo tum illic, tum alibi geſtæ latere magnam partem facilè potuerint, etiam ſcriptorem, ſanctо* Amori *ætate vel æqualem, vel ſupparem.*

C

ſed quæ ætatis, quâ ſcripta fuit, nullam exhibet notam:

17 *Cæterùm nihil, unde verboſioris hujus* S. Amoris *biographi ætatem colligas, apographum noſtrum Beliſienſe per ſe ſuppeditat: neque magis nos hìc juvat apographum aliud, è Rubea-vallis codice acceptum, quà quidem hoc* S. Amoris *Vitam explanat. At in præfixo huic Prologo quædam occurrunt, ex quibus exhibita iſthic poſt Prologum* S. Amoris *Vitæ auctor ſcripſiſſe ſeculo* IX, *&* S. Amori *ſuppar fuiſſe, nonnemini minùs cauto videri poſſet. Sunt autem hæc in primis Prologi verba:* Qui (*S. Amor*) fines Brabantiæ, quæ nuper Lotharingia vocata cognoſcitur, ſua ſanctiſſima converſatione & ſolerti prædicatione fœcundavit: *quibus ſi addatur præfixus Prologo titulus:* Incipit Prologus in Vitam S. Amoris nuper Trajecti converſantis, *venire alicui in mentem poſſet, vixiſſe* S. Amorem *ſub medium ſeculum nonum, quo Auſtraſia, mutato nomine, à Lothario ſeu imperatore, ſeu rege* Lotharii regnum, *ſeu, ut modò loquuntur,* Lotharingia *dici cæpit; nec diu poſt ſcripſiſſe* S. Amoris *biographum. At Prologum illum non auctoris Vitæ* S. Amoris, *ſed Joannis Gillemanni, Rubeæ-vallis Hagiologii collectoris, videri, jam dixi num* 13; *particula verò* Nuper, *quam ſcriptor idem adhibet, etiam ad longum tempus ex ejus mente extendenda ſignificatio eſt.*

D

altera brevior,

18 *Nihil pariter occurrit in Vita* S. Amoris *breviori ſeu Ultrajectina, unde tempus, quo hæc ſcripta fuit, definias: quamquam autem inutilibus illa parergis careat, magiſque ſuccincta ſit verboſiore ſeu Egebertina* S. Amoris *Vita, nec tamen pauciores res ab illo geſtas contineat, & proin majorem præ ſe ferre videri poſſit antiquitatem; cùm tamen & ipſa nævo ſuo non careat, non ſolùm* S. Amoris *Vitâ, quæ Egeberto præluxit, ſed Egebertinâ etiam, quod num.* 15 *monui, recentiorem eâ de causâ animo, quòd Beliſienſis parthenonis originem attribuat Hildæ, comitis Odulfi uxori, ſequentibus verbis:* Tunc illa hujus religionis (*elevationis ſeu tranſlationis corporis* S. Amoris) magiſtra ſeipſam cum monialibus & cum quadam dotis ſuæ villa ſancti Amoris ſe mancipavit perpetuæ ſervituti. Cujus exemplum multæ aliæ ſecutæ, cœnobium, quod uſque hodie permanet, dictum "Bliſiam„ Leodienſis diœceſis fundaverunt. *Si monialibus Beliſienſibus ſe Hildæ ſociam junxerit, priùs vimverò, quàm ſe illis jungeret, monaſterium illic erat, nec illud ipſa fundavit: quamquam unà cum marito eidem parthenoni haud exigua præbuerit veroſimiliter munificentiæ & benevolentiæ ſpecimina, ut colligi ex iis poteſt, quæ de utroque conjunge lib.* 2 *Hiſtoriæ Loſſenſis pag.* 23 *Mantelius ſcribit:* Illud conſtat, *inquit,* dictum fuiſſe, (*Odulfum*) comitem de Los (*verène id de Odulfo dicatur, inquirere hic neceſſe non eſt*) cum uxore ſua Hilda ex Trajecto (*hæc de re infrà agetur*) tranſtuliſſe Biliſiam S. Amorem diaconum, collegii Biliſienſis tutelarem, atque ibidem ambos obtinuiſſe ſepulturam, ut quorum annua poſtridie S. Lamberti fiat memoria.

E

& prolixioris

19 *At neque ex elevatione ſeu tranſlatione corporis* S. Amoris, *facta occaſione viſionis Hildæ oblatæ, neque ex ejus in parthenonem munificentia aut ſepultura, quam eodem loci obtinuit, argui poteſt, ei primam aſceterii Beliſienſis deberi originem. Imò verò, quotquot de prima collegii Beliſienſis ſcripſerunt origine, id à S. Landrada, è regia Francorum regum ſtirpe orunda virgine, ſeculo* VII *fundatum aiunt, adſtipulante illis Theodorico, abbate Trudonopolitano, ſeculo* XI, *annis paucis inchoato, vitâ functo, in Vita ejuſdem regiæ virginis tom.* 2 *Julii Operis noſtri ad diem* VIII *ejuſdem menſis edita, in qua num.* 6 *&* 7 *ita de Beliſienſis eccleſia per S. Landradam fundatione loquitur:* Stabat (*S. Landrada*) in medio noctis ſilentio incomitata & ſine arbitris, & ultra omnem hanc luteam infirmitatem elevata libero mentis pede in odorem cœleſtium unguentorum currebat, cùm ſubitò pateractis cœlis, comitante lumi-

F

Digitized by Google

A ne, mirifici operis crux delabitur, & Landradæ, quæ jam mundo crucifixa erat, velut pro munere ſuper contiguum lapidem deponitur. Sicut enim mollis cera impreſſam ſigilli imaginem recipit & repræſentat, ita & duriſſimus lapis adhuc nobis ejuſdem crucis totam impreſſionem integrè demonſtrat. Vox interim adminiſtratorii ſpiritus audita eſt, Accipe, Landrada, hoc ab immortali Sponſo charitatis pignus. Ipſe tibi crucis mittit ſponſalia, qui in cruce moriens reſtaurat omnia. Amatoris tui (Chriſti) hæc ſunt munera. Tali munimine hoc in loco deinceps non nocebunt ſpiritus immundi, fames, mortalitas, rerum inæqualitas, morbi & peſtilentia.

forte recentior.

20 Virgo Dei, gaviſa de munere, roborata de conſolatione, oblita ſexûs & ætatis, in quamdam virilitatem accingitur; propriis manibus negotium, quod non potuerat, aggreditur. Vepres & ſpinas extirpare; humum farrire; eccleſiam in honore & memoria Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ conari fundare: propriis manibus lapides effodere & comportare, lineam ducere, fundamenta jacere, & in loco

B ſibi deſtinatæ crucis, non alius, quàm ipſa collocavit ipſum, quod adhuc perdurat, altare. Adfuit indefeſſæ laboratrici ſuæ manus Omnipotentis uſque ad conſummationem perfecti operis. Tunc verò Lambertum epiſcopum, poſtea Chriſti martyrem futurum, evocat, & pia commonitum familiaritate, quâ ſe ab initio ſanctæ animæ colligaverant, novæ ſuæ eccleſiæ conſecrationem & reliquiarum impoſitionem ex voto impetrat. *Dein mox Theodericus ſociarum S. Landradæ ſub hujus auſpiciis duêtuque in omni virtute pregreſſum extollit; ut Landrada non modò Beliſienſis eccleſiæ, ſed ipſius etiam parthenonis auctor illi procul dubio creaita fuerit, non Hilda. Error itaque eſt, quo Beliſienſis fundatio Hildæ, quam ſeculo* IX *vixiſſe probabiliter, ſequenti* § *dicemus, tribuitur; in quem, ſicut nec Theodoricus abbas Trudonopolitanus, nec Vitæ prolixioris auctor impegit, ita veroſimiliter cujuſdam recentioris eſt, qui Egebertinam* S. Amoris *Vitam parergis ſuis ſic purgârit, ut & ipſe in errorem lapſus videatur, Egeberti dictis cupiens nonnihil vel de ſuo vel è recepta tum vulgò traditione adjicere. Groppius ſuprà laudatus meminit Vitæ* S. Amoris, *Germano idiomate conſcriptæ, anno* 1683 *primùm editæ, in qua* S. Amoris *Beliſienſis & Amorbacenſis geſta confunduntur; ſed hanc neque habemus, neque eſt, cur magnopere curemus.*

C

§ II. Ætas Sancti incerta: geſta ejus breviter perſtricta.

S. Amor

EX *memoratis* § *ſuperiore* S. Amoris, *Beliſia culti, Actis, quæ de illo noſcuntur, ferè accepta ſunt. Elogium ipſius ex Sanſſayo num.* 4 *jam recitavi: addo hic alterum ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgii ad hunc diem, quod ſic habet:* In Beliſia monaſterio depoſitio S. Amoris, diaconi & confeſſoris, qui natione Aquitanus fines Brabantiæ, quæ nuper Lotharingia vocata cognoſcitur, ſua ſanctiſſima prædicatione & converſatione fœcundavit. Multo tempore ad ſepulcrum S. Servatii Domino ſervivit, & tandem poſt laudabilem & miraculis claram vitam quievit Beliſiæ, ubi extra muros in canonicarum collegio, quod dicit* MUNSTER-BILSEN, præcipuo colitur honore, potiſſimùm in natalitio die. Pauca tantùm &c, *quæ ſuprà num.* 14 *jam recitavi. Accipe etiam elogium, quod Fiſenus mox laudatus ex Egeberto, ut notat, Molano ac Mss. in Floribus eccleſiæ Leodienſis pag.* 448 S. Amori *concinnavit.*

AUCTORE C. S.

* *l.* dicitur

22 *Ita habet:* Gente Aquitanus, diaconus gradu fuit. Hasbaniam multis laboribus excoluit, magnaque ex parte vindicavit ab impietate & vitiorum ſenticetis. Ad S. Servatii ſepulcrum multis annis egit rerum divinarum contemplationi deditus. Beliſiam denique migravit, ubi vitam duxit inſigni integritate, editiſque multis miraculis ſpectabilem, ac beato fine clauſit; incertum, qua ætate, niſi quòd B. Landradam præceſſiſſe videatur, quæ circitèr annum ſexcenteſimum nonageſimum tertium mortalitatem hanc deſeruit. Nobilium enim canonicarum collegium, quod hac autore gloriatur, tutelarem veneratur S. Amorem. Sacrum

E

ejus corpus in lucem è ſepulcro editum præcipuis colitur honoribus. *Eadem ferè habet etiam in Hiſtoria eccleſiæ Leodienſis lib.* 4, *cap.* 10 *inter annos* 659 *&* 662, *præterquam quòd hic cum Landradâ juniorem vel ſynchronum facere videatur: poſtquam enim exſtructi à Landradâ monaſterii meminit,* S. Amorem *Beliſiam, loci religione ſanctoque receſſu captum, conceſſiſſe, aiſ verbis mox dandis num.* 24.

à nonnullis

23 *Modò elogia iſta cum noſtris Vitæ illius apographis, ſuperiùs memoratis, conferamus, & ſi quid ex illis de eodem Sancto ſtatui poſſit, diſpiciamus. Ab ætate illius incipiamus, cujus nullum, quod quidem certum ſit, exſtat in ſupradictis vitæ apographis indicium. Sanſſayus in elogio ſuprà recenſito ipſum S. Landradæ tempore priorem eſſe, aut ſaltem ante hanc mortuum, minimè dubiè aſſerit, dum* ad *ejuſdem Sancti* tumulum canonicarum collegium poſtea fundatum ait, *cujus ſcilicet collegii fundatricem ipſam S. Landradam cum aliis omnibus, qui de ea egerunt, in eodem Martyrologio ſuo Gallicano ad diem* VIII *Julii, quo eadem colitur, agnovit. In eamdem ſententiam propendit Bartholomæus Fiſen, num. precedenti relatus, eo nixus argumento, quòd fundatum à S. Landradâ Beliſienſe canonicarum collegium* S. Amorem tutelarem ſuum veneretur.

ſec. VII *ante S. Landradam mortuus*

F

24 *Non diſſentit idem ſcriptor in Hiſtoria Leodienſi loco paulò ſuperiùs laudato, ubi, dubitanter tamen, hæc ſcripſit:* Loci (*Beliſienſis*) religione ſanctoque receſſu captus eſt B. Amor, qui gente Aquitanus... cùm ad B. Servatii ſepulcrum ſe recepiſſet, rerum divinarum contemplationi deditus Beliſiam migravit ſub hoc forſan tempus (*inter annos* 659 *&* 662, *ut habet in margine*) certi enim nihil compertum eſt. *Hæc ſi ita ſe habeant, non eſt* S. Amor *ſeculo* VII *junior, cùm S. Landrada anno* 680 *vel* 690 *obierit ex dictis in Opere noſtro ad diem* VIII *Julii. Non alia igitur ratione Fiſenus, quantùm ex ejus verbis apparet, pro* S. Amoris *ætate nectúmque figenda nixus fuiſſe videtur, quàm quòd illuſtris iſte parthenon illum eccleſiæ ſuæ Tutelarem veneretur; nec alia pariter uſum Sanſſayum arbitror, dum ad illius tumulum fundatum* poſtea *fuiſſe canonicarum collegium dixit.*

haud ætate fundato

Digitized by Google

AUCTORE C. S. *aſſerium,*

25 *Verùm ea ratio admodum debilis eſt; cùm* S. Amoris *corpus diu poſt obitum S. Landrada ad Beliſienſem eccleſiam potuerit eſſe tranſlatum, vel in ea elevatum, atque propterea ejuſdem eccleſiæ Patronus cœpiſſe haberi, maximè quòd eadem eccleſia prater ſanctiſſimam Dei Genitricem nullum peculiarem Patronum à prima fundatione ſua habuiſſe videatur. Certè Theodoricus, abbas Trudonopolitanus, cujus ætate ſeu ſeculo* XI *&* XII, *ut ex charta Regenera, ſe* in ancillam ſanctæ Amori in Biliſia *dantis, anno* 1040 *ſcripta* (*vide Mantelium part.* 2 *Hiſtoriæ Loſſenſis pag.* 2 *& ſeqq.*) *liquet, Beliſienſis eccleſia a* S. Amore *jam inde nomen obtinuerat, in Vita ejuſdem S. Landradæ de Beliſienſis eccleſiæ fundatione agens, nec de alio ejuſdem Patrono meminit, nec de* S. Amoris *tumulo, eo loci priùs exiſtente, ſuſpicari permittit. Theodorici verba num.* 19 *& ſeq. dedi, quibus Beliſienſis eccleſia non ſuper* S. Amoris *tumulo, de quo nulla ibi mentio, ſed in ſuſtu,* quem (*ut premiſerat*) à feritate inhabitantium beluarum BELUAM vocabant, *neque ex ejuſdem Sancti reverentia, ſed ex cœleſtibus crucis delapſa vociſque angelicæ indiciis eo in loco erecta, nec denique laudati* S. Amoris *titulo, ſed* in honore & memoria Dei Genitricis & perpetuæ virginis Mariæ *exſtructa dedicataque fuiſſe perhibetur.*

B

quidquid ejus Vitæ ſive de ſumma

26 *Atque hæc quidem ex Vita S. Landradæ: contrà verò Vitæ* S. Amoris *favent oppoſitæ opinioni; ſed aliis difficultatibus implicantur. In Vita breviori legitur Sanctus mox ab obitu ſuo* tumulatus... in loco, qui dicitur HOLDIER, ubi baſilica pòſt in ejus honore conſtructa eſt, in qua multo ampliora exhibuit miracula, quàm fecerat in hac vita. *Sed ibidem ſtatim ſubditur, matronam quamdam, vicinia rectoris, nomine Odulfi, conjugem, ter divinitus monitam,* ut S. Amorem à loco, in quo jacebat, ſubvectum apud ſe condignè reponeret; *eamque hiſce monitis paruiſſe, tranſlato corpore ejus* in locum, ubi uſque hodie venerat, *lege:* veneratur, *ſeu colitur. Quin etiam verbis num.* 18 *tranſcriptis eadem matrona unà cum aliis, ſui imitatricibus, Beliſienſe fundáſſe monaſterium dicitur; ut adeò ſecundum hanc* S. Amoris *Vitam alteram hic habuiſſe eccleſiam ſuo nomini ſacram videatur, in qua priùs ſepulturam habuerit, quàm in Beliſienſem tranſlatus fuerit.*

C

ſive de unica eccleſia,

27 *In prolixioris Vitæ apographo noſtro Rubea-vallis de prima ejuſdem ſepultura, tacito loci nomine, pariter legitur:* Tumulatus in loco, ubi poſtmodum hodieque habetur baſilica in ejus honore & laude conſtructa. *At alterum ejuſdem longioris Vitæ apographum noſtrum Beliſienſe, cetera conſonans, pro* Baſilica *habet* Beliſia, tumulatus in loco, *inquiens,* ubi poſtmodum hodieque habetur Beliſia, in ejus etiam honore & laude conſtructa. *Nec proinde tamen ſacri corporis tranſlationem, in breviori memoratam, penitus præterit; ſed eadem ibi in fine mutila exſtat, ut locus, ad quem tranſlatio facta fuerit, non legatur, qui in apographo Rubeæ-vallis dicitur fuiſſe,* ubi uſque hodie ſancta ejus beneficia ad plenum exuberant, *nimirum Beliſia: in neutro verò quidquam legere eſt de fundato Odulfi uxoris aliarumque, quæ hujus exemplum ſecutæ fuerint, munificentiâ operâque monaſterio Beliſienſi. Verùm hæc omnia intricata ſunt, confuſionem ſonant, ac propterea expendenda.*

28 *Locum primæ ſepulturæ* S. Amoris *Ultrajectinum apographum noſtrum* Holdier *fuiſſe ait, nomen hoc ſilentibus apographis aliis. Locus,* Holdier *nominatus, mihi planè ignotus eſt, niſi fortè biographus Beliſiam indicare voluerit, quam Theodoricus, ſupra relatus,* à feritate inhabitantium beluarum BELUAM vocatam fuiſſe, *aſſerit;* Beluam *verò, ſeu,* Belluam *idem biographus Belgicè per* Holdier *reddere voluerit;* Hol *enim ſpecum,* Dier *autem* animal *ſignificat, ut* Holdier *animal ſeu feram in ſpecu commorantem ſignificet. Utut tamen ſit, inter apographa convenit, in loco primæ ſepulturæ illius eccleſiam poſtmodum conſtructam fuiſſe, quam Beliſienſe apographum* Beliſiam, *Rubea-vallis* Baſilicam *appellat. Convenit etiam inter eadem apographa de* S. Amoris *corpore eo ex loco ad Beliſienſem eccleſiam tranſlato operâ uxoris Odulfi.*

D

ejus tumulo ſuperſtructa, dicant,

29 *At enim cùm iſtius primæ eccleſiæ, ad* S. Amoris *tumulum erectæ, in qua hic miraculis claruerit, nullam alibi mentionem, nullum veſtigium invenerim, credere cogor, hanc commentitiam eſſe, nec Sanctum in alia eccleſia, quam in Beliſienſi, poſtquam in hanc tranſlatus vel in hac elevatus fuerat, miraculis fulſiſſe. Minùs etiam admittere poſſum, quæ de fundato poſt tranſlatum Sancti corpus cœnobio ibidem habet biographus in apographo breviori Ultrajectino, neque ea coheret narratio, ut num.* 18 *dictum eſt; neque Hilda, ſeu Hulda Odulfi, ſeu Cloduifi uxor ex num.* 19 *& ſeq., uti & num.* 25 *dictum eſt pariter, Beliſienſem dici poteſt fundáſſe eccleſiam. Quia tamen hujuſmodi errores non rarò ex rerum verè geſtarum confuſione naſcuntur, ſi hic liceat divinare, fortaſſe iſta hoc ſimilive modo ſe habuerint.*

quæ unica tantùm

E

30 S. Amoris *corpus poſt S. Landradæ tempora, aut certè poſt conditam ab illa Beliſienſem eccleſiam, in hac, ejuſve communi cœmeterio primo fuerit in vulgari ſepulcro tumulatum, ibidemque cœperit miraculis honorari. Tum verò Hilda vel Hulda, Odulfi aut Cloduifi, vicinæ regionis judicis uxor, divinitus monita, à ſacris ejuſdem loci virginibus impetraverit, ut illud è terra ſublevatum honorifico in eadem eccleſia loco reponeretur. Deinde eadem matrona (ſi vera eſt apographi Ultrajectini ſeu brevioris narratio) poſt mariti obitum religione loci capta monialibus ſeſe addiderit cum ingenti dote ſociam, aliaſque habuerit ſui exempli imitatrices, quarum omnium munificentiâ Beliſienſe monaſterium plurimùm auctum dotatumque ſit.*

& S. Amore antiquior

F

31 *Si hæc ita ſe habeant, potuit brevior biographus* S. Amoris, *ab hujus rebus geſtis non parùm remotus, ex unica Beliſienſi eccleſia duas perperam feciſſe, ambas in loco tumuli S. Confeſſoris exſtructas, primam ſcilicet ante, ſecundam verò, aut ſaltem adjectum ei monaſterium poſt ſacri corporis tranſlationem. Potuit itaque prædictum primæ fundationis augmentum de ipſa prima fundatione ineptè interpretari, ut proinde dixerit:* Cujus (*uxoris Odulfi*) exemplum multæ aliæ ſecutæ cœnobium, quod uſque hodie permanet, dictum Bliſiam... fundaverunt. *Id denique ex dictis certum eſt, S. Landradam primam Beliſienſis eccleſiæ ac monaſterii fundatricem eſſe; dumque hæc illa exſtrueret, nec* S. Amoris *corpus eo loci quieviſſe, nec hujus cultum illam ullo modo habuiſſe præ oculis. Minimè quoque veroſimile apparet, eumdem* S. Amorem *tempore tranſlationis corporis ſui in dicata ſibi*

fuiſſe videatur,

ac

Digitized by Google

A *ac ſuper tumulo ſuo poſtmodùm exſtructa eccleſia, in qua miraculis coruſcabat, jacuiſſe; tum quòd nullis eccleſia ceteris omnibus ignota ſit, tum quod ſacri corporis ex tali loco tranſlatio non facile permittenda fuiſſet, nec eſſet, cur fieret. Nunc ad propoſitum noſtrum, cujus gratiâ hæc diſputavimus, redeamus.*

ut adèò hinc Sancti ætas certò definiri nequeat:

32 *Manifeſtum igitur eſt, ætatem, quâ* S. Amor *vixerit, ex illius ſepultura, eccleſia, aut tranſlatione non poſſe certò aſſignari: neque certi aliquid de perſonis, Odulfo nimirum, Hilda & Hucboldo, Hucboldo, ſeu Hucvoldo comite, in ejus Vita memoratis, dici poſſe. Id unum ex ejus Vita aſſerere tutò poſſumus,* S. Amorem *non eſſe ſeculo* VI *antiquiorem. Nam quod in tota illa Vita certius videtur, eſt ejuſdem Sancti apud S. Servatii eccleſiam Trajecti ad Moſam pia commoratio, vel frequens ad eam acceſſus, quam S. Monulphus ejuſdem ſedis Trajectenſis ſeculo* VI *epiſcopus exſtruxit, ut videre licet in Opere noſtro tom.* III *Maii, pag.* 217 *in eodem S. Servatio. Haud æquè dici certò poteſt, an eodem ſeculo* VI, *vel quoto pòſt* S. Amor *vixerit. Priorem tamen ſeculo* XI *eſſe, ſuadet aſſerta ſuperiùs num.* 2 *à Martineo ætas Calendarii monaſterii Stabulenſis, cui ille ad hunc diem inſcriptus eſt; ſuadet ætas ſcriptoris Vitæ prolixioris S. Evermari martyris, in qua de ejuſdem Sancti confeſſoris corpore in ſupplicatione publica delato fit mentio; ſuadet denique Regenera charta, de quibus vide numm.* 5 *&* 25 *ſuprà.*

B

non planè tamen

33 *At nihilne pariter in* S. Amoris *Vita occurrit, unde, quo is ſaltem ſeculo vixerit, probabili ſaltem nicúmque modo colligatur? Ut quid in re obſcura dubiaque ſentiam, brevibus dicam, fateor, non omnino ab eo alienus ſum, ut* S. Amorem *ſeculo* IX *vixiſſe, & poſt obitum eodem ſeculo corpus ejus in Beliſienſi eccleſia è vulgari ſepulcro in honoratiorem locum fuiſſe tranſlatum. Sanè,* S. Amorem *in eccleſia Beliſienſi à S. Landrada antè fundata fuiſſe ſepultum, vel juxta illam, nec alium habuiſſe ſepultura locum, ex jam dictis veroſimilius eſt. Addo ex Actis primò quidem, inter* S. Amoris *obitum & ſolemnem corporis ejus in Beliſienſi eccleſia elevationem non multum temporis interceſſiſſe; dein verò,* S. Amori *ſynchronum fuiſſe Hucboldum comitem; denique Odulfum Hildamque, quorum pariſſimùm operâ corporis ejus elevatio facta eſt, eidem aut ſynchronos, vel ſaltem fuiſſe ætate ſuppares; ut adeò* S. Amoris *obitus ac elevatio eodem, quo hi floruerunt, ſeculo, id eſt, ex dicendis* IX, *ſaltem non abſque veri ſpecie videri poſſint contigiſſe.*

partim ex Actis.

34 *Primum* S. Amoris *Vita prolixior diſertè affirmat: nam ſecundum hanc mox ab obitu ſuo* S. Amor *clarere prodigiis cœpit:* Juxta communem omnis carnis ritum, *inquit apographum Beliſienſe infrà num.* 19, humi appoſitus, quibus tunc præcipuè claruerit virtutum meritis, totum evolvere nedum noſtræ, nec cujuſquam eſt facultatis. Defunctum verò Deus eum miraculis ditavit multò amplioribus, quàm priùs viventem feciſſet. S. Amoris *igitur obitum varia ab illo facta prodigia exceperunt proximè: nec diu pòſt ſecuta eſt corporis ejus è vulgari ſepulcro elevatio: ſic enim habent Vitæ prolixioris apographa:* TEMPORE QVIDEM ALIQUANTULUM FLUXO, nolens piorum auctor Deus, terræ creditum diutiùs delituiſſe (*delitescere*) ſacrum pignus, eum potiùs cum ſanctis Confeſſoribus à terra ſublevatum meritis coli tendebat honoribus. *Sic verò brevius ſeu Ultrajectinum apographum:* TEMPORE ALIQUANTO POST (*obitum* S. Amoris, *hunc-que mox ſecuta prodigia, de quibus proximè antè loquitur*) Dominus tertiò quamdam matronam nobilis viri, nomine Odulfi, rectoris ipſius viciniæ, per viſum monuit, ut S. Amorem à loco, in quo jacebat, ſubvectum apud ſe condignè reponeret. *Non invito igitur, imò favente omnino* S. Amoris *biographo, unius ſeculi ſpatio ejuſdem Sancti tam obitus, quam corporis ejus elevatio includitur: cur autem rem utramque ſeculo* IX *probabili nicùmque modo aſſigi poſſe contendam, quæ de Hucboldo comite atque Odulfo mox dicam, aperient.*

AUCTORE C. S.

partim ex perſonis Hucboldi.

35 *Vita* S. Amoris *prolixior Hucboldi comitis num.* 9 *hujuſmodi mentionem facit:* Contigit itaque bonæ memoriæ Viro (S. Amori, *Româ Trajectum ad Moſam petenti*) poſt ſuſceptum cœleſtis Janitoris conſilium per Mediolanenſe territorium huc veniendo tranſiſſe. Ibi Hucboldum quendam comitem, ſecundis craſtinis effluentem, febre tamen correptum exaudivit, quem medicorum manus nullo remedio curare potuit; *ſed, ut additur,* à S. Amore *febre dein liberatus fuit. Prolixiori* S. Amoris *Vitæ conſonat hic brevior. Fuit itaque Hucboldus ille comes Sancto noſtro ſynchronus: verùm quis ille & quo ſeculo vixit? Alium Hucboldum, cui hic dicta quadrent, difficulter repertum iri, exiſtimo, quam Hucpaldum, ſub Ludovico II auguſto, Lotharii filio, palatii per Italiam ſeculo nono comitem. Hujus mentio fit apud Muratorium tom.* 2, *parte* 2, *col.* 950 *in Ludovici charta, anno* 851 *ante ſequenti Ticini data, his verbis:* Tunc prædictus Theodoricus veniens in ipſum palatium, ubi in judicio ſedebat Hucpaldus, comes ſacri palatii *&c. Idem anno* 852 *Rodingi Florentini epiſcopi chartæ, quâ Berta, ejuſdem comitis filia, monaſterii S. Andreæ præfecta eſt, ſubſcripſit hoc modo:* Ego Huepoldus (*lege:* Hucpoldus) comes palatii pro mea largitate ſubſcripſi. *Vide Ughellum Italiæ ſacræ antiq. tom.* 3, *col.* 25 *& ſeq. Anno* 860 (*vide Mabillonium de re diplomatica charta* 93) *Placitum in ducatu Spoletino eſt habitum in gratiam Ludovici II contra Ildebertum, quod item* Hucpoldum comitem palatii *memorat. Veroſimile itaque, Hucpoldum hunc, cum junior adhuc eſſet, à* S. Amore, *per territorium Mediolanenſe Trajectum ad Moſam eunte, ſanitatem recepiſſe, fortè annis aliquot ante medium ſeculum* IX. *Accedet autem huic conjectura plusculum adhuc veriſimilitudinis, ſi* Odultum, *qui eodem ſeculo* IX S. Amoris *corpus elevandum curârit, inveniamus; cum, ut* S. Amoris *obitus ab elevatione ejus corporis multùm removeatur, ejuſdem Vita non patiatur ex dictis.*

B

E

& Odulfi.

36 *Hunc verò Odulfum nobis ſiſtit Mantelius in Hiſtoria Loſſenſi lib.* 2, *pag.* 23 *& ſeqq., ubi illum non modo cum conjuge ſua Hilda in Beliſienſi parthenone ſepultum, ac utriuſque memoriam annuam ſervari ait, ſed etiam eumdem* Odulfum fortè Loſſenſibus præfuiſſe ab anno DCCCL, ſi non multò priùs. *Fuerint Odulfus Loſſenſis comes, ut Mantelius ſcribit, nihil curo: at vellem, ut monumentum certum, quo Odulfum illum ſub medium ſeculum* IX *vixiſſe conſtaret, in medium adduxiſſet: ſed undecúmque id hauſerit Mantelius, pro commento habere non auſim propterea, quòd Odulfus in Beliſienſi monaſterio ſepultus probabiliter idem videri poſſit, de quo Nithar-*

AUCTORE C. S.

dus, ſeculi IX *ſcriptor, geſta anno* 840 *aut ſeq. inter Ludovici Pii aejuncli filios explanans, ita ſcribit:* Interea omnes inter Moſam, & Sequanam ad Karolum (*Calvum*) miſerunt, mandantes, ut antequam à Lothario (*Caroli fratre*) præoccuparentur, veniret: adventum ejus ſe præſtolaturos, promittentes. Quam ob rem cum perpaucis Karolus hoc iter accelerans ab Aquitania Cariliacum venit & à Carbonariis & infrà ad ſe venientes benignè ſuſcepit. Extra verò (*ſeu ultra ſilvam Carbonariam ad Moſam uſque*) Herenfridus, Giſlebertus, Bovo ac ceteri, ab Odulfo decepti, firmatam fidem negligentes defecerunt.

in Actis memoratorum.

37 *Carbonariam ſilvam Wendelinus de Natali ſolo legum Salicarum Binchio, Nivellam, Lovanium, Arſchotum ac denique Dieſteminm uſque extendit; ita ut quidquid terrarum inter Dieſteminm & Trajectum ad Moſam jacet, extra ſilvam Carbonariam ſit: & verò inter ſilvam hanc & Trajectum ad Moſam ſitum fuiſſe terra tractum aliquem, oſtendit Fulcuinus, anno* 990 *defunctus, de Geſtis abbatum Lobienſium, Hungarorum in Gallias anni* 954 *irruptionem ita partim deſcribens:* In hac acie (*Hungarorum*) Cono prædictus cum ſuis ſequacibus militavit: ſed ubi Trajectum ventum eſt, quam Moſa alluit, incertum, qua de cauſa, ab eis deſcivit. Hungri Hasbaniam ignibus & deprædatione aggreſſi, Carbonariam petunt. *Quatuor igitur a Nithardo nominati magnates videntur fuiſſe totidem comites, qui inter Carbonariam Moſamque ſuos habebant comitatus: certè Giſlebertus à Nithardo aliquante poſt (ſi tamen utrobique illi de eodem Giſleberto ſermo eſt) vocatur* Manſuariorum *comes. In pago autem Hasbanienſi & Manſuarienſi ſeu Manſuariorum Robertus, Hasbaniæ comes, in charta ſub annum* 746 *data apud Miraum Donationum Belgicarum cap.* 5, *collocat* Halen, Schaffen, Velpen & Meerhout: *è quibus locis* Schaffen, Meerhout & Halen *Dieſtheminm inter & Moſam ſita ſunt; licèt Dieſtemio multò propinquiora. Porrò cum eodem tractu, quà ultra Dieſteminm ad Moſam itur, ſita ſit Beliſia, interque memoratos comites Odulfus recenſeatur, vero ſaltem ſimile utcúmque iterum eſt, hunc in locis Beliſiæ Moſæque vicinis comitis, ſeu* Rectoris ipſius viciniæ, *ut brevior de illo* S. Amoris *Vita loquitur, ſub medium ſeculum* IX *geſſiſſe nunnus, nec ab eo diverſum, cujus apud ſe ſepultis Beliſienſes canonicas meniorium annuam ſervare, Mantelius ſcribit.*

cum ſeculo IX *vixiſſe, vero abſimile eſt.*

38 *Odulfus, Odulfi ſeu Andulfi (idem enim nomen eſt) Bajoariorum Caroli Magni & Ludovici Pii ætate prafecti, filius, memoratur in charta anni* 819 *à Meichelbeckio parte altera tom.* I *Hiſtoriæ Friſingenſis pag.* 198 *& ſeq. Lupus Ferrarienſis item in variis Epiſtolis de Odulfo comite agit; de filio verò Odulfi comitis Frotharius, epiſcopus Tullenſis, apud Chaſnium tom.* 2 *Scriptorum Gallia pag.* 716, *Epiſt.* 6 *ad Sichardum: iidemne ſint, ac Odulfus à Nithardo memoratus, an diverſi ab illo, non inquiro: unus ſit, & hi omnes ſeculo* IX *floruerunt. Porrò Odulfum, cujus mentionem facit Nithardus, eumdem eſſe ac Odulfum, de quo* S. Amoris *biographus, ex conjectura tantùm aſſerui, utcúmque tamen, ut mihi videtur, probabili: nec enim fore exiſtimo, ut ſeculum aliud reperiatur, in quo, quæ de* S. Amore, *Hucboldo comite, & Odulfo* S. Amoris *biographus refert, aptiùs combinentur; eaque de cauſa ſeculum* S. Amori *nonum initio hujus Commentarii, ſed dubitanter, adſcripſi; ſi quis verò in tantis tenebris meliora & certiora attulerit, à jam dictis facilè diſcedemus. Reliquum eſt, ut* S. Amoris *res geſtas, ut panca ſunt, quæ quidem ad poſterioris pervenere notitiam, ita etiam paucis perſtringamus.*

Reliqua ejus geſta

39 *Eum patriâ Aquitanum, è nobilibus parentibus genitum, ac iter illius Romanum nec inficiari poſſum aſſerenti biographo, nec alimnde confirmare. Quod ad ejuſdem conditionem attinet, vidimus ſuprà è martyrologis Molanum in ſuo Uſuardo auctio, hunc que ſecutum Ferrarium* presbyteri *titulum ei adjungere, quo etiam titulo ornatur in Martyrologio Leodienſi S. Lamberti: contrà eumdem Molanum in Natalibus Sanctorum Belgii, Sanſſayum ac Caſtellanum, quibus conſentit Fiſenus in Floribus ac in Hiſtoria eccleſia Leodienſis,* diaconi *dumtaxat gradum ei concedere. Diaconi etiam habitu* S. Amorem *indutum exhibet, quæ in ſua Beliſienſi eccleſia conſpicitur, imago, anno* 1626 *depicta. Vidimus item ceteros, eoſque antiquiores eumdem tantummodò* confeſſorem, *nullo preterea addito ſacri Ordinis titulo, appellare. His poſterioribus omnino conſonant Officia ac Breviaria Trajectenſia, Tungrenſia & Leodienſia, ſuprà memorata, noſtra ipſius Vitæ apographa, è quibus Ultrajectenſe brevius de utroque titulo altùm ſilet: alia verò ſic loquuntur, ut eorum auctor (Egebertus, ut reor) presbyteratum illius aſſerere non auſit, quamvis indicet, eumdem ſuo tempore (ſeculo* XI) *velut presbyterum cultum fuiſſe. Verba dedi num.* 16. *Fidem abs illo in Hasbania prædicatam fuiſſe, ſcribit in Prologo Vitæ* S. Amoris *Hagiologus Rubeevallis, de quo num.* 13. *Nihil itaque certi, quod hac in re ſtatuamus, nobis ad manum eſt.*

brevibus perſtringamus.

40 *Frequentem fuiſſe* S. Amorem *in adeundo Servatianam Trajecti ad Moſam eccleſiam incultè ſatis teſtatur ejus biographus: at, quot illic annos traduxerit, tacet: exacto vita curſu ſecundùm Vitæ ejus apographa tumulatus eſt in loco, in quo poſtmodùm ejus nomini dicata eſt baſilica, quæ nulla alia fuiſſe ſcitur, quam parthenonis Beliſienſis eccleſia, cujus hodiéque patronus eſt. Hanc ejus honori non dicatam modò, ſed & conſtructam biographus ejus, ſive Egebertus, ſive alius quiſcumque, tradit: at non alia verosimiliter de cauſa, quàm quòd, quâ ſcribebat, ætate illa* S. Amoris *eccleſia paſſim audiret, quamvis verosimiliter ſic fuerit appellata dumtaxat, ex quo ob frequentia miracula, monumque celeſte effoſſa ejus oſſa nobiliori loco fuere repoſita, non verò, ex quo condi illa à S. Landrada cœpta eſt, ut in ſuperioribus dictum eſt. Prodigia, quæ vivus mortuuſque præſtitit, & ſingulares, quibus potiſſimùm enituit in vita virtutes, ejus Vitam evolventi pateſcent. Seculo* IX *obiiſſe ex dictis videtur, eodemque è vulgari ſepulcro, in quo primitus conditus fuerat, in honoratiorem eccleſiæ Beliſienſis locum tranſlatus: atque adeò non Trajecto Beliſiam, quod nonnulli tradunt; ſed vel è vicino, vel ex uno in alterum ejuſdem eccleſiæ locum.*

VITA

Digitized by Google

A

VITA,

Auctore, ut videtur, Egeberto *a*.

Ex Ms. Beliſienſi, collato cum
b *Ms. Rubea-vallis b.*

PROLOGUS.

Auctor ſuos ſe de S. Amore ſcripturum profitetur.

CUpientes aliquid ſcribere ad gloriam Dei
B noſtri de B. Amore, viro Dei, ſic auditorum deſiderio ſatisfacere cupimus, ut juxta digeſtæ relationis modum veritati per omnia conſulamus: contemnendus quippe pincerna eſt, qui, dum vini copiam jactat, fæcem quoque punienda temeritate propinat. Temerarius enim nihilominus narrator eſt, qui dum laudum præconiis alios extollere nititur, ipſe mergi in falſitatis baratrum non veretur. Poſtquam itaque Dominus & Redemptor noſter vineam ſuam, quam de Ægypto tranſtulit, feciſque decurſus ſanguinis & aquam lateris ſui tranſplantavit, veræque vitis propagines uſque ad cælum extendit, Apoſtolis nimirum toto orbe diffuſis, non deſtitit, neque deſiſtit adhuc Eccleſia Chriſtiana florere & quotidie novos fructus referre, non tamen in Iſraël, ubi paſſionis ſuæ torcular Chriſtus calcavit ſolus, & de gentibus non erat vir ſecum, verùm etiam in Idumæa, ubi extenſum eſt calceamentum incarnationis ejus, & alienigenæ amici ejus facti ſunt: hujus igitur vineæ uſquequáque propagatæ unum ex palmitibus uſque ad nos omnipotens Deus electum extendit, ſanctum videlicet Amorem, emeritum
c confeſſorem, qui fines Brabantiæ, quæ nuper *c* Lotharingia vocata cognoſcitur, ſua ſanctiſſima converſatione & ſolerti prædicatione fæcundavit. Ipſius itaque primò vitam & actus perſtringemus, ac deinde ceterorum, qui in iiſdem partibus claruerunt, vitas ſucceſſivè ponemus
d *d*.

C

ANNOTATA.

a *Quis veroſimiliter hic fuerit, quo floruerit ſeculo, vide num.* 14 *Commentarii prævii: num. verò ſequenti, nei &* 18, *cur hanc potiùs* S. Amoris *Vitam, quàm breviorem, huic infrà ſubnectendam, ſcripſiſſe videatur.*

b Prologus *ille non reperitur in apographis noſtris Ultrajectino & Beliſienſi.*

c *Adverbium* Nuper *hic pro longo temporis ſpatio accipiendum videtur; quod ſubinde etiam apud probatos auctores factum reperitur.*

d *Ex his verbis colligi poteſt, Prologum hunc eſſe factum hagiologi Rubea-vallis, nimirum Joannis Gillemanni, anno* 1487 *defuncti. Vide Valerium Andream in Bibliotheca Belgica.*

* * * * * *
* * * * *
* * * *
* * *
* *

A. FORTE EGEBERTO.

CAPUT I.

Sancti patria, peregrinatio Romana, adventus in Belgium, & aliqua prodigia.

S. Amor à teneris Deo vivere ſolitus

IGitur B. Amor, Aquitaniâ *a* & patriæ ſuæ nobiliſſimis *b* progenitus, ut primùm fari potuit, & illud Chriſticolis notum Dei nomen audivit, quantùm jam tunc ætatis infirmitas valuit, Deo eidem ſe attentiùs commodavit *c*. Hoc quidem apud ſe ingenuæ mentis confirmavit propoſitum; ſi in robur unquam, Deo proviſore, evaſiſſet virile, quod tunc plùs minùs *d* explêſſet, illa altera, mali magis patiens, ætas votis ſanctiùs *e* conceſſiſſet *f*. Crevit itaque ſanctus Puer, non tam membrorum mole, quàm etiam ſanctitate, uni tantùm Deo volens eſſe cognitus, ut pravis ſemper hominibus fuiſſet occultus. Vidit ergò (ut dicit Apoſtolus) in multis carnem adverſari ſpiritui, quam ſuo cupiens domare Factori, ſeſe furabatur mundo, ut ſoli viveret Chriſto.

a *b* *c* *d* *e* *f*

E

ac latere homines fundit

5 Clàm ſiquidem cavit, ne, aut videns quis bonis ſuis actibus invidiſſet, aut, quod totis viribus recuſabat, ad populares aures tuliſſet. Profectò ſciebat, quod omnibus liquet, in hoc ampliùs terrena & *g* mens malorum confunditur, ſi quando ante ſuos actus in ullo hominum *h* virtus probitatis aperitur. Enimverò foris carnem torquebat cilicio, intùs angebat jejunio, vigiliis aſſiduè inhærebat & precibus. Nam, ne levibus quidem criminibus paululùm quiddam aberràſſet, quod ultra communem valentiam tendit, mirum in modum ocioſi ſermonis & risûs abſtinuit. Sed civitas *i* in monte poſita celari non potuit, niſi tantò manifeſtiùs cunctis intuentibus emineret, quantò ſubjectis latè vallibus caput altiùs extuliſſet. Litterarum quoque ultrò ſe obtulit ſtudiis, non ut Grammaticorum ferulis parêre voluiſſet, niſi quod unicum ac ſolum fuit neceſſarium, Deum in divinis lectionibus didiciſſet.

g *h* *i*

SS. Apoſtolorum limina

4 In morem utique habuit, quod beatam audivit feciſſe Mariam, quæ optimam præ ſorore eligens partem, Auctoris ſui pedes oſculando & tergendo æternæ vitæ præmia diva promeruit. Quippe cùm beati Viri nec celebris *k* memoria ad totius regionis *l* partes, quàm la[illegible] fuerat, permearet; atque rumorem populi motuens jam manifeſtè quoquam prodire non poſſet, anceps luctamen in conſilio habuit, quomodò bonum opus, quod cœpit, homines lateret, & locus aptior ad hæc exequenda patuiſſet. Sanè Vir Dei, ſe obligans voto, nocturnis inſtruitur monitis, ut, relictâ ſuorum patriâ, S. Petri, Apoſtolicorum procerum principis, adeat limina, ibi ſupplicans, quò poſtmodùm viandum ſit, auditurus: ſicque expergefactus, & de admonitione lætus angelica, ut primùm viæ ſuæ habilem cauſam repperit, ubi eſt doctus, eò iter inſtituit.

F

k *l*

Romæ inviſit, & à S. Petro

5 Divina quippe præeunte clementia, cui ſe ſemper comitem in omnibus ire diſpoſuit, e-
m menſis *m* diverſorum locorum ſalebris, tandem Romanas attigit arces: ubi aliquot dies commoratus, à S. Petri limine non diſcedebat; ſed eum

Digitized by Google

A. FORTE EGBERTO.

eum loci tutorem in præſidium rogans preces deſcendit in omnes, ut ad ejus interventum apud Deum, omnis clementiæ Principem, obtineret, quod in ſuis meritis nullatenus præſumpſiſſet: præſertim, quid de ſe æqui bonique, quod *n* Deus intendàt, quòve itum oporteat, ſcire ab eo diligentiùs elaborabat. Nocte verò quadam Viro Dei ante obſeratas templi fores ad orationem devoluto, fortè ſopor membris obrepit, cùm cæli Janitor, cui quondam Deus januas carceris clauſas aperuit, in patentibus, ut Viro Dei videbatur, aſtitit januis, & dictis eum compellat amicis.

n

Trajectum ad Mosam ire jubetur,

6 Vir Dei, dignè quidem facis, tuis precibus, quod per te ſcire non poteras, à Deo voluiſti quærendum eſſe miſterium: ſed ne vana *o* putes, certus tibi cauſarum en habeor nuncius. Nam noveris de te: emenſis Alpium jugis, locum, cui Trajectum *p* vocabulum eſt, ſoſpes accedes, ibique S. Servatii *q* meritis adjutus vitæ tuæ ſecurus exiges ævum. Proinde autem non eminus ab eo loco habebis meritorum tu quoque pium, Domino jubente, ſepulchrum *r*. Hæc ſumma eſt: ab iſtis ne te immutes præceptis, & tibi ſic abeunti poſt Deum in omni loco non defuero in auxilio. Hoc dicto, ſanctus Apoſtolus Domini diſparuit ſubitò, & ille, quo tenebatur, ſolutus eſt ſomno. Gratias autem imprimis agens Deo, acceptàque præſentis patroni in proſperum iter licentiâ, ignotas priùs & exteras petiit regiones.

o

p

q

r

B

qui utrum sacerdos fuerit,

7 Sunt autem nonnulli, qui de eo vanas, ut credimus, agitant quæſtiones, cur hic Dei Famulus, cùm priorum hoc libellus reticeat, in presbiterii *s* honore colatur. Quomodò, inquam, cùm in cælo nullo Sanctorum privetur conſortio eum homines ſtulti quovis clericorum numero velint eximere? Nam Dominus in Evangelio: "Qui recipit, inquit, prophetam in „nomine meo, mercedem prophetæ accipiet.„ Quantò enim hic eum quis magnificè in meritis extulerit, tantò ei credimus à Deo largiùs, pro quibus eum rogaverit, vicem miſericordiæ impetrabit. Plerique nimirum (humanum eſt, quod dico) præcedunt alios gradu, qui poſtremi ſunt merito.

s

nemo, haud cunctus.

8 Quod mihi Dominus videtur deſignàſſe, ubi dicit, virum in latronibus incidiſſe, & in mortem ferè ſauciato, ſacerdos & levita præteriit, & neuter miſericordiam ullam impendit; ſed illi eſt reſervatus Samaritano videlicet, qui etſi in gradu eſſet poſterior, in beneficiis tamen eſt inventus præſtantior. Sed quicúmque illi ſint, poſt hæc porrò admonemus, ut talium deſinant, hoc uno contenti, apud Deum plurimùm poſſe, cujus viderint quotidie virtutum merita choruſcare. Extremum quippe eſt, quod delinquit, qui eum, dum vixit, ſacerdotis officio functum dicit: etſi non gradu, in quo uno omnes erramus, tamen merito fuit. Hoc ergò in Dei diſpoſitione remiſſo, jam demum ad ea, quæ cœpimus, redeamus.

C

Româ profectus in agro Mediolanensi dæmone obsessum liberat;

t

u

9 Contigit itaque bonæ memoriæ Viro poſt ſuſceptum cæleſtis Janitoris conſilium per Mediolanenſe territorium huc veniendo tranſiſſe. Ibi Hucholdum *t* quendam comitem, ſecundis craſtinis effluentem *u*, febre tamen correptum exaudivit, quem medicorum manus nullo remedio curare potuit. Quodque credendum facilè eſt, eos æquales meriti non fuiſſe, cùm ad ſui ſimilitudinem Dominus, qui quondam, diſcipulis non valentibus, dæmonem ab homine poſſeſſo prohibuit, hunc prædictum comitem potiori curandum reliquit. Qui in ſe agnita Viri Dei virtute, cum bonis quamplurimis remunerare volens, Quanti, inquit, meorum deſideras, abſque dilatione optata feres. Atqui id te benignè rogito, ne te expertem facias noſtris bonis. Cùm ille, Proſint, ait, quæ mihi polliceris, conſultiùs egenis; tu verò Deo potiùs, non homini, gratias refer; meum enim non eſt, ut pro iſtis meritò me tuorum participem facias. Præterea eum ſecum poſſe retinere confidens, quia, quò tenderet, minùs cautus didicit à Deo ſancitum, ne alium, quàm Trajectum quæreret, locum; & quia Deo repugnare non potuit, à Viro Dei huc adire volente, ſe multo cum gemitu ſequeſtravit.

D

Trajectum venienti & Servatii ecclesiam nostra frequentans

x

y

10 Igitur Dei Athleta inſtitutum proſequens iter, tranſmiſſo locorum & malorum hoſpitum diviſo *x* periculo, vicum *y*, quem miro flagrabat affectu, adiit Trajectum. Ubi quemadmodùm ſanctiſſimæ vitæ tempus expleverit reliquum, qui ſtilo & paginæ poſſit committere totum, nuſquam eſt gentium. Ecce, quod ſemper pluſculùm cavit, niſi quantum, Deo proviſore, obnubere non potuit, omnibus ignotus ivit. Sciebat enim, quòd quilibet minuit conſcientiæ ſecretum, cùm hîc oſtendendo factum, recipit famæ precium: de quibus etiam Dominus in fine mundi dicturus eſt: Quia in laude hominum feciſtis opera veſtra, amen dico vobis, neſcio vos, & quia recepiſtis mercedem veſtram. In his ergò viciis, in quibus ſe hominum genus implicare ſæpe malè afflolet, ſe tuente graviter *, quidam eum religioſi, ut poſteris aliquid memorandum relinquerent, obſervabant. Inde bonorum operum, quò minùs aliquid *z*, quæ eiſdem referentibus prolata ſunt, habeatur.

E

*an gratiâ ?

z

non semel cœlesti luce

11 Sanctus itaque Domini, ut nocturnus ei fuerat mos, cùm ad eccleſiam S. Servatii Davidica laude properaret, ſubita in cælo lux emicuit ingens, in quo miratus multùm hauſit cælum *aa*, ſcire volens, quid tantus portenderet ignis. Vidit enim manifeſto lumine cælo infertum, quod Romæ priùs deprehendit per ſomnium; ut, ſi rebus priùs oſtenſis minùs crederet, Dominus evidentiori indicio hùc ſe eum direxiſſe, firmaret. Quod ſignum non invitus aſpexit; tacitus tamen ſecum gaudens acrior in Dei ſervitio hæſit, quò magis ad locum, quò cœperat, peraceſſit *bb*. Quibus precibus & omnium virtutum gradibus ſe Deo devinctiorem exhibuerit, ſolus novit, qui bonorum operum nullum unquam immunem reliquit.

aa

F

bb

illustratur;

12 Aliud quoque pro eo cælitus factum eſt ſignum, non minori diligentia cum priore colendum: nam cùm ſimili ſtudio eccleſiam Dei adiret, ecce, eo eunte, de culminis ſui umbra nubes lucida in morem igneæ columnæ, quæ plebem Domini olim, Moyſe duce, prævia anteierat, ita & hunc Dei Servum ad locum uſque eccleſiæ præcurrebat. O pulcherrimi operis indicium pulchrum! meritò enim lucem quærens lucem oſtendit, ut adhuc in præſenti poſitus laborum ſuorum merita reſciret in futuro, quem tanto lucis Dominus prævenire exemplo. Mos utique, & is aſſiduus, illi fuerat, ut, avulſis talarium ſoleis, memorabile cunctis celaret factum, pedibus tantùm ſuprà opertis, reliquam tamen partem nivi urendam deſtituebat,

&c

A & frigori. Unde, quòd ſincerè credimus, foris frigêre non potuit, qui tantæ fidei intùs ardore flagrabat.

13 Præterea ſancti Viri tempeſtate divina ſemper in rebus bene geſtis vigilantior gratia toties circa eum ſæpius eminebat, quotiens humanæ fragilitati acriùs regnans, Deo ſe attentè commendabat. Quid hìc cernere eſt? Cùm actuoſæ noctis requie ante ſacram domini ædem, more ſanctiſſimi Moyſi contra Amalech, non armis, ſed precibus adverſus hominis hoſtem duriùs dimicaret; cæcus affuit medius, quem quidem, neſcitur, quâ causâ, egreſſum diabolus, magiſter doli, in via ſubruit, & cæci queſtibus Virum Dei precum ſuarum immemorem fecit. Sed ipſe nequam in malum hominis erectus plùs neſciendo conſuluit, quàm ſibi *ee* deſcribendo nocuiſſet. Cæcus quippe humi provolutus, & præ gravi caſu multum mœrens, ſic orſus eſt: Si ſic *dd*: Miſerum me! ò omnium factor Deus, ſi ſic mihi erat futurum, ut quid natus ſum? Piget me enim vitæ meæ: nam ſum vitæ hujus lucem exoſus; quia, quibus me vivens exigam, luminibus careo. Unde quæſo, B ut id tua pace fiat, Domine; hinc me de medio tollas.

14 Cúmque hujuſmodi non ſine multis lacrimis Deo ſuum animum effudiſſet, magnum pro viri queſtibus Amicus Domini dolorem animo percepit, accedenſque eum à terra levavit. Quid me, inquit, homo ignave, tuis exanimas querelis, aut cur Deum tanto ſtudio in tuam mortem excitas? Non enim juſtam cauſam habes querelæ, quia te ſolum iſtæ, quas cauſaris, non cinxerunt miſeriæ. Deo, inquam, potiùs ſupplica, &, quæ circa te occulto ejus judicio fiunt, patienter tolera: ſicut verò, cui hæc evenerint, ſolus non es, ita ad eum, cui imperare plus à Deo poſſis precari, jugiì tui cauſas abſtinens, humilioribus cum precibus leviùs poteris emollire, quàm tuis injuriis exaſperare. Ipſe enim expectat & revocat, ſicut per Salomonem dicitur: Altiſſimus enim patiens redditor. Hinc ille ad Deum in vota pro eo ſuccedens, O Domine, inquit, Jeſu Chriſte, Redemptor hominum, exaudi me ſervum tuum, qui hoc olim de credentibus in te benignè referebas: Qui credit in me, quæ ego facio, & ipſe C faciet, & majora horum faciet. In quo te oro, Domine mi; ſi quid hujus fuit, non meis aſſiſto *ee* meritis; imò, quod rectiùs ſit, totum hoc tuæ dedico ſanctitati.

15 Hæc oratione digeſta, virtutem Domini in ſe concaluiſſe, ſentiens, & Crucis facto, quod ſuper omnia horrent phantaſmata, ſigno, continuò lumen rediit oculis, quod inſperatum cæco jam multo tempore defuit. Hoc ſanè percepto munere, egregiè cum vita caro, Sanctum Domini, quòcúmque pedem ferebat, paſſim in aure omnium prædicabat: non enim, ſi voluit, reticere potuit; quia res ipſa, quod factum fuerat, indicavit. Ecce, quid hominis eſt, qui talia audiens Deo debitas pro milite non expediat laudes? Fas fuerit credere, dignè rogantium animas poſſe curare; cùm, quod facilius eſt, invalidorum membra procuret.

caro item

facta crucis ſigno redit.

ANNOTATA.

a *Gallia pars, quæ primò quidem una & ſimplex fuit inter Pyrenæum, Garumnam & Oceanum; dein verò ad Ligerim uſque prolata & in Aquitaniam I & II diviſa: quarum prima Biturige; alterius verò Burdegala metropoles erant. Quo verò Aquitaniæ loco natus fuerit* S. Amor, *uſquam reperi.* A. PORTA EGBERTO.

b *Sic apographum noſtrum Beliſienſe melìus, quàm Rubea-vallis, quod habet* Bonis.

c *Rubea-vallis apographum:* Commendavit.

d *Rubea-vallis apographum habet:* Re minùs.

e *Rubea-vallis apographum habet:* Satiùs.

f *Rubea-vallis apographum:* Conſentiſſet.

g *Deeſt in Rubea-vallis apographo.*

h *Minùs rectè idem apographum:* In ullo homini.

i *Minùs iterum rectè idem:* Sanctitas.

k *Rubea-vallis apographum ineptè habet:* Nec illecebris: *legendum fortè* Nec incelebris.

l *Sic Rubea-vallis apographum: Beliſienſe malè habet:* Religionis.

m *Minùs recte idem:* Immenſis.

n *Abundat.*

o *Apographum Rubea-vallis:* Vanas, *nimirum* preces.

p *Germania Inferioris oppidum ad Moſam fluvium.*

q *Tungris ſedem epiſcopalem tranſtulit Trajectum anno, quo etiam obiit,* 384, *ut in Opere noſtro tom.* 3 *Maii pag.* 213 *& ſeq. videre eſt, ad diem* XIII *Maii eidem Sancto ſacrum. Illic ſeculo* VI *S. Monulphus* templum magnum in ejus honorem conſtruxit, *ut Gregorius Turonenſis lib. de Gloria Confeſſorum cap.* 72 *apud Ruinartium teſtatur, quod frequenter adire* S. Amor *ſoluit.*

r *Non, ut apparet, Trajecti, ſed Beliſiæ, duabus tantùm leucis cum dimidia Trajecto diſſitæ: cùm in Vita breviori ſepultus dicatur in loco* Holdier, *quo nomine Beliſia, olim* Belua *a ferarum inhabitatione dicta, ſignificari videtur; & ſecundum Vitam ejus prolixiorem ſupra ejus tumulum conſtructa fuerit (ſeu potiùs ex infrà dicendis ejus titulo inſignita, poſt corporis ejus elevationem in ea factam) eccleſia, nempe Beliſienſis, de qua id biographi dictum intelligendum videtur. Vide dicta Comment. prav. num.* 29 *& infrà Annotata ad cap.* 2 *lit.* g.

F s *Fuerine ſacerdos, ut his; an verò diaconus tantùm, ut illis placet, planè incertum eſt.*

t *Apographum Rubea-vallis habet:* Hucvoldum. *Quis fuerit hic Hucboldus ex veriſimili ſaltem conjectura dixi num.* 35 *& hinc partim* S. Amorem *ſeculo* IX *vixiſſe eodem modo deduxi.*

v *Id eſt, ut opinor, cui felicia ibant tempora.*

x *Aptiùs apographum Rubea-vallis:* diverſo.

y *Etiam oppidis quandoque id nominis tributum legitur: ſed* urbem Trajectenſem *dicit Gregorius Turonenſis cap.* 5 *lib.* 2 *Hiſtoriæ Francicæ, qui ſeculo ſexto floruit.*

z *Locus corruptus: an legendum fortè:* inde bonorum ejus aliquid &c: habetur?

aa *Fortè* Hæſit ſecum *pro* Hauſit cœlum.

bb *Hic ſermo eſt de apparitione S. Petri, quâ* S. Amorem, *cùm hic Romæ eſſet, Trajectum adire juſſit; ut hic num.* 6 *relatum eſt.*

ee *Illi nempe cæco, quem proſtravernt dæmon.*

dd Si ſic *abundat.*

ee *Apographum Rubea-vallis* Aſſcitco. *Legendum veroſimiliter:* Adſcribo.

Digitized by Google

A. forte Egeberto.

CAPUT II.

Alia ejuſdem prodigia, obitus & tranſlatio ſeu elevatio corporis.

Adimit noſtis eccleſiam.

DUm item hic præcipuus Dei Alumnus tempore, quo plurimùm conſuevit Dominum ad ſua rogare præſidia, puero quodam lampadem præferente, eccleſiam peteret, bonorum omnium inimicus ex adverſo conſtitit, & Viro Dei lumen extinxit; in quo uno hoſtis permiſſus offuit *a*: cordis tamen lumini obeſſe non potuit. Quid tamen ageret? Et via longior, & nox ſolitò denſior: conſilium tandem incidit bonum, ad Dominum precibus convertit effugium. Adſis, inquit, mi Domine, devitare hoc malum, ne in me ſervum tuum inimicus habeat ullum jactandi judicium. Nec mora extitit, eo perſeverante in prece, lucernam, quam non penitus extinctam ambigeret, ibi cælitus accenſam luce clariori videres; ſicque denuò perviam *b* ſequens ad eccleſiam peracceſſit, ubi ea mox, non manu hominis, ſed ſponte, defecit. Quidnam videtur hoc? An nihili pendenda ſunt hæc? Arbitror enim, lucem, quæ ad certum locum duravit, à miſterio aliquo non vacare: nam aliquod opus bonum inchoans non priùs abſiſtat, donec cæleſtem Jeruſalem, id eſt, pacis viſionem, quæ per eccleſiam figuratur, inveniat, quam qui ſemel invenit, deinceps omnem ſtultitiæ peſtem illudit.

lumen extinctum prodigiosè recuperat,

17 O invidiæ ſomitem durum! Quàm adverſarii facies inimica, quàm peſtis æmula! Non ergò hìc in Sancto Domini maliciæ ſuæ fraudes abſtinuit, qui quondam beati abbatis, Benedicti videlicet, conceptâ invidiâ, tintinnabulum fregit *c*: quid mirum? A mundi primordio non quievit, & uſque nunc non ceſſat, dum is omnino ſit, quem illudat *d*. Sed in hoc omni ſanctitate devoto funeſti quid non reperiens, ſuamque operam perdens, confuſus ſæpe abiit, quoties, ut eum attemptaret, adierit. Cæterùm nos ingenio tenues, verborum inopes, ad tanti Viri laudes non ſufficimus, ſed neque is, ſi ab inferis emergeret, pſaltes Homerus. Multa enim ſunt, quæ de eo dici poſſent, ſi non negligentia ſcriptorum plurima præteriret: in illo tantùm laudes ſufficiant, cujus laus ab ejus ore nunquam diſceſſit, quique ſemper hoc ſolum ſtuduit, quod Deo gratum novit.

moriturque Beliſiæ in vita virtutibus,

18 Erat utique, quod ſuſpectum non eſt, fide firmus, humilitate præcipuus, caſtitate compoſitus, in eleëmoſinis largus, in oratione [promptiſſimus] *e*. Quid meditamur meritorum dotes expedire? Hoc unum modò ſufficiat dicere, quod in ara mentis offerendum unicum amat Deus, quotidie contriti cordis jugiter Domino obtulit munus; niſi enim ad breve aliquid naturæ vel invitus conſuleret, ſomno ſcilicet aut cibo modico indulſiſſet, ab oratorio S. Servatii amotum aliâ causâ ravò cum quis reperiſſet. Sciebat ergò, quòd, qui orat, cum Domino loquitur, & ſe cupiens Domino proximum exhibere, hoc pacto fieri maximè credidit, ubi nemo, niſi qui devotus non ſit, laborem perdit. Quid dictis provehimur longius? Quem quæſiſſe ſumma ſapientia fuit, Dominum ſibi amicum invenit. Humanis enim rebus feliciter exceſſit octavo Idus Octobris, & tumulatus in loco, ubi poſtmodùm hodieque habetur Beliſia *f*, in ejus etiam honore & laude conſtructa *g*. Multi itaque de finitimis provinciarum locis famâ ſanctitatis S. Amoris ducti feſtivis eo die interfuêre excubiis.

& poſt mortem miraculis clarus:

19 Certiſſimè noverunt omnes, ſpiritum optatum ſalutis attigiſſe portum *h*, cui Chriſtus erat vivere & mori lucrum *i*. Juxta communem quidem omnis carnis ritum humi appoſitus, quibus tunc præcipuè claruerit virtutum meritis, totum evolvere nedum noſtræ nec cujuſquam eſt facultatis: [defunctum verò Deus] *k* cum miraculis ditavit multò amplioribus, quàm priùs viventem feciſſet; ſed enim neceſſarium valdè erat, ut, quod veluti cum peccatoribus converſatus minùs egerat, expleret vel defunctus, innumera ſanè debilium quotidie frequentia ad ſepulchrum beati viri Amoris pro quavis neceſſitate accedens, tum privata viſu, tum auditu, atque febribus dolendo exitio æſtuans, præcunte gratia Dei, Sancti ſubſidio domum incolumis rediit; cumque, famâ ſanctitatis comparatâ, nomen ac meritum ejus latè celebraretur, plebs devota undique conflua locum ſæpius ſolemnibus hoſtiis iteravit.

quare dein à loco primæ ſepulturæ

20 Tempore quidem aliquantulùm fluxo *l*, nolens piorum Auctor Deus terræ creditum diutius delituiſſe ſacrum pignus, eum potiùs cum ſanctis confeſſoribus à terra ſublatum meritis coli tendebat honoribus. Ad hanc verò rem peragendam quandam matronam, Huldam nomine, cujuſdam viri nobilis Clodolphi conjugem *m*, à ſomno excitavit, & ut dextræ par fuit viſioni tertiò datur * monuiſſe. Bene, inquit, ac in tuæ ſalutis ſpem facis, ſi pudica mulier Virum Dei, Amorem ſcilicet, à loco, in quo nunc eſt, cum reverentia inde ſubvectum apud te benignè tractaveris. Virum namque ſuum Clodolphum *n* vocatum, & hujus viciniæ illis fortè diebus rectorem volunt; cui ſoli fortunata mulier ſuum audebat committere ſecretum, ut, ſicut divinæ diſpenſationis nutu unum fuerant inviolabile ſortiti connubium, ita quoque hoc inter duos agitaretur conſilium. Juſta nimirum accidit conditione *o*, lex enim minùs duobus non conferitur teſtibus & juſti viſio duobus creditur fidelibus. Qui etenim conjuges fidiſſimi pleroſque religioſos admittunt in conſilio, ut tam felicibus cœptis multorum proborum non deſit conſenſio.

ejus corpus

21 Ibi cùm protinus omnes pari affectione diem tempuſque conſtituunt, fit ſanè apparatus in præjudicato die ingens, & turba collecta non modica, ut pergat ſanctiſſimam inde accipere glebam *p*. Profectò inter agendum alii teſtes quoque fideles accedunt, quique etiam in augmentum lautioris fidei, ſeſe ſæpius eadem admonitione pulſatos addebant, ut hoc ſacrum corpus humi abditum ne relinquant. Qui aderant, lætiores multùm pro teſtibus inſtituunt, qui ſarculis & ligonibus exhauriant humum, ut theſaurus abſconditus multorum utilitati foret, qui defoſſus minùs mortalibus profuiſſet. Sed eminus amota illa tellure, cùm jam manus ad intùs *q* tollendum ſarcophagum injeciſſent, tantò ſe ad rem mirandam pondere fixit, ut nec moveri quidem de loco potuerit.

non ſine prodigio

22 [Ibi omnes continuò mirari, quid Sancto Domini competeret, neſcire; cùm prædicta matrona,

A trona, divini præſaga conſilii, ſacrum illud corpus ferebat immune, & forſitan tanto veſtium cultu à terra noluiſſe aſcendere; ad cujus dictum quique creduli lineas ſe ſpoliant veſtes, durioribus rurſus accincti, calceamentiſque deſtituti, ſeſe item eiſdem conatibus applicuerunt. r Nam & legionis r hujus magiſtra veſtes ſibi & aurum colto demens, ſeipſam cum monialibus & quadam dotis ſuæ villa perpetuæ mancipat ſervituti. Poſt hæc ut crederes his placatum muneribus, appoſitis denuò ad capulum manibus, Sanctus Domini miranda levitate conſcendit. Perſpicua in eo eſt ampliùs Petri illa ſententia, ubi ait, Dominum ſuperbis reſiſtere, humilibus autem ſuam gratiam dare f.

f

Honorifico loco donatur in eccleſia monaſterii Beliſienſis.

23 Mirum in modum ab omni populo & clero canitur laus Deo: inde ingens ejus laus derivatur in Sancto: hinc que conſenſu omnium uſque ad locum, ubi uſque hodie ſancta ejus beneficia ad plenum exuberant, Domino præmonſtrante, convertunt. Sufficiant ergò pauca de pluribus, quæ poſtmodùm innumera virtutum ſuarum inſignia conſultiùs duximus referentibus fidem adhibere, quàm non ſcribendo totum potuiſſe differere, melius eſt enim in paucis prodeſſe, quàm in multis faſtidium irrogare. De cetero, quicúmque hæc, quæ ſe vera tueantur, infideliter legerit, ipſe peccabit. Forſitan autem obtrectator caveat ſibi plus à Sancto Domini in ultionem juſtitiæ oſtendet mali, quàm nos lædendo inveniet boni *t*:] fidelis itaque paratum ſibi, ſi non *u* fruſtrata ſit nos noſtra ſpes, habebit à Deo præmium, non qui legerit, ſed quicumque crediderit, illinc verò omnium bonorum merces reſpiciat nos Deus & Sanctus ſuus, me, dico, ſcribentem, te legentem & omnem credentem, Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

B

s

t

ANNOTATA.

a *Ita apographum Rubea-vallis: malè Beliſienſe:* Præmiſſus officio.

b *Ita rurſus apographum Rubea-vallis: Beliſienſe habet:* Primam.

c *Gregorius Magnus in Vita S. Benedicti cap.* 1 (*vide tom.* 3 *Martii pag.* 277) *narrat, Romanum monachum S. Benedicto, in ſpecu Sublacenſi degenti, ſolniſſe panem demittere per funem, cui tintinnabulum, quod ſonitu ſuo S. Benedictum, ut panis accipiendi causâ ſpecu egrederetur, admoneret, Romanus infermerat:* Sed antiquus hoſtis, *inquit Gregorius*, unius caritati invidens, alterius refectioni: cùm quadam die ſubmitti panem conſpiceret, jactavit lapidem & tintinnabulum fregit.

C

d *Apographum Beliſienſe habet:* Dum omnino non ſit, quem illudat.

e *Vocem hanc, uncinis inclusam, ex apographo Rubea-vallis ſupplevi.*

f Beliſienſis *tum oppidi, tum canonicarum ſecularium collegii notitia data eſt initio Comment. prævii. Ceterùm apographum Rubea-vallis pro* Beliſia *habet* Baſilica.

g *Beliſienſis collegii eccleſia, à S. Landrada ſeculo* VII *condita, Deipara Virgini, non* S. Amori *primùm ſacra fuiſſe videtur ex num.* 19 *& ſeq. Commentarii prævii; & poſtmodum tantùm in ejuſdem patronum* S. Amor *electus: quo ve-*

roſimiliter factum eſt, ut S. Amoris *biographus, ſeculo* XI, *ut apparet ex num.* 14 *& ſeqq., ſcriptor, eam ab origine hunc dicatam fuiſſe, exiſtimârit.*

A. PORTE EGEBER-TO.

h *In Apographo Rubea-vallis deeſt* ſpiritum: *ſed ibi legitur* ſemper. *Utrobique locus corruptus videtur. An fortè legendum:* Certiſſimè noverunt omnes, ſpiritum ejus ſemper optatum ſalutis attigiſſe portum?

i Mihi enim vivere Chriſtus eſt & mori lucrum. *Epiſt. Pauli ad Philip. cap.* 1 ℣. 21.

k *Perperam habet apographum Beliſienſe:* Quibus verò defunctum multo cum miraculis, Deus dicavit *&c.*

l *Hinc colligi videtur utcúmque poſſe, ſi* S. Amoris *biographo ſtare lubeat, non longum admodum inter obitum ejus & ſolemnem ſacri corporis elevationem intercesſiſſe temporis intervallum.*

m *Apographum Rubea-vallis vocat* Hildam.

n *Idem habet* Odolphum: *quis hic fuerit, quove ſeculo vixerit, nempe* IX, *ex veriſimili conjectura dixi num.* 37 *Commentarii prævii.*

o *Sic legitur in apographo Rubea-vallis: Beliſienſe minùs rectè habet:* Conditorem.

E

p *Puta* S. Amoris *reliquias.*

q *Apographum Rubea-vallis* Juſti.

r *Lege* Religionis *ſeu elevationis corporis* S. Amoris.

ſ *Epiſt. Petri* 1 *cap.* 2 ℣. 5.

t *Uncinis inclusa deſiderantur in apographo Beliſienſi, & propterea mutuata hic ſunt ex apographo Rubea-vallis.*

u *Particula* non *addita hic eſt ex eodem apographo Rubea-vallis.*

VITA BREVIOR,

Auctore anonymo ignotæ fidei ac ætatis,

Ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris a.

a

℣

SAnctus Amor ex patria Aquitania *b* natus, cùm ab ineunte ætate literarum ſtudiis deditus, carnem vigiliis, jejuniis, cilicio & orationibus aſſiduis edomaret, & ab omni riſu & otioſis ſermonibus abſtineret, fama virtutum ejus totam illam regionem replevit. Qui cùm rumorem populi fugere deliberaret, monetur in ſomnis S. Petri Apoſtoli limina viſitare; ubi dum perveniſſet, & à S. Petri limine orans non diſcederet, nocte quadam ante fores templi obſeratas indormivit. Et ecce, S. Petrus ei apparens ipſum confortavit & monuit, qualiter Alpes tranſiens, in locum, qui Trajectum *c* dicitur, ſepulcrum B. Servatii *d* peteret, atque ibidem vitæ ſuæ ævum tranſigeret; quia non longè ab eodem loco habiturus erat, Deo volente, dignum ſepulchrum.

Ex Aquitania Romam, indeque Trajectum decimus magnus.

b

c

d

2 Iter itaque arripiens ad ignotas ſibi & exteras regiones, cùm per Mediolanenſe territorium tranſiret, quemdam comitem nomine Hucboldum *e* febricitantem, quem medici nullo remedio curare poterant, oratione ſanavit; & cùm

ſanato in via febricitante, ad S. Servatii tumulum ſandi venit.

e

Digitized by Google

A. ANONYMO. cùm per hoc comes eum retinere ſecum, pecuniamque multam ſibi dare vellet, non acquievit Sanctus; ſed hortatus eſt pecuniam dare pauperibus & egenis. Tandem perveniens ad optatum ſibi Trajectum, quemadmodùm ſanctiſſimæ vitæ tempus expleverit reliquum, non eſt, qui paginæ poſſit aut ſtilo committere. Mos autem aſſiduus illi erat, ut avulſis talarium ſoleis, ſanctum celaret factum, pedibus tamen ſuprà opertis, plantis verò nudatis, nive & frigore cruciandis.

nube lucida illuſtratur; cæcum illuminat.

3 Quadam vice, ut nocturnus erat ei uſus, cùm ad eccleſiam S. Servatii pſallens procederet, ſubitò vidit in cælo manifeſto lumine inſertum, quod Romæ priùs per ſomnium fuerat revelatum. Alio tempore cùm ſimili ſtudio nocte ad eccleſiam properaret, eò, de culminis ſui exeunte umbra, nubes lucida in modum igneæ columnæ ipſum uſque ad locum eccleſiæ præcucurrit. Nocte alia cùm ante Domini ædem Sanctus oraret, cæcus quidam ſecus viam tranſiens in terram corruit: quo mortem invocante, & diei nativitatis ſuæ maledicente, accurrit Homo Dei, qui cæcum de impatientia redarguens, & ad humilitatem exhortans, ipſum, facto ſigno crucis ſuper ejus oculos, reddidit clarè videntem. Qui ſic illuminatus, quid ſibi fecerit Vir ſanctus ubique in auribus omnium prædicabat.

B

Lucernam ſuis precibus accendit, Sanctique mortuus, ſolenniter ſepelitur.

4 Cùm inſuper nocte quadam, puero lampadem præferente, eccleſiam peteret, diabolus ignem extinxit. Quid ſanctus ageret? Et via longior, & nox ſolito denſior erat. Ad orationem tandem converſus lucernam divinitus accendi conſpexit, ſicque præviam denuò ſequens ad eccleſiam peraceſſit, ubi mox eadem lucerna, non manu hominis, nec flatu oris, ſed ſponte defecit. Ceterùm omnia, quæ juſta ſunt, agens, & ultrà quàm quilibet orator exprimere poſſit, ſanctiſſimè vivens, VIII Idus Octobris ad perpetuæ vitæ migravit Auctorem, tumulatur copioſâ fidelium turbâ, qui famâ ſanctitatis ejus adducti convenerunt, in loco, qui dicitur Holdra *f*, ubi baſilica pòſt in ejus honore conſtructa eſt *g*, in qua multò ampliora exhibuit miracula, quàm fecerat in hac vita.

f
g

C

corpus ejus de terra

5 Tempore aliquanto pòſt Dominus tertiò quandam matronam *h* nobilis viri, nomine Odulphi *i*, rectoris ipſius viciniæ per viſum monuit, ut S. Amorem à loco, in quo jacebat, ſubvectum apud ſe *k* condignè reponeret. Cumque illa viſionem marito narrâſſet, ambo de conſilio religioſorum ad hoc faciendum diem conſtituunt, in quo non modica turba collecta fuit, inter quos quidam, ſeſe pulſatos eadem admonitione, aſſerebant; & ut Sanctum de terra levarent, tellurem amoverunt; & cùm jam manus ad levandum ſarcophagum injeciſſent, illud movere nullo modo potuerunt. D

non ſine prodigio levatur.

6 Et cùm omnes ſtuperent, ignorantes, quid facerent, prædicta matrona divini præſaga conſilii dixit, quòd propter nimiùm pretioſum veſtium cultum, quibus ipſa & alii erant induti, nollet Sanctus ab eis efferri. Tunc tam ipſa, quàm ceteri, pretioſis ſe ſpoliant veſtibus, & vilibus induuntur, atque calceamentis depoſitis, Sanctum Dei levant levitate miranda, quem omnis clerus & populus in locum, ubi uſque hodie venerat *l*, cum laudibus tranſtulerunt. Tunc & illa hujus religionis magiſtra ſeipſam cum monialibus & cum quadam dotis ſuæ villa S. Amoris ſe mancipavit perpetuæ ſervituti: cujus exemplum multæ aliæ ſecutæ cœnobium, quod uſque hodie permanet, dictum Beliſiam, Leodienſis diœceſis, fundaverunt *m*.

k

m

ANNOTATA.

a *Quamvis hæc* S. Amoris *Vita priori proximè hic excuſa ſit multò ſuccinctior, & inutilibus careat parergis, illâ tamen non antiquior, ſed ejuſdem compendium videtur ex dictis num.* 18 *& binis ſeqq. Comment. prævii.* E

b *Vide ſuprà annotata in cap.* 1 *Vitæ prolixioris litt.* a.

c *Vide litt.* p *ibidem.*

d *Vide lit.* q *ibid.*

e *Vide num.* 35 *Comment. prævii.*

f *Quid ſignificet vox illa Belgica, ejuſque cum antiqua Beliſia nomenclatione affinitatem vide num.* 28 *Comment. prævii.*

g *In cujus honorem primùm conſtructa fuerit, vide num.* 20 *Comment. prav. Caperit fortè* S. Amoris *vocari, ex quo hujus tranſlatio ſeu elevatio contigit.*

h *Nempe Hildam, uxorem Odulfi, de quo litt. proxima.*

i *Vide de hoc dicta numm.* 36 *& ſeqq. Comment. prav.*

k *Id eſt, non quidem in ædibus ſuis; ſed in vicina his monaſterii Beliſienſis eccleſia, ut, quæ ſequuntur, indicant verba, quibus non in ædes privatas, ſed in locum, ubi hodieque colitur,* S. Amor *tranſlatus dicitur.* F

l *Lege* Veneratur *ſeu* colitur.

m *Hæc ſecum pugnant; neque Hilda, ſed* S. *Landrada Beliſienſe fundavit aſceterium, ut in Comm. prav. dictum eſt: ditâſſe quidem Hilda illud legitur in Vita prolixiori &* S. Amori *ſe mancipâſſe; at non fundâſſe. Hinc vitæ Brevioris auctor incertæ quidem ætatis, ſed vitæ prolixioris auctore, fortè Egeberto, de quo vide num.* 14 *& ſeqq. Comment. prav., junior apparet.*

DE

Digitized by Google

A

DE S. BADILONE ABBATE

LUTOSÆ IN HANNONIA.

AUCTORE J. G.

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS.

§ I. Loci notitia: Lutoſani monaſterii, cui Sanctus præfuit, primordia: Sancti ætas diſcuſſa: ejus ab homonymis diſtinctio & religioſa vita.

EXEUNTE SEC. IX, VEL INEUNTE X. *Exſtructum Lutoſæ, teſte Balderico, Cameracenſi canonico.*

B

IN eo veteris Brachanti tractu, qui hodierni comitatûs Hannoniæ pars eſt, ac Scaldi, Hainâ Teneraque fluviis concluditur, viſitur æquali ferè Tornacum inter & Athum intervallo nudatum modo ſua munitione oppidum, pari ac cetera ejuſdem Hannoniæ comitatûs urbes privilegio & civitatis prærogativâ gaudens, cui Lutoſa & Lotuſa Latinè, Belgicè verò Leuze & Leuſe nomen inditum eſt. Hunc antiquum admodùm locum apoſtolicis S. Amandi, regionarii primùm, deinde Trajectenſis epiſcopi, ſudoribus rigatum ac ſacris decoratum laboribus ſuiſſe, vetuſtiſſima perhibet fama, cui omnino ſuffragatur Cameracenſis atque Atrebatenſis Chronici auctor Balduricus; non ille, contrà ac Benedictini tom. 9 *Galliæ Chriſt. antiq.* col. 998 & ſeq., ac Lutoſani tradunt, qui Noviomenſis ac Tornacenſis eccleſiæ epiſcopus anno 1113 obiit, quique antè eccleſiæ Tornacenſis canonicus & cantor, ac Noviomenſis archidiaconus fuit; ſed qui Cameraci à juventute moratus, Cameracenſis dein canonicus & Gerardo I, Cameracenſi antiſtiti, ante annum 1052 defuncto, perquam familiaris & à ſecretis fuit, primumque ſaltem ſui Chronici librum ante ejuſdem jam nunc laudati præſulis mortem ex annalibus atque hiſtoriis patrum, Geſtis regum, & ex chartis quoque in archivo ipſius eccleſiæ repertis ſummâ diligentiâ concinnavit. *De quo qui plura volet, conſulat is Beſchium noſtrum tom.* 2 *Auguſti pag.* 670 & *tomum* 8 *Hiſtoria litteraria Francis pag.* 402, *eaque, quæ in Commentario de S. Ragenfreda pag.* 301 *diſputata fuerunt.*

C

à S. Amando, tum epiſcopo regionario, monaſterium,

2 *Quid porrò auctor ille eruditus ſideque dignißimus ad rem noſtram in litteras miſerit, ex Chronici ejus libro* 2, *cap.* 43, *pag.* 263 *audiamus.* Eſt, *inquit*, monaſterium quoque canonicorum in honore Apoſtolorum Petri & Pauli in vico, qui dicitur Lutoſa, quod conſtruxit Beatus Amandus: & eſt dives abbatia, ubi vir Dei venerabilis Baidilo (*ita Colvenerius ejus nomen expreſſit*) requieſcit, qui corpus ſanctæ Mariæ Magdalenæ de Hieruſalem in Burgundiam in loco Vercelliaco attuliſſe fertur. *Singula hæc aliaque panca alibunde hauſta, quandoquidem Sancti Vita ex profeſſo, ut aiunt, ſcripta non ſunt, aut certè temporum iniquitate intercidit, ſedulò hic diſcutere viſum eſt. Ac primò quidem quod ad Lutoſamum, cui* S. Badilo *ſeu* Baidilo *aliquando præfuit, monaſterium attinet, illud Henſchenius tom.* 1 *Febr. pag.* 831, *à S. Amando, regionario tunc epiſcopo, anno Chriſti* 632 *exſtructum cœptum eſſe, ſuſpicatur, nimirum poſtquàm hic Vir ſanctus Tornaci mortuum, parabulo detractum, ad cellam ſuam curaviſſet deferri, ſuſſque ad Deum precibus ad vitam revocâſſet; cui ſanè opinioni plurimùm favet Bandemundus, S. Amandi diſcipulus, afferens citato tomo Februarii pag.* 851, *num.* 14, *ſtatim atque hoc miraculum longè latèque divulgatum eſt, incolas regionis illius, ac proin & vicinos Tornaco Lutoſanos, curſu celeri ad eum convenißſe, & ut eos faceret Chriſtianos, humiliter poſtulâſſe, tuncque deſtructis idolorum fanis, ſtatim monaſteria aut templa ab eodem fuiſſe conſtructa; ex quorum numero exſtitiſſe Lutoſamum, idcircò facile creditu eſt, quod aptius, quàm hoc, aſſignari tempus & occaſio exſtructionis nequeat.*

E

3 *Atque hinc non parùm mihi diſplicet, neſcio, quam antiqua Amandopolitanorum ſeu Elnonenſium monachorum traditio, cujus R. A. D. Hubert, Lutoſani capituli ad ſtatus Hannoniæ, ut vocant, deputatus, in miſſis ad me de* S. Badilone *notitiis mentionem fecit, quæque Elnonenſium monachorum coloniam à S. Amando ad incolendum primitus Lutoſamum monaſterium evocatam fuiſſe, adſtruit. Etenim, cùm Elnonenſis cœnobii primordia non citiùs, quàm anno Chriſti* 638 *figi queant, pront Henſchenius noſter cit. tom. Februarii pag.* 831, *num.* 81, & *Cointius in Annalibus eccleſ. Francorum tom.* 3 *pag.* 89 *oſtendunt; qui, quaſo, fieri potuit, ut vel ab anno* 631 *ad condituin Lutoſæ monaſterium Elnonenſes monachi, qui illud incolerent, à S. Amando evocati fuerint? At demus tantiſper, annis aliquot ſeriùs Lutoſamum canonicorum, quam Elnonenſe cœnobitarum monaſterium à Viro Apoſtolico conditum fuiſſe; ne ſic quidem credere licet, Elnonenſium monachorum coloniam Lutoſam à S. Amando directam fuiſſe, niſi hi à monaſtico inſtituto ad canonicum (quod tamen nemo ſibi in animum facilè inducet) mox convolâſſe dicantur, vel niſi Baldericus, monaſterium canonicorum à S. Amando conſtructum aſſerens, turpiter falſus eſſe ſtatuatur, quod & ſine documentis bonæ notæ, quæ Balderici fidem elevent, admitti nullatenus debet.*

in quo ab eodem, non monachi Elnonenſes,

ſed canonici, quantùmlibet contrarium ex Balderici verbis.

4 *Nec eſt, quòd citato num.* 2 *laudati chronographi verba ſic quiſquam exponenda contendat, ac ſi Balderici dumtaxat ætate Lutoſamum monaſterium canonicorum fuiſſet, cùm tamen primitus exſtitiſſet monachorum. Nam, cùm auctor ille recitatis ſuprà verbis proximè hæc de vicino Romacenſi canonicorum collegio ſubdat:* In vico Romacæ EST MONASTERIUM CANONICORUM à ſancto QUOQUE Amando in honore EORUMDEM Apoſtolorum conſtructum; *hoc ſuo loquendi modo ſatis apertè indicat*

Digitized by Google

AUCTORE J. G. *indicat, paris conditionis primitus fuisse Lutosanum ac Rotnacense canonicorum monasterium, ac proin non magis Lutosanum à S. Amando episcopo constructum Benedictinis monachis fuisse, quam Rotnacense, quod Benedictini Gallia Christiana auctæ scriptores ne quidem inter cœnobia, Benedictinis affinitate conjuncta, annumerârunt. At, inquies, cùm S. Amandus monasticam vitam aliquando egerit, non dubitandum videtur, quin monachos, ipse monachus; Benedictinos, Benedictinus, in locis à se erectis quovis tempore instituerit. Imò & Lutosanum monasterium à S. Ludgero, tanquam abbate, administratum fuisse, extra controversiam est; ac proin, cùm & ipse aliquando monachus fuerit, haud dubiè & illi ipsi, quibus abbas præfuit, Lutosani monachi fuerunt.*

aut aliunde quidam affirmant, constituti fuerunt, S Badilo postea rexit,

§ *Quod attinet ad S. Amandum, respondeo,* **et S. Amandi** *eum, tametsi monasticam vitam prius egisset, tunc certè temporis, cùm erigendis in Belgio sacris ædibus incumbebat, episcopum fuisse regionarium, atque adeò tam clericis seu canonicis, quàm Benedictinis monachis eas incolendas tradere potuisse. Adhæc cùm viro Apostolico, uti Cointius in Annal. eccles. Francorum tom. 2 pag. 834 num. 5 advertit, verbum Dei per Belgium disseminanti, clericorum seu canonicorum opera longè utilior, quàm monachorum, cellas suas incolentium, futura esset, vel hinc verisimilius fit,* **B** *canonicos seu clericos ab eo in partem apostolici laboris adscitos, atque ut recèns conversos in fide confirmarent, aliosque ethnicos ex finitima regione conquisitos ad fidem adducerent, tunc constitutos Lutosæ fuisse, quàm quidem monachos, vita solitaria ex Instituto amantissimos. Denique cùm nullus auctor, Balderico antiquior aut ei eruditione & diligentiâ comparandus, Benedictinos monachos Lutosæ à S. Amando collocatos fuisse, affirmet; judicet lector, an non Balderico adducendisque à me rationibus potiori jure, quàm quorumdam conjecturis inhærendum sit.*

6 *Cæterùm lubens quoque adversariis dabo, fuisse* **& S. Ludgerus ipse** *S. Ludgerum seu Luidgerum monasticæ vitæ disciplinis egregiè imbutum, eoque etiam tempore, quo in Casinensi cœnobio meras traxit, monachico vestitu fuisse usum; at hinc minimè consequitur, ut cùm ei Carolus Magnus, imperator & Francorum* **C** *rex, monasterium S. Petri Lutosanum cum omnibus adjacentibus ecclesiis & villulis gubernandum dedit, ejusdem monasterii incolæ monachi Benedictini fuerint, nedum & ipse, utpote qui solemnem monasticæ vitæ professionem nunquam edidit, uti ipse fatetur Mabillonius Seculo 4 Benedictino, parte 1 pag. 16. Sanè, qui in Occidentali Saxonum parte constituus pastor honestum ibi* sub Regula canonica *monasterium construxisse, legitur,* (*adi Vitam ejus tom. 3 Martii pag. 647 num. 20*) *quique, ut vel ipsa Lutosani Officii Lectio sexta perhibet,* cucullam non portabat, sed sub habitu canonico monachorum perfectè vitam implebat, *nulla satis verisimili ratione aut monachis accensendus est, aut non aliis, quàm Benedictinis monachis, Lutosæ præfuisse, adstrui potest. Mitto referre plura, quæ ex Commentario Joannis Bollandi in Vitam S. Ludgeri cit. tom. 3 Martii pag. 641 huc congeri possent, quandoquidem jam nunc à me dicta sufficiunt, ut ne exstructum à S. Amando Lutosæ canonicorum monasterium à primordiis suis Benedictino Ordini adjudicetur.*

7 *Quod autem Lutosani jam pridem, ac vel Officio ritus duplicis majoris præsertim ab anno 1765,* **P** *quo RR. A. Domini Canonici Hubert & Flament ex unum digiti S. Amandi à D. Stephano Bargibant, Elnonensi monacho, impetrârunt, eum quotannis, ut suum fundatorem, celebrent, sacrasque ejus Reliquias Capituli decanus in solemniori vitæ supplicationibus deferat; hæc enimverò eorum quidem insignem in S. Amandum pietatem gratissimumque animum satis comprobant; at hinc minimè fit consectarium, ut, quemadmodum ex Elnonensi S. Amandi monasterio sacras ejus exuvias Lutosa accepit, ita & primos sui monasterii inquilinos colonosve ex eodem accepisse, dici possit, aut debeat. At verò, cùm* S. Badilo, *Vezeliacensis in Burgundia ecclesiæ monachus, isque Benedictinus fuerit, ac Lutosæ abbatis munere functus sit, non abs re, eum monachis quoque, quibus canonici locum fecerint, Lutosæ præfuisse, crediderim. Quandonam autem hæc Lutosani canonicorum monasterii in monachorum abbatiam conversio factus possit, ex iis, quæ de Sancti nostri ætate jam nunc & § 111 differam, colliget eruditus lector.*

8 *Quotquot de Sancto Abbate nostro, seu veteres seu recentiores, meminerunt, eum unanimi consensu Gerardo, seu Girardo,* à Roussillione *dicto, Provinciæ Burgundiæque comiti & Vezeliacensis in Burgundia cœnobii fundatori, coætum notissimumque affirmârunt. Ast verò inter ipsos illos auctores de seculo, quo Gerardus iste comes vixerit, nequaquam convenit. Sigebertus, vel quisquis periocha, in codice Ms. Vallicellensi exstantis, auctor est, ad annum Christi 745 Gerardum illum memorat, ab eoque* ad cœnobium Viceliacum, à se constructum, *S. Maria Magdalena corpus ex Aquensi urbe delatum scribit. Joannes Iperius in Chronico S. Bertini tom. 3 Anecdotorum Martenei & Durandi col. 483 & col. 485 Gerardum illum Carolo Tudici & Zachariæ Romano Pontifici synchronum itidem facit, eosque secuti sunt Guisius, exeuntis seculi* XIV *scriptor, Meyerus in Annalibus Rerum Flandricarum ad annum Christi 765, Molanus seu Natalium Sanctorum Belgii editor Louwius ad diem* VIII *Octobris, Buzelinus in Annalibus Gallo-Flandriæ lib. 3 pag. 94, Ghinius in Sanctorum Canonicorum Natalibus fol. 73, Sanssayus in Martyrologio Gallicano pag. 703, Dionysius Sammarthanus tom. 3 Galliæ Christianæ auctæ col. 75, ac denique, ut alios multos prætermittam, Joannes Baptista de Castillion, Brugensis deinde episcopus, in sua sacra Belgii Chronologia pag. 111.*

er cum Gerardo comite, non seculo VIII, quod variis volumi,

9 *Contrà verò Miræus in Chronico Belgico ad annum 871, Menardus in suo Martyrologio Benedictino Lib. 2 Observationum pag. 716, & tomi quarti Galliæ Christianæ auctæ scriptores col. 466, Gerardum comitem unâque cum eo* Badilonem *nostrum nono duntaxat seculo, eoque non parùm provecto, floruisse statuunt. Si auctorum, qui à sex ferme seculis de Gerardo illo comite nostroque sancto Abbate meminerunt, sola auctoritate magnoque recentiorum, qui hosce secuti sunt, numero definienda foret hæc controversia, haud dubiè ad seculum* VIII *ambo illi insignes viri retrahendi essent; verùm, cùm Sigebertus, date etiam, ipsius Chronicon citato loco interpolatum non fuisse, nec non Iperius, Guisius aliique priore loco citati auctores multò nimis à Gerardi &* Badilonis *ætate remoti vixerint, ne sola sua assertione rei, quam referunt, fidem faciant; omnino standum est oppositâ Miræi, Menardi & scriptorum tomi quarti Galliæ Christianæ sententiâ, non quidem, quod horum major* **sed contrà seculo IX, floruit,**

fit

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

A *ſit quàm ceterorum auctoritas, at quòd indubiis authenticiſque documentis firmari ſententia hæc poſſit, uti jam nunc oſtenſum eo.*

uti ex charta ejuſdem Gerardi comitis

10 *Exſtat tom.* 3 *Spicilegii Lucæ Acherii prima editionis pag.* 446 *Hiſtoria Vezeliacenſis monaſterii, auctore Hugone Pictavino, quatuor comprehenſa libris, quorum primus monumenta authentica, quæ ad monaſterii hiſtoriam faciunt, à pag.* 446 *uſque ad pag.* 505 *longo ordine exhibet. Ac primo quidem loco refertur* Inſtrumentum ſeu Teſtamentum Geraldi * comitis, fundatoris monaſteriorum... Pultarienſis & Vizoliacenſis, *in quo Gerardus* divinæ pietatis munere (*verba charta illius ſunt*) apud glorioſam regalem manſuetudinem comitis honore ſublimatus, ex communi voto & deſiderio dilectiſſimæ conjugis... Berthæ *inter alia hæc ad rem noſtram profert:* Quoniam largitionibus piis dominorum & ſeniorum noſtrorum, qui nos liberaliſſimè honoribus & dignitatibus ampliaverunt, id eſt, imperator & ſenior noſter clementiſſimus Ludovicus & glorioſa domina & regina Judith, filiuſque ipſorum æquè ſenior atque Dominus noſter rex Karolus plurima nobis

B poſſidenda accreverunt, juſtiſſimè nobis viſum eſt, ut eorum amore incitati locum etiam ipſum fundaremus, ubi pro gratis muneribus ipſorum eſſet in orationibus ſolemnis & jugis ſupplicatio & apud Deum continua pro ſalute ipſorum exoratio. Non immemores enim ſumus eorum circa nos benevolentiæ, ipſorum, id eſt, domini ſenioris Ludovici Auguſti, Judith dominæ & reginæ, Karoli, filii ipſorum, ſimiliter domini & ſenioris, qui nunc ſupereſt regnans.

* Gerardi

Vezeliacenſis cœnobii fundatoris, liquet.

11 *Vixit adeò Gerardus comes, Pultarienſis ac Vezeliacenſis cœnobiorum fundator, ſub Ludovico Pio, anno demum* 840 *defuncto, ac ſub regina Judith, anno* 843 *è vivis erepta, eoque demum tempore teſtamentum illud edidit, quo Ludovici Pii & Judithæ filius, nomine Karolus, qui alius à Carolo Calvo eſſe nequit, in vivis etiam erat regnumque moderabatur, ac proìn certiſſimè inter annum* 843 *& annum* 877, *eidem Carolo Calvo emortualem. Longè igitur à vero aberrárunt, qui Gerardum comitem, Vezeliacenſis cœnobii fundatorem, ante annum Chriſti* 740 *floruiſſe, ſcripſerunt. Ex quibus etiam conſectarium planè ſit, ut & S.* Badilo, *quem illi coævum notiſſimumque omnes faciunt, non anno circiter* 740, *ſed integro ſaltem ſeculo poſt itidem floruiſſe, dicendus ſit. Modò in ipſum ſeculi noni annum, quo Sanctus noſter,* loci Viceliacenſis frater *paſſim dicitur, vitam illic egerit monaſticam, quam fieri poteſt proximè, inquiſiviſſe juverit.*

C

trìs non ante annum 878 ad Vezeliacenſes

12 *Id factum non eſſe ante ejuſdem ſeculi annum* 43, *ex recitatis modò Teſtamenti Gerardi comitis verbis omnino evidens eſt, nec opus eſt, citatos jam à me num.* 8 *& tomo* 4 *Galliæ Chriſtianæ antiq. col.* 466 *ſcriptores, qui contrarium aſſerunt, pluribus confutare. Imò verò* Badilonem *noſtrum non ante annum Chriſti* 878 *Vezeliacenſem monachum fuiſſe, vix non indubitatum cenſeo. Rem ſic demonſtro. Sive anno Chriſti* 862, *ſeu, ut Gerardi, Vezeliacenſis cœnobii fundatoris, ad Nicolaum Papam verbis utar,* anno XXIII regnante Carolo, *nimirum Calvo, monaſterium illud jam tum fundatum fuerit: ſive id cum Galliæ Chriſtianæ antiq. ſcriptoribus tom.* 4, *col.* 466 (*minùs tamen, uti mihi apparet, probabiliter*) *circa annum* 867 *factum ſtatuas, id equidem ex ipſa Gerardi Charta tom.* 3 *Spicilegii laudati pag.* 448 *perſpicuum eſt, cœnobium illud primitus fuiſſe* habitaculum ancillarum Dei, *ſeu monialium* ſub inſtitutione B. Benedicti viventium; *eas autem* ſanctimoniales monachas *Vezeliacenſe cœnobium adhuc tenuiſſe anno Chriſti* 868, *diplomate Caroli Calvi, quod tomo* 8 *Scriptorum Rerum Gallicarum pag.* 608 *habes, extra controverſiam etiam ponit.*

tranſiſſe dicitur poteſt

13 *Quin & non ante annum* 878 *Vezeliacenſibus monialibus ſuffectos fuiſſe monachos, Joannes Papa VIII, anno* 872 *die* XIV *Decembris ordinatus, in ſuo, quod anno* VI *Pontificatus ſui edidit, diplomate manifeſtum reddit, dum cit. tom. Spicilegii pag.* 462 *ita loquitur:* Privilegium quoque à prædeceſſore noſtro piæ memoriæ Papa Nicolao (*nempe hujus nominis I*) eidem monaſterio collatum, noſtra auctoritate confirmamus, excepto duntaxat, quòd ipſe SUB NOMINE ANCILLARUM DEI, quæ ibidem pro crebris infeſtationibus ſeculi NUNC ORDINABILITER MANERE NEQUEUNT, illud delegavit: nos verò aptioris utilitatis gratiâ SUB HABITU MONACHORUM eſſe congruenter decernimus. *Quæ cùm ita ſint, manifeſtum omnino facimus,* Badilonis *in Vezeliacenſi cœnobio monachatum non ante annum Chriſti* 878, *quo moniales illic verſari deſiérunt, planſibili aliqua ratione ſtatui poſſe.*

I

diverſus proin fuit à Saxiacenſi & Æduenſi abbatibus & à Badilone comite.

14 *Atque hæc paulo uberiùs diſputata ſunt, non tantùm ut ſeculum, quo* S. Badilo *vixerit, indubitatum evadat, ſed & ut Sanctus noſter ab homonymis ejuſdem ferè temporis monachis perſpicuè diſtinguatur. Ex dictis quippe conſequitur, ut* Venerabilis vir Dei Badilo, *qui ſub Eudone, abbate Vezeliacenſi, ac certè non citiùs, quàm anno* 878, loci Viceliacenſis frater *fuiſſe, paſſim legitur, diverſus proin ſit à Badilone illo, qui* (*vide Guichenonem pag.* 226 *&* 227 *in Probationibus Hiſtoriæ Sebuſianæ*) *Saxiacenſi S. Benedicti monaſterio abbatis loco anno* 859 *præfuit; nìque etiam alius ſit à Badilone, Æduenſis cœnobii S. Martini abbate, in diplomate Caroli Calvi tom.* 8 *Scriptorum Rer. Gallic. pag.* 668 *&* tom. 4 *Galliæ Chriſtianæ antiq. col.* 450 *ad annum* 877 *memorato, quique fortaſſis idem ille comes fuerit, à quo Æduenſe cœnobium inſtauratum fuit. Aſt an ab eo Badilone, qui in Vita S. Hugonis, monachi Æduenſis, ab anonymo ſeculo* XI *conſcripta, Badilonis comitis prædiſtique cœnobii inſtauratoris, nepos fuiſſe ſcribitur, Sanctus noſter diverſus quoque dicendus eſt? Reſpondeo, nullum mihi ſuppetere argumentum ſat efficax, ut hunc à* S. Badilone *diverſum facere audeam; ut contrà non minùs mihi, quàm Mabillonio ſeculo* V *Benedictino parte* I, *pag.* 96, *propendeat animus, ut Badilonem, homonymi comitis nepotem, cum Sancto noſtro eumdem credam.*

non tamen, aut videtur, alius fuit à comitis nepote,

15 *Congruunt enim & nomen & ætas & ſuſceptus in Burgundia monachatus, & in divino cultu religioſa perfectio; nec quidquam, quo minùs Sanctus noſter idem cum illo eſſe, aſſirmetur, in ſpeciem obeſt, quàm quòd Badilo, præfati comitis nepos, in Æduenſi S. Martini cœnobio monachum induiſſe ſcribatur; noſter verò duntaxat* loci Viceliacenſis frater *vocetur. Nihilominùs tamen, cùm* Badilonis *noſtri in Æduenſi cœnobio monachatus nullo negetur veteri documento; atque aliunde ſat veriſimile ſit, monachos illos, qui in Vezeliacenſi monaſterio monialibus ſubſtituti fuerunt, non aliunde, quam ex ſat vicino Æduenſi illo cœnobio, uti S. Hugonis biographus inſinuat, evocatos fuiſſe, quid*

ni-

AUCTORE J. G.

ni unus ex hiſce fuerit Badilo, *comitis prefati nepos, qui, mutata ſede,* loci Vicelliacenſis, *ubi maximè inclaruit,* frater *dein nominari cœperit, idemque adeò cum* S. Badilone *ſit. Quæ, ſi re ipſa, uti videntur, ſubſiſtant, fuerit Sanctus noſter origine Aquitanus, natuſque ex familia, non minùs virtutibus, quàm nobilitate rerumque opulentiâ illuſtri, ſi quidem de ea ex Badilonis comitis opibus moribuſque judicium ferri debeat. Qualis porrò quantuſque vir fuerit ille comes, qualiſque etiam cognominis ejus nepos, ex laudata S. Hugonis Vita intellexiſſe juverit.*

qui patrui ſui, viri piiſſimi,

16 *De priore ita tomo 2 Aprilis pag. 764 num. 7 S. Hugonis biographus loquitur:* Erat quippe in ipſius regis (*Caroli Calvi*) palatio tunc temporis (*nempe ſub annum* 870) comes quidam, Badillo nomine (*in Mſs. codicibus, qui Mabillonio præluxerunt,* Badilo *paſſim vocatur*) qui veniens ab Aquitaniæ partibus, vir licèt in ſæculari vita poſitus, correctis tamen & religioſis moribus atque converſatione ſacris viris per omnia ſimilis. Extiterat enim opum gratiâ opulentiſſimus & auri & argenti ditiſſimus. Qui cernens regem (*Carolum Calvum*) nec non & reginam (Chrodechildem *vocat, aliàs paſſim* Richildem *dictam*) in reſtaurandis eccleſiis Dei toto conamine inſervire, zelo divino & ipſe ductus, cœpit illorum in hac parte devotus ac pius æmulator exiſtere; qui inter ceteras paganorum ſtrages conſpiciens apud civitatem Æduam egregii confeſſoris Chriſti Martini monaſterium, olim à regina Brunichilde nimiùm excellenter atque honorificè conſtructum, tum tamen miſerrimè dirutum, atque omni ſupellectili nudatum atque dehoneſtatum, **B** accedenſque incunctanter iſdem comes ad regem, humiliter petiit, ut ſibi ad reſtaurandum daretur præfatum monaſterium. Dicebat enim ſpondens ſe in voto habere, ut poſt monaſterii reſtaurationem ſe ipſum ibidem, relictis ſeculi curis honorumque ſolicitudinibus, Domino manciparet: quod denique poſtmodùm, annuente Chriſto, rei probavit eventus.

& ſpretis mundi illecebris inclitis, Sanctos mores **C**

17 *Et poſt multa ita biographus laudatus de eo pag. 765 num. 9 loqui pergit:* Poſtquam denique vir illuſtris Badillo, (*aliàs Badilo*) prout poſſe habuit, loci reſtaurationem exercuit, cœpit anxiè perquirere viros ſancta religione imbutos, qui in eadem domo Dei dignanter eidem ſervituris officia perſolverent. *Dein, cùm monachos decem & octo religioſiſſimos, ad inſtauratum ab eo monaſterium alibunde evocatos, ejuſque conſenſu electum abbatem vitâ & moribus probatiſſimum fuiſſe, narrâſſet,* ſubdit *num.* 10: His verò ita geſtis, cœpit poſtmodùm vir Dei Badillo (*Badilo comes*) de propria ſalute acriùs ſolicitus eſſe, qualiter hujus ſeculi ambitiones & illecebras poſtponeret, ſemetque in monaſterio tonſurare & monachum fore, diſpoſuit... Quod utique dum explêſſet, quantæ humilitatis, quantæque patientiæ atque obedientiæ extiterit, à nemine poteſt enarrari. *Hactenus S. Hugonis biographus, cujus verba idcircò adduxi, ut ex illis, qualis ejus nepos* Badilo, *quem ei in divino cultu non imparem teſtatur, tum ante monachatum, tum in ipſa Religioſa vita exſtiterit, manifeſtius pateat.*

in ſeculo & in vita monaſtica ſeilatus eſt.

18 *At enim & ea quoque, quæ de Badilonis illius nepote, noſtroque, uti videtur, Sancto narrat, ex ipſo audire pergamus.* Habebat igitur idem Badillo (*Badilo comes, de quo jam egerat,*) nepotem ſibi æquivocum, benignæ ſatis indo- **D** lis; quem etiam à ſecularibus negotiis abſtrahens, in eodem monaſterio ſecum divinæ ſervituti mancipavit. Et non minùs quidem & ipſe, ſecundus videlicet Badillo, in cultu divino devotus atque perfectus extitit. *Fecerit haud dubiè perſpecta junioris* Badilonis *virtus & in divino obſequio jam laudata perfectio, ut, cùm tam vicina, quàm remota monaſteria, teſte eodem biographo num.* 12, ad regimen ſacrum... de perſonis monachorum ejuſdem monaſterii Æduenſis ſibi concedi poſtularent, Badilo *ille anno Chriſti* 878 *vel ſubſequenti unà forte cum Eudone ad Vezeliacenſe cœnobium tranſmiſſus fuerit, ut ſub hoc abbate cum adſciſis aliquot ejuſdem Æduenſis monaſterii piiſſimis alumnis utilius, quàm fieri à monialibus ob ſeculi infeſtationes poterat, divino cultui vitæque monaſticæ officiis Vezeliaci vacaret.*

Quæ ſenſa de adſcripta ei tranſlatione S. M. Magdalenæ infrà diſputandum **E**

19 *Atque hæc de* S. Badilonis *ætate ejuſque ab homonymis diſtinctione diſputata ſufficiant, ut ad celeberrimum, quod ei à non paucis tum antiquis tum recentioribus adſcribitur, factum utcumque diſcutiendum modò progrediamur. Dixi autem* utcumque diſcutiendum, *propterea quòd rurſus evolvendam definiendumque mihi non ſumo intricatam illam agitatiſſimamque Provinciales inter & Vezeliacenſes quæſtionem, in eo ſitam, num verum integrumque S. Maria Magdalenæ corpus ex Provincia Galliæ ad Vezeliacenſe in Burgundia cœnobium deportatum fuerit; num contrà Provinciales ejus poſſeſſione hodiéque meritò glorientur; hanc enim Sollerius noſter de ipſo S. Maria Magdalenæ corpore quæſtionem operosè juxtà ac eruditè tom. 5 Julii à pag. 207 uſque ad pag. 216 tractavit, nec quidquam urget, ut hic aliud agam, præſertim cùm ad inſtitutum meum ſufficiat ea diſcutere, quæ ad* S. Badilonem *tum propriè, tum & proximè ſpectant, nimirum num ſat tutò credi poſſit, ſacrum aliquod pignus, quod Vezeliacenſibus multiſque ſummis Pontificibus* ſanctæ Mariæ Magdalenæ corpus *appellare placuit, ex Provincia Galliæ ad præfatum Vezeliacenſe cœnobium aliquando fuiſſe ab eo deportatum.*

§ II. An S. Badilo creditum S. Mariæ Magdalenæ corpus è Provincia Galliæ ad Vezeliacenſem in Burgundia eccleſiam deportâſſe, & quo circiter anno id feciſſe, dici queat.

Ex Balderico non ſat tutò aſſeri poteſt S. Badilo Hieroſolymis detuliſſe

LAudatus *ſuprà Cameracenſis Chronici auctor* Baldericus, *cùm documenta, quæ ſparſa per Belgium de celebri illa tranſlatione fama indubiam fidem conciliare nata eſſent, nulla ſibi præjudicia haberet, ſatius duxit, nihil de ea aſſeverantèr edicere; tantùmque illa, quæ ſuo tempore in Belgio paſſim ferebantur, pro ſolita ſua prudentia in litteras miſit, ita nempe de* S. Badilone *lib.* 2, *cap.* 43 *loquens:* Qui corpus ſanctæ Mariæ Magdalenæ de Hieruſalem in Burgundiam in loco Vercelliaco attuliſſe fertur. *Num autem*

AUCTORE J. G.

A *tem per priora verba Mariam, Lazari ſororem, à vicino Hieroſolymis caſtello, nomine Bethaniâ, Hieroſolymitanam vocare, atque ob Evangelica muliere peccatrice obiter quoque diſtinguere ex Græcorum Patrum opinione voluerit; an potius S. Maria Magdalena, nulla quæſtionis illius, Græcos inter & Latinos agitatæ, habita ratione, ſacrum corpus ex ipſa Hieroſolymitana urbe ad Vezeliacenſem eccleſiam à* S. Badilone *tranſlatum fuiſſe, ex ſparſo apud Belgas rumore indicare intenderit, haud ita tutum eſt pro certo adſtruere; imò verò haud ſatis liquidò perſpicitur, num anceps timidusque ejus loquendi modus in ipſam facti hujus ſubſtantiam, an ex adverſo in unum ex adjunctis dumtaxat cadat, putà in locum ipſum, ex quo ſacrum illud pignus ad Vezeliacenſe cœnobium delatum fuiſſet, aliis forſitan, iiſque in Belgio compluribus, illud ex Hieroſolymitana urbe; aliis contrà, ac vel maximè Burgundionibus, illud è Provincia Galliæ eò deportatum fuiſſe contendentibus; ut propterea hanc litem defectu documentorum indeciſam ipſe reliquerit.*

B *creditum S. M. Magdalenæ corpus, at benè ex Provincia, ut Mſ. quoddam antiquiſſimum.*

21 *At qualiſcúmque ea de re fuerit Balderici exiſtimatio, mihi quidem non videtur tanti momenti eſſe poſſe tam vaga ambiguaque ejus locutio, ut credi ob eam ſat certò poſſit* Badilo *Hieroſolymam aliquando profectus eſſe, indéque devexiſſe ſacrum illud pignus, quo veluti S. Maria Magdalena corpore Vezeliacenſes à multis ſeculis gloriati ſunt. Aſt verò an non ſaltem* Badilo *è Vezeliacenſi cœnobio aliquando in Provinciam Galliæ commigrâſſe, indéque ſacrum illud corpus ad ſuos tranſtuliſſe ſat probabiliter dici poſſit? Reſpondeo, monumenta, quæ affirmanti ſententiæ favent, non adeò eſſe contemnenda, quàm quidem ſibi perſuadere volunt nonnulli, qui neganti Provincialium ſententiæ uſque adeò addicti ſunt, ut* Badilonis *in Provinciam iter ejuſque ad Vezeliacenſes cum ſacris Reliquiis reditum ad fabulas amandare velle videantur. Ac primò quidem* Ms. *antiquiſſimum eccleſiæ Narbonenſis, quod ipſemet Provincialibus favens Natalis Alexander Diſſert. 17 in Hiſt. Eccleſ. ſæculi 1, pag. 184, col. 2 commemorat, diſertè, ipſo fatente,* Baidilonem monachum ſanctæ Mariæ Magdalenæ corpus Aquis-ſextiis ex tumulo marmoreo clàm eduxiſſe noctuque raptum Vezeliacum tranſtuliſſe, *refert. Verùm, ut quod res eſt, dicam, cum nec laudatus auctor, nec quiſquam alius, quem quidem legi,* antiquiſſimi illius Ms. *ætatem aut exeunti ſeculo* IX *aut ſaltem currenti* X *aſſigendam eſſe, probet, hoc uno teſtimonio, etſi Sigeberto Gemblacenſi ſors multò, uti inſinuat laudatus Alexander, vetuſtiore, haud ſatis firmari arbitror oppoſitam Provincialibus ſententiam, quamdiu nempe aut ſub finem ſeculi* IX *aut ſaltem ſub medium ſec.* X *auctorem ejus floruiſſe, mihi non conſtabit.*

C

22 *Ad alia igitur progredior. Exſtat in inſigni codice noſtro, olim Valcellenſi, ſignato P. Ms.* 157, *Tranſlati ad Vezeliacenſe monaſterium corporis S. Magdalenæ Hiſtoria, certò ante annum Incarnationis Domini* :037, *uti ex ſubnexis ei miraculis colligitur, imò vel toto aut ſaltem medio ante hunc annum ſeculo compoſita, ut ex auctoris verbis, quibus ſe Sarracenos in Galliis vidiſſe ſcribit, conjici datur. Ita hæc ſe habent:* Interea Aquenſem metropolitanam civitatem aggreſſa ipſamque capiens (*gens Sarracenorum*) univerſam ſuppellectilem illius diripuit, captivorum multitudinem inde educens; reliqua autem gla-

& *Ms. Hiſtoria Tranſlationis, certò ante annum 1037 ſcripta.*

dio & igne conſumpta ſunt. Virorum namque & mulierum quàm plures vivos decoriabant, ut mos eſt Sarracenorum hominibus noſtræ gentis facere, UT IPSIMET POSTMODUM VIDIMUS. Cujus cladis cæde peracta, quam ut * credimus propter peccata illius terræ inhabitantium contigiſſe, in ſua receſſerunt. *Cùm igitur Hugo, rex Italiæ & comes Provinciæ, Fraxinetum Caſtrum, in Provincia, teſte Chronico Novalicienſi tom. 8 Script. Rer. Gall. pag.* 130 *in Annotatione citato, ſitum, firmiſſimumque Sarracenorum, unde & crebrò per Provinciam prædabundi excurrebant, receptaculum, anno Chriſti* 942 *expugnârit, uti ibid. Sigebertus in Chronico aliique ad eumdem annum notant; ac rurſus cùm Conradus, Transjuranæ Burgundiæ & Provinciæ rex, uti tom. 9 Script. Rer. Gall. pag.* 6 *Ekkehardus Junior narrat, tam Sarracenos quàm Hungaros anno* 950 turmatim circumdederit, fugæque locum non habentes, quos non occidit, captos Arelato vendiderit, *itáque Provinciam Sarracenorum tyrannide liberârit; conſequens ſit, ut Tranſlationis laudatæ auctor, qui ſuæ gentis homines à Sarracenis decoriari vidiſſe ſe, teſtatur, ſaltem ante annum Chriſti* 950, *ac vel ante ſeculi* IX *exitum, ſi cum Honorato Bouchco tom. 1 Hiſtoriæ Provinciæ pag.* 736 *eum illatæ tunc à Sarracenis Provinciæ cladis oculatum teſtem fuiſſe, admittamus, floruiſſe, dicendus ſit.*

* *ut alibi dixi*

E

23 *Hunc porrò ſcripſeri, tranſlatum à* Badilone *è Provincia ſacrum aliquod pignus, uti latiùs infrà narrabitur, aſſerenti, ſuffragatur partim, qui etiam in citato codice Ms. exſtat, Sermo quidam, in feſtivitate S. Mariæ Magdalenæ Vezeliaci, uti videtur, pronunciatus eo tempore, quo Provincia Galliæ Sarracenorum violentiâ permaximè deſerta erat. Verba ejus audi:* Monſtratur adhuc... eccleſia... multis virtutibus... decorata, quàmvis Sarracenorum violentiâ illud, in quo eſt regnum (*Arelatenſe ſeu Provinciæ,*) maneat permaximè deſertum. *Ex quibus pronum eſt eruere, Sermonis hujus auctorem medio circiter ſeculo* X *floruiſſe, nec adeò, multùm ſeu tempore, ſeu loco, remotum ab ea fuiſſe tranſlatione, quam hortatu Eudonis, Vezeliacenſis ab anno Chriſti* 878 *uſque ad* 897 *abbatis, inchoatam peractamque feliciter ejuſdem precibus fuiſſe, aſſerit. At, inquies, tametſi ex recitatis modò verbis probabile fiat, tam Hiſtoriæ Tranſlationis, quàm laudati Sermonis auctorem ſatis vicinum exſtitiſſe temporibus, quibus ſacrum illud corpus à* Radilone *ad Vezeliacenſes deportatum fuerit, amborum tamen fundituus corruere debet auctoritas ex eo, quòd facta, qua narrant, non ſatis commodè ſuis diviſerint temporibus, ille nimirum, dum in Hiſtoria ſuæ exordio ſeu Prologo* Ludovici regum piiſſimi, filiique ejus Caroli *regnum* anno Paſſionis vel Reſurrectionis Dominicæ plùs minùſve ſeptingeteſimo quadrageſimo nono *illigavit, hic verò, dum Karlomannum, Francorum regem, prædicto Eudoni abbati & Algario, ſeu Adulgario, Auguſtodunenſi ab anno* 875 *uſque ad annum* 893 *antiſtiti, coævos fecit.*

F

24 *Quod ad priorem objecti hujus argumenti partem pertinet, non diſſimulabo, me viam nullam invenîſſe, quâ notas illas chronicas, imò & pleraque, quæ de Vezeliacenſis cœnobii primordiis in citato etiam codice Valcellenſi memorata exſtant, cum veritate hiſtorica conciliari queant; ut proin vehementer ſuſpicer, binos ſaltem illos articulos, qui reſtaurati à Gerardo comite Vezeliacen-*

utpote quorum fides, ratione parum gaudens,

& *Sermo quidam, modo circiter ſec.* X *pronunciatus, perhibetur.*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

sis cœnobii, translatique eò corporis sacri Historia vice prologi præmissi reperiuntur, ab imperito quodam postea assutos fuisse, aut, si bini illi articuli eo, quo in plerisque manu exaratis codicibus descripti extant, modo à laudata Translationis Historiæ auctore profecti sint, fateri non vereor, cum in rebus gestis, se paululò antiquioribus, fuisse minimè versatum. Ut autem articulos illos ab imperito quodam homine postea assutos, quàm ab ipso Translationis Historiæ auctore profectos, credere malim, movet me ipsemet Operis titulus scripturisque scopus, quorum ille hisce verbis exprimitur: Quomodo corpus hujus sanctæ (*Mariæ Magdalenæ*) translatum sit ad Viceliacum cœnobium; *hic verò ita designatur:* Nunc ergò, largiente Domino, aggrediemur exponere, qualiter gleba corporis ejusdem sacratissimæ Mariæ Magdalenæ in locum, in quo hodiéque veneratur, translata sit; *quibus sanè verbis apertè satis excluduntur parerga illa, quæ circa Vezeliacensis cœnobii primordia duorumque Franciæ regum epocham lectori obtruduntur & quidem tam imperitè atque importunè, ut cum auctoris scopo non modò nullam connexionem habeant, at contrà narrationem ejus planè interturbent, sic, ut, iis refectis, imò, & tertio ac partim quarto articulo itidem rescissis, multò liberiùs procliviúsque fluat ejus narratio, quàm si vel unum ex parergis illis ei innectatur, uti ex infrà recitandis patescet.*

B

adversus suam

25 *Quod autem ad alteram objecti nobis argumenti partem attinet, haud video, qua ratione laudati Sermonis auctor carpi, nedum quasi studiosè errâsse aut turpiter confudisse tempora dici ex hoc capite queat, quòd* Carolomanni Francorum regis *ætate Vezeliacenses monachos cum Adelelmo quodam milite, seu viro nobili, in Provinciam profectos fuisse scribat, quò scilicet inde sacrum illud corpus ad prefatum Eudonem, Vezeliacensem, ut vocat, archimandritam, transferendum curarent. Etenim, etsi medio seculo* VIII *Carolomannus, Pippini filius, floruerit, isque unà cum Carolo fratre suo in regem unctus, vivente adhuc patre suo, Burgundiam, Provinciam aliasque regiones obtinuerit, uti tom.* 5 *Scriptor. Rer. Gallic. variis locis ostenditur, de hoc tamen Carolomanno sese non loqui, satis indicat Sermonis laudati auctor, sed contrà de illo solo Francorum rege Carolomanno, qui Ludovici Balbi filius fuit &* ex patris sui regno anno 880 Burgundiam & Aquitaniam cum marchiis suis habuit, *uti tom.* 8 *Script. Rer. Gall. Annales Bertiniani pag.* 35 *ad eumdem annum testantur, quique adeò Eudoni, Vezeliacensi abbati, & Adalgario Augustodunensi episcopo, uti tom.* 4 *Galliæ Christ. antiq. col.* 367 *& seq. liquet, nec non &* Badiloni *nostro indubiè coævus fuit.*

C

alteramque objectionem

26 *Urget magis adversus utriusque scriptoris fidem, quod prior* Badilonem quinquennali lustro, *seu quinque annorum spatio Aquis-sextiis, priusquam è Provincia sacrum illud corpus abstulerit, degisse; posterior verò, nulla* Badilonis *facta mentione, illud à Vezeliacensibus monachis & prædicto Adelelmo* celeriter *collectum, narret. Verùm respondeo, ob diversam adjuncti unius relationem ipsam facti substantiam ad fabulas ablegandam non esse, præsertim si utriusque scriptoris narratio utcúmque saltem conciliari queat. Et verò cùm Sermonis auctor, etiam Vezeliacensium monachorum operâ sacrum illud pignus è Provincia in Burgundiam delatum fuisse, narret, censendus minimè est auctori Translationis* D *contradixisse, qui* Badiloni, *Vezeliacensi monacho, rei executionem nominatim adscripsit. Adhæc cùm Sermonis auctor diserte profiteatur, se* brevi stilo *seu paucis verbis translationem illam complexurum esse, nil mirum esse debet, si* Badilonis *expressè non meminerit, sed eorum dumtaxat, qui adipiscendi illius sacri pignoris consilium suggesserunt & Vezeliacensium monachorum operâ ad id usi sunt. Cæterùm, tametsi Sermonis auctor sacrum illud corpus* celeriter *collectum fuisse, referat, insinuat tamen etiam, missos ab Eudone abbate monachos cæterosque homines aliquandiu, audita Provinciæ devastatione, loco quodam substitisse,* tandemque *memores sententiæ cujusdam B. Gregorii confisosque Adalgarii & Eudonis precibus demandatum sibi opus executos fuisse.*

quantùm ad facti substantiam vindicari potest.

27 *At sive interim* S. Badilo quinquennali spatio *Aquis-sextiis in Provincia commoratus fuisse; sive ex adverso (quod & mihi præplacet) multò celeriùs opus, sibi suisque sociis demandatum, ad effectum perduxisse statuatur, (qua de re & infrà agetur) equidem ex Historiæ Translationis verbis, quibus auctor locum illum, unde sacrum illud corpus dimovere tantisper nequiit* Badilo, *veluti in hujus facti memoriam* Coryletum Badilonis *deinceps vocatum fuisse, confidentissimè testatur, abunde discimus, eum in transferendo è Provincia sacro aliquo corpore partes egisse primarias, aut certè translati illius pignoris administrum præcipuum non multis post rem gestam annis saltem in Burgundia passim fuisse creditum. Ipsam modò, at alienis incongruisque parergis, ex dictis num.* 24 *purgatam, Translationis illius Historiam, quatenus res, à* S. Badilone *tunc gestas, completitur, aut cum eis connexionem habet, recitare instituo. Ita proximè post S. Magdalenæ Vitam incipit:* Nunc ergo, largiente Domino, aggrediemur exponere, qualiter gleba corporis ejusdem sacratissimæ Mariæ Magdalenæ ad locum, in quo hodiéque veneratur, translata sit. . . .

E

Ex cit. Historia Translationis refertur,

28 Contigit, ut egressa gens Sarracenorum ab Hispaniæ partibus depopulans exterminaret penè totam Aquitaniam ac maximam Provinciæ illius * partem. Ecclesias quoque ac monasteria igne cremata cum ceteris rebus humanis ad solum usque deduxit. Interea Aquensem metropolitanam civitatem aggressi,* ipsamque capiens, universam suppellectilem illius diripuit, captivorum multitudinem inde educens; reliqua * autem gladio & igne consumpta * sunt. Virorum namque & mulierum quàm plures vivos decoriabant, ut mos est Sarracenorum hominibus nostræ gentis facere, UT IPSIMET POSTMODUM VIDIMUS. Cujus cladis cæde peracta, quam ut * credimus propter peccata illius terræ inhabitantium contigisse, in sua receſserunt. *Hactenus laudata Translationis scriptor, exitiosam illam, uti videtur, Sarracenorum in Galliæ irruptionem, anno* 731 *factam, indicans, quâ Provincia, Burgundia, Aquitania, aliaque latè provincia igne & ferro devastata fuerunt, quamque Bonifacius, Moguntiacensis episcopus, in Epistola* 19 *ad Ethelbaldum, Merciorum regem,* Provinciæ & Burgundionum populis contigisse *scribit propter adulteria & stupra sacrarum virginum ac Sodomitica flagitia: quibus iratus* Judex omnipotens, talium criminum ultrices pœnas per ignorantiam legis Dei & per Sarracenos venire & sævire permisit, *uti latiùs Ma-*

F

**al.* aggressa

**al.* reliqui
**al.* consumpti

* *ut abundat*

A *Mabillonius Sæc. 5 Bened. parte 1, pag. 525 & pag. 526 narrat, quem, ſi lubet, conſule. Nunc auctorem noſtrum occaſionem modumque tranſlati è Provincia corporis, S. Magdalenæ creditii, narrantem audiamus.*

AUCTORE J. G.

29 Compertum namque jam olim à multis longè latèque habebatur, quòd beata Maria Magdalene, ut ſuperiùs *(nimirum in Vita ejuſdem Sanctæ)* digeſtum eſt, in præfata civitate Aquenſi à S. pontifice Maximino ſepulturæ tradita fuiſſet, ibidemque illius ſacratiſſima oſſa ſervarentur. *(adi ea de re diſputata à Solleriо tom. 5 Julii pag. 205 & ſeqq.)* Hæc denique famâ inſtigati tam comes Burgundiæ Gerardus, quàm abbas Heudo prædicti monaſterii Viceliacenſis delegaverunt ſatis accuratè ad civitatem Aquenſem fratrem quemdam, cui nomen erat Badilo, ea ſcilicet devotione, ut, ſi, annuente Domino, in partibus illis aliquod pignus è corpore ſacratiſſimæ Mariæ Magdalenæ repperire valeret, reverſus ad illos deferret. Qui, arrepto itinere, fultus honeſto famulorum comitatu tam proſperè quàm devotè ad Aquenſem pervenit civitatem. Quam cùm intraſſet, nichil ei omnino in ea viſum eſt apparuiſſe, niſi extremæ peſtis & mortis imago. Cernenſque prædictus Badilo tam immane Chriſtianæ plebis juſticium, cæpit edere graviſſimos lacrimarum ex pietate ſingultus; tandemque memor devotionis ſui itineris, curioſè deambulabat quorſum inveſtigans, ſi quempiam repperiret, qui eum ad indaginem deſideratæ rei perduceret.

quo patto Badilo, Vezeliacenſis monachus, in Provinciam miſſus.

B

30 Dum hoc ſiquidem ageret, occurrit ei videre circa majorem, quæ fuerat in civitate, eccleſiam in andronarum tuguriis victos* ſenes ætatis decrepitæ, præſtolantes alicujus tranſeuntis adventum victus impendendi gratiâ. Hos cùm viditſet, divertit ad illos, cautè inquirens, ubinam locorum fuiſſet eccleſia, in qua corpus beatæ Mariæ Magdalenæ, à S. Maximino olim ſepultum, à fidelibus veneraretur; ſpondenſque ſe ad hoc illuc deveniſſe non ſolùm ad præſens tranſeunter adoraturum, verùm etiam, in quantum valeret, ſacris reædificandis inſerviturum. Illi verò hæc audientes admodum læti, promiſerunt, ſe illi in cunctis fideliter parêre, &, quæ vellet, oſtendere. Dehinc oratione in brevi completa, invitat illos ad prandium, quoniam diutinâ videbat illos deficere inediâ. Ac ſic utrique refocillati, ſurgentes à prandio perrexerunt, ut locum deſideratum præfatus Badilo certiùs inviſeret nutu eorumdem ſenum, qui pariter egredientes oſtenderunt illi, veluti jam concivi domeſtico, mauſoleum intra ſacrarium principalis eccleſiæ honorificentiſſimè editum, de quo fore non poterat dubium, quin cæleſte ſervaret præmium.

eccleſiam invenerit, in qua corpus S. M. Magdalena ac binos?*

C

31 Scriptura* denique mauſolei ejuſdem referebat, cujus corporis gleba intus ſervaretur. Erat enim per totam ſuperficiem ipſius inſtar anagliſi* operis, qualiter illa gratiſſima Jeſu Chriſti Domini Maria in domo quondam Symonis pedes illius ſuis lachrymis lavans* & capillis deterſit, ac quomodo ejus caput omnium ſacerrimum manibus ſuis perungens duleiter linivit. Similiter quoque iconia ejuſdem Mariæ, ubi Dominum interrogans ortolanum* putabat, & qualiter tenens pedes ipſius adorabat eum. In dextro quippe latere veluti cùm ad ſepulchrum Domini veniens aromata deferebat, angelica collocutione frui meruit, deinde verò

conditum fuiſſe credebatur.
* *al.* Sculptura
* *al.* anagliphi
* *l.* lavit
* *l.* hortulanum

32 Poſt aliquot verò dierum* aliquanti indigenarum repedantes à captione Sarracenorum *(fortè eâdem, quam laudatus Bouchetus tom. 1 pag. 736 anno circiter 870 contigiſſe, ſcribit)* ad patriam, eumdem Badilonem paterno affectu ſibi præpoſitum & in cunctis advocatum inſtituerunt. Ipſe quoque concorditer agebat ad omnes, tam animarum, quàm corporum, quæ profutura cernebat*. In reædificandis quoque utenſilibus quibuſque aſſiduus laborator exiſtens univerſis complacebat; ſicque quinquennali luſtro* inibi degens, plurimarum facultatum copiam acquiſivit. Quo tempore evoluto, cœpit Vir Deo devotus pertimeſcens intra ſe cogitare, ne fortè more ſolito invidia graſſante patriothicorum ſe mordente, ſeu Sarracenorum infeſtatione urgente, non foret commoda ſibi diutius habitatio illius patriæ, revera, quòd ſibi magis expediebat, ob reverſionem ad ſuos, qui eum miſerant, acriùs angebatur; rurſuſque opportunitatem capiendi pignera ſacratiſſima, quæ toto optabat conamine, minimè repperiebat. Conſtitutus verò in hujuſmodi mentis luctamine, contulit ſe obnixius ad orationis confugium, Dei omnipotentis auxilium invocans, ipſamque Jeſu Chriſti dilectricem atque ab eodem miſericorditer dilectam Mariam, ut quod illis congruentius ſibique ſalubrius expedire videretur, quantocius fieret*. Dehinc jejuniis & orationibus magis aſſiduus, quàm frequens, cæleſte præſtolabatur auxilium.

& quo modo inde illud, * *ſupple* decurſum

ſupple bonâ ſibi miniſtrante *vel ſimile quid.*
* *i. e.* quinquennali ſpatio

* *al.* faceret

33 Tandem divinitus inſpiratus, opportunitate reperta, nocte quadam accedens ad ſibi optimè notum mauſoleum, pius violator à parte pedum effregit, & quæ intus habebantur, perſpexit; cernenſque corpus, cute integerrima ſuperductum, manibus pectori impoſitis ex more jacens extenſum, gaudio repletus eſt. Odor namque tantæ ſuavitatis exinde efferbuit, ut nemo mortalium valeret effari. Quod nimirum ſatis juſtè contigit. Illius enim corpus, quæ Dominum corporatum aromatibus perungere meruit, odoratiſſimum omnium eſſe debuit. Hoc denique & beatus archipræſul Maximinus eam ſepeliens intellexit, dum plurimis aromatibus illius corpus infecit. Interea nocte ſequenti videbatur ſibi aſpicere ſe quandam religioſiſſimam, candidiſſimis veſtibus indutam, ſatiſque accuratè à capite circùm amiciebatur; cujus etiam vox eidem Badiloni talia intimabat, NE FORMIDES, inquiens, QUONIAM EUNDUM EST NOBIS UNA TECUM AD LOCUM A DEO PRÆDESTINATUM. Mane verò facto, hujuſce ornate* fortificatus, ſuos ſecretò convocans indixit eis, ut ſequenti nocte forent parati, qualiter repatriandi iter arriperent. Illi quoque hoc audientes opidò lætabantur. Ingruentis quippe noctis conticinio facto, ac præparatis utenſilibus acceſſit ad ſepulchrum, extrahens inde corpus, ut erat, ſicut diximus, ex omni parte integerrimum, panniſque mundiſſimis involvens cum

aperto priùs, in quo jacebat, mauſoleo,

F

* *i. e.* viſu

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

cetera ſuppellectili, quam aſportare nitebatur, vehiculo impoſuere.

eiàm de nocte Nemauſium primò, deinde ſat prope Vezeliacum detulerit,

34 Dehinc arripiens iter cum ſuis avidiſſimè remeare temptabat ad propria; ſicque veloci curſu properantes venerunt ad Nemauſiam civitatem. Erat enim illis timoris cauſa permaxima, quoniam proceritas extenſi corporis, quod, ut diximus, confectione aromatum, ut mos eſt, perdurabat ſolidum; idcircò non quibat parvo, ſeu anguſto, abſcondi loculo. Communi autem conſilio decernentes noctu in quandam eccleſiam diverterunt, orandi gratiâ commanentes; ibidemque longiora corporis oſſa ſeparantes reliquo corpori applicuerunt; ac ſic, minori loculo compoſito, iter, quod ceperant, expeditiùs peregerunt. Venientes univerſi ſani & integro numero, uſque infra miliarium Vicoliacenſis monaſterii, unde profecti fuerant, ad locum, qui nunc uſque CORILETUS BADILONIS nuncupatur, perveniunt. Quo in loco cœpit ſanctiſſimum corpus tanto pondere deprimi, ut quámlibet plurimi acceſſiſſent, nullatenus inde ferre valerent. Stupebant namque brachia eorum, greſſuſque deficientes, quid agerent, ignorabant. Pro qua re ammiratione concepta, mittebant ad monaſterium, qui nunciaret abbati fratribuſque ceteris adventum ipſorum, nec non impedimentum itineris, quod repentè acciderat illis.

B

ad tandem in ipſam eccleſiam Vezeliacen. ens deportarit.

35 Qui ſtatim gaudentes cum thuribulis thimiamate vaporantibus, cereiſque accenſis, præeuntibus crucibus, niveis veſtibus induti occurrerunt illis, in prædicto loco invitis adhuc degentibus. Quò venientes cuncti ſeſe humi proſtraverunt, orantes omnipotentiam divinæ Majeſtatis, ipſamque amiciſſimam Jeſu Chriſti Domini Mariam Magdalenam attentiùs obſecrantes, ut à loco illo deferri ad monaſterium glebam ſui corporis permitteret. Qui ilicò ab oratione ſurgentes, ut egredi temptaverunt, tanta agilitate perrexerunt nullum ponè pondus ſentientes, ut magis ipſi portari quàm ut quidpiam ferrent, exiſtimarent, ac cum ſumma exultatione tinnulis ſignorum perſtrepentibus, melodiiſque monachorum reſonantibus, pluribus luminaribus accenſis, intromittentes illud in eccleſiam, Genitricis Dei Mariæ ſanctorumque Apoſtolorum Petri & Pauli honori à principio conſecratam, atque ibidem, uti decebat, honorificè XIV Kalend. Aprilis repoſuerunt. *Hactenus laudatus Hiſtoria Tranſlationis auctor, & appoſitè quidem ad inſtitutum ſuum præfixumque ſui Operis initio titulum, de quo vide dicta num. 24. Quapropter prolixam illam, quæ in prædicto codice Ms. Tranſlationem illam excipit, parergorum miraculorumque farraginem, utpote à præſtituto auctoris ſcopo alienam, atque ab alio quodam, multò uti videtur, ipſo juniore profectam, hìc prorſus miſſam facio, nonnulla in recitatam auctoris narrationem obſervaturus.*

C

In veritatem auctoris Tranſlationis narrationem

36 *Ac præ ceteris verò, etſi, ut ſuprà oſtendi, Tranſlationis auctor non ſeriùs, quàm medio ſeculo X, ſcripſiſſe videatur, atque adeò tranſlationi, quam enarrandam ſuſcepit, ſatis vicinus vixerit, ut rei à S. Badilone geſtæ ſubſtantiam ſatis credibilem reddat; non tanti tamen habenda videtur ejus auctoritas, ut ob hanc ſolam verum S. Mariæ Magdalenæ corpus reclamantibus non immeritò Provincialibus certò eripiendum eſſe ſtatuatur. Ad hoc enim neceſſe foret, ut in ſepulcro illo, unde* S. Badilo *ſacrum aliquod integrumque corpus extraxit, re ipſa tunc temporis B. Mariæ Magdalenæ corpus jacuiſſe, nec antea inde, uti tamen Provinciales contendunt, aliò tranſlatum fuiſſe, certioribus argumentis demonſtràſſet. Quod cum non præſtiterit, id unum num.* 21 *contendi, ſat probabiliter dici poſſe,* S. Badilonem *creditum S. Mariæ Magdalenæ corpus è Provincia Vezeliacum detuliſſe, ſive interim ſacrum illud pignus, quo Vezeliacenſes gloriantur, re ipſa verum ſincerumque ejuſdem Sanctæ corpus ſit, ſive illud apud Sammaximinienſes PP. Dominicanos in Provincia etiamnum requieſcat; qua de re contentioſum funem trahere nolo, ac vel idcircò maximè, quòd quæſtio hæc aliaque ejuſmodi ad inſtitutum meum proximè non pertineant.*

D

nonnulla obſervaturus,

37 *Utut ſit, equidem ex Teſtimonio Caroli regis, non alteri, ut ex Francorum regum ſerie & ex jam dictis patet, quàm Carolo Craſſo vel Carolo Simplici adſcribendo, illo nempe, quod anno Domini* MCCLXV *cum creditis S. Mariæ Magdalenæ Reliquiis ſubtus eccleſia Vezeliacenſis magnum altare à duobus epiſcopis inventum fuit, indubitatum ſit, ſeneſcente ſeculo* IX *fuiſſe recenditum Vezeliaci ſacrum aliquod corpus, quod beatæ Mariæ Magdalenæ credebatur; idque apprimè congruit recitatæ Tranſlationis verbis, quibus ſacrum illud pignus à* Badilone, *binis illis regibus coævo, è Provincia eò delatum atque honorificè* XIV *Kalend. Aprilis repoſitum fuiſſe, aſſeritur. Teſtimonium illud litteraſque Guidonis de Melloto, Antiſſiodorenſis, & Petri Paucadenſis epiſcoporum, eòdem ſpectantes, habes tom.* 5 *Julii pag.* 209 *col.* 2, *numm.* 124, 125, *&* 126, *quos, ſi lubet, conſule. Cæterùm, ſi prædictæ Tranſlationis auctor in relatis præſertim numm.* 32 *&* 33 *ſacti hujus adjunctis vulgi rumorem ſecutus non fuerit, aut ſi ipſemet rem veram mirabilibus pro ſuo genio non inſperſerit, oportet, ut etiam* Badiloni *noſtro & Vezeliacenſibus monachis ea inſederit opinio, quòd tantum temporis paſſim licitum pluſque credebatur, Sanctorum pignora, quæ quæſita loco condita, at non ſatis magna in veneratione eſſent, quavis induſtriâ clanculùm inde auferre, ad eaſque deportare eccleſias, in quibus celebriori cultu afficienda eſſe, ſpes foret. Qua in re Virum ſanctum excuſare, quàm temere culpare malim.*

E

38 *Modò in annum ipſum, quo* S. Badilo *ſacrum illud pignus Vezeliacum detulit, inquiſiviſſe juverit. Cùm ex dictis num.* 12 S. Badilo *non ante annum* 878 *Vezeliaci monachus degerit, conſequens ſit, ut, ſi cum* quinquennali luſtro, *ſeu annis quinque in Provincia commoratum eſſe, Tranſlationis auctor rectè ſcripſerit, ſaltem non citiùs, quàm anno* 883 *Vezeliacum cum ſacris illis Reliquiis redux eſſe potuerit; contrà verò, ſi verba libri* 4 *Hiſtoriæ Vezeliacenſis tom.* 3 *Spicilegii Acherii primæ editionis pag.* 640 *audiamus, quibus nempe* Annus Verbi Domini incarnati milleſimus, centeſimus ſexageſimus ſextus, exceptionis ſacri corporis B. Dilectricis Dei Mariæ Magdalenæ ducenteſimus octogeſimus ſextus *eſſe aſſeritur, conſectarium ſit, ut ſaltem non ſeriùs, quàm anno* 886 S. Badilo *ſacrum illud pignus ad Vezeliacenſes ſuos detulerit, atque adeò triennio ad ſummum in Provincia commorari potuerit. Aſt utri potiùs ſententiæ adhærendum? Reſpondeo, mihi tutius videri, ſi Vezeliacenſis Hiſtoriæ auctori, accuratè religioſèque epochas eo loci referenti, in hoc fidem habeamus, quàm quidem Tranſlationis ſcriptori, qui annum, quo tranſlatio contigit, exprimere neglexit, quique*

F

& annus, quo tranſlatio illa contigit, ſat præcisè definitur.

Digitized by Google

A *ſingula ejuſdem adjuncta non adeò perſpecta habuiſſe videatur, ut par ei in omnibus adjungenda fides ſit. Huc adde, quòd Sermonis num. 23 laudati auctor, monachorum Vezeliacenſium in Provinciam iter eorumque inde ad ſuos reditum non multis menſibus peractum fuiſſe, ſcribat: ut adeò & ex hoc capite fiat veriſimilius, non uſque ad annum 883, tranſlationem illam, cujus præcipuus adminiſter fuit S. Badilo, eſſe differendam. An verò S. Badilo primo anno, quo Vezeliaci degere cœpit, num contrà ſub ſecundi dumtaxat finem aut tertii initium in Provinciam, quò inde ſacras illas Reliquias deferret iiſque Vezeliacenſem jam monachis conceſſam eccleſiam ditaret, ab Eudone abbate miſſus fuerit, remque ſibi demandatam proſperè exſecutus fuerit, in medio relinquo, ſat propè tempus, quo hæc S. Badilonis geſta ſtatui poſſint, definiiſſe contentus.*

§ III. Sancti geſta in Belgio tempuſque emortuale diſcutiuntur: ejus in ſacris Faſtis memoria: Reliquiarum tranſlationes: eccleſiaſticus Lutoſæ cultus.

B

S. Abbas, de cujus geſtis monumenta vetera non exſtant.

QUo anno S. Badilo, *ex Vezeliacenſi monacho abbas creatus, Lutoſano monaſterio indubiè præeſſe cœperit, quid certò apud Belgas præclarè geſſerit, ac denique quandonam piiſſimam animam ad Superos tranſmiſerit, fruſtra apud vulgatos auctores ſynchronos ſupparesque indagavi. Altiſſimo horum de hiſce rebus ſilentio aliud anno 1741 die 2 Julii acceſſit malum, nimirum funeſtiſſimum eccleſiæ Lutoſanæ incendium, quo duo illa volumina, quibus ſub annum 1300 Joannes Dulebiecq, Lutoſani capituli decanus, eccleſiæ ſuæ monumenta chartaſque veteres collegerat, & unde ſaltem lux aliqua* S. Badilonis *geſtis temporique emortuali affundi potuiſſet, veraci flamma abſumpta ſuêre. Hanc quidem luctuoſam admodùm jacturam utcúmque ſaltem, quantùm ad* S. Badilonem *ſpectat, reſarcire conatus eſt R. A. D. Hubert, Lutoſani Canonicorum collegii ad ſtatus Hannoniæ jam pridem deputatus, cùm eruditi Reverendique admodum Domini Dionyſii Cambier, abbatiæ S. Martini Tornacenſis præpoſiti, rogatu, quaſcúmque ad illuſtrandam eccleſiæ ſuæ Patroni memoriam mihi utiles fore cenſuit, reperias notitias factaſque à ſe obſervationes collegit mihique humaniſſimè tranſmiſit; at verò tametſi optimam viri voluntatem ſummamque diligentiam non poſſim non grato animo extollere, tamen, quod vehementer doleo, præter pauca quædam, ad Sancti eccleſiaſticam venerationem ſpectantia documenta, ſuo inferiùs loco recenſenda, nullum prorſus ab eo mihi ſuppeditari potuit ſat bona nota inſtrumentum, ex quo* S. Badilonis *emortuale tempus exactè definiretur, aut ejus in Belgio geſta mihi innoteſcerent.*

40 *Ne tamen poſtrema vita ejus pars tempuſque emortuale intacta prorſus prætermittantur, viſum eſt, ea ſaltem, quæ ex antiqua fama Hymnoque* S. Badilonis *infrà edendo, paſſim perhibentur, ad examen vocare, quidque de*

Vulgò traditur Lutoſam venuſſe cum ſocii: anno circiter 884.

ſingulis probabilius exiſtimandum mihi videatur, candidè edicere, relictâ, ceteroqui erudito lectori aliter de iis ſentiendi libertate. Si Communi Lutoſanorum opinione verbiſque laudati Hymni ſtandum ſit, ſanctus Abbas cum ſociis aliquot, haud dubiè Benedictinis, qualis & ipſe erat, è Vezeliacenſi cœnobio in Burgundia, quò memoratum ſuprà ſacrum corpus anteà detulerat, Lutoſam venit eòdemque ejuſdem corporis partem inſignem attulit, quæ multis ſeculis honorificè illic aſſervata fuit. Quod ad aſſerti hujus ſubſtantiam attinet, non video, qua ratione admitti hæc non poſſit, cùm nihil contineat, quod alienum à vero ſit, quodque ex adverſo jam antè dictis ac porrò de S. Badilone *dicendis non apprimè conſonet. Quod autem ad factî epocham ſpectat, ſanè ex iis, quæ de Sancti noſtri ætate factâque memorati ſacri corporis tranſlatione jam ſuprà diſputata ſunt, dubitandum non eſt, quin factum non citiùs, quam anno Chriſti 881 Lutoſam miſſus fuerit abbas; imò verò, cum non multò prius in Belgium veniſſe ac Lutoſanum monaſterium gubernâſſe, arbitror, quàm paulo pacatiore tempore, anno videlicet 884, quo & monaſterium B. Mariæ Tronchonienſe juxta Gandavum Baldnini Calvi, Flandrorum comitis, curâ reædificari inque illud regulares monachi cum Joanne antiſtite reduci cœperunt, uti Meyerus ad eumdem annum 884 in Annalibus Flandriæ fol. 14 verſo ſcribit.*

minùs tamen accuratè aſſerunt, inde reverſus eſſe ad propria.

41 *Profectò turbatum concuſſumque nimis ab Normannorum incurſionibus ab anno 880 uſque ad 883 noſtrum Belgium fuit, quàm ut ſine cœvo ſupparive teſte* S. Badilo *eo intervallo è Burgundia illuc advenîſſe ſacriſque Reliquiis, de quibus actum ſuprà eſt, Lutoſanum monaſterium diraſſe, affirmari debeat. Atque idcircò haud ſatis intelligo, qua ratione in laudato Hymno Sanctus noſter hunc temporis, cum* Lutoſam de Reliquiis partem tulit cum ſociis, *mox* reverſus ad propria *eſſe, aſſeratur. Etenim, cum ex dictis natione Aquitanus probabilius fuerit, atque etiam anno 881 in Vezeliacenſi cœnobio degerit, quî, quæſo, dici poteſt tunc* reverſus ad propria *eſſe, qui antè ne pedem quidem in Belgium intuliſſe, apud antiquos legitur?* Apud antiquos, *inquam, quòd mentinè Sanſſaynum morer, qui ſine ullo teſte* S. Badilonem *Lutoſani loci regularem præfecturam geſſiſſe narrat, priuſquàm à Gerardo Roſſilonio, Burgundiæ comite, (quem Carolo Martello perperam quoque coævum facit) rogatus fuerit, ut ex Aquenſi tractu S. Maria Magdalena Reliquias in Burgundiam afferret, uti pag. 703 Martyrologii ejus Gallicani legere eſt.*

quocúmque modo hæc verba extenuantur.

42 *Nec video quoque, qua ratione verba hæc:* Reverſus ad propria, *diverſo prorſus ſenſu exponantur, quaſi verò Sanctus, delatis jam Lutoſam memoratis Reliquiis, in Burgundiam aut in Aquitaniam, veluti* ad propria, *reverſus fuerit. Quippe cùm Lutoſana eccleſia abbas tunc eſſet, ipſoque item Hymno teſtante,* vitam duxerit juſtitiæ, *quis ſibi in animum inducat, eum commiſſi ſibi monaſterii curam mox alteri demandâſſe, nullaque ſat veriſimili cogente ratione, illuc, unde paulò antè venerat, rediiſſe, hinceque iterum remeâſſe Lutoſam, ubi tandem animam Creatori, corpus terræ redderet. Si in re admodum obſcura divinare licet, crediderim,* S. Badilonem, *Lutoſano monaſterio præfectum, mox, ut licuit, omnes veri abbatis partes eorùm expleviſſe, atque adeò, ſin minus nativam*

AUCTORE J. G.

& primigeniam, fineeram certè veroque conſonam banc hymni illius eſſe lectionem: Lutoſam de Reliquiis partem tulit cum ſociis, CONVERSUS ad propria; *ut ſenſus ſit, ſanctum Abbatem, cùm è Vezeliacenſi in Burgundia cœnobio* ad proprium, *ſeu cure ſuæ demandatum monaſterium ſe converſit, eò etiam adduxiſſe ſocios quoſdam Benedictinos, qui illud ſecum incolerent, unàque ſacras detuliſſe Reliquias, quibus Lutoſanam eccleſiam, damna fortaſſis non pauca à Normannis paſſam, ad priſtinum ſplendorem revocaret.*

43 *Ex eadem jam fixa à me* S. Badilonis *in Belgium adventûs epocha ſimulque ex recenſito num. 1 Gerardi comitis Teſtamento conſectarium quoque ſit, ut ſaltem veroſimilius emendandus quoque eo loco ſit eccleſiæ Lutoſanæ Hymnus, quo loco inter eccleſias, à laudato comite fundatas, Lutoſanam eccleſiam* in honore Badilonis ope & rerum copia *dotatam ab eo, canit. Etenim, uti ex citato num. 1 manifeſtum eſt, jam tum comes ille, cùm Ludovicus Pius in vivis etiam erat*, liberaliſſimè honoribus & dignitatibus *ornatus fuerat; ac proin, ſi anno* 840, *qui Ludovico Pio emortualis fuit, vel triginta dumtaxat anni Gerardo comiti tribuantur, neceſſe ſit, ut* in honore Badilonis, *qui, uti infrà num.* 46 *dicetur, probabiliter non multo ante ſeculi* IX *exitum ac ſors tantùm ineunte* X *defunctus eſt, dotari ab illo comite non potuerit Lutoſana eccleſia, quin hic nonagenarius ævo major ſtatuatur; quod poſtremum an ſine antiquo vade fidem inventurum ſit, vehementiſſime dubito. Quin imò tametſi revera Gerardus comes anno dumtaxat* 890 *vitâ functus eſſet, uti epitaphium aliquod, in Pulterienſi eccleſia haud ita pridem ei poſitum, perhibet; ne ſic quidem* in honore S. Badilonis *Lutoſana eccleſia à Gerardo comite dotata eſſe dici poterit, niſi abbatem noſtrum jam ante annum* 890 *defunctum, Cœlumque honoribus mox à ſuo obitu affectum fuiſſe, indubio aliquo teſtimonio probatum, aut certè plauſibili aliqua ratione oſtenſum fuerit.*

mer dici poteſt, in ejus, vetus antè defunctis, honorem,

B

44 *At forſan, non* in honore Badilonis, *jam antè, ut ex ſe verba ſonant, ſanctiſſimè defuncti, ſed, uti medio ævo haud rarò loquebantur,* In amore Badilonis, *ſeu ex Gerardi comitis benevolo in eum etiam viventem affectu Lutoſanam eccleſiam dotatam fuiſſe, Hymni auctor aſſerere voluerit? Si ita ſit, ei minimè refragor, cùm fieri facilè potuerit, ut Gerardus comes jam ſeptuagenarius, ſeu anno octavo, ex quo Viennâ Allobrogum, uti ad annum* 871 *Annales Bertiniani narrant, ſeceſſerat, Lutoſanum monaſterium, fiduciario veriſimiliter modo ex ſeculi illius conſuetudine à ſe poſſeſſum,* S. Badiloni *ob perſpectas virtutes, nobiliſſimos natales ſibive additam acquirendo S. Mariæ Magdalenæ corpori indefeſſam operam, cum legitimi abbatis titulo, quantùm in ſe erat, gubernandum deſtinârit, eoque intuitu illud bonorum ſuorum, in hodierno Hannoniæ comitatu ſitorum, non exigua parte locupletârit.*

ſed contrà in ejus adhuc viventis gratiam

C

45 *Ita certè auctor antiquæ cujuſdam Gerardi comitis Vitæ, cujus fragmentum dumtaxat habeo; aliquando cenſuit, qui, ſi alicunde ſatis vicinus Gerardi temporibus vixiſſe, probari poſſet, opinionem hanc meam vix non indubiam redderet. Ejus verba ſunt:* Hic comes, dictus Gerardus, in ſuo dicto comitatu Nervienſi (*à Nerviis, qui Julii Cæſaris ætate ad dextrum Scaldis ripam atque adeò & in hodierno Hannoniæ comitatu ſedes habebant, ſic dicto*) plures eccleſias conſtruxit, ut puta abbatiam de Luthoſa, in qua inſtituit abbatem S. Badilonem confeſſorem *&c. Verùm enimverò, utut ſit de ſcriptoris hujus ætate ac vel de ipſo anno, quo Gerardus comes Lutoſana eccleſia ſeſe munificum prabuerit, equidem antiqua ſatis traditio conſtansque ab omni retrò tempore Lutoſanorum in Sanctum noſtrum atque in Gerardum comitem gratus animus ac denique communis auctorum, qui* S. Badilonis *ac Lutoſanæ eccleſiæ meminerunt, conſenſus non leve indicium præbent, reipſa aliquando in* S. Badilonis *gratiam ab eodem comite dotatam largiſſimè fuiſſe eccleſiam illam, in qua, teſte Balderico cit. lib.* 2, *cap.* 43, vir Dei venerabilis Baldilo *ſeculo etiam* XI *quieſcebat, & in qua hodieque ſacra ejus Reliquiæ inſigni veneratione eccleſiaſtica, hocce præſertim die, quotannis afficiuntur.*

à Gerardo comite dotata fuiſſe Lutoſana eccleſia.

D

46 *Cæterùm, tametſi, ut jam ſuprà monui, emortualem Sancti annum diemque monumenta antiqua non exprimant, nec porrò quidquam, unde alterutter ſaltem erui certò poſſet, nobis ſuppediterit; nihilominùs tamen haud multùm à vero eum abſore exiſtimo, qui eo ipſo die, quo præcipua Sancti ſolennitas Lutoſæ agitur, hunc quoque ad Superos migrâſſe, dixerit; quandoquidem, licèt Sancti quidam die alio, quàm quo præcipuè in eccleſia colantur, vitâ functi fuerint, multò tamen frequentius ac vix non quotidianum eſt, ut dicas, eccleſiaſtica Sanctorum veneration dicatus, idem prorſus cum illo ſit, quo & felicem animam cælo intulerunt; quod, cùm nihil in contrarium militet, de* S. Badilonis *feſto die non temerè credi poſſe videtur. Ad annum autem ejus emortualem quod ſpectat; cùm ſine veteri documento ſancti Abbatis regimen aut nimis breve, aut nimis diuturnum affirmi nequeat, illum vel exeunti ſeculo* IX *vel ineunti* X *interim innectendum cenſui, donec (quod Superi dent!) monumenta quædam prodeant, quæ nos certiora de emortuali ejus tempore edoceant. De virtutibus rebuſque geſtis, quibus Abbas noſter in Belgio enituit, tacentibus, qui hactenus præ manibus verſantur, antiquis ſcriptoribus, plura, quàm quæ recitandus infrà Hymnus refert, aſſerere nequeo; quamquàm nullus dubito, quin ea & multa & inſignes admodùm fuerint, taleſque, ut non immeritò abhinc complurибus ſeculis pro verè Sancto ac venerabili Viro Dei habitus legitimoque cultu affectus fuerit, quo de ut pluribus agam, locus poſtulat.*

Sanctus, cujus obitus circa annum 900 ſtatui poſſe videtur.

E

47 *A Faſtis eccleſiaſticis, in quibus Sancti memoria celebratur, initium duco.* S. Badilonem hoc die VIII *Octobris* memorat *in Natalibus Sanctorum Belgii Molanus, ſeu ex Molani ſchedis* Petrus Lonwius, *editionis Lovanienſis anni* 1595 *fol.* 218 *verſo ita ſcribens:* Eodem die (VIII *Octobris*) feſtum ſancti Badilonis, de quo canitur Lutoſæ: "Abbas hujus eccleſiæ vitam du„cens juſtitiæ quondam fuit Badilo.„ *Eum quoque Gazetus in ſuo Sanctorum, qui in Cameracenſi diœceſi colantur, Catalogo (adiſis ejus Hiſtoriam eccleſiaſticam Belgii pag.* 60) *ut verè Sanctum celebravit, imitatoreſque habuit Conſtantinum Ghinium in SS. Canonicorum Natalibus fol.* 73 *& Sauſſayum in Martyrologio Gallicano pag.* 703, *qui ambo ſat longum inſuper* S. Badiloni *elogium texuerunt. Miræus item in ſuis Faſtis Belgicis & Burgundicis, Willetus in Martyrologio ſeu Hagiologio Belgico pag.* 99, *Simon*

à variis martyrologis recentioribus paucis verbis.

Digitized by Google

A *Simon de Peyronnet in Catalogo Sanctorum pag.* 29, *ac Menardus in ſuo Martyrologio Benedictino ſanctum Abbatem noſtrum ad hunc diem memorárunt, quorum poſtremus huic ſuæ annuntiationi:* Luthoſæ in Belgio S. Badilonis abbatis, *ampliorem Sancti notitiam, veluti elogii loco, Obſervationum ſuarum lib.* 2, *pag.* 716 *ſubdidit, quam ego, utpote multò magis, quàm huic ſuperius indicata elogia, veritati conſonam, pro hiſce huc totam, ac veluti Sancti vita compendium, transfero.*

à Menardo in Obſervationibus ſuprà.

48 *Sic habet:* S. Badilo fuit monachus Vizeliacenſis in Burgundia; deinde abbas Luthoſæ in territorio (*id eſt, diœceſi*) Cameracenſi, in qua abbatia, quæ modò eſt canonicorum, vir Dei venerabilis Badilo requieſcit, inquit Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii (*imò rectiùs partim ex Balderici Chronico, partim ex Molani ſchedis, Petrus Lonwius*) ubi ſubjungit (*nempe Natalium Sanctorum editor*) ipſum Badilonem miſſum fuiſſe ab Eudone abbate & Gerardo comite de Rouſſillon ad Aquenſem civitatem, ut tolleret corpus ſanctæ Mariæ Magdalenæ (*de quo vide dicta* § 2) & Vizeliacum transferret. S. Badilo floruiſſe videtur circa annum Domini octingenteſimum ſeptuageſimum nonum, quo in Franciam venit Joannes VIII, Pontifex maximus, qui ob incurſiones Saracenorum Vizeliacenſe monaſterium dedit monachis ſancti Benedicti, aliò tranſlatis monialibus, in quarum gratiam hoc monaſterium ædificatum erat ſub Regula S. Benedicti à Gerardo de Rouſſillon, comite Nivernenſi & Burgundiæ; ut habetur in Fragmento veteri de fundatione cœnobii Vizeliacenſis, quod refertur à doctiſſimo viro Andrea du Cheſne in Notis ad Librum ſecundum Collationum S. Odonis, abbatis Cluniacenſis. *Hactenus Menardus, à Molano, quem laudat, ſeu Petro Lonwio, aliiſque multis,* S. Badilonem *ad Caroli Martelli tempora, ſeu ad annum circiter* 739 *retrahentibus, rectiſſimè diſcedens, uti ex iis, quæ de Gerardi comitis ætate exſtructique ab eo Vezeliacenſis cœnobii epocha ſuperiori* § *diſputata ſunt, manifeſtè patet.*

B

49 *Hagiologis hiſce adjungi merentur bini alii, Caſtellanus nempe & Philippus Braſſeur; ille, quòd ſingularem prorſus Sancti noſtri annuntiationem proferat, in quam nonnulla obſervanda ſunt; hic verò, quòd paucis verſibus & Sanctum celebret, & cœnobii ejus cultúſque eccleſiaſtici hiſtoriam ſimul perſtringat. Caſtellanum verbis hiſce, ſed Gallicis, in ſuo ad hunc diem Martyrologio loquentem ſiſto.* Lutoſæ prope Athum in Hannonia, *inquit*, S. Badilonis, ejuſdem loci abbatis, qui corpus S. Mariæ Bethanitidis Hieroſolymis Vezeliacum in territorio Nivernenſi attulit, *ſeculo nempe, uti ad marginem notatur,* XI. *Hæc modò obiter expendamus. Aſſignata jam mox memorati facti, ſeu potiùs Sancti obitûs epocha, haud dubiè ſolo typotheta errore perperam expreſſa ſuit poſitumque ſeculum* XI, *ubi auctor ſeculum* IX *expreſſum voluit. Id ſanè ex iis, quæ Caſtellanus tom.* I *Martyrologii Romani, Notis illuſtrati, pag.* 343 *de Maria Bethanitide ſcribit, pronum eſt ernere. Quòd autem non* Mariæ Magdalenæ, *ſed* Mariæ Bethanitidis *corpus Vezeliacum à* Badilone *allatum illic ſcribatur, id non item typothetæ incuriæ adſcribendum eſt, ſed ipſimet Caſtellano, qui conſultò & cogitatò hoc ſcripſit, ex ea nimirum, quam complectebatur, ſententia, quæ Mariam Magdalenam à Maria Bethanitide planè diverſam, hancque in Judæa, illam verò Epheſi defunctam, aſſtruit; qua de opinione vide diſputata à Sollerio noſtro cit. tom.* 5 *Julii à pag.* 188 *uſque ad* 203. *At, ſive una eademque fuerit mulier, quæ Maria Magdalena, quæque Maria Bethanitis vocatur; ſive ex adverſo diverſæ fuerint; tanti equidem ponderis mihi hic non eſt Caſtellani, aut qualiſcúmque ſparſi in Belgio ſeculo* XI *rumoris auctoritas, ut* S. Badilonem, *prout & ſuprà monui, Hieroſolymam profectum eſſe, indeque Mariæ Bethanitidis, quod Caſtellanus contendit, ſacrum corpus ad Vezeliacenſe cœnobium attuliſſe, affirmari queat.*

ſingulari autem modo à Caſtellano.

C

50 *Nunc ad Philippum Braſſeur, appoſitè magis ad inſtitutum noſtrum de Sancti geſtis ac cultu loquentem, pergamus. Sic igitur ille in ſuo Panegyrico Sanctorum Hannoniæ pagg.* 58 & 59:

& à Philippo Braſſeur, cultum ejus ſimul illuſtrante, ſuſcita quoque memoratur.

Tornaco ſubeat veneranda Lutoſa, beati
Numine clara Petri, ſanctæ quoque Magdalenæ
Splendida Relliquiis, divo Badilone repertis;
Namque Saracenis in Aquenſe ruentibus arvum,
Aggeſtos inter lapides, lapidumque ruinas, E
Magdalis ignotum ſtuduit reperire ſepulchrum:
Neve per inſidias corpus raperetur, idipſum
Mirificante Deo, Burgundis intulit oris;
Immò Lutoſanam cubitum tranſmiſit in ædem:
Is modò cum ſancti Badilonis corpore, eodem
Conditur in feretro, primate quod extat in ara.
Forſitan at quæras hujus primordia fani;
Ut paucis dicam, fundamina jecit Amandus;
Induxit monachos Badilo, quibus ipſemet abbas
Præfuit, atque inibi, reſoluta carne, quievit.
Temporis at lapſu monachis per bella fugatis,
Splendida cannonici ſucceſſit concio cleri,
Quæ modò prætacti recolit ſtata feſta Patroni,
Et corpus de more ſacro per compita defert,
Lætaque commemorat prætacti encœnia fani,
Magdalis à feſto dum feria prima recurrit. F

Ejus Reliquiæ, quarum pars Vezeliacum

51 *Hactenus laudatus Braſſeur, haud dubiè ſecutus Molanum, ſeu Petrum Lonwium, Natalium Sanctorum Belgii ex Molani ſchedis, ut & ſuprà monui, editorem, ſimilia de Sancto noſtro cit. fol.* 218 & 219 *referentem, hoc tamen excepto, quòd S. Mariæ Magdalenæ Reliquias eodem feretro, quo* S. Badilonis, *repoſitas fuiſſe, Molanus non dicat, ipſe tamen Braſſeur id confidentiùs aſſerat, cùm tamen ſacra illa Reliquia anno* 1644, *quo opus ejus typis editum eſt, jam tum Bruxellas tranſlata fuiſſent. Sed hæc obiter attigiſſe ſufficiat. Ad ſancti* Badilonis *cultum revertamur. Cùm ſeculo* XIII *conſtans etiam fama vigeret, ſanctum Abbatem, è Vezeliacenſi cœnobio Lutoſam miſſum, eò S. Mariæ Magdalenæ brachium detuliſſe; viſum eſt Vezeliacenſibus, vice verſa à Lutoſanis canonicis (hi enim jam tum anno* 1071, *uti ex Geſtis Pontif. Leodienſium tom.* 2 *pag* 12 *colligitur, monachis ſuffecti fuerant) partem quoque Reliquiarum* S. Badilonis *expoſcere, utque hæc ſibi gratia non denegaretur, deprecatorem adhibere Godefridum, Cameracenſem, in qua diœceſi Lutoſa ſita eſt, epiſcopum. Placuit Lutoſanis æquo Vezeliacenſium*

AUCTORE J. G.

LECTORE J. G.

liacenſium poſtulatio, ac proîn Sancti noſtri os unum, quod Miraus, Molanus aliique Brachium S. Badilonis *vocârunt, Vezeliacenſibus tranſmiſerunt, uti ex litteris Ingonis, Lutoſana eccleſia decani, è Vezeliacenſi tabulario depromptis, abundè conſtat.*

§ 2 *En illas:* Univerſis Chriſti fidelibus, quibus præſentes litteras videre contigerit, Ingo decanus, totumque Lutoſenſis eccleſiæ capitulum & univerſus ejuſdem loci conventus perpetuam in Domino ſalutem. Præſentium teſtimonio notum facimus univerſis, quòd os illud, quod per venerabilem patrem, dominum noſtrum, Godefridum, Dei gratiâ Cameracenſem epiſcopum, abbati & conventui Vizeliacenſis eccleſiæ, ad inſtantiam ipſius & preces tranſmiſimus, extat ſine dubio de Reliquiis beati Badilonis, quondam eccleſiæ noſtræ abbatis, qui etiam venerandum corpus beatæ Mariæ Magdalenæ in eccleſia Vizeliacenſi quondam dicitur attuliſſe. Nos ad majorem rei certitudinem fecimus os præfatum memorati confeſſoris in loco quodam mundo ſub ſigillo noſtro firmiter intercludi, & præſentes litteras ejuſdem ſigilli impreſſione muniri. Actum in eccleſia Lutoſenſi anno Dominicæ Incarnationis MCCXXI Calend. Junii. *Hiſce Lutoſani capituli litteris unum addi ex laudatis Natalibus Sanctorum Belgii non abs re poteſt, nimirum: ad eaſdem* S. Badilonis *Reliquias eos potiſſimùm, qui demone correpti erant, confluere olim ſolitos fuiſſe, indéque, patrocinante Sancto, rediiſſe ſuo malo divinitus curatos.*

anno 1221 *delata fuit, quæque illic in veneratione eſt.*

B

§ 3 *Ceterùm dum jam recitatas Lutoſani capituli litteras cum documento viſitationis feretri* S. Badilonis, *anno* 1602 *factâ, attentius confero, mirari ſatis nequeo, quî factum ſit, ut authentica teſtimonia, ex quibus Ingo decanus tranſmiſſas ad Vezeliacenſes monachos Reliquias de corpore* S. Badilonis *eſſe, aſſeveravit, nuſquam Lutoſæ anno* 1602 *inventa fuerint, ac ne* ullæ *quidem* litteræ atteſtatoriæ (*verba inſtrumenti illius ſunt*) *in ipſo feretro fuerint repertæ, ſic ut ſola Lutoſana eccleſia traditione aſſeri poſſe videatur, reipſa* S. Badilonis *caput & oſſa eſſe, quæ anno* 1602 *Cameracenſis archiepiſcopus Guilielmus de Berghes viſitavit, quæque anno* 1704 *è veteri feretro in magnificentius collocata fuerunt. At verò, cùm nullo ex capite traditio hæc falſi argui poſſit, ut contrà dubitandum non ſit, quin Cameracenſis archiepiſcopus ac Lutoſanæ eccleſiæ canonici in ſacri corporis viſitatione ſufficientia veritatis indicia omneſque legitimæ traditionis notas perſpexerint, quibus adeò ex prudentia regulis tutò fidere liceret; profectò non parùm injurius eruditiſſimo illi atque à vigilantia, pietate & vitæ ſanctimonia commendatiſſimo Præſuli, nec non toti canonicorum Lutoſenſium capitulo fuerit, qui, num hodiéque* S. Badilonis *lipſana Lutoſæ quieſcant, in dubium vocare auſit. Ipſas modò memoratæ viſitationis litteras, ut mihi à laudato R. A. D. Hubert communicatæ fuerunt, integras accipe.*

anno 1602 *viſitata fuerunt*

C

§ 4 *Sic ferunt:* Copia litterarum viſitationis feretri Sti Badilonis per R. D. & illuſtriſſimum archiepiſcopum Cameracenſem factæ anno MDCII, menſis Julii die X.

ab archiepiſcopo Cameracenſi

Decimâ menſis Julii anni MDCII illuſtriſ. & Rēdiſſimus dñus Guilelmus de Berghes, archiepiſcopus & dux Cameracenſis, in viſitatione, quam fecit, in hac eccleſia collegiata Sōrum Petri & Pauli Apoſtolorum de Luthoſa, ſuæ diœceſis Cameracenſis, aperiri juſſit hoc feretrum, in quo invenit ſaccum coriaceum, continentem, ut per traditionem piè creditur, oſſa Cpris Sti Badilonis, abbatis quondam hujus eccleſiæ, quæ erat olim Ordinis Sti Benedicti, (*adi dicta § 1, quæque Philippus Braſſeur num.* 50 *de inductis Lutoſam ſub* S. Badilone *monachis Benedictinis tradit*) cum capite & plurimis oſſibus in albo linteo involutis, abſque tamen ullis litteris atteſtatoriis, in præſentia venerabilium virorum vicarii generalis Valeriani du Flos, archidiaconi Brabantiæ Petri Manar, Cameracenſium canonicorum, Petri Denys, ejuſdem eccleſiæ decani, & aliorum multorum presbiterorum aſſiſtentium, quæ quidem oſſa in eodem ſacco reverenter repoſuit iiſdem die, menſe & anno, quibus ſuprà actum in dicta eccleſia ſub ejuſdem archiepiſcopi ſignatura & contraſigillo.

D

§ 5 *Hanc reliquiarum* S. Badilonis *poſt ſeculum unum binoſque elapſos annos ſecuta eſt earum ex veteri feretro, in quo jam pridem quieverant, in magnificentiorem decentioremque capſam tranſlatio, de qua Atla, ut vocant, capitularia eccleſiæ Lutoſanæ in hunc modum loquuntur:* Martis VII Octobris MDCCIV. Sancti Badilonis primi abbatis (*intellige* Benedictini) hujus eccleſiæ ſancti Petri Leuthoſæ ſacrum cpus de feretro veteri levatum in hoc magnificentiori & decentiori collocatum eſt à Dño Joe Valentino Plumling, ſeniore canonico, hac die præſentibus RR. Dñis canonicis ſubſcriptis. Erat ſignatum J. V. Plumling, P. Delniſte, Michel François Del'eſtrée, Anſelmus Quanone Dominicanus Valencenenſis ſa. *Ita tranſmiſſum ad me hujus documenti apographum, cui ſi, uti enixè poſtulâram, ipſius capſæ iconiſmus adjunctus fuiſſet, cum lubentiſſimè are exprimendum noſtro dediſſem calcographo, utpote minimè indignum, qui hîc ad Sancti gloriam lectorum oculis exhibeatur. Qualis porrò hæc* S. Badilonis *lipſanotheca ſit, ex ſequentibus, pancis licèt, utcúmque intelliges.*

& anno 1704 *tranſlata in magnificentiorem capſam.*

E

§ 6 *Inauratis laminis æreis, in capſa modum diſpoſitis, quibus ſacræ Reliquiæ concluduntur, varia adhærent ornamenta, ex argento affabrè elaborata; ad quatuor inferiores lipſanothecæ angulos totidem viſuntur angelorum, Sancti decora repræſentantium, icones argenteæ, uno circiter pede altæ; ſuperiorem verò lipſanothecæ tabulam argenteæ tegunt areolæ, quibus ſuperſtructum non vulgari induſtriâ eſt quadratum ex eodem metallo opus, & huic demum inſternitur* S. Badilonis, *mitrâ cæteriſque abbatis inſignibus decorati, herma, ſeu Sancti ſtatua, dimidia ſui parte infernè truncâ, non argentea magis materie pretioſiſque lapidibus, quàm formâ & arte commendabilis. Atque hæc eadem eſt lipſanotheca, quæ anno* 1741 *voracibus flammis, quibus abſumpta fuit Lutoſana eccleſia, non ſine ſingulari, uti apparet, Dei beneficio inſignique* S. Badilonis *patrocinio, ſubtracta fuit unius D. canonici Hubert ancillulæ operâ, cui tanta animi virumque firmitas conceſſa eſt, ut ipſa ſola lipſanothecam illam è ſublimi loculamento, ubi repoſita erat, ſupra ſacrum divinæ hoſtiæ tabernaculum ſuis manibus demiſerit, atque hinc alterius ope ex ardenti templo in tutiorem detulerit locum, ad hortum videlicet eccleſiæ decani, R. A. D. d'Aubrenne, uti in ſuis ad me miſſis notitiis laudatus ſuprà R. A. D. Hubert diſertis verbis affirmat.*

F

quæ anno 1741 *mirabiliter incendio eccleſia ſubducta fuit.*

§ 7

A *Quo modo Lutoſa Sancti ſolemnitas*

57 *Reliqua modò, quæ* S. Badilonis *in eccleſia Lutoſana eccleſiaſticam veneration illuſtrare nata ſunt, ex laudatis Notitiis recitare pergo. Die* VIII *Octobris Sancti ſolemnitas quotannis celebratur Officio duplici prima claſſis cum octava, quæ & aliquoties ad dies quindecim prorogatur, quò ſic adverſus calamitates publicas, peſtilentiam, graſſantes contagione febres & animantium ſtrages* S. Badilonis *patrocinium imperetur. Poſt primas diei feſti Veſperas, graviori modulo decantari ſolitas, demiſſa è ſuperiori loco ejus lipſanotheca, ſolemni ſupplicantium ordine ab eccleſia canonicis ad mediam templi partem defertur, fidelium que, undique confluentium, veneration i exponitur, phonaſcis decantantibus has precum formulas, ſeu Reſponſorium, ut vocant:* Surge Badilo & noſtras Chriſto preces aperi, vitam mundam qui duxiſti; hîc in terris ſeminaſti, quod in cœlis meruiſti *; transfer nos ad amœna paradiſi. ℣. Tu requiem meruiſti fine carentem adipiſci. Transfer nos *&c.* Gloria Patri *&c. Collocatis jam in pegmate Sancti Reliquiis hanc phonaſci Antiphonam concinunt:* O Badilo, abbas alme, ſpeculum noſtrum, lumen eccleſiæ, preces attende ſupplicum, ad te devotè clamantium, ut nos tuos famulos tuis aſſiduis precibus jungas Cœlitibus; *ac dein decantatis hiſce:* Ora pro nobis ſancte Badilo, ut digni efficiamur promiſſionibus Chriſti, *Orationem hanc capituli decanus concinit:* Propitiare, quæſumus, Domine, famulis tuis per ſancti Badilonis abbatis, qui in præſenti requieſcit eccleſia, merita glorioſa, ut ejus pia interceſſione ab omnibus ſemper protegamur adverſis. Per Chriſtum &c.

B

* *l.* meſſuiſti

58 *Olim, ut jam plus ſemel laudatus canonicus teſtatur, die* S. Badiloni *ſacro ſolemne ſupplicantium canonicorum aliorumque clericorum agmen per totum oppidum incedebat, magno populorum concurſu, inſigni lætitia ac pietate, Sanctique ſeretrum bini canonici ſuis humeris deportabant; verùm ob exortam Lutoſæ dynaſtam inter & eccleſia capitulum controverſiam, quam hujus loci non eſt attingere, ſolemnis illa ſupplicatio nunc temporis circa ipſum dumtaxat templum inſtituitur, &* S. Badilonis *lipſanotheca à quatuor deferitur canonicis, ac tandem octava feſtivitatis dies ſolemni intra veteris canonicorum monaſterii claustra ſupplicatione inſtituta, hymnoque* Te Deum laudamus *concluditur. Nunc, quem ſupra num.* 40 *memoravi, Hymnum de* S. Badilone *accipe, ex quo, quæ jam à ſeculis aliquot Lutoſæ viguerit de Sancti geſtis traditio, non obſcurè intelliges. Ita ſonat.*

quibuſve adhibitis precibus

AUCTORE J. G.

Precor, ſancte Spiritus;
Immitte donum cælitus
In me tuæ gratiæ,
Ut extollam Sanctum dignè,
Cujus opus tam inſigne
Fulget hic quotidie.
Non valet mens meditari,
Nec eſt digna lingua fari
Ipſius præconia.

59 In hoc feſto clerus gaude, *quotannis celebrari ſolent, exponitur,*
Lauda virum, dignum laude,
Laudandum per omnia.
Abbas hujus eccleſiæ
Vitam ducens juſtitiæ
Quondam fuit Badilo.
De Maria Magdalena,
Quæ cœpit lacrymis plena
Chriſti pedes tergere,
Urbem Aquenſem adiit,
Et reperit, quod petiit;
Remeans Vezeliacum, E
Sanctum corpus ſecum vexit,
Ibi corpori detexit
Sacro Deus meritum.
Lutoſam de Reliquiis
Partem tulit cum ſociis
Reverſus ad propria.
Eccleſias dux fundavit,
Inter quas & hanc dotavit
Ope & rerum copia

60 In honore Badilonis, *eumque, ad cultum ejus ſpectantia, exponuntur.*
Qui fretus eſt mortis donis
Jacens in hac eccleſia.
Et nos Chriſto ſupplicemus,
Ut eidem congregemur
In cæleſti curia. Amen.

C

Plura, quæ de S. Badilonis *culta aſſeram, minſpiam inveni, nec ſuprà jam dicta mihi aliud quidquam in laudatis Notitiis indicatum ſuit, quam quòd hodiéque in Lutoſana eccleſia pone chorum ſacellum exſtet, ſub* S. Badilonis *nomine Deo ſacrum, cui & annexum eſt eccleſiaſticum beneficium, in ejuſdem Sancti honorem à canonicorum capitulo olim fundatum. Plura ſi præter ſpem ad notitiam meam pervenerint, more noſtro ad tomi hujus calcem inter* **Addenda** *locum ſuum invenient.*

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

DE S. HUGONE CONFESSORE, EQUITE HIEROSOLYMITANO,

GENUÆ IN LIGURIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Sancti cultu & Actis.

SUB ANNUM MCCXXX. *Sancti culms*

S*Anctum* Hugonem *è Martyrologis Catalogo ſuo Generali Sanctorum inſcripſit Ferrarius ad diem* VIII *Octobris his verbis :* Genuæ S. Ugonis, equitis Hieroſolymitani: *tum in Annotatis addit :* Ejus corpus in eccleſia S. Joannis militiæ Hieroſolymitanæ aſſervatur. Vixit ante annum MCCXXXIII, prout ex ejus Vita Ms. habetur, in qua tamen tempus, quo vixit, non exprimitur. *Caſtellanus verò eadem ferè, quæ Ferrarius, de* Hugone *annuntiat, ſed ſacerdotem fuiſſe addit. De cultu ſacro, Genuæ ei exhiberi ſolito, nobis liquet ex Kalendario Officiis propriis Genuenſis eccleſiæ, D. Stephani Cardinalis Muratii juſſu recognitis, ac iterum anno* 1640 *editis, præfixo, in quo feſtum* S. Hugonis *confeſſoris ritu duplici celebrandum ad hunc diem notatur. Subduntur Officiis propriis Lectiones Martyrologii de Sanctis Genuenſibus, quæ ad diem laudatum ita de* S. Hugone *habent :* Genuæ depoſitio S. Ugonis confeſſoris ex Ordine equitum Hieroſolymitanorum, qui apud eccleſiam S. Joannis pium hoſpitalitatis officium erga pauperes exercuit : de quo illud celebre traditur, quòd velut alter Moyſes ex petra aquam ſigno Crucis eduxerit : quæ, hodie etiam S. Ugonis nomine perenniter fluens, languores pellendi virtutem retinet. *Similia de* S. Hugone *ſcribit Boſius part.* 1 *lib.* 9 *pag.* 187 *Hiſtoria Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani, anno* 1594 *Romæ typis edita, ubi etiam addit, Vitam* S. Hugonis *ab Othone, archiepiſcopo Genuenſi, juſſu Gregorii IX, ac deinde etiam à Laurentio Feo, Ordinis S. Dominici alumno, fuiſſe conſcriptam.*

B

C

& Alia.

2 *De Laurentio Feo ſcribit Echardus tom.* 1 *Scriptorum Ordinis Prædicatorum pag.* 866 : Dicitur ſcripſiſſe (*nempe Italicè*) Vitam S. Hugonis Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani, commendatoris commendæ Genuenſis, ſanctitate per Italiam admodùm clari. *Othonem verò Genuenſem cathedram tenuiſſe ab anno* 1203 *uſque ad annum* 1239, *ſcribit Ughellus tom.* IV *Italiæ ſacræ antiq. coll.* 881 & 885. *Patriam habuiſſe Alexandriam Scatelliorum tum in ſerie archiepiſcoporum Genuenſium, tum epiſcoporum Bobienſium col.* 934, *quà in margine Otho è Ghilina familia fuiſſe additur ex Ghilino in Annalibus Alexandrinis pag.* 14 : *Boſius verò cognomento fuiſſe* Fieſco, *infrà in Synopſi Hiſtorica num.* 6 *ſcribit. Neque Fei, neque Othonis, archiepiſcopi Genuenſis, de* S. Hugone *ſcripta penes nos ſunt. Libellum tamen habemus Italicum, cui titulus :* Icones beatorum & ſanctorum ſacræ Religionis S. Joannis Hieroſolymitani, *à Boſio ſcriptum, Romæ priùs excuſum, & alteris typis, curante Franciſco Tru-*

glio, Panormi anno 1633 *recuſum. Titulum in eo habet* S. Hugo *ſibi proprium, continetque compendium eorum, quæ Otho Genuenſis archiepiſcopus, paulò poſt* Hugonis *mortem & diligentem inquiſitionem de* S. Hugonis *ſanctitate & prodigiis juſſu Gregorii IX, ſummi Pontificis, in litteras miſit. Præmittitur titulo* S. Hugonis *imago, quâ habitu antiquo capellanorum, ut vocant, Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani indutus, & crucem octogonam, qualem equitibus Hieroſolymitanis ſeculo* XII *Raymundus de Podio, primus Ordinis magiſter, præſcripſiſſe dicitur à Boſio in Hiſtoria ejuſdem Ordinis Romæ anno* 1594 *part.* 1, *lib.* 2 *pag.* 13, *in pallio geſtans exhibetur. Caput ejus radiis cingitur. Bina inſuper* S. Hugonis *prodigia icon exhibet; alterum, quo è ſaxo fontem elicuit; alterum, quo navem naufragii periculo liberavit. Quæ unde accepta, quámque antiqua ſecundum Boſium fuerit, vide infrà ad calcem Synopſis Hiſtoricæ, quam ex Italico ſermone Latinam fecimus. Eam porrò ſic chalcographus noſter imitatus eſt.*

D

E

F

SY-

A

SYNOPSIS HISTORICA

Ex Italico Bosii apud Truglium.

S. Hugonis, commendatoris Genuensis,

a

QUo tempore multi ex equitibus & religiosis sacræ Religionis & illustrissimæ militiæ S. Joannis Hierosolymitani *a*, fortiter in Oriente dimicantes adversus infideles, in testimonium ac præmium sanguinis, quem pro Christi gloria, sanctæque fidei defensione intrepidè ac copiosè fundebant, purpureis coronis æternùm coronabantur in cœlis, non deerant ex illis etiam in Occidente, qui, armis spiritualibus cum hostibus nostris invisibilibus & antiquis certantes, peracto feliciter peregrinationis & vitæ humanæ laborioso cursu, ad cœlestem patriam victores redeuntes, candidis, in castitatis & sanctimoniæ suæ præmium, coronis ornabantur in cælo. Inter quos cùm sanctâ & dignâ imitatione vitâ, tum prodigiorum multitudine summopere per Italiam increbuit ejusdem Ordinis eques *b*, dictus Hugo, qui à Religione sua admotus Genuensi commendæ *c*, ita fidelem, diligentem, bonumque egit administratorem, ut, quæ acceperat, talenta non humo infoderit; sed iis tum in animæ, tum in corporis bonum accuratè usus, adeò cumulatam Religioni suæ, proximo, & potissimùm Deo reddiderit rationem, ut non satis habuerit infinita bonitas & misericordia illum æterno remunerari præmio, & sanctissimè defunctum Sanctorum suorum numero adscribere; sed voluerit etiam, cùm adhuc in terris ageret, multorum insignium stupendorumque prodigiorum prærogativâ illustrare; maximè verò reddendo illum orbi æquè ferè admirabilem, atque Propheram Moysen, Majestati divinæ adeò familiarem & acceptum.

b

c

2 Quandoquidem, sicut, percutiente illo virgâ rupem, egressæ sunt aquæ, quibus populi Israëlitici restincta sitis fuit; ita gloriosus hic Sanctus crucis signo ex arido duroque saxo aquas, quales hodieque scaturiunt, eduxit maximè vivas limpidasque, non solùm gustatu jucundas & delectabiles, sed multis etiam morbis salutares. Ita testatur Otho Fiesco *d*, archiepiscopus Genuensis, in Vita ejusdem Sancti, quam Gregorii Papæ IX *e*, tum moderantis Ecclesiam, jussu conscripsit, facta tum hujus prodigii, tum aliorum non paucorum ab eodem S. Hugone, seu vivo, seu mortuo, factorum mentione. Compendium Vitæ, è Latina in linguam nostram (Italicam) versæ, hujusmodi est: Erat S. Hugo corpore exiguo & macilento. Vestes tulit pelliceas, nudam carnem cilicio texit, & asseri incubuit in ima xenodochii parte versùs mare. Hujusmodi exercitationibus occupabatur, egenis maxima charitate inserviens, necessaria subministrans, & summa demissione animi subinde etiam pedes lavans. Mortuos sepelivit. Xenodochii S. Joannis Hierosolymitani frater *f* erat, & Genuense

Otho, archiepiscopus Genuensis, scripsit Vitam

d

e

f

moderatus est, gestans crucem foris in pectore, quam intùs cordi insculpserat: cingulo ferreo carnem vinciebat. Utebatur per totius anni cursum cibis quadragesimalibus; &, ut duriùs corpus haberet, in Quadragesima nihil cocti sumebat. Quando recitabat Officium, fervorem magnum ostendebat, &, quando intererat sacro, visus sæpe est à terra sublevatus: ita ut, cùm adhuc in vivis erat, omnibus in honore esset, & universè pro Sancto haberetur. Inter cetera sanctimoniæ ejus probæque vitæ argumenta atque indicia scribunt nonnulli potissimùm sequentia.

Ex Ital. Bosii.

3 Cùm aliquando quædam mulierculæ ægrorum xenodochii pannos lavarent, & multùm ob aquæ penuriam magnumque, qui tunc erat, æstum defatigarentur, & versaretur tum fortè eo loci Vir sanctus, ipsum sunt deprecatæ, ut aquam suis à Deo precibus impetraret, ne illam tam procul, tantoque incommodo ac labore petere cogerentur. Et ecce, ô meritum sanctissimi Viri incredibile & stupendum! Perinde ac Moyses oratione & virgâ aquam è rupe, ita oratione & crucis signo fontem è saxo elicuit Hugo adeò largum, ut non modò potui lotionique sufficerit, sed etiam hodieque perduret, dictus S. Hugonis. Aliud hoc loci addendum mihi apparet, quò mirabilis insignisque Dei Servi sanctimonia luculentiùs innotescat. Tanta tempestatis vi navis quædam in mari non procul ab ostio portûs agitabatur, ut certò omnes existimarent fore, ut in terram impelleretur, & alliderentur in scopulos, quòd eo loco versaretur, in quo irrita essent nauclerorum ars solitumque subsidium. At, ecce, mare è turri xenodochii fortè prospiciens Hugo, vidensque navem naufragio proximam, commiseratione maxima motus, ociùs è turri descendit, & multas inter lacrymas singultusque in mare genuum tenus procurrit, sublatisque in cœlum oculis, signum crucis navem versùs formavit. Et subitò cohibitus est ventorum, undarumque impetus, sedatoque mari, navis in portum salva & absque offensa appulsa est. Quod cùm nautæ vidissent, qui se jam perditos autumabant, navi mox egressi, ad S. Joannis, infinitas acturi Deo gratias, quòd è tam grandi sanctissimi illius Viri oratione & meritis periculo emersissent, perrexerunt.

& miracula,

E

4 Nec silentio premendum est, quod de Viro illo verè sancto Nicolaus Pigliacaro scribit, qui quater ejus sanctitatem sese testatur expertum, aiens, se, ad convivium aliquando à B. Hugone invitatum, cùm ad ejus ædes, magna erga illum devotione impulsus, accessisset, & parata jam mensa esset, abiisse, ut aquam è fonte hauriret; sanctum verò Hugonem, cùm uterque jam mensæ accumberet, ipseque bibere vellet, signum crucis aquæ impertiisse, sequo vice, ut putabat, aquæ vinum bibisse exquisitissimum. Unde ultra modum Nicolaus obstupuit, intelligens, aquam, suis manibus è fonte allatam, in vinum esse conversam. De quo tamen nimia non debet esse admiratio, cùm dixerit Dominus: Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet. Retulit aliàs & conceptis verbis juravit idem Nicolaus, dominam quamdam, à dæmone obsessam, cùm post S. Hugonis obitum ad sepulcrum ejus veniisset, ibique fuisset usque ad horam Completorii commorata, sub occasum solis bufonem evomuisse aterrimum, qui fœtorem spargebat ultra mo-

à qua brevitur

F

dum

Digitized by Google

Ex Ital. Bosii. dum moleſtum & peſtilentem, quem, qui coràm aderant, odorati, illuſionem diabolì fuiſſe, autumabant. Sed dein experientia docuit, id meritis & precibus Sancti contigiſſe: exinde enim domina, evaneſcente ſenſim horrendo illo putidoque bufone ejuſque fœtore, permanſit libera.

nonnulla 5 Alius crurum pedumque nervos ita contractos habebat, ut progredi nullo modo poſſet, qui, ad ſepulcrum S. Hugonis peregrinatus, nocte quinta liberum ſe ſanumque deprehendit: quare reliquum vitæ ſuæ curſum xenodochii obſequio ex voto conſecravit. Altera domina, cui Ortæ nomen erat, cùm adhuc in vivis eſſet S. Hugo, apoplexiâ correpta & tantopere affecta fuit, ut, facta immobilis, lecto ſe proripere non valeret. Hæc ad S. Hugonis defuncti ſepulcrum deportari ſe juſſit & ſanitatem mox eſt conſecuta, etſi per continuum ſexennium, tamquam immobilis, lecto fuiſſet affixa. Unde in grati animi, devotioniſque ſuæ teſtificationem dein S. Joannis habitum induit, & in numerum ſanctimonialium, in xenodochio commorantium, recipi voluit, ibidemque vitæ reliquum in ægrorum obſequio tranſegit amore & charitate maxima. Teſtis illa, uti & altera domina, nomine Maria, oculata tum hujus, tum aliorum multorum S. Hugonis prodigiorum fuit. Eadem etiam aſſerunt cathedralis eccleſiæ Genuenſis canonici duo, inter quos Reverendus dominus Guillielmus della Bama, aliique unà cum illo in numerum fratrum iſtius xenodochii referri voluerunt. Adhæc Hugo di Sabezana, unus è fratribus, & Joanna, ejuſdem xenodochii conſoris uxor, teſtantur, vidiſſe ſe & obſervâſſe voluere S. Hugonis caput, cùm preces Deo funderet, velut in ſupradicti Viri ſanctitatis teſtimonium, circumvolantes.

nervantur. S. Hugonis cultui. 6 Quæ de S. Hugone diximus hactenus, Othonis Fieſco, archiepiſcopi Genuenſis, ſedula inquiſitione & indagatione veriſſima inventa ſunt & approbata. Quippe inter plures alios canonici etiam duo, qui Sancti ædes frequentare conſueverant, & vix non omnibus ejus prodigiis interfuerant, jurejurando coram ſupradicto archiepiſcopo omnia ſupradicta eſſe veriſſima affirmârunt. Et præterea ſingulatim aſſeruerunt, quemdam energumenum liberatum fuiſſe ſolâ S. Hugonis præſentiâ. Simul ac enim ad eum acceſſit, elata voce exclamare cœpit: Noli me, Hugo, cruciare ulteriùs, hinc enim procul abire paratus ſum; ſtatimque energumenus liberatus fuit. Collecta ſunt hæc breviter de S. Hugonis ſanctitate & prodigiis archiepiſcopi ſupradicti operâ & juſſu ſummi Pontificis anno Salutis noſtræ MCCXXXIII. Obiit Hugo VIII Octobris g, ejuſque corpus admodum reverenter in eccleſia S. Joannis Genuenſis ſepultum fuit, ibique magna veneratione conſervatur. Celebratur feſtum ejus quotannis ingenti ſolemnitate die memorato, quo migravit ad Dominum. Caput ejus circumfertur in ſupplicatione per parœciam S. Joannis magno comitantium numero, maximè verò ſodalium, qui ex pietate divino ſeſe obſequio ſub Sancti patrocinio mancipârunt, & ſolemne ſacrum ad ejus aram celebrari curant die ſupradicto, quo per totam diœceſim Genuenſem recitatur ejuſdem Sancti Officium, ut in Communi confeſſoris non Pontificis, diciturque oratio ſequens. "Deus, qui dediſti ſervo tuo Ugoni in nomine tuo ſigno crucis de „duriſſimo ſaxo ſcatere fontem aquæ vivæ, damones effugare, & infirmos curare; concede, „quæſumus, ut cujus exequimur cultum, ſen„tiamus effectum. Per Dominum noſtrum Je„ſum Chriſtum, filium tuum &c. „

& icon. 7 Veram ejuſdem Sancti iconem è Melita ad me dono miſit abhinc annis multis eminentiſſimus & reverendiſſimus Cardinalis frater Hugo de Loubenx Verdala, ſacræ illius Religionis & illuſtriſſimæ militiæ S. Joannis Hieroſolymitani magnus magiſter, quamquam ſibi cariſſima eſſet, & ſuo in cubiculo magna abs illo devotione ſervaretur; quippe quæ & antiqua erat, & ducta, ut indubiè creditur, è naturali vivaque ſpecie Sancti, ſibi cognominis, ſuæque Religionis alumni: maluit tamen deliciis his ſpiritualibus devotoque carere ſolatio, ut eam ad me mitteret, æri incidendam, edendamque in ſuæ Religionis Hiſtoria, ut reipſa feci prima ejus parte, à me recèns aucta & illuſtrata. Similis eſt iconi, vel potiùs eadem, quæ illa, quàm ſuprà videre eſt. Preces itaque pro nobis omnibuſque fidelibus fundat, ut videre ipſum in cœlo mereamur, ibique cum illo & Sanctis omnibus æternùm laudemus Dominum & Redemptorem noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

ANNOTATA.

a *Cœpit hic Ordo equeſtris ſeculo* XII *annis aliquot inchoato Hieroſolymis, auctore quodam Gerardo: dein in inſula Rhodo ſedem præcipuam habuit, nunc autem Melitæ, à Carolo V imperatore ſibi conceſſæ; unde &* equites Rhodii *dicti fuerunt &* Melitenſes *hodieque nominantur.*

b *Id nominis non tantùm nobilibus laïcis, ſed etiam omnibus, qui iſtius Ordinis ſunt, modò tribuitur. Vide dicenda ad lit.* f.

c *Ita vocantur Ordinis beneficia ſeu præfecturæ.*

d *Genuenſem cathedram ab anno* 1203 *uſque ad annum* 1239 *tenuit.*

e *Pontificatum geſſit ab anno* 1227 *uſque ad annum* 1241.

f *Raymundus de Podio, Magnus Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani magiſter, hunc in tres claſſes diviſit: prima erat nobilium laïcorum, quorum erat armis fidem & peregrinos defendere: altera erat ſacerdotum ſeu capellanorum (è quorum numero* S. Hugo *fuit) quibus præcipuè ſacra in domeſtico templo obeunda erant miniſteria. Tertia laïcorum non nobilium, quibus idem, quod nobilibus, incumbebat officium. Vide Hiſtoriæ Ordinum religioſorum tom.* 3 *pag.* 75.

g *Annum emortualem* Hugonis *uſquam determinatum inveni: quia tamen non diu poſt ejus obitum in ejus ſanctitatem & prodigia facta eſt anno* 1233 *per archiepiſcopum Genuenſem inquiſitio, obitum ejus anno circitèr* 1230 *illigavi ſecutus Caſtellanum in Martyrologio Univerſali.*

DE

A

AUCTORE J. B.

DE B. COMPAGNO CONF.

ORDINIS CAMALDULENSIS

PATAVII IN ITALIA

SYLLOGE.

B. Compagni geſta, corporis incorrupti tranſlationes.

ANNO MCCLXIV. *B. Compagnus nobilis Patavinus,*

B

Alcatinus Gatarus, legum apud Patavinos ſeculo XIV *doctor, in Chronico Patavino, Italico ſermone conſcripto, & à Muratorio ſuæ Scriptorum rerum Italicarum collectioni inſerto, mox ab initio tom.* XVII *inter nobiles civitatis Patavinæ familias recenſet Ongarellos, è quibus de quo agimus,* B. Compagnus, *ut Portenarius infrà laudandus ſcribit, duxit originem. Floruit is ſeculo* XIII, *quo ex Ongarellorum familia prætoris Belluneſis munus* (la Podeſtà *Itali vocant*) *geſſit Ongarellus de Ongarellis annis* 1227 *&* 1250; *item anno* 1279 *Gerardus de Ongarellis, quod lib.* 6 *de Felicitate Patavina cap.* 5 *Portenarius, & Georgius Pilonius in Catalogo Belluneſium prætorum Hiſtoriæ ſuæ Belluneſi præmiſſo ſcribunt: ſed hi qua cognationis propinquitate* B. Compagnum, *anno* 1264 *è vivis ereptum, attigerint, nuſquam declaratum inveni; ne quidem in Annalibus Ordinis Camaldulenſis, è quo fuit, nuper typis Venetis editis, qui nuſquam de ejus genere mentionem faciunt. Quis, qualiſve fuerit, quid rerum geſſerit, ſive in ſeculo degens, ſive Camaldulenſium Ordini jam adſcriptus, priùs tamen, quam Porcilienſi juxta Patavium monaſterio præfectus fuit, æque nos latet. Satis igitur habebo, ſi geſta ejus, ex quo Porcilienſis abbas fuit, ducibus Johanne-Benedicto abbate & D. Anſelmo Coſtadino presbyteris & monachis è Congregatione Camaldulenſi, Ordinis ejuſdem Annalium auctoribus, pancis perſtringam, ac dein panca pariter, quæ ad* B. Compagni *cultum ſacrum pertinent, tum ex iiſdem Annaliſtis, tum alibunde proponam.*

C

Porcilienſe monaſterium Ordinis Camaldulenſis,

2 *Conditum fuit Porcilienſe monaſterium ſub Jordano, epiſcopo Patavino, in confinio Paduæ extra portam Porcilienſem ad fluvium Medoacum in campo, quem condendo monaſterio ceſſit Petrus de Bonicis, civis Patavinus, ea lege, ut ejus eccleſia epiſcopo Paduano ſubeſſet, & canonicorum & eccleſiæ S. Thomæ de Arena in eum locum jura ſalva eſſent. Eccleſia porrò Porcilienſis, quæ S. Mariæ ſacra eſt, anno* 1214 *fundamenta jacta fuiſſe leguntur in Appendice, Chronico monachi Patavini adjecta apud Muratorium tom.* VIII *Scriptorum rerum Italicarum col.* 736 *his verbis:* Eccleſia S. Mariæ de Porcia cœpta fuit anno Domini MCCXIV: *at cùm Appendicis illius auctor annorum ordinem conſtanter obſervet, verbiſque mox tranſcriptis proximè præmiſerit iſta:* Palatium magnum communis Paduæ cœptum fuit anno Domini MCCXVIII & completum fuit MCCXIX; *& iiſdem proximè quoque ſubjecerit iſta:* Caſtrum citadellæ cœptum fuit anno Domini MCCXX, *anno* 1214, *illic fortè vitioſè expreſſo, ſubſtituendus videtur annus* MCCXIX, *quo in Chronico Patavino alterius ſcriptoris anonymi, à Muratorio tom.* IV *Antiquitatum Italiæ edito, primùm condi cœpta eſſe dicitur col.* 1129 *his verbis:* MCCXIX...Et incepta fuit eccleſia ſanctæ Mariæ in Porcilia die XIII intrante Novembri tempore epiſcopi Jordani; & Petrus de Bonicis dedit primum lapidem.

E

3 *His conſectum ea de re inſtrumentum, ſi pro die* XIII *Novembris legas* XIV, *conſonat, quod in Appendice tom.* IV *Annalium Camaldulenſium col.* 395 *ex authentico exemplari monaſterii S. Michaelis de Muriano Genuæ in hunc modum exhibetur.* In nomine Domini Dei eterni. Anno ejuſdem Nativitatis MCCXIX, Indictione ſeptima, die XIV intrante Novembri Padue in epiſcopali capella coram Domino Floriano archipresbytero, Danielo, Henrico & Lafrancho canonicis Paduanis, Domno Jordano Priore S. Benedicti, domino Joachimo ... capellano domini Jordani Dei gratiâ epiſcopi Paduani, domino Jacobino, & Cavello & Leopardo judicibus de Padua & aliis. Dominus Jordanus Dei gratiâ Paduanus epiſcopus Petro de Bonicis dedit lapidem primarium ad eccleſiam Religionis ædificandam ad honorem ſanctæ Mariæ Virginis in campo uno de terra jacente in confinio Padue in Porcilia prope flumen, quem ipſe Petrus de Bonicis dedit præfato domino epiſcopo, ut conſtat in quodam publico inſtrumento per me Guarnerium notarium confecto, ſalvo quòd ſubſit eadem epiſcopo Paduano tantummodò nullo medio, & ſalvo jure canonicorum Paduan. in decimis & eccleſie ſancti Thome de Arena & aliarum eccleſiarum circumſtantium in quartiſiis, in parochiis & parochianis.

F

primus vexit, ac multis honoit,

4 Et ſi fortè aliquando impoſterum quæſtio aliqua oriretur inter rectores ipſius eccleſie ſancte Marie & canonice Paduane, vel rectores dicte eccleſie ſancti Thome, vel rectores aliarum eccleſiarum circumſtantium de decimis ſive quartiſiis, ſeu parochiis & parochianis, idem dominus epiſcopus & ſucceſſores ejus ſine queſtione aliqua cauſam vel cauſas ſeu quæſtiones illas liberè valeat ad voluntatem ſuam & debeat deffinire. Et hæc omnia ſic facta ſunt & ordinata de voluntate & conſenſu ipſius Petri de Bonicis.

✠ Ego Guarnerius de Campo cruce ſacri imperatoris F. notarius &c. ſcripſi.

Primus monaſterii Porcilienſis Prior electus fuit B. Compagnus, *unde virum non modò rerum*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

agendarum peritiâ, ſed vitæ etiam integritate inſignem fuiſſe conjicias: huic muneri admotus, duplex monaſterium virorum & mulierum condidit, quo ſcilicet utrique ſeparatim habitabant: Et inſuper, *inquiunt ad annum* 1219 *Annalium Camaldulenſium laudati ſuprà ſcriptores*, ædificatis domibus & cultis vineis in eodem campo alteram congregationem inſtituit virorum ſimul & feminarum, cui nomen dabant tam conjugio adſtricti, quàm ſoluti; viduati quoque & adoleſcentuli, quem cœtum tertiariorum, ut vocant, appellare etiam nos poſſumus. *Tertiariis ſeu converſis Porcilienſis monaſterii* Compagnus *ſpecialia quædam ſtatuta condidit, quæ ex charta poſſeſſionis tradita domorum & bonorum anno* 1222 *in Annales ſuos laudati ſcriptores hoc modo inſulerunt:* Quòd tenerentur religiosè & caſtè omnimode in vita & habitu vivere, & in eiſdem domibus habitare; quòd non deberent facere aliquod juramentum vel querimoniam coram judice de aliquo homine, nec deberent operari aliquam artem vel facere forum, vel mutuum, vel pignorationem terræ,

B

ſeu blavæ, vel vini vel olei per ſe, nec in ſocietate cum aliis ſine licentia Prioris vel ejus ſucceſſoris; quòd deberent claudere ſupradictum campum antè & retrò, & quòd ipſi tenerentur unuſquiſque coram ſe defendere ripam fluminis ad voluntatem Prioris cum conſilio majoris partis habitatorum ejuſdem campi ſanctæ Mariæ.

5 Item ſi de propria voluntate vellent recedere, non petitâ licentiâ Prioris, & admoniti, poſt octo dies reverſi non fuerint, caderent ab omni jure & uſufructus ipſorum liberè reverteretur ad Priorem ſanctæ Mariæ. Item ſi, quod abſit, aliquis vel aliqua habitantium ſuper campum in fornicationem vel adulterium vel percuſſionem alterius, ſive in aliquod famoſum vel mortale peccatum ceciderit, & correctus vel correcta à Priore & ad voluntatem ipſius non ſteterit, & non ſe emendaverit, poſt primam & ſecundam correctionem ab omni jure ſuo decideret, & tunc ipſe Prior poſſet & deberet ipſum vel ipſam expellere de ſupradicto campo ſub pœna librarum decem denariorum Venetorum. *Dicta fuit hujuſmodi congregatio* conventus Campeſe; *qui vero in eam admittebantur, diverſo à ſeculari habitu induebantur, profitebanturque*, ſe velle vivere & mori in habitu Religionis ad eccleſiam S. Mariæ de Porcilia. *Hinc porrò prorsùm eſt intelligere, quantopere Dei cultum & obſequium non modò in monachis & virginibus ſacris, ſed & in cujuſvis ſtatûs laicis promovere* B. Compagnus *pro viribus ſtuduerit.*

tum ſpiritualibus.

6 *Monaſterii ſui, quod annis quadraginta quinque moderatus eſt, curam adeò ſedulam egit*, ut (*Camaldulenſium Annaliſtarum verba ſunt*) brevi intervallo à ſui fundatione monaſterium Porcilienſe illuſtre evaſerit, & prima monachorum alborum domus poſt illam S. Benedicti in urbe Patavina. *Anno* 1222, *ut iidem ſcribunt, à Widone de Landriano, Patavino prætore, Rethleem judice & Alberto de Magnano, procuratoribus Patavinis, conſentiente civitatis concilio, obtinuit rivum aquæ ad molendinas conſtruendas; de quibus cum lis orta fuiſſet anno* 1224 *inter* Compagnum *& Priorem ſancti Gregorii, Jordani, epiſcopi Patavini, arbitrio commiſſa eſt. Anno* 1228 *lis illi fuit cum capitulo Paduano, ut liquet ex Gregorii IX litteris, in Appendice tom.* IV *Annalium Camaldulenſium pag.* 475 *relatis, quibus* Compagni *cauſam Priori S. Benedicti & Cerrarienſi abbati delegavit. Anno* 1229 Compagnus *& Joannes, rector eccleſiæ ſancti Thomæ de Arena, litium quas habebant, arbitrum elegerunt magiſtrum Albertum de Monte-ſilicis ex conſenſu Jacobi, epiſcopi Patavini, qui in locum Jordani, anno* 1228 *è vivis erepti, electus fuerat.*

7 *Generale capitulum in monaſterio ſanctæ Mariæ de Porcilia à Prioribus Ordinis S. Benedicti habitus albi diœceſis Paduanæ die* 1 *Januarii anni* 1239 *celebratum fuit, cujus pars magna fuit* B. Compagnus. *Conſtitutum in eo fuit, ut capitulum quotannis die Dominica poſt Aſcenſionem Domini celebraretur; ut Profeſſionis & divini Officii, victûs & veſtitûs, jejunii & laboris uniformitas ſervaretur; ut præſes generalis congregationis, ne acephala eſſet, cum conſenſu epiſcopi Patavini peteretur, aliaque, quæ è re Ordinis tum temporis maximè eſſe exiſtimata ſunt; prout in hujus capituli conſtitutionibus, Appendici tom.* IV *Annalium Camaldulenſium col.* 547 *& quatuor ſequentibus inſertis, videre eſt. Lites alteras, quas cum Virginibus ſacris ſancti Marci de Porcilia habebat, Jacobi Prioris ſanctæ Mariæ de Monte ſanctæ Crucis, Galzignani, Prioris omnium Sanctorum, & Martini, Prioris S. Joannis de Verdavia, definitioni ſubjecit anno* 1245. *Beneficum monaſterio ſuo expertus eſt anno* 1248 *Jacobum, Rolandini filium, & dein etiam Tmiciam, domini Azochi de ſancto Zenone conjugem, qui in Porcilienſi monaſterio ſepeliri voluerunt: ille quidem, ut confecta ea de re littera loquuntur*, de ſuis bonis pro anima ſua reliquid * libras ducentas denariorum Venetorum, & hoc in diſpoſitione Prioris ſanctæ Marie de Porcilia, & Prioris S. Auguſtini, qui nunc ſunt vel per tempora fuerint; & ſororis ſuæ domine Palme, de quibus reliquid libras viginti quinque den. Venet. ſuper ſepulturam; *hæc verò libras centum, totidemque alias à* Compagno *in varias eccleſias diſtribuendas; qua de re inſtrumentum exſtat in tabulario monaſterii S. Michaelis de Muriano, anno* 1251 *confectum.*

* reliquit

C

8 *Hæc eorum ferè capita ſunt, quæ ex Annalibus Camaldulenſibus ad annos ſupradictos de* B. Compagni *rebus geſtis colligi queunt. De ejus obitu verò ad annum* 1219, *quo Porcilienſe monaſterium moderari cœpit, hæc leguntur:* Sanctitate clarus ad Deum tranſiit anno MCCLXIV Beatique titulum & cultum obtinuit priùs in eccleſia Porcilienſi, deinde ſolo æquatis eccleſia & monaſterio Porciliæ, in eccleſia S. Benedicti ſeu beati Antonii Peregrini, ad quam tranſlatum fuit ejus corpus poſt initia ſeculi decimi ſexti. *Et rurſus tom.* V *pag.* 68 *ad annum* 1264: Cœlum petiit præſenti anno Compagnus, primus Prior monaſterii ſanctæ Mariæ de Porcilia extra Patavinam urbem, poſt quadraginta quatuor regiminis annos, quibus locum mirificè auxit. Sanctiſſimè vixit & præfuit, ejuſdemque laudem brevi oratione complexus eſt Scardeonius. Oſtenditur (*quotannis nimirum, ut ſub annum* 1559 *ſcripſit Scardeonius lib.* 2 *claſſe* 6, *quo moniales Porcilienſes in monaſterio S. Benedicti adhuc morabantur*) ipſius ſacrum corpus penitus incorruptum in templo ſanctimonialium, quæ olim habitantes unà cum monachis in Porcilia, nunc à nomine beati Antonii Peregrini Porcilienſis oblati (*Vide dicta de illo tom.* I *Februarii*

tum temporalibus

mortui anno 1264 *corpus incorruptum.*

E

A *arii pag. 264 num. 6*) in urbem tranſlatæ appellantur moniales beati Antonii Peregrini. Poſt Porcilienſis monaſterii deſtructionem initiis ſeculi XVI utriuſque ſacra lipſana delata primùm fuère ad eccleſiam urbanam S. Petri. Inde ad novum ſacrarum virginum aſceterium, legiturque ad urnam de beato Compagno hæc inſcriptio: " Hic in hac capſa jacent oſſa domni „Compagni ſanctæ Mariæ de Porcilia, qui o„biit MCCLXIV.„ celebratur ejus natalitia dies Octavo Idus Octobris. De ipſo agunt Fortunius, Radius, Minius, Botta, Grandius, Buccellinus & veteres Sanctorum Catalogi præpoſiti Officiis Camaldulenſibus. Funus ſancti Viri curàrunt tum monachi, tum moniales idem Porcilienſe monaſterium incolentes, & originem ſuam ab ipſo ducentes.

deſtructo Porcilienſi monaſterio,

9 *Gemina itaque corporis beati* Compagni, *ut & B. Antonii Peregrini facta tranſlatio eſt: altera anno* 1509, *quo, Maximiliano cæſare Patavii obſidionem moliente, Porcilienſe monaſterium deſtructum fuit, & monachi quidem Venetias ad Ordinis ſui monaſterium S. Michaëlis de Muriano ſe receperunt; Virgines verò ſacra aliquantò diutiùs in Porcilia remanſere: quo temporis intervallo, ut Portenarus ſcribit, milites Porcilienſem eccleſiam jam deſertam ingreſſi* B *BB. Antonii Peregrini &* Compagni *ablata inde corpora ad vicinas virginum ædes detulerunt; illa autem, acceptis hiſce corporibus, ad monaſterium S. Benedicti ſeſe contulere, ibique ſacras illas exuvias depoſuere. Altera verò anno* 1575, *de qua paulò poſt. Priori fidem faciunt confecta ea de re littera publica anno* 1510, *quæ in Appendice tom. ſeptimi Annalium Camaldulenſium coll.* 285 *&* 286 *ita ſe habent:* In Chriſti nomine Amen. Anno ejuſdem Nativitatis milleſimo quingenteſimo decimo, Indictione tertia decima, die vigeſimo ſeptimo Februarii, Padue in Parlatorio monaſterii dominarum monialium ſancti Petri (*alias S. Benedicti*) Padue, ubi de preſenti habitant infraſcripte domine moniales ſancti Antonii-Pelegrini, ſeu ſancte Marie de Porcilia ob demolitionem ſui monaſterii propter adventum inimicorum circa civitatem Padue.

ad S. Benedicti Patavii

C

10 Preſentibus ven. domino presb. Hieronymo, rectore parochialis eccleſiæ S. Cantiani Padue & ibidem in &c & domino presb. Marco-Antonio capellano dominarum monialium ſancti Petri Padue, & ibidem his teſtibus ad hec habitis, adhibitis & ſpecialiter ad infraſcripta rogatis, ubi convocati, & ut moris eſt, campanelle ſonitu congregato capitulo ven. & religioſarum dominarum monialium beati Antonii-Pelegrini Padue, ſeu ſancte Marie de Porcilia, in quo interfuerunt ven. & religioſa domina ſoror Chriſtina de Padua, honorabilis abbatiſſa, domina ſoror Eliſabeth de Padua Prioriſſa, ſoror Magdalena de Padua, ſoror Cecilia de Padua, ſoror Placita de Padua, ſoror Lucia de Padua, ſoror Laura de Padua, ſoror Candida de Venetiis, ſoror Seraffina de Venetiis, ſoror Agneſina de Padua, ſoror Juſtina de Feltro, ſoror Maria de Padua, ſoror Hieronyma de Padua, ſoror Thadea de Padua, ſoror Philippa de Padua, ſoror Benedicta de la Marcha, ſoror Polonia de Eſte, ſoror Petronilla de Padua, ſoror Eufraſia de Padua, & ſoror Bricita de Padua, omnes profeſſe & vocem habentes in dicto capitulo & conventu, ac repreſentantes totum & integrum capitulum, cùm ſint ultra duas partes, habito reſpectu ad tres partes prefatarum dictarum monialium vocem habentium in dicto capitulo, prout ipſe dixerunt. AUCTORE J. B.

11 Quo quidem capitulo præfata domina abbatiſſa & moniales capitulariter, ut ſuprà, congregate dixerunt & declaraverunt reverendo domino Ambroſio de Mediolano, abbati bene merito monaſterii & conventus dominorum fratrum ſancti Michaëlis de Muriano Venetiis, cui unitum & incorporatum fuit & eſt monaſterium dominorum fratrum beati Antonii-pelegrini ſeu ſancte Marie de Porcilia extra & prope muros Padue, preſenti & acceptanti nomine dicti ſui monaſterii, corpus beati Antonii-Pelegrini, quod erat in archa conditum penes dicta duo monaſteria extra & prope muros Porcilie Padue & communi inter dicta duo monaſteria, fuit & eſt collocatum ad requiſitionem prefatorum monaſteriorum in eccleſia dominarum monialium ſancti Petri Padue, ubi de preſenti prefate domine moniales beari Antonii-Pelegrini reſident & habitant ob ruinam & demolitionem dictorum duorum monaſteriorum ob adventum exercitûs inimicorum circum circa civitatem Padue, & quòd ſemper apud dicta duo monaſteria fuerunt due claves arce corporis prefati beati Antonii-Pelegrini, videlicet una apud prefatos dominos fratres & altera apud ipſas dominas moniales, & inter dicta duo monaſteria equaliter oblationes ſemper fuerunt diviſe in duas partes & dividentur, prout in preteritum factum fuit, donec aliter proviſum fuerit. Preterea prefate domine moniales capitulariter, ut ſuprà, congregate declaraverunt ipſi domino abbati, dicto nomine corpus don Compagni, quod erat in eccleſia dictorum dominorum fratrum beati Antonii-Pelegrini ante ruinam predictam, de preſenti eſſe collocatum in eccleſia predicta ſancti Petri Padue, ſuper quibus omnibus & ſingulis ego Antonius de Conchellis rogatus fui publicum conficere documentum ad futurorum memoriam. anno 1509

Ego Antonius de Conchellis, quondam egregii viri domini Franciſci civis & habitatoris Padue &c publicus imperiali auctoritate notarius prædmiſſis omnibus interfui, & rogatus ea bona fide ſcripſi, & in hanc preſentem formam redegi, ſigno & nomine meis ſolitis in fidem appoſitis.

E

F

12 *Altera corporum BB. Antonii &* Compagni *tranſlatio contigit anno* 1575, *quo moniales olim Porcilienſes, in novum, quod eis operâ curiſque Dauli Dolli, Bernardini filii, conditum fuit, B. Antonii Peregrini monaſterium migrârunt die, ut ſcribit Portenarus,* XXVII *Aprilis; quo eodem anno die* XXV *Martii tranſlata ait ſupradicta corpora, inſtituta ſolenni ſupplicatione, comitantibus clero populoque univerſo, & aneiquis ſuis è marmore ſepulcris, ſuprà columellas elevatis, impoſita. Addita eſt, eodem Portenaro teſte, hujuſmodi tabula:* Hic ſepultus eſt beatus Compagnus ex familia Ungarellium, qui fuit primus Prior ſanctæ Mariæ de Purcilia olim extra muros urbis Paduæ. Obiit anno Salvatoris MCCLXIII Octava die Octobris. *Erronei, ut opinor, anno* 126; *hic obiiſſe dicitur* B. Compagnus; *cum in inſcriptione altera vetuſtiori, ipſi cinis urna inſculpta, & num. & tranſcripta, & alibi paſſim anno* 1264 *obiiſſe legatur.* & inde anno 1575

AUCTORE J. B.

tur. Imò, ſi rectè inſcriptionem iſtam Portenarus expreſſit, inſcriptio altera, quam Thomas de Minis recitat ex Auguſtino Fortunio, nec anno, ut ait, 1509 junior, à qua proinde deſumpta videtur inſcriptio à Portenaro relata, ſic habet: Hic in capſa jacent oſſa vel corpus domini Compagni, primi Prioris ſanctæ Mariæ de Porcilia: qui obiit anno MCCLXIV.

ad monaſterium B. Antonii Peregrini tranſlatum fuit.

13 *Ceterum annua incorrupti corporis oſtenſio, ſolennis ejuſdem anno 1575 tranſlatio, inſcriptio, in qua Beatus dicitur, mox memorata, conſtans denique ipſorum Camaldulenſium, quâ eum ut Sanctum vel ſaltem ut Beatum coli aiunt, aſſertio, quamquam haud ſatis, in quo hic cultus ſitus ſit, explicent, fecerunt, ut* B. Compagno *locum hic dandum in Actis noſtris exiſtimarim; eſto ſolenni ritu in Sanctorum Beatorumve numerum non ſit relatus, neque particulari gaudeat Officio eccleſiaſtico, quo ſenſu intelligendus videtur Ferrarius, in Catalogo Sanctorum Generali ad diem* VIII *Octobris hæc annotans:* Ex Martyrologio monaſtico, in quo SANCTUS nominatur, cùm neque in Sanctos relatus ſit, neque Officio eccleſiaſtico colatur, neque antiquus admodùm ſit: *ſatis tamen antiquus eſt, ut decreto Urbani VIII de non colendis Sanctis & Beatis, quos tamquam tales non declaravit Sedes Apoſtolica, poſſit non comprehendi. Martyrologio Benedictino his verbis ad diem* VIII *Octobris inſcripſit Menardus:* Patavii, depoſitio S. Compagni Prioris, cujus corpus, quod penitus incorruptum cernitur, quanti apud Deum ſit meriti, oſtendit. *Iiſdem verbis utitur Wion lib.* 3 *Ligni vitæ ad hunc diem, uti & Philippus Dorgain in Kalendario Sanctorum & Sanctarum, qui Benedictinam Regulam ſunt ſecuti: Buceli-nus illi in Menologio Benedictino hoc adſcribit elogium:* Patavii, depoſitio S. Compagni Prioris. Hic Camaldulenſe ſanctiſſimum & perfectiſſimum ſub Regula noſtra inſtitutum ſectatus, ac Prior deinceps ſanctæ Mariæ de Porcilia conſtitutus, tantis in virtutum ſtadio progreſſibus profecit, ut rarioris ſanctitatis famâ inclaruerit. Cujus vel à morte maximè meritum innotuit, cùm ad hæc uſque tempora ſacrum ejus corpus penitus incorruptum cum ſtupore omnium intuentium oſtenditur. Obiit Vir perfectiſſimus anno Chriſti MCCLXIV.

B

DE S. BIRGITTA VIDUA

ROMÆ

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Recenſentur aliquot de S. Birgitta lucubrationes, ſed quæ vel dubiæ ſunt, vel nos latent.

ANNO MCCCLXXIII. *S. Birgitta ipſa*

QUod cap. 3, ℣. 8 *Joannes Evangeliſta ait:* Spiritus, ubi vult, ſpirat, *videre Pontifices ſummi, videre reges & principes orbis Catholicus vidit univerſus laborante ara Chriſtiana ſeculo* XIV, *quo ex horrido rigentique Aquilone excitare S.* Birgittam *divinæ pietati placuit, quæ, Spiritu Dei afflata, ſalutarem ſupremi Judicis timorem incuteret populis, & in generis humani Creatorem ac Redemptorem amoris ignem ubique accenderet. Sancta hæc Mulier, ut ſplendore natalium, virtutum excellentiâ, prodigiorum multitudine, ac ſingulari divini Numinis favore per omnem vitam celebris in primis fuit; ita ad ſui laudem multorum ingenia calamoſque, ex quo è vivis abiit, haud immeritò provocavit. Sed utinam & ſupereſſent hodieque, & in promptu eſſent quæcúmque olim de ſancta hac Vidua, cujus modò Acta illuſtrare aggredimur, litterarum monumentis conſignata fuerunt, neque majorum diligentia argueret ſocordiam poſterorum!*

C

paulò poſt ejus obitum

2 *Vix dum ex hac mortali vita exceſſerat* S. Birgitta, *cùm colligi undique ejus geſta, virtutes, &, quæ, ſeu viva, ſeu mortua, annis paucis plurima ediderat, prodigia ſummâ curâ ſtudioque cœpêre. Jam inde ab anno 1379 (mortua autem eſt* S. Birgitta, *ut ſuo loco oſtendetur, anno 1373) S. Catharina, ejus filia, quæ anno 1375 Matris ſuæ canonizationem curaturæ Romam venerat, temporis perturbatione inde recedens, codicem ibidem reliquit, qui* S. Birgittæ *Vitam & miracula continebat, uti ſcribit in Vita S. Catharinæ Ulphe, auctor ſupparis evi & monachus Vaſtenenſis, apud nos tom.* 3 *Martii pag.* 516 *his verbis:* Igitur venerabilis domina Catharina, quinquennio pro prædicto negotio (*canonizationis matris ſuæ* Birgittæ) ſic Romæ peracto in magnis & gravibus expenſis, cùm ei ob periculoſum ſchiſma, quod imminebat, non eſſet ſpes, hujuſmodi negotii tam ardui poſſe conſequi finem debitum, ut decuit; ſaniori uſa conſilio prælatorum, Vitam & miracula ſanctæ matris ſuæ Birgittæ conſcripta, cum ſuis atteſtationibus ſub pluribus publicis inſtrumentis authenticis & ſigillis Cardinalium, Prælatorum, Dominorum & Dominarum in diverſis Urbis & orbis partibus, omnibus veram fidem præſtantibus, Romæ depoſuit: diſpoſitioni divinæ & providentiæ committens illud ſanctum negotium in futurum.

D

E

F

3 *Atque hinc, uti & ex miraculis, quæ ab anno 1375, quò Romam è Suecia abiit S. Catharina, uſque ad annum 1389 contigerunt, ut reor, coaluit volumen,* liber Atteſtationum *dictum, anno 1390 à Magno Petri, Iſraelis,* S. Birgittæ *fratris, ex filio Petro nepote, Bonifacio IX, ad S. Petri Cathedram recèns evecto, oblatum; de quo Laurentius Romanus, teſtis oculatus, in Deſcriptione ceremoniarum canonizationis* S. Birgittæ, *quam Belgicè ſeu ſcriptam, ſeu traductam habemus, in hunc ferè ſenſum ſcripſit: cùm anno 1389*

collecta fuere

ſtatuiſſet

Digitized by Google

A *ſtatuiſſet Urbanus VI, ut anno proximo jubileum celebraretur, eodem pariter ad Vaſtenenſe in Suecia cœnobium, quod* S. Birgitta *fundârat, litteras dedit, quibus Magnum Petri Romam quantocius evocavit, pollicitus, ſuam in canonizatione* S. Birgittæ *operam non defuturam, neſcius nimirum, quàm propè ſibi vita finis imminueret. His moti Vaſtenenſes, Nicolaus Lincopienſis epiſcopus, Margareta Suecie regina, regnique ſenatores Magno Petri auctores fuêre, ut quantocius Romanum iter arriperet.*

4 *Profectus Vaſtenâ anno* 1390 *ſub feſtum S. Michaelis unà cum Joanne Suenonis, qui in itinere obiit, & Andrea Olavi, ut ſcribit Thorirus in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1390; *Romam venit ſub feſtum Domini natalitium; cùm defuncto Urbano VI Bonifacius IX jam ſucceſſiſſet. Huic itaque Magnus Petri ſupplices Margaretæ reginæ Suecie, regni ſenatorum & monaſterii Vaſtenenſis litteras obtulit, quibus benevolè acceptis,* S. Birgittæ *cauſam cardinalibus aliquot, nempe Philippo Galliæ, Adamo Angliæ, ut & Barenſi Pontifex examinandam dedit. Hi, re*

B *maturè examinata, anno* 1391 *circa S. Laurentii feſtum Pontificem rogârunt, ut* S. Birgittam *Sanctorum albo adſcriberet: reſpondit Pontifex, ſe facturum ſeſe, quod è re fore videretur. Eò deducâ* S. Birgittæ *cauſâ, Magnus Petri volumen geminum Pontifici obtulit, quorum alterum illius revelationes; alterum verò,* Liber Atteſtationum *nuncupatum, Vitam, gesta, mores & miracula continebat. Juſſit præterea Magnus, adhibita triginta amanuenſium operâ, poſtremi voluminis exemplaria ſedecim pretio viginti nummorum aureorum* (ducatos *vocant*) *in ſingula quàm celerrimè conſcribi, quæ cardinalibus totidem dono dedit. Ita ferè Laurentius Romanus, rei geſtæ, ut dixi, teſtis oculatus.*

in libro Atteſtationum

5 *Laurentio Romano conſonat ferè Lalius, ſcriptor Suecicus ſeculi* XVI *in Speculo virginum, cui apud Joannem Guſtavi in Genealogia Brahea pag.* 37 *hæc verba tribuuntur:* Anno MCCCXC Urbanus VI (*obiit anno* 1389) Pontifex litteris mandavit Domino Magno Petri (qui erat D. Birgittæ nepos ac filius Domini Petri Iſraëlis) ut Romam veniret ad annum Jubilæum, ubi profectus, inſtructus magno theſauro & multis litteris commendatitiis, interim moritur Urbanus, cui Bonifacius IX ſuccedit, qui tribus

C Cardinalibus Acta & Scripta, ſeu, ut vulgò dicitur, Legendas Birgittinas evolvere ac bene examinare mandavit, in cujus gratiam Dominus Magnus tria exemplaria conſcribi curavit. *Conſonat, inquam, Laurentio ferè Lalius: quamquam enim trium damtaxat Vitæ* S. Birgittæ *exemplarium cardinalibus à Magno Petri oblatorum Lalius, ille ſedecim nominarit; nulla tamen inter ſcriptorem utrumque eſt pugna; propterea quòd Lalio de tribus exemplaribus, totidem cardinalibus num. ſuperiore nominatis, ante inſtitutum ab illis cauſæ Birgittinæ examen primùm oblatis, ſermo ſit; Laurentio autem de ejuſdem Vitæ exemplaribus, poſt abſolutum trium cardinalium examen à Magno Petri oblatis cardinalibus ceteris, coram quibus Bonifacio IX Vitæ & miraculorum* S. Birgittæ *volumen obtulerat. Cæterùm ejus Libri Atteſtationum in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1373 *mentionem facit Thorirus Andreæ. De Thoriro autem ipſo in eodem Diario ad annum* 1406 *hæc leguntur:* Eodem anno infra Octavas Nativitatis B. Virginis ſecundariò miſſus fuit de monaſterio Vaſtenenſi versùs Florentiam pro dilatatione Ordinis frater Thorirus Andreæ, qui huc uſque prædicta conſcripſerat. *Juvat auctoris hujus,* S. Birgittæ *ſaltem ſupparis & Vaſtenenſis monachi, ætatem annotâſſe, quòd ejus auctoritate deinceps ſubinde utemur.*

Bonifacio IX oblato anno 1390:

6 *Veroſimillimum quoque apparet, eumdem Atteſtationum Librum indicâſſe ſub nomine* Legendæ S. Birgittæ *Petrum Alvaſtra* (*Ciſtercienſium in Gothia Orientali cœnobium eſt*) *Priorem variis locis in ſuis Additionibus ſeu Declarationibus in Revelationes* S. Birgittæ; *ut & Alphonſum, Giennenſem epiſcopum, in Prologo ad Librum cœleſtis imperatoris, utrumque, ut infrà dicemus,* S. Birgittæ *non modo æqualem, ſed & intima familiaritate conjunctum. Optandum ſanè quàm quod maximè, ut monumentum pretioſum adeò, ſi fortè non planè perierit, lucem aliquando aſpiciat: id ut alicunde erueret, varia Ordinis Birgittini monaſteria noſtris in regionibus ſita ſub ſeculi* XVII *finem perluſtravit P. Joannes Michael van der Ketten, Calcarienſis Prior, ut ex Notitiis ejus ad Majores noſtros miſſis, diſco: at fruſtra hac in re fuit viri diligentia. Joannes Schefferus tom.* 3 *Bibliothecæ Septemtrionalis varios ſcriptores Succos, qui ſub Magno Erici; Alberto, Margareta, Erico Pomerano, Chriſtophoro, Carolo Canuto floruerunt, enumerat, hoſque inter aliquot, qui de* S. Birgitta *ſcripſerunt: at de Libro Atteſtationum ne verbum quidem facit.*

ſed hunc reperire nuſquam licuit,

7 *Num fortaſſis hic Romæ alicubi delituerit? Romæ quidem in domo ſeu xenodochio* S. Birgittæ *liber à libro Atteſtationum haud planè diverſus ſeculo* XVI *adhuc exſtitiſſe legitur in Hiſtoria archiepiſcoporum Upſalenſium Joannis Magni, à fratre ejus Olao Magni Romæ edita, quorum uterque in prædicta domo aliquamdiu verſatus eſt; ubi lib.* 4 *de Birgero hæc annotata invenio:* Hic Birgerus cum coepiſcopis ſuis & omnibus abbatibus regnorum Sueciæ & Gothiæ ſcripſit Urbano V, Gregorio XI & Urbano VI pro Canonizatione S. Birgittæ, prout in examine ejus inter Acta producta ſub eorum ſigillis Romæ in hoſpitali ejuſdem S. Birgittæ poterit demonſtrari. *Quo de examine hic ſermo ſit (iteratis enim vicibus cauſa* S. Birgittæ *examinata fuit) non liquet: ſi verò de examine ejuſdem ſub Bonifacio IX inſtituto hic agatur, veroſimile admodum ſit, librum hunc, Romæ in xenodochio* S. Birgittæ *Olai & Joannis Magni, archiepiſcopi Upſalenſis, ætate ſervatum, ſimilem fuiſſe exemplari, quod tribus cardinalibus examinatoribus Magnum Petri obtuliſſe, vidimus ſuprà. Ut ut ſit, vehementer ſuſpicor, deſiderari modò prædictum librum in Romano xenodochio: tum quòd Burlamachium, qui* S. Birgittæ *Vitam anno* 1692 *Neapoli edidit, in hujuſmodi librum inquirere neglexiſſe, haud ſit veroſimile, cujus nuſquam meminit; tum quòd Durantus, Ferentinus in Italia epiſcopus, & Revelationum commentator Vitam abbreviatam, de qua infrà,* S. Birgittæ *ediderit; & miracula* S. Birgittæ *ex codice monialium S. Laurentii de Paniſperna Romæ lectori propinârit, codicem xenodochii* S. Birgittæ, *ſi ibi repertus fuiſſet, veroſimiliter non neglecturus. Nos denique, ſcriptis ea de re Romam litteris, nihilo magis profecimus. Verùm de libro Atteſtationum hæc ſatis.*

ne Romæ quidem ubi exſtitiſſe adhuc ſec. XVI dicitur:

8 *Inter* S. Birgittæ *biographos à Scheffero ſuprà laudato, Vaſſovio in Vita Aquilonari, aliiſque*

ſcripſerintve S. Birgitta Vitam

Auctoris J. B.

que recenſetur Nicolaus Hermannii, Lincopienſis in Suecia epiſcopus, cujus incubratione, ſi quidem exſtiterit unquam, aut ſuperſit adhuc, eò careremus moleſtiùs, quò ab ætate, quâ vixit, imò & familiaritate cum S. Birgitta *de rebus ejus inſtructior fuit; uti colligi ex iis facilè poteſt, quæ de illo Thorinus Andreæ in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1391 *ſcribit:* Item in Profeſto Inventionis ſanctæ Crucis obiit venerabilis Pater Dn. Dn. Nicolaus Hermanni, epiſcopus Lincopenſis, qui primus introduxit & benedixit (*anno* 1384) conventuales Vaſtenenſes ad obſervantiam vitæ regularis. Super quo faciendo, cùm adhuc frequentabat ſcholas, exiſtens pædagogus filiorum S. Birgittæ, fuit eidem S. Birgittæ divinitus revelatum. Hic fuit vir magnæ ſanctitatis. Hic compoſuit hiſtoriam S. Birgittæ, quæ incipit: "Roſa rorans bo„nitatem &c:„ & plures alias Sanctorum hiſtorias.

Nicolaus Lincopenſis B

9 *Verùm verba, quibus initium hiſtoriæ* S. Birgittæ, *à Nicolao conſcriptæ, hîc dicitur concipi, hymnum potiùs ſeu canticum ſonare videntur, quàm enucleatam ac diffuſam vitæ* S. Birgittæ *explanationem: unde hoc fortaſſis loco non improbanda eſt Erici Benzelii in ſuis ad Vaſtovium Annotatis opinio, nullam à Nicolao* S. Birgittæ *Vitam unquam prodiiſſe; ſed hymnum dumtaxat, qui hodieque plus vice ſimplici in Bibliothecis Suecicis inter Mſs. reperiatur: nec alia de cauſa Nicolaum inter* S. Birgittæ *hiſtoriographos ſeu biographos à nonnullis fuiſſe relatum, quàm quòd non ſatis adverterint, ſcriptoribus Suecicis idem interdum valere* Hiſtoriam, *quod* Hymnus *ſeu* Cantus: *id verò & apud Germanos ea circiter ætate locum habuiſſe, ex Gobelino Perſona Coſmodromii ætate* VI *intelligo, ubi ille cap.* 90 *ſic de ſeipſo:* Ipſe (*Joannes XXIII, anno* 1410 *in Pontificem electus*) confirmavit, ſeu confirmari mandavit hiſtoriam ſeu cantum, quam vel quem ego anno præcedente de feſto Viſitationis Beatæ Mariæ Virginis fecèram, qui cantus incipit: "Tecum principium &c.„ *Imò verò Diarii Vaſtenenſis auctorem Andream Thorinum non reor fallurum fuiſſe, ut compoſitum à Nicolao in laudem* S. Birgittæ *hymnum memoraret, fuiſſe autem* S. Birgittæ *Vitam, ſi quam Nicolaus ſcripſiſſet, ſilentio præteriret.*

C

& Alphonſus Giennenſis, haud liquet.

10 *Fortaſſis etiam Alphonſus, Giennenſis,* vulgò Jaen, *ſub regno Caſtellæ primùm epiſcopus, ac dein eremita, qui* S. Birgittæ *in Italia degenti à ſacris confeſſionibus fuit, & Hieroſolymam peregrinanti comes, ejuſdem ſanctæ Mulieris Vitam ſcripſerit: nam in Vita B. Claræ Piſanæ, à ſanctimoniali coæva conſcripta, apud nos tom.* 2 *Aprilis pag.* 510, *numero* 16 *hæc legere eſt:* Advenerat circa idem tempus Piſas Alphonſus epiſcopus, olim S. Brigittæ confeſſarius, qui Petro, Claræ patri, olim Hieroſolymis familiariter notus, cùm eſſet ab eodem humaniſſimè exceptus, ſignificavit ei Petrus, quid ſibi circa filiam ſuam dilectiſſimam accidiſſet, oravitque, ut ſuadere eidem vellet, paternæ voluntati morem gerere. Suſcepit in ſe libenter Alphonſus, quod rogabatur: ſed puellam allocutus & conſtantem ejus fervorem expertus, ac ſummum uni Deo famulandi deſiderium; non modò abducere eam à ſancto propoſito conatus non eſt, ſed etiam ad ejus proſecutionem hortatus, propoſito S. Brigittæ exemplo; quod ut ipſa cognoſceret meliùs & imitaretur ardentiùs, vitæ ejus deſcriptam hiſtoriam eidem reliquit. Acceptavit gratanter donum & consilium Clara, exindeque erga Sanctam pientiſſimè affecta, eam cœpit habere & colere ſpecialem ſuam advocatam, multiſque ab ea gratiis cumulata, prima inſtituit, ut de ſanctæ Brigittæ vita atque virtutibus ſermo Piſis publicè haberetur; & in ejus monaſterio uſque hodie celebratur quotannis ipſius feſtum. *Quorſum Alphonſina hæc* S. Birgittæ *Vita evaſerit, aut quibus latebris deliteſcat, ſi quando exſtiteris, divinando non ſum: at illius jacturam utcúmque fortaſſe reſarcient, quæ de* S. Birgitta *alibi idem Alphonſus ſcripta reliquit, quorum ſuo tempore & loco habebitur mentio; ac fortaſſis* S. Birgittæ *Vitam quidem, ſed ab alio ſcriptam,* S. *Clara dederit evolvendam.* D

Alterius item S. Birgitta Vita.

11 *Alterius præterea Vita* S. Birgittæ *qualemcúmque notitiam ſuppeditat ſupellex noſtra litteraria, in qua Vitæ ejuſdem Sanctæ fragmentum reperi hoc exordio:* Quemadmodum plurimorum ſanctorum parentum merita ſanctitatis in filiis eluceſcentis fuêre ſemina, ita piorum progenitorum gratia magna conciliavit noſtræ Sanctæ auxilia: *unde hæc conſcripta fuerit, auctor ipſe in calce Prologi ſatis prolixi in hunc modum edifſerit:* Atque ut de fide earum rerum, quas commemorabo, ſecurum præſtem lectorem, noverit, me, quidquid attulero, ex proceſſu canonizationis ejus accepiſſe, in quo non ſolùm Vita, ſed & ducenta ferè miracula, teſtibus & jure jurando confirmata coram legatis Sedis Apoſtolicæ, tum à Gregorio XI, Pontifice maximo, ad Vitam & miracula inſpicienda in Sueciam miſſis, tum aliis quatuor cardinalibus ad eandem Romæ diſcutienda ab Urbano V* nomina- E

** l. VI*

tis. *Id ſi verè fideliterque abs illo eſt dictum, eſt ſanè, cur Vita illa non parvi fiat: minam modò integram haberemus: tria dumtaxat, eaque non admodùm prolixa, prima capita fragmentum noſtrum continet, præter Prologum, initio mutilum: neque unde Majoribus noſtris illius copia facta fuerit, uſquam, quod præter ipſorum morem eſt, annotatum inveni. Vidit id P. van der Ketten Calcarienſis Prior, uti & Birgittæ Vitam quamdam Germanicam ſeu potiùs Flandricam, hancque illius compendium exiſtimavit: neque, ut apparet, immeritò: ita enim inter fragmentum noſtrum & Vitæ illius Flandricæ exordium, ad nos à laudato Priore tranſmiſſum, convenit, ut verba verbis paſſim penè reſpondeant.* F

non tamen primigenia, qualiſcúmque tamen.

12 *Nec hîc ſtetit P. van der Ketten labor: evolutâ vitâ illâ Germanicâ ſeu Belgicâ, ſi quid in ea ſingulare, quod paſſim alibi vel non haberetur omnino, vel non ad eumdem modum, occurrebat, diligenter id annotavit, ad noſque tranſmiſit. Libellum illum Flandricum fide dignum cenſuit, vel propterea maximè, quòd ex Vita Latina, de qua proximè egi, hauſtus ſit: hæc autem, ut in Notitiis ſuis ad nos miſſis ſcribit, vel ea ſit, quæ habebatur in libro Atteſtationum, vel certè maximè authentica. Nec ego velim ſuam illi auctoritatem detrahere: non putem tamen illam in Libro Atteſtationum fuiſſe exaratam, aut primariam eſſe* S. Birgittæ *Vitam, unde profluxerunt cætera. Non primum: quòd ex ipſomet Libro Atteſtationum, teſte illius auctore in Prologo, velut fundamento ſurrexerit. Nec alterum, ob ea, quæ Alphonſus, Giennenſis epiſcopus, de primaria* S. Birgittæ *Legenda, ut vitæ ambigo, loquens, ſcribit in Prologo Libri cæleſtis Imperatoris ad reges cap.* 3. *Sunt autem hæc:* Immò quodam tempore, cùm rex Sueciæ gravare vellet

Digitized by Google

A let ſubditos in toto regno magnis exactionibus, ut ſolveret quamdam pecuniæ quantitatem, in qua tenebatur creditoribus, tunc beata Birgitta dixit regi: Domine noli hoc facere, ſed recipe duos filios meos, & pone eos obſides, donec ſolvere poteris, & non offendas Deum & ſubditos tuos. *Memorabili huic* S. Birgittæ *facto & amoris in patriam pleno, mox ſubdit Alphonſus:* Et hoc clariùs habetur in Legendâ Vitæ ejus. *Atqui hæc nec in Excerptis à P. van der Ketten è Vita illa Germanica, atque adeò, ut ſuſpicari fas eſt, nec in Latina, unde illa profluxit; addo, nec alibi uſpiam, quod ſciam, legere eſt: quod non ſolum pro hac, ſed etiam pro aliis, quas quidem habemus,* S. Birgittæ *Vitis, infrà recenſendis, obſervatum cupio.*

§ II. Præcipuæ S. Birgittæ Vitæ hactenus exſtantes: quænam ex his à nobis edendæ: auctorum Sanctæ familiarium notitia.

B

Birgero, Upſalenſi archiepiſcopo.

EA § ſuperiore monumenta attigimus; quorum quidem commendanda antiquitas eſt; ſed quæ vel non exiſtunt amplius, vel ita latent, ut ea nobis comparandi viam modumque ignoremus: accedo ad alia, quæ meliori, ut ita dicam, fato uſa, vel typis edita ſunt, vel manuſcripta noſtris verſantur in manibus. Ac in primis quidem, ut de Muſeo noſtro bene meritus eſt P. van der Ketten, variis, quas nobis olim miſit, de S. Birgitta *notitiis, ita illi gratas debemus ſanè ampliſſimas eo potiſſimùm nomine, quòd antiquam admodum* S. Birgittæ *Vitam, etiam, ut ſcribit, Ordini ſuo ignoratam, à tenebris feliciter eruitam, cum majoribus noſtris communicare voluerit. Scripta ea eſt paucis à* S. Birgittæ *obitu annis ab archiepiſcopo Upſalenſi Birgero Gregorii, digniſſimaque, quæ lucem, qua hactenus caruit, tandem aſpiciat.* Hujus, quanta erat in ſacris litteris divinisque & humanis legibus ſcientia, ſatis oſtendunt eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quæ ab ejus fœcundiſſimo ingenio prodierunt, *inquit Joannes Magnus Gothus lib. 4 de Pontificibus Upſalenſibus, deceſſoribus ſuis. Upſalenſes inſulas geſſit ab anno circiter 1366, uſque ad annum 1383, quo obiit quinto Idus Martii, ex eodem Magno. Floruit itaque eadem, qua* S. Birgitta, *ætate, qua, ut infrà dicetur, haud procul Upſalia mundo data ſuit. Porrò fuiſſe Birgerum ex eorum præſulum Suecicorum numero, quibus, ut* S. Birgitta *in Sanctorum album referretur, maximè cordi fuit, ex jam dictis ſuprà abunde liquet: nec proin ambigendum, quin pro dignitate muneris ſui, pro doctrinæ excellentia, proque ea, quâ ferebatur in* Birgittam, *veneratione, omni, quo par erat, ſtudio incubuerit, ut res illius geſtas penitiùs introſpiceret, eaque dumtaxat litteris de ea mandaret, quæ probè cognita atque explorata habebat. Hinc Gudmarus Frederici, Joannes Gimderi, & Baiſmundus, monachi Vaſtenenſes, qui anno 1374 & binis ſeqq.* Birgittæ *miracula Nicolai, Lincopienſis epiſcopi, juſſu collegerunt, hæc omnia, quæ ipſi congeſſerant de* S. Birgittæ *miraculis, Birgeri, aliorumque Sueciæ præſulum, veluti pro-*

C

batiſſimorum teſtium, auctoritate munierunt, ut in Miraculis, à S. Birgitta *in Suecia patratis, infrà edendis, num.* 5 *videre eſt.*

AUCTORE J. B.

14 *Conſcriptam à tali viro* S. Birgittæ *Vitam & typis hactenus nondum, ut putamus, editam, facere non poſſumus, quin Operi noſtro inſeramus. At, inquiet non nemo, ſatiſne certum eſt, Vitam illam, quam è tenebris in lucem protraxit P. van der Ketten, Birgerum Gregorii, archiepiſcopum Upſalenſem,* S. Birgittæ *æqualem, habuiſſe auctorem? Monebit porrò unà cum Erico Benzelio in Annotatis ad Vaſtovii Vitem Aquilonarem pag.* 70, *de Birgere in Chronico archiepiſcoporum Upſalenſium hæc tantummodo legi:* Dictavit Hiſtoriam S. Birgittæ, quæ incipit: " Birgittæ matris inclytæ: „ *his verò verbis non enucleatam ſuſamque ejuſdem Sanctæ Vitam, ſed hymnum dumtaxat, more ſcriptoribus Suecis non inuſitato, indicari. Audio, & hæc quidem partim de cauſa ſuperiore* §, *Nicolaum, Lincopienſem epiſcopum, hymnum dumtaxat de* S. Birgitta *probabiliter ſcripſiſſe, admiſi. Aliud omnino eſt de* S. Birgittæ *Vita, à Birgero conſcripta. Joannes Magnus Gothus, aut ejus frater Olaus, non tantùm* S. Birgittæ *Vitam a Birgero ſcriptam, ait, ſed etiam verba, quibus illam exorſus eſt, nos docet, ita ſcribens:* Hic Birgerus archiepiſcopus compoſuit Legendam ſanctæ Birgittæ, in qua continentur hæc verba: "Beata Birgitta, in regno Sueciæ oriunda, non ſolùm juxta revelationem divinitus ſibi factam „ex ſanctorum ibidem regum progenie, qui ſuis „Sanctis promeruerunt meritis, ut magnificaret Dominus miſericordiam ſuam cum illa, „illuſtrem duxit progeniem, verùm etiam de „nobilibus devotiſque progenitoribus & parentibus nata fuit: „ *quibus etiam Vita* S. Birgittæ, *à nobis Birgeri nomine edenda, incipit.* *Burei in Deſcriptione Sueciæ pag.* 306 *verba, quæ à jam tranſcriptis non differunt, non libet repetere. Addo tamen Joannis Molleri verba in Hypomnematis, Joannis Scheffери Sueciæ litteratæ ſubnexis, verba pag.* 352. Scripta de Vita ipſius (*S. Birgittæ*) Birgero Gregorii, modò laudato, Nicolao Scheningenſi, epiſcopo Lincopienſi, concinnata, atque à Scheffero noſtro (pag. 10) & Joh. Meſſenio (in Chronico epiſcoporum Sueciæ c. 5 p. 44, c. 7 pag. 84) memorata haud dubiè perierunt. *Si haud dubiè perierint Birgeri de* S. Birgitta *ſcripta; haud dubiè etiam exſtiterunt.*

D

E

& hic edenda

15 *Et verò minimè mirum eſt,* Birgittæ *Vitam à Birgero ſcriptam poſt abjectam jam pridem à Sueeis religionem avitam & diſſipata monaſteria nuſquam Benzelio in Suecia viſam: vidit certè illam Joannes Magnus Gothus, aut frater illius Olaus, ſi hujus ſint Additiones, Upſalenſium Upſalenſium hiſtoriis ſubjectæ. Quid ſi ea fuerit ex eorum eccleſia Upſalenſi, regnique Suecici antiquorum monumentorum numero, quæ Joannem Magnum Gothum, peſſumeunte in Suecia fide Catholica, alio abſtuliſſe aiunt? Sic enim de illo Molierus in Hypomnematis pag.* 364. Quadriennio muneri huic præfuit unicò (*archiepiſcopali*) multaque interea temporis negotia magni momenti expedivit publica, donec anno MDXXVII, cùm non ſolùm reformationem eccleſiaſticam (*ita loqui Acatholicis placet*) in comitiis regni decretam negligeret, ſed & eidem reluctaretur, Guſtavi regis, fruſtra in ipſum invecti, incurreret indignationem, ab co-

F

AUCTORE J. B.

que, ne Lutheranismi patronis ulteriori esset impedimento, in Poloniam ad nuptias Hedwigis, Sigismundi regis filiæ, sibi conciliandas, mitteretur legatus. Cùm enim illuc, convasatis priùs occultè rebus suis omnibus, chartisque simul ac monumentis historicis regni, & ecclesiæ Upsalensis vetustis, eodem anno MDXXVII ... se contulisset, in patriam numquam rediit, sed Romam ab initio profectus &c: *Unde, ut aliquantò pòst Mollerus addit*, Ad monumenta rerum Suedicarum, quæ è patria secum abstulerat, vetusta denuò conquirenda, & Suecis postliminio vindicanda, integro post obitum ejus seculo, anno MDCXLIX Jobus quidem Ludolphus, vir illustris, Christinæ augustæ jussu Romam commigravit, sed nihil horum offendere aut recuperare potuit.

De veteri monasterii S. Mariæ ad Arborem expugnatione.

16 *Verùm, ut ut hæc sese habeant, non bibliotheca tantummodò Suecica, sed Birgittinorum etiam monasteria per varias Europæ regiones sparsa, priùs erant consulenda, quam Birgerus S.* Birgittæ *Vitam exaràsse negaretur, aut hæc certò periisse diceretur: veri quippe speciem habere non poterat, antiquiores Ordinis Birgittini alumnos rerum, ad sanctam Matrem suam pertinentium, adeò fuisse negligentes, ut antiqua illius monumenta nusquam alibi, quàm in Suecia curârint transcribi, sedulòque conservârint. Contrarium docet* S. Birgittæ *Vita in monasterio* Mariæ ad Arborem, *vulgo* Marien-boom *dicto & in Clivia sito, à P. van der Ketten inventa, quam Birgeri fuisse, hæc Vitæ subjecta verba demonstrant:* Explicit beatæ Birgittæ Legenda matris nostræ nacione Swecie per reverendum dominum patrem Birgerum, archiepiscopum Upsalensem compilata; *quæ quidem liquet, Birgeri non esse; sed monachi Birgittini, qui ex vetustiori illam exemplari descripsit: magni tamen propterea ponderis esse non desinunt; utpote auctoris, qui ista scripserit post mortem Birgeri annis circiter* 58, *quique adeò, quod de Birgero scripsit, vel ex vetustiori, quod præ manibus habuit, exemplari hauserit, vel ex primis ordinis sui patribus, supparis saltem cum Birgero ætatis, acceperit: scribit enim P. van der Ketten, se in supradicto monasterio Revelationum* S. Birgittæ *volumen geminum invenisse, in quorum altero Birgeriana* S. Birgittæ *Vita ad calcem habebatur, omisso tamen anno, quo exaratum fuit; ac alterum anno* 1441 *exaratum notabatur: cùm verò, teste eodem patre, utrumque volumen eadem manu scriptum fuerit, parem ferè utrique esse antiquitatem, verosimillimum est.*

B

17 *Porrò ne quemquam plùs, quàm par est, Benzelii auctoritas moveat, illud indictum præterire non libet, eumdem in suis Annotatis in Vastovii Vitem Aquilonarem pag.* 58 *pari de causa, ob quam Birgero prolixiorem* S. Birgittæ *Vitam abrogat, S. Brynolpho quoque, Scarensi episcopo, Vitam S. Helenæ, Scodevæ in Suecia cultæ, abrogare, quam tamen ex codice Ms. cœnobii Bodecensis dedit tom.* 7 *Julii à pag.* 332, *& S. Brynolpho abunde vindicavit Petrus Boschius in Commentario prævio num.* 7 *&* 8, *ut ubique parem Benzelius errorem admisisse videatur. Nec in Belgio tantùm, sed & in Italia etiam seculo* XV *S. Antonino, anno* 59 *ejusdem seculi defuncto, visa fuit, ut scriptam ab illo contractamque nonnihil pari.* 3 *Chronicæ, Lugduni in Officina Junctarum & Pauli Guittii anno* 1586 *impressæ, à pag.* 793 S. Birgittæ *Vitam cum Birgeriana comparanti minimè, ut opinor, dubium*

S. Birgittæ Vita vindicatur.

C

eris; adeò Antonini de S. Birgitta *lucubratio Birgeriana nostræ, quàm Suriana, quæ ibi laudatur in titulo, similior est. Manent itaque asserta Birgero* S. Birgittæ *Vita, quamquam non primariam illam* S. Birgittæ *Vitam esse, unde profluxerunt cetera, & à veteribus scriptoribus memoratam, ausim dicere, quòd careat illo indicio, cujus num.* 12 *mentionem feci.*

Bulla Canonizationis ejus Commentario inseritur.

18 *Præterea Vitæ* S. Birgittæ *compendium, quod præsens, ubi de ejus Canonizatione agetur, Commentarius exhibebit, à Bonifacio IX datum est in Bulla Canonizationis* S. Birgittæ, *anno Pontificatus sui secundo, Christi* 1391, *Romæ apud S. Petrum Nonis Octobris edita, quam tom.* 1 *Bullarii Pontificii pag.* 233, *apud Fontaninum in codice Canonizationum à pag.* 151, *& ante Revelationes* S. Birgittæ, *operâ Simonis Hermann Birgittini Monachii in Bavaria anno* 1680 *unà cum Consalvi Duranti in illas notis impressas, videre est. Compendium verò istud procul dubio ex lib. Attestationum, de quo suprà, seu ex ejusdem Sanctæ canonizationis processu excerptum est: ut adeò seu Pontificis auctoritatem, seu fontem, è quo prodiit, spectes, frustranea videri possit ejus qualiscúmque commendatio, iis præsertim, quibus, quanta in hisce rebus accuratione uti Pontifices summi soleant, non ignotum est. Altera apud Hermannum, mox laudatum,* S. Birgittæ *Vita occurrit à pag.* 797, *quam* abbreviatam *dicunt. Hanc quidem, ut res ferebat, adhibebimus, non tamen edemus, eò quòd partim ex libris Revelationum* S. Birgittæ, *partim ex ejusdem Vita, per Birgerum scripta, videatur esse composita: Quando, quove auctore, mihi non liquet. Tantumdem dico de* S. Birgittæ *Vita, quam ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris habemus. Prologi initium est:* Gloriosus Deus, qui dat virtutem & fortitudinem plebi suæ, rationabilem creaturam suam in Spiritu Sancto sibi feliciter unitam & effectam suæ divinitatis participem gratanter erigit in sublime &c. *Vitæ initium:* Beata Brigitta, nobilis progenie, sed nobilior moribus, potentes, & secundùm seculi dignitatem progenitores excelsos habens &c; *finis verò:* Et quia tamquam sydus excellens omnium virtutum ornamento, dum viveret, radiabat in terris, jam de mundo translatam non solùm in monasterio prædicto Wastenensi, ubi corpus ejus requiescit, sed etiam in Roma & in aliis mundi partibus diversis miraculorum prodigiis & signis ipsam inter Sanctos suos mirificavit, & inter homines famâ celebrem efficit & ostendit meritis gloriosam mirabilis in Sanctis suis Dominus noster Jesus Christus, cui est honor in secula seculorum. Amen. *Quibus quidem à Birgeriana Vita hæc satis differre videtur: sed reliqua ita cum Birgeriana Vita congruunt, ut hujus compendium aliquod meritò haberi possit, licet immutato subinde nonnihil rerum ordine: quapropter & hoc excudendâ abstinere est visum.*

D

Vita verò, quam Suriana.

19 *Vitam quoque* S. Birgittæ *edidit Surius ad diem* XXIII *Julii, quo illa Romæ obiit, sed pro more stilo adaptatam suo, eamque sinceram Baronius in suis ad Martyrologium Romanum Annotatis agnovit. At quænam Vita ea est, quam stilo suo edidit Surius? Papebrochius noster tom.* 3 *Martii pag.* 514 *in Annotatis in Vitam S. Catharinæ,* Birgittæ *filiæ, ab Ulphone monacho, auctore suppari, scriptam, lit. f in hæc Ulphonis verba:* Tempore igitur suprascripto post mortem ejus (*S. Birgitæ*) & eodem anno (1373) transla-

E

F

Digitized by Google

A translatio inchoata, sed non absque prodigiis insignibus circa resolutionem carnis ab ossibus mirabiliter factam, nec non sine miraculis in via factis, est consummata, & ad monasterium Watzstenense translata, sicut alibi plenius est conscriptum, *sic annotat:* Videtur ea Vita indicari, quàm Surius edidit stylo mutato & magis contracto. *Verùm hic vel librum Attestationum, ut P. van der Ketten in suis Notitiis Mss. obiter indicat, vel aliud quidpiam de S.* Birgitta *scriptum designari propterea reor, quòd illic Ulpho non de miraculis* S. Birgittæ *universim agat; sed de iis, quæ translationem reliquiarum* S. Birgittæ *sunt comitata: hæc autem Vita Suriana non nisi breviter ac generatim hunc perstringit in modum:* Anno autem proximo (1374) post multorum miraculorum coruscationem, & ossium ejus subitam, & ultra modum mirabilem purgationem & exsiccationem, ab Urbe Romana, multis in itinere editis miraculis, ad monasterium Vuastbenæ duodecimo Julii die cum ingenti populorum frequentia & gaudio per sanctam filiam ejus Catharinam translata est. *Quid ni potiùs igitur, miracula* S. Birgittæ, *de quibus infrà num.* 25, *ubi de quinta miraculorum* S. Birgittæ *hîc edendarum parte agetur, Ulphonis verba designent?*

B

20 *Mihi quidem* S. Birgittæ *Vitæ, quam Laurentius Surius, Carthusiensis Colonia Agrippina sæculo* XVI *monachus, interpolavit, ea videtur esse, quam in Historia Sanctorum, ut vocant, Lovanii in Belgio nostro jam inde ab anno* 1485 *in domo Joannis de Westfalia à fol.* 142 *impressa, habemus, quamque prorsus sæculo* XVI *verosimillimè viderit Surius. Id ut pateat clariùs, lubet utriusque exordium hoc transcribere: sic incipit,* S. Birgittæ *Vita in dicta Historia:* Sancta Birgitta in regno Suetie oriunda, non tantùm ex patre & matre nobilibus & coram Deo & mundo potentibus, verùm etiam ex parentum progenitoribus excelsis, in justificationes Dei ferventer requirentibus, & peregrinationes ceteroque pios actus avidissimè complectibus, illustrem duxit originem. Omnis siquidem ejus cognatio & generatio, sicut Thobye, in bona vita & conversatione permansit: ita ut accepti essent tam Deo, quàm hominibus & omnibus habitantibus terram. Nam avus, proavus & atavus *&c.*

interpolâsse videtur.

C

21 *Vide sis modò, quàm parùm ab his discrepet Suriana:* Sancta Birgitta in regno Suediæ orta, non tantùm parentes habuit nobiles, & tum coram Deo, tum coram mundo potentes, verùm avos, proavos & abavos excellentes, legem Dei ferventer inquirentes, & peregrinationes suscipientes, ceteraque pia opera avidissimè exequentes. Omnis enim cognatio ejus & stirps, uti etiam beati Tobiæ, bonam vitam & sanctam conversationem secuta est: adeò ut tum Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus terram accepti & chari essent. Avus enim & proavus atque abavus *&c. Pari ferè passu procedit Vita utriusque reliqua series ad finem usque: ut adeò Vitam* S. Birgittæ, *quam prædicta Historia exhibet, à Surio interpolatam, non immeritò dicendi. Satis quidem illa videatur antiqua & accurata, sed à quo auctore conscripta sit, mihi non liquet. Si fuisset* S. Birgittæ *Vitam a Nicolao, Lincopiensi episcopo, conscriptam fuisse constaret, tribui hoc illi fortassis posset. Sed, ut ut res sese habeat, eam, utpote jam typis edi-*

quid typis vulgata sit, hic non edatur.

tam, necesse non est visum hîc vicudere.

22 *Vitam quoque* S. Birgittæ *ex Attestationum Libro seu Actis & Processu Canonizationis* S. Birgittæ *concinnavit Bertholdus Romanus, Birgitinii juxta Florentiam monasterii, cui* Paradisi *nomen est indituum, confessor generalis. Audi de illa P. van der Ketten in Notitiis Birgittinis ad nos missis:* Inveni, *inquit, sed locum, ubi invenit, non exprimit,* in antiquo libro, qui fuit aliquando monasterii Mariæ ad Aquas prope Sylvam ducis Ordinis nostri, Vitam S. Matris nostræ fusè scriptam, & in tres partes divisam, in quarum 1 auctor de acquisitis virtutibus sanctæ Matris nostræ agit. II de acquisitis gratiis: III de patratis post mortem miraculis. *Fontem verò, è quo Vitam* S. Birgittæ *concinnavit, auctor ipse detegit, ita Prologum exorsus:* Dum in Actis seu processu canonizationis S. Matris nostræ Birgittæ curiosè hinc inde perlegerem &c: *è quibus præterea patet, auctorem, qui nomen suum tacet, fuisse professione* Birgittinum. *Sed, ut nomen suum siluerit auctor, prodidit illud unà cum anno & loco, quibus Vita illa descripta fuit, sequens monitum, codici à Patre van der Ketten invento, ad calcem Vitæ* S. Birgittæ *subjectum. Sic habet eodem teste:* Sciat lector in Christo devotus, nec non sanctitatis virginis Mariæ & Dominæ Birgittæ zelator, quòd primævus præscripti compilator Opusculi fuit Fr. Bertholdus de Roma, confessor generalis monasterii ejusdem Matris nostræ Brigittæ de Paradyso apud Florentiam, excopiataque fuit in monasterio (*subscripto, ut opinor*) ejusdem Ordinis anno Domini MCCCCLII, mense Decembri. Oremus pro invicem, ut salvemur. Actum ad Aquas Mariæ prope Buscum Ducis Leodiensis (*tunc quidem*) diœcesis.

AUCTORE J. B. *contrà datur alia,*

E

23 *Vita hujus tandem nobis copia facta est ex monumentis monasterii S. Altonis in Bavaria, Patronæ Birgittanorum ad incolentium humanitate & beneficio, qui eam P. Crammer è Societate nostra sacerdoti dederunt, ut eam nobis (quod & fideliter & accuratè hic præstitit) describendam curaret. Habet hæc ad calcem eadem, quæ modò ex Patris van der Ketten notitiis produximus, subjecta verba; ut adeò vel ipsum sit* S. Birgittæ *Vitæ Buscoducense apographum, vel dein hoc descripserit is, cujus ibi nomen hoc modo exprimitur:* Ora pro scriptore R. P. Bartholomæo Laucieo Ord. S. Birgittæ in monasterio Sion Coloniæ professo sacerdote. *Verùm in anno, quo exscripta fuerit hæc à Bertholdo adornata* S. Birgittæ *Vita, discrimen ingens occurrit: annum* 1452 *notavit P. vander Ketten in Notitiis: at annum* MCCCCII *habet apographum nostrum Bavaricum; aut & quidem ipsum Patrum Altomantensium, è quo illud desumptum est, apographum; cùm eumdem annum* 1402 *conceptis verbis etiam signârint P. Jacobus Schreckh in suo de monasterio S. Altonis libello, anno* 1730 *typis Frisingensibus edito pag.* 57. *Error latet in apographo S. Altonis, in quo nota numeralis* I *omissa est: cum enim monasterium Maxia ad Aquas frigidas prope Sylvam-ducis, ut tom.* 5 *col.* 411 *Galliæ Christianæ antiqua scriptores tradunt, concinnente Joanne Francisco Foppens in Supplemento ad Opera diplomatica Miræi (tom.* 3 *pag.* 497) *fundatum dotatumve fuerit anno* 1434, *manifestum fit, anno* 1402 S. Birgittæ *Vitam ibi exscribi non potuisse.*

in Belgio olim descripta.

F

24 *Neque ausim asserere, Bertholdum sæculi*

AUCTORE J. B. & à Bertoldo Romano exarata;

XV *principio in Florentino Paradiſi monaſterio confeſſoris generalis officio functum: nullam hujus rei Vaſtenenſe Chronicum mentionem facit. Anno* 1394 *de condendo prope Florentiam Paradiſi monaſterio ſerio agi eſt cœptum Magni Petri auſpiciis, ita in laudato Chronico ad annum ſupradictum ſcribente Thorino:* In die Apoſtolorum Philippi & Jacobi arripuit iter frater Magnus Petri versùs Romam pro inchoando clauſtro Religionis S. Salvatoris prope Florentiam, in cujus comitiva fuerunt Ericus Gudhmundi presbyter, & Lucas, qui tunc laïcus erat, ſed in Roma ordinatus eſt presbyter. *Obiit Magnus Petri Florentiæ in monaſterio Paradiſi anno* 1396, *eodem teſte Thorino. Quis defuncto ſucceſſerit in Confeſſoris generalis officium, non edidit: verùm ad annum* 1429 *ſcribit, Lucam, Magni Petri ſocium, monaſterii Paradiſi confeſſorem generalem eo anno exceſſiſſe è vita, cùm à celebratis Vaſtenæ Ordinis comitiis rediret in Italiam: ita ut fortaſſe, nonniſi defuncto Luca, monaſterii Paradiſi confeſſor generalis factus ſit Bertholdus, Vitamque* S. Birgittæ *ex Actis canonizationis ejus confecerit inter annum* 1429 *&* 1452; *quæ*

B *quidem conjectura firmatur ex eo, quòd ab anno* 1403, *quo primùm Paradiſi monaſterium ritè conſummatum fuit, illi Lucas præfuiſſe videatur. Sic enim ſcribit Thorinus ad annum* 1403: Item priori anno (1402) circa feſtum Michaëlis duo fratres, frater Ericus & frater Thorirus, tranſierunt versùs Romam pro aliquibus negotiis monaſterium noſtrum ſummè tangentibus. Quibus expeditis, dn. Ericus rediit & alter, videlicet frater Thorirus cum fratre Luca tranſivit Florentiam, ubi incœptum fuit monaſterium prope civitatem in caſtro, quod dicitur Paradiſus, pro informatione fratrum & ſororum ibi inſtituendorum ſecundum Regulam ſancti Salvatoris.

quam ſequentur S. Birgittæ Miracula.

25 *Poſt has* S. Birgittæ *Vitas addemus ex Hermanno ſuprà laudato Miracula* S. Birgittæ, *quæ viva mortuaque patravit, in varias partes diviſa: earum prima octo miracula continet, quæ patrata fuerunt in Suecia: altera miracula aliquot, Bernardi archiepiſcopi Neapolitani juſſu anno* 1376 *collecta, ex antiquiſſimo codice, ut ait Hermann, deſcripta: tertia miracula aliquot Nolæ & Romæ ante & poſt mortem* S. Birgittæ *facta ex eodem codice: quarta miracula aliquot, quæ comes de Nola,* S. Birgittæ, *dum viveret, familiaris, teſtimonio ſuo firmata ad Alphonſum, Giennenſem epiſcopum, miſit: quinta miracula quædam, quæ ſive in tranſlatione corporis* S. Birgittæ *Româ in Sueciam anno* 1374, *ſive in Suecia poſtmodùm contigerunt, conſcripta, ut apparet, ab aliquo, qui Sanctæ reliquias comitatus eſt: ita conjicio ex ejus verbis miraculo* 1. Cùm de Bruma civitate pergentes hoſpitaremur in oppidulo quodam *&c: item miraculo* 2: Cùm diverteremus ad monaſterium, quod vocatur Claravallis regni Poloniæ *&c: & miraculo* 3: Cùm adhuc eſſemus in mari inter Alamanniam & Sueciam *&c: ſexta miracula aliquot alia in Polonia & Suecia facta, Nicolai Lincopienſis epiſcopi juſſu à tribus monachis Vaſtenenſibus ſcripta, quibus præmittitur brevis Sermo de* B. Birgitta, *deſcriptus ex eodem codice antiquiſſimo, monaſterium nimirum S. Laurentii in Paniſperna Romæ, apud quas* S. Birgitta *ſepultura tradita fuit. His denique poſtremis miraculis, ne tempus ignores, quo conſcripta ſunt, ad calcem ſubdunntur ſequentia:* Expliciunt miracula beatæ Birgittæ de Suetia, finita & ſcripta anno Domini MCCCLXXVIII in Octava S. Martini per manus Nicolai Miſner, aliàs dicti Vvogeler, clerici Brandenburgenſis diœceſis, tunc temporis in Roma exiſtentis *&c: ex quibus intelligas, ea Romæ in chartas fuiſſe conjecta, cùm de ejus canonizatione agebatur. Plura quidem miracula* S. Birgitta *patravit, quorum aliqua ſuo loco referemus: omnia enim referri vix poſſe putamus. Interim ex his, quæ dabuntur, quanti apud Deum meriti* S. Birgitta *ſit, prorsum erit unicuique perſpicere.*

D

26 *Reliquum eſt, ut de tribus maximè auctoribus, quorum teſtimonio non raro utemur, nonnulla diſſeram, eorumque notitiam lectori ſuggeram: ſunt autem Matthias, canonicus Lincopienſis, qui Prologum in aliquot* S. Birgittæ *revelationes edidit; Petrus, Alvaſtrenſis in Suecia monaſterii Prior ex Ordine Ciſtercienſi, qui pleraſque* S. Birgittæ *revelationes calamo exaravit, declarationibus illuſtravit, ac iis, quas* Extravagantes *dicunt, locupletavit, auxitque; & Alfonſus, Giennenſis primùm epiſcopus, ſolitariam dein vitam amplexus, qui, præter Vitam* S. Birgittæ, *in gratiam S. Catharinæ Piſanæ ſuæ ſcripſit, de qua ſuprà, Prologum ſcripſit in librum, cui titulus,* Liber cæleſtis Imperatoris ad reges *&c: cui Prologo aliquod Vitæ* S. Birgittæ *veluti compendium ſparſim inſeruit. Ex his Matthias in Suecia natus loco honeſto, & literarum pietatiſque à teneris amans, adultior ad varias exterorum adiit academias, unde in patriam redux ob doctrinæ probitatiſque laudem non modò Lincopienſibus canonicis adſcribi meruit, ſed conſcius etiam fieri arcanorum, quæ Deus* S. Birgittæ *revelabat, dum illi à confeſſionibus fuit: multa de illo leguntur in libris Revelationum, quæ vide lib.* 1, *cap.* 3 *&* 52; *lib.* 5 *interrogatione ultima; lib.* 6, *cap.* 75 *&* 89, *& alibi. Obiit Stockholmiæ anno* 1350, *ſepultuſque fuit in templo Dominicanorum.*

Quis fuerit Matthias.

E

27 *Ita ferè Vaſtovius in Vitæ Aquilonia, nihil contradicente Benzelio in ſuis ad Vaſtovium Annotatis. Varia ingenii ſui reliquit monumenta, quorum unum, teſte Benzelio, in codice Mſ. Bibliothecæ publicæ (Upſalienſis, ut reor) membranaceo, ſignato num.* 54, *manu veteri hæc præmittuntur:* Hic liber ſubſcriptus, qui incipit "Abſolutio multum beneficium confert,, dicitur Copia exemplorum, quem fecit Magiſter Matthias, canonicus Lincopenſis, & collegit. Hic venerabilis vir Matthias fuit primus confeſſor matris noſtræ glorioſæ S. Birgittæ, quia vita & religione valde erat præclarus, & tempore ſuo Magiſtrorum omnium ſummus, qui plures libros fecit, ſcilicet Concordantias ſuper totam Bibliam, quas habemus in Watzſtena in tribus voluminibus magnæ quantitatis. Item unum librum, qui dicitur "Homo conditus,, item ſuper Apocalypſin. Item tractatum de modis loquendi, & quamplures alios. *De ejus in Apocalypſin incubratione item Diarium Vaſtenenſe ad annum* 1438 *his verbis:* Craſtino S. Erici regis & martyris obiit Fr. Petrus Olavi... Hic ſcripſit... expoſitionem ſuper Apocalypſi magiſtri Matthiæ Lincopenſis: *ex quibus liquet, quantopere hallucinetur Oudinus tom.* 3 *Scriptorum eccleſiaſticorum col.* 1110 *& ſeq., Matthiam Lincopienſem cum Matthæo Cracovienſi, epiſcopo, ut ſcribit, Wormacienſi, anno* 1414 *de-*

Lincopienſis canonicus,

F

Digitized by Google

A *defuncto, confundens, Operaque Mathiæ attribuens, ſi expoſitionem in Apocalypſin demas, toto cælo diverſa.* Beatum *ſua ætate vocatum, ejuſque edem inſignem Deo dicatam & oſſa ſe conſpexiſſe Vaſtenis, ait Poſſevinus in Apparatu ſacro. Ex quibus efficitur, non exigui momenti eſſe debere hujus viri in* S. Birgittæ *rebus auctoritatem, ſive illius ætatem, rerumque à* S. Birgitta *geſtarum notitiam, ſive eruditionem, ſive denique vitæ ſanctimoniam, atque adeò veri amorem ſpectes. Quod quo de cauſa dictum ſit, paulò pòſt patebit. Venio nunc ad Petrum, Alvaſtræ Priorem.*

28 *Et hic* S. Birgittæ *familiaris fuit, teſte Theſiro Andreæ in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1390, *ubi ſic loquitur:* Item nono die menſis Aprilis in curia epiſcopali ad Vaſten moriebatur frater Petrus, Prior Alvaſtri, (*fallitur itaque Vaſtovius, cui ſub annum* 1378 *mortuus eſt*) tranſlator & conſcriptor maximæ partis Revelationum divinitus oſtenſarum beatæ Birgittæ, & comes peregrinationis ejus ad ſanctam Jeruſalem: cujus corpus per epiſcopum Nicolaum Lyncopenſem & Tydhemannum abbatem cum
B magno honore ad monaſterium ſuum eſt tranſlatum. S. Birgittæ *quoque à confeſſionibus fuiſſe* (*annis* 30, *teſte Alphonſo apud Raynaldum ad annum* 1379, *num.* 8) *ac libros olim Revelationum ejuſdem è ſermone Succico in Latinum tranſtuliſſe, præterea cantum Birgittino* Ordini proprium cum Hymnis & Antiphonis *compoſuiſſe, Vaſtovius ſcribit in Vita Aquilenari; ſed ut annum emortualem Petri Vaſtenenſis monachi, & primi confeſſoris generalis cum anno emortuali Petri Olavi, Alvaſtrenſis Prioris ex Ordine Ciſtercienſi, confudit perperam, ita falsò cantûs Birgittini auctorem, qui Petrus Vaſtenenſis fuit, Petrum Alvaſtrenſem ac Ciſtercienſem fecit: nam de Petro Vaſtenenſi, non Alvaſtrenſi, ita Theſirus in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1378: In craſtino Octavæ Nativitatis beatæ Mariæ Virginis obiit magiſter Petrus, primus confeſſor generalis in Vazſtenom. Hic magiſter & confeſſor fuit S. Birgittæ permanens in virginitate per omne tempus vitæ ſuæ. Hic dictavit cantum ſororum. *Illius* (*Petri nempe Alvaſtrenſis*) *ſunt Declarationes, Revelationum* S. Birgittæ *libris, ut ſuprà dixi, hinc inde inſerta, uti & revelationes aliæ, quas, in unum volumen redactas,* Extravagantes *appellârunt: quod, qua ratione ſit factum, ex Extravagantium Prologo accipe:* Poſtquam dominus Alphonſus quondam epiſcopus Giennenſis (*non Senenſis, ut Mollerus, ubi de* Birgitta, *ſcribit*) & poſtea eremita probatiſſimus ex præcepto Chriſti revelationes cœleſtes, factas S. Birgittæ de regno Sueciæ, in libros diſtinxiſſet, dominus Petrus, Prior Alvaſtri, ipſarum Revelationum primus conſcriptor (*quoad maximam partem*) aliquas alias revelationes extra libros originales prætermiſſas redegit ſeorſum in cædulas & ſexternos. Quos in præſentia reverendi patris beatæ memoriæ domini Nicolai, tunc temporis epiſcopi Lincopenſis, aliorumque plurimorum dominorum ſæcularium & eccleſiaſticorum tradidit fratribus primitivis in Vuaſten, affirmans in verbo veritatis, revelationes illas & plures alias, quas in ſuo monaſterio Alvaſtri repoſitas habebat, B. Birgittæ divinitus revelatas, & per ſe ab ejus ore tranſlatas fideliter & conſcriptas. Quarum revelationum aliquæ propter convenientiam, quam habent ad revelationes, in libris originalibus contentas, tamquam declarationes earumdem & additiones, diligenti præhabita diſcuſſione, ipſis originalibus libris hinc inde pio conamine ſunt inſertæ. AUCTORE J. B.

29 *Illius etiam mentio ſit apud Joannem Cardinalem de Turrecremata in Prologo ad Revelationes* S. Birgittæ *capitulo* 1, *lib. Revelationum Extravagantium capp.* 46, 48, 109. *Ordine, ubi de* S. Birgitta *illi ſermo eſt, tam Petrus Alvaſtrenſis Prior, quàm Alphonſus epiſcopus modò ſimplices & credoli, fideque indigni ſunt, ut qui revelationes* S. Birgittæ *facilè nimis à Deo immiſſas credidérint; modò homines fraudulenti, ut qui revelationibus à ſe confictis, quò iis fidem auctoritatemque conciliarent, S. Birgittæ nomen affinxerint. Simplicem corde fuiſſe Petrum Alvaſtrenſem, ſed ſimul religioſiſſimum, etiam Mathias Lincopienſis canonicus ait in Prologo: at quid obſit ejus ſimplicitas, ut* S. Birgittæ *revelationes ſincerè fideliterque tradiderit, non video: hujuſmodi notam etiam S. Catharinæ, filiæ* S. Birgittæ, *inurere poterat, quæ idem, quod Petrus, in Actis Canonizationis* S. Birgittæ *atteſtata legitur in Prologo Revelationum extravagantium. Verùm de Revelationibus* S. Birgittæ E *ſuo loco dicetur: illud interim hic obſervo, mirum non eſſe Petrum Alvaſtrenſem, Ciſtercienſem monachum, parùm benignè, imò contemptim ab Ordine, Premonſtratenſis Ordinis aliquando alumno, & dein tranſfuga, excipi, qui religioſum habitum & unà cum hoc, quod multò pejus, etiam fidem exuit. Contrà Petrus Henriquez in Menologio Ciſtercienſi ad diem* VI *Maii, Chalemotus, & Bucelinus* Beatum *vocant; ad quem diem in Opere noſtro tom.* 2 *Maii hæc leguntur in Prætermiſſis:* Petrus Prior monaſterii de Alvaſtra in Oſtrogothia, qui Revelationes S. Birgittæ ſcripſit, refertur cum titulo Beati à Chryſoſtomo Henriquez, eumque ſecutis Chalemoto & Bucelino. De eo agi poterit ad Vitam S. Birgittæ VIII Octobris: *at cùm, quæ de illo auctores laudati habent, ex Vaſtovio hauſta ſint, nec hic illive ullum cultûs ſacri, Petro Alvaſtrenſi exhibiti, indicium argumentumve ſuppeditent, neceſſe non eſt hac de re diſſerere pluribus. Ad Alphonſum ſermonem convertо.*

Alvaſtrenſis Prior.

30 *Alphonſum in primis Joannes Cardinalis de Turrecremata in Defenſorii Revelationum* S. Birgittæ *Prologo cap.* 1 *numerat inter viros eximios, qui* S. Birgittæ *Revelationes tum eâ vivâ, tum poſt mortem ejus examinárunt; & Alphonſum quidem hic ad* S. Birgittæ *Revelationes examinandas à ſummis Pontificibus deputatum ait; primùm à Gregorio XI anno* 1377: *dein ab Urbano VI anno* 1379. *Familiarem fuiſſe* S. Birgittæ, *eidemque in itineribus ſocium fuiſſe, colligitur ex lib.* 7 *Revelationum capp.* 16 *&* 31, *ex Revelatione inter Extravagantes* 48 *&* ſeq.; *ex litteris ad illum datis à comite de Nola, quas habet apud Hermannum pag.* 813. *Fragmentum itineris Hieroſolymitani, ab Alphonſo deſcripti, ex codice Ms. Bibliothecæ publicæ Upſalienſis edidit Benzelius poſt Chronicon Margaretæ Vaſtenenſis abbatiſſæ, de qua poſtea. Revelationes* S. Birgittæ *ab illo in libros fuiſſe diſtinctos, jam diximus ſuprà; uti & Libro ad reges & e compoſitum marte ſuo Prologum præfixiſſe, editum ab Hermanno à pag.* 625. *Patrem habuit Ferdinandum Rodriguez patriâ Senenſem, matrem verò, Martinez dictam, patriâ Segovienſem; Giennenſis epiſcopus renunciatus fuit poſt* Alphonſus. F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

Andream ſub annum 1368, *ut ſcribit Martinus de Ximena de Epiſcopis Giennenſibus pag.* 340: *ſed epiſcopatui brevi poſt renunciavit, ac Romam abiit, ubi cum* S. Birgitta *familiaritatem contraxit.*

Giennenſis epiſcopus, ſæpe citandi.

31 *Inter varia, quæ Romæ geſſit, memorat Odoricus Raynaldus, ſcripto illum Commentario Urbani VI in ſummum Pontificem electionem defendiſſe, quem exhibet ad annum* 1379 *à num.* 8, *è quo intelligitur, quanto flagrârit ſtudio, ut imminens eccleſiæ ſchiſma, quantum penes ſe erat, averteret, & quàm intimam cum* S. Birgitta *habueris neceſſitudinem; ut ſuo loco annotabimus. Id hîc animadverto ita Alfonſum in prædicto Commentario de ſeipſo loqui, ut non natione Italus, ſed Hiſpanus fuiſſe videatur: nam apud Raynaldum cit. num.* 16 *de fratre Alfonſo tertii Ordinis S. Franciſci hæc habet:* Qui nunc eſt in regno noſtro in Gallecia prope civitatem S. Jacobi de Compoſtella; *quo modo poſt abdicatum Giennenſem epiſcopatum locuturus fuiſſe non videtur, ſi Italus fuiſſet. Mortuus & ſepultus eſt, referente eodem Ximena, ſecundum alios in*

B *monaſterio S. Bartholomæi de Lupiano, ſecundum alios in ſacello S. Jacobi de Guadalaxara: ſed vel ipſa, quæ hîc occurrit, contradictio facit, ut neutris ſit aſſentiendum; ſed potiùs Lancelote lib.* 2 *Hiſtoriæ Olivetanæ, ubi de monaſterio Quartano Gennenſi, cujus fundator Alphonſus pleriſque creditur, cum illic ſepultum aſſerenti, ubi etiam ejus tumulum & epitaphium extare ait marmori inſcriptum, his verbis:* Hic jacet reverendus pater dominus Alphonſus de Vadatera (*de Pecha, ſcribit Ximena*) natione Hiſpanus, qui, diſperſo patrimonio proprio propter Deum, relictoque epiſcopatu Geennenſe, ut pauper Chriſtum pauperem ſequeretur, eremiticam vitam duxit. Tandem Januam veniens eleëmoſynis fidelium ſub vocabulo B. Hieronymi hanc fundavit eccleſiam, quam regi obtinuit per venerabiles monachos M. Oliveti. Demumque migravit ad Dominum. Anno MCCCLXXXVIII, die 19 Auguſti. *Atque hæc quidem hactenus de Mathia Lincopienſi, Petro Alvaſtrenſi, ac Alphonſo Giennenſi primùm epiſcopo, dein eremita, paulò fuſiùs congerere libuit, ut liqueat, non perinde ſimplices, credulos, fideque indignos fuiſſe, ac Ondino aſſerere placuit, neque eorum teſtimonia deinceps, in iis maximè, quæ ad facta S. Birgittæ purè hiſtorica, & vitæ quotidianæ inſtitutum attinent, quæque alibidè, quàm ex ejuſdem Revelationibus explorata habere potuerunt, juſtis ſanè de cauſis adhibiturum.*

§ III. S. Birgittæ natale ſolum: qui fuerint ipſi parentes, fratres & ſorores; item quæ generis nobilitas.

S. Birgitta nata eſt non procul Upſalia.

SUecia, *antiquum orbis Arctoi regnum*, dividitur, *teſte Andrea Bureo in ejuſdem Deſcriptione, typis Elzeverianis anno* 1631 *Lugduni Batavorum edita, pag.* 28 in Sueciam, Gothiam, Finlandiam, Ingriam atque Eſthoniam: Suecia rurſum in Sueoniam proprie dictam & Norlandias diſtinguitur; Sueoniæ provinciæ ſunt Uplandia, Veſtmannia, Dalecarlia, Nericia & Sudermannia. *Suecia regno ortam eſſe* S. Birgittam, *adeo non modò ab ejus biographis, & Bonifacio IX in Bulla canonizationis ejus, ſed & in aliis monumentis Succicis teſtatum eſt, ut planè neſciam, qua veri ſpecie apud Wolfgangum Lazium de gentium aliquot* E *Peregrinationibus &c lib.* 7, *de Boiis inſcripto, pag.* 269 *Adolphi Palatini filia à nonnullis dicta ſit. Nata porrò eſt in ea Suecia, ſeu, ut preſſiùs loquar, Sueoniæ parte, quæ Uplandia nomen invenit, in prædio paterno Finſtada, haud procul Upſalia, civitate tunc archiepiſcopali, & antiqua regum Succicorum ſede, quæ modò Stokholmiam tranſlata eſt. Ita præ ceteris enucleatè docet Margareta abbatiſſa Vaſtenenſis in Chronico, quod quidem ſermone patrio ſcripſit, ſed Latinè Benzelius reddidit, ita Margaretæ in hanc rem verba interpretatus:* Neque ignorari debet eam (S. Birgittæ *matrem*) cum nobiliſſimo marito ſuo in Uplandia domicilium habuiſſe, & quidem in prædio Finztada, non procul Upſalia, ibique eis natam eſſe S. Birgittam, liberoſque ceteros. *Plura deinceps ex hoc Margaretæ, ut appellant, Chronico proferemus: quapropter Margaretæ hujus notitiam hîc obiter e Benzelio juverit exhibere.*

teſte Margaretâ abbatiſſa Vaſtenenſi.

33 *Monialis Vaſtenenſis conſecrata fuit anno* 1440, *obiitque anno* 1486, *poſtquam annis quatuordecim abbatiſſæ munere perfunctæ fuerat, ut ad annos citatos in Diario Vaſtenenſi videre eſt:* F *nec dubium, quin, licèt illa ab ætate* S. Birgittæ *ſit paulò remotior, probæ tamen notæ monumentis, in monaſterio Vaſtenenſi ſervatis, uſa fuerit: &, ut his carniſſet, non deerant in Vaſtenenſi cœnobio poſt ejus profeſſionem utriuſque ſexus religioſi homines, qui illic ſub finem ſeculi decimi quarti vel ſequentis initium Birgittino inſtituto jam fortè nomen dederant, à quibus proin dubiis in rebus inſtrui probè poterat: ut alios præteream, anno* 1446 *obiit Joannes Joannis natus ſub annum* 1363, *officio diaconatus functus annis* 41: *mortuus Ericus Joannis confeſſor generalis anno* 1447, *profeſſionis ſuæ* 50: *anno* 1450 *Chriſtina Padherſdotter, monialem illic profeſſa ab anno* 1386 *circiter, cujuſmodi exempla plura in Vaſtenenſi Diario hinc inde occurrunt; uſum autem Margaretam fuiſſe antiquis cœnobii Vaſtenenſis monumentis, nemo non ſuſpicabitur, qui, quæ de* S. Birgittæ *genere illa ſcripſit, cum iis, quæ eadem de re Joannes Guſtavi in Genealogia Brabea pag.* 13 *edidit ex codice olim Vaſtenenſi, nunc in Wiſingsburgenſi bibliotheca ſervato, contulerit: quæ enim illic de*

S.

A S.Birgittæ *genere conſcripta leguntur, verbatim etiam, licèt non continua ſerie, in Margareta Incubratione reperiuntur: miſcuit tamen his, quæ in prædicto codice reperiuntur alibunde multa, nimirum, ut paulò ante dixi, veroſimillimè à monaſterii Vaſtenenſis ſeu monachis, ſeu ſanctimonialibus ſenioribus accepta; quod ipſamet, dum ait, ſeſe S. Matris ſuæ, & illius poſterorum genus deſcribere*, quantùm ex hominibus veri amantibus conſtare *ſibi* potuit, *lectorem monere videtur: ut partim ex libro illo Vaſtenenſi, partim ex antiquiorum primorumque cœnobii Vaſtenenſis incolarum relatu Margareta ſcriptum veroſimiliter coaluerit; & non immeritò dignum id eſſe, quod typorum ope publicam lucem aſpiceret, Benzelius ſit arbitratus. Nunc ad* S.Birgittam *redeo.*

34 *Illuſtri admodum in Suecia loco natam* illuſtri
eſſe S. Birgittam, *una omnium vox eſt: Birgerus, Upſalenſis præſul, à generis claritudine* S. Birgittæ *Vitam ita exorſus:* Beata Birgitta in regno Sueciæ oriunda, non ſolùm juxta revelationem ſibi divinitus factam ex ſanctorum ibi-
B dem regum progenie, qui ſuis ſanctis promeruerunt meritis, ut magnificaret Dominus miſericordiam ſuam cum illa, illuſtrem duxit originem, verùm etiam de nobilibus devotiſque progenitoribus & parentibus; *adſtipulantes ſibi hic habet Vitam* S. Birgittæ *jam inde ab anno* 1485 *Lovanii typis editam, & à Surio interpolatam; Vitam item ejus abbreviatam apud Hormannum pag.* 797; *Bullam Canonizationis Bonifacii IX; Alphonſum in Prologo ad Librum Cæleſtis imperatoris ad reges cap.* 3, *alioſque, quos taceo. Pater illi ex Bulla canonizationis Birgerus fuit, cujus, ſuppreſſo tamen nomine, hauſtam à majoribus pietatem ac virtutem Birgerus Upſalenſis epiſcopus num.* 2 *egregiè prædicat. A Birgero porrò, ut vitam & ſanguinem, ita &* Birgittæ *nomen traxiſſe videtur: licèt enim* Brigitta *vel* Brigida *ſæpius dicta ſit*, Birgittam *tamen monumenta Suecica & Bonifacius IX in Bulla canonizationis conſtanter nuncupant:* Brigidæ *verò appellationem Bonifacius vulgi tantùm, in hujuſmodi rebus minùs plerúmque accurati, conſuetudini adſcribit:* quam, *inquit*, vulgares Brigidam appellant. *Et Martinus V in Bulla confirmatæ canonizationis* S.Birgittæ; quam vulgares Brigidam appellabant, prout appellant.
C

35 *Margareta, Vaſtenenſis abbatiſſa, in laudes Birgeri non minùs, quàm Upſalenſis præſul, ſeſe effundit, cujus etiam, quòd peculiaria quædam de* S. Birgittæ *patre complectantur, verba accipe ex verſione Benzelii:* Quæ (*de* S. Birgittæ *matre illi ſermo eſt*) honoratiſſimo juncta marito Birgero, Petri filio, legitèro Uplandiæ, viro optimo & religioſiſſimo, multorum templorum & monaſteriorum fundatori & exſtructori; nominatim verò monaſterii Skoo (*quod virginum Ciſtercienſium ad lacum* Meler *fuit*) Romam, Hieroſolymas multaque alia loca ſacra more patris & majorum viſitavit. De tanto religionis ardore Deus ipſe teſtatus eſt. *Hæc apud Benzelium Margareta. Refertur præterea Birgerus*, S.Birgittæ *pater, à Scheffero inter illos, qui ſub Birgero, Magni filio, Sueciorum rege, Uplandicarum legum codicem emendárunt; exſtatque in archivo regio autographa Birgeri regis ad Birgerum epiſtola, quâ præditarum legum emendationem ipſi præſcribit, data Stockholmiæ anno* 1296: *ſequi patre Birgero.*

Octobris Tomus IV.

vocatur in ea Legifer *ſeu ſupremus judex Tiundriæ, quæ una eſt ex tribus Uplandiæ, ut Sueci loquuntur, Folklandiis; ut adeò non genere modò & pietate, ſed etiam civili eruditione inſignem fuiſſe oporteat. Sed hæc de Birgero* S. Birgittæ *patre dixiſſe, ſufficiat hactenus.* AUCTORE J. B.

36 *Uxorem Birgerus habuit pietatis laude ſibi non imparem: optima hac probiſſimaque mulier, ut eam Margareta abbatiſſa appellat, palàm quidem ceterarum illuſtrium matronarum more ornata incedebat, ſed pietatem clàm pectore occultabat: unde contigit, ut, cùm aliquando in monaſterio Skoo, ut habet Vita* S.Birgittæ *abbreviata, verſaretur, monacha, ſplendidum matronæ corporis cultum intuita, illum in ſuperbientis animi verterit argumentum. Sed nocte ſequenti apparuit monachæ perſona venerabilis, irato vultu in hunc modum eamdem increpans:* Cur detraxiſti ancillæ meæ, dicendo ipſam ſuperbam eſſe, quòd non eſt verum? Ipſius namque de genere filiam unam faciam procedere, cum qua facta mea magna faciam in mundo, tantamque ſibi gratiam infundam, quòd gentes mirabuntur univerſæ. *Ita Vita* S.Birgittæ *abbreviata apud Hormann pag.* 797 *& ſeq., cui conſonat Birgerus infrà num.* 3: *ſed paulò aliter Margareta; quoad vim & ſententiam eadem referens; quippe quæ viro venerabili, qui monachæ apparuerat, hæc verba tribuat:* ſuperbam eſſe famulam judicâſti, falsò prorſus, quippe filiam pariet, quacum concors mea voluntas erit. *Mortem, quam præſcivit ac prædixit, ad Dei nutum paratiſſima ſubiit, ut num.* 5 *Birgerus ſcribit, & pariter legitur in Vita per Surium interpolata: quibus Margareta Vaſtenenſis conſentanea ſcribit:* Id datum fuit, *inquit illa*, integritati morum dominæ hujus, quòd ex mundo hoc evocaretur, & correpta morbo mortem ſuam aliquot diebus, antequam moreretur, & præſciret & prædiceret: jamque maritus eius & reliqui mœſti atque flentes adſtabant, cùm illa animo hilari; „Cur fletis? Quod fatis eſt, vixi; „gaudendum potiùs, jam enim me honoratior „Dominus avocat.„ Hoc effata, marito liberiſque fauſta quæque adprecabatur & beatè obdormivit. *matre verò, Birgero pietate non impari.*

37 *Sed antequam hinc aliò progrediamur, nodus hic occurrit geminus: quorum alter in eo ſitus eſt, uterne monacha, de qua ſuprà, judicium illud temerarium de* S. Birgittæ *avia, an de matre? Alter, diſſane fuerit ejus mater proprio nomine* Sigris, *ſeu* Sigridis, *an* Ingeborgis? *Quod ad primum attinet, fatendum quidem, id de* S. Birgittæ *avia, quam diſertè exprimit, Vitæ abbreviatæ* S. Birgittæ *auctorem retuliſſe: at cùm idem de* S. Birgittæ *matre retulerint Birgerus Upſalenſis præſul, & Margareta Vaſtenenſis abbatiſſa, his utique præ illo adhærendum exiſtimo. Major difficultas apparet in altero: quippe* S. Birgittæ *matrem* Sigridem *manifeſtò appellat Bonifacius IX in Bulla canonizationis, cujus verba exhibeo:* Hæc nempe mulier glorioſa ex patre Birgero & matre Sigride, conjugibus, de nobiliſſima regia ſtirpe Catholicorum Suetiæ regum procedentibus, nec minùs fide orthodoxa & animi conſtantia ac virtutibus, quàm nobilitate claris, duxit originem. *Contrà codex olim Vaſtenenſis, dein verò Wiſingsburgenſis, & Margareta, Vaſtenenſis abbatiſſa, aviam* S. Birgittæ *maternam* Sigridem, *matrem verò* Ingeborgem *diſertè appellant, & exſtat hodieque Upſaliæ* *cui nomen Ingeborgæ.*

AUCTORE J. B.

in choro S. Catharinæ templi cathedralis Birgeri Petri de Uſaſa, S. Birgittæ *patris, epitaphium his verbis, teſte Joanne Guſtavi pag.* 27, *conceptum:* Hic jacet nobilis dominus Birgerus, Petri filius, Legifer Uplandiæ, orate pro nobis Chriſtum, cujus uxor, domina Ingeburgis, cum filiis eorum, quorum animæ quieſcant in pace. *Birgerum & Ingeburgem conjuges eodem loci ſepultos fuiſſe, affirmat etiam codex Wiſingburgenſis: ſtilo verò barbariei à ſeculi* XIV *rudiitate non abhorret.*

non Sigris aut Sigridis fuit:

38 *Benzelius item Vaſtovium, quòd* S. Birgittæ *matrem* Sigridem *dixit, ita excipit col.* 66: Plurimis communem errorem errat, cùm Sigridem matrem fuiſſe beatæ Birgittæ ſcribit, cui tamen Ingeburgis nomen erat. Sigridis avia erat materna. Rem nunc notiſſimam fuſiùs explicare nolo. Ipſum monumentum ſepulchrale Birgeri patris in templo cathedrali hujus noſtræ urbis, illi ætati ſuppar, & artificioſiſſimè cœlatum, rei veritatem abunde docet. *Quâ igitur viâ Bulla canonizationis cum Margareta & ſepulcrali Birgeri inſcriptione conciliabitur? Dicetur ne*, S. Birgittæ *matri utrumque, & Sigridis & Ingeburgis nomen fuiſſe? Aut duas Birgero fuiſſe uxores, quarum altera Sigridis, altera Ingeburgis fuerit nuncupata, & ex his duabus Sigris* S. Birgittæ *mater? Primum* Birgittæ *ætate variſſimum fuiſſe videtur, ut ex Diario Vaſtenenſi liquet, ubi nullam fortè reperies feminam, quæ præter prænomen unicum, addito patris nomine, aliud habeat: alterum, reclamante unà cùm codice Wiſingsburgenſi Margareta abbatiſſa, dixeris: utrumque verò ſine idoneo teſte. Ut, quod ſentio, apertè loquar, reor in Bullam canonizationis per errorem Sigridis nomen irrepſiſſe, illius nimirùm potiſſimùm vitio, qui illam Pontificis nomine adornavit, eo fortè deceptus ex capite, quòd, cùm in Proceſſu Canonizationis nuſquam Ingeburgis nomen haberetur, ſicut nec apud Birgerum, nec in Vita à Surio interpolata, nec alibi, quòd ſciam, quam in citatis monumentis occurrit, occurreret tamen alicubi Sigridis nomen, hanc ſive ex oſcitantia, ſive ex ſcripti, quod pro manibus habebat, dubio ſenſu, ſive alia denique quacumque ex cauſa* S. Birgittæ *matrem exiſtimârit, per errorem quidem, ſed ad rei ſubſtantiam, ſeu* S. Birgittæ *canonizationem, quam Pontifex intendebat, nihil omnino facientem. Interim tamen corrigendi erunt recentiores plerique, qui, ex monumentorum citatorum ignoratione Bullam canonizationis intò ſequi ſe poſſe hac in re rati, Sigridem* S. Birgittæ *matrem fuiſſe dixerunt, numero plurimi.*

Qui fuerint S. Birgittæ fratres & ſorores.

39 *Septem ex illo Birgeri & Ingeburgis conjugio procreati ſunt liberi; mares tres, femina quatuor; à Margareta abbatiſſa recenſiti hoc ordine, Petrus, Benedictus, Iſraël, Ingridis, Margareta, Catharina &* S. Birgitta. *Totidem numerat codex Wiſingsburgenſis, & Iſraëlem legiferum Uplandiæ nominat: de filiabus verò Birgeri & Ingeburgis hæc habet præterea:* Num verò duæ priores filiæ elocatæ fuerint, non patet, tertia enim filia Domina Catharina, uxor* Domini Magni Gudmari, legiferi Weſtrogothiæ (*ſeu Occidentalis Gothiæ, quæ Gothiæ ſuprà memoratæ pars eſt*) cujus de ſtemmate hac in regione adhuc non minima pars ſuperſtes. *At Joannes Peringskiold in Genealogia* S. Birgittæ, *quam Ms. habemus, ait, Margaretam*, S. Birgittæ *ſororem, nupſiſſe Nicolao Ingivaldi, Hammerſtadenſium ſeu Gripherum propagatori. De Petro, Benedicto, & Ingride plura non reperi. Notior multò eſt Iſrael Birgeri*, S. Birgittæ *frater. Laudat illum Birgerus archiepiſcopus num.* 2 *vel ut pietatis paternæ æmulum: cùm enim de patre dixit:* Ipſe etiam omni die Veneris peccata ſua conſuevit humiliter confiteri, ſæpiſſimè proferens verba iſta. Sic me die Veneris præparare volo ad Deum, ut quidquid ceteris diebus mihi dederit, ferre æquanimiter ſim paratus. Illud memorans Sapientis: Ne glorieris in craſtinum differendo pœnitentiam, ignorans, quid ſuperventura tibi pariet dies: *de filio ſubdit:* Quod ſimili modo filius ſuus omnibus diebus vitæ ſuæ fideliter ſervavit, corpus ſuum poſt confeſſionem ſecretè flagellis acerrimis verberando, ut in flagello paratus Chriſtum flagellatum in ſuo glorificaret corpore, & cum viciis & concupiſcentiis jugiter crucifigeret carnem ſuam. *Plura de illo Vaſtovius in Vitæ Aquilonia pag.* 83 *& binis ſeqq., ubi ejus elogium texit, cujus ſumma dumtaxat capita brevibus delibabo. Majorum ſuorum æmulus pietati virtutique ab ineunte ætate ſe dedit, adeò ut, cùm per ætatem obeundis ſummis honoribus par eſſet & Nericiæ legifer ſeu præſes proclamatus, vix tandem, ut ne id muneris abnueret, acquieverit. Cujus rei ſpecimen illuſtrius edidit, cùm oblatum ſibi, profugo in Daniam rege Sueciæ Magno Smeek, regni ſceptrum conſtantiſſimè rennuit. Tandem Rigæ in Livonia piiſſimè obiit anno* 1348; *cujus corpus è Livonia in Sueciam delatum uxor ejus Ramfridis paterno ſepulcro inferri juſſit Upſaliæ. Verùm ſunt nonnulla in Vaſtovio hoc loci corrigenda, quòd vera fulſis permixta tradiderit.*

de quibus aliqua

40 *Verum quidem videtur, Iſraëlem præclarum aliquod munus, à Rege Sueciæ ſibi oblatum, non niſi ægrè admodum admiſiſſe: qua de re hæc habentur cap.* 95 *libri* 6 *Revelationum* S. Birgittæ: Cùm quidam nobilis magnus regni Suetiæ, qui Dominus Iſraël (frater S. Birgittæ, *ut additur in Declaratione capitis*) vocabatur, multis precibus ad dignitatem majorem regiminis regni vocaretur multoties à rege, & ille habens deſiderium eundi contra paganos, & ibi in ſervitio Dei pro fide ſancta moriendi, nullo modo ad ſuſcipiendam dignitatem moveretur, *revelatum* S. Birgittæ *fuit, ut ibidem ſequitur, fore, ut deſiderio ejus fieret aliquando ſatis, & à Deo mandatum, ut id muneris divini honoris causâ interim ſuſciperet Iſraël. Conſenſit itaque Iſrael, ut legifer fieret, non Nericiæ, ut Vaſtovius, ſed Uplandiæ, ut codex Wiſingsburgenſis habet & charta antiqua paulò poſt citanda. Dein eo capite de Iſraëlis obitu Vaſtoviana relationi non abſimilia ſequuntur, nimirum hæc:* Sic verè poſtea omnia hæc evenerunt. Nam, tranſactis aliquibus annis, iſte dominus exivit contra infideles, & venit in Alemaniam in civitatem Rigenſem, ubi infirmatus eſt. Et ſentiens mortem vicinam aſcendit cum aliquibus in eccleſiam cathedralem, & ibi digito imaginis Beatiſſimæ Mariæ Virginis, quæ ibi in maxima reverentia colitur, impreſſit annulum prætioſum, & reliquit ibi, apertè dicens: Tu mihi Domina es, & ſemper fuiſti dulciſſima, ſuper quo te teſtem invoco, ideò me & animam meam tuæ providentiæ & miſericordiæ relinquo. Deinde, ſumptis Sacramentis, devotiſſimè mortuus eſt. *Sed Iſraëlis obitus, quem anno* 1363 *affigit Peringskiold ſuprà laudatus, anno equidem* 1340, *ut Vaſtovius ſcribit, accidiſſe non potuit: nam anno* 1349 *ſubſcripſit charta Andreæ*

**ſupple: fuit*

Digitized by Google

A *drèa Eſchilli, equitis aurati, in qua diſertè dicitur Uplandiæ legiſer, uti apud Joannem Guſtavi in Genealogia Brabea videre eſt. Monet etiam Benzelius in hunc Vaſtovii locum col. 65 ex Meſſenio (cujus opera hallenus non vidi) in Scondia Chronologia, & Analectis pag. 200, conſtare*, anno 1363 vixiſſe Iſraëlem, quo ad effugiendas moleſtias imperii, quod ei inſcio & renitenti obtulerunt cives, Rigam Livoniæ ſeceſſit.

hic obſervantur. 41 *Præclarum & vetuſtate venerandum hodieque ſupereſt Upſaliæ in cathedrali templo marmori inciſum Birgerianæ ex Ingeburgi familiæ ſepulcrale monumentum, quod ad calcem Genealogiæ Brabeæ figuris expreſſum exhibet Joannes Guſtavi, noſque ſupra obiter attigimus. Depictam id habet hinc Birgeri, inde Ingeburgis imaginem: Birgeri dextero lateri appoſitæ ſunt effigies contractiores trium filiorum hoc ordine, Petri, Benedicti, Iſraelis, expreſſis ſingulorum nominibus: Ingeburgi ſimiliter ex parte oppoſita adjunctæ ſunt quatuor filiarum imagines minores, earumque nomina hoc item ordine: Ingridis, Margareta, Catharina, &* Birgitta, *quamvis haud ſatis accuratè expreſſa: totum monumentum ambit inſcriptio, de qua num. 371 ſed paulò aliter concepta. Latus infimum, quà quidem Birgeri pedibus ſubjicitur, hæc verba præfert:* Hic jacet nobilis, *latus ſecundum:* dominus Birgerus, Petri filius, legifer Uplandiarum, *latus ſuperius:* Orate pro nobis, ac ejus uxor, *quartum:* Domina Ingiburgis cum filiis eorum, quorum animæ; *latus denique infimum, qua parte Ingeburgis ſubſternitur pedibus:* requieſcant in pace. *Id verò antiquum admodum eſſe, & ſaltem ante annum 1391 fuiſſe confectum, vel ex eo colligi fas eſt, quòd* S. Birgittæ, *eo anno in album ſanctorum relatæ, imagini ſignum nullum, quo ſanctitas ejus & cœleſtis gloria indicetur, additum ſit, certè pòſt annum illum ab ipſius* Birgittæ *poſteris aut gloriæ ejus ſtudioſis aliàs non omittendum. Atque hæc quidem de* S. Birgittæ *parentibus, ſororibus & fratre dicta ſufficiant: nunc de ejus majoribus inſtituendus eſt ſermo; ut non modò pateat, eam, quod jam vidimus, nobiliſſimo in Suecia loco natam, ſed etiam è regio Suecicorum*

C *regum ſanguine, quod pariter ejus biographi teſtantur, fuiſſe prognatam.*

uri & qui fuerit 42 *Ex quo Suercherus II ſen Senior ſub annum 1139 Suecia regnum adeptus eſt, eique ſucceſſit S. Ericus, alternis vicibus modò penes Suercherianam, modò penes Ericianam, ita ſanciente Carolo VII, Suercheri Senioris filio, Suecia imperium uſque ad Waldemarum & Magnum Ladulas familiam fuit; in quibus tam Suercheriana, quam Ericiana nobilitas viguit: illa quidem ex eorum patre Birgero Ierl, regni Suecici adminiſtratore; hæc verò ex eorum matre Ingeburgi, Erici Balbi, S. Erici abnepotis, ſine liberis defuncti, ſorore, ut ſcribit Loccenius rerum Suecicarum lib. 2: quo factum eſt, ut poſt Suercherum Seniorem & Carolum VII ejus filium interim, priuſquam ad Waldemarum regnum Suecia devolutum ſuit, Suecia reges fuerint Suercherus, Caroli VII filius, & Suercheri hujus denique filius, Joannes I cognomento* Mitis; *ut apud Suecicos ſcriptores paſſim videre eſt. Jam verò* S. Birgitta *è Suercheri Senioris ſanguine, & lineâ quidem paternâ originem duxiſſe, ſic oſtenditur: pater illi fuit, ut diximus, Birgerus Petri; Birgero Petrus Andreæ, cognomento* à Mohammer: *Andreas denique à Mohammer, cognatione maſcula attigit Suercherum Seniorem, Suecia regem; ita codex Wiſingiburgenſis his verbis:* Tertia filia (*Sigridis, aviæ* S. Birgittæ) Domina Ingeburgis, adſociata perilluſtri Domino Birgero Petri de Finſtad, legifero Uplandiæ, cujus parens fuit Dominus Petrus Andreæ à Mohammer, agnatione maſcula attingens regem Suercherum. *At lineâ maternâ pariter* S. Birgittam *à Suercchero ſanguinem traxiſſe, ita deducitur: Suercherus (ex uxore 2 Sophia, Boleſlai, Poloniæ regis, filia, ut vult Peringſkiöld) prater Carolum VII, quem ex Ulvida Norvega fortè genuit, filium procreavit Sunonem, cognomento* Syk. *Huic filia nata eſt ex uxore, neſcio qua, Ingridis, dicta* Ylfwa, *Magno Minniskiold nupta; quo ex conjugio natus Birgerus Ierl, Suecia dein gubernator, & Waldemari & Magni Suecia regum pater; uti & Benedictus Magni: hujus porrò uxor Sigridis, cognomento* Venuſta, *fuit; ex eaque ſuſcepit Ingebergem, quæ, Birgero Petri matrimonio collocata,* S. Birgittam *denique felici edidit partu.*

ex regio Suecorum B 43 *Leguntur, quæ modò dicta ſunt, in Genealogia* S. Birgittæ *à Joanne Peringſkiold exarata, & Holmiâ ad nos miſſa anno 1714 ab illuſtri Domino Sparwenfeldt; uti & in Arbore Genealogica D. Iſraelis Birgeri,* S. Birgittæ *fratris, à D. Barone Guldenſtiern concinnata, & in monaſterio Birgittino,* Sion *dicto, Coloniæ depicta; conſonantibus Joanne Guſtavi in Genealogia Brabeæ pag. 23, & Benzelio, in Notis ad Margaretam abbatiſſam col. 39 hæc annotante de Benedicto, legifero Gothiæ Orientalis;* filius erat Magni Minniskiold, & Ingridis Ylfwe, Suercheri Senioris, Suecia regis, ex filio Sunone neptis. *Quibus quidem viris, rerum patriarum peritis, contraire nolim; vellem tamen, ut monumenta antiqua indicaſſent, & ad manum nobis eſſent, quibus, quæ de Sunone, Suercheri filio, Ylfwaque, Magno Minniskiöld nupta, hìc dixère, confirmare poſſem: cætera porrò ex codice Wiſingiburgenſi & Margareta abbatiſſa, ſat certa apparent. Sic ille ex verſione è Suecico idiomate Joannis Guſtavi:* Faciamus hìc quoque mentionem familiæ Divæ Birgittæ, cujus eventus nobis certò conſtat: primò avus maternus S. Birgittæ fuit Dominus Benedictus legifer, frater gubernatoris regni Suecia Birgeri Ierl, qui ob venuſtatem in matrimonio duxit uxorem ſe genere inferiorem, ideò indignantes tam frater, quàm ceteri agnati, miſit Birgerus Ierl, germano ſuo in contemptum mulieris tunicam bipartitam, cujus una pars erat holoſerica, & altera ex vili panno, quam maritus Dominus Benedictus margaritis, ac auro exornari curavit, ut pretioſior videretur priore parte; cùm verò frater aliique cognati Sigridis præſentem pulchritudinem & modeſtiam animi cognoverunt, tandem ad tale conjugium, tamquam fato peractum, conſenſerunt, in quo etiam ſingulari ſuavitate piè per aliquot annos vixerunt, & ſic quatuor liberis ſuſceptis (videlicet unico filio & tribus filiabus) Domina Sigridis, quàm piiſſimè vitam (*hoc ſatis integrè è Suecico redditum non videtur*) cum morte mutavit, Holmiam funus transportatur, & honorificè in eccleſiam S. Claræ ſepulchro traditur.

familiæ 44 Filia autem præfati Benedicti Ramburgis, uxor nobilis Erngiſlonis Plate, qui eſt ſepultus in eccleſia Oſtrogothiana, vulgo Swanshals dicta, ubi olim fuit curia ſive ſedes illorum,

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

rum, in cœnobio Riſaburgenſi ſepeliebatur. Altera filia Domina Catharina, multas S. Birgittæ pias actiones magiſtro ac epiſcopo Petro Sea, quas tempore educationis ſuæ ab illa didicerat, revelavit. Tertia filia Domina Ingeburgis adſociata perilluſtri Domino Birgero Petri, *quibus ſubdit filios tres ac filias quatuor; è filiabus autem* S. Birgittam *quarto loco recenſet. His verbatim ſæpe conſonat Margareta abbatiſſa, quamquam plura ſubinde interſerat. Sic de Erngiſlone Plate agens, ac de Ramburgi ejus conjuge ait:* Morti vicinus vir hic nobiliſſimus profeſſus eſt honeſtiſſimam uxorem ſuam adhuc æquè illibatam eſſe virginem, atque fuerat quum primùm in domum ejus deduceretur, quod publicè conſtare, illa, quamdiu vixit, ægerrimo tulit animo. *Eſt etiam, in quo codici Wiſingsburgenſi Margareta adverſetur. Nam ſecunda Benedicti legiferi filia, quæ illic Catharina eſt, à Margareta Ingridis dicitur.* Filia, *inquit*, dominæ Sigridis ſecunda erat Ingridis, quæ habitavit in Aſpanaes, probitate & pietate inſignis domina, cujus etiam cuſtodiæ, matre mortua, commiſſa eſt dilecta mater noſtra Birgitta. Atque hujus, adhuc puellæ, plurima & morum innocentiæ, & benignitatis divinæ documenta vidit memorata domina, præcipuè, quomodo Beata Virgo Maria ei aſſideret, & vel acu pingentem, vel alia curantem negotia adjuvaret. *Hæc etiam de* S. Birgittæ *matertera quadam Birgerus narrat, ſed nomen tacet: ut neſciam ſanè, utri adhærendum ſit, codicine Wiſingsburgenſi, an Margaretæ.*

B

45 *Lubet etiam regium* S. Birgittæ *genus aliunde confirmare: Magnus Ladulas, Suecia rex, de quo ſuprà num.* 42, *tres filios habuit, Birgerum, ſucceſſorem ſuum, Ericum, & Waldemarum: Birgero, è regni ſolio patriâque pulſo, ſucceſſor datus eſt dicti mox Erici filius Magnus, cognomento* Smeek, *id eſt, ut interpretatur Loccenius, blandis verbis promiſſiſque lactatus. Huic* S. Birgitta, *cùm adhuc verſaretur in Suecia, ut ſuo loco videbimus, multa prædixit: ſed hic ſancta Mulieris & cognatæ ſuæ monita nihil penſi habuit: cognatæ, inquam, ſuæ; ſic enim habet Margareta, de Birgero,* S. Birgittæ *filio, præter alia hæc ſcribens:* Cùmque ſerinium S. Birgittæ prima vice portaretur, ei Birgerus ipſe cum aliis viris nobilibus humeros ſubdidit, quo item die pia perfuſus lætitia in hæc verba prorupit: Nunc gaudens erectum caput efferam, qui quondam ſæpiùs defixis in terram oculis ſtabam coram domino meo Magno rege, quum identidem à me quæreret; Quid, quæſo, de nobis cognata noſtra, tua Mater, hac nocte ſomniavit?

C

46 *Quod ſi Benedicti Legiferi majores ex ſcriptorum Suecicorum mente perſequamur,* S. Birgittam *ex Ingride, S. Canuti Daniæ regis & martyris, & Adela, filia Roberti Friſii, Flandriæ comitis, filia ſanguinem etiam duxiſſe deprehendemus: Ingridis enim Folchoni, Sueonum nobiliſſimo mariteque ſuo, filias duas peperit (vide Loccenium rerum Suecicarum lib. 1 pag. 34) Benedictum,* Sinvils *dictum, & Canutum: ex Canuto (alibi tamen Benedicto id tribuitur) progenitus eſt Magnus Minniskiold, & ex hoc Benedictus legifer, avus* S. Birgittæ *maternus. Sed de regio* S. Birgittæ *ſtemmate atque ejus majoribus jam ſatis ſuperque dictum exiſtimo, etſi plura præſertim ex Peringskioldi* S. Birgittæ *Genealogia his addi poſſent; & ne juſto longiùs evagari cogar, ad* S. Birgittæ *natales progredior. Si quis tamen propria illuſtriſſima illius familiæ inſignia nôſſe deſideret, ſigillum patris ejus Birgeri exhibet Joannes Guſtavi in Genealogia Brabeæ ante Epiſtolam nuncupatoriam: ubi adverte duabus aquilinis alis, qua parte ſibi earum apices imminent, roſam inſertam, quæ in duobus ſequentibus non habetur.* 2 *Sigillum fratris ejus Iſraëlis Petri in archivo regio repertum, & inſtrumento anni* 1349 *appenſum pag.* 19. 3 *Birgeri Petri inſignia, prout inciſa ſunt monumento ejus ſepulcrali Upſalia, ſub calcem libelli jam ſæpiùs nominati.*

D

§ IV. Prodigiis variis illuſtratur ortus S. Birgittæ, ſub initium ſeculi XIV natæ, multiſque prærogativis ab ineunte ætate divinitus decoratæ.

E

Sancta natalitas monialis.

Tam ſingulari atque inuſitata pietatis religioniſque laude conſpicuis orta parentibus & majoribus S. Birgitta, *quam ab illis hauſit, pietatem, vitaque ſanctimoniam a teneris unguiculis ad extremam uſque ætatem non modò integram illibatamque ſervavit, ſed etiam auxit, adeò ut futura ejus ſanctitas, etiam priùs, quam vita hujus lucem aſpiceret, portentis non dubiis divinitus fuerit ſubinde declarata. At primò quidem in hanc rem ita loquitur Birgerus num.* 3 *& ſeq.* Mater ſimiliter hujus glorioſæ Dominæ nobilis extitit & devota, cujus pater, cùm de ſemine regio eſſet natus, decorem domûs Dei diligens, pluribus fundatis eccleſiis & monaſteriis, ipſis juxta magnificentiam ſuam ampliſſimos redditus dotis nomine conſtituit & donavit. Cùm autem quadam die uxor ejus, devocionem mentis occultans, ac ſecundum nobilitatem ſuam & conſuetudinem nobilium incedens, ut omnis gloria ejus ab intus in fymbriis aureis ſoli Deo placeret, à quadam moniali quaſi ſuperba deſpiceretur; ſtatim ſequenti

F

nocte, cùm dicta monialis obdormiviſſet, apparuit ei perſona mirabilis vultu, dicens: Cur detraxiſti ancillæ meæ, dicendo eam ſuperbam eſſe, quod tamen non eſt verum; de ipſa enim unam Filiam faciam procedere, cum qua ſtatuam pactum meum, tantam ei tribuendo gratiam, ut univerſæ naciones non ſufficiant admirari. *Libuit hìc Birgeri verba integrè tranſcribere, quòd res illa, quàm ſuprà num.* 37 *obiter attigi, diſcutienda hìc veniat paulò accuratiùs. Satis quidem ex Birgeri, Margaretæ abbatiſſæ, ſuprà num.* 36 *laudatæ, & auctoris Vitæ abbreviatæ* S. Birgittæ *unanimi aſſertione compertum eſt, divinitus, cùm nondum nata eſſet, fuiſſe prædictum, fore, ut inſignibus gratiis cœleſtis donis ornaretur: verùm contigeritne id avia ipſius Sigridis, an matris Ingeburgis, ſuperbia ob ornatum corporis à moniali Skoenſi ſeu Skogbenſi immeritò damnata, occaſione, haud ita ob Margaretæ & auctoris Vitæ* S. Birgittæ *abbreviatæ hac in re diſcrepantiam liquet.*

de matre ejus.

48 *Verùm Margaretæ Vitæ abbreviatæ auctor videtur hìc poſthabendus; tum quòd illa de rebus, quas ſcribit, accuratiùs & cumulatiùs vi-*

uti & Denorum, explicatur.

ormida

A *videatur fuiſſe inſtructa; tum quòd conſentientem ſibi habeat Birgerum, quem ille fortè, aut alium quemvis auctorem, qui eodem, quo Birgerus, modo, id eſt, ſubobſcuro, de* S. Birgittæ *matre hic ſcripſerit, perperam intellexerit: ut res pateſcat clarius, verba Birgeri, num. proximè ſuperiori recitata, quantùm neceſſe eſt, repetamus.* Mater ſimiliter (S. Birgittæ, *inquit*) nobilis extitit & devota, cujus pater *&c: Poſtrema hæc Birgeri verba,* cujus pater, *tam ad Patrem matris* S. Birgittæ, *ſeu avum hujus maternum, quàm ad* S. Birgittæ *patrem, prima quidem fronte & per ſe conſiderata, referri valent: quo fit, ut cùm paulò poſt ait,* cujus uxor *&c; videri Birgerus poſſit tam de ejus avia, quàm de matre ſermonem hic inſtituere: cujus, aut alterius, eodem modo hic loquentis; auctoris verba, qui Vitam abbreviatam concinnavit, fuerit veroſimiliter priori modo interpretatus.*

non avia, temerè judicanti, prædicta fuit.

49 *At Birgerum de Birgero* S. Birgittæ *patre, atque adeò de Ingeburgi* S. Birgittæ *matre mentionem facere, ex adjunctis perſonarum colligi poteſt: ait enim virum, de quo loquitur, eccleſiarum monaſteriorumque fundatorem fuiſſe, quod*

B *quidem de Birgero,* S. Birgittæ *patre, non de avo ejus materno dictum fuiſſe, num.* 35 *vidimus ſuprà. Præterea hæc à Birgero relata verba:* De ipſa enim faciam procedere unam filiam, cum qua ſtatuam pactum meum, *quas propriè indicant, niſi* S. Birgittam *& matrem ejus Ingeburgem? Ut Birgeri biographi mentem minùs accuratè explices, ſi pro* de ipſa *ſcribas* de ejus genere, *quod Vita abbreviata auctor facit. Ceterùm quæret fortaſſe hic aliquis, quæ fuerit perſona illa* mirabilis vultu, *ſeu, ut in Vita abbreviata legitur,* miræ pulchritudinis, *quæ monialis Skogenſis temeritatem verbis ſuprà relatis increpuiſſe dicitur? Hermannus in Indice verbali ad vocem* Birgitta *cenſet, fuiſſe Beatiſſimam Virginem Mariam: at quiſquis apparentis perſonæ verba perpenderit, mecum, ut opinor, ſentiet, ea potiùs Chriſti eſſe, qui* S. Birgittam *deinceps in ſponſam aſſumere dignatus eſt, & gratia, hominibus infuſa, dici debet fons & auctor, propriè dictus. Conſonat nicùmque Margareta abbatiſſa ſic ſcribens:* Sed huic noctu poſtmodum apparuit vir venerabilis exprobrans judicii temeritatem dicendo: Superbam eſſe famulam meam judicâſti, falsò prorſus: Filiam pariet, quacum concors mea voluntas erit.

C

Mater gratiâ Filiæ cum.

50 *En alterum futuræ* S. Birgittæ *ſanctitatis portentum, ante ejus nativitatem editum:* Nam cùm adhuc in matris geſtaretur utero, *inquit Birgerus,* contigit matrem in ſinu maris pati naufragium, & cùm multi promiſcui ſexus eſſent ſubmerſi, dux regni, videns ipſam in periculo conſtitutam, omnibus modis, quibus potuit, eam vivam ad litus perduxit: ſed miro modo ipſa nocte aſtitit matri perſona veſtitu fulgenti, dicens. Salvata es propter bonum, quod habes in utero (*ex Dei ſcilicet arbitrio,* S. Birgittam *una cum matre ab interitu vindicare volentis, non ex* Birgittæ *meritis, quæ tum adhuc nulla erant: unde tamen nonnemini ea ſuſpicio,* S. Birgittam *in utero matris gratiam, quam* ſanctificantem *Theologi dicunt, accepiſſe, injecta eſt; verùm enimvero levi nimiùm de cauſa*) nutri illud cum caritate Dei, quia tibi à Deo ſpecialiter eſt donatum. *Verbis penè iiſdem eadem habet in Bulla Canonizationis infrà edenda, in Vita* S. Birgittæ, *à Surio interpolata, quemadmodum & in Vita ejuſdem abbreviata apud Hermann pag. 798, apud S. Antoninum, & alibi; ut id portenti meritò vocari in dubium nequeat. Margareta abbatiſſa paucis eadem refert, additque rei geſtæ adjuncta unum atque alterum, alibi præterita: quare & illius verba huc transfero:* Contigit etiam, *inquit,* dominam hanc (*Ingeburgem*) cùm ſancta matre noſtra Birgitta gravida eſſet, ad littora Oelandiæ naufragium facere, ſed ope ducis illius, qui Nycopiæ fame enectus eſt, non ſine maximo labore & præſentiſſimo vitæ periculo, multis aquâ demerſis, liberari. Nocte ſubſecuta obverſabatur ſpecies hominis fulgenti induti veſte, ſibique dicentis: "Propter bonum illud, quod in „utero geris, à mortis faucibus ereptam te ſciat, „fac Dei amore imbuas, quod Deo acceptum „referre debes.„

AUCTORE J. B.

liberatur naufragio.

51 *Ex his Margareta, abbatiſſa Vaſtenenſis, verbis diſcimus primò quidem, quo maris tractu Ingeburgis,* S. Birgittæ *mater, propter filiam, quam geſtabat utero, fuerit erepta naufragio; tum cujus potiſſimùm ope ſalva evaſerit, quæ alibi nonniſi generatim indicata reperiat. Eſt enim Oelandia Baltici maris inſula amœna & fertilis, Gothiæ Orientalis pars, Calmariâ, Smallandiæ oppido maritimo, milliari tantùm dimidio diſtans. Cum verò ducem, qui Ingeburgem naufragii periculo furripuit, deinceps Nicopiæ (Sudermanniæ, Sueonum provinciæ, emporium eſt) fame enectum, Margareta aſſerat, abunde indicat, hunc fuiſſe Ericum, quem Birgeri regis fraude & impietate, nulla habita fraternæ neceſſitudinis ratione, antè cum altero fratre Waldemaro arci Nicopienſi incluſum poſt tridui famem exſtinctum, ſcriptores Sueciæ paſſim perhibent. Vide Loccenium rerum Sueciearum lib. 2 ad annum* 1317, *ubi & meritas parricidii pœnas luiſſe Birgerum, regno propterea pulſum ſcribit.*

quæ, cur matri ſe commiſerit, incertum.

52 *Quæ fuerit maritimi hujus itineris ab Ingeburge ſuſceptæ ratio, quis terminus, mihi quidem divinare non lubet: at Burlamachius lib. 1 Vitæ Italicæ* S. Birgittæ *cap.* 1 *ait, Ingeburgem,* S. Birgittæ *matrem, maritum Birgerum, qui Compoſtellanam peregrinationem ſuſceperat, imitatam, ad S. Brigidam, celebrem miraculis in Scotia virginem, unà cum Henrico ſeu potiùs Erico, regni Sueciæ duce, iter devotionis cauſâ inſtituiſſe; inde verò reducem prope patriam in naufragii periculum incurriſſe. Laudat in margine Surium, & Bullam Canonizationis: verùm, quod ad dicti itineris cauſam quidem ac terminum attinet, nihil illic, nec apud antiquiores, qui de* S. Birgitta *ſcripſerunt, Burlamachii aſſertioni ſimile repertum iri exiſtimo; ut adeò id pro mera ſcriptoris illius conjectura accipiendum videatur, haud magis fundata, quàm altera ejuſdem generis conjectura, quæ apud eumdem ſcriptorem ibidem occurrit, nimirum ex eadem Ingeburgis in S. Brigidam Sceticam pietate profectum eſſe, ut* S. Birgittæ Brigidæ *nomen impoſitum fuerit: verùm Sanctam noſtram à patre Birgero potiùs* Birgittæ *nomen ſortitam eſſe, nec* Brigidam, *niſi à vulgo, parùm paſſim in hujuſmodi rebus accurato, dictam fuiſſe, jam antè oſtenſum eſt. Et hæc quidem* S. Birgittæ *ortum portenta præceſſêre.*

Hemmingo nativitas Birgittæ divinitus manifeſtatur.

53 *Mox verò alterum Birgerus ſubdit num. 4, quod eâ natâ contigit, & in Bulla pariter Canonizationis refertur his verbis:* Cumque puella Birgitta de genitricis alvo in mundum recenter fuiſſet educta, ſacerdos parochialis in eccleſia propinqua approbatæ vitæ & ætatis perfectæ, dum nocte orationi vacaret, nubem lu-

AUCTORE J. B.

cidam, & in medio nubis virginem ſedentem vidit, librum habentem in manu, ſibique dicentem: "Nata eſt Birgero quædam filia, cujus „vox per totum mundum admirabilis audie„tur.„ *Eadem habet Vita* S. Birgittæ *abbreviata apud Hormann pag.* 798, *addens curionem illum, deinde factum eſſe Aboënſem in Suecia epiſcopum. Petrus Alvaſtrenſis nomen illius prodit (ſi Vaſtenio credimus) in Declaratione ad cap.* 125. *lib.* 4 *Revelationum* S. Birgittæ, *ſic ſcribens:* De iſto epiſcopo ſunt plures revelationes in Vita dominæ Birgittæ (*in noſtra aliiſque non niſi hæc unica; ſi tamen hìc illius mentio ſit; atque adeò primaria* S. Birgittæ *Vita, alia ab iis, quæ hactenus nota ſunt, hìc indicari videtur*) qui fuit dominus Hemingus epiſcopus Aboënſis, & amicus beatæ Virginis Mariæ.

qui non fuit epiſcopus Aboënſis, de quo Vaſtenius.

54 *Haud obſcurè quidem hìc Petrus Alvaſtrenſis Hemmingum, epiſcopum Aboënſem, nominat: at fieri non poteſt, ut Hemmingo huic cœleſtis illa de* S. Birgitta *vox, quod Vaſtenius ait pag.* 89, *audita fuerit: iſtud porrò ita conficio: ſecundùm Vaſtenium pag. citata, ut & in ſyllabo Chronico Hemmingus non ante annum* B 1367 *obiit, ætatis* 70. *Paulus verò Iwſten in Chronico epiſcoporum Aboënſium Ms., notante Benzelio col.* 66, *obiiſſe ait Hemmingum anno Domini* 1367 *epiſcopatûs ſui anno* 27 *vitæ verò ſuæ* 77; *itaque natus fuerit ſub annum nonageſimum ſeculi decimi tertii; ſub initium verò ſeculi ſequentis, quo ad annum quintum nondum provecto procul dubio nata jam fuerat* S. Birgitta, *ut mox oſtendetur, annum numerare duntaxat potuit ætatis ſuæ circiter* 15. *Atqui is, qui cœleſtem illam vocem excepit, vir erat* ætatis provectæ, *teſte Birgero & Vitâ per Surium interpolata;* perfectæ ætatis, *teſte Bulla canonizationis*, curatus *ſeu pagi alicujus curio, teſte Vita abbreviata. Alium itaque fuiſſe oportet, qui vocem illam audierit, niſi & Paulus Iwſten, & Vaſtenius ipſe in aſſignanda Hemmingi ætate non parùm fuerint hallucinati; quod miror à Benzelio non fuiſſe obſervatum. Res interim ipſa teſtibus ſatis idoneis firmata eſt, ut ex dictis liquet, ut credi prudenter poſſit, & abſque nimiæ credulitatis nota: nec enim aliunde innotuit ſcimus, aliorum quoque Sanctorum natalitiis portenti aliquid divinitus interceſſiſſe.*

C

Obiit ante,

55 *Quo loco nata ſit* S. Birgitta, *diximus ſuprà ex Margareta abbatiſſa Vaſtenenſi, nempe in prædio paterno, nomine* Finſtad *haud procul Upſalia, in Upſlandia, Sueciæ provincia; verùm quo anno? Pendet ea quæſtio ab anno, quo è vivis exceſſit, & ætatis, quâ in terris vixit, diuturnitate: de utroque non omnes eadem ſcribunt. Birgerus num.* 33 *mortuam ſcribit anno* 1372 *decimo Kal. menſis Auguſti, ſeu die Julii* XXIII. *Birgerum ſecutus eſt S. Antoninus: at Vitæ abbreviatæ auctor, uti & Vita, per Surium interpolata, anno* 1373. *Chronologus, ut ſcribit Benzelius in Annotatis ad Vaſtenium col.* 69, *qui circa annum* 1415 *ſcripſit, in Collectione Monumentorum eccleſiaſticorum Benzelii pag.* 81 *ſic habet:* MCCCLXXIV mortua eſt beata Birgitta Romæ X Kalend. Auguſti. *Rurſus, eodem teſte, auctor quidam anonymus in cod. Ms. bibliothecæ publicæ num.* 15, *anno* 1372 S. Birgittæ *obitum affixit rudibus his verſibus:*

Poſt ortum Domini Chriſti regnantis ubique
Milleque trecentis & ſeptuaginta duobus
Annis tranſactis, mundo diſceſſit ab iſto
Brigida de Swecia, magna virtute refulgens,

In feſto Sancti quod contigit Apollinaris. D.
Sed paucis foliis interjectis, *inquit Benzelius*, iidem verſus repetuntur, & antiqua item manu, ſed legum carminis nihil ſolliciti emendatum eſt: SEPTUAGINTA TRIBUS. *Verum his omnibus inculentiùs annum* S. Birgittæ *emortualem aſcribit Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1373, *adducto etiam in teſtimonium Proceſſu canonizationis* S. Birgittæ, *ſeu Atteſtationum Libro, ut apertè liqueat, quoſdam ejus ætate lapſos hac in re fuiſſe in errorem, quos ipſe ſtudioſe refellit, ita ſcribens:* MCCCLXXIII in die beati Apollinaris martyris Romæ obiit ſanctæ memoriæ venerabilis mater noſtra beata Birgitta anno cycli ſolaris XXI (*lege* X) & erat B littera Dominicalis, & ut habetur in Atteſtationibus; obiit in Sabbatho, cui contradicunt, qui putant eam tranſiiſſe anno MCCCLXXII. Et obiit anno ætatis ſuæ LXX.

56 *Annum etiam* 1373 *ſupremum fuiſſe* S. Birgittæ, *ait auctor Vitæ Germanicæ, ſeu, ſi malis, Belgicæ, de qua num.* XI, *teſte P. van der Ketten in Notitiis: ſed minimè omnium audiendus Olaus Roſencrantzius, quem* S. Birgittæ *obitum ad annum uſque* 1383 *differre in Epiſtola ad Thomam Bartholinum, affirmat Benzelius in illuſtrato Annotatis à ſe Margaretæ Chronico pag.* 43. *Sanè ad Olaum refellendum, ut alia deſint, ſatis eſſent unæ Bernardi, archiepiſcopi Neapolitani, littera, data anno* 1376 *die* XXV *Auguſti* (*vide illas apud Hormannum pag.* 804 *& ſeq.*) *quibus ille inquiſitionem haberi jubet in miracula, quæ* S. Birgitta *Neapoli* tam in vita, quàm poſt mortem *patravit. Ceterùm, quod ad antiquos attinet, qui mortem* S. Birgittæ *anno* 1372, *vel* 1374, *vel anno denique* 1373 *illigârunt, non facilè dixero, unde hæc illorum varietas inconſtantiaque profluxerit: ſed undecumque ea tandem ſit orta, ſtandum eſt anno* 1373, *à Thorire Andreæ aſſignato, cui præter librum Atteſtationum, quem laudat, favet etiam dies Sabbati, quo cœleſti Sponſo in cœlis ſociata fuit* S. Birgitta, *quod anno quidem* 1373, *at non* 1372, *aut* 1374 *in diem* XXIII *Julii incidit. Favet etiam Alphonſus epiſcopus Giennenſis in Fragmento itineris Hieroſolymitani, quod ipſe una cum* S. Birgitta *inſtituit; ex quo manifeſtum fit,* S. Birgittam *anno* 1372 *ultra diem* XXIII *Julii, quo obiiſſe illam conſentiunt omnes, in vivis fuiſſe ſuperſtitem.*

non 1372 *aut* 1374.

E

57 *Annus enim* 1372 *jam ad Martium priùs productus erat, quàm* S. Birgitta *Neapoli Hieroſolymam navigatura in navem deſcenderit, ut apud Benzelium poſt Margaretæ Chronicum pag* 28 *legere eſt: ita enim illic Alphonſus Giennenſis epiſcopus, vel certè nonnemo ex* S. Birgittæ *ea in itinere comitibus ſcribit:* Anno Domini MCCCLXXII fecit S. Birgitta de regno Sweciæ hoc viagium ad ſanctum Sepulchrum de Neapoli, prout infrà ſequitur: Die Jovis, XI Martii poſuimus (*N. B.*) nos in navi, in portu in civitate Neapoli. Dominica in Paſſione, XIV die Martii exivit navis de portu prædicto, & incœpit viagium. *Potuitne* S. Birgitta, *quæ anno* 1372 *ad medium menſem Martium provecto primùm mari ſe dedit, anno eodem, ultra* XXIII *Julii nondum provecto, Hieroſolymis poſt actas ibidem aliquamdiu moras in Urbem redire, in eaque poſt infirmitatem annuam, quâ partim mari, partim terrâ & Roma affecta fuit, è vivis excedere? Sic enim Birgerus de ſupremo* S. Birgittæ *morbo ſcribit num.* 30 Poſtquam autem Romam

ſed 1373.

A redìit, gravi infirmitate per annum integrum detenta, quam tamen tam in mari, quàm in terra inter labores & dolores pacientiſſimè ſuſtinuit, cœpit de die in diem gravioribus ægritudinibus aggravari: *quod quidem etiam legitur apud S. Antoninum, & in Vita* S. Birgittæ *à Surio interpolata. Præterea lib. 7 Revelationum cap. 6 anno* 1371 *menſe Majo, die S. Urbani, id eſt,* XXV *ejuſdem menſis Romæ exiſtens adhuc* S. Birgitta *divinitus monita fuiſſe legitur, ut ſe ad iter Hieroſolymitanum præpararet; non potuit igitur eodem anno menſe Martio Neapoli ſeſe mari committere. Dubium itaque non videtur, quin anno* 1373 *die* XXIII *Julii obierit* S. Birgitta, *quod quidem etiam rectè ſcribit Hilarion à S. Antonio in Vita Italica S. Catharinæ,* Birgittæ *filiæ, anno* 1641 *Neapoli edita pag.* 225; *verùm ſibimet contrarius eſt, dum* S. Birgittam *die Veneris obiiſſe affirmat.*

58 *Quod autem ad annum ætatis* S. Birgittæ *ſupremum ſpectat, paſſim quidem hic fuiſſe dicitur annus vitæ ejus* 70. *Ita Thorirus Andreæ num.* 55 *laudatus & Vita abbreviata apud Hörman pag.* 801. *Petrus Alvaſtrenſis Revelatione inter Extravagantes* 8 *ſcribit* S. Birgittam, *relictâ Sueciâ, Romam veniſſe anno ætatis ſuæ* 42: *poſtquam autem patriâ exceſſit, vixiſſe annis* 28, *qui, additi annis* 42, *conficiunt ſummam annorum* 70. *Hoc modo* S. Birgittæ *annos numeráſſe videtur Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi, anno* 70 *ætatis ſuæ mortuam ſcribens; ſed fortè de anno* 70 *ætatis* S. Birgittæ *integrè exacto, ac proin de anno ætatis ejus* 71 *currente eſt intelligendus: ut ut ſit, manifeſta ſunt, iiſque proinde adhærere hîc malim, dum aliud alibunde æquè clarè oſtendatur, Bulla canonizationis verba, quibus, labente anno ætatis ſuæ* 71; *ad Superos evocata dicitur. En illa:* Et cùm fuiſſet annum ſeptuageſimum ſupergreſſa, adveniente jam termino (*vitæ*) prænunciato, vocatâ familiâ, quæ fieri oporteret, edixit &c: *Hiſce ita conſtitutis, nata fuerit* S. Birgitta *anno Chriſti* 1302 *vel* 1303; *priore quidem, ſi, cùm moreretur, annum ſuum* 71 *ultra menſes ſex & dies* 23 *jam protraxerat; ſin verò minùs menſibus ſex & diebus* 23, *poſteriore; ut falli Benzelium rear, dum in Annotatis ad Vaſtovii Vitem Aquilonarem col.* 67, S. Birgittam *natam ſcribit anno* 1304; *quod tamen verum eſſe poteſt, ſi anno ætatis ſuæ* 70 *currente illa obierit; at ultra annum* 70 *Vitam* S. Birgittæ *fuiſſe protractam, ex Bulla canonizationis jam dictum eſt.*

59 *Ceterùm* S. Birgittâ, *cujus ortum non uno cæleſti prodigio illuſtratum vidimus, conceptam inde ſanctitatis ſuæ ſpem, ut primùm per ætatem licuit, egregiè confirmavit: Birgerus primam ejus ætatem ad annum uſque duodecimum brevibus à num.* 4 *uſque ad num.* 10 *perſtringit: mirum verò quantis jam tum ſupra ætatem virtutibus fulſerit; laudat illam præcipuè à corporis animique munditie, à ſobrietate & modeſtia, à ſimplicitate & verecundia, ab humilitate & obedientia, à patientia & caritate, à ſtudio orationis, & concupiſcentiæ fuga, maximè verò ab ardentiſſimo in Chriſtum patientem amore, cujus ſine lacrymis meminiſſe vix poterat. Nec multò aliter, licet ſtrictiùs ac generaliùs, Bonifacius Pontifex loquitur in Bulla canonizationis, ejus puritiam in hunc modum laudans:* Procederis verò in annis, puritiam mira devotione tranſegit, orationibus videlicet ac jejuniis, & aliàs numquam à bonis operibus otioſa. *Quæ quamquam in tenella adeò virgine admiratione digniſſima ſint, ita tamen ut fieret de* Birgitta, *in proclivi erat admodùm ob multiplices favores, quibus divinitus fruebatur, & ad ſanctimonia ſtudium ſuavi quadam vi atque virtute impellebatur idemtidem. Toto penè primo vitæ ſuæ triennio elinguis obmutuit, ſed qui linguas infantium facit diſertas, inquit Birgerus, ſuffragante Bonifacio IX in Bulla canonizationis, ita lingua, quæ divinæ voluntatis coram regibus, Pontificibus, & quocúmque hominum genere aliquando eſſet interpres, impedimentum ſolvit, ut non balbutiendo cæterorum infantium more, ſed velut ætate adulta expedito facilique ſermone deinceps uteretur.*

60 *Creſcente verò* S. Birgittæ *ætate, creverunt pariter in illa divini favores. Nondum ſeptennium expleverat ætatis, cùm matre orbata eſt Ingeburge, cujus num.* XI *mentionem feci, ac Upſaliæ in choro S. Catharinæ in templo cathedrali monumentum ſepulcrale exſtitiſſe, marmori inciſum, pariter in ſuperioribus dixi. Mortuam ſcribit Joannes Peringskiold in Genealogia* S. Birgittæ *Mſ. anno, ut videtur,* 1310, *quod Birgeri calculo congruit. Erat autem* Birgittæ *matertera, teſte Birgero biographo, prudentiæ laude inſignis, cui* Birgittam *filiam Birgerus pater nutriendam commiſit; nominabatur hæc Ingridis, & in Aſpamæa domicilium habuit, ſi Margaretæ Vaſtenenſi credimus; contrà verò Catharina dicta fuit, ſi codici Wiſingsburgenſi: ut ut ſit, huic* S. Birgittæ *matertera, ſeu Catharinæ ſeu Ingridi, accepta retulerunt Margaretæ & codicis mox citati auctor, quæ de* S. Birgitta *ex Birgero, ejus biographo, ſequuntur:* Vidit ex oppoſito lecti ſui altare, & dominam ſuper illud veſtibus fulgidis ſedentem & habentem in manu ſua coronam, quæ dixit "Birgitta veni„, illa autem hæc audiens ſurrexit de lecto currens ad altare. Cui dixit Domina: "Viſne habere iſtam coronam?„ Illi verò annuenti impoſuit coronam capiti ſuo, ita quòd ſenſit, quaſi circulum corone tegere caput ſuum. Rediens autem ad lectum viſio illa diſparuit, quam tamen numquam poterat obliviſci. *Dubium non videtur, quin ſub illa domina, fulgidis induta veſtibus, ſpecie Beatiſſima Virgo Deipara, cui toto vita ſua curſu* S. Birgitta *tenerrimè fuit addicta, adumbrata fuerit. Contigit ea res, quam etiam iiſdem ferè verbis conceptam in Vita abbreviata legere licet, anno ætatis* S. Birgittæ *ſeptimo. Non diu poſt, anno ætatis ſuæ decimo ſecundùm Vitam ejus abbreviatam, ſimili modo Chriſtus illi apparuit, unde ingens* S. Birgittæ *in Chriſtum patientem amor, quo, quamdiu vixit, maximè exarſit, videtur ſumpſiſſe principium.*

61 *Rem ita Birgerus refert:* Verùm, quia neceſſe erat, ut aquila grandis ad alta provolans in arduis poneret nidum ſuum; ideò Virgo, Chriſto devota, cùm quadam die in eccleſiâ de paſſione Chriſti audiret prædicari, ipſam devotè ſcribens in tabulis cordis ſui, ſtatim nocte ſequenti vidit Chriſtum, quaſi eâdem horâ crucifixum & dicentem: "Taliter ſum plagatus?„ illa verò putans hoc recenter factum eſſe, reſpondit in Spiritu Domino: "O Domine, quis „fecit tibi iſtud?„ Reſpondit Chriſtus: "Quî „me contemnunt & negligunt caritatem meam.„ Tunc illa rediens ad ſeipſam tantùm affecta fuit ab illa die ad paſſionem Chriſti, ut rarò ſine lacrymis ad memoriam reduceret myſteria paſſionis. *Quæ non modò in apographo noſtro Vitæ* S. Bir-

AUCTORE J. B.

donis gratiſque.

multis ab immite ætate

divinitus accepit.

ætatis, ut apparet, 71. mota adeò anno 1302 *aut ſeq.*

B

C

E

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

Birgittæ, *à Birgero ſcripta, & in Vita abbreviata, ſed & apud S. Antoninum, ac in Vita per Surium interpolata, ac anno* 1485 *Lovanii, ut antè monui, impreſſa legere eſt.*

62 *Biennio poſt cùm puellari operi incumberet, nec id fortè ſatis ipſi ſuccederet, viſam fuiſſe Beatiſſimam Virginem auxiliarem operam illi præſtantem, jam diximus num.* 44 *adductis Margareta abbatiſſa verbis, quibus tum Vita abbreviata, tum Birgerus apprimè conſonant. Ita hic:* Superveniente inſuper anno ætatis ſuæ duodecimo, cùm unà dierum vas admirabile & opus Excelſi beata Birgitta cum puellis coævis operi plumario intenderet, & multum anxiaretur animo, quòd opus ſuum ad votum facere nequiret, mentis oculos ad eum, qui ſanctus eſt in omnibus operibus ſuis, attenciùs erigebat, & ecce matertera ſua domum, in qua ſedebat, ingreſſa, illo ordinante, cujus opera magna ſunt & exquiſita in omnes voluntates ejus, vidit virginem quamdam ignotam, contrà ſedentem ſibi & facientem opus eum ea. Cumque ad introitum ſuum Virgo illa diſparuiſſet, quærivit, quæ illa eſſet puella, quæ ſibi in faciendo opere conſediſſet; reſpondet Sponſa gratiſſima, neminem ſe vidiſſe. Sed quia matertera ita ſubtiliter opus factum invenit, ut cernentibus daretur intelligi, non opus tam teneræ ætatis eſſe, ſed in oculis omnium mirabiliter à Domino factum fore; ideireo matertera ſua opus prædictum inter reliquias ſuas fideliter reſervavit. *Plura hujuſmodi, quæ divinitus illi acciderunt, apud Birgerum & in Vita abbreviata occurrunt, quæ infrà apud Birgerum, ſi vacat, conſultum ibis: ſufficiunt enim iſta, ut, qualis quantaque vel à primo ætatis ſuæ limite* Birgitta *fuerit, & quam Deo & cœlitibus grata, intelligas.*

§ V. S. Birgitta matrimonium init: liberos octo parit: marium notitia.

Nupſit annum circiter 14

Ferri vix poterat, quin S. Birgitta, *quæ præclarè adeò vitam erat exorſa, non minùs virtute & meritis coram Deo ac hominibus, quàm ætate adoleſceret. Annos pubertatis ingreſſa, cum nobili juvene, ut Birgerus ſcribit, nuptias iniit, non voluptatis, ſed paterna voluntatis causâ. Erat is, ut Vita abbreviatæ auctor antiquus habet, annorum decem & octo; nomine verò Ulphe de Ulfahſa, ut Sueci ſcribunt.* Tandem, *inquit Bonifacius IX in Bulla canonizationis*, licèt in ſtatu virginali ſervire Domino totis deſideriis affectaret (*Birgitta*) tamen per parentes (*intellige patrem & conſanguineos: mater enim ex dictis jam obierat*) compulſa, quondam Ulphoni de Ulphaſum, principi Nericiæ, nobiliſſimo quippe & Chriſtianiſſimo juveni, in matrimonio deſponſatur; *anno nimirum, ut habet Bulla canonizationis*, tertio decimo, *ſeu, ut codex Wiſingsburgenſis*, XIV ætatis anno. *Birgerus annum non expreſſit, ſed annum duodecimum dumtaxat innuit ſuperâſſe* S. Birgittam, *cùm matrimonio Ulphoni juncta eſt; Margareta verò abbatiſſa ſic ſcribit:* Nubiles annos cùm S. Birgitta attigerat (*quod æquè de anno* 14 *ac* 13 *accipi poteſt*) pater eam matrimonio junxit domino Ultoni Gudmari filio, viro nobiliſſimo, optimo, piiſſimo, æqui juſtique obſervantiſſimo legifero Uplandiæ.

64 *Error quidem hic Margareta ſubrepſit, cùm Ulfonem Gudmari Uplandiæ legiferum dixit: erat enim Uplandiæ legifer, ut paulò antè Margareta dixerat, Birgerus*, S. Birgittæ *pater: Ulfo verò non Uplandiæ, ſed Nericiæ, quæ, ut Uplandia, Sueciæ propria dicta provincia eſt, legifer: ex ea tamen intelligitur, quî ſæpe Nericiæ princeps* Birgitta *audiat; nempe quòd Ulfonis, Nericia non domini, modum, ut aliqui tradiderunt, regis, ſed ſupremi judicis uxor fuerit. Andi Buræum Suecum in Sueciæ Deſcriptione legiferorum munus univerſim explicantem:* Legiferi, *inquit lib.* 7, *pag.* 282, ſummæ quoque & authoritatis & poteſtatis apud Sueones Gothoſque extiterunt: neque hodie quicquam eorumdem authoritati deceſſit, præterquam quòd, regno jam hæreditario facto, non ampliùs, ut olim, regem deſignent. Novem autem ſunt in regno Sueciæ legiferatus, ſeu legiferorum diſtrictus, ſingulique ſuum peculiarem nomophylacem habent aſſignatum, quem ſuper jure & juſtitia in quibuſlibet controverſiis conſulunt, quæ ab inferiori foro ad illos per appellationem devolvuntur, & honorificum illis quotannis ſalarium contribuunt.

Ulfoni Gudmari,

Nericia legifera.

65 *Solebant autem, ut idem Buræus ſcribit, provinciarum legiferi eſſe* viri præcipuæ nobilitatis & dignitatis; *unde, uti & ex conjugis ejus* S. Birgittæ *claris natalibus pronum eſt perſpicere, Ulphonem à Birgero, Bonifacio IX, Margareta & Vita abbreviatæ auctore non immeritò à generis nobilitate laudari: quod ſi quis & ejus progenitores utcúmque noſſe deſideret, en illos ex fide Joannis Guſtavi in Genealogia Brahea pag.* 24. *Ex Philippo, Oſtrogothiæ duce, genitus eſt Canutus, regni Sueciæ ſenator; ex hoc Jonas Canuti, eques auratus: Jone porrò filius fuit Gudmarus, ex quo procreatus eſt Ulpho, more Suecico à patre* Gudmari *dictus, eques auratus*, S. Birgittæ *maritus. Sed neque inanem ipſi à pietate laudem tribui, tum quæ de illo deinceps dicenda erunt, ſatis aperient, tum ipſemet ſtatim ab initio cum* S. Birgitta *matrimonio luculentè demonſtratum dedit. Pii quippe conjuges, inito matrimonio, ex timore Domini, priſquam procreandis liberis operam darent, biennio circitèr integro perpetuam continentiam conſenſu mutuo ſervaverunt, quò placaturam Deo prolem poſtmodùm gignerent, ut legere eſt in Vita* S. Birgittæ *abbreviata apud Hermann jam ſæpe laudatum pag.* 798, *col.* 2. *Quod nec Bonifacius IX in Bulla canonizationis ſiluit, verbis ſuprà adductis ſubdens:* Et cùm inſimul convenire deberent, quamquam idonei eſſent ad viriles amplexus, maritus videlicet in decimo octavo, & Sponſa in tertio decimo anno conſtituti, communi tamen voluntate Tobiam Juniorem & Saram Raguëlis imitati annum continuum & ultra à concubitu abſtinuerunt, Deum humiliter deprecantes, ut, ſi conjungi foret expediens, in commixtione non peccarent, & Deus illis talem prolem concederet, quæ ad ſervitium ejus eſſet.

ex quo liberos octo,

66 *Non inaudita fuerunt Ulphonis &* S. Birgittæ *vota: nam ſeu prolium numerum, ſeu earumdem vitam, perquam Chriſtianè peractam, ſpectes, nihil reliqui piis conjugum deſideriis factum eſſe fateberis:* Poſtea verò, *inquit auctor Vitæ*

A *Vitæ abbreviatæ*, præmiſſa ſemper ad Deum oratione, quatenus ipſos in actu matrimonii ſervaret innoxios, proleſque ſibi Deum non offenſuram dare dignaretur; cum Dei timore & mentis puritate infantes promiſcui ſexus octo numero, futuros cæligenas, fructiferè genuerunt. *Omnes* futuros cœligenas *dixit, quòd omnes ob vitam piè probéque actam & peractam juſtis omnibus promiſſam à Deo mercedem conſecutos, non dubitârit; non autem quòd omnes, uti nonnulli affirmare videntur, in Sanctorum album, id quod uni S. Catharinæ, Ulphonis & Birgittæ filiæ, contigit, ſint relati: quapropter etiam univerſim verbis mox relatis tantummodò addit:* Quorum cohabitatio ex ſequentibus Deo accepta fuiſſe dignoſcitur & devota. Quoniam Dominus in generatione juſta eſt. *Ceterùm ex* S. Birgittæ *liberis quatuor mares, & totidem feminas idem auctor enumerat; è ſexu nimirum maſculo Carolum, Birgerum, Benedictum & Gudmarum: è femineo Meritam, Catharinam, Ingeburgim, & Ceciliam natu minimam.*

ſive mares, ſive fœminas, peperit

B

vel domino Ulphoni

67 *Neque ab illo auctore diſſentit, quantùm ad numerum & nomina filiarum & filiarum, licèt has alio recenſeat ordine, codex Wiſingsburgenſis, cujus verba ſunt:* S. Birgitta autem XIV ætatis anno Dominum Ulphonem * Gudmari patris conſenſu piè maritata, cum quo quatuor filios & tot filias progenuit. Nimirum Carolum, Birgerum, Benedictum, qui minorennis obiit in Alvaſter, Gudmarum, qui itidem infans mortuus. Maſculas (lege FEMINEAS) verò Meretam (*idem apud Suecos valet id nomen, quod* Martha) dominam Ceciliam, divamque dominam Catharinam, & virginem Ingeburgem. *Codicem Wiſingsburgenſem, ut paſſim ſolet, ſequitur Margareta abbatiſſa Vaſtenenſis:* Octo, *ait*, his liberi nati ſunt, filii quatuor Carolus, Birgerus, Benedictus, & Gudmarus; totidemque filiæ Mæretta, Cæcilia, ſancta mater noſtra Catharina, & Ingeborgis. *Eodem quoque ordine Ulphonis & Birgittæ liberos, quo codex Wiſingsburgenſis & Margareta, recenſuit Joannes Peringskiöldius in Genealogia* S. Birgittæ: *ſed turbato ætatis ordine, cùm Vita abbreviata auctor Ceciliam filiarum natu minimam ſtatuat.*

Caroli laudes, geſtaque,

C

68 *Juverit modò, his de* S. Birgittæ *liberis univerſim præmiſſis, ea, quæ ad ſingulos attinent, in medium adducere, cum filiorum laudem ac virtutem cum matris gloria conjunctam eſſe, atque in eamdem redundare neceſſe ſit. Caroli laudes Vitæ abbreviatæ auctor ex libris Revelationum hinc inde excerpſit, & in panca contraxit hoc modo:* Primus igitur filius eorum fuit dominus Carolus egregius miles. Qui primus & ſolus eatenus ſuam Deo dedicavit militiam, prout docetur in ſecundo lib. Revel. cap. 13. Propterea meruit ſalubrem illam militiæ ſpiritualis inveſtituram, de qua habetur in 4 lib. Revel. cap. 74 per totum. Ipſe denique cum ſancta Matre ſua peregrinando in via & propoſito verſus civitatem Jeruſalem vitam ſuam pro recuperatione terræ Sanctæ paratus exponere, in civitate Neapoli XII die menſis Martii infirmatus obiit. Et in die Aſcenſionis domini proximè ſequenti anima ejus cœlicas petiit manſiones. Sicut pulchrè deducitur in 7 lib. Revel. cap. 13 & 14 per totum. *Ita ille de Carolo: at plura de illo Margareta abbatiſſa, & magis ſingularia tradit, quæ, quia alibi reperiri non exiſtimo, ipſis ejus verbis lubet hunc tranſcribere; ſic igitur habet:* Ulteriùs monendum

AUCTORE J. B.

corruſſe obiter Papebrochii.

Margareta Chronicon vidiſſet, illam Noricam *dictam à marito ſuo* (*Carolo*) Noriciæ *ſeu Nericiæ* principe, *ſcripſit tom. 3 Martii pag. 507 in Annotatis ad caput 1. Vitæ S. Catharinæ, à ſe illuſtratæ lit.* b; *ſed, ut ex Margareta hic liquet, vox* Norica *idem valet, quod Norvega, ſeu è Norvegia, confini Sueciæ regno, erimnda. Qui Goedha illa per S. Catharinam modeſtiæ ſectatrix effecta fuerit, vide apud Papebrochium mox citatum. Ex hac vita deceſſit, exiſtente Romæ* S. Birgitta, *quò monile aliquod pretioſum ad* S. Birgittam *mittendum teſtamento ſuo caviſſe legitur in ejuſdem Revelationibus. Sed, his obiter dictis, Margaretam ſuam de Carolo narrationem proſequentem audiamus.*

b

à Margareta abbatiſſa

70 *Sic pergit:* Erat Carolus hilaris valdè atque feſtivi vir ingenii, Mariam tamen virginem (*Matris ea in re æmulus*) ſingulari coluit amore, & tanto quidem, ut ſæpè proſiteretur, malle ſe æternùm cruciari, quàm Virginem Deiparam vel tantillùm à Deo amoveri, *ſeu, ut hæc interpretanda opinor, quàm vel minimum gloriæ ſuæ, quâ præ cæteris cœlitibus propius ad Deum accedit, detrimentum pati.* Aliquot annos cùm S. Birgitta Romæ egiſſet, juſſit Deus (*ita quidem cenſuit Margareta*) ut filios equeſtri habitu ſuo ornatos Pontifici ſiſteret, in ſplendoris ac magnificentiæ (*quæ non jactare, ſed tegere conſueverat* S. Birgitta) documentum, utque in poſterum negotia à Deo ſibi commiſſa (*id quidem paulò plus veriſimilitudinis habet*) ſucceſſus experirentur feliciores. Romam itaque veniunt Carolus & Birgerus. Aliquo poſt tempore ambobus comitata filiis Pontificem convenit S. Birgitta; & Birgerus quidem prolixa atque talari veſte, ſolito cinctus baltheo, totuſque adeò in decentiſſimum morem compoſitus

F

inceſſit; Carolus verò equeſtri habitu ornatus, ſicut aſſolent, qui mundana hæc depereunt, baltheo argenteo, pugione... & torque pro more illorum temporum, tunicam etiam geſtans hermelinis confutam pellibus à ſummis ad ima, adeò ut, cùm incederet, conſpicerentur animalia illa vivis ſimillima quædam ſurſum, quædam deorſum curſitare, unicuique auratum tintinnabulum de collo pendebat, & annulus aureus de ore prominebat. Summus Pontifex ut ambos conſpexerat, Birgero dixit: "Tu Matris es filius; „ Carolo autem: "Tu verò ſeculi. „ Mox S. Birgitta, in genua ad pedes Pontificis provoluta, filiis ſuis peccatorum veniam precari cœpit. Tum Pontifex, baltheo Caroli tacto, ceteroque, quem gerebat, veſtitu, "Sufficiant, inquit, ponderoſa „hæc ornamenta ad pœnitendum pro peccatis. „ Cui iterum Birgitta: "Abſolvat eum tua „Sanctitas à peccatis, baltheo equidem ipſa privabo. „

Chronico Vaſtenenſi

71 Jam notum ſit oportet, ſecutos fuiſſe S. Birgittam ad ſacrum ſepulchrum abeuntem tres ſuos

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

suos liberos Dn. Carolum, Dn. Birgerum, & beatam matrem noſtram Catharinam: item vertas duos, & beatum magiſtrum Petrum (S. Birgittæ *œconomum & Vaſtenenſis poſtea cœnobii confeſſorem, cujus Vitam & miracula frater Mathias Laurentii ſcripſit, teſte Vaſtovio in Vite Aquilonari pag.* 140, *ubi & addit tentatam fuiſſe ejus canonizationem apud Leonem Papam X, ſed non perfectam*) atque Petrum, Priorem monaſterii Alvaſtræ, ut octo (*ut hic numerus perficiatur, ceteris addendus eſt Alfonſus epiſcopus Giennenſis, non Mathias, Lincopienſis canonicus, jam inde ab anno* 1350 *defunctus, ut perperam laudatus modò Vaſtovius facit*) admodum fuerint comites, atque revelavit Deus S. Birgittæ, omnes, excepto uno, reverſuros. Neapolim, quæ Siculi regni pars eſt, cùm veniſſent, & Johanna regina, S. Birgittæ amiciſſima, tum vidua, imperium adminiſtraret, filios ſuos S. Birgitta docuit, quo cultu reginam præſentes venerarentur more illius terræ, flexis nimirum genibus & pedum oſculo.

B *petiſſimùm reformatur.*

72 Carolus cùm ad reginam accedens propiùs debitam exhibuiſſet reverentiam, labia quoque illius exoſculabatur. Hac audaciâ ita commota eſt regina, ut tota in amorem ejus raperetur, &, abitu denegato, ei ſe nupturam confirmaret. S. Birgitta id fieri poſſe pernegabat, quandoquidem uxor filii domi adhuc in vivis eſſet; regina autem propoſiti tenax, ſe illud non curare, & voluntati ſuæ morem geri debere inſtitit. Tum S. Birgitta devotiſſimis precibus ſuis divinam gratiam imploravit, quibus factum, ut Carolus letali corriperetur morbo & paucis pòſt diebus moreretur. Illius obitum multis regina lachrymis proſecuta eſt, & juſta perſolvit nihilo minore apparatu, quàm ſi maritus ſuus fuiſſet, ceu hæc omnia oculatus teſtis magiſter Petrus retulit. Die, qui Matthiæ Apoſtolo ſacer eſt, in morbum incidit in urbe Neapoli, & quinto decimo die proximè ſequenti obiit, ibique ſepultus eſt, hinc die feſto Aſcenſionis Domini ad cœleſtem gloriam anima ejus evolavit, prout idem ſanctus magiſter Petrus aſſeruit, S. Birgittæ divinitus fuiſſe revelatum. Vide lib. 7 Revel. cap. 13. *Hæc de Carolo Margareta; ſed panca hic annotanda.*

C *In qua panca*

73 Birgitta, *ut ex Margareta liquet, Carolum filium amiſit Neapoli, cùm jam Hieroſolymitanum iter inceperat: idem legitur in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1413, *ubi de morte Catharinæ, Catilli Glyſingi filiæ, & tertia Caroli uxoris obitu ſcribens, continuator Diarii Vaſtenenſis de Carolo primo ejus marito hæc habet:* Primus maritus ſuus fuit Dn. Carolus Ulfſon, filius S. Birgittæ, qui in Neapoli regni Siciliæ mortuus eſt in via, dum tranſiret cum matre ſua S. Birgitta ad terram Sanctam. *Unde efficitur primò quidem, Carolum Neapoli mortuum eſſe anno* 1372, *die* XII *Martii, cùm eo anno die* XIV, *poſt ſepultum veriſimiliter Carolum, Neapoli* S. Birgittam *ſolviſſe, ex Alfonſi Itinerario jam viderimus ſuprà num.* 57. *Dein verò falli Vaſtovium in vite Aquilonari ſcribentem rectè quidem pag.* 133, *Carolum Neapoli obiiſſe anno* 1372; *ſed perperam pag.* 132, *poſt matris ſuæ in Italiam ab itinere Hieroſolymitano reditum: verba, quibus id facit Vaſtovius, hæc ſunt:* Carolus interea jam domi virtute & judicio (*fuit Nericiæ legifer ſeu judex*) multùm animo verſabat, qua ratione ſolidæ ætatis ſuæ reliquum collocaret, & quippiam Deo ſuoque genere dignum præſtaret. Audierat à puero D frequenter Eccleſiæ ſanctæ in Oriente à Turcis & Sarracenis oppreſſionem, legerat etiam multorum præclaras contra nefariam gentem expeditiones & heroïca facta, paucis inſuper antè annis ſanctiſſima Mater ejus religionis ergò loca illa multo cum labore inviſerat, & de Chriſtianorum inibi ærumnis nonnulla retulerat. Quamobrem *&c.*

74 *Sed hic error Vaſtovii ſit: verùm an ſuus etiam Margareta, Joannam tunc viduam fuiſſe, ſcribenti, error non eſt? Quidquid ſit de Joanna regina (quæ à conjugalis incontinentia & philandria malè ſubinde apud ſcriptores audit) in Carolum amore præpoſtero; hæc de Jacobo III Baleari in Hiſtoria regum Majoricenſium, tom.* 3 *Junii præfixa, pag.* XC *lego:* Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo ſecundo Kalendis Maii hoc improviſo ſupplicio (*neci deſtinabatur à Petro Aragonio*) ſe exemit: corrumpit claves, refringit clauſtra, cuſtodes cædit & reſumit libertatem. Sed quis rerum humanarum inconſtantiam, variumque & mutabile ingenium ſatis mirari E poſſit? Quis in tranquillitate naufragium non metuat? Qui ſanguine luiturus erat claritudinem generis, ſi biduo proximo in carcere tiniſſet, anno nondum circumacto, nuptias Joannæ reginæ paciſcitur, quartus poſt Brunſuicenſem, Hungarum & Tarentinum. *Et aliquantò poſt de eodem:* Inde paulatim vires abſumi, & Jacobus ipſe tædio affici, donec anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quinto Soriæ fato concederet. *Sed Margareta conſonant Summontius lib.* 3, *& Giannettaſius lib.* 25 *Hiſtoriæ Neapolitanæ, Jacobum anno* 1368 *defunctum; Joannam verò multis annis pòſt (anno nimirum* 1376 *ſecundùm Summontium) Ottoni Brunſvicenſi nupſiſſe, ſcribentes. Pergo ad Birgerum, alterum* S. Birgittæ *& Ulphonis filium.*

obſervantur.

75 Birgerus, *inquit Margareta,* S. Birgittæ filius, duas in matrimonio uxores habuit; prior erat Benedicta Glyſingi filia, quæ duos edidit filios Wlfonem Gudmarumque. Illâ mortuâ, cum ſancta Matre ſua ad ſacrum ſepulchrum proficiſcebatur, ubi equeſtres honores obtinuit. Poſtquam verò revertiſſet cum ſorore S. Catharina, ſanctæque Matris ſuæ oſſa domum retuliſſet, atque altera vice Romam abiiſſet ſoror, ſecundam uxorem duxit Mærittam, quæ an liberis maritum beaverit, non conſtat. Reverſa domum ſoror, fratri id exprobavit, increpanſque his verbis minata eſt: ideò quòd, Deo invito, ſecundam duxiſti uxorem, ambos filios amittes, quod etiam factum eſt. Etenim Ulfo, Ordini monachorum Vadſtenenſium aſſociatus eſt, mortuus verò antequam conventus conſecraretur. Gudmarus, filiorum alter, cum patre extra monaſterium vixit, & non multò pòſt heic Vadſtenis mortuus. *Monaſterii Vaſtenenſis conſecratio in Diario Vaſtenenſi contigiſſe dicitur anno* 1430 *his verbis:* In craſtino Sigfridi, ſcilicet quinta feria poſt Dominicam Septuageſimæ in præſentia regis & procerum regni, ac etiam epiſcopi Lincopenſis dedicavit frater Johannes Haguini, archiepiſcopus Upſalenſis, monaſterium Vazſtenenſe in honorem B. Mariæ Virginis & S. Birgittæ, ſine conſecratione altaris. *Verùm Margareta hic ſermo eſſe videtur, vel de prima introductione conventûs anno* 1384 *facta, vel de introductione & benedictione conventualium Vaſtenenſium ad obſervantiam regularem,*

Quid de corpore ejus filiis maſculis.

F

A *ut Thorirus loquitur in Diario Vaſtenenſi, anno* 1391 *à Nicolao epiſcopo facta; eodem enim anno Birgerus, Ulphonis monachi Vaſtenenſis pater, & S. Birgittæ filius, mortuus & Vaſtenæ ſepultus eſt, teſte Thoriro Andreæ, cujus hæc verba:* Item (*anno* 1391 *moriebatur*) Dn. Byrgerus Ulfson (*ſeu Ulphonis filius*) filius S. Birgittæ, qui cum matre & ſorore & aliis peregrinabatur ad terram Sanctam. Hic infirmabatur die ſancti Bartholomæi, & tertia die ſequenti moriebatur in caſtro Ringſtadhaholm & in Vaſten eſt ſepultus. *Mendoſè itaque in codice Wiſingsburgenſi legitur:* Hic Dominus Birgerus ut fidelis curator hujus monaſterii moriendo ſine prole in curia Ringſtadholm, teſtamento omnia ſua bona hæreditaria huic monaſterio legavit, ubi quoque die Bartolomæi (*imò tertia die poſt tantùm mortuus eſt*) anno MCCCXXXIX (*lege:* MCCCXCI) magna ſolennitate tumulatur.

maximè de Birgero.

76 *Diario Vaſtenenſi; ſeu Thoriro Andreæ conſonat Margareta, reliqua de Byrgero ſic pertexens.* Nec reticendum nobis eſt, Birgerum ipſum omnibus monaſterii curis præfuiſſe; ejuſ-

B que œconomum egiſſe, quod muneris ei, ſanctæque Catharinæ divinitus injunctum, ſumma integritate adminiſtrabatur. Ille verò ut diutiùs vixit, ita quidquid in monaſterii uſus & commoda commutare & negotiari potuit, diligenter providebat, prout ſingula hæc in ditionum monaſterii libro (*ex Margaretam abbatiſſam primævos monaſterii ſui codices conſulentem*) litteris conſignata extant. Cumque ſcrinium S. Birgittæ prima vice portaretur, ei Birgerus ipſe cum aliis viris nobilibus humeros ſubdidit, quo item die piâ perfuſus lætitiâ in hæc verba prorupit: Nunc gaudens *&c: ut num.* 45 *ſuprà.* Eum poſteà ex hac terrena ſtatione Deus evocavit anno MCCCXCI. Die S. Bartholomæi morbus eum occupavit in prædio Ringſtadaholm, & triduo poſt mors ſecuta eſt. Corpus huc tranſlatum honorificè, ut par erat, depoſitum. *Scrinium reliquiarum* S. Birgittæ *ſolemniter circumlatum fuit ex Diario Vaſtenenſi anno* 1393 *per epiſcopos quatuor; ſed cùm tunc in vivis non eſſet Birgerus, intelligenda eſt Margareta de receptione prima reliquiarum* S.

C Birgittæ *in Suecia, quæ contigit anno* 1374. *Reliquos duos* S. Birgittæ *filios Margareta paucis expedit in hunc modum:* Tertius S. Birgittæ filius Benedictus puer obiit, & Alvaſtræ ſepultus. Quartus Gudmarus, puer item præmaturo fato abreptus, ſcholam frequentabat Stockholmenſem.

ad quem ſpecialia quædam tenuia

77 *Optimè ſanè Margareta Vaſtenenſis abbatiſſa, & poſt illam Benzelius, qui illius ſcripta typis publicis edidit, de poſteritate meriti ſunt: facere tamen non poſſum, quin unum alterumque hic aliunde adjungam, quorum alterum ad Birgerum, alterum ad Benedictum, utrumque autem ad* S. Birgittam *attinet. Primum Joanni Guſtavi debemus, id eſt, inſtitutiones quaſdam & admonitiones, à* S. Birgitta *filio ſuo Birgero, Nericiæ legiferæ, Româ perſcriptas; quas ob antiquitatem Joannes Guſtavi Genealogiæ Brahea inſeruit; nos verò, quia luculentum materna in* S. Birgittâ *de filiorum ſalute ſollicitudinis teſtimonium continent, hic ad poſterorum quoque memoriam lubentes ex illo tranſcribimus: Itaque ita habent illa.* Salutem. Gloria, laus & honor ſit noſtro Jeſu Chriſto, præſertim propter acerbam paſſionem in cruce pro peccatis noſtris. *Pia hac inſcriptione præmiſſa, en ſalutaria monita, quæ filio ſuo Birgero* S. Birgitta *impertit. Primum.* Mi amantiſſime fili, ſi deſideras ſinceram charitatem erga Creatorem & Redemptorem tuum, memor eſto omni tempore ſuæ paſſionis, & quàm ſæpiſſimè ſecundum monitum paſtoris ſacrâ Euchariſtiâ piè utere. *Secundum.* Quoniam ſis in loco, memor eſto pauperum, &, quod poteris, eos adjuva, quod Deus largiſſimè recompenſabit. *Tertium.* Operario libenter mercedem ſolve.

AUCTORE J. B.

S. Birgittæ perſcripſit.

78 *Quartum.* In caſtigatione ſubditorum miſerabilis eſto. *Quintum.* Erga Deum, magiſtratum, proximumque ſis fidelis. *Sextum.* Cùm ſurrexeris, corpus & animam Deo commenda, implorando, ut omnes actiones tuas ac facta regat, & te facie pectoreque ſigno crucis nota, dicendo; Domine Jeſu Chriſte Nazarene, Judæorum rex, miſerere mei. *Septimum.* Sub concionibus memor eſto potentiæ Dei & conſidera paſſionem Redemptoris, nec non peccata tua. *Octavum.* Accumbens mentem junge Deo, & fuge colloquia vitioſa. *Nonum.* Menſâ diſcedens cave, ne ſis ſus, more impiorum &c. *Decimum.* Noli diabolum nominare. *Undecimum.* Loquendo & reſpondendo ſigno crucis te nota, adorando Dominum Jeſum Chriſtum, qui te ſapiente loquela ornabit. *Duodecimum.* Antequam ſententiam pronuncias, bene conſiderato actionum circumſtantias & verba tua. *Tertium decimum.* Juſtè judica proximum tuum, & memento, fore propediem reddendam rationem omnium rerum. *Quartum decimum.* A proximo ſi injuriâ læſus, erga eum utere legibus communibus. *Quintum decimum.* In ira ne effervesceris * ad vindictam. Tandem ne ſis impatiens, ſi non adminiſtretur tibi juſtitia & commenda animam tuam Domino Jeſu Chriſto. Amen.

** l. efferveſcas*

79 *Alterum de Benedicto refert Birgerus num.* 23 *& Vita abbreviata auctor, Birgero conſonans.* Tertium, *inquit hic*, genuerunt (*Ulpho &* S. Birgitta) filium, re & nomine Benedictum. Qui cùm diu infirmaretur in monaſterio Alvaſtra, devota Mater ſua plorans de tam longa infirmitate ejus reputabat, hoc eſſe propter peccata parentum. Tunc apparens diabolus dixit ei: Quid tibi, Mulier, quòd tantis aquis debilitas viſum tuum & in vanum laboras? Numquid aquæ tuæ poſſunt aſcendere in cœlum? Moxque affuit Chriſtus dicens: Hujus pueri infirmitas non eſt ex ſtellis, nec propter peccata ejus, aut parentum; ſed propter naturæ conditionem majoremque ejus coronam. Ideò ſi huc uſque vocatus eſt BENEDICTUS, ammodò FILIUS AQUARUM ET ORATIONUM vocabitur, & finem faciam neceſſitati ejus. Die igitur quinta poſt hæc auditus fuit cantus ſuaviſſimus, quaſi avium, inter parietem & lectum pueri, tunc quoque anima ejus à corpore eſt egreſſa. *Nunc quid de* S. Birgittæ *filiabus Margareta narret, videamus; ac primùm quidem de Maretia omnium natu maxima.*

traditum fuerit.

Digitized by Google

Sectio I. §. 8.

§ VI. Filiarum ejus, nepotumque notitia.

Quæ fuerint

MÆretta, *inquit Margareta*, cùm nubilis eſſet, à patre data eſt viro eximiæ auctoritatis Dn. Sivido Ribbingo. Erat is ſeveri & impotentis animi, quin & ipſe eſt latro ille, cujus mentio in Revelationibus. Doluit S. Birgitta, filiam in impotentis viri poteſtatem veniſſe, & cœnaculum nuptiale ne ingredi quidem voluit; ſed ſola ſeorſum animo angebatur, eratque eodem tempore gravida Cæciliâ ſuâ, quæ in utero jacens ſic matrem alloquebatur. Cave, me eneces, Mater dilectiſſima. Cui illa: Fœtus ſuaviſſime, vitam à Deo datam, neutiquam tibi adimam. Mox veſtibus Birgitta ornatiſſimis induta introibat, omneſque hilariores reddobat convivas. *Subdit, Mereetam, mortuo Sivido Ribbingo, alteras cum Canuto Algothi iniſſe*
B *nuptias, ac din dein habitâſſe in Norvegia, ubi Margareta, Haquini Norvegiæ regis uxori, ac Waldemari, Danorum regis filiæ, aula magiſtra fuit. Quæ verò de Mereete liberis abbatiſſa Vaſtenenſis ſcribit, infrà referam, ubi de* S. Birgittæ *nepotibus & neptibus agam.*

S Birgitta

81 *Interim de reliquis* S. Birgittæ *filiabus diſſerentem audiamus.* Filiarum S. Birgittæ ſecunda Cecilia in monaſterium virginum Skeningenſium (*Ordinis S. Dominici in Oſtrogothia ab Ingride vidua, quam falsò Vaſtovius pag. 76 à Martino V anno* 1418 *Sanctis adſcriptam ait, fundatum, quæ de reſcribit Ericus Olavi pag. 74:* Anno Domini MCCCLXXXII mortua eſt Ingridis Scheningenſis, quæ fundavit illic monaſterium) non ſua ſponte detruſa eſt, cujus rei etiam meminit ipſe Deus Revelationum lib. IV cap. LXXXI. Laurentio hæc (*à fratre Carolo è monaſterio educta, ut habet codex Wiſingsburgenſis, ſed Vaſtena primùm ſcripeus*) Johannis filio, in matrimonium data eſt (*extincto nimirum primo ejus marito, equite quodam aurato, ut iterum codex Wiſingsburgenſis habet*) medico experientiſſimo & in aula regis (*Magni, ejus operâ veneno liberati*)
C tum imperantis, qui etiam eam (*prædicto medico*) elocavit, fruſtra renitentibus conſanguineis atque amicis ſponſæ... Cecilia ad ſecundas (*imò tertias ſecundum codicem Wiſingsburgenſem*) nuptias tranſiens, juncta eſt nobiliſſimo viro Domino Benedicto, Philippi filio, quod matrimonium liberorum ſterile erat. Poſt ſuprema autem mariti fata Vadſtenis noſtris domicilium fixit, monaſterium ornans quamplurimis prædiis, ut abunde conſtat ex libro ditionum. Exactâ innoxiâ integràque vitâ, mortalitatem exuere juſſa eſt anno MCCCXCIX die S. Gregorii in Quadrageſima.

filia:

82 Hæc ſepulta eſt juxta fratrem ſuum Dn. Birgerum ex parte Aquilonari, *addit ad citatum annum Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi; ubi & illam filiarum* S. Birgittæ ultimò genitam *vocat, ut adeò ætatis ordinem inter illas, quod num. 67 obſervavi, ſervare non videatur abbatiſſa Vaſtenenſis. Addit præterea Thorirus,* S. Birgittam *in hujus Cæciliæ partu Deiparæ virginis auxilium prodigioſè expertam fuiſſe; quod fuſius à Birgero num.* 13 *& in Vita abbreviata apud Hormannum pag.* 800 *relatum vide.* Tertia (*Margareta abbatiſſa iterum verba ſunt*) ſanctæ Birgittæ filia erat beata mater & Domina noſtra S. Catharina; D cujus vitæ ratio & ſtatuta omnibus ſunt notiſſima. *Plura de illa hic dici poſſent; ſed adiſis ejus Acta, tom. 3 Martii à Papebrochio illuſtrata.* Quarta (*ait denique Margareta abbatiſſa*) filiarum Ingeborgis, Riſabergenſi monaſterio (*Ordinis Ciſtercienſis in Nericia, à Sverchero rege fundato*) indita, illic piè vixit, nunc in cœleſti gaudio exultat, creditурque ſancta, ideò quòd multa miracula ad ejus monumentum illis conſpiciantur, qui illuc venientes auxilium implorant. *Mortua eſt*, S. Birgitta *Romæ exiſtente, ut legitur lib. Revelationum Extravagantium cap.* 98.

qui eidem ex filiis Carolo

83 S. Birgittæ *liberos hactenus ex Margareta potiſſimùm ea de cauſa recenſuimus, quod nonnulla* S. Birgittæ *geſta, alibi ſæpe non deſcripta, narrationi ſuæ ſubinde immiſceat: qua pariter de cauſa nunc de nepotibus & neptibus* S. Birgittæ, *ex eadem Margareta potiſſimùm lucubratione in medium nonnulla adducam, qua conſultò hactenus prætermiſi,* S. Birgittæ *poſteris hic finem impoſiturus; ne, ſi longius progrediar, infinitus fiam, ſalvo tamen plurium illuſtrium familiarum* E *in Suecia alibive adhuc florentium, & ex* S. Birgittæ *ſanguine ortum ſuum deducentium, jure. Carolum*, S. Birgittæ *filium, triplex iniſſe conjugium, num. 68 vidimus; primum cum Catharina, Giſlenis filia; alterum cum Gotdha Norvega; tertium cum Catharina Cauilli Glyſingi filia. Suſtuleritne ex prioribus conjugibus liberos, necne, non edicit Margareta: ſed è tertia Ulfonem & Carolum genuit.* Ulfo juvenis & celebs fatis ceſſit, *inquit Margareta*; Carolus in ſchola atque academia litteris operam dedit, ſacro eccleſiæ miniſterio, ut divina quidem deſtinaverat voluntas, olim adhibendus: *ſed cùm ægrè tuliſſet, matrem, defuncto Carolo Ulphonis, ad alias nuptias feſtinâſſe, & ipſe ad conjugium animum appulit*, uxorem ducens Catharinam, filiam Algothi, Magni filii, ex qua filiam ſuſcepit unicam, quam in memoriam Aviæ BIRGITTAM vocavit. *Mortuus eſt anno* 1398, *ad quem annum de eo ita Diarium Vaſtenenſe:* Item in die S. Lamberti, epiſcopi & martyris, obiit Karolus Karlſſon, filius filii S. Birgittæ. Hic magnæ litteraturæ fuit & magnæ reputationis in F ſtudio, qui reverſus à ſtudio poſt aliquos annos accepit ſibi uxorem, & per aliquod tempus in matrimonio laudabiliter vixit, & tandem mortuus & appoſitus eſt ad patroum ſuum Dn. Birgerum in monaſterio Vazſtenenſi.

& Birgero

84 *De eodem quoque Wiſingsburgenſis codex:* Adjunxit ſibi conſortio Catharinam, filiam domini Algothi Magni, ex qua unicam progenuit Birgittam, quæ ſeptimo ætatis anno cœnobio Wretenſi conſecrata eſt, in cujus ut & in patris morte multa mirabilia facta ſunt; ambo hic Wadſtenis tumulati. *Quæ verò fuerint iſta mirabilia, explicat Margareta in hunc modum.* Accidit, Carolum hunc aliquando Vadzſtenas noſtras petere, ceu frequenter ſolebat, & orationi vacare in ſacello ligneo, quod hoc erat, antequam templum exſtrueretur. Tum apparuit ei S. Birgitta, clepſydram manu tenens, jamjam ad ultimum horæ momentum properantem, illique dicens: Videſne, Carole, hanc clepſydram? Cui ille, Video. Scin, quid ſibi velit, quod ad defluxum jam vergat? Minimè verò ſcio, inquit Carolus. Tum illa: Tantillum vitæ tuæ, nec quidquam ampliùs, quàm quod cernis, ſupereſt, quòd ſi divinæ paruiſſes voluntati &

ſa-

Digitized by Google

A sacris ordinibus initiari te passus fuisses, his ego-
sim destinabaris divino decreto, longissimam
omnium nostræ familiæ vitam vixisses, & Lin-
copensis episcopus, columen & fulcrum sanctæ
Ecclesiæ, constituendus fuisses. Tum ille, Do-
mina mea, inquit, intercede pro me, emenda-
bo vitam. Birgitta iterum: Serò nimis, efflu-
xit hora, lata est sententia. Ille postmodum
ad famulos conversus, an quidquam viderint
audierintque, rogat. Negant, sibi quemquam vel
visum vel auditum præter eum solum loquen-
tem. Verùm eodem temporis articulo multis
sororum intra parietes monasterii & aliis foras
sacellum totum flagrare visum est, & mox febri
correptus, prædium suum Ulfasa repetiit, lo-
ctóque defixus, Sacramentis Ecclesiæ sumptis,
obiit delatus huc postea & sepultus.

85 Filia ejus Birgitta tum octo vel novem
annos nata erat. Aliquo pòst tempore à matre ad
Vretense monasterium mittitur ad discendum lit-
teras, ibi lethali morbo laboranti sacerdos accì-
tur, cui peccata confiteretur. Jamque abierat
sacerdos, cùm S. Birgitta præsens: Birgitta mea,
inquit, confitere peccata, statim morière. Re-
B gessit virgo, dilectissima Domina, modò con-
fessa sum. Rursus S. Birgitta: Confitere etiam
hoc, quòd, cùm mantellum & coronam gesta-
tura eras, nocte proximè præcedente præ gau-
dio vix somnum capere potueris. Confestim il-
la revocari jubet sacerdotem, & quemadmodum
S. Birgitta monuerat, confitetur. Posthæc capie-
batur desiderio fragorum, quæ ministrantes an-
cillæ hac anni tempestate, id est, inter festum
Natalitiorum Christi & Purificationis Beatæ Vir-
ginis, reperiri posse negabant. Tunc puella;
Exeatis, inquit, in collem monasterio vicinum
& discussa nive, quod satis est, invenietis, id
mihi modò confirmavit sancta mater Birgitta.
Illæ itaque protinus egressæ, opere ipso exper-
tæ sunt, verum esse, quod puella dixerat, nec
unquam antea constabat fraga illic crescere. De-
inde fatis functa Vadstenas perlata, atque ad
ceteram S. Birgittæ prolem tumulo suo est con-
dita. *De Birgeri filiis Ulfone & Gudmaro di-
ctum est supra num.* 75: *Benedictus verò & Gud-
marus, præmaturo fato rapti, nullos reliquerunt
liberos.*

86 *De filiarum verò* S. Birgittæ, *Meretta &
Cæcilia liberis ita scribit Margareta:* Habuit
Mæretta nostra ex Sivido Ribbingo filium unicum
Petrum Ribbingum, qui (*Petrus*) postmodum uxo-
rem duxit (*Christinam*) sororem Dn. Caroli de Tof-
ta, filiam Dn. Ulfonis, Abiorni filii, Dn. Erengisło-
nis Jarli ex sorore filiam, (*id est, filiam alterius Chri-
stinæ, quæ soror erat Erengisłonis*) cui (*Erengisło-
ni*) matrimonio juncta erat S. Birgittæ ex sorore
(*Catharina*) filia (*Ingeburgis*) Petrus hic Rib-
bingus nullam ex hac conjuge sua Christina
prolem suscepit. Ad sanctum sepulchrum pro-
fectus est, nec unquam reversus; in ipso enim
itinere obiit. *Subobscuris Margaretæ verbis lu-
cem addet uxoris Petri Ribbingi seù Christinæ
schema genealogicum, quod Benzelius hujusmo-
di exhibet.*

SUNO, legifer Tiundahærade.

ERENGISLO, comes Orchadensis, cujus uxor INGEBURGIS, Magni Gudmari & Catharinæ, sororis S. Birgittæ, filia.	CHRISTINA, uxor ULPHONIS, ABIORNI filii.

AUCTORE J. R.

CAROLUS de Tofta, cujus uxor HELENA filia Israëlis, fratris S. Birgittæ.	CHRISTINA, uxor PETRI RIBBINGI, filii Sividi Ribbingi & Mæretæ, filiæ S. Birgittæ.

87 *Ex altero verò conjugio, quod cum Canu-* Mareta
*to Algothi filio iniit, Meretæ natæ sunt filiæ duæ
Ingegerdis & Catharina: hanc in Norvegia nupta-
m (Jonæ, Hagorni filio, secundùm Benzelium &
Messenium) scribit Margareta abbatissa: illam
verò primam Vastenensis monasterii abbatissam
fuisse consecratam; quo absque titulo hactenus id
monasterium fuerat administratum. Concinit Tho-
rinus in Diario Vastenensi ad annum* 1388 *ita scri-
bens:* Item in ipso die S. Erici immediatè se-
quente consecrata est prima abbatissa post intro-
ductionem conventus in Vazsten, & hæc fuit
Ingegærdis Knutsdotter; *id est, Canuti filia.
Gravis illi nota est lis de malè administratis mo-
nasterii rebus, ut videre est in Protestatione fra-
trum & sororum ea de re Pontifici facta, & à
Benzelio edita, & litteris Bonifacii IX, quibus* E
*Petro Strengnensi episcopo causæ cognitionem com-
misit anno* 1402, *& Ingegerdem, si rea foret,
ab officio removeri jussit. Edita ha sunt ad calcem
Diarii Vastenensis. Cessit autem officio suo Inge-
gerdis anno* 1403, *ac nono post anno piè defuncta est,
ut, quod ante peccârat, emendâsse deinceps videatur.
Ita de ea Diarium Vastenense ad annum* 1412,
quo obiit. Eodem anno in nocte, quæ est inter
festum Exaltationis S. Crucis & Octavas beatæ
Mariæ Virginis obiit venerabilis soror Ingegi-
ærdh Knutsdottir, neptis S. Birgittæ, quæ ad
monasterium Vastenense venit eodem anno
(1374) quo reliquiæ S. Birgittæ ibi venerunt,
& ad mortem ibi remansit; vix tunc adhuc e-
rat decem & octo annorum. Hæc fuit prima
consecrata abbatissa in ordine Vazstenensi, in
quo officio stetit per XVIII annos, & tandem
ante mortem suam novem annis huic officio
resignavit. Stans postea in bona humilitate fer-
vivit Deo ex toto corde. Steterat tunc in reli-
gione per XXXIX annos, cùm defuncta est. Fi-
nem vitæ suæ secundùm humanum judicium op-
timum habuit; nam per longum tempus antea
semper infirma fuit, quamvis non semper de-
cumbebat in lecto; vehementissimum enim pas-
sa est capitis dolorem, & eo tempore attentis-
simè confessa est omnia peccata sua; sed tandem
decidens in lectum, omnibus devotissimè sum-
ptis Sacramentis, & ad extremum veniens tenuit
crucifixum in brachiis, ultimam vocem dedit, ex-
spirando: O Dulcissima Maria Mater Dei, ad-
juva nunc, & sic anima à corpore resoluta est,
& sepulta est retro summum altare in gradibus.
*Addit Margareta abbatissa, alteram Meretæ
filiam, Catharinam, Philippæ reginæ Suecia ma-
gistram aulæ fuisse, licèt nec hoc munere, nec
vita dein diu functam, & Vastenæ sepultam.*

88 *Denique de Cæcilia, S. Birgittæ filia, liberis* & Cæcilia.
hæc habet Margareta: Tres (*sed duos tantùm no-
minat*) iis (*Cæcilia & Laurentio Joannis*) libe-
ri erant, Birgitta, quæ sororibus monasterii no-
stri associata, virgo piissima, mortua ante con-
secrationem conventûs. Catharina, uxor Stenonis,
Stenonis filii, viri nobilissimi, duorum filiorum
mater, Stenonis, Ulfonisque. Ceterùm ambo hi,
quin & ipsa mater, obierunt, Cæcilia adhuc
vivente, & heic sepulti sunt. *Schema Genealo-*

Auctore J. B.

gicum denique Benzelius exhibet ex mente Margaretæ, in quo tamen nonnulla mutanda cenſuit & nonnulla addenda; ut Sivido Ribbingo, præter filium, quem unicum illi fuiſſe ait Margareta, præterea Arvidum, quem memorat codex Wiſingsburgenſis. Schema porrò Genealogicum Benzelii Chronico Margaretæ adaptatum, quòd non facilè hic excudi poſſit, vide apud ipſum poſt laudatum mox Chronicum pag. 26 & ſeq.

§ VII. Juncta matrimonio varias virtutes exercet, maritumque ad continentiam allicit.

Matrimonio juncta, ſuæ ſollicita,

Quales quantaque vel in ipſo pueritiæ ſuæ exordio, ſtatuque virgineo Birgitta *fuerit, jam vidimus. Parentis juſſu Ulfoni Nericiæ legifero, ſeu ſupremo judici matrimonio juncta non minor fuit: ſolet quidem matrimonii ſtatus* B *Deum toto corde quærentibus impedimento eſſe multiplici, ut prima ad Cor. cap. 7 Paulus docet:* Et mulier innupta & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat, quæ ſunt mundi. *Sed altiores* S. Birgitta *egeras in virtute radices, quàm ut ad Chriſtianæ perfectionis culmen feſtinantis greſſus hujuſmodi impedimenta retardarent. Quippe, ut Eccleſiaſticus ait cap. 26:* Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam, & mandata Dei in corde mulieris ſanctæ. *Ita omne vita ſuæ inſtitutum actioneſque in primis componebat, ut nulli de ſe ſiniſtræ ſuſpicioni, aut detractioni locum faceret; qua de cauſa etiam nec familiares adhibebat, nec utebatur ancillis, niſi quarum eſſet explorata probitas, ne quid ex illis, quibuſcum agebat, ſiniſtræ fortè opinionis in ſe derivaretur:* Illa verò Deum habens præ oculis, *inquit Birgerus num.* 10, ita voluit bonam eligere vitam, ut etiam non negligeret bonam famam. Summè cavebat, ne quis de ea ſiniſtra loqueretur, aut ne daret occaſionem aliis ſibi in vita vel moribus detrahendi. Levitates, loca & perſonas, quibus notari poſſet, fugit ut venenum; conſiderans, quòd faciliùs vicia uniuſcujuſque, quàm virtutes intenduntur: nec quid boni quiſque geſſerit, agnoſcitur, ſed, ſi quid mali egerit, perſcrutatur. Ancillas honeſtas & comites morigeroſos ſecum habuit, qui ſibi de converſacione bona poſſent teſtimonium perhibere, attendens, quòd nulla res magis animos induit honeſtos, & in pravum inclinabiles revocat ad rationem, quàm bonorum virorum converſacio. *Eadem ferè S. Antoninus ſcribit part. 3 tit. 24, § 1 & auctor Vitæ per Surium interpolatæ.*

aliique fugiens,

90 *Probè quara etiam eſſe pulvinar diaboli, ſummâ id ſemper curâ vitavit:* Operi, *inquit Birgerus*, pro cultu divino & utilitati proximorum cum famulabus ſuis intenta fuit, ne otioſa comederet panem ſuum. *Paulò fuſiùs atque diſtinctiùs Vita per Surium interpolata:* Et ne dyabolo temptandi occaſionem preberet, otium abhorruit & exercitiis bonis & beatis jugiter inſiſtens, nunc operi manuum cum famulabus ſuis pro cultu divino & proximorum utilitate vacabat; nunc Sanctorum Vitas & Bibliam, quam ſibi in lingua Gothica ſcribi fecerat, relegebat; nunc eccleſiarum limina frequentans D divinis officiis intereſſe gaudebat. *Quii fugam aliaque pia* S. Birgittæ *in matrimonio conſtitutæ opera & conſuetudines paucis perſtringit Bonifacius IX in Bulla canonizationis, inquiens:* cùm interim devota Mulier nec jejunia, nec orationes, nec alia pia & ſolita opera præteriret. S. Birgittæ *rogatu Scripturam ſacram ſermone vernaculo ſeu Suecico veroſimiliter reddidit Matthias, canonicus Lincopienſis, de quo vide num. 26 & ſeq.; is ipſe nimirum, qui lib. 1 Revelationum in Declaratione cap. 3 dicitur* gloſsâſſe totam bibliam excellenter.

animæque mundiciæ ſtudioſa.

91 *Conſcientiæ quoque teneritudo in ea ſumma fuit: quamquam enim è divinis præceptis vitam accuratiſſimè exigeret, frequens tamen, ſi quas fortè animo contraxerat peccati labeculas, ſacra exomologeſi expiabat:* Confeſſiones quoque, quæ obſtruunt os inferni, & portas aperiunt paradiſi, continuè frequentabat, *inquit Birgerus num.* 11, *addens paulo pòſt, quanto id animi ſenſu & accuratione facere conſueverit:* Unde & ipſe confeſſor ſolebat dicere familiariter amicis ſuis: Hoc in domina Birgitta ſignum alicujus futuræ gratiæ eſt, quòd ipſa ita levia peccata plan- E git, ſicut alii graviſſima, & nihil in verbis ſuis dimittit aut moribus indiſcuſſum. *Ulphoni*, S. Birgittæ *marito, ſingulis feriis ſextis de peccatis confiteri in more poſitum fuiſſe, vidimus ſuprà, conjugis nimirum ſua veroſimillimè tum hortatu, tum exemplo: nam & de illa in Bulla canonizationis ſcribit Bonifacius IX.* Et ſuperſtite marito, cùm ſingulis ſextis feriis confeſſa fuiſſet, poſt ejus tranſitum veram confeſſionem ſemel ſaltem in die cum magna contritione ſtuduit iterare, tam amarè levia, ſicut alii graviſſima, deplorans, & nihil de ſuis verbis, moribus, cogitationibus & actibus præteriens indiſcuſſum.

ſummam confeſſariis reverentiam & obedientiam

92 *Inſigni adhuc fuit in illos, qui ſibi à confeſſionibus erant, veneratione &, quod caput eſt, obedientiâ.* Eligens ſibi, *inquit Birgerus*, in confeſſorem magiſtrum quendam, pro ſalute animarum peritiſſimum & devotum, cui in omnibus avidiùs obedivit: *& Bonifacius IX in Bulla canonizationis paucis multa complectens:* Tenacem obedientiam prælatis, & ſuis ſuperioribus & confeſſoribus obſervabat adeò, quòd abſque ſaltem confeſſoris licentia penè oculos attollere non præſumeret. *In eamdem ſententiam* F *ſcribit Alphonſus, epiſcopus Giennenſis, in Prologo ad Lib. cæleſtis imp. &c: cap. 3 apud Hörmann pag. 628:* Alter verò pater ſpiritualis iſtius Dominæ erat quidam presbyter de Suetia, virgo etiam venerabilis & ſanctiſſimæ vitæ, qui totam domum prædictæ Dominæ regebat & eam cum filia ſua Grammaticam & cantum ex præcepto Chriſti docuit, & in via virtutum paternalibus correctionibus virtuosè corrigendo direxit. Quibus patribus ipſa in tota vita ſua in omnibus virtutibus ita humiliter obedivit, ſicut verus monachus humilis obedire ſolet prælato ſuo. Propter quod ipſa in tantam humilitatem & obedientiam & perfectam mortificationem ſuæ propriæ voluntatis devenit, quòd, quando ibat per indulgentias & ſanctuaria, ſociata ſemper cum prædicto presbytero, ſuo patre ſpirituali, non audebat elevare aſpectum oculorum ſuorum de terra, niſi priùs requiſiſſet & obtinuiſſet ad hoc ſpecialem licentiam ejuſdem ſui patris ſpiritualis. *Ita Alphonſus, Vitæ ejus in Italia poſt mariti mortem ſpectator. Si inſignem Matronæ illuſtriſſimæ humilitatem ac obedientiam* t

exem-

Digitized by Google

A *exemplis aliquot illuſtratam cupias, adiſi Bertholdum infrà lib. 1 cap. 4.*

exhibet. 93 *Geſta quidem hæc fuiſſe apparent à morte Ulphonis, ſed vel inde colligi ſatis poteſt, quantoperè obedientiam, matrimonii etiam vinculo ligata, coluerit; cùm* totâ vitâ ſuâ *obedientiæ auantiſſimam fuiſſe, ex Alphonſo ſuprà laudato habeamus. Verrò quinam fuerint* S. Birgittæ *à confeſſionibus, jam dixi num. 26 & ſeqq. quos conſule; ubi etiam plura de illis dicta reperies, nempe de Mathia, canonico Lincopienſi, & Petro Alvaſtrenſi Priore. De Petro verò, Birgittino monacho & confeſſore Vaſtenenſi, hæc addo ex Diario Vaſtenenſi ad annum* 1408: Iſto anno cœpit Dn. Petrus (*obiitque anno* 1378) qui fuit magiſter & confeſſor S. Birgittæ, ac ipſius individuus ſui itineris comes pluſquam per xxx annos, coruſcare miraculis, ita quòd à feſto ad vincula Petri uſque ad finem illius anni contingebant pluſquam xv miracula, quod probant ſigna & imagines ſuper ſepulchrum ejus in ſignum miraculi ſuſpenſa. Plura etiam alia miracula fecit Deus propter ipſum etiam cum pauperibus, qui non ſufficiunt propter paupertatem aliquod ſignum de cera offerre; ſed promittunt, ſe cottidie dicere unum Pater noſter vel plura ad ipſius honorem, qui ſtatim ſuæ petitionis celerem conſequuntur effectùm. Hæc omnia miracula alibi conſcribuntur. *Sed ad* S. Birgittam *redeamus.*

B

Sæpe Euchariſtiam ſumit. 94 *Quoties Corpori & Sanguini Dominico communicare conſueverit, filet quidem Birgerus; aperit autem in Bulla canonizationis Bonifacius IX:* Singulis quoque Dominicis diebus & ſolemnibus cum devotione & lacrymis ſumpſit venerabile Chriſti corporis Sacramentum. *Bonifacio Alphonſus conſonat in Prologo ad Lib. Cœleſtis Imperatoris apud Hormann pag.* 628, *ubi, cùm de* S. Birgitta, *jam vidua & Roma verſante, dixiſſet:* Omni etiam die ipſa confitebatur (*non ſemel modò, ſed etiam*) bis vel ter, *ita pergit:* Et omni die Dominica ipſa & prædicta veneranda filia ſua (*S. Catharina*) quæ ſecum laudabiliter vixit, & uſque ad mortem in pœnitentia & caſtiſſima viduitate honeſtiſſimè perſeveravit, corpus Chriſti cum maxima devotione & humilitate ſumebant. *Loquitur hic quidem Alphonſus de iis, quæ ipſe à* S. Birgitta *fieri in Italia & alibi vidit, cùm jam marito eſſet orbata: ſed hinc rurſum colligi prudenter poteſt,* S. Birgittam *non modò vidnam, ſed maritatam etiam, quantùm licuit, ad ſacram Synaxim conſuevisſe frequenter accedere.*

C

quod tamen ab ipſo Chriſto fuiſſe reſtatum, nobis haud liquet. 95 *In Vita* S. Birgittæ, *tabulis æneis Coloniæ exculſa, tab.* 30 *exhibetur Chriſtus, dum interim ſacerdos Sacrum celebrat,* S. Birgittam *per ſe corpore ſuo Sacro-ſancto reficiens, notaturque ad calcem tabulæ ſingularis hic favor* S. Birgittæ *ſæpe fuiſſe collatus ex Vita ejuſdem* S. Birgittæ. *Quæ ſit laudata eo loci* S. Birgittæ *Vita, ignoro: at nec apud Bertholdum, nec in Vitis* S. Birgittæ *Birgeriana, Lovanienſi, Suriana, S. Antonini, nec in Mſs. noſtro Ultrajectino quidpiam hujuſmodi inveni hactenus. Quo igitur fundamento hujuſmodi aſſertio nititur? Iis, ni fallor, quæ lib. 6 Revelationum cap. 42 leguntur. Pars prima tituli hæc eſt:* Mater Dei laudando ſe de ſolicitudine, quam habuit placendi Deo, dicit, quòd ſe non laudat, ut propriam laudem quærat, ſed ut Deus ex hoc lauderur & honoretur. *Altera:* Et petit à Filio pro Sponſa (*S. Birgitta*) veſtes cœleſtes virtutum & cibum ſacrum Corporis ſui & ſpiritum ferventiorem. Quæ Filius concedit, ſi primò habeat Sponſa humilitatem & timorem & gratiarum actionem. *Haud equidem dubito, quin, ſi reipſa viſio iſta* S. Birgittæ *divinitus acciderit, matris ſuæ poſtulatis annuerit Chriſtus; ſed neque in titulo capitis, nec in ipſo capite quidquam occurrit, unde illam, ut* Birgittam *ſacro ſuo Corpore per ſe reficere vellet, à Chriſto poſtulaſſe, conficias: ſolito itaque uberiorem hic tantùm Deiparam* S. Birgittæ *ex Euchariſtia ſolito more miniſtranda ſumendaque fructum petiiſſe, exiſtimabo, niſi ſingularis iſte favor teſtimonio antiquiore ac ſolidiore firmetur. Refert hunc quidem Rurlamachius lib. 3, cap. 7 Vitæ Italicæ* S. Birgittæ: *at dicti ſui præter Vitam* S. Birgittæ *imaginibus Coloniæ Agrippinæ expreſſum vadem nullum præbet.*

Orationi dedito 96 *Poſtquam Birgerus S. Matronam noſtram ab otii fuga, obedientia, vitæ puritate atque munditia animi, quà peccata vel minima vitabat ſollicitudine maxima, vel fortè admiſſa, etſi levia, ſtudioſiſſimè pœnitentiæ Sacramento expiabat, commendavit impensè; non minus illam à ſtudio orationis, vitæque rigore laudare aggreditur:* Ne autem animum ſuum, *inquit*, circa familiaria tantùm occuparet negocia, quin etiam in lege Domini poſſet jugiter meditari, cum Judith ſecretum cubiculum eſt ingreſſa, ubi, fluctuum mitigatis motibus, quaſi in portum voluptatis deducta, lacrymis ſtratum conſcientiæ ſuæ in tantum rigare conſuevit, ut, abſente marito, ferè totis noctibus prudenter in orationibus non ſine lacrymoſis ſingultibus vigilaret, nec corpori ſuo à genuflectionibus & diſciplinis ſecretis parcere voluit, ut corpus in ſervitutem redigeret diſciplinæ. *Birgerum Antoninus verbatim hic ferè deſcribit. Nec multò aliter Vita* S. Birgittæ *Lovanienſis; ſed per Surium interpolata:* Jejuniis quoque, vigiliis & orationibus frequenter intenta carnem ſpiritui ſubigebat, & à delicatioribus cibis occultè abſtinebat (*quod & aliquantò poſt Birgerus ait*) ne à marito vel aliis notaretur. Semper verò de die ad corpus, & de nocte in lecto, viro abſente, veſte dura & aſpera utebatur.

ſpecialem orandi modum edocetur à B. Virgine, 97 *Contigit aliquando, ut* S. Birgittam, *dum ab hominum oculis remota de more orationi vacaret, deſiderium inceſſerit, ut ſpecialem orandi modum, cui deinceps conſtanter inhæreret, edoceretur: neque verò votis ejus deſſit Deus:* Beata enim Virgo, *inquit Birgerus*, ſeutum orationis ejus, tamquam advocata fidelis, ante Filium ſuum benedictum proferens, Ancillæ ſuæ deſiderium celeri effectui manſipavit.* Nam quadam die beatâ Birgittâ, mirum in modum mente in cœleſtibus elevatâ, infuſa eſt ſibi oratio pulcherrima de Paſſione Chriſti, nec non de vita & laude beatiſſimæ Marie Virginis, matris ejus, quam ita memorialiter cordi curavit tradere, ut eam legeret omni die. *Exſtant apud Hornan à pag.* 738 *orationes aliquot, quas* S. Birgittæ *à Deo revelatas volunt: illas quidem* S. Birgittæ *in uſu fuiſſe, facilè quidem admiſero: fuerintne autem, ut fertur, à Deo ipſi ſpeciali modo revelatæ, nec adeò certum eſt, nec à quovis privato homine, ut poſt latius dicetur, credi debet. Poſt has apud Hormann ſequuntur orationes aliæ quindecim ab ipſa* S. Birgitta *compoſitæ; ſed cùm id factum dicatur ab obitu Ulphonis, alio de his loco agemus.*

*mancipavit

98 *Tum ex orationibus, à* S. Birgitta *recitari ſolitis,*

Digitized by Google

AUCTORE J. B. *cui semper fuit*

solitis, tum ex variis revelationum locis liquet, maxima eam fuisse in Virginem Deiparam pietate & amore: unde & hac illam singulari favore non semel dignata est: Birgerus num. 13 S. Birgittam *difficili partu ejusdem Virginis ope aliquando levatam memorat; uti & Bonifacius IX in Bulla canonizationis, cujus ista sunt verba:* Et cùm semper beatæ Virgini præcipuè devota foret, ac, tempore procedente, penè partu periclitaretur & obstetrices ac mulieres astantes de vita illius desperarent, visa est quædam imperiosa, sed incognita, mulier, albis fericeis induta vestibus, intrare cubile, & assistere strato, & singula jacentis membra pertractare: mox cùm talis mulier disparuisset, eadem Puerpera sine dolore partu integro exonerata remansit. *Quæ fuerit hæc* S. Birgittæ *filia, dictum est num.* 82 *ex Diario Vastenensi & Vita* S. Birgittæ *abbreviata, ubi nominatim exprimitur, nempe Cecilia.*

perquàm devota.

99 *Luculentum præterea* S. Birgittæ *in beatissimam Virginem amoris testimonium est lib.* 7 *Revelationum cap.* 1, *ubi hæc leguntur:* Cùm esset in Roma B. Birgitta, sponsa Christi, & quadam vice vacaret orationi, cœpit cogitare de partu Virginis, & de illa summa bonitate Dei, qui talem Matrem purissimam sibi voluit eligere, tantùm enim tunc cor ejus inflammabatur amore Virginis, quòd dicat intra se: O Domina mea, regina cœli, in tantùm gaudet cor meum ex eo, quòd altissimus Deus te præelegit in matrem, & tantam dignitatem tibi conferre dignatus est, quòd ego magis mihi eligerem in inferno æternaliter cruciari, quàm quòd tu uno minimo puncto de tanta excellenti gloria, & tua cœlesti dignitate careres; & sic amoris dulcedine inebriata stabat super se alienata à sensibus in quadam extasi mentalis contemplationis suspensa. *Et iterum Revelationum Extravagantium cap.* 63, *ubi beatissimam Dei parentem sic allocuta legitur:* Benedicta sis tu, ô Maria, mater Dei, & benedictus sit idem Deus, tuus filius Jesus Christus, pro omni gaudio, quod mihi dederat ex eo, quòd tu mater ejus es. Ipse idemque novit, quòd Maria, filia Joachim, est mihi charior, quàm liberi Ulphonis & Birgittæ. Et magis vellem, quòd Birgitta, filia Birgeri, nunquam fuisset nata, quàm quòd Maria, filia Joachim, non esset progenita. Et leviùs eligerem, quòd Birgitta esset in inferno, quàm quòd Maria, filia Joachim, non esset mater Dei in cœlo.

Liberorum

100 *Inde aliam Birgerus arripit laudanda S. Matrona materiem, curam nempe sollicitudinemque perpetuam, quam de liberorum suorum recta institutione, & salute perpetuò gessit. Et hujus quidem præclara specimina, unum alterumque memorata jam habes in superioribus: primum quidem num.* 72 *ex Margareta Vastenensi abbatissa, ubi hæc refert, maluisse* S. Birgittam *filii sui Caroli mortem precibus suis à Deo expetere, quàm illum fortè quidquam contra sacra matrimonii jura admittere: dein num.* 77 *& seqq., ubi salutaria ejus ad Birgerum filium ritè Christianéque vivendi monita ex Joannis Gustavi Genealogia Brabæa transcripsi. Tertium num. seq. ubi* S. Birgittam, *si quid liberis suis adversi accideret, ne id ob sua peccata accidisset, timere solitam vidimus. Et verò non inanem hanc illi fuisse curam, liberorum ejus probitas, & vt obiter descripta, maximè verò Catharinæ, ejus filiæ sanctitas, ab orbe Catholico universo aquita,* declaravit. *Birgerum hæc de re audiamus:* Filios quoque suos ac filias cum magna sollicitudine & summa diligentia educavit, quos, quasi aquila provocans ad volandum pullos suos & super eos volitans, unguibus correctionis & sane doctrine radiis solis justitie objecit, ordinans eis magistros, qui ipsos in fide crudiret*. *erudirent

Unum è liberorum S. Birgittæ *magistris nominatim prodit Diarium Vastenense ad annum* 1391 *his verbis:* Item in profesto Inventionis sanctæ crucis obiit venerabilis pater & Dn. Dn. Nicolaus Hermanni, episcopus Lincopensis, qui primus introduxit & benedixit conventuales Vazstenenses ad observantiam vitæ regularis; super quo faciendo, cùm adhuc frequentabat scholas, existens pædagogus filiorum S. Birgittæ, fuit eidem S. Birgittæ divinitus revelatum. Hic fuit vir magnæ sanctitatis. *Vitam ejus brevem Vastovius exhibet in Vite Aquilonari pag.* 138 *& seq., anno* 1608 *Upsaliæ edita: errat tamen, Hermannum Sanctorum albo in concilio Basileensi adscriptum, inquiens.*

salutem

101 *Verbis suprà citatis mox Birgerus speciem subjicit, unde, quanta* S. Birgittæ *fuerit cura, ne liberi sui Deum qua re offenderent, colligas:* Unde, *inquit*, beatus Joannes Baptista ei apparens dixit: Quià plorâsti, quòd filius tuus offendit me, non jejunans vigiliam meam, & malles eum servire mihi, quàm regem esse, ideò juvabo eum, armabo armis meis; *qua de re vide lib.* 4 *Revelat. cap.* 74. *Alterum exhibet Petrus Alvastrensis Prior lib. Revelat. Extravag. cap.* 98 *his verbis:* Audiens Sponsa Christi, filiam suam Dominam Ingeburgem (*de qua num.* 82) sanctimonialem in monasterio Risaberg esse mortuam, exultans dixit: O Domine Jesu Christe, ô amator meus, benedictus sis tu, quia vocâsti eam, antequam mundus irretiret eam. Et statim ingrediens oratorium suum tantas lacrymas emisit & suspiria, quòd à circumstantibus audiri potuit. Dicentibus illis, qui aderant, Ecce filiam suam plorat. Tunc autem Christus apparens ei dixit: Mulier, quid ploras? Licèt enim omnia sciam, tamen, te loquente, cognoscere volo. Respondit illa, O Domine, non ploro, quòd filia mea mortua est, immò gaudeo, quia si diutiùs vixisset, majorem coram te habuisset reddere rationem. Sed ex hoc ploro, quia non instruxi eam secundum mandata tua. Et quia exempla superbiæ ei præbui, & remissiùs correxi eam delinquentem: *quæ* S. Birgittæ *verba non tam ejus in rectè instituendis liberis negligentiam, quàm summam sollicitudinem arguunt.*

anxiè curas,

102 *Præclarum quoque est, & hoc facit; quod de ea Ulpho monachus in Vita S. Catharinæ tom.* 3 *Martii pag.* 511 *scribit:* Consuevit enim mater sua sanctissima B. Birgitta, juvenem & tenellam secum ad hospitalia ducere, ubi ipsa mater sua plagas & ulcera infirmorumque vulnera sine horrore manibus suis devotè pertractavit, beneficia plurima & verba consolatoria eis conferendo: ostendens sibi adhuc juveni exemplum, qualiter similia pauperibus & infirmis facere deberet propter Deum in omni ætate ventura. Et si quando aliqui Matrem piam hujus venerabilis dominæ arguebant, pro eo quòd teneras filias secum duceret ad domos pauperum & infirmorum, timentes eas aliqualiter posse infici fœtoribus infirmorum; respondit benignè eis dicens: quòd ideo filias suas ad domos infirmorum duceret, ut addiscerent servire

Deo

A Deo in pauperibus & infirmis.

tantò pauperibus benignior,

103 *At quoniam pauperum infirmorumque jam facta mentio eſt, quâ in illos charitate ac beneficentiâ fuerit, videamus.* Eleëmoſynas quoque fecit largiſſimas, *inquit Birgeri num.* 12, deputatam habens domum pro pauperibus, quibus lavando eorum pedes, & eos veſtiendo ſæpiſſime ſerviebat. *Et ex Birgero S. Antoninus:* Eleëmoſynas, quia multum ſibi erat opulentiæ, faciebat largiſſimas, ut non averteret manum ſuam ab ullo paupere. Domum habebat pro egenis deputatam, quibus pedes eorum lavando & veſtimenta præbendo ſæpiſſime ſerviebat. *Vita ejus, quæ Surio præluxit:* Hæc infirmorum & pauperum felix & inclita mater elemoſinas fecit largiſſimas, habens magnam domum pro pauperibus deputatam, & mulieres ipſorum continuis ſervitiis inſiſtentes, quibus ipſa frequenter cum humilitate magna lavando & oſculando pedes eorum miniſtrabat. *Bertholdus:* Nam, marito adhuc ſuo ſuperſtite, XII pauperes conſuevit die qualibet propria in domo cibare, illis inſerviens & neceſſaria ſubminiſtrans.

B Et quintâ feriâ, memor cœnæ Domini, lavit pedes eorum. De propria quoque facultate plura hoſpitalia in partibus ſuæ originis & ſpecialiter unum in villa ſua de Ulphaſon reparavit, pauperesque & infirmos in illis degentes pia, benigna, miſericors & ſedula miniſtratrix quaſi omni die miniſtravit, eorumque ulcera abſque horrore & faſtidio attractando lavit, ligavit, fovitque. *Biographorum dicta Bonifacius IX in Bulla canonizationis egregiè confirmat, inquiens:* Conſiderans (*Birgitta*) ſemitas domus ſuæ, ne panes comederet otioſa, manus ſuas aperuit inopibus, & palmas ſuas extendit ad pauperes, inexhauſtæ enim charitatis officia erga egentes, infirmas & abjectas perſonas ob Dei reverentiam exercuit indefeſsè. Nam, dum etiam adhuc maritus ſupereſſet, die qualibet duodecim pauperes conſuevit propria in domo cibare, illis inſerviens & neceſſaria miniſtrans. Et quintis feriis, memor cœnæ Domini, propriis manibus lavit pedes eorum. De propria quoque facultate reparavit in partibus ſuæ originis (*id eſt, in Suecia*) multa hoſpitalia deſolata, & pauperes & infirmos ibi degentes pia, benigna, miſericors, & ſedula miniſtratrix cum ſumma pietate viſitavit. Ulcera eorum abſque horrore vel faſtidio attrectavit, lavit, circumligavit & fovit.

C

quantò in ſe durior.

104 *Quantò erat in proximum benignior, tantò contrà in ſeipſam ſeverior:* Et non ſolùm eas, *inquit Bonifacius IX in Bulla canonizationis*, quas ſancta mater jubet Eccleſia, vigilias, ſeu jejunia obſervabat, ſed alia multa ſuperaddebat, ut etiam ultra Eccleſiæ mandatum quater in hebdomada jejunaret, & ſimiliter quater in hebdomada, conjuge nondum vitâ functo, & poſt obitum ejus continuè uſque ad paucos annos ante ſuum felicem tranſitum, ſolitis pannis induta, ſuper tapeto, abſque paleis, culcitra vel ſimilibus ad terram vel pavimentum poſito, corpus ab orationibus, abſtinentiis, ac divino labore feſſum, tenui & brevi ſomno recreabat. Singulis ſextis feriis ob memoriam ſacratiſſimæ Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, panc dumtaxat & aquâ contenta, jejunium non omiſit, cùm etiam multos alios dies ob diverſorum Sanctorum reverentiam ſimili abſtinentia pertranſiret. Et ſive jejunio abſtineret, ſive aliter diſcumberet, cùm ſobriiſſima foret, de menſa ſurgebat non ſaturata, ſed refota: *Ulphonem maritum caſto, ut par erat, amore complectebatur, ſalutis ejus non minùs, quam liberorum ſollicita: audi Birgerum biographum num.* 14: Volens autem Sponſa Deo amabilis non ſolùm liberos ſolerter educando diligere, verùm etiam dilectionem ad virum ferventer extendere, ut, ſicut erant duo in carne una, ſic etiam eſſent unum in Chriſto per glutinum caritatis, velut turtur, qui ſemper idem canit, & ſemper idem diligit, maritum ſuum, in bellicis rebus ſtrenuum, & in conſilio regum peritiſſimum, ad Dei timorem & venerationem ſolerclùs invitavit. Unde vir tam nobilis & ſtrenuus tante uxoris ſaniori ductus conſilio, addiſcendo legere Horas beatiſſimæ Virginis Mariæ & diverſis pietatis operibus inſiſtendo Deo & beatæ Virgini in timore ſancto ſervire ſtuduit. Quidquid erat legis & juſtitiæ (*pro munere ſcilicet legiferi Nericiæ, quo fungebatur*) quidquid morum & honeſtæ vitæ curans efficaciter adimplere. Sicque de eis verificari videtur id proverbium Sapientis: Mulier fortis oblectat virum ſuum, & annos vitæ ſuæ pace implebit. E

Maritum ad continentiam,

105 *Eumdem quoque, ut primo circiter matrimonii biennio ad continentiam* S. Birgitta *induxit; ita ad eamdem deinceps ſtatis diebus ſervandam, & demum ad continentiam perpetuam allexit pertraxitque. Primum Vita per Surium interpolata his verbis explicat:* Poſtquam verò carne convenerant, ſemper in Quadrageſima (*quod & Bertholdus ſcribit*) & in magnis feſtis & in omni feria ſexta à carnali copula abſtinebant, & tunc ipſa occultè dormiebat induta extra lectum in pavimento vel tabula in tapeto. *Alterum Bonifacius IX in Bulla canonizationis:* Et cùm etiam dicti jugales adhuc eſſent juvenes & recentes, maritus, felicis uxoris ſanctis monitionibus perſuaſus, cor enim viri ſpoliis non indigens, confiſum in ea, reddidit ei bonum & non malum omnibus diebus vitæ ſuæ, ipſaque Mulier indixerunt ſibi ſponte invicem & perpetuam continentiam ſervaverunt. *Haud equidem dubium eſt, quin aliquando continentiæ pactum* Birgitta *Ulphoque inierint; at quo tempore? Bonifacius citatus poſt verba mox allata, ita pergit:* Et nihilominus conjuges devoti in Dei timore & amore proximi ſemper ferventiores limina F beati Jacobi Apoſtoli in Compoſtella communi voto peregrè viſitârunt, & ad propria reverſi, cùm deliberâſſent, ut liberiùs devotioni vacare poſſent, pro ſexûs diverſitate diverſa ingredi monaſteria, dictus princeps in tali deliberatione quievit in Domino: *è quo narrandi modo apparet quidem, pios conjuges in perpetuam continentiam priùs conſenſiſſe, quàm iter Compoſtellanum aggreſſi fuerint: at contrà Birgerus non niſi poſt narratum illorum iter Compoſtellanum & in patriam reditum perpetuæ ipſorum continentiæ pactum memorat.*

priuſquam Compoſtellam irent, addixit.

106 *Idem ſit in Vita, quæ Surio præluxit interpolata, uti & in Sermone de* S. Birgitta, *præfixo Miraculis ejuſdem in Polonia & Suecia factis & ante annum* 1378 *collectis, ubi apud Hörmann pag.* 821 *hæc leguntur:* Quæ (*S. Birgitta*) à primis juventutis ſuæ annis jugo ſervitutis ſuæ (*Dei*) leviſſimo (*ſc*) ſubjecit. Ita quòd cum marito ſuo devotè viſitaret Romam & Compoſtellam & multa alia loca, in quibus Sanctorum reliquiæ requieſcunt, redieuſque ad patriam, ad continentiæ perfe-

Digitized by Google

AUCTORE J. B. ctionem adduxit eumdem, ut multis annis simul ſine exactione & redditione debiti conjugalis viverent, jam adhuc ligato matrimonio, ſobrietatem vidualem victu & veſtitu perferebat. *Verùm cùm multis annis ſine actu conjugali ſimul vixiſſe hîc dicantur* Birgitta *& Ulpho; hic verò non diu poſt ſuum in patriam reditum monachus effectus ſit, ut ſeq. § dicetur, exindeque à* S. Birgitta *ſeparatim vixerit, videntur pactum continentiæ ante initum Compoſtellanum inter inter ſeſe Ulpho &* Birgitta *pepigiſſe, ut Bonifacius videtur aſſerere; poſt reditum verò ſuum in Sueciam monaſticam vitam jam amplexuri renovâſſe; quod fortè tantùm indicare Birgerus aliique voluerunt. Suadent id rerum adjuncta, priſcus caſtimoniæ in* S. Birgitta *amor, & liberi octo, quos pii conjuges jam procreârant; tum maximè Alphonſus Giennenſis epiſcopus in Prologo ad Lib. cœleſtis Imperatoris cap. 3, cujus liquida ſunt hanc in rem verba:* Quæ adhuc in conjugio vivens maritum ſuum ad continentiæ perfectionem adduxit. Ut multis annis ſine carnis copula viverent, & ſic ambo ad S. Jacobum de Galitia peregrè profecti ſunt in ma-

B gnis laboribus & expenſis & cum devotione maxima. Et poſtea ad patriam ſuam regni Suetiæ redierunt. Ubi tunc prædictus maritus migravit ad Dominum. *Atque hæ quidem inſignioret* S. Birgittæ *virtutes ſunt, quibus ſtatum ſuum conjugalem potiſſimùm illuſtravit: ſupereſt, ut in geſta ejus reliqua, dum maritus ejus in vivis fuit, modò inquiramus: ſi verò quis plura deſideret de ejus virtutibus ſpeciatim noſſe, ad manum habet Vitam* S. Birgittæ *à Bertholdo, eas latiùs explicante, ſcriptam, & infrà edendam.*

§ VIII. Sueciæ regum, regnique ſalutis curam habet.

Birgitta facta magiſtra aulæ Blancæ reginæ Sueciæ.

C *ETſi amplum vera virtus ſibimet præmium ſit, ea tamen illius ſubinde vis eſt & efficacia, ut vel invita, maximè ſi cum generis claritudine conjuncta ſit, honoribus dignitatibuſque cumuletur. Erat* S. Birgittæ *genus illuſtre & cum Magno, Suecia & Norvegiæ rege, cognatio; erat & virtus ſingularis, ut in ſuperioribus dictum eſt. Quamquam adeò ita animo eſſet comparata, ut domi ſuæ & cum pauperibus, quàm verſari in aulis principum mallet, facere tamen non potuit, quin ad aulam Magni evocaretur. Duxerat is ſub annum 1335, ut Loccenius ſcribit, in matrimonium Blancam, Joannis I, Namurcenſis comitis, filiam, volnitque, ut ex omni matronarum Suecicarum numero* S. Birgitta *ageret ejus aulæ magiſtram. Colligitur id quidem ex cap. 59 Revelationum Extravagantium, ubi hæc habentur:* Tempore, quo B. Birgitta fuit magiſtra Blancæ, quondam reginæ Suetiæ, obtinuit ab ipſa unam capſam eburneam pulcherrimam, in qua multorum Sanctorum reliquiæ erant incluſæ: *verùm quo anno, aut quamdiu id muneris geſſerit, certò edicere nequeo. Burlamachius lib. 1 Vitæ* S. Birgittæ *cap. 7 illam Lincopiâ, quæ Oſtrogothiæ civitas eſt, Stockholmiam, regiam Sueciæ urbem, neſcio, unde id edoctus, conceſſiſſe ait: mihi ſanè veroſimilius apparet,* S. Birgittam, *cùm ad regis Magni, ut Blancæ magiſtram ageret, aulam arceſſita fuit, in Nericia domicilium habuiſſe, veroſimillimè in prædio,* Ulfaſa *nuncupato: nam & Nericiæ Ulpho, maritus ejus, erat legifer, & ab eo loco cognomentum de* Ulfaſa *traxiſſe videtur; ibique habitâſſe* S. Birgitta *diſertè legitur cap. 53 Revelationum Extravagantium.* D

108 *Ex quo verò id muneris geſſit (ab anno nimirum, quantùm apparet, 1335) regi, regi-* *Regi Magno ſalutaria* *ne, regnoque Sueciæ quà precibus ad Deum fuſis, quà ſalutaribus monitis prodeſſe ſtuduit: nec initio quidem ſine fructu: Magnus enim, ut ſcribit Loccenius, dum Mathiæ Ketelmundi conſiliis uſus eſt, rempublicam rectè adminiſtravit: ſed, eo exſtincto, ſub annum trigeſimum ætatis ſuæ, ſeu, ex Loccenii calculo ſub annum 1346 in vitia palàm ſolutus eſt. Partem verò quoque* S. Birgittam *in felicibus Magni Blancæque initiis habuiſſe, effici videtur in primis ex lib. 8 Revelationum cap. 31, ubi regem & reginam, in oratione conſtituta, velut ſolem & lunam primùm fulgentes, ſed dein omni ſplendore orbatos, vidiſſe narratur: vidiſſe iſta Stockholmiæ dicitur, eorumque interpretationem accepiſſe annis undecim poſt, ſeu ſub annum 1346, ſub* E *quem Magnus in vitia ruere ex Loccenio cepit. Verba citati capitis ita ſe habent:* Tranſactis autem poſt hæc undecim annis *(totidem ſunt ab anno 1335 uſque ad annum 1346)* audivi vocem Chriſti dicentem mihi. Recordare, Sponſa, quod oſtendi tibi (*pro incolumitate regis, reginæ & regni Sueciæ oranti*) in civitate Stockholmis de cœlo turbulento. Nunc autem exponam tibi, quid illa ſignificant. Cœlum (*inquit*) quod oſtendi tibi turbulentum, regnum iſtud Sueciæ eſt, nam regnum iſtud, quod quaſi cœleſte & quietum & juſtum eſſe deberet, jam turbine tribulationum agitatur, & iniquitatibus & exactionibus (*has fortè deprecata eſt* S. Birgitta, *ut dictum eſt num. 12, oblatis etiam filiis*) conculcatur. Nec mirum: nam rex & regina, qui tamquam ſol & luna fulgebant, jam denigrati ſunt ſicut carbones, quia moribus & voluntate immutati ſunt. *Agi porrò hîc de rege Sueciæ Magno, cognomento* Smeek, *ſeu* blanditiis delinito (*ſic dicto, quòd regis Daniæ Waldemari blanditiis deceptus, Scaniam à Sueciis ad Danos tranſtulerit*) *& Blanca non ſolùm ratio temporis, ſed & quæ loco citato ſequuntur, oſtendunt. Sunt autem hæc:* Hominem namque de radice viperea elevaverunt, ut proſternant amicos & ſimplices meos... Sol verò palleſcet, donec venerit ſub coronam, quia noluit juſtè ſtare in corona. Et dicetur de eo, quòd ſecundum ſplendorem ejus multiplicatæ ſunt tenebræ ejus. *Quæ in Blancam & regem Magnum apprimè cadunt.*

109 *Cùm enim Magnus ob enormem & fla-* *monita ſuggeſſit* *gitioſiſſimam vitam, ut ſcribunt paſſim obvii ſcriptores Suecici, & rempublicam malè adminiſtratam in grave ſuorum odium incidiſſet, regni proceres Ericum Magni filium in conſortium imperii adſciverunt: quod cùm ægrè admodum Magnus & Blanca ferrent, Benedictus Algothus contra Ericum à Magno dux Sueciæ dictus eſt: ſed hoc ab Erico in Scania interempto, adeò Magni & Blancæ in Ericum exarſit odium, ut ejus mater, conſcio, ut aiunt, patre, Erico filio immani feritate veneno vitam eliſerit. Atque ille quidem Algothus idem videtur, qui de radice viperea & à rege & regina elevatus dicitur verbis paulò antè citatis. At, inquies, hoc modo revelatio illa* Birgittæ *facta, de qua num.*

ſupe-

Digitized by Google

A *superiùs, sub annum* 1346, *contrà ac diximus, contigisse non potuit; cùm anno tantùm* 1360 *Ericus rex Suecie dictus sit à proceribus, ac sub idem tempus Benedictus Algothus Suecie dux à rege Magno & uxore Blanca. Respondeo, verosimillimè in laudata revelatione non agi de Algotho, ad Suecie ducis dignitatem evecto, sed de eodem ad præcipui regis Magni ministri munus admoto, jam tum fortè, cùm è vivis abiverat Ketilmundus, de quo suprà. Hoc enim munere jam ante functum fuisse Algothum, docet Loccenius citatus his verbis:* Pater impatiens socii filii, Benedictum Algothum nobilem, olim ministrum suum, Suediæ ducem constituit. *Quod porrò de rege illo è solio deturbando ibidem innititur, locum quoque in Magno habuit; cùm anno* 1363 *publicâ Suecici senatus sententiâ regno privatus est, & miserè post septem annorum carcerem tandem mari in Norvegia submersus periit. Alterum specimen, unde, quâ fuerit in regem Suecia curâ, occurrit lib.* 6 *Revelationum cap.* 26, *ubi, in oratione constituta, varia divinitus monita, regi inimanda nimirum, quod & procul dubio fecit, accepisse memoratur: verba hæc facientia hæc sunt:* Ideò rex iste, pro quo tu oras, debet congregare viros spirituales, sapientes sapientiâ meâ, & eos, qui spiritum meum habent, interroget; & inquirat diligenter secundùm consilium eorum, quomodo murus Ecclesiæ meæ reædificetur in
B Christianis, & honor Deo exhibeatur. Fides recta refloreat, charitas divina ferveat, & passio mea in corde hominum imprimatur. Inquirat etiam, quomodo vasa domus meæ restituantur in pristinum statum, scilicet, ut clerici & religiosi, relictâ superbiâ, resumant humilitatem. Innocentes diligant castitatem. Cupidi & mundiales abstineant à nimio mundi appetitu; valeant plus aliis. Laboret etiam fortiter & sapienter, ut mandata mea attentiùs diligantur. Congreget justos Christianos, ut cum eis diruta spiritualiter reædificet. *En modò etiam specimina aliquot ex iisdem Revelationum libris excerpta, quibus pateat, quanta in reginam Blancam, quæ illi præcipuè commendata erat, sollicitudine fuerit.*

non minùs 110 *Lib.* 4 *Revelationum cap.* 4 *describitur* C *lucta, quam in animo Blanca regine (cur id de Blanca interpretor, paulò post exponam) excitabat hinc spiritus bonus, regina vitam Christianam ac humilem suadens; inde autem spiritus malus, eam ad vitam mundanam vanamque pelliciens. Hanc* Birgitta *divinitus, ut quidem ibi narratur, edocta, audire etiam divinitus meruit salutaria monita, qua vacillanti regine suggereret: sed, sive divinitus ista acceperit, sive non, equidem illa eadem aut illis similia regine dedisse* Birgittam, *negare non ausim. Sunt autem hæc:* Ergò quia Domina illa pulsatur (*ita loquentem Christum audire sibi visa* S. Birgitta) his cogitationibus, ideò admoneo (*illam per te*, Birgitta) de tribus. Primò, quòd reducat ad memoriam ad qualem honorem est electa. Secundò, qualem charitatem Deus ei in conjugio suo ostenderat. Tertiò, quàm benignè in hac mortalitate est servata. Iterum cautam facio eam de tribus. Primò, quòd rationem redditura est Deo de omnibus bonis suis temporalibus, adhuc etiam de quolibet obolo, quomodo scilicet levatus est & erogatus. Secundò, quòd tempus suum valdè breve est, & nescit, antequam cadat. Tertiò, quòd Deus non parcit plùs dominæ, quàm ancillæ. Ideò consulo ei triâ. Primò pœnitere de commissis, emendare fructuosè confessa, Deum diligere toto corde. Secundò consulo fugere rationabiliter pœnam purgatorii. Sicut enim, qui non diligit Deum toto corde, dignus est magno supplicio, sic, qui non emendat peccata (*id est, qui peccata sua ritè detestatus, divine porrò pro iisdem justitiæ quantùm ad pœnas temporales satisfacere negligit*) cùm potest, dignus est purgatorio. Tertiò consulo dimittere amicos carnales ad tempus propter Deum, & venire ad locum, ubi compendium inter cœlum & mortem ad fugiendam pœnam purgatorii; quia ibi sunt indulgentiæ, quæ sunt elevationes & redemptiones animarum, quas sancti Pontifices dederunt, & Sancti Dei sanguine suo promeruerunt. AUCTORE J. B.

111 *Hæc de Blanca interpretatus sum, tum quòd initio capitis regina illa* S. Birgittæ *nota (qualis, si qua alia, Blanca fuit) dicatur; tum quòd in illam apprimè cadant verba illa:* Quòd tempus suum valdè est breve, & nescit, antequam cadat. *Blanca enim anno* 1363, *ut scribit Pontanus Rerum Danicarum lib.* 8, *in Haquini Norvegia regis & filii sui cum Margareta, Waldemari Dania regis filia, nuptiis extincta est, & quidem veneno, ut aiunt, ipsi propinato, ex quo præter alios etiam ipse Magnus rex vitæ periculum subiit. Quam tragœdiam tangit etiam codicis Wisingsburgensis auctor his verbis:* Altera S. Birgittæ filia Cecilia, cùm invitè in cœnobium Scheningiæ (*in Ostrogothia Ordinis S. Dominici*) trudebatur, à fratre Carolo educta, primò cuidam equiti aurato sociata, qui* veneno in nuptiis reginæ Margaretæ in Scania celebratis, extinctus*, postea cuidam Laurentio Joannis, medico excellentissimo, à rege Magno præmii loco desponsatur, quòd regem à prædicto veneno, ipsi quoque tum temporis adhibito, singulari curâ liberâsset. *Pontanus Hafniæ in Dania, non in Scania, Ostrogothiæ parte, id contigisse affirmat.* E

* *l.* quo

* *l.* extincto

112 *Blanca, cùm variis intus in animo fluctuaret motibus, per* S. Birgittam *Dei consilia explorâverat: sed, cùm illa ex* S. Birgitta, *ut mox diximus, intellexisset, haud satis illi animi fuisse appareret, ut ea executioni, quâ par erat, animi promptitudine atque constantia mandaret; quare illam iteratò per* S. Birgittam *Deus monitam voluit, de vitæ suæ brevitate, de ratione gravissima reddenda extremi judicii die & infelici vitæ suæ catastrophe. Colliguntur hæc omnia ex cap.* 14 *lib.* 8, *ubi Christus inducitur* S. Birgittam *alloquens:* Regina illa, de qua priùs dixeram tibi, consilium quæsivit à me per te, &, audito consilio, quod dedi ei, videtur sibi gravissimum. Et ideò modò dico ei, quòd erat quædam regina tempore Heliæ Prophetæ, quæ dilexit quietem suam plùs, quàm me, & persequebatur verba veritatis, & credebat stare per prudentiam suam: ideò contigit, quòd non solùm contempta & despecta fuit ab omnibus, sicut priùs honorata, sed etiam in morte sua tribulata fuit, *nimirum Jezabel, regis Sidoniorum filia, ut interpretatur Durantus.* Et propterea ego Deus, qui clariùs video & scio futura, dico nunc isti reginæ, quòd tempus suum breve est. Computus, quem redditura est in die judicii, gravis est. Et finis suus non sicut principium erit, nisi obedierit verbis meis. *sollicita fuisse*

Digitized by Google

AUCTORE J. B. videtur:

113 *Eadem porrò libro, cap.* 10 *monita aliquot accepiſſe* S. Birgitta *dicitur a Beatiſſima Virgine, eidem verosimillimè Blanca impertienda; quæ in hunc modum ibidem ſonant:* Dic reginæ, quòd ego Mater miſericordiæ recepi eam tamquam nucleum in pomo corroſum, qui non erat pulcher ad videndum, ſed amarus ad guſtandum, & inſipidus ad glutiendum. Verumtamen plantavi eam in terram longinquam (*Blanca, ut dixi, comitis Namurcenſis filia erat, atque adeò hæc illi apprimè conveniunt*) ut portaret fructum bonum. Ergò ſicut arbores proferunt de ſe folia, flores & fructus, ſic ipſa debet portare folia virtutum, ſcilicet audiendo libenter verba Dei, quæ utilia ſunt animæ, & ſimilia foliis arborum. Loquatur etiam illa, quæ honoris ſunt Dei, & utilitatis proximorum, quia tunc ipſa portat pulchros flores. Diligat quoque Deum & proximum & tunc habet optimum fructum. Sed ipſa nunc loquitur libenter ſcurrilia, & ea, quibus acquirere poteſt mundi honorem & favorem, & ideò convertat ſe ad me, ſcilicet portando Filio meo auditu & locutione & opere
B charitatis fructum illum, qui ei dulciùs ſapit, hoc eſt, animam ſuam, quam præcordialiter deſiderat poſſidere. *Rurſus cap.* 12 *ibidem* S. Birgittam *eadem Virgo docet, quenam virtutes reginam maximè deceant:* Ad reginam, *inquit*, pertinent humilitas animi, modeſtia operum, prudentia agendorum, compaſſio miſerorum. *Sub finem verò capitis hæc leguntur:* Ergò quia regina iſta, pro qua tu oras, per te quærit à me conſilium, reſponde ei ex parte mea & dic ei: quòd ipſa habet aliquas infuſiones & ſuggeſtiones à duobus ſpiritibus, ſcilicet à bono & malo ſpiritu, quas ego indicabo tibi alia vice; *quæ ex ante dictis de Blanca verosimillimè ſunt intelligenda. Neque porrò dubium eſt, poſita harum revelationum* S. Birgittæ *factarum veritate, quin illa, quidquid in mandatis divinitus accepit, ſumma fide ac libertate perfecerit.*

S. Birgitta monita

114 *Sed ut ad Magnum, Suecia regem, revertamur; quamquam ſurdis plerúmque auribus* S. Birgittæ *monita exciperet is, non deſtitit illa, ut divinitus jubebatur, regem ſui muneris admonere, & propoſita criminum enormitate, ad meliorem frugem, quantum id penes ſe erat, revocare. Luculentum hujus rei teſtimonium perhibet, quod in hanc rem legitur Revelatione* 80 *inter Extravagantes, ubi Deipara* S. Birgittam
C *hunc in modum fertur allocuta.* Ego ſum, ad quam angelus dixit: Ave gratia plena. Et ideò exhibeo gratiam meam omnibus, eam in neceſſitate habere volentibus. Ego exhibeo adjutorium meum ad regimen regni, in quo tu nata es, contra inimicos Dei corporales & ſpirituales. Cujus inhabitatores admoneo laborare unanimiter, ut obtineant regem, qui regere velit incolas regni ad devota opera, & honeſtam converſationem. Quibus etiam notifico, quòd divina juſtitia proponit ſeparare regem, & totam generationem ejus à regimine regni iſtius, & alter natus in regno in regem electus eſt, qui regnaturus eſt ſecundum conſilium amicorum Dei & utilitatem regni. Vos igitur quatuor faciatis ſecundum conſilium meum, ut poſſitis vobis plures attrahere, habeatis iſtud conſilium ſecretè cum amicis Dei, & abſconditum ab inimicis ejus, ut honor Dei augeatur, & bona conſuetudo renovetur, nec non & alienata à corona regno reſtituantur.

ſed Magnus,

115 Vadat igitur unus veſtrûm vel plures ad regem dicendo ſibi: Nos habemus aliqua dicere vobis tangentia ſalutem animæ veſtræ, quæ rogamus vos ſub ſigillo confeſſionis tenere. Addatis etiam plura verba, ut expedire videtur, quorum ſenſus ſit talis: Vos habetis peſſimam famam in toto regno dicentem, vos habere & exercere naturalem commixtionem & turpitudinem cum maſculis contra naturalem diſpoſitionem. Quod veriſimile videtur ex eo, quòd plùs diligitis quoſdam viros contra Deum & & animam propriam, quàm propriam uxorem. Secundò dubitari poteſt, an habeatis fidem rectam, quia interdictus ab eccleſia audire Miſſam, intràſtis nihilominus eccleſias, & audiſtis Miſſas. Tertiò eſtis prædo coronæ, & bonorum regni. Quartò, quòd eſtis proditor famulorum & ſubditorum veſtrorum, qui fideliter ſerviebant vobis, & filio veſtro, quos tradidiſtis voluntariè in manus inimici eorum peſſimi cum tota terra Schaniæ, pro cujus malitia & fallacia, numquam eo vivente poterunt ſecurari. Si decreveritis peccata iſta emendare, & terras alienatas revincere, ſerviemus vobis. Sin autem, committatis filio veſtro ſub juramento præſtito, quòd velit terras alienatas revincere, communitatem diligere, militibus ſuis fidelis exiſtere, & omnia ſecundum leges patriæ juſtè & piè regere & gubernare.

R

116 Attamen ſciatis vos quatuor, quòd Deus providerat ſibi alium regem in futurum, qui taliter provenire poteſt in publicum cum minori damno & periculo, quia potens eſt Dominus tam vitam junioris, quàm ſenioris abbreviare vel aliter de regno expellere, omniaque ſecundum velle ſuum diſponere, abbreviare, ſeu etiam protelare. Si verò ille obedire noluerit, tunc conſulatis ſecretè aliquos de principibus & militibus regni, & cùm inveneritis aliquos ad idem vobiſcum benevolos & fideles; dicatis eis in publico, quod priùs dixiſtis regi in ſecreto, quòd nulli hæretico ſervire volueritis, vel proditori: ſed nec filio ejus, ſi decreverit eſſe paterni ſceleris imitator. Quo facto, aſſumatis vobis unum in principem, qui ex parte coronæ regni præliari poterit prælia regni. Qui electus, ſi perfectus in bono fuerit, amicus meus erit. Sin autem, citò delebitur. Vos opponite pecunias & ſimilia, ego addam cor virile, & audaciam, ut, qui ſponte noluerit, invitus obedire compellatur. Sin autem rex voluerit de regno recedere, caveatis, ne quis veſtrûm ipſius veſtigia imitetur.

minaſque

F

117 *Quamquam autem regis, de quo hic ſermo eſt, nomen non exprimatur, de rege tamen Suecia, cognomento* Smeck, *intelligi iſta debêre non dubium eſt, non modò ob congruentiam temporis, ſed quòd & cetera adjuncta eidem apprimè conveniant, ut ex jam de illo dictis partim colligi poteſt.* Magnus Smecek, *inquit porrò Bureus in Serie regum Suecia*, filius Erici, à Birgero fratre occiſi, anno MCCCXIX. Nequicquam patrui (*ob crudelitatem nimiram regno ejecti*) veſtigiis territus, contemtu ſacrorum, portentis libidinum & efferata crudelitate, publici prædonis meruit elogium. *Inter cauſas verò, ob quas & ipſe regno Suecia expulſus fuit, Loccenius ad calcem lib.* 2 *Hiſtoriæ Suecicæ, has refert:* Quòd in impia, libidinoſa & publicis moribus peſtifera perſeveraret vita, nec ad ſanitatem redire vellet. Quòd Scaniam Hallandiamque, tanta vi

negligens,

po-

A pecuniæ emptam, à corpore Suediæ iterum ſeparàſſet, & in alienas manus tranſtuliſſet. Quòd injuſtis oneribus ac tributis regnum exhauſiſſet. *De eodem denique Magno ait Ericus Olai, Upſalenſis decanus, lib. 4. Sueconum Gothorumque Hiſtoriæ:* Fuit excommunicatus à Papa propter pecuniam levatam cameræ Apoſtolicæ, poſito interdicto in regno, quam excommunicationem, ut deſperatus, parvipendens, & divinis ſe damnabiliter ingerens, cùm alii ſervarent interdictum, multis erat occaſio ſcandali & erroris. *Scaniam Magnus tradidit Waldemaro anno 1360, anno verò 1363 à regno fuit amotus; ex quo tempus facte revelationis, quam per ſuos in Sueciam in Italia tunc agens* Birgitta *miſerit, utcúmque colligitur.*

AUCTORE J. B.

118 *Sed & aliàs ſæpè ſalutaribus monitis Magno præſtò fuit, etſi nullo aut exiguo plerúmque fructu: decreverat aliquando Magnus bellum Moſcovitis inferre (intulit autem anno 1348) quod cùm ſanctiſſimæ viduæ Birgittæ, tunc in Suetia clareſcenti, compertum eſſet, inquit Joannes Magni, archiepiſcopus Upſalenſis, Hiſtoria Gothorum Sueonumque lib. 21 capp. 3 & 4,* fideliter & ex divina revelatione cum admonere curavit, ut à ſuo exercitu eos milites amoveret, qui ſibi alium belli finem, quàm publicam Chriſtianæ plebis pacem propoſuiſſe viderentur, utpote qui magis rapinas, incendia & urbium direptiones, quàm verum Dei cultum ad ſchiſmaticas gentes extendere curarent: quod maximè de Teutonica & Danica militia præmonuiſſe dicebat; eligeretque in eorum locum Sueones & Gothos, qui nihil aliud ab hoſtibus, quàm licentiam malè faciendi auferrent. Sed imprudens rex non ſolùm hanc, verùm etiam omnes alias revelationes à Deo inſpiratas contemnens, colluviem ingentis atque inconditæ militiæ ſecum trahens, primo inſultu magnam Moſcoviæ partem victrice manu ſubjugavit, occupata eorum præcipua arce Pechenſe. Sed non deerat vaferrimis Moſcovitis ingenium, quo hoſtium avaritiæ callidiſſimis promiſſis illuderent. Cùm enim intelligerent, regem nimia auri fame laborare, tantum auri & argenti ſe quantocyùs allaturos ſpondebant, quantum ipſe & totus exercitus ejus vix optare potuiſſet.

B

C 119 Sed quid accidit? Credidit infelix rex perfidiſſimis ſchiſmaticis, qui priùs credere noluit Birgittæ mulieri ſanctiſſimæ. Confeſtim igitur ſuæ temeritatis pœnas luens, vidit infinitam Moſcorum, Tartarorum & Lituanorum multitudinem advolare, non aurum, aut argentum, ſed ferrum in aculeos ſagittarum converſum afferre & mortem inferre paratam. Itaque cùm ad extrema & penè inevitabilia pericula deductus eſſet, à ſolis Sueonibus, quos in poſtremo ſtipendio collocaverat, ſervatus evaſit. Hi enim magno labore & non minore induſtria vicini fluminis meatum effodientes, regem (quamvis malè meritum) à mille periculis non ſine omnium admiratione eduxerunt. Qui verò in præſidio arcis remanſerant, à Moſcovitis crudeliſſimo mortis genere affecti trucidatique corruerunt. *Eadem ferè ſcribit Ericus Upſalenſis lib. 4. Finito bello gravior Sueciam clades afflixit: cùm enim in pejus rex Magnus vueret indies, graviſſima Sueciam pervagata peſtis eſt, quam pariter* S. Birgitta *prædixerat, ſimulque docuerat, qui placari ac mitigari divina juſtitia poſſet, nimirum ſi ſuperbiæ, gulæ & cupiditati, quæ item potiſſimùm vitia Sueciæ dominabantur, humilitas, honeſtas in veſtibus, in potationibus moderatio, cupiditatumque mundanarum ſuccederet inhibitio. Peſtis hujus revelatio ac prædictio inuni videtur Revelatione inter Extravagantes 74, ubi Chriſtus ita* S. Birgittam *alloquens inducitur.* Dixi tibi priùs, quòd ego volo viſitare ſuper militiam regni iſtius in gladio, lancea, & ira... Ecce ſurgere volo, non parcam juveni, nec ſeni, diviti & pauperi, juſto & injuſto; ſed vadam cum aratro meo, & evertam ſtipulas & arbores, ita, ubi erant mille, vix remanebunt centum, & abſque habitantibus erunt, domus... Verùmtamen propter tria placari poteſt atque mitigari juſtitia mea &c.

graves

120 *Hunc etiam ſpectare videtur Revelatio 76 his verbis concepta:* Dic magiſtro tuo, ut non deſiſtat clamare, & exaltare vocem ſuam, quia venio citò. Felices erunt, qui confugiunt ad veram humilitatem. *Item 77:* Arabo terram iſtam in judicio & tribulatione, donec inhabitantes addiſcant petere miſericordiam Dei: *quæ de re Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi ad annum 1350 ſic etiam ſcribit:* Fuit primus (*annus mox dictus*) jubileus Romæ, Clemente Papa præſidente. Eo tempore viguit in regno Sueciæ magna mortalitas, quâ nemo majorem meminit exſtitiſſe nec antè, nec pòſt, quam diu antè prædixerat futuram beata Birgitta. Chriſtus namque in quadam revelatione eam ſic prædixit, dicens: "Vadam per mundum cum aratro „meo &c.„ *Riſit hæc aliaque ſanctiſſima Mulieris monita Magnus; unde Birgerum illius filium ſugillare ſolitum fuiſſe refert Margareta, Vaſtenenſis abbatiſſa, ſæpè in ſuperioribus laudata, hac interrogatione:* Quid, quæſo, de nobis cognata noſtra, Mater tua hac nocte ſomniavit? *Sed quanto tum ſue, tum ſuorum malo hujuſmodi, ut ille quidem diffitebat, ſomniis aures occluſerit, eventus docuit, & juſtus Sueci prodiderunt hiſtorici.*

patrás dedit.

D

E

§ IX. Recenſentur nonnulla S. Birgittæ itinera, quæ pietatis causâ inſtituit in Norvegiam, Galliam &c.

F

CUm jam aliquamdiu (neque enim compertum mihi eſt, quot annis apud Blancam id muneris geſſerit) aulæ magiſtram egiſſet S. Birgitta, *ſive aulæ tumultuum pertæſa, ac tranquillioris vitæ deſiderio, ſive à Magno, ipſius monita jam ſuſtidiente, dimiſſa, ad ſua ſe recepit, ſibi ac Deo liberiùs vacatura deinceps: Exemplum conjugis Ulfo imitatus videtur: nec dubium, quin piiſſimum conjugum par totum ſe Deo dederit, remotis jam pietatis ſuæ repagulis. Certè ex eo tempore, quo aulam Sueciæ deſeruerunt, varias peregrinationes ſacras & laborioſas admodum, inſtituerunt: referuntur illa ſummatim apud Simonem Hörmann poſt Miracula* S. Birgittæ *pag. 839 ex Fragmento cujuſdam antiquiſſimi codicis Revelationum* S. Birgittæ, *Romæ in domibus ejuſdem impreſſi: id verò ſic habet:* Quantas verò & quàm laboriosas ſancta Birgitta ad diverſa Sanctorum loca, quandoque comitante viro, fecerat peregrinationes, in libris ſuarum revelationum ſatis eſt expreſ-

Dei ejus

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

ſuum. *Ex verbis illis*, quandoque comitante viro, *videri poteſt dicti Fragmenti auctor ſacras* S. Birgittæ *peregrinationes duas in claſſes diſtinxiſſe, quarum prima eas ſancta Matrona peregrinationes complectatur, quas, marito comitante, ſuſcepit; priùs nimirum, quàm hic Alvaſtre ſe abdiderat & cùm adhuc in Suecia communi habebant domicilium: alia verò, quas, marito jam vel defuncto, vel monaſterium Alvaſtrenſe (ut poſt videbimus) ingreſſo, vel poſteaquam Romam, Sueciam non ampliùs reviſura, profecta eſt, ipſa inſtituit. De Prioribus hic nobis tantùm ferme erit, de poſterioribus ſuo loco agturis.*

in Norvegiam B

122 *Priores itaque Fragmenti auctor ita deſcribit:* De Aquilone cum marito ac magna comitiva utriuſque ſexus clericorum & laicorum aliquando pedeſtri, aliquando equeſtri viciſſitudine ad ſanctum Jacobum in Compoſtella & ad plura loca in Hiſpania, Italia, Francia, Germania, & Norvegia ivit, ubi, xxxvi dietis aliàs à patria tranſiens, ſanctum Olavum regem & martyrem viſitavit, & licèt in tanto itinere equiturarum habuerit copioſam, tamen pedeſter frequentiùs, etiam in ſaxoſis locis, quibus ea regio plena eſt, pro fatigando corpore ambulabat. Item ad Coloniam tres Reges & alios infinitos Martyres honorandos viſitatura adivit. Item ad ſanctam Mariam Magdalenam, ſanctam Martham, & ad Taraſchonam, redienſque Romam, ubi xxviii annis manens &c. *Duæ hîc ſaltem peregrinationes diſtinguendæ videntur, quarum unâ Compoſtellam, aliaque Hiſpania, Gallia, Italia & Germania ſive in itu ſive in reditu loca devotionis ergò adierit; alterâ verò in Norvegiam S. Olavum regem illic honoratura diſceſſerit; ut innuere quidem videntur iſta Fragmenti laudati verba:* ubi xxxvi dietis aliàs à patria tranſiens: *verba porrò poſtrema* redienſque Romam *ſecundum* S. Birgittæ *ad Urbem acceſſum importare videntur; ut adeò peregrinatione eadem, qua Compoſtellam adiit, etiam Urbem invi ſiſſe videatur. Atque hæc quidem de* S. Birgittæ *poſt ſuum ferè & mariti ex aula receſſum & ante poſtremum è patria diſceſſum peregrinationibus univerſim obſervata ſumto: nunc quid de ſingulis obſervârim, expono.*

ad S. Olaum: C

123 *Et primò quidem, quod ad iter* S. Birgittæ *in Norvegiam ſpectat, licèt illius neque Bulla canonizationis, nec Vita infrà edenda meminerint, non eſt tamen, cur, quin revera contigerit, dubitari meritò queat: id enim non modo reipſa contigiſſe, ſed & in eo ſingulari gratiâ divinitus fuiſſe affectam, diſcimus ex proœmio Regulæ S. Salvatoris apud Hermann pag. 696, cujus hoc initium:* In dominio regis Norvegiæ, qui eſt ad Septentrionem omnium regum ultimus, ita quòd ultra terras ſui principatus nullus invenitur hominibus habitabilis locus, contigit dominæ Birgittæ, orationi intentiùs vacanti, quòd viribus corporis quaſi exinanitis, cœpit ejus anima ad videndum, audiendum, loquendum & ſentiendum ea, quæ ſpiritualia ſunt, omnibus ſuis viribus effici perfectiſſimè vigoroſa. Taliter itaque, quòd ſæpiùs rapta multa audivit in ſpiritu &c. *Cùm autem* S. Birgitta *ad S. Olaum, Norvegiæ regem & martyrem, acceſſiſſe dicatur, nequaquam latet, quam Norvegiæ civitatem tunc adierit; nempe Nidroſiam, regni Norvegiæ urbem primariam,* Drontheim *ſeu* Trontheim *indigenis dictam, ubi uti ſepulturam, ita & eccleſiam ſuo nomini dicatam, & inſignem, dum in Norvegia res Catholica ſtetit, cultum conſecutus eſt, prout latiùs videre eſt apud majores noſtros in Commentario, ad Vitam S. Regis & martyris prævio, tom. 7 Julii pag. 87. & ſeqq.*

aliud in Hiſpaniam

124 *Teſtatiſſimum eſt* S. Birgittæ *iter, quo unà cum marito ſuo Ulphone Compoſtellam è Suecia S. Jacobum, illuc toto orbe Catholico concurrentium frequentiâ tunc celebrem, veneratura adivit. Omnium inſtar ſit Bonifacius Papa IX ita de eo loquens in Bulla canonizationis* S. Birgittæ: Et nihilominus, *inquit*, conjuges devoti, in Dei timore & amore proximi ſemper ferventiores, limina beati Jacobi Apoſtoli communi voto peregrè viſitârunt. *Et paulò infrà de* S. Birgittæ *ad Urbem è peregrinatione Hieroſolymitana reditu agens ita loquitur:* Ad Urbem quoque regreſſa, cùm antea ſive in ſua patria & partibus circumſtantibus, ſive in Germania, ſive in Galliis, ſive in Hiſpania, ſive in Italia, ſive in aliis Ciſmarinis aut Ultramarinis partibus Sanctorum ac Sanctarum corpora, ſeu memorandæ reliquiæ quieſcerent, pauca admodum abſque perſonali viſitatione dictæ ſanctæ Viduæ fuiſſent prætermiſſa, in eadem Urbe reliquum vitæ peregit. *In itinere Compoſtellano duo potiſſimum contigiſſe reperio: quorum unum Petrus de Alvaſtra refert in Annotatis ad cap. 36, lib. 6 Revelationum; nimirum, dum eam peregrinationem* Birgitta *inſtitueret, a monacho quodam, ejus itineris ſocio, viſum fuiſſe ſolem (Regem Magnum, de quo ſuprà num. 108 & ſeqq.) tenebris involutum, contrà verò* S. Birgittam, *cujus Magnus monita ſpreverat, ſeptem coronis cinctam.* E

ad S. Jacobum.

125 *Sic habent Petri verba:* Hic frater (*cujus mentio fit cap. 36 lib. 6 Revelationum*) Dominam Birgittam ad S. Jacobum ſequebatur, qui in ſpiritu vidit dominam Birgittam, quaſi ſeptem coronis coronatam, viditque ſolem totum denigratum, qui miratus audivit vocem clarè dicentem: Sol iſte obſcuratus ſignificat principem terræ veſtræ, qui ſicut ſol fulſerat, erit deſpectiſſimus per opprobium hominum, Mulierque iſta, quam cernis, habebit ſpicam ſeptiformis gratiæ Dei, quam ſignificant ſeptem coronæ, quas vidiſti, & hoc erit tibi ſignum, quòd tu ſanaberis ab infirmitate iſta, & revertêris ad tuos, & elevaberis ad altiorem gradum. Qui rediens factus eſt abbas proficiens de virtute in virtutem. F

unde rediens Atrebati maritum ferè amittit;

126 *Alterum, quod eo in itinere contigit, refert Birgerus num.* 15 *his verbis:* Ut autem ſe à vanitatibus mundi liberiùs expedirent (S. Birgitta *& maritus ejus Ulpho*) ac divino ſervicio corda ſua ſtrictiùs manciparent, ſicut olim Abraham, de terra & cognatione ſua ac domo propria exiêrunt, limina glorioſi Apoſtoli Jacobi in Compoſtella magnis laboribus & ſumptibus viſitantes. Peragratis igitur multorum Sanctorum locis, cùm jam eſſent in reditu, vir Deo devotus in Atrabato cœpit graviter infirmari: invaleſcente autem infirmitate, Sponſa Dei in magna anxietate conſtituta, per ſanctum Dionyſium ſic meruit conſolari. Ego, *inquit*, ſum Dionyſius, qui à Roma veni ad has partes (*lib. 4 Revelationum cap. 21 dicitur à Paulo converſus, atque adeò populari errore, quo Dionyſius Pariſienſis idem creditur, qui Areopagita, de quo Act.* 17, S. Birgitta *fuerit imbuta*) prædicare verbum Dei. Nunc ergò, quia ſpeciali devotione dilexeras me, ideò prædico tibi, quòd Deus vult per te innoteſcere mundo & tu tradi-

A dita es cuſtodie mee; propterea juvabo te. Et hoc tibi ſignum, quòd vir tuus ex hac infirmitate non morietur. Unde ipſa meritò potuit dicere cum Propheta: Secundùm multitudinem dolorum in corde meo conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Nec mirum, nam poſt aliquos verò dies ibidem, ſcilicet in Atrabato, vidit mirabilia quædam. Videlicet quomodo tranſitura eſſet Romam, & ſanctam civitatem Jheruſalem, & quomodo migratura eſſet de hoc ſeculo. Quæ omnia Deus omnipotens miſericorditer adimplevit. Poſt longam verò ægritudinem convaleſcente viro, duce Domino, qui omnia diſponit ſuaviter, ambo ad patriam incolumes ſunt reverſi. *Eadem ferè leguntur Revelationum Extravag. cap. 92: verùm quo tempore iſta contigerunt?*

non ſub annum 127 *Bineius in Vitâ Gallicâ* S. Birgittæ *cap. 6 de illius Atrebati commoratione refert ex Chronico, neſcio quo, nobilem quemdam Suecum, Nericiæ principem, cum conjuge ſua liberiſque ello Compoſtellâ Atrebatum adveniſſe eo anno, quo Abbas Latienſis fuit Atrebati conſtitutus; omnes in platea Lombardorum hoſpitium habuiſſe; ſed inde nobilem illum Suecum in civitatem ob morbum fuiſſe tranſlatum, ac in domo cujuſdam canonici divæ Virginis, domini Bazentini filii, decubuiſſe, ac ab Andrea Ghinio, Florentino, Atrebatenſi tunc temporis epiſcopo, extrema unctione fuiſſe munitum. Andreas Ghini Malpighi ex Galliæ Chriſtianæ antiſtæ ſcriptoribus tom. 3, coll. 337 & 226 fatlus eſt epiſcopus primùm Atrebatenſis anno 1331, inde verò tranſlatus ad ſedem Tornacenſem anno 1334 die XVII Octobris. Porrò ex iiſdem ſcriptoribus tom. mox laudato col. 125 Oto de Senzelles, abbas Latienſis, obiit anno 1330; cui ſuffectus Joannes de la Haye, monachus S. Giſleni, remotus ab officio fuit anno 1331; Joannem excepit Mauritius II, dictus* Paganus, *in menſe Novembri, ſed die Epiphaniæ ſequentis ab officio pariter remotus, ut habet Chronicon Ms. noſtrum Latienſe. Hunc denique ſecutus Sicardus de Cardillac Latienſem abbatiam rexit uſque ad annum 1363. Si itaque Chronicon à Bineto laudatum de* S. Birgitta *& Ulphone interpretari quis cupiat, neceſſè ex jam dictis erit, ut* S. Birgittam, *Compoſtellâ cum marito & liberis ſuis ello in patriam redeuntem, anno 1331 vel ſequenti Atrebati mariti ſui morbo retentam fuiſſe, contendat.*

B

128 *Verùm hoc patto Chronici illius fides, quòd illi Vita S. Catharinæ,* S. Birgittæ *filiæ, ab Ulphone monacho Vaſtenenſi & ſuppari conſcripta, refragatur, non parùm vacillabit: hoc enim teſte (videſis tom. 3 Martii pag. 505) fuit S. Catharina ex ello* S. Birgittæ *liberis* ordine naſcendi quarta: *neque tamen niſi ſub annum* 1330 *naſci potuit: ſive enim S. Catharina* 18 *fuerit annorum, quod num. 9 & 18 Ulpho monachus tradit, quinquennio poſt* Birgittæ *è patria anni* 1346 *diſceſſum, & proin ſub annum* 1350; *ſive annorum fuerit circiter* 43 *moriente (anno* 1373) *Matre, ut partim ex num. 9 jam laudato, partim ex num. 42, ubi annis* 25 *Matri ſuæ, poſtquam ad eam Roma commorantem profecta eſt, adhæſiſſe dicitur; natam fuiſſe neceſſe eſt non ante annum* 1330: *atque adeò fieri non potuit, ut* S. Birgitta *unà cum marito & ello liberis anno* 1331 *vel ſequenti fuerit Atrebati verſata. Quòd ſi anno circiter* 1330 *S. Catharinam, quarto inter* S. Birgittæ *liberos loco natam, mundo editam, prout fieri debere jam oſtendimus, ſtatuas, ad annum facilè* 1335 *& ultra poſtremorum quatuor* S. Birgittæ *liberorum nativitas nos deducet, ante quem, quod ſuprà dixi,* S. Birgitta *peregrinationem Compoſtellanam non inſtituerit: hunc enim continentiæ & quietem perpetuæ votum ab utroque conjuge emiſſum, ut mox oſtendam, præceſſit, atque adeò neceſſe pariter eſt, ut Compoſtellanum ipſorum iter ſuperiſ omnium ſuorum liberorum nativitate poſterius.*

C

AUCTORE J. B.

ſed poſt emiſſum 129 *Jam priùs continentiæ voto* S. Birgittam *& Ulphonem fuiſſe obſtrictos, quàm iter Compoſtellanum ſuſceperint, docet inprimis Bonifacius IX in Bulla Canonizationis* S. Birgittæ *verbis num. 105 ſuprà relatis. Quid autem poſt eorum in patriam reditum contigit? Audi denuò Bonifacium:* Et ad propria reverſi, *inquit*, cùm deliberàſſent, ut liberiùs devotioni vacare poſſent, pro ſexûs diverſitate diverſa ingredi monaſteria, dictus princeps in tali deliberatione quievit in Domino. *Itaque ſecundùm Bonifacium Papam,* S. Birgitta *Ulfoque primò perpetuæ continentiæ votum emiſere, dein itineri Compoſtellano ſeſe dedere, è quo demùm in patriam reduces monaſteria ingredi ſtatuere, quod poſtremum prioris voti confirmatio fuit. Juverit hoc obſervâſſe propter ea, quæ ex* S. Birgittæ *Vitâ à Birgero archiepiſcopo ſcripta, ex Vitâ ejuſdem Levanii anno* 1485 *impreſſa, & ex S. Antonino in contrarium, ut paulò poſt dicam, hic objici poſſent.*

D

ab utroque conjuge 130 *Bonifacio Papæ jam laudato apprimè item conſonat Alphonſus eremita in Prologo, num. 106 laudatus. Idem quoque tradit auctor Vitæ abbreviatæ, Alphonſum modò citatum laudans: qui, enumeratis ſingulis* S. Birgittæ *liberis, ita mox pergit:* At ubi præordinatam à Domino ſibi propagationem prolis impléſſent, utrique ſeſe continentiæ & caſtitati perpetuæ dedicarunt, ut patet in Prologo. Perfectiſque fatigabilibus peregrinationibus, abſtinentiis, vigiliis, diſciplinis, cæteriſque virtutum operibus, vir Deo beneplacens dominus Ulpho, maritus S. Birgittæ, in monaſterio Alvaſtra exuviarum quietem & cum pietate dormitionem accipiens anno Domini MCCCXLIV, duodecima die menſis Februarii, optimam habet repoſitam gratiam. *E quibus liquère exiſtimo,* S. Birgittam *itineri ſe Compoſtellano non dediſſe, niſi poſteaquam ello ſuos liberos peperiſſet., ac perpetuæ continentiæ vinculo ſe unà cum marito Ulfone vinxiſſet. Eſto igitur, Birgerum,* S. Birgittæ *biographum in Vitâ ejuſdem infra edenda, Vitam item Levanii impreſſam, & S. Antoninum, de quibus num. ſuperiore, votum continentiæ, à* S. Birgitta *emiſſum, itineri ejus Compoſtellano non præmittere, ſed ſubjicere: propterea tamen laudatis modò auctoribus contraire cenſendi non ſunt: cum ita interpretari illorum dicta liceat, ut non de caſtitatis voto primùm emiſſo, ſed per monaſterium ingrediendi propoſitum, ut ſuprà innui, confirmato, loquantur, ut ex ipſis Birgeri verbis abunde liquet.*

E

perpetuæ continentiæ votum. 131 *Ita loquitur:* Conſiderantes exemplum* quia omnis ponderatio non eſt digna continentis animæ mutuam inter ſe voverunt continentiam, ſtatuentes intrare monaſteria ad ſervicendum Deo viventi omnibus diebus vitæ ſuæ. *Vita anno* 1485 *Levanii impreſſa ſic habet:* Tranſactis aliquot diebus, convaleſcente viro, ad patriam ſuam (*Atrebato nimirum*) rediérunt. Et ipſa Deo dilecta (*Birgitta*) maritum ſuum totaliter ad Deum ſanctis ammonitionibus convertit & orationibus & exemplis ad caſtè vivendum

F

* *abundat*

AUCTORE J. B. dum eum induxit, qui facto voto intrandi religionem, liberis ſeptem (*imò octo*) procreatis, ſervato hoc propoſito, diu ſervatâ continentiâ, in monaſterio Alvaſtra Ordinis Ciſtercienſis feliciter obdormivit. *Sic denique S. Antoninus:* Tandem viro ſanitatem conſecuto, reverſi ſunt ad proprias ædes. Verùm quia non eſt digna ponderatio animæ continentis (ut ait Sapiens) gratiuſque Deo, quod voto redditur, quàm quod propria voluntate offertur, ideò ſimul votum continentiæ emiſerunt, proponentes, ut id ſervarent efficaciùs, diverſa monaſteria ingredi. *Manent itaque* S. Birgittæ *in Atrebatenſem civitatem adventum à Bineto ad annum* 1331 *aut ſequentem nimis properè fuiſſe collocatum. At, inquies, quo igitur anno Atrebatum venit? Reſpondeo, nihil mihi occurriſſe uſpiam, unde illum accuratè liceat determinare: in ea tamen opinione verſari me, ut ad annum circiter* 1339 *differri debeat: id cur exiſtimem nunc aperio.*

132 *Ex ſuprà dictis habemus* S. Birgittam *& Ulfonem ex itinere Compoſtellano in patriam reduces mox in eo fuiſſe ſen voto ſen propoſito, ut monaſticam vitam ampletterentur: vere itaque ſimile non eſt*, S. Birgittam *ex itinere Compoſtellano reductem, ac ſancto ſuo propoſito exſequendo intentam, turbis aulicis ſeſe miſcuiſſe, ac Blanca, Suecia regina, magiſtram aulæ egiſſe: porrò id muneris* S. Birgitta *ſuſcepiſſe videtur, cùm Blanca regi Magno nupſit, id eſt, ſub annum* 1335, *ut Loccenius lib.* 2 *Hiſtoria Suecia pag.* 69 *his verbis:* Ejuſdem (*Mathiæ Ketelmundi, re ni Suecia pro Magno gubernatoris*) conſilio Blancam Gallicam comitis Namurcenſis (*Joannis I*) filiam ex regio Valeſiorum ſtirpe ſibi matrimonio junxit, *ad annum* 1335 *videtur innuere, & planiùs tradit Torfæus Hiſtoria Norvegiæ parte* 4 *lib.* 9 *cap.* 3 *in hunc modum:* Anno, qui ſuperiorem excepit, MCCCXXXV, rex Magnus procerum omnium Norvegiæ, qui ſummoperè profectionem in Sueciam ad coronam & regnum accipiendum diſſuadebant, conſiliis inſuper habitis, à Sueciæ proceribus diademate regio inſignitur, jamque (ſecundùm Sueciæ ſcriptores, circitèr ſeptemdecim, noſtros verò, octodecim annos natus) Gallicam ex regio Valeſiorum ſtemmate virgunculam, nomine BLANCAM ſibi matrimonio junxit. *Haud priùs igitur, quàm anno* 1335 S. Birgitta *apud Blancam aulæ magiſterio perfuncta eſt. Jam verò cùm nihil obſtet, quò minùs annis duobus aut tribus hoc munere functa dicatur, & alibi de anno* 1340 *in Suecia verſatam fuiſſe reperiam, ut infrà num.* 136 *apparebit; reliquum eſt, ut inter annos* 1338 *&* 1340 S. Birgitta *Compoſtellam migrâſſe dicatur: nec enim din poſt illum annum iter iſtud differri poteſt, cui non multis annis ſuperſtes Ulpho fuit, anno* 1344 *defuncto, ut infrà videbimus.*

133 *Sed iis, quæ de magiſterio aulæ* S. Birgittæ *modò dixi, eſt planè contraria memorati ſæpiùs P. von der Ketten, Calcarienſis Prioris, Annotatio ex Revelationibus* S. Birgittæ, *anno* 1556 *Romæ impreſſis: ita ille:* Ex Revelationibus Romanis anno MDLVI. Hæc B. Birgitta MCCCXXVI fuit magiſtra reginæ Blanchiæ in Suecia, quæ habuit patrem Ludovicum, regem Franciæ, poſtmodum ſanctum, &c, matrem ejuſdem nominis Blancam, filiam regis Hiſpaniæ, à quibus, ſcilicet rege Ludovico & Blanca, habuit capſam eburneam, Sanctorum reliquiis plenam, quibus (quaſi theſauro Dei) cœleſtis ſplendor honorem exhibebat. *De reliquiis*, S. Birgittæ *à regina Blanca donо datis, agitur Revelationum extravagantium cap.* 59; *cujus priora verba, de reliquiis ipſis tractantia, tranſcripſi num.* 107. *Reliqua, quæ ad earumdem inſolitum ſplendorem ſpectant, ſic habent:* Igitur caſu accedente, capſa illa in loco minùs decenti à ſervitoribus poſita fuit, & oblita. Tunc beata Birgitta vidit in ſpiritu de illa capſa prodire lumen ſplendidum. Quæ admirata ſuper hoc audivit vocem ſic dicentem: Ecce theſaurus Dei, qui honoratur in cœlis, deſpicitur in terra, ideo tranſmigremus ad alia loca. Quod audiens Domina reponi fecit ipſam capſam honorificè in altari. *Dubium itaque non eſt, quin* S. Birgitta *hujuſmodi ſacrarum reliquiarum, quas inter nonnulla erant S. Ludovici, Galliarum regis, à regina Blanca, cùm hujus magiſtram aulæ ageret, theſaurum dono acceperit.*

134 *Sed pariter dubium non eſt, id anno* 1326 *non accidiſſe: quî enim contraxiſſe rex Magnus illo anno in Suecia matrimonium potuit cum Blanca, qui anno* 1335 *ætatis ſuæ annum decimum ſeptimum aut decimum octavum dumtaxat agebat? Quî Patrem habere potuit Blanca, regina Suecia, S. Ludovicum Galliæ regem anno* 1270 *defunctum &* 1297 *à Bonifacio VIII Sanctorum albo adſcriptum? Gemina quidem S. Ludovico filia fuit, nomine* Blanca; *ſed quarum altera in infantia defuncta eſt; altera verò Ferdinando Caſtellano nupſit; neutra Magno, Suecia regi. Uxorem porrò habuit Margaritam Provinciæ comitis filiam. Blanca verò Alphonſi X Caſtellæ regis filia, S. Ludovici mater, non uxor fuit. Si verum quæritur, fuit Blanca, Magni regis Suecia uxor, filia Joannis I comitis Namurcenſis, cujus uxor prima fuit Margareta Claramontana S. Ludovici neptis; altera Maria Arteſia, & ipſa è Valeſiorum ſtirpe prognata, è qua Joannes filiâ Blancâ, Magni uxore, auctus fuit. Hæc igitur annotatio, ab Hermanno, & Revelationum* S. Birgittæ *Norembergenſibus editoribus annis* 1516 *&* 1521 *meritò emiſſa, morari hîc nos non debet.*

135 *Ad hoc idem iter fortè referri debet, quod ſuprà num.* 122 *dictum eſt de itinere ejus Colonienſi ad tres Reges, ibidem præcipuo honore cultos. Neque enim, an eodem, quo Compoſtellam ivit* S. Birgitta *itinere, Coloniam quoque in itu redituve inviſerit, an verò diverſo, ex verbis ſuprà tranſcriptis colligi liquidò poteſt. Hunc etiam fortè ſpectat, quod Cruſius Annalium Suevicorum lib.* 7 *parte* 2 *cap.* 5, *Halæ Sueviæ originem explicans, ſcribit his verbis:* Hinc nuncupata fuit Hala civitas SEPTEM PYRGORUM, ſeu BURGORUM vel HEPTAPYRGIUM, ZUN SIEBEN BURGEN. Horum præcipuè unum cum atrio, propter S. Michaëlis eccleſiam ſitum, BERLERHOFA nominatur: in quo burgo vel arce, S. Birgitta Sueca, Romam petens circa annum 1363 Chriſti (*imò* 1346) divertiſſe perhibetur. Quæ curia, quoniam poſtea Beginarum, vel converſarum habitaculum fuit, NUNNENHOVE vocabulo dicta eſt: *licèt hoc ad iter* S. Birgittæ *Romanum* (*perperam fortè, ſicut & ad annum* 1363, *ut poſtea dicetur*) *retulerit Cruſius. Cæterùm, quamquam, quid* S. Birgittæ *in variis hiſce peregrinationibus, pietatis & ſacras Sanctorum exuvias honorandi causâ ſuſceptis, magniſque corporis laboribus atque moleſtiis inſtitutis, acciderit, uſquam enucleatè explicatum in-*

A *invenerim, ex iis tamen, quæ de ejus itinere Norvegiano & Compoſtellano jam diximus, colligi ſatis poteſt, ſanctam Matronam non modo Nidroſiæ & Arrebati, ſed & alibi ſæpè inſignibus Sanctis, quorum viſitabat reliquias, favoribus, quod & poſtmodum ipſi in Italia & Hieroſolymis ſuo loco videbimus contigiſſe, fuiſſe affectam.*

136 *Ita notat P. van der Ketten ex laudata ſæpius Vita Ms. Germanica* S. Birgittæ, *hanc aliquando acceſſiſſe ad S. Botuidum, qui ipſi apparuerit, dixeritque, ſe illi gratiam audiendi videndique ſpiritualia promeruiſſe. Contigiſſe id videtur in Suædermannia ſecundo circiter ab urbe Stokholmia milliari, ubi illius exuvia fuerunt tumulatæ ac nomini ſuo dicatum templum habet,* Botuid-kiorkia *a S. martyre nuncupatum, ut dictum eſt tom. 6 Julii à pag. 635, ubi de illo actum eſt. Idem refertur in Revelationibus Extravagantibus cap. 72, quod, quia annum exprimit, quo res contigit, atque inde,* S. Birgittæ *iter Compoſtellanum inter annum* 1338 & 1340 *figendum verosimiliter eſſe, ut ſupra num.* 132 *dixi, confirmatur, totum hunc lubet tranſcribere: ſic itaque habet:* Quarto anno ante mortem viri (*ſic lego in utraque editione Norimbergenſi annorum* 1517, 1521, *& in Coloniensi anni* 1628; *apud Hermann pag.* 780 *typotheta vitio legitur* Vir) Sanctus quidam terræ Suetiæ, BOTUIDUS nomine, apparuit dominæ Birgittæ quaſi in quodam mentis exceſſu dicens: Ego tibi promerui cum aliis Sanctis iſtam gratiam Dei, ſcilicet audire & videre ſpiritualia & ſentire, & ſpiritus Dei inflammabit animam tuam. *Migravit ex hac Vita Ulpho* S. Birgittæ *maritus anno* 1344. *Contigit id itaque anno* 1340, *& quidem ex* S. Birgittæ *Vita Germanica, exiſtente illa prope Stokholmiam in Suecia, quod num.* 132 *dicebam.*

137 *Inter loca, quæ nominatim ſuprà expri-*

Quæ præter Ulphonem hujus itineris

mantur, quæque veroſimiliter ſive in itu ſive in reditu itineris Compoſtellani adiit S. Birgitta, *præter Compoſtellam, Romam, Atrebatum, Coloniam Agrippinam, occurrunt præterea Maſſilia, ubi S. Magdalena, & Taraſcona, Galliæ Narbonenſis, ut item Maſſilia, civitas, ubi S. Martha, Chriſti Servatoris noſtri hoſpita, præcipuo hunc in honore habebantur. Alia pariter loca quamplurima, celebriorum Sanctorum exuviis ornata, ac propterea fidelium ad illa concurſu frequentata, adiiſſe* S. Birgittam, *non dubium eſt: ſed, cùm de his nihil uſquam nominatim dictum reperiamus, vel inviti de illis tacere cogimur. Pauca adjungimus de* S. Birgittæ *in itinere Compoſtellano ſociis. Ulfonem,* S. Birgittæ *maritum, hujus itineris ſocium ſeſe illi adjunxiſſe, ex ſuperioribus ſatis liquet. Non defuiſſe illi copioſum ſen clericorum religioſorumve, ſen laicorum conſortium, pariter ex dictis liquet. Contrà verò,* S. Birgittam *in itinere Compoſtellano ſocium habuiſſe è liberis ſuis ullum, nuſquam reperi, neque, id ni ſuſpicemur, finit plerorumque ſub annum* 1338, *cui circiter iter iſtud illigavimus, tum temporis ætas; cùm* S. Catharina *ordine naſcendi quarta, ut antè diximus, tum temporis annum ætatis ſuæ octavum dumtaxat ageret.*

138 *Burlamachius lib.* 1, *cap.* 9 *Vitæ* S. Birgittæ, *Petrum Alvaſtrenſem, Ordinis Ciſtercienſis alumnum, hoc in itinere* S. Birgittæ *ſocium fuiſſe, ait; neque id vero omnino abſimile eſt; quamquam nec certum. Is in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1390, *quo obiit,* S. Birgittam *in itinere*

habuerit ſocios, haud certò conſtat.

Hieroſolymitano quidem, de quo poſtea, comitatus dicitur; ſed de Compoſtellano nulla ibidem fit mentio. Scio, ex Revelationibus Extravagantibus capp. 48 & 109 *cum triginta ſaltem annis* S. Birgittæ *fuiſſe familiarem, ac ſcribendis ejus revelationibus occupatum: ſed fieri hæc potuerunt, etiamſi itineris Compoſtellani, inter annum* 1338 & 1340 *inſtituti,* S. Birgittæ, *anno* 1373 *defunctæ, ſocius non fuiſſet; quamquam negare non auſim, eumdem, antequam* S. Birgittæ *revelationes ſcribere cœperat, Sanctæ noſtræ familiarem fuiſſe, ac eam fortè Compoſtellam ſuiſſe comitatum. Idem, quod de Petro Alvaſtrenſi Burlamachius ait, pari aut potiore jure dici videtur poſſe de Petro, primo monaſterii Vaſtenenſis generali confeſſore, anno* 1378 *defuncto, de quo præter dicta ex Diario Vaſtenenſi num.* 28, *præterea ſcribit Vaſtovius in Vita Aquilonari pag.* 140. Ejus Vitam & Miracula conſcripſit probata fide frater Matthias Laurentii ordinis ejuſdem (*hujus nominis monachus Vaſtenenſis, & à pietate multùm laudatus, mortuus legitur in Diario Vaſtenenſi anno* 1486) vir ætate grandævus ac erga Deum pietate ac religione conſpicuus; E quam tamen nondum videre potui. Supplicatum fuit pro canonizatione ipſius apud Leonem Papam X; ſed, hæreti gliſcente, nihil perfectum. *Hæc de Petro, confeſſore Generali Vaſtenenſi, qui partim quoque, ut in Revelationibus Extravagantibus* S. Birgittæ *cap.* 48 *diſertè habetur, eas conſcripſit, hunc tranſcribere volui, ut videant nonnulli, quos viros veluti peſſimæ protritæque fidei homines ſugillent, dum* S. Birgittæ *revelationes pro credulorum, ſimplicium ac fabulatorum monachorum figmentis venditare ac irridere non erubeſcunt. Sed jam alio progrediamur.*

AUCTORE J. B.

§ X. Ulphone marito orbata in ſponſam eligitur à Chriſto: mutat vitæ genus, hominumque, quod & aliàs fecit, contemnit opprobria.

Officitur gratus.

B

C

R *Educes in patriam ab itinere Compoſtellano Ulpho &* S. Birgitta *nihil habuere antiquius, quàm ut nuncupato à ſe religionem ingrediendi voto re ipſa facerent ſatis. Pluſculum temporis* S. Birgitta, *quæ nova Religioni condendæ à Deo deſtinata jam erat, eaque de re jam Atrebati nonnihil fortaſſis divinitus edocta erat, quod innuere videtur Birgerus* S. Birgittæ *biographus num.* 126 *laudatus, ſibi ſumpſit, quo de genere vitæ poſthac inſtituenda maturiùs deliberaret. At Ulpho, ut in patriam rediit, mox operi manum adjeciſſe videtur: Birgerus enim itineris Compoſtellani, votique religionem intrandi, ab utroque conjuge nuncupati, narrationi mox de Ulphone iſta ſubjungit:* Unde, ordinatis rebus & bonis ſuis, vir magnæ devocionis & converſationis honeſte, ut firmiùs in ſancto perſeverare poſſet propoſito, in monaſterio Alvaſtrenſi annis aliquibus morabatur. Unde tandem in ſenectute bona tranſivit feliciter ex hac vita. *Alvaſtra, quò Ulpho ſeſe abdidit, monaſterium eſt Ordinis Ciſtercienſis, ut Vaſtovius in No-*

In patriam reverſa

F

AUCTORE J. B.

tiis monaſteriorum, quæ olim in Suecia & Gothia floruêre, Operi ſuo, quod Vitem Aquilonianam *inſcripſit, præfixa, ſcribit, S. Mariæ ſacrum & anno* 1150 *à Suercchero rege erectum: ſed annum illi natalem* 1143 *aſſignat Carolus de Viſch in Chronologia monaſteriorum Ordinis Ciſtercienſis, Bibliotheca ſuæ ſcriptorum ejuſdem Ordinis ſubnexa pag.* 367, *ubi illud corruptè* Alnaſtrùm *vocat. Cæterùm addit Benzelius in Annotatis ad Vitem Aquilonianam pag.* 65, *monaſterium iſtud nomen ſuum traxiſſe ab Alvilda, Suercheri Senioris uxore, ac hodieque ejus rudera in Gothia Orientali ſupereſſe.*

140 *Indubitatæ re ipſa Ciſtercienſem habitum ac profeſſionem Ordinis emiſerit Ulpho, dubium facere videntur in primis Bonifacii IX in Bulla Canonizationis* S. Birgittæ *hæc de Ulphone verba:* Dictus princeps in tali deliberatione (*ingrediendi monaſterium*) quievit in Domino: *quæ ſic videntur intelligi poſſe, ut Ulpho ſerium quidem habitus religioſi induendi habuerit propoſitum, ſed id morte præventus exſequi non potuerit. Alphonſus in Prologo lib.* 8 *Revelationum cap.* 3 tantùm *ait, Ulphonem in Sueciam reducem, ibidem* migrâſſe in Domino, *nulla ſuſcepti Ciſtercienſis habitus, editurve profeſſionis facta mentione. Vita verò* S. Birgittæ *abbreviata auctor ait duntaxat; Ulphonem in monaſterio Alvaſtra exuviarum* quietem & cum pietate dormitionem *accepiſſe; quod fieri ſanè potuit, etſi nec habitum Ciſtercienſem ſuſcepiſſet, nec ex ejuſdem Ordinis inſtitutis religioſam profeſſionem emiſiſſet. Nec ea de re plura leguntur apud Surium ad diem* XXIII *Julii, ubi de* S. Birgitta. *Ab Antonino verò* monaſterium quoddam ingreſſus *tantùm dicitur.*

privatur marito Ulphone,

B

141 *Hinc partim, ut opinor, partim verò ex annis, quo Ulphonem in Sueciam rediiſſe, ibidemque obiiſſe* (1343 & 1344) *ſtatuit, Bailletus Henriquezium carpit ob Ulphonem Menologio Ciſtercienſi inſertum, cùm nempe è Bailleti ſententia vitâ priùs ceſſerit Ulpho, quàm profeſſionem emittere potuerit: Hippolytus verò Helyot in Hiſtoria Ordinum monaſticorum tom.* 4 *pag.* 27 *ex iiſdem cauſis cenſuit, Ulphonem quidem tyrocinii ſui annum non compleſſe; emiſiſſe tamen religioſæ profeſſionis votum ob periculum mortis, quod & in Ordinibus cæteris fieri ſolet. Verum quidem eſt, Ulphonem poſt ſuum in Sueciam reditum non admodum diu in vivis fuiſſe: at reditum illum, quem ſub annum* 1340 *contigiſſe ſtatuimus, ad annum* 1343 *differendum eſſe, ac Ulphoni, anno* 1344 *die* XII *Februarii defuncto, complendi tyrocinii ſpatium defuiſſe, à vero planè videtur alienum: cùm Birgerus* S. Birgittæ *biographus, & hujus initio laudatus, ipſum à ſuo in Sueciam reditu in monaſterio Alvaſtrenſi* annis aliquibus moratum *fuiſſe, verbis diſertis tradat: unde, quæ ſuprà de tempore inſtituti à* S. Birgitta *Compoſtellani itineris, illiuſque in patriam reditûs dixi, non parùm confirmantur, liquetque ab Henriquezio aliiſque Ulphonem non tam levi de cauſa, ac Bailletus innuit, Ciſtercienſium alumnorum numero fuiſſe adſcriptum.*

C

142 *Quadriennio itaque circitèr in monaſterio Alvaſtrenſi Ulpho verſatus ſuis, priuſquam vitam exuit: annus certè & dies emortualis, nimirum Chriſti* 1344, *& dies* XII *Februarii, non dubius eſt, tum ex auctore Vitæ abbreviatæ* S. Birgittæ, *mox laudato, tum à Theorio Andreæ, ita Chronicon Vaſtenenſe inchoante:* MCCCXLIV. XII Februarii obiit nobilis miles, Dn. Ulpho Gudmarſſon; quondam maritus beatæ Birgittæ: *ut audiri minimè hic debeat auctor Catalogi illuſtrium ſanctitate virorum ſacri Ciſtercienſis Ordinis, qui Ulphonem (verba illius infrà reperies) mortuum ſcribit anno circiter* 1358 *die* XXVI *Julii. Obiit porro Ulpho* in ſenectute bona *ex Birgeri verbis, meritis tamen, quàm annis gravioris: nam ex Bulla Canonizationis* S. Birgittæ, *quæ ſub initium ſeculi decimi quarti nata eſt, octavum & decimum ætatis agebat Ulpho, cum decimum tertium ageret* S. Birgitta; *quare ſub finem ſeculi decimi tertii in mundum prodiiſſe Ulphonem oportet. De virtutibus ejus, quibus in ſeculo fulſit, jam delibatum eſt aliquid num.* 104 *ex Birgero, ubi illum belli domique inſignem regi patriæque operam navâſſe, ſatis quidem indicavit, ſed uberius ſolidiuſque à pietate in beatiſſimam Virginem, à timore Dei, à piorum operum frequentia, & ab amore juſtitiæ, vitæque honeſtate laudavit. Quantus verò illi vel in ipſo adoleſcentiæ flore fuerit continentiæ conjugalis amor, tum maximè patuit, cùm integro fere biennio, nec nolens matrimonii jure, tum ſuam jure Conjugis pudicitiam illibatam voluit, neque unquam ad illam, ut in Bulla Canonizationis* S. Birgittæ *verbis diſertis Bonifacius IX teſtatur, niſi in timore Dei & poſteritatis amore acceſſit. Niſi porrò eximia pariter fuiſſet in Dei Sanctos veneratione, cum magno, ut credere par eſt, rei familiaris diſpendio, gravibuſque corporis ærumnis longinquam adeò eorum causâ procul à patria amiciſque profectionem haud ſuſcepiſſet. Unde facilè conſtat; in virtute illum piiſſimæ Conjugis, dum cùm illa vixit, hortatu exemploque non parùm profeciſſe.*

D

E

non ita tamen Beatis adſcribunt.

143 *Ex vita porrò ejus in ſeculo acta conjicere facilè poſſumus; quàm ſanctis integriſque moribus fuerit, poſtquam nuntium ſeculo remiſit, ac Alvaſtrenſis cœnobii latebras aulæ patriæque ſuæ ſplendoribus prætulit: adeò ut apud Ciſtercienſes ſcripteret aliquos etiam* Beati *titulum invenerit. Series virorum ſanctitate illuſtrium Ordinis Ciſtercienſis, ſed quoad annum decimique mortis ejus jam ſuperiùs refutata, ita de illo habet:* B. Ulfo de Ulfaſo, princeps Nericiæ, S. Birgittæ conjux, monachus Alvaſtræ in Suecia die vigeſima ſexta menſe Julio circa annum MCCCLVIII. *Henriquezius in Menologio Ciſtercienſi ad diem item* XXVI *Julii:* Alvaſtræ in Suecia B. Ulpho de Ulphaſo, princeps Nericiæ: qui in juventute S. Birgittæ nupſit, &, adſpirante ſpiritu Dei, matrimonium honeſtiſſimè coluit, & tam Deo, quàm hominibus charus, felices habuit progreſſus. Mirabili erga Deiparam ferebatur affectu, & ſpiritu fervens unà cum uxore in Hiſpaniam profectus, limina S. Jacobi viſitavit. In propria reverſus habitum Ciſtercienſem in Alvaſtra induit, ibidemque, felici agone conſummato, evolavit ad cœlos. Beatum *pariter vocat Sanderius in Ciſtercio bis tertio pag.* 452. *Quin & Ferrarius in Catalogo Sanctorum Generali ad diem* XII *Februarii illum hoc modo annuntiat:* In Suecia B. Ulphonis principis, viri S. Birgittæ. *Relatus quoque eſt à majoribus noſtris ad diem* XII *Februarii inter Prætermiſſos, quòd cultum ſacrum publicumque illi nunquam fuiſſe delatum, exiſtimârunt; quod hodieque exiſtimamus.*

F

dilerit, ut apparet,

144 *Quin tamen Beatorum ordinibus admixtus ſit, dubitare nos non ſinit inſignis viri virtus, quam denique etiam ex cap.* 56 *Revelationum Extravagantium hic propono, ubi à morte* S. Birgittæ *apparuiſſe, interrogantique, quid ſibi ad ſalutem maxime profuiſſet, reſpondiſſe legi-*

liceat più credi poſſit in cielo vivere.

A *gitur:* Sex ſunt, quæ profuerunt mihi. Primum ſcilicet confeſſio mea, quam omni ſexta feria, quando copiam habui, feci, habens firmum propoſitum impoſterum me emendandi. Secundum eſt, quòd ſedens in judicio non judicavi amore pecuniæ ſeu favoris, ſed omnia judicia mea examinavi diligenter, paratus errata corrigere & minùs benè facta retractare. Tertium eſt, quòd obedivi magiſtro meo, conſulenti mihi, non commiſceri, poſtquam partum intellexi vivificatum. Quartum eſt, quòd cautus fui, quantùm potui, ne per me vel meos pauperibus in hoſpitando eſſem ingratus, vel oneroſus ſeu ſumptuoſus, omnem adhibens ſolicitudinem, ne contraherem debita, niſi præviderem, unde ſolverentur. Quintum eſt abſtinentia, quam aſſumpſi mihi in via peregrinationis ad ſanctum Jacobum. Nam conſtitui in via non bibere per intervalla. Ideò per hanc abſtinentiam deleta eſt illa longa ſeſſio, quam habui in menſa & loquacitas & exceſſus. Et jam certus ſum de ſalute mea, licet incertus ſum de hora. Sextum eſt, quòd commiſi judicia mea illis, quos credebam juſtos, ut ſolverent debita mea. Et

B quia debitis implicari timebam, reaſſignavi vivus regi provincias ſuas, ne anima mea judicium Dei ſuſtineret. *Quas ſanè viri coram Deo & hominibus integerrimi notas eſſe, & illius, qui jam pridem meritorum ſuorum præmium receperit, nemo inficias ibit. Sed hæc de Ulphone jam ſatis. Ad* S. Birgittam *itaque regredior.*

Extra Birgitta Alvaſtram adit. 145 *Quid illa poſt viri mortem? Viduitatem perpetuò coluit, bona ſua filiis pauperibuſque diviſit, habitum mutavit, relictis ædibus, Alvaſtram conceſſit, auxit auſteritatem vitæ.* Mortuo autem viro, *inquit Birgerus ejus biographus num.* 18, poſtquam Mulier ſancta & pudorata compararet ſuum ſimul animum, numquam alteri ſe corporaliter conjunxit. Erat namque ſicut altera Judith virtuti caſtitatis adjuncta, ita ut non cognoſceret virum omnibus diebus vitæ ſuæ, ex quo defunctus eſt vir ejus, ſed ſemper ſolitariè habitans & in gemitibus perſeverans in ſanctæ viduitatis propoſito, ſicut ſub criſtallo clariſſimo, ne à pulvere vanæ gloriæ macularetur, aut tactu laudis humanæ frangeretur, vitæ ſuæ reliquias mundiſſimè cuſtodivit. *Alphonſus in Prologo ad Lib. cæleſtis Imperatoris ad reges idem brevibus tradit:* Ipſa verò, tunc (*mortuo marito Ulphone*) accenſa perfecto caſtitatis amore, totam Chriſto ſe totaliter tradidit. *Receſſiſſe* S. Birgittam *à morte viri Alvaſtram, ut ibi vitam ſolitariam ageret, haud quidem apertè his verbis Birgerus ait; innuit tamen tacitè, ut videtur, iſtis verbis* ſemper ſolitariè habitans, *ſed paulò clarius num.* 20, *ubi dicitur juſſa* ſtare in monaſterio: *aliunde etiam de* S. Birgittæ *in Alvaſtra commoratione conſtat, cujus diſerta mentio fit Revelationum Extravagantium cap.* 55 *his verbis:* Quidam monachus ſanctæ vitæ (*Gerechinus*) ipſius monaſterii Alvaſtra narravit cum lacrymis & juramento ipſi Priori Petro, quòd quando domina Birgitta venit ibi ad reſidendum in eodem monaſterio (*ſeu prope illud*) monachus admiratus eſt, *&c: quod & alibi non ravò fit in iiſdem* S. Birgittæ *Revelationibus. Tenuit hæc* S. Birgittæ *Alvaſtræ commoratio ab anno* 1344, *quo Ulpho mortuus eſt, uſque ad annum* 1346, *quo Romam, in Sueciam non rediturа, dum viveret, pervenit. Quid tam temporis geſtum fuerit, infrà dicetur.*

146 *Quod ad diviſionem bonorum habitumque mutatum ſpectat, audi Birgerum num.* 20: Cupiens ex hinc Sponſa Chriſti à cunctis mundi perturbationibus quieſcere & in ſinu Sponſi, ſopitis terrenis cupiditatibus, dormire, ſtatim poſt mortem viri diſtribuit omnia bona ſua inter filios & paupores, mutans habitum & vitam. *Auctor verò Vitæ abbreviatæ* S. Birgittæ *ſic loquitur:* Quo protinus defuncto (*Ulphone*) ipſa præelecta Dei ſancta Birgitta impendia, poſſeſſiones, amicos & propinquos pro modico reputans terreſtres, cum Magdalena optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. *De auſteritate vitæ, quam, defuncto marito, non mediocriter auxit, ita rurſum Birgerus:* Et quia conſiderabat, quòd perfecta quæque anima, in quo ſe jam diu exercuit, facilè non amittit, idcircò de pœnitentia, quam, vivente marito, occultè fecit, poſt ipſius mortem non contenta, in triginta (*totidem circiter marito, anno* 1344 *defuncto, ſuperſtes fuit, anno* 1373 *mortua*) lineis veſtibus non utebatur, niſi in velaminibus capitis, ſed, aſpero induta cilicio, carnem, quæ concupiſcit adverſus ſpiritum, refrenabat. Ante lectum fecit poni unum thorale & cuſcinulum ſub capite, & ſic ibi dormire ſolebat, habens ſuper ſe veſtem ſimplicem, vel mantellum. Quæ, dum quærebatur, quomodo illic quieſcere poſſet (*quod ſanè eò admiratione dignius erat, quò in Septemtrionalibus iſtis regionibus frigus regnat intenſius*) in frigoribus intentiſſimis, quæ in partibus illis urgent, reſpondit dicens, Ego ſentio intùs in me tantum calorem ex divina gratia, quòd frigus illud, quod exteriùs eſt, non me multùm urget ad lectum molliorem; illo ſine dubio ſpirituali ignis calore ſuccenſa, de quo dicit eximius Prophetarum: Concaluit, inquit, cor meum intra me & in meditatione mea exardeſcet ignis. E

auctore J. B. *bona dividit, vitæ*

147 *Huic non abſimile eſt, quod de* S. Birgitta, *adeò divini amoris igne æſtuante, ut frigoris externi expers videretur, legitur lib.* 6 *Revelationum cap.* 84: *ita ibi:* Cùm Sponſa in mediis frigoribus in regno Sueciæ veniſſet ad quamdam inſulam navigando, & jam omnes dormirent, nolens inquietare aliquos, permanſit ad diem in navi. Cùmque famuli ultra modum paterentur de frigore, ipſa tantum calorem ſentiebat, quòd tangentes eam & videntes mirarentur. *Sed Birgerus de* S. Birgittæ, *jam vidua, vitæ auſteritate ita porrò loquentem audiamus.* Tot etiam genuflexiones, inclinationes, & venias die ac nocte facere conſuevit, quòd mirum erat, tam teneram perſonam poſſe tantorum laborum pondera ſuſtinere. .. Conſuevit inſuper diebus Veneris de ardente cereo ſtillas flammigeras ſuper nudam carnem ſuam fundere, ita quòd ex ipſis vulnera remanſerunt. Quæ ſi aliquando per ſe ante alium diem Veneris aliquantulùm ſanarentur, tunc ſtatim, immiſſis unguibus ſuis, ita in eis ſæviit, ut corpus ſuum non eſſet ſine vulnerum paſſione. Et hoc fecit propter Paſſionem Jeſu Chriſti; habens etiam nodoſa ligamina circa corpus ſuum, quæ à ſe neque diebus neque noctibus ſeparavit, attendens, quòd numquam affectus noſter ad deſiderium æternorum perfectè accenditur, niſi cura carnis etiam in licitis & neceſſariis frequenter & fortiter repellatur. Omni feria ſexta ſolebat propter Paſſionem Chriſti & amaritudinem felleі potus, ſibi

auſteritatem F

C

AUCTORE J. B.

ante mortem propinati, amariſſimam quamdam herbam, quæ GENCIANA vocatur, in ore ſuo tenere. Hoc idem aliis diebus obſervans, quando aliquod verbum indiſcuſſum proferebat.

148 *Bonifacius IX in Bulla Canonizationis* S. Birgittæ *non ſolùm ferè ſingula, quæ modò de illius, jam viduæ, ſancta vita auſteritate à Birgero dicta ſunt, viderique poſſunt infrà, ſed his etiam addit nonnulla, quæ huc transfero: de jejunio, quod à morte mariti ſervavit, hæc ait:* Sed poſt mariti mortem... non ſolùm eas, quas ſancta mater jubet Eccleſia, vigilias ſeu jejunia obſervabat, ſed alia multa ſuperaddebat; ut etiam ultra Eccleſiæ mandatum quater in hebdomada jejunaret, & ſimiliter quater in hebdomada, conjuge nondum vitâ functo. *Et paulò infrà:* Singulis ſextis feriis ob memoriam ſacratiſſimæ Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti pane dumtaxat & aquâ contenta jejunium non omiſit, cùm etiam multos alios dies ob diverſorum Sanctorum reverentiam ſimili abſtinentia pertranſiret. Et ſive jejunio abſtineret, ſive aliter diſcumberet; cùm ſobriiſſima foret, de menſa ſurgebat non ſaturata, ſed refota. *De frequenti verò ejus confeſſione hæc habet:* Et ſuperſtite marito cùm ſingulis ſextis feriis confeſſa fuiſſet, poſt ejus tranſitum veram confeſſionem ſemel ſaltem in die cùm magna contritione ſtuduit iterare; tam amarè levia, ſicut alii graviſſima, deplorans, & nihil de ſuis verbis, moribus, cogitationibus, & actibus præteriens indiſcuſſum. *Plura de* S. Birgittæ *poſt viri ſui mortem virtutum exercitiis tum apud Birgerum, tum apud Bonifacium & Bertholdum reperies. Videamus modò quid ſancta Vidua, eo biennio, quo Alvaſtra morata eſt, acciderit.*

augst.

149 *Non diu diſtulit divina benignitas* S. Birgittæ, *tanto jam cœleſtis amoris igne exæſtuanti, amoris ſui vices rependere: ſed mox mortali ſponſo viduatam Deus ipſe in ſingularem ſibi ſponſam adoptare dignatus eſt. Refert id Birgerus num.* 19 *ſequentibus verbis:* Sed quia plerumque Chriſtus corda perfectorum viſitat, eiſque benignitatis ſuæ ſuavitatem manifeſtat, ut per eos ad infirmiores poſtmodum veniat & deſcendat, tranſactis aliquibus diebus poſt mortem viri ſui, cùm Sponſa Dei, in cujus ſemper anhelavit deſiderio & amore, de ſtatu ſuo eſſet ſollicita, rapta in ſpiritu, vidit nubem lucidam, & audivit de nube vocem, ſicut quondam filii Iſraël audiverunt loquentem Dominum in monte Synai de nube, & dicentem ſibi: Ego ſum Deus tuus, qui tecum loqui volo: & territa illa, putanſque illuſionem eſſe, iterum audivit. Noli, inquit, timere, quia ego ſum omnium conditor, non deceptor, non loquor propter te ſolùm, ſed propter ſalutem aliorum. Audi, quæ loquor & vade ad magiſtrum Mathyam, qui expertus eſt duorum ſpirituum diſcretionem, & dic ei ex parte mea, quia dico tibi, quòd tu eris ſponſa mea & canale meum, & audies & videbis ſpiritualia, & ſpiritus meus remanebit tecum uſque ad mortem. *Ita Birgerus, è cujus verbis intelligitur,* S. Birgittam *non modò paulò poſt viri mortem in ſponſam à Deo fuiſſe acceptam, ſed ſingulariter etiam fuiſſe electam, quæ divinis revelationibus inſpirationibuſque inſtructa aliorum non modò ſalutem promoveret, ſed ipſos etiam Pontifices ac principes Dei nomine officii ſui admoneret.*

ſui Chriſti ſpecialis ſponſa.

C

150 *Eadem iiſdem pene verbis legimus in Revelationibus Extravagantibus cap.* 47 *apud Hermann pag.* 769; *uti & in earumdem Revelationum editionibus Norembergenſi tam anni* 1517, *quàm* 1521, *Colonienſi & Monachienſi. Verùm in his dicitur* S. Birgitta *à Chriſto in ſponſam electa fuiſſe, non tantùm* tranſactis aliquibus diebus poſt mortem viri ſui, *ut Birgerus loquitur; ſed* annis. *Quo pacto, cùm biennio tantùm circiter apud monaſterium Alvaſtrenſe egerit ex Birgero num.* 24, *vel ultra id* S. Birgittæ *in ſponſam Chriſti adoptatio differenda eſſet, vel hoc ſaltem, contrà ac dictum eſt ſuprà, paulò poſt Ulphonis mortem non contigiſſet. Standum tamen eſſe Birgeri verbis, reor, ac in citatis Revelationum* S. Birgittæ *editionibus annis dies ſubſtituendos propterea reor, tum quòd in iiſdem Revelationum editionibus Alphonſus in prologo ſcribat ad Lib. Cœleſtis Imperatoris cap.* 3. Ubi (*in Suecia*) tunc prædictus maritus (S. Birgittæ *Ulpho*) migravit ad Dominum. Ipſa verò, tunc accenſa perfecto caſtitatis amore, totam Chriſto ſe totaliter tradidit, qui eam ILLICO in ſponſam ſuam benignè ſuis verbis amplectendo ſuſcepit: *tum quòd Thorinus Andreæ in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1344, *quo obiit Ulpho, de* S. Birgitta *ſcribat:* Hoc etiam anno primùm facta ſunt revelationes ad beatam Birgittam; *non quòd antè nullas habuerit revelationes, ſed quòd, mortuo marito, & ſingulariter à Chriſto in ſponſam adoptata, revelationes vel frequentiùs, vel clariùs tunc verum divinitus oſtenſarum notitiam habere cœperit.* Et tunc, *inquit mox laudatus Alphonſus,* ipſa incepit habere clariùs viſiones divinas.

non omnes aliquot.

sed diebus tantùm.

151 *Præterea Mathias in Prologo Revelationum ait,* S. Birgittam *mox ab obitu ſui mariti bona ſua abjeciſſe, ac propterea mirandis conſolationibus gratiiſque à Deo fuiſſe viſitatam:* Cumque jam à lege viri ſoluta eſſet, *inquit;* bona ſua hæredibus & pauperibus diſtribuens, & à mundi retinaculis ſe expediens, & Chriſtum pauperem pauper ſequens, nihil ſibi niſi ſimpliciſſimum victum & veſtitum contemptibilem retinebat. Propter quod & eam, quæ omnem mundi conſolationem rejecerat, Chriſtus mirandis conſolationibus & gratiis viſitabat; *quibus poſtremis verbis* S. Birgittæ *in Chriſti ſponſam electio ſignificari videtur. Statim etiam à diviſione bonorum ſuorum, quæ veroſimillimè paulò poſt Ulphonis mortem contigit,* S. Birgittam *à Deo in ſponſam ſuiſſe electam, innui videtur lib.* 1 *Revelationum cap.* 2, *ubi ita illam alloquens inducitur Chriſtus:* Ego elegi te, & aſſumpſi te mihi in ſponſam, ut oſtendam tibi ſecreta mea; quia mihi ſic placet. Tu etiam quodam jure facta es mea, cùm in morte mariti tui voluntatem tuam in manus meas reſignâſti. Cùm etiam, eo defuncto, cogitâſti & rogâſti, quomodo pauper pro me eſſe poſſes. Et voluiſti omnia pro me relinquere & ideò de jure facta es mea. *Quæ cùm* S. Birgitta *in Suecia poſt viri mortem, & antequam Romam abiret, peregiſſe dicatur, veneritque Romam anno* 1346; *veroſimilius profectò eſt, vel ſolo rerum ordine ſpectato, contigiſſe hæc omnia paulò poſt Ulphonis mortem, ſeu aliquot poſt hanc diebus, ut* Birgerus *loquitur, quàm annis aliquot, ut ſuprà laudata Revelationum* S. Birgittæ *editiones habent.*

F

152 *Certè à vero abeſſe videtur, quod ex Ms.*

St

à mariti morte

S. Birgittæ *Vita Germanica notat P. van der Ketten in Notitiis, quas ad majores noſtros miſit; nempe revelationem illam de nube lucida,* S. Birgittæ *factam, accidiſſe anno* 1338; *quandoquidem hæc ex dictis certò contigerit Ulphonis obitum ſerùs, quem anno dumtaxat* 1344 *vitâ functum fuiſſe, non dubium eſt. Denique ex Birgero num.* 20 *habemus,* S. Birgittam, *poſtquam à Deo jam in ſponſam electa eſſet, ſuperfuiſſe annis* 28; *quibus ex anno* 1373, S. Birgittæ *emortuali, ſubducitis, ad annum ſaltem* 1345 *revolvemur; atque adeò ratio non eſt ſuſpicandi, per errorem fortè apud Birgerum legi* diebus *pro* annis. *Quis verò fuerit Mathias, ſuprà laudatus, ad quem à Deo miſſam fuiſſe* S. Birgittam, *Birgerus refert, num.* 26 *& ſeq. hujus Commentarii ſatis explicui. Quid verò ſibi velit diſcretio ſpirituum, quam à Birgero Mathias expertus dicitur, docet Petrus Alvaſtrenſis his verbis Capitis* 3 *lib.* 1 *Revelationum:* Obſerva fidem rectam (*ita ibidem Chriſtus* S. Birgittam *allocutus dicitur*) quam ille (*Mathias, de quo hic ſermo*) te docebit, qui duorum ſpirituum conflictum, falſitatis ſcilicet & veritatis in ſe expertus, auxilio meo devicit, *ſequentem Declarationem ſubjiciens:* Iſte doctus Sponſam Chriſti fuit quidam ſanctus vir, magiſter in Theologia, qui vocabatur magiſter Matthias de Suecia, canonicus Lincopen., qui gloſſavit totam bibliam excellenter. Et iſte fuit tentatus à diabolo ſubtiliſſimè de multis hæreſibus contra fidem Catholicam, quas omnes devicit cum Chriſti adjutorio; nec à dæmone potuit ſuperari.

B

variaque ſpecimina

153 *Mutatum nobiliſſimæ fœminæ vitæ genus habituſque, ut Boniface in Bulla Canonizationis verbis utar,* multùm humilis & abjectus *multorum in illam dicteria, ſannas, probraque concitavit: verùm his nihil mota hominum loquacitatem generosè contempſit. Audi Birgerum:* Cumque à nobilibus, vitam ejus inſaniam æſtimantibus, propter ſubitam mutationem & vilitatem habitûs contemneretur, reſpondit: Nec propter vos incipio, nec propter vos dimitto. Statueram enim in corde meo tollerare verba. Orate, ut poſſim perſeverare. Sciens, *nimirum inquit Birgerus,* quòd ſicut malam conſcientiam non ſanat laudantis præconium, ſic bonam non vulnerat conviciantis obprobrium. *Hæc generatim Birgerus, ſatis innuens,* S. Birgittæ, *cùm, mutato vitæ genere, Alvaſtræ moraretur, nec levia, nec pauca fuiſſe toleranda opprobria. Et verò, cùm non ita Alvaſtræ ſolitariam ageret vitam, quin identidem Dei juſſu & ad aliorum ſalutem in publicum ipſi atque in ipſam aulam prodeundum eſſet, ſanctiſſimæ Mulieri obtrectandi convitiandique occaſio multiplex deeſſe non poterat. Singularia quædam facta, quòd ad commendandam ejus patientiam atque conſtantiam non parùm faciant, nec à Birgero aliiſve* S. Birgittæ *biographis, ſaltem obviis, ſingulatim exponantur, in medium profero; unde & multa, & fortaſſe quidem his, quæ dicentur, acerbiora ſuſtinuiſſe, conjici non omnino abſurdè poterit.*

C

inſignis patientiæ

154 *Ità in primis in hanc rem P. van der Ketten in Excerptis è Vita* S. Birgittæ *Germanica, ejus curâ adornatis & ad majores noſtros tranſmiſſis:* Sciendum, quòd tempore quodam factum ſit poſt mortem ſui mariti à domino noſtro Jeſu Chriſto ei mandari, ut ad regem Sueciæ (*Magnum*) pergeret. Tunc erat ſollicita, quidnam ſibi ibidem faciendum eſſet, aut quid dicendum, ſi ad eum veniret. Tunc reſponſum à Deo accepit: Cùm veneris ante regem, tuum os aperias, & ego illud implebo, hoc eſt, ei infundam, quod loquêris. Tunc obediens, confortata in fide, pergebat ad regem. Ad quem cùm accederet, divina ei verba ſtatim inſpirantur, quæ & regem & regni principes movebant, quia regem commonebat, eique prædicebat, quòd ira Dei ſuper illam terram ventura eſſet, niſi à defectibus quibuſdam & peccatis declinaverint. Ita vas Dei electum Dei verba coram rege & principibus prædicabat. *Verùm quid ei inde lucri acceſſit?* Quibus geſtis, *ita Excerpta Vitæ Germanicæ mox laudata proſequuntur,* quidam præcipuorum in eam murmurant, & libenter eam confudiſſent, niſi ejus genus (*regi ipſi cognatione junctam fuiſſe, jam diximus num.* 45) & proſapiam magnam ſuſpexiſſent. Interim multo ludibrio eam habebant, jocantes & deridentes eam conviciabantur, & ſagam compellabant, & defraudatricem & ſeductricem nominabant, ita ut ejus filii indignati, hujuſmodi vindicare vellent. Sed ipſa (*en ſanctæ Mulieris patientiam & manſuetudinem*) ſuis liberis ſupplex facta rogabat eos, ut in eo nihil facerent, dicens: Deus mihi teſtis eſt, quòd amore Chriſti ſimiles contemptus & deriſus malim pati, quàm in meo capite regis coronam geſtare.

D

aliarumque virtutum præbet.

155 *Referi id etiam quantùm ad ſubſtantiam Bertholdus infrà num.* 42: *ſequentibus verò, nimirum* 43, 44 *&* 45 *facta quædam jam relato non diſſimilia narrat, quamquam fortaſſe non eo tempore, quo Alvaſtra ab Ulphonis obitu* Birgitta *morabatur, eorum contigerint ſingula. Primum Stokholmiæ contigit, ubi nobilis quidam ob ſana, quæ regi Magno dederat, ut non ex illius re, conſilia in tranſeuntem* Birgittam *aquam effudit è feneſtra; quod probrum* Birgitta *non modò non ægrè tulit; ſed etiam apud Deum deprecari cœpit eſt. Alterum Arboga (Sueciæ oppidum eſt in Weſtmannia) ubi acerbo ſcommate petita, hujus auctorem humili placidoque reſponſo & placavit & aliorum vindictæ eripuit. Tertium coram rege Magno accidit, coram quo contumelioſè truſa à quodam nobili, eodemque detractore ſuo, regi ſupplex facta, probri ſibi illati veniam impetravit à rege quidem, ſed Ancillæ ſuæ injuriam paulò poſt vindicante Deo. Denique Alvaſtræ commorantem, ut miræ patientiæ, & auſteritatis, ita & perfectiſſimæ obedientiæ, aliarumque virtutum quamplurima dediſſe non rarò ſpecimina, colligere ex iis promptum eſt, quæ de illa num.* 52 *infrà Bertholdus refert.*

E

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

§ XI. S. Birgittæ revelationes, vernaculè ab illa ſcriptæ, & Latinè redditæ, non ſemel examinatæ approbatæque fuerunt.

Revelationes ſuas

QUandoquidem jam eam vitæ S. Birgittæ partem attigimus, quâ in ſponſam à Chriſto electa frequentioribus à Deo honorari revelationibus cæpit, non abs re videtur hoc loco de his aliqua differere. Quo pacto, & quando id contigerit, jam in ſuperioribus dictum eſt num. 149, & ſeq. ubi de Chriſto in nube lucidâ S. Birgittæ apparente ex cap. 47 Revelat. Extravag., à Petro Alvaſtrenſi ſcriptarùm, verba fecimus. Verùm id non ſemel dumtaxat, ſed iterum ac tertiò contigit, ut docet Joannes Cardinalis de Turrecremata in Prologo, cujus verba hæc ſunt: Pro quo notandum, quòd Revelationes iſtæ duplici tempore

B

Inveniuntur examinatæ, vivente ſcilicet ipſa beata Birgitta; ſecundò poſt mortem ejus. In vita quidem; nam, cùm ipſa levis non eſſet ad citò credendum revelationibus; cùm primò hujuſmodi revelationes inciperet habere & vidiſſet nubem lucidam, audiſſetque vocem quaſi hominis dicentem: "Mulier, audi me,, ipſa timens illudi ab angelo ſathanæ mox confeſſorem adiit quemdam devotiſſimum & approbatiſſimæ vitæ virum magiſtrum Matthiam de Suecia, ſacræ Theologiæ profeſſorem egregium, qui ſuper totam Bibliam ſcripſit. Hic in talibus non ignarus ei jejunia & orationes indixit, & alia exercitia ſpiritualia, &, confeſſione ejus audita, eam Sacramento corporis Chriſti communicavit.

ſcribit vernaculè,

157 Dumque talibus inſiſtens ſimilem iterum viſionem haberet, ipſa denuò de conſilio dicti magiſtri orationes & alia bona adauxit. Et tunc tertiò ſimiliter vidit nubem, & in nube ſimilitudinem Chriſti, filii Dei. Et audivit vocem: "Mulier, audi me, ego ſum Deus tuus,, qui tecum loqui volo, noli timere. Ego ſum ,,omnium conditor, non deceptor. Non lo-

C

,,quor tecum propter te ſolam, ſed propter ,,ſalutem aliorum.,, *Duæ Chriſti è nube lucida allocutiones ſponſæ ſuæ* Birgittæ *citato Revelationum Extravagantium capite indicantur his verbis:* Conterrita illa, ne fortè hoſtis eſſet illuſio, audivit iterum: "Noli timere &c.,, *Tertia fortè innuitur lib. 1 Revelationum cap. 2, ubi ad* Birgittam *Chriſtus:* Ego elegi te & aſſumpſi te mihi in ſponſam; ut oſtendam tibi ſecreta mea, quia mihi ſic placet.,, *Quamquam ibi nulla, ſaltem expreſſa, de nube lucida, è qua loquentem Chriſtum audierit* S. Birgitta, *mentio fiat. Duplicis etiam dumtaxat apparitionis Chriſti, è nube lucida* S. Birgittam *alloquentis, mentionem facit Birgerus num. 149 laudatus, qui tamen addit,* S. Birgittam *in mandatis à Chriſto habuiſſe, ut hæc Mathiæ confeſſori ſuo exponeret:* Audi, quæ loquor & vade ad Mathyam *&c. Quoniam autem revelationes divinæ non* Birgittæ *ſolius gratiâ, ſed etiam ad aliorum, ut ex antè allatis liquet, ſalutem fiebant, congruum ſanè erat, ut etiam litteris, quò uberior eſſet earum apud plures fructus, mandarentur: ſcripſit itaque illas ipſamet* S. Birgitta, *ſermone vernaculo ſeu Gothico, & quidem ita jubente Chriſto. Ut autem non Gothicè doctorum modò, ſed aliorùm etiam, ad quos attinebant, manibus teri facilius poſſent, voluit præterea Chriſtus, eas etiam Latinitate donari.*

D

158 *Id verò muneris Petro Alvaſtrenſi poti*ſſimùm injunctum ſuit. *Utrumque Alphonſus docet in Prologo, Libro cæleſtis Imperatoris ad reges præfixo, cap.* 3 *apud Hörmann pag.* 628 *col.* 2 *his verbis:* Et quia ipſa Domina Revelationes ſcribebat, ut præfertur, ex præcepto Chriſti in lingua ſua Gothica, ideò ex eodem præcepto Chriſti iſte Prior (*monachus & Prior poſtmodum Ciſtercienſis ſeu Petrus de Alvaſtra*) tranſtulit de illa lingua ſua materna in Latinum omnes libros, & iſtum præſentem (*nempe Octavum, ſeu Librum Cæleſtis Imperatoris ad reges*) eidem Dominæ divinitus revelatos. *Præceptum Chriſti, quo Petrus Alvaſtrenſis, tum temporis loci Supprior, ac dein Prior, revelationes* S. Birgittæ *fidas Latinas facere jubebatur, refertur cap.* 48 *Revelationum Extravagantium, quas ipſemet compilavit; ubi initio quidem indicato ſibi à* S. Birgitta *Chriſti præcepto haud ſatis promptè paruiſſe; eaque de cauſa alapâ divinitus percuſſus, jacuiſſe ex ea ſeminortuus, ac denique ſanitati iterum divinitus redditus ſuiſſe legitur, cùm ſe ad ſcribendas Latino ſermone ſuprà dictas revelationes paratum exhibuiſſet. Ex quo autem earumdem revelationum ſcriptioni ſeu verſioni ſe dedit, qui à pueritia vehementiſſimo capitis dolore affligi conſuêrat, totis dein triginta, quibus* S. Birgittæ *adhæſit, annis permanſit ab eo malo immunis. Ita de eo legitur Revelationum Extravagantium cap.* 109. *Obiit anno* 1390. Item nono die menſis Aprilis, *inquit ad illum annum auctor Chronici Vaſtenenſis*, in curia epiſcopali ad Vaſtſten moriebatur frater Petrus, Prior Alvaſtri, tranſlator & conſcriptor maximæ partis Revelationum, divinitus oſtenſarum beatæ Birgittæ, & comes peregrinationis ejus ad ſanctam Jeruſalem.

quas, à Petro Alvaſtrenſi

E

159 *Dicitur* tranſlator & conſcriptor maximæ partis Revelationum *&c: quia, licèt ipſe pleraſque, prout temporis ſucceſſione fiebant, illas in litteras miſerit, non tamen omnino omnes: ſuam enim etiam ea in re partem habuit alter Petrus, primus cœnobii Vaſtenenſis confeſſor generalis, de quo cap.* 48 *Revelationum Extravagantium ſub finem, poſtquam dictum ibi fuerat, Petrum, Priorem Alvaſtrenſem, jam ſanitati, quâ divinitus ob non ſatis promptam eidem præcepto exhibitam obedientiam, privatus fuerat, reſtitutum fidas* S. Birgittæ *Revelationes ex Chriſti præcepto ſcribere & in Latinum ſermonem vertere cæpiſſe, iſta mox verba addunt:* Licèt aliqua ſcripſerit (*ſeu Latinè reddiderit*) Petrus, confocius ejus (*Petri Alvaſtrenſis*) & confeſſor & ſcriptor ejus (*S. Birgitta*) in dictis Revelationibus triginta annis, uſque ad mortem ipſius dominæ Birgittæ. *Quas Petrus Alvaſtrenſis, & Petrus confeſſor Vaſtenenſis Latinitate donârant* S. Birgittæ *Revelationes, poſtmodum, ſuperſtite etiamnum in vivis* S. Birgitta, *traditæ ſunt in manus, ex præcepto itidem divino, Alphonſo Giennenſi olim in Hiſpania epiſcopo, ut legitur in fine proximè citati capitis Revelationum Extravagantium his verbis:* Quas poſtea Chriſtus ante mortem ipſius (*S. Birgittæ*) præcepit dari domino Alphonſo Eremitæ Hiſpano, olim epiſcopo Giennen.

& à Petro Vaſtenenſi Latinè redditas,

F

160 *Quem verò in finem traditæ Alphonſo fuerint,*

distinxit in libros Alphonsus Giennensis episcopus:

rint, explicatur cap. seq. sen 49 Revelationum Extravagantium hoc modo: Nunc ergò (*ita Christus* S. Birgittam *allocutus eo loci perhibetur*) ut pluribus linguis conveniat, trade omnes libros Revelationum eorumdem verborum meorum episcopo meo eremitæ, qui conferibat & elucidet & Catholicum sensum spiritûs mei teneat. *Ceterùm Alphonsus traditas sibi Revelationes in libros octo distinxit; Additiones verò & Declarationes, quæ in editis* S. Birgittæ *Revelationum libris subnexa earum aliquibus visuntur, auctorem habent Petrum Alvastrensem, de quo suprà, qui libris octo nonum, quem* Revelationum Extravagantium *dixerunt, postmodum adjecit; quæ quidem in Prologo Revelationibus Extravagantibus prafixo his verbis exposita leguntur:* Postquam dominus Alphonsus, quondam episcopus Giennensis, & postea eremita probatissimus, ex præcepto Christi Revelationes cœlestes factas sanctæ Birgittæ de regno Suetiæ in libros distinxisset, dominus Petrus, Prior Alvastri; ipsarum revelationum primus conscriptor, aliquas revelationes extra libros originales prætermissas redegit seorsum in cædulas & sexternos. Quas in præsentia reverendi patris

B beatæ memoriæ domini Nicolai, tunc temporis episcopi Lincopensis (*obiit anno* 1391) aliorumque plurimorum dominorum sæcularium & ecclesiasticorum tradidit fratribus primitivis monasterii Vuazsten., affirmans in verbo veritatis, revelationes illas & plures alias, quas in suo monasterio Alvastri repositas habebat, B. Birgittæ divinitus revelatas, & per se ab ore ejus translatas fideliter & conscriptas.

quis autem

161 Quarum revelationum aliquæ propter convenientiam, quam habent ad revelationes in libris originalibus contentas, tamquam Declarationes earumdem & Additiones, diligenti prælibita discussione, ipsis originalibus libris hinc inde pio conatmine sunt insertæ; *nempe a monachis Vastenensibus, qui primam Revelationum* S. Birgittæ *editionem Lubecensem curárunt, & quem modo laudavi, & mox laudabo alterius, Revelationum Extravagantium Prologum composuisse videntur. De Lubecensi editione ita Chronicon Vastenense ad annum* 1491: In die SS. Cosmæ & Damiani transibant fratres Petrus Ingemari, sacerdos, & Gerardtis, laicus versùs Lubeck ad faciendum imprimi libros cœlestes Revelationum S. Birgittæ. Et post annum evolutum, impressis & perfectis octingentis voluminibus in papyro, & sedecim dumtaxat in pergameno, redierunt in monasterium suum anno Domini MCCCCXXXXII circa festum S. Katharinæ virginis & martyris. *Ceterum, cur Revelationes libri ultimi* Extravagantes *dicta sint, ita Vastenenses monachi exponunt:* Reliquæ verò studiosè in unum recollectæ volumen patebunt numero & ordine infrascriptis. Et quamvis Revelationes istæ ab aliquibus EXTRAVAGANTES nuncupentur, eò quòd ipsis libris Originalibus Revelationum cœlestium à principio non junguntur, piè tamen ab eodem fonte sapientiæ Dei, quo & aliæ, unde accipimus omnes, creduntur veraciter emanâsse: *quodque ad conciliandam his Extravagantibus fidem facit, addunt paulo infrà:* Harum autem revelationum veritas, quòd divinitus revelatæ sint, in Attestationibus domini Prioris Petri, & B. Catharinæ, S. Birgittæ filiæ, pro canonizatione sæpe dictæ S. Birgittæ factis, pro majori parte evidenter patebit cuilibet ipsas Attestationes fideliter intuenti. *Ita monachi Vastenenses*

Extravagantes dicunt, collegit idem Petrus Alvastrensis.

(saltem in editionibus Norimbergensibus annorum 1516 *&* 1521: *nam Lubecensem anni* 1491 *vel* 1492 *videre mihi non licuit) quos iis de rebus ex monumentis monasterii sui probè fuisse instructos, credere par est. Atque hæc quidem de Revelationum libris, in se spectatis, modoque, quo scripti transtative fuerunt, dicta sint; nunc quis forte usi fuerint, & quàm rigidum non semel de illis instituendum sit examen, videamus.*

AUCTORE J. B.

Sapè subre examinata, sive cum viveret,

162 *Jam suprà vidimus* § *hujus principio ex Joanne de Turrecremata, dein cardinali,* S. Birgittæ *revelationes, ipsâ tum vivâ, tum mortuâ, ad examen fuisse revocatas; ac primò quidem Mathiæ de Suecia judicio fuisse à* S. Birgitta, *filio ipsi non fidente, subjectas: præter hunc autem & alii plures insignes viri, dum ipsa viveret, eosdem sedulò discussernnt, discussaque suo calculo approbárunt:* Dum autem hujusmodi revelationes, *inquit Cardinalis de Turrecremata,* multiplicarentur, ipsa non contenta revelationes ipsas multis spiritualibus aliis viris in omni scientia peritissimis, & præcipuè juxta mandatum Domini Deuteronom. 17 ℣. 8 præcipientis, ambigua judicia referri ad sacerdotes, prælatis Ecclesiæ majoribus revelare curavit. Unde D. archiepiscopo Upsalensi (*fuit hic vel Birgerus, ejus biographus, vel Henricus, Birgeri successor, de quo vide Diarium Vastenense ad annum* 1408) & aliis tribus episcopis & abbati cuidam religiosissimo tunc Romæ existentibus, & domino Alphonso, olim episcopo Giennensi, humiliter & reverenter exposuit. Qui, super his matura deliberatione & tractatu habito, eas non à decepture spiritu, sed à Spiritu sancto procedere concorditer concluserunt. Idem per multos alios viros eximios, harum revelationum examine accurato præhabito, judicatum est, ut ex multis locis colligitur, in quibus actus & vita ejus describuntur, à quibus brevitatis causâ supersedere curavi. *Actibus, de quibus hic Joannes de Turrecremata, consonat Prologus in Regulam Servatoris, ubi hæc habentur:* Multa audivit in spiritu, seu in visione spirituali & intellectuali sibi spiritualiter enarrari, quæ postmodum archiepiscopo Upsalen. una cum aliis tribus episcopis & cuidam magistro devotissimo (*Matthiæ*) qui magnus theologus habebatur, atque uni abbati Deo devoto & valde religioso eadem persona (*S. Birgitta*) cum magna reverentia & timore Dei humiliter propalavit, timens illudi sub specie angeli lucis ab illusore angelo tenebrarum, & hi omnes & multi amici Dei hæc

E audientes & super hoc maturè & spiritualiter ad invicem conferentes, divinitus à spiritu bono veritatis & lucis ex speciali Spiritûs sancti gratia omnia eidem personæ revelata fuisse comprobárunt. *Vide etiam hanc in rem Alphonsum ipsum in Prologo Libri cœlestis Imperatoris ad reges cap.* 3.

sive post ejus obitum anno 1377 *sub Gregorio XI,*

163 *Postquàm verò è vivis* S. Birgitta *abiit, ac de ejus in Sanctorum album solenni relatione agi cœptum est, non minùs accuratè, quam dum viveret, revelationum ejus negotium discussum fuit. Audi iterum Joannem de Turrecremata:* Demùm secundò post mortem datæ sunt hujusmodi revelationes (*quæ nimirum octo earum prioribus libris continentur*) examini, & tam sapientum virorum, quàm summorum Pontificum judicio appprobátæ videntur. Pro quo notandum, quòd anno Domini MCCCLXXVII post obitum B. Birgittæ revelationes cœlestes eidem divinitus factæ in pluribus voluminibus conscriptæ

C

F

Auctore J. B.

ptæ, ut ſic commodiùs à pluribus & conſpici & examinari poſſent, præſentatæ fuerunt ſanctiſſimo Patri Domino Gregorio XI per manus venerabilium perſonarum D. Catharinæ, natæ B. Birgittæ, fratris Petri, prioris Alvaſtri, & domini Petri Olavi, confeſſoris præfatæ dominæ Birgittæ. *Gregorius autem, ut Joannes de Turrecremata fuſius narrat, examinandas dedit Cardinali Montis Majoris, Cardinali de Agrifolio, & Cardinali de Luna. Præterea Martino de Salva, juris utriuſque doctori & archiepiſcopo Pampelonenſi, item magiſtro ſacri palatii ex Ordine S. Dominici, Joanni de Hiſpania, magiſtro ſacræ Paginæ, & Alphonſo, epiſcopo Giennenſi, de quo ſæpè ſuperiùs: qui, facto examine revelationum ſuprà dictarum, honorificentiſſimum de iiſdem ad Gregorium XI teſtimonium retulerunt.* Quibus inſpectis (S. Birgittæ *revelationibus, inquit Cardinalis de Turrecremata*) & cum omni diligentia ſæpiùs tranſcurſis, attentèque intellectis, cùm nihil in eis reperiri potuit reprobum, aut ſuſpectum; aut orthodoxæ noſtræ fidei diſſonum, vel adverſum;

B ſed totum, quidquid in eis continebatur, omni extitit veritate conſpicuum, & ſanctitate præclarum, plenum, perlucidum ac perfectum. *Hujuſmodi fuit examinatorum de* S. Birgittæ *revelationibus, quæ octo earum primis libris comprehenduntur, ſub Gregorio XI, quarto circiter poſt* S. Birgittæ *obitum anno judicium.*

& anno ſeq. ſub Urbano VI.

164 *Accidit interim, ut Gregorius XI die* XXVII *Martii anni* 1378 *Roma ex hac vita decederet: ex quo factum eſt, ut negotium Canonizationis* S. Birgittæ, *atque adeò & ea, quæ ad ejuſdem Sanctæ revelationes ſpectabant, ad exitum deduci nequiverint; ita ut anno* 1379 *ſub Urbano VI, Gregorii ſucceſſore, totum id negotium ab ovo fuerit iteratò examinandum & pertractandum. Quod igitur ſub Gregorio XI jam ritè practum fuerat, ſic exigente rerum gravitate, ſub Urbano VI repetitum fuit, id eſt, eadem, quæ ſuprà perſona, S. Catharina & Petrus, Alvaſtri prior, nec præterea frater Andreæ (ſeu potiùs fortaſſis Andreas Olavi, de quo Chronicon Vaſtenenſe ad annum* 1390) *& Magnus Petri revelationes* S. Birgittæ *ejuſdem Pontifici rurſus examini obtulerunt; qui hanc provinciam Cardinalibus aliquot aliiſque viris doctis demandavit, à quibus Cardinalis de Turrecremata recenſet Corſienſem, de Anglia, de Urſinis, Jannenſem, & de Maunpelle Cardinales: Urbevetanum epiſcopum; Joannem de Lignano, juris utriuſque doctorem, Joannem de Baſilea, magiſtrum in ſacra pagina, Alphonſum, epiſcopum Giennenſem, Auguſtinum de Roma Ordinis S. Auguſtini, in Theologia magiſtrum, Matthæum de Cracovia, dominum Ludovicum, utriuſque juris licentiatum.* Qua quidem commiſſione, *inquit Joannes de Turrecremata*, ut præmittitur, facta, & diligenti examinatione earum per omnem modum, ut eſt ſuperiùs expreſſum, per ipſos commiſſarios attentiſſimè habita, & demum, ut fieri oportuit, ad aures domini Papæ relatione ſubſecuta, iterum ab ipſo Urbano, ſicut à Gregorio prædeceſſore ſuo, compertæ ſunt eſſe authenticæ, atque veritate plenæ, & à Dei ſpiritu veraciter edoctæ; nec non ad utilitatem legentium ſeu audientium pro ſaluberrimo fidelium dogmate in ſancta Eccleſia Dei in perpetuum cum devotione & reverentia ſtudioſiùs obſervandæ.

ac undique diſperſa.

165 *Hinc non exiguum in variis regionibus excitatum eſt Revelationum* S. Birgittæ *deſiderium, adeò ut eas principes, reſpublicæ, civitates, veluti certatim, deſcribi ſibi curârint.* Quamobrem (*Cardinalis de Turrecremata verba iterum recito*) plures principes & nobiles Romam venientes, & alii, ſuos nuncios mittentes, pro libris Revelationum habendis, quos, poſtquam eos inſtanter petiverant, in propriis ſuis ſumptibus cum exquiſita diligentia ſcribi fecerunt. *Subdit dein Cardinalis ſupradictus, Epiſcopum Wormatienſem Revelationum* S. Birgittæ *deſcriptum exemplar detuliſſe ad imperatorem (præerat tum imperio Wenceſlaus) fratrem Petrum de Aragonia ad regem Gallia (Carolum V) nuncium reginæ Caſtellæ in Hiſpaniam, nuncium reginæ Cypri in Cyprum, nuncium reginæ Siciliæ Neapolim, nuncium ſtudii Pragenſis in Bohemiam; quibus adjungit fratrem Petrum de Burgundia Ordinis Minorum, nuncium Cruciferorum, Romanos, Januenſes, Wratiſlavienſes, ac plurimas alias civitates, regnorumque aliorum principes viros: atque hæc omnia in Regiſtris Canonizationis* S. Birgittæ *ſcripta eſſe teſtantur.*

F

ac poſtea à Bonifacio IX laudata, prodigiſque firmata.

166 *Novum etiam pondus acceſſit* S. Birgittæ *Revelationum libris (octo nimirum primis, ut ſuprà monui) anno* 1391 *à Bonifacio IX, qui in Bulla canonizationis* S. Birgittæ, *à Martino V dein confirmata, eos diſertis his verbis laudavit:* Quibus quidem ſanctis & abſque intermiſſione continuatis operibus, hæc generoſa Vidua per gratiam ſancti Spiritus promeruit multis eorum cogitationes & affectiones intimas & geſta ſecretiſſima propalare & viſiones ac revelationes varias videre & audire: ac ſpiritu prophetico multa prædicere, quorum nonnulla effectu completa fuerunt, prout hæc & alia in ejus Revelationum volumine pleniſſimè deſcribuntur. *Quin & ipſe Deus* S. Birgittæ *revelationum patrocinium contra obloquentes earum, illâ tum vivâ, tum mortuâ, ſubinde ſuſcepit. Vivâ quidem, ut refertur lib. 6 Revelationum cap. 90, ubi religioſus quidam, qui ſibi incredibile aiebat, Deum myſteria ſua feminis magnificis, qualis nimirum* S. Birgitta *erat, revelare, in temeritatis ſuæ pœnam paralyſi percuſſus ex hac vita ereptus dicitur. Alter item, qui coram rege Sueciæ* S. Birgittæ *Revelationum fidem inſimulare conatus fuerat, à Chriſto,* S. Birgittæ *apparente, reſtitutus dicitur eodem libro cap. 92. Poſtquam verò ex hac vita abiit* S. Birgitta, *doctor quidam Lipſienſis in Miſnia, Saxoniæ provincia, cum dixiſſet:* Nihil de nova hac hæreſi libriſque illius vetulæ (*ita* S. Birgittam *nominabat*) loqui deſineris, tradam te ignibus comburendum, *ſanuſque cubitum iviſſet, poſtero die morbo caduco periiſſe inventus eſt, ac ſubitò admodùm computruiſſe. Religioſus quidam, cùm ad eumdem ferè modum de* S. Birgitta *ejuſque revelationibus locutus fuiſſet; ad lectum ſe conferens è gradibus præceps datus vitam exuit. Tertius item religioſus in revelationes* S. Birgittæ *contumelioſus loquacitatem ſuam horrendâ, dum vixit, leprâ percuſſus luit. Referuntur hæc fuſiùs in Miraculis 6, 7 & 8,* S. Birgittæ, *Vitæ ejus abbreviatæ proximè ſubnexis apud Hermam pag.* 802; *ſed, unde hæc hauſta fuerint, non edicit.*

C

F

& jam antè in Angliâ celebres.

167 *Sed & jam antea ſub annum* 1373, *aut paulò poſtquam è vivis abierat* S. Birgitta, *in Angliam non modò delata fuiſſe, ſed & doctorum in ſcholis Londinenſibus & Oxonienſibus ſcriptis illuſtrata*

A *ſtrata fuiſſe Revelationum ejus volumina ex Pitſeo & Baleo diſcimus : prioris verba ſunt ad annum* 1381, *ubi de Richardo Laninghame Carmelita, Oxonii S. Theologiæ profeſſore, agit, ac inter illius ſcripta recenſet*, Determinationes notabiles Oxonii & Londini publicè fectas pro libro Revelationum S. Birgittæ, libros ſeptem. Stupor & mirabilia audita ſunt ; *quibus verbis Mathias Prologum Revelationum incepit. Poſterioris*, *ejuſdem Richardi opera recenſentis hæc centuriâ 7 :* In revelationes Brigittæ (*quam alibi ſanctam Virginem Scoticam malè facit*) lib. VII. Stupor & mirabilia audita ſunt. *Pitſeus item ad annum* 1373 *enumerans opera Thomæ Stubbs ex Ordine PP. Prædicatorum recenſet* In Revelationes S. Brigidæ librum unum, *cujus initium*, Beata & venerabilis domina. *Baleus verò centuriâ* 14, *cap.* XI, *quod de S. Brigida Scotica eſt, ſic more ſuo petulanter ſcribit :* Hujus Dianæ (*Brigida Scotica, ut falsò ait*) ſomnia, ſeu, ut ipſi vocant, revelationes in ſcholis Oxonienſibus & in cathedris publicis magiſtralibus expoſuerunt magni ſua ætate doctores Thomas Stubbes, Dominicanus, Ricardus Lauynham Carmelita, &
B adhuc alii ejus generis multi circa annum Domini MCCCLXX.

§ XII. Oppugnatæ eædem in conciliis Conſtantienſi & Baſileënſi ab omni cenſura immunes evaſêre.

Eædem in conciliis Conſtantienſi.

AT quamquam ſic ſatis Revelationum S. Birgittæ *fides ſtabilita videretur, ſeculo tamen* XV *liti in illas mota fuit, ſic tamen, ut illæſa abierint. Ac primò quidem oppugnatas, ſed fruſtra, in concilio Conſtantienſi variis tradunt, è quibus Simon Hörmann Antonium Cordubam lib.* X, *quæſt.* XLIV *in* 4 *Prob. ſexta concluſionis de Revelat. S. Birgittæ ita loquentem citat :* Revelationes S. Birgittæ jam probatæ ac commendatæ ſunt in Conſtantienſi concilio, & ab Urbano VI & Martino V & tandem ab Eccleſia modo prædicto : *Ambroſium item Catharinum lib.* 3 *de Immaculata B. Virginis Conceptione :*
C Quis auſit B. Birgittæ Revelationes, aut eſſe phantaſticas, aut ab angelo ſathanæ inſpiratas objicere, quæ tamen in Conſtantienſi concilio, etiam in judicio contradictionis probatæ ac commendatæ fuerunt. *Eamdem quoque in rem Alphonſi Mendoza, Auguſtiniani, in Quodlibet. quæſt.* 5 *verba in medium adducit Hörmann. Nihil apud Joannem de Turrecremata de oppugnatis* S. Birgittæ *revelationibus in concilio Conſtantienſi occurrit ; nihil in Actis ipſiuſmet concilii apud Labbeum tom.* 12 *Conciliorum. In Diario quidem Väſtenenſi ad annos* 1414, *&* 1416 *lego, Thorirum Andreæ pro confirmatione Ordinis ſui, Joannem Hiltebrandi & Joannem Haquini pro arduis negotiis ſui pariter Ordinis Conſtantienſe concilium adiiſſe : at nulla illic, ſaltem expreſſa, litis adverſus* S. Birgittæ *Revelationum libros mota, mentio eſt : iſtud tamen certum eſt, Martinum V anno* 1419, *ut infrà videbimus, Bonifacii IX Bullam, quâ hic Revelationum dictarum libros laudat, ad exitum perductо Conſtantienſi concilio, editâ Bullâ confirmâſſe Florentiæ. Sed clarum eſt*

eâ de re Gerſonis in Tractatu de Probatione Spirituum anno 1415 *Conſtantiæ habito teſtimonium, ubi ſic loquitur :* Qua ſuper re tedum unum & ab uno, ſed plures à diverſis tractatus compoſitos invenimus, quos nunc habere manualiter fas eſſet, & diligenter inſpicere, dum in hoc ſacro concilio queritur tractari de canonizatione Sanctorum & examinatione doctrinarum ſuarum, præſertim unius, quæ BRIGITTA nominatur, aſſueta viſionibus, quas nedum ab angelis, ſed à Chriſto & Maria & Agnete & ceteris Sanctis familiaritate jugi, ſicut Sponſus ad Sponſam loquitur, ſe aſſerit divinitus ſuſcepiſſe.

AUCTORE J. B.

169 *Concilium Conſtantienſe non diu poſt excepit eodem ſeculo Baſileenſe, in quo acriter de* S. Birgittæ *Revelationibus decertatum fuit : cujus rei Diarium Väſtenenſe ita meminit ad annum* 1433 : Die S. Hyppolyti venit de concilio Baſileënſi quædam ſtricta citatio, quâ confeſſor & abbatiſſa citabantur ad ipſum concilium cum documentis ſuper revelationibus B. Birgittæ & ſuper indulgentiis feſti S. Petri ad vincula. Die SS. Coſmæ & Damiani exivit confeſſor, & cum eo fr. Acho (*Aroſienſis poſtmodum epiſcopus*) ad concilium memoratum : *& ad annum* 1436. In
E craſtino Joannis & Pauli rediit confeſſor de conſilio Baſileënſi, inexpeditis negotiis Ordinis noſtri, ſicut priùs fecerat. *Item ad annum* 1438 : Craſtino S. Erici regis & martyris obiit Fr. Petrus Olavi... Hic ſcripſit... declarationes doctorum ſuper articulis extractis de Revelationibus S. Birgittæ in concilio Baſileënſi. *Quid hac in materia actum ſit in concilio Baſileenſi, exponit univerſim Joannes de Turrecremata in Epiſtola ad Chriſti fideles, nempe extractos fuiſſe ex libris Revelationum* S. Birgittæ *articulos*, quorum aliquos nonnulli tamquam erroneos in Baſileënſi concilio improbare nitebantur. *Cùm autem Joannes de Turrecremata unus eſſet ex iis, quos ad examinandos prædictos articulos idem Concilium deputârat anno* 1435, *rogârunt eum Gervinus, confeſſor Väſtenenſis, & Achò, ut, re diligenter inſpecta, ſuam de controverſia hac ſententiam exponeret ac declararet : quorum deſiderio parens ſcripſit elucubrationem, quâ* S. Birgittæ *revelationes pro viribus defendit.*

vehementer oppugnata

170 *Exſtat ejus Epiſtola, quam ea de re ad ſupradictos Gervinum & Achonem ſcripſit, apud Hörmann in principio Revelationum* S. Birgittæ, *ejus operâ Monachii anno* 1680 *editarum, ubi ſic ſcribit :* Elapſis quidem diebus, quibus quorumdam articulorum Revelationum S. Birgittæ, matris veſtræ & inſtitutricis veſtri Ordinis, coram judice fidei & deputatis quibuſdam magiſtris & doctoribus examinabatur materia, placuit charitati veſtræ me multiplicatis precibus exhortari, ut vigilanti cura & accurato ſtudio intendere vellem inter alios reverendos magiſtros, qui pari ſtudio eidem operi intenti erant, ad videndum ſcilicet & examinandum, an præfati articuli, ſicut per nonnullos æmulos veſtros, ut dicebatis, aſſerebatur, aliquid contra ſacram Scripturam, aut ſanctorum Doctorum doctrinam, aut quod bonos mores offenderet, continerent. *Ita hactenus Joannes de Turrecremata, tum palatii Apoſtolici magiſter, breviter indicans, in quo rei tum cardo verteretur : dein aliqua tum de ſe, tum de rei magnitudine præfatus, ita proſequitur :* Animum placuit accommodare ſtudio & videre juxta crediti mihi deſuper ingenii vires, an præfati articuli, nobis præſentati,

AUCTORE J. B.

possent sustineri fidei Catholicæ veritate salva & absque doctrinæ sanctorum Doctorum injuria, quid autem mihi visum sit, in subsequentibus juxta mei sensus tenuem capacitatem, & celeriter, ut vos ipsi scitis, annotavi.

ab omni censura immunes evasisse,

171 *Subjicitur dein apud Hermann aliosque Joannis de Turrecremata lucubratio, quâ* S. Birgittæ *Revelationes fusè tuetur: sub finem verò suam de illis sententiam ita breviter declarat:* Planè omnes & singulos (*Revelationum* S. Birgittæ *articulos ab adversariis extractos propositosque concilio*) accurato satis studio juxta vires meas examinavi & nullum eorum, piè & modestè intellectum, reperiens sacræ Scripturæ, aut sanctorum Patrum adversum sententiis, sed consonum & conformem satis reputo unumquemque, & omnes eos juxta eorum modestam & piam intelligentiam esse admittendos, & posse legi in Ecclesia sancta Dei eo modo, quo multorum aliorum Doctorum libri, & Sanctorum Historiæ & Legendæ licentiantur legi fidelibus. *Ita de* S. Birgittæ *Revelationibus, seu earum libris statuit Joannes de Turrecremata post accuratum examen: cujus sententiæ plerisque examinatoribus veteris atque ipsi Basileensi concilio placuisse, necesse est, cùm legi illæ, ac fidelium manibus teri post concilium Basileense perinde ac ante illud permissæ sint, & hodieque pro probatis, quas inter nuper illas recensuit Benedictus XIV lib.* 3 *de Servorum Dei beatificatione & Beatorum canonizatione cap. ult. num.* 15, *habeantur.*

B

Iis patrocinantibus

172 *Verùm enimverò, si* S. Birgittæ *revelationes, ut mox dictum est, tam in concilio Constantiensi, quàm Basileensi oppugnatæ ab omni tandem censura immunes evaserint, de suis adversariis non nisi post acre laboriosumque certamen triumphârunt, aliis auctoritate & precibus, aliis verò scriptis ac calamo acriter eas propugnantibus. Inter primos recenseri jure merito possunt Ericus, Suecia rex, & regni Dania episcopi & prælati, qui, ut intacta illæsaque servarentur, datis ad concilium Basileense commendatitiis litteris vehementer institerunt: Erici quidem littera apud Severinum Binium tom.* 4 *Conciliorum, anno* 1618 *Colonia Agrippinæ typis edito, part.* 1 *pag.* 231 (*ubi lecta notantur in generali congregatione die Veneris, XXVI mensis Martii anni* 1435) *ita habent:* Reverendissimis in Christo patribus, ac dominis præstantissimis, honore præcipuo venerandis, pro concilio generali celebrando in Spiritu sancto Basileæ legitimè congregatis, Ericus Dei gratiâ Sueciæ, Norvegiæ, Slavorum, Gothorumque rex & dux Pomeraniæ salutem & synceram nostri recommendationem.

C

Erico, Suecia rege.

173 Reverendissimi patres & domini, regalis præeminentiæ requirit dignitas & officium, illudque præcipuum in sui pectoris armariolo jugiter versare debet, ut post divinæ cultum Majestatis modis & mediis, quibus poterit, in effectum producat, quòd subjectus sibi populus pacis tranquillitate frui & gaudere valeat, & præsertim hi, qui, spretis curis & vanitatibus labentis seculi, Deo inhærere (cùm sibi servire, regnare sit) totis desideriis inardescunt. Cujusmodi sunt utriusque sexus homines religiosi, & præsertim Ordo ille devotissimus B. Birgittæ, S. Salvatoris nuncupatus, qui in loco Wadzsten regni nostri Sueciæ, Dei dispensatione (ut piè creditur) laudabile sumpsit initium, & postmodum per diversas mundi partes in salutem multorum à via rectitudinis aberrantium, commendabile susceperat incrementum. Ipsius D nempe B. Birgittæ sanctissima vita, virtutum præclara merita, nec non magnifica & stupenda, quæ gloriosus & mirabilis Deus in Sanctis suis per illam fecerat, & sine intermissione in his terræ finibus facit, opera mentes hominum ad credendum attrahunt, hunc Ordinem cum suis vivendi Regula & Constitutionibus à Deo specialiter processisse.

scriptis ad concilium

174 Apparet hoc idem de devota & irreprehensibili vita personarum in eo degentium, exemplis sanctimoniæ & doctrinâ saluberrimâ, quibus innumerabilis populus divinitus illustratus, latam & lubricam desinens viam, quæ ducit ad mortem, arctam cœlestis patriæ semitam ambulat confidenter. Sed heu! venerandissimi patres & domini, accepimus nuper, quod dolenter referimus, ex illius, non dubitamus, instinctu, cujus invidiâ mors introivit in orbem terrarum, surrepsisse videlicet in Ordine prædicto, nobis dilecto, periculosas quasdam scissuras & contentiones, ob quas generales confessores & aliæ dicti Ordinis personæ de monasteriis regnorum nostrorum ad reverendarum paternitatum vestrarum præsentiam, sacrosanctam scilicet generalem Basileënsem synodum, sunt citati. Etiam (ut asseritur) ad respondendum nonnullis articulis, contra libros Revelationum sanctæ Dominæ patronæ nostræ conscriptos: qui Revelationum libri in salutem indubiè multorum in via fidei & morum titubantium, hic & alibi sparsim per mundum publicati fuerant, & solemniter prædicati. E

litteras

175 Quamobrem, reverendissimi patres, vestrarum paternitatum & dominationum congregationem sacratissimam, universalem Ecclesiam repræsentantem, devotioribus & efficacioribus, quibus possumus, precibus aggredimur, instantiùs exorandam, quatenus ex parte Dei omnipotentis & ejus intuitu, cujus in hac parte vices geritis, nostrarumque ob devotarum precum instantiam, personarum & locorum sæpedicti Ordinis hujusmodi periculosas discordias ad Deo placentem concordiam revocare velitis, nec non obloquentium ora sic obstruere, quòd stare & vivere deinceps poterunt in Dei servitio, suaque regulari observantia, sicut hactenus in monasteriis regnorum nostrorum laudabiliter steterant atque vixerant sub dicta S. Salvatoris Regula secundum ipsius constitutionem primitivam. Insuper quòd illa doctrina sanctissima Revelationum B. Birgittæ, sicut in præsens in Ecclesia Dei ad ipsius laudem & gloriam, ad purgationem criminum, bonorumque morum introductionem prædicatæ & publicatæ fuerant, sic & amodò publicari & prædicari valeant & teneri. Alioquin exinde sanabuntur* corda simplicium, scandalizabuntur plurimi, & formidandum erit finaliter Christianæ fidei non modicum detrimentum. Spiritus ille veritatis, qui procedens de thalamo divinæ Majestatis, Apostolorum pectora invisibili gratia penetravit, dignetur illustrare corda vestra ad faciendum pacem & tranquillitatem in Ecclesia sua sancta. Datum in castro nostro Wordlingborg anno Domini 1434 tertia die mensis Julii nostro sub secreto &c. F

* an saucia-buntur?

& variis præsulibus Daniæ.

176 *Isdem annis ac diebus, quibus Erici regis, aliquot Dania episcoporum eadem de re ad concilium Basileense tum scripta, tum prælecta fuerunt litteræ, quæ apud laudatum Binium pag. sequenti sic se habent:* Reverendissimis in Christo

Digitized by Google

A sto patribus ac dominis præstantissimis, pro concilio celebrando in Spiritu sancto Basileæ legitimè congregatis, Petrus Lundensis, Aslatus Nidrosiensis, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ archiepiscopi, Nassuo Othoniensis, Joannes Roskildensis, Joannes Hasloënsis, Siggo Scarensis, Andoënus Stauangrensis, Thomas Strengenensis, Hermannus Wibergensis, Petrus Hamarensis, Gerardus Binglauensis, & Severinus Farensis, eâdem gratiâ ecclesiarum episcopi, cum omni humilitate & debita reverentia obsequia, votisque ac mandatis vestris in omnibus devotè ac fideliter obedire. Gratias agimus patri misericordiarum & Deo totius consolationis, qui senescentis mundi miseriis ineffabili sua misericordia, & miseris, ne in barathrum desperationis prolabantur, salutaribus remediis subvenit & succurrit. Hinc est, patres reverendissimi, quòd Deus inter alia miserationis suæ opera magnifica & gloriosa, quæ ad laudem & gloriam nominis sui fieri voluit, in his ultimis finibus terræ pro consequenda remissione peccatorum, ad dirigendos pedes oberrantium in viam patriæ cœlestis, B. Birgittam, de regno Sueciæ progenitam, quasi venam tontis vivi, sponsam suam & canale gratiæ suæ, tantis gratiarum aquis abundare fecit, & non solùm regno prælecto, verùm etiam quasi toti orbi terrarum per eam misericors Dominus, cujus misericordiæ non est numerus, salutis & gratiæ melliflua pocula dignatus est misericorditer propinare.

B

177 Ex cujus quidem B. Birgittæ meritis & sanctitate primùm in regno Sueciæ, videlicet Wadezsteyn, Ordo ille præclarissimus, S. Salvatoris nuncupatus, inolevit ac gloriosum susscepit exordium. Deinde successu brevissimi temporis, & hoc satis miraculosè, in diversis regnis & mundi partibus ex inflammatione utique Sancti Spiritus, regibus & dominis terrarum atque prælatis divinitus facta, plura sunt innovata & multiplicata monasteria, in quibus sororum & fratrum conventualium fervens & affectuosa viget devotio & vitæ regularis observantia secundum ordinem instituta perfectissimè observatur, tam per continuas prædicationes, quàm per divinæ Majestatis cultum & obsequium, videlicet Missarum solemnia & divinarum horarum jugiter psalmodiam. Unde quasi

C infiniti peccatores de die in diem divinitus inspirati convertuntur, conversique in brevi proficiunt, magna virtutum accumulantes incrementa & spirituales effecti, calcatis seculi curis, sentientes se corruptibile pondus cum mœrore portare, quibus nihil agere libeat, nisi solius Dei desiderio & amori jugiter inhærere. Unde, reverendissimi patres, nos una cum principibus & prælatis & magnatibus, militibus, & militaribus nobilibus, primis, ac proceribus regnorum pro quieto statu regnorum eorumdem in magno parlamento in castro & oppido Wordlingborg regni Daciæ congregati nunc accepimus, qualiter confessores totius Ordinis prælibati ad sacrosanctam synodum Basileënsem pro statu salubri, reformatione laudabili, ac incremento felici locorum ac personarum utriusque sexus in eodem Ordine spartim per mundum degentium, sunt citati.

ad Basileënsi concilium

178 Eapropter, patres & domini reverendissimi, dominationes vestras cum humili & devota subjectione aggredimur implorandas, quatenus si qua in hoc facto concilio usque in presens literis, processibus, articulis, quæstionibus vel querelis contra dictum Ordinem, cujus privilegia, regulam, constitutiones seu instituta regularia, jam dudum per sacram Sedem Apostolicam approbata & confirmata, ac etiam contra libros Revelationum dictæ sanctæ Birgittæ dominæ divinitus (ut creditur) ostensarum, quomodolibet fuerint attentata, ob nostrarum petitionum humillimam instantiam faciatis revocari. Si qua verò in illsdem Revelationum libris examinanda & discutienda fortasse videantur; tam cautè & moderatè reformationis sarculo cum lenitatis moderamine emendentur, ne piarum aurium in posterum offensiva fiant ea, quæ de his libris Revelationum coram populo, nedùm in partibus istis & regnis, sed & alibi per mundum publicè prædicata fuerant in Christianæ fidei fulcimentum. Alioquin si (quod absit) ex hujusmodi controversiis, litibus & contentionibus sic (ut præmittitur) motis & attentatis, insurgeret aliqua Ordinis prætati diffamatio, vel à sui primitivi regularis status vigore discessio, ex tunc (prout verosimiliter formidamus), ubique & præsertim in partibus istis tam in clero, quàm in populo fiet maxima confusio, & devotionis fidelium fervor ad Deum & ad illam Sanctam, quæ tot, tantis & tam manifestis claruerat miraculis & virtutum meritis, vertetur in torporem.

AUCTORE J. B.

E

declare litteras,

179 Quod utique cedet in fidei Catholicæ turbationem & diminutionem, in scandalum multorum & Ecclesiæ, saltem in his orbis finibus sub hoc periculoso tempore non modicum detrimentum. De modo autem cohabitationis sororum & fratrum in monasteriis Ordinis prædictis, quæ situata sunt in regnis istis, quam alii quidam pacis æmuli & tranquillitatis calumniari conantur, nulla datur hic cuiquam Christi fidelium suspicionis occasio, quòd eorum habitacula adeò firmis altisque muris & ædificiis distincta ac divisa sunt, prout ferè nos omnes, præcipuè autem, qui monasteriorum & locorum eorumdem visitatores sumus,* quod securè & absque conscientiarum scrupulo juxta primariam Ordinis institutionem, quam adeò piè credimus factam esse, sorores & fratres, sicut cohabitant, honestè & licitè poterunt commorari. Valeat & in Deo proficiat vestræ sanctissimæ devotionis venerabile collegium, à Deo cœlitus inspiratum, ab æterno prævisum & prædordinatum, & jam in hoc occidui mundi ærumnoso tempore in Spiritu Sancto legitimè congregatum. Datum in oppido Wordlingborg Roskildensis diœcesis anno Domini 1434 die 3 mensis Julii nostris sub secretis &c.

** supple testamur, aut quid simile*

F

180 *Venio nunc ad eos, qui scriptis suis* S. Birgittæ *Revelationes* adversus multiplices adversariorum impetus strenuè propugnarunt: oblati fuere tum concilio Basileensi, tum aliàs curiæ Romanæ ex S. Birgittæ scriptis excerpti; tamquam hæretici nimirum aut calumniosi ex lib. quidem primo Revelationum articuli 41, ex libro secundo 15, ex tertio 9, ex quarto 22, ex quinto 14, ex sexto 35, ex septimo 6, ex octavo 8: ex Regula verò S. Salvatoris articuli 12 anno 1378, ex Orationibus S. Birgittæ 5, ex sermone Angelico 30, & contra hujus denique Prologum objecti fuere articuli 4. Exstat Romæ apud PP. Birgittinos, ut ex litteris Romæ ad hos

doctissimique

AUCTORE J. B.

ſcriptis, accepimus, inſigne volumen, anno 1596 in monaſterio S. Altonis in Bavaria deſcriptum, quod non ſolùm articulos ſingulos, ſed horum etiam defenſiones, defenſionumque auctores ſingillatim exhibet. Quod autem ad ſingulos articulos, horumque accuſationes, atque defenſiones attinet, de iis ſingillatim hic agere neceſſe non eſt viſum tum ob prolixitatem argumenti, tum quia S. Birgittæ Revelationes, quidquid contra eas motum ſæpe fuerit, ab omni cenſura immunes, ut dictum eſt, evaſerunt.

circumſcripti. 181 *Quod verò ad Revelationum* S. Birgittæ *patronos attinet, verſati ſunt hoc in pulvere in primis Adam Cardinalis Anglia, Godefridus de Ballaland, Anglus, Joannes de Baſilea Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & Doctor quidam Anglicus, qui quidem ante celebratum Concilium Baſileenſe ſcripſerunt. Adamus iſte dictus ſuis de* Elton, *Herefordia in Anglia natus, vir doctrinâ inſignis ex Ordine S. Benedicti, & ex epiſcopo Landinenſi, ut nonnullis placet, factus S. R. E. Cardinalis ab Urbano VI, à quo etiam unus ex examinatoribus Revelationum* S. Birgittæ *conſtitutus fuit anno 1379. Joanni de Baſilea, viro doctrina & ſanctitatis opinione celebri, elogium ſcripſit Philippus Elſius pag. 34 Encomiaſtici Auguſtiniani. Qui verò concilii Baſileenſis tempore eas lucubrationibus ſuis facundas ſuſceperunt, hi fuere: R. P. Ludovicus de Pyracio (de quo vide Waddingum in Annalibus Minorum ad annos 1378, 1379 & alibi) S. Theologiæ doctor, miniſter provincialis S. Antonii in Italia, Joannes Roberti S. Theologiæ doctor, abbas Bonævallenſis, & Joannes de Turrecremata. Tres item doctores Anglici, ſed quorum nomina in dicto volumine non exprimuntur. Denique & Heymericus de Campo, Theologiam Lovanii profeſſus annis 15, & S. Petri ibidem canonicus, de quo vide plura apud Joannem Franciſcum Foppens in Bibliotheca Belgica.*

§ XIII. Quæ ſit S. Birgittæ Revelationibus habenda fides: Oudini de iiſdem dicta refutantur.

C

Eccleſia Catholica,

EXtra dubium itaque poſitum eſt, ut ex dictis præcedenti § liquet, S. Birgittæ *Revelationes (eas ſaltem, quæ olim prioribus libris continentur) ad accuratum examen fuiſſe revocatas, & doctorum non modò hominum, ſed Pontificum etiam & conciliorum approbationem retuliſſe: ſed qualis ea fuerit, videamus. Qui* S. Birgittæ *Revelationes anno 1377 Gregorii XI juſſu examinârunt, eas nihil reprobum (vide num. 163) aut ſuſpectum, nihil orthodoxæ fidei diſſonum continere, ſed veritate conſpicuas, ſanctitate præclaras, plenas, perlucidas, perfectas; qui verò anno 1379 ſub Urbano ſexto; authenticas, veritate plenas & à Dei ſpiritu veraciter edoctas, legentibus utiles, & in Eccleſia cum devotione & reverentia obſervandas cenſuerunt: Joannes de Turrecremata in concilio Baſileenſi, nihil eas S. Scripturæ aut SS. Patribus contrarium (vide num. 170) continere, legique poſſe in Eccleſia ad eum modum, quo & aliorum doctorum libri, & Sanctorum Hiſtoria in eadem legi permittuntur, ſi piè nimirum & modeſtè intelligantur. Ab hujus verò ſententia Pontifices & concilia, quæ eas approbârunt, non alieni ſunt:* D *quandoquidem, ut Benedictus XIV de Servorum Dei Beatif. &c lib. 2 cap. 32 num. 11 docet, revelationum privatis perſonis factarum approbatio mera eſt, ut ad fidelium inſtitutionem atque militatem edantur, inſtituto accurato earum examine, conceſſa facultas.*

revelationes privatæ 183 *Sed quoniam non deſunt ex acatholicis, qui univerſim privatas hujuſmodi revelationes minimùm vilipendunt, eaſque, maximè ſi à Pontificibus & Eccleſia approbentur, in detrimentum auctoritatis Eccleſiæ cedere, divinis adverſari Literis, ac hæreticorum ad fidem Catholicam converſioni impedimentum afferre aiunt, non abs re erit nonnulla de revelationibus iſtis, earumque, quo apud Catholicos ſunt, loco differere, quò hujuſmodi calumniæ diluantur. Oudinus, à fide apoſtata, Seculo* XIV *Commentarii de ſcriptoribus & ſcriptis eccleſiaſticis tom. 3 col. 1105, ita in hanc rem ſcribit:* Imminuunt hujuſmodi merces expoſitæ authoritatem ſanctæ matris Eccleſiæ, nocent ſolidæ ac ſacræ Paginæ, Orthodoxos riſui exponunt & cachinnis, atque hæreticos ſeu errantes, ne ad Orthodoxiæ, quæ tales nænias admittit, caules redeant, impediunt. *Ita ille: at cur revelationes iſtæ, ſi ab Eccleſia Catholica approbentur, ejuſdem auctoritatem imminuant? Num quia hujuſmodi revelationes tamquam certò divinas, eas approbando, definit? Num quia ſic quandoque ſit, ut, quod falſum eſt, tamquam verum, fidelibus propinet, & veluti fide divina credendum proponat? At-qui nihil horum facit Eccleſia: cùm, ut jam diximus, eas legi, præmiſſo maturo accurateque earum examine, tantùm permittat, veluti ad fovendam pietatem fidelium utiles, & ad rectam eorumdem inſtitutionem idoneas.*

certo modo approbans. 184 *Non ignorat Eccleſia, in quibuſdam revelationum privatarum libris, à ſe approbatis, falſa ſubinde reperiri, imò etiam quandoque contraria, ſeuimque è diametro pugnantia, quorum proinde alterutrum à vero alienum eſſe, neceſſe ſit: ſed ea non ut vera proponit, ſed legi tantùm permittit, tamquam quæ probabilia ſint, etſi fortaſſe falſa; vel ſaltem tamquam in fide aut moribus non periculoſa. Neque exigit, ut ea, quæ dictis revelationibus continentur, fide credantur divina, ſed humana tantùm, ita ut, ſi idonea ratio ſuppetat, cum reverentia ab iis recedere fidelibus ceteris, certè quibus illa fidei non ſunt, aut ad quos non diriguntur, abſque piaculo fas ſit. Audi rurſum Benedictum XIV Operis ſuprà citati lib. 3 cap. ult. num. 15:* Porrò lib. 2 cap. 32 num. 11 diximus, *inquit Pontifex*, prædictis revelationibus, etſi approbatis, non debere, nec poſſe à nobis adhiberi aſſenſum fidei Catholicæ, ſed tantùm fidei humanæ juxta regulas prudentiæ, juxta quas prædictæ revelationes ſunt probabiles & piè credibiles. *Tum, ſubjectis aliquot doctorum Catholicorum eam in rem teſtimoniis, ita proſequitur:* Ex quibus proinde ſequitur, poſſe aliquem, ſalva & integra fide Catholica, aſſenſum revelationibus prædictis non præſtare, & ab eis recedere, dummodò id fiat cum debita modeſtia, non ſine ratione, & citra contemptum. F

non ut fide divina credendas. 185 *Hinc Joannes de Turrecremata, licèt Revelationum* S. Birgittæ *acerrimus in concilio Baſileenſi patronus, nefas ſibi non exiſtimavit, beatam Virginem, ſcripto ea de re, ut Echardus ait, tractatu, in peccato originali fuiſſe conceptam aſſerere, licèt contrarium diſertis verbis in* S. Birgittæ *Revelationum*

A *tionum libris loco non uno legiſſet. Hinc Baronius in annalibus ad annum 604 eorum opinionem, qui S. Gregorii precibus animam Trajani imperatoris ex inferis liberatam fuiſſe contendebant, quamvis lib. 4 Revelationum* S. Birgittæ *cap. 13 Chriſtus dicatur eidem revelâſſe, Gregorii oratione* infidelem cæſarem elevatum fuiſſe ad altiorem gradum, *proſcribere non eſt veritus. Idem aliis in argumentis citra reprehenſionem fecerunt alii, quod in revelationibus, ſi ſubſtantiam ſpectes, divinis, & in ipſo ſanctiorum mentium raptu contingere poſſit, ut hæ iis, quæ à Deo reipſa revelantur, quædam adjuncta ex proprio judicio, & ex præconceptis aliounde iisdem de rebus ideis ſuperaddant, nec hæc ab iis, quæ Deus ipſis præciſè revelat, ſufficienter diſtinguant. Ita fieri potuit, ut, Chriſto orationis efficaciam* S. Birgittæ *oſtendente, ipſi aliounde ex priùs lectis auditiſve naturaliter in mentem interim venerit Trajani animæ ab inferis ob S. Gregorii preces liberatæ hiſtoria, quam ipſa ab iis, quæ Chriſtus ipſi præciſè revelabat, haud ſatis diſtinxerit; atque id quidem exemplis aliquot probatum apud nos habes tom. 6 Maii pag. 246; vel*

B *ſi lubet, conſule Benedictum XIV lib. 3 ſuprà citato cap. ult. num. 17, ubi illum Operis noſtri locum citans ita ſcribit:* Bollandiani... probant, raptus poſſe eſſe ſupra naturam, & ipſâ ſubſtantiâ divinos, ſed in ſuis circumſtantiis conformatos ad ſpecies naturaliter præconceptas; quæ à Deo relictæ ſunt in eo ſtatu, in quo erant; quandoquidem id nihil intererat ad finem ſibi propoſitum. *Ita fieri potuit, ut apparentem ſibi Atrebati S. Dionyſium* S. Birgitta *& epiſcopum Pariſienſem & ſimul Areopagitam fuiſſe, ſibi de ſuo finxerit, ſic nempe vel lectione librorum imbuta vel à magiſtris ſuis ex communi id temporis opinione edocta; unde ſimilibus in rebus, modò aliounde ſolida in contrarium afferri ratio poſſit, ſalvâ Sanctis reverentiâ, etiam à revelationibus modo ſupradicto ab Eccleſia approbatis fas eſt recedere unicuique Catholico.*

nil facit reprehenſione dignum:

186 *Cùm itaque Eccleſia Sanctorum revelationes non ut certò divinas & de fide credendas approbet, ſed tantùm ut prudenter credibiles & fide humana, ſi nil obeſt, dignas habeat, ac earum diſcuſſionem eruditorum judicio induſtriaque relinquat, & quod majus etiam, ut ab iis recedant, ubi ſolida ac probabilis ratio eſt, permittat; quo, quæſo, ex capite ipſa ſibi, quod Ondinus ait, auctoritatem imminuit ſuam? Cur nenias (uti ipſi loqui pro ſua in Eccleſiam modeſtia lubet) à Catholicis indiſcriminatim admitti ait; quod ad ſummam locum habere dumtaxat poteſt in credulis quibuſdam nimiſque ſimplicibus, quibus non id acuminis eſt, ut veri & falſi, rei prudenter credibilis & non credibilis diſcrimen agnoſcant? At quo tandem pacto revelationes Sanctorum, eo, quo dixi, modo approbatæ, divinis Litteris nocent, quod alterum Ondini effatum eſt ſcilicet? Neſcitne Ondinus, primam ac præcipuam Sedis Apoſtolicæ in examinandis privatorum revelationibus curam in eo verſari, ut quàm diligentiſſimè diſpiciatur, nihilne in illis divinis Eloquiis contrarium habeatur? Neſcitne; nullum omnino eſſe probè Catholicum, quin continuò paratus ſit privatam revelationem qualemcúmque repudiare ac abjicere, ſi quid in ea, divinis Litteris diſſonum, latere conſtiterit? Scit quidem, ſed ſe ſcire diſſimulat. Monet denique (quamvis non monitoribus iſtis Eccleſia Catholica egeat) hæreticorum ad Eccleſiæ gremium, dum hujuſmodi nenias ſeu fabulas & ſomnia, ut loquitur, in Eccleſia Catholica admitti probarique vident, reverſionem impediri. Dixiſſet verius, hæreticorum converſioni viam obſtruere pſeudo-magiſtros illorum, qui pro fabulis & ſomniis venditant, quodcúmque lubet, eaque à Catholicis promiſcuè ac ſine delectu criſique admitti falsò aiunt, atque ita ſequacium ſuorum mentibus nebulas tenebraſque offundunt, ne ſincera Catholicorum ſenſa, genuinam Eccleſiæ doctrinam ac prudentem agendi modum agnoſcant, & amplectantur.*

AUCTORE J. B.

S. verò Birgittæ revelationes

187 *Atqui, inquies, Ondinus, ſaltem quæ vulgò* S. Birgittæ *Revelationes appellant, huic ſanctæ Mulieri fuiſſe affictas, & meras eſſe aut Petri Alvaſtrenſis aut Alphonſi eremitæ commenta ſomniaque oſtendit. Ita quidem Ondino loqui placuit; ſed an ſolidè vereque, nunc videbimus. Ondinus, qui priùs in ſpecimine Operis ſui de ſcriptoribus eccleſiaſticis libros Revelationum, de quibus hic loquimur,* S. Birgittæ *adſcripſerat, in poſteriori ſuo de iiſdem ſcriptoribus Opere tom. 3 col. 1099, quæ illic dixerat, retractans ita ſcribit:* Succeſſu porrò temporis agnòvi, revelationes iſtas non eſſe opus S. Birgittæ, ſed vel Petri monachi Ordinis Ciſtercienſis Prioris de Alvaſtro abbatiæ hujus inſtituti in regno Sueciæ, vel Alphonſi, quondam epiſcopi Giennenſis & poſtea eremitæ probatiſſimi, qui verbo has revelationes ſub nomine ſanctæ hujus Mulieris ad majorem illis procurandam authoritatem conſcripſerunt. *Atque hæc quidem verbà ſatis manifeſta apparent: ſi enim Petrus & Alphonſus Revelationes, quas vulgò* Birgittinas *vocant,* verbo *tantùm ſub nomine* S. Birgittæ *conſcripſerunt, nihil illæ ad* S. Birgittam, *velut earum auctorem, attinent; ſed re* ipſa *non erunt niſi Petri, Alphonſive figmenta.*

E

non fuere monachorum ſomnia,

188 *Verum num hæc verba ſic accipi velit Ondinus, dubitare tantiſper me faciunt, quæ de Petro Alvaſtrenſi mox ſubjicit verba:* Omnes ferè Revelationes divinitus (ut putavit) ipſi Birgittæ factas juſſu (ut inquit) Chriſti Domini ſcriptis mandavit & in linguam Latinam tranſtulit. *Si enim Petrus eas in linguam Latinam tantummodò tranſtulerit; quid ni re Birgittinæ eſſe potuerint, Gothicéque ſcribi vel Petro dictari ab ipſamet* S. Birgitta? *Sed, niſi fallor, Ondinus, ut ſuprà dixit, Petrum Alvaſtrenſem verbo tantùm ſub nomine* S. Birgittæ *ejuſdem revelationes conſcripſiſſe, ita etiam hic vult, Petrum Revelationum libros* verbo *tantùm in Latinam linguam tranſtuliſſe; dixiſſe autem Petrum mendaciter, ſe illos in linguam Latinam tranſtuliſſe, ut ſic factum proprium* S. Birgittæ *nomini ſupponere poſſet: declarant id ſatis Ondini verba de Petro iterum ſcribentis:* Idoneuſne ſimplex (*neque jam ſimplex tantùm; ſed & inſigniter mendax*) atque ad omnia indiſcriminatim credenda natus, qualis hic Petrus Alvaſtrenſis fuit, ad obtrudenda ſua ſomnia ſub nomine S. Birgittæ?

F

ſive prioribus libris,

189 *Quod citatis mox verbis Ondinus generatim dixerat, nempe Revelationum;* Birgittinarum *vulgò dictarum, libros ſpurios eſſe & ſubditicios, re autem ipſa nihil aliud, quàm Petri Alvaſtrenſis (de octavo loquentem infrà audiemus) ſomnia, ab Alphonſo in libros diſtincta, nunc ſpeciatim probatum it. Ac in primis quidem ſixum hoc ratumque eſſe vult, Petrum Alvaſtrenſem ſeptem Priorum Revelationum librorum auctorem ſeu potiùs ſomniatorem fuiſſe. Quid ita? Conſu-*

AUCTORE J. B. *le, inquit, cap.* 48 *Revelationum Extravagantium, unde ex contextu ipſo diſcet, primum ſcriptorem ſeptem priorum librorum non alium fuiſſe, quàm Petrum Alvaſtrenſem. Atqui illic ego, Petrum Alvaſtrenſem eos quidem tranſtuliſſe in ſermonem Latinum lego; fuiſſe autem illorum auctorem ac inventorem non lego. Illic Deus dixiſſe legitur:* Audi igitur, tu frater, Petre, iſta, & ſcribe in lingua Latina (*non quæ ſomniaſti, ſed*) verba, quæ ipſa (*S. Birgitta*) tibi ex parte mea dicit. *Num ab altero dicta ſeu dictata alium in ſermonem vertere, eadem ſomniare eſt, propriiſque cerebri figmenta obtrudere! Et rurſus paulò infrà de Petro Deus* S.Birgittæ *mandâſſe dicitur, ut illi ſuo nomine diceret:* Aggredere & volve & revolve opus ſcripturarum verborum iſtorum & ſcribe. *Num denuò ſermone vernacalo ab altero ſcripta Latinè reddere idem dicet, quod propria ſomnia ſub alieno nomine venditare? At iſta Petrus Alvaſtrenſis mendaciter dixit, quò fraudem tegeret. Ita in quidem, Ondine; ſed quî probas? Cæcus enimverò fuiſſe oportet Suecia epiſcopos, qui* S. Birgittæ *Revelationes ipsâ vivâ, nec ignorante, imò curante & flagitante, examinárunt, nec tamen ſimplicia monachi ſomnia in illis agnoverunt; cæcos omnes, qui revelationes* S. Birgittæ *ſub Pontificibus Gregorio XI & Urbano VI; cæcos, qui in Conſtantienſi & Baſilienſi conciliis Revelationum libros diligentiſſimè diſcuſſerunt; cæcum Bonifacium IX, qui* S. Birgittam *non modò mentiſſe* viliones ac revelationes varias videre & audire, *ait in Bulla canonizationis, ſed id etiam ex Revelationum libris, id eſt, ex Petri Alvaſtrenſis ſomniis, ſi Ondinum audiamus, confirmat inquiens,* Prout hæc & alia in ejus (S. Birgittæ *nimirum*) Revelationum volumine pleniſſimè deſcribuntur.

190 *Hac de ſeptem prioribus Revelationum* S. Birgittæ *libris Ondinus: de octavo ita ſcribit:* Itaque ex omni illa Revelationum congerie, quæ ſub nomine S. Birgittæ prodiit, reſtat intactus liber octavus fol. 592 (*paulò ante editionem Antverpienſem citaverat*) inſcriptus: "Octavus „liber cæleſtis Imperatoris ad reges revelatus di„vinitus S.Brigittæ de regno Sueciæ:„ incipiens: "Summus Imperator per Sponſam loquitur ad „reges &c.„ At ex Prologo pag. 576, Epiſtolâ ſolitarii ad reges Domini Alphonſi quondam epiſcopi Giennenſis & poſtea eremitæ probatiſſimi, quæ incipit: O ſereniſſimi reges &c patet ſpectare illum ad dictum Alphonſum Eremitam, qui ſub nomine S. Brigittæ illum conſcripſit, unde totum Opus conſarcinatum eſt ex variis aliis Brigittinárum Revelationum libris, ad quos lector remittitur. *Sic habet: liber octavus partim ex ſeptem prioribus Revelationum libris, partim ex revelationibus aliis; libris iſtis ſeptem non comprehenſis, conſarcinatus fuit à Petro Alvaſtrenſi, ut laudatus num.* 158 *Alphonſus ſcribit. At ejus certè ſubſtantiam* S. Birgittæ *eſſe, declarat idem Alphonſus ſub initium dicta Epiſtola, inquiens de* S. Birgitta: Quæ nunc vobis ſcribit præcepto Cæleſtis Imperatoris librum infraſcriptum *&c. Ceterùm Alphonſus* S. Birgittæ *familiaris admodùm fuit, ad eumque revelationes ſuas & arcana referre ſolita erat, ut ipſemet teſtatur ejuſdem Epiſt. cap.* 4: Scias tamen, quòd, prout ego indignus ſæpè audivi ab ore ejus, ſemper in omnibus iſtis ſuprædictis modis viſionum maximam dulcedinem amoris & ineffabilis conſolationis divinæ ſentiebat in animâ & mente ſua: *ut adeò ſpuria à genuinis diſtinguere facile ipſi fuiſſet, ſi quid hujuſmodi lib. octavo fuiſſet immixtum. Ipſum autem ſua pro alienis venditâſſe ac* S. Birgittæ *ſuppoſuiſſe, ſuſpicari viri probitas prohibet, qui paſſim probatiſſimus audit.*

191 *Venio nunc ad librum Revelationum Extravagantium: hunc Ondinus Petro Alvaſtrenſi rurſus adſcribit, ab eoque ſub ſpecioſo nomine* S.Birgittæ *conſcriptum ait; iiſdem de cauſis, ob quas illi ſeptem priores libros adſcripſit; quibus cùm jam reſponſum ſit, nihil hîc jam dictis addere neceſſe eſt. Ad illius tamen commendationem juverit hîc repetiſſe, quæ Prologi Revelationum Extravagantium auctores, ſeu, ut apparet, monachi Vaſtenenſes, qui* S. Birgittæ *Revelationum libros anno* 1492 *primùm typis edi curárunt, de illo habent:* Harum autem Revelationum veritas, quòd divinitus revelatæ ſint, in Atteſtationibus domini Petri Prioris, & beatæ Catharinæ, S. Brigittæ filiæ, pro canonizatione ſæpe dictæ S. Brigittæ factis, pro majori parte evidenter patefcet cuilibet ipſas Atteſtationes fideliter intuenti. *Quod ſi Ondinum Petri Prioris Alvaſtrenſis auctoritas non movit, movere certè debuerat S. Catharinæ teſtimonium, ne librum hunc Revelationum, magnæ ſaltem ex mox dictis ſuî parte S. Catharinæ auctoritate munitum, tam crudè velut ſubditicium factum rejiceret ac vilipenderet velut monachi ſomnia. Ceterùm quæ præſenti § differi hactenus, non eò dicta ſunt, quòd omnia & ſingula, quæ dictis Revelationum libris continentur, certò* S. Birgittæ *divinitus oſtenſa aut revelata fuiſſe exiſtimem, ſed quòd tamquam talia à Petro Alvaſtrenſi & Alphonſo Giennenſi olim epiſcopo non imprudenter haberi potuerint, neque hi temerè & crudè adeò figmenta ſua propria ſub* S. Birgittæ *nomine fidelibus venditâſſe dicendi ſint.*

192 *Videtur id Ondinus quodammodò agnoviſſe, cùm de Revelationum libris univerſim, ſed paulò mitiùs, in hæc verba concludit:* Itaque totum, quidquid hucuſque ſub nomine S. Brigittæ impreſſum extat, habet illud omne duos contemporaneos ſcriptores (*addi tertius poterat Petrus confeſſor*) Brigittæ intimos, qui ſcripta ſua ſub ejus nomine evulgárunt, homines, ut ita loquar, ſimpliciſſimos atque credulos, Petrum Priorem de Alvaſtro Ciſtercienſis inſtituti; & Alphonſum Hiſpanum eremitam, qui vel proprias, vel devotas potiùs ſanctæ Brigittæ cogitationes ac meditationes ſtylo ſuo ſub divinarum Revelationum titulo evulgárunt. *Fieri quidem poteſt, ut hinc inde libris Revelationum pia* S. Birgittæ *meditationes pro viſionibus revelationibuſque divinis ſint inſerta; ut propterea id ad omnes paſſim & indiſcriminatim, ut Ondinus facere videtur, non licet extendere, cùm viſiones revelationeſque divinas non paucas habuiſſe illam, quæ Revelationum voluminibus inſerta ſunt, teſtetur Bonifacius IX in Bulla canonizationis, & infrà in medium allaturi ſimus prædictiones ejus varias rerum futurarum, quas, niſi divinitus edocta, ſcire non poterat. Porrò Ondinus, dum hîc à Petro Alvaſtrenſi & Alphonſo pias* S. Birgittæ *meditationes evulgatas ſcribit, non ita id accipi vult, ut nihil libris Revelationum ſit inſertum, quod ad* S. Birgittam *nullo modo pertineat. Nam poſt verba proximè citata ita proſequitur:* Sanè Revelationes iſtas (*dicere ſaltem debuerat aliquas*) non eſſe S. Brigittæ, luce meridiana clarius eſt ex illo unico, quòd plurima

ſeu octavus. *ſeu non continuatus.* *quidquid Ondinus*

Digitized by Google

A plurima contineant Romanæ Eccleſiæ injurioſa & adverſa, licèt S. Brigittam addictiſſimam Romanæ Eccleſiæ conſtet, in tantum, ut, Sueciâ relictâ, Romam perrexerit ex pietate erga Sedem Apoſtolicam & Pontificiam, illicque cum omni familia ad mortem uſque permanſerit. Longè ergò remota erat ab illis injuriis & revelationibus Romanæ Eccleſiæ adverſis propalandis, quas ſub ejus nomine Petrus de Alvaſtro poſt mortem illius conſcripſit. *Tum alliatis quibuſdam ex Revelationum Birgittinarum, quibus Epiſcopi, Prælati, clerici, imò & Romanus Pontifex acriter de vitiis quibuſdam perſtringuntur, textibus, ita concludit:* Credi ergò nullatenus poteſt, Revelationes iſtas eſſe à S. Birgitta conſcriptas, ſed ab alio ſub ejus nomine, qui Romanæ Eccleſiæ infenſiſſimus fuit.

193 *Addictiſſima certè Eccleſia Romana, utpote probè Catholica, fuit: verùm id non impedit, quò minùs, Dei ſpiritu acta, quorumdam Eccleſiæ prælatorum & clericorum vitia, malamque munerit ſui adminiſtrationem, à quibus neminem vel ſummâ in terris Pontificia dignitas præſtat immunem, acriter perſtrinxerit abſque eorum & Eccleſiæ Romanæ ſeu Catholicæ univerſim ſpectante injuria: injurioſum quippe huic non eſt, imò nec privatis ejus membris, ſi reproba quædam illius membra, ſervato charitatis modo, ſuis de vitiis; præſertim publicis & paſſim notis, corripiantur, tum ut ipſa ſe emendent, tum ut ab eorum imitatione deterreantur ceteri, tum denique ut à communi Eccleſiâ divina ultio avertatur. Multò minùs* S. Birgittæ *in Eccleſiam Romanam amor & reverentia impedire debuit, quò minus impendentia mala prænunciaret. Ferebatur etiam* S. Birgitta *erga patriam, reges, principeſque ſeculares eâ, quâ par erat, reverentiâ: nec tamen horum vitia carpere, atque impendentium malorum calamitates ob oculos ponere prætermiſit, ita jubente aut inſtigante ſpiritu Dei, apud quem nulla eſt perſonarum exceptio. Non oderant Dei populum, non reges ſuos, non ſacerdotes antiqui Teſtamenti Prophetæ, quos tamen illorum vitia acerrimè ſæpè fuiſſe perſecutos, atque impendentia illis mala frequenter prædixiſſe, notius eſt; quàm ut multis hic oſtendere neceſſe ſit. Non eſt igitur, unde luce meridianâ clarius ſit, quod Ondino dicere placuit, Revelationes iſtas non fuiſſe* S. Birgittæ *factas; ſed poſt mortem ejus primùm à Petro Alvaſtrenſi fuiſſe conſcriptas ſeu confictas: eſto, poſt mortem ejus vel à Petro Alvaſtrenſi vel alio quovis in lucem publicam prodùci, in vulgúſque ſpargi paſſim cœperint.*

194 *Alterum denique Ondinus argumentum, Revelationes, quas* S. Birgittæ *dicunt, non eſſe ipſius, ſed Petri Alvaſtrenſis aliorumque; ſic ſaltem, ut, ſi aliqua earum* S. Birgittæ *ſint adſcribenda, varias tamen à ſeſe confictas illis miſcuerit, ex eo cudit, quod caput 55 Revelationum Extravagantium non* S. Birgittæ, *ſed Petri Alvaſtrenſis manifeſtò videatur. Illud claritatis causâ huc tranſcribo: titulus ſic habet:* Narratio de excellenti merito ſanctitatis B. Birgittæ, quam vidit & prædixit frater Gerechinus de monaſterio Alvaſtri; vir magnæ ſanctitatis. *Sequitur cap. 55 mox laudatum:* Quidam monachus ſanctæ vitæ ipſius monaſterii Alvaſtra narravit cum lachrymis & juramento ipſi Priori Petro, quòd quando domina Birgitta venit ibi ad reſidendum in eodem monaſterio, monachus admiratus eſt in corde ſuo, & zelo regulæ & ſanctitatis dixit in corde ſuo: Cur iſta Domina reſidet hic in monaſterio monachorum contra regulam noſtram inducens novam conſuetudinem? Tunc idem frater in oratione raptus in quodam mentis exceſſu audivit quamdam vocem dicentem ſibi: Hæc enim mulier eſt amica Dei, & ad hoc venit ad monaſterium, ut ſub monte iſto flores colligat, de quibus omnes gentes etiam ultra mare & fines mundi recipient medicinam. Iſte enim frater vocabatur Gerrechinus, qui fuit tantæ ſanctitatis & vitæ, quòd per quadraginta annos extra monaſterium numquam exivit, ſed diebus & noctibus vacans orationibus hanc gratiam ſingularem habuit à Deo, quòd novem choros angelorum quaſi continuè videbat in oratione, & in elevatione Corporis Chriſti videbat Chriſtum in ſpecie poni.

195 *Hunc Revelationum Extravagantium locum ſic Ondinus excipit:* Idem denique (*oſtendit, nempe Petrum Alvaſtrenſem, non* S. Birgittam, *Revelationum Extravagantium eſſe auctorem*) caput 17, ubi narrat ſomnia quædam ſuorum monachorum Alvaſtrenſium, unius potiſſimum, neſcio cujuſdam Gerrechini, viſionarii hominis, de quo etiam loquitur idem Petrus de Alvaſtro Revelationum antecedentium lib. 4, cap. 121. *Rectè animadvertit Ondinus, idque libenter illi damus, caput mox tranſcriptum* S. Birgittæ *non eſſe, ſeu ſubſtantiam ſeu verba conſideres. Sed vel hinc deduci poteſt, Petro Alvaſtrenſi, ſui cerebri figmenta ſpecioſo* S. Birgittæ *nomine venditare non fuiſſe propoſitum: quamquam enim hoc loci Revelationum Extravagantium libro aliquid inferere de ſuo licitum putavit, quod à* S. Birgitta *non acceperat, ſed tamen ad illam pertinebat; ita tamen hic locutus eſt, ut facilè appareat, quæ dicto cap. narrat, ad* S. Birgittæ *viſiones vel revelationes non pertinere: nam ſicut in aliis Revelationum libris, quæ ſuo nomine ſcripſit, Declarationum Additionumque titulo diſtinxit; ita quæ narrat hoc loci,* S. Birgittæ *non eſſe, aperte ſatis innuit, cum 55 capitis non titulum Viſionis, Revelationis, aut Colloquii Chriſti cum Sponſa, aut aliud quid hujuſmodi, ut alias ſolet, præfixit, ſed Narrationis de* S. Birgitta; *non ab ipſa* Birgitta *accepta, ſed aliunde, à Gerechino ſcilicet, in illius capitis decurſu diſertiſſimè trudit. Malè igitur hinc arguitur mala Petri fides. Quod autem lib. 4, cap. 121 de* Birgitta *Petrus narrat, cui de Gerechino ibidem viſio quædam oblata dicitur (de Additione Petri, iſti capiti ſubnexa, non loquor) unde Ondinus habet, aut reipſa non contigiſſe, aut Petrum Alvaſtrenſem à* S. Birgitta *non didiciſſe?*

196 *Quamquam quæ de Ondini in libros Revelationum* S. Birgittæ *cenſura jam differui, ſufficere poſſent, facere tamen non poſſum; quin & alia ejus verba referam, quæ tranſcripto à ſe capiti 48 Revelationum Extravagantium proximè ſubjungit, iiſque paucis reſpondeam.* Quæ ego, *inquit*, nullatenus tranſcripſi, ut quemquam ad riſum moveam, dum tot Revelationum, quas firmiſſimè multi ſimplices credunt, molem incompoſitam tam infirmo niti fundamento conſpexerim. Nullus, opinor, homo gravis, nullis eruditus, qui non omnem hanc antepoſitam narrationem monachale ſomnium reputabit: quod Romani Pontifices in judiciis ſuis prudentes, in ſententiis graves, numquam approbabunt. Idoneuſne ſimplex monachus ad omnia in-

aucterne J. B.

opinor.

E

F

alterque

falsâ diffitens, eas non alias

AUCTORE J. B. indiſcriminatim credenda natus, qualis hic Petrus Alvaſtrenſis fuit, ad obtrudenda ſua ſomnia ſub nomine S. Birgittæ? Neutiquam ſanè, neque hoc unquam veniet in mentem capitis ſani & integri. Undenam habet Petrus Alvaſtrenſis, ut ex præcepto Chriſti triginta per annos ſecutus ſit quocumque S. Birgittam? Quibuſnam probat authoritatibus vel argumentis, ea omnia, quæ ipſe ſcripſit ſub nomine S. Birgittæ, fuiſſe vel Birgittæ revelata, vel ab ipſa illi dictata? *Non ſimplices modò, ſed eruditi etiam ſanique & integri judicii homines* S. Birgittæ *Revelationes vel verè divinas, vel certè ut tales, niſi quid alioquin obſtet, prudenter haberi poſſe cenſuerunt, quos inter non pauci veniunt, qui dictarum Revelationum libros ſub Gregorio XI & Urbano VI, uti & in conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi examinârunt.*

197 *Falſum porrò eſt, totam ita ſententiam fundamentum in Petri Alvaſtrenſis cap.* 48 *Revelationum, ubi, quo Revelationum libri ſcripti ſint modo, exponitur, dictis, ſeu monachali ſomnio, ut loquè Ondino lubet, ſimum eſſe: nam præterea poſt multiplicem eorum factam ab examinatoribus approbationem, eorumque diſcuſſionem in conciliis mox laudatis, ſalvi ſemper illæſique manſerunt; imò, ut ſuprà diximus, digni viſi ſunt Bonifacio IX, quos in Bulla Canonizationis* S. Birgittæ *laudaret. Quærenti autem Ondino (nam cætera nihil ad rem) unde Petrus Alvaſtrenſis, eas revelationes divinitus* S. Birgittæ *factas fuiſſe, ſciverit, reſpondeo, id illum, aliosque prudenter exiſtimâſſe ex ſanctitate* Birgittæ, *ex modo, quo iſta revelationes illi oſtendebantur, earumque adjunctis, ex earum fine fructuque, aliiſque indiciis, de quibus ſuis tum Theologi, tum aſcetici, qui ſimilia ex inſtituto pertractant: illas denique Petrum ab ipſamet* S. Birgitta *accepiſſe, ipſi de ſe loquenti credendum eſſe, niſi, non dico ſimplicitatis, ſed mendacii & impoſturæ, qua facilè per tot revelationum ejus examina, quæ, tum ipſa in vivis adhuc agente, tum paucis ab illius obitu annis inſtituta fuerunt, detegi potuiſſet, efficaciter rem probetur, quod non facit Ondinus.*

Nihil fundamenti, quàm ſomnio.

B

C

§ XIV. Quod fuerit de eiſdem Gregorii XI judicium.

Gregorius XI, morti proximus.

MAjoris utique longè ponderis, quàm Ondini, foret Gregorii XI *de* S. Birgittæ *revelationibus, ſi quidem de illo ſatis conſtaret, judicium. Docet Joannes Gerſon de Examinatione doctrinarum, conſideratione 3, cavendum iis, qui dati ſunt in regimen & exemplum aliorum, ne leviter dictis ſuis factiſve muliercularum miracula ſeu viſiones inſolitas approbent; ne liberior hinc fortiorque illis prabeatur fingendi occaſio. Quod ut confirmet exemplo, ita proſequitur:* Experti pluries loquimur, & Gregorius XI teſtis fuit idoneus; ſed tardus nimis: hic poſitus in extremis, habens in manibus Chriſti corpus, proteſtatus eſt coram omnibus, ut averterent ab hominibus, ſive viris ſive mulieribus, ſub ſpecie religionis loquentibus viſiones capitis ſui: quia per tales ipſe ſeductus, dimiſſo ſuorum rationabili conſilio, ſe traxerat & Eccleſiam ad diſcrimen ſchiſmatis imminentis; niſi miſericors provideret Jeſus: quod horrendus uſque huc nimis heu patefecit eventus: D *quibus, inquit Spondanus tom.* 1 *Annalium Eccleſiaſticorum ad annum* 1378, *ſuaſiones Petri Aragonii, & Birgittæ ac Catharinæ Senenſis, qui nimirum Gregorio, ut Avenione Romam ſedem Pontificiam reduceret, auctores fuere, intelligere volniſſe exiſtimatur.*

199 *At Natalis Alexander, cæterequin in ſummos Pontifices minùs æquus, Gerſonem refellere & ab impacta Gregorium & S. Catharinam Senenſem, Ordinis ſui monialem, calumniâ vindicare nititur his rationibus:* Falſum eſſe (*quod Gerſon refert, inquit Natalis*) probat 1 Auctoris coævi, qui Gregorii geſta ſcripſit, ſilentium, ejuſdemque Pontificis de Catharinæ Senenſis ſanctitate exiſtimatio, quæ etiamnum Florentiæ pro componendo Florentinorum diſſidio ejus legatione fungebatur. 2 Quòd ejus ſpiritum probâſſet, eamque prophetiæ dono à Deo auctam cognoviſſet, cum "illi votum ſuum „de petenda Urbe in occulto factum, & ſibi „ſoli ac Deo notum, ſeſe divinitus cognoviſſe „monſtravit:„ ut Pius II in Bulla Canonizationis ipſius teſtatur. 3 Quòd nullus tunc ſchiſmatis metus ſubeſſet, cùm Gregorius XI obiit, nec ex reductione ſedis Pontificiæ Romam ſchiſma contigerit, ſed aliis de cauſis; &, Avenione manente, æquè contingere potuiſſet. 4 Non viſionibus dumtaxat credens ſanctarum feminarum, ſed graviſſimis rationibus adductus, Romam protectus eſt prudentiſſimus Pontifex, ut præſentiâ ſuâ pacem Italiæ redderet, ac Eccleſiæ Romanæ perduelles civitates ad obedientiam perduceret. Nec ſpe ſua erat fruſtratus. Jam ſiquidem Bononienſes ad ejus obſequium redierant; & Florentinos quantocyùs redituros, ſpes erat.

quæſtio non eſt. ſe

200 *Gregorio Roma defuncto, inſtitêre Romani, ne rurſum Pontificia ſedes Avenionem transferretur; ut Romanus, vel certè Italus Gregorio ſucceſſor fieret. Ex Italis electus fuit archiepiſcopus Barenſis; dictus Urbanus VI; cujus aſperitate offenſi Galli Româ receſſerunt, & electionem Urbani haud validam cauſati Robertum, Gebennenſis comitis fratrem, in ſummum Pontificem elegerunt, qui ſedem Avenione fixit. De rebus porrò, quæ Gregorio, tum extremo morbo laboranti, tum recèns mortuo, acciderunt, qui illis interfuerant, multi multa & diverſa pro diverſo partium ſtudio teſtati ſunt; at ex iis, ſive ab Urbano ſive à Clemente ſtarent, nullus fuit, qui ea, quæ de Gregorio, in mortis articulo conſtituto, Gerſon refert, teſtatus unquam fuerit; quorum ſilentium, additum ſilentio auctoris Vitæ Gregorii, à Natali Alexandro laudati, hujus ſententiæ nonnihil ponderis addit. Baluzius tamen in Annotatis ad Vitas Paparum Avenionenſium col.* 1224 *verbis è Gerſone ſuprà tranſcriptis hæc ſubdit:* Conſentanea ſunt iſta iis, quæ eumdem Gregorium morientem dixiſſe, refert in ſua Depoſitione Hugo (*Gallus*) Cardinalis de Britannia. Afferam autem ipſa verba: "Primò ipſe „dixit, quòd quando Dominus Gregorius ſen„ſit, quòd non poterat evadere, vocavit omnes „Cardinales, & expoſuit eis, quòd ipſe habe„bat conſcientiam, quare duxerat eos ad illas „partes (*Romam*) & poſuerat Eccleſiam Dei „in periculo. Nam dicebatur, quòd poſt eum „deberet aſſumi in Papam unus quidam malus „homo & diabolicus.„ *Verum hic nulla Gregorii proteſtationis aut per feminas deceptionis mentio.*

Inſuſmodi revelationibus deceptum.

E

A *Ecclesiam adduxisse*

201 *Ratio, ob quam Gregorius Ecclesiam Dei se in periculum adduxisse existimavit, & conscientiæ stimulos ob translatos in Italiam Cardinales sese sensisse dixit, teste quidem Hugone de Britannia, Clementis partes secuto; fuit,* quòd (*ut dicebatur*) post eum deberet assumi in Papam unus quidam malus homo & diabolicus. *Verba hæc Hugonis cum depositione Joannis de Cardalhaco, patriarchæ Alexandrini, comparemus tantisper exemplo Baluzii, quem Hugonis verba cum Joannis Gersonis narratione comparantem mox audivimus. Ita Joannes de Cardalhaco apud ipsum Baluzium paulò antè citatum col.* 1223. Item dixit, quòd audiverat à quodam religioso Ordinis Minorum, qui est devotus homo & magister in Theologia & notabilior persona in illo Ordine de omnibus, quos ipse novit, quòd viderat tempore Gregorii Papæ Romæ quadam die, qualiter ille G. miserat ad quandam devotam dominam, quòd funderet preces pro illo & certificaret eum de certis dubiis, & postquam ille capellanus Papæ recessit ab eo, quòd accessit ille frater Minor ad

B loquendum cum illa domina, & ipsa dixerat sibi, quòd quidam archiepiscopus, qui erat ibi in conspectu suo, ille deberet turbare mundum & Ecclesiam Dei, sed ad ultimum ipse bene castigaretur, & quòd ipsa ostendit illi religioso illum archiepiscopum digito, & erat iste Barensis, *seu Urbanus, Gregorii dein proximus successor. Domina hæc fertè fuit S. Catharina* S. Birgittæ *filia, quæ anno* 1377 *& seq., quo Gregorius obiit, canonizationis Matris suæ promovendæ causâ Romæ agebat, multis ejus preces & consilia sibi experentibus, ut legitur in ejus Vita tom.* 3 *Martii pag.* 514 *cap.* 6 *num.* 60. *Ut ut sit, si verba Hugonis, narrationi Gersonis utcumque consentanea, hujus dicta, ut Baluzius putavit, confirment, eodem jure contendi posset, Joannis Cardalhaci verba, Hugonis de Britannia verbis utcumque pariter consentanea, hujus pariter dicta confirmare; ita tamen, ut simul ostendant, Gregorium, non diu saltem ante morbum suum supremum, à credendis mulierum, præsertim Sanctarum, prædictionibus non fuisse alienum; qui aliàs utique tum dubia sua mulieri non fuisset propositurus.*

202 *Cæterùm, ut ad Natalem Alexandrum redeamus, ex vero is ait, schisma, quod post Gregorii mortem Ecclesiam diu concussit, non ex reductione sedis Pontificiæ Avenione Romam, sed aliis ex causis contigisse. Fatetur id ingenuè Spondanus citatus, licèt Gallus ipse, his verbis:* Ut non ex reductione Pontificatûs in suam veram sedem schisma, quod secutum est, processisse dici possit; sed magis ex Gallorum ingluvie, sibi solis contra jus fasque eum retinere cupientibus, & ex Romanorum justo quidem, sed intemperantiùs procurato desiderio, ac denique ex intempestiva Urbani VI asperitate ac ferocitate. *At verum pariter esse, nullum Gregorio in extremis constituto schismatis metum fuisse, non ausim asserere: sic enim disertè lego in Vita* 3 *Gregorii apud Baluzium col.* 480. Dominus Gregorius infirmatur & Romæ moritur die XXVII Martii anno Domini MCCCLXXVIII cum omnium multo dolore & mœrore & verè dolore præsago futurorum malorum; longi videlicet schismatis, quod ex ipsius morte in Ecclesia Dei secutum est.

In discrimen.

C

203 *Et verò potuit facilè fieri, ut aliquid eorum, quæ, ipso vivo, Romæ contigerunt, & schismatis fuere præludia, resciverit; hæc autem auctor Vitæ prima Gregorii ita describit:* Porrò ut etiam clareant & videantur, quæ, dicto currente tempore, Romæ contigerunt, est hic inserendum, quòd Romani seu eorum officiales & rectores, suo vocabulo BANDARENSES duodecim capita regionum nuncupati, coadunatis sibi aliis quamplurimis tam civibus, quàm foraneis natione Italicis, adhuc vivente Gregorio, tamen infirmante, deliberaverant, succedente obitu ipsius omnino sic operari & facere, quòd à cetero in Roma vel saltem in partibus Italiæ curia resideret & remaneret. Quod se non posse obtinere æstimantes nisi per electionem in Papam alicujus Romani vel Italici, continuatis & iteratis vicibus sua fecerunt consilia, in quibus firmiter decreverunt cardinales efficaciter requirere & hortari, requisitosque & hortatos fortè suis votis non acquiescentes viis & modis omnibus eis possibilibus compellere & arctare, ut eligerent in Papam aliquem, qui esset Romanus vel Italicus natione *&c.*

Auctore J. B. *quod Avenione*

Romanam sedem Apostolicam

E

204 *Sanè etiam captu difficile est, qua de causa seipsum de exposita a se periculo Dei Ecclesia per suum ex Avenione discessum culpâsset: id enim eò minùs vere apparet simile, quò justiores habuit sui discessus causas: has Vitæ ejus auctor æqualis, nè minima quidem, prout necesse non erat, mentione factâ revelationum visionumve, ipsi à sanctis seu viris seu feminis indicatarum, ita exponit:* Prædicta autem durante tempestate, fuit per litteras & nuntios speciales insinuatum dicto Gregorio Papæ, quòd si ipse personaliter veniret ad partes Italiæ, confestim prædicta omnia recuperaret (*defecerant ab obedientia Pontificis Florentinorum malitiâ & spe libertatis pleraque juris Pontificii in Italia civitates, ut antè idem auctor memorârat*) & alia quæcumque præmissa ad statum debitum reducerentur, cessarentque machinata & procurata & tractata ultrà tam contra statum suum, quam Ecclesiæ memoratæ, quæ secundùm relationes & considerationes plurium majora ac peiora prioribus existebant. Ipse verò volens circa ea providere, & ipsis posse tenus obviare, deliberavit se transferre ad partes Italiæ memoratas, suosque gressus dirigere versùs Romam, cùm etiam Romani, sui optantes præsentiam, causâ ipsum ad hoc alliciendi multa & magnalia promittetent, se facturos in sui favorem & honorem, quàm primùm ad ipsos declinaret. Qui sic dispositum facere & ordinavit, quamvis contra consilium & deliberationem quasi totius collegii & amicorum suorum, nempe Gallorum, sedem Apostolicam in Italiam transferri non cupientium. *Nisi igitur urgentes omnino causas discessûs sui è Gallia exigere existimâsset, cur contra amicorum omnium, quorum amantissimus fuisse scitur, in Italiam abiisset? Hæ autem, ut ex dictis liquet, fuerunt potissimùm magnifica Romanorum promissa, & rebellium civitatum recipiendarum spes pluribus litteris & nuntiis facta. Cur ergo non falsis Romanorum promissis, non Italiæ civitatum juri suo subjectarum & Florentinorum pertinaciâ deceptum se dixisset, sed ab iis tantùm sex viris seu feminis, qui, ut id faceret, religionis specie, ut Gerson loquitur, allaborârant? Quippe qui illi non suaserant, nisi* quod, *ut Spondanus ait*, etiam absque ullis cœlestibus visionibus cordati quique suadebant.

F

AUCTORE J. B. anonymo

205 *At, inquies, Gregorius ſub vitæ finem in Gallias redire ſtatuerat eò, quòd* modicum & quaſi nullum fructum feciſſet, *ut teſtatur apud Baluzium col.* 1223 *Thomas de Petra, dixiſſe Urbanum VI, ſeu quòd falſis ſeſe prædictionibus delusum eſſe conſpiceret. Verùm id exiſtimare Gregorius videtur non potuiſſe: etſi enim tum necdum omnes Italiæ civitates, ut Natalis ait, ad officium rediiſſent, redierant tamen Bononienſes, & jam pacis cum Florentinis, præcipuè horum motuum auctoribus, inunda ſpes affulgebat, quæ mox ejus mortem ſecuta eſt. Neque tempus, quo pacanda erat omnino Italia, adeò accuratè prædictum Gregorio fuerat, ut propterea Petrus Aragonius, aut* S. Birgitta, *aut S. Catharina Senenſis viſiones capitis ſui pro divinis Revelationibus illi venditaſſe dici potuerint: unde vellè Spondanus:* Sed ſi non, quæ promiſerant, potuerunt ſtatim effectum ſuum conſequi, quis in ſecreta diſpoſitionis & providentiæ divinæ penetraverit? *Non Gregorius, Pontifex pius æquè ac prudens: ſed veroſimilius omnino cum Papebrochio noſtro in Propylæo Maii, ubi de Gregorio, exiſtimo, hujuſmodi ſermones non à Gregorio, ſed à Gallis eorumque ſequacibus, qui tranſlatam è Galliis in Italiam ſedem pontificiam ægrè ferebant, habitos & Gregorio ſuiſſe aſſictos, iiſque Gerſonem pro ſuo in patriam affectu facilem nimis præbuiſſe aſſenſum. Atque hæc quidem Gerſonis narrationem univerſim ſuſpectam faciunt: nunc ſingulatim de* S. Birgitta *dicendum, ac oſtendendum, illam ejuſmodi verbis generalibus, tametſi à Gregorio, in extremis conſtituta, prolata fuiſſe ponantur, veroſimillimè non fuiſſe notatam.*

B

206 *Obiit Romæ* S. Birgitta *anno* 1373, *quo tempore Gregorius Avenione morabatur: biennio circiter poſt a Gregorio civitates Italiæ defecerunt:* Eodem tempore (*anno* 1375, *inquit auctor anonymus Vitæ primæ Gregorii apud Baluzium col.* 434) communitas Florentina contra dictum Gregorium Papam & Romanam Eccleſiam inſurrexit, doloſéque & malitioſè operata eſt, quòd ferè omnes civitates & loca alia, quæ ad dictam Eccleſiam in Italia pertinebant, ei ſe confœderaverunt & colligaverunt; ut amodò, excuſſo à ſe quocúmque alio ſuperiori vel domino, in ſua libertate viverent & permanerent; factoque vexillo, in quo ſolùm magnis litteris erat deſcripta LIBERTAS &c: Sicque factum eſt, quòd quaſi uno contextu ſive impetu omnes civitates, locaque & caſtra dictæ Romanæ Eccleſiæ adverſus eam ſpiritum rebellionis aſſumpſerunt *&c: tenuit verò hæc rebellio, dum, facta brevi poſt obitum Gregorii cum Florentinis pace, ſuis juribus Eccleſia reſtituta fuit. Hanc porrò civitatum defectionem Gregorio* S. Birgitta *prædixerat jam inde ab initio Pontificatus ejus, imò & fere prædixerat, ut, niſi præfixo tempore, quod non fecit, Romam Gregorius tenderet, fruſtra dein conaretur illas ad officium reducere.*

C

207 *Ita diſertè legitur lib.* 4 *Revelationum cap.* 140, *cui titulus:* Sequitur ſecunda viſio, quam portavit (*Avenionem*) Dominus comes de Nola eidem Papæ Gregorio XI. *Sub finem verò dicti capitis hæc habentur:* Item dic epiſcopo meo eremitæ, quòd claudat iſtam litteram & ſigillet eam, & poſtea ſcribat in alia papyro copiam ejus & oſtendat eam copiam apertam illi abbati nuntio Papæ & Nolano comiti, ut ipſi legant eam & ſciant, quid continetur in illa. Poſtquam verò illi illam legerint, dimittat eis ſuprædictam litteram clauſam ſigillatam, quam ipſi ſtatim mittant Papæ Gregorio ſine mora, ſed copiam illam apertam poſtquam legerint, non dimittat eis, ſed volo, quòd dilaceret, & rumpat eam coram oculis eorum in fruſta, quia ſicut littera, quæ eſt una, dilacerabitur in multa fruſticula, ſic niſi Papa tempore & anno venerit præfixo in Italiam (*diſtulit autem uſque ad annum* 1377) terræ Eccleſiæ, quæ ſub una ejus obedientia & ſubjectione modò eidem obediunt, dividentur in plures partes in manus inimicorum. Et ſirtniſſimè ſcias, quòd in augmentum tribulationis ipſius Papæ non ſolùm ipſe audiet, ſed & videbit oculis ſuis eſſe vera, quæ dico, nec poterit cum tota manu potentiæ ſuæ reducere terras prædictas Eccleſiæ ad priſtinum ſtatum ſuæ obedientiæ & pacis. *Nec Gregorius hæc ignoravit, cui dein* Birgitta, *ut cap.* 143 *legitur, per Alphonſum, ex epiſcopo Gienſi eremitam, anno* 1373, *menſe Julio, prædixit, fore*, niſi veniret in Italiam, ut perderet non ſolùm temporalia, ſed etiam ſpiritualia, & ſentiret tribulationem cordis, quamdiu viveret.

dixerat poſſe.

208 *Eadem Gobelinus Perſona tradit verbis penè iiſdem Coſmodromii anno* VI, *cap.* 73, *qui ſub iſta tempora in aula Pontificia hæſit, duo hic addens; primum, abbatem illum anonymum, fuiſſe Gerbardum, abbatem Majoris Monaſterii Turonenſis, poſtea cardinalem, tum temporis in Italiam miſſum à Gregorio, ut Eccleſia illic theſauros colligeret: alterum verò, Gregorium quidem in Italiam ſe poſtmodùm tranſtuliſſe, ſed rebelles Eccleſiæ terras non recuperâſſe. Prædixerat igitur, ut ſuprà dicebam, ipſi Gregorio non modò civitatum Italicarum amiſſionem, ſed & illas Gregorium non recuperaturum, niſi promptè Dei voluntati, quod facere diſtulit, obtemperaret: utrumque ſuo dolore expertus fuit; quæ ergò veri ſpecie* S. Birgittam, *cùm in articulo mortis conſtituta vera illam prædixiſſe, ſuis ipſe oculis videret, accuſare, ut volunt, potuiſſet, quaſi vanis ſeſe promiſſis decepiſſet, & capitis ſui viſiones ſub revelationum divinarum nomine venditaſſet? Præterea ipſius Gregorii juſſu non diu ante ſuam mortem anno* 1377, *ut ſuprà diximus,* S. Birgittæ *revelationes accuratè legitimèque diſcuſſæ fuerant & approbatæ, atque adeò credibile minùs eſt, ipſum in articulo mortis de* S. Birgitta *tam abjectè aut ſenſiſſe aut locutum fuiſſe.*

E

209 *Denique nihil hujuſmodi in concilio Conſtantienſi, cui Gerſon interfuit; nihil in Baſileenſi adverſus* S. Birgittæ *revelationes in medium fuiſſe allatum ſcitur: vel ſi fuerit, ut frivolum vel ut haud ſufficienter probatum, fuerit a Patribus rejectum; qui alioquin veroſimiliter, ut* S. Birgittæ *revelationes poſt acrem earum oppugnationem ſalvæ integræque conſiſterent, non ſuiſſent tam facilè permiſſuri. Abſit ergò, ut Gerſonis narrationi fidem habeamus, vel certè, ut hujuſmodi unquam cenſurâ* S. Birgittam *à Gregorio XI notatam fuiſſe credamus. Atque hæc quidem de* S. Birgittæ *revelationibus univerſim dicta ſufficiant, ut eas pro merito & citrà imprudentia notam valeat quiſque æſtimare, atque diſpicere, quanti apud Catholicos ſint ponderis, & quo loco habere illas ipſe poſſit. Illas ſingulatim proferre atque diſcutere operoſum nimis fore arbitror & lectori haud gratum; cujus proinde induſtriæ atque examini illas relinquo; nonnullas tamen, ut ſubinde jam feci, ſingulatim deinceps attingam, ſi quando id rerum, quæ tractabuntur, argumenta poſtulare videbuntur.*

non videtur.

id equidem de S. Birgitta.

& ut id faciſſet.

Digitized by Google

A

§ XV. Regulam Ordinis S. Salvatoris, Chriſto, ut piè creditur, dictante, S. Birgitta conſcribit: an illa omni ex parte talis fuerit, qualis hodieque eſt.

S. Birgitta accipit

EO *temporis ſpatio, quo* S. Birgitta *Alvaſtri poſt Ulphonis mariti obitum conſedit, ſeu ab anno* 1344, *ut ſuprà vidimus, uſque ad annum* 1346, *ut videbitur infrà, non frequentioribus modò ac illuſtrioribus ſeu viſionibus, ſeu revelationibus, in ſpecialem à Chriſto ſponſam jam electa, honorari divinitus cœpit, verùm etiam, qua vitam religioſam jam antè meditata fuerat, condendo novo in Eccleſia Ordini inſtrui & informari. Non unus hic favor fuit, quo tum à*

B *Deo affecta fuit: intellexit enim tum etiam è Chriſto, velle ſe in Eccleſia ſua ipſius* Birgittæ *miniſterio novam vineam ſeu novæ Religionis Inſtitutum condere, ut latiùs videre eſt apud Hormann pag.* 697 *& ſequenti, capp.* 2 *&* 3 *Regulæ Salvatoris præmiſſis. Quamquam Ordo ille ſerùs, ut ſuo loco dicetur, fuerit inſtitutus, ipſo tamen anno* 1344 *vel uno è binis ſequentibus futuri ordinis Regulas in Suecia, ut quidem habet Prologi titulus apud Hormann mox laudatum, verbotenus ab ipſo Chriſto, ut volunt, edicta eſt.*

Regulam S. Salvatoris

211 *Ceterùm Regulam illam* S. Salvatoris *dictam volunt, quòd ab ipſo Chriſto tradita fuerit, & peculiari quidem modo aliquo, non eo, quo ceterarum paſſim Religionum fundatores, poſt multas preces, jejunia, meditationes aliaque pietatis officia, & ſtudia Spiritûs Sancti numine aſflati, Regulas ſuas labore proprio conſcripſerunt; ſed verbotenus, nihil ad illas è proprio ſuo ſenſu conferente* Birgitta. *Ita legitur apud Hormann cap.* 30 *Regulæ Salvatoris pag.* 710, *col.* 2, *ubi inter alia Chriſtus de hac Regula* S. Birgittæ *dixiſſe dicitur:* Ita & modò dico, hanc Regulam ex nullius hominis ſenſu dictatam fuiſſe, quam in ſpiritu audiſti, per Papam confirmari

C debere, ſicut alias Regulas, quæ ex humano ſenſu priùs compoſitæ fuerant, eodem Spiritu inſpirante. *Hic diſcrimen habes inter Regulam S. Salvatoris, aliarumque religionum Regulas, ſi modum, quo fuerunt conditæ, ſpectes. Qui verò* S. Birgittæ *Regula S. Salvatoris, nihil ad illam è proprio ſenſu conferente ſancta Vidua, etiam verbotenus dictata fuerit, expenitur ibidem col.* 1 *cap.* 29 *in hunc modum:* Deus omnium rerum creator benedicto ore ſuo omnia iſtius Regulæ verba tam mirabiliter & in tam brevi tempore mihi (*Birgittæ*) indignæ perſonæ retulit, quòd alicui homini hoc non ſufficio enarrare. Nec quidem poſſibile eſt alicui ſine ſimilitudine corporali comprehendere, qualiter in breviſſima hora tot verba proferri poſſent, aut capi.

à Chriſto

212 *Sic igitur rem geſtam* S. Birgitta, *paulo à rebus corporeis exemplo, quatenus potuit, pergit exponere:* Unde ſicut ſi in aliquo vaſe res pretioſæ multæ & diverſæ haberentur, quæ, dum de ipſo vaſe infimul effunderentur, tunc ab aliquo hoc vidente in uno momento unaquæque res ab alia diſcerneretur, tanto etiam tempore res illæ coram eo morarentur, ut unamquamque per ſe in ſinum ſuum colligere poſſet: ſimili modo ſtatim, quando Jeſus Chriſtus, qui apparuit mihi, ſua benedicta labia aperuit & loqui cœpit, confeſtim in breviſſima hora omnes articuli iſtius Regulæ, cum omnibus verbis, quæ in eis continentur, coram me erant, non quaſi in aliqua charta conſcripta, ſed quali modo hoc fuit, ille ſolus novit, à quo tam mirabiliter audiebantur. Ex cujus mirifica virtute comprehendi potuerunt, & unumquodque ab altero à ſenſu meo diſcerni. Tanto denique tempore in illa viſione morabar, donec omnia collegi in memoriæ meæ ſinu, cooperante Chriſti gratiâ. *Habes modum, quo Chriſtus Regulam Salvatoris, id eſt, ſi ſic ſe habuerint omnia, verè ſuam,* S. Birgittæ *dictârit: accipe etiam, qui in litteras miſſa ſeu conſcripta dein fuerit: ita pergit* Birgitta; Poſt hanc autem viſionem tanto erat cor meum fervore & jubilo impletum, quòd non poſſet in illud plùs intrare, ſi deberem ampliùs vivere, ſed rumperetur præ gaudio. Sicut veſica vento aliquo nimis plena, ſic utique cor meum erat per aliquos dies, donec omnes Regulæ articulos & verba, quæ in eis continentur, cuidam viro religioſo, amico Dei, enarravi, qui omnia quàm citiùs conſcripſit. Quibus plenè conſcriptis, cor & corpus meum in naturalem diſpoſitionem ſenſerunt paulatim ſe redire.

AUCTORE J. B.

E

dictatam. Pontificii tamen cenſuræ obnoxiam:

213 *Imò tantùm abeſt, ut Regulæ* Salvatoris *dicta ſancta Vidua de ſuo quidquam vel addere vel detrahere fas fuerit, ut id etiam illi Chriſtus diſertis verbis interdixerit: ſic enim in eadem Regula apud Hormann pag.* 768 *col* 2 *cap.* 45 *Revelationum Extravagantium, Dei Filius illam alloquens legitur:* Dic illi (*Petro Alvaſtrenſi*) quòd ſcribat Regulam, à ſpiritu meo dictatam, ſed cave diligenter, ne de ſpiritu tuo aut minuas aut addas, niſi ea, quæ tibi à me dicuntur. *Quiſpiam tamen fortaſſe mirabitur, quod* S. Birgittæ *non licuit, licuiſſe Petro, mox memorato, de quo Chriſtus Revelationum Extravagantium cap.* 2 *dixiſſe legitur:* Cur frater ignorat ponenda & conſtruenda? Nonne ego oſtendi ſibi per te, quòd famulus meus Benedictus habuit corpus ſuum quaſi ſaccum, & qualis eſſe debeat habitus Benedicti? Ideò propter infirmorum imbecillitatem ponat ipſe utilia & neceſſaria, ſed

F nulla ſuperflua, & tolerandum erit. *Latior addendi aliquid S. Salvatoris Regulæ Petro facultas conceditur, dummodò id, quod addere vellet, ex approbatis aliorum Sanctorum Patrum inſtitutis hauſtum eſſet, Revelationum Extravagantium cap.* 45 *his verbis:* Si verò ſcriptor aliquid de Regulis Patrum addiderit, ubi materiæ congruere viderit, & attractum ſpiritus mei ſolitum ſibi adeſſe ſenſerit, non eſt mihi ingratum, nam Benedictus & Franciſcus & alii Patres more apum de Patribus ſuis multa conſtituerunt, & gratum eſt mihi, quia ſpiritum meum habuerunt. *Denique tam quæ Petrus à Chriſto* S. Birgittæ *dictatis addere vellet, quam quæ Chriſtus dictavit, ſedi Pontificiæ offerri probarique debuerunt, quòd ex cap.* 30 *Regulæ Chriſtus non venerit legem ſolvere, ſed adimplere, atque adeò* Birgittam, *ipſiuſque Ordinem, eſſi Regulam ab ipſomet Chriſto dictatam acceperit, non ſecus tamen, ac ceterarum Religionum*

AUCTORE J. B.

fundatores eorumque Ordines, Pontificia poteſtati ſubjectos eſſe voluerit.

fuerint eo modo dictata,

214 *Atque ita quidem intelligi poteſt, quomodo Regula S. Salvatoris, aliqua ſaltem ex parte & certo quodam modo Petri, nempe Alvaſtrenſis prioris, judicio, etiamſi quoad reliqua à ſemet ipſo eſſet dictata, à Chriſto relinqui potuerit; maximè verò, qui penes ſedem Pontificiam fuerit eam approbare, vel etiam in nonnullis mutationem illi adferre, quod & reipſa factum fuiſſe videbitur infrà. At, ſciſcitabitur hic aliquis, quid de Regula S. Salvatoris à Chriſto dictata cenſendum? Haccine vel integra, vel maximam ſaltem ſui partem à Chriſto ipſo & verbotenus profecta eſſe cenſenda eſt? Ita quidem legitur non modò locis, ex ipſa Regula Salvatoris & Revelationum Extravagantium capitibus ſuprà citatis, ſed etiam lib. 4 Revelationum cap. 137, ubi Chriſti nomine* S. Birgitta *Urbanum Papam (V) ita juſſa eſt alloqui:* Vade & dic ei ex parte mea.... Ego obtuli tibi Regulam Religionis, quæ fundari & incipi debet in loco Vuatzſteno in Suecia, quæ de ore meo proceſſit. *Et lib. VII cap. 51 imperatorem Carolum Bohemum ita Chriſtus alloquitur:* Scias etiam tu, qui imperium tenes, quòd ego omnium Conditor dictavi unam Regulam monialium ad honorem amantiſſimæ Virginis, Matris meæ, & dedi illam iſti Mulieri, quæ ſcribit tibi. Perlege igitur eam, & conare cum ſummo Pontifice, ut dicta Regula, ore meo proprio dictata, per eum, qui in mundo vicarius meus eſt, etiam apud homines approbetur, quam ego Deus coram exercitu meo cœleſti approbavi.

B

plané certum non eſt, credi

215 *Hæc verò Pontifici Urbano V renunciâſſe ipſammet* S. Birgittam, *cùm confirmari Regulam S. Salvatoris ab eo petiit, ex Urbani VI Bulla infrà oſtendam; ut proin non dubitaveris ipſa* S. Birgitta, *quin Salvatoris Regula ſibi à Chriſto, exceptis fortè paucis, à Petro Priore additis, dictata fuerit. Idem Alphonſus, Giennenſis olim epiſcopus, cenſuit, qui in Prologo Cœleſtis Imperatoris ad reges cap. 4 ita in hanc rem ſcribit:* Et tali modo habuit, quaſi in momento totum librum quæſtionum, qui eſt quintus liber in numero inter libros cœleſtis voluminis; & Regulam etiam Salvatoris monialium ei revelatam. *Sic & Salvatoris Regulam* revelatam à Deo *appellat canonicus Bonnenſis, qui Vitam a Urbani V ſcripſit, apud Pagium tom. 1 Vitarum Pontificum Avenionenſium col. 412, ubi de* Birgittæ *ad Urbanum acceſſu agit. Verùm Bonifacius IX in Bulla Canonizationis conſulto, ut apparet, ſilere ea de re voluit, ita de Vaſtenenſibus religioſis loquens:* Qui tam moniales, quàm fratres certas Conſtitutiones, per ipſam beatam Viduam editas, & poſtea per ſedem Apoſtolicam approbatas, obſervare tenentur. *Monaſterii Vaſtenenſis Conſtitutiones à* S. Birgitta *editas quidem affirmat, ſed à Chriſtone dictatæ ſint, non attingit.*

C

tantum piè penſi:

216 *Urbanus VI in Bulla:* His, quæ pro divini cultus augmento, *anno 1 Pontificatûs ſui data, ait, Conſtitutiones quaſdam à* S. Birgitta, *dum viveret,* ex revelatione divina *factas & ordinatas; ſed addit:* ut creditur: *quibus verbis, etſi Conſtitutiones illas à Chriſto dictatas fuiſſe, non definiat, ſatis tamen, ut ſuprà dicebam, tanquam tales à* S. Birgitta *Urbano V fuiſſe oblatas, vel ſibi certè à S. Catharina,* Birgittæ *filia, ad cujus preces Bullam iſtam conceſſit, videtur innuere. Præterea in Synopſi approbationis & confirmationis &c. Ordinis S. Salvatoris editioni Revelationum Birgittinarum Colonienſi præmiſſa § 2 hæc Martini V ex Bulla, quam* mare Anglicanum *Birgittini vocant, verba citantur:* Ad Regulam & Conſtitutiones B. Birgittæ cœlitus, ut piè credendum eſt, revelatas &c: *Anno 1417 archiepiſcopi & epiſcopi Suecia communi nomine ad concilium Conſtantienſe litteras dedêre (vid. Diarium Vaſtenenſe à Benzelio anno 1721 Upſalia editum pag. 200 & ſeq.) quibus Brynulfi, epiſcopi Scarenſis & Ingridis monialis canonizationem commendabant: in his autem regulares Conſtitutiones* S. Birgittæ ſub nomine & vocabulo REGULÆ S. SALVATORIS à Dn. noſtro Jeſu Chriſto beatæ Brigidæ divinitus revelatæ *dicuntur: ſed addunt pariter Suecia præſules*, ut piè credimus. *Quamquam igitur haud omnino indubitatum appareat, Regulas Birgittinarum, ſeu* S. Salvatoris *dictas à Chriſto* S. Birgittæ *modo ſingulari, ſuprà expoſito, fuiſſe dictatas, præſtat tamen tales, ſaltem quantùm ad potiorem ſui partem fuiſſe, cum dictis Pontificibus, Suecisque præſulibus piè credere, quàm eas tales fuiſſe præfractè temerèque inficiari, fortè non abſque aliqua* SS. Birgittæ *& Catharinæ injuriâ.*

D

ſed illa

E

217 *Exſtat Regula Salvatoris, editis Revelationum* S. Birgittæ, *quorum non ſemel meminimus, libris inſerta cum hoc titulo:* Regula S. Salvatoris, data divinitus ab ore Jeſu Chriſti devotæ ſponſæ ſuæ S. Birgittæ de regno Suetiæ. *An taliſne revera fuit omni ex parte Regula à Chriſto* S. Birgittæ, *ut piè creditur, dictata, & Urbano V ab ipſamet* S. Birgitta (*ut ſuo loco videbitur*) *oblata, qualis in laudatis Revelationum* S. Birgittæ *librorum editionibus exhibetur? Eſt, cur oppoſitum videri poſſit: nàm poſtquam ſcriptas à ſe Regulas* S. Birgitta *Urbano obtulerat, & approbationem earum qualemcúmque obtinuerat, varia in illis dein facta videntur immutationes, ſive à Petro Priore, ſive à Romanis illarum examinatoribus, quas, approbatas tamen à ſummis Pontificibus, Regulæ S. Salvatoris, ſervato titulo paulò antè tranſcripto, modò inſertas legimus. Juverit hæc in* F *audire loquentem ipſum Urbanum V de monaſterio Vaſtenenſi in Bulla ſuprà cit., quâ dicti monaſterii erectionem approbat ſecundùm* S. Birgittæ *vota & poſtulata. Sic autem loquitur Urbanus V.* Sanè oblata nobis pro parte dilectæ in Chriſto filiæ, nobilis mulieris Birgittæ, relictæ quondam Ulphonis de Ulphaſon, militis, viduæ, Lyncopenſis diœceſis, petitio continebat, quòd ipſa, pio & zelanti affectu, terrena in cœleſtia, & tranſitoria in æterna felici commercio commutare* ad honorem & ſub vocabulo beatæ Mariæ Virginis glorioſæ, de bonis ſibi à Deo collatis in oppido Warzſtenoni præfatæ diœceſis unum monaſterium, divina ſibi adſpirante gratia, ſub ſpe licentiæ, à Sede Apoſtolica obtinendæ, ſumptuoſo utique opere jam inceptum (pro ſexaginta monialium ſeu ſororum, illarum abbatiſſâ in hujuſmodi ſexagenario computato * numero, quæ Majeſtati divinæ ac Virgini antedictæ ſub regulari habitu, perpetuum & devotum ſinceris mundiſque mentibus, caſtiſque corporibus exhibere habeant famulatum) ad conſummationis ſeu perfectionis finem deducere cupit. *En monaſterium unum, quod pro ſacris virginibus condere inceperat* S. Birgitta: *ſed & in hujus gratiam aliud virorum, & quidem ſeparatum à priori, condere decreverat.*

* *ſupple*: volens

* computatâ

218 *Sic enim proſequitur Urbanus V.* Et aliud

non omnino parva

liud ſeparatum ab illo, in eodem oppido pro decem ſeptem fratrum (computato in dicto numero ipſorum Priore, qui eis in ſpiritualibus tantùm præſit) per quos abbatiſſa monialeſque prædictæ, quæ pro tempore fuerint, poſſint divinorum auditionis, ſalutiferæ prædicationis, & eruditionis pabulo refici, & in ſpiritualium neceſſitatum ſuarum caſibus ſeu articulis adjuvari: ac pro octo Converſorum habentium dictis Fratribus deſervire, uſibus & ſeparatis habitationibus fundare intendit, atque conſtruere, & pro perſonarum in iiſdem monaſteriis pro tempore degentium ſuſtentatione congrua, & aliorum incumbentium eis ſupportatione onerum ſufficientem dotem etiam aſſignare, ac utrumque ipſorum monaſteriorum, regulareſque perſonas in utrolibet ipſorum pro tempore degentes Ordinis S. Auguſtini eſſe intendit, & perſonas ipſas ſecundùm regularia ipſius Ordinis vivere inſtituta. *Itaque ex Urbani verbis colligi videtur*, S. Birgittam *poſt revelatam ſibi (ut hic ponimus) oblatamque Pontifici Regulam duo diverſa monaſteria, & quidem ſeparata, alterum monialium, virorum alterum condere voluiſſe; quorum alterum, nempe monialium, jam inceptum erat; alterum verò, virorum ſcilicet, nondum etiam inchoatum: & quidem ita ſeparata, ut non modò diverſis locis eſſent collocanda, etſi veriſimiliter haud multum diſtantibus, ſed etiam utrique de diverſis campanilibus, eccleſiis, cœmeteriis, aliiſque ad monaſteria planè diverſa neceſſariis edificiis proſpiciendum foret.*

B

ſortaſſis eadem fuit;

219 *Ita rurſum ex Urbani V verbis, quibus ea in re archiepiſcopum Upſalenſem, & Strengenſem ac Vexionenſem commiſſarios conſtituit, videtur colligi. Sic habent:* Nos itaque ipſius (*Birgittæ*) ſupplicationibus inclinati fraternitati veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam gerimus, per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos, vel duo, vel unus veſtrûm, ſi, in quo eſt, ut præmittitur, dicti monaſterii monialium fabrica jam incepta, nec non in quo dictum monaſterium fratrum fundari & conſtrui per dictam Birgittam intenditur, loca ad hæc vobis videantur apta & congrua ac honeſta, attentis circumſtantiis univerſis, quæ circa hæc attendendæ fuerint (ſuper quibus conſcientias veſtras oneramus) dictaque

C

loca ad ipſius Birgittæ perſonam pertineant, vel per eam juſto titulo acquirantur, vos, dote ſufficiente pro dictis ſuſtentatione perſonarum & ſupportatione onerum præfatorum, ad veſtrûm, vel duorum, vel unius veſtrûm diſcretum arbitrium primitus aſſignata, eidem Birgittæ, monialium, jam, ut præfertur, incœptum perficiendi. Fratrum verò, monaſteria prædicta fundandi & conſtruendi cum eccleſiis, campanilibus, campanis, cœmiteriis & aliis neceſſariis officinis, ita quòd utrumque monaſterium cum ſuis ædificiis ab altero ſit diſcretum, plenam & liberam licentiam largiamini; & omnimodam poteſtatem.

220 *Itaque Urbani V Bulla docet*, S. Birgittam *anno* 1370, *quo Regulam ſuam Chriſto dictante jam diu ſcripſerat, probarique ab eodem Pontifice petierat, ut ex eadem Bulla non obſcurè eruitur, propoſitum ſibi habuiſſe, duplex monaſterium in eodem oppido Vaſtenenſi feminarum unum, virorum alterum, condere, quæ non loco tantùm, ſed etiam eccleſiâ, cœmeterio, ceteriſque*

que in libris

edificiis eſſent diverſa. At ſi Regulam S. Salvatoris, prout modò variis in libris Revelationum S. Birgittæ *typis edita exſtat, conſulamus, Chriſtus ipſi non monaſteria duo condere, ſed unum tantùm, ſub duplici tamen clauſtro, quorum unum moniales, alterum viros contineret, præceperit, atque unam eamdemque eccleſiam utriſque communem, ita ut pars ſuperior feminarum, inferior virorum, contrà ac in Bulla Urbani eſt expreſſum, uſui cedere debuerit: nam in Regula S. Salvatoris, dictis libris inſerta; monaſterii Vaſtenenſis mentio frequenter fit quidem, ſed unius tantùm, non duorum, ſecùs ac ſit in Bulla Urbani V. Ubi verò habitationis Fratrum mentio fit, hæc non monaſterium, ſed* curia *appellatur, quemadmodùm fit cap.* 12; *è quo etiam perſpicuum eſt, voluiſſe Chriſtum, ut una eademque eccleſia, modo jam dicto, tam feminarum, quam virorum uſui cederet.*

AUCTORE J. B.

revelationum

221 *Capitis* XII *titulus eſt:* Chriſtus determinat hîc numerum monialium & ſacerdotum & diaconorum ac etiam converſorum, ſervientium dicto conventui (*non conventibus*) & ordinat habitationem eorum, & chorum, ubi ſedere & ſtare debeant tam mares, quàm feminæ. *Tum proximè hæc ſequuntur:* Sorores erunt ſexaginta, quæ clericos habebunt, qui quotidie de tempore Miſſam & Officium, quod habetur in eccleſiis cathedralibus illarum terrarum, in quibus hujuſmodi monaſteria ſunt, decantabunt. Ipſi quidem à monaſterio ſororum ſunt omnino excluſi, unam per ſe habentes curiam, in qua habitabunt, & de curia introitum in eccleſiam & chorum inferiorem habebunt. Chorus verò ſororum erit ſuperiùs ſub tecto. Ita tamen, quòd Sacramenta videre & Officium audire valeant. *Num binas Regulas, & ſibi contrarias Chriſtus* Birgittæ *dictavit*; Birgitta *verò Urbano probandas obtulit? Neque alteri præterea Pontifici Regulam aliam ſibi à Chriſto revelatam obtuliſſe ſcitur: illud*

E

F

vero nemo, ut opinor, dixerit: reliquum ergo eſt, ut Regula Salvatoris, quæ modò in impreſſis Revelationum S. Birgittæ *voluminibus viſitur, à Regula Salvatoris, quam unicam Urbano V per ſe* S. Birgitta *probandam obtulit, hac in re diverſa eſſe videatur.*

modò legitur.

222 *Neque verò in hac duntaxat re Conſtitutionei* S. Birgittæ, *quas ipſa Urbano V obtulit, ſed & in variis aliis mutationem deinceps paſſæ videntur. Urbanum V oblatas ſibi à* S. Birgitta *Conſtitutiones Bullæ ſuæ aut inſeruiſſe, aut ſubnexuiſſe, docent hæc inſerta Bullæ verba:* Salvis Conſtitutionibus omnibus intraſcriptis. *Has editionis Colonienſis Revelationum* S. Birgittæ *editor, ubi de Fundatione Ordinis S. Salvatoris agit, & Bullam Urbani V exhibet, veroſimiliter ob prolixitatem omiſit, nec mihi cum Conſtitutionibus, S. Birgittæ Revelationum voluminibus inſertis, conferre licuit. Vidit illas auctor libelli de Fundatione ſeu inſtitutione ſolida monaſteriorum ſimplicium S. Salvatoris, S. Birgittæ vulgò dicti &c anno* 1677 *Duaci apud Mariam Serrurier typis in lucem editi, qui cap.* 1, *pag.* 4 & *binis ſeqq. præter diſcrimen, cujus paulò antè mentionem feci, alia etiam exhibet, ætatis, unde hauſta ſunt, fontibus, inter Regulam à S.* Birgitta *Urbano V oblatam, quam* primam *vocat, & ejuſdem Sanctæ Regulam libris Revelationum inſertam ab Urbano VI deinde approbatam, quam* ſecundam *nominat, diſcrimina: ea illa ipſis auctoris ſui verbis expreſſa.*

AUCTORE J. B. *et aliis*

223 Primò Regula *(ab Urbano V approbata)* seu prima ubique exprimit duo monasteria formalia, unum monialium, alterum virorum separatum ab illo, in eodem oppido Wastenensi cum suis particularibus & propriis ecclesiis, campanilibus, cœmeteriis, hortis &c: secunda verò non exprimit nisi unicum monasterium, illudque monialium, & unicam ecclesiam: residentiam verò fratrum facit contiguam omnino ecclesiæ & monasterio monialium, & nominat illam CURIAM FRATRUM. *Probata hæc paulò antè habes: extat verò auctor ille Bullar. fol. 183 per totam illam Bullam. Item fol. 7. 10. 16. Vers. 18. 21.* Secundò, *inquit*, prima superiorem fratrum vocat PRIOREM, secunda nominat CONFESSOREM GENERALEM. Prima vult, ipsum de triennio in triennium à conventu suo eligi, & ab abbatissa confirmari. Secunda vult, tam abbatissam, quàm confessorem ab omnibus monialibus & fratribus simul eligi, & ab episcopo loci confirmari: tam autem illa, quàm ille sunt perpetui in suis officiis ex privilegiis Apostolicis à Religione de pòst obtentis; Regula secunda nihil disponente de duratione prædictorum officiorum. Bull. fol. 188. Vers. 12 & 100. Tertiò prima Regula disponit, quòd tam fratres, quàm sorores debeant facere annum probationis ante professionem in habitu regulari & intra monasterium. Secunda verò è contra disponit, quòd per annum, & quidem non tantùm extra monasterium, sed etiam in habitu sæculari debeat probari eorum & earum constantia, &, quòd, anno hujusmodi finito, in die suæ vestitionis debeat emittere professionem, renuntiantibus priùs tam conventu, quàm professe anno probationis in aliis religionibus observari solito. Bullar. fol. 12. Vers. 12. 185.

B

224 Quartò jejunia tam fratrum, quàm monialium in utraque Regula plurimùm inter se differunt. Bullar. fol. 10. Vers. 187. 188 Vers. Quintò prima quoad cæteras observantias Ordinis, quæ non sunt in illa specificatæ, vult, ut utrumque monasterium vivat secundùm instituta regularia Ordinis S. Augustini. Secunda verò ordinat, ut alia necessaria ad observantiam regularem, quæ non sunt in dicta secunda Regula contenta, assumantur ex Regulis seu observantiis Ordinis SS. Benedicti, vel Bernardi. Bull. fol. 27. 183 & 183 Vers. Sextò prima statuit, quòd moniales, antequam admittantur ad habitum religionis, debeant attigisse annum ætatis decimum octavum. Fratres verò illum antea expleviſſe. Secunda verò vult, ut moniales ante annum decimum octavum non recipiantur, & fratres ante vigesimum quintum. Bullar. fol. 24 185. Vers. & 188. Septimò prima indicit clausuram monialibus, fratribus verò minimè, relinquens illos in observantia Ordinis S. Augustini, qui clausuram non servat: immò disponit, quòd temporalia administrentur per religiosos à priore & conventu fratrum eligendos, & ab abbatissa, quæ præsidet in temporalibus utrique conventui, approbandos. Secunda verò indicit clausuram non tantùm monialibus, sed etiam fratribus. Bullar. fol. 183 & 183. Vers. 185 & 189. Vers.

hic exempla

C

225 *Quæ si sic se habeant; ut abs dicti libelli auctore sese habere dicuntur, non uno sanè ex capite differre videtur Regula Salvatoris à S. Birgitta Urbano V oblata, & à Christo, ut piè creditur, revelata ab ea, quæ suprædictis editisque in lucem Revelationum voluminibus inserta conspiciuntur, etsi & hæc in præfixo sibi titulo à Christo revelata dicatur, ea fortè de causa, quòd, cùm alia pleraque in ea relicta sint, quæ in Regula à S. Birgitta Urbano V oblata & Christo revelata continebantur, earum editores, pari utrinque titulo exornare, fas sibi esse putaverint. Minùs tamen sic probandum esset, iis articulis etiam seorsim, qui postmodum quidem legitima auctoritate fuissent immutati, sed propterea à Deo revelati non fuissent, ea præfixa insertave legi verba, quibus & ipsi à Christo revelati indicantur. Exempli causâ capite suprà citato hæc:* Christus determinat hic numerum monialium *&c. Capite 22:* Christus disponit hic de ætate, quam debeant habere moniales *&c. si vera sunt, quæ suprà discrimine primo & sexto ea de re dicta sunt, & sic de reliquis.*

videntur fundere;

D

226 *Si porrò quæratur, quibus in opinione mutata Regula auctoribus, & quo tempore in Regula S. Salvatoris* S. Birgittæ *revelata, ab eaque Urbano V oblata, sit facta mutatio; contigerit illa verosimillimè post* S. Birgittæ *obitum, Petro Alvastrensi auctore, eo nimirum temporis spatio, quod ab obitu* S. Birgittæ *usque ad approbatam ab Urbano VI anno 1379, ut post dicetur, Regulam effluxit: nam Petro quidem divinitus fuisse concessum, ut, quæ ad rem facere existimaret, Regulæ adderet, jam vidimus suprà: atque hinc fortassis arbitratus fuerit, penes se quoque esse, aliquam hinc inde revelatis à Deo* S. Birgittæ *Constitutionibus, justis tamen de causis & ab Apostolica sede approbandis, immutationem afferre. Sic loco duplicis ecclesiæ &c. unicam tam feminis, quam viris propriam, substituere sibi licitum putarit, ne faciendi sumptus excrescerent nimiùm. In partem etiam factarum in Regula Salvatoris mutationum fortassè venerint, qui ad illam examinandam ab Urbano VI deputati fuerunt, quique illas saltem suo calculo approbârunt. Nihil hac in re certò pronunciare velim: quamquam enim probabile existimem, non facile passuram fuisse* S. Birgittam, *ut se viva & vidente Regula à Christo sibi revelata mutaretur, & creditu difficile videatur, aliam ab ea Urbano V fuisse oblatam Regulam, ac illam, quam à Christo acceperat; fieri tamen potuit, ut licitè à Petro Alvastrensi fieri posse crediderit mutationes aliquas, quas Urbanus V probârit, sed dein sustulerit Urbanus VI. Fieri etiam potuit, ut Christus* Birgittæ *Regulam ita revelârit, ut aliquot ejus articulos non planè determinârit, sed Pontifici determinandos reliquerit; E. C. ut Vastena vel duo monasteria conderet planè diversa, vel unum, sic tamen, ut sepiis clausuisque à viris femina separarentur: quo pacto tam Regula Urbano V, quàm Regula Urbano VI oblata à Christo revelata dici posset.*

mutatio porrò, si quam fuerit, legitimè facta est.

E

§ XVI. E Suecia Romam migrat.

POstquam biennio aut eo etiam amplius S. Birgitta, *marito privata, sed à Christo in sponsam accepta, tenuem quidem victu & vestitu, cœlestibus tamen meditationibus suavem, favoribusque divinis cumulatam vitam Alvastri duxerat, ac jam instituendæ à se Ordinis Regulam, à Christo,* ut

Christi jussu

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

A *ne voluntati diffideret, & in literas a Petro Alvaſtrenſi miſſam acceperat, Romam divino mandato properare juſſa eſt. Sic enim Revelationum Extravagantium cap.* 8 *Chriſtus* Birgittam *Alvaſtri morantem alloquens inducitur :* Vade Romam & manebis ibi, donec videas Papam & imperatorem, & illis loquêris ex parte mea verba, quæ tibi dicturus ſum. *Addit mox Petrus Alvaſtrenſis :* Venit igitur Sponſa Chriſti Romam anno ætatis ſuæ XLII (*Chriſti* 1346) *nec aliter legitur in Vita ejus abbreviata apud Hermann pag.* 801 *col.* 1. Et ad præceptum ivit Romam anno Domini MCCCXLVI. *Et in Diario Vaſtenenſi ad eumdem annum :* Beata Birgitta ibat Romam juxta præceptum Chriſti. *Birgerus quoque,* S. Birgittæ *biographus, itineris hujus Romani, Chriſti præcepto ab illa inſtituti, his verbis meminit :* Tranſactis fere duobus annis, poſtquam Sponſa Dei venit ad monaſterium (*Alvaſtrenſe*) præcepit ei Chriſtus laborem peregrinationis aſſumere, familiariter ita dicens : Vade Romam, ibi plateæ ſtratæ ſunt auro & rubricatæ ſanguine Sanctorum, ubi propter indulgentias, quas promeruerunt ſancti

B Pontifices orationibus ſuis, compendium eſt ad cœlum.

228 *Haud minùs diſertè, divino mandato id itineris à* S. Birgitta *fuiſſe ſuſceptum, teſtatur Bonifacius IX in Bulla canonizationis :* Sancta autem Vidua, *inquit,* quæ ab ineuntis ætatis principio Deo dicata fuerat, ut jejuniis & orationibus indefeſſè vacaret, ſoluto conjugio & ſui juris effecta, quaſi navis inſtitoris de longè portans panem ſuum, à Spiritu ſancto præmonita, egrediens de terra & cognatione ſua ad almam Urbem... perrexit. *Denique Romam abiiſſe* S. Birgittam, *poſtequam Regula S. Salvatoris deſcripta jam erat, legitur cap.* 41 *Revelationum Extravag. in hunc modum :* Chriſtus filius Dei loquitur. Jam Regula deſcripta eſt, jam flores ejus appoſiti, & colores ordinati; vade nunc ad locum, ubi viſura es Papam & imperatorem. Nam hæc Regula procedet quaſi lumen & lucerna, & coarctabit ſe, ut proficiat, donec tertius fructus oſtendet ſe, qui conteret ariſtas & purum granum recondet in horreum ſuum : *è quibus verbis etiam intelligitur,* S. Birgittam *non modò Romam petere divinitus juſſam, conſcriptâ jam Regulâ, ſed jam tum etiam didiciſſe à Chriſto; fore ut hæc à Pontifice probaretur, & uberes ſuo tempore fructus procrearet. Finis autem itineris fuit, ut partim ex jam allatis, partim ex dicendis palàm fiet, ut Regula ſua; & Ordinis approbationem promoveret, ut indulgentias, quarum ingens copia Roma eſſet, lucraretur; ut proximorum ſaluti, ac totius Eccleſiæ bono pro viribus inſudaret, dum Pontifices, reges, principes; & cujuſvis generis homines muneris ſui, ſic Deo mandante, liberi ſimul & fortiter admoneret.*

C

fortè cum aliquot

229 *Romam porrò petentem comitati, vel ab poſtmodum illam ſecuti videntur in primis Petrus Alvaſtrenſis & Petrus Olavi, primus dein Vaſtenenſis confeſſor : ita enim videtur innuere Alphonſus in Prologo libri* 8 *Revelationum cap.* 3 *ſequentibus verbis :* Et ſic ad Romam peregrinando (*Birgitta*) devenit ad ſtandum ibi in vita pœnitentiæ & ad viſitandum humiliter limina Apoſtolorum & reliquias aliorum Sanctorum, donec Chriſtus ei aliud præcepit, habens ſemper ſecum alios duos ſeniores antiquos, & maturos, virtuoſos ac virgines & expertos patres ſpirituales, qui uſque ad mortem eam ſecuti ſunt. *Petrus Olavi non modò* S. Birgittæ *à confeſſionibus fuiſſe, ſed & plus quàm triginta annis individuus itinerum ejus comes fuiſſe legitur in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1408 : *idem apud* S. Birgittam *egit, cùm matrem quinquennio antè Romam profectam, S. Catharina inviſit, ut tom.* 3 *Martii pag.* 507 *Ulpho, S. Catharinæ biographus ſcribit : idem denique anno* 1350, *quo Jubilæum celebratum fuit, ibidem peregrinorum confeſſiones excepit ex cap.* 71, *illique ſubnexa Additione lib.* 6 *Revelationum. Ternus fortè* S. Birgittæ *in itinere Romano comes fuit Magnus Petri, alter poſt Petrum mox dictum Vaſtenenſis confeſſor generalis & canonizationis* S. Birgittæ *ſedulus promotor, de quo ad annum* 1396, *quo obiit, Diarium Vaſtenenſe :* Hic primò uxoratus fuit, deinde veniens Romam cum S. Birgitta; adhuc ipſa vivente, ibi per plures annos ſtetit, quam etiam ad terram Sanctam ſecutus eſt. *His fortè addendus præterea eſt Gudmarus Frederici, presbyter, qui in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1389 S. Birgittæ *capellanus fuiſſe dicitur, eamque Româ Hieroſolymam ſecutus; etſi nulla iſthic itineris Romani, ab illo una cum* S. Birgitta *inſtituti, mentio fiat.*

D

E

nominibus.

230 *Domina cujuſdam Suecicæ, quæ* S. Birgittam *pariter Romam euntem comitata & Mediolani defuncta eſt, meminit, ſed ſuppreſſo ejus nomine, Petrus Alvaſtrenſis Revelationum Extravagantium cap.* 101, *de qua hujuſmodi narrat hiſtoriam :* Domina quædam de Suetia ſequens beatam Birgittam ad Romam, timenſque inconſtantiam mariti ſui, rogavit beatam Birgittam, quòd Deum pro marito ſuo oraret. Cui oranti Chriſtus apparens dixit ei : Ite, ne moveamini ab itinere & propoſito ſancto, ego enim abbreviabo iſti mulieri iter. Ego præparabo corpus, ut, cùm ſaccus exhauſtus fuerit, anima impleatur dulcedine, maritus verò habebit deſiderium ſuum. Igitur cùm veniſſent Mediolanum, Domina iſta infirmata obiit in pace. Quâ ſepultâ, Domina Birgitta orando rapta fuit in ſpiritu, & audivit diabolum conquerentem ſuper anima illius, quia non adjudicabatur ſibi. Cui Chriſtus tunc dixit : Vade. Si tu purgâſti eam, affligendo ſaccum (*ſeu corpus ejus*) jam ego animam, quæ intus jacebat, poſſidebo & honorabo. *Gobelinus Perſona Coſmodromii ætate* 6, *cap.* 72 *S. Catharinam Matrem* Birgittam *comitatam ait, ac cum illa Romam venîſſe; ſedente Avenione Clemente VI.* Hujus temporibus, *ait,* claruit Romæ fœmina quædam Brigida, à vulgo BRIGITTA nominata; quæ de regno Sueciæ poſt mortem viri ſui, cujuſdam principis regni illius; cum filia ſua Romam venerat peregrinationis causâ & ibi vitam cœlibem duxit : *ſed errat Gobelinus, etſi ſcriptor ſynchronus; nullos enim matrem ſuam hoc itinere libetos fuiſſe comitatos; mox dicenda aperiunt : Catharina verò tempore Clementis VI Romam venit, ſed à matris ſuæ* Birgittæ *in Urbem adventu* elapſis ferè quinque annis, *vel ſaltem tribus, ut in ejus Vita Ulpho monachus & ſcriptor ſynchronus teſtatur loco ſuprà laudato.* Birgittæ *Barlamachins lib.* 2 *cap.* 1 *hoc in itinere ſecum addit Birgerum filium : at hic Matrem inviſit Romæ, cum hæc iſthic morata fuiſſet jam annis aliquot, ut colligitur ex Margareta abbatiſſa Vaſtenenſis verbis, quæ num.* 70 *recitavi.*

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B. *relictâ patriâ cognatisque,*

231 *Quàm arduum fuerit hujusmodi præceptum, ut nimirum marito suo privata, relictâ cognatione sua & patria, ac amantissimis potissimùm liberis, ex eximio, quo in hos ferebatur, amore, metiri licet: hæc tamen Dei voluntati post habuit, parumque generoso animo Christi ita jubentis præcepto, quamquam vim aliquam, id ut faceret, inferre illam sibi debuisse, satis colligatur ex Revelationum Extravagantium cap. 95, ubi hæc:* Contigit semel in monasterio Alvastri, quòd animus beatæ Birgittæ, cùm itura esset Romam, accendebatur ad amorem filiorum suorum, compatiens relinquere eos, quasi orbatos consolatione materna. Timens etiam, quòd post ejus recessum audaciùs offenderent Deum in aliquo, quia juvenes erant, divites & potentes. *Sed hunc ergo filios amorem amori Christi posse habere didicit: en quo pacto:* Et tunc vidit in visione (*ita habent reliqua citati cap. verba*) unam ollam positam super ignem, & quemdam puerum sufflantem prunas, ut olla accenderetur, cui dixit beata Birgitta. Cur tantùm inflare conaris, ut succendatur olla? Respondit puer: Ut amor filiorum tuorum magis accendatur, & inflammetur in te. Beata Birgitta respondit: Quis (*inquit*) tu es? Cui ille: Ego, inquit, sum negotiator. Tunc ipsa intelligens, amorem aliquem inordinatum in corde suo existere ad filios, statim correxit se, ut nihil præponeret amori Christi.

B

232 *Paruit itaque Christi præcepto* S. Birgitta, *ac relicto, quidquid sibi in Suecia carum erat, Romanum iter arripuit; & jam effluxerat quinquennium circitèr, ex quo Roma habitans liberorum suorum neminem viderat, quamvis adesse sibi optaret* S. Birgitta, *qui sibi in arduis familia sua negotiis adjumento esset & solatio: tum tandem, id est, sub annum 1350 Christus illi promisit, adfuturam illi è Suecia personam, quæ esset è votis ejus; venitque in Italiam, Matrem bonâ maritii sui venià invisura, S. Catharina ejus filia, comitata Domino Gerstago Thunasson, rei bellicæ in Suecia præfecto & duabus dominabus Suecicis: hausta sunt hæc omnia ex Ulphone, monacho Vastenensi & scriptore Vitæ S. Catharinæ tom. 3 Martii pag. 507 numm. 9, 10 & 11 Vitæ ejusdem S. Catharinæ:* hujus in Urbem adventum idem Ulpho ita describit num. 12 & *seq.* Transito mari cum difficultate magna, his supradictis comitata, per terras Alemanniæ & Italiæ in mense Augusto Romam pervenit. Eo denique tempore & Deo digna mater ejus B. Birgitta apud Bononiam in monasterio Sarpensi (*fortè Farfensi*) ad correctionem abbatis & conventûs ejusdem loci, ex præcepto Christi aliquamdiu moram traxit, cum venerabili patre suo spirituali Domino Petro Olavi & paucis aliis de familia.

cui ipse postmodum nupsit

C

233 Domina verò Catharina cum sua comitiva quærebat Matrem suam in Roma per continuos octo dies, multùm anxia, quia, quòd divertisset, scire non poterat. Interea Dominus Petrus, confessor B. Birgittæ, quosdam mirabiles motus & instinctus quarumdam affectionum in anima persensit, in tantum eum agitantes Romam transire, quòd pro eorum vehementia dormire seu comedere non posset, donec arriperet iter versus Romam; qui à B. Birgitta, quamvis invitè dimissus, celeriter ad Urbem pervenit, & in ecclesia S. Petri dominæ Catharinæ & comitivæ ejus occurrens, excepit eos cum gaudio magno; cognoscens verò, quia Dominus acceleravit iter ejus propter consolationem eorum. Sequenti verò die ad visendum dominam Birgittam unà cum domino Petro ad monasterium prædictum repedârunt. Susceptì reverenter ab abbate loci illius propter devotionem dominæ Birgittæ, cujus exhortationibus sanctis ad meliorem vitam jam conversus fuerat, per aliquot dies ibi insimul steterunt. Sed ad consilium B. Birgittæ iteratò Romam venientes, multum humiliter per stationes & limina Sanctorum peregrinationes suas compleverunt. *Eò acceptior* S. Birgittæ *Catharina filia sua adventus accidere debuit, quò hac matri erat virtute similior: ut panca vixdum effluxerant hebdomada, ut Ulpho narrare pergit, cùm rediturn ad maritum in Sueciam Catharina meditabatur: agrè id admodum* S. Birgittam *habebat: quare ad preces conversa à Christo audivit è voluntate sua esse, ut apud Matrem Catharina remaneret; manifestque deinceps, cùm etiam paulò post maritum suum in Suecia diem suum obiisse, intellexisset. Si itaque aliquandiu durum* S. Birgittæ *fuit liberorum suorum aspectu consortioque carere, dolorem illum divina pietas, cum sibi placuit, mitigare non prætermisit. Sed ad* Birgittam, *è patria sua discedentem, redeamus.*

D

234 *Scribit Burlamachius num. 230 citatus* S. Birgittam, *è Suecia abeuntem, monasterii Vastenensis regimini admovisse Elizabetham comitis Holsatiæ sororem, quam jam tum in suo contubernio habuerit: secutus est Burlamachius ducem infidum, Albertum Kranzium lib. 2 Saxonia cap. 13 ita loquentem:* Birgitta quoque insignis sanctitatis fœmina, quæ memoriam suam Romæ fertur in ecclesia S. Pauli reliquisse, reversa in Sueciam, patriam suam, extruxit suis sumptibus monasterium Wasteen (erat enim magno genere militari nata) ibique in sancta conversatione degens, hoc tempore (*sub Bonifacio IX, anno tantùm 1389 ad pontificatum evecto*) subvolavit ad Christum, miraculis clarescens: jam tunc Elisabeth sororem comitum Holsatiæ, sacram virginem, in contubernio habens, quam pro se reliquit loci gubernatricem. *Quasi verò* S. Birgitta, *cùm anno 1346 Sueciam reliquisset, è unquam redierit postea, ac non Roma, sed Wastena abierit, ac monasterium istud jam tum, cùm Romam peteret, exstiterit,* E *quæ omnia à verò prorsus aliena esse, ex postmodum dicendis manifestum evadet. Verosimilius est, quod de adito à* S. Birgitta, *Romam abeunte, anno 1345 seu sequenti Scarensi oppido Burlamachius tradit.*

nondum condito Vastenensi monasterio.

Ad eodem itinere

235 *Etenim lib. 6 Revelationum cap. 31 fertur* S. Birgitta *cujusdam animam in cœlum instar sideris fulgidi avolantem conspexisse, de quo in Declaratione Petrus Alvastrensis hæc subdit:* In fine hujus revelationis habetur de fratre Algoto, priore Scarensi (*Scara sedes episcopalis fuit in Gothia, Suecia provincia*) & magistro in Theologia, qui tribus annis cœcus & laborans calculo fine quievit beato, *anno nempe 1345, ut scribunt Hueberus in Menologio, Arturus in Martyrologio ad 1x Augusti, Waddingus in Annalibus Franciscanis ad eumdem annum numm. 6 & 7.* Nam B. Birgitta orante pro eo, ut sanaretur, audivit in spiritu responsum: Ipsa est stella fulgida, non expedit, ut sanitate corporis denigretur anima. Jam enim certavit, & consummavit & nihil restat, nisi ut coronetur. Et hoc erit tibi signum, quòd ab ista hora alleviabuntur dolores carnis & anima tota inflam-

Catharina filia migrat;

AUCTORE J. B. Atrebatum, Coloniam.

A flammabitur charitate mea. *Quamquam autem annus mortis Algoti cum anno inchoati à* S. Birgitta *Romani itineris satis congruat, eamque Scara egisse, moriente Algote, Petrus Alvastrensis testetur, haud tamen mihi certum est, id anno* 1345 *seu inchoati itineris Romani contigisse; eò quòd suspicio aliqua subsit, non alia de causa annum mortis Algoti signari anno* 1345 *à scriptoribus Franciscanis, quam quòd illam,* Birgittà *in itinere Romano jam constitutâ, ex conjectura putârint accidisse; licèt hac de re nihil occurrat in Revelatione citata; nec alioquin fortè annum emortualem Algoti notum habuerint: quòd si diem ejus emortualem nono Augusti Huceberus & Arturus affixerint, fecerint id fortasse tantùm pro arbitrio.*

236 *Accedit, plus vice simplici* S. Birgittam *Scara fuisse, si anno* 1345 *mense Augusto ibidem agens Algoti animam in cœlum evectam viderit: nec enim verosimile sit,* S. Birgittam, *inchoato jam itinere, Scara vel à mense Februario ad mensem Augustum usque, vel contrà ab Augusto ad Februarium substitisse: jam verò eam mense Februario aliquando Scàra fuisse, liquet* Scaram. B *ex Revelationibus Extravagantibus cap.* 108, *ubi hæc leguntur:* Accidit, quòd, cùm in die Purificationis beata Birgitta esset in Ecclesia Scarensi *&c: ut adeò, si sæpius Scara fuerit; hinc etiam incertum fiat, qua vice & anno Algoti animam in cœlum rapi viderit. Ceterùm hoc loco dicitur* Birgitta *in ecclesia Scarensi vidisse B. Virginem & virum quemdam vestibus episcopalibus indutum, cujus illic corpus, licèt pro viri meritis haud satis decorè, sepultum erat: de quo S. Virgo Maria fertur lib.* 2 *Revelationum cap.* 30 *Filium sic allocuta:* Nunc, autem anima ejus tecum est in gloria, vas autem instrumenti ejus depressum est, & in humiliori loco jacet, quàm decet. Ideò, Fili mi, da corpori ejus altiorem elevationem, honora illud, quod te pro modulo suo honoravit. Eleva illud, quod te labore suo, quo potuit, elevavit. *Respondisse autem Filius:* Benedicta sis tu, quæ nihil relinquis intactum, quod ad amicos tuos pertinet. Non decet, Mater, ut vides, quòd lupis detur cibus optimus. Non convenit, ut Saphirus *&c. Vir ille, qui vestibus pontificalibus hìc apparuisse dicitur, fuit* Brynulphus, *Scarensis episcopus; sub annum* 1316 *defunctus, cujus, ut ex verbis lib.* 2 *Revelationum cap.* 30 *proximè citatis colligi potest, ossa in honoratiorem locum olim transferenda, divinitus edocta est. Contigit autem id anno à* S. Birgittæ *obitu centesimo decimo nono,* Christi 1492, *ad quem ita Diarium Vastenense:* In crastino Assumptionis B. Virginis Mariæ facta fuit translatio reliquiarum B. Brynolfi, quondam episcopi Scarensis, ad locum decentiorem in eadem ecclesia Scarensi auctoritate Domini Innocentii Papæ VIII. *Pro hujus canonizatione institerunt Suecia episcopi per litteras, num.* 216 *memoratas, anno* 1417, *die* 1 *Martii ad Patres concilii Constantiensis datas, etsi tamen propterea in Catalogum Sanctorum solemni Pontificis decreto hactenus non sit relatus. Hæc verò adducere hoc loco volui, primùm quidem in specimen aliquod,* S. Birgittæ *futura aliquando fuisse revelata, quæ postmodum eventu ipso probata fuerunt; tum quòd hoc anno* 1345, *cùm iter Romanum, de quo hic agimus, incepit, fortasse contigerint, atque adeò, cum nec alteri anno affigi certò possint, hoc loco quodammodo commemoranda fuerint.*

237 *Quam viam tenuerit* S. Birgitta, *cùm Romam petiit, quas peragrârit regiones, quæ oppida civitatesve inviserit, planè incompertum est. Per Germaniam tamen & Galliam iter instituisse videtur. Sanè cùm Romam peteret, hospitatam fuisse Halæ Suevicæ, est fama, ut dictum est num.* 135. *Coloniæ item Agrippinæ aliquando fuisse versatam, ex Fragmento de itineribus seu peregrinationibus* S. Birgittæ *apud Hermann pag.* 819 *habetur, ubi disertè legitur:* Item ad Coloniam tres Reges & alios infinitos martyres honorandos vilitatura adivit: *quod quamvis ad reditum ejus ex Hispania in Sueciam, superstite adhuc Ulphone marito ejus, quo tempore etiam Atrebati cum fuisse, ex superioribus liquet, revocare quis posset, opinari tamen malim, si non bis Coloniam adierit, id illum fecisse, cùm, in Sueciam, dum viveret, non rediturа, Romam petiit, propterea quòd in documentis de* S. Birgitta *ad majores nostros transmissis reperiatur scriptum quoddam à* S. Birgitta, *ut ibi notatur, ad Colonienſem quemdam canonicum Româ transmissum Coloniam, quo hæc dicto canonico præcepta quædam, è quibus vitam piè dignèque instituat, observanda proponit, & inter cetera sic ait:* Deinde, amice dilecte, oportet, quòd nocturna tempora ad Dei honorem ordines discretè: ego enim attendi, quòd campanæ vestræ satis statutè temporibus pulsantur. *Cùm igitur hæc* S. Birgittæ *ad canonicum Majoris ecclesiæ Colonienſis missum videatur, cùm jam Romæ sedem illa fixerat, in eoque Colonia se fuisse testetur, verosimile sit, id non diu ante suum ad Urbem accessum contigisse, eoque scripto simillam Viduam, jam proximorum saluti operosius, quàm cùm junctа marito erat, ex Christi præcepto incumbentem, hospiti fortè suo in grati animi testimonium salutaria hæc monita suggessisse.* E

238 *Creditur etiam* S. Birgitta *Genuæ in Liguria aliquando substitisse, ac ibidem Petri confessoris sui morbo aliquamdiu fuisse detenta: creditur item ad quartum lapidis à monasterio Quartano jallum existere domicilium, quod* S. Birgitta *incoluerit, uti tradit Lancelottus Historia Olivetana lib.* 2 *cap.* 15. *Similia scribit Augustinus Justinianus Annalium Genuensium lib.* 6 *ad annum* 1518: *sed id, cùm mortuo fuerit anno* 1373 S. Birgitta, *Romamque pervenerit anno* 1346, *serò nimis actidisse, aio, non diu ante annum* 1377. *Hos citatos Burlamachini in Vita* S. Birgittæ *lib.* 2 *cap.* 2, *hujus in prædicto domicilio commorationem affigit anno* 1345 *vel* 1346, *quo* S. Birgitta *Romam venit; rectè quidem* S. Birgittæ *ad urbem Januensem accessum non tantoperè differens, quantò illum Justinianus distulit; hoc tamen de ipso sanctæ Viduæ ad Januensem urbem accessu, aut de anno, quo contigerit, nihilo certior: cùm accessum quidem non hauserit nisi ex populari fama, in annum verò & diem, quo is contigerit, frustra se inquisivisse Justinianus ipse testetur; nec quidquam afferat Burlamachini, quo, quod de anno accessûs* S. Birgittæ *ad Genuenses dixit, confirmet. Neque certius est, quod Burlamachini mox citatus addit,* S. Birgittam *Gennâ eodem anno Mediolanum abiisse, S. Ambrosii reliquias veneraturam. Mediolanî quidem* S. Birgittam *aliquando fuisse commoratam, atque ibidem ipsi quoque S. Ambrosii* Genuam. F

AUCTORE J. B.

binas apparitiones, de quibus lib. 3 Revelationum capp. 5, & 6, falsas esse, verosimillimum est; ac id anno praedicto contigisse, non nisi ex conjectura, probabili tamen, affirmandum videtur.

239 *Conqueritur cap. 6 mox laudato S. Ambrosius* S. Birgittæ *de Mediolanensi archiepiscopo, quòd mundi, quàm Ecclesiæ amantior esset, ac divinam illi, ni se emendet, ultionem praedixit: dubium non est, quin sibi divinitus offensa archiepiscopo aperuerit, quò mores suos corrigeret, & animæ saluti tempestivè prospiceret: sed nihil apud hominem valuit, ambitione obduratum sensumque caligine excæcatum. Praesuit ab anno 1342 usque ad annum 1355 Joannes II Vicecomes, quem, licèt multa praeclara praestitisse, scribat Saxius tom. 2 de archiepiscopis Mediolanensibus pag. 793, fatetur tamen ab omni labe haud fuisse immunem.* Hinc, *inquit pag.* 803, dilucidè patet, quàm falsò, nec sine aliqua imprudentiæ nota, Galesinius in Tabula Mediolanensium Antistitum adnotatum reliquerit, Joannem hunc Vicecomitem "belli-
B „ca potiùs laude, quàm ecclesiasticæ disciplinæ „nomine fuisse illustrem;„ cùm bella quidem gesserit, utpote in Republica Mediolanensi princeps ac dominus, cujus quieti conservandæ opus illi erat gladium exerere; sed minimè pastorali muneri suo defuerit, ut hactenus adnotavimus. Ambitione tamen non modica amplificandi imperii sui inflatum ac contaminatum eum fuisse, fateri eandidè coginur, cùm plures sparsim per Italiam urbes per vim sibi subjugaverit, & anno MCCCL ipsam etiam Bononiam, quæ summo Pontifici tunc parebat, invaserit; *qua de causa urbem Mediolanensem & Vicecomitum terras omnes Clementem VI interdicto subjecisse addit Saxius. Cùm itaque ea, quæ de archiepiscopo Mediolanensi ibidem existens* Birgitta *divinitus didicit, Joanni Vicecomiti non malè quadrent, ipsa verò, postquam Romam venit, aut numquam, aut rarò, ut paulò pòst dicetur, inde exierit, sub annum 1346 Mediolani illam fuisse versatam, ac archiepiscopi mores, licèt frustra, ut Burlamachius ait, reprehendisse, aliquantò evadit probabilius. Sed quid Roma à S. Birgitta, cùm illuc advenit, facilitatum sit, jam videamus.*
C

§ XVII. Reipublicæ Christianæ bono incumbit, variis prædictionibus claret, & pro statuenda retinendaque Romæ summi Pontificis cathedra sedulò laborat.

Roma ob revelationes

Quæ cùm in Suecia, patria sua, adhuc ageret sancta Birgitta *cùm morum sanctitate, tum divinarum revelationum frequentiâ apud plerosque bonos ingens sibi nomen comparârat, postquam Romam anno 1346 venit, ex iisdem capitibus per Italiam maximè non famæ minùs ac celebritatis obtinuit. Hic tamen de revelationibus divinis ipsi factis, non universis, quod prolixiorem, quàm par esset, sermonem exigeret, sed de iis duntaxat agam, quas ad summos Pontifices Clementem VI, Urbanum V,* D *qui Regulam S. Salvatoris anno 1370, ut suo loco dicemus, confirmavit, & Gregorium XI ferunt divino direxisse mandato. Cæterùm tantùm de ceteris ex Revelationum Extravag. seu extra ordinem relatarum cap. 8 hæc transcribo, fusiùs tamen ex parte examinanda inferiùs. Sic itaque ibidem legitur:* Venit igitur Sponsa Christi Romam anno ætatis suæ XLII, & mansit ibi juxta divinum præceptum XV annis, antequam venerit Papa, videlicet Urbanus V & imperator Carolus Boëmus. Quibus obtulit revelationes pro reformatione Ecclesiæ (*de quibus hic maximè sermo erit*) & Regulam. In illis siquidem XV annis, quibus mansit Romæ, ante adventum summi Pontificis & imperatoris habuit multas revelationes de statu Urbis, in quibus arguebat Dominus noster Jesus Christus excessus & peccata inhabitantium Urbem cum gravi commination vindictæ.

& Mediolanum adierit.

241 *Revelationes, de quibus verba postrema mox citata, videri possunt in libris revelationum, quibus passim inserta sunt: has* S. Birgitta, *prout à Christo in mandatis habebat, ad quos pertinebant, aperuit, ejs in multorum hinc odia, &* E *frequentia ipsius etiam vitæ discrimina incurreret, qua tamen singulari Dei, sanctissimæque Matris ejus septa præsidio evasit incolumis, ut cap. mox citato Petrus Alvastrensis pergit exponere.* Quæ, *inquit ille*, revelationes ad notitiam inhabitantium Romanam Urbem deductæ feralis odii contra beatam Birgittam fomentum ministrabant. Unde quidam eorum minabantur eam vivam incendere. Alii eam erroneam & Pythonissam blasphemabant, ipsa verò beata Birgitta patiens sufferebat minas & opprobria eorum. Sed timebat, quòd familia sua, & alii de cognatis & amicis ejus (*qui vel constanter Romæ apud illam erant, vel eam subinde visitatum veniebant è Suecia*) Romæ secum stantes his tribulationibus & opprobriis scandalizati deficerent. Deliberavitque ad tempus cedere furori maligantium, nec præsumebat alicubi divertere sine speciali præcepto Christi. Quia per XXVIII annos, postquam recessit à patria sua, nunquam ad aliquas civitates, seu provincias, aut alia loca Sanctorum divertebat sine imperio Christi. Unde beatæ Birgittæ in orationibus suis responsum divinum super his præstolanti dixit Chri-
F stus: "Tu desideras scire voluntatem meam, an debeas hic Romæ remanere, ubi plurimi invidentes tibi machinantur in mortem tuam, vel cedere eorum malitiæ ad tempus. Respondeo tibi, quòd, quando me habes, nullum timere debes &c. *Subdit dein*, S. Birgittæ *pariter pollicitam esse sanctissimam Virginem, se illi auxilio futuram, eaque ex causa deinceps institutum in* S. Birgittæ *familia fuisse, ut Hymnus:* Ave matis stella *cantaretur indies, eumque morem in Ordinem S. Salvatoris inde migrâsse. His de revelationibus* S. Birgittæ *in Italia degenti factis minúsque celebribus observatis, ad eas, quæ ad summos Pontifices spectant, nunc accedo.*

multorum incurrit odia;

Clementem VI, ut Romam iret,

242 *Misera prorsus sub Clemente VI erat reipublicæ Christianæ facies: crebra erant & atroces Turcarum in Christianos incursiones: multa item Italia cùm ex Pontificum Romanorum Avenione degentium absentia, tum à Ludovico Bavaro calamitates: atrox quoque inter Philippum Galliæ & Eduardum Anglia reges bellum exarserat: sed, sic constitutis rei Christianæ rebus,* S. Birgittæ *præcepit Christus, ut suo nomine Pontificem, Clementem scilicet VI, officii sui admoneret; ac primò*

A *mò quidem, ut pacem inter Gallia & Anglia reges componendam curaret; dein, ut ſedem Pontificiam è Gallia reduceret in Italiam & annum jubilæum fidelibus annuntiaret; denique, ut vitam propriam & ſua peccata emendaret, niſi vindictam divinam mallet experiri; quæ verbotenus lib. 6 cap. 63 ita exprimuntur.* Filius loquitur ad Sponſam: Scribe ex parte mea Papæ Clementi hæc verba: Ego exaltavi te, & atcendere te feci ſuper omnes gradus honoris. Surge igitur ad faciendum pacem inter reges Franciæ & Angliæ, qui ſunt periculoſæ beſtiæ, animarum proditores. Veni deinde in Italiam & prædica ibi verbum & annum ſalutis & dilectionis divinæ, & vide plateas ſtratas Sanctorum meorum ſanguine, & dabo tibi mercedem illam, quæ non finietur. Attende etiam ad tempora priora, in quibus audacter ad iram provocàſti me & filii. In quibus feciſti, quæ voluiſti, & non debuiſti, & ego quaſi non judicans patiens fui, quia tempus meum nunc appropinquat & exquiram à te negligentiam & audaciam temporis tui. Et ſicut per omnes gradus aſcendere te feci, ſic deſcendes ſpiritualiter per alios gradus,

B quos experieris veraciter in anima & corpore, niſi obedieris verbis meis, & ſilebit lingua tua magniloqua, & nomen tuum, quod vocàſti in terris, in oblivione & opprobrio erit in conſpectu meo & Sanctorum meorum.

Gallie & Anglie reges 243 Exquiram etiam à te, quàm indignè, permiſſione tamen mea, ad omnes gradus aſcendiſti, quod meliùs ego Deus ſcio, quàm tua negligens conſcientia recordatur. Quæram quoque à te, quantùm in formatione pacis regum tepuiſti, & quantùm in aliam partem declinàſti. Inſuper non erit in oblivione, qualiter cupiditas & ambitio in Eccleſia tempore tuo floruit & aucta eſt, & quòd multa reformare & emendare potuiſti. Sed tu amator carnis noluiſti: ſurge igitur, antequam noviſſima hora tua appropinquans veniat, & negligentias priorum temporum penultimo tempore zelando extingue. Si autem dubitas, cujus ſpiritus verba iſta ſint; ecce, regnum & Perſona nota ſunt, in quibus ſtupor & mirabilia facta ſunt. Juſtitia enim & miſericordia, de quibus loquor, appropinquant ubique terrarum. Conſcientia quoque tua rationabile dicit eſſe illud, quod moneo, & charitativum eſſe, quod ſuadeo, & niſi patientia mea ſervàſſet te, jam profundiùs ultra alios prædeceſſores tuos deſcendiſſes. Ergo inquire in libro conſcientiæ tuæ, & vide, ſi veritatem loquor. *Ita habent Revelationes* S. Birgittæ *loco citato, in quem obſervanda nonnulla hic veniunt.*

C

ad pacem reduceret, 244 *Quod ad pacem inter Gallia & Anglia reges componendam attinet, etſi fortè non ſemper æquè ſtudiosè ac ſedulò, ut ſuprà innuitur, pro viribus tamen aliàs plerumque incubuit; qua de re Vitæ ejus prima apud Baluzium auctor ita loquitur:* Hic ſummus Pontifex toto tempore ſuo valde fuit intentus ad procurandum ſtatum pacificum & tranquillum ſuorum omnium ſubditorum, & præſertim regum & principum ac aliorum potentum, ex quorum diſcordiis inferiores habent commoveri & turbari. Quod ſatis demonſtravit in quaſi aſſidua miſſione legatorum & nunciorum ſuorum, de qua ſuprà ſæpe fecimus mentionem. *Clementem præterea conceſſiſſe Romanis, id per nuntios petentibus, ut annus Jubilæus, qui ex Bonifacii decreto centeſimo quolibet anno recurrebat, deinceps anno quo-*

libet quinquageſimo celebraretur; idem auctor ait. Qua de cauſa anno 1349, XV *Kal. Septembris Jubilæum anno ſequenti celebrandum dato diplomate, quod apud Raynaldum exſtat ad annum præditum num.* XI, *promulgavit. Romam verò, vel in Italiam ſedem numquam tranſtulit: unde huic* S. Birgittæ *revelationi fidem ſibi adjiciendam, non videtur unquam exiſtimâſſe.* AUCTORE J. B.

245 *Perſtringitur hic denique Clemens, quaſi carni & ſanguini nimium indulſiſſet: ſane ab hoc illum vitio non præſtant immunem, qui vel maximè laudant: anas auctorem Vitæ ejus primæ, qui, licèt Clementi minimè infenſus, ita tamen hanc in rem ſcribit:* Quàm piè igitur ſperandum, ipſum jam miſericordiam conſecutum, vel conſecuturum in futurum, ſi, humana fragilitate ipſum ad hoc impellente, in eo aliquid culpabile extiterit ratione eorum, quæ ſequuntur. Suos enim fratres, nepotes, conſanguineos, propinquos, compatriotas & ſervitores valdè dilexit. Plurimos namque ex eis, qui tempore ſuæ promotionis erant in ſtatu eccleſiaſtico, aut demum eſſe voluerunt, in magnis prælaturis & dignitatibus ſublimavit, multos verò inferioribus beneficiis terè ubique terrarum exiſtentibus collocavit. Et quamquam inter eos fuerint multi idonei & ſufficientes, quia tamen quandoque ipſos prætulit ceteris magis aut æquè ſufficientibus, alios verò ſic paſſim & indiſtinctè & quaſi ubique collocavit, fortaſſis aliquid ultra debitum caro & ſanguis ſibi revelâſſe cenſentur. De laicis, & præſertim de domo ſua paterna prodeuntibus, quid dicendum? Suo enim tempore ſuoque favore ac propter eum multas divitias, magnos redditus, plurima dominia, honores & ſtatus ſublimes ſunt multimodè conſecuti; fueruntque per affinitates confœderati cum multis & magnis. *vitiaque nonnulla* E

corrigunt, 246 *De Clemente VI videtur etiam intelligendum caput* 96 *libri 6 Revelationum, ejus tenius:* Dum Romæ comburerentur Campanæ eccleſiæ S. Petri, Chriſtus dicit Sponſæ, quòd non miretur, quia aliquando elementa oſtendunt ſigna eventuum futurorum, ſic illæ campanæ oſtendunt propinquam mortem cujuſdam Pontificis, cui grave inſtat judicium, niſi citò ad Deum convertatur. *Scribit enim Matthæus Villani, qui tum in Italia vivebat, Hiſtoriarum lib.* 3, *cap.* 42, *anno* 1352, *die* 2 *Decembris (quatriduo poſt obiit Clemens) fulmen campanas eccleſiæ S. Petri percuſſiſſe & liquefeciſſe; quod, etſi fabulam ſapere videatur, compertum tamen habere ſe ait ex multorum, qui viderunt, clariſ certiſque teſtimoniis. Porrò laudato ſuprà Revelationum* S. Birgittæ *loco arguitur Clemens de nimio pompæ & magnificentiæ ſtudio, de quo Petrus de Herenthals, Prior Floreffienſis, in Vita quinta Clementis VI apud Baluzium ait:* Ipſe ſumptuoſiſſimum tenuit ſtatum & multum pompoſum ac ſecularem, ut audivi & pro parte cognovi. *Plura in ejuſdem Pontificis dedecus & ignominiam congerit Matthæus Villani paulò ante citatus cap.* 43. *Sed ea ſors fuit Pontificum Avenione degentium, ut ſubinde à Gallicis ſcriptoribus cumulatiùs laudati fuerint, contra acerbiùs perſtricti à ſcriptoribus Italis. Ego hæc non attuli, ut Pontificis Clementis, qui certè multa etiam præclarè fecit, nomini notam inuram; ſed ne quis facilè nimium Revelationes* S. Birgittæ *falſitatis arguat & condemnet, aliorum judicio relinquens ea, quæ contra Clemen-* F

Digitized by Google

AUCTOR J. B.

tem hunc ſcripta apud citatos modò auctores, & alibi reperiuntur. Ut ut ſit, Clemens VI Finaliter infirmitate gravatus (*verbis uter ſcripteris Vitæ prima ejuſdem Pontificis apud Baluzium col.* 266) humilis, pœnitens de commiſſis, devotéque receptis eccleſiaſticis Sacramentis, in veritate & ſinceritate fidei ac unitate ſanctæ matris Eccleſiæ ſpiritum Domino commendavit anno Domini MCCCLII, die ſexta menſis Decembris.

247 *Porrò curâſſe* S. Birgittam, *ut deſcripta num.* 242 *& ſeq. revelatio in Clementis VI notitiam perveniret, teſtatur Gobelinus Perſona Coſmodromii ætate* VI *cap.* 72. Unde primo anno, *inquit*, hujus Papæ Clementis ipſa ſcripſit ſibi, quòd hujuſmodi viſionem habuit, quòd ipſe Papa deberet ſe de Avinione Romam transferre, ut univerſalem Eccleſiam poſſet reformare, & etiam, quòd deberet denunciare annum Jubilæum; ſed Papa Romam venire non curavit, annum tamen Jubilæum, maximè ad inſtantiam Romanorum de centeſimo anno ad quinquageſimum annum reduxit. *Rectè is quidem ait*, S. Birgittam *viſionem ſuam ad Clementem VI perſcripſiſſe: ſed qui, ut ſuprà vidimus* B *num.* 230, *falſus fuit in eo, quòd S. Catharinam unà cum* S. Birgitta *Romam veniſſe annuntiarit; falli quoque facilè poteris, dum ait*, S. Birgittam *factam ſibi revelationem vel viſionem Clementi ſcripſiſſe ſeu ſignificari curâſſe anno ejuſdem Pontificis primo, qui fuit* 1342; *hoc anno autem nondum obierat Ulpho maritus ejus, anno tantùm* 1344 *ex dictis ſuprà defunctus: poſt hujus verò dumtaxat obitum* S. Birgittam *frequentiores clarioreſque revelationes ſeu viſiones habere cœpiſſe, ſuprà pariter dictum eſt. Prius tamen illam habuit, quàm è Suecia Romam iveris; atque adeò veriſimillimè inter annum* 1344 *&* 1346, *cùm Alvaſtri etiamnum moraretur.*

manet ex revelatione habita, cùm adhuc

248 *Teſtatur enim Alphonſus, Giennenſis olim epiſcopus, apud Odoricum Raynaldum ad annum* 1379 *in Commentario, quem pro Urbani VI electione anno* 1378 *aut ſeq. exaravit*, S. Birgittæ *factam eſſe* exiſtenti in eodem regno, *nimirum Suecia, & ante annos triginta, ſcilicet ante annum Jubilei (Chriſti* 1350) *quæ verba ad annum* 1348, *ſeu potiùs, cùm eo anno jam Suecia exceſſiſſet* S. Birgitta, *ſi paulò latiùs ſumantur, ad annum circiter* 1346, *quo tempore maximè bellum inter Gallia & Anglia reges fervebat, deducunt. Alfonſi verba, tum quòd illis jam dicta partim confirmentur, tum quòd de iis* S. Birgittæ *revelationibus, de quibus hic ſermo eſt, ſingularia quædam, quæ non reperias alibi, complectantur, lubet hîc integra ex Raynaldo jam citato deſcribere. Alfonſus itaque, poſtquam premiſit, ſcire ſe, Urbanum VI verum legitimumque eſſe Pontificem triplici via, nempe viâ Spiritûs Sancti & notitia voluntatis Dei, viâ facti, & viâ juris canonici, ita viam primam ordiri exponere:* Et primò per viam notitiæ voluntatis Dei; quòd ante xxx annos, ſcilicet ante annum Jubilei (1350) clarè revelatum fuit à Chriſto beatæ Birgittæ, principiſſæ de regno Sueciæ, exiſtenti in eodem regno in oratione, de cujus dominæ canonizatione nunc, & à tempore Gregorii XI hîc (*Romæ*) in curia agitur, cui Chriſtus, loquens præcipiendo dixit, quòd ipſa ſcriberet ex parte ipſius Dei Papæ Clementi, qui tunc vivebat & in Avinione degebat, quòd ipſe faceret pacem inter reges Franciæ & Angliæ, & quòd veniret ad Romam & teneret hîc curiam & reformaret totam univerſalem D Eccleſiam in priſtinum ſtatum & ſanctorum Patrum primævorum, & quòd tunc prædicaret & annuntiaret gentibus annum Jubilei.

eſſe in Suecia,

Innocentii obitum prænoſcit:

249 Alioquin, quòd ipſe Dominus procederet contra eum cum terribili judicio & divina juſtitia. Quæ quidem Chriſti revelatio habetur in VI libro cœleſti, beatæ Brigittæ divinitus revelato, LXIII cap. Copiam autem dictorum librorum habet dominus meus archiepiſcopus Hiſpalenſis & habetur in monaſterio Anayago, & fratris & domini mei, fratris Petri de Ordine S. Hieronymi. Quam revelationem dicta ſancta Domina miſit eidem Papæ Clementi dicto tempore, cum domino Henrico epiſcopo Habuenſi, & cum quodam ſancto viro Petro, priore Alvaſtri Ordinis Ciſtercienſis, qui nunc eſt hîc cum filia dictæ dominæ Brigittæ in curia: qui prior fuit confeſſor beatæ Brigittæ triginta annis. Qui quidem Papa Clemens propter illam revelationem noluit venire Romam, & ſic voluntati Dei inobediens factus eſt. Et poſt modicum tempus habuit dicta Domina aliam divinam revelationem (*anno, ut diximus*, 1352) à Chriſto contra eumdem Papam, quæ habetur (*vide num.* 246) in VI libro cœleſti E XCVI cap. *Sublato è vivis Clemente VI anno* 1352 *menſe Decembri, eodem anno & menſe in locum ejus electus eſt Innocentius VI, tenuitque Pontificatum uſque ad annum* 1362, *quo obiit Avenione menſe Decembri, pro quo quidem revelationem habuiſſe* S. Birgittam, *Alphonſus ait, verùm quid ea continuerit, & an ad Innocentium miſſa fuerit, nec ne, non edicit. Videtur hæc ea, quæ lib.* 4 *Revelationum cap.* 136 *his verbis concipitur:* Filius loquitur ad Sponſam dicens: Iſte Papa Innocentius eſt de ære meliori, quàm anteceſſor ejus, & materia apta ad recipiendum colores optimos, ſed malitia hominum exigit, ut citiùs tollatur de medio, cui voluntas ſua bona reputabitur in coronam & gloriæ augmentationem. Verumtamen ſi verba mea librorum tibi data audiret, fieret melior, & qui deferrent ad eum, ſublimiùs coronarentur. *Fortè ad Innocentium perferendam non curârit, quòd id in mandatis à Chriſto non habuerit, ſecùs ac vidimus habuiſſe de revelatione, quam ad Clementem VI per epiſcopum Habuenſem miſit.*

Urbano V,

C 250 *Innocentii ſucceſſor Urbanus V à Petro* F *Aragonio, ut ſcribit Alphonſus, Dei voluntatem, ut Romam ſe conferret, ibique ad mortem uſque permaneret, edoctus, eò ſe contulit & pervenit anno* 1367 *die* XVI *Octobris, ut ſcribit auctor Vitæ ejus primæ apud Baluzium col.* 380. *Verùm, inquit Alphonſus*, Tranſactis aliquibus annis ſtatim ille hoſtis antiquus, qui ſuggeſſit protoplaſtis, quòd de ligno vitæ eis divinitus vetito ederent, & contra divinam obedientiam facerent, ſuggeſſit etiam callidè ſuis rationibus coloratis eidem Urbano, quòd de Italia & Roma recederet, & ad Avinionem omnimodè ſe transferret & ſic præcepto Dei omnino inobediens fieret. Quibus coloratis ſuggeſtionibus, ut Adam & Eva, ipſe Papa credens, ſtatim præparavit ſe ad receſſum de Italia. *Quo tempore & quibus de cauſis, quas coloratas Alphonſus vocat, dilucidè exponit auctor primæ ejuſdem Pontificis Vitæ apud Baluzium col.* 390 *& ſeq. ita ſcribens:* Adveniente inſuper tempore æſtivo anno prædicto (1370) idem Urbanus recedens de Urbe, vadenſque ad Montem Flaſconis, declinavit Viterbium; ubi primùm palàm & publicè

A blicè manifeſtavit ſe velle redire de proximo ad civitatem Avenionenſem, &, ut omnes curiales ad hoc ſe diſponerent, ferias indixit à principio menſis Junii tunc inſtantis uſque ad principium menſis Octobris poſtea ſequentis. Et ad hoc faciendum dixit ſe eſſe motum, inclinatum præcipuè & inductum pro eo, quòd videbat ab una parte regionem illam pro tunc eſſe ſatis in pacifico & tranquillo ſtatu, & ſi quid fortaſſis eſſet diſſenſionis, illud ſperabat breviter & ante diſceſſum ſuum per tractatum, aut aliàs debitè terminari.

in Galliam redeundi,

251 Ab alia verò audiebat mala, quæ continuè fiebant & majora fieri ſperabantur occaſione guerræ noviter ſuſcitatæ & exortæ inter reges Franciæ & Angliæ memoratos; quibus ut obviare poſſet, multum inerat menti ſuæ, eratque intentionis ſuæ, Domino favente, circa hujuſmodi guerræ ſedationem totis viribus laborare & intendere, etiam in propria (*ſupple: perſona*) ad dictos reges accedendo hac de cauſa, ubi aliàs ſe non poſſe proficere reperiret. *Subdit dein; Urbanum die* XXIV *Septembris fuiſſe Avenione receptum. Audiamus nunc Alphonſum* S. Birgittæ *hac in re geſta narrantem: ſic pergit:* Sed tunc Dominus volens, quod ſuprà, quòd ſcilicet ipſe Papa non recederet, ſed in

B Roma vel Italia uſque ad mortem omnimodè permaneret, & ibi ſtatum Eccleſiæ reformaret, tunc ſtatim dignatus per beatam Virginem revelare hoc expreſsè ſupradictæ beatæ Brigittæ, tunc viventi & in Roma degenti. Quam quidem revelationem ipſa portavit ad Montem Flaſconem, ubi dominus Papa tunc erat, & ibi eamdem coram me detexit domino Cardinali Bellifortis, qui poſtea fuit Papa Gregorius; ut ipſe illam in ſcriptis ſecretiſſimè traderet dicto domino Urbano. Sed idem tunc Cardinalis Bellifortis, dominus meus familiariſſimus, non fuit auſus hoc facere.

mortem prædicit:

252 Propter quod ipſa Domina ex divino præcepto eidem Papæ Urbano præſentavit ſua propria manu (*non itaque per Alphonſum, aut Nicolaum, comitem Nolanum, ut alibi legitur*) dictam revelationem de manu mea ſcriptam; in qua continebatur, quòd voluntas Dei erat, quòd ipſe de Italia non recederet, ſed in Roma vel in Italia uſque ad mortem permaneret; alioquin quòd ſi ad Avinionem rediret, ſtatim moreretur & redderet rationem coram Deo &c.

C Sed ipſe Urbanus tunc voluntati Dei non acquievit, nec dictæ revelationi obedivit: ſed ſtatim de Monteflaſcone ad Avinionem receſſit: ubi poſt paucos dies ſtatim juxta divinam revelationem mortaliter ægrotavit. Et tunc recordatus præcepti Dei in dicta revelatione ſibi facti, & dolens de inobedientia ſua compunctus eſt, & tunc fecit votum redire in Italiam & Romam, ſi ab illa infirmitate evaderet; & in eodem propoſito mortuus eſt. Hæc autem omnia publica & notoria ſunt in curia, & bene hoc ſcit dominus meus archiepiſcopus Hiſpalenſis. *Scribit Pagius junior in Breviario Geſtorum Pontificum Romanorum tom.* 4, *pag.* 200 *ex Ægidio Viterbienſi apud Villorellum in Notis ad Ciaconium, eo conſilio Italiâ Urbanum exceſſiſſe, ut rediret, niſi eum mors præoccupâſſet: ſed quocúmque tandem conſilio Italiâ exceſſerit, videtur equidem ſecuta brevi ejus mors, & à* S. Birgitta, *quod nemo negat, ſeu per alios, ſeu potiùs ab ipſamet illi prædicta, ſufficienter oſtendere, Deo id fortè ob periculum, ne Avenione iterum ſubſiſtere cogeretur, probatum gratumque non fuiſſe. Revelatio, quam Urbano* Birgitta *miſit, exſtat lib.* 4 *Revelationum cap.* 138: *verba, quibus illi mors, ſi Avenionem rediret, ſignificata fuit, hæc ſunt:* Si contigerit ipſum redire ad terras, ubi electus fuit Papa, ipſe habebit in brevi tempore unam percuſſionem ſive unam alapam, quòd dentes ſui ſtringentur ſeu ſtridebunt. Viſus caligabit &c.

AUCTORE J. B.

Gregorium XI.

253 *In Urbani V locum Avenione eodem anno, ſive hodierno annum numerandi more, anno* 1370 *die* XXX *Decembris electus ibidem fuit Petrus Rogerii, Guilielmi comitis Bellifortis filius, dictus Gregorius XI, ad quem quoque varias revelationes miſit* S. Birgitta: Mortuo autem Urbano V, *inquit Alphonſus*, ſtatim mirabili providentia divina Cardinalis Bellifortis prædictus, qui ſolus in collegio prædictum ſecretum revelationis ſciebat & in ſcriptis habebat, in Papam aſſumptus eſt: & tunc ſtatim præfata Domina ſancta orante in Roma habuit aliam revelationem divinam per Matrem Dei ſibi loquentem pro eodem Gregorio, in qua continebatur, quòd voluntas Dei erat, quòd ſtatim ipſe veniret Romam cum humilitate & paſtorali

E charitate, & hic reformaret univerſalem Eccleſiam & perſeveraret uſque ad mortem &c. Quam revelationem ſtatim ipſa Domina miſit (*per Latinum de Urſinis, ut habet titulus cap.* 139, *lib.* 4) ſuo more roboratam eidem Papæ Gregorio, ſcriptam de manu mea. *Non ſolùm autem Gregorio ſignificavit velle Deum, ut Romæ ſedem figeret, libro Revelationum & capite proximè citatis, ſed etiam, ut illic perpetuò remaneret, aliàs fore, ut morte præoccuparetur, verbis ſeqq. ejuſdem cap.:* Quaſi dicat, quòd ſi etiam venerit Romam & prædicta non fecerit, tunc abbreviabitur ejus vita, nec proderunt ei medici, nec revertetur ad Avenionem, ubi poſſit ei proficere aër natalis patriæ, ſed potiùs morietur; *quod quidem Gregorio reditum in patriam meditanti reipſa contigiſſe diximus § ſuperiore. Unde Gregorium in articulo mortis conſtitutum dicere potuiſſe, ſeſe à* S. Birgitta *fuiſſe deceptum, ac malè ſe in Italiam ſedem Pontificiam tranſtuliſſe, minùs veroſimile eſſe, putamus.*

ut Avenione Romam rediret, movuit non ſemel,

254 *Gregorius* S. Birgittæ *revelationi mox dictæ ad ſe primùm miſſæ fidem certam non adhibuit:* Sed ipſe Papa (*pergit Alphonſus*) poſtquam illam recepit, non faciliter ei credidit; F ſed præfatam Dominam per ſuum nunciuin ſuper hoc requiſivit. Cui oranti iterum Virgo Maria loquens apparuit, & pro eodem Papa divinum reſponſum dedit, & ad veniendum Romam dictum (*ſeu certum*) terminum illi præfixit, adjiciens, quòd ſi hoc non faceret, damna intolerabilia, tam in ſe, quàm in terris temporaliter ſibi ſubjectis rigoroſè ſentiret. Quam revelationem ſtatim ipſa miſit (*per comitem Nolanum*) eidem Papæ Gregorio ſcriptam de manu mea & ſua propria manu & nomine roboratam. *Terminus præfixus, de quo Alphonſus, exprimitur in ipſa revelatione; de qua Alphonſus hic agit, lib.* 4, *cap.* 140, *proximus nempe menſis Martius vel Aprilis, nunc, ut apparet,* 1371. Sed ipſe dominus (*verba iterum ſunt Alphonſi*) poſtquam eam recepit, adhuc iterum in Avenione cum carne & ſanguine, id eſt, cum ſuis parentibus, & carnalibus pigritando permanſit, quia carnalis & animalis homo ſecundùm Apoſtolum non percipit ea, quæ Dei ſunt. Et iterum miſit Dominum comitem de Nolæ

zed by Google

AUCTORE J. B. (*per quem hanc revelationem Pontifici miserat*) ad Neapolim ad præfatam dominam beatam Birgittam, ad requirendam eam super eadem materia, & misit per me idem Papa Gregorius, ut statim ad Avenionem accederem, ut super ipsa materia cum eo latiùs conferrem.

idque à voluntate Dei esse,

255 *Parvit Pontificis desiderio* S. Birgitta, *atque iterum orationi se dedit:* Orante igitur, *inquit Alphonsus*, super hoc dicta Domina in Neapoli, quando redibamus de Jerusalem, Christus apparuit & loquebatur eidem verba terribilia pro eodem Papa Gregorio, dicens, in effectu, quòd ipse statim ad Romam cum intentione ibi permanendi veniret cum charitate & humilitate, consiliarios malos à se abjiceret, & viros spirituales sibi consiliares assumeret, terras Ecclesiæ temporaliter sibi subjectas piè, non extorquendo pecunias regeret, & de Romana curia certa vitia radicitus extirparet, eamque & omnes status universalis Ecclesiæ reformaret &c. Quæ si non faceret, comminabatur Christus ei terribili judicio & justitiâ furoris sui. Quam revelationem ego portavi ad Avinionem roboratam nomine proprio prædictæ dominæ S. Brigittæ, inclusam in sua litera clausa, & præsentavi eam ex parte Christi & ipsius dominæ Brigittæ eidem Papæ Gregorio in ponte de Sorga in magno secreto &c. *Exstat hæc revelatio lib. 4 Revelationum cap. 142. Capite denique* 143 *sequitur altera eaque postrema à* S. Birgitta *ad Pontificem missa anno & mense, quibus ipsa obiit, de qua Alphonsus:* Post hæc dum ibi Avinione tunc essem cum domino Papa Gregorio, tunc adhuc ipse per literas iterum misit ad Romam ad requirendum dictam dominam sanctam Brigittam super eadem materia secretissimè. Ipsa verò iterum aliud responsum divinum obtinuit à Christo, quod responsum eidem Papæ & mihi ad Avenionem velociter destinavit navi, & statim ipse Gregorius Papa me ad Italiam misit, & de adventu suo ad Romam pigro modo & indebito, non spiritualiter, sed carnaliter ordinavit; *quippe qui Romam tandem non venit nisi anno* 1377, *mense Januario.*

ut verè evenit

256 *Revelationes has, quas summis Pontificibus obtulit, verè fuisse divinas, non capitis ejus visiones, rerum probavit eventus, qui humanâ industriâ præsciri non poterat: rerum autem, quæ, licèt humano modo præsciri non possent, prædicta tamen fuerunt, eventu indicium certius vix ullum est propalati à Deo futuri: ex quibus porrò fit, ut Gregorii è Gallia in Italiam migratio è divina voluntate facta omnino credenda videatur, nec audiendus auctor Vitæ secundæ Gregorii ex eorum, qui Pontificem in Gallis retinere volebant, sensu de Gregorii in Italiam discessu ita scribens:* Anno Nativitatis prædictæ MCCCLXX sexto, die Sabbati intitulata die XIII mensis Septembris, dictus dominus Gregorius Papa undecimus recessit ab Avinione causâ eundi Romam. Et dum in palatio vellet ascendere equum, equus vix permisit ipsum ascendere; & quando fuit in villa juxta macellum ex toto recusavit ipsum portare, & ipsum oportuit ibi descendere & ascendere alium equum. Et propter hoc & multa alia pericula, quæ postea evenerunt in mari, cogitatum & dictum fuit à multis, quòd contra voluntatem Dei ibat Romam; *quod quàm levi de causa cogitatum dictumque sit, nemo non videt. Baluzius interim hunc Gregorii locum commentans col.* 1222 *Urbanum VI, quòd Gregorium contra voluntatem Dei Avenionem Româ recedere* D *voluisse ac propterea in propria sede decessisse dixerat, his verbis inurbanè & irreverenter convenit:* Sed ego hoc te interrogo, Urbane. Si propterea Gregorius XI in propria sede decessit, quia Avenionem redire volebat contra velle Dei, cur Urbanus V, quem tu ais, privatum fuisse vitâ, quia ab Urbe recesserat contra velle Dei, in propria sede non decessit? *Sed lectori hic fucum Baluzius facit: non enim credidit ille Urbanum, ut hoc seriò ex illo quæreret, Dei consiliarium fuisse, aut vias ejus investigare potuisse. Interrogo enim & ego, ut nugas nugit rependam, auctorem Vitæ secundæ Gregorii, cujus hoc loci patronum agit Baluzius, cur, si, quem primò in Italiam abiens Gregorius conscendit, equus sibi insidentem Gregorium, quòd contra Dei voluntatem Avenione discederet, non tulerit, tulerit secundus?*

qua de re etiam ad Gallia & Anglia reges scripsit.

257 *Colligi ex hactenus dictis potest, quantò studio* S. Birgitta, *quantùm quidem penes se fuit, Ecclesiæ bono & principum Catholicorum paci allaborârit. Quamobrem honorificam illius mentionem facere voluit Bonifacius IX in litteris suis* (*quas vide apud Acherium tom. 6 Spicilegii pag. 49*) *anno* 1391 *Kalendis Martii ad universos Christi fideles datis contra Clementem VII Antipapam Avenionensem.* Quam quidem, *inquit*, reductionem (*Pontificiæ Sedis Romam*) ex ipsa dispositione (*divina, ut præmiserat*) procedere, ille sui temporis Hispaniæ decus Petrus infans Arragoniæ, vir regiæ stirpis, religiosus grandævus & vitæ probabilis per scriptum, & Brigida de Suecia, piæ memoriæ, ut in suo libro testatur, per confessorem suum Priorem ecclesiæ Lincopensis, Johanni Franciæ & Edouardo Angliæ illustribus tunc regibus, tempore Clementis Papæ VI, prædecessoris nostri, accepimus nuntiâsse, ammonitione subjuncta ex parte Altissimi, quòd quilibet Christianorum regum eidem reductioni assisteret, alioquin contrà facienti prosperitas non adesset, prout despicientem Franciæ in bello captum, & obedientem Angliæ reges eosdem felices exitus illico comprobârunt. *Non modò operam dedit sedulam, ut sedes Pontificia Romam reduceretur, ac pax inter Angliæ & Galliæ reges iniretur, ut ex citatis revelationum locis, altisque videre est; sed* E *etiam exorto inter Gregorium XI & Bernabovem Mediolanensem anno* 1372 *reipublicæ Catholicæ funesto bello, Pontifici suasit, ut pacem potius, quam bellum cum animarum periculo faceret, ut lib. 4 Revelationum cap. 143 legitur. Scripsit etiam ad Carolum, regis Bohemiæ filium, ab anno* 1355 *sub Innocentio VI in Romanorum imperatorem Roma coronatum, ut collapsas ea tempestate in imperio, quas enumerat, virtutes restitueret, vitiaque his opposita tum maximè vigentia exstirparet, qua de re adi, si lubet, lib. 4 Revelationum cap. 45. Atque hæc quidem omnia in hunc § congerere visum est, quamvis diversis gesta fuerint annis, ob argumenti affinitatem; ad alia* S. Birgittæ *gesta, quæ ejus in Italiam adventum seu annum* 1346 *intervallo temporis non longo secuta sunt, jam regressuri.*

* * * * * *
* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

§ XVIII.

Digitized by Google

A

§ XVIII. Invisitur Romæ à filia sua S. Catharina, variorumque saluti studet.

Annò 1350 posì cognitur.

CUm anno 1346 *Romam ex dictis* S. Birgitta *jam cum comitibus suis, de quibus vide § XVI suprà, venit, domum honestam & sibi atque familiæ suæ congruam conduxit: sita ea erat in regione Urbis* XII, di Parione *vulgò dicta, in proximo ecclesiæ S. Laurentii in Damaso. Ita enim Petrus Alvastrensis Revelationum Extravagantium cap.* 107. Cùm sancta Birgitta habitaret Romæ in domo Cardinalatûs juxta ecclesiam S. Laurentii in Damaso per quatuor annos, vicarius Cardinalis dixit ei, quòd infra unum mensem recedens cum familia sua aliam domum sibi inquireret. *Anno igitur* 1350, *quinto habitationis suæ Romanæ jam inchoato, ea domo cedere jussa est, quo S. Catharinam Romam matris visendæ causâ adveniſſe, infrà ostendam: sanè recèns S. Catharinam tum Romam adveniſſe, videntur nicúmque indicare, quæ sequuntur:* Ipsa (Birgitta, *inquit Petrus Alvastrensis*) hoc audiens tristabatur nimis, eò quòd habebat secum filiam pulchram, juvenem & nobilem & intuentium oculis desiderabilem. *Hoc in metu cùm esset* S. Birgitta, *non habuit, quò confugeret, nisi ad Christum sponsum suum; qui eam jussit Romam mense integro perlustrare, quò alteram domum sibi quæreret: jamque mensis integer, biduo minùs, effluxerat, quem magno quidem, sed irrito in conquirenda domo labore transegerat.*

B

259 *Paratis igitur sarcinulis, publica peregrinorum hospitia adire meditabatur; quod tamen priusquam faceret, denuò ad Sponsum intensissimis precibus conversa, audire meruit, bono animo esset, fore quamprimùm, ut lætiora perciperet: nec mora:* Illicò quidam nuncius pulsavit ad ostium domûs portans litteras domini domûs, in qua consolabatur eam; scribens ei, quòd non recederet de domo, sed firmaret se & habitaret in eadem stabilis in omni pace & quiete. *S. Laurentii in Damaso titulum gessit ab anno* 1342 *usque ad annum* 1363 *Hugo Rogerii, Papæ Clementis VI frater, cognomento* Monstrius: *hic itaque* S. Birgittæ *in domo sua Cardinalitia, quam Romæ juxta Ecclesiam tituli sui, seu S. Laurentii in Damaso habebat, securè permanendi, misso, de quo suprà, eidem nuncio; facultatem fecit; cùm ipse Româ absens vel Avenione in curia fraterna, vel alibi fortè in Galliis degeret: Hugoni quidem Felix Contelorius in Elencho S. R. E. Cardinalium ab anno* 1294 *usque ad annum* 1430, *pag.* 76 sancti Stephani in Damaso *titulum tribuit; at* S. Laurentii in Damaso *titulus legitur apud Baluzium in Vita tertia Clementis VI tomo* 1 *Vitarum pag.* 286 *Paparum Avenionensium & tomo* 2 *titulo* 163 *in Charta Joannis, Galliæ regis, anni* 1351; *ubi & titulo* 172 *in charta executorum testamenti ejusdem Hugonis anni* 1364.

C

260 *Hæc contigisse, dixi suprà, eodem anno; quo Catharina,* S. Birgittæ *filia, Romam venit, seu anno* 1350. *Sanè ex verbis Ulphonis monachi in Vita S. Catharinæ num.* 9 *tom.* 3 *Martii pag.* 507 *ita loquentis:* Elapsis itaque ferè quinque annis, postquam B. Birgitta à patria

& à S Catharina,

fua Romam venerat (*venit autem eò ex dictis anno* 1346) tanto cœpit domina Catharina fervere desiderio ad Romam peregrinari, quòd præ suspiriis *&c: id consequi videtur: at negotium facessit idem Ulpho num.* 42 *& hæc scribens:* Cùm staret (*S. Catharina*) Romæ viginti quinque annis cum matre sua, omni reverentia nominanda S. Birgitta *&c: Si enim annis* 25 *Romæ mansit S. Catharina cum matre sua, anno* 1373 *defuncta, jam inde ab anno* 1348 *Romæ Catharina versata fuerit; quòd cum prioribus Ulphonis verbis haud satis cohæret, ne adeò loco alterutro Ulphonem aut erronèe aut saltem minùs accurate locutum fuisse, necesse sit. Bailletus in Vita S. Catharinæ ad diem* XXIX *Martii illam Romam venisse ait anno* 1348 *mense Augusto, quinquennio tamen postquam eòdem venerat* S. Birgitta: *verùm ab anno* 1346 *usque ad annum* 1348, *quinquennium numerari quî potest? In vita autem* S. Birgittæ *ad diem* VIII *Octobris, S. Catharinam matri suæ Romam comiti comitem fuisse, scribit: atque adeò secum ipse pugnat Bailletus, nisi geminam S. Catharinæ profectionem Romanam affinxerit. Multò minùs cum verbis Ulphonis monachi & anno* 1346, *quo Romam venisse* S. Birgittam *diserte affirmat Vitæ ejus Abbreviatæ auctor, componi potest Benzelii ex Chronologia Scondiæ Messenii hausta assertio, è qua, ut in Vastovium notat Benzelius pag.* 71, *Romam iverit S. Catharina anno demum* 1353.

D

261 *Papebrochius tom. Martii citato tum in Commentario ad Vitam S. Catharinæ prævio, tum in suis ad illam Annotatis rem indecisam reliquit: & sanè rem planè dubiam Ulphe monachus facit, verbis usus, ut apparet, contrariis invicem: revocari tamen ad concordiam videntur nicúmque posse, si dicatur Ulpho, annos* XXV, *quibus posteriore loco* S. Birgittæ *comitem adhæsisse Catharinam ait, ab anno* 1350 *usque ad annum* 1374 *numerâsse; relatis nimirum in illum numerum tam anno* 1350, *quo Catharina è Suecia Romam abierit, quàm anno* 1374, *quo unà cum matris suæ exuviis in Sueciam rediit, qua de re paulò post verba citata fermo Ulphoni est: hoc enim pacto, si S. Catharinam è Suecia discessisse ponas mense E. C. Aprili vel Maio anni* 1350, *indeque annos numeres usque ad anni* 1374 *mensem Julium, quo ipsa Octavam SS. Petri & Pauli Vastenam rediit, ad annum* 25 *jam inchoatum attinges. Atque hæc quidem verborum Ulphonis interpretatio verisimilior mihi apparet, quàm si pro quinquennio tricennium altero (vide num. superiorem) loco legendum dixeris. E duobus itaque annis, quorum alterutro Romam venerit S. Catharina, mavelim invisura, nimirum* 1348 *&* 1350, *magis mihi posterior placet, qui id etiam singulare habet, ut infinitam propè hominum multitudinem Romam revocârit ob celebratum tunc primùm anni quinquagesimi Jubilæum, quò hujus lucrandi spe Gerlacus Thunasson, rei militaris apud Suecos præfectus (Marschalkum Ulpho nominat) & alia hinc è Suecia nobiles domina allecti, unà cum S. Catharina profecti fertassis fuerunt. Hanc autem, quam vere videri mihi similiorem, jam dixi, opinionem ex S. Catharina ad matrem accessûs, quem ex Ulphone jam jam describam; adjunctis, confirmabo, emendato, prout licebit, altero Ulphonis loco.*

E

262 *Scribit Ulpho, S. Catharinam, anno, ut dixi; circiter quinto à discessu Matris suæ, superato*

AUCTORE J. B.

filia sua, eadem invisitur.

ut scribit Ulpho,

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

penato mari, & peragrata Alemania & Italia parte Romam pervenisse mense Augusto: sed ibi Matrem, utpote inde absentem, frustra quæsivisse: incidisse tamen forte fortunâ post dies octo in Petrum Olavi, matris suæ confessorem, ac postridie unà cum illo Matrem adiisse, quæ tum peregrè profecta erat. Eo denique tempore, *ait Ulpho monachus in Vita S. Catharinæ num.* 12, sancta & Deo digna mater ejus B. Birgitta apud Bononiam in monasterio Sarpensi, ad correctionem abbatis & conventûs ejusdem loci, ex præcepto Christi aliquamdiu moram traxit, cum venerabili patre suo spirituali domino Petro Olavi (*qui interim Romam redierat*) & paucis aliis de familia sua. *Et paulò post num.* 13. Sequenti verò die (*nono post suum in Urbem adventum*) ad visendum dominam Birgittam, unà cum domino Petro ad monasterium prædictum repedârunt. Suscepti reverenter ab abbate loci illius, propter devotionem dominæ Birgittæ, cujus exhortationibus sanctis ad meliorem vitam jam conversus fuerat, per aliquot dies ibi infimul steterunt, *dum Romam inde* S. Birgittæ *consilio unà omnes redierunt. Hujusmodi est Ulphonis, Vastenensis monachi, de S. Catharina ad* S. Birgittam *matrem suam accessu narratio.*

B

263 *Sed mendi hîc aliquid cubare jam pridem advertit Papebrochius in Annotatis ad Vitam S. Catharinæ. Ecquod enim tandem illud est Sarpense apud Bononiam vel in Bononiensi territorio monasterium, cujus nominis nullum aut exstare illic modò, aut exstitisse olim sciunt? In Vita ejusdem Sanctæ ab Hermann edita cap.* 5 vocatur Parpense, *uti & in Vita ejus typis anno* 1485 *Lovanii edita. Surius ad diem* XXIV *Martii, forte quòd hujusmodi monasterium ignoraret, solummodò ait S. Catharinam Matrem suam invenisse Bononiæ, operam illic dantem, ut abbatem quendam ejusque fratres ad bonam frugem reduceret, quo fere etiam modo Bailletus loquitur: Papebrochii verò in hunc Vitæ Catharinæ locum hæc Annotatio est:* Ignotum nomen (*monasterium nempe Sarpense*) omnibus Italis & Bononiensibus scriptoribus, quos quidem licuit perscrutari: admodum autem vereor, ne corruptum sit, & quamvis Parma totius Mutinensis comitatus districtu à Bononiensi dirimatur territorio, haud tamen adeò magna est locorum distantia, ut illius ævi (*seculi* XV) scriptor in Suecia attendere ad eam potuerit (*mallem dicere: non attendere ad eam nequiverit*) idcóque suspicor legi hoc loco debere "Par-„mensi.„

C

264 *Quod Papebrochius veritus est, ne scilicet monasterii, in quo Matrem Catharina invenit, corruptum sit nomen, vereor & ego summopere: potuisse verò Ulphonem, hominem Suecum seculi* XV, *in assignando istius monasterii situ errare, mihi quoque verosimillimum est: at pro* Sarpensi, *aut, si velis,* Parpensi, *legendum esse* Parmensi, *ne Papebrochius suspicatur, minùs arridet, malimque substituere* Farfensi, *quod monasterium & in Italia situm est, & S. Birgittæ tempore erat non incelebre; ut, si Ulphonis verba transcribentium ipsius de Vita S. Catharinæ lucubrationem vitio non sint corrupta, ipsemet etiam Ulpho in unius aut alterius litteruli errorem facilè potuerit incidere. Sed non ob hoc solùm pro* Sarpensi *aut* Parpensi *monasterio, aut* Parmensi *denique legendum reor* Farfensi. *Abbas enim, ad cujus emendationem Ulpho scribit,* S. Birgittam, *Christo jubente, Româ egressam, videtur idem ipse, cui* S. Birgitta *sequentem ex Dei nomine revelationem exhibuisse scribitur à Petro Alvastrensi Revelat. Extravag. cap.* 105. *Tunc cap. mox citati sic habet:* Verba Christi, quæ retulit S. Birgitta abbati de Farfa, ut se corrigeret. *Hæc autem sic ibi describuntur:* Christus loquitur: Tu, domine abbas, deberes esse speculum religiosorum, sed tu es caput meretricum; hoc patet in filiis, pro quibus es infamatus. Tu deberes esse exemplum pauperum, & distributor indigentium, sed ostendis, te esse de eleëmosyna magnum dominum. Hoc patet, quia magis inhabitabas castra, quàm claustrum. Tu deberes esse doctor & mater fratrum tuorum, & factus es vitricus & noverca. Tu ludis in delitiis & in pompa, illi autem afflicti murmurant tota die. Ideò nisi te correxeris, te deponam de castris & cum minimis fratribus non habebis consortium, nec ad patriam tuam, ut credis, redibis, nec patriam meam introibis. *Addit Petrus Alvastrensis:* Et sic omnia evenerunt.

D

265 *Item abbas idem videtur esse, de quo Revelationum Extravag. cap.* 97. Christus præcipit Sponsæ suæ ire à Roma ad Castrum Novum abbatiæ Farfa dicens: Vade, quia camera pro te parata est. Cumque venisset ibi cum domino Petro confessore suo, & familia sua, tunc à fratribus illius monasterii cum maxima difficultate obtinuit ad inhabitandum unum vile tugurium, allegantibus non esse consuetudinem eis cum mulieribus cohabitare. Tunc Christus apparens ei dixit: Hæc est camera salutis, in qua promereri poteris & addiscere sublimia. Ut sicut priùs inhabitabas domos altas & pulchras, sic nunc experiri poteris, qualia Sancti mei in speluncis habitantes patiebantur. Quæ adimplevit præcepta Christi ac eis obedivit. *Dubium non videtur, quin utroque hoc capite de eodem* S. Birgittæ *ad Farfense monasterium, Ord. S. Benedicti, in agro Sabinensi & ducatu Spoletino ad fluvium Farfarum situm & quadraginta circiter passuum millibus ab Urbe distans, à quo haud procul abest Castrum Novum ad idem monasterium pertinens, accessu agatur. Si verò utroque capite dicta cum verbis Ulphonis conferre libuerit, non pauca occurrunt adjuncta, quibus utrobique tum à Petro Alvastrensi, tum ab Ulphone agi de eodem Farfensi monasterio, colligatur.*

E

F

266 *Nam primò idem utrobique monasterium memorari suadet, ut dixi, nominum affinitas maximè, & unius aut alterius litterulæ error vel in Ulphonem, hominem Suecicum & rerum Italicarum minùs fortassè peritum, vel in eos, qui non satis cautè lucubrationem Ulphonis descripserunt, cadere facilè potuit. Dein* S. Birgitta *accedens ad monasterium, de quo Ulpho, comites habuit Petrum Confessorem suum & paucos de familia, quod etiam de* S. Birgitta *ad Farfense monasterium accedente Petrus Alvastrensis tradit. Tertiò eodem Petro teste,* S. Birgitta *monasterium Farfense, vel Castrum Novum accedens principio minùs humanè à monachis exceptæ fuit, ut vix in vili tugurio tum morari ipsi per monachos licuerit: at hoc ipsum innuere videtur Ulpho sequentibus verbis:* Suscepti (*S. Catharina scilicet ejusque comites*) reverenter propter devotionem dominæ Birgittæ, cujus exhortationibus sanctis ad meliorem vitam jam conversus fuerat; *ita ut innuere his verbis videatur Ulpho*

S.

AUCTORE J. B.

A S. Birgittam, *principio abbati minùs notam, minùs etiam humanè; ſed poſt, perſpecta ejus ſanctitate, abs abbate humaniùs habitam ſuiſſe.*

legendum videtur

267 *Quarto videtur ſignificare Ulpho, Petrum confeſſorem poſtridie, quàm S. Catharina in templo S. Petri Roma occurrerat, una cum eadem reditum ad monaſterium, in quo* S. Birgitta *verſabatur, non inchoâſſe tantùm, ſed & perfeciſſe; ita ut monaſterium iſtud, de quo Ulpho, haud longius, quam unius diei itinere ab Urbe diſſitum ſuiſſe videatur: verba Ulphonis hæc ſunt:* Sequenti verò die ad viſendum dominam Birgittam unà cum domino Petro ad prædictum monaſterium repedàrunt, *ſeu redierunt, non redire cœperunt: ſequuntur autem proximè verba paulò ante relata:* ſuſcepti reverenter *&c: Atqui Farfenſe monaſterium ex Baudrando* 13 (*in alia editione* 20) *tantum circiter milliaribus Italicis Româ diſtat; atque adeò ne unius quidem diei itinere: contrà verò Bononia* 192, *atque adeo quot uno die peragrari nequeunt. Vero igitur ſimile ſit, monaſterium illud ab Ulphone apud Bononiam per errorem ſuiſſe collocatum; ſi quidem hic error imperito alicui Ulphonis interpolatori adſcribi non*

B *debeat. Denique ipſe auctor Chronici Farfenſis tom. 2 part. 2 Scriptorum rerum Italicarum inſerti, & ultra ſeculum* XII *non extenſi, opus ſuum inſcripſit* Chronicon Pharphenſe, *ex qua voce, omiſſa aſpiratione, ſcriptum ſuiſſe* Parpenſe, *ut apud Hormann legitur, veroſimillimum apparet.*

Farfenſi.

268 *Et his quidem de cauſis univerſim atque conjunctim conſideratis, in citato Ulphonis loco reponendum* Farfenſe *pro* Sarpenſi, *aut* Parmenſi *monaſterio inducor, ut credam. Reſtat, ut his poſitis, opinionem, quæ S. Catharinam Romam veniſſe anno potiùs* 1350, *quàm* 1348 *ſtatuit, confirmari hinc, quod ſuprà pollicitus ſui, oſtendam. Id verò ſic brevibus præſto. Cùm Mauremin Farfenſi ex dictis monaſterio S. Catharina inviſit, præerat monaſterio abbas aliquis, à quo honorificè fuit excepta: id verò locum habere non potuit anno* 1348; *potuit autem anno* 1350. *Sic enim lego tom. 2 Scriptorum rerum Italicarum parte 2 pag.* 298 *in Indice abbatum Farfenſium ad annum* 1332. Johannes IV abbas LXIV præfuit annos VIII &c, eo mortuo, conſtitutus fuit adminiſtrator abbatiæ Arnoldus, monachus Cluniacenſis, qui præfuit annos XV. Cujus tem-

C pore, anno ſcilicet MCCCXLVIII, monaſterium Farfenſe miſerabiliter collapſum ſpiritualiter & temporaliter fuit, ſicut legitur in quodam inſtrumento petitionis per monachos Farfenſes factæ Johanni abbati Sublacenſi. *Igitur nullus erat abbas in Farfenſi monaſterio anno* 1348. *Erat autem anno* 1350, *ad quem annum in eodem Indice ſeu Catalogo ſequitur:* MCCCL. Arnoldus abbas LXV ex adminiſtratore factus abbas præfuit annos V. *En abbatem, de quo Petrus Alvaſtrenſis cap.* 105, *& quem exterum Farfenſibus fuiſſe, indicat his verbis:* Nec ad patriam tuam, ut credis, redibis.

Sacerdotes abſolutionem peccatorum procurat. quam negatur

269 *Eodem anno* 1350, *quo innumera hominum multitudo Romam venit Jubilei lucrandi causâ, contigit, ut Petrus* S. Birgittæ *confeſſor à Vicario Pontificis ad excipiendas Suecorum confeſſiones, collatâ omni, quam poterat illi conferre vicarius abſolvendi poteſtate, deputaretur. Accidit autem, ut in ea hominum multitudine Suecus quidam peccata Petro confiteretur, ſed adeò gravia atque enormia, ut illorum abſolutionem reo im-*

perturi noluerit Petrus: reus verò, ut legitur in Declaratione capitis 71 *libri* 6 *Revelationum*, acceſſit ad dominam Birgittam, conquerendo, quòd clericus ille nollet eum per beneficium abſolutionis juvare. *Miſerta hominis* Birgitta ſe proſtravit in oratione interpellando pro ſupradicto clerico & pro illo ſceleſto peccatore. Et in eodem puncto audivit vocem Patris de cœlis dicentem: Dic clerico ex parte mea; diligenter expediat omnes venientes ad eum ex linguâ & natione ſua, injungendo eis pœnitentiam ſecundùm gratiam ſibi collatam, & ſecundùm dictamen ſuæ rectæ rationis, & ſecundùm quod ipſe pœnitens portare poteſt, & abſolvat ſecurè, donec aliquis talis peccator venerit, de quo eum præmonere facio, dicendo: Iſtum noli abſolvere. Caveat tamen ſibi pro cenſuris Eccleſiæ manifeſtis & notoriis criminibus, quæ judicari debent publicè ab Eccleſiæ prælatis.

Petrus Olavi, anno 1350 *Suecorum Romæ confeſſarius*

E 270 *Hæc Petrus Alvaſtrenſis, quem Declarationum Additionumque* S. Birgittæ *Revelationibus ſubnexarum auctorem diximus, non de ſeipſo, ut vult Vaſtovius in Vita Aquilonia, ſcribit, ſed de Petro Olavi* S. Birgittæ *confeſſore & magiſtro, & Vaſtenenſi dein confeſſore generali, ut dictum eſt num.* 229. *Vicarius autem Pontificis, Clementis VI, Avenione ſedentis, qui Petro Suecorum confeſſiones anno Jubilei* 1350 *Romæ excipiendi munus injunxit, idem videtur ac ille, de quo Revelationum Extravag. cap.* 102 *hæc leguntur:* Cùm quidam epiſcopus Urbevetanenſis, tunc pro domino Clemente Papa in alma Urbe vicarius exiſtens, aliquas revelationes B. Birgittæ divinitus revelatas haberet, nec multùm ad illas attenderet; tunc B. Birgittæ oranti Chriſtus apparuit his verbis dicens: Audi Birgitta, quia voluntas mea eſt, futura hominum aliqua tibi eſſe revelata. Ideò ſcias, quòd iſte epiſcopus numquam habebit illud, quod temporaliter totis viribus & affectibus ſui cordis deſiderat, imò illa, quæ congregavit, derelinquentur ab ipſo & morietur in loco non ſuo.

à vicario Papæ conſtitutus non missus

271 Et accidet ei ſicut cani, quem cùm homo vult decipere, primò ungit ferrum carne pingui, quod canis devorare volens ſtrangulatur à ferro. Sic diabolus oſtendit iſti epiſcopo delectabilia mundi eſſe ſuavia in corde & omnia, quæ habet, decere ſtatum ſuum. Ideò nihil relinquere propoſuit pro anima ſua de jocalibus ſuis, donec morte arctatus relinquet omnia ſine fructu. Expecta igitur & videbis omnia iſta, quæ tibi dixi. Poſt paucos dies epiſcopus ivit Avinionem; ibi vitam finivit & theſauros reliquit invitus. *Ughellus tom.* 1 *Italiæ ſacræ editæ col.* 1474 *Pontii Perroti epiſcopi Urbevetani & Pontificis in Urbe vicarii, qui anno* 1349 *jubilei portam ſanctam aperuerit, meminit, ſed ubi gentium, aut quo anno è vita diſceſſerit, non exponit. Matthæus vero Villanius tom.* 14 *Scriptorum rerum Italicarum lib.* 1 *Hiſtoriæ ſui temporis cap.* 29 *hunc Pontium Perretum appellat virum honeſtum & magnæ auctoritatis, cui anno* 1349 *Clementem VI facultatem feciſſe addit contrahendi moram temporis, quo peregrinis in Urbe, ut jubilei gratiam conſequerentur, ex præſcripto Pontificis permanendum erat. Vero itaque admodum ſimile eſt, à Pontio Perroto anno* 1350 *Suecorum confeſſionibus audiendis deſtinatum fuiſſe Petrum; S. Birgittæ confeſſorem; cùm verò Pontio in epiſcopatu ſucceſſerit ſecundum Ughellum Joannes anno*

F 1359,

AUCTORE J. B.

1359, *verosimile sit, Pontium sub eumdem annum obiisse Avenione, atque adeò sub eumdem annum quoque ejus mortem* S. Birgittæ *fuisse revelatam. Porrò ex iis, quæ de* S. Birgitta *num.* 269 *dicta sunt, colligere licet, quantâ in proximi salutem, maximè popularium suorum Romam adventantium, curâ studioque incubuerit. Haud minùs equidem de filia sua Catharina in virtute progressu & salute tum verbis, tum exemplo sollicitam fuisse, patet ex Vita Catharinæ, per Ulphonem monachum scripta & apud nos tom.* 3 *Martii à pag.* 505 *recusa, è qua hanc in rem, silente passim de rebus, à* S. Birgitta *hoc tempore Romæ gestis, ejus biographo Birgero, nonnulla hic delibabo. Fusius quidem ea de re Ulpho agit, sed pauca, quæ ex eo proferam, ut de reliquis conjici possit, sufficiura existimo: sic itaque Ulpho in Vita S. Catharinæ num.* 21 *& seq.* Ipsa ergò venerabilis domina, cùm marito esset viduata, morte intercedente, & staret Romæ cum matre sua S. Birgitta, cœpit vivere tamquam in monasterio sub cura Matris

B suæ, quam novit spiritu Dei illustratam, & divinarum virtutum charismatis decoratam. Præceptorem verò habuit magistrum Petrum confessorem Matris, cujus monitis, doctrinis & salutaribus consiliis totaliter, tamquam vera obediens se humiliter conformabat. Matris verò suæ vitam & mores, tamquam speculum sine macula semper est intuita, cupiens mores actusque suos dirigere ad exemplum ejus & eam sanctis pœnitentiæ exercitiis imitari.

de silentio 272 Ex ea namque certis temporibus silentium observare didicit, sciens, quòd silentii virtus confert pacem cordis cultumque justitiæ, & inter proximos pacem nutrit atque custodit. Nam nisi homo valdè diligenter ori suo custodiam adhibeat, gratuita bona, quæ habet, citò dissipabit, & in multa mala corruet. Rationabilia verò & pauca verba interrogata respondebat, sed ædificatoria de voluntate Dei & præceptis tractantia. Omnibus, maximè pauperibus & peregrinis, familiariter & humiliter loquebatur, observans illud Sapientis: Omnis narratio tua sit de præceptis Altissimi. Unde, cùm staret Romæ, pauperes & peregrinos dulciter confovebat, plurimos de patria adventantes, non tantùm eleëmosynis, sed dulci & familiari colloquio recreabat: exhortans eos ad patientiam & amorem Christi: sæpiùs inculcans eis, quòd continuam recordationem amarissimæ Passionis Christi & mandatorum Dei observantiam specialiter haberent. De uno mentionem facio, quem tunc peregrinum pauperem pluries vocavit in cameram suam, Euangelium sibi relegens & Vitas Sanctorum & mandata Dei explicans, ad vitanda septem mortalia peccata summopere invitabat. Hic quidem cum ea ad patriam rediens, in monasterio Watzstena frater conversus bonam militiam Christi militans, multa laudabilia de ejus sanctitate fratribus recitare consuevit. *Hæc inter annum* 1350 *&* 1352 *contigisse videntur: anno enim* 1350 *annos nata erat octodecim, ut Ulpho scribit num.* 10: *postquam autem, quæ proximè hic de S. Catharina ex numm.* 21 *&* 22 *recitata sunt, scripsit, de eadem mox ita loqui pergit num. seq.:* Cùm autem hæc laudabilis domina Catharina staret Romæ, vivente matre sua Birgitta, licèt juvenis esset, ut puta viginti annorum *&c.*

S. Catharinæ. 273 *Rursum audi Ulphonem numm.* 34 *&* 35. Consuevit etiam mater sua sanctissima B. Birgitta juvenem & tenellam secum ad hospitalia ducere, ubi ipsa Mater sua plagas & ulcera infirmorumque vulnera sine horrore manibus suis devotè pertractavit, beneficia plurima & verba consolatoria eis conferendo: ostendens sibi adhuc juveni exemplum, qualiter similia pauperibus & infirmis facere deberet propter Deum in omni ætate ventura. Et si quando aliqui Matrem piam hujus venerabilis dominæ arguebant pro eo, quòd teneras filias secum duceret ad domos pauperum & infirmorum, timentes, eas aliqualiter posse inficì fœtoribus infirmorum, respondit benignè eis dicens, quòd ideò filias suas ad domos infirmorum duceret, ut addiscerent servire Deo in pauperibus & infirmis. Unde satis credibile est de hac venerabili domina, S. Birgittæ filia, quòd, accrescente ætate, secum crevit infirmorum & personarum pauperum miseratio, eas sedulò visitando, verba consolatoria exhibendo, & eorum inopias piis eleëmosynis relevando, sanctæ Matris suæ vestigia in his, prout potuit, devotè imitando. D

274 Verba autem matris S. Birgittæ, quæ audierat, & opera pietatis, quæ in Matre viderat, cor ejus pietate transfixerant ita, quòd erat pauperum inopiæ toto corde valdè compatiens & dolentibus in sermone condolens & operibus subveniens beneficia largiter impendendo. Nam ipsa quoque Matre sua super durum pavimentum dormiente, ex pia filiali compassione de nocte secretò surrexit, ponens sub costis & renibus caputium suum, duritiam pavimenti temperando... Felix igitur Mater, quæ mundo talem filiam propagavit; imò multo felicior, quia eam suis sanctis exemplis & tanctimoniâ vitæ Christo omnium Deo spiritualiter generavit, & ejus sancto servitio adaptavit. *Plura his addi possent ex Revelationum libris, quibus singularis* S. Birgittæ, *Romæ exsilientis, erga filiam Catharinam cura studiumque illustrari possent: sed hisce supersedeo, quòd de iis ex jam dictis judicium ferre cuilibet sit promtum. Sed neque absentes in Suecia liberos ad virtutis culturam existimulare pia & sollicita Mater prætermisit: testantur id Institutiones & Admenitiones, quas* S. Birgitta *ad filium Birgerum Româ perscripsit, quas habes suprà num.* 77 *& seq. Verùm quo anno has* S. Birgitta *scripserit, me equidem latet: earum tamen hic meminì propter eam, quam habent cum superioribus affinitatem.* F

liberorumque in Suecia absentium sollicita.

§ XIX. Quem tenuerit Romæ S. Birgitta vivendi modum: iter ejus Assisium.

Linguam Latinam discit.

Quem vitæ modum & quàm austerum S. Birgitta *Romæ tenuerit, partim ex jam dictis § superiore intelligi potest, partim Birgerus ejus biographus tradit: hic num.* 24 *sic habet:* Egressa igitur de patria crebris consolationibus meruit relevari: nam præceptum sibi fuit assuescì scolis Grammaticalibus, ubi beata Agnes ad obediendum & informandum data sibi fuit solacium & magistra. Tantum autem profecit in brevi, quòd scivit ex parte intelligere & proferre sermonem, *nimirum Latinum. S. Agnetem* Birgittæ *datam fuisse in magistram, cujus in agendis consilia sequeretur, refertur etiam lib. Revelationum Extravag. cap.* 63

his

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

A *his verbis:* Sta ergò ſtabilis & obedi Agneti in conſiliis, quæ dat tibi in ſpirituali viſione: *de ſtudio autem à* S.Birgitta *lingua Latina addiſcenda adhibendo monet eam B. Virgo lib. 6 cap.* 105, *ubi hæc illi quidem, ut loca ſancta Romæ viſitet, permittit; ſed ita, ut Grammatica ſtudium propterea non deſerat.* Verumtamen, *inquit ibi*, Filia, non dimittas propter hæc ſcholas tuas in Grammatica, nec patris ſpiritualis tui ſanctam obedientiam. *Quo denique Lingua Latina præceptore uſa fuerit, explicat Alphonſus Giennenſis epiſcopus in Epiſtola ad reges lib.*8 *Revelationum præfixa cap.* 3. Alter verò, *inquit*, pater ſpiritualis iſtius Dominæ erat quidam Presbyter de Suecia, virgo etiam venerabilis & ſanctiſſimæ vitæ, qui totam domum prædictæ Dominæ regebat, & eam cum filia ſua Grammaticam & cantum ex præcepto Chriſti docuit, *nimirum Petrus, Vaſtenenſis poſtea confeſſor: nam de Petro Alvaſtrenſi egerat paulò antè Alphonſus.*

ac eccleſias viſitans.

B 276 *Non eo dumtaxat tempore, quo lingua Latina præcepta diſcebat, Romanas eccleſias, quod numero ſuperiore innui, pia Vidua ſedulò viſitare conſuevit, ſed & omni eo tempore, quo Roma verſata eſt.* Viſitabat namque, *inquit Birgerus num.* 25, cum omni devotione & aſſiduitate loca Sanctorum cum labore ſibi ſatis magno: hoc ſemper obſervans, quòd non libenter in via cum aliquo loquieretur, nili fortè interrogata, & tunc pauciſſimis verbis loquenti ſibi reſpondebat. *Illam etiam à ſedulitate in frequentandis Romanis eccleſiis laudat Alphonſus, Giennenſis epiſcopus, in Epiſtola paulò ante laudata inquiens:* Et ſic ad Romam peregrinando devenit, ad ſtandum ibi in vita pœnitentiæ, & ad viſitandum humiliter limina Apoſtolorum, & reliquias aliorum Sanctorum; *uti & Bonifacius IX in Bulla Canonizationis:* Romæ inſuper degens non rigorem frigoris, non æſtivos calores, non impedimenta viæ lutoſæ, non pluviarum aut nivium ſeu grandinum aſperitates curans, ſtationes per Eccleſiam ordinatas, variaſque alias ſanctas eccleſias, licèt eques pro ſuis facultatibus ire potuiſſet, tamen ſupra extenuati corporis vires enitens, peditans viſitavit quacúmque die. *Addit Alphonſus, id illam ea feciſſe modeſtiâ, ut non modò neminem per viam alloqueretur, ut ex Birgero mox narravi, ſed etiam, ut nec oculos attollere, niſi obtentâ confeſſarii, qui ei tunc comes adhærebat, veniâ, auderet, quod ad commendandam ſummam ejus obedientiam facit.* Propter quod ipſa, *inquit*, in tantam humilitatem & obedientiam & perfectam mortificationem ſuæ voluntatis devenit, quòd, quando ibat per Indulgentias & ſanctuaria, ſociata ſemper cum prædicto presbytero (*Petro, Vaſtenenſi poſtmodum confeſſore*) ſuo patre ſpirituali, non audebat elevare aſpectum oculorum ſuorum de terra, niſi priùs requisiſſet & obtinuiſſet ad hoc ſpecialem licentiam ejuſdem ſui patris ſpiritualis.

cœleſtibus favoribus

277 *Verùm non ſine divinarum conſolationum viſionumque fructu impenſus à* S. Birgitta *viſitandis eccleſiis, honorandiſque Sanctorum reliquiis labor fuit. Specimina varia hinc inde Revelationum libris inſerta ſunt: en ex iis aliqua: Lib. 7 Revelationum cap.* 2 *dicitur, cùm eſſet in templo S. Mariæ Majoris feſto Virginis Purificatæ, vidiſſe in ſpiritu rapta honores, quos ea die in cœlis ſpiritus Angelici B. Virgini ob doloris gladium à Simeone prædictum exhibebant: Lib. 6 cap.* 104 *dicitur, cùm monaſterium S. Pauli extra muros adiiſſet, atque ibi è S. Anna reliquiis dono acceptiſſet, à S. Anna ſibi apparente audiiſſe:* Reliquiæ verò meæ, quaſque habes, erunt diligentibus in ſolatium, donec Deo placuerit eas altiùs honorare in reſurrectione noviſſima. *Eodem lib. cap.* 108 *dicitur illi apud ſepulcrum S. Stephani* (*ſitum eſt in Eccleſia S. Laurentii in agro Verano juxta viam Tiburtinam*) *eranti S. Stephanus apparuiſſe, ac peregrinationem Hieroſolymitanam prædixiſſe. Hujuſmodi & alia nonnulla ex Revelationum libris, quæ in Eccleſiis S. Mariæ Majoris, S. Petri &c contigerint, refert Burlamachius in Vita* S.Birgittæ *lib.* 2 *cap.* 2. *De Crucifixo* S.Birgittæ *in Eccleſia S. Pauli locuto vide Durantum de Viſionibus cap.* 10. *Divinitus etiam excitate percuſſus fuit comes quidam, qui S. Catharinam, una cum Matre ſua ad lucrandas indulgentias in templo S. Laurentii extra muros egreſſam, vi rapere conſtituerat; ſed viſum iterum ad* SS. Birgittæ *& Catharinæ preces obtinuit, qui id coram Urbano V* (*ſedit ab anno* 1362 *uſque ad annum* 1370) *faſſus fuit. Vide Ulphonem in Vita S. Catharinæ tom.* 3 *Martii pag.* 509 *& ſeq. num.* 25 *& binis ſeqq.*

F

ſæpe honoratur.

278 *Præmonita tamen erat* S. Birgitta *à S. Catharina de inſtante periculo: ſed illa, utpote à Deo edocta, tutum fore iter, quo conſtituerat, ſpreto periculo, animosè perrexit. Non raro, quod ſibi in publicum prodeuntibus à petulantium procacium que hominum inſultibus, ut innuit Ulphonius num.* 23 *&* 24 *Vitæ mox citatæ, timerent, habebant: propterea tamen ab eccleſiarum viſitatione non abſtinuere, vel à Deo, ut in caſu ſub finem num. ſuperioris relato, contigit, vel à Deipara Virgine ad illam aut monita aut animata: nam & hoc poſtremum ſubinde accidiſſe, diſcimus è lib.* 6 *cap.* 105, *ubi Deipara* S. Birgittam *ſic allocuta dicitur:* Cur ſic turbaris, Filia? Reſpondit illa: Quia non viſito loca iſta ſancta, quæ ſunt in Roma. Et Mater. Permittitur, inquit, tibi viſitare loca iſta cum humilitate & devota reverentia, quia in hac Roma majores ſunt indulgentiæ, quàm homines credere poſſunt, quas Sancti Dei glorioſo ſanguine ſuo & precibus à Filio meo impetrare promeruerunt. *Contigiſſe id ſub initium adventûs* S. Birgittæ *Romam, cùm lingua Latina præceptis perdiſcendis inſudabat, oſtendunt poſtrema citati capitis verba:* Verumtamen, Filia, non dimittas propter hæc ſcholas tuas in Grammatica, nec patris ſpiritualis tui ſanctam obedientiam.

viſa invertendum atium

279 *Denique quantâ pietate, animique in Deum deſixi ardore hujuſmodi ſacra loca obire* S. Birgitta *conſueverit, colligi facilè poteſt ex ſchedula Nicolai de Urſinis, comitis Nolani, qui* S. Birgittæ *familiaritate uſus fuit, ad Alphonſum, Giennenſem olim epiſcopum, miſſa, in qua hac de re ille teſtatur ſequentia apud Hermannum pag.* 814. Cùm magis notis referre intenderem, quod proferendum fuit ultimo loco deſcribo. Nonne memor es, pater, quòd dum exiſtentibus nobis pariter in Perusia & etiam in Tuderto de hac alma Domina miranda narrabas, & præcipuè de eo, quod tibi retulerat Joannes de Pornacio, ob Chriſti amorem pauper, quòd quadam die, ſi bene recolo, à te & à me ipſe adjuratus, aſtrictus causâ obedientiæ protulit, quòd, aliquibus tunc annis elapſis, dum Lateranenſem eccleſiam viſitaret, apud Co-

AUCTORE J. B.

liſeum obviam habuit Dominam prælibatam, quam intuens ſplendidiſſimi radii circumquáquo caput ejus & corpus per modum, quo à ſole procedunt, cùm bene intueretur, exibant, efficaciùs in ipſa reſpiciens & figens greſſus, non quòd ſolum hæc viſio perduraret, imò elevata à terra, ipſam vehi, non meare, perſpexit, à quo autem videre non potuit. Pòſt eam etiam intuens æquè radii à capitis tergo fulgebant, & ne eſſet de viſione dubius, iterum permiſit Dominus illud idem ipſum videre. Nam cùm Domina ipſa eſſet in via, quà à S. Maria Majori ad ſanctam Crucem in Jeruſalem itur, obvius fuit ei ipſe Joannes, qui radiantem vidit eam, ut ſuprà.

elevari in aëre.

280 *Contigiſſe & ſæpè aliàs, ut* S. Birgitta *in aërem elevata apparuerit, teſtatur Bonifacius IX. ad comitis Nolani mox recitatum teſtimonium etiam verosimiliter reſpiciens, in Bulla Canonizationis ita de* S. Birgitta *loquens.* Fuit quoque hæc admirabilis vidua, dum orationi & contemplationi vacaret, per pleraſque devotas perſonas elevata à terra per hominis menſuram vel circitèr cum ſplendida & radiante facie ſæpe viſa. *Fallum idem, quod ſuprà comes Nolanus primo loco retulit, deſcribere videtur etiam Birgerus num.* 28. *Eſt enim ſubſtantia illius eadem, congruitque locus, qui comiti Nolano Coliſeum eſt, Birgero verò inter Campum Floræ & S. Joannis (Lateranenſis) eccleſiam, quos Coliſeum interjacet. Similiter* S. Birgittam, *cùm adhuc in patria eſſet & in monaſterio Alvaſtrenſi, in ſublime elevatam conſpectam fuiſſe, habet Additio ad cap.* 55 *Revelationum Extravagantium.* Item frater Gerrechinus vidit ſemel in dicto monaſterio Alvaſtra dominam Birgittam elevatam in aërem & de ore ejus flumen egrediens. Et tunc, ipſo orante, audivit in ſpiritu dicentem ſic: Hæc eſt mulier, quæ à finibus terræ veniens propinabit innumerabilibus gentibus ſapientiam.

B

Peccata ſua & aliorum

281 *Birgerus de* S. Birgitta, *Roma commorante, agens, poſtquam illam à modeſtia, à verborum parſimonia & cautela, à frequenti etiam ob leviores culpas confeſſione & pœnitentia num.* 25 *commendavit, dein binas, quibus à Deo ornata fuit, prærogativas ſingulares refert; alteram, quâ, ſi forte verbo peccabat, diffuſo mox per os amarore quodam, delicti admonebatur: alteram, quâ, ſi fortè alius cum illa colloquens verbis Deum offenderet, etiam id ex ingenti quodam ita loquentis fœtore intelligeret.* Quando verò, *inquit*, aliquid loquebatur, quod eſſet offenſa Dei, ſtatim ſentiebat in ore ſuo amaritudinem maximam quaſi ſulphuris, ſciens, ſe in hoc Deum offendiſſe, & reducens ad memoriam illud verbum ad aquas ſalutaris confeſſionis cucurrit ciciùs, ſicut cervus *&c.* Similiter ſi aliquis loquebatur ei aliqua verba vicioſa vel doloſa, quæ Deum offenderent, ſtatim ſenſit in naribus fetorem horribilem ſulphuris, quem vix poterat tolerare, hoc habens pro ſigno, quòd Deus erat offenſus in verbis illius perſonæ, de cujus ore procedebat ignis & ſulphur immundæ locutionis ad nares Sponſæ Dei, quibus Spiritus Domini morabatur.

C

ſenſu percipit.

282 *Hujuſmodi factum aliquod narrat Petrus Alvaſtrenſis Revelationum Extravagantium cap.* 81 *ſequentibus verbis:* Hoc magnum de Spiritus Sancti gratia habuit Sponſa Chriſti, quòd, quoties approximabant ei homines, pleni ſpiritu immundo & ſuperbo, ſtatim ſenſit tantum fœtorem, & in ore tam amarum habuit ſapo- D rem, quòd vix ferre poſſet. Unde quidam plenus peccatis, cùm conſediſſet ei, quærivit dicens ei: Quid eſt de ſpiritu, quem diceris habere, utrum eſt à te, aut ab aliquo alio, aut fortè à dæmone? Sed illa vix ferre valens fœtorem ejus ait: Fœtidum habes habitatorem & fœtida ſunt, quæ procedunt de ore tuo. Pœnitentiam igitur age, ne tibi ſuperveniat ultio Dei. Qui nimis iratus recedens; cùm autem ſe ſopori dediſſet, audivit dæmonum voces innumerabilium dicentium: Trahamus iſtum ad loca porcorum, quia ſpernit monita ſalutis; qui, rediens ad ſeipſum, correxit ex gratiâ Dei vitam ſuam criminoſam. Et poſtea odor bonus, fœtore ſublato, reverſus eſt. *Lib. item 6 Revelationum cap.* 87 *hæc leguntur:* Quodam die cùm Sponſa conſediſſet cuidam epiſcopo & aliis nobilioribus, ſenſit tunc fœtorem abominabilem quaſi de putredine ſquamarum piſcium, &, mirantibus dominis, quòd ſentiret ipſa ſola fœtorem & non alii, ſtatim ingreſſus eſt in domum unus homo, qui excommunicatus erat, ſed propter potentiam ſuam non curabat de vinculo excommunicationis *&c: Verùm id fortè, in Suecia exiſtente* Birgitta, *contigerit: additur enim ad calcem citati capitis:* Ideò rex laboret, ut tales puniantur, ne participatione eorum plures maculentur. E

Quàm fuerit perfecta

283 *Inde Birgerus ad* S. Birgittæ *obedientiam & ſpontaneam paupertatem pergit:* Tanta ei inerat obedientia, quòd in nullo volebat eſſe ſine præceptore, cujus præceptis ſalutaribus ſtuduit in omnibus obedire. *Ex eodem capite illam ita laudat Bonifacius IX in Bulla Canonizationis:* Tenacem obedientiam prælatis & ſuis ſuperioribus & confeſſoribus obſervabat, adeò quòd abſque ſaltem confeſſoris licentia penè oculos attollere non præſumeret. *Similia his habet Alphonſus in Epiſtola ad reges cap.* 3, *cujus verba dedi num.* 277. *Neque immeritò* S. Birgitta *propter obedientiam extollitur, cujus virtutis laudem ipſi deberi oſtendit abundè vel ipſa ejus è patria Romam peregrinatio, juſſu Dei ſuſcepta, & tota ejus vita pars, quam Romæ tranſegit, utpote quæ illic degens fideliſſimè quæcúmque ſibi à Deo præcipiebantur, nullo habito perſonarum diſcrimine, adimpleverit, ut partim ex jam dictis colligi, partim in Revelationum libris paſſim eſt videre: nec Româ umquam, niſi à Deo monita, ut legitur lib. Revelat. Extravag. cap.* 8, *pedem extulerit, imò nec ad viſitandas quidem eccleſias Romanas egredi ſolita fuerit, niſi conſulto priùs Deo, ut colligi poteſt ex Ulphone in Vita S. Catharinæ num.* 25, *ubi de Catharina, Matris ſuæ ſedula imitatrice, ait, eam ad Indulgentias lucrandas extra muros Urbis non exiviſſe,* niſi divino præmunita fuiſſet oraculo *& ab illa* per revelationem divinam aſſecurata. *Denique, quæ jam ætate provecta Româ Hieroſolymam itinere arduo ſanè & longo, ut Deo pareret, tendere non dubitârit. Quantâ verò erga animæ ſuæ præceptores obedientiâ fuerit, ſpecimen unum alterumve peculiare, ſi lubet, vide lib. Revelationum Extravagantium capp.* 60 *&* 61.

F

obedientia

284 *Quamquam autem, quæ dictis capp. referuntur, non Romæ, ſed in Alvaſtrenſi monaſterio contigiſſe videantur (ita habent Notitia Miſſ. ad deceſſores noſtros à P. van der Ketten è Vita* S. Birgittæ *Germanica ſeu Belgica miſſæ) indicare tamen hic illa licuit, ut conjicere hinc lector poſſit, qualis quantaque fuerit* S. Birgittæ

non

A *non modò Romæ exſiſtentis, ſed & per omnem vitam obedientia. Inſigne eſt obedientiæ ſpecimen, quod in Notitiis mox laudatis legitur, quodque propterea, ipſis, quibus in Notitiis concipitur, verbis, huc tranſcribo. ita ſe habet:* Cùm jam S. domina Birgitta habitaret ante monaſterium Alvaſtro in ſecundo anno in morbum incidit. Et doctores ei dicebant, quòd abſque uſu balneorum ſanari non poſſet; quod intelligens valdè contriſtatur: nam propoſuerat hujuſmodi ſibi cavere & omnino ab iis abſtinere, adeóque balnea recuſabat. Quod audiens magiſter Matthias ad eam dicebat verba hæc: Præcipio tibi in virtute S. obedientiæ, ut præcepto medicorum pareas: nam cogit neceſſitas, ut adhuc alii per te ſalutem conſequantur. Tunc ipſa reſpondens ait: O chare pater, quòd ſi ſimpliciter uno verbo mihi id mandâſſes, tuam voluntatem feciſſem, & nunc tantò diligentiùs hoc exequar, cùm mihi illud in virtute S. obedientiæ præceperis: nam ſupra modum gaudeo, quòd aliquem habeam, cui obediam; quia propter obedientiam parata ſum omnia relinquere, quæ mihi prohibentur, & facere, quæ mihi præcipiuntur, quantumcumque mihi id arduum eſſet propter eum, qui ſuo Patri obedivit ad mortem.

B

285 *De ſpontanea verò* S. Birgittæ *paupertate ita univerſim loquitur Birgerus:* Paupertas voluntaria in tantum ſibi placuit, quòd omnia, quæ in poſſeſſione ſua habebat, ad manus alterius traderet diſpenſanda. De quibus quotiens aliquid pro ſe vel aliis habere voluit, humillimè petivit ſibi dari in nomine Jeſu Chriſti, ac ſi numquam petita hujuſmodi poſſediſſet. Utilitatem perſonarum ſecum exiſtentium proprie præponebat, nam propriam celans indigentiam rogabat aliis miniſtrari neceſſaria, quibus ipſa plus ceteris indigebat, ut proximum purè diligeret propter Deum. S. Birgittam, *quæ ad uſum ſibi neceſſaria erant, ab aliis tamquam aliena petere ſoluiſſe, deduci etiam poteſt ex cap. 65 Revelationum Extravagantium, ubi Chriſtus, præſcribens illi & familiæ ſuæ certum quotidianum vivendi modum, inter alia præcepiſſe legitur:* Panes, qui vobis apponuntur, comedatis. Et ſi plures, quàm apponuntur, egueritis, petatis in nomine meo à magiſtro. Et eadem lex ſit in potu, quæ eſt de pane. *Romæ verò pecuniæ indigentiâ ſubinde preſſam fuiſſe, colligitur ex cap. 46, lib. 6 Revelat., ubi beata Virgo interroganti* Birgittæ, Numquid mutuatam pecuniam accipere debeo in fide mea ad aliquod tempus certum? *illa reſpondiſſe legitur:* Si certa es, quòd præfixo tempore ſolvere poteris, mutuum recipe, ſin autem, dimitte. Melius enim eſt tibi uno die carere cibo, quàm fidem tuam exponere pro incerto. *Quàm verò tenui fuerit ſupellectili, liquet ex his verbis* S. Birgittæ *ibidem paulò antè præmiſſis.* Veſtes habemus, quibus utimur nocte & die, vaſaque pauca pro menſa noſtra, ſacerdos verò habet libros ſuos, & pro Miſſa habemus calicem & ornamenta.

C

286 *Meminit etiam Thorimus Andreæ in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1405 *penuriæ, quâ ſubinde preſſa fuit* S. Birgitta, *cùm Romæ eſſet; ubi de Petro ſartore, uno è primis fratribus laicis Vaſtenenſis monaſterii, eo anno illic defuncto, hæc ſcribit:* Iſte ſemel venit Romam, adhuc vivente S. Birgitta & ibi morante, cum propoſito peregrinandi ad Terram Sanctam. Et quia S. Birgitta tunc neceſſitata fuit de pecunia, rogabat eum, ut pecuniam, quam tum ſecum habebat, ſibi concederet & rediret ad patriam, ut ibi de amicis S. Birgittæ reſumeret eamdem pecuniam. Quod ipſe protinus fecit, & reverſus eſt in Sueciam, & ibi retun ptâ dictâ pecuniâ, pertecit dictam peregrinationem in S. Jeruſalem. *Videſis etiam, quæ Ulpho monachus in Vita S. Catharinæ de hujus, Matriſque ſuæ non mediocri paupertate num. 57 & ſeq. refert; quarum priore ait, S. Catharinam etiam in nobilium Romanarum feminarum conſortio è variis laciniis conſutas manicas geſtare non erubuiſſe, quæ tamen non abſque prodigio ejus comitibus velut admodùm pretioſa purpuráque ſplendentes apparebant.*

287 *Sequenti verò num. Ulpho contigiſſe refert, ut S. Catharina ægra Romæ accumberet, ejuſque alloquium nobilis quidam Romanus peteret.* Hæc audiens, *inquit Ulpho*, familia earum intra ſe erubuit, quòd tantus dominus deberet videre eam in tam paupere lecto decumbere. Jacebat nempe ſuper ſtratum ſtramineum, unum cuſſinulum habens ſub capite, cooperta deſuper antiquo & emendato mantello *ſeu palliolo: ſed rurſum omnia prorſus magnificè inſtrucla apparuiſſe, ita ut præ admiratione famulis diceret:* Dominæ iſtæ apud omnes pauperes reputantur, unde frequenter mutuò ſumunt pecuniam pro neceſſariis emendis: melius eſſet, quòd tanti pretii purpuram & apparatum illum nobilem, quem in domo earum vidimus, pro neceſſariis diſtraherent, quam quòd egeſtate & penuriâ alimentorum & veſtium premerentur. *Num. ſequenque 59 ait, S. Catharinam veſte vili cinericii coloris, vetuſta & reſarta, indui conſueviſſe, qualis ferè etiam uſus eſſe* S. Birgittam, *Bonifacius IX in Bulla Canonizationis infra danda affirmat.*

D

288 *Ejuſdem voluntariæ paupertatis amor cum magna animi demiſſione conjunctus impulit* S. Birgittam, *ut, contempto generis ſui ſplendore, ipſis pauperibus ad ſtipem accipiendam ſeſe promiſcuè jungeret, in eorumque reſciendis laceris indumentis operam ſuam collocaret, quod verum his verbis etiamnum mox Pontifex teſtatur:* Admirabilis & ſpectatæ humilitatis extitit, ita ut nonnumquam cum pauperibus peregrinis incognita ſimul ſedens apud monaſterium S. Laurentii in Paniſperna de Urbe Ordinis S. Claræ eleëmoſynam reciperet & oſcularetur cum gratiarum actione. Et frequenter propriis manibus & ob Dei reverentiam reparabat pauperum veſtimenta. *Ut ſanè meritò ob ſpontaneæ paupertatis ſtudium à Birgero hic* S. Birgitta *laudetur: pluribus quidem, ut ex ipſius revelationum voluminibus patet, tum Romæ, tum alibi virtutibus effloruit, ſed de iis ſolis, quas Birgerus ejus biographus breviter tradit, hic paulò, quam ille uberiùs agere viſum eſt, ne, ſi de omnibus omnino agendum eſſet, juſto amplius prolixi ſimus. Ad alia, quæ Romæ geſſit, modò Birgerum ſequens progredior.*

E

289 Deinde, *inquit ille*, aliquibus evolutis annis (*à ſuo, ut apparet, Romam adventu*) præceptum fuit Sponſæ Dei ire Siciliam & Neapolim ſub hiis verbis: Permittitur tibi, inquit Filius, viſitare loca ſancta in Sicilia (*ſeu potiùs regno Neapolitano, quod tunc Joanna, Siciliæ etiam regina, parebat*) quia illic ſunt multorum corpora, qui dilexerunt me toto cordè, inter quos præcipuus eſt Thomas Apoſtolus meus, ubi cùm perveneris, oſtenſurus ſum tibi aliqua ſecreta: *ita brevibus Birgerus de ſanctis-*

F

AUCTORE J. B.

additis exemplis,

oſtenditur.

& paupertatis voluntariæ

ſtudioſæ,

Româ, à S. Francisco invitata,

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

bus ſacris à S. Birgitta *Romæ morante inſtitutis, antequam peregrinationem Hieroſolymitanam ſuſcepit: ſed varia diverſaque ejuſdem itinera confuſè indigitans, quæ proindè hic paulò fuſiùs veniunt alibunde illuſtranda. Ac primò quidem, ne quid hic repetam de itinere ejus, ad Farfenſem abbatiam anno* 1350 *(ut vidimus ſuprà) verosimiliùs inſtituto, à S. Franciſco invitata Aſſiſium aliquando acceſſit; poſt annum quidem* 1350, *enim, ut mox videbitur, filiâ ſuâ Catharinâ comite, eò acceſſeris; etſi, quo annum illum accuratè determinem, in promptu non habeam. Aſſiſienſe hoc* S. Birgittæ *iter refertur lib.* 7 *Revelationum cap.* 3 *in hunc modum:* In feſto S. Franciſci in ſua eccleſia Romæ in Tranſtiberim apparuit S. Franciſcus eidem Sponſæ Chriſti, dicens ei: Veni in cameram meam ad comedendum & bibendum mecum.

Aſſiſium tendens

290 Quod ipſa audiens ſtatim paravit ſe ad iter, ut viſitaret eum in Aſſiſio, ubi dum per quinque dies moram duxiſſet, proponens tunc Romam redire, intravit eccleſiam, ut ſe & ſuos S. Franciſco commendaret. Cui tunc ipſe apparuit dicens: Bene veneris, invitavi enim te in

B cameram meam, ut mecum comederes & biberes. Scitò tamen, quòd hæc domus non eſt camera, quam ego dixi tibi, ſed camera mea eſt vera obedientia, quam ego ſemper retinui, ita quòd numquam ſuſtinui eſſe ſine præceptore: *reliquis verbis cibum & potum, ad quos* S. Birgittam *invitàrat, S. Franciſcus ibidem ita explicat, ut cibum ſuum fuiſſe interpretetur proximi à ſeculi vanitate ad Dei obſequium converſionem, potum verò, quod è proximi ad Deum converſione percipiebat, gaudium, ad qua ſimiliter pro viribus imitanda* S. Birgittam *deinde invitat animatque. Præterea, ſi Petro Alvaſtrenſi Revelat. Extrav. cap.* 90 *fides habenda eſt, cùm eſſet* S. Birgitta *in eccleſia PP. Franciſcanorum, dubii aliquid de veritate Indulgentiarum (haud dubiè Portiunculanarum) eò quod nullas eas eſſe, è quibuſdam audierat, paſſa eſt: ſed Chriſtus omnem ei ea de re ſcrupulum exemit his verbis:* Cui petenti (*S. Franciſco*) ex charitate, ego, qui ſum ipſa veritas, dedi ſignum (*qui id comigeris, vide tom.* 2 *Octob. pag.* 885 *& ſeqq.*) ſcilicet quòd omnes, qui venirent ad locum ſuum vacui, implerentur benedictione mea, & ſolverentur à peccatis ſuis.

C *cum filia Catharina*

291 *Itineris hujus etiam meminit Ulpho in Vita S. Catharinæ tom.* 3 *Martii pag.* 510, *num.* 28: Accidit autem, S. Franciſcum apparuiſſe in viſione B. Birgittæ, invitantem eam ad viſendum cameram ſuam. Quæ cùm ſtatim tamquam devota S. Franciſco obediens, ſe diſponeret ad pergendum in Aſſiſium ad eccleſiam ejuſdem Sancti, quæ dicitur de Portiuncula, præceptum fuit ei à Chriſto, quòd domina Catharina eam ſequeretur, quia deſiderio magno illuc peregrinari affectabat: *è cujus verbis, S. Catharinam Matri ſuæ hoc in itinere comitem fuiſſe, idque poſt annum* 1350 *contigiſſe, quod ſuprà dicebam, efficitur, niſi forte id eodem, quo Romam S. Catharina venit, id eſt, anno* 1350 *contigiſſet. Adjuncta itineris illius quædam Ulpho num. citato & ſeq. refert, è quibus patet, quàm ſingulari* S. Birgitta *ejuſque filia Catharina, reliquaque familia eo in itinere uſa ſint Dei præſidio. Quippe, cùm à via aberrâſſent, & inclinata jam dies eſſet, vix in vilem tabernam excepta ſunt, in quam aliquantò pòſt latronum manus ingreſſa eſt. Hi, S. Catharina pulchritudinem conſpicati, pudicitiæ ejus labem inferre parabant; verbis enim parùm honeſtis jam meditata prodebant.*

D

Latronum manus prodigiosè evadit.

292 *At cùm jam latrones media circitèr nocte in eo eſſent, ut meditata perficerent, præſens aſſuit ad preces converſis Deus, ingenſque ſubitò inſonuit armorum fragor, quo perculſi latrones, malè ſibi conſcii, ocius ſeſe dedère in fugam, nec eò ea nocte redire auſi ſunt: verùm poſtridie viam, quæ Aſſiſium ducebat, frequentes obſtederunt:* Birgitta *autem ejuſque comites per medios latrones, protegente ſuos Deo, à nemine ipſorum, clara licèt luce, viſi, Aſſiſium ſalvi & incolumes pervenerunt, ut fuſius Ulpho narrat. Hoc porrò iter, planè aliud eſſe ab iis, de quibus mox dicetur, docent Ulphonis, quibus narrationi ſuæ finem imponit, verba: ſunt autem hæc:* Sicque evaſerunt manus eorum in nomine Domini, perficientes peregrinationem ad limina S. Franciſci, ubi conſolationibus divinis plurimùm recreatæ, cum gaudio magno Dei laudantes magnalia, Romam redierunt.

§ XX. Iter item Neapolitanum.

E

Alterum itinera

A*Liud fuit* S. Birgittæ, *cùm Romæ moraretur, Dei juſſu majoris vix moræque per regnum Neapolitanum iter, quod inſtituit ad viſitandas præcipuarum in illo Sanctorum baſilicas, eorumque ſacras exuvias honorandas, cujus Birgerus, verbis num.* 290 *citatus, meminit. His auditis, territa, ut ſubdit Birgerus, nonnihil* S. Birgitta (*utpote cui & ætas jam eſſet provecta fractaque, & ad inſtituendum hujuſmodi iter parum ſubſidii*) *à Chriſto, nec opes, nec vires neceſſarias ſibi defuturas, intellexit.* Et verè, *inquit Birgerus*, ſic erat: nam, quamdiu in Neapoli traxit moram, domina regina Siciliæ (*Joanna*) & alii nobiles regni ipſam xeniis & donariis plurimùm honoraverunt. *Quòd verò ad* S. Birgittæ *illic geſta attinet, ait Birgerus, omnium illam ſe illic virtutum exemplar præbuiſſe, civitatis & cujuſvis generis hominum peccata liberè æquè atque intrepidè infectatam eſſe, revelationes divinas de populo Neapolitano factas publicè propoſuiſſe, viſitatis Sanctorum reliquiis, ac tandem, collecto ex itinere illo divite animarum fructu, Romam demùm rediiſſe. Hæc univerſim Birgerus de itinere* S. Birgittæ *Neapolitano, quæ paulò enucleatiùs modò explicare aggredior.*

F

S. Andream Amalphia.

294 *Ac primò quidem nonnullis ex iis, quæ è Birgero audivimus, lux aliqua accedit ex cap.* 107, *lib.* 6 *Revelationum, ubi Birgeri dicta quædam, ſi ſubſtantiam ſpectes, etiam referuntur: id autem ſic habet:* Filius loquitur Sponſæ dicens: Aquila videt ab alto, quis velit nocere pullis ſuis, & prævenit volatu defendendo eos. Sic ego prævideo vobis ſalubriora, ideò dico; expectate; & iterum dico, ite, ſed quia nunc tempus eſt, ite ad civitatem Amalphiæ ad Apoſtolum meum Andream. Cujus corpus fuit templum meum, ornatum omni virtute. Ideò factum eſt ibi depoſitorium fidelium & adjutorium peccatorum. Nam qui fideli mente ibi veniunt ad ipſum, non ſolùm exonerantur peccatis, ſed abundabunt conſolatione æterna. Nec mirum: nam ipſe non erubuit crucem meam, ſed portavit hilariter; & ideò non erubeſco audire & ſuſcipere eos, pro quibus ipſe orat, quia voluntas ſua eſt voluntas mea: cùm verò

fueritis

AUCTORE J. B.

A fueritis apud eum, redite ſtatim Neapolim ad Natale meum: *è quibus verbis colligi poſſe videtur* S. Birgittam *primò adiiſſe Neapolim, deinde Amalphiam ad viſitandas S. Andreæ reliquias, ac inde rurſus revertiſſe Neapolim. Reliqua citati capitis verba, quibus Birgeri dicta de* S. Birgittæ *ſuſcipiendi itineris timore, divinaque tunc illi facta conſolatione confirmantur, hæc ſunt:* Reſpondit Sponſa: O Domine, tempus noſtrum tranſit, & ætas & infirmitas appropinquant, & ſubſidium temporale minoratur. Cui Dominus: Ego, inquit, ſum naturæ conditor, dominus & reformator. Ego ſum etiam in neceſſitatibus adjutor.... Ego .... inſpirabo cordibus diligentium me, ut benefaciant deſiderantibus me &c.

S. Bartholomæum Beneventi,

295 *Porrò eo itinere* S. Birgitta *non modò Neapolim & Amalphiam, ſed Beneventum etiam, Ortonam, Montem Garganum, Manfredoniam, Barium, Salernum adiit. Beneventum quidem, ubi S. Bartholomæus præcipuo honore colitur, adiiſſe diſcimus ex Declaratione ſubnexa capiti* 125

B *lib.* 4, *ubi* S. Birgittæ *conſiliis obtemperans epiſcopus aliquis ex illius comitibus, cùm Beneventi una cum* S. Birgitta *eſſet, calculi morbo liberatus dicitur.* Primum animal, (*ita ſonant Declarationis verba*) id eſt, primus epiſcopus ex nobilitate ſuperbiens, converſus eſt ex verbis Spiritus Sancti, qui veniens Romam & dominam Birgittam ſecutus uſque ad Neapolim, cùm eſſent in Benevento, graviſſimè paſſus eſt de calculo. Cui ægrotanti Spiritus S. dixit per dominam; Regi Iſraël infirmo præceptum fuit, ut apponeret cataplaſma ſuper vulnus ſuum. Sic faciat iſte, aſſumat veram charitatem in animo ad Deum, quæ eſt medicamentum optimum & ſtatim ſentiet ſanitatem. Quo audito, vovit, & mente & carne convaluit. *Additur ibidem:* De iſto epiſcopo habetur III lib. (*Revelationum*) capitul. XII. *Hic autem Vexionenſis in Suevia epiſcopus fuiſſe dicitur, cujus ſedis epiſcopus, nomine Thomas, occurrit in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1405; *ubi monaſterii Vaſtenenſis ædificationi adfuiſſe dicitur,* Donec dña Katharina & alii cum reliquiis beatæ Birgittæ tunc defunctæ à Roma ad Vaſtenas pervenerunt, *anno nimirum* 1374, *ut adeò veroſimillimè Thomas hic idem ſit, ac epiſcopus ille Vexionenſis, qui,* S. Birgittam *Româ Neapolim ſecutus, Beneventi* S. Birgittæ *conſiliis calculi morbo liberatus fuit.*

C

S. Thomæ

296 *Ortona litteralis Aprutii Citerioris in regno Neapolitano civitas eſt, & templum S. Thomæ Apoſtolo, cujus reliquiis id gaudet, dicatum habet: Martyrologium Romanum ad diem* III *Julii de S. Thoma reliquiis ſic habet:* Edeſſæ in Meſopotamia tranſlatio S. Thomæ Apoſtoli ex India: cujus reliquiæ Ortonam poſtea tranſlatæ ſunt, *anno nimirum* 1258 *die* VI *Septembris, ut ex Ortonenſi monumento, quod recitat, tomo* 6 *Italiæ ſacræ aucta col.* 774 *& ſeq. tradit Ughellus. Has quoque* S. Birgittam *veneratam fuiſſe, diſcimus ex cap.* 4 *lib.* 7 *Revelationum, ubi ſic illam Chriſtus allocutus dicitur:* Propterea ſcire te volo pro certiſſimo, quòd in iſto loco eſt theſaurus meus electiſſimus, ſcilicet reliquiæ ſancti Thomæ Apoſtoli mei, quæ in nullo loco ſunt ita multæ, ſicut in iſto altari (*Beatæ Virginis*) incorruptæ & indiviſæ. *Quid verò* S. Birgittæ *Ortonæ contigerit, accipe ex Additione citato mox capiti ſubnexa.* Cùm domina Birgitta iviſſet Ortonam, contigit eam cum ſociis ſuis tota nocte ſtare ſub diu* in trigore & pluvia magna. Tunc circa auroram dixit Chriſtus: Propter tria advènit tribulatio hominibus, aut ad majorem humilitatem, ſicut rex David tribulabatur, aut ad majorem timorem & cautelam, ſicut Sara, uxor Abrahæ, quæ à rege ſublata fuit; aut ad conſolationem hominis & honorem.

*ſub dio

Ortonæ,

297 Sic & vobis contigit. Ego enim inſtigavi animis occurrentium vobis, non procedere ampliùs illo die, ſed noluiſtis credere, ideò paſſi eſtis, quod habuiſtis. Ideò ingredimini nunc civitatem & famulus meus Thomas dabit vobis, quod concupiſcitis. Item de eodem, *ſed altera, ut ex dicendis apparebit, vice:* Apparuit Chriſtus in Ortona dicens. Dixi tibi priùs, quòd S. Thomas Apoſtolus meus erat theſaurus meus. Hoc utique verum eſt... Tunc etiam apparuit S. Thomas dicens: Jam diu de te deſideratum theſaurum dabo tibi. Et in eodem momento, nullo tangente, de ipſa capſa reliquiarum S. Thomæ prodiit unum fruſticulum unius oſſis beati Thomæ, quod recipiens Domina cum gaudio reverenter reſervavit. *Quidquid ſit de*

E *apparitionibus hic relatis, partem equidem reliquiarum S. Thomæ hoc modo* S. Birgittæ *obtigiſſe, affirmat etiam Bonifacius IX in Bulla Canonizationis inquiens:* Cùm autem ſpectabilis hæc Vidua de longa peregrinatione ad Ortonam Teatinæ diœceſis terram, in qua beatiſſimi Thomæ Apoſtoli reliquiarum pars magna ſervatur, vice ſecunda ſuperveniſſet; fuerat enim antea longè per viſionem ſibi revelatum, quòd ſecunda vice ſui adventus ad ipſam terram, devotum ejus deſiderium impleretur, & dum ſtans reliquias devotione ſolita viſitaret, idem Apoſtolus devotæ Viduæ apparens dixit: " Dabitur tibi diu deſideratum. „ Et mox, nemine tangente vel aliàs impellente, de capſa reliquiarum quoddam fruſtulum unius oſſis dicti Apoſtoli ſuapte Viduæ expectantis proſiliit ad manus; quod illa cum gaudio ac devotione recipiens, ſumma veneratione ſervavit. *Hæc Pontifex: at qua fuerit longa, cujus meminit,* S. Birgittæ *peregrinatio, an, qua de nunc agimus, Neapolitana, an Hieroſolymitana, de qua poſtea, mihi non liquet.*

298 *Situs quoque eſt in eodem regno Mons Garganus in Apulia, S. Michaelis aliorumque ſanctorum angelorum cultu jam olim celeberrimus, ut ſuprà videre eſt tom.* 8 *Septembris. Fas ſibi non exiſtimavit* S. Birgitta *locum adeò celebrem inſalutatum prætervire: quò cùm acceſſiſſet, non ſine dolore, locum illum non apud exteros ſolùm, ſed & apud indigenas in minori, quàm par erat ac olim haberi conſueverat, veneratione eſſe, animadvertit: mota itaque incolarum calamitate & cæcitate pro eorum peccatis & converſione ad Deum preces fudit: ſed à Deo id reſponſi acceptiſſe fertur lib.* 4 *Revelationum cap.* 131. Aſſueti ſunt ſordibus & nili verberibus non erudiuntur, & utiliam in diſciplina ſe cognoſcant & reſipiſcant. *Hic cùm pietati ſuæ faciſſet ſatis, Manfredoniam, Apulia pariter urbem, à monte Gargano haud procul remotam; conceſſit, Barium inde tranſitura: verùm, cùm Manfredoniam è monte Gargano acceſſit; in ejus epiſcopo Vexionenſi, comite ſuo, de quo ſuprà, inſigne miraculum edidit: id ita deſcribitur lib.* 3 *Revelationum cap.* 12. Cùm domina Birgitta deſcendiſſet de monte Gargano ad civitatem Manfredoniam in regno Apuliæ, idem epiſcopus exi-

S. Michaëlem in monte Gargano, unde recedit

AUCTORE J. B.

existens in comitiva Dominæ, casu accidente in Monte, cecidit de equo ita graviter, quòd duæ costæ fractæ sunt. Qui de mane, cùm Domina profectura esset ad S. Nicolaum de Baro, vocavit eam ad se dicens: O Domina, gravissimum est mihi hic fine vestra præsentia manere. Et onerosum est etiam vobis, moram trahere propter me, maximè propter incursantes istos homines.

prodigium patrat.

299 Rogo, inquit, vos per amorem Jesu Christi, ut rogetis Deum pro me & tangite latus doloris mei. Spero enim per tactum manus vestræ dolorem meum mitigari; quæ præ compassione resoluta in lachrymas ait: O Domine mi, ego reputor, quod non sum, nam ego sum peccatrix maxima in conspectu Dei. Verumtamen omnes rogemus Deum, & ipse respondebit fidei vestræ. Facta itaque oratione, cùm surrexisset, tetigit latus episcopi dicens, Sanet te Dominus Jesus Christus. Et statim dolor discessit, & surgens episcopus secutus est Dominam per totam viam usque dum rediret Romam. *Ita se habuit* S. Birgittæ *iter Neapolitanum hactenus: at priusquam* S. Birgittam *Manfredoniâ Barium euntem prosequamur, obiter hic observare juverit panca, è quibus tempus, sub quod iter Neapolitanum instituit, utcúmque saltem ernatur ac determinetur. Ex dictis paulò antè habemus, episcopum Vexionensem, peracto itinere Neapolitano, unà cum* S. Birgitta *Romam rediisse. Verrò de eodem episcopo verbis ex Declaratione lib.* 3 *cap.* 12 *Revelationum subnexa proximè recitatis hæc præmittuntur:* Hic fuit episcopus Vexionensis, qui, cùm esset Romæ & multùm de suo reditu angustiaretur, auditum est in spiritu: Die, inquit, episcopo, quòd mora sua utilior est, quàm acceleratio, hi quoque, qui de comitiva sua præcesserunt, subsequentur eum. Ideò, cùm ad patriam redierit, verba mea inveniet vera. Sic itaque omnia evenerunt. Nam rediens invenit regem captum & totum regnum turbatum *&c: Itaque episcopus ille, peracto jam unà cum* S. Birgitta *itinere Neapolitano, Româ in Sueciam abiit sub annum* 1365, *quo rex Magnus, ut scribunt Loccenius & Torfæus, ab Alberto, duce Megapolensi, bello captus fuit, ac prout sub idem ferè tempus iter Neapolitanum institutum jam fuisse videtur.*

B

C

S. Nicolaum

300 *Manfredoniâ Barium accessit, S. Nicolai, episcopi Myrensis, illinc translatas olim reliquias veneratura:* Barii quoque in Apulia, *inquit ea de re Martyrologium Romanum ad diem* IX *Maii*, translatio S. Nicolai, episcopi ex Myra civitate Lyciæ. *Addit Baronius ex Sigeberto & Joannis archidiaconi ad Ursionem Barensem episcopum rei gestæ Historia, id contigisse anno* 1087: *Ughellus verò tom.* 7 *Italiæ sacræ antè à col.* 608 *Urbani II diploma exhibet, datum Barii anno* 1089 *die* IX *Octobris, quod ita incipit:* Quia nostris temporibus ecclesiam, quam Deo auctore regis, frater charissime (*Heliam, Barensem archiepiscopum, alloquitur Pontifex*) Barensem, quæ CANUSINA dicitur (*nimirum ob translatam Canusio sedem episcopalem*) omnipotens Deus beati confessoris sui Nicolai corpore visitare dignatus fuit &c: *ubi & col.* 607 *Ughellus brevem hanc translationis historiam refert:* Cæterùm maxima Ursonis gloria est, quòd, eo præsule, sanctissimi episcopi Nicolai Myrensis pars ossium Barii advecta est. Annus vertebatur Incarnati Verbi MLXXXVII, Victore III Pontifice, cùm sexaginta viri, quorum maxima pars Barenses erant, mercatores apud Myram Lyciæ urbem applicuissent, à Turcis paulò antè captam & penè funditus dirutam, paucosque tum ex Christi fidelibus, tum ex clericis viros sacrarum rerum in cathedrali custodes reperissent, ipsis invitis, partem ossium Nicolai Magni Myrensis abstulerunt, Bariumque in patriam retulerunt. *Illas verò dein in condita S. Nicolai ecclesia collocatas fuisse, subdit Ughellus, & perenni, agrisque salubri liquore fluere.*

D

Barii nihil prius habuit, quàm ut ad S. Nicolai ædes accederet, eumque solita devotione & pietate veneraretur: quo factum est, ut ipsa eo loci more pariter solito cælesti consolatione recrearetur: nam, ut legitur lib. 6 *Revelationum cap.* 103. Cùm visitaret Sponsa reliquias sancti Nicolai in Baro ad sepulchrum ejus, cœpit cogitare de illo liquore olei, manante de corpore ejus. Et tunc rapta extra se in spiritu vidit quamdam personam, oleo unctam & fragrantissimè odorantem, quæ dixit ei: Ego sum Nicolaus episcopus, qui appareo tibi in tali specie, sicut dispositus eram in anima, dum vivebam. Nam omnia membra mea ita habilitata & flexibilia erant ad servitium Dei, sicut res uncta, quæ flexibilis est ad opus possidentis, & ideò laus exultationis semper erat in anima mea & in ore meo prædicatio divina & in opere patientia, propter virtutes humilitatis & castitatis, quas præcipuè dilexi. Sed nunc quia in mundo multorum ossa arida sunt ab humore divino, ideò dant sonum vanitatis & stridorem ex collisione mutua, & inhabilia sunt ad fructificandum fructum justitiæ & abominabilia Deo ad intuendum. Tu verò scias, quòd sicut rosa profert odorem & uva dulcedinem, sic Deus corpori meo emanandi oleum singularem dedit benedictionem, quia ipse non solùm honorat electos suos in cœlis, sed & lætificat & exaltat in terris, ut plures ædificentur & participentur de gratia eis data.

E

veneratura non sine incommodis accedit.

F

302 *Quantas verò molestias iter hoc Neapolitanum* S. Birgittæ *ejusque comitibus procreârit, colligi ex iis potest, quæ illis apud Barium contigerunt. Perpetuo enim peregrinationis labore, rerum necessariarum penuriâ, & assidua jejunandi consuetudine ita illis vires fractæ erant, ut non paucis ex illis, cùm Barium accederent, caperint corporis ægritudine corripi: sed misericors Deus eo tempore (Adventûs nimirum)* S. Birgittæ, *quæ ipsum in necessitate constituta, & suorum calamitatibus mota consulmerat, apparens, ut omnibus, quæ sibi offerrentur, etiam carnibus, uterentur, indulsit. Ita Petrus Alvastrensis Revelationum Extravag. cap.* 99 *his verbis:* Cùm beata Birgitta iret de Roma ad sepulchrum S. Andreæ Apostoli in regno Ciciliæ propter infirmitates varias transire non poterat nisi in civitate Bari. Cúmque esset tempus Adventûs Domini, quo ipsa solita erat jejunare, & in societate ejus erant plures infirmi, & in via illa non inveniebantur pisces, rogavit Deum, ut eis compateretur, ne Deum offenderent, aut scandalizarent proximum in comedendo, aut infirmi deficerent jejunando. Tunc Christus apparens dixit: Pisces sunt multùm frigidi, & tempus non est multùm calidum, via difficilis & petrosa & vos infirmi. Ideò, quæ inveniuntur, comedite, ego enim super

Digitized by Google

per omnia vota fum. Et quæ ſunt ad honorem Dei & moderatam ſuſtentationem carnis non imputabuntur ad peccatum.

Salerni S. Matthæum viſit,

303 *Bario diſcedentem* S. Birgittam *Burlamachius mox Salernum, Picentinorum civitatem, deducit, ibique S. Matthæi apparitione honeſtatam ſcribis ex Additione ad cap. 129 lib. 4 Revelationum: at eo loci non Salernum, ſed Malpham (Melphim vel Melphiam, exiguam in Lucania civitatem, inter Barium & Salernum ferè mediam interpretor) notatam invenio. Sic habet Additio citata:* Hæc ſequens revelatio facta fuit in Malpha, ubi quieſcit S. Matthæus. *Verba hæc*, ubi quieſcit S. Matthæus, *non Melphim, ſed Salernum, quò jam olim S. Matthæi reliquiæ fuiſſe ſub annum 954 tranſlatæ, ac celebri admodum cultu honoratæ, videre licet tom. 6 Septembris pag. 210 & aliquot ſeqq., planè deſignant. Quamquam enim S. Matthæi reliquiæ variis fuerint diſperſæ locis, ejus tamen corpus, ſeu, ſi mavis, potiorem reliquiarum ejus partem Melphiæ* S. Birgittæ *ætate quieviſſe, aut fidelium eo concurrentium viſitatione*

B *increbuiſſe, nuſquam inveni: ut adeò Malphæ ſeu Melphiæ Salernum rectè ſubſtituiſſe Burlamachium, omnino exiſtimem. Porrò, quidquid ſit de loco, quo S. Matthæi* Birgittæ *apparitio facta eſt, fertur in Additione citata S. Evangeliſtæ* Birgittæ *vitæ ſuæ inſtitutum, ſcripti à ſe Evangelii modum, & quâ in cœlis gloriâ frueretur, aperuiſſe, quæ loco citato, qui velet, conſulere poteſt.*

& Amalphiâ

304 *Hinc denique, ut num. 294 dixi, Amalphiam S. Andream Apoſtolum veneraturæ conceſſit ac tandem ſub feſtum Chriſti Natale Neapolim rediit: eſt autem Amalphia Picentinorum civitas, in veteris Lucaniæ, ſeu principatus Citerioris, finibus ſita juxta Tyrrhenum mare millaribus triginta Neapoli diſtans, ut habet Ughellus tom. 7 Italiæ ſacræ auctæ col. 183.* Princeps civitatis protector, *inquit idem Ughellus col. 187,* ſanctus Andreas Apoſtolus eſt, cujus nominis nobiliſſimæ architecturæ cathedrale templum ab Amalphitanis dedicatum eſt pulcherrimum à Petro Capuano presbytero card. civeque Amalphitano, corpore ejuſdem Apoſtoli exornatum, quod è Conſtantinopoli, dum illac Apoſtolicæ Sedis legatus ageret, ab eccleſia S. Andreæ Amalphitanorum Amalphim delatum & cum ſummo honore (*anno* 1208 *die* VIII *Maii*) conditum

C fuit. Jacent ſacrata illa oſſa in inferiori templi crypta & altari decentiſſimè regioque cultu à Catholicis regibus Philippo ſecundo tertiove exornata, qui devotione excitati per ſuos regni proreges locum decorârunt. *Tranſlationis hiſtoriam ex ipſo archetypo cathedralis archivi Ughellus exhibet col. 206 & tribus ſeqq. Cæterùm* S. Birgittæ, *Amalphiæ exiſtenti, præter Revelationem, de qua num. citato, accidiſſe quidquam præterea, nuſquam reperi. Videamus itaque, quæ tandem Neapoli, unde Romam rediit, geſſerit.*

Neapolim redeam,

305 *Burlamachius integro cap. 20 lib. 2 Vitæ* S. Birgittæ *hujus Neapoli geſta deſcribit, ac primò quidem illam ſecum Neapolim duxiſſe ſcribit S. Catharinam & Birgerum, liberos ſuos, Petrum Olavi, confeſſorem ſuum, Magnum Capellanum, Alphonſum Giennenſem epiſcopum, alterum item epiſcopum Suecum, nempe Vexionenſem, & pias aliquot matronas. S. Catharina fida ſemper & perpetua, ex quo Romam venit, Matri comes fuit; unde & unà cum illa Neapolitanum iter inſtituiſſe ac Neapoli moratam ſu-*

iſſe, veroſimillimum ſit: idem de Petro Olavi & Magno cenſendum videtur. Quod autem ad epiſcopum Vexionenſem attinet, ex jam dictis non dubium eſt, quin S. Birgittam *Neapolim ſit comitatus, & cum illa Romam redierit. Alphonſum Giennenſem epiſcopum* S. Birgittæ *Neapoli comitem fuiſſe, eo nempe itinere, quo de nunc agimus, non perinde mihi certum. Laudat quidem Burlamachius hic ipſum Alphonſum id de ſe aſſerentem apud Raynaldum ad annum 1379 num. 10. Verùm illic Alphonſo de itinere* S. Birgittæ *Neapolitano, de quo nunc agimus, ſermo nequaquam eſt, ſed Hieroſolymitano, quod ſeriùs contigit, & in cujus reditu Neapoli cum* S. Birgitta *verſatus eſt: ſic enim loquitur num. 10.* Orante igitur ſuper hoc dicta Domina (*Birgitta*) in Neapoli, quando redibamus de Jeruſalem &c. *Similiter dubium mihi apparet, num Birgerus hujus itineris ſocius fuerit; qui quidem unà cum Carolo fratre Romam veniſſe dicitur ſub annum 1365 in Vita* S. Birgittæ *Lovanienſi & Matrem Hieroſolymam comitatus in Vita illius Abbreviata; ſed nuſquam, quod ſciam, præſens iter Neapolitanum unà cum illa inſtituiſſe. Birgerum item unà cum fratre Carolo & Matre* E *Pontificem Urbanum V Romæ conveniſſe ſub annum 1367, colligitur ex Chronico Margaretæ abbatiſſæ num. 70 citato: ſed nec hunc dicti itineris ſocium fuiſſe, effici certò poteſt, maximè cum Burlamachius, unde id hauſerit, non edicat. Sed auctorem hunc* S. Birgittæ *Neapoli geſta explicantem nunc audiamus.*

S. Annæ reliquiis,

306 *Mox, inquit, ut Neapolim* S. Birgitta *acceſſit, urbem ſuæ ſanctitatis famâ implevit, oblataque ſibi certatim nobilium virorum hoſpitia præ animi demiſſione recuſavit, malluitque ad publicum xenodochium una cum ſuis diverſari; quod equidem nec à* S. Birgittæ *moribus, nec à Neapolitanorum, à quibus variis honoratam muneribus Birgerus ſcribit, de* S. Birgitta *exiſtimatione alienum eſt, & Neapolitanorum traditione utcumque confirmatur. Fama quippe apud illos eſt,* S. Birgittam *olim hoſpitatam fuiſſe apud ſe in xenodochio S. Mariæ de Advocata, eccleſiæ S. Joannis ad Mare contiguo, ubi Chriſti Crucifixi imago, prodigiis clara, ante quam preces funderet* S. Birgitta *ſolverit, parieti appicta conſpiciur, ut ex tabellis, ibi affixis, aſſirmant Carolus de Lellis in Supplemento Neapolesi ſacræ pag. 444 & Joſephus de Magiſtris in Additionibus ad lib. 1. Statûs eccleſiæ Neapolitanæ pag. 414. Refert dein Burlamachius* S. Birgittam, *cum more ſolito eccleſias viſitaret ac monialium Franciſcanarum S. Crucis eccleſiam adiiſſet, unam ex illis à Deo motam intùs in animo ſuiſſe, ut ex capillis S. Mariæ illi donaret, quod pariter Petrus Alvaſtrenſis narrat Revelat. Extravag. cap. 94 hoc modo:* Cùm S. Birgitta in civitate Neapoli per aliquod tempus moraretur, milit pro ea ſoror quædam, Clara nomine, in monaſterio monialium ad ſanctam Crucem & dixit ad eam: Habeo (inquit) reliquias de capillis Matris Dei, datas mihi per reginam Sanctam (*Sanctiam Roberti regis Siciliæ uxorem*) quas nunc tibi dabo, quia mihi inſpiratum eſt divinitus, ut tibi eas committam. Et hoc tibi ſignum erit, quod vera loquor, quia citò moriar; & veniam ad Dominum meum, quem ſuper omnia diligit anima mea. His autem dictis, paucis diebus ſupervixit, &, perceptis Sacramentis Eccleſiæ, emiſit ſpiritum. Igitur cùm beata Birgitta dubitaret,

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

ret, utrùm capilli essent de capillis Virginis Mariæ, vel non; tunc in oratione apparuit ei eadem Mater Dei dicens: Sicut verum est & creditur, quòd ego de Anna & Joachim nata sum, sic verum est, quòd isti capilli creverunt in capite meo. *Waddingus in Annales Minorum factum hoc intulit ad annum* 1359: *verùm cùm Clara illius alibi, quàm loco mox adducto, vestigium exsistere nullum dicat, nihil hinc certi pro anno, quo id contigerit, haberi potest.*

307 *Hinc Burlamachius ad fructus animarum, quos* S. Birgitta *sive virtutum suarum exemplis, sive salutaribus monitis, sive libera peccatorum increpatione Neapoli collegit, quosque sanè non exiguos fuisse, admodum credibile est, progreditur. Occurrunt in ejus Revelationum libris specimina aliquot, è quibus aliquot* S. Birgittæ, *illic morantis, operâ ad meliorem frugem conversos liquet. Occurrunt, inquam, hujus rei specimina aliquot, sed verosimiliter è multis, quæ litterarum monumentis tradita non fuerunt, pauca. Hæc verò post Burlamachium brevibus commemoro. Libro* 7 *Revelationum cap.* 5 *mentio Elziarii, filii comitissæ de Ariano, qui, cùm tunc juvenis adhuc esset ac* S. Birgittæ *precibus se commendâsset, ab ea salutaria, ibidem fusiùs descripta, ad quæ vitam ritè institueret, non modò instituta atque præcepta accepit, sed etiam cordis sui arcana, & quædam, quæ ipsi progressu temporis accidèrent, ex ipsa audivit. Quo factum est, ut ad meliora sese converteris: ita enim legitur in Additione citato capiti subnexa:* Cùm domina Birgitta staret Neapoli, revelata sunt ei secretissima cordis Elciarii, postea Cardinalis, & quædam ad ipsum mirabilia futura. Quibus auditis, ille stupefactus conversus est ad meliora. *Fuit hic Elziarius, seu, uti ipsum tom.* 6 *Italiæ sacræ auctа Ughellus vocat, Eleazarus de Sabrano, Guilielmi Ariani comitis & Franciscæ de Celano filius, S. Elziarii, anno* 1369 *ab Urbano V Sanctorum numero inserti, nepos, ad Teatinam in Aprutio Cathedram promotus anno* 1373, *anno verò* 1378 *ab Urbano VI Romanâ purpurâ donatus, quâ licèt dein à Clemente VII privatus fuerit, virum tamen fuisse vitæ innocuæ & moribus integrum omnium illius ævi scriptorum testimonio, monet Oldoinus, ubi de Urbani VI Pontificatu. Huic fortè* S. Birgitta *episcopatum & cardinalitiam dignitatem prædixit; qui, dum vixit,* S. Birgittæ *memoriam in pretio & veneratione habuisse videtur, reque ipsa id abunde probatum dedit, cùm ejusdem morti canonizationi diligenter incubuit.*

308 *Elziario Burlamachius jungit Gomecium* (Gometium de Hispania ducatus Spoletini *vocat Bertholdus num.* 29) *cui* S. Birgitta *animam Joannæ reginæ deferere suaserit, vitamque in melius ex certis, quæ illi proposuit, præceptis commutare. Qualia verò hæc fuerint, explicat Additio post caput* 21 *libri* VII *Revelationum, ubi Dei Mater* S. Birgittam *pro Gomecio preces fundentem sic fertur allocuta:* Consule ei facere justitiam, ubicumque poterit. Et si sciret, se habere malè acquisita bona, restituere non tardet. Caveat etiam insolita gravamina imponere subditis suis. Sitque contentus de his, quæ habet, quia sufficiunt ei, si moderatè & discretè dispenset ea. Fugiat quoque sicut venenum mulieres præter uxorem propriam; & non producat exercitum contra aliquem, neque personaliter interfit, nisi omnino sciverit, se habere justitiam & bellum sit justum. Studeat insuper frequentare confessiones, & frequentiùs sumere Corpus Christi, certisque in die temporibus exoccupare se ad recordandum passionem Christi & vulnera ejus. *Verùm, contrà ac Burlamachius scribit, nulla hic ante deferendæ fit mentio; quamquam id fortè fecerit Gomecius, cùm apud Summontium tom.* 2 *Historiæ Neapolitanæ ad lib.* 3 *calcem præcipuos Joannæ reginæ ministros nominatim enumeratos inveniam, nec ullus eos inter Gomecius compareat; itemque id suadeat pium modestumque, quod deinceps tenuit, vivendi genus, de quo consule Bertholdum mox laudatum in Vita* S. Birgittæ, *infrà edendâ.*

309 *His multa subjungit Burlamachius, quæ in gratiam Joannæ Siciliæ reginæ* S. Birgitta *præstitit; sed iis multa immiscet, quæ non in hoc Neapolitano itinere, sed in eo, quod seriùs Româ Hierosolymam suscepit, vel in reditu contigerunt, ac propterea in alium locum à nobis differenda sunt. Proximè citato è revelationibus loco* S. Birgitta *Joannæ suasisse dicitur, ne Antonium quemdam Carletum ad altiora munera proveheret, ac prædixisse, id si faceret, non prosperè successurum: verba Christi* S. Birgittam *alloquentis ibi describuntur hujusmodi:* Dic reginæ, quòd permittat istum stare in ordine suo. Si ascenderit ad majora, erit in dispendium animæ ejus, nec ipse, nec amici ejus lætabuntur de ascensu suo: *verùm* Birgittæ *consilio Joanna parùisse non videtur, cùm addatur:* Sic omnia evenerunt. *Maximo tamen apud Joannam reginam loco fuisse* S. Birgittam, *tum ex dicendis infrà apparebit, tum ex Epistola, quam ad S. Catharinam,* S. Birgittæ *filiam, post illius mortem perscripsit, quamque Benzelius post Margaretæ Chronicon ex codice Mss. Bibliothecæ publicæ Upsalensis typis commisit, his verbis conceptam.* Magnifica & venerabilis domina. Post salutem significamus vobis, quòd gratiâ Dei prospera solita sanitate potimur, de vobis semper desiderantes audire læta nova. Insuper quum possumus aliqua referre super miraculis sanctæ memoriæ dominæ Birgidæ matris vestræ, illud cum maxima complacentia recitamus. Hinc etiam, ægrotante ad mortem spectabili juvene Guilhelmo marchione Montisferrati, consanguineo nostro, & de ejus vita medicis totaliter dubitantibus, illum vovimus dictæ, sanctæ memoriæ, Matri vestræ, cujus intercessionibus Christus evidenter sua pietate reduxit dictum juvenem ad pristinam sanitatem & sospes est, ut priùs. Quod nos à verissimo testificamus & têstificari parati sunt circa xxx personas.

310 *Atque hoc quidem* S. Birgittæ, *è vivis sublatæ, beneficium fuit: accipe nunc aliud ex ejus vita Lovaniensi, verbis paululùm immutatis à Surio quoque ad diem* XXIII *Julii relatum, quod viva & Neapoli degens præstitit.* Quidam puer circitèr decem annorum, nomine Esau, nepos magni Senescalli reginæ Siciliæ, commorantis in Neapoli in curia prædictæ reginæ, fuit in Ethyca infirmitate consumptus & exsiccatus in tantùm, quòd à medicis de ipsius vita desperaretur in toto. Mater verò ipsius, nomine LAPA, duxit eum ad dominam Birgittam, rogans eam suppliciter, ut tangeret prædictum puerum, vel saltem signum crucis ei imprimeret. Quæ tunc illicò prædictum puerum tetigit & statim convaluit. *Summontius lib.* 3 *Historiæ Neapolitanæ pag.* 470 *& binis seqq. inter præcipuos Joannæ I reginæ Siciliæ proceres binos Senescallos seu hospitii regii præfectos memorat, Robertum de Ca-*

vertisque abitatur

animarum fructibus:

& ægro data sanitatem;

A *Cabani, hujusque in illo munere ab anno* 1345 *successorem Nicolaum Acciaiolum Florentinum, à Matthæo Villani, illius temporis scriptore, non rarò memoratum; cujus* S. Birgitta *neptem fertur incolumitate donâsse.*

311 *Tantò verò magis id credo, quantò id verisimilius facit, quod tom.* 13 *scriptorum rerum Italicarum col.* 1228 *& seq. Palmerius, qui sub annum* 1453, *ut Muratorius ait, ex monumentis se antiquioribus & Adeardi Acciajoli relatu Vitam Nicolai Acciajoli scripsit, posteris de* S. Birgitta, *quæ Nicolao mortem prædixit, tradidit. Sic autem Palmerius habet:* Prænarratâ fortunâ functus (*Nicolaus*) mortem suam certo nuntio præcognovit. Brigida devotissima Christi mulier & in regno Suetiæ Neritiæ princeps, ac jam tunc vitâ & miraculis clara, Romam peregrè venerat. Inde Neapolim profecta, ab Jacoba, Nicolai Acciajoli sorore, continentiâ vitæ vel reputata muliere hospitio recipitur: apud quam cùm dies aliquot mansisset (*haud igitur semper nobilium hospitia fugit*) dicitur illam evocâsse, prædixisseque, Nicolaum fratrem propediem
B procul dubio moriturum. Percussit illico mulieris animum timor, & Nicolai domum unà protectæ illum apud reginam, bona, ut apparebat, valetudine, res magnas tractantem invenerunt. Jacoba soror tunc consolata, tamquam falsum Brigida cecinisset, existimabat: Nicolaus postridie in morbum incidens, apostemate, uti creditur, quarto die superatus interiit. Obiit autem Neapoli anno ætatis sexto & quinquagesimo VI Idus Novembris, Salutis nostræ anno millesimo tercentesimo sexagesimo sexto. *Opportunè annum Nicolao supremum Palmerius indicat, ex quo iter Neapolitanum sub annum* 1365 Birgittam *suscepisse colligitur. Præcipuis, quæ ad hoc Neapolitanum iter spectant, jam expeditis, suppleriisque alibunde à Birgero, ejus biographo, omissis, rerum series ad eumdem nos jam revocaret, nisi & alia quædam* S. Birgittæ *gesta, à Birgero pariter silentio pressa, prius memoranda supererssent, de quibus propterea prius agere visum est* § *seq., quam ad illum redeamus.*

fama autem mortem prædixit.

§ XXI. Regulam S. Salvatoris, & monasterii Vastenensis erectionem ab Urbano V approbari curat: an item instituerit Ordinem militarem.

C

Romam Neapoli redux.

ROmam *ex itinere Neapolitano redux* S. Birgitta, *quantùm quidem conjecturâ assequi licet, ad obtinendam à summo Pontifice Regulæ S. Salvatoris approbationem laberes suos curasque intendit: paratam quidem illam habuisse jam tum, cùm è Suecia Romam se contulit, è numquam, dum viveret, rediturа, vidimus suprà* § 15. *Verùm cùm insigni esset in Deiparam Virginem pietate, hujus monumentum aliquod in religioso, quem meditabatur, Ordine perematurum transmittere ad posteros desiderabat: fecit tandem ejus desiderio Deus satis, cùm jam annis aliquot à suo è patria secessu Roma transegisset, dictando illi angeli ministerio tractatum quemdam de Excellentia Virginis, quem* Sermonem *vocant* Angelicum, *&* Revelationum *lobris à pag.* 713 *Hormann subjunxit, divisim ad Matutinum per hebdomada ferias recitandum: res ita contigisse legitur in Prologo Sermonis Angelici.* Cùm B. Birgitta, principissa Neritiæ de regno Suetiæ, per plures annos habitaret in Roma in domo Cardinalatûs, quæ est contigua Ecclesiæ S. Laurentii in Damaso, tunc, ipsa ignorante, quales lectiones deberent legi in monasterio suo (*nondum condito*) quod Christus constitui præceperat in Suetia, cujus Regulam ipsemet dictaverat ad honorem Matris suæ, illico, ipsa B. Birgitta orante & super hoc dubitante, apparuit Christus, dicens ei: Ego mittam tibi angelum meum, qui lecturam, in Matutinis legendam per moniales in monasterio tuo ad honorem Virginis Matris meæ, tibi revelabit, & ipse eam tibi dictabit, & tu scribe illam, prout ipse dixerit tibi.

AUCTORE J. B.

313 Igitur B. Birgitta habens cameram, cujus fenestra ad altare majus respiciebat; unde Corpus Christi quotidie videre poterat, præparabat se quotidie in eadem camera ad scribendum cum pugillari & carta & penna in manibus, postquam Horas & orationes suas legebat, & sic parata angelum Domini expectabat. Qui veniens ponebat se prope eam à latere ejus & stabat erectus honestissimè, habens semper faciem cum reverenti gestu respicientem versùs altare, ubi corpus Christi reconditum erat. Et sic stans dictam lecturam, id est, infrascriptas lectiones, legendas in Matutinis sororum in dicto monasterio, quæ tractant de excellentissima excellentia ab æterno B. Mariæ Virginis, ipse dictabat distinctè & ordinatè in lingua materna B. Birgittæ. Et ipsa illas quotidie devotissimè scribebat ab ore angeli & patri suo spirituali (*Petro Alvastrensi, qui illas, uti & Regulas Latinas fecit*) quotidie illa, quæ ipsa die scripserat, humiliter ostendebat. Sed contingebat aliquibus diebus, quòd angelus non veniebat ad dictandum. Et illa die interrogata à suo patre spirituali de scriptura illius diei, si quam scripserat, tunc illa respondebat humiliter dicens: Pater, hodie nihil scripsi, quia expectavi diu angelum Domini, qui dictaret, ut ego scriberem, & ipse non venit. Et tali modo ab ore angeli iste infrascriptus Sermo Angelicus (*sic dictus, quia ab angelo dictatus*) de Excellentia Virginis dictatus & conscriptus fuit. Et etiam divisus fuit ab angelo per Lectiones ad Legendum in Matutinis sororum per hebdomadam per totum anni circulum, ut infrà sequitur.

& post dictatum sibi

314 *Ita Petrus Alvastrensis, cujus non modò Prologum, sed etiam ipsum Sermonem Angelicum olim fuisse speciatim oppugnatum, dixi num.* 180. *Rei verò hujus substantiam Alphonsus Giennensis in Prologo lib. Cœlestis Imperatoris ad reges cap.* 4. *confirmat his verbis:* Aliquando etiam angelum corporis oculis ipsa videbat, qui ex Dei præcepto ei sermonem pulcherrimum & satis prolixum paulatim & seriosè dictabat, & ipso dictante, in eodem instanti ipsa scribebat, & sic fuit scriptus per intervalla temporum ille excellentissimus Sermo de Excellentia B. Mariæ Virginis, qui dividitur per Lectiones, quæ debent per hebdomadam legi à monialibus in Matutinis in dicta Religione monialium Regulæ Salvatoris. *Ita Alphonsus*, S. Birgittæ, *dum hæc*

Sermonem Angelicum.

AUCTORE J. B.

in vivis ageret, familiarissimus : at, scisciabitur non nemo, quanam his fides adhibenda est? Certè non major, quàm ejusdem Alphonsi aliorumque testimonio, cùm Regulam S. Salvatoris S. Birgittæ *à Christo dictatam aiunt; quo non obstante, summi Pontifices, & Suecia præsules, ut num.* 216 *vidimus, cùm de Regula S. Salvatoris à Christo dictata agunt, dubitandi formulis,* ut piè creditur, ut fertur *&c, uti solent: atque adeò nec hîc relata de Sermone Angelico, seu ab angelo dictato fidem exigunt omnino certam & indubitatam. Idem quoque de viribus, quas item Sanctæ revelatas perhibent, orationibus dicendum credimus.*

D

ex Christi præcepto

315 *Ordinatis itaque rite omnibus, quæ ad Regulam & Religionis à se instituendæ institutum spectabant, in mandatis à Christo accepit, ut, quò illius confirmationem à Pontifice impetraret, omnem, quam posset, operam adhiberet: sic enim legitur in Regula S. Salvatoris apud Hermann cap.* 30: Ite & modò dico (*sic Christus ibi* Birgittam *alloquitur*) hanc Regulam ex nullius hominis sensu dictatam fuisse, quam in spiritu audisti per Papam confirmari debere, sicut alias Regulas, quæ ex humano sensu priùs compositæ fuerant, eodem spiritu inspirante... Admittat insuper Papa, ut in loco, qui tibi Regulam audienti demonstratus est, monasterium construatur, ibi enim primùm hæc Regula inchoanda est. Similiter etiam licentiam det sororibus cantandi quotidie Horas Matris meæ, quæ eodem spiritu, quo & Regula, sunt completæ. *Et rursum cap. seq.* Labora igitur tu & cooperare, quantum poteris, ego autem perficiam, dum mihi placuerit. *In eamdem quoque rem jussa est, ut refertur lib.* 8 *Revelationum cap.* 51, *scribere ad imperatorem, nempe Carolum Bohemum, hujus nominis IV, inter cetera his verbis:* Scias etiam tu, qui imperium tenes, quòd ego omnium conditor dictavi unam Regulam monialium ad honorem amantissimæ Virginis Matris meæ & dedi illam isti Mulieri, quæ scribit tibi. Perlege igitur eam & conare cum summo Pontifice, ut dicta Regula, ore meo proprio dictata, per eum, qui in mundo vicarius meus est, etiam apud homines approbetur, quam ego Deus coram exercitu meo cœlesti approbavi. *Alteram quoque ad eumdem imperatorem* S. Birgitta *dedit epistolam, quâ eum ad erigendas virtutes tunc maximè jacentes; & evellenda his contraria vitia adhortatur; de qua vide num.* 257.

E

C

de approbanda Ordinis sui Regula

316 *Neque verò* Birgittæ *in perficiendis Christi mandatis studium & diligentia defuit: cujus rei specimen retulimus suprà num.* 70 *& seqq. ex Margareta abbatissa Vastenensi, ubi Pontificem una cum filiis Carolo & Birgero adiisse legitur, quò illius animum ad conficienda quædam, quæ meditabatur, negotia sibi redderet paratiorem. Quanam hæc fuerint* S. Birgittæ *à Deo commissa negotia, pro quorum feliciore successu Romam Carolum & Birgerum filios arcessivit, haud quidem expressit Margareta: verùm si rei gestæ locum & tempus consideres, non absimile vero fiet;* S. Birgittam *id eo fecisse consilio, ut ad confirmandam S. Salvatoris Regulam Ordinemque sensim Pontificis animum redderet promptiorem. Quod verò ad locum rei gestæ pertinet, videtur is, si Margareta verba eo, quem præ se ferunt, sensu accipienda sint, Roma fuisse; nec enim Româ unquam Avenionem per se adiisse, ut illic Pontificem alloqueretur, suspicam, quod quidem sciam, legitur: porrò ex loco rei gestæ, si quidem Roma fuerit, tempus etiam, quo gesta est, non absque verisimilitudine aliquod eruetur: cùm enim Urbanus V, ut in ejus Vita apud Baluzium legitur, relicta Avenione, Romam, sedem suam ibi fixurus, venerit anno* 1367 *ac triennio circiter post, ut mox videbimus, S. Salvatoris Regulam* S. Birgittæ *rogatu Pontificia auctoritate approbaris, verosimile admodum fit,* S. Birgittæ *& filiorum ejus Caroli atque Birgeri ad Pontificem accessum haud diu post hujus Romam adventum contigisse. Quæ si ita sese habuerint, Carolum,* S. Birgittæ *filium, matrem suam bis saltem Roma invisisse necesse est: ac primo anno* 1365 *sine Birgero, ut apparet ex* S. Birgittæ *Vita Lovanii impressa & ex Surio* § XXIV. *Sic enim in illa, nulla Birgeri mentione facta, legitur:* Dum Dominus Karolus miles filius Birgittæ Romam venisset de Suecia circa annos Domini MCCCLXV intravit domum, ubi Mater residebat. Hic dum in solarium ingrederetur, egressa est Mater ejus benigna cameram suam, & cernens prædictum dominum Karolum in corpore malè dispositum, tetigit pectus ejus proferens aliqua verba deprecativa. Quibus prolatis, subitò ipse evomuit per os ejus maximam copiam sanguinis in tantùm, quòd nullo modo potuit Matri sue loqui, & convaluit. *Iterum verò sub annum* 1367 *ex Margareta, Vastenensi abbatissa, jam citata.*

F

egit cum Urbano V.

317 *Haud diu post reductam in Urbem anno* 1367 *Pontificiam sedem ab Urbano V* S. Birgitta, *quæ è Suecia anno* 1345 *aut sequenti proficiscens jam inde à Christo audiverat, ut legitur cap.* 8 *Revelationum Extravagantium, fore, ut Roma Pontificem & imperatorem videret, cum utroque Romæ egit tum de iis, quæ ad Ecclesiæ emendationem spectabant, tum de iis, quæ ad Regulam S. Salvatoris & instituendum à se Ordinem pertinebant: quoniam verò citato Extravagantium capite* S. Birgitta *Romæ mansisse dicitur annis quindecim, donec ibi videret Pontificem & imperatorem, totidemque ab anno* 1346, *quo è Suecia Romam venit, ad annum usque* 1361 *numerantur, hinc verosimillimè, qui libellum Duaci edidit anno* 1677 *de Institutione monasteriorum simplicium S. Salvatoris, in hanc rem ita scripsit cap.* 1. Anno MDCCCLXI Romæ præsentavit (*Birgitta*) Urbano V & Carolo Bohemo imperatori juxta Christi mandatum quasdam revelationes pro reformatione Ecclesiæ & prædictam Regulam seu Constitutiones, ad confirmationem illarum à Papa obtinendam, mediante etiam favore imperatoris: quæ tamen pro tunc non fuerunt confirmatæ. *At mendum vel in verbis cap.* 8 *Extravag. Revelat. cubat, vel, quod magis arbitror, aliunde, quàm ab anno* 1346, *quo Romam venit, anni isti* 15 *numerandi sunt.*

sed non ante annum 1367.

318 *Etenim si ab anno* 1346, *quo Romam venit* Birgitta, *numerentur, Romam Urbanus venisse dicitur anno* 1361 *quàm proximè: at eò Urbanus non venit ante annum* 1367, *nec ante sequentem ibi unà cum Pontifice Carolus fuit. Opinor itaque verba illa:* Et mansit (Birgitta *Romæ*) juxta præceptum divinum annis XV, antequam veniret Papa, videlicet Urbanus V, & imperator Carolus Boëmus, *ita esse accipienda, ut significent,* Birgittam *exspectâsse Romæ Urbanum annos* 15 *ab eo tempore, quo Urbanum fore pontificem præsciverat; usque ad tempus, quo hic S. Salvatoris Ordinem & Regulam approbavit, seu ab anno circiter* 1355 *usque ad annum* 1370 *numerandos. Certè sic annos illos* 15 *ipsamet* Birgitta *numerâsse videtur apud eohitem Nolanum*

Digitized by Google

A *unum in Epiſtola ad Alfonſum, Giennenſem olim epiſcopum: ſic ea de re ille:* Cùm ſancta Domina prælibata ad Montem Flaſconem pergeret (*anno* 1370) ubi ſanctæ memoriæ Urbanus V cum ſua curia reſidebat pro obtinenda confirmatione cujuſdam ſuæ Regulæ... dixit (*Urbano*) ſe gratiam habituram, cùm à XV annis ipſum Antiſtitem exſpectâſſet in Urbe, quo tempore ipſe Papa erat abbas cujuſdam parvi monaſterii (*factus eſt abbas S. Germani Antiſſiodorenſis anno* 1355 *ſecundum Sammarthanos*) & de ipſius promotione ad Apoſtolicam Sedem nullatenus ſperaretur. *Sicut igitur hic annis* XV, *quibus* Birgitta *Urbani V in Urbem adventum dicitur expectâſſe, annumeratur tempus, quo Romæ ab anno* 1367 *uſque ad annum* 1370 *moratus fuit Urbanus, ita & annis* 15 *loco Revelationum ſuprà laudato memoratis annumerandum apparet, ſervato etiam ubique eodem numerandi principio, ut ut aliud verba, ſenſu obvio intellecta, indicare videantur.*

319 *Rectiùs itaque ea de re ſic loquitur Birgerus num.* 24: Stabis autem in Roma (*quot annis non exprimit*) donec ſummum Pontificem & imperatorem ibi videbis, quod etiam contigit anno Domini MCCCLXVII, & ambobus per eam revelationes ſuper reformatione ſtatûs Eccleſiæ mittebantur. *Rectiùs item Chronicon Vaſtenenſe ad eumdem annum:* Beata Birgitta loquebatur Romæ tam Papæ, quàm imperatori. *Verùm tam Birgeri, quàm Chronici Vaſtenenſis verba ita intelligenda videntur, ut anno quidem* 1367 *Pontificem Urbanum V, ſequenti verò imperatorem Carolum IV Romæ* S. Birgitta *convenerit, vel ubique anno* 1367 *ſubſtituendus ſit annus* 1368: *hoc enim poſteriori anno primùm Carolus IV cum Urbano V Romæ verſatus eſt: ſic enim utriuſque congreſſum & Carolo IV Romæ moram deſcribit auctor Vitæ ſecundæ Urbani V apud Baluzium col.* 408 *& ſeq.*

& anno 1368

B

320 Die nona Octobris (*anni* 1368) rediturus ad Urbem (*Urbanus V*) receſſit de Monte Flaſcone & intravit Viterbium, ubi imperator, exiens de civitate Senenſi, venit ad Papam die XVII dicti menſis & ſequenti die iter arripiens præceſſit Papam ad Urbem, cum gaudio & honore receptus per Romanos. Die Sabbati viceſima prima dicti menſis dominus Papa venit Romam, quem idem imperator vice ſtratoris adextravit à porta Collina, quæ eſt prope caſtrum S. Angeli, uſque ad baſilicam S. Petri, pedeſtris eundo & tenendo frenum equi. Deinde deſcendendo dominus Papa, idem imperator ipſum deduxit uſque ad altare, manſitque in Urbe infra canonicam habitando, expectans adventum dominæ imperatricis uxoris ſuæ, quæ venit Romam die XXIX dicti menſis cum decenti comitiva. Et die prima Novembris, domino Papa celebrante in altari S. Petri, dominus Oſtienſis cardinalis inunxit eam, & idem dominus Papa impoſuit diadema, ac comitantibus eam duobus epiſcopis cardinalibus, poſt prandium ad Lateranum coronata perrexit in lætitia gentis, quæ eam ſequebatur. Et Dominus imperator eodem die fecit milites. In die S. Clementis (XXIII *Novembris*) domina imperatrix receſſit de Urbe. *Abierat autem jamantè Româ Carolus* ſatis citò, *inquit auctor Vitæ primæ Urbani, poſt coronationem uxoris ſuæ Elizabetha; ut adeò imperatorem* S. Birgitta *inter diem* XXI *Octobris & 1 Novembris anni* 1368 *Romæ convenîſſe videatur.*

cum Imperatore Carolo Bohemo.

C

321 *Sed, quidquid tum egerit* S. Birgitta, *Ordinis quidem ſui & Regulæ confirmationem ſeu approbationem non obtinuit: Lib.* 4 *Revelationum cap.* 137 *Revelatio legitur, quam inter annum* 1368 *& annum* 1370 *obtuliſſe Pontifici videtur: agit illa de approbanda S. Salvatoris Regula, concipiturque his verbis:* Filius Dei loquitur ad Sponſam. Qui habet glomerationem filorum, in qua eſt aurum optimum, non deſinit filare, donec invenerit aurum. Quo invento, utitur poſſeſſor ad honorem & commodum ſuum. Sic iſte Papa Urbanus aurum eſt ductile ad bona, ſed ſolicitudinibus mundi vallatus eſt. Ideò vade & die ei ex parte mea. Tempus tuum breve eſt, ſurge & attende, quomodo animæ tibi commiſſæ ſalventur. Ego obtuli tibi Regulam Religionis, quæ fundari & incipi debet in loco Vuatzſteno in Suetia, quæ de ore meo proceſſit. Nunc autem volo, ut non ſolùm authoritate tua confirmetur, ſed & benedictione tua, qui vicarius meus es in terris, roboretur. Ego dictavi eam & dotavi ſpirituali dote, ſcilicet concedendo Indulgentias, quæ ſunt in Eccleſia S. Petri ad vincula in Roma. Tu ergo approba coram hominibus, quod coram exercitu meo cœleſti eſt ſancitum. Si autem quæris ſignum, quòd ego hæc loquor, hoc jam oſtendi tibi, quia quando primùm audiſti verba mea, anima tua in adventu nuncii mei ſpiritualiter fuit conſolata. Si autem quæris ulterius ſignum, dabitur tibi, ſed non ſicut Jonæ Prophetæ. Tu autem, Sponſa mea, cui dictam gratiam feci, ſi non poteris habere litteram & gratiam Papæ & ſigillum ſuper conceſſione dictæ Indulgentiæ, niſi præcedente pecunia, ſufficit tibi gratia mea. Ego enim approbabo & confirmabo verbum meum & omnes ſancti erunt mihi teſtes. Mater mea erit tibi ſigillum. Pater meus confirmator, & Spiritus meus advenientium ad monaſterium tuum conſolator.

E

322 *Tandem anno* 1370 S. Birgitta *Urbanum V in Monte Flaſcone agentem felicioris ſucceſſu, quàm antè, adiit, ab eodemque Regulæ atque Inſtituti ſui approbationem obtinuit, ut teſtatur auctor Vitæ ſecundæ Urbani apud Baluzium col.* 412. De menſe Julii, *inquit*, eodem anno (1370) fuit [apud] Sedem Apoſtolicam domina Brigida de regno Suetiæ, petens confirmari Regulam ſibi revelatam à Deo, ſecundum quam volebat vivere moniales & fratres in monaſterio, à ſe fundato in dicto regno in loco de Ventena (*lege Vaſtena*) & obtinuit, quòd ſecundum Regulam S. Auguſtini viverent. Hæc Domina de pueritia revelationes divinas habuit, & claruit in vita & poſt mortem. *Conſonat Thorirus Andreæ, ita ad annum* 1370 *ſcribens in Chronico Vaſtenenſi:* Beata Birgitta accepit confirmationem Conſtitutionum regularium ab Urbano quinto, quas ſibi præſentavit. *Conſalvus Durantus, epiſcopus Feretranus, qui in Notis ad cap.* 49 *lib.* 4 *Revelationum Regulam S. Salvatoris ab Urbano V approbatam fuiſſe ſcripſerat, dein ad calcem Præfationis ad Regulam S. Salvatoris, ſe aliosque corrigens, aut, Urbanum V quidem approbâſſe ſeu confirmâſſe S. Salvatoris Religionem ſeu Ordinem, ſed Regulam ab Urbano VI fuiſſe confirmatam, quod ex Urbani VI Bulla, quam ſubjicit, deducit. Verùm ab Urbano V* Regulam *S. Salvatoris, ſeu* Conſtitutiones *fuiſſe approbatas certo ſaltem quodam modo, liquet tum ex Chronico Vaſtenenſi mox laudato, tum ex Bulla Urbani V, mox exhi-*

ſed anno 1370

F

AUCTORE J. B. *licèt nunc quidem fruſtra*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

bibenda, quâ Conſtitutionum, à S. Birgitta ſibi oblatarum, diſertè meminit; ut adeò emendatione illa, quæ in editione Colonienſi Revelationum S. Birgittæ anni 1628 non reperitur, omnino opus haud fuerit: eſto, Regulas ſeu Conſtitutiones illas dein recognitas probataſque fuiſſe.

approbatæ Regulæ.

323 *Porrò Urbani V Bulla mox citata revelationum S. Birgittæ editioni initio voluminis inſerta ſub titulo:* Ordinis S. Birgittæ fundatio, *ita habet:* Urbanus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Venerabilibus Fratribus archiepiſcopo Upſalenſi, & Strengenſi ac Vexionenſi epiſcopis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. His, quæ divini cultus augmentum, ſacræ religionis ſtudium & ſpiritualem fidelium profectum conſpiciunt animarum, Apoſtolicum favorem libenter impendimus, eaſque benevolâ opis ac operis diligentiâ promovemus. Sanè oblata nobis pro parte dilectæ in Chriſto filiæ, nobilis mulieris Birgittæ, relictæ quondam Ulphonis de Ulphaſon, militis, viduæ Lincopenſis diœc. petitio continebat, quòd ipſa pio & zelanti affectu, terrena in cœleſtia, & tranſitoria in æterna, felici commercio commutare * ad honorem & ſub vocabulo beatæ Mariæ Dei Genitricis, Virginis glorioſæ, de bonis ſibi à Deo collatis in oppido Watzſtenoni præfatæ diœces. unum monaſterium, divina ſibi aſpirante gratia, ſub ſpe licentiæ à Sede Apoſtolica obtinendæ, ſumptuoſo utique opere jam inceptum (pro ſexaginta monialium ſeu ſororum, illarum abbatiſſâ in hujuſmodi ſexagenario computato * numero, quæ Majeſtati divinæ ac Virgini antedictæ ſub regulari habitu perpetuum & devotum fineris mundiſque mentibus caſtiſque corporibus exhibere habeant famulatum) ad conſummationis ſeu perfectionis finem deducere cupit.

veri tempus facta eſt per Urbanum.

* *ſuppleas* volens

* computatâ

B

324 Et aliud; ſeparatum ab illo, in eodem oppido pro decem ſeptem fratrum (computato in dicto numero ipſorum Priore, qui eis in ſpiritualibus tantùm præſit) per quos abbatiſſa monialeſque prædictæ, quæ pro tempore fuerint, poſſint divinorum auditionis, ſalutiferæ prædicationis & eruditionis pabulo refici, & in ſpiritualium neceſſitatum ſuarum caſibus ſeu articulis adjuvari: ac pro octo converſorum, habentium dictis fratribus deſervire, uſibus, & ſeparatis habitationibus fundare intendit, atque conſtruere: & pro perſonarum in iiſdem monaſteriis pro tempore degentium ſuſtentatione congrua & aliorum incumbentium eis ſupportatione onerum ſufficientem dotem etiam aſſignare, ac utrumque ipſorum monaſteriorum, regulareſque perſonas in utrolibet ipſorum pro tempore degentes, Ordinis S. Auguſtini eſſe intendit, & perſonas ipſas ſecundùm regularia ipſius Ordinis vivere inſtituta. Et ut ipſa mortalis conjugis deſtituta conſortio, immortali ac incorruptibili Sponſo, quem Virgo Mater & incorrupta concepit & peperit, ſe totaliter dedicando, ei libaminis ſacrificium offerat gratioris, infra dictarum monialium numerum (*quod tamen re ipſa non contigit*) proponit vitam ducere regularem. Affectat quoque prædicti Ordinis regularia inſtituta præfata, per certas Conſtitutiones utriuſque dictorum monaſteriorum (*nota, hæc pro iis, quæ num. 218 dicta ſunt*) perſonis regularibus aſſignare, per eas (prout ſecundum ſexuum diſtinctiones earum ſtatibus competet) perpetuis temporibus obſervandas.

qui bullâ hîc exhibitâ

C

325 Quare pro parte ipſius Birgittæ fuit nobis humiliter ſupplicatum, ut ſuis in hac parte votis annuere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos itaque ipſius ſupplicationibus inclinati Fraternitati veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam gerimus, per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos vel duo, vel unus veſtrûm, ſi, in quo eſt, ut præmittitur, dicti monaſterii monialium fabrica jam incepta, nec non in quo dictum monaſterium Fratrum fundari & conſtrui per dictam Birgittam intenditur, loca ad hæc vobis videantur apta & congrua ac honeſta, attentis circumſtantiis univerſis, quæ circa hæc attendendæ fuerint (ſuper quibus conſcientias veſtras oneramus) dictaque loca ad ipſius Birgittæ perſonam pertineant, vel per eam juſto titulo acquirantur, vos, dote ſufficiente pro dictis ſuſtentatione perſonarum, & ſupportatione onerum præfatorum, ad veſtrûm vel duorum, aut unius veſtrûm diſcretum arbitrium primitus aſſignata eidem Birgittæ, monialium, jam, ut præfertur, inceptum perficiendi: fratrum verò monaſteria prædicta fundandi & conſtruendi cum eccleſiis, campanilibus, campanis, cœmiteriis & aliis neceſſariis officinis, ita quòd utrumque monaſteriorum cum ſuis ædificiis ab altero ſit diſcretum, plenam & liberam licentiam largiamini, & omnimodam poteſtatem. Hac autem prima vice, vos, aut duo, vel unus veſtrûm ad loca & in locis fratrum & ſororum prædictorum perſonas honeſtas & aliàs idoneas eligatis, inſtituatis atque ponatis, & ad inſtructionem ac informationem hujuſmodi primarum monialium ſeu ſororum monaſterii antedicti abbatiſſam idoneam ſcientiâ, moribus, & ætate, & exemplaris vitæ, de Ordine alio, paris vel arctioris obſervantiæ (cùm in regno Suetiæ, ut aſſeritur, nullum monaſterium ſororum dicti Ordinis ſancti Auguſtini exiſtat) dictum alium ſuum Ordinem expreſsè profeſſam, quæ antedicti monaſterii monialium ſeu ſororum earumdem ingreſſum, regularia inſtituta prædicti Ordinis, & ſubſequentes (*N. B.*) Conſtitutiones hujuſmodi, ſic prædicto, eligatis, aſſumatis & præficiatis.

E

326 Cui quidem abbatiſſæ hac prima vicé, ut præmittitur, aſſumendæ, poſt conſtructionem & inhabitationem dicti monaſterii monialium licere volumus, quòd ad monaſterium ipſum & ejus regimen, de quocúnque alio monaſterio paris, vel arctioris obſervantiæ, ut præfertur, tranſire valeat, cujuſcúnque ſuperioris licentiâ minimè requiſitâ. Ipſo monaſterio poſt hanc primam vicem in diſpoſitione juris communis, juxta præfata regularia inſtituta dicti Ordinis (ſalvis Conſtitutionibus omnibus infraſcriptis) de cætero remanſuro. Concedendo fratribus & monialibus dictorum monaſteriorum, auctoritate præfata, ut omnibus gratiis, privilegiis, libertatibus & immunitatibus competentibus monaſteriis & perſonis regularibus Ordinis antedicti (ſalvo jure diœceſani) plenè & liberè gaudeant, & etiam potiantur; ac inſtitutiones prædictas tanquam Ordini & inſtitutis præfatis conſonas, ſeu eis aut eorum alicui minimè repugnantes, prout ex certorum examinatorum, ad hæc per nos deputatorum relatu percepimus, eiſdem monaſteriis, & utriuſque ipſorum regularibus tam præſentibus, quàm futuris aſſignare perſonis, eaſque confirmare auctoritate procuretis eadem. Contradicto-

quàm erectionem monaſterii Vaſtenenſis

F

Digitized by Google

A ctores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Dictarum autem Conſtitutionum talis eſt continentia in effectu, videlicet &c. Datum apud Montem Flaſconem Nonis Auguſti, Pontificatus noſtri anno octavo, *ſeu anno* 1370, *die V Auguſti, cùm Avenionem redire Urbanus cœpit, ac mortem imminentem illi* S. Birgitta *prædixit, quod ea de cauſa hic obſervatum velim, ut pateat,* S. Birgittam *neque ulla perſonarum dignitate, neque beneficiorum ſeu percipiendorum ſpe, ſeu perceptorum memoriâ avocari ab implendis, quæ divinitus in mandatis acceperat, potuiſſe. Porrò Regulam S. Salvatoris, ab Urbano V approbatam, Gregorius XI anno* 1377 *ex Diario Vaſtenenſi, & Urbanus VI anno* 1379, *cujus Bulla præfigitur Revelationibus* S. Birgittæ *anno* 1628 *Coloniæ Agrippinæ editis, confirmârunt. Monaſterii verò Vaſtenenſis hanc notitiam habe.*

327 *Quâ Gothiam Orientalem ab Occidentali dividit lacus,* Vether *indigenis dictus, viſitur Vaſtena, oppidum Sueciæ, arce & condito illic à* S. Birgitta *monaſterio fundatoque S. Salvatoris Ordine olim celebre. Olaus Magnus lib.* 2 *cap.* 19, *quod de famoſis Gothorum lacubus eſt, de lacu Vether ita ſcribit:* Eſt præterea lacus alius VETHER dictus, adeò claras & perſpicuas aquas habens, licèt virenti colori conformes, ut obolus in profundo ſitu videri poſſit. Super hunc lacum eſt inſigne monaſterium divæ Brigittæ, aliàs Brigidæ & filiæ ejus S. Catharinæ, utriuſque opulentiâ & devotione fundatum & dotatum. *Monaſterium verò Vaſtenenſe, quod Olaus* inſigne *dixit, Urbanus V* ſumptuoſum *vocat in Bulla paulò antè recitata; idemque Meſſenius his verſibus, etſi paulò liberalius, celebravit:*

in Suecia ſiti.

B

Mira quidem pictura tibi; magè mira ſed ipſe
Suggeret aſpectus, lector amice, domûs.
Par decus eximiæ non conſpecturus in orbe
Structuræ: multus convena teſtis erit.
Sive peragrentur, quæ climata cernit Iberus,
Auſoniæve domus; tecta vel ampla Vari.
Gloria Watzſteniis tribuetur tanta Coloſſis,
Cedat ut hæc nulli celſa decorè domus.

C

328 *Inſigne hoc opus jam inde ab anno* 1370 *aliquatenus* S. Birgittæ; *licèt abſentis, curâ fuiſſe provectum ex Bulla Urbani V ſatis intelligitur: nec dubium, quin illius ſtructuram* S. Birgitta, *cùm adhuc in Suecia eſſet, meditata fuerit partemque bonorum ſuorum illi addixerit: verùm quo primùm anno condi cœpit? Bailletus in Vitis Sanctorum ad diem* VIII *Octobris de* S. Birgitta *agens in hanc rem ita ſcribit:* Cùm ſuis adhuc bonis (*verba ejus Gallica Latinè reddo*) gauderet, & ſuperſtite fortè adhuc conjuge, Waſtenæ pro monialibus monaſterium fundâſſet: ſategit, ut id ingrederentur numero ſexaginta, quibus Conſtitutiones præſcripſit, quas ſibi Dei ſpiritu dictatas exiſtimabat. Eaſdem etiam monachis XXV ſecundum ſancti Auguſtini Regulam viventibus propoſuit. Libenter admiſſæ fuerunt, atque hæc origo fuit Ordinis monaſtici, qui dein dictus fuit S. SALVATORIS ſeu S. BIRGITTÆ; & à Sede Apoſtolica unà cum Conſtitutionibus approbatus. *Itaque ex Bailleti opinione* S. Birgitta *non modò Vaſtenenſe cœnobium, cùm adhuc in Suecia eſſet, fundârit: ſed in id etiam moniales* 60, *monachos verò* 25 *prius introduxerat, quàm Ordinis ſui Conſtitutiones Sedis Apoſtolicæ approbationem tuliſſent: quod utrumque à vero alienum eſt. Poſtremum falſi convincit bulla Urbani V, ex qua liquet,* S. Birgittam *ab Urbano V petiiſſe, non ut factam jam* 60 *monialium, & 25 monachorum in monaſterium Vaſtenenſe, tunc tantùm pro monialibus, nondùm verò pro monachis incheatum, introductionem ratam haberet, ſed ut ſibi ad illam, opere, incepto tantùm hactenus, ad finem, quantùm neceſſe eſſet, perducto, facultatem concéderet.*

quod non probat.

329 *Alterum verò, nimirum Vaſtenenſe monaſterium jam inde ab eo tempore, quo* S. Birgitta *adhuc in patria morabatur, ſeu ante annum* 1346 *fuiſſe fundatum, falſi pariter convincitur ex Diario Vaſtenenſi, ex quo ſub annum dumtaxat* 1369 *dictum monaſterium condi cœpiſſe colligitur, quod ita oſtendo: primus monaſterium Vaſtenenſe ædificare cœpit Joannes Petri, quinquennio circiter, antequam* S. Birgittæ *reliquiæ Româ in Sueciam per S. Catharinam delatæ fuerunt: ita enim de eo legitur in Chronico Vaſtenenſi ad annum* 1405, *quo obiit:* Iſte frater (*Jowan Petharſon ſeu Joannes Petri*) ſicut dixi (*ad annum* 1401, *quo ejus uxor mortua eſt*) primò incœpit ædificare monaſterium in caſtro Vaſtena, tunc temporis deſolato & ſine habitatore exiſtente, ſecundùm præceptum beatæ Birgittæ. Nam, ut audivi ab ore ejus, cùm idem Jowan Petharſon Romæ eſſet cum beata Birgitta, adhuc in humanis degente, dixit ad eum Domina Birgitta: Mi chare Johannes, cùm redieris ad Sueciam, accede ad caſtrum Vaſtena, & ædificatis domibus neceſſariis, ibi permaneas, quousque ad te venero (*fixum enim* S. Birgittæ *erat, ut Urbanus in Bulla ſupra recitata num.* 324 *ait, vitam illic monaſticam agere*) Deo duce: nam ibi debet monaſterium fieri. Cui ille: Domina mea, ego uxoratus ſum & filios habeo, monachus fieri non poſſum.

quàm anno circiter 1369

E

330 Et illa: Accipias uxorem tuam tecum ad Vaſtena, ego autem volo parvulos tuos ad me recipere & de eis providere. Et accedas ad Dn. Nicolaum, epiſcopum Lincopenſem, qui dabit tibi litteras ſuper illum locum confectas, & ipſe adſtabit tibi in omnibus ex parte mea. Ipſe verò Jowan Petharſon rediens ad Sueciam cœpit ædificare viriliter & ferventer Vaſtenam annis quinque, cui adſtabat Thomas epiſcopus Vexionenſis, qui ibi ſecum etiam continuè reſidebat, donec Dña Katharina & alii cum reliquiis beatæ Birgittæ, tunc defunctæ, à Roma ad Vaſtenas venerunt. *Ad annum autem* 1401 *hic Joannes Petri Vaſtena in loco, quo* S. Birgittæ *monaſterium condendum erat,* ante ſe nihil... nec quidem unam ſtipulam ſtructuræ *præter trium domorum lapidearum dirutos muros dicitur invenisse. Atqui ex eodem Diario* S. Birgittæ *exuviæ Vaſtena depoſita fuerunt anno* 1374, *menſe Julio: hinc verò ordine retrogrado annos quinque integros numerando ad anni* 1369 *menſem Julium pervenies; quo adeò veriſimiliter anno monaſterium Vaſtenenſe condi cœptum eſt: ut adeò procul à vero abſit, jam inde ab anno* 1345 *aut etiam citiùs id fuiſſe fundatum aut à religioſis inhabitatum. Quamquam autem, ut dictum eſt,* S. Birgitta *in animo habuerit Vaſtena vitam monachicam ducere; nunquam tamen, dum vixit,*

condi cœptum

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

ut reliqua ejus vitæ series ostendet, monasterium Vastenense vidit: totam tamen illius delineationem animo habuit, docente Christo, probè perspectam, ut fusè legitur capp. 28, 29, 31, 34, 38 *Revelationum Extravag.*

331 *Porrò circa annum dumtaxat* 1369 *verosimillimè condi ex dictis monasterium Vastenense cœperit, nondum tamen è vivis, quantùm quidem apparet,* S. Birgitta *abierat, cùm sub qualicúmque saltem religiosæ communitatis specie tum a viris tum à feminis incoli cœpit: quippe evoluto vix anno à morte ejus uno, cùm anno* 1374 *S. Catharina Matris suæ reliquias ad Vastenense monasterium transtulit, id jam tum fratres & sorores aliquot inhabitabant, quæ S. Catharinam ingentis lætitiæ significatione exceperunt, ut ait Ulpho sæpe laudatus in ejus Vita tom.* 3 *Martii pag.* 513 *his verbis:* Perveniens tandem (*S. Catharina*) ad monasterium Watzstenense feriâ quartâ infra Octavas Petri & Pauli cum ingenti gaudio à tota congregatione sororum & fratrum suscipitur. *Sub qualicumque, inquam, saltem religiosæ communitatis specie: quippe anno tantùm* 1377, *quo ex Diario Vastenensi Gregorius XI Urbani V Bullam confirmavit, idem ille Pontifex Henrico archiepiscopo Upsalensi, Nicolao Lincopiensi, & Tordoni Strengensi episcopis commisit, ut Ordinem S. Salvatoris in monasterio Vastenensi reipsa vitæque institueret, quod hi anno* 1380 *perfecerunt, ut legitur in Fundatione ejusdem Ordinis, libris Revelationum* S. Birgittæ *Coloniæ anno* 1628 *editis, præmissa puncto* 2. *Anno verò* 1384 *solemnis fratrum sororumque in idem monasterium coram episcopis supradictis introductio primùm contigit, ita ad dictum annum notante Thorino in Diario Vastenensi.* Item die S. Severini episcopi, cujus festum tunc cadebat in Dominica, primò introductus fuit conventus sororum ad tenendum Constitutiones S. Birgittæ in Vazstenon, præsentibus venerabilibus patribus & dominis videlicet Henrico archiepiscopo Upsalensi & Thordone episcopo Strængianensi, cum institutore Dñ. Nicolao episcopo Lincopensi ... Et sequenti die, sive feriâ secundâ introducti sunt fratres in curiam suam. *Anno denique tantùm* 1388 *abbatissæ Vastenensis munera prima omnium fungi cœpit Ingegerdis,* S. Birgittæ *ex filia Mareta seu Martha, hujusque marito Canuto Algothi, neptis, ut partim in Vastenensi Diario ad dictum annum, partim in Margareta, Vastenensis abbatissa, Chronico videre est.*

fuisse videtur,

C

332 *Quamquam verò* Birgitta *monasterio condendo, è Suecia proficiscens, dotem reliquisset, voluit tamen Albertus, Suecia rex, qui Magno, à proceribus regni ejecto, anno* 1363 *successerat, sive quòd illa haud visa sufficiens esset, sive ut monasterio esset prospectum uberiùs, symbolam quoque suam, dictis regni incolis certa pensione, quotannis solvenda, in id conferre; ut liquet è diplomate, quod ejus nomine Albertus ejus pater, dux Magnopolensis, anno* 1367, *cùm de condendo monasterio Vastenensi agebatur, dedit, Benzelius verò ex Bibliotheca publica Upsalensi descriptum exhibet his verbis:* Albertus Dei gratiâ dux Magnopolensis & comes Siverinensis nobilibus, honorabilibus & discretis viris, universis & singulis clericis & laïcis dyocœsin Lincopensem inhabitantibus salutem & favorem. Cùm filius noster dominus rex Albertus & deliberato consilio & consensu & unanimi tam dominorum prælatorum, quàm aliorum consiliariorum suorum & potiorum regni sui, duo edicta fecerit, unum quidem generale, videlicet per universas regni dyocœses, & aliud particulare, per solam videlicet diocœsin Lincopensem, ex quorum edictorum voluntaria susceptione possit infallibiliter Deus ad propitiationem hujus tribulati regni converti, & mater ejus benedicta Virgo Maria, hujusmodi oblationis obsequio mitigata, pro salute omnium in hoc regno degentium apud filium suum misericordiam & benignitatem advocare.

adjuvante Alberto,

D

333 Primum videlicet, quòd propter singulas personas utriusque sexus, sicut in litteris regiis exprimitur, unus denarius valens dimidium Lubec: denarii, pro instauratione unius monasterii in Watzstenum, in honorem beatæ Mariæ Virginis & ampliationem divini cultus, annis singulis perpetuis futuris temporibus solveretur: secundum, quòd tertia pars decimarum pauperum pro sustentatione canonicorum residentium apud ecclesiam Lincopensem, phìs ceteris ecclesiis regni cathedralibus in bonis suis & personarum in ea degentium prægravatam pariter & afflictam, per totam diocœsin debitis temporibus inferretur, ac canonicis & clericis residentibus apud dictam ecclesiam Lyncopensem fideliter traderetur: licèt plerique vestrum, ut dicitur, ad pravorum hominum suggestionem, & quidam ex pravitate propria difficiles, ne dicam rebelles, sed valdè voluntarios (*lege:* involuntarios) se ostendunt. Ea propter universitatem vestram hortamur in Domino & rogamus salubriùs consulentes, quatenus ad prædicti denarii & dictarum decimarum exhibitionem, sicut modum & formam in litteris regiis accepistis, consideratis propriis necessitatibus, infra instans festum Paschæ & deinceps cum fidelitate & benevolentia vos reddatis obeditores & filios efficaces, ne forsan ab excelso cœlorum Domino, & ejus ministro domino rege vestro ad id faciendum digna animadversione coganimi, quod aliàs potiùs cum gratitudine fecissetis. Datum Stockholm A. Dñi MCCCLXX septimo, feriâ quintâ post Dominicam INVOCAVIT. *Hæc de Ordine S. Salvatoris, de Regula, & de primo ejus monasterio Vastenensi à* S. Birgitta *condito.*

Suecia rege.

E

334 *At etiam non pauci perhibent, ut scribunt Hermanninus & Helyotus in Historiis Ordinum, ab eadem institutum fuisse in Suecia Ordinem militarem, approbatum ab Urbano V. Sunè lib.* 4 *Revelationum cap.* 7, *& lib.* 8 *cap.* 32 *atque alibi non pauca legere est de quibusdam equitibus, ac inter alia ipsam etiam formulam, quâ sese Ecclesiæ & proximo devoverent. Institutum hunc volunt sub annum* 1366, *& largè dotatum; sed brevi post* S. Birgittæ *obitum desisse: iisdem autem ferè legibus fuisse obstrictum, quibus Ordo equitum Melitensium, ac vexillum prætulisse in bello, cujus altera facies crucem caruleam oblongam, Melitensi non absimilem, sed à qua pendebat lingua ignea, tamquam symbolum sui in Deum & proximum amoris: altera verò coronas tres in area carulea (quæ regni nimirum Suecici insignia erant) depictas habebat. Verùm Ordo hic non videtur unquam exstitisse, nec in Revelationibus* S. Birgittæ *mentio fit Ordinis cujusdam militaris, ab ea instituti; sed cujusvis Ordinis militaris universim & ceremoniæ, quæ in illis memorantur, earum ferè similes sunt, quæ tum passim in aliis regionibus, cùm fortè eques aliquis creabatur, observabantur, inquit Helyotus;*

Ordinem militarem non videtur instituisse S. Birgitta.

F

A *lyetus; cujus fanè opinio ex perenni & communi S. Birgittæ biographorum, nec non Bonifacii IX, qui tamen institutum ab ea S. Salvatoris Ordinem in Bulla Canonizationis memorare non omisit, silentio non parùm confirmatur.*

§ XXII. Dei jussu Hierosolymam profecta, in Cyprum appellitur. Quid rerum istic gesserit.

Sub vitæ finem divino monitu

Venio nunc ad postremum S. Birgittæ *iter, sed prioribus ætate jam provecta, & viribus vitæ austeritate exhaustæ non minùs arduum, quod solita tamen Sponsi sui præceptis parendi alacritate animique magnitudine suscepit Hierosolymam versùs.* Currentibus tandem, *inquit Birgerus ejus biographus*, multorum annorum spaciis Unigenitus Dei Sponsæ suæ dilectæ in Jherusalem ire

B præcipiens, sic alloqui dignabatur: Ego sum quasi aquila *&c: Et Bonifacius IX in Bulla Canonizationis:* Jerosolymam deinde perrexit, & loca singula, in quibus redemptor noster Jesus Christus annunciatus, natus, educatus, baptizatus, conversatus, mirabilia operatus, illusus, crucifixus & sepultus fuit, & ad cœlos ascendit, insigni devotione & venerabunda conspexit. *Haud inexspectata fuit* S. Birgittæ *ea peregrinatio; quippe quam ei & Beata Virgo prædixerat, & Christus ipse, ut ad illam se pararet, priùs edixerat. Primum legitur lib. 7 Revelationum cap. 1, ubi Deipara* S. Birgittam *sic dicitur allocuta:* Ideò annuncio tibi, quòd tu ibis in sanctam civitatem Jerusalem peregrinando, quando placuerit Filio meo, & inde ibis ad Bethleëm, ibique ostendam tibi in loco proprio totum modum, qualiter ego peperi. *Alterum legitur cap. 6 ejusdem libri, ubi hæc habentur:* Cùm Sponsa Christi esset in Roma continuè residens, & quodam die orando staret in elevatione mentali, tunc Christus apparuit ei sic dicens: Parate vos jam ad peregrinandum in Jerusalem, ad visitandum sepulchrum meum, & alia loca sancta, quæ ibi sunt, & recedetis de Roma, cùm ego dixero vobis.

C *Hierosolymam abiens*

336 *Annum & diem, quo hæc Christi* S. Birgittæ *apparitio contigit, docet titulus citato Capiti præfixus, nimirum die S. Urbani, Papæ & Martyris, seu* XXV *Maii anni* 1371, *cùm jam annos aliquot à peregrinatione Neapolitana redux in Urbe exegisset. Idem denique iter & S. Stephanus* S. Birgittæ *Romæ prædixisse fertur lib. 6 Revelationum cap.* 108 *his verbis:* Venies adhuc in Jerusalem ad locum passionis meæ. *Porrò* S. Birgitta, *quæ, nisi jussa, nusquam sese loco movere consueverat, ex quo Christi suprædictis anno & die voluntatem audierat, Roma exspectandum sibi censuit, dum, ut iter aggrederetur, à Christo moneretur, quod anno* 1372, *ut ex dicendis apparebit, contigit. Sic illam Christus tum allocutus dicitur lib. 7 Revelat. cap.* 9: Ite jam & recedite de Roma ad Jerusalem. *Perculit ea vox, teste Birgero, aliquantulùm* Birgittam, *quæ se tanto itineri ob senium prævelum & infirmum imparem putabat: verùm verbis mox citatis subjunxit Christus:* Quid causaris de ætate? Ego sum naturæ conditor, ego possum infirmare & roborare naturam, sicut mihi placet, ego ero vobiscum, ego diligam viam vestram, ego ducam & reducam vos ad Romam, & procurabo vobis necessaria sufficientiùs, quàm umquam habuistis priùs. *Ita ferè etiam Birgerus num. 29 loquitur, si substantiam vimque verborum utrimque consideres.* AUCTORE J. B.

cum comitibus aliquot.

337 *His animata* S. Birgitta *iter Hierosolymitanum arripere minimè distulit: quos sibi comites adjunxerit, tacet Birgerus: apud Suriam § 19 recensentur S. Catharina, Petrus confessarius, & Magnus,* S. Birgittæ *capellanus; quibus ex § 24 addi debet & Carolus* S. Birgittæ *filius, quem Romam venisse, vidimus suprà. Margareta, Vastenensis abbatissa,* S. Birgittæ, *Hierosolymam abeuntis, comites sic enumerat:* Jam notum sit oportet, sequutos fuisse S. Birgittam ad sacrum sepulchrum abeuntem tres suos liberos Dn. Carolum, Dn. Birgerum, & beatam matrem nostram Catharinam, item vernas duos, & beatum magistrum Petrum, atque Petrum, Priorem monasterii Alvastra, ut octo admodum fuerint comites, atque revelavit Deus sanctæ Birgittæ omnes, uno excepto, reversuros. *Si comitibus octo hic memoratis* S. Birgittam *non annumeret Margareta, deerit hic ex eorum numero unus, nimirum Alphonsus, Giennensis antea episcopus, quem* S. Birgittam *comitatum fuisse, saltem in reditu Hierosolymitano de seipso testantem audivimus suprà num. 305, atque in itu etiam eidem comitem fuisse videbimus infrà. Testatur porrò id etiam Nicolaus de Ursinis, comes Nolanus, in Epistola ad ipsum Alphonsum data apud Hermann pag. 813, ubi inquit:* Cùm enim eadem Domina proposuisset sepulchrum Domini visitare, ut perrexit Neapolim, cum qua etiam tu, Pater, invisti, ego illic eodem tempore cùm convenirem ipsam *&c: Româ abeuntem Latinus de Ursinis, è nobilioribus Urbis familiis oriundus, honoris gratiâ longè deduxit, ut scribitur in* S. Birgittæ *Vita Suriana num. 19 & in Vita ejusdem Lovanii typis edita; ex quo, quanto in honore ac veneratione Roma fuerit, conjicere licet.*

adit Neapolim. ubi filium

338 *Româ Neapolim demùm adiisse, ut inde Hierosolymam navigaret, ex verbis comitis Nolani mox recitatis, manifestum est; quibus & Margareta abbatissa consentit. Huc autem cùm pervenit, more suo multa præclarè gessit: præseverat, uti jam suprà ex Margareta relatum est, se comitesque suos omnes Romam, uno excepto, redituros. Erat is Carolus ipsius* Birgittæ *filius, qui, cùm Neapolim perveniisset una cum Matre, in morbum incidit, ex eoque brevi post obiit. Rem gestam repeto ex Margareta abbatissa Chronico:* Neapolim, quæ Siculi regni pars est, cùm veniissent, & Johanna regina, sanctæ Birgittæ amicissima, tum vidua imperium administraret, filios suos S. Birgitta docuit, quo cultu reginam præsentes venerarentur more illius terræ, flexis nimirum genibus & pedum osculo. Carolus, cùm ad reginam accedens propiùs debitam exhibuisset reverentiam, labia quoque illius exosculabatur. Hâc audaciâ ita commota est regina, ut tota in amorem ejus raperetur, &, abitu denegato, se ei nupturam, confirmaret. S. Birgitta id fieri posse pernegabat, quandoquidem uxor filii domi adhuc in vivis esset: regina autem propositi tenax se illud non curare, & voluntati suæ morem geri debere instituit. Tum sancta Birgitta de-

AUCTORE J. B.

devotissimis precibus suis divinam gratiam imploravit, quibus factum, ut Carolus letali corriperetur morbo & paucis post diebus moreretur.

Carolum amittit.

339 Illius obitum multis regina lachrymis prosecuta est & justa persolvit nihilo minore apparatu, quàm si maritus fuisset, ceu hæc omnia oculatus testis magister Petrus retulit. Die, qui Matthiæ Apostolo sacer (xxiv *Februarii*) in morbum incidit in urbe Neapoli, & quinto decimo die proximè sequenti obiit, ibique sepultus est, hinc die festo Ascensionis Domini ad cœlestem gloriam anima ejus evolavit, prout idem sanctus magister Petrus asseruit, S. Birgittæ divinitus revelatum fuisse. *Factum hoc à Joanna I Siciliæ regina moribus fortè alienum non est, quæ, quamquam patronis suis, qui eam ab impudicitiæ labe immunem fuisse contendant, non careat, multis tamen istius vitii saltem suspecta est. Non videtur tamen, quod Margareta ait, anno* 1372, *quo Neapoli Carolus, Birgitta filius, obiit, vidua fuisse: nam Jacobum Aragonium, Majoricarum titulo tenus regem, tertium*

B *maritum suum, quem anno* 1363 *sibi matrimonio copulârat, ad annum* 1374 *vitam protraxisse testatur auctor Vitæ primæ Gregorii XI apud Baluzium col.* 433. Eodem anno, *inquit*, Jacobus, rex Majoricarum, accersitis sibi plurimis armigeris, intravit regnum Arragonum, causâ recuperandi regnum & terras, quæ fuerant patris sui & quas jure hereditario ad se pertinere prætendebat. Sed nequaquam prævalere potuit. Immò ipso ibidem absque prole vitâ functo, sui commilitones satis inanes & vacui ad propria retrocedere sunt compulsi. *Ab hoc verò Gregorii XI Vitæ auctore aut nihil aut parum certè dissonat Joannes Samblancatus, in brevi regum Majoricensium Historia, tom.* 3 *Junii operis nostri præfixa, Jacobum hunc, rerum adversarum tædio affectum, anno millesimo trecentesimo septuagesimo quinto Soriæ fato concessisse, scribens. Giannetasius tamen tom. à Historiæ Neapolitanæ pag.* 128 *& seq. anno* 1368 *Jacobi mortem innectit ac dein annis aliquot Joannam viduam fuisse, ait. Ut ut sit, si illam, Caroli nuptias appetiisse, licèt hujus uxorem in vivis adhuc esse sciret, verè scribas Margareta abbatissa Vastenensis, quid ni etiam appetierit Caroli nuptias, marito suo Jacobo adhuc in vivis quidem superstite, sed peregrè bella gerente. Verùm alio sermonem convertamus.*

C

Cujus dein animam in cœlum ferri vidit.

340 *Margareta quantùm ad Caroli mortem consonat auctor Vitæ abbreviatæ, sic eam describens:* Ipse denique cum sancta Matre sua peregrinando in via & proposito versùs sanctam civitatem Jerusalem, vitam suam pro recuperatione Terræ Sanctæ paratus exponere, in civitate Neapoli XII die Mensis Martii infirmatus obiit. *Quod autem de ejus anima die festo Ascensionis Domini in cœlum sublata Margareta refert, non modò idem auctor etiam his verbis refert:* Et in die Ascensionis Domini proximè sequenti cœlicas petiit mansiones, *sed etiam tota rei gestæ series lib.* 7 *Revelationum cap.* 13 *prolixè exponitur. Notatu digna sunt verba Virginis Deiparæ ad* S. Birgittam *sub initium capitis:* Ego steti prope eumdem filium tuum Carolum, paulò antequam emisit spiritum, ut carnalem amorem non sic in memoria haberet, quòd propter eum aliquid Deo contrarium cogitaret, vel loqueretur, nec aliqua Deo placentia vellet omittere. Neque illa, quæ possent esse quomodolibet divinæ voluntati contraria, vellet perficere ad sum D animæ nocumentum; *quibus innititur fortassis, B. Virginem eam Carolo gratiam impetrâsse, ne quid illiciti opere animove admitteret, ad quod alioquin ex Joanna regina verbis allici potuisset. Ad hæc* S. Birgittæ *oblatam fuisse visionem, quâ animam Caroli in cœlum ferri vidit circa festum Ascensionis, ex titulo capitis mox citati habetur, ubi quidem visio illa initium cepisse statim à Caroli morte, sed perseverâsse dicitur, donec S. Sepulcri Hierosolymis ecclesiam* S. Birgitta *ingressa est. Licet autem in titulo cap.* 14, *ubi de primo ingressu* S. Birgittæ *in dictam ecclesiam agitur, dies nullus exprimatur; in titulo tamen cap. sequentis seu* 15 *mentio fit visionis alterius, die Veneris post Ascensionem Domini ipsi ibidem oblatæ.*

& mortem fortiter tulit;

341 *Quanta autem animi fortitudine* S. Birgitta *Caroli mortem tuleris, disces ex ejus Vita anno* 1485 *Lovanii edita, quæ, ut diximus, Surio præluxit, & ea de re hæc habet:* Ipsa igitur longè pòst exeunte de Roma versùs Jherusalem, prædixit, se unum perditura* de comitiva sua sibi clarissimum*, quod & factum est. Nam cùm venisset Neapolim, filius iste dominus Karolus, miles egregius, infirmari cepit; qua infirmitate obiit. Et licèt ipsa Domina ibidem esset præsens, cùm ipse spiritum emisit, non tamen movebat se de loco, nec voces querulosas, nec lacrimas effudit. Sed cum maxima patientia & reverentia gratias Deo referebat. Et licèt Domina regina & multi principes regni Neapolis & tota civitas tam domini, quàm domine sociarent se ei cum planctu magno ad sepulchrum (*quod secundùm Ughellum tom.* 6 *col.* 133 *Italia Sacra antè in cathedrali templo obtinuit*) deducentes, numquàm tamen ipsa plorabat, sed cum gratiarum actione recommendabat Deo animam ejus. De quo tam regina, quàm omnes alii admirabantur quàm maximè propter hujus venerabilis principissæ maximam constantiam. *Porrò cùm ex dictis* S. Birgitta, *inchoato jam itinere Hierosolymitano, Neapoli egerit mensibus Februario & Martio & anno* 1371 *mense Maio* (*vide num.* 336) *ut ad hoc iter se se pararet à Christo fuerit monita; necesse est, ut hoc iter, vel ad finem vergente anno* 1371, *vel* 1372 *inchoato, aggredi cœperit, Neapolimque pervenerit: reliquum verò itineris, Neapoli nimirum Hierosolymam, hoc postremo perfecerit. Unde, cùm anno* 1371 S. Birgitta *Hierosolymam iviisse* juxta præceptum Christi *dicitur; id vel de tempore, quo id mandatum accepit, vel quo iter illud inchoavit, accipiendum videtur. Neapoli verò anno* 1372 *Hierosolymam solvisse probabitur infrà ex Alphonso, Giennensi episcopo, postquam aliquot* S. Birgittæ, *Hierosolymam euntis, Neapoli gesta recensuerimus.*

salutaria monita dat regina.

342 *Lib.* 7 *Revelationum, postquam cap.* 9 *relatum fuit Christi præceptum, quo ire Hierosolymam* S. Birgitta *jussa est, cap.* 11 *revelationis cujusdam initium ponitur, quæ illi in civitate Neapolitana in titulo capitis ostensa dicitur: postrema autem, quæ ibi leguntur verba, hæc sunt:* Audi, quid regina mihi fecerat, ego permisi eam exaltari in regnum &c: *reliqua autem revelationis series, planè supprimitur: sed ex adjunctis variis, nimirum qualitate reginæ, ejusdem cum* S. Birgitta *familiaritate, tempore locoque factæ revelationis admodùm apparet probabile, de Joanna Siciliæ regina sermonem illic esse, illiusque animæ statum* Birgittam *ea revelatione*

di-

A *didiciſſe, atque adeò non defuiſſe muneri ſuo* Birgittam, *quin pro delictorum qualitate reginam reprehenderit, qua par erat charitate ac reverentia, mediaque illi ad eorum fugam emendationemque accommodata ſuggeſſerit. Sanè Additionum ad* S. Birgittæ *revelationes auctor verbis mox citatis conſilia non panca ſubjungit, quæ regina, de qua illic ſermo eſt*; S. Birgitta *Chriſti, ut ait, mandato expoſuit, nimirum, ut vitæ noxas omnes confeſſione pura emeret, tum in conjugio, tum in regni adminiſtratione patrata ſedulò revolveret, debita ſolveret, malè parta reſtitueret, oneribus populum levaret, conſiliariis juſtis ac probis judicia committeret, aliaque hujuſmodi multa, quæ tum ad ipſius privatam ſalutem, tum ad reipublicæ bonum ac incolumitatem pertinebant, & plerúmque talia, qualia* S. Birgitta *reginæ Joannæ dediſſe, verò ſimillimum eſt. His tamen ſubinde miſcentur nonnulla, quæ tacitè Joannæ nomini labem non levem affiare ſunt nata: quorum reane fuerit Joanna, necne, aliorum examini judicioque relinquo. Addit his denique laudatæ Additionis auctor, quæ ſuprà de Gomecio & Carleto num.* 308 *& ſeq. poſt Burlamachium retuli; ſed quæ potiùs ad moram, quàm anno* 1372 *Neapoli traxit, ſunt reſcindenda, quàm ad prius ejus iter Neapolitanum, cùm hoc libro 7 rerum geſtarum ordo accuratius, quàm alibi ſervari videatur.*

B

343 *Proſequenti lib.* 7 *Revelationum ſeriem cap. proximè ſeq. ſeu* 12 *mentio occurrit Bernardi, archiepiſcopi Neapolitani, qui* S. Birgittæ *orationibus ſeſe commendârit, eique animi ſui dubia aperuerit, rogans, ut conſiliis ſuis eſſe ſibi præſto vellet. Parvit pio præſulis deſiderio* S. Birgitta, *cúmque pro eo Dominum oraret, è Chriſto, quæ præſuli nomine ſuo monita conſiliaque ſuggereret, audire meruit: monuit autem eum, ut curaret ad ſacros ordines tum per ſe, tum per alios ſub ſe conſtitutos epiſcopos promoveri neminem, niſi vitâ & moribus ad id muneris idoneum: tum ut crebrò, ſtatiſque temporibus cum iis, quibus animarum cura commiſſa eſſet, tam de ipſorum, quàm commiſſi illis gregis ſalute conferret, & cleri ſui vitia pro viribus emendaret; ipſe verò familiam ſuam aleret modeſtè, clericos, qui actionum ſuarum teſtes eſſent, haberet paucos, qui verò divinis Officiis vacarent, aut aliis docendo inſtruendoque prodeſſent, quot vellet; ut in familiarium vitam moreſque ſedulò inquireret, eorum peccata paternè corrigeret, ſingulòſque ad Dei amorem incitaret: ut à ſuperſtitis ſibi caveret, ac in omni re ſua modeſtiam ac parcitatem ſequeretur: omnium denique peccata vel per ſuos, vel, ſi opus eſſet, per ſe, quantùm quidem penes ipſum eſſet, corrigeret & emendaret, quæ citato cap. latiùs deducta videre eſt. Sciſcitatus etiam* S. Birgittam *fuerat, num igne piaculari quorumdam defunctorum animæ detinerentur, & quo illis pacto ſuccurrendum cenſeret: Reſpondit illa:* Quòd omni die unius anni pro eis duas Miſſas celebrari faciatis, & duos pauperes omni die paſcatis, & omni ſeptimana unum florenum in moneta curate pauperibus erogare.

& loci archiepiſcopus

344 *Fuit hic Bernardus*, de Ruthena *dictus, alterius Bernardi, Boſqueti nimirum, in ſede Neapolitana ſucceſſor à die* 2 *Octobris anni* 1368, *ut ſcribit è libro conſiſtoriali Urbani Papæ V Bartholomæus Chioccarellus de archiepiſcopis Neapolitanis pag.* 235. *Ipſe verò Bernardus, ſalutaribus ſeſe* S. Birgittæ *conſiliis fuiſſe adjutum, in edito inſtrumento publico anni* 1376 *die* XXV *Auguſti (quod videſis infrà inter Miracula* S. Birgittæ *Neapoli edita) teſtatum trienio poſt ejus mortem his verbis voluit:* Quæ vivens in civitate noſtra Neapolitana, nonnulla ſalubria conſilia nobis & populo Neapolitano contulit, & pro nobis Deum ſæpiùs interpellavit, & ad ejus preces nonnulla mala ceſſaverunt: *plura de Bernardo, ceteriſque hic abs illo memoratis dabuntur infrà, ubi de* S. Birgittæ *in Italiam reditu agetur. Bonifacius IX in Bulla Canonizationis (infrà danda) teſtatur,* S. Birgittæ, *Neapoli degentis, ope & conſilio mulierem quamdam Nolanam, Pitliolellam nomine, à dæmone incubo fuiſſe liberatam: id verò, cùm Neapoli Hieroſolymam itura moraretur, contigiſſe, liquet ex Schedula comitis Nolani (apud Hörmann pag.* 813 *& ſeq.) ubi eamdem rem referens ait, illam contigiſſe Neapoli,* Cùm ... eadem Domina propoſuiſſet ſepulchrum Domini viſitare. *Alterum hoc loco* S. Birgittæ *ſallum, quod inter Miracula ab ea Neapoli edita locum quartum occupat, prædictio eſt, quâ Mariæ, uxori Alphonſi Hiſpani, dum hac unà cum illa Hieroſolymam proficiſcebatur, prædixit fore, ut numquam filiam ſuam, quòd, contrà ac* Birgitta *ſuaſerat, monacha fieri noluerat, matrimonio junctam viſura eſſet; ut paucis poſt diebus, mortuâ Mariæ filiâ, probavit eventus. Atque hæc quidem ſunt, quæ à* S. Birgitta *Româ Hieroſolymam abeunte Neapoli geſta comperi: quamquam vix dubitem, quin tunc ibi plura admiranda & præclara patrârit, quæ vel poſteris tradita non fuerint, vel certè me hactenus latent.* Birgittam *Neapoli in Cyprum navigantem adeò nunc ſequor.*

I

à dæmone incubo liberat.

345 *Terreſtri igitur itinere in maritimum commutato, Neapoli ſociis aliquot ducta, in Cyprum, Aſiæ in mari Mediterraneo inſulam, à Paleſtina non longo admodum aquarum ſpatio diviſam, navigavit: dixi:* Sociis aliquot aucta: *nam comitem illi Neapoli acceſſiſſe Mariam, Alphonſi Hiſpani uxorem, mox dictum eſt. Acceſſit etiam fortè illic anonymus ille, de quo infrà in Miraculis, quæ Neapoli edidit* S. Birgitta, *mentio fit. Unde & prudens ſuſpicio naſci poteſt, plures alias pias honeſtaſque ſexus utriuſque perſonas* S. Birgittam *Neapoli Hieroſolymam comitari voluiſſe. Quod ad ejuſdem in Cyprum navigationem attinet, hujus Diarium Benzelius edidit, de quo in ſuis ad Margaretæ Chronicon Annotatis hæc ſcribit:* Præcipua itineris Hieroſolymitani momenta, poſtquam Neapoli navem conſcendiſſet anno 1372, indicat vetus Annotatio Alphonſi, Giennenſis epiſcopi, comitum unius (*quæ non fruſtra aut gratis à viro erudito dicta arbitror*) quam ex codice Ms. bibliothecæ publicæ (*Upſalenſis in Suecia*) n:o 86 Q.to hoc pag. 28 editam voluimus. *Operæ igitur pretium erit breve hoc & antiquum itineris, à* S. Birgitta *Hieroſolymam inſtituti, monumentum, ab ejus ſocio Alphonſo conſcriptum, prout illud Benzelius edidit, hùc tranſcribere: ſic autem habet.*

Neapoli in Cyprum

346 Anno Domini CIↃ CCCLXXII fecit S. Birgitta de regno Sweciæ hoc viagium ad ſanctum ſepulchrum de Neapoli, prout infrà ſequitur. Die Jovis XI die Martii poſuimus nos (*en itinerit ſocium*) in navi, in portu in civitate Neapoli. Dominica in Paſſione XIV die Martii

navigat

AUCTORE J. B.

tii exivit navis de portu prædicto, & incœpit viagium. Ferià ſextà, XIX die dicti menſis applicuimus ad Mecinam, & ſtetimus ibi uſque ad Paraſceven. Die Paraſceves, XXVI die ejuſdem menſis receſſit navis de Mecina versùs Cyprum. Die Martis penultima die Martii applicuimus ad inſulam Cephaloniæ cum magna tempeſtate. Die Jovis, prima die Aprilis receſſit navis inde, horâ quaſi Completorii. Die Dominica, quæ erat quarta dies Aprilis, erravimus iter in mari & ambulavimus errantes die ac nocte. Et die Lunæ ſequenti invenimus nos errantes in gulfo Turquiæ prope quamdam inſulam Græcorum, quæ ſubeſt magiſtro de Rhodis Ordinis militaris S. Joannis, quæ quidem inſula vocatur LANGO. Die Jovis, VIII die Aprilis horâ veſpertinâ exivimus inde, & ambulavimus navigando, & applicuimus die Lunæ ad quandam civitatem Cypri, quæ vocatur BAFA. Eadem die horâ mediæ noctis habuimus bonum ventum & ambulavimus ſequenti die, videlicet Martis, & applicuimus ad civitatem Famaguſtam.

B

anno 1372.

347 *Dixi ſuprà ex Alfonſo (vel certè, ſi quis alius hæc ſcripſerit, ex aliquo ejuſdem itineris ſocio) confirmandum*, S. Birgittam *iter Hieroſolymitanum inſtituiſſe anno* 1372, *licèt in Diario Vaſtenenſi annus notetur* 1371. *Alphonſus verò annum* 1372 *non modò diſertè expreſſit, ſed illum etiam characteres chronici, ab illo allati, manifeſtè deſignant: ſic eo anno dies Paraſceves incidiſſe dicitur in* XXVI *Martii: ex quo fit, ut Paſcha tunc inciderit in* XXVIII *Martii, quod anno* 1372 *congruit: ceterarum verò notarum chronicarum, illic expreſſarum, ut examinanti patebit, par ratio eſt. Reliqua Alfonſi narratio pluribus illuſtrari non debet; niſi de locis hic memoratis quis fortè pauca deſideret. Mecina, ſeu potiùs Meſſana, quò S. Birgitta primùm appulſa eſt, Siciliæ portus eſt Rhegio fere oppoſitus, unde in Orientem tranſfretantium frequens trajectio eſt. Cephalonia, ad quam deindè pervenit, maris Jonici inſula eſt, mare Siculum ab Occaſu habens, ab Oriente Clarentiam, Moreæ oppidum. Lango, aliàs Cos, inſula eſt Mineris Aſiæ, ea archipelagi parte ſita, quà* mare Myrtoum *dicitur; in qua urbecula inſulæ cognominis viſitur: Capta fuit ea inſula à militibus Rhodiis anno* 1314, *ut legitur in eorum Hiſteria, anno* 1629 *curâ Baudoini Lutetiæ Pariſiorum edita pag.* 61. *Baſa Cypri locus eſt versùs Occidentalem inſulæ iſtius partem eo loci, vel non procul inde ſitam, ut aiunt, ubi antiqua Paphos fuit. Quà denique Orientem ſpectat Cyprus, Famaguſta ad maris littus occurrit, præcipua totius inſulæ poſt Nicoſiam civitas, unde per mare Syriacum in Syriam & Terram Sanctam trajectus patet.*

C

ubi regiæ

348 *Notior erat* S. Birgittæ *tum generis claritudo, tum ſanctitatis fama, quàm ut in Cypro, quò die* XIII *vel* XIV *Aprilis anni* 1372 *appulſa fuerat ex dictis, latere poſſet: itaque ut Neapoli à regina Joanna, ita & hìc à regina Eleonora ſeu Leonora in conſilium ſæpè fuit adhibita. Verùm ut* Birgittæ *illic geſta clariùs percipiantur, juverit, quo tùm loco res Cypria eſſent, paucis exponere. Floruerunt hæ ſub Petro Luzignano, Cypri rege hujus nominis I, quantùm numquam antea. At illo per ſummum ſcelus fratrum ſuorum Joannis & Jacobi (ut quidem Folieta ſcribit lib.* 8 *Hiſtoriæ Genuenſis) machinationibus nefariorumque quorumdam hominum operâ nuper è vivis ſublato, regnum Cypri ad filium ejus Petrum ſeu Petrinum, ob ætatem regendo imparem, devolutum eſt. Itaque regni adminiſtratio Eleonoræ, Petri exſtincti viduæ, incubuit, qua Joannis, regis Petri junioris patrui, & Jacobi, alterius item ejuſdem regis patrui, arbitrio cuncta gerebat. Erat autem Eleonora, non ducis Mediolanenſis, ut Burlamachius lib.* 2 *Vitæ Italicæ* S. Birgittæ *cap.* 23, *ſed Petri Aragonii, qui, ſeculo relicto, inter Ordinis S. Franciſci alumnos clarnit, filia, ut Waddingus in Annalibus Minorum ad annum* 1358 *num.* 3 *ſcribit ex Oddone Peruſino in Speculo cap.*2, *cujus hæc verba recitat:* Reliquit (*Petrus Aragonius Minorita*) poſt ſe filios Alphonſum Deniæ & Ripacurtiæ comitem, Villenæ Marchionem & comitem ſtabuli regni Caſtellæ & primum Gandiæ ducem, qui, mortuo Martino rege abſque hæredibus, juſto titulo prætendit ſibi deberi regni ſucceſſionem; Joannem Montanorum de Pratis comitem, baronem ſtatûs Entencii, ſeneſchallum & præfectum domus regiæ inter Catalanos; Jacobum primùm Dertuſæ, mox Valentiæ epiſcopum, demum S. R. E. Cardinalem, & Leonoram, filiam unicam, reginam deſponſatam Petro de Luſignano, comiti Tripolis Syriæ, primogenito Hugonis, regis Cypri, & in regno ſucceſſori. *Gregorius quoque XI Eleonoram filiam Petri Aragonii dicit in Epiſtola ad hunc data, quam exhibet Waddingus ad annum* 1373 *num.* 7. *Barnaba vicecomitis Mediolanenſis filia nupta fuit Petrino ſeu Petro II, primi filio, quod Burlamachio hic errandi occaſionem dedit. Sed id obiter notaſſe ſufficiat.*

D

E

in rebus turbidis.

349 *Magna erat ea tempeſtate in Cypro Venetorum & Januenſium mercatura causâ illic verſantium multitudo; Cyprii more ſolenni Petrinum regio diademate inſignire parabant, & tum Venetos, tum Januenſes ad id ſacrum invitârant: hinc de honoratiore loco funeſta primùm Genuenſibus, dein verò Cypriis, inter utroſque nata eſt altercatio: cùm enim Petrinus patruorum ſuorum ſuaſu Venetis primas addixiſſet, Januenſes die poſtero armati ingreſſi ſunt regiam, ut locum, quo excluſi per regem fuerunt, armis vindicarent: ratus rex id in ſui perniciem fieri, Januenſes illos juſſit è ſummo edium faſtigio præcipites dari, ceteros verò per regnum diſperſos inquiri & morti tradi. Hinc Januenſes ſub initium anni* 1373 *Cyprum hoſtiliter ingreſſi Cypriorum agris vaſtitatem intulerunt, Paphi Nicoſiæque ſuburbia igni tradiderunt, ac tandem ſexto Idus Octobris (eo ipſo die, inquit Ubertus Folieta lib.* 8 *Hiſtoriæ Genuenſium, quo ſuperiore anno cædes Genuenſium facta eſt) Famaguſtam ceperunt & totam inſuper inſulam brevi poſt in ſuam poteſtatem redegerunt. Hæc Cypri erat anno* 1372 *& ſeq. facies. Videamus modò, quid rerum in ſuo illuc acceſſu* Birgitta *geſſerit: quæ enim in reditu ſuo illic egit, ſuo loco dicenda reſervabimus.*

quà conſilio,

350 *Vix ullum hic hominum genus fuit, cui prodeſſe non ſtuduerit: ut ab illuſtrioribus exordiar, tanti Eleonora, Cypri regina,* S. Birgittæ *ſanctitatem fecit, ut non modò ejus conſilia de rebus publicis exquiſierit, ſed etiam intima ſui animi ei patefeciſſe videatur: Eleonora marito ſuo privata, quò ſe tandem verteret, rediretne in patriam, an alterum regni thoriique ſocium admitteret, ignara,* S. Birgittam, *quid ſibi faciendum eſſet, conſuluit: illa verò, conſulto precibus Deo, regina utrinque diſſuaſit. Ita col-*

li-

A *ligitur ex lib. 7 Revelationum cap. 16, ubi illam Chriſtus ſic allocutus dicitur:* Conſule reginæ, quòd non redeat ad patriam ſuam, quia non expedit, ſed ſtet loco, quo poſita eſt, ſerviendo Deo toto corde. Secundò, quòd non nubat recipiendo ſecundum maritum, quia acceptius eſt Deo plorare commiſſa, & ſupplere pœnitentiâ tempus inutiliter expenſum. *Suaſit autem eidem reginæ* Birgitta, *ut ſuorum ſtuderet concordiæ; mariti ſui necis vindictam Deo relinqueret; iis conſiliariis regendum filium committeret, à quibus Deum timere, juſtè regere, & miſeris compati diſceret; ut fugeret adulationem, veſtes minùs honeſtas abjiceret, aliaque præclara multa, ibi fuſiùs enarrata, quibus ſibi ſuiſque prodeſſet ac Deo placeret.*

quæ mentionibus

351 *Conſulta ab eadem regina de coronatione Petrini filii ſui in regem Cypri, de qua verſante in Cypro* Birgitta, *ut ſuprà vidimus, agebatur, eam quidem non videtur improbâſſe, ſed tamen, quantum inde ejus humeris onus immineret, & quàm rarò tunc contingeret, ut ſuo officio reges probè fungerentur, magna animi libertate expoſuit.* Magnum onus eſt, *inquiebat*, B eſſe regem & magnus honor, ſed maximus fructus. Condecet ergò regem eſſe maturum, prudentem & juſtum & laborioſum & amatorem utilitatis proximorum plùs, quàm propriæ voluntatis. Ideò antiquitus bene regebantur regna, quando talis eligebatur in regem, qui & voluit & ſcivit & potuit regere juſtè. Nunc regna non ſunt regna, ſed puerilia & deliramenta & latrocinia, quia ſicut latro inquirit modos & tempora, quomodo inſidietur, ut obtineat lucra, ne notetur, ſic nunc inquirunt reges adinventiones, quomodo generatio eorum elevetur, quomodo pecuniæ imburſentur, quomodo ſubditi ſapienter onerentur, qui & libentiùs faciunt juſtitiam, ut obtineant bonum temp rale: ſed non diligunt juſtitiam, ut mercedem obtineant ſempiternam.

prodeſſe

352 Ideò Sapiens ſapienter dixit: Væ regno, cujus rex puer eſt, qui delicatè vivens, & delicatos habens aſſentatores, de profectu communitatis nihil anguſtiatur. Verùm quia puer hic non portabit iniquitatem patris, ideò, ſi proficere voluerit & implere dignitatem nominis regalis, obediat verbis meis, quæ de Cypro prædixi, & non imitetur mores prædeceſſorum ſuorum, deponatque levitates pueri, & inducat viam regiam, habendo aſſiſtentes tales, qui timeant, & qui non plùs diligunt munera ejus, quàm animam & honorem ejus. Qui odiunt adulationes, & qui veritatem dicere & ſequi & arguere non formidant. Alioquin nec puer lætabitur de populo, nec populus in electo. *Quo fructu audita fuerit* S. Birgitta, *neſcio; verum haud admodum lætum fuiſſe Petri II regimen, ex iis, quæ de illo Folieta ſcribit, percipi ſatis poteſt: Occupatam quidem à Genuenſibus anno 1373 Cyprum Petrus recepit, ſed ea lege, ut 40 aureorum nummorum millia annui tributi nomine Genuenſibus penderet in certos annos; ac Genuenſium præterea Famaguſta eſſe pergeret, quam dein, fruſtra quoque illam obſidente aliquando cum Venetis Petro, annis ferè centum tenuerunt. Obiit Petrus circa annum 1384 abſque liberis, eique mortuo, Jacobus, Petri II patruus, Genuæ tunc obſes, ſucceſſit, ſed pariter cum certa penſionis Genuenſi populo quotannis pendendæ onere.*

C

353 *Non minùs liberè regis patruum monuit de commiſſis, ac de infelici morte, qua ipſum maneret, niſi ſe emendaret; de quo hæc citato ſuprà lib. 7 cap. 16 leguntur:* De duce, qui conſcius erat mortis fratris ſui. Chriſtus loquitur. Hic audaciter dilatat ſuperbiam ſuam, gloriatur de incontinentia ſua, nec attendit, quid fecerit in proximum ſuum. Ideò niſi ſe humiliaverit, faciam juxta commune proverbium: Non leviùs plorat, qui pòſt flet, quàm qui plorat antè. Nam non leviorem mortem habebit, quàm frater, imò amariorem, niſi citò ſe emendet. *Non vana fuit* S. Birgittæ *vaticinatio: nam, ut ſcribit Henricus Giblet in Opere Italico, quod de re Luzignana inſcripſit, lib. 8 ad annum 1375, regina Eleonora juſſu in mariti ſui cædis ultionem multis confoſſus vulneribus miſere periit Joannes, de quo hic ſermo eſt: Jacobus enim, alter regis Petri occiſi frater, quem fraterne cædis immunem fuiſſe laudatus ſcriptor ait, Cypri rex factus eſt anno 1384, vitamque & regnum naturali morte amiſit anno 1398.*

AUCTORE J. B. & regis patruum

ad frugem reducere

354 *Quò regis patruum ad vitæ emendationem impelleret efficaciùs, viſum quoque eſt* Birgittæ *ea de re illius confeſſarium convenire; itaque hunc monet tum officii ſui, tum ſtatus infelicis,* E *in quo ille verſaretur; ac proin efficacem tollendi mali viam iniret. In irritum abiit hic* S. Birgittæ *labor: ille principis viri mores vel indolem partim laudat; delicta verò partim purgat ac extenuat, quòd abs illis abſtinere difficillimum illi eſſet. Doluit* S. Birgittæ *turpis confeſſarii in obeundo officio ignavia, ac veriſimillimè etiam pro eo Dominum deprecata, audire à Chriſto meruit, quenam tantam iguviam merces maneret, ut, eâ auditâ, timore ſaltem ſalutari impulſus, officio ſuo faceret ſatis. Audiiſſe autem citato ſæpiùs cap. à Chriſto dicitur hæc:* Quid tibi dixit frater ille? Nonne quia dux bonus eſt, & meliùs vivere non poteſt, excuſans incontinentiam ejus. Tales non ſunt confeſſores, ſed deceptores, qui vadunt tamquam oves ſimplices: ſed veriùs ſunt vulpes & adulatores. Tales ſunt amici illi, qui vident & proponunt hominibus aſſumptiones & dejectiones propter modicum temporale. Ideò ſi iſte frater ſediſſet in conventu, minùs peccâſſet, & minùs obſtinuiſſet ſupplicium & majorem coronam. Nunc autem non effugiet manum increpantis & tribulantis.

F

una cum regni intolis cenata eſt.

355 *Denique, cùm graſſantia paſſim Famaguſtæ delicta, ac depravatos civium mores ſuis ipſa oculis vidiſſet, impendentem urbi cladem, de quâ ſuprà, divinitus edocta prædixit. Sic enim legitur iterum in citato ſæpiùs cap. 16.* Hæc civitas (*Famaguſta, ut legitur in titulo*) eſt Gomorra ardens igne luxuriæ & ſuperfluitatis & ambitionis. Ideò ruent ſtructuræ ejus & deſolabitur & minuetur & habitatores ejus migrabunt & præ dolore & tribulatione ingemiſcent & deficient & nominabitur confuſio ejus in multis terris, quia iratus ſum eis. *Quam autem divinitus didicerat in Famaguſta cladem, anno 1372 die VIII Octobris in reditu Hieroſolymitano publicâſſe dicitur in titulo cap. 19; quod ea de cauſa hic annotatum cupio, ut pateat, hanc* S. Birgittam *& didiciſſe, & publicè priùs prædixiſſe, quàm non modò à Januenſibus inferretur Famaguſtanis, ſed priùs etiam, quàm Januenſium cædes, quæ belli & cladis ſemen fuit, contigiſſet. Cædes enim illa, ut ſuprà ex Folieta vidimus, anno 1372 contigit eodem die, quo anno ſequenti cupia eſt à Januenſibus Famaguſta, nimirum die X Octobris. Utrobique porrò tam cap. 16, quàm 19 de illata an-*

AUCTORE J. B.

ao 1373 *Famagustæ à Januensibus cladè fermonem esse, declarat Alphonsus, Giennensis episcopus, præfixo capiti* 23, *lib.* 8 *Revelationum, ubi cap.* 19, *lib.* 7 *citat, hujusmodi titulo:* Revelatio secunda facta in Jerusalem. Et Christus præcipit per Sponsam dicto regi Cypri, quòd statim publicarent eam toti regno sine mora, ut se emendarent. Et quia non fecerunt, ideò in proximo destructi sunt per Januenses terribiliter.

Ipsi fructu non magno.

356 *Cæterùm apud Cyprios plus venerationis, quàm fidei aut fructûs invenit: fuisse illam in veneratione, tum ex sua cum Eleonora regina familiaritate, tum è summa, quâ primarios regni proceres cerripuit, libertate, tum etiam ex eo colligitur, quòd, ut refertur in titulo cap.* 17, *Eleonora regina S. Birgittæ, è Cypro Hierosolymam transitura, precibus regis regnique salutem commendatam voluerit. Fructum verò eamdem percepisse exiguum, ac fidem non admodùm magnam comminationibus suis passim invenisse, quæ proximè secuta sunt regni Cyprii calamitates satis ostenderunt. Atque id fortassis in causa fuit, cur illic morum haud diuturnam traxerit, sed* B *brevi post adventum suum in Terram sanctam trajecerit. Cùm enim, ut antè ex Alphonso, Giennensi episcopo, dixi, Famagustam advenerit die* XIII *vel* XIV *Aprilis anni* 1372, *eodemque anno* VIII *Octobris ex num.* 355 *eidem Hierosolymis rediisset post exactos in Terra sancta ex Fragmento antiquo Peregrinationum apud Hermann pag.* 839 *menses quatuor cum dimidio, vix ac ne vix quidem usque ad diem* XXIV *Maii illic subsistere potuit: immò ne ad sextum quidem Maii diem, cùm ex auctore Vitæ abbreviatæ & cap.* 13, *lib.* 7 *Revelationum* S. Birgitta *Hierosolymis sepulcrum Domini, fortè altero adventus sui die, inviserit festo Ascensionis Domini, quod eo anno in diem* VI *Maii incidebat. Unde Barlamachium refel-*

las, qui S. Birgittam, *lib.* 2 *ejus Vitæ cap.* 23 *scribit in Terram sanctam exscendisse mense Augusto, & quidem post coronationem Petri II, Cypri regis, ut vult, quæ tamen die* VIII *Octobris, reduce jam in Cyprum* S. Birgitta, *nondum erat peracta.*

C § XXIII. È Cypro navigat in Palæstinam, inde in Cyprum ac Neapolim redit.

È Cypro salvum

ITaque *ex proximè dictis* S. Birgitta, *ne mense quidem integro apud Cyprios exacto, seu ob exiguum, quem ex depravata tunc gente colligebat, fructum, seu ob ingens sacra Palæstinæ loca lustrandi desiderium è Cypro solvit. Abituræ è Cypro consultum fuerat, ut, mutatis vestibus ac denigrata facie, Hierosolymam iret, sic nimirum Saracenorum proterviam injuriasque facilius vitatura: at illa, Sponsi sui promissis freta, satis sibi in eo præsidii esse existimavit, ut, misso hujusmodi consilio, se suosque infidelium oculis sine probri periculo posset objicere. Ita videlicet à Christo in mandatis acceperat, ut rursum lib.* 7 *Revelationum cap.* 16 *refertur hunc in modum:* Christus loquitur: Quid consuluit tibi, nonne deformare vestes & denigrare facies? Numquid ego Deus, qui præcipio tibi, ne sim sicut ille, qui ignorat futura, aut sicut impotens, qui omnia formidat? Nequaquam. Sed ego sum ipsa sapientia, ipsa potentia, qui & omnia præscio & D omnia possum. Ideò tenete modum consuetum in vestibus & facie, & voluntatem meam mihi dimittite. Ego enim, qui servavi Saram à manibus captivantium, servabo & vos in mari & terra, &, sicut expedit vobis, providebo vobis. *E Cypro in Syriam & Palæstinam nonnisi* 60 *milliarium distantia est, teste Baudrando: Hierosolyma verò à littore maris Syriaci non abest nisi circiter* 40 *passuum millibus, ut adeò brevi hoc pervenire* S. Birgitta *potuerit, nec fortè quidquam brevi hoc temporis intervallo, quòd ab ejus è Cypro discessu usque ad adventum ejus Hierosolymam fluxit, memoratu dignum acciderit. Sin autem, id equidem nusquam, quod quidem sciam, est proditum literis.*

Joppen pervenit.

358 *Cypro tamen egressa Joppen versùs cursum direxit: est autem Joppe Palæstinæ oppidum portusque in littore maris Mediterranei situs, paulò minus, quam* 35 *milliaribus, inquit Baudrandus, Hierosolymis distans; recentiori verò nomine* Jaffa *nunc dicitur; quò priusquam appulsa fuit, naufragii periculum subiit, & tum maris tempestate excita minaci, tum res suas in mare projici animo vultuque immoto conspexit; ut* E *P. vander Kerken sæpe laudatus in suo, quod de Ms. Vita* S. Birgittæ *Germanica dedit, specimine his verbis scribit:* Cùm jam mari velificarent Jerosolymam, aliquando turbines & procellæ suboriuntur, ita ut multi metuerent & indolerent. Sed ipsa semper patiens erat & ejusdem boni animi. Venientibus eis in portum Japhia sive Joppen, biremis, in qua erat, disrumpitur, omnesque, qui in ea erant, contristantur & lachrymantur. Ipsa verò, quamvis se videret ibi in magno metu vitæ suæ positam & sua bona in mare ejici, patiens erat absque ulla cordis commotione, & orantem Deus consolabatur in revelatione quadam, in qua ei dicebatur, ut non timeret: nam in eo naufragio nemo vitam suam amitteret. Et hæc verba statim insinuabat filiæ suæ Catharinæ, eamque solabatur, ut non formidaret.

& dein Hierosolymam.

359 *Cùm verò Hierosolymam venit, ut agere plerumque, nisi consulto prius Deo, è cujus nutu tota pendebat, nihil solebat, dubiaque hæreret, quo potissimùm loco hospitium sibi deligeret, Sponsum ea de re de more consuluit. Adire poterat monasterium Montis Sion, quod PP. Minoritæ administrabant, excipiendis loca sacra visitantibus peregrinis destinatum. Adire item xenodochium publicum, ubi isidem Christianæ charitatis officiis frui foverique poterat. Hoc postremum apparens ei Deipara, ut adiret, suasit: sic enim legitur lib.* 7 *Revelat. cap.* 17: Mater loquitur. In isto loco Montis Sion sunt duo genera hominum. Alii diligunt Deum toto corde. Alii volunt habere Deum, sed mundus dulcior est eis, quàm Deus, & ideò ne scandalizentur boni & ne detur occasio tepidis, & futuris exemplum, ideò melius est residere in loco peregrinis deputato, *seu xenodochio publico:* Filius enim meus providebit vobis de omnibus, sicut sibi placet. *Hoc itaque adiit* S. Birgitta, *ibique cum comitibus suis mensibus quatuor morari propterea jussa est, ut colligitur ex verbis mox recitatis, quòd illic pluribus exemplo & ædificationi esse posset, quàm in Monte Sion, ubi pars incolarum, quæ Deum toto corde diligebat,* S. Birgittæ *exemplis haud perinde indigebat; pars verò in Dei amore tepidior suis fortè comitibus exemplo non satis bono fuisset. Libentissimo* F *porrò*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

A *porrò animo Deipara parturisse* S. Birgittam, *non dubium est, quam & Neapoli publicas hujusmodi excipiendis peregrinis & pauperibus ædes nobilium palatiis præstitisse fama est, ut in superioribus vidimus; & Romæ in ejusmodi æde vitam finire voluisse, suo loco ostendemus inferiùs.*

ubi mox sacra loca visitans,

360 *Ex quo Hierosolymam venit* S. Birgitta, *longas certè moras non traxit, quin sacra illic loca summa in Christum pietate inviserit. Si autem à teneris unguibus teneerrimo in Christum patientem amore fuerit; si amor ille assidua Passionis ejus recordatione continua pariter ceperit jam tot volventibus annis incrementa; si denique vix non per omnem vitæ cursum affici singularibus à Deo favoribus solucrit, quanto animi sensu loca, quæ dilectissimus sibi Sponsus suis pedibus pressit, prædicationibus suis purgavit, sudoribus rigavit, coràm inspexerit, & quibus jam ad vitæ terminum appropinquans à Deo affecta fuerit favoribus, vel cogitatione assequi, vel explicare difficillimum est. Quædam tamen, ne postrema ejus gesta jejunè adeò prætereamus, maximè ex Revelationum lib. 7 hùc in medium lubet adducere. Postero fortassis adventus sui Hierosolymam die,* B *quo festum Ascensionis Domini celebrabatur, seu die* VI *Maii, nihil prius habuit, quàm ut ecclesiam sepulcri Domini visitaret: quam ejus animo pietatem & venerationem locus hic sacer inspirârit, me non monente, ex dictis collige. Quem verò hic fructum tum sibi, tum aliis collegerit, quo favore à Deo affecta jam tum fuerit, disce ex cap.* 14, *lib. 7 proximè citati. Id ita habet:* Filius loquebatur Sponsæ: Quando intrâstis templum meum, dedicatum sanguine meo, sic mundati estis ab omnibus peccatis vestris, sicut si tunc levati essetis de fonte baptismatis. Et propter labores & devotionem vestram aliquæ animæ consanguineorum vestrorum, quæ erant in purgatorio (*è quarum numero erat anima filii ejus Caroli, nuper Neapoli defuncti, ex dictis*) hodie liberatæ sunt & intraverunt in cœlum in gloria mea. Nam omnes, qui veniunt ad locum istum cum voluntate perfecta se emendandi juxta meliorem conscientiam suam, nec volentes recidivare in priora peccata, his omnia peccata priora totaliter dimittuntur, & augetur eis gratia proficiendi.

C *variis à Christo visionibus*

361 *Acceptissima enimverò* S. Birgittæ *hæc audita fuerunt: ut vel hinc impensos sacro huic itineri labores cumulatè compensatos existimare potuerit: verùm haud hìc stetit Christi in Sponsam favor: sequenti enim feria* 6, *quâ ecclesiam S. Sepulcri iteratò adiit, oranti illic in sacello montis Calvariæ totam suæ Passionis seriem spectandam exhibuit. Novi equidem quædam Passionis Christi adjuncta cap.* 15 *memorari, quæ neque extra dubium sunt posita, neque apud omnes in confesso sunt. Sic, ut nonnullis placet, prius Messias cruci affixus est, quam unà cum illa in sublime erectus fuit:* Birgitta *autem Christum, per gradus aliquot ad crucem, jam erectam, progressum, eidem affixum fuisse, sublatisque dein gradibus, ex ea pependisse existimavit. Rursus sunt, qui opinentur, Christum tribus duntaxat clavis manibus pedibusque transfixum fuisse; at* S. Birgitta *quatuor clavos enumerat, duos, quibus manus, tum dextera, tum sinistra; duos item, quibus pedes, quorum sinister dextero erat impositus, transfixi fuerint. Sunt item, qui credant, Christo latus sinistrum lanceâ apertum fuisse; id autem in dextero peractum fuisse,* Birgitta *affirmavit. Verùm si hæc aliaque hujusmodi à vero fortassè deviunt, ita de hujusmodi Passionis Christi adjunctis* S. Birgitta *non ex revelatione divina, sed ex præconceptis ideis, quas impedire, dum visio fieret, Deus non debuit, judicârit. Cæterùm cùm revelationes hujusmodi fidem certam de rebus aliunde ambignis ex dictis* § 13 *non faciant, ut fusiùs has controversias aliasque ejusdem generis, quæ per revelationum libros sparguntur, hoc loco discutiamus, necesse non est. Qui verò fusiùs hæc pertractata videre voluerit, legat Durantum in suis ad Revelationum libros Annotatis, & Sacrarum Paginarum interpretes.*

divinisque affectu favoribus,

362 *Porrò, quo tempore Christi Passionis seriem* S. Birgitta *vidit, eadem quoque Christum de principibus, de Ecclesiæ præsulibus, de quolibet hominum genere, quòd Passionis suæ nimiùm immemores viverent, amicè sibi conquerentem audivit: sic enim legitur cap. proximè seq. sen* 16: Loquebatur pòst Christus in eadem hora eidem Sponsæ suæ B. Birgittæ dicens: Hæc enim, quæ vidisti nunc & alia, quæ ego sustinui, principes mundi non attendunt, nec etiam loca considerant, in quibus ego natus sum & passus, quia ipsi similes sunt homini, habenti locum designatum pro bestiis & feris indomitis, in quem dimittens canes venaticos delectatur in aspiciendo cursum canum & ferarum. Sic per simile principes terræ & prælati ecclesiarum & omnes status mundi avidiùs & libentiùs aspiciunt delectamenta terrena, quàm mortem & passionem meam & vulnera mea. Ideò mittam eis adhuc per te verba mea, qui nisi mutaverint corda sua, & ea converterint ad me, con- E

demnabuntur cum illis, qui partiti sunt vestimenta mea & super vestem meam miserunt sortem. *Dum verò* S. Birgitta *hujusmodi favoribus divinis frequenter fruitur, proximi sui, & eorum maximè, qui ejus sese precibus commendârant, non est oblita. Fecerat verò id, ut suprà vidimus, Eleonora, Cypri regina, de filii sui Petri regis, adhuc juvenis, ac totius regni Cyprii salute sollicita. Stetit* Birgitta *promissis, sed etiam bis amplius præstitit: non enim preces modò ad Deum pro rege ejusque regno fudit, sed etiam cum exoravit, sibi ut ostendere vellet, quidnam facto opus esset, ut cum regno rex salvus* F *incolumisque consisteret.*

de rebus futuris

363 *Suggessit itaque Deus* S. Birgittæ *consilia numero sex, quibus Cyprii obtemperarent, si salvi esse vellent, præcepitque, ut ea in Cyprum ad regem & Joannem Antiochiæ principem, regnique administratorem, privato tamen nomine perscriberet. Exstant verò illa, ut à* S. Birgitta *è Palæstina transmissa fuerunt lib. 7 Revelat. cap.* 18. *Ego, quæ illic fusiùs exposita vidère est, in pauca contraham. Regi Petro & Joanni principi Antiochiæ suasit in primis, ut per Pœnitentiæ Sacramentum Deo reconciliati, ac, sacratissimâ Eucharistiâ ritè susceptâ, mutuæ charitatis vinculo uniti, in administrando regno honorem divinum ac populi sui utilitatem quærerent; quomodocúmque occisi Petri I reos ob reverentiam Passionis & mortis Christi in gratiam reciperent; cum ecclesiasticis tam regularibus, quàm secularibus agerent de restituenda antiqua sanctaque vivendi ratione; curarent etiam, ut quicúmque ex ordine militari essent, vera & sincera confessione à peccatis expiati sacro corporis Christi epulo reficerentur, ac deinceps non solùm ipsi, sed universi etiam regni incolæ vitam ducerent sta-*

tuì

AUCTORE J. B.

tui ſuo & diſciplinæ Eccleſiaſticæ congruam; denique ſatagerent, ut, quibus animarum cura incumbit, gravibus publiciſque delictis obnoxios efficaciter monendo, increpando, docendo ſtudeant emendare: quod ſi non ſucceſſerit, in malis pervicaces ad ſuperioris ordinis præſules deferant, ab his denique, ipſorum principum, ubi opus fuerit, auxilio adjutis, ad officium cenſuris eccleſiaſticis compellendos. Profutura ſanè hæc erant Cypriis conſilia, modò quàm erant ſalutaria, tam promptum animum ad ea exſequenda homines miſeri vitiiſque corrupti attuliſſent; verùm aliter longè ſeſe res habuit.

364 *Alteris vicibus* S. Birgitta *in Cyprum* epiſtolam *miſit, quâ non jam conſilia tantùm propoſuit, ſed graviſſimas etiam minas Cypriis, niſi reſipiſcerent, intentavit & imminentem divinam ipſis vindictam non obſcurè prædixit his Chriſti verbis lib. 7 Revelationum cap. 19:* Propterea, populo Cypri, annuncio tibi, quòd ſi tu nolueris te corrigere & emendare, tunc ego generationem tuam & progeniem ita delebo in regno Cypri, quòd nec pauperi parcam nec diviti; ita etiam delebo generationem tuam, quòd in brevi tempore ita labetur memoria tua à cordibus hominum, ac ſi numquam fuiſſetis nati in hoc mundo. *Vera prædixiſſe* S. Birgittam, *eventus docuit: nam non modò anno proximè ſequenti Cyprus Gennenſium armis, ut diximus, fuit occupata, ſed etiam anno 1426, capto rege, in poteſtatem Soldani Ægypti venit, ac demum poſt varios ſortis vices ſub annum 1571 infelici Turcarum ſervitute fuit involuta. Non Cypri modò, ſed & univerſi Græcorum ſeu Orientis imperii, excidium, niſi ſeſe Romano Catholico Pontifici & Eccleſiæ jungerent, non minùs manifeſtè prædixit: verba, quibus id fecit, iterum accipe ex eodem cap. hanc tranſcripta:* Sciant etiam Græci, quòd eorum imperium & regna ſive dominia numquam ſtabunt ſecura, neque in pace tranquilla, ſed inimicis ſuis ſemper ſubjecti erunt, à quibus ſemper ſuſtinebunt graviſſima damna & miſerias diuturnas, donec ipſi cum vera humilitate & charitate Eccleſiæ & fidei Romanæ ſe devotè ſubjecerint, ejuſdem eccleſiæ ſacris conſtitutionibus & ritibus ſe totaliter conformando. *Et ſanè ita ſeſe res habuit: ſenſim enim magis magiſque invaleſcentibus Turcarum armis, cœpit Græcorum imperium in exitium ruere, dum illud, capta anno 1453 Conſtantinopoli, omnino everſum orbis Catholicus vidit & ingemuit. Porrò miſit hanc revelationem* S. Birgitta *Hieroſolymis in Cyprum ad regem Petrum II & Joannem, Antiochiæ principem, regnique gubernatorem, quò eam univerſo regno publicarent: verùm cùm junior adhuc eſſet rex, nec rebus per ſe gerendis par; Joannes verò Antiochiæ Princeps non plenam illi fidem adhiberet, factum id minimè fuit. Quare* S. Birgitta *in Cyprum redux die* VIII *Octobris Famaguſtæ coram regina, rege, principe Antiochiæ ac toto conſilio regio id per ſeipſam præſtitit, ut legitur in titulo Capitis citati.*

365 *His à Chriſto viſionibus recreata* S. Birgitta, *ſæpiùs etiam à Deipara Virgine ſimilibus prærogativis affecta fuiſſe legitur; quod illi Dei Mater futurorum prædixerat jam inde ab anno circiter 1358: ſic enim habet cap. 1 lib. 7 Revelat.* Ideò annuncio tibi (*Maria* Birgittæ) quòd tu ibis in ſanctam civitatem Jeruſalem peregrinando, quando placuerit Filio meo, & inde ibis ad Bethleëm, ibique oſtendam tibi in loco proprio totum modum, qualiter ego peperi. *Venit in Bethlehem* S. Birgitta *anno 1372, à revelatione mox tranſcripta anno decimo quinto, ut habet ejuſdem lib. cap. 21 titulus; loco autem temporeque jam dictis, quæ ſibi Deipara pollicita fuerat, re ipſa impleta vidit: quæ quiſ ſeſe habuerint, ac inſuper alia quædam, ſpectantia ad redemptionis humanæ myſteria,* S. Birgittæ *in Bethlehem pariter oblata, lib. 7 capp. 21, 22, 23, 24 & fortè etiam 25 ſuis habes explicatum. Denique, cùm jam de reditu cogitaret, menſe Septembri die Nativitatis B. Mariæ Virginis cap. 26 fertur adiiſſe vallem Joſaphat, ibique, cùm ſepulcrum Deiparæ veneraretur, ex ea, ſibi apparente, audiſſe.* Ego, poſtquam Filius meus aſcendit ad cœlos, vixi in mundo per quindecim annos & tanto tempore plùs, quàntum eſt de feſto Aſcenſionis ejuſdem Filii mei uſque ad mortem meam. Et tunc mortua jacui in iſto ſepulchro per quindecim dies. Deinde fui aſſumpta in cœlum cum infinito honore & gaudio. *Monet hic Durantus in Annotatis, fortaſſe non* quindecim dies, *ſed* aliquantis diebus *legendum eſſe, eò quòd ita habeat Sermo de Virginis excellentia (aliàs* angelicus *dictus) cap. 21. Sed, ut ut hoc ſe habeat, mortuam fuerit B. Virgo Hieroſolymis, & in valle Joſaphat ſepulta; quamdiu Filio ſuperſtes in terris vixerit; quo demum die fuerit in cœlum corpore aſſumpta, planè dubium eſt, meminitque Benedictus XIV de Feſtis B. Mariæ Virginis cap. 122 alterius viſionis, S. Elizabethæ, diœceſis Trebienſis, anno 1165 defunctæ, ſecundùm quam revixerit B. Virgo die poſt obitum quadrageſimo. Plura vide apud Pontificem modo laudatum. Itaque & viſio ipſa hic relata apocrypha vel dubia eſt.*

366 *Annò 1372 ad menſem Septembrem jam provecta, poſtquam ſuæ in Deum ejuſque Matrem pietati in locis ſacris Terræ Sanctæ feciſſet ſatis, de reditu in Italiam cogitare cœpit, ex num. ſuperiori; eodemque, cùm die Octava Octobris ex num. 364 Famaguſtam redierit, reipſa reditum ſuum in Italiam inchoâſſe, veroſimile eſt. Quid porrò Famaguſta è terra Sancta redux rerum geſſerit, jam dictum ibidem pariter eſt. Referri huc forſan poteſt & debet, quod cap. 23 lib. 2 Vitæ* S. Birgittæ *Burlamachius refert;* S. Birgittam *Petro Aragonio, qui quædam animi ſui dubia de ſervanda in Ordine S. Franciſci paupertate illi propoſuerat, oblatam ſibi ea de re revelationem aperuiſſe. Nam dubium non eſt, quin hic Burlamachius Petro Aragonio applicet, quod de quodam Franciſcano anonymo legitur cap. 20 lib. 7 Revelationum, quod Burlamachius ipſe in margine citat. Cùm igitur, ut in titulo citati capitis habetur, revelationem illam Hieroſolymis habuerit, non priùs videtur illam cum Petro Aragonio communicâſſe, quam Hieroſolymis in Cyprum rediiſſet, ſi re ipſa res illa eo, quo Burlamachius narrat, modo contigerit: id verò pro certo habere non auſim: tum quod Petri Aragonii nomen in Revelationum loco citato non exprimatur, tum quòd neſciam, quo teſte aut vade, anonymum hunc eſſe Petrum Aragonium, Burlamachius dixerit. Verùm id fortaſſe ex eo conjecerit, quòd anno 1371 à Gregorio XI in Cyprum ad reginam Eleonoram (filiam ejus, ut dixi) miſſus fuerit, ibique adhuc verſatus fuerit anno 1373, ut ex inſtrumentis à Waddingo in Annalibus ad dictos annos ea de re allatis*

In Cyprum

ſuis & de quibuſdam myſteriis à B. Virgine.

A *tis liquet. Si ita ſese res habet, pluſculum certè tribuerit* S. Birgittæ *revelationibus Petrus Aragonius, quàm regni Cypri proceres & miniſtri. Pro* Petro Aragonio *Surius habet* Antonium de Aragonia, *uti & Vita* S. Birgittæ *Lovaniensis: at Bertholdus* Martinum, *qui eam è Cypro in Paleſtinam comitatus fuerit, occurritque hujus nominis Guardianus in Bethlehem apud Waddingum in Annalibus ad annum* 1375. *Cetera, ſi quæ præterea in Cyprum Hieroſolymis redux egerit* S. Birgitta, *in obſcuro ſunt: quare illam è Cypro Neapolim navigantem ſequamur, ac quid ibidem poſtremò egerit, videamus.*

& dein Neapolim redit.

367 *Rediit Neapolim ſub finem anni* 1372 *vel certè ſub initium anni* 1373; *cùm die* VIII *Octobris anni* 1372 *in Cyprum rediiſſe illam viderimus ſuprà & ex mox dicendis Neapoli fuerit die S. Polycarpi ſeu* XXVI *Januarii anni proximè ſequentis. Huc autem redux geminam illam revelationem habuit de reditu Gregorii XI Romam, alteram die* XXVI *Januarii, alteram menſe Februario, ut legitur in titulis capp.* 191 *&* 192 *lib.* 4 *Revelationum, atque adeò anno* 1373: *quarum poſtremam ad Gregorium XI per Alphonſum, Giennenſem olim epiſcopum, Avenionem miſit, ut ex ipſo Alphonſo retulimus* § 17 *num.* 255, *ubi hac de re plura differmi. Non minùs de populi Neapolitani emendatione & ſalute ſollicita tum quoque fuit: rogaverant illam tum Joanna regina, tum Bernardus archiepiſcopus, ut pro Neapolitanorum ſalute preces ad Deum funderet: precanti verò Chriſtus apparuit, graſſantia per civitatem maximè vitia, modumque, quo, ſi divinam vellent effugere vindictam, emendari deberent, expoſuit. Retulit oblatam ſibi viſionem ſeu revelationem Bernardo archiepiſcopo, qui ritè examinatam publicè in eccleſia promulgari in populum juſſit.*

ubi populi vitia, tum publica.

368 *Ita partim legitur in titulo cap.* 27 *lib.* 8 *Revelationum, quod prædictam revelationem integram exhibet; partim verò teſtatur Alphonſus, Giennenſis epiſcopus, rei geſta teſtis oculatus, cap.* 6 *Prologi, quem ſcripſit in lib. cœleſtis Imperatoris ad reges.* Et licèt, *inquit*, etiam iterum in Neapoli in præſentia domini Bernardi archiepiſcopi & trium magiſtrorum in Theologia & aliorum plurium militum & peritorum virorum, me teſte, iſta gratia (*revelationum*) immò quædam revelatio, quam tunc ipſa Domina eis præſentavit per unum dictorum magiſtrorum, ex præcepto dominæ reginæ & archiepiſcopi coram toto populo civitatis, ad hoc vocato ſpecialiter, fuerit in eccleſia cathedrali publicata & ſolemniter prædicata; nihilominus tamen ad majorem abundantiam & ut mordacibus detractoribus & calumniatoribus ſilentium imponatur *&c. Petitarum à* S. Birgitta *precum cauſa fuiſſe videtur lues inguinaria, quæ tum Neapoli graſſabatur; ut ex auctore æquali Chiocarellus in Opere, quod de archiepiſcopis Neapolitanis inſcripſit, his verbis refert pag.* 238: Habet Guilielmus Maramaldus, nobilis Neapolitanus, qui Roberti regis ac Joannæ reginæ, ejus neptis, ætate vixit, in ejus brevi Chronico de regno Neapolitano, quod manuſcriptum apud nos ſervatur, Neapolim adveniſſe Brigittam Suevam, matronam valdè piam, à ſancto ſepulchro reducem & ejuſdem reginæ atque aliorum præcipuis (*hic lege* precibus) Dominum exorâſſe, ut peſtilentia glandulæ mortiferæ, quæ tunc anno 1373 Neapoli graſſabatur, atque per annum perduraverat, aliquod remèdium Deus revelâſſet, eidemque Brigittæ fuiſſe revelatum, quòd, ſi Neapolitani à precibus (*hic lege* præcipuis) peccatis abſtinerent, quibus erant irretiti, ſuperbiâ nempe, avaritiâ & luxuriâ, Deus ſuam gratiam eis elargiretur, & peſtis extingueretur: tùm autem; morbus in tantùm augeretur, ut pauci ſuperſtites remanerent, & ſic rei exitus probavit; illis enim non reſipiſcentibus, crevit. Hæc Maramaldus.

AUCTORE J. B.

tum privata

369 *Præter mox memorata, vigebant & alia quædam, exceptis iis, quæ publica non erant, apud Neapolitanos vitia, de quorum pariter emendatione Deus admonitos illos cum commination vindictæ, ſi in peccatis his permanerent, falla tamen ſpe veniæ, ſi ad frugem redirent, per* S. Birgittam *voluit: at non priùs demùm id* S. Birgitta *eſt exſecuta, quàm Bernardo, archiepiſcopo Neapolitano, quæ ſibi ea de re divinitus oſtenſa eſſent, exhibuiſſet. Invaluerat apud Neapolitanos ingens adeò in mancipiorum utriuſque ſexus, quæ ſeu emptione ſeu aliâ viâ ſibi comparaverant, procuranda ſalute ſocordia, ut perituraram rerum lucro ex illis percipiendo unicè intenti, ſtudium interim nullum operamque in eo ponerent, ut vel ad fidem Chriſti converterentur, vel, ſi Chriſto fortè per Baptiſmum nomen dediſſent, congruâ Chriſtianæ legis notitiâ imbuerentur, vel denique ad illius normam vitam moreſque componerent: unde fiebat, ut graviſſimis ſæpe peccatis Deus offenderetur. Quin & eò ventum erat inhumanitatis, luxuriæ & avaritiæ, ut ſequioris ſexus mancipia non hominum, ſed pecudum more haberent, iiſque vel ad libidinem propriam vel ad alienam turpiſſimè abuterentur, prout lib.* 7 *cap.* 28 *fuſiùs videre eſt. Erant & qui maleficos, divinatores, & incantatrices alerent, qui futura ex illis quærerent, qui eorum operâ in morbis depellendis uterentur, ac hujuſmodi alia quamplura ab iiſdem expoſcerent: quos* S. Birgitta *ad ſaniora reducere conſilia ſtuduit, poſitâ illis ob oculos hinc divinâ Juſtitiâ ad ultionem paratâ; illinc miſericordiâ, vindictam, ſi reſipiſcerent, inhibiturâ, reoſque in gratiam recepturâ.*

E

corrigere ſtudet.

370 *Confirmat hæc omnia* S. *Antoninus* § 3 *Vitæ* S. Birgittæ *ita loquens:* Ibi (*Neapoli*) longo tempore perſiſtens, ut ſpeculum ſine macula cunctis ſe virtutum exhibebat exemplum, orationi & contemplationi maximè mancipata. Revelatione quoque ſibi facta ſuper populo prædictæ civitatis, præſente archiepiſcopo & ſapientibus aliis Theologis, nec non & prudentibus laicis & clericis plurimis, enumerans peccata civitatis, & ſcelera annuncians abſque metu aliquo arguebat ad modum Samaritani vinum & oleum infundens vulneribus fauciati, prout à cœleſti medico fuerat erudita, ſalutaria exhibens remedia. *Verùm de tempore, quò hæc geſta ſunt, nimirum in reditu Hieroſolymitano, ut quidem dixi, videri poſſet S. Antoninus à me diſſentire: cum enim mox addat;* Demum ad Urbem eſt reverſa. *Et poſt pauca ſuam de* S. Birgittæ *geſtis narrationem ita proſequatur:* Poſt aliquot annos edocta eſt à Spiritu, ut Terræ Sanctæ loca viſitaret; *videri poſſet aſſerere, hæc omnia in priori Neapolitano itinere, priuſquam in Terram Sanctam iret* Birgitta, *contigiſſe. Sed Viro ſancto, quantùm mihi apparet,* S. Birgittæ *Neapoli geſta brevibus tantùm & ſummatim, non obſervato temporis ordine, delibare propoſi-*

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

tum fuit, quamvis alia aliis temporibus ab illa ibidem gesta non ignoraret. Reliqua, quæ perrò Neapoli ex itinere Hierosolymitano redux egit, expediamus.

Quædam alia S. Birgitta

371 *Longiusculam & tunc Neapoli moram traxisse* S. Birgittam, *ex schedula comitis Nolani intelligo, ubi sic habet:* Ex auditu aliud referam, quod etiam credo verum, postquam Domina supradicta de sepulchro Domini rediit, & suus Pater spiritualis pariter cum eadem. Et ut nôsti meliùs [apud] Neapolim diu stetit. *Unde,* S. Birgittam, *otiosos quique dies agere non solitam, multa tum & præclara gessisse, etsi literis forte ea mandata non fuerint, non temerè, ut opinor, fas est colligere. Quædam Burlamachius refert lib. 2 cap. 25 præter jam dicta. Alterum quidem, mercatorem quemdam Florentinum, sed Neapolitana civitatis incolam, cùm ad Salernitanas nundinas accessisset, ibique ex amici literis fratrem suum è morbo in extremis versari, intellexisset, Deum rogâsse, ut, si ea sanctitate esset* S. Birgitta, *in vivis tum adhuc agens, quâ esse passim ferebatur, frater suus ejus precibus ac meritis convaleſceret, atque ita*

B *licèt absentem voti compotem factum esse. Hausit rem Burlamachius ex Bernardi archiepiscopi Neapolitani Mandato; atque adeò de agri illius sanatione nullum mihi dubium est: at, cùm illic tantùm dicatur contigisse res illa, cùm adhuc in vivis esset* S. Birgitta, *unde, cum in reditu* S. Birgittæ *Hierosolymitano potius, quàm in itu, vel in anteriore ejus, quod per regni Neapolitani civitates instituit, itinere contigisse, confecerit Burlamachius, fatcor me ignorare.*

tunc temporis ibidem gesta

372 *Alterum, quod præterea hoc loco è comitis Nolani schedula seu ad Alphonsum Giennensem episcopum Epistola hausit, hoc loco Burlamachius refert, virginem de muliere Nolana* Piscolella *nomine, per* S. Birgittam *à dæmone incubo liberata, qua de re suprà mentionem feci, cùm de discessu* S. Birgittæ *in terram Sanctam egi. Et verò, miraculum istud eo, quo dixi, tempore, non verò, cùm Hierosolymis Neapolim* S. Birgitta *rediit, contigisse, è comitis Nolani verbis manifestum fit; quippe qui conceptis verbis affirmet, id accidisse,* Cùm eadem Domina proposuisset sepulchrum Domini visitare. *Cæterùm idem Nolanus comes aliud narrat, quod à* S. Bir-

C gitta *Neapolim è Terra Sancta reduce gestum est. Ait enim, Robertum filium, cùm,* S. Birgittam *è Terra Sancta eò rediisse, intellexisset, eam salutandi gratiâ accessisse, & cùm fortè inter colloquendum de Urbano sexto (sed error est in Pontificis nomine apud Hermann, ut mox dicam) Avenione absenti, sermo incidisset, eamdem prædixisse Roberto:* Roberte, fis certus, quòd ipsum Romanum Pontificem videbis in Roma.

narratur.

373 *Robertum vero ait, cùm dein Pontificem in Urbem deduceret, eidem dixisse:* Nunc verè cognosco, quòd domina Birgitta protulit mihi verum, & non solùm, quòd vos in Urbe videam, sed etiam vos conduco: *verùm, cùm illic sermo sit de Pontifice Romano, qui Sedem Pontificiam Romam Avenione reduxit, hæc non de Urbano VI videntur intelligenda, sed de Gregorio XI, de quo id diserte narrat Bertholdus de Roma num.* 113. *Contigit id anno* 1377, *cùm ab eo tempore, quo id prædixerat* S. Birgitta, *usque ad prædictionis impletionem circiter annos quinque effluxisse, comes Nolanus affirmet. Denique quàm cauta, prudens, & sollicita fuerit, ne quidquam præter Dei voluntatem admitteret, vel in rebus maximè intricatis, insigni, cùm Neapolim è Terra Sancta rediisset, specimine docuit: quamquam enim ad faciendos sumptus itineri necessarios haud ample illi prospectum esset, certam tamen pecuniæ summam, ad se Neapoli morantem à regina quadam (verosimillimè à Joanna Siciliæ, vel fortè ab Eleonora Cypri regina) sponte transmissam, non prius accipere voluit, quam Deo, quem consuluerat, id non displicere intellexisset, ut Petrus Alvastrensis Revelat. Extravag. cap.* 110 *memorat. Atque hæc quidem de* S. Birgittæ, *cùm è Terra Sancta Romam rediret, Neapoli gestis dicta sufficere arbitror: certè his plura, quæ in medium afferrem, non inveni.*

D

§ XXIV. Romam ægra revertitur, de instanti morte præmonetur, quam ibidem piè obit.

E

Romam ægra

ANno tandem 1373, *ultra mensem Februarium provecto, Neapoli Romam discessit laboriosa vita finem ibidem inventura. Jam mensibus aliquot tot tantisque terrâ marique exhaustis laboribus accesserat stomachi debilitas febrisque maligna:* Postquam autem Romam rediit, gravi infirmitate, *inquit Birgerus num.* 30, per annum integrum detenta, quam tamen tam in mari, quàm in terra inter labores & dolores pacientissimè sustinuit, cœpit de die in diem gravioribus ægritudinibus aggravari. *Verba hæc apud Birgerum, aut similia alibi fortasse inventa, non rectè Bailletus aliique nonnulli interpretati sunt, cùm* S. Birgittam, *ab itinere Hierosolymitano reducem, in Urbe anno integro ægritudine affectam fuisse, dixerunt: quo pacto illam è vivis anno* 1374 *abiisse, quod tamen haud ita esse, infrà ostendam, necesse esset. At vel ipse Birgerus,* S. Birgittam *terrâ marique stomachi debilitatem & febrim passam, aiens, annum illum, quo utrumque malum perduravit, non ab ejus Romam adventu, sed aliquanto priùs, & ab eo saltem tempore, quo è Terra Sancta in Italiam navigabat, inchoandum esse, satis superque declaravit. Id verum est,* S. Birgittæ *morbum, ex quo Romam venit, sensim invalvisse magis ac magis, dum eam tandem mense Julio ad extrema deduxit.*

F

rediit,

375 *Immò verò conflictari eo malo* S. Birgitta *cœpit, cùm adhuc in Terra Sancta visitandis locis sacris detinebatur: manifesta sunt in hanc rem Vita* S. Birgittæ *anno* 1485 *Lovanii typis edita, uti & Surii, cui hæc præluxit, verba: sic habent illa:* Antequam autem à Jherosolymis iter arriperet, cepit febris & stomachi infirmitate gravari, quam in mari & in terra inter labores & dolores suos per annum integrum patientissimè sustinuit. Cùm igitur Romam rediisset, hiis egritudinibus graviùs cepit infirmari in tantùm, quòd in hac infirmitate mortua fuerit. *Eadem ferè sunt Surii verba: ut adeò non sit, cur nos hic Bailletus moretur diutiùs. Verùm non ea fuit morbi, etsi non mediocriter incommodi, vis, ut invictum ac planè virilem* S. Birgittæ *animum eò infregerit, ut illa vel solitis pietatis exercitiis, vel ipsis etiam urbanitatis officiis defuerit:*

non

A *non ſolitis pietatis exercitiis: nam hoc tempore contigiſſe videtur, quod de ea loca ſacra Roma circumeunte, ac juxta Coliſeum in ſublime elata reſulſit num.* 279. *Non ipſis etiam urbanitatis officiis, ut ex ſequenti facto apparebit.*

376 *Româ abeuntem honoris & reverentiæ cauſâ Latinus de Urſinis intervallo ſatis longo, ut ſuprà vidimus, deduxerat: Romam redux* Birgitta *Latino urbanitatis vices reddere voluit: itaque adiit ipſius Latini ædes ſalutandi illius cauſâ: verùm, quòd nec prodigio caruerit hic* S. Birgittæ *ad Latinum acceſſus, juverit hunc ex Vita ejus Lovanienſi, cui iterum Surius conſonat, hùc tranſcribere: En verba:* Cùm Domina Birgitta de Roma verſus Jheruſalem iret, dominus Latinus de Urſinis duxit eam extra Urbem per longum ſpacium propter magnam devotionem & affectum, quem ad eam gerebat. Rediens ergò de Jheruſalem ad Romam Birgitta ivit cum confeſſore ſuo Domino Petro ad domum prædicti domini Latini. Cùm ergò ipſa intràſſet domum ejus, tenebat manum ad naſum, nil dicens. Requirenti Latino à confeſſore ſuo, quid hoc ſignificaret, quòd ſic manum teneret ad naſum, nichil ſibi loquendo, confeſſor reſpondit: Te non ita bene diſpoſitum in mente tua invenit, ſicut dimiſit. Qui miratus dixit: Quid feci ego? Verum tamen eſt, quia habui contentionem cum quibuſdam vaſallis meis.

B

377 *Non abſimile factum eſt, quod ibidem proximè ſequitur, atque hùc refero, ut patent, tum quanto in honore* S. Birgitta *apud primarios ordinis viros fuerit, tum quàm frequens illis fuerit cordium arcana rimari & inſpicere, dum in vivis fuit. Sic ergò id habet:* Cùm etiam ipſa domina Birgitta cum filia ſua domina Katherina, ac domino Magno ejus capellano eſſet in domo Domini Jordani de Marino in Roma, præſente uxore Domini Jordani, quam Birgitta voluit viſitare, ipſa Birgitta tantum fœtorem ſentiebat ex actibus ſuis, quòd vix poterat ſuſtinere. De quo dominus Magnus multum mirabatur. Interrogavit à domino Petro confeſſore ejus, quid hoc ſignificaret. Cui ille: Hoc ſcias pro certo, quòd quandocúmque aliqua perſona, exiſtens in peccato mortali, ſtat coram ea, aut loquitur verba doloſa, vel quæ ſunt offenſiva Dei, ipſa ſtatim ſentit fœtorem ſulphuris. *Eumdem* S. Birgittæ *ſpiritum, arcana cordis eorum, qui cum illa verſarentur, introſpicientem, ſuo bono expertus eſt Geometius (ſeu fortè Gometius) de quo ex Vita* S. Birgittæ *Germanica hæc ad majores noſtros miſit P. van der Ketten, Calcarienſis Prior:* Cùm jam Jeroſolymà Romam reverſa [eſſet,] in dies ſingulos morbus ejus invaleſcit. Quod audiens D. de Spoleto, dictus D. Geometus, eidem devotus, cum ſua conjuge & liberis ſuis Romam proficiſcitur, ut S. fœminam venerarentur, ſeque in ejus preces commendarent.

C

378 Qui, cùm Romæ eſſet, quadam die eam cum filia domina Catharina & ejus filio Domino Birgero & ejus confeſſario invitat ad epulum. Et ibi clam loquebatur dominus cum ea de rebus ſecretis conſilii ergò, quas aperire non audebat. Tunc ipſa in ſpiritu ſciebat & revelabat ei cogitationes cordis ſecretas, quas habebat. Unde admirabatur dominus, & ipſa dabat ei conſilia tam in rebus, quas in ſe ſecretas ſervàrat, quàm in aliis, quas manifeſtârat. Exinde majorem amorem & fiduciam, quàm priùs, erga eam habebat. *Ut non immeritò Bonifacius IX in Bulla Canonizationis ejus dixerit:* Quibus quidem ſanctis & abſque intermiſſione continuatis operibus hæc generoſa Vidua per gratiam ſancti Spiritus promeruit multis eorum cogitationes & affectiones intimas & geſta ſecretiſſima propalare. *Similia plura colligere fas eſſet, ſed hic tantùm de poſtremis geſtis ejus ſermonem inſtituo. Quæ verò prævatorum commodo & ſaluti in hunc modum jam proximè moritura ſtuebat, non minùs communi totius Eccleſiæ bene conſultum voluit: quare anno* 1373, *ad menſem Julium, quo obiit, provecto, poſtremam revelationem Gregorio XI ſcripſit, per Alphonſum Gennenſem epiſcopum, Avenione tunc morantem, illi tradendam; quâ Pontificem de inennda cum Bernabove Mediolanenſi vicecomite pace, & reducenda in Italiam pontificia ſede ſeriò monuit, uti videre eſt lib.* 4 *Rev. cap.* 143. *Geſta vicecomitum Mediolanenſium adverſus eccleſiam ſub Gregorio XI, & quidem anno* 1373, *videſis tom.* 16 *ſcriptorum rerum Italicarum apud Annalium Mediolanenſium ab anno* 1230 *uſque ad annum* 1402 *deductorum ſcriptorem anonymum, maximè cap.* 135, *quod eſt:* De Guerra Dominorum Vicecomitum cum Eccleſia Romana & cum comite Sabaudiæ. *Romam verò Sedem Gregorius tranſtulit anno, ut vidimus ſuprà,* 1377, *quadriennio à* S. Birgittæ *obitu.*

D

379 *Rebus interim, quamvis corpore afflicta, alienis ſic intenta, ac vitæ termino appropinquans, conſuetis etiam conſolationibus cæleſtibus, quò magìs ejus in amore Sponſi conſtantia probaretur, tantiſper deſtituta eſt: at ille Sponſam ſuam ſibi hoc in merore verſari non fruſt.* Sed quia tempus reſolutionis ſuæ inſtabat, *inquit Birgerus num.* 31, aliquibus diebus ante diem obitus ſui apparuit ei Dominus noſter Jeſus Chriſtus ante altare, quod erat in camera tua, & blanda facie ſe oſtendens dixit. Ego feceram tibi, ſicut ſponſus ſolet facere, qui abſcondit ſe à ſponſa, ut ardenciùs deſideretur. Sic ego non viſitavi te conſolationibus iſto tempore, quia tempus probationis tuæ erat. Ideò nunc probata procede & para te. Quia nunc eſt tempus, & ſicut promiſeram, ante altare meum in monacham veſtieris, & conſecraberis non ſolùm ſponſa mea, ſed etiam monacha & mater in Watzſteno. *E quibus Birgeri verbis colliges,* S. Birgittam, *ut ut ad monaſticam vitam habitumque in Vaſtenenſi monaſterio ſuſcipienda, dum viveret vidua, aſpiraverit, numquam tamen aut vitam monaſticam ſolemniter profeſſam, aut monaſtico habitu fuiſſe indutam. Quæ modo recitavi ex Birgero, leguntur etiam iiſdem ferè verbis revelatione* 31 *lib.* 7 *& in Vita ejus Lovanienſi, in qua præterea conceptis verbis dicitur* S. Birgitta *pingi ſolere, Birgittinarum monialium habitu indutæ, non quòd reipſa eum geſſerit, ſed quòd in voto illum habuerit, ac ſpirituali quodam modo eo moriens à Chriſto donata fuerit.*

E

380 *En verba:* Ex hiis verbis patet, quòd Birgitta non fuit monachaliter veſtita in hac vita, nec habitu illius regulæ induta, quam inſtituit. Sed in tranſitu ejus de hoc ſeculo induebatur tali veſte religioſa & inſenſibili à Chriſto, Sponſo ſuo, ſicut ei promiſit in revelationibus, ſibi ab eo factis. Hinc eſt, quòd imago Birgittæ communiter tamquam monacha to-

F

arcana

cognoſcit & boni publici curam gerit:

brevi proſituræ Christi apparet.

non tamen jam monacha.

Digitized by Google

auctore J. B.

let depingi. Et licèt non fuit monacha in vita ſua, petiit tamen tali veſte ornari, quâ nunc veſtiuntur moniales de Ordine ſuo. Quam poſt vitæ terminum adepta eſt in regno cœlorum. *Unde, ne quidem in habitu Birgittinarum monialium, contra ac Bailletus ait, fuiſſe ſepultam, efficitur. Sed numquid* S. Birgitta *tertium S. Franciſci Ordinem profeſſa eſt, illiuſque habitu ſepediri voluit? Sic enim Hueberus in Menologio Franciſcano ad diem* XXIII *Julii:* Romæ in Latio anno MCCCLXXIII S. Birgitta vidua tertio Ordini S. Franciſci debetur ... Romam reverſa beatæ vitæ ſuæ curſum explevit, &, ut vera Seraphici P. Franciſci filia, voluit, juſſitque in eccleſiam S. Laurentii de Panis Perna (quod eſt nobile monaſterium Ordinis S. Claræ) deportari atque humari. *Nec aliter Arturus à monaſterio in Gynaceo ſacro ad eumdem diem:* Item Romæ tranſitus S. Birgittæ viduæ, ex tertio Ordine Minorum: *addens in Annotatis eam Ordinem, ſuo nomine inſignitum, fundâſſe, in quo & ipſa profeſſionem emiſit; quod poſtremum ex jam dictis falſi convincitur. Dandum his ſcriptoribus eſt,* S. Birgittam *in eccleſia monialium Clariſſarum S. Laurentii de Paniſperna Roma mortales ſuas exuvias terræ mandari juſſiſſe, idque reipſa contigiſſe: at illam tertii Ordinis S. Franciſci fuiſſe, nec ex ejus apud Clariſſas ſepultura conſequitur, nec ullo id antiquo aut idoneo teſte tradiderunt.*

B

381 *Noluit etiam Virgo Deipara, ut, quæ omni vita ſua curſu nomini ſuo addictiſſima fuerat,* S. Birgitta *abſque ſingulari ſolatio ac benevolentia in illam ſua teſtimonio ex hac vita diſcederet. Itaque, narrante Petro Alvaſtrenſi Revelationum Extravagantium cap.* 67, Paulò ante mortem beatæ Birgittæ Virgo Maria apparuit ei, dicens: Si fœmina, quando eſt infirma, parit, omnes filii ejus, quos parit, infirmantur. Sed tu paries filios fortes & ſanos & Deo devotos & ſanaberis meliùs, quàm unquam priùs fueras, & non morieris, ſed venies ad locum tibi præparatum. Nam ſanctus Franciſcus diu fuit infirmus, & tamen tunc fecit fructum & velle Dei. Sed poſtea ſanatus eſt, & fecit, & facit majora, quàm infirmus. Sed quærere potes, quare tantùm prolongatur infirmitas tua & conſumitur natura & fortitudo tua? Reſpondeo tibi, quòd Filius meus & ego diligimus te. Nonne recordaris, quòd Filius meus dixit tibi (*vide num.* 360) in Jeruſalem, quòd peccata tua fuerunt dimiſſa tibi, quando ingreſſa fuiſti templum ſanctum ſepulchri ejus, quaſi tunc à baptiſmo levata eſſes. Sed non dixit tibi, quòd nihil pati deberes, quamdiu vivis in mundo. Ideò voluntas Dei eſt, ut charitas hominis reſpondeat charitati Dei. Et quò negligentiæ præteritæ per patientiam & infirmitatem diluantur. Reminiſcere etiam, me dixiſſe tibi multoties, quòd verba Filii mei & mea ſpiritualiter & corporaliter intelligi poſſunt, ſicut dixi in civitate Straleſundis (*Pomeraniæ oppidum eſt in ora maris Baltici*) quòd ſi ante perfectionem divinorum verborum contentorum in libris cœleſtibus (*ſeu revelationum*) quæ tibi divinitus data ſunt, vocata fueris de mundo, quòd tunc propter voluntatem tuam bonam reputaberis monacha in Vuatzſtena & eris particeps omnium à Deo tibi promiſſorum.

mi & B. Virgo.

C

382 *Dixerat B. Virgo non moriturum* S. Birgittam: *ſed ſimul monuerat, verba ſua dupliciter poſſe intelligi; ſpiritualiter & corporaliter. Quæ verò jam dixerat, de morte ſpirituali intelligenda eſſe, ac morte corporea brevi obituram, ſub idem tempus demum* S. Birgittæ *apparens B. Virgo, ut cap. ſeq. Petrus narrat, die nempe* VI *ante obitum, ſeu die* XVIII *Julii anni* 1373, *his verbis declaravit.* Quid dicunt medici, nonne quòd morieris? Verè, Filia, ipſi non attendunt, quid eſt mori. Nam ille moritur, qui ſeparatur à Deo, qui obduratus in peccato non evomit immunditiam peccatorum per confeſſionem. Ille etiam mortuus eſt, qui non credit in Deum, nec diligit creatorem ſuum. Sed ille vivit & non moritur, qui ſemper timet Deum, qui frequenti confeſſione purgat peccata ſua, qui deſiderat pervenire ad Deum ſuum. Verùm quia Deus naturarum loquitur tecum, qui etiam contra naturam diſponit, & tenet vitam tuam, ideò in medicamentis non eſt ſalus, nec vita. Sic nec etiam neceſſe eſt tibi jam inniti medicamini, quia modicum tempus modico indiget cibo. *Brevi morituram etiam Chriſtus prædixerat: nam verbis num.* 379 *citatis Birgerus mox iſta ſubjungit:* Verumptamen ſcito, quòd corpus tuum deponas hic in Roma, donec venerit in locum ſibi paratum. Quia placet Deo parcere tibi à laboribus & voluntatem tuam recipere pro effectu. *Addidit etiam perſonas, quas morienti* Birgittæ *aſſiſtere volebat, aliaque multa, quæ, ut legitur ad calcem lib.* 7 *revelationum, ſcriptis commiſſa non fuerunt.*

D

E

383 Poſt iſta verò audita, *pergit Birgerus,* ſubjunxit Dominus dicens: In mane diei quintæ (XXIII *Julii*) ſumptis Sacramentis, convoca ſingillatim omnes, quos ſuperiùs ordinavi, & dicas eis facienda, & ſic inter verba & manus eorum venies ad monaſterium tuum, id eſt, gaudium meum, & corpus tuum locabitur in Watzſteno. Deinde, appropinquante die quinta, in ipſa aurora iterum apparuit ei, conſolando eam. Dicta verò Miſſa & Sacramentis percoptis, inter manus perſonarum prædictarum emiſit ſpiritum. *Ita Birgerus: Bonifacius verò IX in Bulla Canonizationis* S. Birgittæ, *revelationes ſuperiores, quas paulò ante mortem habuiſſe illam dixi, tacitè quodammodo confirmans, alia quædam mortis* S. Birgittæ *adjuncta recenſet, à Birgero intacta: qua de re & Pontificis laudati verba accipe. Sic habet:* Quinta verò præcedente die prænunciavit ſuæ vitæ finem (*quem minime Deo revelante didicerat*) adeſſe. Advenientе jam termino prænunciato, vocatâ familiâ, quæ fieri oporteret, edixit. Ad-demum, Birgero filio & Catharina filia tunc ſuperſtitibus accerſitis, & multis commonitis, ut ſuper omnia in Dei timore, & amore proximi, & ſanctis perſeveratent operibus, ultima Confeſſione debitè facta, ſumpto Viatico, & extrema unctione delibuta, cùm uſque ad flatûs emiſſionem ſua memoria integra perduràſſet, dum Miſſa coram ſe celebraretur, poſt adoratum corpus Chriſti, oculis elevatis ad cœlum dicens: "In manus „tuas, Domine, commendo ſpiritum meum,„ vocanti bene meritam animam reddidit Creatori.

à nullius dr Inſtante obitu monita

pie moritur

384 *De loco, quo* S. Birgitta *ex hac vita migravit, non convenit inter omnes: Wuddingus in Annalibus Minorum ad annum* 1318 *num.* 42, *in monaſterio S. Laurentii de Paniſperna, quod in monte Viminali ſitum monialium Clariſſarum jam tunc erat, obiiſſe contendit.* Eccleſia, *inquit,* valdè celebris eſt, tum ex indicta ſtatione feriâ quintâ poſt Dominicam primam Quadrageſimæ, tum, uti dixi, ex S. Laurentii no-

in Paniſperna,

Digitized by Google

A nomine & martyrio, tum ex converſatione, morte & ſepultura S. Birgittæ Suevæ, cujus ſepulchrum pulchrè ornavit Stephana Sabella, ejuſdem ædis alumna, ſtructo deſuper eleganti ſacello. *Tum verò addit Waddingus :* Neſcio qua de cauſa vel fundamento dicant aliqui, diem obiiſſe in ædibus ſuis, in quibus nunc extructum templum Divæ ipſi ſacrum ad forum Farneſianum, & cubiculum ponè eccleſiam ipſum eſſe denuncient, in quo vitæ terminum poſuit. *Idem Papebrochio, quod Waddingo, viſum eſt tom. 3 Martii in Annotatis in cap. 5 Vitæ S. Catharinæ Sueæ litt. D addens, adhuc monſtrari cubicula*, in quibus putatur olim fuiſſe hoſpitale, veteri monaſterio adjunctum ; & ipſa Sancta extremum ſpiritum exhalâſſe, odore ſanctæ paupertatis allecta, ut eò ſe moribunda conferret. *Ita illi. At in Annotatis ſæpe laudati P. van der Ketten, Prioris Calcarienſis, ea de re gemina potiſſimùm de cauſa dubitari video: harum altera eſt, quòd in Vita Germanica* S. Birgitta *obiiſſe dicatur in ſuâ domo (dein in eccleſiam & Sueccorum hoſpitale ſeu xenodochium converſa) quam ei donaverat Matrona quædam Romana, nomine* Franciſca; *altera eſt, quòd in* S. Birgittæ *Vitis paſſim* S. Birgittæ *defunctæ corpus ad monaſterium S. Clara ſeu potius Clariſſarum delatum fuiſſe legatur, quod argumento eſſe videtur, eam alibi ſaltem animam Conditori ſuo reddidiſſe.*

B

385 *At neutra ratio* S. Birgittam *in ædibus ſuis ad forum Farneſianum ſitis, obiiſſe evincit: haud enim in primis ſatis certum mihi apparet, ædes illas à Franciſca, nobili matrona Romana,* S. Birgittæ *in vivis ſuperſtiti fuiſſe dono datas. Inſtrumentum donationis domûs illius edidit Hormann poſt revelationes* S. Birgittæ *pag. 858 & duab. ſeqq. Verùm id annum præfert 1383, neque eo Franciſca, Jacobi Papazuri de Papazuris vidua, dictas ædes* S. Birgittæ, *ſed Catharina ejus filia, ſeu potiùs monaſterio Vaſtenenſi (Catharina quippe jam inde ab anno 1381 è vivis abierat) dono dedit. Dices fortaſſe, inſtrumentum iſtud annis aliquot poſt donationem factam dumtaxat fuiſſe confectum, cùm ſolemniter fuit acceptata, eoque domûs donationem, olim factam* S. Birgittæ, *confirmari : at, præterquam quod nulla donationis alterius mentio ibidem fiat, ſcrupulum movent verba iſta inſtrumento inſerta :* unum palatium magnum ipſius dominæ Franciſcæ, & in quo ipſa nunc inhabitat & hactenus inhabitavit ; *quæ quidem, domum illam à Franciſca ad annum uſque 1383 poſſeſſam & aliquamdiu priùs inhabitatam fuiſſe, videntur innuere : unde erroris, ſtatim ſolidiùs refutandi, Vitam* S. Birgittæ *Germanicam ſuſpectam hîc habeo. Nec efficacior altera ratio eſt. Fuerit enim, uti reipſa fuit,* S. Birgittæ *defuncta corpus ad Clariſſarum monaſterium ſeu eccleſiam deportatum. Quid ni id de tranſlatione ejus è vicino xenodochio ad ipſummet Clariſſarum monaſterium ſeu, ſi mavis, eccleſiam tranſlatione intelligi queat? Ut ut ſit, pro monaſterio Clariſſarum apertè militat in Bulla infrà exhibenda Bonifacius IX, in qua* S. Birgittæ *in monaſterio Clariſſarum & converſationem, & mortem, & ſepulturam explicatiſſimè tradit : verba ejus huc facientia interim accipe. Sic habent :* In qua (*Eccleſia S. Laurentii in Paniſperna*) beata Brigida aliquibus diebus, dum vitam ageret in humanis, devotè permanſit, ac debitum naturæ perſolvit, & ejus corpus ſepultum extitit.

Clariſſarum monaſterio.

386 *Annum mortis* S. Birgittæ *ſignavit 1372 ſcriptor noſter, qui Birgeri de Vita ejus lucubrationem deſcripſit ; uti & hunc ſecutus Bertholdus ; ſed ſive id deſcribentis errore, ſive diverſo fortè, quem Birgerus adhibuerit, anni computandi modo, ſive alia quacúmque ex cauſa acciderit, eſto, eumdem annum etiam S. Antoninus ſignârit ; mortuam tamen eſſe anno 1373, non modò communis eſt auctorum opinio, ſed id etiam ex ſerie itineris Hieroſolymitani ſuprà expoſita conficitur : accedunt auctor Vitæ ejus abbreviatæ, Thoritus Andreæ in Diario Vaſtenenſi, addens eam mortuam in Sabbatho, currente littera Dominicali B, quod anno 1373 congruit, ac de induſtria redarguens eos, qui eam anno 1372 è vivis abiiſſe, jam tum, cùm iſta ſcribebat, id eſt, non ſerius, quàm anno 1406, dicebant. Idem affirmant monachi Vaſtenenſes, qui anno 1492 Lubecæ Vitam* S. Birgittæ *una cum Revelationibus typis edi curârunt apud Benzelium in Annotatis in Vaſtovii Vitem Aquilonian col. 67, uti & Vitâ anno 1485 typis Lovanienſibus edita. Minùs moror etiam illos, qui anno 1374 vitâ functam ſcripſerunt. Quod verò ad annum ætatis ejus pertinet, quo obiit, alii eam anno 70, alii 71 ex hac vita migrâſſe aiunt : cùm verò Bonifacius IX eam annum ſeptuageſimum ſupergreſſam dicat, nec ab eo levi de cauſa recedere fas ſit, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo completo, ſeptuageſimo verò primo, fortè non dum inchoato, vivendi finem feciſſe videtur. De die emortuali nulla eſt controverſia, quem in diem S. Apollinari ſacrum ſeu XXIII Julii incidiſſe, omnibus in confeſſo eſt.*

AUCTORE J. B.

anno ætatis 71 die XXIII.

387 *Juſſerat moritura bonorum fugax Vidua, vetita populi concurſum, ut clam ac ſine pompa, noctu in monaſterio Paniſperna ſepeliretur, ut legitur in Vita ejus Germanica, quæ tamen ad ſermonem Belgicum longè propiùs accedit. At longè aliter evenit, ac illa optârat.* Extemplò enim, *inquit Bonifacius in Bulla Canonizationis*, de tranſitu hujus Viduæ venerandæ magna fit fama per Urbem, concurrit frequens populus cum ſumma devotione ac reverentia ſacrum videre corpus, Deum unanimiter glorificans & collaudans ad monaſterium S. Laurentii ſupradictum, ubi ſe indicârat (*lege :* judicârat) ſepeliri : *Sic enim Bonifacii verbis uſus Marianus Florentinus lib. 5 cap. 2 Chronicorum Ordinis Minorum habet apud Hormann poſt Prologum Magiſtri Matthiæ.* Funus in longè majori populi frequentiâ defertur & præ nimia multitudine uſque ad biduum aptè non potuit ſepeliri, quod tamen cum eximia Dei laude fuit humatum. *Itaque die XXIV & XXV tanta ad ejus funus populi Romani multitudo continuò accurrit, ut biduo iſto ſepeliri commodè non potuerit : die etenim XXVI Julii corpus ejus capſâ ligneâ ſigillis munitâ, & monumento marmoreo incluſum ſepulcrum fuiſſe legitur ad calcem Vitæ ejus abbreviatæ ; curantibus nimirum, ut addit Vita ejus Germanicâ, Birgero, S. Catharina ejus liberis, & Petro ejus confeſſario. Capſam verò ligneam ſigillis fuiſſe obſignâſſe ibidem dicuntur Birgerus, Latinus de Urſinis, aliique quamplures conſpicui è nobilitate Romana viri.*

ſepulta verò ibidem die XXV Julii magno populi concurſu.

388 *Interea verò Deus frequentibus prodigiis*

per ſine prodigiis.

Digitized by Goc

Auctore J. B.

gii Famula ſua ſanctitatem identidem declarabat. Eàdem, quâ obiit, horâ, teſte Birgero, à perſonis veſtibus albis indutis, ſeu angelorum miniſterio viſa eſt in cœlum ferri. Nondum funus terra mandatum erat, cùm mulier quædam Agnes Conteſſa in eccleſiam S. Laurentii de Paniſperna accurrit, annam ſuam manui S. Birgittæ *admovit, admotam colle circumdedit, ac tumore gutturis craſſiſſimo, quem à nativitate geſſerat, liberata eſt. Franciſca de Sabellis, dicti monaſterii alumna,* S. Birgittæ, *dum viveret, familiaris, ſoror ferè vel conſanguinea Stephana Sabella, quam* S. Birgittæ *ſepulcro elegans ſacellum ſuperſtruxiſſe, Waddingus ſupra memoravit, à biennio ſtomacho laborans, ac lecto plerumque affixa, aliena ope adjuta ad* S. Birgittæ *feretrum pervenit, totaque illic nocte morata, id unum ſibi* S. Birgittæ *meritis precibuſque concedi poſtulabat, ut eò convaleſceret, ut unà cum monialibus reliquis divinis ſaltem intereſſe poſſet officiis. Poſtridiè verò mane non modò, quod poſtulabat, ſed & integram ſanitatem eſt conſecuta. Bina hæc miracula, ad* S. Birgittæ *feretrum facta, adeò fuere teſtata, ut ea Bulla Canonizationis inſerere non dubitârit Bonifacius IX, ut infrà videri poteſt, è multis nimirum pauca dumtaxat memorans ex iis, quæ ſub hæc tempora Romæ contigerunt: nam in Bulla ejus anni 1391, S. Laurentii in Paniſperna monialibus conceſſa, verbis, quibus* S. Birgittam *apud illas mortuam & ſepultam dixit, & num. 385 ſuprà relatis, proximè ſubjungit:* Et in qua poſtmodum plurimis miraculis claruit: *è quibus multa ante initium Septembris anni 1373, cùm reliquiarum ejus, ut mox videbimus, tranſlatio cœpta eſt, contigiſſe, ex Vita* S. Birgittæ *Lovanienſi colligitur, ubi hæc leguntur:* Et anno immediatè ſequenti poſt multorum miraculorum choruſcationem & oſſium ejus ſubitam & ſupra modum mirabilem purgationem & exſiccationem ab Urbe Romana refulgentibus miraculis in via ad prædictum monaſterium Watzſtena ... tranſlata eſt: *quibus verbis miracula multa, Romæ ante cœptam corporis* S. Birgittæ *in Sueciam tranſlationem facta, ab iis, quæ dein in via acciderunt, manifeſtò ſecernuntur. Deſerit hìc nos Birgerus; quare, quæ de corporis* S. Birgittæ *tranſlatione § proximè ſequenti paſſim dicentur, alunde munabimus, hoc interim lectorem hìc monentes, reliqua ad* S. Birgittam *pertinentia, à Birgero fuiſſe omiſſa, non quòd ea ignorârit, ſuſpectave habuerit, ſed quòd alibi jam tum ſuſè conſcripta eſſent.* Reliqua, *inquit*, verò Vitæ ejus unà cum miraculis & revelationibus, quæ ſibi Dominus oſtendere dignabatur, quæ hìc causâ brevitatis omittuntur, alibi ſunt conſcripta.

§ XXV. Oſſa ejus transferuntur in Sueciam: multis illic prodigiis claret: canonizationi Matris ſuæ incumbit S. Catharina filia, & Regulæ S. Salvatoris confirmationem impetrat ab Urbano VI.

Romæ oſſa ejus

Priuſquam è vivis abiret S. Birgitta, *ſepeliri quidem apud moniales S. Laurentii in Paniſperna voluit; verùm præterea, prout ipſamet à Chriſto erat monita, S. Catharina & Birgero, ut corpus ſuum ad monaſterium Vaſtenenſe deportaretur, in mandatis dedit, ut, ubi viva Deo famulari moriquè expetierat, ſaltem quieſceret mortua. Effluxerant jam ab obitu ejus hebdomada circiter quinque, cùm de transferendo ejus in Sueciam corpore S. Catharina, reliquique* S. Birgittæ *familiares ſerio agitare conſilia cœperunt. Venerat interea, ut legitur in Vita* S. Birgittæ *Germanica, Avenione Romam Alphonſus, Giennenſis epiſcopus, eumque de modo, quo tranſlatio facienda eſſet, conſultum voluerunt. Cùm autem exiſtimarent, tantillo temporis ſpatio nondum planè computruiſſe aut in cineres redactam corporis carnem, viſum eſt, carnem ab oſſibus dividere, & pretioſis, quibus ab ea fœtorem arcerent, aromatibus conditam, transferre in Sueciam. Mittitur itaque Magnus,* S. Birgittæ *nuper defunctæ ſacellanus, unà cum artis anatomicæ peritis, aliiſque idoneis teſtibus ad monaſterium Clariſſarum: parantur inſtrumenta, reſeratur ſepulcrum: at ecce, nihil uſpiam in ſepulcro carnis apparet: nec reperiunt quidquam præter oſſa & linteamina, undique integra, nitida, & ſuavi odore ſpirantia non ſine ſtupore ſpectantium.* His peractis, *aiunt miſſa ad majores noſtros è Vita Germanica Annotata,* ſacra oſſa aſſumunt, eaque in capulo cum pretioſis aromatibus recludunt. Deinde ſe præparat dominus Birgerus, ejus filius, & domina Catharina, ejus filia, cum confeſſariis totaque ſua familia, ac Româ exeunt, ut nobilia oſſa tranſferant in Sueciam.

à S. Catharina filia

390 *Prodigii hujus meminere etiam, ſed brevibus dumtaxat verbis Birgerus* S. Birgittæ *biographus auctor Vitæ ejus abbreviatæ, Vita Lovanienſibus typis edita, & ex illa Surius. Quæ porrò tranſlationem hanc comitata ſunt adjuncta dabit Ulpho,* S. Catharinæ *biographus: ſic itaque habet ille tom. 3 Martii cap. 5 Vitæ* S. Catharinæ, *paucis hinc inde Annotatis hìc illuſtrandus:* Mortis igitur debito matris ſuæ S. Birgittæ Romæ ſoluto, & corpore ſepulturæ tradito ſecundùm ejuſdem voluntatis ordinationem in monaſterio Paniſperna; hæc venerabilis domina Catharina, ſicut ſe exhibuerat Matri viventi fideliſſimam cooperatricem in negotiorum, à Chriſto ſibi commiſſorum, promotione: ſic etiam defunctæ ſecundùm voluntatis Chriſti ordinationem in omnibus exhibet executricem. Chriſtus enim revelaverat Matri, ut corpus Romæ deponeret, & poſtea ad Sueciam transferretur, quod ipſa ſollicitè exequitur cum confeſſoribus S.

A S. Birgittæ, quinque hebdomadarum (*& dimidia ſecundum Vitam Germanicam*) ſpatio peracto. Tempore igitur ſupraſcripto poſt mortem ejus & in eodem anno tranſlatio inchoata, ſed non abſque prodigiis inſignibus circa reſolutionem carnis ab oſſibus mirabiliter factam, nec non ſine miraculis, in via factis, & conſummata, & ad monaſterium Watzſtenenſe tranſlata, ſicut alibi pleniùs eſt conſcriptum.

391 *Opinatus eſt hoc loco Papebrochius, Ulphonem verbis illis*, ſicut alibi pleniùs eſt conſcriptum, *digitum intendiſſe in eam* Birgittæ *Vitam, quæ Surio præluxit: verùm de Miraculis in via factis neque Surius, neque, quæ ei præluxit*, S. Birgittæ *Vita, anno nimirum* 1485 *Lovanii, & biennio ante, ut in codice noſtro annotatum invenio, etiam Coloniæ Agrippinæ typis edita, nominatim meminerunt: ut adeò hîc Ulpho vel libros Atteſtationum, vel miracula hinc forte tranſcripta & infrà edenda, potius intellexiſſe mihi videatur. Porrò ſi quis Miracula nonnulla deſideret, quæ, dum* S. Birgittæ *reliquiæ in Sueciam tranſferrentur, per viam hinc inde acciderunt, referentur illa infrà in Appendice de Miraculis. Unum hic Ulpho memorat, eſtque hujuſmodi:* Deinde exivit civitatem Dantzick (*S. Catharina*) intrans navem cum ſacris reliquiis & familia ad Sueciam navigando. Cumque navigâſſet ad portum Sueciæ minimè præcogitatum, ſtella duce & ſole clariùs ſplendente in meridie, pervenerunt & poſtea applicuerunt ad portum Oſtrogothiæ Sudhercopenſem; omnibus ſuis ſalvis.

in Sueciam

B

392 *Dantiſcum pervenit*, Itinere, ut videtur, per Carnioliam, Stiriam, Auſtriam, Moraviam, Poloniam, Pruſſiam inſtituto. Inter Pruſſiam autem & Pomeraniæ confinia ad oſtium Viſtulæ Dantiſcum eſt, emporium celebre, *inquit hoc loco in Annotatis ad S. Catharinæ Vitam Papebrochius, cui loca in Appendice, mox memorata, expreſſa ſivent, ut ibidem in Annotatis oſtendam. Porrò idem S. Catharinæ Dantiſco Waſtenam iter ibidem hoc modo deſcribit:* Per mare Balthicum inter Oetlandiam & Gotlandiam inſulas curſum tenentibus nonnulli occurrunt portus, inprimis Weſtervicum; ab inde ſurſum per xxx circitèr millia paſſuum ſinus ſive alveus, in cujus extremitate mediterraneus portus eſt, SUDERCOPING dictus ex oppoſitione ad Nordkoping civitatem ſupra Mothalam. Ex Sudercopia autem Lincopiam p. millia 40, totidemque Lincopiâ Waſtenam ſuperſunt, recto ab ortu in Occaſum itinere, eoque terreſtri. *His à Papebrochio dictis addo ex eadem Appendice, infrà danda, menſem & diem, quo S. Catharinâ unâ cum Matris ſuæ reliquiis, enavigato mari Balthico, Sudercopiam atque adeò in regnum Sueciæ primùm fuit appulſa, nempe die SS. Petro & Paulo Apoſtolis ſacro, ſeu die* xxix *Junii anni* 1374. *Quid porrò Sudercopiâ Waſtenam terreſtri itinere* S. Birgittæ *reliquiis acciderit, omiſſis aliis, quæ narrationi ſuæ ſubinde interſerit Ulpho, audiamus.*

anno 1374 *delatâ,*

393 Cognito, *inquit*, ejus adventu diu deſiderato, occurrunt ei (*S. Catharinæ*) ex omnibus partibus Oſtrogothiæ innumera multitudo virorum ac mulierum, nobilium ac plebeiorum, clericorum ac religioſorum, eam & ſacras reliquias beatæ Matris Birgittæ... cum devotione præcipua & gaudio non modico uſque ad monaſterium Watzſtenenſe perducentes.... Nec prætereundum arbitror, quantâ reverentiâ & devotione domina Catharina veniens Lincopiam cum ſacris reliquiis ſit accepta à venerabili antiſtite Lincopenſi Domino Nicolao ſanctæ memoriæ. Exivit enim obviam ei cum clericis & religioſis cum ſolemni proceſſione, ſubſequente populo civitatis. Pulſantur ſigna campanarum, organa reſonant, vox jubilationis cum cantico reſultat in clero, benedicitur Deus Deorum in Sion, qui Sanctos ſuos glorificat in terris, & inter cleri hymnos S. Birgittæ reliquiæ, dum inde Waſtenam deferrentur, collocantur. *Obiit Nicolaus epiſcopus anno* 1391, *fueratque olim filiorum* S. Birgittæ *pædagogus; quo tempore ei hæc prædixit, fore, ut primus introduceret ac benediceret monaſterii Waſtenenſis à ſe condendi incolas, ut Diarium Waſtenenſe ad annum prædictum refert. Porrò non ſine ſanctitatis opinione obiit, ac de illius canonizatione actum fuit quidem in concilio Baſileenſi anno* 1417, *ut liquet ex Epiſtola ſupplici archiepiſcoporum & epiſcoporum Sueciæ apud Benzelium poſt Chronicon Waſtenenſe pag.* 200 *& ſeqq.; verum ea deſiderato effectu carnit, ut perperam illum Waſtovius pag.* 139 *à concilio illo Sanctorum Catalogo adſcriptum aſſerat.* Addit, *inquit Papebrochius citatus*, Waſtovius, eumdem ſcripſiſſe Vitas SS. Anſgarii & Birgittæ, quas necdum vidimus. *Sed Vita illa non fuit forte, niſi hymnus quidam in honorem* S. Birgittæ *compoſitus, cujus initium in Diario Waſtenenſi ad annum* 1391 *aſſignatur hujuſmodi*, Roſa rorans bonitatem *ex actis num.* 9. *Sed ad Ulphonem revertor.*

occurrente magno populi numero,

E

394 Perveniens tandem, *inquit*, ad monaſterium Watzſtenenſe feriâ quartâ intra Octavas Petri & Pauli, cum ingenti gaudio à tota congregatione ſororum & fratrum ſuſcipitur; *ac deinceps in recenſendis S. Catharinæ geſtis & laudibus totus eſt. Itaque, cum anno* 1374 *littera Dominicalis fuerit* A, *ſecundum Ulphonem ſuſcepta fuerint in monaſterio Waſtenenſi* S. Birgittæ *exuvia die* v *Julii; qui* Dies tranſlationis S. Birgittæ *vocatur in Bulla Bonifacii IX, quâ viſitantibus eo die Waſtenæ* S. Birgittæ *ſepulcrum ſeptem annorum totidemque quadragenarum indulgentiam anno* 1391 *conceſſit, quamque Duranius, à Waddingo ſibi è Regiſtro Vaticano ſubminiſtratam Revelationum libris præfixit: unde aſſignatus ab Ulphone dies non meatocruer confirmatur. At Waſtenam* S. Birgittæ *reliquias feriâ tertiâ infra Octavam Apoſtolorum Petri & Pauli ſeu die* iv *Julii tranſlatas fuiſſe, ſcribunt Birgerus*, S. Birgittæ *biographus, Thorirus Andreæ in Diario Waſtenenſi, collectores Miraculorum à* S. Birgitta *anno* 1374 *patratorum; eodemque in chartas conjectorum, ac quibus infra, & auctor Vitæ* S. Birgittæ *abbreviatæ. Surius in Vita S. Catharinæ feriâ quartâ intra eamdem Octavam, at in Vita* S. Birgittæ *die* xii *Julii, quod etiam auctor Vitæ Lovanienſis ſecit, tranſlationem illam innectit.*

Waſtena die iv *aut* v *Julii*

C

F

395 *Hilarion à S. Antonio in Vita Italicâ S. Catharinæ pag.* 252 *die tertio Julii, quem quartum Octavæ Apoſtolorum Petri & Pauli interpretatur, S. Catharinam Waſtenam cum reliquiis* S. Birgittæ *advenisſe ſtatuit: verùm hic, uti rectè obſervat Papebrochius, haud conſequenter loquitur; cùm enim feſtum Apoſtolorum Petri & Pauli in diem* xxix *Junii incidat, dies quarta eorumdem Octavæ ex ordine eccleſiaſtico fuit ſecunda, non tertia, ut Hilarion ait, Julii. Sed, hoc miſſo, auctores reliquos, ſi fieri poſſit,*

deponuntur.

ad

AUCTORE J. B.

ad concordiam revocemus, quorum alii, ut vidimus, die quarto Julii, alii quinto, alii denique duodecimo S. Birgittæ *reliquiarum translationem Vastena sattam assignárunt. Sic ego, salvo aliter sentientium judicio, rem sese habuisse existimo: die* IV *Julii ex itinere Romano unà cum reliquiis Matris in monasterium Vastenense S. Catharina advenerit, in eoque* S. Birgittæ *reliquias deposuerit, quem, adventùs nimirum S. Catharinæ in monasterium Vastenense, Birgerus, Thorirus Andreæ, Miraculorum* S. Birgittæ *collectores, & Vitæ abbreviatæ auctor designare voluerint. Postero die seu quinto Julii,* S. Birgittæ *reliquiæ è monasterio in ecclesiam congruâ pompâ delatæ fuerint, ibique per octiduum populo undique ad illas magno numero concurrenti, spectanda permanserint; ac demum die* XII *Julii tota illa translatio ritu solemniore conclusa fuerit, depositis tum demum decenti loco* S. Birgittæ *reliquiis: è quibus diem* V, *cui translationis festum affixum fuit, memorárint Ulphe & Bonifacius IX; diem verò* XII *Julii scriptores reliqui, qui in finem ac terminum solemnitatis illius mentem calamumque intenderunt.*

B *relicta eorum pars Roma.*

396 *Porrò non omnes* S. Birgittæ *reliquiæ in Sueciam avectæ fuerunt, earumque nonnullæ certè, quamquam quænam hæ fuerint, haud satis concorditer apud Ordinis Minorum scriptores mox citandos explicatum inveniam, apud moniales S. Laurentii in Panisperna remanserunt: Bonifacius enim IX in Bulla anno* 1391 *Nonis Octobris datis monialibus data, verbis num.* 385 *transcriptis, proximè subdit de ecclesia S. Laurentii agens,* in qua..... multæ ex ejus (*S. Birgittæ*) reliquiis devotissimè venerantur. *Unde nescio, qui verum esse queat, quod in Martyrologio Franciscano in Annotatis in diem* XXIII *Julii scribit Arturus, translato in Sueciam* S. Birgittæ *corpore, apud moniales S. Laurentii nihil ex eo remansisse, nisi alteram ex illius scapulis. Alterius è* S. Birgittæ *scapulis, quæ ibidem post deportatas in Sueciam illius reliquias permanserit, meminit etiam Franciscus Gonzaga, Ordinis Minorum minister Generalis in Provincia Romana, Monasterio* 2, *uti & Hueberus in Menologio Franciscano ad diem* XXIII *Julii. At in excerptis lib.* 5, *cap.* 2 *Chronicorum Ordinis Minorum à Mariano Florentino descriptorum apud Hörmann tantùm* Medietas ossium S. Birgittæ *in Sueciam translata legitur: Waddingus autem, qui servatum penes se Romæ Mariani Florentini Chronicon procul dubio vidit legitque, præter alias* S. Birgittæ *reliquias brachium ejus sinistrum apud Clarissas S. Laurentii servari, & à fidelibus in veneratione haberi, ait: ita ille in Annalibus Minorum ad annum* 1318, *num.* 43: Translato sanctissimæ Fœminæ corpore ad monasterium sanctissimi Salvatoris de Watzsteno Lincopen. diœcesis, quod ipsa de suis facultatibus construxerat, remansit penes has Clarissas brachium sinistrum cum aliis ejusdem exuviis, quas digno cultu venerantur fideles. *Consonat Waddingo Octavius Panciralius in Eccles.* 48, *regionis* 2 *Urbis Romanæ: sed rursum ab utroque dissonat fragmentum codicis, è quo Peregrinationes* S. Birgittæ *excerptæ sunt apud Hörmann pag.* 839, *in quo ejus brachium dextrum S. Laurentii Clarissis relictum legitur.*

C

397 *Cæterùm frequentibus admodùm miraculis non modò per viam, dum in Sueciam ad Vastenense monasterium deferebantur, ut suprà dictum est, sed maximè in Suecia, ex quo Vastena depositæ fuerunt, longè latèque increbuit: hæc Nicolai, Lincopensis episcopi, jussu in chartas diligenter relata fuerunt à Gudmaro Frederici, Joanne Giurderi & Batismundo, monasterii Vastenensis presbyteris, ducto exordio ab iis, quæ eodem anno, quo Vastena* S. Birgittæ *fuerunt ossa deposita, Christi* 1374 *contigerunt; è quibus sex testimoniis debitis firmata infrà in Appendice de Miraculis* S. Birgittæ *videre est. Sed & præter hæc plura alia, licèt minùs accuratè principio descripta, iidem presbyteri collegerunt, quæ in libellum redacta S. Catharinæ, Romam anno sequenti è Suecia proficiscenti, tradiderunt. Sic enim ipsimet loquuntur:* Nos Gudhmarus Frederici, Joannes Giurderi, & Batismundus, licèt indigni, presbyteri in monasterio Vuatzsteno Lincopen. diœc. prædicti regni Sueciæ commorantes; diligentiam, quam potuimus, apposuimus ad conscribendum in hoc volumine (*duo quippe conscripserunt*) eum testibus & personarum & locorum, in quibus habitabant, nominibus aliqua miracula, per quæ virtuosus Deus glorificat Famulam suam. *Hæc illi de Miraculis* S. Birgittæ *recusis universim.*

D

E *quorum nonnulla minùs accuratè*

398 *Quod verò ad sex miracula accuratiùs & alia item multa, minùs accuratè principio prius descripta & in libellum, quem S. Catharina tradiderint, redacta, pertinet, sic loqui de his pergunt:* Collegimus etiam priùs aliqua in unum alium libellum, quem reverenda domina Catharina, venerabilis & sanctæ memoriæ dominæ Birgittæ filia, tulit secum (*anno, ut videbimus* 1375) ad Sedem Apostolicam, sigillatum sigillis venerabilium patrum ac dominorum, qui in fine ipsius nominantur, & ex miraculis, quæ scripta sunt in illo libello, scripsimus sex in principio præsentis voluminis cum personarum testium & locorum, in quibus habitant, nominibus. Facta sunt autem illa sex miracula non longè à monasterio Vuatzsteno, & idcircò ad ea testes & nomina faciliter reperire potuimus. Alia verò pleraque facta sunt in remotis partibus, & ideò testes ad hæc inquirere sine difficultate non valuimus. Verumtamen tam illa, quàm ista in veritate facta scimus, & vidimus personas, cum quibus facta sunt. Licèt primò per negligentiam testes vel nomina illi apponere omisimus. *Ingenuè igitur laudati mox Vastenenses presbyteri suam in describendis* S. Birgittæ *Miraculis nonnullis, quæ S. Catharina tradiderint, negligentiam confitentur: sed, quanam ea fuerint, non edicunt. Videamus tamen, num assequi id liceat.*

F

399 S. Birgittæ *miracula, in quæ hîc inquirimus, pleraque facta sunt ex dictis, in remotis à monasterio Vastenensi partibus, & in libellum conjecta sine testium & personarum, quibus acciderunt, nominibus: præterea unus ex eorum collectoribus fuit Gudmarus Frederici, quem ex Diario Vastenensi ad annum* 1389 S. Birgittæ *reliquias Româ in Sueciam comitatum fuisse, scimus. Adde, quamquam part.* 6 *Miraculorum* S. Birgittæ *hic titulus præfigatur,* De quibusdam miraculis ab ea editis in regno Poloniæ & Suetiæ, *nullum tamen ibidem, quod in Polonia contigerit, miraculum recenseri. Denique non modò partis* VI, *sed etiam* V, *imò reliquarum omnium (demptâ primâ) miracula desumpta esse ex eodem codice Ms. monialium S. Laurentii in Panisperna, qui, si autographus sit, jam inde ab anno* 1378 *fuerit exaratus, ut in calce Mi-*

in chartas relata fuerant

& non prodigiis clarent,

Digitized by Google

A *raculorum* S. Birgittæ *videre eſt. Jam verò, quæ ex eodem codice* S. Birgittæ *miracula* 51 *parte* 5 *referuntur, pleraque extra diœceſim ſaltem Lincopienſem, in qua Vaſtena, contigerunt: pleraque item, imò omnia teſtibus & perſonarum nominibus carent; ut ea conſulenti pateſcet. Illorum autem ſcriptorem fuiſſe ex iis nonnemi-nem, qui S. Catharinam reliquias Matris in Sue-ciam deportantem comitatus fuerit (quod proin ſaltem Gudmaro Frederici apprimè quadrat) ſta-tim a principio partis* 5 *liquet, ubi tribus primis mi-raculis hujuſmodi initium eſt:* Cùm de Bruma civitate pergentes hoſpitaremur in oppidulo quodam *&c;* Cùm diverteremus ad monaſte-rium, quod vocatur CLARAVALLIS *&c;* Cùm ad-huc eſſemus in mari inter Alemanniam & Sue-ciam *&c. Denique monaſterium Claravallis ibi-dem conceptis verbis dicitur eſſe regni Polo-niæ: ex quibus non immeritò ſuſpicari poſſe mi-hi videor, miracula, parte* 5 *relata, eſſe ea-dem ac illa, quæ minùs accuratè conſcripta, & unà cum ſex aliis anni* 1374, *ſed accura-tiùs ſcriptis, in libellum redacta ac S. Catha-*

B *rina tradita fuiſſe, affirmant laudati Presbyteri Vaſtenenſes.*

ante Paſchæ anni 1375. 400 *Quod ſi ita ſe habet, oportet omnia dicta miracula ante anni* 1375 *hebdomadam Paſchalem evenisſe: hæc enim S. Catharina, ita volentibus ob* Birgittæ *miraculorum mul-titudinem & ſanctimoniæ famam Alberto rege, epiſcopis, clero, proceribuſque regni Sueciæ, Romam rediit, quò matrem in Album Sanctorum ritè referri curaret. Ita Ulpho cap.* 6 *Vitæ S. Catharinæ tom.* 3 *Martii pag.* 514. Factum eſt igitur, *inquit*, poſtquam venerabilis domina Catharina ſanctas reliquias S. Matris ſuæ B. Bir-gittæ de Roma ad Sueciam tranſtuliſſet in mo-naſterium Wataſtenenſe, cœperunt ibidem mul-tis coruſcare miraculis. Et famâ ſanctitatis B. Birgittæ ubique in orbem divulgatâ, multi de diverſis partibus Watzſtenum venerunt... Quo-rum miraculorum gloriâ rex & prælati, pro-ceresque regni & clerus ſuccenſi, decreverunt cum unanimi totius congregationis ejuſdemque monaſterii conſenſu, ut domina Catharina ite-ratò ad Romam tranſiret pro negotio canoniza-tionis matris ſuæ S. Birgittæ. Sequenti igitur an-no, poſtquam repoſitum eſt corpus ſanctæ ma-

C tris Birgittæ in monaſterio Watzſtenenſi in heb-domada Paſchæ (*inciderat id eo anno in diem* XXII *Aprilis*) omnibus ſumptibus pro tam arduo negotio paratis, & jam in craſtino profectura eſ-ſet, familiaribus ſuis dixit, *&c: Diarium etiam Vaſtenenſe hoc anno* (1375) *S. Catharinam* Ex-iiſſe primò pro negotio canonizationis *notat, at non dicit Romam. Et ſanè, ut rectè animadver-tit Papebrochius, quæri poteſt, cur, S. Catharinam Romam deſtinatam fuiſſe, Ulpho ſcripſeris; cùm Avenione tum Pontifex moraretur, nec in-de Romam tranſlata fuerit ſedes Pontificia ante anni* 1377 *principium? Reſpondet Papebrochius, lento eam vinere è Suecia Italiam forraſſe petii-ſſe, ut authentica miraculorum, quæ variis in locis, dum matris ſuæ reliquiæ nuper in Sue-ciam deducerentur, patrata fuerant, ſibi teſti-monia compararet, ac diuturnam per Italiam, unde præcipua petenda erant materna ſanctita-tis documenta, moram traxiſſe, tandemque Romam pervenisſe anno circiter priùs, quam eò Pontifex Urbanus* (*imò Gregorius XI*) *ad-veniret.*

401 *Probabiliter hæc à Papebrochio dicta eſſe ſuadet negotii, hujuſmodi documenta plane exi-genitis, qualitas, & Ulpho ipſe ſerius Catharinam in Urbem perveniſſe forſan innuere voluit, paulò poſt in hunc modum ſcribens:* Tandem, Deo duce & ſalvis rebus, venit iteratò Romam. *Non abſurdè tamen etiam dici poſſet, eam citius, quam Papebrochius opinatur, Romam adveniſſe, ibidemque inſtrumenta neceſſaria Matris ſuæ ca-nonizationi collegiſſe, ac inde, ubi res exigebat, in alias Italiæ partes interdum excurriſſe, ut eam Româ Neapolim, & hinc rurſum Romam,* Expe-ditis negotiis... & miraculorum conſcriptionibus S. Matris ſuæ Birgittæ, *aliquando periiſſe, poſt-quam Gregorius Romam venerat, ſcribit Ulpho cap. ſeq. Addi denique poſſet, Catharinam à matre ſua, venturum Gregorium Romam, præſciviſſe, ac propterea ejus adventum Roma exſpectare voluiſſe. Quod enim Roberto Nicolai comitis No-lani filio de Gregorio XI, ut num.* 373 *dixi,* S. Birgitta *prædixerat, id quoque filia ſuæ cariſſi-mæ prædixiſſe, admodum credibile eſt. Ut ut ſit, cùm Roma ſedere cœpit Gregorius, matris ſuæ canonizationi ſedulò operam dare conſtituit:* Ubi, *inquit Ulpho*, propoſito negotio canonizationis, miraculis S. Birgittæ, regis Suetiæ, dominorum & prælatorum regni humilibus & devotis (*quibus è Suecia diſcedens munita fuerat*) petitionibus omnes curiales Papæ tam cardinales, quàm ceteri, qui S. Birgittæ in vita exiſtenti ſemper devoti & fautores eam ſpecialiter foverant, ad promovendum hoc negotium ſanctum ſunt pari-ter inclinati.

primùm Gregorio XI anno 1377 402 *His ſulta præſidiis, anno* 1377 *Vitam, Mi-racula & Revelationes Matris ſuæ obtulit Gre-gorio XI, ut, his ritè examinatis, Sanctorum eam Albo adſcriberet: qua in re comites adjutoreſque habuit Petrum Priorem Alvaſtri, & Petrum Olavi. Cardinalibus aliquot doctiſque hominibus* (*quos* § XI *num.* 163, *ubi de S. Birgittæ re-velationum examinibus egi, enumeratos habes ex Joannis de Turrecremata Prologo*) *rem totam accuratè examinandam commiſit; ex his Joannes de Hiſpania, inquit Joannes mox lau-datus*, Fecit coram ipſo Papa Gregorio in con-ſiſtorio generali, præſente collegio cardinalium & univerſo clero curiæ Romanæ, primam pro-poſitionem ſuper canonizatione B. Birgittæ. *Flu-xerat quidem hactenus S. Catharina è voto ne-gotium: ſed ſecundum rerum ejus curſum ſiſtit Gregorii XI mors, quæ incidit in diem* XXVII *Martii anni* 1378. *Gregorio ſucceſſit eodem an-no Bartholomæus, Barenſis archiepiſcopus, dictus Urbanus VI, cujus animum priùs aucupari ac devincire ſtuduit, quàm in ſummum Pontificem eligeretur, monitu nimirum Alphonſi Giennenſis epiſcopi, ad quem fortè is præviderat fore, ut pontificia dignitas devolveretur, ut refert Pape-brochius fuſiùs in Annotatis ad cap.* 7 *Vitæ S. Catharinæ lit.* b *ex ipſo Alphonſo apud Oderi-cum Raynaldum ad annum* 1379 *num.* 10.

& dein Urbano VI anno 1379 oblata: 403 *Poſtquam autem Pontificiam cathedram Urbanus VI aſcenderat, eadem tela ab initio retexi debuit: eadem ergò iterum anno* 1379, *qua Gregorio XI oblata, eoque jubente, exa-minata fuerant, documenta obtulit Urbano VI S. Catharina, unà cum Petro Alvaſtrenſi Prio-re, Fratre Andrea* (*ſen Andrea Olavi*) *& Ma-gno Petri, confeſſore generali monaſterii Vaſte-nenſis: novis examinatoribus* (*quos iterum num.* 164 *ex Joannis de Turrecremata recenſui*) *ab*

AUCTORE J. P. & a S Catharina

E

F

AUCTORE J. B.

Urbano conſtitutis, res iterum tota ad trutinam revocata eſt. Examinatorum judicia S. Birgittæ *canonizationi non minùs ſub Urbano favebant, quam antè ſub Gregorio XI faverant, & ex examinatoribus quidem, ut iterum Joannes de Turrecremata, ex quo hæc ferè ſingula excerpta ſunt, ſcribit, epiſcopus Urbevetanus* (*Nicolaus de Merciariis*) Fecit propoſitionem ſecundam ſuper canonizatione dominæ B. Birgittæ, præſente Papa Urbano in conſiſtorio publico. *Sed optatum rurſus rei finem impedit tetrum ſchiſma Eccleſiæ tunc recèns ortum, his Urbano VI, illis Roberto, Gebennenſis comitis fratri, à nonnullis cardinalibus Urbani loco in Pontificem ſummum electo* (*quem Clementem VII dixère*) *adhærentibus. Neque ſpes erat fore, ut pax Eccleſiæ brevi redderetur.* Igitur venerabilis domina Catharina, quinquennio pro prædicto negotio ſic Romæ (*vel in Romanis partibus*) peracto in magnis & gravibus expenſis, cùm ei ob periculoſum ſchiſma, quod imminebat, non eſſet ſpes, hujuſmodi negotii tam ardui poſſe conſequi finem debitum, ut decuit, ſaniori uſa conſilio

B prælatorum, Vitam & Miracula ſanctæ matris ſuæ Birgittæ conſcripta, cum ſuis atteſtationibus ſub plurimis publicis inſtrumentis authenticis & ſigillis cardinalium, prælatorum, dominorum, & dominarum in diverſis Urbis & orbis partibus, omnibus veram fidem præſtantibus, Romæ depoſuit: diſpoſitioni divinæ & providentiæ committens ſanctum illud negotium in futurum.

Licèt autem S. Catharina ſperatam Matris ſuæ canonizationem non obtinuerit,

404 *Licèt autem Matris canonizationem eò, quò ſperârat, perducere nequierit, amplex tamen eo itinere Ordini Birgittino fructus attulit, obtentâ, ut quidem legitur in Diario Vaſtenenſi, Regula Birgittinæ, ab Urbano V jam, ut vidimus, approbatæ, gemina confirmatione; alterâ à Gregorio XI, de qua ad annum* 1377 *Diarium Vaſtenenſe:* Domina Katharina excepit à Gregorio XI confirmationem ſuper Bulla Urbani quinti; *alterâ ab Urbano VI, de qua idem Diarium ad annum* 1379: Anno eodem, tertio die Decembris excepit ab Urbano VI confirmationem ſuper Regula Salvatoris per modum Conſtitutionis. *Hæc ex editione Colonienſi anni* 1628 *Revelationum* S. Birgittæ *ita habet:* Urbanus

C VI epiſc. ſervus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. His, quæ pro divini cultus augmento & religionis propagatione providè ordinantur & ſtatuuntur, libenter præſtamus aſſenſum: & eis, ut illibata conſiſtant, & firmiùs obſerventur, cùm id à nobis humiliter expoſcitur, apoſtolici muniminis adjicimus firmitatem. Exhibita ſiquidem nobis nuper pro parte dilectæ in Chriſto filiæ, nobilis mulieris Catharinæ, natæ quondam Ulphonis, domini loci de Ulphaſon, Lincopenſis diœceſis, petitio continebat, quòd olim, quondam Birgitta ipſius Catharinæ mater (quæ, dum vixit, in ſpiritu humilitatis laudabilem vitam duxit) monaſterium S. Mariæ de Watzſteno, Ordinis S. Auguſtini, dictæ diœceſis, ſub vocabulo ſancti Salvatoris, de bonis, ſibi à Deo collatis, de licentia fœlicis recordationis Urbani Papæ V, prædeceſſoris noſtri, fundavit & conſtrui fecit, ac ſufficienter dotavit.

obtinuit tamen

405 Et quòd eadem Birgitta, dum vixit, quaſdam conſtitutiones circa modum vivendi & regularem obſervantiam tenendi in eodem monaſterio ex revelatione divina (ut creditur) fecit & ordinavit, quódque poſtmodum, dictâ Birgittâ functâ, pro parte ipſius Catharinæ hùmiliter ſupplicato piæ memoriæ Gregorio Papæ XI, prædeceſſori noſtro, ut dictas conſtitutiones approbare, & fundationem, conſtructionem & dotationem hujuſmodi confirmare de ſpeciali gratia dignaretur, idem prædeceſſor quibuſdam prælatis apud Sedem Apoſtolicam conſtitutis commiſit, ut prædictas conſtitutiones examinarent, & de fundatione, conſtructione & dotatione hujuſmodi ſe plenariè informarent, & ea, quæ per informationem hujuſmodi invenirent, eidem prædeceſſori referrent, & ſubſequenter, antequam in hujuſmodi approbationis vel confirmationis negotio procederetur ulteriùs, dicto Gregorio prædeceſſore (ſicut Domino placuit) ab hac luce ſubtracto, nobiſque, divina favente clementia, ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumptis, pro parte dictæ Catharinæ extitit humiliter ſupplicatum, ut fundationem, conſtructionem ac dotationem præfatas confirmare, & conſtitutiones hujuſmodi approbare auctoritate Apoſtolica de ſpeciali Dei gratia dignaremur.

D

406 Nos igitur dilecto filio noſtro Elziario tt. S. Balbinæ presbytero cardinali commiſimus oraculo vivæ vocis, ut ſe do hujuſmodi fundatione, conſtructione & dotatione informaret, ac dictas conſtitutiones diligenter examinaret, & ſi inveniret dictum monaſterium canonicè fundatum, conſtructum & ſufficienter dotatum, ac dictas conſtitutiones juſtas ac rationabiles fore, & fundationem, conſtructionem & dotationem hujuſmodi auctoritate noſtra ratificaret & approbaret, & prædictas conſtitutiones declararet eſſe juſtas & rationabiles. Idemque cardinalis, ſuper præmiſſis debita informatione recepta, & habito ſuper hoc concilio cum nonnullis aliis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus & aliis prælatis ac magiſtris in S. Theologia & decretorum doctoribus, fundationem, conſtructionem & dotationem hujuſmodi ratificavit, & approbavit, ac declaravit præfatas conſtitutiones fore juſtas & rationabiles, & nihil in eis contineri, quod obviet canonicis inſtitutis, prout in quibuſdam patentibus litteris, inde confectis, ipſius cardinalis ſigillo munitis, prædictas conſtitutiones de verbo ad verbum continentibus (quarum quidem litterarum tenorem præſentibus de verbo ad verbum inſeri fecimus) plenius continetur.

Regula S. Salvatoris

E

F

Confirmatio

407 Quare pro parte dictæ Catharinæ nobis humiliter fuit ſupplicatum, ut hujuſmodi approbationem & ratificationem ac declarationem ejuſdem cardinalis Elziarii auctoritate Apoſtolica & ex certa ſcientia ac de ſpeciali gratia confirmare de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos itaque hujuſmodi ſupplicatione inclinati, approbationem, ratificationem ac declarationem prædictas, per eundem cardinalem, ut præfertur, factas: ac omnia & ſingula in dictis literis contenta, rata habentes & grata, illa auctoritate Apoſtolica & ex certa ſcientia confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Tenor verò dictarum literarum talis eſt: Elziarius miſeratione divina tt. ſanctæ Balbinæ presbyter cardinalis abbatiſſæ, pro tempore exiſtenti, ac univerſis & ſingulis ſororibus & fratribus ac ſervitoribus aliis monaſterii ſanctæ Mariæ de Watzſteno, ſub Regula S. Auguſtini & vocabulo S. Salvatoris, Lincopenſis diœceſis ſalutem in Domino ſempiternam. Cùm obliviosa vetuſtas &c. Tenor autem dictarum

co-

A conſtitutionum talis eſt : Hæ ſunt conſtitutiones, quas ſanctæ memoriæ domina Birgitta de regno Suetiæ ſtatuit & ordinavit &c. Datum Romæ in Transtyberim apud ſanctam Ceciliam, ſub anno dominicæ Incarnationis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo nono, tertia Decembris, pontificatûs ſanctiſſimi domini noſtri Urbani VI anno primo.

408 Nulli ergò hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Apoſtolorum ejus Petri & Pauli ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctam Mariam in Trans-Tyberim 3 Nonas Decembris pontificatus noſtri anno primo. *Pauca hic obſervo: primum eſt, annum* 1379, *ad Decembrem jam provectum, non congruere cum anno Urbani VI primo: cùm enim anni vulgaris* 1378 *die* XVIII *Aprilis in Pontificem coronatus Urbanus fuerit, confirmata fuit abs illo S. Salvatoris Regula non anno pontificatus ſui* 1, *ſed ſecundo. Alterum eſt, ex Urbani diplomate num.* 405 *manifeſtò evinci, S. Catharinam petiiſſe quidem conſtitutionum Birgittinarum à Gregorio XI confirmationem; ſed ultra earum examen, vivo Gregorio, non fuiſſe proceſſum. Unde de vivæ vocis oraculo, quo is eas confirmârit, videtur intelligendus Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi ſcribens, conſtitutionum Birgittinarum confirmationem à Gregorio XI per S. Catharinam fuiſſe reipſa impetratam. Tertium eſt, fuiſſe quidem* S. Birgittæ *conſtitutiones ab Urbano VI confirmatas, ſed fortè non abſque mutatione aliqua, qua de re vide* § 15.

ab Urbano VI.

B

§ XXVI. Bonifacius IX S. Birgittam in Sanctorum numerum refert.

Interruptum

Redux in Sueciam Catharina non diu vitam protraxit: anno enim 1381 *pridie Annuntiationis, ſeu* XXIV *Martii, ut Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi ſcribit, ex hac vita migravit, cùm Româ exiſſet anno ſuperiore; ut Ulpho ſcribit, & Vaſtenam redux adveniſſet in Octava Apoſtolorum Petri & Pauli. Eodem anno, quo obiit Catharina, die* XXVIII *Aprilis Urbanus VI ad Nicolaum, Lincopienſem epiſcopum, litteras dedit, quibus ſpem faciebat fore, ut, licèt variis Eccleſia agitaretur ob ſchiſma motibus, ſe tamen pontifice, ad optatum perduci exitum* S. Birgittæ *canonizatio poſſet. Urbani littera, à Benzelio ex autographo tranſcripta ac Diario Vaſtenenſi pag.* 191 *& ſeq. ſubnexa, ita habent:* Venerabili fratri Nicolao, epiſcopo Lincopenſi. Urbanus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, fratri Nicolao, epiſcopo Lincopenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. In conſpectu divinæ Majeſtatis, hujuſque ſacratiſſimæ Sedis, cui, licèt immeriti, ſola Dei diſpoſitione præſidemus, creſcit per dies ſingulos fides tua & zelus devotionis, quem ad ſacroſanctam Eccleſiam, fidemque Catholicam geris, eſt ſicut ac... us ſuper fundamentum inconcuſſæ conſtantiæ ſtabilitus. Ita fac, venerabilis frater, & in fidei ſtabilitate perſiſtas, ac à ſchiſmaticorum (*Cle-*

C

mentem non agnoſcebat Suecia) & hæreticorum mortiferis ſuggeſtionibus & fallacibus blanditiis te cuſtodi, quin imò pro Dei dictæque fidei ac noſtrâ reverentiâ, ipſos eorumque ſequaces perſequaris, tamquam Chriſtianitatis publicos & perditiſſimos inimicos, circa * quoque captionem & detentionem eorundem, tamquam à nobis juſto judicio damnatorum. Si qui forſan partes illas audeant pervagari, diligentem ſollicitudinem & ſollicitam diligentiam ſtudeas adhibere, proinde præter retributionis præmia, & humanæ laudis præconia, noſtram & dictæ Sedis benedictionem & gratiam uberiùs adepturus. *Hactenus Pontifex de Clementis fautoribus, & Wicleffo illius temporis hæretico Anglo, ejuſque ſequacibus, ut videtur: mox autem de* S. Birgittæ *canonizatione iſta ſubjicims:* Ceterùm ſuper facto canonizationis reverendæ memoriæ Brigidæ de Swetia & aliorum, ſuper quibus tua fraternitas nobis ſcripſit, erimus favorabiles, quantùm natura negotii patietur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum III Kalendis Maii, Pontificatus noſtri anno quarto, *Chriſti* 1381. *Sequitur paulo inferiùs:* Gundiſalvus.

* an cura?

AUCTORE J. B.

E

canonizationis negotium

410 *Quid porrò ab anno* 1381 *uſque ad annum* 1389 *in negotio canonizationis* S. Birgittæ *actum ſit, nuſquam reperi: parùm id interea fuiſſe promotum, ſuadent varia ab Urbano identidem ſuſcepta ab anno* 1383 *uſque ad annum* 1388 *per Italiam itinera. At anno* 1389 *Urbanum, cùm jam Romam rediiſſet & plus otii nactus eſſet, exſequendæ* S. Birgittæ *canonizationi ſeriò animum adjeciſſe, diſco ex quadam* S. Birgittæ *canonizationis deſcriptione, auctore Laurentio Romano teſte oculato, in linguam Belgicam, neſcio à quo, verſa, & ad majores noſtros miſſa à ſæpiùs laudato Michaële van der Ketten, Priore Calcarienſi, cujus etiam exemplar Latinum Romæ apud PP. Birgittinos ſervari intelligo ex litteris ea de re Româ datis. Ex ea itaque delibo ſequentia. Quo anno Urbanus, datis per orbem encyclicis litteris, annum* 1390 *Jubilæum fore edixit (dedit autem litteras encyclicas, proximi jubilei nuncias, anno* 1389, *menſe Aprili, teſte Gobelino in Coſmodromio ætate 6 pag.* 268) *eodem quoque Vaſtenenſe monaſterium litteris monuit, ut Magnus Petri, dicti monaſterii confeſſor, ocius Romam accederet, cùm* S. Birgittæ *canonizationem tandem exſequi ac conſummare ſtatuiſſet. Paruit Magnus Pontificis litteris; & Margareta regina, Suecia regnum recèns adepta, Nicolai, Lincopienſis epiſcopi, regnique procerum hortationibus & conſiliis, iter Romanum iteratò ſuſcepit ſub diem* XXIX *Septembris anni* 1390, *S. Michaëli ſacrum. Laurentio Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi conſonans ita ad annum mox dictum ſcribit:* Item in profeſto S. Michaëlis arripuerunt iter ſuum fratres Magnus Petri confeſſor, fratres Dn. Johannes Suenonis (*obiit hic in itinere*) Dn. Andreas Olavi versùs Romam pro canonizatione S. Birgittæ.

411 *Romam Magnus venit (ut pergit Laurentius Romanus) anno Jubilei jam penè exſpirante, circa feſtum Nativitatis Domini, ubi Bonifacium* IX (*obierat Urbanus anno* 1389 *die* XV *Novembris*) *Petri cathedram occupantem invenit. Porrò benevolè à Bonifacio exceptus, Margareta regina, ſenatorum Sueticorum, & monaſterii Vaſtenenſis litteras, ceteraque, quæ ad* Birgittæ *canonizationem pertinebant, documenta*

reſumitur.

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

produxit obtulitque Pontifici. Horum examen commisit Bonifacius cardinalibus Philippo Francia, Adamo Anglia, & Barensi, aliisque viris doctis & eruditis. Anno 1391 *sub festum S. Laurentii, cùm imperata fecissent cardinales, unà omnes, magno nobilium Romanorum, maximè eorum, qui* S. Birgittæ *olim familiaritate usi fuerant, stipati numero Pontificem supplices adierunt, &, ut* S. Birgittæ *canonizationem ad finem perduceret, obtestati sunt. Respondit Pontifex, id sibi in animo esse, modò fieri rite posset. Tum Magnus coram cardinalibus geminum volumen obtulit, quorum alterum* S. Birgittæ *revelationes, alterum*, Liber Attestationum *dictum, gesta, vitam, & tum viva, tum mortua miracula continebat. Libri Attestationum exemplar habere desiderabant cardinales; quare sedecim illius exemplaria, totidem cardinalibus danda, quàm citissimè conscribi curavit, donavitque.*

& perficit Bonifacius IX anno 1391, editâ bullâ; B

412 *Jussit dein Pontifex cardinales Francia, Anglia & Barensem, ut litteras suis sigillis munitas exararent, easque celebriorum aliquot in Urbe ecclesiarum valvis per octiduum affixas, publicè spectandas legendasque exponerent: indicabant autem decrevisse Pontificem, in Sanctorum album* S. Birgittam *adscribere; quòd, si cui justis de causis id minùs probaretur, has post octiduum liberè proponeret. Convenêre statuto die in ædes cardinalis Francia plurimi cardinales, episcopi, prælati nobilesque Romani; verùm nullus, qui* S. Birgittæ *canonizationi sese opponeret, comparuit, exceptis tantùm duobus, quorum alter cum dedecore jussus est cardinalis ædibus excedere, alter clàm inde sese proripuit. Re ad Pontificem delata, statuit negotio ultimam tandem manum adjicere, admovitque reipsâ die* VII *Octobris anni* 1391 *editâ hujusmodi Bullâ.*

413 Bonifacius episcopus, servus servorum Dei. Venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis electis, & patriarchalium, metropolitanarum, & cathedralium ecclesiarum capitulis ubilibet constitutis salutem & Apostolicam benedictionem. Ab origine mundi post primi parentis lapsum, cùm eam ob rem universum genus humanum æternæ morti teneretur obnoxium, cunctipotens, & misericors Deus ex alto prospiciens, ne in totum perderet hominem, quem creaverat, sed suæ divinitatis faceret esse participem, cùm primos ex spiratione sancti Spiritus afflatos Prophetas adventùs Filii sui in carnem sub typicis ænigmatibus ac divinis revelationibus nuncios præmisisset, eumdem unicum Filium suum ante sæcula genitum, adveniente plenitudine temporis, in uterum præelectæ Virginis matris, quæ imperscrutabili sancti Spiritus obumbratione, Angelo nunciante, concepit, de proprio sinu transmisit, qui ex eadem Virgine natus, & progressus in tempus, cœpit facere & docere, omnibusque monstrare, qualiter sacri baptismatis fonte renatis de æterna morte via pateret ad vitam, & coadunatis discipulis, ne quis fidelis, hujus transitoriæ & fugitivæ vitæ molestias vel tædia, seu temporalis acerbæ necis pœnas pro æternæ adeptione vitæ perhorreret, sese hostiam immaculatam, consummato debito cursu in ara crucis, morte cruenta obtulit Deo Patri, & militantem Ecclesiam fuso pretioso sanguine fundavit, consecravit, & æternaliter stabilivit.

Ut olim Deus, inquit in eo Bonifacius, pro salute hominum Filium,

C

414 Tandem verò de mundo transiturus ad Patrem, principi Apostolorum Petro cœlesti clavigero in suam suorumque successorum summorum Pontificum personam collatis clavibus, ligandi videlicet, & solvendi tradita potestate, supremum pontificium, specialem curam sui gregis, & regimen universale commisit, pollicitus nihilominus, Ecclesiam in æternum se non deserturum eamdem. Ad cujus uberem utilitatem divisiones gratiarum per Spiritum sanctum tribuit suis fidelibus. Nam secundum Apostolum unicuique datur manifestatio spiritûs ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ; alii sermo scientiæ secundum eumdem spiritum; alii fides in eodem spiritu; alii gratia sanitatum in uno spiritu; alii operatio virtutum; alii prophetia; alii discretio spirituum; alii genera linguarum; alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis, prout vult. Quamque militantem Ecclesiam Pater luminum sustulit in eodem Spiritu sancto, structura admirabili precioforum lapidum mira varietate decoram, ipso summo angulari lapide Christo Jesu, quos elegit ante mundi constitutionem, conformes fieri imaginis ejusdem Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus, in quo eos gratificavit, donans charismata meliora, qui suo exemplo viam ostenderent excellentiorem.

Apostolos.

E

415 Hinc igitur Apostoli sancti prodiêre per universum orbem, genus humanum, quod sub peccati jugo tenebatur, ad vitam & salutem excitantes, & eum firmissima constantia prædicantes verbum Dei, ut "in omnem terram exiret „sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.„ Splendidi quoque martyres fidei loricam induti, & inconcussæ stabilitatis balteo succincti, laverunt stolas suas in sanguine innocentis Agni, & imitati candidato exercitu Christum Jesum, ad structuram supernæ Hierusalem, hoc est triumphantis Ecclesiæ, cum gloriosa victoria palmas gestantes in manibus, sese vivos lapides addiderunt, exemplum venerabile, & æternam, dignamque memoriam militanti Ecclesiæ relinquentes. Progressi sunt & Doctores lucidissimi, qui pseudo-christianis falsisque prophetis, superstitiosas & varias opiniones in vera fide Catholica adducere, ipsamque fidem subvertere satagentibus, se opponentes, talium confutatis erroribus, miro eloquio & solidis ac rectis sententiis, operante sancto Spiritu, ipsam fidem, & militantem Ecclesiam illustrârunt, quibus eadem Ecclesia communita progreditur, "quasi aurora consurgens, pulchra, „ut luna; electa, ut sol, terribilis, ut castro„rum acies ordinata.„ Sequuntur & lympidi confessores, ornati gemmis, & virtutibus coruscantes, Domino rationem de talentis creditis reposcenti, cum se assidua & vigili sanctarum operationum exercuerint mercatura, utpote fideles & boni servi, multiplicatum de suis laboribus fructum afferunt, ac donum reponunt in arcam.

martyres, doctores & confessores.

F

416 Etiam anachoretæ, & solitudinis acerrimi sectatores, blandientis & captiosi, sed venenosi mundi vana spectacula fugientes, ut securi ad patriam pervenirent, latibula petierunt, & antris abditi, parvo & rudi victu scaturientis aquæ, & levi potu carnem propriam macerantes, & satanæ stimulos reprimentes, paliastro

anachoretas & virgines misit in mundum;

Digitized by Google

A liastro vel tegmine hirco amicti, ut plurimùm nudis pedibus & squalida humo, aut straminco cubili tessa membra somno refoventes, in sacra contemplatione & supernæ Majestatis laude vacantes, demum ex hac lacrymarum valle, & miseriarum acervo ad Dei præsentiam evocati, immarcessibilibus deliciis potiuntur. Adsunt & virgines nitidæ, mundo corpore & corde sincero mentem sanctam, spontaneam, & oleum secum suis deferentes in vasis: venienti sponso obviam exeunt, eique desponsantur, qui est præ filiis hominum speciosus. Devotæ autem & convenientes viduæ, & aliæ sexus utriusque personæ, piis sanctisque operibus semper intentæ, se ante Dei tribunal cum plenis manipulis repræsentant, & cum sanctis Angelis canunt gloriam in altissimis Deo, & in terra pacem bonæ voluntatis hominibus deprecantur. Hæc omnia profectò ille idem spiritus, de quo suprà, operatur ministerio multiformiter admirando: & secundum sanctam promissionem, Christus Jesus hanc vineam suam, militantem Ecclesiam, post ejus admirabilem ascensionem talibus cultoribus & cultricibus usque in diem B hodiernum visitavit, fovit, defensavit, firmavit, juvit & auxit, & per sui gratiam sic in futurum faciet temporibus successivis.

sic demum & S. Birgittam.

417 Novissimis verò diebus, ut etiam ab Aquilone aliquid boni esset, ille cœlestis agricola eamdem vineam suo de more visitans, mulierem fortem procul & de ultimis finibus suum secum precium deferentem, ad hujusmodi vineæ culturam adduxit inesse, beatam scilicet viduam Birgittam, quam vulgares Brigidam appellant, tam sacro superiùs descripto cœtui meritò sociandam, seu veriùs sociatam. Cujus, propter quod præsentem operam nobis damus, ut originem, vitam, mores & merita, nec non miracula, quæ in præmium sanctitatis ejus benedictus Deus mundo monstrare dignatus est, nec de tam celebri muliere ætas præsens maneat ignara, & surda posteritas famam ingratam accusare vel prætendere possit, summotenus percurramus, de multis pauca admodum, eaque non prætereunda silentio excerpsimus, vestræque caritati harum serie volumus intimari.

cujus genus, status virginum, C

418 Hæc nempe mulier glorioſa ex patre Birgero, & matre Sigride conjugibus, de nobilissima regia stirpe catholicorum Sueciæ regum, procedentibus, nec minùs fide orthodoxa & animi constantia ac virtutibus, quam nobilitate claris, duxit originem. Quæ quidem mater, dum eam gestaret in utero, maris in quodam sinu passa naufragium, cùm multos promiscui sexus in eodem naufragio procella absorbuisset, sana pervenit in litus, & nocte sequenti in visione adstitit sibi persona, admirando vestitu refulgens, & ne viduæ tam venerandæ sine prænuncio foret adventus, dixit: "Salvata es propter bo„num, quod habes in utero. Ideò nutri illud „cum caritate Dei, quia tibi à Deo donatum est.„ Cumque puella Birgitta de genitricis alvo in mundum recenter fuisset educta, sacerdos parochialis in ecclesia propinqua approbatæ vitæ & ætatis perfectæ, dum nocte orationi vacaret, nubem lucidam, & in medio nubis virginem sedentem vidit, librum habentem in manu, sibique dicentem: "Nata est Birgero quædam fi„lia, cujus vox per mundum admirabilis au„dietur.„ Nata ergò puella usque ad finem triennii quasi elinguis visa est; sed mox contra naturalem decursum non balbutiendo, infantium more, fari gestientium, quæ audierint, sed completa & formata verba de auditis per eam loquebatur & visis. Procedens verò in annis, pueritiam mira devotione transegit, orationibus videlicet ac jejuniis, & aliàs numquam à bonis operibus ociosa. AUCTORE J. B.

& conjugalem

419 Tandem, licèt in statu virginali servire Domino totis desideriis affectaret, tamen per parentes compulsa, quondam Ulfoni de Ulphasum, principi Nericiæ nobilissimo, quippè & christianissimo juveni in matrimonium desponsatur. Et cum intimul convenire deberent, quamquam idonei essent ad viriles amplexus, maritus videlicet in decimo octavo, & sponsa in tertio decimo anno constituti, communi tamen voluntate, Tobiam juniorem, & Saram Raguëlis imitati, annum continuum & ultrà à concubitu abstinuerunt, Deum humiliter deprecantes, ut, si conjungi foret expediens, in commixtione non peccarent, & Deus illis talem prolem concederet, quæ ad servitium ejus esset. Simul postea convenerunt in timore ac tremore, non libidini, sed posteritati vacantes, E cùm interim devota mulier nec jejunia, nec orationes, nec alia pia & solita opera præteriret. Et cùm semper beatæ Virgini præcipuè devota foret, ac tempore procedente penè partu periclitaretur, & obstetrices ac mulieres adstantes de vita illius desperarent, visa est quædam imperiosa, sed incognita mulier, albis fericeis induta vestibus, intrare cubile & assistere strato, & singula jacentis membra pertractare. Mox cùm talis mulier disparuisset, eadem Puerpera sine dolore partu integro exonerata remansit.

pauris expedit:

420 Et cùm etiam dicti jugales adhuc essent juvenes & recentes, maritus felicis uxoris sanctis monitionibus persuasus ("cor enim viri spo„lii non indigens, consilium in ea, reddidit ei „bonum & non malum omnibus diebus vitæ „suæ„) ipsaque mulier, indixerunt sibi sponte invicem, & perpetuam continentiam servaverunt. Et nihilominus conjuges devoti, in Dei timore & amore proximi semper ferventiores, limina beati Jacobi Apostoli in Compostella communi voto peregrè visitârunt. Et ad propria reversi, cùm deliberâssent, ut liberiùs devotioni vacare possent, pro sexûs diversitate F diversa ingredi monasteria, dictus princeps in tali deliberatione quievit in Domino. Sancta autem Vidua, quæ ab ineuntis ætatis principio Deo dicata fuerat, ut jejuniis & orationibus indefessè vacaret, soluto conjugio & sui juris effecta, "quasi navis institoris de longè portans „panem suum,„ à Spiritu sancto prænonita "egrediens de terra & cognatione sua„ ad almam Urbem, ac Hierosolymam deinde perrexit, & loca singula, in quibus Redemptor noster Jesus Christus annunciatus, natus, educatus, baptizatus, conversatus, mirabilia operatus, illusus, crucifixus & sepultus fuit, & ad cœlos ascendit, insigni devotione & venerabunda conspexit. Ad Urbem quoque regressa, cùm antea sive in sua patria & partibus circumstantibus, sive in Germania, sive in Galliis, sive in Hispania, sive in Italia, sive in aliis cismarinis, aut ultramarinis partibus Sanctorum ac Sanctarum corpora, seu memorandæ reliquiæ quiescerent, pauca admodum absque per-

AUCTORE J. B.

sonali visitatione dictæ sanctæ Viduæ fuissent prætermissa, in eadem Urbe reliquum vitæ peregit.

sed fusius vita dom. jam vidua facta,

421 Sed post mariti mortem ob reverentiam sanctæ Trinitatis ad nudam carnem quamdam chordam de cannabe cum plerisque nodis detulit strictè ligatam, & similiter circa singulas tibias subtus genua singulas chordas similiter connodatas, etiam tempore infirmitatis, nec pannis lineis, præterquam in capite usa, vestes hispidas circa carnem, superiùs verò non secundum personæ conditionem, sed multùm humiles & abjectas. Et non solùm eas, quas sancta mater jubet Ecclesia, vigilias seu jejunia observabat, sed alia multa superaddebat, ut etiam ultra Ecclesiæ mandatum quater in hebdomada jejunaret, & similiter quater in hebdomada, conjuge nondum vitâ functo, & post obitum ejus continuè usque ad paucos annos ante suum felicem transitum solitis pannis induta, super tapeto absque paleis, culcitra vel similibus, ad terram vel pavimentum posito, corpus ab orationibus, abstinentiis, ac divino labore fessum, tenui & brevi somno recreabat. Singulis sextis feriis ob memoriam sacratissimæ passionis Domini nostri Jesu Christi panc dumtaxat & aquâ contenta, jejunium non omisit, cùm etiam multos alios dies ob diversorum Sanctorum reverentiam simili abstinentia pertransiret, & sive jejunio abstineret, sive aliter discumberet, cum sobriissima foret, de mensa surgebat non saturata, sed refota, eisdem quoque sextis feriis de candelis cereis accensis stillas candentes & ignitas eliquabat super nudam carnem, ita ut adustæ cicatrices continuè remanerent, & Gentianam, amarissimam herbam, seu radicem ejus retinebat in ore.

B

422 Romæ insuper degens non rigorem frigoris, non æstivos calores, non impedimenta viæ lutosæ, non pluviarum, aut nivium seu grandinum asperitates curans, stationes per Ecclesiam ordinatas, variasque alias sanctas Ecclesias, licèt eques pro suis facultatibus ire potuisset, tamen suprà extenuati corporis vires enitens, peditans visitavit quacumque die. Tot namque longis genuflectionibus usa fuit, ut genua ejus rigerent in duritiem, ut ita dixerimus, camelorum. Admirabilis & spectatæ humilitatis extitit, ita ut nonnumquam cum pauperibus peregrinis incognita simul sedens apud monasterium sancti Laurentii in Panisperna in Urbe, ordinis sanctæ Claræ, eleëmosynam reciperet, & oscularetur cum gratiarum actione, & frequenter propriis manibus, & ob Dei reverentiam reparabat pauperum vestimenta. Tenacem obedientiam prælatis & suis superioribus & confessoribus observabat adeò, quòd absque saltem confessoris licentia penè oculos attollere non præsumeret. Et superstite marito, cùm singulis sextis feriis confessa fuisset, post ejus transitum veram confessionem semel saltem in die cum magna contritione studuit iterare, tam amarè levia, sicut alii gravissima, deplorans, & nihil de suis verbis, moribus, cogitationibus & actibus præteriens indiscussum.

vita rigorem, humilitatem, pietatis

C

423 Verbi Dei prædicationibus, quas viri probati facerent, assidua aderat & intenta. Singulis quoque diebus Dominicis & solemnibus cum devotione & lacrymis sumpsit venerabile Christi corporis Sacramentum. Considerans "se-„mitas domus suæ, ne panes comederet otiosa, „manus suas aperuit inopibus, & palmas suas „extendit ad pauperes„ inexhaustæ enim caritatis officia erga egentes, infirmas & abjectas personas ob Dei reverentiam exercuit indefessè. Nam, dum etiam adhuc maritus superesset, die qualibet duodecim pauperes consuevit propria in domo cibare, illis inserviens & necessaria ministrans; & quintis feriis, memor cœnæ Domini, propriis manibus lavit pedes eorum. De propria quoque facultate reparavit in partibus suæ originis multa hospitalia desolata & pauperes & infirmos ibi degentes pia, benigna, misericors & sedula ministratrix cum summa pietate visitavit. Ulcera eorum absque horrore vel fastidio attrectavit, lavit, circumligavit & fovit. In loco etiam de Watzsteno Lincopensis diœcesis de suis facultatibus unum venerabile monasterium canonicè construi fecit pro sexaginta monialibus sub clausura viventibus, & viginti quinque fratribus Ordinis sancti Augustini, SANCTI SALVATORIS nuncupati, qui tam moniales, quàm fratres certas constitutiones, per ipsam beatam Viduam editas, & postea per Sedem Apostolicam approbatas observare tenentur, sufficienti dote nihilominus assignata.

D

in Deum hominesque officia

424 Admirabilis patientia viguit in ea, ut infirmitates proprii corporis, injurias illatas, mariti, & Caroli filii mortem, & adversa reliqua toleraret patientissimè, sine murmure, sine querela, semper in cunctis cum humilitate submissa Dominum benedicens. In fide semper constantior; præstantior spe, vera caritate ardentior; justitiam summè dilexit & æquitatem. Stimulos carnis, & varias illecebras, pravitatem & arrogantiam, pompam & inanem gloriam magnanima curiositate contempsit. De singulari continentia & modestia sua satis est superius recitatum. Sed quis inveniretur illâ prudentior, cùm, optima discretione ab ætate primæva usque ad horam ultimam, quantùm sinebat humana fragilitas, cuncta secernens, non "dixit bo-„num malum, neque malum bonum; nec po-„suit lucem tenebras, nec tenebras ipsam lu-„cem. „

E

aliisque virtutes,

425 Quibus quidem sanctis, & absque intermissione continuatis operibus hæc generosa Vidua per gratiam sancti spiritus promeruit multis eorum cogitationes & affectiones intimas, & gesta secretissima propalare & visiones ac revelationes varias videre, & audire, ac spiritu prophetico multa prædicare, quorum nonnulla effectu completa fuere, prout hæc & alia in ejus Revelationum volumine plenissimè describuntur. Quinta verò præcedente die pronunciavit suæ vitæ finem adesse. Et cùm fuisset annum septuagesimum supergressa, adveniente jam termino prænunciato, vocatâ familiâ, quæ fieri oporteret, edixit, ac demum Birgero filio, & Catharina filia, tunc superstitibus, accersitis & de multis eommonitis, ut super omnia in Dei timore & amore proximi, ac sanctis perseverarent operibus, ultima confessione debitè facta, sumpto viatico, & extrema unctione delibuta, cùm usque ad flatûs emissionem sua memoria integra perdurâsset, dum Missa coram se celebraretur, post adoratum corpus Christi, oculis elevatis ad cœlum, dicens " In manus tuas „Domine, commendo spiritum meum „ vocanti benemeritam animam reddidit Creatori. Extemplò de transitu hujus Viduæ venerandæ magna fit fama per Urbem, concurrit frequens populus cum summa devotione ac reverentia sacrum videre corpus, Deum unanimiter glo-

quibus ad mortem usque floruit, predicat.

F

rificans

Digitized by Google

A rificans & collaudans, ad monaſterium ſancti Laurentii ſupradictum, ubi ſe indicàrat [ſepeliri] funus in longè majori populi frequentia defertur, & præ nimia multitudine uſque ad biduum aptè non potuit ſepelìri, quod tamen cum eximia Dei laude fuit humatum.

Dein prodigia aliquot,

426 Dum autem celebris hæc Vidua Neapoli degeret, Nolanenſis quædam mulier Pictiolella nomine, quæ violentum mali ſpiritus, in humanam ſe imaginem transformantis, patiebatur accubitum, cui nec fortium vigiliæ aut excubiæ obſiſtere potuerant, cùm ad Viduam ſanctam accelliſſet, eam ſuper tali materia & expedienti remedio conſultura, mox Vidua præcellens & ſecreta mulieris prævidens, quæſivit à muliere, an ſecum aliquid arte magica compilatum, vel quid tale deferret. Cùm illa reſpondiſſet, quòd non, egregia Vidua ſubjecit: "Quære in capillis ſeu tricis tuis, & con-„trarium invenies.„ Confuſa & recordata mulier, quòd certum breve cum characteribus & incantamine propriis habebat in crinibus, ſitum fuit errorem ſponte faſſa. Inſignis autem Vidua injunxit & ſuaſit illi, ut devotè confiteretur, B & veraciter pœniteret & communicaret, ac etiam jejunaret, quod & fecit; ac meritis & precibus memoratæ Viduæ, numquam ſimilem accubitum paſſa fuit.

quæ ipsâ seu vivâ,

427 Cùm autem ſpectabilis hæc Vidua de longa peregrinatione ad Ortonam Teatinæ diœceſis terram, in qua beatiſſimi Thomæ Apoſtoli reliquiarum pars magna ſervatur, vice ſecunda ſuperveniſſet; fuerat enim antea longè per viſionem ſibi revelatum, quòd ſecunda vice ſui adventus ad ipſam terram, devotum ejus deſiderium impleretur: & dum ſtans, reliquias devotione ſolita viſitaret, idem Apoſtolus devotæ Viduæ apparens, dixit " Dabitur tibi diu de-„ſideratum;„ & mox, nemine tangente vel aliàs impellente, de capſa reliquiarum quoddam fruſtulum unius oſſis dicti Apoſtoli ſuapte Viduæ expectantis proſiliit ad manus, quod illa cum gaudio ac devotione recipiens, ſumma veneratione ſervavit. Fuit quoque hæc admirabilis Vidua, dum orationi & contemplationi vacaret, per pleraſque devotas perſonas elevata à terra per hominis menſuram, vel circitèr, cum C ſplendida & radiante facie ſæpè viſa.

ſui mortuâ,

428 Funus nondum erat traditum ſepulturæ, cùm mulier quædam, Agnes de Conteſſa nomine, in Urbe commorans, quæ à nativitate gutturi habebat groſſiſſimum ac deforme, cum aliis venerandum cucurrit ad funus, & cùm propria zona manus ſanctæ jacentis Birgittæ cum devotione tangi feciſſet, zonam eamdem ſimili devotione circumduxit ad collum, & paulò pòſt guttur detumuit, & ad conformitatem debitam divino miraculo fuit redactum. Verùm Franciſca de Sabellis dicti monaſterii ſancti Laurentii monialis, quæ biennio debilitatem & adverſam ſtomachi valetudinem paſſa, ferè ſemper lecto decubuerat infirma, & honorandæ Viduæ familiaris fuerat, dum adhuc inſepultum corpus intra clauſtrum ſervaretur, cum gravi labore de lecto ſurrexit, tam longam infirmitatem patiens, & adjuta pervenit ad feretrum, & ſecus illud jacuit tota nocte, nec Deum deſiit cum devotione & inſtantia deprecari; quòd meritis & precibus Viduæ, cujus corpus aderat, tam moleſta, tamque diutina valetudine in tantùm ſaltem alleviaretur, quòd cum reliquis monialibus divinis officiis intereſſe, & per clauſtrum, cùm expediret, adjuta per neminem ire poſſet, & mane facto reperit, ſe circa proprii ſanitatem corporis efficacius remedium, quàm deprecata fuerat, impetràſſe.

AUCTORE J. B.

contigerunt, enumerat:

429 Verùm, ut Deus benedictus hujus dilectæ Viduæ mundo magna merita demonſtraret, contigit, ut Elſebyſnara, mulier dictæ Lincopenſis diœceſis, cùm infantulum mortuum peperiſſet, ſummo dolore plena, ac tandem ad ſe reverſa, Deum prece humili exoraret, quòd meritis Viduæ tantopere celebrandæ infantulus vitam ſuſciperet, & emiſſo voto, quòd cum infantulo, ſi ad vitam veniret, & imagine cerea ſepulcrum Viduæ ſanctæ viſitaret, extemplò infantulus caleſcere & palpitare cœpit, vitamque plenè ſuſcepit. Mulier verò plena devotione atque gaudio votum implevit emiſſum. Sed quid pluribus immoramur, cùm Deus omnipotens hujus almæ Viduæ meritis ſurdis aures aperuerit, mutis linguæ officium ſolverit, tremulis paralyticis ſoliditatem præbuerit, curvis erectionem, contractis & invalidis liberum beneficium gradiendi, cœcis viſum, mulieribus partu periclitantibus liberationem, morbis aliàs incurabilibus ſanitatem, naufragos & aquis vehementibus laborantes perduxerit ad ſalutis portum? Et, ſi ea, quæ Deus benedictus Viduæ ſæpedictæ meritis tam illa ſuperſtite, quàm poſt ejus reſolutionem felicem, mirabilia præter & ſuper vires naturæ fuit operatus, nec deſinit operari, vellemus per ſingula recenſere, nos aliis diverſis implicitos, longa valde in tali recitatione prolixitas detineret. Poſſunt tamen fideles, avidi talia geſta pernoſcere, librum, in quo fideliter annotantur, perquirere curioſè. Vota autem apud monaſterium in Watzſteno ſupradictum, ad quod venerabile corpus hujus benedictæ Viduæ tranſlatum fuit, perſoluta, & appoſitæ imagines ac ſtatuæ magnum teſtimonium perhibent veritati.

quibus de causis eam

430 Et quoniam per ſancti Spiritus operationem hæc Vidua pervigil per excellentia merita in Dei Patris gloria collocata, militantem propemodum illuſtrat Eccleſiam, noſque guſtamus & videmus, quia bona fuit & eſt negociatio ejus, & propterea in nocte ſuperveniens temporalis mortis ejus, virtutum & meritorum lucerna non debet extingui; eſt enim non ſub modio, ſed ſuper candelabrum poſita, & per Domini univerſam domum inextinguibile lumen affert; quin potiùs filii ſanctæ matris Eccleſiæ ſurgant, & beatiſſimam prædicent, eique dent de fructu manuum ſuarum, laudentque eam in portis matris Eccleſiæ opera ejus; nos, qui pro injuncto miniſterii paſtoralis officio ſumus ſapientibus & inſipientibus debitores, per ea, quæ tam de felicis recordationis Gregorii XI & Urbani VI Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, quàm mandato noſtro ſuper his habita ſunt, de veritate præmiſſorum per teſtes idoneos, & alias probationes legitimas certiùs informati, eiſque veris compertis, & pro parte cariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Margaritæ, Reginæ Sueciæ illuſtris, ac prælatorum & procerum regni ſui, necnon dilectorum filiorum, populi officialium almæ Urbis ac dilectarum in Chriſto filiarum ſancti Laurentii, & de Watzſteno monaſteriorum prædictorum abbatiſſarum, conventuum ſæpiùs & cum inſtantia requiſiti, in nomine Domini, ut jam tandem Viduam ejus celeberrimam benedicentes benedicamus, & ſuper ea efflorent ſanctifi-

Auctore J. B.

dificatio noſtra, ad honorem Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus ſancti, & exaltationem orthodoxæ fidei, & Chriſtianæ religionis augmentum, necnon ad ſedationem ſchiſmatis, ac fidei & Eccleſiæ unionem, auctoritate ipſius Dei omnipotentis, Patris & Filii & Spiritus ſancti, ac beatorum Apoſtolorum Petri ſupradicti & Pauli, atque noſtra, de fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu omnium prælatorum in Romana curia conſiſtentium, decernimus, declaramus, definimus, pronunciamus, bonæ memoriæ beatam Birgittam, aliàs Brigidam ſuprà ſæpiùs nominatam, Sanctam eſſe, & tamquam Sanctam ab univerſali Eccleſia venerari, ac Sanctorum catalogo adſcribi debere, & ipſam nunc adſcribimus de præſenti.

Sanctorum Catalogo

431 Statuentes, ut ab univerſali Eccleſia anno quolibet in die, quâ illam poſt devictum triumphatumque mundum in perpetuas æternitates præſens vita parturiit, videlicet decimo Kalendas Auguſti feſtum ipſius & Officium ſicut pro una Sancta non virgine nec martyre devotè & ſolemniter celebretur: Et ut ad venerabile ſepulcrum ipſius ardentiùs & effluentiùs Chriſti fidelium confluat multitudo, & ejuſdem Sanctæ celebriùs colatur feſtivitas, & ejus nomen crebriùs recolatur, auctoritate prædicta omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui ſepulcrum ejus hujuſmodi apud ipſum monaſterium in Watzſteno in ejuſdem feſto, necnon quinto Kalendas Junii, quo videlicet die hujuſmodi corpus venerandum apud ipſum monaſterium tranſlatum fuit, & ſub ad præſens occurrentibus diebus devotè viſitaverint, annuatim, ſingulis videlicet eorumdem dierum diebus, quibus dictum ſepulcrum viſitaverint, ut præfertur, ſeptem annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

ſolemniter adſcribit.

432 Quocirca univerſitatem veſtram monemus, requirimus, & hortamur attentè, vobis nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ad æternorum præmiorum augmentum diſtrictiùs injungentes, quatenus præſentes noſtras litteras cleris & populis veſtris, auctoritate noſtra ſolemniter publicantes, feſtum hujuſmodi venerabilis Sanctæ cum ſolemnitate debita celebretis & faciatis etiam celebrari, omnipotentem Deum, à quo ſancta deſideria, recta conſilia, & juſta ſunt opera, totis cordis affectibus humiliter deprecantes, ut ejuſdem Sanctæ precibus & meritis exoratus, det ſervis ſuis illam, quam mundus dare non poteſt, pacem, ut & corda noſtra mandaris ſuis dedita, & hoſtium ſublata formidine, tempora noſtra ſint ſua protectione tranquilla, nobiſque concedat, ut poſt peractum noſtræ villicationis miniſterium unà cum credito nobis grege mereamur ad ſempiterna gaudia pervenire. Datum Romæ apud ſanctum Petrum nonis Octobris, Pontificatus noſtri anno ſecundo. *Ita Bonifacius apud Hörmann, demptis aliquot mendis, quæ ex codice Canonizationum Fontanini emendavi.*

§ XXVII. Ritus factæ canonizationis ex Amelio, teſte oculato: indulgentiæ ejuſdem occaſione datæ: canonizationis S. Birgittæ & Regulæ S. Salvatoris per Martinum V confirmatio.

Ex oculato teſte.

EX *iis, quæ hactenus in negotio canonizationis* S. Birgittæ *geſta fuiſſe diximus, liquet, id ſæpiùs ad incudem fuiſſe revocatum, nec niſi cum ſumma cautela in eo proceſſiſſe Pontifices: cautelæ verò par fuit canonizationis ſolennitas, quam præter Laurentium Romanum, & Thorirum Andreæ in Diario Veſtenenſi ad annum* 1391, *deſcripſit Petrus Amelius apud Mabillonium tom.* 2 *Muſei Italici pag.* 535; *unde illam, tum quòd ab auctore, qui eam ſuis oculis hauſit, ac partem etiam in ea habuit, ſcripta ſit; tum quòd ritus ferè iidem hodieque obſervari in hujuſmodi negotiis ſoleant, hùc tranſcribere viſum eſt. Sic itaque Petrus Amelius:* Sequitur canonizatio S. Brigidæ. Anno Domini MCCCLXXXXI & die Sabbati, VII menſis Octobris, pontificatûs domini Bonifaci IX anno ſecundo, facta fuit canonizatio beatæ Brigidæ in magna capella ſacri palatii Romæ prope ſanctum Petrum, in qua talis modus fuit obſervatus. Primò die Veneris patriarcha Gradenſis, confeſſor & referendarius dicti domini, ex præcepto Sanctitatis ſuæ conſiſtorium generale mandavit, item canonizationem S. Brigidæ, ut omnes deberent venire ad ipſam ſolemnitatem. Item campanæ omnium eccleſiarum deberent puiſari horâ Completorii & craſtina die hora tertiarum etiam mandavit. Item parata fuit capella circumquáque de pannis & ſternata (*ſtrata*) frondibus de Verta (*viridi & odorifera fronde*) Magiſter ſolrariæ fecit. Item circumquáque per totam capellam fuerunt tortitiæ ſeu brandones, quilibet de undecim libris ceræ: fuerunt in ſumma LXXXVI. Modum dictarum candelarum & ordinem brandonum inveni.

quo ritu Bonifacius IX

434 Item in die Sabbati de mane dominus Papa audivit magnam Miſſam de Spiritu ſancto in camera ſua. Item poſt magnam Miſſam venit ad magnam capellam, cum comitantibus omnibus cardinalibus & nobilibus Romanis cum pluviali rubeo conſiſtoriali & mitra de perlis conſiſtoriali; & factâ reverentiâ aliquali ante altare, aſcendit ad aliam cathedram longè ab altari paratam: & ibi recepit omnes cardinales & prælatos ad reverentiam cum cappis laneis more ſolito. Quâ reverentiâ finitâ, acceſſit ad aliam cathedram cum ſcabello paratam ante medium altaris, appodians ſe ad altare, verſa facie ad populum: & duo diaconi antiquiores ſedebant ante pedes ejus in ſcabellis, aliis etiam cardinalibus ſedentibus in locis ſuis cum cappis laneis: & facto ſilentio & luminaribus accenſis, Papa ſedendo mitram in capite, fecit collationem & ſermonem ſuum ſub iſto themate: "Vi„duam ejus benedicam, & florebit ſuper ipſam „ſanctificatio mea.„ Completo ſermone & facta admoniſione, ut omnes deberent Deum rogare, quòd non permitteret eum errare; prote-

Digitized by Google

A ſtatione etiam facta, quòd ipſe non intendebat facere contra ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, ſurgens de ſede, depoſitâ mitrâ, incœpit cantando "Veni, creator Spiritus„ & flexis genibus ſtetit ſine mitra uſque ad verſiculum tertium, & ſemper ſtetit ibidem pedes, tamdiu donec cantores cantaverunt dictum hymnum. Quo finito, ſine verſiculo dixit: "Dominus vo„biſcum„ & orationem, "Deus, qui corda fide„lium„ quam finivit "Per Chriſtum Dominum „noſtrum.„ Sed reaſſumptâ mitrâ, ibidem ſedendo pronunciavit, beatam Brigidam fore ſanctam, & adſcribendam in Catalogo Sanctorum, ut eſt in libro Secretorum Papalium domini Clementis Papæ VI, quâ pronunciatâ, ore proprio conceſſit Indulgentiam iſta die & in ſequenti vilitantibus eccleſiam ſancti Petri & ſancti Laurentii in Paniſperna, & qui interfuerint in divino Officio iſto illam Indulgentiam Jubilei, & multas alias in terris.

435 Poſt hoc procuratores dictæ Sanctæ pe- *revelavit*
fierunt publica inſtrumenta de hoc: & Papa etiam de poteſtate ſua jam dicta... & tunc o-
B mnes cardinales & prælati receperunt paramenta alba, epiſcopi pluvialia, presbyteri planetas, diaconi tunicellas & dalmaticas, & iterum venerunt ad reverentiam Papæ. Poſt hoc depoſito pluviali rubeo recepit chirotecas precioſas & anulum pontificalem, & pluviale album precioſum cum mitra ſolemni: & depoſitâ mitrâ, incœpit cantando "Te Deum laudamus„ & tunc dati ſunt duo magna tortitia de cera alba, quælibet de octo libris ceræ, & cuilibet cardinali ac patriarchæ de VII libris ceræ aliæ non albæ, & omnibus prælatis de duabus libris, & aliis clericis & cantoribus, auditoribus & nobilibus & aliis de una libra ceræ: & tunc incœpta fuit proceſſio, & omnes tenebant faculas ſuas accenſas in manibus, quilibet in ordine ſuo: & duo patriarchæ ibant cum cardinalibus, item dominus Papa ſubtus pallium, ſed milites portabant extra pallium tortitia Papæ accenſa, & ſic ivimus per totam capellam uſque ad aliam capellam, & reverſi fuimus proceſſionaliter ad magnam capellam, & dominus ſummus Pontifex aſcendit ad cathedram ante medium altaris, ubi fecerat ſermonem ſuum priùs: & ſtando diaconus à dextris dixit cantando "Ora pro nobis beata Bri-
C „gida Alleluia;„ & Papa dixit: "Dominus vobiſ„cum & aliam Orationem de beata Brigida, &, cantato per cantores "Benedicamus Domino„ diaconus à ſiniſtris dixit "Confiteor„ & Papa dedit benedictionem more ſolito. Et prior Epiſcoporum cardinalium pronunciavit Indulgentias, & ſic quilibet repatriavit cum candela ſua; & omnes alias candelas de altari & tortitia de capella camerarius fecit recipi pro Papa... per ſex cardinales, qui deberent omnes eſſe ſacriſtæ. Primus erat dominus de Alençonio Philippus: ſecundus de Anglia, dominus Adam: alter Reatinus. Iſta die Papa non potuit dicere magnam Miſſam de Sancta, causâ infirmitatis, ſicut debebat: ſed in craſtinum celebravit, ubi iſtum ordinem tenuit.

436 Dominica ergò die, VIII Octobris, bo- *S. Brigittam*
no mane, poſt parvam Miſſam, dominus Papa indutus cum pluviali & mitra cum perlis conſiſtoriali, deſcendit ad eccleſiam ſancti Petri cum omnibus cardinalibus, duobus patriarchis, **deſideratur aliquid*
Conſtantinopolitano ſcilicet* & cum prælatis & toto clero: & in porta eccleſiæ venerunt illi ob-

viàm omnes canonici ſancti Petri cum cruce, pluvialibus, pavilione & campana proceſſionaliter, cantando "Te Deum laudamus„ duxerunt eum ad Majus altare, & facta aliquali oratione ante altare, receſſit ad cathedram, ubi conſueverunt Romani præſules induere ſe, & ſedendo cardinales & omnes prælati venerunt ad reverentiam, & ipſe voluit, quod cantaretur Tertia. Miſſa fuit de ſancta Brigida cum commemoratione de Dominica. Tunc primò ego incœpi de mandato ſedere inter cardinales epiſcopos. Proceſſit Miſſa ordine ſuo. Item poſt Evangelium diaconus à ſiniſtris dixit "Confite-„or„ & dicto "Credo in unum Deum„ & poſt Offertorium Papa ſedebat ſuper baſſam cathedram cum ſcabello ante regias ferreas Papæ, ubi lectum fuit Evangelium, verſa facie ad ſedem, in qua fuit indutus. Tunc Domini commiſſarii tres cardinales de canonizatione iſtius Sanctæ exiêrunt de ſacriſtia ſancti Petri cum oblationibus ſuis. Primò dominus de Francia cum duobus magnis tortitiis accenſis, coopertis de auro, obtulit oſculando pedem & manum: ſecundò dominus Anglicanus cum duobus panibus coopertis, cum tobaleis & armis & ſcudetis ſanctæ Brigidæ, & trium Cardinalium commiſſariorum; & oſculatus eſt pedem & manum Papæ: tertiò dominus Barenſis cum duobus magnis bacilibus de vino & malvatico, quæ vocantur Romæ ſcyphi deaurati, & cum armis & ſcudetis Dominæ & Cardinalium prædictorum; & oſculatus eſt pedem & manum Papæ.

437 Ultimò venerunt quinque procuratores *in numerum Sanctorum.*
iſtius Sanctæ cum advocato & quilibet obtulit unam magnam candelam de una libra ceræ albæ, modicùm laboratam cum roſis & floribus, viridis, alba & rubea. Item unum parvum caniſtrellum, totum depictum de colore viridi, in quo fuerunt duæ columbæ albæ & duæ turtures. Item nota, quòd canonici in proceſſione debuerunt habuiſſe groſſas candelas de cera in manibus ab iſtis exſecutoribus: & quia non habuerunt, Papa fuit turbatus. Item fuerunt in iſta Miſſa ſuper regias ferreas & ſuper columnas lapideas prope regias prædictas circa LXXX tortitiæ accenſæ, & VII in elevatione Corporis Chriſti. Poterant eſſe quælibet de quattuor libris ceræ. Nec Papa, nec cardinales, F
nec aliquis candelam habuit in iſta Miſſa, nec fuit fermo. Item nota, quòd, completâ Miſſâ, dominus Pontifex, indutus prout fuerat in Miſſa, & omnes cardinales & prælati induti ſacris veſtibus, prout fuerunt in Miſſa, cum mitris iverunt ad feneſtras prope campanile in loco deambulatorio, ubi Romani Antiſtites conſueverunt dare populo Indulgentiam: & ibi Papa dedit de vera Indulgentia illa die, ſicut in Jubileo ob reverentiam Brigidæ, & in ſancto Petro, & in ſancto Laurentio in Paniſperna, ubi ſancta Brigida dicta fuit ſepulta: & quicumque viſitaſſet dictas duas eccleſias ſancti Petri & ſancti Laurentii VII vicibus per totum præſentem menſem, haberet Indulgentiam Jubilei.

438 Item nota, quòd de cera eccleſiæ S Pe- *exponitur.*
tri accenſa canonici voluerunt habere: ſed camerarius totam recepit, quod Papa, nec ipſi, nec acolythi, nec cantores habuerunt. Item nota, quòd quilibet cantor habuit tres ducatos ab exſecutoribus. Item dicti exſecutores miſerunt unam pintolam de auro Papæ valoris c du-

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

catorum & unum vitulum, XXIIII capones, XXIIII pullos, XXIIII columbos, duo barilia de vino. Item nota, quòd fuerunt Veſperæ præcedentes, nec ſequentes. Item nota, quòd iſta die, licèt fuerit Miſſa de ſancta Brigida, tota die fecimus de Dominica, nec fecimus Commemorationem in Veſperis, nec in Matutinis de ipſa Sancta. Item nota, quòd omnes Cardinales induti ſacris veſtibus aſſociaverunt Papam uſque ad cameram. Iſta die nullus cardinalis comedit cum Papa, niſi ſolùm prælati domûs & cantores. Item nota, quòd tota capella debet eſſe intùs & extrà parata pannis. Item in altari debent eſſe ſex candelæ, quælibet de una libra cum dimidia: item ſuper cancellum capellæ ſex tortitia, quælibet de VIII libris ceræ. Item extra regiam ſeu capellam ponantur ligna perforata in muro circumquáque ad tenendum tortitia, quantùm capella eſt: & in quolibet ligno erunt ſex tortitia, quælibet de quattuor libris ceræ. Item in fine capellæ ex oppoſito altaris illud idem. Item de aliis parvis candelis de uncia vel media, aut pro libra ponantur XX habentia per murum & diſtribuantur laïcis & clericis.

B

439 *Hæc Petrus Amelius de canonizatione* S. Birgittæ: *breviùs eadem refert Theſirus Andreæ in Diario Waſtenenſi: Laurentius Romanus nonnulla etiam de ea memorat, à Petro Amelio omiſſa, ſed momenti non ſunt hujuſmodi, ut neceſſariò memoranda ſint; neque minutias aliquot morer, in quibus à Petro Amelio ferè diſſentit. Peracta ex dictis eſt* S. Birgittæ *canonizatio in capella ſacri palatii prope ſanctum Petrum. Pleraque Sanctorum canonizationes, moremque Romæ Pontificibus, in eccleſia Vaticana fieri conſueverunt; ſed hanc Bonifacius IX illic non celebravit agritudinis causâ, quæ tamen, quò minùs de* S. Birgitta *ad concionem diceret, non impedivit. Fecit eadem Pontifici malè affecto valetudo, ne eo die ſolennem de more Miſſam celebraret: poſtridie tamen cum Vaticanam baſilicam adire, cum ſacris ibi ſolennibus ritu operari voluit, ne quid ad ſplendorem ſolennitatis deeſſe videretur. Concedendarum indulgentiarum iis diebus, quibus canonizationes Sanctorum peragebantur, mos, ab Honorio III ſeculo* XIII *inchoatus, ſenſim amplior evaſit, ut Honorii, Gregorii IX, Innocentii IV, Clementis IV, Calixti III, Sixti IV exemplis Papebrochius Diſſertatione* XX *de Solennium Canonizationum initiis atque progreſſibus in Propylæo Maii pag.* 173 *& ſeq. oſtendit*, ac denique, *inquit*, Hadrianus VI in Canonizatione S. Bennonis, anno MDXXIII ſolennitati ejus præſentibus Indulgentiam plenariam dedit. *At longè citiùs id factum ſaltem aliquando fuiſſe, liquet ex indulgentia Jubilei, procul dubio plenaria, hîc à Bonifacio IX in canonizatione* S. Birgittæ *conceſſa. Oblationem verò turturum & columbarum ſuſtulit Benedictus XIII, eamque* Fieri noluit, *inquit Juſtus Fontaninus in Notis ad Canonizationem* S. Birgittæ, in ſolemni canonizatione octo Sanctorum, quam habuit in Baſilica Vaticana ſub finem elapſi anni MDCCXXVI & initio hujus anni MDCCXXVII. *Admiſit tamen rurſus Clemens XII, ut ſcribit Benedictus XIV de Serv. Dei Beatif. & Beator. Canoniz. lib.* I *cap.* 36 *num.* 35.

Indulgentia nunc conceſſa

440 *Ceterùm Bonifacius diem, quo* Birgitam *Sanctorum albo inſcripſit, inſignem etiam eſſe voluit indulgentiis, perpetuò duraturis, ſeptem annorum ac totidem quadragenarum, quas eccleſiam S. Laurentii in Paniſperna die* XXIII *Julii, quo* S. Birgitta *obiit; item die* VII *Octobris,* D *quo in Sanctorum numerum relata eſt, vel uno ex octo, unx dictos Julii & Octobris dies proximè ſequentibus, ritè viſitantibus conceſſit. Bulla ea de re data & ex Regiſtro Vaticano à Waddingo extracta ſic habet:* Bonifacius &c: Univerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem &c. Splendor paternæ gloriæ &c. Cupientes igitur, ut eccleſia monaſterii monialium S. Laurentii in Paniſperna de Urbe Ordinis S. Claræ, in quo B. Birgitta aliquibus diebus, dum vitam ageret in humanis, devotè permanſit, ac debitum naturæ perſolvit, & ejus corpus ſepultum extitit, & in quo poſtmodum plurimis miraculis claruit, & multæ ex ejus reliquiis devotiſſimè venerantur à Chriſti fidelibus, congruis honoribus frequentetur & ut fideles ipſi eò devotiùs devotionis causâ confluant ad eamdem, quò ex hoc majus animarum commodum & ſalutem ſe ſperaverint adipiſci, de Omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum auctoritate confiſi, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui dictam eccleſiam in feſtivitate B. Birgittæ, videlicet X Kalendas Auguſti, & in die canonizationis de ea per nos in E præſenti die factæ, & per octo dies feſtivitatem, ac diem canonizationis hujuſmodi immediatè ſequentibus viſitaverint, annuatim pro ſingulis feſtivitatis & canonizationis, ac octo dierum prædictorum diebus, quibus dictam eccleſiam devotè viſitaverint, annuatim, ut præfertur, ſeptem annos & ſeptem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxamus. Dat. Romæ apud S. Petrum Nonas Octobris anno ſecundo.

441 *Quin & ad diem* XXVIII *Maii eamdem gratiam extenſam voluit ſequentibus litteris ex eodem Regiſtro à Waddingo, ut Duranum refert, tranſcriptis:* Bonifacius &c (*ferè ut ſuprà*) omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui tam dictam eccleſiam in feſtivitate ipſius S. Birgittæ, videlicet X Kal. Aug. & in die Canoniz. ejuſdem do ea per nos in præſenti die factæ devotè viſitaverint, annuatim illam indulgentiam, videlicet ſeptem annos & totidem quadragenas ſingulis feſtivitatibus & canoniz. prædictorum* die- ** an prædictis?*
bus concedimus, quàm ſepulchrum ejuſdem S. Birgittæ apud monaſterium monialium in Vuatzſteno Ordinis S. Auguſtini, Lincopen. diœceſi, F
ad quod ipſum corpus à dicta eccleſia ipſius monaſterii S. Laurentii tranſlatum extitit, in dicta feſtivitate & in die ipſius tranſlationis, videlicet V Kal. Junii viſitantibus hodie duximus concedendam. Datum Romæ apud ſanctum Petrum Nonas Octobris anno ſecundo. *Dixi* ferè ut ſuprà: *nam in hac bulla ne verbo quidem fit mentio habitationis* S. Birgittæ *apud moniales Clariſſas in monaſterio S. Laurentii, aut mortis, quam apud eaſdem ſubieris, ſed unicè ſepulturæ ejus, quam ibi certò obtinuit. Vide quæ hac de re dicta ſunt num.* 384 *& ſeq. Ceterùm ex poſterioris Bullæ ſerie, ſeptem annorum, totidemque quadragenarum monaſterio S. Laurentii in Paniſperna eâ conceſſas Indulgentias, ad monaſterium quoque Waſtenenſe in Suecia fuiſſe extenſas eâdem Bullâ pro die feſtivitatis* S. Birgittæ, *ſeu* XXIII *Julii; item pro die Tranſlationis ejus ſeu* XXVIII *Maii, me tacente, apparet; quod Bonifacius IX in Bulla Canonizationis (vide num.* 431) *ſuprà repetit.*

Item pro XXVIII *Maii ob reliquiarum Româ in Sueciam tranſlationem.*

442 *At negotium faceſſunt verba Bonifacii, quibus* S. Birgittæ *tranſlationem ex Urbe ad Waſtenenſe monaſterium (nec enim aliam novi, de qua hîc Bonifacio ſermo eſſe poſſit) peractam ait* XXVIII *Maii*

pro die XXIII *Julii, & VII Octobris;*

quæ tamen eo die non videntur contigiſſe.

Digitized by Google

A *Maii*. Nec non v Kal. Junii, *inquit in Bulla Canonizationis*, quo videlicet die hujuſmodi corpus venerandum apud ipſum monaſterium tranſlatum fuit. *Feſtum Tranſlationis* S. Birgittæ *in monaſterio Vaſtenenſi 30 die celebratum fuiſſe, ex ejuſdem monaſterii Diario ad annos* 1404, 1413, 1492 *colligere quidem fas eſt, eoque ſignatur in Martyrologiis ſeu Kalendariis citatis apud nos ad diem* XXVIII *Maii in Prætermiſſis: at illo ipſo die peractam fuiſſe, neque cum Ulphone, S. Catharinæ biographo ſuppari, neque cum Birgero, S. Birgittæ biographo æquali, neque cum auctore Vitæ Abbreviatæ S. Birgittæ, neque cum Thoriro Andreæ in Diario Vaſtenenſi, nec denique cum iis, quibus miracula S. Birgittæ in Suecia patrata, priuſquam Sanctis adſcriberetur, colligendi & in libellum redigendi onus fuit impoſitum, componi poteſt: quandoquidem hi omnes, die quarta vel quinta Julii id accidiſſe, teſtentur, & inter poſtremo loco citatos fuerit Gudmarus Frederici, ex eorum numero unus, qui Româ in Sueciam* S. Birgittæ *corpus ſeu reliquias transportárunt, qui præter*
B *diem quartum Julii, cui* S. Birgittæ *corporis in Vaſtenenſi monaſterio collocationem affigit, etiam diem exprimit, quo primùm in Sueciam pervenit, die ſcilicet* XXIX *Junii, SS. Apoſtolis Petro & Paulo ſacra. Cogor itaque ob tam multiplicia & luculenta à Bulla verbis, modò relatis, diſſentientium ſcriptorum teſtimonia credere, vel erroneè facta tranſlationis diem fuiſſe ſuggeſtum Pontifici, vel, cum hunc (fortaſſe ne Octava Apoſtolorum SS. Petri & Pauli celebritatem minueret) viſum fuiſſet die* XXVIII *Maii* S. Birgittæ *tranſlationis agi memoriam, id ita interpretatum eſſe, cui conficiendæ Canonizationis Bulla cura demandata fuit, quaſi ea die memorata tranſlatio contigiſſet; vel denique vitioſum hac ex parte Cherubino, Fontanino, & Duranto Bonifacii Bulla exemplar obtigiſſe.*

Prodigia aliquot tunc etiam facta.

443 *Cæterum* S. Birgittæ *canonizationem à Bonifacio factam Deus approbâſſe videtur, editis ipſemet, quo in Sanctorum relata eſt numerum, tempore non paucis miraculis, de quibus Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1391: Item tempore canonizationis facta fuerunt multa miracula, de quibus pauca pono ad præſens, quia alibi plura ſunt conſcripta: *verùm hæc ad manus noſtras non pervenerunt: bina igitur accipe, quæ pro multis illis Thoriri verbis refero.* Ipſo die Canonizationis fuit quædam mulier illuminata, quæ alium oculum amiſerat per XX annos & alium per VII. Item quidam cardinalis exiſtens in medio inimicorum Dei & Sanctæ matris Eccleſiæ tempore noctis, quia de die non audebat tranſire, perdidit viam & omnes, qui ſecum erant in comitiva, ſeparati ſunt unus ab alio, & propter timorem, quem habebant de metu inimicorum, nullus auſus eſt vocare alium. Tandem invocabant auxilium S. Birgittæ, faciC entes ei votum ſpeciale. Mox quædam facula valdè magna apparuit inter eos, quæ accedebat eos, donec eſſent in recta via, & dum omnes infimul convenerunt & ſe mutuò cognoſcerent, atque etiam ſcirent, quò deberent tranſire, facula ulteriùs non comparuit. *Et hæc quidem rectè* S. Birgittæ *meritis Thorirus adſcripſit: verùm quod de comite Armeniacenſi mox ſubdit, quam in eo partem* S. Birgitta *habuerit, haud ſatis perſpicio.*

444 *Sic autem habet:* Item tempore, quo Dn. Papa firmiter ſtatuerat canònizare B. Birgittam, devictus eſt comes Armeniaci & in ipſo bello mortuus, qui ex parte antipapæ (*Clementis VII, à quo Galli ſtabant*) intravit Italiam cum exercitu magno ita ſubtiliter in aſtutia ſua, quòd nullus potuit ſcire, antequam jam occupaverat magnam partem terræ. Illi autem, per quos devictus eſt, non fuerunt niſi quingenti armati. Multa alia contingebant tunc, quæ hic brevitatis causà omitto. *Si Poggio, qui Bonifacio IX ab Epiſtolis fuit, lib.* 3 *Hiſtoriæ Florentinæ habenda fides eſt, evocatus à Florentinis è Gallia Narbonenſi in Italiam comes Armeniacus cum duodecim equitum peditumque millibus, ſuperatis Alpibus, Alexandriam Statellorum uſque progreſſus eſt, quam urbem dum, non exſpectatis Florentinorum copiis, temerè pedeſtri acie oppugnat, undique à Vernio, Galeatii Mediolanenſis Vicecomitis duce, ex ea magno equitum numero in Gallos improviſò erumpente, circumfuſus, trium horarum certamine ſuperatus captuſque fuit anno* 1391 *die* XXV *Julii, ut ſcribit Corinz, & in urbem deductus brevi interiit. Ripamontius Hiſtoriæ Mediolanenſis parte altera, lib.* 10 *mille Mediolanenſes decem Gallorum millia hoc prælio viciſſe, ait. Addit ille, comitem Armeniacenſem ex nonnullorum opinione à Carolo VI, Galliarum rege, clam in Italiam miſſum, tum ut Mediolanum, cui jam tum imminueret, ſibi ſubjiceret; tum ut Bonifacio IX infeſta omnia efficeret: atque huc reſpexiſſe videtur Thorirus, verbis mox citatis innuens, Pontificem Bonifacium IX, quòd tum temporis* S. Birgittam *Sanctorum albo inſerere (quod jam fecerat) ſtatuiſſet, eo periculo, veluti per prodigium, liberatum fuiſſe. Verum, ut ut iſta ſeſe habuerint, videtur hic Thorirus conjecturis pluſculum, quàm par erat, indulſiſſe.*

AUCTORE J. B. *quibus annumerari non debet comitis Armeniaci cædes.*

Joannes XXIII *S. Birgittæ canonizationem confirmavit.*

445 *Quamquam, ut ex dictis liquet, cautiſſimè in negotio canonizationis* S. Birgittæ *proceſſum fuiſſet, quia tamen Bonifacio IX, qui extremam illi manum admoverat, tamquam vero Pontifici orbis Catholicus univerſus non adhærebat, voluere Suecia maximè, regnorumque vicinorum populi, ut, quò de ſanctitate* S. Birgittæ *omnibus conſtaret uberiùs, in Concilio Conſtantienſi, tum denique à Martino V, vero & inauditato Pontifice, ejuſdem rurſùm canonizatio confirmaretur. Anno itaque* 1414 *Suecia, Dania ac Norvegia in Concilio Conſtantienſi oratores inſtiterunt, ut denuò facta à Bonifacio IX* S. Birgittæ *canonizatio confirmaretur: præſtitit verò id Joannes* XXIII *ſolenni admodum ritu, etſi non deeſſent (inter quos Gerſon fuit, qui, cùm de confirmanda* S. Birgittæ *canonizatione ageretur, tractatum de Probatione ſpirituum exaravit) quibus tam frequens Sanctorum canonizatio non probabatur.* Anno Domini MCCCCXV in die (*at pridie ſecundùm Trithemium in Chronico Sponheimenſi*) Purificationis B. Mariæ Virginis ad inſtantiam oratorum regnorum Sueciæ, Daciæ & Norvegiæ, Johannes Papa canonizavit S. Brigittam, & benedixit luminaria. Interfuerunt quatuor patriarchæ, cardinales XXIX (*in Actis Concilii numquam ſimul plures viginti memorari, obſervat Pagius in Breviario geſtorum Pontificum Romanorum pag.* 387) archiepiſcopi XLVII, epiſcopi CLX, ſecularium verò principum, comitum, baronum ac nobilium multitudo, *inquit Naucleri Generatione* 48 *à Chriſto nato.*

446 *Tandem verò etiam anno* 1419 *Martinus*

Digitized by Google

AUCTORE J. B. circiter anno 1419

nus V, cùm jam diuturnum Eccleſiæ ſchiſma exſtinctum, nec ullum de vero Pontifice dubium eſſet, è Concilio Conſtantienſi redux S. Birgittæ *canonizationem confirmavit edita hac Bulla:* Martinus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Excellentium principum, Deo præſertim & Romanæ Eccleſiæ devotorum, deſideriis libenter annuimus, illaque, præcipuè cùm ad orthodoxæ fidei conſolidationem, Chriſti fidelium conſcientiarum ſerenationem, aliáſque ad Chriſtianæ religionis augmentum cedere dignoſcuntur, favoribus proſequimur opportunis. Dudum ſiquidem quondam Bonifacius nonus in ſua obedientia, de qua partes illæ tunc erant, nuncupatus, de origine, vita & moribus, aliiſque multiplicibus piis & ſanctis ac virtuoſis operibus, nec non miraculis præſertim tunc expreſſis, quæ Deus benedictus in præmium ſanctitatis B. viduæ Birgittæ, quam vulgares BRIGIDAM appellabant, prout appellant, tam illa ſuperſtite, quàm poſt ejus reſolutionem felicem, præter & ſupra vires naturæ operari & mundo monſtrare dignatus fuerat, nec operari deſierat, per ea, quæ tam de felic. record. Gregorii Papæ XI prædeceſſoris noſtri, & quondam Urbani VI in eadem obedientia, in qua ipſi Bonifacio immediatè præceſſerant, nominati, quàm ſuo mandato ſuper his per teſtes idoneos & alias probationes legitimas habita fuerunt, certiùs informatus.

B

447 Et pro parte recolendæ memoriæ Margarithæ, reginæ Suetiæ, ac prælatorum & procerum regni ejus, nec non dilectorum filiorum populi & officialium almæ Urbis ac aliorum plurimorum Chriſti fidelium ſæpiùs & cum inſtantia requiſitus ad honorem Dei omnipotentis Patris, Filii, & Spiritus ſancti. Et ad exaltationem orthodoxæ fidei & Chriſtianæ religionis augmentum. Nec non hujuſmodi ad ſedationem deteſtabilis ſchiſmatis tunc vigentis, ac fidei & Eccleſiæ unionem auctoritate ipſius Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti ac beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, atque ſua, de fratrum ſuorum conſilio & aſſenſu, omniumque prælatorum in ſua curia conſiſtentium decrevit, declaravit, diffinivit, ſive pronunciavit, præfatam Birgittam ſanctam eſſe & tamquam ſanctam ab univerſali Eccleſia venerari; ac Sanctorum Cathalogo aſcribi debere, & aſcripſit, ſtatuens, ut ab univerſali Eccleſia anno quolibet in die, quâ illam poſt devictum triumphatumque mundum in perpetuas æternitates præſens vita parturiit, videlicet x Kal. Auguſti feſtum ipſius & Officium ſicut pro una Sancta non virgine nec martyre devotè & ſolemniter celebraretur. Et ut ad venerabile ſepulchrum ejus ardentiùs & affluentiùs Chriſti fidelium confluеret multitudo, & ejuſdem Sanctæ celebriùs coleretur feſtivitas & ejus nomen celebriùs recoleretur, auctoritate prædicta omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui hujuſmodi ejus ſepulchrum apud monaſterium in Vuatzſteno Ordinis S. Auguſtini, S. SALVATORIS nuncupati, Lincopen. diœceſis, per dictam Birgittam fundatum, in ejuſdem feſto, nec non quinto Kal. Junii, quo videlicet die venerandum ipſius Birgittæ corpus apud ipſum monaſterium tranſlatum fuit, & ſub tunc occurrentibus diebus devotè viſitaverint, ut præfertur, ſeptem annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxavit, prout in litteris dicti Bonifacii deſuper confectis, quarum tenorem de verbo ad verbum præſentibus inſeri fecimus, pleniùs continetur.

Martinus V,

D

448 Quare pro parte chariſſimi in Chriſto filii noſtri Erici regis Suetiæ illuſtris, aſſerentis, ſe ad hoc ſingularem gerere devotionis affectum, nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut, cùm præfatum deteſtabile ſchiſma jam per Dei clementiam ſedatum exiſtat, dictaque S. Birgitta in præfato, unde originem traxit, & aliis circumvicinis regnis & partibus, & præcipuè & communiùs præ cæteris partibus in divini nominis laudem veneratur & colitur, & devotio habeatur ad eamdem, ad majorem dictæ Chriſtianæ religionis augmentationem, bonarumque mentium & conſcientiarum ſerenationem puriorem, decretum, declarationem, diffinitionem, ſive pronunciationem, nec non aſcriptionem, & relaxationem prædicta, & alia in dictis litteris contenta auctoritate Apoſtolica ratificare & approbare, & Apoſtolico munimine roborare, ac defectus, ſi qui in eis forſan intervenerint, ſupplere de benignitate Apoſtolica dignaremur.

regnante Erico.

449 Nos igitur ipſius regis præclaræ ejus devotionis & ſinceritatis affectibus, quibus erga Deum & nos, ac Romanam Eccleſiam clarere dignoſcitur, diligenter conſideratis, in hac parte ſupplicationibus inclinati, decretum, declarationem, deffinitionem, ſeu pronunciationem, necnon aſcriptionem, & relaxationem, ac alia in dictis litteris contenta hujuſmodi rata habentes & grata, ea auctoritate Apoſtolica tenore præſentium ex certa ſcientia approbamus & etiam confirmamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſupplentes omnes defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem. Tenor verò dictarum litterarum anteponitur, & eſt talis: Bonifacius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, &c. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, confirmationis, communitionis, & ſuppletionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Florentiæ Kalend. Julii, Pontificatus noſtri anno ſecundo. *Electus & conſecratus fuit Martinus V in Concilio Conſtantienſi anno 1417 menſe Novembri: data eſt igitur Bulla hac anno 1419. Ericus rex, ad cujus preces Martinus V* S. Birgittæ *canonizationem confirmavit, Margareta Suecia, Dania & Norvegia regina conſanguinea fuit, anno 1396 in trium regnorum ſocietatem, ea curante, adſcitus, qua, defunctâ anno 1412 Margaretâ, tenuit ſolus uſque ad annum 1439, quo in Pomeraniam receſſit, privatuſque reliquum vitæ curſum peregit.*

Suecie regis.

E

450 *Beneficus in Vaſtenenſe monaſterium fuit, & jam inde ab anno 1413, ſe monaſterii illius res promoturum pro viribus ſpopenderat: ad quem annum ita de illo in Diario Vaſtenenſi legitur:* In profeſto S. Erici venit rex Ericus ad Vaſtſtenas primitus, poſtquam adeptus eſt plenariam gubernationem iſtorum trium regnorum & venit cum magna devotione: nam pedeſtris venit de Skæningia uſque ibi & oſtendit tam ſororibus, quàm fratribus magnam familiaritatem & promiſit, ſe completurum ædificationem eccleſiæ Vaſtſtenenſis. Inſuper etiam promiſit, quòd ædificaret unum monaſterium de novo in Lalandia de Ordine S. Birgittæ, cujus tamen primam fundationem fecerat Dna. regina Margareta ante obi-

de Vaſtenenſi monaſterio

F

A obitum ſuum, & ob hoc petiit à Dn. confeſſore & fratribus, ut poſſet intrare monaſterium fratrum ad accipiendum exemplum & formam, quomodo illud monaſterium in Lalandia eſſet conſtruendum. Qui difficulter admiſſus, ſolus intravit cum Dn. Petro archiepiſcopo Lundenſi, & ſic, aliquibus locis ibi inſpectis, exivit cum magna conſolatione, promittens, ſe diligere locum illum, quantùm poſſet, & promovere; *ut reipſa oſtendit datis ad Pontificem Martinum V litteris, quibus, ut vidimus, canonizationis* S. Birgittæ, *à Bonifacio IX factæ, confirmationem petiit & obtinuit. Uxor verò ejus Philippa, Henrici IV, Angliæ regis filia, monialis, ſuperſtite marito, effecta, in monaſterio Vaſtenenſi diem ſuprenum obiit & ſepulta eſt anno* 1430, *Ordinis Birgittini patrona inſignis.*

451 *Erici Sueciæ regis cum Philippa, Angliæ regis filia, nuptiæ inſtituti Birgittini in Angliam propagandi occaſionem præbuiſſe videntur; hinc verò ulteriùs accidit, ut Ordinis illius conſtitutiones ab eodem Martino V, indubitato Pontifice, confirmarentur:* Iſtis *enim, ut legitur in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1406, nuptiis celebratis, venit Vaſtenas Dn. Henricus Rawinzwart nobilis miles de Anglia, qui, convocato conventu, aſſerebat, ſe velle fundare in Anglia unum monaſterium de Regula S. Salvatoris, & dedit fratribus litteras ſuas (*exhibet illas Benzelius pag.* 194 *& binis ſeqq.*) ſuper locum hujuſmodi, & dotem, petens, ut duo fratres mitterentur in Angliam pro conſtructione iſtiuſmodi monaſterii, quod & fratres cum exſultatione intima annuerunt. *Anno verò* 1414 Henricus V, *Angliæ rex, Philippæ frater, inquit Thomas Walſingbamus*, cœpit fundare tria monaſteria religioſorum juxta prædium ſuum, quod SCHENE (*in agro Surregienſi*) vulgariter appellatur, unum de Ordine monachorum Chartuſienſium. Aliud monachorum, qui CELESTINI vocantur... Tertium Brigittinorum, qui S. Auguſtini Regulam profitentur, quæ cum aliis adjectis cerimoniis vocatur ab eis REGULA SALVATORIS, *videlicet monaſterium Sion in agro Middleſexiano prope Brentferdiam ad ſiniſtram Tamiſis ripam fundavit, eique primam præfecit abbatiſſam Matildem Newton, ut tom.* 2 *Monaſtici Anglicani col.* 360 *& ſeqq. in charta fundationis ejuſdem monaſterii videre eſt.*

452 *Approbârat quidem* S. Birgittæ *conſtitutiones Urbanus V, uti & Urbanus VI: quorum prior non dubius Pontifex fuit: at quia, ut apparet, Birgittina conſtitutiones ab Urbano V approbatæ ab indubio, & univerſim agnito hactenus ſolenniter confirmata non erant Pontifice, petiit à Martino V Henricus, ut Birgittinas Conſtitutiones, eo, quo eas approbârat Urbanus VI modo, ſua quoque auctoritate firmaret. Fecit id Martinus V ſequenti diplomate anno* 1419. Martinus V Epiſc. ſervus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Excellentum principum, Deo præſertim & Romanæ Eccleſiæ devotorum, deſideriis libenter annuimus, illaque (præcipuè cùm ad Orthodoxæ fidei augmentum & ſacræ religionis propagationem cedere dignoſcuntur) dum à nobis petitur, favoribus proſequimur opportunis. Sanè cùm chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus, rex Angliæ illuſtris, ſicut aſſerit, ad Ordinem S. Auguſtini, SANCTI SALVATORIS nuncupatum, ſub Regula & ſecundum conſtitutiones ſeu inſtituta S. Birgittæ, aliàs BRIGIDÆ nominatæ, inſtitutum & fundatum, ſingularis gerat devotionis affectum: & unum jam inchoaverit, & nonnulla alia ejuſdem Ordinis monaſteria & loca, ſub Regula & ſecundùm conſtitutiones ſeu inſtituta prædicta, Deo ſibi propitio, intendat & proponat fundare & dotare.

AUCTORE J. B.

453 Et cùm etiam Regula ſive conſtitutiones ſive inſtituta prædicta: nec non fundatio, conſtructio & dotatio monaſterii de Watzſteno Lincopenſis diœceſ., quod primum & principale, & per præfatam Birgittam, ſive Brigidam, ſub Regula & ſecundum conſtitutiones ſeu inſtituta hujuſmodi, fundatum, conſtructum & dotatum extitit auctoritate quondam Urbani VI in ſua obedientia, de qua partes ipſæ tunc fuerant, nominati, approbata & confirmata tunc fuerint, prout in ipſius Urbani litteris, deſuper confectis, pleniùs continetur. Pro parte ejuſdem regis nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut prædictam Regulam, conſtitutiones & inſtituta, nec non litteras ipſius Urbani, ac omnia & ſingula in iis contenta, de novo, ad ipſius regis conſcientiæ majorem ſerenationem, auctoritate Apoſtolica confirmare, & defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem, ſupplere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur hujuſmodi ipſius regis pium & laudabile propoſitum plurimùm in Domino commendantes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, Regulam, conſtitutiones, ſeu inſtituta, prædicta ac omnia & ſingula alia in prædictis litteris, quarum tenorem præſentibus de verbo ad verbum inſeri fecimus, contenta, auctoritate Apoſtolica prædicta, tenore præſentium ex certa ſcientia confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſupplentes omnes defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem. *Urbani litteras vide ſuprà n.* 404; *poſt quas recitatas ita proſequitur Martinus V.* Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, communicationis*, & ſuppletionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit &c. Dat. Florentiæ 7 Iduum Aprilis Pontificatûs noſtri anno ſecundo.

confirmationem ab eodem Pontifice impetravit.

* an communitionis?

§ XXVIII. De cultu ſacro & reliquiis S. Birgittæ.

S. Birgittæ cultus à Bonifacio IX, Sueciæque

POſtquam ſolenni ritu à *Bonifacio IX* S. Birgitta *in Sanctorum numerum anno* 1391 *relata fuerat, triplici feſto quotannis illius memoria in Vaſtenenſi monaſterio celebrata fuit: nimirum feſtum Tranſlationis ejus die* XXVIII *Maii, feſtum ejus Natale die* XXIII *Julii, feſtum Canonizationis per Octavam die* VII *Octobris. Primâ quidem mentio fit in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1404, *alterius ad* 1416, *tertii ad annum* 1396 *& alibi ſparſim. Conſecratum nomini ſuo altare, quod indulgentiis Bonifacius IX decoravit, habuit Vaſtena jam inde ab anno* 1392, *de quo in Fundatione Ordinis* S. Birgittæ, *præfixa revelationibus ejuſdem Colonia Agrippinæ anno* 1628 *impreſſis, ita lego puncto* 5: Bonifacius IX, Pontifex Maximus, viſitantibus altare S. Birgittæ in monaſterio de Wazſteno ſæpe dicto, ipſo die dedicationis hujuſmodi altaris duos annos

Regula autem Birgittinæ Henricus V. Angliæ rex,

etiam aliàs bene merito:

AUCTORE J. B.

totidemque quadragenas de injunctis relaxavit pœnitentiis. Sub dato Romæ apud S. Petrum VIII Calend. Aprilis, Pontificatus ſui anno tertio. *Anno ſequenti inſigni prorſus pompa* S. Birgittæ *reliquiæ in eodem monaſterio exaltatæ ſunt, teſte Thorino Andreæ ad annum* 1393, *ſolemnitatem ita deſcribente:* Item Dominica Trinitatis, quæ cadebat in craſtino Petronillæ virginis & Kalendis Junii ordinatus fuit in Vaſtæno venerabilis pater & dn. dn. Kanutus Boëtii epiſcopus Lincopenſis per reverendos patres & dominos Henricum, archiepiſcopum Upſalenſem, Benonem Aroſienſem, & Hemmingum Vænionenſem. Et eodem die per eoſdem epiſcopos, præſente etiam dn. Torſtano, epiſcopo Skarenſi, facta fuit & celebrata ſolemnitas exaltationis & oſtenſionis reliquiarum totius corporis (*dempta tamen parte illius non exigua, quæ in Italia permanſit*) S. Birgittæ, matris noſtræ glorioſæ, quæ à vulgo SKRINLEGNING dicitur.

455 Affuerunt etiam canonici, præpoſiti & alii clerici, milites, militares, dominæ, nobiles, ſenes, virgines, & juvenes & tanta multitudo diverſorum ſtatuum, clericorum & laicorum de omnibus partibus, iſtorum præcipuè trium regnorum (*Sueciæ, Daniæ & Norvegiæ*) quanta inſimul in partibus iſtis unquam viſa fuit, nec ab iſtis incolis major & ſolemnior proceſſio viſa eſt, quàm tunc fuit facta, & tunc quatuor epiſcopi portaverunt ſcrinium S. Birgittæ cum reliquiis in eccleſiam & poſuerunt ſuper ſummum altare in choro fratrum, benedicentes & glorificantes Deum in Sancta ſua, cui ſit laus & honor in ſecula. Amen. *Tertio poſt anno, Chriſti* 1396, *Sueciæ præſules concilium provinciale Arbogæ celebrárunt, & diem* VII *Octobris*, S. Birgittæ *ſacrum, totâ Sueciâ ſolennem eſſe ſanxerunt. De dicto concilio ita rurſum Thorinus Andreæ ad annum mox dictum:* In Dominica, quâ cantatur Lætare, in concilio provinciali ſtatutum eſt per prælatos, ſcilicet Henricum archiepiſcopum Upſalenſem, & Kanutum Lincopenſem, & Torſtanum Skarenſem, & Thordonem Strængianenſem, & Nicolaum Aroſienſem, & Hemmingum Vexionenſem epiſcopum, feſtum B. Birgittæ ſolemniter agi ſeptimo die Octobris, & eſſe feſtum terræ, *ſeu totius regni. Statuta concilii edidit Benzelius ad calcem Diarii Vaſtenenſis pag.* 188 *& ſeqq.; ex quibus prateren liquet*, S. Birgittam *jam tum in peculiarem regni Sueciæ patronam fuiſſe adſcitam: verba concilii huc ſpectantia ſic habent:* Item feſtum S. Birgittæ, patronæ noſtræ, ſeptima die menſis Octobris ſolemniter celebretur.

456 *Exſtat penes nos Miſſale votivum Sueticum pro presbyteris tam ſecularibus, quàm religioſis cujuſcúmque diœceſis & Ordinis ſub initium typographiæ excuſum, ſed ſine loco & anno impreſſionis, in quo feſtum* S. Birgittæ *tamquam ſolenne notatur die* VII *Octobris, & Miſſa ejus propria hujuſmodi legitur: Introitus:* Gaudeamus omnes in Domino &c. *Oratio:* Deus, qui Eccleſiam tuam per beatam Birgittam ſacris illuminare dignatus es conſiliis & doctrinis, concede propitius, ut, quæ noſtris purgandis exceſſibus clementer revelâſti, devotis mentibus exequamur. P D. *Epiſtola:* Optavi & datus eſt michi ſenſus &c. *Graduale:* Propter veritatem & manſuetudinem &c. *Sequentia:* Surgit mundi vergente veſpere, velut ſtella micans ethere, Birgitta vas gratie, roſaque mundiciæ. Stans fortis in amoris fedère, ſcandit Chriſtum decenter capere cordis in hoſpicio, dulci deſiderio. Nil dulce querens, nil amabile carni, mundo vel vane glorie. Chriſti ſub gremio cor humile requieſcit; hoſtis caput contrivit fortitet, dum in bono ſucreſcens jugiter, Chriſto ſponſo frui feliciter inardeſcit. Sponſam Sponſus frequenter inſtruit, novam vite normam inſtituit, ut ſic in ſponſa, prout congruit, delectetur. Grato fruens amore properat, jugum Sponſi ferre deſiderat, libens & prona, quod ſtatuerat, profitetur. In celis ſua converſatio, miro placens virtutum radio, Dei Sanctorum colloquio recreatur. Tandem vite completo ſtadio, mundi transfertur de naufragio, & in ſummo celi conſortio coronatur. Sis Birgitta nobis propicia; mira de te clarent prodigia, plebſque læta Dei magnalia confitetur. O Maria dulce præſidium, fac Birgittæ per patrocinium, ut optatum in celis bravium nobis detur. Amen.

457 *Evangelium:* Nemo accendit lucernam &c. *Offertorium:* Diffuſa eſt gratia &c. *Secreta:* Hoſtias tibi Domine laudis offerimus, ſuppliciter deprecantes: ut eaſdem, beate Birgitte intercedente ſuffragio, & placatus ſuſcipias & ad ſalutem noſtram provenire concedas. P Dñm. *Communio:* Diffuſa eſt gratia &c. *Poſtcommunio:* Quæſumus, omnipotens Deus, ut celeſtia Sacramenta, que ſumpſimus, intercedente beata Birgitta, reatus noſtros purificent, & rectè vivendi nobis operentur effectum. P Dñm. *Hæc Miſſa fortè in Suecia tecta ſuit, ex quo* S. Birgitta *aut in Catalogum Sanctorum relata ſuit, aut ex quo feſtum ejus in concilio Arbogenſi per totam Sueciam ſolenni ritu celebrari juſſum eſt, anno, ut jam diximus,* 1396: *dignam itaque cenſui, cujus ob antiquitatem hic facerem mentionem. Redeo ad favores, quibus feſtos* S. Birgittæ *dies Pontifices ſunt proſecuti.* Idem (*videlicet Bonifacius IX*) permiſit omnibus & ſingulis Ordinis hujus (*Birgittini*) perſonis, intrà & extrà monaſterium exiſtentibus, utriuſque ſexus eligere in feſto Canonizationis S. Birgittæ annuatim, ſemel verò in mortis articulo confeſſorem de patribus & fratribus ejuſdem Ordinis quemcumque, qui eis corde contritis & confeſſis plenam omnium peccatorum remiſſionem, in ſinceritate fidei, unitate S. Romanæ Eccleſiæ & obedientiâ ac devotione S. Sedis Apoſtolicæ pro tunc & in futuro exiſtentis auctoritate Apoſtolica impertiatur. *Ita rurſum legitur in Fundatione Ordinis ſuprà citata. Initium litterarum Apoſtolicarum eſt:* Etſi ex debito &c. *Date ſunt* IV *Non. Junii Romæ apud S. Petrum anno Bonifacii IX duodecimo, Chriſti* 1401.

458 *Innocentius VII litteris Romæ datis apud S. Petrum* IV *Idus Martii anno Pontificatus ſui primo, Chriſti* 1405, *quarum initium:* Licèt is, de cujus munere venit &c, *præcipuis Domini & beatæ Mariæ feſtivitatibus, aliiſque, quas inter numeratur dies natalis* S. Birgittæ, *ſeu dies* XXIII *Julii, & per earum Octavas conceſſit quotannis indulgentiarum annos quinque & totidem quadragenas monaſterii Vaſtenenſis eccleſiam viſitantibus. Ex Alexandri V litteris, anno Pontificatus ſui primo, Chriſti* 1409 *datis, intelligitur,* S. Birgittam *Vaſtenæ eo anno ſacellum ſuo nomini dicatum, & indulgentiis ab eo Pontifice ditatum habuiſſe: hæ ita ſonant:* Alexander V epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, univerſis Chriſti fidelibus &c: Cupientes igitur, ut capella S. Birgittæ, ſita juxta monaſterium Watzſtena Lincopenſis

D

E

F

præſulibus promotus, B

Miſſa antiqua VII *Octobris*

in ejus honorem dici ſolita: dies ejus feſtus

novis affecti ſacerdotes, nisi & ipſi dicant tum

Digitized by Google

A copenſis diœceſis congruis honoribus frequentetur & etiam conſerveturque &c : omnibus verò pœnitentibus & confeſſis, qui in feſto Aſſumptionis B. M. V. & ejuſdem S. Birgittæ eandem capellam devotè viſitaverint annuatim, & ibidem manus porrexerint adjutrices, ſingulis videlicet hujuſmodi feſtivitatum diebus tres annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxamus &c. Datum Piſis XIV Cal. Septembris Pontificatus noſtri anno primo. *Eodem anno Alexander V in concilio Piſano Nonis Julii Pontificiam coronam acceperat. Sacellum porrò, de quo Alexander, videtur etiam* S. Birgittæ *prodigiis claruiſſe.*

Vaſtena ſacellum.

459 *Idem enim reor ac illud, de quo Theorini ad annum* 1406, *ubi epiſcopum quemdam,* Robertum *nomine, Româ in Scotiam a Pontifice (Innocentio VII) miſſum & divertentem in Sueciam, meritis* S. Birgittæ *naufragio ereptum ſcribit.* Narrabat (*Robertus monachis Vaſtenenſibus, inquit Theorini Andreæ, qui iſta audire ex ore narrantis potuit*) quoddam miraculum, quod ſecum Deus fecerat per merita S. Birgittæ. Ipſo enim, in die S. Clementis, exiſtente in mari, inter Pruciam & Sueciam ſubortâ eſt tanta tempeſtas in mari, quòd omnes de vita deſperabant & frequenter cogitabant nautæ merces ejicere in mare; ſed ipſo prohibente dixit: commendemus nos, fratres, auxilio S. Birgittæ & faciamus ei votum, quòd ipſius limina viſitemus, quantociùs veneremus ad portum Sweorum. Omnibus autem hoc voventibus & promittentibus, ipſe non vigilans, neque dormiens, ſed quaſi in ſpiritu raptus, vidit, ſe eſſe in quadam capella, ubi quidam ſacerdos in ſummo altari celebravit Miſſam; & ad dextram altaris vidit unam perſonam, viduali habitu indutam cum mantello nigro & tunica griſea & albo peplo in capite & retro eam ſtabant fratres & ſorores orantes. Ipſe autem, accepta candela ardenti, venit ad altare aſcendendo per aliquot gradus & fixit candelam in cornu altaris, & ſic receſſit, & continuò in ſe reverſus vidit omnem illam tempeſtatem cedatam, & glorificabat Deum & gloriòſam Sponſam ſuam, qui per ipſam talia operari dignatus eſt. Tandem veniens ad Vaſtena & intrans capellam, reperit eam in eadem forma, qualem viderat in mari, &, ſic magis certificatus de viſione, ſciebat; ſe propter merita S. Birgittæ fuiſſe liberatum. *De indulgentiis; quas pro Sueciæ feſtis* S. Birgittæ *diebus conceſſit Bonifacius IX, conſule Bullas ejus § ſuperiore tranſcriptas. Sufficiunt autem hæc, ut opinor, ut pateat, quanta ſollicitudine Pontifices,* S. Birgittæ *cultum in Suecia promovendum curârint.*

B

C

Petitur etiam Birgitta à Chriſto accepiſſe quaſdam indulgentias;

460 *At quoniam indulgentiarum Pontificiarum jam facta mentio eſt, admonet me locus hic, ut de indulgentiis S. Petri ad Vincula, quas Chriſtus* Birgittæ *conceſſerit, ſermonem modo inſtituam. Ad eum ferè modum, quo S. Franciſco pro eccleſia Portiunculæ Chriſtus conceſſiſſe traditur indulgentias plenarias, ita & S. Birgittæ pro eccleſia Vaſtenenſi conceſſiſſe eum nonnulli volunt eaſdem indulgentias, quæ eccleſia S. Petri ad Vincula, dum* S. Birgitta *viveret, conceſſæ erant. Simile quid innuitur Revelationum Extravagantium cap.* 24, *ubi Chriſtus de Vaſtena ita loquens inducitur:* Et ſicut in hoc loco fuerat pœnarum locus, & gravamen terræ, ſic nunc colligentur ad locum iſtum illi, qui poſtulabunt miſericordiam & indulgentiam vivis & defunctis & placabunt me pro ſtatu regni. *At inculentius multò res ea explicatur lib.* 4 *Revelationum cap.* 137; *cui titulus:* Revelatio tangens Papam Urbanum (*V*) quam habuit Sponſa Chriſti in Roma ſuper confirmatione Regulæ Salvatoris, & ſuper Indulgentiis ſancti Petri ad Vincula, à Chriſto conceſſis monaſterio beatæ Virginis in Watzſteno. *In decurſu verò capitis nunc Pontificem, nunc* Birgittam *Chriſtus alloquitur: Pontificem quidem ſic:* Ego dictavi eam (*Regulam Salvatoris*) & dotavi ſpirituali dote, ſcilicet concedendò indulgentias, quæ ſunt in eccleſia ſancti Petri ad Vincula in Roma. Tu ergò approbà coram hominibus, quod coram exercitu meo cœleſti eſt ſancitum. *Ita verò* Birgittam: Tu autem, Sponſa mea, ſi non poteris habere literam & gratiam Papæ & ſigillum ſuper conceſſione dictæ indulgentiæ, nihi præcedente pecunia, ſufficit tibi gratia mea. Ego enim approbabo & confirmabo verbum meum & omnes Sancti erunt mihi teſtes. Mater mea erit tibi ſigillum. Pater meus confirmator, & ſpiritus meus advenientium ad monaſterium tuum conſolator.

AUCTORE J. B.

ſed id non videtur

461 *Inficiari quidem nolim* S. Birgittam *à Chriſto in mandatis habuiſſe, ut Urbano V Conſtitutiones ſuas approbandas offerret; at præceptum ei pariter fuiſſe, ut indulgentiam eccleſiæ S. Petri; quam à Chriſto impetrârat, à Pontifice ſtatuerea approbandam curaret, eo nimirum modo, quo res hîc peractæ referuntur, ut; quod ſentio, palàm & apertè edicam, res eſt, quam non poſſum non habere ſuſpectam. Quis enim facilè ſibi inducat in animum, dixiſſe Chriſtum* Birgittæ, *indulgentias, quas illi conceſſiſſet, ratas validaſque fore; etiamſi eas Pontifex, quem adire ea de cauſa jubebatur, auctoritate ſua munire noluiſſet, ut verbis num. ſuperiore recitatis videtur innui? Novi equidem, quod de S. Franciſco aiunt, eum nempe, cùm necdum Pontificias ſuper indulgentia Portiunculana litteras accepiſſet, Honorio III Pontifici dixiſſe:* Si opus Dei eſt (*de indulgentia Portiunculana loquebatur*) ipſe ſuum opus habeat manifeſtare. De hujuſmodi ego nolo aliud inſtrumentum, ſed tantùm ſit charta B. Virgo Maria, notarius ſit Chriſtus, angeli ſint teſtes: *Sed præmiſerat:* Tantùm ſufficit mihi verbum tuum; *ad quem modum reſpondere S. Franciſcus potuit, poſtquam ab Honorio, quod petebat, viva vocis oraculo impetraverat. Nec Urbanus V iſtas indulgentias unquam* S. Birgittæ *aut conceſſiſſe aut confirmâſſe videtur. In literis equidem, quibus* S. Birgittæ *Regulas confirmavit (vide num.* 326) *Birgittinis eas ſolummodò dedit indulgentias, quæ Ordini S. Auguſtini, cujus Regulas profitentur, jam antè conceſſæ fuerant; nec ullam indulgentiarum eccleſiæ S. Petri ad Vincula Romæ, cum eccleſia Vaſtenenſi communicatarum, mentionem fecit. Num aliis id literis præſtitit? Non opinor: alioquin enim Fundatio Ordinis, editioni revelationum* S. Birgittæ *Colonienſi præmiſſa, illarum verbo ſaltem, quod non facit, meminiſſet.*

D

462 *Adhæc cur Gregorius XI, Urbani V ſucceſſor, in literis, quibus eccleſiam Vaſtenenſem in feſto S. Petri ad Vincula viſitantibus indulgentias conceſſit, non modò divinitus illas* S. Birgittæ *datas, aut ab Urbano approbatas fuiſſe, non innuit, ſed eas, ut mox videbimus, ad ires annos & totidem quadragenas reſtrinxit, cùm Romæ in Eccleſia S. Petri longè uberiores, & ampliores eſſent? Cur Urbanus VI in literis, quibus eccleſiam Vaſtenenſem dicto die viſitantibus omnes*

ſatis firmum.

E

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

omnes indulgentias; quas eodem die Romæ in ecclesia S. Petri ad Vincula promereri fideles poterant, sine restrictione concessit, nullam fecit concessionis divinæ, quâ eas jam antè S. Birgitta obtinuisset, mentionem; contrà verò solitam hominum ad monasterium Vastenense eo die devotionis causâ confluentium multitudinem, & miraculorum eo die frequentiam, quibus ad extendendas dictas indulgentias motus fuerit, memoravit? Quibus apud animum pensitatis, suspicari cœpi (meritò, an immeritò prudens lector judicet) caput 137 libri 4 Revelationum S. Birgittæ sincerum saltem omni ex parte haud esse, & ab aliquo, quiscúmque is fuerit, fuisse interpolatum aut auctum, qui Indulgentia Portiunculana, S. Francisco concessa, historiam imitari voluerit. Sed ut, quæ jam dixi uberiùs confirmentur, & ut, quæ de indulgentiis S. Petri ad Vincula, ecclesia Vastensi concessis, meritò credi possint, constet; probaturus eam in rem momenta videamus.

Vincula Romæ in ejusdem nominis ecclesia promereri fideles tum temporis poterant, liberaliùs, quàm Gregorius XI, decessor ejus, fecerat, ecclesiæ Vastenensis monasteriis, nulla tamen indulgentia à Christo S. Birgittæ concessa mentione injecta, sed ad augendam populi dicto die ò concurrentis devotionem, indulgentias concessisse, pariter dixi. Sic habet: Urbanus VI episcopus, servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam &c. Cupientes itaque ut ecclesia monasterii in castro Watzst. Lincopensis diœcesis, quod per dilectam in Christo filiam, nobilem mulierem Catharinam, quondam Ulphonis de Ulphaso militis natam, dictæ diœcesis & quondam Birgittam ejus matrem ad honorem & sub vocabulo ejusdem B. Mariæ de bonis suis de novo fundatum & copiosè dotatum dicitur, & in qua quidem etiam corpus dictæ Birgittæ requiescit, & in qua omnipotens Deus, præsertim in festo S. Petri ad Vincula, in quo ad ipsam ecclesiam numerosa multitudo fidelium regni Suetiæ & aliarum nationum causâ devotionis peregrè annuatim, ut asseritur, confluit, multa signa ostendit & miracula operatur, congruis honoribus frequentetur: & ut Christi fideles devotionis causâ eò lubentiùs ad ipsam ecclesiam confluant, quò &c. De omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli, Apostolorum ejus, auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui in dicto festo præfatam ecclesiam devotè visitaverint, annuatim omnes & singulas indulgentias & remissiones peccatorum ac relaxationes injunctarum pœnitentiarum, quas quicumque Romani Pontifices, prædecessores nostri, ecclesiam S. Petri ad Vincula de Urbe, in eodem festo annuatim visitantibus indulserunt, sive indulgentias, remissiones & relaxationes hujusmodi (quas haberi volumus præsentibus pro expressis) in perpetuum, sive ad certum tempus concessas fuerint, modo, formâ & ad tempus, quibus per eosdem Pontifices concessæ existunt, auctoritate Apostolica misericorditer concedimus per præsentes. Nulli ergò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere &c. Dat. Tybur. 3 Cal. Aug. Pontificatus nostri anno 1, Christi 1378.*

& Urbani VI initio

ut ex Gregorio XI.

B

463 Gregorium XI, Urbani V successorem proximum, trium annorum & totidem quadragenarum indulgentias ecclesiam Vastenensem, à S. Birgitta fundatam, die festo S. Petri ad Vincula, seu die 1 Augusti visitantibus concessisse, ut num. superiore dixi, testantur ejus ea de re litteræ, quas ex Fundatione Ordinis S. Birgittæ, jam crebrò laudata, hùc transcribo: sic habent; Gregorius XI episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, præsentes literas inspecturis salutem & Apostolicam benedictionem. Dum præcelsa meritorum Insignia. Cupientes igitur ut ecclesia monasterii S. Mariæ in Watzst. Ordinis S. Augustini Lincopensis diœcesis, quod quondam Birgitta principissa Nericiæ de novo canonicè fundavit & construi fecit, à Christi fidelibus congruis honoribus frequentetur, & ut Christi fideles eò ferventiùs causâ devotionis ad eandem ecclesiam confluant (*locus hic sanè aptissimus fuisset, indulgentia, à Christo concessa, si ab eo profecta fuisset, mentionem faciendi*) quò ex hoc ibidem dono cœlestis gratiæ uberiùs conspexerint sese refertos, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui in festo beati Petri ad Vincula præfatam ecclesiam devotè visitaverint, annuatim tres annos & tres quadragenas de injunctis pœnitentiis relaxamus, &c. Datum Romæ apud S. Petrum Cal. Febr. Pontificatus nostri anno primo; *Christi 1371, quo Romæ* S. Birgitta *adhuc versabatur. Cùm igitur ait Pontifex* quondam principissa Nericiæ, *id non ita accipiendum est, quasi de* S. Birgitta *jam tum defuncta, dictum sit, sed de fundato jam tum per illam Vastenensi monasterio; vel seriùs (post annum 1373 ad XXIII Julii, quo illa obiit, provectum) quàm anno 1 Pontificatûs litteras illas dedisse Gregorius dicendus est. Ceterùm litterarum Gregorii exordium haud integrè quidem, ut patet, hîc expressum est: si autem, quæ in citata Fundatione Ordinis* S. Birgittæ *litterarum Pontificiarum verba supprimuntur, indulgentiæ pro ecclesia Vastenensi in festo S. Petri ad Vincula* S. Birgittæ *à Christo concessæ mentionem, quod tamen non reor, fortè faciant, qualia illa sint edoceri cupio, & Gregorii pro ea testimonium lubens amplectar.*

C

464 Progredior ad Urbani VI Bullam, quâ hunc Pontificem, omnes, quas festo S. Petri ad

465 Videsis Urbanum VI ob solam tum hominum in festo S. Petri ecclesiam visitantium, tum miraculorum ea die ibi fieri solitorum multitudinem dictas indulgentias concessisse, quas, cùm non explicet Pontifex, accipe authenticam anni 1380 earumdem declarationem: In nomine Domini Amen. Ista venerabilis ecclesia (*S. Petri ad Vincula Roma*) fuit ædificata à principio per Octavianum imperatorem, & prima die Augusti fuit consecrata per sanctissimum patrem & dominum Pelagium, & in prædicta die quicumque devotè ad prædictam ecclesiam accesserint confitentibus & verè pœnitentibus & confessis posuit & concessit remissionem omnium peccatorum & absolutionem (*sonant hæc indulgentias plenarias*) & quolibet die sunt in dicta ecclesia quingenti anni de indulgentia. In Quadragesima verò & Dominicis & festivitatibus duplicantur & etiam à prima die Augusti & per totam Octavam prædictus Papa Pelagius posuit & concessit, quicumque ad prædictam ecclesiam devotè accesserit, remissionem medietatis omnium peccatorum. Quibus siquidem Cartabellis & antiquissima Legenda ipsius venerabilis ecclesiæ hujusmodi indul-

evidenter

E

gen-

Digitized by Google

A gentiarum, ſic exemplatis, ut præmittitur, aſſeruerunt & affirmaverunt dicti Capitulum & canonici dictæ eccleſiæ in præſentia meî notarii & teſtium ſubſcriptorum tanquam veris & veridicis fidem plenariam per populum Chriſtianum fore adhibendam, & adhiberi debere; ipſique canonici & Capitulum eis tanquam veris & veridicis ac antiquiſſimis in eccleſia dicta uterentur, aſſerentes, populum Chriſtianum quaſi ex omni mundi parte in prædicto feſto S. Petri ad Vincula ad dictam concurrere indulgentiam, & in tali devotione perſiſtere. Et hoc etiam publicum & notorium in dicta Urbe & in partibus convicinis.

ſed à Pontificibus indulgentiæ S. Petri ad Vincula Romæ

466 Super quibus idem Dominus Magnus (*veroſimiliter Petri, qui* S. Birgittæ *canonizationi ſedulò allaboravit*) à me notario publico infraſcripto publicum ſibi petiit inſtrumentum fieri, ſigillo dicti Capituli ſigillatum. Acta fuerunt hæc Romæ in eccleſia prædicta S. Petri ad Vincula ſub anno Domini MCCCLXXX, Indictione III, die viceſima ſecunda menſis Martii, Pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Urbani divinâ providentiâ Papæ ſexti anno ſecundo, præſentibus venerabilibus & diſcretis viris DD. Nicol. de Calientis Bacto, Joanne de Aperinis, Joanne Petri Vitonis &c. prælictæ eccleſiæ canonicis. Et ego Hector Vrowin de Huſſen, clericus Traject. diœce. publicus auctorit. Apoſtolica notarius præmiſſis ſic actis & conceſſis per dictos dominos Capitulum & canonicos & omnibus aliis & ſingulis, dum, ut præmittitur, ſic agerentur & fierent, unà cum nominatis teſtibus præſens &c. interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi & in notam recepi &c. *Erit fortaſſe, qui dicat, Pelagii ætate, ſeu ſeculo ſexto nondum indulgentias plenarias conſuevisſe concedi: ſed eſto, indulgentias iſtas haud adeò reipſa fuiſſe antiquas: quemcúmque earum ſeu juris ſeu facti defectum poſteriores Pontifices ſupplere potuerunt, & ſanè longè erant uberiores, quàm indulgentia Vaſtenenſi eccleſiæ à Gregorio XI conceſſa. Romæ, ut ex inſtrumenti verbis efficitur, celebratum fuit per Octavam feſtum S. Petri ad Vincula, quo pariter modo Vaſtenæ fuiſſe celebratum, colligitur ex Diario Vaſtenenſi ad annum* 1405, *ubi ejus mentio fit. Mota adversùs has indulgentias difficultas aliqua fuit in concilio Baſileenſi, de qua in Diario Vaſtenenſi ad annum* 1433 *hæc leguntur:* Die S. Hyppoliti venit de concilio Baſileënſi quædam ſtricta citatio, quâ confeſſor & abbatiſſa citabantur ad ipſum concilium cum documentis ſuper revelationibus B. Birgittæ & ſuper indulgentiis feſti S. Petri ad Vincula.

ad Vaſtenenſe monaſt. ruinam extenſa fuerunt, uti & Portiunculana.

467 *Quis citationis hujus exitus fuerit, non edicit laudatum Diarium: ſalvas tamen evaſiſſe, perinde ac* S. Birgittæ *revelationes, dictas indulgentias, propterea autumo, quòd Jacobus Upſalienſis archiepiſcopus autographas Urbani VI de illis litteras vidiſſe ſe dicat in litteris, quibus anno* 1490 *die* XXIX *Martii Ordinis Birgittini pleraſque indulgentias Innocentii VIII juſſu ac nomine confirmavit: has Renzelius exhibet à pag.* 205: *prædictarum autem indulgentiarum nominatim his verbis Jacobus meminit:* Et poſtmodum (*productis coram me*) aliis litteris Apoſtolicarum indulgentiarum ad inſtar eccleſiæ S. Petri ad Vincula de Urbe, præfato Ordini conceſſarum, verâ bullâ divæ memoriæ Urbani VI bullatis &c. *Non hîc ſtetit Pontificum in eccleſiam Vaſtenenſem liberalitas: nam præter indulgentias § 27 memoratas, quas illi Bonifacius IX conceſſit, collata quoque in eamdem fuere indulgentiæ plenariæ, quales Honorius eccleſiæ Portiunculanæ conceſſit à primis veſperis Calendarum menſis Auguſti uſque ad Veſperas ſequentis diei, quas anno* 1408 *Vaſtenæ* primùm promulgatas *& numeroſo fidelium concurſu celebratas lego in Diario Vaſtenenſi:* Die Annuntiationis (*inquit, qui Thorirо Andreæ in conſcribendo Diario Vaſtenenſi ſucceſſit*) B. Virginis, qui cadebat ipsâ Dominicâ mediæ Quadrageſimæ, primitus in monaſterio noſtro Vaſtena pronunciatæ & celebratæ fuerunt indulgentiæ, videlicet remiſſio omnium peccatorum, ſicut in Aſſiſio datæ leguntur B. Franciſco. Et venit illo tempore congregatio populorum copioſa. Laus & honor & gloria Deo omnipotenti, & ſanctiſſimæ ſuæ Matri Virgini Mariæ, & B. Birgittæ in ſecula ſeculorum. Amen. *Conceſſerat eaſdem indulgentias pro eodem die eccleſiæ S. Salvatoris monaſterii Birgittini, in ſuburbio Gedanenſi ſeu Dantiſcano conditi, Bonifacius IX jam inde ab anno* 1398, *ut ex ejus litteris, in Fundatione Ordinis* S. Birgittæ *ſæpiùs citata punctо* V *relatis, perſpicuum eſt: quando verò, aut à quo Pontifice primùm monaſterio pariter Vaſtenenſi impertita fuerint, nuſquam inveni. Ceterùm his aliiſque gratiis cumulatum Vaſtenenſem eccleſiam, & continua, qua illius fundatrix* Birgitta *operam eſt in ea prodigia, hujus cultum & celebritatem ſummopere anxiſſe, non eſt, quòd quempiam moneam.*

S. Birgitta cultum Vaſtenæ auctus.

468 *Adhæc augendo* S. Birgittæ *cultui monaſterii Vaſtenenſis aſceta non ſeguiter incubuerunt. Sub annum enim* 1403, *ut ſcribit infrà laudandus illuſtris Baro Sparwenfeldius ad majores noſtros, magnificum ex argento inaurato ſcrinium, quo* S. Birgittæ *exuviæ conderentur, Stokholmiæ fabricandum curárunt: quo die, ut opinor, ſequentia Diarii Vaſtenenſis ad annum* 1412 *verba intelligenda ſunt:* In proteſto S. Petri ad Vincula, hoc eſt, in die S. Helenæ, qui tunc cadebat in Dominica, venit ſcrineum S. Birgittæ ad monaſterium Vaſtenenſe, portatum de Stockholmis, ubi fabricatum fuit per dominum Thorirum Benkſſon, militem, qui præfuerat illi operi. Inchoavit tamen illud opus frater ſuus dominus Steno Benedicti, miles; ſed mox ab inceptо ab hac vita ſublatus eſt. Et quod ipſe complere non potuit, prædictus frater ſuus dominus Thuro uſque ad finem perduxit. In quo quidem ſcrineo fuit quadringenta XXIX marchæ (*argenti*) puri, unà unciâ minùs. *Anno autem* 1430 *monaſterium ſuum, S. Mariæ hactenus ſacrum,* S. Birgittæ *pariter dicatum volucre. Audi rurſus Diarium Vaſtenenſe ad præfatum annum:* In craſtino Sigfridi, ſcilicet quintâ feriâ poſt Dominicam Septuageſimæ in præſentia regis & procerum regni, ac etiam epiſcopi Lincopenſis dedicavit frater Johannes Haquini (*fuerat monachus Vaſtenenſis*) archiepiſcopus Upſalenſis (*conſecratus anno* 1422) monaſterium Vaſtenenſe in honorem B. Mariæ Virginis & S. Birgittæ ſine conſecratione altaris. *Quanto verò in honore ibidem habita fuerit apud ſummæ etiam conditionis homines, vel ex eo conjicere fas eſt, quòd ejus illic reliquias Sueciæ reges & reginæ veneraturi ſæpe venerint, ut anno* 1403 *Margareta, Sueciæ regina; anno* 1415 *Philippa, Erici regis uxor, quæ ibidem etiam in choro S. Annæ à ſe conſtructo ſepeliri voluit:*

AUCTORE J. B.

B E C F

AUCTORE J. B.

annis 1442 *&* 1446 *Chriſtophorus rex Succiæ, & anno* 1448 *Carolus, qui etiam filiam ſuam* Birgittam *in monialem Birgittinam conſecrandam eò deduxit anno* 1455, *ut in loci Diario ſparſim videre eſt.*

feſta ejuſdem à martyrologiis

469 *Ex tribus ſuprà memoratis* S. Birgittæ *feſtivitatibus alia Martyrologia plures, alia pauciores ſignant. Uſuardi editio Lubeco-Colonienſis anni* 1490, *Grevenus & Molanus ad ſolum diem* VII *Octobris, quo inter Sanctos relata eſt,* S. Birgittæ *meminerunt: Florarium noſtrum Ms., feneſcente ſeculo decimo quinto confectum, Tranſlationem ejus affigit diei* XXVIII *Maii; diem natalem* XXIII *Julii; præterit autem diem canonizationis. Contrà Galeſinius indictum præterit diem tranſlationis: dies autem natalem & canonizationis, hunc ad* VII *Octobris, illum ad* XXIII *Julii aſſignat. Ferrarius* Birgittæ *ad diem* XXVIII *Maii, quo tranſlatum ejus corpus credidit, & ad diem* VII *Octobris, quo Sanctis adſcripta eſt, meminit. At Martyrologium Germanicum anni* 1573, *& Martyrologium,* Caniſii *vulgò dictum, ſingula ex tribus memoratis feſtis ad dies pariter memoratos notant. Variæ, quæ penes nos ſunt,*

B *Martyrologii Romani editiones, anno* 1631 *antiquiores,* S. Birgittæ *duntaxat ad diem* XXIII *Julii meminerunt: quod autem eo anno (ab Urbano VIII anno* 1630 *priùs recognitum) typis Plantinianis Antverpiæ prodiit, ad diem* VIII *Octobris tantùm ita habet:* Sanctæ Birgittæ, viduæ, quæ poſt multas Sanctorum locorum peregrinationes, divino afflatâ ſpiritu, Romæ quievit decimo Kalendas Auguſti: pridie verò hujus diei corpus ejus tranſlatum fuit; *prout hodieque Romanum Martyrologium habet.*

memorata,

470 *Sed Martyrologium Romanum, his antiquius, & anno* 1584 *Gregorii XIII juſſu editum, ad diem* XXIII *Julii* S. Birgittam *ſic annuntiat:* Romæ ſanctæ Brigittæ viduæ, quæ poſt multas ſanctorum locorum peregrinationes, divino afflata ſpiritu, ibidem ſanctitate clara deceſſit è vita, cujus corpus poſtea in Suetiam tranſlatum fuit. *Videtur itaque* S. Birgittæ *feſtum ſub Urbano VIII à die* XXIII *Julii ad diem* VIII *Octobris in Martyrologio Romano fuiſſe tranſpoſitum. Quod verò ſub eodem Urbano pariter addi cœptum eſſe videtur, nimirum die* VII *Octobris* S. Birgittæ *exuvias in Sueciam deportatas fuiſſe; cùm Româ egreſſam S. Catharinam matris ſuæ exuvias Waſtena ſequentis anni menſe Julio die* IV *vel* V *depoſuiſſe, viderimus ſuprà, à vero alienum apparet: ita ut dies tranſlationis cum die canonizationis, quem* VII *Octobris fuiſſe, ex ipſa ea de re Bonifacii bulla § 26 tranſcripta liquet, perperàm hìc confundi videatur. Cæterùm cùm* S. Birgittæ *in Romanis Martyrologiis, editis à Belino & Munerato annis* 1521 *&* 1536 *nulla* S. Birgittæ *occurrat mentio, eſt, unde ſuſpicari liceat, hanc ſub Gregorio XIII Martyrologio Romano, niſi forte Romana Martyrologia, hoc Pontifice antiquiora, aliud doceant, primùm fuiſſe inſcriptam.*

quorum unà modo ritus duplex per Eccleſiam univerſam decretus eſt, principum

471 *Solvit* S. Birgittæ *feſtum Romæ celebrati olim ritu ſemiduplici, qui ad diem* VIII *Octobris præſcribitur in Miſſalibus Romanis annorum* 1629, 1634 *&* 1660; *nec & in Directoriis Romanis annorum* 1685 *&* 1695 *& aliquot ſequentium, quæ apud nos ſunt: at in hodierno Miſſali Romano ritu duplici celebrandum notatur, ex quo id ut fieret indulſit Innocentius XIII, cujus ea de re hoc anni* 1724 *decretum exſtat:*

Porrectis nuper ſa: me: Innocentio PP. XIII litteris Cæſar. Majeſtat. Caroli VI Romanorum electi imperatoris, & Eliſabethæ imperatricis, nec non ſereniſſimi Poloniæ regis, nonnullorum Eminorum & Rmiorum S. R. E. Cardinalium, pluriumque Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, ac Principum, quibus non minùs piè, quàm enixè ſupplicatum fuit, ut Officium S. Birgittæ, quod in univerſali Eccleſia ſub ritu ſemiduplici, & in pluribus regnis ſub ritu duplici recitatur, in poſterum ad Eccleſiam Univerſalem ſub ritu duplici extendere dignaretur, illiſque ad Sacr. Rituum Congregationem remiſſis, in eaque noviſſimè per eminentiſſimum & reverendiſſimum D. Cardinalem Ptolomæum relatis, Sacra eadem Congregatio, inſtante P. Jacobo Schechk Priore Generali Ordinis S. Birgittæ in Bavaria, Reverendiſſimoque Proſpero de Lambertinis, Archiepiſcopo Theodoſiæ, Fidei Promotore, etiam audito, cenſuit, ut ſingulis annis die 8 Octobris ab omnibus tam Sæcularibus, quàm Regularibus utriuſque ſexus, qui ad horas Canonicas tenentur, Officium prædictum ſub ritu duplici recitari, & Miſſa reſpectivè celebrari poſſit. Si ſanctiſſimo D. N. viſum fuerit. Die 26 Auguſti 1724. D

E

Et facta per me ſecretarium Sanctiſſimo D. N. de prædictis relatione, Sanctitas ſua benignè annuit: Die 2 Septembris ejuſdem anni 1724.

F. Card. Paulutius Præf.

Loco ✠ ſigilli.

Nicolaus Maria Tedeſchi Archiepiſcopus Apamenus Sac. Rit. Congreg. Secr.

præſulum aut variorum rogatu: Officium novum

472 *Memoratus in Innocentii diplomate P. Jacobus Schechk, Ordinis S. Salvatoris ſen* S. Birgittæ *Prior & confeſſor generalis in ſuo libello de Templo & monaſterio S. Altonis in Bavaria Superiore, anno* 1730 *edito, pag.* 58 *quoſdam è principibus viris, qui pro elevando ritu Officii* S. Birgittæ *per univerſam Eccleſiam litteras ſcripſere, recenſet; Magnum videlicet Hetruriæ ducem; Eyſtadienſem, Spirenſem, Paſſavienſem, Friſingenſem, Monaſterienſem & Conſtantienſem, epiſcopos; Salisburgenſem, Pragenſem, Viennenſem, & Florentinum, archiepiſcopos. Cùm porrò Innocentius, Officium* S. Birgittæ *in pluribus etiam regnis fuiſſe ritu duplici recitatum, nit, id de regnis Septemtrionalibus ac maximè de regno Sueciæ dictum accipe. Anno* 1616 *ſacra rituum Congregatio, ut novum* S. Birgittæ *Officium cum oblatis vis, ut olim recitari in Suecia conſueverat, recitaretur etiam in Polonia tum à Suecis, tum à Polonis, conceſſit ad regis Sigiſmundi preces, cujus tunc erant Polonia & Suecia regna.*

in ejus honorem per Octavam

473 *Prodiit id typis Plantinianis anno* 1651 *inter cetera Patronorum regni Suecici Officia propria ad diem* VIII *Octobris. Lectiones ſecundi Nocturni habet eaſdem, quas modò ad diem eumdem exhibet Breviarium Romanum. Propria illi ſunt in primis Hymnus in Veſperis hujuſmodi:*

Hora conſurgit aurea;
Lux abſque nube rutilat;
Regna gaudent ætherea,
Mundus applaudens jubilat.
Nam decor regni Sueciæ,
Birgitta clari germinis,
Clara jam videt facie

Splen-

Digitized by Google

A Splendorem veri luminis.
Ex fructuosa vinea
Virga processit gracilis,
In ætate virginea
Pulchræ Rebeccæ similis.
Spicas virtutum colligit
Ruth post terga metentium,
Quarum se granis reficit
Intra terram viventium.
Amatrix innocentiæ
Castum ducens jejunium,
Cor dedit sapientiæ,
Vanum postponens gaudium.
Jesu, nostra redemptio
Fac nos in regnis cœlicis
Huius patronæ merito
Sanctorum frui gaudiis. Amen.

474 *Antiphona ad Magnificat in primis Vesperis sic habet:* Birgitta, Christi famula, fidelis in officio, tu felix Anna vidua, templi vacans servitio, Rachel amore fervida, Jacob placens consortio, salus ægrotis placida, devotis consolatio, splendens justorum semita, mœstorum recreatio, fiat per tua merita grata nostra devotio; quæ referas abscondita, nos offer lucis radio. *Oratio eadem est, quæ in Breviario Romano. Tertii Nocturni Lectio petitur ex Evangelio Matthæi cap.* XI: In illo tempore respondens Jesus dixit: Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelâsti ea parvulis & reliqua: *Sequitur pars homiliæ sancti Hilarii episcopi in idem Evangelium. Responsorium Lectionis septimæ talis est:* O facies Moysaica, solis coruscans radiis, sanctitate magnifica, magnis clarens prodigiis, in requie pacifica Sponsi fruens encæniis. *Versus:* O fœmina mirifica, continuis lætifica servos tuos præsidiis. In requie. *Responsorium Lectionis octavæ:* O Canalem mundissimum, per quem de cœli cardine fluit, ut ros, eloquium ignitum sancto flumine, mentes inflammans hominum interiori lumine. *Versus:* Ora, Birgitta, Dominum, ut nos post vitæ terminum cœlorum locet agmine. Mentes. Gloria Patri. Mentes.

à Suecis Polonisque

B

475 *Hymnus ad laudes:*

recitandus:

C Cœli perornat gaudia,
Causam præstat lætitiæ
Birgitta rosa fulgida,
Pax & decus Ostgothiæ.
Beata pauper spiritu,
Palmas extendens pauperi,
Læto vultûs intuitu
Manum porrexit inopi.
Soluto matrimonio,
Postquam vir mundo moritur,
Devoti cordis osculo
Christum sponsum amplectitur.
Sponsus dilectam suscitat,
Veni, vocans, ad Libanum:
Surgit amica, properat,
Regalem petens thalamum.
Montes petit aromatum
Hæc affluens deliciis,
Donis plena charismatum
Vitam servat à vitiis.
Jesu, nostra redemptio,
Fac nos in regnis cœlicis
Hujus patronæ merito
Sanctorum frui gaudiis. Amen.

Antiphona ad Benedictus: Coronâ Sponsa præ-

dita, præsentatâ per Virginem, plebem devotam visita, tuam rege progeniem, umbram mortis illumina, noctis aufer caliginem, pedes nostros justifica in pacis pulchritudinem. *In secundis Vesperis Antiphona ad Magnificat:* Vale suavis musica, demulcens aures principum: tu Gedeonis buccina, castra deterrens hostium: tu dulcis tympanistria, corda movens fidelium: converte mater inclyta luctum in nostrum gaudium.

AUCTORE J. B.

476 *De cultu sacro, quem* Birgittæ *sanctitati haud immeritò Ecclesia exhibet, jam satis dictum existimo: Iubet itaque, priusquam Commentario huic finem imponam, pauca quoque de ejusdem reliquiis, quæ hinc inde memorata inveni, lectori hic exhibere. In monasterio Panisperna Romæ, ubi primùm tumulata fuit, reliquiarum* S. Birgittæ *partem remansisse; alteram verò Româ anno* 1374 *in Sueciam transportatam, & in monasterio Vastenensi fuisse depositam in superioribus dictum est. Hic in honore semper habita fuerunt, donec in Suecia Catholica avitaque religio florvit: hinc pariter per varias orbis Catholici regiones fuêre dispersæ.* B *Peculiaria quædam hisce de rebus anno* 1714 *illustris Baro de Sparwenfeldt ad majores nostros perscripsit, quorum hæc ferè sunt præcipua capita, hausta, ut scribit, ex archivis Suecicis, & libris Mss. Vastenensibus.* S. Birgittæ *ossa anno* 1374 *primùm Vastenæ terræ mandata, data priùs ab Alberto rege, episcopis & regni Suecia senatoribus è civitate Orebroensi anno* 1379 *die* XVIII *Januarii ad Urbanum Pontificem litteris, è priori loco per Albertum regem eruta fuerunt anno* 1381 *& scrinio honoris causâ inclusa, testibus, inquit, litteris reginæ Margaretæ ad Urbanum Papam, & Vastenensis abbatissæ & conventûs ad Bonifacium Papam, quas exhibet Registrum chartaceum pag.* 53.

Reliquiarum ejus

477 *Diarium Vastenense, seu Thorirus Andreæ ad annum* 1381 *obitum S. Catharinæ,* Birgittæ *filiæ, unicè memorat, nec alibi reliquiarum* S. Birgittæ, *regis Alberti operâ in scrinium honoris causâ illatarum, mentionem facit, nisi ad annum* 1393, *quo cùm jam in vivis esse desisset Birgerus,* S. Birgittæ *filius, quem matris suæ reliquiarum in scrinium illationi adstitisse, scripsit Margareta Vastenensis abbatissa: hujus verba num.* 76 *commentarii hujus de prima reliquiarum* S. Birgittæ *in monasterium Vastenense receptione, anno* 1374 *facta, interpretanda putavi, nescius tum earum, quæ anno* 1381 *de Sancta reliquiis per Albertum facta fuerant: itaque ex Sparwenfeldio commissum errorem corriges, & anno* 1374 *annum potius* 1381 *substitues, quo adhuc vixisse Birgerum, liquet ex Diario Vastenensi ad annum* 1391, *qui Birgero supremus fuit: sed modo Sparwenfeldium perrò audiamus. Insigni prorsus pompa* S. Birgittæ, *in numerum Sanctorum jam antè relatæ, reliquias fuisse anno* 1393 *die* XXVIII *Maii Vastenæ circumlatas, ait, qua de re quoque actum est suprà num.* 454 *& seq. Decennio verò post scrinium magnificum ex argento inaurato continendis* S. Birgittæ *reliquiis fabrefactum fuit, de quo vide dicta num.* 468: *id porrò, ut addit Sparwenfeldius, anno* 1575 *Joannes, Suecia rex, ut ex eo, re exigente necessitate, numeta cuderetur, auferri, sed sexennio post alterum fieri prorsus simile jussit.*

à monasterio Vastenensi

478 *Ex quo autem propagari Ordo Birgittinus cœpit, quaquaversum quoque* S. Birgittæ *reli-*

in variis locis dispersæ.

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

liquiarum portiones varia è Vaſtenenſi monaſterio demigrârunt, certantibus novorum monaſteriorum incolis, ut ne omni fundatricis ſuæ ſacro pignore carerent: ex Birgittæ *reliquiis obtinuiſſe aliquid ſcribit, monaſterium Vallis gratiæ in Finlandia, anno 1441 fundatum, Houſogenſe (ſitè Huſwuto propè Aſlogam, de quo Diarium Vaſtenenſe ad annum 1448) Muncaliveuſe in Norvegia, Marienbodenſe & Marienſtadenſe in Dania, aliaque in Anglia, Flandria, Bavaria, Magnipoli, Pomerania, Pruſſia, Ruſſia, Lithuania, Polonia, & Paradiſi monaſterium in Tuſcia. Lincopiæ in Suecia ſervatum fuit os brachii & articulus digiti in eccleſia cathedrali. Ex iiſdem obtinuerunt Rudolphus, Saxoniæ & Luneburgi dux, comes & elector Palatinus, qui ſacellum* S. Birgittæ *ſacrum in territorio Brandeburgenſi condi juſſit, in quo, quas, ſcriptis anno 1402 litteris, obtinuerat,* S. Birgittæ *reliquias collocavit; Nurembergenſes anno 1407, Brandeburgicus epiſcopus Henricus, Henricus item Angliæ rex &c: quorum litteras autographas in archivis Suecicis ſervari Sparwenfeldius affirmat. His idem addit ſanctimoniales Gedanenſes, Jacobum (Palladinum) archiepiſcopum Florentinum, Benedictinos Moguntinos &c.*

B

479 *Regis Sigiſmundi tempore, ſub principe Carolo IX devaſtato Vaſtenenſi monaſterio, expulſiſque anno 1595 monachis, Magnus Abraham, Upſalienſis dictus archiepiſcopus, Vaſtenenſes reliquias omnes ſuſtulit, quæ omnes tumultuariè & clàm, ne eas unquam Catholici invenirent, in cœmeterio Vaſtenenſi defoſſæ fuerunt. Sigiſmundus ante pugnam, quam anno 1598 cum Carolo IX prope Lincopiam iniit, Vaſtenam miſerat, qui defoſſas humi reliquias perquirerent, ſed fruſtra. Anno autem 1599 Carolus IX, jam rex Suecia factus, inquiri in reliquias* SS. Birgittæ, *Catharinæ & Ingridis in cœmeterio Vaſtenenſi juſſit, inventaſque clam omnibus, ne quiſquam eas eruere, in caſtro Vaſtenenſi occultari præcepit. Verùm non in eo ſolùm caſtro, ſed & alibi ea, ut apparet, tempeſtate,* S. Birgittæ *reliquias defoſſas fuiſſe, neceſſe eſt: nam, ut in iiſdem litteris narrare Sparwenfeldius pergit, agricola ſolum exercens prope Lincopiam anno 1678 ſeu aratro ſeu ligone in quodam conſulis Lincopienſis fundo cimelia quædam ex argento fabrefacta detexit: quædam liquefecit faber argentarius; quædam verò integra conſervata fuerunt.*

& varia

C

480 *In his verò, quæ integrè ſervata ſunt, fuêre brachia duo argentea, auro oblita, hieroteca (ſervando Corpori Domini ſacroſancto deſtinata) pulcherrima, calix, patena, & exigua ex argento deaurato S. Catharinæ ſtatua; quæ omnia pretio ſibi comparâſſe Carolum XI anno 168... ſervarique ait in caſtro & ædibus regiis: è binis autem brachiis argenteis alterum os S. Æſchili, alterum os brachii* S. Birgittæ *continebat, prout eorum inſcriptiones indicabant: poſtremum hoc, naturalem magnitudinem exæquans, tibiam minorem & os brachii* S. Birgittæ *per puram denſamque cryſtallum conſpiciendas continebat: inſcriptio verò, quantùm eam pro characterum difficultate legere Sparwenfeldius potuit, ita ſeſe ferè habebat:* Miſtica Birgittæ tua perfer ariſta triſtes; Birgittæ lacertus nos ducat & iſte; pro nobis ora Birgitta patrona de inſuper vita: *è quibus ſanè verbis ſenſum exprimere, qui paulò tolerabilis ſit, perquàm diffi-*

In Suecia ſervat

D

cile eſt. Addit denique, in eodem argenteo brachio incluſum eſſe articulum digiti præter reliquias jam memoratas. Atque hæc quidem de S. Birgittæ *in Suecia reliquiis docere nos non eſt gravatus, quod non ſine grati animi teſtificatione dictum ſit, illuſtris varo de Sparwenfeldt: ſerventurne hodieque omnes iſtæ in Suecia* S. Birgittæ *reliquiæ, dicendo non ſum.*

caput in Gallia.

481 *Nulla porrò apud Sparwenfeldium capitis* S. Birgittæ *mentio eſt: caput ejus, vel certè aliquot ejuſdem oſſa ſervari, ac cultu ſacro honorari in eccleſia vici Courſon, in Burgundia ſiti, & ſex leucis Autiſſiodoro diſtantis, docuit nos P. Gabriel Brotier, edito nuper, notis illuſtrato, continuatoque Tacito orbi litterario notus, & eorum, quæ ad nos hac de re perſcripſit, teſtis oculatus. Collocata ſunt, inquit,* S. Birgittæ *reliquiæ in ſupradicta eccleſia parœciali ad cornu Evangelii, & in theca, ferreis claſtris ſepta, incluſa. Subtus verò nigro marmori, ſed verbis Gallicis concepta, hujuſmodi inſcriptio legitur:* Conditur hac theca caput S. Birgittæ (*Gallicè* S. Brigitte) viduæ è regum Suecicorum ſanguine, in Galliam die duodecimo Auguſti anni MDCLIII operâ domini de la Thuilerie, equitis & comitis de Courſon, regis ad Sueciæ reginam (*Chriſtinam*) legati extraordinarii deportatum, eidemque à ſupradicta regina ſecundùm epiſcopatûs Autiſſiodorenſis monumenta dono datum. *Inſcriptionem hanc, prout verbis Gallicis concepta erat, ipſemet, quem ſupra nominavi, Gabriel Brotier deſcripſit, ſimulque nos monuit caſtri, vicique* Courſon *dominium penes familiam domini de la Thuilerie haud amplius eſſe.*

E

aliæque alibi ſervatæ reliquiæ.

482 *Lancellotus lib. 2 Hiſtoriæ Olivetanæ, in monaſterio Quartano prope Gennam ſervari aureum vaſculum ſcribit, continens membraneum involucrum, cui charactere antiquo hæc verba inſcripta ſunt:* Digitus S. Brigidæ habitus ab epiſcopo Alfonſo, hujus monaſterii fundatore, *& ſanctæ Viduæ familiari. Maſinius in ſua Bononia perluſtrata ad diem* VIII *Octobris meminit reliquiarum in S. Stephani ſervatarum, verùm quales ea ſint, non exponit. Gelenius de Colonia Agrippinenſi Magnitudine lib. 3 Syntagmate 75 pag. 587 Theſauro ſacro Virginum conventualium tertiæ Regulæ S. Franciſci adſcribit reliquias aliquas* S. Birgittæ. *Rayſſius ſcribit pag. 199,* S. Birgittæ *chlamydem ſervari Brugis in S. Donatiani cathedrali eccleſia, ac os unum Rutilia pag. 456. Ex Miraculis* S. Birgittæ, *Neapoli factis & infrà edendis conſtat, portionem ejuſdem reliquiarum non diu poſt ejus obitum habuiſſe Antonium de Carlecto, ſanctæ Viduæ olim familiarem: Beyerlinck in Theatro vitæ humanæ ad vocem,* Reliquiæ, *inter cimelia ſacra eccleſia S. Mariæ de Sapientia Neapoli* S. Birgittæ *reliquias numerat.*

F

VITA

Digitized by Google

A

VITA

S. BIRGITTÆ a,

Auctore Birgero, archiepiſcopo Upſalenſi b.

PROLOGUS.

Author S. Birgittam ſecundum tripliceм ſtatum generatum predicat. c

Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter *c*. Tripliciter ſol exurens montes, & radios igneos exſufflans, alma mater eſt Eccleſia, quæ ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, illius virtute, cujus oculi multò plùs lucidiores ſunt ſuper ſolem, montes in circuitu ejus, piæ videlicet adoptionis ſuæ filios ſuper altitudinem terræ ad dulcedinem patriæ cœleſtis elevatos, tribus ordinibus ſeu ſtatibus, virginum ſcilicet, continencium & conjugatorum, quaſi triplici funiculo, qui difficilè rumpitur, pulchrificat & decorat. Quibus corda & corporæ fidelium, igne ſancti Spiritus exuſta, in camino caſtitatis, & continentiæ decoquuntur. Hi ſunt tres ordines lapidum politorum, quibus Salomon pacificus Chriſtus Jeſus ſanctificium ſuum in terra, quam fundavit in ſecula, pulcherrimè decoravit. Iſti ſunt tres greges, qui in militante Eccleſia juxta puteum aquarum vivencium aquis ſapientiæ ſalutaris velut in abyſſo multa dulciter adaquantur. Hee ſunt tres propagines in una vite, qui eſt Chriſtus, creſcentes paulatim in gemmas geminæ caritatis. Hee ſunt gemmæ pretioſiſſime, quibus veri David dyadema regium perornatur. Hæc ſunt tria, quæ ſecundùm Salomonis ſententiam bene gradiuntur. Dum ſacræ Virgines & Vidue ſancte, nec non caſtum amantes conjugium, ſpretis concupiſcentiis carnis, de virtute in virtutem gradatim incedunt, donec finaliter videant regnum Dei. Non ſolùm enim Virgines, & continentes, verùm etiam Conjugati per fidem ſanctam, & operationem bonam placentes Deo ad æternam merentur beatitudinem pervenire. Inter alia autem ſancte matris Eccleſie membra fuit venerabilis domina beata Birgitta, ſponſa electa & filia gratiſſima Jeſu Chriſti, que etiam altera ſacra tria ſata ſimile commiſcuit. Per hunc triplicem ſtatum ne illius dominici ſeminis fructum triceſimum, ſexageſimum ſcilicet & centeſimum iis tribus ſtatibus debitum perderet in ſe nobiliter repreſentans. Propter quod congruè mater Eccleſia ipſam deſcribit tripliciter commendandam. Hæc eſt namque, que ingreſſu Virginalis excellentie delectabilis, quæ in progreſſu conjugalis pudicitie venerabilis, & in progreſſu vidualis continencie fuit immobiliter perſeverans. Hæc in ſtatu incipiencium gracioſa, in ſtatu proficientium fructuoſa, & in ſtatu perſeverancium deſcribitur glorioſa. Iſta eſt mulier à Salvatore in Euangelio deſcripta, quæ acceptum fermentum abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum; cum ardentiſſimo deſiderio in Deum totaliter ſuccenſa, dilectionem, quæ in mente noſtra recondita, tam diu fervere debet, & creſcere, donec totam mentem in ſui perfectionem commutet, in tribus præceptis dominicis tenuit abſconditam, Dominum Deum ſuum ex toto corde, ex tota anima, & tota mente ferventiſſimè diligendo. Hæc eſt, quæ poſt diem tercium præſentis ſeculi Jordanem tranſiens, ad poſſidendam terram cum hiis, qui vocati ſunt, ut eterno hereditatis promiſſionem accipiant, per tres portas, quæ ſunt fides, ſpes & caritas, ad interius atrium celeſtis Jheruſalem congaudens introivit. De ipſius igitur vitâ, virtutum odoribus plenâ, ſecundum præſcriptum ordinem, nec non de fide dignis miraculis, quæ Sponſus cœleſtis ad Sponſæ ſuæ ſanctitatis evidenciam operari dignatus eſt, ſimplici ſtilo, & utinam legentibus non ingrato, aliqua ſcribere curavimus ad honorem & gloriam Salvatoris *d*.

B C D

A. Birgero.

d

E

ANNOTATA.

a *Erutam è tenebris ad nos miſit P. Michaël van der Ketten Ordinis Birgittini, Prior Calcarienſis in Clivia, qui eam ex apographo, circa medium ſeculum decimum ſextum exarato, tranſcribi curavit.*

b *Sedem Upſalenſem tenuit ab anno circiter 1366 uſque ad annum 1383: æqualis itaque fuit S. Birgittæ, non procul Upſaliâ natæ; atque adeò credi debet fuiſſe de S. Birgittæ rebus probè inſtructus. Eſt, qui putet, Birgerum hymnum dumtaxat in ejus laudem, conſcripſiſſe, non fuſiorem ejuſdem Vitam: ſed hunc numm. 15 & 16 Commentarii refutatum habes.*

c *Textus hic, è lib. Proverb. cap. 22 ℣. 20 tranſcriptus, & Birgeri Prologo* additus eſt *à P. Dominico Valck, olim monaſterii Marienboomenſis ſacerdote, ut habent Notitiæ, quas olim ad Majores noſtros miſit P. van der Ketten.*

d *Sequuntur in apographo noſtro verba hæc:* Explicit Prologus. Incipit Legenda de B. Birgitta per reverendum patrem D. Birgerum archiepiſcopum Upſalenſem compilata.

F

CAPUT I.

Status S. Birgitta virgineus.

S. Birgittæ à majoribus. a b c

BEata Birgitta *a*, in Regno Swecie oriunda *b*, non ſolum juxta revelationem, divinitus ſibi factam, ex Sanctorum ibidem Regum progenie *c*, qui ſuis ſanctis promeruerunt meritis, ut magnificaret Dominus miſericordiam ſuam cum illa, illuſtrem duxit originem, verùm etiam de nobilibus devotiſque progenitoribus & parentibus *d*. Omnis ſiquidem ejus cognatio, & generatio, ſicut Tobiæ, in bona vita, & ſancta converſatione permanſit, ita ut accepti eſſent tam Deo, quàm hominibus, & omnibus habitantibus terram. Nam avus, proavus, & attavus patris ſui, exemplo Abrahæ & aliorum antiquorum patrum, qui peregrinabantur à Deo in hoc mundo, quamvis eſſent divites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes, pacificantes in Domino domibus ſuis, Sacramenta tamen Paſſionis Dominicæ ad memoriam reducentes, peregrinationem ſuam uſque in civitatem ſanctam Jeruſalem & alia loca, quæ Chriſtus Jeſus

d

Digitized by Google

A. Birgero.

sua corporali mirificavit præsentia, non sine magnis laboribus feliciter perduxerunt. Quorum Dominus introitum & exitum misericorditer custodivit.

pietate & regio sanguine consp[icua],

2 Horum vestigiis pater ejus inhærens, multa loca Sanctorum scilicet beati Jacobi *e*, & alia citra mare meridianum *f* devotissimè visitavit. Paratus ulteriùs ire ad terram Sanctam, nisi Apostolicæ Sedis consilium ex rationabilibus causis obstetisset. Ipse etiam omni die Veneris peccata sua consuevit humiliter confiteri. Sæpissimè proferens verba ista. Sic me die Veneris præparare volo ad Deum, ut quicquid ceteris diebus mihi dederit, ferre æquanimiter sim paratus. Illud memorans Sapientis: Ne glorieris, in crastinum differendo penitenciam, ignorans, quid superventura pariet tibi dies. Quod simili modo filius suus *g* omnibus diebus vite sue fideliter servavit, corpus suum post confessionem secretè flagellis acerrimis verberando, ut in flagello paratus Christum flagellatum in suo glorificaret corpore, & cum viciis & concupiscenciis jugiter crucifigeret carnem suam.

B Mater similiter hujus glorioſæ Dominæ nobilis extitit, & devota. Cujus pater *h*, cum de semine regio esset natus, decorem domûs Dei diligens pluribus fundatis Ecclesiis & monasteriis *i*, ipsis juxta magnificentiam suam ampliſſimos reddidit dotis nomine constituit & donavit.

non absque prodigiis

3 Cùm autem quadam die uxor *k* ejus devocionem mentis occultans, ac secundum nobilitatem suam, & consuetudinem nobilium incedens, ut omnis gloria ejus ab intus in fymbrys aureis: soli Deo placeret, à quadam moniali quasi superba despiceretur. Statim sequenti nocte cùm dicta monialis obdormivisset, apparuit ei persona *l* mirabilis vultu, dicens: Cur detraxisti ancillæ meæ, dicendo eam superbam esse, quod tamen non est verum; de ipsa enim unam filiam faciam procedere, cum qua statuam pactum meum, tantam ei tribuendo gratiam, ut universæ naciones non sufficiant admirari. O inscrutabilis Sapientia Dei, qui humilitatem ancillæ suæ clementer respexit, & tam in ea, quàm in Filia implere voluit, quæ olim suis fidelibus promiserat per Prophetam: Feriam, inquiens, vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fidelis *m*. Non miretur ergo quispiam fidelium, C si justorum radix ad tantam profecit gloriam, ut tantam Sanctam futuris temporibus produceret. Quæ se quasi malus in montis vertice ad arcem erigeret sanctitatis. Egressus namque Sponsæ Dei fuit quasi diluculum divinitus præparatus.

mata,

4 Nam cùm adhuc in matris gestaretur utero, contigit matrem in quodam sinu maris *n* pati naufragium, & cùm multi promiscui sexus essent submersi, dux regni *o* videns ipsam in periculo constitutam, omnibus modis, quibus potuit, eam vivam ad litus perduxit: sed miro modo ipsa nocte astitit matri persona vestitu fulgenti, dicens: Salvata es propter bonum, quod habes in utero, nutri illud cum caritate Dei; quia tibi à Deo specialiter est donatum. Felix mater, quæ dono nobilissime prolis, sicut beatus Paulus, à profundo pelagi liberatur. Natâ verò puellâ, sacerdos quidam parochialis *p* viciniorum Ecclesiæ, vitæ approbatæ & ætatis provecte *q* vidit inter orationes suas nocte nubem lucidam, & in nube sedentem virginem, habentem librum in manu sua. Cui admiranti vox quædam ei respondens ait, Nata est Birgero filia, cujus vox audietur per mundum futurum: namque erat, ut per eam, sicuti per Moysen, in nube dominus populo suo loqueretur. Et vox ejus, tanquam vox aquarum multarum & tonitrui magni, terræ finibus audietur. Cùm autem ætate & gratiâ proficeret, ferè per triennium quasi elinguis obmutuit, & os suum non aperuit ad loquendum: in fine verò triennium* adeò plenè usum obtinuit loquendi, quòd jam non more loqueretur infantium, sed contrà tantæ ætatis naturam perfectissimè resonaret. O miranda divinæ sapientiæ dispensatio! quæ os aperit mutorum, & linguas infancium facit disertas, ut ex ore infancium & lactencium perficiat sibi laudem. D

* triennii

facta septennis in visione coronatur:

5 Interea pia mater ejus omnibus operibus virtuosis, & eleëmosynis, sicut altera Tabita, plena, graviter ægrotavit. Quæ aliquibus diebus antè obitum suum præscivit & prædixit. Cùm itaque jam egressura esset de corpore, & animo revolveret, quod spes, quæ diu differtur, affligit animam, virum suum & alios de transitu suo dolentes, viriliter sic affatur: Quid doletis. Sufficit huc usque vixisse; gaudendum est autem, quòd jam ad potenciorem Dominum sum vocata. Sicque valedicens omnibus in Domino requievit *r*. Mortua igitur matre, Virgo Dei amabilis matertere suæ *s*, magne prudentie domine & devote, à patre traditur nutrienda. Cúmque septimum jam attigisset annum, ut ex jocundis principiis jocondior rei expectaretur eventus. Vidit ex opposito lecti sui altare, & dominam super illud vestibus fulgidis sedentem, & habentem in manu sua coronam, que dixit: Birgitta veni: illa autem hoc audiens surrexit de lecto, currens ad altare. Cui dixit domina: Vis ne habere istam coronam? Illi verò annuenti imposuit coronam capiti suo, ita quòd sensit, quasi circulum corone tegere caput suum; rediens autem ad lectum, vilio illa disparuit, quam tamen nunquam poterat oblivisci, nec mirum; signum enim fuit, quòd altare fieret holocausti, in quo ignis divine caritatis semper arderet. Et Sponsus suus Christus sibi coronam immarcessibilem, & incontaminatam in cœlestibus conservaret. E

r

s

decennis verò erga Christum patientem mirè afficitur,

6 Post hæc circa decimum etatis sue annum, velut lilium mundissimum, tocius honestatis candorem continens, & à mortalitatis radice ad cœlestem pulchritudinem consurgens, mundiciam cordis & corporis quasi thesaurum absconditum custodivit, similis in hoc Sare, Rachaëlis filiæ, que dicebat: Tu scis, Domine, quòd nunquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia, nunquam cum ludentibus miscui me, neque cum hiis, qui in levitate ambulant, participem me præbui. Habundavit in ea tocius forma virtutis, sobrietas cum modestia, simplicitas cum verecundia, humilitas cum obedientia, speciositas in conscientia, hylaritas in pacienca & caritas indefessa. Propter hec ergò & hiis similia Sponsa Dei, quasi inauris aurea, & margarita fulgens omnium oculis gracioſa ab omnibus amabatur. Verùm, quia necesse erat, ut aquila grandis ad alta provolans in arduis poneret nidum suum; ideò virgo Christo devota, cùm quadam die in ecclesia de Passione Christi audiret prædicari, ipsam devotè scribens in tabulis cordis sui, statim nocte sequenti vidit Christum, quasi eâdem horâ crucifixum, & dicentem: Taliter sum plagatus. Illa verò putans, hoc recenter F

Digitized by Google

A ter factum esse, respondit in spiritu Domino: O Domine, quis fecit tibi istud? Respondit Christus: Qui me contemnunt & negligunt caritatem meam. Tunc illa rediens ad seipsam tantùm affecta fuit ab illa die ad Passionem Christi, ut rarò sine lacrymis ad memoriam reduceret mysteria Passionis. Dulce etenim sibi erat cogitare de Sponsi vulneribus, ut aliquando in fletibus & mens accensa compungeretur, & inter lacrymas sublevata, Angelorum cibo, verâ videlicet sapientiâ, quantò dulciùs, tantò avidiùs pasceretur.

ac biennio post visitatur à B. Virgine. 7 Superveniente insuper anno ætatis suæ duodecimo, cùm unâ dierum vas admirabile & opus excelsi beata Birgitta, cùm puellis coevis operi plumario *t* intenderet & multum anxiaretur animo, quòd opus suum ad votum facere nequiret, mentis oculos ad eum, qui sanctus est in omnibus operibus suis, attenciùs erigebat, & ecce matertera sua domum, in qua sedebat, ingressa, illo ordinante, cujus opera magna sunt, & exquisita in omnes voluntates ejus; vidit virginem quandam ignotam contrà sedentem sibi, & facientem opus cum ea. Cumque B ad introitum suum virgo illa disparuisset, quæsivit, quæ illa esset puella, quæ sibi in faciendo opere consedisset. Respondet Sponsa gratissima, neminem se vidisse. Sed quia matertera ita subtiliter opus factum invenit, ut cernentibus daretur intelligi, non opus tam tenere ætatis esse; sed in oculis omnium mirabiliter à Domino factum fore; idcirco matertera sua opus prædictum inter reliquias suas fideliter reservavit.

nocte orationi instanti divinitus defenditur à plagis. 8 Considerans post hæc Puella illustris; quòd si oratio pura & casta fuerit, celos penetrans vacua non redibit. Nocte quadam, aliis puellis dormientibus, ut in silencio & spe Domino fervenciùs serviret, ac in frigore & nuditate affligeret corpus suum, nuda de lecto exiliens ante lectum crucifixum cum lacrymis adoravit. Quod matertera, cubiculum virginum latenter ingressa, ultra modum admirans, & levitatem Virginis esse credens, jussit auferri * virgam, cujus metu adolescentulam corrigeret viam suam, quam cùm matertera supra dorsum Virginis cepisset extendere, adeò in minuta frusta extitit comminuta, quòd ipsa vehementer admirata, dixit: Quid fecisti, Birgitta? Nunquid docuerunt te mulieres aliquas fallaces orationes? C Respondit virgo cum lacrymis dicens: Non, Domina mea, sed surrexi de lecto, ut laudarem eum, qui me semper solet adjuvare. Cui matertera: Quis, inquit, est ille? Virgo ait: Crucifixus, quem nuper vidi. Ex illa autem die cepit eam matertera arciùs diligere, & fervenciùs venerari, intelligens, ipsam talia non ab homine neque secundum hominem, sed à Christo, qui docet hominem scientiam, celitus didicisse.

& frustra terretur à demone. 9 Non longè post cùm Virgo nobilis quadam vice luderet cum puellis, dyabolus, qui semper primordia bona & rudimenta virtutum in ipso ortu festinat extinguere, sciens, quòd, eâ fundatâ, non possit subvertere, Virgini apparet, quasi habens centum manus & pedes & in omnibus difformissimus, terrens eam, quæ perterrita cucurrit ad lectum suum, crucifixo humiliter se commendans. Ubi iterum dyabolus ei apparens dixit: Nihil possum facere, nisi permiserit crucifixus. O fidelis Dominus in omnibus verbis suis, qui non paciebatur eam tentari supra id, quod potuit; sed fecit cum temptacione etiam proventum, ut posset in ætate tam tenera sustinere. Quod post aliquos annos matertera audiens præcepit ei, ut visa silentio tegeret, & in Domino Deo suo spem suam poneret, Christum super omnia diligendo; sciens, quòd vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine temptacione, ut sibi quisque innotescit nisi temptatus, nec potest coronari, nisi vicerit, nec vincere, nisi certaverit, nec certare nisi temptaciones habuerit inimici. A. Birgerо.

ANNOTATA.

a *Sic à Birgero, patre suo, dicta fuit vero nomine; quamquam* & Brigitta, & Brigida, *minùs tamen accuratè, haud rarò appellata inveniatur.*

b *Suecia universa pars est Suconia: in hac rursum sita sunt Vestmannia, Dalecarlia, Nericia, Sudermannia, & Uplandia, in qua postrema mundo data est* S. Birgitta, *in prædio paterno Finstada, non procul Upsalia, civitate olim archiepiscopali & regum Suecicorum sede, dicta.* B

c *De regio ejus genere fusè disserui* § 111 *Commentarii previi, quem consule.*

d *Patrem habuit* Birgerum *nomine, Petri filium, Uplandiæ legiferum, seu judicem; non tamen dominum & stricti nominis principem: matrem Ingebergem, seu Ingebürgem; quam* Sigridem, *aviam* S. Birgittæ *maternam cum ejus matre, ut apparet, confundentes, perperam multi appellárunt. Videsis hac de re dicta numm.* 37 & 38 *Comment. prev.*

e *Nimirum Compostella in Gallecia, Hispaniæ regno, jam olim fidelium, eò devotionis causâ peregrinari solitorum, frequenti concursu celebris.*

f *Intellige loca precipua, in quibus Sancti præ ceteris celebres maximè coluntur, & à fidelibus visitari solent, per Galliam, Italiam, Germaniam sparsa, qua Sueciam inter & mare Mediterraneum sita sunt.*

g *Nomine* Israël, *de quo plura sunt dicta numm.* 39 & 40 *Commentarii previi; uti & de ceteris* S. Birgittæ *fratribus & sororibus, Petro, Benedicto, Ingride, Margaretâ & Catharina.*

h *Nempe* Birgittæ, *seu Birgeri.*

i *Ex his unam nominatim exprimit in Chronico Margareta, abbatissa Vastenensis, num.* 35 *Comment. prev. laudata, scilicet monasterium Skeo, quod virginum Cisterciensium sui ad Suecie lacum,* Meler *dictum.*

k *Ingeborgis seu Ingebürgis; de qua hic ad lit.* d.

l *Qua; non B. Virgo, sed Christus potiùs fuisse videtur ex Margareta abbatissa, num.* 49 *Comment. prev. laudata.*

m *Isaia cap.* 55, ℣. 3: *sed legitur isthic:* Misericordias David fideles.

n *Ad littora Oelandiæ, maris Baltici insulæ, non procul Calmariâ, Smalandiæ oppido.*

o *Ericus, frater Birgeri, regis Suecie, à quo dein Nicopia in Sudermannia fame exstitit.*

p *Alibi is fuisse legitur Hemmingus, fatius dein episcopus Aboënsis: fuerimne plures hujus nominis Aboënses episcopi, frustra indagavi: sed falli Vastenium reor, dum hunc Hemmingum,* Al-

A. Birgero. *Abœnſem epiſcopum, demortuum ſub annum* 1367, *ætatis* 70 *ſcribit. Vide lit. proximè ſeq.*

q *Cum nata ſuit* Birgitta, *ſeu ſeculi* XIV *initio, Heminingus, de quo Vaſtovius, agere tantùm potuit annum ætatis circiter* XV, *ut num.* 54 *Comm. prav. dictum eſt: huic itaque hæc Birgeri verba quadrare non poſſunt.*

r *Anno* 1310, *ut cenſet Joannes Peringskiöld in Ms.* S. Birgittæ *Genealogia.*

s *Margareta abbatiſſa Vaſtenenſis illam nuncupat* Ingridem: *alibi legitur:* Catharina, *altera* S. Birgittæ *matertera, ut num.* 60 *Comment. prav. dictum eſt.*

t Plumarium opus dicitur, quod ad modum plumarum texitur & variegatur, *inquit Cangius in Gloſſario, Gallicè* Ouvrage à ramage; *citatque hunc Chronici Farfenſis apud Muratorium Scriptt. Rer. Ital. tom.* 2, *part.* 2, *col.* 469 *locum:* In Silva-plana, ubi fuit antiquitus congregatio ancillarum, quæ opere plumario ornamenta eccleſiæ laborabant; *quod ipſum tunc forte* S. Birgitta *faciebat.*

CAPUT II.

Status S. Birgittæ conjugalis.

B

Maritæ ſuæ

A Nimadvertens exinde pater ejus, quòd Virgo tam ſpectabilis & moribus elegans veluti altera Heſter genus ſuum altiùs poſſet extollere, & quaſi fons parvus in fluvium maximum creſcens in aquas plurimas redundare. Ipſam cuidam viro *a*, juveni nobili prudenti & diviti *b*, deſponſavit. Qui non ſicut illi, qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſe & à ſua mente excludant, ſed in timore Dei, qui malum conſuevit expellere, inter ſe matrimonium contraxerunt, & contractum honeſtiſſimè ſervaverunt. Erat namque in eorum conjugio puritas intencionis, inſeparabilitas affectionis, & ſanctitas converſacionis, caſtificantes animas ſuas in obvia caritate. Illa verò Deum habens præ oculis ita voluit bonam eligere vitam, ut etiam non negligeret bonam famam. Summè cavebat, ne quis de ea ſiniſtra loqueretur, aut ne daret occaſionem aliis, ſibi in vita vel moribus detrahendi. Levitates, loca & perſonas, quibus notari poſſet, fugit, ut venenum. Conſiderans, quòd faciliùs vicia uniuſcujuſque, quàm virtutes intenduntur. Nec, quid boni quiſque geſſerit, agnoſcitur; ſed, ſi quid mali egerit, perſcrutatur. Ancillas honeſtas, & comites morigeroſos ſecum habuit, qui ſibi de converſacione bona poſſent teſtimonium perhibere. Attendens, quòd nulla res magis animos induit honeſtos & in pravum inclinabiles revocat ad rationem, quàm bonorum virorum converſatio.

a
b

C

ſibi operibus, puritati conſcientiæ, ſolicitudini,

11 Operi pro cultu divino & utilitate proximorum cum famulabus ſuis intenta fuit, ne otioſa comederet panem ſuum. Confeſſiones quoque, quæ obſtruunt os inferni & portas aperiunt paradiſi, continuè frequentabat. Eligens ſibi in confeſſorem magiſtrum quendam *c* pro ſalute animarum peritiſſimum, & devotum, cui in omnibus avidiùs obedivit; ſciens, quòd verba ſapientum ſunt ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt. Unde & ipſe confeſſor ſolebat dicere familiariter amicis ſuis. Hoc in dna Birgitta ſignum alicujus futuræ gratiæ eſt, quòd ipſa ita levia peccata plangit, ſicut alii graviſſima, & nihil in verbis ſuis dimittit aut moribus indiſcuſſum. Ne autem animum ſuum circa familiaria tantùm occuparet negocia, quin etiam in lege Domini poſſet jugiter meditari, cum Judith ſecretum cubiculum eſt ingreſſa, ubi fluctuum mitigatis motibus, quaſi in portum voluptatis deducta, lacrymis ſtratum conſcientiæ ſuæ in tantùm rigare conſuevit, ut, abſente marito, ferè totis noctibus prudenter in orationibus non ſine lacrymoſis ſingultibus vigilaret, nec corpori ſuo à genuflexionibus & diſciplinis ſecretis parcere voluit, ut corpus in ſervitutem redigeret diſciplinæ.

D

orationi, jejuniis, pauperum ſolatio & Scripturæ ſacræ ſe impendit.

12 Unde cùm ſemel in gemitibus laborans inſtanter ad Dominum oraret, ut aliquis conveniens modus orandi ſibi infunderetur, per quem Deo & beatæ Virgini poſſet cotidie ſedulum officium exhibere. Beata Virgo ſcutum orationis ejus tanquam advocata fidelis ante Filium ſuum benedictum proferens Ancillæ ſuæ deſiderium celeri effectui manſipavit. Nam quadam die, beatâ Birgittâ mirum in modum mente in cœleſtibus elevatâ, infuſa eſt ſibi oratio pulcherrima de paſſione Chriſti, nec non de vita & laude beatiſſimæ Mariæ Virginis Matris ejus, quam ita memorialiter cordi curavit tradere, ut eam poſtea legeret omni die: in cujus ſignum beata Virgo non longè pòſt apparuit ſibi dicens: Ego promerui tibi illam orationem; ideò hanc leges & conſolatione Filii mei mereberis ampliùs viſitari *d*. Jejuniis, quæ mentem ſublevant, carnem ſpiritui ſubjiciunt, concupiſcencieque nebulas diſſipant & repellunt, inſtanter quoties potuit, inſiſtebat. A culcioribus cibis & potibus occultè abſtinens, ne à marito aut ab aliis notaretur. Elemoſynas quoque fecit largiſſimas, deputatam habens domum pro pauperibus, quibus lavando eorum pedes, & eos veſtiendo ſæpiſſimè ſerviebat. Sciens, quod bona eſt oratio cum jejunio & elemoſyna magis, quàm theſauros auri cumulare. Sermones virorum approbatorum libenter audiebat, geſtaque Sanctorum, & Bibliam, quam ſibi in lingua materna ſcribi fecerat *e*, continuè relegebat; attendens, quòd cera impreſſionem recipit ex ſigillo, ita hujus vitæ mortalitas ab exemplo.

d

e

F

Adeſt in partu laboranti B. Virgo;

f

13 Cùm quodam tempore Domina venerabilis periclitaretur in partu *f*, ita quòd de vita ipſius deſperaretur, & ipſa in uberibus conſolationis beatæ Virginis ex intimo cordis affectu fiducialiùs figerat anchoram ſpei ſuæ, ſtatim in nocte, vigilantibus mulieribus & videntibus, perſona quædam ſerico albo induta, ſubitò viſa eſt ingredi ad eam, quæ ſtans ante lectum ſingula corporis jacentis membra manibus pertractabat. Omnibus igitur, qui aderant, admirantibus, & ipſa, quæ apparuerat, diſparente perſona, abſque omni difficultate protulit partum ſuum. Nec alicui vertatur in dubium, quin perſona prædicta Virgo fuit Maria, ſicut ipſa eidem beatæ declaravit poſtea dicens. Quando, inquit, difficultatem habuiſti in partu, ego Maria ad te ingreſſa ſum: ideò ingrata es, ſi non diligis me, labora igitur, ut filii tui ſint etiam mei. O miranda Virginis humilitas, quæ neminem deſpicit, & nullum in neceſſitatibus derelinquit! Felix mulier, quæ reginam cœlorum habere meruit obſtetricem; ſed feliciores filii, quos merito matris in filios adoptionis eligere voluit Mater Dei!

14

Digitized by Google

A *filiorum & mariti salutem curavit*

14 Filios quoque suos *g* & filias *h* cum magna sollicitudine & summa diligentia educavit, quos, quasi aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, unguibus correctionis & sane doctrine radiis solis justitiæ objecit, ordinans eis magistros *i*, qui ipsos in fide & moribus erudirent. Secuta in hoc consilium sapientis. Filii, inquit, si tibi fuerint, erudi illos & curva eos flectendo ad bonum à puericia eorum; & * filiæ tibi sint, serva corpus illarum & non ostendas hilarem faciem tuam ante illas *k*. Consurgensque diluculo, sicut Job, holocausta devote orationis non sine ploratu & fletibus pro singulis offerebat. Unde beatus Joannes Baptista ei apparens dixit: Quia ploràsti, quòd filius tuus *l* offendit me, non jejunans vigiliam meam, & malles eum servire mihi, quàm regem esse, ideò ego juvabo eum, & armabo armis meis. Volens autem Sponsa Deo amabilis non solùm liberos solerter educando *m* diligere, verùm etiam dilectionem ad virum ferventer extendere, ut, sicut erant duo in carne una, sic eciam essent unum in Christo per glutinum caritatis; velut turtur, qui semper idem canit, & semper idem diligit, maritum suum, in bellicis rebus strenuum, & in consilio regum peritissimum, ad Dei timorem & veneracionem solerciùs invitavit. Unde vir tam nobilis & strenuus, tante uxoris saniori ductus consilio, addiscendo legere Horas beatissimæ Virginis Mariæ & diversis pietatis operibus insistendo Deo & beate Virgini in timore sancto servire studuit, quicquid erat legis & justitiæ, quicquid morum & honestæ vitæ curans efficaciter adimplere. Sicque de eis verificari videtur id proverbium Sapientis: Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vite sue pace implebit *n*.

progrè abit ex pietate;

15 Ut autem se à vanitatibus mundi liberiùs expedirent, ac divino servicio corda sua strictiùs manciparent, sicut olim Abraham, de terra & cognatione sua ac domo propria exierunt *o*; limina glorioſi Apostoli Jacobi in Compostella *p*, in magnis laboribus & sumptibus visitantes. Peragratis igitur multorum Sanctorum locis *q*, cùm jam essent in reditu, Vir Deo devotus in Atrabato *r* cepit graviter infirmari *s*: invalescente autem infirmitate, Sponsa Dei in magna anxietate constituta per sanctum Dyonisium sic meruit consolari. Ego, inquit, sum Dyonisius *t*, qui à Roma veni ad has partes prædicare Verbum Dei *u*. Nunc ergò, quia speciali devocione dilexeras me, idcò prædico tibi, quòd Deus vult per te innotescere mundo. Et tu tradita es custodie mee, propterea juvabo te. Et hoc tibi signum, quòd vir tuus ex hac infirmitate non morietur. Unde ipsa meritò potuit dicere cum Propheta: Secundum multitudinem dolorum in corde meo consolaciones tuæ lætificaverunt animam meam.

vivo adhuc marito, monasterium ingredi statuit,

16 Nec mirum: nam post aliquos verò dies ibidem, scilicet in Atrabato, vidit mirabilia quædam, videlicet quomodo transitura esset Romam, & sanctam civitatem Jherusalem, & quomodo migratura esset de hoc sæculo. Quæ omnia Deus omnipotens misericorditer adimplevit. Post longam verò egritudinem convalescente viro, duce Domino, qui omnia dispositi suaviter, ambo ad patriam incolumes sunt reversi. Unde impletur in eis, quod dicit Sapiens: Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, & ossa illius impinguabit *x*. Consiliorantes emplum, quia omnis ponderatio non est digna continentis animæ, mutuam inter se voverunt continenciam *y* statuentes intrare monasteria ad serviendum Deo viventi omnibus diebus vitæ suæ. Unde ordinatis rebus & bonis suis, vir magnæ devocionis, & conversationis honeste, ut firmiùs in sancto perseverare posset proposito, in monasterio Alvastrensi *z* annis aliquibus morabatur *aa*. Unde tandem in senectute bona transivit feliciter ex hoc mundo *bb*.

tum etiam, cœlestibus visionibus subinde recreatâ.

17 Ipsa autem Deo & hominibus dilecta diligenter attendens, quòd, sicut naturaliter ille, qui est in profundo putei circa meridiem videt stellam, ubi ille, qui stat in superficie terræ in lumine, nullam videt stellam, sic spiritualiter, qui in profundo virtutum ponitur circa Christum, qui est mediator Dei & hominum, clariùs intuetur celestia, quàm qui mentem figit in ardorem lasciviæ hujus mundi, ad profundissimam humilitatis & innocentiæ foveam se projecit, ut altitudinem celestis dulcedinis posset subtiliùs contemplari. Unde tertio anno ante mortem viri sui humillima Virgo Maria apparuit *cc* ei dicens: Ego sum Regina miserorum. Ego tibi ostendere volo, qualis Filius meus erat in humanitate tua, & qualis, quando patiebatur in cruce. Et hoc erit tibi signum, quia venies ad loca, in quibus ego corporaliter conversabar, & ibi videbis spiritualibus oculis tuis Filium meum. O miranda pietas, cum ancilla Filii familiariter loquitur Mater Dei, ut de plenitudine ejus accipiant universi! Anno eciam quarto ante obitum viri *dd* Sanctus quidam in Regno Zweciæ nomine Botuidus *ee* apparuit Sponsæ Dei quasi in quodam mentis excessu profe-

A. BIRGERO.

y

z
aa
bb

cc

dd
ee

rens ista verba: Ego tibi promerui cum aliis Sanctis gratiam Dei scil. audire & videre spiritualia & sentire spiritum Dei, & spiritus Dei inflammabit animam tuam. Nec mirum, quia omne cor, quod Spiritus sancti tangit gratia & mansuetudinis lenitate tranquillum & zelo justitiæ fit accensum.

ANNOTATA.

a *Ulfoni, Gudmari filio.*

b *Annorum decem & octo adolescenti; cùm ipsa annorum esset circiter tredecim: genus suum ducebat ille à Philippo, Ostrogothia in Suecia duce, ut dictum est num. 65 Comment. prævii: legifer idem fuit Nericiæ, quæ Suecia propriè dicta provincia est: cujusmodi verò fuerit legiferi munus in Suecia, ibidem num. 64 dictum est. Porrò ab isto mariti sui Ulphonis munere* Birgitta Nericiæ princeps *non rarò legitur appellata.*

c *Mathiam, canonicum Lincopiensem, virum pium & eruditum, anno* 1350 *Stokholmiæ defunctum, de quo plura num. 26 Comment. prev.*

d *Orationes has, quas à B. Virgine* S. Birgittæ *revelatas volunt, vide apud Hörmann à pag.* 738. *De earum revelatione, divinitus facta, non aliter censendum videtur, quàm de ceteris revelationibus universim, de quibus vide dicta § 13 Comment. prev.*

e *Verosimiliter à Mathia, de quo hic ad lit.* c.

f *Cæcilie, filia sua ultimò genite, ut habet Vita* S. Birgittæ *abbreviata pag.* 800; *sed secundo eam loco recensent codex Wisingsburgensis, & Margareta abbatissa in Chronico.*

A. Birgero.

g *Filii ejus & Birgeri fuêre Carolus, Birgerus, Benedictus & Gudmarus.*

h *Filiæ verò Meretta, Cæcilia, S. Catharina & Ingeburgis. De S. Catharina actum est in Opere nostro tom. 3 Martii ad diem* XXIV *ejusdem mensis. De reliquis hujus fratribus & sororibus in Commentario prævio egi §§ 5 & 6; ex quibus etiam habes, falli Bailletum, cùm ait, Carolum & Birgerum mortuos fuisse, cùm ad bellum sacrum in Palæstinam irent.*

i *Ex his fuit Nicolaus Hermanni, episcopus Lincopiensis, ex Diario Vastenensi ad annum* 1391, *quo obiit.*

k *Sic ferè Ecclesiastici cap.* 6 ℣. 25 *&* 26.

l *Carolus. Vide lib.* 4 *Revelationum* S. Birgittæ *cap.* 74.

m *Quantam gesserit liberorum suorum salutis curam, docent specimina num.* 100 *& seqq. Comment. prævii memorata.*

n *Ita Ecclesiastici cap.* 26 ℣. 2; *sed pro* Sue *legitur:* Illius.

o *Cùm priùs consensu mutuo continentiæ voto se conjux uterque obstrinxisset, ut dictum est in Comment. prav. num.* 106. *Quod verò ad* B *tempus, quo id iter fuit institutum, attinet, ex dictis num.* 123 *ad annum circiter* 1340 *referendum apparet.*

p *Vide dicta in Annotatis in cap.* 1, *lit.* e.

q *Hinc collige, pios conjuges sive in itu, sive in reditu aliorum quoque Sanctorum, saltem insignium, hinc inde templa adiisse, cætumque ibi terrenas reliquias debito fuisse honore prosecutos.*

r *Belgii civitas est sub metropoli Remensi episcopalis ad Scarpam fluvium in Artesia, cujus etiam caput est.*

s *Vide num.* 127 *Comm. prav.*

t *Primus, ut creditur, Parisiensis episcopus, & martyr, de quo agetur in Opere nostro fusiùs ad diem sequentem, quem sibi sacrum habet.*

u *Consonat his Usuardus in Martyrologio ad diem* IX *Octobris:* Apud Parisium, *inquit*, natalis sanctorum martyrum Dionysii episcopi, Rustici & Eleutherii diaconi; qui beatus episcopus, à Pontifice Romano in Gallias prædicandi gratiâ directus, prætatam urbem devenit, ubi per aliquot annos commissum sibi opus ardenter prosequens, tandem à præfecto C Fescennino unà cum sociis gladio animadversus martyrium complevit.

x *Ecclesiastici cap.* 26 ℣. 16.

y *Seu potiùs initum jam antè pactum continentiæ innovârunt, ac deinceps separatim vivere, & monasterium ingredi decreverunt.*

z *Ordinis Cisterciensis, à Suerchero rege anno* 1150, *ut scribit Benzelius in Notitia monasteriorum, quæ olim in Suecia ac Gothia floruerunt, fundato.*

aa *Satis igitur diu, ut professionem in eo Ordine emittere potuerit post absolutum etiam consuetum alibi tirocinium. Vide dicta num.* 141 *Comment. prav.*

bb *Anno* 1344, *die* 12 *Februarii, sub annum ætatis quinquagesimum; quippe qui* S. Birgittæ, *anno ætatis suæ* 71, *Christi* 1373 *defunctæ, matrimonio conjunctus fuerit anno ætatis suæ* 18, *conjugis verò suæ* 13 *aut* 14.

cc *Sub annum* 1340. *Simile quid* S. Birgittæ *revelatum legitur initio lib.* 7 *Revelationum apud Hermann pag.* 577; *sed seriùs.*

dd *Adeóque anno* 1339 *aut sequenti.*

ee S. Botuidi *martyris in Suecia Acta illustrata sunt in Opere nostro ad diem* XXVIII *Julii tom.* 6 *ejusdem mensis à pag.* 635. D

CAPUT III.

S. Birgitta viduitas & obitus.

MOrtuo autem viro *a*, postquam Mulier sancta & pudorata compararet suum simul animum, numquam alteri se corporaliter conjunxit. Erat namque, sicut altera Judith, virtuti castitatis adjuncta ita, ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est vir ejus, sed semper solitariè habitans & in gemitibus perseverans in sanctæ viduitatis proposito, sicut sub cristallo clarissimo, ne à pulvere vanæ gloriæ macularetur, aut tactu laudis humanæ frangeretur, vitæ suæ reliquias mundissimè custodivit. Fuit enim officiosa ad proximum, affectuosa ad Deum & secundum præceptum Apostoli quasi verè vidua: quæ desolata erat, speravit in Domino, instans obsecrationibus & orationibus nocte & die. E

Conjuge mortuo, soli Deo vivens. *a*

19 Sed quia plerúmque Christus corda perfectorum visitat, eisque benignitatis suæ suavitatem manifestat, ut per eos ad infirmiores postmodum veniat & descendat. Transactis aliquibus diebus post mortem viri *b*, cùm Sponsa Dei, in cujus semper anhelavit desiderio & amore, de statu suo esset sollicita, rapta in spiritu vidit nubem lucidam, & audivit de nube vocem, sicut quondam filii Israël audiverunt loquentem Dominum in monte Synai de nube, & dicentem sibi: Ego sum Deus tuus, qui tecum loqui volo; & territa illa putansque illusionem esse, iterum audivit: Noli, inquit, timere, quia ego sum omnium Conditor, non deceptor; non loquor propter te solùm, sed propter salutem aliorum. Audi, quæ loquor & vade ad Magistrum Mathyam *c*. Qui expertus est duorum spirituum discretionem *d*, & dic ei ex parte mea, quia dico tibi, quòd tu eris Sponsa mea & canale meum, & audies & videbis spiritualia; & spiritus meus remanebit tecum usque ad mortem. F O miranda Sponsæ felicitas, quæ æquiparari meruit Prophetæ Isaiæ, cui dictum est: Spiritus meus, qui est in te, & verba, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo *e*.

Dominum è nube loquentem audit. *b* *c* *d* *e*

20 Hoc autem speciale habuit Sponsa Dei, quòd in viginti octo annis, ex quo cepit habere spiritum Dei *f*, nunquam profecta aut morata est nisi secundum infusionem spiritûs divinitus sibi factam. Unde in principio revelationum sibi factarum statim fuit ei præceptum obedire magistro cuidam in Theologia *g*, & stare in monasterio *h*, quod ipsa cum omni subjectione & obedientia studuit adimplere. Quò enim majori caritate in eum ardebat, quem mente concupivit, eò timidiùs ei se subjecit, & ampliùs verebatur, ne Sponsus aliquid in ea inveniret, propter quod eam à suis amplexibus removeret. Cupiens ex hinc Sponsa Christi à cunctis mundi perturbationibus quiescere, & in sinu Sponsi, sopitis terrenis cupiditatibus, dormire; statim post mortem viri distribuit omnia bona sua inter filios & pauperes, mutans habitum

abdicatisque bonis, *f* *g* *h*

Digitized by Google

A tum & vitam, feciſſetque majora, niſi obſtetiſſet, quòd præceptum fuit ſibi peregrinari ad Romam & alia loca ſancta.

nec hominum meta dicto-rii.

21 Cùmque à nobilibus, vitam ejus inſaniam æſtimantibus, propter ſubitam mutationem & vilitatem habitûs contemneretur, reſpondit: Nec propter vos incipio, nec propter vos dimitto. Statueram enim in corde meo tollerare verba: orate, ut poſſim perſeverare. Sciens, quòd ſicut malam conſcientiam non ſanat laudantis præconium, ſic bonam non vulnerat convicianti obprobrium. Et quia conſiderabat, quòd perfecta quæque anima, in quo ſe jam diu exercuit, facilè non amittit; idcirco de pœnitentia, quam, vivente marito, occultè fecit, poſt ipſius mortem non contenta, in triginta annis *i* lineis veſtibus non utebatur, niſi in velaminibus capitis; ſed, aſpero induta cilicio, carnem, quæ concupiſcit adverſus ſpiritum, refrenabat. Ante *k* *l* lectum fecit poni unum thorale *k* & cuſcinulum *l* ſub capite, & ſic ibi dormire ſolebat habens ſuper ſe veſtem ſimplicem, vel mantellum. Quæ dum quærebatur, quomodo illic quieſcere poſſet

B in frigoribus intentiſſimis, quæ in partibus illis urgent, reſpondit dicens: Ego ſentio intùs in me tantum calorem ex divina gratia, quòd frigus illud, quod exteriùs eſt, non me multùm urget ad lectum molliorem, illo ſine dubio ſpiritualis caloris igne ſuccenſa, de quo dicit eximius Prophetarum. Concaluit, inquit, cor meum intra me & in meditatione mea exardeſcet ignis *m*.

m

duræ admodum jamei haberi.

22 Tot eciam genuflectiones, inclinationes, & venias *n* die ac nocte facere conſuevit, quòd mirum erat, tam teneram perſonam poſſe tantorum laborum pondera ſuſtinere. Sciebat namque, quòd, dum carnalis vita corrigitur & uſque ad abſtinencie & orationis ſtudium à proficientibus pervenitur, quaſi in altari jam caro incenditur, ut jam in conſpectu omnipotentis Dei ſacrificium redoleat, unde priùs culpa diſplicebat. Confuevit inſuper in diebus Veneris de ardente cereo ſtillas flammigeras ſuper nudam carnem ſuam fundere, ita quòd ex ipſis vulnera remanſerunt. Quæ ſi aliquando per ſe ante alium diem Veneris aliquantulùm ſanarentur, tunc ſtatim, immiſſis unguibus ſuis, ita in eis aravit, ut corpus ſuum non eſſet ſine vulnerum paſſione. Et hoc fecit propter paſſionem

C Jeſu Chriſti, habens eciam nodoſa ligamina circa corpus ſuum, quæ à ſe neque diebus, neque noctibus ſeparavit; attendens, quòd nunquam affectus noſter ad deſiderium eternorum perfectè accenditur, niſi cura carnis eciam in licitis & neceſſariis frequenter & fortiter repellatur. Omni ſexta feria ſolebat propter paſſionem Chriſti, & amaritudinem fellei potus, ſibi ante mortem propinati, amariſſimam quandam herbam, que GENCIANA *o* vocatur, in ore ſuo tenere. Hoc idem aliis diebus obſervans, quando aliquod verbum indiſcuſſum proferebat. Et quia, ſpreta pulchritudine mundialis læticie, cor ejus ardenter inebriatum fuit amaritudine mortis Chriſti, bene potuit dicere cum illa nobili vidua Noëmii: Non vocetis me, inquit, pulchram; ſed amaram, quia valde amaritudine replevit me Omnipotens *p*.

p

Solatur eam in morte filii Dei.

q

23 Cùm ſemel beata Birgitta miſſa fuiſſet per præceptum ſpiritûs ad dominum Regem Magnum *q* de Swecia & reverteretur ad monaſterium, invenit filium ſuum, quem infirmum diu reliquerat, jam in extremis agentem, & plorans multùm de tam longinqua infirmitate ejus reputabat, hoc accidiſſe pro peccatis parentum. Tunc dyabolus apparens dixit ei: Quid tibi, Mulier, quòd tantis aquis debilitas vitum tuum & in vanum laboras? Nunquid aquæ tuæ poſſunt aſcendere in cœlum? Tunc eàdem horâ Chriſtus in forma humanitatis apparens dixit: Hujus pueri infirmitas non ex ſtellis, nec propter peccata ejus, ſed propter naturæ conditionem, & majorem ejus coronam. Ideò, ſi huc uſque vocatus eſt BENEDICTUS, jam filius aquarum & orationum vocabitur, & faciam finem neceſſitati ejus. Poſt iſta die quinto auditus eſt cantus ſuaviſſimus, quaſi avium, inter lectum pueri & parietem, & ecce tunc anima pueri egreſſa eſt, & dixit ſpiritus: Ecce, quid faciunt lacrymæ, jam filius aquarum tranſit ad quietem: ideò dyabolo odioſe ſunt lacryme bonorum, quæ procedunt ex divina caritate. O lacryma humilis, tua eſt potentia, tuum eſt regnum, amicorum tuorum accuſatoribus ſilencium imponis, magis crucias dyabolum, quàm pœna infernalis, vincis invincibilem, ligas omnipotentem, inclinas Filium Virginis ad pietatem.

A. BIRGERO.

F

ex cujus præcepto

24 Sed quia magnum virtutis principium eſt, ut diſcat paulatim exercitatus animus viſibilia & hæc tranſitoria primùm commutare, ut poſtmodum poſſit derelinquere cum effectu; tranſactis fere duobus annis, poſtquam Sponſa Dei venit ad monaſterium *r*, præcepit *ſ* ei Chriſtus laborem peregrinationis aſſumere, familiariter ita dicens: Vade Romam; ibi platee ſtrate ſunt auro & rubricate ſanguine Sanctorum; ubi propter indulgentias, quas promeruerunt ſancti Pontifices orationibus ſuis, compendium eſt ad celum. Stabis autem in Roma, donec ſuminum Pontificem & imperatorem ibi videbis *t*; quod etiam contigit anno dñi M CCC LXVII & ambobus per eam revelationes ſuper reformatione ſtatus Eccleſie mittebantur. Quo

r *ſ*

t

audito, Sponſa Dei, ſicut verus obediens, mandatum non procraſtinat, ſed ſtatim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi & ſic ſe totam intùs colligit, ut mandatum peragat imperantis. Egreſſa igitur de patria crebris conſolationibus meruit relevari: nam præceptum ſibi fuit, aſſueſci ſcolis gramaticalibus, ubi beata Agnes ad obediendum & informandum data ſibi fuit ſolacium & magiſtra. Tantùm autem profecit in brevi, quòd ſcivit ex parte intelligere & proferre ſermonem. Docuit namque eam, ſicut alteram reginam Saba, pacificus Salomon Chriſtus ſapientiam, quæ trahitur de occultis.

Romam ibiit

u

25 Veniens tandem Romam *u*, quaſi formica, non habens ducem, neque præceptorem, neque principem, niſi ſolùm Deum, ſibi præparavit æſtate cibum, & congregavit in meſſe præſentis vitæ, quod futuris temporibus guſtaret in lætitia ſempiterna. Viſitabat namque cum omni devotione & aſſiduitate loca Sanctorum, cum labore ſibi ſatis magno; hoc ſemper obſervans, quòd non libenter in via cum aliquo loqueretur, niſi fortè interrogata, & tunc pauciſſimis verbis loquenti ſibi reſpondebat. Si verò aliquando verbum aliquod indiſcuſſum proferebat, tenaci ſtuduit commendare memoriæ; donec de hoc confiteretur, & penitencie ſe ſubjiceret ſalutari: oculos ſuos, ne mors per feneſtras aſcenderet, ita continebat, ut facies hominum rariſſimè inſpiceret & ſi contigit, eam

Digitized by Google

A. Birgitta. alicujus faciem ſubitò reſpicere, non receſſit à memoria ejus tam levis culpa, donec pro ea foret per pœnitentiam ſatisfactum. Quando verò aliquid loquebatur, quod eſſet offenſa Dei, ſtatim ſentiebat in ore ſuo amaritudinem maximam, quaſi ſulphuris, ſciens, ſe in hoc Deum offendiſſe, & reducens ad memoriam illud verbum ad aquas ſalutaris confeſſionis cucurrit citiùs, ſicut cervus, attendens, quòd abſque confeſſione juſtus judicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. Similiter ſi aliquis loquebatur ei aliqua verba vicioſa vel doloſa, quæ Deum offenderent, ſtatim ſenſit in naribus fetorem horribilem ſulphuris, quem vix poterat tolerare. Hoc habens pro ſigno, quòd Deus erat offenſus in verbis illius perſonæ, de cujus ore procedebat ignis & ſulphur immundæ locutionis ad nares Sponſæ Dei, quibus ſpiritus domini morabatur.

26 Tanta ei inerat obedientia, quòd in nullo loco volebat eſſe ſine præceptore, cujus præceptis ſalutaribus ſtuduit in omnibus obedire *x*. Sola etenim obedientia virtus eſt, quæ menti virtutes ceteras inſerit, inſertaſque fideliter refovet & cuſtodit. Paupertas voluntaria in tantum ſibi placuit, quòd omnia, quæ in poſſeſſione ſua habebat ad manus alterius traderet diſpenſanda. De quibus quotiens aliquid pro ſe vel aliis habere voluit, humillimè petivit ſibi dari in nomine Jeſu Chriſti, ac ſi nunquam petita hujuſmodi poſſediſſet. Utilitatem perſonarum ſecum exiſtentium proprie præponebat, nam propriam celans indigentiam rogabat aliis miniſtrari neceſſaria, quibus ipſa plùs ceteris indigebat, ut proximum purè diligeret propter Deum. Deinde aliquibus evolutis annis præceptum fuit Sponſe Dei ire Sicyliam *y*, & Neapolim ſub hiis verbis: Permittitur tibi, inquit Filius, viſitare loca ſancta in Sycilia, quia illic ſunt multorum corpora, qui dilexerunt me toto corde, inter quos præcipuus eſt Thomas apoſtolus meus *z*, ubi cùm perveneris, oſtenſurus ſum tibi aliqua ſecreta. Cumque illa perturbaretur, ne fortè deficerent corporalia in via, reſpondit Filius. Qui poſſidet pratum, non parcit pro equo ſuo laboranti. Sic ego Dominus omnium amicis meis providebo, ubi illorum deficit providentia, & excito animas aliorum ad benefaciendum eis. Et verè ſic erat; nam quàm diu in Neapoli traxit moram, domina Regina Sycilиæ *aa* & alii nobiles regni ipſam xeniis & donariis plurimùm honoraverunt. Quod totum illius dignabatur operari clementia, qui fideli Abrahæ mirabiliter providit de victima holocauſti, & corvis, ac mulieri viduæ præcepit, ut Helyam paſcerent carnibus & panibus recreando.

27 Viſitatis igitur in regno Sycilиæ *bb* ſecundum præceptum Domini Sanctorum locis, in Neapoli longo tempore moram faciens, velut ſpeculum ſine macula virtutum eximium ſe omnibus exhibebat, & quaſi ſpina pungens peccata hominum deteſtata, impios verbis & exemplis ad viam veritatis intrepidè ducebat. Unde revelationem ſibi factam ſuper populo ejuſdem civitatis, præſente archiepiſcopo *cc* & ſapientibus Theologis aliiſque prudentibus tam clericis, quàm laïcis, enarrans peccata civitatis abſque metu quolibet arguebat. Et exemplo Samaritani vinum infundentis cum oleo vulneribus ſauciati, prout à cœleſti medico in ſancta ſibi revelatione didicerat, ſalutaria eis dabat conſilia, quibus ipſa peccatorum vulnera curarentur. Hiis geſtis inſignis Sponſa Dei, ut columba, pro Noë de archa emiſſa, & ramum olive virentibus foliis in ore ſuo deferens, ad eum veſpere reverſa, apiſque melliflua, collectis floribus, alvearium ſuum honeſtè repetens ad urbem Romanam cum gaudio rediens à Dei laudibus non ceſſavit.

28 Sed caritatem diligens, omnes honore præveniens, fide fervens, ſpe gaudens, in tribulatione patiens, orationibus inſtans, peregrinis ſua largè communicans, contemplacioni vacans, limina Sanctorum viſitans cum paupercula vidua in gazophilacium Sponſi cœleſtis plura prioribus offerebat. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde ſuo, tantam ei Dominus contulit gratiam, ut ſplendorem & pulchritudinem, quam in ea ampliaverat, manifeſtaret oculis devotorum. Unde vir quidam valde nobilis & fide dignus *dd* coram Domino abbate de Perufio, domini noſtri ſummi Pontificis in partibus illis ſummo legato, præſentibus magnificis dominis, videlicet duce de Spoleto, comite de Nola, epiſcopo de Spoleto, & multis aliis venerabilibus viris tam clericis, quàm laïcis, teſtificatus eſt, ſe, dum Romæ causâ peregrinationis exiſteret, beatam Birgittam inter ſanctum Johannem, & Campum florum obviam habuiſſe, ſeque eam tantùm in ſublime elevatam vidiſſe, quòd pedes ejus ſuper capita concomitantium cernebantur, facieſque ejus in tantum ſplendida, quòd quaſi ſolares radii de ipſa in cœlum aſcendebant. Decuit nimirum Sponſam Dei, tanquam alterum prophetam Ezechiëlem, inter terram & celum à ſpiritu elevari, & in ea repleri, quod de Jheruſalem per Tobyam dictum fuit; Luce, inquit, fulgida ſplendebis, & omnes fines terræ adorabunt te.

29 Currentibus tandem multorum annorum ſpaciis, Unigenitus Dei Sponſæ ſue dilecte in Jheruſalem ire *ee* præcipiens ſic alloqui dignabatur. Ego ſum quaſi aquila, quæ prævidens in aëre volentes nocere pullis, prævenit volatu, ne noceant: ſic ego prævideo tempora & vias & viarum difficultates & amicorum diſpoſitiones. Ideò dico vobis quinque, ſtate & expectate; nunc ite & properate. Ergo quia jam tempus eſt, ite nunc ad loca priùs oſtenſa, ubi vas fuit mundum & non mundum, ubi agnus fuit tonſus & non tonſus, ubi leo rugit & non rugit, ubi ſerpens videbatur, & non videbatur, ubi volavit aquila in locum, unde nunquam receſſit. Cumque illa conquereretur de infirmitate & ætate, reſponſum eſt ei: Quis eſt naturæ conditor? Nunquid non ego? Ite, ego augebo fortitudinem. Ego providebo de via, ego ducam & reducam in locum iſtum. O quàm ſuavis eſt, Domine, Spiritus tuus, qui dulcedinem tuam in Sponſa demonſtrare voluiſti, quique olim patriarchæ Jacob in Meſopotamiam proficiſcenti promiſiſti dicens: Ego ero cuſtos tuus, quocunque perrexeris, & reducam te in terram hanc, nec dimittam, donec complevero univerſa, quæ dixi. O beata Mulier, quæ implevit deſiderium ſuum ex ipſis, videns, cùm eſſet Jeroſolymis, de ſtatu regnorum, de nativitate & paſſione Chriſti, nec non vocacione gentium; audiens quoque Sponſum ſibi mirabilia revelantem. Verba, inquit Dominus, mea audiri & annunciari debent; poſtea venient opera & ſigna; ideò ſcito, quòd multi nondum nati ſunt, qui verba mea ſuaviter recepturi ſunt.

30 Præterea ſicut dictum eſt in Evangelio meo, Beati, qui audiunt verba Dei, ſic dico nunc,

x ac dein etiam in regnum Neapolitanum,

y

z

aa

bb alii publice peccata emendare coacta eſt,

cc

dd

ee

Romamque redux. viſa eſt radiante facie in ſublime ferri.

Tandem Hieroſolymam

à Chriſto ire juſſa, ubi Romam redit.

A nunc, Beati, qui nunc audiunt verba mea & perficiunt ea opere. Verumptamen ſcito, quòd poſt obitum tuum plures recipient verba mea & cum ſuavitate ſequentur ea. Quia non ſicut flos caſurus, ſed ſicut fructus permanens in æternum. O fructus ſuper omnia benedictus Chriſtus Jeſus, qui Sponſe ſue familiariter loqui voluit, ſicut aliquando diſcipulis inquiens dixit: Celum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt *ff*. O quàm magnam multitudinem dulcedinis tuæ abſcondiſti, Domine, Sponſe tuæ, quæ omnia loca, in quibus pro peccatoribus clementer paſſus es, devotiſſimè viſitans & quaſi columba in foraminibus petre nidificans, ſuavitatem ſanctiſſimorum vulnerum tuorum tantò fervenciùs, quantò divinis intus illuſtrabatur viſitacionibus, meruit ſuaviter deguſtare. Poſtquam autem Romam rediit *gg*, gravi infirmitate per annum integrum detenta, quam tamen tam in mari, quàm in terra inter labores & dolores pacientiſſimè ſuſtinuit, cepit de die in diem gravioribus ægritudinibus aggravari.

31 Sed quia tempus reſolutionis ſuæ inſtabat, aliquibus diebus ante diem obitus ſui apparuit ei Dominus noſter Jeſus Chriſtus ante altare, quod erat in camera ſua, & blanda facie ſe oſtendens dixit, Ego feceram tibi, ſicut ſponſus ſolet facere, qui abſcondit ſe à Sponſa, ut ardenciùs deſideretur, ſic ego non viſitavi te conſolationibus iſto tempore, quia tempus probationis tuæ erat; ideo nunc probata procede & para te, quia nunc eſt tempus, ut, ſicut promiſeram, ante altare meum in monacham veſtiaris & conſecraberis *bb*, & amodo reputaberis non ſolùm Sponſa mea, ſed eciam monacha & mater in Watzſteno *ii*. Verumptamen ſcito, quòd corpus tuum deponas hìc in Roma *kk*, donec venerit in locum ſibi paratum *ll*, quia placet Deo parcere tibi à laboribus & voluntatem tuam recipere pro effectu. Hiis igitur dictis & multis aliis, mencionem fecit & ordinacionem aliquarum perſonarum ſecum exiſtencium, quas ante mortem coram Deo aſtare vidiſſe ſe, dicebat. Poſt iſta verò audita ſubjunxit Dominus dicens: In mane diei quinte, ſumptis Sacramentis, convoca ſingillatim omnes, quos ſuperiùs ordinavi, & dicas eis facienda & ſic inter verba & manus eorum venies ad monaſterium tuum in gaudium meum, & corpus tuum locabitur in Watzſteno.

32 Deinde appropinquante die quinta in ipſa aurora iterum apparuit ei conſolando eam. Dictà verò Miſſâ & Sacramentis perceptis, inter manus perſonarum prædictarum emiſit ſpiritum. O inenarrabilis increatæ Sapientiæ clementia, quæ præoccupat, qui ſe concupiſcunt, ut illis prior hylariter ſe oſtendat. O Sponſæ ſingularis gloria! quam Sponſus in miſericordia & fide ſibi ſponſans verbis dulciſſimis conſolatur. Felix Sponſa, in qua probatio fidei operatur pacienciam & quæ probata vocatur & allicitur ad coronam. Felix, quæ multiplici dotata privilegio non ab humano ore, ſed à futurorum bonorum Pontifice conſecratur. Felix, cujus non per Prophetam, ſicut Ezechye, aut aliam mediam perſonam, ſed per veritatem, quæ Chriſtus eſt, obitus revelatur. Felix, quæ in ſenectute bona, ſicut altera Sara, infra glorioſiſſimum peregrinationis ſuæ locum, velut Debbora ad radicem Bethel, ſecundum quod ſibi prædictum fuerat, honorificè ſepelitur. Felix, quæ poſt labores & varias tribulaciones in pulchritudine pacis & requie relidet opulenta. Felix, quæ teſtamentum electis ſuis diſpoſuit, & poſt hujus mundi triſtitiam feliciter intravit in gaudium Domini Dei ſui. Felix, quæ cibo ſpirituali recreata in fortitudine cibi illius, ſicut Helyas, ad montem Dei Oreb in celeſte roſarium aſcendere digna fuit; ubi cum Sponſo inter celeſtes cohortes gaudet ſine fine. Felix, cujus tranſitus glorioſis indiciis eſt oſtenſus. Nam quidam vite venerabilis vidit lectum parari, & in ſublime ferri à perſonis veſtibus albis veſtitis. Cui miranti reſponſum eſt: Perſona, quam in lecto vides, hæc eſt Sponſa Dei in mundo contempta, quæ nunc tranſit à morte in vitam æternam. Et eàdem horâ carne ſolùta eſt.

A. Birgero.

33 Dignum planè fuit, ut Sponſe, quæ in lecticulo conſciencie Sponſum, quem diligebat ardenter, quæſivit, illud Ezechielis vaticinium impleretur. Sediſti, inquit, in lecto pulcherrimo & menſa ornata eſt ante te. Et ut Sponſo, in ſua dulcedine guſtato, Sponſa non eſuriat, neque ſitiat in æternum. Reliqua verò vitæ ejus unà cum miraculis & revelationibus, quæ ſibi Dñus oſtendere dignabatur, quæ hìc causâ brevitatis omittuntur, alibi ſunt conſcripta. Obiit autem anno MCCCLXXII, x Kalendas menſis Auguſti, videlicet ipſo die beati Apollinaris martiris *mm*. Et anno immediatè ſequenti poſt multorum miraculorum coruſcationem ac oſſium ejus ſubitam & ſupra modum mirabilem purgationem ab Urbe Romana non ſine magnorum refulgencia miraculorum, quæ in via facta ſunt, ad prædictum monaſterium Watzſtena quarta die menſis Julii, ſcil. feriâ tertiâ infra octavas Apoſtolorum Petri & Pauli *nn* cum ingenti populorum multitudine & gaudio, ſicut ſol, qui oritur & occidit, ad locumque ſuum revertitur, eſt tranſlata. Ubi miris ſignis & variis miraculis eam venerandam declarat & mirificat Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen *oo*.

obiit anno 1372 die 21 Ju

E

mm

nn

oo

Chriſtus prædixerat,

ANNOTATA.

a *Ulphone, anno, ut in Annotatis in cap. proximè præcedens dictum eſt, 1344, die 12 Februarii.*

b *Revelatione inter Extravagantes 47 apud Hormann pag. 769 legitur:* Tranſactis aliquibus annis poſt mortem mariti. *Retinenda videtur lectio Birgeriana ob dicenda paulo infrà ad lit. f.*

F

c *Vide Annotata in cap. 2 ad lit. c.*

d *Seu* conflictum falſitatis & veritatis, *ut legitur lib. 1 Revelationum cap. 3; cui ſubjicitur hujuſmodi Declaratio:* Iſte doctus Sponſam Chriſti fuit quidam ſanctus vir, magiſter in Theologia, qui vocabatur magiſter Matthias de Suetia, canonicus Lincopen, qui gloſſavit totam Bibliam excellenter. Et iſte fuit tentatus à diabolo ſubtiliſſimè de multis hæreſibus contra fidem Catholicam, quas omnes devicit cum Chriſti adjutorio, nec à dæmone potuit ſuperari, ut in Legenda Vitæ S. Birgittæ clariùs continetur. *Poſtrema hæc verba Vitam S. Birgittæ primigeniam, quæ latet, indicare videntur.*

e *Iſaiæ cap. 59 ℣. 21.*

f *Seu ex quo* Birgitta, *à Chriſto in Sponſam peculiari modo electa, frequentiores ac clariores habere cœpit revelationes. Porrò cùm* Birgitta *ultimum iter inſtituerit, ut poſt videbitur, anno 1372, poſtquam in Sponſam à Chriſto electa eſt annis 28; hìc ex 1372 ablatis, relinquetur*

Digitized by Google

A. Birgitto. annus Ulphonis emortualis 1344, quo electio contigit; proinde rectè hic ad lit. b dictum esse videtur, rectè legi apud Birgerum Aliquibus diebus pro Aliquibus annis, prout habetur in editis S. Birgittæ Revelationibus.

g *Mathia, Lincopiensi canonico, de quo paulò suprà ad lit.* c *&* d.

h *Alvastrensi, de quo vide Annotata in cap.* 2 *ad lit.* z.

i *Anni* 30, *vel à die* 12 *Februarii anni* 1344, *quo obiit Ulpho, computati, ad annum saltem* 1373, *quo* Birgittam *obiisse, dixi num.* 57 *Commentarii prævii, necessariò nos deducunt.*

k *Seu* Toral.

l *Seu* Pulvinar.

m *Psalm.* 38 ℣. 4.

n *Idem significat hæc vox, quod præcedentes.*

o *De hac ita Plinius lib.* 25, *cap.* 7 *naturalis Historiæ:* Gentianam invenit Gentius rex Illyricorum, ubique nascentem, in Illyrico tamen præstantissimam, folio fraxini: sed magnitudine lactucæ, caule tenero pollicis crassitudine, cavo & inani, ex intervallis foliato, trium aliquando cubitorum, radice lenta, subnigra, sine odore, aquosis montibus Subalpinis plurima.

p *Sic ferè lib. Ruth cap.* 1 ℣. 20.

q *Cognomento* Smeek, *id est, blanditiis delinitum. Suecia rex factus est anno* 1319. *Uxorem habuit Blancam, comitis Namurcensis filiam, cujus aula magistra fuit aliquando* Birgitta, *regis consanguinea, cui salutaria monita, etsi fructu haud magno, sæpe suggessit. Vide Comment. prær.* § 8 *&* num. 45. *Regno privatus anno* 1363 *post diuturnum carcerem tandem periit in Norvegia undis submersus anno* 1374.

r *Alvastrense, de quo suprà in Annotatis in cap.* 2 *ad lit.* 2.

s *Anno, ut apparet,* 1345.

t *Urbanus V Romam, Sedem illic fixurus, Avenione venit anno* 1367 *die* 16 *Octobris: Carolus IV imperator Viterbio profectus Romam venit* 1368 *die* xxi *mensis Octobris, unà cum Urbano. Vide etiam lit. proximè seq.*

u *Anno ætatis suæ* 42, *ut legitur Revelat.* 8 *Extravag., & in Vita abbreviata, Christi* 1346: *verùm annum ætatis saltem* 43 *tunc ingressa videtur* S. Birgitta: *solent enim scriptores veteres annos dumtaxat* S. Birgittæ *completos passim numerare: unde etiam factum opinor, ut Vitæ abbreviatæ auctor, aliique illam mortuam scripserint anno ætatis* 70; *quem tamen, teste Bonifacio in Bulla canonizationis, fuit supergressa. Loco Revelationum mox citato legitur:* Venit igitur Sponsa Christi Romam anno ætatis xxxxii & mansit ibi juxta divinum præceptum xv annis, antequam veniret Papa, videlicet Urbanus V & imperator Carolus Boëmus; quibus obtulit revelationes pro reformatione Ecclesiæ, & Regulam. *At ab anno* 1346 *usque ad annum* 1367 *aut* 1368 *anni sunt* 21 *aut* 22. *Latet in iis verbis error, vel anni illi ab anno circiter* 1345 *usque ad annum* 1370, *quo Româ ad Pontificem Urbanum V, in Monte-flascone versantem, egressa eidem mortem, si in Galliam rediret, brevi secuturam prædixit, Regulamque suam probandam obtulit, numerandi videntur ob dicta num.* 318 *Commentarii prævii.*

x *Eâ quoque in confessarios fuisse observantiâ & veneratione Bonifacius IX testatur in Bulla Canonizationis, ut absque eorum licentia penè oculos attollere non auderet.* Illis in omnibus virtutibus ita humiliter obedivit, sicut verus monachus humilis obedire solet prælato suo, *inquit Alphonsus in Prologo Lib. Cælestis Imp. &c: cap.* 3. *Ipsas etiam, quas habuit, Revelationes doctorum piorumque virorum judicio, quâ par erat, reverentiâ subjectas voluit, ut ait Joannes de Turrecremata in Prologo capitulo* 1.

y *In insulam Siciliam, seu propriè dictam, non videtur iviſſe* S. Birgitta: *sed hic nomine* Siciliæ *venit regnum Neapolitanum, quod, ut & Sicilia, eidem regina, nempe Joanna, ea tempestate parebat.*

z *Ortona in Neapolitano regno, ubi & ejus reliquiæ servantur, præcipuè cultus. Plura alia in regno eodem loca, Sanctorum reliquiis celebria, quæ tum adiit* S. Birgitta, *hujusque eo in itinere gesta fusiùs tractata vide* § 20 *Commentarii prævii, sub cujus etiam calcem iter hoc anno* 1365 *contigisse, vel tum certè* S. Birgittam *Neapolis fuisse versatam, ostendimus.*

aa *Joanna, de qua vide dicta Commentarii prævii num.* 71 *&* 3 *seqq.*

bb *Sen in regno Neapolitano. Vide lit.* z *paulò suprà.*

cc *Petro archiepiscopo Neapolitano anno* 1365 *ad sedem Ebredunensem in Delfinatu translato, ut scribit Chioccarellus de Archiepiscopis Neapolitanis, substitutus fuit Bernardus de Bosqueto, Gallus, canonicus Burdegalensis, tenuitque illam sedem usque ad annum* 1368. *Bernardi hujus, aut decessoris fortè partim tempore* S. Birgitta *Montem Garganum, Barium, Ortonam, Amalphiam, & Salernum adiit, quod ad ejus successorem, Bernardum alterum, Chioccarellus refert; sed eadem loca* S. Birgitta *alteris vicibus visitâsse legitur apud Hormann pag.* 839.

dd Joannes de Pornacio *vocatur is à Nicolao de Ursinis, cujus paulò post Birgerus mentionem facit, in suis ad Alphonsum, Giennensem episcopum, de miraculis quibusdam* S. Birgittæ *literis, infrà edendis.*

ee *Primùm à Christo, ut ad iter Hierosolymitanum sese pararet, monita fuit anno* 1371 *die S. Urbani, Papæ & martyris, seu die* xxv *Maii, ex titulo præfixo cap.* 6 *lib.* 7 *Revelationum. Anno sequenti die* 14 *Martii Neapolitano portu egressa est, ex Fragmento itineris Hierosolymitani ab Alphonso descripti. Hierosolymam pervenit ante diem Veneris post Ascensionem Domini, seu ante diem* 22 *Maii, ex titulo præfixo cap.* 15 *lib.* 7 *Revelationum. Mansit illic mensibus* 4 *cum dimidio. Vide Hormann pag.* 839.

ff *Marci cap.* 13 ℣. 31.

gg Birgitta *in festo Nativitatis B. Mariæ, seu die* 8 *Septembris (anni* 1372) *adhuc morabatur Hierosolymæ, sed inde reditum jam tum parabat, ex titulo præfixo cap.* 26 *lib.* 7 *Revelationum. Die* 8 *Octobris Famagustæ in Cypro fuit, ex titulo præfixo cap.* 19 *libri Revelationum mox citati. Inde profecta Neapolim venit, uti Alphonsus, Giennensis olim episcopus, scribit apud Raynaldum ad annum* 1379 *num.* 10; *hinc verò anno* 1373 (*ut Chioccarellus de archiepiscopis Neapolitanis pag.* 238 *ex Maramaldi, nobilis Neapolitani, qui tempore Roberti regis, hujusque neptis Joannæ reginæ vixit, Chronico Ms. de regno Neapolitano refert*) *Romam tandem anno eodem ægra pervenit.*

hh *In votis quidem habuit* Birgitta, *ut monacha fieret & monachali veste indueretur: re-*

ipsa

A. BERTHOLDO.

VITA ALTERA

Ex apographo monaſterii S. Altonis in Bavaria,

Auctore Bertholdo *a*, Ordinis S. Salvatoris monacho. *a*

PROLOGUS.

DUm in Actis ſeu Proceſſu Canonizationis ſanctæ matris Birgittæ curiosè hinc inde perlegerem, multaque memoriæ digna inibi invenirem, ægrè tuli, fateor, quòd talia & tam multa honorem Dei & Famulæ ſuæ exaltationem concernentia, nec non animarum ſalutem cognita non mediocriter promoventia, illic quodam modo tenerentur deperdita. Indignum quoque duxi, quòd de ſanctiſſima Domina, nimirum *b* propter multorum ſecretorum inſpirationem, & ſingularem virtutum adornationem Sponſam ſuam Chriſtus vocare decreverat, cum qua nihilominus gratiæ ſuæ pactum ſtatuit, adeò quòd ex hac beatam illam dicant omnes generationes, tam breviter vitæ ejus Legenda ſit condita: reſpectu tamen copioſæ materiæ hanc non dubium eſt eſſe breviſſimam. Sed & dominus Bonifacius Papa IX in litteris ſuis *c*, quas de hujus ſanctæ canonizatione deſcripſit, vitam ejus, licèt eleganter, valde tamen, prout ſcripta illa exigunt, perſtrinxit breviter. *Operis ſuſcepti cauſa* E *b* *c*

à Quamobrem anhelamus quodammodo novam illius retexere Legendam; ſed neqtiaquam audemus, quia ſermone atque ſcientiâ imperitus, decrevi tandem, accepto à ſuperiore conſilio, quæcunque viderentur etiam in prædicta Legenda deficere, ſtudioſè perquirere, atque materiis diſtincta in unum colligere; quod & feci: nam in tribus libris, diſtinctis nihilominus uniuſcujuſque libri capitibus, ea diviſi *d*: quorum primus de acquiſitis virtutibus; ſecundus verò de acceptis gratiis, tertius autem de miraculis poſt mortem ipſius exhibitis & approbatis intitulatur, & quoniam ſcientia eloquentiaque, ut dixi, non ſuppetunt, quibus vel ſcripturas fulcire, vel eloquia decorare, quæ narro, potuiſſem; aliorum dicta & ſcripta *e*, utpote meliùs digeſta; huic Opuſculo cenſui inſerenda. Si quis verò plura fortè, quàm neceſſe fuit, inſtituiſſe culpaverit; & inde meum volumen nimis excreverit, noverit, quòd oportuit me plura recidere, dum copioſæ materiæ ſtudui utcunque ſatisfacere. Perinde quidquid frivolum, quidquid ineptum, ſi quid minùs bene dictum in eo repertum fuerit, meæ hoc parvitati cum venia adſcribatur, nec ad præſumptionem, etiamſi placeret hoc opus, hicque labor imputetur, quin potiùs, ſi verum eſt, & fas eſt dicere, quantalecunque * ad Matrem ſanctiſſimam devotioni deputetur. Sciendum eſt autem, quòd nonnunquam, etſi rara pro materiæ plenitudine, ex his, quæ in prætexata Legenda enarrantur, quædam hic repetuntur. Unde & poſt illam videtur in hanc eſſe ſcribendum. *d* F *e* *& partitio.* * *an* qualicunque?

A *ipſa tamen monacha nunquam fuit, & veſte, modeſta quidem vilique, ſed non monachica, uſa fuit: hinc tamen factum eſt, ut monachica veſte induta exhiberi in picturis caperit. Andi, quæ ea de re leguntur in ejus Vita, anno* 1485 *Lovanii edita:* In mane quinti diei (*ita illic Chriſtus* Birgittam *alloquens inducitur*) convoca ſingulatim, quos tibi intimavi, eis facienda imponendo & ſic monaſterium tuum accedas, id eſt, gaudium meum, & corpus tuum in Watzſtena locabitur. *Poſt quæ ibidem iſta ſequuntur:* Ex hiis verbis patet, quòd Birgitta non fuit monachaliter veſtita in hac vita, nec habitum illius Regulæ induta, quam inſtituit: ſed in tranſitu ejus de hoc ſeculo induebatur tali veſte religioſa & inſenſibili à Chriſto, Sponſo ſuo, ſicut ei promiſit in Revelationibus ſuis. Hinc eſt, quòd ymago Birgittæ communiter tamquam monacha ſolet depingi. Et licèt non fuit monacha in vita, petiit tamen tali veſte ornari, quâ nunc veſtiuntur moniales de Ordine ſuo, quam poſt vite ſue terminum ſecundum Dei promiſſum (*ſpirituali quodam modo*) adepta eſt in regno cœlorum.

B ii Vaſtena, *Oſtrogothiæ, in Suecia provincia, oppidum eſt ad lacum*, Veter *dictum, in diœceſi Lincopienſi, in quo primum Birgittini Ordinis monaſterium* S. Birgittæ, *ſed abſentis, opibus curiſque conſtructum fuit; de quo vide plura in Comment. prævio numm.* 327 *& ſeqq.*

kk *Apud moniales in Paniſperna.*

ll *Anno* 1374 *tranſlatum ejus corpus fuit in Sueciam per S. Catharinam ejus filiam, & Vaſtenæ collocatum die quarto Julii ſecundum Thorirum in Diario Vaſtenenſi: at die ſequenti ſecundum Ulphonem, S. Catharina biographum, tom.* 3 *Martii pag.* 53.

mm *De die quidem, quo obiit, inter omnes convenit, at non de anno. Obiiſſe anno* 1373, *dedicâ operâ ſcribit Thorirus Andreæ in Diario Vaſtenenſi; cui conſonat auctor Vitæ abbreviatæ. Idem ex iis conſequens eſt, quæ de tempore inſtituti à* S. Birgitta *Hieroſolymitani itineris leguntur ſive in libris Revelationum, ſive in Fragmento ejuſdem itineris ab Alphonſo deſcripti. His adde Maramaldum Neapolitanum, de quo paulò ante ad litt.* gg. S. Birgittæ *corpus anno* 1374 *Vaſtenæ depoſitum fuiſſe, omnes* (*qui de tranſlatione iſta agunt*) *ſcribunt, incepta tranſlatione ejus, ut Ulpho mox laudatus ſcribit*, eodem anno, *quo mortua eſt. Quin & ex ipſis Birgeri verbis, annos vitæ* 30 *poſt mariti obitum* S. Birgittæ *tribuentis* (*vide num.* 21 *& Annotata in hunc locum ad lit.* i) *conficitur, eam anno* 1373 *adhuc fuiſſe in vivis: unde eam hoc anno defunctam fuiſſe omnino arbitror, undecúmque ſit ortum, ut anno uno Birgeri calculus à reliquorum mox citatorum calculo deficiat non modo hic, ſed & num.* 24, *ubi* Birgittam *Pontificem & imperatorem Romæ allocutam ait anno* 1367; *cùm tamen non hoc anno, ſed* 1368 *Romam Carolus venerit, uti in eum locum annotavi ſuprà. Conſule præterea Comment. præv. numm.* 57 *&* 386.

nn *Vide hic dicta ad litt.* ll.

oo *Sequuntur proximè in apographo noſtro verba hæc:* Explicit beatæ Birgittæ Legenda, matris noſtræ, nacione Swecie per reverendum dominum patrem Birgerum archiepiſcopum Upſalenſem compilata. *Hæc autem, quam edidimus,* S. Birgittæ *Vita deſcripta nobis fuit ex codice, circa medium ſeculi* XV *exarato. Vide dicta Comment. præv. num.* 16.

C

Digitized by Google

A. Bertholdo.

ANNOTATA.

a *Quam hic vides* S. Birgittæ *Vitam, typis, ut reor, nondum editam hactenus, à Bertholdo, monaſterii Paradiſi prope Florentiam in Tuſcia Ordinis S. Salvatoris confeſſore, conſcriptam, tranſcribi nobis curavimus ex exemplari monaſterii S. Altonis in Bavaria: hoc porrò non ſcriptum anno 1452 deſcriptum veroſimiliter fuit ex altero antiquiore exemplari in monaſterio ejuſdem Ordinis, S. Maria* ad aquas frigidas *nuncupato, & olim in Belgio noſtro prope Sylvam ducis ſito: unde colligi poteſt, illius auctorem Bertholdum ab ætate* S. Birgittæ, *anno 73 ſeculi* XIV *defuncta, non admodùm fuiſſe remotum. Adi Comment. prav. num.* 22 *& binis ſeqq.*

b *Videtur deſiderari hic relativum* Quam, *aut hujuſmodi quidpiam.*

c *Sen in Bulla canonizationis* S. Birgittæ, *data anno* 1391, *die* 7 *Octobris, quam integram à pag.* 468 *Comment. prævio inſertam habes.*

d *Libros* 1 *&* 3 *in capita* XL, *ſecundum in* 6: *nos* 1 *in* 5, *ſecundum in* 3, *tertium in* 4 *diviſimus.*

e *Præter Proceſſum canonizationis, in principio Prologi laudatum, Bullam canonizationis, & antiquam* S. Birgittæ *Legendam conſuluit Bertholdus etiam libros Revelationum, & Alphonſum, Giennenſem olim epiſcopum, ut in decurſu hujus Vitæ apparebit.*

LIBER I.

CAPUT I.

De profunda ipſius humilitate, & immenſo amore ad Deum.

S. Birgitta ob ceram humilitas

DE humilitate itaque hujus egregiæ cæleſtis Regis Sponſæ, quaſi de vero & ſtabilito ejus machinæ ſpiritualis fundamento, primitus dicendum eſt, quatenus ordinem, quem ipſa perficiendo ſervavit, dum charitatis apicem, culmenque virtutum rectè per humilitatem attigit, virtutes ipſas nos quoque reſerando teneamus. Ab illa ſiquidem bona cuncta procedunt; quemadmodùm econtrà, mala cuncta à ſuperbia originem habere dicuntur. Scriptum eſt enim, Omnis peccati initium ſuperbia *a*. Fuit ergò beata Birgitta humilitatis præcipuæ, illam geſtans interiùs in mente, & inſinuans ore, ac exhibens in operatione. Nam licèt nobiliſſima foret principiſſa *b*, utpote de regali ſtirpe progenita *c*, tam humilis attamen, tamque vilis erat, quòd non erubeſcebat pauperum lavare pedes, viſitare hoſpitalia, infirmos perquirere, languentia membra contrectare; ulcera abluere, fovere & ligare. Veſtimenta inſuper ancillarum ſuarum, famulorumque & aliarum perſonarum ſæpiùs reſarciebat, &, quod mirum valde eſt, dum aliquando viſitaret monaſterium S. Lautentii Paniſpernæ *d* Romæ, tempore, quo panes & eleëmoſynæ pauperibus erogabantur, inter cæteras pauperculas peregrinas agapen *e* poſtulantes ſe collocabat, magna cum humilitate incognita ſedens, & acceptam agapem cum gratiarum actione deoſculans *f*. Redarguta nihilominus juſtè vel injuſtè à confeſſore ſuo & ſpirituali patre *g*, vel ab alio quoquàm domeſtico confeſtim flectendo genua veniam poſtulabat. Quin imò, ſi quamcumque offenſam inferre ſe quoquo modo alicui contigiſſet, aut certè intuliſſe præſumpſiſſet, genu ſimiliter flexo, cum magna humilitate relaxationem poſtulabat. *g*

& Deo magis humilis,

4 Semel, bis, & tertiò nonnunquam in die ob nimiam humilitatem confeſſionem faciebat: & omnibus diebus Dominicis & magnis Sanctorum feſtivitatibus velut infirma & medicinâ indigens ſanctiſſimum Chriſti Corpus, animarum anthidotum ſalutiferum, devotiſſimè recipiebat. Item etſi tanto gratiarum munere prædita eſſet, quòd vix humana credulitas hoc queat admittere; peccatricem tamen viliſſimam, nec non ad omnia indigniſſimam ſe reputabat. Verùm cùm præceptum illi à Chriſto fuiſſet, quòd ſanctæ religionis Regulam, quam ſanctiſſimo ore ſuo ipſe ſibi revelando dictavit *b*, ſummo faceret Pontifici præſentari per eum confirmandam *i*; mandanti reſpondit: O digniſſime mi Domine Jeſu Chriſte, ego indigna perſona inter tuos fideles ſervitores ſum ſicut minima formica inter fortes camelos, qui magnas ſarcinas portant ad Domini ſui commodum & honorem; & quomodo poterit Papa credere, quòd tu omnium Deus & dominus cum tali formica talia digneris facere? ſed & in ſecundo divinarum Revelationum libro cap. 18, cùm hanc gratiam videndi, audiendi, & ſentiendi ſpiritualiter Sponſus ſibi commemorâſſet, ait: O Domine mi, & fili Virginis! quare dignatus es tam vilem Viduam hoſpitari, quæ ſum pauper in omnibus operibus bonis; & modica in conſcientiæ intellectu & conſumpta in omni peccato longanimitate temporis. *b* *i*

quantò gratiis cæleſtibus clarior,

5 Item in ſexto libro cap. 52. O Rex, inquit, omnis gratiæ, & infuſor omnis ſapientiæ; omniumque virtutum largitor: cur me, quæ corpus conſumpſi in peccatis, recipis ad tale opus tuum? Ego ſum quippe quaſi aſinus inſipiens, & defectuoſa in virtutibus. Noli etiam, dulciſſime Domine Jeſu Chriſte, propter hoc iraſci, quia ſic te interrogavi; nihil enim mirandum eſt de te, quoniam facere potes, quidquid volueris. De me autem totaliter; quoniam in multis te offendi, & parùm emendavi. Non ſolùm autem de tantis gratiis, quemadmodum Dominus Alphonſus, olim Giennenſis epiſcopus, tunc autem eremita *k* nec non Sanctarum Revelationum devotus ſcriba in Epiſtola ad reges *l* aſtruit, non ſuperbiebat: imò graviùs de hac ſibi ſupereſſe judicium metuebat. Ait enim; Latere quidem ipſa, & theſaurum iſtum abſcondere divinarum Revelationum ob humilitatis cuſtodiam maluiſſet: ſed Chriſtus eam imperio verborum ſuorum pluries aſtrinxit ad ſcribendum & loquendum verba ſua divina intrepidè ſummis Pontificibus, imperatoribus, & regibus, & aliis gentibus, ut ex iſtis divinis verbis, ſcilicet Libri præſentis & cæleſtis Libri ad Reges, homines peccatores ad Deum ſe converterent, boni autem & juſti in meliùs proficerent: ut patet clarè in ſeptimo libro cap. 27 & in ſexto cap. 5 cum multis ſimilibus, & in iſto præſenti Libro cæleſtis Imperatoris ad reges in multis Capitulis. Hæc ille. *k* *l*

damonis laudes ſpernit, monachi autem opprobria libenter audit,

6 Tentata eſt aliquando Sponſa Chriſti à diabolo de inani gloria, ſuggerebat enim ſibi, quòd nobilis eſſet genere & Deo multùm dilecta, quæ in oratione ſua mentis in exceſſu ſuſpenſa tentanti ſe ſathanæ reſpondebat: O maledicte diabole,

A bole, tu propter tuam ſuperbiam cecidiſti, ego verò quare ſuperbire debeam; cùm non ſit melior reginæ caro, quàm ancillæ, ſed totum vile & terra? Quare non humiliabo me, cùm non minimam quidem cogitationem bonam à me habere poſſem, niſi Dominus miſerit mihi illam? Tunc Chriſtus apparens ei dixit: Humilitas eſt ſcala, quâ ad Deum cor aſcendit de terra. Eo tempore, quo Mulier in Alvaſtro monaſterio morabatur, frater Paulus ejuſdem monachus quadam vice illi detrahebat dicens, eam non habere ſanum cerebrum, ſed eſſe phantaſticam. Cumque humillima Dei Famula huju ſmodi verba à referentibus audiſſet, reſpondit: Benedictus ſit frater ille, qui bene me & mea novit vitia: verum enim dicit, ſani me non eſſe capitis, quia non utique ſanè uſque modò ſenti, cùm plùs, quàm Deum meum, mundum dilexi, nunc autem, & deinceps ſic nihil ut Deum diligere cupio, nullique niſi Deo placere peropto, ſpero me bonum & ſanum cerebrum habituram, quo Domino placeam, & mundo diſpliceam; ſed rogate fratrem illum, ut oret pro

B me.

7 Prædicante quoque magiſtro Mathia, Lyncopenſi canonico *n*, qui Famulæ Dei in Swetia confeſſor extitit, & de virtutibus ejus & gratiis ſibi à Deo gratis datis quædam tam imitabilia, quàm commendabilia tangente, ſermone finito, humilitatis amica ad eundem acceſſit, ac dixit: Precor vos, Pater, per nomen Jeſu Chriſti, ut nil de me veſtris in ſermonibus de cetero inferatis: quid enim ego ſum? Nonniſi formica in conſpectu Dei. Et ſi aliquis magnus dominus vilem ſuum curſorem ad amicum mittit, quis laudandus eſt niſi dominus? Hoc autem ideò dicebat, quòd ſi cæleſtibus interim pro communi omnium utilitate imbueretur ſacramentis, non ipſa ex eo, ſed ſolus Deus prædicandus eſſet & laudandus. Cui ille, Non mireris, inquit, Filia, quia viri etiam & mulieres exemplares efferendi ſunt, ut cæteri ædificentur. Et Sancta, Adhuc, inquit, navis mea in fluctibus eſt, ideo oratione indigeo. Principium enim rei videmus, ſed finis eſt laudandus.

C 8 Inter cetera Nolanus comes *o* de Birgitta adjuratus hoc refert, quòd, cùm aliquando de revelationibus ſibi cælitus factis familiariter eum ea conferret, iſtiuſmodi habens humilitatis exemplum, ut magno cum timore & verecundia quadam referebat; Non reputetis, aiebat, amoris effectus verba divina propter vilitatem meam, quia ego ſum uti curſor abjectus, qui, cùm præclari principis litteras portat magna continentes negotia, in nullo tamen domini ſui litteras inficit vel corrumpit, nec earum continentia ex eo immutatur: novit ille, qui omnia novit; quique etiam dixit, ut dicerem, quòd nihil ex me verbis ipſius addo vel minuo. Item frater Angelus de Hiſpania presbyter & eremita de

D Monte Corvo *p*, Quare ſic prophetas? eam requiſivit: cui dixit: Ego ſum quaſi curſor Domini ſui litteras bajulans, & ideo non meis meritis, ſed Dei beneficiis eſt aſcribendum, quòd huinſcemodi dico vel revelo, cumque vellet ille ſibi, prout decebat, reverentiam exhibere, ut verè humilis reluctando dicebat: Non curſor, ſed mittens eum dominus laudandus eſt. Quocirca ſuſcipe & lauda Deum omnipotentem.

E Præterea dominus Alphonſus, de quo ſuprà *q*, refert de ea, quòd ſi quandoque à quocunque pro quacunque neceſſitate devotè quærebatur; in hæc quaſi ſemper verba prorumpebat: Ego quidem peccatrix & indigna ſum pro vobis orare, ſed rogate vos Deum, ut det mihi gratiam & ego libenter deſuper cogitabo, & Deus fortaſſis, qui in altis habitat; & humilia reſpicit in cælo & in terra, humilitati veſtræ condeſcens * obaudiet mea demerita non attendens.

9 Demùm cùm hujus ærumnoſæ vitæ finis appropinquàſſet, ut hominum plauſum, populique concurſum humiliter devitaret, in ſancto Laurentio Paniſpernæ de nocte corpuſculum ſuum ſepeliri mandavit. Verùm, quia fugientem ſe mundi gloria velut umbra inſequitur, devotione populi, atque frequentiâ corpus terræ commendari prohibente, duobus diebus jacuit inſepultum. Nec mirum, ſi inanem gloriam toto annixu fugavit, cùm in Prologo Regulæ Sponſum Chriſtum de humilitate & virtutibus ſe monentem audierit, atque dicentem: Tu, quæ debes palmites portare, debes eſſo fortis & ſtabilis ad portandum, parata atque vigilans ad recipiendum, ne diabolus decipiat te; ideò ſta firmiter, & dilige me totò corde: fuge omnem ſuperbiam & aſſume omnem humilitatem. Serva os tuum, & omnia membra tua ad honorem meum: obedi, ſicut tibi præceperam: diſcute omni hora conſcientiam tuam, quantùm excedis, & quomodo conſurges ad me ſtatim, ſi cadas: non cures mundi honores, nec ejus amicos, quia, cùm me habueris, omnia dulceſcent tibi, & cùm tu me perfectè dilexeris, omnia præter me, quæ mundi ſunt, amara fient tibi quaſi venenum.

10 Diligebat revera hæc devotiſſima Mulier Dominum ſuum ac Sponſum præclariſſimum Jeſum Chriſtum ex toto corde ſuo, & ex tota anima ſua, & ex omnibus viribus ſuis, & ex omni mente ſua, plùs quàm omnia, & plùs quàm ſemetipſam; & præ amoris magnitudine divinæ offenſionis impatiens, dum vel dicto vel facto eundem Sponſum à quopiam vilipendi percipiebat, quietari vix poterat; & quia divini amoris igne ſuccenſa ardebat deſiderio, in ejus ſe totam obſequio perfectè mancipavit, de ſe ſibi ipſi * reſervando: nolebatque ad horam ab eodem Sponſo ſuo ſeparari, illum in ore per devotam orationem, in mente per jugem meditationem, & in corde per ſinceram habens dilectionem. Si quidem de eo loquebatur dulciùs, meditabatur ſuaviùs, & mentis in arcano præcordialiter amplexando jucundiùs fruebatur. Quia enim amoris Dei incendio incunctanter æſtuabat, amor quamcunque merebatur viſionem; viſio fruitionem: ipſa namque velut flamma ſurſum tendens mentis in exceſſu ſæpenumero acta deſideratiſſimis illum Sponſum vicißim conſpiciebat obtutibus; dum in ejus lumine lumen vidit, à quo nimirum divinorum pabulo eloquiorum jugiter ac dulciter paſcebatur.

11 Unde in capitulo 77 libri quarti dicit: O Domine Deus meus! O quàm dulcia ſunt oris tui verba! Videtur verè mihi, quoties verba ſpiritus tui audio, quaſi anima mea illa in ſe glutiat cum quodam ſentimento ineffabilis dulcedinis, ſicut ſuaviſſimum cibum, qui cadit in cor corporis mei cum magno gaudio & ineffabili conſolatione. Mirabile tamen hoc eſſo videtur: quia dum verba tua audio, tunc iſtumque efficior, ſcilicet ſatiata & famelica:

A.BERTHOLDO.

*condeſcendens

*ut plauſum populi fugaret, noctu ſepeliri voluit.

nihil ad ſuam.

ſed omnia ad Dei laudem referre ſolita.

In Chriſtum fumma.

quod non ſine

*ſupple nihil

A. Bertholdo. propter hoc autem ſatiata, quia tunc nihil aliud mihi libet niſi illa. Propter hoc famelica, quia ſemper augetur appetitus meus ad illa. Melliſluis itaque Sponſi Chriſti, quin imò ſuper mel & favum dulcioribus, refocillata colloquiis: utpote quæ cum Pſalmiſta dicere poterat; Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam, & ſic per Sanctos ſuos &c. Demum ſibi conſtitutâ, eructavit cor ejus verbum bonum, verbum ſalutiferum cunctis in poſterum ad æternam pacem & ſalutem profuturum.

12 Prædicabat Chriſti Evangelium omni creaturæ, quod qui crediderit & tenuerit, ſalvus erit. Planè quod ſentit latiùs, ipſa indicabit evidentius in ea & per eam ignis divini amoris & flamma æternæ charitatis accenſa apparebit. Ipſam ergo interrogemus; ipſa de ſe loquitur, nempe cùm de confirmanda Regula, ut ſuperiùs dictum eſt, mandatum accepiſſet, inter cetera mandanti reſpondit: Ex gratia tua voluntatem habeo faciendi voluntatem tuam, quamdiu vixero: teſtante, tu ſcis, quòd ſi poſſibile eſſet, quòd majus gaudium, majorque conſolatio ex hoc tibi proveniret, quòd ego quoad corpus meum omnes infirmitates, ſcandala, dolores, paupertatem, & omnes tribulationes, & adhuc in ipſa anima mea æterna ſupplicia ſuſtinerem: iſtas adverſitates potiùs amplecterer, quàm utramque ad* corpus & animam æternam felicitatem, ad hoc ut conſolatio tua major eſſet. O Domine Deus! qui me creâſti & pretioſo ſanguine redemiſti, ſi in iſtis tribus fide, ſpe & charitate defectum aliquem habere me videris; propter magnam miſericordiam tuam tu eum ſupplere digneris. Tu es in intimo cordis mei ſanguine: quamvis indigna perſona ſim viſitatione & conſolatione benedicti Spiritus tui, tutelæ tamen tuæ magnæ potentiæ me tonaliter committo; ut, quomodocunque tibi placuerit, mecum facias.

13 Item in XIII capitulo libri ſeptimi multiplicem Dei bonitatem attollens inquit: O æterna veritas & incomprehenſibilis, tu ipſe Deus & Domine Jeſu Chriſte; tu omnes cogitationes bonas cordibus infundis, orationeſque & lacrymas. Tu occultas tua glorioſa dona, conferens pro eis æternaliter præmia glorioſa. Sit ergò tibi honor & ſervitium & gratiarum actio de omnibus, quæ creâſti. O dulciſſime Domine Deus meus, tu es mihi chariſſimus & verè charior, quàm corpus & anima mea. In quinto etiam libro LXIV capitulo apparenti ſibi poſt tentationem Sponſo; O, inquit, Domine Jeſu Chriſte, regratior tibi pro omnibus & ſpecialiter pro tribus, primò, quòd veſtis animam meam, infundendo ſcilicet pœnitentiam & contritionem, quâ omne diluitur peccatum, quantumcunque grave. Secundò cibas animam meam infundendo charitatem tuam & memoriam paſſionis tuæ, quâ anima quaſi cibo optimo delectatur. Tertiò conſolaris omnes invocantes te in tribulatione; ergò Domine miſerere mei, & adjuva fidem meam, quamvis enim digna ſim tradi illuſionibus diabolicis, credo tamen, quòd ſine permiſſione tua ipſe nihil poteſt, nec permiſſio tua eſt ſine conſolatione. Sed etiam in ſexto libro cap. XVII diabolus, cur eam in ſua non reciperet poteſtate, à Dei requiſitus Genitrice, reſpondit: Non, inquiens, hoc poſſum, quia duplicem ſanguinem in uno vaſe commixtum ego non poſſum ſeparare, & dividere, quia ſanguis charitatis Dei eſt mixtus ſanguini charitatis cordis ejus. Neque enim mendacium eſt ille, qui dixit; Qui adhæret Domino unus ſpiritus eſt cum eo r. Amor quippe transfert amantem in amatum.

14 Ceterùm ut alterius ad alterum, Sponſi ſcilicet ad Sponſam & è converſo, zelus innoteſcat, id, quod cap. XXXIV lib. primo ſcriptum eſt, referam: colloquenti etenim Domino cum Sponſa ſua, apparenti tunc diabolo dixit Dominus: Tu fuiſti creatus à me, & vidiſti omnem juſtitiam in me, reſponde mihi, ſi nova iſta Sponſa eſt legitimè mea, & cum approbata juſtitia: permitto enim te videre cor ejus, & intelligere, ut ſcias, quid reſpondeas mihi. Nunquid ipſa diligit aliquid ſicut me, aut vellet aliquid cambii recipere pro me? Cui dæmon reſpondit: Nihil diligit ſicut te, &, antequam te careret, omne ſupplicium magis pateretur, ſi dares ei virtutem patientiæ: ego video quaſi quoddam ardens vinculum deſcendere de te in eam, quod ſic alligat cor ejus, ut nihil aliud cogitet vel diligat, ſicut te. Et iterum in undecimo capite ejuſdem libri ait Chriſtus: Dilige me toto corde, quia ego dilexi te.

15 Conjunx Sponſæ Chriſti, dum in extremis ageret, annulum, quem gerebat digito, impreſſit uxori, rogans, ut eò animæ ſuæ devotiùs ac ſollicitiùs memoriam haberet, quò memoriale penes ſe retineret; ſed cùm pauci pertranſiſſent dies ab eo, quem maritus f extremum clauſerat t, annulum à ſe Dei Dilectrix abjecit. Quibuſdam viris dicentibus ſibi, non magnum judicium dilectionis exiſtere tale tanti conjugis præſagium à ſe charitatis ejeciſſe, reſpondit: Quando virum meum humo tradidi, omnem cum eo carnalem amorem inhumandum decrevi, ut, quamvis illum ſicut cor meum dilexerim, nollem tamen cum uno denario contra velle Dei vitam ipſius redimere. Sed quando annulum meum in manu mea habui, erat mihi oneri, quando illum inſpiciendo priorum dilectionum recordabar. Quocirca, ut animus meus in ſolius Dei aſcendat amorem, volo carere annulo ac viro meo, & me Deo committo.

16 Poſtquam verò generoſa vidua complicis ſui teſtamentum perſolvit, cum ingenti ſpiritus fervore paravit ſe, ut Romam (juxta quod deſuper juſſa fuerat) læta pro voto, feſtina præ gaudio pergeret x; patriâ quoque, filiis x, parentibuſque relictis, totam ſe ibidem in Dei ſervitium manciparet. Interim verò animus ejus ex filiorum compaſſione parumper fluctuare cœpit, quòd eos deſolatos atque materna conſolatione orbatos relinqueret. Verebatur inſuper, ne poſt ipſius receſſum ad offendendum Deum audaciùs fræna laxarent, eò quòd juvenes eſſent, divites, potentes & nobiles. Iſtiuſmodi itaque altercationibus in ejus ſe animo verſantibus, vidit in viſione ollam unam igni ſuperpoſitam, & puerum deſuper inſufflantem, quatenus olla ferveret, cui dixit: Cur tantùm ſufflans ollam conaris ignire? Ut amor, inquit, filiorum in te magis ac magis accendatur, & inflammetur. Et ait: Quis es tu? Ego, inquit, negotiator ſum: intelligens autem immoderatum adeò in corde ſuo erga filios vigere amorem, invariabiliter ſe ad horam correxit, ut nihil jam præter divinum amorem, præponeret; nil ſibi de cætero liberet, niſi quod Creatori ſuo gratum fore cognoſceret. O quot fuderit ex tunc quotidie lacrymas, quot fecit eleëmoſynas, ne quos genuerat, omnium offen-

derent

A derent Creatorem! Jam enim naturalis in ea amor erat extinctus, & in ſpiritualem penitus converſus amorem.

diligere videbatur. 17 Teſtatur denique Prior de Alvaſtro *y* confeſſor ipſius, quòd tantam ad Deum charitatem poſſideret, prout ex confeſſionibus ſibi conſtare fatebatur, quòd valde mirabile erat: unde meminit, ſe vice quadam de ſuo illam charitatis, internæque devotionis ardore curioſiùs exploràſſe; audivit verò, quòd ipſa tantum in oratione fervorem atque devotionem experiebatur, quòd diebus, ac noctibus à cibo & potu abſtinuiſſet, niſi defectum corporalem incurrere & proverbium etiam: Qui facit, quod nullus, mirantur omnes, ſubire timuiſſet.

ANNOTATA.

a *Eccleſiaſtici cap.* 10 ℣. 15.

b *Nempe Nericia, quæ Suecia provincia eſt, legiferi uxor, non tamen ſtrictis nominis princeps aut domina. Vide num.* 64 *& ſeq. Comment. prævii.*

B c *De regio ejus ſtemmate, item de ejus natali ſolo, parentibus, fratribus & ſororibus conſule* § 3 *Comment. prævii.*

d *Virginum Clariſſarum, in quo ſepeliri etiam voluit.*

e *ſeu* Eleëmoſynam.

f *Idem quoque teſtatur Bonifacius IX in Bulla Canonizationis.*

g *Fortè Petro, Vaſtenenſi confeſſore, qui illi à confeſſionibus fuit, vel Petro Alvaſtrenſi, aut Alphonſo, epiſcopo Giennenſi.*

h Ut creditur, *inquit Bonifacius IX in Bulla num.* 216 *Comment. præv. laudata: Martinus V*, ut piè credendum eſt; *nec aliter Suecia epiſcopi in litteris, anno* 1417 *ad concilium Conſtantienſe datis, loquuntur, ut iterum num. mox laudato dictum eſt.*

i *Obtulit Regulam Urbano V, qui eam approbavit anno* 1370: *confirmârunt Gregorius XI anno* 1377, *teſte Theoderico Andreæ in Diario Vaſtenenſi, & Urbanus VI anno* 1379.

k *Vide de eo dicta num.* 30 *& ſeq. Comment. prævii.*

l *Edita eſt apud Hörman ante lib.* 8 *Revelationum* S. Birgittæ.

C m *Ordinis Ciſtercienſis in Suecia.*

n *De Matbia vide plura numm.* 26 *&* 27 *Comment. prev.*

o *Veroſimiliter Nicolaus de Urſinis, cujus exſtat Epiſtola ad Alphonſum, Giennenſem olim epiſcopum, de quibuſdam* S. Birgittæ *prodigiis apud Hormann pag.* 813 *& ſeq. Nola Campaniæ Felicis civitas eſt in regno Neapolitano.*

p *Aliunde mihi notus non eſt presbyter ille eremita.*

q *Vide ſuprà lit.* k.

r *Paulus Epiſt.* 1 *ad Cor. cap.* 6 ℣. 17.

f *Ulpho, Gudmari filius, Nericiæ legifer defunctus anno* 1344, *de quo plura reperies* 6 *prioribus numm.* § 1 *in Comment. prævio.*

t *Duodecimo Februarii anni mox dicti.*

u *Romam venit anno* 1346.

x *De ejus liberis poſteriſque pluribus egi §§* 5 *&* 6 *Comment. prævii.*

y *Vide dicta de eo numm.* 28 *&* 29 *Comment. prev.*

* * *
* *
*

CAPUT II.

De præcordiali ejus devotione ad Virginem Mariam: de zelo honoris divini & ſtudio ſalutis animarum.

Deipara Virgini quoque QUanta verò Dei Genitrici Mariæ afficiebatur devotione, quis dignè ſufficiat enarrare, cùm illam in intimis vehens præcordibus humile ſibi ſervitium exhibebat, totamque ſe in ejus amorem transformabat? In ea liquidem velut in portu tutiſſimo totius ſpei ſuæ anchoram defixerat; nolens ab ea viva vel mortua ſeparari. Illam utique commemorando reviviſcebat ſpiritus ejus, cor exultabat in gaudio, mens in jubilo, anima tota cæleſtibus jucundabatur deſideriis. Divinis ejus affectus epulis paſcebatur; illius denique honorem ſibi ipſi præponebat, illamque ipſa medulitus diligebat. Et ne videar ſub incognito & quaſi opinando fari, quæ aſtruo, ad ipſam, de qua differo, me converto: ipſius ignitum vehementer eloquium coràm profero; quo & noſtra vivificabuntur dicta, & illius præcordia in amore Virginis luce clariùs videbuntur flammantia. F

mirum in modum 19 Sanè in primo capite libri ſeptimi dicitur, quòd, cùm eſſet Romæ beata Birgitta, Sponſa Chriſti, & quadam vice orationi vacaret &c uſque in finem, quam promiſſionem Virgo benedicta poſt annos XVI adimplevit; quando ſcilicet beatæ Birgittæ ad Terram Sanctam proficiſcenti *a*, cùm Bethlehem veniſſet, Chriſti Nativitatem ſeriosè monſtravit. Item alibi inquit Sponſa Chriſti: Benedicta ſis tu, Maria Mater Dei, & benedictus ſit idem filius tuus Jeſus Chriſtus præ omni gaudio, quod mihi dederat ex eo, quòd tu mater ejus es; ipſe idemque novit, quòd Maria Filia Joachim eſt mihi charior, quàm liberi Ulphonis & Birgittæ. Et magis vellem, quòd Birgitta, filia Birgeri, nunquam fuiſſet nata, quàm Maria Filia Joachim non eſſet progenita; & leviùs eligerem, quòd Birgitta eſſet in inferno, quàm quòd Maria Filia Joachim non eſſet Mater Dei in cælo, cui reſpondit benedicta Virgo: Filia, ſcias pro certo, quòd illa Maria Filia Joachim erit tibi utilior, quàm tu Birgitta filia Birgerii es. Et eadem Filia Joachimi, quæ eſt Mater Dei, vult eſſe pro Matre liberis Ulphonis & Birgittæ. Patet ulteriùs pii amoris affectus ex eo videlicet; quòd in monte Calvariæ beata Birgitta perſonaliter conſiſtens & paſſionis Chriſti ſeriem intuens, ex compaſſione Matris dignitſimæ, doloris acutiſſimi gladio tranſfixæ, pariter vulnerabatur, cujus utique paſſionis ordinem ſcribens in XV cap. libri ſeptimi poſt multa ſic ait: Cumque ego repleta dolore reſpicerem crudelitatem eorum, vidi tunc ejus Matrem mæſtiſſimam in terra jacentem, & quaſi tremientem, & ſemimortuam *b*, quam conſolabantur Joannes & aliæ ſorores ejus; quæ tunc ſtabant non longè à cruce ad ejus partem dexteram. Dolor ergò novus compaſſionis illius ſanctiſſimæ Matris in tantum tranſfixit me, quòd cor meum pertranſibat quidam gladius acutus importabilis amaritudinis. *a* *b*

Digitized by Google

A. BRÆTHOLDO, *sunt addicta:*

20 Porrò si ex abundantia cordis os loquitur; vim intimi amoris verba produnt miræ devotionis: nam in libro tertio capite xxix illam devotè & pulchrè salutans, Benedicta sis tu, inquit, ô Maria Mater Dei, templum Salomonis. Respondit Mater: Benedictus sit Deus, qui cordi tuo &c. Item in quarto libro cap. xviii. O dulcis Maria, inquit Sponsa, benedicta sis æterna benedictione &c. Denique in eodem libro capit. xix sic dicit: O dulcis Maria, pulchritudo nova &c. Quantùm etiam intimè eam dilexit, luculenter patet in illis duabus pulchris & prolixis orationibus *c*, quæ in fine scribi confuoverunt, in quarum altera Virgo beatissima de sua conceptione & infantia; & de omnibus virtuosis actibus & laboribus, ac magnis doloribus totius vitæ suæ, nec non de sanctissima morte & assumptione sua pulchrè atque devotè laudatur, in reliqua verò cuncta corporis membra, nec non virtuosi ejus corporales actus congruis laudibus singulariter describuntur, & efferuntur.

c

B

ex zelo salutis proximi

21 Quia enim pudicitiæ Mater cælestem illum Sponsum inexhausta charitate diligebat, honorem illius, quibus poterat modis, promovere satagebat, & quia pro animarum redemptione eumdem Sponsum sanguinem suum fudisse cognoverat, ideircò animarum salutem ardentissimè sitiebat; qua de causa devotissimis orationibus & inenarrabilibus gemitibus pro salute proximorum anxia nimis omnium jugiter interpellabat Redemptorem, & missis epistolis verba, quæ os Domini locutum ad eam fuerat, omnibus juxta ejusdem * intimabat: nam ad summos Pontifices *d*, imperatores, reges *e*, reginasque *f*, episcopos & alios ecclesiæ prælatos, principes quoque & judices terræ, nec non ad religiosas, seculares que personas *g* cujuscumque dignitatis, statûs, conditionis, seu ætatis existerent; ad regna quoque vel communitates scribens nunc iram Dei intimè comminabatur, nunc præcavebat, nunc arguebat, obsecrabat vel increpabat in omni patientia & doctrina, ut non sit, qui se abscondat à calore ejus, vice in hoc fungens Psalmographi dicentis: Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna; ecce labia mea non prohibebo, tu scisti. Justitiam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi *h*. Non parcebat labori, non sumptibus, quia verus amor de difficultate non causatur, contrà verò has detractiones, derisiones non verebatur, sed nec ipsam mortem cunctis viventibus odiosam expavescebat, quin Dei beneplacitum perficeret, & à gehennæ cruciatibus proximorum animas pro viribus liberaret.

* *supple:* mandatum

d e f

g

h

C

flamma etiam auditantis urens

22 Audierat enim vocem Sponsi sui dicentis; Cùm vos oderint homines, & persecuti fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me, gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces vestra copiosa est in cælis *i*. Et iterum: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere *k*, unde in monte Flascone *l* domino *Urbano* Papæ V *m* revelationem quandam sibi à Dei Genitrice factam, in qua sub mortis comminatione futurique judicii districtione prælibato Pontifici inhibetur, ne de Roma vel Italia recedendo Avenionem repedaret, personaliter præsentavit, talia tanto Domino nil verita insinuando. Successori insuper Gregorio XI divinis nonnullis destinatis oraculis mandabatur, quòd intra certum tempus in illis expressum Romam vel Italiam cum sua remigrans curia, omni cum humilitate, pastoralique charitate inibi usque ad mortem permaneret, moxque post suum adventum Sponsam Christi, sanctam scilicet Ecclesiam, omnesque ecclesiasticos status exeoleret, & reformare inciperet, nec non ad pristinum statum totius decoris perfectæque virtutis atque recolendæ sanctitatis Patrum antiquorum pro posse reduceret; vitia quoque de curia evellendo, mores corrigendo, consiliarios que permutando: alioquin animadversionis divinæ sententiam nondum in anima, sed in corpore & in bonis temporalibus irrefragabiliter sævientem exciperet. Quarum profectò revelationum *n* Dominus Latinus de Ursinis unam, dominus Nicolaus comes Nolanus alteram, tertiam verò terribilem valde Dominus referebat Alphonsus: prætextu namque Conditoris neminem pertimescebat, nullius faciem cognoscebat, nullum denique viventium Authori vitæ præponebat.

i

k l

m

D

n

23 Unde, cùm quadam die in ecclesia sanctæ Mariæ de Alvastro *o* juxta altare se recepisset, & revelationem quandam ad milites corrigendos *p* mentali theoria subacta Regi Christo percunctanti se intenderet, confessor ipsius accessit, regem, Magnum nomine, qui tunc regnabat, ad eam venisse contestans, sed, cùm nullum præberet responsum ei, tetigit eam manu; eumque nec sic suscitanti annueret, deprehendit, eam divinis tunc vacare colloquiis: contemplatione tandem finita, & à confessore & à rege, quam ob rem vocata tacuisset requisita; Bene, inquit, audivi vocem percunctantis, sed sermo tunc colloquentis mihi potens erat, & metuendus. In eodem quoque Suetiæ regno, marito jam suo vitâ functo, regem, Christo imperante, adiit, quem postquam unà cum magnatibus regni ex indultis sibi revelationibus salubri commonitione præcavisset, virgam furoris Domini super eos extendendam, nisi de quibusdam flagitiis in illis condignam in posterum pœnitentiam agerent, minabatur.

officii sui

o

E

p

24 Qua in re plerique illorum mordaci illam dente corrodentes, cùm aliàs in eam surgere metu territi, & revera magnatorum tenti, magnorum ipsius consanguineorum, nullatenus auderent, obloquutionibus atque maledictis impetebant. Sed maledictiones omnes, detractionesve atque derisiones surda patiens aure pro persequentibus, & se calumniantibus Sponsum sic facientem & dicentem imitando exorabat. Nunc autem ex eis plurimi, qui sibi antè detrahebant, qui tribulationes omnes illas, ac terribilia Dei judicia, quæ prænuntiaverat, ad punctum venisse conspiciunt, humilem ipsius patientiam recensentes mira cum devotione ad sepulchrum eam requirunt; & loca, in quibus sciunt, quòd steterunt pedes ejus, deosculantur, ac si de ea vaticinium illud verificari debuisset: Venient ad te, qui detrahebant tibi &c. Dicunt autem: Væ, væ, qui sanctæ Mulieris prædicationibus confidere renuimus: væ, qui judicia Dei parvi pendimus: væ nobis iterum, atque iterum, qui piæ Matris monita superbo corde contempsimus, quo mala cuncta, quæ patimur, exinde meritò excepimus, & verè credimus, quòd virtus illius almi corporis ad partes reducti pacem nobis secum vexerit, cùm innumeris dudum pressuris oppressi fuerimus; sed venerunt nobis omnia bona pariter cum illa, & invariabilis honestas per manus illius, & lætati sumus in omnibus, quoniam

intrepidè.

F

an-

Digitized by Google

A anteceſſerunt nos ipſius dignitſima merita.

divinitusque inſtructa 25 In Regno quoque Cypri coram rege tunc vivente & ejus matre domina Eleonora regina, Antiochiæ principe, domino ſcilicet Jacheto, regis patruo, cum multis aliis regni nobilibus, regiiſque conſiliariis coràm ſtantibus, quandam ex parte viſam publicavit revelationem, in qua ſupradicti omnes cum univerſo populo de quorundam in ea contentorum emendatione facinorum monebantur: alioquin ſuum contra eos potentiſſimus Dominus cititſimè atque certiſſimè accingeret gladium. Quæ quidem revelatio in ſeptimo libro cap. XVIII continetur *q*. Præterea in civitate Neapolitana magnæ comminationis & terroris Chriſti verba ad ſe facta, nonnulla quædam ſecreta minas continentia, clàm reginæ contribuit; ſed & quædam alia Dei verba ſuper populum ejuſdem civitatis, aſſumpto domino Bernardo archiepiſcopo Neapolitano, fratre Nicolao Meſquim Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ magiſtro, qui poſtmodum cardinalis fuit *r*, fratre Franciſco Defulano Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, eoque in Theologia magiſtro, cum quibuſdam nobilioribus civitatis militibus convocatis, per ſemetipſam magnanimis, intrepida & æmulatrix Dei Famula conſtanter coràm publicavit: & habentur hæ duæ Revelationes lib. VII, cap. XXVIII. Ex quibus omnibus & his ſimilibus etſi capi, ligari, cruciari, trucidari, probabiliter titubare potuiſſet, velut tamen Chriſti Apoſtola Deique Prophetiſſa cum fiducia & fortitudine mandatum Dei exequebatur, & opportuna verba non præcognita, ſed in illa hora juxta Evangelium ſibi data, cùm ſtaret ante reges & præſides inconcuſsè loquebatur.

q

B

r

commonit: 26 Ad regem namque Suetiæ, eumque cum ſuis contribulibus monere, in ſpiritu ire juſſa fuit quadam vice, cumque cauſaretur, ſe neſcire, quid in ſermone proferret, audivit: Cùm veneris, inquit, ad eos, aperi os tuum, & ego implebo illud; ad regem proinde perveniens, cùm non cogitàſſet, quomodo, aut quid loqueretur, divina tunc verba fuerunt ſibi infuſa, non ſolùm, quæ ad regem pertinebant, verùm etiam, quæ de futuris plurima concernebant. Ex divino quoque imperio cuidam abbati *ſ* magnæ authoritatis quaſi ſupplicando dixit: Tu, domine Abba, deberes eſſe ſpeculum Religioſorum, ſed tu es caput meretricum; patet hoc in filiis, pro

ſ

C quibus infamaris. Tu pauperum exemplum & diſtributor indigentium eſſe tenereris, ſed oſtendis, te eſſe de eleëmoſyna magnum dominum: hoc patet, quia magis inhabitas caſtrum, quàm clauſtrum. Tu deberes eſſe doctor & mater fratrum tuorum, ſed factus es vitricus & noverca: tu ludis in deliciis & pompa, illi autem afflicti murmurant tota die, ideò niſi correxeris te, deponam te de caſtris, & cum minimis fratribus non habebis conſortium, nec ad patriam tuam, ut credis, redibis.

Suetia regem ab exigendis vectigalibus, oblatis filiis avocavit, 27 Cùm rex Suetiæ ad quandam pecuniæ quantitatem ſolvendam arctaretur, Non immunis ab ira Dei eris, ſi hoc feceris, ait illi inclita Mater; ſed duos, quos habeo, filios magis accipe, eoſque, donec ſolvere poteris, pone obſides; nec offendas Deum tuum. Tunc ipſo die Chriſtus eidem loquebatur dicens: Propter charitatem unius hominis quoque ſalvatum eſt regnum, ſic propter unius adinventionem & gravamina perdita ſunt aliqua regna, ſicut exemplum tibi dico de quodam rege: ille enim rex plùs confidebat in pecunia, à populo & tranſeuntibus ſub fraude & ſimulatione juſtitiæ exacta, quàm in me; ideò vitam perdidit, & regnum reliquit in tribulatione, & adinventiones ſuæ pravæ ductæ ſunt ab aliis ſucceſſoribus in conſuetudinem, & quaſi in legem; ſed ſi rex confidit in me Deo ſuo, & communitas regni petitur in auxilium in charitate, tunc ego ſalvare potens ſum, & citiùs propter charitatem reducere ad pacem. Ideò rex, ſi proſperare deſiderat, teneat promiſſionem ſuam mecum, & veritatem cum communitate regni, teneatque promiſſionem ſuam mecum, & caveat præcipuè, ne novas ibi adinventiones & tributa & ſubtilitates inducat. In difficultatibus verò ſequatur conſilium timentium Deum, non cupidorum; quia melius eſt, adverſa quædam mundi tolerare, quàm ſcienter contra me & animam ſuam peccare. A. BERTHOLDO.

ad vitam honeſtam meretrix, 28 Sciendum autem eſt, quòd in humili Ancilla Chriſti nonnulli ſcandalizabantur, nonnulli verò plurimùm ædificabantur, &, auditâ eâ, multa faciebant: fuit enim cum Paulo Chriſti bonus odor; aliis odor mortis in mortem, aliis odor vitæ in vitam, prout dicitur 2 ad Corynth. XI. Nam & pleraſque meretrices vel Romæ vel alibi ſuis ſanctis perſuaſionibus de ſuo inhoneſto lupanaris loco exemit; & caſtitatis intuitu, ne peccatores reverterentur ad vomitum, in ſuo proprio hoſpitio per aliquot tempus habitare ſecum faciens inſtruebat, quemadmodum pœnitentiam facerent, & viam ſpiritûs rectè incederent. Si quas verò ſpirituali ſtudio minùs idoneas conſpiceret, connubio tradens ſufficienti dote vallabat, quatenus in ſtatu matrimoniali laudabiliter viverent, & ob victûs parcimoniam pro ſtatûs ſui congruentia non ruerent.

E

ad pium vita genus verum nobilem, 29 Dominus Gometius de Hiſpania ducatûs Spoletani *t*, mediante domino Alphonſo, quondam Gyennenſi epiſcopo, beatæ Birgittæ humiliter ſupplicavit, quatenus pro ſe orare dignaretur: ſcire quippe ambiebat, quo in ſtatu magis placere potuiſſet? Sanctæ itaque Famulæ beneplacitum Dei per orationem in hoc exquirenti ab ea, quæ omnium ſalutem æmulatur, revelatio facta eſt, quâ de ſtatu & forma vivendi juxta ipſius qualitatem ad plenum informabatur. Hanc revelationem cùm vir gaudens Perulii *u* ſuſcepiſſet, ſicut, præfato domino Alphonſo præſente, teſtatus eſt, repentino cor* ejus timore Dei transfixo, in alium virum exinde commutatus eſt adeò, quòd de ipſo verò dici poterat: Hæc mutatio dexteræ Excelſi: nam ex tunc & deinceps diebus Veneris pane* nigro; Sabbatis albo, ceteris verò diebus gryſeo induebatur colore. Porrò ſecretas faciebat pœnitentias, vigilias & orationes, abſtinentiis quoque non minimis carnem ſuam macerabat, ſed & pauperum pedes qualibet hebdomadâ bis perſonaliter lavando, largas nihilominus eleëmoſynarum benedictiones eiſdem impendebat. Habebat etiam ſpirituales patres, ſcilicet Coribium de Hiſpania Ordinis Minorum & Andream de Luca eremitam in Monte Spoletano, Magiſtram verò ſuam, cujus ope normam vitæ ex alto ſuſceperat, cujuſve devotionis auſpicio indultam ſibi ab ea parvam crucem jugiter deferebat ad collum, nonniſi Matris nomine recenſebat.

F

u

**corde*

**panno*

ad ſanctiorem vitam 30 Prior Provinciaſis regnorum Suetiæ, Daciæ

Digitized by Google

A. Bertholdo.

ciæ, & Norwegiæ de Ordine Prædicatorum, aſſertor verbi Sponſi Chriſti famam ubique diffuſam attraxit de loco, quo tunc erat, ad regnum uſque Suetiæ, ubi ſancta degebat Fœmina concitus veniebat: ſi quidem illius adminiculo, quemadmodùm ſe & ſibi ſubjectos in viam ſpiritus haberet dirigere, nóſſe peroptabat. A qua cæleſti traditione uſque adeò imbutus eſt, quòd priſtino ambitioſo multùmque pretioſo rejecto habitu, vilis & abjecti panni tegumentum aſſumpſerit, & hoc ipſum in commiſſo ſibi grege perfecit: nec non quàm plura alia ad emendationem cedentia ſalubriter effecit.

religioſos addoxit, x

31 Simile quoddam operatus eſt Spiritus Dei per fiſtulam ſuam, ſanctam videlicet Birgittam, in fratre Martino de Arragonia *x* Ordinis Minorum, qui, cùm Cypri reginæ ſecretarius eſſet, & cum alma Vidua in multo labore & ærumna Jeruſalem veniſſet, pro ſe Deum orari humiliter ſupplicavit, quatenus viam & modum, quibus ſibi meliùs placere poſſet, offenderet, & voluntatem ſuam bonam, beneplacentem & perfectam ipſa ſibi referaret. Beatæ igitur Birgittæ ſuper hoc oranti Chriſtus apparuit & pulchra nimis revelatione ſibi (quæ ſub XXI cap., VII libri contexitur) exhibita, qualiter devotiſſimus Chriſti ſervus Franciſcus ſacco indutus ſpiritu religionis Regulam cuderit, & qualiter primitivos fratres ſanctiſſimæ ſuæ converſationis imitatores habuerit, & quomodo diabolus Ordinem interea dejecerit, & qualiter demum ſupplicium vel gloria ipſius Ordinis profeſſoribus repromittatur, patefecit. Hanc profectò revelationem cùm de manu ſanctæ Viduæ prænominatus frater ſuſcepiſſet, & demum Famaguſtam (ubi libros & vaſa argentea pecuniaſque & jocalia cum ſuis ceteris ornamentis recondita poſſidebat) adveniſſet, diſperſit omnia, & dedit pauperibus, Franciſcum pauperculum pauper ipſe imitatus eſt in obſervantia ſanctæ Regulæ exemplum factus ceteris fratribus.

aliiſque

32 Frater quidam converſus monaſterii de Alvaſtro ſanctæ vitæ tribus annis infirmabatur. Inquire in Additionibus poſt caput XXX, lib. VI. Venit aliquando Famula Dei ad epiſcopum quendam probatæ vitæ & devotionis, dominum videlicet Hemyngum Aboënſem epiſcopum *z*, &c. Require ibi. Item cùm vice quadam conſederet in convivio eidem epiſcopo, & ſibi delicatis cibis appoſitis ipſa uteretur in honorem Dei, judicabatur ab epiſcopo, cur habens donum tanti ſpiritûs à delicatis cibis non abſtineret? Tunc ipſa nihil ſciens de talibus cogitationibus, circitèr verò audivit in ſpiritu: Dic epiſcopo: Ego, qui paſtorem implevi ſpiritu meo, nunquid propter jejunia ſua? Ego ſum, qui feci conjugatos prophetas, qui hoc non promeruerunt. Ego juſſi prophetæ, ut adulteram reciperet in conjugem, nunquid obedivit ipſe? Ego loquebar Job ita bene in felicitatibus ſuis, ſicut quando ſedit in ſterquilinio, ideóque ego ſum mirabilis, facio ſine præcedentibus meritis omnia, quæ mihi placent.

diverſi generis hominibus

33 Epiſcopus igitur hæc audiens, ſe ipſum recognoſcens, turbatus animo rogavit pro ſe orari. Tunc tertiò apparens Mater Dei dixit: Dic epiſcopo: Quoniam omnes prædicationes ſuas inchoare ſolet à laude mea, & quia per judicium ſuum te judicabat in menſa, etiam quia illud judicium charitatis & non invidiæ erat, ideò charitas meretur conſolari; dic ergò ei, quòd ego volo ei eſſe in matrem, & ejus animam præſentare Deo, & ego nunc exponam ei, quòd ipſe eſt animal ſeptimum de animalibus prioribus tibi oſtenſis, & quòd ipſe verba Dei coram regibus & Pontificibus portabit, quemadmodùm etiam cap. XCVII, libri VI ſcribitur. Quidam magnus dominus, qui diu confeſſus non fuerat, &c uſque in finem. In ſexto quoque libro cap. LXXVIII dicitur, quòd, hoſpitante Famula Dei ac pernoctante prope civitatem Lodoſiam *aa* in quadam domo, ubi diabolus apertè loquebatur, & dabat reſponſa &c, uſque in finem.

aa

plurimùm profuit.

34 Itaque quàm plurimi ob ſanctitatis & gratiarum ſibi à Sponſo Chriſto conceſſarum dotationem, fama duce, ad eam undique confluentes pro ſe orari, vel, ſi quod dubium forſitan mente verſabant, cœlitus enodari per eam poſtulabant. Quibus humiliter annuens aliquot dies, & ſi ſpirituales perſonæ erant, ipſa interdum die, elevatis primitùs ad cælum manibus, & humilibus, quæ cælum penetrant, precibus priùs fuſis, ſciſcitantibus ſe divina præbebat reſponſa: nam, ut de aliis taceam, dominus Urbanus V per ſuum eam confeſſorem adiit, & quatenus de nonnullis conſcientiæ ſuæ dubiis Deum interpellaret, requiſivit; & ſi quod cæleſte oraculum ob id perciperet, quantociùs innoteſceret. Pari modo Gregorius XI *bb* arcana quædam dubia mente pertractans miſit ad eam, cui ſaltem rogando præcipiebat, quòd de & ſuper hujuſmodi dubiis ſecretorum cognitorem Dominum poſtularet, ſibi nihilominus, quod in ſpiritu audiiſſet, intimando, quod & fecit. Præterea domina Joanna, regina Siciliæ, & dominus Bernardus, Neapolitanus antiſtes, ſigillatim de quibuſdam eam articulis conſuluerunt, pro quibus divinas obtinuit revelationes, quæ in ſeptimo libro ſcribuntur *cc*. Sed & Cypri regina Eleonora Famulam Dei, cùm illuc adventâſſet, ut pro ſe & filio ſuo, ac toto regno apud Regem regum intercederet, ſupplex requiſivit: quod dum faceret, divina præcepta, quæ in ſeptimo Revelationum libro continentur, accepit *dd*, ac certè de hujuſmodi revelationibus ad requiſitionem quàm plurimorum ſibi factis cæleſtes libri ubertim reſperſi inveniuntur. Poſtremò dominus Alphonſus ſæpè dictus aſſerit ſe, quàm pluries, dum perplexa mente in conſcientia turbaretur, meruiſſe per eam cælitus declarari.

bb

cc

dd

ANNOTATA.

a *In Terram Sanctam profecta eſt anno* 1372: *contigit id adeò ſub annum* 1356.

b *Hoc Virginis deliquium plures negant eruditi.*

c *Exſtant apud Hörmann à pag.* 738. *Dicuntur autem divinitus* S. Birgittæ *revelata, qua de re haud aliter ſentiendum, quam de ipſiſmet ejus revelationibus.*

d *Revelationes ejus ad Urbanum V, & Gregorium XI vide lib.* 4 *Revelationum.*

e *Liber octavus Revelationum ad imperatores, reges &c univerſim ſcriptus eſt. Ad Carolum IV eſt revelatio inter Extravagantes. Multa prædixit Magno, Suecia regi, ut dictum eſt* § 8 *Commentarii prævii.*

f *Blancam Suetiæ, Joannam regni Neapolitani, Eleonoram Cypri reginas. De Blanca vide* § 8 *Comment. prævii; de Joanna* §§ 5, 20 & 23; *de Eleonora verò* §§ 22 & 23.

g *Li-*

Digitized by Google

A

g *Liquent hæc ex variis Revelationum libris.*

h *Pſalmo* 39, ℣. 10 & 11.

i *Ita ferè Matt.* 5, ℣. 21 & 22.

k *Matt.* 10, ℣. 28.

l *Italiæ civitate in ditione eccleſiaſtica ad lacum Vulſinium.*

m *Dictus fuit* Guilielmus Grimoardi *ante Pontificatum, quem Avenione, Galliæ civitate archiepiſcopali in Provincia ad Rhodanum fluvium, obtinuerat anno* 1362. *Sedem Pontificiam reduxit Romam anno* 1367. *Sed anno* 1370 Adveniente, *inquit auctor Vitæ ejus prima apud Baluzium in Vitis Pontificum Avenionenſium col.* 390 *& ſeq.*, inſuper tempore æſtivo idem Urbanus recedens de Urbe, vadenſque ad Montemflaſconis declinavit Viterbium, ubi primùm palàm & publicè manifeſtavit, ſe velle redire ad civitatem Avenionenſem. *Menſe Julio ejuſdem anni Monte-flaſconis exiſtens approbavit Regulam S. Salvatoris à* S. Birgitta *ſibi oblatam, quo pariter tempore ei prædixit hæc (vide lib.* 4 *Revelat. cap.* 138) *fore, ut brevi morereturſi rediret in Gallias, quod, eodem anno nondum elapſo, reipſa contigit.*

B

n *Revelationes illas habes libro mox citato, capp.* 139 *& ſeq.*

o *Vide lit.* m *ſuprà in Annotatis ad cap.* 1.

p Ad milites corrigendos, *inquit Bertholdus: unde quidem efficitur,* S. Birgittam *Ordinum militarium, ſua ætate exiſtentium, emendationis ſalutiſque fuiſſe ſollicitam: nequaquam autem, militarem Ordinem, quod nonnulli aiunt, ab illa aut in Suecia, aut alibi gentium unquam inſtitutum. Vide dicta* 334 *Comment. prævii.*

q *Vide* § 22 *&* 23 *Comment. prævii.*

r *Anno* 1378 *ſub Urbano VI.*

s *Videtur fuiſſe hic abbas Farfenſis, ut dictum eſt Comment. prævii. num.* 264 *&* 3 *ſeqq.*

t Spoletum *civitas eſt ditionis eccleſiaſtica in Umbria ad Teſſinum amnem.*

u Perufia *ditionis item Pontificiæ civitas eſt in eadem Umbria.*

x *Guardianus dein Rethleëmitanus ex Waddingo in Annalibus Minorum ad annum* 1375, *num.* 4.

y *Inſula Cypri civitatem in Orientali ora, cujus calamitates* S. Birgitta *prædixit.*

z *Aboa Suecia olim civitas ſub archiepiſcopo Upſalenſi: de Hemmingo verò, ejus loci epiſcopo, vide dicta num.* 53 *& ſeq. Commentarii prævii.*

C

aa *In Veſtro-Gothia, Suecia provincia, portum.*

bb *De Revelationibus his Pontificibus à* S. Birgitta *oblatis vide Comment. prævii* § 17.

cc *De geſtis* S. Birgittæ *Neapoli vide §§* 20 *&* 23 *Comment. prævii.*

dd *De iis verò, quæ in Cypro geſſit, vide §§* 22 *& ſeq.*

A. BERTHOLDO.

CAPUT III.

De operibus pietatis & patientia in adverſis.

FErvebat equidem Sponſa Chriſti charitate divina, quâ proximo non ſolùm beatè vivere anxiè procurabat, verùm etiam præſentis hujus ærumnoſæ vitæ ſubdita nunc opera in eam exercendo, ſtudioſè impendebat, & viſceroſæ charitatis brachiis filios amplexans compaſſionis eos atque internæ affectionis ſinu dulciter confovebat. Conſiderans ſemitas domûs ſuæ, ne panem comederet otioſa, manus ſuas aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem. Ut enim verbis Bonifacii *a* utar, inexhauſtæ charitatis officia erga egentes, infirmas, miſerabileſque perſonas propter amorem Creatoris exercuit indefeſſè. Nam, marito adhuc ſuo ſuperſtite, duodecim pauperes conſuevit die qualibet propria in domo cibare, illis inſerviens, & neceſſaria ſubminiſtrans. Et quintâ ferià memor cœnæ Domini lavit pedes eorum, de propria quoque facultate plura hoſpitalia in partibus ſuæ originis & ſpecialiter unum in villa ſua de Ulphaton *b* reparavit, pauperesque & infirmos in illis degentes pia, benigna, miſericors & ſedula miniſtratrix, quaſi omni die miniſtravit, eorumque ulcera abſque horrore & faſtidio attractando lavit, ligavit, fovitque. *Pauperum* *a* *b*

36 Sed & ſuas ſecum filias *c* deducendo, ſicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos & ſuper eos volitans, verbo atque exemplo idipſum facere docebat. Quibuſdam verò ſe redarguentibus, quòd tales ac tantas puellas, facie pulchras, proſapiâ illuſtres, ætate tenellas illic conveniret, ubi præ languoribus, languidorumque fœtoribus facilè commaculari poſſent, amore fervens charitatis, prudenter, conſtanterque aiebat: Quid mihi moleſti eſtis, quid pro meis zelatis filiabus, in ſua juventute meas à me diſcere natas, qualiter Deo & pauperibus devotè deſerviant? Quia non poteſt, qui Deo famulatur, illorum contaminari languoribus, quibus propter Deum fideliter deſervit. Multos inſuper pauperes annuatim veſtiebat. Pleraſque etiam tam religioſas, quàm ſæculares perſonas in diverſis regni partibus ſuis eleëmoſynis copioſiùs relevabat. Virgines denique quàm plurimas ſublevans, alias viris, alias verò Deo ſuo ſpirituali connubio copulabat, iſtas nihilominus & illas ſufficienter dotando, &, ut breviter dicam, omnibus afflictis, pauperibus & captivis, orphanis & pupillis exhibuit ſe quaſi matrem. *curam maximam* *c* F

37 Romam deinde veniens *d*, licèt peregrina eſſet, & ob nimiam partium diſtantiam penuriis quoque expoſita, copioſam quippe ſecum habens familiam, largas pauperibus impendit eleëmoſynas, largiores autem dudum impendiſſet, niſi patris ſui ſpiritualis arbitrio retenta fuiſſet; & ut Deo liberiùs vacare, Sponſumque ſuum pauper ipſa imitari poſſet, ærarium ſuum præceptori commiſit, viro utique prudenti, maturo, multumque ſpirituali *e*, cui totius domûs ſuæ regimine derelicto, velut una ex *habuit.* *d* *e*

Digitized by Google

A. Bertholdo. *sive* ex ancillis, aut quævis alia paupercula sui* pro se sive pro aliis subveniendis & alendis, ac si non ipsius quæque essent, sed illius, cum timore & tremore vitæ necessaria humiliter postulabat. Et si quoque petita negabantur, omni cum mititate repulsam accipiebat. Interdum verò subole*ta* ferens calceamenta, nova cæteris procurabat. Romæ siquidem, ut dictum est, commorando puellam quandam facultate inopem, sed venustate decoram & exinde vel animæ vel corporis perditioni propinquam, honorificè nuptui tradidit, dotavitque sufficienter.

*obsoleta

38 Cùm adhuc quadam vice esset prope Lodosiam *f* in regno Suetiæ, unus de familia inops & pauper, qui desponsatæ filiæ nuptias facere disponebat, sed multâ compressus inopiâ non valebat, accurrens rogavit sibi inferri: quæ dispensatore domûs suæ accersito quantam in promptu haberet pecuniam, inquisivit. Computata verò numismatum quantitate, Da, inquit, pauperi huic partem tertiam, quatenus filia ipsius consolata oret pro nobis. Ingredientes verò civitatem, catervam ad januam invenit hospitii, quibus, ut erat misericors, miserata jussit agapem impertiri: respondens autem villicus ejus dixit: Nullo modo sufficere ad solvendam in hospitio pecuniam, quam habebat, nisi reciperet ab alio mutuatam, adjiciens: Quomodo tam largiter vestras effunditis pecunias? Magnæ quippe perfectionis est sua indigentibus erogare, & pro se ab aliis mutuum recipere vel mendicare. Ad quem illa: Demus, inquit, cùm habemus, quia benignus, largus est nobis Dator, cùm indigemus; istis enim pauperibus ego servata sum, quia aliud solatium non habent, ego autem in necessitatibus meis relinquo me voluntati Dei.

non sine propria etiam egestatis pericula;

f

B

39 Audientibus eis Missam in ecclesia, voce desuper lapsa, audivit: Filia mea est sicut illa, quæ tam ferventer ad Sponsum vocantem properat, quæ patrem, matremque & omnia, quæ habet, obliviscitur, donec, quem quærit, inveniat; quid ergò facturus est Sponsus? mittet utique servos, & omnia, quæ Sponsæ sunt, post eam venire faciet. Sic propter tuam charitatem tibi tuisque providemus; nam sicut charitas me in Virginis uterum ineffabiliter introduxit, sic charitas hominis introduxit Deum in animam ejus. Ideò præparemus vestes, antequam veniat Puer, ordinemus, antequam veniat habitator, seminemus fructum, ut gaudeamus in messem. Hinc est, quòd Zelatrix Dei & proximi egestatem sæpiùs incurrebat, & cum suis pedissequis penuriam patiens aliorum ope relevari indigebat. Verùm, cùm de illo felici itinere Hierosolymitano Romam repedaret *g*, regina Joanna certam sibi pecuniæ quantitatem in Neapolitana civitate in subsidium ex compassione transmisit. Dubitanti verò ex scrupulo conscientiæ, utrùm talo munus deberet admittere, Christus apparens sibi dixit: O fatua! Nunquid pro amicitia reddenda est inimicitia, aut pro bono reddendum est malum, aut in frigido vase reponenda est nix, ut plùs frigescat? Ideò dico, quòd quamvis regina ex frigido corde tibi dedit, quod obtulit, tamen cum charitate & reverentia suscipiendum est à te, & orandum pro ea, ut ad divinum calorem valeat pervenire: quia scriptum est, aliorum abundantia suppleat pauperum defectus, & nulla bona opera coram Deo erunt in oblivione.

sed nec Deus vacuum

C

g

40 Item cùm semel in peregrinatione, propriis pecuniis expositis, præ inopia anxiaretur pro familia, ille potiùs amore suæ largiendo alienis indigebit, oranti dixit: Quamvis mundus meus sit, & omnibus omnia dare possim, tamen, quod offertur ex cordis charitate, acceptius est mihi, & ego etiam libentiùs ea exigo, quæ propriè mea sunt. Nunc autem, quòd bona vestra expenditis hilariter pro honore meo, ideò tempore necessitatis vestræ debetis accipere de meo. Fac ergò, dic archiepiscopo *h* istius civitatis sic: Sicut omnes ecclesiæ meæ sunt, ita omnes eleëmosynæ meæ sunt: da mihi ergò in amicis meis de his, quæ mea sunt, quia licèt acceptum sit mihi erigere muros ecclesiarum; æquè tamen in hac parte acceptum est mihi juvare indigentes amicos meos, qui meo amore bona sua exposuerunt. Recordare ergò, quòd Eliam ad pauperem viduam destinavi, quem priùs per corvos paveram: non quòd eo tempore alii viduâ ditiores non erant, vel quia sine vidua prophetam, qui XL diebus impastus sustinuerat, absque alimoniis sustentare non poteram, sed hoc feci, quia de charitate viduæ volui experimentum sumere, quam ego, scrutans corda & renes Deus, bene noveram, sed ut aliis fieret manifesta. Tu ergò, qui Pater es & dominus Viduæ, benefac viduis de meis, quæ quamvis ego sine te possum omnia, & tu sine me nihil, volo tamen iterum charitatem tuam in eis contemplari.

defuit ipsius cura.

h

D

E

41 Scriptum est in Evangelio, quia semen, quod cecidit in terram bonam, ortum fecit fructum centuplum, & quali modo hoc factum sit, ibidem declaratur, cùm dicitur: Et fructum afferunt in patientia. Semen est Verbum Dei (huic Prophetissæ mirabiliter electæ multipliciter factum) quod in hanc terram nostram per gratiam cadens, radices quidem misit per humilitatem, crevit, ac se dilatavit per charitatem, & demum in patientia fructum suum dedit, quia nimirum in patientia possidebit animam suam. Siquidem quieta & pacifica sine querela vivens, ad omnes patiens erat, & quamvis famulantium sibi defectus, ut fieri assolet, inconcussa toleraret, debito tamen modo & tempore cum discretione atque modestia excessus corrigendo, nequaquam Deum suum à quoquam eorum notabiliter offendi sinebat. Quanta nempe fortitudine animi mala cuncta Deum jugiter laudando exceperit, Bonifacius Papa prædictus in suis Epistolis innotescit, cùm dicit: Admirabilis patientia viguit in ea, ut infirmitates proprii corporis, injurias illatas, mariti & Caroli filii mortem *i*, & adversa quæque toleraret patientissimè sine murmure, sine querela semper in cunctis cum humilitate submississima Deum benedicens. Sed ne leviter vel frustrà Pastor Ecclesiæ Sponsam illius, qui est Pastor bonus & verus, quique animam suam posuit pro ovibus suis, de patientiæ præconio extulisse videatur, cuncta, quæ dixit, manifestissimis libet declarare impassibilitatis* exemplis.

Mirâ patientiâ

F

i

**i.e.* summæ patientiæ

42 Porrò ut ab injuriarum toleratione exordiar, dum Magnus rex Suetiæ *k*, qui à juventute sua devotus extitit, & inter homines laudabiliter vixit, ut opinionis ipsius rumorem hauserit, ad se autem plures vocans in his, quæ Dei erant, suis libenter innitebatur consiliis. Quamobrem plerique regni satrapæ invidebant ei, sortilegam ipsam, seductricemque aulam *

calumniæ

k

**aulæ*

Digitized by Google

A acclamando minabantur. His autem liberi auditis contra profanos illos detractores insurgere voluerunt, nisi quòd flexo illa genu deprecanda dicebat: Nihil, obsecro, mei filii, moliamini in eos; testem etenim invoco Deum, quod patior* quibuslibet maledicorum obloquutionibus, derisionibusque attrectari, quàm regis vel reginæ diademate, quoad vixero, decorari: finite illos, cæci sunt, & duces eæcorum.

*supple: magis

45 In civitate Stockholmis *l* regni Suetiæ miles quidam de nobilibus, comes nuncupatus, cùm vidisset regem Magnum sanctis ipsius monitis ad meliorem vitam tore conversurum, nec ab illo se sicut heri & nudius tertius factum fuisse susceptum, nimio succensus furore, dum quandam beata Birgitta transiret viam, utique angustam, aquam super eam fudit de fenestra; sed ipsa patientissime ferens injuriam, Magistri illius memor, qui pro persequentibus & calumniantibus dixit esse orandum, in hæc prorumpit verba: Dignum & justum est, ut ego talia perferam; veruntamen pareat illi Deus, & non reddat illi in futuro seculo. Oranti verò ipsa die Christus dixit: Quia miles ille, qui tibi injuriam fecit, super te aquam fundendo sanguinem sitit, terram desiderat, audacter contra me loquitur: ideò caveat sibi, ne in sanguine moriatur. Quod cùm germanus beatæ Birgittæ *m* illi retulisset, Ad somnia, inquit, ego non attendo. Deus est misericors & nullum damnat. Paucò verò elapso tempore, sanguine fluente de naribus, in suo sanguine juxta verbum Domini vitam finivit.

injuriasque *l*

B

m

44 In civitate Arbuga *n* regni prætaxati alius quidam miles admodum potens & apud regem insigniter pollens, cùm non audoret generosæ Viduæ personaliter obloqui, alium subsituit, qui delictum oris sui sermone labiorum suorum adimpleret: considente itaque illa quibusdam magnatibus in mensa, profanus ille ingrediens, & se ebrium simulans dixit: O Domina, nimis somnias, nimis vigilas, expedit tibi plus bibere, & plus dormire. Nunquam reliquit Deus religiosas personas, & cum superbis loquitur: scilicet vanum est verbis tuis fidem attribuere. Hujusmodi verbis concitati, qui aderant, de contumelioso viro vindictam capere fatagebant. Tunc illa sanctum imitata Davidem, cùm à Semei malediceretur, Sinite illum, inquit; Deus enim mihi eum; ego quidem, cùm in tota vita mea propriam quæsierim laudem, & Deum meum blasphemaverim, cur modò non audiam justitiam *o* meam? Veritatem enim locutus est. His & hujusmodi verbis non parvipendendis suis pacavit æmulatores, & ab ultricibus manibus Dum eripuit contemptorem; compunctus autem in his verbis homo occultam coram omnibus detexit veritatem.

non verò n

C

o

46 Quàm verò æquanimiter, imò & hilariter fuorum decessum liberorum pertulerit, sequentia demonstrabunt. Nam dum ad sanctum iret Sepulchrum, dominus Carolus major filius, sibique magis dilectus, in Neapolitana civitate quievit in pace *p*. Quo moriente, cùm animæ recommendationem clerici legerent, ipsa propiùs assistens nec de loco surrexit, nec lacrymas fudit, nec, ut moris est, gestus ullos dolorum fecit. Quin potiùs, elevatis ad cælum manibus, benedicebat Deum ex corde, regratiando ei, & suæ se voluntati totaliter conformando. Demum etsi regina Joanna cum plerisque nobilissimis, regni quoque proceres cum tota ferè civitate dolentes, & flentes, comitarentur eandem, funus ad ecclesiam sanctæ Crucis monialium *q* sequentes, siccis tunc oculis perseverans, talia secum, omnibus stupentibus, verba mussitabat: Vade, vade, fili mi, peregrine à Deo, & à me matre tua benedicte, vade, inquam, ad eum, qui te vocavit, & pretioso sanguine suo redemit. Et, quemadmodum dominus Elzearius S. Sabinæ presbiter cardinalis *r* testando asseruit, qui hoc ipsum, quod adjicio, sua illustri domina, domina Francisca comitissa de Anguana *f* referente, didicerat; cùm ipsa ejus genitrix beatam Birgittam in exequiis filii quasi mentis in excessu suspensam conspiceret, interrogavit: Si multum de extincto filio doleret? Cui illa: Si certissimè, inquit, scirem, quòd filius meus universo orbi dominari deberet, equidem nollem, quòd ad istius miserabilis vitæ calamitatem iteratò rediret.

filiorum funerum Caroli

p

E

q

r

f

47 Ingeburgis sanctimonialis *t*, filia sanctissimæ Matris, unà dierum mortua nuntiabatur; tunc ipsa exhilarata nimis multoque repleta gaudio, O, inquit, mi Domine Jesu Christe! O amor meus! benedictus sis tu, quia vocàsti eam, antequam ærumnosi hujus mundi laqueis irretiretur; surgensque protinus, oratorium ingressa *, ubi in lacrymas resoluta, gemitibus atque suspiriis insistebat: ab his quoque, qui foris erant, audiebatur: dicebant autem, Ecce filiam deplorat. Cui Christus apparens dixit: Mulier, quid ploras? Licèt enim omnia sciam, tamen, te loquente, cognoscam. Quæ respondit: O Domine, non ploro, quia filia mea mortua est, imò gaudeo; quia si diutiùs vixisset, majorem coram te rationem reddere habuisset: sed hinc mei luctùs causa gignitur, quia juxta mandata tua eam non instruxi & quia exempla superbiæ tibi præbui, & remissiùs illam delinquentem correxi. Cui Christus, Omnis, inquit, Mater, quæ ex eo plorat, quòd filia sua offendit Deum, & juxta meliorem conscientiam suam instruxerit eam, illa est verè mater; veræ, inquam, charitatis & lacrymarum mater; & filia ejus est filia Dei propter matrem. Illa verò mater, quæ gaudet, quòd filia ejus secundum mundum se genere novit, de moribus ejus non curans, dummodo exaltari à mundo & honorari*, illa non est vera ma-

& Ingeburgis mori-m

t

F

* est

* supple: eam videat

A. Bartholdo.

ter, ſed noverca. Ideò propter charitatem & bonam voluntatem tuam filia tua tranſiet per compendium ad coronam gloriæ.

48 Et quid de proprii corporis anguſtiis eloquar, cùm libenter in ſuis infirmitatibus cum Apoſtolo gloriaretur, ut virtus Chriſti in ea habitaret? Nam virtus in infirmitate perficitur. Præter hoc quoque, cùm adhuc in ſancta civitate Jeruſalem * degeret, febrium & ſtomachi cœpit valetudine grandi infirmari, de qua & Romæ poſt annum defuncta eſt *x*: in qua quidem valetudine ſive navigans, ſive terræ applicans tam patienter ſe habebat, quòd verbum aliquod querulofum ab ea nunquam auditum eſt. Quin imò Redemptorem omnium ac ſuum præclariſſimum Sponſum, quia ſuarum pœnarum eam participem fecerat, cum gratiarum actione ſemper & ubique collaudabat. Et, ſi quando in mari adhuc fluctuanti cibaria ac quævis neceſſaria deeſſe videbantur, dolentibus cæteris, & ſibi referentibus reſpondebat: Nequaquam contriſtemini, quia tanta ac tot bona à Deo recepi, quòd ſi omnia corporis mei membra contererentur, etiam non eſſet condolendum: ſed nec ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Non enim ſurda aure acceperat, quod quendam Sanctum referentem audierat, qui in VI lib. Revelationum cap. XVI ſic loquebatur Sponſæ dicens: Si pro qualibet hora, qua in mundo vixi, unam mortem pro Deo ſuſtinuiſſem, ſi ſemper iterum revixiſſem, nunquam per hoc plenè poſſem regratiari Deo pro charitate ſua, quia laus ejus nunquam recedit ab ore meo, gaudium nunquam exit ab anima mea, gloria & honor nunquam fraudatur à viſu meo, exultatio nunquam abeſt ab auditu meo.

49 Denique adverſitates ceteras patientiſſimè tulit: etenim cùm in monaſterio S. Mariæ de Alvaſtro adhuc moram traheret *y*, occurrit ei quadam die, qui diceret: Domina, magnum nuper damnum incurriſti; nam ea bona, quæ in villa de Fundia *z* poſſidebas, combuſta ſunt, multumque de blado & utenſilibus perdidiſti. Tunc illa, non gravatam, ſed exoneratam ſe ſentiens, abſque ulla reſpondit triſtitia: Benedictus ſit Deus, qui me juſtè remunerat; ego quippe donis Dei abuſa ſum, nec debitas pro eis gratias hactenus Largitori rependi, neque pro animabus bona illa priùs poſſidentium ſerventer oravi; ideò ſit ei omnis honor & gloria, qui me de hoc liberavit. Requiſita verò à fratre Petro magiſtro ſuo *aa*, quemadmodum ſe interiùs in animo haberet, incunctanter reſpondit: Dolor eſt modò propter mundialia iſta cogitare; nam toto corde cogito & deſidero eſſe pauper, & ſi Deo placere poſſem, etiam pro ipſius amore mendicare vellem: nam veniet dies, quo invita quoque cuncta dimittam: ideò magni meriti eſt illa derelinquere, quæ adhuc delectat habere.

50 Contigit eam in peregrinatione tranſmarina in portu quodam Jeroſolymis proximo pati naufragium; nam galea, in qua erat, rumpebatur, & aquâ replebatur: quocirca dominus Alphonſus *bb* eam de ſentina galeæ fecit educi, & in parva puppi, ut non periret, feſtinatò illam recipi. Et cùm omnes promiſcui ſexûs, qui in eadem galea fuerant, miſerabiles fletus, ejulatuſque facerent, ſuavis tota atque pacifica ipſa perſeverans, abſque ulla rerum ſuarum in mari ſubmerſarum & perditarum mentis turbatione ad littus ſalva pervenit. Sed nec quiſquam eorum, qui ſecum in galea erant, meritis ipſius & precibus, ſancto hoc ſibi revelante ſpiritu, ſubmerſus eſt. Dixerat enim ei: Ne timeas, quia nullus de galea hac in iſto morietur naufragio. Quod verbum illico natæ ſuæ, Dominæ ſcilicet Catharinæ, ſolatiando manifeſtavit: ait enim dominus Alphonſus, quòd, ab interitu liberata, exhilarata non modicùm, ad cælum manus levans ex intimis medullis Deo gratias referebat; requiſita autem ab eo, quare ſic faceret, aut qualis in ejus mente ſe tunc cogitatus verſaret? Reſpondit: Quantùm, ô fili, regratiari Deo teneor, qui me dignam fecit pro ipſius amore aliquid mali perpeti! Ideò nunc gratias refero ſibi, quòd tribulationem iſtam nobis permiſit fieri.

morbo.

a

x

verum ſuarum jactura,

y

z

aa

& naufragii periculum patienter gratoque in Deum animo tulit.

bb

ANNOTATA.

a *Ita ferè Bonifacius in Bulla Canonizationis. Vide num. 423 Comment. prævii.*

b *Sita ferè in Nericia, cujus Ulpho, maritus ejus, legifer erat.*

c *Vide de his dicta § 6 Comment. prævii.*

d *Eò venit anno 1346.*

e *Petro, Vaſtenenſi dein confeſſori.*

f *Vide Annotata in cap. 2 litt. aa.*

g *De itinere Hieroſolymitano vide dicta §§ 22 & binis ſeqq. Commentarii prævii. Româ diſceſſit anno 1372, quo etiam, aut ſub principium ſeq. eòdem rediit.*

h *Bernardo.*

i *Obiit Ulpho maritus ejus anno 1344 die 12 Februarii in monaſterio Alvaſtrenſi factus monachus, verſimiliter Ciſtercienſis, ex num. 140 & ſeqq. Carolus, ejus filius, obiit Neapoli anno 1372, cùm nuà cum matre Hieroſolymam tenderet, ad proin non in bello ſacro, ut aiunt nonnulli. Vide de illo dicta Comment. prav. num. 68 & aliquot ſeqq.*

k S. Birgittæ *conſanguineus, de quo plura § 8 Comment. prav.*

l *Uplandiæ, Sueciæque caput, & regum Sueciorum modò ſedes eſt.*

m *Fratres* Birgitta *habuit Petrum, Benedictum & Iſraëlem, de quibus vide num. 39 Comment. prævii.*

n *Situm id oppidum eſt in Veſtmannia, Sueciæ provincia.*

o *Seu quod de ſe dignè dici præ humilitate credebat.*

p *Anno 1372, ut dictum eſt hîc litt. i.*

q *S. Franciſci, quarum quidem monaſterium (nam eccleſia jam antè exſtabat) anno 1338 à Sancia regina Siciliæ condi cœptum eſt, ſed anno 1443 converſum in uſum Minoritarum, qui ex ærario regio alebantur:* Nunc verò, *inquit Waddingus ad annum 1338 num. 22*, illud inhabitat numeroſa multitudo fratrum ſtrictioris obſervantiæ, qui ex oſtiaria mendicitate quotidiè ſibi victum acquirunt.

r *Cognomento* de Sabrano, *Guilielmi, S. Elzearii (de quo in Opere noſtro ad diem 27 Septembris actum eſt) Ariani in Apulia comitis, fratris & heredis filius, à* S. Birgitta, *ut lib. 7 Revelationum cap. 5 videre eſt, ad ſanctiorem vitam traductus. Cardinalium cœtui adſcriptus fuit ab Urbano VI anno 1378: idem Urbani VI juſſu* S. Birgittæ *Conſtitutiones examinavit & approbavit, ut liquet ex Urbani Bulla:* His, quæ pro divini cultûs augmento &c, *data anno 1379,*

tum

A *tertio die Decembris: verùm in hac Cardinalis presbyter* S. Balbinæ, *non Sabinæ, vocatur, uti & ab Ughello tom. 6 Italiæ ſacræ, ubi de epiſcopis Teatinis col. 746, à Cantelorio & ab Oldoino.*

f Franciſca de Celano *vocatur ab Ughello mox laudato.*

t *In Riſabergenſi monaſterio Ordinis Ciſtercienſis in Nericia: vide § 6 Comment. prævii, ubi etiam de reliquis* S. Birgittæ *filiabus, Mereta, Cecilia, & S. Catharina eſt actum.*

u *Vide dicta lit.* g *hîc.*

x *Anno* 1373 *die* 23 *Julii. Videſis ſuprà Annotata in cap.* 3 *Vitæ* S. Birgittæ *a Birgero, Upſalenſi archiepiſcopo, ſcripta, litt.* mm.

y *Inter annum* 1344 *&* 1346.

z *Hæc villa alibunde mihi haud nota eſt.*

aa *Petro, Veſtenenſi confeſſore, de quo ſuprà.*

bb *Giennenſis primùm epiſcopus, dein eremita.*

CAPUT IV.

B

De obedientia ejus erga Patres ſpirituales, modo ſpiritualiter vivendi, & peregrinationibus ſacris.

z divitum ſuorum

SPiritualibus ſuis patribus *a* tam humiliter detulit, tàm officiosè ſervivit, tam promptè obedivit, tamque perfectè propriam à ſe voluntatem abdicavit, quòd vix admittit credulitas; quòd non ſolùm domum egredi ſine licentia, vel quidquam aliud quamvis minimum facere * præſumebat; imò, quod mirum valde eſt, ſanctuaria Romæ viſitans, nec oculos quidem de terra levare, ſeu quemquam reſpicere præſumebat. Cùm enim ad ſtationes Romæ cæteraſque pergeret devotiones, demiſſo capite incedebat, ne, ſi in exterioribus ſenſus occuparentur corporis, ab interiori mens cuſtodia cohibeatur. Viſiones quippe divinas & revelationes, quas habebat, cogitationes, inſpirationes, tentationes ſpiritualibus patribus referebat: illud tenens, illud reſpuens, illud quoque ſemper proſpicions, quòd ipſi præcipiebant, prohibebant, & conſulebant. Habebat duos ſeniores, maturos, virgines, atque expertos patres ſpirituales, qui uſque ad ipſius obitum eam ſecuti ſunt, quorum unus monachus & Prior Ciſtertienſis religioſiſſimus erat; alter verò presbiter quidam ſæcularis de Suetia venerabilis & ſanctiſſimæ vitæ, dominus Petrus nuncupatus *b*, qui omnem beatæ Birgittæ domum regebat, ipſam cum filia Grammaticam & cantum, Chriſto jubente, docebat & in virtutum via paternalibus correptionibus virtuosè educando utraſque edocebat. Silentium inſuper, orationes & temporum ordinationes primarias, & vigilias, cunctaque alia de conſilio & licentia patrum obſervabat & faciebat; eorum nihilominus juſſionibus quantumcúnque arduis, propriæ voluntati contrariis, illico & ſponte & ſemper obtemperando.

C

b

juſſa nuncupare.

52 Unde, cùm adhuc in partibus ſuæ originis reſideret, in monaſterio Alvaſtri gravem incurrit infirmitatem adeò, quòd nullo modo curari eam poſſe, medici aſſererent, niſi balneorum uteretur adminiculo; quod, ut audivit, ægrè tulit, tum quia abſtinere à talibus jam ſtatuerat, tum quia, ſublato conjuge, inconveniens ſibi diſſolvi delitiis judicaret. At verò magiſter Mathias *c*, tunc confeſſor ſuus & pater, hoc audito, dixit: In virtute tibi ſanctæ obedientiæ præcipio, quòd, quidquid à medicis conſultum tibi fuerit, incunctanter facias, ut & tu corporis ſanitate læteris, & per te cæteri animarum ſalutem conſequantur. Cui illa, O mi Pater! inquit, ſi ſimpliciter mihi, tac, dixiſſes; feciſſem utique, quantò magis, quia authoritate tanta jubendo mandàſti: nam in anima mea ſummè gaudeo, quòd veſtri obedientiam ſine remorſu conſcientiæ habeo pro obedientia; quippe cuncta quantúmvis difficilia admittere, inſuper & mortem ſubire parata ſum.

A. BERA THOLDO.

c

etiam ob hoc à Chriſto laudata.

53 Die autem ſecunda poſt hoc oranti ſibi Chriſtus apparuit, dixitque: Scias, quòd illi, qui videbantur ſpirituales in veteri lege, vocabantur Phariſæi, qui habebant tria: lavabant autem ſe jugiter, ut viderentur mundi; jejunabant, & orabant in aperto, ut vocarentur ſancti; docebant & præcipiebant multa, quæ ipſi minimè faciebant: ſed modicùm profuit eis apud Deum, quia intentio eorum erat corrupta & anima immunda. Ergò ſicut non profuit animæ lotio carnis ſine munditia conſcientiæ, ſic nec obeſt animæ mundæ lotio carnis, dummodò fiat ex compaſſione & abſque delectatione. Ideò plùs placuit mihi, quòd obediſti magiſtro tuo contra velle tuum, quàm ſi tuam ſecuta fuiſſes voluntatem contra præceptum ejus. Nam multi electorum meorum fuerunt, qui non carnales medicinas habuerunt, & placuerunt mihi: alii verò ſecundùm diſpoſitionem temporum & locorum ac infirmitatum diverſarum adhibuerunt ſibi medicamenta, nec propterea diſplicuerunt mihi; ideò obedientia illa, quæ nihil habet de propria voluntate, plùs mihi placet, quàm ſacrificium magnum.

E

tota pependit

54 Item cùm ſobrietatis amore & pœnitentiæ zelo, nec non illius amariſſimi potus patientis Chriſti contemplatione extra horam bibere recuſaret; accidit quadam vice, tantam eam ſitim perferre, quòd vix poſſet verba formare: hoc agnito, ſupradictus magiſter juſſit eam potum ſumere; &, quanquam non modicùm ſibi difficile contra priorem venire conſuetudinem videretur, tamen abſque mora paternæ parens juſſioni audivit in ſpiritu; Quid times mutare vitam? Nunquid bonorum tuorum egeo, aut meritis tuis cœlum intrabis? Obedias ergò magiſtro tuo; ipſe enim expertus eſt conflictum duorum ſpirituum, ſcilicet veritatis & illuſionis. Nam, etiamſi decies comederes & biberes in die propter obedientiam, tibi non imputabitur.

F

ex amore obedientiæ.

55 Refert Prior de Alvaſtro, quòd dum ipſe quadam die librum, qui "Speculum virginum„ prænotatur, in quo peregrinus monachus cum Theodora virgine de omnibus diſputat virtutibus, coram illa legeret, ſe vidente, beata Birgitta in ſpiritu rapta, ad ſe autem converſa, dixit: Audivi nunc in ſpiritu vocem mihi dicentem; quòd virginitas meretur coronam, viduitas appropinquetur Deo, conjugium non excludat à cælo, & obedientia omnes introducit ad gloriam. Præfert etiam Maria virtutem obedientiæ lib. IV Revelationum cap. XXVI ſub exemplo duorum hominum, dicens ad Birgittam: Ecce, ſi videris duos homines, alius eſt ſub obedientia, alius in li-

A. BERTHOLDO. libera poteſtate: ſi ille, qui liber eſt, jejunet, ſimplicem habebit mercedem: ſed ſi is, qui ſub obedientia eſt, comedat illa die carnes ſecundum inſtituta Regulæ ſuæ, & propter obedientiam, attamen libentiùs jejunaret, ſi non obſiſteret obedientia, iſte habebit duplicem mercedem, unam propter obedientiam, aliam propter dilationem deſiderii ſui, & non impletionem ſuæ voluntatis.

56 Ut ea, quæ ſunt cæſaris cæſari, & quæ ſunt Dei Deo, juxta verbum Evangelicum Chriſti Diſcipula redderet, quod ſimiliter Salomon dicit: Omnia tempus habent ſub ſole *d*. Taliter enim ordinariè Creatori ſuo famulosè * cognovi. Etenim poſtquam ſuæ originis partibus vale feciſſet, conjuge de medio ſublato, omnia reliquit temporalia, & omnem pompam ſeculi à ſe penitus abdicavit in monaſterio S. Mariæ de Alvaſtro (ubi ſuum inhumaverat complicem *e*) humili in veſte Deo deſerviens die qualibet per verum cordis contritionem & humilem oris confeſſionem peccata ſua diluebat; & ſi fortè aliquod verbum aſperum vel inane contra aliquem de familia dixiſſet, extemplò illud confitendo emendabat, non ſemel duntaxat, ſed pluries; in nocte ad orandum ſurgebat, & in galli cantu ex toto, & donec Prima eſſet decantata, in eccleſia conſiſtebat. Cùm verò præ frigoris intenſitate adibat æſtuarium, partem Pſalterii recitabat, quàm diu inibi morabatur. Dein ad eccleſiam remeans uſque ad prandium moram traxit orando, horaſque canonicas audiendo. Poſt prandium verò orationem repetens operi manuum pro cultu divino ſedula, devotaque inſiſtebat: nec opus aliud, quàm pium quoque, exercebat. In vigiliis ad eccleſiam repedabat, domum ſerò reverſura, ubi, cænâ ſumptâ, ſi ſumenda erat, negotiiſque expeditis, legebat Completorium, nemini uſque ad mane verbum faciendo.

Tum in Suecia,

d

* *an:* famulatam eſſe cognovi?

e

57 Poſtquam autem Romam deveniret *f*, taſi eam modo vixiſſe, perlege. In mane ſiquidem poſt vigilias, orationeſque nocturnas, antequam domum egrederetur, contrito & humiliato corde (quod Deus non deſpicit) Confeſſionem devotiſſimè faciebat; & in aurora domum egreſſa, viſitabat ſanctuaria: circa horam nonam, quia ſimiliter corporeæ neceſſitati annuere oportebat, domum reverſura *; reverſa ergò conſedebat ad menſam, normam illam, quam ſibi conſtituerat, obſervando: fecerat quippe ordinationem quandam ſanctam, ſub qua viveret, & in menſa ſtaret; quam ſemper præ oculis habens coram ſe poni faciebat, ſi in cibo, potu, locutionéve quovis modo eam transgredi contigiſſet. Terque omni vice Redemptoris ſui paſſionem memorabat in menſa: in principio ſcilicet, antequam cibum ſumeret, in medio & in fine. Quòd revera etſi confeſſores ipſius ſecretiùs noſcerent, quorundam tamen exteriorum editione ſignorum, uti complosis manibus, reſpiratione, in cælum ſublatis oculis, palmas ſurſum attollendo, & his ſimilibus liquidò perpendebant. Nonnunquam verò interim mens ipſius in tantùm cæleſtium contemplatione levabatur, quòd, quamvis ibidem corporaliter degeret, è ſenſibus tamen corporis rapta, nihil ex his, quæ tunc ibi agebantur, donec ad ſe rediret, penitus advertebat.

Tum Roma

f

C

* *an* revertebatur?

58 Silentium præterea, dum cibum ſumeret, ſollicitè obſervabat, magiſque intenta erat lectioni animam ſaginanti, quàm eſcæ corpus reficienti. Cæterùm de menſa ſurgens, cameram vel capellam introibat per ſpatium aliquod oratura: deinde verò uſque ad Veſperas in aliquo pio opere corporaliter ſe exercebat: pòſt verò ibat ad S. Petrum vel aliquam ſtationem: unde rediens, ſi jejunii dies non erat, dicebat primò Completorium, cæteraſque orationes perſolvebat, tunc demum cænatura. Si verò jejunium agebat, collatione facta cum confeſſoribus & filia *g*, orationes ſuas & laudes Deo decantabat: quibus finitis, in camera cum filia ſe recipiens omni cuſtodia uſque in diem alium ſilentium obſervabat. In die quoque ſequenti ante prandium per quatuor horas ſilentium continuando vacabat orationibus, poſt prandium nihilominus, unâ duntaxat exceptâ horâ, quam ad loquendum conſolatoria, & honeſta verba familiæ condeſcendendo deputaverat, diem integrum in ſilentio tranſigebat.

certum ſtabilemque vitæ modum tenuit,

g

59 Tam multas, tamque longinquas devotione calens Chriſti Sponſa peregrinationes fecerat, quòd benè meritò in admirationem vertat audientes. Nam cum marito ſuo adhuc ſuperſtite, quem ſanctis non parùm oblectabat monitis & exemplis; cum aliquibus etiam aliis ſibi familiaribus clericis atque laicis devotionis causâ eccleſiam S. Jacobi in Galitia *h* devotè viſitavit *i*, Coloniamque ſacras trium Magorum viſere reliquias *k* adiit, nec non ad Aquiſgranum, ubi B. V. Mariæ reliquiæ *l* conduntur, viſitavit. Præterea corpus S. Mariæ Magdalenæ, quod in S. Maximino *m* venerabiliter aſſervatur. Item reliquias S. Marthæ, quæ in Teraſcona *n* condita ſunt. Item corpora Apoſtolorum Thomæ & Andreæ, quæ infra limites regni Siciliæ *o* plebs fidelis dignâ veneratur honorificentiâ. Eccleſiam quoque S. Nicolai de Baro *p*, & S. Angeli de monte Gargano *q*. Corpora inſuper eximiorum Doctorum Ambroſii & Auguſtini *r* nullatenus cenſuit inviſa præterire. Sed & B. Franciſci limina, cùm multos ad equitandum equos habere potuiſſet, propriis innixa greſſibus de Roma tranſiens uſque ad Aſſiſium *s*, humilem Deo & Sanctis ejus exhibendo famulatum, cum non modico adiit labore. De hoc vide lib. VII cap. III.

varias que interdum

E

h

i

k

l

m

n

o

p *q*

r

s

f

60 Ex magna quoque, quâ ad ſanctum Olavum regem *t* devotione afficiebatur, cùm adhuc in Suetia foret, ad Norwegiæ regnum per dietas XXX, quanquam & pro nunc plures utique haberet equos, quos aſcendere potuiſſet, per pedes deambulavit, ut illius ſanctiſſimum corpus adoraret. Romam verò incolens, quamdiu ibidem moram traxit, quantumlibet intenſi vigerent calores & frigora, pluviæque eſſent, & viæ lutoſæ, ſtationes & ſanctuaria peditando indefeſsè requirebat: ex quo adeò interdum vexabatur, quòd penè deficere videbatur; unde ſi quandoque à locorum devotorum frequentia quomodolibet impedita devotioni ſuæ ſatisfacere minimè potuiſſet, non ſine ingenti hoc mentis angore ferebat. Hinc eſt, quòd in VI libro Mater Dei ſibi loquebatur dicens: Cur ſic turbaris, filia? Reſpondit illa: Quia, Domina, non viſito loca iſta, quæ ſunt in Roma: Et Mater; Permittitur tibi, inquit, viſitare loca iſta cum humilitate & devotione reverenter: quia in hac Roma majores ſunt indulgentiæ, quàm homines credere poſſint, quas ſancti Dei glorioſo ſanguine ſuo & precibus à Filio meo impetrare me-

peregrinationes ſacras

t

F

Digitized by Google

A meruerunt. Veruntamen, Filia, non dimittas propter hoc ſcholas tuas in Grammatica, nec patris tui ſpiritualis ſanctam obedientiam.

61 Tandem, cùm ſenex eſſet, & prævià multis incommodis, exceſſiviſque laboribus corporis viribus deſtituta, Jeroſolymam ex præcepto Chriſti perrexit; ſancta nimirum loca illa, in quibus idem perdulciſſimus Sponſus ſuus Chriſtus naſci, verſari & pati voluit, & mori, viſere anhelans, duxitque ſecum natos ſuos ſtrenuos milites, dominum Carolum, quem *, ut ſuprà dixi, in acceſſu deceſſit *a* & dominum Birgerum *x* cum Domina Catharina ac confeſſoribus nec non cum multis aliis ſe comitantibus. Quàm verò gratum ſit Deo, hominibuſque proficuum loca ſancta viſitare, ſanctorumque reliquias honoribus attollere, ſatis ex eo patet, quòd Jeruſalem Sponſæ adventanti Chriſtus loquebatur dicens: Quando intràſtis templum meum dedicatum ſanguine meo, ſic mundati eſtis ab omnibus peccatis veſtris, ac ſi tunc levati eſſetis de fonte Baptiſmatis, & propter labores & devotionem veſtram aliquæ animæ conſanguineorum veſtrorum hodie liberatæ ſunt, & intraverunt cælum in gloriam meam. Nam omnes, qui veniunt ad locum iſtum voluntate perfecta ſe emendandi juxta meliorem conſcientiam ſuam, non voluntatem habentes recidivare in propria peccata; his omnia peccata præterita dimittuntur, & augetur eis gratia perficiendi.

62 Item in IV cap. libri VII loquitur dicens; Dicere tibi volo de alio theſauro, qui nondum eſt in cælis, ſed eſt vobiſcum in terris: hic theſaurus ſunt reliquiæ & corpora amicorum meorum Sanctorum, ſive putrida ſunt, ſive recentia, & ſi reverſa ſint in cinerem, ac in pulverem, ſive non, ipſa ſunt certiſſimè theſaurus meus. Sed quærere poteris: cùm loquitur Scriptura: Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum; quomodo ergò eſt cor meum cum theſauro iſto & cum reliquiis Sanctorum? Reſpondeo tibi: Summa mea dilectio eſt omnibus viſitantibus loca Sanctorum meorum, & honorantibus reliquias, eorum ſcilicet, qui miraculis glorificati ſunt, & à ſummis Pontificibus canonizati, retribuere æterna præmia ſecundùm voluntatem & fidem & labores viſitantium ea; ideò cor meum eſt cum theſauro meo. E contrà verò non parùm Deo diſplicet, cùm iſte theſaurus ſibi chariſſimus minùs à nobis attenditur, & honoratur. Quod patet ex hoc: nam, cùm die Purificationis Mariæ Virginis devota Mulier in eccleſia Scarenſi *y* exiſteret, odorem tunc ſuaviſſimum inſolitum hauſit: admirata ergò, & in exceſſu mentis facta, totius decoris Virginem Matrem Dei cum viro miræ pulchritudinis, pontificalibus ornamentis decorato, domino ſcilicet Brinolpho quondam Scarenſi epiſcopo conſpiciebat. Cui Virgo dixit: Scias, Filia, quòd iſte epiſcopus honoravit me in vita ſua, & honorem opere confirmavit; cujus vita, quàm acceptabilis fuerit Deo, odor, quem ſenſiſti, demonſtrat. Nunc autem anima ejus eſt in conſpectu Dei, tamen corpus ejus jacet hic in terra ſine honore, & ſic iſta margarita mihi dilecta locata eſt inter porcos.

63 Item cùm adhuc eſſet magiſtra dominæ Blanchæ *z*, reginæ Suetiæ, capſulam eburneam pulcherrimam, in qua multæ Sanctorum reliquiæ claudebantur, obtinuit, inter quas pretioſi corporis S. Ludovici *aa* quidpiam, quod de Francia ſecum regina portàrat, miſcebatur: caſu ergò accidente, capſula in loco minùs decenti à ſervitoribus poſita fuit, & obiita. Tunc beata Birgitta vidit in ſpiritu de ſupradicto vaſe ſplendidum lumen prodire, & admirata, vocem ſic dicentem audivit: Ecce! Theſaurus Dei, qui honoratur in cælis, deſpicitur in terris; ideò tranſmigremus ad alia loca: quod ipſa audiens & pœnitens in altari illud decenter collocari fecit. Cùm peregrinationis causà eſſet in Orchone * in regno Neapolitano, apparuit ipſi S. Thomas Apoſtolus, cujus reliquiæ ibi ſunt, dicens: Revertere iterum huc, & ego tuum adimplebo deſiderium. Cùm ergò ſecunda vice illuc reverteretur, rurſus B. Apoſtolus adveniens dixit: Diu deſideratum tibi dabo; & abſque cunctatione, nemine tangente, aut aliàs impellente, fruſticulum oſſis Apoſtoli Chriſti de capſula reliquiarum ad manus ſanctæ proſiliit Mulieris, quòd illa gaudenter ſuſcipiens reverenter quoque ſtuduit conſervare. Aderant tunc namque dominus Thomas, Vexionenſis epiſcopus *bb*, cum multis aliis, qui iſtius ſunt teſtes miraculi.

64 Fuit in civitate Neapolitana in monaſterio monialium, quod S. Crucis dicitur, ſoror quædam, Clara nomine, ſanctæ, ut dicebatur, vitæ; quæ de capillis Virginis Mariæ, ut aiebat, à Regina Sancia *cc* hac impetràrat conditione, ut nulli perſonæ, niſi per quam certiſſimè ſciret honorandas, ſanctiſſimas impertiretur reliquias. Cùm ergò B. Maria * ad eandem civitatem veniret, prænominata Chriſti famula ad ſe illam vocari fecit, & tradens ei theſaurum pretioſum dixit: Propter Deum rogo te, ut illum recommendatum habeas, &, ſicut decet, venereris, quia, ut tibi eundem aſſignarem, edocta ſum. Cuſtodi ergò & conſerva diligenter tibi depoſitum, quod tibi hodie commendo, & hoc erit tibi ſignum, quòd hæc loquar; quia citò moriar, & veniam ad illum Dominum meum, quem ſuper omnia dilexit, & diligit anima. Paucis poſt hoc ſupervivens diebus quadam die, cùm adhuc eſſet incolumis, Eccleſiæ Sacramenta ſibi petiit miniſtrari, quibus munita univerſæ viam carnis eſt ingreſſa. Cùm verò de veritate rei beata Birgitta anxiaretur, illa, quæ veritatem noverat, apparuit ei, dixitque: Quemadmodum creditur, & verum eſt, quòd de Joachim & Anna ego nata ſum, ità verum eſt, quòd meo in capite crines iſti creverunt. Hæc Maria, & ita nimirum ſpiritualis cujuſdam affinitatis ratio exigebat, ut Matris pignus Sponſæ Filii committeretur.

ANNOTATA.

a *Petro, Vaſtenenſi dein confeſſori, Alphonſo Giennenſi olim epiſcopo, & Petro Alvaſtrenſi; quibus familiaribus potiſſimùm uſa eſt.*

b *Vide mox dicta ad lit.* a.

c *De quo numm.* 26 *&* 27 *Comment. prævii.*

d *Eccleſiaſtæ* 3 ℣. 11, *qui liber à pleriſque Salomoni adſcribitur.*

e *Anno* 1344, *quo obiit maritus ejus Ulpho, ut dictum non ſemel fuit.*

f *Anno, ut item dictum eſt ſæpe,* 1346.

g *S. Catharina.*

h *Nimirum Compoſtella.*

i *De hoc aliiſque hic memoratis S. Birgittæ*

A. Bertholdo.

itineribus vide dicta in Commentario prævio: de Compoſtellano, Norvegiano &c; § 9: de Neapolitano § 20; de Aſſiſienſi § 19.

k *Dicuntur illorum corpora ex Oriente Conſtantinopolim, inde Mediolanum ac tandem Coloniam ſeculo XII tranſlata Frederici Ænobarbi tempore.*

l *Inter reliquias ſeptennio quolibet Aquiſgrani populo oſtendi ſolitas numeratur indumentum B. Mariæ Virginis, quod à Carolo Magno illuc depoſitum ferunt.*

m *Oppidum eſt Galliæ in Provincia: de reliquiis verò S. Mariæ Magdalenæ, ex loci ſervatis, vide tom. V Junii pagg. 215 & 222.*

n Taraſco *in eadem provincia eſt, & præcipuè illic in honore eſt S. Martha, Chriſti hoſpita, de qua vide dicta in Opere noſtro ad diem 29 Julii, quem ſibi ſacrum habet.*

o S. Andreæ *Amalphiæ, S. Thomæ verò Ortonæ: uterque locus in regno Neapolitano ſitus eſt. Vide Comment. prav. numm. 294, 296, & 297.*

p *Vide num. 300 & ſeq.*

q *In Apulia. Vide num. 298 Comment. prævii.*

r *Quieſcit S. Ambroſii corpus Mediolani in ſui nominis baſilica; S. Auguſtini reliquiæ præcipuæ Ticini in Inſubria. Vide dicta in Opere noſtro ad diem 28 Auguſti.*

s *De S. Franciſco prolixè tractatum eſt in Opere noſtro ad diem 4 Octobris. De hac* S. Birgittæ *peregrinatione actum eſt numm. 289 & tribus ſeqq. Comment. prævii. Aſſiſium eſt civitas Umbriæ.*

t *Nidroſia (vulgò* Drontheim*) in Norvegia præcipuè cultum: dies 29 Julii illi ſacer eſt, ad quem in Opus noſtrum illatus eſt. Vide num. 123 Comment. prævii.*

u *Anno 1372 Neapoli.*

x *Alterum ſuum filium.*

y Scara *ſita eſt in Veſtrogothia, Suecia provincia.*

z *Joannis I, comitis Namurcenſis filia, Regi Suecia Magno nupta; cujus magiſtra aulæ* S. Birgitta *aliquando fuit. Vide plura § 8 Commentarii prævii.*

aa *Galliarum regis, cujus geſta fusè illuſtrata apud nos habes ad diem 25 Auguſti.*

bb Vexio *civitas Smalandiæ eſt in Suecia.*

cc *Vide Annotata in cap. 3 lit. q.*

D

a

b

E

quare à Chriſto

F

in Sponſam fuit accepta,

CAPUT V.

De pudicitia & caſtitate ejus, jejuniis & pœnitentiis.

Caſtitatem perpetuò coluit;

QUanquam B. Birgitta conjugio fuerat aſtricta, ſemper tamen caſtiſſimam, pudiciſſimamque fuiſſe, magiſque continentiam, quàm carnalem copulam dilexiſſe, probatur. Nam, quemadmodum filiæ ſuæ Catharinæ referre conſueverat, antequam nuberet, in ſancta virginitate Deo cunctis * vitæ ſuæ quàm maximè deſervire cupiebat, maluiſſetque, ut aiebat, mortem ſubire, quàm matrimonium: dum verò deſponſaretur viro, licèt eleganti, non libens, ſed renitens, parentibus tamen deo-

* *ſupple:* diebus

mum conſentiebat. Deſponſata ergò magnifico viro domino Ulphoni de Ulphon, Principi a Nericiæ, circitèr biennium amplexum differentes orabant jugiter, ut, ſi convenire deberent, talem prolem gignerent, quæ numquam Deum offenderet, ſed ſibi indefeſsè ſerviret; conſummatoque matrimonio, omni vice, quâ in id ipſum redire debuiſſent, orationem præmittentes, poſtulabant obnixiùs, ne peccare eos contingeret, ſed fructum bonum Deo gratum de ſe producerent: in Quadrageſima autem conjunctionem devitantes, maritus quidem in lecto, ipſa verò ſuper tapetum bancho b ſuperpoſitum decumbebat. Teſtimonium ſibi perhibet Dominus Alphonſus, quòd adeò in geſtibus erat morigerata & honeſta, quòd bene conjici poterat, innatam ſibi fore caſtitatis virtutem: etenim nec aſpectum oculorum erigebat à terra, verùm cum magna pudicitia & gravitate, uno & unico viro ſuo vitâ functo, nemini alii de cetero voluit copulari, ſed caſto fidelique amore ſuum amplectens Creatorem, ac diligens, illique ſe totam penitus impendens, eumdem Deum ac Dominum ſuum & filium Virginis Jeſum Chriſtum ſponſum merebatur accipere.

66 Hinc eſt, quòd in primo Revelationum libro, XXXVIII cap. Pater loquitur ad Filium dicens: Ecce fili, hanc novam Sponſam aſſigno tibi &c. Hinc etiam in ſecundo capite ejuſdem libri dicit Sponſus ad Sponſam: Ego elegi te, & aſſumpſi te mihi in Sponſam, ut oſtendam tibi ſecreta mea, quia mihi ſic placet. Tu etiam quodam jure facta es mea, cùm in morte mariti tui voluntatem tuam in manus meas aſſignâſti; cùm etiam, eo defuncto, cogitâſti & rogâſti, quomodo pauper pro me eſſe poſſes, & voluiſti omnia pro me relinquere: & ideò jure facta es mea, & oportuit me pro tanta charitate tibi providere; propterea aſſumo te mihi in Sponſam & in meam propriam delectationem, qualem Deum decet habere cum anima caſta. Hæc ibi. Hinc inſuper velut acceptam Sponſam ornari atque ad nuptias præparari eam decet: cùm in loco ſuprà notato immediatè loquitur ad eandem dicens: Ad Sponſam igitur pertinet paratam eſſe, quando Sponſus voluerit nuptias facere, ut ſit ornata decenter & munda.

67 Tunc bene mundaris, ſi cogitatio tua ſemper ſit circa peccata tua, quomodo te in Baptiſmo de peccato Adæ mundavi, quoties in peccata lapſam te ſupportavi & ſuſtinui: debet etiam Sponſa habere ſigna Sponſi ſui in pectore, hoc eſt, attendere beneficia & opera, quæ pro te feci, ſcilicet, quòd nobiliter te creavi tibi dando corpus & animam, quàm nobiliter te ditavi dando ſanitatem & temporalia; quàm dulciter te ad gratiam reduxi, cùm pro te mortuus fui & hæreditatem amiſſam tibi reſtitui, ſi habere voluoris. Sponſa debet etiam facere voluntatem Sponſi, quæ eſt voluntas mea, niſi quòd velit diligere me ſuper omnia, & nihil velle aliud, niſi me. Hinc eſt etiam, quòd provido, fidelique ſervo ſuo cuſtodiendam, alendamque eamdem Sponſam ſuam cæleſtis Sponſus tradit. Loquitur enim angelus ad Chriſtum in cap. XVI, VI libri: Laus ſit tibi, Domine mi, ab omni exercitu tuo pro omni dilectione; tu aſſignâſti cuſtodiæ meæ hanc Sponſam hic ſtantem. Ecce ipſam tibi iterum reaſſigno &c. Hinc quoque ſpirituales ex ea filios procreandos repromittit, cùm

Digitized by Google

A cùm in primo libro cap. xx eidem inquit, inter cætera dicens: Eris enim fructifera semine spirituali multis profutura &c.

63 Rursum Virgo Mater Dei paulò ante *b à Deipara* ipsius Sponsæ obitùm loquebatur tibi dicens: Si fœmina infirma parit, omnes filii ejus, quos parit, infirmántur: sed tu paries filios sanos ac fortes & Deo devotos, & ideò sanaberis meliùs, quàm unquam priùs fueras, & non morieris; sed vives, & venies ad locum tibi promissum & paratum. Nam S. Franciscus diu fuit infirmus, attamen tunc fecit fructum, & velle Dei; sed postèa sanatus fuit, & facit majora, quàm infirmus. Sed quærere potes, quare tantùm infirmitas tua prolongatur, naturaque ac fortitudo consumitur? Respondeo tibi, quòd Filius meus dixit tibi in Jerusalem, quòd peccata tua dimissa fuerant tibi, quando templum sancti ipsius sepulchri ingrediebaris, ac si tunc de Baptismo levareris; sed non dixit tibi, quòd nihil pati deberes, quamdiu in hac vita vives. Ideò voluntas Dei est, ut charitas hominis respondeat charitati Dei; & quòd neglectum per

B pœnitentiam diluatur. Reminiscere insuper, me sæpiùs dixisse tibi, quòd Filii mei meaque verba spiritualiter ac corporaliter possint intelligi, quemadmodùm in Straleſondis *c* dixi tibi: quòd si ante verborum istorum perfectionem vocata fueris de mundo, propter voluntatem tamen bonam monacha censeberis, nec non cunctorum tibi promissorum particeps eris. Hæc Maria cap. LXVII Revelat. Extravag.

69 Hoc verbum ex eo forsitan dicitur, quia, *in nurum.* prout in fine brevis ipsius Legendæ continetur, à Sponso suo sibi fuerat promissum, quatenus in monacham ante ipsius Sponsi altare vestienda, consecrandaque fuerat. Item sex diebus ante felicem suum transitum loquebatur illa, quæ suprà, dicens: Quid dicunt medici? Nonne, quòd morieris? Verè filiæ ipsi non attendunt, quid est mori: nam ille moritur, qui separatur à Deo, qui obduratur in peccato, qui immunditias peccatorum per confessionem non evomit; ille etiam mortuus est; qui non credit Deum, nec diligit Creatorem suum, sed ille vivit, & non moritur, qui semper timet Deum, qui confitendo peccata sua purgat, qui ad Deum suum toto annixu suo pervenire desiderat. Verùm quia Deus naturarum loquitur tecum, qui

C etiam contra naturam disponit, & tenet vitam tuam, ideò in medicamentis non est salus, nec vita; sed nec etiam necesse est inniti medicinis, quia modicum tempus modicò indiget cibo. Denique alma Christi Mater Sponsam Filii sui, nurum suam censuit appellandam, ut habes VI libro, cap. LXXXVIII, dicens: Sicut Filius meus imposuit tibi nomen novæ Sponsæ suæ, sic ego voco te nunc Nurum Filii mei; nam sicut pater & mater senescentes & quiescentes imponunt nurui onus, & dicunt ei ea, quæ sunt facienda in domo; sic Deus & ego, in cordibus hominum senes & frigidi à charitate eorum, indicare volumus amicis nostris in mundo per te voluntatem nostram.

70 Tanti proinde, tamque ventisti Sponsi, *& ab utroque familiariter habita.* quamvis castissimi, amore Sponsa languens, floribus fulcita virtutum, mallsque stipata virtuosorum actuum suorum, nutu oculorum eundem ad se advolare faciebat, in cujus amplexus ruens, & oris sui osculo osculari se deposcens ineffabilibus cum eo delectationibus jucundata, verè dicere poterat: Delectationes in dextera tua usque in finem. Quali nempe oblectamento pudicitiæ mater castitatisque alumna, cum excellentissimo atque castissimo suo cælesti Sponso, speciosо formâ præ filiis hominum, frequentissimè fruebatur in cap. XXXII, lib. primi poteris invenire; ubi Christus scisciatur ab ea inquiens: Dic mihi tertiò, utrum tibi placet delectatio carnis, quàm priùs habuisti; an delectatio Spiritus, quam nunc habes? Et illa respondit: Pudor est in corde meo cogitare de illa carnis delectatione priori, & est mihi nunc quasi venenum, & eò nunc amarior, quò priùs eam dilexi ferventiùs. Mallem enim mori, quam unquam in illam redire, & nulla est comparatio hujus spiritualis delectationis ad illam. Tentata est aliquando Sponsa Christi de cogitationibus immundis, cui Virgo Maria apparens dixit: Diabolus est sicut explorator immundus, quærens accusare & impedire bonos; ideò tu conare, & ora, quandocunque tenteris, quia desiderium bonum & conatus imputabitur tibi pro oratione, & si sordida advenientia non poteris rejicere à mente tua, illi conatus reputantur tibi ad coronam; dum non consenseris in E illis sordidis cogitationibus & sint contra voluntatem tuam.

71 Macerabat jugiter Dei Famula multis- *Duro admodum* que modis carnem suam, & spiritui servire cogebat, castigans cum Apostolo corpus suum & in servitutem redigens, ne, dum aliis prædicâsset, sive alios informâsset, ipsa reproba efficeretur. Qua in re vigiliis, jejuniis & disciplinis, aliisque pœnitentiis, & carnis afflictionibus insistens Deo exhibebat corpus suum hostiam vivam, sanctam, Deo placentem, rationabile nihilominus obsequium suum; quemadmodùm Bonifacius Papa IX in suis epistolis brevibus admodùm explicans verbis, Post mariti, inquit, mortem ob reverentiam SS. Trinitatis ad nudam carnem quandam cordam de canape *d* cum plerisque nodis detulit strictè ligatam. Et similiter circa singulas tybias subtus genua singulas cordas similiter connodatas etiam tempore infirmitatis detulit: nec pannis lineis, præterquam in capite, usa est. Vestes hyspidas circa carnem, superiùs verò non secundum personæ conditionem; sed multùm humiles & abjectas deportavit, & non solùm eas, F quas S. mater jubet Ecclesia, vigilias seu jejunia observabat; sed alia multa superaddebat, ut etiam ultra Ecclesiæ mandatum quater in hebdomada jejunaret, & similiter, conjuge nondum vitâ functo, & post obitum ejus continuè usque ad paucos annos ante suum felicem transitum solitis pannis induta super tapeto; absque paleis, culcitra vel similibus ad terram vel pavimentum posito, corpus ab orationibus & abstinentiis ac labore divino fessum tenui & brevi somno recreabat.

72 Singulis quoque sextis feriis beatissima *usus est* Sponsa Christi ob memoriam sacratissimæ passionis Domini nostri Jesu Christi pane duntaxat & aquâ contenta jejunium non omisit. Cùm etiam multos alios dies ob diversorum Sanctorum reverentiam simili abstinentia pertransiret, & sive jejunio abstineret, sive aliter discumberet, cùm sobriissima erat, de mensa surgebat, non saturata, sed refecta. Eisdem quoque sextis feriis de candelis cereis accensis stillas candentes & ignitas eliquabat super nudam carnem, ita ut adustæ cicatrices continuè remanerent, & gentianam *e* amarissimam herbam seu radicem ejus *e*

reti-

Digitized by Google

A. Bertholdo. retinebat in ore. Romæ insuper degens non rigorem frigoris, non æstivos calores, non impedimenta viæ lutosæ, non pluviarum, aut nivium seu grandinum asperitates curans, stationes per singulas ecclesias ordinatas, variasque alias sanctas ecclesias visitans, licèt eques pro suis facultatibus ire potuisset, tamen supra extenuati corporis vires enitens, peditans visitavit. Omni die tot tamque longis genuflectionibus usa fuit, ut genua ejus rigerent in duritiem, ut ita dixerim, camelorum. Hucusque Bonifacius *f*.

f

vita genere,

73 Verùm ut hoc, quod de jejunio & abstinentia dictum est, pleniùs differatur; sciendum est, quòd per totum anni circulum (ut etiam prætàtum est) in sextis feriis in pane & aqua jejunabat. Item vigilias glorioſæ Virginis Matris Dei, Sanctissimæ Trinitatis, Corporis Christi, SS. Angelorum, Octavam sanctorum omnium Apostolorum, sancti Joannis Baptistæ, Joannis ante Portam Latinam, Laurentii, Vincentii, Clementis, Dionysii, Sebastiani, Olavi regis Norwegiæ, sanctorum confessorum Nicolai, Benedicti, Francisci, Sigfridi, sanctarum Virginum Catharinæ, Agnetis, Margarethæ, Cæciliæ & Agathæ, ac etiam Magdalenæ pari jejunio peragebat. Cum marito quoque discumbens, lautioribus ferculis cautè sepositis, utebatur grossioribus *g*, &, quod adhuc magis est, magnæque virtutis & continentiæ præconium, timens interdum redargui ab eodem suo complice, qui panis & aquæ jejunium aspernabatur, sedens quidem cum ipso ad mensam, argenteum vas desuper cum coopertorio clausum, ubi clàm puram aquam detinebat, secum habens, fingebat se eisdem vesci, quibus & ille; sed revera pane duntaxat, & aquà tunc reficiebatur.

B

g

adeò ut ejus hac in re

74 Fugiebat namque summopere jactantiam & singularitatem pro posse devitabat, singulorum quoque moribus humiliter coæquando; unde si quando cum magnatibus sedere eam contigisset, de singulis ferculis frusticulum ori suo applicuit, simulans se de omnibus comedere, cùm ab omnibus ferè abstineret. Tam fervens spiritu erat, quòd non frigus, non calorem, non quasvis corporis molestias seu incommoda

C

verebatur, quò minùs conceptum animi vigorem exequeretur. Quapropter à confessoribus nonnunquam & spiritualibus, imò & cælo etiam correpta monebatur de nimiis pœnitentiis, excessivisque laboribus. Unde in VI libro, cap. XCI scriptum est, quòd, cùm Sponsa ipsa esset nimis de jejuniis & vigiliis, ac aliis in capite & corpore defectuosa adeò, quòd divinorum verborum minùs capax fieret, Christus dixit ei: Vade & da corpori moderata necessaria; quia sic placet mihi, ut caro habeat moderata necessaria & anima non impediatur à spiritualibus propter ejus defectum.

ferum non semel furrit reprimendus.

75 In IV verò libro Agnes loquitur ad Birgittam dicens: Filia, sta stabilis & non retrocedas, quia serpens mordens jacet ante talos: nec etiam plus debito procedas, quia cuspis lanceæ acutæ ante te stat, à qua si plùs justo processeris, vulneraberis. Quemadmodùm etiam in VI lib., cap. XVII in Additione scriptum est, tentata fuit alio tempore Christi Sponsa de gastrimargia graviter in tantùm, &c. Item cùm similiter, vivente marito, lectum suum per quendam carpentarium solemniùs, & curiosiùs solito in domo sua in villa de Ulphon parari fecisset; tunc quali ab una manu tam valenter in capite percussa fuit, quòd vix movere se poterat præ dolore. Ducta ad aliam partem audivit quasi de pariete vocem dicentem sibi sic: Ego non stabam, sed pendebam in cruce; nec caput meum habuit reclinatorium, & tu tibi tantam curiositatem quæris, & quietem. His ergò auditis, amarè commissam deflens culpam illicò curata est, & postea, cùm potuit, in straminibus potiùs & pelle ursina dormiebat, quàm in lecto &c. Nota diligenter & fac similiter.

D

ANNOTATA.

a *Seu potiùs* legifero, *de quo apud Sueos munere vide dicta num. 64 & seq. Commentarii prævii.*

b *Seu* Scamno.

c *Pomeraniæ oppido.*

d *Alias* Cannabe.

e *Vide Annotata in cap. 3 Vitæ* S. Birgittæ, *à Birgero scripta lit. o.*

f *Vide num. 421 & seq. Comment. prævii.*

g Crassioribus.

LIBER II.

E

De acceptis gratiis & divinis charismatibus.

PROOEMIUM.

Birgittam Deus variis gratiis decoravit, hoc libro describendis.

DEus benedictus, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, Sanctos suos, ab æterno electos, multis in hoc mundo decorando miraculis insigniter consuevit demonstrare insignes, ut, quorum merita sibi soli cuncta cernenti videbantur, prodentibus signis, etiam hominibus, quales essent, innotescceret; quatenus, quorum mirabantur signorum excellentiam, sectarentur fidem, imitarentur propositum, virtutemque operum consequerentur: unde Deus in Sanctis suis non solùm appareret mirabilis, verùm etiam fieret laudabilis. Hinc est, quòd * B. Birgittam ob amorem excessivum & singularem virtutum prærogativam Sponsam suam Christus vocare decrevisset, quàm plurimis carismatum privilegiis sublimare eam voluit, ut ex manifestis donorum præconiis, latentium quoque virtutum insignia conjecturari debuissent, & antequam* per virtutem mentis soli Deo cognita erat, per gratiam ipsius Dei largientis etiam hominibus fieret manifesta. Ac verò, quia visionum revelationumque cælestium privilegio mirabiliter decorata fuit, quo plerorumque arcana sæpe numero proderentur, divina Providentia egit, ut ipsius quoque excelsa præconia visionibus ac revelationibus panderentur. Nam, ut de aliis taceam, quæ vel ante vel post suum dignissimum ortum apparuerunt, quæque in recensita Legenda commemorantur, ad ea tantùm me converto, quæ deinde contigerunt, quæ, quia cunctorum suorum præsagia sunt donorum, in hoc secundo libro, qui de acceptis gratiis prænotatur, primo loco tractantur.

F

**supple: cùm*

** an & quæ antè ?*

CAPUT

Digitized by Google

A

CAPUT I.

De Viſionibus & Revelationibus, quas pleraque pia de ea habuerunt, & gratia ejus ſanitatum.*

* *ſuppl.* perſona

Variis, quanto futura eſſet

FUit itaque converſus quidam, Gerbinus *a* nomine, in regno Suetiæ in monaſterio Alvaſtri Ciſtercienſis Ordinis *b*, qui in quadraginta annis monaſterium ſuum numquam eſt egreſſus: ſed diebus ac noctibus orationibus vacans, hanc promeruit gratiam, quòd novem choros Angelorum in oratione quaſi quotidie vidit, & in elevatione corporis Chriſti, Chriſtum in ſpecie pueruli crebrò conſpexit: hic frater, cùm beata Birgitta veniſſet ad monaſterium *c* & reſideret ibi, adjurans in corde ſuo dixit; Cur iſta Domina ſedet hic in monaſterio monachorum, contra Regulam noſtram inducens novam conſuetudinem? Tunc raptus in quodam exceſſu mentis audivit vocem clarè ſibi dicentem: Noli admirari: hæc eſt amica Dei & ad hoc venit, ut ſub monte iſto flores colligat, de quibus multi etiam ultra mare & uſque ad fines mundi recipiant medicinam. Rurſum idem frater vidit eam elevatam de terra, & de ore ejus quaſi flumen egrediens, & tunc audivit in ſpiritu: Hæc eſt Mulier, quæ à finibus terræ veniens propinabit gentibus ſapientiam, & hoc erit tibi ſignum, quòd ipſa de ore Dei dictura eſt tibi finem vitæ tuæ, & exultabis in verbis & adventu ejus & complebitur citiùs deſiderium tuum, ne videas mala, quæ dicturus eſt Dominus ſuper domum iſtam.

a

b

c

B

78 Prior præfati monaſterii *d* confeſſor B. Birgittæ in confeſſione ab ea ſe audiviſſe aſſeruit, quod tamen & à domino Thoma, Vexionenſi *e* epiſcopo, & à domino Sigiſmundo, Strengenenſi *f* epiſcopo acceperat, quòd ſcilicet monialis ſanctæ vitæ in ipſa Strengenſi diœceſi in monaſterio Montis ſancti, etiam Ciſtercienſis Ordinis in regno Suetiæ *g*, Catharina nomine fuerat, quæ hanc à Deo gratiam obtinuerat, quòd Virgo Maria, apparens ei, inter multa, quæ ſibi loquebatur, hoc quoque dixit: Monſtrabo tibi, inquit, me eſſe Matrem Dei, & præſentabo te Filio meo: hæc itaque domina, cum familiaritate cùm B. Birgittæ loqueretur, inquit ad eam: Attende, ô domina Birgitta, quia non ad jactantiam tuam, nec ad meam hoc differo laudem, ſed ad Dei tantùm honorem reſpectum habens, audivi enim in oratione mea vocem mihi taliter dicentem: Scito, quòd adhuc dicetur: Felix Birgitta, quæ etſi modò contemnitur in terris, honorabitur in cælis, &c, qui ſunt naſcituri, prædicabunt nomen ejus. Ideò eſto conſtans, quia ſine dubio, ſicut audivi, ita perficietur.

S. Birgitta.

d

e

f

C

g

79 In menſe primo, quo B. Birgitta pervenit *h* ad monaſterium S. Mariæ de Alvaſtra, apparuit ei in oratione quædam Domina mortua, ſibi notiſſima, dicens: Tibi dabitur intelligentia ſpiritualium: ideò humilia te in omnibus, & ut certiùs ſcias, quòd hæc loquar, triplex tibi dabo ſignum: Primum, quòd pro mea pertinacia conſcientiæ graviter ſum purgata. Secundum, quòd vir meus, qui modò non eſt vir meus, quærit alteri contra Deum conjungi, quod tam ſibi, quàm poſteris cadet in tribulationem. Tertium eſt, quòd tu tranſibis mare & in loco glorioſo, ſcilicet Romæ, morieris *i*. Apparuit ei eadem ſecundò dicens: Ego indicare tibi volo de ſtatu meo, quia ſic placet Deo, ut quemadmodum dileximus nos invicem viventes in carne, ità modò diligamus in ſpiritu. Ego per ſimilitudinem loquendo quaſi in ſpiſſo vitro ſum poſita, valens quidem audire, ſed nondum ad optata venire. Sic ego intelligere & deſiderare & ſperare poſſum illa æterna & deſideratiſſima gaudia; ſed nondum perveni ad plenum, donec ad velle Dei vitrum ſit gracilius & ſubtilius, & hoc eſt, quia duo me in mundo gravabant, videlicet viæ [a] facilitas, & quod de his, quæ habebam, minùs contentabar; ſemper affectans habere plura. Quare inducas eos, qui amici mei erant, ut calices, quibus pretioſiſſimus ille Redemptoris noſtri ſanguis pro omnium redemptione & ſalute effuſus eſt, ſanctificentur, fieri faciant, & pro me Deo offerant. Secundò per annum ab his, qui Dei ſunt amici, memoria mei fiat; hujuſmodi quippe ſuffragiis haud dubiùm ab iſta citiùs eripiar pœna. Rurſum prælibatam Dominam in viſione videns audivit ab ea; Quod concupivi jam habeo: tradita enim ſunt oblivioni priora tormenta, & amor jam perfectus eſt. Tu verò eſto obediens, quia in ſocietatem magnorum ventura es.

h

i

[a] *an vitæ?*

E

80 Item quædam Domina de regno Suetiæ de civitate Scocolynenſi *k*, cùm eſſet in peregrinatione prope S. Jacobum in Gallicia in quadam eccleſia vidit Crucifixum in pariete depictum, quem diligenter cum devotione atque compaſſione intuens, vocem ſibi dicentem audivit; Ubicunque videris iſtam imaginem, ibi manebis, ibique morieris: igitur ad patriam rediens, domi aliquamdiu permanſit; dein versùs Romam iter accipiens, cùm civitatem Montis Flaſconis *l* introiſſet, in domo cujuſdam dominæ ſimilem ei, quam in Hiſpania priùs viderat, perſpexit imaginem, quæ ad eam taliter loquebatur: Hic ingredieris & permanebis: ego verò iſtius domûs dominæ animum inclinabo, ut tradat tibi in ea manſionem. Recepta igitur ibidem in reclauſione permanſit, multiſque lacrymis, jejuniis & orationibus perſeverans, vitam duxit exemplarem atque miraculoſam; demum, ut ipſamet B. Birgittæ ac domino Petro, ejus confeſſori, narravit, vidit aliquando in ſomnis columnam, ſupra quam mediocris ſtaturæ Domina conſiſtebat, quam multæ turbæ circumſtantes aſpiciebant & mirabantur: de ore autem ipſius quaſi ros exibat, roſæque albæ & rubræ, quarum odore homines lætabantur. Expergefacta verò ſequenti nocte vocem ſibi dicentem audivit: Quam vidiſti, eſt domina Birgitta. Romæ exiſtens, domina tua, quæ afferet vinum de longinquis partibus cum roſis mixtum & dabit ſitientibus peregrinis.

alteri tamquam columnæ inſiſtens,

k

l

F

81 Ræchmundus, Prior de Ordine Prædicatorum, difficulter hanc gratiam Revelationum divinarum credens, vidit dormiens, ignem de cælo in beatam Birgittam deſcendentem: admirans itaque, atque de ſomno evigilans & illuſionem putans, iterum obdormivit; viditque tunc, quòd ignis ille de ore prædictæ Dominæ

alteri tamquam coronis 7 ornato.

revelatum fuit

a

Digitized by Google

A. Bertholdo.

egrediens, multùm circumſtantes inflammabat; ſed & vocem, Quis ignem iſtum, ut non egrediatur, prohibere poterit? reſonantem audivit: Ego enim ipſa Potentia divina ad Orientem & Occidentem, ad Aquilonem & Auſtrum emittam illum. Poſt hoc autem Prior præfatus, confirmator & defenſor indultæ gratiæ Chriſti Famulæ ſanctorumque verborum confirmator * extitit & devotus. Schwaningo monachus, qui abbas Warnenſis Ordinis Ciſtercienſis *m* poſtea fuit factus, ad S. Jacobum electam à Deo Peregrinam comitando, graviter in via infirmatus eſt, qui, ex ſe ad horam raptus, vidit æterni Regis Sponſam quaſi ſeptem coronis coronatam, viditque ſolem totum denigratum: qui miratus à quodam pulcherrimo, ſibi aſſiſtente, hujuſcemodi audivit verba: Ecce mirabile eſt, quod dico: ſol iſte magnus, qui eſt princeps iſtius regni Suetiæ, qui ſicut ſol fulſerat, obſcurabitur, & erit deſpectiſſimus, opprobriumque hominum. Sed mulier iſta Birgitta habebit ſpiritum ſeptiformis gratiæ Dei, quam ſignificant ſeptem coronæ, quas vidiſti, & hoc erit tibi ſignum, quòd tu ſanaberis ab iſta infirmitate, & reverteris ad tuos, ad altioremque gradum elevaberis. Qui poſtea rediens, factus eſt abbas, proficiens de virtute in virtutem, multa devotione convaluit.

82 Fuit quidam frater Joannes de Pormaton *n*, prout multorum teſtabatur opinio, ſpiritualis utique multumque devotus: hic ſub jurejurando teſtificatus eſt, quòd, dum ſcilicet in eccleſia S. Joannis Lateranenſis in Roma reverteretur, prope Coliſeum *o* vidit ancillam Chriſti ad dictam eccleſiam, quamplurimis ſociatam, comeantem in aëre, quaſi cubitis duobus elevatam, & quaſi navi ſuper aquam firmo greſſu aëra ſulcantem: perterritus homo, timens, ne forſitan falleretur in viſu, attentè per aliquod ſpatium in eam defixis oculis, volitantem prorſus cum ſtupore intuebatur. Item ſecundò, dum Miſſarum ſolemnia in majori altari prænominatæ eccleſiæ celebrarentur, decantatâ Epiſtolâ, vidit eam, ut priùs, è terra ſubactam,* in ſublimi gradientem. Rurſum tertiò idem ipſe de eccleſia S. Crucis *p* properantem, & tunc faciem ejus, velut ſole radiantem, à longè intuebatur; de quo non modica admiratione permotus, ne oculorum acies in hac fortaſſis viſione oberraret, præſtolabatur eam diligentiùs intuendo, ſemper tamen micantem faciem adeò, quòd præ fulgoris magnitudine in eam intendere nequiret, conſpiciebat. Cumque ſanctiſſima Mulier, cunctiſque admiranda paululùm pertranſiiſſet, converſus frater Joannes, & ad eam intuitum reflectens, velut ſolares radios poſt tergum ipſius procedere & verſus cælum aſcendere vidiſſe ſe, fatebatur.

83 Denique frater Angelus de Hiſpania, presbyter & eremita de Monte Cervo teſtatur, quòd, cùm eſſet Romæ in una camera cum fratre Andrea de Luca, beata Birgitta, quæ in eadem domo erat, per quendam ſuum nepotem vocari eum fecit: tunc ipſe cum licentia fratris Andreæ ivit ad illam, & dum per ſcapham* deſcenderet; viſum ſibi fuerat, quòd altioris ſolitò ſtaturæ exiſteret felix Vidua: neſciebat autem utrùm in aëra ſuſpenſa eſſet, vel non. Videbatur quoque ſibi, quòd quaſi ſplendor quidam de ipſius facie refulgeret, quo ipſam minimè cognoſcere poterat, donec illa ſecum ſermonem finierat: tunc verò fulgor evanuit, & in conſueta corporis ſtatura Sponſa Chriſti apparuit. Cùm adhuc viveret Famula Dei, dominus Abuenſis *q* epiſcopus in Francia & Anglia divina legatione fungebatur: cúmque prætatorum reges regnorum ad Dei verba ſuſcipienda, quæ eorundem regnorum guerram tangunt, quæque in IV libro Revelationum in aliquibus capitulis continentur, minùs benevolos intueretur, turbatus in corde, non parvo mentis ſuæ mœrore interea conficiebatur, cui obdormienti B. Birgitta apparuit, dicens: Cur turbaris? Redibis ad patriam proſperè, & faciens fructum animarum. Sed ſcito, quòd nondum finietur plaga eorum, ad quos miſſus es, quia indurata ſunt corda eorum contra Deum, & turbabuntur adhuc, donec humilientur.

84 Quemadmodum Chriſtus in mundo corporaliter degens, dum verbis doctrinæ animarum ſalutem ardentiſſimè procuràſſet, ad ſananda interdum corpora ſe myſticè transferebat, ut per hoc, quod viſibiliter operabatur exteriùs, animarum ſe medicum comprobaret interiùs: ſic Sponſæ Chriſti accidit: etenim cùm inimica, ut ita dixerim, verba, valetudinibus animarum ſalubriter medentia, charitate magna occidenti jam mundo per eam Chriſtus edidiſſet; corpora nihilominus variis languoribus infecta priſtinæ ſaluti voluit reſtituere per eandem, ut, dum ex facto miraculo & in corpore patrato dextera in ea pateret Excelſi, quia ipſe erat, qui per illam loquebatur ad ſanandas animas fidelium, ab omnibus poſſet credi. Itaque domina Catharina, uxor quondam domini Nicolai militis, adjurata fatebatur, quòd ipſius filius parvulus, Carolus nomine, in tenera tunc ætate conſtitutus vehementer atque continuè per annos duos morbum paticbatur epilecticum; ex quo ipſa anxiâ nimis ac triſtis B. Birgittæ, tunc Romæ degenti, humiliter ſcribendo ſupplicavit, quòd pro filio ſuo Dominum exorare dignaretur. Cui illa ſcribendo reſpondit, quòd de infirmitate filii turbari vel triſtari ampliùs non deberet, pro certo ſciens, quòd ulteriùs illi nocitura non eſſet, & ita factum eſt: nam ipſâ horâ, quâ Romæ litera pingebatur, ſicut in veritate compertum eſt, ſanabatur puer in patria.

85 Romæ verò ſanctuaria petagrans pauperculam nomine Dvoretva, de regno Norwegiæ ante portas Eccleſiæ S. Praxedis *r* ſolam ſeminecem jacentem reperit quadam vice; hanc intuens, miſerata calamitatis ipſius, ad hoſpitale S. Antonii, quod non longè aberat, perſonaliter deferre tentavit; ſed non prævalens ſola, à domino Magno, capellano ſuo, juvari ſe annuit, ſicque ad hoſpitale illam ambo pariter detulerunt. Poſtea verò domum ſuam eam venire faciens, agnito, quòd morbo laboraret ſupradicto, oravit ad Dominum, traditoque ſibi de proprio Pater noſter pro tuitionis munuſculo, confeſtim ab illa ægritudine liberata fuit; adeò quòd nequaquam ampliùs, quouſque vixit, eam invaſit.

86 In civitate Neapolitana puer, nomine Esau, filius domini Manets de Pedemonte, nepos Domini Nicolai de Acciolis *f* de Florentia *t*, quondam reginæ *u* Siciliæ magni ſeneſchalli, decem circiter habens annos, infirmus valde ex ectica valetudine, conſumptus & deſiccatus in corpore in tantùm, quòd à medicis omnimodè deſperabatur, per dominam Lapam, ipſius pueri matrem, S. Birgittæ præſentabatur: ſup-

Interdum ut in aëre

n

o

**an ſublatam?*

p

q

abundat

m

B

devota viſa fuit, abjectique apparuit.

**an ſcalam?*

Cùm adhuc viveret.

r

F

feminam epilepticam.

f

t *u*

A supplicabat enim obnixiùs mater pro filio Sponsæ Christi, quatenus suis meritis & intercessionibus infirmanti puero subveniret: cujus illa corpus hujusmodi contrectans, signaculum tandem S. Crucis super ipsius signavit ventrem; quo protinus infirmus convalescens perfectæ sanitati restitutus est.

87 Item Romæ puer septem annorum, GENALUS nomine, filius illustris viri domini Latini de Ursinis, qui cum uxore sua domina Sorita singulari devotione atque familiaritate recolendæ Viduæ jungebatur, fluxum ventris cum acutissimis continuis febribus incurrerat, quem per dies plurimos passus, à medicis derelictus, noquaquam evasurus putabatur. Audiens verò hoc pueri mater, commota sunt viscera ejus super filium suum, & mittens festinanter magna cum devotione Christi Famulam adoravit: dicebat enim intra se: Venerit tantùm & tetigerit filium meum, salvus erit. Quid plura? Venit Mulier sancta domum, cameramque ingreditur, omnes ejicit, seque protinus in orationem ponit: demum ad puerum, lectulo decumbentem pergens mantelli sui fimbriam posuit super eum, faciemque suam pueri faciei conglutinans, parvâ morâ super eundem incubuit: surgens verò dixit infantulo: Dormi, fili, dormi; & matre vocata, quam primitus cum omnibus egredi jusserat; non, inquit, moritur puer; sed dormit, & abiit. Puer autem à somno post paululùm excitatus, pannis, quibus indui solitus erat, petitis & acceptis, sanus surrexit è lectulo, moxque domum egressus cum suis ludebat coætaneis.

88 Dominus Robertus, olim canonicus S. Joannis majoris in Neapoli, postmodum verò monachus Cistercienlis, ex indiscreta, ut putabatur, abstinentia demens effectus, precibus S. Mulieris fuit tandem perfectè curatus, de quo per Revelationem S. Birgittæ Christus loquebatur dicens: Unus homo ad excolendum agrum vel vineam conductus erat, in qua non paucis diebus exsudare eum oportebat: ipse verò aviditate pecuniæ totum volens lucrari una die propter nimium laborem infirmatus est: quo campus ille vel vinea pro majori parte linquebatur incultus; quare ipse ampliùs laborare non potuit, sicque perdidit salarium, & opus remansit imperfectum. Talis fuit iste Robertus, pro C quo tu oras, qui & ab hac infirmitate liberabitur.

89 Videtur hic continuandum, quòd in Florentina civitate de quodam notario delirante constat esse factum: hic quippe in tantam devenerat insaniam, quòd ferreis ligabatur catenis, ne furens quemquam invadere contigisset. Cumque lucida interdum intervalla haberet, dolebat amarissimè, & de humano desperans auxilio literas suas Sponsæ Christi, Romæ degenti, quibus apud Deum pro se intercedere precabatur, destinavit. Post hoc vidit in somnis gloriosissimum Joannem, quem præcipuo amore dilexit, cum quadam venerabili sibi assistente atque dicente: Hæc Mulier de longinquis est partibus; quæ pro te Romæ interpellat: gratias ergò age Deo, quia sanaberis citò, qui sursùm scribens gestæ rei ordinem Interventrici suæ gratias agendo referebat.

90 Præterea visitante se loca sancta in regno Siciliæ, cùm de monte Gariano *x* ad civitatem Manfridonam *y* descendisset, magister Thomas, episcopus Vexionensis *z*, suarum comes peregrinationum, casu accidente, sic graviter de equo cecidit, quòd duæ ipsius costæ frangerentur, qui, de mane accità ad se Christi Sponsâ, ad S. Nicolaum de Barro *aa* profecturâ, O inquit, Domina! est mihi gravissimum sine vestra præsentia, mihi gratissima, hic remanere, & vobis non minùs grave arbitror, hic nostri causâ subsistere: rogo ergò vos per amatorem vestrum Jesum Christum, quòd eidem pro me precibus piis fatis, sanctissima manu vestra meum latus in ipsius nomine attrectetis. Tunc pia Mater, obortis præ compassione lacrymis, inquit: O Domine; ego reputor, quod non sum digna; sum enim peccatrix & indigna coram Deo; veruntamen omnes pariter Deum rogemus, ut ipse vestræ fidei satisfaciat. Orans ergò & surgens latus episcopi tetigit dicens: Sanet te Dominus Jesus Christus. Vix verba finierat, cùm tumor evanuit, dolor abscessit, sanusque surrexit, cœptum iter gaudens prosequendo.

91 In Italia in castro Sermonete *bb*, quod est comitis Fundorum *cc*, Catharina de Flandria, Sponsæ Christi ancilla, gravibus febribus, & sinistri punctura lateris in tantùm premebatur, quòd de ejus vita modicùm sperabatur: videns ergò domina Catharina, B. Birgittæ filia, non licere sic, infirmante derelicta, abire, eamque inibi pro multis, & magnis expensis, nonnullisque incommodis sinistrum valde præstolari, Matrem deprecata est, quatenus pro ancillæ sanitate Dominum exoraret; quod cùm à domino Petro, confessore ejus, etiam præciperetur, extemplò ad patris jussionem in modum Crucis in terram prostrata, applicato ad terram ore, quantisper oravit: surgens autem ancillam vocavit ex nomine, quæ protinus sana prosiliens, omnibus admirantibus, equitavit cum cæteris.

92 Dum dominus Latinus de Ursinis, quem paulò suprà commemoravi, magnis quadam vice febribus æstuaret, B. Birgitta ad visitandum eum veniens, susurrando ad aurem ejus amicabiliter dixit: Confortare; quia non vult Deus, quòd tu modò moriaris. Dum quodam tempore generosa vidua Resgotiam iret *dd*, dominus Magnus, capellanus, qui se comitabatur, prope Lodosam *ee* cùm venisset, in capite graviter infirmari cœpit in tantùm, quòd nullo modo poterat equitare; manè autem facto, cùm cœptum iter Mater sancta prosequi decrevisset, eò quòd propter defectum victualium, & locum minùs tutum anxiaretur de mora; sacerdos hoc audiens, vocari ad se illam fecit, & dixit: Ne, quæso, Domina, hic inter bestias me desolatum derelinquas: rogo ergò manum vestram capiti meo superimponite, & spero, me vestris orationibus fore sanandum. Confessore ejus itaque annuente, caput tetigit confessoris* dicens: O mi benignissime Jesu, sana eum, ad quod verbum surrexit infirmus, & robustior quàm unquam priùs fuerat, effectus, equum ascendebat.

93 Eo etiam tempore, quo Sponsa Christi adhuc in monasterio Alvastro residebat *ff*, in ipso primordio Christus apparuit sibi dicens: Die ex parte mea fratri Petro suppriori, quòd ego similis sum Domino, cujus Filii in duro cippo caprivi tenebantur, qui misit legatos suos, ut filii sui liberarentur & præcaverent, ne in manus inimicorum suorum inciderent, quos putabant

ventris fluxum,
delirio,
oglas fractas,
x
y
A. Birg. THEOLOGI
&
ad
E
capitisque dolores,
dd
ee
F
* capellani
etiam in Petro Alvastrensi,
ff

A. Brit-tholdo.

tabant amicos: sic ego Deus multos habeo filios inter Christianos, qui gravissimis diaboli laqueis captivantur, ideo ex charitate mitto eis verba mea, quæ per unam fœminam loquor. Audi ergò tu, frater Petre, illam, & scribe in lingua Latina omnia verba, quæ ipsa tibi ex parte mea dicet, & dabo tibi pro qualibet littera non aurum, vel argentum, sed thesaurum, qui non veterascet. His auditis, frater Petrus inducias ad deliberandum cœpit: onus tandem rejicere ex humilitate disponebat, partim se ad tantum opus indignum æstimans, partim verò de illusione diaboli aliqualiter titubans. Cùm ergò hæc secum agerentur, divinitus in ecclesia quodam sero percussus, statim cecidit quasi mortuus: omnium namque spirituum atque corporalium virium actu sublato, intellectum tantùm sanum habebat. Monachi itaque sic in terra prostratum reperientes ad celiam deferendo super stratum suum eundem declinaverunt, ubi per magnum noctis spatium semivivus jacebat.

B *revelationum suarum scriptore, usus est.*

94 Denique dispensatione divina talis se menti suæ cogitatio intulit: Fortassis, inquit, hoc patior, quia divinæ jussioni parêre formidavi, & ait: O Domine Deus! Si hæc est causa, parce mihi, quia ecce paratus sum obedire tibi. Consensu itaque facto in corde, sine ulla mora curatus est, & vadens ad dominam Birgittam paratum se ad omnia offerebat: qui & sacrarum revelationum scriptor & B. Birgittæ venerandus confessor (sicut in principio hujus libri dictum est) effici merebatur. Item loquitur Christus eidem de eodem: Ego percussi eum; quia nolebat obedire, & postea sanavi eum; quia ego sum medicus ille, qui sanavi Tobiam & regem Israël: Dic ergò illi: Aggredere, & volve & revolve opus scripturarum verborum meorum, & scribe, quia dabo magistrum Mathiam, magistrum in lege mea, quæ tu scribes ab ore istius Mulieris, unde potentes humiliabuntur, & sapientes obmutescent: scias pro certissimo, quòd tale opus facere volo per verba mea; nec credas à maligno spiritu hæc verba procedere, quæ Mulier ista tibi locuta est; quia ea, quæ dico, operibus comprobabo. Rursus cùm hic idem vehementem capitis dolorem à sua puericia pateretur, orante pro se Famula Dei, omnimodam recepit sanitatem. Orans enim illa audivit, Vade, dic fratri Petro, quia à dolore capitis liberatus est. Scribat ergò audacter libros verborum meorum tibi revelatorum, quia ipse habebit adjutores.

C

ANNOTATA.

a *Lib.* 4 *Revelationum cap.* 121 *vocatur* Gotechinus.

b *Vide lit.* q *in Annotatis in cap.* 1 *lib.* 1.

c *Sub annum* 1345.

d *Petrus, de quo sæpe alibi.*

e *Vide list.* bb *in Annotatis in cap.* 4 *lib.* 1.

f Stregnesia *episcopalis sedes est in Sudermannia, Suecia provincia.*

g *Hujus monasterii nec in Chronologia, nec in Indice monasteriorum Ordinis Cisterciensis meminit Carolus de Visch, nisi forte sit monasterium* Saba, *alias* Julita, *quod in diœcesi Stregnesiensi collocat.*

h *Anno, ut apparet,* 1344 *vel seq.*

i *Obiit anno* 1373.

k *Corruptè scripta videtur hæc vox: fortè indicatur Skeningia, Suecia in Ostrogothia oppidum, aut Stockholmia.* D

l *Civitas est in Patrimonio S. Petri.*

m Varnhemium *in diœcesi Scarensi & Visigothia situm anno* 1148 *condi cœptum est à Suerchero, Suecia rege, secundum Catalogum Genealogicum abbatiarum Ordinis Cisterciensis Ms.*

n De Pornacio *legatur in Schedula Nicolai comitis Nolani ad Alphonsum, Giennensem olim episcopum, apud Hermann pag.* 814.

o Coliseum *situm est inter montes Cœlium, Palatinum & Esquilinum.*

p *Ecclesia illa collocatur ordine* 13 *inter ecclesias Regionis secundæ apud Pancirolum in Opere de Thesauris absconditis urbis Romæ, quam hic verosimiliter intelligendam puto.*

q Aboënsis civitas *in Finlandia sita est. Quis porrò fuerit nominatim episcopus, S. Birgittæ ad Francia & Anglia reges legatus, me latet.*

r *In capite Saburræ ad montem Esquilinum.*

E

s *Idem, cujus mortem* S. Birgitta *prædixit, cùm anno* 1366 *Neapoli versaretur, ut dictum est num.* 311 *Commentarii prævii.*

t *In Tuscia.*

u *Joanna, quæ ipsum ad hoc munus evexit, ut scribit etiam Summontius lib.* 3 *Historiæ Neapolitanæ, pag.* 471, *post obitum Roberti de Calabri, anno* 1345 *defuncti.*

x *Lege* Gargano: *situs est in Apulia.*

y *Lege:* Manfredoniam, *Apuliæ oppidum.*

z *In Suecia.*

aa Barium *archiepiscopalis in Apulia civitas est.*

bb *Campaniæ Romanæ.*

cc Fundi *urbs episcopalis Latii.*

dd *Legendum suspicor* in Vestrogothiam iret, *in qua est* Ludosia *paulò post memorata. Nullum locum, qui* Resgotia *dicatur, in Suecia reperi.*

ee *Vide litt.* dd *hic.*

ff *Sub annum* 1345.

F

CAPUT II.

De oppressis à Dæmone per eam liberatis; de sulphuris, quem in offensa Dei sentiebat, odore, & dono revelationum, sibi factarum.

Mulieribus à dæmone incubo

NOn modicam adversus superbientes dæmones acceperat humilis Christi Sponsa potestatem: hoc siquidem munere suam Sponsus ditârat Sponsam, ut, tradita sibi calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici potestate, nihil prorsus noceret eis, pro quibus ipsa orare decrevisset. Unde in civitate Nolana in Campaniæ provincia mulier fuit PRETIOLELLA a nomine, ætate provecta, a sed nequaquam formosa, quæ à dæmonio incubo diu vexabatur: nam, cùm sopori se traderet, & somnus eam invaderet, vir fortis & magnus omni ferè nocte irruebat in eam, ipsamque

A que viribus opprimens actu coibat; ità quòd ſigna omnia, quæ in hac vili materia poſt factum remanerent, apparebant; eratque ſemper ille ſpiritus ſecundum mulieris judicium tangibilis: ipſum verò minimè cognoſcere poterat: cùm ſemper ante concubitum lumen extinguere conſueverat. Cœpit mulier de aliquibus vicinis ſuſpicari, quibus per veridicas atteſtationes & multimodas excuſationes, etiam juramento vallatas, calumniam referentibus *, cœpit mulier fortiùs oſtia firmare, vicinaſque vocare matronas, ut ſecum de nocte conſiſterent, prohiberentque violentiam, & cognoſcerent illatorem, quibus pariter vigilantibus, cùm eas ſomnus opprimeret, accedebat ut priùs, & in actu vocare non poterat dormientes; porrò exiſtimans muliebrem ſexum ad ſui defenſam non eſſe idoneum, generum ſuum, juvenem magnanimum, vocavit in domum, & cum ſua invicem filia decumbebat.

* an Refellentibus?

96 Vir itaque ſomno fortiter reluctans, mulieres fortiter vigilare cogebat: ità quòd noctem totam tranſigebat inſomnem; ſed ſpiritus nequam, ut omnibus ſe fortiorem oſtenderet, cum ſtrepitu intrabat domum, extinguebat lumen, omnibuſque terrorem & ſoporem inducebat, ipſiſque ſic ad terram proſtratis, miſeram mulierem ſolito more opprimebat. Cœpit ex hoc mulier advertere immundi ſpiritûs ſore negotium, quæ ad Deum ſe convertens pluries confeſſa, dominici corporis ſumpſit Sacramentum; nec tamen malignus ſpiritus à vexatione ceſſavit. Convertit ſe exinde mulier quorundam ſuggeſtione ad magicas artes, ferendo caracteres, & cuncta, quæ ſibi fallaces arioli ſuggerebant, faciendo: ſed & breve quoddam cum caracteribus, à presbytero ſibi Raymundo exhibitum, capillorum comis involvebat, quibus maleficiis ut infelix mulier adhæreret, & per conſequens æternam damnationem incurreret, verſutus coluber rariùs ex tunc vexare eam cœpit; ſed nequaquam tamen ab omnimoda vexatione deſtitit, quò minùs anxia mulier effecta magnificum virum dominum Nicolaum, comitem Nolanum, dominum ſuum, ac ſibi honeſta familiaritate benevolum, adiit cum lacrymis & ſingultu, caſum ſuæ miſeriæ ſerioſiùs illi retexendo, ſperans, fortè per ipſum remedium ſalutis poſſe ſibi conferri.

miſeram in modum

B

C

97 Miratus ille de obſcœnitate tantæ turpitudinis, cum domino Alphonſo eremita, qui fortè tunc Nolæ erat, putavit conferendum: de cujus ſano conſilio Neapolim (ubi tunc B. Birgitta degebat) mulierem deſtinavit, conſilium & auxilium ab illa pariter ſuſcepturam. Audiens verò Famula Dei, quod factum fuerat, petiit à muliere, ſi quid ad magicam pertinens artem penes ſe retineret; reſpondit, ſe nihil tale habere; tunc illa Spiritu ſancto plena, Non eſt, ait, ut dicis; ſed crinibus tenes, quod non licet habere Chriſtianis. Stupefacta mulier veritatem protinùs confeſſa eſt: faſcinium, quo faſcinata fuit, abjiciendo. Denique mandavit illi confeſſiones iteratò cum vera cordis contritione facere, Euchariſtiam cum ferventi devotione die ſequenti ſumere, jejubium & orationem, quibus omne dæmoniorum genus ejicitur, interim celebrare. Hæc illa faciente, & Famula Dei pro ſe orante, diabolus totaliter fugatus eſt & ab infeſtatione ceſſavit.

infeſtatam.

98 Item, quemadmodum in VI libro cap. LXXX ſcribitur, quædam mulier à dæmonio vexabatur, cujus venter ſic intumuit, ut quaſi paritura eſſet ſubitò, &c: Vide ibidem. In Scarenſi diœceſi *b* prope caſtrum prius quædam mulier trium annorum filium, ſicut in LXXXI cap. ſupradicti libri continetur, ſanctæ Birgittæ præſentavit, qui nullo modo quietari poterat, niſi, quando aquâ frigidâ aſpergebatur &c: Vide ibidem. Dæmoniacus quidam in Oſtrogotia *c*, de cujus nomine Prior Alvaſtri, qui hoc miraculum recitat, non recordabatur, præſentibus domino Thoma, epiſcopo Vexionenſi, & magiſtro Mathia, S. Theologiæ profeſſore, canonico Lyncopenſi, pluribuſque aliis, cùm hic ipſe Prior verba Chriſti B. Birgittæ revelata, & in XXXIV capite VI libri contenta, ſuper eum recitaret, illicò purgatus eſt. Eodem modo duo arreptitii in regno Suetiæ, cernentibus atque mirantibus prælibatis ſacerdotibus, mundati ſunt. Invaſit aliquando diabolus curſorem B. Birgittæ, qui, fingens ſe una dierum literas habere, ingrediebatur ad eam, & evaginato mucrone voluit interficere: hic per dies aliquos terribiles faciens geſtus, tandem, orante pro ſe Domina ſua, dimiſſus eſt. Hoſpitante ſemel B. Birgitta in provincia Oplandiæ *d*, muliercula quædam à dæmonio obſeſſa præſentabatur; cùm jam orationem primùm ſuper eam faciens, & vitali ſigno demum faciem muniens, dæmonium fugit*.

A. BERTHOLDO.

a

b

c

D

d

* fugavit vel ab ejus

99 Refert Prior, prout in confeſſione à fratre Nicolao, monacho ſuo, acceperat, quòd tantam famem idem Nicolaus annis multis, tentante ſe ſathana, fuerat paſſus, quòd in nocte Natalis Domini uſque ad primam Miſſam ſuſtinere non poterat: hic fuſis lacrymis Famulam Dei pro ſe orare precabatur: cúmque ſpecialem pro eo orationem feciſſet, frater obdormiens in hora, quâ tertia celebrabatur Miſſa, vidit mulierem labia ſibi & linguam contingentem, quæ ait ad eum: Ecce ſanus es, ſurge: qui evigilans, nunquam de cetero talem patiebatur moleſtiam. Sanè Prior & ipſe notaverunt horam, & illam veraciter invenerunt, quâ Matrem pudicitiæ pro eo ſupplicâſſe compererunt. Item Prior meminit, accepiſſe ab ancilla quadam dominæ Birgittæ, quæ affinitatis causâ à viro ſuo per epiſcopum fuerat publicè ſeparata, propter quod cùm ipſa mulier nimis amaricaretur, & quietari non poſſet; contigit, quòd B. Birgitta dialogum Evangeliorum coram ſe legi faceret: Tunc mulier, generoſæ Viduæ veſtigiis ſe proſternens, miſereri ſibi flagitabat, ſuam illi tentationem detegendo: porro compaſſione cordis hæc intrinſecùs tacta, flexo coram Deo poplite, omnes, qui aderant, pro illa orare precabatur. Surgentibus verò ab oratione, cùm interim lector in Dialogo legeret, mulier quaſi dormitans vidit, dum B. Birgitta genua flectebat, quaſi æthiopem de medio mamillarum ſuarum cum deteſtabili prodire fœtore; quem fœtorem evigilans quoque hauriebat.

E

F

100 Religioſus quidam annis duodecim de ſanctiſſimo Chriſti corporis Sacramento tentatus, excellentiſſimum quoque Mariæ nomen abſque ſordida cogitatione blaſphemiæ recenſere non poterat; unde ab Angelica ſalutatione diu abſtinuerat: ad Sponſam ergò Chriſti lacrymans acceſſit, & pro ſe Deum orare poſtulavit, qui ſic liberatus eſt, ut rarò poſtea ſine magna lætitia ſanctiſſimæ Mariæ nomen vel audiret vel proferret, tanque ſuave corpus Chriſti ſibi effectum eſt, ut quietari non poſſet illo die, quo Miſſam non celebraret. Hic idem diu habuit de-

tentationibus

Digitized by Google

A. Bertholdo.

desiderium sancta loca in Jerusalem visitare, sed propter obedientiam & professionem non est permissus, qui, cùm esset in extremis, raptus est, & omnia loca illa in spiritu vidit, sicut & hi, qui corporaliter viderunt, & cum illorum locorum dispositionem his, qui priùs visitaverant, enarràsset, exultans in Domino sublatus est.

liberavit.

101 Meretrix quædam per B. Birgittam ad Deum conversa sequebatur magistrum, quæ in tantùm à maligno spiritu quandoque tentabatur, quòd vicibus iteratis de lecto illam detrahens, oculos quoque ipsius visibiliter comprimebat. Sanè mulier de hoc impatiens, mortem quoque ex hoc contingere sibi pertimescens, ad vomitum peccati revertens cogitabat, dicens: Melius est mihi temporaliter vivere, quàm violentam mortem incurrere: B. autem Birgitta per Spiritum sanctum hæc sciens, in præsentia sui confessoris, nonnullorumque aliorum contra diabolum, qui illam puniebat, dixit: Recede, ô maledicte diabole, quia satis illam mulierem contrivisti. Tunc mulier quasi obmutescens per aliquod temporis spatium in terram defixit obtutus, & postea se erigens dixit ad Sponsam: Benedicta tu Domina, verè etenim diabolum egredientem in vilissima forma videbam; & ex illa hora à dæmone liberata nec cogitationes sordidas ex tunc patiebatur, nec impatientiâ frangebatur.

B

Non verò ad-miſſam Dei offenſam

102 Experimento didicimus, quòd fœtore aliquo infectus fœtentem alium de facili non attendit: si quis verò mundus fuerit, malum odorem in altero quàm citò deprehendit; sic B. Birgittæ contingebat, quæ, cùm ab omni vitiorum labe, in quantum fas est dicere, perfectè munda esset; si quando dolosa verba aliqua vel criminosa audisset, vel si quis in mortali peccato existens, stetisset coram ea, tantum sulphuris fœtorem confestim hauriebat, quòd vix poterat tolerare: unde, cùm esset in Famagusta *e*, frater Simon de Ordine Prædicatorum, Antiochiæ principis, patrui regis Cypri confessor & magnus theologus & astrologus, multa sciens, & se ipsum nesciens, ad Famulam Dei venit, & sub ovina specie vulpinam tenens astutiam de gratia istarum revelationum divinarum sagaciter cum ea loquens scrutabatur veritatem: eúmque ambo pariter confabularentur, tanto Mater sancta quasi fœtore sulphuris replebatur, quòd bene poterant omnes, qui aderant, non modicùm ipsam ex gestu fatigatam, advertere. Unde & vale sibi illo faciente, è vestigio ad nares manus applicuit, fœtoris vehementiam declinando.

e

C

Sive ab aliis, sive à se ex aderat.

103 Simili modo Romæ sibi contingebat, cùm ad uxorem domini Jordani de Marino visitationis causâ perrexisset; nam tantum in gestu illius & moribus fœtorem hausit, quòd non modicùm in tolerando cruciabatur; quam ob rem dominus Magnus *f* & domina Catharina admirantes, quid esset in ea, à domino Petro confessore scisscitabantur; à quo de veritate clarificati siluerunt. In LXXXVII cap. libri VI Revelationum legimus, quòd quadam die, cùm Sponsa Christi cuidam episcopo & aliis nobilibus consedisset, sensit tunc &c: Vide ibidem. Cæterùm si interdum verbum ab aliquo, Deo exosum, ipsa retulisset, non parvam in gutture & linguâ amaritudinem repente sentiens, offendisse se Deum, certiùs advertebat, & recolens verbum illud, morâ sublatâ, cum ingenti dolore & lacrymarum effusione confitendo emendabat. Rediens nempe de partibus Orientis per dies aliquot apud reginam Siciliæ *g* in civitate Aversa *h* morabatur: ubi Antonius de Carbeto, campsor, civis Neapolitanus, notus reginæ ac multùm familiaris ad honores anhelans & divitias, rogavit eam, qualiter reginæ suggereret, quatenus de officio quodam de aduana *i*, tunc vacante, benignè sibi consentiret.

f

g

h

i

gustum regnavit.

104 Annuit Sponsa Christi improvidè, nulla habita deliberatione, nulla oratione præmissa, nullaque patris spiritualis facta requisitione; sed extemplò amarissimum sulphuris saporem in ore & in gutture sentiebat; de quo stupens orare cœpit, ut puta, quæ, ne Deum offendisset, licèt in quo, nesciret, contremiscens titubare cœpit. Cui Christus visus oppositum ei, quod Antonio spoponderat, imperavit, quòd scilicet reginæ persuaderet, quatenus de illo officio Antonio non provideret: ipsi quoque Antonio diceret, ne illius officii beneficium requireret: alioquin si ad votum in non modicum animæ suæ detrimentum, ac temporalium cederet bonorum. Denique B. Birgitta de loco recessit, & Antonius, quod concupivit, post annos circiter sex consecutus, recepto post modicum per commissarium reginæ computo de officii ministratione in magna, pecuniæ quantitate debitor est inventus, ex quo omnibus, quæ habebat in sua potestate, distractis, veluti mendicus & vagus effectus est.

E

Clarvit-tiam

105 Inter cetera Spiritus sancti charismata, Sponsæ Christi pro ornatu atque decore à Sponso indulta, excellentissimo videndi, audiendique spirituali dono ditata fuit: nam tot & tanta secreta cœlestia, & occulta mysteria, à mundi sapientibus abscondita, fideli Famulæ suæ Rex cœlestis revelare dignatus est, ut humanæ fidei temeritas vix queat admittere, cùm nunc in propria Deus Pater persona, nunc per suum Unigenitum, nunc per Unigeniti dignissimam Genitricem, interdum verò per Angelos aut Sanctos eidem apparendo vel loquendo infinitas, ut sic dixerim, revelationes ministrabant sibi, de quibus nimirum revelationibus VII libri cœlestes, & octavus, qui dicitur ad Reges, Sermone angelico, cum multis extravagantibus Revelationibus demptis, compilati sunt.

P

Revelationum dona.

106 In quibus etiam Revelationibus sacræ nonnumquam exponuntur Scripturæ, solvuntur quæstiones, dubia enodantur, manifestantur abscondita, & futura multa prænuntiantur & quemadmodum primo libro tactum est, tam summi Pontifices, cum cæteris ecclesiæ prælatis, ac religiosis & clericis, quàm etiam reges cum principibus & magnatibus, militibus, virgines & viduæ cum conjugatis singulariter vel specialiter, cum comitatibus, & regnis docentur & informantur, increpantur & obsecrantur, de instantibus quoque periculis & Dei judiciis salubriter terrentur, ita ut penè dignitas, aut gradus, status vel ecclesiasticus, aut sæcularis non sit, qui vel quæ specialem & sibi competentem revelationem, revelationesque non accipiat: cùm & hæretici, Judæi quoque, & pagani ab hoc munere non sint immunes. Sed & animæ in purgatorio existentes acerbissimasque inferni pœnas luentes suffragiorum beneficia eisdem revelationibus consequuntur.

quarum nemo dubitet

107 Quis enim non miretur? Quis Dominum in Sanctis suis non veneretur, qui sciat magna mirabilia solus? Quis, inquam, Dei, & hominum

A num Mediatricem hanc & legis divinæ latricem ſummis non extollat laudibus, & ex præcordiis digna non reſonet præconia, debitorem ſe ſibi pro incremento ſalutis humiliter confitendo, & miſericordiam hanc magnam ſeneſcenti mundo per eam exhibitam affectuosè amplectendo? Nam, ut cum pace omnium (qui alterius non invident, ſed congaudent ſanctitati, imò Dei bonitati) id dixerim, à ſæculo non eſt auditum, quòd cujuſpiam alterius oculos atque aures Deus ſic aperuerit, ſicut humillimæ Ancillæ ſuæ: fuit enim ſingulariter à Sponſo ſuo hac prærogativâ dotata; cui in ſecundo libro Revelationum cap. XVIII ab eodem ſic dicitur: Tria mirabilia feci tecum &c: Vide ibi. Item in ſexto libro cap. LII dicitur: Ego, inquit Chriſtus, facio ſicut Rex &c: Vide ibidem. Si autem miraris, quòd loquor, quare tanta gratia huic mulieri fuit indulta, audi quid miranti ſibi in cap. XV, 2 libri Chriſtus reſponderit. Miraris, inquit Chriſtus ad Sponſam, quare talia loquor & tanta concedo tibi &c: Vide ibi. Si verò muſcitas, cur de humiliori, ſanctiorive ſtatu perſonam ad tantum opus non elegerit; reſpondet tibi Chriſtus in eodem libro 2 cap. XVI ubi dicit: Mirantur multi, cur loquor tecum, & non cum aliis &c: Vide ibidem.

B

Laudantur ex revelationum libris.

108 Cæterùm ſi hæſitas, an à bono Spiritu, an à malo ſint habita; docet te Chriſtus, qui hæſitantem Sponſam in primo libro cap. IV increpando ſic dicit: Quare timuiſti de verbis meis &c. Vide ibi. Item in IV lib. cap. XIV inquit Chriſtus Sponſæ: Cur times & ſollicitaris ex eo, quòd diabolus &c. Vide ibidem. Scribens præterea S. Mater vicario domini Papæ Romæ degenti, prout in LXXVII * libri IV poteris reperire, taliter eſt exorſa: Veſtræ honorandæ Paternitati &c: Demum eadem verba in quamplurimis etiam aliis revelationibus invenies, ſi placet, quò Spiritum veritatis à ſpiritu ſeecernas falſitatis. Denique ſi illud te movet, quòd non ita citò, non ità fideliter divina hæc oracula à cunctis recipiuntur; aut certè, quia plura in eis propheticè dicta diutiùs differuntur; quamquàm plura meo judicio conſtet jam eſſe completa; quid ipſe, qui omnia moderatur, & novit, hac in re loquitur, auſculta. In libro ſiquidem primo cap. LII. Virgo virginum Filium ſuum alloquitur dicens: Benedictus ſis tu, Fili mi, & Deus meus &c. Et rurſum flos florum Virgo Maria in ſecundo libro cap. XIX, circa finem loquitur ad Filium dicens: Benedictus ſis tu, Fili mi, qui es, & qui eras. Similiter nec illud prætereundum eſt, quod in VI libro cap. C ſcribitur: Timebat namque, ut ibidem dicitur, Sponſa, ne fortè verba divinitus ei revelata infirmarentur & calumniarentur ab omnibus &c. Vide ibi. Plures etiam alias revelationes invenies ad hanc materiam pertinentes.

* alias: 78

C

ANNOTATA.

a Piſcolella *legitur apud Hörmann pag.* 813 *in Epiſtola Nicolai comitis Nolani ad Alphonſum Giennenſem olim epiſcopum: in Bulla Canonizationis* Pictiolella.

b *De Scara vide dicta ad lit.* y *in Annotatis in cap.* 4 *lib.* I.

c *Succiæ provincia.*

d *Legendum veroſimiliter:* Uplandiæ

e *Epiſcopali in Cypro urbe.*

f *Confeſſor dein Faſtenenſis, qui canonizationi* S. Birgittæ *ſedulò allaboravit.*

g *Joannam.*

h *Campaniæ in regno Neapolitano.*

i *Ita ferè vocantur ædes, quæ recipiendis mercibus, earumque tranſvectionis vectigalibus & tributis deſtinantur.*

A. BERTHOLDO.

CAPUT III.

De ſpiritu Prophetiæ.

SI cuncta, quæ prophetico ſpiritu Propheteſſa noſtra magna vidit; dixit, ſcripſit, in hoc complecti vellem capite, & debitum ſcribendi modum excederem, & lectori faſtidium, mihique laborem non modicum haud dubium præpararem, cùm tanta de præteritis atque præſentibus occultis, nunc de futuris vaticinando reſeravit, antra quoque cordium, quorum Deus ſcrutator eſt, nonnunquam detegendo. Quanta ſi eſſent in unum glomerata, unum per ſe non parvum efficerent volumen; etenim ut de cæteris, quæ ad reges, ad regna, civitates & loca, privataſque perſonas pertinent, taceam; de ipſo quoque militantis eccleſiæ ſtatu, utpote de ſchiſmate, quod paulò ante ipſius Sanctæ obitum ſub Urbano V ortum eſt *a*, atque de ſanctæ Eccleſiæ omnimoda reformatione multa prædixit; quemadmodum in multis capitulis librorum cæleſtium legentibus apparebit. Unde Bonifacius Papa, cùm pleraque ipſius merita vitæ in ſuis retuliſſet Epiſtolis, adjunxit: Quibus quidem ſanctis abſque intermiſſione continuatis operibus hæc generoſa vidua per gratiam Sancti Spiritus promeruit, multis eorum cogitationes & affectiones intimas & geſta ſecretiſſima propalare, ac viſiones & revelationes varias videre & audire, ac ſpiritu prophetico multa prædicere, quorum nonnulla effectui completa fuere, prout hæc & alia in ejus Revelationum volumine pleniſſimè deſcribuntur.

Multa prædixit.

E

a

110 Sed quoniam ab initio iſtius Operis intentio mihi fuit fragmenta colligere, ne perirent, paucis admodum ex his, quæ in VII libris continentur, præmiſſis prophetiis, ad eas, quas in Atteſtationibus reperi, feſtinando *. In quarto ergò libro cap. V Petrus Apoſtolus, quædam B. Birgittæ de ſtatu Urbis prætèrito inſinuans ac de futuro nonnulla præſignans adventum quoque ſummi Pontificis ad eandem Urbem, qui tunc temporis in Avenione, Galliarum urbe, reſidebat; & per annos plurimos cum ſua curia inibi moram traxerat; prædicens, inquit, Inſuper dico tibi, quòd civitas iſta Roma, civitas erat pugilum, ejus plateæ ſtratæ auro & argento, nunc autem lapides ejus ſaphyrei verſi ſunt in lutum. Habitatores ejus paucitſimi, quorum dexter oculus erutus eſt, dextera manus abſciſſa; buſoneſque & viperæ habitant cum eis, præ quorum veneno animalia mitia non audent apparere; nec piſces mel elevare caput, ideo adhuc in eam congregabuntur piſces, & ſi non ità multi, ut olim, erunt tamen æquè dulces & audaces; in tantùm quòd

de ſtatu Urbis jeiunet.

F

* feſtino.

Digitized by Google

A. BERTHOLDO.

quòd ex eorum colluſione deſcendent bufones & ranæ & ſerpentes mutabuntur in agnos & leones erunt ut columbæ ad feneſtras ſuas. Item addit: Dico tibi ampliùs, quòd in diebus audietur: Vivat vicarius Petri, & videbis eum oculis tuis, fodiam enim montem delitiarum &c: deſcendent ſedentes in eo: quia autem benevolè noluerunt deſcendere, venient compulſi contra ſpem omnium, quia exaltari vult Deus cum miſericordia & veritate &c. Hæc ibi.

de Urbani V.

111 Sicque factum eſt: nam dominus Urbanus Papa V de Avenione cum ſua curia Romam veniens *e* in ea reſidere cœpit, quo necdum civitatem ingreſſo in S. Maria majori Sponſæ Chriſti oratione vacanti revelatio illa facta eſt, quæ incipit: Uni perſonæ videbatur, quaſi quòd eſſet in magno choro &c: Quære in IV libro cap. XLIX. Denique annis quindecim antequam iſte Pontifex Romanus veniret *d*, de ipſius adventu ipſa certificata fuerat, & prædixerat, quemadmodum Domino Cardinali de S. Petro *e*, qui eccleſiæ S. Petri Romæ tunc canonicus erat, & quàm pluribus aliis perſonis innotuerat. Præterea commoranti adhuc Famulæ Dei in monaſterio Alvaſtræ in Suetia Chriſtus mandaverat dicens: Vade Romam, ubi plateæ ſtratæ ſunt auro & rubricatæ Sanctorum ſanguine, ubi compendium & brevior via eſt ad cœlum propter indulgentias, quas ſummi Pontifices & cæteri Sancti Dei glorioſo ſanguine ſuo & precibus promeruerunt: ſtabis autem ibi donec Papam & Imperatorem *f* ibidem videbis, quibus & mea verba annunciabis.

d

e

B

f

Cæſaris Caroli Bohemi.

112 Quam ob rem deridebatur à multis, nequaquam veriſimile eſſe, Paſtorem eccleſiæ imperatoremque tunc temporis inſimul tunc Romam venire, aſſeverantibus: ſed & præſentem ſe fuiſſe, domina Catharina, ſanctiſſimæ Matris filia, teſtatur, quæ parens ſua illo in tempore, quo Imperator Carolus Romæ erat, ſummo Pontifici Urbano V in palatio Apoſtolico reverenter exhibuit, atque ſupradicta omnia humiliter enarravit: aderat autem tunc præfatus Cardinalis S. Petri epiſcopus Avenionenſis *g* & dominus Reynaldus de Urſinis *h* atteſtantes, quòd ante plures annos amborum, ſcilicet Papæ & imperatoris, unà prænuntiavit adventum. Quam ob cauſam mitiori devotione & reverentia ad eandem afficiebantur; ſed, cùm, antiquo ſerpente ſuadente, Avenionem præfatus Pontifex regredi propoſuiſſet, alia tunc de eo facta eſt revelatio, quam devota Chriſti Famula in Monte Flaſcone eidem præſentavit *i*, quæ quidem revelatio in ea parte, quâ prophetica eſt, hìc recitanda eſt. In fine quippe illius Revelationis Mater Dei ſic inquit: Modò volo aliquid loqui ſuper iſto Papa, qui nominatur Urbanus, propter pacem meam &c: Vide ulteriùs.

f

g

h

C

i

k

& Gregorii XI in illam adventu.

113 Urbano autem V vitâ functo *k*, Gregorio ejus ſucceſſori quatuor revelationibus valdè comminatoriis juſſum fuit, quatenus ad Urbem cum ſua curia properaret. Quartam autem, quia de ea mittenda præceptum non acceperat, Sponſa retentavit; quam velut propheticam, quia eundem pontificem ad Urbem omnimodè venturum præſcivit, cenſui hìc eſſe ſcribendam. Oranti quippe B. Birgittæ pro Pontifice ſupradicto in feſto S. Polycarpi in Neapoli civitate, cùm de ſacro Jeſu Chriſti repedaret Sepulchro, ipſe Jeſus viſus dixit: Attende, Filia, ad verba, quæ loquor: ſcias enim, quòd iſte Papa Gregorius ſimilis eſt paralitico &c. Vide. Hinc eſt, quòd in eadem civitate Neapolitana conſiſtens Roberto, Nolani comitis primogenito, ſæpiùs ad ſe venienti, ſemel dixit: Roberte, ſcias & firmiter teneas, quòd dominus Gregorius Papa, qui iterum Avenione degit, Romam venturus eſt, & oculus tuus conſpiciet illum. Tranſactis verò circitèr quinque annis, Papa venit, &, dum de monaſterio ſancti Pauli *l* equitaret (verborum S. Birgittæ non immemor) ut ingrederetur Urbem, dominus Robertus ad eum dextrandum deputatus, verborum S. Birgittæ non immemor, ad Præſulem ſe convertens, inquit: Nunc verè cognoſco, quòd ſancta illa mulier Birgitta verum mihi vaticinium dixerat; etenim non tantùm, ô Pater beatiſſime, juxta verbum ſuum vos in Urbe video, quin imò perſonaliter ſanctitatem veſtram reduco *m*.

D

l

m

de ſcruto ſchiſmatis.

114 Animadverto verò, quàm luculenter ſchiſma, quod ſucceſſoris iſtius tempore in Eccleſia ortum eſt *n*, prætignaverat, videamus: ſcribit enim vicario domini Papæ, ut in cap. LXXVIII, libri quarti continetur, in hæc verba: Veſtræ venerandæ Paternitati ego Vidua quædam &c. Vide ibidem. Item alibi *o* Sponſus ait ad Sponſam: Scitò, inquit, quòd tanta tonitrua & fulgura venient in Eccleſiam meam, multis videntibus, qui nunc vivunt, quòd multi optabunt mortem, & mors fugiet ab eis. Item nuntius Papæ quibuſdam præmiſſis adjecit: Eſt etiam utiliſſimum, habere & petere patientiam, quia in diebus multorum, qui nunc vivunt, ſol dimidiabitur, ſtellæ confundentur, ſapientia infatuabitur, humiles in terra ingemiſcent, audaces prævalebunt; & ſubdit: Hoc ſapientùm eſt intelligere & interpretari, qui aſpera ſciunt deplanare, & futura providere *p*.

n

E

o

pace & augmento Eccleſiæ.

115 De melioratione verò ſtatûs Eccleſiæ nec non paganorum ad fidem vocatione multæ & ſatis prolixæ revelationes habentur; ſed compendii causâ duæ tantùm breviſſimæ hìc deſcribuntur. Ait enim Mulier ſancta in VI libro, cap. LXXIV: Vidi in Roma à palatio Papæ prope ſanctum Petrum uſque ad caſtrum S. Angeli & à caſtro uſque ad domum S. Spiritûs, & uſque ad eccleſiam S. Petri, quaſi quòd eſſet una planities, & ipſam planitiem circuibat fortiſſimus murus, diverſaque habitacula erant circa ipſum murum; tunc audivi vocem dicentem: Papa ille, qui Sponſam ſuam ea dilectione diligit, quâ ego & amici mei dilexìmus eam, poſſidebit hunc locum cum aſſeſſoribus ſuis, ut liberiùs & quietiùs advocare poſſit conſiliarios ſuos. Item in eodem libro cap. LXXXIII, Scias, inquit Chriſtus, quòd adhuc tanta erit devotio in paganis, quòd Chriſtiani erunt quaſi eorum ſervi, & complebuntur Scripturæ, quòd populus non intelligens glorificabit me, & ædificabuntur deſerta, & cantabunt omnes: Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto, & honor omnibus Sanctis ejus &c.

F

p

Cyprii, ut peccata corrigerent.

116 Nobilis vir dominus Carolus Maroſello, civis Januenſis, coram teſtibus retulit, & juramento firmavit, quòd, dum de anno MCCCLXXI *q* eſſet Famaguſtæ in inſula Cypri, B. Birgitta cum ſuis comitibus ad S. Jeruſalem loca vadens, inde pertranſiit, & in Nicoſiam *r*, ſe ſequente, pervenit, ubi Sponſa Chriſti & regina cum principe, qui tunc regebat, cum aliis baronibus ibidem exiſtentibus convocatis, expoſità adventus ſui causâ, videlicet quemadmodum ad S. Sepulchrum iens, illuc applicuiſſet, monuit

q

r

Digitized by Google

A nuit omnes ex parte Dei, quòd de quibuſdam abominabilibus & horrendis peccatis, quæ in regno illo diu viguerant, & adhuc vigebant, ſe abſtinerent: adjiciens, quòd, ni condignam emendam facerent, divina ultio ſuper ipſos & regnum quantociùs deſæviret; dixitque, quòd, ſi vellent, humilibus precibus pro eis & pro eorum correctione Deum exoraret. His auditis, quidam aſſiſtentes triumphabant, humilem Chriſti Famulam deridentes: nonnulli verò, quibus ſanior ſenſus erat, reverenter eam pro ſe orare precabantur.

117 Eodem verò anno de menſe Auguſti, ut ſibi videbatur, rediens de S. Sepulchro *f* Ancilla Chriſti reginam, & omnes principes & barones regni iteratò convocari fecit, eiſque, ipſo teſte præſente, narravit, qualiter in monte Calvariæ, dum eſſet ad Sepulchrum Dómini, pro regno Cypri deprecans, Chriſtus dixit: Ut quid, Filia, pro regnicolis illis tantum oras? Scias, te in vanum laborare; nam emendam quidem promittent, ſed non facient. Quare dicas eis ex parte mea, quòd, niſi vias ſuas peſſimas correxerint, de eorum ſceleribus vindictam quantociùs ſumam; & inter cæteros eorum exceſſus necem quoque ſereniſſimi principis domini Petri, olim regis Cypri, quem necaverant *t*; eis improperavit. Adhuc quidam eorum, qui convenerant, debacchantes ridebant, præſertim frater Simon Ordinis Prædicatorum; qui amentem illam acclamando truſabat * aſſerens, non minimam fatuitatem eſſe, fidem talibus adhibere. Hic eſt frater Simon ille principis patrui regis confeſſor, ad cujus præſentiam Mulier ſancta fœtorem tantum ſentiebat.

118 Deinde anno, quo ſuprà, decima die menſis Octobris, cùm adhuc venerabilis Domina illic moram traheret, in coronatione præfati regis gravis diſſenſio inter Cypros & Januenſes orta eſt adeò, quòd non parva Januenſium multitudo trucidaretur *u*. Quidam verò letaliter ſunt vulnerati; inter quos dominus Petrus Marofillo, ipſius teſtis conſors, cum unâ dagha* quatuor percuſſus ictibus, penè ſpiritum exhalavit. Huic de ſua ſanitate, medicis deſperantibus, diffidenti in ſpiritu prophetiæ Mater ſancta dominum deſtinavit Alphonſum dicens: Ne dubites, Petre; quia de his vulneribus nequaquam morieris, ſed aderit tibi gratia Chriſti: qui ſanatus gratias ſibi referens infinitas; qui paulatim convaleſcens perfectè incolumitati reſtitutus eſt. Miſit præterea Sponſa Chriſti dominum Alphonſum ad reginam, regnique magnates dicens eis ex parte Dei: Jamjam incipiunt divinæ ultiones, & gladius Dei acutiſſimus contra vos jam incipit exeri, cujus rei cauſa ſeditio iſta facta eſt. Nam, quemadmodum teſtis ipſe vidiſſe ſe, perhibebat, parvo decurſo tempore, Januenſes in manu forti & brachio extento Famaguſtam obſidentes debellaverunt, ceperuntque regem & quàmplurimos.

119 De regno verò alii captivati ſunt, alii ſauciati, nonnulli etiam in occiſione gladii mortui: ſed & quod dictu nefas eſt, proprias uxores plerique eorum pro vitæ alimoniis etiam meretricum ſtipendiariis tradiderunt. Vidit inſuper teſtis iſte aliquos de regno nobiles, & potentes Januæ poſtmodum elemoſynam poſtulando mendicare; quibus ipſe quoque manum porrexit adjutricem. Vidit denique dominum principem in regem coronatum carceribus mancipari, & per aliquem de Januenſibus in camera, & in loco, ubi prælibati quondam domini Petri regis adhuc ſanguis recens apparebat, gladio trucidari *x*; & multa alia circa eandem materiam vidiſſe ſe fatebatur; quibus Prophetiſſæ noſtræ vaticiniùm procul dubio verificabatur. Prophetiam itaque de regno Cypri cum conſiliis & increpationibus ac comminationibus ad eos factis in VI & VII Revelationum libris in pluribus capitulis invenies. De Famaguſta Chriſtus loquitur: Hæc civitas eſt Gomorra ardens igne luxuriæ & ſuperfluitatis, & ambitionis, ideò ruent ſtructuræ ejus & deſolabitur & imminuetur, & habitatores ejus migrabunt, & præ dolore & tribulatione ingemiſcent, & deficient, & nominabitur confuſio ejus in multis terris, quia iratus ſum eis.

120 De duce verò, qui conſcius fuit mortis fratris ſui *y*, loquitur Chriſtus: Hic audacter dilatat ſuperbiam ſuam, gloriatur & de incontinentia ſua, nec attendit, quid fecerit in proximum ſuum: ideò, niſi ſe humiliaverit, faciam juxta commune proverbium: Non leviùs plorat, qui pòſt, quàm qui plorat antè: quia non leviorem mortem habebit, quàm frater; imò amariorem, niſi citò ſe emendet. Ruſum de confeſſore ducis Chriſtus inquit ad Sponſam: Quid tibi dixit frater ille? Nonne, quia dux bonus eſt, & meliùs vivere non poteſt, excuſans incontinentiam ejus? Tales non ſunt confeſſores, ſed deceptores; quia vadunt tanquam ſimplices, ſed veriùs ſunt vulpes & adulatores. Tales ſunt amici illi, qui vident & proponunt hominibus aſſumptiones & detentiones propter modicum temporale. Ideò ſi ſtetiſſet iſte frater in conventu, minimum obtinuiſſet ſupplicium, & majorem coronam; nunc autem non effugiet manum increpantis & tribulantis.

121 Maria, uxor Alphonſi Hiſpani, habitans Neapolim, dum ad ſancta Hieroſolymitana loca cum S. Fœmina properaret, pro quadam ſua filia ipſam de conſilio requiſivit. Cui dixit, quòd in monaſterio S. Crucis vel S. Claræ Neapoli illam offerret. Rediens itaque domum, quod à S. Vidua rurſum acceperat, complici ſuo ac natæ differuit: reſiſtentibus autem illis & contradicentibus, tandem B. Birgittæ diſſenſum eorum eadem mulier reportavit. Tunc ſancta Deo plena; Tu, inquit, filiam tuam nunquam videbis nuptam, & ſic factum eſt. Nam poſt paucos dies ab hujus mundi illecebris crepta eſt. Item, cùm ſe ad dicta loca ſancta viſitanda Romæ præparaverat, confeſſoribus ſuis, quaſi ex ore Dei prædixit, quòd uno duntaxat, qui ſibi chariſſimus erat, excepto fratre, atque * redire omnes deberent incolumes, ſicut factum eſt: nam dominus Carolus, filius ejus *z*, ſibique magis dilectus, ut in primo libro hujus cap. VI * dictum eſt, Neapoli in acceſſu Romæ *aa* mortuus eſt. Euntí Sponſæ Chriſti & oranti, quadam vice revelatum fuit, quòd magiſter Matthias de regno Suetiæ, primò confeſſor ipſius, in patria ſua illo tunc die carne ſolutus migravit ad Chriſtum *bb*: audierat ſiquidem vocem ſic dicentem: O felix tu magiſter Mathia pro corona, quam * tibi in cælis eſt fabricata: veni ergò ad ſapientiam, quæ nunquam finietur; & probata eſt hujus rei veritas ex eo, quòd Prior de Alvaſtro, qui morti illius interfuerat, diem & horam obitûs annotavit. Similiter & dominus Petrus cè cum ea Romæ exiſtens revelationis diem ſci-

f Ancilla Christi

t A. Bertholdo.

x

y didicerat;

z

* Hic autem tertio, num. 46

aa

bb

A. BERTHOLDO. *dd*

pto mandavit. Veniente itaque Priore *dd* de Suetia, & deceſſum illius referente, collatione ad invicem facta, eundem diem ambos deſignâſſe, repererunt.

aliaque prædixit: ee

122 Obitus quoque confodalis *ee* filiæ ſuæ dominæ Catharinæ, qui regis Suetiæ conſanguineus erat, Romæ ſibi revelabatur: in ſancto enim Paraſceves die filiam advocans, ſecum tunc Romæ degentem, inquit: Noveris, filia, quòd maritus tuus in partibus * de hac miſerabili vita ſublatus eſt. Elige ergò tibi de duobus alterum, aut per matrimonium iterum mortali homini conjungi, aut per viduitatis ſanctæ propoſitum Chriſto ſpiritualiter copulari. Præceptum quidem in ſpiritu ſibi fuerat, quòd eam tentare deberet, quia juvenis erat, ſpecioſa nimis, dives, nobilis, & potens in regno ſuo: optione ergò ſibi data, maluit in ſancta caſtitate unà cum matre Deo famulari, quàm illecebris carnis inquinari. Dum itaque Romæ pariter ſpiritu ferventes, Domino ſervientes, ambæ permanerent, ante caſtrum S. Angeli ad S. Petrum euntes, tranſitum ſimul, & ſæpe faciebant. Quadam igitur die plerique Romani juvenes de caſtro deſcendentes ſequebantur eas, miram faciei illius dominæ, ſcilicet Catharinæ, venuſtatem contemplantes, verba quoque juvenilia, ut moris eſt inſolentium juvenum, ructuantes: tunc inquit filia: Quid, Mater, faciemus? me enim inſequuntur: ego quippe nollem quoquo modo verecundiam aliquam perpeti. Cui illa: Ne dubites, filia, quia nullam moleſtiam patieris, &, fuſis ad Deum precibus, audivit huiuſmodi verba: De longinquo venient, qui huic caſtro dominabuntur, & de exiſtentibus nunc in eo nullus in eodem habitabit, quod & accidit: nam Britones illud poſtmodum poſſederunt, & exinde à Romanis vaſtatum eſt *ff*.

* *adde*: Suecia

B

ff

non raro etiam.

123 Quidam filius Belial, quendam puerulum Judæum furatus, ad ſanctuaria Romæ lucri cauſâ infirmum deportavit; hos cum Famula ſecus Lateranenſem eccleſiam reperiſſet mendicantes, facti illius conſcia, utpote à Spiritu Sancto edocta, exhorruit facinus, & hominem illum acriter increpans dixit: Quomodo tu Judæum iſtum retines? Hic procul dubio Judæus eſt, furtimque illum ſuſtuliſti. Tunc ille ſtupore, pavoreque confectus, fugam cœpit arripere: ſed ab his, qui ad ſpectaculum concurrerant detentus, veritatem omnibus audientibus fatebatur. Sacerdos quidam, ab incantatrice de carnis incontinentia fatcinatus, rogavit dominam Birgittam pro ſe orare, quæ rapta in ſpiritu audivit: Miraris, filia, quare diabolus dominatur in homine; hoc facit inconſtantia voluntatis hominum. Lib. VI cap. III in Additionibus. Item in eodem VI libro cap. LXXVI ait Chriſtus: Scito, quòd inhabitator hujus dupliei vitio laboret &c. Ibidem.

C

qua occulta prorſus erant. *dd*

124 Quodam mane dominus Aquinus, Suecorum regis junior frater *gg*, dux valde mundo deditus, extra caſtrum Baghoven Sponſæ Chriſti obviavit, & dixit: Eritne pluvia vel ſerenum? An filii tui reges erunt, & nos privabimur? Cui illa: Si non meliùs, inquit, correxeritis vitam veſtram, nec mater lætabitur in vobis, nec non* longa erit memoria veſtra: ideò humiliamini ſub potenti manu Dei, ut propitietur ipſe peccatis veſtris, quia multa ſunt: hic ex verbis dominæ Birgittæ mitior factus, non diu vivens, deceſſit ſine generatione, ſicut audierat. Cùm ex divina juſſione Mulier ſancta Abrahæ exemplo, relictâ terrâ propriâ, Romam venire decreviſſet, nobilis quædam domina, Embergis nomine, uxor domini Nicolai de Anes, illam ſequi diſponebat: cui maritus, etſi aſſenſum præbere videretur, quantùm tamen poterat, alterum diſſuadebat: cùm itaque ad iter veniſſet, rogavit B. Birgittam, ut oraret Dominum, quatenus mariti ſui animum ad meliora mutaret: oranti ergò Sponſus dixit: Ite ſecurè, nec moveamini ab itinere & ſancto propoſito &c.

* *abundat*

D

125 Tempore, quo Sedes Apoſtolica erat in Francia, dominus Pontius, Urbevetanus epiſcopus, pro Papa Clemente in alma Urbe vicarius erat; hic quaſdam revelationes B. Birgittæ habebat, ſed pro cordis ſui tepiditate &c. In monaſterio Alvaſtræ loquebatur Chriſtus Sponſæ ſuæ de quadam virgine, Helena nomine, quæ virginitatem ſuam Domino vovere diſponebat, ſic dicens: Attende & ſcias, quòd virgo iſta &c: Vide in Additionibus. Et, quamquam abſcondita cordium latebraſque tenebrarum deſuper ipſam illuminatam perluſtraſſe, ſupradictum eſt, ſupereſt, ut, aliquibus in medium collatis exemplis, verum eſſe, patefiat. Unde ſciendum, quòd dominus Franciſcus, olim Fermepolitanus epiſcopus *hh*, nunc verò, cùm deponeret, eremita, tactis ſacroſanctis Evangeliis, dixit, quòd, cùm B. Birgitta in civitate Neapolitana infirmaretur, pro nonnullis animæ ſuæ ſecretis ad eam acceſſit, ſpiritualiterque conſulendam, cui miranti, multumque ſtupenti ſecretiſſimas cogitationes ſuas, quas nemini unquam detexerat priùs, ipſa patefecit.

E

hh

ipſaque

126 Item poſtquam devota Mulier, de tranſmarinis partibus reverſa, almam Urbem repetierat, dominus Gometius de Hiſpania, de quo in primo libro hujus fit mentio*, hoc audito, de ducatu Romam adiit, uxorem & fili[illegible] c, ut de ſancta Muliere notitiam caperent, & illius fe orationibus commendarent, ſecum ducens. Romæ ergò in palatio ad S. Petrum vir magnificus cum ſua familia degens, B. Birgittam ac natos ejus cum confeſſore & tota familia, ut ſecum & cum ſuis unà cibum in charitate ſumeret, quadam die obnixiùs precabatur. Quibus annuentibus & ad eam properantibus, vir prædictus ſecretas in mente cogitationes habens atque perplexitates, Chriſti Sponſam ſecretiùs alloquebatur, conſilium accepturus: ſed, cùm plura haberet conſcientiæ dubia, quædam reticuit, nonnullis propalatis: at Mulier ſancta, ſecretorum conſcia, occulta detexit, & per divinas revelationes reſponſa ac opportunum conſilium ad omnia dedit. Quo viſo, vir Deo devotus ferventiori ex tunc ad illam devotione afficiebatur.

mentionem arcano

* *ſuprà num.* 29.

F

detexit.

127 Præterea dominus Carolus, filius S. Birgittæ, in partibus ſuæ originis ad Matrem die quadam accedebat, quem illa amara ſimulatione redarguens: Vade, inquit, & mortale illud, quod commiſiſti, peccatum, celeriter confitere; negavit primò juvenis, ſed Matre iterum atque iterum ſermonem confirmante & dicente: Scio, certa ſum, mortale delictum te perpetraſſe; tandem aliquando confeſſus eſt. Denique in Urbe domina Margaritha Pauli Barthæ de regione Arenula, dum compar ipſius à quibuſdam occiſus fuiſſet, & inter conſanguineos & affines peremptos & peremptores lis magna & execranda ſuſcitata, timens, ne filii, quos ex trucidato viro ſuperſtites habebat, ex eadem lite periculum aliquod

A liquod incurrerent, &, quòd marito deſtituta fuerat, natorum ſolatio privaretur; cùm autem nullam viam concordiæ invenire potuiſſet, ad Famulam Dei gemebunda acceſſit, &, antequam cordis ſui cogitatum aperiret, ab illa prærenta ſui cauſam adventus valde mirans audivit, cùm nec per ſe, nec per alium quempiam de hac re verbum eidem feciſſet; dixit autem ei: Vade: quia cras ante horam tertiam ſolidam cum inimicis pacem habebis, & ſic factum eſt: nam, illuceſcente craſtino, utriuſque partis conſanguinei convenientes ante oculos Margaretæ mutuam inter ſe pacem ſtatuerunt.

ANNOTATA.

a *Schiſma eccleſiæ ortum eſt poſt mortem Gregorii XI, qui Urbano V ſucceſſit; at anno 1370 Urbanus Avenione ſedem fixit: an hujus Româ Avenionem diſceſſum, velut ſchiſmatis, quod dein ſecutum eſt, ſemen & occaſionem conſideravit Bertholdus, eaque de cauſa ab anno 1370 ſchiſma quodammodo inchoatum fuiſſe exiſtimavit?*

B b *Vide num. 425 Comment. prævii.*

c *Anno 1367, die 16 Octobris.*

d *Quindecim anni illi ab anno circiter 1355 uſque ad annum 1370, quo Urbanus V S. Birgittæ Regulam approbavit, numerandi ſunt. Vide Comment. præv. num. 317 & ſeq.*

e *Vide paulò inferiùs lit. g.*

f *Carolum Bohemum.*

g *Anglicus Grimoardi, Urbani V frater, anno 1366 ex epiſcopo Avenionenſi factus cardinalis S. Petri ad Vincula & Lateranenſis eccleſiæ archipresbyter.*

h *Hujus nominis cardinalem creavit Clemens VI anno 1350, defunctum anno 1374: ſed nobilis Romani, cui idem nomen fuit, meminit Baluzius in Annotatis in Vitas Pontificum Avenionenſium col. 1464. Floruit Rainaldus hic Gregorii XI tempore, idemque hìc fortè deſignatur.*

i *Anno 1370, menſe Julio.*

k *Anno mox dicto.*

l *Inter Tiberim & viam Oſtienſem.*

m *Rediit Romam Gregorius anno 1377: idem porrò legitur in Scedula Nicolai, comitis Nolani, apud Hermann pag. 814. Sed perperam ibi legitur Urbanus VI pro Gregorio XI.*

C n *Electis anno 1378 binis Pontificibus, Urbano VI Romæ menſe Aprili; Clemente verò VII Fundis menſe Septembri, qui Avenione reſedit.*

o *Lib. 6 cap. 110.*

p *Lib. 3 cap. 10 in Additione.*

q *Imò potiùs anno 1372.*

r *Civitas olim fuit archiepiſcopalis in inſula Cypro, in qua ſita etiam eſt Famaguſta, à Bertholdo paulò antè memorata.*

s *Medio menſe Aprili Famaguſtam venit; Hieroſolymis verò verſata eſt menſe Maio ex numm. 346 & 356 Comment. prævii: ex Fragmento autem peregrinationum S. Birgittæ apud Hermann manſit illic menſibus quatuor cum dimidio, atque adeò ad menſem Septembrem uſque; niſi menſibus 4 cum dimidio ſubſtituendi ſint menſes tres cum dimidio. At lib. 7 Revelationum in titulo capitis 26 legitur Hieroſolymis adhuc fuiſſe die Nativitatis B. Mariæ Virginis, ſeu die 8 Septembris.*

t *Anno 1368.*

u *Vide dicta num. 349 Comment. prævii.*

x *Videtur hìc indicari Joannes, Petri regis Oſtobris Tomus IV.*

occiſi frater, Eleonoræ reginæ juſſu occiſus anno 1375: at ille Cypri regni coronam haud geſſit. A. Bertholdus

y *Eodem, de quo proximè.*

z *Vide lit. i in Annotatis in cap. 3 lib. 1.*

aa *Imò* Hieroſolymæ.

bb *Anno 1350, ut ſcribit Vaſſevius in Vita Aquilonia.*

cc *Vaſſenenſis dein confeſſor.*

dd *Alvaſtrenſi Petro.*

ee Egardus *dictus Ulphoni, S. Catharinæ biographo: ſed, inquit Benzelius in Annotatis in Vaſſevii Vitam Aquilonium pag. 71,* Meſſenio dictus Gerhardus à Kern.

ff *Contigerunt iſta Gregorii XI & Urbani VI temporibus:* Dum hæc in Italia geruntur, *inquit Leonardus Arretinus lib. 8 Hiſtoriarum Florentinarum,* Gregorius Pontifex Romanus, audita Bononiæ defectione, quò ruentem Eccleſiæ ſtatum repararet, ſex millia equitum & quatuor millia peditum Britonum, ferociſſimarum gentium, per Galliam ſcripta, in Italiam miſit, eumque iis legatum à latere, quem Gebennensem appellabant; *anno nimirum 1375, ut legitur in Vita prima Gregorii apud Baluzium col. 434 & ſeq.: Urbani verò VI tempore Silveſter Budens cum duobus millibus Britonum Caſtrum S. Angeli pro Clemente VII (Gebennenſi mox memorato) occupavit, ut ſcribit Lobineau lib. 12 Hiſtoriæ Britanniæ Minoris ad annum 1379 pag. 427; illud verò dein Romanos poſt obſidionem ferè annuam recepiſſe, &, licèt non omnino, dirniſſe, ſcribit Theodoricus Niemius lib. 1 de Schiſmate cap. 20, addens, id à Bonifacio IX fuiſſe inſtauratum.* E

gg *Erici, Magni & Blancæ Suetiæ regum, ut apparet, filii: etſi enim Ericus in Suetiæ regum Serie locum haud habeat; cum tamen regni proceres, veriti, ne ejus pater Magnus regnum peſſumdaret, in conſortium adſciverunt imperii, ut Loccenius narrat ad annum 1360. Sed & Magnus ipſe jam inde ab anno 1344 Haconem, ſeu Haquinum filium natu minimum Norvegiæ, natu autem majorem Ericum, Suetiæ regem poſt fata ſua deſtinaverat, dato Bagahuſiæ diplomate, quod Torfæus exhibet; ac propterea Bertholdus Haquinum* Suecorum regis (*nempe deſignati*) fratrem *appellaſſe, exiſtimo.* F

hh *Num rectè hic ſit ea ſedes epiſcopalis expreſſa, multùm dubito: nec mihi notus eſt Franciſcus è Fermepoliano epiſcopo factus eremita.*

LIBER III.

De miraculis poſt ipſius obitum exhibitis & probatis.

PROOEMIUM.

S. Birgitta miracula quædam, ab ejus morte facta, antèquam narranda ſuſcipit.

QUemadmodum in brevi Legenda Vitæ ipſius recenſetur, anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſecundo in craſtino ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſanctiſſima Mater noſtra Romæ obiit *a*; &* cum illa optimam partem poſſideret in cælis, cujus veſtigia per contemplationis quietem ſecuta fuit in terris: corpus autem eius propter preſſuram populi Romani pro devotione ad illud confluentis per dies duos ſepeliri

a ut

Digitized by Google

A. Bar. Tholdo. non potuit: circa mortem autem mandavit suis, ut post mortem, levato corpore, ad patriam ossa reportarentur. Post mensem igitur levatum est corpus de terra in arca, &, ne fœteret, monialium pars major nares suas claudendo fugerunt in hortum. Hi verò, qui de familia sua erant, verba ejus nullatenus inania, sed veracia existimantes, arcâ fiducialiter apertâ, præter naturam communem & omnium existimationem corpus ejus mirabiliter purgatum invenerunt ita, quòd sola ossa absque omni fœtore remanserunt; &, quod mirabilius est, nigra quædam pars conglobata, sicut thus redolens aut myrrha loco viscerum vel intestinorum apparebat. *b* In ipsa autem translatione *b* & pòst tanta in Urbe Roma & in aliis mundi partibus, præsertimque in regno Suetiæ miracula ad ostentationem meritorum suæ prædilectæ Sponsæ operari dignatus est Sponsus, quòd vix lingua narrare vel calamus sufficiat exarare. Et de multis pauca in hoc tertio libello sunt collecta. Unde de mortuis suscitatis, quasi de præstantiori miraculo primum innectitur capitulum *c*.

B

ANNOTATA.

a *Imò anno* 1373, *die* 23 *Julii.*

b *Ossa ejus, anno* 1373 *mense Septembri ex Urbe in Sueciam deportari cœpta, Vastenæ deposita fuerunt anno* 1374, *mense Julio, relicto Roma in monasterio Pauisperna brachio.*

c *Capitulo* 1 *junximus hic* 2 *de cœcis, &* 3 *de surdis & mutis curatis.*

CAPUT I.

De mortuis suscitatis, cœcis, surdis & mutis curatis.

A mortis falsum periculo

a

b

C

c

d

e

f

g

Suspensum liberat.

APud ecclesiam Horbi *a*, diœcesis Upsalensis, quidam dezlavus *b*, mendax tyrannus, Petrum quendam nomine apprehendit, imputans sibi, quòd famulus suus quendam vulneràsset rusticum, ob quam causam dicebat ipsum esse bannitum *c*, & ille, famulum suum pro se respondere, nihilque sibi imputari debere, respondit. Tyrannus autem, apprehenso eo, cùm ad sexcentum marcas taliare *d*, tres demum ferri petivit lescas *e*: sed duo curati ibidem existentes, ut periculum suum, sicut posset, redimeret, consuluerunt: quam ob causam vas unum ferri tyranno obtulit: tyrannus verò despectum in hoc fuisse se arbitratus, ad torturas illum poni jussit: perterritus autem homo Deo, & B. Birgittæ votum vovit, quòd, si ejus meritis liberaretur, locum de Wasteno, ubi ipsius sanctum corpus requiescit, annuatim per decennium visitaret, dimidiumque ceræ talentum *f* pro munere offerret. Facto itaque voto, cùm nulla evasisset tormenta, ad furcas tandem forti chamo *g* suspensus est: timebat enim profanus ille, quod & accidit, ne, si evaderet, contra eum querelam proponeret.

130 A meridie igitur usque ad solis occasum in patibulo suspensus pependit, & tunc unus illorum Deo odibilium videns ocreas, corporis quoque ornamenta satis bona, voluisset sibi tulisse, sed puer XIII annorum adstans clamavit, dicens: Vide, quid facias, mulierem enim in albis usquè ad pectus crines habentem, hominemque illum sustentantem ibi video; & homo, Utinam, inquit, sancta illa Mulier, cujus reliquiæ ad terram istam super translatæ sunt, cujus etiam per tres annos coquus fui, hominem istum juvare vellet ad salutem: ob reverentiam ergò illius præscindam cordam, vestes & ornamenta corporis dimittam; quod & fecit, eumque ibi jacere permisit. Jacens ergò usque ad noctem penitus exanimis & sine spiritu tandem post longum tempus respiravit, aperuitque oculos, & spiritus omnes parumper recuperavit. Manus tamen ambas adhuc ante pectus ligatas fortiter habebat. Denique viribus utcùnque recuperatis, retraxit se infra blada *h*, verens, ne crudelissimæ bestiæ se forsitan redeuntes occiderent. Cumque funiculum disrumpere dentibus niteretur, mox ut illud ori applicuit, velut filum comminutum est. Surgens ergò inde ad locum, ubi priùs captus fuerat, & ad sacerdotes nocte ipsa devenit; propositisque coram rege querimoniis, tyrannus cum suis satellitibus hanc ob rem extra regnum bannitus est *i*.

h

i

131 In parochia Fialanebro Arosiensis *k* diœcesis infans quidam sex septimanarum per dies XII infirmatus, tandem ab omnibus per unius horæ spacium mortuus judicatus est: cujus parentes B. Birgittæ præsidium cum lacrymis postulantes, revixit illicò, & parentes ejus, qui pro illo voverant cum oblationibus Wastenam perrexerunt. Rusticus quidam Dyngestinæ incola à parentibus uxoris, quòd eam exosam haberet, pluries fuerat redargutus; afflixerat quippe illam nonnunquam acriter verberibus. Nocte ergò quadam, cùm sana cum eo dormitum iret, morte subitanea juxta eundem jacens præventa fuit. Mane autem facto, uxorem vir extinctam penes se reperiens, Deum ac B. Birgittam obortis lacrymarum singultibus in secreto loco suppliciter exorabat, ut ipse, mortis uxoris innocens, immunis illius consanguineos evadere potuisset. Consanguinei verò & vicini ad tantæ tristitiæ spectaculum concurrentes, & auctorem eum existimantes funus ad sepulturam posuerunt amarissimè condolendo.

uxoris

k

D

E

132 Dum autem vir pro vita uxoris, &, ut expers sinistræ opinionis fieret, orationi procumberet; vitæ restituta mulier viva voce sororem suam his verbis alloquebatur: Soror mea, ad quid huc venisti? Et circumspiciens circumstantes de ipsorum causa adventûs interrogabat, qui dicebant, morte se ejus percepta venisse; tunc illa; Laus & gloria sit Omnipotenti Deo & sanctissimæ Birgittæ, cujus precibus merui pristinæ vitæ ad tempus restitui. Vir autem suus redivivam uxorem audiens celeri cursu venit ad eam, flexóque genu, obnixiùs precabatur, ut, omnibus audientibus, an ipse sui obitûs causa extitisset, enarraret; respondit, non, sed secundum voluntatem Dei hoc factum est, ut immensa Christi charitas, quâ Sponsam suam Birgittam amplecti dignatus est, in me reveletur, cujus interventionibus de hac etiam * brevi disjungi debeam: & vocato ad se sacerdote, facta confessione, Eucharistia & extrema unctione perceptis, ut vera Christiana spiritum in manus Domini commendavit, conjuge suo ab omni malæ opinionis opprobrio immuni præservato.

Sueciæ locis

F

* *supple:* vita

133 Quidam in parochia Folberæ, Arosiensis diœcesis, uxore manè surgente pro necessario opere agendo, cum duobus filiis parvulis quiescebat in lecto; qui filii ululatum horribilem emittentes, subitò mortui sunt: quorum

uxoris

mem-

A membra ita livida, livoréque tumentia effecta ſunt, ac ſi verberibus fuiſſent affecta. Quos videns miſerabilis genitor cum lacrymarum profluvio tulit in ſtupam ex eorum caſu nimiùm dolens, & abſque modo pavens, ne quaſi interfector ipſe ab aliquibus putaretur. Mater verò infantum plenam in ſanctam Fœminam habens fiduciam, quòd miraculorum per eam patratorum crebrò famam attraxerat, venit pro altero dicens: O Reverenda Domina, ſi reddideris mihi iſtum vivum, portabo eum ad locum tuum in Waſtenam cum oblationibus; cujus ſpiritus cœpit confeſtim in corpus paulatim introire, quemadmodum ex decedentibus ſolet paulatim recedere. Tunc mater nimis exhilarata in gratiarum actionem prorumpens dixit: Jam vado ad parochialem eccleſiam, Miſſamque in honorem Famulæ ſuæ cantare faciam: deinde tribus vel quatuor elapſis horis, potiorem in animo mulier concipiens fidem, O, inquit, glorioſa Domina! ſcio, quòd potens es apud Altiſſimum, & hunc exanimem jacentem etiam reſtitue; qui protinus illo ordine, quo & prior, ſuſcitatus eſt: igitur in Carniſprivio hæc mulier pluribus comitata vicinis, iſta ſecum teſtantibus, Watſtenam venit, & dictos infantulos coram populoſa multitudine demonſtravit.

B

l *ab ipſa morte*

134 Mulier quædam in Skaningia *l* peperit infantem, in ultimo ſpiritu conſtitutum, qui & incunctanter extinctus eſt, unde graviſſimis mater attacta doloribus, præſertim, quòd ſacri undâ baptiſmatis irrenatus diſceſſerit, cum omnibus ſe circumſtantibus cœpit glorioſam Viduam lacrymosè expetere, ut proles ſua tam diu ſibi reſtitueretur, quamdiu ex fonte Baptiſmatis lavaretur. Quo facto, non abſque cunctorum admiratione & congratulatione ad vitam infans reſtauratus eſt: aliquibus verò revolutis hebdomadibus, cum infantulo vivo & incolumi Watſtenam mater gradiens infinitas Deo & B. Birgittæ gratiarum actiones referebat, imaginem infantis argenteam pro indulto ſibi beneficio offerendo. Per tres horas & ultra puer quidam defunctus, rigidus jacebat & frigidus; cumque jam omnes fierent, votum vovit mater ſanctæ Birgittæ, quòd, ſi puer reviviſceret, non ſolùm ejus limina viſitaret, ſed & perpetuùm ſibi aliter corde deſerviret. Quo emiſſo voto, breviC que interjecto ſpatio, ſurrexit puer ad vitam, quem mater Watzſtenam ducens plurimorum fide dignorum teſtimonio ita factum oſtendit. Conſimilis gratia de altero fertur puero, qui longiori temporis ſpatio ad unius ferè cereæ faculæ combuſtionem exanimis perſeverans, invocatâ cum voto Ancillâ Chriſti, ſurrexit à mortuis.

135 Margarita de oppido Eckne Aroſienſis diœceſis mortuum peperit infantem, totaliterque denigratum, cujus lingua extra labia extendebatur, cunctis, qui aderant, quòd quaſi niger carbo in ejus ore haberetur, exiſtimantibus: qui & phantaſma magis, quàm homo putabatur: hæc ut votum vovit ad Watzſtenam, & infans revixit, & in omnibus membris colorem & formam decentem recuperavit. Inghenaldi uxor de oppido Nybile, Strengenenſis *m* diœceſis, cum ingenti labore atque dolore exanimem infantulum enixa eſt, pro cujus vivificatione parentes, cùm per integrum & naturalem diem defunctus jacuiſſet, egregiæ Sponſæ Chriſti fecorunt votum; in quem protinus à fonte vitæ vitalis ſpiritus ingreſſus eſt. Duorum annorum puella, Margaritæ nomine, filia Laurentii Maſſa de oppido Petharphyeto, Strengenſis diœceſis *n*, ſuprà ſe incautè lectiſterniis poſitis, ſubitò ſuffocata eſt, & mortua: rediens verò mater horâ tertiâ filiam extinctam reperit, membris rigidam, & incurvabilem; pro reſtitutione ergò filiæ venerabilem dominam Birgittam invocabat, non deſiſtens à prece, donec filiam antè ſolis occaſum redivivam acceperit, quam Waxſtenam delatam multis inibi oſtentabat.

ad vitam revocati.

m

n

A. BARTHOLDO.

136 Rurſum puella trium annorum, Catharina nomine, filia Nicolai de oppido Gnotuſo Strengonienſis Diœceſis caſu in ſtagnum cadens ſuffocata eſt, & per integras novem horas à pleriſque quæſita minimè inveniebatur. Quod ut Mater audivit, ſurrexit illico & ad ſtagnum currens, flexis genibus, cum filia ſe Waxſtenam peregrè profecturam, devovit, ſi eandem vivam S. Birgittæ meritis recuperare poſſet. Quo facto, cadaver in loco, ubi priùs ſagenis multiſque aliis inſtrumentis fuerat diutiùs perquiſitum, ſuper aquas jacere perſpexit: quo ad litus delato, aqua, quæ in ſubmerſione influxerat, effluente, matreque obſecrationibus perſeveranter inſtante, puella amiſſæ vitæ uſum recuperavit. In Urbe Roma quædam domina apud S. Mariam de Minerva, cùm plures filios retrò tempore mortuos peperiſſet, extinctum infantulum etiam iſta vice parturiit; huic mater ejus dixit: Fac votum, filia, B. Birgittæ, cujus meritis Deus illum forſitan ſuſcitabit. Et illa, Quomodo, inquit, mater, fieri poteſt, quod dicis, cùm ſit mortuus? Invocatâ ergò ſanctâ Fœminâ, mox puerulus oculos aperuit, & matris ubera ſuxit. Item in oppido dicto Skaningen *o* Lyncopenſis diœceſis mulier quædam, nomine Eliſabetha, filiam mortuam pariens S. Birgittæ pro filiæ reſtauratione ſe devovit, & extemplò, quæ deceſſerat, ad vitam rediit. Mulier autem promiſſa exſolvens redivivam filiam cum argentea imagine in Watzſteno præſentavit.

quod & Romæ fecit;

E

o

137 Duo cæci, quorum unus à nativitate, alter verò octo annis cæcus fuerat, in Watzſteno S. Petri ad Vincula*, quia ſcilicet propter Indulgentias populoſa illuc multitudo hominum concurrebat, cernentibus, qui aderant, multumque ſtupentibus, videndi uſum acceperunt. Item vir quidam & una mulier, ſimiliter cæci, eodem tempore ibidem illuminati ſunt. In oppido Rickhem *p* regni Norwegiæ puellæ XII annorum, filiæ Yſæ viduæ, pellicula ſuper oculos rubea & multùm ſpiſſa creſcebat, à qua nihilominus per annum integrum eſt penitùs cæcata; ſed cùm nullis medicorum artibus illi ſubveniri poſſet, vovit ſe mater unà cum filia reliquiarum S. Birgittæ locum in Watzſteno viſitare. Mirum etenim dictu; nam, pellicula, veluti cera à facie ignis, continuò evaneſcente, clarus puellæ viſus reſtitutus eſt. Petrus valde ſenex & pauper homo de oppido Mos Schirenenſis diœceſis *q* altera manu dolosè debilitatus, & cæcus per tres annos pro ſanitate recuperanda almæ Viduæ reliquias viſitaturus ſpopondit, prout potuit capiens iter, cumque perveniſſet, meritis illius, quam invocaverat, divinâ ſibi aſſiſtente gratiâ, integram utriuſque membri recepit ſanitatem.

cæcus

** ſuppl: ſello*

F

p

q

138 Margaretha, filia Laurentii, fœmina XX annos ætatis habens, Aroſienſis diœceſis, biennio corporali lumine deſtituta pro ipſius recuperatione Watzſtenam iter arripiens miſericordiâ Dei præventa in ipſo quoque itinere clarum viſum recuperavit. Criſpina vidua de oppido

non penitus,

Digitized by Google

A. Bertholdo. Ettrarirbi Lyncopenſis diœceſis *r*, in ſiniſtro oculo decem, & in dextero tribus annis percuſſa, in feſto ad Vincula S. Petri utriuſque luminaris beneficium in ſupradicto monaſterio, cernentibus multis, accepit. Ex adverſo infortunio curatus parochialis Aboënſis diœceſis *ſ*, Olaus nomine, excæcatus, annos circitèr tres cæcus permanſit; qui pro viſus ſui reparatione, nec non pro venerabilis Sanctæ veneratione ter ſe ſuum monaſterium aditurum, repromittens, limpidum extemplò viſum conſecutus, in feſto Petri ad Vincula pro prima vice votum exſolvens coram domino Joanne Aboënſi epiſcopo, quod factum fuit, teſtificabatur, qui nimirum epiſcopus clericis ſuis in ſynodo miraculum tam grande publicavit.

r

ſ

mutus, ſurdus.

139 Eo in tempore, quò reliquiæ Sponſæ Chriſti de Urbe ad Watzſtenam portabantur, accidit, quòd, cùm quadam nocte copioſa multitudo, quæ reliquias ſequebatur, in quodam magno prato ſub tentoriis requieſceret; puer quidam mutus IX ætatis habens annos propter pluviam ſub feretro reliquiarum ponebatur, ubi, perſonis atteſtantibus fide dignis, loquendi uſum, quem non petierat, accipere merebatur. Nicolaus piſtor, à nativitate mutus & in XL anno conſtitutus, iſtorum miraculorum famâ perceptâ, gratiâ adipiſcendi loquelam Watzſtenam profectus eſt, qui, ſolutâ in itinere linguâ, ad votum exauditus cum gaudio ad propria remeavit. Mulier quibuſdam annis ſurda pro Sancta honoranda, & pro ſenſuum integritate recuperanda votum vovit, ad locum de Watzſteno ſe debere proficiſci, quo facto, ſurditate deterſa, quod poſcerat accepit, & votum ſuum deinde perfecit.

B

& claudus ſanat.

140 Criſpina vidua de oppido Harnolieuga Lundenſis diœceſis *t* regni Daciæ VII annorum filium habuit, Olavum nomine, à nativitate claudum & mutum, quem mater cum alia filia Helena per X dietas in humeris Watzſtenum deportatum, in vigilia Pentecoſtes illic applicuerunt. Ubi puer eodem die plena ad ambulandum & loquendum fortitudine præditus ambulabat, & in conſpectu omnium exiliebat. Dominus Magnus, qui fuit de familia B. Birgittæ *u*, vir utique fide dignus, teſtatus eſt, quòd, cùm eſſet in monaſterio Watzſteno perſonaliter conſtitutus, vidit adoleſcentulum quendam de Veſgotia *x* civitate Echarenſi annorum quindecim, qui à nativitate mutus fuerat, ante reliquias beatæ Birgittæ præſentari, qui mox loquelam adeptus domino Katilmundo confeſſionem ſuorum fecit peccatorum.

t

u

C

x

ANNOTATA.

a *Notus eſt hic locus in mappis Geographicis: ſed alia deinceps loca occurrent, quæ vel in Mappis Geographicis non ſignantur, vel fortè non exiſtunt amplius, vel nomina mutârunt, vel admodum vitiosè expreſſa ſunt: quare illa tacitè præteribo, vel ideò, quòd de eorum ſitu nicúmque judicium, ex adjectis paſſim, in quibus ſita fuerunt, diœceſibus, ferri queat.*

b *Vox illa barbara latronem, vel hominem crudelem & ſævum ſignificare videtur.*

c *Multæ pecuniariæ obnoxium.*

d *An* Taliaret, *ſeu exigeret?*

e *Certum ferri pondus ſeu quantitatem.*

f *Certam cera maſſam.*

g *Videtur vox illa deducta à Græca χάλινος, Latinè*, Frenum. D

h *Vox illa quodvis grani genus ſignificat.*

i *In exſilium pulſus; nimirum ſub Alberto Suecia rege anno* 1374. *Vide infrà Appendicem Miraculorum* S. Birgittæ *part.* 6.

k *Aliàs* Weſteraas *in Weſtmannia.*

l *Paſſim ſcribitur* Skeningia, *eſtque civitas Suecia epiſcopalis in Oſtregothia.*

m Strengneſia *eſt civitas epiſcopalis in Sudermannia.*

n *Eadem eſt diœceſis, quæ mox memorata, uti & quæ proximè ſequitur num. ſeq.*

o *Vide lit.* l *hic.*

p *Id oppidum fruſtra quæſivi.*

q *An* Skeningienſis, *vel* Strengneſienſis?

r *In Oſtregothia.*

ſ *In Finlandia.*

t Lundinum, *Scaniæ civitas eſt, quæ regis Suecie Magni tempore in Danorum dominium tranſierat.*

u *Ex Iſraële*, S. Birgittæ *frater, Petrus; è Petro Magnus, de quo hic ſermo, natus fuit. Vide num.* 5 *Comment. prav.* E

x *Suecia provinciâ.*

CAPUT II.

De paraliticis curatis, liberatis à morbo caduco, & curatis ab aliis diverſis infirmitatibus.

idem facit

a

DOminus Nicolaus, curatus eccleſiæ parochialis Schwanchalenſis diœceſis Lyncopenſis *a* paralyſi diſſolutus, tempore Quadrageſimali pro recuperanda ſanitate, prout potuit, Watzſtenam venit: qui adeò in paucis convaluit diebus, quòd ſancto die Paſchæ, & aliis quamplurimis diebus Miſſas celebravit, & de cetero eccleſiam ſuam incolumis gubernavit. Quidam quoque pedibus & manibus contractus, ferè omnibus notus, ibidem ſanatus eſt. Nobilis quidam, Raginaldus nomine, paraliticus effectus eſt, ità quod nullius membri dexteræ partis uſum haberet, & loquendi amiliſſet emolumentum: ex quo uxor ejus, ſacerdoſque curatus, cùm ipſe perſonaliter non poſſet, pro eo voverunt, quòd B. Birgittæ limina viſitaret, oblaturus pro quolibet articulo naturalis ſui officii uſu carente marcam unam ceræ, ſi ad priſtinam ſalutem reparari contigiſſet: voto itaque emiſſo, mirum in modum abſque cunctatione ſenſit, ſe paulatim ſanari & infra paucos dies per pedes Watzſtenam adiens, votum ſuum lætabundus exſolvit. F

paralyticis

b

142 In regno Norwegiæ civitate & diœceſi Traſdienſi *b* Margarita quædam erat paralitica & muta, totiuſque corporis viribus inconſolabiliter deſtituta, quaſi truncus inutilis jugiter in grabato jacens: huic dormienti domina quædam habitu venerando viſa fuit dicens: Ego ſum Birgitta de Wataſteno, jamque de tua te incurabili infirmitate curabo; tu verò ſanata reddes vices, ad meum locum veniens indultum tibi in ſecreto beneficium propalabis: &, hoc dicto, morbidos artus quaſi quodam unguento linivit: experi-

Digitized by Google

A pergefacta mulier omnium membrorum ſentiebat incolumitate potiri, loquelâ, cunctaque corporis fortitudine ſibi plenariè reſtitutis. Hæc Watzſtenum veniens coram multis omnia enarravit; cujus quædam membra, præcipuè in dextera parte carnoſitate fere carentia, peſtem, quæ eadem depaſta fuerat, ſatis liquidò præferebant. Rurſum in eodem regno quædam paupercula mulier Oſloënſis diœceſis *c* annis quinque jacuit paralitica adeò, quòd nec ſpiritum habuerit, nec in aliquo corporis membro robur poſſedit ad plenum: notis ergò ſuis Famulæ Dei pro illa voventibus eam, perfectè à veſtigio convaluit, quæ ad monaſterium Watzſtenenſe viâ aſperâ multúmque prolixâ gaudenter acceſſit.

c

143 Quidam de Aroſia *d* IX annis epylepticus fuerat, & quaſi omni die trina vice ex illo patiebatur morbo: itaque ad reliquias S. Birgittæ genitore pro eo vovente, incunctanter ſanatus eſt. Item in eadem diœceſi mulier quædam XIV annorum filiam habens, quæ à quinto nativitatis ſuæ anno morbo epyleptico tam graviter laborabat, quòd tredecim vicibus in terram cadens, & ſpumans die quolibet naturali miſerabiliter affligebatur; vovit, quòd unà cum filia ſanctæ Birgittæ reliquias viſitaret, ſi ſuis meritis à tanta eam miſeria liberaret. Quæ &, omni morâ penitus ſublatâ, optatæ ſaluti reſtitui merebatur. Parvulus puer, Laurentius nomine, filius domini de Columna de Urbe, viri utique illuſtriſſimi, morbo laborabat ſupradicto: cui dum ſemel caſus contigiſſet, & terribiles faciens geſtus alicujus energumeni ad inſtar totus torquetur, domina Lætitia, avia pueri, ad quandam ſuam nurum de tunica Sponſæ Chriſti aliquid habentem, quàm citò perrexit, parvulumque truſtum inde præſcindens, frontem pueri ægrotantis ex eo tangi fecit; ad cujus tactum puer, iconteſtim quietatus à morbo totaliter ſanatus eſt, & liber ab inde perſeverans. Item cùm Maria infantula, filia Stephanæ, nutricis Oddi, parvuli filii prætaxati Domini Agapiti, ſimili modo torqueretur immaniter, domina Catharina, uxor domini Agapiti, cum præfati panni truſticulo infirmantem puellam pari modo, parique devotione tangi fecit, quæ à tali ægritudine protinùs ac penitus liberata omnibus admiranda videbatur.

d epilepticis.

B

144 Quemadmodum Papa Bonifacius refert, dum adhuc B. Birgittæ funus, in eccleſia S. Laurentii de Paniſperna Romæ ſuperſtes, & inhumatum haberetur, mulier quædam Agnes de Conciſa *e*, quæ à nativitate guttur habebat deforme atque groſſiſſimum, cum aliis venerandum cucurrit ad funus, &, cùm propriâ zonâ manus ſanctæ jacentis Birgittæ cum devotione tangi feciſſet, zonam eamdem ſimili devotione circumduxit ad collum, & paulò pòſt guttur detumuit, & ad conformitatem debitam miraculo divino fuit redactum: verùm Franciſca de Sabellis, dicti monaſterii S. Laurentii *f* monialis, quæ biennio debilitatem & adverſam ſtomachi valetudinem paſſa, ferè ſemper lecto decumbens, & honorandæ Viduæ familiaris fuerat, dum adhuc inſepultum corpus infra clauſtrum ſervaretur, cum gravi labore de lecto ſurrexit, tam longam patiens infirmitatem, & adjuta pervenit ad feretrum, & ſecùs illud jacuit tota nocte: nec, dum jaceret, Deum deſiit cum devotione & inſtantia deprecari, quatenus meritis & precibus Viduæ, cujus corpus aderat, à tam moleſta tamque diutina valetudine in tantùm ſaltem alleviaretur, quòd cum reliquis monialibus divinis intereſſe poſſet. Et manè facto, recepit integram ſanitatem, ut optavit.

e

f

145 In civitate Neapolitana Palmerius trapezyta *g* infirmatus ad mortem, uxorem habebat ad ſanctam Viduam (quam ſuperſtitem viſitare conſueverat) ſingularem devotionem habentem. Hæc videns complicem ſuum lethali morbo laborantem B. Birgittæ ſpopondit, quòd, ſi ejus ſuffragiis ægrotus evaderet, in S. Maria de Carmelo, ubi imago ipſius depicta venerabatur, Miſſas dici, cereos offerri, lampades quoque incendi faceret. Voto ergo facto, vir, qui quaſi in extremis laborabat, B. Birgittam ſuper ſe proſtratam incumbentem in viſione vidit: de qua nimirum viſione admodum confortatus dixit: Ego ſanus ſum, quia beata Birgitta me ſanavit; & ſanus continuò inventus eſt. Præſentem ſe fuiſſe aſſerit dominus Magnus presbyter, cùm quidam puer quatuor circitèr annorum, Jacobus nomine, nepos dominæ Delphinæ, Romæ cum febre continua fluxum ventris potiſſimè patiebatur: & quia plerique tunc parvuli ex iſtiuſmodi influentia deperibant, admodum de illius pueri interitu timebatur. Unde tam prædicta domina Delphina, quàm pueri inceſſanter flebant: denique domina Delphina vovit, quòd, ſi dominæ Birgittæ meritis puer evaderet, ſigno crucis inſignito mantello, quemadmodum fratres laici in religione illius induuntur, veſtire eum faceret, & de reliquiis ipſius quidpiam ad collum pueri ligari faceret. His ſic geſtis, puer repentè convaluit, & ſanitatem priſtinam perfectè recuperavit.

diverſi generis

g

146 Puer quidam, nepos dominæ Angelæ, uxoris Lelli Petri, de Urbe, de regione Columnæ peſſimum circa lumbos ulcus habens in mortis diſcrimine poſitus eſt, eoque exterriti medici nullum adhibuere remedium: tunc memorata domina veſtimentorum S. Birgittæ particulam, quam ſemper devotè ſervaverat, acceptam ſuper ulcus pueri in ſerico ligavit, ipſius ſancta merita devotiùs interpellando. Manè facto, ita puer inventus eſt ſanus, quòd nec veſtigium quidem perpeſſæ infirmitatis appareret. Similiter nepos* ſupradictæ Angelæ glandulam quandam cum vehementi febri patiebatur, quam medici incidendam dixerunt; mater autem infirmi*, ſupraſcripti miraculi recordata, mente Chriſti Famulam adiens ſeque & filiam toto illi animo recommendans, præfatum panniculum à domina Angela petitum deſuper glandulam per noctem poſuit & ligavit: in craſtino autem medici ſecturi venientes puellam totaliter liberatam, febremque cum peſte penitus fugatam invenerunt.

morbus

** l. filia*

** l. infirmæ*

147 Præterea cùm alius nepos ſæpe dictæ dominæ Angelæ, filius Franciſci Barii de Capociis, Romani civis, trium circitèr annorum horrendum apoſtema cum acutis febribus pateretur in ſpatula, plurimaſque medici adhibuiſſent medicinas & nihil profeciſſent, ſed venturo die inciſionis ferro uti decreviſſent, domina Angela fide plena particulam illam panni ſuper emplaſtrum magna cum devotione invexit, poſtulans tumefactam illam ſuis ſuffragiis eatenus mortificari, quatenus ſectionis acerbitatem tenellus puer nullatenus deguſtaret, quod ſi fieret, memoriam illius faceret depingi, & illud miraculum ad ejus laudem publicè prædicari: ſequenti ergò die, cùm ad incidendum morbum chirurgi* è loco illum evaniſſe repererunt, & multà

S. Birgitta

** ſupple: veniſſent.*

Digitized by Google

A. Bertholdo. ta putredine posteriora petiisse; puer autem sospes & lætus de lecto conturgens, ludentes pueros requirebat.

148 Item Romæ prope S. Eustachium domina Franciſci, uxor Petri Pauli Vellivi, in dextera manu morbum, qui, Noli me tangere, dicitur, habens, tumoremque unius nucis grossitudinem præ se ferentem ab exteriori parte manus perpessa est; hæc, requisitis medicis, quare pestis incurabilis erat, repulsam accepit: qua in re ad B. Birgittam se conferens ereptionem precabatur, & confessa sacerdoti particulam vestimentorum illius, quam interpellaverat, desuper colligavit, & votum fecit; altera autem die, evanescente ægritudine, sospitem se prorsus ac penitus incolumem invenit. Jacobella de Colanidio de Urbe parochiæ S. Eustacii filium peperit, qui infra septem dies taliter infirmatus est, quòd nec una quidem vice matris ubera suxit, quasi mortuus jacens, frigidus ac contractus, ità quòd de vita ejus spes omnis deperierat. Avia verò ejus, S. Birgittæ famâ compertâ, inquit ad filiam: Oremus, & ad ipsius sepulchrum faciamus peregrinationem, cui illa: Quomodo, inquit, possibile est, ô mater charissima, quòd eum nobis restituet, cùm magis mortuus, quàm vivus censendus sit. Denique avia sciens, quòd omnia possibilia sint credenti, devovit illum cum facula cerea ad ipsius sepulchrum se delaturam, si de ejusdem convalescentia suis meritis faceret se gavisuram. Nec mora: revixit quodammodò puer, &, apertis oculis, parentis mammas exquirens de faucibus mortis liberatus est, & vivit, & vocatur Andreas. Scripta sunt hæc de ore matris.

149 In castro S. Angeli *b* Tyburtinensis diœcesis Elpena quædam mulier, oculis dumtaxat exceptis, membris ceteris destituta, dolores intolerabiles tam in capite, quàm in mammillis, quàm etiam in omnibus artubus patiebatur incessanter, & erat quasi morti proxima. Audiens verò famam miraculorum istius, quàm Deus tantùm mirificaverat, intimè se illi recommendans ad ipsius sepulchrum votum fecit, paululumque dormitare cœpit. Tunc domina quædam aspectu veneranda, ad cujus fimbrias cerea pendebat imago, apparens sibi dixit: Quid vis mulier? Respondit illa: Quæ es tu Domina? Et ait: Birgitta sum de Suecia; at illa: O Domina, inquit, mea reverenda & sancta, tu vides, qualem infirmitatem & dolores patior: supplico ergò tibi, ut me sanes: quod si feceris, locum sepulturæ tuæ Romæ visitabo, imaginem ceream, luminaria & oblationem portabo; & illa: Certè, filia, bono hoc opere petisti, quia sicut in omnibus aliis membris ita & in oculis patereris: nisi enim* divinum auxilium, me mediante, implorâsses, & dixit: Volo ergò te sanare, &, signo crucis facto, digito illius caput tangendo, à tanta ægritudine mulier continuò immunis evigilavit.

150 Item in eadem diœcesi in castro Cæciſiano *i* Petrucius Neciæ infirmabatur ad mortem, nec erat spes de vita ipsius. Hoc audiens Lucia Bartholomæi, Joannis Antonii de Castro S. Angeli, infirmum adiit, ut certam tritici quantitatem sibi debitam, antequam moreretur, si posset, recuperaret, & videns illum in extremis agentem, modicum quid de veste S. Birgittæ, quam habebat, accepit, languentia infirmi membra cum illa tangendo: mira res! Corpore, nullo temporis interveniente spatio, æger prosiliit è lecto, & resedit ad ignem, quia frigus erat. Sic dicta Lucia ore suo proprio coram tribus testibus enarravit. Domina Cilena, uxor præclarissimi viri domini Joannis de Columna de Urbe, cum juramento de se ipsa firmavit, quòd, cùm talem infirmitatem pateretur in gutture, quòd à medicis derelicta esset dicentibus, de tali peste nullatenus nec per manus Dei ipsam fore revasuram: non enim poterat os ad comedendum aperire; cum qua potuit instantia atque devotione ad B. Birgittam se convertit, hoc illi stipulando, quòd, si de tanto mortis discrimine sua prece raperetur, coronam de perlis, propriis excultam manibus, in loco sepulturæ sibi præsentaret, Missam quoque celebrare faceret, quam flexo & nudo poplite devotè audiret. Voto itaque facto, obdormivit quantisper, videbaturque sibi, quòd quasi quædam humana manus pellem sui gutturis traheret; quæ cum aliquali dolore expergefacta, sanie multa fluente, apostema fractum reperit, & mortis periculum evasit.

151 Apud S. Mariam rotundam cocculus Joannis Cymini, Romanus civis, tanta ægritudine laborabat, quòd de vita ejus medici penitus desperarent; siquidem in extremis agens dies quinque sine loquela transegerat, confessione non facta, nec communione sumpta: videns hoc avunculus sua, domina scilicet Franciſca Papazura, modicum de linteamine, quòd Sponsæ Christi fuerat, secum bajulans perrexit ad ægrotum; & facto ad sepulcrum voto, cum eodem panniculo seminecem in facie & corpore contrectavit, & vocans illum ex nomine tertiò respondentem audivit: angelicam quoque salutationem; omnibus illum audientibus, legere fecit. Inde verò cum necdum plenâ loquelâ potiretur, fratrem Angelum de Ordine Humiliatorum precabatur, ut Legendam S. Birgittæ apportaret, & languidum ex ea contingeret. Quod ut factum est, & spiritum mentis perfectè recepit, & loquâ expeditè potuit, factaque confessione, sacrosanctam Eucharistiam sumpsit, plenè omni sanitati postera die restitutus.

ANNOTATA.

a *Vide lit. r in Annotatis in cap. precedens.*

b Thrandensem *vocat Torfæus, vernaculè* Dronthem: *dicitur etiam* Nidrosia. *Episcopos ejus & archiepiscopos exhibet Torfæus Historia Norvegiæ lib. 2, cap. 19, part. 1.*

c Osloa *sive* Asloa *sedes fuit episcopalis Norvegiæ, Nidrosiensi suffraganea, sita non longè à mari ad sinum homonymum.*

d *Vide lit. k in Annotatis in cap. precedens.*

e *Alibi legitur:* De Concessa, *&* Contessa.

f *Clarissarum Roma.*

g *Id est,* Nummularius. *Alibi dicitur* Mercator pannorum.

h *Situm hoc castrum est in Campania Romana ad Anienem fluvium.*

i Cæcilianum *notatum invenio in Mappa Geographica Tusciæ Suburbicariæ Blaeviana, sed multò propinquius Prænesti, quàm Tyburi.*

* * * * * *
* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

CA-

Digitized by Google

A

CAPUT III.

De vexatis à diabolo, periclitantibus in partu, & naufragantibus.

Patrocinium ejus

PUer ſeptennis novem vicibus die quolibet à nefando ſpiritu torquebatur: qui, facto à matre voto, & Watzſtenam cum oblationibus ab ea deportatus, non ſine omnium admiratione à ſævo tortore liberatus eſt. Chriſtina, uxor Laurentii campanarii eccleſiæ Kiill diœceſis Strengenſis *a* obſeſſa à dæmone & totius corporis privata valetudine, ſpirituſque rationalis in parte amiſſo lumine, per XVI annos continuos videlicet afflicta jacuit in grabato. Audivit etiam ab eodem dæmone verba horribilia, dicendo inter alia verba ad eam: Jam volo cor tuum extrahere de corpore tuo, teque turpiſſima morte condemnabo. Poſt apparuit ei quædam pulchra Perſona in viſione data ei conſilium, quatenus peregrinando viſitaret monaſterium S.Birgittæ in Watzſteno, ut ab immundo ſpiritu purgaretur: evigilans autem invenit ſe ſaniore intelligentia potiri, quàm antè: deinde percipiens, multos peregrinos locum in Watzſteno viſitaturos ad feſtum nativitatis B. M. V., præparavit ſe & ipſa, ut eundem locum viſitaret, &, ſi ire non poſſet, ſicut utique tunc competenter non valuit, ſaltem per manus & pedes reptando illuc properaret. Poſtquam igitur iter arripuerat, ſtatim à dæmonio liberata fuit, & antequam Watzſtenam veniret, ſanitati priſtinæ tam in ratione, quàm in corpore plenè reſtituta fuit.

a

B

153 Quidam Olavus agricultor diœceſis Aroſienſis *b* graviſſimo languore circa Carniſprivium afflictus per tres continuos dies vidit XII dæmones teterrimos in habitu uſque ad nates decurtato, calceis roſtratis ſecundum turpiſſimam conſuetudinem aliquorum modernorum juxta ſe coriſantes & dicentes: Si vis conſentire nobis, ditabimus divitiis; ſin autem nolueris, te turpiſſima morte condemnabimus, teque nobiſcum ad tartara perducemus. Quibus ille reſpondit: Conſentiam Deo meo, & illi reverendæ Famulæ ſive dominæ Birgittæ, cui votum peregrinationis emiſeram, in quam totâ fiduciâ ſpero, quòd virtute divina me de minarum veſtrarum terroribus eripiet. Illam enim omnibus diebus vitæ meæ, in quibus potero, honorabo; finitis autem illis tribus diebus, horribilis illa viſio dæmonum diſparuit, & ille ſtatim, priſtina ſanitate percepta, perfecit humiliter votum ſuum. Mulier quædam, Catharina nomine, de diœceſi Strengenſi horâ Completorii in Carniſprivio revertens à convivio, in quo cum aliis choreas minus honeſtè duxerat, in platea, priuſquam venit in domum, à diabolo arrepta eſt, & ita crudeliter percuſſa, quòd à planta pedis uſque ad verticem in omnibus membris eſſet livida: ſenſu, loquelâ, viſu, auditu, totiuſque corporis perdita valetudine, noctem illam in maxima peregit miſeria: circa diluculum autem vocati ſunt ad eam duo honorabiles presbyteri, qui cum aliis amicis ejus votum peregrinationis ad Watzſtenam ob reverentiam S. Birgittæ & ob ſana-

vexati
b

C

tionem miſerabiliter afflictæ mulieris emiſerunt: cui eâdem horâ ſpiritus & robur corporis non ſine admiratione aſſtantium eſt reſtitutus. A.BERTHOLDO.

154 In eadem diœceſi fuit puella adoleſcens, quam ſecunda die Paſchæ invaſit diabolus, & per integrum menſem bis vel ter in quolibet die crudeliſſimè vexavit eandem, ità quòd venter ejus videbatur ſe erigere: ejus dolori dominus ſuus compatiens fecit votum pro ea glorioſæ dominæ Birgittæ; quo facto, ſtatim diſceſſit diabolus ab ea, ſibique ulteriùs nihil nocuit. Alius etiam, Petrus nomine, Lyncopenſis diœceſis invaſus eſt à diabolo, à quo per ſex annos eſt crudeliſſimè vexatus: hic feriâ tertiâ antecedenter ad Vincula Petri veniens ad Watzſtenam ab inhabitante ſe dæmone ſolitò graviùs arripitur, & amariùs vexatur; proſtratus enim in terra extra capellam, & jacens in dorſo & erectis oculis in cælum nil videbat, manus & pedes in modum crucis extendebat, his terræ firmiter adhærendo; hujus ſtomachus aliquoties in tantùm intumuit, quòd ſuprà pectus uſque ad mentum ſe videbatur erigere, ac ſi magnum quid corporeum curreret in viſceribus ejus.

vel abſoſſi

155 Interdum autem in tantùm immergebatur, ac ſi viſcera non haberet: palpitando pectus movebatur, ut velut à vento pulſatum ſit, ut oſſibus non rigeſceret, multoties totum corpus in medio tantùm erigebatur, ut plena ulna erat interdum inter terram & dorſum ejus, capite tum & pedibus terræ firmiter adhærens, ſicque ſtetit multoties firmiter quaſi latro ſuprà rotam patibuli incurvatus; hujuſmodi etenim miſeria in conſpectu multorum affligebatur feria III, IV, V, VI, & ſabbato. Nocte verò media inter Sabbatum & Dominicam apparuit ei alter dæmon in ſpecie magni canis, & tangens cum pede pectus dæmoniaci dixit humana voce: Exi hinc, ſocie chariſſime, alioquin in brevi maximum ſcandalum patieris. Quo dicto, exiit dæmon per os dæmoniaci, quaſi ſerpens magnus & horribilis, & poſt pauca factus ut hircus cum magno impetu præcipitavit ſe in profundum ſtagnum monaſterio adjacens. Eo autem tempore in Watzſteno aderat dominus Archiepiſcopus Upſalenſis prætactus.

F

ad amnem.

F

156 In caſtro Polimary Balenſis diœceſis *c* mulier quædam graviſſimis preſſa doloribus, eò quòd partu præventa parere non poſſet, clamoribus & ejulatibus inſiſtebat: cui dominus Franciſcus, olim Fermepolitanus epiſcopus, tunc verò eremita, ſuprà memoratus accurrens tanti doloris cauſam percontabatur; & agnito, quòd periclitaretur in partu, de capillis S.Birgittæ ſupponi fecit, & illo inſtanti abortivum, quem geſtabat, enixa à mortis diſcrimine liberata fuit. Cum reliquiæ S. Birgittæ in Sueciam portabantur, portitores, ut Miſſam audirent ad monaſterium, quod Clarevallis regni Poloniæ dicitur *d*, diverterunt; quædam mulier illis in locis in pariendo diu patiebatur, ſed confeſtim, ut ſanctiſſimum corpus domum illius ingrediebatur, cum multa facilitate protulit partum ſuum. Item quædam mulier IX diebus periclitabatur in partu; quæ multa vovit, ac multis Sanctis ſe devovit, ſed, cùm nihil omnino proficeret, tandem aliquando quibuſdam, quæ intererant, mulieribus pro ſe voventibus, quòd ipſa cum omni domo ſua domum S.Birgittæ viſitaret, mox ad horam tanta facilitate parturiit, quanta nunquam antea potuerat, cùm tamen octo jam infantulos par-

uti & periclitantes in partu experimentur.

c

d

Digitized by Google

A. Ber. THOLDO. alii

turiiſſet.

157 Quidam navigio ad nundinas ſancti Batwini *e* in ſuperiore parte Suetiæ tranſeuntes, graviſſima tempeſtate oborta, nimis facti ſunt anxii, quoniam ex procellarum impulſibus navis increpuit, & aquis replebatur; qui quaſi nihil aliud, quàm ſubmerſionem exſpectantes, B. Birgittæ devotè implorabant auxilium, & mox quaſi manu quadam navis levata à procella in terram jactata eſt, qui tandem unum puerum deficere cognoſcentes, flexis genibus, rurſus pietatis Matrem humiliter acclamabant, & ſtatim procella ſurgens puerum vivum atque illæſum ad terram propellebat; hi omnes ad Watzſtenam venientes & Chriſti gloriam, qui per ſuam Famulam tot & tanta mirabilia operari dignabatur, collaudantes, cum gaudio fratribus iſta referebant.

e

158 Quidam de Lyncopia, Aquiſgrani juxta votum peregrinatione peracta, in mari conſtituti, ad propria revertebantur: navi verò, in qua erant, reluctante, ignis fulminis in ſummitate mali protinus incendebatur: qui periculum mortis evadere diffidentes, poſitis genibus, Dei & Famulæ ſuæ auxilium cum lacrymarum profluvio poſtulabant, omnes viva voce clamantes & dicentes, reliquias ejus in Watzſteno ſe viſitaturos, ſi petitionum ſuarum celerem conſequerentur effectum. Hoc facto, quaſi per unius manum fulminis incendio in mari jactato, de tanto periculo liberati, dum ad portum deſideratum applicuiſſent, Watzſtenam velociter perreverunt Deo & B. Birgittæ laudem & gloriam referentes.

per undas

B

159 Abbas de monaſterio Jullita *f* in hæc verba litteras ad Watzſtenam direxit: Reverendo viro domino Petro Priori Alvaſtri in Watzſteno exiſtenti in Domino ſalutem. Abſcondere cœpi, quod experior non abſcondendum eſſe, videlicet, quòd illa glorioſa domina Birgitta magna, dum invocata fuerit in aquarum periculis, auxiliatrix adeſt miraculis &c: Nam in ſtagno Maleer prope paſſagium Olghſund navim aſcendi tranſiturus Strengenas, extenſoque velo ſub illo vehementiſſimo flatu, qui circa feſtum B. Martini fuit, in ſcopulo quodam læſa eſt navis; facto autem gubernaculo, & rupta navi, velum deponere volebamus, ſed non potuimus, ipſo flatu inſtrumenta veli frangente, ſicque navis velociſſimè currens in alium lapidem impegit & fortiùs rupta eſt. Tandem velum trahere non valentes in tanto periculo Miſſam: Salve ſancta Parens &c: in honorem glorioſæ Birgittæ vovimus dicendam, & tantum protinus relevamen accepimus, quòd nec minima gutta aquæ percipiebatur navim intrare; pueri autem, priuſquam navis rumpebatur, ad unam leucam pluries exhauſerunt aquam; quia navis propter vetuſtatem poroſa erat.

navigamus
f

160 Rupturæ verò tam amplæ, quòd non erat in poteſtate noſtra navi auxilium ferre: ipſis itaque rupturis ab invaſione aquæ miraculosè exemptis, etiam pori, qui antè aquam receperunt, tanto deferentes facto, quieverunt: veruntamen aqua rupturis illidens inconſuetum ſonum dedit, mira reluctante potentia: in operatione* tantæ reluctantiæ oſtendit ſe talis actio minoris eſſe potentiæ. A terra utique remotè eramus ſub iſto facto longè ad dimidiam leucam, ſed navis poſtmodum remis ad terram ducta & in portu firmata, aquam mox cœpit forbere: poſt ejus reparationem pueri laboraverunt in exhauriendo aquam de navi juxta civitatem Strengenſem, & demum proſequebantur viam verſus civitatem Stockholmis *g*, ubi navis eadem penitùs eſt deſtructa, illæſis tamen famulis & rebus noſtris. Hæc autem facta ſunt non invocantis merito, ſed dignitate invocatæ. Quid ergò tantæ auxiliatrici rependemus? Scimus enim pro certo, quòd ipſa glorioſa Birgitta re & nomine veraciter exiſtit bona, eam invocantibus glorioſum jevamen tribuens. Taceant adverſarii, valete in Chriſto: ſcriptum in craſtino Vincentii Martyris.

naufragii

**al. comparatione*

D

g

161 Decem viri cum puero parvo ſedebant ad piſcandum ſuper glaciem in ſtagno magno monaſterio Watzſtenenſi adjacenti, quod talis eſt conſuetudinis, quòd, dum appropinquat tempus reſolutionis glaciei, vehementiſſimo ſtrepitu incipit ebullire & commoveri à profundo, & magna violentia rumpere ponendo parvas rimas, quæ ſunt in glacie, has in modico temporis ſpatio facions valde latas, licèt glacies in denſitate habuerit pluſquàm unam ulnam: & tunc, juvante ſuperiùs impetu ventorum, dividitur tota glacies in groſſa fruſticula, & tunc multi exiſtentes ſuper illam glaciem multoties ſubmerguntur. Sed licèt iſtud * videatur, hoc tamen omnis circumjacens regio atteſtatur. Sex ergò ex dictis viris commotionem à profundo audientes, & ſtagni conſuetudinem præſcientes, curſu velociſſimo ad littus properabant, relictis piſcibus, quos prendiderant, cæteriſque rebus ſuis. Alii verò quatuor cum puero ſuo, volentes ſua ſecum tollere, ſubſtiterunt, donec viderent aperturam inter ſe & ſocios ſuos tam amplam effectam, quòd poſſibile* erat eis venire poſt illos.

aut per glaciem ambas

E

**ſupple*: mirum

**l.* impoſſibile

162 Unde ex horribili colliſione & glaciei commotione uſque ad mortem turbati, cùm nihil exſpectarent, niſi ſubmerſionem ſubitam, levaverunt oculos ſuos verſus Watzſtenam, glorioſam dominam Birgittam ſibi humiliter invocantes: quo facto, mirum in modum pars glaciei, in qua illi ſtabant, periculoſiſſimè in ictu oculi contra violentiam ventorum conjunxit ſe ad partem illam, quæ adjacebat littori, in qua ſine periculo ſtabant eorum ſocii, permittens eos ad locum ſecuritatis accedere. Jamque illis in ſecuritate ſtantibus, glacies tanta facilitate disjuncta eſt, quantâ fuerat conjuncta: dictus verò puer properans poſt eos, ſed perſaltare non valens cum tanta facilitate, quanta illi, cùm disjungeretur glacies, proſiliit in aquam, quod videntes prædicti x viri ipſum in nullo juvare valentes, pro ipſius liberatione B. Birgittam flexis genibus implorabant: quo facto, mox ſubſtituta quaſi ſibi manu cujuſdam ex aqua eſt levatus. Illi ergò omnes, quibus dictum miraculum factum eſt, circa Annunciationem Domini venientes ad monaſterium Watzſtenenſe, & lacrymantes præ gaudio auxilium ſibi mirabiliter & miſericorditer præſtitum pluribus intimabant.

submerſionis periculo

F

163 Thorberch mulier de villa & parochia Kyarlunda Oſloënſis diœceſis regni Norwegiæ *h* circa Annunciationem Domini cum marito ſuo ſuper glaciem valde fragilem & poroſam ibat, qua ſubitò deficiente, in profundum ambo ferebantur: ſed, cùm mergi cœpiſſent, clamavit mulier, O S. Birgieta, ſalva me: quæ ſtatim quaſi manu levata eſt ſuper glaciem, quæ ita gracilis erat, quòd ſub pedibus ejus poſtmodum ſæpiùs frangebatur; licèt ipſa non mergeretur. Ad ipſam verò * ſe pertingente, ex magno tunc imminente vento glacies tota reſoluta eſt. Hæc tertia die poſt Pentecoſten Watzſtenam veniens indultam ſibi

eripiuntur.
h

**ſupple*: terram

A sibi gratiam conſtanter atque gratanter fatebatur.

ANNOTATA.

a *Vide lit.* o *in Annotatis in cap.* 1, *lib.* 3.

b *Vide lit.* m *ibidem.*

c *Nec caſtrum id novi, nec diœceſim, niſi hæc ſorte ſit Baſileenſis in Helvetia.*

d Claramvallem *in Polonia non inveni; ſed* Claramtumbam, *Ordinis Ciſtercienſis monaſterium prope Craceviam.*

e *Seu* S. Botuidi: *colitur & ſepultus fuit ſecundo milliari Stokholmiâ Sudermanniam verſùs. Locum habet in Opere noſtro ad diem* 28 *Julii.*

f *In diœceſi Strenguenſi & in villa* Saba *dicta, Ordinis Ciſtercienſis.*

g *Regum Suecia ſedes eſt.*

h *Vide lit.* c *in Annotatis in cap. præcedens.*

B

CAPUT IV.

De mirabilibus circa tranſlationem reliquiarum occurrentibus & de blaſphemantibus & detrahentibus ſibi.

Senſus ſubitò perditus redditus.

CUm dominus Birgerus & domina Catharina, filii S. Birgittæ, cum confeſſoribus & tota familia repatriarent, feliciſſimæ Matris reliquias ſecum ferentes, & ipſis in marchiam Anchonitanam venientibus, & ibidem in civitate quadam ſero quodam habitantibus, una ex ancillis dominæ Catharinæ, nomine Maria, repentè in terram cecidit, quaſi mortua, perditâ loquelâ cæteriſque corporis ſenſibus alienatis, oculos namque tranſverſos velut cadaver ſupina jacens retinebat. Hoc viſo, domina Catharina ad tam ſubitum pavendum infortunium non parùm ſtupens, confeſſores Matris advocari fecit, ut, quid facto opus eſſet, conſulerent. Accerſiti verò confeſſores nullum habebant, quod in medium proferrent, adminiculum. Manè ergò facto, ſano illa conſilio uſa, de capillis & oſſibus Matris recepit, & accedens ad infirmam, quæ in eodem ſtatu, ut apparuit, fuit, tetigit eam ex iiſdem: primùm quidem oculos contingens, & continuò ad debitum nempe ſtatum revertebatur. Deinde verò ore, naribus ac facie attactis, ſurrexit mulier illico ſana, & equitavit, & pertingens Watzſtenam monialis ibidem effecta eſt.

C

reliquiæ ſunt in Suetiam tranſferendæ terrâ,

a

165 Poſt hoc venientes in Alimaniam in civitatem, quæ dicitur Bruxia, audierunt, quòd in caſtro Skaclivo *a* multi latrones erant, viatores deprædantes, qui quidem latrones horum adventum præſcientes ſe præparaverunt ad eos capiendos; cùm autem hi caſtro appropinquarent, viderunt deſcendentes, ex utraque parte viæ, quam tenere oportebat, collocantes*, baliſtis ad ſagittandum paratis, lacertiſque ad vulnerandum vibratis: hoc videntes pacifici & inermes peregrini timuerunt valde & Deo & ſanctæ Matri ſe commendantes à tanto periculo erui ſuis meritis poſtulabant. Mirum certè ſtupendumque miraculum: appropinquantes enim prædonibus, & tranſeuntes, obcæcatis eis, per medium illorum ibant. In ſero verò ad hoſpitium, quò iſti devenerunt, mercatores ſupervenientes referebant, quomodo in latrunculos illos ipſi impegiſſent, & illis referentibus didiciſſent, qualiter peregrinos quoſdam divites præſtolabantur & quia, pertranſeuntibus peregrinis, excæcati fuerunt, ſtrepitum quidem pedum audientes, neminem tamen videntes. Tunc ipſa nocte cuidam de ſocietate illa quaſi ſol fulgens apparens dixit: Vidiſtine armatos illos hodie multos requirentes? Qui ait: Vidi, domina. Et illa: Ego, inquit, excæcavi eos, ne vobis nocerent, nec impedirent viam veſtram, quemadmodum proponebant.

A. BERTHOLDO.

marique miro modo tutatur.

b

166 Deinde præfatis tranſlatoribus in navi inter Alimaniam & Suetiam cum eiſdem reliquiis iter agentibus, & ad quem portum *b* propter bellorum pericula, partibus illis tunc ingruenda, applicarent dubitantibus, contigit parumper poſt meridiem, quòd candidiſſima in cælo ſtella apparuit, quam primò & ante omnes puer octennis innocens atque infirmus aſpexit. Sed cùm omnes interea clarè illam intuerentur, mirabantur, quòd, ſole ſplendidè radiante, ſtellam in cælo videre poſſent, quæ uſque ad portum quendam minimè præcogitatum eos præcedens diſparuit. Tunc ſequenti nocte cuidam eorum, qui reliquias ferebant, in viſione dictum eſt: Stella, quam vidiſtis heri navem præcedentem, & portum vobis oſtendentem, Birgittam ſignificat, cujus fama quaſi ſtella paulatim procedet, donec ſicut ſol illuminet totum mundum.

E

ab hoſtibus captum liberat, infirmam ſanat.

c

167 Initium verò ſignorum ejus in terra Suetiæ hoc fuit: contigit anno Domini MCCCLXXIII *c* Feriâ tertiâ Pentecoſtes, quòd nobilis quidam, Haquinus nomine, captus eſt ab inimicis; ſtrictiſſimè ligatus, ductus eſt ad mare, ut portaretur ad terram Alimaniam, ubi poſſent ſecuriùs ab eo extorquere magnam ſummam pecuniæ: ſtans ergò in littore audivit, quòd reliquiæ B. Birgittæ, quæ transferebantur, pauſandi gratiâ non longè à loco illo conſiſterent; illam in ſui auxilium invocavit, ut à patria non abduceretur; & ſtatim armati de quodam caſtro ſupervenerunt, prohibentes, ne abduceretur à patria, ſed imponerent ſibi ſtatim certam pecuniam, ſi juſtitia dictaret ſolvendam: quod & factum eſt. Illi tamen, qui eum juvabant in nullo ſibi attinebant, ſed hucuſque partem hoſtium fuverant; qui, liber dimiſſus, dum reverteretur ad propria, occurrit tranſlatoribus reliquiarum, & ſequebatur eos uſque dum oſſa illa locata ſint in Watzſtenis IV Non. Julii, narrans gratiam ſecum factam. Poſtea verò per regem & principes libertati reſtitutus eſt, ità quòd captivatoribus nihil ſolverit. Domina quædam nobiliſſima tanto languore opprimebatur, ut in loco* jacens quoties ſe vertere vellet, per trabem funibus vel alio hujuſmodi ſe adminiculo relevaret; hæc audiens Sponſæ Chriſti reliquias, dum portarentur, adveniſſe, tentans ire pedibus, quantumcumque malè haberet, ſurrexit, ut iret, & tanta ivit facilitate, ut nec ſolitam ſentiret infirmitatem, nec requireret adiuvantem. Quæ poſtea eaſdem reliquias in Watzſteno alacriter viſitans, immenſas Deo & Famulæ ſuæ gratias referebat.

F

* *ſuppl.:* ſe

* an lectio?

Digitized by Google

A. Bertholdo. *Deo conciliat sacrilegam,*

168 Contigit etiam, quòd quædam mulier perverso amore ad aliquem affecta, cum sancto die Paschæ communicâsset, sacrosanctam Eucharistiam de ore suo recipiens, ligavit in vitta, ut in potum commixtam illi, quem malè concupierat, tribueret ad bibendum, tali eum modo ad illicitos amplexus existimans alliciendum: sed cùm nihil profeciſſet, communicavit iterum, Christi Corpus, ut priùs, panniculo involvendo, & cùm ad potum illud iterum applicare vellet, disparuit repentè, nullis reliquiis apparentibus. Quam ob rem infelix mulier nec Christi Corpus videre, nec unum Pater noster ex tunc in ecclesia legere potuit x annis, quanquam extra ecclesiam posset aliqualiter orare: cùmque in tali scelere nimis diu perstitisset, nemini suum facinus ausa confiteri, tandem Matris nostræ reliquias repatriâsse intelligens, facto ad illas peregrinationis voto, confestim, ut pallium, reliquiis suppositum, attigit, in lachrymas resoluta resurgens, omne malum confessa est: facta autem confessione, & dominicum corpus videre, & in ecclesia ad orandum consistere potuit absque tædio laudans & benedicens Deum.

B

ceterumque peccatorum,

169 Quidam etiam xl annis nunquam confessus fuit, qui, auditâ famâ beatæ Birgittæ, ivit ad confessionem, & dixit se nihil peccâsse: cui frater, Nec ego te absolvo. Secundò rediit, sed, ut priùs, confiteri erubuit: tunc volens surgere & recedere, vidit diabolum in forma terrima, à cujus visu volens fugere cecidit in terram quasi mortuus, nihil loquens, sed tacens quasi per dimidiam horam: postea vidit Dominam pulcherrimam in vestibus deauratis dicentem: O homo malè es infirmus: & ille; Verè ita est; Cui illa: Vade ad reliquias sanctæ Birgittæ, ibi medicina est: Ego enim, quæ loquor tibi, sum Mater misericordiæ. Surgens ille, confessus est omnia peccata sua, quæ à juventute fecerat, & gratias egit Deo.

brachium mali effectum sanat.

d

170 Mulier quædam prope Alvastrum *d*, pauper in peculio, sed dives vitâ purâ, continuè x annis in sinistro brachio gravissimum dolorem est perpessa; quæ invocavit dominam Birgittam, & quadam nocte vidit eam in habitu, quo pluries viderat eam, dum esset vivens in Alvastro, quæ dixit sibi: Tu rogas me pro sanitate, roga potiùs Deum, qui omnia potest, & ego rogabo tecum & certa sum, quòd exaudiet nos. Quo dicto, statim sensit se ab omni dolore liberam. Paulò pòst, cùm dicta mulier quadam nocte pro pace regni oraret, iterum apparuit ei beata Birgitta in habitu supradicto dicens: Propter peccata populi, diu impunita, Deus extenderat super regnum virgam suam; sed ecce nunc misericordia aperta est omnibus se humiliantibus: veruntamen quia pauci sunt adhuc, super induratis gravis immittitur afflictio iræ Dei.

C

Divinitus non rarò

171 Cùm primùm ad regnum Suetiæ cum sanctissimo corpore ventum fuerat, quidam nobilis, apertè blasphemans dominam Birgittam, tantâ furiâ arreptus est, ut videret multitudinem dæmonum, & intrans quandam ecclesiam inclusit se ibi, & corpus suum cum virgis & baculis percutiebat; caput autem proprium cum lapidibus miserabiliter vulnerabat. Quod percipientes amici sui, per fenestras ecclesiæ cautè intraverunt, & cum ad hospitium suum traxerunt importunè: ille autem digitos eorum dentibus mordens, clamavit: Vos maledicti latrones, ità malè locuti estis, sicut & ego de domina Birgitta, & ita digni estis dæmonum societate, sicut ego. Tandem ad sensum rediens vovit, se visitaturum reliquias ejus in Watzsteno. Cumque cogitaret priùs ire versus Aquisgranum, quia hoc priùs voverat, arripitur, & graviùs solitò à dæmonibus vexatur: cumque paululùm respirâsset, proposuit ire in Watzstenam; qui arripiens iter, primò vix ire potuit ad locum destinatum, sed egressus à civitate Sudercopensi paulatim confortatus est, ità quod nudis pedibus venerit ad locum & tanta facilitate peregit iter, acsi infirmus non fuisset. D

pœnæ fuere.

172 Quædam mulier frivola reputans, quæ de Christi Sponsa dicebantur, & quædam inconvenientia ore evomens, perdidit sensum: rediens ergò vir suus domum, & insensatam uxorem intuens, causâ tandem cognitâ, cum uxore beatæ Birgittæ limina in Watzsteno visitare devovit; &, modico interjecto spatio, restituta sensui votum ambo pariter impleverunt. Item vir quidam blasphemans eandem, ità subitò à Deo correptus est, quòd crus ipsius extemplò frangeretur, quod & uni moniali ipsam blasphemanti dicitur similiter contigisse. Quidam etiam alius verba, quæ Spiritus Dei per fistulam suam loquebatur, ausus est blasphemare, qui tanta illico ægritudine arreptus est, quòd nec ad dexteram se movere poterat, nec ad sinistram: tanto insuper pruritu ac tædio afficiebatur, quòd proprias manus in semetipsum ad extinguendum se injicere vellet. Cui Persona reverenti habitu in somnis apparens dixit: Extende linguam & curaberis; ego enim sum illa, cui maledixisti, & exhibens homo linguam, unctionem quandam recipiebat, qui evigilans à tentatione quoque liberatus est. E

qui ipsi detrahere

173 Pyno, nobilis homo de castro, sito juxta civitatem Carabo Strengenensis diœcesis honorandam Fœminam deridens, altero oculo ipso facto privatus est, qui post dimidium annum de blasphemia pœnitens, & votum peregrinationis ad eam emittens, atque perficiens, gaudebat, se amissi oculi lumen recepisse. In civitate Orabo *e* Jacobus aurifaber Sponsæ Christi maledicens, paralisi dissolutus est, quòd * per tres dies & noctes atrociter afflictus, vovit, se illius reliquias in Watzsteno visitare; qui mox usu firmaque stabilitate membrorum percepta, quod voverat, adimplevit. Curatus ecclesiæ Vynghlii Strengonensis diœcesis, Nicolaus nuncupatus, gratiam Sancti Spiritus super humilem & mansuetam, timoratamque Fœminam requievisse, credere renitens obloculionibus illius famam denigrare satagebat: quod faciens dolore in dextero brachio adeò est percussus, quòd tribus diebus acriter afflictus, nec comedere potuit, nec dormire, ac quietis aliquid remedium invenire. Denique intelligens, ob injuriam venerabili Viduæ irrogatam totaliter se correptum, pœnituit, vovens, se intimo corde nullatenus illi de cetero derogare, sed, in quibus posset, dignâ reverentiâ honorare: hoc voto emisso, redditam sibi pristinam cum gratiarum actione sanitatem sentiebat. e

* qua

F

non fuere ceruti.

174 Gertrudis quædam fœmina, eam deridere præsumens, tam vehementi capitis dolore ac tumefactione corporis percussa est, quòd per tres dies ac noctes nec videre potuit, nec loqui: hæc postea prædictam pœnitentiam agens & votum peregrinationis emittens sanata est. Sanctimonialis quædam, Margitrita nomine, de claustro Kysaberch Strengenensis diœcesis *f* blasphe- f

Digitized by Google

A ſphemare & deridere ſanctam Mulierem præſumebat, quæ è veſtigio divino percuſſa judicio ſenſum perdidit & loquelam: cùmque in tali miſeria dies quinque peregiſſet, aliqui pro ea ſtipulati ſunt, quòd illi*, cui convitiando illuſerat, reverendè viſitaret. Sequenti verò die amiſſam recuperans ſanitatem, & quod alii pro ea pacti fuerant, obſervans, gratiam ſecum factam humiliter recognovit. Frater Benedictus de Ordine Prædicatorum, venerandam deridens Dominam, amens tribus diebus efficiebatur; hic, facto ad eam, cui detraxerat, pro ſe peregrinationis voto, priſtinam ſanitatem recuperabat.

* illam

175 Item frater Joannes de Ordine Minorum, verbis minùs decentibus gratiam B. Birgittæ à Deo gratis datam expugnans, morbo epilectico ſtatim cecidit, & viſu, auditu, loquelà, motu, omnique rationali ſenſu perdito, per tres dies & noctes, quaſi truncus inutilis jacuit: cujus miſeriæ dominus Arwidus presbyter, cum duabus diſcretis matronis compatiens, votum peregrinationis pro eo ad Watzſtenam fecerunt, qui eâdem horâ ſanus exurgens libenter
B ſe velle, quod pro eo polliciti fuerant, adimplere fatebatur. Conſimiliter, cùm ipſa adhuc in humanis ageret, ob eandem gratiam cæleſtium revelationum ſibi factam pluries moleſtabatur & eidem detrahebatur, quemadmodum claret ex ſexto libro earundem Revelationum cap. xc, ubi dicitur, quòd magiſtro Mathia, de quo ſuprà, loquente cum quodam religioſo magnæ auctoritatis & familiaritatis de iſta gratia viſionum cæleſtium divinitus data Sponſæ, reſpondit ille religioſus, non eſt credibile, nec concordat Scripturæ, quòd Deus receſſit à continentibus, & abdicantibus mundum & oſtendat ſecreta ſua magnificis fœminis. Magiſtro verò plura allegante ſuper hoc, ille non conſentit: cùm autem Sponſa audiſſet iſta, & videns magiſtrum turbatum, poſuit ſe ad orationem, & tunc rapta in ſpiritu audivit Chriſtum ſic dicentem: Multorum eſt iſta periculoſa infirmitas*, ideò non eis dandum, ne graviùs infirmentur. Ego autem ſum medicina infirmorum, & veritas errantium. Sed iſte religioſus loquax non deſiderat medicinam, quia ſtercus ſcientiæ vanitatis eſt in corde ejus, & ideò ei unam alapam dabo cum manu mea, & audietur ab omnibus, quòd ego ſum Deus non loquax, ſed efficax & metuendus. Hic idem religioſus poſt hanc tribulationem humiliatus eſt, & paraliticus factus mortuus eſt.

* *Ipſa:* quod de antidoto infirmantur:

C

176 Item in xcii cap. libri præſcripti dicitur, quòd, præſente Sponsà, quidam monachus portavit librum Vitæ ſpirituum* coram conſiliariis, & rege Suetiæ legens in eo, quòd multi ex ſanctis Patribus fuerint deluſi ex abſtinentia nimia & indiſcretione, & ideò dixit, ſe timere, ne fortè Sponſa ſimiliter illuderetur. Cúmque poſt hoc ipſa ſtaret orando, audivit Chriſtum dicentem ſibi: Quid dixit monachus iſte? Quia multi ſanctorum fuerunt deluſi: verè iſte ſaccus verborum dixit, ſicut voluit, ſed non ſicut debuit: nam nulli amici mei deluſi ſunt, qui me dilexerunt ſapienter, ſed qui ſuperbientes de abſtinentia & juſtitia ſua, præferebant ſe aliis & nolentes obedire humilibus, hi deluſi ſunt, & quia iſte monachus peroravit librum Sanctorum contra me, quorum ipſe imitator non eſt, ideò ego perorabo librum juſtitiæ meæ contra eum; & qui in ſapientia ſua laudatur, veniet coram ſapientia mea, & tunc videbit in conſcientia ſua, quòd vera ſapientia non eſt in verbis ſublimibus, ſed in conſcientia pura & humilitate vera.

à *Chriſto reprehenſi.*
* *l.* Patrum

177 Cedat ergò temeritas dubitantium; accedat ſpes deſperantium, & obtrectantium lingua recedat; nullius oculus nequam ſit, quia Dominus bonus eſt. An non licet ſibi facere, quod vult, qui nemini facit injuriam? Quia enim Deus magnus voluit, ideò ſpiritu intelligentiæ replevit eam, & ipſa quaſi imbres emiſit eloquia ſapientiæ ſuæ. Collaudabunt multi ſapientiam ejus, & uſque in æternum non delebitur memoria ejus. Eia nunc Mater alma, vitæ norma, canalis Spiritus Sancti, Sponſa Chriſti dilecta, quam Dominus elegit, prælegit, & in tabernaculo ſuo habitare eam fecit; eia, inquam, Sponſa Chriſti, veni & accipe coronam, quam Sponſus tuus tibi præparavit in æternum: pro cujus amore cor tuum quaſi aquam tudiſti, & cum angelis in Paradiſum introiſti: pro cujus, inquam, amore regnum mundi & omnem ornatum ejus contempſiſti: quem vidiſti, quem amaſti, in quem credidiſti, quem toto corde dilexiſti: dic & tu cum beatiſſima Virgine Maria, cujus humilis es pediſſequa, Reſpexit Deus humilitatem Ancillæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus. De cetero mihi nemo moleſtus ſit, ego enim jam Sponſi mei Jeſu Chriſti regis æterni excelſa præconia, præcelſaque amoris inſignia in corde meo, & in capite meo porto. Ut quid ergò, ò vos detractores, moleſti eſtis huic Mulieri, in-

A. BERTHOLDO.

Epilogus auctoris.

178 Sciat lector in Chriſto devotus, nec non beatarum Virginis & dominæ Birgittæ zelator, quòd primævus præſcripti compilator Opuiculi fuit frater Bertholdus de Roma confeſſor generalis monaſterii ejuſdem Matris noſtræ Birgittæ de Paradiſo apud Florentiam, excopiatuſque fuit in monaſterio ejuſdem Ordinis anno MCCCCIIg menſis Decembris die ſecunda. Oremus pro invicem, ut ſalvemur. Actum ad Aquas Mariæ prope Buſcumducis Leodienſis diœceſis. Ora pro ſcriptore R. P. Bartholomæo Laucico Ord. S. Birgittæ in monaſterio Sion Coloniæ profeſſo ſacerdote.

& quis hic fuerit, declaratur.

F

ANNOTATA.

a *Infrà part. 6 Miraculorum* S. Birgittæ *pro* Bruxia *legitur* Bruma, *& Caſtro* Skaclivo *legitur* Ekarſtahof. Bruxia *ſeu* Bruma *videtur eſſe* Brina *ſeu* Brinnum *oppidum Moraviæ, ex dicendis in Annotatis in partem 6 Miraculorum mox memoratam: at caſtrum* Skaclivum *aut* Ekartlahof *in Moravia mappis Geographicis non inveni.*

b *Appulſi fuerunt ad portum Sudhercopenſem in Oſtrogothia ſecundum Ulphonem in Vita S. Catharinæ tom. 3 Martii, pag. 513.*

c *Imò anno* 1374.

d *Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis in Suetia ad lacum* Vether.

e *Idem oppidum eſt, quod* Carabo *paulò ante dicitur, in Nericia ſinum: Sueci dicunt* Orebro.

f *Ordinis Ciſtercienſis, in quo Ingeburgis, S. Birgittæ filia, monialis obiit.*

g *Imò ex num. 23 Comment. prævii anno, ut apparet,* 1452.

Digitized by Google

A. ANONYMO.

APPENDIX

DE MIRACULIS S. BIRGITTÆ.

PARS I.

Auctore Anonymo.

Miracula octo in Suecia patrata.

Opem suam implorantibus

a

B

Duo viri tamquam piratæ injustè in Arosia a captivati, catenis & vinculis per mensem crudeliter tenebantur. Qui, cùm vovissent, se reliquias & monasterium sanctæ Birgittæ in Watzstenis visitaturos, si ipsos juvare dignaretur, statim ad nudæ manus tactum sine quocumque instrumento alio extrinseco ab eis totaliter omnium vincula deciderunt. Cumque timore custodum carcerem observantium non auderent egressum per ostium attentare, terram manibus velut cinerem effodientes, sub carcere secum trahentes vincula ferrea, in medio custodum, Deo se protegente, in plateam securiùs conscenderunt, votum suum emissum, effectui mancipando. Quidam de Gothlandia b circa festum Nativitatis Domini naufragantes, in quemdam maris scopulum navi conquassata delati sunt, ubi per unam septimanam famem, & frigus patientes, sortem miserunt, quis eorum, ut aliis esca fieret, necaretur. Per sortem verò deprehensus cum lacrymis S. Birgittæ subsidium precabatur, ad visitandum suum monasterium in Watzstenis se adstringens; moxque miraculosè grande frustum carnis in littore invenerunt, quo devorato, tranquillitateque suborta, cum parva cymba per longa maris devia ad frequentiam hominum pervenerunt. Ille verò, quem sors occidendum monstraverat, in via implendi voti sui captivatus, ferroque & cippo duriter afflictus, iteratò sanctæ Birgittæ auxilium invocavit, moxque cunctis ultrò ab eo cadentibus vinculis, iter inceptum continuare cœpit: cui, cùm in via numerosi lupi terrorem incuterent, vibratâ catenâ, quâ ligatus fuerat, singuli diffugerunt.

b

C

variis modis subvenit:

2 Decem viri circa festum Omnium Sanctorum nocturno tempore in mari velificantes in quoddam promontorium impegerunt, ubi navi onusta ima petente, ipsi quantociùs promontorium subreptantes, per novem dies continuè absque cibo & potu frigescentes inibi jacuerunt. Tandem voventes se visitare reliquias sanctæ Birgittæ in Watzstenis, nona die per quosdam insulares ad securitatem deducti sunt. Quatuor viri de Hollandia c circa festum Nativitatis Domini versus Alemanniam navigaturi à piratis tenti sunt. Et, intromissis ad eos quatuor nequam de navi piratarum, cœperunt eos tyrannicè molestare; villani autem illi vim vi repellere cœperunt, &, gratiâ Dei prævalentes, omnes illos quatuor piratas à se in mare ejecerunt. Quod cæteri piratæ videntes ad eos venire festinabant: villani itaque, eò quòd nisi octo ulnarum spatio, vel quasi, ab eis distabant, humano ingenio destituti, votum peregrinationis ad reliquias sanctæ Birgittæ in Watzstenis, ut evaderent, emiserunt. Mira res! Subitò navis piratarum immobilis quasi fixa undis adhæsit, donec illi prospero navigio ab eorum aspectibus avulsi sunt. In regno Suetiæ in diœcesi Stengen. d parochiâ Malmâ puer novem annorum cum sorore sua sex annorum cum dimidio imperio parentum boves ad pascua silvestria minabat. Ubi puella præ nemorum densitate aberrante, puer solus reversus est. Parentes igitur primò cum vicinis suis, deinde cum tota parochia, tandem cum populo trium circumjacentium parochiarum perditam filiam per sex dies requirentes in vanum laboraverunt: postea per tres dies quoddam * fluvium, si fortè, ex quo in terris non est inventa, submersam reciperent, scrutabantur, sed labore vacuo. Demum reliquias S. Birgittæ in Watzstenis se, pro receptione filiæ perditæ voventes cum offertoriis visitare, nona die perditionis ejus in ortu solis ante fores ipsam incolumem receperunt.

c

d

* quemdam

E

at malè de ea loquentes

3 In civitate Liptzig e quidam pictor magister, Henricus nomine, inter doctores de sanctitate B. Birgittæ, & ejus libris cælestium revelationum multa loqui solebat præ amore, quo ad ipsam afficiebatur. Tunc semel unus doctorum sibi cum indignatione inquit: Nisi de hac nova hæresi, libriscque illius vetulæ loqui desioris, tradam te ignibus comburendum, quod & facere proposuit, citarique eum fecit, ut sequenti die manè coram magistris compareret. Pictor itaque dictus quemdam clericum, beatæ Birgittæ devotum, Waltherum nomine, pro sapiori in hac re consilio requisivit: timebat enim vitæ suæ. Qui ipsum confortans suasit, ut erga Deum & sanctam Birgittam devotioni insisteret, nihil de ipsorum suffragio dubitando. Ipseque sacerdos cum alio magistro Joanne Torto ejusdem erga sanctam Birgittam devotionis viro libenter vellet pro ipso Dominum deprecari, quod & factum est. Mane autem facto, coram collegio tremula mente comparuit, examen durum sustinens, ut convictus tamquam hæreticus puniretur. Sed precibus sanctæ Birgittæ, pro qua certabat, spiritu sancto imbutus laïcus ille simplex, & sine litteris, magnalia Dei tam efficaciter proponebat, ut adversarii sui spiritui, qui in ipso loquebatur, resistere non valebant. Unde, nec longè postea, Deus ultionum dominus hujus disturbii excitatori vindictam retribuit principali. Nam lectum suum sanus ingrediens, morbo caduco nocte percussus interiit, tanto quoque fœtore, & horrore cadaver suum illicò computruit, ut nemo illi appropinquare audebat, & ad tactum manuum carnes frustatim ab ossibus solvebantur. Tandem cloacarii appretiati miserum corpus ejus in tumulum asportabant; affirmantes, quòd, si præscivissent tanti fœtoris in ipso abundantiam, etsi pretium eis duplicâssent, ipsum minimè attrectâssent.

e

F

Dei vindictam sentiunt.

4 Aliquamdiu post prædicta quidam doctor de Ordine Fratrum Minorum iturus versus Stolpæ f ad amicos suos, prænominatum dominum Waltherum in comitem acquisivit, qui, cùm de sancta Birgitta & ejus divinis revelationibus in via magnifica loqueretur, doctor ille sanam doctrinam non sustinens, Desine, inquit, loqui de vetula illa, & suis frivolis superstitionibus, ac nova hæresi. Cumque in Stolpæ intràssent post usum

f

Digitized by Google

A uſum balnei, & cum amicis ſuis jucundo celebrato convivio, ad lectum pergens, & in alto gradu conſiſtens, divina percuſſione præcipitatus protinus expiravit. Quidam magnæ litteraturæ de Ordine Prædicatorum contra revelationes ſanctæ Birgittæ ſuccenſus * ita, ut manifeſtè diceret ipſos comburendos*, religionis ejus perſonas lulardos *g*, & beguttas *b* appellando: cui alius magiſter quidam ſæcularis obtulit libros ſanctæ Birgittæ Revelationum cæleſtium, ut eos legendo ad meliora mutaretur. Sed ſalubre conſilium aſpernanti, ſubjunxit: Timeo, quòd Dominus Jeſus ſe, & ſuam Sanctam in vos ultione divina vindicabit, eò quòd tam pertinaciter hanc Sanctam impugnatis. Et cum hoc ſeparati ſunt, ſtatimque manus Domini in ipſum ſæviebat, tantaque lepra corpus ſuum magis ac magis infecit, ut nullus fratrum conventus illius ſecum comedere, bibere aut converſari audebat, ſeu aliquod ſervitium impendere, donec viam carnis tranſiit univerſæ, Deus ſit ei propitius. Quàm periculoſum eſt S. Birgittæ detrahere, B aut revelationibus cælitùs ſibi factis auſu temerario contraire, patet ex ſupradictis, & xc & xcii cap. ſexto lib. Revel. quomodo divina juſtitia viriliter retribuit facientibus ſuperbiam; à qua nos protegat Deus trinus & unus. Amen.

* *ſuppler eſt* ipſas comburendas

g *b*

ANNOTATA.

a *Ne ſapiùs eorumdem locorum ſitus ſit repetendus, ſeptem Suecia epiſcopatuum notitias hic conjungo. Sunt autem hi: Upſalienſis, idemque archiepiſcopalis in Uplandia, Lincopienſis in Oſtrogothia, Scarenſis in Veſtrogothia, Strengneſienſis in Sudermannia, Aroſienſis in Weſtmannia, Vexionenſis in Smalandia, & Abocnſis in Finlandia.*

b *Suecia parte, in Oſtrogothiam & Veſtrogothiam, ſeu Gothiam Orientalem & Occidentalem diviſa.*

c *Lege:* Hallandia, *quæ eſt Gothiæ Orientalis pars.*

d *Vide lit.* a *hic.*

e Lipſiâ, *in Miſnia, Saxoniæ Superioris provincia.*

f *Pomerania oppidum eſt ad fluvium homonymum.*

C g *Hæreticorum genus fuit, ſeculo* XIV *in Germania Belgioque exortum.*

h *Item hæreticorum genus, in ſynodo Colonienſi anno* 1306 *& in concilio Viennenſi anno* 1311 *capto, & à Joanne XXII rurſus damnatum.*

PARS II.

Miracula aliquot Bernardi, archiepiſcopi Neapolitani, juſſu à Jacobo Orlando collecta.

Bernardus arcp. Neapolitanus

a

IN nomine Domini. Amen. Anno à Nativitate Domini MCCCLXXVI, regnante ſereniſſima domina, domina noſtra Joanna *a*, Dei gratiâ regina Jeruſalem, & Siciliæ, ducatûs Apuliæ, principatûs Capuæ, Provinciæ, & Fortil. ac Pedemontis comitiſſa. Regnorum verò ipſius anno tertio, quarto *b* Februarii amen *c*, die xx menſis Octob., xv Indict. Neap. Nos Jacobus de Orlando de Neapoli per provincias Terræ Laboris, ac comitatûs Molii, ac principatûs Citrà publicus reginali auctoritate notarius, & teſtes ſubſcripti ad hoc ſpecialiter vocati & rogati, præſenti ſcripto publico declaramus, notum facimus & teſtamur, quòd veniens ad noſtram præſentiam Carolus de Friſono de Neapoli oſtendit & præſentavit nobis quaſdam litteras reverendiſſ. in Chriſto patris domini Dei gratiâ archiepiſcopi Neapolitani in carta de papiro ſcriptas, ejus magno archiepiſcopali ſigillo ſigillatas, omni vitio & ſuſpicione carentes, quas vidimus, legimus & inſpeximus diligenter & erant per omnia continentes ſubſequentia.

A. JACOBO DE ORLANDO.

b *c*

6 Bernardus, Dei gratiâ archiepiſcop. Neapolitanus, dilecto filio judici Carolo de Neapoli ſalutem in Domino Jeſu Chriſto. Cùm bona, quæ nobis Deus ſui gratiâ elargitur, minimè celare, immò propalare debeamus, aliàs meritò de ingratitudine poſſemus reprehendi. Quapropter Magiſter noſter Jeſus Chriſtus dicit de leproſis decem curatis, quòd unus alienigena tantùm ad regratiandum ad eum reverſus fuerat, novem tamen ubi ſunt? Et in Pſal.: Venite, & audite & narrabo omnes, qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. Et angelus Raphaël dixit Tobiæ: Opera Dei revelare, & confiteri honorificum eſt. Et cùm in iſtis temporibus ultimis hujus ſæculi mali Dominus nobis licèt indignis contulerit lucernam, & eam poſuerit ſuper candelabrum, videlicet beatam Birgittam de Suecia de gente regali exortam, quam illuſtravit innocentia multis virtutibus, & cui multa ſecreta revelavit; quæ vivens in civitate noſtra Neapolitana, nonnulla ſalubria conſilia nobis & populo Neapolitano contulit, & pro nobis Deum ſæpiùs interpellavit, & ad ejus preces nonnulla mala ceſſaverunt. Et poſt ejus mortem, ſicut in vita ad ejus preces Dominus noſter in noſtra civitate multa miracula fecit, quæ non debent ſilentio tradi, ſed potiùs ad laudem Dei divulgari & publicari. Ideircò tibi, qui devotus eras ejuſdem Dominæ in vita, tenore præſentium committimus, ut omnia & ſingula miracula, quæ dicta Domina tam in vita, quàm poſt mortem à Domino noſtro Jeſu Chriſto fieri procuravit in noſtra civitate, diligenter ſcribas, ſic & taliter, quòd mera veritas, quam reperire poteris, deſcribatur, ut omnes & ſinguli videntes ejus mirifica opera ad laudem ſe conferant, & in eorum neceſſitatibus ad beatam Birgittam devotiùs recurrant. Datum Neapoli in noſtro archiepiſcopali palatio die xxv Auguſti, XIIII Indict. Bernardus, Dei gratiâ archiepiſcopus Neapolitanus, qui propria manu me ſubſcribo & ſigillo Pontificali ſigillari feci.

S Birgitæ miracula varia Neapoli facta

E

F

7 Quarum quidem litterarum vigore & auctoritate præfatus Carolus nos requiſivit, & rogavit attentè noſtrum ſuper hoc officium implorando, ut unà ſecum per civitatem Neapolitanam ad ſupraſcriptas perſonas accedere deberemus, ad audiendum ab eis vivæ vocis oráculo miracula, quæ in eis Deus meritis beatæ Birgittæ operatus eſt. Nos verò requiſitioni hujuſmodi devotè parentes, maximè quòd negotium mirabile, & pium erat, & officium noſtrum, quod eſt publicum, non poſſumus alicui denegare, ſubſcriptis diebus menſe Octobris & Novembris, unà cum eo perſonaliter acceſſimus

colligi juſſit, quibus illa

A. Jacobo de Orlando.

mus per dictam civitatem Neapolitanam ad ſubſcriptas perſonas, quas perſonaliter invenimus, quæ coram nobis interrogatæ fuerant, ſi Deus miracula aliqua meritis beatæ Birgittæ eis, ſeu alicui alteri operari dignatus eſt, qui reſponderunt vivæ vocis oraculo, prout infra particulariter continetur, videlicet dicto die xx dicto menſe Octobris, domina Catharina, uxor domini Pauli de Morinis de Janua *d* habitatrix Neapoli interrogata dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd quidam ſuus nepos, filius cujuſdam filiæ ſuæ, fuit graviter infirmatus, ex qua ſiquidem infirmitate potiùs ſperabatur de morte, quàm de vita. Ipſaque audiens famam beatæ Birgittæ undique diffuſam, votum fecit eidem, quòd dignaretur ſuæ ſanctitatis merito impetrare gratiam ſanitatis ejuſdem ſui nepotis, quòd ſtatim veniret ad eccleſiam S. Mariæ de Carmelo, ubi imago ſua depicta erat, & Miſſam dici faceret, & ibidem candelas offerret. Qui puer manè inventus eſt ſanus ſine ullo periculo perſonali, & dicta domina Catharina votum reddidit, quod promiſit.

d

B *varia morborum genera laborantibus.*

8 Deinde quidam alius puer annorum 11, filius cujuſdam ſui cognati, quem ipſa tenuit in domo ſua, & diligebat ut filium, ſimiliter graviter infirmatus eſt, ex qua infirmitate dubitabat dicta Catharina de morte ipſius, & fiduciam habens in Deo & in beata Birgitta, votum vovit eidem pro ſanitate ipſius ire ad dictam eccleſiam, & Miſſam ibi dici facere ut ſuprà. Qui puer ſubitò inventus eſt ſanus, & ipſa votum reddidit, ſicut promiſit. Thecla, uxor Odi Favi de Piſis *e*, habitatrix Neapoli interrogata dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd noviter quidam ſuus filius dicti Odi fuerat graviter infirmatus, ex qua infirmitate potiùs dubitabat de morte, quàm de vita, & ipſa audiens famam dictæ beatæ Birgittæ undique diffuſam votum vovit eidem, quòd dignaretur ſua ſanctitate gratiam impetrare ſanitatis ejuſdem filii ſui, qui ſtatim veniret ad dictam eccleſiam ſanctæ Mariæ de Carmelo, ubi ſua imago depicta erat, & Miſſam ibidem dici faceret, candelaſque ibidem offerret. Qui puer ſtatim inventus eſt ſanus ſine ullo periculo perſonali, & dicta Thecla votum reddidit, quod promiſit. Eliana de Cibo, ſoror domini Villani Cibo de Janua, habitatrix Neapoli, interrogata dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd Luchinus frater ejus veniens cum quodam navigio de Damaſco *f* per mare infirmatus eſt, & cùm applicuiſſet Neapolim, infirmitas ipſa aggravavit eum: itaque dubitans ſoror de morte dicti ſui fratris, dixit eidem fratri ſuo, quòd deberet ſe vovere dictæ B. Birgittæ, quia fama ſanctitatis ſuæ undique diffuſa eſt. Qui ſperans B. Birgittæ meritis conſequi ſanitatem, votum vovit eidem, quòd depingi faceret ſuam figuram, ubi meliùs ei videbitur pro fama dictæ Dominæ. Qui poſtquam votum vovit, ſubitò dixit eidem ſuæ ſorori: Ego benè ſentio, & auxilium recepi meritis B. Birgittæ, qui ſubitò ſanus factus detulit imaginem B. Birgittæ ad civitatem Januæ, ut eam ibi depingi faceret.

e

C *f*

9 Maria uxor Alphonſi Hiſpani habitatrix Neapoli dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd, vivente dicta domina Birgitta, dum ipſa iret cum ea ad viſitandum ſepulchrum Domini noſtri Jeſu Chriſti *g*, petiit ab ea conſilia pro quadam filia ſua, quid agere deberet de ipſa, quæ dixit eidem pluries, quòd deberet eam monachare in eccleſia ſanctæ Crucis, vel in monaſterio ſanctæ Claræ de Neapoli. Quæ rediens Neapolim dixit viro ſuo prædicto, ut prædictam eorum filiam monachare deberent. Quo renuente, ac etiam dicta filia nolente, retulit dicta Maria dictæ B. Birgittæ verba, & intentionem dictorum mariti & filiæ. Quæ reſpondit eidem: Tu nunquam dictam tuam filiam nuptam videbis, quod & factum eſt. Nam poſt paucos dies ab hujus mundi illecebris fuit erepta. Aſſeruit inſuper, quòd poſt mortem ipſius B. Birgittæ dictus vir ejus Alphonſus fuit graviter infirmus, quæ dolens de ſui prædicti viri infirmitate vovit eidem B. Birgittæ pro ſanitate dicti ſui viri depingi faciendi imaginem ipſius in eccleſia ſancti Eligii de Neapoli, qui ſubitò ſanus inventus eſt, dictaque Maria votum promiſſum adimplevit. Luchina, uxor Adoardi de Mari de Janua, habitatrix dictæ civitatis Neapolis interrogata dixit, & ſacramento firmavit, quòd noviter ipſa patiens intollerabilem dolorem dentium, ex quo dormire, & comedere bono modo non poterat; ipſaque audiens ſanctitatis famam dictæ B. Birgittæ, habens devotionem ad eam, votum vovit eidem, quòd dignaretur ob ſuam ſanctitatem impetrare ſanitatem, & ceſſationem doloris dentium dictorum, quòd ſtatim iret ad dictam eccleſiam ſanctæ Mariæ de Carmelo, ubi Miſſam dici faceret pro ſua reverentia, & honore, quæ dixit, quòd ſtatim, facto dicto voto, dolor prædictus ceſſavit, & ſana inventa eſt, votumque reddidit, quod promiſit.

ut dolore dentium.

g

D

E

febri.

10 Domina Heliana interrogata iterum dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd nuper exiſtens in domo ſua Rogerius Samignanus de Janua, graviter febricitando infirmatus eſt, qui ad petitionem, & ſualionem ipſius Helianæ votum vovit eidem B. Birgittæ, & ſtatim à dicta infirmitate liberatus fuit. Palmerius mercator pannorum interrogatus dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd ipſe exiſtens infirmus gravi infirmitate, de qua potiùs ſperabatur de morte, quàm de vita, uxor ejus dubitans de morte ipſius, habens maximam devotionem ad dictam B. Birgittam, quòd tempore, quo ipſa B. Birgitta vivebat in mundo, eum ipſa frequentabat aſſiduè, & poſt dormitionem ipſius majorem habuit in ea devotionem, votum vovit eidem de Miſſis dicendis, cereis fiendis, & lampadibus accendendis in ſancta Maria de Carmelo, ubi imago dictæ B. Birgittæ depicta erat, quòd, ſi gratiam impetraret de ſanitate eidem viro ſuo, votum redderet eidem: & ſubitò dictus vir ejus, qui quaſi laborabat in extremis, vidit per viſionem dictam B. Birgittam ponentem ſe extenſam ſuper corpus ſuum, de qua viſione nimiùm confortatus, excitatus, tamquam ſi dormiviſſet, & dixit: Ego ſanus ſum, quia B. Birgitta me ſanavit; & ſic fuit pro certo, quòd ſtatim ſanus inventus fuit, & dicta ejus uxor votum reddidit, quod promiſit.

F

glandulis

b

11 Laurentius de Florentia *b* habitator Neapoli interrogatus dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd, mortuâ dictâ beatâ Birgittâ, magnam habuit devotionem ad eam, quia pro certis negotiis ſibi commiſſis acceſſit ad nundinas civitatis Salerni *i*, & moram trahendo ibidem, litteram unam recepit ab Angelo de Lacemniis de Benis mercatore Neapoli commorante inter alia

i

Digitized by Google

A alia continentem, quòd frater ſuus graviter infirmaretur infirmitate illa, quæ dicitur Glandula, ex qua potiùs de morte, quàm de vita ſperabatur, & ſi deſideraret ipſum vivum videre, antequàm moriatur, ſtatim veniat Neapolim, quòd ita phreneticus ille erat. Qui inter ſe dixit: Me dolente, quò ibo? Ipſe forſitan, antequàm vadam, morietur. Nam infirmitas erat ad mortem: tamen confidens in bonitate Dei, & meritis beatæ Birgittæ, quæ vivebat adhuc, ſupplicavit divinæ bonitati, & rogavit mentaliter dictam beatam Birgittam cum devotione, & lacrymis, quòd dignaretur ſuccurrere, & ſanitatem impetrare pro fratre ſuo prædicto; & ſubitò dictus frater, qui à tempore, quo infirmatus fuerat, nondùm dormierat, & phreneticus erat, vidit illa nocte viſionem hanc, quòd ipſe exiſtens in quodam loco, ubi aqua decurrebat non modica, vidit beatam Birgittam à dextero latere dictæ aquæ morantem, quæ dixit eidem: Veni huc, & tranſeas ad me ab alio latere aquæ, ubi tu moraris. Qui reſpondit, Domina non poſſum, quia infirmus ſum, & glandula, quam habeo in gamba *k*, me impedit, quæ dixit: Omninò veni huc. Qui videbatur ſe ire illuc, ab alio latere dictæ aquæ ad ipſam Dominam tranſivit. Qui evigilans quaſi à ſomno dixit, ſe eſſe ſanum, quia ipſa Domina eum ſanavit. Omnes verò expectantes finem ipſius, credentes ex ira ſe dixiſſe, quaſi territi, reperientes eſſe ſanum, ſubſequenter Deo, & B. Birgittæ laudes reddiderunt. Quod Laurentius aſſeruit hæc acta fuiſſe de menſe Septembris, XIII Ind., XXII ejuſd. mens. *l*.

k

B

l

12 Marinus de Alexandro de Neapoli aurifex interrogatus dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd ipſe habuit delavum * ſuum graviter infirmum infirmitate, quæ dicitur Glandula, ſeu inguinaria, qui fuit à medicis deſperatus; & deinde habuit filium ſuum graviter infirmantem quadam alia infirmitate, de qua potiùs ſperabat mortem, quàm vitam. Qui confidens in Domino, & meritis beatæ Birgittæ, quòd multùm, dum ipſa viveret in mundo, pro ea laboravit in eo, quod potuit, ſupplicavit eidem, quòd dignaretur pro ipſis ſcilicet filio, & delavo ſanitatis gratiam impetrare, quæ exaudiens ſupplicantis preces, amborum ſanitatis gratiam impetravit. Candolus mercator, Neapoli commorans, interrogatus dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd ipſe ſubitò habuit dolorem eximium in digito pedis, qui habens devotionem, & fidem ad beatam Birgittam, votum vovit eidem, quòd dignaretur gratiam impetrare à Domino, quòd dolor ille ceſſet, quia ſtatim eam depingi faceret in quadam eccleſia Sancti Gregorii Majoris de Neapoli, qui ſtatim ſentiit ſe ſanatum. Thomaſſinus Speciarius de Nitia *m*, habitator Neapoli, interrogatus dixit, ſe ſcire, quòd quidam devotus beatæ Birgittæ quadam vice acceſſit ad viſitandum ſepulchrum Domini cum B. Birgitta, & cùm ſecunda vice pergeret ad viſitandum ſacrum locum prædictum, eſſetque in itinere, ſubitò per tres dies lumen oculorum amiſit, qui plenus mœſtitiâ votum vovit ſubitò eidem beatæ Birgittæ dicens; Domina mea, in te eſt tota mea ſpes, ſupplico, ut mihi oculorum lumen reſtituas, & ſubitò gratiam accepit, & lumen oculorum recuperavit.

excitate, pedumque dolore.

* an Avum?

C

m

13 Joannes Provincialis, familiaris domini cancellarii regni Siciliæ, interrogatus dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd exiſtens ipſe in civitate Neapoli aliquibus diebus fuit infirmus, & habens devotionem ad beatam Birgittam, votum vovit eidem pro ſanitate recuperanda dicens; quòd ibo ad S. Mariam de Carmelo, ubi imago tua depicta eſt, & ibi Miſſam dici faciam pro tua reverentia, & honore: qui dixit, quòd ſanus ſubitò eſt inventus, & votum reddidit, quod promiſit. Domina Cecha Bochaplanula de Neapoli interrogata dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd quædam ſoror ſua graviter infirmata ad tantam debilitatem corporis devenit, quòd dubitabatur de ſubitanea morte ipſius; quæ unà cum matre ſua rogavit, & ſupplicavit beatæ Birgittæ, ut dignaretur impetrare convaleſcentiam dictæ ſuæ ſororis, ut Corpus Domini valeret recipere, ne ſic ſine Sacramento Euchariſtiæ decederet: quibus precibus cum devotione factis, ſtatim illa convaluit, & ſacrum Corpus Dominicum recepit. Marcus Clavicarius de Neapoli de Platea Salariæ civitatis ejuſdem interrogatus dixit, & ſuo ſacramento firmavit, quòd nuper quædam Lellena de Lando uxor ſua fuit longa & gravi infirmitate corporali per ſpatium duorum annorum, & plùs à Domino viſitata; exiſtens ſic infirma acceſſit ad domum matris ſuæ, abſtulit furtivè eidem viro ſuo nonnulla bona mobilia, & detulit illa ad domum dictæ ſuæ matris. De quibus rebus ablatis dictus Marcus vir eius erat in magno dolore, neſciens modum capere dicta bona recuperandi: ſubitò dicta uxor ejus exiſtens quaſi in ultimis loquelam perdidit, qua de cauſa dolor additus fuit dolori dicti ſui viri. Ipſe autem neſciens, quid ageret, divina gratia cum inſpirante, recurſum habuit ad refugium ſingulare: audiens famam dictæ B. Birgittæ, quæ undique effundebatur, ſtatim vovit eidem B. Birgittæ, & dixit: Supplico tibi, Domina, quatenus digneris mihi, & uxori meæ gratiam facere, ut, anteaquam moriatur, habeat loquelam & notitiam bonam, & quòd veniat ad domum meam cum rebus, quas mihi abſtulit, quòd nudus veniam me fuſtando, ſive verberando uſque ad eccleſiam Sanctæ Mariæ de Carmelo, ubi imago tua depicta eſt, & alia promiſit, & vovit.

A. JACOBO DE ORLANDO.

E

debilitate, fuit venit.

F

14 Et exiſtens dicta uxor ſua ſic cum loquela perdita in domo matris ſuæ prædictæ; ipſe vir ejus acceſſit ad eam viſendam habens magnum dolorem de rebus perditis ſibi ablatis. Et dum eſſet in domo prædicta, cœpit ipſe aliqua verba dicere; ſtatim mirabiliter dicta ejus uxor, quæ loquelam amiſerat, locuta eſt, vocans eum, & dicens, Marce vir, & domine mi. Et ipſe confortatus eſt eam, & dixit, quòd ipſe voverat eam B. Birgittæ. Quæ reſpondit: Ipſa Domina confortata eſt me, quòd una mulier fuit mecum, & credo, quòd ipſa fuit, quæ tenebat manum in ſtomacho meo, & aliis partibus corporis mei, meque non modicùm confortavit. Et ſtatim dixit viro ſuo. Ego volo venire ad domum tuam, & ſic ſtimulabat matrem ſuam, volens ire ad domum dicti viri ſui, quod & factum eſt. Dictuſque vir ejus fecit eam juvare, & ipſa cepit res, quas abſtulerat dicto viro ſuo de domo ſua, & portavit in domo ſua, ſibique illa reſtituit, quæ deinde confortata convaluit, dictuſque vir ejus adimplevit votum promiſſum ſolemniter B. Birgittæ. Et demùm poſt aliquot dies mulier ipſa recidivavit, & venerunt ſibi aſſellationes *n*, ex quibus gravata in-

& corporis

n

Digitized by Google

A. Jacobo de Orlando.

firmitate mortua est, & ab hoc mundo recessit.

15 Die octavo mensis Novembris d. xv Indict. domina Lancilla Moronul *o* de Neap., soror domini Andrilli Moronul de Neap. militis, interrogata dixit, & suo sacramento firmavit, quòd dum olim inter ipsum militem cum sua cognatione ex una parte, ac nonnullos alios nobiles civitatis Neap., qui dicuntur de Constantio *p* ex altera, orta fuisset lis, seu briga mortalis, ex qua nonnulli ex utraque parte interempti fuerunt; præfatusque dominus Andrillus nullum ad Deum habendo respectum, diabolo instigante, determinâsset in sua mente vendere omnia bona sua stabilia ad hoc, ut possit de dictis suis æmulis sanguine satiari, curiaque reginalis in futurum non haberet, nec posset de bonis ipsius quocúmque casu accipere, vel habere; & ut asseruit & publicata fama fuit, pro pace fienda inter eos interposuerunt se sanctæ memoriæ dominus summus Pontifex Papa Urbanus *q*, domina nostra regina Joanna, & dominus rex Ungariæ *r*, nihilque proinde facere potuerunt. Ex quo ipse dominus Andrillus cum suis sequacibus de mandato dominæ D. reginæ incarcerati pro ipsa pace fienda, nihil tamen boni propterea executioni demandatum fuit. Operante tandem divina gratia, volens ipse Deus in suis Sanctis laudari & glorificari specialiter in præfata B. Birgitta, subitò miles ipse fuit gravi infirmitate & periculosa gravatus; illa scilicet, quæ Glandula appellatur, non unam, sed plures in suo corpore habens, ex qua, ut dixit, fuit ab omnibus medicis desperatus.

16 Ipse autem inspiratus à Domino voluit saluti suæ animæ providere; incepit, & perfecit suum ultimum testamentum, ut dixit. Et subitò ecce venit quidam religiosus ad eum dicens ei, quod omninò, si salvari desiderat, pacem faciat cum suis inimicis. Ipse autem promisit id facere: verùm quia ipse audierat famam dictæ B. Birgittæ, desiderabat aliquid de suis reliquiis pro sua sanitate habere. Quod sciens quidam nomine Antonius de Carlecto *f*, qui beatæ Birgittæ, dum vixit in mundo, familiarissimus fuit, ei detulit unam crucem parvulam, quæ fuit dictæ B. Birgittæ, cum certis aliis reliquiis corporis ipsius, qui devotè cum desiderio recepit eas, tangens illis se in certis partibus corporis sui, & se eidem Dominæ recommendans, & petens adjutorium ab ea. Et ecce subitò cepit eum tempestas & angustia valida corporalis, & ipse vociferavit cunctis audientibus de domo sua dicens, Damnatus sum in inferno, damnatus sum; multoties id replicavit. Ex quo multi territi sunt, & expectabant ipsius exitum, ut sibi visum fuit, qui nec dormiebat, nec vigilabat. Ecce venit quidam ad eum, &, ut credidit, dæmon fuit, dicens, Tu damnatus es, quia tuum testamentum voluntariè non fecisti, sed coactus. Et subitò, ut dixit, apparuit quædam mulier, quæ fuit, ut dixit & credidit, dicta B. Birgitta dicens ei: Ne dubites, quia ego te juvabo, ex quo ipse confortationem recepit. Ecce iterum ille tentator affuit, qui dixit ei. Tu damnatus es, quia ore dicendo, & non corde pepercisti inimicis tuis. Et ipsa Domina adjutorium præbuit eidem dicens. Ne dubites, & ne desperes, dic, & confitearis ore & corde, Ego eis peperci: quod sic factum fuit, ut apparuit succesivè de pace secuta.

17 Tentator ille se videns ita victum & confusum, amplius ibi non apparuit. Et ipse iterum vociferavit dicens: Non sum damnatus; non sum damnatus; multoties replicans illud, ac dixit, Domina Birgitta sancta est; quod verbum multoties replicavit. Deinde ipse ad se reversus vocavit suos omnes consanguineos & amicos, narrans eis cuncta, quæ viderat & audiverat, & credens mori dixit; Parcam pro peccatorum meorum remissione, volo, quòd fiat pax inter nos, & illos de Constantio firma & valida, ore, corde, & opere, & accedatis ad eos vos omnes, & firmam faciatis pacem cum illis. Qui statim accesserunt, & illi de Constantio hoc scientes è converso statim venerunt obviàm illis, qui unanimiter pacem, & concordiam firmaverunt. Et venientes unanimiter ad dictum Andrillum cum planctu; & gaudio magno firmantes* pacem illam, operante Domino nostro Jesu Christo, meritis, ut creditur, dictæ beatæ Birgittæ, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit, & regnat in sæcula sæculorum Amen. Deinde miles ipse sanitatem corporalem recipiens depingi fecit imaginem dictæ B. Birgittæ in ecclesia S. Mariæ de Carmelo de Neapoli, cujus meritis, ut creditur, hæc omnia facta fuerunt.

*exstinxit mira.

* an firmârunt?

18 Eodem die retulit prænominatus Carolus, & suo sacramento firmavit, se audivisse à magistro Lisolo balistario de Neapoli, procuratore monasterii S. Claræ de Neapoli, quòd nuper Philippella Lanzlenga de Neap. uxor ejus, dum suum filium parvulum lactaret, subitò in vigilia Ascensionis Domini nostri Jesu Christi cœpit eum* febris gravissima molestare per spatium mensis unius & medii, quem* semper dictum suum filium lactabat, eò quòd puer ipse mammillas alterius mulieris nullo modo sugere volebat. Sicque dictus magister Lisolus dubitabat tam de morte ipsius conjugis suæ, quàm de filii, quia, deficiente matre, oportebat & filium mori, qui, ut dictum est, alias mammillas nolebat aliqualiter sugere. Divina tamen gratia ei inspirante, audiens famam, & sanctitatem ipsius B. Birgittæ, votum vovit eidem flexis genibus, ut dignaretur gratiam impetrare, ut dicta ejus uxor valeat à dicta, quâ tenebatur, infirmitate liberari, & dictus ejus filius ex hujusmodi infirmitate similiter non pereat, promittens, fieri facere statuam unam muliebrem de cera cum filio in brachiis stantem, eamque ponere ante figuram ipsius beatæ Birgittæ, quæ depicta erat in dicta ecclesia S. Mariæ de Carmelo, quod & factum est.

*& lactantem cum filio

* eam

* quo

19 Nam infra dies quatuor post dictum votum dicta uxor sua fuit à dicta infirmitate, quâ tenebatur, penitùs liberata, febrisque eam dimisit, & benè convaluit, dictusque Lisolus votum factum per eum solemniter adimplevit. Quibus quidem personis prædicta miracula coram nobis narrantibus, & dicentibus, sicut suprà particulariter continetur, præfatus Carolus volens, ut in præmissis fides plenaria adhibeatur, nos rogavit, & requisivit, attentè nostrum super hoc officium implorando, ut de præmissis publicum instrumentum facere deberemus ad certitudinem omnium, quorum, vel cujus præmissa scire interesset, vel scire voluerint, ut si, & quando opus esset, fieri valeat exindè plena fides. Nos verò requisitioni hujusmodi devotè parentes, maximè quòd officium nostrum, quod est publicum, non possumus alicui denegare, ad

*matrem morti eripuit.

Digitized by Google

A ad rogatùm, & requisitionem dicti Caroli de præmissis factum est præsens publicum instrumentum per manus mei notarii supradicti, signo meo solito signato sub omnibus mei, qui suprà judicis, & nostrorum subscriptorum testium sigillis roboratum. Quod scripsi ego prætatus Matthæus, ut suprà, publicus notarius, quia præmissis omnibus rogatus interfui, ipsumque meo signo signavi, ac abrasi, & emendavi superiùs, ubi legitur "Bernardùs„ ac ubi legitur "miracu„lo„ & ubi legitur "subscriptis diebus mentis O„ctobris, & Novembris.„ Item ubi legitur "suo „sacramento firmavit„ ubi legitur "applicuisse„ ac ubi legitur "beatam„. Item ubi legitur "domi„nusque vir ejus„ ac ubi legitur "dictæ xv Indict. „domina Linnella Moronul.„ Item ubi legitur "nec posse„ & ubi legitur "sibi visum fuit„ nec non ubi legitur "eodem die„ non vitio, quod scribendo carnaliter erravi, nec abrasi similiter, & emendavi denuò super, ubi legitur "Suetia„ ut soror morante in te est.„In quadam ubi legitur "de crinule„ & ubi legitur "non abrasi„ quod non vitio; sed scribendò erravi, quod pro autentico, & legitimo, & firmissimo habeatur, & valeat.

B Ego Jacobus de Orlando de Neap. qui suprà judex ad contenta subscripsi.

Ego Reynaldus Crucialma de Neapoli testis subscripsi.

Ego abbas Petrus Curzulus de Neapoli electus testis subscripsi.

Ego Joannellus Macerdonus de Neapoli testis subscripsi.

Ego Joannes Speciarius de Neapoli testis subscripsi.

ANNOTATA.

a *Regnum adiit anno* 1342.

b *Ex anno, quo regnare cœpit Joanna, mox memorato, & anno* 1376, *colligo legendum esse:* Regnorum verò ipsius trigesimo quarto.

c *Bina ista voces*, Februarii Amen, *nihil significationis hìc habent: perperam ergò huc intrusa sunt.*

d *Seu Genuæ, in Liguria nato, vel inde oriundo.*

e *Civitate archiepiscopali in Hetruria.*

f *In Syria.*

C g *Anno* 1372.

h *In Hetruria.*

i *In regno Neapolitano archiepiscopalis.*

k *Id est*, Crure.

l *Anno* 1375.

m *Forte* Niciâ *seu* Nicæâ, *Provinciæ oppido in Gallia.*

n Exonerationes ventris.

o *Non videtur rectè expressum hujus familiæ nomen. Andrillum enim Merinimum* (de Mormili *Italicè habet Ughellus in Opere mox laudando, Italicè reddito*) *qui sæculo* 14 *inter Neapolitanos viros nobiles floruerit, præter alios ejusdem familiæ viros pag.* 194 *memoratum invenio in Vindiciis Neapolitanæ nobilitatis, quæ Latino sermone à Carolo Borrello exaratæ, typis Neapolitanis editæ prodierunt anno* 1653.

p *De* Constantiis (*Italicè* Costanzi) *vide Borrellum proximè citatum pag.* 180.

q *Hujus nominis V.*

r *Ludovicus Hungariæ rex regnum Neapolitanum ingressus est anno* 1342, *ut vindictam sumeret de morte Andreæ, Joannæ mariti & fratris sui, illata.*

f *Hujus mentio fit in Vita* S. Birgittæ *Bernoldiana num.* 103.

A. JACOBO DE ORLANDO.

PARS III.

Auctore anonymo.

Miracula aliquot Nolæ & Romæ facta.

Aliquot S. Birgitta 4

Agnes de Concessa habitans in Roma propè montem Jordani *a* habens à nativitate grossissimum guttur, ivit ad funus B. Birgittæ, antequam sepeliretur, & cum zona sua fecit tangi manus B. Birgittæ, & ligavit ad collum & detumuit, & sanata est. Domina Silena uxor quondam Cancellarii Urbis, qui vocabatur de Monte nigro, habens ulcus in utero *, ita quòd non poterat os aperire ad comedendum, nec medici eam curare poterant, facto voto ad B. Birgittam, sanata est, & obtulit coronam de perlis *b* ad sepulchrum ejus ad ecclesiam S. Laurentii in Panisperna. Domina Joanna, uxor Petrutii Jacovelli de Turrinata, in regione Regulæ propè domum Cardinalis de Ursinis, quæ * cadens de scala privata fuit brachio quasi disjuncto à junctura debita, & in somnis per visionem à B. Birgitta sanata est, quæ unum brachium de cera statim portavit ad appendendum super sepulchrum ejus coram imagine sua. Domina Paula, quondam uxor domini Joannis de S. Eustachio, fuit infirma de capite, & desperata de vita à medicis; vovit se ad B. Birgittam; tertia die sanata est; ivit ad sepulchrum ejus. Item præfata domina Paula gravabatur à quodam nobili in bonis suis, & fecit votum dominæ Birgittæ, quæ in somno apparuit privigno suo Silo, & ab illo gravamine liberata est. & similem gratiam habuit sæpiùs, quando ab aliis gravabatur. Domina Silena mater præfatæ dominæ Paulæ infirmabatur de febre & punctura, id est, dolore lateris, quæ derelicta à medicis, & judicata pro mortua à magistro Francisco della Fara, & ab aliis medicis, & * preces prædictæ filiæ suæ, quæ voverat B. Birgittæ, per eamdem liberata est à periculo mortis, cùm tamen jam esset quasi mortua.

* *ex gutture*

b

E

* *olendo*

* *ex ad*

F

miracula.

21 Domina Francisca, uxor Petri Pauli Velleni prope S. Eustachium, patiebatur in manu dextera infirmitatem, quæ dicitur: Noli me tangere, & habebat super manum inflationem magnitudinis unius nucis *c*: quæ requisivit medicos, qui desperaverunt eam de sanitate, & dixerunt, eam incurabilem esse, nec voluerunt de ea curare: propter quòd dicta domina recurrens ad B. Birgittam confessa est, & oravit ad eam, & ligavit super manum frusticulum vestis dominæ Birgittæ, & fecit votum, & alia die sanatam se invenit. Soror Francisca de Sabellis monialis in monasterio S. Laurentii in Panisperna, ubi domina Birgitta sepulta fuit, erat infirma de stomacho tam graviter, quòd duobus annis in infirmaria in lecto ægrotando jacebat, nec quasi umquam surgebat de lecto, nisi quando se præparabat ad comedendum, & magnam devotionem habebat, & amicitiam cum prætata domina Birgitta, quando vivebat. Unde contigit, quòd tempore mortis ejusdem beatæ Birgittæ, cùm propter multitudinem, & concur-

A. ANONIMO. ſum populi funus ejus in dicto monaſterio intùs infrà ambitum claustri monialium intromitteretur uſque ad diem ſequentem, quo ſepeliri debebat, tunc dicta ſoror Franciſca per totam noctem illam juxta beatum funus prædictæ ſuæ Amicæ, ut fidelis amica devotiſſimè pernoctavit, ſedendo ſuper pavimentum marmoreum in orationibus, & ſingultibus devotionis, nolens petere à præfata amica ſua B. Birgitta, quòd à Deo impetraret totalem ſanitatem pro ea; ſed quòd impetraret pro ea tantam ſanitatem, & valetudinem corporis, quòd poſſet ire ad eccleſiam ad divinum officium, & aliquando per monaſterium hinc inde. Cujus precibus, & fide devota nec ſedendo in marmoribus per unam noctem aliquam ſenſit læſionem, & accepit gratiam prædictam à B. Birgitta pleniſſimè. Hæc omnia ſcripta ſunt ab ore ipſius ſororis.

22 In regione Columnæ, in parochia ſanctæ Mariæ in Carrerio, domina Angela Lelli Petri Stephani habebat nepotem ſuum puerum, filium Cecchi Lelli, cum peſſimo vulnere inter lumbos, & erat in maximo periculo mortis, &, requiſitis medicis, non adhibebatur remedium. Quæ recepit panniculum de veſtibus B. Birgittæ, & ligavit eum ſuper vulnus: mane autem facto, invenit ſanum puerum, nec cicatricem invenit. Cecchola Joannis Cimini in parochia S. Mariæ Rotundæ infirmabatur graviter tali modo, quòd de vita à medicis deſperatus eſt, & ſtetit tribus diebus ſine loquela agens in extremis, nec confeſſionem, nec communionem acceperat. Audiens autem hæc avuncula ſua domina Franciſca Papazzura accepit de linteamine, quod fuerat dominæ Birgittæ, fruſticulum, & ivit ad infirmum & facto voto ad ſepulchrum dominæ Birgittæ, tetigit cum panniculo dictum ſemimortuum in facie & in corpore, & vocans eum, ipſe ſtatim reſpondit tribus vicibus, & fecit eum dicere Ave Maria coram aſtantibus. Poſteà verò cùm adhuc plenam loquelam, & intellectum dictus ægrotus non haberet, domina prædicta rogavit fratrem Anſelmum, qui portàſſet Legendam vitæ dominæ Birgittæ, ut cum ea tangeret infirmum. Quo tacto, loquelam plenam, & intellectum recuperavit infirmus, & ſtatim confeſſionem, & communionem accepit, & ſanatus eſt & vivit.

23 In regione Columnæ quidam puer, nomine Antonius, filius Burii Capocii de Capociis de Urbe, ſuperveniente ſibi ſubitò dolore in ſpatula, graviter infirmari cœpit & febricitari, adeò quòd jacens in lectulo per ſeipſum moveri non poterat, ſed alterius miniſterio movebatur & regebatur, quem dolorem ſubſecutus eſt tumor in ſpatula. Quo ſic creſcente & rubeſcente, videbatur medicorum judicio ſecundùm exteriorem apparentiam, quòd ibi eſſet apoſtema profundiſſimum generatum, quod eò uſque ſub medicorum cura perductum eſt unctionibus & emplaſtris, ut determinaretur per medicos, in craſtino incidi ferro debere. Hoc autem cùm intelligeret avia ejus matrona domina Angela, uxor Lelli Petri Stephani de Urbe, commotis omnibus pro compaſſione viſceribus ejus ſuper futuro dolore ac imminenti periculo dicti nepotis, humano remedio deſperato, convertit ſe toto corde ac mentis affectu ad B. Birgittam & ad B. Antonium, & maximè ad B. Birgittam, in cujus morte pro nimia devotione ipſius per miniſterium famulæ ſuæ tum furtim, tum violenter habere procuraverat aliquantulum de veſtimentis ejus, quod ſibi cum devotione maxima retinebat. Hæc autem domina Angela videns, ſibi & dicto nepoti ſuo imminere tantum periculum, humiliter devovit ſe ad dictos Sanctos, & maximè ad beatam Birgittam, ut dignaretur ſuis meritis & oratione impetrare ſalutem, & liberationem dicti ſui nepotis ab apoſtemate ſupradicto, ita ut inciſionem ferro factam non ſentiret; & ipſa facere deberet depingi figuram ejuſdem B. Birgittæ, & ad ipſius laudem hoc miraculum facere prædicari. Et, hoc voto emiſſo, cepit illud modicum de veſtimentis B. Birgittæ, quod habebat, & poſuit ipſum ſuper tumefactionem illius apoſtematis, quod ibi ſtare permiſit per totam noctem.

24 In craſtino verò advenientibus medicis, ut, ſicut priùs decreverant, inciderent apoſtema ipſum, inventum eſt ibi nihil penitus apparere de apoſtemate ſupradicto, ſed ipſum apoſtema cum omni dolore prorſus abiiſſe, adeò ut puer ipſe, admirantibus medicis & cunctis tunc aſtantibus, ſurgeret à lecto & peteret à parentibus velle ire ad ludendum cum pueris ſibi coætaneis, ut ſolebat: quod videntes medici, & tunc alii, qui aſtabant, deputaverunt hoc divino miraculo factum propter merita dictæ B. Birgittæ, in cujus devotione cœperunt omnes tunc in anteà ferventiùs animari, & accendi. Poſt hæc filia dominæ prætatæ D. Angelæ nepotis * cùm pateretur glandulam, & febricitaret fortiter, & eò uſque perventum eſſet, ut à medicis deliberaretur, glandulam ipſam ferro incidi, propterea mater ejus ex compaſſione filiæ recordata eſt miraculi ſupradicti, & mente recurrens ad beatam Birgittam recommendavit eam. Domina Catharina *d*, uxor quondam domini Caroli militis *e*, depoſuit cum juramento, quòd filius ſuus Carolus nomine *f*, cùm eſſet in tenera ætate conſtitutus morbum caducum patiebatur vehementer, & continuè per duos annos, ſuper quo ipſa mater plurimùm anxia & triſtis ſcripſit dominæ Birgittæ tunc Romæ commoranti, & ſupplicabat humiliter, quòd pro parvulo ſuo Deum oràſſet. Tandem eadem domina Birgitta reſcripſit ei, quòd ſuper infirmitate illa ampliùs triſtari, vel turbari non deberet, quòd ulteriùs ſibi nocitura non eſſet. Et hoc dicta Catharina ſuo juramento aſſeruit eſſe à Deo, quòd ipsà horâ, quâ littera ſcripta fuerat Romæ, cândem horâ puer in Suetia omninò fuit ab illa infirmitate liberatus & ſanus factus & adhuc perſeverat in ſanitate ſua. Teſte de iſto miraculo, &c. Require in illa magna carta ſigillata ſigillis epiſcoporum, quæ ad Ananiam *g* venit de Suetia *h*.

ANNOTATA.

a *In regione vulgò* Di Ponte.

b De margaritis *ſeu* de unionibus.

c *Videtur hic indicari ſpecies aliqua ulceris.*

d *Caroli Glyſingii filia, Caroli*, S. Birgittæ *filii, uxor tertia.*

e *Filii* S. Birgittæ, *ut mox dixi.*

f *De quo vide dicta num.* 8; *Comment. previi.*

g *Civitatem epiſcopalem in Campania Romana.*

h *Quamquam nullum ex his miraculis Nolæ contigerit, retinere tamen titulum voluit, quem illis præfixit Hörmann; qui Nolani miraculi nomine id intellexit, quod proximè ſequitur part.* 4, *factum quidem in ſuniſere Nolana, ſed Neapoli.*

PARS

A

PARS IV.

Miracula aliquot ex Nicolai Urſini, comitis Nolani, epiſtola ad Alphonſum Giennenſem olim epiſcopum.

Invitatus Nolanam, * utique * pergere

REverende Pater, in die, & in eccleſia beati Joannis ante Portam Latinam, cùm Deus uterque * noſtrùm permiſerit illuc pergi *, & de ſanctæ memoriæ domina Birgitta habere colloquium, à me tua paternitas quæſivit, ſi ex familiari notitia, quam ipſius Dominæ habueramus, recordabar aliquod percepiſſe miraculum, cùm ſummus Antiſtes velit de ipſius Dominæ vita, & geſtis, & ſi per eam Deus aliquod prodigium demonſtravit, habere teſtimonium fide dignum, ut, ſi reperiret, prout plurimorum fama teſtatur, Sanctarum adſcribat Cathalogo fœminarum; moxque ad reminiſcentiam me reducens ad memoriam redierunt tria de eadem Domina valdè miranda, &, ut ita dicam verius, prophetica, & ſtupenda. Quorum unum, ſi verum fateor, tu, qui interrogator, pater, es teſtis. Cùm enim eadem Domina propoſuiſſet ſepulchrum Domini viſitare, ut perrexit Neapolim, cum qua etiam tu, pater, iviſti, ego illic eodem tempore cùm convenirem ipſam, teque viderem, humilitati tuæ placuit pergere mecum Nolam *a*, & Sanctorum eccleſias, & tumulos Felicis *b* epiſcopi & martyris, & præſulis Paulini confeſſoris *c* viſitare. Cùmque in æde pariter loqueremur de licitis, meæ memoriæ affuit terribile quoddam, quod in eadem mea civitate Nolana tunc immundus ſpiritus exercebat, quod ad tuæ paternitatis reducam memoriam, & per ordinem enarrabo.

a
b
c

à demone.

26 Mulier quædam vidua, Pizcolella nomine, uxor quondam epizobi meæ curiæ ſervientis, bonæ famæ, ætatis provectæ, nequaquam formoſa, per hunc modum immundus ſpiritus quaſi omni nocte eam agitabat: cùm opprimebatur à ſomno, repentè vir quidam fortis, & magnus irruebat in ipſam, eamque opprimens virili actu coibat. Itaque ſigna omnia, quæ in hac vili materia poſt factum remanent, apparebant. Eratque ſpiritus ille tangibilis ſecundùm judicium mulieris, ſed eum minimè cognoſcere poterat, cùm lumen ſemper ante coitum extingueret. Cœpit mulier de aliquibus vicinis plurimùm ſuſpicari, loquebatur ipſa, interponebat amicos, ut ceſſaret à ſua moleſtia, & actu illicito: de quo ipſa credebat; per atteſtationes veridicas, & excuſationes multas juramento vallatas ſe quilibet excuſabat. Cœpit mulier fortiùs firmare oſtia, vicinas vocare matronas, ut de nocte ſecum aſſiſterent, & prohiberent violentiam, & cognoſcere* illatorem. Quibus pariter vigilantibus, cùm ſomnus eas opprimeret, accidebat ut priùs. Ipſa enim credens, muliebrem ſexum non eſſe ad ſui defenſam idoneum, generum, juvenem aptum, advocavit in domum, & cum filia invicem decumbebat. Vir ſomno fortiùs reſiſtebat, & mulieres etiam cogebat vigilare, ita quòd noctem quodammodo totam trahebant inſomnem. Et ut ſpiritus nequam ſe oſtenderet omnibus fortiorem, cum ſtrepitu intrabat in domum, extinguebat lumen, in omnibus inducebat terrorem, etiam & foporem, quibus lecto humi proſtratis, coibat ex ſolito.

C

* an cognoſcerent?

A. Nicolao Urſino.

27 Cœpit mulier cognoſcere immundi ſpiritus eſſe negotium, ſe convertit ad Deum, pluries fuit confeſſa, recepit etiam Corpus Chriſti; nec ob hoc ſathanas deſtitit eam vexare. & quia mulieres, quod cupiunt, de facili credunt, ad aliquorum ſuggeſtionem ſe convertit ad incantationes, & magis patiebatur, portabat characteres, & faciebat alia, quæ ſuggerebant ei fallaciter arioli, & inter alios presbyter quidam nomine Raymundus de Caſtro Lauri Nolan. Diœceſ., qui in vetita arte illa dicebatur expertus, & tribuit quoddam breve characteribus figuratum, quod inter comas capillorum mulieris ſtrictè ligavit. Et ut efficeretur credula, & per conſequens damnaretur, cœpit ſpiritus rariùs eam vexare, ſed nequaquam extitit, ut mulier optabat. Et quoniam mulier ipſa diu fuerat mihi honeſta familiaritate conjuncta, credens me ſapientiorem eſſe, quàm ſim, detexit cum lacrymis, & ſingultu caſus ſuæ miſeriæ deteſtando. Fui territus, & admiratus; quid conſilii, quid auxilii exhibere non valens, cum paternitate tua, quæ Nolam tunc aderat, contuli de novitate ſceleris, & miſeria mulieris.

ſacrâ vetula,

B

28 Super hoc, ſi memineris, fuit ſermo prolixus: tandem ad hoſpitium meum, ubi eras, accerſiri feci illicò mulierem: retulit, ut prædixi. Conſuluiſti, & optimè, quòd Neapolim pergeret, & prælibatæ dominæ Birgittæ ſuffragia peteret. Tuncque ad eam cum pater eſſet reverſus, mulier præfata cum lacrymis Dominæ ſanctæ detegit factum ſuum, ut mihi poſteà retulit. Primo ipſa Domina ſancta ab ea petiit, ſi ſuper ſe habebat aliquod arte magica compilatum? Negavit ex toto. Reſpondit Domina, quæ divinâ gratiâ multa ſciebat, Nequaquam eſt ita: ſed inter capillos habes, quæ non licet Chriſtiano portare. Stupefacta mulier confeſſa eſt mendacium protuliſſe. Abjecit faſcinum. Mandavit ei, ut confiteretur, & veraciter pœniteret, ac mane ſequenti reciperet Corpus Chriſti. Domina ſancta indixit jejunium, oravit ad Deum. Auditâ miſſâ, & communione recepta, ulteriùs minimè fuit illa mulier vexata, de quo gratias egit Deo, & fuit Nolæ reverſa cum gaudio, quæ Neapolim acceſſerat cum mœrore. Si in præſentia Dominæ ſæpè dictæ aliquod plùs geſtum extitit, quod mulier neſcivit fortè referre, tua paternitas ſcire debet, poteſtque addere, ut, tua conſcientia teſtante, videbitur.

liberat.

29 Enarro aliud, cujus ego ipſe ſum teſtis; cùm ſancta Domina prælibata ad Montem-Flaſconem *d* pergeret, ubi ſanctæ memoriæ Urbanus Papa V cum ſua curia reſidebat, pro obtinenda confirmatione cujuſdam ſuæ Regulæ *e*, ſeu formæ vivendi in quodam monaſterio in partibus Suetiæ per ipſam Dominam tunc inchoato *f*, meque oratorem miſiſſet ad Papam pro audientia obtinenda, quâ habitâ, ad Antiſtitem perreximus pariter, ipſaque ſupplicavit humiliter, pro quo dixit ſubjungens, ſe gratiam habituram, cùm à quindecim annis ipſum Antiſtitem expectâſſet in Urbe, quo tempore ipſe Papa erat abbas cujuſdam monaſterii parvi *g*, & de ipſius promotione ad Apoſtolicam Sedem nullatenus ſperabatur. Hoc quidem propheticum magnum fuit, quod diviſſet poſt factum:

Pontifex in Urbem redi-tum prædixit,

d
e
f
g

A. Nicolao Ursino.

nam ab ore ejus nullum procedebat mendacium in conſpectu Chriſti Vicarii, & tantæ jactantiæ non commiſiſſet peccatum. Ex auditu aliud referam, quòd etiam credo verum: poſtquam Domina ſupradicta de Sepulchro Domini rediit, & ſuus pater ſpiritualis pariter cum eadem, &, ut nôſti meliùs, Neapolim diu ſtetit, Robertus primogenitus meus cœpit ipſam Dominam familiariter viſitare, & habens cum ipſa colloquium de domino noſtro Urbano VI *b* Papa præſente, qui in Avenione degebat, ipſe* ei dicere habuit: Roberte, ſis certus, quòd ipſum Romanum Pontificem videbis in Roma, verbis immemor non exiſtens, quia credulus fuit; tranſierunt anni circitèr quinque, &, ut nôſti, Papa venit ad Urbem *i*, & dum ad monaſterium ſancti Pauli *k* equitaret, ut ingrederetur Romam *l*, dictus Robertus primus deputatus, ut Papam viſitaret, recordatus verborum Dominæ antedictæ & ſe vertens ad Præſulem, ait: Nunc verè cognoſco, quòd domina Birgitta protulit mihi verum, & non ſolùm, quòd vos in Urbe videam, ſed etiam vos conduco. Sic hoc protulit dictus Robertus ſummo Antiſtiti.

b
* ipſa
i
k
l
‖

30 Cùm magis notis referre intenderem, quòd proferendum fuit, ultimo loco deſcribo. Nonne memor es, pater, quòd, dum exiſtentibus nobis pariter in Peruſia *m* & etiam in Tuderto *n*, de hac alma Domina miranda narrabas, & præcipuè de eo, quod tibi retulerat Joannes de Pornacio ob Chriſti amorem pauper, quòd quadam die, ſi benè recolo, à te & à me ipſe adjuratus, aſtrictus causâ obedientiæ protulit, quòd, aliquibus tunc annis elapſis, dum Lateranenſem eccleſiam viſitaret apud Coliſeum *o*, obviam habuit Dominam prælibatam, quam intuens ſplendidiſſimi radii circumquáque caput ejus & corpus per modum, quo à ſole procedunt, cùm benè intueretur, exibant, efficaciùs in ipſa reſpiciens, & figens greſſus, non quòd ſolùm hæc viſio perduraret, immò elevata à terra ipſam vehi, non meare, perſpexit, à quo autem videre non potuit. Poſt eam etiam intuens, æquè radii à capitis tergo fulgebant, & ; ne eſſet de viſione dubius, iterum permiſit Dominus illud idem Ipſum videre. Nam, cùm Domina ipſa eſſet in via, quâ à ſancta Maria Majori ad Sanctam Crucem in Jeruſalem itur, obvius fuit ei ipſe Joannes, qui radiantem vidit eam ut ſuprà.

& in ſublime elevata apparet.
m
n
o
C

Supraſcripta, quæ ego Nicolaus de Urſinis ore protuli, ad fidem manu propria hæc ſubſcripſi.

ANNOTATA.

a *Civitatem epiſcopalem in Campania Felici.*
b *Inſcribitur Martyrologio Romano ad diem* 15 *Novembris.*
c *Colitur Nola* 22 *Junii.*
d *In patrimonio S. Petri.*
e *Anno* 1370, *menſe Julio.*
f *Vaſtenenſi.*
g *S. Germani Antiſſiodorenſis in Gallia.*
h *Imò Gregorio XI.*
i *Anno* 1377, *menſe Januario.*
‖ *Extra muros Romæ inter viam Oſtienſem & Tyberim.*
l *Idem de Gregorio XI legitur in Vita ejus prima apud Baluzium col.* 438 *his verbis:* Demum abinde (*Cornete*) diſcedens navigando intravit fauces Tyberis & die XVII menſis Januarii anni Domini MCCCLXXVII ingreſſus eſt Romam equitando de S. Paulo, ubi ad terram de navigio deſcenderat, uſque ad S. Petrum.
m *Civitate epiſcopali Italiæ in Umbria.*
n *Altera civitate epiſcopali in eadem Umbria.*
o *In regione Urbis, vulgò dicta* Di Campitelli.

D

PARS V.

Auctoribus monachis Vaſtenenſibus.

Alia quædam miracula in Suecia facta.

Reliquias ſuas in Sueciam tranſferentes adverſus latrones

CUm de Bruna *a* civitate pergentes hoſpitaremur in oppidulo quodam, aliqui, ſub ſpecie peregrinorum explorantes nos, indicaverunt his, qui fuerant in caſtro Ekarſtahof *b*, quorum quidam more ſuo latrocinia exercentes, exierunt ſummo mane cum optimis equis, paratis baliſtis. Et cùm ipſi eſſent in ſummitate montis, nos verò in deſcenſu, tranſierunt prope nos quaſi ad jactum lapidis, & pertranſeuntes nos ad oppidum viciniſſimum, ut meliùs viderent nos, antequam veniremus ad loca tutiora. Cumque ſequenti die homines armati veniſſent ſequentes currus ſuos, quæſierunt ab eis, ubinam eſſent peregrini illi divites cum equis multis, & ſaccis oneratis auro tranſeuntes? Reſponderunt illi: Tranſierunt, inquiunt, & jam ſunt in ſecuritate. Qui admirantes & confuſi redierunt ad caſtrum. Tunc ipſa nocte revelatum eſt cuidam per dictam beatam Birgittam, quæ dixit: Vidiſtis illos multos armatos equites hodie? Et ipſe ait: Vidi, Domina. Cui reſpondit: Ego, inquit, virtute Dei excæcavi eos, ut non nocerent vobis, nec impedirent viam veſtram, ſicut proponebant.

a
b

& belli pericula transiit.

32 Cùm diverteremus ad monaſterium, quod vocatur Claravallis *c*, regni Poloniæ causâ audiendi Miſſas, mulier, quæ diu laborabat in partu, mox ut reliquiæ beatæ Birgittæ domum mulieris ingreſſæ ſunt, peperit & ab omni periculo liberata eſt. Cùm adhuc eſſemus in mari inter Alemanniam & Suetiam, dubitantes propter bellorum pericula eidem regno Suetiæ undique ingruentium, ad quem portum applicaremus *d*, tum modicùm poſt meridiem apparuit ſtella quaſi candidiſſima è cœlo, quam primùm vidit quidam puer octo annorum, innocens & infirmus, & poſtea omnes in navi, cunctis admirantibus & dicentibus, ſe numquam horâ diei, ſole claro, ſplendentem vidiſſe ſtellam, quæ uſque ad portum non præcognita* navem præcedebat, & ſic diſparuit. Tunc nocte ſequenti cuidam de noſtris dictum eſt: Stella, quam heri vidiſti navem præcedentem & portum vobis oſtendentem, eſt dilecta ſponſa Chriſti Birgitta, cujus fama, quaſi ſtella, paulatim præcedet, donec ſicut ſol illuminet totum mundum. Quidam infirmitate lateris ferè XX annis firmiſſimè laborabat, qui etiam beatam Birgittam corporali viſu Romæ viderat. Hic, audito, quòd jam defuncta eſſet, rogavit eam, ut ſuis precibus ipſius anguſtiæ ſubveniret. Quo facto, homo ſubitò curatus eſt, & coram multis recognoſ-

F
d
* præcognitum

Digitized by Google

A gnovit & publicavit gratiam sibi factam.

furilegam, 33 Quidam in noctibus frequenter vexabatur à diabolo, ita quòd multoties extraheretur à lecto; in sui auxilium hic beatam Birgittam invocabat, promittens, omni die ad honorem ipsius legere decies Pater noster, qui à vexatione, quâ diu dolorosè afflictus est, ipsius meritis est salvatus. Fœmina quædam cùm communicâsset die Paschæ, recepit de ore suo Corpus Christi, & ligavit in vitta sua, ut daret ad

**an libandum? t* liberandum* hoc cuidam viro, quem malè concupivit, ita ut eundem, sic æstimans, ad amplexus illicitos allicceret; &, cùm nihil proficeret, accepit secundariò Corpus Christi, & sicut priùs in vitta sua reposuit, ut applicaret illud ad opus nepharium, quod illico disparuit, ita quòd de eodem quidem nullæ reliquiæ remanerent. Post hæc fœmina illa in decem annis numquam vidit Corpus Domini in ecclesia, nec umquam, quando erat in ecclesia, legere poterat unum Pater noster. Sed extra ecclesiam aliqualiter legere potuit. Quæ taliter stetit in peccato suo multo tempore, nulli ausa suum facinus con-

B fiteri. Hæc cùm audisset, reliquias beatæ Birgittæ venisse in partes Suetiæ, rogavit humiliter, ut sui misereri dignaretur, & voto peregrinationis ad dictas reliquias completo, mox ut tetigit pallium illis reliquiis suppositum, resoluta est in lacrymis, & consurgens confessa est omne malum suum. Facta verò confessione, & videre potuit Corpus Christi, & persistere in ecclesia sine tædio ad orandum.

& veterem peccatorem ad panitentiam adducit, sensibus, 34 Quidam in XL annis numquam confessus est, qui, auditâ famâ dominæ Birgittæ, veniens ad confessionem coram religioso dixit, se nihil peccâsse. Cui frater: Nec ego te absolvo. Ille igitur secundò venit, & dixit, se nihil egisse mali. Tunc volens surgere vidit diabolum in figura teterrima, à cujus visu volens fugere, cecidit in terram quasi mortuus, nihil loquens, sed tacens quasi per dimidiam horam. Postea vidit Dominam pulcherrimam, vestibus deauratis indutam, dicentem sibi: O homo malè infirmus es. Et ille: Verè ita est. Cui Domina: Vade ad reliquias Birgittæ meæ, ibi medicina est. Ego enim, quæ loquor tibi, sum Mater misericordiæ. Surgens igitur homo omnia peccata sua confessus est, quæ à juventute sua operatus est, gratias agens

C Deo & precibus dominæ Birgittæ se commendans. Mulier quædam reputans vana & frivola, quæ de domina Birgitta dicebantur, & quædam inconvenientia ore evomens perdidit sensum. Rediens igitur vir suus domum, & audiens, eam extra sensum, vovit se & cum uxore sua reliquias dominæ Birgittæ visitare; &, modico intervallo interjecto, curata est mulier, & ambo votum suum magna devotione impleverunt. Quadam nocte cùm multitudo maxima, quæ reliquias sequebatur, in quodam magno prato requiesceret in tentoriis, puer quidam mutus novem annorum propter pluviam ponebatur sub feretro reliquiarum, ubi usum loquendi recepit, personis testantibus fide dignis.

visit, manum pedumque, linguæ usu destituta, & gratiam 35 Quidam multùm sæcularis in spiritu vidit beatam Birgittam, dicentem sibi: Sequere me: ego tibi monstrabo viam: qui evigilans compunctus est. Duo cæci, quorum unus à nativitate, alter per octo annos cùm cæcus fuisset, videntibus omnibus, qui aderant, sanati sunt in monasterio Vuatzsteno in festo S. Petri ad Vincula. Quidam contractis manibus & pedibus & à multis notus ibidem eodem die sanatus est. Filius cujusdam de civitate Arosien. è novem diebus sic erat, quòd mamillas matris sugere non poterat, qui, cùm jam morti proximus esset, exeunte matre præ tristitia, illi, qui intùs erant, voverunt votum dominæ Birgittæ. Quo facto, puer statim convaluit, & matris ubera sugens portatus fuit Vuatsten per VII dietas. Quidam de Arosien. civitate novem annis epilopticus fuerat, & quasi omni die ter pasus fuerat. Pater ejus pro eo votum vovit ad dictas reliquias & sanatus est. Vir quidam cæcus & una mulier etiam in Vuatzsteno illuminati sunt eo tempore. Mutus etiam quidam eo tempore loquendi officium, quod diu amiserat, recuperavit. Vir quidam sæcularis & nobilis ab inimicis lanceâ perforatus, ita quòd ferrum lanceæ & magna pars ligni per pectus intravit, & per spondile dorsi exiens magnum frustieulum do pulmone secum extraxit; hic jam, cùm ab inimicis insequeretur, cogitabat secum: Si verum est, quod audio de beata Birgitta, promitto, me limina ejus visitaturum, vitam meam correcturum, & vestes humiles portaturum, & statim ascendens equum evasit, & infra quatuordecim septimanas contra spem omnium mirabiliter sanatus, & de Vesgocia usque Vuatzstenum pedester ivit, & reliquias suas visitavit. E

vulnerates sanat, naufragium de pelit, salta 36 Alius erat nobilis vulneratus, qui nullo modo per medicum longo tempore poterat curari: nam, quando curatus videbatur, iterum vulnera aperiebantur & putruerunt. Hic votum vovit ad dictas reliquias, & infra paucos dies plenè & perfectè sanatus est. Quidam navigio transeuntes ad nundinas S. Botvidi *f* in superiori Suetiæ parte, adveniente gravissima tempestate, jactati sunt, ita ut nimis ex procellarum impulsibus navis crepuit, & aquâ implebatur. Qui quasi nihil aliud, quàm submersionem expectantes dominæ Birgittæ devotè implorabant auxilium, & mox quasi quadam manu navis levata est, & quadam procella in terram jactata, qui tandem cognoscentes se unum puerum periisse *, flexis genibus eamdem dominam Birgittam humiliter exclamabant, & statim una procella puerum jactavit sanum & illæsum. Et hi, qui in navi fuerunt, ad monasterium Vuatzstenum venire properabant, laudantes Christi gloriam, qui per eamdem dominam tot & tanta miracula operari dignatus est, nobis cum gaudio talia referentes. Vir quidam in parochia Uretum *g* blasphemans dominam Birgittam, ita &adeò subitò correptus est, ut crura ipsius continuò frangerentur. Cuidam etiam moniali ipsam blasphemanti eodem modo accidit.

f

** perdidisse*

F

g

in eam blasphemia puniuntur hydropicum, mutum, à dæmone obsessum, & ægram curat: 37 Hydropicus quidam de superioribus partibus Suetiæ, cujus pedes & manus in tantùm tumuerunt, ut secundus Job videretur, hic votum vovit, ut vigiliam dominæ Birgittæ, si sciret diem obitus sui, jejunaret, & tanta facilitate curatus est, ut omnes mirarentur. Quidam blasphemando verba Dei, quæ spiritus Dei loquebatur ad dominam Birgittam, arreptus est subitò tanta infirmitate, quòd se nec ad dexteram, nec ad sinistram movere poterat, & tanto tædio affectus est, ut etiam sibi immittere vellet manum propriam ad extinguendam vitam. Cui persona reverendo habitu apparens dixit: Extende linguam & curaberis. Ego enim sum illa, quam blasphemâsti; & extendens homo linguam, recepit quamdam unctionem, qui evigilans curatus est, & ab illa infirmitate & à tentatione liberatus. Muta quædam mulier veniens ad dictas reliquias usum loquendi recepit & ad propria re-

AA. MONN. VASTEMENSIBUS.

remeavit cum gaudio. Mulier arrepta à dæmonio & intolerabiliter vexata, verbaque inepta proferens, populi multitudine præsente, est curata. Domina quædam nobilissima constricta erat tanta infirmitate, ut, quoties se vertere vellet, per trabem funibus se, aut alio adjutorio relevaret, quæ audiens, reliquias advenisse, & tentans ire pedibus, quantumcumque malè haberet, surrexit, ut iret, & tanta felicitate ivit, quòd nec sensit solitam infirmitatem, nec adjutorium requirebat, quæ postea easdem reliquias in Vuatzsteno alacriter visitabat.

votum suspendit, equum fluxu sanguinis à naribus, pauperem tibiâ contractâ, seminortuum,

38 Quidam in parochia Salia Arosien. diœc. bis suspensus votum fecit dominæ Birgittæ & in secundo suspendio ejus meritis est liberatus. De naribus caballi cujusdam familiaris Enakenborth fluxit sanguis continuè pluribus diebus ita, quòd non fuit spes de vita sua, cujus possessor vovit in honorem beatæ Birgittæ formam capitis equini de cera; quo facto, statim cessavit fluxus sanguinis, & equus perfectè curatus est, & possessor votum complevit. Vir quidam pauper in Vesgocia *b*, cùm inscinderet carpenta, incautè cum securi fidit genu suum, &, licèt à medicis vulnus consolidatum esset, tibia tamen miserabiliter contracta remansit: qui audiens famam dominæ Birgittæ vovit, quòd visitaret ejus reliquias cum oblatione pecuniæ, quam habebat, & hoc non perfecit. Vovit iterum oblationem ceræ, nec hoc perfecit. Vovit, se in Vuatzsteno per octo dies in honorem ejus laboraturum, si suis meritis sanaretur, & statim sine omni dolore nocte sequenti tibiam extendit, & perfectè se sanatum invenit, & ad Vuatzstenum veniens devotè votum suum complevit. Uxor Alani Joannis, Benedicta nomine, in tantùm infirma, quòd, omnibus membris jam mortuis, in solo pectore ad vitales spiritus palpitaretur; vovit, prout potuit, quòd dominam Birgittam cum oblatione sua, si Deus sibi suis meritis vitam concederet, visitaret. Quo facto, statim sensit vitales spiritus paulatim ad singula membra redire, sicut eos priùs ab ipsius membris paulatim senserat discessisse.

b

& epilepticam morbo liberat, puero vitam redit, & naufragos servat:

39 Mulier quædam in Salaa Arosien. diœc. habens filiam quatuordecim annorum, quæ à quarto nativitatis suæ anno morbo epileptico tam graviter laborabat, quòd tredecim vicibus in terram cadens & spumans miserabiliter affligebatur die quolibet, vovit pro filia, quòd unà secum dominam Birgittam peregrè visitaret, si suis meritis sanaretur, & statim sine mora est filia ejus sanata, & tam mater, quàm filia Vuatzsteno venientes devotissimè votum suum perfecerunt. In parochia Fialansbro Arolien. diœc. infans quidam septem septimanarum per duodecim dies infirmatus, tandem ab omnibus est mortuus per unius horæ spatium judicatus, cujus parentes cum lachrymis dominæ Birgittæ auxilium pro infante mortuo implorabant; & statim infans revixit, & parentes cum suis oblationibus Vuatzstenum, sicut voverant, pervenerunt. Cùm jam in autumno plures naves periclitarentur apud Malotranda, apparuit domina Birgitta cuidam in una illarum navium dicens sibi: Vis evadere periculum mortis? Et ille: O Domina libentissimè. Tunc illa: Promittè, quòd limina mea in Vuatzsteno visitabis. Et ille: Promitto. Quo facto, omnes de illa navi ad terram salvi venerunt, quamvis navis in partes minutissimas frangeretur, & omnes de aliis navibus mergerentur. Sed quòd iste ingratus, quod voverat, perficere distulisset, iterum apparuit sibi Domina dicens: Miser, non consideras gravissimam tentationem, quam pateris. Ille namque in quinque annis præcedentibus nunquam potuit nominare istud nomen MARIA. Et dixit ei domina Birgitta: Ab ista tentatione nunquam liberaberis, donec in Vuatzsteno mea limina visitabis. Quod ille statim cum magna devotione perficiens & à tentatione liberatus est, & benedictum nomen Mariæ clarè & absolutè nominans atque laudans.

C

divinum brachii dolorem tollit, navis incendium extinguit,

40 Mulier quædam prope Alvastrum *i* monasterium Ordinis Cistercien. pauper in peculio, sed dives vitâ purâ decem annis cum dimidio continuè in dextero brachio dolorem gravissimum est perpessa, quæ invocans dominam Birgittam vidit eam in habitu & dispositione, sicut eam priùs pluries viderat in dicto monasterio Alvastro, dum ibi moram fecerat adhuc vivens, quæ dixit sibi: Tu rogas me pro recuperanda sanitate. Roges potiùs Deum, qui hoc & omnia potest. Libenter juvabo te rogando tecum, & certa sum, quòd Deus exaudiet nos. Et, hoc dicto, mulier ab omni dolore liberata est. Et modicum pòst, cùm dicta mulier quadam nocte pro pace & reformatione statûs regni Suetiæ devotè Dominum exoraret, iterum apparuit ei domina Birgitta in habitu & dispositione, quibus suprà, dicens ei: Propter multa gravia peccata in hoc regno impunita Deus extendet super regnum virgam suam: & ecce misericordia aperta est omnibus se humiliantibus, qui pauci sunt. Adhuc superest induratis gravis afflictio iræ Dei. Quidam de Lincopen. civitate *k*, ex Aquisgrano *l* sua peregrinatione secundum votum peracta, in mari constituti ad propria revertendi spem habuerunt. Navim, in qua erant, inter procellas reluctantem ignis fulminis in summitate mali protinus incendebat. Qui periculum mortis evadere diffidentes genibus flexis auxilium Dei & B. Birgittæ cum lacrymarum suspiriis implorabant omnes in navi una voce voventes, reliquias suas in Vuatzsteno visitaturos, si petitionum suarum celerem consequerentur effectum. Hoc facto, quasi per manum alicujus fuit fulminis incendium in mare projectum. Illi de tanto periculo liberati, dum ad portum desideratum applicuissent, ad Vuatzstenum devotionis causà transierunt dominæ Birgittæ, tamquam benemeritæ, laudem & gloriam referendo.

D

k

l

E

F

binos mortuos,

41 Mulier quædam in partu laborans tantum gravamen perpessa fuit, ut infans in utero matris moriebatur, pro qua votum factum erat, ut, sanitate sibi reddita, statim ad Vuatzstenum vaderet: facto verò voto, mulier ad se rediens peperit, & infans revixit. Restitutus quidam, in parochia Singuntun Arosien. diœc. *m* commorans, qui à parentibus uxoris suæ sæpiùs arguebatur (nam dixerunt, eam ab eo exosam haberi & suspectam; verum fuit, quòd eam jugiter verberibus afflixit) nocte quadam, cùm sana cum eo dormitum iviſſet, morte subitanea juxta eum jacens exspiravit. Mane autem facto, ipse uxorem suam defunctam inveniens, Deum & dominam Birgittam cum magnis lacrymarum singultibus in loco secreto suppliciter exorabat, ut ipse suæ mortis innocens ab uxoris suæ parentibus posset evadere sine damno. Parentes verò ejus & vicini ad tantæ tristitiæ spectaculum occurrentes & credentes, eum esse auctorem suæ necis, funus ad feretrum posuerunt, mortem ejus amarissimè dolentes. Dum autem

m

vir

A vir pro vita ejus, & ut expers ſiniſtræ ſuſpicationis fieri poſſet, in orationibus ſuis procubuit. Ipſa vitæreſtituta, modicùm ſe erigens, ſororem ſuam viva voce ſic affata fuit: Soror mea, ad quid veniſti huc? Et te circumſpiciens, à pluribus amicis ſuis circumſtantibus cauſam adventûs eorum interrogavit. Illi verò aſſerebant, morte ejus percepta, ſe veniſſe. At illa, oculis in cœlum elevatis, ſic dicitur reſpondiſſe: Laus & gloria ſit omnipotenti Deo & glorioſæ dominæ Birgittæ, cujus precibus priſtinæ vitæ ad tempus merui reſtitui. Vir autem ſuus, ipſam audiens vivam, celeri gradu acceſſit ad eam, flexis genibus humiliter deprecans, ut ipſa, parentibus ſuis audientibus, palàm inſinuaret, ſi ipſe mortis ſuæ cauſa extitiſſet.

ad vitam revocat; puer paralyticus, mulier incontinentiâ laborans,

42 At illa negavit dicens: Non, ſed ſecundum voluntatem Dei hoc factum eſt, ut oſtenderetur immenſa Chriſti charitas, quâ ſponſam ſuam Birgittam ampleƈti dignatus eſt, cujus interventionibus in brevi de hac valle miſeriæ diſjungi debeam; & ſtatim ſibi ſacerdotem vocari petiit propter Deum. Quo veniente & facta confeſſione, perceptâque Euchariſtiâ & extrema Unƈtione, ut vera Chriſtiana, ſuum ſpiritum in manus Domini commendavit, marito ſuo à ſiniſtræ ſuſpicationis opprobrio liberato, & pluribus præſens miraculum audientibus, Deum pro ſua magna gratia laudaverunt, & dominæ Birgittæ limina ſe viſitaturos, cum magna devotione promiſerunt. Puer quidam puſtularum patiens infirmitatem, jam extremum ſpiritum agere videbatur, pro quo mater & parentes voverunt, viſitare locum Vuazſtenum cum oblationibus, & ſtatim puer convalens ſanatus eſt. Domina quædam, vitio incontinentiæ laborans, quadam nocte rapta in ſpiritu vidit

B diabolum in figura horribili dicentem: Numquid tu credis, quòd homo in terris peccata dimittit? Mihi utique data es & tecum deſcendam in infernum. Dominæ utique illi ultra modum turbatæ apparuit perſona miræ pulchritudinis dicens: Die diabolo, Miſericordia Dei omnibus aperta eſt, ideò adjutorio Dei nolo peccare ampliùs, propterea nil tibi mecum eſt. Quo dicto, diabolus clamans dixit: Væ mihi, quia utique perdo jus meum, & jam incipit augeri invidia mea & miſeria mea. Evigilans itaque domina vidit in viſu perſonam mirè fulgentem ſicut priùs,

C quæ dixit: Ego ſum Birgitta, quæ de Roma veni. Confortare & eſto ſtabilis. Ego enim, quòd ſic placet Deo, adjuvabo te in tentationibus tuis futuris.

graviter laſſus, puer obſeſſus, in aqua cum lapſus,

43 Quidam nobilis fugiens inimicos ſuos transfixus eſt in pectore ita, ut de vita ejus deſperaretur, quòd non minimum exibat de ſanguine vulneris. Tranſactis aliquibus diebus, votum vovit ad Vuatzſtenum, & ſtatim cœpit ſanguis fluere de vulnere & paucis diebus ſine medicamento ſanatus eſt. Quidam puer ſeptennis novem vicibus arreptus eſt die quolibet à dæmonio, quem mater vovit ad Vuatzſtenum cum oblationibus, & veniens non ſine admiratione omnium eſt curatus. Vir quidam in ſuperioribus partibus Suetiæ, attædiatus de vita, multis vicibus tentabat ſeipſum ſtrangulare, cujus uxor vovit eum ad Vuatzſtenum cum oblatione. Igitur eodem die, quo tentabat ire, ut adimpleret votum ſuum, percuſſit ſe in tibia ſecuri, de qua infirmitate decubuit aliquibus ſeptimanis; cùmque jam mulier ſurrexiſſet, ut adaquaret

gregem ſuum, in glacie cecidit in aperturam, quæ aperta fuerat pro adaquando grege, & ibi in aqua jacuit quaſi per horas quatuor, donec uxor & filius & plures eum extraxerunt ab aqua, qui portatus ad domum nihil omnino recepit de aqua in corpus ſuum, nec infirmatus eſt, niſi quòd frigus de glacie & hyeme patiebatur: dixit enim, quòd Domina quædam poſuit ſuper eum mantellum ſuum dicens: Ego te juvabo, donec venies ad locum meum Vuatzſtenum. Igitur vir ille implevit, quod promiſit. AA. MONN. VASTEKENSIBUS.

mortui item aliquot

44 Quidam in parochia Felkare Aroſien. dioec., ſurgente mane uxore ſua pro opere neceſſario agendo, requieſcebat in lecto cum duobus filiis parvulis, qui ululatum horribilem ſubitò emittentes mortui ſunt, quorum membra ita livida, livoreque tumentia effecta ſunt, acſi baculis læſa eſſent: quod videns pater lacrymis, ſingultibus in ſtubam * portavit, & eorum morte nimiùm anxiatus, ultra modum etiam pavidus, &* quaſi interfector eorum ab aliquibus ſuſpicaretur: mater verò puerorum plenam in dominam Birgittam habens fiduciam, eò quòd audierat crebrò famam miraculorum ejus, vovit pro altero dicens: O Domina reverenda, ſi reddideris mihi iſtum vivum, portabo eum ad locum tuum Vuatzſtenum cum oblationibus; cujus ſpiritus ſtatim cœpit in corpus paulatim intrare, ſicut ſolet die mortis appropinquantis paulatim recedere. Unde mater exhilarata dixit: Laus omnipotenti Deo & tibi, ô domina Birgitta. Jam vadam ad parochialem eccleſiam, faciamque in honore Dei cantare Miſſam. Poſtquam *, tranſactis ferè tribus vel quatuor horis, mulier majorem concipiens fiduciam dixit: O Domina glorioſa, ſcio, quia potens es apud Altiſſimum, & iſtum adhuc jacentem mortuum reddere mihi vivum, ſicut reddidiſti alium. Qui ſtatim eo modo, quo prior, vivificatus eſt. Hæc mulier cum multis vicinis ſuis circumſtantibus in Carniſprivio venit Vuatzſtenum, oſtendens ibi dictos pueros coram multitudine populoſa.

* ne

E

* poſtea

ejus opem experiuntur: cui malè affectum & dolorum capitis ſ. mat:

45 Mulier quædam ex Ekmgia civitate Lincopen. peperit infantem in ultimo ſpiritu conſtitutum, qui & ſtatim mortuus eſt. Unde mulier antedicta, nimio dolore afflicta, maximè quia infans ſine baptiſmo deceſſit, cœpit cum omnibus circumſtantibus ſe dominam Birgittam lacrymosè rogare, ut proles ſua tamdiu vitæ redderetur, quamdiu baptizaretur. Quo facto, non ſine admiratione & congratulatione omnium circumſtantium revixit infans & baptizatus eſt. Hæc mulier, aliquibus ſeptimanis tranſactis, veniens Vuatzſtenum & portans ſecum dictum infantem vivum & incolumem, omnipotentem Deum & B. Birgittam collaudavit pro gratia ſibi facta, ſimilitudinem infantis argenteam offerendo. Mulier quædam, fracto crure, dolorem vehementiſſimum paſſa eſt per dimidium annum: hæc in ſui auxilium dominam Birgittam invocabat, & ſtatim nocte ſequenti, crure integro ſanato, ab omni dolore liberata eſt, &, facto mane, ſurgens ſana de filis lini, quæ ſecum habebat, paratam telam parvam texendo paravit, & pedibus ſuis expeditè ambulans venit Vuatzſtenum, & eandem telam devotè offerens, cum magna gratiarum actione ſanationem ſuam publicè recognovit. Civis quidam de civitate Stocholmen., habens vermem in aure, dolorem capitis graviſſimum paſſus eſt per unum menſem: hic tandem

AA. SONN. VASTEMENSIBUS.

dem audiens, qualiter multi in ſuis miſeriis per dominam Birgittam fulcirentur, vovit peregrinando videre oſſa ſua in Vuatzſteno collocata, & ſtatim, excuſſo verme, aliquantulum ſenſit remedium, & veniens ad dictum locum Vuatzſtenum coram confeſſore confeſſus eſt, ſe omnino tunc eſſe curatum, Deum in ſua Famula magnificè collaudando.

ſubmergendum ſervat,

46 Quidam equitans ſuper glaciem, cùm appropinquaret ex improviſo juxta flumen propinquum, decidit, fracta glacie, in aquam cum equo, quem dum unda & curſus fluvii vehementer traheret, nec glaciem apprehendere valeret, venit ei in mentem vovere ſe ad limina dominæ Birgittæ & vitam ſuam correcturum, &, mirum dictu, ſtatim equus traxit ſe ad partem glaciei & ita faciliter aſcendit cum equo contra ſpem omnium, ac ſi manus hominum ipſum levâſſent. Illæſus igitur veniens ad terram, cùm iter arripuiſſet ad domum dominæ Birgittæ, ipſa nocte apparuit ei Domina quædam habitu reverendo dicens: Cogitas venire ad domum meam, nihil proderit animæ tuæ, niſi eorum, quo circumligata fuit lingua tua, ſolveris pura confeſſione. Qui ex verbis iſtis compunctus venit, & cum lacrymis totam vitam juventutis ſuæ confeſſus eſt. Nam quoddam horribile peccatum perpetraverat, quod ſtatuit in corde ſuo nulli ſe aperire, antequam ſciret, ſe moriturum. Attamen frequenter de aliis peccatis confitebatur, concludens iſto modo confeſſionem: Peto, inquit, abſolutionem de omnibus, quæ dixi, & etiam de his, quæ non dixi. Cùm verò hoc peccatum diu celatum aperuiſſet, ſenſit mirabiliter ſe alleviatum: antea quippe tamquam graviſſimo onere conſtrictus erat.

B

demonem ſuſ compotem facit, à parta laboranti adeſt, & mortuis denuò vitam reddit.

47 Quidam in amentiam raptus eſt ita, ut omnino perdiderat ſenſum; cúmque in oppido extra eccleſiam Lincopen. die noctéque gravaretur, & vix à multis teneri poſſet, dicens, quemdam hominem teterrimum ſtare ante ſe

*monentem

montem* ad ſequendum eum, & multa inepta loquebatur. Famulus itaque iſtius vovit, ut, ſi dominus ſuus ſenſum obtineret, non ſolùm viſitaret domum dominæ Birgittæ, ſed perpetuò ei cum ſuo domino ſe ſerviturum. Inſuper quouſque poſſet, inducere velle eum ad ejus amorem & honorem. Et ſequenti nocte bene convaluit dicens: Multa loca pertranſieram, multas perſonas teterrimas videram, ſed inter alias vidi dominam Birgittam cum duobus comitantibus ſe loquentem. Facito, inquit, quod ſervus tuus promiſit pro te, & proderit tibi ſuper omnes theſauros. Qui complens votum, non ſolùm in ſenſibus, ſed & in anima eſt emundatus, abnegans omnes impietates & conſuetudines vanas. Mulier de More Lincopen. diœc., cùm

C

*novem

novem diebus periclitaretur in partu, quæ* vovit multa & multa, ſed nihil omnino profecit. Tandem voverunt multæ feminæ circumſtantes, quòd ipſa cum omni domo ſua viſitaret domum beatæ Birgittæ, & mox ad horam peperit tanta felicitate, quæ cùm octo priùs peperiſſet infantulos, nunquam tanta facilitate & levitate & columitate priùs pariebat. Puer quidam mortuus plùs, quàm ad tres horas rigidus & frigidus jacebat. Cúmque jam omnes flerent, mater votum vovit dominæ Birgittæ, quòd, ſi puer reviviſceret, non ſolùm viſitaret limina ejus, ſed & ei perpetuò deſerviret. Et ſtatim, modico intervallo facto, puer ſurrexit vivus. Quo facto, venit mater cum puero Vuatzſteum, & teſtimonio multorum fide dignorum ita factum eſſe, oſtenderunt. Item conſimilis gratia de alio puero narratur, qui longiori ſpatio temporum quaſi ad ſuccenſionem unius magnæ candelæ jacens mortuus, facto voto ad dominam Birgittam, ſurrexit vivus.

D

ANNOTATA.

a Brinnum *ſeu* Bruna *Moraviæ oppidum hîc indicari videtur, cùm mox num. proximè ſeq. ſiſtantur lectori* S. Birgittæ *exuvia, in Sueciam transferenda, primùm in Polonia, dein verò in mari inter Alemanniam & Sueciam.*

b *Vide Annotata in cap.* 3, *lib.* 3 *Vitæ S. Catharinæ, à Bertholdo ſcriptæ, lit.* i.

c *Vide Annotata ibidem lit.* d.

d *Vide ibid. lit.* k.

e *Vide lit.* a *in Annotatis in part.* 1 *Miraculorum* S. Birgittæ.

f *Colitur ſecundo ab urbe Stockolmienſi miliari Sudermanniam verſus.*

g *Pro hoc & ſimilibus, quæ deinceps occurrent, locis minùs notis vide Annotata in cap.* 1 *lib.* 3 *Vitæ* S. Birgittæ, *à Bertholdo ſcriptæ, lit.* c.

E

h *Seu* Gothia Occidentali, *Sueciæ regione.*

i *Ad lacum* Vether *in Suecia.*

k *Vide lit.* a *in Annotatis in part.* 1.

l *Oppidum Germaniæ in circulo Weſtphalico.*

m *Vide lit.* a *in Annotatis in part.* 1.

n Hypocauſtum.

PARS VI.

Auctoribus monachis Vaſtenenſibus.

CAPUT I.

Miracula aliquot anno MCCCLXXIV *patrata.*

F

Præmiſſo

BEnedictus ergò Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, pater miſericordiarum & totius conſolationis, qui miſerabilis in famulis, etiam jam mundo ſeneſcente; fide verò bonis operibus approbata, ferè ad occaſum mundo tendente, in finem diligendo ſuos charitatem ſuam oſtendere dignatus eſt, quique per placita ſibi merita venerabilis Brigittæ de Suetia hæc ſupradicta miracula, & multa alia, quæ, ne legentes afficerent tædio, non ſunt ſcripta omnia in libro hoc, operari dignatus eſt. Et [ob] hoc ſcripta ſunt, ut credatis, quomodo hæc erat vera Dei famula, quam tam hujuſmodi ſignis non immeritò admirandis dignificaverat & quotidie dignificat, omni nationi, quæ ſub cœlo eſt, dignè colendam exhibet, quæ à primis juventutis ſuæ annis jugo ſervitutis ſuæ leviſſimo ſe ſubjecit: ita quòd cum marito ſuo devotè viſitaret Romam, & Compoſtellam *a*, & multa alia loca, in quibus Sanctorum reliquiæ requieſcunt, redienſque ad patriam ad continentiæ perfectionem adduxit eumdem, ut multis annis

a

A simul sine exactione, & redditione debiti conjugalis viverent, jam adhuc ligata matrimonio, sobrietatem vidualem victu & vestitu præferebat, devotioque cordis ejus & orationum instantia magis in ea tutiùs religionis & gratiæ perfectionem præmonitrabant.

49 Cumque jam à lege viri soluta esset, bona sua hæredibus & pauperibus distribuens, & à mundi delectationibus & patriæ retinaculis parentumque solatiis se expediens, & ex jussu Christi ad Romam iter arripiens *b*, ipsum pauperem pauper sequens, nihil sibi nisi simplicissimum victum & vestitum à generis sui nobilitate *c* contemptibilem retinebat. Propter quod & ea, quæ omnem mundi consolationem abjecerat, mirandis consolationibus, gratiis & revelationibus est divinitus illustrata, sicut in libris Revelationum sibi cœlitus ostensarum lucidissimè continetur. In quibus omnibus non suam, sed Dei gloriam quærens, latere quidem ob humilitatis custodiam maluisset, nisi quantùm ad proximorum salutem prospexisset, & ideò Spiritûs vel Christi potiùs sibi insuper apparitiones confessori suo *d* adhuc in corpore viventi, &
B omnibus his, verum testimonium perhibentibus (scimus enim, & verè credimus, quia verum est testimonium ejus) manifestare jussa est, cui in spiritualibus humiliter obediens, omnia sibi divinitus ostensa non sine devotionis lacrymis revelavit. In quibus, inquam, Revelationibus ostenditur incomprehensibilis & inexcogitabilis Christi Dei & hominis pietatis charitativa dignatio.

50 Atque hinc omnes propter preces & merita Matris misericordiæ Virginis Mariæ, Sanctorumque suorum ab æstu peccatorum & ad postulandum misericordiam placidissimè convocantur. Unde Dominus, cui est proprium misereri semper & parcere, in his Revelationibus suam omnipotentiam suæ divinitatis in sublimitate maximæ miserationis indicat, ut inexcusabiles sint omnes, operante divino judicio, qui misericordiam tam leniter, tamque dulciter exhibitam contempserint: numquid non excusabiliter dignus est justitiâ divini judicii fieri *, qui tam dulcibus verbis & operibus, quàm hujus apparitionis seriem continere * oblatam sibi contemnit admonitionem & respuit miserationem? Quapropter præparent omnes animos, & expandant voluntatum suarum sinus, ut mensura misericordiæ bona, scilicet super meritum confecta, super speratum cogitata, super desiderium & omnem cogitationem superfluens per mediatricem matrem Dei & hominis à Filio suo fonte omnis pietatis infundatur: nec suspicio ulla fallacis spiritus mentibus ista legentium obrepat; non enim credendum est, quòd spiritus malignus verè justos decipiat, vel peccatores in melius convertat, vel charitatem, quam non habet, cordibus frigidis infundere queat, vel in aliquo gloriam Dei, cui invidet, promoveat.

51 Sicut enim impossibile est, quòd spiritus veritatis loquatur mendacium, vel à justitia quemquam avertat, vel superbiam, vel invidiam cordibus sibi subditis inspiret, vel omnipotentis Dei contemptum adducat, & spiritui falsitatis oppositum * horum malorum propter inolitam ei malignitatem & nequitiam omnino sunt interdicta, & si fortè quis hoc, vel aliquid horum bonorum spiritui maligno possibilia esse ad faciendum contendat; consequens est, quòd oppositio horum spiritui maligno, & sanato possibilia esse contendat, & veniat mendabilis error, ut mala Deo & bona diabolo tribuantur, & justorum princeps & rectorum credatur diabolus; impiorum verò structor & investigator * Deus esse blasphemetur. Si quis autem Revelationibus, quæ à Jesu Christo & amantissima matre sua Maria Virgine sint misericorditer ostensæ, credere nequiverit vel noluerit, operibus ipsis credat. Ipsa enim opera testimonium perhibent, de cujus spiritu locuta sit vivens in corpore, quæ carne soluta tantis miraculis quotidie succurrendo illustratur. Incredibile enim, imò impossibile esset, quòd Deus secretorum cognitor, hanc tam mirabiliter dignificaret mortuam, si tanta, quæ in Revelationibus continentur, contra scientem omnia adinventione propria fingere præsumpsisset.

52 Hæc autem miracula, quæ in hoc parvo volumine continentur, in quibus non est attendenda Latinitas, ruditas, nuditas, vel simplicitas, sed propter Dilectam sibi mirabiliter operantem amantissima charitas, immensa bonitas & suavissima benignitas; non solùm nota sunt venerabilibus patribus & dominis, videlicet domino Brigero archiepiscopo Upsalen. *f*, domino Thomæ episcopo Vexionen. *g*, domino Nicolao episcopo Scaren., domino Matthiæ, episcopo Arosiens. *h*, dominis canonicis Capituli Lincop., inclytis baronibus domino Amigliflom comiti Urknoënsi, Boëtio Joannis capitaneo Silanden., dominis Benedicto & Carolo consiliariis & militibus illustris regis Suetiæ, qui ad firmiorem evidentiam eadem vera & fide digna sigillorum appensione approbàrunt; verùm etiam toti ferè communitati Suecorum regni antedicti,* pro recuperanda tam animæ, quàm corporis sanitate ad dictum locum Vuastenum, ubi ossa ejusdem Dominæ quiescunt, catervatim quotidie confluunt, quæ per eam fiunt signorum magnalia cernere cupientes. Ad laudem & gloriam Domini nostri Jesu Christi, cui est honor & gloria cum imperiali potentia per infinita sæcula sæculorum. Amen.

53 Benedictus Deus & pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum & totius consolationis, qui ad ædificationem & consolationem suorum in primis temporibus per
F servos suos Prophetas fecit magna & inscrutabilia & mirabilia absque numero, salutemque magnam in medio terræ, dum in Judæa tantùm notus esset. Intrante verò tempore miserationis gentium, dedit hominibus scientiam Altissimus honorari in mirabilibus suis, in his curans, mitigabat dolores per mundi climata circumquàque, cùm in omnem terram sonus prædicationis Apostolorum procederet, manus suas extendens tunc in sufficientia ad sanitates & signa & prodigia fieri pro nomine sancti filii sui Jesu, quæ Suetia Borealis regio audita percipiens, suave jugum Domini sponte suscepit, evulsisque spinis perfidiæ & tribulis idololatriæ, ut vinea fructifera fructus justitiæ germinaret. Et hæc vinea, de tenebrosis idololatrantium Ægyptiorum ergastulis prælucente lumine, gratiâ Dei, translata, ejusque dexterâ firmis fidei radicibus plantata, nec non sedulis cœlestium dogmatum imbribus per doctores Catholicos *i* irrigata, licèt aliquoties, rarò tamen miraculorum in signis ad uberiorem virtutem perfectam fuisse dignoscitur illustrata.

AA. MONN. VASTENENSIBUS.

* an opposita?

* an infligator?

a revelationum,

b

c

d

e

& miraculorum ejus copiosa,

E

f

g

h

* *supple*: qui

S. Birgitta

* abundat

* *supple*: videt, aut quid simile

C

i adhuc litteris

k fallaciam,

* an opposita?

l

Digitized by Google

AA. MONN. VASTERNENSIBUS. *consignanda*

54 Unde in illa nonnulli devotis cupiebant affectibus hujusmodi calefieri, & ad amorem divinum ferventiùs accendi, ne Aquilo ille, à quo panditur omne malum super habitatores terræ, aliquos imbecilles ejus palmites gelu perfidiæ posset exurere, seu radices ejus extirpare. Quorum desideriis Dominator virtutum, qui cum tranquillitate judicat, & magnâ reverentiâ disponit omnia, benigniter accurrens ineffabili sua sapientia ad nos habitantes in his extremis terræ finibus, regno videlicet Sueciæ prælicto, attingendo invenit magni pretii mulierem, videlicet venerabilem & sanctæ memoriæ dominam Birgittam, virtutum armis contra vitia valde fortem, ut in illo libro de Vita ipsius pleniùs declaratur, & sibi revelando secreta cœlestia Sponsam suam & filiam suam creberrimè nominatur*, ut in Libris Revelationum sibi viventi in corpore cœlitus ostensarum aptiùs edocetur. Et ne humanæ conditionis infirmitas nimis tarda ad credendum redderetur, quòd Christus in cælo residens, loqui fœminæ in hac mortalitate degenti dignaretur, non cessat ejusdem Dei & Domini nostri Jesu Christi magnifica gloria Sponsam suam in omnibus circumquáque regnis magnificis, ut infrà dicetur, miraculorum prodigiis illustrare, sic piè satisfaciens oculis suis videre mirabilia fieri affectantium; nec non evidenter ostendens, hanc se intimè dilexisse, crebrisque & charitativis locutionibus consolatoriis, nec non admirandis revelationibus lætificâsse viventem in corpore, ad cujus nominis invocationem in carne mortua, tam innumera signorum magnalia quotidie dignaretur ostendere.

* nominat

B

55 Quæ si omnia publicarentur, unius scriptoris, licèt velocissimi scientia ea colligere & conscribere non valeret. Igitur ad hoc, ut à pueris devotis magnificentiæ divinæ laudabile nomen eò ferventiùs exaltetur, & agnoscat omne sæculum, quantâ glorià Deus dignificat in Sanctis suis prædictam famulam suam Dominam Birgittam à primo tempore, quo ab Urbe Romana ossa sua translata sunt *k*, ex præcepto venerabilis in Christo patris domini Nicolai divina miseratione episcopi Lincopen. per patentem litteram ipsius sigillo roboratam, nos Gudmarus Frederici *l*, Joannes Giurderi, & Batismundus, licèt indigni, presbyteri in monasterio Vuatzsteno Lincopen. diœc. prædicti regni Suetiæ commorantes, diligentiam, quam potuimus, apposuimus ad scribendum in hoc volumine, cum testibus & personarum & locorum, in quibus habitabant, nominibus aliqua miracula, per quæ virtuosus Deus glorificat Famulam suam: sed nequaquam omnia, sed multa valde stupenda referuntur nobis. Collegimus etiam priùs aliqua miracula in unum alium libellum, quem reverenda domina Catharina, venerabilis & sanctæ memoriæ dominæ Birgittæ filia, tulit secum ad Sedem Apostolicam, sigillatum sigillis venerabilium patrum ac dominorum, qui in fine ipsius nominantur, & ex miraculis, quæ scripta sunt in libello, scripsimus sex in principio voluminis cum personarum, testium & locorum, in quibus habitant, nominibus. Facta autem sunt illa sex miracula non longè à monasterio Vuatzsteno, & idcirco ad ea testes & nomina faciliter reperire potuimus.

Vastenses monachi

k

l

C

56 Alia verò pleraque *m* facta sunt in remotis partibus & ideò testes ad hæc inquirere sine difficultate non valuimus; nec* in his sex propter appositionem nominum testium & locorum necessariè compulsi sumus dictiones aliquas prætermittere: verumtamen tam illa, quàm ista in veritate facta scimus, & vidimus personas, cum quibus facta sunt; licèt primò per negligentiam testes vel nomina illi* apponere omisimus. Verè etiam credimus, multa per eam facta miracula, quæ nusquam referuntur ad nos, quod patet per multos huc peregrinantium, & cerata in diversis formis suspendentium, qui ita veniunt atque recedunt, qui nobis penitus nihil loquuntur. Sciendum est insuper, quòd multi sunt in partibus istis cognomina non habentes: hujusmodi ergò de oppidis, in quibus habitant, nominamus. Item notandum, quòd veniunt aliqui non recordantes præcisè dicere nobis diem, quo infirmitas eorum inceperit, aut finierit. Diem ergò & annum, quo ad nos veniunt, ponimus, hoc ex plerisque perpendentes, quòd statim, finita passione, iter arripiunt, quorum aliqui hoc valde debiles attentant, & ad locum ipsum Vuatzstenum pervenientes gaudent se per venerabilis dominæ Birgittæ merita perfectæ curationis antidotum in itinere prægustâsse. Initium ergò signorum, per eam in partibus istis factorum, hoc est.

* *an* nec non?

* *an* illis?

E

57 Contigit anno MCCCLXXIV feriâ tertiâ Pentecostes, quòd quidam nobilis, Fadhereesse nomine, de oppido Sodhrbii, parochiæ Jeroptompta Lincopen. diœc. *n* ab hostibus suis capitur, & strictissimè ligatus à domo sua plùs quàm XXX milliaria usque ad litus maris adducitur. Nave itaque parata, quà ad Alemanniam ulteriùs traduceretur, ut ibi liberiùs tantam argenti summam, quantam vellent, ab eo per pœnas extorquere possent; stans itaque vir ille in litore, doloribus undequáque circumseptus, audivit, quòd illi, qui transtulerunt reliquias dominæ Birgittæ à Roma, pausandi gratiâ consisterent non longè à loco, quo ille staret. Illam ergò in sui auxilium, ut saltem in patria sua remeare posset, altis suspiriis invocabat. Et statim armati de propinquo castro Brimi plures & fortiores captivatoribus suis venerunt, & prohibuerunt, ne adduceretur in regionem alteram, sed imponeretur sibi ibi certa summa pecuniæ pro captivitate solvenda, si justitia sic dictaret, quod & factum est, & ille liber ad patriam dimissus est. Illi tamen, qui juvabant eum, in nullo sibi attinebant, sed huc usque venerant propter inimicos ejus. Ille verò, dum reverteretur ad propria, venit ad illos, qui transtulerant ossa dominæ Birgittæ, & sequebatur eos, usque dum collocâssent ea in monasterio suo Vuatzsteno, quo collocata sunt quarto Nonas Julii *o* anni prædicti, narrans gratiam factam. Postmodum per reges & proceres liber datus est, ita quòd captivatoribus suis obulum postea non solverit. Testes sunt nobiles viri Haquinus Tampe de oppido Ludhigistadl parrochia Sydstad Lincopen. diœc.

Ejus ope captus ab hostibus liberatur.

n

E

o

58 Nobilis quidam Hanus similiter nomine in civitate Sadhr. Lincopen. diœc. apertè blasphemans laude dignam Birgittam, ubi primùm venimus ad regnum Suetiæ in festo Apostolorum Petri & Pauli anni prædicti *p*, tantâ furiâ arreptus est, quòd non solùm vidit multitudinem dæmonum, sed currens ad quamdam arborem & se exspolians vestibus, flectensque genua coram arbore se vehementissimè flagellavit; & qui solebat antè dicere, Quid mihi de illa Ve-

furiis ejus

p

tu-

Digitized by Google

A tula & de reliquiis ſuis, & ſi haberem unum equum valentem XL marcas, de illa nihil penitus curarem; poſtquam ſe flagellàſſet, invenit unam equam miſeram & ſuper eam ſedens equitavit ad eccleſiam S. Laurentii Sudhricopen *q*, ibique dimittens equam intravit eccleſiam, claudenſque oſtium ſuper ſe ſolum cum virgis & baculis totum corpus ſuum & caput miſerabiliter vulneravit. Quod percipientes amici ſui veniebant, & pulſabant ad oſtium, ut eis aperiret. Ipſo verò negante, ipſi tamen per aliquas feneſtras eccleſiæ intraverunt. Quod ipſe videns, quaſi pro fævis hoſtibus cum baculis, quibus ſe priùs percuſſerat, ſe defendit, quem ipſi per aſtuta conſilia capientes ad hoſpitium ſuum importunè traxerunt.

q

59 Ille autem ex dementia ſua digitos dentibus mordens, improperans eis & clamans, Vos maledicti latrones & tyranni ita malè locuti eſtis de illa beata domina Birgitta, ſicut & ego; ita digni eſtis maledictione & dæmonum ſocietate, ſicut ego. Qui ſuam & eorum nequitiam detegens, tandem rediit ad ſenſum ſuum & votum vovit viſere reliquias ſanctas. Cumque veniſſet in mentem priùs ire ad limina Aquiſgrani *r*, quia priùs hoc voverat, & non impleverat, ſtatim iterum arripitur, & graviùs more ſolito multitudine dæmonum vexatur, & cùm aliquantulùm reſpiraret, habito conſilio cum quodam viro diſcreto, promiſit, ut monaſterium Vuatzſtenum viſitaret. Qui arripiens iter primò, quaſi mole quadam depreſſus vix ire potuit; ſed egreſſus civitatem in maxima humilitate, pauperrimo habitu, nudis pedibus, per longas duas dietas venit ad locum deſtinatum, & tanta facilitate iter ſuum peregit, ac ſi infirmus non fuiſſet, Deo gratias referens, oblationem ſuam humiliter offerebat. Teſtes ſunt honorabiles viri dominus Laurentius, curatus eccleſiæ prædictæ ſancti Laurentii, & frater ſuus dominus Toſtus, vicecuratus eccleſiæ S. Trinitatis in civitate prædicta.

mentis tranquillitati redditur.

B

r

60 Nobilis quidam Regualdus, Inoliſſon nomine, de oppido Idhmg, Parochiæ Naſelta Strangen. diœc. *f* paraliticus effectus fuit, ita quòd nullius membri dexteræ partis uſum haberet, & loquendi, videndi, audiendi officium amiſiſſet. Quod videntes uxor ejus & ſacerdos curatus ibidem dominus Joannes, & ſibi plurimùm condolentes, voverunt pro ipſo, cùm ipſemet non poſſet, quòd ipſe viſitaret reliquias dominæ Birgittæ in Watzſteno, oblaturus pro quolibet articulo, uſu officii ſui naturalis carente, unam marcam ceræ. Quo facto, mirum in modum paulatim ſenſit ſe ſanari; qui circa Nativitatem beatæ Virginis veniebat Watzſtenum humiliter implens votum ſuum. Teſtes ſunt Joannes prædictus, pater Styrbertus abbas monaſterii Viletæ ejuſdem diœc. & Laurentius de oppido Thiorby ejuſdem parrochiæ.

paralyſis ſubita.

f

C

61 Honorabilis pater Stibernus abbas de monaſterio Juleta Strengien. diœc. *t* ad Watzſtenum direxit litteras in hæc verba: Reverendo viro domino Petro, Priori Alvaſtri *u*, in Vuatzſteno exiſtenti in Domino ſalutem. Abſcondere cœpi, quod experior non abſcondendum eſſe, videlicet quòd Domina illa glorioſa, domina Birgitta magna, dum invocata fuerit, in aquarum periculis auxiliatrix erit. Nam in Stagno Maleer *x* prope paſſagium Ologaſund navem aſcendi tranſiturus versùs Strengines *y*, extenſoque velo ſub illo vehementi flatu, qui erat circa ſeſtum B. Martini, ſcopulo quodam læſa eſt navis; fracto autem gubernaculo & rupta navi, velum deponere volebamus, ſed non potuimus, flatu inſtrumenta veli ſtringente; ſicque navis velociſſimè currens fortiùs rupta eſt. Tandem velum trahere volentes in tanto periculo Miſſam, Salve, ſancta Parens, in honorem glorioſæ Birgittæ dicendam vovimus, & tantum protinus relevamen accepimus, quòd nec minima gutta aquæ percipiebatur navem intrare. Pueri autem & famuli, priuſquam navis rumpebatur, ad unam leucam pluries exhauſerunt aquam, quia navis propter vetuſtatem poroſa erat, rupturæ verò tam amplæ fuerunt, quòd non erat in manu noſtra auxilium ferre.

& monaſterium

t

u

x

y

AA. MONN. VASTENENSIBUS.

62 Ipſis itaque ab invaſione aquæ mirabiliter exemptis, etiam pori, qui antè receperunt aquam, tanto deferentes facto quieverunt. Verumtamen aqua, rupturis alludens, inconſuetum ſonum dedit, mira reluctante potentia, quippe in comparatione tantæ reſiſtentiæ oſtendit, ſe in tali actione minoris eſſe potentiæ & virtutis. A terra utique remoti eramus ſub iſto facto ad longam dimidiam leucam, & navis poſtmodum remis ad terram ducta & in portu firmata, aqua mox cœpit abſorbere. Poſt hujus reparationem famuli ſe habuerunt in exhauriendo aquam de navi, ſicut ante fractionem: me autem deſcendente de navi Strengenes, & famuli perſequebantur viam versùs civitatem Stocholmienſem *z*, ubi eadem navis penitus eſt deſtructa, illæſis tamen famulis & rebus noſtris. Hæc itaque facta ſunt non invocantis merito, ſed invocati nominis dignitate. Et quid igitur tantæ auxiliatrici rependemus? Scimus pro certo, quòd ipſa re vera & nomine veraciter extitit bona, invocantibus reis juvamen tribuens. Taceant adverſarii. Valete in Chriſto ſemper. Scriptum in craſtino B. Vincentii meritis glorioſi. Teſtes ſunt dominus Soal monachus, & ſacerdos monaſterii Rinna in terra Gothlandiæ *aa* Berocampæ Laurentii Benedicti, Joannes Petri nobiſcum in navi periclitantes. Iſta quatuor miracula poſita ſunt in primo libro, & duo de illis, videlicet de domino Nicolao de Suuenthals, & de piſcatoribus ſequuntur.

depelluntur.

E

z

aa

63 Item circa feſtum S. Nicolai epiſcopi nobilis quidam primo nomine de caſtro ſito juxta civitatem Orobro *bb* Strengien. diœc. deridens Dei Famulam altero oculo ſubitò privatus eſt. Qui poſt dimidium annum de blaſphemia pœnitens, & votum peregrinationis ad eam emittens atque perficiens, ſe gaudebat amiſſam præteriti oculi claritatem recuperâſſe. Teſtes ſunt Hermannus Scuira & Villabargh cum ceteris ejuſdem caſtri caſtrenſibus. Eodem tempore Jacobus aurifaber, civis dictæ civitatis Orobro, etiam blaſphemans Dei Famulam paraliſi diſſolutus eſt, qua per tres dies & tres noctes miſerabiliter afflictus eſt, vovit ſe peregrè viſere, quam deriſerat, qui mox uſu firmaque ſtabilitate membrorum perceptâ, quod voverat, adimplevit. Teſtes ſunt concives & amici ſui Aquinus & Joannes.

oculus reſtituitur. & alter paralyticus ſanatur.

bb

F

ANNOTATA.

a *De itinere ejus Compoſtellano vide dicta § 9 Comment. prævii.*

b *Anno* 1346.

c *De hac conſule § 3 Comment. prævii.*

d *A confeſſionibus illi fuere Mathias, canonicus Lincopienſis in Suecia, Petrus Alvaſtrenſis,*

AA. MONN. VASTENENSIBUS.

fis, & alter item Petrus, Vaſtenenſis dein confeſſor generalis.

e *An à voce* Mendum *hoc Adjectivum hic deducitur?*

f *Qui vitam* S. Birgittæ, *primo loco ſuprà excuſam, conſcripſit.*

g *Hic adfuiſſe continuò traditur ædificationi monaſterii Vaſtenenſis uſque ad annum* 1374, *in hujus loci Diario ad annum* 1405.

h *Harum in Suecia diœceſium notitiam dedi in Annotatis in part.* 1 *Miraculorum lit.* a.

i *S. Anſcharii, archiepiſcopi Hamburgenſis, Danorum & Suecorum ſeculo* IX *Apoſtoli, Vitam habes in Opere noſtro tom.* 1 *Februarii ad diem* IV *ejuſdem menſis: de Suecorum verò converſione agitur § IX Comment. prævii pag.* 401.

k *Cœpta eſt ea tranſlatio anno* 1373, *menſe Septembri; perfecta verò ſequenti menſe Julio.*

l *Fuit è comitibus* S. Birgittæ *Hieroſolymam peregrinantis, uti & S. Catharina, ejus filia, matris ſua reliquias in Sueciam deportantis, ex Diario Vaſtenenſi ad annum* 1389, *quo obiit.*

m *Videntur hic indicari miracula part.* 5 *ſuprà relata. Vide num.* 399 *Comment. prævii.*

n *Videſis lit.* a *in Annotatis in part.* 1 *Miraculorum ſuprà.*

o *Die* IV *Julii.*

p *Id eſt, anni* 1374.

q *Id eſt, ut opinor* Sudhercopenſis; *de Sudhercopenſi autem Suecia parte vide Annotata in cap.* 3, *lib.* 3 *vitæ* S. Birgittæ *lit.* k.

r *Vide Annotata in part.* 5 *Miraculorum* S. Birgittæ *lit.* k.

s *Vide ibid.*

t *Vide Annotata in cap.* 3 *lib.* 3 *vitæ* S. Birgittæ, *à Bertholdo ſcripta lit.* f.

u *Monaſterii Ordinis Ciſtercienſis ad lacum Vether.*

x *In Gothia Orientali.*

y Strengneſiam.

z *Regum Suecia modò ſedem.*

aa *Suecia Orientalis pars eſt.*

bb *In Nericia ſitam.*

CAPUT II.

Miracula, anno MCCCLXXV *facta.*

Amens, mutus, languidus.

ITem anno ſequenti, videlicet anno Domini MCCCLXXV, Benedictus, monachus Ordinis Prædicatorum de clauſtro ſuo in civitate Strengien. *a* conſiſtens apud eccleſiam Ekioliſtadh ejuſdem diœc. deridens laudabilem Dominam, amens omnino effectus eſt per tres dies & noctes circa Epiphaniam Domini; qui, facto ad eam peregrinationis voto, quam deriſerat, viſitare, vivacitatem ſenſuum priſtinam eſt adeptus. Teſtes ſunt honorabiles viri & dominus curatus eccleſiæ Ekioliſtadh, dominus Honichinus curatus eccleſiæ Ekheby ejuſdem diœc. Item circa Epiphaniam Domini Nicolaus piſtor quadraginta ferè annorum de oppido Uthebgrh parochiæ Hunnita in vallibus Aroſien. diœc. *b* à nativitate mutus, auditâ famâ miraculorum, per quæ omnipotens Deus mirificat Famulam ſuam, gratiâ adipiſcendi uſum loquelæ peregrinando cœpit viſere locum Watzſtenum, ſoluto in itinere linguæ ligamine, perfecto loquendi prædituſ officio, ad propria cum gaudio reverſus eſt, peregrinatione ſua fideliter conſummata. Teſtes ſunt Nicolaus & Laurentius agricultores in oppido prædicto. Petrus ſartor de Kausbethorp. parochiæ Kuſtha Srengien. diœc. per novem hebdomadas languore graviſſimo laborans, novem ultimis diebus perdito ſenſu atque loquela, nihil omnino comedere potuit. Tandem ad ſenſum rediens, fecit votum peregrinationis ad monaſterium Watzſtenum, quod, illico plena ſanitate recepta, circa Octavam Epiphaniæ humiliter adimplevit. Teſtes ſunt Holinger de oppido Gutamu, Joannes de oppido Frolimbda ejuſdem parochiæ.

epileptici, à partu laborans. & paralytica ſanantur.

65 Item circa Purificationem B. Virginis Joannes monachus de Ordine Minorum clauſtro fito in civitate Orbuga *c* Aroſien. diœc. verbis minùs decentibus blaſphemans gratiam reverendæ Dominæ noſtræ factam, morbo ephiletico* ſubitò cecidit, & viſu, auditu, loquelâ, motu, omnique ſenſu rationabili perdito, per tres dies & noctes jacuit quaſi truncus inutilis, cujus miſeriæ Dominus Arvidus eccleſiæ prædictæ curatus, & diſcretæ matronæ ejuſdem civitatis Catharina & Margarita compatientes, fecerunt votum peregrinationis pro eo Famulæ Dei, qui eâdem horâ ſurgens ſanus, fatebatur, ſe libenter velle, quod pro eo voverant, adimplere. Teſtes prædicti ſunt. Ryatilborg, uxor Gymari, de oppido Unidhalbagh parochiæ Hunnita Aroſien. diœc. per tres dies & noctes periculoſiſſimè laboravit, ita quòd mulieres ſecum exiſtentes de vita ipſius penitus deſperarent. Advenienſ pòſt curatus eccleſiæ Arnardus pro audienda ab ea confeſſione, ſibi conſuluit Famulæ Dei votum peregrinationis emittere. Quo facto, infantem peperit incolumem circa feſtum Purificationis B. Virginis votum fideliter adimplendo. Teſtes ſunt dominus Arnardus prædictus, Catharina & Ignefridis, convicinæ ſuæ. Dominus Nicolaus curatus eccleſiæ Suuashal Lincopen. diœc. paraliſi diſſolutus pro ſui ſanatione dominam Birgittam devotè flagitavit, & tempore Quadrageſimæ, prout potuit, venit Watzſtenum pro ſalute recuperanda, ubi in paucis diebus tantùm convaluit, quòd in ſancto die Paſchæ, nobis & aliis pluribus videntibus, Miſſas in monaſterio celebravit, &, hoc eſt, Nono Kal. Auguſti anni inſtantis *d* ſuam eccleſiam ſanus regit. Teſtes ſunt honorabiles viri Tiko curatus eccleſiæ Vadhrſtadha, & dominus Andreas curatus parochialis eccleſiæ Arreſtadha, & dominus Tyrgillus de domo S. Spiritus Skamigen.

ſubmerſionis periculo

66 Decem viri cum puero parvo ſedebant ad piſcandum ſuper glaciem in ſtagno magno, monaſterio Waſzſtenenſi adjacenti, ubi talis eſt conſuetudo, quòd, dum appropinquat tempus reſolutionis glaciei, vehementiſſimo ſtrepitu incipit ebullire & commovere à profundo & magnâ violentiâ rumpere primò parvas rimas, quæ ſunt in glacie, has in modico ſpatio faciens valde latas, licèt glacies in denſitate habuerit plùs, quàm ulnam. Et tunc, ſuperiùs adjuvante impetu ventorum, dividitur tota glacies in groſſa fruſticula, & tunc multi exiſtentes ſuper ipſam multoties ſubmerguntur. Et, licèt iſtud videatur mirabile ad credendum, hoc tamen omnis circumjacens regio atteſtatur. Sex verò de decem dictis viris commotionem à profundo audien-

A dientes, & ſtagni conſuetudinem non ignorantes, curſu velociſſimo properabant ad littus, relictis piſcibus omnibus, quos prendiderant, cæteriſque rebus ſuis. Alii verò quatuor, videlicet Symdomquiſebargh parochiæ Watzſtenenſis Lincopen., diœc. Kar, & Emiregus in Vaſteſthadu parochiæ Orabargh ejuſdem diœc. & Dalpho in oppido, & parrochianus ejuſdem diœc. cum puero volentes ſua ſecum tollere ſuſtinuerunt modicùm, &, cùm jam præparabant ſe ad diſcedendum, viderunt inter ſe & ſocios ſuos aperturam tam amplam effectam, quòd impoſſibile erat eis venire poſt ipſos, unde ex horribili colliſione & commotione glaciei uſque ad mortem turbati, cùm nihil expectarent, niſi ſubmerſionem ſubitam, levaverunt oculos versùs Watzſtonum, dominam Birgittam ſibi in auxilium humiliter invocantes.

67 Quo facto, mirum in modum pars glaciei, in qua illi ſtabant periculoſiſſimè, in ictu oculi contra violentiam ventorum conjunxit ſe ad illam partem, quæ adjacebat littori, in qua ſine periculo ſtabant illorum ſocii, permittentes eos ad locum ſecurum accedere. Jamque illis in ſecuritate ſtantibus, glacies tantâ facilitate disjuncta eſt, quantâ conjuncta. Dictus verò puer properans poſt eos, ſed ſaltare non valens tanta velocitate, quantâ illi, cùm disjungeretur glacies, perſiliit in aqua. Quod videntes hi decem viri, & ipſum in nullo juvare valentes, prò ipſius liberatione dominam Birgittam flexis genibus implorabant, qui mox, conſtituta ſibi manu cujuſdam, ex aqua levatus eſt. Illi omnes, cum quibus miraculum factum eſt, circa Annunciationem Domini venientes ad Watzſtenum & lacrymantes præ gaudio, auxilium ſibi mirabiliter & miſericorditer præſtitum pluribus intimabant. Teſtes ſunt Suenon Arnabagh, Aquinus Kuntz de oppido Subii parochiæ Ortaton Lincopen. diœc.

plures extimantur.

B

68 Dominus Nicolaus curatus eccleſiæ Unighby Strangen. diœc. credere nolens oblocutionibus, honorandam dominam Birgittam blaſphemabat. Quod faciens dolore graviſſimo in dextero brachio percuſſus eſt, quòd per tres dies ita intolerabiliter affligebatur, quòd nec comedere, ſive dormire, aut aliquid quietis remedium invenire potuit. Tandem intelligens, ſe propter ingratitudinem erga Famulam Dei factam correctum, pœnituit vovens ſe intimo corde ſibi non derogare de cætero, ſed, in quibus poſſit, dignâ reverentiâ honorare. Quo facto, ſanitatem priſtinam ſibi redditam ſentiebat. Teſtes ſunt honorabiles domini Henechinus Ekby eccleſiæ curatus, & Orlandus curatus eccleſiæ Arabarg ejuſdem diœc. Eâdem diœc. atque parochiâ Agbordus de oppido Giamſge per novem dies inſenſatus eſt, pro quo uxor & amici votum peregrinationis ad Waſzſtenum firmiter emiſerunt. Qui ſtatim, ſenſu rationabili ſibi reddito, circa Annunciationem Domini votum per ſe factum devota alacritate complevit, adjungens, quòd Vigiliæ Famulæ Dei, dum ſtatueretur, jejunaret, & unam Miſſam ob reverentiam ejus quolibet anno dici faciet. Teſtes ſunt Arnardus ſuus, Ignemarius, & Karaldus de oppido Ulda ejuſdem parochiæ.

brachii dolor tollitur, & sanus manet.

C

69 Margarita de oppido Olkne parochia Biornas Kogh Aroſien. diœc. peperit infantem mortuum & totaliter denigratum, cunctis credentibus, quòd in lingua ejus niger carbo teneret, qui & magis phantaſma, quàm homo putabatur. Hæc votum vovit ad Watzſtenum, & infans revixit, & colorem & formam decentem in omnibus membris recuperavit. Teſtes ſunt Ingridis & Helena obſtetrices & convicinæ ſuæ. Agnes de oppido Vualſoni ejuſdem diœc. & parochiæ infantem vivum ſenſit in utero ſuo, quem poſtea mortuum intellexit per ſex ſeptimanas, &, mirum dictu, teſtificantibus mulieribus, fide dignis, Margarita & Lucia, quæ frequentiùs ei aderant, uno palmo effecta eſt gracilior ſive tenerior, quàm fuerat antè, dum infans ſentiebatur vivus. Facto igitur voto ad limina B. Birgittæ, mulier peperit infantem vivum, portans eum ad Watzſtenum poſt partum ejus quatuordecim ſeptimanis. Teſtes ſunt mulieres prædictæ, convicinæ ſuæ. Piſtrix quædam, Ramburgis nomine, de civitate Aroſien. furti rea deprehenditur & carcere ligatur, ut poſtmodùm ad mortem judici tradita condemnaretur. Hæc pro ſui liberatione dominam Birgittam invocabat, vovens, ſe Watzſteno laboraturam per annum, & poſt puſillum ſoluta, Watzſtenum veniens paulò poſt Pentecoſten complet ſeiulò votum ſuum. Teſtes ſunt Joannes cum cæteris per eam coctum panem quotidie comedentibus.

mortui vita redditur, & carere detenta lingua.

AA. NONN. VASTENENSIBUS.

E

70 Mulier quædam, Margarita nomine, de civitate & diœceſi Troudenen. e in regno Norvegiæ paralitica, muta, totius corporis viribus inconſolabiliter deſtituta, quaſi truncus inutilis, quotidie jacebat in grabato. Huic dormienti apparuit Domina quædam reverendo habitu dicens: Ego ſum Birgitta de Watzſteno, jamque curabo te de infirmitate tua, & tu ſanata venies ad locum meum, tibi gratiam factam publicè confeſſura. Hoc dicto, quaſi unguento medicaminis tetigit membra dolentia. Evigilans autem mulier invenit ſe omnibus membris ſanatam, loquelâ omnique corporis fortitudine plenariè reſtituta. Hæc Watzſtenum veniens coram presbyteris, ibi exiſtentibus & multis aliis hæc enarravit, ejuſque membra præcipuè in dextera parte carnoſitate terè carentia ſatis liquidè monſtrant pellem, quæ depoſita fuerat, ad ambulandum tamen & laborandum robore corporis viguit vigoroſa. Teſtes ſunt nobiles viri, dominus Petrus Porſe, miles de Notaby, parochiæ Lohmand, Lincopen. diœc., & Joannes Petri de Veſtraby, parochiæ Vardahanas ejuſdem diœceſis.

paralytica simul & muta.

F

71 Folquinus de oppido Mordanhuegh, parochiæ Hinnita Aroſien. diœc. graviſſimo dolore per tres dies afflictus ad Watzſtenum contra ſuarum virium facultatem & amicorum conſilium iter, prout potuit, arripuit, ubi ſe gaudebat recuperàſſe priſtinam ſanitatem. Teſtes ſunt dominus Arnolfus curatus eccleſiæ prædictæ, & Petrus de oppido Oppeby ejuſdem parochiæ. Ingeborch, uxor Olmgeri de oppido Goranbi parochiæ Panchaby Strangien. diœc., omnino ſurda per tres annos, facto voto ad Watzſtenum ob reverentiam dominæ Birgittæ, & auditûs recuperationem, peregrinationis voto ſurditate deterſa, recepit auditum, in Nativitate B. Virginis perficiens votum ſuum. Teſtes ſunt Joannes de oppido Menghmniſton, & Suuono Surabonen. de oppido Solberghm. ejuſdem parochiæ.

gravi dolore afflictus & surda sanatur;

72 Chriſtina, uxor Laurentii campanarii eccleſiæ Kyl Strangien. diœc., obſeſſa à dæmone & totius corporis privata valetudine, ſenſuſque rationabilis in parte perdito regimine, per xv annos continuos afflictè jacuit in grabato, frequen-

à dæmone obsessa,

Digitized by Google

AA. MONN. VASTEMENSIBUS.

quenter ab inhabitante ſe dæmone audiens horribilia verba & abominabilia, dicente inter alia: Jam extraham cor tuum de corpore tuo, teque morte turpiſſima condemnabo. Huic in ſomnis apparuit perſona quædam venerando habitu conſulens ſibi, quòd pro mundatione ab immundo ſpiritu, ſenſûs atque vigoris corporei reſtitutione monaſterium venerabilis dominæ Birgittæ viſitaret peregrè. Hæc evigilans ſenſit ſe ratione vivaciore ſolito prædita, & cognito, quòd multi tunc parati erant ad peregrinandum illic, quòd tunc inſtabat proximè feſtum Nativitatis beatæ Virginis, quæ reptando manibus & pedibus, cùm aliter non poſſet, cum aliis iter arripuit. Quæ mox à diabolo liberata, antequam ad locum ipſum perveniſſet, integræ ſanitatis beneficio tam ſenſûs, quàm corporis gaudebat intimè. Hæc audientes vix credimus, quòd mulier tam diu debilitata, & crudeliter vexata, tam citò fortificaretur & mundaretur. Adjuravimus ergò Dominum Gregorium eccleſiæ prædictæ curatum venientem ad Vuatzſtenum, ut nobis hujus rei plenam diceret veritatem, qui ita geſtam eſſe eam, aſſeruit conſtanter fidei juramento. Hic igitur hujus miraculi teſtis eſt cum Petro, & Sturbòrno parochianis ſuis de oppido Hamarby.

B

& fædo ulcere liberata curantur. f

73 Chriſtianæ uxori Gingolphi de oppido Staffatra parochiæ Viſt. Lincopen. diœc. *f* natum eſt ulcus ſub inguine, creſcebatque vehementiſſimè intumeſcendo per octo ſeptimanas, quibus finitis, cœpit ulcus in parte media molle fieri atque diſrumpi, à qua parte cecidit in terram fruſticulum carneum, ſimile nigro muri admodum magno. Sicque fecit ulcus aperturam per ſeptem hebdomadas, quòd quidquid illa comedebat aut bibebat in his ſeptem ſeptimanis per aperturam ulceris effluebat. Comedebat enim cæpam frequenter inter alia, quæ talis exivit de vulnere, qualiter deglutivit eam. Et cùm jam non eſſet poſſibile remedium artis medicinalis apponere, mulier illa præ dolore viribus deficiens, facta confeſſione perceptiſque Sacramentis Eccleſiæ, in ultimo ſpiritu conſtituta pro reſtauratione ſanitatis incurabilium curatricem dominam Birgittam intimo corde invocabat, voveus, ſe viſere locum ſuum. Vix votum de labiis cordis ejus egreſſum eſt, apertura ulceris conglutinari cœpit atque ſanari; illa verò grabato gratanter exurgens paravit ſe ad perficiendum, quod voverat, & in Epiphania Domini *g* Vuatzſtenum veniens iſta cum juramento & multis teſtibus, ſtans juxta ambonem, & ille, qui illo die faciebat ſermonem ad populum, firmiter affirmabant. Hujus tamen verbis contradixerunt aliqui, dicentes, eſſe impoſſibile, quòd deberet per feceſſum demitti, per talem partem corporis, niſi diſrupta eſſent viſcera: quæ ſi diſrupta eſſent, probaretur iterum impoſſibile, quòd mulier tamdiu vixiſſet, his diſruptis; ſalvo, quòd quidquid Deus facere voluerit creaturæ, ſit poſſibile creatori. Ut ſciremus ergò hujus rei veritatem, audivimus dominum Carolum curatum eccleſiæ prædictæ, Viſt, qui vera fide aſſerebat, rem ita geſtam fuiſſe, ſeque miniſtrâſſe ſibi in infirmitate poſitæ Sacramenta Eccleſiæ, & ſignis probâſſe evidentiſſimis veritatem omnium prædictorum. Hujus rei teſtis eſt cum fide dignis viris dominus Ehorinus Chorali in eccleſia cathedrali Lincopen. diœc. parochus; cui mulier hæc eadem confeſſa eſt, & maritus ſuus Gingulpho prædictus Fridhſtano, & Tyrgillus de prædicto oppido Staffatra.

C

g

D

ANNOTATA.

a *Vide lit.* a *in Annotatis in part.* I *ſuprà.*

b *Vide ibid.*

c Arbogha *oppidum eſt Sueciæ in Weſtmannia.*

d *Nimirum* 1376, *quo iſta ſcribebat: legendum videtur*; & HODIE, hoc eſt, nono Kal. Auguſti, eccleſiam ſanus regit.

e *Vulgò* Dronthem *ſeu Nidroſiâ.*

f *Vide lit.* a *in Annotatis in part.* I *Mirac.*

g *Anni ſequentis, ſeu* 1376.

CAPUT III.

Miracula quædam anno MCCCLXXVI *facta.*

Eiuſdem item ope infans vita redditur, alter mortis periculo eripitur.

E

UXor Ingevaldi de oppido Inbila, parochiâ Kareclinge Strengien. diœc. circa Octavam Epiphaniæ Domini cum labore & dolore maximo infantem mortuum enixa eſt; pro cujus vivificatione parentes, poſtquam per integrum diem naturalem exſtitiſſet mortuus, fecerunt votum Famulæ Dei, in quem protinus à fonte vitæ vitalis ſpiritus ingreſſus eſt. Teſtes ſunt Ragualdus, Nicolaus de oppido prædicto. Boëtius duorum annorum filius Petri coloni ex parochia Claſtadha prope Watzſtenum Lincopen. diœc. quarta die poſt Converſionem S. Pauli deglutivit magnum fruſtum cuſpidis ferri, quod gutturi ejus ita firmiter eſt infixum, quòd nec ſurſum, nec deorſum movere potuit; quod tamen mater ſua, Margarita nomine, longiori digito tangere potuit, ſed extrahere non valuit; cernenſque autem, infantem proximò moriturum, portavit eum in capella jam circumvolutis oculis ſpirare * volentem, & pro ea dominam Birgittam humiliter invocabat: qua orante, ferrum diſparuit, & infans cœpit maternas mammillas ſugere vultu læto. Teſtes ſunt Olavus & Joannes columni * in prædicto oppido.

* an exſpirare?

* an coloni? *à dæmone obſeſſa.*

F

75 Fuit in oppido Bro parochia Huſaby Lincopen. diœc. quidam ruſticus dives, Copper nomine, habens filiam nomine Chriſtinam, quæ à primis annis infantiæ magnas infeſtationes in ſomnis perpeſſa eſt à diabolo. & hæc volens dicere parentibus, non potuit os aperire. Hoc tamen ex ſignis aliquibus perpendentes invocaverunt incantatricem quamdam, quæ fecit artes ſuas ſuper eam, & pejùs habuit, quia poſtea vidit eum in teterrimis formis diverſorum animalium ſe terrentium, videlicet equorum, luporum, canum, ſerpentium & hujuſmodi. Deinde tranſacto tempore aliquo, quidam incantator fecit ſuper eam incantationes, & ligavit res aliquas circa collum ejus, & pejùs habuit. Quia tunc apparuit, ut puer teterrimus XII annorum, & percutiebat eam ſine miſericordia, eò quòd plenus eſſet invidiâ. Et cùm vellent ſuper eam plura maleficia facere, cœpit fortiter exclamare, dicens, ſe eò graviùs puniri, quò plura facerent. Præterea cùm facta eſſet annorum nubilium, viro tradita eſt legitimè circa feſtum S. Martini. Poſt hæc autem tertia die venit ad eam diabolus vehementer iratus, & percuſſit eam ita valenter, quòd cecidit in terram, & connexuit ambo genua ſua, quæ ita inſeparabiliter cohærebant, ac ſi clavo ferreo confixa forent, nemi-

Digitized by Google

A mine ea ab invicem separare valente, jacensque quasi truncus inutilis, non valens movere nec manum, nec pedem, nec aliud membrorum, sed nec linguam ad expeditè loquendum, submissè tamen loquebatur, difficulter aliquo intelligente, quid diceret. Odorem non sensit, nisi pessimum.

76 Postea circa festum S. Catharinæ visu oculorum privata, ita quòd nihil omnino videret nisi diabolum, & circa eum unum oculum, & omne, quod erat cum eo, in illo oculo hæc videbat, hic eam tam acriter vexabat, commovebat, & collidebat ad parietes, ubi jacebat, vel sedebat, trahebat eam per crines, & membratim discerpebat, ut omnes videntes eam mirarentur, quomodo vel unà horà tantas pœnas vivens pati posset: O infensata peccatorum obstinata duritia! Ut à malis resipiscas, intellige, quantà malitiâ puniet animam, in qua servi scelerum enormitate plenè prævalent, & * cùm tanto furore affligit corpus, in cujus anima dominium non possidet. Deinde anno sequenti, anno Domini MCCCLXXVI post Octavam Epiphaniæ B maritus suus cum amicis suis paravit se, ut transferret eam, & cùm iter arriperent, cucurrit cum eis diabolus cum habitu ovalium modernorum, & cadens in quadam lubrica glacie flere cœpit: quod videns illa dixit sequentibus se, quòd flerent. At illi ridere cœperunt. Ille verò surgens arripuit unum per pedes, & collidebat ad glaciem: alterum verò percussit in dentes cum instrumento, quo minabat jumenta, ita quòd sanguis efflueret, & dolentibus illis dixit: Pro tempore vos risistis, jam & ego rideo. Et quocumque portaretur sive in ecclesia, sive alicubi, semper sequebatur eam diabolus affligendo. Portata autem in cathedrali ecclesia Lincopen. reliquit eam extra cœmeterium, invalitque ab ecclesia redeuntem statim nequiter pertractando. Cùm jam veniisset Vuatzstenum, jacuit in vehiculo, quo illuc translata est, confluentibus multis de habitatoribus loci, & aliis ad videndum, & in conspectu omnium astantium arripuit eam diabolus per pedes elevans in sublime, & fecit horribiliter cadere in vehiculum.

77 Post hæc marito cum alio forti viro portante eam in aliam parvam capellam, solitò ponderosior effecta est. Postquam autem collocàssent eam in quodam loco in capella, arripuit C eam diabolus per pedes, volens extrahere eam, frendens horribiliter, quòd ferè rumperetur cor ejus, videns eum, præ timore. Maritus autem ejus attraxit sibi eam tenens per caput, sed retinere non valuit. Sequenti verò die, quæ erat dies Sabbati, congregatis omnibus in loco illo cantare scientibus, post Nonam & Completorium cantavimus *a* ad expellendum ab ea malignum spiritum hymnum "Veni Creator Spi„ritus &c: „ ter cantando versum illum: "Ho„stem repellas longiùs„ Ave maris stella matutina„ & Antiphonam pro reliquiis. Et sic cantatum est Dominicâ, feriâ II, III, IV & V: interea eam vexabat, & collidebat ad parietem, circa quem stabat, ita horribiliter, quòd ferè movebatur & tremuit tota capella, ut in fletum excitarentur plurimi hoc videntes, & testificatæ sunt mulieres eam tangentes, sentire, aliquod corporeum ita moveri in visceribus ejus, ac si foret vicina partui. Unde & dixit ad eam diabolus, qui loquebatur secum. Non ego tibi facio multa, sed ille, qui habitat in te, est tibi multò molestior, te graviùs affligendo.

78 Quadam autem die positum est caput dominæ Birgittæ *b* super caput ejus, & ligata est super pectus ejus crux argentea parvula, quam domina Birgitta posuerat in sepulchro Domini in Jerusalem, & osculabatur manum ejusdem senis presbyteri. Quo facto, venit ad eam totus furibundus diabolus dicens: Jam multa tecum faciunt, posuerunt clavam, quæ mihi est pessima super caput tuum, vel quare oscularis manum illius senis pessimè fœtentem, extendensque manum suam dixit: Osculare manum meam, quod illa negante, cœpit quasi blandis verbis, velut amicam, rogare eam, quòd à se abjiceret stipulam illam, quam gerebat in pectore, dicens, se præ vehementia fœtoris pessimi, quod * redderet sibi, non posse commorari. Inter hæc & rogabat eam blandis verbis, ut à capella secum rediret, dicens, se præ anxietate intolerabili non posse audire illum vehementem clamorem, qui resonabat ibi. Quintà autem feriâ, dum intravimus ad cantandum, cessavit à vexatione ejus, & recedens extra capellam clamabat, Væ, væ, quia jam nihil mali possum tibi facere. Et licèt dimisisset eam, jacuit tamen sicut persona, paralisi pessima dissoluta. Sequenti verò die, quæ erat dies Conversionis S. Pauli, dum in Matutinis cantabatur "Te Deum laudamus„ restituta est sibi loquela. Laudabat & illa Deum, dum thurificabantur imagines, sensit naturalem thuris odorem, & dum elevabatur Corpus Christi in prima Missa, recepit visum, clarè videns hostiam in manu sacerdotis. Quod cùm diceret circumstantibus, repleta est capella clamore alta voce laudantium Jesum Christum, & adhuc de loco, quo jacuit, erigere se non valuit. Finità autem Missâ, accessit ad eam dominus Petrus, quondam venerabilis dominæ Birgittæ confessor *c*, & statim surrexit & stetit erecta super pedes suos. Quo facto, convocatis omnibus, cantare scientibus, cantavimus "Te Deum laudamus„ & sequentiam "Gaude, Virgo, Mater Christi„ & Antiphonam pro reliquiis, cum Collecta "Sancta Maria mater &c.„ Et, his finitis, cœpit ire offerens oblationem suam ad altare; ibatque postmodum liberè, quò volebat; peractisque ibi posthæc decem diebus, gaudens ad propria remeavit; & tertia die, postquam domum suam ingressa est, ut priùs à dæmone iterum arrepta est, totiusque corporis valetudine privata; leviùs tamen, ut ipsamet fatebatur, quàm priùs vexata.

79 Deinde in Dominica mediæ Quadragesimæ ad locum prædictum translata profesto Annunciationis B. Virginis visûs & omnium membrorum debita & vigorosa recuperabat officia, decedente ab ea dæmone, & expuente in faciem ejus, atque dicente, dum propè esset, ut portaretur in capellam: Jam vilissima facta es, recedamque à te, & eligam pulchriorem. O Domine Jesu, secretorum cognitor, tu scis causam, quare ista secundò percussa est, & nos vidimus pro accepta gratia minùs regratiari tibi, quàm deberet. Nonne ergò propter ingratitudinem maligno spiritui iterum affligenda tradita est, & typum gerit ad benignitatis tuæ accepta beneficia ignaviter ingratorum? Hujus miraculi testes sunt reverendi patres & domini, videlicet Laurentius, canonicus Lincopen. diœc., dominus Sohaurus Esgeri, ibidem præbendatus, frater Olavus, Prior claustri Fratrum Prædicatorum in civitate Arosien., qui die prædicto, videlicet

AA.MONN. VASTENENSIBUS.

Annunciatione B. Virginis viderunt eam expeditè ambulantem & priſtinæ ſanitati reſtitutam integrè, & dominus Bero, curatus parochialis dictæ eccleſiæ Herſinæ Lincopen. diœc., qui viderunt eam malè habentem & prout*; ſi velint hodiè, hoc eſt, die S. Laurenti, inſpicere bene ſanam.

* *ſuppl.* omnes poſſunt *vel quid ſimile.*

fugantur oculorum dolor dæmonumque præſtigiæ.

80 Catharina, uxor Joannis campanarii eccleſiæ Bro Aroſien. diœc. vehementiſſimum oculorum dolorem paſſa eſt per longum tempus, pro cujus ſanatione maritus ſuus diverſis Sanctis votum faciens, & nihil proficiens, fecit tandem votum Famulæ Dei: quæ mox, evaneſcente dolore, recepit clarum viſum; pro qua in Purificatione B. Virginis votum impletum eſt. Teſtes ſunt dominus Joannes eccleſiæ prædictæ curatus, Nicolaus Thidericus de oppido Biergha *d* ejuſdem parochiæ. Olavus, agricultor de oppido Gritta parochiæ Biornaſtgoh Aroſien. diœc., graviſſimo dolore circa Carniſprivium afflictus per tres dies continuos, audivit duodecim dæmones teterrimos in habitu uſque ad nates decurtato, calceis roſtratis, & capuciis in ſummitate exacutis ſecundùm turpiſſimam conſuetudinem aultorum* modernorum juxta ſe corizantes atque dicentes, Si vis conſentire nobis, ditabimus te divitiis; ſin autem nolueris, morte turpiſſima condemnabimus te nobiſcum & uſque ad tartara deducemus. Quibus ille ſemper reſpondit: Conſentiam Deo meo & illi reverendæ famulæ ſuæ D. Birgittæ, cui votum peregrinationis emiſeram, in quam totâ fiduciâ ſpero, quòd in virtute Dei de minarum veſtrarum terroribus eripiet: illam enim in omnibus diebus vitæ meæ, in quibus potero, honorabo. Finitis autem his tribus diebus, horribilis dæmonum viſio diſparuit, & ille ſtatim, priſtina ſanitate percepta, perfecit humiliter votum ſuum. Teſtes ſunt honorabiles viri, dominus Carolus, curatus eccleſiæ prædictæ, & dominus Joannes, frater ejus, ſecum tunc exiſtens, qui viderunt eum ægrum, & ſanatum audierunt iſta aſſerentem.

B

* *an* aulonum *ſeu* tibicinum *?*

81 Burgenſis quædam, Catharina nomine, in civitate & parochia Orabro *e* Strengien. diœc. horâ Completorii in Carniſprivio revertens à convivio, quò eam ad auleas* choreas non nimis honeſtas ſui duxerant, in platea, priuſquam venit ad domum ſuam, à diabolo arrepta eſt, & ita crudeliter percuſſâ, quòd à planta pedis uſque ad verticem in omnibus membris eſſet quaſi livida, ſenſu, loquelâ, viſu, auditu, totiuſque corporis perdita valetudine, noctem illam maximâ peregit miſeriâ: circa diluculum autem vocati ſunt ad eam duo honorandi presbyteri in dicta civitate Orabro tunc exiſtentes, videlicet dominus Erlandus, curatus parochiæ eccleſiæ Aſaborgh, & dominus Gregorius, curatus parochialis eccleſiæ Kyl, qui eum aliis amicis ejus votum peregrinationis ad Vuatzſtenum ob reverentiam Famulæ Dei & conſervationem afflictæ mulieris miſerant: cui eâdem horâ ſenſus & robur corporis eſt* non ſine admiratione circumſtantium reſtituta. Teſtes ſunt prædicti presbyteri, & Jacobus piſtor Orabroens.

ſenſus perditi reſtituuntur.

e

* *an* ad tibiæ ſonos inſtituas *?*

C

* ſuæ

82 Contigit in cœna Domini in oppido Orabro parochiæ Hardbberga Lincopen. diœc., filium Catharinæ viduæ, Tyrgillum nomine, & filiam ejus Helenam caſu incauto de ponte quodam parvo cadere in torrentem impetuoſum, in quo torrente ſunt multa molendina, dicto oppido attinentia, & hora erat quaſi ſexta: cernens verò mulier ſe liberis orbatam, ſpem conſolatiam ſuæ, viduitatis periiſſe, doloroſis ſingultibus dominam Birgittam invocabat, ut illa venerabilis Vidua, quæ diu ante mortem mariti, illo conſentiente, caſtitatem ſervare voverat, laudabiliter vixerat & jam cœleſti Sponſo inſeparabiliter conjuncta verè creditur, deſolatæ & miſeræ viduæ ſuccurrere dignaretur, vovens ad Vuatzſtenum peregrè cum parvulis profecturam, ſi vivos eos de gurgitibus aquarum recipere poſſet. Deinde extergens lacrymas ab oculis vidit eos ampliùs curſu impetuoſiſſimo raptos per loca trium molendinorum, & puerum per pedem in prærupto cujuſdam magni lapidis detineri, & puellam alii obſtaculo adhæſiſſe, ita tamen, quòd aquæ decurrentis inundatio ſuper eos efflueret, licèt videri poterant, & quia pro valida torrentis impetuoſitate navem non eſſet poſſibile ad eos attingere, convocabat multam vicinorum turbam, qui parabant multa inſtrumenta, quibus ſuccurrere poſſent, & pertingentes ad eos circa horam veſpertinam, invenerunt eos vivos, illæſos & incolumes, ac ſi in loco florido quieviſſent, excepto, quòd ex omni parte fluvii curſu erant madefacti. Hæc mulier in Dominica "Quaſi modò geniti *f*„ votum ſuum perficiens, iſta cum gratiarum actionibus publicè confeſſa eſt. Teſtes ſunt honorabiles viri, dominus Tydemannus, vice-curatus eccleſiæ S. Laurentii in civitate Lincopen., & Tyrgillus vice-conſul & civis ejuſdem civitatis.

D

E

f

Infantium ſubmerſio impeditur.

83 Duæ mulieres, videlicet Catharina, uxor Godhſens, & Benedicta vidua, parochiâ & civitate, quæ dicitur Aaos *g* Lunden. diœc. regni Daciæ, peracto in Vuatzſteno voto ſuo, in Cœna Domini revertebantur ad propria, quæ, dum irent per magnam ſylvam non longè ab eccleſia Ubrichſtada Lincopen. diœc., à quodam latrone magnæ crudelitatis & fortitudinis præventæ ſunt, qui minabat eas lanceâ ſuâ à ſolis ortu uſque ad occaſum per dumos arctos, aſperos, atque denſiſſimos plùs quàm ad duas leucas ad quemdam profundum puteum, longè ſatis à converſatione hominum poſitum, volens eas præcipitare in ipſum, & in aqua ſubitò ſuffocatas deprivare eas pecuniis & rebus, quas habebant, reputans, ne alia fortè poſſet aufugere, dum alteram lanceâ percuteret. Cùmque appropinquaret ad puteum, dixit eis latro, Intrate citò & ſubmergimini, alioquin perfodiam vos cum lancea. Illæ verò videntes ſe in januis mortis poſitas, voverunt, ſe feſtinè reverſuras ad reliquias D. Birgittæ, ſi merito ipſius crudelitatem latrònis vivæ poſſent evadere. Vix votum de labiis earum egreſſum eſt; quòd appropinquârunt eis duæ aliæ mulieres de propinquo oppido, errantes in eremo, quas videns latro, ac timens, plures eſſe in comitiva earum, arripuit de his, quas priùs inſecutus fuerat, unum ſaculum, in quo erant pecuniæ, & aliæ res illarum, illiſque dimiſſis, intravit latibula ſylvarum. Indigenæ verò mulieres, cognitâ causâ adventûs alienigenarum mulierum, dixerunt, ſe divinâ providentiâ ſic errâſſe, & ad illarum auxilium miſſas fuiſſe; quia non putabant, ad illam denſiſſimam eremum ſolis beſtiis inviam* in multis annis aliquem hominem appropinquâſſe.

g latronis manibus

d

F

* perviam

hinc mulieres eripiuntur.

84 Poſt hæc alienigenæ, ductæ conſilio indigenarum, venerunt ad præfectum provinciæ Ignemundum Sterrlynth, habitantem in Stenſiit non longè à ſylva, in qua latro morabatur, narrantes ei, quid eis acciderat, & rogabant eum, inquirere latronem illum armata manu, ut, illo capto,

Digitized by Google

A capto, poſſent recipere res ſuas, quas eis abſtulerat. Quibus reſpondit præfectus: Bene ſcio, latronem illum latitâſſe in illa ſylva, multoſque expoliâſſe per ſex annos, & multoties requiſitus per multos armatos capi non potuit, quia diabolus, cui ſervit, ita procaptat & cuſtodit eum, quòd tota provincia congregata ad capiendum ipſum, hunc apprehendere non valebat, & licèt jam inquiratur, ſcio tamen, quòd non invenitur, niſi tradiderit illum nobis venerabilis illa Domina, cujus peregrinas auſus eſt ſpoliare. In illam enim confidens, mittam famulos meos ad ea loca, in quibus latere dicitur. Qui miſſi invenerunt eum in primo latibulo, quo cœperunt inquirere, duoque irruentes in eum tenere non valebant, donec tertius adveniens latenter abſcidit ei pedem alterum; & ſic captus reſtituit prædictis mulieribus res ſuas. Poſtea verò in patibulo, prout malè meruit, eſt ſuſpenſus. Et illæ mulieres poſtea Dominicâ primâ poſt Paſcha reverſæ ſunt in Vuatzſteno & cum gratiarum actionibus iſta narrabant. Teſtes ſunt venerabiles viri dominus & frater Sueno de monaſterio Novævallis *b* tunc exiſtens apud eccleſiam prædictam Brieſtadh, qui direxit litteram ad Vuatzſtenum iſta teſtificantem, & prædictus Ignemundus, cujus famuli latronem illum in ſuſpendio condemnaverunt.

B

b

Laborans dolore capitis, ſenſibus deſtituta,

* *pro*

85 Caput & collum Margaritæ de oppido Tyngaſta parochiæ Athanaas Strengien. diœc. ex vehementiſſimo dolore in tantùm intumeſcebant, quòd ejus oculi & nares inſpici non valerent; cui, per amicos per * ſe facto voto Famulæ Dei, reſtituta eſt circa feſtum SS. Philippi & Jacobi ſanitas repentina. Teſtes ſunt Thomas Ignemundus, & Henricus de oppido prædicto, qui ſibi præſentes erant, infirmitate durante. Sanctimonialis quædam, Margarita nomine, de clauſtro Biſabergh *i* Strengien. diœc., conſiſtens extra caſtrum apud eccleſiam Viby ejuſdem diœc. blaſphemando deridere venerabilem D. Birgittam auſa eſt; quæ ſtatim vindictâ Dei percuſſa ſenſum perdidit & loquelam. Cumque in hujuſmodi miſeria quinque dies miſerabiliter peregiſſet, dominus Nicolaus curatus eccleſiæ prædictæ Viby, & Fr. Benedictus Nicolai de Caſtro

i

C Strengien. votum peregrinationis ad Vuatzſtenum pro ea fecerunt, & ſequenti die, videlicet feriâ quartâ ante Dominicam Palmarum plenè convaluit; in Dominica ante Aſcenſionem Domini devotè per ſe factum votum perficiens, ſecumque gratiam factam humiliter recognoſcens. Teſtes ſunt, qui pro ea votum emiſerunt, & dominus Joannes, curatus eccleſiæ Ledhoborgh Straren. *k* diœc., & Thorinus Joannis de Covolodhun. parochiæ Urmarbyt, qui tunc in Vuatzſteno exiſtentes audiverunt, eam ſecum gratiam factam, confitentem.

k

alter item dolore capitis laborans, gravitérque caſus curatur.

86 Gertrudis, clavigera Nicolai curati eccleſiæ Romba Strengien. diœc. deridere præſumens venerabilem D. Birgittam ſubitò tam vehementi inflatione & dolore capitis eſt percuſſa, quòd per tres dies & noctes nec videre, nec loqui potuit. His finitis, pœnituit de facta blaſphemia, voto peregrinationis, quod in Aſcenſione Domini complevit, emiſſo, integrè eſt ſanata. Teſtes ſunt viri fide digni, videlicet dominus Nicolaus prædictus, & frater Benedictus de Ordine Prædicatorum clauſtri Strengien. Harealdus, famulus nobilis viri Henechini Molteka de Ulfaſa, parochiæ Ekby Lincopen. diœc. ab adverſariis ſuis tam graviter cum fuſtibus percuſſus eſt, quòd cecidit in terram & jacuit per tres dies quaſi mortuus; non movens manum, nec pedem: deinde ad ſenſum rediens, & in omnibus membris ſuis dolorem gravillimum ſentiens, pro alleviatione & recuperatione ſanitatis divam Birgittam invocabat, vovens, ſe peregrè viſere locum ſuum, & eâdem horâ ſurgens ſanus circa Aſcenſionem Domini complevit cum gratiarum actionibus votum ſuum. Teſtes ſunt dominus Laurentius, vice-curatus in Rabyn Lincopen. diœc. & Folquinus Officialis nobilis viri Gerardi Suakenborgh de Eneby parochiæ Naas ejuſdem diœc., qui audiebant eum, ita cum juramento firmiter affirmantem.

AA. MONN. VASTENENSIBUS.

muta loquitur, cæca videt.

* *lege:* & Joannis, ruſtici

87 Helena, filia Evæ nominis ruſtici* de oppido Sokmadal parr. Vedherſtadh Lincopen. diœc. per decem hebdomadas gravillimo dolore laborabat, & novem ultimis diebus muta penitus effecta eſt, comedere aut bibere quidquam non valebat; unde pater de vita deſperans fecit votum pro ea D. Birgittæ, & ſtatim cœpit convaleſcere, plenaque ſanitate recepta in Aſcenſione Domini, quod pro filia pater voverat, adimplevit. Teſtes ſunt dominus Ciko, curatus eccleſiæ prædictæ, & Joannes ruſticus in oppido prædicto. Contigit in oppido Nikhem, parochiâ Vorghſla diœc. Dryganes regni Norvegiæ, quòd Thorunæ, filiæ Yſæ viduæ, creſcebat pellicula rubea & valde ſpiſſa ſuper oculos, à qua omnino cœcata eſt per annum integrum, quæ nullis medicorum artibus removeri potuit. Quod cernens mater vovit, ſe cum filia pergere ad Famulam Dei, & mox pellicula illa, quaſi cera, à facie ignis evaneſcente, puellæ reſtituitur clarus viſus. Hæc mulier cum filia iſta nobis in Aſcenſione Domini enarrabat. Teſtes ſunt Thorlaſior, & Samundir, ruſtici in oppido prædicto Sokmadal.

captivus

l

88 Nobilis quidam Gotherinus, Gaſte nomine, de civitate, parroch. & diœc. Oſloen *l* regni Norvegiæ circa Dominicam Palmarum, jubente domino ſuo rege Aquino, capitur, & in Akesborgh in carcere tenebroſo cum uno famulo ſuo includitur, & cippo ligneo cateniſque ferreis ſtrictiſſimè vinculatur. Hic, cùm tantâ miſeriâ multis diebus affligeretur, tandem D. Birgittam pro ſui liberatione invocabat. Poſt hæc evolutis aliquibus diebus, per quemdam amicum ſuum lima ſibi in die S. Joannis Baptiſtæ latenter allata eſt. Qui cœpit, quantùm potuit, lignum & ferrum diſrumpere, & famulus primò ſolutus murum cum oſſibus, de quibus carnes comederant, frangere. Et ecce miraculorum maximum, murus firmiſſimus, qui non cedebat grandiſſimis machinarum jactibus & ictibus, coctis fragilibus oſſibus frangebatur. Jam die tertia poſtquam limam acceperat, oriente ſole, vincula & tantum ſpatii in muro rupta ſunt, quòd liberi de caſtro receſſerunt. Quod videns quidam nunciavit in caſtro & ſurgentes cum lanceis & baliſtis XL viri exibant poſt eos; quos videns famulus currendo velociter evaſit.

F

rotundis corruptum.

89 Nobilis verò prædictus, quia ſtrictiſſimè ligatus fuerat, currere non potuit; ſed poſuit ſe juxta quemdam lapidem non longiùs à caſtro, quantùm ſit jactus lapidis, fiduciam habens in D. Birgittam, quam priùs invocaverat. Inimici verò ejus, dum primò exirent de caſtro, clarè viderunt eum juxta lapidem ſedentem, ſed appropinquantes ei, videre eum non potuerunt,

AA. MONN. VASTENENSIBUS. omnia alia circa ſe clarè videntes, ſic diſcurrentes per gyrum à ſolis ortu uſque ad meridiem, ut ipſemet multis fide dignis viris audientibus cum juramento affirmabat. Ita propè appropinquabant ei, quòd plùs quàm decem vicibus eum tangere manu poſſent, & ſtantes juxta eum loquebantur ad invicem: Hic vidimus eum ſedentem, ſed non hinc recedentem; forſitan ergò terra aperuit os ſuum & deglutivit eum. Et cùm jam hora prandendi præteriiſſet, caſſo labore in caſtrum reverti ſunt. Ille verò, prout potuit, fugam arripuit, dolore tunc, quem de vinculis acceperat, aliquantulùm mitigato. Hic in Aſcenſione Domini Vuatzſtenum veniens iſta confeſſus eſt. Teſtes ſunt nobiles viri Ornio & Guthornius, qui cum aliis requirebant eum, & honorabiles domini Laurentius, præbendatus Lincopen. diœc., & Thronus, ibidem in Vuatzſteno hoc tempore exiſtentes.

ſanatur pede ſautius, flammæ uſus,

90 Laborator quidem nomine Throcto de oppido Sundiſta, par. Usby Upſalen. diœc. incautè abſcidit ſibi pedicam *, ita quòd pendebat cum pelle, qui multis diebus gravi dolore afflictus, eò quòd pedica pedis congruè combinari arte medicinæ non potuit, nec, quòd omnino abſcinderetur, ſuſtinere non valuit: fecit tandem votum Famulæ Dei, & ſtatim in Aſcenſione Domini Vuatzſtenum veniens confeſſus eſt, & gaudebat ſe totius pedis ſanitatem recepiſſe. Teſtes ſunt Joannes & Jacobus agricultores in oppido prædicto. Filius parvulus Joannis in Sorby parochiæ Ninkathorp Aroſien. diœc. ex caſu incauto cecidit in ignem, qui ſic horribiliter in facie & pectore, manibus & brachiis aduſtus eſt, quòd jam non ſpeciem humanam, ſed carbonum prætendere videbatur. Unde præſentes* nimiùm dolore afflicti, eò quòd puer ſeptennium non compleverat, illique etiam præter alia, quæ patiebantur incommoda, proximè pro morte filii erant aſtringendi, qui eâdem horâ moriturus credebatur; pater intimo corde pro vita & ſanatione filii votum emiſit, ſe peregrè viſere Famulam Dei. Et paucis diebus plenam recuperavit ſanitatem, ut pater ejus in Aſcenſione Domini confeſſus eſt. Teſtes ſunt D. Laurentius, vice-curatus eccleſiæ prædictæ, & Aquinus in Sandiſtam ejuſdem parochiæ.

* i.e. digitum B

* parentes

C *à dæmone obſeſſa, cæca,*

91 Dominus Gregorius, curatus eccleſiæ Kyl Strengien. diœc. ad laborandum in ſua curia habens puellam adoleſcentem, Ingriſdim nomine, quam ſecunda die Paſchæ invaſit diabolus, & per integrum menſem bis vel ter in quolibet die crudeliſſimè vexavit ita, quòd venter ejus ſupra pectus uſque ad faciem ejus videretur ſe erigere; cujus dolori dominus ſuus compatiens fecit votum pro ea, & ſtatim diſceſſit ab ea diabolus, ſibi ulteriùs nihil nocens, & idem Dominus Gregorius infra Octavam Aſcenſionis Domini iſta nobis retulit bona fide. Teſtes ſunt Petrus & Stirbernus in Amarybi ejuſdem parochiæ. Cæcilia quatuor annorum filia Martini Ockicta in oppido Mam, parochiæ Niobirbyo Lincopen. diœc. longo tempore gravi dolore & languore macerata, & tandem viſu oculorum per quinque hebdomadas privata eſt. Pro ſanitate recuperanda versùs Vuatzſtenum à matre ſua, Catharina nomine, ducta eſt; quæ in itinere, antequam ad locum ipſum perveniret, oculorum totiuſque corporis ſe ſanitatem gaudebat integram recepiſſe. Teſtes ſunt dominus Petrus, curatus eccleſiæ Aa, & D. Andreas, vicarius eccleſiæ Unimarby Lincopen. diœc., qui infra Octavam Aſcenſionis in Vuatzſteno exiſtentes unà nobiſcum viderunt puellam, ſoſpitem corpore, oculorumque claro lumine redimitam. D

mutus ſimul & claudus: ſervatur

92 Chriſtina, vidua de oppido & parochia Arnobonga Lundunen. diœc. regni Daciæ, habuit filium ſeptem annorum, Olavum nomine, à nativitate claudum & mutum; quem mater cum alia fœmina, Helena nomine, in humeris ſuis portabat per longas duas dietas ad Vuatzſtenum, venientes illuc in vigilia Pentecoſtes, ubi puer eodem die plena fortitudine ad ambulandum & loquendum præditus eſt. Teſtes ſunt nobiles viri Joannes Broderhrſem de civitate Subdhu Capen. diœc., Hannus Volt, Hennechinius Grevenſmolla, cives Skarmigen, qui rem geſtam à matre pueri audierunt, & eum expeditè ambulantem oculis proſpexerunt. Holinſtanus, decem annorum filius Petri Fut de oppido Bruta, parochiæ Ringarium Lincopen. diœc. in inſulis maris cum aliis multis ſtetit ſuper glaciem fragilem ad piſcandum piſces, & ſubitò venit ventus vehemens, circumquáque diſrumpens glaciem, quod videntes, qui ſeniores erant, properabant ad littus, puer verò, ſibi præcavere neſciens, remanſit quouſque glacies in fruſta ſoluta eſt. E

puer ſubmerſionis proximus.

93 Unde puer territus alta voce inceſſanter clamare cœpit: O S. Birgitta, adjuva me. Vento autem indeſinenter flante, glacies in tam minutas partes diſſoluta eſt, quòd puer à patre & aliis novem viris in littore ſtantibus non viſus eſt ſuper glaciem, ſed ſuper ſolam ſtare aquam. Et ſic ſtetit per quatuor vel quinque horas, &, urgente ſemper flatu, longè ſatis elongabatur à littore, patre & aliis videntibus auxilium dare non valentibus, eò quòd naves non habebant. Puer verò non ceſſabat invocare dominam Birgittam, cujus procul dubio meritis divina providentia, cui curæ eſt de omnibus, proviſerat, quòd Acancridus de oppido Bro, & Marbum de Vaginar prædictæ parochiæ pro negotiis ſuis navigantes appropinquabant ei & conſiderantes particulam glaciei, ſuper quam ſteterat, ferè omnem in aquam reſolutam, ceperunt eum in navem ſuam. Illi igitur hujus rei teſtes ſunt cum Banka de oppido Grevianas ejuſdem parochiæ, qui hoc videns ſtetit in littore, & pater pueri, qui in die Pentecoſtes iſta nobis per ordinem enarravit. F

ANNOTATA.

a *Monachi Vaſtenenſis, ejuſque, qui rei geſtæ interfuit, verba ſunt.*

b *Modò ejus ſaltem pars ſervatur in vico* Courſon.

c *Vaſtenenſis Confeſſor generalis.*

d *Fortè hic indicatur* Birca, *Suecorum regum antiqua ſedes, jam deſtructa, quæ ſita fuit inter Telgam & Sigdunam.*

e *In Nericia.*

f *Primâ poſt Paſcha, ſeu* in Albis.

g Aahus *in Scania duobus milliaribus à Chriſtianoſtadio, in confiniis Scania & Blekingiæ ſito.*

h *Ordinis Ciſtercienſis in Gotlandia, diœceſis Lincopenſis.*

i *Vide lit.* o *in Annotatis in cap.* 3 *lib.* 3 *Vitæ* S. Birgittæ, *à Bertholdo ſcriptæ.*

k *Legendum veroſimillimè* Scarenſis.

l *Vide Annotata in Bertholdum lib.* 3, *cap.* 2, *lit.* c.

CA-

Digitized by Google

A

CAPUT IV.

Alia item miracula anno MCCCLXXVI *facta.*

Ipſa denique languida, paralitica. a

MArgarita, octo annorum filia Hilchyvaſti de oppido Ranſtadha parochiæ Eniby Lincopen. diœc. *a* ex languore graviſſimo per novem dies nihil comedens muta jacuit: pater verò pro filia votum Famulæ Dei faciens in paucis diebus plenam recuperavit ſanitatem, & nobis in die Pentecoſtes confeſſus eſt. Teſtes ſunt Hithuniaſtus Rugennius, & Thomas agricultores in oppido prædicto. Petrus valde ſenex, pauper homo de oppido Moo in parochia Sildanzdh Striparen. diœc. *b* altera manu dolorosè debilitatus & cœcus per tres annos, pro recuperanda ſanitate vovit, ſe peregrè viſere B reliquias dominæ Birgittæ, prout potuit, carpens iter. Qui, cùm appropinquaret ad locum Vuatzſtenum, ob merita Famulæ Dei divinâ gratiâ integram recuperavit ſanitatem. Teſtes ſunt Coko Diathakii de civitate Ludhrcopen. Lincopen. diœc. & Joannes de oppido & parochia Mothala, qui ſecunda die Pentecoſtes audierunt eum cum multis aliis, ſecum gratiam factam publicare. Gumildis paupercula de oppido Salbierga, parochia Rimalmida Oſloën. diœc. *c* regni Norvegiæ, jacuit paralitica per quinque annos, ita quòd nec ſenſum, nec in aliquo corporis membro habuit robur plenum. Noti igitur ſui fecerunt votum pro ea Famulæ Dei, quæ mox ita perfectè convaluit, quæ ad monaſterium Vuatzſtenum per viam aſperam & valde longam ire potuit, illuc feriâ tertiâ Pentecoſtes perveniens iſta nobis cum alia muliere, Thoron nomine, de eodem oppido cum juramento teſtificata eſt. Teſtes ſunt honorabiles viri, videlicet dominus Aquinus, coralis eccleſiæ cathedralis Lincopen., dominus Carolus, curatus parochialis eccleſiæ ejuſdem diœc, qui tunc in Vuatzſteno exiſtentes hanc mulierem ſuis oculis perſpexerunt.

C *ſubmergenda.* *d*

95 Chorborgh de villa & parochia Byarlnuda Osboën. *d* diœc. regni Norvegiæ, circa Annunciationem B. Virginis cum marito ſuo ibat ſuper glaciem valde fragilem & perroſam, qui, ſubitò rupta glacie, ambo pariter ferebantur in profundum. Et cùm cœpiſſent mergi, clamavit mulier; O ſancta Birgitta, ſalva me, ſtatimque quaſi quadam manu levata eſt ſuper glaciem, quæ tam fragilis erat, quòd multoties ſub pedibus poſtea frangebatur, illa tamen non demergebatur: veniente verò illa ad ripam, ferè tota glacies ex magno etiam imminente vento diſrupta & in elementalem ſpeciem reſoluta. Hæc tertia die poſt Pentecoſten Vuatzſtenum veniens, teſtes ſecum de terra ſua non habuit, quia nemo mortalium vidit, quomodo ſecum factum eſt, & quòd ſic ſecum factam gratiam gratanter & conſtanter confitebatur, teſtes ſunt honorabiles viri, dominus Tyrgillus de domo S. Spiritus Skaingen. Lincopen. diœc., dominus Olavus, curatus eccleſiæ Hedhæ ejuſdem diœc., qui cum multis aliis audierunt eam veraciter hæc dicentem.

96 Sigridis, quatuor annorum filia campanarii eccleſiæ Herſemæ Lincopen. diœc. circa Nativitatem Domini paraliti tam dolorosè diſſoluta eſt, quòd manus & pes dexteræ partis ipſius erant ad palpandum quaſi tela, ſed nec olia in illis eſſe cernebantur. Cumque ſic jacuiſſet per ſex hebdomadas, factum eſt votum pro ea Famulæ Dei. Quo facto, priſtinam illico recuperavit ſanitatem; quam parentes ejus oſtenderunt nobis in Dominica Trinitatis ſecundùm ſuam ætatem in omnibus membris vigoroſam. Teſtes ſunt honorabiles viri, dominus Nicolaus, curatus eccleſiæ Suanshalis Lincopen. diœc., qui vidit eam in Vuatzſteno die prædicto ſanam, dominus Joannes, vice-curatus eccleſiæ prædictæ Herſemæ, & Petrus Honaſon ibidem, qui viderunt eam debilem & poſtea ſanatam. Margarita viginti annorum filia Laurentii Frendæ de oppido & parochia Nordibiergh Arolien. diœc. cæca per duos annos, pro recuperatione visûs peregrè abiit monaſterium Vuatzſtenum, quæ in itinere viſu claro prædita, ut nobis in Dominica infra Octavam Corporis Chriſti cum teſtibus ſubſequentibus confeſſa eſt, videlicet Simone Huring & patre ſuo prædicto, & nobili vidua Hena de prædictis oppido & parochia. E

AA. MONN. VASTERNENSIBUS. paralytica item alteri, cæca.

97 Nicolaus Skuame, Petrus Ruth, & Andreas Gale de oppido Langaue, parochiæ S. Olavi in civitate Vitareta, in qua ſita eſt cathedralis eccleſia, ubi habent dominium Chriſti milites confines paganis *e*, pro piſcibus capiendis mare, in cujus littore habitant, ingreſſi ſunt. Qui ex contrario vento caſtro, quod dicitur Cabbris, in terra paganorum appropinquare compulſi ſunt. Quos videntes ac comprehendentes duodecim de paganis traxerunt ad littus, & ſpoliatis omnibus rebus ſuis, exceptâ unâ ſolâ tunicâ, quam cuilibet reliquerunt, ligabant eis manus ad tergum & ingentem lapidem ad collum cujuſlibet, volentes eos præcipitare in mare. Et cùm agerentur hæc, illi, quos perterruit imminentis in proximo mortis anguſtia, non ceſſabant in adjutorium ſibi dominam Birgittam invocare: quam quantò ferventiùs invocabant, tantò vehementiùs percutiebantur, & ſtrictiùs ligabantur à paganis dicentibus: Non eſt, qui de manibus noſtris vos vivos eripiat. His itaque geſtis, poſuerunt illos tres in propriam navem illorum & extraxerunt ſecum longè à littore ad ſpaciositatem maris, ubi putabatur eſſe profunditas decem ulnarum, & ejecerunt primò Andream Galam, qui mox cum lapide ligato ſibi ad collum deſcendebat ad profundum quaſi lapis, quò perveniens, Dei virtute rupta funè, quæ ita fortis erat, quòd bene tenuiſſet decem homines pendentes ad ſtipitem, remanente lapide, relevatus eſt in ictu oculi ſuper aquas, & ligatis ad tergum adhuc manibus jacuit ſuper aquam quaſi ſuper firmam humum. F

capti ab hoſtibus. *e*

98 Quod videntes pagani & nova crudelitate ſævientes, cœperunt illum fuſtibus velle percutere & interficere & quantumcumque nitebantur percutere eum, ſolam ſemper concutiebant aquam; ad illum autem verbera pertingere non valebant. Attendentes iterum, ſe ſtulto conſumi labore, timere cœperunt ac dicere mutuò: Ecce adjuvat eos illa, quam invocant. Dimittamus ergò eos, ne & nos involvat vindicta, quia potens eſt illa, quæ privat aquis vim ſuam & ſtupere facit manus noſtras, dignam

mortiſque periculo

AA. MONK. VASTENSIBUS.

nobis reddere talionem. His dictis, solvebant eos duos, quos nondum ejecerant, illumque, qui jacuit super aquam cum blandis verbis traxerunt ad se, & solventes eum, in propria navi positos liberos recedere permiserunt. Hæc autem gesta sunt in Vigilia Paschæ circa horam vespertinam, & licèt jam, qui dimitti erant, sine periculo non fuerunt, quia, stante mari circumquáque quieto, effugere non valebant. Unde timebant usque ad mortem, ne ab aliis paganis caperentur.

expositis,

99 His dictis miraculum miraculo additur: nam, ut dictum est, mari undique stante quieto, ita quòd nec pluvia levissima moveretur, in illo tempore veniens quasi torrens impetuosus sub navi illorum, quo fortiter sine remis & velo navim trahentes, ad tenebras venerunt ad amicos per tantum maris spatium, quantum in terra decem leucarum vocamus. Isti viri in Dominica infra Octavam Corporis Christi venerunt Vuatzstenum, ista cum juramento & verbis constantis fidei firmiter asserentes, & ex verberibus, à paganis acceptis, cicatrices in suis corporibus ostendentes. Hos sequebatur quartus de

B

oppido eorum, qui vocatur Joannes Lafrenzsmo, hæc cum eis vera fide testificans, quod audierunt multi, ex quibus testes ponimus nobiles & fide dignos varios * Simonem Siga de oppido Ovistborgh parochiæ Vuatzsten., & Alvardum Barga de Ulfasom, parochiæ Ekby, & dominum Thyrgillum ex domo S. Spiritus Okmgie Lincopen. diœc., & Thorinum Vassa de Vuatzsteno.

** viros*

100 Joannes, agricultor de oppido Veskeruik, parochiæ Heboherand. Upsalen. diœc. *f* tempore Carnisprivii pugione in interioribus ita periculosè percussus est per medium, quòd spiculum putabatur omnia viscera ejus penetrare atque disrumpere, qui statim cecidit, quasi mortuus jacens per integram hebdomadam, ita quòd nemo videntium eum pro certo scire potuerit, utrùm vivus fuerat vel mortuus, nisi quantùm perpendi potuit ex hoc, quòd non computruit & fœtuit, sicut cadaver exanime, qui per amicos suos Famulæ Dei facto voto, surgens cœpit de die in diem convalescere & per viam longissimam infra Octavam Corporis Christi Vuatzstenum veniens ista cum gratiarum actionibus enarravit, cicatrices punctionis paratus ostendere, eas cernere volentibus, quomodo pugio intravit per unam partem corporis & exivit per aliam. Illum sequebantur duo de prædicta parochia Eboherard, qui videbantur esse fide digni, videlicet Igneraldus de oppido Indk, Riquidus de Rono hæc secum juramento veræ fidei confitentes.

graviter percusso,

f

C

101 Chindolphus de oppido Nosarith, parochia Quilla Oslon. *g* diœc. regni Norvegiæ de equo cadens incautè offendebat ita graviter genitalia sua, quòd in frusta minuta frangerentur, pelle tamen integra permanente: unde dolore circumseptus intolerabili, nullo medicorum remedium sibi ferre valente, per annum integrum continuè jacuit in grabato, se de illo nisi alterius adminiculo movere non valens, & cùm jam inceperat putrescere & sic horribiliter fœtere, quòd nemo sibi cohabitare potuit; vovit, se peregrè visere monasterium Vuatzstenum ob reverentiam Famulæ Dei dominæ Birgittæ, si suis meritis sanaretur: illico remedium non aliud accipiens, quàm, prout potuit, carpsit iter, & infra Octavam Corporis Christi ad nos veniens, gaudebat

laso in inguine, hujusque filius cæca,

g

se sanitatem integram recepisse, volens se nobis ad oculum ostendere, qualiter dilaceratus fuerat & corruptus. Hunc sequebatur filia sua, Ubergh nomine, quam asserebat per decem hebdomadas fuisse cœcam, &, voto peregrinationis facto, illuminatam. Testes secum de terra sua non habuit, nisi filiam suam, & hujus facti conscios dicebant nobiles viros Gurdhormam, Iagiferum de oppido Thrual, Nicolaum de oppido Slasdstadhum ejusdem diœc. & parochiæ.

D

102 Filia Gosthani, Katilburgis nomine, decem annorum de oppido Kalvafatr, parochiæ Varringe Schiaren. *h* diœc. in Vigilia Paschæ demens penitus facta est, semetipsam, & circa se dolorosè discerpens, multa mala & inconvenientia patiebatur. Pro qua parentes quinto die Paschæ votum fecerant; quam mox, facto voto, plenum sensum recuperâsse, nobis in festo Apostolorum Petri & Pauli Vuatzstenum venientes, cum illa confessi sunt fidei juramento. Hos sequebantur duo de parochia prædicta, videlicet Algotus de oppido Lathakorp, Laurentius in Hynaas ista cum eis firmiter asserentes. Christina uxor Michaëlis de oppido Lappali parochiæ Pantarsharadh Alioen. *i* diœc. in ultimis ad illam plagam Christianorum finibus *k* corrosiones viscerum acerrimas perpessa est per tres annos: itaque frequenter cadens in terram eodem momento putabat se morituram. Hæc diversis Sanctis pro alleviatione doloris sui votum faciens & nihil proficiens, tandem dominam Birgittam humiliter invocabat, vovens, se quolibet anno visere locum Vuatzstenum, si suis meritis sanaretur. Quæ post paucos dies, pleno recepto remedio, infra Octavam Apostolorum Petri & Pauli ad nos veniens, rem ita gestam, cum gratiarum actionibus enarrabat. Hanc sequebatur maritus suus, & alter, Silvester nomine, de prædicto oppido, hæc cum ea constanter testificantes, qui Silvester testificabatur, se fuisse cæcum per tres annos, &, Famulæ Dei facto voto peregrinationis, illuminatum, quod secum constanter testificatur Michaël prædictus, & uxor sua Christina prædicta.

amenti, visceum dolore vexata, cæca,

h

i

k

E

103 Equus Petri Sessoni de oppido Apullaby Hagabroga Lincopen. diœc. in itinere constituti in Norvegiæ regno longè à domo sua quasi decem dietas, ita claudicare cœpit, quòd quarto pede terram tangere vix potuit. Et cùm sic invitus traheretur, cecidit mortuus circa horam vespertinam, ad quem possessor reversus circa solis occasum, & movens membra ejus in eo rigida & frigida, recedensque ab eo dedit cuidam potestatem, ut decoriaret & haberet pellem ejus. Mane autem horâ primâ rediens invenit eum nondum decoriatum. Hic homo habitans prope Vuatzstenum audierat crebrò narrari mirabilia facta per honorabilem dominam Birgittam: totam igitur fiduciam in ea ponens dicebat: O reverenda Domina, redde mihi vivum equum meum, & dum ad propria rediero, offeram similitudinem equi de cera. Et hæc dicens pro dolore, eò quòd alium equum secum non haberet, jactavit se ad dormiendum juxta eum. Et ecce adhuc miraculum: nam equus, qui antè pessimè claudicaverat, jam minimè claudicabat. Hic homo Dominicâ post Trinitatem rediens ad domum suam cum equo prædicto benè sano, & postea ad Vuatzstenum vera fide confessus est, & solvebat fideliter votum suum. Testes sunt fide digni viri Nicolaus Sauskalasse, Petrosslombanus Fandike, cives ci-

equi mortui domino,

F

Digitized by Google

A vitatis & parochiæ Skamungen. Lincop. diœc. cum aliis plùs quàm centum, qui ſecum erant in itinere.

Liberantibus morbo caduco, & naufragii periculo.

104 Quidam de nobiliori Sualnorgne, Fulquinus Meliſſon nomine de Sualnatholm, parochia Haergh Lincopen. diœc. circa Inventionem ſanctæ Crucis navigio tendens ad Alemanniam quodam die deſcendens de navi cùm aliis multis intravit inſulam quandam, ubi poſt pauca cum aliis curſitare cœpit, quod cum faceret vivaciori modo, quo potuit, cœpit cœlum velut amens inſpicere, & quaſi morbo caduco in terram ſubitò cadens ut epilepticus, aut à dæmone arreptus, ſpumam horribilem evomere, quòd antea nuſquam deprehenſus eſt facere; unde cæteri territi ſtabant ſtupefacti. Inter quos erat quidam conſanguineus & dilectus ſocius, Ingebaldus Jorſon nomine, qui Famulæ Dei venerabili dominæ Birgittæ pro eo fecit votum in hunc modum, quòd ambo nudis pedibus irent ad Vuatzſtenum ab illa parte terræ Sueccorum, ad quam poſſent revertentes peracto negotio, pro quo tunc tendebant, primò pertingere, ſi jam, illa intercedente, ſanus ſurgeret, & in huiuſmodi morbo de cætero non caderet. Quo facto, ſatis graviter afflictus ſurrexit, navem cum cæteris aſcendens. Quâ elongatâ, ſeu longè à littore, graviſſima tempeſtas oritur, & navis, fracto & amiſſo gubernaculo, periculosè jactabatur. Unde hi duo prædicti votum iterum emiſerunt, & ſic illæſi, tantum maris ſpatium, quantum in terra vocamus xxxiv leucas, navigabant, poſtea revertentes ad propria

B applicabant ad civitatem Calmanens / regni Sueciæ, quæ diſtat à Vuatzſteno ad triginta longas leucas, & ab illa civitate per viam montuoſam nimis & aſperam nudis pedibus ambulantes, ad locum prædictum cum multis famulis ſuis pervenerunt, &, quod cum eis venerabilis Domina fecerat, confitentes. Teſtes ſunt nobiles viri Petrus Parſe, miles de Ceſta, parochiæ Baniſon Lincopen. diœc., Joannes Petarſon de oppido Vlabolſtadh, parochiæ Skarbind ejuſdem diœc., qui viderunt eos in Vuatzſteno nudis pedibus incedentes.

C *puella in ſilvis erroni, m*

105 Helena ſeptem annorum filia Laurentii Thoriſſom de oppido Karlaby *m*, parochia Patranſchedh Aboën. diœc., feriâ ſecundâ poſt Pentecoſtes intravit eremum denſiſſimam ſui patris oppidum circumjacentem, in qua ſine cibo huc, illucque diſcurrens per decem dies errabat cum ferociſſimis beſtiis, videlicet urſis, lupis, diverſique generis ſerpentibus, & cum hujuſmodi, per maximæ multitudinis abundantiam inibi habitantibus, converſando & noctibus accubando, quam pater cum multa vicinorum turba diu requirens & neminem inveniens, deſiit tam caſſo labore atque ſupervacuo fatigatus. Poſthæc tranſactis aliquibus diebus, fecit votum peregrinationis cum filia prædicta, ſi eam vivam invenire poſſet; & ſequenti die, qui erat feria quarta ſequentis hebdomadæ, puella tenera invenit nuncium in eremo diſcurrentem ſeparatum à grege & hunc ſequens decima die ab hac, quâ receſſit, reverſa eſt in domum patris ſui; quæſitaque, quomodo tam diu ſine cibo vivere potuit, reſpondit his diebus, antequam appropinquaret ad oppidum, eſuriem non ſenſiſſe. O reverenda Domina verum periclitantium refugium, jam in veritate comperi, quòd ſint tibi vera miſericordiæ viſcera, quia te præſciens invocandam, etiam priuſquam invocareris, teneram puellam, ne devoraretur à beſtiis, aut fame deficeret, defendiſti. Hic homo cum filia & multa vicinorum turba xviii Kal. Auguſti veniens iſta conteſſus eſt nobis veræ fidei juramento. Quod teſtificabatur videlicet Veroſſukar de oppido Lamarshabr, & Firmieparter de oppido Aſinundaby, Veroleon de oppido Lapallax ejuſdem diœc. & parochiæ.

AA. NONN. VASTENSIBUS.

Sancio cerebri vulnere.

106 Item nocte præcedente diem, quo venerabilis dominæ Birgittæ oſſa primò in Vuatzſteno collocata ſunt, Petrus de oppido Vylothorp. parochiæ Haghabyhegha Lincopen. diœc. ab adverſario ita in capite valenter percutitur, quòd ferè tota teſta capitis ſui in fruſta confracta eſt. Hic præ vehementia doloris reputans, ſe illicò moriturum, pro ſervanda vita venerabilem dominam Birgittam invocabat, & mox aliquantulum reſpiramen accipiens, arte medicinali inniti tentabat, ſed quia per ea oſſa diruptа conglutinari non poſſent. Noti ſunt * tria oſſa tantæ magnitudinis ✠ cum minoribus, & multis aliis ad modum piſarum, quæ non numerata ſunt, de capite ejus extraxerunt. Quo facto, cœpit curis ſe contrahere & cooperire cerebrum, & homo de die in diem convaleſcere, qui hodierna die familiam ſuam pleno vigore ſenſûs & corporis regit, corrigit & diſpenſat. Teſtes ſunt Magnus de oppido Skeſtadha, & Nicolaus Liomſon de oppido Eſlebey ejuſdem parochiæ. Hic homo diu ſecum factam gratiam occultavit, quam tamen nobis in die ſanctæ Margaritæ cum præſcriptis teſtibus publicavit.

* *legendum forte* medici

E

mortua ■ aqua, rota

107 Aſta vidua de oppido & parochia Otmala Oſloën. diœc. circa feſtum omnium Sanctorum ivit per pontem, ſub quo erat torrens ſatis impetuoſus, portans in humeris ſuis filiam ſuam teneram, Extridim nomine, titubanteque matre, incautè lapſa eſt filia in torrentem, ejuſque curſu rapidiſſimo applicata eſt ſub rota molendini ſtantis in proximo: quod videns doloroſa mater, flere cœpit ac dicere: O venerabilis domina Birgitta redde mihi vivam filiam meam, & ego cum gratiarum actionibus portabo eam ad monaſterium tuum. Deinde huc, illucque circa ripam diſcurrens, vidit eam tandem inter duos lapides in aqua ſubter capite

F detineri, ita quòd pedes ejus interdum ſuper aquas elevabantur, & aliquoties ſubmergebantur. Sicque detenta eſt quaſi per tres horas, donec advenit quidam fortis homo, qui commotus lacrymis deſolatæ viduæ, puellam, cunctis ferè membris ejus corporis confractis, omnino mortuam cum difficultate & periculo maximo de torrentis flumine extrahebat. Miſera verò mater non deſiſtebat à prece, donec filia viva ſurrexit, & membrorum integram recepit ſanitatem. Hæc mulier cum filia in feſto S. Petri ad Vincula iſta in audientia venerabilium & fide dignorum virorum, videlicet domini Laurentii, canonici Lincopen., & domini Petri Perſa militis de oppido Vocaby, parochiæ Lemaridh ejuſdem diœc., & Thorri Baſſa de oppido Venabodh parochiæ Umaby prædictæ diœc., & multorum aliorum verbis conſtantis fidei fatebantur. Chriſtina vidua de oppido Oſtrarirby, parochiæ Risby Lincopen. diœc. in ſiniſtro oculo cœca per decem annos & in dextero oculo per tres annos in feſto S. Petri ad Vincula viſum in Vuatzſteno recepit, videntibus honorabilibus viris, videlicet domino Laurentio canonico Lincopen. & domino Tyrgillo de domo S. Spiritus Erknigiæ ejuſdem diœc.

108 Anno Domini mcccLxxiv hoc ſubſequens *de capite*

Digitized by Google

AA. MONN. VASTERNENSIBUS.

miraculum factum est, & ille, cui contingebat, coram episcopo Lincopen. a & quibusdam suis canonicis cathedralis ecclesiæ propria in persona comparuit, dicens, quòd Sactaus Heyndank tyrannus apprehendit constitutum apud ecclesiam Horby Upsalen. diœc. & imputavit sibi, quòd famulus suus vulnerâsset quemdam rusticum, & ob hoc dicebat, ipsum exbanditum esse. Iste verò respondit, famulum suum respondere debere pro facto suo & nihil sibi imputari. Tyrannus statim apprehendit eum, & voluit eum taliâsse b ad sexcentas marchas, deinde petivit tres lesecas p ferri. Tandem duo curati, qui præsentes erant, consuluerunt eidem Petro, ut redimeret periculum suum, ut posset. Et ob hoc ille obtulit illi unum vas ferri, propter quam oblationem idem tyrannus reputans, se despectum, statim fecit eum ad torturas poni & ad quæstiones. Propter quòd iste, timore ductus, vovit Deo & dominæ Birgittæ, quòd, si orationibus suis salvari posset, visitare deberet locum Vuatzstenum in honorem beatæ Birgittæ semel quolibet anno infra decem annos, & offerre dimidium talentum, & ad faciendum illud votum induxit eum unus de familiaribus tyranni.

a

b

p

B

109 Quo facto, apposuerunt & constrinxerunt tybias ejus truncis fortibus, qui statim frangebantur, quotquot apposuerunt. Deinde constrinxerunt caput ejus cum chamo, adeò quòd sanguis defluxit de naribus & ore, nihil tamen pecuniæ extorquere potuerunt ab eo. Deinde tulerunt eum & suspenderunt eum ad furcas cum corda forti, quia de justitia timuerunt procedere contra illos, si superveniens quis conquereretur, sicut & postea fuit factum per regem Suetiæ. Et ibi pendebat à meridie usque ad occasum solis; & tunc unus illorum videns ocreas ejus bonas & ornamenta corporis voluit sibi tulisse: & puer quidam, qui adstitit, clamabat, dicens: Noli tollere quidquam, quia video ibi mulierem albis vestibus indutam cum crinibus usque ad pectus, quæ hominem sustentat: ad quod idem, qui tollere voluit, dixit: Utinam illa sancta Domina, cujus reliquiæ translatæ sunt ad terram istam noviter, cujus etiam cocus fui per tres annos, velit hominem hunc juvare ad salutem: saltem ob reverentiam illius cordam succidam suspensionis, ac vestes & ornamenta corporis sibi dimittam. Et, hoc dicto, præcidit cordam & dimisit hominem ibi jacere. Qui ibidem jacuit usque ad noctem totaliter exanimis & sine sensu. Tandem post longum tempus respiravit, & oculos aperuit, & sensus suos aliqualiter recuperavit, sic quòd intelligere potuit factum, & quid sibi contigerat. Manus tamen ambas fortiter ligatas habebat ante pectus cum corda de corio facta.

suspensorum

C

110 Et sic resumptis aliqualiter viribus, traxit se, sicut potuit, infra blada, quæ propè stabant, timens, quòd redirent & interficerent eum. Et nitebatur cum dentibus, si posset, cordam rumpere, & statim, quando applicuit ad dentes, rumpebatur corda sicut filum parvum. Et surrexit inde & venit iterum ad locum proprium. Et sacerdotes ipsa nocte, ubi primùm captus fuit, factum istud publicè postea coram rege & consiliariis regni Suetiæ proposuerunt, & petunt sibi justitiam fieri super eodem tyranno & suis complicibus, ita quòd omnes fuerunt exbanditi extra regnum. Et idem Seelaus publicè factum istud coram rege & consiliariis regni confitebatur per omnia, sicut superiùs scriptum est. Et hoc in præsentia nostra examinavimus per examinationem ipsius suspensi & confirmabant proceres regni cum juramento duo, scilicet prædictus Fikko de Bosen, miles, capitaneus castri Kalmarneum, & dominus Carolus de Toptum, miles, legif. Suecorum, ambo consiliarii regni. Et ultra hoc fatebatur idem dominus Fikko sub juramento, quòd ipse audivit à quatuor viris & probis militibus, qui jurabant, se vidisse, & examinâsse verba prædicti pueri dicentis & jurantis coram ipsis, quòd verè vidit mulierem cum albis vestibus astantem & sustentantem hominem suspensum. Et quando hoc vidit, erat puer annorum quatuordecim. Suspensus vocabatur Petrus Nicolai, civis Sthocalinensis. Testes scripti sunt in magna littera sigillata, quæ noviter venit de Suetia. Expliciunt miracula beatæ Birgittæ de Suetia, finita & scripta anno MCCCLXXVIII in Octava S. Martini per manus Nicolai Mitner, aliàs dicti Vyogeler, clerici Brandenburgensis diœc., tunc temporis in Roma existentis &c.

Sanctam se probat.

D

E

ANNOTATA.

a *Vide Annotata in partem* 1 *Miraculorum* S. Birgittæ *lit.* a.

b *Videtur diœcesis ista hic malè expressa.*

a *Vide Annotata in Bertholdum lib.* 3, *cap.* 2, *lit.* c.

d *Lege:* Ofloënsis.

a *Vel hæc de Viburgo, Carelia (quæ ea tempestate partim penes Russos, partim penes Suecos erat) civitate episcopali, Rigensis in Livonia archiepiscopatus suffraganea, lingua Finnonica fortè* Viturefa *dicta, vel de Rigensi, Oselsensi, aut Revalensi episcopatu intelligenda sunt: ha enim sedes omnes ad mare Balticum sita sunt in Livonia, Russorum dominio contermina, & Ordini militari Teutonico tunc magna ex parte subjecta.*

f *Vide Annotata in part.* 1 *Miraculorum* S. Birgittæ *lit.* a.

g *Lege:* Ofloënsis.

h *Legendum verosimillimè* Scarensis, *de qua diœcesi vide lit.* a *in Annotatis in* 1 *part. Miraculorum* S. Birgittæ.

i *Legendum fortè* Aboënsis; *vide lit.* a *mox citatam.*

k *Erat enim Finlandia Russorum, tunc* paganorum, *dominio contermina.*

l *Intellige* Calmariam *seu* Calmarniam *in Smalandia.*

m *Hujus nominis locum reperi in Cajania, Finlandiæ provincia, ad sinum Bothnicum.*

n *Nicolao, de quo suprà num.* 55.

o *Vide dicta in Bertholdum lib.* 3 c. 1 *lit.* d.

p *Vide ibi lit.* c.

DIES

Digitized by Google

DIES NONA OCTOBRIS.

SANCTI, QUI SEPTIMO IDUS OCTOBRIS COLUNTUR.

SAnctus Abraham patriarcha in Palæſtina.

S. Dionyſius Areopagita epiſc. M. Athenis in Græcia.

S. Demetrius epiſcopus conf. Alexandriæ in Ægypto.

S. Dionyſius epiſcopus, S. Ruſticus presbyter, S. Eleutherius diaconus — MM. Pariſiis in Francia.

S. Domninus ſeu Donninus M. Burgi S. Domnini in ducatu Parmenſi.

S. Atticus, S. Luddulus ſeu Luggdulus, S. Septimus, S. Julius — Martyres.

S. Marcellus ſeu Marcellinus, S. Geminus ſeu Genuinus, S. Nuvius ſeu Nivius, S. Primina — MM. Romæ.

S. Baractalis martyr Spoleti in Umbria.

S. Publia abbatiſſa Antiochiæ in Syria.

SS. Andronicus & Athanaſia monn. conff. in Ægypto.

S. Savinus ſeu Sabinus mon. conf. in Levitania.

S. Domninus conf. apud Tiſernum Tiberinum in Umbria.

S. Arnoaldus epiſc. conf. Metis in Belgica I.

S. Giſlenus conf. Urſidongi, nunc Giſlenopoli, in Hannonia.

SS. Lambertus & Bellerius conff., S. Giſleni diſcipuli, Urſidongi, nunc Giſlenopoli, in Hannonia culti.

S. Geminus conf. fortè Ordinis S. Benedicti in oppido S. Gemini in Umbria.

S. Deuſdedit abbas Caſini in regno Neapolitano.

S. Petrus Galata mon. conf. Conſtantinopoli.

S. Olla virgo apud Cameracum in Belgica II.

BB. Nidgarius & Adalbero epp. conff. Auguſtæ Vindelicorum.

B. Guntherus conf. Ordinis S. Benedicti Breunoviæ in Bohemia.

B. Gosvinus ſeu Goswinus abbas in monaſterio Aquicinctino in diœceſi Atrebatenſi.

B. Joannes Lobedavius conf. Ordinis S. Franciſci Culmzæ in Pruſſia.

A D

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES RELATI.

SAncti Juventinus *ſeu* Jubentinus & Maximus martyres *hodie à Ferrario in Catalogo generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt, annunciantur. Idem etiam a Galeſinio in Martyrologio, per eum concinnato, fit. Verùm de binis illis ſanctis Martyribus, ſub Juliano Apoſtata paſſis, cum Martyrologio Romano pluribuſque aliis faſtis ſacris jam egimus ad diem* XXV Januarii.

S. Rodoſindi *epiſcopi, qui a nonnullis* Rudeſindus *aut etiam paulo aliter vocatur, Canonizationem hodie in Faſtis ſacris, quos Ordinis ſui Sanctis celebrandis adornârunt, commemorant Benedictini hagiologi Dorgainus, Menardus, Wionus, & Bucelinus, illumque, qui Dumienſem ſedem occupavit,* Compoſtellanum epiſcopum *etiam appellant. Ferrarius, qui in generali Sanctorum, Martyrologio Romano non inſcriptorum, Catalogo ſancti illius Antiſtitis Canonizationem hodie pariter conſignat, idem etiam facit; meritòne, an immeritò, colliges ex iis, quæ dicta apud nos ſunt ad diem, quo de ſancto illo Dumienſi epiſcopo jam actum,* 1 Martii.

S. Abrahæ *eremitæ natalis, addito prolixo elogio, hodie occurrit in Florario noſtro Ms.; verùm de Sancto illo cum Martyrologio Romano jam egimus ad diem* XVI Martii.

S. Mathillam *in Menologio Scotico hodie ſignat Camerarius. Cùm addat,* Induit ſanctam Brigiddam, *dubitandum non videtur, quin deſignet S. Macallenum epiſcopum, a quo S. Brigida virgo Scotica, ad 1 Februarii diem apud nos jam data, velum accepit; verùm de ſancto iſthoc antiſtite, qui, quemadmodùm Operis noſtri tomo I Februarii, pag. 136 eſt videre,* Machilla *etiam appellatus invenitur, actum apud nos jam eſt ad diem, quo in Ms. monaſterii Tamlactenſis Martyrologio, itemque in Caſſelenſi Kalendario & in Feſtilogio Maguiriano celebratur,* XXV Aprilis.

S. Richarii *confeſſoris tranſlationem Grevenus ac varia Uſuardina apud Solterium Auctaria hodie commemorant. De* S. Richario, *Centulenſi in Gallia abbate, fermonem eſſe, ex occurrentibus ea inter Centulenſi & Ambianenſi Auctariis intelligitur. Pro tranſlatione natalem ſignat Auctarium Altempſianum; verùm hic in Martyrologio Romano pluribuſque aliis Faſtis ſacris memoratur ad diem, quo proinde de ſancto illo abbate ejuſdemque tranſlatione actum apud nos jam eſt,* XXVI Aprilis.

S. Jacobus Alphæi *hodie in Magnis Græcorum Menais excuſis celebratur, uti etiam in pluribus aliis Faſtis ſacris, quemadmodum in Opere noſtro videre licet ad diem, quo de illo jam egimus,* 1 Maii.

In civitate Vienna multorum Martyrum *hodie legitur in ſola adjuncta Adonis Martyrologio Appendice. Viennam Allobrogum, non Auſtriæ, deſignari exiſtimo. Verum quorum memoratur martyrum manipulus? Lugdunenſiumne, qui, Antonino Vero Romani imperii habenas tenente, anno 177 Lugduni Seguſianorum paſſi ſunt, quique, quòd Viennâ Lugdunum ad martyrium ducti fuerint Viennæque etiam veneratione ſingulari quotannis hodie colantur, cultive olim fuerint, in civitate iſthac ab Appendicis laudatæ auctore ponuntur? Quòd ſi res, quam nobis elucidari, fuerit gratiſſimum, ita fortaſſis habeat, adeundum eſt Opus noſtrum ad diem, quo de ſanctis illis quadraginta octo celeberrimis Martyribus, Phothino nempe epiſcopo ac ſociis quadraginta ſeptem jam actum,* 2 Junii.

S. Dorotheus *Tyri epiſcopus hodie à Galeſinio & Caſtellano celebratur, uti etiam à Græcis in Menologio Sirletiano & Menæis excuſis; verùm de Sancto illo actum apud nos jam eſt ad diem* V Junii.

S. Afræ martyris natalem *Hieronymiana apud Florentinium apographa, quibus etiam Florarium noſtrum Ms. conſonat,* In provincia Creta, civitate Auguſta, *hodie annuntiant; verùm eam hodie pariter,* In provincia Rhetha civitate Auguſta, *Adonis apud Ronweydum Appendix emendatius conſignat, uti in Opere noſtro videre eſt ad diem, quo de ſancta illa Martyre, Auguſta Vindelicorum paſſa Romanoque Martyrologio tum inſcripta, jam egimus,* V Auguſti.

S. Auſtregildem, *S. Lupi matrem, Caſtellanus aliique hodie annuntiant; verùm de ſancta illa ac illuſtri Matrona in Opere noſtro actum jam eſt ad diem, quo ſancti ejus filii Acta illuſtravimus,* 1 Septembris.

S. Diodori *natalem Laodiceæ in Phrygia hodie ſignant Hieronymiana apud Florentinium Apographa. Sancti ejuſdem Martyris, qui in uno ex hiſce, Corbeienſi videlicet,* Theodulus *haud parva nominis mutatione vocatur, adjecta ad Adonis Martyrologium Appendix hodie quoque meminit, uti etiam in Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt, Catalogo generali Ferrarius, in ſuis præterea, quas huic ſubjungit, Annotationibus Tabulas Græcorum citans, atque ab hiſce in Menologio de* Diodoro *agi, affirmans. Verùm in nullis prorſus Græcorum prelo hactenus vulgatis atque à me viſis ſeu tabulis ſeu Menologiis* Diodorus *ad hunc diem commemoratur. Quare oportet, ut Ferrarius vel de tabulis dumtaxat Mss., Menologioque item dumtaxat Ms. loquatur, vel ut in memorato à ſe Menologio, non hodie, ſed alio die à Græcis de* S. Diodoro *agi velit. S. Diodorus martyr cum adjuncto ſibi ſocio S. Didymo, pariter martyre, ad undecimam aut præcedentem Septembris diem in pluribus Græcorum faſtis ſacris celebratur. Ac ad poſteriorem quidem è binis illis Septembris diebus in Menologio Sirletiano, Menæiſque noſtris Mss., è Bibliotheca Ambroſiana codice F. n. 393 excerptis, id fit; ad priorem autem in Menologio Baſiliano magniſque Græcorum Menais excuſis. Adhæc in Menæis noſtris Mss. aliis, quæ ex altero Bibliothecæ Ambroſianæ codice, ſignato F. N. n. 103, deſumpta notantur, hodie quoque S. Diodorus martyr cum adjuncto ſibi martyre Didymo commemoratur. Quid ſi ergò Ferrarius ultima hæc ſimiliave Menæa Mss. per Græcorum tabulas, loco ſuprà cit. à ſe lau-*

B C E F

A laudatas, intellexerit, atque ad alterutrum è dictis Septembris diebus, dum de Diodoro à Græcis in Menologio agi, ibidem asserui, respexerit? Ut ut sit, Diodorum equidem & Didymum, in Mss. bibliotheca Ambrosiana Menæis proximè laudatis hodie commemoratos, à Diodoro & Didymo, qui ad undecimum aut præcedentem Septembris diem in suprà dictis Græcorum Menologiis Menæisque excusis celebrantur, distinctos seu diversos non esse, existimo. Etenim tam in elogio, quo illi hodie, quàm in elogio, quo hi ad alterutrum è dictis Septembris diebus ibidem exornantur, una eademque martyrii palæstra assignatur Laodicea, hoc solo parvi momenti interveniente discrimine, quòd in hodierno elogio, contrà ac in alio fit, nulla apponatur nota, quâ Laodicea, SS. Diodori ac Didymi palæstra, à civitatibus homonymis distinguatur. Adhæc Diodorus & Didymus, tam qui hodie, quàm qui ad præfatos binos Septembris dies in laudatis Græcorum fastis celebrantur, eâdem omnino phrasi Græcâ ad ultimum usque spiritum, dum martyrio coronarentur, Deo gratias egisse in elogiis, sibi adornatis, asseruntur, nec quidquam in hisce occurrit, quod Diodorum ac Didymum, in Mss. bibliotheca Ambrosiana Menæis hodie signatos, à Diodoro & Didymo, qui in fastis Græcorum aliis suprà laudatis Septembri assignantur, distinguere compellat. Nullam quidem hi ignis, quo Diodorus ac Didymus tandem exusti in Menæis Ambrosianis hodie narrantur, mentionem instituunt; verùm Diodorum ac Didymum, quos memorant, expirâsse, aiunt, in tormentis; quæ inter cùm esse potuerit ignis incendium, cum dictis Ambrosianis Menæis haud pugnant. Accedit, in sacris Græcorum Fastis unum eumdemque Sanctum, qui ad diversos dies recurrit, elogiis subinde, non parum invicem discrepantibus, condecorari. S. Pelagia, virgo martyr Antiochena, quæ ad IX Junii diem in Magnis Græcorum Menæis excusis celebratur, seque ipsam, ne libidini corpus exponens pudicitiam perderet peccatoque consentiret, occidisse, in elogio, illi adornato, narratur, ad VIII Octobris diem in iisdem Menæis recurrit, nullaque prorsus violentæ, quâ occubuit, necis mentione in elogio facta, fundens ad Deum preces, ne militibus traderetur, immaculatum Creatori suo spiritum tradidisse asseritur. Atque ita quidem, Diodorum martyrem, qui in Menæis Mss., è bibliotheca Ambrosiana codice suprà laudato excerptis, hodie cum Didymo recolitur, à Diodoro martyre, qui ad undecimam aut præcedentem Septembris diem in pluribus aliis Græcorum Fastis sacris suprà recensitis cum Didymo etiam celebratur, distinctum seu diversum non esse, indubitatum ex omnibus jam dictis apparet; verùm an hodiernus ille Diodorus, ac proin ob jam adducta etiam hic, qui Septembri illigatus est, à Diodoro, ad hunc diem, ut jam suprà docui, Hieronymianis apud Florentinium apographis, adjectaque ad Adonis Martyrologium Appendici inscripto, diversus seu distinctus pariter non est? Ita equidem mihi verosimilius apparet: etenim & Diodorus, qui in binis hisce Fastis sacris exstat, & Diodorus, qui in Mss. bibliotheca Ambrosiana Menæis, proximè iterum memoratis, occurrit, ad unum eumdemque hodiernum diem celebratur, nec aliud quidquam alicunde se offert, quod, alterum ab altero certò distinguendum, suadere sit natum. Diodorus quidem, Hieronymianis apographis Adonianeque Appendici hodie insertus, solus ibidem absque ullo socio comparet; Diodorus autem, in Menæis Ambrosianis hodie memoratus, cum Didymo, socio martyre, conjungitur: verùm, cùm Diodorus, ubicúmque cum Didymo in Fastis sacris suprà laudatis memoratur, primo loco recenseatur, fuerit fortassis aut dignitate aut nominis saltem celebritate Didymo præstantior. Atque hinc factum esse potest, ut, qui Martyrologium, sub S. Hieronymi nomine circumferri solitum, concinnavit, Diodorum dumtaxat, non autem etiam Didymum, cognitum habuerit, hunc-que idcirco cum illo haud annuntiârit. Accedit, non rarò evenire, ut Sancti, qui in uno alterove aut etiam pluribus hagiologiis cum sociis sibi adjunctis celebrantur, soli etiam absque sociis in aliis signentur. Ut è plurimis, quibus res hæc confirmari posset, exemplis unum saltem adducam in medium, S. Dionysius, patriarcha Alexandrinus, tertia Octobris die cum adjunctis sibi sociis Fausto, Caio, Petro & Paulo in Menologio Sirletiano, aliisque nonnullis Fastis sacris, uti Operis nostri tom. 2 Octobris pag. 9 videre licet, celebratur; in Martyrologio autem Romano hodierno, uti & in Romano Parvo seu Veteri solus absque sociis ad XVII Novembris diem recolitur. Ex eo itaque, quòd Diodorus, Hieronymianis apographis Adonianeque Appendici hodie inscriptus, solus ibidem absque ullo sibi socio adjuncto compareat, consectarium nequaquam est, ut is à Diodoro, qui hodie in Menæis Ambrosianis cum Didymo conjungitur, sit diversus. Nec id etiam certò consequitur ex eo, quòd Diodorus, Hieronymianis apographis hodie insertus, disertè in hisce Laodicea, quæ in Phrygia sita est, signetur; Diodorus autem, in Menæis Ambrosianis Mss. hodie relatus, qui cum Diodoro, ad undecimam aut præcedentem Septembris diem Menæis exusis, Menologio Sirletiano aliisque pluribus Græcorum Fastis sacris inscripto, unus idemque ex suprà dictis est, expresè in hisce Laodicea, quæ in Syria sita est, attribuatur. Quid si enim, qui primus in Fastos Græcorum sacros Diodorum intulit, cùm sanctum hunc Martyrem Laodicea absque addito, civitatem Laodicenam, quæ significaretur, determinante, martyrio coronatum fuisse, comperisset, idcircò eum Laodicea Syria, quòd hanc præ reliquis civitatibus homonymis nosceret, collocârit, itáque aberrantem posteriores deinde Græcorum hagiologi sint secuti? Sanè, quò id minùs appareat incredibile, faciunt Mss. bibliotheca Ambrosiana Menea, suprà jam sæpius laudata, in quibus ad hunc diem Diodorus Laodicea passus signatur, nullâ omnino notâ adjectâ, è qua, Syriane, an Phrygia Laodicea designetur, intelligas. Ut ut sit, cum equidem facilè seu in Hieronymianis apographis seu in sacris Græcorum Fastis, utpote & his & illis loco non uno existentibus mendosis, quantùm ad regionem, cui Laodiceam, Diodori palæstram, adscribunt, erratum esse queat, enimverò ob regionis, in qua hanc locant, diversitatem Diodorum, Hiero-

nymianis apographis hodie inſertum, à Diodoro, Menais Ambroſianis hodie pariter inſerto ac proin ob dicta à Diodoro, ad undecimam aut præcedentem Septembris diem in pluribus Græcorum Faſtis ſacris celebrato, certò eſſe diverſum, pronuntiare non auſim, maximè cùm nihil etiam ſat ſolidi, quo ad hoc faciendum inducar, alimunde hactenus occurrat. Donec itaque hoc fiat, de Diodoro *Hieronymiano in Opere noſtro ſeparatim agendum non reor, lectoremque proinde tam pro eo, quàm pro* Diodoro, *Menais Ambroſianis hodie inſcripto, remitto ad diem, quo de Didymo ſimul, ac Diodoro, à Diodoro Ambroſiano ex dictis haud diſtincte, apud nos jam actum,*

xi Septembris.

S. Gerulphi martyris adventus *ſeu reliquiarum è pago Merendra Trunchinium prope Gandavum tranſlatio hodie recurrit in Additionibus Mſs. Cartuſiæ Bruxellenſis ad Uſuardum Greveni. Verùm de illa aliiſque, ad eumdem ſanctum Martyrem ſpectantibus, apud nos jam actum* xxi Septembris.

S. Matthæi Euangeliſtæ & Apoſtoli *memoria hodie occurrit in Calendario Æthiopico & Coptico apud Jobum Ludolfum; verùm de Sancto illo cum Martyrologio Romano jam egimus ad diem* xxi Septembris.

S. Michaël archangelus *apud Jobum Ludolfum in Calendario Æthiopico & Coptico hodie ſignatur; verùm de illo, aliiſque ſimul angelis actum apud nos jam eſt ad diem* xxix Septembris.

S. Libariam *virginem martyrem hoc die habet Mſ., quod Sororum Regularium lacûs S. Mariæ juxta Leydam olim fuit, Martyrologium; verum de hac ſancta virgine ac martyre jam egimus ad diem, quo in nonnullis Faſtis ſacris excuſis, noſtroque etiam Florario Mſ. celebratur,* viii Octobris.

S. Petri martyris in civitate Hiſpali *hodie legitur in Hagenovenſi Uſuardi apud Sollerium Auctario; verùm de eo actum jam eſt ad diem* viii Octobris.

Alelmum, *qui ex monacho Beccenſi in Normannia ſecundus abbas Aquicinctinus in Belgio exſtiterit, in Martyrologio Benedictino Menardus hodie commemorat. Ac illum quidem, quem anno* 1088 *obiiſſe, lib.* 2 *Obſervationum affirmat, miraculis poſt obitum claruiſſe, ibidem etiam ſcribit; verùm de cultu ſilet, non ſecùs ac Raiſſius ad quintum, quo* Alelmum *recolit, Septembris diem facit.*

Alphani, *Salernitani archiepiſcopi memoriam hac die, quâ anno* 1085 *obiiſſe narratur, Caſtellanus in Martyrologio ſuo univerſali Salerni conſignat. Cùm addat, ſcriptis eum non minùs, quàm pietate ſolida celebrem eſſe, manifeſtum ſit, à martyrologo iſto ſermonem inſtitui, non de Alphano ſecundo, ſed de primo, nominis hujus Salernitano archiepiſcopo, quem plura edidiſſe ingenii ſui monumenta, Petrus diaconus lib. de viris cœnobii Caſſinenſis illuſtribus teſtatur. Porrò* Alphanum *hunc* Sancti *etiam titulo Ughellus tom.* 7 *Italiæ ſacræ in Archiepiſcopis Salernitanis exornat, relatumque ferri inter Sanctos, affirmat. Verùm, præterquam quòd eum dumtaxat* Venerabilem *Caſtellanus appellet, nihil omninò, quod cultum illius eccleſiaſticum ullúmque prodat, vel in eccleſia Salernitana, quæ penes nos exſtant, Officiis propriis, vel in monumentis aliis, quæ quidem videre obtigit, occurrit.*

Bonnolus epiſcopus Metenſis *apud Sauſſayum in Martyrologio Gallicano hodie occurrit, uti etiam apud Ferrarium in Catalogo generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt. Citat quidem hic in Annotatis ſuis poſterior hic hagiologus eccleſiæ Metenſis Tabulas ac Kalendaria; verùm, num ex his de* Bonnoli *ſeu, ut ab aliis vocatur,* Donnoli *cultu conſtet, non edicit; cùm autem nec Martyrologium Pariſienſe, anno* 1727 *excuſum, nec in Martyrologio ſuo Univerſali Caſtellanus, Sanctos omnes, qui in Galliis uſpiam coluntur, diligentiſſimè alioquin recenſere ſolitus,* Bonnoli *ſeu* Donnoli *meminerit, hunc ego Metenſem epiſcopum Operi noſtro inter Sanctos non priùs intexam, quàm de publico ac legitimo ejus cultu, de quo mihi hactenus non conſtat, apprimè fuero edoctus.*

Catullæ matronæ *res geſtas à die* xxxi *Martii, quo ea à Greveno in Molani Auctario aliiſque aliquot recentioribus hagiologis memoratur, Majores noſtri huc remiſêre diſcutiendas unà cum Actis S. Dionyſii: ac infrà quidem in Commentario de hoc Sancto res geſtas, quæ* Catullæ *attribuuntur, diſcutiemus; verum cùm matrona iſthæc ex Hilduini ſubleſtæ fidei Areopagiticis ſimiliſve farinæ ſcriptis primitus videatur deprompta, cultuque eccleſiaſtico deſtituta à nullis etiam Martyrologis claſſicis ſeu antiquis recenſeatur, Operi noſtro inter Sanctos intexenda non eſt, etſi interim, quæ in Dionyſii ſociorumque martyrum gratiam geſſiſſe narrantur, re etiam verâ geſſiſſet.*

SS. Dionyſius archidiaconus Remenſis & Socii ejus *hodie ſignantur in Uſuardo Greveni. In Florario noſtro Mſ., in quo præterea* Martyrum *titulo condecorantur, idem etiam fit. Verùm quis* Dionyſius *ille, cui etiam Socii martyres adduntur? In Breviario Remenſi, penes nos exſtanti, quod anno* 1630 *notatur excuſum, quodque S. Dionyſium Areopagitam cum S. Dionyſio Pariſienſi, epiſcopo martyre, confundit, non alius hodie Dionyſius, quàm hic poſterior, colendus proponitur. Adhæc* Dionyſius, *Remenſis archidiaconus, qui cum Sociis mortem pro Chriſto aliquando oppetierit, nec ex Remenſis, nec ex aliarum quarumcúmque eccleſiarum ſeu libris eccleſiaſticis ſeu monumentis aliis innoteſcit. Exiſtimo itaque,* Dionyſium, *qui in binis Faſtis ſacris ſuprà laudatis hodie memoratur, perperam in hiſce* archidiaconi Remenſis *titulo inſigniri, perperamque item, veluti à Dionyſio Pariſienſi, hodie cum Sociis Martyribus apud nos dando, diverſum proponi, adhibitis etiam duabus annuntiationibus diverſis, quarum alterâ hic, alterâ ille commemoratur.*

Elizabetham de Wans, *ſanctimonialem Aquirienſem, cum* Beatæ *titulo ſimul & elogio ſat prolixo Raiſſius in ſuo ad Molani Natales Sanctorum Belgii Auctario hodie conſignat, hucque illam à die* 1 *Julii, quo à pluribus hagiologis laudatur, majores noſtri, quod cultum ejus eccleſiaſticum publicum probare non poſſent, remiſerunt. Futurum ſcilicet putârunt, ut aliquid fortaſſis, quo de illa ſimul & de Sybilla de Gagis infrà memoranda hodie agi poſſet, temporis lapſu ſuggereretur; verùm, cùm id hactenus factum non ſit,* Eliſabethæ *non magis*

quàm

A *quàm Sybilla, locus inter Sanctos in Opere noſtro debetur.*

Gerardum, *monaſterii Nova-vallis in Suecia abbatem, in Menologio Ciſtercienſi hodie commemorat Chryſoſtomus Henriquez, uti etiam in Ordinis Ciſtercienſis Sanctorum, Beatorum ac Servorum Dei Catalogo Sigiſmundus Alberti, in Sanctorum, Beatorum & illuſtrium virorum Ordinis Ciſtercienſis Serie Chalemotus, ac denique in Ordinis Ciſtercienſis Beatorum ac Venerabilium Elenchо, Originum Monaſticarum lib. 5, cap. 15 inſerto, Aubertus Miraus. Atque hi quidem hagiologi, quorum duo priores* Gerardum *Nova-vallis, haud ſat tamen fundatè, uti ex Manrique, ubi hic de illuſtri illo Ordinis ſui viro, fas eſt colligere, fundatorem etiam faciunt, unanimi conſenſu omnes* Gerardum *illum, Trajecti ad Moſam natum, annoque circiter* 1190, *ut Manrique notat, in Clara-Valle vitâ functum,* Beati *etiam titulo condecorant; verùm nihil omnino afferunt, quod cultum ejus eccleſiaſticum utcúmque probet.*

S. Ghiſlerius *confeſſor in Martyrologio Belini, & ex hoc, ut videtur, acceptus in poſterioribus, quæ anno* 1573 *& anno* 1583 *prodierunt, Uſuardini per Molanum Martyrologii editionibus hodie occurrit; verùm is Sanctus, qui* Giliberti *etiam ac* Gilleni *nomine in Florentino Uſuardi apud Solterium Auctario hodie deſignatur, cum* S. Ghiſleno, *ad hunc diem dando, unus idemque, ut mihi equidem apparet, certò eſt.*

Hermannus *converſus Aquiriæ in Brabantia Ordinis Ciſtercienſis hodie Raiſſii ad Molani Natales Sanctorum Belgii Auctario cum titulo* Beati *exſtat inſcriptus; verùm cum ad diem quartam Martii, quâ à pluribus hagiologis recolitur, inter Prætermiſſos jam retulimus, & ſanè non immeritò, cùm cultu eccleſiaſtico gaviſus unquam fuiſſe non inveniatur.*

Hierotheum *à* 17 *Octobris die, quâ is pleriſque Græcorum Faſtis ſacris hodiernoque etiam Martyrologio Romano inſcribitur, hunc remiſimus. Ita faciendum duximus, quia, quid de Sancto illo, ſeu vero ſeu, ut nonnullis placet, dumtaxat ficlitio, ſtatuendum eſſet, præſertim dependebat à judicio, quod hodie, maturo inſtituto examine, de Operibus, ſub Dionyſii Areopagitæ nomine circumferri ſolitis, eſſet ferendum. Itaque & ipſamet iſthac Opera, & lucubratiunculas varias, tam pro vindicandis, quàm pro abjudicandis Dionyſio iiſdem Operibus elaboratas, ſedulò diſcuſſi; verùm eſſi argumenta, quæ pro opinione, dicta Opera Dionyſio attribuente, militare comperi, enervia prorſus haud ſint, nequiquam tamen, Opera eadem hunc Athenienſem primum antiſtitem habere auctorem, certum efficiunt: quod cùm ita habeat, an* Hierotheus, *utpote dumtaxat è ſcriptis illis, à poſterioris ævi auctore fortaſſis confictis Dionyſioque perperam adſcriptis, à martyrologis primitus acceptus, ficlitius totus non ſit, dubium eſſe atque incertum, neceſſe eſt, hactenuſque proinde Operi noſtro intexi inter Sanctos non poteſt; poterit autem poſtea in hujus Supplemento, ſi ea fortè interea rationum momenta fuerint reperta, quæ certam omnino atque indubitatam reddant opinionem eorum, qui, præfata Opera à Dionyſio Areopagita verè eſſe elucubrata, contendunt.*

Joannem Jacobum, *Fulienſem monachum, Henriquezius ac Chalemotus, Ordinis Ciſtercienſis hagiologi, hodie commemorant, elogioque ſat prolixo exornant; verùm illum, quem prior anno* 1621, *poſterior anno* 1626 *obiiſſe notat, nec Sanctis, nec Beatis Sedes Apoſtolica hactenus adſcripſit.*

Jolenda pœnitens, *ſanctimonialis Aquirienſis altera, hodie etiam à Raiſſio in laudato Auctario cum elogio refertur: titulo tamen* Beatæ *ei non adjuncto; & meritò quidem, cum cultu eccleſiaſtico careat.*

Julianus & Sylvanus, *qui, quemadmodùm in hodie edendis S. Savini Levitanici Actis narratur, divinâ providentiâ, ut hunc, in extrema adverſa valetudine laborantem, miniſtrarent, à Froninio abbate miſſi fuerunt, hodie in Martyrologio Gallicano memorantur a Sanſſayo, poteruntque in Opere noſtro inter Sanctos loco opportuno dari, cum conſtiterit de legitimo eorum cultu, eorum amplius annis Urbani VIII* B *decretum, anno* 1625 *de Sanctorum veneratione emiſſum, pregreſſo.*

Larciam martyrem, *hujuſque filium* Visbium confeſſorem, *hodie in Martyrologio Gallicano Sanſſayus commemorat: ac* Larcia *quidem, cùm priùs ipſamet maritum Lisbium, Chriſti fidem amplexum, violatæ numinum religionis accuſáſſet, viſis deinde, quæ in Dionyſii ſociorumque martyrum nece patrata fuerint, miraculis, palàm ſeſe, ſi rectè notet, Chriſtianam profeſſa, martyrio fuerit affecta;* Visbius *autem, qui, ut aiunt, conſpectum à ſe parentis ſui, Dionyſiique ac ſociorum martyrum agonem litteris mandavit, diu adhuc vitam Chriſtianam exegerit, tandemque ad felix ſuorum in cœlis parentum conſortium migrârit. Verùm præterquàm quòd hæc omnia ex admodùm ſuſpectis, ne dicam fabuloſis prorſus, Hilduini Areopagiticis aliiſve ſcriptis ſimilibus à Sanſſayo ſint accepta,* Larcia & Visbius *in nullis certè Faſtis ſacris antiquis memorantur, nec uſpiam cultu eccleſiaſtico vel gaudent, vel unquam fuiſſe gaviſi reperiuntur.* F

Limenii, *Vercellenſis epiſcopi, hodie in Catalogo generali Sanctorum meminit Ferrarius. Ughellus tom. 4 Italiæ ſacræ editionis anni* 1719, *col.* 761 Sancti *etiam titulo illum condecorat, quod in Epiſcopis Vercellenſibus pag.* 107 *Ferrerius, Vercellenſis & ipſe epiſcopus, ac in Hiſtoria chronologica pag.* 135 *Franciſcus Auguſtinus ab Eccleſia pariter facium. Verùm ne in Litaniis quidem, quæ eccleſiæ Vercellenſis Officiis propriis, anno* 1581 *excuſis penesque nos exſtantibus, ſubduntur, uſpiam* Limenii *mentio ſit, nec alibi eccleſiaſtici, qui ei quapiam in æde ſacra deferatur, cultûs indicium reperio. Itaque à* Limenio *Operi noſtro inter Sanctos intexendo abſtinens breviſſimum, quo à Ferrerio jam laudato ornatur, elogium hoc tranſcribo. Sic habet:* Sanctus Limenius Græcus, epiſcopus Vercellenſis, in S. Euſebii (*Vercellenſis nempe epiſcopi*) locum ſuffectus, S. Ambroſii in concilio Aquileienſi anno Domini CCCLXXXI celebrato comes (*adi tom. 2 Concil. col.* 978 *Labbeum*) adfuit.

Loth *hodie cum Abrahamo in binis Græcorum Faſtis ſacris, Menologio ſcilicet Sirletiano & magnis Menæis excuſis, conjungitur; in hodi-*

erno autem Martyrologio Romano ſolus Abrahам notatur : quod cum ita ſit, eoſque è Veteri Teſtamento Sanctos, qui in Martyrologio Romano non ſunt, Operi noſtro intexere haud ſoleamus, ſolum etiam Abrahamum hodie damus, lectoremque pro Loth *ad ſacram Scripturam hujuſque interpretes remittimus.*

Lubius martyr *in Martyrologio Germanico*, Caniſii *vulgò dicto, hodie ſignatur. Cùm Pariſiis à S. Dionyſio ad Chriſtum ſuiſſe converſus aſſeratur, alius indubiè non eſt, quàm Lisbius, à Sauſſayo, veluti eccleſiæ Pariſienſis, qui Baptiſmate à S. Dionyſio ablutus fuerit, protomartyr, ad* IV *Octobris diem relatus. Ac nos quidem tunc in Prætermiſſis, de illo fortè hodie loquendi futurum locum, ediximus ; verùm, cùm ex Hilduini ſubleſtæ admodùm (vide infrà dandum de S. Dionyſio Commentarium) fidei Areopagiticis notæve haud melioris ſcriptis primitus ſit depromptus, nec cultum eccleſiaſticum ſeu nominis ſui in Mrtl. antiquis deſcriptione, ſeu alio quovis modo unquam obtinuiſſe comperiatur, locum certè inter Sanctos Lisbio ſeu* Lubio *in Opere noſtro dare non poſſumus.*

B Item ſanctæ Mammeæ, reginæ martyris, matris Alexandri imperatoris, quæ, apud eum Chriſtiani nominis accuſata & interfecta, ad martyrii coronam pertexit. *Ita hodie in Gynæceo ſacro Arturus à Monaſterio, in Annotatis, quæ ſubdit, citans etiam Petrum de Natalibus, qui, Alexandrum imperatorem, cùm* Mammeam *ſeu potiùs* Mamæam, *matrem ſuam, Chriſtianam eſſe, intellexiſſet, necari illam juſſiſſe, in ſuo Sanctorum Catalogo, lib.* XI, *cap.* 24 *diſertè tradit. Verùm* Mamæa *nec pro fide, nec Alexandri imperatoris, filii ſui, juſſu occubuit, uti palàm eſt ex iis, quæ Tillemontius Hiſtoria Imperatorum tom.* 3, *pag.* 209 *& ſeq. in medium adducit. Adhæc nullis prorſus Faſtis ſacris antiquis* Mamæa *exſtat inſerta ; & ſanè non immeritò : etſi enim Chriſtiana quidem (adi tom. cit. pagg.* 158, 159 *&* 475 *eumdem Tillemontium) verosimillimè exſtiterit, id tamen omnino certum non eſt.*

Martyrum plurimorum turbam, *qui, ſignis, quæ Dionyſii ac ſociorum martyrum funera illuſtrârint, conſpectis, ad Chriſtum converſi pro fide illicò occubuerint, hodie etiam Sauſſayus*

C *commemorat ; verùm hæc ejus annuntiatio ex Hilduini ſubleſtæ fidei Areopagiticis eſt deprompta, abeſtque, hoc ſaltem die, ab omnibus prorſus aliis Faſtis ſacris.*

Odonem, *è S. Martini Tornacenſis primo poſt hujus inſtauratione abbate Cameracenſem epiſcopum, hodie in Natalibus Sanctorum Belgii Molanus atque in Faſtis Belgicis ac Burgundicis Miræus referunt. Idem etiam in Menologio Benedictino Bucelinus facit. Ac ex iis quidem, quæ de Antiſtite iſto tradunt, virtute illum ac ſanctimoniâ effulſiſſe liquet ; verùm cultu eccleſiaſtico aut gaudere aut olim fuiſſe gaviſum, nec affirmant, nec ego alibi notatum invenio.*

Osbertum epiſcopum *hodie Dumblani cum* Beati *titulo in Menologio Scotico Dempſterus annuntiat, eumque in Catalogo generali Sanctorum ſequitur Ferrarius. Verum nullus prorſus epiſcopus, nomine* Osbertus, *vel in Martyrologio Anglicano, vel à Camerario de Pietate Scotorum, vel denique in noſtris ſeu Hibernia ſeu Scotiæ Sanctorum Catalogis Mss. commemoratur. Ferrarius quidem præter jam laudatum Dempſteri Menologium in Annotatis* D *etiam citat Breviarium Scoticum. Verùm, cùm nec illius in noſtro Ms. Breviarii Aberdonenſis apographo* Osbertus *locum habeat, quod aut quale illud ſit, quod laudat, Breviarium Scoticum, ignoramus, certioraque proinde, ut de* Osberto *agamus, documenta requirimus, etſi interim, illum anno* 1231, *Rhetorices, Poeſeos, Philoſophiæ, Theologiæ, magiſque adhuc ſanctitatis laude conſpicuum, è vivis exceſſiſſe, Dempſterus etiam addat.*

Petrus confeſſor
Joannes Pennalverius
Nicolaus à Coſſicio
Antonius Lopetius
Maria à Velaſco
} *ex Ordine S. Franciſci*

hodie cum præfixo ſingulis Beati *titulo recenſentur ab Arturo in Martyrologio Franciſcano ; verùm nec hic cultum illorum probat, nec Huebertus titulum iſtum ulli eorumdem attribuit in Menologio, ubi ita etiam hoc ipſo die memorat*

Joannem Baptiſtam *Anglum, Londini pro fide* E *occiſum &*

Jacobam Auskircherin, *pientiſſimam è tertio Ordine S. Franciſci ſororem.*

Robertus *Lincolnienſis epiſcopus*, Gros-Thead, *Latinè* Capito *cognominatus, in Martyrologio Anglicano, è quo & à Ferrario in Catalogo generali Sanctorum retenſetur, hodie occurrit. Ac eum quidem in elogio, quod ſuppeditat, Martyrologii dicti auctor Wilſonus præcipuè commendat à vitæ ſanctitate ſimul atque doctrina. Idem etiam ante ipſum in Hiſtoria Anglicana ad annum* 1253, *quo* Roberti *obitus evenit, jam fecerat ſeu ipſemet Matthæus Pariſius, ſeu ſcripta ab hoc Hiſtoria Anglicana continuator, uti etiam lib.* 2 *de Eventibus Angliæ Henricus Knyghton, Leiceſtrenſis canonicus. Verùm* Robertus, *cùm quid aliquando in mandatis, quod injuſtum ratioque diſſonum exiſtimabat, à ſummo Pontifice Innocentio IV accepiſſet, mordaciſſimam ſimul ac ſelle à capite ad calcem plenam ſcripſiſſe refertur epiſtolam, in qua, omni prorſus moderatione objecta ac modeſtia, vehementiſſimè, uti monumentum illud apud Pariſium prodit, in curiam Romanam atque ipſummet Innocentium ſuerit invectus, iis etiam uſus loquendi formulis, quæ, quamvis etiam forſan, quod hîc indagare non lubet, nec Papa ea in re culpâ omni vacârit, nec incorrupti tum fuerint curiæ Romanæ mores, excuſari tamen nequaquam queunt. Adhæc in ſiniſtris, quæ adverſus Innocentium conceperat, animi ſui ſenſis, uti apud eumdem Pariſium loco cit. narratur, ad ſupremum uſque ſpiritum perſtitit, eaque etiam tum, cùm animam ſerè jam ageret, eſt effatus, quæ à veneratione, ſupremo Chriſti in terris vicario debita, eique certè à Sanctis deferri ab omni retrò ævo ſolita, penitus abhorrent. In dubium quidem, an & hoc & quod de Roberto, etiam aliàs in Innocentium IV acerrimè invecto, in Pariſii Hiſtoria,* F *ut ſuprà dictum, narratur, ab ipſomet Pariſio, an ab hujus interpolatore, qui & epiſtolam ſuprà laudatam* Roberto *affinxerit, ſit profectum, revocari forſan non immeritò poteſt, quòd Pariſii Hiſtoria locis multis, ad invidiam Pontifici Romano conflandam aptis, corrupta, à viris orthodoxis ſimul ac eruditis credatur ; verùm quidquid ſit ſeu de re ipſa, ſeu*

Digitized by Google

A *ſeu etiam de miraculis, quibus* Robertus *& vivus & mortuus effulſiſſe præterea narrantur, canonicos equidem Londonienſis S. Pauli eccleſiæ, cùm* Robertum *Sanctorum albo adſcribi, datâ anno* 1307 *ad Clementem V Papam epiſtolâ, quam Angliæ ſacræ part.* 2, *pag.* 343 *& ſeq. ex autographo Whartonus recitat, poſtulâſſent, voti ſatos eſſe compotes, haud invenio. Quod cùm ita ſit, facere non poſſum, ut* Roberto *locum inter Sanctos in Opere noſtro concedam, maximè cùm nec cultus eccleſiaſticus publicus ac legitimus ei aliquando uſpiam fuiſſe delatus videatur.*

Sybillæ de Gages, *aliis* de Gagis, *ſacri corporis elevationem hodie Aquiriæ, quod, quemadmodùm Operis noſtri tom.* 3 *Junii, pag.* 231 *è Miræo jam docuimus, ſanctimonialium Ciſtercienſium quarto circiter à Bruxellis milliari monaſterium eſt, Rayſſius in ſuo ad Molani Natales Sanctorum Belgii Auctario conſignat. Hunc porrò hagiologum Henriquez ac Chalemotus in contextis à ſeſe Ordinis Ciſtercienſis Beatorum ac Sanctorum Faſtis ſacris ſecuti deinde ſunt, uti etiam in Menologio Benedictino Bucelinus, in Leodienſis eccleſiæ Floribus Fiſenus, & in ſacro, quo ſanctas cujuſcúmque Ordinis mulieres complexus eſt, Gynæceo Arturus du Monſtier ſeu à Monaſterio. Atque hi quidem omnes, non ſetùs ac Rayſſius,* Beatæ *etiam titulo* Sybillam *condecorant; adhæc, ſacrum ejus corpus ſub ſeculi* XVII *initium, Namurcenſi epiſcopo, ad cujus diœceſim tum Aquiria jam pridem ſpectabat, approbante, elevatum, atque ab eodem viva voce, ut* Sybilla, *tamquam Beata, ab omnibus coleretur, conceſſum etiam tunc fuiſſe, vel in elogio,* Sybillæ *à ſeſe adornato, vel in Annotatis, elogio ſubjectis, plerique affirmant. Atque ex hac, ni fallar, epiſcopi Namurcenſis conceſſione, aſſertaque inſuper corporis elevatione publicum ac legitimum* Sybillæ *cultum Majores noſtri intulerint, eamque idcirco Operi noſtro hodie intexendam, ad* 1 *Julii diem quodammodo promiſerint, ita ibidem in Prætermiſſis, ubi de Eliſabetha Wanſia, ſanctimoniali Aquirienſi altera, ſuprà jam memorata, ſub finem ſcribentes:* Poterit... Eliſabetha (*Wanſia ſcilicet*) cum Sybilla conjungi

C ad dictum diem IX Octobris. *Verùm anne cultus, qui* Sybillæ *ſub ſeculi* XVII *initium è Namurcenſis epiſcopi conceſſione fuit delatus, legitimus reipſa exſtiterit, maximè eſt dubium. Ita animo, quòd beatificandi ſeu beatorum honores cuiquam decernendi poteſtas nullo amplius modo penes epiſcopos tum fuiſſe videatur, uti quiſque facilè intelliget ex iis, quæ Benedictus XIV de Servorum Dei Beatificatione & Beatorum Canonizatione lib.* 1, *cap.* X *& ſeq. in medium adducit. Adhæc, etſi etiam poteſtas illa penes epiſcopos tum adhuc exſtitiſſet, legitimèque adeò, &* Sybillam, *ut Beatam coli, & corpus ejus elevari, Namurcenſis antiſtes permiſiſſet, modò tamen poſt Urbani VIII decretum, anno* 1625 *die* XIII *Martii emiſſum, Beatorum honores* Sybillæ *deferre, eamve venerari ut Beatam haud licèt, ni fortè ante mox dictum decretum centum amplius annis (alio enim ex capite excipi contra illud pro* Sybilla *certò haud poteſt) factum id jam fuerit, quemadmodùm ex iis, quæ in Opere cit. lib.* 2, *cap.* XI *&* 17 *Benedictus XIV mox lau-*

D *datus affert, luculentiſſimè pateſcit; anne autem à tempore immemorabili ſeu illo, quod centum amplius annis præfatam Urbani VIII decretum præceſſerit, cultu eccleſiaſtico publico gaviſa fuerit* Sybilla, *nuſpiam aperte edicunt ſeu hagiologi ſuprà laudati ſeu ſcriptores alii, qui quidquam de illa memoriæ produnt. Hinc Prætermiſſis accenſere* Sybillam *jam penè ſtatueram; attamen, cùm adhuc, nova forſan monumenta, tum antiquo cultui ejus publico probando idonea, in Aquirienſi parthenone inveniri poſſent, dubius utrimque hærerem, ipſemet eò, ut in rem totam diligentiùs inquirerem, me contuli. Ac primo quidem cultus publici ſatis antiqui, qui* Sybillæ *ante annum* 1625 *fuerit delatus, nullum omninò ſeu in templo ſeu in aliis abbatiæ locis indicium reperi; petii autem, an nulla penitus monumenta litteraria in monaſterio de illa exſtarent. Abbatiſſa, Eleonora de Harveng, quæ me juxta ac ſocios binos, è collegio noſtro Bruxellenſi mihi adjunctos, humaniſſimè excepit, pari etiam humanitate è parthenonis ſui archivo nonnulla protulit, mecumque, ut per*

E *otium ea examinare liceret, Antverpiam aſportanda dedit. Illa inter principem locum tenent epiſtolæ duæ, quarum alterâ Franciſcus Buiſſeret, Namurcenſis epiſcopus, cùm* Sybillæ *corpus in templo Aquirienſi anno* 1610, *die* 28 *Junii fuiſſet inventum, Guilielmo Mienix, decano Gemblacenſi, ut in inventionem illam adjunctaque eamdem comitata inquireret, anno eodem die* 26 *Auguſti in mandatis dedit, alterâ hic eorum, quæ facta inquiſitione comperit, Namurcenſem antiſtitem prædictum certiorem fecit. Hiſce porrò præter aliam adhuc hujus epiſtolam, demumque à Gerardo de Villers, medicinæ doctore ac Lovanii profeſſore, teſtimonium, quæ duo monumenta infrà etiam memoranda venient, quæpiam accedit* Sybillæ *Vita, à Reverendo domino Gerardo Clemens, qui monaſterii Aquirienſis, cùm* Sybillæ *corpus fuit inventum, director in ſpiritualibus ſeu confeſſarius exſtitit, conſcripta. Atque hæc quidem ſeu monumenta ſeu documenta omnia, ſi unum poſtremum,*

F *nonnulla ab auctoris ætate remotiora complectens, exceperis, integram in omnibus fidem merentur; verùm nihil prorſus ſuppeditant, quod publicum* Sybillæ *cultum, qui anno* 1625 *per unum amplius ſeculum jam obtinuerit, utcúmque evincat. Imò in laudata decani Gemblacenſis ad epiſcopum Namurcenſem epiſtola inter cetera verbis Gallicis, Latinè à me redditis, ſequentia ferè quantum ad ſubſtantiam occurrunt. Hic locus (quo nempe in templo Aquirienſi* Sybillæ *tumulus ante annum* 1610 *exſtabat) erat obſcurus, parumque proinde ex ſe gratus; in aliqua tamen veneratione atque honore ob* Sybillæ *tumulum habebatur: imò circum hunc religioſe aliquot obire pietatis quæpiam exercitia ſolebant, tum quòd bonam de* Sybillæ *ſanctitate opinionem concepiſſent, tum quòd illam intima familiaritate cum S. Lutgarde fuiſſe conjunctam invicem aſſerarent; ex his autem* Sybillam *cultu duntaxat private in Aquirienſi parthenone ante annum* 1610 *fuiſſe gaviſam, indubitatum apparet. Omnibus itaque, ſeu quæ ſcriptores, publica jam luce donati, ſeu quæ jam laudata monumenta Aquirienſia Mſſ.,*

quæ

A de Sybilla commemorant, ſedulò diſcuſſis, in Opere noſtro illam Sanctis annumerandam, haud veor. Quod cùm ita ſit, nec plura hoc loco de eadem proferri, eſt neceſſe; attamen cùm à pluribus, tum in anno, quo Sybillæ corpus de terra fuit eductum, tum in adjunctis aliis, eventum hunc vel comitatis vel ſecutis erratum eſſe, è præfatis integra fidei, quæ de corpore Sybillæ è terra extracto poſtque etiam elevato potiſſimùm tractant, Aquirienſis parthenonis monumentis Mſs. patejcat, lubet lectori præcipua, quæ ſparſim in hiſce aſſeruntur, compendio hic exhibere, ut ita, iſthoc cum aliorum narratione collato, admiſſi abs hiſce errores facilè cuique innoteſcant. Rem ipſam aggredior. In ſeptentrionali templi Aquirienſis parte, quæ reliquis templi ejuſdem partibus multò erat depreſſior, monumentum, duobus circitèr pedibus ſuprà terram eminens, olim exſtabat. In hoc, ut conſtans traditio juxtà ac inſcriptio, lapidi marmoreo, qui monumenti ſummitatem obtegebat, inciſa, fidem faciebat, ſepultæ jacebat Sybilla de Gages, Aquirienſis,
B dum viveret, Sanctimonialis, anno ut aiebat inſcriptio, licèt majorem partem præ vetuſtate exeſa, etiam prodebat, 1250 è terris ad ſuperos tranſlata. Anno porrò 1610, tribus amplius ſeculis à Sybillæ obitu jam elapſis, evenit, ut Ludovica de Blaton, Aquirienſis abbatiſſa, quò monaſterii ſui templum redderet ornatius, depreſſiorem hujus partem, quâ, ut jam dictum, Sybillæ tumulus exſtabat, ceterarum partium pavimento terrâ ageſtâ volueris æquari. Verùm cùm id, ni ſimul altiùs ſub humo Sybillæ ſepulchrum deprimeretur, fieri non poſſet, itaque eſſet futurum, ut ſcrutari deinceps, num quidquam in hoc è Sybillæ oſſibus adhuc ſupereſſet, difficilius efficeretur, hac occaſione utendum exiſtimavit, ut in id, prout fieri nonnulli, ſanctitatis famâ, quâ Sybilla gaudebat, impulſi, jam dudum deſiderârant, ſedulo inquireret. Variis itaque, ut rem aggrederentur, operariis dicto anno, XXVIII Junii aie, collatis antea cum domino Gerardo Clement, monaſterii ſui confeſſore, conſiliis, obtentaque Almenſis,
C qui immediatus virginum Aquirienſium in ſpiritualibus pater eſt, abbatis aſſenſu injungit; illi autem, marmoreo, qui tumulum ex dictis tegebat, lapide amoto, terrâque ad ſeptem vel octo pedes effoſſâ, ſarcophagum ſeu loculum integrum inveniunt. Hoc viſo, abbatiſſa aliique, qui adſtabant, omnes hærent attoniti, lætitiaque ſimul & quâdam veneratione correpti rem ad epiſcopum Namurcenſem, ut, quod hic in illa præſcriberet, exſecutioni deinde mandarent, deferre, cœpioque interea abſtinere deſerunt. Verùm, cùm poſt horam circitèr & mediam aqua è fonte, qui in ipſa ſepulcri foſſa ſurgebat, tantâ in id copiâ prorumperet, ut unc ad minimum pede ſupra loculum exſtaret, hunc è terra, majori id exigente bono, extrahunt; quod cùm factum fuiſſet, diſſoluti præ vetuſtate loculi aſſeres in fruſta mox concidunt, ſolo aſſere inferiori excepto, cui incubabat dormientis in modum compoſitum Sybillæ corpus, carne quidem omnino exutum, ita tamen integrum, ut oſſa oſſibus adhuc eſſent conjuncta, ipſumque etiam caput adhæreret collo. Porrò oſſa ſuaviſſimum à ſe ſpargebant odorem, ut etiam ipſe, in quo hæc jacebant, aſſer, ſingulaque D aſſerum confratrum fruſta. Audi, qui Gerardus de Villers, medicinæ doctor, de oſſibus nominatim, cùm hæc tribus circiter, poſtquam è terra fuiſſent extracta, hebdomadis in monaſterio Aquirienſi coràm vidiſſet, in teſtimonio, ſuprà laudato eaque de re tunc dato, loquatur. Quandoquidem, inquit, æquiſſimum ſit, veritatis exhibere teſtimonium, hinc eſt, quòd ego infraſcriptus teſter & affirmem, me, XXIII Julii MDCX veniſſe ad abbatiam beatæ Mariæ de Aquiria, Ordinis Ciſtercienſis, Namurcenſis diœceſis, ibidemque exhumata reperiſſe oſſa nonnæ Sibillæ de Gagis gratum ſpirantia odorem, ante annos trecentos ſexaginta aut circitèr (uti mihi affirmatum fuit) ibidem ſepultæ, imò & aſſerem ipſum, quâ parte dicta oſſa tetigit, quaſi immunem à corruptione: hinc eſt, quòd, ſive conſervationem ipſorum oſſium & ipſius aſſeris poſt tantum ſpatium annorum, ſive ipſum odorem conſiderem, pro vero cogar affirmare, totum id judicio meo eſſe ſupra naturam, neque hoc ulla ratione naturaliter fieri poſſe; in cujus rei teſtimonium hæc ſubtus ſcripſi & ſignavi his die, menſe ac anno, ut ſuprà. Ita eſt, Gerardus de Villers med. doctor ac Lovanii profeſſor. Hactenus ille, qui & duorum digitorum ſuorum extremitati, dum iis Sybillæ ſub mento cervicem tetigiſſet, ſuaviſſimum diu inhæſiſſe odorem, addere, haud immeritò, uti jam ſæpius laudatæ decani Gemblacenſis epiſtola fidem facit, teſtimonio ſuo jam recitato potuiſſet. Hoc porrò unà cum eorum, quæ in corporis Sybillæ inventione acciderant, narratione ad Franciſcum Buiſſeret, Namurcenſem tunc temporis epiſcopum, perlato, mox hic Guilielmo Mieulx, Gemblacenſi decano, ut in omnia ac ſingula, quæ eventum illum comitata fuerant, inquireret, ipſe anno 1610, die 26 Auguſti per epiſtolam ſuprà memoratam injungit. Atque is quidem, anno eodem, die 20 ac 21 Septembris accuratè ac ſedulò in Aquirienſi parthenone demandatâ ſibi provinciâ perfunctus fuſiori oratione omnia, quæ, diligenti inſtituto examine compererat compendioque ſere jam exhibui, ad Namurcenſem epiſcopum mox perſcripſit; hic verò, acceptâ, quâ id ille faciebat, epiſtolâ, mox Nivigellâ, ubi tunc poſt collatos menſe Septembri ordines ſacros morabatur, Aquiriam pedes, quò etiam ipſemet in rem diligenter inquireret, ſeſe contulit. Porrò cùm ibidem ante Sybillæ feretrum de multis præſentes interrogaret, ſermoque de ſuaviſſimo odore, quem Sybillæ oſſa emittere dicebantur, ſortè incidiſſet, idne cum veritate dicerentur, experiri ipſemet odoratu ſuo voluit, caput verſus oſſa inclinavit, modicoque pòſt tempore nihil ſeſe percipere odoris, aſſeruit; cùm autem, qui aderat, Nivigellenſis prætor, gratiſſimum ſeſe odorem jamjam naribus hauſiſſe, repoſuiſſet, mox præſul flexis genibus prolixiùs oravit, cumque tandem ab oratione ſurrexiſſet, viva voce, ut Sybilla ab omnibus veluti beata, honoraretur, conceſſit; reſténe, an ſecùs, ex jam ſuprà dictis ſtatues. Ut ut interim habuerit, facta hujus à Namurcenſi antiſtite conceſſionis famâ mox latè diſperſâ, plurimi undique diverſi ſexûs ac conditionis homines, quorum etiam nonnulli, è Sybillæ E
F

A *loculo quaſi per exhalationem quamdam ſuaviſſimum ad nares ſuas odorem aeferri, ſumma cum admiratione, dicuntur experti, ad Aquirienſe templum, ut* Sybillam *veluti beatam venerentur, concurrunt; ut autem adventantium quotidie devotio etiam augeretur, de honoratiori, quo* Sybillæ *reliquiæ reponerentur, loco eſt cogitatum, utque hæ, ne illarum, quæ ſumma charitatis juxtà ac neceſſitudinis vinculo (adi apud nos tom. 3 Junii pag. 250 S. Ludgardis, Sanctimonialis Aquirienſis, Vitam) conjuncta in hoc mundo vixerant, oſſa diutiùs ſejuncta manerent, propè S. Ludgardis reliquias collocarentur, eſt viſum. Atque hæquidem, ibi loco decenter jam parato, ab Henrico de Velpen, Alnenſi abbate ſuprà laudato, poſt Miſſam de ſanctiſſima Trinitate ſolemniter celebratam, anno 1610, die nona Octobris, magna hominum multitudine aſſtante, depoſita fuerunt, compoſitis etiam à domino Gerardo Clement, parthenonis Aquirienſis confeſſore, ſequentibus hiſce in rei geſtæ memoriam verſiculis:*

B Lux nona Octobris toto radiabat in orbe,
Abbas Henricus ſapientis quando Sibillæ
Oſſa pio populi applauſu pompaque locavit;

Fons autem eo loco, quo diutiſſimè conditum jacuerat Sybillæ *corpus, exortus, tempore eodem recluſus, puteique in modum, quò pietati eorum, qui ſanitatis recuperandæ ſpe aquas ex eo hauſturi Aquiriam quotidie adveniunt, ſatisfieri poſſet facilius, efformatus fuit, mutatione tamen in loco haud diu admodùm poſt fatta, uti apparet ex iis, quæ Raiſſius in ſuo ad Molani Natales Sanctorum Belgii Auctario, anno 1626 Ducaſi excuſo, fol. 209 verſo de* Sybillæ *fonte ſimul & ſepulcro memoriæ prodit. Porrò jam relatam oſſium* Sybillæ *elevationem ſeu eorundem loco honoratiori per abbatem Alnenſem depoſitionem, annuente Namurcenſi epiſcopo, factam eſſe, apparet ex altera, cujus ſuprà etiam memini, epiſcopi Namurcenſis epiſtola, anno 1611, die xv Martii ad dominum Gerardum Clement, monaſterii Aquirienſis confeſſorem, data; ait enim in hac ille, haud rarò ſeſe cum vicariis ſuis aliiſque eruditis theologis examinaſſe, num amplius aliquid, quàm præſtitiſſet, in ſacrarum* Sybillæ *reliquiarum honorem poſſet efficere; id autem, quod in harum honorem tum præſtiterat, aliud eſſe nihil videtur, quàm ſacla, ut honoratiori loco deponerentur, facultas. Nec hoc tantùm, quòd jam dixi, ex illa Namurcenſis epiſcopi epiſtola habemus, verùm etiam nondum tunc ullum miraculum, quod indubiè pro tali eſſet reputandum, ad* Sybillæ *invocationem patratum fuiſſe. Is enim antiſtes in eadem epiſtola etiam ait, ſeſe abſque Sedis Apoſtolicæ aſſenſu nihil amplius in ſacrarum* Sybillæ *reliquiarum honorem poſſe præſtare, niſi priùs ad ejus invocationem indubitatum acciderit miraculum, quod, cùm ritè examinatum fuerit atque diſcuſſum, pro tali etiam habeatur ac declaretur. Et verò variarum à morbis ſanationum, quæ,* Sybillæ, *corpore primùm invento atque è terra extracto, ad illius invocationem eveniſſe in ſuprà laudata Guilielmi Micnlx, decani Gemblacenſis, ad epiſcopum Namurcenſem epiſtola narrantur, nulla omninò eſt, quæ conditiones omnes habeat, quas, ut inter veri nominis miracula recenſeri certò poſſet, Benedictus XIV de Servorum Dei Beatificatione & Beatorum Canonizatione lib. 4, part. 1, cap. 8, num. 2 requirit. Verùm, quidquid ſit de miraculis, ſeu quæ ad* Sybillæ *invocationem fuiſſe patrata, ſeu quæ etiam iis, qui fontis, eo ipſo loco, quo trecentis amplius annis ſepulta illa jacuerat, exorti, lympha hauſerant, obveniſſe in aliis etiam Parthenonis Aquirienſis monumentis Mſs., penes me ad tempus exſtantibus, narrantur, eâ equidem ſanctitatis famâ anno 1660 adhuc eſſe perrexit* Sybilla, *ut pro eccleſia de Gages, in quo comitatûs Hannonienſis pago nata creditur atque educata, reliquiæ ejus ardentiſſimè fuerint poſtulatæ. Ita è tribus mecum etiam in Aquirienſi parthenone communicatis epiſtolis, quarum una ad hujus tum abbatiſſam fuit conſcripta, intelligo, uti etiam ab hac, quo poſtulantium votis faceret ſatis, alterum* Sybillæ *brachium fuiſſe donatum; verùm anne, ut id publicæ populi veneration poſſet exponi,* Cameracenſis E *archiepiſcopus, in cujus diœceſi ſita eſt præfata eccleſia, permittere tunc temporis voluerit, nuſpiam notatum invenio, nec operoſius examinandum putavi. Præfatum interim brachium, ſi id forſan, memorato archiepiſcopo (quod tamen, cùm hic Urbani VIII decretum, ſuprà plus ſemel memoratum, veroſimillimè habuerit perſpectum, haud facilè crediderim) facultatem largiente, veneration publicæ in dicta eccleſia reipſa unquam fuerit expoſitum, honore illo ibidem hodieque affici, haud reor. Ea ſedet ſententia, quòd* Sybillæ *reliquiæ ne quidem in Aquirienſi eccleſia, in qua tamen olim, ut jam docui, è loco humiliori ad ſubliniorem magna ſolemnitate tranſlatæ fuerunt, publicè modo populo honorandæ ſoleant exponi, uti ex ipſamet ſuprà plus ſemel laudata Aquirienſi abbatiſſa aliiſque, cùm Aquiriæ exiſterem, audivi. Ac rectiſſime quidem ab honore illo* Sybillæ *in dicta eccleſia deferendo hodie abſtinetur; verùm cùm Dei ſervis talibus, qualis ex ante dictis eſt* Sybilla, *erigere in eccleſiis vel aras vel ſtatuas, Urbani VIII decreto, ſuprà ſæpiſſime laudato vetitum etiam ſit, ei ibidem recentiori memoriæ & ſtatuam in altari principe erectam, & aram, ſub qua pleraque ejuſdem oſſa in capſa modò exſtant recondita, ad ſiniſtrum templi latus exſtructam eſſe, ſumma cum admiratione ſpectavi. Et verò ipſamet abbatiſſa, prout mihi declarare ſuis dignata, factum improbat, nec id cuiquam, qui, quod jam toties laudavi, Urbani VIII decretum ſervatum volet, facilè probandum exiſtimo. Hæc interim præcipuè è monumentis Mſs., mecum Aquiriæ communicatis, iiſque etiam, quæ ibidem ipſemet vidi, differuiſſe de* Sybilla *jam contentus curioſum lectorem, qui alia forſan de illa adhuc ſcire avet, ad duos Operis noſtri tomos, tertium ſcilicet Junii, ubi de S. Ludgarde, & primum Julii pag. 6, ubi de Eliſabetha de Wans, remitto.*

C

Corbeiâ monaſterio depoſitio Theodori abbatis *hodie occurrit in Martyrologii, quod S. Hieronymi nomine circumfertur, Corbeienſi majori apud Florentinium Apographo. Hinc veroſimillimè ſimilive è fonte proflu-*

xit Theodori, *nudo hujus nomini adjuncto dumtaxat* Sancti titulo, *annuntiatio, hodie pariter in Uſuardo Greveni, Germanicoque Caniſii vulgò dicto Martyrologio ſignata. Verùm, cùm in Corbeia ſeu Nova ſeu Antiqua abbatum catalogis nullus omnino, qui* Theodorus *fuerit vocatus, inveniatur, quis* Theodorus *ille, qui modò* abbatis, *modò* Sancti *dumtaxat titulo in Faſtis ſacris mox laudatis annuntiatur? In Martyrologio Corbienſi brevivri, quod inter contracta Hieronymiana apographa Solterius noſter loco quinto edidit, ad hunc diem legitur:* Corbeiæ monaſterio, depoſitio Theodefridi abbatis. *Adhæc in ipſo etiam Corbienſi majori, prout id in editionis Pariſienſis anni* 1723 *Spicilegio Acherianæ, tom.* 2 *pag.* 1 *& ſeqq. exſtat, Hieronymiano apographo eadem prorſus, ſi modicum dumtaxat, quo* Theofridi *pro* Theodefridi *exaratur, diſcrimen excipias, annuntiatio hodie comparet; ut certè in Corbienſi majori Hieronymiano apud Florentinium apographo, binisque aliis Faſtis ſacris ſuprà laudatis* Theodori *pro* Theodefridi *ſeu* Theofridi *perperam ponatur. Ut id evidentiùs pateſcat, addo adhuc, quæ hanc ſacientia Mabillonius Seculo* 2 *Benedictino* in Theodefridi *hîc memorati elogio hiſtorico, à pag.* 1039 *uſque ad pag.* 1042 *excurrente, num.* 7 *ſuppeditat. Sic itaque ibidem habet:* In veterrimo Corbeienſi Martyrologio ab annis ampliùs ſeptingentis exarato, quod libro Paſtorali Gregorii M. præmittitur, ſic Theodefridus laudatur VII Idus Octob. Corbeiâ monaſterio depoſitio Theodefridi abbatis. *Porrò is ſcriptor* Theofridum *ſeu* Theodefridum, *quem Corbienſi in diœceſi Ambianenſi aſceterio, ſeculo* VII *à S. Batbilde Francorum regina filioque ejus Chlotbario exſtructo, primum præfuiſſe abbatem, epiſcopumque, & quidem Ambianenſem, poſtea eſſe factum, in dicto elogio docet,* Beati *etiam titulo ibidem inſignit; verùm etiamſi id faciat, Sanctorumque præterea Indici, quem præfato ſecundo Benedictino ſeculo præmiſit,* Theodefridum *inſcribat, proximè tamen poſt datam à ſeſe, quam jam recitavi, è veterrimo Corbeienſi Martyrologio* Theodefridi *annuntiationem ingenuè faciatur, nullam hujus in eccleſiaſticis monaſterii Corbeienſis Officiis memoriam factam unquam fuiſſe. Atque hæc quidem in re Mabillonio aſſentiendum, appareat, imò verò præterea credendum, nullo etiam alio cultûs eccleſiaſtici genere* Theodefridum *ſeu Corbeiæ ſeu alibi fuiſſe unquam affectum. Ea ſedet ſententia, tum quòd nullum uſpiam qualiſcúmque etiam cultûs ei delati indicium invenire hactenus licuerit, tum quòd ne ipſi quidem Benedictini hagiologi, Dorgainus, Wionus, Menardus, Rucelinus, in ſacris, quæ ad Ordinis ſui Sanctos univerſos celebrandos concinnârunt, Faſtis* Theodefridum *uſpiam commemorent, hicque nihilominùs, ut Mabillonius loco ſuprà cit. ac Wionus lib.* 2 *de Ligno Vitæ cap.* 37 *aliique ut plurimùm affirmant, è ſacro S. Benedicti Ordine exſtiterit. Accedit,* Theofridum *à Caſtellano, diligentiſſimè, quæ ad Sanctorum cultum ſpectant, ſcrutato,* Venerabilis *dumtaxat titulo in Martyrologio univerſali condecorari. Etſi itaque* Theofridus *ſeu* Theofredus *& à Mabillonio* Beati, *& in binis Faſtis ſacris ſuprà citatis* Sancti *titulo afficiatur, expreſiſque etiam Sanctis à Sauſſaye ad* XXVI *Januarii diem, quo de illo hic in Mrl. ſuo Gallicano etiam agit, accenſeatur, facere tamen non poſſumus, ut primo illi Corbienſi abbati locum inter Sanctos in Opere noſtro concedamus.*

S. Victorina *ſeu* Victoria martyr, *cujus ſacra ipſiana in collegio noſtro Mechliniensi, è cryptis Romanis eò delata, exſtant, in Gynæceo ſacro Arturi à Monaſterio hodie ſignatur; verùm Sanctos Sanctaſque hujuſmodi breviter dumtaxat inter Prætermiſſos in Opere noſtro commemorare ut plurimùm ſolemus.*

S. Gereon *cum aliis complaribus martyribus anonymis in Gellonenſi apud Acherium Martyrologio, alioque, quod Norkerum habet auctorem, Colonia Agrippina hodie commemorantur. In tribus diverſis apud Sollerium Hieronymianis apographis, Richenovienſi videlicet, Auguſtano ac Labbeano, idem etiam fit. In aliis quidem pleriſque Hieronymianis item apographis, quæ apud Solterium, Florentinium atque Acherium exſtant, ſoli martyres anonymi,* Gereonis *nomine omiſſo, ſignantur; verùm dubitandum non eſt, quin tam in his, quàm in illis ſermo ſit de eodem* S. Gereone *ſociiſque ejus martyribus anonymis, de quibus cum Uſuardo aliiſque martyrologis non paucis agendum apud nos eſt ad diem, quo Mrl. Romano exſtant inſerti,* x Octobris.

S. Ludovicus Bertrandus *hodie quidem in Mrl. Rom. ſignatur; attamen, ne hic tomus in nimiam molem excreſcat, de Sancto illo dumtaxat agemus ad diem, quo in aliis Faſtis ſacris memoratur, cælique, annuente Sede Apoſtolica, poteſt,* x Octobris.

SS. Euſebi, Eradi, Dionyſii, Septimæ, Secundæ & Salſæ memoriam *hodie in Africa conſignat Martyrologium Epternacenſe, iiſque inſuper incerti loci Martyres novemdecim,* Caltum *videlicet,* Quintiſum, Septiminum, Venuſtum, Beatum, Secundum, Donatum, Serenam, Creſcentium, Taracum, Andronicum, Nicetam, Vitalem, Firminam, Eraclum, Caſſium, Euſebium, Florentium & Jocundum, *quorum* 15 *priores alibi, alibique iidem* 4 *poſteriores pro fide occubuerunt, adjungit; ſed Martyres iſti dandi ſunt ad diem, quo in aliis Hieronymianis codicibus aut partim aut omnes recenſentur,* x Octobris;

Taracum *tamen &* Andronicum, *hodie etiam, ſed cum adjuncto* Probo, *in Lucenſi ac Corbienſi apud Florentinium Hieronymianis apographis annuntiatos, excipias; qui, quòd cum* Tharaco *&* Andronico, *ad diem* XI *Octobris in Mrl. Rom. unà itidem cum adjuncto* Probo *ſignatis, indubiè iidem ſint, dari debent ad dictum diem* XI Octobris.

S. Nicaſius ep. & M. *notatur in Uſuardino apud Sollerium Matricula Cartuſiæ Ultrajectinæ Analario, eique præter ſocium, cujus nomen perperam exaratum videtur, ſocius alter* Quirinus *adjungitur; hinc autem liquet, deſignari* Nicaſium, *Mrl. Rom. cum* S. Quirino *inſcriptum ad diem, quo proinde ambobus hiſce Sanctis in Opere noſtro locus erit,* XI Octobris.

Colmanni Martyris venerabilium oſſium tranſlatio in Auſtria *hodie ſignatur à Dempſtero in Menologio Scotico; nos de Sancto iſto cum Mrl. Romano agemus die* XIII Octobris.

S. Hedwigem *in ſuo Diario Hiſtorico hodie conſignat Joannes Schmidius hæreticus; verùm ſancta illa Poloniæ dux Martyrologio Romano ex-*

A *exſtat inſcripta ad diem* xv Octobris.

SS. Martyrum Maurorum cum aliis cccxxx depoſitio Coloniæ Agrippinæ *hodie in Epternacenſi, quod S. Gereonem ſocioſque Martyres pridie ibidem commemoravit, Hieronymiano apographo ſignatur; verùm de ſanctis illis Martyribus agemus ad diem, quo in pluribus aliis Hieronymianis Codicibus, Beda, Adone, Uſuardo atque ipſo Martyrologio Romano hodierno reperiuntur,* xv Octobris.

Ad fanum S. Andreæ Turgoti epiſcopi conſecratio *hodie legitur in Dempſteri Menologio; verùm, ſi* Turgotus *in Opere noſtro locum ſibi forteſſis Sanctos inter exigat, dari poterit ad diem, quo ipſe in eodem Menologio celebratur,* xxiii Octobris.

S. Aidanus (quem Vita S. Cormaci facere videtur Colmani filium) colitur ix Octobris in eccleſia de Cluain-Eocuille in regione Corann, & in eccleſia de Seanbbotha in regione Kiſelach. *Ita in Appendice, Vitæ S. Colmani, Duacenſis in Hibernia epiſcopi, ſubjecta, ad tertiam Februarii diem pag. 248 Colganus. In*

B *Vita S. Cormaci ſeu Corbmaci, quam laudat, quamque pag. 751 & quatuor ſeqq. exhibet,* Aidanum *monaſterio cuidam, Lageniæ ſeu Lagniæ, provincia Hibernica, adjecto, præfuiſſe, cap. 16 indicatur; quod cùm ita ſit, nec ullus, nomine* Aidanus, *qui ibidem monaſterii cujuſpiam ſeu præfectus ſeu abbas exſtiterit, in Sanctorum Hibernorum Catalogis tum excuſit, tum Mſs., penes nos magno numero exſtantibus, occurrat, diſtinctiorem ac certiorem tam de* Aidano, *quàm de cultu, locis à Colgano aſſignatis ei delato, notitiam requirimus; quòd ſi autem hanc nacti temporis lapſu forſan fuerimus, agi de illo poterit vel in Operis Supplemento, vel ad diem, ad quem majores noſtri à die tertia Februarii Colmanum jam remiſerunt,* xxvii Octobris.

S. Victor epiſcopus *Virodunenſis hodie à Ferrario in Catalogo generali, & à Sauſſaye in Supplemento ad Martyrologium Gallicanum memorantur. Sub Clodoveo I, Francorum rege, claruiſſe illum, ambo innuunt; quod cùm ita ſit, tuncque temporis S. Vitonus, qui* Vidonus *etiam ac* Victo *appellatus reperitur, Virodunenſem eccleſiam moderatus ſit, hunc abs illis deſignari autumo, maximè cum in epiſcoporum Virodunenſium Catalogis nullus omnino, nomine* Victor, *qui eccleſiæ Virodunenſi aliquando præfuerit, occurrat, facilèque è nomine* Victonis *natum eſſe per corruptionem nomen* Victoris *queat. Res prorſus indubitata apparet; verùm nos cum Caſtellano aliiſque de S.* Victore *ſeu potiùs* Vitono, *Virodunenſi epiſcopo, agemus ad diem, quo* E *etiam in eccleſia Virodunenſi, ut hujus penes nos exſtans Breviarium fidem facit, quotannis colitur.* ix Novembris.

S. Lucii *regis & confeſſoris Curiæ in Rhetia tranſlatio à Ferrario in Catalogo generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt, hodie notatur, ejuſdemque Sancti mentio etiam ſit à Galeſinio; verùm de ſancto illo rege cum Martyrologio Romano agemus ad diem, quo in hoc natalis illius ſignatur,* iii Decembris.

DE S. ABRAHAM PATRIARCHA

IN PALÆSTINA

COMMENTARIUS CRITICO-HISTORICUS. J. G.

§ I. Rei tractandæ dignitas & methodus: Sancti pater conſanguineique: ſtatus controverſiæ de ejus anno natali: hic anno patris ejus centeſimo trigeſimo innectendus eſſe oſtenditur.

C F

Expenditur rei tractandæ dignitas & methodus.

QUàm non mediocris, quàm non otioſa res ſit, ſanctiſſimi Patriarchæ geſta ex verbis Moyſis cæteriſque ſacris fontibus eruere ac per ordinem illuſtrare, ſatis ſuperque intelligi datur ex magno illo Mediolanenſium antiſtite Ambroſio, qui, tametſi moralem dumtaxat ſimplicemque Tractatum de illius geſtis, uti lib. 1 De Abraham cap. 1 ferè loquitur, in lucem edere conſtituiſſet, hoc tamen inſtitutum ſuum non mediocre negotium *appellare non dubitavit, imò contrà tanti momenti eſſe aſſeruit, ut* non perfunctorium *minimève* otioſum *deberet videri, ſi* ſcrupuloſiùs quoque verſaret *ejuſdem Patriarchæ veſtigia. Cujus quidem rei triplicem hanc S. Ambroſio probatam lego fuiſſe cauſam, nempe quòd* Abrahamum *Dominus Deus locupleti benedictionis ſuæ dote donaverit, ut ejus gratia provocaret ceteros, inſtitutio corrigeret; quòd Moyſes quoque eum nobis imitandum deſcripſerit, ut corda hominum, in vitium labentia, hujus Viri contuitu, velut è quodam terreno buſto reſuſcitaret; ac denique, quòd talis tantuſque vir fuerit* Abraham, *ut eum vitæ ſuæ Philoſophia æquare non potuerit, minuſque etiam ſit, quod illa finxit, quàm quod ipſe geſſit. Facinnt enimverò recenſita ex Ambroſii Opere rationes, ut multò minùs præpoſterum minúſque à re alienum videri poſſit, ſi & nos in hocce Commentario critico-hiſtorico operoſiùs ſubinde de nonnullis tanti Viri geſtis ipſiſque etiam ejus natalibus diſſeramus, quò ſic vel evidentiùs illuſtretur veritas, vel impoſtæ Viro ſancto calumniæ magis magiſque coërceantur, imò & ſubvertantur radicitus. Quod verò ad ea attinet* Abrahami *geſta, de quibus*

AUCTORE J. G.

aut nulla aut levior tantùm inter eruditos agitatur controverſia, in his referendis brevieres erimus, nec alias ſanctorum Patrum, hiſtoricorum atque interpretum commentationes Moſaicæ narrationi adjungemus, quam quæ & conciſæ ſint & literali ſacrorum codicum ſenſui rectæque rationi ac denique lectoris inſtructioni magis conformes viſæ fuerint. Nunc rem ipſam aggrediamur, duplo à Viri ſancti natalibus exordio.

De Abrami, cujus conſanguinei & patria aſſignantur,

2 *Quo patre natus ſit* Abram, *quem* Abraham *divinitus dictum fuiſſe, ſuo loco videbimus, quos fratres, quodve natale ſolum habuerit, Pentateuchi Scriptor, de cujus fide dubitare nefas eſt, cap.* XI *Geneſeos apertè ſatis memoriæ prodidit, ut de his omnibus prudens dubium moveri nequeat. Et patrem quidem ejus fuiſſe Tharam, fratres verò Nachorem & Aranum, diſertè teſtatur cit. cap.* ℣. 26 *ita loquens:* Vixitque Thare ſeptuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran, *ac rurſus* ℣. 27: Hæ ſunt generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran; *cùm verò poſtremum hunc* in terra nativitatis ſuæ in Ur Chaldæorum *ante patrem ſuum obiiſſe,* ℣. 28 *ſubdat, ac* ℣. 31 *rurſuſque cap.* 15 ℣. 7 Abramum *de* Ur Chaldæorum, *veluti de terra ſua patria, egreſſum ſcribat, idem, quod Arano fratri, natale ſolum* Abramo *fuiſſe, hunc que in* Ur Chaldæorum *& natum & educatum fuiſſe, luce clariùs demonſtrat. Fuit adeò Sanctus noſter gente Chaldæus, familiâ verò Nachoris Senioris, ex progenie Sem orti, nepos, Nachoris Junioris & Arani frater, patruus autem Loti, utpote Scriptura teſte Geneſ. cap.* XI ℣. 27, *ab Arano geniti, ac probabiliùs quoque Sarai, uxoris deinſuæ, per Aranum patruus, qua de re infrà ſermo erit.*

B

natali anno variæ ſunt eruditorum opiniones, ex verbis Moyſis,

3 *Nunc diſcutienda venit perplexa admodum circa* Abrami *ortum quæſtio, in eo nimirum ſita, ſitne ejus natalis in tertiis annus ſeptuageſimo parentis ſui Thara anno, num verò centeſimo trigeſimo illigandus. Habet utraque ſententia, ut inferiùs patebit, varia, quibus propugnetur, rationum momenta, ſuoſque nulla eſt patronos à ſacra eruditione plurimùm commendandos, quos in ſuo Prolegomeno Geneſeos, pag.* 473 *& ſeq. longo ordine recenſet R.P. Wilhelmus Smits, Ordinis Minorum Recollect., eruditis in Scripturam ſacram lucubrationibus haud mediocriter clarus, quem, tametſi in hoc argumento mihi adverſantem, totius controverſiæ originem ac difficultatem propriis verbis exponentem ſiſto. Ita ergo ille cit. Prolegomeno, num.* 103, *pag.* 472: Si ſolus, *inquit*, hac in re ſupereſſet nobis locus Geneſ. XI, 26, "Vixit Thare ſeptuaginta annis, „&c genuit Abram, & Nachor, & Aran;„ ne hæſitaremus quidem, Sanctum Patriarcham anno patris ſui LXX mortalem hanc lucem aſpexiſſe. Cùm enim Moyſes, ut ferè ſuprà (*nempe de Sem, filio Noë apud ipſum num.* 74) ratiocinabamur, aſſignet annum determinatum aliorum patriarcharum natalibus; quomodo illum, de Abrahamo agens, planè neglexiſſet, ac loco illius ænigma, prorſus ſimile illi, de quo num. cit. diximus, lectori ſuo obtruſiſſet, quo offuſcaretur magis, quàm illuſtraretur? De ABRAHAMO, inquam, agens; de patriarcharum maximo, digniſſimo: de ABRAHAMO, cui prima & illuſtriſſima, eaque ſæpius repetita de Meſſia facta eſt promiſſio; cujus geſta cæteris latiùs Sacer Scriptor proſequitur, & quem ſolum directè attingit, ubi Nachoris (*Junioris nempe*) & Arani indirectè dumtaxat reminiſcitur, eorumque acta, ob id tantùm, ut elucidaretur Abrahæ & poſterorum ejus hiſtoria, perſtringit.

C

D

& S. Stephani narratione,

4 Verùm (*ita proſequitur laudatus auctor*) quemadmodum in re, apud Moyſen clariſſima, tenebras offundunt ſuprà LXX (*nempe interpretes, Cainanum Juniorem inter Arphaxad & Sale interſerentes*) & S. Lucæ Euangelium; ita & hìc pariter; ut, dum de Moyſe ad S. Stephanum tranſieris, jam ſtatim caliges. Expendamus, *inquit*, ſancti Protomartyris verba, quæ Act. VII, 2 & ſeqq., dum in concilio ſtaret, ad Judæos protulit: "Viri fratres, „ inquit "& „patres audite. Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, cùm eſſet in Meſopotamia, „priuſquam moraretur in Charan, ℣. 3; & dixit ad illum: Exi de terra & de cognatione „tua, & veni in terram, quam monſtravero „tibi ℣. 4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & „habitavit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus eſt pater ejus (*μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν „γὴν ταύτην*) tranſtulit illum in terram iſtam, „in qua nunc vos habitatis. ℣ 5. Et non dedit illi hæreditatem in ea nec paſſum pedis: ſed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini ejus poſt ipſum, cùm non „haberet filium.„ *Poſt quæ ita Smitius pergit:* Adverte hìc dumtaxat, juxta S. Stephanum, Abrahamum de Haran in Chanaan profectum eſſe poſt mortem patris, qui vixit in toto annis CCV Gen. XI, 32. At ibid. c. XII, 4 conſtat, Abrahamum de Haran proficiſcentem, egiſſe annum ætatis LXXV. Igitur poſt mortem patris Abraham erat annorum LXXV; quibus ſubductis ab annis CCV, quos in toto vixiſſe patrem diximus, reſtabunt CXXX pro anno Abrahæ natali.

B

uti ex S. Hieronymo Smitius obſervat, erit:

5 *Tum adducit S. Hieronymi de eadem difficultate verba, quæ Operum ejus tom.* 2 *editionis anni* 1699 *col.* 518 *ita habent:* Indiſſolubilis naſcitur quæſtio (*nimirum ex verbis Moyſis Geneſ. cap.* XI ℣. 26, *& cap.* XII ℣. 4 *ſecum collatis:*) Si enim Thara, pater Abrahæ, quum adhuc eſſet in regione Chaldæa, ſeptuaginta annorum, genuit Abram; & poſtea in Charram (*ſeu* Haran) ducenteſimo quinto ætatis ſuæ anno mortuus eſt; quomodo nunc poſt mortem Tharæ, Abram exiens de Charra, ſeptuaginta quinque annorum fuiſſe, memoratur: quum, *ut ſubdit S. Hieronymus*, à nativitate Abræ uſque ad mortem patris ejus centum triginta quinque fuiſſe anni doceantur. Habes nunc, *inquit rurſus laudatus Smitius*, præſentis controverſiæ originem & difficultatem, quæ, ut in iſtiuſmodi obſcuris ſolet, præter varias alias, hìc ſignanter duas opiniones peperit, admodum diſparatas. Altera verbis Moyſaicis ſtrictiùs inhærens, Abrahamum anno ætatis Tharæ ſeptuageſimo natum aſſerit; cum iiſque, quæ S. Stephanus protulit, conciliare nititur. Altera, vice verſa, potiſſimùm Sancti Protomartyris verbis ducta, natales Abrahæ anno patris CXXX definit; idque Moyſen ſatis deſignâſſe credunt.* Hactenus Smitius, qui & priorem ſententiam cit. Prolegomeno à num. 108 *non modò pro viribus propugnat, ſed etiam, quod plerique alii edicere auſi non ſunt, tam ſibi certam pronunciat, ut* eâ vix quidquam certius arbitretur.

F

* *l. credit*

6 *At verò, ſalva eruditi viri ejuſque ſequacium pace, ego contrà, utut opinionem illam probabilem eſſe, non negem; alteram tamen mal-*

Digitized by Google

quarum utri familior nobis est, qua cum anno patris sui 130 inoeti,

tè probabiliorem esse, contendo, non tam obstrmate quidem, ut vice versa vix quidquam hâc certius esse, contendam, aut satis confidenter, ut vix dubitem, quin hanc firmioribus, quàm priorem, argumentis rationibusque nixi, eruditi complures assensuri sint. En modò quid mihi in hac controversia fundamenti instar ac veluti pro indubia regula sit: Si quando sacrorum Codicum testimonia in speciem sibi adversentur, ea inter se non collidenda, sed conciliauda sunt, atque ita quidem, ut unum, idque non dilucidum, revocandum sit ad plura & à diversis scriptoribus, inspirante Numine, prolata, eaque sat clara testimonia; non verò hæc ad illud. Censeo itaque, hæc Moysis verba Genes. cap. XI ℣. 26: Vixitque Thare septuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran, ad alia Moysis verba, Genes. cap. 12 ℣. 4 exstantia, ad eaque pariter, quæ Act. cap. 7 in hanc rem leguntur, revocanda esse, eoque exponenda sensu, quem bina hæc testimonia præ se ferunt, ac vel propterea quoque, quòd Moyses cap. 12, ℣. 4, & Stephanus Act. cap. 7 ℣. 2, 3 & 4, de solo Abramo specialem disertumque sermonem habeant, Moyses verò cit. cap. XI ℣. 26 non nisi mistim cum fratribus ejus obiterque de Abramo meminerit, & eo quidem modo, ut potius ipsum tempus, quo Thare liberis operam dedit, pro suo more indicare, quàm singulorum aut unius filiorum ejus natalem annum exprimere voluisse, censendus sit. Igitur, cùm litteralis obvinsque sensus verborum Moysis Genes. cap. 12 ℣. 4, & Stephani Act. 7 ℣. 2, 3 & 4 præ se ferat, Abramum post mortem Thare, anno ætatis ducentesimo quinto defuncti, annos dumtaxat numerâsse septuaginta quinque, ex binis hisce testimoniis natalis Abrami annus anno patris ejus centesimo trigesimo, non verò septuagesimo inscribendus est.

B

tum ob verba Moysis Genes. cap. 12. tum ob narrationem S. Stephani,

7 Neque adversus sententiam hanc multùm militat dissentientium argumentum, quo S. Stephanum cit. cap. 7 Act. oratoris, Moysen verò Genes. cap. XI historici partes egisse, ac proin in re historica potiùs verbis Moysis cit. cap. XI, quam verbis S. Stephani inhærendum esse, contendunt. Etenim, si Moyses cit. cap. XI ℣. 26 historici partes egerit, atque adeò stilo plano & intelligibili locutus fuisse censeri debeat, haud dubiè, quidquid dissimulent adversarii, historici partes etiam egit cap. 12 ℣. 4, ubi, post narratum cap. XI Thare, cum ducentorum quinque annorum esset, obitum, Abrami filii ejus secessionem ex Haran septuagesimo quinto ætatis ejusdem Abrami anno illigat, ita loquens: Septuaginta quinque annorum erat Abram, cùm egrederetur de Haran, atque adeò & hic quoque stilo plano & intelligibili locutus fuisse, ac natale Abrami tempus indicâsse censendus est, quandoquidem intelligi nequit, quo pacto Abram anno patris sui ducentesimo quinto septuaginta quinque annos dumtaxat numerârit, nisi patris sui anno centesimo trigesimo in lucem editus fuerit. Cùm ergò, uti adversarii statuunt, verbis Moysi, ut qui historici partes egit, standum omnino sit, quidni verbis ejus, cap. 12 ℣. 4 conscriptis, æquè ac ejusdem verbis, cap. XI ℣. 26 prolatis, inhærere nobis liceat? Imò verò cur non potiùs Mosaica narrationi cap. 12 inhæremus, utpote S. Stephani narratione testimonioque, ipsorumque etiam Judæorum pontificum, judicum senioremque consensu comprobata ac stabilita?

C

8 Quod enim adversarii regerunt, S. Stephanum oratoris partes egisse, id profectò aut nihil, aut certè parùm ad rem facit, cùm profanum orutorem inter & sacrum ingens sit discrepantia, præsertim si hic talis sit, qualis Stephanus fuit, cujus nempe ore Spiritus sanctus, quo is plenus erat, loquebatur, cujus sapientiæ resistere non poterant Judæorum pontifices virique omnium doctissimi, quique redarguere Oratorem non neglexissent, si vel tantillum in instituta narratione à genuino Moysis sensu aut ab exactissima veritate aberrâsset. Adde, quòd, etiamsi Acta Apostolorum ad Genesim exigenda essent, ut vult Abramus Bucholcerus in sua Isagoge chronologica, non verò Genesis ad Acta, hinc tamen consequens non foret, ut, neglectis prorsus Geneseos verbis cap. 12 ℣. 4, aliisque, de quibus postea agendum erit, sacris testimoniis, ad solum unicumque capitis XI versum 26 examinanda necessariò essent. Etenim lignum, ut adversarii loquuntur, ad normam exigendum, non contrà normam ad lignum exigendam esse, lubens eis concedo; at non video, cur in designando Abrami anno natali norma instar haberi debeat textus, quo tres ex Thara geniti filii mistim confuse nominantur, uti fit cit. ℣. 26; illa verò verba cap. 12, quibus de solius Abrami post mortem patris ætate specialis disertaque mentio fit, non secùs ac S. Stephani eodem pertinentia verba rudis instar incompositique ligni habenda sint.

D

AUCTORE J. G. cui fides habenda esse demonstratur:

E

9 At, inquies, per hæc Genes. cap. XI ℣. 26 verba: Vixitque Thare septuaginta annis & genuit Abram, Nachor, & Aran intendit Moyses præcisè natalem annum denotare Abrami, cujus genealogiam texit, sicuti, dum cap. 5, ℣. 31 dicit: Noë verò, cùm quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham & Japheth, præcisè annum, quo natus est Sem, denotare intendit; ut adeò potiùs ex præfato cap. XI, ℣. 26, quàm ex sequenti Geneseos capite verbisque Stephani natale tempus Abrami definiendum sit. Sed ipsummet præ ceteris Smitium laudatum, suam ex Bellarmino de Sacramento Matrimonii cap. 28, col. mihi 1854, sententiam stabilire conantem, audiamus: Rectè, inquit, Bellarminus de Sacram. Matrimonii cap. XXVIII: Scriptura in Genesi semper indicat tempus nativitatis eorum, quorum texit genealogiam, ut sciamus ætatem mundi, aliis prætermissis, qui ad istam chronologiam non pertinent. Ita videmus, Scripturam Genes. IV prodidisse, quoto anno ætatis Adæ natus sit Seth, per quem texitur chronologia; non autem quoto anno ejusdem Adæ natus sit Abel vel Cain: & Genes. V dicitur Noë, cùm quingentorum esset annorum, genuisse Sem, Cham & Japhet, ubi notatur præcisè annus, quo natus est Sem, quia per illum deducitur chronologia: & in reliquis idem observare licet. Cùm ergò solus Abraham ex filiis Thare sit is, cujus explicatur genealogia, & per quem texitur chronologia, necesse est dicere, illo anno (nempe septuagesimo patris sui) natum esse, alios autem antea.

F

mox sententiam hanc evertit argumentum Smitii,

10 Sistamus hic paulùm & singula expendamus. Ac primò quidem, si laudatum Smitium num 108 pag. 476 differentem audiamus, Abrami fratres antè seu ante ipsum nati fuerunt, atque adeò ex his Smitii verbis, fuit Abram suorum fratrum natu minimus, utpote ex ejusdem sententiæ in lucem editus anno patris sui

quod his disputatur

AUCTORE J. G.

ſeptuageſimo, cùm alii fratres ante hunc patris ſui annum geniti eſſent; & tamen, quod mirari ſatis non poſſum, idem ille Smitius in ſuis ad Geneſ. cap. XI ℣. 26 *annotationibus,* Abramum, *quem anno patris ſui ſeptuageſimo natum rurſus ſtatuit, filiorum Thara natu-maximum his verbis facit:* Nos Abramum PRIMOGENITUM ſtatuimus, atque dicto anno ſeptuageſimo patris ſui natum. *Conciliet antilogiam hanc, qui potis eſt; ego me, ut conciliem, viam aliam non invenisse fateor, quàm ut Bellarmini verba, quæ Smitius ipsâ Characterum formâ indiſcriminatim ſua fecit, re tamen verâ non omnia ſua facere voluiſſe dicatur. Sed ad propoſiti a Smitio argumenti vim diſcutiendam veniamus. Haud inficior, natalem Sethi annum deſignatum à Moyſe fuiſſe, omiſſos verò Abelis & Caini natales; fateor quoque, deſignatum contrà à Moyſe fuiſſe tum Sem, filii Noe, tum* Abrami, *filii Thare, natale tempus, idque factum etiam eſſe, quia hi directè ad venturi Meſſiæ genealogiam ſpectabant; imò & Moyſen à ſcopo ſuo aberraturum fuiſſe admittam, ſi patriarcharum, quorum genealogiam texit, ac potiſſimùm Patriarchæ noſtri natale tempus omnino neglexiſſet. Hæc, inquam, omnia lubens adverſariis concedo.*

B

an vero ſalliturne?

11 *At, quæſo, unde propterea conſequens ſit, ut non alio loco, quàm Geneſ. cap.* 5, ℣. 31 *natales Sem, nec alio, quàm cap.* XI ℣. 26, *natales* Abrami *expreſſerit vel exprimere potuerit? Aut num dicendus erit Moyſes patriarcharum Sem &* Abrami *natale tempus planè neglexiſſe, niſi iis ipſis locis, quos pro ſuo arbitrio adverſarii præſcribunt, illud exactiſſimè definiiſſet? Ita quidem ipſi volunt, at, quàm non jure merito, jam oſtenſum eo. Ponamus tantiſper, aut unquam à Moyſe binos verſus citatos conſcriptos fuiſſe, aut eos, quocúmque fingere velis modo lapſuve temporum, à Geneſi excidiſſe; nonne alioundè ex propriis item Moyſis verbis utriuſque natale tempus erui poſſet? Procul dubio certè. Nam, ut id paucis de Semo evictum dem, cùm Moyſes Geneſ. cap.* 7 ℣. 6 *diſertè ſcribat, diluvium contigiſſe, cùm Noë, pater Semi,* ſexcentorum annorum *eſſet, rurſuſque cap.* XI ℣. 10 *teſtetur, Semum fuiſſe centum annorum* biennio poſt diluvium; *haud multùm arithmeticæ artis peritus eſſe quis debet, ut ex verbis Moſaïcis conficiat, natum eſſe Semum anno patris ſui quingenteſimo ſecundo, ſi* τὸ poſt diluvium, *uti paſſim admittitur, exactum à fine diluvii tempus deſignet.*

C

12 *Id ipſum nunc de natali* Abrami *tempore demonſtro. Si* Abram, *cùm poſt mortem Thare, teſte Geneſ. cap,* XI ℣. *ultimo, anno ætatis* ducenteſimo quinto *defuncti, ex urbe Haran in terram Chanaan egrederetur,* ſeptuaginta quinque annorum *fuit, uti Geneſ. cap.* 12 ℣. 4 *diſertè teſtatur Moyſes, apertiſſimè ex hiſce duobus textibus conſequitur, ut anno centeſimo trigeſimo patris ſui mundo editus ſit, cùm poſt mortem patris, anno ætatis ducenteſimo quinto defuncti, non plures, quàm ſeptuaginta quinque annos numerârit* Abramus, *qui anni, ſi aliis centum triginta addantur, integram vitæ Thare ſeriem, ſeu annos* 205 *exactiſſimè conficiunt. Gratis itaque aſſirmant adverſarii, non alio loco, quàm Geneſ. cap.* 5 ℣. 31, *natale tempus Semi,* Abrami *verò non alio, quàm cap.* XI ℣. 26, *à Moyſe indicatum fuiſſe; atque adeò non minùs infundatè contendunt, natale utriuſque tempus à Moyſe prorſus neglectum dici debere, niſi ambo illi verſus, ubi Noë tres filios, ac Thare totidem genuiſſe narratur, ſic intelligantur, ut qui primo loco ubique recenſetur, eodem illo anno, quo liberis pater operam dediſſe memoratur, re vera genitus fuerit.*

D

13 *Et ſanè non eo ſenſu, quo volunt adverſarii, Geneſeos cap.* XI, ℣. 26 *neceſſariò intelligendum eſſe, etiam manifeſtè ſatis indicavit S. Auguſtinus, quæſt.* 25 *in Geneſ. edit. anni* 1689 *tom.* 3, *col.* 384 *his verbis citatum verſum commentans:* Scriptura, quæ dixit: "Cùm eſſet „Tharra annorum ſeptuaginta, genuit Abraham „& Nachor & Arran, „ non utique hoc intelligi voluit, quia eodem anno ſeptuageſimo ætatis ſuæ omnes tres genuit; ſed ex quo anno generare cœpit (*abſtrahendo nimirum, a quo determinate filio*) eum annum commemoravit Scriptura. Fieri autem poteſt, (*ſalvo utique genuino verborum ſenſu*) ut poſterior ſit generatus Abraham, ſed merito excellentiæ, quâ in Scriptura valde commendatur, prior fuerit nominatus: *id autem alibi in ſacris Litteris plùs ſemel etiam fieri, hiſce verbis Sanctus Doctor declarat:* Sicut propheta priorem nominavit minorem, "Jacob dilexi, Eſaü autem odio habui:„ & in Paralipomenon, cùm ſit quartus naſcendi ordine Judas, prior eſt commemoratus, à quo Judaïcæ genti nomen eſt propter tribum regiam. *Itaque, judice Auguſtino, verba illa Geneſ. cap.* XI, ℣. 26, negativè, *ut ſchola loquuntur, exponi poſſunt, ut ſenſus ſit: cùm alii patriarchæ poſtdiluviani, puta Arphaxad, Sale, Heber cæterique Thare progenitores ſub annum ætatis ſuæ trigeſimum liberos procreâſſent, Tharam ipſum non ante vitæ ſuæ ſeptuageſimum annum filios genuiſſe, ſingulari tunc temporis exemplo, quod proin ſpeciali memoriâ hoc loco dignum cenſuerit Moyſes, ſervans ſibi ſequenti capite opportunierem locum, quò, cùm ſeorſum à fratribus agendum de* Abramo *eſſet, natale ejus tempus non obſcurè indicaret.*

E

& auctoritate ac rationibus S. Auguſtini;

14 *Non eſt igitur, cur in hac ſententia Moyſen inutile prorſus ænigma nobis obtruſiſſe, aut inconſtantia, vel in profano ſcriptore minimè laudabilis, arguendum eſſe, tam confidenter adverſarii quidam reponant. Etenim, ſi nec inutile ænigma nobis obtruſiſſe, dici poſſit Moyſes, nec meritò argui inconſtantiæ, cùm in fine capitis* 4 *Geneſ. nullo addito chronologico charactere, ex Adamo Seth, ex hoc verò Enos genitum enarrat, ſequenti verò capite* ℣. 3 & 6 *utriuſque natale tempus definit; cur inutiliter obſcurus aut inconſtans propterea dicendus foret, quòd Geneſ. cap.* XI ℣. 26 *tres filios Thare, à quibus paternum maternumque genus Iſraëlitarum natio traxit, nominatim, at non expreſſo ſingulorum natali anno, recenſeat,* Abrami *verò natale tempus ſequenti capite* ℣. 4, *quo nempe ſeorſum de eo egit, ſat manifeſtè aſſignet? Profectò innumera occurrunt in ſacris Litteris ſententiæ, quæ priùs obſcuriùs prolatæ, deinde opportuno loco lucem accipiunt; ex quibus tamen nemo ſcriptores ſacros inutiliter obſcuros aut inconſtantes jure meritò appellet. Accedit, nuſpiam edixiſſe Moyſen, quod tamen adverſarii volunt, hoc ſibi perpetuò conſilium ſedîſſe, ut in enumerandis patriarcharum filiis ſolius eorum ætatis, non autem etiam dignitatis, rationem haberet; ac proin haud ſatis videtur, cur veluti neglecti officii argui deberet Pentateuchi ſcriptor, cùm dignitatem* Abrami *potiùs, quàm minorem ejus ætatem reſpiciens, primo loco illum cit.* ℣. 26 *recenſuit.*

F

& in hac ſententia nihil Moyſe indignis,

15 At dices, *uti apud Gaſparem Sanctium in Com-*

nihil dari,

Digitized by Google

A *Commentariis in Actus Apoſtolorum pag.* 142 *adverſarii arguunt*, durum videri, ut, cùm in generationibus aliis in toto illo cap. xi, quoto quiſque parentis anno fuerit natus, expreſſum ſit apertè, obſcuriùs id in Abrahami ortu notari. *Verùm cum eodem Sanctio ad objecta illa reſpondeo*, non eſſe neceſſarium, eodem ſemper modo narrationis ordinem texi: neque eſſe id in Scriptura perpetuum, maximè cùm inſtitutus narrationis curſus aut interrumpitur, aut finitur. Exemplum, *inquit*, cape ex Geneſ. v, ubi, cùm omnes generationes ab Adamo uſque ad Noë eodem ordine eſſent deſcriptæ, ubi ventum eſt ad Noë, id eſt, ad poſtremum, narrationis ordo mutatus eſt; tum quia non idem dicendi modus, tum quia non unus, ut in aliis, ſed tres filii nominatim dicuntur generati. Sic etiam, quia ordo à Noë uſque ductus ceſſat in Thare, mutata eſt in eo deſcribendæ generationis ratio, *ſic tamen, ut paulò pòſt utriuſque patriarchæ, Sem nempe & Abrami, natale tempus Scriptura definiat, uti ſuperiùs num.* xi *&* 12 *oſtendimus.*

B *nihil alimi à ſacra chronologia.*

16 *Nunc aliud nobis hìc adverſantium argumentum audiamus:* Niſi, *inquiunt*, dixerimus, Scripturam ſacram ſignanter expreſſiſſe tempus nativitatis Abrami illis verbis: "Vixitque Tha„re ſeptuaginta annis, & genuit Abram & Na„chor & Aran, „ſicuti præciſum expreſſerat tempus nativitatis ſingulorum primæ ac ſecundæ mundi ætatis patrum, qui ipſum Abram præceſſerant, perturbari ſacram illorum temporum chronologiam, neceſſe omnino ſit. *Ita ipſi apud Torniellum in Annalibus ſacris Veteris Teſtamenti tom.* 1, *pag.* 252, *num.* 3. *At veteri huic objectioni vetus hac ſit apud eundem Torniellum reſponſio:* Reſponderi poteſt, *inquit ille cit. num.* 3, Scripturam ſacram non modò in his, quæ ad chronologiam pertinent, ſed etiam in his, quæ ad hiſtoriam ipſam, & item ad doctrinam moralem aut ſpiritualem ſpectant, non ſemper dilucidè omnia exprimere, ſed aliqua interdum ſubobſcurè, prout Spiritui ſancto viſum eſt, tradere conſueviſſe, ut vel ſic ad veritatem curioſiùs avidiuſque indagandam ingenia magis provocarentur. *Ac mox, adductis in medium paucis pro multis, quibus reſponſum ſuum firmet, ſanctorum Patrum teſtimoniis, ita objecta cetera diluit:*

C Quod attinet ad ſacram chronologiam, de qua nunc agimus, frequenter deinceps palàm fiet, *quod & diffiteri non poſſunt, qui ſeu Judicum ſeu Regum libros alioſve commentati ſunt*, quàm multa ſint in ſacro Eloquio (*nempe uno alterove loco*) obſcurè tradita, & vix aliquo modo inſinuata, ut propterea non, niſi multo labore ac diligenti textuum diſcuſſione, accurataque eorumdem collatione, diſquiri ac dilucidari poſſint.

nihil perturbati.

17 Non igitur dicendum eſt, ſacram perturbari chronologiam, aut incertam reddi, ſi conceſſerimus, Scripturam non expreſſiſſe annum ortùs Abrami, quemadmodùm ceterorum patrum, qui ipſum præceſſerant: ſatis enim eſt, quòd ex his, quæ ipſa tradit (*nempe Geneſ. cap.* 12) ille evidenter nobis innoteſcere poſſit, ſicuti in principio hujus tractatus jam oſtenſum eſt, *uti & à nobis num.* 6 *&* 12. Poſſet etiam dici (*ſubdit Torniellus, idque adverſus citatum Smitium non parùm facit*) Scripturam ſacram intendiſſe quidem Abrami pariter genealogiam chronologiamque ab orbis initio deducere, ſed genealogiam imprimis, chronologiam verò non æquè principaliter. Scimus enim & aliorum excellentium hominum, puta Eſdræ, Judith, Mardochæi & demum ipſius Chriſti genealogias honoris causà eſſe traditas; chronologias autem non item. Quare ſi tempora ortùs noſtri Redemptoris Scriptura ſacra non niſi obſcurè admodùm indicavit; quid miramur, ſi præciſum nativitatis Abrami annum non expreſſit, *illo videlicet determinato loco, quo miſtim & confusè de* Abramo *ejuſque fratribus egit, eumque duntaxat ex ſequenti capite* ℣. 4 *colligendum reliquit. Quocúmque igitur modo atque ubicúmque Scriptura* Abramum *anno patris ſui centeſimo trigeſimo, ſeu ante hujus mortem ſeptuageſimo quinto natum indicet, nihil hinc detrimenti patitur ordinanda à diluvio ad uſque* Abrami *ortum ejuſve vocationem chronologia mundi, uti conſideranti patebit.*

AUCTORE J. G.

nihil quantùm ad Abrami ex Haran

18 *Atque ita quidem præcipuo, quo Smitius nititur, argumento, aliiſque huic affinibus ſatis occurſum à me eſſe arbitror, ut dubitem, num, qui æqua lance rationum adductarum momenta expenderit, aſſenſurus laudato Smitio ſit aſſerenti, ad rem totam adverſus nos conficiendam primum illud ſumm argumentum omnino ſufficere, tantumque etiam robur habere, ut vix quidquam ſuâ ſententiâ exiſtimari certius poſſit. Alterum nunc, quo jam ſæpe memoratus ſcriptor ſuam firmare nititur ſententiam, argumentum expendamus. Ita ille cit. Prolegomeno Geneſ. num.* III, *pag.* 478: Incertum, *inquit*, relinquitur ex verbis Stephani, quemadmodùm ea ab adverſariis ſumuntur, num Abraham anno cxxx patris, an verò ſeriùs natus ſit. Idem relinquitur ex narratione mortis Tharæ apud Moyſen. Stat cum proprietate ſermonis, Abraham, lxxv annis natum, exiiſſe & à Deo tranſlatum eſſe in aliam terram, poſt mortem patris, licèt etiam plures anni ab eadem morte interceſſerint. Non ſequitur: Petrus duxit uxorem poſt mortem patris; ergò immediatè à morte patris. Quò autem plures anni interceſſerint, eò ſeriùs natum Abrahamum, illo in ſyſtemate neceſſe eſt. *Hæc Smitius.*

profectionis epocham incerti à nobis aſſeri, oſtenditur;

F 19 *Cui ego repono: Si mortem Thare, veluti notam egreſſûs* Abrami *ex Haran, tum à Moyſe, tum à Stephano, ſenſu obvio indicatam, agnoſcere velimus, ſi* Abrami *in exſequendis Dei mandatis celeritatem & omnis mora impatientem obedientiam, toties in ſacris commendatam Litteris conſideremus, dubium non relinqui, quin eodem anno, quo defunctus eſt Thare,* Abramus *ex Haran aliò ſeceſſerit, cum nempe, parenti ſuo perſolutis juſtis, nihil jam eum à promptiſſima divini mandati exſecutione retrahere poſſet. Neque verò multùm Smitio favet ſcholaſticum illud argumentum à nuptiis Petri exempli gratiâ deductum; etſi enim in rigore logico, ut aiunt, nulliſque rei ſpectatis adjunctis, neceſſariò conſequens non ſit, ut Petrus, qui* poſt mortem patris *uxorem duxiſſe ſcribitur, hanc* immediatè à morte patris *duxiſſe, dici debeat, quia ſcilicet particula illa* poſt *aliquam temporis latitudinem ex ſeſe patitur; attamen, ſi alioundè perſpectum habeatur promptiſſimus Petri animus ad exſequenda poſt patris mortem ea omnia, ad quæ ſeu ex propria promiſſione ſeu legitimo præcepto aliave ratione adſtrictus fuerit, nec ulla procraſtinandæ exſecutionis cauſa interceſſiſſe noſcatur; quis eſt, qui mox, ut hujuſmodi hominem* poſt mortem patris *duxiſſe uxorem audierit, non eum primo, quo licuit, tempore, ſeu eodem anno, id feciſſe, ere-*

AUCTORE J. G.

credat? Itaque nisi Abrami *promptissimæ in Deum pietati & eximiæ in primis obedientiæ detrahere non parùm velimus, necesse est, ut, sublatis per mortem Tharæ prosequendi itineris impedimentis, quàm primùm eò, quò se vocari à Deo norât, sese illum contulisse, fateamur.*

nec adversus illam ex facto verbisque Abrami,

20 *Sed ne confutandis ejusmodi scholasticis tricis diutiùs inhæremus, lubet modò, ex desumptum ex Genes. cap. 17, ℣. 17 argumentum adversariorum sententiam satis stabiliat, adductis ipsissimet Smitii verbis, examinare.* Si Abraham, *inquit ille cit. Proleg. num.* 110, natus sit anno patris sui CXXX, nullus Genes. XVII, 17 stupori & admirationi Abrahæ fuisset locus. "Putasne centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet? „ Exemplum sanè recens habuisset in patre, quem centenario longè majorem generandi virtute præditum cognovisset. *Ac mox, ne sibi ab adversariis regeri possit, non mirari* Abraham, *si sibi centenario nascereturfilius, sed si centenario ex uxore nonagenaria, eaque anteà sterili, nascereturobservat laudatus scriptor,* textum adductum bimembrem esse, atque indicare Abrahami stuporem non tantùm circa uxoris, sed & circa propriam grandævitatem versatum esse & rem illam comparativè ad Abraham fuisse illo tempore insolitam. *Ita ille: verùm respondeo,* Abrahamum, *tametsi se anno patris sui centesimo trigesimo natum fuisse, optimè sciret, rationem tamen non unam habuisse mirandi, si sibi jam centenario & ex Sara nonagenaria nascereturproles.*

B

ex se centenario & ex Sara prolem nascituram esse, miratus,

21 *Ac primò quidem compertum habebat, se ex Agar, secundaria sua uxore, & omni dubio procul fœcundâ, post procreatum ex ea Ismaelem, ab anno ætatis suæ 86, seu toto deinceps tredecim annorum spatio nullam fuscitâsse prolem; atque adeò, cùm jam centenarius esset, mirari jure meritissimo poterat, si tunc rursus generaret prolem, ex Sara præsertim, quæ, teste Genes. cap. 16 conclusa hactenus fuerat, ne pareret, ac ne conciperet quidem; cui insuper, uti Genes. cap. 18 ℣. XI narratur, defierant fieri muliebria, quaque propterea rei conjugali, seu, ut Scriptura loquitur,* voluptati, *nempe connubiali, utpote tam multis annis infructuosæ, omnino renuntiârat. Adhæc, tametsi Sara vel 50 annis junior fuisset, imò & ex se prorsus fœcunda, nihilominùs tamen, cùm* Abrahamo *jam centenario, ut Apostolus ad Romanos 4, ℣. 19 & ad Hebræos XI, ℣. 12 tradit,* emortuum *esset corpus ac proin generandæ proli impar, summam mirandi causam habere potuit* Abraham, *dum sibi centenario nascituram ex Sara prolem esse, audivit, utut à suo patre, multò magis vegeto robustoque sene, ab anno ejus septuagesimo ad usque centesimum trigesimum tres filios procreatos esse, novisset.*

C

quidquam eunei potest.

22 *Denique, cùm apprimè perspectum esset, quò remotiùs à diluvio nascebantur homines, eò breviore debilioreque senectute uti, & sic quidem, ut, cùm Sem, sexcentis vixisset annis & Arphaxadum ferè centenarius genuisset,* Abrahami *tamen avus Nachor non ultra centum & quinquaginta annos protraxisset vitam, nec, ut prolem gigneret, ultra vigesimum nonum ætatis annum exspectâsset; habebat sanè* Abraham, *cur sibi, à diluvii temporibus magis, quàm Nachor, remoto, & centenario insuper, nascituram etiam prolem desperaret; atque adeò, tametsi unicum in suo patre Thare contrarium vidisset exemplum, mirari jure merito potuit, si patri suo potiùs, quàm avo ceterisque passim sui temporis viris non vulgari beneficio similis evaderet, procreatâ in tam provecta ætate & ex sterili quidem conjuge, prole masculâ, cui se multis modis benedicturum esse, Dominus Deus promittebat. Judicet nunc eruditus lector, an, quæ suprà produximus, adversantium nobis argumenta id re ipsâ ponderis habeant, ut animum præjudicata opinione non laborantem in eam inclinent, imò vix non necessariò abripiant partem, quæ* Abramum *anno patris sui septuagesimo natum esse, tam præsidenter statuit, ut vix quidquam eo certius, haberi possit. Nunc, quibus nos oppositam magis stabilire nitimur sententiam, rationes æquo animo expendat lector.*

D

§ II. Stabilitur magis sententia nostra, & dissentientium varia effugia præcluduntur.

E

Contra vim argumenti, quo nostra stabilitur sententia.

TRia ista*c, ut obiter suprà ex oblata occasione insinuavi, divinarum Litterarum auctoritate explorata nobis sunt, ac proin extra controversiam posita: Nimirum, Tharam,* Abrami *patrem, non ante ætatis suæ annum 205 in Haran esse mortuum, prout Genes. cap. XI apertè asserit Moyses, ubi, cum Tharam ejusque filios usque Haran venisse atque* ibi *habitâsse, ℣. 31 dixisset, mox sequenti ℣ subdit:* Et Facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus est in Haran. *Alterum est,* Abramum *ex Haran egressum esse in terram Chanaan, uti Genes. cap. 12, ℣. 4, 5 & 6 manifestè refertur:* Septuaginta quinque annorum erat Abram, CUM EGREDERETUR DE HARAN, tulitque Sarai uxorem suam & Lot, filium fratris sui, universamque substantiam, quam possederant, & animas, QUAS FECERANT IN HARAN: ET EGRESSI SUNT, UT IRENT IN TERRAM CHANAAN. Cumque venissent IN EAM &c. *Quibus addenda S. Stephani verba Act. 7 ℣. 4:* ET INDE (*nempe ex Haran*) postquam mortuus est pater ejus, transtulit illum (*Dominus Abramum*) in terram istam, in qua nunc vos (*Judæos alloquitur Stephanus*) habitatis. *Tertium est, quod & mox recitata verba liquidò testantur,* Abramum *in suo ex Haran egressu institutoque ad terram Chanaan itinere, fuisse annorum precisè* septuaginta quinque. *Igitur, cùm egressus fuerit* Abramus *ex Haran post sui patris mortem, ætatem ipse habens annorum 75; cùmque & pater ejus non minùs, quàm annis 205 vixerit; manifestè consequens sit, ut, 75 annis, qui* Abrami, *ex Charan egredientis, ætatem constituunt, detractis, supersint 130 anni vitæ Tharæ, quorum anno postremo natalis* Abrami *innecti debeat.*

F

inter varia effugia nihil adversariis juvat Samaritanus textus.

24 *Quid ad argumentum hoc adversarii, qui* Abramum *anno patris sui 70 mundo editum statuunt? Mirum est, in quàm varias se convertant formas, ut tenebras huic ratiocinationi offundant, quámque dissimiles, quibus nodum hunc solvant, adhibeant cuneos. Alii quippe in eo dissolvendo, tamquam re conclamatâ, nihil desinunt, aut nihil, quod in manifestam Sancti Spiritus*

A *ritus injuriam non cedat, in medium producunt. Horum diſertus teſtis eſt Smitius ſupra laudatus Proleg. Geneſ. num.* 112 *&* 115, *quem de hiſce curioſus lector adeat. Alii Stephanum, quem tamen plenum Spiritu Sancto, & cujus ſapientiæ Judæorum principes reſiſtere non potuiſſe, ſacri codices teſtantur, nihilominùs aut memoriâ lapſum, aut profani ineptique declamatoris inſtar, ænigmaticè minúſque propriè locutum fuiſſe, adſtruere non verentur; quos ego indignatione potiùs, quàm ſeria confutatione dignos cenſeo, nec aliud de iis in rem noſtram obſervo, quàm deductum à nobis ex Stephani & Moyſis teſtimoniis argumentum, vel ipſo adverſariorum judicio inexpugnabile eſſe, utpote cujus robur, non alio, quàm modo iſto abſurdiſſimo, eludere ſe poſſe deſperant. Alii denique, ut ejuſdem argumenti pondere ſeſe expediant, Hebraïcum textum, atque adeò & ei hîc conſonas Septuaginta interpretum verſionem & Vulgatam Latinam, ut authenticam approbatam, ad Samaritanum textum, qui vitæ Thare annos* 145 *dumtaxat tribuit, refingendas reformandaſque eſſe, adſtruunt; &, quod*

B *nonnullos mecum miraturos arbitror, ſatente ipſomet Smitio cit. Proleg. num.* 112, id certò ſibi probatur potiùs, quàm Moyſis textum Geneſ. xi ℣. 24 (*imò* ℣. 26) cum adverſariis in ſuſpenſo relinquere.

qui certè pro in tuta norma Hebræi, Græci & Latini haberi nequit,

25 * *Hîcne igitur, ne verſui* 26 *lucem addi ex* ℣. 4 *ſequentis capitis, fatendum ſit, Samaritanus textus, cujus* mendositates (*verbis Smitii utor*) corruptiones, errores, contextûs originalis mutilationes, *aliaque vitia ipſe Smitius Proleg. Pentateuchi à num.* 133 *ex profeſſo enumerat atque ob oculos ponit, habendus erit pro norma, ad quam originalem Hebraum textum, Septuaginta verſionem, Vulgatam quoque & Concilii Tridentini decreto probatam editionem conferas, & hocce loco reſtituas? Videant ipſi, qui accuratiore, quàm illa ſit, normâ non utuntur, aut normam modò hanc, modò iſtam pro libidine adhibent, ne opus cudant ſibi malè cohærens, quodque facilitate pari, qua exſtructum eſt, diſſolvi etiam poſſit. At enim, ſi laudatum Smitium cit. num.* 112 *audiamus, non plures, quàm* 145 *annos* Abrami *patri tribuunt* præter alios Bochartus ad calcem ſuæ Geographiæ ſacræ pag. 863, & noviſſimè Whiſtonus in Conatu Textum Hebraïcum reſtituendi, qui & ad Philonem de Somniis

C & ad Joſephum lib. 1 Antiq. cap. 7 provocat. *Verùm, quid tum? An, etiamſi aſſertiones hæ veræ eſſent, ſtandum potiùs eſſet Samaritano, quam veteri Hebræo eoque genuino textu? Minimè gentium, opinor. Sic itaque ſenſerit, per me licet, Bocharius ad calcem Geographiæ ſacræ pag.* 863, *apud quem tamen in editione, quâ utor, Cadomi anno* 1651, *ſub ejus, ut ita dicam, oculis facta, ne verbum quidem unum huc ſpectans citato loco, aut alibi invenire potui; ſentiat ita etiam Whiſtonus provocetque ad Philonem de Somniis & ad Joſephum lib.* 1 *Antiq. cap.* 7, *quid id noſtrâ refert, etiamſi uterque antiquus ſcriptor à Whiſtono laudatus revera id, quod ipſis Whiſtonus tribuit, ſuis ſcriptis inſeruiſſet?*

& cui etiam neutiquam hic adſtipulantur Philo & Joſephus,

26 *At vel id ipſum alienum à veritate eſt, ſi quidem antiquioribus Operum Philonis ac Joſephi editionibus fides ſit. In editione Operum Philonis, Græcè & Latinè ex Sigiſmundi Gelenii interpretatione Coloniæ Allobrogum anno* 1613 *vulgata, à pag.* 440 *uſque ad pag.* 467 *librum*

de Somniis invenio, & de eodem argumento alterum à pag. 857 *uſque ad* 888; *verum ad quem ex hiſce libris Whiſtonus provocet, non indicat Smitius, nedum ſat prope locum, qui huc faciat, definit. Inveſtiganti mihi locum, ubi ita, ut laudatus à Smitio Whiſtonus vult, Philo Judæus ſcripſiſſet, nullus plane occurrit, qui Whiſtono faveat; at contrà hæc ſe mihi pag.* 445 *obtulerunt Philonis verba, quæ potiùs noſtram confirmant ſententiam:* Λέγεται γὰρ ὅτι Αβραὰμ ἦν ἐτῶν ἑβδομήκοντα πέντε, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν· *id eſt:* Legitur enim Abraham natus eſſe annos txxv, quando ex Charran (*ſeu Haran*) exivit, *mortuo nempe, ut Philo ſubdit, patre ejus Thara, de cujus vitæ ſpatio ad annos* 145 *contracto ne verbum quidem unum ſubdit. Tantùm etiam abeſt, ut Joſephus cit. cap.* 7 *libri* 1 *Antiq. ad annos* 145 *vitam Thare contrahat, ut contrà diſertiſſimis verbis ſub finem ejuſdem capitis eum annos* 205 *vixiſſe, affirmet.* Ὅτε δὲ Θάρρον ἐτελεύτησαν τὸν βίον, ἔτη διώκησαν πάντα καὶ διακόσια: *ſcil.* Ubi (*de Haran ſermo eſt*) etiam Thare defunctum ſepelierunt, cùm vixiſſet annis ducentis quinque. *Atque ita leguntur, quotquot nanciſci potui, Joſephi editiones, quas ſolliciè hac de re conſului. In vanum igitur ad Philonem & Joſephum adverſarii provocant, ut verſum ultimum capitis* xi *Geneſeos, quo Thare annos ducentos quinque vixiſſe aſſeritur, ad Samaritanum textum, qui vitam ejus annis ſolùm centum quadraginta quinque circumſcribit, revocandum ac refingendum eſſe, evincere queant.*

E

27 *Ceterum & hic obiter obſervatum velim, ipſos adverſarios, dum ejuſmodi rimas, quibus evadant, ubicúmque quærunt, vel ſic invitos oſtendere, Pentateuchi auctorem Geneſ.* 12, ℣. 4, *& Stephanum Act.* 7 *non ænigmaticè aut impropriè, ſed dilucidè propriéque annum vitæ*

nec prodeſt adverſariis aſſirmare Terahum Abrami

Abrami *ſeptuageſimum quintum, quo is ex Haran diſceſſit, cum poſtremo ſeu ducenteſimo quinto anno Thare connexuiſſe, quod & nos tum hîc, tum ſuprà contendimus. Verum, quia ſententia illi, quæ ad Samaritanum textum refingi debere Hebraïcum, adſtruit, non tam obſtinatè adhæret Smitius, quin ad alias, quibus difficultatem, ex citatis num.* 23 *textibus exortam, ritè expediri poſſe, credit, mox ſeſe convertat, expoſitiones illas etiam audire & expendere, opera pretium erit, tranſmiſſis videlicet iis omnibus, quæ cit. Proleg. num.* 112 *prænotanda Smitius præſcribit, utpote quæ nihil adverſus nos facere, ex dictis num.* 8 *ſat manifeſtum eſt. Si Smitium num.* 113 *& duobus ſeqq. loquentem audiamus, non diſplicet, neque immeritò ſuos patronos nacta eſt opinio illa, quæ* Abramum *duabus vicibus de Haran exiiſſe, affirmat; primò quidem, vivente adhuc patre, dum per annos* 60, *ut hujus ſententiæ patronis definire lubet, in Chananea peregrinatus eſt; ac ſecundò, dum causâ morientis Thare ex Chananæa in Haran profectus, inde iterum poſt juſta patri perſoluta aditamque hæreditatem regreſſus eſt in Chananeam; ac mox illi de priori exitu Moyſen, de poſteriori Stephanum intelligendum eſſe, decernunt, ita nimirum ſublatam omnem difficultatem exiſtimantes.*

F

28 *At ſciſcitari liceat, ex quo fonte hauſerint adverſarii,* Abrami *diſceſſum ex Haran, quem cap.* 12 ℣. 4 *memorat Moyſes, ab eo, quem alludens ad Moyſen Stephanus Act.* 7 *refert, omnino diverſum eſſe, & ſic quidem, ut inter utrumque*

ex urbe Haran in Chananeam profectionem. Scripturis non unam,

AUCTORE J. G.

trumque ſexaginta annorum intervallum neceſſariò ſtatuendum ſit? Enimverò hic rurſus hæret ipſis aqua, nec illum, quo duplicem illum diſceſſum probent, Scriptura ſacra teſtimonium inveniunt. Quid? Quòd tantùm abſit, ut aſſerto duplici diſceſſui Scriptura ſacra alicubi ſuffragetur, ut contrà, ſi varia Geneſeos teſtimonia expendantur, tot ex illo duplici itinere abſurda ac vero minimè ſimilia conſequantur, ut principium, unde hæc proſtuunt, non minùs quàm ipſa, à vero alienum eſſe, diſſiteri non valeas. Etenim, ſi Abram, *in ſententia adverſariorum anno patris ſui 70 natus, atque adeò poſt mortem patris annos ipſe numerans centum triginta quinque, ex Chanaan profectus fuerit in Haran, juſta patri perſoluturus aditurusque hæreditatem; cur tunc Iſaaco ſuo, jam annis 35 nato, de uxore non providit? Satius certè fuiſſet, ut tunc vel Rebeccam filio ſuo addnxiſſet, vel Iſaacum via ſua comitem ſumpſiſſet, jungendum eodem tempore Rebeccæ, quàm ut poſt annos pauculos, quinque ſcilicet, non ſine magnis impendiis à ſervum ſuum propterea ablegâſſet. Horum tamen neutrum tunc feciſſe legitur providus ille ſolliciteſque de Iſaaco Pater; quod qua ratione ſat vero ſimili exponi in adverſariorum ſententia poſſit, haud facile dictu eſt.*

B

29 *Adhæc ſi* Abrahamus *ex Chananitide, quò primùm cum ante medium ſeculum ſeceſſiſſe, adverſarii volunt, occaſione mortis Thare regreſſus ſit in Haran, cur quinquennio pòſt* Abrahami *æconomus de rebus domini ſui, de ejus opulentia, de ſuſcepto ex Sara filio, quæ res non poteriſſent non in Haran notiſſima eſſe, nihilominùs tamen, tamquam de novis planè incogniteſque rebus, ſermonem habuit, uti videre eſt Geneſ. cap. 24, à ℣. 35. Ac rurſus, cur nuntiatum eſt* Abrahæ *cap. 22 ℣. 20, Nachori, fratri ſuo, natos ſuiſſe filios, eoſque ex primaria uxore numero octo, quos inter erat Bathuel, jam tum ferè nubilis Rebeccæ pater, ſi ipſe* Abraham, *ex Chananitide, ut adverſarii volunt, reverſus aliquando in Haran, eos coràm videre omniaque hæc perſpicere potuit? Poſtremò, ſi* Abraham, *teſte Apoſtolo ad Hebræos cap. xi,* obedivit in locum exire, quem acceperus erat in hæreditatem (*qui utique terra Chanaan fuit*) & exiit, neſciens, quò iret, *ac propterea* fide demoratus eſt in terra repromiſſionis, tamquam in aliena, *atque ita quidem obſtrmatè, uti Apoſtolus indicat ℣. 15, ut terra ipſius, de qua exierat, ne amplius quidem* Abramus *meminerit, cùm tamen revertendi tempus haberet; ſi inſuper, urgente fame, de qua vide Geneſ. cap. 12 à ℣. 10, Ægyptum potiùs, nec ſine vitæ diſcrimine, adire, quàm ad ſuos reverti voluit; ſi demum, ut Geneſ. cap. 24 narratur, pius Pater ſollicitè cavit, ne dilectus ſibi Iſaac, eò, unde ipſe* (Abramus ſcilicet) *diſceſſerat, aliquando reverteretur; qua, obſecro, veri ſpecie Virum ſanctum, ex quo ſemel ex Haran, Deo jubente, cum ſuis omnibus emigrârat, eò poſt ſexaginta annos reverſum eſſe, ſine ullo ſacro vade aut teſte affirmari poteſt?*

ſed potiùs non uno ex capite contrariam.

C

30 *Scio quidem, S. Auguſtinum Quæſt. 25 in Geneſim, & lib. 16 de Civitate Dei cap. 15 nonnullis duplicem illam* Abrahami *profectionem adſtruendi occaſionem dediſſe; verùm, præterquàm quòd S. Chryſoſtomus Homiliâ 31 in Geneſim, editionis Pariſienſis anni 1721 tom. 4 pag. 308, diſertè affirmet,* Abramum *non antea ex Charan ſeceſſiſſe, quàm cùm mortuus eſſet Thare, pater ejus, atque adeò alteram illam, ab adverſariis adſtructam peregrinationem, planè rejiciat; notandum ſedulò eſt, S. Auguſtinum priori loco non tam aſſerendo, quàm viam ſolvendæ difficultatis inquirendo, diſputâſſe, ac nullo modo minùs, quàm confidenter, geminum illud* Abrahami *iter in Chananæam adſtruxiſſe; ut contrà difficultatem illam reliquis ſolvi poſſe, exiſtimet, ſi* Abrahamus *filiorum Thare natu minimus ſtatuatur, ſeu ſaltem non eo anno, quo Thare liberis operam dare cæpit, at potiùs eo temporis intervallo natus, quod ſeptuageſimum Thare annum inter & centeſimum trigeſimum primum interceſſit; ut adeò ex hoc Auguſtini loco nihil præſidii adverſariis ſuppetat. Quod verò ad ejuſdem Doctoris verba lib. 16 de Civit. Dei cap. 15 attinet, ea quidem, uti jacent, pro adverſariis magis, quàm priora, faciunt; at iis opponi rurſus poteſt laudata Chryſoſtomi auctoritas, & præter hanc brevis iſtæc in Auguſtini argumentationem, ſeu potiùs conjecturam, obſervatio.*

31 *Non magis firma validaque cenſeri poteſt Auguſtini hac in re auctoritas, quàm ipſa capitis 7 Act., quâ ille nititur, verſio: cùm ergò, uti fateri debet Smithius, omneſque lingua Græcæ bene periti conſentiunt, hic verſus Act. 7: κἀκεῖθεν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε, non, niſi admodum impropriè ab interprete, quo uſus eſt Auguſtinus, expoſitus fuerit hocce modo:* Et inde, poſtquam mortuus eſt pater ejus, COLLOCAVIT eum (*Abrahamum Deus*) in terra hac, in qua nunc vos habitatis, *quandoquidem vox illa μετῴκισεν per τὸ* tranſtulit, *aut per τὸ* migrare *ſeu* ſedem mutare fecit, *non verò per τὸ* fixè collocavit *vertenda eſt; conſectarium ſit, ut exigui ponderis ſit depromptum ex his Auguſtini verbis argumentum. Imò verò, etiamſi adverſariis, quod nullo tamen jure dandum eſt, liberaliter gratiſque demus, hoc verbum*

ſed ex non ſatis accurata Græci textus Act. Apoſt. interpretatione.

E

μετοικίζειν de ſe indifferens eſſe, ut tam ſignificet ſtabiliter collocare, *quàm ſimpliciter* tranſferre, *aut* præcipere, ut quis ſedem mutet, *aut* aliò migret; *tamen priori ſenſu intelligi nequaquam poteſt, ſi S. Stephani verba ſubſequentia cum prioribus iſtis conferantur. Quippe, cùm S. Stephanus ſubdat,* Abrahamum, *poſtquam exiviſſet ex Charan & tranſlatus eſſet in Chananitidem, nondum habuiſſe filium; neceſſe ſit, ſi, quod adverſarii volunt, τὸ μετῴκισεν ſtabilem* Abrahami *in Chananitide habitationem agrique & ſpelunca in ea terra poſſeſſionem, Geneſ. cap. 23 memoratam, hoc loco denotet, ut Iſaac, qui, teſte Geneſi cap. 23, moriente matre, annos 37 numerabat, non niſi poſt mortem matris in lucem editus fuerit; quo nihil abſurdius dici poteſt. Evidens igitur eſt, non poſſe hic Stephanum intelligi de fixa* Abrahami *habitatione ſeu collocatione in Hebron, ubi is nempe non ante uxoris mortem agrum & ſpelunca emit, & utriuſque poſſeſſionem adiit, uti Geneſ. cap. 23, ℣. 2 & ſeqq. liquidò patet.*

F

32 *Ruit adeò nullo Scripturæ teſtimonio nixa, imò non uno ex capite ei contraria, aſſerta ab adverſariis* Abrami *ante mortem Thare in Chananitidem profectio, ruitque itidem expoſitio illa, quâ S. Stephani verba in alienum à Moyſaica narratione ſenſum adverſarii detorquent, ut nempe aliam à Moyſe, aliam à Stephano* Abrami *ex Haran tranſlationem ſeu profectionem in Chananitidem memorari, perſuadeant. Reſtant examinandæ duæ expoſitiones, quarum ſubſidio adverſarii depromptum à nobis ex verbis Moyſis*

Aliud Smithii effugium, ex recepta, ut vuli,

unius quidem adſtruendæ occaſionem dedit S. Auguſtinus.

Digitized by Google

A *& Stephani argumentum elevare nituntur. Unam, cui Smitius Proleg. Geneſ. num.* 115 Se planè acquieſcere *fatetur, hiſce verbis exponit.* Notamus, *inquit*, ex S. Hieronymo, eſſe "Conſuetudinis Scripturarum, ut opinionem multorum ſic narret hiſtoricus, quomodo illo tempore ab omnibus credebatur, &c., quamquam res ipſa ſe vere ita non haberet. Si id, *ſubdit Smitius*, Salva ſcripturæ veritate, de ipſo hagiographo dici queat, quantò magis de quolibet alio, etiam illuminatiſſimo, quem loquentem introducit? Ergò ſine piaculo dicere poſſumus, S. Stephanum juxta opinionem, tunc temporis apud Judæos, maximè Helleniſtas, qui illum accuſabant Act. VI ℣. IX & ſeqq. obtinentem, aut quam à magiſtris ſuis hauſerat, ea protuliſſe. Et verò hos tale quid de Abrahami exitu credidiſſe, Philo, ætati S. Stephani ſuppar, apertè teſtatur ſuprà, *apud Smitium nempe num.* 105, *ubi hac ejus ex Libro de Migratione* Abrahæ *verba recitat:* Neminem latere poteſt, qui Legibus (*ſeu Libris Moſaicis*) ſtudium adhibuerit, quòd Abraham primùm quidem è Chaldæorum terra veniens habitavit in Charan: ibi verò defuncto ipſius patre, ex ea quoque profectus eſt. *Tum ita concludit laudatus Smitius:* Lapſûs verò aut erroris minimè inſimulari poſſumus, ſi illa, quæ propoſiti noſtri ſunt, per ſententias probabiles, à magiſtris traditas, exequimur & confirmamus. *Hactenus ipſe.*

temporibus S. Stephani opinione deſumptum,

33 *Verùm enimverò diſcutere liceat, ecquid tandem intelligi poſſit per* τὸ Tale quid, *quod Smitius tunc temporis a Judæis, maximè Helleniſtis, creditum, aſſerit. An fortè creditum tunc temporis*, Abrami *patrem anno ætatis ſuæ* 145 *obiiſſe, atque adeò* Abramum, *cùm poſt patris ſui mortem anno 75 ætatis ſuæ ex Haran profectus ſit, natum fuiſſe anno patris ſui ſeptuageſimo? At tantùm abeſt, ut Judæi, & maximè Helleniſtæ*, Abrami *patrem annis duntaxat* 145 *in vivis egiſſe, tunc temporis perſuaſum habuerint, ut contrà tum Hebræus textus, tum* LXX *Interpretum verſio ipſis notiſſima receptiſſimaque oppoſitum oſtendant, quibus & conſentiunt Joſephus lib. I Antiq. Judaic. cap. 7, (de Philone infrà dicam) ceteriſque veteres, qui vitam Tharæ ad ducentos quinque annos protrahunt. An* B *per* τὸ Tale quid *indicare voluit Smitius, duplicem* Abrahami *in Chananitidem profectionem, ut veram, à Judæis & maximè Helleniſtis habitam fuiſſe? Aſt id quo teſte, quove monumento fide digno probabitur? Id enim ex Philonis, quæ Smitius laudat, verbis, extundi minimè poteſt; cum iis nuſpiam vel leviſſimè inſinuet Philo*, Abramum, *poſtquam ex Charan migrâſſet in Chananitidem, annos ſcilicet 75 natus, ad priorem illum locum ullo tempore reverſum fuiſſe, quod ſanè non fuiſſet omiſſurus Philo in ſuo de Migratione* Abrahami *libro, ſi id ſuo tempore fuiſſet paſſim creditum.*

nihil ei prodeſſe monſtratur

34 *At fortaſſis per* τὸ Tale quid *id ſolum Smitius indicare voluit, receptam paſſim Stephani tempore fuiſſe ſententiam illam, quæ* Abramum *non anno patris ejus ſeptuageſimo, ſed centeſimo trigeſimo, ſeu ante ejuſdem Tharæ mortem ſeptuageſimo quinto natum ſtatuit. Sit ita, per me licet. Ergo vel hinc conſequens fit, natalem* Abrami *annum, videlicet annum vitæ patris ejus trigeſimum ſupra centeſimum, tam dilucidè indicatum à Moyſe fuiſſe, ut etiam tunc temporis nullum de eo dubium eſſet, nec vel unus ex legis peritis inveniretur, qui Stephano, hæc confidentiſſimè aſſerenti, obſtrepere aujus ſit, quod ſane apertiſſimæ veritatis convincens manifeſtum ſ. ſuque, niſi quis antiquam ſententiam qualemcúmque, ac ſingillatim illam Stephani propterea falſi arguere velit, quod eam Synagoga conſtanter tenuerit, quódque ſacer & Sancto Spiritu repletus Orator in Judæorum concilio manifeſtè eamdem aſſeruerit, neceſſe ſit habet, ut evidentes afferat rationes, quibus falſitatem ejus demonſtret; atque, ubi id evicerit, tunc demum Stephanum, quo ſe ſuis auditoribus commendaret, ſententiam, non re ipſa veram, ſed pro vera vulgo habitam, in Judæorum concilio protuliſſe, adſtruere eum Smitio poterit. At, quodcúmque tandem ſit illud* Tale quid, *quod deſignare citatus auctor Proleg. num.* 115 *voluit, mihi quidem tanti momenti eſſe non videtur recitata imperiùs ejuſdem ratiocinatio, ut ei, quod tamen ipſe vult, meritò acquieſcere liceat.*

nequa adhibita ab eo verborum S. Stephani expoſitio.

35 *Ad alteram ejus expoſitionem pergo, quâ* congruè, ut ei ſemper viſum fuit, nodus ille (*nempe depromptum ſuprà ex Geneſ.* 12 *& Act.* 7 *argumentum*) diſſolvitur. *Hiſce eam verbis cit. Proleg. num* 116 *proponit:* Dicamus, non innui à Stephano terram Chanaan univerſim; ſed eam partem duntaxat, quam Judæi, dum iſta Levita Chriſti proferebat, ſolam ferè, ut ſuam, inhabitabant: aut, ſi velis, in qua Judæi Hieroſolymitani, quos alloquitur, degebant. Reſpicitur igitur Abrahami habitatio in Mambre, & quidem, ait Druſius, poſtquam empto (prope Hebron in mediterraneo Tribûs Judæ) agro, Geneſ XXIII, ℣. IV & ſeqq. firmam ſedem ibi fixit. Erat tunc Abraham 173 (*imo* CXXXVII) annorum; agebat enim tunc Sara, decenio junior, annum ætatis CXXVII ibid. ℣. I. Dicit e ſummæ 173 (*imo* CXXXVII) ſi annos LXX patris, dum naſcebatur Sanctus Patriarcha, addideris, provenient anni CCVII, qui totum vitæ patris curſum dimetiuntur, ita ut adhuc duo poſt patris mortem ſuperſint. *Ita rurſus laudatus jam ſæpe Smitius, in eo duntaxat à Ludovico de Dieu, apud Uſſerium laudato, diſcrepans, quòd, cùm hic ſolummodo dixiſſet,* non videri innui *verbis Stephani* terram Chanaan univerſim, ſed ſpecialim determinari eam partem, quæ Tribui Judæ ceſſerat, *hoc ipſe non ſubtimidè, ſed omnino confidenter affirmatéque aſſerat, quódque id* planè innui *affirmet* emphatica locutione, *quam Græcum exhibet hocce modo:* Εἰς τὴν γῆν ταύτην, IN TERRAM, *ut ipſe exponit,* HANC IPSAM. Sufficiſſet profectò, *inquit ibidem,* Εἰς τὴν γῆν, IN TERRAM, ſi de tota terræ illius latitudine, & prout olim à Judæis inhabitata & patrum peregrinationibus nobilitata fuit, intelligi voluiſſet. *Demum, poſt nonnulla, quæ infrà expendentur, ita num.* 118 *loquitur Smitius:* Dicimus igitur, tranſlationem, de qua Stephanus, ſi ſpectetur terminus A QUO, (*qui eſt Haran*) vivente adhuc patre, & Abraha agente annum LXXV, factam; ſecùs, ſi ſpectetur terminus AD QUEM, quo ipſa tranſlatio completur. E

quæ contraria vel hiſtorica veritati

36 *Num hæc omnia Smitii eſſata veritate nitantur, non abs re erit nunc inquirere. Ac primò quidem*, Abramum, *poſtquam reverſus ex Ægypto in Bethel eſſet, moto dein tabernaculo ſuo,* HABITASSE juxta convallem Mambre, quæ eſt IN HEBRON, *teſtatur Moyſes Geneſ. cap.* 13 ℣. *ultimo; id autem factum eſſe vel ipſo anno, migrationem* Abrami *ex Charan proximè ſubſequente,* F

AUCTORE J. G.

vel ſaltem antequam Abramus *Agari jungeretur, ipſemet Smitius cit. Proleg. num.* 126 *ſtatuit, & eatenus rectiſſimè. Quæro nunc, an hanc* Abrami in Mambre habitationem *à S. Stephano deſignatam voluerit. Si affirmet, conſectarium ſit, ut non modò* Abramus, *vivente adhuc patre, ex Haran in Chananitidem profectus fuerit, ſed & inſuper, eo vivente, imò* 50 *ſaltem annis ante ejus obitum fixam ſedem illic habuerit; quod omnino repugnat Stephano,* Abramum *tunc demum,* poſtquam mortuus eſſet pater ejus, *in terram iſtam, quam Stephani tempore Judæi incolebant, tranſlatum à Deo fuiſſe, aſſerenti. Si autem non de tempore, quo primùm* Abram *habitavit in Hebron, ſed de alio intelligi Stephanum oportere, contendat, de illo ſcilicet, quo poſt dirimam in Berſabee commorationem, ab Ephron agrum & ſpeluncam emit, ubi mortua in Hebron uxoris corpus ſepeliret; fateor quidem, hinc conſequens non fieri, ut ante mortem Thare* Abramus *à Deo tranſlatus in Chanaan, dicendus in ea ſententia ſit; at quæro, quibus verbis ſeu Moyſes, ſeu fidiſſimus ejus interpres Stephanus*

B *utcumque ſaltem innuerit, tunc demum* Abramum *ex Haran in Chananitidem à Deo fuiſſe* eductum *ſeu* tranſlatum, *vel, ut Smitii verbis utar, tunc demum* tranſlationem *ejus* completam *fuiſſe, cùm anno poſt ſuum in Chananitidem ex Haran adventum ſexageſimo ſecundo uxori ſuæ ſepulcrum emit.*

37 *Novi quidem, & Smitio lubens do, in omni de uno in alterum locum tranſlatione reperiri terminos,* à quo *&* ad quem *in ſcholis nominatos; aſt non video, quid præſidii ex ſcholaſticis iſtis tricis Smitiana ſententia accedat. Nec enim ſepulcri, quo quis uxorem ſuam condat, legitima emptio ſic in idea* tranſlationis *involvitur, ut nemo de una in alteram regionem* completè eductus *ſeu* tranſlatus *dici poſſit, quin ſua uxori ſepulcrum emerit. Eccur igitur* Abramus *non antè in Chanoneam tranſlatus dici poſſet, quàm agrum, quem poſſideret, ſpeluncamque, ubi mortuam uxorem conderet, ab Ephrone coëmiſſet? Profectò necdum* Abramus *agrum ſpeluncamque emerat, cum annos numeraret* 75; *& tamen Geneſ.* 12, ℣. 4 *&* 5 egreſſus *ex Haran & in terram Chanaan* veniſſe *aſſeritur; ac rurſus ipſe* Abraham

C *Geneſ.* 20 ℣. 13 *ſe à Deo de domo patris* eductum *in Chanaan profitetur, priuſquàm de uxoris morte vel de emendo ei in Hebron ſepulcro cogitâſſet. Adhæc, ipſe Smitio in Proleg. Pentateuchi num.* 217 *pag.* 125 *fatente, probabilius eſt,* Abramum *tunc* ſedem ſuam in Berſabee retinuiſſe, *cùm Iſaacum, quem habitatione, à paterna diſjunctâ, nuſpiam uſum eſſe, legimus, etiam poſt Sara mortem in terra Auſtrali, nempe in Berſabee, vel certè in loco, haud procul à* puteo Viventis & Videntis *ſito, habitâſſe, ex Geneſ. cap.* 24 ℣. 62, *compertum ſit.*

38 *Quod verò ad verba S. Stephani, à Smitio jactata, pertinet, litigare cum eo nolo, an voces hæ:* εἰς τὴν γῆν ταύτην (*quas tamen Smitii anteſignanus Ludovicus de Dieu non aliter, quàm Vulgata præfert, vertendas cenſuit*) *per Latinas haſce* in terram hanc ipſam, *uti ipſe vult, vertenda ſint, aut an ſaltem ſat recte vertantur; hanc, inquam, grammaticalem litem, quæ verſione* 70 *Interpretum Deuteronomii cap. ultimo* ℣. 4 *aliiſque locis ſeu ſacris ſeu profanis decidi adverſus Smitium poſſet, movere nequaquam volo, atque unum hoc quæro, cùm Stephanus nec Tribum Judæ, nec Mambre aut Hebron nominatim expreſſerit, quonam indicio ex centenis Chananitidis ſeu urbibus ſeu locis & terris, quas Judæi tempore Stephani incolebant, ſepulcralem Sara agrum prope Hebron potiùs, quàm ceteras regionis terras, etiam in iis partibus, quæ Tribus Juda & Simeon poſtea dictæ ſunt, ſitas, & diſtinctas* Abrami *habitatione inclitas, indubiè, aut ſaltem perſpicuè ſatis S. Stephanus deſignâſſe adſtrui poſſit? Non utique hiſce vocibus* Εἰς τὴν γῆν ταύτην; *cùm hæ non magis Mambre vel ſingularem aliquem in Tribu Juda locum, quàm Græca Deuteronomii verſio capite ultimo* ℣. 4, *ex ſe deſignent. Sed neque ſubſequentibus Stephani verbis aut ſpeciatim Tribum Juda aut agrum prope Hebron denotatum fuiſſe, reponi poteſt; cùm tunc temporis qui de genere ſacerdotali erant, non ſolam Tribum Judæ, ſed alias etiam Tribus, jam pridem antè* Abrahamo *divinitus promiſſas poſteriſque ejus conceſſas, ſparſim inhabitarent. Imò verò cùm S. Stephanus, in Synedrio conſtitutus, potiſſimùm ad univerſæ gentis Judaicæ ſacerdotes primoreſque, atque ad eos quoque, qui de Synagoga Libertinorum, Cyrenenſium, Alexandrinorum, atque à Cilicia & Aſia erant (Act.* 6) *ſermonem haberet, non abs re vel idcircò cenſendus*

E *eſt, iiſdem illis verbis, quibus* Abrahæ, *communis omnium Judæorum patris, tranſlationem à Deo factam, memorat, potiùs univerſam terram Chanaan, ei à Deo promiſſam, deſignâſſe, quàm quidem, ut adverſarii volunt, ſingillatim urbem Hebron aut ſolam Tribum Judæ.*

vel ſane rationi, 39 *Poſtremò, ut manifeſtiùs pateat, hanc adverſariorum expoſitionem non firmiùs, quàm alias jam antè refutatas, ſubſiſtere, neque adeò ex S. Stephani verbis* Abramum *tunc demum, cùm ſepulcralem Sara agrum emiſſet, ex Haran in Chanaan tranſlatum poſſe ſtatui, nonnulla ex jam dictis revolvere novoque modo proponere viſum eſt: En illum: Quo ordine res geſtæ in Scripturis narrantur, ac præſertim locis variis ſibi parallelis, uti ſit Geneſeos cap.* 12 *à* ℣. 4, *cap.* 15 *à* ℣. 3, *cap.* 17 *à* ℣. 8, *Joſuæ cap.* 24 ℣. 3 *&* 4, *& Act. cap.* 7 *à* ℣. 4, *eo etiam ordine, niſi aliunde ex clariori textu contrarium pateat, reipſa contigiſſe dicenda ſunt; nec adverſus obvium ſimplicemque narrationis ordinem opponenda ſunt ſcholaſtica quædam diſtinctiones,*

F *aut potiùs cavillationes, tam ſacris ſcriptoribus quàm profanis eruditis inuſitata meritòque aſpernanda. Igitur, cùm* Abrami *ex Haran in Chananæam tranſlatio promiſſioni de tradenda Chananitide, tum ſcilicet,* cùm non haberet filium, *ſeu, ut textus Græcus ad literam habet,* non exiſtente ei nato, *divinitus facta, non ſolùm à S. Stephano præmittatur, ſed & à Moyſe itidem & à Joſue* Abrami *in Chananæam migratio memorata promiſſioni atque ortui Iſaaci parè ſimpliciterque citatis locis anteponatur; conſequens ſit, ut ante ſepulcralis agri emptionem, agente tunc Iſaaco annum trigeſimum ſeptimum, imò & ſat dudum ante natale hujus tempus completa fuerit* Abrami *ex Haran, de qua hic quæſtio eſt, in Chananæam tranſlatio migratiove; atque adeò, cùm clariora in contrarium non afferantur Sacra Scripturæ teſtimonia, conſectarium quoque ſit, ut cornua adverſariorum expoſitio, quæ tunc demùm* Abrami *tranſlationem ex Haran in Chanaan ſuo, ut ipſi loquuntur, termino* ad quem *completam adſtruit, cùm poſt* 60 *ferè annorum in terra Chanaan habitationem ibi mortuæ uxori ſepulcralem agrum coëmit.*

ei quidquam magis favet,

40 *Nec juvat adverſarios effugium illud,*

quo

vel etiam S. Stephani propoſito non congruere, probatur,

A

quàm alia quædam arbitraria interpretatio.

quo conjunctionem cùm, *quæ tempus denotat, in adversativam* quamvis, *verbumque* repromisit, *quod rei gestæ determinatum tempus indicat, in* lo pollicitus esset *nulla certi temporis designatione, mutari posse, contendunt. Quippe, tametsi sic alibi forsitan sat probabiliter inverti posse Scripturæ verba, adversariis daremus, hic tamen tam dissona ab obvio verborum sensu expositio sine gravissima seu alterius sacri textûs seu plurimorum Patrum interpretumque auctoritate admitti nequaquam debet, ne rerum omnium, quas Scriptura narrat, gestarum ordo pessumdetur, & pro uniuscujusque arbitrio susque deque vertatur. Atque hæc de natali* Abrami *anno disputata sufficiant. Nunc aliam controversiam, quæ ad ejus quoque natalis atque adolescentiam attinet, discutere aggredior.*

§ III. An Thare, pater Abrami, aliquando fuerit idololatra, & an etiam ipse Abram?

B

Præmonendus lector, etiamsi Thare & Abram idololatræ aliquando fuisse,

NOn una etiam de hac quæstione, haud secùs ac de præcedente, virorum gravium eruditorumque sententia est; nec sanè absurdè, cùm in utramque partem produci in medium possint ipsa etiam Sacræ Scripturæ verba, Sanctorum patrum effata, veterumque historicorum testimonia minimè contemnenda. Porrò non unicam hic agitari controversiam, sed duplicem, alteram nempe de Thara, Abrami *patre*, alteram de ipso Abramo, *perspicuè satis ex ipso hujus § titulo patet, nec id moneri pluribus opus est. Aſt erunt fortassis non pauci, (& de nonnullis experimur loquor) quos minimè frustra præmonuere, imò & edocuere, non esse inter hanc quæstionem & Catholicorum de visibilis Ecclesiæ indefectibilitate doctrinam tam necessariam arctamque connexionem, ut, etsi non ad tempus aliquod non modò Thare, sed & ipse junior* Abram *alienis diis aliquando servisse diceretur, hinc necesse foret consequi, ut ante Messiæ adventum tempus aliquod fluxerit, cum nemo esset, qui vel sacrificiis aliove religioso ritu verum Deum adoraret, seu veram in Deum verum fidem publicè profiteretur. Etenim, admissâ tantisper opinione illâ, quæ labente post diluvium sæculo tertio solum Tharam, sequenti verò & Tharam & Abramum alienis diis servisse statuit, haud sanè difficile erit, eodem illo tempore veri Dei cultores assignare, penes quos pura vera in Deum fides permansisse dicenda sit.*

C

propterea tamen veteris Testamenti oraculum,

42 *Et talis quidem omnino fuit Noë*, vir justus & perfectus in generationibus suis, *qui* cum Deo ambulavit, *uti Genes. cap. 6 asserit, quique in illa etiam sententia, quæ Cainanum Juniorem inter Arphaxadum & Salen medium ponit, cum Thara nonaginta octo annis convixit. Talis procul dubio fuit prophetica patris sui benedictione commendatus Sem, qui non modò annis aliquot* Abrami *patri Thare superstes fuit, sed ad ea usque tempora vitam protraxit, quibus jam pridem fidelis* Abraham *constitutus erat omnium fidelium pater, natumque suerat Isaacum, cui se Dominus benedicturum spoponderat. Tales denique fuerunt Arphaxad, Sale, & Heber, quorum prior non paucis annis cum Thare, in vivis fuit, alii verò cum ipso* Abraham, *etiam centenario majore, convixerunt, quos sine ullo, non dicam certo ac evidenti, sed ne tantillum probabili argumento idololatriæ condemnare, temerarium ac ridiculum foret. Cum igitur eorum singuli numerosam habuerint familiam, cujus saltem pars magna, ut fieri aliàs solet, sui parentis dominive fidem secuta fuerit, manifestum sit, non exiguum tunc temporis fuisse eorum numerum, qui tum ipsius natura tum divina gratia lumine majestatem supremi Numinis agnoscentes, vel divina judicia in generali terrarum clavione linguarumque confusione aut per se experti aut à parentibus dominisve edocti, Deum verum constanti pietate adorârint.*

AUCTORE J. G.

etiam admissâ 70 interpretum chronologiâ,

43 *Quod si quis, omnia hæc, ut ut Hebræi Latinique vulgati textûs chronotaxi conformia, in ea tamen, quam 70 Interpretes texunt, locum minimè habere posse, contendat; respondeo, ex hac quidem, utpote in qua plures etiam, quam mille anni inter diluvium &* Abramum *medii statuuntur, necessariò consequens fieri, ut Thara ejusque filio neque Noë, neque Sem, neque Sale & Heber possint synchroni statui; verum, præterquam quòd standum potiùs sit chronotaxi, quam primævus textus Hebraicus & Vulgata tradunt, quamquam nunc passim omnes sequuntur; non desunt rationes aliæ, quibus, medio illo tempore, quod inter diluvium &* Abrami *vocationem interfluxit, veri Dei fidem cultumque apud aliquos saltem permansisse, ostendi queat. Quippe, tametsi ad tempus istud, uti S. Augustinus lib. 16 de Civitate Dei cap. x insinuat, hæc Psalmi 13, ℣. 3 verba spectarent:* Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum, *& hæc item Psalmi 52 ℣. 3:* Deus de cœlo prospexit super filios hominum: ut videat, si est intelligens aut requireus Deum; *hinc tamen in chronotaxi 70 Interpretum, quam sequitur S. Augustinus, evinci nequiquam posset, defuisse tunc omnino homines, qui verum Deum agnoscerent unique adorarent verè religioso; quandoquidem etiam tunc Dei populum seu divino Numini addictam plebem, utpote quam impii deverare nitebantur, una cum incredulis exstitisse, ex eodem Psalmo 13 ℣. 7 consequens sit, uti & ex ℣. 9, quo generationem justam, cujus spes erat Dominus, idem Propheta commemorat.*

E

F

veris fidelibus & justis

44 *Fuerint adeò tunc temporis ex filiis Cham contemptores Dei, fuerintque etiam alii, qui, ut Augustini verbis ferè utar,* secundùm hominem, non secundùm Deum *vitam agerent; num propterea universum genus hominum non tantùm à recta morum regula, sed & simul à veri Dei agnitione cultuque defecisse, consequens sit? Aut num credibile est, idololatriâ, quam ipsa naturalis ratio respuit, sic cunctos homines infatuatos fuisse, ut ne ii quidem, in quorum familia non poterat non frequens esse judiciorum Dei divinæque Majestatis memoria, verum Numen amplius agnoscerent? Denique, cùm eo tempore, quo* Abram *in Chanaanitidem ingressus est, etiam veri Dei cultores exstiterint, puta Melchisedech, rex Salem & sacerdos Dei altissimi, ipseque etiam Abimelech, rex Gerare, (Genes. cap. 14 & cap. 20) quorum prior,* Abramo *ætate multò major, posterior ferme æqualis fuisse videatur; necesse sit, ut, nisi prater veri speciem eorum primùm cum suo populo famulitioque ad veri Numinis cultum conversos atque ex idololatriæ gentios quis dicat, etiam in ipsa terra*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

Chanaan atque ante Abrami *ortum fideles aliqui fuerint, qui ab avita religione nequaquam desciverant, aut saltem, uti S. Ephraim Syrus in Genesim tom. 1 Operum Syriacè & Latinè Romæ edito pag. 160 dicit, qui* inter gentes à pietate remotas pii veri Dei cultores *erant.*

45 *Quin imò ipsemet Augustinus citato loco de Civit. Dei apertè definit,* numquam terris defuisse utrumque, *improborum nempe & proborum, atque adeò & fidelium,* genus, *quantumvis postremi à Sem, filio Noë, usque ad* Abrami *avum nominatim in Scripturis à vera fide ac pietate non commendentur; & cap. XI num. 2 suam ea de re sententiam apertè exponit, ita loquens:* Etiamsi (*in libro Genesis*) non evidenter (*nempe sicut prioribus hujus libri capitibus de Abele, Enos & Noë*) expressum est, fuisse aliquod pium genus hominum, quando ab impiis Babylonia condebatur, (*imò etiam & deinceps*) non ad hoc valuit hæc obscuritas, ut quærentis fraudaretur, sed potiùs ut exerceretur intentio. *Censet itaque sanctus Doctor, quod & naturalis ratio dictat, tametsi & corrumpi mores & invalescere tunc temporis cœpissent superstitiones, non sic tamen seu vitia seu superstitiones ubique invaluisse, quin & veri fideles aliqui, imò & justi probique homines simul exstiterint; quod quidem in Hebrei & Latini textûs vulgati chronotaxi evidens est, & vel in ipsa, quam 70 Interpretes texuerunt, chronologia, uti jam ostendimus, vocari in dubium non potest. Hisce præmissis, in viam redeo, & num* Abrami *pater idololatra aliquamdiu fuerit, discutere exordior.*

...orbatam aliquando fuisse, minimè dicendum fore.

B

46 *Ac primò quidem* Abrami *patrem numquam idolis serviisse, imò contrà patrum suorum, puta Saruch & Nachoris Senioris (quorum tempore idololatriæ initium statuit Epiphanius) falsos deos noluisse sequi, ac proin, spretis ceremoniis patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, unum Deum cæli coluisse, jussumque propterea à Deo esse cum* Abramo *de Chaldæa exire & habitare in Charan, totidem iisdemque ferè verbis in sua ad Holofernem, militiæ Assyriorum principem, oratione insinuare videtur Achior, Ammonitarum dux, protestans cap. 5 lib. Judith, ℣. 5, dicturum se in ea nihil, quod alienum à vero esset. Atque hinc S. Augustinus lib. 16 de Civit. Dei cap. 13 in fine pro pietate Tharæ ita concludit:* Unde manifestum est, domum Tharæ persecutionem passam fuisse à Chaldæis pro vera pietate, quâ unus & verus ab eis colebatur Deus. *Adhæc Philo Judæus in suo de Somniis libro, pag. mihi 445 & seqq., Tharam, ut virum bonum virtutisque amantem, depingit, licèt tamen non æquè, ac Jacob, perfectum, qui virtutem numeris omnibus absolutam comprehenderat. At, si Thare idolorum cultor fuisset, nihil minùs, quam typum hominis virtutum cupidi avidique, gerere potuisset, quandoquidem vera in Deum fides virtutum omnium radix & fundamentum est: consequens igitur esse videtur, ut Thare sincerus veri Dei cultor exstiterit.*

Licet Thare ex libro Judith, & verbis Philonis

C

47 *Demum cit. lib. de Civit. Dei toto cap. 12 & 13 Augustinus mirum in modum pietatem domûs Tharæ commendat. Verba, quibus id facit, prinsquam recitem, lectorem rursus præmonitum velim, eum loqui secundùm 70 Interpretum chronologiam, in qua piissimus Sem coævus Tharæ statui non potest, ac denique non sic Augustinum, dum unam Tharæ domum à Dei cultu laudat, intelligendum esse, ac si extra illam nemo fidelis fuisset, quandoquidem ex jam suprà dictis oppositum manifestè liquet. Nunc ejus verba audi:* Una, *inquit, cap. 12,* Tharæ domus erat, de quo natus est Abraham, in qua unius veri Dei cultus, &, quantùm credibile est, in qua jam sola etiam Hebræa lingua remanserat. *Et paulò pòst:* Sicut per aquarum diluvium una domus Noë remanserat ad reparandum genus humanum, sic in diluvio multarum superstitionum per universum mundum una remanserat domus Tharæ, in qua custodita est plantatio civitatis Dei. *Et rursus cap. 13 rationem investigans, cur Scriptura non commemorârit Nachorem,* Abrami *fratrem, dum Genes. XI narrat, Tharam cum* Abramo *& Lot & Sara eductum fuisse de terra Chaldæorum, illud idcircò verisimiliter factum fuisse censet, quòd Nachor à* PATERNA & fraterna pietate desciverat, & superstitioni adhæserat Chaldæorum, & postea inde, sive pœnitendo, sive persecutionem passus, quòd suspectus haberetur, & ipse emigravit. *Quæ sanè omnia ejusmodi sunt, ut Thare integer vitæ scelerisque idololatriæ purus semper fuisse non immeritò dicendus videatur.*

...ac S. Augustini immunis idololatriâ fuisse, dici possit:

D

E

48 *Ex adverso autem, si cum Achioris, Ammonitarum ducis, narratione pauca quidem ipsius Josue, Israelitarum post Moysen ducis, sed perspicua, verba expendantur; si cum Philonis libro de Somniis ejusdem de Abrahamo liber, ac Flavii Josephi de Antiquit. Judaïcis liber primus, cum Augustino denique ipsemet Augustinus, Ephrem Syrus, Epiphanius, Chrysostomus, aliique attentè conferantur, vix dubitandi locus superest, quin Thare, uti ex dicendis patebit, aliquando idolis servierit; ut proin tum Achioris, tum Philonis & Augustini num. 46 & 47 indicata testimonia, quæ eum veri Dei adoratorem faciunt, non de toto ejus vitæ spatio accipienda sint, sed de eo dumtaxat tempore, ex quo natus fuit Abram, vel, ut nonnulli censent, ex quo ipsius* Abrami *operâ ab idolorum cultu retractus fuit, verique Dei cognitione illustratus, falsos Chaldæorum deos adorare deinceps renuit. Ipsa nunc Josue, aliorumque tum veterum historicorum, tum sanctorum Patrum testimonia, quæ, Tharam idolis aliquando serviisse, ostendunt, in medium sistamus. In ea, quam Josue sub vitæ suæ finem ad majores natu, principes, judices & magistros omnium tribuum Israel, & universum denique populum habuit, gravissima oratione, quâ beneficia, à Deo in Israelitas collata, commemorat, quâque eos deinceps ab inanium deorum cultu perpetuùm deterrere conatur, hæc cap. 24, ℣. 2 ad rem nostram habet:* Hæc dicit Dominus Deus Israël: Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio, Thare pater Abraham, & Nachor: servieruntque diis alienis. *Fuit ergò aliquando tempus, cùm Thare diis alienis serviret; quandoquidem non minùs Josue, eum serviisse diis alienis, quàm trans fluvium, Euphratem nempe, habitâsse, affirmat; nec adeò unum magis, quàm alterum, negari de eo potest.*

tamen, si verba Josue, Flavii Jos. &c.

F

49 *Neque est, cur ea, quæ conjunxit Josue, sic quisquam sejungat, ut habitatio trans fluvium ad omnes Hebræorum majores ad ipsumque etiam Thare spectet; cultus verò idolorum, non ad ipsum Tharam, sed ad hujus majores, nempe Nachorem & Saruch, referendus sit; nam expositionem hujusmodi minimè patitur obvius verborum sensus; nec ullus est alicujus notæ interpres, qui, quo Tharam idololatriâ immunem faceret,*

ac vel ipsius S. Augustini accuratè expendantur,

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

A ret, *in tam alienum ſenſum verba Joſue deterſiſſe inveniatur. Quin imò vel ipſe Auguſtinus, dum cit. cap.* 12 *unius veri Dei cultum in domo Thare remanſiſſe tradit, non minùs Tharam in Meſopotamia, quam Dei populum in Ægypto aliquando diis ſerviiſſe alienis, apertiſſimè fatetur. Ita enim poſt ea, quæ num.* 47 *recitavimus, verba loquitur:* Quamvis & IPSA (*Thare*) ſicut jam manifeſtior Dei populus in Ægypto, ita in Meſopotamia ſerviiſſe diis alienis, Jeſu Nave (*ſeu Joſue*) narrante, referatur. *Et quamquam Operum S. Auguſtini editio, Pariſiis ſtudio Benedictinorum anno* 1685 *vulgata, tom.* 7, *col.* 428 *loco vocis* ipſe, *quæ ipſum Tharam deſignet, vocem* ipſa *adhibeat, quæ non tam ad Thare, quam ad domum ejus referri debet, mihi quidem vix ambigendum videtur, quin lectio antiquorum codicum Mſs., ad quos veruſtiſſimæ Operis de Civitate Dei editiones exactæ fuerunt, eaque etiam, quam inſignis noſter Ms. codex Parganeus præfert, eorum codicum, qui Benedictinis præluxerunt, lectioni hoc certe loco anteponenda ſit, ac vel idcircò in primis, quòd editionum antiquiſſimarum noſtrique codicis Ms. lectio conformior ſit ipſis Joſue verbis, quibus non univerſam domum Thare, ſed illum ipſummet diis alienis ſerviiſſe, affirmat.*

B

50 *Itaque, uti ex verbis S. Auguſtini liquet,* *idolis aliquando ſervivit Thare; imò, ſi velis, etiam partem magnam domeſticorum ejus ad ſui domini exemplum alienis diis aliquandiu litâſſe, non repugnabo, ſic tamen, ut in altera eorum parte unius veri Dei cultus interim remanſerit, quemadmodùm etiam factum eſt eo tempore, quo manifeſtiorem Dei populum in Ægypto ſerviſſe alienis diis, Auguſtinus dicit, nimirum, uti apud Salianum in Annalibus Eccleſiaſticis Veteris Teſtamenti ad annum mundi* 2503 *videre eſt, manente interim veri Dei cultu apud Moyſen, Joſue, omneſque filios Levi, uti in vituli aurei adoratione factum ſuiſſe, ex cap.* 32 *Exodi* ℣. 26 *aliiſque manifeſtum eſt. Demùm, ut inſtituæ ab Auguſtino comparationi inſiſtamus, quemadmodùm ea Iſraëlitici populi pars, quæ in Ægypto ac rurſus in ſolitudine montis Sinai idolis ſervierat, converſa dein fuit ad veri Dei cultum, ita & ipſe Thare parſque illa domûs, quæ eum in idolorum cultu ſecuta fuerit, vel ipſius* Abrami *operâ, vel quovis alio modo ad veri Dei cultum converſi, ſic deinceps rennuerunt ſequi alienos deos Chaldæorum, ut propterea etiam perſecutionem ab iis paſſi fuerint, eaque etiam occaſione ex Chaldæa in Haran migraverit Thare una cum tota ſua familia, ſolo excepto Nachore, qui poſtea tantùm ſe familiæ ſuæ in Haran junxit. Hic ergò locum habet illud S. Auguſtini effatum:* Diſtingue tempora, & intelliges Scripturam; *quandoquidem iſto pacto facilè conciliantur Achieris & Joſue verba, utpote quæ non idem, ſed planè diverſum vitæ Thara tempus reſpiciunt; pariquè modo evaneſcit, quæ S. Auguſtini verbis ineſſe videri poteſt, manifeſtiſſima antilogia.*

Idolis aliquando ſervivit Thare.

51 *Quod verò ad Philonis librum de Somniis attinet, quo is Tharam virtutis cupidum avidumque facit, conſequens quidem, ſi rectè Philo ſcripſit, hinc fit, ut, quo tempore Thare cum* Abram *in Charan venit, eo etiam veri Dei cognitione imbutus virtutiſque verè avidus fuerit; at minimè conſectarium eſt, ut nullo antè tempore Chaldæorum ſuperſtitionibus addictus fuerit, ac neque ex profana eorum opinione mundum ipſum exiſtimaverit Deum, & creaturam ſic fecerit creatori ſimilem; quæ duo ipſe Philo lib. de Abrahamo, pag. mihi* 282, *ſat perſpicuè indicat. Quin imo cùm laudatus jam ſcriptor, eò uſque ibidem progrediatur, (rectene an ſecùs, infra diſcutiemus) ut ipſum* Abrahamum huic innutritum dogmati & per tempus longum Chaldaico imbutum delirio, *dicere non vereatur, vel hiſce etiam verbis apertè declarat, enim, à quo nutritus fuit* Abramus, *videlicet Thare, à Chaldæorum ſuperſtitionibus impiiſque deliriis aliquandiu non fuiſſe immunem. Idipſum de Thara inſinuat Fl. Joſephus, lib.* 1 *Antiq. Judaic. cap.* 8 Abrami *prudentiam veramque fidem ita, quantùm ad ſubſtantiam, ſed Græcè, commendans:* Virtute prudentiæ major aliis fuit, & opinionem (*falſam illam ſuprà memoratam*) quam de Deo tunc cuncti (*Chaldæi*) habebant, innovare & immutare prævaluit. Primus itaque præſumpſit pronuntiare, Deum creatorem unum eſſe cunctorum; reliqua verò ad felicitatem tendentia per præceptum præbentis ſingula quæque dari, & non propria virtute ſubſiſtere, confeſſus eſt. *Hactenus Joſephus, ex quo etiam colligere licet, quàm non immeritò Thare ſolidis ſui Filii rationibus de Chaldæi dogmatis impietate probè inſtructus & ad veri Dei fidem ejus operâ converſus fuiſſe dicatur.*

uti alio loco ipſe Philo innuit, & Fl. Joſephus

C

52 *Imò, ſi habenda fides ſit iis, quæ S. Ephrem Syrus in Geneſim pag.* 156 & 157, *tom.* 1 *Operum, Romæ anno* 1737 *excuſorum, ex ſui temporis fama tradidit, non tantùm idola aliquando coluit Thare, ſed & eorum cultui tam vehementer addictus fuit, ut ſalutaribus* Abrami *monitis, quibus à ſuperſtitione illa avocabatur, aurem minimè benignam initio præbuerit. Quid? Quòd S. Epiphanius lib.* 1 *Panarii, ſeu adverſus* 80 *hereſes cap.* 6, *editionis à Petavio adornatæ pag.* 8, *ipſum Tharam ſimulacrorum artificem faciat, ac propterea quòd figlina arte Deum, velut æmulo quodam oppoſito, provocare cœpiſſet, dignam factis ſuis mercedem reportâſſe, tradat, quando nimirum etiam ipſe filii ſui (Arani) jacturâ viciſſim quodammodò provocatus eſt. Conſentit hiſce S. Joannes Chryſoſtomus ſerm.* 9 *in Geneſim pag.* 695, *tom.* 4 *edit. Pariſ. anno* 1721, *more ſuo ita diſerte de* Abrami *parentibus, deque eo ipſo loquens:* Parentes Abrahæ num juſti fuerunt? Num placuerunt Deo? ... An non impii erant & idololatræ & pluſquam barbari? Scio & ego, ac propterea laudo Juſtum (*Abramum*) quòd tales parentes habens, talis ipſe factus ſit. Etenim valde rarum & admirabile eſt, ex agreſti radice dulcem fructum produci. *Et poſt nonnulla ita concludit:* Hæc autem dixi, ut ne turberis, dilecte, cùm audis, Abraham impium patrem habuiſſe. *Similia cum Theodoreto, Cyrenſi epiſcopo, in Quæſtionibus in Jeſum filium Nave pag.* 73 *edit. Colonienſis anni* 1573, *auctores alii doctrinâ & ſanctitate illuſtres ſcribunt, quorum verba hic recitare ſuperfluum exiſtimo.*

variique SS. Patres affirmant.

D

53 *Verùm, inquies, quemadmodùm Chryſoſtomus Tharam,* Abrami *patrem,* ἀσεβῆ *ſeu* impium *vocat, ita & S. Paulus ad Romanos cap.* 4, ℣. 5 *ipſum pariter* Abramum ἀσεβῆ *ſeu* impium *compellare videtur, dum credidiſſe in eum, qui juſtificat* impium, *cit.* ℣. *affirmat. Nonne igitur & ipſe* Abramus *aliquando idolis ſervivſſe dicendus erit? Reſpondeo, tameſſi pro opinione, quæ id affirmat, ac deprompto ex his Pauli verbis argumento nititur, non pauci à Bonfrerio in cap.*

Non tamen ipſe Abram idololatra unquam fuit.

E

F

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

cap. 12 *Geneſ. pag.* 183 *ſcriptores laudentur, ut Hebræi Rabbini, Philo lib. de Abraham, Auguſtinus lib.* x *de Civit. Dei cap. ultimo, Cyrillus tom.* 3 *contra Julianum lib.* 3 *in fine, Genebrardus in Chronographia, Andreas Maſius & Serarius in Joſue, imo rurſus à SS. Patribus Clemens Recognitionum lib.* 1, *& Ephræm Syrus ſerm.* 2 *De Pœnitentia, quos ipſe Bonfrerius fortè veriùs ſentire, exiſtimat; nihilominùs tamen non ſat firma ſeu ex divinis Codicibus, ſeu ex antiquis ſcriptoribus produci teſtimonia, ut* Abraham, *omnium credentium pater, aliquo tempore Chaldæorum impia ſuperſtitione inquinatus fuiſſe probabilius dici debeat, aut etiam poſſit. Et pro hac quidem noſtra ſententia nonnulli etiam militant ſcriptores, ut Abulenſis, Pererius, Delrio, Carthuſianus, Cornelius à Lapide aliique; eamque in Annal. Eccleſ. Veteris Teſtamenti tom.* 1 *à pag.* 388 *propugnat Jacobus Salianus, laudans & ipſe pro ſe Joſephum, Suidam, Auguſtinum, Chryſoſtomum & ipſum pariter ab adverſariis citatum Genebrardum.*

B *Atque hoc ex verbis Joſue*

54 *Sed, quibus ſacris teſtimoniis* Abramum *idolis ſerviiſſe, adverſarii contendant, nunc audire & examinare, erit opera pretium. Ac pro ceteris quidem eadem illa verba Joſue, quibus nos Tharam idololatram aliquando fuiſſe, probavimus, in medium ipſi producunt, ut ex iis* Abramum *pariter idololatram quandoque fuiſſe, probent. Quàm verò evincens etiam circa Thara Filium hoc ſibi teſtimonium videatur, apertè oſtendit Andreas Maſius in ſuo Commentario in caput ultimum Joſue pag.* 332 *ita loquens:* Nominatim (*inter majores Iſraelitarum, qui trans flumen coluerunt deos alienigenas*) ponitur ante oculos Thara & ejus duo filii Abraham atque Nahor, quia ex his univerſa Iſraëlis ſtirps eſt prognata. Nam à Nahore maternum genus ducitur per Rebeccam, Lyam, Rahaëlem. Neque enim eos audire poſſum, qui magno conatu Abrahamum ab hoc turpiſſimo ſcelere vindicare, neſcio, quibus argutiis, ſtudent. Quaſi verò non tantò illuſtrior ſit Dei gratia, quâ illum eſt complexus, quantò ipſe fuit ſceleratior, miniſque tanto dignus favore. *Ita ille. At ſalvâ, quæ hominis eruditi manibus debetur, reverentiâ, ſciſciari liceat, an non potiùs ipſe, neſcio, quibus argutiis* Abrahamo *hoc turpiſſimum ſcelus affricare ex præconcepta opinione conatus fuerit. Etenim, ſi hæc ſacra Scripturæ verba:* Trans fluvium habitaverunt patres veſtri ab initio, Thare pater Abraham, & Nachor: ſervieruntque diis alienis *ſenſu obvio accipiantur, non profectò* Abramum, *ſed patrem ejus Tharam, & Nacborem alienis diis ſerviiſſe, denotant; atque adeò hic erit, adhibita Latina terminatione, verborum ſenſus:* Trans fluvium habitaverunt patres veſtri ab initio Thara pater Abrahami, & Nachorus: ſervieruntque diis alienis; *quæ ſanè diverſiſſima ſunt ab his:* Thara, Abrahamus, & Nachorus; *quorum tamen omnium nomina in rectè caſu efferre debuiſſet Joſue, ſi non modò Tharam & Nacborem, ſed etiam* Abramum *idololatram declarare voluiſſet. Jam verò tantum abeſt, ut nomen* Abraham *in rectè caſu protulerit, ut contrà tam Nacboris, quàm* Abrahami *nomen ex Hebraico ac Græco textu genitivo caſu ipſe Maſius pag.* 110 *&* 111 *efferat; tametſi, quantum ad Nacborem ſpectat, minùs rectè, ne aliàs haud ſatis propriè plurali numero uſus fuiſſe Joſue dicatur.*

adverſarii convincuntur,

55 *Ex premiſſis itaque verbis, quibus Thara,* Abrami *pater, & Nachor, ejuſdem ſcilicet* Abrami *frater, alienis diis in Chaldæa ſerviiſſe aſſerun-* D *tur, non magis de idololatria convincitur* Abram, *quàm ex hiſtorica Librorum Regum narratione, quâ Joſiæ majores, puta Achaz, Manaſſes & ipſe Amon, Joſiæ pater, idololatriâ infecti fuiſſe aſſeruntur, neceſſe ſit conſequi, ut patris ſui majorumque exemplo ipſe etiam Joſias idolis ſacrificârit. Neque verò verba Joſue ejuſve mens eò ſpectant, ut deorum alienorum cultoribus* Abramum *adnumeret; ſed id unum Joſue intendit, ut inter Iſraelitarum parentes nonnullos exſtitiſſe idololatras, oſtendat, è quorum numerò ne ipſum quidem* Abrami *patrem fratremque excludi, at contrà nominatim ac præ ceteris, veluti exempli gratiâ, deſignat, quod ex Thara filio* Abrahamo *paternum genus, ex Nachore verò per Rebeccam ejus neptem, & Liam ac Rachaelem proneptes, maternum genus Iſraelita duxerint. Non ergo* Abramus *ſui cumſâ, ſed propter patrem fratremque ſuum cit.* ℣. *obiter commemoratur, ideòque non in rectò, uti laudatus Salianus tom.* 1, *pag.* 389 *etiam obſervat, ſed in obliquo,* ſicut ille Simon, pater Alexandri & Ruſi, (*Marci* 15, ℣. 21) quos ridiculum, *inquit,* cilet dicere etiam ipſos tuliſſe crucem poſt Jeſum. *Quod autem Joſue cit.* ℣. *plurali numero uſus ſit, inquiens:* SERVIERUNT diis alienis, *id fecit, non propter* Abramum, *ſed ob Tharam, & Nacborem, hujus filium, qui* (*vide Auguſtinum lib.* 16 *de Civit. Dei cap.* 13) *ſuperſtitioni Chaldæorum aliquando adhæſit, ac propterea, uti ex Geneſ. cap.* xi ℣ 31 *& Lib. Judith cap.* 5 ℣. 9 *eruitur, unà cum Thara &* Abramo *in Haran non ſeceſſit.*

ſed nec ex dictis Apoſtoli.

56 *Aliud nunc adverſariorum argumentum in examen vocemus. S. Paulus, inquiunt, Epiſtolâ ad Romanos cap.* 4 *de* Abrami *juſtificatione gratuita agens,* ℣. 5 *fidem facit, illum credidiſſe in eum,* qui juſtificat impium (*Græcè* ἀσέβη) *ſique reputatam fidem ad juſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei: cùm igitur impietas ſit idolorum ſervitus, ſicut pietas in Deum eſt verus ejus cultus;* Abramum *idololatram priùs fuiſſe, quàm à Deo vocaretur, ſatis apertè innuit S. Paulus. Accedit, inquiunt, ſic tantò majorem apparere Dei bonitatem & miſericordiam, atque gratuitam magni Patriarchæ vocationem tantò elucere clariùs, ſi ex idololatria ad veram fidem, divina adjuvante gratia, pervenerit. Ita illi: quibus cum Saliano pag.* 389 *reſpondeo, argumentum hoc vim magnam non habere: nam ſi ex verbis illis Apoſtoli elici poſſit,* Abramum *ante vocationem fuiſſe impium idololatram, pari jure ac modo eliciam ego ex ſequentibus Apoſtoli verbis, fuiſſe eum tunc mortuum, imò planè nihil fuiſſe, cùm* ℣. 17 *etiam dicatur credidiſſe ei,* qui vivificat mortuos & vocat ea, quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt. Deinde, *inquit Salianus,* ſatis patet, quàm inepta ſit conſecutio; Abraham credidit ei, qui juſtificat impios; ergò fuit impius. Sic enim probabitur, eum fuiſſe angelum; credidit enim in eum, qui glorificat angelos. Denique τὸ impius non ſolùm idololatram ſignificat, ſed quemcumque etiam peccatorem; & opponitur juſto & innocenti, *uti profectò manifeſtum eſt ex Geneſ. cap.* 18, ℣. 23 *&* 25, *Pſalm.* 1 *&* 50, *& ſæpè alibi in Scripturis. Neque verò, cùm* Abramum *ab idololatria vendicamus, propterea minorem facimus divinam in eum miſericordiam, minuſve gratuitam ejus vocationem; quandoquidem non minor dici debet divina in eum bonitas, quòd in media nationis prava, atque ex patre, aliquando idololatra, natus, nullo ſuo merito præelectus, ſpeciali*

E F

A *ciali divinæ gratiæ lumine à tenera ætate illuſtratus conſervatuſque ſine crimine Dein fuerit, quàm ſi in idololatriæ, ſceleramque, quæ ab illa invehuntur, voraginem prolapſus, ab eaque divina miſeratione tractus fuiſſet.*

Neque ex verbis Iſaiæ,

57 *En modò argumentum aliud, quo adverſarii* Abrâmi *idololatriam evincere nituntur. Iſaias cap.* 43 ℣. 26 & 27 *Deum Iſraelitico populo ita loquentem inducit:* Reduc me in memoriam, & judicemur ſimul; narra ſi quid habes, ut juſtificeris. Pater tuus primus peccavit, & interpretes tui prævaricati ſunt in me. *Cùm igitur, inquiunt illi, citatis verbis* Pater tuus primus peccavit *non deſignetur Adamus, utpote non Iſraëlitarum dumtaxat, ſed & totius humani generis parens, conſequens ſit, ut verba illa ad* Abramum, *Iſraëlitici populi parentem, referenda ſint; qui, cùm in ſententia noſtra, ut infrà etiam oſtendetur, nullo modo peccârit, dum Geneſ. cap.* 15 *à Domino exquiſivit, unde ſcire poſſet, ſe poſſeſſurum terram Chanaan; ſed neque peccârit, dum Geneſ. cap.* 12 & 20 *Saram uxorem ſuam eſſe tacuit; conſectarium eſſe, cenſent, ut hæc Iſaiæ verba de* Abrami *idololatria*

B *intelligenda ſint, vel ut is alio quovis peccato deliquiſſe oſtendatur. Verùm enimverò ſciſcitari liceat, quonam ex capite adverſarii non alium, quàm Patriarcham noſtrum, citatis verbis intelligi poſſe, tam confidenter adſtruant. Sanè, ſi verſionem* 70 *Interpretum conſulamus, ſi ſubſequentia Iſaiæ verba cum jam citatis connectamus, manifeſtum erit, non de* Abramo, *ſed de impiis Iſraëlitarum principibus, regibuſve ſceleſtis Prophetam loqui. Ita enim citata verſio habet:* Οἱ πατέρες ὑμῶν πρῶτοι, καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν ἐνόμησαν εἰς ἐμέ, καὶ ἐμίανον οἱ ἄρχοντες τὰ ἁγιά μου. PATRES VESTRI PRIMI ET PRINCIPES VESTRI iniquè egerunt in me, & contaminaverunt principes ſancta mea; *quæ profectò in* Abramum, *Fidelium patrem, non cadunt, ut & ex ſubſequenti* ℣. *ſatis patet, ubi hæc leguntur:* Et contaminavi principes ſanctos (*ſeu Sanctuarii,*) dedi ad internecionem Jacob, & Iſraël in blaſphemiam; *hæc enim certo certiùs* Abramum *non ſpectant, utpote cujus causâ Deus nuſquam minatus eſt, perditurum ſe Jacob & Iſrael.*

C *etiam, ut exſtant in Vulgata, ita probari poſſit.*

58 *At erunt fortaſſis, qui Vulgatæ verbis, ut alibi nos facimus, ita etiam hîc inſiſtendum, velint. Agedum inſiſtamus, & preſſiſſimè quidem. Aſt an propterea quòd Iſaias, ad gentem ſuam Dei nomine loquens,* patrem primum peccâſſe *dicit,* Abramum *continuò deſignâſſe & idololatram feciſſe dici poteſt? Mihi quidem conſideranti ejuſdem prophetæ verba, quibus cap.* 41 ℣. 8 Abrahamum *vocat* amicum Dei, *& cap.* 51 ℣. 2, *quibus gentem ſuam* attendere *jubet* ad Abraham patrem ſuum, quia (*Deus*) unum vocavit eum, & benedixit ei, & multiplicavit eum, *dubium non videtur, quin Propheta omnino alium ab* Abrahamo *Iſraëlitica gentis patrem peccati reum deſignaverit. Ita exiſtimo, quòd Iſaias Patriarcham noſtrum proprio ubique nomine nec ſine elogio compellare ſoleat, quódque nullum planè indicium cit. cap.* 43 *præbeat, unde verba illa* pater tuus primus peccavit, *ad* Abramum *potiùs, quàm ad Adamum, etiam Iſraëlitica gentis patrem, & verè* primum, *referri poſſint, ut contrà, ſi hæc verba cum* ℣. 28 *connectantur, de* Abramo, *ut præc. num. monui, intelligi nequaquam poſſint. Videamus nunc, an, qui ab adverſariis laudantur, antiqui ſcriptores vel tantæ auctoritatis ſint, vel id genus teſtimonia ediderint, ut ex iis majori jure, quàm ex objectis ſupra Scripturæ locis,* Abrami, *de qua hîc controvertitur, idololatria affirmari queat.*

AUCTORE J. G.

§ IV. An Philonis & Rabbinorum Judæorum, ac denique non paucorum SS. Patrum auctoritate Abrami idololatria ſolidè probetur?

Philonis de Abramo idololatria opinio

QUi Abramum *aliquandiu idololatram fuiſſe,* **contendunt,** *non modò ad illa, quæ jam refutavimus, argumenta, ſed ad Philonem, ſcriptorem Judæum, Apoſtolis coævum, atque ad Rabbinos mox provocant, horumque teſtimonio, utpote hac in re ſibi minimè ſuſpecto, non immeritò ſtandum cenſent. Fatendum ſanè, tum Philonem, tum Rabbinos illos, quos citant adverſarii, in ea fuiſſe ſententia, qua* Abramum *Chaldæorum delirio aliquando, imò non brevi temporis ſpatio imbutum fuiſſe, atque adeò & idololatram exſtitiſſe, adſtruit. Verùm, ut dicenda aperient, fatendum minimè, tanti momenti hic eſſe eorum judicium, ut fidem extorqueat, ac ſanctî Patriarchæ idololatriam ſat certam reddat. Priuſquàm hoc oſtendam, juverit Philonis & Rabbinorum teſtimonia indicâſſe. Ita ille lib. de* Abrahamo, *quem &* Vitam Sapientis per doctrinam perfecti, *ſeu* de Legibus non ſcriptis *nuncupavit, pag.* 282 *editionis Sigiſmundi Gelenii, qua utor:* Dictæ migrationes (*Abra ex Chaldæa in Haran, & inde in Chanaan*) juxta ſeriem Scripturæ, viri ſapientis fuerunt: ſed juxta leges allegoriæ, animæ virtutis ſtudioſæ verum Deum quærentis. Nam Chaldæi cum primis exercitati ſiderali ſcientiâ, omnia tribuentes ſtellarum motibus, à quibus credebant diſpenſari mundi potentias, quæ conſtant ex numeris eorumque proportionibus, VENERABANTUR ISTAS RES VISIBILES, non percipientes inviſibilia & intelligibilia, ſcrutantes illarum tantùm ordinem: atque ita è ſolis, lunæ, ſtellarum erraticarum fixarumque circuitibus & anni in quatuor tempora diſtincti vicibus, conſenſuque rerum cæleſtium ac terreſtrium, MUNDUM IPSUM EXISTIMABANT ESSE DEUM, profana opinione creaturam facientes creatori ſimilem.

D

& Rabbinorum quorumdam conſenſus

60 Huic INNUTRITUS DOGMATI ET PER TEMPUS LONGUM CHALDAICO IMBUTUS DELIRIO, tamquam poſt altum ſomnum aperto mentis oculo, poſtquam puram lucem pro denſis tenebris cœpit intueri, ſecutus ejus ſplendorem, animadvertit quod priùs non viderat, præeſſe mundo quendam aurigam gubernatoremque, qui operis ſui ſaluti provideat. *Hactenus Philo, qui hiſce affinia ſeqq. pagg. ſubdit; quibus & conſentiunt Rabbini in Talmud, ubi de Avodæ Zarah differunt, &,* Abramum *ſtellas adorâſſe, ait Rambam lib.* 1 *Halacah* 4, *cap.* 1 & *lib.* 3 *Halacah,* 1, *cap.* 8, & *Rabbi Gedolias in Schalſcheleth fol.* 8. *Verùm enimverò, cùm Philo, quamvis eſt in rimandis rerum quarumlibet myſticis ſignificationibus aſſiduus, quámque verbis copioſus moralibuſque ſententiis locuples, non tam ſit in ſerm-*

AUCTORE J. G.

fermando explanandoque literali Scriptura ſenſu diligens, nedum in recenſendis hiſtoricis facti æquè accuratus, ut contrà, teſte Photio, non rarò peccârit ideis tranſmutandis, cæteriſque etiam à Judaica fecta alienis deſcribendis, *imò & aliàs in rebus hiſtoricis falſa ſcripſerit non pauca, uti Stiltingus noſter in Commentario in Vitam S. Moyſis Prophetæ tom. 2 Septembris pag. 7 advertit, variiſque locis demonſtrat; nequaquam in hac quæſtione hiſtorica maximèque controverſa tanti ponderis eſſe poſſunt ejus toto illo libro paræneticè potiùs ac ſymbolicè, quàm hiſtoricè aperteque differentis verba, ut non tantum circa veri Dei notitiam aliquando* Abramus *erráſſe, ſed & religioſo cultu ſidera aut idola adoráſſe, ſat tutò dici queat.*

61 *His bina accedunt rationes, ob quas Philonis de hac controverſia ſententiæ adhærendum minùs ſit: altera, quòd Philo talia tradens nulla ex ſacris Litteris profanive antiquis libris teſtimonia in medium producat; altera, quòd Joſephus, in recenſendis Hebræorum geſtis Philone accuratior, aliique Hiſtorici infrà laudandi, vel omnino ſiluerint de prætenſa illa* Abrami *idololatria, vel ejuſmodi etiam teſtimonia ſcriptis mandârint, ex quibus majore jure colligas,* Abramum, *etiam cùm in Chaldæa degeret, fuiſſe ſemper juſti verique tenacem, nec* unquam aut ſolem aut lunam aut aliam quampiam univerſi partem pro Deo coluiſſe, *uti Euſebius lib. 1 Demonſtrationis Evangelicæ cap. 5 diſertè tradit. Quod verò ad Rabbinorum, Philoni conſentientium, auctoritatem attinet, eo hic nos morari non debet; cùm nemo ignoret, quàm fabuloſa ac ridicula paſſim effutierint inſulſi illi in ſuum Talmud commentatores, quàmque adeò nulla ejuſmodi ſcriptorum habenda ſit ratio, præſertim, dum, uti hic ſit, nullis fidei ſatis probatæ momentis nituntur.*

tum ſatis probant, Abramum fuiſſe idololatram

B

62 *Hiſce ergo miſſis, convertamur ad Sanctos Eccleſiæ Patres, quorum auctoritate,* Abramum *aliquando idololatram fuiſſe, evincere nituntur adverſarii. Ac inter hos quidem inculentum hujus rei teſtem eſſe volunt S. Ephræmum Syrum, ſeculi* IV *pium eruditumque ſcriptorem, citantque ſecundum ejus Sermonem de Pœnitentia, cujus initium ipſis eſt* Diſcamus, ô peccatores, *in quo, prout, curante Gerardo Voſſio, Coloniæ Agrippinæ anno 1603 editus fuit, pag.* 149 *hæc verba leguntur:* Quod ſi non audieris vel intellexeris de improbis actionibus & intumeſcentibus malis eorum, qui poſtea ad Chriſtum converſi ſunt, illos ego tibi enarrabo: ut & illos, quos ab errore dæmonum curavit Deus, imitari diſcas. Abraham primùm GENTILIS erat & Chaldæus. Latro quoque de ſe ipſo operibus ſuis perhibet teſtimonium. Quin & magnus Moyſes eædem quoque patravit. Paulus antea homo perſecutor & hoſtis fuit. *Igitur, inquiunt illi, judice Ephræm Syro, non magis* Abram *à gentilium & Chaldæorum erroribus immunis aliquando fuit, quàm ab aliis criminibus ceteri, qui ab eo dein, ut pœnitentiæ exempla efficaciſſima, proponuntur. Verùm pro reſponſo ſit, cùm in accuratiſſima Græco-Latina editione Operum S. Ephræm, Romæ peractâ anno 1746 quæ curâ & ſtudio eruditiſſimi Aſſemani ad Mſs. codices Vaticanos aliaſque caſtigata & aucta quidem fuit, memorata verba è Sermone illo ſecundo de Pœnitentia prorſus abſint, uti videre eſt pag.* 81 *tomi tertii, Græcè & Latinè im-*

neque id docuit S. Ephræm Syrus, cùm verba, ab adverſariis

C

preſſi; non immeritò vel hinc dubium oriri, an illa Ephræmi genuina verba ſint.

63 *Imò verò, ſi, quæ de Moyſe, tamquam homicidii crimine reo, in illo Sermone exſtant, cum iis, quæ S. Ephræm in Exodum tom. 1 Syriacè & Latinè edito pag.* 199 *de Moyſe ait, attentè conferantur, vix ſupereris dubium, quin prefata Sermonis verba re vera ipſius non ſint. Qui enim, niſi Ephræmum ſibi turpiter contradixiſſe ſtatuamus, Moyſen homicidii reum agere, deque eo pœnitentiam hunc egiſſe, pronunciare potuit, qui Moyſen legitima regis poteſtate etiam ſupra Ægyptios præfectos conſtitutum fuiſſe principem, ac ſontes ultimo etiam ſupplicio afficere potuiſſe, in ſuo in Exodum Commentario eadem pag.* 199 *affirmat, ſubdens item, eum non antea in crudeliſſimum hominem Ægyptium, manus intuliſſe, quam is, à ſe ſæpe monitus increpituſque, ſapere numquam didicerat. Quibus ſanè verbis nequaquam Moyſen injuſti homicidii reum facit, nec proin pœnitentiam de eo agere debuiſſe, ſignificat; ut adeò Ephræmi verba dici meritò non poſſint, quæ in prefati Sermonis Voſſiana editione non minùs* Abramum *gentilem, quàm Moyſen ſtrictè dictum homicidam, deque tam gravi crimine utrumque pœnitentem ſtatuunt.*

ipſi tributa, vera illius non eſſe oſtendantur,

D

E

64 *Expendamus nunc, an, uti aſſtruunt adverſarii, S. Cyrillus Alexandrinus lib. 3 contra Julianum ſub finem,* Abramum *idololatram fuerit. Verba, quibus id contendi poſſet, non alia ego inveni, quàm hæc tom. 6 Operum ejus edit. Pariſienſis anni 1638 pag.* 110: Itaque etiam è medio errantium ereptus (*Abram*) & ad veræ Dei cognitionis lucem vocatus eſt; *& illo, quibus paulò pòſt* Abrahamum vocatum *dixit* à multitudinis deorum errore ad ejus, qui re eſt & veritate, Dei notitiam. *Verùmenimverò, ſi S. Cyrilli, quæ biſce præmittuntur, quæque etiam ſubduntur, verba expendamus, manifeſtum fiet, eum nihil aliud citatis verbis indicáſſe, quàm* Abramum *ſingulari Dei beneficio præſervatum ab idololatria, deindeque è medio errantium, quibus nunquam conſenſerat, evocatum in terram Chanaan fuiſſe, ubi manifeſtiori, quàm antè, veri Dei cognitione illuſtratus fuit. Etenim, poſtquàm Cyrillus ex communi fama retuliſſet, Belum, elati ſupercilii hominem, exſtitiſſe primum, qui divinitatis nomen ſibi ab obnoxiis cepit, eique ab Aſſyriis vicinisque gentibus ſacra fieri cœpta, ac continuata ſub Nino, Beli filio, quo* terræ Aſſyriorum regnum obtinente, vixit divinus Abraham; *mox de hoc ſubdit:* Aſſyriorum autem fœdus abominabatur & Dei lædi gloriam ægro animo ferebat. *Ac deinde, cùm, in cunctâ regione Aſſyriorum fuiſſe idolorum cultores, dixiſſet, de* Abramo, *alludens ad verba Oſeæ cap. 9 ſic loquitur:* Sed, ut jam dixi, in ſolitudine uva, & ut in ficu ſcopus præcox, divinus Abraham raptus eſt, *ne ſcilicet idololatrarum malitia aliquando mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius, prout tum ultimis hiſce verbis, tum alibi ſatis perſpicuè S. Cyrillus indicat.*

S. Cyrillum quoque nequitiam idololatriæ

F

65 *Ut autem pateat, quàm immeritò ab adverſariis citetur laudatus S. Alexandrinus præſul, ſubdo ejuſdem conſonam jam nunc à me dictis verba; quæ lib. 1 contra Julianum pag.* 10 *exſtant:* Nino igitur, Aſſyriorum regnum tenente, Europo Sicyoniorum, ortum aiunt beatum Abraham, virum omnium rerum ſcientem, ac

cum argum

per

A peritum, idque omni ſtudio maximè prævertendum inſinuantem, oportere veritatem nôſſe, & quinam ſit univerſi opifex atque dominus; rejiciebat itaque quàm longiſſimè & miſſas faciebat Aſſyriorum circa deorum multitudinem errantium opiniones, cognitionemque veritatis ſibi ad omnem felicitatem abunde ſuffecturam ratus, Deo acceptiſſimus fuit; *ac rurſus pag.* 18, *nullo uſpiam facto indicio, quo, ſe quovis alio tempore aliter ſenſiſſe, innuat, de* Abrahamo *ita pergit:* Deum igitur unum, uti modò (*ibid. pag.* 17) docebam, certò ſciebat exiſtentem divinus Abraham eique ſoli purum ac ſincerum cultum exhibebat. Ubi verò progreſſu temporis exeruit ſeſe animus ad profectum eorum, quæ rectè jam apud ſe conceperat, tunc certè multò efficaciùs de divinitate loqui adortus eſt. *Nihil igitur ex S. Cyrilli libris contra Julianum adverſarii habent, unde* Abramum *idololatriæ aliquando reum faciunt.*

66 *Neque id evincunt verba auctoris libri* XI *in Geneſim, qui Pariſiis anno* 1572 *ſub nomine S. Cyrilli editus fuit; nam quiſcumque demum illius auctor ſit, non propterea, quod pag.* 58 Abrahamum moribus inſtitutiſque gentilium educatum *aſſerat, idololatram continuò facit; cùm, uti ex adjunctis patet, de moribus politicis civilibuſque gentilium inſtitutis, non verò de idololatrarum impiis ſuperſtitionibus agat; ſi enim haſce ſecutus ſuiſſet* Abramus, *quo pacto potuiſſet auctor ille aſſerere, eum ſine, cùm in prætorio adhuc eſſet ac moribus inſtitutiſque gentilium educaretur, vera in Deum fidei ſignum & ſigillum, circumciſionem deinde accepiſſe? Poſtremò, tametſi* Abramum *ſuperſtitioſis gentilium moribus inſtitutiſque educatum aſſeruiſſet, quod tamen ejus verba minimè declarant, tanta non eſt incerti hujus ſcriptoris auctoritas, nullo præſertim ſeu ſacra Scriptura, ſeu antiquioris & fide digni auctoris teſtimonio fulta, ut* Abramum *idolis aliquando litâſſe, ſat certam fidem faciat.*

Nedum id probat liber quidam ſub S. Cyrilli nomine editus.

B

67 *Laudatur & ab adverſariis S. Auguſtinus, lib.* x *de Civitate Dei cap.* 32 *de Patriarcha noſtro ita loquens:* Qui fuit quidem gente Chaldæus, ſed ut talia promiſſa reciperet (*nempe* in Semine tuo benedicentur omnes gentes) & ex illo propagaretur ſemen diſpoſitum per angelos in manu Mediatoris (*Chriſti*) in quo eſſet iſta liberandæ animæ univerſalis via, hoc eſt, omnibus gentibus data, juſſus eſt diſcedere de terra ſua & de cognatione ſua & de domo patris ſui. Tunc ipſe primitus à Chaldæorum ſuperſtitionibus liberatus, unum verum Deum ſequendo coluit, cui hæc promittenti fideliter credidit. *Ex quibus verbis ſic argui ab adverſariis ſolet: Si tunc* primitus *à Chaldæorum ſuperſtitionibus* liberatus *fuerit* Abram, *unumque verum Deum ſequendo coluit, quando memorata promiſſio divina ipſi facta eſt; conſequens fit, ut, ſaltem ad uſque annum vitæ* 75, *Chaldæorum ſuperſtitionibus ſeu idololatriâ irretitus fuerit* Abramus, *usque adeò & idololatra aliquando fuerit. At reſpondeo, S. Auguſtinum cit. cap. ex profeſſo, ut aiunt, non agere quæſtionem illam, fuerine* Abramus *aliquando idololatra, necne; ſed unicè demonſtrare velle, liberandæ animæ ſeu æternùm ſalvandæ univerſalem viam eſſe Mediatoris gratiam, divinumque de ea oraculum* Abrahæ *quoque innotuiſſe, ac tantam in eo inveniſſe fidem, ut is divinæ voci, quâ de terra ſua, ubi Chaldæorum ſuperſtitiones prævaluerant, &*

Nec S. Auguſtinus Abrahamum idololatram

C

& de cognatione ſua ac de domo patris ſui in terram, ſibi monſtrandam, evocabatur, ſine mora obſecutus ſit, atque ita ſeſe à Chaldæis ſuperſtitioſis loco & habitatione ſegregando, vocantemque Deum ſequendo, ſingulari planè exemplo eximioque modo verum Deum coluerit.

AUCTORE J. G.

68 *Cùm ergò Auguſtinus, tunc cum* primitus à Chaldæorum ſuperſtitionibus liberatum, verumque Deum ſequendo coluiſſe, *ſcripſit, non eum prius Chaldaicâ idololatriâ infectum, ſignificare intendit, ſed ex adverſo, eum tunc primitus à Chaldæorum, populariumſuorum, ſuperſtitionibus, ne iis infici aliquando contingeret, aliave de cauſa divino juſſu longè avocatum fuiſſe, egregiumque religioſi animi ſpecimen tunc edidiſſe, aſſerit, cùm nempe promittenti Deo* Abramus *fideliter credidit, ſeque, quò vellet Deus, è patria ſua abduci, ſubjectiſſimè ſivit. Et ſanè, niſi hoc modo, de quo etiam adi infrà num.* 91 & 92, *recitata verba exponantur, ut ab idololatria immunis ſemper ſtatuatur* Abramus, *non facile intellectu erit, qua ratione* in domo Thare, de quo natus eſt Abraham, unius veri Dei cultum remanſiſſe, *lib.* 16 *de Civit. Dei cap.* 12 *affirmare S. Doctor quiverit. Qui enim in illa* D *remanſiſſe dici poſſet, ſi non Thare modò, ſed & nobiliſſima ejus familiæ pars,* Abramus, *idolis aliquando ſerviſſet? Ac rurſus, qui in domo Thara dici poſſet* cuſtodita *fuiſſe* plantatio civitatis Dei, *atque in ipſo* Abraham *manifeſtè patuiſſe* procurſus civitatis Dei, *uti S. Auguſtinus cit. cap.* 12 *affirmat, ſi, ut adverſarii volunt, Auguſtinus* Abramum *idololatram cit. lib.* x *facere voluerit. Denique cùm ſanctus Doctor Pelagio,* Abramum *inter eos,* qui non modò NON PECCASSE, verùm etiam juſtè vixiſſe referuntur, *nominatim commemoranti, eumque Abeli, Henocho, aliiſque ſanctis, de idololatria minimè ſuſpectis, parem ſtatuenti, non aliud reſponſum det lib. de Natura & Gratia num.* 42 *& ſeqq., quàm quod Abeli, Henocho aliiſque ibi enumeratis Sanctis omnino convenit, hoc ipſo, quòd* Abrahamum *de eorum numero non excipiat, non minùs hunc, quàm illos, idololatriâ immunem feciſſe, cenſeri debet.*

Imò ex Libro Recognitionum,

E

69 *Nunc de antiquo ſcriptore libri* I *Recognitionum, cujus auctoritate adverſarii* Abramum *idololatriæ arguunt, nonnulla differamus. Non eſſe libros Recognitionum, ſub S. Clementis nomine editos, genuinum hujus ſancti Pontificis opus, ſed viri cujuſdam, philologi magis, quam theologi, & in excogitandis connectendiſque confictis narrationibus planè rudis, ſatum eſſe, ex Cotelerio tom.* I *SS. Patrum, qui Apoſtolicis temporibus floruerunt, pag.* 484 *abundè conſtat. Vixerit autem iſte, quod controvertere nolo, ſeculo Chriſtiano ſecundo, fueritque etiam vir ſatis diſertus; non propterea tamen, quòd* Abramum arte Aſtrologum *aut* in ignorantia *aliquando* verſatum *fuiſſe, dixerit, habenda ei fides erit, ſi verò iſtis idololatram facere intenderit. At vehementer dubito, num vel hæc ſcribentis talia mens fuerit, quandoquidem ſubdit, eum ejuſmodi fuiſſe aſtrologum, qui* ab initio, ceteris omnibus errantibus, ... ex ratione & ordine ſtellarum agnoſcere potuit conditorem ejuſque providentiâ intellexit cuncta moderari, *uti cit. tom. pag.* 495 *legere eſt. Dum autem mox addit;* Unde & angelus aſſiſtens ei (*Abramo*) per viſionem pleniùs eum de his, quæ ſentire cœpit, edocuit, *inſinuat*

F

Digitized by Google

LECTORE J. C.

quidem, fuiſſe antea tempus aliquod, quo Abramus rerum divinarum ſcientia minus imbutus erat, & quo in ignorantia verſatus *fuiſſe, certo modo dici potuit; at talem fuiſſe ejus ignorantiam, ut ne verum quidem Deum agnoverit, aut pro eo adorârit idola, tantùm abeſt, ut ſcriptor ille affirmet, ut potiùs oppoſitum tradidiſſe videatur.*

aut ex verbis S. Gregorii Nyſſeni,

70 *Atque ita quidem adverſariis, apud Bonfrerium citatis, quos pro tuenda ſua opinione ad Ephraemum, Cyrillum, Auguſtinum & auctorem libri Recognitionum, tamquam ad fidos teſtes, provocant, nihil ſubſidii ex his ſibi ſuppetere, abunde oſtenſum reor. Sed quoniam alii quidam ejuſdem opinionis patroni eam quoque SS. Gregorii Nyſſeni, Chryſoſtomi & Ambroſii auctoritate fulcire nituntur, viſum eſt, ea itidem, quæ ipſi adducunt, teſtimonia expendere, quò ſic manifeſtius pateat, non fuiſſe olim communem Eccleſiæ ſanctorumque Patrum ſententiam, quæ* Abramum *idololatram aliquando exſtitiſſe, aſſirmat. Nyſſenum igitur, quem in Oratione de S. Baſilio ſua ſententia parœcinatum eſſe, adverſarii volunt, ante alias conſulamus. Is in cit. Oratione, tom. 2 Operum, Pariſiis anno 1615 editorum, pag. 913, commendans divinam Providentiam, quæ curationis expertem non ſinit eſſe mortalium morbum, quæque diverſis temporibus diverſos mundo largitur eximia virtutis viros, hos inter, veluti illuſtria ejuſdem Providentiæ documenta, nominatim recenſet* Abrahamum, *Samuelem, Heliam, Joannem Baptiſtam, Paulum, ipſumque fratrem ſuum, Baſilium Magnum; tum de* Abrahamo *inter alia hæc ad rem, quam agimus, verba profert, quæ adverſarii avidè ſibi arripiunt:* Quaſi via fidei, quæ eſt in eum, qui revera Deus eſt, poſteris extitit, cùm ipſe, relicto patrio errore,... dux ad eam fidem fuiſſet. *Ex quibus ipſi,* Abramum, *antequam* patrium errorem reliquiſſet, *idololatram fuiſſe, conſectarium conſent.*

B

71 *Verùm, ſi additta Nyſſeni verba cum antecedentibus, uti infrà fiet, connectantur, nec tam Græca Latinaque vocis ſtrictiſſima grammaticalis ſignificatio, quàm tota Sermonis ſeries ſenſuſque ſpectetur,* Abramum *non* idololatriam, *quæ imbutus aliquando fuiſſet,* reliquiſſe, *ſed potiùs errorem philoſophicum, ſuis popularibus communem, invicto animo* contempſiſſe *ac* declinâſſe, *ex eodem illo Sermone conſequens erit. Namaludens, ut videtur, Nyſſenus ad Apoſtoli verba ad Rom. 1 ℣. 20,* Invisibilia enim ipſius (*Dei*) à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, *ſic eum contemplandis ſiderum motibus animum applicuiſſe, dicit, ut* quaſi ſcalâ uſus ejuſmodi diſciplinâ (*aſtronomicâ*) inveſtigârit illum, qui per res, quæ videntur, intelligitur, ac quaſi via fidei, quæ eſt in eum, qui revera Deus eſt, poſteris extiterit, cùm ipſe, relicto (*ſeu ut ſenſui verborum innuit,* declinato *ſeu* ſpreto) patrio errore, atque ea, quæ ſenſuum inſtrumentis etſe dicitur cum ea, quæ apparet in aſtris, creatura, cognatione, dux ad eam fidem fuiſſet. *Quæ quidem non video ſatis aptè à Nyſſeno dici potuiſſe, ſi is* Abramum *credidiſſet hujus aliquando fuiſſe ſententiæ, quæ ſupremam aliquam virtutem ſideribus præſidere negabat, mundumque ipſum pro Deo habebat ac ſuperſtitioſo cultu venerabatur.*

quorum exceptio datur.

72 *Venio nunc ad Chryſoſtomum, cujus auctoritate* Abramum *idololatriam facere adverſarii nituntur, hac Homilia ſexta de Pœnitentia, quam eidem Chryſoſtomo adſcribunt, verba adducentes:* Infidelitate peccavit Abraham. *At ponamus tamenſi per, quod tamen falſum eſſe, infrà oſtendemus, Homiliam hanc, quæ ita incipit:* Ecce nobis hodie, *genuinum Conſtantinopolitani Antiſtitis Opus eſſe, ne ſic quidem conſectarium erit, ut* Abramus *idolis aliquando ſervîſſe dicendus ſit; cùm præter idololatriam alia etiam ſint, ut nemo theologus ignorat, infidelitatis ſpecies; ut adeò à genere infidelitatis ad determinatam hujus ſpeciem, idololatriam nempe, nulla ſit, quam adverſarii quidam elicinnt, philoſophica conſecutio. Porrò Homiliam hanc, quam videſis tom. 5 edit. Baſileënſis pag. 870, S. Chryſoſtomo adſcribi non poſſe, ac proin cujuſlibet infidelitatis notam perperam* Abramo *inuri, patet vel ex ipſa aſſertionis, cui citata verba inſeruntur, abſurditate, qua in peritiſſimum illum ſacræ Scripturæ interpretem minimè quadrat. Etenim, dum Geneſ. cap. 15 fideli jam procul dubio juſtoque* Abrahæ *Deus prædixit, peregrinum fore ſemen ejus in terra non ſua, affligendumque quadringentis annis, ac reverſurum in terram Chanaan generatione quarta, non aliam tanta dilationis cauſam, quàm iſtanc, commemorat, quòd* necdum completæ *eſſent* iniquitates Amorrhæorum; *contrà verò citata Homilia auctor cauſam hanc, diverſam planè Deique verbis oppoſitam, comminiſcitur, quòd* infidelitate ſanctus peccâſſet Abraham & propterea pœnam non effugerit à Deo, ut ſerviret ſemen ejus annis quadringentis. *Quæ ratio quàm ſit contraria illi, quam S. Chryſoſtomus, inſiſtens ſuo more Scripturæ verbis, Homiliâ ſuâ 37 in cap. 15 Geneſis ſuppeditat, nemini non manifeſtum fiet, qui oculos in hanc conjecerit.*

ſed nec ex Homilia quadam S. Chryſoſtomo

perperam tribuit S. Abramo idololatriæ arguit poteſt.

73 *Quid? Quòd ſanctus Doctor locis pluribus, &, ut unum pro multis exemplum adducam, Homilia 32 in cap. 12 Geneſ. num. 4* Abrami, *etiam in Chaldæa exiſtentis, fidem commendet, eumque,* quaſi luminare quoddam latens & abſconditum in Chaldæorum terra, illinc *à Deo evocatum aſſerit,* ut eos, qui in tenebris errorum ſedebant, *puta Paleſtinos paſſim & Ægyptios,* ad veritatis viam introduceret; *ut adeo, niſi S. Chryſoſtomum ſibi turpiter contradixiſſe ſtatuas, illius non ſit Homilia, ſed potiùs ſcioli cujuſdam Græculi, qui* Abrahamum *infidelitate peccâſſe, ac proin ſemen ejus quadringentis annis dira ſervitute afflictum fuiſſe, ſomniavit. Poſtremò in accuratiſſima Operum S. Chryſoſtomi editione Pariſienſi anni 1718 Homilia illa ſexta de Pœnitentia, quam adverſarii laudant, inter genuinas S. Chryſoſtomi Homilias de Pœnitentia locum prorſus nullum habet, ſed alia planè ab illa diſcrepans reperitur; quod non alia de cauſa factum fuit, quàm quòd Homilia* Ecce nobis *ut minimum ſuſpecta, imò potiùs apertè ſpuria habenda ſit.*

F

74 *Quod verò ad S. Ambroſium attinet, fateor, eum in Pſalmum 118 ſermone 17, num. 6, aliiſque etiam locis eum in modum diſſeruiſſe, ut dubium vix ſit, quin nonnullis Chaldæorum erroribus* Abramum *aliquando implicitum fuiſſe, cenſuerit. Verùm enimverò, tametſi S. Ambroſius, duntaxat auctoritate Philonis Judæi, quem & in fellanda rerum ferè omnium myſtica ſeu allegorica ſignificatione paſſim ſequitur,* Abramum *Chaldæorum impietate aliquando pollutum fuiſſe, exiſtimâſſet; non tamen in hac re hiſtorica illius majus, quàm Philonis ducis ſui, auctoritas pondus habet, ac vel ideirco etiam, quòd nulla quæ-*

neque id facit eximia S. Ambroſii auctoritas.

A *que, quibus ſuam ſtabiliret opinionem, teſtimonia ex ſacris Litteris adduxerit, nec ullum laudârit antiquum ſcriptorem, qui* Abrami *geſta ex hiſtoria criticeſve legibus recenſens, eum aliquando idololatriam fecerit. Denique etiamſi præter Philonem & S. Ambroſium unus alterve inſuper è ſanctis Patribus Ambroſio conſenſiſſe oſtenderetur: non propterea tamen ſolo eorum judicio ſat firme adverſariorum opinio ſtabiliretur, neque idcircò communis ſanctorum Patrum ſententia dici ullo modo poſſet. Nunc diſcuſſis nubibus, quibus noſtra ſententia veritas obſcurari poterat, eam in aprico ſtatuamus.*

§ V. Abramum idololatriæ purum ſemper fuiſſe, variis argumentis teſtimoniiſque oſtenditur.

Ex altiſſimo ſacræ Scripturæ

B *Est id librorum tum veteris tum novæ legis ſcriptoribus familiare, imò, ut ita dicam, perpetuum, ut virorum pietate illuſtrium, quos memorant, non virtutes modò præclaraque eorum geſta ob oculos ponant, ſed & eorum, ſi qui fuerunt, graviores caſus vel peccata publicè commiſſa, veluti ex profeſſo diſertè enarrent. Ita in Novi Teſtamenti libris, ut alia mittam exempla, Pauli probra, Thomæ incredulitatem, ſancti latronis ſcelera, Petri trinam negationem, Matthæi peccata; & in veteris legis codicibus Davidis cum Bethſabee adulterium, ſecutumque Uriæ homicidium, Moyſis ad Aquam contradictionis diffidentiam, Aaronis nimiam in conficiendo vitulo aureo obſequentiam, querumdam filiorum Jacob peccatum, idololatriam Thare, ebrietatem Noe aliorumque delicta, nequaquam in ſacris voluminibus diſſimulari cernimus. Cujus rei hanc Bellarminus de Officio principis in Vita S. Joſeph Patriarchæ aptiſſimam rationem reddit, quòd veridica & liberrima Spiritûs ſancti vox ſit, quidquid Spiritus ſanctus in Scripturis ſuis neque aduletur improbis, neque juſtis peccantibus parcat, & ubique tam bona, quam mala opera detegat, ut S. Gregorius in principio libri 2 Moralium docet. Atque hinc, cùm Scriptura peccata filiorum Jacob in medium protulerit, ut inceſtum Ruben, crudelitatem Simeonis & Levi, fornicationem Jude, & odium filiorum Jacob adverſus innocentem fratrem Joſeph, nec tamen grave aliquod delictum à Joſeph admiſſum narret, rectiſſimè laudatus Bellarminus colligit, eique omnino conſentit Benedictus XIV PP. tom. 3 de Canoniz. Sanctorum cap. 39 num. 4, ab eo (Patriarcha Joſeph)* non fuiſſe ullum peccatum (*grave nempe*) commiſſum, quandoquidem ſacra Scriptura nullum ejus peccatum commemorat.

C

de præterſa Abrami idololatria ſilentium.

76 *Sed quorſum iſta, inquies, quave ratione hæc ad argumentum, quod hîc tractatur, attinet? Reſpondeo, hæc ideò à me in anteceſſum diſputata atque ob oculos poſita fuiſſe, ut pari modo, nunquam ab* Abramo, *idololatriæ crimen admiſſum fuiſſe, evincam. Etenim, cùm Scriptura ſacra, uti ſuprà num. 54 oſtenſum fuit, inter idololatras Iſraelitici populi majores non recenſeat* Abramum, *nec eum paterni erroris participem ſtatuat; non minùs hic graviſſimo idololatriæ crimine immunis haberi debet, quàm ipſe Joſeph à fornicationis alterinſve fraterni delicti ſuſpicione vindicandus ſit. Quin imò quod ex ſacrorum codicum de* Abrami *idololatria ſilentio conficitur, argumentum non uno ex capite pro illius potiùs, quàm pro Joſephi innocentia militat. Etenim, præterquam quòd in illis longiſſimè frequentior ſit* Abrahami, *quàm Joſephi, mentio, atque adeò magis mirum videri debeat eorum de illius idololatria quàm de hujus fornicatione ſimilive crimine, ſi uterque reus fuiſſet, altiſſimum ſilentium; occurrunt tum in Veteris tum in Novi Teſtamenti libris loci complures, quibus, ſi revêra in idololatriam aliquando prolapſus, indéque divinâ gratiâ retractus poſtea fuiſſet* Abramus, *tam memorabilis facti mentio non omitti potuiſſe videatur.*

AUCTORE J. G.

ex ſilentio item Prophetarum, Judæorum idololatriam coripientium.

77 *Ac primò quidem omnino mirum videri debet, cur ex tot prophetis, qui Iſraelitas, in idololatriam frequenter lapſos, ad veri Dei cultum deteſtationemque delictique deteſtationem propoſitis tam multis variiſque rationibus adducere conati ſunt, nemo unus reperiatur, qui ipſis ante oculos poſuerit communis ſui omnium patris exemplum, adhortatuſque eos ſit, ut, qui deos alienos vel militiam cœli adorando, ſecuti fuerant* Abramum

E

erraniem, ſequerentur etiam & pœnitentem, veriique Dei cultui dein conſtantiſſimè devotum: quod iis ſanè, qui patre Abrahamo *tantopere gloriabantur, non potuiſſet non eſſe potentiſſimum ad deteſtandas impias ſuperſtitiones incitamentum, exemplumque non minùs efficax, quo ad conſtantem perpetuumque ſupremi Numinis cultum deinceps impellerentur. Adhæc, quamquam in Iſraelitica gente non defuerint homines, ingenio ad excuſandas, ut Scriptura loquitur, excuſationes in peccatis verſutili & peravgeto pallentes; nuſquam tamen ipſi, cùm ob præſtitum aliquandiu alienis diis cultum ſeu à prophetis ſeu ab aliis viris piis acerrimè objurgarentur, culpam ſuam communis Parentis ſui exemplo excuſare, illove ſe vel tantillùm tueri, in animum induxiſſe leguntur.*

ac Judæorum, confeſſionem peccata majorum ſuorum.

78 *His adde, quòd in Actis fœderis, Eſdræ & Nehemiæ operâ à Judæorum principibus, ſacerdotibus & Levitis cum Deo icti & obſignati, quo ii, uti legere eſt Eſdræ lib. 2 cap. 9 ℣. 2,* confitebantur peccata ſua & iniquitates patrum ſuorum, *& ita quidem ſingillatim, ut patrum ſuorum in deſerto ſuperbiam, & idololatriam,*

F

aliaque dein in ipſa terra Chanaan admiſſa flagitia non prætermittunt, nulla tamen de Abrami *in idololatriam lapſu mentio fiat; ut contra, cùm ℣. 7* Abramum *à Deo electum, eductumque* de igne, *de quo infrà agetur,* Chaldæorum, *ac ℣. 8* cor ejus fuiſſe coram Deo inventum fidele, *aſſerant, non obſcurè eum ab omni idololatriæ ſuſpicione vindicent. Quæ ſanè, ut alia mittam ex Veteri Teſtamento exempla, non leve indicium prabent, non fuiſſe unquam Sanctum fidelium Patrem turpiſſimo idololatriæ crimine pollutum, uti etiam Pererius in cap. 11 Geneſis diſp. 17, pag. mihi 430, adductis ex Novo pariter Teſtamento exemplis, in hunc modum contendit:* Et verò, *inquit,* ſi aliquando fuiſſet Abraham impia falſorum deorum ſuperſtitione obſtrictus & contaminatus, & fuiſſet ex ea per Dei gratiam extractus; ejus rei tam memorabilis & tam inſignis ad commendationem divinæ miſericordiæ erga peccatores exemplum & documentum non fuiſſet tacitum in ſacris literis.

79 Uſus in primis fuiſſet eo exemplo Paulus

AUCTORE J. G.

imò & S. Pauli de Abrahamo diſſentit.

in Epiſtola ad Romanos, cum illud diſputat: "Omnes peccaverunt & egent gloria Dei: juſti„ficati gratis per gratiam ipſius.„ Et quemadmodum exemplo Abrahæ argumentatur Paulus, hominem non haberi juſtum apud Deum ex propriis ipſius operibus, ſed per gratiam Dei gratuitò condonantis peccata, hominemque in ſuam gratiam & amicitiam recipientis, ita ejuſdem Abrahæ uſus eſſet exemplo ad demonſtrandam inenarrabilem Dei benignitatem, qui ex impio faciat juſtum, ex hoſte amicum, ex mancipio diaboli filium Dei. Et, cùm paulò pòſt diſputet: "Ubi autem abundavit delictum, ſuper„abundavit gratia,„ ad id vel comprobandum vel illuſtrandum, hujuſmodi exemplum Abrahæ mirificè accommodatum fuiſſet. Denique, ſicut ipſe fatetur ingenuè & præ ſe fert, ſe contumelioſum, blaſphemum & perſecutorem eccleſiæ Chriſti fuiſſe, ſed miſericordiam eſſe conſecutum à Deo, ut per ipſum Deus inæſtimabiles bonitatis & clementiæ ſuæ erga peccatores divitias oſtenderet: ita quoque tam illuſtri exemplo Abrahæ id ipſum confirmâſſet.

B

Atque ex verbo Chriſti Abramus idololatriæ patrui ſtatim liberat:

80 *Hallenus laudatus Pererius; cujus argumentis, neſcio, an non & aliud ex Evangelii Joannis capite* 8 *adjungi meritò queat. In eo enim Chriſtus adhortans Judæos, ut ſe verum Dei filium crederent, agnoſcerent veritatem, patremque communem* Abrahamum, *quo verbis tantopere gloriabantur, factis ſuis imitarentur, ita* ℣. 39 *eos alloquitur:* Si filii Abrahæ ſitis, opera Abrahæ facite, *qui nempe, ut* ℣. 56 *ſubditur,* exultavit, ut videret diem *Chriſti, ac* vidit & gaviſus eſt: *quæ quidem tam abſolutè ac ſine ulla inter* Abrahæ *opera diſtinctione dicta non videntur ulla ratione cum illa ſententia cohærere, quæ Judæorum patrem ſat longo temporis ſpatio non modò non agnoviſſe, quod ſuper omnes homines ſignatum eſt, lumen vultûs Domini, ſed &, ſectando impium idolorum cultum, gravia non ſecùs, ac quæ ipſi tum Judæi meditabantur, crimina perpetrâſſe, contendit. Neque verò ex ſolo ſacrorum Codicum de* Abrami *in impias ſuperſtitiones lapſu conſtanti ſilentio eum idololatriæ criminis parum ſtatuimus, ſed & non paucis aliis Scripturæ ſacræ veterumque ſcriptorum teſtimoniis ſententia hæc noſtra ſtabiliri poteſt.*

C

Idque ex ſacris Libris

81 *Ac primò quidem auctorem libri Sapientiæ, quem divinitus afflatum fuiſſe, nemo Catholicus negat, in rem noſtram differentem audiamus. Hic auctor ſacer, propheta ſimul & doctor, oſtenſurus cap.* x *primorum Patriarcharum exemplis, divinam Sapientiam in ſervandis inendiſque hominibus elucere, ab Adamo, quem divinâ ſapientiâ à delicto ſuo eductum fuiſſe,* ℣. 2 *teſtatur, progreditur ad Noe, virum juſtum, quem, cùm aqua diluvii deleret terram, eâdem divinâ Sapientiâ ſervatum,* ℣. 4 *affirmat, ac mox, priuſquàm juſti Lot, à perentium Pentapolitarum excidio liberati,* ℣. 6 *exemplum proponat, in hunc modum* ℣. 5 *de eadem Sapientia loquitur:* Hæc & in conſenſu nequitiæ cùm ſe nationes contuliſſent, ſcivit Juſtum & conſervavit ſine querela Deo, & in filii miſericordia fortem cuſtodivit: *quæ verba non de alio Juſto, quàm de* Abrahamo, *intelligenda eſſe, tam ſacri ſcriptoris ſcopus, ordoque, quem in enumerandis patriarchis ſervat, tum* Abrahami, *tot tantiſque præ ceteris divinæ Sapientiæ Bonitatiſque documentis illuſtrati, præſtantia, tum denique ipſe ſacer contextus demonſtrat, ac tam perſpicuè quidem, ut ipſemet Calmetus in hunc locum, tametſi alibi* Abramum *idololatram aliquando fuiſſe, contendat, de eo tamen cit. cap. Sapientiæ ſervatorem eſſe, non inficiatus ſit, rectiſſimè nimirum cenſens, poſtremis verſùs ejuſdem verbis nimis perſpicuè mirandam* Abrahami *fortitudinem ad immolandum filium ſuum deſignatam fuiſſe, quàm ut negari poſſit.*

D

Sapientia teſtimonio,

82 *Igitur, cùm Scriptura ex eorum numero, qui* in conſenſu nequitiæ ſe contulerunt, *ſen poſt tentatam turris Babel exſtructionem in idololatriam aliaque peccata prolapſi ſunt, manifeſtiſſimè excipiat* Abramum, *utpote quem divina Sapientia* ſcivit, *ſen, ut Græca habent, quem* invenit juſtum & conſervavit ſine querela Deo; *quid eſt, quò minus, invaleſcente idololatria, hujus nequitia immunem illum & ſemper veri Dei cultorem fuiſſe, credamus, præſertim cùm auctor libri Sapientiæ, qui paulò antè Adamum* à delicto ſuo eductum *fuiſſe, retulerat, ſimile nihil de* Abramo *narret, ac contrà ſine ulla temporis diſtinctione eum, ut mox dixi,* juſtum & ſine querela, *deficientibus paſſim aliis, inventum à Deo conſervatumque, diſertè ſcribat. Nec video, cur, ut contendit* Calmetus, *generalia hæc Scripturæ verba ad illud vitæ* Abrami *ſpatium, quo evocatus à Deo fuit de terra & de cognatione ſua, reſtringenda ſint; nam, cùm ſacer ſcriptor* Abramum *pari modo* juſtum *ac* ſine querela Deo conſervatum *vocet, quo S. Lucas Joannis Baptiſtæ parentes cap.* 1 ℣. 6 Juſtos & incedentes... ſine querela *vocat, conſequens ſit, ut* Abramus *æquè, ac ipſi, ſine ulla temporis exceptione* Juſtus & ſine querela Deo conſervatus *fuiſſe ſtatuatur, utque adeò verus Dei cultor, nihilque minùs, quam infaustus idololatra aliquando fuerit.*

E

quod & ut S. Paulo ſentiatur.

83 *Atque ita quidem memoratum capitis* x *Sapientiæ verſum intelligendum eſſe, eruditè oſtendit Laurentius de A Ponte tom.* 2 *Commentt. in Sapientiam Salomonis à pag.* 140, *adductis etiam variis rationibus, ut Abramum nullo modo in idololatriam lapſum, ſed ſine ulla querela Deo conſervatum fuiſſe, evincat, quarum unam hanc tranſcripſiſſe non pigebit.* Quia, *inquit*, cùm ipſe ſit pater fidei & credentium juxta Apoſtolum ad Rom. cap. 17, ℣. xii; credentium, inquam, non ſolùm Judæorum ſed gentilium; "Ut ſit pater,„ inquit Apoſtolus, "omnium credentium per præputium: ut repute„tur & illis ad juſtitiam, & ſit pater circumciſionis, „non iis tantùm, qui ſunt ex circumciſione: ſed „& iis, qui ſectantur veſtigia fidei;„ ac ſi diceret, inquit ſanctus pater Remigius hìc, aliis verbis: "Non illis tantùm Judæis eſt Abraham pater, vel „reputatur fides Abraham ad juſtificationem, qui „deſcenderunt à progenie illius, poſtquam Cir„cumciſionem accepit; ſed & iis gentibus, qui „imitantur exempla fidei, quæ eſt in præputio pa„tris noſtri Abrahæ.„ Ergò quomodò idololatra, qui pater fidei etiam dicitur gentilium? Diſſonum quippe à ratione videtur, ut pater futurus veræ fidei omnium gentilium, ipſe infidelis priùs ac cum illis gentilis [*fuerit*:] rationabilius ergò dicetur, nunquam ſanctum Parentem à vera fide deſciviſſe ſemperque verum Dei tenuiſſe cultum.

F

& auctoris Libri Eccleſiaſtici.

84 *Id ipſum etiam innuit Jeſus, filius Sirach, dum Eccleſiaſtici cap.* 44 *viros glorioſos parenteſque ſuos virtute inſignes laudans,* Abramum *Henocho & Noe obſervatione legis Excelſi parem, imò ſuperiorem in gloria facit, eumque, haud ſecùs atque ipſos, placuiſſe Deo, juſtumque inventum fuiſſe, ſcribit. Hæc enim de priori vitæ ejus ſpatio, quo necdum is in carne ſua ſta-*

Digitized by Google

A *re fœderat teſtamentum, intelligi oportere, non obſcurè Eccleſiaſticus indicat, ita loquens* ℣. 20 *&* 21 : Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non eſt inventus ſimilis illi in gloria : qui CONSERVAVIT LEGEM EXCELSI, & fuit in teſtamento cum illo. In carne ejus ſtare fecit teſtamentum & in tentatione inventus eſt fidelis. *Quibus ſanè verbis non minùs ab* Abramo, *quam a Noe & Henoch, perpetuis Dei cultoribus, turpiſſimum idololatriæ ſcelus removiſſe ſacer Scriptor dicendus eſt, ac vel idcircò etiam, quod eum è falſorum deorum ſuperſtitionibus divinâ gratiâ extractum aliquando fuiſſe, nuſpiam dicat, id aliequin, uti ex cap.* 47, ℣. 13 *colligere eſt, aperte commemoraturus, ſi, quemadmodum aliquando David, ita etiam* Abramus *in grave aliquod crimen prolapſus fuiſſet, atque, uti Davidi, ita pariter* Abrami, peccata Dominus purgâſſet. *Hiſce bona nunc ſubdo non minùs certè dilucida teſtimonia, quæ, quamvis deprompta non ſint ex libris, quos ſacra Tridentina ſynodus pro canonicis habuit, non exigui tamen in hac re hiſtorica ponderis eſſe debent, utpote proficua ab auctoribus admodum antiquis, quos nonnulli è ſanctis Patribus, etiam veluti ſacros, laudarunt; ut proin parem certè, ac quilibet antiquus rerumque Judaicarum peritus ſcriptor, imò etiam multo majorem fidem mereantur.*

B

tum & Oratione Manaſſe regis

85 *Exordior ab inſigni illa Manaſſæ, regis Judæ, Babylone in vinculis detenti, ac peccatorum ſuorum veniam deprecantis, Oratione, quam vetuſtiſſimus auctor, eidem regi forte coævus, ſcriptis mandavit. In hac ita Deum alloquitur pœnitens rex :* Tu igitur, Domine Deus juſtorum, non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham & Iſaac & Jacob, iis, QUI TIBI NON PECCAVERUNT : ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem, quoniam peccavi ſuper numerum arenæ maris, *videlicet adorando* omnem militiam cœli *& colendo idola, uti lib.* 4 *Regum cap.* 21 *narratur. Cùm ergò Oratione illa non inducatur Manaſſes idololatriam, a ſe exercitam, exemplo* Abrami, *aliquando etiam idololatra, excuſans, ut contrà inter juſtos, qui nunquam pœnitentiâ eguerunt,* Abramus *præ ceteris illic commendetur; nemo eſt, qui non videat, ab Orationis illius auctore ac veriſimilius a tota cum eo antiqua Judæorum ſynagoga* Abramum *habitum fuiſſe, ut idololatriæ crimine omni vita ſuæ ſpatio immunem, tantâque divino munere præditum juſtitiâ, ut de admiſſo graviori aliquo peccato pœnitentiam agere neceſſe non habuerit.*

C

de verbis Libri 4 Eſdræ,

86 *Alterum nunc habe ejuſmodi teſtimonium ex lib.* 4 *Eſdræ cap.* 3. *In eo Eſdras, relato Adæ lapſu, ex quo in eum poſteroſque omnes inducta mors fuit,* ℣. 8 *& ss aſſerit, eo ipſo tempore, quo gentes omnes ambulabant in voluntate ſua Deique præcepta ſpernebant,* derelictum unum ex his fuiſſe (*Noe ſcilicet cum domo ſua*) *& ex eo prodiiſſe juſtos omnes, qui poſt diluvium exſtiterunt; ac dein a* ℣. 12 *ſubdit, ſic itidem eo ipſo tempore, quo gentes cœpiſſent iterato impietatem facere coram Deo, electum ex his fuiſſe* Abramum, quem dilexit Deus, *cui & voluntatem ſuam demonſtravit & teſtamentum diſpoſuit æternum. Itaque, cùm hic auctor* Abramum, *ingraveſcente inter gentes impietate, à Deo* electum dilectumque *eodem modo fuiſſe aſſerat, quo modo Noe ante diluvium* derelictus *ſeu inventus fuerat juſtus; conſectarium ex hoc teſtimonio ſit, ut non magis poſt diluvium* Abramus, *quàm ante illud Noë, gravi aliquo crimine, vedum idololatriâ polluius fuerit. Atque ita quoque vel ipſi, quos Euſebius lib.* 9 *Præparationis Evangelicæ à cap.* 16 *laudat, antiquiſſimi gentilium ſcriptores de* Abramo *ſenſiſſe videntur, dum eum non modò à ſiderum ac idolorum cultu alienum, ſed & ut virum ſummâ ſapientiâ, morum integritate ac ſingulari pietatis ſtudio conſtantem pradituin, paſſim depingunt, eumque ſuis virtutibus* divinam gratiam *ſeu amicitiam* ſibi conciliâſſe, *narrant.*

AUCTORE J. G.

ac denique veterum ſcriptorum, quorum verba

87 *At nonnulla quoque eorum teſtimonia, quò ſcriptorum, quos laudant adverſarii, auctoritati auctoritas, eaque melioris notæ, opponatur, hùc ex parte mutuò ſcribantur. Laudatus à Flavio Joſepho lib.* 1 *Antiq. Judaicarum cap.* 8 *Berojus de* Abramo *his verbis apud eum loquitur :* Poſt diluvium autem decima ætate (*nempe ſecundum chronologiam illam, quam etiam* 70 *Interpretes ſecuti ſunt*) apud Chaldæos ERAT QUIDAM JUSTITIÆ CULTOR, vir magnus, & ſideralis ſcientiæ peritus. *Ex Eupolemo verò Polyhiſtor Alexander, apud Euſebium cit. lib. cap.* 17 *laudatus, in hunc modum de* Abramo *ſcribit :* Idem (*Eupolemus*) ætate decima Camarinæ, quæ Babiloniæ civitas eſt, quamque Urien (*alias* Ur Chaldæorum) nonnulli vocant, Græci Chaldæopolim interpretantur, Abraamum natum eſſe tradit, qui cùm nobilitate ac SAPIENTIA OMNIBUS ANTERIVERIT, tum verò aſtrologiam pariter & Chaldaicam (*nempe rerum cæleſtium ſcientiam*) invenerit, & SINGULARI STUDIO PIETATIS DIVINAM SIBI GRATIAM CONCILIARIT. Hunc porrò divino juſſu, collocato rerum ſuarum in Phœnicia domicilio, ſolis lunæque converſiones ac reliqua id genus omnia Phœnices docuiſſe; quæ res ſummè gratioſum eum apud regem effecerit.

E

hic recenſentur,

88 *Melo quoque, tametſi adverſus Judæos Opus integrum ediderit,* Abramum *tamen* ſapientiæ laude *inſignem fuiſſe, apud Euſebium cit. lib. cap.* 19 *teſtatur, nullo prorſus addito indicio, ex quo, Sapientem illum eo unquam inſaniæ devenuiſſe, ut creaturis pro Creatore divinos honores impenderet, conjicere quias. Quid? Quòd illis omnibus etiam antiquior Orpheus, ab Euſebio lib.* 13 *Præparationis Evangelicæ pag. mihi* 665 *laudatus, non obſcurè omnem idololatriæ labem ab* Abramo *removeat, dum ab eo, ex ſolis fœderumque motu, genitorem rectoremque orbis Deum agnitum fuiſſe, ſcribit, ita inter cæteras, ex Latina Franciſci Vigeri verſione, canens:*

F

Ergò age, carpe viam; ſolum, interitumque carentem
Suſpiciens Genitorem orbis. Quem talibus ecce!
Priſca virûm nobis olim monimenta loquuntur.
Unus, & ex ſeſe Deus eſt, idem omnia condit,
Ac mundi latè partes ſe fundit in omnes.
Mortales fugit ille oculos, animoque videtur....
Unus cum imperio mortalia fata regentem
NOSSE ALIQUIS POTUIT CHALDÆO A SANGUINE CRETUS:
Nôrat enim, quà magnus iter ſol flectat in orbem &c.

ac ſingillatim Flavii Joſephi auctoritate confirmatur.

89 *Audiamus modò, quid de Iſraëlitica gentis Patre Flavius Joſephus lib.* 1 *Antiq. Judaicarum cap.* 8 *memoriæ prodiderit.* Cùm (*Abraams*)

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

mus) jam eſſet annorum LXXV, monitus oraculo (*veri Dei*) Chaldæam terram mutavit Chananæâ, quam & ipſe habitavit & poſteris reliquit: vir ſapiens ex æquo & eloquens & in conjectando ſagax. Cùmque ob virtutem eximiam (*inter Chaldæos etiamnum degens*) ſapiens eſſet præ cæteris habitus, auſus eſt vulgo receptam de Deo perſuaſionem convellere, & in melius vertere. Ergò primus omnium clara voce prædicavit, unum eſſe Deum rerum univerſitatis conditorem; de cætero, ſi quid ad felicitatem conferat, non noſtris nobis viribus, ſed illius voluntate contingere; ... quapropter huic uni (*Deo*) honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quam ob rem cùm Chaldæi Meſopotamitæque cæteri contra ſe inſurgerent, conſilium migrandi cepit, & voluntate ac favore Dei fretus terram Chananæam tenuit: ubi ſedibus poſitis Deo ſtruxit aram & hoſtias mactavit. *Teſte igitur Joſepho, tantum abeſt, ut* Abramus *aliquando alienis diis litârit, ut contrà ſimul ac per ætatem ac ſapientiam licuit, receptam vulgo idololatriam convellere, indigeniſque unius veri Deî fidem religioſumque cultum ſuadere fidentiſſimè cœperit; quæ, neſcio, an aggredi auſus fuiſſet, ſi ipſe æquè, ac contribules ſui, idolorum cultui fuiſſet addictus.*

B

conſentientibus Euſebio, lib. Præparationis Evangelicæ

90 *Nec præfatos modò auctores gentiles, Rerumque Judaicarum ſcriptorem Joſephum, ſed &, præter ſanctas eccleſiæ Patres, quos* § IV *nobis, ſi Ambroſium excipias, non adverſari, at potiùs favere oſtendimus, alios quoque ætate & eruditione præſtantes viros huic ſententiæ adſtipulantes habemus, quorum, ne longior ſim, tria dumtaxat ſubjiciam teſtimonia. Et Euſebius in primis, enumerans lib.* 7 *Præparationis Evangelicæ cap.* 8 *viros illos, quos Deus præcipuo amore, ob ſummam eorum pietatem morumque integritatem, complexus eſt, poſtquam de Enos, Henocho, Noe & Melchiſedecho verba fecerat, de* Abrahamo *ita pag.* 309 *proſequitur:* Atque hoc in numero (*nempe eorum, qui* unius à natura inditæ rationis legumque ſcripto nullo comprehenſarum ductu & rectam virtutis viam feliciter tenuerunt &... ad vitam ſingulari eum ſapientia tum religione cultuque divino tranſvolârunt) Abraamus etiam ille, quem generis (*Iſraelitici*) principem univerſi prædicant, jure à nobis meritoque cenſeatur. Hujus enim juſtitia divinorum quoque oraculorum teſtimonio commendatur... & tanta ejus profectò, ſi cujuſquam alterius, integritas atque religio, eâdem quâ ſuperiorum illorum (*Enos nempe cæterorumque*) prædicatione celebratur. *Quibus ſanè verbis dilucidè Euſebius teſtatur,* Abramum *non minùs, quàm Enos, Henochum & Noe, ſuiſſe omni vitæ ſuæ ſpatio veri Dei cultorem, tantamque ejus, quantam priorum illorum patriarcharum, ſemper fuiſſe integritatem atque religionem, ac pari prædicatione celebrandam.*

C

& rurſus Libro Demonſtrationis Evangelicæ,

91 *Id ipſum, ut antè innui, diſertiſſimis verbis alibi confirmat laudatus Euſebius, nimirum lib.* 1 *Demonſtrationis Evangelicæ cap.* 5, *pag.* 9, *ubi de ratione novi Teſtamenti diſputans, quam rectè ait ita oportuiſſe inſtitui,* ut omnibus gentibus ad vitam prodeſſe poſſet, ut ne prorſus ullo modo, ullave ratione, qui hoc vitæ inſtitutum ingredi vellent, impedirentur; neque aut regionis, aut generis, aut loci, aut alterius cujuſpiam rei omnino causâ, poſſent excutari, *mox ad rem noſtram hæc ſubdit:* Talis porrò & lex & vita planè exſtitit ea, quæ à Salvatore noſtro Jeſu Chriſto inſtituta eſt, quâ priſca illa & ipſo Moſe antiquior inſtauratur religio, ad cujus normam & Abraham & ejus majores (*puta Heber, Sale, Sem, Noe, atque antediluviani patriarchæ*) vixiſſe, facilè demonſtrantur. Quod ſi velis Chriſtianorum vivendi rationem, atque eam, quam Chriſtus per omnes gentes diſſeminavit, religionem, cum ea & religionis & juſtitiæ inſtituto comparare, & contendere, quo & Abraham & Abrahæ ſimiles uſos, divinæ Litteræ prædicant, facilè unum atque idem agnoſces. Siquidem illi à multorum deorum cultu, atque errore recedentes, & ab ea, quæ ſimulacris addicta erat, ſuperſtitione avertentes ſeipſos, mentis oculos ſupra omnem, quæcumque oculis cerni poſſit, naturam ſubſtulerunt: NEQUE VERO ILLI AUT SOLEM AUT LUNAM AUT ALIAM QUAMPIAM UNIVERSI PARTEM PRO DEO UNQUAM COLUERE: ſed ad unum ſupremum, ipſum unique altiſſimum cæli & terræ opificem ſe ipſos attollere non dubitârunt.

D

S. Joanne Chryſoſtomo

E

492 *Hallenus Euſebius poſtremo hoc loquendi modo perſpicuè demonſtrans, quo ſenſu intelligenda ſint, tum quæ ipſe alibi, tum quæ ſancti Patres num.* 64 *& ſeqq. de* Abramo *ſcripſerint verba, quibus eum à ſimulacrorum cultu receſſiſſe indeque evocatum à Deo fuiſſe, tradunt; videlicet, non quòd ex idololatria, cui priùs addictus fuiſſet, retractus ad veri Dei cultum fuerit, ſed quòd ſupremi Numinis gratiâ & naturali lumine illuſtratus, dum plerique ſui temporis homines creaturam pro Deo habebant, ipſe verum Deum agnoverit coluerisque, atque ita à ſimulacrorum cultu receſſerit, patriumque reliquerit errorem, ſeu, ut Auguſtinus loquitur,* à Chaldæorum ſuperſtitionibus liberatus *fuerit. Recenſitis ſuprà Euſebii verbis conſona tradit S. Joannes Chryſoſtomus Homil.* 36 *in caput* 14 *Geneſ. tom.* 4 *editionis Pariſienſ. col.* 362 *& ſeq. ita de* Abramo *differens:* Attendite itaque, obſecro, quomodo AB INITIO poſtquam indole ſua & inſita naturæ noſtræ ſcientia bene uſus eſt, nullum externum ſortitus doctorem, ſed & ab infidelibus parentibus educatus divina apparitione potitus eſt. Nam, QUIA PRIMA ÆTATE non SEQUUTUS EST ERROREM PATERNUM, ſed pietatem erga Numen exhibuit, ideò ſupernam viſitationem ſtatim obtinuit, cùm adhuc in Chaldæa eſſet.

F

& Suida in Hiſtoricis.

93 *Denique his affinia tradit Suidas in Hiſtoricis, ſeu in Lexico, verbo* Abraam, *ubi & dictorum ſuorum vadem facit Philonem libro, qui* BIOΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ *ſeu* Vita viri civilis *inſcribitur. Fatendum tamen, in omnibus, quas quidem vidi, hujus libri editionibus, nullum prorſus verbum hunc ſpectans repertum à me fuiſſe. Verùm, ſive Suidas interpolatum Philonis Opus pro oculis habuerit; ſive revera Philo, quæ de* Abrami *idololatria antè ſcripſerat, poſtmodum retractârit, eaque lucubratio demum excideri; equidem eò ſaltem condunit Suidæ teſtimonium, ut manifeſtè pateat, quàm ſit ſcriptorum penè omnium ætatum judicio probata ac ſtabilita noſtra ſententia, quámque adeò probabilior oppoſitâ dicenda ſit. En modò ipſa Suidæ verba ex editione anni* 1619 *pag.* 24: Hoc autem, *inquit,* quod ego dico, & Philo Hebraicus philoſophus in Viri civilis Vita ſuo teſtimonio confirmabit.... Teſtabitur autem, imagi-

AUR

num (*imò* idolorum, *ut vox Græca ſonat*) cultum cœpiſſe à Serucho, & viguiſſe uſque ad tempora Tharæ, patris Abrahami, qui Abrahamus NATUS QUATUORDECIM ANNOS, ET DEI COGNITIONE DECORATUS AC ILLUSTRATUS, ſuum patrem admonuit his verbis: Quid ſeducis homines, ob lucrum perniciosum, hoc eſt ob imagines? (*imò* idola.) Non eſt alius Deus, niſi ille, qui in cœlis eſt & regnat, qui etiam univerſum mundum fabricavit. *Quibus & alia adjungit Suidas, unde* Abramum *nullo unquam tempore idolis ſerviiſſe, at contrà acerrimum, quantùm in ſe erat, iis indixiſſe bellum, teſtatur.*

A

AUCTORE J. G.

§ VI. Abramus uxorem ducit, quæ vera ejus ſoror fuiſſe non probatur.

B

Abramus uxorem ducit,

CUm jam id ætatis eſſet pius veri Dei Famulus, ut pro recepto tunc more liberis operam daret, ſuadente, aut certè conſentiente patre Thara, uxorem duxit decennio ſe juniorem virginem, ſibi conſanguineam, egregiâque formâ conſpicuam, quæ divini Numinis juſſu poſtmodùm vocata eſt Sara. *Hæc partim ſacra Litteræ Geneſ. cap.* XI ℣. 29 *&* cap. 17 ℣. 15 *&* 17 *diſertè tradunt, partimque ſuadent ſolita* Abrami *in Deum pietas & digna tam ſancto Filio in patrem reverentia. At magna rurſus inter ſacra Scripturæ interpretes de hoc* Abrami *conjugio controverſia eſt, aliis, Saram fuiſſe filiam Tharæ ſtrictè dictam, ſeu ab eo proximè, ex diverſa tamen ab* Abræ *matre, uxore genitam; aliis contrà, non niſi per Aranem ex Thare ortam, ſeu non Tharæ filiam, ſed neptem fuiſſe, contendentibus. Imò ſunt, qui Saram nec Tharæ, nec Aranis, nec Nacboris, ſed, neſcio, cujus* Abrami *fratris filiam fuiſſe, volunt; alii verò, qui, quidquid ſit de proprio ac naturali patre ejuſdem Sara, eam filiam Tharæ adoptivam, atque ita* Abræ *ſororem faciunt. Verùm cùm utraque poſtrema opinio obſcuris incertiſque conjecturis tantummodò nitatur, viſum eſt in utraque confutanda operam non perdere; at potiùs ſtudioſiùs, atque, quòd id ad veram aliquot Scripturæ ſacræ locorum, ſcriptorumque veterum intelligentiam conducit, penitiùs examinare, utra ex duabus prioribus probabilior, atque adeò ampletienda videatur ſententia, illane, quæ* Abramum *ſui patris filiam, ex alia tamen matre natam, uxorem duxiſſe, aſſirmit; num potiùs ea, quæ eum, non niſi ſui fratris Aranis filiam, ſeu neptem, ut vulgò vocant, duxiſſe uxorem, contendit.*

C

95 *Priorem ex his cum Clerico, Calmeto aliiſque aliquot recentioribus tuetur jam ſæpe laudatus Wilhelmus Smitius in ſuo Prolegomeno Geneſeos, citatque num.* 119 *Clementem Alexandrinum lib.* 2 *Stromatum ſub finem, S. Hieronymum lib. Quæſtionum Hebraicarum in caput* 20 *Geneſeos ac denique Lippomanum in Catena, Cajetanum ad Geneſ.* XI *&* 20, *nec non Dominicum Sotum lib.* 2 *de Juſt. & Jure; ac mox num.* 120 *opinionem, quæ Saram à Thara proximè progenitam aſſirmit, alterâ probabiliorem reddere hocce ratiocinio conatur.* Videntur, *inquit*, id verba Gen. XX, 12: ALIAS AUTEM ET VERE SOROR MEA EST, FILIA PATRIS MEI, ET NON FILIA MATRIS MEÆ, apertè innuere; neque clarioribus uti poterat Abraham, ut illum conſanguinitatis gradum ſe inter & Saram deſignaret. Hinc S. Hieronymus in locum cit. in QQ. alteram rejiciens ſententiam, "Magis ſonat, „ inquit, "quòd Sara ſoror Abrahæ fuerit, „ atque addit: "In excuſationem ejus dicimus, necdum illo „tempore tales nuptias Lege prohibitas. „ Se loqui VERE, nudè, apertè, ſine ambage, abſque æquivoco ullo, proteſtatur Abraham, dum eam ſororem ac filiam patris aſſerit. Quid rei eſt, ut nos iſtud per ambages explicemus; nec ſimpliciter, ut ſonant, Viri ſancti verbis aſſentiamur? *Hallenus Smitius mox ex eodem Calmeto, quem potiſſimùm hic ducem ſequitur, hæc ſubdens:* Hujuſmodi connubia eo tempore apud Hebræos vetita fuiſſe aut irrita, nulla lege docemur.

quæ ejus ſoror, ſtrictè dicta, fuiſſe,

96 *Atque hæc ſunt Achillea, quibus hæc opinio propugnari ſolet, arma; quæ tamen an non occulto aliquo vitio laborent, aut ſaltem an non ſoliditate armis adverſantium cedant, dijudicandum æquis arbitris relinquo. Et verò, dum ſacræ Scripturæ verba ejuſmodi occurrunt, ut geminos, imò plures etiam ſenſus litterales diverſos pati videantur, tunc nulla ex parte melius certiuſque, quàm vel ex divini ſcriptoris ſcopo, vel ex illius, quem loquentem fiſtit, propoſito, rerumque ac temporum adjunctis, genuinum eorum ſenſum erui poſſe, non inficiabitur, arbitror, quiſquis eſt in ſacrarum Litterarum ſtudio vel mediocriter verſatus. Diſpiciamus igitur, in quo rerum ſtatu, quove ex fine verba illa* Aliàs autem & verè ſoror mea eſt *protulerit* Abrahamus, *de uxore ſua ſermonem cum Abimelecho habens. Scriptura teſte, Vir Sanctus uxori ſuæ perſuaſerat, ut in omni loco, ad quem ſimul ingrederentur, diceret ea ſe ejus ſororem; reque ipſa Sara Geraram, Abimelechi regiam urbem, ingreſſa, maritum ſuum vocaverat fratrem, ipſe verò eam viciſſim compellárat ſororem: factum inde, ut captus Sara pulchritudine Abimelech eam ſibi uxorem tolli juberet, propter* Abrahami *& Sara verba minimè ſuſpicatus, eam, quæ illius* ſoror *dicebatur, eidem ſimul uxorem eſſe poſſe. At rei veritatem edoctus in ſomnis, nec levi plaga ob ſublatam* Abrahamo *uxorem affectus, nihil prius habuit, quàm ut cum eo, veluti de aperto mendacio, expoſtularet. Itaque, cùm viciſſim nihil prius haberet ſanctus Vir, quàm ut hanc labem à ſe removeret, oſtenderetque, ſe, dum Saram* ſororem *dixit, nequaquam fuiſſe mentitum, expoſtulanti regi ita cap.* 20 ℣. 12 *reſpondet:* Alias autem & verè ſoror mea eſt; *quæ verba in eo rerum ſtatu ita ſonant, ac ſi diceret: Alias autem & abſque mendacio affirmare potui, eam mihi ſororem eſſe, cùm nimirùm illa non remotiori conſanguinitatis gradu me attingat, quàm ipſe Lot, quem recepto more & ex uſu gentis noſtræ* fratrem *quoque* verè, *ſeu abſque mendacio, compello.*

ex verbis Abrami Geneſ. cap. 20

E

97 *Et hîc quidem ſolus videtur fuiſſe* Abrahami *regi reſpondentis ſcopus, ac proin adverbium* verè *ab eo adhibitum potiùs fuit, ut ſuorum ante Sara raptum dictorum veritatem manifeſtam redderet, quàm ut ſignificatum eo vellet, ſe* verè, nudè, apertè, ſine ambage, & abſque æquivoco ullo *proteſtari, uxorem ſuam* immediatè, *ut aiunt, ex Thara patre ſuo, licèt non ex eadem matre, fuiſſe progenitam. Neque verò expoſitioni hinc obſtant ſubſequentia hæc A-*

non ſatis probatur,

F

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

brahami *de uxore verba :* Filia patris mei & non filia matris meæ ; *quippe, uti in Gloſſis literalibus in Geneſim cap.* 20 *rectè advertit Martinus Delrio, vocum harum ſenſus eſt*, eſſe illam ſibi ſanguine paterno, non materno junctam, ab eodem Thare, ut ſe FILIUM, ſic illam FILIAM vocatam : & viciſſim à Sara patrem Abrahæ, PATREM, ſed matrem Abrahæ non vocatam MATREM. Q. D. Eſt patruelis mea, non matruelis. *Ac mox laudatus auctor aſſertionem ſuam in hunc modum probat :* Tum, quia Hebræis receptum, ut nomine BEN & BATH pro omnibus deſcendentibus in recta linea uterentur, ſicut & Germani Belgæ & Galli vocant avos, MAGNOS aut BONOS PATRES, GRAND PERE, GROOTE vel BESTE VADER ; tum quia cap. XI ℣. 31 Sara vocatur NURUS THARÆ ; tum denique, quia licita erant conjugia in ſecundo gradu collateralium, non verò in primo, ne ex altero quidem parente. *Ita ille, Auguſtinum teſtem laudans lib.* 22 *contra Fauſtum cap.* 35. *Cùm igitur, uti ex jam dictis facile eſt colligere, particula* Et verè *non ſint cum ſequenti vocabulo* ſoror *connectenda, at contrà cum precedentibus* Abrahami *verbis, ut ſenſus ſit :* Et verè dixi, *ſeu* Et minimè mentitus ſum ; *non, uti prima facie videri poteſt, tantum revera ponderis habet laudati Smitii argumentum, num.* 95 *recitatum, ut communiore hiſtoricorum veterum Sanctorumque Patrum ſententiâ, quæ Saram Arani filiam & Abrahami patruelem ſtatuit, opinionem ejus probabiliorem reddat.*

B

98 *Videamus nunc, an, qui à Smitio laudantur ſuæ opinionis patroni, vel ſola ſua auctoritate, vel adductis à ſe rationibus plus virium eidem opinioni tribuant. Ac primò quidem laudatus à Smitio Clemens Alexandrinus, tametſi ſub finem libri* 2 *Stromatum* Abrahamum *ita de* Sara *loquentem inducat :* Mihi ſoror eſt ex patre, ſed non ex matre, fuit autem mihi quoque in uxorem ; *nequaquam tamen verbis iſtis Saram ex ipſo Thare genitam affirmare intendit, ſed id unum hoc loco agit, ut in contrahendis nuptiis conſanguinitatis rationem habendam eſſe, præclaro aliquo exemplo comprobet, atque cognationem antiquiſſimum eſſe conjugii impedimentum, oſtendat ; atque hinc* Abramum *nunquam cum Sara initurum nuptias fuiſſe, aſſeruit, ſi illa ex eadem, quâ* Abramus, *fuiſſet matre progenita. Porrò, licèt citato loco ex* Abrahæ *facto verbiſque id unum contendat*, eas, quæ ex EADEM MATRE natæ ſunt, non eſſe ducendas uxores ; *alibi tamen, nempe lib.* 6 *Stromatum editionis anni* 1616 *pag.* 478 *non obſcurè indicat, eam pariter, quæ ex* eodem patre nata eſt, *non eſſe ducendam uxorem, dum conjugem illam, quæ, ſuſceptis priùs liberis, conjugali jure cum marito abſtinere decrevit*, ei judicari, *ſeu habendam eſſe, affirmat*, tamquam quæ ſit EODEM PATRE nata, *utpote cum quo itidem nulla eſt habenda carnalis conjunctio. Et paulò pòſt pag.* 479 *Saram quidem ab* Abrahamo *aliquando* ſororem *fuiſſe nominatam, ſcribit, ſed* non ex eadem matre & nec quidem ex eodem patre genitam, *uti hæc ejus verba : ἀλλ' ὅτι ὁμομητρίαν ἐδίδου καὶ ὁμοπατρίαν apertè teſtantur. Igitur ex Clemente Alexandrino, ut qui lib.* 2 *Stromatum non ſatis dilucidè pleneque de* Abrami *cum Sara conſanguinitatis gradu loquitur, non niſi tenue, imò contrà, cùm alio loco utrique diverſos parentes aſſignet, nullum prorſus ſubſidium adverſariis ſuppetit.*

neque ſatis evincitur ex Clemente Alexandrino,

C

99 *Neque verò meliori jure S. Hieronymum, Geneſ. caput* 20 ℣. 12 *commentantem, ſua opinionis patronum adverſarii probant. Quippe, cùm eo ipſo loco, quo adverſariis favere videtur, diſertè etiam dicat, Saram fuiſſe filiam Aranis, qui* Abrahæ *frater erat, ac rurſus, commentans verſum* 29 *capitis* XI *Geneſeos, aſſeveranter tradat*, Aranem, filium Thare, fratrem Abraham & Nachor, duas filias genuiſſe, Melcham & Sarai, cognomento Jeſcan, ἐπίκλην ; è quibus Melcham accepit uxorem Nachor, & Sarai Abraham ; *vel ex his conſequens ſit, ut ſaltem ambiguum ſit S. Hieronymi, in Geneſim ſcribentis, de hac quæſtione judicium. Ex adverſo autem, cùm, de perpetua B. Mariæ virginitate contra Helvidium diſputans, diſertiſſimè tom.* 4, *part.* 2, *col.* 140 *teſtetur, Saram fuiſſe fratris* Abrahami, *ſeu Aranis filiam, addatque, non commiſſurum unquam fuiſſe Virum juſtum, ut ſui patris filiam uxorem ſumeret, propterea quòd ejuſmodi conjugium, propagato jam humano genere, pro opprobrio ac peccato habendum videatur ; conſectarium hinc ſit, ut vel perperam hic Helvidium redarguerit S. Hieronymus, vel diverſis locis ſibi contradixerit, vel, ſi neutrum admittere liceat, ut ejus, in caput* 20 *Geneſ. ſcribentis, poſteriora verba, quibus tantopere adverſarii nituntur, hypothetica potiùs, quàm abſolutè exponi debeant, taliſque adeò ſit verborum illorum ſenſus, ac cum precedentibus verbis nexus, ac ſi S. Doctor ita diſſereret : Si eo loco Geneſeos Hebraïci textûs ſenſe magis, quàm jam bis à me antè expoſito ſenſui, &* Abrahami *loquentis ſcopo, inhærendum eſſe, quis velit, atque ita* Abrahamum *ſororem ſuam duxiſſe uxorem contendat, nos, ad alias Geneſeos difficultates explanandas properantes, contentioſum ſanem cum eo non trahemus, at huic in* Abrahami *excuſationem reſpondebimus, necdum illo tempore, ſi, quod contenditur, verum eſſet, tales nuptias lege, ſcripta nempe, prohibitas fuiſſe, cùm illicitis nuptiis Virum juſtum operam dediſſe, nefas ſit ſuſpicari.*

D

nedum ex S. Hieronymo,

E

100 *Quod autem ad recentiorum Scripturæ ſacræ interpretum Theologorumque auctoritatem attinet, eam non majoris in re hiſtorica ponderis eſſe, quàm quidem ſint allata ab ipſis rationes, notius eſt, quàm ut probari debeat. Illas ergò examinemus. Lippomano judice fol.* 240 *verſo Catenæ in Geneſim*, Niſi dixerimus, *fuiſſe Saram verè ſororem* Abrahæ, multas difficultates inextricabiles incidemus, in quibus tam Judæi, quàm noſtri, laborant plurimùm & multa confingere coguntur non admodum veriſimilia. *At bona verba, quæſo. Quænam illa tandem ſunt* inextricabiles difficultates, *aut quænam illa vere abſimilia, quæ oppoſitæ ſententiæ patroni confingere coguntur ? Horum ſaltem unum producere debuiſſet Lippomanus, quò fidem dictis ſuis faceret ; quod tamen nec ipſum, nec eorum quemquam, qui ipſi conſentiunt, præſtitiſſe, video ; imò contrà vix ipſi utcúmque plauſibilem rationem fingere valent, cur Abimelech, ſi fratres ſororibus non uterinis matrimonio tum jungi potuerint, audito, Saram* Abrahæ *ſororem eſſe, illicò judicaverit, eam uxorem ejus eſſe non poſſe ; aut, ſi* Abrahæ *verba, quibus adverſarii nituntur, de ſtrictè dicta ſorore, ut ut non uterina, intellexerit, quamobrem idem rex non ſtatim ei hæc aut his ſimilia reſponderit : Enimverò ſingularis tu homo es,* Abraham, *qui timorem Dei in hoc loco, ſeu apud nos non eſſe, exiſtimâſti,*

neque addu-ctis tum à Lippomano.

F

qui

A *qui ducendo ſororem conjugem, facere veritus non es, quæ nos attentare, nefas ducimus.*

tum à Cajetano. 101. *Neque verò, quod laudatus num. 95 Cajetanus ex verbis Thamar, filiæ Davidis, 2 Reg. 13, ℣. 12 contendit, nimirum, non modò ante legem Moſaïcam*, quin & ipſa lege *obtineri potuiſſe, ut frater ſororem non uterinam duceret, id probari nullo modo poteſt, quandoquidem Liber Leviticus cap. 20 ℣. 17, ubi ejuſmodi conjugia ex ſe deteſtanda mortiſque ſupplicio digna declarantur, contrarium omnino oſtendit. Et ſanè ex hiſce Thamaris, ab Ammone fratre oppressi formidantis, verbis:* Noli, frater mi, ... facere ſtultitiam hanc; ... quin potiùs loquere ad regem, & non negabit me tibi, *aliud nihil elici poteſt, quàm hanc, vel inopinata facinoris immanitate perturbatam, neſciiſſe, quæ diceret; vel ſi regem, ut vulgò aiunt, omnia poſſe, nec Leviticæ lege teneri cenſuerit, egregiè falſam in eo fuiſſe; vel denique, ſi promptiore, præ mulierum vulgo, animi præſentiâ prædita fuerit, non alia mente verba illa protuliſſe, quam ut imminens ſibi probrum amoveret, dum ille, ſpe falſa ductus, effrænatæ cupiditatis impetum tantiſper cohiberet, aditurus regem, à quo ex legis, ejuſmodi connubium prohibentis, præſcripto repulſam acceptarum eſſe, noverat. Nequaquam igitur hæc juvant, ut ipſis* Abrahæ *temporibus licitas fuiſſe fratrem inter & ſororem nuptias, demonſtretur, nedum ut* Abraham *reipſa ſororem ſuam ſibi connubio junxiſſe, oſtendatur; quod tamen Lippomanus & Cajetanus propugnant.*

B

ultimi in Geneſim ſcribentis, tum à Dominico Soto testimoni. 102. *Porrò cùm præcipuum ultimi hujus ſcriptoris adverſus nos ratiocinium à laudati ſuprà Smitii argumento quantum ad ſubſtantiam non differat, illud hîc loci repetere ac refutare neceſſe non eſt, ne jam ante num. 97 actum agam. Addit quidem laudatus Cajetanus pag. 87 in cap. 20 Geneſ.:* Sicut MATRIS nomine (Abraham *Abimelecho loquens*) utitur propriè, ita & PATRIS; *verùm haud ſatis ego video, qua ratione ſuam hanc aſſertionem probet, aut cur potius Geneſ. cap. 20 ℣. 12, quam cap. 2 Lucæ ℣. 48 nomen* matris & patris *propriè & eodem omnino ſenſu adhibitum fuiſſe, dicendum ſit. Si potuit Maria S. Joſephum ex recepto uſu* Jeſu patrem *vocare, quidni* & Abraham *ex recepto uſu Tharam* uxoris ſuæ patrem *dicere potuit, qui tamen re vera ejus avus erat? Adhæc quonam argumento probabitur, Hebraicam vocem* Bath, *Latinè* filiam, *de qua hîc unicè quæſtio eſſe debet, non ſumi alio prorſus modo, ubi* Abraham *Saram* ſui patris filiam *dicit, quàm ubi* matris ſuæ filiam *eſſe negat? Et verò* Abrahamum *hac voce* Bath *diverſo modo cit. ℣. uſum fuiſſe, hunc que etiam diverſum modum ab Abimelech ſatis intellectum fuiſſe, ex iis, quæ ſuprà num. 100 diximus, pronum eſt ernere. Cajetanum hîc ſequens Dominicus Soto, valenſque de ſuo etiam parum argumentum depromere, quo ſanctum Patriarcham noſtrum ſorori ſuæ, ut ut non uterinæ, conjugio junctum fuiſſe, probabilius oſtendat, minimè in modum hallucinatur, ita loquens lib. 1 de Juſt. & Jure quæſt. 3, art. 8, fol. 42 verſo:* FILIA enim PATRIS durum eſt pro eo uſurpare quod NEPTIS AVI MEI.

C

quarum hæreſeos vim prorſus nullam habet. 103. *Quaſi verò eorum, qui per rò* filia patris mei *cit. ℣. 12 ab* Abrahamo ſui patris neptem *deſignatam fuiſſe, contendunt, vel unus aliquis tam imperitus fuiſſet, ut Seniorem Nachorem,* Abrami *avum, cum ejus patre Thara*

conſuderit, ac Saram non proximè ex Arane, AUCTORE J. G. *ſed ex eodem Nachore, hujuſve filio, progenitam fuiſſe, aſſeruerit. Si autem Dominico Soto durum videtur, orbatam ſuo patre puellam, avi ſui, qui ei loco patris eſt,* filiam *aliquando dictam apud Hebræos fuiſſe, non poterit non ei eſſe durissimum, non rarò in Scripturis ſacris ſub* patris *aut* matris *nomine commemorari, qui tamen eorum, quorum* patres *aut* matres *vocantur, avi vel aviæ dumtaxat, imò è majoribus tantùm exſtiterunt. Duriſſimum ergò ei ſit, Jeſum Chriſtum* filium Abraham, *ac* filium David, *& hunc utrumque* Chriſti patrem *vocari; duriſſimum rurſus ei ſit, Elizabetham dici de* filiabus Aaron; *atque, ut è veteri quoque Teſtamento exempla aliquot producam, duriſſimum ei ſit, Jairem Numerorum cap. 32 ℣. 41* filium Manaſſe *dici, qui hujus abnepos ex matre, teſte lib. 1 Paralip. cap. 2 ℣. 21, dumtaxat fuit, tum & Balthaſſarem Danielis cap. 5* Nabuchodonoſoris filium *vocari, qui hujus nepos ſolùm erat, tum denique, Maacham, quæ regis Aſa avia fuerat, quæque hunc matris loco educaverat, ut Thare patris loco Saram, hanc, inquam, lib. 3 Reg. cap. 15 plus ſemel* matrem Aſæ *compellari. Quòd ſi hæc ei dura non videantur, eccur, quæſo, adeò ei durum erit,* filiam *Thare vocari eam, quæ ejus neptis, ſeu filii ejus proles erat?*

E

Imò, licèt diſſentiat Smitius, connubia fratrum

104. *Reliquum nunc eſt, ut num ea, quæ Smitius cit. Prolegomeno pag. 485 ſub finem producit, ut fratris cum ſorore non uterina matrimonium nec vetitum nec irritum fuiſſe, atque adeò ab* Abramo *iniri potuiſſe, demonſtret, re ipſa ſubſiſtant, ſingillatim, ut rei gravitas exigit, examinemus. Verba ejus hæc ſunt:* Hujuſmodi enim connubia eo tempore apud Hebræos vetita fuiſſe aut irrita, nulla lege docemur; è contra liquet, antiquitus apud alios populos, rectè inſtitutos, ea licita fuiſſe & permiſſa. Id de Athenienſibus refert Philo lib. De ſpecialibus legibus. "Athenienſis Solon „ inquit "permiſit ex eodem patre ſorores ducere, ex „eadem matre vetuit.„ Eumdem morem Phœnicibus tribuit Archilles (*imò Achilles*) Tatius lib. 1. "Ægyptiis ſtatutum eſſe, ut præter com-„munem aliorum hominum morem cum ſoro-„ribus matrimonium ineatur, „ teſtis eſt Diodorus lib. 1. De Jove ſic loquitur Lucianus lib. de Sacrificiis: "Junonem ſororem duxit, idque „juxta Aſſyriorum & Perſarum mores.„ Plura apud Clericum, Calmetum & alios. *Ita Smitius. Rem modò aggrediamur.*

F

cum ſororibus lege naturæ extra ſummam neceſſitatem vetita,

105. *Ac primò quidem non diffiteor, vivente* Abramo, *necdum illam legem ſcripto latam fuiſſe, quâ, uti Levitici cap. 20 ℣. 17 ſit, fratris cum ſorore ſua conjugium, ſive hæc dumtaxat ejuſdem patris, diverſa verò matris, ſive ejuſdem matris, diverſi verò patris filia ſit,* nefarium, *iniquum & publico mortis ſupplicio dignum declaratur, ſeveriſſimèque à Deo prohibetur. At verò, tametſi lex illa corporeis tabulis commiſſa non exſtaret, nihilominùs tamen exſtabat hominum mentibus inſcripta naturalis verecundiæ lex, indecorum omnem vitæ rationem vetans, prohibenſque adeò extra inevitabilem propagandi humani generis neceſſitatem, qualis quidem mundi exordio, at* Abrami *tempore non erat, ne quis ei, quacum tam propinquo ſtrictoque nexu in alterutro ſaltem parente unus eſt, ut quaſi idem reputetur, connubiali inſuper connectatur*

AUCTORE J. G.

culo. Si enim, *inquit Auguſtinus lib.* 15 *de Civit. Dei cap.* 16, iniquum eſt, aviditate poſſidendi tranſgredi limitem agrorum, quantò eſt iniquius, libidine concumbendi ſubvertere limitem morum? *Quem nempe ipſa verecundia naturalis lex gentiumque rectè inſtitutarum conſuetudo tam aperte ante oculos ſtatuit, ut etiam impii deorum multorum falſorumque cultores eum agnoſcant, &, cùm ſereres accipere in matrimonium primis humani generis temporibus omnino licuerit, ſic illud averſemur, quaſi unquam licere potuerit. Ita ferè ibidem S. Doctor, multò plura eruditè diſputans, ut ante latam Levitici cap.* 18 *&* 20 *divinam legem fraterna quælibet conjugia illicita, ſen nefaria fuiſſe, probet. Quæ de re conſulat etiam curioſus lector S. Chryſoſtomum Homil.* 34 *in Epiſt.* 1 *ad Corinth. tom.* 2 *nova editionis pag.* 315, *S. Thomam in Supplem. q.* 54, *a.* 3, *in Concluſione, & Grotium de Jure belli & pacis lib.* 2, *cap.* 5, *num.* 13.

ab antiquis ſapientibuſque ſcriptoribus, & nominatim à Philone,

B

106 *Quod attinet ad citatos ſuprà à Smitio auctores, quorum teſtimonio apud populos rectè inſtitutos id genus conjugia licita fuiſſe, contendit, lectorem præmonitum velim, eos ad unum omnes, ſi forte Achilles Tatius, mihi non viſus, in obſcœniſſimo, teſte Photio in Biblioth. col.* 206, *abominandoque ſuo Opere excipiatur, vel eo ipſo loco, ubi de iſtiuſmodi nuptiis agunt, vel certè in ſui Operis decurſu eas manifeſtè improbâſſe, ac ſic comparatos animo fuiſſe, ut vel eas gentes, apud quas hoc genus conjugia in uſu erant, pro corruptis depravatiſque in hac re haberent, vel leges, quibus hæc tolerabantur, perverſas vocarent, vel denique ea ipſa conjugia, veluti illicita & à republica bene conſtituta maximè aliena, improbarent. Ut id manifeſtum cuilibet fiat, Philonis libro de Specialibus Legibus, quem primo loco Smitius pro ſe laudat, integrum textum primo etiam loco, Latinè ſcilicet verſum, ob oculos pono. Ita ille, pag. mihi* 601 *&* 602: Deinceps præcipitur, ne ſororem quidem eſſe ducendam; honeſtum ſanè præceptum & aptum continentiæ; quamvis Athenienſis Solon hoc obſervat in uterinis tantùm germanis, eodem patre prognatis relinquit liberum; contrà Lacedæmoniorum legiſlator uterinis non interdicit connubio, ſed ſolis eodem patre genitis; *cujuſmodi tamen conjugia, uti mox patebit, etiam Philo improbat. Sed cetera proſequentem audiamus.*

C

cujus verba veritatem, improbata,

107 At Ægyptius, *inquit*, ridens utriuſque (*Solonis & Lycurgi*) ſimplicitatem & ſemiperfecta placita, laxavit libidinem, & auxit in corporibus animiſque inſanabile malum intemperantiæ, permiſſâ licentiâ ducendi ſorores, ſive per alterutrum parentem, ſive per utrumque cognatas, majores pariter & minores æqualeſve, ne gemellis quidem exceptis, quas natura ipſo natali ſejunxit, intemperantia verò ſocietate copulavit inſociabili & malè comparatâ junctûrâ. *Tum mox ſubdit Philo, quæ hoc maximè faciunt.* Quas leges (*Athenienſium, Lacedæmoniorum & Ægyptiorum*) abominatus Moyſes ſanctiſſimus (*imò ipſe Deus Moyſi legem dictans*) UT ALIENISSIMAS A BENE CONSTITUTA REPUBLICA, & INCITANTES AD OMNEM TURPITUDINEM, modis omnibus prohibuit congreſſum cum ſororibus, ſive utrumque ſive alterum dumtaxat parentem communem habentibus. Quid enim opus eſt deturpare pudoris pulchritudinem, & virgines, ne erubeſcant, aſſuefacere? Quorſum autem attinet obſtare, quo minùs affinitates jungantur cum aliis, & intra domeſticorum parietum anguſtias rem honeſtiſſimam concludere? *Hactenus Philo, qui & alias adducit rationes, unde fraterna conjugia à recta ratione beneque conſtituta republica aliena eſſe, perſpiciat.*

D

108 *Ita quoque cenſuit Diodorus Siculus, vel ipſe, quem laudat Smitius, loco. Nam, etſi Ægyptiis uſitatum cum ſororibus matrimonium fuiſſe, ſcribat, addit tamen pag.* 23, *id fieri* præter communem aliorum hominum morem, *nec magis ejuſmodi conjugia rectæ rationi beneque conſtitutæ reipublicæ conſona eſſe tradit, quàm quidem Iſidis Oſiridiſque, unde hæc ortum duxerunt, nefandas nuptias, earumque occaſione exortum apud Ægyptios perverſum morem, quo plus poteſtatis & honoris ſit penes reginam, quàm regem, quòque in tabulis dotalitiis inter privatos imperium femina in virum aſſignetur, hi verò uxoribus per omnia ſe obtemperaturos eſſe, profiteri teneantur, uti mox verbotenus ferè idem auctor ſubdit. Ut hiſce unum pro pluribus exemplum etiam addam, non magis auctor ille fraterna conjugia ſana rationi beneque ordinatæ civitati congrua judicat, quàm occaſione Iſidis Oſiridiſque natum apud Ægyptios morem adorandi bruta animalia, putà feles, canes, lupos, aliaſque etiam res, quarum nomina prodere pudor vetat. Videat, cui ad id animus eſt, Diodori narrationem eod. lib.* 1, *pag.* 74, 76 *ac* 78 *& in editione Stephani à pag.* 52, *& hinc dijudicet, an inter gentes honeſtis moribus imbutas cenſeri tunc debuerint Ægyptii, atque an ex eorum prava conſuetudine & deteſtatâ ſapientibus licentiâ fraternas nuptias rectæ rationi conformes, jureque naturæ extra neceſſitatem licitas eſſe, ſat ſolidè probari queat.*

à Diodoro Siculo pro perverſi habita.

E

109 *Quod verò ad Lucianum, à Smitio quoque laudatum, ſpectat, ſcribit quidem ille auctor Sermone de Sacrificiis, fol. mihi* 56 *verſo, à Jove complures uxores fuiſſe ductas,* ac poſtremo loco Junonem germanam, idque juxta Perſarum & Aſſyriorum inſtitutum; *ac vel hoc ipſum Lucianus improbat, idque toto illo Sermone agit, ut, qui de Jove aliiſque diis ſimilia credunt, eos non niſi impia ridiculaque de iis credere, luce clariùs demonſtret. Hunc porrò Perſarum morem, imò verò abuſum, multis ſeculis* Abramo *junierem eſſe, neque ulla ſeu naturali ſeu poſitiva lege fuiſſe tunc permiſſum, teſtis luculentus minimèque hic ſuſpectus eſt Herodotus in Thalia lib.* 3, *num.* 31 *pag. mihi* 173, *ubi ſic loquitur:* Quum antehac Perſæ ſorores in matrimonium accipere nequaquam conſueviſſent, Cambyſes unius ſororum amore captus, cupiduſque deinde ducendi illam uxorem, quum propter rei inſolentiam laboraret efficere, accerſit eos, qui regii judices nominantur: ſunt autem delecti è Perſis viri, ſuntque perpetui, niſi delicti alicujus comperti fuerint. Iſti apud Perſas jus dicunt, & legum patriarum ſunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percontatur, num qua lex ſit, quæ ſinat volentem cum ſorore contrahere matrimonium. Judices & juſtè & ingenuè reſpondentes, NEGANT ULLAM SE INVENIRE LEGEM, QUÆ SINAT FRATRI NUBERE SOROREM; quamdam tamen invenire legem, quâ liceat regi Perſarum facere, quidquid libeat. Ita nec legem abrogârunt metu Cambyſis: & NE LEGEM TUENTES, ipſi perirent, aliam invenerunt adjutricem ejus, qui ſororem in matrimonium ducere vellet.

ab ipſo Luciano, velut ridicula & impia, rejecta, nec apud Perſas

F

AUCTORE J. G.

A *antiquitus uſitata.*

110 *Profectò ſi antiquitus ac vel à temporibus* Abrami *apud Perſas, aliaſve Orientales gentes honeſtis moribus imbutas, uſitata aliquando fuiſſent ejuſmodi fratres inter & ſorores conjugia, id certè ſciviſſent Perſarum ſapientiſſimi, nec prætermiſiſſent, antiquum Orientalium morem, pro lege, qua tales nuptias finit, obtendere, quò ſic & regi placerent, mortiſque diſcrimen à ſe amoverent longiùs. Tantum igitur abeſt, ut ex auctorum, quos laudat Smitius, teſtimonio id, quod contendit, manifeſtum fiat, ut contrà ii ipſimet auctores, quibus addi poſſent Plutarchus, veteres Romani, aliique bene morati populi, ejuſmodi nuptias pro illicitis, ac rectè conſtitutæ hominum ſocietati conſuetudinique contrariis, imò & pro impiis Deoque invisis habuerint, uti apud Grotium de Jure belli & pacis lib. 2, cap. 5, num. 13, cujus verba inferiùs partim tranſcribam, omnino videre eſt. Adhæc tametſi, multis poſt* Abrami *cum Sara conjugium tranſactis ſeculis, apud Orientales gentes in uſum deducta fuiſſent fratrum cum ſororibus non uterinis nuptiæ, nihil hinc tamen pro temporibus* Abrami *evinci poſſet. Etenim, ſi tunc in uſu, ut ut rariſſime, Ægyptiis, Chananæis aliiſve Orientalibus id genus conjugia fuiſſent, cur pius prudenſque Vir, ut Saram uxorem eſset, hocque pacto vitam ſuam in tuto collocet, eam* ſororem *vocavit? An fortè Pharaonem, Ægypti regem, & Abimelech, regem Gerara, tam ſimplices aut tam obeſæ naris homines credidit, ut, quod apud ſe Chaldæoſque uſitatum aliquando, noſſent, id de ſe peregrino & advena ſuſpicari non auderent, aut ne elſacere quidem poſſent?*

ſententia noſtra, adductis variis argumentis,

B

111 *Imò verò an non ex adverſo, ſi tum temporis licita credebantur, aut uſitata quandoque erant fratrum cum ſororibus qualibuſcumque connubia, omnino anceps & ſibi prorſus periculoſum tutandæ vitæ conſilium iniſſet* Abraham, *vocando Saram* Sororem, *qua ex uſu gentis unà uxor eſſe potuiſſet, quamque adeò, cùm ejus amoribus accenſos principes, minimè rudes in conjiciendis inveſtigandiſque ejuſmodi rebus fore, animo præſumeret, vel ipſo adventûs ſui die primo daturam raptui ſuæque neci occaſionem eſſe, ignorare minimè poterat? Quid? Quòd, tantiſper dato, jam tum vivente* Abramo *apud Orientales initas quandoque fuiſſe inter fratrem & ſororem non uterinam nuptias, non propterea tamen conſequens fieret, ut* Abramus, *vir ſanctiſſimus, ejuſmodi nuptias etiam contraxerit, quæ poſt propagatum genus humanum, non tunc primùm, cùm Levitici cap. 20 lex data eſt, illicitæ factæ ſunt, ſed generatim extra humani generis propagandi extremam neceſſitatem illicitæ, imò nefariæ & iniquæ eadem lege declarantur, uti & Levitici cap. 18, ubi à ℣. 25 tum hujuſcemodi conjugia, ℣. 9 & 11 memorata, tum aliis inceſti iſtiuſmodi concubitus inter ſcelera, abominationes & execrationes à Deo recenſentur.*

æque reſpectu Abrahæ veriſimilia eſſe, probatur.

112 *Audiri ea de re meretur laudatus ſuprà Hugo Grotius, ac vel idcircò etiam, ut diſpiciat lector, an eum Smitius cit. num. 120 ſuæ ſententiæ patronum jure merito fecerit. Ita loquitur Vir eruditiſſimus cit. lib. 2 de Jure belli & pacis cap. 5, num. 13, pag. mihi 133:* Hebræi veteres, non ſpernendi hac in parte juris divini interpretes, &c, qui omnia eorum legit ſummoque judicio digeſſit, Moſes Maimonides, aiunt, earum legum, quæ capite Leviti-

ipſeque Grotium, quem pro ſe Smitius, ſed abs re, laudavit.

ci XVIII de matrimoniis (*adi in rem noſtram* ℣. 9 & ℣. 11) ſunt proditæ, cauſas eſſe duas: priorem naturalem quamdam verecundiam, quæ non ſinat ortûs auctores cum ſua ſobole, aut in ſe ipſis, aut etiam per perſonas ſanguine aut nuptiali ſanguinis commixtione proximè cohærentes miſceri: alteram verò ne quarumdam perſonarum convictus, nimis quotidianus atque inobſervatus, ſtupris & adulteriis occaſionem daret, ſi amores tales nuptiis poſſent conglutinari. *Atqui has duas cauſas nemo non videt etiam inter fratrem & ſororem non uterinam quàmmaximè locum habere; conſectarium itaque ſit, ut vel* Abramus *non duxerit ſororem ſtrictè dictam, vel, ſi duxerit, ut contra naturæ legem egerit, quod nullus certè ante Chriſtianus aut Judæus admiſerit.*

E

113 *Sed Grotium eruditè differentem proſequamur:* Has autem leges (*de quibus proximè egerat*) & NE FRATRES SORORIBUS MISCEBUNTUR, cenſent datas Hebræi ſimul cum lege de Deo colendo, jure dicendo, non fundendo ſanguine, non colendis diis falſis, non rapienda re aliena: ſed ita ut leges conjugales vim ſuam non exererent, niſi poſt multiplicatum jam ſatis humanum genus, quod ipſo initio ſine fratrum & ſororum nuptiis contingere nequivit. Neque referre putant, quòd id à Moſe ſuo loco narratum non ſit: quia ſatis habuit, hoc in lege ipſa tacitè indicâſſe, cùm gentes extraneas eo nomine damnat. *Deinde paulò poſt hæc Michaelis Epheſii ad quintum Nicomachiorum de fratrum ſororumque connubio verba tranſcribit:* Fratrem cum ſorore concumbere, ab initio res media erat: at, (*ceſſante nimirum neceſſitate*) lege adverſus tales concubitus poſita, jam multum refert, obſervetur lex, necne. *Tum ita pergit Grotius:* Diodorus Siculus (*idem ille, de quo num. 108 egimus*) vocat κοινον ΤΩΝ ἀνθρωπων ΕΘΟΣ COMMUNEM HOMINUM MOREM, ne fratres ſororibus jungantur, à quo Ægyptios eximit, Dion Pruſæenſis barbaros. Seneca ſcripſerat: "Matri-„monia deorum jungimus & NE PIE QUIDEM, „fratrum ſcilicet & ſororum.„ Plato de Legibus octavo talia conjugia vocat μυσαρὰς ὁσιας, καὶ θεομισεῖς MINIME PIA, SED DEO INVISA.

quamplurimùm patrocinamur oſt.

114 Quæ omnia, *inquit*, oſtendunt veterem famam de lege divina adverſus id genus conjugia, unde & vocem NEFAS de talibus uſurpari videmus. OMNES autem FRATRES & SORORES comprehendi lex ipſa indicat, tam AGNATOS quàm COGNATOS ejus gradus, ſive foris ſive domi natos atque educatos comprehendens. *Hactenus Grotius, qui cùm veterum Hebræorum ſententiam approbet, non tantùm quorumcumque fratrum cùm quibuſcumque ſororibus conjugia naturali verecundia lege ac recta ratione prohibita, ſed & antediluviano tempore, non ut gente amplius propagandi humani generis neceſſitate, ac poſtdiluviano item Leviticî cap. 18 divinâ lege vetita, ſeu potius, illicita ſolemni ritu declarata, cenſuiſſe, dicendus eſt, contrà tamen ac Smitius cit. Proleg. ſui num. 20 contendit. Atque hæc jam diſputata ſufficiant, tum ut ne* Abramus *ſui patris filiam ſtrictè dictam, ſeu veram ſororem ſibi conjugem ſumpſiſſe, certò credatur, tum ut id genus conjugia, etiam* Abrami *temporibus, pro illicitis habita fuiſſe, manifeſtum fiat.*

AUCTORE J. G.

§ VII. Abrami uxor probabiliùs fratris ejus, Arani nempe, filia fuit. Inquiritur, an Abramus cum Arano à Chaldæis in ignem conjectus, indeque prodigiosè eductus fuerit.

Abrami uxorem fuisse filiam fratris ejus,

Tametsi, ut jam ostendimus, eo tempore, quo Abramus *in vivis erat, imò & multò antè, diversi sexûs liberos, iisdem parentibus, aut ex alterutro dumtaxat natos, conjugio nectì, non licebat; fratrum tamen aliorumque longinquioris gradus consanguineorum liberos nulla lege, nulla potestate prohibitum consuetudo nectebat, prout S. Augustinus lib. 22 contra Faustum Manichæum cap. 35, tom. 8 editionis anni*

B 1694, *col. 382 verbotenus ferè tradit, omnesque eruditi consentiunt. Posuit ergò* Abramus *sine ulla noxa sui fratris filiam, vel aliam quamcúmque ejusdem gradus feminam uxorem ducere. Ast num revera Sarai, quam* Abramus *sibi uxorem adscivit, sui fratris, & Arani quidem, filia fuerit, haud parùm, ut antè monui, inter eruditos controvertitur. Probabilior tamen mihi videtur sententia affirmans, utpote quæ Scripturæ sacræ conformior est & veterum scriptorum testimoniis firmiùs stabilita. Ac primò quidem, licèt Moyses* cap. 11 *Genes. diserte non edixerit, Sanctis nostri uxorem ejus fratris filiam fuisse; id tamen nusquam negat, neque quidquam suppeditat, unde hæc fratris* Abrami *proles fuisse meritò negetur. Imò potiùs, dum cit. cap. ỳ. 29* Abramum *& Nacborem uxores duxisse, narrat, moxque, Nacborem sui fratris Arani filiam sumpsisse, subdit,* Abramum *quoque, cujus conjugium illic commemorat, sui fratris filiam itidem duxisse, insinuare videtur. Verba sacra, quæ huc spectant, audi ex Genes. cap. 11, ỳ. 27:* Thare genuit Abram, Nachor, & Aran. Porrò Aran genuit Lot. *Et ỳ. 29:* Duxerunt autem Abram & Nachor uxores: nomen uxoris Abram Sarai: & nomen uxoris Nachor, Melcha, filia Aran, patris Melchæ & patris Jeschæ.

C

nomine Arani, innuit Moyses,

116 *Adhæc cùm Sarai procul omni dubio Maritis sui consanguinea fuerit, ac talis quidem, ut ex recepto tunc more* Sororis *nomine compellari posset, consectarium sit, ut, cùm ex dictis vera ejus soror non fuerit, vel alterutrius* Abrami *fratris, vel ignoti cujuspiam consanguinei ejus proles fuisse, adstruatur. Itaque, cùm postremum hoc veri speciem non habeat, ac ne levissima quidem auctoritate nitatur, residuum nihil est, quàm ut Sarai vel Nachoris, vel Arani filia dicatur; ac proin, cùm itidem verisimile non sit, uxorem* Abræ *fuisse Nachoris,* Abrami *fratris, filiam, nihil demum restat, quàm ut alterius ejus fratris, Aranis nempe, filia statuatur. Et verò, cùm Moyses Genes. cap. 11, ỳ. 29 ita loquatur:* Duxerunt autem Abram & Nachor uxores, *haud abs re hinc colligitur, non priùs Nachorem, quàm* Abramum, *fuisse conjugio nexum, ac proin Sanctum nostrum Nachoris filiam uxorem ducere nequiisse. Contrà verò, dum non tantùm ỳ. 27 ex Arano,* Abrami *fratre, Lotum fuisse antèà genitum, sed & ỳ. 29 duas filias itidem progenitas scribit, quarum una, nomine Melcha, Nachori nupsit; nihil sanè obest, quò minùs* Abrami *uxor etiam proles Arani fuerit, ut contrà nihil non suadeat, tam hanc Arani filiam suo patruo* Abramo, *quàm alteram, nomine Melcham, suo patruo Nachori, connubio fuisse junctam.*

D

affirmat Fl. Josephus,

117 *Ut autem liqueat, quàm antiqua, quámque recepta istæc sit sententia, nonnulla veterum testimonia in medium producere visum est. Ac primò quidem Fl. Josephus, plùs semel suprà laudatus, qui sine gravi in contrarium ratione, nec ignorantiæ, nec fictionis, nec mendacii arguendus est, lib. 1 Antiquitatum suæ gentis cap. 7 sub finem in hunc modum scribit:* Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranem. Ex his Aranes, relicto filio Loto, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus in urbe, quæ URA CHALDÆORUM vocatur, & sepulchrum ejus nunc usque ostenditur: neptes verò ex fratre duxerunt conjuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus; *& cap. 8:* Abrahamus verò Lotum, Aranis fratris sui filium, SARÆ CONJUGIS SUÆ FRATREM, adoptavit, quòd

E germano careret; *ac denique cap. 12 de* Abrahæ *facto, cap. 20 Genes. relato, mentionem faciens, ita habet:* Hæc locuto (*Abimelecho*) Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat: esse enim (*Saram*) FRATRIS FILIAM, *nimirum Aranis, ut suprà cap. 7 apertè edixit.*

tradit S. Augustinus,

118 *Josepho consentit S. Augustinus lib. 16 de Civitate Dei cap. 19 ita scribens:* Deinde, ædificato ibi (*in Sichem*) altari, & invocato Deo, Abraham profectus est inde, & habitavit in eremo, atque inde ire in Ægyptum famis necessitate compulsus est. Ubi uxorem suam dixit SOROREM, nihil mentitus. Erat enim & hoc, quia propinqua erat sanguine: sicut etiam Lot EADEM PROPINQUITATE, cùm fratris ejus esset filius, frater ejus est dictus. *Censuit itaque sanctus Doctor, quemadmodùm Lot* frater Abrahæ *dictus fuit, cùm* Abraham *ejus esset patruus, ita & Saram* Abrahæ sororem *dictam fuisse, cùm pariter ejus patruus esset sanctus Patriarcha, eaque illius dumtaxat propinqua, seu fratris filia esset. Ex quibus, quod hìc obiter monuisse juverit, cuilibet haud difficile erit intelligere, in quàm alienum à mente S. Augustini sensum Calmetus in Genesim pag. 449 quædam verba ejus detorserit, quibus nempe sanctus Doctor contra Faustum disputans ait, justum esse, ut in ea re, quam noverat* Abraham, *nos autem non novimus, Patriarchæ potiùs credamus loquenti, quod scit, nempe Saram sibi ex patre consanguineam, seu more Hebraïco sororem esse, quàm Manichæo criminanti, quod nescit, ac contendenti, Saram non fuisse* Abrahamo *consanguineam, ac proin hunc fuisse mentitum. Ubi sanè, ut verba ejus cit. tomo 8 col. 382 expendenti patebit, ne verbo uno indicat, se credere, fuisse Saram* Abrami *sororem strictè dictam, idque ab* Abramo *apertè significatum fuisse.*

F

insinuatque S. Chrysostomus,

119 *Neque S. Augustinus tantùm, sed &, tametsi aliter quidam existimant, in nostram sententiam pariter ivit S. Chrysostomus Hom. 45 in Genes., dum exponens illa verba* Soror mea est ex patre *& ita scribit tom. 4 nov. edit. pag. 462:* Quia (*Sara*) eumdem patrem vocat, inquit (*Abraham*) quem & ego, ideò & Sororem ipsam vocavi, ne igitur condemnetis me; *nimirum non quia Sara naturalis filia Thare erat, sed quia cum Hebraïco more, maxime præsertim*

patre

AUCTORE J. G.

A *patre Arano, nomine* patris *compellabat, ideò & ſuæ gentis more* Abramus *ipſam vocavit* ſororem; *neque ſic mendacium ab eo dictum fuit, nec adeò mendacii condemnandus* Abraham. *Quæ Chryſoſtomi opinio recenſitæ S. Auguſtini ſententiæ omnino congruit. Nec eſt ſanè, cur propterea, quòd Moyſes de Sarai, jam* Abramo *nupta, loquens, hanc non appellârit* filiam Aranis, *ſed tantùm* nurum Thare, uxoremque Abrahæ *dixerit, hanc idcircò Aranis filiam fuiſſe, negemus; nam, ſi quid roboris hoc argumentum habet, id certè contra adverſarios noſtros potius, quàm contra nos habere debet; cùm ſimili ratione adverſus eos reponi a nobis poſſit, Saram non fuiſſe filiam Thare, quandoquidem, ſi talis fuiſſet, propter majorem, quæ avum inter & neptem, quam inter ſocerum & nurum, intercedit neceſſitudo ſanguiniſque connexio, Saram potius* filiam *aut* neptem Tharæ, *quàm ejus* nurum *appellâſſet. Sed de hoc ſatis.*

120 *Diſpiciamus modò, an non & alia ratione* Abrami *uxorem Arani filiam probabilius fuiſſe, oſtendi queat. Si Jeſcha, teſte Moyſe Geneſ. cap.* XI, ℣ 29, *Arani filia, binominis fuerit, eademque, quæ Sarai; neceſſe omnino fiet, ut* Abrami *conjux ex Arano genita fuerit. Cùm ergò non modò Hebræorum in Seder-Olam, S. Ephræm Syri in Geneſim tom.* I *Operum pag.* 156, *S. Hieronymi lib. Quæſt. Hebraicarum in cap.* XI *Geneſ., S. Auguſtini de Civitate Dei lib.* 16, *cap.* 12, *aliorumque eruditorum auctoritate, ſed ſolidis etiam rationibus probabilius omnino ſit, memoratam Jeſcham binominem eamdemque cum Sarai fuiſſe; conſequens eſt, ut &* Abrami *conjugem Aranis filiam fuiſſe, probabilius quoque fiat. Audi pro ceteris S. Hieronymum & S. Auguſtinum, quorum ille cit. loco ita loquitur:* Aran filius Thare, frater Abraham & Nachor, duas filias genuit, Melcham, & Sarai cognomento Jeſcan, δυόνυμον; è quibus Melcham accepit uxorem Nachor, & Sarai Abraham; *Auguſtinus verò citato pariter loco in hunc modum:* Iſte Aran pater Melchæ fuit & pater Jeſcæ, quæ Jeſca creditur ipſa eſſe etiam Sara, uxor Abrahæ. *Et ſanè non abs re creditam fuiſſe eamdem, nonnulla rationes ſuadent. Quorſum enim Moyſes, qui vel virorum, ex quibus lineâ rectâ originem non traxit Hebraïcus populus, genealogiam ipſumque eorum nomen ſilentio prætereunt ſolet, tam diſertam, uti cit.* ℣ 29 *facit, hujus mulieris mentionem in ejuſdem populi genealogica deſcriptione ingeſſiſſet, niſi ex illâ Iſraëliticus populus maternam traxiſſet originem? Proinde cum Jeſcha hæc nec Thare, nec Nachoris, nedum Aranis uxor fuerit, uti omnes fatentur, conſequens ſit, ut, ſi ad maternam, uti vix dubitari poteſt, Iſraelitici populi genealogiam ſpectet,* Abramo, *qui ex tribus Thare liberis ſolus ſupereſt, matrimonio junctа fuerit, atque adeò, cùm Aran duas duntaxat filias unumque filium habuiſſe legatur, ut Jeſcha illa eadem ſit cum Sarai,* Abrami *uxore.*

121 *Adhæc, ſi tantiſper ponamus, diverſam à Sarai eſſe Jeſcham, quid, quæſo, cauſæ excogitabimus, cur Moyſes potius Jeſcha, ignota cæteroqui mulieris, nihilque ex adverſariorum ſententia ad ſui populi ſtirpem attinentis, genus proavoſque ſollicitè deſcripſerit, quàm uno ſaltem verbo indicârit ſtirpem genuſve Sara, perſonæ longè dignioris, quæ non minùs, quàm* Abraham, *Iſraelitici populi vera parens erat? Quodſi ex adverſo Jeſcham illam eamdem cum Sara faciamus, evaneſcit ultrò difficultas illa, proinſtque ſe ſtatim ratio, cur Moyſes Jeſcha avum, patrem, patruoſque tam ſolliciti recenſuerit, ac denique cur non minori diligentiâ diverſa, quæ diverſo tempore Sara geſſerit, nomina poſterorum memoriæ commendârit, nimirum quòd id dignitas matris electi à Deo populi exigeret, quòdque non parùm Iſraëlitici gentis intereſſet, tam matris ſuæ, quàm Patris ſui hujuſque nepotis Jacob diverſa nomina comperta habere. Quapropter eam Moyſes primò ſub* Jeſchæ *nomine Geneſ. cap.* XI, ℣ 29 *deſignârit, quòd à tenera ætate pulchritudine fuiſſet* conſpicua, *uti Hebræi* Jeſchæ *etymon exponunt, & Geneſ. cap.* 12 ℣ XI, 12 *& 14 conſonat; ac dein ejus, jam* Abramo *nupta, nomen* Sarai, *Latine* princeps mea ℣ 30 *expreſſerit, quòd ipſa domûs* Abræ *mater-familias eſſet; tum denique inditum ei Dei juſſu nomen* Sara *ſeu abſolutè* princeps, *quod nempe omnium gentium futura princeps eſſet, cap.* 17 ℣ 15 *ac ſæpe alibi celebraverit. Ut ut hæc habeant, equidem ſi Hebraïcum* Jeſchæ *etymon ſpectetur, hocque nomen Hebræorum more ex ipſa re puellæ inditum credatur, nulli ex Thara poſteris mulieri aptiùs, quàm Saræ, ſpecioſiſſimæ feminæ, attribui poteſt.*

122 *Ex his dijudicet æquus lector, an ſententia noſtra, quæ* Abramum *ſui fratris Arani filiam, uſitato tunc, uti ex Nacharis cum Melcha conjugio patet, apud Hebræos more, uxorem duxiſſe, atque adeò eamdem cum Sarai Jeſcham eſſe, ſtatuit, non ſit adverſariorum,* Saram Abrami veram ſororem facientium, *opinione probabilior, quodque ex his conſectarium eſt, an non etiam ex hoc capite multò verſimilius fiat,* Abramum *non fuiſſe filiorum Thara primogenitum, nec anno patris ſui ſeptuageſimo natum, quandoquidem, ſi Aran eo junior ſtatuatur, neceſſe ſit, ut idem ille Aran, nondum decennis puer, filiam ſuam,* neptem Abramo *decennio tantùm juniorem, genuiſſe itidem ſtatuatur; quod nemo ſanè ſibi in animum inducet. Sed de* Abrami *in Chaldæa natalibus conjugioque jam nunc dicta ſuperiúſque diſputata ſufficiant. Reliquum nunc eſt, ut, priuſquam Virum ſanctum è terra ſua in alienam Dei juſſu proficiſcentem proſequimur, quæſtionem quoque illam tractemus, quæ ex Geneſ. cap.* XI, ℣ 28, *ubi tamen expreſſa* Abrami *mentio non ſit, ſuam traxit originem.*

123 *In eo ſcilicet controverſiæ totius cardo vertitur, num* Abramus *cum Arano, quòd ignem more Chaldæorum adorare nolnerit, conjectus ab illis fuerit in ignem, indeque ſalvus & incolumis divino beneficio erepius. Prodigii hujus adſtruendi anſam præbuit diverſa citati mox verſus lectio, cùm pro eo, quod legitur in Vulgata:* Mortuuſque eſt Aran ante Thare patrem ſuum in terra nativitatis ſuæ in UR CHALDÆORUM, *in Hebræo habeatur:* In UR CHESDIM, *quod per ro* In igne *ſeu* In incendio Chaldæorum, *uti Hieronymus Lib. Quæſt. Hebraïc. in Geneſ. col.* 517 *ſcribit, verti etiam poteſt. Acceſſit orta ex hujuſce lectionis occaſione Hebræorum traditio, eodem Hieronymo teſte col.* 518, *ita ferens, ut* egreſſus ſit Thara cum filiis ſuis de igne Chaldæorum, &c... Abram Babylonio vallatus incendio, quia illud adorare nolebat, Dei ſit auxilio liberatus, *cùm tamen Aran,* Abrami *frater,* ignem *pariter* nolens adorare, igne conſumptus ſit, *uti col.* 517 *ex Hebræorum narratione, quam S. Hieronymus non improbâſſe dici poſſet, verbotenus ferè refertur. Hiſce alia à nonnul-*

B *imò. Cùm ... ſit ... nec eſt ... Jeſcha,*

Aranis filiâ, uti etiam Moyſes innuiſſe oſtenditur.

C

E *probabilior ſaltem haberi debet ſententia noſtra, quàm quidem oppoſita.*

F *Abramum cum Arano fruiſſe igni traditum à Chaldæis*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

nullis, ut narrationi huic fides concilietur, argumenta adjiciuntur, quæ ſuum inferiùs locum invenient.

ſolumque inde divinitus liberatum fuiſſe,

124 *Veruntamen ea mihi ſedet ſententia, Hebraïcam illam relationem, ut ut prima fronte vario firmata præſidio videatur, nequaquam pro vera admittendam eſſe. Etenim, ubi Salianus in Annalibus Eccleſ. veteris Teſtamenti ad annum mundi 2086 num. 3 bene advertit,* minimè probabile eſt, in utroque fratre (Abramo *nempe & Arane*) tantum fuiſſe fidei & charitatis in Deum, ut pro ipſo ambo in ignem ſe mitti permitterent, & tamen eorum alterum (*ut illa narratio adſtruit*) Deus in igne perire pateretur in gravillimum piorum atque impiorum ſcandalum. *Adhæc, cùm, uti laudatus auctor ibidem etiam obſervat, Rerum Judaïcarum ſcriptor Joſephus, nimirum lib. 1 Antiquit. cap. 7, Aranem in urbe, quæ* Ura Chaldæorum *vocatur, mortuum eſſe, ejuſque ſepulcrum ad ſuum uſque tempus oſtenſum fuiſſe, teſtetur, nec quidquam tamen memoret, unde eum incendio exuſtum, aut violento modo occiſum fuiſſe, conjicias, ut contrà naturali morte ante patrem ſuum obiiſſe, inſinuet;*

B *quis non videt, illam Hebræorum narrationem, ſi tamen jam tunc ſparſa fuit, eruditis receptam non fuiſſe, nec majori in pretio fuiſſe habitam, quàm populares quaſlibet narratiunculas, quas eruditi hiſtoriographi ne levi quidem mentione dignantur.*

haud ſatis oſtenditur ex cap. 31 Geneſ.

125 *Nec eſt, cur factum illud à Moyſe cap. 11 Geneſ. ℣. 28 aut ℣. 31 indicatum ſatis fuiſſe, dicatur, ac proin ejus teſtimonio ſatis eſſe ſtabilitum; quippe, licèt ha voces Hebraïcæ* Ur Cheſdim, *ſi ſeorſum ſpectentur, tam* Ignem Chaldæorum, *quàm* Uram, Chaldæorum urbem, *denotare ex ſeſe queant; tamen in eis, de quibus agitur, Geneſeos verſibus tam manifeſtè proprium Chaldæorum urbis nomen, quàm vox ſubſequens* Chanaan *regionem Syriæ, & vox* Haran, *Meſopotamiæ urbem, deſignat. Et verò niſi quis vocem* Chanaan *appellativè, ut vocant, exponere per* negotiatorem *aut* humilem, *vocemque* Haran *ſeu* Charran *per* foramina *vel* iram, *uti appellativè ſumpta apud Hebræos ſonant, interpretari itidem hoc loco malit; quod profectò perquàm eſſet ridiculum, neceſſe is habet, ut tam* Ur Cheſdim, *quàm* Chanaan, *&* Haran *propria locorum nomina eſſe, fateatur. Adhæc, ſi* Ur

C Cheſdim *ſeu* Ur Chaldæorum, *contrà ac Joſuæ cap. 24, ſeptuaginta Interpretes, Joſephus aliique hoc exponunt, citato Geneſ. ℣ 31, non pro Chaldæa, aut Meſopotamia, latiori ſenſu accepta, loco, ſed pro* igne *aut* incendio, *uti adverſarii volunt, accipiendum ſit, ecquæ, obſecro,* Abramo *in Chaldæorum* ignem *aut* incendium *projecto, non binos addunt comites, Lotum nempe & Sarai, quos æquè ac* Abramum, *de* Ur Cheſdim *Thara eduxiſſe eodem ℣ 31 legitur?*

cùm illic per Ur Chaldæorum non ignis ſupplicium, ſed regio deſignetur,

126 *Quod ſi nec Lot, nec Sarai, eorum judicio, in Chaldæorum ignem injecti fuerint, cur ex eo verſu* Abramum *in Chaldæorum ignem injectum adſtruunt? Dicamus potiùs, quod res eſt. Cùm Moyſes cit. ℣ ita loquitur:* Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Lot filium Aran, filium filii ſui, & Sarai nurum ſuam, uxorem Abram filii ſui, & eduxit eos de Ur Chaldæorum (*Hebraïcè* Ur Cheſdim) ut irent in terram Chanaan, veneruntque uſque Haran & habitaverunt ibi, *tantùm abeſt, ut ſingulare aliquod Dei omnipotentis prodigium ſtrenuumve Famuli Dei pro fide certamen enarrare voluerit, ut ex adverſo ſolos aſſignaverit terminos, unde & quò ſeſe Thara cum familia ſua parte longè maxima contulerit, quod ad intelligendam vocationis* Abrami *hiſtoriam ſcitu neceſſarium erat. Argumento huic alia quoque, quæ in rem noſtram Pererius in Geneſim lib. 16, Diſput. 15 ſcitè congeſſit, hoc loco adjungere vel idcircò non abs re erit, quòd ratiocinationis, à nobis ſuprà adhibitæ, eò major vis ſit, quò plures adducuntur ſcriptores, qui, ſi revera* Abram *conjectus religionis causâ in ignem, indeque divinitus extractus fuiſſet, illud opportuno loco, ubi nempe de præſtantia fidei* Abrahæ *agunt, commemorare non neglexiſſent, cùm tamen, uti jam mox patebit, altiſſimum ubique de eo ſervârint ſilentium.*

D

ac de pretenſo prodigio ſiluerint ſacri ſcriptores,

127 *Ita igitur citata Diſputatione Pererius:* Auctor quoque libri Eccleſiaſtici *cap. 45* laudes Abrahæ prædicans, hoc factum ejus (*de quo hîc quæſtio eſt*) ſumma dignum prædicatione, non prætermiſiſſet. Nec verò B. Paulus id reticuiſſet in Epiſtola ad Hebræos cap. 11, ubi magnis laudibus effert magnitudinem & devotionem fidei Abrahæ, quòd divinis juſſis obtemperans, derelicto natali ſolo, in extraneam ſibi atque ignotam veniſſet terram Chanaan: quòd

E contra ſpem in ſpem credens ex ſterili uxore præter omnem naturæ curſum & ordinem filium procreâſſet: quòd denique, Deo filii cædem imperante, immolare eum paratiſſimus fuerit. Cùm igitur, ſi Abram propter unius veri Dei confeſſionem & prædicationem vivus flammis uri non recuſâſſet, in hoc maximè ejus præſtantia fidei enituiſſet, non id profectò Paulus in præteritis dereliquiſſet, ſed, ut maxima dignum admiratione & commendatione, ante omnia celebrâſſet. Quid? Quòd Joſephus in primo libro Antiquitatum, quæ inſignia erant ad laudem Abrahæ, non tantùm ex ſacris, verùm etiam profanis ſcriptoribus carpens & colligens, nullum de hoc Abrahæ facto verbum fecit. Nam neque vir rerum Judaïcarum peritiſſimus iſtud ignorâſſe credendus eſt; nec, ſi non ignoravit, (cùm eſſet in primis memorandum) prætermittere voluiſſe. Philo quoque nullam hujus rei mentionem fecit, qui tamen duos libros de Abraham edidit, virtutes & facta ejus diligenter exponens.

ipſeque, contrà ac contendunt adverſarii, liber 2 Eſdræ,

128 *At erit fortè, qui reponat, inſigne illud, quo de hîc agitur, prodigium indicatum ſatis ab Eſdra fuiſſe Lib. 2, cap. 9, ubi Levitas quoſdam ita Deum orantes ℣. 7 inducit:* Tu ipſe, Domine Deus, qui elegiſti Abram & eduxiſti eum DE IGNE CHALDÆORUM *&c. Verùm reſpondeo, cùm in cit. ℣. 7 primævo textu legatur* Ur Cheſdim, *quod S. Stephanus, Spiritu Sancto plenus, Act. 7 non de* Chaldæorum igne, *ſed de* terra Chaldæorum *interpretatus eſt, quodque 70 Interpretes* de regione Chaldæorum, *Græcè* ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων, *Joſephus verò lib. 1 Antiq. cap. 7 de urbe Chaldæorum, nomine* Ur, *intellexerunt, horum potiùs verſioni, quàm Levitarum illorum opinioni (ſi tamen hæc opinio adſcribi eis poſſit) inhærendum eſſe, quandoquidem illorum multò major, quàm quorumdam Levitarum, auctoritas eſt. Dixi jam nunc:* Si tamen hæc opinio adſcribi eis poſſit, *propterea quòd, dato etiam, eò* Ur Cheſdim *appellativè, ut aiunt, adhibitum ab illis fuiſſe, quod tamen nequaquam admittendum videtur, non idcircò magis hinc conſectarium fieret, ut Levitæ illi* Abramum *in ignem conjectum, indeque ſingulari prodigio ſalvum & incolumem eductum fuiſſe, crediderint.*

F

Digitized by Google

A *cujus verba aliter, quàm de igne ſupplicii, exponi poſſunt.*

129 *Nam, ut laudatus Pererius in cap.* XI *Geneſ. pag. mihi* 423 *bene advertit, perſæpe in ſacris Litteris* Ignis, *ponitur pro* tribulatione *ut in Pſalmis:* Igne me examinaſti, & non eſt inventa in me iniquitas: *& alio loco:* Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium; *& apud Hieremiam in Lamentationibus cap.* I: De excelſo miſit ignem ſuum in oſſibus meis & erudivit me. *Hoc ergo ſenſu* Abramus, *ob veri Dei cultum à Chaldæis gravem paſſus perſecutionem, eamque ob cauſam divinitus è Chaldæa evocatus, de* Igne Chaldæorum *eductus fuiſſe dici à Levitis illis verè potuit, tametſi à Chaldæis in ardentem rogum non fuerit conjectus indeque extractus, non ſine ſummo prodigio, uti adverſarii contendunt. Atque hæc quidem jam data orationis Levitarum expoſitio & pugnantes in ſpeciem Vulgatæ noſtræ textus conciliat, & iis, quæ Joſephus lib.* I *Antiq. cap.* 7, *ac S. Auguſtinus lib.* 16 *de Civit. Dei cap.* 13 *de illata à Chaldæis domui Thare perſecutione perhibuerunt, non modò non contraria eſt, ut potiùs iis lucem non exiguam ſuperaddat. Deinde ita etiam illa Levitarum verba, appellativè, ut volunt, ſumpta, exponi poſſunt, ut per* Ignem Chaldæorum, *unde eductus fuerit* Abramus, *ipſa Chaldæorum idololatria* (*ab iis enim ignis pro Deo colebatur*) *deſignata fuerit, ſitque adeò eorum ſenſus, fuiſſe* Abramum, *Deo duce, è medio idololatriæ Chaldæorum in terram aliam, ei aſſignando concedendam, eductum, quod inter ſingularia Dei beneficia, ſuis patribus collata, maximè recenſere Levita potuerunt.*

B *Neque fallatum illud præſumunt cap.* 15 *Gen.*

130 *Nunc argumentum aliud, quod ex hiſce verbis:* Ego Dominus, qui eduxi te de Ur Chaldæorum, *adverſarii noſtri deducunt, in examen vocemus. Præfatis hiſce Geneſ. cap.* 15 ℣. 7 *divinis ad* Abramum *verbis voluit Deus, inquiunt illi, ſignificare, tranſlationem illam* Abræ *ex Ur Chaldæorum fuiſſe in primis mirabilem, ac ſummi beneficii loco habendam: cùm verò, ajunt iidem, eduxiſſe illum ex terra Chaldæorum in terram Chanaan, non admodum mirabile nec adeò inſigne beneficium ſit; conſequens eſſe, arguunt, ut verbis illis non aliud beneficium ſingulare, quàm quo divinitus ex incendio Chaldæorum eductus fuerit, ſignificatum à Deo ſit. Verum, uti Pererius ſupra laudatus rectiſſimè rurſus advertit cit. Diſput.* 15, *num.* 239, *pag.* 423 *alia profectò eſt, quàm quidem adverſarii volunt, verborum Dei ſententia.* Nam, *inquit,* ut excitaret atque firmaret Deus in animo Abrahæ fidem fiduciamque ejus promiſſionis, quam tunc ei dabat de innumerabili multiplicatione poſteritatis ejus, & de poſſeſſione terræ Chanaan, in qua tunc Abraham verſabatur, renovare voluit in eo memoriam ejus promiſſionis, cùm juſſit proficiſci eum ex Meſopotamia in terram Chanaan. Sic enim ei locutus eſt, ut narrat Moſes cap. 12: "Egredere de terra tua & de cognatione tua & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtravero tibi: faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eriſque benedictus: Benedicam benedicentibus tibi: & maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur univerſæ cognationes terræ. „ Hæc Deus tunc dixit, & promiſit Abrahæ.

131 Hujus igitur primæ Dei promiſſionis commemoratione voluit ipſe firmare animum Abrahæ, ut ſine ulla dubitatione fore crederet ac ſperaret quod ei promittebat. Ergò ſententia illorum Dei verborum hæc eſt: Ego, qui nunc tibi promitto poſſeſſionem terræ Chanaan & multiplicationem poſteritatis, ſum ille ipſe Deus, qui te ex Meſopotamia (*nempe latiùs dicta*) tranſmigrare juſſi in terram Chanaan, & hæc tibi tam magnifica promiſſa tunc primùm dedi, ut omnino certus eſſe debeas de hujuſmodi promiſſis ſæpiùs à me datis atque confirmatis. *Neve hæc Pererii expoſitio aut omnino nova gratiſve excogitata dici queat, jubet S. Joannem Chryſoſtomum Homiliâ* 57 *in Geneſim tom.* 4 *Operum col.* 373 *de iiſdem Dei verbis diſſerentem ſiſtere.* Vide, *inquit,* quomodò Deus (*dicens ad* Abram: Ego ſum Deus, qui eduxi te *&c*) ſe humanæ infirmitati attemperet, quomodò fidem illius corroborare velit, eique perſuadere, ut de iis, quæ promiſſa fuerant, minimè dubitet: quaſi diceret: Memor eſto, me à domo tua te evocaviſſe. Certè, quæ à Domino dicuntur, conſona ſunt beati Stephani dictis; qui & de domo & de Chaldæa Domini præcepto evocatum eum dicit, *non vero, ut volunt adverſarii, eductum divinitus de igne, in quem conjectus fuiſſet.*

F *& auctoritate S. Joannis Chryſoſtomi oſtenduntur;*

132 *Et poſt pauca ita pergit ſanctus Chryſoſtomus:* Itaque in mentem ei revocat (*Deus*) hoc loco, quantum ab initio ejus curam geſſerit, declarans ei, ſe, ut eum ad magna proveheret, & tot illi bona polliceretur & impleret, tantum itineris confecere juſſiſſe. "Ego ſum Deus, „qui eduxi te de regione Chaldæorum, ut darem tibi terram hanc, ut in hereditatem poſſideres eam. „ Num te abſque cauſa illinc evocavi? Num fruſtra & in vanum te illinc eduxi? Propterea ego præcepi, ut te in Paleſtinam conferres & relicta paterna domo venires in terram hanc, ut in hereditatem eam poſſideres. Cogitans igitur quantâ fruatis meâ providentiâ, EX EO TEMPORE, QUO CHALDÆAM RELIQUISTI, ... & quomodo clarus ſis ac per mentem ſublidium & curam quotidie clarior evadas, dictis meis confide. *Hactenus S. Chryſoſtomus, qui dum eo præſertim tempore, quo Chaldæam* Abramus *jam reliquerat, ſupremi Numinis providam curam in eo eluxiſſe aſſerit, nulla prorſus de ignis ſupplicio, unde antea divinitus ereptus fuiſſet, ingeſta mentione, vel ſic etiam perſpicuè indicat, fictum illud ab Hebræis aliquot jactatum, ſibi alienum à vero videri, nec alium verborum Dei cap.* 15 *Geneſ. ſenſum eſſe, quàm qui ſuprà à nobis ex Pererio relatus fuit.*

C F

133 *Nec favet adverſariis Chryſoſtomus Oratione* 8 *adverſus Judæos tom.* 1 *Operum nova editionis pag.* 686, *ubi* Abramum *appellat* Martyrem; *quippe hunc non alio ſenſu, quàm quo Noe, Iſaac & Jacob* martyres *vocat, Patriarcham noſtrum* martyrem *facit, nimirum, non quòd pro divini Numinis nomine aut honore morti traditus fuerit, aut ea paſſus tormenta, quæ ex ſe mortem inferre nata erant, ſed quòd ſic adhæſerit Deo, ut potiùs optaret mortem cum pietate, quàm cum ulla impietate conſervationem vitæ. Denique, tametſi adverſariis omnino daremus, non eo modo ac ſenſu, quo Pererius vult, ſed recenſione eximii alicujus beneficii voluiſſe Deum Geneſ. cap.* 15 Abrami *animum firmare, ut divinis promiſſis pleniſſimam fidem adjungeret, eique propterea in memoriam revocâſſe tranſlationem ex Ur Chaldæorum divinitus factam; non propterea conſe-* *nec denique ex dato Abrahæ Martyris tumulo,*

AUCTORE J. G. *indicatum fuit, prout pertinet Pererii argumento*

VICTORE J. G.

clarium foret, ut Abramus *à Chaldæis conjectus in ignem, indeque singulari prodigio ereptus à Deo fuerit, quandoquidem absque hoc prodigio singulare satis beneficium ei erat, eductum fuisse de medio iniquitatum & de Chaldæorum idololatria, ut hereditate terram Chanaan possidendam acciperet; sed nec translatio illa, quæ Dei,* Abramo *apparentis, speciali mandato facta fuerat, propterea minùs divinitus facta esse dicenda foret, quòd* Abramus *igneo Chaldæorum supplicio non fuisset à Deo ereptus.*

Eaque ex verbis S. Hieronymi satis solide probantur.

134 *Restat modò, ut in S. Hieronymi verba, quibus memoratam Hebræorum narrationem* veram *esse, tradit, nonnulla observemus. Et inter alia quidem, notandum est, S. Hieronymum Quæstiones suas Hebraïcas in Genesim tunc temporis scripsisse, cum necdum esset in Sacris litteris ex omni parte exercitatus, ac non modò sexdecim pòst annis cùm librum Geneseos Latinè verteret, priorem suam in Quæstionibus Hebraïcis opinionem non probâsse, at contrà tam* ℣. 28 *cap.* XI *Genes., quàm* ℣. 31 Ur Chesdim *interpretatum fuisse per* Ur Chaldæorum, *in qua* terra nativitatis suæ *mortuum Aranem scribit, cujus sepulcrum suo etiam tempore ostensum fuisse, Josephus lib.* I *Antiq. scribit, & ex eo ipsemet Hieronymus Lib. de Situ & Nominibus locorum Hebræorum tom.* 2 *nova edit. Operum col.* 491. *Adhæc si Hieronymus illam Hebræorum traditionem, quam priùs, nempe col.* 517, *ut* fabulam, *aut certè ut narratiunculam vulgo sparsam habuerat, paulò pòst, nimirum col.* 518, *in iisdem Quæstionibus Hebraïcis pro vera haberi posse, adstruxit, non nisi admodum invitus, timidusque tale suffragium tulit, paratus cæteroquin opinionem mutare, si quæstionis, quam tum tractabat, solvendæ alia eaque aptior via se aperiret. Nimirum, cùm sanctus Scriptor* Abramum *anno patris sui septuagesimo natum fuisse, tunc existimaret, legeretque tamen Genes.* 14 ℣. 4 Septuaginta quinque annorum fuisse Abram, cùm egrederetur de Haran; *necesse habuit, epocham aliquam, à natali* Abrahæ *diversam, unde illi* 75 *anni computari possent, alicunde quærere; cùmque alia ei in hac de* Abrami *natali anno opinione non superesset explanandæ difficultatis via, quàm illa, quâ annos illos ab insigni aliquo* Abrami *facto computare posset, difficultate pressus, narrationem illam, quæ ejusmodi factum suppeditabat, tantisper arripuit, addens tamen, per se licere, ut, qui aliam afferret difficultatis solutionem, hæc à se dicta improbaret; sicque sat dilucidè indicavit, talem sibi visam non esse eam Hebræorum narrationem, ut ei sat tutò haberi fides posset.*

§ VIII. Prima Abrami vocatio divinitus facta in Chaldæa: Abrami exitus ex Ur Chaldæorum: varia huc spectantia.

Abramus divinitus vocatur ex Ur Chaldæorum.

Jam attigerat Abramus *septuagesimum, ut plerisque placet, sua vitæ annum, modò prosperis, modò adversis rebus, ut se passim habent humana, exercitatus, uxorem nempe nactus in primis speciosam, seque moribus ac pietate dignam, at quæ sterilitatis suæ certiora indies documenta dabat; ex alia item parte jam tum tractu, ut ex verbis Achioris Lib. Judith cap.* 5 ℣. 7 *verisimilius est, ad veri Dei cultum patre suo non mediocriter lætatus, ob immaturam verò fratris sui Arani mortem dolore confectus; denique, ut alia mittam, popularibus suis idololatris ob veri Dei cultum odiosus, supremo verò Numini probisque familiaribus eamdem ob rem summoperè dilectus. In tali ergò rerum statu versabatur in Chaldæa* Abramus, *cùm Deus, seu Dei locum tenens angelus, in ea gloria ac majestate, quæ gravi denunciatione percellendum confirmare posset, se ei conspicuum præbuit hæcque inaudito præcepto injunxit, ut terram suam, Ur nempe Chaldæorum, quæ Mesopotamiæ, latiori sensu acceptæ, urbs erat, idololatrasque, qui se seu consanguinitate seu affinitate contingerent, fratremque, ac patrem ipsum, si manere hi in Chaldæa vellent, desereret; si secum abire inde mallent, vix comites non respueret, veniretque in terram, sibi pro divino beneplacito indicandam.*

& cum Thara patre suo, uxore sua, & Loto proficiscitur in Haran,

136 *Ita ferè rem totam concipere possumus ex iis, quæ Moyses Genes. cap.* XI *sub finem, & S. Stephanus Act. cap.* 7 *de divina* Abrami *vocatione deque ejus è Chaldæa exitu memoriæ prodiderunt, hic nempe, dum in celebri illa ad Judaïcum populum oratione profectionis* Abræ *causam exponens, in hunc modum à* ℣. 2 *disserit:* Viri fratres & patres audite: Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ, cùm esset in Mesopotamia, priusquàm moraretur in Charan, & dixit ad illum: Exi de terra tua & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstravero tibi; *ille verò, dum ejusdem profectionis modum enarrans, ita Genes. cap.* XI ℣. 31 *loquitur:* Tulit itaque Thare (*ut qui totius familiæ pater & caput erat*) Abram filium suum, & Lot filium Aran, filium filii sui, & Sarai nurum suam, uxorem Abram, filii sui, & eduxit eos de Ur Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan. *Vocanti Deo statim paruisse* Abramum, *dubitare nos non sinit S. Stephanus, mox post relatum Dei præceptum adjiciens,* Tunc *eum exiisse* de terra Chaldæorum, *& habitâsse* in Charan, *eadem scilicet illa Mesopotamiæ, stricte dictæ, urbe, quam Moyses cit. cap.* XI Haran *vocat, dum,* Abramum *non incomitatum è Chaldæa exisse, referens, de Thara, ipsoque* Abramo, *itemque Lot & Sarai hæc subdit:* Venerunt usque Haran & habitaverunt ibi.

137 *Hanc porrò* Abrami *habitationem in Haran*

Digitized by Google

ubinſque ad mortem patris ſui habitat.

ran duraſſe uſque ad annum ætatis ejus ſeptuageſimum quintum, quo demum is poſt patris ſui obitum cum Sarai uxore, & Lot, ſui fratris filio, inde egreſſus eſt verſus terram Chanaan, ex Moyſis & Stephani narratione dilucidè intelligitur. Verba prioris Geneſ. cap. 12 ℣. 4 & 5 *audi:* Septuaginta quinque annorum erat Abram, cùm egrederetur de Haran. Tulitque Sarai uxorem ſuam, & Lot filium fratris ſui, univerſamque ſubſtantiam, quam poſſederant, & animas, quas fecerant in Haran: & egreſſi ſunt, ut irent in terram Chanaan. *Audi & S. Stephani verba Act. cap.* 7, ℣. 4: Et inde, (*nempe ex Charan ſeu Haran*) poſtquam mortuus eſt pater ejus, tranſtulit illum (*Dominus Abramum*) in terram iſtam, in qua nunc vos habitatis. *Verùm, priuſquam hunc ex Haran proficiſcentem* Abramum *longiùs proſequamur, ſubſiſtere nos tantiſper cogunt nonnulla, quæ circa divinam ejus vocationem exitumque è Chaldæa in controverſiam adduci poſſunt & ampliori indigent commentatione.*

B

Vocatio illa per Dei angelum, ſub viſibili ſpecie,

138 *Et ante alia quidem, cùm Moyſes, divinam hanc vocationem referens, Deum, ſeu Dei vicarium angelum,* Abramo *tunc apparuiſſe, nuſquam teſtetur, non abs re inſtituti quæſtio poteſt, an ſola interiore voce, qua ejus mens afficiebatur,* Abramus *à Deo vocatus fuerit juſſuſque è Chaldæa excedere; an contrà ſub viſibili ſpectabilique forma Deus, ſeu Dei locum tenens angelus (hunc enim Dei nomine hic intelligimus)* Abramo *apparuerit, externaque etiam voce præceptum de relinquenda Chaldæa ei manifeſtaris. Si apparitionum, ſub viſibili ſeu ſpectabili forma in veteri Teſtamento factarum, chronologicam ſeriem, quam lib.* 3 *de Servorum Dei beatificatione &c cap.* 50 *num.* 2 *eruditiſſimus Cardinalis de Lambertinis texuit, attentiùs conſideremus, neceſſe erit fateri, vel laudatum jam nunc ſcriptorem in recenſendis chronologico ordine ejuſmodi apparitionibus hallucinatum fuiſſe, vel Dei angelum ſub viſibili ſpecie non apparuiſſe* Abramo, *niſi tunc primùm, cùm jam viginti quatuor annis habitâſſet in terra Chanaan. Si enim, ut ſcribit eminentiſſimus auctor, apparitionum hujuſmodi ordine prima ſit, quæ primis noſtris parentibus; ſecunda, quæ Cain; tertia, quæ Noe; quarta, quæ Agari Geneſ. cap.* 16 *facta eſt; quinta verò, quæ* Abrahamo; *conſectarium hinc omnino ſit, ut tunc tantùm ſe Deus* Abræ *conſpicuum dederit, cùm hic eſſet centenarius, juſſuſque fuerit nomen* Abram *in* Abraham *mutare, uti Geneſ. cap.* 27 *narratur.*

C

ut ut refragari videatur Em. de Lambertinis, ei apparentem,

139 *Verùm, quidquid ſit de eruditiſſimi ſcriptoris ea de re aſſertione, exiſtimo, ex hiſce S. Stephani verbis:* Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, cùm eſſet in Meſopotamia, &c dixit ad illum &c. *Sat dilucidè hæc duo conſici: alterum; viſibili quadam in gloria ac majeſtate Deum* Abræ *illic apparuiſſe: alterum; non interiori tantùm voce ejus mentem, ſed & corporis aures externa voce perculiſſe, quâ eum de terra ſua exire juſſit. Ita, præter alios, S. Chryſoſtomus Hom.* 31 *in Geneſ. tom.* 4 *pag.* 308 *Deum, cùm imperavit* Abræ, *ut ex Chaldæorum terra migraret, illi viſum fuiſſe, ſcribit, eique ſimul externa voce locutum inſinuat, quod poſtremum laudatus eminentiſſimus Cardinalis num.* 2 *apertè fatetur. Nec, quia Moyſes Geneſ. cap.* XI *ad alia properans, tam hæc, quàm cætera hujus apparitionis adjuncta, non enarrârit, propterèà S. Stephani perſpicua narratio minorem fidem meretur, aut verba ejus alio, quàm quem præ ſe ferunt, accipienda ſenſu ſunt, ac certiſſimè quidem nequaquam illo, quo non Deum, ſeu Dei vicarium angelum, ſed patriarcham Sem* Abræ *ſe conſpicuum dediſſe & Dei juſſu locutum fuiſſe, ſectarius quidam contendit.*

AUCTORE J. G.

140 *Eſt & de regione, in qua hæc apparitio facta eſt, non una Scripturæ ſacræ interpretum ſententia; fuitque inter vos, qui terram, unde Deus* Abramum *exire primùm juſſit, non Chaldæam, ſeu Ur, hujus regionis urbem, ſed civitatem Haran eſſe, atque in hac poſtrema urbe eum natum atque educatum contenderet. Verùm, cùm ſit certo certius,* Abramum *natum eſſe in Chaldæa, indeque veniſſe primùm in Haran, hinc verò profectum eſſe in Chanaan, refutanda huic opinioni, quam & ipſe auctor poſtea deſervit, inſiſtere, operæ pretium non eſt. Diverſam quoque ab ea, quam hujus § initio ſecuti ſumus, opinionem tuetur S. Auguſtinus lib.* 16 *de Civit. Dei cap.* 15 *aſſeritque, non in Chaldæa, ſed in Meſopotamia ſtrictiùs dicta, Deum* Abræ *apparuiſſe ac locutum eſſe, nimirum cùm jam unà cum patre exiiſſet à Chaldæis, necdum tamen perveniſſet in Haran. Quia verò adverſus hanc ſententiam opponi poterant hæc Dei ad* Abramum *verba:* Exi de terra tua &c, *in hunc modum cit. capite de iis diſſerit:* Quod autem jam in Meſopotamia conſtituto, huc eſt jam egreſſo de terra Chaldæorum, dicit Deus, "Exi de „terra tua & de cognatione tua & de domo pa„tris tui,„ non ut corpus inde ejiceret, quod jam fecerat, ſed ut animum avelleret, dicitur. Non enim exierat inde animo, ſi ſpe redeundi & deſiderio tenebatur, quæ ſpes & deſiderium, Deo jubente ac juvante, & illo obediente, fuorat amputandum.

facta fuit, non in Meſopotamia ſtrictè dicta,

E

141 *Verùm, quod ſalvâ ſanctî Doctoris reverentiâ dictum ſit, haud ſatis rectè verborum S. Stephani, quibus ſententiam ſuam ſuperſtruit, genuinum ſenſum percepit. Nec enim ſanctus Levita necus Act. cap.* 7 ℣. 2 Meſopotamiæ *vocabulo, Meſopotamiam illam, quæ diverſa à Chaldæa regio eſt, deſignare voluit, ſed totum illum terrarum tractum, Tigrim inter & Euphratem ſitum, qui Meſopotamiam Syriæ, Hebraicè* Paddan Aram, *Chaldæam aliaſque minores regiones complectebatur, idque ex ipſis S. Stephani verbis dilucidè eruitur. Etenim, cùm retuliſſet, Deum apparuiſſe* Abræ, cùm eſſet in Meſopotamia, *eique præcepiſſe, ut exiret* de terra ſua, *mox, ut hoc præceptum ab eo impletum fuiſſe, oſtendat, hæc ſubdit:* Tunc exiit (*Abram*) de terra CHALDÆORUM; *quod ſanè verum non eſſet, niſi* Meſopotamiæ *vocabulo* terram Chaldæorum, *natale ſolum* Abræ, *S. Stephanus comprehendiſſet; quemadmodum & Joſephus lib.* 1 *Antiq. cap.* 8 *aliique cum eo illam comprehendunt. Hoc igitur, utpote genuino, S. Stephani ſenſu admiſſo, evaneſcit omnis eum inter & Moyſem apparens repugnantia, idque etiam commodè inde exoritur, ut ad duram illam, nec ſatis probabilem, interpretationem neceſſe non ſit confugere, quâ iſtæc Geneſeos verba:* Exi de terra tua &c; *non de corporali egreſſu, ut tamen littera ſonat, ſed de ſpirituali quodam, haud ſatis* Abræ *honorifico exitu, apud Auguſtinum exponuntur. Fixum itaque certumque maneat, quod antè diximus, Abramo, in ipſa adhuc Chaldæa exiſtenti, apparuiſſe Deum, eique præcepiſſe, ut inde exiret*

ſed in Chaldæa, ſeu Meſopotamia latiori ſenſu acceptâ,

AUCTORE J. G.

venireque in terram, quam ei monſtraret Deus, quemadmodum & S. Stephanus eodem Act. cap. enarrat.

unde verſus terram Chanaan,

142 *At alia rurſus ex verbis Moyſis & Stephani unà collatis exoritur difficultas; nimirum, cum Moyſes Geneſ. cap.* XI ℣. 31 *dicat, Thare,* Abramum, *Lot, & Sarai exiviſſe de Ur Chaldæorum,* ut irent in terram Chanaan; *Stephanus verò duntaxat referat, evocatum fuiſſe* Abram *in terram, ſibi divinitus dein monſtrandam, non immeritò quis ambigat, an* Abræ, *in Chaldæa adhuc exiſtenti, terram Chanaan, in quam eundum illi eſſet, nominatim expreſſerit Deus, an contrà, nullo inſtituendi itineris termino nominatim deſignato, ſolummodò è Chaldæa excedere juſſerit. Torniellus in Annalibus ſacris ad annum mundi* 2113 *num.* 3 *pag.* 279 *probabilius eſſe cenſet,* jam antè, quàm exirent de Ur Chaldæorum, revelâſſe Deum ipſi Abramo & Abram patri ſuo Thare, ut irent in terram Chanaan. *Ita etiam cum eo exiſtimant eruditi quidam Scripturæ ſacræ interpretes, tum quòd non videantur iter ſuum* in terram Chanaan, *uti cap.* XI *Moyſes ſcribit, directuri fuiſſe, niſi hic via terminus à Deo fuiſſet indicatus; tum etiam quòd* Abram, *niſi regionis, ad quam ſibi eundum erat, nomen ſitumque à Deo intellexiſſet, incertus fuiſſet, ſibine verſus Orientem aliaſve mundi plagas potiùs, quàm verſus Occidentem profiſcendum eſſet.*

B

nondum tamen nominatim ſibi indicatam,

143 *Nihilominùs tamen cum Pererio tom.* 3 *in Geneſ., Comment. in cap.* 12 *num.* 7, *pag. mihi* 5, *aliiſque pluribus exiſtimo, Deum, cùm hoc mandatum dedit* Abræ, *ei nomen terræ Chanaan non indicâſſe. Ut ita ſentiam, facit Apoſtolus Paulus cap.* XI *ad Hebræos* ℣. 8 *his verbis* Abrami *fidem eacamque commendans divinæ voci obedientiam:* Fide, qui vocatur Abraham obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem: & exiit, neſciens quò iret. *Atqui, ſi jam tum Deus, cùm ei primùm apparuit, terram Chanaan nominatim expreſſiſſet, certiſſimè ſciviſſet* Abram *locum,* quò iret; *nec eſſet, cur ex hoc capite cæca* Abræ *obedientia tamtoperè ab Apoſtolo commendaretur; conſectarium igitur ſit, ut terra Chanaan, ad quam Dei ductu venturus aliquando erat, ei ex Chaldæa ſecedere feſtinanti nondum deſignata à Deo fuerit, eoque titulo Viri ſancti fides promptaque ad qualibet Dei mandata exequenda animi alacritas enituerit illuſtrior, magiſque adeò digna, quæ poſteris imitanda proponeretur. Adhæc, ſi Deus,* Abramo *primùm apparens, ei dixiſſet:* Veni in terram Chanaan, *uti dixiſſe volunt adverſarii, cur id, utpote & brevius & expreſſius & ad hiſtorica narrationis naturam accommodatius, S. Stephanus non expreſſit; imò contrà vagam illam longiaremque ſimul phraſim adhibuit:* Veni in terram, quam monſtravero tibi?

C

non ſine valde ſingularis obedientiæ documento fecerit,

144 *Ego quidem non aliam ob cauſam poſtremo modo locutum fuiſſe arbitror, quàm quòd Deus, Viri juſti obedientiam ab initio exercere volens, non illicò regionem certam, ad quam ei eundum eſſet, deſignârit, quemadmodùm & S. Chryſoſtomus ſuo more erudite diſertèque aſſerit oit. Homil.* 31 *in Geneſim pag.* 308 *ita inter alia ſcribens:* Conſidera, quomodo ab initio exercetur Juſtus, (*Abram*) ut præeligat non apparentia præ apparentibus, & futura præ iis, quæ in manibus ſunt. Neque enim vulgare & parvum aliquid erat id, quod ei, ut faceret, præcipiebat Deus; nempe ut terram relinqueret, quam inhabitârat tanto tempore, & omnem cognationem & totam patris domum, IRETQUE NESCIENS ET IGNORANS QUORSUM. Non enim dixit ei, in quam regionem transferre eum vellet, ſed mandato indefinito pium Patriarcham exercuit. VENI enim, inquit, IN TERRAM, QUAM MONSTRAVERO TIBI. *Et poſt panca pag.* 309 *ſubdit:* Quem non turbarent verba iſta? Neque locum, neque regionem certam ei deſignat, ſed indefinito præcepto mentem explorat Juſti. Nam ſi quis alius, & è vulgo fuiſſet is, qui mandatum accepit, dixiſſet utique: Eſto, præcipis, ut relinquam terram, quam inhabito, cognationem, domum paternam: quare non etiam locum declaras, in quem me proficiſci jubes, ut certiorem me reddas, quantum ſit iter agendum.... At Juſtus nihil horum vel dixit, vel cogitavit: ſed reſpiciens ad magnitudinem eorum, quæ imperata erant, iis, quæ in manibus habebat, incerta præferebat.

D

tametſi nonnulla argumenta quibus hic ſatis ſit,

145 *Quòd autem ſcribat Moyſes Geneſ.* XI, *exiviſſe ex Ur Chaldæorum* Abramum & Thare, ut irent in terram Chanaan, *id profectò ſententiæ noſtræ non multùm officit; cùm voces illæ per anticipationem à ſacro Scriptore adhibitæ videantur, ut ſenſus earum ſit, eos in terram, quæ, uti poſtea revelatum à Deo eſt, reipſa erat terra Chanaan, ſuum iter direxiſſe, tametſi tamen eam ſub particulari ſeu determinata terræ Chanaan notione necdum animo conceptam haberent. Illis igitur verbis voluerit tantummodò Moyſes indicare itineris eorum terminum, ſeu finem à Deo intentum, nondum tamen ipſis viatoribus, cùm primùm migrarent, nominetenus exploratum. Nec mirum videri debet, Moyſen hoc loco anticipatione uſum fuiſſe, cùm hæc ad majorem narrationis ejus brevitatem perſpicuitatemque multum conduceret, eoque paſto non cogeretur ut longiori illa vocum phraſi, qua eos iviſſe diceret in terram, quam ſe Deus* Abræ *monſtraturum promiſerat, qua, ut poſtea patuit, non fuit alia, quàm ipſa terra Chanaan. At, inquies, ſi* Abram, *ſe itineri accingens, nomen loci, quò evocabatur, neſcivit, cur potius verſus Chanaan, quàm verſus Orientales Septemtrionaleſve plagas iter ingreſſus fuit?*

E

F

jam tum eâ terram Chanaan indicatam fuiſſe, fuadere videantur,

146 *Reſpondeo, factum id fuiſſe vel ex eo, quòd Deus eum evocans in terram, poſtmodùm expreſsè indicandam, ſolam ei viam, cui inſiſtendum erat, apertè tunc manifeſtârit; vel ex eo, quòd inſolito quodam interiori inſtinctu, aliove divino indicio motus fuerit* Abram, *ut vie, ad Occidentem ducenti potiùs, quàm oppoſitis quibuſcumque viis, ſeſe committeret, divinæque circa ſe voluntati ſubſerviret. Proximum nunc eſt, ut reliqua hujus peregrinationis adjuncta non nihil illuſtremus, ac vel idcircò etiam, quòd nonnulla etiam ex iis ſint, quæ ſua difficultate non careant. Ac primò, quandoquidem* Abram *à Deo juſſus fuit non modò exire de terra ſua, ſed & de cognatione ſua & de domo patris ſui, ſciſcitabitur quiſpiam, qua ratione dici poſſit hoc Dei præceptum impleviſſe, qui unà cum patre & ſui fratris filio Lot, ipſoque, ut videtur, paterna domus famulitio in Haran venit, indeque, uti Moyſes cap.* 12 *Geneſ. ſcribit, non diſceſſit, niſi mortuo Thara, natus ipſe annis* 75, *ut adeò quinquennium fermè illic cum patre tranſegerit.*

147 *Ad hæc pro reſponſo ſit,* Abramum, *divino lumine illuſtratum, præcipientis Dei vo-*

lun-

& licèt etiam patrem suum habuerit itineris comitem,

luntatem apprimè cognitam habuisse; cùm autem probè intelligeret, non injunctum sibi divinitus fuisse, ut consanguineos, qui secum ex idololatrarum consortio recedere cuperent, seu verbis seu factis à se arceret, at eò vim præcepti divini spectare, ut nullius rei desiderio, nec amore patriæ, cognationis paternaque domûs se ab instituendo itinere impediri aut retardari sineret, vel ex hoc ipso, quòd sic etiam comparatus fuerit animo, reque ipsa de Ur Chaldæorum exiverit, præceptum Dei re vera numerisque omnibus implevisse, dicendus est, nec propterea minùs integra perfectaque ejus obedientia censeri potest, quòd Thare ac Lot cum suo famulitio ei è Chaldæa abeunti sese vie comites junxerint, ipseque dein, jam extra Chaldæam constitutus, unà cum eis in Haran, teste S. Stephano, habitârit. Ut enim id faceret, justissime aderant rationes, tum ut senio de via patri respirandi otium daret, tum ut ducentenario seni solatio foret ac præsidio, ac denique ut mortuo justa persolveret; quæ sanè omnia ingenui piissimique in parentem amoris testimonia nentiquam sibi à Deo vetita esse, cognoscebat. Neque

B *verò hæc* Abrami *in Haran mora cum tarditatis aut cunctationis in exsequendo primo præcepto unquam arguit, sed promptissimam potiùs, uti Salianus loco suprà cit. num. 3 advertit, obedientiam ejus probat, utpote qui jussus exire è Chaldæa, exiit; subsistere in Haran, subsistit; proficisci in Chanaan, profectus est, prout ex jam dictis ac porrò dicendis manifestius patebit.*

à Moyse non immeritò veluti profectionis ducem, enarratum,

148 *At alia rursus ex suprà dictis exoritur difficultas, cur nempe Moyses, si* Abram *divino præcepto impulsus hujus itineris auctor fuerit, sibique adhærere volentem patrem viæ socium admiserit, non ipsi* Abramo, *sed* Tharæ, *patri ejus, discessum ex Chaldæa adscripserit, ita videlicet Genes. cap.* XI ℣. 31 *scribens:* Tulit itaque Thare Abram filium suum & Lot filium Aran, filium filii sui, & Sarai nurum suam, uxorem Abram filii, sui & eduxit eos de Ur Chaldæorum? *Quidquid alii ea de re sentiant, existimo ego, ita Moysen cit. capite locutum esse, propterea quòd, cum* Abramo *filio suo Thara è Chaldæa sponte sua excesserit, vel captus amore filii, cujus consortio solatioque carere nolebat, vel ita animo comparatus, ut, etiamsi Filius è Chaldæa evocatus divinitùs non fuisset, eum tamen ipse cum*

C *cæteris domesticis inde educeret, tum ut fugeret impietatem & idololatriam Chaldæorum, uti cap. 5 libri Judith Achior, Ammonitarum dux, infinuat, tum ut se familiamque suam subduceret odio & persecutioni Chaldæorum, quemadmodum & ejusdem capitis textus Græcus, narrans* Thare & Abram *per Chaldæos à facie deorum suorum ejectos fuisse, itidem indicat, & S. Augustinus lib. 16 de Civit. Dei cap. 15 disertissimè tradit. At quacúmque demum de causa è Chaldæa Thare cum* Abramo *excessisse dicatur, excessit certè cum eo, ejusque adeo auspiciis & ductui, utpote totius familiæ patris ac principis, Moyses decorum servans egressionem illam non immeritò adscripsit, sic tamen, ut divinam* Abræ *vocationem ejus è Chaldæa profectionis præcipuam causam fuisse, non inficietur, ut contrà* Abramum *ob divinam vocationem ex Chaldæa exivisse, diserte alibi affirmet.*

Quam Abrahami insignem obedientiam Philo

149 *Nunc, explanatis prima vocationis* Abræ *ejusque è Chaldæa profectionis adjunctis, haud abs re erit, coronidis loco adjungere Philonis verba, quibus factum hoc in universum illustrans eorum in modum* Abrami *alacrem divina voci obedientiam commendat. Ita igitur libro, quem* de Vita Sapientis per doctrinam perfecti, *seu* de Abrahamo *inscripsit, editionis anni 1613 pag. 281 sequitur:* Oraculo perculsus (*Abram*) quo jubebatur migrare, desertâ patriâ, cognatione, paternâque familiâ, haud secùs, quàm si è peregrinatione domum redire jussus esset, iter acceleravit in regionem exteram, rem factam se habere putans, si mandatum exequeretur celeriter. Quis alius putas, tam constans fuisset ac pertinax, * ut non flecteretur affectu cognationis & patriæ, quarum innatum & coalitum est cuique desiderium, magis, aut certè non minùs, quàm membra corporis. Testes sunt legislatores, qui secundam ab extrema capitali pœna atrocissimorum criminum convictis statuerunt exilium: profectò non secundam, quantùm equidem verè judicare possum, sed aliquantò graviorem: si quidem mors calamitatum finis est, exilium verò non finis, sed novorum malorum initium, dum, evitata una sensu carente, innumeræ mortes sentiuntur. Alii negotiationis augendæque rei familiaris causâ navigant, alii legationis: nonnulli amore visendi regiones exteras, aut eruditionis parandæ, ad peregrinationem tracti lucri cupidine, aut juvandæ patriæ temporibus difficilibus, aut cognoscendi, quæ priùs nesciverant, delectandi & adjuvandi animi gratiâ. Quantùm enim cæci cedunt videntibus, tantùm præstant peregrinati numquam egressis patriam.

** l. immotus*

E

mirificè laudavit.

150 *Post quæ sic pergit:* Omnes tamen ad patrium solum properabundi, videre id & salutare gestiunt, complecti familiares, frui gentilium & amicorum mutuo conspectu longè jucundissimo: adeò ut aliquoties remorantibus se negotiis, propter quæ reliquerunt domesticos, abrumpant ea, non ferentes gratissimarum necessitudinum desiderium. At hic Noster cum exiguo vel penè nullo comitatu, quàm primùm jussus est, demigravit, animo priùs in novam coloniam profectus, quàm corpore, mortalium rerum desiderio cedente amori cœlestium. Sopositâ igitur curâ popularium, tribulium, familiarium, anticorum, cognatorum paterno maternoque sanguine, ad hæc patriæ, morum consuetorum, simul educatorum & vitæ sociorum, quæ singula magnam vim habent ad retrahendum à proposito, libero expeditoque conatu quamprimùm potest, demigrat, primùm è Chaldæa, regione illo tempore admodum fortunata, in Carrensem agrum: deinde non multò pòst hinc quoque in locum alium, de quo dicturi sumus. *Hactenus Philo, cujus sequentia verba, utpote quæ ad moralem seu allegoricam horum intelligentiam atque ad* Abrami *ex Haran in Chananitidem discessum pertinent, hoc loco transmitto, & ad alia* Abrami *gesta progredior, id tamen obiter monito lectore, non tam presse Philonis verbis tum jam transcriptis, tum deinceps transcribendis inhærendum esse, ut, quando in rerum historicarum adjunctis apprimè non consonant indubitatæ aut saltem melioris notæ documentis solidisque rationibus, Philoni potiùs, quàm illis, fides adjungatur.*

* * * * * *
* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

AUCTORE J. G.

§ IX. Divina Abrami vocatio, Geneſ. cap. XII relata, diverſa eſt à jam antè memorata: promiſſio, Abramo eodem cap. XII facta, multis nominibus ampliſſima fuit: Ejus profectio verſus terram Chanaan: hujus epocha.

Divina vocatio Abrami, cap. 12 Geneſ. relata, differt à priori.

HAud paucos, arbitror, ſubibit mirari, ecur præcedenti § *divinam* Abrami *vocationem, in Ur Chaldæorum factam, ejuſque præcipua adjuncta ſingillatim exponens, verborum Dei, quibus Moyſes cap.* 12 *Geneſ.* ℣. 1, 2 *&* 3 *eam evocatum narrat, nullam prorſus mentionem fecerim, cùm tamen complures ſacræ Scripturæ interpretes verba hæc:* Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua... Faciamque te in gentem magnam *&c ad vocationem illam ſpectare, aſſerant, imò tam neceſſariò ad illam referenda eſſe, doceant, ut propterèà jam mox citata verba ab obvio ſuo & communi ſenſu in alienum transferre, ac verbum* dixit *per verbum* dixerat *exponere non formident. Quæ me cauſa impulit, ut eorum veſtigiis non inſiſterem, at contrà poſtmodum duntaxat de iis verbis agam, hæc eſt, quòd illa, quam Moyſes cit. cap.* 12 *refert, divina* Abrami *vocatio, ab ea, quam in Ur Chaldæorum, ſeu* priuſquàm (*Abramus*) moraretur in Charan, *factam eſſe, S. Stephanus Act. cap.* 7 *ſcribit, omnino diverſa eſſe mihi videantur; quódque non ſatis urgentem videam rationem, cur iſtæc* Abrami *vocatio, quam Moyſes poſt relatam cap.* XI *Thare mortem cit. cap.* 12 *à* ℣. 1 *narrare inſtituit, per hyſterologiam ibi poſita eſſe dicenda ſit. Quàm autem non temerè ab illorum ſacræ Scripturæ interpretum ſententia recedam, palàm, ni fallor, faciens jam nunc in medium producenda rationes.*

B

C

cum loco, cum tempore, ſcilicet anno Abrami 75.

152 *Ac prima quidem hæc eſt, quòd vocatio* Abræ, *à S. Stephano Act. cap.* 7 ℣. 2 *relata, de qua nos ſuprà egimus, loco differat ab ea, quam Moyſes Geneſ. cap.* 12 ℣. 1 *&* 4 *ſeqq. recenſet. Prior enim, teſte Stephano, facta eſt* Abræ, priuſquam moraretur in Charan, *atque adeò, uti § ſuperiore oſtenſum eſt, in ipſa urbe Ur Chaldæorum; illa verò, quam refert Moyſes cap.* 12 *Geneſ.* ℣. 1 *&* 4 *ſeqq., nequaquam in Ur Chaldæorum facta eſſe, aſſeritur; ut contrà, cùm eam Moyſes poſt Thara in urbe Haran obitum collocet, ac ſtatim poſt vocationis hujus narrationem* ℣. 4 *ſubdat:* Egreſſus eſt ITAQUE Abram, SICUT PRÆCEPERAT EI DOMINUS & ivit cum eo Lot, *nimirum* ex Haran, *uti eodem* ℣. *inſinuat his verbis:* Septuaginta quinque annorum erat ABRAM, CUM EGREDERETUR DE HARAN; *non obſcurè hoc loquendi modo indicat idem ſacer ſcriptor, hanc, de qua agit, in ipſa Urbe Haran vocationem* Abræ *contigiſſe. Accedit & altera ratio, quòd nempe, ut vel ex jam dictis utcúmque colligi poteſt, vocatio* Abræ *à Stephano relata, tempore etiam differat ab ea, quam citato cap.* 12 *Geneſ. Moyſes enarrat. Illa enim, utpote facta* priuſquam Abram moraretur in Charan, *contigit, in vivis adhuc exiſtente Thare, quocum nempe, teſte Moyſe Geneſ. cap.* XI ℣. 31, Abram *venit in Haran; illa contrà, quam cap.* 12 *à* ℣. 1 *Moyſes recenſet, facta narratur, cùm Thare ducenteſimo quinto ætatis ſuæ anno mortuus eſſet, uti cap.* XI ℣. *ultimo idem divinus ſcriptor teſtatur, ac S. Stephanus ſatis apertè cap.* 7 *Act.* ℣. 4 *prodit his verbis:* Et inde (*ex Charan*) poſtquam mortuus eſſet pater ejus (*Abræ*) tranſtulit illum (*Deus, vocatione nempe & imperio*) in terram iſtam, *nimirum Chanaan, in qua Judæi tum habitabant.*

D

tum itineris, ex vocatione ſubſequenti, comitibus.

153 *Adhæc, ſi ad profectionis* Abræ, *divino mandato, ſeu, ut verbis Moyſis utar,* ſicut præceperat ei Dominus, *inſtituta, comites animum advertamus, & hos reperiemus eſſe diverſos. In priore proficiſcenti divino juſſu ex Ur Chaldæorum* Abræ *via comites adjunguntur Thare, pater ejus, Lot, & Sarai, &, quod notatu dignum eſt, non tam* Abramum, *quam ejus patrem Tharam, profectionis hujus auctorem Moyſes facit Geneſ. cap.* XI ℣. 31 *ita loquens:* Tulit itaque Thare Abram... & Lot... & Saraï *&c; in altera verò, quâ* Abram *ex Haran in terram Chanaan ſecedit,* ſicut præceperat ei Dominus, *nuſpiam comparet Thare, quodque notari hic pariter meretur, non alium, quam ſolum* Abramum *hujus ex divino mandato ſuſceptæ peregrinationis auctorem facit Moyſes, ita cap.* 12 ℣. 4 *&* 5 *loquens:* Septuaginta quinque annorum erat Abram, cùm egrederetur de Haran. Tulitque Sarai uxorem ſuam, & Lot, filium fratris ſui, univerſamque ſubſtantiam, quam poſſederant, & animas, quas fecerant in Haran (*id eſt mancipia, quæ ſibi comparaverant, aut fortè ſervos clientesque, quos ad veri Dei cultum convertendo lucrifecerant Deo*) & egreſſi ſunt, ut irent in terram Chanaan.

E

tum aliis additam adjunctis,

154 *Adde, quòd tam Moyſes Geneſ. cap.* XI ℣ 31, *quàm Stephanus Act. cap.* 7, ℣ 2 *&* 3, *referentes* Abræ *ex Ur Chaldæorum diſceſſionem in Haran, ne verbo quidem uno de ulla promiſſione divina, quæ ei priùs facta fuiſſet, mentionem ingerant, cùm tamen divinæ illi vocationi, quam Moyſes poſt mortem Thare in Haran collocat, promiſſionem divinam, eamque ex omni parte ampliſſimam, adjunctam fuiſſe, diſertiſſimis verbis idem divinus ſcriptor teſtetur. Denique, cùm Moyſes eodem cap.* 12 *Geneſ.* ℣ 4 *de* Abramo, *cum Sarai & Lot ex Haran ſecedente, conceptis verbis dicat:* Egreſſus eſt itaque Abram, ſicut præceperat ei Dominus *&c, oportet, ut exeundi de Haran divinum præceptum ibidem pariter ei datum fuiſſe ſtatuatur, cùm in Ur Chaldæorum nequeat intelligi datum fuiſſe præceptum egrediendi de Haran, quam urbem fortaſſe in rerum natura exiſtere, tum temporis ignorabat, aut ſaltem in quam hactenus pedem non intulerat; ut adeò tam ſit altera vocatio ab altera diverſa, quàm ſit profectio ex Ur in Haran diverſa ab illa, quæ ex Haran in terram Chananæam facta fuit.*

F

uti S. Chryſoſtomus quos que tradit;

155 *Audiatur hìc rurſus S. Chryſoſtomus Homiliâ* 36 *in Geneſim tom.* 4, *pag.* 362 *&* 363 *ita in rem noſtram loquens:* Quia prima ætate (*Abram*) non ſequutus eſt errorem paternum, ſed pietatem erga Numen exhibuit, ideò ſupernam viſitationem ſtatim obtinuit, cùm adhuc in Chaldæa eſſet: & hoc nobis beatus Stephanus exponit manifeſtiùs, ſic dicens: "Deus gloriæ viſus eſt patri noſtro Abraham, cùm adhuc eſſet

A „in Meſopotamia, priuſquam habitaret in Char-„ran.„ Vidiſti, quomodò eum INDE viſio amoverit? Verisimile enim eſt, eum cum ſedula in Deum pietate parentibus quoque reverentiam exhibuiſſe: tantoque amore patrem ſibi conciliaviſſe, ut inde ad relinquendam amore filii patriam ſuam & ad inhabitandam alienam motus ſit. At diligenter vide, obſecro, quomodò & hæc, quæ à Deo fuit ob priorem virtutem ejus viſitatio iterum clariorem ejus virtutem reddiderit. Elegit enim PATERNAM REGIONEM RELINQUERE & alienam inhabitare, ut præceptum Dei perficeret: & paratus erat etiam abſque cognatis, ut mihi videtur, peregrinationem ſuſcipere: ſed, ut dixi, Viri virtus & inſignis erga parentes pietas effecit, ut pater comes fieret itineris. Deinde, cùm perveniſſent in Charran, illic tabernaculum fixerunt. Et poſtquam morte functus eſt Tharra; hoc enim patri ejus nomen erat, iterum præceptum eſt ei à Deo, ut exiret inde. "Egredere enim, „ inquit, "de terra „tua & de cognatione tua, & veni in terram, „quam monſtravero tibi.„ *Hactenus magnus ille & doctrinâ non minùs, quàm ſanctitate, illuſtris Antiſtes Conſtantinopolitanus.*

B

156 *Sed enimverò, inquies, relatis cap.* 12 ℣ 1 *Geneſis verbis jubetur* Abram *egredi* de terra ſua & de domo patris ſui; *ac proin, cùm urbs Haran non fuerit natale ejus ſolum, nec dici videatur poſſe* Abram *tunc exiiſſe* de domo patris ſui, *utpote jam inde ex noſtra ſententia in Haran defuncti, neceſſe ſit, ut illa capitis* 12 *Geneſ. verba:* Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua *&c per hyſterologiam illic à Moyſe relata dicantur, utque adeò illud verbum* dixit *per* lo' dixerat *exponendum ſit. Verùm reſpondeo, tametſi urbs Haran natale ſolum* Abræ *non fuerit; nihilominùs tamen urbem hanc per voces illas:* Egredere de terra tua *deſignatam fuiſſe, tum ob ſixum illic aliquandiu Tharæ, patris* Abræ, *domicilium, tum ob ipſius* Abræ *ſtabilem, cujus Achior lib. Judith cap.* 5, ℣ 9, & *S. Stephanus Act. cap.* 7, ℣ 4 *meminère, habitationem, tum* ob ſubſtantiam, *ut Moyſes Geneſ. cap.* 12, ℣. 5 *loquitur, quam illic pleno jure poſſidebat, puta agros, paſcua, pecora, armenta, ſervos vernaculos emptitioſque, aliaque ejuſmodi bona; ob quæ* Abramum *urbem Haran pro fixa ſede ſeu* terra ſua *non immeritò habere potuiſſe, nemo non videt.*

atque contrarium indicant verba Geneſ. cap. 12 ℣. 1.

C

157 *Et ſanè, non tunc tantùm, cùm ante ſecundam ſui vocationem, in Haran degeret, ſed multo etiam poſt, quàm inde divino juſſu exiviſſet, ita animo comparatum ſuiſſe* Abramum, *ut urbem illam* pro terra ſua *haberet, luculenter patet ex cap.* 24 *Geneſ., ubi, dum Eliezerum, œconomum ſuum, in eam urbem miſſurus erat, his verbis eum allocutus eſſe* ℣ 4 *narratur:* ſed AD TERRAM ET COGNATIONEM MEAM proficiſcaris & inde accipias uxorem filio meo Iſaac; *atque ita pariter ſui Domini ſenſa intellexit ac dein declaravit Eliezer, dum in ſua ad Labanum & Bathuelem oratione, quâ legationis ſuæ cauſam exponit, in hunc modum illius mandatum à* ℣. 37 *recenſet:* Et adjuravit me Dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito: ſed AD DOMUM PATRIS MEI perges &c. *Ex quibus verbis, cùm nemo melior, quàm ipſemet* Abram, *ſui ſenſûs interpres, ac præter eum, fideliſſimus intimuſque ejus œconomus ha-*

cùm Abramum urbem Haran pro terra ſua

beri queat, perſpicuum ſit, Abramum *hanc urbem pro* terra ſua, *ſixamque tunc in ea fratris ſui Nachoris familiam pro* domo patris ſui *habuiſſe, eoque ſenſu, quo* Abram *hanc urbem* terram ſuam, *familiamque Nachoris* domum patris ſui *intelligebat, intelligendo pariter eſſe Dei verba, quibus urbem hanc familiamque fratris ſui relinquere juſſus fuit.* AUCTORE J. G.

158 *At, repones, num dici poteſt,* Abram *exiiſſe de* domo patris, *qui jam ante mortem obierat? Sed, quid ni, quæſo? An non tunc, cùm* Abram *ſenex admodùm eſſet, natuſque ſibi centenario filius Iſaac quadraginta annos jam haberet, jam ſatis diu mortuus erat Thare pater ejus? Imò verò certiſſimè quidem; nihilominùs tamen an non cit. cap.* 24, ℣. 38, Abramus *œconomum ſuum* ad domum patris ſui *in urbe Nachor ſeu Haran mittit, ut inde filio ſuo accipiat uxorem? An non, cùm Iſaac Rebeccam duceret, jam antè mortua erat Sara mater ejus? Et indubiè omnino; audi tamen quid de eo Moyſes eodem cap.* ℣. 67 *narret:* Qui (*Iſaac*) introduxit eam IN TABERNACULUM SARÆ MATRIS SUÆ, & accepit eam uxorem, & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus (*Iſaaci*) acciderat, temperaret. *An non denique, ut aliarum hujuſmodi locutionum exempla mittam, jam pridem ante Judithum mortuus erat Manaſſes maritus ejus? & indubitatè rurſum; & tamen lib. Judith cap.* 16 ℣. 28 *vidua hæc manſiſſe narratur* IN DOMO VIRI SUI annos centum quinque, *ſeu uſque ad ætatis ſuæ annum centeſimum quintum, quo ipſa demum obiit. Non eſt igitur, cur ob illas voces Geneſ. cap.* 12 Egredere de terra tua *negandum ſit facta eſſe in Haran divina* Abræ *vocatio, aut cur ob illas:* de domo patris tui, *tunc tantùm facta ſtatui debeat, cùm pater ejus in vivis adhuc eſſet, vel priuſquam* Abram *exiiſſet de Ur & moraretur in Haran.*

& pro domo patris ſui ipſemet habuerit.

E

159 *Nec aſſertam à nobis ſecundam hanc* Abræ *vocationem evertit S. Stephanus Act. cap.* 7, ℣. 3, *iiſdem ferè verbis exponens vocationem* Abræ, *in Ur Chaldæorum factam, quibus eam, quam nos in Haran contigiſſe, & à priore diverſam aſſerimus, capite* 12 *Geneſ. Moyſes exponit. Etenim, dum S. Stephanus aſſerit,* Abramo *in Ur exiſtenti, ſeu priuſquam moraretur in Charan, dicta à Deo hæc verba fuiſſe:* Exi de terra tua & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtravero tibi, *nequaquam propterea inficiatur, eadem ferè ipſa, quæ Moyſes Geneſ. cap.* 12 *refert, divina verba, nempe:* Egredere de terra tua & de cognatione tua & domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrabo tibi, *tum etiam prolata fuiſſe, cùm Deus* Abramum *ex Haran evocavit, hicque inde egreſſus eſt,* ſicut præceperat ei Dominus, *uti eodem cap.* ℣ 4 *aſſeritur. Fateor, ſi voces tum Hebraïcæ, tum Græcæ, tum Latinæ, quibus in ſacris Codicibus hoc Dei mandatum exprimitur, ejuſmodi eſſent, ut dumtaxat natalem terram* Abræ *deſignare poſſent, tunc recitata tum ex Moyſe tum ex Stephano verba ad ſolam in Ur factam divinam vocationem neceſſariò referenda fore; ut, cùm univerſim tam terram omnem, quæ quolibet titulo* terra Abræ *dici poterat, quàm natalem ejus, apertè deſignent; neceſſe non video, cur propterea, præſertim ubi tam multa in contrarium rationes militent,* Abramum *divinitus in Haran vocatum, indeque nove Dei præ-*

eademque verba, tam in Haran, quàm in Ur, divinitus ei dici potuerint.

F

cepto

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

cepto egreſſum inficiemur, aut geminam ejus, quam tot argumentis probavimus, vocationem, in unam confundamus.

Hujus vocationis occaſio.

160 *Maneat itaque in ſuo obvio ac genuino ſenſu, quæ initio capitis* 12 *Geneſ. exſtat Moyſaïca ſententia, ſicque adeò verbum* dixit *ſine ulla hyſterologia illius narrationis exordium, quam nunc illuſtrare aggredior, & ex qua, uti infrà patebit, rerum, a ſancto Patriarcha dein geſtarum, ordo ſeu chronotaxis firmo nexu dependet. Jam ergò patri ſuo Thare, quem, poſt quinquennalem circiter in urbe Haran habitationem, in fide, ſpe & charitate venturi Meſſiæ animam Deo inter piiſſimi ſui Filii manus reddidiſſe, credibile eſt, pro recepto tunc more juſta piè perſolverat* Abram, *aditaque unà cum fratre Nachore, quam in Haran reliquerat pater, ampliſſima hereditate, ad urbem hanc, cùm terram aliam ſibi necdum Deus monſtrâſſet, ſeſe à Deo in Ur Chaldæorum vocatum fuiſſe, non une tinnulo ſibi inducere poterat in animum; cùm ei, propterea tamen ulteriorem divini Numinis circa ſe ſuaque voluntatem ſedulò exquirere non deſinenti, ac ſæpenumerò fortaſſe in corde dicenti:*

B Domine, quid me vis facere? *vice altera Dominus, ſeu Dei locum tenens angelus, ſeſe manifeſtavit, vel in ſimili gloria ac majeſtate, quâ ſe in Ur Chaldæorum conſpiciendum ei dederat, vel eo certè modo, ut, quin reipſa ſibi Deus adeſſet ſecumque loqueretur, ambigere* Abram *nequiret.*

adjunctaque ei divina promiſſio, multis nominibus

161 *Quale verò tunc ad eum factum ſit verbum Domini, facer Scriptor initio capitis* 12 *Geneſeos verbis jam nunc recitandis, eâdemque operâ obiter à nobis illuſtrandis, in hunc modum enarrat:* Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere, *ſeu, ut Hebraicè eſt,* vade *aut* egredere tibi, *non jam, ut antè, paterno, ſed proprio tui ipſius ductu,* de terra tua, *ſeu de ſtabilita jam in Haran paterna ſede, quæ hereditario jure tua eſt,* & de cognatione tua, *fratris nempe Nachoris, jam eò adventi, familia,* & de domo patris tui, *quam inhabitas,* & veni in terram, quam monſtrabo tibi, *cùm mihi ita viſum fuerit. Hanc autem noveris, fore alacris tuæ minimèque curioſæ obedientiæ mercedem, quam non petenti tibi ultrò defero:* Faciam... te in gentem magnam, *non carnalem tantùm, aquandam numero ſtellis cæli & arenis maris, claritate verò & gloriâ ceteris omnibus gentibus, ſed & ſpiritualem, adoptandam in Dei populum, cujus adeò & ego Deus ero, quamque ego, magnus Dominus, magnificabo & honorificabo præ ceteris populis;* Et benedicam tibi, *bonorum omnium tum temporalium tum ſpiritualium affluentiâ, ac dignitate, corporis incolumitate & vitâ longævâ,* & magnificabo nomen tuum, *eâ famâ & gloriâ nominiſque celebritate, quæ toto terrarum orbe in perpetuum propagetur, quâ & fidei tuæ, religionis, pietatis, & obedientiæ præſtantia pleno ore ab omnibus laudetur,* eriſque benedictus, *ſeu, ut in Hebræo eſt,* & ſis benedictio, *non utcumque tantùm & ex parte felix, ſed ita cumulatus bonis omnibus, ut ipſa quodammodo* benedictio *vocari poſſis.*

ampliſſima, vocantur.

162 *Neque hîc ſtetit ſupremi Numinis largitas. Audi ex Moyſe promiſſa etiam ampliora:* Benedicam benedicentibus tibi, *futurus in tui gratiam amicus ac beneficus amicis tuis; contrà verò* maledicam maledicentibus tibi, *futurus & inimicus eorum, eoſque pro meritis* D *mulctaturus, ut adeò iidem mihi, qui tibi, futuri ſint amici aut inimici. Poſtremò, quod eſt bonorum omnium, quæ tibi nunc promitto, longè ſummum ac præſtantiſſimum,* in te, *ſeu in ſemine tuo* benedicentur univerſæ cognationes terræ, *nimirum, uti ad Epheſios cap.* 1, ℣. 3 *Apoſtolus Paulus loquitur,* omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus, in Chriſto, *per quem* in gentibus benedictio Abrahæ fieret..., ut pollicitationem ſpiritûs accipiamus per fidem, *quemadmodum & ad Galatas cap.* 3 ℣. 14 *idem Apoſtolus exponit. Hæc cùm Vir piiſſimus divinoque lumine illuſtratus intellexiſſet, mox alterum ſui ad exequenda Dei mandata promptiſſimi ſtudii documentum dedit, atque, quàm primùm fieri potuit, omnibus, quæ ad iter opus erant, rectè diſpoſitis,* egreſſus eſt... (*ex Haran videlicet, uti Moyſes eodem* ℣. 4 *aſſerit, latiùſque oſtenſum ſupra à nobis eſt*) ſicut præceperat ei Dominus, *ac præter individuam ejus vitæ comitem cariſſimamque uxorem Sarai,* ivit cum eo Lot, *cùm nempe* ſeptuaginta quinque annorum *eſſet* Abramus, *Sarai verò, ejus uxor, ſexaginta quinque, utpote decennio marito ſuo junior, ac Lot, uti ſat veriſimile eſt, annos vitæ numeraret ſexaginta ſex.* E

expenituraque iſtis Abrami profectio verſus terram Chanaan.

163 *Ut ut hoc poſtremum ſe habeat,* Tulit, *certè* Abram (℣. 5) Sarai uxorem ſuam, & Lot filium fratris ſui, univerſamque ſubſtantiam, quam poſſederant, *putà pecora, armenta, argentum & aurum, aliaque bona mobilia,* & animas, quas fecerant in Haran, *nempe ancillas, ſervos vernaculos emptitioſque non exiguo numero, uti ex cap.* 14 *Geneſ.* ℣. 14 *colligitur, vernaſque ex illis natos, quos ſibi acquiſierant* Abram & *Lot, fortè clientes etiam inferioriſque ſortis homines, quos ad veri Dei cultum traductos ſuæ familiæ adſtrinxerant,* & egreſſi ſunt ut irent in terram Chanaan, *non quidem jam tum ſibi à Deo monſtratam, aut nominatenus expreſſam, quaſi verò jam tunc* Abram, *itineris dux, hanc illam eſſe ſciviſſet regionem, quam ſibi monſtraturum Deus promiſerat, quamque à Deo acceptarus aliquando erat in hereditatem; ſed ſic inſtitit via, in Chanaan ducenti, ut, quemadmodum Apoſtolus ad Hebræos cap.* XI ℣. 8 *ferè loquitur,* obediret in locum exire, *quem quidem acceptarus erat in hereditatem,* neſciret tamen quò iret, *quiſve nominatim ille locus eſſet; quod & Moyſes per particulam* ut, *non quatenus causam & intentionem* Abræ, *ſed quatenus rei eventum denotat, hoc loco adhibitam, verbis ſuprà recitatis expreſſiſſe videtur. Sed de divina* Abræ *in urbe Haran vocatione, ampliſſimaque ei tum facta promiſſione jam nunc diſputata ſufficere arbitror, ut, ſitne noſtra, an adverſariorum, de ea re ſententia Scripturæ ſacræ rectaque rationi magis conſona, dijudicare quilibet facilè poſſit, præſertim, ubi etiam evicero, nihil, quod ad chronotaxim attinet, aſſertum ſuprà fuiſſe, quod cum divinis Codicibus aut optimè non cohæreat, aut non conciliari cum illis facillimè poſſit.*

Redditur ratio, cur inter vocationem, factam in Ur & aliam in Haran, anno ejus 75.

164 *Et verò, quamquàm nec Moyſes, nec Stephanus, nec quiſquam alius ſacer Scriptor ipſum annum, quo* Abrami *in Ur Chaldæorum vocatio facta ſit, expreſsè determinârit, ac proin pro indubitato nequeat aſſeri, eam anno ejus ſeptuageſimo contigiſſe; nonnulla tamen ſuppeditant iidem ſacri auctores, ex quibus meritò colligamus, inter ſeceſſionem* Abrami *ex Charan ſeu Haran,* F

anno

A *anno ejus ſeptugeſimo quinto factam, interque ejus in Ur Chaldæorum vocationem non breve temporis intervallum debere medium ſtatui. Aſt an propterea quinquennale circiter? Reſpondeo, cùm tum ex Moyſe cap.* XI *Geneſ.* ℣. 31, *quàm ex S. Stephano Act. cap.* 7, ℣. 4, *indubitatum ſit*, Abramum *medio illo tempore* habitâſſe *in Haran, hoc eſt, firmum illic domicilium habuiſſe; ex Moyſe autem cap.* 12 *Geneſ.* ℣. 5 *etiam manifeſtum ſit, cum in ipſa urbe Haran non exiguam ſubſtantiam acquiſiviſſe, putà pecora, agros, paſcua, ſervos, ancillas, conceptos illic nateſque ex iis filios filiaſque, ſeu* animas, *ut loquitur idem ſcriptor*, quas fecetant in Haran; *omninò, uti antè diximus, verisimile ſit*, Abrami *moram in Haran, ſeu fixam ejus illic habitationem ad quinque circiter annos protractam fuiſſe; præſertim ſi ſimul advertamus animum, urbem Haran ab* Abramo *pro* terra ſua *& veluti altera patria fuiſſe habitam, cujus rei aptior non videtur reddi poſſe ratio, quàm quòd notabili tempore, quale eſt advena in eadem urbe quinquennalis habitatio, in Haran ſedem fixiſſet, eoque interim temporis ſpatio & famulitium ejus ceteraque ejus bona non mediocriter accreviſſent.*

B

quinquennium interceſſiſſe, ſuprà dictum fuit

165 *Scio quidem, S. Auguſtinum lib.* 16 *de Civit. Dei cap.* 16 *varioſque Scripturæ interpretes uni eidemque anno* Abræ *ſeptugeſimo quinto ejus primam vocationem, adventum in Haran; indéque diſceſſionem in Chanaan illigâſſe, eo nempe conſilio, ut ſpatium, quod inter promiſſionem divinam, Abræ factam, & latam Legem interjectum ſcribit Apoſtolus, aſſignare exactè ipſi poſſent; verùm, cùm & in noſtra ſententia, quæ multò probabiliùs, non in Ur Chaldæorum, ſed in Haran, primam illam promiſſionem ſtatuit, æquè accuratè illud temporis ſpatium, uti infrà patebit, aſſignari queat, nihil cauſæ invenio, cur à jam ſtabilita ſententia recedam, aut cur etiam contra Achioris Lib. Judith cap.* 5 *teſtimonium, quo, ut* 70 *Interpretes habent, ἐμείναν πολλὰς ſem* multos dies *in Haran habitâſſe* Abramum, *teſtatur, mihi inducam in animum, unius anni curriculo, uti adverſarii contendunt, vocatum in Ur fuiſſe* Abramum, *inde cum patre exiſſe, veniſſe in Charan, illic ſedem ſtatuiſſe, multam acquiſiſſe ſubſtantiam, à famulis ejus procreatos illic ſat multos liberos, Tharam ibi mortuum, ejuſque funere expleto*, Abramum *totam ſuam familiam, omniaque bona ſua mobilia collegiſſe, & demum in terram Chanaan fuiſſe ingreſſum. Cùm igitur tantum abſit, ut Scriptura ſacra ac ſana ratio tam varia facta, & quorum non panca ſat amplum temporis ſpatium ex ſe requirunt, in unam unum congerere cogant, ut ex adverſo hæc annorum aliquot ſpatio contigiſſe, ſuadeant, aliunde autem pro quinquennali tempore, inter* Abrami *in Ur vocationem ejuſque in terram Chanaan adventum medio, non modò Hebræorum, quam Genebrardus refert, communis traditio, ſed & eruditorum Scripturæ ſacræ interpretum ſententia, ſolidis, ut videtur, rationibus nixa, militet, pluribus aſſertionem noſtram probare ſuperſedeo, & ad aliam quæſtionem chronologicam, & multò quidem, quàm ſit præcedens, majoris momenti, illuſtrandam, gradum facio.*

hanc adhuc vocationem promiſſionemque divinam non ſtatui ab Euſebio

166 *Eruditis ſat multis, iiſque non vulgaris famæ, hæc ſedet ſententia*, Abrami *vocationem, jam nunc memoratam, ejuſque exitum ex Haran, non anno ætatis ejus ſeptugeſimo quinto ad finem vergenti, ſed anno ejus ſeptugeſimo ſexto, paucis menſibus, ut nonnullis placet, ſat multis verò menſibus, ut alii volunt, inchoato, innectenda eſſe, atque adeò verba Moyſis, quibus* Abramum *de Haran egredientem* ſeptuaginta quinque annorum *fuiſſe, ſcribit, intelligenda eſſe de totidem annis completis, ut* Abram, *non ſeptugeſimo quinto ætatis ſuæ anno, ſed ſeptugeſimo ſexto, juſſus ſit à Deo exire de Haran, indéque non niſi tunc re ipſa exiverit, ſicut præceperat ei Dominus. Opinionis hujus auctorem facimus Euſebium Salianus in Annal. Eccleſ. V. T. ad annum mundi* 2114, *num.* 1, *&, uti ipſe ibidem tradit, Marianus Scotus, Joannes Encidus, aliique, quos hic recenſere non vacat. Verùm, quod ad Euſebii Chronicon attinet, vel ego oculis captus ſum, vel Euſebiani Chronici editiones, &, quas, præter Vallicellenſem olim Mſ. codicem inſignem, conſului, manuſcripti codices ad unum omnes mendoſi ſunt; vel falluntur ipſimet Salianus, ceterique, ab eo laudati, imò & citatus jam ſæpe à nobis Wilhelmus Smitius in ſuo Prolegomeno Exodi pag.* XXIX *num.* 31, *dum ad* anni Abrahami ſeptugeſimi ſexti exordium primum annum repromiſſionis Dei ad Abraham *ab Euſebio ſignatum aſſerunt.*

C

AUCTORE J. G.

E

ad annum Abrami, ut quidam volunt, ſeptugeſimum ſextum.

167 *Quò certiùs controverſia hæc decidi continuò poſſit, videas peritus lector ſat notam ejuſdem Chronici editionem, ab Arnaldo Pontaco, epiſcopo Vazatenſi, ex* 28 *Mſſ. Gallicis, Italicis & Hiſpanicis, olim vetuſtis editionibus, aliiſque documentis adornatam, aut, ſi hæc ad manum non ſit, conſulat ejuſdem Chronici editionem, curâ Joſephi Scaligeri anno* 1606 *Lugduni Batavorum factam, pag.* 10 *& pag.* 60, *ipſumque Euſebii Græcè editum Chronicon pag.* 19 *ac pag.* 78; *&, ubi citatis locis ab hoc auctore ad annum* Abrami *ſeptugeſimum ſextum nihil de eo notatum viderit, contrà verò vocationem divinam, de qua quæſtio, connexi ab eo conſpexerit cum* divino adloquio *&* ea repromiſſione, *quæ, ut proximè Euſebius præmiſit,* ad eum facta eſt *anno ejus ætatis ſeptugeſimo quinto, à quo* uſque ad... egreſſum gentis Hebræorum ex Ægypto ſupputantur anni CCCCXXX, *quorum meminit Paulus... &* ipſe quoque in Exodo Moyſes *&c; tunc æquum ferat judicium, num ego fallar, qui ſententiam illam Euſebio abjudico, an illi contrà jam memorati auctores, qui hanc illi adſcribunt. At, inquies; ubique apud Euſebium annus Hebræorum octogeſimus quintus ſignatur ut* decimus repromiſſionis *ſeu* ἐπαγγελίας: *Ita res habet. At tantùm abeſt, ut, quod vult Salianus, hinc fiat manifeſtum, anno* Abræ *ſeptugeſimo ſexto illigandum ejus eſſe exitum de Charan; ut potiùs contrarium inde eruatur.*

F

nec id ex alio loco evinci oſtendatur;

168 *Ponamus enim, quod ex dicendis infrà patebit, Deum* Abræ, *in Haran exiſtenti, præceptum inde exeundi ampliſſimaſque promiſſiones ſuprà memoratas declaràſſe bimeſtri circiter ſpatio, antequam compleret* Abram *ætatis ſuæ annum ſeptugeſimum quintum; hujus autem facti epocham figamus primam diem menſis Tiſri ſeu ſeptimi,* primi *poſtea dicti, qui noſtris Septembri & Octobri ex parte reſpondet; ſic annus primus repromiſſionis, ſeu* ἐπαγγελίας *à prima die menſis Tiſri in curſu erit uſque ad primam diem ejuſdem menſis anni ſequentis ſeu ſeptugeſimi ſexti, conſtabitque partim ex undecimo duodecimoque menſe anni* Abræ *ſeptugeſimi quinti & decem primis menſibus*

AUCTORE J. G.

ſubus anni ejus ſeptugeſimi ſexti, & ſic deinceps ſingeni ceteri anni uſque ad menſem undecimum anni octogeſimi quinti Abræ; *ac proin cum menſe undecimo anni* Abræ *octogeſimi quinti concurret annus decimus repromiſſionis, ei in Haran factæ, ni calculos hoſce expendenti pateſceret.*

169 *Quam vellò hæc mea ſententia cum rerum ab* Abramo *deinde geſtarum chronotaxi cohæreat, lubet ex ipſo libro Geneſeos jam demonſtrare. Teſte Moyſe Geneſ. cap.* 16 ℣. 16, Octoginta & ſex annorum erat Abram, quando PEPERIT ei Agar Iſmaëlem; *hanc autem ancillam ſuam non accepit uxorem, niſi* poſt annos decem, quàm habitare cœperat in terra Chanaan *ibid.* ℣. 3. *Igitur inter vocationem* Abræ, *in Haran factam, & inter ortum Iſmaelis, qui contigit,* cùm octoginta & ſex annorum erat Abram, *certiſſimè intercefſerunt primò menſes novem, quibus Iſmael à matre geſtatus fuit in utero, ſecundo integrum decennium habitationis prævia in Chanaan, tertiò anni inſuper alterve menſis, qui inter vocationem ejus in Haran & adventum in terram Chanaan probabiliter medius fuit. Exſurgunt igitur anni decem & menſes decem undecimve utcumque completi, qui inter vocationem* Abræ *& Iſmaelis ortum indubiè intercefſerunt. Retrogrado ordine ab anno* Abrami *octogeſimo ſexto, nonnullis minùs hebdomadis, completo, hoſce deducamus ad ejus annum ſeptugeſimum quintum, uno alterove minùs menſe completum, exactiſſimo calculo prodibunt undecim anni completi, quos inter ortum Iſmaelis anno* Abræ 86, *& hujus vocationem, in Haran anno ſeptugeſimo quinto factam, medios ſtatuere videtur Moyſes; eoque facto neceſſe non erit, ut, ubi Moyſes, & ex eo Euſebius aliique, naſcente Iſmaele,* Abramum 86 *annorum faciunt, eum tu jam tunc* 87 *inchoâſſe dicas, aut ubi eum,* cùm egrederetur de Haran, ſeptuaginta quinque annorum *fuiſſe, aſſerunt, jam ejus ſeptugeſimum ſextum annum in curſu fuiſſe, ſtatuere pariter cogaris.*

Imò contrà huic noſtræ ſententiæ narrationem Moyſis

170 *Et ſanè, præterquàm quod communiùs dicatur quis* ſeptuaginta quinque annorum *eſſe, qui totidem annos uno alterove minùs menſe vixit, quàm qui ſeptuaginta quinque annos aliquandiu jam complevit ac ſextum ſupra ſeptugeſimum agit, manifeſtè oſtendit Moyſes cap.* 17, *ſe,* cùm *aliquem, puta* Abramum LXXV annorum *fuiſſe, dicit, annos illos ex omni parte completos non numerare, nec adeò egreſſum* Abræ *ex Haran cum ejus anno* 76 *eſſe connectendum. Etenim citato capite* ℣. 17 *agens de circumciſione* Abrahæ *in hunc modum loquitur* ℣. 24: Abraham nonaginta & novem erat annorum, quando circumcidit carnem præputii ſui, *nimirùm mox ut ei hoc à Deo injunctum erat. Si & hos velis, eodem modo, quo ceteros contendis, completos eſſe, habes tibi contradicentem Moyſen eodem cap.* ℣. 1, *ubi ita loquitur:* poſtquam verò nonaginta & novem annorum eſſe COEPERAT, apparuit ei Dominus, *qui nempe in ſignum initi cum* Abrahamo *fœderis circumciſionem præcepit, quam & obedientiſſimus* Abraham *illico executioni mandavit. Habes & contradicentem Joſephum lib.* 1 *Antiq. Judaic. cap.* 21, *ubi* Abramum *tunc tantùm, cùm ei Deus apparuit carnemque circumcidi juſſit,* nonageſimum nonum ætatis annum attigiſſe, *memorat. Ac denique, ut mittam Chronicon Alexandrinum pag.* 125, *habes contradicentem Euſebium in Chronico, ubi anno* Abrahæ 99 *Sodomam & Gomorram* succenſas *ſcribit, quod, uti videre eſt Geneſ. cap.* 17 *& cap.* 19, *duntaxat contigit poſt* Abrahami circumcisionem. *Si autem illos* 99 *annos, ut Moyſi, Joſepho & Euſebio contradicas, non omni ſui parte, longè tamen maximâ, completos admiſeris, cur non & alios ſeptuaginta quinque aut octoginta ſex ſupra relatos, quos ſimili loquendi modo ſæpe Scriptor expreſſit, quique, qua parte incompleti ſunt, cum excurrente ultra completos annos menſium numero connexi, annos conficiunt ſolidos?*

Vnde locis apprimè congruens.

171 *Nec refert, quòd ſe* Abramus centenarium *Geneſ. cap.* 17, ℣. 17 *vocet; cùm & pari ſæpiuſque modo ſeptuagenarius aut octogenarius ſenex dicatur, qui ab initio anni ſui ſeptugeſimi aut octogeſimi uno tantùm alterove menſe abeſt. Ut verò evidentiùs etiam pateat,* Abramum, *cùm ſe* centenarium *vocavit, non egiſſe annum ætatis nonageſimum nonum jam inde completum, ſeu tunc necdum inchoâſſe annum centeſimum, unde rurſus Moyſen Geneſ. cap.* 21 ℣. 5 *teſtantem, tunc eſſe natum Iſaac,* cùm (*pater ejus*) centum eſſet annorum; hac quippe ætate patris natus eſt Isaac. *Cùm igitur inter appariſionem divinam, cap.* 17 *Geneſ. memoratam, interque ortum Iſaaci intercedat primò tempus illud, quo ſe* Abraham *circumcidit vulnuſque curavit, ſecundò, quo in* Auſtralem *plagam profectus,* habitavit inter Cades & Sur & peregrinatus eſt in Geraris; *tertiò, quo Sara, necdum utique uterum geſtans, pro* Abrahæ *ſorore habita eſt, &, poſtquam juſſu regis ſublata fuiſſet, Viro ſuo reddita eſt intacta; ac quartò demùm, quo conceptam ex* Abraha *prolem geſtavit in utero, novem nempe vel decem menſibus; neceſſe omnino ſit, ut vel Iſaac, contrà ac Moyſes cit.* ℣. 5, *& Euſebius in Chron. teſtatur, centeſimo anno patris ſui natus non fuerit, vel ut* Abraham, *cùm ſe centenarium cap.* 17 *recepto more vocavit, nondum tunc inchoâſſet centeſimum ſuæ ætatis annum, ſed tantùm egerit nonageſimum nonum, menſibus decem circiter proveſtum. Atque hæc de* Abrami *divina in Haran vocatione, factaque ei promiſſione, nec non utriuſque epocha uberiùs diſputare viſum eſt, ut greſſu deinceps magis firmo & expedito cetera, quæ cum his connexa ſunt, proſequi mecum curioſus lector queat.*

nec caput 17 *Geneſ refragari, probatur.*

§ X. De annis ccccxxx, qui inter divinam promiſſionem, Abramo factam, exitumque ejus poſterorum ex Ægypto interceſſerint: tempus horum habitationis in Ægypto definitur: variæ celebris verſûs cap. 12 Exodi Lectiones.

Propoſitur ſtatus duplicis quæſtionis difficillimæ.

VOcationem *divinam, quæ* Abramum *ex Ur Chaldæorum excivit, ab ea, quæ ei, in Haran exiſtenti, facta eſt, quæque adjunctam habuit Evangelici fœderis promiſſionem, omnino eſſe diverſam, jam ſatis, arbitror, manifeſtè oſtendi, ut ad celebrem illam quæſtionem, ex vocationis ejus Iſraëlitarumque ex Ægypto egreſſûs epocha ortam, unde tertia mundi ætatis initium & finis definiri debet, jam progredi nobis liceat. Rem hanc non parvi momenti eſſe, perquàm ſola-*

A *ſollicitè monuit S. Hieronymus lib. 2 Comment. in Epiſtolam S. Pauli ad Galatas, tom. 4 noviſſimæ editionis col. 262; quàm verò itidem difficilis ſit, idem ille ſacrarum Litterarum peritiſſimus interpres mox palàm facit, cùm ait,* à multis eſſe quæſitam, *dubitare tamen ſe,* an ab aliquo inventa ſit. *Nec immeritò ſanè; quippe, ſi de tertia illa mundi ætate, ſeu de temporis ſpatio, quod inter divinam promiſſionem,* Abræ *factam, interque latam in monte Sina Legem effluxit, Apoſtolum differentem audiamus, illud ad quadringentos & triginta annos ex dictis ejus contrahi neceſſariò debet. Ita enim in Epiſtola ad Galatas cap. 3 ℣. 16 & 17 loquitur:* Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus.... Hoc autem dico, teſtamentum confirmatum à Deo: quæ poſt quadringentos & triginta annos facta eſt Lex, non irritum facit ad evacuandam promiſſionem.

citra annos 410. quos inter promiſſionem, Abramo factam,

173 *Quippe,* uti Cornelius à Lapide in hunc *locum obſervat, tantumdem verba Apoſtoli valent, ac ſi ita differeret:* Si, ut dixi ℣. 15, hominis teſtamentum & pactum nemo irritare audet aut poteſt: multò ergò minùs teſtamentum,
B id eſt, pactum Dei cum Abrahamo initum IN CHRISTUM (ut addunt Græca) id eſt, DE CHRISTO, omnes gentes benedicturo, irritare potuit lex longè poſteriór, utpote quæ demum poſt ccccxxx annos ab hac promiſſione data eſt in Sina. *Nec longius, quam* 430 *annorum, ſpatium inter eamdem promiſſionem divinam ſubſecutumque* Abrami *ex Haran egreſſum, interque exitum filiorum Iſrael de Ægypto ipſe etiam Moyſes ſtatuit, Geneſ.* 15 *à* ℣. 13 *referens,* Abramo *divinitus fuiſſe prædictum, fore ut ſemen ejus (quo nomine Iſaac, anno 25 poſt promiſſionem, in Haran factam, natus, hujuſque poſteri intelligi debent) peregrinum eſſet in terra non ſua quadringentis annis, & ex illa poſt ſervitutem afflictionemque cum magna ſubſtantia reverteretur generatione quarta in terram Chanaan, ſibi à Deo concedendam in hereditatem ſempiternam.*

& inter Iſraëlitarum exitum ex Ægypto

174 *Verùm, dum meridianam firmiſſimamque lucem nos hic inueri credimus, idem ille Moyſes, quo extendente manum in cœlum, tenebræ factæ ſunt horribiles, ac tam denſæ, ut palpari poſſent,* (*Exodi cap.* x ℣. 22) *mox nebulam obducere denſiſſimam, lucemque omnem depellere videtur, ita cap.* 12 *Exodi* ℣. 40 *ſcribens:* C Habitatio autem filiorum Iſraël, qua manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum. *Etenim, ſi, uti Hebræorum codicum, qui S. Hieronymo ad manum fuerunt, & Vulgatæ noſtræ ac Chaldaïcæ Paraphraſis verba ſonant, quadringentis & triginta annis filii Iſrael manſerint in Ægypto, & quinquageſimo die ab eorum exitu promulgata Lex ſit; cum ab ingreſſu Jacob in eam regionem uſque ad factam* Abramo *promiſſionem divinam computari etiam debeant anni omnino ducenti quindecim, deſcenſum illum in Ægyptum prægreſſi, videlicet à promiſſione jam mox memorata uſque ad ortum Iſaac anni viginti quinque, Geneſ. cap.* 21 ℣. 5; *à nativitate Iſaac uſque ad ortum Jacob ſexaginta, Geneſ. cap.* 25 ℣. 26; *à nativitate Jacob uſque ad deſcenſum ipſius in Ægyptum cum ſua familia anni centum & triginta, Geneſ. cap.* 47 ℣. 9; *iidem illi anni* 215, *junctis annis* 430, *de quibus Moyſes cit. cap.* 12 *Exodi loquitur, ſummam conficiunt ſexcentorum & quadraginta quinque annorum, atque adeò multò plurium, quàm ab Apoſtolo & ab ipſo Moyſe alibi deſignatos vidimus.*

AUCTORE J. G.

Scriptura ſacra medios Interceſſiſſe. tradit, ac de priore quæſtione

175 *Et hæ quidem denſiſſimæ tenebræ ſunt, quas ubi accedente aliunde divini verbi luce diſcuſſeris, alia ſat obſcura nubes ſubſequitur. Quippe, cùm Apoſtolus cit. cap.* 3 *ad Galatas non tantùm de illa promiſſione divina, qua in ſemine* Abrahæ *benedicenda erant omnes cognationes terræ, ſed & de quodam* teſtamento confirmato à Deo *diſertam mentionem facias, nequaquam ſtatim perſpicuum facit, an à promiſſione,* Abramo *in Haran facta, de qua ſuperiore § actum eſt, an de alia, ei centenario facta, de qua Geneſ. cap.* 17, *an denique de tertia, qua ei, ut Geneſ. cap.* 22 *refertur, poſt immolatum filio ſui Iſaaci loco arietem facta eſt, deducendum ſit initium illorum quadringentorum & triginta annorum, quos uſque ad Legem datam in monte Sina inde excurriſſe, idem Apoſtolus ſcribit. Ut hiſce lucem afferrent & ſacrorum Codicum ſartam ſimul tectamque ſervarent auctoritatem, mirum eſt, quàm varii ſacræ Scripturæ interpretes varios intenderint conatus; quos ego, quia enumerare neceſſe non eſt, ſilentio hìc prætereo, miſſiſque cunctis ambagibus, meam de difficili hac quæſtione ſententiam aperio, aliam lubens amplexurus, ſi qua melior à quovis prodierit.*

E

ita ſtatuitur Lucis Moyſis cap 12 *Exodi* ℣. 40 *ſoli Iſraëlitarum in Ægypto habitationi*

176 *Sic igitur ſtamo: Tametſi verba Exodi cap.* 12 ℣. 40, *ſi nudè, prout jacent, & in rigore Logico ſumuntur, ſolam filiorum, ac poſtererorum patriarcha Jacob habitationem in Ægypto ad uſque quadringentos & triginta annos protrahere videantur; non propterea tamen plures, quàm totidem annos debere medios poni inter annum* Abræ *ſeptuageſimum quintum,* 215 *annis manſionem illam prægreſſum, interque latam in monte Sina Legem poſt exitum filiorum Iſrael de Ægypto: ac rurſus: Licèt Apoſtolus ad Galatas cap.* 3 ℣. 17 *etiam à* Teſtamento confirmato à Deo *videri poſſit computare eoſdem illos* 430 *annos; nihilominùs ab eodem illo anno* Abræ *ſeptuageſimo quinto, ſeu à prima promiſſione divina, ipſi in Haran facta, non verò ab hujus poſtmodum facta confirmatione, deſumendum eſſe eorum, quos memoras, quadringentorum & triginta annorum, ſeu ære* Abrahami *exordium. A ſtabilienda priore aſſertione, quòd alterâ multò difficilior ſit, quòdque ex priore hæc dependens, initium duco, alteram ſequenti §, ne aliàs hic prolixior eſſet, ſuis teſtimoniis firmaturus, mox ubi de variis celebrem illum verſum cum ceteris Scripturæ verbis conciliandi modis pro rei gravitate diſputatum fuerit.*

F

430 annos aſſignâſſe videri poſſit, tamen non plures annos inter factam dim antè

177 *Cùm, eodem Spiritu veritatis dictante, conſcripta ſint tam novi, quàm veteris Teſtamenti volumina, fieri nequit, ut horum ſcriptores re ipſa ſibi contrarii ſint, aut ut in alterutros vel negligentiæ vel erroris ſuſpicio cadat. Dum ergò à ſe invicem diſſidere videntur, non colliduda inter ſe, ſed conciliandæ ſunt, uti etiam ſuprà num.* 6 *docui, oppoſita in ſpeciem teſtimonia, ea nimirum ratione, ut, dum textus unus pluribus refragari videtur, non hi ad illum, ſi cætera nempe, ut in ſcholis loquuntur, ſint paria, ſed ex adverſo unus ille ad plures exigi & per eos exponi debeat, pari ferè modo, quo civiles leges, ſibi in ſpeciem oppoſitæ, à juris peritis, & diſſona prima fronte probatorum hiſtoriographorum dicta ab eruditis criticis in concordiam adduci vel exponi ſolent. Itaque, cùm ſo-*

AUCTORE J. G.

lus ſit capitis 12 *Exodi verſus ſuprà citatus, qui, ſi verba magis, ut jacent, quàm latentem in iis ſenſum conſideremus, ſoli filiorum Iſrael habitationi in Ægypto* 430 *annos tribuat, quique adeò inter promiſſionem* Abræ *divinius factam, Legiſque in monte Sina promulgationem ſexcentorum & quadraginta quinque annorum, ut num.* 174 *oſtendi, intervallum ponat; ex adverſe autem non tantùm Apoſtolus ad Galatas, ſed & ipſe Moyſes Geneſ. cap.* 15 *ac variis locis Libri Exodi, itemque S. Stephanus Act. cap.* 7 *aut apertè affirment, aut ſaltem non obſcurè innuant, inter præfatam promiſſionem divinam exitumque Iſraelitarum de Ægypto, latamque adeò quinquageſimo poſt die Legem, quatuor duntaxat ſecula annoſque non certè plures, quàm triginta, interceſſiſſe medios; ex jam poſita regula, quam & ſana ratio dictat & prudens critica ſuicit, conſectarium omnino ſit, ut ad tam multa tamque dilucida teſtimonia, tamquam ad veram ſignificationis ſuæ normam, exigendus ſit unicus ille libri Exodi textus, cum iisque, meliori, quo fieri poterit, modo adducendus in concordiam.*

B

Abrami vocationem, interque Iſraelitarum de Ægypto exitum. S Paulo recte computat.

178 *At, quia varia illa, quæ jam paucis perſtrinxi, ſacra Scripturæ teſtimonia quibuſdam non adeò decretoria fortaſſis videbuntur, haud abs re erit, ea utcúmque illuſtrâſſe, priuſquàm citatum Exodi verſum ad illa, veluti ad genuinam normam, expendere & latentem in eo ſenſum indicare aut certè inveſtigare aggrediamur. Redeo igitur ad laudatam num.* 172 *S. Pauli ad Galatas Epiſtolam. Ac primò quidem fuiſſe hujus auctorem, etiam antequam ad Chriſtum converteretur, rerum Hebraicarum peritiſſimum legiſque admodùm peritum, extra omnem controverſiam eſt. Adhæc, quod caput eſt, theopneuſtia, ſeu Spiritu ſancto, afflatum, nihil non in veritate locutum, nulloque, quod ineptum vel falſum eſſet, argumento aſſum fuiſſe, vocare nemo in dubium poteſt. Cùm ergò citatâ Epiſtolâ ad Galatas, uti in eam S. Hieronymus col.* 162 *advertit, docere Apoſtolus intendat*, non poſſe per Legem, quæ poſteà data eſt, repromiſſiones, quæ antè factæ ſunt ad Abraham, deſtrui, & poſteriora prioribus præjudicare; quum repromiſſiones ad Abraham ante quadringentos triginta annos datæ ſint, quòd benedicerentur in illo univerſæ nationes; Legis autem obſervatio, quòd qui feciſſet eam, viveret in ea, poſt quadringentos triginta annos Moyſi data ſit in monte Sina; *conſequens ſit, ut, ſi ſola manſio filiorum Iſrael in Ægypto fuerit* 430 *annorum, atque adeò inter promiſſionem illam, & Legis promulgationem anni* 645 *interceſſerint, iners, enervet, imò & planè falſum ſit illud, quod Apoſtolus à quadringentis illis & triginta duntaxat annis deſumit, argumentum.*

C

179 *Alio igitur ſenſu, quàm quem citatus capitis* 12 *verſus* 40 *prima fronte præfert, neceſſariò intelligendus eſt. Id quoque omnino perſuadet, de qua ſuperiùs paucis egimus, ſacra* Abrahæ *divina promiſſio. Etenim, uti S. Auguſtinus Quæſt. in Exodum lib.* 2, *quæſt.* 47, *num.* 6, *col.* 430 *obſervat, cùm dicit Deus* Abramo *Geneſ. cap.* 15 ℣. 13: "Sciendo ſcias, quia peregri-„num erit ſemen tuum in terra non propria & in „ſervitutem redigent eos, & nocebunt illis qua-„dringentos annos, „ non ſic accipiendum eſt, tamquam in illa duriſſima ſervitute quadringentos annos Dei populus fuerit: ſed quia ſcriptum eſt: "In Iſaac vocabitur tibi ſemen, „ ex anno nativitatis Iſaac uſque ad annum egreſſionis ex Ægypto computentur anni quadringenti quinque. Cùm ergò de quadringentis triginta (*annis*) detraxeris viginti quinque, qui ſunt à promiſſione uſque ad natum Iſaac, non iniquum eſt, ſi quadringentos & quinque annos ſummâ ſolidâ quadringentos voluit appellare Scriptura, quæ ſolet tempora ita nuncupare, ut, quod de ſumma perfectioris numeri paululùm excreſcit, aut infrà eſt, non computetur.

D

not plures etiam computandi ſunt, ſi cum S. Auguſtino

180 Non itaque quod ait: "In ſervitutem „redigent eos & nocebunt illis (*ſeu, uti Vulgata noſtra habet:* Subjicient eos ſervituti & affligent) ad quadringentos annos referendum eſt, tamquam per tot annos eos habuerint in ſervitute: ſed referendi ſunt quadringenti anni ad id, quod dictum eſt: "Peregrinum erit ſemen „tuum in terra non propria (*ſeu* non ſua) quia ſive in terra Chanaan, ſive in Ægypto, peregrinum erat illud ſemen, antequam hereditatem ſumerent terram ex promiſſione Dei, quod factum eſt poſteà quàm ex Ægypto liberati ſunt: ut hyperbaton hic intelligatur, & ordo verborum ſit, "Sciendo ſcias, quia „peregrinum erit ſemen tuum in terra non pro-„pria quadringentis annis; „ illud autem interpoſitum intelligatur: "Et in ſervitutem redigent „eos & nocebunt illis, „ ita ut ad quadringentos annos iſta interpoſitio non pertineat. In extrema enim parte annorum ſummæ hujus, hoc eſt, poſt mortem Joſeph, factum eſt, ut in Ægypto populus Dei duram peragaret ſervitutem. *Hactenus S. Auguſtinus, & oppoſitè prorſus ad ſenſum narrationis Moſaicæ, quâ deſcenſus Jacob, nepotis* Abrahæ, *in Ægyptum, poſteorumque ejus illic ſervitus & ex eadem regione exitus recenſentur.*

verborum Moyſi vera ſenſus.

E

& ſpatium ſervitutis Iſraelitarum in Ægypto.

181 *Quippe, uti loco citato num.* 5 *ſanctus Doctor etiam advertit, anni ſervitutis Iſraelitarum in Ægypto computari duntaxat poſſunt à morte Joſeph*, illo enim vivo, non ſolùm ibi non ſervierunt, verùm etiam regnaverunt *Iſraëlitæ. Cùm igitur ab eo tempore, quo, teſte Moyſe cap.* 1 *Exodi* ℣. 8, Surrexit... rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph *uſque ad exitum filiorum Iſrael de Ægypto vix centum anni, ut Bonfrerius in caput* 1 *Exodi oſtendit, imò vix nonaginta, uti ex cap.* 7 *Act.* ℣. 20 *intelligere datur, medii interceſſerint; conſequens omnino ſit, ut prædicti quadringinti anni, de quibus hic quæſtio, non ad ſolam ſeminis* Abrahæ *ſervitutem Ægyptiacam, ſed maxima ex parte ad peregrinationem Iſaaci & Jacobi, eorumque poſterorum in terra non ſua habitationem referendi ſint, ſique adeò prædictionis divinæ, cap.* 15 *Geneſ. relatæ, verus ac genuinus ſenſus, quem Auguſtinus ſuprà recenſuit, quique Apoſtoli verbis ad Galatas planiſſimè conſonat.*

F

ac filiorum Iſraël genealogica tabula

182 *Et ſanè tantùm abeſt, ut à morte Joſeph, qui ab anno ætatis ſuæ trigeſimo (vide Geneſ. cap.* 41 ℣. 46) *uſque ad centeſimum decimum (vide Geneſ. cap.* 50 ℣. 25) *Ægypti prorex fuit & vix non rerum ſummâ potitus eſt, uſque ad exitum filiorum Iſrael de Ægypto quadringenti ac triginta anni effluxerint; ut contra ab ipſo deſcenſu Jacob in Ægyptum, quem anno ætatis ejus centeſimo trigeſimo Geneſ. cap.* 47 ℣. 9 *Moyſes innectit, non plures, quàm ducenti quindecim anni elapſi fuerint, nimirum à præfato deſcenſu uſque ad mortem Joſephi anni* 71, *inde ad uſque nativitatem Moyſis anni* 64, *ac demum à nativitate Moyſis uſque ad exitum Iſraëlitarum de Ægypto anni* 80, *atque adeò univerſim* 215 *anni, uti Uſſerius pag.*

178

A 171 *Chronologia ſacra ex Geneſ. cap. 50 ℣. 22 & Exodi cap. 7 ℣. 7 retiè oſtendit. Hiſce accedunt argumenta non pauca, quæ ex tabulis genealogicis, à Moyſe lib. Geneſis & Exodi deſcriptis, deſumi poſſunt, quorum unum tantùm, ſpeciminis loco, hic ex laudato Uſſerio ſubtexam. Caath, filius Levi, cum avo ſuo Jacobo deſcendit in Ægyptum, uti ex Geneſ. cap. 46 ℣. 11 manifeſtum eſt. Hujus vitæ anni fuerunt 133, prout ex cap. 6 Exodi ℣. 18 indubium pariter ſit. Amram, filius Caathi, annos vixit 137, teſte Moyſe cap. 6 Exodi ℣. 20; Moyſes, filius Amrami, octoginta erat annorum, quando cum fratre Aaron Pharaonem adiit, ut educeret filios Iſrael de Ægypto, Exodi cap. 7 ℣. 7.*

utrum ſuppleri debeant?

183 *Hi omnes anni, ſimul juncti, 350 duntaxat annorum ſummam conficiunt, ex qua ſat multi demendi ſunt, ac præ ceteris illi, quos Caath poſt ortum filii ſui Amrami vixit; ſecundo illi, quos Amram poſt Moyſis ortum egit (nec enim ſine antiquo teſte credibile eſt, eos tam provecta ætate genuiſſe, aut ſaltem non genuiſſe, niſi ultimo vitæ ſuæ anno;) tertiò demendi pariter ſunt anni, quos Caath numerabat deſcendens in Ægyptum, ne aliàs iidem anni bis numerentur. Statuamus modo, hoſce omnes annos ſummam conficere centum triginta quinque; nimirum viginti quinque jam tranſactæ ætatis Caathi, dum in Ægyptum una cum ſuo patre Levi & avo Jacobo deſcendit; nonaginta circiter, quibus Caath, anno ætatis ſuæ quadrageſimo tertio maſculis prole auctus, partim cum Amram filio ſuo, partim cum Moyſe, nepote ſuo, vixerit; & viginti circiter, quibus poſt Caathi mortem Amram ſolus cum ſuo filio Moyſe in vivis fuerit; prior illa trecentorum & quinquaginta annorum ſumma contrahenda ex dictis erat ad annos duntaxat & quindecim annos, critique adeò conſtans manſio Jacobi & filiorum ac nepotum eius in Ægypto, non amplius quadringentorum triginta, ſed decemtorum ac quindecim; ſervitus verò & afflictio eorum, niſi ea non inchoata niſi ſat dim, uti oſtendit Bonfrerius in caput 1 Exodi, poſt centeſimum decimum annum Joſephi, prorogis Ægypti, vix integrum ſeculum tenuerit, nedum 430 annos.*

B

C *neque etiam 430 annos Act. cap. 7 S. Stephanus numerat;*

184 *Cetera hujuſmodi argumenta, quæ genealogicæ ſeries, libris Geneſis & Exodi expreſſa, ſuppediant, videat curioſus lector apud Uſſerium in Chronologia Sacra a pag. 124 & apud Sanctium in caput 7 Act. Apoſt. à pag. 145, adeatque etiam Laudunum Bonfrerium in caput 1 Exodi pag. 344 eruditè de perſecutionis ægyptiacæ duratione diſputantem. Reliquum nunc eſt, ut & S. Stephani verba Act. 7 nonnihil dilucidemus. Sanctiſſimus ille & Spiritu divino plenus orator cit. cap. 7 de* Seminis Abrahæ *tum peregrinatione tum ſervitute ex inſtituto agens, ac propterea in computum non deducens illud 25 annorum ſpatium, quod Iſaaci, filii Abrahæ ortum præceſſit, pari modo, quo Deus Geneſ. cap. 15 futuræ peregrinationi ac ſervituti ſeminis Abrahæ quadringentos annos numero rotundo aſſignat, ipſe quoque totidem, ut fideliſſimus verbi Dei interpres, utrique ſimul adſcribit, ac vix non iiſdem, quibus Moyſes cit. cap. 15 Geneſ., verbis & apicibus utitur. Verba ejus Act. 7 à ℣. 6: Locutus eſt autem ei (Abramo) Deus: Quia erit ſemen eius accola in terra aliena, & ſervituti eos ſubjicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis: Sed gentem cui ſervierint, judicabo ego, dixit Dominus. Et poſt hæc exibunt & ſervient mihi in loco iſto, videlicet in terra Chanaan, Abramo divinitus promiſſa.*

185 *Cum igitur verba hæc (adi S. Auguſtinum num. 179 & 180) non ſecùs ac illa capitis 15 Geneſeos, ita intelligi debeant, ut non majus, quàm quadringentorum ac quinque annorum intervallum, inter vaticinium illud & exitum de ſervitute Ægyptiaca patiantur, evidens ſit, à deſcenſu Jacob in Ægyptum uſque ad jam mox memoratum exitum non poſſe medios ſtatui annos quadringentos & triginta, ac multò minus totidem annos poſſe adſcribi ſolis Iſraelitarum ſervituti & afflictioni Ægyptiacæ, quos tamen huic adſcribere cogantur ii, qui verba ſacra ad Grammaticæ ac Dialecticæ potius præſcripta, quam ad receptum ſacris ſcriptoribus uſum ſermonemque intentum finem, exigere atque expendere volunt. Pluribus ſuperſedeo, quæ tum ex Veteri, tum ex Novo Teſtamento hùc congeri & urgeri poſſent, argumentis, quæque inter fidem Abramo ante ortum Iſaaci promiſſionem divinam, interque latam in monte Sina Legem, non longius, quam quadringentorum ac triginta annorum ſpatium eſſe viſa, plenìſſimè perſuadeant, ſimulque adèo coincant, ſenſu alio, quàm, quem primo aſpectu præ ſe ferunt, celebrem illum cap. 12 Exodi verſum 40 capiti ejusdem 15 Geneſeos opponere, quò cum vocatus jam teſtimonio adamet in concordiam queat. Id priuſquam ſequenti §. tentemus, non abs re erit, de variis ejuſdem verſus in ſacris Codicibus lectionibus nonnulla præmiſſe.*

D *variæ Hebraeorum interpretationes.*

186 *Cum Hebræi caſibus careant, atque adèo pronomen Hebraicum, reſpondens Latino relativo qui, ambiguæ ſit relationis; hinc verſus ille non uno ab omnibus modo Latinè redditus fuit. In Vulgata Editione ita ſe habet: Habitatio autem filiorum Iſrael, qua manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum; contrà verò Hebraicum textum ita vertit S. Hieronymus tom. 1 Operum edit. anni 1693, col. 76:* Habitatio autem filiorum Iſrael, qui manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum; *atque ità etiam Biblia Polyglotta, Antverpienſia regia, & Pariſienſia regnant: quo poſtremo ſenſu, qui & apta eſt Hebræi textus interpretatio, non determinatur chronographia, quâ ſolis Iſraelitarum in Ægypto habitationi 430 anni tribuuntur, ſed tantùm exprimitur proſopographia ſeu deſcriptio illius populi, Iſraelitici nempe, cujus univerſa παροικησις, ſeu peregrinatio uſque ad 430 annos pervenit. Septuaginta verò Interpretes, uti liquet ex antiquiſſimo illo codice Mſ., ad quem Sixtina editio exacta fuit, memoratum verſum ita verterunt, ut non tam verbum è verbo, quam ſenſum e ſenſu expreſſerint, addentes clariùs ergò has voces: ἡ δὲ κατοικησις; ut adeò ex verſione Græca ita citatus Exodi verſus ſonet:* Habitatio autem filiorum Iſrael, quam habitaverunt in terra Ægypto & in terra Chanaan, anni quadringenti triginta.

E *hîc verſentur, expoſitione indigent, ut cum aliis teſtimoniis ferri conciliatum.*

187 *Multò plura ſuperaddit Samaritanus textus, & ea quidem, quæ, ſi S. Hieronymi, Orientalium idiomatum periti ſſimi doctoris, tempore, multòque prius pro genuinis verbis Moyſi recepta, aut in Samaritanis Hebraiſve codicibus alicujus notæ exarata fuiſſent, nullam planè, aut certè exiguam de illo textu diſputandi materiam liquiſſent; quandoquidem, admiſſo ſemel, uti ab Hieronymo aliiſque ſit, hoſce Apoſtoli voces* Teſtamentum confirmatum à Deo *aliud non ſignificare,*

F

AUCTORE J. G. *ut adeò celebri verſu 40 capitis 12 Exodi,*

AUCTORE J. G.

ficare, quàm paſſum à Deo primùm initum cum Abramo *de benedicendis in ejus ſemine omnibus cognationibus terræ, ne umbra quidem difficultatis ex ea parte ſupererit, ut Samaritanus textus cum reliquis ſupra adductis teſtimoniis concilietur, uti ex dictis dicendiſque manifeſtum eſt. Ipſum nunc audi Samaritanum textum, ſeu potiùs primigenii textûs Hebraïci gloſſema, ita ad literam Latinè ſonans:* Commoratio autem filiorum Iſraël ET PATRUM EORUM, quam habitaverunt IN TERRA CHANAAN & in terra Ægypti, fuit quadringentorum & triginta annorum. *Sed de variantibus hujus textûs lectionibus jam ſatis. Ad ipſum modò inveſtigandum Hebraici, uti Hieronymi temporibus multòque ante legebatur, textûs Vulgataque noſtræ ſenſum progredior, quò cum jam ſæpe citatis ſacrorum Codicum teſtimoniis concilietur, ac ſalva interim incolumiſque maneat tum Hebræi textûs, tum Vulgatæ noſtræ auctoritas, quam recentiores quidam hocce loco mendi ſeu erroris arguentes temerè nimis, meo quidem judicio, convellere auſi ſunt.*

§ XI. Celebris de Patriarchæ poſteris verſus libri Exodi, etiam in eo non admiſſo mendo, exponitur. Teſtamenti, à S. Paulo memorati, epocha anno Abrami 75 innectitur.

In celebri illo verſu idiotiſmus quidam,

INter varios modos, quibus famoſus ille verſus cum cæteris divinorum Codicum teſtimoniis, ſalva ſacri Scriptoris ſinceritate, conciliari poſſe videtur, primus ſe mihi offert magiſque arridet ille, quo Hebraicus quidam idiotiſmus citato loco cubare ſtatuitur, cujus idiotiſmi ea natura ſeu energia eſt, ut plus indicet, quàm verba ipſa primo auditu ſonent, ita ut, dum nominatim poſteris facta quædam adſcribit, horum tamen majores, qui in hiſce partem habuêre aliquam, hinc nequaquam excludendos ſignificet. Atque ita, dum Moyſes cit. ℣. habitationem filiorum Iſraël in Ægypto quadringentorum triginta annorum *fuiſſe, narrat, habitationem patrum eorum, & Abrahami præſertim, hinc minimè excludere voluiſſe, nec re ipſa verbis ſuis excluſiſſe, cenſendus erit. Ne autem idiotiſmus ille à me gratis excogitatus ficticiuſque dici queat, viſum eſt, per varios Libros ſacros paulò latiùs excurrere, quò duo hæc manifeſta fiant: alterum; non modò vaticinia ſeu promiſſiones, ſed & ipſa facta hiſtorica idiotiſmo ſimili proavis adſcribi, in quibus tamen ipſi poſteri partem habuêre aliquam, imò & ſubinde potiſſimam; alterum; eadem ſeu promiſſa ſeu facta vice verſa adſcribi poſteris, in quibus tamen hi per ſe ipſi, ſeu in ſua perſona, ut vulgo aiunt, partem habuêre nullam, ſed tantùm in uno e majoribus ſuis vel in ſua gentis capite, cui vel facta eſt promiſſio, vel à quo res aliqua incepta magnaque ex parte continuata fuit.*

cujus exempla

189 *Factumne id ſit ob arctiſſimum neceſſitudinis vinculum, quod majores inter & poſteros intercedit, an ob aliam quamcúmque ſpecialem cauſam, ipſis ſacris Scriptoribus notam, non opus eſt hîc inquirere. Satis ad rem noſtram eſt, utriuſque idiotiſmi exempla produxiſſe. Ut à priori incipiam, ita plus ſemel in libro Geneſis,* narratur Deus Abrahæ, *Iſaaco & Jacobo dixiſſe:* TIBI dabo terram hanc, *Chanaan nempe, in hereditatem perpetuam, ſeu, uti David Pſalmo* 104, ℣. 11 *narrat,* TIBI dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis veſtræ; *cùm tamen Patriarchæ illi peregrini & accolæ ſemper fuerint in terra iſta, tantúmque in eorum poſteris completa fuerit promiſſio divina, uti Libro Joſue videre eſt. Sic rurſus Geneſ. cap.* 12, ℣. 3 *dicit Deus* Abramo: In TE benedicentur univerſæ cognationes terræ; *quæ tamen promiſſio, uti ſatis patet, in Chriſto, filio* Abrahæ *intelligenda eſt completa re ipſa fuiſſe. Mitto plures ejuſmodi idiotiſmos, quod pauci illi ad firmandam priorem aſſertionem abunde ſufficiant. Ad alteram progredior, quæ propiùs ad rem, quam agimus, attinet.*

complevêre, quæque hîc maximè faciunt,

190 *Ac primò quidem Deuteronomii cap.* 26 *jubetur populus Iſraeliticus* in perpetuum *coram ſacerdote, qui* fuerit in diebus illis, *profiteri, ſibique ipſi ea facta adſcribere, quæ majoribus ſuis in Ægypto contigerunt: verba habe:* Et loqueris in conſpectu Domini.... Afflixerunt NOS Ægyptii & perſecuti ſunt imponentes onera graviſſima: & CLAMAVIMUS ad Dominum Deum... Et eduxit NOS de Ægypto in manu forti... Et tradidit NOBIS terram lacte & melle fluentem. Et idcirco NUNC offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit MIHI. *Ita quoque auctor Libri Judicum cap.* X, ℣. XI & 12 *Deum inducit ſic Iſraelitis loquentem, ut præſentibus tribuat facta illa, in quibus eorum dumtaxat majores partem habuerunt. Verba ſacra audi:* Quibus locutus eſt Dominus: Numquid non Ægyptii & Amorrhæi, filiique Ammon & Philiſtiim, Sidonii quoque & Amalec & Chanaan oppreſſerunt VOS, & CLAMASTIS ad me, & erui VOS de manu eorum? *Et iterum lib.* I *Reg. cap.* 12 ℣. XI *Samuël in ſua ad populum Iſrael graviſſima adhortatione, quâ & ſuam in republica Hebraïca adminiſtrationem integritatem probat, ita loquitur:* Et miſit Dominus Jerobaal, & Badan, & Jephte, & Samuël, & eruit VOS de manu inimicorum VESTRORUM per circuitum, & HABITASTIS confidenter; *quæ profectò non in ſolis Iſraelitis, quos Samuël alloquebatur, ſed & in eorum majoribus locum habuerunt.*

ex S. Scriptura probantur,

191 *Sic itidem propheta Oſee cap.* 12, ℣. 4 *Sermonem, quem angelus cum patriarcha Jacob habuit in Bethel (vide Geneſ. cap.* 28) *ſibi ſuiſque popularibus tribuit, ita loquens:* In Bethel invenit eum, & ibi locutus eſt NOBISCUM. *Ita rurſus propheta Amos cap.* 5, ℣. 25 *Iſraelitis ſecum viventibus ea adſcribit, in quibus hi nullam, patres verò eorum, octingentis circiter annis priùs defuncti, partem habuerunt omnem. Verba ejus hæc ſunt:* Numquid hoſtias & ſacrificium OBTULISTIS mihi in deſerto quadraginta annis, domus Iſraël? *Denique Achior, Ammonitarum dux, Holofernem edocens, quis ille eſſet populus, qui adverſus eum montana obſideret, affirmat cap.* 5 *Libri Judith,* EOS noluiſſe ſequi deos patrum ſuorum; *ſecundò* EOS unum Deum cæli coluiſſe, qui & præcepit EIS, ut exirent inde, *è Chaldæa nempe; tertiò* EOS, *urgente fame,* in Ægyptum deſcendiſſe; *cùm tamen in his omnibus Iſraelitæ, qui adverſus Holofernem montium concluſerant itinera, nullam omnino partem haberent, niſi in ſolo ſuæ gentis capite & patriarcha* Abraham, *deindeque in Jacob.*

192 *Quæ cùm ita ſint, quidni pariter citatum Exodi verſum* 40 *per ejuſmodi idiotiſmum, ſeu*

ambare oſtenditur, atque ita cum aliis verſus illa conciliatur;

ſen per familiarem ſatis Hebraïs ſcriptoribus loquendi formulam, num. 188 *indicatam, explicemus, ſic ut per* filios Iſraël, *quorum habitatio ſeu peregrinatio in Ægypto* 430 *annorum fuiſſe aſſeritur, non ſoli Jacobi poſteri, ſeu in terra Chanaan, ſeu in Ægypto nati, illic deſignati à Moyſe fuerint, ſed eorum etiam majores, Jacob nempe, Iſaac &* Abraham, *quorum hic eodem, uti videtur, anno, quo venerat in Chanaan, deſcendit in Ægyptum, ut* peregrinaretur ibi, *Geneſ. cap.* 12, ℣. 10; *ubi & Iſaac, niſi aliter juſſiſſet Deus, peregrinari etiam ſtatuerat, Geneſ. cap.* 26, ℣. 2; *& quò denique ipſe Jacob exorta in Chanaan famis causâ ſeſe cum tota ſua familia contulit, ubi hæc in immenſum crevit uſque ad annum à memorato Jacobi deſcenſu, ducenteſimum decimum quintum. Et ſanè ipſemet ille famoſus Exodi verſus ſpeciale fundamentum præbet, ut ſub nomine* filiorum Iſraël *etiam majores eorum deſignati intelligantur, quandoquidem, uti nemo diffiteri poteſt, excludi ab illo nomine citato* ℣. *nequaquam poteſt ipſe Jacob, utpote qui hujus in Ægyptum profectionis princeps & dux fuit. Quòd ſi hic excludi nequeat, cur excludendus* Abramus, *totius populi caput, qui & ipſe in Ægyptum, teſte Moyſe Geneſ. cap.* 12 ℣. 10, *deſcendit, ut ibi peregrinaretur, & quem Iſaias cap.* 52 ℣. 4 *ſub totius populi nomine deſignâſſe videtur, ita loquens:* In Ægyptum deſcendit populus meus in principio, ut colonus eſſet ibi?

B

Licèt qualemcúmque hujus verſus expoſitionem argumento

193 *Adverſus omnem hujuſcemodi, licèt petitam ex ipſa textûs natura multiſque ſacra Scriptura idiotiſmis ſtabilitam explanationem, vehementer exſurgunt Hobigantius, & qui eum hic ſequitur, laudatus ſuprà Smitius, aſſerentes ambo, ſub nomine* filiorum Iſraël *intelligi hìc non poſſe patriarchas ſeu illorum majores. Hobigantium de hac re apud laudatum Smitium num.* 45 *Prolegomeni Exodi pag.* XXXVIII *ita ferè loquentem audi:* In ea interpretatione, *inquit, quæ qualicúmque modo ſub nomine* filiorum Iſraël *patriarchas ſeu majores eorum comprehendit,* ineſt cum aperta ludificatione argumentatio falſa & ferè puerilis. *Enimverò ſat multa uno jactu tela! Si impulſu primo hæc fiant, quis, niſi iſta imbellia ſint, reliquos impetus ſuſtinere poterit? Sed non eſt, cur animus contrabatur. Videamus, quàm graviter, ſeu, ut rectiùs loquar, quàm nullo modo & in ſpeciem tantùm Hobigantii tela adverſarios feriant.* Quippe, *inquit cit. loco,* nôrunt omnes, in omni propoſitione affirmante ſubjectum & attributum eſſe ejuſdem, ut aiunt, comprehenſionis, nec latiùs patere ſubjectum, quàm ipſum attributum. *(Audiant hæc Dialectici, & ſublimem in modum de ſacrarum Litterarum idiotiſmis ac de genuino ſenſu differere hinc diſcant!)* Cùm igitur (*verba ejuſdem ſunt*) hujus propoſitionis: "Filii Iſraël „in Ægypto habitaverunt,„ ſubjectum ſit "Fi„lii Iſraël,„ attributum "In Ægypto habitave„runt,„ liquet, non alios filios Iſraël, *nempe cit.* ℣. 40, intelligi, quàm eos ipſos, qui in Ægypto habitavêre: & quomodo ab Ægypto excluditur Chanaan, ita etiam ab illis filiis Iſraël, qui in Ægypto habitaverunt, excludi eorum filiorum parentes, qui in Chanaan peregrinati fuerant.

quidam, ſed mitiùs.

194 *Haſtenus ille: cui ego, ſi Dialecticorum more contendere luberet, mox reponerem, bellam illam argutationem falſo, ut aiunt, nitiſuppoſito, idque ipſum, quod præcipuè in controverſio eſt, Hobigantium non probare, ſed quaſi jam antè probatum ſatis eſſet, temerè ac gratis aſſumere: unde conſequens ſit, ut tota corruat. Oſtendat ergo priùs Hobigantius, haſce voces* Filii Iſraël *tam ſtrictè atque in eo Dialectico rigore à ſacro hiſtoriographo Moyſe adhibitas fuiſſe ad deſignandos ſolos Jacobi ſeu Iſraelis poſteros, ut ne ipſe quidem Jacob ſeu Iſrael comprehendi illis poſſit. Cùm autem ex dictis ipſemet eorum, qui in Ægyptum deſcenderunt, dux & antiſtes unus Jacob, quique annis* 17, *velut eorum caput, in Ægypto cum eis habitavit, excludi ab Ægyptiaca habitatione nequeat, fateatur neceſſe eſt, nullius roboris eſſe deſumptam ex Dialecticis tricis argumentum.*

AUCTORE J. G.

& in eo abſurdo

195 *Ceterùm, quàm ſit ridiculum & ſacrorum Codicum dignitati contrarium, ad contentioſæ Dialectice præſcripta hagiographorum ſeu Veteris ſeu Novi Teſtamenti verba exigere, ipſis ferè Hobigantii verbis ſimili in re jam nunc oſtendo: Norunt omnes (vide ſuprà Hobigantii argumentum) in omni propoſitione affirmante ſubjectum & attributum eſſe ejuſdem, ut aiunt, comprehenſionis, nec latiùs patere ſubjectum, quàm ipſum prædicatum. Cùm igitur hujus propoſitionis, libro Judith prolata:* Hebræi, qui præparârunt ſe ad reſiſtendum Holoferni, noluerunt ſequi deos patrum ſuorum, qui erant in terra Chaldæorum, & juſſi ſunt inde exire, *cùm, inquam, hujus propoſitionis ſubjectum ſit* Hobræi, qui præparârunt ſe ad reſiſtendum Holoferni; *attributum verò:* Noluerunt ſequi deos patrum ſuorum, qui erant in terra Chaldæorum, & juſſi ſunt inde exire *&c, liquet, non alios Hebræos Libro Judith intelligi, quàm eos ipſos, qui noluerunt ſervire diis alienis in Chaldæa, quique juſſi fuerunt inde exire; &, quomodo à Chaldæa excluditur Chanaan & urbs Bethulia, ita etiam ab illis Hebræis, qui præparárunt ſe ad reſiſtendum Holoferni, excludi debent eorum parentes. Igitur, ſi Hobigantii ratiocinatio ſubſiſtat, ſenſus aſſertionis, libro Judith memoratæ, erit, Hebræos illos, qui Holoferni reſiſtere conati ſunt, ipſiſſimos illos eſſe, qui mille & trecentis annis antè in Chaldæa habitárunt & inde exire juſſi ſunt. Quod cùm Hobigantius nequaquam admiſſurus ſit, eccur nos effatum ejus, unde hæc conſecutio emanat, pro vero admittamus?*

C

196 *Adhæc, ſi quis in exponendis citatis num.* 190 *&* 191 *textibus potiùs ad Hobigantii principium, quàm ad aſſertum à nobis idiotiſmum recurrendum velit, fateatur is neceſſe eſt, prophetam Oſee, cui in diebus Ezechiæ factum eſt verbum Domini, æqualem fuiſſe (vide ejus verba num.* 191) *patriarchæ Jacob, & huic æquè, ac Jacobo, locutum in Bethel fuiſſe angelum, ac rurſus Iſraelitas, quos alloquebatur Amos cit. cap.* 5, ℣. 25, *eoſdem fuiſſe, qui octingentis annis antè in deſerto* 40 *annorum ſpatio degerant; &, ut alia mittam, quæ ex recitatis num.* 190 *textibus pari forma erui poſſunt, argumenta, Judæos, qui, vivente Chriſto, ceteroſque, qui deinde uſque ad Evangelii promulgationem feſto Pentecoſtes primitias frugum ſecundùm legem Deuteron. cap.* 26 *obtulerunt, vel ex præcepto divino mentitos fuiſſe, dum in ſua confeſſionis formula dixerunt:* Afflixerunt nos Ægyptii ... & eduxit nos (*Deus*) de Ægypto *&c; vel, ſi mentiti non fuerint, utì certè nequaquam mentiti ſunt, eos adeò, nempe ex principiis Hobigantii, ipſiſſimos illos fuiſſe, qui bis mille circiter annis, ac multò etiam antè,*

multa conſequuntur, Hobigantium refellunt,

educti

AUCTORE J. G.

eductí ex Ægypto fuerunt miſſique in poſſeſſionem terræ Chanaan. En quò abducat nimia illa argutia ac ſingularis illa in exponendis ſacris Codicibus ſubtilitas, quâ potior Dialectica captioſa, quàm ſat communium Scripturæ ſacræ idiotiſmorum ratio habetur.

Explicantur nonnulla, quæ adverſus expoſitionem

197 *Dicamus ergò potiùs, cit. libro Exodi, utpote quo univerſi populi Hebraïci annales continmantur, per ro* filios Iſraël *integram gentem Hebræam, ſeu electum Dei populum, tam in capite, quàm in membris, deſignatum à Moyſe fuiſſe, eodem nempe, vel certè pari idiotiſmo, quo in jam productis textibus deſignati fuerunt non ſolùm Chriſti, Oſee prophetæ, Moyſis aliorumque hagiographorum tempore viventes Iſraelitæ, ſed & eorum majores, quatenus hi cum illis unam eamdemque conſtituebant gentem, quorum adeò geſta, utpote ad univerſum populum ſpectantia, poſteris adſcripta fuerint. At enim, inquiet aliquis, cùm* Abram *in Ægyptum famis causâ profectus, anno nempe ante exitum poſterorum ſuorum quadringenteſimo trigeſimo, non dudum illic manſerit, ſed paulò poſt reverſus ſit in terram Chanaan; Iſaacus verò in Ægyptum quidem ire meditatus fuerit, re tamen ipſa eò non iverit, ne toti quidem Hebræo populo, ſeu tam in capite, quàm in membris, ſpectato, habitatio ſeu peregrinatio* 430 *annorum in Ægypto adſcribi meritò poteſt. Ad hæc reſpondeo, in rigore quidem Dialectico dici non poſſe, Hebræum populum totidem annis in Ægypto continuè habitâſſe; at nihilominùs à Moyſe, qui non ratiocinatorem aut calculatorem ſcrupuloſum, ſed hiſtoriographum agit, non immeritò habitationi, ſeu peregrinationi Hebræorum in Ægypto,* 430 *annos tribui.*

memorati terris, à nobis datam.

198 *Ita exiſtimo, tum quia hiſce annis initium fecit in Ægypto* Abramus, *qui, teſte Moyſe Gen. cap.* 12, ℣. 2 *eò deſcendit,* ut ibi peregrinaretur; *tum quia etiam Iſaac ſui Patris exemplo, veluti pro ſua peregrinationis terra Ægyptum aliquando habuit, tum quia non interrupta per* 215 *annos habitatio Jacobi & poſterorum ejus Ægyptiaca peregrinationi finem impoſuit. Adhæc, præterquàm quòd ex annis peregrinationis trium patriarcharum in terra Chanaan detrahendi ſint anni illi, quos Jacob in Meſopotamia apud avunculum ſuum egit, quibus fit, ut à deſcenſu* Abræ *in Ægyptum uſque ad poſterorum exitum multis annis diutiùs in Ægypto, quàm in terra Chanaan, Hebræa gens degerit; alia etiam ſuppetunt rationes, cur Ægypto potiùs, quàm terræ Chanaan, totius peregrinationis tempus adſcribi potuerit. Primò quidem, illa patriarcharum in terra Chanaan peregrinatio, in cenſum etiam addu&ctilis eorum ſervis herumque filiis, pra poſterorum in Ægypto degentium peregrinatione, paucissimorum dumtaxat hominum fuit, minúſque in oculos incurrit,* (*de quæ vide Pſalm.* 104, ℣. 12 *&* 13) *cùm tamen ex adverſo Ægyptiaca manſio innumeram hominum multitudinem complexa atque apud omnes celebratiſſima fuerit.*

C

exponi poſſunt;

199 *Deinde verò, uti Pererius in caput* 12 *Exodi Diſput.* 19, *num.* 116 *obſervat; Ægyptiaca habitatio poſterorum* Abrahæ, *Iſaaci & Jacob tribus rebus inſignita mirum in modum & nobilitata fuit, nempe Joſephi per octoginta annos imperio Ægyptiaco, magnaque eo temporis ſpatio Hebræorum proſperitate, eo autem fat dix defuncto, perinſigni & admiranda multiplicatione, ut ut interim laborioſiſſima premerentur ſervitute; ac denique liberatione eorum atque exitu ex Ægypto, tot tantiſque prodigiis in primis memorandis. Hiſce addamus, moris eſſe Scripturarum,* prout *ex cap. ultimo Libri Judith* ℣. 28 *& ex* 70 *Interpretum verſione cap.* 11 *Geneſ.* ℣. *ultimo patet, ut ei loco, ubi annorum numerus aliquis completus fuit, licèt tamen tranſactus ibi totus non fuerit, totus tamen adſcribatur. Ex quibus omnibus manifeſtum ſit, Moyſen recepto Hebræis more ſua gentis peregrinationi Ægyptiacæ potiùs, quàm Chananæa, illud* 430 *annorum ſpatium jure meritò attribuiſſe. Præter jam traditum celebris illius verſûs cum aliis ſacræ Scripturæ teſtimoniis conciliandi modum, alius quoque ſuppetit, quo, habita antecedentium Moyſis verborum ratione, verſus ille cum præfatis teſtimoniis adduci quoque in concordiam poſſit, vel in ipſa etiam hypotheſi, gratis tamiſper admiſſa, qua cit.* ℣. 40 *per has voces* Filii Iſraël *non alios, quàm Jacobi poſteros, deſignari, tradit.*

F

aſſignaturque modus alius.

200 *En illum. Eodem cap.* 12 *Exodi* ℣. 25 *Pentateuchi auctor Moyſes ex præcepto divino ad Iſraëlitas ita locutus fuerat:* Cùmque introieritis terram, quam Dominus daturus eſt vobis, UT POLLICITUS EST (Abrahamo *nempe Geneſ. cap.* 12 ℣. 7 *& dein alias*) obſervabitis cerimonias iſtas, *paulò antè ſcilicet præſcriptas ad eſum agni Paſchalis ceteraque, redeunte quotannis Paſchali tempore, obſervanda. Quorſum, obſecro, paulò antè, quàm Iſraelita de Ægypto verſus terram Chanaan profecturi eſſent, in memoriam eis Moyſes revocat divinas promiſſiones, illamque adeò maximè celebrem omnimmque primam pollicitationem, quam Deus* Abramo, *jam primum terram Chanaan ingreſſo, apparens fecerat, Geneſ. cap.* 12, ℣. 7 *dicens:* Semini tuo dabo terram hanc, *niſi ut Iſraëlita divino ductu auxilioque, utpote ſibi promiſſo, multò magis, quàm humanâ operâ, ſe è ſervitute educendos eſſe, agnoſcerent, ſuamque in Deo Patrum ſuorum fiduciam firmiſſimè locarent? Dum ergò eòdem cap.* 12 *Exodi, mox ut dixerat, profectos fuiſſe filios Iſrael de Rameſſe in Socoth, & ab ipſis Ægyptiis exire compulſos fuiſſe,* ℣. 40 *hæc ſubdit:* Habitatio autem filiorum Iſraël, quâ manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum; *non abs re cenſeri poteſt, verbis iſtis innuere voluiſſe, jam re ipſa impleri cœptam eo exitu fuiſſe divinam pollicitationem paulò antè memoratam, quæ aliarum omnium, quarum cap.* 3 *&* 6 *Exodi, & perſæpe in libro Geneſ. mentio ſit, veluti princeps & anteſignana fuit.*

quo verſus ille celebris rectè expoſitus queat,

201 *Hujus adeò celeberrimi verſûs hic ſenſus erit: habitationem, quâ Iſraëlitæ manſerunt in Ægypto, finem ſeu complementum fuiſſe illorum* 430 *annorum, qui ſecundùm factam* Abramo *cap.* 12 *&* 15 *Geneſis promiſſionem divinam, ſuæque genti celebratiſſimam, decurriſſe priùs debuerant, quàm ipſius poſteri de ſua ſervitute & afflictione egreſſuri eſſent verſus terram Chanaan, quam ſtato tempore occuparent in hereditatem perpetuam. Ellipſi ergò in cit.* ℣. 40 *utitur Moyſes, at tali, ut id, quod reticet, cùm alioquin ſatis apertum eſſet, facilè ſubintelligi ſeu mente ſuppleri poſſit, neque adeò non magis Moyſen ineptum, abſurdum aut nugatorium reddere poteſt, quàm frequentes alibi ellipſes harum auctores ineptos aut frivolos faciunt. Et huic quidem expoſitioni, quâ Ægyptiaca Iſraelitarum habitatio* 430 *annorum, quos Deus* Abramo *præſignificârat, veluti finis ac complementum, cit.* ℣. *deſignata fuiſſe, ſtatuitur, ſuffragantur, quantùm ad ſubſtantiam, Grotius, Cajetanus, à Lapide, viri* ſanè imprimis eruditi, *quos, ſi libet, lector adeat.*

A

etiam in eo non admiſſo mendo quodam, contrà ac quidam verſutiores volunt.

202 *Quòd ſi quis neutram citati verſûs expoſitionem a me datam, nec aliam quamvis, apud inſigniores ſacra Scripturæ interpretes obviam, admittere velit, propterea, quòd in eodem illo verſu, uti S. Hieronymi tempore, ac multò antè legebatur, mendum cubuiſſe, pro indubitato habeat; ego contentioſum funem cum eo non traham; aſt tunc demum mendum erroremque vetuſtum in eo ℣. admittam, cùm manifeſtè probatum videro, Samaritanis potiùs, quàm Judæis, concredita à Deo fuiſſe ſacra eloquia, majorem iſtorum in deſcribendo Pentateucho accurationem, quàm ſacerdotum Judaorum diligentiam fuiſſe; nec non Samaritanos codices, tantoperè nunc jactatos, re ipſa antiquiores eſſe Hebræis Samaritaniſque codicibus, quos S. Hieronymus conſuluit, in quibus nempe pretenſus ille primigenius Moyſis textus, num. 187 ſub finem recitatus, nuſquam ab eo inventus fuit; ſed, uti apertiùs eloquar, tunc demum credam, in cit. ℣. non idiotiſmum Hebraicum aut Elliſſim, ſed mendum & errorem eubare, cùm demonſtratum videro, noſtri temporis magiſtros in Iſrael, qui vel vulgaribus uſi ſunt præceptoribus, vel qui commodis perdiſcendi ſacras linguas ſubſidiis carnerunt, linguarum ſacrarum peritiâ & optimæ notæ codicum uſu doctori eruditiſſimo Hieronymo, peritiſque, quos nactus eſt, magiſtris, aut palmam eripere, aut ſaltem hanc eis deferre nequaquam debere.*

B

203 *Venio nunc ad difficultatem aliam, quæ ex ipſis S. Pauli ad Galatas verbis exſurgit. Si contrà S. Gregorii Magni effatum ad Donati regulas, ad Porphyriana Iſagoga placita, vel ad fori contentioſi formulas Apoſtoli verba, num. 172 tranſcripta, exigenda forent, conſectarium omnino eſſet, ut 430 anni, quos à* Teſtamento confirmato à Deo *uſque ad Legem in monte Sina latam excurriſſe, ſcribit, computari ab anno* Abrami *ſeptuageſimo quinto nequaquam poſſent, utpote quo primùm ei Deus promiſit fore, ut in ſemine ejus benedicerentur omnes cognationes terræ. Verum enimverò in ea, de qua agimus, S. Pauli Epiſtola Donati regula & quæ hiſce ſuperſtruuntur Porphyriana Iſagogæ placita ac fori contentioſi formula locum nequaquam habent; quippe nihil aliud S. Paulus cap. 3 ℣. 17 per haſce primigenias voces διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ exprimere voluit, quàm quod, uti advertit S. Hieronymus in hunc locum, Hebræo ſermone* Berith, *Latine* pactum *vocatur*, illud *nempe* gratuitum, *uti Uſſerius in Chronologia ſacra pag. 131 notat*, quod cum Abrahamo Deus primùm iniit, atque ineundo ſancivit, ratumque & authenticum effecit, ſubſequentibus ejuſdem repetitionibus nihil amplioris authoritatis primævæ promiſſioni adjicientibus.*

Teſtamentum à Deo confirmatum, de quo

C

204 *Néve id gratis aſſertum videatur, audiamus Cornelium à Lapide, in eumdem illum verſum pag. 454 ex antiquorum ſententia ita ſcribentem:* Hîc & alibi, *inquit*, hæc tria, ſcilicet Hebræum Berit (*ſeu* Berith) Græcum διαθήκη & Latinè TESTAMENTUM idem ſunt, ſignificantque quodvis PACTUM. Hoc enim adæquatè in Scriptura ſignificat Hebræum Berit (*ſeu* Berith) quod ſeptuaginta vertunt διαθήκη ſcilicet, ut idem ſit, quod συνθήκη. Ita Hieron. Chryſoſt. Theophyl. OEcumen. Idem ex Ariſtophane & Demoſthene oſtendit Budæus. S. Auguſtinus tamen propriè capit hic Teſtamentum Dei: "Quia, „ inquit, " quod mors teſta-

S. Paulus agit, divarſum non eſt a divino pacto, Gen. cap. 12 memorato.

„toris valet ad confirmandum teſtamentum, hoc „incommutabilitas promiſſionis Dei valet ad firmandam ſuam promiſſionem. *Quæ poſtrema ſententia noſtræ nihil officiunt. Et ſane non de promiſſionibus ſeu pactis, Geneſeos cap. 13 à ℣. 15, cap. 15 à ℣. 4, & cap. 17 à ℣. 2 memoratis, ſeſe eo loco agere, ipſemet Apoſtolus ſatis palàm facit, dum præcedenti verſu illam diſertè indicat promiſſionem divinam, ſecundùm quam in ſemine* Abrahæ, qui eſt Chriſtus, *benedicendæ erant univerſæ gentes ſeu cognationes terræ, de qua nempe eodem capite ℣. 8 & 14 locutus fuerat, quæque adeò omnino diverſa eſt à poſterioribus promiſſis, citato Geneſeos cap. 13 à ℣. 15, cap. 15 à ℣. 4, & cap. 17 à ℣. 2, Sancto noſtro divinitus factis, utpote in quibus nullum de benedicendis in ſemine* Abrahæ *cunctis gentibus reperire verbum eſt.*

AUCTORE J. G.

205 *Fateor quidem, promiſſionem, de qua hîc ſermo eſt, iteratam à Deo fuiſſe, ſtatim atque* Abram *hærentem inter vepres arietem obtuliſſet holocauſtum pro filio ſuo Iſaac, imò verò eam ejuſmodi verbis à Moyſe deſcriptam fuiſſe, ut ad hanc potiùs, quàm ad eam, quæ cap. 12 Geneſ. refertur, Apoſtolus reſpexiſſe videri poſſet: ita enim cit. cap. 22 à ℣. 16 angelus Domini loquitur:* Per memetipſum juravi, dicit Dominus: quia feciſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo unigenito propter me: Benedicam tibi & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris: poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum, Et benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, quia obediſti voci meæ. *Verùm, tametſi pactum, à Deo cum* Abra *Geneſ. cap. 12 initum, revera tunc* confirmatum *fuerit, ab ea tamen fœderis confirmatione dici nequit Apoſtolus annos illos 430 dinumeràſſe; quandoquidem incertum omnino eſt tempus illud, quo Iſaacum, filium ſuum, immolare* Abraham *juſſus fuit, aſſerentibus aliis, id factum eſſe anno* Abrahæ *centeſimo decimo, aliis centeſimo decimo quinto, aliis centeſimo vigeſimo quinto, aliis denique centeſimo trigeſimo tertio, vel ſexto.*

neque illius Teſtamenti epocha à facto incerti temporis,

E

206 *Conſectarium igitur ſit, ut vel Apoſtolus ab incerto initio eam exordiens, imperitus in hoc ſcribendi genere fuiſſe dici debeat, quod vel ſuſpicari nefas eſt; vel, ut non tempus planè ignotum, ſed contrà expreſsè in Scripturis divinis ſignatum, omnibuſque notiſſimum, quale eſt ætatis* Abræ *annus ſeptuageſimus quintus, prima Dei promiſſione celeberrimus, pro ſtatuta à ſe ære Abrahamitica exordio certo ac fixo adhibuerit; atque adeò ab illo pacto, quod tunc Deus primùm cum* Abramo *iniit de benedicendis in ipſo univerſis cognationibus terræ, quodque ineundo ſancivit, annos illos computet, quos inde uſque ad latam in monte Sina Legem excurriſſe, affirmat. Adhæc, ſi ab illa fœderis confirmatione, Geneſ. cap. 22 ℣. 18 memorata, qua inter annum* Abrahæ *centeſimum decimum quintum & centeſimum trigeſimum ſeptimum ſtatuenda videtur, uſque ad Legem in monte Sina latam deſignati ab Apoſtolo quadringenti triginta anni dinumerandi eſſent; conſequens pariter foret, ut ſemen* Abrahæ *non modò quadringentis quinque, ſeu negletto exiguo numero, quadringentis annis, uti tamen Gen. cap. 15 ℣ 13 aſſeritur, peregrinum fuerit in terra non ſua, ſed annis omnino quadringentis & viginti quinque, imò quadringentis*

cap. 22 Gen. relato, repeti poteſt, ſed contra

F

AUCTORE J. G.

& triginta ſex annis, ſi illa fœderis confirmatio anno Abrahæ *centeſimo & trigeſimo ſexto facta ſtatuatur. Quid? Quòd, computatis ab illa confirmatione* 430 *annis, neceſſe omnino ſit, vix non ex omni parte ſuſque deque verti fixam à Moyſe ab ortu* Abræ *uſque ad Legem latam Chronotaxim, omnemque intercludi viam, quâ adducta à num.* 177 *ſacræ Scripturæ teſtimonia cum verbis Apoſtoli ita intellectis conciliari queant.*

ex pacto certi temporis, nempe anno 75 Abrami facto, deſumi cum antiqui dicer.

207 *Rectè igitur Joſephus lib.* 2 *Antiq. Judaic. cap.* 6 *ab ingreſſu* Abræ *in terram Chanaan, atque adeò & à ſubſecuta mox divina apparitione ac promiſſione Evangelica* 430 *annorum, de quibus hic agitur, exordium ſumit, ita loquens de Hebræis:* Reliquerunt autem Ægyptum menſe Xanthico, lunâ decimâ quintâ, anno quadringenteſimo trigeſimo, poſtquam Abraham pater noſter in Chananæam venit. *Quibus, quod hic obiter notatum velim, minimè vbeſſe debet, quod in ejuſdem libri cap.* 5 *librarii mendum cubat, quo ſcilicet pro numerali nota Græca* σ, *quæ ducentos ſonat, irrepſit nota* υ, *quæ quadringentos annos Ægyptiace ſervituti perperam tribuit. Conſentit Joſepho Euſebius in Chronicorum libro priore pag. mihi* x, *ita loquens:* B Quum eſſet LXXV annorum (*Abram*) divino dignus habetur alloquio & ea repromiſſione, quæ ad eum facta eſt: à quo tempore uſque ad regreſſum gentis Hebræorum ex Ægypto ſupputantur anni CCCCXXX, quorum meminit Paulus, ita dicens: "Teſtamentum confirmatum „à Domino quæ poſt quadringentos & trigin„ta annos facta eſt lex, non infirmat ad e„vacuandam promiſſionem.„ *Hiſce conſona repetit in Chronicorum lib. poſteriore ad primum annum repromiſſionis Dei ad* Abraham, *cujus initium, quidquid alii ſecùs contendant, ſtatuit anno ejus ſeptuageſimo quinto, non verò ſexto, uti ſuprà num.* 167 *docuimus. Unum hiſce pro reliquis omnibus addo S. Auguſtini lib.* 16 *de Civit. Dei cap.* 24 *num.* 3 *non minùs diſertum teſtimonium, his verbis conceptum:* Computantur .... ab anno ſeptuageſimo & quinto Abrahæ, quando ad eum facta eſt prima promiſſio, uſque ad exitum Iſraël ex Ægypto quadringenti & triginta anni, quorum Apoſtolus ita meminit: "Hoc autem dico, „ inquit, "teſtamentum confirmatum à Deo quæ C „poſt quadringentos & triginta annos facta eſt „lex, non infirmat ad evacuandam promiſſio„nem.„ *Sed de perdifficili illa quæſtione ad inſtitutum noſtrum jam dicta ſufficiant. Ad* Abrami *geſta modò redeamus.*

§ XII. Abrami adventus in terram Chanaan: ejus illic peregrinatio: profectio verſus Ægyptum: adhibitum ab eo, ne in Ægypto occidatur, conſilium.

Abramus ex Haran, de cujus fide

A Bramum, *cùm annum ageret ſeptuageſimum quintum bimeſtri ſpatio minùs circiter completum, ex Haran divino oraculo evocatum fuiſſe, cumque uxore ſua Sarai, & Lot, ſui fratris filio, omnique tum ſuo tum ejus familitio univerſaque ſubſtantia ſeſe contuliſſe verſus terram Chanaan, ex verbis Moyſis Geneſ. cap.* 12 *à* ℣. 4 *& ex dictis* § IX *à num.* 162 *indubitatum apparet. Enm autem in terram Chanaan etiam pervenire facilè potuiſſe, priuſquam idem ille annus ex omni parte elapſus eſſet, jam nunc dicenda aperient. Si urbs Haran, unde Vir obedientiſſimus diſceſſit verſus Chananitidem, cum S. Hieronymo lib. de Situ locorum Hebraicorum tom.* 2 *Oper. col.* 427, *ſtatuatur eſſe illa Meſopotamiæ civitas,* quæ uſque hodie Charra dicitur, ubi Romanus eſt cæſus exercitus & Craſſus dux captus, *quæque, uti videre eſt in mappa geographica à D. d'Anville, regio geographo, ceteris accuratiùs digeſta tom.* 2 *Orientis Chriſtiani ad col.* 669, *trecentis circiter milliaribus Romanis, ſeu ſeptuaginta quinque leucis Belgicis à terra Chanaan diſtat; potuit* Abram, *ſi duas quotidie leucas Belgicas cum media confecerit, unius menſis ſpatio in Chanaan advenire, atque adeò currente adhuc anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto.*

hic agitur, in terram Chanaan pervenit, E

209 *Quòd ſi cum Frederico Spanhemio, quem Cellarius part.* 2 *Orbis antiqui pag.* 445 *laudat, Haranem, utpote ex Geneſ. cap.* XI ℣. 31 *in itinere, quod è Chaldæa in Chanaan ducit, ſitam urbem, in terra magis auſtrali, nempe plus quàm quadraginta millibus paſſuum infra Carras, ſupra tamen latitudinem Nicephoris urbis, collocare lubet; ut eſt tantò anguſtius urbem hanc inter & Chananitidem terrarum intervallum, ita & eò brevius temporis ſpatium impendere debuit* Abram, *ut terram Chanaan teneret. Ut ut ſit de vero ſitu urbis Haran, quam tamen nolim cum paucis recentioribus Palmyræ, aut in Cœles Syriæ planè vicino Chananitidi tractu collocare; nihil equidem ex locorum intervallo, uti ex dictis patet, contrarium occurrit, quo minùs, currente adhuc anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto ſanctus Viator in terram Chanaan advenerit.*

non ornato prius, contrà ac Nicolaus

210 *Verùm ex alio capite emerſit difficultas aliqua, videlicet ex verbis Nicolai Damaſceni, antiqui ſcriptoris, quem Joſephus lib.* 1 *Antiq. Judaicarum cap.* 8 *laudat. Ex hoc verba illius audi:* Abrahamus regnavit apud Damaſcum advena, ut qui cum ſuo exercitu venerat è regione ſupra Babylonem ſita, quæ Chaldæorum dicitur: nec ita multò pòſt hinc quoque migrans cum ſuo populo, ſedem tranſtulit in terram tunc Chananæam, nunc Judæam nominatam: ejuſque poſteritas ibi crevit in immenſum numerum, quorum res alibi ſum narraturus. Abrahami verò nomen (*hæc Joſephi, Nicolai dicta commentantis; verba eſſe arbitror*) etiam nunc eſt apud Damaſcenos celebre, & vicus oſtenditur, quem vocant Abrahami domicilium. *Cùm igitur, ex quo ſemel* Abram *ingreſſus eſt Chananitidem, inde numquam ſedem ſuam Damaſcum tranſtuliſſe dici queat, neceſſe ſit, ut, ſi rectè ſcripſerit Nicolaus Damaſcenus, uno ſaltem alterove menſe in ea urbe manſerit* Abram, *dum ex Haran illuc in Chananæam profectus eſt.* F

Damaſcenus tradit, in urbe Damaſco

211 *Fateor, cùm non ſatis conſtet,* Abramum *eamdem tenuiſſe viam, dum ex Haran in Chananæam venit, quam poſtea tenuit Jacob ex avunculi ſui domo in Chanaan revertens; dici ſat probabiliter poſſe, illum per Damaſci fines ipſamque urbem iter tunc feciſſe, illicque uno alterove die etiam fuiſſe moratum, forte ut de via feſſam familiam recrearet; hincque etiam factum, ut apud Damaſcenos celebre deinceps ejus nomen manſerit; adhuc, cùm haud ita multò*

pòſt

AUCTORE J. G.

A *pòst* Abram *trecentos decem & octo vernaculos ad bellum expeditos, quibus quatuor regum exercitum victorem fudit, habuisse legatur, non dissitear, necúmque vera scripsisse Damascenum Nicolaum, dum turbam hanc nomine* exercitûs *donavit; at, cum hujus turbæ dominum ducemque* Abramum, *aliquandiu Damasci regnâsse, asserit, non possum non ab eo hîc dissentire. His, ut alias non recenseam, potissimùm ducor rationibus. Abhorret à veri specie, hominem advenam seu vi, seu precario regnum illud accepisse, acceptum autem non ita multò pòst reliquisse, & dein urgente fame, in Ægyptum potiùs, non sine vita sua periculo præsentissimo, esse profectum, quàm repetisse Damascum, ubi summâ rerum potitus esset, & potiri rursus facilè potuisset, ubi & non sine aliquo quidem ob exortam in Syria famem incommodo vitam degisset, ut procul à sua vita discrimine, aliisque multò majoribus incommodis, quibus se subjicere in Ægyptum tendens cogebatur.*

regno, quod dein desseruisset;

B 212 *Adhæc, si quando* Abram *Damasci regnâsset, cur factî adeò illustris neque Moyses neque ulli Scriptores sacri meminerunt, cùm & regnâsse, uti Salianus suprà sæpe laudatus ad annum* Abræ 76 *num.* 9 *rectè advertit,* & sponte regnum, obeundæ peregrinationis, divinitus mandatæ, causâ reliquisse, magnam veræ commendationis segetem subministret, *quam sacri Scriptores, qui minoris momenti res ab eo gestas commemorant, negligturi fuisse non videntur. Denique, cùm Nicolaus ille nimiùm quantùm à temporibus* Abrami *remotus vixerit, utpote, teste Suida,* familiaris Herodis, Judæorum regis, & Augusti Cæsaris, *nec se antiquiorem testem aut vadem adducat, tanta non est ejus in re tam singulari auctoritas, ut fidem mereatur, præsertim dum ei Scriptura sacra non modò non favet, sed & non uno ex capite repugnat. Similia quidem etiam tradit Justinus lib.* 36 *Epitoma Histor. Pompeii Trogi, pag. mihi* 309 *&* 311 *asserens, non* Abramum *tantum, sed & Israhelem seu Jacobum, ipsumque Moysen, quem Josephi prorogis Ægypti filium perperam facit, Damasci reges fuisse; sed omnia hæc commentitia, seu tam vera esse de* Abramo, *quàm de Jacobo & Moyse, imperitus sit, qui dubitet.*

C *perambulans autem terram Chanaan ex Dei angelo sibi apparente, se ad hanc determinatè*

213 *Cùm jam Viator obedientissimus, necdum planè elapso, ut credibile omnino ex dictis est, anno ætatis suæ septuagesimo quinto, in terram Chanaam pedem primum intulisset, nullo illic loco ad dies multos subsitit, sed contrà, uti Genes. cap.* 12 ℣. 6 *narratur,* pertransivit terram, *seu, uti expressiùs habent* LXX *Interpretes,* perambulavit terram *in longitudinem ipsius, id est, à tractu Septentrionali, putà ab urbe Emath, aut ab hinc vicina, postea dicta* Dan, *Australem versus, usque ad confinia Sichem, seu usque ad convallem illustrem, qua parte loco Sichem vicina est, qua regio tunc à Chananæo, hoc est, ab uno ex undecim populis à Chanaan, Noe nepote, orundis, incolebatur, quemadmodum his verbis Moyses cit. cap.* 12, ℣. 6 *scribit:* Pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem: Chananæus autem tunc erat in terra. *Illic tum paululùm moranti* Abramo *apparuit Dominus, seu Dei locum tenens angelus, dicens ei:* Semini tuo dabo terram hanc *Genes. cap.* 12 ℣. 7. *Ex quibus verbis dominum intellexit Vir sanctus, terram Chanaan, in qua jam erat, eam ipsam esse, ad quam ex Ur Chaldæorum ac dein ex Haran evocatus à Deo fuerat, seu quam ei Dominus pro suo beneplacito monstraturum se, pollicitus fuerat.*

divinitus vocatum prius fuisse, intelligit, ejusque possessionem

214 *Igitur in tanti beneficii agnitionem, in acceptata possessionis, à posteris incunde, indicium, Deoque aliquando consecrandæ regionis monumentum* ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei, *uti partim Genes. cap.* 12 ℣. 7 *legitur, partimque Salianus noster, hunc locum commentans, ad annum mundi* 2114, *ætatis verò* Abræ *septuagesimum sextum, num.* 15 *rectissimè observat. Verba ejus, quæ apparitionem hanc erectique altaris occasionem dilucidant, haud pigebit hunc transcribere.* Multum, *inquit cit. num. pag.* 408, jam terrarum erat emensus Abraham, ex quo erat egressus ex Charan, & inter Chananæos peregrinabatur sine lare, sine solo, sine domicilio; cùm eum Dominus consolari volens, tertia ipsum apparitione dignatur; prima enim in Chaldæa fuit, ad jubendam migrationem è patria, altera in Mesopotamia ad eandem redintegrandam post mortem patris; (*vide à nobis dicta à num.* 151) tertia ad eum in suscepta peregrinatione consolandum. Prima nudam habuit jussionem exeundi, ut eam retulit S. Stephanus Act. cap. 7; altera (*præter præceptum exeundi de Haran*) promissiones multiplices habuit, sed universè atque in genere; tertia particularem habet promissionem terræ hujus, in qua peregrinabatur, de qua, tanquam universæ terræ Dominus, pro arbitrio & potestate disponit; in prima Dominum se Abrahæ demonstrabat, in altera parentem, in tertia posteritatis ejus magnificum muneratorem. E

aliquando incundam acceptat, eramque Deo origit.

215 Eam autem regionem Patriarcha sanctissimus nomine posterorum suorum ita acceptat, ut jam tum, quasi in possessionem mitteretur, altare erigat, quod sit insigne monimentum grati in Deum animi, simulque acceptatæ & acquisitæ possessionis indicium, denique consecratæ vero Deo regionis argumentum. Hæc est terra, quam se ei monstraturum promiserat, nunc liberalior factis, quàm promissis, spondet, se ejus dominium ipsius posteritati traditurum. *Haelenus ille partim secutus S. Chrysostomum Hom. mil.* 32 *in cap.* 12 *Genes., partim Pererium nostrum, in idem caput eruditè differentem Disput.* 2, *num.* 71, *quos lector curiosus, si lubet, adeat. An autem tunc super erectum à se altare hostias Deo immolârit* Abram *publicasque preces fuderit, dubitari utcúmque posset, quod Moyses cit.* ℣. 7 *non addat, eum ibi invocâsse nomen Domini; verùm, si ad versum sequentem, quo de alio altari ab* Abra *erecto meminit, animum advertamus, non ægrè nobis persuadebimur,* Abramum, *sicut à se erectum secundo loco altare, de quo infrà, Dei nomine insignivit, ac super illud* nomen Domini invocavit (*quod Scriptura phrasi Deo mactare hostias publicumque cultum exercere est*) *ita idem illud, dum primam Deo aram in Chananæa posuit, nequaquam prætermittere voluisse; ut adeò quod Moyses* ℣. 8 *addit de* invocato nomine Domini, *sit potiùs prioris versus expositio, quâ, quid sit Deo altare ædificare, palàm facit, quàm emissi priùs ab* Abramo *sacrificii indicium.*

F 216 *Cæterùm, cùm non parùm interfit lectoris, accuratiùs scire, quis ille fuerit Chananæ locus, ubi primùm aliquandiu subsitit* Abram, *veroque Deo aram exstruxit, mox ubi de tradenda posteris suis terra Chanaan facta ei est promissio; nonnimirum in convalle illustri*

AUCTORE J. G.

nullam & nos hic moram faciemus. Chananitidem ab Aquilonari ad Auſtralem plagam ſeu in longitudinem trajicientibus medio ferè itinere & pari propemodum inter Mare Occidentale & Jordanem fluvium ſpatio occurrit mons, dictus poſtea mons Ephraim, *duo habens juga, quorum alteri nomen* Garizim, *alteri nomen* Hebal *inditum fuiſſe, quidam commendunt. Ut ut ſit de hiſce nominibus, in hoc monte, ſeu, ut alii volunt, ad radices ejus, ab Hemor Hevæo adificata urbs fuit, quæ ex nomine filii ejus, de quo vide cap. 34 Geneſ. ℣. 2,* Sichem *nuncupata fuit, & cui dein* Salem, Sichima, Sichar, *nec non* Neapolis *ac* Naploza *nomina adhæſerunt. Huic loco finitima eſt* convallis illuſtris, *meritò ſic dicta, uti Bonfrerius in cap. 12 Geneſ. ℣. 6 obſervat, propter ſuam amœnitatem & longitudinem, de qua ita S. Hieronymus lib. de Situ & Nominibus locorum Hebraïcorum tom. 2 col.* 394: AULON (non Græcum, ut quidam putant, ſed Hebræum vocabulum eſt) appellatur.... vallis grandis atque campeſtris, in immenſam longitudinem ſe extendens, quæ circumdatur ex utraque parte montibus, ſibi invicem ſuccedentibus & cohærentibus, qui incipientes à Libano & ultrà uſque ad deſertum Pharan perveniunt. Suntque in ipſo Aulone, id eſt, Valle Campeſtri (*Hebraicè* Elon More *vocatur*) urbes nobiles, Scythopolis, Tyberias ſtagnumque propter eam; ſed & Jericho, Mare Mortuum & regiones in circuitu, per quas medius Jordanis fluit, oriens de fontibus Paneadis & in Mare Mortuum interiens.

217 *Ad clariorem hujus vocis* Elon More *notitiam hæc ſubdit laudatus Bonfrerius pag.* 184: Hinc etiam intelligas, cur Hieronymus Deuteronomii cap. XI ℣. 30, cùm in Hebræo habeatur juxta ELON MORE, ipſe verterit, "quæ eſt ,,juxta vallem tendentem & intrantem procul,, hoc eſt, juxta vallem in longum protenſam, quibus verbis non alia, quàm Aulon vallis periphraſticâs indicatur. *In ea itaque hujus vallis, latiſſimè protenſa, parte, quæ locum,* Sichem *poſtea dictum, attingebat, & prope conſitum excelſis quercubus locum,* (*ita enim Hebraïcum* Elon More *ex* LXX *Interpretibus exponi etiam poteſt*) Abramo *ſe conſpicuum dedit Dei locum tenens angelus, totamque regionem, à Chananæis poſteris tunc habitatam, in cujus ferè mediuſtitio tum verſabatur, ſemini ejus ſeu poſteris conceſſum iri, pollicitus eſt. Poſteáquam pius Viator locum illum, ubi hæc facta fuerant, erectâ ſupremo Numini aræ conſecrâſſet, eximiaque religionis officia cumulatè Deo exhibuiſſet, non audum illic quievit, uti cit. cap. 12 ℣. 8 Moyſes inſinuat, & ex eo credit S. Chryſoſtomus Homil. 32 in cap. 12 Geneſ.*

218 Inde *ergò* tranſgrediens (*ſemper Auſtrum verſus*) ad montem, qui erat contra Orientem Bethel, *venit, ac* tetendit ibi tabernaculum ſuum, ab Occidente habens Bethel, & ab Oriente Hai, *ubi & alterum à ſe erectum altare Dei nomine inſignivit hoſtiaſque in eo Deo obtulit, uti hiſce verbis indicare videtur Moyſes:* Ædificavit quoque ibi altare Domino & invocavit nomen ejus *jam tum, uti S. Chryſoſtomus cit. Homil. obſervat, opere complens, quod Apoſtolus Epiſt. 1 ad Timotheum cap. 2 ℣. 8 monuit, in omni loco levandas eſſe puras manus, agendaſque de acceptis à Deo beneficiis gratias. Eſt autem Bethel, teſte S. Hieronymo cit. libro de ſitu locorum Hebraicorum col.* 410, vicus in duodecimo ab Ælia (*aliàs Hieroſolymâ*) lapide, ad dexteram cuntibus Neapolim, quæ primùm Luza, id eſt Amygdalon, vocabatur: & cecidit in ſortem tribus Benjamin juxta Betham & Gai (*aliàs Hai*) quam expugnavit Jeſus (*aliàs Joſue*) rege illius interfecto. *Hai verò, ſeu, uti S. Hieronymus cit. lib. col.* 447 *etiam ſcribit,* Gai *urbs, teſte Majo ſuper Joſue cap. 7 ℣. 2 & cap. 8 ℣. 11, bis mille & quingentis circiter paſſibus à Bethele abeſt, parique adeò ſpatio vicinior, quàm Bethel, Jordani eſt; cùm ex adverſo Bethel Mediterraneo mari, quod Occidentalem Chananitidis regionem alluit, pari quoque intervallo propior, quàm Hai, ſit; ut adeò, licèt verbis diſcrepent, ſenſu tamen omnino conveniant cum Vulgata noſtra Hebræi Græcique codices, qui loco hujus:* Ab Occidente habens Bethel, *ita efferunt:* A mari habens Bethel, *quæ obiter annotâſſe, fortâſſe non pœnitebit proderit.*

219 *Ad hunc montem, medium, ut diximus, inter Luzam, ſeu Bethel, & inter Gai, ſeu Hai, aliquantulò diutius, quàm in ceteris Chananæa locis* Abramum *ſubſtitiſſe, ſatis probabiliter exiſtimat Salianus ſuprà laudatus, num. 16 pag.* 409, *hac nempe ductus ratione, quòd Geneſ. cap. 12 ℣. 8 expreſſa fiat mentio de fixo tabernaculo, cùm certum ſit, in reliquis quoque locis eum poſuiſſe tentorium, at exiguo admodum temporis ſpatio, nec proin ſpeciali commemoratione digno. Sunt, qui Virum ſanctum hoc loco non modò publico ritu Deum coluiſſe, ſed & incolis verum Deum prædicâſſe volunt, eoque ſenſu hæc verba ſacra* Et invocavit nomen Domini *intelligenda ac vertenda etiam eſſe, exiſtimant. At ego cum Saliano vellem, ut id, quòd ſat ſuperque aſſirmari poſſet, multò majus ſolidiuſque vel in Hebraïco vel in Græco textu fundamentum haberet. Quod enim S. Chryſoſtomus Homil. 32 in Geneſ. num. 4 pag.* 321 *tom. 4 ſcribit, providiſſe Dominum, ut* Abram *non ſolùm Paleſtinam incolentibus* eſſet doctor, *ſed & iis, qui in Ægypto erant, id certum non reddit, cum verbis æquè, atque exemplis verum Deum idololatris prædicâſſe; quamquàm tam illud, quàm hoc, utpote pietati ejus omnino conſentaneum, à veri ſpecie non abhorreat.*

220 *At cur, inquies, dictus illic* Abram *non ſubſtitit, utpote natus ſat amœnum locum & ſibi ſuiſque ſatis commodum? Aut cur, uti ℣. 9 ſcribit Moyſes,* Perrexit Abram vadens & ultrà progrediens ad Meridiem, *vel, uti* LXX *habent, cur* caſtrametatus eſt in deſerto, *putà Maon vel Sin, quod utrumque in Auſtrali Chananæa tractu ſitum eſt? Hujus itineris cauſam non fuiſſe, quod Terniellus in Annalibus ſacris ad annum mundi 2114 num. 6 allegat, divinum aliquod imperium, quo* Abram *juſſus fuiſſet* Surgere & perambulare terram in longitudine & latitudine ſua, *vel ex eo luculentè patet, quòd ejuſmodi mandatum non antè ei Deus dederit, quàm cùm jam ceſſâſſet fames in Chanaan & ipſe ex Ægypto jam redux eſſet, uti caput 13 Geneſ. perlegenti pateſcet. Malim igitur credere,* Abramum *ex loco, inter Bethel & Hai medio, verſus Meridiem ſemper progreſſum fuiſſe, partim divino inſtinctu, partim humano conſilio; & divino quidem inſtinctu, ut alicunde occurrente tranſmigrandi de loco in locum neceſſitate, ejus in Deum fides conſtantiaque in adverſis magis indies eluceret, poſterique ejus, quod imitarentur, vita perfectioris exemplum ha-*

B

C

D

E

F

& tantiſper moratus

Inde profectus ad Sichem

unde tranſit verſus Bethel, ubi etiam Deo altare erigit.

hinc progreditur verſus Ægyptum.

A *haberent, ac denique ut tam Auſtralibus, quàm Septentrionalibus Chananæ incolis bene vivendi documenta daret; humano verò ipſius Abrahæ conſilio, ut, cùm metuendum eſſet, ne propter ſævientem tunc aëris intemperiem multò parciùs ſolito frumentum alieque fruges in Chanaan excreſcerent, hincque oriretur illic fames, ipſe interim ad Auſtrum magis magiſque progrediendo, propior indies fieret Ægypto, à frugum ubertate celebratiſſimæ regioni, in eamque, ſi ſua ſuorumque ſalus id exigeret, ſeſe conferre & a fame tum ſe, tum ſuæ peregrinationis comites tueri poſſet.*

ut evitet famem in terra Chanaan;

221 *Ut ut hæc ſe habeant, quam prudens* Abram *providere certè potuit, ac re ipſa, uti mihi quidem apparet, providit, mox ſubſecuta eſt fames in Chanaan, & talis quidem, quæ humanam induſtriam cum ea colluctantem ſuperaret, orta, ſi Philoni lib. de* Abraham *pag. mihi* 284 *fides eſt, modò ex inſolitis ſqualoribus, modò ex nimiis imbribus, qui, uti ex ejus verbis colligere eſt, non anno tantùm ſeptuageſimo ſexto* Abræ *jam inchoato, ſed & non parùm antè, ſen anno ſaltem præcedente, aut ſementem in*

B *Syria prohibuerant, aut enatas terræ fruges, antequam matureſcerent, longè maximam partem conſumpſerant.* Facta eſt autem, *inquit Moyſes* ℣. x, fames in terra, *Chanaan nimirum; quam cùm etiam ante menſem Niſan, noſtro Martio & Aprili partim reſpondentem, quo tempore, uti ex Levitici cap.* 23 ℣. 5 & x *colligere eſt, fruges nonnulla in Paleſtina aliàs maturæ eſſe ſolent, jam tum experiretur* Abram, *non ſine gravi domeſticorum pecorumque ſuorum detrimento, ternereſque inſuper, exiguam rurſus aut potiùs nullam colligendi novos fructus ſpem ſupereſſe, quibus præcedens annonæ caritas utcumque levari poſſet, in Ægyptum, fertilem admodùm regionem, à qua haud multùm tunc aberat, proficiſci decrevit, ſola nempe famis, quæ, teſte Moyſe* ℣. x, *prævaluerat, neceſſitate adactus, non verò eo etiam conſilio, contrà ac Joſephus lib.* 1 *Antiq. Judaic. cap.* 9 *perperam contendit,* ut ſententiam ſacerdotum (*Ægyptiorum*) de divinitate cognoſceret, ſecuturus illorum opinionem, ſi modò melior eſſet, aut ipſe rectiora eis commonſtraturus.

C *antequàm tamen Ægyptum ingrediatur, conſilium cum uxore init,*

222 *Sed, dum jam maximè ad Ægyptiacam peregrinationem ſe ſuoſque accingit, non modico mentis angore metuque premitur Juſtus, ac tantò quidem vehementius, quanto propiùs ad Ægyptum accedit, deque Ægyptiorum moribus indies certior redditur. Quippe, cùm multò major tunc, quàm modò ſit, hominum vivacitas ac corporum vigor eſſet, nec ullum ſua uxor Sarai aut puerorum geſtatione aut lactatione, liberiorive vivendi licentiâ nativi ſuci detrimentum paſſa eſſet, erat ea anno ætatis ſuæ ſexageſimo quinto tam vegeto adhuc corpore tamque elegantis venuſtate prædita, ut Ægyptios, in amorem mulierum projectos, ad ſui amorem etiam invita alliceret. Timendum propterea erat* Abramo, *ne, ſi Ægyptum adiret, ſeque Sarai maritum proderet, Ægyptii ſibi mortem inferrent, itáque per mortem ſuam ſublato mariti metu, ſua conjuge, ut ſorte, fadè uterentur. Ex adverſo autem prævalens in dies in Chananæa fames ingreſſum in Ægyptum non tam ſuadebat, quàm extorquebat, ut vel cum ſua familia in terra Chanaan fame peremendum ſibi eſſet, vel hinc eſſet abeundum in Ægyptum. In eo rerum diſcrimine quid Vir ſanctus egerit, ex ipſo Moyſe Geneſ. cap.* 12 *à* ℣. xi *audiamus:* Cùmque propè eſſet (*Abram*) ut ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori ſuæ: Novi, quòd pulchra ſis mulier: & quòd, cùm viderint te Ægyptii, dicturi ſunt: Uxor ipſius eſt: & interficient me, & te reſervabunt. Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror mea ſis, ut bene ſit mihi propter te, & vivat anima mea, ob gratiam tui. AUCTORE J. G.

quod varii variè reprehenderunt.

223 *Hactenus ſacer Scripter, qui & hoc Abrami conſilium rectiſſimè ei ſucceſſiſſe, eodem capite ſubdit. Verùm, priuſquam eo & nos deveniamus, examinanda hic ſunt variorum de hoc* Abrami *conſilio ſententiæ, & diluenda, quibus eum propterea afficiunt, calumniæ. Sunt, qui Virum ſanctum non modò mentiri in ea re ſtatuiſſe, ſed & ad mentiendum uxorem induxiſſe, volunt. Alii, eo longiùs progredientes, eum conjugis pudicitiam prodere decreviſſe & in ejus contumeliam adulterio ſerviiſſe, aſſerunt. Atque ita quidem non ſoli Manichæi ſenſerunt, aut certiſſimè eorum propugnator acerrimus Fauſtus, ſed & ipſe Origenes. Quid? Quòd SS. Chryſoſtomus & Ambroſius ita de illo facto locuti fuerint, ut, ſi nuda eorum verba ſpectentur, dici ambo poſſent ea in re Manichæis & Origeni conſenſiſſe. Nihilominùs tamen aſſero,* Abramum, *cùm ſe* fratrem *Sarai vocare decrevit, nec ſtatuiſſe mentiri; neque, cùm ei perſuaſit, ut ſe* ſororem *ſuam diceret, ad mendacium induxiſſe, nec denique in miſeranda illa neceſſitate quidquam ab eo decretum ſollumve fuiſſe, quod, ſalva Dei lege, decerni fierive non potuerit.* B

quodque nihilominùs mendacii

224 *Ac primò quidem* Abramus *nec mentiri voluiſſe, nec ad mentiendum uxorem ſuam induxiſſe, dici meritò poteſt, niſi vel ipſe ſciens volenſque falſum quid protuleris, aut contra mentem quidquam aſſeruerit, vel niſi, ut tale quid ſua uxor faceret, ei auctor fuerit. Cùm verò ſe more patrio* fratrem *Sarai vocare ſtatuendo, ipſamque, ut ſe pariter* ſororem *ſuam vocaret, inducendo, nihil prorſus proferre decreverit, aut ei proferendum ſuaſerit, quod à vero alienum eſſet, uti in ſimili caſu Geneſ. cap.* 20, ℣. 12 *ipſe teſtatur his verbis:* Aliàs autem & verè ſoror mea eſt, *q. d: Ex patris mei ſanguine procreatam verè voco* ſororem, *ubi ſanè potiùs credendum eſt* Abramo *loquenti, quod ſcit, quàm Manichæis aliiſque criminantibus, quod neſciunt; conſequens ſit, ut à mendacio ex utroque capite immunis dici debeat, non ſecùs atque, dum Lot, pari ſanguinis nexu ſibi junctum, Geneſ. cap.* 13 ℣. 8 fratrem *vocavit; neque eſt, cur magis ipſe ea in re accuſandus mendacii ſit, quàm Tobias cap.* 8, ℣. 9, *ipſique Evangeliſtæ, qui conſanguinitate conjunctos* fratrum *aut* ſororum *nomine compellárunt. Fateor, ſi ex ſacris Codicibus alióve indubiæ fidei documento conſtaret,* Abramum *ita animo comparatum fuiſſe, ut interrogatus, num Sarai uxor ſua eſſet, eam conjugem negaret; aut, ſi pari auctoritate conſtaret, eum ab hac exegiſſe, ut interrogantibus, num uxor ipſius eſſet, uxorem ſeſe negaret; tum certè à mendacio eum excuſandum non fore, utpote qui non merè veritatem occultare, ſed falſum proferre, fixum animo habuiſſet.* F

culpâ vacare.

225 *At, cùm, teſte Scripturâ, id tantùm dicere voluerit ac re ipſa dixerit, quod verum erat, ſimulque etiam aliud, quod verum erat, juſtiſſima de cauſa reticere decreverit; non fuit in his* Abræ *verbis veritatis abnegatio aut falſi affirmatio, ſed mera veritatis, ſibi aliàs, ſi pandéretur, nocitura, occultatio, ſeu mera reticen-*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

tia, qualis ferè ea eſt, quæ lib. 1 Reg. cap. 16 refertur: ac proin, quandoquidem, uti omnes fatentur, nequaquam mentitus eſt Samuel, dum ſe ad immolandum Domino *in Bethlehem veniſſe affirmavit, cùm tamen etiam, ac precipuè quidem, eò Dei juſſu veniſſet, ut unum ex filiis Iſai, quem ei Deus monſtraret, regem Iſrael inungeret; pari ratione* Abram, *id, quod verum erat, partim propalare, partim celare ſtatuendo, mendacii argui non poteſt, nec magis adeò dici ad mendacium induxiſſe uxorem, quam Deus ipſe ad illud induxerit Samuelem, cùm eum mittens in Bethlehem, alterum, quod verum erat, manifeſtandum; alterum, quod itidem verum erat, at ſine gravi periculo propalari non poterat, reticendum injunxit. Quemadmodum igitur non ad ſimulationem, ſed ad prudentiam pertinuit, Samuelem ſui in Bethlehem adventûs cauſam veram, ſed non ſolum nec precipuam manifeſtâſſe, ità quoque non ad mendacium, ſed ad prudentiam pertinere dicendum eſt,* Abramum *veram cum Sarai conſanguinitatem ſuam patefeciſſe, nec tamen omnem, nedum precipuam, quæ ſe inter & illam erat, conjunctionem palam eſſe profeſſum.*

B

& ab adulterio attentate

226 *At, inquiet alius, quamvis in eo caſu nec mentiri decreviſſe* Abram, *nec ad mendacium uxorem induxiſſe dici poſſit, quandoquidem veritatem ſuo tempore & loco tacere, non tantùm ſine vitio, ſed etiam cum laude licitum eſt; tamen, cùm Sarai uxorem ſuam eſſe, Ægyptios latere voluerit; dicendus eſt & voluiſſe eis anſam dare credendi eam liberam, atque adeò, etiam ſe invito, abs rege Ægyptiorum uxorem expeti ac duci poſſe. Igitur Ægyptios fallere intendit, &, quod caput eſt, ſi re ipſa, uti timendum ipſi erat, à rege ad nuptias cogeretur, cùm ha fuiſſent verum adulterium, ſaltem in uxoris ſuæ contumeliam adulterio ſerviiſſe dicendus erit. Verùm reſpondeo* Abrami *conſilium eò non ſpectâſſe, ſeu eum poſitivè, ut ſchola loquuntur, non intendiſſe, Ægyptios inducere in errorem, eorumve regem ad ineundas cum Sarai nuptias allicere; ſed ſolùm præcavere voluiſſe, ne ab Ægyptiis ipſe occideretur, ſeque occiſo, Sarai ab alienigenis captiva retineretur, aut ſcorti dein haberetur vice. Juſtis igitur de cauſis merè permiſſivè, ut vulgò loquimur, ſe ad errorem illum habuit, in quem ſua Ægyptios inconſideratio cæcuſve animi impetus induceret.*

C

ac lenocinio immane.

227 *Adhæc non tantùm non optavit* Abram, *ut Ægyptiorum oculis Sarai placeret, ſed id ne fieret, vehementiſſimè timuit; tantúmque abfuit, ut eam ad ineundas cum Ægyptiis nuptias aut eorum libidini conſentiendum induxerit; ut contrà uxorem caſtam, caſtoque corde ſibi cohærentem in ſervandæ conjugalis fidei propoſito, quibus potuit, rationibus confirmâſſe, divinumque, quo intacta maneret, auxilium præſidiumque implorâſſe omnino cenſendus ſit, ni alias eum reluctantibus ſacris Litteris & maritum ſocordem hominemque impium, nihilque minùs, quàm Dei amicum, dicere cogamur. Juverit S. Auguſtinum lib. 22 contra Fauſtum Manichæum cap. 33 tom. 8 Operum edit. 1694 col. 381 & ſeq. de hoc* Abrami *conſilio diſputantem audire.* Hoc, *inquit*, Abrahæ factum lenocinio ſimile videtur, ſed non valentibus ex illius æternæ legis lumine à peccatis rectè facta diſcernere: quibus & conſtantia pertinacia videri poteſt, & virtus fiduciæ vitium putari audaciæ, & quæcúmque ſimiliter objiciuntur quaſi non rectè agentibus, à non rectè cernentibus. Neque enim Abraham flagitio conſenſit uxoris, ejuſque vendidit adulterium; ſed ſicut illa famulam ſuam non libidini mariti permiſit, ſed officio generandi ultrò intulit, nequaquam turbato ordine naturali, ubi ejus poteſtas erat, jubens potiùs obedienti, quàm cedens concupiſcenti, ſic & ipſe conjugem caſtam, & caſto corde ſibi cohærentem, de cujus animo, ubi pudicitiæ virtus habitabat, nullo modo dubitabat, tacuit uxorem, dixit ſororem, ne, ſe occiſo, ab alienigenis atque impiis captiva poſſideretur, certus de Deo ſuo, quòd nihil eam turpe ac flagitioſum perpeti ſineret. Nec eum fides ac ſpes fefellit.

D

228 *Abſit ergò, ut ea* Abrami *verba* Die ergo, obſecro te, quòd ſoror mea ſis, ut bene ſit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tui, *ita intelligamus, quaſi iis uxori ſuadere voluerit, ut nuptiis aliis conſentiret, aut Ægyptiorum libidini obſecundaret, non modò ut in vivis ipſe ſervaretur, ſed & ab Ægyptiis honorificis ditaretur muneribus; cùm hujuſmodi expoſitionem nec patiatur literalis verborum ſenſus, nec piiſſimi Viri conſilium, id unum ſatagentis, ne ab Ægyptiis occidatur, ſeque interfecto pudoris ſui damna uxor ſentiat. Qui enim, uti narratur Geneſ. cap. 14 ℣. 23, juſtiſſimè acquiſitis ſpoliis ditari noluit, nec ex iis à filo ſubtegminis uſque ad corrigiam calige quidquam accipere; ille certè, ut ab Ægyptiis donaretur muneribus, chariſſima conjugis pudicitiam proſtituere voluiſſe, nulla veri ſpecie cenſeri poteſt. Quæ cùm ita ſint, nullius planè ponderis eſſe poteſt Origenis Homil. 6 in Geneſim aſſertio, nulla planè ſubnixa ratione, quâ,* Abrahamum *in ſimili caſu, de quo poſteà, non ſolùm mentitum eſſe regi, ſed & pudicitiam conjugis prodidiſſe, adſtruit. De Fauſti verò Manichæi hujuſmodi calumniis ab Auguſtino pleniſſimè obtritis contuſiſque nihil hîc attinet dicere.*

nec non ab avaritiæ labe planè remotum fuiſſe oſtenditur.

E

229 *Sed quid de SS. Chryſoſtomi & Ambroſii verbis, quibus hic lib. 1 de* Abraham *cap. 2 Saram* mentitam eſſe germanitatem; *ille verò Homil. 32 in Geneſ.* fabulam *egiſſe*, Abramum *verò mortis metu* in adulterium uxoris conſenſiſſe & quaſi ſerviiſſe adulterio in mulieris contumeliam *ſcribit? Reſpondeo, cùm vox Græca* ῥῆμα, *quâ Chryſoſtomus utitur, non ſemper* mendacium, *aut, ut vulgò ſumitur,* fabulam *denotet, ſed quandoque rem quamlibet veriſſimam, arte tamen & induſtriâ adornatam; ipſum verò verbum* mentiri *apud Ambroſium pro verbo* prætendere *aut* obtendere germanitatem *adhibitum videatur; ex hiſce loquendi modis pro certo conſici non poteſt, eos aut* Abramum *aut Sarai mendacii arguere voluiſſe, præſertim, ſi perpendamus, eos hoc idem factum laudibus paulò pòſt eſſe proſecutos, quod facturos fuiſſe, ſi ſtrictè dicto mendacio obnoxium credidiſſent, minimè veri ſimile eſt. Idem planè de altero S. Chryſoſtomi dicto ſentiendum eſt; ut proin aliud innuere non voluerit, quàm id ab* Abramo *factum fuiſſe, propter quod quilibet alius, qui de ſuæ uxoris virtute conſtantiaque deque affuturo ſpeciali Dei auxilio non tam certus, quàm* Abram, *eſſet, meritò in ſuſpicionem venire poſſet præſtiti in uxoris adulterium conſenſûs, imò & miniſterii. Utcúmque hæc habeant, potior ſanè in hac re habenda eſt S. Auguſtini auctoritas, noſtraque ei conſona ſententia, utpote Scripturis ſacris conformior ſolidiſque munita rationibus.*

tametſi duo SS. Patres contrarium dixiſſe videantur.

F

230 *Reliquum nunc eſt, ut alteram, quam ſan-*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

§ XIII. Sancti ingreſſus in Ægyptum : uxorem, ſibi ſublatam, recipit intactam : ejus reditus in terram Chanaan : promittitur ei divinitus terra Chanaan.

Sanctus Ægyptum ingreditur.

JAm enim *in modum ſua* Abram *inſtruxerat conſilia, ut, cùm prævalentis in Chananitide famis causâ in Ægyptum, ne aliàs ſe ipſumque in manifeſtum interitum objiceret, deſcendere cogeretur, ipſe ſibi ab Ægyptiis uxoris causâ imminens vitæ periculum, quantum fieri à ſe ſalva Dei lege poterat, provide arceret. Conſilium igitur fore, ut humanis, quibus uſendum cenſuerat, adminiculis potens benignumque Numen aſpiraret, cum Sarai uxore ſua, & Lot, fratris ſui filio, univerſaque familia ſubſtantiaque ſub initium menſis Niſan Ægyptum ingrediuntur, ad eam nempe, uti conjicere licet, regionis partem fru-*

B

menti feraciſſimam, quâ Nilus per oſtium Peluſiacum in mare Mediterraneum aquas ſuas exoneraſ. Non poterat non ingreſſus iſte, utpote hominum, fors unquam unis conſpectorum, genere ſingularis, & ſervorum pecorumque multitudine plane inſolens, Ægyptiaci vulgi primum moxque regionis præfectorum oculos admirationemque in ſe convertere, & ea in primis mulier, quæ dignitate & pulchritudine ceteras præ-

E

cellebat.

alioquin ad Dei cultum factum

aliunde peccati arguunt.

231 *Et ſanè, ſi, uti ex S. Hieronymo lib. de Quæſtionibus Hebraicis, col. 518 ſatis probabile eſt, Ægyptiis æquè ac Perſis, mos fuerit, ut ad regis thalamum nulla introduceretur femina, quæ non priùs ſex menſibus unctis oleo myrtino totidemque etiam menſibus pigmentis variis uſa fuiſſet, meritò confidere poterat* Abram, *futurum, ut, ſi fors regio juſſu abduceretur Sarai, dein aſſumenda in Ægypti regis uxorem, labente illo anno opportunum aliquod affulgeret tempus, quo, ſin minùs humana arte & induſtriâ, certè ſpeciali aliquo Dei auxilio uxorem reciperet intactam, uti & eventus oſtendit. Faceſſat igitur Rivetus, dum Exercitatione 73 in cap. 12 Geneſ. pag. 350 in his quidem rectum fuiſſe* Abrami *finem, fatetur, at eum tamen in via aberrâſſe, contendit, nec poſſe de diffidentiæ culpa humanæque fragilitate purgari. At, quid ita, quæſo? Quia nempe, Riveto pag. 349 judice, cùm* Abram *non metueret vitæ ſuæ, niſi propter uxorem, à Deo petiiſſet (id eſt; petere potiùs debuiſſet) ut hominum oculos à pulchritudine Sarai concupiſcenda averteret, tum certè, causâ ſublatâ, effectus etiam fuiſſet ſublatus. Quaſi verò id non fuiſſet tentare Deum, ut omnium Ægyptiorum, in quorum conſpectum veniret Sarai, divinitus occluderet vel offuſcaret oculos, eorumque deſideria refrænaret, ac proin tot patraret miracula, quot forent Ægyptii, quibus eam vel in itinere vel in ſua apud Ægyptios mora obviam dari contingeret. Fecit igitur* Abram *in tanto rerum diſcrimine, quod fieri & ſana ratio & prudentia ſuadebat, nec eſt, cur eum vel tantilli peccati in eo reum fuiſſe, pronunciemus. De his plura qui cupit, adeat Pererium, in caput 12 Geneſ. Diſput. 5, num. 102 & ſeqq. eruditè de facto hoc more ſuo diſputantem.*

mox uxorem ſuam ſui tollit vultu.

233 *Ab his igitur Ægyptiis rei tam inſolitæ fama, quæ & aliàs majora vero perferre ſolet, ad principes aulicoſque Pharaonis regis, alio nomine* Apophis *etiam dicti, admatum peraucitur; qui, & novitate facti excitii ſuiſque oculis mox ipſi turbam hujuſque dominam conſpicati, regi omnia deferunt, mulieris pulchritudinem ſupra modum extollunt, atque, ut de Ægyptiis aulicis, regi adulari, libidini ejus ſubſervire & voluptatibus lenocinari ſtudentibus, ſat ſuò credi poteſt, eum impellunt, ut contra omne hoſpitii jus etiam invitam tolli, inque aulam regiam perduci mulierem jubeat. Sed rurſus Scriptorem ſacrum de his audiamus. Ita ille cap. 12 Geneſ. ℣. 14 & ſeq.:* Cùm itaque ingreſſus eſſet Abram Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem (*Sarai*) quòd eſſet pulchra nimis. Et nuntiaverunt principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum: & ſublata eſt mulier in domum Pharaonis. *Dum illa in gynæceo regio Ægyptiorum more ad inundas poſtmodùm cum rege nuptias molliter ac delicatè excolitur, nullam non videtur Ægyptii contuliſſe curam, ut, qui futura uxoris regiæ frater habebatur, commodam honorificamque vitam apud ſe ageret, multiſque augeretur bonis; quæ omnia verbis hiſce non obſcurè Moyſes indicavit:* Abram verò bene uſi ſunt propter illam: fueruntque ei oves & boves & aſini & ſervi, & famulæ, & aſinæ & cameli.

dumque ipſe, licet honorificè exceptus, de ejus raptu dolet.

234 *Verùm hæc ipſa, quæ tam Sarai, quàm* Abramo, *ab Ægyptiis præſtabantur obſequia, non modò utriuſque angorem animi non levabant, ſed & contrà acerbioribus indies ita accumulabant curis, ut, niſi ambo ſibi Deum in tempore*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

pore affuturum, confidiſſent, jam tum à regis libidine defendendæ vindicandæque conjugalis pudicitiæ nulla humanitùs ſupereſſe via videretur. At Deus, qui conjugalis pudicitiæ, quam vir tueri nequit, tutor ac vindex eſſe ſolet, quique ſe prædixerat affliturum eſſe eos, qui Abramum *affligerent, ſeu, ut Scripturæ verbis utar, maledicturum ſe maledicentibus* Abræ, *utrique conjugi difficillimo illo tempore validiſſimum attulit auxilium, quo infamiam omnemque dedecus ab eis averteret.* Flagellavit *enim* Dominus Pharaonem plagis maximis & domum ejus propter Sarai uxorem Abram, *uti Geneſ. cap.* 12, ℣. 17 *narratur. Quænam autem nominatim illæ fuerint plagæ, quibus Deus, tum ut injuriam à ſuis arceret, tum ut nimis in Venerem propenſum Ægyptiorum animum caſtigaret, non Pharaonem tantùm, ſed & domum ejus afflixit, tacente Moyſe, quis reddere indubitatum poteſt? Alii peſtem, alii ſeditiones, alii in viris moleſtiſſimum ſeminis fluxum gravi mixtum cruciatu, alii in feminis acerbiſſimos irritoſque partûs dolores, alii alia cruciatuum genera excogitârunt.*

B *Ægyptiique, ob ſublatam ex uxorem, divinitus caſtigantur.*

235 *At quæcúmque ſingillatim illæ fuerint, tales mihi plagæ fuiſſe videntur, quibus Deus per eadem, per quæ peccârant Ægyptii, eos torqueret, ita ut amorum voluptatumque oblivi & rex ipſe & ejus libidini aſſenſi aulici longè diverſas jam agitarent curas, nec de laxandis cupiditatis frenis jam cogitarent, ſed de hoc uno eſſent ſolliciti, quo pacto è cruciatibus, quibus afflictabantur, evadere poſſent. Philoni, ex quo partim hæc deſumpta ſunt, conſentit S. Chryſoſtomus Homil. jam ſæpe citata pag.* 326, *ubi &, cur non ſolus Pharao correptus à Deo fuerit, rationem ſimul ſuppeditat.* Vidiſtis, *inquit*, eos (*Pharaonis aulicos*) lenonum agere officium in regis gratiam, auferendo Juſti uxorem? Quapropter non ipſe ſolus, ſed & omnes domeſtici ejus pœnæ fuerunt participes, ut diſcerent, ſe non in peregrinum ſimpliciter furorem ſuum exercuiſſe, neque in hominem è medio vulgo, ſed in virum cariſſimum Deo, qui tantâ illum curâ dignaretur. Et idcircò acerbiſſimâ pœnâ concutiens ejus mentem abduxit à nefario flagitio, coërcuit ab irrationabili impetu, cohibuit incontinentem mentem, alligavit concupiſcentiam indomitam, refrænavit furoris inſaniam.

C *eorum veritatis ſimilem.*

236 *Coërcitus hiſce plagis Pharao, earumque cauſam vel à ſacerdotibus Ægyptiis, vel ab ipſa Sarai, vel divinitus in ſomnis edoctus, certiorque unà redditus, eam, quam priùs* Abræ *dumtaxat ſororem exiſtimârat, uxorem ſimul eſſe; nihil habuit prius, quàm ut Maritum ad ſe accerſeret, eamque à ſtupri contumelia præſervatam ei reſtitueret. Nonnihil tamen animo commotus, ut* Abram *in conſpectum venit, his eum compellavit verbis:* Quidnam eſt hoc, quod feciſti mihi? Quare non indicâſti, quòd uxor tua eſſet? Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam & vade. *Quæ ſic, judice S. Chryſoſtomo cit. Homil. pag.* 327, *intelligenda ferè ſunt, quaſi diceret rex: Quid feciſti mihi* Abram? *Deum inimicum mihi reddidiſti, iram ejus ſuper me induxiſti, pœnæ obnoxium me reddidiſti, feciſti, ut pœnam lueret tota domus mea eorum, quæ in te admiſſa ſunt. Ego, quam ſororem tuam putabam, mihi tolli juſſi, accipiendam in thalami conſortem; at nunc, quia non ſororem dumtaxat, ſed & verè conjugem tibi eſſe, novi, qualem accepi, talem tibi reddo. Accipe ergò illam, nullâ à me injuriâ affectam, & recede cum tuis omnibus ab aula mea procul. His dictis, ut* Abram *facti ſui rationem redderet, facereique palàm, cur Sarai vocâſſet ſororem, uxorem verò tacuiſſet, rex non tuliſſe videtur; ſed mox Ægyptiis in mandatis dedit, ut ex aula diſcedenti Dei amico, ac denique ex Ægypto profecturo nemo moleſtus foret, neve quis ei aut cuiquam è familiaribus ejus vim etiam leviſſimam inferret.* D

& ex regia urbe deductus aliquo tempore in Ægypto ſubſiſtit.

237 *Hoc autem regis mandatum ab Ægyptiis continuò executioni mandatum fuiſſe, ſat clarè indicat Moyſes, dum* ℣. 20, *poſtquam dixiſſet*, præcepiſſe Pharaonem ſuper Abram viris, *ſeu, uti* LXX *Interpretes habent*, præcepiſſe viris de Abraham, *ſubdit hæc:* Et deduxerunt eum & uxorem illius, & omnia, quæ habebat. *Atque hinc facilè erroris convincitur Artapanus, dum in ſua Rerum Judaïcarum Hiſtoria, ab Euſebio lib.* 9 *Præparationis Evangelicæ cap.* 18 *laudata*, Abramum viginti continentes annos ibidem (*in Ægypto*) egiſſe, & in Syriam denuò remigrâſſe, *ſcribit; nec ab errore hîc immunis videtur laudatus pariter ab Euſebio cap.* 17 *Eupolemus, aſſerens*, Abramum *apud Heliopolim Ægyptiorum ſacerdotum conſuetudine plurimùm uſum fuiſſe, eoque magiſtro multa ipſos, nec non Aſtrologiam, quæque ad illam pertinent, omnia didiciſſe. Nam, tametſi Pharaonem in illâ aut alia ei vicina urbe tunc verſatum fuiſſe, ad eamque Sarai fuiſſe juſſu regis deductam, gratis omnino daretur; non patitur tamen Moſaïca narratio, ut poſt acceptam conjugem tanto temporis ſpatio in Ægypto manſiſſe dicatur* Abram, *quantum neceſſe eſt, ut Aſtronomiæ homines ignaros ſcientiam illam edocere potuerit. Id autem tunc ab eo factum fuiſſe, cùm dies noctesque ob raptam, at necdum redditam conjugem, in ſumma ſollicitudine maximiſque curis traduceret, veriſimile nequaquam eſt.* E

non tamen ad complures annos, ut quidam volunt.

238 *Quapropter ne Joſepho quidem fides habenda hîc eſt, ſine antiquo teſte aſſerenti lib.* 1 *Rer. Judaic. cap.* 9, *poſt redditam* Abramo *uxorem factam illi abs rege poteſtatem eſſe, congrediendi cum præſtantiſſimo quoque Ægyptiorum ac doctiſſimo, atque tum ob diſſertationes, quibus eorum opiniones & ritus vaniſſimos eſſe, oſtendit, tum etiam ob communicatam eis numerorum & ſiderum ſcientiam magno fuiſſe habitum in pretio. Hæc enim omnia, ut facta dici aliqua veriſpecie poſſint, multò etiam longius, quàm quo* Abram, *recepta uxore, in Ægypto verſatus eſt, temporis ſpatium exigere, cuilibet conſideranti facilè manifeſtum fiet. Neque verò hanc Joſephi opinionem firmat communis ſententia, quæ hujuſmodi diſciplinas ab Hebræis, qui Chaldæi origine erant, ad Ægyptios fuiſſe profectas, inde ad Græcos perveniſſe, aſſerit; cùm hinc nequaquam conſequens ſit, ab* Abramo *potiùs, exiguo tantùm tempore apud Ægyptios commorato, quàm à patriarcha Joſeph, quem Pharao alius dominum domus ſuæ & principem poſſeſſionis ſuæ conſtituit*, ut erudiret principes ejus ſicut ſemet ipſum, *diſciplinis ejuſmodi imbutos fuiſſe Ægyptios, uti per ſe quoque patet: quamquam tamen propterea negare nolim*, Abramum *Ægyptiis æquè, ac Paläſtinis, pietatis ſuæ aliarumque virtutum* F

A *tum ſplendore plurimùm profuiſſe, imo &, cum ſe obtulit occaſio, verbis quoque monſtraſſe viam, quâ ex errorum tenebris ad veritatis lumen perducerentur.*

Hinc poſt minus ſeptem anni commoratio nem

239 *At, inquiet aliquis, ſi verum ſit, quod nos ex Moſaicæ narratione contendimus*, Abramum *tam exiguo, putà novem aut decem tantùm menſium ſpatio in Ægypto peregrinatum fuiſſe, conſequens ſit, ut, cum is de Ægypto, teſte Moyſe cap.* 13 *Geneſ.* ℣. 1, *aſcendit ad Auſtralem Chananitidis plagam, aut præter veri ſpeciem ceſſaverit jam tum in Chananæa fames, aut is eidem diſcrimini ſe ſuoſque imprudens objecerit, ob quod in Ægyptum ante iter compulſus fuit. Verum reſpondeo, alienum à vero dici non debere, quod non raro temporibus noſtris contigiſſe vidimus, magnæ nimirum frugum inopiæ ex imbrium frequentia aut nimio ſolis ardore uno anno exortæ, mox vitali aeris temperie ſuccedente, ſuccedere etiam frugum omnium in ſertili ex ſe terra affluentiam; ac proin, cum fortaſſe vel eodem ipſo anno, quo in Ægyptum* Abram *deſcendit, non vilis fuerit ſerotinarum frugum copia, ſpeſque maxima etiam affulſerit*

B *fore, ut uberrima eſſet hordei, frumenti cæterorumque terræ fructuum meſſis, ſubſequentis anni menſe Niſan, aut paulò pòſt colligenda; levioris tantùm, aut vix ulli periculo ſe ſuoſque pius Viator expoſuerit, dum necdum elapſo à ſua in Ægyptum profectione anno integro in Chananæam remigravit. Adhæc vix, aut ne vix quidem, dubitandum videtur, quin Pharao, quò* Abrami *Deum ſibi iratum placaret, non exiguam ei dari juſſerit inter alia munera frumenti aliorumque ciborum copiam, aut certè non prohibuerit, quò minùs is, qui ſuo juſſu ab aula procul, ac dein ex Ægypto emigraturus erat, proprio auro & argento cibaria coëmeret eaque camelis & aſinis ſuis impoſita ſecum in Chananitidem transferret.*

Auctior famulitio & divitiis reverſus in Chananitidem.

240 *Auctior igitur famulitio, cujus pars non infima fuiſſe videtur Agar, infrà memoranda ancilla Ægyptia, nec non auro, argento, gregibuſque & armentis locupletior factus, aſcendit* Abram *de Ægypto verſus Auſtralem Chananæa plagam, uxorem ſuam Sarai, & omnia, quæ tum in Ægyptum intulerat, tum quæ illic regio favore acquiſierat, ſecum deducens ipſumque etiam fratris ſui filium Lot, uti cap.* 13 *Geneſ.* ℣. 1 & 2 *Moyſes his verbis enarrat.* Aſcendit ergò Abram

C de Ægypto, ipſe & uxor ejus, & omnia, quæ habebat, & Lot cum eo, ad Auſtralem plagam. Erat autem dives valde in poſſeſſione auri & argenti, ſeu, *uti* LXX *verterunt*, dives valde pecoribus & argento & auro. *Et, quamquàm Moyſes, utpote Hebrææ gentis hiſtoriam ex inſtituto conſcribens, nullam hic fecerit de uxore Loti, Moabitarum & Ammonitarum aviâ, mentionem; credibile tamen omnino eſt, unà cum marito ſuo Lot mulierem illam in Ægyptum deſcendiſſe, indeque, abeunte* Abramo, *pariter cum eo eſſe profectam, verisimiliter jam antè unâ alteràve infantulâ auctam, quæ etiam cauſa eſſe potuerit, cur illa, quæ & aliàs non adeò formoſa fuerit, ab Ægyptiorum libidine multò minùs, quàm Sarai, aut planè nihil timendum ſibi haberet. Sed hæc obiter de uxore Loti dicta ſufficiant, utpote quæ ad* Abrami *hiſtoriam non tam propè attingit. Miſſis igitur, quæ de argumento hoc moveri poſſent, quæſtionibus, ſancti Viatoris noſtri in Chananæa iter ac præclara ejuſdem geſta proſequamur.*

AUCTORE J. G.

241 *De eo ita Moyſes cit. cap.* 13 *Geneſ.* ℣. 3 & 4 *loquitur:* Reverſuſque eſt (Abram *nempe*) per iter, quo venerat, à Meridie in Bethel, uſque ad locum, ubi priùs fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai: in loco altaris, quod fecerat priùs, & invocavit ibi nomen Domini, *jam multis antea ſeculis, uti S. Chryſoſtomus Homil.* 33 *in Geneſ. pag.* 333 *obſervat, Davidicum illud implens:* Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. *Porrò* Abramum *eodem illo loco, poſt exhibita ſolidæ pietatis ſuæ documenta, de quibus vide dicta num.* 215 & 218, *menſibus aliquot ſubſtitiſſe, ſuadet, quæ à Moyſe mox ſubjicitur, Loti ab* Abramo *ſecedentis hiſtoria. Etenim non eſt ſat veri ſimile, ſtatim atque utriuſque paſtores inter Bethel & Hai tabernacula ſua fixerant, ſuaque ſinguli pecora armentaque ad paſcua deduxerant, exortam inter illos eſſe contentionem, aut, ſi nonnullo tempore pòſt, jam paſtu imminuto, exorta quædam ſit, illico ad* Abramum *& Lot fuiſſe delatam, aut antequàm illa ingraveſceret, omniſque ſpes diuturnioris illic commorationis evaniſſet, illatum ab* Abramo *de ſejungenda familia ſermonem fuiſſe, ſtatimque cum*

E *fuiſſe executioni mandatum. Quapropter non priùs, quàm anno ſeptuageſimo ſeptimo* Abræ, *jam menſibus aliquot inchoato, alterius ab altera familia ſejunctio ſtatuenda videtur, quam cit. cap.* 13 ℣. 5 & 7 *ſeqq. ſacer Scriptor recenſet.*

Ubi poſt menſes aliquot à Loti ſegregatur.

242 *Verba ejus hæc ſunt:* Sed & Lot, qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, & armenta & tabernacula. Nec poterat eos capere terra, ut habitarent ſimul: erat quippe ſubſtantia eorum multa, & nequibant habitare communiter. Unde & facta eſt rixa inter paſtores gregum Abram & Lot. Eo autem tempore Chananæus & Pherezæus habitabant in terra illa. Dixit autem Abram ad Lot: Ne, quæſo, ſit jurgium inter me & te, & inter paſtores meos & paſtores tuos: fratres enim ſumus. Ecce univerſa terra coram te eſt: Recede à me, obſecro: Si tu ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam. Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circà regionem Jordanis, quæ univerſa irrigabatur, antequam ſubverteret Dominus Sodomam & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini, & ſicut Ægyptus venientibus in Segor. Elegitque ſibi Lot regionem circa Jordanem, & receſſit ab Oriente: diviſique ſunt alterutrum à fratre ſuo. Abram habitavit in terra Chanaan: Lot verò moratus eſt in oppidis, quæ erant circa Jordanem, & habitavit in Sodomis.

F

In quod factum nonnulla

243 *Hactenus Moyſes, in cujus narrationem nonnulla etiam annotaſſe juverit. Ac primò quidem, cùm ait ſacer Scriptor,* Abramum *& Lot nequiviſſe* habitare communiter; *non ſic illud intelligendum eſt, quaſi verò utrique communia priùs fuiſſent, at tunc diutiùs eſſe communia nequiverint pecora cæteraque bona, aut ipſi ne tantillo quidem tempore inter Bethel & Hai unà degere potuiſſent; ſed ſic illud exponi debet, ut uterque propria ſibi habuerit pecora, proprimque famulitium; cùmque hæc admodùm ampla & copioſa eſſent, eoque tempore potiorem illius regionis partem occuparent duo populi, ex Chanaan oriundi, Chananæus nempe & Pherezæus, hinc factum fuerit, ut, creſcentibus indies gregibus & armentis, quibus latiora paſcua opus*

AUCTORE J. G.

erant, eaque occaſione exortâ inter Abræ *& Loti paſtores rixâ, utraque illa tam ampla numeroſaque familia, ſtabilem illic ſedem ponere non potuerit, ut proin altera ab altera loco fuerit ſejungenda. At ſciſcitabitur aliquis, quandoquidem Deus, teſte S. Stephano Act. cap. 7 ℣. 5,* Abramo *non dedit hereditatem in terra Chanaan, nec paſſum pedis, qua ratione dicere is potuit Loto: Elige quamcúmque terram inhabitandam, ego diverſam tenebo? Reſpondeo cum Bonfrerio, verborum* Abræ *ſenſum eſſe, ut Lot, non tamquam terræ poſſeſſor aut dominus, inhabitandam terræ partem ſeligeret, (hujus enim dominium penès Chananæum & Pherezæum populum erat) ſed tamquam merus conductor; quaſi diceret: ſi tu paſcua & agros, ad dexteram tuam ſitos, ab indigenis pretio conducere amas, ego ad ſiniſtrum ſitos mihi elocandos curabo, ne alias, ſi ambo artiori hoc loco conſiſtere pergamus, jurgium tandem etiam inter me & te exoriatur.*

244 *Denique, cùm Lot ſibi elegerit regionem circa Jordanem ſitam, quæ, teſte Moyſe, qua parte ex reliqua Chanaanitide in Segor venitur, & ulteriùs deinceps ad hujus fluvii ripam procedituri, univerſa ante Pentapolis interitum irrigabatur, ſicut paradiſus Domini, aut ſicut Ægyptus Nilo, in ſeptem alveos & oſtia diviſo; queri non immeritò poteſt, quo modo Lot dici poſſit ℣. 11* receſſiſſe ab Oriente? *Ad hoc rurſus reſpondet Bonfrerius in hunc modum:* Receſſit, *inquit*, ab Oriente, non quòd iverit ad partem Occidentaliorem, Pentapolis enim æquè vel magis Orientalis erat, quam locus, in quo erat Abraham; ſed quòd locus, in quo agebat Abraham, magis directè verſus Orientem reſpiciebatur à Palæſtina, cùm Pentapolis, etſi abſolutè æquè Orientalis, reſpectu tamen ejuſdem Palæſtinæ non reſpiceretur verſus Orientem directè, ſed ad latus & verſus angulum meridiei. *At nonne Lot aliâ etiam ratione dici poſſet* receſſiſſe ab Oriente, *licèt major pars Pentapoleos ad Orientem protenſior, quàm medius inter Bethel & Hai locus ſit? Mihi quidem id dici omnino poſſe videtur, ſi Moyſes, uti ſat veri ſimile eſt, aſſerens Lotum* receſſiſſe ab Oriente, *reſpexerit ad profectionis ejus terminum, qui urbs Sodoma erat, quæque, uti ex accuratiore Chananæa tabula geographica, tomo 2 Operum S. Hieronymi innexa, perſpicuum ſit, quinque circitèr unius horæ milliaribus magis ad Occidentem vergit, quàm locus, ubi* Abram *ſumma æquitate animi, miranda liberalitate, ac ſingulari ſervandæ pacis ſtudio Lotum, ſui fratris filium, eligendæ melioris, ut ei videretur, terræ arbitrum conſtituit.*

245 *Ceterùm ob tam eximium ſancti Patriarchæ noſtri humilitatem, lenitatem egregiam, ceteraſque ejus, quæ in ea ſejunctione eluxere, virtutes factum eſſe, non immeritò aſſerit S. Chryſoſtomus Homil. 24 in Geneſim, ut ſibi* Abram *ampliorem cælitus conciliârit benevolentiam, atque à Deo majora aſſecutus ſit præmia, quale eſt divina apparitio ſubſequæque de tradenda copioſæ ejus poſteritati terra Chanaan promiſſio, quæ Geneſ. cap. 13 à ℣. 14 in hunc modum refertur:* Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam diviſus eſt ab eo Lot: Leva oculos tuos, & vide à loco, in quo nunc es, ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientem & Occidentem. Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo & ſemini tuo uſque in ſempiternum. Faciamque ſemen tuum ſicut pulverem terræ: ſi quis poteſt hominum numerare pulverem terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit. Surge & perambula terram in longitudine & in latitudine ſua: quia tibi daturus ſum eam. *Ita rurſus Pentateuchi auctor. Sed quoniam nonnulla ex his verba quæſtionem habent nec levem, nec hoc loco diſſimulandam, hìc denuo nobis ſiſtendum tantiſper eſt. Etenim non eſt dubium, quin Deus, cùm hac viſione & promiſſis* Abramum *recreavit, totam, quanta eſt, terram Chanaan ſe ejus poſteris daturum eſſe, ſignificare voluerit. Quid ergò, inquies, ſibi volunt hæc verba ℣. 15* Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo & ſemini tuo? *Num ex loco, ubi erat tunc* Abram, *illas etiam, quæ ultra altiores montes & in vallibus ſita erant, regiones Chananæa conſpicere oculis potuit? Aut num in imagine aliqua tota ipſi terra graphicè expreſſa fuit?*

246 *Ita quidem nonnulli ſentire videntur; at verba ſacra nequaquam nos vel ad prodigium vel ad viſionem imaginariam recurrere compellunt; cùm ad hoc, ut tota terra Chanaan ei promiſſa dici poſſit, neceſſum minimè ſit, totam illam ſingulisque ex partibus fuiſſe tunc corporeis oculis perluſtratam, ſufficiatque omnino, ut Deus* Abræ *promiſerit eam totam, quam videbat, at non eam ſolam, ſed & undique à quatuor orbis cardinibus ulteriorem, quam, ut ſuis erat circumſcripta limitibus, mente apprehenderet* Abramus. *At, uti jam ſuprà num. 243 dictum etiam fuit, ne pedis quidem veſtigium* Abram *in ea terra unquam poſſedit ſibi gratìs datum. Quid ergò eodem ℣. 15 dicitur:* Tibi dabo & ſemini tuo? *Num igitur Deus in exſequendis promiſſis infidelis? Abſit enimverò, abſit! Etenim particula Hebraïca* vaf *eique reſpondens Latina & hoc loco copulativa non eſt, ut paſſim loquimur, ſed exegetica, ſenſuſque iſtorum verborum hic eſt:* Dabo tibi, ID EST, ſemini tuo, omnem terram, quam conſpicis. *Si quis tamen præfractè velit, non alio modo, quàm copulativo, τὸ & eſſe exponendum; ne ſic quidem conſequens fiet, Deum ſuis promiſſis non ſteriſſe; quandoquidem præfati commatis ſenſus erit, promiſſum* Abræ *fuiſſe jus ad rem, quale revera ipſe habuit ad terram Chanaan, poſteris verò jus in re, quale eos habuiſſe ſub regimine Joſuæ, ac præſertim ſub Davide & Salomone, inficiari nemo poteſt.*

247 *Denique cùm intuitu* Abræ *poſteris ejus promiſſa conceſſaque ſit Chananæa regio, potuit & ad eum, tamquam ad gentis Iſraeliticæ caput & originem, imò & potiſſimam factæ promiſſionis cauſam, ea promiſſio referri, atque adeò etiam ipſi promiſſa dici, quæ ejus gratiâ promiſſa conceſſaque poſteris fuit terræ poſſeſſio* uſque in ſempiternum, *ſeu in longiſſimum tempus, dummodò hi ſuo fungerentur officio, ſeque filios* Abrahæ *non verbis dumtaxat, ſed & factis, exhiberent. Poſtremò & hic queri poteſt, qua ratione* Abram *divinis verbis accuratiſſimè morem ſemper geſſiſſe dicatur, qui, poſtquam ℣. 17 ei Deus dixiſſet:* Surge, *ſeu eja age*, & perambula terram in longitudine & in latitudine ſua, *tabernaculum quidem ſuum inde movit, ubi eum Dominus alloquio dignatus fuerat, at paulò poſt, uti ℣. ſeq. narratur*, Habitavit juxta convallem Mambre, quæ eſt in Hebron, *ubi & pro more ſuo* altare Domino ædificavit?

248 *Ad hoc pro reſponſo ſit, verba illa* Surge & perambula *non per modum præcepti ſeu imperii, ſed conceſſæ facultatis ſeu invitationis inſtar, divinitus prolata fuiſſe, ut, ſi haberet, ex*

Hic obſervantur.

Deinde Abramo divinitus promittitur terra Chanaan.

cum tunc integram ſuis oculis non perſpexiſſe.

nec per ſe ipſe, ſed in ſuis poſteris poſſeſſa ſe. oſtenditur, ubi tunc prope Hebron habitare cœpit ac Deo altare ædificavit.

Digitized by Google

A *conſpectu magnitudinis terræ promiſſæ magnam animi voluptatem ſolidumque in ſua peregrinatione ſolatium hauriret, uti conſentiunt Teſtatus & Pererius, quibus non parùm favet S. Chryſoſtomus Homil. 34 in Geneſ. tom. 4 Operum col. 345, quem adiſis. Cæterùm notandum hic, convallem illam Mambre, à viro quodam Amorrhæo ita dictam, atque uti ex verſione LXX Interpretum colligitur, quercubus partim conſitam, non in ipſa urbe Hebron, utpote monti impoſita, ſed in hujus urbis vicinia ſeu territorio ſitam eſſe, & undecim circiter horæ milliaribus Meridiem verſus & Africum, uti in ſuprà laudata mappa geographica videre eſt, diſtare à loco, inter Bethel & Hai medio, quem eodem ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo ſeptimo ab* Abramo *relictum credimus.*

§ XIV. Abramus cum Mambre hujuſque fratribus fœdus init: Lotum à Chodorlahomore, Pentapolitarum victore, captum, ſuſo priùs hujus exercitu, incolumem recipit.

Abramus, inito cum Mambre hujuſque fratribus fœdere,

QUamquàm ex nutu Dei ſemper pendens S. Viator paratiſſimus eſſet, quocumque evocaretur, eò ſe vel incomitatum vel cum ſuis omnibus conferre; tamen, mox ut juxta convallem Mambre advenit, ſedem illic ſolito diuturniorem figere ſtatuiſſe videtur. Quamobrem, cùm more ſuo aram ibi vero Numini erexiſſet, divinumque ſibi ſuiſque præſidium mactatis victimis efflagitaſſet, humana non ſpernens adminicula, fœdus pepigit, uti Geneſ. cap. 14 ℣. 13 Moyſes refert, cum prapotentibus hujus regionis dominis, nempe Mambre, à quo vallis illa nomen gerebat, illiuſque fratribus Eſcol & Aner, viris, uti apparet, à comitate ac probitate non mediocriter commendandis. Illud autem ſocietatis fœdus, quo alter ab alterius familia boniſque injuriam omnem propulſare ſeque invicem tueri decreviſſe videtur, non fuiſſe inutiliter ſanctum, poſt annos plùs minùs ſeptem oſtendit memorabilis in primis eventus, à Moyſe cap. 14 Geneſ. relatus, in quo, quod hîc in anteceſſum dicere liceat, Abrami in adoriendis exigua manu ingentibus hoſtium copiis magnitudo animi, in iiſdem debellandis fortitudo, in profligandis, nullo ſuorum damno, ſumma felicitas & in ſpoliis juſtè partis dividendis privatæ utilitatis ſuæ contemptus admirabilis eluxit, omnium deinceps ſeculorum prædicatione celebranda virtutes. Eventum illum, Moyſis exemplo, cujus verba obiter etiam illuſtrabo, ab exordio recenſere lubet.

& Pentapolitanis regibus

250 *Pentapoleos reges ſeu dynaſtæ, nimirum Bara rex Sodomorum, Berſa rex Gomorrhæ, Sennaab rex Adamæ, Semeber rex Seboim, & rex Bala, quæ urbs alio nomine* Segor *dicitur, duodecim antè annis ſervierant Chodorlahomori, Elamitarum regi, qui, ut nonnullis placet, vel ipſe ſupremus Aſſyriorum, tunc latè dominantium, monarcha erat, vel, uti mihi præplacet, ſub Aſſyriorum dominatore Ninja vectigalis ipſi præceps erat, regia tamen apud Elamitas ſuos, ab Elam filio Sem, ſic vocatos, dignitate inclytus, reique bellicæ Aſſyriorum gentibuſque ſubactis ſumma cum poteſtate præfectus, cujuſmodi reges ſub Aſſyriis quondam exſtitiſſe, ex lib. 4 Reg. cap. 24 & Iſaiæ cap. x ℣. 9 manifeſtum eſt. Cum hunc principi Pentapolitæ ſervitutis ſuæ anno tertiodecimo vel tributum pendere vel impoſitum ſibi jugum diutius ferre detrectâſſent, ille refragantes vi redacturus in ordinem, in expeditionis ſuæ partem evocavit Amraphel regem Sennaar, ſeu Babylonis, uti Bonfrerius aliique cenſent, Arioch regem Ponti, fortaſſe Cappadocii, haud ita procul, uti apud Cellarium tom. 2 orbis Antiqui tab. 1 videre eſt, ab Euphrate ſiti, vel, uti in Hebræo eſt,* regem Ellaſar, *quam regionem quidam* Thalaſſar *ad fontem Tigris eſſe volunt, &* Thadal *regem Gentium, ſeu non uni alicui nationi ſed variis undique collectis profugis præpoſitum.*

à Chodorlahomore victo earum gentium domitore,

251 *Igitur quartodecimo anno, ex quo Pentapolis in ſervitutem adducta fuerat, ſecundo verò ab ejus defectione, Chodorlahomor ſeſque jam mox memorati reges, confecto ſat longo itinere, in terram Chanaan pervenere, percuſſerunique Raphaim, gigantea magnitudinis homines, ſibi ſors etiam rebelles aut Pentapolitis addictos, qui in Aſtaroth-Carnaim, ad Orientem ſtagni Geneſareth quinque circiter ab eodem ſtagno horæ milliaribus diſſito loco, habitabant, moxque debellârunt* Zuſim cum eis, *ſeu, ut quidam volunt, alios gigantes* Zomzommim *dictos, qui in Cham ſeu Ham, regione poſteà* Ammonitarum *dicta, degebant; tum pari clade affecerunt Emim, ſimiles iis gigantibus, qui erant de ſtirpe Enacim, quorum ſedes erat in Save Cariathaim, in* Moabitica *dein regione dicta, & ferè ex adverſo Pentapoleos ad Orientem ſita; inde verſus Auſtrum ſemper progredientes Chorræos in montibus Seir ſeu poſt dicta* Idumææ Auſtralis *degentes uſque ad campeſtria Pharan, quæ eſt in ſolitudine, pariter percuſſerunt. Hinc, ne quas à tergo aut à latere gentes ſibi æquè, ac jam devictas, rebelles ſuſpectaſve relinquerent, venerunt victores ad locum, cui* Fontis Miſphat *ſeu* Cades *nomen poſteà adhæſit, omnique regioni, quæ Amalecitis aliquando ceſſit, intulere vaſtitatem, indeque reverſi ipſos demum Amorrhæos, qui habitabant in Aſaſonthamar, alio nomine* Engaddi *vocatâ, juxta Mare Mortuum ſitâ, felicitate ſimili profligârunt.*

devictis fugatiſque.

252 *Hoc paſto deletis, qui ab Auſtro & Oriente Pentapolitas cingebant, populis, jam in ipſum ferè Pentapoleos meditullium pervaſerant, ipſos hujus regionis dynaſtas, quorum causâ præcipuè ſuſcepta erat bellica expeditio, non inferiore vi aggreſſuri; cùm rex Sodomorum quatuorque alii fœderati Pentapolis reges, ſuis demùm egreſſi urbibus, tandem aliquando convenerunt in Vallem Sylveſtrem, ſeu Siddim, quæ nunc eſt Mare Mortuum, eoque loco adverſus aggreſſores ſuam direxerunt aciem, fretis loco, ſperanteſque fore, ut hoſtes, hujus minùs gnaros, in bituminis puteos, qui magno illic numero erant, ſtratagemate aliquo allicerent, itaque, quos virtute ſuperare ſe poſſe deſperabant, (homines enim Pentapolitæ erant luxuriæ & deliciis magis, quàm armis aſſueti) arte ſaltem ac dolo vincerent. At cùm res ipſis eſſet cùm hoſtibus, non minùs cautis, quàm virtute bellica præſtantibus, omnino aliter, quàm ſperârant Pentapolitæ, ipſis præliam*

AUCTORE J. G.

lium cessit. Quippe cùm Assyriis opportuno loco in eos unum alterumve impetum fecissent, sensêre se homines effeminati mollesque sustinendo impares, moxque turbata ruptaque acie, reges Sodomæ & Gomorrhæ, ceteri fœderati dynastæ militesque terga verterunt, quique vel hostilem gladium vel bituminis puteos evaserunt, turpissimâ fugâ ad montana prolapsi sunt.

duplex, Lotum a victore exercitu captum fuisse,

25 *Prostrata Pentapolitana acie, non diu fugacibus tergis institêre Assyrii, ac continùo ad prædas conversi sunt, tulerunt*que omnem substantiam Sodomorum & Gomorrhæ, & universa, quæ ad cibum pertinent;... nec non & Lot & substantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis, *non quòd, ut Josephus lib. 1 Rer. Judaic. cap. x, vult, Sodomitis in auxilium venisset, sea quòd in urbe illa sedem fixisset;* & abierunt *victores Boream versus, dextram, uti videtur, Jordanis ripam legentes. Hæc cùm ab uno, ut credibile est, è domesticis Loti, qui cladem evaserat, eodem vel sequenti die nuntiata essent* Abramo *Hebræo, qui juxta convallem Mambre, decem aut duodecim horæ milliaribus à pugna seu cladis loco sitam, habitabat, confestim ille, ut ex hostium manibus insontem Lotum ipsiusque familiam eriperet, trecentos decem & octo de servis vernaculis suis ad certamen magis expeditos selegit; cùmque humana media, quæ ad manum erant, non spernenda judicaret, in auxilium sibi adscivit Mambre, Eschol & Aner, terræ illius, ubi sedem posuerat, dominos, fœdere jam antè sibi junctos, horumque adeò & ad bellum aptos subditos, quos sat simile vero est eò etiam lubentiùs se* Abramo *junxisse, quòd etiam suæ gentis homines amicosque & consanguineos, in Asasonthamar ab Assyriis captos, hoc pacto è servitute retrahendi spes major affulgeret.*

B

unus hostilem captus agredi-tur, itaque fugatis, Lotum recipit.

254 *Ergò, qui fieri potuit, celeritate abeuntes victores secutus* Abram *cum suis sociorumque bellatoribus, eos attigit prope Jordanis fontem illum, cui* Dan *nomen est, quinta, si Josepho cap.* XI *credimus, nocte quam ex convalle Mambre profectus erat. Non hic rursus, tametsi firma in Deum fide suarum copiarum defectum supplendum censeret & à Deo exercituum potissimam victoriam exspectaret, bellicam neglexit prudentiam; sed divisis sociis, derepente noctis tempore, cùm mersi sopore vel ebrietate gravati hostes essent nec ad resistendum parati, in eos varia ex parte irruit. Cùm itaque hostilia castra tam improviso impetu clamoribus, ordinum turbatione cædibusque undique miscerentur, nec, quo modo irrumpentibus resisterent, in promptu sibi esset, nihil prius habuere exteri reges militesque, quàm ut, castris partisque anteà spoliis relictis, præcipiti fugâ saluti suæ consulerent; quod ut Victor sensit, continùo, ut fieri potuit, nonnullis, qui tantisper hostilia castra partaque ac recuperata spolia servarent, subsistere jussit, cum reliquis ipse fugientes persecutus est usque Hoba sen Choba, quæ villa ad lævam Damasci sita est, ac demum, jam sat procul ex Chananitide ejectis hostibus, reversus ad capta castra est, unde reduxit* omnem substantiam, *nempe pecuniam, aurum, argentum, greges armentaque*, & Lot *fratrem suum (id est, fratris sui filium)* cum substantia illius, mulieres quoque & populum *Pentapolitanum, quem in servitutem hostes abduxerant.*

C

Nonnulla in Mosaicam

25 *Longior sim, si singula, quæ in Mosaïcam hujus belli narrationem partamque tam singulari modo victoriam eruditi à variis observata exstant, vel cursim hic enumerem vel panciſſimis verbis ipse retexam. Hæc, qui cupit, apud veteris Testamenti Annalium conditores sacrosque interpretes legat. Non possum tamen, quin panca quædam, quæ vel ipsum* Abramum *proximè attingunt, vel difficultatibus obnoxia sunt, non nihil illustrem. Ac primò quidem scisciturî quis potest, cur Moyses, cit. cap. 14 Genes. ℣. 13 referens,* Abramo *nunciatam fuisse Loti captivitatem, additum præter morem eo loco voluerit* Hebræi *nomen, ita nimirum loquens:* Et ecce unus, qui evaserat (*cladem nempe Pentapolitanorum*) nuntiavit Abram Hebræo; *ac rursus, quæ hujus nominis origo sit. Quod ad priorem attinet quæstionem, respondet Wilhelmus Smitius in suis ad hunc locum notis, id haud dubiè à Moyse factum esse*, ut nominis istius gentilis, quod Abrahæ posteris semper adhæsit, antiquitatem edoceret. *Verùm, si conjecturis hic locus sit, an non etiam, imò an non veri similiùs* Hebræi *nomen additum à Moyse fuerit, propterea quòd, cùm* Abram *inter Amorrhæos sibi fœderatos degeret, necesse, aut saltem ex re esse, crediderit, cautionem aliquam adhibere, ne quis cum Amorrhæis Hebræa gentis caput, fixam tunc quodammodo sedem inter eos habens, confundere ullo modo posset; seu, quia conveniens censuit, ut, qui tam gloriosa, quam mox enarrat, expeditionis auctor fuit, non solo nomine proprio, sed & patronymico suo compellaretur, quò tam insignis facti honorem non stirpi Chanaan, sed posteris Sem benedicti à Domino, adscribendum esse, lectores suos edoceret.*

D

E

hujus facti adjunctorumque narratio-nem

256 *Quod vero ad alteram spectat quæstionem, tametsi sat multi, iique eruditione præstantissimi scriptores à voce Hebræa* Hebar, *quæ Latinè* transivit *sonat*, Abramum *dictum fuisse* Hebræum *velint, utpote qui è regione, trans fluvium Euphratem sita, in terram Chanaan advenit, cui sententiæ etiam favent* LXX *Interpretes, dum hoc loco reddunt τῷ περάτῃ, id est,* transitori *seu* trajectori; *probabilior tamen mihi videtur Josephi lib. 1 Ant. Jud. cap. 7, Augustini lib. 2 Retractationum cap. 14 & lib. 16 de civit. Dei cap. 3 & 11, aliorumque complurium sententia, asserentium,* Abramum *dictum esse* Hebræum *ab Heber, qui quintus à Sem in progenitorum serie reperitur, à quo & Abram veluti lineâ originem ducebat. Nec leve profectò, quo id probetur, videri debet illud argumentum, quo S. Augustinus lib. 16 de Civit. Dei cap. 3, num. 2 nititur. Illic enim dilucidans illa Geneseos cap. x ℣. 21 verba, quibus Sem* omnium filiorum Heber *pater asseritur, ita ait:* Non sanè istum Heber genuit Sem: sed ab illo quintus in progenitorum serie reperitur. Sem quippe inter alios filios genuit Arphaxat, Arphaxat genuit Cainan, Cainan genuit Sala, Sala genuit Heber. Non utique frustra ipse primus est nominatus in progenie veniente de Sem & prælatus etiam filiis, cùm sit quintus nepos; nisi, quia verum est, quod traditur, ex illo Hebræos esse cognominatos, tamquam Heberæos.

F

atque in commemoratis illic Hebræi nominis origine.

257 *Dein post pauca, quibus aliam esse posse opinionem dicit, quæ tamen minimè probanda est, ita prosequitur:* Sed nimirum hoc verum est, quòd ex Heber Heberæi appellati sunt, ac deinde, unâ detractâ litterâ, Hebræi, *quo nomine Moyses* Abramum *cap. 14 ℣. 13 donat. Concludit ex his Pererius Disput. 2 in cap. 14 Genes. num. 31 in hunc modum:* Ergo Moses appellans Sem patrem filiorum Heber, dicere quiddam voluit ad laudem Sem, & ad declaran-

A randum dignitatis ejus excellentiam perquàm insigne; videlicet, quòd Sem pater fuerit populi Dei, & tot tantorumque virorum, qui in eo populo claruerunt; qui non solùm hui, id est, posteri fuerunt Heber, verùm ab ipso etiam nominati sunt Hebræi & eorum lingua Hebræa dicta est. *Unde & cum eodem Pererio concludendum ulteriùs apparet, cùm origo & ratio appellationis Hebræa linguæ, atque gentis eadem fuisse videatur; tam* Abramum *ejusque posteros, qui ab eo per Jacob genus duxerunt, quàm ipsam linguam, ab Heber, in cujus familia ista permansit,* Hebræi *nomen accepisse. Adde cum Eugubino & Pererio, Hebraicum nomen* Hiberi, *quòd Latinè* Hebræum *sonat, per Iod Hebraicum in ultima syllaba proferri, ac proin, utpote habens terminationem, nominibus patronymicis propriam, gentile seu patronymicum potiùs, quàm appellativum censeri debere.*

uti & in pactum ab Abrahamo cum Amorrhæis

258 *Supersunt binæ, multò majoris, quàm præcedentes sint, momenti difficultates, quarum prima in eo versatur, an* Abram *sanciendo cum Amorrhæis suprà nominatis fœdus non graviter in Dei legem impegerit, quandoquidem Exodi cap. 34 ℣. 15 districtè à Deo vetitum legimus, ne Hebræi pactum cum Amorrhæis aliisque terræ Chanaan incolis inirent, variisque insuper sacræ Scripturæ locis divinitus reprehendantur, qui cum idololatris exterisve gentibus societatem junxerant. Verùm, si factum* Abræ *attentiùs consideremus, atque ad tempus, quo illa Exodi lex lata est, animum advertamus, ne leviter quidem illa in re peccâsse* Abram *dici poterit. Etenim, præterquam quòd nullo ex capite constet, Amorrhæos illos principes idololatriâ infectos fuisse, cum quadringentis & ultrà annis, antequàm completæ essent Amorrhæorum ceterorumque Chananæorum iniquitates, non nulli inter eos exstiterint veri Dei cultores, quales Melchisedech, sacerdos Dei altissimi, Abimelech, rex Gerara, qualesque adeo & ipsi esse potuerint; in hypothesi etiam, gratis tamen admissa, fuisse Mambre ejusque binos fratres à veri Dei cultu alienos, potuit tamen* Abram, *requirente id suæ familiæque suæ incolumitate, licite & ex jure naturæ cum iis merè politicum fœdus inire, quod nempe suæ suorumque religioni damnum aliquod inferre, aut idololatriam propagare minimè natum erat.*

B

C

fœdus, quod vetitum ei non fuisse, probatur, hic observantur,

259 *Imò verò, cùm Deus ei quasi necessitatem quamdam imposuisset transmigrandi ab uno in alium Chananitidis locum, atque adeò modò in his, modò in aliis hujus regionis oppidis vicisve degere* Abramus *necesse haberet, vix abstinere is potuit, quin Chananæorum societatem politicam aut ipse requireret, aut fœdus ultrò requirentibus sese facilem præberet, ut hoc pacto se suosque ab hostibus tueretur, omnemque procul à familia sua injuriam arceret. Neque hoc* Abrami *factum divina lege, Exodi cap. 34 ℣. 15 promulgatâ, vetitum fuisse dici potest, utpote quæ non juris naturæ, sed positiva fuit, quæque quadringentis demùm & amplius annis post sanctum ab* Abramo *cum Mambre ejusque fratribus fœdus, ejus posteros dumtaxat adstrinxit, cùm nempe jam completæ essent Amorrhæorum iniquitates, ipsique jam Deo exosi divinoque interdicto subjecti essent. Quòd autem subinde in Scripturis increpentur Israelitæ ob initæ cum infidelibus fœdera, in speciem aut re ipsâ merè politica, id factum fuisse post latam cit. cap. Exodi legem, atque etiam ob animi vitium, vel ob perversionis periculum, quod ejusmodi pactis conventis subesset, nemo vocabit in dubium, qui sacra volumina attentè pervolverit.*

AUCTORE J. G.

ostenditurque, Abramo id eidem licuisse, videretur enormium

260 *Venio nunc ad quæstionem alteram, quâ, an* Abram *legitimè Chodorlahomori ejusque fœderatis bellum intulerit, non immeritò dubitari posse videtur; ac primò quidem idcirco, quod* Abram *in Chananitide ne vestigium quidem pedis, ut homo privatus, nedum regnum aut civitatem aliquam, ut supremus dominus, possideret; dein quòd ipse à regibus illis nullam acceperat injuriam; ac denique quia, tametsi Lotum injustè ab iis abductum statuamus, nihilominùs tamen non priùs* Abram *omnia tentavit, quàm eos bello lacessiverit. Verùm enimverò non obstant ea, quò minùs legitimè* Abram *eos hostiliter aggressus esse, imò & de improviso eos oppressisse dicatur. Etenim, uti dubitandum non videtur, tam ipse* Abram, *quam Mambre hujusque fratres, summam in suos potestatem habebat, atque adeo non minùs ei, quam his, sicut ad tuendam plebem sibi creditam, ita ad exercendam jurisdictionem, si vis occurreret, jus competebat belli gerendi, præsertim adversus eos principes, quibus nec ipse nec illi suberant. Adhæc, tametsi tantisper* Abram *ponatur eâ destitutus fuisse auctoritate, quæ, ut quis alteri proprio nomine bellum inferat, requiri jam solet; tamen, cùm ab iis, qui in convalle Mambre tunc rerum potiebantur, quique neminem se superiorem agnoscebant, in legitimum societatis fœdus receptus esset, ab ipsoque etiam, ut* princeps Dei, *Genes. 23 ℣. 6, seu ut vir summus, agnosceretur; eorum certè nomine, consensu & auxilio exterorum principum vim vi repellere injuriamque propulsare ei omnino licitum fuit.*

E

armis & quidem etiam de improviso aggredi;

261 *At nullam principes illi exteri injuriam ipsimet* Abræ *intulerant. Ita est; at fratri ejus, seu fratris filio, ei conjunctissimo, gravissimam, rapiendo omnia bona ejus, eumque in captivitatem abducendo, intulerant; unde hanc propulsare omnia ei jura permittebant, ne alias non repellendo injuriam à socio & à proximo quidem suo consanguineo, cum id penès se esset, tam foret ipse in vitio, quàm illi, qui injuriam intulerant. Nec erat hic* Abræ *expostulandi cum exteris principibus locus, cùm nulla spes affulgeret, eo modo injuriam posse resarciri, periculum ex adverso præsens esset, ne, si diutius exspectaretur, periret ablata recuperandi occasio; potuit igitur* Abram *sine previa expostulatione bellive denuntiatione violenter erepta repetere, eumque in finem talibus uti mediis, puta improvisa nocturnaque irruptione in eorum castra, aliove stratagemate, quæ tam in bello solemni, quàm non solemni, licita esse, nemo sanus diffitetur. Respexerit fortasse etiam Vir pius & à Deo illustratus ad ea, quæ Salomon Proverb. 24 dein in literas misit ℣. 11 & seq.:* Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. Si dixeris: Vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua; *uti & re ipsa factum esse, bellica hujus expeditionis, non sine singulari, ut credere licet, divino instinctu ab* Abramo *susceptæ, felicissimus demonstravit eventus.*

F

cujus facti loco hæc utrimque determinatur.

262 *Cetèrum, quo anno* Abræ *hæc facta statui debeant, non una est veterum recentiorumque sententia. Bellum hoc in Chronico Alexandrino sub annum ejus septuagesimum quartum refertur; at omnino perperam, quandoquidem*

AUCTORE J. G.

tunc Abram *nedùm è Chaldæa in Chananeam primùm advenisset, uti omnino manifestum est. Alii vel eodem mense vel certè anno, quo divisus est ab* Abramo *Lotus, hoc ipsum statuunt; sed niminùm præpropere, uti plerisque videtur. Epiphanius contrà in Panario Hæresi 55 editionis Petaviana pag.* 472 *sub* Abrami *octogesimum octavum vel nonagesimum plùs minùs ætatis annum, Melchisedechi occursum, de quo infrà, atque adeo & bellum ipsum, de quo hic, contigisse vult; verùm justo seriùs; quandoquidem* B *ætatis suæ anno* Abram *jam biennio antè* Agarem *uxorem duxerat, ex eaque Ismaelem susceperat, quæ res, uti ex Mosaïcæ narrationis ordine aperte colligitur, non ante illud bellum, sed sat diu pòst contigit. Sunt, qui* Abramum *velint, jam tum circumcisum fuisse, cùm ei è prælio redeunti Melchisedech occurrit; at id memoriæ lapsu scriptum apparet; quandoquidem circumcisionis præceptum* Abramo *datum non fuit, nisi anno nonagesimo nono, uti Genes. cap.* 17 *perspicuè traditur. Quo igitur anno, inquies, id tu bellum statuas? Respondeo, istud ex dictis medio illi tempori innecti debere, quod inter* Abræ *septuagesimum septimum interque octogesimum sextum annum effluxit, ac sat probabiliter anno* Abræ *incuntî octogesimo quinto; quamquàm, ut verum fatear, nihil admodum obstet, quò minus cum Saliano id anno* Abræ *octogesimo innectatur. Nunc, quæ hocce insigne prælium consecuta sint, sejunctio* § *, ut rei gravitas exigit, duce Moyse, prosequamur.*

§ XV. Sancti ab hostium strage reditus : Melchisedechi, sacerdotis Dei, occursus : datæ huic ab Abramo decimæ : panis & vini oblatio à Melchisedecho facta : varia huc spectantia.

C *Redeunti ab hostium strage Abramo Melchisedech sacerdotali ritu benedicit,*

REvertenti à strage Chodorlahomoris, & spolia hostium, ac corrasam ab his ex devictis antè populis prædam opulentam, populumque Pentapolitanum secum ducenti Victori, In valle Save, quæ est vallis regis, *quæque ab urbe Salem, seu probabilius, uti infrà ostendam, Jerusalem, haud procul abfuisse videtur, gratulabundus obviàm venit rex Sodomorum, idem ille, cujus à Chodorlahomore casus fuerat exercitus, vel, si reipsa, ut quidam volunt, ibi iste prælio occubuit,* (*quod tamen vix credo*) *ejusdem Sodomorum regis filius, hereditario jure paternum regnum adeptus. At non rex Sodomorum duntaxat cum suis aliquot egressus est in occursum* Abrami, *sed & Melchisedech, rex Salem seu Jerusalem; cúmque is publicus esset Dei altissimi seu veri Dei sacerdos, atque adeò, teste Apostolo ad Hebræos cap.* 8 ℣. 3, ad offerendum (*Deo nempe*) munera & hostias constitutus, *non primùm usualia quævis alimenta, quibus* Abrami *sociorumque corpora reficeret, sed, uti verba sacra significant, panem & vinum strictè dictum protulit, Deoque, quem obeunte victoriæ largitorem agnoscebat, ritu sacerdotali consecravit; tum Victori benedixit, seu bene precatus est, veventis in modum dicens:* Benedictus Abram D Deo excelso, qui creavit cælum & terram: & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. *Quasi diceret: Benedictus sis, ô* Abram, *à Deo excelso, qui creavit cælum & terram, & ab eo bonis omnibus cumuleris: & laudetur idem excelsus Deus, gratiæque solemnes ei agantur, cujus præsidio & ope tam potentes hostes devicisti & profligâsti.*

cui Sanctus decimas ex omnibus tribuit,

264 *Litanter vero Numini, sibique altissimi Dei nomine bene precantem sacerdotem, mox pius Victor, ut sacrum veri Dei ministrum, agnovit, utque more suo ipse vicissim debitas Deo pro parta de hostibus victoria gratias exhiberet, simulque se Melchisedecho, a quo religiosè juxtà ac honorificè excepius fuerat, gratum probaret, ex iis, quæ hostibus eripuerat, spoliis, & in quæ nec fœderati sui nec Pentapolitæ jus aliquod sibi arrogare poterant, non nulla, vel sacro ejus ministerio Deo pariter consecranda, vel in usum sacerdotalem cessura, munificentissimè obtulit, uti ex his verbis Moysis Genes. cap.* 14 ℣. 20: Et dedit ei decimas ex omnibus, *& ex illis Apostoli ad Hebræos cap.* 7 ℣. 1 *&* 2: Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui F obviavit Abrahæ regresso à cæde regum, & benedixit ei: cui & decimas omnium divisit Abraham, *apertissimè colligitur. Accedunt* LXX *Interpretes, apud quos in codice Romano & regio ita expresè legitur:* Dedit ei (*nempe Melchisedecho*) Abram decimam ex omnibus, *quibus & consentit Josephus lib.* 1 *Antiq. Jud. cap.* 11, *ubi, cùm dixisset, Melchisedechum* Deo, cujus favore victoria contigerat, debitos hymnos, ut sua pietate dignum erat, cecinisse, *mox subdit hæc:* Abrahamus contrà de manubiis decimas ei dono dedit, *Philo quoque lib. de Congressu quærendæ eruditionis gratiâ pag. mihi* 342, Abramum *ob victoriam, quam favente Deo assecutus fuerat, gratitudinis ergò Numini supremo, in persona nempe sacri ejus ministri, decimas obtulisse, testatur.*

ac Sodomorum regis ereptos ejus subditos, horumque bona

265 *Hanc Victoris magnanimitatem munificentiamque ut vidit Sodomorum rex, spem maximam concepit fore, ut ereptos sibi à Chodorlahomore, at per* Abramum *è captivitate retractos, subditos suos recuperare precibus posset; quapropter, hos sibi à Victore concedi, enixè postulavit, hisque contentus, ut reliqua, tum sua, tum subditorum bona* Abramus *retineret, lubentissimè consensit, lucro summo apponens, vel hos sibi recuperâsse,* Da mihi animas, *inquiens, id est homines, mihi quondam subditos,* cetera tolle tibi. *At, qui non lucri aut prædæ cupidine, sed filii fratris sui è servitute injusta retrahendi gratiâ bellum istud susceperat, ne quidem exiguum quidquam ex omnibus, quæ Sodomitarum fuerant, bonis in usum commodumve suum convertere voluit, idque jure jurando, levata pro recepto tunc more in cælum manu, diserte professus est, ita loquens:* Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ, quòd à filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram. *Quæ nec superbè ab* Abramo *dicta nec abs re jure jurando firmata esse censeri debent; sed eo prolato fine, ut, si non desiderio prædæ victores reges aggressum esse, indicaret, uti Bonfrerius rectè advertit; idcircò autem jure jurando asserta, ut sè seriò ac fincerè loqui ostenderet, utque veri Dei, cujus nomen invocabat, summam majestatem de-*

F

Digitized by Google

A *clararet, falſorum verò Deorum inanitatem redargueret, prout Pererius num. 85 in caput 14 Geneſ. ſcitè etiam notavit.*

AUCTORE J. G.

recuperata. pauca tamen meritò excepta, largitur.

266 *Bina tamen fuerunt ex recuperatis Pentapolitarum bonis, quæ ſuo jure jurando* Abram *comprehenſa minimè volvit, ea ſcilicet, quæ tum à vernaculis ſuis, tum à belli ſociis Aner, Eſcol & Mambre horumque ſubditis in cibum aſſumpta fuerant; eaque inſuper, quorum hi partem ſibi exigere belli jure aut recepta conſuetudine poterant. Nec enim æquum erat, ut, quæ à militibus, in commodum etiam Pentapolitarum cum hoſte congreſſis, in alimenta abſumpta fuerant, ea ab iis reſarcirentur; nec æquitati conſonum fuiſſet, ut liberaliſſimam ſuam munificentiam fœderatis ſuis pro lege habendam eſſe,* Abramus *præſcriberet; imò, uti laudatus Bonfrerius partim advertit, cùm hi* Abræ *non ſubeſſent, ſed ſponte & ſola amicitiæ lege eum comitati fuiſſent, non poterat eos, vel abſentes fortè, vel invitos, ſua ſpoliorum ex hoſte recuperatorum portione, utpote vel ſtipendii loco aliove juſto titulo debita, vel tantilla in re privare, prout conſideranti omnino liquet. Hinc, poſt quam Sodomorum regi, ſe quidquam ex Pentapolitarum bonis ſibi acceptarum*

B *eſſe, negâſſet, mox* Abram *ſubdit:* Exceptis his, quæ comederunt juvenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eſcol & Mambre: iſti accipient partes ſuas. *Et hiſce quidem verbis ſacer Scriptor Geneſeos caput 14 conſeſtimque ab* Abramo *belli narrationem ſuam concludit, ſtatimque ad celebrem illam viſionem divinitus* Abræ *oblatam progreditur, quâ Deus ei prolem copioſamque poſteritatem promiſit, quæque hinc obventura eſſent, prænunciavit.*

Diſcutiuntur hujus facti a lectore, & primò quidem locus.

267 *Verùm, quia nonnulla, quæ in jam contexta à nobis ipſius partim Moyſis verbis narratione occurrunt, in controverſiam adduci ſolent, ſiſtendum hic paulliſper eſt, donec illa, ut res ſe habet, vel dilucidata vel ſtabilita à nobis fuerint. Sunt autem illa præ ceteris tria hæc: ſitus vallis Save, in qua rex Sodomorum & Melchiſedech* Abramo *de prælio revertenti occurrerunt; ejuſdem Melchiſedechi regia, & ſacerdotalis præſertim, dignitas, ſolemni ſacrificio exercita; ac denique ſpoliorum diviſio, ex iiſque facta ab* Abramo *decimæ partis oblatio. A controverſia prima, licèt aliis minoris momenti ſit, exordium duco, ne Moſaïcæ narrationis ordinem invertam. Bonfre-*

C *rio teſte, exiſtimârunt quidam hanc* vallem Save, *quæ eſt vallis regis, diverſam non eſſe à Save Cariathaim, ubi gigantes Emim à Chodorlahomore ejuſque affectis debellatos fuiſſe, ejuſdem capitis 14 ℣. 5 Moyſes aſſerit. Verùm opinio hæc debili, ac nullo potiùs, nititur fundamento. Cùm enim eis Jordanem Melchiſedech habitârit, nec nec de tranſmiſſo ab eo hoc flumine uſlibi fiat mentio, ac denique hæc Save Chariathaim, utpote in regione, dein* Moabitica *dicta, & trans Jordanem ſita,* Abramo *à cæde quatuor regum revertenti in via non occurreret; abhorret prorſus à vero, hic loci à Melchiſedecho regeque Sodomorum occurſum* Abræ *fuiſſe.*

nempe vallis Save,

268 *S. Hieronymus illam* vallem Save, *quæ eſt vallis regis, longam illam vallem eſſe, cenſet, quæ eis Jordanem jacet, quæque* Aulon *vocatur, de qua vide dicta num. 216. At cùm hæc, uti cit. num. videre eſt, nimis ampla & in longum protenſa ſit, hoc ſolo nomine* Aulon *locus ille, ubi itum victori obviàm eſt, non ſat propè determinatur. Malim igitur ex* LXX *Interpretum verſione, in qua poſt* το in valle Save *ita legi-*

tur: Hic erat campus regis Melchiſedech, *vallem hanc verſus Boream non procul ab urbe Salem ſtatuere; quam urbem non eſſe Salim Sichimorum, prope Bethſan ſeu Scythopolim; ſed eandem eſſe cum Ieroſolyma;* Jebus & Salem *etiam dicta, auctores antiqui tum ſacri, tum profani, ipſeque etiam S. Hieronymus, licèt contrarium aliquando ſenſerit, magno conſenſu affirmant, quos, ſi lubet, vide nominatim laudatos à Bonfrerio in hunc locum pag. 192, col. 2.*

quæ prope Jeruſalem ſita fuiſſe oſtenduntur.

269 *Nec refert, quòd Hieronymus in Epiſtola Critica ad Evangelium presbyterum tom. 2 Operum col. 573 ſcribat, in urbe Salim juxtà Scythopolim oſtenſum ſuo etiam tempore fuiſſe palatium Melchiſedech, ſeu hujus potiùs ruinas; cùm hanc indigenarum traditionem ſimpliciter ipſe recenſeat, non verò approbet, ut contrà penes lectorem relinquat de fide teſtium, quos laudavit, judicium ferre. Adhæc, quandoquidem, uti lib. Judic. cap. 9 legitur, urbs illa funditus ſubverſa fuit, atque ita quidem, ut ſal in ea diſpergeretur; multò videtur veri ſimilius, parietinas, quæ Hieronymi tempore viſebantur, potiùs palatii, ibi poſteà ab Jeroboamo exſtructi, dein etiam ſubverſi, reliquias fuiſſe, quàm ruinas palatii, quod ibi Melchiſedech exſtruxiſſet olim, ut illa fert qualiſcúmque indigenarum traditio, cui Joſephus & plerique eruditi nullam fidem jure merito adjungunt. Sed de loco, ubi de cæde regum revertens* Abram *honorificè à duobus regibus exceptus fuit, hæc diſputata ſufficiant. Redeo ad Melchiſedechum, non ut omnia ſingulaque, quæ de eo adduci in controverſiam ſolent, aut operosè diſcutiam aut plane dilucidem, (hæc enim ad univerſi libri Geneſeos interpretes aut veteris Teſtamenti Annalium ſcriptores ſpectant) ſed ut ea duntaxat, quæ cum* Abrami *hiſtoriâ propiùs connexa ſunt, pauciſque à me ſuprà indicata ſuêre, nequaquam verò abſona eſſe, demonſtrem.*

dein Melchiſedechi dignitas, quæ non regia ſolùm

270 *Non hic igitur lector à me exſpectet, ut eorum à capite ad calcem commentorum reſellamque deliramenta, qui Melchiſedechum fuiſſe virentem aliquam cæleſtem, Chriſto ſuperiorem, aut ipſum Spiritum Sanctum, aut Filium Dei, aut angelum humana ſpecie ſpectabilem, aut hominem quidem, ſed ab Henocho, vel à Cham, filio Noe, non diverſum, ſomniârunt. Sed neque etiam hujus loci eſt, multis probare, Melchiſedechum, cujus pater & genealogia in Scripturis*

E *ſilentio involvitur, eumdem cum Sem eſſe non poſſe, cujus nempe pater & avi proavique nominatim in ſacris Voluminibus recenſentur. Hæc omnia, inquam, miſſa facio, fuiſſeque Melchiſedechum verum hominem, & gentre quidem Chananæum, divinâ tamen gratiâ veri Dei cultorem, pro certo & abundè SS. Patrum auctoritate ſolidiſque rationibus paſſim obviis probato & explorato habeo. At, num pius ille urbis Salem rex ſeu dynaſta, cujus ipſum nomen Hebraïcè regem juſtitiæ ſonat, ſimul etiam proprie dictus veri Dei ſacerdos fuerit, atque ſupremo Numini, cujus præſidio hoſtes in manibus* Abræ *erant, ſacrificium panis & vini obtulerit, id enimverò eſt, quod hunc maximè ſpectat, quodque omnino intactum hic prætermitti nequit.*

ſed & ſacerdotalis fuiſſe demonſtratur.

271 *Quod ad ſacerdotalem Melchiſedechi dignitatem attinet, fatendum quidem eſt, Hebraïcam vocem* cohen, *quâ Moyſes Geneſ. cap. 14, ℣. 18 uſus eſt, non ubique in ſacris Litteris miniſterium eccleſiaſticum, at quandoque univerſim, ſeu in genere, inſignis alicujus honoris aut digni-*

tatis

Auctore J. G.

tatis gradum denotare ; quo poſtremo ſenſu lib. 2 Reg. cap. 8 ℣. 18 filii Davidis Cohanim *vocantur, quos manifeſtum eſt, utpote cùm non fuerint de tribu Levi, ſtrictè dictos ſacerdotes non fuiſſe. Nihilominùs tamen, vel ii ipſi, qui nihil intentatum liquêre, ut oblatum à Melchiſedecho panis & vini ſacrificium inficiari poſſent, uno ore affirmant, cit. loco Geneſ. Hebraum vocem* Cohen, *uti & plerúmque alibi, ſacerdotem proprie dictum ſignificare, preſſi auctoritate non tantùm Moyſis, ſed & Davidis Pſalmo* 109 ℣. 4 *& Apoſtoli Pauli ad Hebræos cap. 7, ℣. 1. Et ſanè, niſi quis Moyſen ineptum battologum cit. Geneſeos loco egiſſe, impiiſſimè dicat, neceſſe habet fateri, eum, quem ſtatim antè* regem *vocavit, mox non ſalùtum eſſe, neſcio, quâ profanâ & multò minori quidem, quàm regia ſit, dignitate ſpectabilem. Adhæc quid facias huic voci* Heljon, *ſeu* Dei altiſſimi, *niſi eum verè Dei veri ſacerdotem ſtatuas? Et rurſus, cur David cit. Pſalmo Dominum ſuum, ſeu Dei Filium* ſacerdotem *vocâſſet* ſecundum ordinem Melchiſedech, *ſi hic ſacerdos non fuiſſet ; aut quo jure quave veri ſpecie dixiſſet Apoſtolus cit. loco :* Hic enim

B

Melchiſedech, rex ſalem, ſacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo à cæde regum & benedixit ei : cui & decimas omnium diviſit Abraham, *niſi illum non regia tantùm, ſed & præcipuè ſacerdotali dignitate inſignitum fuiſſe, pro indubitato habuiſſet?*

& falſa ab eo oblatio, quæ verum ſacrificium fuiſſe.

272 *At, inquiunt heterodoxi recentiores, præſertim Calvini aſſeclæ, tametſi Melchiſedechum veri Dei ſacerdotem fuiſſe, certiſſimum foret ; continùò tamen ex his verbis Moyſis* Proferens panem & vinum, erat enim ſacerdos Dei altiſſimi, benedixit ei &c, *conſequens non fieret, ut panem & vinum Deo ſacrificaſſe in gratiarum actionem de relata ab* Abramo *ex communi quodammodò Chananæorum hoſte victoria. Quid ita? Quia nempe, ut ipſi adſtruunt, Hebraicum verbum* hotſi, *quod Moyſes adhibet, non idem illic ſignificat, quod* obtulit *ſeu* immolavit, *ſed quod* protulit, eduxit, depromſit, venire *aut* prodire fecit. *Addunt, pro particula cauſali enim, quæ in Vulgata legitur, in Hebræo codice legi* vau, *quæ per* τὸ δὲ *vel* autem *ſubinde rectè vertitur : unde, ipſis nempe judicibus, verborum Moyſis alius non eſt ſenſus, quàm, Melchiſedechum, qui rex & ſacerdos erat, eſculenta quædam ac poculenta protuliſſe, aut potiùs proferri juſſiſſe, quibus* Abramum *ejuſque vernaculos de prælio revertentes baſilicè recreavit. Ita ferè illi. At verò ſiccine, qui nullum in Eccleſia Chriſti Euchariſticum ſacrificium ſupereſſe volunt, ipſoſque veteris Teſtamenti prophetas totamque Chriſti Eccleſiam mendacii aut erroris arguere, quàm pſeudo-doctores ſuos deſerere malunt, ipſum incruenti ſacrificii typum figuramque aboleri nituntur? Eò quidem jam a primi pſeudomagiſtri ſui temporibus nervos omnes intenderunt; at quam miſerè, quámque infeliciter, jam nunc dicenda aperient.*

C

adverſus quoſdam heterodoxos

273 *Equidem non diffitebor, verbum Hebraïcum* Hotſi, *ipſumque, quod, ſervato eodem ſenſu, Vulgata adhibet participium* proferens, *ex natura ſua, ſeu ex communi vocis poteſtate, æquè profanæ, ac ſacræ oblationi aptari poſſe ; at, quod adverſarii confidentiſſimè aſſerunt, nego ego ac pernego, illud* Hotſi *aliam hoc loco, quàm profanæ oblationis, notionem, præ ſe non ferre. Et verò, cum de alicujus vocis Hebraïcæ ſignificatione agitatur quæſtio, id mihi, ſi ipſi ſapiant, largiri debent adverſarii, multorum, præſertim, ſi hi non antiqui tantùm, ſed & eruditi ſimul ſint & vim etiam latentem peregrini idiomatis per ſe callnerint, aut ex peritis cognoſcere in promptu habuerint, multò potiorem eſſe debere, quam paucorum recentiorumque, qui iis ſubſidiis deſtituti fuerunt, de vera vocis in ſubjecto verſu notione ſententiam. Atqui indubitatum eſt, veteres omnes, quotquot Melchiſedechi ejuſque ſacerdotii meminerunt, illud verbum Hebraicum* Hotſi *per Græcum* Ἐνεγκεῖν *& Latinum* protulit, *vel hiſce affinia, prout hac ſacrum ſacerdotalemque actum denotant, miro conſenſu expoſuiſſe, uti ex recitatis longo ordine apud Natalem Alexandrum in Hiſt. V. T. Differt. 3 de Melchiſedecho propoſitione 4, & apud Smitium tom. 2 parte 1 in Geneſim à pag.* CLXIII *omnino manifeſtè inviclèque demonſtratur. Igitur, niſi heterodoxi communem Eccleſiæ ſanctorumque Patrum conſenſum venerandamque antiquitatem omnem convellere, ſeque antiquis omnibus Hebræi ſermonis peritiores atque in ſacrorum Codicum eruendo vero ſenſu magis exercitatos oculatoſque mentiri velint, neceſſe habent fateri, cit. ℣. Geneſeos verbum* Hotſi *oblationis ſacræ, quam ex vocis poteſtate habere indubiè poteſt, hanc re ipsâ ſignificationem hoc loco habere, atque adeò non profanam panis & vini, per ſynecdochen, ut ipſi perperam quoque contendunt, pro quibuſvis obſoniis ſumpti, ſed* panis & vini *ſtrictè dicti, uti hæc verba ſonant, eamque omnino ſacram, ſeu ſacerdotalem oblationem deſignatam à Moyſe fuiſſe.*

D

E

argumentis variis.

274 *Adhæc, non ex ipſo verbo ſecundùm ſe ſpectato, ſed cum præmiſſis ac conſequentibus collato, ſeu ex adjunctorum conſideratione veram ejus ſignificationem eruendam definiendamque eſſe, nemo, qui vel vernaculi ſui idiomatis peritus ſit, vocare in dubium poteſt. Atque ita, ut uno alterove exemplo rem noſtram illuſtrem, num verbum Hebraïcum* hebi, *quod ſignificat* venire facere, *aut* proferri facere, *quodque adeò tam profanæ, quàm ſacræ prolationi aptari ex ſe poteſt, Leviticí cap. 2 ℣. 8, cap. 4 ℣. 23 & 32 itemque 2 Paralip. cap. 29 ℣. 21 in ſacra potiùs, quàm profana, ſignificatione intelligi debeat, num item variis locis Hebraïca verba* higgiſch, & hikrib, *quæ affinis cum* hebi & hotſi *notionis ſunt, ſacrificalem potiùs, quàm profanum actum denotent, ex contextûs ſerie decidendum eſt. Neceſſe igitur eſt, ut quicúmque ſani cerebri eſt, ex eadem normâ verum præfati verbi* Hotſi *ſenſum eruendum ac definiendum eſſe, largiatur. Atqui tota verborum ſeries Geneſ. cap. 14 ℣. 18 & 2 ſeqq., omnino exigit ; ut de ſacra ſeu ſacerdotali prolatione verbum* Hotſi *intelligatur ; conſequens igitur eſt, ut Melchiſedech non* Abramo *neceſſitatis gratiâ obſonia quædam profana, quibus hic minimè indigebat, ſed vero Deo, cujus ſacerdos erat, ſtrictè dictum panem & vinum religioſo quodam ritu obtuliſſe dicendus ſit.*

F

& ipſa Scriptura ſacra petitis.

275 *Et verò niſi ad ſacrificium ordinata fuerit illa panis & vini prolatio, aut niſi hæc ſacerdotalis fuerit, cur illic expreſſa* ſacerdotis Dei altiſſimi *mentio fit? Aut cur particula Hebraïca* vau *ſacerdotio Melchiſedechi præmittitur, quæ, niſi eo loco cauſalis ſit ac per* enim *ſimilemve particulam reddatur, omnino ineptam appoſitionem conſtituet, quæque nullo exemplo comprobari queat, quandoquidem accentus* Soph paſouk,

qui

Digitized by Google

A *qui poſt verba illa* ſacerdos Dei altiſſimi *ponitur, ac proin pro ſuo munere ſententiam abſolvit, omnino vetat, ne to* ſacerdos *cum ſola benedictione ℣. ſequenti memorata, connectatur, uti venerabilis Dei ſervus Robertus Cardinalis Bellarminus tom. 3 Contrev. Lib. 1 de Miſſa cap. 6, edit. anni 1601 ab ipſo recognita col. 951, & cum eo Wilhelmus Smitius ſciè obſervat. Praterea, ſi merè profana, ſeu laicalis, ut vocant, hec Melchiſedechi oblatio dicatur, oportet, ut hanc ſacerdotio ejus extrinſecam fuiſſe, atque ad regiam munificentiam, non ad ſacerdotale officium pertinuiſſe, heterodoxi fateantur. Quod ſi ita eſt, qua ratione David Pſalmo 109 ℣. 4 ab actu merè profano diverſum ab Aaronico ſacerdotii Melchiſedechi ordinem repetere potuit, ita de Chriſto in perſona Æterni Patris loquens:* Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech ?

276 *Etenim, uti omnibus in confeſſo eſt, ſacerdotium ad oblationem ſacram neceſſario & ex natura ſua ordinatur, &, Sacrificio ſpecie mutato, ipſum ſacerdotium variari, neceſſum eſt. Conſectarium igitur ſit, ut illa panis & vini oblatio,* B *Geneſ. cap. 14 ℣. 18 relata, in quam David digitum intendit, non profana, ſed ſacerdotalis fuerit, indeque inter Aaronicum & Melchiſedechianum ſacerdotium repetendum ſit diſcrimen, quod ille primariò ſanguinem carneſque mundorum animalium, hic verò primariò panem & vinum ſupremo Numini conſecrarit. Confirmat aſſertionem noſtram laudatus jam mox Venerabilis Dei Servus cit. lib. col. 950 ſequenti hoc ratiocinio:* Cùm Scriptura, *inquit*, tot in locis deſcribat nobis ſacerdotium Melchiſedech, ut diſtinctum ab Aaronico, & ut ſimillimum ſacerdotio Chriſti, debuit profectò alicubi tradere, quale fuerit ſacrificium Melchiſedech. Siquidem ad ſacrificium ordinatur ſacerdotium, & ſacrificio ignorato, neceſſe eſt etiam, ſacerdotium ignorari. Nuſquam autem mentio fit ſacrificii, quod obtulerit Melchiſedech, niſi hoc loco (*Geneſ. cap. 14 ℣. 18*;) oportet igitur per panem & vinum, non profanos cibos, ſed ſanctificatos & Deo priùs oblatos intelligere.

probatur

277 *Hiſce addere viſum eſt geminas è pluribus, quas Vaſquezius in eamdem rem affert, rationibus, ac vel idcirco etiam, ut hinc perſpicuum cuilibet fiat, eum in ſubjecta materie heterodoxis nequaquam conſenſiſſe; pateatque adeò & eorum nequitia, qui, ut habeant, in quo Jeſuitas quovis titulo traducant, eorum dicta vel miſerè divellunt vel fœdè adulterant. Hanc igitur ille tom. 1 Commentar. in tertiam partem S. Thomæ, Antverpiæ anno 1621 edito, pag. 677 cap. 3 aſſertionem ponit:* In oblatione panis & vini aſſimilatum fuiſſe Chriſti ſacrificium ſacerdotio Melchiſedech, contra hæreticos noſtri temporis oſtenditur. *Ac dein, inter varias rationes, quibus aſſertionem ſuam ſtabiliat, hanc ſecundo loco producit:* Si Melchiſedech vellet milites Abrahami, revertentes è prælio, ſolùm reficere, Melchiſedech non tantùm proferret panem & vinum illis, qui ita onuſti ſpoliis (*inter quæ nempe erant univerſa ad cibum Sodomitarum & Gomorrhæorum antè deſtinata*) atque gloriosè admodum è prælio revertebantur, ſed alios etiam pretioſiores cibos (*addo & alterius generis dona*) illis offerret, præſertim cùm tam ingens beneficium tota regio ab eis accepiſſet. *Ita verè eruditus Vaſquezius.*

ipſiſque à Vaſquezio quidquid aliqui contra ſcripſit, allatis rationibus

C

278 *Tum ſtatim tertio loco, ut oſtendat, prælationem illam panis & vini non merè civilem, ſed ſacram fuiſſe, hanc tradit:* Tertiò cùm introducatur Melchiſedech, tamquam propria manu dans panem militibus & eos benedicens, ſicut etiam propria manu illos benedixit: dixit enim Scriptura: "Proferens panem & vinum; „erat enim ſacerdos Dei altiſſimi, benedixit „ &c. Ubi denotatur ſimul protuliſſe & proferendo benedixiſſe, colligi videtur, panem illum & vinum fuiſſe conſecratum in ſacrificium, & ita propria manu ab ipſo ſacerdote fuiſſe diſtributum; alioqui cùm rex ille eſſet, non propria manu, ſed per famulos illum diſtribueret. *Malenus ille, contendens nimirum, Melchiſedechum non tantùm panem & vinum Deo obtuliſſe, ſed &* Abramo *ejuſque vernaculis militibus ſanctificatum illum panem præbuiſſe, ut eo epulo ſacro reficerentur, &* epularentur coram Domino Deo ſuo, *qualia ferè Euchariſtica Sacrificia Geneſ. cap. 31 ℣. 54, Deuteron. cap. 27 ℣. 7 & alibi Hebræis uſitata fuiſſe, legimus. Plura de Melchiſedechi ſacerdotio Sacrificioque videat curioſus lector apud Bellarminum & Vaſquezium cit. locis, apud Natalem Alexandrum Hiſtor. Eccleſ. veteris Teſtamenti Diſſert. 3 à pag. 206, & apud Wilhelmum Smitium part. 1 tom. 2 in Geneſim Diſſert. 9, ubi & catalogum Alphabeticum auctorum, qui ſingulari extrà operam ſuam Melchiſedecho litárunt, à pag. LXXXIX exaratum invenies, quos & ſi lubet, perlegat.*

AUCTORE J. G. *non parùm ſtabilitur,*

E

279 *Ad tertiam modo progredior difficultatem, quæ circa ſpoliorum diviſionem factamque Melchiſedecho ex iis, quæ* Abramo *obtigerunt, decima partis oblationem verſatur. Vel enim, inquiet non nemo, bellum illud ex parte Aſſyriorum, qui Pentapolitas invaſerant, juſtum erat, vel injuſtum. Si juſtum, quo jure potuit eos* Abram *hoſtiliter aggredi partiſque ſpoliis privare, imò & ipſis ea, quæ ex ſua patria detulerant, bona eripere? Si injuſtum, ergò ſpolia illa, injuſtè Pentapolitis erepta, reſtituenda prioribus dominis erant, nec penès* Abramum *erat, ex iis partem decernere fœderatis ſuis. Ad hanc difficultatem, quam ſibi pari ferè modo Bonfrerius in Geneſim pag. 194 propoſuerat, cum eodem reſpondeo, cauſam belli eſſe nobis planè ignotam, bellum tamen potuiſſe utrimque eſſe juſtum, & conſequenter* Abramum *jure ſocietatis & amicitiæ, ac certè auctoritate Amorrhæorum principum potuiſſe illos perſequi, præſertim ut injuſtè abductum Lotum cum familia è captivitate retraheret, eumque adeò & ſibi & ſociis ſpolia aliaque etiam bona acquirere potuiſſe, quæ jam pleno jure facta erant hoſtium.*

at denique facta ſpoliorum partitio

F

280 *Si verò bellum fuit injuſtum ex parte regum invadentium, non potuit quidem* Abram, *ipſis Pentapolitanis invitis, ſuis ſociis ſpolia ex illorum bonis aſſignare, idque ipſum non feciſſe, ſuprà oſtendimus; ſed potuit tamen, ipſis aut jure ſuo cedentibus, aut in ſumptuum ſuorum, induſtriæ, reique in ſui favorem bene geſtæ compenſationem, bonorum ſuorum parte cedere obligatis, ſpoliorum partem fœderatis congruam debitamve aſſignare; aut ſaltem præſcribere eis non debuit, ut ea, quæ ſtipendii loco aliove juſto titulo exigere poterant, Pentapolitis redderent ſuamque liberalitatem imitarentur. Nec de decima bonorum parte Melchiſedecho oblata gravis quæſtio eſſe poteſt, ſi perpendamus, ut antè dictum eſt,* Abramum *jus habuiſſe aggrediendi Aſſyrios, e-*

eorumque decimarum oblatio dilucidatur.

AUCTORE J. G.

reptaque propriâ eorum bona sibi acquisiviſſe, ac proinde ſine alicujus injuria de iis pro arbitrio diſponendi poteſtatem habuiſſe amplissimam.

§ XVI. Abrami animus divinitus firmatur : promittitur ei merces magna & posteritas numerosa : eximia Abrami fides: fœdus à Deo initum cum Abramo.

Apparui Abramo angelus Dei metum omnem ei adimit,

POſt debellatos igitur quatuor illos reges eo, quo ſuperiùs oſtenſum eſt, modo, partamque planè mirabilem de iiſdem victoriam, quâ & eorum vinculis ereptus fuit captivus Lot, quamque & honorifica Melchiſedechi excepit gratulatio oblatumque Deo panis & vini ſacrificium, ac denique poſt oblatas eidem Melchiſedecho ejus ſacerdotii intuitu manubiarum decimas ſpretamque generoſo animo, quam Sodomorum rex ultrò conceſſerat, opulentiſſimam prædam, poſt hac, inquam, omnia, ſeu, uti Moyſis cap. 15 Geneſ. ℣. 1 verbis utar, His itaque tranſactis, factus eſt ſermo Domini ad Abram per viſionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. *Enimverò oportet, ut non levis aliquis metus Victoris animum inceſſerit, quem Dominus ſeu Dei locum tenens angelus ſeſeque conſpiciendum ei præbens, recitatis verbis depellere voluerit. At, inquies, quæ potuit* Abramo *poſt tam inſignem de hoſtibus victoriam timendi eſſe cauſa? Hanc, fateor, Moyſes citato loco non exprimit; verùm quid ſi* Abram, *ut erat rerum humanarum ſcientiſſimus, non ſecuram exiſtimârit victoriam, ubi armatus hoſtis adhuc ſuperſit faciléque vires reſtaurare queat? Quidſi adeò formidârit, ne reges illi, acceptæ cladis dolore pudoreve commoti, bellum adverſus ſeſe majoribus inſtaurarent copiis? Potuit certè in eum, ut ut alioquin conſtantem virum, hic metus cadere, &, quin reipſa ceciderit, vix dubium videtur.*

B

282 *Opportunè itaque ei cælitus occurrit conſolatio, quâ ſe Deus* protectorem *ejus, ſeu, ut Hebræa habent,* clypeum *adverſus inimicos eſſe, deinceps que fore, pollicetur; ut adeò fidentiſſimè jam dicere ipſe poſſet:* Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? *At verò, quia nec ſervus eſt ad remunerandum Dominus, ut contrà, cùm expedit, athletam ſuum ſtatim & veluti è veſtigio ſequens beneficiis cumulet, novoque ità vigore roboret, ſubdit mox Dominus, ſeſe ipſum* Abramo *pro rebus bene geſtis mercedem magnam nimis ſeu mercede humana, quam repudiârat, longè majorem fore; quæ verba, etſi intelligi etiam eo ſenſu queant, quaſi verò polliceretur Deus, ſeſe ipſum fore* Abramo *cumulatiſſimam mercedem, æterna beatitudine in cælis poſſidendam; alio tamen ſenſu, ſeu de obtinenda in terris mercede ab* Abramo *intellecta fuiſſe, ipſemet ſatis indicat, ita ℣. 2 loquens:* Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam abſque liberis: & filius procuratoris domus meæ iſte Damaſcus Eliezer. *Quaſi diceret: De tua quidem, ô Domine Deus, protectione ſecurus ſum, ut qui non ſemel eam fim expertus, nec de grandi aliqua mercede, mihi in terris à te concedenda, ambigo, at cùm filium, qui eorum, quæ promittis, hæres eſſe poſſit, non habeam, ſimque adeò, ut humanâ omnia ferunt indicia, ſine liberis moriturus, liceat mihi, quâ decet reverentiâ animique ſubmiſſione ſciſcitari, quid illud nominatim ſit, quod amplissimæ hujus mercedis rationem habere queat, ut & tanti boni Damaſcum Eliezer procuratoris ſeu œconomi mei filium, domi meæ natum, quem mihi adoptare cogito, hæredem ſcribam, ſuaque adeò in ipſo compleantur promiſſa.*

C

amplamque pollicetur mercedem.

D

283 *Hunc autem eſſe verborum* Abræ *ſenſum, imò & prolem non obſcurè indicat ejuſdem capitis verſus 3, ita ſonans:* Addiditque Abram, mihi autem non dediſti ſemen, & ecce vernaculus meus hæres meus erit. *Tantùm igitur abeſt, ut hæc* Abrami *oratio cum læſa aliqua, humanaque infirmitate, ac denique, ut Calvinianus quidam non ineruditus vult, cum diffidentiæ tentatione non ſatis excuſabili, conjunctæ fuerit; ut potiùs tranſcriptis modò verbis ſuam* Abramus *divinæ voluntati obſequentiam inſigni documento comprobârit, certus nimirum de implendo aliquando mercedis ſeminiſque benedicti promiſſione divina, at de modo, quo hæc fieret, num per filium, quem præter omnem ſpem humanam gigneret, num per aliquem, quem ſibi adoptaret, ſolummodò dubius ſollicituſque. Verùm enimverò non diu ſuſpenſum* Abræ *animum tenuit Deus, ſeu Dei locum tenens angelus,* ſtatimque, *teſte Moyſe eodem cap. ℣. 5,* ſermo Domini factus eſt ad eum, dicens: Non erit hic (*nempe Damaſcus Eliezer*) hæres tuus: Sed qui egredietur de utero tuo, ipſum habebis hæredem. *Quibus verbis Dominus, qui per intervalla ac gradatim in majus meliuſque promiſſiones ſuas augendo,* Abrami *fidem fiduciamque exerceri augerique cupiebat, anxietatem omnem depulit, promiſſa illi prole maſcula ex lumbis ejus, ſeu ex ipſo procreanda, quam bonorum omnium hæredem haberet.*

E

poſteritatemque numeroſiſſimam.

284 *Porrò hæc mutua Dei &* Abrami *colloquia in ipſo hujus tabernaculo vel conclavi aliquo fuiſſe habita, & tunc quidem, cùm nox ingrueret, intelligi datur ex ſequentibus verbis:* Eduxitque eum foras, & ait illi: Suſpice cœlum & numera ſtellas, ſi potes. *Ceterùm cùm verbis hiſce mox ſubdit Deus* Sic erit ſemen tuum, *non modò carnalem ei poſteritatem, jam nunc antè promiſſam, confirmat, ſed & tam numeroſam ei pollicetur, ut ſtellarum, tum quæ primo obtutu diſtinctè percipi, tum quæ ob ſuam parvitatem maximamve à terra diſtantiam non niſi confuſè, quibuſlibet etiam adhibitis ſubſidiis, videri queunt, immenſum propè numerum exæquatura ipſa ſit; quod & re vera in* Abrami *poſteris non ſpiritualibus tantùm ſenſuque myſtico, ſed & in carnalibus ſenſuque hiſtorico ac litterali impletum aliquando fuiſſe, Deuteron. cap. 1 ℣. 10 & cap. 10 ℣. 22 aliiſque locis compluribus ſacri Codices oſtendunt. Aſt verò, tametſi tunc, cùm hæc facta ei eſt promiſſio, parùm ipſi verisimile videri poſſet, ſe prolem eſſe generaturum, nipote qui, teſte Moyſe Geneſ. cap. 16 ℣. 1, junctus eſſet uxori ſeptuagenariæ & hactenus ſterili; tamen, uti idem ſacer Scriptor cit. cap. 15 ℣. 6 tradit,* credidit Abram Deo, *& hic quoque, ut Apoſtolus cap. 4 ad Romanos loquitur,* contra ſpem, *naturæ ſcilicet,* in ſpem, *ſeu rem ſeparatam gratiæ* credidit, in repromiſſione etiam Dei non hæſitavit diffidentiâ, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo: pleniſſimè ſciens; quia quæcúmque promiſit, potens eſt & facere.

F

285 *Itaque non ſolùm credidit* Abram, *vera fore Dei promiſſa ſibi data; ſed etiam, uti* Pere-

vina

rint observat, innixus est Deo, ac se totum projecit in eum, certissimè sperans, adimpleturum eum, quæcúmque promiserat, atque adeò confisus, fore, ut & prole numerosissima ditaretur, atque in se, seu in semine suo, benedicerentur universæ cognationes terræ. Tam prompta alacrisque fidei tamque insignis in Deum observantiæ fiducieque documentum, divina juvante gratiâ editum, mirificè Deo placuit & reputatum est illi (*Abramo*) ad justitiam, *quâ is, teste Apostolo ad Hebræos cap.* xi ℣. 8, *jam antea fidelis, justus, Deoque, uti & suprà vidimus, gratus, nunc tanto fidei incremento justior gratiorque Deo effectus est. Ut autem hanc sibi acceptissimam* Abrami *fidem benignus Deus corroboret confirmetque, protinus, uti Chrysostomus Homil. 37 in Genes. pag. 373 & seq. verba sacra exponit,* in mentem ei revocat hoc loco, quantàm ab initio ejus curam gesserit, declarans ei, se, ut eum ad majora proveheret, & tot illi bona polliceretur & impleret, tantum itineris (*ex Ur nempe Chaldæorum in terram Chanaan*) conficere jussisse. *Ipsamet divina verba audiamus* ℣. 7: Dixitque ad
B eum: Ego Dominus, qui eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram istam, & possideres eam, *in tuis nempe posteris, ut cap.* 12 ℣. 7 *dictum erat. Atque hisce quidem verbis non significari,* Abramum *de Chaldæorum incendio, sed ex quodam Chaldæa loco,* Ur *nominato, divinitus eductum fuisse, satis, arbitror,* § VII *ostensum est, ut hujus hic obiter duntaxat meminisse, sufficiat.*

attamen exsequenda promissionis

286 *At enimverò videri mirum potest,* Abramum, *ab eximia in Deum fide tantoperè commendatum, mox ut ei Deus suam de tradenda Chananitide promissionem iteravit, hisce verbis fuisse usum:* Domine Deus, unde scire possum, quòd possessurus sim eam? *An fors non cognovit* Abram, *id sibi Deum promisisse? At id dici vetat divino oraculo commendata ejus fides, quæ sine rei promissæ cognitione elici nequit. Num dubitavit, an, quæ polliciturus erat Deus, præstare re ipsa posset? At id Apostoli recitatis verbis è diametro repugnat. Num igitur hæsitavit, an sua vellet Deus promissa exsequi? Sed hoc pacto Dei benignitatem veracitatemque in dubium vocâsset, quod vel suspicari de* Abramo *nefas est. Quid itaque dicemus causæ fuisse, cur, si in nullo horum hæsitârit, in hunc tamen modum locutus Deo fuerit* Domine Deus, unde scire possum, quòd possessurus sim eam? *Seu, uti* LXX *Interpretum versio habet,* Dominator Domine Deus, secundùm quid sciam, quòd hæreditabo eam?

modum, ordinem temporisque educeret, postulat,

287 *Respondeo, cùm* Abram *de promissione Dei certus quidem esset, nec tamen modum, ordinem tempusque implendæ promissionis esse edoctus, fecit duplex illa, quâ tum de sua tum de posterorum futura sorte afficiebatur, sollicitudo, ut complendæ aliquando pollicitationis divinæ indicium divinitus sibi antè dari postularet, ex quo perspectum fieret, quo pacto quove tempore adeunda esset ipsa terræ Chanaan possessio, sibi antè generatim tantùm promissa; ut adeò* Abram, *qui Deo majora jam proximè pollicito promptissimè crediderat, jam nunc minora promittenti ne tantillùm quidem diffisus fuerit, at contra hæc sibi duntaxat manifestari divinitus, postulârit, quæ promissi exsecutionem præcessura erant, non absimili modo, quo Petrus, Jacobus, Joannes & Andreas Apostoli, audita Christi prædictione de adventu suo atque Hierosolymitani templi futuro excidio; adimplendi vaticinii indicium temporisque inquisierunt, ut Matthæi cap. 24 & Marci cap.* 13 *legere est. Audiri hic meretur Theodoretus in Quæstionibus in Genesim pag. mihi* 18, *ita versum* 8 *capitis* 15 *ad rem nostram commentans:* Istud IN QUO COGNOSCAM HOC non diffidentis est, sed modum possidendi scire deliderantis. Quum enim videret (Abram *nempe*) multa hominum millia Palæstinam incolentium, discere volebat, quo pacto dominium illius terræ accepturus esset, num jure belli, an sine armis: & an viventibus illis, an expulsis aut prorsus ejectis.

per illicitum Theodoretus

288 *Tum in hunc modum pergit:* Hæc de causa sacrificio (*de quo nos infra latiùs agemus*) finito, Deus omnium inquit: "Cognoscens cognosces, quod semen tuum incola erit „in terra aliena & non sua: & servituti subjicient „eos, & affligent illos atque humiliabunt quadringentos annos. Gentem verò, cui servierint, „judicabo ego: posteà verò egredientur huc cum „sarcinis multis. Tu verò decedes ad patres tuos „in pace sepultus in senectute bona. Quarta au„tem generatione revertentur huc. Nondum e- E „nim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum „usque nunc.„ Ex responsione divina formam interrogationis, *seu verborum* Abrami, *Deum interrogantis, sensum* cognoscere licet, *uti laudatus auctor rectissimè observat, atque hisce verbis ostendit:* Nam postquam dixit: "In quo cognoscam, quòd possessurus sim eam;„ didicit, quantum temporis incolæ futuri essent, & quàm miserè tractandi, & quantâ tandem providentiâ Dei excipiendi, tum supplicio sumendo de his, qui illis bellum inferre vellent, tum eorum bonis fruendo; & quòd Abraham nullâ horum experientiâ acceptâ, in pace è vita discessurus esset.

rectissimè ostendit.

289 Didicit quoque rationem dilationis, ne quis suspicaretur, ob numerosam incolarum multitudinem Dominum Deum non potuisse illis tradere Dominium illius terræ. Dixit autem sic: "Nondum adimpleta sunt peccata Amorrhæo„rum usque nunc.„ Nondum, inquit, exitio digna perpetrârunt. Non decet autem ante peccatum ex præscientia pœnam infligere. Quòd autem illis temporibus essent viri pii, constat ex Melchisedec & Abimelech, & his, qui incolebant terram Hebron. Illi enim Patriarcham F magnoperè venerati sunt. Audiuntur itaque clamantes: "Rex es tu à Deo apud nos. In electis „monumentis nostris sepeli mortuum tuum.„ *Hactenus Theodoretus. Cùm igitur* Abram, *non ut incredulus, sed ut pius pater futuris filiis providens, sensâ jam mox indicato hisce ad Deum verbis usus sit* Domine Deus, unde scire possum, quòd possessurus sim eam; *non moratus Dominus, etiam aliquid ultra id, quod optabat animus fidelis, nec petere tamen audebat, sponte obtulit ei, sanciendum nempe cum* Abramo *fœdus, idque solemni ritu adhibitoque certorum animalium sacrificio, quæ & ipsa futurum posterorum statum conditionemque non obscurè indicarent.*

In usum fœderis, à Deo sanciendi, Abrahamo victima parat.

290 *Verba sacra rursus audiamus:* Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi, *id est, tum in usum fœderis, quod tecum solemni ritu pacisci volo, tum ut per ista adumbrem tuis posteris obventura,* vaccam triennem, & capram trimam & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. *Jubenti Deo morem gerere fi-*

AUCTORE J. G.

ſtinavit Abram, qui tollens univerſa hæc, diviſit ea per medium, *ſeu à capite ad caudam ſidit* & utraſque partes contra ſe alterinſecus poſuit, *id eſt, partem alteram alteri obverſam poſuit, relicto tamen, quo tranſire facilè inter partes utraſque poſſet, ſufficienti intervallo, ex Chaldæorum nempe aliorumque Orientalium more, quibus ſolenne erat* juramenta ſtabilire tranſeundo per medias diviſiones, *quod & Hebræis dein uſitatum fuiſſe, teſtatur Jeremias cap.* 34 ℣. 18. *Cur autem aves non iisdem diviſerit* Abram, *ſed eas integras, priùs tamen occiſas, fortaſſis ſuper utramque occiſi arietis partem collocârit, id enimverò idcircò factum dici plauſibiliter poteſt, quod ha non ad fœdus, quod diſſecta victima diviſione ſanciri ſolebat, ſed ad ſacrificium ſpectarent. His itaque peractis*, deſcenderunt, *ut Moyſes* ℣. xi *ſcribit*, volucres ſuper cadavera, & abigebat eas Abram, *ſeu, ut* LXX *Interpretum verſio Latinè ſonat*, Deſcenderunt... volucres ſuper corpora & diviſiones eorum: & ſedit cum eis Abram, *nimirum non cum avibus, ſed cum occiſorum animalium corporibus, cavens nempe, ne aves carnivoræ more ſuo ad ea advolarent eaque vel fœdarent aut laniarent.*

B

291 *At modò ſciſcitabitur fortè quiſquam; tum an eâ ipſa nocte, quâ Deus* Abramum *ſtellas cæli ſuſpicere juſſit, præfata illa animalium diviſio, ceteraque hanc ſubſecuta contigerint, tum præſertim, quo ſenſu animalia illa rerum* Abrami *poſteris obventurarum ſymbola dici poſſint. Quod ad primum attinet, reſpondeo, ejuſdem noctis partem, qua memoratum ſuprà* Abrami *cum Deo colloquium excepit, totumque ſequentem diem ad uſque ſolis occaſum impenſum ab eo fuiſſe, ut ex divino juſſu animalia illa adduceret, jugularet, divideret, diviſas partes alterinſecùs collocaret, iiſque inhiantes carnivoras volucres abigeret. Etenim, cùm* ℣. 12 *Moyſes ſubdat, hiſce peractis, ſoporem irruiſſe ſuper* Abram, *cùm ſol occumberet, ſeu*, circa ſolis occaſus, *uti* LXX *Interpretes ſignificant, nequit ulla ratione intelligi, quo pacto ea, quæ ut peragantur, nonnullam temporis moram requirunt, eâdem illa nocte ac vel maximè circa ſolis occaſum, peracta fuerint, quæ non niſi poſt oblatam noctis tempore & incentibus jam tum ſtellis divinam viſionem ſubſecutamque colloquium parari Deus juſſit. Et huic quidem opinioni omnino favet, quòd Moyſes ſoporem, cùm ſol occumberet, irruiſſe ſuper* Abram, *diſertè dicat, utpote iis obrepere natum, qui precedentem noctem ejuſve maximam partem pervigilem traduxerunt, totiuſque ſubſequentis diei labore feſſi admodùm conſident.*

292 *Quod verò ad alterum quæſitum pertinet, reſpondeo, nullum mihi videri verſimiliorem ſenſum, quo animalia illa rerum*, Abrami *poſteris obventurarum, ſymbola dici queant, quàm illum ipſum, quem in Gloſſis ſuis litteralibus in Geneſ. caput* 15 *Martinus Del Rio tradit, quemque divina verba* ℣. 13 *& 3 ſeqq. non parùm ſtabiliunt. Laudati Del Rio verba habe:* Quadrupedia hæc, *inquit*, parantur pro fœdere & ſacrificio: aves pro ſacrificio tantùm: cuncta verò ſimul ſignificant ſtatum & conditionem futuram poſterorum. Juvenca indomita ſignificat primam generationem, qua Iſraëlitæ in Ægypto liberè & deliciatè egerunt. Capra ſecundam generationem, cui jam Ægyptii aliquid ſervitutis imponebant & ſic aliquem ex iis fructum percipiebant. Aries, qui quantus quantus eſt, domino ſuo utilis eſt, denotat tertiæ genetationis tempus, quo ibidem duram & iniquam Hebræi ſervitutem ſervièrunt; Volucres duæ tempus, quo anno quadringenteſimo ex Ægypto ſe proripuerunt; turtur tempus manſionis querulæ in deſerto; Columba, ſociale animal, tempus, quo in promiſſionis terra domicilia fixerunt; diſſectio quadrupedum afflictiones varias, quas in Ægypto pertulerunt; aves integræ finem harum afflictionum; volucrum volatus ad cadavera Ægyptios & Amalecitas, Iſraëli proficiſcenti moleſtos; Abram has abigens Dei providentiam ſuos defendentem.

D

293 *Ipſa modo divina verba, huic expoſitioni conſona, ex Vulgata noſtra audiamus.* Dictumque eſt ad eum: ſcito prænoſcens, quòd peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubjicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis. Verumtamen gentem, cui ſervituri ſunt, ego judicabo: & poſt hæc egredientur cum magna ſubſtantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace; ſepultus in ſenectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum uſque ad præſens tempus. *Et hæc quidem verba* Abramo *dicta fuiſſe, cùm nempe precedentis noctis ſubſecutique diei labore feſſus ſub ſolis occaſum ſoporis ceſſit, magnoque horrore ac tenebroſo correptus fuit, teſtis eſt ſacer Scriptor eodem capite* ℣. 12 *& ſeqq. Huic autem corporearum ſenſuum ſopori acceſſiſſe ecſtaſim, in qua* Abrami *mens, divino afflata ſpiritu, ſibi tunc à Deo dicta pleniſſimè perceperit intellexeritque, præter* LXX *Interpretum, qui, ſuper eum ecſtaſim cecidiſſe, diſertè ſcribunt, graviſſimam ſanè auctoritatem, ipſamet quoque perſuadet ſana ratio, ne alioquin Deo locum tenens angelus in vacuum ei locutus aëremque verberâſſe dicatur.*

E

294 *Miſto hic prolixam illam, quæ de aſſignatis ſuprà* quadringentis annis *deque* quarta generatione *ſapiſſimè agitata eſt, controverſiam à capite ad calcem retexere, quòd hæc, qua parte cum* Abrami *geſtis hermmve chronotàxi connexa eſt, jam dictè, §§ nempe* x *&* xi, *diſcuſſa fuerit, reliquâ verò ad inſtitutum meum proximè non pertineat. Paucis ergò obiterque monuiſſe hic ſufficiat,* quadringentos *illos* annos *numero rotundo, pro* 405 *ab ortu Iſaaci computandis,* ℣. 13 *ſignatos eſſe; ac, ne alioquin bis idem eodem iſto ſermone à Deo pronunciatum dicatur, per* quartam generationem *probabiliùs non quatuor ſecula, ſeu numero rotundo* 400 *annos ab ortu Iſaaci elapſuros, ſed quaternarium* Abrami *poſterorum, in Ægypto genealogica ſerie ſibi ſuccedentium, numerum deſignari; ut ſenſus ſit: Cùm ab ingreſſu in terram ſervitutis quarta computabitur generatio, tunc* Abrami *poſteros inde eſſe reverſuros, ut terram occupent ſibi nunc divinitus promiſſam.*

295 *Cùm hæc ceteraque* Abrami *poſteris obventura revelâſſet ei in ecſtaſi Deus, jamque interim ſol occubuiſſet*, facta eſt, *teſte Moyſe* ℣. 18, caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis tranſiens inter diviſiones illas, *ſeu victimarum partes altrinſecus, ut ſuprà vidimus, collocatas. Fuerintne hæc caligo vera & realis, an imaginaria tantùm, pro incerto habet Bonfrerius in hunc locum; eò tamen propendet, ut tum caliginem illam, tum ſubſequentem fumantis clibani lampadiſque ignei viſionem in ecſtaſi tantùm merèque in nocturna dormientis imagine repræſentatam fuiſſe, credat. At ego contrà verius exiſtimo, non minùs fumantem clibanum lampademque igneam ab* Abramo, *diſcuſſo*

per

quæ victima rerum, ejus poſteris obventurarum, ſymbola fuerint.

non tamen eâdem nocte. ſed ſubſequenti die, ante ſolis occaſum.

auditque ex Dei angelo ſua poſteritatis.

quadringentorum annorum ſpatio, futurum fortè.

ut divinum fuerit, fecum initum ſolemni ritu

Digitized by Google

per elibani fumum igniſque fulgorem ſomno, corporeis oculis conſpecta fuiſſe, quàm ipſis corporeis auribus percepta fuerint illa verba, quibus illo die poſt ſolis occaſum cum eo Deus fœdus pepigit, dicens: Semini tuo dabo terram hanc à fluvio Ægypti uſque ad fluvium magnum Euphraten; *nec enim ſat ſimile vero mihi eſt, tam ſolenne tantique momenti fœdus ſine mutuo utriuſque contrahentis ſolenni itidem ſimultaneoque inter animalium diſſectorum tranſitu ac ſine deliberato* Abrami *aſſenſu verbiſque hunc exprimentibus percuſſum fuiſſe. Dicere autem, angelum in figura ignita lampadis inter diviſiones illas re ipſa tranſiiſſe, verèque recitata verba protuliſſe;* Abramum *verò tunc altè dormientem ſibi tantùm tranſire viſum, re ipſa tamen nec pedem moviſſe loco, nec verbum unum, quo ſuum fœderi aſſenſum teſtaretur, protuliſſe, neſcio, an non hariolari ſit, idemque, ac deficientibus uſitato contrahendi ritu liberoque* Abrami *aſſenſu, mancum fœdus ſeu potiùs nullum adſtruere.*

Sacrificioque firmati de eiusdem fœderis ſanctione.

296 *Ceterùm, tametſi Moyſes, conſumptas igne victimas perfectumque adeò ſacrificium ſuiſſe, taceat; tamen, cùm eò ex natura ſua illa tenderent, ac ſine ſacrificio victimarumque abſumptione non cenſerentur firmari fœdera; quin vel ardente illa face ſeu lampade, vel ab ipſo vigili* Abramo *appoſito igne accenſa abſumptaque fuerint illæ victimæ, vix dubitandum eſt. Nunc, quo ſenſu divina hujus fœderis verba* Semini tuo dabo terram hanc à fluvio Ægypti uſque ad flumen magnum Euphraten, *ceteraque* ℣. 19, 20 & 21 *comprehenſa, intelligi debeant, ſedulò inquiramus. Sunt, qui per* fluvium Ægypti, *quem Deus terræ promiſſæ Auſtralem terminum figit, Nilum fluvium, utpote qui antonomaſticè* Ægypti fluvius *dici ſolet, indicatum à Deo cenſent. Verùm, cùm Hebræi numquam Ægypti bonam partem, Arabiam item, Madianitidem aliaſque regiones, Nilum inter & terram Chanaan ſitas, ſua ſub ditione tenuerint; neceſſe ſit, ut, niſi reluctante ſana ratione, Deum in deſcribendis terræ promiſſæ terminis hyperbolicè prorſus locutum eſſe, dicamus, alius certè à Nilo fluvius deſignatus hoc loco fuerit. At, quis ille? Reſpondeo, hunc eſſe Sichor fluvium, alibi in ſacris litteris* torrentem Ægypti *dictum, qui non derivatus à Nilo, ut quidam volunt, ſed haud procul à Mabſara in Idumæa, quæ* Gabalene *dicitur, ortus, juxta Rhinocoruram urbem Mari Magno ſeu Mediterraneo inſluit, atque, uti libro Joſuæ cap. 15 ℣. 4, 3 Reg. cap. 8 ℣. 65 & 2 Paralip. cap. 7 ℣. 8 indicatur, Ægyptii juris ditiones à Chananitide diſterminat, quique ſors idcircò quoque Ægypti fluvius dictus ſit; niſi hoc ei nomen indi tum velis, quòd ſolis Ægyptiis utroque ſuo latere ſeu utraque ſui parte ſubeſſet.*

B

natura ac complemento

297 *Ad Orientalem modò partimque Borealem promiſſæ terræ limitem pergredior, Euphratem nempe, antonomaſticè* Fluvium magnum *vel etiam nudè* Flumen *dictum, de quo non levis hic moveri poſſet quæſtio, quam tamen paucis perſtringere viſum eſt. In eo igitur difficultatis cardo vertitur, num divina promiſſio de tradenda* Abrami *poſteris terra Chanaan à fluvio Ægypti ſuprà memorato uſque ad Euphratem, dici debeat partim fuiſſe abſoluta, partim conditionata, ideóque quòd Hebræi conditione non ſteterint, numquam ex toto adimpleta; an contrà promiſſio illa ſimpliciter abſoluta ſuoque tempore exitum effectumque habuiſſe dicenda ſit. Priorem ſententiam propugnárunt S. Hieronymus in ſua Epiſtola ad Dardanum tom. 2 edit. anni 1699 col. 609, & in Commentario ſuo in Ezechielem tom. 3 col. 832, item Andreas Maſius in Joſuæ cap. 1, Serarius aliique, argumento non uno minimèque contemnendo nixi, uti citatis locis videre eſt. Ex adverſo poſteriorem ſententiam amplexi ſunt S. Auguſtinus in ſuis Quæſtionibus in Joſuæ tom. 3 edit. anni 1689 parte 1, col. 589 & ſeqq., Cajetanus, Pererius aliique magni nominis viri, quorum mihi præferenda videtur ſententia, ac vel idcircò, quod Geneſeos cap. 15 verſus 18, de quò hic ſermo eſt, nullam præ ſe ferat vocem, quæ tacitam aliquam conditionem innuat, quódque conditio hæc, ſi tantiſper adhiberetur, non unicam promiſſionis partem, ac totam illam, quanta eſt, afficere deberet; ex quo conſectarium fieret, ut* Abrami *fides ſolido niti fundamento nec quierit, niſi Deus, quod tamen feciſſe non legitur, eum de poſteroram in pietatis ſtudio perſeverantia, utpote conditione, ſine qua promiſſio adimplenda non erat, omnino veddidiſſet certiorem.*

AUCTORE J. G.

nonnulla hic diſcutiuntur.

298 *At, inquies, quo tempore, quove modo abſoluta illa Dei promiſſio ſuum ſortita eſt effectum? Reſpondeo, id factum eſſe ſub Salomone, cùm nempe* Abrami *poſteri non modò terram Chanaan à Dan uſque Berſabee, ſeu ab introitu Emath ad uſque Torrentem Ægypti, tamquam hereditatem propriam pacificè inhabitárunt, ſed & imperio ſuo ſubditas vectigalesque habuerunt regiones, citra Euphratem ſitas earumque principes, uti textus Hebraicus lib. 3 Reg. cap. 4 ℣. 21 his verbis oſtendit:* Dominabatur itaque Salomon ſuper univerſa regna à fluvio (*Euphraté nempe*) uſque ad terram Philiſtiim & ad limitem Ægypti, & ferebant munera ſerviebantque Salomoni cunctis diebus vitæ ejus; *quibus & omnino conſonat Lib. 2 Paralip. cap. 9 ℣. 26 de Salomone ita diſertè loquens:* Exercuit etiam potestatem ſuper cunctos reges à flumine Euphrate uſque ad terram Philiſtinorum & uſque ad terminos Ægypti, *ſeu, ut verſio* LXX *Interpretum ſonat,* Et fuit dux omnium regum à Flumine & uſque ad terram alienigenarum & uſque ad fines Ægypti. *Quid? Quòd & eodem lib. 3 Reg. cap. 4 ℣. 24 Salomon* omnem regionem à Thapſa, *quæ à Thapſaco, urbe ad Euphratem ſita, diverſa non videtur,* uſque ad Gazam obtinuisse *aſſeruntur. Quæ ſanè ſufficere videntur, ut* Abrami *poſteri dominationem ſuam ad Euphratem uſque extendiſſe, ac Cinæos, Cenezæos, Cedmonæos, Hetbæos, Pheræos, Raphaim, Amorrhæos, Chananæos, Gergeſæos & Jebuſæos, Chananitidis incolas vicinoſque aliquot ſuo ſubditos imperio habuiſſe dici poſſint; ut adeò facta* Abræ *promiſſio & abſoluta & ſuo tempore adimpleta fuerit, tametſi illud Hebræorum imperium admodùm breve fuerit, uti ex Libris 3 & 4 Regum aliiſque divinis Scripturis abunde liquet.*

C

F

AUCTORE J. G.

§ XVII. Conſilio Sarai, uxoris ſuæ, Abramus Agarem ancillam ſibi uxorem adſciſcit ſecundariam: hanc è domo ſua à Sarai deinde dimitti ſinit: impactæ Abramo ob conjugium iſtud calumniæ diluuntur: naſcitur ei ex Agare filius Iſmaël.

Suadente Sarai, uxore ſua, Abramus

B

QUemadmodùm minimè dubitandum videtur, quin Abram *de facta ſibi jam memorata pollicitatione divinâ initoque cum Deo fœdere uxorem ſuam Sarai mox certiorem fecerit, ita credibile omnino eſt, eam primò in ſpem veniſſe, fore, ut ampliſſimæ clariſſimæque gentis tam ipſa genuina mater, quam* Abram *verus pater fieret. Verùm cùm aliquandiu poſt, imò fortè, (ſi nempe promiſſio illa anno* 81 Abrami, *ut quidam volunt, innectenda ſit) etiam quadriennio abhinc elapſo, non minùs, quàm antè, ſterilem ſeſe experiretur, jamque divinæ promiſſionis effectum, non per ſe, utpote nonagenariam eâ non comprehenſam, ſed per aliam quamdam ſe multò juniorem vegetamque mulierem, præſtandum ſibi perſuaderet, hanc, ſive Dei monitu, uti Joſephus aſſerit, ſive ex naturali aliquo in conjugem ſuum affectu, ungendi liberis Viri ſui rationem iniit, ut Agarem, ancillam ſuam, in Ægyptiaca peregrinatione acquiſitam, ſui loco ſubſtitueret uxorem, ea lege, ut, quem ipſa ex* Abramo *pareret, ſuus cenſeretur filius. Et hæc quidem Moyſes cap.* 16 *Gen. non obſcurè indicat, ita loquens:* Igitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos: ſed habens ancillam Ægyptiam nomine Agar, dixit marito ſuo: Ecce conclusit me Dominus, ne parerem: Ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios.

C

præcavendæ prolis causâ

300 *Hactenus ſacer Scriptor orationem Sarai paucis verbis perſtringens, quam Philo lib. de* Abraham *pag. mihi* 300 *& ſeq. ſatis rectè exponit, ita loquens:* Cùm (*Sarai*) prole careret, quippe ſterilis, verita, ne tam chara Deo domus ideò deſerta fieret, ſic maritum allocuta eſt: Jamdudum unà vivimus in charitate mutua; ſed quæ præcipua conjugii noſtri cauſa fuit, propter quam natura virum copulavit mulieri, deſunt nobis liberi; imò, ne in poſterum quidem ſpes ulla eſt reliqua propter ætatem meam jam vergentem: non eſt æquum, ut te quoque tangant meæ ſterilitatis incommoda. Licet tibi ſalva noſtra charitate patrem fieri. Abſit enim à me zelotypia, quando à te abeſt bruta concupiſcentia, neceſſitati naturæ ſatisfacturo. Quamobrem non differam novam nuptam ornare, quæ, quod mihi deeſt, ſuppleat. Quod ſi res pro voto ſucceſſerit, tui nativi liberi mei adoptivi erunt; &, ut abſit omnis zelotypiæ ſuſpicio, meam, ſi libet, duc famulam, corpore ſervam, ſed ingenio liberali ac generoſo fœminam, jamdudum mihi expertam examinatamque ex quo primùm ædes meas intravit, genere quidem Ægyptiam, ſed Hebræam religione. Eſt nobis ampla poſſeſſio, & opes majores, quàm pro præſenti ſorte: jam enim ne locupletiſſimis quidem indigenis cedimus, & adhuc hærede caremus, quamvis parare hunc liceat, modò monitis meis pareas.

D

Agarem ancillam ſibi ſumit uxorem ſecundariam, eamque dein inſolescentem

301 *Talia enixè deprecanti uxori* Abramus, *tametſi polygamiam, tunc temporis non prohibitam, nequaquam appeteret, acquievit tandem, uti textus ſacer mox ſubdit:* Cùmque ille acquieſceret deprecanti, tulit (*Sarai nempe*) Agar Ægyptiam ancillam ſuam, poſt annos decem quàm habitare cœperant in terra Chanaan: & dedit eam viro ſuo uxorem, *ſecundariam nempe, ſeu uſurariam, quæ maritum ditaret prole, non quæ pari ſecum dignitate certaret. Cùm hac, non ex libidine, ſed ex prolis potiundæ deſiderio, congreſſus* Abram, *eam haud multò priùs fœcundam expertus eſt, quàm ſua felicitate plus æquo gloriantem, imò & faſtu tumidam ex ſua uxore intellexerit. Ita enim* ℣. 4 *Moyſes:* At illa (*Agar*) concepiſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam, *fidens haud dubiè, ſe jam ipsâ Sarai gratiorem* Abræ *fore, ac, vel ea renitente, libertate, nec non ipſo matris-familias donandam titulo. Orta hinc primaria conjugis cum* Abramo *expoſtulatio, quam facer Scriptor hiſce verbis refert:* Dixitque Sarai ad Abram: iniquè agis contra me: ego dedi ancillam meam in ſinum tuum, quæ videns, quòd conceperit, deſpectui me habet. Judicet Dominus inter me & te, *ſeu, uti in Hebræo eſt,* Injuria mea ſupra te eſt, *ſic, ut non ad me magis, quàm ad te ipſum, mihi ſanguine conjungioque junctum, hic ille ancillæ contemptus pertineat, quæ non ſine inſigni beneficio de quæſtu ad thalami tui conſortium à me tradu&a, mox ut ſe gravidam ſenſit, me, velut promiſſo ſemine indignam, contempſit & deridiculo habuit; quod num æquum ſit abs te diſſimulari, judicandum Deo relinquo, qui delinquentem, aut me, aut te plectet.*

E

à Sarai ſ. domo ſua dimotis ſinit.

302 *Quid ad hæc Vir juſtus æquuſque conjux?* Ecce, ait, ancilla tua in manu tua eſt, utere ea, ut libet, *ſeu, ut Hebraicè eſt,* fac illi, quod bonum eſt in oculis tuis, *juſteque modo ancillam tuam, nimium inſolescentem, pro tua auctoritate coerce. Quæ ad ſubſecutum Hagaris, à ſua domina coercita, ad deſertum fugam, agnitique erroris emendationem, ac demum ad angeli de naſcituri ex ea filii conditione prædictionem & Agaris in domum* Abrami *reverſionem pertinent, hæc, utpote ad* Abrami *geſta nihil attinentia, hic non proſequar, ea tantummodo diſcuſſurus, quæ circa jam memoratum Viri juſti factum in controverſiam veniunt. Ac præ cæteris quidem acerbius in Virum ſanctum invectus hic eſt Fauſtus Manichæus, enimque duplicis criminis reum peragere voluit, inſanæ nimirum habendæ prolis cupidinis, ex qua cum pellicis voluptate fuerit, & infidelitatis, ex qua, quod jam ſibi de Sarai promiſerat Deus, ſibi obventurum non crediderit. At, quàm temerè, quantaque calumniandi libidine inſanus Fauſtus ad objiciendum duplex hoc* Abramo *crimen inſilnerit, non minùs, dilucidè quàm copiosè S. Auguſtinus lib.* 22 *Contra Fauſtum cap.* 30 *& ſeqq. tom.* 8 *edit. anni* 1694 *à col.* 380 *oſtendit, cujus ratiocinationem integram illic, ſi vult, conſulat ſtudioſus lector.*

F

Iſtud autem Abrami conjugium, adductis S. Auguſtini rationibus

303 *Suffecerit jam antè à me dictis præſtiora quædam ejuſdem ſancti Doctoris argumenta adjungere, quibus impacta* Abramo *crimina diluantur. Ita igitur lib.* 16 *de Civit. Dei cap.*

25

A 25 *de* Abrahamo *loquitur*: Uſus eſt eâ (*Agare nempe uxore ſecundaria ſeu uſuraria*) ad generandam prolem, non ad explendam libidinem; nec inſultans, ſed potiùs obediens conjugi, quæ ſuæ ſterilitatis credidit eſſe ſolatium, ſi fœcundum ancillæ uterum, quoniam naturâ non poterat, voluntate faceret ſuum. ... Nulla eſt hîc cupido laſciviæ, nulla nequitiæ turpitudo. Ab uxore causâ prolis ancilla marito traditur, à marito causâ prolis accipitur: ab utroque non culpæ luxus, ſed naturæ fructus exquiritur. Denique cùm ancilla gravida, dominâ ſterili, ſuperbiret, & hoc Sara ſuſpicione muliebri Viro potiùs imputaret, etiam ibi demonſtravit Abraham, non ſe amatorem ſervum, ſed liberum fuiſſe genitorem & in Agar Saræ conjugi pudicitiam cuſtodiſſe; nec voluptatem ſuam, ſed voluntatem illius impleviſſe; accepiſſe, nec petiſſe; acceſſiſſe, nec hæſiſſe; ſeminâſſe, nec amâſſe. Ait enim: "Ecce ancilla tua in manibus tuis, utere „eâ, quomodo tibi placuerit.„ O virum viriliter utentem feminis, conjuge temperanter, ancillâ obtemperanter, nullâ intemperanter.

B *à libidinis vitio immune fuiſſe,*

304 *Non infamn igitur habendæ prolis libidine flagravit* Abram *turpiterve cum pellice voluptatus eſt; at contrà, cùm ex ſe naſciturum prolem, divinitus intellexiſſet, nec tamen ex qua muliere, certò cognoſceret, licito tunc, uti infrà oſtendetur, connubio honeſtè uſus eſt, ac naturæ ordinem ſervans, nihil humano concubitu egit, niſi ut, quam ſibi ex uſuraria conjuge promiſſam tunc ſuſpicabatur, exoptata proles naſceretur. Quòd enim Fauſtus hanc ei jam tum ex Sarai promiſſam adſtruit, id profectò inane eſt apertiſſimèque falſum. Quippe ſi ſacros Codices inſpicianmus, non antè promiſſum* Abræ *ex Sara filium, videbimus, quàm poſtquàm is nonaginta & novem annorum eſſe cœperat, uti Geneſ. cap. 17 manifeſtis verbis aſſeritur; ac proin, cùm circa id, quod demùm tredecim pòſt annis ſibi revelatum fuit, infidelitate tunc delinquere* Abram *non potuerit; evidens ſit, Fauſtum Manichæum aut* falſum eſſe imprudenter, aut fefellitſe impudenter, *uti Auguſtinus cit. lib. 22 col. 381 rectiſſimè de eo pronuntiat.*

& polygamiam, tametſi contradixerit Calvinus, C

305 *Manichæum hunc ſeculo ſexto decimo, quidquid reclament Calviniana ſecta ſcriptores, partum ſecutus eſt hagiomaſtix Joannes Calvinus, in ſuo nempe in Geneſim Commentario edit. Genevenſis anni 1564, pag. 123, ubi verbis Gallicis ita* Abramum *carpſit:* Quamvis polygamia, id eſt, plures ducendi uxores licentia tunc ſatis frequens eſſet, numquam tamen in libera hominum voluntate poſitum fuit, legem illam, quâ duo mutuò juncti ſunt, abolere aut infringere. Nequit ergo Abram in eo excuſari, quòd inſano perverſoque uxoris ſuæ conſilio morem geſſerit; atque, quemadmodum præcipitantia Sarai vitioſa fuit, ita Abrami facilitas reprehenſione digna eſt. Uterque igitur in fide claudicavit, non quantùm ad ſubſtantiam, at in medio modoque, quo proles à Deo exſpectari debet. *Num hæc ex puro fonte ipſiſque ſacris Scripturis, ut Calviniani jactant, hagiomachus magiſter hauſerit, opera pretium erit modò inveſtigare, aſperſaſque* Abramî *ſanctitati labes eluere.*

tunc temporis non prohibitam fuiſſe,

306 *Equidem Calvino lubens concedo, auctorem naturæ Deum, cùm in exordio mundi matrimonium conderet, illud unum inter virum unamque mulierem inſtituiſſe; ita ut pro ſua libidine legem illam ſeu conjugii inſtitutum abolere vel infringendo abrogare nequaquam hominibus conceſſum fuerit; verùm, cùm idem auctor naturæ Deus non modò quodcúmque in polygamia ſecundario matrimonii fini obeſt, ipſumque tam peccati quàm ſcandali periculum pro ſua Sapientia tollere, ſed & uſum mariti corporis, quem per priorem contractum una mulier acquiſivit, communem alteri per ſubſequentem contractum fieri, pro ſuo in res omnes creatas ſupremo dominio juſtiſque de cauſis permittere, itáque mariti jus ob ampliorem ſobolis propagationem amplificare poſſit; conſequens ſit, ut, cùm reipſa Deum poſtdiluviano tempore uſque ad Chriſti tempora hæc feciſſe, ſacri Codices oſtendant, non Fauſtus dumtaxat, ſed & Calvinus quoque vel imprudenter falſus fuerit, aut fefellerit impudenter, dum hoc* Abræ *factum uxoriſque ejus conſilium tam atro carbone notavit.* AUCTORE J. G.

dem ſtatuit ſanctis patribus, D

307 *Et verò polygamiam, ſeu unius viri cum duabus aut pluribus feminis connubialem nexum tum temporis extra noxam fuiſſe, ſeu reipſa modo ſuprà indicato maritorum jus fuiſſe ampliatum, ita ex Scripturis demonſtro. Cùm poſtdiluviano tempore, quod Moſaïcæ legis promulgationem præceſſit, ea omnia, quæ ad conjunctiones contractuſque matrimoniales nec non ad diſciplinam moralem civilemque attinent, inſuper magis laxa, ſoluta liberaque fuerint, quàm dein ſub ipſa lege Moſaïca, utpote quæ, uti libris Exodi, Levitici, Numerorum & Deuteronomii videre eſt, eadem illa omnia non una correctione reſtrinxit; conſectarium ſit, ut, cùm poſt Moſaïca legis promulgationem polygamia Hebræis permiſſa fuerit, ea multò magis ante latam legem Moſaïcam extra noxam fuerit; ac vel idcirco imprimis, quòd moventes cauſæ, ob quas a tempore Morſis ad uſque Euangelii promulgationem conceſſa fuerit, nimirum humani generis ac fidelis præſertim populi incrementum, divinique cultus propagatio, multò plures urgentioreſque fuerint vivente* Abramo, *eoque liberis necdum ditato, quàm tunc, cùm in immenſum ferè accreverant* Abramî *poſteri terramque Chanaan ſuo tenebant imperio, uti Davidis & Salomonis tempore factum legimus.* E

argumentis exemplisque

308 *Si igitur ſub lege Moſſaica David, qui, teſte lib. 3 Reg. cap. 15, fecit rectum in oculis Domini, & non declinavit ab omnibus, quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ ſuæ, excepto ſermone Uriæ-Hethæi, ſi, inquam, Vir ille ſecundùm cor Dei, quique in lege Domini meditabatur die ac nocte, multas ſimul uxores innocuè habuerit, ipſiſque Saulis uxores, ut Prophetæ Nathan lib. 2 Reg. cap. 12 ℣. 8 indicat, Dei permiſſu ac conceſſu in ſinu ſuo habere potuerit; ac denique, ut alia mittam exempla, ſi in ea re carpendus tantùm fuerit Salomon, quòd pauciſ uxoribus non contentus, immodicè earum multitudinem auxerit etiamque alienigenas adamârit; profectò multò majori jure* Abram, *qui, Eccleſiaſtico teſte cap. 44 ℣. 20, conſervavit legem Excelſi & cui non eſt ſimilis inventus in gloria, abſque peccato ancillam ſuam ducere uxorem potuit, unicè habendæ prolis gratiâ, uti ſuprà oſtenſum eſt; ut proin nec ejus cùm Agare conjugium reprehenſione dignum, nec Sarai de eo conſilium inſanum perverſumque fuerit, contrà ac Calvinus effutiit.* F

ipſiuſque Moyſis in Deuteronomio verbis,

309 *En modò aliud, quod eòdem faciat, petitum ex ſacris Literis argumentum. Deuteronomii cap. 21 ℣. 15 & ſeqq. ita Moyſes ſtatuit:* Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam, genuerintque ex eo liberos (*exemplum habes in Lia, Rachele, Bala & Zelpha,*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

pha, uxoribus patriarchæ Jacob) & fuerit filius odioſæ primogenitus, voluerítque ſubſtantiam inter filios ſuos dividere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum & præferre filio odioſæ, ſed filium odioſæ agnoſcet primogenitum, dabitque ei de his, quæ habuerit, cuncta duplicia: Iſte eſt enim principium liberorum ejus & huic debentur primogenita. *Quibus verbis tantùm abeſt, ut Moyſes polygamiam, veluti crimen, juri naturæ abſolutè contrarium, damnet, ut contrà, velut licitam ſuoque tempore honeſtam, recenſeat, ac natos ex duabus unius viri uxoribus liberos, ut legitimo ſuſceptos matrimonio, paternorumque bonorum heredes habeat, taleſque habendos eſſe, præcipiat. Nec eſt profectò, cur quis, ſermonem ibi eſſe dicat de viro, qui ſucceſſivè, ut vocant, ſeu, mortua priore uxore, alteram duxerit; nam, cùm Moyſes priori loco recenſeat uxorem dilectam ac veluti ante aliam ductam; nequit intelligi, quo pacto filius odioſæ ſeu minùs dilectæ ætate major eſſe potuerit filio dilectæ, ſi odioſam vir ille tantùm duxiſſet, priore mortua, relictiſque jam tum ex ea liberis. Contrà verò hæc intellectu plana ſunt, ſi ſimul uxores duas illi viro, uti etiam verborum ſenſus litteralis præ ſe fert, tribuamus, quarum quæ prima erat, ſterilis aliquandiu manſerit, dum ex adverſo ſecunda quàmprimùm maritum ſuum legitima prole ditârit, qua proin, ut principium liberorum ejus, primogeniti jure gaudere debeat.*

B

ac communi Judæorum praxi.

310 *Quid? Quòd non laicis tantùm, ſed & ipſis ſacerdotibus polygamiam ſub Moſaica lege permiſſam fuiſſe, S. Hieronymus, rerum Hebraicarum ſcientiſſimus, teſtetur in ſua ad Oceanum Epiſtola, quam tom. 4 Editionis anni 1706 habes col. 645 & ſeqq., ubi hæc Apoſtoli verba* unius uxoris virum *exponens, ita col. 649 loquitur:* Ex Judæis erat Apoſtolus. Prima Chriſti eccleſia de Iſraël reliquiis congregabatur. Sciebat lege conceſſum, & exemplo patriarcharum ac Moyſi; familiare populo noverat in multis uxoribus liberos ſpargere: ipſis quoque ſacerdotibus hujus licentiæ patebat arbitrium. Præcepit ergò, ne eamdem licentiam eccleſiæ ſibi vendicent ſacerdotes: ne bina pariter & trina conjugia ſortiantur; ſed ut ſingulas uno tempore uxores habeant. *Licuit igitur à fortiori Hebræorum patriarchæ* Abræ, *vivente Sarai, ancillam ſuam ducere uxorem, tum ob allegatam num. 307 rationem, tum quòd, uti S. Auguſtinus obſervat, ſi naturam conſulas, non laſciviendi, ſed gignendi causâ id* Abram *fecerit; ſi morem, quod illo tempore atque in illis terris id facilitaretur; ſi præceptum, quòd nulla lege, ſaltem ſcripta aut pro tunc obligante, id prohibitum eſſet.*

C

denique ratione nec una demonſtratur.

311 *Et ſanè, ſi illud* Abrami *cum Agare conjugium pro adulterio damnatiſve nuptiis habendum fuiſſet, haud facilè quis mente aſſequetur, cur nato ex hiſce eiſdem nuptiis filio Iſmaëli ſe Deus benefacturum promiſerit ob eam ipſam rationem, quòd ex Agare ſemen* Abrahæ *eſſet; ſic enim Geneſ. cap. 21, ℣. 13 Deus dixit:* Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia ſemen tuum eſt. *Num ergò Deus tam liberali manu Iſmaëli propter* Abram *benefacere voluiſſet, ſi is in eo generando ſeſe adulterio aliove contra jus naturæ flagitio obſtrinxiſſet? Id equidem de æquiſſimo Numine credere fas non eſt; ac proin non damnare concubitum execrareve fas, ſed licito tunc conjugio ex* Abramo & *Agare natum eſſe Iſmaelem, aſſerendum omnino eſt. Denique, quandoquidem* Abrami *cum Agare conjugium diverſæ rationis non fuit ab illo, quod poſtea patriarcha Jacob cum Bala & Zelpha utriuſque conjugis ſuæ ancillis iniit; conſequens fit, ut, cùm hoc legitimum fuerit, natique ex ancillis filii pro legitimis Jacobi filiis habiti fuerint, atque adeò hereditario jure partem ſuam in terra promiſſa, non ſecùs ac filii Liæ, habuerint, legitimum quoque atque honeſtum dici debeat Patriarchæ noſtri cum Agare conjugium; ut adeò ea in re nihil quidquam ab eo, aut ab uxore Sarai admiſſum fuerit, quod reprehenſione dignum ſit, nedum quod ulla veri ſpecie infidelitatis nomine traduci queat.*

D

Neque conjugium illud ex concubina nomine, quæ Agar compellatur.

312 *Reſtat modò, ut, quæ aliunde, quàm ex Fauſti Manichæi & Calvini criminationibus adverſus hoc* Abrami *factum deſumi urgerique poſſunt, argumenta nonnulla ex ordine proponamus unàque confutemus. Ac primò quidem ita argui contra illud poteſt: Gen. cap. 25, ℣. 6 tam Agar, quàm Cethura, quæ dein, uti infrà patebit,* Abrahamo *juncta fuit,* concubina *vocatur, illaque, ut talis, cum filio ſuo Iſmaele ab ipſo ejecta domo eſt, uti Gen. cap. 21 à ℣. 2 narratur. Itaque, cùm concubina non ſit vera legitimaque uxor, conſequens ſit, ut* Abrami *cum ea conjunctio non legitimum fuerit matrimonium, ſed verum adulterium. Adde, quòd S. Leo Magnus in ſua ad Ruſticum, Narbonenſem epiſcopum, Epiſtola tom. 1 Operum ejus Edit. anni 1675, pag. 408, diſtinguens mulierem liberam ab ancilla, veramque uxorem à concubina, exemplum Saræ & Agaris adhibeat, illius, ut libera & uxoris legitimæ; hujus, ut ancillæ & concubinæ. Denique ipſe etiam S. Ambroſius, lib. 1 de* Abraham *cap. 4 de hac* Abrami *cum Agare conjunctione loquens,* adulterii *nomine eam compellat. Verùm enimverò, quod ad* concubinæ *vocabulum attinet, reſpondeo, nullius ponderis eſſe ductam ex Gen. cap. 25 cit. rationem, cùm Agar Gen. cap. 16, ℣. 3 diſertè* Abrami uxor *vocetur, nec minùs vera ejus conjux fuerit, quam Bala Jacobi, qua tamen Gen. cap. 35, ℣. 22* concubina *ejus etiam vocatur, quemadmodum & viri Levitæ, cap. 19 Judicum memorati, uxor, cui quoque* concubinæ *nomen ℣. 24 & 25 inditum legitur.*

E

utpote quod hic uxorem legitimam, ſed ſecundariam denotet.

313 *Sciendum itaque eſt,* concubinæ *vocabulum in citatis Scriptura locis non deſignare pellicem mulieremve ſolutam ac corruptam, quam quis domi ſuæ vel alibi detinet pro carnali illicitoque commercio conſuetudinario, uti Canoniſtæ loquuntur, ſed uxorem veram legitimamque, ritu tamen minùs ſolemni, quàm quæ matrona materque familias dici ſolet, in conjugem acceptam, ac ſine ordinariis, quæ matrifamilias aut uxori primariæ competunt, privilegiis favoribuſque ductam, ut ſunt æqualis cum viro ſocietas in victu & familiæ adminiſtratione, jus filiorum ex ea natorum ad æqualem cum filiis matrisfamilias ſeu uxoris primariæ ineundam hereditatem. Atque id ipſum non obſcurè indicavit Moyſes Geneſ. cap. 25 ℣. 5 & 6 ita loquens:* Deditque Abraham cuncta, quæ poſſederat, Iſaac (*utpote uxoris primariæ matriſque familias filio*) filiis autem concubinarum (*Agaris nempe & Cethuræ, utpote matrisfamilias dignitate privilegiiſque non gaudentium*) largitus eſt munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo, dum adhuc ipſe viveret, ad plagam Orientalem. *Quòd autem Geneſ. cap. 21 ℣. 12 divino monitu è domo ſua Agarem cum Iſmaele dimiſerit, id profectò non*

non factum alia de causa est, quam quòd ita estendi vellet Deus, non per Ismaëlem, ut ut ab Abramo *primo loco legitimè genitum, sed per Isaacum, primaria uxoris filium, etsi Ismaele natu minorem, nomen seminis* Abrahæ *propagandum esse, ex eoque oriturum Messiam & benedictionem gentium, uti* ℣. 12 & 13 *indicatur. Quæ quidem in re nec Agari, nec Ismaeli ullam ab* Abramo *factam fuisse injuriam, hic obiter monuisse sufficiet: non Agari, nam, uti nunc Ecclesia justis de causis nonnunquam conjuges a toro contubernioque segregat, ita tunc* Abram *Dei monitu Agarem, manente conjugii vinculo, quantùm ad torum dumtaxat, a se segregavit; non Ismaeli quoque, cùm curam filii, quam ejus vices, teste Scriptura Genes. cap.* 17 ℣. 20 & *cap.* 21 ℣. 13 & 18, *Deus susceperat, intermittere* Abram *potuerit. Sed plura de hoc postea.*

314 *Redeo ad objecta SS. Leonis & Ambrosii testimonia. Et quidem quod ad prioris dicta pertinet, respondeo, illum nusquam* Abramum *cum Agare nexum nefarium dixisse habendumve pro adulterio, tantùmque citata epistola cap. 4 ex professo ostendere velle, non esse nova legis presbytero vel diacono licitum,* filiam suam virginem illi viro in conjugium dare, qui jam habebat conjunctam mulierem, ex qua filios etiam tulerat. *Quæ sanè ad damnandum* Abramum *cum Agare conjugium neutiquam vel à longè spectant. Nec refert, quòd, ut nuptiarum fœdera inter ingenuum ancillamque inunda non esse, probet, memoratam supra comparationem adducat. Nam citato responso, alioqui sat obscuro nec satis elaborato, vel id unum probare intendit, illud Agaris conjugium, si ad perfectam ac primævam matrimonii in Paradiso instituti rationem exigatur, esse aliqua sui parte minùs perfectum; vel, si alia sit ejus mens sensusque, dicere non vereor, cum exemplo conjugii Agaris ad id, quod volebat, probandum, minime idoneo accommodatoque usum esse, hocque epistolæ ejus caput seu responsum quarium in earum Responsionum habendum esse numero, quæ, uti initio epistolæ S. Leo indicat, modum diligentiæ videbantur excedere, & longa potiùs tractatione studioseque se inter & Rusticum episcopum colloquio, quam statim atque unius epistolæ subsidio pro rei gravitate discuti solideque stabiliri potuerunt.*

315 *Quòd verò S. Ambrosius cit. loco hocce* Abrami *cum Agare conjugium* adulterium *vocet, licet tunc* nondum interdictum, *id omnino diffiteri nequeo; ast observari cum novissimis Operum ejus editoribus cupio, eum* adulterii *nomine nihil aliud intellexisse, quàm polygamiam, eaque usum verbi duritie, ut efficacius catechumenos quosdam, qui ante suam ad fidem conversionem polygami fuerant, absterreret deinceps à pellicatu. Et verò, cùm sanctus Doctor mox subdat, Deum in paradiso, licèt conjugium laudaverit,* non adulterium damnâsse, *multumque sit in defendendo hocce* Abrami *facto; necesse sit, ut vel Ambrosium, cùm stricti nominis adulterium jure naturæ divinoque cavendum esse, alibi doceat, secum hic pugnâsse, statuamus, quod profectò sine gravissima tanti viri injuria fieri nequit, vel ut de eo dumtaxat conjugali nexu locutum fateamur, qui post diluvium ad usque Evangelicum tempus ob generis humani fidelisque præsertim populi raritatem indultus à Deo fuit, uti suprà à nov.* 307 *ostensum est, & S. Joannes Chrysostomus Homil.* 56 *in Genesim diserte etiam hisce verbis pag.*

nec ex dictis S. Leonis

B

C

verbisque S. Ambrosii.

542 *confirmat:* Tunc enim, **quia principia** erant, permissum fuit cum duabus vel tribus vel pluribus uxoribus misceri, ut humanum genus propagaretur. Nunc verò, quia per Dei gratiam humanum genus valde multiplicatum est, virtus quoque incrementum accepit: adveniens enim Christus & virtutem in hominibus plantans, angelosque, ut ita dicam, ex hominibus faciens, omnem illam veterem consuetudinem abolevit.

AUCTORE J. G.

316 *At enim adversus assertionem nostram non nemo in hunc modum adhuc arguet: Polygamiam non fuisse primis mundi temporibus licitam, satis argumento esse debet, quod ante* Abram *nemo proborum ac piorum virorum eâ usus fuerit. Accedit, polygamiam, remoto Dei concessu indultuque, seu sine divina, ut nonnulli in scholis loquuntur, dispensatione nequaquam bonam licitamque esse; nec tamen uspiam in sacris Litteris de divina illa concessione indulgentiave ante legem Mosaïcam disertam inveniri mentionem; unde consequens sit, ut* Abram, *sin minùs aperta improbitate, saltem judicii errore non satis excusabili deliquerit, dum, vivente Sarai uxore, alteram in torum suum admisit. Ad hæc pro responso sit primò, nequaquam certo ac liquido, nisi Pererius in Genes. cap.* 16 *observat, ex sacris Litteris vel aliunde cognosci posse, num Seth, Enos aliique usque ad* Abramum *justi pique viri plures simul uxores habuerint, necne; quandoquidem Moyses non omnia ejus temporis gesta scribenda suscepit, nec tam singillatim ea ipsa, quæ commemorat, professus est, ut, quæ non scripsit, ea non fuisse facta, affirmari queat.* Sed esto, *inquit Pererius in cap.* 16 *Gen.*, non habuerint illi multas uxores: fuit tamen præcipua quædam & justa causa, cur eas habuerit Abram: quippe futurus erat pater populi Dei, in quo uno omnium terræ gentium Veri Dei fides & cultus propagandus erat & usque ad Messiæ adventum custodiendus. Eidem quoque singulariter à Deo innumerabilis multiplicatio posteritatis in multas gentes & reges promissa fuerat.

nidum exemplo antediluvianorum.

E

317 *Igitur, tametsi verum esset, antediluviano tempore prohibitam fuisse, de qua quæstio est, polygamiam, seu necdum ab auctore natura Deo mariti jus fuisse amplissimum, nec alter humani corporis potestatem alteri à Deo permissam, quam per vinculum indissolubile unius cum una; hinc tamen minimè consequeretur, ut postdiluviano tempore, quo summa erat piorum hominum paucitas, eoque præsertim, quo Deus Abramum multarum gentium patrem constituit, permissa à Deo non sit polygamia, at contrà ita prohibita semper fuerit, ut* Abram, *dum, vivente Sarai, Agarem duxit, ex se pietatis fideique gradu, quo eum passim sacri Codices statuunt, decidisse propterea dicendus sit. Nunc ad subsequentia adversariorum argumentum respondeo, polygamiam quidem, remoto Dei concessu indultuque, seu sine divina dispensatione nequaquam bonam licitamque dici posse, imò & non invitus fateor, ex Scripturis certò statui non posse tempus, quo primùm Deus polygamiam permiserit, seu pro suo in res creatas supremo dominio mariti jus ita ampliârit, ut hic sui corporis usum pluribus concederet uxoribus, eo, quo suprà dictum est, modo.*

utpote satis dubie, exigui que momenti,

F

318 *Verùm, sive id factum fuerit ante diluvium, sive, ut probabilior fert sententia, statim post diluvium, cùm nempe Deus Genes. cap.* 9 ℣. 1 benedixit Noë & filiis eius, & dixit ad eos; Crescite & multiplicamini & replete ter-

hoc ex incerto confessa dispensationis divinæ tempore illicitum fuisse evincetur,

AUCTORE J. G.

ram, *tuncque ſimul, vel per exteriorem aliquam revelationem, vel per interiorem ſolùm inſpirationem eos docuerit, moderatæ polygamiæ uſum, uſque ad id temporis nemini fortaſſe aut pauciſſimis conceſſum, deinceps eis poſteriſque licitum fore; equidem, cùm Sarai, prudens certè piaque mulier, polygamiam ſine religione & dubitatione aliqua, atque non ut rem novam, ſed ut jam pridem uſitatam, ac divinæ promiſſioni omnino conſonam,* Abramo *propoſuerit ſuaſeritque, cúmque & ipſe* Abram, *vir juſtus, ac pudicitiæ conjugalis cultor exactiſſimus, ſine ulla, uti apparet, mentis anxietate ſcrupulove uxoris monitis, licèt non ſtatim ob ipſam uxoris reverentiam, parendum judicâris; vix dubitandum videtur, quin ea, quam poſtdiluvianis patribus, ad fidelis populi divinique cultûs propagationem, uſitatam videmus, ducendi ſimul duas pluresve uxores facultas multò altiùs, quàm ab* Abrami *temporibus, exordium ſumpſerit, jamque tum pridem polygamia abiiſſet in conſuetudinem, piorum omnium judicio inculpatam, cùm* Abramus *deprecanti uxori acquieviſſet, & Agarem ancillam, à Sarai uxorem ſibi datam, intuitu potiundæ prolis ſibi divinitus promiſſæ in ſuum thalamum admiſit, nimirùm poſtquàm annos decem habitaverat in terra Chanaan, annoſque jam plurimis ſterilitatem Sarai eſſet expertus.*

B

319 *Mitto recenſere id genus alia, quæ paſſim apud Theologos & Canoniſtas adverſus polygamiam reperiuntur, & in iſtud, de quo quæſtio eſt,* Abrami *factum interqueri poſſent, argumenta, quandoquidem ea ex jam dictis facilè repelli poſſunt, aut certè hocce ſequenti dilemmate omninò infirmari. Vel poſtdiluvianis patribus, putà* Abramo, *Jacobo, Davidi ceteriſque viris piis lex illa, polygamiam pro ſuo tempore prohibens, nota fuit, aut ignota. Si nota, ergò contra conſcientiam ipſi peccârunt; cúmque ad mortem uſque polygamiæ ſtatus ipſis diſplicuiſſe non videatur, aut certè de acta ab iis ob polygamiam pœnitentia non conſtet, conſectarium ſit, ut, quos ſacri Codices à pietate, juſtitia bonisque moribus commendant, ii contrà infamandi ſint, utque etiam ſine acta de peccatis graviſſimis pœnitentia pateat ad cœlum via, quæ duo ſacris Litteris rectæque rationi omnino refraganter, nec ullatenus admitti poſſunt.*

imò contrà ratione etiam bona

C

320 *Si contrà ignota ipſis fuerit lex illa, eoſque adeò non obſtrinxerit, ergò adverſus eam delinquere non potuerunt, cùm, ubi non eſt lex obſtringens, peccatum non ſit. Nam licèt opponi poſſit, talem legem tunc exſtitiſſe, verèque obſtrinxiſſe, at eos hanc ignorâſſe, id verò conciliari nequaquam poteſt cum frequenti illa, qua fruebantur, familiaritate Dei, qui certè dilectos ſuos famulos non ſiviſſet toto vita ſuæ ſpatio in ſumma legis tanti momenti ignorantia verſari: ſed neque credibile eſt, permiſſurum fuiſſe Deum, ut, cùm Judæis, teſte Joſepho Antiq. Hiſtor. lib. 17 cap. 1, mos patrius eſſet, eodem tempore plures ſimul uxores habere, hunc morem nec miſſi ad populum prophetæ, qui ei annunciarent peccata, nec ſacerdotes ſancti, qui de levioribus culpis eum objurgârunt, ne uno quidem verbulo improbâſſent, ut contrà perpetuo ſuo approbâſſe videremur ſilentio, in tanta præſertim ſic peccandi facultate, ſi peccatum tunc fuiſſet, multitudine & frequentia. Sed de hoc* Abrami *cum Agare conjugio jam ſatis, ut ad natum ex eo filium inditumque ab eo nomen, ac denique ad facti hujus epocham nunc progrediar; quæ omnia eodem Gen. cap. 16 ℣. 15 & 16 exactè ita Moyſes expreſſit:* Peperitque Agar (*jam emendata nempe reverſaque in Mariti familiam*) Abræ filium: qui vocavit nomen ejus Iſmaël. Octoginta & ſex annorum erat Abram, quando peperit ei Agar Iſmaëlem.

Polygamiam tunc noxâ vacâſſe oſtendimus.

D

Quædam in ortum Iſmaëlis obſervantur.

321 *Circa hæc tamen obſervandum eſt primò, non ſtatim atque è ſolitudine angelico monitu ad heriles domum regreſſa eſt Agar, ſed poſt elapſos menſes aliquot, natum ex ea* Abramo *eſſe filium, cui is nomen* Iſmaël, *quod* auditionem Dei *ſonat, mox indidit. At enim, inquies, cit. cap. 16 Geneſ. ℣. 11 Angelus Domini non Abræ, ſed Agari injunxerat, ut naſcituri ex ea filii nomen vocaret* Iſmaël. *Ita omnino eſt; verùm cùm apud Hebræos antiqui moris eſſet, ut pater filio nomen imponeret, quod & ex Evangelio Matthæi cap. 1 ℣. 21 & Lucæ cap. 1 ℣. 62 & 63, confirmari poteſt, idcircò* Abramus *quoque pro jure paterno nomen filio ſuo indidit; cumque haud dubiè Agar ipſi nomen, quo ex angeli præcepto vocandus ſuus eſſet filius, indicâſſet, noluit Vir juſtus divinæque voluntati ſemper obſequentiſſimus aliud ei nomen imponere, quàm quod indicatum ab angelo fuerat, reique geſtæ memoriam ſervare natum erat. Notandum ſecundò eſt, Iſmaëlis natalem, quidquid in contrarium nonnulli ſentiant, non anno ætatis* Abræ *octogeſimo ſeptimo jam inchoato, ſed, ut ſuprà à num. 169 oſtendimus, ipſaque Scripturæ verba innuunt, anno ejus octogeſimo ſexto, ad exitum ferè perducto, innuendum eſſe, cùm fieri aliàs nequeat, ut Iſmaël* tredecim annos *jam impleviſſet, cùm* Abram *nonaginta & novem annorum* eſſe cœperat, *uti Geneſ. 17 ℣. 1 & 24 narratur latiúſque infrà exponetur.*

E

§ XVIII. Factæ Abramo promiſſiones confirmantur: ejus nominis Abram in Abraham mutatio: præcepta ei in fœderis ſanciti ſignum circumciſio: varia ad hanc ſpectantia diſcutiuntur.

F

Abramo 99 annum agenti apparet Dominus.

JAm annis, uti ex ſuprà dictis num. 241 & 248 colligitur, viginti circiter habitaverat Abram juxta convallem Mambre, quæ eſt in Hebron, *ibique, dum more ſuo in altari à ſe erecto eximia pietatis ſuæ officia ſupremo Numini frequens exhiberet, pro Iſmaëlis ſui, quem promiſſi ſibi divinitus filii & heredis loco habebat, exoptata incolumitate non rarò ſupplices ad cœlum manus tetenderat; cùm ei, jam ætatis ſuæ annum agenti nonageſimum nonum, ſeu, ut Geneſ. cap. 17, ℣. 1 Moyſes loquitur,* poſtquam nonaginta & novem annorum eſſe cœperat, *ſeſe Dominus viſibili ſpecie rurſus conſpiciendum præbuit eumque in modum locutus eſt:* Ego Deus omnipotens: ambula coram me & eſto perfectus. Ponamque fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis. *Q. D: Ego, qui tibi loquor, Deus omnipotens ſum, ſeu, ut Hebraïcè* el ſchaddai *ſonat,* Deus fortis *ſum,* mihi ſufficiens, nulliuſque indigens: *Tu verò me ſemper intuere præſentem, ac virtutem omni-*

AUCTORE J. G.

A *tum officia omnesque probitatis imple numeros; & ego fœdus, tecum antè initum, ratum habebo atque executioni dabo, sic ut innumerabili posteritate ac veluti in immensum te auctura aliquando sim.*

Atque, ex reverentia in faciem procumbenti, facta promissionis signa

323 *Nec plura præfatus fuerat Dominus*, cùm cecidit Abram pronus in faciem, videns *nempe, uti Chrysostomus Homil.* 39 *in Genes. pag.* 398 *observat*, tantam Dei indulgentiam & erga famulum suum curam obstupescens, animoque versans & naturam suam & bonitatem immensamque virtutem Dei; CECIDIT, inquit, IN FACIEM SUAM, gratum animum hoc modo declarans. Non solùm enim non tunc fuit arrogantior, neque superbiebat propter favorem Dei, quem experiebatur, sed & multò magis humiliabatur. ET CECIDIT, inquit, IN FACIEM. Ita enim gratus animus, quantò majori fruitur fiducia, tantò majorem Deo reverentiam exhibet. CECIDIT enim, inquit, IN FACIEM SUAM. Et quia post tantam fiduciam Justus seipsum & naturæ suæ imbecillitatem considerans, neque oculos attollere audebat, sed in faciem pronus multam de-

B clarabat reverentiam: vide iterum boni Dei ineffabilem benignitatem. *Ita Chrysostomus, hunc eumdem capitis* 17 *versum tertium commentans, cui mox subdit divina verba, quæ eodem Geneseos cap.* 17 ℣. 4 *ac duobus sequentibus in Vulgata hocce modo leguntur:* Dixitque ei Deus: Ego sum, & pactum meum tecum, erisque pater multarum gentium. Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram; sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te. Faciamque te crescere vehementissimè, & ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur.

Ut nomen Abram mutat in Abraham, pactumque sanc.

324 *Hactenus divini hujus ad* Abramum *sermonis, promissionisque initium, cujus hic sensus est: Ego idem ille Deus omnipotens sum, qui fœdus tecum initum in præsentia confirmo, efficiamque, ut ex te, tam secundùm carnem, quàm secundùm spiritum, multæ oriantur gentes; quapropter ut rei tam insigni nomen tuum consentiat, non amplius* Abram, *seu* pater excelsus, *sed boni ominis causâ* Abraham, *seu* pater excelsus multitudinis *vocaberis, quia re ipsa patrem multarum gentium constitui te ego, qui re-*

C *rum omnium Dominus Deusque omnipotens sum. Te igitur, etsi uno dumtaxat ex Agare filio hactenus auctum, ac, si naturam consideres, alteri generandæ proli imparem, vehementissimè tamen crescere faciam, ita ut ex te non gens modò una, sed plures, ut jam nunc promissi, eæque inclytæ oriantur, quin & reges præpotentes ex te egressuri sint. Mox* ℣. 7 & 8 *reliqua Deus promissa pandit & pacti cum* Abrahamo *statuendi modum, ceteraque adjuncta prosequitur hisce verbis:* Et statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus & seminis tui post te. Daboque tibi & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam, eroque Deus eorum.

Non Abrahamum tantùm, sed & ejus posteros spectans,

325 *Quæ quidem sic intelligenda sunt, ac si diceret Deus: Non itaque pactum illud te solum, à* Abraham, *spectabit, sed & posteros tuos, nec brevi tantùm, sed longissimo temporis spatio, eritque statu tempore secundùm omnes sui partes implendum, si modò sim Deus tuus & posterorum tuorum post te ab iisque studiosè colar. Et tibi ergò & illis terram, in qua nunc peregrinus degis, omnem, inquam, terram Chanaan possidendam tradam, ita ut tu jus ad illam, ipsi jus in eam, ipsamque terræ possessionem habeant, ac demùm tam speciali cura tuos posteros complectar, ut, licet mortalium omnium Deus sim, ob beneficiorum, eis à me conferendorum, magnitudinem frequentiamque speciali titulo* Deus eorum *passim vocandus sim. Tam multa tamque insignia beneficia pollicitus* Abrahamo *Deus, non conditionem, sub qua intelligi promissa hæc debebant, ei exposuit, seu, uti* ℣. 9 *Moyses scribit*, Dixit iterum Deus ad Abraham: Et tu ergò custodies pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis; *ut sensus sit, magnifica illa promissa certa duntaxat lege effectum suum sortitura esse, si nempe tam ipse* Abraham, *quàm posteri hujus, fœderis secum initi memores, divinæ voluntati morem gererent, eaque, quæ sibi divinitus præscripta fuerant, aut deinceps injungerentur, ipsumque adeò designandum initi fœderis signum accuratè servarent.*

cujus signum statuit circumcisionem.

326 *Cum autem Vir Deo obsequentissimus ad excipienda servandaque omnia, à quibus fœderis hujus executionem pendere vellet Deus, promptissimum sese exhiberet, discretque haud dubiè in corde suo:* Loquere Domine, quia audit servus tuus; *continuò Dominus, volens nascituros ex* Abraham *una cùm ipso peculiarem suum populum facere, simulque, uti Chrysostomus cit. Homil. pag.* 400 *observat, præcavere, ne cum gentibus illis, apud quas olim diversaturi, aut quarum hereditatem occupaturi erant, aliquando commiscerentur, his verbis circumcisionem, signi gratiâ ac pro constanti pacti initi sigillo, Viro injusto præcepit, dicens* ℣. 10: Hoc est pactum meum (*metonymicè nempe sumptum pro pacti signo*) quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te: circumcidetur ex vobis omne masculinum. *Et hæc quidem summa legis est, quæ* ℣. *subsequenti per partis corporis, in qua circumcisio facienda erat, finisque intenti indicationem apertiùs explicatur.* Et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me & vos, *quo nempe, uti suprà insinuatum est, constare possit, vos esse populum mihi fœderatum, segregatum à ceteris gentibus, quæ Deo vero non serviunt, nec eum habent in patrem, à quo hereditatem accipiant, uti Salianus tom.* 1 *Annal. V. T. pag.* 446 *observat, subdens, eò spectare divina illa effata:* Eritis mihi in peculium de cunctis populis; Populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram; *aliaque ejusmodi, quæ in sacris Codicibus obvia sunt.*

quod signum Bonfrerius varie ex capite scitè explicat.

327 *Consonant in re Saliano eruditissimi sacrarum Litterarum interpretes, atque in primis Bonfrerius, citatum* ℣. 10 *paremque versûs* 11 *priori versui affinem exponens, quem suis verbis loquentem sistere non abs re erit. Ita igitur ipse:* Fuit autem circumcisio non hujus tantummodò fœderis (*suprà memorati*) signum, illud nimirum in memoriam Judæis revocans, sed etiam, quod ex priore consequebatur, signum, quo ab aliis distinguerentur nationibus, ne quando paternam nobilitatem conjugiorum aut morum permixtione macularent. Fuit item signum justitiæ fidei, quam acceperat Abraham in præputio, seu cùm adhuc præputiatus esset, ut docet Apostolus ad Rom. IV. Fuit præterea signum peccati originalis contracti, quandoquidem cir-

AUCTORE J. G.

cumciſio in ea parte fieret, in qua maximè cernerentur effectus peccati originalis, hoc eſt, in qua concupiſcentia maximè ſe exerit. Fuit denique figura & ſignum allegoricum Baptiſmi à Chriſto inſtituendi, & morale refectionis omnium malarum cupiditatum. *Sed hæc de circumciſione, quatenus multimodam apud Theologos ſigni rationem habet, hîc recenſuiſſe, nobis ſufficiat, qui critico-hiſtoricum in Vitam* Abrahæ *Commentarium, non Theologicum de Veteris Teſtamenti Sacramentis Tractatum, ſcribendum ſuſcepimus.*

Circumciſionem autem ab Ægyptiis priùs, quàm ab Hebræis adhibitam fuiſſe, perpetuo

328 *Ad alia igitur minúſve trita, quæque multò propiùs, quam ſcholaſtica quædam diſputationes, ad* Abrahami *hiſtoriam facimus, diſcutiendæ progredimur. Ac præ cæteris quidem, priuſquàm de ſuprà dictæ legis adjunctis, ℣. 12 & ſeqq. expreſſis, diſſeramus, duo hîc inveſtiganda ſunt: alterum, num circumciſionis ritus, quem Deus* Abrahæ *præſcripſit, tunc omnino in orbe novus antéàve inuſitatus dici debeat, an contrà priùs adhibitus Ægyptiis, uti poſt Celſum Epicureum, qui, teſte Origene lib. 1, num.* 22: Ægyptiis maluit fidem adjungere, quàm Moyſi, *Joannes Marſhamus, Joannes Clericus & noviſſimè noſtri temporis impiſſimus pſeudo-hiſtoricus operosè contenderunt; alterum verò, cur præter* Abrahamum *ſolos maſculos, eoſque in præputio præ alia corporis parte circumcidi, Deus juſſerit. Ad primum quod attinet, favere certè videntur ſententiæ Celſi ejuſque ſequacium non-nulla veterum hiſtoricorum gentilium teſtimonia; at num ea tanta auctoritatis ſint, ut iis meritò adjungi fides poſſit, facilè ex jam dicendis lector ſtatuet. A Sanchuniatonis in Phœnicum Theologia dictis, quæ citatus Marſhamus primo loco adduxit, exordium ego quoque ſumo. Ita apud Euſebium lib. 1 Præparationis Evangelicæ pag. mihi* 38, *illa ſe habent:* Τὰ αἰδοῖα περιέτμητο τοῦτο ποιῆσαι καὶ ἰοὺς ἐμ αὐτοῦ συμμάχους καταναγκάσας, *id eſt:* Tum ſibi ipſe (*Saturnus nempe, quem* Abrahamo *multò antiquiorem Marſhamus facit*) verenda præſcindit, ſocioſque omnes ad ſimile factum per vim adigit. *Non igitur, judice Marſhamo, inuſitatus erat circumcidendi ritus, cùm* Abrahamo *Deus circumciſionem præſcripſit.*

C

ex Sanchuniatonis verbis quidam contendunt,

329 *Verùm enimverò, præterquàm quòd ipſemet Euſebius traditam à Sanchuniatone Phœnicum Theologiam averſis perpetuò oculis fugiendam edicat ac priſcorum inſaniam pag.* 42 *appellet, tantùm abeſt, ut ſcriptori iſti, de quo mox plura, qualemcúmque fidem hîc haberi poſſe, aſſerat; ut contrà lib.* 7 *pag.* 309 *& ſeq. oppoſitum omnino doceat. Verba ejus audi:* Abraamus igitur ille... poſt eos, quibus ſacræ Litteræ ſuffragantur, Numinis divini conſpectus, legitimum ſub extremam ſenectutem filium ſuſcepturus, CUM OMNIUM SESE PRIMUS, UTI JUSSUS DIVINA VOCE FUERAT, CIRCUMCIDIT, tum idem poſteris ipſe ſuis faciendum præcepit. *Et verò, tametſi Sanchuniaton larvatus ſuccinctusque auctor non eſſet, ſed à Porphyrio, ut ſacrorum Veteris Teſtamenti librorum auctoritati invidiam crearet, impudenter ſuppoſitus, quod ſanè non abs re viri eruditiſſimi contendunt; equidem, cùm, ſi unquam auctor ille exſtiterit, multis ſeculis* Abrahamo, *ac ipſo Moyſe recentior ſtatui debeat, variiſque locis, quod & diffiteri Marſhamus nequit, turpiſſimè ineptiat, quin &* Abrahamum *cum Jacob ſeu Iſraële, ejus ex filio nepote, turpiſſimo errore confundat; ineptus omnino ſit, qui ex tam futili teſtimonio circumciſionis ritum* Abrahamo *antiquiorem contendere auſit. Nunc laudata à Marſhamo Herodoti teſtimonia audiamus, ſi fortè hæc meliùs, quàm Sanchuniatoni adſcripta verba opinionem ejus exoticam firmare queant.*

D

330 *Ita primò citatus Herodotus in ſua Euterpe, ſeu lib. 2 cap.* 36, *pag. mihi* 103, *in rem noſtram loquitur:* Virilia alii talia relinquunt, qualia naturâ ſunt, præter eos, qui ab iſtis (*Ægyptiis nempe*) didicerunt: Ægyptii circumcidunt. *Et rurſus cap.* 91, *pag.* 121: Græcanicis inſtitutis uti recuſant (*Ægyptii*) &, ut ſemel dicam, nullorum hominum aliorum inſtitutis uti volunt. *Denique cap.* 104, *pag.* 127 *ex eo probare nititur, Colchos oriundos eſſe ab Ægyptiis, quòd eſſent circumciſi. Illius ratiocinationem brevitatis causâ Latinè dumtaxat recito.* Nam Colchi, *inquit*, videntur Ægyptii eſſe: quod ipſe priùs notum, quàm ex aliis auditum refero. Cujus rei quum mihi cupido inceſſiſſet, ut utroſque percontarer, magis Colchi reminiſcebantur Ægyptiorum, quàm Ægyptii Colchorum. Dicebant autem Ægyptii, ſe opinari, Colchos è Seſoſtris eſſe exercitu. Ipſe autem ex hoc conjecturam capiebam, quòd atro colore ſunt & criſpo capillo, (tametſi hoc pro nihilo putari poſſet, quum & alii ſint hujuſcemodi) ſed quòd iſti præcipuè. Præterea, quòd ſoli omnium hominum Colchi & Ægyptii & Æthiopes ab initio ſtatim pudenda circumcidunt. Nam & Phœnices & Syrii, qui ſunt in Paläſtina, didiciſſe id ab Ægyptiis, & ipſi confitentur. Syrii verò, qui fluvium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones à Colchis ſe nuper didiciſſe, aiunt. Hi enim ex hominibus ſoli ſunt, qui circumciduntur: & in hoc faciendo agnoſcuntur Ægyptii eſſe. Ægyptii verò atque Æthiopes, non queo dicere, utri ab utris didicerint; nam videtur eſſe perantiquum. Sed quòd ex Ægypto, quum illic commercium haberent, didicerint, magnum mihi fit hoc teſtimonium, quòd hi Phœnices, qui cum Græcis commercium habent, non ampliùs circa virilia imitantur Ægyptios, nec eorum, qui naſcuntur, virilia circumcidunt.

neque minùs infundatè ac Herodoto,

E

331 *Hactenus Herodotus, quem olympiadis nonageſimæ primæ anno quarto, ſeu, uti ex Labbei computo eruitur, anno poſt obitum Moyſis* 1057 *floruiſſe, Dupinius in ſua Bibliotheca univerſali Hiſtoricorum pag.* 105 *obſervat. Neque verò ætate tantùm decem & ultrà ſeculis inferior Moyſe Herodotus eſt, ſed & fide & auctoritate, etiamſi Moyſes, divino certè lumine illuſtratus, tantiſper, ut ſcriptor merè humanus, conſideretur. Etenim, uti Joſephus contra Apionem lib.* 1, *pag. mihi* 1034 *& ſeq. ſcripſit, ſicut* Ephorus quidem Hellanicum in plurimis oſtendit eſſe mendacem, Ephorum verò Timæus, Timæum, qui poſt illum fuere; *ita* Herodotum cuncti; *in iis nempe narrationibus, quæ Judæorum gentis hiſtoriam utcúmque ſpectant, quod ſanè de Moyſe nemo cordatus aut ſanæ mentis homo dixerit. Confirmat hæc idem Fl. Joſephus ita pag.* 1039 *loquens:* Manethon, genere vir Ægyptius, Græcâ diſciplinâ eruditus, ... paternæ religionis hiſtoriam ex ſacris (ſicuti ait ipſe) interpretatus libris, frequenter arguit Herodotum in Ægyptiacis ignoratione mentitum. *Non eſt adeò, cur miremur, Herodotum adeò parùm ſibi hîc conſtitiſſe, ut, poſtquàm cit. cap.* 36, *Ægyptios aliorum hominum inſtitutis uti numquam voluiſſe, ſcripſerat, cap.* 104 *tamen in dubium revocet, an veteres Ægyptii*

utpote quî multò junior Moyſe fuit, nec in his rebus ſatis accuratus.

F

A ptii ab Æthiopibus circumciſionem non didicerint, horumque adeò inſtitutis uti non voluerint.

332 Adhæc, cùm Herodotus aſſerit, ſolos omnium hominum Colchos & Ægyptios & Æthiopes ab initio ſtatim, Græcè ἀπ' ἀρχῆς pudenda circumcidere, vel voces illas ἀπ' ἀρχῆς ita intelligit, ut ſenſus ſit, eo, quo ipſe ſcribebat, tempore apud gentes illas pueros ſtatim ab ortu ſuo circumciſos fuiſſe; vel circumciſionem à Colchis & Ægyptiis & Æthiopibus, ſtatim atque illi in gentes diſtinctas coaluerunt, ſeu ſtatim à gentium illarum ortu fuiſſe in uſum deductam. Si primum Herodotus voluit; nequaquam hinc conſequens ſit, ut uſitatus Herodoti tempore pueros mox ab eorum ortu circumcidendi ritus apud Ægyptios priùs, quàm apud Hebræos invaluerit, neque hi ab Ægyptiis hunc morem didiciſſe aſſerendi ſint. Imò verò, ſi Ægyptios, antiqui moris ſui tenaces, aliorum hominum inſtitutis uti noluiſſe, Herodoto concedamus, at ſimul tamen in Ægyptiorum mores, quales aliquot ante & poſt Chriſtum ſeculis exſtiterunt, conjiciamus oculos; evidens fiet, apud eos, non omnes planè maſculos, nedum recèns natos, ſed tantùm paulò grandiores pueros, adoleſcentes, viroſque circumciſos fuiſſe, qui aut Geometriæ, aut Aſtronomiæ, aut Aſtrologiæ Geneſeoſque, quâ nihil divinius putabant, ſecretis, aut ſacerdotum, aruſpicum vel quorumlibet ſacrorum miniſterio, hieroglyphicisque litteris deſtinabantur, iiſque operam dare cupiebant, uti ex facto Pythagoræ philoſophi, de quo Clemens Alexandrinus lib. 1 Stromatum, pag. mihi 143, & ex Origene in Epiſtolam ad Roman. tom. 4 edit. anni 1759 pag. 495 conficitur; ut adeò nulla rurſus hic adverſus altiorem apud Hebræos, quàm apud Ægyptios, circumciſionis antiquitatem Herodoti auctoritas ſit.

nec fuit dilucidè locutus fuit,

B

333 Quòd ſi verò apud Colchos, Ægyptios Æthiopeſque, ſtatim atque in gentem coaluerunt, invaluiſſe quoque circumciſionem, velit, fidem quoque nullam mereatur, niſi monumentum antiquum, quod tamen non facit, in medium producat. Cùm enim Herodotus à temporibus, quibus Ægyptii ſpecialem populum conſtituere cœperunt, plus mille & quingentis annis remotus vixerit; quis ei ſine antiquo vade aut teſte factum adeò antiquum ac ſingulare aſſerenti habere fidem prudens poſſit; præſertim cùm non tantùm Artapanus ab Euſebio laudatus lib. 9 de Præpar. Evang. cap. 27, pag. 433, Æthiopes circumciſionis ritum à Moyſe accepiſſe, affirmet, ſed vel maximè, cùm Moyſes Herodoto & Artapano multis ſeculis antiquior, manifeſtè innuat, eo fine à Deo inſtitutam, atque Abrahæ ejuſque poſteris præſcriptam circumciſionem fuiſſe, ut hoc ce ſigno à ceteris totius orbis, quæ tunc erant, nationibus Abrahamidæ diſtingnerentur; quod ſanè fruſtra feciſſet Deus, ſi jam tum, ut ex Herodoto adverſarii contendunt, circumciſio Ægyptiis, Æthiopibus & Colchis communis fuiſſet. Quò etiam hæc Joſephi lib. 1 Antiq. Judaic. cap. 11 verba ſpectant: Προστάξει δὲ (ὁ Θεὸς) τὸ ἀπ' αὐτῆ γενῶ, βουλόμενῶ μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ συμμιγόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, ἡ ἔστι ποιεῖν ὀγδόην ἡμέρα μετὰ τὸ γενναθῆναι. Juſſit etiam (*Deus*) genus ipſius, (*Abrahæ*) VOLENS ILLUD MANERE CETERIS NATIONIBUS NON PERMIXTUM, pudenda circumcidi, idque octavo die nativitatis.

& cui etiam refragantur Moyſes alibi

C

334 Denique, ut aliorum veterum teſtimonia mittam, ipſemet Tacitus, idcircò circumciſionem à Judæis adhibitam fuiſſe, conſentit, ut diverſitate noſcerentur, ita nempe tom. 3 editionis, à Gabriele Brotier nuper adornatæ, pag. 299 loquens: Circumcidere genitalia inſtituêre, ut diverſitate noſcantur; *in quæ verba eruditus editor ita rectè ſcribit:* Minimè ſentiebat Tacitus, Judæos circumciſionem ab Ægyptiis accepiſſe. Quod poſtea nonnullis eruditis viris placuit; at nempe immeritò, ut ex dictis dicendiſque patebit. Atque hæc quidem à me nunc diſputata, tametſi ceteros errores ab Herodoto ea in re admiſſos, atque à Natale Alexandro in Hiſtor. eccleſ. Veteris Teſtamenti Diſſertat. 6 pag. 223 ſingillatim confutatos, huc in medium non adducam, abundè palàm faciunt, quàm parùm, imò potiùs quàm nihil ſubſidii ex Herodoti ſibi malè cohærentibus certèque ad veritatis trutinam non exactis verbis Marshami ejuſque ſequacium ſententia accedat. Nec verò, felicius ſuam citatus Marshamus opinionem iſte Diodori Siculi teſtimonio ſtabilire niſus eſt, quo is ex Ægyptiorum relatione lib. 1 Bibliothecæ ſuæ hiſtoricæ, pag. mihi 24, Colchos & Judæos, Arabibus & Syris interjectos, ex Ægypto deductos, ſeu ex Ægyptiis oriundos eſſe narrat, ideóque per antiquam traditionem in uſu his gentibus eſſe refert, ut pueros apud ſe natos ritu ab Ægyptiis derivato circumcidant, quemadmodum & Troglodytæ, de quibus lib. 3 pag. 165 ſermonem habet.

auctoris J. G. antiqui ſcriptoris idem illud aſſerui poſſe,

E

335 Etenim, præterquàm quòd hic etiam ſcriptor ethnicus compluribus ſeculis recentior Moyſe ſit, utpote partim Julio Cæſari, partim C. Octavio Auguſto imperatori ſynchronus, teſtatur ipſemet lib. 1, pag. mihi 26, multa ambitioſè magis, quàm verè, ſibi ipſis Ægyptios tribuere, quæ nec firmis demonſtrationum argumentis, nec idoneorum teſtimoniis auctorum ſubnitantur, è quorum numero nuſquam excipit altiorem illam Abrahami temporibus, quam ei quidam affingunt, circumciſionis apud Ægyptios antiquitatem. Et verò, licèt tantiſper gratis demus, Diodorum Siculum circumciſionis ritum apud Ægyptios antiquiorem, quàm apud Hebræos, aſſerere voluiſſe, quòd hi nempe aliquando ex Ægypto deducti fuerint: hinc nihil aliud conſectarium fieret, quam ipſum quoque Diodorum Siculum ex eadem auctorum claſſe eſſe, qui, uti Joſephus lib. 1 contra Apionem, pag. mihi 1051, ſcribit, vel veritate antiquarum rerum (*Hebraïcarum*) fruſtrati fuerunt, vel volentes Ægyptiis gratificari, veritatem corrumpere tentavêre, & neque adventum in Ægyptum noſtrorum (*Hebræorum*) progenitorum, ſicut contigit, ſunt confeſſi, nec rurſus egreſſum cum veritate dixere. Ut ut de Diodoro his ſtatuas, potiorem certè fidem hac in re meretur Theodotus, auctor itidem ethnicus, ab Alexandro Polyhiſtore & Flavio Joſepho laudatus, qui & Diodoro Siculo multò antiquior, rebuſque, quas memorat, loco vicinior exſtitit.

neque id evincit Diodori Siculi auctoritas,

quid certi ſtatuendum hic ſint Theodoti, ipſo antiquioris, teſtimonium

336 Ipſe igitur apud Euſebium lib. 9 de Præparat. Evangel. cap. 22, poſtquam pag. 427 narrâſſet, expetitas à Sichemo Dinæ nuptias, priuſquàm Sichimorum incolæ universi & circumciſionem & ritus Abrahamiticos accepiſſent, negatas à Jacobo fuiſſe; mox pag. 428 de circumciſionis origine quatuor verſus Græcos pangit, qui ita Latinè ſonant:

Qui magnum patriis Abraamum eduxit ab oris,
Cælitus hunc tota juſſit cum ſtirpe recurvo

AUCTORE J. G.

Glande ſub extrema præputia demere ferro. Paruit, atque Dei verbis immotus inhæſit.

Quid plures hic memorem auctores antiquos ſidequæ digniſſimos, qui circumciſionis originem non ab Ægyptiis, ſed à Deo ſeu ex divina inſtitutione ab Abrahamo *arceſſunt, cùm ipſemet Chriſtus Dominus, æterna veritas, Joannis cap. 7 ℣. 22 ejus exordium diſertiſſimè hiſce verbis aſſiguet:* Moyſes dedit vobis circumciſionem (non quia ex Moyſe eſt, SED EX PATRIBUS) *quos inter Ægyptios numerare velle, idem atque inſanire eſt. Quid? Nonne & divinus ille veritatis æterne præco, magnus Apoſtolus Paulus, in ſua ad Romanos Epiſtola cap. 4 ℣. 12* Abrahamum *diſertiſſimè etiam* patrem circumciſionis, *ſeu præcepta à Deo circumciſionis apud homines auctorem atque inſtitutorem vocavit?*

337 *Demum nonne & Moyſes, Geneſ. cap. 17 referens divina verba num. 326 recitata, manifeſtum facit, non eo ſine* Abrahamo *ejuſque poſteris præceptam divinitus fuiſſe circumciſionem, ut cum aliis gentibus, putà Ægyptiis, Æthiopibus Colchiſve communis eſſet, at contrà ut eſſet ſignum (ſit verbo venia) characteriſticum fœderis, quod cum ſolo* Abrahamo *ſoliſque poſteris Deus pepigerat, excluſis ceteris totius orbis nationibus, quibus nempe tum temporis circumciſionis ritus non tantùm non uſitatus, ſed ne cognitus quidem erat; quod & abundè patet ex ipſis Sichimitis, Paleſtinæ incolis, qui tempore dumtaxat Jacobi,* Abrahami *ex Iſaac nepotis, circumciſionem admiſerunt, ejuſque acerbitatem graviſſimaque incommoda prorſus ignoràſſe videntur, uti ex Geneſ. cap. 34 prænum eſt intelligere. Faceſſat igitur cum ſuis nullius hic auctoritatis teſtibus Joannes Marshamus, Celſiani erroris inſtaurator, ipſeque etiam cum futili illa ratiocinatione Joannes Clericus, quâ parùm credibile quibuſdam videri dicit, circumciſionis ritum, adeò incommodum, neque ad bonos mores conferentem, à Deo Opt. Max. fuiſſe inſtitutum. Nam vel idcircò, quòd ritus ille, ex natura ſua ad bonos mores nihil conferens, cæterequin incommodis admodùm moleſtuſque eſſet, nihilque in ſe haberet, quo* Abrahamum, *jam annis ferè centum natum, humanitus allicere poſſet; aſſerendum omnino eſt, hominem illum verè ſapientem Deoque familiarem, non humano aliquo conſilio, nedum imbecilli Ægyptiorum æmulatione, aſt ſolo Dei mandato adduci potuiſſe, ut inuſitatum apud Hebræos adeóve ſingularem ritum in ſe ſuoſque, prout Geneſ. cap. 17 à ℣. 22 narratur, tam prompto animo ſuſciperet.*

338 *Quandonam porrò quorumve operâ apud Ægyptios circumciſio obtinere cœperit, an pauciſſimis ſeculis poſt* Abrahami *mortem operâque Iſmaëlitarum vel Arabum, qui Patriarcham noſtrum ſui generis auctorem agnoſcunt; an verò ſub egreſſum filiorum Iſrael ex Ægypto, ob opinionem nempe de angelo quodam incircumciſis quibuſlibet infeſto, quo de vide Origenem lib. 5 contra Celſum pag. 614 & ſeq., ab Ægyptiis fortaſſe haud ſecùs ac Hebræis tunc palam receptam, an demùm ea Salomonis dumtaxat ætate, auliearum regina Saba occaſione, imò ſerius etiam ad Ægyptios proſluxerit, quos tamen omnes non obſtringebat; hæc omnia aliaque ejuſmodi aliis diſputanda ac decidenda relinquo, & laudati Origenis verbis, in qua nonnulla ſimul obſervabo, quæſtioni huic finem impono. Ita ille tom. 1, lib. 5 contra Celſum num. 47 pag. 613:* Ad circumciſionem quod ſpectat, non eadem ejus uſurpandæ cauſa eſt apud Judæos, quæ apud Ægyptios & Colchos. *Apud Judæos enim ex præſcripto legis in omnes ſoloſque maſculos octavo die circumciſio exercebatur; apud Ægyptios verò nec ex certa legis mandato, ſed nec in cunctis planè maſculis, neque octavo die, aſt etiam, uti infrà videbimus, in feminis ipſis locum habuit.* Ex quo efficitur, non eamdem eſſe circumciſionem, *nedum & originem.* Quemadmodum enim ex eo, quòd quis eadem ratione ſacra facit, non eum ſequitur eidem ſacra facere, aut eidem offerre preces, qui eadem in precibus poſtulat; ſic, etiamſi quis circumcidatur, minimè conſequens eſt, ejus circumciſionem ab alterius circumciſione non diſcrepare. Diverſum enim propoſitum, diverſa lex, diverſum circumcidentis conſilium faciunt, ut diverſa ſit circumciſio, *non quantùm ad ſolam praxim, ſed & ad ipſam inſtitutionem atque originem. Et pòſt pauca ita concludit:* Ut igitur Judæi de circumciſione glorientur, certè illam oſtendent aliam eſſe, non ſolùm à Colchorum & Ægyptiorum, ſed etiam ab Iſmaëlitarum Arabum circumciſione, quamvis Iſmaël ab ipſorum patriarcha Abrahamo ortum duxerit & cum illo circumciſus fuerit.

339 *Quod verò ad alterius quæſiti num. 328 priorem partem attinet, fuêre quidam, qui, cur non etiam feminis Abrahamiticis, ſed ſolis maſculis, injuncta fuerit circumciſio, curioſiùs ſcrutati ſunt hujuſque rei rationem hanc produxerunt, quòd in feminis nihil ullo tempore ſit, quod circumcidi queat. Aſt hæc jam memorata exceptionis vera ratio eſſe nequit. Nam in Orientalibus regionibus innumeras ferè mulieres, vel neceſſitate cogente, vel movente ad id falſa religione, reipſa circumciſas, vel, uti Strabo infrà citandus loquitur, exciſas olim fuiſſe, hodieque etiam plurimas circumcidi, teſtantur auctores multi fide digniſſimi, è quibus aliquot ſaltem, ne ipſemet paradoxa vel falſa loqui videar, in medium producam. Ac primò quidem rei hujus teſtis luculentus eſt Strabo, lib. 17 Rerum Geographicarum, pag. mihi 951, de ſui temporis Ægyptiis ita loquens:* Καὶ τοῦτο δὲ τ' ζηλωμένων μάλιϛα παρ' αὐτοῖϛ, τὸ πάντα τρέφειν τὰ γενόμενα παιδία καὶ τὸ περιτέμνειν, καὶ τὰ θήλεα ταπτειν, *id eſt:* Ii id maximè ſtudent, ut genitos quoſque infantes alant, eoſdem etiam circumcidant, FEMINAS VERO EXCIDANT, *nempe,* καὶ τὰ θήλεα κλειτορίδα, *uti periliores anatomici loquuntur. Neque Strabonis tantùm ætate, ſed & ſeculo IV etiam mos circumcidendi feminas in Ægypto obtinebat, uti ſanctiſſimus Eccleſiæ doctor Ambroſius Lib. 2 de* Abraham *cap. XI col. 348 ſcribit.* Denique, *inquit,* Ægyptii quartodecimo anno circumcidunt mares, & feminæ apud eos eodem anno circumcidi feruntur; quod ab eo videlicet anno incipiat flagrare pallio virilis, & feminarum menſtrua ſumant exordia.

340 *Sanè præſtantes duo illi veteres medici Paulus Ægineta lib. 6 de Re Medica cap. 70 editionis Henrici Stephani col. 581 & Ætius Tetrab. lib. 4, Serm. 4 cap. 103 col. 834 non tantùm mulierum, præſertim Orientalium, circumciſionem teſtantur, ſed & modum, quo in iis ἡ κλειτορίς, ipſis ἡ νύμφη dicta, exſcindi ſine gravi admodùm periculo poſſit & quandoque in nonnullis, ea-*

& depromptum ex Moyſis narratione argumentum.

ac denique verba Origenis. de Hebræorum aliarumque gentium circumciſionis differentia.

Cur verò ſolis maſculis injuncta fuerit circumciſio, non ea vera eſt ratio.

quam quidam ex ſtrictura mulebris corporis repetunt, ſed alia

A *cogente natura, præſcindi debeat, ſat multis verbis dilucidéque exponunt, quorum hic ita pergit cit. col.* 834: Quapropter Ægyptiis viſum eſt, ut antequam exuberet (ὑ πλεονοῖς) amputetur, tunc præcipuè cùm nubiles virgines ſunt elocandæ. *Ceterùm hanc circumcidendarum mulierum conſuetudinem apud Ægyptios, Perſas, Copticos quoque in Æthiopia, licèt Chriſti nomen profeſſos, aliaſque Orientales nationes lapſu temporis non excidiſſe, teſtantur Bellonius lib.* 3 *Obſerv. cap.* 28, *Leo Africanus lib.* 8 *& ex Monumentis hiſtoricis Benedicti de Maillet, Galliarum regis ad Æthiopum regem legati, abbas Le Maſcrier in Deſcriptione Ægypti, quæ typis prodiit Pariſiis anno* 1735, *Epiſtolâ decimâ pag.* 71ª *referens, anno* 1689 *Cophtum virginem nuptiis deſtinatam, à ſponſo ſuo viro nobili, repulſam idcircò fuiſſe, quòd necdum ſubiiſſet uſitatam ſuo ſexui circumciſionem. Igitur cur ſolis maſculis Abrahamiticis circumciſionem Deus præſcripſerit, alia, quàm quæ nonnullis evidens viſa eſt, quærenda eſt ratio. At quæ tandem?*

B *Reſpondeo ego, uti ad quæſitum iſtiuſmodi Cajetanus reſpondit, ſolam Dei libertatem hujus eſſe rationem ſufficientem, poſſe tamen aliquas non improbabiles aſſignari; ac primò quidem illas, quas laudatus ſuprà S. Ambroſius, præfatum Geneſ. verſum commentans, cit. col. expreſſit.*

341 *Illas adeò audiamus:* Legis autem Lator æternæ (*Deus*) ſignaculum circumciſionis carnalis in ſolis maribus exigit, eo quòd ad mixtionis uſum vir muliere vehementior ſit; & ideò ipſius impetum infringere voluit circumciſionis ſignaculo. Vel quia viri licitò ſe errare credunt, ſi ſolo ſe abſtineant adulterio: meretricios autem uſus tamquam legi naturæ ſuppetere putant; cùm præter conjugium nec viro liceat nec feminæ miſceri alteri. *Hiſce non minùs plauſibiles fortaſſe videbuntur rationes aliæ, nimirum, quòd Deus, quem nihil, quod futurum eſt, latere poteſt, prævidens,* Abrahami *poſteros maſculos minimùm quantùm præ feminis prænes fore, ut cum alienigenis commiſcerentur, uti ex facto Salomonis & præſertim ex libro* 1 *Eſdræ cap. ultimo colligitur; idcircò maſculis tantùm circumciſionem præſcripſerit, ut illis hac adverſus indomitum naturæ corruptæ impetum frenum quoddam eſſet vivumque ſimul memoriale, quo, ne umquam cum feminis extraneis nuptias contraherent, perpetuò admonerentur, ut contrà, ſuæ gentis mulieribus contenti, Patriarchæ ſui ſemen impermixtum ſervarent, quò divina promiſſa in eis compleri poſſent. Vel denique, quòd, cùm viris activum, ut loquuntur, generationis ac propagationis hominum principium inſit, atque ex* Abrahami *ſtirpe non per feminas, ſed per mares, perpetua ſerie Meſſiam Deus ſtatuiſſet aliquando naſci, qui &* filius Abrahæ *vocari inque ſuo corpore notam filii* Abrahæ *geſtare non detrectaret; idcircò circumciſionem, quod initi cum* Abrahamo *fœderis ſignum eſſe volebat, ſolis quoque viris, utpote etiam mulierum familiarumque capitibus præcipuoque electi populi ſui ſexui, perpetuam pro veteri lege Deus eſſe ſinxerit.*

342 *Atque hinc ſponte ſe prodit reſponſio ad alteram quæſtionis partem, num.* 328 *propoſitam, quam tamen reſponſionem ipſis Cajetani ſuprà citati verbis recenſere lubet.* Quare autem, *inquit in caput* 17 *Gen. pag.* 76, Deus elegerit hoc ſignum & IN TALI MEMBRO, ſola Dei libertas ratio ſufficiens eſt. Accommodationes tamen multæ afferri poſſunt. Præcipua tamen ratio eſt, quòd carnaliter Meſſias ex genere Abrahæ producendus erat: niſi enim huius myſterii ratio habita fuiſſet, quilibet character, ſeu quævis nota in quacumque corporis parte ſuffeciſſet ad diſtinguendum & diſtinctum ſervandum Abraham & genus ejus ab aliis nationibus mundi. *Ita ille. Fortaſſis etiam præſcripta divinitus Hebræis fuit præfati membri circumciſio in remedium & deteſtationem turpitudinis & obſcenæ idololatriæ, quæ ab Ægyptiis ortum habuit, & deinde per alias gentes prava æmulatione propagata eſt, quà nempe phallis & ithyphallis, de quibus Hamerus in Geneſim fol.* 93 *adeundus; infamis honor habebatur.*

343 *Ad ipſa modò legis hujus adjuncta revertamur. Pergit itaque hiſce verbis Dominus* ℣. 12 *& duobus ſeqq.:* Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne maſculinum in generationibus veſtris: tam vernaculus, quàm emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de ſtirpe veſtra: eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum. Maſculus, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo: quia pactum meum irritum fecit. *Ex quibus & circumciſionis infantibus impertiendæ tempus, & hominum, quos circumciſionis lex conſtringebat, varias conditiones ſeu qualitates, & intentatas ejus tranſgreſſoribus minas definitas habemus. Non igitur, ſalva hac lege, in nonum ab ortu infantis diem, nedum diutiùs, ſine juſta cauſa, putà ſine gravi circumcidendi infantis infirmitate, vel itineris faciendi neceſſitate, circumciſionem ejus differre aut* Abrahamo *aut ejus poſteris licuit; ut nec etiam ob ſolitam recèns natorum debilitatem præfixum à Deo circumciſioni tempus ullo prætextu antevertere ipſis fas fuit, ne quidem imminentis puero mortis cauſâ, cùm parvuli ante hunc octavum diem, ſicut & femine & gentiles, cæremoniis legis naturæ ſibi ritè applicatis ſalvari potuerint, uti Pererius pag.* 295 *&* Delrio *in cap.* 17 *Geneſ. pag.* 263 *obſervant.*

344 *Neque verò ingenui dumtaxat* Abrahami *ejuſque poſterorum pueri, ad quos hoc fœdus ſpectabat, ſed & ſervi eorum, tum vernaculi ſeu domi nati, tum emptitii ſeu pecuniâ comparati, ac denique ad unum omnes, qui ex alia, quàm ſtirpe Abrahamitica, nati, putà alienigenæ mercenarii, in ejus aut poſterorum familiam adſciſcerentur, circumcidi hancque initi fœderis notam in carne ſua geſtare tenebantur; quod ni facerent, ſcirent ſe, ex intentata comminatione divina, de populo ſuo delendos eſſe, ut qui, pacti initi conditionem violando, pactum ipſum violaverint, ac proin quoſcumque ex eis adultos, ipſoſque, cùm adoleviſſent, infantes, mortis pœnâ, uti interpretes non pauci ex variis Scripturæ locis exponunt, à judice damnandos, certéque non annumerandos populo illi, quem tam magnifica* Abrahamo *facta promiſſiones ſpectabant, & quarum adeò participes fieri ipſi nequirent. Plura qui de circumciſionis lege nôſſe volet, adeat is Bonfrerium in cap.* 17 *Geneſ.; vel Pererium in idem caput diligenter copioſéque differentem; ego ad inſtitutum à Domino cum* Abraham *ſermonem ad eaque, quæ hunc mox ſubſecuta ſunt, me converto.*

C

D

E

F

præcepta diverſa ſunt, quæ hic recenſentur.

unde etiam intelligitur, cur in virili parte fieri præcepta fuerit.

Hebræos obſtringens, ait, ne eò ſpectantia hîc puncta perſtringuntur.

AUCTORE J. G.

§ XIX. Sancto ex Sarai conjuge, quam Saram vocare divinitus jubetur, prænunciatur Isaaci ortus: ejus, audito hoc nuntio, risus: circumcisionis præceptum ab Abrahamo exsecutioni mandatum: hujus epocha.

Abraham filii ex Sarai, nunc jussu divinitus vocandi Sara, nascituri filii

B

Constituta in hunc modum circumcisionis lege, non distulit divina Bonitas ad præcepti illius duritiem emolliendam, ingentem gaudii materiem Viro obedientissimo subministrare. Cùm enim Scrutator cordium Deus cerneret, nihil Abrahamo *accidere in terris jucundius gratiusque posse, quàm ut ex Sarai, uxore dilectissima, ex insperato filius tandem nasceretur, in quo magnifica illa jam antè facta promissiones complenda forent, mox Viro sancto, qui haud dubiè, ut sunum observandæ circumcisionis legis studium ostenderet, jam sese aliquantulùm, ac vel fortè etiam in pedes erexerat, in hunc modum locutus est:* Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, (*id est* Dominam meam;) sed Saram, (*id est* multitudinis dominam) *ut nempe insigni, quod ei Deus conferre parabat, beneficio ipsum ejus nomen quoque congrueret. Ut autem* Abraham *existimare posset, beneficium hoc ad progeniem, ex illa nasciturum, referendum esse, ex qua progenie illa uxor sua* multitudinis domina *seu* multarum gentium *genuina* mater *aliquando evaderet, subdit Deus, qua Moyses eodem cap.* 17 *Gen.* ♆. 16 *refert, verba istæc:* Et benedicam ei, *Sara nempe,* & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum, eritque in nationes, & reges populorum orientur ex eo.

nuntium admirabundus excipit, tumque Isaac vocare jubetur,

C

346 *Tam inopinata promissione perculsus, rursus cecidit* Abraham in faciem suam, &, *pra summo gaudio tantique beneficii admiratione, non verò, uti & infrà ostendemus, ex vitiosa incredulitate aut diffidentia,* risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius? Et Sara nonagenaria pariet? *Quasi diceret: Tantane igitur me manet felicitas, ut mihi centenario ex nonagenaria uxore nascitura sit proles, & talis quidem, qualem jam nunc mihi promitti audivi? Prô Domine Deus! De tua quidem potestate aut de promissionis tuæ veritate minimè ambigo; ast an non fortè ego fallor, mihique nimis blandior, cùm hæc tua verba, qua fortè sensu tantùm mystico à me vis intelligi, ego contrà litterali nimiùm sensu intelligo? Ut ut sit, ô Domine, mihi summi beneficii loco erit, si mens ille* Ismaël vivat coram te, *si gratus ille tibi sit sequè tuo favore præsidioque non indignum præstet, quod & enixissimè exopto;* utinam *ergò* Ismaël vivat coram te! *Quid ad hæc tam pia* Abrahami *sensa votaque responderit Deus,* ♆. 19 *& duobus seqq. ita Moyses exponit:* Et ait Deus ad Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, & constituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, & semini ejus post eum. Super Ismaël quoque exaudivi te. Ecce, benedicam ei, & augebo & multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, & faciam illum in gentem magnam. Pactum verò meum statuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.

D

347 *Nunc pancis recitata verba illustremus. Cùm* ♆. 19 *ait Deus ad* Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, *seu, ut Hebraicè expressius & significantius est;* Verè *vel* profectò, Sara pariet tibi filium, *confirmat Deus, qua* ♆. 16 *de Sara promiserat, ostenditque* Abrahæ, *verba hæc:* Ex illa tibi dabo filium, *non mysticè, aut parabolicè, sed litterali obvioque sensu intelligenda esse, verèque adeò ex illa, ut ut jam effeta sterilique antèà muliere, ex qua, spectato naturæ cursu, minimè exspectanda proles erat, sublatis naturæ impedimentis, nasciturum statò tempore esse filium, quem nomine* Isaac, *quod* risum *sonat, vocari præcipit, non quòd Sara postèà riserit, nec quòd, uti vult Clericus, promissa Dei* Abraham *risisset, sed quòd ad tam lætum nuntium tantique beneficii novitatem reverenter prostratus in faciem suam, summo cum gaudio hilarique risu divina excepisset promissa.* E *Cùm verò mox subdidisset Deus, fore, ut constitueret pactum suum Isaaco in fœdus sempiternum & semini ejus post eum, indèque* Abraham, *ut amor plena solliciti timoris rei est, timere posset, ne Ismael, translatis ab eo in Isaacum divinis benedictionibus, ex votis suis vel diu non viveret vel non prosperaret, continò spondet ei Deus, Ismaelem quoque divini favoris, ut optaverat* Abraham, *participem fore, habiturumque numerosissimam sobolem, in duodecim tribus populosissimas dividendam, quibus totidem præerunt ex eadem stirpe principes, uti reipsa factum esse in Ismaelitarum seu Arabum duodecim phylarchiis, testes sunt Strabo aliique scriptores. Verumtamen, quod ad pactum à Deo cum* Abrahamo *initum spectat, repetit confirmatque Deus, illud non in Ismaele ejusve posteris, sed in Isaaco, quem Sara sequenti anno pariturum erat, in ejusque posteris suo esse tempore adimplendum.*

nec sine pio animi sensibus, tametsi quidam

348 *His itaque, qua Moyses cit. cap.* ♆. 1 *& seqq. retulit, prolatis à Deo verbis, seu, uti idem sacer Scriptor* ♆. 22 *ait,* cùmque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab Abraham, *speciesque, sub qua Dei locum tenens angelus latuerat, altiora sensim petens, videri tandem* Abrahamo *desiit. Quàm dulces, quàm pii ex tam magnificis promissis tunc Viro sancto exorti fuerint sensus, haud facilè quis mente assequetur, nedum verbis exprimet. Ex ipsius tamen mox subsecuto facto intelligimus, ardentissimum Deo parendi desiderium non infimum inter eos locum habuisse, indeque effectum esse, ut, tametsi Deus exsequendo circumcisionis præcepto tempus non præstituerat, ipse tamen illud sine mora implere studuerit neque etiam ipsa statim impleverit, quemadmodum* ♆. 23 *& seqq. refertur. Verùm priusquàm eò progrediamur, postulat locus, ut datam suprà num.* 346 *fidem liberemus, Virumque justum, dum in corde suo risit ac recensita* ♆. 17 *verba protulit, ab omni incredulitatis irreverentiaque vitio vindicemus. Qui enim hic ejusmodi defectûs reum agere volunt, ita fere, uti Pererius notat, argumentantur: Non credidisse* Abrahamum, *uti oportebat, divinæ promissioni, aperte videntur ostendere ipsamet versûs* 17 *verba. Id enim, inquiunt, significat illud:* Et risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius? *Quasi promissum illud Dei, non modò*

non

A *non eſſet credibile, verùm tanquam jocularé quiddam & riſu magis, quàm fide dignum, accipiendum eſſet.*

Illum in hoc facto incredulitatis

349 *Subdunt autem, illud vehementiùs declarari hiſce* Abrahami *verbis:* Utinam Iſmaël vivat coram te; *quod ipſorum judicio perinde eſt, ac ſi diceret; Satis vero meo ſupérque fuerit, ſi, quem dediſti mihi Iſmaëlem, eum ſerves fortuneſque: nam ex Sara prolem, quia nullo modo ſperare poſſum, nec opto nec peto. Ne autem* Abrahami *cenſores videantur temerè verba ejus præfato ſenſu expoſuiſſe, in ſua cauſa patrocinium vocant citatam num.* 72 *Homiliam ſextam de Pœnitentia, quam Chryſoſtomo adjudicant, ubi ſub finem ejus auctor ita loquitur:* Permiſit Deus, viros juſtos, proprium penès arbitrium humanis erroribus incurvari: non ipſe quidem ad peccandum eos impellens, ſed arbitrio quemque ſuo permittens, ſinenſque ſecundùm proprium nutum ambulare. Sic itaque infidelitate ſanctus peccavit Abraham; & propterea pœnam non effugit à Deo, ut ſerviret ejus ſemen quadringentis annis. *Huic teſtimonio adjungunt S. Hieronymi verba lib.* 3 *Dialogi adverſus Pelagianos, quæ tom.* 4 *editionis anni* 1706 *parte*

B 2, *col.* 541 *ita ſe habent:* Quamvis aliquis patriarcha ſit, quamvis propheta, quamvis Apoſtolus, dicitur eis à Domino Salvatore: "Si „vos cùm ſitis mali, ſcitis bona dare filiis veſ„tris: quantò magis Pater veſter, qui in cœlis „eſt, dabit bona petentibus ſe?„

& incredulitatis in Deum vitio arguunt,

350 Denique & Abraham, cui dictum eſt: "Eſto ſine querela & ſine macula,„ conſcientiâ fragilitatis ſuæ cecidit pronus in terram. Quumque loquutus eſſet ei Deus: "Sarai uxor tua „non vocabitur ultrà Sarai; ſed Sara erit no„men ejus: & dabo tibi ex ea filium, & bene„dicam ei, & erit in gentes, & reges gentium „ex ipſo erunt,„ ſtatim infertur: "Cecidit A„braham in faciem ſuam, riſitque & dixit in „mente ſua: Si centenario naſcetur filius, & ſi „Sara nonaginta annorum pariet? Dixitque A„braham ad Deum: Iſmaël vivat in conſpectu „tuo. Cui reſpondit Deus: Etiam. Ecce Sara „uxor tua pariet tibi filium, & vocabis nomen „ejus Iſaac„ & reliqua. Certè audierat à Deo: "Ego ſum Deus tuus, placeto in conſpectu „meo, & eſto ſine macula;„ quare non credidit quod Deus repromiſit, ſed riſit in corde, putans ſe celare Deum, & apertè ridere non audens? Denique cauſas incredulitatis exponens dicit in corde ſuo; Quomodo poteſt fieri, ut centenarius de nonagenaria uxore pariat filium? "Vivat„ inquit,"Iſmaël in conſpectu tuo,„ quem ſemel dediſti. Difficilia non quæro, contentus ſum beneficio, quod accepi. Quem occulta reſponſione arguens Deus, ait: Etiam.„ Et eſt ſenſus: Fiet, quod exiſtimas non futurum. Sara uxor tua pariet tibi filium: & antequam iſta concipiat, priùs quàm ille naſcatur, puero nomen imponam. Ex errore enim tuo, quo riſiſti tacitus, filius tuus Iſaac, risûs nomen accipiet. *Quo quid clarius, inquiunt illi, dici in ſubjecta materia poteſt?*

quibus auctoritas Apoſtoli fidem illius diluendi demonſtrant,

351 *Verumenimverò, cùm tam addutta jam mox ab adverſariis verborum* Abrahæ *interpretationi, quàm binis modò recitatis teſtimoniis diſertius S. Pauli teſtimonium refragetur, quo nempe is in ſua ad Romanos Epiſtola cap.* 4 Abrahami *in hoc facto egregiam fidem laudat, eumque* ℣. 19 & 20 non infirmatum fide *fuiſſe,* nec confidere corpus ſuum emortuum, &c. & emortuam vulvam Saræ... *nec* in repromiſſione ... Dei .., hæſitâſſe diffidentiâ, *affirmat; profectò conſectarium fit, ut, quæ cum hoc S. Pauli oraculo conciliari nequit verborum* Abrahæ *interpretatio, non ſecùs ac eidem oraculo diſſona teſtimonia omnem illicò vim amittant. Nec eſt, cur quis opponat, divinam hoc fidei* Abrahæ *elogium non ad hoc, quo de quæſtio hic eſt, factum ſpectare, ſed ad eam fidem, quam is habuit multis antè annis promittenti Deo multiplicationem ſeminis ejus inſtar ſtellarum, de qua & ſcriptum eſt illud:* Credidit Abram Deo & reputatum eſt illi ad juſtitiam: *Nam, cùm S. Paulus cit. cap.* ℣. 19 *expreſsè dicat,* Abrahamum *tunc* ferè centum annorum *fuiſſe, cùm egregium illud, quod laudat, fidei ſuæ ſpecimen dedit, apertè oſtendit, ſe de facto* Abrahæ, *cap.* 17 *Geneſ. relato, ſermonem habere, ac proin, cùm aſſerat,* Abrahamum *tunc non fuiſſe infirmatum fide nec diffidentiâ hæſitâſſe, palàm quoque facit, riſum illum verbaque illa* Putaſne centenario naſcetur filius *nequaquam fuiſſe hominis Deo incredduli aut diffidentis, nedum irridentis divina promiſſa, contrà ac adverſarii contendunt.*

E *& ratio nunc una mirùm oppoſitur, contra quam nihil prorſus evincunt*

352 *Adhæc, præterquàm quòd verſimile non ſit, Deum tali puero, quocum pactum ſuum ſtatuere decreverat, à vitioſa patris ſubſannatione impoſiturum nomen fuiſſe, addi cum Pererio poteſt, non videri, cur, ſi* Abrahæ *riſus verbaque ſuprà relata ex incredulitate diffidentiave proceſſiſſent, non ipſe, æquè ac Sara uxor, increpitus à Deo fuerit, aut cur non itidem reprehenſus fuerit, ac Zacharias, qui non credens angelo, generationem filii ex ſterili uxore ſimiliter nuncianti, ob id non ſolùm reprehenſione correptus, ſed & loquela uſu privatus fuit. Quod autem ad laudata ab adverſariis teſtimonia attinet, reſpondeo, ut jam antè num.* 72 *oſtendi, primum ex eis non S. Chryſoſtomo, ſed, neſcio cui, haud ſatis perito ſcriptori tribuendum eſſe, nec ſolidè quidquam ex eo adverſus egregiam* Abrahami *fidem evinci poſſe. Tantumdem, ſalvâ, quæ S. Hieronymo debetur, reverentiâ, de ſecundo teſtimonio pronunciare non vereor, cùm ipſemet lib.* 1 *Dialogi adverſus Pelagianos col.* 505 *de* Abrahamo & *Sara ita locutus ſit:* Non ex eo, quòd riſêre, diffidentiæ condemnantur, ſed ex eo quòd poſtea crediderunt, juſtitiæ palmam acceperunt, *ut adeò, quæ S. Hieronymus lib.* 3 *ejuſdem Dialogi adverſus promptam* Abrahæ *fidem retulit, ut diſputantis potiùs, quàm aſſerentis, verba ſpectari queant.*

F *addutta ab adverſariis teſtimonia, nempe etiam S. Ambroſii*

353 *At verò demus, S. Hieronymum de hoc* Abrahami *facto ſequiùs exiſtimâſſe, nec quidquam in eo, unde ejus fidem extolleret, inveniſſe ſibi viſum eſſe; profectò non hinc conſequens fieret, ut illius potiùs, quàm S. Pauli verbis multorumque Sanctorum Patrum teſtimoniis hic nobis ſtandum eſſet; ex quibus panca hæc pro multis ſunto; & primò quidem illud S. Ambroſii, lib.* 1 *de* Abraham *cap.* 4 *col.* 294 *ita de hoc facto loquentis:* Quòd autem promiſſo ex ea (*Sara*) filio, riſit Abraham, non incredulitatis, ſed exultationis indicium fuit. Denique procidit in faciem, qui adoravit & credidit, & adjecit: "Si mihi cen„tum annorum naſcetur filius, & ſi Sara nona„ginta annorum pariet. Et dixit: Iſmaël hic vi„vat in conſpectu tuo.„ Non eſt incredulus in promiſſis, nec avarus in votis. Hoc eſt, non dubito, quòd facias, ut & centum annorum ſenex

Textus J. G.

dones filium, & naturæ auctor naturæ metas relaxes. *Audi & Augustinum, in Quæstionibus in Genesim tom. 3, parte 1 col. 388, in Geneseos cap. 18 ℣. 13, quo Sara risisse narratur, differentem:* Quæritur, *inquit*, quare istam (*Saram*) redarguat Dominus, cùm & Abraham riserit, nisi quia illius risus admirationis & lætitiæ fuit, Saræ autem dubitationis; & ab illo hoc dijudicari potuit, qui corda hominum novit.

& S. Augustini auctoritati contraria; nedum obsunt jam antè à nobis dicta.

354 *Et rursus tom. 7 lib. 16 de Civit. Dei cap. 26 col. 439:* Risus Abrahæ exsultatio est gratulantis, non irrisio diffidentis. Verba quoque ejus illa in animo suo, "Si mihi centum annos „habenti nascetur filius, & si Sarra annorum „nonaginta pariet, „ non sunt dubitantis, sed admirantis. *Ast, inquies, nos ipsi num. 346 nonnullam in* Abrahamo *hæsitationem diffidentiamque admisimus, cùm eum ita loquentem stitimus:* Ast an non fortè ego fallor *&c., quæ videsis. Verùm respondeo, nos hisce verbis positivam aliquam in eo hæsitationem adstruere non voluisse, nedum talem, quæ sufficientem verborum Dei promittentis declarationem aut subsecuta aut comitata est, quæque adeò fidei contraria fuisset, sed obortam cum summa lætitia & admiratione curiositatem, sollicitudinemve aliquam, an nempe intentus à Deo verborum promissionis sensus re ipsa talis esset, qualem esse,* Abraham *optabat sibique blandiebatur; quæ sanè prævia curiositas, seu sollicitudo, perfectioni subsequentis actus fidei de objecto, tunc solùm sufficienter revelato, nequaquam officit, neque* Abrahamum *aliquandiu imbecillem fide aut erga Deum irreverentem fuisse, vel tantillùm arguit.*

B

Præceptam sibi suisque circumcisionem Abrahamus

355 *Hisce modò expeditis, ad insigne obedientiæ* Abrahami *documentum progredior, quod verbis his ℣. 23 & seqq. sacer Scriptor enarrat:* Tulit autem Abraham Ismaël filium suum, & omnes vernaculos domus suæ: universosque, quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suæ: & circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus. Abraham nonaginta & novem erat annorum, quando circumcidit carnem præputii sui. Et Ismaël filius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis suæ. Eodem die circumcisus est Abraham & Ismaël filius ejus. Et omnes viri domûs illius, tam vernaculi, quàm emptitii & alienigenæ, pariter circumcisi sunt. *Hactenus Moyses, verbis illis caput decimum septimum Geneseos concludens, circa quæ nonnulla hìc discutienda superfunt.*

C

eodem die ex nostrate computandi dies more

356 *Et de die quidem, quo suos omnes masculini sexus domesticos seque ipse* Abraham *circumciderit, moveri hæc quæstio potest, an etiam ex nostræ patriæ computandi more eâdem die seu luce, an verò eodem domiaxat die, Hebraico more, seu ab uno ad alteram vesperam computato, divina illa apparitio & subsecuta circumcisio statuenda sit. Posteriorem hanc sententiam tuetur Joannes Clericus, ac per hæc verba Moysis* in ipsa die *diem posterum ex nostro dies computandi more intelligi debere, contendit; verùm mihi multò verisimilius est, divinam apparitionem inter & circumcisionis initium non integram noctem, imò nec notabilem noctis partem finxisse mediam, ac proin non* postridie *apparitionis, sed eadem die seu luce tam apparitionem, quàm circumcisionem peractam fuisse. Etenim, cùm Moyses non tantùm* in ipsa die *apparitionis universos* Abrahæ *domesticos circumcisos affirmet, sed & statim* in ipsa die *id effectum ab* Abrahamo, *disertè narret; hocce loquendi modo, noctem integram ac vel notabilem ejus partem, quam Clericus citatus mediam statuit, omnino excludere se voluisse, ostendit, ac vel ex eo etiam, quòd sub vesperam vel noctis tempore apparitionem divinam subsecutumque cum* Abrahamo *sermonem contigisse, nullo planè indicio innuat.*

D

exsecutioni mandat.

357 *Ego igitur, ita rem totam sese habuisse, opinor: Cum* Abraham *haud dubiè pro more suo ad Dominum Deum suum de luce vigilaret, ac jam fortè matutinum in erecto à se altari sacrificium Deo obtulisset, ecce Angelus Domini se ei, nihil tale opinanti, conspiciendum præbet, & in eo, de quo sat suprà egimus, sermone circumcisionem, tamquam perpetuum initi cum eo fœderis signum stabilemque conditionem, tam ei, quàm domesticis masculis, posterisque omnibus præscribit. Hanc Vir sanctus legem conditionemque ultrò lubensque accipit, nec mora; mox ut ex oculis suis Dei locum tenens angelus evanuit, Ismaëlem filium domesticosque omnes in unum locum cogit, legem sibi à Deo traditam initique pacti conditionem omnibus promulgat; cúmque eos ad unum omnes, non secùs atque ipse erat,* E *ad Dei nutum intentissimos experiretur, nihil priùs habet, quàm ut divina jussa in eis necnon in se ipso è vestigio exequatur, seu, uti Moyses ferè loquitur, carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus, circumcidat, idemque in suo corpore exsequatur. Quæ omnia an non multò majorem veri speciem, quàm Clerici narratio, præ se ferant, lectori judicandum relinquo.*

& propriè quidem, uti videtur, non.

358 *Num autem* Abrahamus *Ismaëlem, domesticos omnes seque ipse propria sua manu, an verò suo tantùm imperio ac per designatos ad id à se ministros peritiores circumciderit, pari nempe ferè modo, quo Josue (de quo videsis librum Josue cap. 5 ℣. 3) filios Israël in colle Præputiorum circumcidisse videtur, non omnes consentiunt eruditi interpretes; cùm tamen, si rem totam maturè expendamus, nihil obstare videatur, quo minùs hæc Vir sanctus eâdem die seu luce per se ipse exsequi potuerit, solamque vulneris obducendi curam ministris aliquot reliquerit, nihil causæ video, cur Vulgatæ nostræ, quibus & textus Hebraicus & septuaginta Interpretum versio & Chaldaica Paraphrasis consonant, expressa ℣. 23 & 24 verba alio, quàm prorsus literali obviaque sensu, intelligi debeant, unusque adeò* Abraham *circumcisionis, à Deo sibi suisque præscriptæ, minister exstitisse statuatur.*

F

non anno, ut vult Salianus, centesimo vitæ suæ,

359 *Redit jam suo loco, quæ antè obiter ex occasione mota fuit, controversia de ætate* Abrahæ, *seu determinato ætatis anno, quo suscepta ab eo est circumcisio. Salianus suprà sæpè laudatus, ut alios multos ei consentientes præteream, hanc anno* Abrahæ *centesimo illigat, suamque hisce verbis sententiam ad annum mundi 2138 num. 2 stabilire nititur.* Videmur, *inquit*, repugnare Scripturæ dicenti, hæc contigisse, "Postquam „Abraham nonaginta & novem annorum esse „cœperat. „ Verùm hac Phrasi nihil nobis repugnat Scriptura, nisi velimus eam secum pugnare, quæ mox Abrahamum centenarium vocat, quod propriè & exactè loquendo, non nisi illi convenit, qui nonaginta novem annos explevesit, & centesimum sit ingressus; exactè autem hìc loqui Scripturam in numeris patet, cùm non rotundos, ut vocant, numeros per decades persequatur, sed fractos per unitates infra decades; id

Digitized by Google

id eſt, non articulos ſolùm numerorum, ſed digitos etiam ſubtiliùs recenſeat; hinc eſt, quòd paulò antè octoginta ſex annos retulit, & hoc loco nonaginta novem; & infrà tredecim.

ſed nonageſimo nono

360 *Ita ille, contendens nempe, hæc ſacri Scriptoris verba:* Poſtquam Abraham nonaginta & novem annorum eſſe cœperat, *de totidem* Abrahami *annis, omni ſui parte expletis, imò ad dies aliquot anni ejus centeſimi excretis, neceſſariò intelligenda eſſe. Verum enimverò quàm exiguo, imò nullo fundamento id Salianus ejuſque ſequaces aſſtruant, in hunc modum oſtendo. Dum Scriptura ſacra Geneſ. cap. 7 ℣. 6 de Noë ita loquitur:* Eratque SEXCENTORUM ANNORUM, quando diluvii aquæ inundaverunt ſuper terram, *ac rurſus, ut alia mittam exempla, dum de puero Joas lib. 4 Reg. cap.* XI ℣. 21 *ita refert:* SEPTENQUE ANNORUM ERAT JOAS, cùm regnare cœpiſſet, *tantùm abeſt, ut annos Noë ſexcentos, ſeptemque annos regis Joas tunc ex omni ſui parte completos, ſeu diebus aliquot anni ſexcenteſimi primi vitæ Noë, aut anni octavi Joas ampliatos fuiſſe, indicet; ut contrà Gen. cap. 7 ℣.* XI *currente adhuc* anno ſexcenteſimo vitæ Noë *ruptos omnes fontes abyſſi magna & cataractas cæli apertas, ac cit. lib. 4 Reg. cap.* XI ℣. 4 *in curſu quoque exiſtente* anno ſeptimo *Joas, cum per Joïadæ conſtitutum regem fuiſſe, diſertè tradat. Quæ cùm inficiari nequeant adverſarii, fateantur quoque neceſſe eſt, per hæc ſacra Scriptura verba* Poſtquàm (*Abraham*) NONAGINTA ET NOVEM ANNORUM ESSE CÆPERAT, apparuit ei Dominus &c, *non annos* Abrahæ *nonaginta novem completos, nedum centeſimum ejus annum jam inchoatum deſignari.*

B

adhuc currentem, quidquid hic

361 *Et verò, niſi adverſarii, Moyſen deditâ operâ, ut obſcurus eſſet, à communi receptoque loquendi more in deſignandis factorum epochis receſſiſſe, dicant, haud ſatis ego capio, qua ratione ipſi per hæc ejus verba* Poſtquàm nonaginta & novem annorum ESSE CÆPERAT, *non currentem* Abrahæ *annum nonageſimum nonum, ſed centeſimum inchoatum, à Moyſe deſignatum fuiſſe, contendere queant. Quòd autem hæc* Abrahami *verba* Putaſne centenario naſcetur filius? Et Sara nonagenaria pariet? *nequaquam pugnent cum ſtatuta à nobis epocha, anno nempe* Abrahæ *nonageſimo nono, necdum omni ex parte completo, vel hinc, quidquid obſtrepant adverſarii, ſat luculentè patet, quòd, dato tantiſper, voluiſſe* Abrahamum *in ſuo cum Dei angelo ſermone chronographum agere ſcrupuloſum, (quod tamen veri ſimile prorſus non eſt) nondum tamen ex citatis ejus verbis conſequens fieret, ut divina illa apparitio paulò poſt anni ejus centeſimi initium ſigi deberet, quandoquidem illa* Abrahæ *verba, durante apparitione divina prolata, non ad tempus promiſſionis ſibi factæ, &, quod amplius eſt, non ad promiſſi filii in materno utero conceptum, ſed ad ſubſecuturum poſt novem à conceptu menſes ejuſdem filii ortum, ſeu Saræ partum reſpiciunt, quæ in noſtra quoque ſententia, &, uti Moyſes cap. 21 ℣. 5 narrat, revera contigerunt,* cùm (*Patriarcha noſter*) centum eſſet annorum.

C

idem Salianus contradicit.

362 *Sed cetera modò Saliani ejuſque ſequacium argumenta audiamus.* Dicitur, *inquit cit. loco,* circumciſus Iſmaël, cùm tredecim annos impleviſſet; atqui non potuit implêſſe tredecim annos, niſi pater nonaginta novem impleviſſet, cùm primus illius concurrat cum octogeſimo ſeptimo patris ſui, ut ſuprà diximus. Deinde, qui aliter ſentiunt, non videntur animadvertere, magnum eſſe diſcrimen inter INCIPERE NONAGINTA NOVEM ANNOS, & INCIPERE ESSE NONAGINTA NOVEM ANNORUM, prior enim phraſis ultimum annum inchoatum, poſterior abſolutum ponit. Denique nullam vim facere voluit divus Hieronymus in verbo CÆPERAT, cùm in Hebræo tantùm habeatur: "Et fuit Abraham filius nonaginta an„norum & novem annorum, „ ſive, ut habet Tigurina apud Vatablum, "cùm Abraham na„tus jam eſſet annos nonaginta novem: „ Cui Græca & Chaldæa conſentiunt. Poſtremò, ſi Iſaac anno nonageſimo nono patris ſui genitus eſt, ergo centeſimus Abrahæ erit primus Iſaaci, & centeſimus primus patris erit ſecundus filii & ita deinceps, quod eſt contra communem Chronologorum diſpoſitionem. *Tandem poſt pauca ita ferè concludit: Cùm Scriptura eo ipſo loco, quo promittitur Iſaacus, eum ſequenti annò naſciturum dicat; ergò natus eſt Iſaac anno patris centeſimo primo circiter inchoante; atque ita centeſimus primus* Abrahæ *eſt primus Iſaaci.*

AUCTORE J. G.

E

cujus argumentis

363 *Sed & hæc quoque expendamus. Quod ad Iſmaelis, dum circumciſus eſt, annum tertium decimum attinet, reſpondeo, hunc annum non minùs in noſtra, quàm in adverſariorum ſententia poſſe completum oſtendi, ex eo nimirum, quòd, uti ſuprà oſtendimus, natus ille ſit anno patris ſui octogeſimo ſexto, decem vel undecim menſibus provecto, circumciſio autem facta ſit, cùm annus* Abrahæ *nonageſimus nonus in curſu quidem adhuc eſſet, at tamen ad finem vergeret; minúſque, quàm gemino, aut uno menſe integro, ab exitu abeſſet. Quæ hiſce Saliannis ſubdit, leviora ſunt, quàm ut multis confutentur. Sufficerit ergò repoſuiſſe, allegatum ab eo duarum phraſium diſcrimen inter dialecticas cavillationes locum habere poſſe, at non inter hiſtoricas phraſes uſitatoſque in Scriptura ſacra loquendi modos, quæ, ut exemplo nuper dicta confirmem, multò majore jure cenſenda eſſet, annum regis Joas ſeptimum adhuc currentem indicâſſe, ſi dixiſſet:* Poſtquam Joas ſeptem annorum ESSE CÆPERAT, *quàm dum ſimpliciter ita loquitur:* SEPTENQUE ANNORUM ERAT Joas, cùm regnare cœpiſſet.

F

hîc omnino ſit ſatis.

364 *Nec eſt, cur dicat Salianus, S. Hieronymum vim nullam facere voluiſſe in verbo* cœperat, *cùm in Hebræo tantùm habeatur:* Et fuit Abraham filius nonaginta annorum & novem annorum; *nam, ſi quid hîc valeat hæc ejus ratio, valebit etiam in eo, quod ipſe de Iſmaelis ætate conficit, argumento, qui ſimiliter* filius tredecim annorum *in Hebræo vocatur, ex qua phraſi, ſi ſibi Salianus conſtet, conſectarium facere non poteſt, ut tredecim Iſmaelis anni pro omnino completis haberi debeant. Vel utroque igitur Vulgatæ loco hîc ſtandum eſt, vel ſolida aſſignanda eſt ratio, cur potiùs de Iſmaele ita* impleverat *cap. 17 ℣. 25, quàm de* Abrahamo *ita* cœperat *℣. 1, in ſenſu obvio intelligendum ſit. Denique, quod ad Saliani concluſionem ſpectat, reſpondeo, hanc, ut vulgò loquuntur, falſo nixi ſuppoſito, nec nos Iſaacum anno patris ſui nonageſimo nono natum ſtatuere, aſt contrà tunc merè ab angelo promiſſum, nec certè anteà natum, quàm* Abraham *centeſimum vitæ ſuæ annum jam octo circiter aut pluribus menſibus inchoâſſet. Quæ quidem ordinanda chronotaxis ratio*

AUCTORE J. G.

tio Scriptura verbis, & Euſebii aliorumque Chronicis, quæ Iſaaci ortum anno patris centeſimo illigant, multò confirmior, quàm illa eſt, quæ inchoato jam Abrahæ *anno centeſimo primo uxoris ejus partum filiive Iſaaci ortum inneclit.*

§ XX. Abrahamus tres angelos ſub viatorum forma latentes hoſpitio excipit: ab uno ex his de naſcituro ſibi intra annum filio, ac de inſtanti Pentapolis pernicie certior fit: hanc deprecari nititur.

Abraham tres viatores, quos angelos eſſe, tunc ignorabat.

IAm ab indite ſibi circumciſionis vulnere convaluerat Abraham *atque in oſtio tabernaculi ſui, quod jam pridem in convalle Mambre fixerat, meridiano ſedebat tempore, viatorum explorans adventum ſollicitéque proſpiciens, ne*

B *qui illac tranſirent, erga quos non priùs hoſpitalitatis exercuiſſet officium; cùm ecce Dominus, non ipſe filius Dei, contrà ac quidam contenderunt, ſed Dei locum tenens angelus ſeſe ei ſubitò conſpiciendum dedit, ſic tamen, ut non ſtatim aut ipſum, viatoris ſpecie velatum, aut binos comites ſub eadem forma latentes angelos* Abrahamus *ut tales agnoverit. Hos ergò ut primùm vidit Vir ſanctus, ratus, peregrinos juvenes eſſe, feſtinat illis occurrere, & inflexo ad terram corpore, comiter eos ſalutat, mox illum, qui præ aliis honoratior videbatur, impensè rogat, ut, ſi qua ſibi apud eum eſt gratia, ne ſuum ſic tentorium pratereat, juſſurum ſe afferri aquam, quâ laſſitudinis refocillanda pulveriſque abſtergendi gratiâ eorum omnium pedes laventur, dum ſub vicina arboris umbra quieſcunt, ſine mora paratum iri prandium, quo refecti, iter ſuum proſequantur; haud dubiè ita ſingulari Dei providentiâ factum eſſe diſſitans, ut eâ horâ iter illac haberent, quâ hoſpitalitatis ſuæ participes eſſici ſuâque viciſſim præſentiâ ſuum hoſpitem beare poſſent. Illi, comitate hominis adeò benevoli ſe lubenter uſuros, reſpondent, ac ſub arbore,*

C *tentorio vicinâ, conquieſcunt.*

hoſpitio convivioque

366 *Tam conſpicuorum hoſpitum obſequentiâ lætus* Abraham, *dum hi ſibi ſinunt lavari pedes, ipſe in tabernaculum ad Saram convolat, eique, ut ex farina ſelectiſſima ſatis, ſeu menſuris tribus, ad hoſpitum prandium, vel etiam, ſi cuperent, ad eorum viaticum, ſubcinericios panes, in obtecta nempe chytropode ſubjectis ac ſuperjectis prunis calidiſque cineribus, deproperet, ſollicitè injungit. Ipſe interèa temporis ciato greſſu ad proximum armentum ſe confert, vitulum inde tenerrimum optimumque deſumpturus, quem peritiſſimus è ſuis famulus coquat. Paratam, quàm potuit fieri citiſſimè, vitulinam, addito butyro & lacte, hoſpitibus apponit, ſtans ipſe prandii eorum tempore humanitatis & officii gratiâ, imò quaſi eorum famulus, ſummoque ſibi honori ducens, quòd præſentibus, quos tamen necdum Dei angelos norat, vice ſervi miniſtraret ac ſolaretur itineris eorum laborem, uti ferè S. Chryſoſtomus Homil. 41 in Geneſim pag. 420 loquitur. Sed ipſa, ut æquum eſt, ſacri Hiſtoriographi verba modò etiam audiamus.*

in valle Mambre excipit.

367 *Ita igitur Moyſes Geneſ. cap.* 18 ℣. 1 & 7 *ſeqq.*: Apparuit autem ei (*Abrahamo nempe*) Dominus in convalle Mambre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo fervore diei. Cumque elevâſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum: quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi, & adoravit in terram (*civili nempe adoratione ſeu honore eos proſequens.*) Et dixit: Domine, ſi inveni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſervum tuum: ſed afferam paxillum aquæ, & lavate pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore. Ponamque buccellam panis, & confortate cor veſtrum, poſtea tranſibitis: ideircò enim declinâſtis ad ſervum veſtrum. Qui dixerunt: Fac, ut locutus es. Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce & fac ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero: qui feſtinavit & coxit illum. Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum, quem coxerat (*ſuo nimirum imperio ſervique operâ,*) & poſuit coram eis: ipſe verò ſtabat juxta eos ſub arbore. *Hactenus ſacer Scriptor.*

E *& de naſcituro ex Sara intra annum filio*

368 *Illi igitur, finito prandio, non quæ revera cibos in aſſumpti corporis ſubſtantiam converterant, ſed tantùm comediſſe viſi erant, jam vicem ſui Hoſpitis benignitati relaturi, officioſo verbo vultuque hilari, ubi* Sara *uxor ſit, ſciſcitantur. Reſpondenti* Abrahamo, *eam propè in tabernaculo adeſſe, mox angelus, qui ceteris ſpectabilior erat, ſe intra annum hoc ipſo tempore ad eum reverſurum ſpondet, tuncque Saram habituram eſſe filium. Nil poterat Viro ſancto ejuſque conjugi gratius blandiuſque promitti; at illa, tum quod fortè de poſtrema ſuo Viro facta promiſſione necdum eſſet reddita certior, tum maximè quòd ſuos hoſpites pro urbanis feſtiviſque hominibus, minimè verò pro divinis nuntiis haberet, occulto riſu hæc angeli verba excepit, apud ſe dicens: Egone, modo tam vetula, quæ jam pridem mariali complexu abſtinui, nunc rurſus cum viro adeò grandævo voluptati operam dabo? Et credam, ex hac noſtra conjunctione naſciturum ex me filium, poſtquàm tam diu mihi menſtrua fluere deſierunt? Hæc profectò riſu potiùs quàm prudenti fide digna ſunt.*

F *occultoque Sara riſu, ob quem illa reprehenditur.*

369 *Juraſſet Sara, hæc ſui animi ſenſa occultumque riſum ſuis hoſpitibus prorſus latère, at errorem mox dedocta fuit, cùm angelum, qui primarias Dei vices agere videbatur, ita marito ſuo loquentem audivit: Quare riſit Sara, ſeque intra annum parituram non credit? Num quidquam eſt, quod divinam ſuperet potentiam? Tu rectiùs, ô* Abraham, *dictis fidem habere perge, & ego ſanctè polliceor confirmoque, reverſurum me ad te hoc eodem tempore ex condicto eſſe, tuncque Saram habituram eſſe filium. Hæc audiens Sara ſeque deprehenſam videns, non potuit non verecundiâ & timore affici, præſertim cùm, uti videtur, à marito ſuo evocata, in hoſpitum conſpectum veniſſet, & quamdam ſupra humanam vultûs majeſtatem in iis intueri ſibi viſa eſſet; turbata igitur animo, negavit ſe riſiſſe, rata ſe ita tegere id poſſe, cujus jam eam pudebat; at hoc illius mendacium culum pancis redarguit angelus, ſeque ejus intima penetrâſſe & occulta noviſſe, non obſcurè oſtendit. Denique, confirmatâ, uti credibile eſt, in fide Sarâ, de menſa ſurgit cum binis ſociis, atliſque de exhibito hoſpitalitatis*

officio

Digitized by Google

officio gratiis, Sodomam versus cum suis iter converterit.

divinitus reddatur certior,

370 *Habe rursus, quæ huc spectant, ipsamet Moysis verba à ℣. 9 usque ad 16:* Cumque comedissent (*divini nuncii,*) dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? Ille respondit: Ecce, in tabernaculo est. Cui dixit: Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi. Erant autem ambo senes provectæque ætatis, & desierant Saræ fieri muliebria. Quæ risit occultè dicens: Postquàm consenui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo? Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare risit Sara, dicens: Num verè paritura sum anus? Numquid Deo quidquam est difficile? Juxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium. Negavit Sara, dicens: Non risi: timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita: sed risisti. Cùm ergò surrexissent inde viri, direxerunt oculos suos contra Sodomam: & Abraham simul gradiebatur, deducens eos.

B

dein abeuntes hospites aliquandiu comitatus

371 *Crediderim, non tam ex mera urbanitate abeuntes hospites comitatum fuisse, quàm debiti eis, quos angelos humana specie velatos jam nôrat, persolvendi honoris studio, imò & ex iis quidquam, quod vel sibi vel posteris suis utile foret, discendi desiderio. Ut ut sit, equidem rei jam mox referendæ series satis dilucidè ostendit, non sine Dei, omnia providè disponentis, nutu contigisse, ut se iis* Abraham *aliquantulùm adjunxerit comitem. Etenim non multos admodùm passus jam simul processerant, cùm idem ille angelus, qui primarias Dei vices agere videbatur, haud dubium audiente Viro sancto, ac fortè non ad solos angelos via comites, sed & ad ipsum dirigens sermonem suum, ita loqui cœpit:* Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum: cùm futurus sit in gentem magnam ac robustissimam, & benedicendæ sint in illo omnes nationes terræ? Scio enim, quòd præcepturus sit filiis suis & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini & faciant judicium & justitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia, quæ locutus est ad eum.

C

ex mox horum intellexit Pentapolitarum nequitiam

372 *Quæ perinde se habent, acsi diceret angelus: Num æquum est, ut singulari amico Dei, jam inde multò altiorum Dei consiliorum conscio, non aperiam ego illud, quod exsecuturus modò sum? Num, inquam, fas est, ut notandum Dei judicium in* Abrahami *vicinia exerceam clam ipso, qui destinatus à Deo est, ut sit numerosissimæ potentissimaque gentis pater, ex quo Messias, omnis benedictionis auctor & origo, statò tempore ortum ducet? Num denique illud non indicabo homini, quem novi non solùm eximiè pium religiosumque erga Deum esse, sed & summam bene instituendæ familiæ curam gerere sollicitéque daturum operam, ut & domestici & posteri vera justitiæ officia in Deum proximumque exerceant, quò sic impleantur quæcúmque ei divinitus promissa fuerunt? Audiat ergo & intelligat* Abraham, *quæ & suis narret, ut supremum Numen semper timere discant:* Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam, & videbo, utrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.

373 *Et hâc quidem anthropopathiâ indicavit angelus, summam fuisse Sodomæorum & Gomorrhæorum pra ceteris Pentapolitis infamiam, talemque, ut, si huic par esset nequitia, dissimulari hec diutiùs à Deo nequiret, nec diutiùs protelari vindicta; quapropter in campestrem Pentapoleos regionem descensurum se mox esse, ut, an nequitia eorum gravitas eò usque, uti fama ferebat, processerit, reque vera ad cumulum pervenerit, dispicere per se ipse queat; atque adeò, si ita est, justissima in eos animadversione utatur. Non ambigendum videtur, quin* Abraham, *Dei angelum, qui cordis intima se nôsse ostenderat, publica Pentapolitarum notissimaque crimina satis quoque perspecta habuisse, probè intellexerit, eumque adeò eò fine de Sodomæorum ac Gomorrhæorum nequitia quasi dubitantis in modum & maturatis à judicum mortalium more dictionibus locutum sibi fuisse, quàm ut faceret palam, quàm tardo sepe gradu divina ira ad peccatorum vindictam procedat, ac quàm terribili contrà supplicii gravitate diuturnam compenset patientiam. Cum ergò Vir pius, hoc audito Dei consilio, binos cerneret angelos Sodomam versus se convertere, nec dubitaret, eos divini judicii, ni ipse supplicium deprecari posset,* E *exsecutores fore, propius ad eum, quem ex signis primarium Dei ministrum nôrat, venerabundus accessit, utque in Loti, sui fratris filii, & aliorum aliquot, quos ibidem degere putabat, justorum gratiam, multitudini parceret, impensiùs rogitare orsus est.*

quod professis reverenter

374 *Sed hæc rursus ipsamque primam* Abrahami *orationem ex ipso Moyse intelligamus. Ita ille cod. cap.* 18: Converteruntque se inde (*duo angeli*) & abierunt Sodomam: Abraham verò adhuc stabat coram Domino. Et appropinquans ait: Numquid perdes justum cum impio? Si fuerint quinquaginta justi in civitate, peribunt simul? Et non parces loco illi propter quinquaginta justos, si fuerint in eo? Absit à te, ut rem hanc facias, & occidas justum cum impio, fiatque justus sicut impius, non est hoc tuum: qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc. *Insinuat igitur* Abraham, *credere se, divinum de perdendis Sodomais decretum absolutum non esse, esseque inter posse viros aliquot justos præter Lot ejusque familiares inveniri, in quorum gratiam justitiæ rigorem moderari Deus adhuc vellet; hinc de divina justitia & æquitate, quæ pios æquè ac impios non plectit, in bonitate sentiens, submisse scisciatur, an non Deus, si quinquaginta justi intra civitatem existerent, toti loco parciturus esset. Quid ad hanc Viri sancti postulationem responderit Dominus seu Dei locum tenens angelus, his verbis Moyses enarrat:* Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.

F

divina clementia docti

375 *Tum* Abraham, *qui jam deprecatoris officio fungi cœperat, veniam porrò agenda Sodomæorum causæ supplex petiit, &, uti S. Chrysostomus Hom.* 42 *in Genesim pag.* 429 *exponit,* arreptâ fiduciâ & agnitâ clementiâ Dei, iterum aliam petitionem attulit, *ita ℣. 27 & 28 loquens:* Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm sim pulvis & cinis. Quid si minùs quinquaginta justis, quinque fuerint? Delebis propter quadraginta quinque universam urbem? *Hoc est, judice eodem Chrysostomo, ac si* Abraham *diceret:* Ne putes, Domine, me ignorare me ipsum, & transgredi mensuram & tantâ uti fiduciâ. Scio enim, me terram esse & cinerem;

AUCTORE J. G.

rem : ſed, ſicut hoc ſcio, & manifeſtè ſcio, ita neque illud ignoro, copioſam eſſe tuæ clementiæ magnitudinem, & te divitem eſſe bonitate velleque omnes homines ſalvos fieri. Nam quos ex nihilo produxiſti, quomodò factos perderes, niſi magna eſſet peccatorum copia? idcircò iterum oro & precor: "Si pauciores quin„quaginta inventi fuerint, & quadraginta quin„que fuerint in civitate juſti, num ſalvabis civi„tatem? " *Ad quæ mox Dominus cit.* ℣. 28 *reſpondit:* Non delebo, ſi invenero ibi quadraginta quinque, *juſtos nempe, indicans ſimul tamen, non tot in Sodomis repertum iri.*

modiſque animibus

376 *Hac Dei familiaritate allectus* Abraham, *ac velut audacior factus, rurſus a propoſito priùs numero quinquagenario deſcendit, ſperanſque fore, ut ſaltem quadraginta juſti in Sodomis inveniri poſſent; iterum hocce modo* ℣. 29 *ſciſcitatus eſt:* Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? *At, cùm angelus, ſe urbem propter quadraginta juſtos non percuſſurum, reſponderet, rurſuſque, ne tot quidem illic inveniri, indicaret, haud dubium videtur, quin hocce triſti nuncio graviter perculſus afflictuſque* B Abraham *fuerit; verumtamen, cùm pari ſemper vicinos ſuos ab interitu eripiendi deſiderio ferretur, & copioſam divinæ clementiæ magnitudinem ob oculos habere pergeret, auſus eſt è quadragenario numero decadem integram reſecare, atque in triginta juſtorum gratiam totius loci conſervationem poſtulare, præmiſſa tamen oratione, quâ iram Dei deprecari ſuæque importunitatis veniam obtinere poſſet.* Ne, quæſo, inquit, indigneris, Domine, ſi loquar: Quid ſi ibi inventi fuerint triginta? *Reſpondente angelo, ſe propter triginta juſtos urbi parciturum, mox* Abraham *alteram decadem detraxit, atque in gratiam viginti juſtorum urbis incolumitatem poſtulavit, pari ſemper animi demiſſione, parique fiducia.* Quia ſemel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum. Quid ſi ibi inventi fuerint viginti?

deprecari cœpit,

377 *Cùm rurſus hiſce precibus annueret angelus, ſeque propter viginti juſtos non interfecturum Sodomæos eſſe, polliceretur, miratus* Abraham *tantam Dei indulgentiam clementiamque, at alimnde veritus, ne tandem Dei in ſe iram moveret, ſi pertinaciùs pro perditiſſima urbe deprecari pergeret, modum quæſivit inveniitque, quo ſine angeli offenſa poſtremum pro Sodomæis ſupplex fieret.* Obſecro, *inquit*, ne iraſcaris, Domine, ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inventi fuerint ibi decem? *Ad quæ angelus, in decem juſtorum gratiam non perituram eſſe urbem, reſpondit, ita* ℣. 32 *loquens:* Non delebo propter decem, *at ſimul tantam eſſe loci corruptionem, oſtendit, ut ex tot incolarum millibus ne decem quidem inveniri poſſent, qui boni juſtique eſſent. Hoc igitur dato reſponſo decretorio, ex* Abrahæ *oculis evanuit Dei angelus, ipſe verò ad tentorium rediit, ſeu, ut Moyſes* ℣. *ultimo ait,* abiitque Dominus, poſtquam ceſſavit loqui ad Abraham: & ille reverſus eſt in locum ſuum, *haud dubiè ſummam Dei clementiam, quæ quinque urbium totque hominum ſcelera decem dumtaxat inculpatis penſare ſatis habuiſſet, admirans, at ſimul non mediocriter dolens, tot inter homines ne decem quidem juſtos poſſe inveniri, ac propterea de jamjam ſecuturo Pentapoleos excidio, nequaquam dubitans.*

C

poſtero die exſecutioni mandari.

378 *Nec verò* Abrahami *metum fefellit eventus. Nam cùm eodem die veſpertino tempore duo ex illis, quos hoſpitio exceperat, angeli ingreſſi Sodomam, nocte apud Lotum divertiſſent,* D *poſtridieque ſummo manè benignum hoſpitem ſuum cum conjuge binisque filiabus inde eduxiſſent, mox, teſte Moyſe cap. 19 Geneſ.* ℣. 24 & 25, Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cœlo, *ſeu, uti Hebraicè ſonat,* à ſe ipſo, *id eſt, vi propria nullis intervenientibus cauſis naturalibus,* & ſubvertit civitates has, *nimirum unà cum urbibus Adama & Seboïm, uti ex Deuteron. cap. 29* ℣. 23 *aliiſque ſacræ Scripturæ locis conſtat,* & omnem circà regionem, *excepta tamen urbe Segor, cui in gratiam Loti parcitum fuit, nec non* univerſos habitatores urbium & cuncta terræ virentia *conſumpſit. Atque hujus quidem extremi ſupplicii teſtis quoque oculatus fuit* Abraham, *cum manè ad locum, ubi pridie ſteterat cum Domino, progreſſus, teſte rurſus ſacro Scriptore* ℣. 28, intuitus eſt Sodomam & Gomorrham, & univerſam terram regionis illius: viditque aſcendentem favillam de terra, quaſi fornacis fumum.

ex ſuperiori quodam loco ſuis oculis cernit.

E

379 *Neque huic narrationi obſtat, quòd, teſte Adrichomio, convallis Mambre, ubi* Abraham *tentorium fixerat, ſeptem circiter lentiarum horariarum ſpatio ab Aſphaltite lacu abſit; quippe non ex ipſa convalle Mambre, ſed ex loco,* ubi ſteterat priùs cum Domino, *qui locus, uti ex angeli verbo* deſcendam ℣. 21 *capitis* 18 *conſtat, elatior Pentapoli eique vicinior erat, Sodomam & Gomorrham aſcendentemque de terra favillam intuitus fuiſſe, à Moyſe aſſeritur. Qua in re ego nihil video intellectu difficile eſſe, præſertim, ſi, non in ipſo loco, ubi nunc Mare mortuum, ſeu lacus Aſphaltites eſt, ſed ad hujus ripam Occidentalem, convalli Mambre propiorem, infames illæ urbes exſtiterint, uti ex S. Hieronymo lib. de ſitu & nominibus locorum Hebraicorum & ex additis à Calmeto teſtimoniis ad cap. 19 Gen. pag. 428, aliiſque recentioribus non obſcurè oſtenditur. Paulo majorem prima fronte difficultatem præ ſe fert verſus 29 capitis 19, quo Moyſes, cùm mox antè de* Abrahamo *diviſſet* Intuitus eſt Sodomam . . . viditque aſcendentem favillam de terra, *ita continuò loquitur:* Cùm ENIM ſubverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot de ſubverſione urbium, in quibus habitaverat. *At, ſi Bonfrerium hic audiamus differentem, protinus illa evaneſcet difficultas.*

F

id tamen ſuis precibus conſecutus, ut Lot

380 *Ita igitur ille pag. 216:* In Hebræo, *inquit*, eſt, quomodo & ſeptuaginta & Chaldæus reddiderunt, ET FACTUM EST IN SUBVERTENDO, *vel* CUM SUBVERTERET, &c. Ex quo ſatis patet, illud ENIM in noſtro textu non habere vim cauſalem, ſed idem valere, quod PORRO vel AUTEM, ut aliàs ſæpe; neque reddi hic rationem immediatè præcedentium, ſed ad ſummum remotiorum, quid ſcilicet Deum moverit ad liberandum Lot. Etſi enim Lot etiam ob juſtitiam liberatus ſit, nihil tamen vetat, etiam alteram hanc fuiſſe cauſam, & utramque à Deo fuiſſe intentam, quamquàm alterutra per ſe fuerit ſufficiens, etſi fortè nec tanta fuerit juſtitia Lot, ut mereretur liberari, niſi accelliſſent Abrahæ merita, ut indicat Auguſtinus Quæſt. in Geneſim q. 45: nam & multa indicant in hac hiſtoria, Lot non admodùm fuiſſe perfectum. Addo etiam, ſatis patere, illud CUM SUBVERTERET non capi hic ſecundum propriam illius temporis ſignificationem, ſed cum ampliatione aliqua: Lot enim priùs fuit liberatus, quàm ſubvertio iſta contingeret. Itaque CUM SUBVERTERET

A TERET ſignificet vel CUM JAMJAM SUBVERSURUS ESSET, ſivo SUB TEMPUS SUBVERSIONIS, vel CUM DECREVISSET SUBVERTERE.

à Pentapolis incendio eductus cum ſuis fuerit,

381 *Hactenus Bonfrerius, rectiſſimè laudans S. Auguſtinum, qui loco cit. ita loquitur*: Commendat Scriptura (*nempe eodem* ℣. 29) meritis magis Abrahæ liberatum eſſe Loth, ut intelligamus, juſtum Loth dictum ſecundùm quemdam modum, maximè quòd unum verum Deum colebat; & propter comparationem ſcelerum Sodomorum, inter quos vivens ad vitam ſimilem non potuit inclinari. *Vellem tamen, ut & Bonfrerius aliique, qui hunc locum commentati ſunt, S. Joannis Chryſoſtomi verba Homil. 44 in Gen. huc quoque adduxiſſent, ut, quam in Loti è Sodomorum incendio liberatione partem habuerit* Abraham, *evidentiùs pateret. Illa igitur in medium profero*: Operæ pretium, *inquit pag.* 448, nunc fuerit, intermiſſæ ſeriei inſiſtere, & pauca veſtræ caritati loqui, ut iterum videatis caritatem & commiſerationem Patriarchæ, & Dei in illum benevolentiam. Nam ubi orto ſole juſtus Lot in Segor ſervatus eſt, qui autem Sodomis erant, pœnam luerunt; Patriarcha ſimul & illorum interitum miſerans, quem propter ſuum peccatum ſuſtinuerunt, & de juſto valde ſollicitus, manè veniens ſpectabat, quæ ibi facta fuerant.

B

ut S. Chryſoſtomus etiam audis,

382 *Tum, adductis ex verſione* 70 *Interpretum verſibus* 27 *&* 28, *ita pergit*: In eo, inquit, loco, in quo colloquutus eſt cum Domino, & pro Sodomitis rogavit, videbat tetribilis illius pœnæ veſtigia; & de juſto (*Lot nempe*) diſcere aliquid volebat. Is enim Sanctorum mos eſt, ut plurimùm affectu moveantur & compatiantur. Et, ut doceat nos divina Scriptura, Spiritûs gratiam ſtatim ipſi hujus rei notitiam conceſſiſſe, & Juſtum (*Abrahamum nimirum*) curâ, quam pro Lot gerebat, liberâſſe, inquit: "Cùm contereret Dominus civitates regionis illius, recordatus eſt Deus Abrahæ, & emiſit „Lot è media ſubverſione.„ Quid eſt, "Recordatus eſt Deus Abrahæ? „ Hoc eſt petitionis, quam fecit, dicens: "Ne ſimul perdas „juſtum cum impio.„ Cur igitur, dixerit aliquis, propter orationem Patriarchæ juſtus ſervatus eſt, & non propter juſtitiam? Ita certè, etiam propter orationem Patriarchæ: quando enim, quod ex nobis eſt, ſimul afferimus, ipſa etiam interceſſio Sanctorum plurimum nobis confert. Quod ſi & ipſi negligentes fuerimus & ſpem in illis ſolis noſtræ ſalutis collocaverimus, nihil amplius nobis prodeſt, non quòd minus valeant juſti, ſed quia propter noſtram deſidiam nos ipſos prodimus. *Ita S. Chryſoſtomus, indicans ad Loti è Sodomis liberationem plurimùm contuliſſe non ſolùm* Abrahami *merita, ſed vel maximè, quam pro ejus incolumitate fudit, pia ſollicitudine plenam ferventiſſimamque orationem.*

C

tametſi Moyſes hoc diſertè non commemoraverit.

383 *At, inquies, nuſquam Moyſes tradit*, Abrahamum *pro Loti liberatione Deo ſupplicâſſe. Quo ergo fundamento hæc ejus precibus adſcribitur? Reſpondeo, etſi Moyſes, cap.* 18 *Geneſ. referens* Abrahami *ad Deum ſupplicationem, expreſſam Loti mentionem non fecerit; eam tamen citatis verbis* Numquid perdes juſtum cum impio, *& illis item* Recordatus Abrahæ liberavit Lot, *non obſcurè indicare, partem ſuæ non minimam in ſui patrui precibus Lotum habuiſſe, iiſque partim acceptum referre debuiſſe, quòd angelorum operâ è ſubvertenda urbe ſalvus & incolumis deductus fuerit. Cur autem Moyſes in referenda* Abrahami *oratione diſertam non fecerit Loti mentionem, non improbabilis hæc partim ex Pererio reddi ratio poteſt, nimirum, quod non putârit Moyſes, viſum iri ita magnum & memorabile,* Abrahamum *ſupplicâſſe Deo nominatim pro Lot, homine ſcilicet magna ſecum neceſſitudine conjuncto, ſibique propter longinqua peregrinationis ſocietatem diuturnumque contuberninm cariſſimo, quàm pro innumeris ferè illis, qui Pentapolim inhabitabant, maximoperè fuiſſe ſollicitum, nihilque in ſua ad Deum oratione prætermiſiſſe, quo eorum perniciem deprecari poſſet; quod ut eſt altero multo majus præſtantiſque; ita & ad commendationem pietatis & caritatis* Abrahæ, *& ad eruditionem atque imitationem poſterorum, hoc pro altero, ſingillatim diſertèque memoriæ ac litteris mandare facer Scriptor voluerit. Cetera, quæ ad Pentapolis excidium, Loticque ac uxoris ejus filiarumque hiſtoriam ſpectant, utpote ab inſtituto meo aliena, hic prorſus miſſa facio, & ad Geneſeos caput* 20, *quod* Abrahami *è convalle Mambre in Gerara peregrinationem geſtaque hanc max confecuta complectitur, jam gradum facio.*

AUCTORE J. G.

E

§ XXI. Abrahamus peregrinatur in Geraris: hujus itineris occaſio & epocha diſcutitur. Abrahamus Sáram conjugem, juſſu Abimelechi ſublatam, recipit intactam, eumque ſuis precibus morbo liberat.

In urbem Gerariticam, cujus ſitus hic exponitur,

DE *urbe Gerara, in quam* Abrahamus, *teſte Moyſe cap.* 20 *Gen.* ℣. 1, *cum uxore Sara poſt Pentapoleos excidium receſſit, ita Cellarius tom.* 2 *Notitiæ Orbis antiqui pag.* 359 *eruditè ſcripſit*: Circa Berſaben etiam Gerar fuit ſive Gerara. Geneſ. cap. x, ℣. xix terminus Chananææ una cum Gaza Meridianus ſtatuitur: quod clarè LXX Interpretes expreſſerunt. Sita erat inter Cades & Sur, notas ſolitudines, quarum illa Ægyptum ſpectat, hæc Arabiam Petræam, Geneſ. xx, ℣. 1. Hieronymus cum Euſebio ſuo præclarè: "Gerara, ex cujus nomi„ne nunc Geraritica vocatur regio trans Daro„mam, procul ab Eleutheropoli viginti milli„bus & quinque ad Meridiem. Erat autem olim „terminus Chananæorum ad Auſtralem plagam, „& Civitas metropolis Palæſtinæ„ [id eſt, Philiſtææ.] "Scripturâ commemorat, fuiſſe eam „inter Cades & Sur, hoc eſt, inter duas ſolitu„dines, quarum una Ægypto jungitur, ad quam „populus trans fretum Rubri maris pervenit: al„tera verò Cades uſque ad Saracenorum ere„mum extenditur.„ METROPOLIM dixit, quia Abimelecho Philiſtæo regiam ſedem præbuit: quamvis & extra Philiſtæam videatur ſita fuiſſe, quia inter Sur & Cades ſolitudines: tunc verò in Philiſtæorum poteſtate. Poſteriori tempore videtur regis Æthiopum, id eſt, Auſtralium Arabum fuiſſe, quia Aſa, rex Judæ, victo illo rege, omnia circa Geraram vaſtâſſe dicitur 2 Paralip. XIV, ℣. 14. Samaritanus interpres Geneſ. XX ℣. 2, cap. XXVI, 1 & VI vertit ASCALONEM; & Targum Hieroſolymitanum Geneſ.

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

xx, ℣. 2 ARAD: quarum neutra convenit cum ſitu inter Sur & Cades.

Abrahamus ex convalle Mambre ſecedit, non ob rationem

385 *Et de ſitu quidem Geraræ urbis cognominiſque regionis ſatis conſentiunt eruditi, nec eum planè intactum reliquit Moyſes, dum Gen. cap. 20 ℣. 1 ita retulit:* Profectus inde (*ex convalle Mambre & vicinia Hebron*) Abraham in terram auſtralem, habitavit inter Cades & Sur, & peregrinatus eſt in Geraris, *ſeu, uti ex* LXX *Interpretum verſione Latinè eſt,* & movit Abraam illinc ad Auſtrum; & habitavit inter Cades & inter Sur & habitavit in Geraris; *at non item de ſuſceptæ peregrinationis illius cauſa occaſioneve inter auctores convenit; imò ſunt, qui* Abrahæ *ex convalle Mambre in regionem Gerariticam profectionem non poſt Pentapolis excidium, nedum ulla hujus occaſione, ſed multis antè annis comigiſſe volunt; de quibus ordine ſuo jam diſſeremus. Quod ad auctorum de mutata ab* Abrahamo *ſedis cauſa occaſioneve varias attinet ſententias; ea quidem mihi omnino frigida, ne quid pejus dicam, videtur, qua Virum ſanctum ideò ex convalle Mambre diſceſſiſſe tradit, quòd, ſubverſa jam regione Sodomitica, hoſpitalitatis exercendæ, cujus avidiſſimus erat, omnis ei deſutura jam videretur occaſio. Quaſi verò ex regionibus, quæ tribubus Juda, Simeonis, Benjamin, Dan aliiſque poſteà ceſſerunt, non æquè poſt Pentapolis ſubverſionem, atque ante illam, per montana Hebron ac convallem Mambre iter facere quàm plurimi potuerint, quos* Abraham *haud ſecùs atque alios antea, hoſpitio excipere quiviſſet?*

B

à quibuſdam recentioribus allegatas,

386 *Haud ita aliena à vero eſt Benedicti Pererii, ſæpius laudati, opinio, qua famem aliquam, in convalle Mambre vicinaque regione ortam,* Abrahamo *cauſam inde abeundi dediſſe adſtruit, ac verſum 1 capitis 26 Geneſeos, quo de ſterilitate in diebus* Abrahæ *mentio fit, ſic exponit, ut ſterilitas hæc ab ea fame, qua Virum ſanctum in Ægyptum ire compulit, diverſa dici poſſit. At, cùm Pererius ſterilitatis illius, cap. 26 memoratæ, à fame cap. 12 ℣. 1 relata differentiam non ſatis probet; nec ullo evincat argumento, Iſaacum, orta dein fame, ad regem Paleſtinorum in Gerara non alia de cauſa profectum eſſe, quàm quòd iâ ſimili de cauſa* Abrahamus *antè feciſſet, qua tamen, ut ſuam ſtabiliret opinionem, ſat ſolidè probanda ipſi erant; ego eam opinionem in medio relinquo & eruditi lectoris judicio committo. Ab his planè diverſam tuetur Salianus in Annal. Eccleſ. Vet. Teſtamenti, ita ad annum mundi 2138 num. 85, pag. 465 loquens:* Ego ſanè crediderim, non aliam illi (*Abrahamo*) migrationis cauſam fuiſſe è loco, in quo & gloria & divitiis & benevolentia ac fœdere incolarum florebat, quàm divinam juſſionem, quæ illius virtutem exercere & peregre vitam ducere volebat, quod non obſcurè ſignificat Chryſoſtomus, cùm *nempe, ut ipſe quidem putat, ita* ait: "Eum aliquando in Bethel „figere tabernacula, aliquando autem apud „quercum Mambre, aliquando in Ægyptum „deſcendere, nunc autem in Geraris taberna„cula collocare, & omnia facilè ſuſtinere, ut „gratitudinem erga benefactorem, & obedien„tiam erga Dominum tuum per omnia manife„ſtè declaret.„

C

utpote quæ non ſatis ſolidè probantur,

387 Cùm ergò, *inquit rurſus Salianus,* tota Patriarchæ peregrinatio ab exitu de Ur Chaldæorum uſque ad mortem ex Dei nutu & directione pependerit, etiam hanc oportet illi adſcribere, qui primùm illi dixit: "Exi de terra tua.„ Præſertim cùm hæc commoratio in Geraris diuturnior futura eſſet; volebat autem Dominus non ſolùm merita ejus augere, ſed diverſis populis ſancti Viri virtutem & pietatem in veri Dei cultu in exemplum proponere. *Verùm enimverò, etſi quidem non ſine Dei nutu ac diſpoſitione è convalle Mambre in Gerariticam regionem* Abrahamus *migrârit, ſeque lubens divinæ Providentiæ quibuſcumque in rebus ſubmiſerit, quod & nos ultrò fatemur & propugnamus; conſectarium tamen inde non ſit, ut merè ob divinam juſſionem, uti Salianus adſtruit, non verò ob naturalem aliquam cauſam, à divina Providentia in eumdem finem directam, è convalle Mambre in Gerariticam regionem profectus fuerit; quandoquidem nulla prorſus de ſpeciali illa juſſione divina in ſacris Litteris mentio exſtat, nec ſine ſacri auctoris teſtimonio aut graviſſima ratione hæc adſtrui debet.*

D

ſed probabilius ob infectum tunc in Pentapolis vicinia aërem.

388 *Malim igitur ego credere,* Abrahamum, *Deo ſic omnia ſine novo prodigio ordinante, idcirco procul à Pentapoleos vicinia cum ſuis ſeceſſiſſe, quòd hominibus æquè ac pecoribus noxius fœtor peſtilenſque halitus, partim ex ſulphureo igneoque imbre, partim ex combuſtis Pentapolis ædificiis, arboribus, plantis, incenſiſque bituminis puteis exortus, longè lateque, ac per ipſam convallem Mambre ſeſe diffuderit, & circumjacentes plagas non paucis diebus infecerit. Etenim, cùm, teſte Adrichomio pag. 53, Lacus Aſphaltites* etiamnum, *ut ipſe de ſuo tempore loquitur, in camini infernalis modum perpetuis exæſtuet vaporibus, eorumque halitu littora & montes utrimque ad quinque milliaria ſterilia ſqualeant; non dubitandum eſt, quin, ardente jam Pentapoli diuque poſt fumante, multò latiùs ſeſe peſtilens ille halitus per aera diffuderit ac convallis Mambre agros pratague, quibus* Abrahami *familia gregeſque ad victum indigebant, ſuo contagio vitiarit; ut adeò donec lapſu temporis priſtino aëri in convalle illa ſalubritas redderetur, alibi ſecedendum* Abrahamo *fuerit, quæ ſane opinio nihil habet genuinis Chryſoſtomi verbis contrarium, utpote quæ à ſuprà recitatis non uno loco diſcrepant, prout Homiliam ejus 45 in Geneſ. pag. 457 legenti manifeſtum fiet.*

E

Illam autem Abrahami Gerariticam peregrinationem

F

389 *Pergo nunc ad alteram, quæ circa hujus profectionis epocham verſatur, diſceptationem, cujus nempe cardo in eo vertitur, an* Abraham, *uti citatus ſuprà Joannes Clericus in ſuo in Geneſim Commentario pag. 143 cum nonnullis cenſet, non aliquantò poſt, quàm ex Ægypto redux eſſet, è tractu Hebroni vicino in Gerara abierit, puta anno ætatis ſuæ plùs minùs ſeptuageſimo octavo; an contrà, ut communis fert ſententia, Patriarchæ noſtri peregrinatio Geraritica ſuo ordine à Moyſe narrata fuerit, ſeu an tunc demum Vir ſanctus in Auſtralem illam Paleſtinæ regionem profectus ſit, cùm jam deleta eſſet, ſi urbeculam Segor excipias, univerſa Pentapolis, ipſeque annum ætatis nonageſimum nonum completurus eſſet, aut jam à diebus aliquot inchoâſſet centeſimum. Rationes, quibus ſuam Clericus opinionem ſtabilire nititur, ex ipſomet audiamus. Cùm in ſua Paraphraſi pag. 142,* Abrahamum *diu ante habitum cum angelo de Dei juſtitia ſermonem & Loti è Sodomis liberationem, ex facto Abimelechi regis Gerara Supremi Numinis æquitatem cognoſcere potuiſſe, affirmâſſet, ſeq. pagina ad ℣. 2 capitis 20 de abducta ab eodem rege Sara ita loqui pergit:* Videtur hoc eveniſſe, poſtquam Abra-

A Abrahamus ex Ægypto redierat, quamquàm annus indicari nequit.

paulò ante ejus reditum ex Ægypto contigisse, contendit quidam

390 *At mox ita pergit:* Interea cavendum, ne credamus, hæc suo ordine narrari: nam postquàm Deus Isaacum Saræ promisit cap. 18, intercessit dumtaxat annus ab eo promisso ad ejus partum, quo non potuit Sara in regiam Abimelech ducì, & sat diu ibi commorari, ut ostendimus ad vers. XVII, quin gravidam eam esse, agnoscerent. Nec credibile etiam est, Saram gravidam dicturam fuisse, Abrahamum fratrem suum esse, aut celaturam, se viro esse conjunctam; ne jam dicam, nonagenariam mulierem tantas formæ præteritæ, ut juvenes amore incenderet, vix potuisse servare reliquias. *Hactenus ille. At verò haud satis ego perspicio, adeò urgentes has esse rationes, ut factum hoc ad juniorem Saræ ætatem retrahi debeat, atque Moyses narrationis suæ ordinem omnino invertisse, eaque, quæ ex temporum serie capiti 13 vel 14 Geneseos subjicienda erant, facileque etiam locis illis narrari poterant, vel ex supina negligentia, vel, nescio, quo præposterо consilio, alieno prorsùs loco retulisse dicendus sit, uti ex Clerici sententia, si nempe vera sit, omnino sit consequens. Ut bene habet, quod hæc infirmis admodùm nitatur argumentis.*

Joannes Clericus, sed non satis rationibus

391 *Quod enim asserit scriptor ille, annum dumtaxat unum inter promissionem nascituri Isaaci ejusque ortum intercessisse medium, id & nos cum S. Scriptura ultrò fatemur; at, quod idem adstruit, non potuisse Saram eo tempore in regiam Abimelechi ducì, nec ibi, donec regis ejusque uxoris atque ancillarum morbi causa innotesceret, commorari, quin gravidæ ipsa agnosceretur, id verò est, quod planè infitiamur. Ponamus enim cum Procopio, Saram, decurso trium mensium post promissam sobolem spatio, Isaacum concepisse, natumque adeò hunc esse, dum* Abraham *paucis diebus à complendo ætatis suæ anno centesimo aberat, seu, ut Moyses cap. 21 ℣. 5 loquitur, cùm centum esset annorum, nempe vix non completorum, uti sanè omnia hæc Scripturæ verbis cohærent; profectò facilè intellectu erit, quo pacto Sara, exeunte anno maritì nonagesimo nono, vel etiam, si velis, ad dies aliquot inchoato centesimo, ex convalle Mambre quatriduo circiter post nascituri intra annum filii promissionem cum Marito suo profici sci cœperit, ac paucis post diebus in Gerariticam regionem, quatuordecim tantùm horarum itinere, teste Adrichomio, à convalle Mambre distantem, unà cum familia pervenerit; ac denique qui jussu regis mox in aulam abductа bimestri etiam spatio illic versari sub speciosо sororis* Abrahæ *nomine potuerit, quin tamen maritata esse ullo indicio agnosceretur.*

C

Et argumentis suis

392 *Nec est profectò, cur longius bimestri spatium admittatur, ut Abimelech se connubiali commercio inhabilem sentiret, uxorque ejus atque ancillæ aut cocundi, aut, quæ partui vicinæ erant, pariendi difficultate acerbissimâ constrictas sese experirentur; cùm malum hoc, uti rem considerantì patebit, vel unius alterіusve hebdomadæ decursu dignosci facilè quiverit. Quod ergò ait J. Clericus:* Nec credibile etiam est, Saram gravidam dicturam fuisse, Abrahamum fratrem suum esse, aut celaturam, se viro esse conjunctam, *id ego lubens admitto, si Sara tum reipsa gravida fuisset, ac vel maximè, si jam ei ex fœtu venter intumescere cœpisset; at utrumque hoc pari facilitate multòque majori jure ego nego, quàm*

quo Clericus nàsitur, adeòque, nè tunc quidem potuisse Saram Isaacum concepisse, nisi, quod gratis admitti nequit, ultrà novem decemve menses eum gestâsset in utero. Quid? Quod iterum Moyses ℣. 1 cap. 21 tunc tantùm Saram à Domino visitatam & ex Abrahamo *concepisse, dicat, cùm ab Abimelecho ei reddita fuisset intacta.*

AUCTORE J. C.

393 *At, inquit adversarius, difficile creditu est, nonagenariam mulierem tantas formæ præteritæ, ut juvenes amore incenderet, servare potuisse reliquias. Respondeo, si nostris temporibus, quibus passim mulierum decor vigorque ultrà quadraginta quinque annos non extenditur, antiqua illa tempora metiamur, id creditu difficile fore, præsertim si id sine scriptoris gravissimi testimonio adstrueretur; at, si mulieres postdiluvianо illo tempore & eo diutiùs ferè centum & triginta annos vixisse, advertamus, non initi gravissimo divinoque Scriptori credemus, eum Sare nonagenariæ fuisse oris vigorem, eum carnium habitum, eamque lineamentorum pulchritudinem, ut virum jam ætate firmatum (nam juvenem tunc fuisse Abimelechum, mox ostendam) in sui amorem allicere etiamnum posset. Profectò miror, hæc ab Clerico adversùs communiorem sententiam ferò prolata fuisse, postquam ipsemet, in caput 12 Geneseos scribens, eandem sibi difficultatem objecit, noxque pag. 100 solvit.*

id evincit,

B

394 *Ipsum audi Clericum:* Cùm Abrahamus eo tempore, quo Chananitidem ingressus est, LXXV annos natus, ... Sara autem ... decennio tantùm junior esset; quandò in Ægyptum ivêre, minimùm LXV annos nata erat, qua ætate non solent mulieres formâ ita excellere, ut virorum libidinem excitare queant. Verùm, ut diutiùs eo tempore vivebant, ætate provectis non modò vires constabant, sed etiam vigor ille oris & carnium habitus, in quibus præter lineamenta ista est pulchritudo, integri erant. Propterea etiam Græcorum poëtæ, qui norànt, primis sæculis longiorem fuisse hominum vitam, suam Helenam, quam rapuerat Theseus, tertiâ pòst generatione infaustâ formâ bellum Græcis & Troianis creàsse, fingunt. Sunt quoque mulieres, *inquit ibi laudatus scriptor*, aliis diutiùs formosæ, quales, quæ non multos peperère liberos, & delicatiùs vixère; Sara autem nondum pepererat, nec dubium, quin hominis divitis & uxoris amantis conjux studiosè semper cuticulam curâsset. Itaque mirum non est, si inter eas fuit Sara, ut utar verbis Platonis de Colophonia Archæanassa:

quorum ea non ipsemet alibi

Ὧν καὶ ἐκεῖ βόθυνον ἔχειν ὄφιν ἐμπρὲς ἰόντες.

Quarum etiam in rugis sedit acerbus amor.

D

Et non satis meminit,

395 *Ita Clericus, quamvis pro rei gravitate jocosiùs, quàm decebat, locutus, tamen difficultati, quam dein pag. 143 proponit, ipsemet facit satis. Quid? Quod ipse etiam nostri sæculi impiissimus pseudo-philosophohistoricus apertè fassus sit, haud ita pridem inventam in Gallиis esse famosam mulierculam, quæ, ut ut antè duxisset vitam multarum libidinum maculis infamem, eâ tamen, cùm sexagenaria jam esset, venustate fuerit, ut non vulgarium virorum amores in se converteret; de qua vide Supplementum ad Philosophiam Historicam, anno 1769 Gallicè editum, pag. 190. Cur igitur (pareat lector, quod veri demonstrandi gratiâ tam profanum exemplum cum sacro componam) cur igitur, inquam, id ipsum aut Cleri-*

AUCTORE J. G.

eus aut citatus pſeudohiſtoriographus de Sara nonagenaria neget, quæ tum temporis quadragesimo circiter annis à ſupremo ſuo die aberat, quæque, præterquàm quòd frugalem libidinumque expertem vitam egiſſet, tentata morbis fuiſſe non legitur, nec aut infantum lactationibus vel partus doloribus vexata fuerat, nec ea experta mulierum incommoda, quæ venuſtati earum ſummoperè officiunt.

modeſtiùs autem, & alio modo, Salianus ſolvit.

396 *Sed Clerico tantiſper demus, non adeò formoſam fuiſſe Saram nonagenariam, ut eam ſolius pulchritudinis causâ uxorem habere rex Gerara voluerit: nondum hinc conſequens fieret, ut* Abrahami *cum Sara in Gerariticam regionem profectio, hujuſque in aulam regiam ſublatio annis plùs minùs viginti duobus ante Sodoma excidium ſtatui deberet; cùm alias etiam ob causas hanc ſibi rex uxorem deſiderare potuerit, uti Salianus ad annum mundi 2138 num. 90 his verbis docet:* Solent enim principes ambire matrimonia, quibus potentiores fiant, cùm alioqui non deſint eis mulieres, pulchritudine præſtantes in regnis ſuis. Itaque nulla hoc loco fit mentio pulchritudinis Saræ, quæ tamen in Ægyptiaca illa peregrinatione celebratur. Optavit Saram Abimelech, ut matronam venerabilem, ut regendæ familiæ peritam, quam credidit utique viduam: eam enim ætas ſuſpicionem meritò dare potuit; denique ut formâ præditam, quæ præteritam pulchritudinem (*magna tamen etiamnum ſui parte, uti ego arbitror, ſuperſtitem*) facilè teſtaretur: ſed, quod caput erat, Abrahæ ſororem optavit, ut Abrahamum haberet fratrem, id eſt, commilitonem in bello, ſi res tuliſſet, eximium bellatorem; in pace conſiliatium, antiqua probitate & prudentia virum; in rerum penuria cognatum, cujus eſſent opes minimè contemnendæ; denique qui in proſperis & adverſis rebus præſidio eſſet & ornamento.

B

397 *Quid plura? Nonne Moyſes per hæc capitis* 20 *verba:* Profectus INDE Abraham, *eum ex vicino Hebroni tractu ſeu convalle Mambre, poſtremæ* Abrahami *ſede à ſe deſignata, tunc in Gerara abiviſſe, ſatis manifeſtè indicavit? Et indubiè quidem, fatente ipſemet Clerico in Paraphraſi ſua ad ℣. 1, pag. 142. Igitur vel* Abrahamum *in convalle Mambre bis tabernaculum jam tum fixiſſe, illudque itidem bis aliò illinc moviſſe, probare Clericus debet, vel, cùm, ſalva Scripturæ narratione, id probare nequeat; fateatur neceſſe eſt, Virum ſanctum ex convalle Mambre, ubi certiſſimè, cùm nonaginta novem annorum eſſet, cæperat, etiamnum habitavit, non antè profectum eſſe in Gerara, quàm in eadem convalle angelos, excidendæ Pentapolis nuncios, jam excepiſſet hoſpitio, poſteroque die vidiſſet aſcendentem favillam de terra Pentapolis, quaſi fornacis fumum, uti Moyſes cap. 18 ℣. 1 & ſeqq. & cap. 19 ℣. 28 narrat; ut proin non extra ordinem, uti Clericus contendit, ſed proprio ſuo nativoque loco, hæc, quam nunc illuſtrare aggredior, hiſtoria abs Moyſe narrata fuerit, ſitque adeò magnæ ſui parte ineuntis* Abrahæ *anno centeſimo inaſtimanda.*

In hac peregrinatione, quæ ſub annum 100 *Abrahami ſtatuenda eſſe oſtenditur.*

C

398 *Hoc itaque ætate ac probabiliùs ob rationem num.* 388 *prolatam, relicta* Abraham *convalle Mambre, ad Gerariticam regionem poſt dies paucos cum ſua familia acceſſit, ibique, quæ parte terra hæc inter ſolitudines Cades & Sur media eſt, habitare ſeu peregrinari animo deſtinavit; cùmque non abs re dubitaret Vir ſanctus, tum an timor Dei, ſan veri Numinis legumque divinarum reverentia in loco iſto vigeret, tum ab* D *non Gerarite ſibi homini peregrino mortem, quò ſic uxore ſua, præſtantiſſima muliere, potirentur, ſerius ocius machinaturi eſſent, idem illud, quod ſibi quondam in Ægypto optimè ſucceſſerat, conſilium cum illa iniit, ut hæc à ſe ſoror, ipſe verò ab ea* frater *illic vocaretur, nec ulla de contractis à ſe nuptiis injiceretur mentio. Benè igitur, ut Salianus pag. 365 ad cit. annum mundi num. 88 cenſet, regis Gerara venià cum ſuis omnibus Gerariticos fines penetravit, moxque vel ab ipſo rege vel ſaltem ab aulicis, quid ad eum præclara illa mulier, ſui itineris comes, attineret, interrogatus ſororem ſuam profiteri neceſſe habuit, ſen, ut ipſis verbis Moyſis utar,* Dixitque de Sara uxore ſua: Soror mea eſt. *Cùm autem hanc Abimelech aut propriis oculis curioſiùs contemplatus eſſet, aut ſaltem fatta ſibi abs aulicis forma ejus dotumque deſcriptione mirificè fuiſſet delectatus, nihil prius habuit, quàm ut quoſdam de ſuis optimates mitteret, qui laudatam* Abrahæ *ſororem in regiam ſuam abduceret, ſibi aliquando ex more patrio ducendam uxorem.* Miſit ergo Abimelech rex Geraræ, *ut Moyſes ℣. 2 ait,* & tulit eam.

E

videt. juſſu nempe Abimelechi, à quo dein in ſomnis monito

399 *At, priuſquàm hanc in regium thalamum adſciſcendi tempus adventaret, ſuam Deus, uti S. Chryſoſtomus Hom. 45 in Geneſ. pag. 460 ferè loquitur, declaravit providentiam, quâ & Juſtum illuſtriorem reddidit & Saram ab injuria, regem verò à peccato liberavit. Etenim, præterquam quòd Abimelech, uxor ejus ancillaque, uti ex eodem cap., ℣. 17 intelligi datur, inſolito quodam morbo genitalia ſua prapediri, mox ſenſerint,* Venit... Deus, *teſte eodem ſacro Scriptore ℣. 3,* ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tuliſti: habet enim virum. *Agnovit protinus ſui ſuarumque incommodi cauſam Abimelech, & quamquam ex diſertiſſimo Moyſis teſtimonio* non tetigerat eam, *non exiguo tamen ob intentatam ſibi divinitus illius gratiâ prematuram mortem correptus metu eſt, hincque, ut vir erat minimè malus, & factum ſuum excuſare & imminens ſibi exitium deprecari hiſce orſus eſt verbis:* Domine, num gentem ignorantem & juſtam interficies? Nonne ipſe (Abraham *nempe*) dixit mihi: Soror mea eſt: & ipſa ait: Frater meus eſt? In ſimplicitate cordis mei, & munditia manuum mearum feci hoc.

F

divinitus ſque correpto

400 *Atque hæc quidem verba, interprete S. Chryſoſtomo in cit. Homilia pag.* 460, *perinde ſe habent, ac ſi diceret:* Numquid ſciens,... uxorem ejus eſſe, hoc feci? Numquid injuriâ peregrinum afficere volens? Numquid ut uxorem ejus auferens? Ut ſororem eam accepturus hoc egi, ratus hoc nomine & hunc & illam honorari... Mène juſti officio functum perdes?... Nonne... & ipſe (*Abraham*) hoc mihi dixit (*nempe* Soror mea eſt) & ipſa adſtipulata eſt dictis ejus?... Non ut iniquam rem facturus, ſed ut legitimam & licitam irreprehenſibilemque feci, *ut Sara mihi uxor aliquando obtingeret. Quid ad hæc Dominus reſponderit, his verbis ℣ 6 exponit Moyſes:* Dixitque ad eum Deus: Et ego ſcio, quòd ſimplici corde feceris: & ideo cuſtodivi te ne peccares in me, & non dimiſi ut tangeres eam. *Id eſt, ſcio quidem, etſi Saram, id non libenter patientem, & auctoritate tua potiùs, quàm voluntario conſenſu tractam, in aulam tuam abduxeris, nolniſſe tamen te hoc pacto uxorem viro eripere, atque ideò,*

Vir ſanctus Saram quam ſororem ſuam verſus ſimulâverat, ſibi tolli

Digitized by Google

A *ne inſcius committeres rem in ſe non juſtam, te eo, quod ſentis, malo prepedivi, feciſque, ut ne imprudens violati alieni tori reus evaderes; ſed nunc monitus, age*, redde viro ſuo uxorem, quia propheta eſt, *nobiſque in primis carus & familiaris:* & orabit pro te, & vives, *priſtinamque conſequêris valetudinem:* Si autem nolueris reddere, ſcito, quòd morte morieris tu, & omnia, quæ tua ſunt, *ſen, uti laudatus jam ſæpe S. Chryſoſtomus pag. 461 hæc exponit,* non ſolùm tu inobedientiæ pœnam lues, ſed & omnia tua propter te mors perdet.

arreſtus in aulam Abrahamus,

401 *Habito igitur terrifico hocce ſomnio, quo, quid à ſe fieri vellet Deus, perſpicuè rex intellexit, quàm fieri potuit citiſſimè, atque, ut Moyſes* ℣. 8 *tradit*, Statim... de nocte conſurgens Abimelech, vocavit omnes ſervos ſuos (*libera ſortis aulicos etiam intellige:*) & locutus eſt univerſa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde, *utpote quos audita per quietem intentataque mine etiam ſpectabant, deque rerum ſumma, ni rex divinis juſſis obtemperaret, merito anxios tenebant. Quid cum ſervis ſeu optimatibus ſuis rex ſtatuerit,*

B *hoc loco non edixit Moyſes, at ex conſequenti narrationis ejus ſerie intelligi datur, decretum ab iis fuiſſe, ut quamprimùm in aulam arceſſeretur* Abraham, *eique non ſolum reſtitueretur uxor, ſed &, ſi ſe raptu conjugis offenſum oſtenderet, ei ſunditus fieret ſatis, atque ita quidem, ut gratiam ab eo inirent, haberentque eum apud Deum patronum & omnis tam irrogatæ quàm irrogandæ pœnæ efficaciſſimum deprecatorem. Judicavit tamen Abimelech, nonnulla ſe expoſtulatione cum* Abrahamo *priùs uti poſſe, quâ minimum ipſi ſignificaret, diſſimulatione Saræ uxoris tantùm non factum fuiſſe, ut adulteriis pœnas immeritis luerent.*

habitiſque altre,

402 *Verba regis ex cit. Geneſ. capite rurſus audi:* Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, & dixit ei: Quid feciſti nobis? Quid peccavimus in te, quia induxiſti ſuper me & ſuper regnum meum peccatum grande? *Hoc videlicet nomine adulterium deſignans, quod, etſi materiale tantùm, ut vocant, fuiſſet, parùm aberat, ut à ſe committeretur, ac ſe totumque populum expoſuiſſet ſupplicio. Profectò* quæ non debuiſti facere, feciſti nobis. Rurſumque expoſtulans,

C ait: Quid vidiſti, ut hoc faceres? *Hoc eſt, quid cauſæ habuiſti, quæ te ad id faciendum induxerit? Ad quæ* Abraham *ſui conſilii rationem ſeu diſſimulandæ uxoris cauſam redditurus, ita reverenter Abimelecho reſpondit* ℣. 11, 12 & 13: Cogitavi mecum, dicens: Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto: & interficient me propter uxorem meam: aliàs autem & verè ſoror mea eſt, filia patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in uxorem. Poſtquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: Hanc miſericordiam facies mecum: in omni loco, ad quem ingrediemur, dices, quòd frater tuus ſim.

citrique veritis,

403 *Quaſi diceret: cùm eſſem incertus, an ſaltem plerique hujus loci homines ita ſupremum Numen revererentur, ut nec viris uxores rapere, nec ſacroſanctum conjugii jus violare, nec ſpecioſæ mulieris causâ peregrino homini mortem machinari auderent, hac juſtiſſima uſus ſum cautione, ut, ne propter Saram occiderer, eam mihi uxorem eſſe, nemini veſtrùm indicarem; dum autem veritatem hanc vobis occului, & Saram*

dumtaxat ſororem *vocavi, in eo nequiquam mentitum me eſſe, ſcitote, quandoquidem verè dixi, ſororem meam eſſe, quæ per Aranem, fratrem meum, mei patris Thare filia* (*Hebraïcè* bath) *eſt, licèt non filia mea matris ſit; atque hoc titulo non minùs verè* ſororem *antèà vocavi, quàm nunc eam uxorem profitor. Id autem non à paucis diebus,* (*adi § XII*) *ſed jam pridem ex quo Chaldæam reliqui, me inter & illam convenit, ut, ubicúmque nobis compertum non eſſet, poſſe me tutò maritum ejus dici, illa me* fratris, *ego illam* ſororis *nomine compellarem; qua in re, uti ſatis perſpicitis, nihil omnino, quod veritati atque prudentiæ humanæ conſonum non ſit, decretum à me patratumque fuit.*

AUCTORE J. G.

intactam recepit, unà cum muneribus

404 *His* Abrahami *rationibus nihil habens Abimelech quod reponeret, cupienſque ejus gratiam patrociniumque demereri, quo hic & Dei minas averteret & grave illud, quo tum ipſe, tum ſuæ aulæ mulieres laborabant, malum protinus depelleret,* tulit... oves & boves, & ſervos & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque illi Saram uxorem ſuam *intactam nempe, ut* ℣. 4 *dictum eſt;* Et ait: Terra coram vobis eſt, ubicumque tibi placuerit, habita. *Inde converſa ad Saram oratione, adjectâ non ſine ſale ironiâ, ita loqui perrexit:* Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, *ſeu, quem tu* fratrem *vocaſti, marito tuo,* hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum ſunt, & quocúmque perrexeris: mementoque te deprehenſam. *Hactenus Abimelechi apud Moyſen* ℣. 15 *& ſeq. oratio, circa quam nonnulla priùs inveſtiganda ſunt, quàm ad redditam ei ejuſque aulæ mulieribus priſtinam ſanitatem progrediamur. Ac primò quidem hic quæri poteſt, an, quos Abimelech* ℣. 16 *memorat, mille argenteos, hos velut prædictorum munerum æſtimationem ac pretium, uti Cajetanus pag. 87 vult, an contrà ovibus & bobus ſerviſque & ancillis ſuprà memoratis mille adjecerit argenteos, ut Martinus Delrio, Benedictus Pererius aliique cenſent.*

aliquot, de quibus,

405 *Reſpondeo, poſteriorem hanc opinionem mihi preplacere, non tantùm quod verſioni* LXX *Interpretum, in qua χίλια δίδραχμα ſeu* mille didrachmæ, *Alexandrina nempe, diſertè accenſentur, conformior ſit, ſed & quòd in Hebræo codice non ſit inuſitatum, ut, quod præcedente loco ſingillatim expreſſum non eſt, id ſubſequente loco, quo ejuſdem falſi mentio occurrit, diſertè adjiciatur, quemadmodum ex ipſius capitis vigeſimi verſu 2 cum* ℣. 5, *& ex verſu 3 cum* ℣. 17 *collatis evidens fit. Adde, quòd Moſaïca narratio, etiam, ut in Vulgata exſtat, memorata ſuprà animalia* Abrahamo *in proprium commodum, argenteos verò mille in uſum Saræ ei ab Abimelecho donatos fuiſſe, non obſcurè inſinuet. At, quinam hi argentei fuêre, quiſve horum valor? Ad hæc pro reſponſo ſit,* argenteorum *nomine hîc, haud ſecùs ac Geneſeos cap. 37* ℣. 28, *& lib. 2 Paral, 1* ℣. 17, *ſiclos intelligi argenteos; horum autem valorem florenis Brabanticis 1679, ſeu Hollandica pecunia, pro æſtimatione puriſſimi argenti, ferè æquiparari quingentis, ut vocant, ducatonibus. Plura de his qui volet, adeat laudatos Delrio, Salianum, Bonfrerium, Clericum alioſque hunc Geneſeos capitis 20 locum commentantes, ac varies in primis, quos hi adducunt, auctores antiquos recentioreſque, qui materiam hanc laborioſiſſimè proſecuti ſunt.*

406 *Nunc ad Abimelechi* ℣. 16 *verborum*

AUCTORE J. G. *uti & de verborum Abimelechi ſenſu.*

ſenſum veniamus. Eorum, prout Bonfrerius recte advertit, ut mira ubique eſt obſcuritas, ita & ingens interpretationum varietas eſt. Cùm tamen ex omnibus nulla planſibilior appareat, quàm quæ ab eo ipſo pag. 219 Commentarii ſui in Geneſ. tradita eſt, hanc propriis ejus verbis hic recito. Omnibus igitur, *inquit*, conſideratis, hic mihi videtur totius ſententiæ eſſe ſenſus: Hos argenteos tibi dono, ut habeas, unde velamen emas, ſi deſit, & memineris vultum & oculos tuos velare apud eos, qui tecum familiariùs verſantur, ne adſpectu tuo moveantur, neque apud hos tantùm, ſed & apud quoſlibet quocùmque terrarum perrexeris, mementoque te in ſimulatione deprehenſam, ut ſemper vera ſine ambage loquaris, nec eum fratrem tuum dicas, qui maritus ſit, ne quis hac occaſione adulterium meditetur. *Hæc ſpectant, quæ Pineda in Salomonis Prov. lib. 5, cap. 3, num. x tradit, nimirum ſolitas Hebræas virgines nudo eſſe capite (qui mos hodiéque à degentibus Pragæ aliiſque in urbibus innuptis Judæis ſervari aſſeritur) at nuptas vel deſponſatas ſeu matrimonio deſtinatas velis ac theriſtris uſas; hinc reprehendi hic Saram, quòd ſuo more incedendi ſimulaverit ſe necdum nuptam, atque adeò multis & erroris & adulterii occaſionem præbere potuiſſet; quod non improbabile eſſe, Bonfrerius exiſtimat.*

B

ac de morbi genere, quo Abrahami precibus liberatus fuit, hic diſſeritur.

407 *Ut ut hæc ſe habeant, finito Abimelechi ſermone, quo non exaſperare ſui deprecatoris animum, ſed ſuam ab adulterio alienam voluntatem modis omnibus demonſtrare nitebatur, oravit pro eo Deum* Abrahamus, *ſtatimque Dominus volens Juſtum per omnia reddere illuſtriorem, uti jam ſæpe laudatus Chryſoſtomus pag. 464 notat, precibus Patriarchæ ſalutem regis & omnium, quæ in domo illius erant, donavit; ut jam Abimelech, qua parte vir erat, ſe curatum, uxorque ejus ac ancillæ matricis anguſtiis doloribuſque liberatas, ac congreſſui, imò & partui, quæcúmque huic vicina erant, ſeſe habiles denuò evadere, non ſine admiratione ſentirent. Atque hunc eſſe arbitror genuinum ſenſum verborum Moyſis, quibus caput 20 Geneſeos in hunc modum concludit:* Orante autem Abraham, ſanavit Deus Abimelech & uxorem, ancillaſque ejus, & pepererunt: concluſerat enim Dominus omnem vulvam domûs Abimelech propter Saram uxorem Abrahæ. *Nam, ceſſi evidens ſit, mulierem pœnam Abimelecho non convenire, conſequens tamen hinc non ſit, ut is alio nullo, qua parte vir erat, morbo incommodove affectus fuerit, quo demum, uti Moyſes ℣. 17 aſſerit, Abrahami precibus liberatus ac ſanatus fuerit. Eſſet hîc Viri ſancti ab impactis ei à debacchantes Calvino variis calumniis vindicandi locus; verùm cùm ea omnia, quæ hoc loco bagiomaſtix ille adverſus eum Saramque effutiit, ejuſdem furfuris ſint cum illis, quæ § XII, num. 231 circa medium, & § XVII, num. 305 & 306 diſcuſſimus ac confutavimus; eò curioſum lectorem, ne cæteroqui prolixior hîc ſim, remittendum duxi, ut eò ocius ad inuſitatam in domo Abrahæ multiſque expetitam vetis lætitiam progrediar.*

C

D

§ XXII. Abraham natum ſibi ex Sara filium vocat Iſaac eumque circumcidit: Agarem cum Iſmaële è domo ſua dimittit: fœdus init cum Abimelech.

Abrahamus filium ſibi ex Sara natum,

Cum jam Abrahamus, *reddita ſibi ab Abimelech uxore ſua intacta, aptiſſimum commorationi locum ex facta ſibi ab rege facultate in Gerariticâ terra elegiſſet, nuſque cum ſuis divinam erga ſe benevolentiam celebraret; adſnit protinus exſpectatus mirabilium Dei operum dies, quo Sara, ut ut nonagenaria, ex Viro ſancto, jam anni ſui centeſimi menſem ſecundum circiter explente, prolem, tamdiu tantoperéque exoptatam, naturæ ſtupente, utero concepit, eam poſt menſes novem, ſeu, elabente ab angelica prædictione anno primo editura in lucem. Hæc nos Moyſes docet, in hunc modum cap. 21 Gen. ℣. 1 & 2 loquens:* Viſitavit autem Dominus Saram, ſicut promiſerat, & implevit, quæ locutus eſt. Concepitque & peperit filium in ſenectute ſua, tempore, quo prædixerat ei Deus, *dum nempe* Abraham *angelos tres, ut ſuprà oſtendimus, in convalle Mambre etiamnum degens, hoſpitio exceperat. An autem hæc Moyſi verba* Viſitavit autem Dominus Saram *ita intelligenda ſint, ut non tantùm Dominus ei præter omnem naturæ curſum largiendo fœcunditatem ſpeciali modo benedixerit, ſed & inſuper eodem, quo ipſa ex* Abraham *prolem jam conceperat, aut concepturam erat, tempore, Dei angelus illam inviſerit filiique conceptionem annunciârit, id ego aliis operosè diſputandum relinquo. Utrumvis de Sara ſtatuatur, illud ſaltem vix non indubitatum videtur, eumdem Dei angelum, qui præcedente anno, ſe hoc eodem tempore ad* Abrahamum, *cùm prole auctus foret, reverſurum ſpopondérat, reipſa ei, tametſi hoc Moyſes cap. 21 diſertè non edicat, etiam ſub corporea ſpecie ſe præbuiſſe conſpiciendum, ac ſors de nato ei filio, ut amici amicis ſolent, fuiſſe gratulatum.*

F

nomine Iſaac natum eumque circumcidit,

409 *Quàm multis variiſque tunc Patriarcha inceſſerit lætitiis, facilius intellectu quàm dictu eſt. At, quantumcúmque tum ipſius, tum & Saræ totiuſque familiæ gaudium fuiſſe ſtatuatur, non minor eo fuit Patriarchæ alacritas, ut, quæ ſibi Deus circa hunc benedictionis filium præceperat, ad amuſſim ipſe exploret. Igitur ex divino præcepto, cap. 17 Gen. ℣. 19 memorato,* vocavit... Abraham nomen filii ſui, quem genuit ei Sara, Iſaac, *quod* riſum *ſignificare & collati à Deo beneficii rerumque ante geſtarum conſervandæ memoriæ aptiſſimum ex ſe fuiſſe, ſuperiùs quoque obſervavimus; quia verò Deus eodem cap. 17, ℣. 2, maſculos omnes ex ſemine* Abrahæ *circumcidi, idque die à nativitate eorum octavo, ut ibidem ℣. 12 traditur, fieri juſſerat, aliud rurſus perfectiſſimæ ſuæ obedientiæ documentum Vir ſanctus dedit, &, teſte Moyſe cit. cap. 21 ℣. 4,* circumcidit eum (*Iſaacum*) octavo die, ſicut præceperat ei Deus. *Ne autem dubitandi nobis anſam relinqueret ſacer Scriptor, quo ætatis* Abrahæ *anno & unus & à patre circumciſus ſit Iſaac, mox ℣. 5 con-*

A *conceptis verbis utrumque comigiſſe affirmat*, cùm (*Abraham*) centum eſſet annorum, *vix non, ut plus ſemel jam diximus, completorum*; hac quippe ætate patris, *ut ſubdit*, natus eſt Iſaac; *non igitur, ut Saliano aliiſque placet, anno patris ejus centeſimo primo, ſeu cùm is annorum centum præciſè completorum eſſe deſierat.*

Lætatur plurimùm de filii ortu grandæva matre

410 *Quid porrò ſancti Patriarchæ conjux, nato Iſaaco, egerit, æquum eſt, ut non intactum prætereamus. Hæc ergo præter communes naturæ leges ſe tam provecta ætate felicem cernens matrem benedicti à Deo filii, in rerum omnium auctoris naturæque Domini laudes erupit, ſuaviſſimoque animi ſenſu exclamavit:* Riſum fecit mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi: *& rurſum:* Quis auditurum crederet Abraham, quòd Sara lactaret filium, quem peperit ei jam ſeni? *Hoc eſt: Ridendi ac vel exſultandi materiam ampliſſimam mihi præbuit Deus, cùm me, vetulam mulierem, prole ditavit; hoc prodigium quicúmque audierit, obſtupeſcet, nec quiſquam, qui me non oderit, de tam inſigni in me Domini beneficentia non mihi gratulari, non*
B *ſua meis gaudia ſociare poterit. Nec abs re ſanè, cùm tam ſingulare illud ſit Dei beneficium, ut nemo unus ſibi in mentem induxerit, fore, ut aliquando hujuſmodi nuncius* Abrahamo *verè deferretur, nonagenariam Saram non modò Viro ſuo, jam centenario ſeni, peperiſſe filium, ſed & tantâ lactis copiâ divinitus donatam, ut propriis eum uberibus nutriat.*

& meritò mirante, natum eſſe filium ex Abrahamo,

411 *At ſciſcitabitur aliquis, cùm* Abraham *deinde, & quidem cùm eſſet centenario multò major, plures, uti ex cap. 25 Geneſeos conſtat, ex Cetura filios procreâſſet, quid cauſæ habuerit Sara, ut ſibi nonagenariæ anteáque ſterili natum eſſe filium, admirans, ſenectutis* Abrahæ *ſimul meminerit, quaſi mirum quoque fuiſſet, eum jam centenarium procreandis liberis aptum exſtitiſſe, qui diu etiam poſt ideneus permanſit. Ad hæc reſpondeo, Saram prorſus ignoraſſe, ac ne ſcire quidem potuiſſe, fore ut poſt ſuum obitum aliam Vir ſuus uxorem duceret, ex eaque filios procrearet: imò verò, tametſi hoc certo certius eventurum noviſſet, an, quia hoc vehementer mirandum fuiſſet, idcirco mirum ſi videri nequiit, ex* Abrahamo, *qui certè ab annis tredecim nullam ex Agare prolem ſuſcitârat, jam totidem annis provectiore, filium ſeſe genuiſſe, præſertim cùm, teſte Apoſtolo ad Romanos cap.* C *4, ℣. 19, non ſibi tantùm, ſed & Marito ſuo* emortuum corpus *paulò antè fuiſſe, compertum haberet. Quæ quidem in re Patriarchæ uxori, & S. Pauli, uti ad litteram ſonat, teſtimonio, quàm aliorum, reſpectivam tantùm, ut loquuntur,* Abrahami *ex Sara generandi impotentiam admittentium, expoſitioni adhærere malim.*

utpote cujus corpus, uti ex Apoſtolo, ex S. Chryſoſtomo,

412 *Quidquid ergò ſecùs ſentiant primarii quidam ſacrarum Litterarum interpretes, exiſtimo tamen, etiam ex parte* Abrahæ *mirabilem exſtitiſſe Iſaaci procreationem, eique etiam ſingulari Dei beneficio uſque adeò innovatam fuiſſe juventutem redditumque vitæ corpori vigorem, ut rurſus procreandis filiis par evaderet. Atque ita quidem citata Apoſtoli ad Rom. verba præter alios intellexerunt SS. Joannes Chryſoſtomus & Thomas Aquinas, in hunc locum ſcribentes, dum nempe ille tom. 9, pag. 504 recenſens ſingillatim impedimenta naturæ, quæ divinæ promiſſionis exſecutioni obſtare videbantur, inter illa diſertè* *compertum* emortuum Abrahami corpus, *quod ſecundum fuiſſe impedimentum dicit, ac dein ſeorſum ab illo,* emortuam vulvam Saræ, *quod tertium quartumque impedimentum ſtatuit; S. Thomas verò, dum caput 4 Epiſtolæ ad Romanos commentans, ita; pag. mihi 19, diſputat:* Ponit (*Apoſtolus*) difficultates, ex quibus oſtenditur fides ejus (*Abrahami*) non fuiſſe infirma. Et primò quidem ex parte ipſius Abrahæ, cùm dicit, NON CONSIDERAVIT ſcilicet ad diſcredendum promiſſionem, CORPUS SUUM EMORTUUM, ſcilicet, quia jam mortificata erat in eò vis generativa propter ſenectutem. AUCTORE J. G.

& ex S. Thoma probatur, generationi iterùm antè fuerat.

413 *Atque hæc mox ſanctus Doctor hiſce verbis confirmat:* Dicunt ergò quidam, quòd mortua erat in eo vis generativa quantùm ad hoc, quòd ex muliere antiqua generaret, non quantùm ad hoc, quòd generaret filium ex juvencula.... Sed meliùs dicendum videtur, quòd Abrahæ miraculosè reſtituta erat vis generandi, & quantùm ad Saram, & quantùm ad omnes mulieres. *Neque verò abs re ita ſenſit S. Thomas, cùm rè* emortuum Mariti corpus *plus ceriè aliquid denotet, quàm* reſpectivam uxoris impotentiam ſterilitatemve, *quod tamen adverſarii contendunt.* E *Quid enim? Dicemuſne,* corpus *juvenis aut viri, cæteroqui generando ex ſeſe apti,* emortuum *eſſe, propterea quòd vetulæ ſterilive feminæ connubio junctus ſit? Ergò, niſi Apoſtolum quàm maximè improprie locutum eo loco fuiſſe, adverſarii admittant, neceſſe habent fateri, non modò ex parte Saræ, ſed & ex* Abrahami, *mirabilem prorſus fuiſſe Iſaaci ortum. Haud diffiteor tamen, hunc reſpectu Saræ non uno ex capite fuiſſe mirabiliorem, tum quòd ipſa, ut Pererius in hoc Gen. caput pag. 429 ſcitè notat, quodammodò ſenior Viro ſuo & morti propior erat, tum quòd ſterilis ſemper, & ſanguine menſtruo jam pridem deſtituta fuerat. Dixi autem cum eodem Pererio* Quodammodò ſenior, *propterea quòd, etſi tunc illa nonagenaria, &* Abraham *centenarius eſſet, in ſexu tamen muliebri ætas illa, quantùm ad generationem attinet, provectior videatur, quàm quidem in virili ſexu centenaria. Sed de hoc ſatis. Ad* Abrahami *geſta redeamus.*

Poſtea Abrahamus, depulſo à lacte Iſaaco, F

414 *Haud dubium, quin, creſcente Iſaaco, ſimul creverit* Abrahami *gaudium paternaque itidem cura, ut unà cum materno lacte virtutum ſemina puer hauriret; quod quidem poſtremum nemo mirabitur, qui antiquorum Hebræorum pueros non ante aliquem rationis uſum, ſeu non ante annum ætatis quintum à matris vel nutricis lacte depelli ſolitos fuiſſe, norit. Cùm ergò jam quintus Iſaaci volveretur annus, fecit* Abraham *pro uſitato tunc more* grande convivium, *quo & communi lætitiæ pueri incrementum & comedendi ſolidioris cibi poteſtatem unà cum amicis celebravit. At Patris lætitiam non parùm minuit ſubſecutus Iſmaelitæ cum Iſaaco ludus, adeò videlicet inſolens ac protervus, ut eum Apoſtolus Paulus ad Galatas cap. 4, ℣. 29* perſecutionem *vocare non dubitârit. Unde factum, ut Sara, qua Iſaacum ſuum identidem ab ancilla filio contemptim ac malitioſè tractari, aut, quantùm ad Patris hereditatem aliquando adeundam attinebat, contumelioſè ab eodem poſtponi, egerrimè ferebat, Maritum ſuum convenerit, & Iſmaelem hujuſque matrem è familia domoque ſua expelli poſtulârit, his ſcilicet, teſte Moyſe Gen. cap. 21, ℣. 10, verbis uſa,* Ejice ancillam hanc & filium ejus: non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Iſaac.

Digitized by Google

AUCTORE J. G. *regain Sara dz vero cum Ismaele*

415 *Non poterat non id grave & onerosum Patriarchæ accidere, tum quòd Agarem & Ismaelem diligebat non mediocriter, ac vel idcircò etiam, quòd prima fronte alienum à paterna charitate videbatur, naturalem legitimumque filium, quem, uti Pererius ferè notat, & alere & educare debuisset, paterna domo expellere, paternaque cura, institutione atque gubernatione abdicare; tum denique, quòd Agarem, veram conjugem, toro suoque privare contubernio, &, quam sustentare tuerique debuisset, in qualecúmque perdendæ pudicitiæ aut vitæ discrimen objicere, ingens flagitium videri poterat. Verumtamen, ubi postulata Saræ, non ex inconsulta muliebris iracundia, sed ex singulari rerum omnium Domini instinctu profecta fuisse, in somnis didicit, nec quidquam malorum, quæ aliàs timenda fuissent, aut Ismaëli aut Agari eventurum esse, at contra ancillæ filium in gentem magnam divinitus conservatum iri, intellexit, mox suæ iteranti postulata Saræ morem gerere decrevit, & maritalem paternumque superans affectum, Agarem, quam justis de causis tantisper a Viri sui contubernio sejungi Deus volebat, unà cum Ismaele filio, futuro aliquando numerosæ gentis patre, ab Isaaco, per quem solum sui seminis nomen propagandum intellexerat, segregare instituit, suam omnem de reliquo projiciens in Deum sollicitudinem, cujus nempe infinitæ bonitatis documenta expertus antè fuerat tum multa, tum maximè singularia. Tradidit ergò Agari panem & utrem aquæ impositumque scapulæ ejus, filiumque Ismaelem, plus certe annis sexdecim natum, ejusdem curæ commisit.*

B

à domo sua dimittit, uti Moyses refert.

416 *Sed de his, quæ jam nunc binis superioribus numeris utcumque illustravimus, ipsum rursus Scriptorem sacrum Gen. cap. 21 à ỳ. 8 loquentem audiamus:* Crevit igitur puer (*inquit Moyses de Isaaco*) & ablactatus est, fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis ejus. Cúmque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: Ejice ancillam hanc, & filium ejus: non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Isaac. Durè accepit hoc Abraham pro filio suo. Cui (*Abrahamo nempe*) dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puero, & super ancilla tua: omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia in Isaac vocabitur tibi semen, sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia semen tuum est. Surrexit itaque Abraham manè, & tollens panem & utrem aquæ, imposuit scapulæ ejus, traditeque puerum, & dimisit eam. *Hallenus narratio Moysaica, quæ, etsi ob jam antè à nobis dicta quibusdam satis plana dilucidaque videri possit, aliis tamen, eam penitiùs introspicientibus, non ubi re satis ardua obscuraque videbitur, ut hujus explanande dilucidandæve gratiâ tantisper hic moram faciamus.*

C

ejus narratio varia

417 *Et primò quidem, cùm, teste S. Stephano Act. 7 ỳ. 5* Abrahamo *Deus nihil hereditatis, nec passum quidem pedis in Chananitide dederit, ut contrà Vir sanctus, teste Apostolo ad Hebræos cap. xi ỳ. 9*, demoratus *sit* in terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac; *non de nihilo queri potest, quanam illa sit* Abrahami *hereditas, quam ante Isaaci ortum Ismaeli filio pius Parens integram destinârat, quamque nunc Sara à solo Isaace statu tempore adiri voluit. Ad hæc pro responso sit,* Abrahamum *quidem bona nulla stabilia, non urbes aut pagos, uti Pererius Disp. 1 in caput 21* D *Gen. ferè scribit, non agros aut prædia, non silvas aut nemora, non palatia aut domos in terra Chanaan à Deo hereditario jure accepisse; eum tamen, etiam tunc, cùm in Chananitide, tamquam in aliena terra moraretur habitaretque in tabernaculis, auro, argento, multiplici pretioque supellectili, gregum armentorumque copiâ, ingenti servorum, ancillarum operariorumque multitudine egregiè instructum fuisse, deque postremis hisce bonis, aliisque Marito suo dein obventuris, quæ jure meritò* Abrahami hereditas *vocari possunt, cit. cap. 21 ỳ. x egisse Saram, cùm diceret Viro suo:* Ejice ancillam hanc (*Agarem*) & filium ejus (*Ismaelem:*) non enim erit HERES filius ancillæ cum filio meo Isaac.

418 *Est & alia in jam recitata Moysaica* ex capite *narratione difficultas, in eo nimirum, uti S. Augustinus in Quæstionibus in Genesim, quæstione 51, tom. 3 nova edit. part. 1, col. 390 observat, posita, eccur, dicente suo Sara Conjugi* Ejice ancillam & filium ejus *&c, contristatus fuerit* Abraham, *& postulata uxoris* durè, *uti Vulgata nostra loquitur*, acceperit, cùm ista *Sara postulatio* prophetia fuerit, quam utique magis debuit nósse ipse, quàm Sara? Sed intelligendum est, (*verba S. Augustini sunt*) vel ex revelatione hoc dixisse Saram, quia priùs illi fuerat revelatum; illum verò, quem de hac posteà Dominus instruit, paterno affectu pro filio fuisse commotum; vel ambos priùs nescisse, quidnam illud esset, & per Saram nescientem hoc prophetiè (*vide Apostolum ad Galatas cap. 4 à ỳ. 24*) dictum esse, cùm illa mota esset muliebri animo propter ancillæ superbiam. *Huic S. Augustini responso aliud laudatus Pererius pag. 435 addit, nimirum*, non semper ipsis Prophetis præstò esse spiritum prophetiæ, ut vel ipsi quotiescúmque volunt prophetare, vel aliorum dicta, sint prophetiæ necne, certò nósse ac dijudicare possint, *uti Scripturæ sacræ interpretes Theologique passim tradunt. Adhæc dici non immeritò potest*, Abrahamum *tunc minimè censuisse, factis jam antè de Isaaco promissionibus contrarium fore, si cum Agare Ismael domi suæ maneret, salvo utriusque jure; quæ certè existimatio, prinsquàm, quid facto opus esset, revelârat Deus, omni culpa vacavit.*

E

F

hic explanatur.

419 *Tertia denique circa viaticum, abituræ Agari ab* Abrahamo *datum, versatur, de qua Testatum inter & Cajetanum minimè convenit. Censuit nimirum iste, folio mihi 278*, Abrahamum *nihil aliud dedisse recedenti Agari, quam panem & aquæ utrem, uti Gen. cap. 21 ỳ. 14 expressum est, idque factum fuisse, ut compleret voluntatem Sara, propterea quòd ei dixisset Deus:* Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: *Sara autem, judice Testate, noluit quidquam aliud præter panem & aquam tunc Agari concedi.* Sed postea, *inquit idem scriptor*, Abraham dedit Ismaheli multa bona, ut patet Genes. cap. 25, ỳ. 6, & non solùm tunc, sed etiam immediatè postquàm recessit Agar à domo Abrahæ, quia satis propinqui erant, cùm habitaret Ismahel in solitudine Pharan, & Abraham tunc apud terminum terræ promissionis in latere Australi. *Cajetanus contrà, appellatione* panis *&* vini *cit. ỳ. 14, omnia ad victum spectantia intelligenda esse, ac de his, imò & de jumentis famulisque copioscè prudenterque ab* Abrahamo *provisum Agari fuisse, non una ratione plausibili evincere nititur. Ast utri potiùs opinioni assentiendum?*

A *dum? Mihi quidem, ut verum fatear, posterior non improbabilis videtur, præplacet tamen prior, quæ Tostati est, propterea quòd hæc & litterali verborum sensui conformior, & antiquitate, utpote etiam à Theodoreto propugnata, præstantior sit, quódque, dummodo rectè intelligatur, nihil compleclatur, unde* Abrahamum *nimiæ parcitatis aut duritiæ meritò arguas; nec enim præscire potuit* Abrahamus, *Agarem aberraturam à via, aut defecturam ei esse aquam, priusquàm ad destinatum perveniret locum, ubi ipsi de omnibus ad vitam necessariis utilibusque prospectum iri, norat. Sed de hoc* Abrahami *facto, à ℣. x usque ad 14 relato, jam nunc dicta sufficiant.*

Sanctus ab Abimelech convenitur

420 *Quæ autem sacer Scriptor eodem cap. 21 à ℣. 15 usque ad ℣. 21 commemorat, hic missa propterea facio, quod ad Ismaelis ejusque matris, non verò ad* Abrahami *historiam proximè spectant. Itaque ad ejusdem capitis versum 22 & sequentes transeo, ubi Moyses in hunc modum loquitur:* Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol, princeps exercitus ejus ad Abraham: Deus tecum est in universis, quæ agis. Jura ergò per Deum, ne noceas mihi & posteris meis,

B stirpique meæ, (*seu, ut Hebraicè est,* ne noceas mihi, & filio meo & nepoti meo:) sed juxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi, & terræ, in qua versatus es advena. Dixitque Abraham: ego jurabo. *Nimirum non uno didicerat experimento memoratus jam nunc Gerarensis princeps, quanta essent* Abrahami *opes, quanta felicitas, quàm præstans ejus esset sapientia & virtus, quantique adeo sua interesset, veram cum eo amicitiam fœdusque stabilire. Ergò ipatus sui exercitus duce, nomine Phicol,* Abrahamum *amicè convenit, atque ita ferè adventus sui causam consiliaque sua ei aperit: Ex quo tempore in regno meo versaris, ô* Abraham, *cœpta tua omnia à Deo prosperari, comperi; ad te propterea hoc die accessi percussurus, si lubet, fœdus, postuloque, ut, quemadmodum ego te benignè intra ditionis meæ fines excepi, tibique, ubicunque velles, morari ac greges tuos pascere permisi, nulla in re tibi unquam adversatus, ita & tu, invocato veri Dei nomine, mihi promittas fore, ut mihi, posterisque meis stirpique meæ,* seu mihi, *uti Hebraicè est,* filioque *meo* ac nepoti *minimè noceas, si quando illis superstes vixeris, sicque à te mecum meisque agatur, uti tecum à nobis actum jam fuit.*

C

ejusque regnum fœdus cum eo init

421 *Quid ad hæc similiave Vir sanctus & æquitatis ac pacis amantissimus? Paratum quidem ineundo fœderi se esse juraturumque respondit, at prius non posse se illatam sibi suisque injuriam dissimulare, non vindictæ expetendæ, sed offensionis perpetuùm præcavendæ causâ. Ac mox putes, quem ipse fodi curârat, usum sibi suisque ab Abimelechi servis vi ereptum fuisse, conquestus est. Quo audito, cùm Gerarensis princeps, id, se minimè conscio, gestum, atque è vestigio sacturum se conquerenti satis esse, dixisset, illico tulit* Abraham *oves & boves aliquot, regique honoris causâ, aut in promissionis suæ tesseram donavit, ac fœdus, prout postulârat Abimelech, cum eo percussit. Hæc nos divinus Scriptor cit. cap. à ℣. 25 docet, ita loquens:* Et increpavit (*Abrahamus scilicet*) Abimelech propter puteum aquæ, quem vi abstulerant servi ejus. Respondit que Abimelech: Nescivi, quis fecerit hanc rem: Sed & tu non indicâsti mihi, & ego non audivi præter hodie. Tulit itaque Abraham oves & boves, & dedit Abimelech: percussèruntque ambo fœdus, *servatis haud dubiè solennitatibus in publico quolibet fœdere antiquitus adhiberi solitis, nimirum ut occiderentur aliqua animalia, fors jam nunc memorata eoque fine ab* Abrahamo *addicta, utque inter divisiones transiretur utrimque, prout § XVI num. 190 à nobis jam dictum est.*

AUCTORE J. G.

de non offendendo alterutro,

422 *Cæterum ut quorumdam pseudo-criticorum argutiolis occurratur, duo hic observanda sunt. Alterum est, memoratum jam nunc fœdus, etiamsi Abimelech, quod tamen ex dictis minimè vero simile est, à supremi Numinis cultu alienus tunc staturetur, licitè tamen ab* Abrahamo *initum fuisse, quandoquidem mera stipulatio fuit de non offendendo alterutro, quæ à nemine postulanti suo proximo, cujuscumque is Religionis sit, denegari debet. Atque id quoque probavit laudatus antè Grotius, lib. 2 de Jure belli & pacis cap. 15, quod* I e federibus ac sponsionibus *inscripsit, num. 8 & 9 in hunc modum loquens:* De federibus frequens est quæstio, licitene ineantur cum his, qui à vera religione alieni sunt: quæ res in jure naturæ dubitationem non habet. Nam id jus ita omnibus hominibus commune est, ut Religionis discrimen non admittat. Sed de jure divino quæritur, ex quo hanc quæstionem tractant non Theologi tantùm (*puta S. Thomas, S. Antoninus, Cajetanus, Toletus, Molina, Aa.lderus,*) sed & jurisconsultorum nonnulli, inter quos Oldradus & Decianus. *Ac mox de jure divino disputans, ita statuit:* Fœdus non nocendi causâ cum alienis à Religione contrahere ante Mosis legem licuit. Exemplum est in fœdere Jacobi cum Labane: ut jam de Abimelecho nihil dicam, quando non satis constat, cum fuisse idololatram. Neque id lex per Mosem data mutavit. Exemplo sint Ægyptii, haud dubiè tunc idololatræ. Hos tamen aversari vetantur Hebræi. Excipiendi sunt populi septem, divinâ sententiâ damnati, cujus sententiæ exsecutores erant delegati Israëlitæ. Nam his in idololatria perstantibus & imperium detrectantibus parcere vetantur.

E

quo fœdere tamen obstricti non fuerant Abrahami posteri,

423 *Alterum verò est, præfatum fœdus, tametsi Joannes Clericus in suâ Paraphrasi cap. 21 Geneseos etiam* Abrahami *posteros generatim spectâsse asserat, re tamen vera eos omnes minimè obstrinxisse, ac multò minùs eos, qui terram Chanaan, sibi à Deo datam, postea occupârunt. Quippe, si ipsa fœderis verba, prout exstant in Vulgata, considerentur, non pactus est* Abraham *pro suis posteris, sed de suo tantùm facto cavit, ne aut Abimelecho, aut posteris ejus, aut stirpi ejus noceret. Imò verò, cùm sciret Vir sanctus, suos aliquando posteros etiam Gerariticæ regione potituros esse, pacisci pro suis posteris cum Abimelecho nequaquam potuit. Si autem ejusdem fœderis verba, uti in Hebræo textu exstant, considerentur, in quo nempe ita* Abimelechus *loquitur* Jura ergò per Deum, ne noceas mihi, & filio meo, & nepoti meo, *pactum illud ne ipsum quidem* Abrahamum *obstrinxisset, si is Abimelechi nepoti superstes vixisset; ac proin multò minùs obstringere potuit ejus posteros, qui mortuis jam dudum etiam tertiis Abimelechi successoribus, Gerariticâ terrâ potiti sunt. Procul igitur ab* Abrahamo *ejusque remotis nepotibus perjurii labes in regionis illius occupatione fuit.*

F

deindeque cum eo pactio fit de aquarum puteo,

424 *A memorato jam nunc pacto, quo, ne quis alteri noceret, conventum erat, transit Patriarcha ad pactionem aliam, qua aquarum puteum, suo jussu effossum, sibique ab Abimelechi ser-*

AUCTORE J. G.

ſervis vi ablatum, ſingillatim ſpectabat; quæ de re eodem cap. 21 à ℣. 28 ita meminit ſacer Scriptor: Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gregis ſeorsùm. Cui dixit Abimelech: Quid ſibi volunt ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeorſum? At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: ut ſint mihi in teſtimonium, quoniam ego fodi puteum iſtum. Idcirco vocatus eſt locus ille Berſabee: quia ibi uterque juravit. Et iniérunt fœdus pro puteo juramenti. *Hactenus Moyſes. Aſt, ſciſcitaberis, tantine ergò momenti erat aquarum puteus, ut* Abrahamus *propterea cum Abimelecho pactionem iniret, eamque jure jurando utrimque firmari poſtulârit, aut certè permiſerit? Imò verò, ut erat puteus ille in regione ex ſe perquàm arida & ſiticuloſa, ſummi prorſus momenti erat, cùm aliàs non ſine labore plurimo incommodiſque maximis* Abrahami *greges, armenta, ipſique horum cuſtodes adaquari potuiſſent. Non abs re igitur Patriarcha Abimelecho ſeptem agnas obtulit, ut eas rex de manu ejus acceptando, hocce ritu, veluti documento publico, agnoſceret, jureque jurando profiteretur, foſſum hunc ab eo fuiſſe puteum, liberumque adeo ei hujus fore uſum minimèque in poſterum controverſi juris.*

B

425 *Cùm ergò pactionem illam ipſe pariter jure jurando firmâſſet* Abraham, *Abimelech, jam re confecta, inde ſurrexit cum Phicol, exercitûs ſui duce, reverſuſque cum eo ac ſuo ſatellitio eſt in Geraram, regionis Philiſtinorum urbem, ubi regiam ſedem tenebat;* Abrahamus *verò, cùm jam ſibi ex pactis conventis liberum turumque eſſet in Gerarenſi regione & in Berſabee, ſeu prope juramenti puteum tabernacula, quàm diu vellet, figere, nemus illic plantavit, in eoque, vel ſaltem non procul ab eo, erectâ pro ſua pietate arâ, nomen Domini Dei æterni ſolenni ritu invocavit, multoque tempore, veluti peregrinus ſemper & advena, moratus ibidem eſt. Sed de his rurſus audiatur Moyſes cit. cap. 21 ℣. 33 & 34:* Surrexit autem Abimelech, & Phicol, princeps exercitûs ejus reverſique ſunt in terram Palæſtinorum. Abraham verò plantavit nemus in Berſabee, & invocavit ibi nomen Domini Dei æterni. Et fuit colonus terræ Palæſtinorum diebus multis, *ſeu, ut Septuaginta verterunt,* Et plantavit Abraam agrum ſuper puteum juramenti: & invocavit ibi nomen Domini, Deus æternus. Habitavit autem Abraam in terra Philiſtiim dies multos.

C

426 *Porrò, tametſi paulò diverſa hæc à Vulgata noſtra ſit ſeptuaginta Interpretum verſio, minime tamen hæc impedit, quò minùs* Abraham *grandiores arbores in luci modum, ſeu* nemus *plantâſſe aſſeratur, eo nimirum fine, ut tentorium juxtà figeret, uti antea illud ad arbores tetendiſſe cap. 18 Geneſ. ℣. 4 & 8 legitur, vel etiam, uti Pererius pag. 440 ferè cenſet, non commodioris ſolùm amœnioriſque habitationis gratiâ, ſed & ut eſſet locus divino cultui ſacratus: quò ipſe ad ſacrificandum Deo, & ut divinis laudibus celebrandis, rebuſque divinis meditandis quieto atque intento animo aſſiduè operam dare poſſet, frequenter ſecederet; ſeu, uti Cajetanus exponit, ut eſſet quaſi oratorium & templum, ad colendum Deum, tam ipſi* Abrahæ, *quam domeſticis ejus aliiſque ſociis verum Deum colentibus. Favet ſanè huic expoſitioni Hebræorum veterum traditio, nihilque non admodum probabile complectitur. Vellem tamen, ut quàm piè hæc ab Hebræis tradita & in Targo Hieroſolymitano* D *aſſerta ſunt, tam eſſent venerandæ antiquitatis antiorumque teſtimoniis comprobata, quò ſcilicet major tutiorque fides iis adjungeretur.*

427 *At, inquies, cùm vix quidquam ſeverius à Deo prohibitum fuerit Iſraelitis, quàm ne lucos arboreſve quaſlibet plantarent prope altare Domini Dei ſui, verine ſpeciem habet, id factum à piiſſimo Patriarcha fuiſſe, quod ejus poſteris divinitus vetitum fuit? Reſpondeo, cum plantare nemus, in eoque verum omnium Conditorem adorare, neutiquam jure naturæ prohibitum ſit, ut contrà ex natura ſua admodùm ſit laudabile, id ſanè ab* Abrahamo *ſine ulla noxa, imò ſumma cum laude, fieri potuiſſe, tum quod necdum tunc lata eſſet lex Deuteronomii cap. 16 ℣. 21, Iſraelitis illud prohibens, tum quod ratio nulla, ob quam Deuteron. cap. 16 lex illa lata fuerit, reſpectu* Abrahami *locum habuerit. Quippe alienus prorſus ab idololatria omnique ſuperſtitione erat ſanctus Patriarcha, & ſub umbriferis arboribus, non alium, niſi verum æternumque Deum, tametſi ab aliis oppoſitum vidiſſet fieri, adorare unquam voluiſſet. Adhæc timendum minimè erat, ne ipſe aliquam nemoribus luciſve divinitatem idololatrarum exemplo affingeret, cùm eorum umbrâ tantummodò uteretur, ut ſe ſuoſque ſub dio verſantes adverſus ſolis ardores defenderet, commodiúſque, imò & decentius, dum necdum erecta Deo eſſent templa, vacare ſacris poſſet. Ex adverſo autem proni erant in idololatriam gentilium quæ ſuperſtitionem Iſraelitæ ſub Moyſe viventes; proni iidem erant, ut ex idololatrarum opinione ipſis lucis nemoribuſque divinitatem tribuerent, horumque more ipſas arbores diis falſis dicatas unà cum idolis religioſo cultu afficerent; quæ in cauſa fuerunt, cur Deus poſitivo, ut vocant Theologi, præcepto Iſraelitis per Moyſem caverit prohibueritque, ne deinceps lucos conſererent, eoſque contrà eo dumtaxat locorum conſecrarent, ſolennibus ſacris vacare juſſerit, qui Moyſi divinitus deſignatus fuerat.*

428 *Cæterum, dum Moyſes cit. ℣. 34 ait,* Abrahamum *fuiſſe colonum terræ Philiſtinorum* diebus multis, *id non ita intelligi oportet, ac ſi dumtaxat hebdomadis aliquot pauciſque annis illic Patriarcha degiſſet; ſed, uti idioticſmus Hebraicus ipſaque geſtorum* Abrahæ *chronotaxis oſtendit, ſat longum tempus recitatis vocibus indicatum à Moyſe fuit. Si enim divinus Scriptor etiam tempus illud, quo Sanctus ante Iſaaci ortum in Geraritica regione moratus eſt, atque adeò & illud, quod inter ejus ortum, & memoratum cum Abimelecho fœdus interceſſit, citato ℣. 34 etiam comprehenderit, prout re ipſa comprehendiſſe videtur, vel ſic deſignati à Moyſe* dies multi *ad ſex circitèr annos protrahere neceſſe erit. Ut ut tamen id ſe habeat, equidem procul omni dubio in cenſum venire debent anni illi, quibus ad id ætatis pervenit Iſaac, ut, cùm ad Montem Viſionis Deo immolandus à Patre duceretur, ligna holocauſti facilè portare quiverit; ac denique computandum erit hoc temporis ſpatium, quod à Monte Viſionis reverſus in Berſabee* Abrahamus *ibidem tranſegit, uti ex infrà dicendis latiùs patebit. Nunc ad factum Patriarchæ noſtri omnibus ſeculis perquàm maximè admirandum cum Penitentiarii auctore progredior.*

E

F

Plantâſſe oſtenditur.

annis ſex multis degit.

ubi & nemus ſine ulla jactura

quibus pertinuit in Gerarenſi regione.

A

§ XXIII. Abraham, divinitus juſſus filium ſuum Iſaacum Deo immolare, mandatum exſequi parat: at perficere divinitus prohibetur. Hujus facti præſtantia contra pſeudo-criticos oſtenditur.

Abraham divino vocè è cælo vocatus,

CUm poſt ea, quæ § ſuperiori in Geraritica regione facta vidimus, Iſaacus ſub ſollicita piaque Abrahami *& Saræ cura uſque adeò bonis moribus, virtutibus anniſque creviſſet, ut inquilinis domeſticiſque pietatis exemplum, grandævis parentibus delicium ac ſolatium, ex divinis verò promiſſis ſpes gentis Abrahamiticæ certa optimique eſſet, placuit Deo, rerum omnium domino, ad gloriam ſuam ſuique Amici virtutem*

B *omnibus gentibus manifeſtandam, eximiam Patriarchæ fidem atque obedientiam, ejuſdem Iſaaci occaſione, mandato exercere omnium ſanè graviſſimo difficillimoque; de quo Moyſes cap. 22 Geneſ. ℣. 1 ita loqui orditur.* Quæ (*nempe jam ſuprà memorata*) poſtquam geſta ſunt, *ac potiſſimùm quidem, poſteáquam* Abraham *in Iſaac ſibi vocandum eſſe ſemen, in eoque ſuam eſſe conſtituendam familiam, divinitus intellexiſſet,* tentavit Deus Abraham, *non, ut fidei obedientiæque ejus excellentiam cognoſceret, (hanc enim omnituens Deus ab æterno perſpectam habuerat) ſed ut Amici virtutem acueret, perficeret, coronaret. Nomine igitur proprio, & ingeminato quidem, eum Deus, ſeu Dei vicarius angelus compellavit, ſeu, uti divinus Hiſtoriographus narrat,* Dixit ad eum: Abraham, Abraham. *Agnovit illicò Vir ſanctus divinam vocem, ſtatimque vocanti Deo reſpondit* adſum, *nimirum excipiendis exſequendiſque ſupremi Numinis imperiis uſquequáque paratiſſimus.*

juſſuſque Iſaacum,

430 *Tum Dei angelus, teſte Moyſe ℣. 2, ſic juſſa divina ei denunciavit:* Tolle filium tuum

C unigenitum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis: atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper unum montium, quem monſtravero tibi. *Enimverò quot hic profert Dei angelus verba, tot ferè infert paterno pectori vulnera, ac totidem ponit exſequendo præcepto obſtacula longè graviſſima. Ac primum quidem eorum, uti Pererius in cap. 22 Geneſ. Diſp. 4 rectè advertit, illud eſt:* Filium tuum; *hujus enim commemoratio ex ſe nata erat ab ejuſmodi mandato adimplendo vel omnino revocare aut certè vehementer retardare paternum* Abrahami *animum, quandoquidem* filii *recordatio arctiſſimum neceſſitudinis vinculum & flagrantiſſimum amoris incendium parentibus eſſe ſolet, quo fit, ut præoptent patres, mori ſe potiùs, quàm filios, & ſe filiis ſuperſtites eſſe, acerbiſſimè doleant. Alterum eſt illud:* Unigenitum: *nimirum matris ſuæ Saræ, & quantùm ad promiſſiones divinas, quæ in ſolo Iſaaco, quaſi in unico* Abrahami *filio, implenda erant, ex his videlicet divinis verbis Geneſ. cap. 21, ℣. 12,* In Iſaac vocabitur tibi ſemen. *Tertium eſt illud:* Quem diligis, *ſeu, uti Hebraïcè eſt,* quem dilexiſti, *per-*

dilectiſſimum ſuum filium,

petuo ſcilicet amore, ac multis ſanè de cauſis, AUCTORE J. G.
quòd eſſet is ingenio & moribus optimis & ſuaviſſimis; quòd parentum eſſet reverentiſſimus; quòd genitus in provecta eorum ſenectute, nec ſine ingenti potentia Dei & ſingularis benevolentiæ perilluſtri teſtimonio; quódque per illum numeroſiſſima clariſſimaque promiſſa à Deo eſſet poſteritas.

431 *Quartum verò eſt illud:* Iſaac. *Etenim ſingularem quamdam & vehementem excitat amoris flagrantiam audire proprium nomen ejus, qui eximiè unicéque diligitur, eóque adeò acerbior eſt ejus amittendi metus, amiſſique dolor, quò ardentior in eum amor eſt. Nomen ſanè* Iſaac *riſum gaudiumque ſignificabat; aſt hoc Dei præcepto omnia Parentis gaudia, & præterita, & præſentia, & deinde ſperanda, obrui ac penitus deleri videbantur, uti laudatus Pererius ibidem notat. Sed quoniam hic audiri pra ceteris meretur Origenes, ejus Homilia in Geneſim octava verba ex tomo 2 edit. Operum Pariſienſis anni 1733 pag. 81 hùc tranſcribo:* Non ſufficerat, *inquit,* dixiſſe FILIUM, ſed adjicitur & CHARISSIMUM. Eſto & hoc; quid adhuc additur & QUEM DILIGIS? Sed vide tentationis pondus. E
Charis & dulcibus appellationibus iterum ac ſæpe repetitis, paterni ſuſcitantur affectus, ut, amoris evigilante memoria, ad immolandum filium paterna dextera retardaretur, & adverſus fidem animi tota carnis militia repugnaret, additur tentationis tempore: "Accipe, „ inquit, ergò "filium tuum chariſſimum, quem diligis „Iſaac. „ Eſto Domine, quia commemoras de filio patrem, addis & CHARISSIMUM, quem præcipis jugulari. Sufficiat hoc ad ſupplicium patris. Addis rurſum, & QUEM DILIGIS. Sint & in hoc Parenti triplicata ſupplicia. Quid opus eſt adhuc, ut commemores & ISAAC?... Ut recordaretur Abraham, quia dixeras ad eum, quòd "in ISAAC vocabitur tibi ſemen, „ & quòd in ISAAC erunt tibi repromiſſiones. Fit & commemoratio nominis, ut & promiſſionum, quæ ſub hoc nomine factæ ſunt, deſperatio ſubeat. Sed hæc omnia, quia tentabat Deus Abraham, *modo ſcilicet eo, quem num. 429 aſſignavimus.*

in monte aliquo, ſibi oſtendendo,

432 *Nunc quintum cum eodem Origene expendamus: ſic ille ibidem:* Quid poſt hæc? "Vade, „ inquit, "in terram excelſam in unum „ex montibus, quem tibi oſtendero, & ibi „eum offeres holocauſtum. „ Intuemini per ſingula, quomodo fiunt tentationis augmenta. "Va- „de in terram excelſam. „ Numquid non potuerat duci priùs Abraham cum puero ad illam terram excelſam, & imponi priùs in montem, quemcúmque delegerat Dominus, & ibi ad eum dici, ut offerret filium? Sed priùs ei dicitur, quia offerre debeat filium ſuum, & tunc jubetur ire in terram excelſam, & aſcendere in montem. Quò hoc ſpectat? Ut, dum ambulat, dum iter agit, per totam viam cogitationibus diſcerpatur, ut, hinc perurgente præcepto, hinc verò unici affectu obluctante, crucietur. Propterea ergò etiam via injungitur, etiam montis aſcenſio, ut in his omnibus ſpatium certaminis accipiat affectus & fides, amor Dei & amor carnis, præſentium gratia & exſpectatio futurorum. Mittitur ergò in terram excelſam, & non ſufficit Patriarchæ tantum opus Domino peracturo terra excelſa, ſed & montem jubetur aſcendere, ſcilicet ut fide elatus terrena

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

deſerat, & ad ſuperna conſcendat. *Hactenus Origenes. Reliqua modo, quæ ad oſtendendam divini hujus præcepti difficultatem conferunt, ex Pererio jam ſæpe laudato recenſeamus.*

in holocauſtum meum propria immolare.

433 *Ex memoratis ſuprà obſtaculis quintum ei, mihi verò ſextum eſt illud:* Offeres, *de quo ita ipſe ſcribit:* Non dixit (*Deus nempe, ſeu Dei angelus:*) Dabis eum aliis immolandum, ſed tu ipſe duces eum ad immolandum: tu immolationis ejus teſtis & ſpectator eris: tu manibus tuis eum trucidabis & cremabis. *Quod autem jam laudato ſcriptori ſextum eſt, hoc ego, utpote a Moyſe cit. verſu non expreſſum, hic prætermitto, atque ad ſeptimum tranſeo, nimirum ad illud:* in holocauſtum. *Quippe iſtiuſmodi ſacrificium ſingulari quodam atque incredibili dolore* Abrahami *animum perurere debuit, uti rectè vir eruditus illic obſervat. Cujus quidem doloris ratio mihi hæc videtur fuiſſe præcipua, quòd nulla ſacrificii ſpecies ſit, in qua hoſtia oblata tot modis conficeretur, utpote quæ primò jugulanda, dein ſcindenda in partes, ac tandem igne conſumenda eſſet. Et quamquàm ad ſupremum*

B

Creatoris omnium dominium conteſtandum id ab Abrahamo *fieri Deus vellet, non poterat tamen non accidere ei duriſſimum, ut poſt cruentatum ſanguine gladium, tam dilecti filii corpus propriis Pater manibus imponeret rogo, atque eò uſque igne abſumeret, ut præter pancum vilemque cinerem ex chariſſimo illo Iſaaco nihil maneret reliqui.*

illicò divino mandato

434 *Quid ergò ad tam ardui, tam gravis, tamque ſingularis præcepti denunciationem Patriarcha noſter?* Non deliberat, *inquit Origenes cit. Homiliâ*, non detrectat, non communicat cum ullo homine conſilium, *imò in tam luctuoſo negotio ne biſcit quidem, non turbatur animo, uti S. Chryſoſtomus Homil. 47 pag. 474 obſervat, non confunditur mente, non deſtituitur conſilio ad tam ſtupendum præceptum, non cogitat, non ratiocinatur ſecum, quo pacto fieri poſſit, ut, occiſo Iſaaco, impleantur divinæ promiſſiones, radice exſecta, rami pullulent, ſucciſa arbore, fructus proveniant, arefacto fonte, ſcaturiant fluvii; at totus in celerem præcepti exſecutionem fertur: de nocte conſurgit tacitus, ſternit aſinum ſuum, juvenes è domeſticis ſuis duos, chariſſimumque Iſaacum ſuum vocat, itineriſque illicò inſtituendi comites eſſe jubet, ligna ad holocauſtum adhibenda concidit, nec mora, ad eum properat locum, quem ei præceperat, ſeu deſignârat Deus. Ne hæc, quam ſint ſingularia, tam videantur cuipiam eſſe incredibilia, ipſummet divinum Scripturem loquentem ſiſto.* Igitur Abraham (*verba Moyſis ſunt* ℣. 3 *cap.* 22 *Geneſ.*) de nocte conſurgens, ſtravit aſinum ſuum: ducens ſecum duos juvenes, & Iſaac filium ſuum: cùmque concidiſſet ligna in holocauſtum, abiit ad locum, quem præceperat ei Deus.

ſibi ſatis perſpecta parère ſtudet,

435 *Neque verò hæc* Abrahami *in exſequendo Dei mandato celeritas, ſedulitas alacritaſque vel tantillum imprudentiæ admiſtum habuit. Etenim, cùm probè ſciret Vir ſanctus, penès Deum eſſe ſupremum abſolutiſſimumque in vitam mortemque hominum dominium, nec ei eſſe difficile, mortem ipſam, etiamſi à ſe præcepta non fuiſſet, in multò amplius optabiliuſque bonum ejus, qui moritur, momento unico convertere; vel hoc ipſo, quòd præceptum illud re ipſa à Deo profectum fuiſſe, liquidò cognòrit, atque adeo de præcepti æquitate ſibi fuerit perſuaſum, non imprudenter, at contrà prudentiſſimè egit, dum* D *æquiſſimi Numinis voluntati obtemperavit, divinumque mandatum, quæ fieri poterat, alacritate explere ſtuduit. Nec enim dubitandum ullo modo eſt, quin, cùm Dei angelus vigilanti* Abrahæ *conſpicuum ſe dedit, Divinaque juſſa denunciavit, tantâ Deus ejus animum luminis copiâ perfuderit illuſtrârit atque, tantâque ſui oraculi evidentiâ confirmârit, ut de neutro dubitare utcúmque poſſet, imò certiùs compertum haberet, illud Dei eſſe oraculum præceptumque, quàm Saræ uxoris aut Iſaaci filii verba eſſe, quæ ex utriuſque ore proferri ſuis auribus audiret. Solet quippe Deus, uti apud Theologos omnes in confeſſo eſt, eorum, quibus myſteria ſua patefacit, ſic mentem illuſtrare, ſic voluntatem afficere, ſic eos de fide & veritate ſuæ revelationis certiores facere, ut, ipſum eſſe ejus revelationis auctorem, agnoſcant, firmiſſimè judicent & ſine ulla dubitatione credant, uti laudatus jam ſæpiſſime Pererius Diſp. 5 in cap. 22 Geneſis num. 26 ſcitiſſimè obſervat. Nunc* Abrahamum *iter ſuum ad montem Viſionis proſequentem videamus.*

ſuiſque ſervis die tertio ſubſiſtere juſſis, ſe emenſuros

E

436 *Aberat Geraritica regio, ubi tunc verſabatur Vir ſanctus, à terra Viſionis, ad quam properabat, trium dierum itinere, ſeu, uti videre eſt in mappa geographica tom. 2 Operum S. Hieronymi columna 505 præfixa, diſtabat urbs Gerara à monte Moria, ſeu Hieroſolymitani dein ædificati templi ſede, ac propinquo ex Calvaria monte, milliaribus unius horæ, quidquid contrarium aſſerat Toſtatus, omnino viginti tribus, Berſabee autem milliaribus unius horæ omnino quindecim; cùm igitur die tertio jam iter ageret Patriarcha, vidit procul terram, Hebraicè* Moria, *Græcè* κατοπαιλω, *ſeu* lucidam, *vel, ut Symmachus vertit,* ὑ ἐπιφανειας, *ſeu* Viſionis *dictam, hancque interiori monitu divinoque indicatu, cujus exemplum habes 1 Reg. cap. 9* ℣. 17, *protinus cognovit eſſe locum illum, immolando Iſaaco deſtinatum. Igitur binos è domeſticis ſuis juvenes, quos itineris comites aſſumpſerat, conſiſtere, nec eo, ubi tunc erant, abire loco jubet, ſe cum Iſaaco ſuo ad conſpectum eminus locum properaturum, poſtque exhibitam hic ſupremo Numini adorationem ad ſuos ſe reverſurum, promittens. De his ita Moyſes* ℣. 4 *&* 5 *loquitur:* Die autem tertio, elevatis oculis, vidit (*Abraham*) locum procul: Dixitque ad pueros ſuos: exſpectate hîc cum aſino: ego & puer illuc uſque properantes, poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos.

F

reverſurum eſſe, ſine ullo mendacio ſpondet,

437 *Porrò cùm notatu etiam digniſſima ſint, quæ de hiſce* Abrahami *verbis laudatus Origenes cit. Homiliâ ſcripſit, illa quoque huc de verbo ad verbum tranſfero. Ita iſte pag.* 82, *Patriarcham noſtrum alloquens:* Dic mihi, Abraham, verum dicis ad pueros, quòd adores, & redeas cum infante (*ſeu filio Iſaac,*) an fallis? Si verum dicis, ergò non facies eum holocauſtum. Si fallis, tantum Patriarcham non decet fallere. Quid enim animi in te indicat ſermo hic? Verum, inquit, dico, & holocauſtum offero puerum. Idcircò enim ligna mecum porto, & cum ipſo redeo ad vos. Credo enim, & fides mea hæc eſt, "quod & à mortuis ſuſcitare eum potens „eſt Deus.„ *Non igitur illi, quibus Melchior Canus lib. 2 de locis Theologicis cap. 4 ſe* vehementer aſſentiri *ſcribit, ſat rectè cenſuerunt,* Abrahamum ea ratione fuiſſe mentitum, quòd contra mentem diſſimulandi cauſâ locutus eſt,

pro-

A prophetâſſe autem; quia dixit verum, quod tunc ſcilicet ignorabat. *Quaſi verò non modo idem, quod poſtea Caiphæ*, Abrahamo *hic accidiſſet, ſed & prius aliquid; cùm Caiphas (vide Evangelium Joannis cap.* xi ℣. 50) *contra mentem minimè locutus fuerit, quod tamen factum à ſanctiſſimo Patriarchâ eſſe, innuere non verentur Canus. Faceſſat igitur temeraria iſtac opinio, cùm non eâ dumtaxat ratione, quam Origenes ſuggerit, ſed & aliis modis, quos apud Pererium Diſp. ſexta in caput* 22 *Geneſ. videſis, de mendacio hic excuſari* Abrahamus *poſſit, imò & debeat. Itaque narrationem Moſaicam recenſere pergo.*

ac mox ligna holocauſti Iſaaco deferenda tradit, eum equo

438 *Poſteâquam igitur, uti num.* 436 *ex* ℣. 5 *cap.* 22 *Geneſ. retulimus*, Abrahamus *binos famulos ſuos eò loci ſubſiſtere tantiſper juſſiſſet*, tulit, *teſte Moyſe à* ℣. 6, ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in manibus ignem & gladium. Cumque duo pergerent ſimul, dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi. At ille reſpondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit: ignis & ligna: ubi eſt victima holocauſti? Dixit autem Abraham: Deus providebit ſibi
B victimam holocauſti, fili mi. Pergebant ergò pariter. *Sunt in hac Moyſis narratione inſtituntoque Patrem inter & filium dialogiſmi quamplurima ſanè, quæ ad fortitudinem conſtantiamque Patriarchæ noſtri commendandam maximoperè faciunt. Quis enim pater, niſi priſſimus* Abraham, *ſine gemitu, ſine lacrymis, ſed ore vultuque ſereno, intrepido corpore, invicto animo, ſui filii humeris impoſuiſſet ligna, ad holocauſtum ipſius bajuli præparata? Quis filium conſumptionis propriis inſtrumentis onuſtum ſine ſingultibus intueri quiviſſet? Quis pater propriis manibus gladium ignemque arripere, arreptumque ſat procul deferre ſiccis oculis ſuſtinuiſſet? Hæc tamen fecit magnus ille Patriarcha, & vel in ea re majus aliquid illuſtriuſque geſſit, quàm quod antiquitas & profana philoſophia unquam finxerit.*

in via colloquium non finit mœrorem animi ſortitudine,

439 *Quòd ſi quis ad memoratum jam nunc dialogiſmum mentem advertat, is certè non poterit non cum Chryſoſtomo Hom.* 47 *in Gen. cap.* 22 *quàm maximè mirari, quo modo* Abrahamus *recitata jam nunc ſui filii verba auribus ferre, quo modo ei ad hæc reſpondere potuerit, quo pacto non fuerit confuſus mente, qua fortitudine id, quod futurum erat, occultare filio quiverit, ac tam generoſo ſpiritu ſciſcitanti de holocauſti victima filio reſponderit*, Deus providebit ſibi victimam
C holocauſti, fili mi. *Quippe, uti S. Ambroſius lib.* 1 *de* Abraham *cap.* 8, *col. mihi* 306, *in hanc rem notat*, Pulſatur pietatis vocabulis patrius affectus, & fluctibus quibuſdam hinc atque hinc tunditur. Filius vocat PATREM: Pater dicit, FILI; ut ipſo verborum ſono ſe recognoſcat pater... Hæc nomina vitæ ſolent operari gratiam, non miniſterium necis: hæc vocabula incitare ad pietatem, non ad mortem ſolent. *Et poſt pauca incredibilem* Abrahami *animi magnitudinem conſtantiamque ex hiſce ejus verbis* Deus providebit ſibi victimam holocauſti, fili mi, *hoc modo commendat*: Inflexibilis à ſtudio devotionis miniſter vocare filium frequenter non timet; ita erat intentionis ſoliditate fundatus: & hoc ſe meliorem patrem putabat, hoc ſibi in perenne manſurum judicabat filium, ſi eum immolaret Deo. *Plura de his qui cupit, conſulat is SS. Patres obvioſque ſacræ*

Scripturæ interpretes, hunc locum egregiè illuſtrantes; ego à remoto holocauſti apparatu ad proximum, atque ad ipſum holocauſtum cum Moyſe progredior. AUCTORE J. G.

jam conſiſtens in ipſi ſacrificii loco præceptum Dei ei exponit,

440 *Nunc tandem tertio itineris ſui die Pater filiuſque* pariter, *uti Moyſes loquitur, eò uſque proceſſerant, ut locum ipſum*, Abrahamo *à Deo oſtenſum, ambo cernerent, eſſetque nunc manus admovendæ operi. Ergò intrepidus ſibique ſemper conſtans Pater ex ceſpite ſaxiſque aliquot, alicunde in monte coacervatis, altare adificat, lignaque, quibus imponenda erat dilectiſſima victima, componit, vel ipſâ fortaſſis ad id Iſaaci utens operâ, qui hactenus, uti conjicere licet, quanam holocauſto deſtinata eſſet hoſtia, omnino neſcierat. Aſt verò id dimittus filium ſuum celare Patriarchæ nequivit. Itaque, priuſquàm Iſaacum ligaret, eumque in altare ſuper lignorum ſtruem poneret, neceſſe habuit, divinum oraculum præceptumque ei manifeſtare, &, ſi Flavio Joſepho lib.* 1 *Antiquit. Jud. cap.* 14 *fides ſit, ſic illum eſt affatus:* Fili, mille votis te expetitum, poſtquàm in hanc vitam veniſti, ſummâ curâ ac ſollicitudine educavi, ni-
E hil beatius exiſtimans, quàm ſi te virum videre daretur, & tandem heredem meæ ditionis (*ſeu bonorum omnium*) relinquere. Sed quoniam Deo viſum eſt, ut te ſuſciperem, ac nunc rurſum, ut te amittam, fer generosè hoc ſacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem repoſcit pro perpetuo favore, quo nos belli ac pacis tempore eſt proſecutus. Nunc lege naturæ natus cùm ſis ut moriaris, non vulgarem habebis vitæ exitum, ſed à proprio patre Patri univerſorum Deo ſacrifico ritu oblatus, ipſo, ut credere par eſt, indignum te cenſente, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas.

cum conſentientem ponit ſuper altare

441 *Hactenus Joſephus, ex quo cætera, quæ* Abrahamo *tribuit, verba, non tranſcribo, quòd nonnulla eorum haud ſatis Apoſtoli teſtimonio ad Hebræos cap.* xi ℣. 19 *congruere videantur. Verùm enimverò, ut ut ſit de illo ſermone, quem ſancto Patriarchæ Joſephus adſcribit, equidem omnino credibile eſt, extremum illum actum, quo Iſaacus à Patre ligandus, altari imponendus, Deoque immolandus erat, non ſine multa ſerà meditatione, cohortatione & conſolatione peractum fuiſſe. Neque adeò abhorret animus, ut credam laudato Joſepho, Iſaacum, haud quaquam à tanto parente degenerem, libenter hæc verba accepiſſe, profeſſumque ſe minimè dignum, qui unquam natus eſſet, ſi tam Dei, quàm Patris decreto reluctans, non alacriter ſe præberet utriuſque placitis. Manus itaque pedeſque Iſaac chariſſimo Parenti ſuo alligandos ex ritu ſacrificii ultrò præbet, ſeque, ut lethalem ictum ſuper altare recipiat, volens lubenſque componit, de veritate oraculi nihil dubitans, idque unum ſui Patris exemplo ſatagens, ut divinæ obſequeretur voluntati. Hæc nos Moyſes partim expreſsè docet, partim non obſcurè nobis inſinuat, ita* ℣. 9 *loquens:* Et venerunt (Abraham *ſcilicet & Iſaac*) ad locum, quem oſtenderat ei (*Abrahamo nempe*) Deus, in quo ædificavit (*Patriarcha noſter*) altare, & deſuper ligna compoſuit: cumque alligâſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum.

442 *Jam nunc religioſus Parens ſuique ipſius ac naturæ victor manum extenderat arripueratque gladium, quo dilectiſſimum filium ſuum*

SECTORE J. G.

atque immolare paratus, ac ſiſtere divinitus jubetur.

ſupremo Numini immolaret; cùm ecce ex inſperato eadem divina vox, cui jam pridem ipſe aſſuetus erat, ingeminato Abrahæ *nomine, eum à filii cæde omnique damno abſtinere jubet, ſatis eſſe prædicans, tam arduum ingenſque inſignis in Deum fidei obedientiæque documentum ab eo editum eſſe, ut ex divino juſſu ne quidem cariſſimo Iſaaco parciturus fuiſſet, ſi opus perfici voluiſſet Deus. Sed hæc ipſummet rurſus Moyſen à ℣ xi enarrantem audiamus:* Extenditque (*Abraham*) manum & arripuit gladium, ut immolaret filium ſuum. Et ecce Angelus Domini de cœlo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui reſpondit: Adſum. Dixitque ei: Non extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi, quòd times Deum, & non pepercifti unigenito filio tuo propter me. *Quæ verba, judice S. Chryſoſtomo Homil. 47 in Geneſ., pag. mihi 477, ita ſonant, ac ſi Angelus nomine Dei diceret:* Non hoc præcepi, ut opus perficiatur, neque volo, ut occidatur filius tuus: ſed ut obedientia tua manifeſta ſit omnibus. Igitur ne feceris ei quidquam. Contentus ſum voluntate tua, & ex hac te corono & prædico. Nunc enim cognovi, quia times Deum tu.

B

443 *Porrò in poſtremis hiſce verbis* nunc cognovi *&c antropopatheiam eſſe, nec adeò quidquam aliud hæc ſignificare, quàm illam ipſam* Abrahami *fidem obedientiamque, infinitâ Dei ſcientiâ ab æterno cognitam, nunc externo inſignique documento manifeſtatam ab eo eſſe, docent paſſim Theologi, ſacræ Scripturæ interpretes ſanctique Patres, quorum unum pro multis hîc loquentem ſiſto.* Vide, *inquit in hunc locum laudatus Chryſoſtomus*, quomodo humiliter ſe noſtræ infirmitati hoc verbo (*Deus*) attemperat. Quid igitur? Ignorabatne ante hoc Juſti virtutem, & nunc cognovit omnium Dominus? Non hoc, inquit, ſignificat, quòd nunc ipſe cognoverit. Sed quid dicere vult? Nunc, inquit, omnibus declarâſti, quomodò ſincero timore Deum colas. Nam ego noveram famulum meum: quæ autem nunc à te facta ſunt, doctrinæ materia ſunt, tam præſentibus, quàm futuris. Notum enim feciſti nunc omnibus, te timere Deum, & curare, ut mandata ejus opere impleas: "Et „non pepercifti filio tuo dilecto propter me.„ Illi, qui tam dilectus eſt, quem tam ardenter amas, non pepercifti propter me, propter mandatum & juſſum meum: ſed prætuliſti mandatum meum filio tuo; proinde & filium tuum accipe. Propter hoc enim pollicitus ſum fore, ut ſemen tuum extenderetur: redimitus ergò obedientiæ tuæ coronâ, abi. Ego enim voluntatem coronare ſoleo & propter mentem præmia largiri.

C

Abrahami in hoc facto fides ac fortitudo manifeſtata, divinitùſque commendata.

444 *Atque hæc quidem fuit feralis iſtius apparatûs ſacrificiique, jamjam in filio à Patre peragendi, latiſſima cunctrophe, remunerante Deo, uti Philo Lib. de* Abrahamo *etiam advertit, Patriarchæ pietatem, & certante cum Amico mutuis officiis, de quibus ſequenti § plura dicemus, ubi hîc adverſus antiquos recentioreſque hujus facti calumniatores non panca ex eodem Philone retulero, quibus ejuſdem præſtantia luce clariùs demonſtretur.* Facinus hoc, *inquit, pag. mihi* 293, quamvis effectu caruit, nihilominùs pro integro abſolutoque, non modò in ſacris refertur voluminibus, ſed & in lectorum inſculptum eſt mentibus. Verùm malitioſis calumniatoribus noſtra damnare potiùs, quàm laudare

ſuâ præſtantiâ. quidquid aliqui reluctentur, omnia prorſus

ſolitis (*id de noſtri temporis pſeudophiloſophis quoque dictum puta*) hoc imperatum opus (*ſeu illud* Abrahæ *factum*) non videbitur tam magnum & mirificum, quàm nobis videtur. Aiunt enim, & alios multos ſuis affectibus devinctos & amantes liberorum, immolandos exhibuiſſe filios, vel pro incolumitate patriæ, vel ut averterent bella, ſiccitates, inundationes, peſtilentias; alios item domeſticæ, quantumvis falſæ, religionis gratiâ. Græcorum certè clariſſimos, non ſolùm privatos cives, ſed & reges, non magna ratione ex ſe natorum habita, his mactatis maximas deleviſſe hoſtium copias primo impetu, ſociorum verò ſervâſſe maximos exercitus.

D

445 Barbaras quoque gentes, *ainnt iidem*, per multas ætates litâſſe mactatis filiis, cujus ſceleris etiam ſacroſanctum Moſen meminiſſe, dum accuſans eos, ut pollutos, ait: Filios & filias diis ſuis adolent. Indorum quoque Gymnoſophiſtas & hodie (*de Philonis tempore hoc intellige*) ſub initium ſenectutis, morbi longi & incurabilis, priùs, quàm invaleſcat, accenſo rogo, ſe ipſos exurere, quamvis poſſent ad tempus fortaſſe diuturnum reliſtere. Imò & mulierculas eorum, defunctis maritis, in rogos eorum cum gaudio ſe mittere, atque ita vivas concremari cum adamatis cadaveribus. Harum, inquiunt, meritò mireris audaciam, quæ mortem contemnunt tantoperè, ut ad eam, tamquam ad immortalitatem, curſu contendant. Iſtum verò (*Abrahamum*) laudare quorſum attinet, quaſi novum aliquod facinus aggreſſum, quod non ſemel fando auditum eſt de privatis civibus, de regibus, de integris gentibus. *Hactenus, ex invidorum ac facti hujus calumniatorum mente loquens Judæus Philo, cujus ad hanc eorum inſectationem, atque ad alia id genus argumenta, ex profanis hiſtoriis Poetarumque figmentis adverſus hujus facti* Abrahami *excellentiam hauſta, non minùs elegans, quam ſolida reſponſio hîc ſanè in primis locum meretur.*

in eo genere facta. à profanis celebrata, ſuperat.

E

446 Qui liberos mactant, *inquit ibidem pag.* 294, partim ex more id faciunt, ut fertur de nonnullis barbaris, partim quia magna mala & adverſus humanam opem contumacia à ſuis civitatibus aliter arcere nequeunt. Ex his quidam inviti ſuos exhibent, coacti à potentioribus. Alii compulſi metu hominum, alii cupidine gloriæ famæque, in præſens gloriæ, famæ verò ad poſteros. Ergò qui ex more mactant, nihil magnum videntur facere. Nam inveterata conſuetudo plerùmque tantum poteſt, quantum natura, ita ut graviſſima quæque reddat toleratu facilia, omni terrore ſemoto. Qui verò cedunt timori, laudem nullam merentur. Laudantur enim facta voluntaria, involuntaria referuntur ad neceſſitatem rerum, aut caſuum, aut temporum. Quòd ſi quis amore gloriæ vel filium prodit vel filiam, vituperio magis, quàm laude dignus eſt, morte chariſſimorum parans ſibi honorem, quem etiamſi anteà habuiſſet, pro incolumitate filiorum abjicere debuerat. Proinde conſiderandum eſt, an ille aliqua modò dicta neceſſitate coactus ſit mactare filium, vel more, vel honore, vel timore. *At verò, uti ibidem Philo, de* Abrahamo *loquens, ſubdit*, mos certè immolandi liberos, nec Babylone, nec in Meſopotamia, nec à Chaldæis receptus eſt, apud quos educatus, magnam vitæ partem cum eis exegit, ne quis putet præ aſſuetudine leviorem viſam mali ejus imaginationem.

uti variorum non unus

F

447 Sed neque metus ullus imminebat ab ho-

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

§ XXIV. Abrahamus loco filii sui Isaaci arietem Deo immolat: ampliſſimæ promiſſiones divinæ ei illuſtri modo confirmantur: reverſus in Berſabee redditur certior de natis ſuo fratri liberis.

à Philone adducta & hic excuſſa

hominibus, neque oraculi juſſum quiſquam nôrat alius. Nulla publica premebat calamitas, cui morte probatiſſimi filii remedium quæreret. At laudis apud vulgum parandæ cupidine ad hoc facinus concitatus eſt. At quæ laus captabatur in ſolitudine, ubi nemo erat applauſurus, datâ operâ longè à tergo relictis etiam duobus famulis, ne ſe coram teſtibus oſtentare videretur. Quapropter obturato infreni ore moderentur accuſatores ſuam invidiam, nec lacerent honeſtâ vitâ defunctos, quos potiùs prædicare deberent cum aliis. Siquidem apud omnes, qui rectè ſapiant, nihil honeſtius habetur, nihil optabilius, quàm Deo parêre; quod hic (*Abraham*) in primis ſtuduit, ita ut nullum umquam mandatum negligeret, quantumvis refertum moleſtiis & ignominiis, atque etiam laboribus & doloribus. Quamobrem & id, quod oraculo juſſus eſt de filio, fortiter conſtanterque pertulit. Deinde, cùm nulla conſuetudo eſſet in ea regione, ſicut fortaſſe apud quoſdam, immolandi liberos, ipſe primus auctor futurus erat novi & inuſitati exempli, quod mihi videtur nemo laturus fuiſſe, etiamſi ferreum aut adamantinum haberet animum. Cum natura enim, ut quidam ait, pugnare eſt difficile. Pater erat factus unici hujus (*ex Sara nempe*) legitimi filii, quem mox ſingulari amore proſequebatur ſupra modum vulgaris benevolentiæ, imò etiam famâ celebratæ.

B

dein id oſtendunt.

448 Aderat & aliud vehemens amoris incitamentum, quòd in ſenecta ei puer natus fuerat. Nam ſerò natos impotentiùs parentes adamant, vel quia diu deſideratos, vel quia nullam prolem ſperant poſteà, naturâ jam effætâ, quippe quæ extremum attigit terminum. Siquidem è numeroſa ſobole unum quempiam offerre Deo, tamquam liberorum primitias, nihil mirandum fuerit, cùm præſtò ſit è ſuperſtitibus haud mediocre ſolatium & doloris ob mactatum concepti remedium. Cùm verò unicus dilectus offertur, res eſt ſermone nullo explicabilis, nullum reſpectum habens conſuetudinis domeſticæ, ſed tota prona ad pietatis officium, eximia ſanè & vix cuiquam alteri tentata. Nam alii, tametſi pro ſalute patriarum aut exercituum concedunt ſuos mactandos, tamen aut domi manent intereà, aut procul abſiſtunt ab altaribus, aut, ſi contingat, eos ſacris intereſſe, avertunt oculos, ne ſpectare quidem ſuſtinentes vel alienum necis miniſterium. Hic verò (*Abraham*) tamquam ſacerdos, ipſe pater amantiſſimus, aggreditur mactationem egregii filii, quem fortaſſis etiam ſacrificio ritu membratim conciſurus erat adolendum altaris ignibus. Adeò caverat, ne pietate erga filium diſtraheretur à pietate Deo debita, & totum, quantus erat, animum ſanctitati devoverat, parùm curans cognatum ſanguinem. Quid horum, quæ diximus, cum ceteris commune eſt? Quid non eximium, quod nullâ poſſit æquari facundiâ? *Hactenus Philo. Plura in hanc rem videat curioſus lector ſtudiosè collecta digeſtaque à Natale Alexandro in Hiſtor. Eccleſ. Veteris Teſtamenti Diſſert.* 8 *de* Abrahami *ſacrificio, quâ adverſus Marshamum eruditè probat, hoc Patriarchæ noſtri factum nullo prævio Ægyptiorum vel gentium aliarum exemplo obſcurari poſſe. Ego modò ad ea, quæ vel proximè inſigne hoc* Abrahami *factum ſubſecuta ſunt, vel cum eo connexionem habent, ſequenti § accedo.*

Cùm Abrahamus arietem,

JAm Abrahamus, *Iſaaco parcere angelico juſſus oraculo, ab incepto deſiiterat, atque haud dubiè exutum protinus vinculis tenerrimo illum oſculo complexus fuerat, cùm eum non levis cura inceſſit, quo pacto ſcilicet, ſubtractâ jam ſibi victimâ, rerum omnium Domino holocauſtum, uti animo ſtatuerat, oblaturus in eo monte eſſet. Aſt ſollicitudinem illam exemit ei Benigniſſimus Deus. Quippe inventus eſt poſt tergum religioſi Viri ſejunctus à grege aries, inter vepres cornibus hærens, ſicque iis implicatus, ut effugere nequaquam valeret; quem conſpicatus* Abraham, *haud dubitavit eum in eodem illo altari, in quo Iſaacum ſuum, ni aliter Deus juſſiſſet, immolaturus fuerat, ſupremo Numini holocauſtum offerre. Non poterat non tam ſingulare divinæ Providentiæ documentum religioſam Patriarchæ mentem ſuaviſſimo gratiſſimoque ſenſu afficere; quapropter, uti aliàs divinæ erga ſe benignitatis memoriam, indito ipſis locis, ubi hanc expertus fuerat, congruenti nomine, immortalem apud poſteros reddere aſſuetus erat, ita monti illi, ex re divinitus peracta nomen impoſuit novum, nimirum Hebraicè* Jehova-jireh, *quod Latinè ſecundùm Vulgatam eſt*, Dominus videt, *vel, ut verti etiam poteſt*, Dominus providebit.

E

in monte Victimis repertum,

450 *De his rurſus ipſummet Scripturem ſacrum loquentem ſiſte, nonnulla in ejus narrationem, quò hæc manifeſtior planiorque fiat, mox ſubjecturus. Sic ille cit. cap.* 22 *Geneſ.* ℣. 13 & 14: Levavit Abraham oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio. Appellavitque nomen loci illius: Dominus videt. Unde uſque hodie dicitur: In monte Dominus videbit. *Ac primò quidem mihi dubitandum non videtur, quin* Abrahamus *oblatum ſibi in deſerto loco arietem, velut de manu Dei, cujus ſunt omnia, acceperit, quemadmodum & poſtea Elias lib.* 3 *Reg.* 17 ℣. 4 & 6 *allatas ſibi à corvo in deſerto carnes accepit, non inquirens, unde eſſent allata. Aut, ſi quis, eum de privato legitimoque arietis domino cogitâſſe, ac nihilominus illum Deo obtuliſſe, velit; huic ego reſpondere non vereor, nihil ea in re peccatum à Viro ſancto fuiſſe, cùm re deperdita ſic ad holocauſtum uſus ſit, ut paratus ceteroquin eſſet, legitimo ejus domino, ſi fors comparêret, aliam melioris notæ arietem reddere, omnemque damnum, ſi quod ei intuliſſet, abundè reſarcire. Ut ut ſit, equidem ambigendum minimè eſt, quin Vir ſanctus peculiari inſtinctu divino ea in re motus fuerit, & ne quidem ad tranſverſum, ut aiunt, unguem, à recta conſcientia diſceſſerit.*

F

451 *Adhæc notari cum Pererio meretur, illud* pro filio *ſenſu triplici, eoque ad rem planè appoſi-*

AUCTORE J. G. *loco filii sui Isaaci Deo immolâsset,*

te, exponi posse, nimirum primo: Abrahamus *arietem obtulit holocaustum, quemadmodum ipse filium suum immolare voluerat, scilicet quantùm ad affectum effectumque. Deinde* pro filio, *id est, in locum filii, quem Deus antea immolari jusserat, quemque immolâsset ipse, nisi posteà id fieri Deus vetuisset. Adhuc* pro filio, *id est, pro liberatione filii: agens nempe gratias Deo, quòd filium morte liberâsset, ejus vice arietem substituendo, simulque Deum orans, ut ejus arietis immolationem perinde acciperet, quasi ei filium suum immolâsset. Ita ferè Pererius. Denique observant hìc Ambrosius & Joannes Chrysostomus, variique alii SS. Patres, hæc omnia, quæ jam ex Moyse relata sunt, figuram fuisse mysterii redemptionis humanæ, eóque etiam spectare hæc Christi ad Judæos verba apud Joannem cap.* 8 ℣. 56 Abraham, pater vester, exultavit, ut videret diem meum: vidit & gavisus est. *Nempe, uti S. Chrysostomus hom. 47 in Genes. pag. 478 scribit,* vidit per figuram, per umbram. Sicut enim hìc ovis oblata est pro Isaac, ita & rationalis agnus oblatus est pro mundo. *Et paulò post, ut mysterium redemptionis humanæ in*

B *illo* Abrahami *facto præfiguratum fuisse, ostendat, ita loqui pergit:* Unigenitus illic, & unigenitus hìc: dilectus illic & germanus, dilectus & hic ac germanus... à Patre ille in holocaustum offerebatur, & hunc Pater tradidit. *Imò verò non per figuram dumtaxat & umbram, sed & per expressam revelationem divinam, demonstratam Viro sancto fuisse humani generis per venturum Messiam redemptionem, ipsemet Christus Dominus cit.* ℣. 56 *non obscurè indicat, disertissimèque affirmat Ambrosius lib.* 1 *de* Abraham *cap.* 8, *quem, si lubet, consule.*

452 *Mitto hìc, qua de varia citati versus* 14 *lectione aut interpretatione Latina, deque ex-*

amplissima divinitus ei facta promissione

orto ex hisce Abrahami *verbis apud Hebræos adagio eruditè à variis disputata sunt, quandoquidem hæc ad Patriarcha nostri historiam, quam illustrandam suscepimus, non ita propè attinent. Pergo igitur ex Moyse recensere, quæ vel durante, vel peracto jam mox arietis holocausto, divinitus ei dicta fuerunt. Teste Moyse à* ℣. 15, *ad* 19, vocavit autem Angelus Domini Abraham secundò de cœlo, dicens: Per memetipsum juravi, dicit Dominus: Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me:

C Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam, quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. *Hactenus Mosaïca narratio, quam cùm Apostolus Paulus in sua ad Hebræos Epistola cap.* 6 *à* ℣. 13 *mirificè illustret, facere non possum, quin hujus verba hùc transferam.* Abrahæ, *inquit,* promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum, dicens: Nisi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens (*Abraham*) adeptus est repromissionem. Homines enim per majorem sui jurant: & omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est juramentum. In quo abundantiùs volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, interposuit juramentum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.

453 *Atque ex his quidem Apostoli verbis & formulam jurisjurandi, à Moyse subintellectam, nimirum hanc* Nisi benedicens benedicam *&c, (de qua vide Cornelium à Lapide in hunc locum) & rationem adjecti promisso divino jurisjurandi disertè expressam habemus. Juverit nunc claritatis ergò S. Joannem Chrysostomum recitata num.* 452 *verba exponentem audisse. Sic ille Homil.* 47 *in Genes., pag. mihi* 479: Considera obsecro, *inquit,* clementiam Domini. "Non „pepercisti filio tuo dilecto propter me.„ Attamen vivum ipsum reducit. Non eventum respicias, dilecte, sed voluntatem & mentem disce, qua sine ullo ratiocinio mandata implebat. Quantùm enim ad voluntatem attinet, cruentaverat dextram Patriarcha, & per cervicem pueri immiserat gladium, perfectumque obtulerat sacrificium: idcircò Dominus, quasi sacrificio re ipsa consummato, laudat Justum & dicit: "Non pepercisti filio tuo dilecto propter „me.„ Tu quidem non pepercisti propter meum mandatum, ego autem peperci propter tuam obedientiam. Propter hanc tuam obedientiam te remunerans "Benedicam te & multiplicans mul-E „tiplicabo te.„ Vide cumulatam benedictionem: hoc est, ampliùs multiplicabo semen tuum. Hic enim, qui per voluntatem tuam occisus est, in tantam multitudinem propagabit semen tuum, ut stellis & arenæ adæquandum sit, "& „omnes gentes in semine tuo benedicendæ „sint, eò quòd audisti vocem meam.„ Hæc omnia, inquit, tibi in obedientiæ tantæ mercedem aderunt.

454 *Sed quoniam inter promissa divina,* Abrahamo *jurejurando confirmata, longè summum præstantissimumque illud est de nascituro ex ejus semine Messia, seu, prout S. Zacharias Luca cap.* 1 ℣. 73 *loquitur,* jusjurandum *illud,* quod juravit (*Deus nempe*) ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, *non abs re erit, paucis hìc investigâsse, an istud alacri sua obedientia, non sine divina gratia auxilio præstita, piissimus Patriarcha meruisse dici possit. Negant heterodoxi illi, qui piis justorum operibus, etiam cum divina gratia peractis, omnem meriti rationem abjudicant. Verumenimverò affirmare ego non vereor,* Abrahamum *per egregium illud factum suum de congruo, ut Theologi loquuntur, meruisse, ut divino jurejurando confirmata fuerit præstantissima illa promissio, à Moyse cit.* ℣. 18, *à S. Paulo ad Galatas cap.* 3 ℣. 16, *& alibi in Scripturis sacris memorata, quâ in semine* Abrahæ, *seu in Christo, benedicendæ erant omnes gentes terræ. Et sanè, si quis mente non præoccupata considerârit cit.* ℣. 16 *Hebraïcam particulam causalem* ki, *Latinè* quia, *&* ℣. 18 *Hebraïcum illud* ekeb ascher, *quod Latinè sonat* eò quòd, *vertique etiam sic potest* In mercedem ejus, *scilicet obedientiæ; ne ille, nisi genuinum vocum omnium sensum in alienum pro cujuslibet libidine detorqueri posse, fatebitur, ambigere non poterit, quin propter Patriarchæ nostri obedientiam, tamquam causam meritoriam dispositivam, divino jurejurando firmata, imò & antè ex hujus prævisione facta fuerit promissio illa, quâ Dei Filius, humanam carnem prorsus gratuitò sumpturus, non ex alia, quàm ex* Abrahami *stirpe, eam assumpturus esset. De his qui plura cupit, adeat Theologos Polemicosque de supernaturali merito disputantes; ego ad binas alias quæstiones, ad huncce Commentarium exegetico-historicum attinentes, progredior.*

quarum præcipuam de congruo meruisse dici possit.

D *& jurisjurandi confirmatæ.*

455

AUCTORE J. G.

A *Promiſſiones autem illæ, quantùm ad ſubſtantiam, non novæ.*

455 *Earum primain eo verſatur, an quatuor promiſſa divina, cit. cap. 22 Geneſ. ℣. 17 & 18 commemorata, quantùm ad ſubſtantiam antiqua, ſed confirmata; an contrà omnino nova, ſeu jam primùm* Abrahæ *facta eſſe dicenda ſint. Quod ad primam illam ſpectat promiſſionem* Benedicam tibi ℣. 17; *indubitatum eſt, eam* Abrahamo *jam dudum antè factam fuiſſe, uti cap.* 12 *Geneſeos* ℣. 2 *& §* IX *videre eſt. Ad ſecundam quod attinet* Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli & velut arenam, quæ eſt in littore maris, *eodem* ℣. 17; *hanc itidem jam antè* Abrahamo *factam legimus Geneſ. cap.* 13 ℣. 16, *ubi ita Deus illum alloquitur:* Faciamque ſemen tuum ſicut pulverem terræ: ſi quis poteſt hominum numerare pulverem terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit; *& cap.* 15 ℣. 5 Suſpice cælum & numera ſtellas, ſi potes... Sic erit ſemen tuum, *ac demum cap.* 17 ℣. 6 Faciamque te creſcere vehementiſſimè, & ponam te in gentibus regeſque ex te egredientur, *quod & cap.* 18 ℣. 18 *repetitum legitur. Idem omnino de tertia hac promiſſione cit.* ℣. 17 *cap.* 22 *Geneſ. relata,* Poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum *dicendum eſt, quandoquidem Geneſ. cap.* 13 ℣. 14 *&* 15 *ita Deus* Abrahamo *locutus fuerat:* Vide à loco, in quo nunc es, ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientem & Occidentem. Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo & ſemini tuo, *& rurſus cap.* 15 *à* ℣. 18 Semini tuo dabo terram hanc à fluvio Ægypti uſque ad fluvium magnum Euphraten, Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos &c.

B

456 *Verùm quod ad quartam eamque præſtantiſſimam attinet promiſſionem* Et benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ; *hanc Paulus Burgenſis in Additione quinta ſuper caput* 22 *Geneſ. omnino novam, ſeu numquam antè* Abrahamo *factam fuiſſe, pugnaciſſimè tuetur: aſſ, uti jam patebit, haud ſatis feliciter. Etenim jam antè pollicitus fuerat* Abrahamo *Deus, in ejus ſemine benedicendas eſſe omnes gentes terræ, nimirum Gen. cap.* 12 ℣. 3 *ita loquens:* In te benedicentur univerſæ cognationes terræ, *& cap.* 18 ℣. 17 *& 18 ſic inquiens:* Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum: Cùm futurus ſit in gentem magnam, ac robuſtiſſimam, & benedicendæ ſint in illo omnes nationes terræ. *Quippe, cùm in poſtremis hiſce textibus idem omnino ſignificet* τὸ in te *&* τὸ in illo, *quod* in ſemine tuo, *vel* in ſemine ejus, *uti ex cap.* 13 *Geneſ.* ℣. 15, *& ex eo etiam colligitur, quòd aliàs falſa eſſet prolata Geneſeos cap.* 12 ℣. 3 *& cap.* 18 ℣. 18 *divina ſententia; vel hinc liquidò ſatis patet. factam* Abrahamo *cap.* 22 *Geneſ.* ℣. 18 *promiſſionem omnino novam dici non poſſe. Quod autem Burgenſis adſtruit, hanc unam jurejurando confirmatam promiſſionem à S. Paulo ad Galatas cap.* 3 *indicatam fuiſſe; in eo, ut ſuprà §* XI *num.* 206 *oſtendimus, atque uti ex adjecta annorum computatione liquet, hallucinatus fuit auctor ille, uti &, dum aliud verbum Hebraïcum Geneſ. cap.* 12 ℣. 3, *aliud cap.* 22 ℣. 18 *adhibitum à Moyſe, adſtruit, cùm tamen ubique verbum Hebraïcum* Barach, *quod* benedicere *ſonat, reperiatur, ſola diſcrepans Hebraïca conjugatione, ut Grammatici loquuntur.*

C

457 *Neque verò, divinam promiſſionem cit. cap.* 22 *Geneſ.* ℣. 18 *omnino novam eſſe, ex eo capite Burgenſis recitè contendit, quòd hæc ſola, ut ipſi placet, divino jurejurando confirmata fuerit, aliæ non item. Num, uti cuilibet in recitatam num.* 452 *Moſaïcam narrationem ordinemque divinorum verborum oculos conjicienti mox manifeſtum fiet, jusjurandum Dei non poſtremam hanc ſolàm, ſed & tres alias promiſſiones divinas, ſuprà memoratas, antecedat, eaſque ad unam omnes complectatur; ut adeò non ſola promiſſio de benedictione omnium gentium in ſemine* Abrahæ, *ſed etiam tres aliæ divino jurejurando firmatæ fuerint. Ex quibus omnibus conſectarium ſit, renovatas ſeu iteratas cit. cap.* 22 *Geneſ. fuiſſe promiſſiones divinas, jam antè* Abrahamo *factas, non verò unà alteràve antèas. At enim, inquies, ſi promiſſio divina,* Abrahamo *poſt exhibitam ſummam animi fortitudinem ſingularemque obedientiam facta, nihil amplius præſtantiſve quantùm ad ſubſtantiam contineat, quàm quæ jam antè ei fuerant factæ, ecquid ergo plus præmii jam ei datur? Reſpondeo, in eo amplioris præmii rationem conſiſtere, quòd factæ antèà promiſſiones nunc novo modo eoque illuſtriore dentur, quòdque Deus interpoſito juramento (vide Apoſtoli verba num.* 452) *abundantiùs* Abrahamo *ejuſque heredibus immobilitatem ſui conſilii oſtenderit, ut tam ipſe, quam hi in ſua peregrinatione fortiſſimum haberent ſolatium; ac denique, quòd hic manifeſtiſſimè declaret Dei angelus, ob meritum fidei & obedientiæ* Abrahami *divino jurejurando firmatum id eſſe, quod antèà promiſſione ſimplici, & quantum ad eamjam diſpoſitivam, num.* 454 *memoratum, attinet, non explicatâ, undè pranunciatum fuerat.*

ſed tantùm novo illuſtriusque modo confirmatas fuiſſe, oſtenditur.

D

458 *Nunc ad alteram è binis quæſtionibus, num.* 454 *indicatis, accedo. Hæc circa annum* Abrahæ, *cui memorabile illud holocauſtum innecti debuit, verſatur, indeque ortum duxit, quòd nec Moyſes cit. cap.* 22 *Geneſeos, nec S. Paulus ad Hebræos cap.* 11 *de* Abrahamo *ſcribens, nec quiſquam alius ſacer auctor aut Patris, filium immolaturi, aut victimæ immolandæ ætatem diſertè expreſſerit. Hinc factum eſt, ut alii, quemadmodum jam antè num.* 205 *dixi, anno* Abrahæ *centeſimo decimo, alii centeſimo decimo quinto, alii centeſimo vigeſimo quinto, alii alio ejus anno id contigiſſe, adſtruxerint. Id certum in hac re eſt, Iſaacum, qui, ut §* XXII *oſtendimus, anno Patris ſui centeſimo natus eſt, jam id ætatis tunc fuiſſe, ut non mediocrem lignorum faſcem concremandæ victimæ neceſſarium ſuis humeris in montem excelſum ferre potuerit. Unde colligere datur, Iſaacum tunc decennem aut duodennem puerum non fuiſſe. Adhæc ſi ad narrationis Moſaïcæ,* Abrahami *reditum in Berſabee ejuſdemque illic habitationem ante obitum Saræ referentis, ſeriem advertamus animum, vix non indubitatum fiet, egregium illud facinus contigiſſe, vivâ etiam Sarâ; atque adeò, cùm hæc nonagenaria pepererit Iſaacum, mortuaque ſit anno ætatis ſuæ, ut infrà dicetur, centeſimo vigeſimo ſeptimo, non poſſe hujus facti epocham ultra annum Iſaaci trigeſimum ſeptimum differri.*

Lucius verò facti epocha

Non anno Iſaaci duodecimo.

459 *Scio quidem, Hebræos aliquot, eoſque non vulgaris notæ, Iſaaco tunc temporis haud plures, quàm duodecim, annos tribuiſſe, atque adeò factum illud anno* Abrahæ *centeſimo duodecimo illigâſſe, his nempe ductos rationibus, quòd Iſaacus Geneſ. cap.* 22 ℣. 5 puer *vocetur, quòdque ſibi vincula ad necem injecta paſſurus non fuiſſet, ſi ad reſiſtendum vires ſuppetiiſſent, ni aliàs, ſi ſe ſponte obtulerit,* Abrahamum *meritis ſuperâſſe, dicatur; quod ipſis abſurdum videtur. At enim verò nihil prorſus rationes illæ evincunt. Nam & Benjamin Geneſ. cap.* 43 ℣.

Hæc quidam oppoſitum pugnaciſſimè tuentur.

4 Hebræorum J. G.

8 & 9 puer *vocatur, qui haud dubiè annum ætatis vigeſimum attigerat, & lib. 2 Reg. cap. 2 ℣. 14 milites, robore præſtantes, vocantur* pueri, *ac denique, ut alia mittam exempla, eodem lib. cap. 18, ℣. 5 & 12 Abſalom* puer *appellatur, qui tamen cap. 14 ℣. 25 vir dicitur, quique jam antè, quàm inſurgeret contra Davidem patrem ſuum, tres filios unamque filiam genuerat, uti ibidem ℣. 27 legere eſt. Cùm igitur in ſacris Literis nomen* pueri *in univerſum opponatur ſeni, comprehendatque etiam adoleſcentiam & juventutem, nihil prorſus ſubſidii Hebræis illis ad demonſtrandam juniorem Iſaaci ætatem illud confert. Dein, ut ad alteram Hebræorum rationem reſpondeam, iis ego lubentiſſimè do, imò & ipſe propugno, Iſaacum ſe ſponte vinciri permiſiſſe; aſt unde conſtat, ſic eum plùs, quàm Patrem ſuum, meruiſſe apud Deum, majoremque filii, quàm Patris, fuiſſe in Deum fidem obedientiamque?*

460 *Imò verò, uti Pererius jam ſæpe laudatus, diſput. 15 in caput 22 Gen. pluribus oſtendit,* Abrahami *factum circa illam filii immolationem majoris virtutis, amplioris meriti ac laudis fuit. Nam primò* Abraham *plus diligebat vitam filii ſui Iſaac, quàm ſuam, & quàm ipſe Iſaac propriam vitam diligeret, idcircò nempe, quòd eſſet unigenitus ex dilectiſſima uxore, quòd ſui amantiſſimus maximèque reverens, quod in ſenectute non ſine miraculo genitus, quòd moribus innocentiſſimus ſanctiſſimuſque eſſet, quódque in ejus unius vita omnes Dei promiſſiones ſibi data niterentur. Deinde* Abrahamus *acerbitatem illius caſus melius ponderavit, quàm Iſaac: totum enim triduum cogitatione atrociſſimi caſus cruciatus fuit. Adhæc habuiſſe creditur maximas circa fidem tentationes. Præterea horrendum magis* Abrahæ *fuit, & ab eo paternus affectus ſenſuſque vehementiùs refugit, filium necare propriis manibus, quàm Iſaaco futurum erat, occidi. Is enim uno ictu jugulatus, quaſi puncto temporis mortem hauſiſſet:* Abraham *verò triplicato dolore, lenteque diſcruciatus eſſet, primò filium jugulando, tum ſacrificio vitu membratim concidendo, ac demum igne eum concremando, nullis tam dilecti filii reliquiis præter exiguum cinerem remanentibus. Ita ferè ille; unde ſat manifeſtè patet, nullius quoque ponderis eſſe recitatam ſupra Hebræorum iſtorum rationem, ex qua Iſaacum decennem aut duodennem dumtaxat tunc temporis fuiſſe, adſtruunt.*

tametſi Hebræi aliquot variis rationibus id contendant,

B

461 *An ergò, inquies, antepetenda potiùs eſt oppoſita Judæorum aliquot in ſuo Chronico Majore, ſeu in Seder-Olam Rabba, ſententia, qua Iſaacum,* quando ligatus eſt ſuper altare, egiſſe annum xxxvi, *ac proin id anno* Abrahæ *centeſimo trigeſimo ſexto contigiſſe, affirmat? Reſpondeo, tametſi ſententia hæc narrationi Moyſaïca diſſiſque num. 458 tam directè non repugnet, quin conciliari utcúmque queat; eam tamen haud ſatis probabilem videri, tum quòd auctoritas citati Chronici, præſertim, ut jam mox videbimus, repugnante Flavio Joſepho, per ſe ſola ſufficiens non ſit, ut fidem ſat certam tantave faciat: tum quod Moyſes,* Abrahamum, *cum Iſaaco reverſum in Berſabee,* ibi habitâſſe, *deindéque nuncium à Nachore fratre ſuo accepiſſe, à ℣. 19 enarrans, indeque eum in Hebron migraſſe, cap. 23 ſubdens, multò longius, quàm unius anni, ſpatium inter celebre illud holocauſtum interque mortem Saræ, quæ anno* Abrahæ *centeſimo trigeſimo ſeptimo, & Iſaaci trigeſimo ſeptimo contigit, deſignáſſe videatur. Malim igitur mediam inter extremas ſententiam ſequi, illam nempe, quæ factum illud planè ſingulare anno Iſaaci vigeſimo quinto, ac Patris ejus centeſimo vigeſimo quinto innectit; tum quòd in ea nihil occurrat, quòd Moyſaïcæ narrationi vel tantillùm refragetur, tum quòd peritiſſimus Rerum Judaïcarum ſcriptor Joſephus lib. 1 cap. 14 pag. mihi 23 diſertiſſimis verbis illud contigiſſe affirmet, cùm Iſaacus* vigeſimum quintum annum agebat. *Fatendum tamen, ne hanc quidem ſententiam, eſſe aliis probabiliorem, pro certa haberi poſſe: ac proin, uti ſuprà num. 206 dictum fuit, ab ea anno deductum ab Apoſtolo non ſuiſſe ære Abrahamitica, ſeu 430 annorum peregrinationis Hebræorum exordium. His, ut fieri licuit, expeditis, ad Moyſen redeo.*

C

hic anno ejus 36, ſed anno circiter 25 ſtatuenda videtur.

462 *Sic igitur ille, quæ poſt latiſſimam holocauſti cataſtrophen facta ſunt, cit. cap. 22 à ℣. 19 uſque ad capitis ejuſdem finem enarrat:* Reverſus eſt Abraham ad pueros ſuos, abieruntque Berſabee ſimul, & habitavit ibi. His ita geſtis, nuntiatum eſt Abrahæ, quòd Melcha quoque genuiſſet filios Nachor fratri ſuo, Hus primogenitum, & Buz fratrem ejus, & Camuel patrem Syrorum, & Caſed, & Azau, Pheldas quoque & Jedlaph, ac Bathuel, de quo nata eſt Rebecca: Octo iſtos genuit Melcha Nachor fratri Abrahæ. Concubina verò illius, nomine Roma (*Hebraïcè* Reuma, *ejus nempe ſecundaria uxor*) peperit Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maacha. *Quæ ne quis fruſtrà à Moyſe hic commemorata eſſe, arbitretur, nonnihil modò illuſtrabo. Ac primò quidem non abs re ſubdidit ſacer Scriptor,* Abrahamum, *poſtquàm ad famulos ſuos, quos procul à monte Viſionis, uti num. 436 dictum eſt, conſiſtere juſſerat, reverſus eſſet, unà cum iis ac ſuo cum Iſaaco profectum eſſe in Berſabee, unde venerat, ut ne locus, ubi Patriarcha ante eximium iſtud factum degerat, & ubi dein aliquandiu, Deo, ut Joſephus eodem cap. 14 ſcribit, omnes ejus conatus proſperante, habitare perrexit, incertus poſteris foret. Idcircò autem recenſuit Moyſes progenitas à Nachore ex Melcha proles, ut ne genus futura Iſaaci uxoris, atque adeò & maternum Iſraelitarum genus incognitum eſſet.*

Peracto ſacrificio, Abraham reverſus domum natos eſſe ſuo fratri liberos,

E

F

intelligit, an verisimiliter occaſione, quæ his refertur,

463 *Reliquum nunc eſt, ut, qua occaſione* Abrahamus *de genitis fratri ſuo Nachori filiis per nuncium redditus ſit certior, ex probabili ſaltem conjectura, hic exponamus. Cenſet Rupertus in caput 22 Gen., nuntiatum de Nachoris liberis fuiſſe ſanctiſſimo Patriarchæ, nolenti accipere filio ſuo Iſaaco uxorem de filiabus Chananæorum, inter quos habitabat, & ſollicito, unde ſibi nurus eſſet ſperanda, digna filio ſuo; atque hanc ſollicitudinem ſeu occaſionem ideneam eſſe exiſtimat, cur id illi nunciatum eſſe, hoc loco ſancta narret Scriptura. Aſt unde hæc Nachori, in Meſopotamiæ urbe Haran degenti, tunc temporis innotuerunt? Exiſtimat Salianus ad annum mundi 2164,* Abrahæ *verò 126, num. 1, pag. 488,* Abrahamum *poſt liberatum à morte Iſaacum, & ſpes ſuas divinitus, etiam jurejurando firmatas, lætitiâ exſultantem, conſanguineos, qui erant in Meſopotamia, gaudii ſui participes facere voluiſſe, & ad eos primùm certos nuncios miſiſſe ſub anni ætatis ejus 125 finem; ſub anni autem ejus 126 initia Nachorem vice verſa nuncios de rebus ſuis, atque adeò & de nata ex uno filiorum ſuorum prole,* Rebecca *nomine, ad fratrem ſuum*

Digitized by Google

ſuum Abrahamum *miſiſſe, idem auctor cenſet, ſed, pro ſua modeſtia, ex conjectura tantùm; quæ tamen an non ceteris omnibus, quæ ea de re fieri poſſunt, probabilior ſit, dijudicandum lectori relinquo.*

unde & comprimatur aſſertus ſuperius natalis annus Abrahæ.

464 *Ceterùm coronidis loco cum Torniello & Salmone jam laudato hic obſervatum velim, ex Moſaica narratione, num. 462 recitata, non parùm confirmari noſtram de anno natali* Abrahæ *deque emortuali Thara patris ejus tempore ſententiam. Etenim ex verbis Moyſis manifeſtè colligitur,* Abrahamo, *ex quo diſceſſerat ex Haran, nimirum ante quinquaginta circiter annos, nullum cum Nachore ejuſque familia fuiſſe commercium. Atqui credibile non eſt,* Abrahamum, *ſi, vivo etiam patre, ex Haran diſceſſiſſet, 50 circiter annorum ſpatio nulla exhibiturum fuiſſe ſpecialia amoris reverentiæque ſpecimina grandævo ſeni charissimoque parenti, qui & Filii auxilio non parùm indigere poterat, quique & ejus incitatus amore, terram patriam reliquerat, ac longam ſuſceperat peregrinationem. Conſectarium igitur ſit, ut jam ante, quàm diſcederet Sanctus noſter ex Haran, nempe anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto, mortem illic ebiiſſet Thare. Nec enim aliàs concipi poteſt, eccur eò aliquoties non commigráſſet* Abraham, *aut quo pacto is ignoráſſet, quid ſui fratris familiæ incrementi acceſſiſſet, ſi eam, quanta quanta erat, dum ſuum patrem inviſeret, plus ſemel coram intuitus fuiſſet.*

B

§ XXV. Sanctus defunctam in Hebron uxorem Saram plangit: eam ſepelit in ſpelunca duplici, quam ab Ephron emerat probatâ pecuniâ: varia de hac ſepulcri emptione.

Abrahamus uxorem Saram, in Hebron defunctam,

ABrahamus, *peractâ, de quo ſuprà egimus, in monte Moria ſacrificio, cum charissimo Iſaaco biniſque itineris comitibus incolumis reverſus ad Saram erat, atque ab eo tempore, uti ex Flavio Joſepho libro 1 Antiquitatum Judaic. cap.* 14 *intelligi poteſt, beatam admodum tranquillamque vitam Patriarcha noſter in Berſabee cum ſuis degerat, Deo ſcilicet ſancta hujus familia conatus omnes mirum in modum proſperante, cùm viſum illi eſt, incertum, qua de cauſa, quove determinato poſt iſtud ſacrificium anno,* è terra Palæſtinorum, *ubi, teſte Moyſe Geneſ. cap.* 21 ℣. 34 diebus multis, *ſeu annis non paucis* colonus *fuerat, ſua in civitatem Arbee, quæ eſt Hebron, tabernacula totamque transferre familiam. Aſt illum hic loci anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo ſeptimo acerbus admodùm excepit caſus. Hic quippe vivendi finem fecit dilectiſſima conjux Sara, anno ætatis ſuæ centeſimo vigeſimo ſeptimo, ſeu anno trigeſimo ſeptimo, ex quo Maritum ſuum exoptata tamdiu prole maſcula ditâſſet, prout Moyſes partim citatis jam antè locis, partim cap.* 23 *Geneſeos teſtatur* ℣. 1 & 2 *ita loquens:* Vixit autem Sara centum viginti ſeptem annis. Et mortua eſt in civitate Arbee, quæ eſt Hebron, in terra Chanaan, *ſeu in ea Chananitidis parte, quam Hethæi tunc incolebant.*

C

466 *Atque hæc ſatis plana quidem: ſed quid ſibi vult eodem* ℣. 2 *divinus Scriptor, in hunc modum pergens:* Venitque Abraham, ut plangeret, & fleret eam? *Verumne igitur eſt, quod quidam Hebræi dixerunt,* Abrahamum ab immolatione veniſſe, & *in reditu reperiſſe mortuam Saram, examinatam nuncio immolationis? Minimè verò, tum quòd* Abrahamum, *peracto in terra Viſionis holocauſto, reverſum eſſe in Berſabee ibique habitáſſe, cit. ſuprà cap.* 22 *Geneſ.* ℣. 19 *diſertè teſtetur Moyſes, tum quòd eo tempore Sara non in civitate Arbee, ſed in Berſabee, habitaret; tum denique quòd haud ſatis ſimile veri ſit, ei quidpiam eorum, quæ in monte Moria divino juſſu gerenda erant, pateſactum fuiſſe. Num igitur* Abrahami *uxor eum è Berſabee in Hebronem ire meditantem diebus aliquot eo præceſſerit, illucque pervenire nequierit Patriarcha, niſi poſtquàm Saram ex contracto in itinere morbo morte ſublatam intellexit? Id quidem à vero non abhorret; aſt ſimul veterum teſtimonio deſtitutum eſt. Mihi ſimilius vero eſt,* Abrahamum veniſſe *è proprio ſuo tabernaculo, jam in Hebron fixo, progreſſumque funebri ritu, tunc temporis uſitato, ad alium tabernaculum, ubi mortuæ uxoris corpus depoſitum jacebat, ut hic oratione lugubri planctuque ſolenni nec non virtutum defunctæ publica prædicatione juſta perſolveret uxori, de quibus plura videat curioſus lector apud Pererium in caput* 23 *Geneſis à num.* x, & *apud Salianum in Annal. ad annum mundi* 2175 *à num.* 3, *uti & apud Wilhelmum Smitium in idem cap. Geneſeos ſcribentem.*

AUCTORE J. G. *ritu funereo plangit.*

467 *At forſitan ſubibit animum mirari, ecquid illud ſit, quòd idem iſte Patriarcha, qui ſuum immolaturus unigenitum, ſuâ ſibi vitâ cariorem, nullas fudit lacrimas, gemitum nullum edidit, nec ulla ex corde tam gravi vulnere ſaucio traxit ſuſpiria, totuſque immolationi filii intentus fuit, nunc contra ob uxoris mortem ita tenero mollique animo fuerit, ut in lacrymas reſolutus & in planctum effuſus ſit, jamque in alium virum mutatus videatur. Unde, ſciſcitaberis, tanta ejuſdem hominis, tam diverſè affecto animo, diverſitas?* Nimirum, *uti Pererius in caput* 23 *Geneſ. num.* 9 *ſcitè reſpondet,* illic reſpectus & contemplatio divinæ majeſtatis & voluntatis, ſummumque ſtudium obtemperandi cæleſtibus præceptis omnes excluſit lacrymas, coërcuit gemitus, cohibuit ſuſpiria, omnemque paterni vel animi vel doloris ſenſum oppreſſit. At verò hic conjugalis caritatis reſpectus & amiſſio uxoris, cum qua dulciſſimè & concordiſſimè vixerat, & quam ſuî amantiſſimam ac reverentiſſimam ſemper expertus fuerat, juſtum ſanè mœrorem, doloremque in animo ejus excitavit. Nempe homo erat, nec, quod humanum eſt, à ſe alienum putavit. Triſtitia namque & dolor luctuſque ob conjunctiſſimarum & cariſſimarum perſonarum interitum humani ſunt & naturales affectus: quos, ſi ratio eis moderetur, nemo jure culpare poſſit; *quod etiam ex ſacris verbis Eccleſiaſtici cap.* 38 ℣. 16 & *ex Hiſtoria profana verbis Antonini Pii imperatoris erudité idem auctor oſtendit.*

non ſine aquo judicioque mœrore.

F

468 *Expleto hocce funeris officio, volens piiſſimus Patriarcha demortuæ uxoris corpus loco apto honorificoque ſepelire, cùm apud Hethæos nihildum agri aut ſundi poſſideret, convenit filios Heth, ſeu Hethæum populum, eo conſilio, ut ab Ephron Hethæo, filio Seor, ſpeluncam duplicem,*

cupiſque eam loco honorifico ſepelire, ab Hethæis

AUCTORE J. G.

quam is in extrema parte agri ſui poſſidebat, legitimo emptionis contractu ſibi compararet, in eaque defunctam conjugem recondere pro ſuo jure poſſit. Principio tamen non totam conſilii ſui ſeriem Hethæorum primoribus aperit, ſed ſingulari modeſtia animique demiſſione, advenam ſe & peregrinum apud eos eſſe, præfatus, enixè rogat, ut jus ſepulchri, ſeu locum aliquem, in quo uxorem ſuam ſepeliat, ſibi non denegent. Illi, ut erant admodum humani, & Abrahamo, *quem, ut Dei principem virumque ſummum, venerabantur, in primis addicti, poſtulantis votis protinus aſſentiuntur utróque offerunt ſepulchra ſua, etiam ſelectiſſima honorificentiſſimaque, ut in quolibet eorum ipſe pro arbitrio ſuo demortuam uxorem recondat. Hæc nos Moyſes non obſcurè docet cit. cap. 23 ℣. 3 & tribus ſeqq. ita loquens:* Cumque ſurrexiſſet (*Abraham nempe*) ab officio funeris, locutus eſt ad filios Heth, dicens: Advena ſum & peregrinus apud vos: date mihi jus ſepulchri vobiſcum, ut ſepeliam mortuum meum. Reſponderunt filii Heth, dicentes: Audi nos, domine, princeps Dei es apud nos: in electis ſepulchris noſtris ſepeli

B mortuum tuum: nulluſque te prohibere poterit, quin in monumento ejus ſepelias mortuum tuum.

ac nominatim ab Ephrone ſpeluncam duplicem

469 *Audito tam humano reſponſo, Vir ſanctus allurus Hethæis gratias, de loco, quo ſederat, ſurgit, inflexoque corpore Hethæorum primores populumque ſalutat, moxque deſiderium ſuum apertius eis pandit, nimirum non tam ſe cupere, ut in quolibet eorum ſepulchro mortuam uxorem ſepelire ex mera eorum benevolentia ſibi liceat, quàm ut ſpeluncam duplicem, ab Ephrone, filio Seor, in extrema agri ſui parte pleno dominio poſſeſſam, obtinere, perſoluto ipſi juſto pretio, queat, utque in ejus poſſeſſionem ad ſepulchralem uſum legitimo mutuatur ritu; proin demiſſè ſe ipſis ſupplicare, adjutores ſibi eſſe velint in exorando Ephrone, ut ſpeluncam duplicem juſto ſolutoque pretio ſibi publicè vendat. Is Ephron opportunè, uti nonnullis placet, inter populares ſedebat, at non aguitus haud dubiè ab* Abrahamo. *Ergò hic coram omnibus, qui in Hethæi populi conventu ſecum erant, ſeu ad portam civitatis, ubi jus dici ſolebat, de more convenerant,* Abrahamo, *quem beneficio ſibi obſtringere cupiebat, apertis, ſed humanis admodùm verbis edicit, ſe ejus pecuniâ non indigere, ac non tantùm ei ſpeluncam, cui uxoris cadaver inferre poſſit, ſed & agrum integrum lubentiſſimè donare. Contrà verò Vir ſanctus, ſalutatis iterum Hethæis, reponit, ea ſe conditione admiſſurum oblata, ut de manu ſua juſtum agri ſpeluncæque pretium Ephron admittat.*

oblato pretio poſtulat obtinetque, uti Moyſes

470 *Ad quæ rurſus Ephron, poſtulatam terram quadringentis ſiclis argenti valere, inquit, nec tamen ſibi tanti id eſſe, ut magni fieret munus: ſed, cùm liquidò perſpiceret, ratum fixumque* Abrahamo *eſſe, oblatum agrum ac ſpeluncam non admittere, niſi tradito priùs juſto utriuſque pretio, id ſe, quò ei gratificaretur, accepturum eſſe. Hæc cùm audiſſet pius Patriarcha, cui nihil magis cordi erat, quàm neminem ſuo fraudare, nullius impendio ditescere, at contrà æquitatem exactiſſimam in contractibus ſervare, æluti tùm profert quadringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ, atque in eodem ipſo Hethæorum conventu Ephrons appendit perſolvitque; itáque agrum arboribus circumdatum ac ſpeluncam duplicem ſibi comparat, teſtantibus Hethæorum primoribus, ceteriſque, qui portam civitatis illius intrabant publicoque aſſiſtebant conſeſſui. Quo peracto, demortuam uxorem uſitato ritu funebri in ſpelunca illa Vir ſanctus ſepelit, haud dubie funus comitantibus Hethæis, à quibus & confirmatus & ſtabili jure ita firmatus eſt initus* Abrahamum *inter & Ephronem emptionis-venditionis contractus, ut nulla ſubſecuturo tempore moveri de eo poſſet controverſia. Ipſa nunc, quibus factum hoc Geneſ. cap. 23 narratur, Moſaïca verba ſubjicio, nonnullas de iis diſquiſitiones mox ſubditurus. Sic igitur Moyſes cit. cap. à ℣. 7 loquitur:* Surrexit Abraham & adoravit populum terræ, filios videlicet Heth: Dixitque ad eos: Si placet animæ veſtræ, ut ſepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Seor: Ut det mihi ſpeluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri ſui: pecuniâ dignâ tradat eam mihi coram vobis in poſſeſſionem ſepulchri. Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth.

verbis hic recitatis narrat,

E

471 Reſponditque Ephron ad Abraham, cunctis audientibus, qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens: Nequaquam ita fiat, Domine mi, ſed tu magis auſculta quod loquor: Agrum trado tibi, & ſpeluncam, quæ in eo eſt, præſentibus filiis populi mei, ſepeli mortuum tuum. Adoravit Abraham coram populo terræ. Et locutus eſt ad Ephron, circumſtante plebe: Quæſo, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: ſuſcipe eam, & ſic ſepeliam mortuum meum in eo. Reſponditque Ephron: Domine mi, audi me: Terra, quam poſtulas, quadringentis ſiclis argenti valet: iſtud eſt pretium inter me & te: Sed quantum eſt hoc? Sepeli mortuum tuum. Quod cùm audiſſet Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron poſtulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ. Confirmatuſque eſt ager quondam Ephronis, in quo erat ſpelunca duplex, reſpiciens Mambre, tam ipſe, quàm ſpelunca, & omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum, Abrahæ in poſſeſſionem, videntibus filiis Heth, & cunctis, qui intrabant portam civitatis illius. Atque ita ſepelivit Abraham Saram uxorem ſuam in ſpelunca agri duplici, quæ reſpiciebat Mambre, hæc eſt Hebron in terra Chanaan. Et confirmatus eſt ager, & antrum, quod erat in eo, Abrahæ in poſſeſſionem monumenti à filiis Heth.

C

F

in qua ſepulchri emptione ab Abrahamo

472 *Hactenus narratio Moſaïca, circa quam moveri primò hæc controverſia poteſt, licuimus fuerit* Abrahæ *jus ſepulturæ ab Ephrone emere, imò & eum quodammodò compellere, ut pecuniam pro ſepulchrali loco ſeu ſpelunca duplici ipſoque, in quo hæc ſita erat, agro acciperet. Si enim, uti S. Hieronymus lib. Quæſtion. Hebraïc. col. 527 vult,* occultè reprehenſus *fuerit Ephron idcircò, quòd* memorias vendiderit mortuorum, *quódque ſepulchri pretium, licèt invitus, ſuſceperit; qua ratione omni culpa hic abſolvi poterit* Abraham, *qui ultrò & gratis oblatum ſepulchri locum admittere nolnit, nihilque non egit, ut Ephron integrum ejuſdem pretium de manu ſua acciperet, itáque verum emptionis-venditionis contractum de jure ſepulturæ ſecum iniret. Sin autem ea in re excuſandus omnino ſit* Abraham, *qua ratione reprehendi ullatenus meritus eſt Ephron? Ad hæc varii varias adferunt reſponſiones, quibus, ne prolixior ſim, hic ſupersedeo, ſicque de hac controverſia ſtatuo: cùm nullo ex*

ea-

Digitized by Google

capite conſtet, imò nec probabile ſit, apud Hebræos ſepulchra fuiſſe verè ſacra, aut agrum illum ad ſepulturam mortuorum ritè conſecratum fuiſſe, nedum ob conſecrationem pluris emptum vendiſumve; non minùs omni culpa ſimoniæ immunis fuit Ephron, vendendo ſpeluncam duplicem, quam ipſe Abraham, *eam emendo; ac proin ſumma cum reverentia ab eorum recedo opinione, qui Ephronem ea in re reprehenſione dignum fuiſſe, exiſtimârunt.*

AUCTORE J. G.

473 *Et verò quonam ex capite adſtrui poſſet, locum illum fuiſſe ſacrum? An quòd in eo ſepultus fuerit omnium mortalium parens Adam? Aſt id ex capite 14 libri Joſue minimè probatur; quin imò Adamum in monte Calvariæ ſepultum fuiſſe, longè communior SS. Patrum ſententia tenet. Adhæc, ſemotis legibus poſitivis Eccleſiæ & Eccleſiaſtica ſepulchrorum conſecratione, quæ ſanè temporibus* Abrahami *non vigerunt, non magis ſacer eſt homo mortuus, quam vivus, nec magis ſacra domus eſt, quam homo etiam juſtus incolit, quàm ſepulcrum, quo reconditur defunctus. Præterea, ſi idolorum templum juſtè emere venderequæ quilibet poſſit, quia idolum nihil eſt, teſte S. Paulo Epiſt. 1 ad Corinth. cap. 8, ℣. 4, nec verè ſacri ſunt idololatrarum ritus, quidni &* Abraham *emere ſepulchrum potuerit, ſpretis ejuſcemodi ritibus? Quòd ſi ille emere hoc titulo potuit, eccur non & Ephron ei vendere? Ac denique, etiamſi locus ille vere ſacer fuiſſe tantiſper ſtatuatur, ne ſic quidem aut Ephron, aut* Abraham *ſimoniæ argui poſſet, niſi aut ille ultra juſtum agri pretium religionis causâ quidquam exegiſſe, aut hic conceſſiſſe probetur; quod cum probari nequeat, evidens ſit, quandoquidem leges poſitivæ, quæ locum ſacrum per ſe & directè vendi prohibent, tunc necdum latæ erant, nec Ephronem nec* Abrahamum *meritò reprehendi poſſe, dum nempe, poſtquam humanitate & comitate inter ſe certâſſent, alter rei ſuæ, quam alienabat, pretium admiſit, alter, ut rem emptam legitimè poſſideret,* quadringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ *appendit, itaque juſtum mercis pretium perſolvit.*

nihil peractum fuiſſe, demonſtratur,

B

474 *Tranſeo nunc ad quæſtionem alteram, quæ circa ipſum venditi agri ac ſpelunca duplicis pretium à nonnullis eruditis movetur, aſſerentibus ſcilicet, Hebraïca hæc Moyſis verba ℣. 16:* Seeel (*ſeu* Schekel) eeſeph ghober leſocher *minùs commodè ab Hieronymo verſa fuiſſe per Latina hæc* Siclos argenti probatæ monetæ publicæ, *prout & in Vulgata noſtra leguntur, cùm re ipſa, ut ipſi quidem contendunt, aliud nihil ſignificent, quàm* ſiclos argenti tranſeuntis ad mercatorem, *ſeu* laminas, *ut iidem volunt,* argenteas, ſicli pondere appenſas, *non tamen charactere ullo, qui monetæ publicæ index eſſet, inſignitas; atque hinc aſſirmare non verentur, S. Hieronymum* juxta ævi ſui uſum, *quo nempe nulla erat pecunia commerciis apta, quæ non publicæ auctoritatis indice ſignata eſſet, rem veterem, ſeu* Abrahami *tempore uſitatam, minùs accuratè interpretatum fuiſſe. Rationes autem, ob quas Hieronymi verſionem hic reprehendant, aut ſaltem minùs probent, trinas haſce apud illos expreſſas invenio; quòd Hebraica vox* Schekel *primariò cujuſdam ponderis nomen ſit, cùm radix illius* Schakal *nullâ aliâ, quàm* appendendi, librandi, ponderandi, *aut quæ huic omnino affinis eſt, notione gaudeat; deinde quòd conſuetudo Hebræorum* appendendi *argentum in ſtatera etiam uſque ad captivitatem Babylonicam perdurârit, ac denique, quòd, ſi* Abrahami *ætate argenti ſignati uſus invaluiſſet, id minimè latère potuiſſet vicinas gentes, unde ſtatim praxis ea, in commerciis facillima, per totum terrarum orbem fuiſſet propagata; nec certè Romani & Græci nummis procuſis tam diu caruiſſent. Ità ferè illi.*

C

475 *Aſt ego, ſalvâ, quæ ipſis debetur, reverentiâ, rationes haſce haud ſatis validas urgentesque exiſtimo, ut ab Hieronymi ſententia ſeu Vulgatæ noſtræ lectione, quæ monetam publica auctoritate percuſſam probatamque indicat, vel tantillùm etiam recedam. Ac primò quidem cum J. B. Villalpando S. J. tom. 3 Apparatus urbis ac templi Hieroſolymitani parte 2, lib. 2, diſp. 4, cap. 24 pag. 386 obſervandum eſt, tametſi ſiclus pondus fuerit, & primæva ſui inſtitutione ponderum norma & ratio, nihil tamen prohibere, quò minùs illud idem ponâtur aliquando cuderetur, atque in nummi formam redactum, ſicut rerum omnium, quæ pondere expendebantur, communis erat menſura, ſic etiam tum earumdem, tum etiam reliquarum & æſtimator eſſet & pretium. Et id quidem in vetuſtis ſiclis, quos laudatus Villalpandus pag. 380, & Eraſmus Frœlich S. J. ad calcem Annalium regum & rerum Syriæ tab. 18 exhibet, ac certè Machabæorum ætate locum habuiſſe, nemo, arbitror, vocabis in dubium. At enim non tunc dumtaxat, ſed & multo antè exſtitiſſe ſiclos, qui nummi genus erant, auctor eſt Flavius Joſephus lib. 3 Antiquit. Judaïc. cap. 9, pag. mihi 83, ubi, cùm teſtatus eſſet, Moyſen, abſoluto tabernaculo, Aaroni fratri ſuo Dei juſſu ſacerdotis munus contuliſſe, ita loqui de eo pergit:* Poſt hæc convocato populo imperavit, ut rurſum contribuerent viritim dimidium ſiclum. *Ac mox, ne dubium eſſe poſſit, an de ſolo argenti rudis pondere, an contra de argenteo nummo ſignato intelligenda hæc ſint, mox ſubdit,* ſiclum *eſſe* NUMMI genus apud Hebræos.

non genus ponderis, ſed nummos proprie dictos fuiſſe.

E

476 *Neque verò Fl. Joſephi,* ſiclos nummi genus *Moſaica ætate adſtruentis, auctoritatem fidemque evertit allegata vocis* Schekel *Hebraïca radix, aut ipſa Hebræorum conſuetudo appendendi in ſtatera argentum, de quibus laudatus plùs ſemel Wilhelmus Smitius in ſuo Prolegomeno Pentateuchi § 2, num. 415 & ſeqq. diſſerit. Etenim, ſi in re noſtra ex ſolo vocis etymo Hebraïco legitimum formari poſſit argumentum, pari modo ex Latinarum vocum, non dico, etymo, ſed vel apertiſſima ſignificatione demonſtraverim ego, floreniſſimis reipublicæ Romanæ primorumque imperatorum temporibus nullum exſtitiſſe argentum cuſum, nullum, ſeu aureum, ſeu argenteum, numinnum ſignatum, quandoquidem tunc uſitatæ voces* tributum pendere, vectigalia penſitare, expenſa, impendia, libripendes, *aliæque ejuſmodi voces* appendendi, librandi & ponderandi *notione gaudent. Imò ex Latinis hiſce* ſuſcipere æs alienum, æs alienum facere, in ære meo eſſe *aliiſque id genus phraſibus pari ratione probaverim, aliud nullum metallum, quàm merum æs, quod* Regulare & Coronarium *Plinius vocat, publica auctoritate ſignatum unquam ſub Romanis fuiſſe, proindeque aurifices ac monetales peritiſſimos mirum in modum ſuis oculis deludi, dum aureos argenteoſve nummos & Cæſarum effigie ſignatos ſe videre credunt, qui tamen, ſi nempe allata ab adverſariis ratio*

ut ne contrarium quidem ex vocis etymo

AUCTORE J. G.

aliquid roboris habeat, nihil, niſi lamina & meri ponderis genus ac rude as Regulare, vel Coronatum eſſe poſſunt.

& ex Hebraeorum conſuetudine appendendi pecunias

477 *Quod autem ad Hebraeorum conſuetudinem appendendi nummos attinet, quam laudatus Smitius cit. §, pag. 286 ad captivitatem Babylonicam uſque perdurâſſe, contendit, lubens ego ei largior, Hebraeos in agitandis commerciis nummos ponderare ſolitos paſſim faiſſe. At num hinc conſequens ſit, nullum ſub priſcis illis Hebraïs exſtitiſſe numinum ſignatum, nullamque pecuniam probata monetæ publicæ? Profectò, ſi iſtiuſmodi confectio valeat, pari ratione evincetur, hodiernos nummos aureos, quos* quadruplos, Albertinos, Guincos, ducatos *vulgò appellant, meri ponderis genus eſſe, nec ullo inſignitos charactere publico, quandoquidem hos appendere in ſtatera ſolent mercatores aliique, qui ſua ſtrenuè negotia curant. Adhæc, ſi quadringenti ſicli, ab* Abrahamo *Ephroni Hetheo dati, aliique, de quibus frequens eſt in Scripturis mentio, nihil aliud fuerint, quam lamina argentea, nullo moneta aut numini charactere inſignita, ſed ſolo ſicli pondere appenſa, cur laminas illas non*
B pondera, *ſed* nummos *paſſim adverſarii vocant? Aut cur laudatus Smitius recitata Moyſis verba ita Belgicè vertit* vier hondert ſikelen zilvers, GEKEURDE GANGBAERE MUNTE? *Cur item recentior interpres aliquis Gallus, quem fors Smitius hic ſecutus eſt, ſic itidem vertit* quatre cent ſicles d'argent en BONNE MONNOYE & recue de tout le monde? *Enimverò, ſi energicas haſce & rei numinariæ quam maxime proprias voces adhibere ad deſignandum meri ponderis genus ipſis liceat, quibus tandem utentur vocibus, ut nummos hujuſce ſeculi, puta dictos vulgò* Coronas Francicas, *veram pecuniam eſſe, ſignificent?*

evincere nitentur, quorum argumentis

478 *Demum, ut manifeſtè pateat, apud Hebræos ante captivitatem Babylonicam in uſu fuiſſe nummos, qui non ad pondus, ſed* ad numerum, *quod pecuniæ ſignatæ proprium eſt, expendebantur, quique certam ſui valoris notam præ ſe ferebant, viſum eſt, pauca pro multis teſtimonia è ſacris Codicibus huc aſſerre. Lib. IV Reg. cap. 12 ℣. 10 ita legitur:* Cumque viderent (*nempe Hebræi ſacerdotes ſub Joiada pontifice & rege Joas viventes*) nimiam pecuniam eſſe in Gazophylacio, aſcendebat ſcriba regis & pontifex, (*hic illum, ut inſpicerem, ſibi adeſſe, volebat, ne qua ſuſpicione aſpergeretur*) effundebantque & NUMERABANT PECUNIAM, quæ inveniebatur in domo Domini, *&* ℣. *ſeq.:* Et dabant eam JUXTA NUMERUM atque menſuram in manu eorum, qui præerant cæmentariis *&c. Rurſus eodem lib. cap. 22 ℣. 7 legitur Joſias rex præcepiſſe, ut tignariis & cæmentariis, ad inſtaurandum templum Domini adhibitis, neceſſaria ad id pecunia ſuppediitaretur, quam ipſi in poteſtate & fide haberent, expreſsè tamen edixit, ut* non ſupputetur eis argentum. *Ut quid, obſecro, Joſias rex fidelibus famulis* ſupputari *argentum vetat, ſi aliàs priſcis temporibus non* ſupputari, *ſed dumtaxat in ſtatera appendi ſolitum ſuiſſet? Ut quid etiam ſcriba regis Joas Pontifexque Joiada* numerârunt *pecuniam, eamque* juxta numerum *dederunt operariis, ſi ſignata pecunia non fuerit, ſed, uti adverſarii volunt, meræ ponderis genus, quod propterea appendendum prius in ſtatera ſuiſſet? Plura, quæ huc ſpectant, eaque etiam jam memoratis antiquiora teſtimonia, atque ex ipſo Hebraïco Græcove textu hauſta confirmataque videat*
C *curioſus lector in Diſſertatione critica de Numiſmatibus Hebraïcis, quam R. P. Sanctes S. J. anno 1715 Pariſiis edidit.*

D

479 *Et his quidem nequaquam efficiunt recitata ſub num. 474 finem rationes. Etenim, quibus tandem, quod adverſarii volunt, conficietur tabulis, argenti ſignati ſeu pecunia uſum Madianitas Iſmaelitaſque, Hebræorum utique vicinos, omnino latuiſſe, atque adeò non* argenteos, *nummos ſcilicet, ſed rudes argenti laminas, ſeu, ut aliqui definire amant, exacta ad ſicli pondus fruſta argenti fuiſſe, quibus tamen, uti Gen. cap. 37 videre eſt, tanquam verâ pecuniâ à ſuis mercibus planè diſtincta, patriarcham Joſeph a fratribus hujus emerunt? Hanc autem praxim, in commerciis facillimam, per totum terrarum orbem propagatam ſtatim non fuiſſe, mirum non eſt, cum primitus nulla ab Hebræis vicinisque gentibus cum Europæis agitata fuerint commercia, nec alteri ad alteros commearint. Et verò praxis illa ante regum Iſraël tempora propagari ad Romanos nullo modo poterat, utpote qui in rerum natura non fuerunt ante annum Oziæ, regis Judæ, quinquageſimum primum, quo certe tempore jam pridem apud Hebræos* pecunia numerari *& juxta numerum diſtribui cœperat, ut adeò ex hac parte invalidum omnino ſit adverſariorum argumentum. Nihilo vehementius urget illud, quod à numiſmatum uſu apud Græcos deducunt. Nam tantum abeſt, ut Græci dim admodùm procuſſa nummis carnerint, ut contrà jam ab ipſis temporibus Moyſis extuſa numiſmata habuerint, quandoquidem Erichtonius, teſte Euſebio in Chronico, Aaroni coævus,* Athenienſibus & Lyciis numiſmata excudit, *ut refert Julius Pollux in ſuo Onomaſtico lib. 9, cap. 6. Quæ cùm ita ſint, quidni apud Hebræos, utpote a quibus bonæ artes ſcientiæque ad Ægyptios, deindéque ad Græcos penetrârunt, multo ante Machabæorum, imò & ante Moyſis tempora excuſos nummos invaluiſſe, ac denique, uti S. Epiphanius lib. de Menſuris & Ponderibus pag. 183 tradit,* Abrahamum argentei nummi figuram in Chananæam importâſſe, *hujuſque adeò uſum* Abrahami *ætate illic viguiſſe, credamus?*

hic ſatis ſit.

480 *Reliquum eſt, ut agitatiſſimam quæſtionem, ex recitatis ſupra verbis Moyſis Gen. cap. 23 diſciſque S. Stephani Act. cap. 7 ℣. 16 exortam, quantum ſcilicet ad noſtrum inſtitutum ſpectat, nunc itidem diſcutiamus. Si Moyſaica narrationi preſtè, uti omnino decet, inhæreamus, dubium non eſt, quin* Abraham *ab Ephrone, filio Seor, ſpelunceam duplicem, reſpicientem Mambre, quadringentis ſiclis emerit, teſtante idipſum nepote ejus Jacobo hiſce ad filios ſuos verbis Gen. cap. 49 ℣. 29 & 30:* Sepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici, quæ eſt in agro Ephron Hethæi, contra Mambre, ... quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in poſſeſſionem ſepulchri. *Idem illud confirmat rurſus Moyſes Gen. cap. 50, ℣. 12 & 13 ita de filiis patriarchæ Jacob ſcribens:* Fecerunt ergò filii Jacob, ſicut præceperat eis: & portantes eum in terram Chanaan ſepeliêrunt eum in ſpelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro in poſſeſſionem ſepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre. *Contrà verò, ſi S. Stephanum Act. 7, ℣. 16 ad Judæorum primores verba facientem audiamus,* Abrahamus *pretio argenti* à filiis Hemor, filii Sichem, *ſepulchrum emit, nempe prope* Sichem *urbem, ubi duodecim patriarchæ ſepulti fuerunt. Rurſus autem Gen. cap.*

Recitata Moyſis narrationis

E

F

A *cap.* 33, ℣. 18 *& 19 non* Abrahamus, *ſed Jacob partem agri, in Sichimis ſiti, à* filiis Hemor, patris Sichem, *centum agnis emiſſe narratur.*

non contradicit oratio S. Stephani Act. cap. 7.

481 *An ergò S. Stephanus ita, ut jam audivimus, loquens, memoriâ lapſus ſuit, aut non tam ex ſua ſententia fideque hiſtorica, quàm ex falſa vulgi opinione diſſernit? Aut nonne potiùs in Vulgata noſtra admittendum hic loci mendum eſt? Ita quidem nonnulli, qui ubivis ſolvendis nodis facilem ſibi cuneum adeſſe volucrunt, pronuntiare & quaſi de tripode definire veriti non ſunt; aſt (uti antè in re ſimili oſtendi) haud ſatis reverenter nec fundamento uſquàmque ſolido. Ergòne, ut Stephanus cum Moyſe adducatur in concordiam, reducere oportebit* Mambren *in* Sichem, *unàque* Ephronem, filium Seor, *confundere cum uno ex* filiis Hemor filii Sichem? *At neque hac ſolvendi nodi ſatis apta eſt ratio. Num itaque cum Gaſpare Sanctio, caput 7 Act. ℣. 16 commentante pag. 152, ſub memorato illic nomine* Abraham *intelligendus erit Jacob,* Abrahami *nepos, ſic ut ro* Abraham *cit. ℣. 16 Act. in obliquo caſu poſitum ſit ac patronymice ſumptum, vel etiam, ut ſit quidem in recto caſu adhibitum,* B *patronymici tamen vim habeat? Ita auctor ille ſtatuit, contenditque adeò, hujuſce expoſitionis adminiculo ſine offenſione currere cetera, quæ S. Stephanus cit. ℣. 16 de ſepulchri emptione narrat, cum, uti pag. 157 ſubdit, S. Stephanus duntaxat dixerit τὸ Σιχὶμ, cui ſubaudiri poteſt tam* filius, *quàm* pater. *Aſt num hæc omnia ſatis feliciter adſtruxerit Sanctius, tu, lector, judica.*

eàm non fit eorum, eamdem ſepulchri emptionem à S. Stephano indicatam fuiſſe,

482 *Sed cuinam operæ pretium erit inquirere, an non & modo alio, eoque magis ſimplici, diſſolvi ille nodus queat. Scriptores ferè omnes, qui ℣. 16 capitis 7 Act. commentati ſunt, veluti certum indubitatumque ſibi ſumpſiſſe videntur, S. Stephanum non aliam indicare voluiſſe ſepulchri emptionem, quàm quæ Geneſeos cap. 23 deſcripta à Moyſe fuit. Verùm enimverò probatum demonſtratumve à nullo eorum eſt, eum reapſe in hanc emptionem animum intendiſſe; neque profectò ſatis perſpicio, quibus rationibus id, ſi voluiſſent, evincere ipſi potuiſſent. Etenim nuſquam pollicetur ſanctus Orator, nihil ſe dicturum, quod non diſertè expreſſum narratumque in Pentateucho aliiſve ſacris Codicibus ſit. Et ſanè, quæ nuſquam in Pentateucho aliiſque ſacris Voluminibus reperiuntur, ipſa nempe divina verba, quibus* Abram, *priuſquam moraretur in Charan, evocatus à Deo eſt, hæc ipſe in ſua ad Judæos celebri oratione recenſuit, uti ſuperiùs §§ VIII & IX oſtendimus. Si igitur Stephanus alia divina vocationis Abræ adjuncta, quàm quæ diſertè expoſita à Moyſe fuerant, in ſua iſta Oratione commemoravit, quidni diverſum quoque ſepulchri emptionem, ab* Abrahamo *aliquando factam, nec tamen uſquam diſertè à Moyſe expreſſam, cit. ℣. 16 indicâſſe dici queat; hanc ſcilicet divina revelatione vel ex monumentis fide dignis, aut certè pari modo edoctus, quo divina ad* Abramum *in Ur Chaldæorum verba explorata habuit?*

C

ut contrà. ſi diverſa emptionis adjuncta conſiderentur, diverſam

483 *Imò verò, ſi tam Stephani, quam Moyſis verba, uti in Vulgata exſtant, ſenſu obvio & litterali ſumantur, quod in quibuſvis libris hiſtoricis, niſi graviſſima obſtet ratio, fieri ſemper debet; conſectarium erit, ut ſepulchri emptio, memorata à S. Stephano, diverſa prorſus ſtatui debeat ab illa, quam Moyſes ſcriptis mandavit. Quippe in hac emptione ſepulchri, ſeu ſpelunca duplicis & agri, occurrit venditor* Ephron *Hethæus*, filius Seor; *in emptione autem à S. Stephano memorata, non unus, ſed plures occurrunt venditores, iique non filii Seor, ſed* filii Hemor, *filii Sichem, qui certè à Sichem Hevæo, qui Dinam Jacobi filiam rapuit, omnino diverſus eſt. Adhæc ſepulcrum, cujus emptio à Moyſe cit. cap. 23 refertur, ſitum fuit prope* Hebron; *illud autem, de quo S. Stephanus, ſitum erat in* Sichimis, *qui locus ab altero quindecim circiter horæ milliaribus diſtat. Denique ſi utriuſque venditionis emptionisque adjuncta omnia, ſervato obvio ac litterali verborum ſenſu, accuratè expendantur, tam altera ab altera emptio diverſa videbitur, quàm ſit Abrahamitica emptio ſpelunca duplicis omnino alia ab emptione partis agri in Sichimis, ubi Jacob ſua fixerat tabernacula, quamque agri partem à filiis Hemor centum agnis, uti Gen. cap. 33 à ℣. 18 videre eſt, ſibi comparavit.*

diverſi ſepulcri emptio nimirum aſſignata S. Stephano videtur.

484 *In hac igitur ſententia noſtra emit* Abrahamus *ab Ephrone Hethæo, filio Seor, ſpeluncam duplicem vicinumque agrum, reſpicientem Mambre, quadringentis ſiclis probatæ monetæ publicæ, uti diſertiſſimè teſtatur Moyſes Gen. cap. 23; &, præter ſpeluncam duplicem agrumque, emit quoque ſepulchrum in Sichimis à filiis Hemor,* E *filii Sichem, illius nempe, qui non gente Hevæus, qualis, teſte Moyſe Gen. cap. 34 ℣. 2, Sichem, Dinæ raptor, erat, ſed gente Chananæus fuit, prout nempe vox illa peculiarem populum, à Chanaan oriundum & à ceteris aliis populis Chananiticis diſtinctum, ſignificat, de quo vide Ronſerium, in caput 12 Gen. ℣. 6 eruditè ſcribentem. Poſteà verò quàm* Abrahamus, *uti S. Stephanus narrat, à filiis Hemor ac nepotibus Sichemi Senioris, ſeu Chananæi, ſepulchrum in Sichem emiſſet, reverſus ex Meſopotamia patriarcha Jacob, teſte Moyſe cap. 33 Gen. ℣. 18 & ſeqq., partem agri Sichimitici, in qua fixerat aliquandiu tabernacula, à filiis Hemor Hevæi, patris Sichemi Junioris, centum agnis emit; atque ita quidem* Abrahamum *imitatus ex parte eſt, dum, ſicut hic in Hebron ſepulchrali loco vicinum agrum adjunxit, ita ipſe ſepulchro, jam antè ab eodem* Abraha *in Sichimis empto, vicinum adjunxit agrum, ſeu agri partem, legitimo emptionis contractu ſibi comparatam.*

tametſi emptionis à S. Stephano memoratæ epocha incerta ſit.

485 *At, ſciſcitaberis, quandonam* Abrahamus *ſepulchrum illud in Sichem emit, in quo, uti S. Stephanus narrat, duodecim patriarchæ, filii Jacob, poſt mortem poſiti tandem fuerunt? Reſpondeo, cum Moyſes hujus ſepulchri emptionem tacitam prætermiſerit, nec S. Stephanus in celebri ſua ad Judæos Oratione chronographum egerit, hujus emptionis epocham aſſignari exactiſſimè non poſſe, imò neque eam, ut rei geſtæ fides adjungatur, ita aſſignari debere. Enimverò nonne & alia facta, in Novi Teſtamenti libris memorata, indubitata prorſus certiſſimaque haberi debent, tametſi accuratè eorum epocha aſſignari nequeat? Et indubiè quidem, qualia ſunt, ut pluribus ſuperdeam, quæ in Epiſtola Catholica B. Judæ Thaddæi ℣. 9 de altercatione ob Moyſis corpus orta, ac ℣. 14 de prophetia Enoch, & Epiſt. 2 B. Petri cap. 2, ℣. 5 de Juſtitiæ prædicatione à Noë facta, ac denique, quæ in Epiſtola Pauli ad Hebræos cap. XI ℣. 34 & ſeqq. de quibuſdam viris virtute fidei inclytis enarrantur. Cùm igitur facta illa, ne ut ſuis epochis diſertè non ſignata, imò & magna ex parte in Veteris Teſtamenti libris non expreſſa, fidem tamen pleniſſimam idcirco mereantur, quòd à viris Spiritu ſancto plenis tradita fuerint; quidni pariter S. Stephano*

AUCTORE J. G.

credamus, diſertis verbis aſſerens, emptum ab Abrahamo *ſuæ ſe ſepulchrum in Sichem, hujuſque venditores fuiſſe filios Hemor filii Sichem, tametſi nullo ex capite liqueat, an empti illa facta ſit, dum* Abraham, *ingreſſus terram Chanaan, prope Sichem ædificavit altare Domino, ibique aliquandiu moratus eſt; an verò multò poſt, ſeu ſub vitæ ſuæ finem; qua de re diſputare ſupervacaneum foret.*

§ XXVI. Abraham Iſaaco ſuo proviſurus de uxore, ſuæ domus œconomum jurejurando priùs obſtrictum, ut de cognatione herili uxorem ei quærat, in Meſopotamiam mittit. Hujus legationis felix ſucceſſus.

B

Abrahamus, degens rurſus in terra Auſtrali

TAmetſi Abraham *apud Hetheos, Hebronis incolas, ſumma in exiſtimatione eſſet, ab iiſque, ut ſuprà vidimus, veluti* princeps Dei *haberetur; haud multis tamen annis, poſtquàm demortuæ uxori juſta perſolviſſet, hic loci ſubſtitit. Certè, cùm triennio poſt Saræ obitum Iſaacus uxorem duceret, in terra Auſtrali, ſeu in Berſabee, uti ex Gen. cap. 24, ỳ. 62 colligitur,* Abrahami *tentoria fixa erant, atque illic quoque, niſi vehementer fallar, ea contigerunt, quæ Moyſes cit. cap. 24 Geneſ. ỳ. 1 & octo ſeqq. Iſaaci nuptias enarraturus, ſingillatim de Sanctо noſtro præmittenda cenſuit. Hiſce ex inſtituto noſtro præ rebus ceteris, quæ ipſas Iſaaci nuptias attinent, paulò uberiùs inhærere, æquum erit. Itaque Scriptorem ſacrum ante alios cit. cap. loquentem audiamus:* Erat autem Abraham, *inquit*, ſenex, dierumque multorum: & Dominus in cunctis benedixerat ei. Dixitque ad ſervum ſeniorem domus ſuæ, qui præerat omnibus, quæ habebat: Pone manum tuam ſubter femur meum, ut adjurem te per Dominum Deum cæli & terræ, ut non accipias uxorem

C

filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito: ſed ad terram & cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias uxorem filio meo Iſaac. *Hactenus Moyſiacæ narrationis exordium, de quo nonnulla diſcutienda veniunt.*

triennio poſt mortem Saræ

487 *Ac primò quidem, cùm Moyſes,* Abrahamum *tunc fuiſſe ſenem* multorumque dierum, ỳ. 1 *ſolummodo edicat, ipſum verò annum, quo ſanctus Patriarcha de dando Iſaaco ſuo uxore ſeriò cogitavit egitque, diſertè ibidem non ſignet, non una de hujus facti epocha eruditorum eſt opinio. Hos inter Lippomanus cenſuit,* Abrahamum *tunc fuiſſe annorum centum & triginta ſeptem, ac ſui filii conjugio ſupervixiſſe triginta octo annos: unde omnino conſequens foret, ut, quæ cit. cap. 24 Gen. narrantur, mox ab obitu Saræ contigiſſe dicenda eſſent. Verùm cùm cap. 25 Gen. ỳ. 20 diſertè affirmet Moyſes, Iſaacum,* cùm QUADRAGINTA ESSET ANNORUM, duxiſſe uxorem Rebeccam, filiam Bathuëlis Syri de Meſopotamia, ſororem Laban; *dubium eſſe non poteſt, quin inter obitum Saræ, qui ætatis ejus anno centeſimo vigeſimo ſeptimo, ſeu Iſaaci trigeſimo ſeptimo,* Abrahami *verò centeſimo trigeſimo ſeptimo ex jam antè dictis certò contigit, interque Iſaaci conjugium tres ferè anni interceſſerint; ut adeò non 38 annos, uti Lippomanus vult, ſed ſolum* 35 Abrahamus *ſui filii conjugio ſupervixiſſe potuerit, utque illius cum œconomo ſuo de accipienda Iſaaco ſuo uxore, ſermo, & œconomi ejus dein in Meſopotamiam legatio, ac demum ejus è Meſopotamia in Chananæam eum Iſaaci ſponſa reditus eidem anno* Abrahæ *centeſimo quadrageſimo, ſeu quadrageſimo Iſaaci, innectenda etiam ſint, niſi quis præter omnem veri ſpeciem, ad iſtiuſmodi negotia, quæ bimeſtri ſpatio perfici facilè poterant, integrum ferè triennium impenſum fuiſſe, adſtruere malit.*

D

ſuo filio proviſurus de uxore,

488 *Neque verò adverſus ſententiam noſtram quidquam facit, quòd grandævus* Abraham *haud dubiè nihil magis expetierit, quàm ut ex Iſaaco, filio ſuo, quàm citò fieri poſſet, nepotes cerneret: nam, ſi quid hæc ratio contrà nos evincit, evincet itidem, Iſaaci conjugium diu ante Saræ mortem, ſeu multò ante annum Iſaaci trigeſimum ſeptimum ſtatuendum fore; quod profectò, ſalva ſacrorum Codicum auctoritate, nemo unus admittet. Fateor quidem cum Saliano in Annal. Eccleſ. V. T. ad annum mundi 2178 num. 2, hujus conjugii tarditatem, ſaltem primâ fronte, admiratione non carere; at cum. eadem etiam crediderim, Patriarcham ea in re divinam exſpectâſſe monitionem,* ut promiſſum divinitus ſemen peculiari Dei providentia & adminiſtratione diſpenſaretur, *nec anteà Virum ſanctum, ut ſuo filio de uxore proſpiceret, divinitus fuiſſe monitum, quàm cum jam nubilis eſſet ea, quam illi deſtinârat Deus. Ut ut id ſit, equidem cùm* Abrahamo *ratum fixumque eſſet, nullam ex filiabus Chanaan, ob indicandas infrà rationes, uxorem filio dare, velleque adeò ex propriis ſibi conſanguineis in Meſopotamia degentibus unam aliquam ipſi adſciſcere, neceſſe habuit Iſaaci nuptias tam diu differre, donec Bathuëlis hujuſve fratrum filiæ, ac nominatim Rebecca, de cujus ortu ac ætate poſt reditum è terra Viſionis Iſaacum certior fuerat reditus, jam ſatis adoleviſſent, ut collocari in matrimonium ſine vitæ aut valetudinis diſcrimine poſſent. Denique, ſive rationes jam nunc allegatæ, ſive quævis aliæ* Abrahamum *moverint, ut ad uſque annum Iſaaci quadrageſimum nuptias ejus differret, veriſſimum ſemper ex Moyſis teſtimonio erit, Iſaacum eo demùm anno uxorem duxiſſe, minimèque recedendum eſſe à fixa ſub numeri* 487 *calcem chronotaxi noſtræ.*

E

domûs ſuæ œconomum in Meſopotamiam mittere parat.

489 *At quæres, eccur* Abrahamus *concilian-dis ſuo filio nuptiis miniſtrum adhibuerit eumque ſeniorem ſuæ domus famulum, ac dein, quorſum ab eo juſjurandum, & ritu quidem adeò ſingulari præſtandum, exegerit, ut ne ſcilicet ex Chananæis virginibus uxorem Iſaaco acciperet, ſed contrà ex familia Nachoris, in Meſopotamia tunc etiam degente, ei accerſeret uxorem. Ad primum horum pro reſponſo ſit,* Abrahamum *ipſum vel ob ſolam vergentem ætatem, ut alias non recenſeam rationes, in Meſopotamiam ire nec potuiſſe, nec, etiamſi commodè illuc ire potuiſſet, id eo conſilio facere, ipſius dignitati ſuiſſe conſentaneum. Cum autem neque ex re eſſet, dilectiſſimum Iſaacum viarum periculis propterea committere, ejuſque quotidianâ privari conſuetudine; nihil profectò in eo rerum ſtatu convenientius fuit, quàm ut* Abrahamus *ſuo nomine legatum aliquem in Meſopotamiam mitteret, qui Iſaaco, haud dubiè ea de re priùs à ſuo Patre con-*

F

A *conſulto, atque conſentienti, deſideratam conjugem adduceret. Quoniam verò ad tanti momenti negotium perficiendum nemo aptior videri poterat, quam ſuæ domus œconomus, cujus nempe fides, prudentia, induſtria diligentiaque longiſſimi temporis uſu ſpectata exploratæque erant, idcircò hunc præ ceteris ſapienti planè conſilio Patriarcha delegit, ut ex conſanguineis in Meſopotamia degentibus deſtinatum Iſaaco conjugem acciperet, ſalvamque & incolumem perduceret in Chananæam.*

prius tamen juſjurandum ab eo exigit, omninò licitè,

490 *Sed enim, ſi ſervi illius fides, prudentia, induſtria diligentiaque perſpecta omnino* Abrahæ *fuerint, nonne in vanum Patriarcha eum adjuravit* per Dominum, Deum cæli & terræ, *ſeu juſjurandum ab eo exegit? Minimè verò. Etenim, cùm graviſſimum multis nominibus eſſet negotium, quod ſanctus Pater-familias ſuo œconomo committebat, atque adeò cùm ſua plurimùm intereſſet, illud ex ſua voluntate ad amuſſim exſecutioni mandari, potuit ſanè, utpote legitimam in ſervum ſuum poteſtatem habens, & causâ impulſus graviſſimâ, per Dominum Deum cæli & terræ, quem & ipſe famulus agnoſcebat adoraba-*

B *batque, eum adjurare, ſeu juſjurandum invocato Dei nomine ab eo exigere, ut is eo adſtrictus religionis vinculo nihil imprudens attentaret, nec per incuriam humanam culpabilemve ignorantiam quidquam omitteret, quod æquiſſimis ſanctiſque votis ſuis perfectiſſimè non conveniret. Quod ergò nonnulli ex Origene inſinuant indecens eſſe, ut viri perfecti juſjurandum ab aliis exigant, id contra illos tantùm interqueri poteſt, quibus in eos ipſos, à quibus juſjurandum poſtulant, legitima ac veluti ſuprema poteſtas non eſt, quandoquidem, ubi hæc adeſt, juſtaque intercedit ratio, tam ad divini Nominis honorem cedit juſ-*

jurandum exigere, quàm illud præſtare, uti exemplis ſat multis, ac nominatim iis, quæ lib. 4 Regum cap. 11 de Joiada, Lib. 1 Eſdræ cap. 2 de ipſo Eſdra, & lib. 2 Eſdræ cap. ultimo de Nehemia referuntur, ſatis ſuperque liquet.

& quidem ritu valde ſingulari,

491 *Quo autem propoſito* Abrahamus *ritum adeò ſingularem adhiberi, ſeu œconomum ſuum, dum juraturus eſſet, manum femori ſuo ſupponere juſſerit, variant plurimùm eruditorum ſententiæ, quarum præcipuas laudatus jam ſæpè Pererius recenſuit Diſput. 1 in Caput 24 Geneſ. pag. 540 & ſeqq., quas illic, ſi vult, curioſus lector videat. Mihi ex hiſce omnibus, imò & ex*

C *ceteris, quas apud recentiores videre licuit, probabiliſſima videtur ea, quæ, uti citatus Pererius ferè ſcribit, memorato ritu ſeu juriſjurandi ceremoniâ adumbratum ac ſignificatum à Viro ſancto fuiſſe aſſerit myſterium generationis Meſſiæ, ex femore, id eſt, ex ſtirpe & genere* Abrahæ *propagandi, ipſumque* Abraham *eo ſigno profiteri & conteſtari voluiſſe firmiſſimam fidem, quam habebat de Meſſia generando ex ſemine ſuo, ſecundùm illam ſibi a Deo datam promiſſionem* Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ; *ſic ut intellexerit piiſſimus Patriarcha, tale ſemen, in quo benedicende & beatificanda eſſent omnes gentes, non ſolùm fore hominem, ſed ſimul etiam Deum, juſſeritque, quò id ſignificaret, ſervum ſuum ſupponere manum femori ſuo, deſignans carnem, quam ex ipſo ſumpturus erat Meſſias, ſimulque ipſe adjurârit eum per Dominum cæli & terræ, indicans, ita eum fore hominem, ut ſimul etiam eſſet verè Deus.*

492 *Ipſa nunc Sanctorum Patrum teſtimonia, quibus ea nititur opinio, audiſſe ex re erit. Et Hieronymus quidem citatum Geneſeos locum commentans, lib. Quæſt. Hebraïc. col. 527 ita ſcribit:* Tradunt Hebræi, quòd (*Abraham nempe*) in ſanctificatione ejus, hoc eſt, in circumciſione juraverit. Nos autem dicimus, juràſſe eum in ſemine Abrahæ, hoc eſt in Chriſto, qui ex illo naſciturus erat juxta Euangeliſtam Matthæum loquentem: "Liber generationis Jeſu „Chriſti filii David, filii Abraam.„ *Et rurſus tom. 4 lib. 1 contra Jovinianum col. 153:* Abraham adjurat ſervum in femore ſuo, hoc eſt, in Chriſto, qui de ejus erat ſemine naſciturus, ut filio ſuo Iſaac alienigenam non adducat uxorem. *Et iterum tom. 2, in Epiſtola ſua ad Principiam virginem col. 685 & ſeq. ita inquit:* Quòd autem femur ſignificet opera nuptiarum, his breviter exemplis doceberis. Abraham mittens ad uxorem quærendam filio ſuo Iſaac, dicit majori domus ſuæ: "Pone manum tuam ſuper fe„more meo„ (*lege* ſub femore meo,) "& ad„jurabo te per Dominum Deum cæli. „ Non dubium, quin per eum, qui de ejus ſemine erat naſciturus. *Hiſce conſona audi ex S. Ambroſio Lib. 1 de* Abraham *cap. 9 col. mihi 309:* Inventus eſt de ſervulis ſenior, tamen qui ad uxorem providendam domino juniori eligeretur, & conſtrictus ut juraret, mitteret manum ſub femur Domini ſui. Per femur generationem intelligimus: generatio autem Abrahæ Chriſtus eſt. Unde Apoſtolus ait: "Abrahæ dictæ ſunt „promiſſiones & ſemini ejus. Non dicit, Et ſe„minibus, quaſi in multis: ſed ſicut in uno, „Et ſemine tuo, quod eſt Chriſtus;„ oſtendens per ipſum nobis ſanctum ſacramentum, per ipſum tutum auxilium fore.

uti SS. Patres communiter docent, adumbratæ ac profiteatur,

493 *Atque ita quoque cenſuit S. Auguſtinus in ſuis Quæſtionibus in Geneſ. tom. 3 parte 1, col. 393, in hunc modum loquens:* Quòd Abraham jubet puero ſuo, ut manum ſuam ponat ſub ejus femore, & ſic eum adjurat per Dominum Deum cæli, & Dominum terræ, ſolet imperitos movere: non adtendentes, magnam iſtam de Chriſto extitiſſe prophetiam, quòd ipſe Dominus Deus cæli & Dominus terræ in ea carne venturus eſſet, quæ de illo femore propagata eſt. *Et lib. 16 de Civit Dei cap. 33 poſtquàm dixiſſet, Iſaacum, cùm quadraginta eſſet annorum, Rebeccam duxiſſe uxorem.* centeſimo ſcilicet & quadrageſimo anno vitæ patris ſui, triennio poſt mortem matris ſuæ, *prout & nos num. 487 oſtendimus, ita pergit:* Ut autem (*Iſaacus*) illam duceret, quando ab ejus patre in Meſopotamiam ſervus miſſus eſt, quid aliud demonſtratum eſt, cùm eidem ſervo dixit Abraham, "Pone manum tuam ſub femore meo, „& adjurabo te per Dominum Deum cæli & „Dominum terræ, ut non ſumas filio meo „Iſaac uxorem de filiabus Chananæorum, „ niſi Dominum Deum cæli & Dominum terræ in carne, quæ ex illo femore trahebatur, fuiſſe venturum? Numquid hæc parva ſunt prænunciatæ indicia veritatis, quàm compleri videmus in Chriſto? *Mitto cetera SS. Patrum teſtimonia, cùm jam recenſita inſtar plurimorum, imò omnium, eſſe queant.*

494 *Equidem non diffiteor, communi huic SS. Patrum ſententiæ minimè ſuffragari S. Chryſoſtomum, dum Homil. 48 in Geneſ. pag. 483, ritum hunc potiùs ex recepto tunc antiquiorum*

non autem ex communi tum conſuetudine,

mores

AUCTORE J. G.

more, quàm designandi arcani Mysterii causâ, adhibitum ab Abrahamo *fuisse, indicat, nixus haud dubiè narratione quadam Flavii Josephi, qui libro 1 Antiquitatum Judaicarum cap. 16 de hoc facto agens, modum, quo Hebræi sese invicem juramento obstringere solerent, ita describit:* Subditis aiter alteri manibus sub femora, Deum ita testem invocant eorum, quæ destinaverant. *Verumenimverò liceat, salva utriusque scriptoris auctoritate, nonnulla in hanc assertionem observare. Si mos, seu ritus suprà indicatus, veteribus re vera receptus fuerit, atque iacircò solùm* Abrahamus *servum suum manum femori supponere jusserit, eccur nec Abimelech, rex Gerara, dum fœdus & amicitiam cum* Abrahamo *jurejurando firmaret, uti suprà num. 424 retulimus, manum femori* Abrahæ *supposuisse, neque hic idem Abimelecho fecisse legitur? Cur neque Genes. cap. 26 ritus ille ab Isaaco & Abimelecho, aut saltem ab alterutro observatus fuit, cum* juraverunt sibi mutuò? *Cur nec à Jacob,* Abrahami *nepote, servatus fuit, dum Genes. cap. 31* ℣. 53, per timorem patris sui Isaac *juravit, non nociturum se socero suo Labano? Ac denique cur citatis ad numeri 490 calcem variis scripturæ locis ne levissima quidem hujusmodi ritûs ingeritur mentio? Hæc cùm ita sint, quidni plerisque SS. Patribus assentiamur, ritum hunc* Abrahamo *primùm peculiarem fuisse, adhibitumque in hoc negotio ab illo esse ea intentione, ut fidem suam de nascituro ex suo semine per Isaacum Messia, Deo vero ac vero homine, solenni modo profiteretur?*

B

ab eodem etiamnum, licet mysterii ignaro, præstandum.

495 *Porrò, tametsi grande illud mysterium generationis Messiæ arcanum maximè, omnibusque id temporis, præter admodum paucos Dei vates, Deoque carissimos & familiarissimos viros, apertum esset, atque adeo verisimiliter Sancti nostri æconomum lateret; tamen, uti laudatus Pererius loc. cit. Disp. 1 in caput 24 Genes. num. 16 ferè loquitur, nihil prorsus aut absurdi aut inepti aut incongrui hic factum ab* Abrahamo *est, dum adjuraturus servum suum, cum manum femori supponere jussit ipseque eo ritu arcanum illud mysterium adumbrare intendit.* Satis enim erat, *inquit idem auctor,* servum nôsse, & credere, & colere id, per quod adjurabatur, Deum dico cœli & terræ Dominum: de intellectu autem interiori & abdito illius cæremoniæ ponendi manum sub femore, nequaquam curiosè ac sollicitè requirendum ab eo erat, persuasum nempe certumque habenti, nihil à Domino suo non sapienter ac religiosè fieri. Nam multa præcipi à Deo religiosè observanda iis, qui earum rerum mysticas significationes ignorant, clarissimum nobis argumentum certamque fidem facit lex Mosis, secundùm quam multa Hebræis præscripta sunt colenda & observanda, quæ Christi Domini & Ecclesiæ ejus umbram & figuram gerebant, & ad ea præfigurandum principaliter instituta erant: quorum tamen mysteriorum cognitio & paucissimis illius populi, nec, nisi per singularem quamdam Dei revelationem, contigit.

C

modo fatificat, uti hic exponit, minimè indecenti.

496 *Ita ille, de præfati ritûs substantia interroque ab* Abrahamo *fine pro more suo eruditè disputans. Quibus, ne quid disquisitioni hujus desit, adjungi merentur, quæ de ejusdem ritûs modo Salianus in Annalibus Ecclesiasticis Veteris Testamenti ad annum mundi 2178, num. 6 scitè observavit, ita scribens:* Sicut autem, *inquit,* in nominatione fœmoris modesta locutio est, qualis illa, "Non auferetur sceptrum de D „Juda & dux de fœmore ejus, „ &, "Omnes „animæ eorum, qui egressi sunt de fœmore Ja„cob, septuaginta, „ ita modestam fuisse actionem, par est credere, quicquid falaces Judæi comminiscantur; neque fediſſe Abrahamum arbitror super famuli manum, sed eà potiùs stanti, aut sedenti Abrahæ fœmur, *& quidem visse contextum,* leviter attigisse, aut eam etiam admovisse duntaxat; sicut qui honoris causâ manum admovent ori proprio vel alterius genibus, aut jurando pectori, neque os planè tangunt, neque pectus aut genua, sed admovent tantùm manum ad eas corporis partes & tactum significant potiùs, quàm faciunt.

eique sollicitè prohibet, ne Isaaco accipiat uxorem de filiabus Chanaan.

497 *Supereſt, ut quamobrem sanctus Patriarcha tam sollicitè caverit, ne ex filiabus Chanaan Isaaco suo uxor daretur, nunc itidem inquiramus. Alii hujus rei causam esse contendunt vigentem tunc idololatriam impietatemque Chananæorum; ast, uti ex jam antè dictis satis apparet, id malum omnium eo tempore non fuit; nec puto, adeò difficile futurum fuisse, inter Abimelechi regis Gerara aut Ephronis Hethæi consanguineas subditasve virginem aliquam invenire, quæ & verum Deum coleret & honestis moribus imbuta esset, aut certè, quæ in divinum cultum non consensisset, si priùs educationis vitio alieve defectu ab eo fuisset aliena. Alii legem divinam adstruunt, quâ scilicet inhibita Hebræis fuisseno cum Chananæis connubia; ast frustrà; cùm ejusmodi lex quatuor fermè seculis post id temporis lata sit per Moysen, quâ proinde obstringi* Abraham *& Isaac nemiquam potuerunt. Alii denique alias allegant rationes, alias aliis probabiliores; ast mihi devitatis ab* Abrahamo *Chananæarum cum Isaaco conjugii verioret imo & præcipuæ rationes fuisse videntur hæ, tum quòd earum genus ob Chami in patrem suum Nec nimiùm irreverentis maledictionem vilius ignobilisque censuerit, quam ut cum genere suo, toties divinitus benedicto, per Isaaci nuptias indeque orituros liberos in gentem unam amplissimam nobilissimamque aliquando coalesceret; tum quòd Vir prudens committendum non existimârit, ut Isaacus affinitates cum illis contraheret, quos ejus posterorum operâ ex interdicto divino expellendos exterminandosque esse, jam pridem didicerat.*

sed contrà ex cognatione sua, quod æconomus se facturum esse, jurat.

498 *Cùm autem hæ aliæque ejusmodi rationes nullum in Natboris posteritate locum haberent, ut quæ ex adverso etiam consecuta fuerat in communi suo parente Sem benedictionem divinam, quæque & bene morata & veri Dei cognitione, uti ex eodem cap.* ℣. 18 & 3 *seqq.*, ℣. 31 & *seqq. &* ℣. 50 *aliisque colligitur, imbuta erat, meritissimo jure* Abrahamus *suæ domus æconomum sacramenti religione obstringere voluit, ne de filiabus Chanaan Isaaco uxorem acciperet, ut contrà ad terram & cognationem suam in Haran proficisceretur, deducturus inde Isaaco suo destinatam uxorem; quemadmodum cit. cap. Gen.* ℣. 3 & 4 *Moyses enarrat. Quid ad circumscriptum adeò Patriarchæ mandatum exactamque sacramenti religionem fidelis prudensque æconomus respondarit, & quo tandem pacto ad exsequenda Heri sui jussa præstito jurejurando, suam addixerit operam, ex ipso rursus Moyse intellexisse juverit. Sic ergò ille* ℣. 5 & 4 *seqq. suam prosequitur narrationem:* Respondit servus: si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egressus es? Dixitque Abraham: Cave nequando reducas filium

Digitized by Google

A lium meum illuc. Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei & de terra nativitatis meæ, qui locutus est mihi, & juravit mihi, dicens: Semini tuo dabo terram hanc: ipse mittet angelum suum coram te, & accipies inde uxorem filio meo: sin autem mulier noluerit sequi te, non teneberis juramento: filium meum tantùm ne reducas illuc. Posuit ergò servus manum sub femore Abraham domini sui, & juravit illi super sermone hoc.

uti S. Chrysostomus verba Moysis commentatus

499 *Hucusque Mosaica narratio, quam ipsis Chrysostomi verbis illustratam recensuisse non pigebit. Sic igitur ille Homil. 48 in Genesim pag. 483:* Videamus autem nunc, *inquit*, & servi (*cui nempe* Abrahamus *mandatum illud dedit*) probitatem, quomodo Heri pietatem imitatus sit. Nam postquàm vidit, tam seriò Justum sibi præcipere, dicit ei: "Si non voluerit mulier venire mecum, „vis filium tuum in terram, unde existi, indu„cam? „ Ut ne, inquit, si difficultas aliqua incidat, transgrediar mandata tua, rogo, quid oportebit me observare: & num placet tibi, ut illuc abeat Isaac &, acceptâ sponsâ, redeat, si non voluerit, ut mandâsti, venire mecum? B Quid igitur Justus? Denegat hoc, & dicit: "Attende tibi: ne educas filium meum illuc. „ Non erit tibi hac re opus. Qui enim mihi hoc pollicitus est, & promisit semen ita multiplicandum, etiam curabit, hoc ut prosperè succedat. "Ne„ igitur "abducas illuc filium meum.„ *Ac mox in hac Patriarchæ verba* Dominus Deus cæli & Deus terræ, *ita observat:* Vide, quomodo superiùs servum adjurans, ipsum de omnium Conditore instituit: & nunc precaturus iterum, eadem verba dicit: per omnia servum docens, ut fiduciâ in eum plenus iter arripiat, & de bono rei exitu bene speret. Docet enim, quantam olim ab initio benevolentiam Dei invenerit, & eum, qui à domo paterna se evocaverit, & usque ad hoc tempus ita gubernaverit, jamque in tam provecta senecta Isaac dederit, prosperа etiam, quæ adhuc restabant, facturum esse.

pluribus ejusdem.

500 *Tum recitatis ceteris Patriarchæ verbis, quæ eodem capite Geneseos ℣. 7 exstant, mox ita* Abrahamum *loquentem inducit:* Ille (*Deus nempe*) qui tantam erga me declaravit benignitatem & curam, "Ipse mittet angelum suum ante te, & „inde accipies filio meo uxorem. „ Confidens. . . . abi: certus enim sum, eum, qui tantis me beneficiis hactenus prosecutus est, prioribus etiam illud additurum & missurum angelum suum ante te. Ipse . . . viam tibi præparabit in omnibus, uxoremque tibi notam faciet, ut, acceptâ eâ, huc redeas. Quòd si contingat, quod absit, ut reluctetur uxor venire huc, alienus eris à maledictione juramenti. Tantùm filium meum illuc ne abducas. Nullum enim mihi dubium est, quin Dominus secunda tibi faciat omnia. Declarans, quantùm divinæ potentiæ fidat, prohibet servum, ne filium illò inducat. *Cùm ergò in hunc modum, uti S. Chrysostomus notat, sua* Abrahamus *consilia jussaque fideli famulo aperuisset, eique hoc pacto omnem perjurii scrupulum anxiamque sollicitudinem exemisset, mox eum sibi obsequentem expertus est, sem, uti Moyses ℣. 9 ait*, Posuit . . . servus manum sub femore Abraham domini sui, & juravit illi super sermone hoc, *nimirum, ut Isaaco non acciperet uxorem, nisi ex Heri sui cognatione in Mesopotamia, & ut ne, si illa hinc in Chanaan venire nollet, eò ipse reducere Isaacum quovis tempore conaretur, aut hunc eò iterum, sponderet.*

AUCTORE J. G.

Isaacum, quem Pater in Mesopotamiam reduci vetuerat, nuptias consummaturus

501 *At, inquies, cùm Isaac in terra Chanaan natus sit, nec inde unquam pedem extulisse legatur, qua ratione quove sensu* Abrahamus *eum* reduci *in Mesopotamiam vetuit? Respondet jam sæpe laudatus Smicius tom. 2 parte 1 in Genesim pag. 268, fuisse ibidem (in Mesopotamia nempe) Isaacum* in lumbis parentum, *ac statim ita loqui pergit:* Quia familiæ interdum instar viri unius habentur, cui, quæ singulis evenerunt, tribuuntur, Isaac REDUCTUS diceretur, unde Abraham venerat. *Nimirum censuit hoc loco vir eruditus, id ipsum, quod nos § XI num. 188 & seqq. de idiotismo Hebraico contendimus, nequiquam alienum à vero esse, atque adeò in Libris sacris, etiam historicis, nonnunquam aliquid nominatim posteris adscribi, in quo tamen hi partem nullam, nisi in suis majoribus, habuêre. Itaque, si potuisset Isaac in Mesopotamiam* reductus *dici, quòd illic anteà in lumbis Patris fuisset, quidni & Israelita 430 annis in Ægypto commorati fuisse dici possent, qui totidem ante annis in* Abrahæ *lumbis illic versati, atque ipsimet posteà diu admodum peregrinati fuerant? Sed hæc ex oblata occasione breviter perstricta sunto. Nunc ad ipsam præcepti suprà memorati exsecutionem progredior, non quòd hæc, tota quanta est, historia ad res gestas* Abrahami *proximè spectet, sed ut hinc manifestum fiat, quam non vana fuerit Viri sancti fiducia, liqueatque adeò, quousque benignus Deus ejus precibus annuerit omniaque ita disposuerit, uti fieri tum ipse, tum servus ejus optârat.*

fidus æremonis ex Domini sui mandato abit in Mesopotamiam

502 *Ecce adeò genuinam rei totius ipsiusque verbis Moysis à ℣. 1 contextam narrationem:* Tulitque (*Abrahami servus*) decem camelos de grege domini sui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans secum, profectusque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor. Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum juxta puteum aquæ vesperè, tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit: Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam cum domino meo Abraham. Ecce ego sto prope fontem aquæ, & filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam, ut bibam: & illa responderit: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est, quam præparâsti servo tuo Isaac: & per hoc intelligam, quòd feceris misericordiam cum domino meo. Necdum intra se verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuël, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua: puella decora nimis, virgoque pulcherrima & incognita viro: descenderat autem ad fontem, & impleverat hydriam, ac revertebatur. Occurritque ei servus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua. Quæ respondit: Bibe domine mi, celeriterque deposuit hydriam super ulnam suam, & dedit ei potum. Cumque ille bibisset, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam, & haustam omnibus camelis dedit.

& singulari modo, per sua acta Dei gratiis reperit

503 Ipse autem contemplabatur eam tacitus, scire volens, utrùm prosperum iter suum fecisset Dominus, an non. Postquàm autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, ap-

AUCTORE J. G.

pendentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclorum decem. Dixitque ad eam: Cujus es filia? Indica mihi: eſt in domo patris tui locus ad manendum? Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuëlis, filii Melchæ, quem peperit ipſi Nachor. Et addidit dicens: Palearum quoque & fœni plurimum eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad manendum. Inclinavit ſe homo, & adoravit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſericordiam & veritatem ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei. Cucurrit itaque puella, & nunciavit in domum matris ſuæ omnia, quæ audierat. Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem, ubi erat fons. Cúmque vidiſſet inaures & armillas in manibus ſororis ſuæ & audiſſet cuncta verba referentis: Hæc locutus eſt mihi homo: venit ad virum, qui ſtabat juxta camelos, & prope fontem aquæ: Dixitque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: Cur foris ſtas? Præparavi domum & locum camelis. Et introduxit eum in hoſpitium: ac deſtravit camelos, deditque paleas & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum, qui venerant cum eo.

B

504 Et appoſitus eſt in conſpectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar ſermonos meos. Reſpondit ei: Loquere. At ille: Servus, inquit, Abraham ſum: Et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatuſque eſt: & dedit ei oves & boves, argentum & aurum, ſervos & ancillas, camelos & aſinos. Et peperit Sara, uxor domini mei, filium domino meo in ſenectute ſua, deditque illi omnia, quæ habuerat (*id eſt, omnium facultatum heredem ſcripſit.*) Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum; in quorum terra habito: ſed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo: Ego verò reſpondi domino meo: Quid ſi noluerit venire mecum mulier? Dominus, ait, in cujus conſpectu ambulo, mittet angelum ſuum tecum, & diriget viam tuam: accipieſque uxorem filio meo de cognatione mea, & de domo patris mei. Innocens eris à maledictione mea, cùm veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

C

505 Veni ergò hodie ad fontem aquæ, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham, ſi direxiſti viam meam, in qua nunc ambulo, Ecce ſto juxta puteum aquæ, & virgo, quæ egrodietur ad hauriendam aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua: Et dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam: Ipſa eſt mulier, quam præparavit Dominus filio domini mei. Dumque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in ſcapula: deſcenditque ad fontem, & haulit aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululum bibere. Quæ feſtinans depoſuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquavit camelos. Interrogavique eam, & dixi: Cujus es filia? Quæ reſpondit: Filia Bathuëlis ſum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suſpendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, & armillas poſui in manibus ejus. Pronúſque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut ſumerem filiam fratris domini mei filio ejus. Quamobrem ſi facitis miſericordiam & veritatem cum domino meo, indicate mihi: ſin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dextram, ſive ad ſiniſtram.

D

506 Reſponderuntque Laban & Bathuël: A Domino egreſſus eſt ſermo: non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum. En Rebecca coram te eſt, tolle eam, & proficiſcere, & ſit uxor filii domini tui, ſicut locutus eſt Dominus. Quod cùm audiſſet puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum. Prolatiſque vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere, fratribus quoque ejus, & matri dona obtulit. Inito convivio, veſcentes pariter & bibentes manſerunt ibi. Surgens autem manè, locutus eſt puer: Dimittite me, ut vadam ad dominum meum. Reſponderuntque fratres ejus & mater: Maneat puella ſaltem decem dies apud nos, & poſtèà proficiſcetur. Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me, ut pergam ad dominum meum. Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem. Cúmque vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt: Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam.

E

507 Dimiſerunt ergò eam & nutricem illius, ſervumque Abraham & comites ejus, imprecantes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes: Soror noſtra es: creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum. Igitur Rebecca, & puellæ illius aſcenſis camelis ſecutæ ſunt virum: qui feſtinus revertebatur ad dominum ſuum. Eo autem tempore deambulabat Iſaac per viam, quæ ducit ad puteum, cujus nomen eſt Viventis & Videntis: habitabat enim in terra Auſtrali: Et egreſſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die: cúmque elevâſſet oculos, vidit camelos venientes procul. Rebecca quoque, conſpecto Iſaac, deſcendit de camelo, & ait ad puerum: Quis eſt ille homo, qui venit per agrum in occurſum nobis? Dixitque ei: Ipſe eſt dominus meus. At illa tollens citò pallium, operuit ſe. Servus autem cuncta, quæ geſſerat, narravit Iſaac. Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ, & accepit eam uxorem, & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret. *Atque hic quidem fuit votorum Abrahæ ſucceſſus paternæque ejus curæ ac firmæ in Deum fiducie latiſſimus fructus, de quo ſummas divino Numini gratias eum mox egiſſe, tametſi Moyſes recitatis jam nunc verbis non ſubdat, dubitare tamen nos minimè ſinit antiqua Patriarcha pietas, & grati animi de acceptis beneficiis Deo ſemper exhibendi ferventiſſima conſtantiſſimaque voluntas.*

F

deſtinatam Iſaaco ſponſam, eamque

à fratribus & matre pro Iſaaco

obtinet atque in terram Chananæam

ſepiterna eadem addentia.

Digitized by Google

A

§ XXVII. Abraham Ceturam ducit uxorem : hujus conjugii adjuncta diſcutiuntur: nati ex eo filii : hos, uti & Iſmaëlem, muneribus donatos Abrahamus ſeparat ab Iſaaco, jam duobus filiis aucto : Sancti obitus & ſepultura.

Abraham duxit uxorem ſecundariam, defuncta jam Sarâ,

B

EFfluxerat *à morte Saræ, prout ex jam dictis infràque dicendis videre eſt, triennium circiter, à nuptiis verò Iſaaci cum Rebecca trimeſtre plus minùs ſpatium, cùm Patriarcha noſter, qui, tametſi defunctæ uxoris domicilium ſuppellectilemque omnem Iſaaci ſponſæ, utpote novæ, ſeu in Sara locum ſuffectæ matri-familias, tradidiſſet, aliam tamen conjugem ſibi adſciſcendi animum non mutaverat, re ipſa uxorem duxit,* nomine Ceturam, *non quidem quæ ejuſdem ordinis ac dignitatis cum defuncta jam uxore Sara eſſet, ſed quæ legitimæ conjugis nomine & re gaudens Virum ſuum liberis, ſi ſic placitum Deo eſſet, augeret, ſenectutis ejus ſingularem haberet rationem, familiæque curam ſuſciperet. Hæc nos Moyſes non obſcurè docet, partim, dum relatis Iſaaci nuptiis proximè ſubnectit* conjugii Abrahami *cum Cetura narrationem, ita cap. 25 Geneſ. ℣. 1 loquens :* Abraham verò aliam duxit uxorem nomine Ceturam, *ſicque illud brevi temporis intervallo memoratis jam mox antè Iſaaci nuptiis ſucceſſiſſe, ſignificans : partim, dum eodem cap. ℣. 6 tam Ceturæ, quàm Agaris progeniem* filios concubinarum, *id eſt, non conjugis alicujus primariæ, ſed uxorum uſurariarum filios, legitimos tamen, compellat, eo cæteroquin nomine illos non appellaturus, ſi* Abrahamus *Ceturam magis, quàm Agarem, tanquam dominam matremque familiæ, connubiali vinculo ſibi adjunxiſſet.*

C

tametſi, nonnullis eorum rationes hic vocitantur,

509 *Sed quoniam nunc à me dicta non uni dubitationi, ſive rei geſtæ aſſerta epocha, ſive res ipſa cum adjunctis ſuis conſideretur, obnoxia ſunt, haud alienum ab inſtituto meo fore arbitror, ſi difficultates omnes variaſque nobis hic adverſantium rationes expendero eàdemque operâ iis fecero ſatis. Ab epocha memorati conjugii exordium duco. Laudatus jam ſæpe Smitius, poſtquàm in ſuo Prolegomeno Geneſ. pag. 492 & pag. 496 hocce* Abrahami *conjugium paulò poſt Iſaaci nuptias fixiſſet, atque in ſuis ad caput 25 Geneſis Notis ita primùm ſuiſſet locutus,* Si narrationis ordinem hic ſequamur, conſequens eſt, Abrahamum has nuptias iniiſſe, Iſaaco jam Rebeccæ conjuncto, dum eſſet annorum CXL, *mox in hunc modum eodem tom. 2 Geneſ. parte 2, pag. 282 loqui pergit:* Credunt tamen nonnulli, Moyſen hic, ut aliàs ſæpe, hyſterologiâ uſum, atque hoc cum Cetura connubium dudum antè, & vivente adhuc Sara, initum; ut ſenſus ſit: "Abraham verò aliam duxerat „ &c. *Et, ut videas, cum à poſtrema iſtac opinione minimè ſuiſſe alienum, diligenter ſatis ac nervosè adducit rationes omnes, quibus hæc ſtabilire ſententia poſſit.*

Illum rurſus audi: Sic ſanè, *inquit*, non multiplicantur miracula. Appellatur etiam Cetura ABRAHÆ CONCUBINA lib. 1 Paral. 1 ℣. XXXII. Viventi igitur Saræ videtur addita. Imò ſtatim infrà ℣. VI de concubinis ejuſdem numero plurali ſermo eſt: quaſi eodem tempore cum Agar & Cetura vixerit; aut potiùs quaſi Ceturam duxerit, poſtquam dimiſit Agar. Tandem filios concubinarum, quod ibidem dicitur, jam dudum antè ſeparatos fuiſſe, non obſcurè indicat Eliëzer cap. præced. ℣. XXXVI. Sed neque omnia ſua dediſſet Abraham Iſaaco, ſi adhuc alias ineundi nuptias intentionis fuiſſet.

AUCTORE J. G.

& ſingillatim confutantur.

510 *Verumenimverò nequaquam ego perſpicio, adductas haſce à Smitio rationes ſatis eſſe urgentes, ut* Abrahami *cum Cetura connubium dudum antè Iſaaci nuptias &, vivente adhuc Sara, initum ſuiſſe aſſeratur. Etenim, cùm* Abrahamo *jam ferè centenario renovata divinitus ſuiſſet, velut aquilæ, juventus ſua, redditaque corpori vigor; eccur multiplicanda hic foret miracula, ut* Abraham *triginta quinque plus minùs ante mortem ſuam annis ex juvenculâ uxore liberos aliquot procreare valuiſſet? Profectò, ſi hodiernis temporibus, quibus vita hominum robuſtiorum ſeptuaginta aut octoginta annis circumſcribitur, viri ſenes uno alterove ante obitum anno ex vegetâ juniorequæ fœmina prolem quandoque procrent ac certiſſimè quidem abſque ullo prorſus miraculo, quidni id fieri itidem ab* Abrahamo *potuit, cùm triginta à ſuo è vivis exceſſu abeſſet annis? Neque verò ex* concubinæ *nomine, quo Cetura appellatur, extundi quidquam in adverſantium nobis præſidium poteſt, quandoquidem manifeſtum eſt, vocem illam in ſacris Veteris Teſtamenti libris, ac nominatim deſignatis modò locis, ſolummodò ſignificare uxorem, legitimè quidem, ſive vivente, ſive defunctâ primariâ, ductam, at quæ ordinariis, quæ matri-familias ſeu uxori primariæ competunt, privilegiis favoribuſque non gaudet, uti ſuprà num. 313 oſtendimus, ſatiſque ex libro Judicum cap. 19 intelligi datur, quo ſcilicet Levitæ uxor* concubina *vocatur, tametſi hæc ab illo, altera vivente conjuge primariâ, ducta fuiſſe nuſpiam memoretur.*

E

id ante Sara mortem contigiſſe, contendam,

511 *At, concubinarum* Abrahami *filios ante Iſaaci nuptias ſejunctos ab Iſaaco fuiſſe,* Eliezer *cit. cap. ℣. 36 indicat. Quid ita? Obſecro. An quia is cit. verſu* Abrahamum omnia, quæ habuerat, *Iſaaco* dediſſe, *refulit? Sed ſi hæc ejus verba ita intelligas, ac ſi jam tum Patriarcha ſe bonorum omnium dominio, uſufructu ac poſſeſſione exuiſſet, quid tandem ſervabis ei reliqui, quod dein, ſeu Geneſ. cap. 25 ℣. 5 Iſaaco ejuſque ex Agare & Cetura fratribus dare quiverit, cùm tamen Moyſes diſertè illic ita loquatur:* Dedit Abraham cuncta, quæ POSSEDERAT, Iſaac : filiis autem concubinarum largitus eſt munera,... dum adhuc ipſe viveret, *ſeu dum ſenſibus quidem & mente etiamnum integris uteretur, at parùm à vitæ ſuæ termino abeſſet, uti ſacer Scriptor ſequenti ℣. 7 & 8 inſinuat. Quæ cum ita ſint, aliud nihil ex verbis Eliezer cit. cap. 24 ℣. 36 erui poſſe videtur, quàm Iſaacum, priuſquàm uxorem duceret, conſtitutum ab* Abrahamo *fuiſſe ejuſcemodi bonorum, quæ tunc hereditaria cenſebantur, legitimum à patris ſui obitu dominum, ſeu heredem, attamen permanente interim penès teſtatorem, dum viveret, bonorum omnium dominio ac poſſeſſione. Ex quibus*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

bus profectò conſequi non poteſt, ut jam dudum ante Iſaaci nuptias Abrahamus *Ceturam duxerit, imò & jam grandævos ex ea habuerit filios, quos nonnullis ditatos muneribus ab Iſaaco ſuo ſeparâſſet. Atque hinc quoque finit ad recenſitas à Smitio ad numeri* 509 *calcem rationes reſponſio, faciléque intelligitur, quo pacto* Abrahamus *iterum uxorem ducere, ſed ſecundariam dumtaxat, eamque ac communes liberos honeſtè alere ac deinde congruenti ſingulorum collocationi poſt mortem ſuam ex perceptis antè bonorum ſuorum fructibus abundè proſpicere quiverit.*

quorum opiniones refragari non nos

512 *En modò quæ nobis argumento ſunt, ut Patriarcha noſtri cum Cetura conjugium poſt Saræ mortem initum fuiſſe, cùm laudato jam ſæpe Pererio exiſtimemus. Si* Abraham, *vivente etiamnum Sara, Ceturam uxorem duxerit, vel id ſua ſponte, vel ſuaſu & impulſu Saræ fecit. Atqui non eſt credibile, eumdem illum* Abraham, *qui, cùm nullam prorſus haberet prolem, eſſetque* 90 *annis junior, impellendus, imò quaſi cogendus à Sara fuit, ut Agarem uxorem duceret uſurariam, generatis jam duobus filiis Iſaaco & Iſmaele, duſturum ſua ſponte vivâ Sarâ fuiſſe uxorem ſecundariam, præſertim cùm jam exemplo Agaris (de quo vide § XVII & § XXII) edoctus eſſet, nonnulla ſibi incommoda offendiculaque ex geminata conjuge timenda fore; ſed neque ſimile vero eſt, eamdem illam Saram, quæ ne conjugium quidem cum Agare Viro ſuo ſuaſiſſet, niſi quia ipſa tum temporis omni prole & ſpe generandæ prolis deſtituta erat, quæque illam poſteà è mariti ſui domo bis expelli curavit, non eſt, inquam, ſimile vero; eamdem illam Saram induſturam Virum ſuum fuiſſe, ut alteram deinde ſumeret uxorem uſurariam. Igitur cenſendus eſt* Abraham *Ceturam non duxiſſe uxorem, niſi poſtquàm jam defuncta eſſet Sara, nihilque prorſus incommodi offendiculique ex hoc tertio ejus conjugio metuendum eſſet.*

ratio, noſtræ autem ſententiæ patrocinatur oſtenditur.

513 *Adhæc huic noſtræ ſententiæ omninò patrocinatur ordo narrationis Moſaïcæ, quæ conjugium illud non niſi poſt mortem Sara & Iſaaci nuptias memorat: eſſe autem eum ordinem rectum, & cum ordine rei geſtæ congruentem, exiſtimare convenit, dum nihil eſt, quod nos contrà ſentire cogat, ſen, uti laudatus jam ſæpè Pererius etiam notat, exiſtimandum ſemper eſt, Hiſtoriographos ſacros res geſtas recto ordine narrare, niſi cum manifeſta ratio contrariam ſententiam nobis perſuadet. Atqui, quemadmodum jam ſuprà oſtendimus, nulla prorſus affertur manifeſta ratio, ob quam* Abrahami *cum Cetura conjugium ante Saræ mortem initum fuiſſe, dicendum ſit. Conſectarium ergò ſit, ut illud poſt Saræ mortem & Iſaaci nuptias, ſen eo ordine, quo à ſacro Hiſtoriographo refertur, re ipſa contigiſſe, ſtatuatur. Adſtipulatur vetuſtiorum Patrum, qui de hujus conjugii epocha egerunt, nota ſatis receptaque paſſim ſententia, a qua ſinè ſine gravi in contrarium ratione minimè recedendum recentioribus eſt, ac præſertim quidem, dum ſic ab eorum auctoritate, eoque recederetur conſilio, ut divinus aliquis Hiſtoriographus hyſterologia argui, ſen res geſtas præpoſtero ordine enarrâſſe, dici poſſet.*

Hujus incommodi conjugii rationes myſtica,

514 *Atque hæc de hujus conjugii tempore. De re autem ipſa duo præſertim examinanda veniunt; alterum, quæ cauſa hujus connubii; alterum, quæ fuerit* Abrahami *ſponſa. Quod ad primum attinet, de eo S. Auguſtinus Quæſtione* 70 *in Geneſ. tom.* 3 *Operum parte* 1 *col.* 395 *ita diſſerit:* Hoc factum Abrahæ quod poſt mortem Saræ de Cethura filios procreavit, non ſic accipiendum eſt, quaſi humana conſuetudine & cogitatione tantummodò ſubſtituendæ numeroſioris prolis hoc factum ſit. Sic enim poſſent accipere homines etiam quod de Agar factum eſt, niſi Apoſtolus admoneret, illa facta fuiſſe prophetice, ut in utriſque perſonis mulierum earumque filiorum duo teſtamenta ad futurorum prænuntiationem allegorica ſignificatio figuraret. Unde in iſto quoque Abrahæ facto aliquid tale quærendum eſt. *Hiſce conſona tradit lib.* 16 *de Civit. Dei cap.* 34 *ſic loquens:* Quid autem ſibi vult, quòd Abraham poſt mortem Sarræ Cethuram duxit uxorem? Ubi abſit, ut incontinentiam ſuſpicemur, præſertim in illa jam ætate, & in illa fidei ſanctitate. An adhuc procreandi filii quærebantur, cùm jam Deo promittente tanta multiplicatio filiorum ex Iſaac per ſtellas cæli & arenam terræ fide probatiſſima teneretur? Sed profectò, ſi Agar & Iſmaël, doctore Apoſtolo, ſignificaverunt carnales veteris Teſtamenti, cur non etiam Cethura & filii ejus ſignificent carnales, qui ſe ad Teſtamentum novum exiſtimant pertinere?

seu allegorica, nec non quædam naturalis ſeu hiſtorica.

515 *Dein poſt nonnulla, quibus ſuam hanc aſſertionem ſeu ſenſus myſtici allegoricique expoſitionem ſtabilire nititur, ſic pergit:* Neque enim video, cur etiam Cethura poſt uxoris (*nempe Saræ*) mortem ducta, niſi propter hoc myſterium, dicta ſit concubina. Sed quiſquis hæc non vult in iſtis ſignificationibus accipere, non calumnietur Abrahæ. Quid ſi enim & hoc proviſum eſt contra hæreticos, futuros ſecundarum adverſarios nuptiarum, ut in ipſo Patre multarum gentium poſt obitum conjugis iterum conjugari demonſtraretur non eſſe peccatum? *Cenſet igitur Auguſtinus, potiſſimam initi ea ætate ab* Abrahamo *conjugii cauſam fuiſſe magnum quoddam myſterium, eo conjugio præſignandum, ac propterea divino inſtinctu motum fuiſſe Patriarcham, ut poſt Saræ mortem Cethuram uxorem duceret. Verumenimverò, etſi negare non auſim, myſticam illam & allegoricam cauſam ineundi cum Cetura conjugii præcipuam fuiſſe, eamque etiam eſſe, quam Spiritus ſanctus nos potiſſimum ſcrutari & conſiderare voluerit, haud ſcio tamen, an non & plauſibiles illius cauſæ naturales ſeu hiſtoricæ aſſignari queant. Quidſi ergò* Abraham, *non eſtu libidinis, quod de ſanctiſſimo Sene ſuſpicari nefas eſt, ſed amore prolis numeroſioris & habendi ſenectutis ſuæ ſubſidii deſiderio Cethuram duxerit, quò ſic nempe non modò etiam extra Dei populum, Chananitidis heredem, ex ſuo ſemine multiplicarentur populi, factaque ſibi Geneſ. cap.* 17 ℣. 6 *promiſſio de gentibus regibuſque ex ſe orituris cumulatiùs impleretur, ſed & quò ipſe, dum in vivis eſſet, haberet individuam vitæ ſociam, quæ familiam ſuam adminiſtraret fideliter, ſeque grandævum ſenem foveret, & quibus poſſet, omnibus ſublevaret modis?*

item nova Abrahami uxoris nomen.

516 *At quænam qualiſque nova hæc ejus uxor fuit? Si auctori Quæſtionum Hebraïcarum in Libros Paralipomenon, quem quidam, S. Hieronymum eſſe, perperam putârunt, in hacce materia credendum ſit, Cetura minimè diverſa eſt ab Agare, ancillâ Ægyptiâ, de qua ſuperiùs actum eſt. Si autem ipſum Hieronymum lib. Quæſtionum in Geneſim col.* 529 *audiamus, incertum eſt, an Cetura, mutato nomine, eadem cum Agare, num ab hac diverſa ſit.* Cetura, *inquit,* He-

A Hebræo ſermone COPULATA interpretatur, aut JUNCTA. Quam ob cauſſam ſuſpicantur Hebræi, mutato nomine eamdem eſſe Agar, quæ, Sarâ mortuâ, de concubina tranſierit in uxorem. Et videtur decrepiti jam Abrahæ excuſari ætas: ne Senex poſt mortem uxoris ſuæ vetulæ novis arguatur nuptiis laſciviſſe. Nos, quod incertum eſt, relinquentes, hoc dicimus: quòd de Cetura nati filii Abraam... occupaverint Τραγλοδυτην & Arabiam. *Verùm, cùm inducta jam nunc ratio haud ſatis ſolidè ſubſiſtat, quandoquidem novum illud conjugium non laſciviam arguit, ſed potiùs* Abrahami *ſolitam divino inſtinctui obedientiam ſenilemque prudentiam oſtendit, cúmque etiam aliunde rationes minimè contemnendæ obſtent, quò minùs Cetura eadem cum Agare fuiſſe dicatur, eccur, queſo, à communi ſententia, quæ alteram ab altera diverſam ſtatuit, hìc recedamus?*

ejus diverſitas ab Agare.

517 *Et verò, dum Hebraicus textus ita ad verbum loquitur:* Et ADDIDIT Abraham & accepit uxorem, cujus nomen erat Cetura, *indicat ſatis tam emphatica dictione, non vetus aliquod matrimonium innovatum, ſed novum prorſus conjugium prioribus additum fuiſſe. Adhæc, uti Cajetanus in hunc locum pag. 99 obſervat, citato verſu explicatur non cognomen, ſed* nomen *mulieris* Cetura; *& hoc eodem capite nominatur Agar ſuo nomine Agar, atque, quod amplius eſt, clarè ſubjungitur,* Abraham *habuiſſe non unam tantùm, ſed multas concubinas. Ita ferè ille. Quamquàm autem in Vulgata non legatur* Et addidit, *attamen, cùm in ea dicatur* Abraham *duxiſſe* aliam *uxorem, nomine* Ceturam, *vel ex ipſa Vulgata conficitur, ductam ab* Abrahamo *poſt Saræ obitum uxorem diverſam à prioribus eſſe, nec minùs adeò diverſas eſſe feminas Saram, Agarem, & Ceturam, quàm ipſa earum diverſa fuit nomina. Ceterùm, cùm Agar,* Abrahamo *certè ante anni ejus octogeſimi ſexti exitum nubens, probabiliùs viginti ſaltem annos nata eſſet, conſequens fit, ut, ſi anno ætatis* Abrahæ *centeſimo quadrageſimo in ejus thalamum recepta ſit, tunc ipſa ferè octogenaria fuerit; ut adeò hæc citra prodigium ſex filios ea ætate gignere non valuerit, atque proinde alia prorſus à Cetura, tot filiorum mater, ſtatuenda ſit, quæ poſtrema haud dubiè, cùm Patriarchæ noſtro nuberet, integra vegetaque ætate etiamnum floreba.*

B

C

ejuſdem ætatis, probabiliter non Chananæam.

518 *Porrò hanc gente Chananæam fuiſſe, exiſtimant nonnulli, nihil omnino hac ratione deterriti, quòd* Abraham *uſque adeò abhorruerit à conjugiis vanlierum Chananæarum, ut uxorem ex filiabus Chanaan ſuo filio adſciſci ſeveriſſimè caverit. Reſpondent enim, poſtremum hoc factum eſſe propter electionem populi Dei, ut totus deſcenderet de ſtirpe* Abrahæ, *nec miſceretur cum gentibus idololatris; quoniam verò totus Dei populus propagandus erat per Iſaac, ſi is uxorem duxiſſet ex gente Chananæa, populus utique Dei, eorum judicio, idololatris Chananæis naturali cognatione arctaque neceſſitudine devinctus & permixtus fuiſſet. At verò, inquiunt,* Abrahamus *ducendo uxorem Ceturam, non intendebat augere populum Dei; ſciebat enim promiſſiones & benedictiones Dei, ad ſemen ſuum pertinentes, in ſolo Iſaac & poſteris ejus complendas eſſe; atque adeò, cùm alii omnes filii* Abrahæ, *præter unum Iſaac, extra populum Dei & electum illud ſemen* Abrahæ *cenſerentur, nihil planè referebat, an uxorem acciperet* Abraham *ex Chananæis, an ex qualibet alia gente. Ita ferè illi. Sed, cùm Scriptura ſacra Ceturam gente Chananæam fuiſſe, nuſpiam inſinuet, malim ego credere, fuiſſe filiam aut neptem ancillæ cujuſdam, à Chaldæa vel Meſopotamia ab* Abrahamo *quondam additæ, eamque ob naturæ gratiæque dotes præ ceteris electam fuiſſe uxorem*, ut rectè Abrahæ ſenectutem fovere, ejus familiam adminiſtrare, & in ea Dei cultum, *uti Salianus ad annum mundi 2179 num. 6 ſcribit*, conſervare atque amplificare ſtuderet, *ſimulque Virum augeret liberis, ex quibus gentes & reges aliquando eſſent orituri.*

AUCTORE J. G.

filii illius horumque natale tempus.

519 *Nunc, quotnam* Abrahamus *liberos quantoque temporis ſpatio ex hac tertia ſua conjuge ſuſceperit, ex verbis Moyſis definire aggrediar. Ac primò quidem, ut fidem faciat ſacer Hiſtoriographus Geneſ. cap. 25 ℣. 2, indubitatum eſt, Ceturam peperiſſe* Abrahæ *ſex filios, nimirum* Zamran & Jecſan, & Madan & Madian, & Jesboc & Suc, *quorum poſteros recenſere, mei inſtituti non eſt. Quod autem ad iſtorum natale tempus attinet, mihi vero ſaltem proximum videtur, ſex illos* Abrahæ *& Ceturæ filios inter annum Patris ſui centeſimum quadrageſimum, interque annum centeſimum quinquageſimum quintum mundo editos fuiſſe. Ut ita cenſeam, movet me Moyſes ℣. 6, dum haud ſecùs de filiis Cetura, quàm de filio Agaris, in hunc modum ſcribit:* Filiis autem concubinarum, *ſeu quæ primariæ uxoris dignitate affecta non fuerant,* largitus eſt (*Abraham nempe*) munera & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo, dum adhuc ipſe viveret, ad plagam Orientalem. *Etenim, cùm ſat credibile non ſit, eorum quempiam, priſquàm jam grandior eſſet ac per ſe ipſe res ſuas gerere poſſet, ab æquiſſimo amantiſſimoque Patre longè ſejunctum à fraterno paternoque habitaculo fuiſſe, conſectarium eſt, ut, quandoquidem hoc ex jam dictis non ſeriùs, quàm anno* Abrahæ *centeſimo ſeptuageſimo quinto ſtatui poteſt, nemo unus eorum ſeriùs, quam anno Patris ſui centeſimo quinquageſimo quinto natus fuerit, ne alioqui* Abrahamus *filiorum ſuorum curam & inſtitutionem ante ætatis eorum annum vigeſimum abjeciſſe contra omnem veri ſpeciem dicendus ſit.*

E

ac denique epocha, quâ Abraham poſt natum Iſaacum geminum prolem

520 *Ex his autem jam nunc diſputatis ſimulque ex ℣. 26, ubi Iſaac, cùm ei primo unicoque Rebeccæ partu duo naſcerentur parvuli, ſexagenarius fuiſſe narratur, manifeſtè colligitur,* Abrahami *de felici Ceturæ partu ſat frequens gaudium doloris non nihil admiſtum habuiſſe, ex eo videlicet capite, quòd Iſaaco ſuo, ex quo numeroſam progeniem exſpectabat, ne unam quidem exoriri prolem cerneret, dum interim mirum in modum multiplicarentur ancillæ filii. Nihilominus tamen cum Saliano ad annum mundi 2189 exiſtimò, non ſic pium Patriarcham ſua nurûs ſterilitatem doluiſſe, quin ſimul fideliter conſtanterque ſperaret, non viſurum ſe mortem, donec videret progeniem Iſaaci, per quem divinæ promiſſiones à ſe tranſfunderentur in poſteros Chananitidis poſſeſſores. Et verò ſpem non fefellit eventus. Quippe, cùm Iſaacus jam annis circiter novemdecim deprecatus eſſet Dominum pro uxore ſua, eò quòd eſſet ſterilis, uti ℣. 21 ſacer Scriptor ferè loquitur, enixiſſimas ejus preces exaudivit Dominus, ipſaque Patriarchæ noſtri exceſſit vota, conceſſa nimirum Iſaaco ætatis ejus anno ſexageſimo, ipſius verò* Abrahæ *anno centeſimo ſexageſimo, geminâ prole maſcula, de cujus utriuſque ortu & moribus adeat lector, ſi cupit, citatum caput 25 Geneſ. ℣. 22 & ſequentibus.*

F

521 *Neque verò jam nunc dictis obeſſe debet, quòd Flavius Joſephus lib. 1 Antiquitatum Ju-*

AUCTORE J. G. *coeval. filiorum filios ab Isaaco.*

darcarum cap. 18, defuncto Abrahamo, uxorem Isaci geſſiſſe uterum, *ſcribat; cùm evidens ſit, parachroniſmum hic loci cubare, quandoquidem ipſemet cap.* 17, Abrahamum *annos* CLXXV *vixiſſe, aſſerit; atque adeò, cùm Iſaacus centum dumtaxat annis ſuo patre junior fuerit, annoque ætatis ſuæ ſexageſimo, teſte Moyſe cap.* 25 *Geneſ.* ℣. 26, *gemina prole auctus ex Rebecca ſit, conſectarium omnino ſit, ut, vivente etiamnum* Abrahamo, *imò annis quindecim ante hujus obitum ſtatuenda ſint, quæ citatus auctor initio ejuſdem capitis* 18 *de Iſaaci filiis enarrat. Quandonam autem, ſeu, quo determinato anno Patriarcha noſter uxorum ſecundariarum filiis largitus ſit munera, eoſque ab Iſaaco ſejunctos abegerit verſus Orientem, ſeu ad regiones magis, quàm Chananæa, ad ſolis ortum vergentes, edici pro certo nequit. Salianus hæc ad annum* Abrahæ *centeſimum ſexageſimum tertium collocat, non adeò confidenter tamen, quin ad annum alium hæc referri poſſe, inſinuet. Mihi multò veri ſimilius eſt, ſenos Ceturæ filios unà cùm Iſmaele non antèa manuſſe, unde honeſtè vivere poſſent, donatos ab* Abrahamo *& longè ab Iſaaci domicilio ſejunctos fuiſſe, quàm dum grandævus Patriarcha ſuæ finem peregrinationis appropinquare & ultimæ voluntatis ſuæ declarandæ atque exſequendæ tempus adeſſe, cognoviſſet, quod quidem incunti annum ejus centeſimo ſeptuageſimo quinto, qui & ei emortualis fuit, inneſcendum videtur.*

B

In paterna hereditatis poſſeſſorem priùs mitti.

522 *Ac quamobrem, inquiet,* Abrahamus *tunc Iſaaco* dedit cuncta, QUÆ POSSEDERAT, *ipſumque in bonorum omnium, quorum jam pridem heredem cum conſtituerat, poſſeſſionem miſit? Ac rurſus qua de cauſa reliquos ſuos filios ex terra Chanaan amovit, purà in eas ipſas regiones, quibus poſteà Madianitidis, Idumææ, & Arabiæ Felicis nomina adhæſerunt? Ad primum quod attinet, reſpondeo, voluiſſe prudentiſſimum Patrem-familias omnem invidiæ, turbarum rixarumque occaſionem præſcindere; ac ſedulò proſpicere, ut ne quis è concubinarum filiis poſt obitum ſuum cum Iſaaco de conceſſa huic hereditate ampliſſima contendere auderet, utpote quæ ab ipſo, vivo etiam patre, imò & eodem ita ſtatuente, ſolemni ritu ſuiſſet adita legitimèque vindicata. Quod ad quæſitum alterum ſpectat, reſpondeo, præter recenſitas à Saliano rationes, aliam etiam aſſerri poſſe, nimirum, cùm ex divinis promiſſionibus* Abrahamus *certò ſciret, poſt quadringentos circitèr ab ortu Iſaaci annos Chananitidem ab ejuſdem Iſaaci poſteris occupandam eſſe, neceſſe habuit reliquos ſuos filios in illas regiones haud dubiè tunc vacuas amandare, ut hoc paſto præcaveret, ne eorum poſteri unà cum electo Dei populo Chananitidem, huic divinitus promiſſam, tenerent, quod ſanè contra ordinationem divinam fuiſſet, aut ne alias unà cum Cananæis, ſi inter hos illi ſedes fixiſſent, exterminandi forent, quod profectò inhumanum & atrox nimium futurum erat. Voluit autem* Abraham *prudentiſſimum hoc conſilium ſuum, ſe etiam vivo, exſecutioni mandari, quò ſic de omnium filiorum ſorte & incolumitate ſecurus, quandocùmque Deo viſum eſſet, è vivis excederet.*

C

ſeparaverit munuſculoſque ſatis largis donavit, hic mitcantur.

523 *Reſtat, ut de adita ab Iſaaco hereditate deque muneribus ab* Abrahamo *ceteris ſuis filiis conceſſis nonnulla partim cum Saliano hic obſervemus. Cùm* Abraham *Geneſ. cap.* 25 ℣. 5 *& 6 dicitur Iſaaco dediſſe* cuncta, quæ poſſederat, *filiis verò concubinarum* largitus *eſſe munera, hæc ita intelligenda ſunt, ut dilectiſſimo Saræ, primariæ uxoris, filio ceſſerint bona omnia immobilia, ut ſepulchrum in Hebron cum circumpoſito agro, puteus Berſabee cum nemore, ſepulchrum item in Sichimis, de quo vide dicta à num.* 480; *deinde verò bonorum mobilium, auri, argenti, ovium, boum, camelorum, aſinorum, ſervorum & ancillarum ampliſſima pars, quæque ſaltem æqualis illi eſſet, quam poſſidebat Patriarcha, dum Iſaacum heredem ſuum primò conſtitueret; contrà verò ut Iſmaëli & ſex Ceturæ filiis dumtaxat ceſſerint præſentes pecuniæ, aurum, argentum, veſtes, tabernacula, & pecora nonnulla, quæ à tempore additæ Iſaaco hereditatis divina benignitate acquiſierat, & unde hi honeſtiſſimè commodiſſiméque ſe ſuoſque ſuſtentarent. Profectò, tametſi bona hæc cit.* ℣. 6 *ſub ſolo* munerum *nomine veniant, dubitandum tamen nequaquam videtur, quin tam opulento Patriarchæ & amantiſſimo filiorum patre minimè indigna fuerint, atque ampla ſatis, ut ab alio quovis conceſſa parente hereditatis nomen ſuiſſent meritura. Nunc tandem ad peregrinationis Abrahæ finem cum ſacro Pentateuchi auctore progredior.*

D

E

Abrahamus in pace & ſenectute bona defunctus

524 *Sic igitur ille cit. cap.* 25 ℣. 7 *&* 8: Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ centum ſeptuaginta quinque anni. Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bona, provectæque ætatis, & plenus dierum: congregatuſque eſt ad populum ſuum. *Ita nempe impletum eſt illud, quod Geneſ. cap.* 15 ℣. 15 *ante annos ferè nongenta* Abrahamo *prædixerat Deus his verbis:* Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona. *Verè enim ſenectus bona fuit, quæ annos vitæ centum ſeptuaginta quinque ſine malis ſenectutis ordinariis complexa eſt, quæque, uti Pererius in hunc Geneſ. cap.* 25 *locum ferè ſcribit, perfectam quamdam in ſermonibus, ſententiis, conſiliis, moribus, ſtudiis & actionibus maturitatem habuit, & propter exiſtimationem virtutis, prudentiæ doctrinæque honorabilis & venerandæ, maximam apud omnes fidem auctoritatemque promerita eſt. Juverit, Torniellum recitata Moyſis verba nervosè juxtà ac dilucidè commentantem audire pag.* 325 *&* 326 *Annal. ſacr.:* Anno vitæ ſuæ *inquit*, centeſimo ſeptuageſimo quinto propè expleto, ut colligitur Geneſis cap. XXV, verſ. VII & ſequentibus, Abraham plenus dierum, quos ſanè non otiosè, neque incaſſum, ſed plurimis ſanctiſſimiſque operibus atque exemplis refertos traduxerat: in ætate non præpropera, ſed matura & provecta: in ſenectute non ſibi ſuiſque moleſta ac morosa, ſed pacata, quieta, ac venerabili: non ullâ doloris morbive violentiâ, ſed per naturalem reſolutionem ſenſim ac leniter, ne dicam quodammodò jucundè deficiens, mortuus eſt.

anno vitæ 175, ſecundum animam ad cœtum Sanctorum patrum tranſit.

525 *Porrò notandum hîc adverſus pſeudophiloſophos noſtri temporis eſt, hæc Moyſis verba* congregatuſque eſt ad populum ſuum *non de Patriarcha noſtri corpore (hoc enim non in ſuorum patrum aut popularium, ſed in empto à ſe quondam ſepulchro conditum fuit) verùm de ejus anima intelligi debere, ita nimirum ut hæc corpore egreſſa ſit & aggregato cœtui ſui ſimilium, putà Adæ, Abelis, Seth, Enos, Noë aliorumque juſtorum, qui ante ipſum in Dei gratia deceſſerant atque in Sanctorum limbo Redemptorem mundi exſpectabant, à quo ad cæleſtia regna, devicta morte, aliquando perducerentur. Denique quò fixa jam ante à nobis geſtorum* Abrahæ *chro-*

Digitized by Google

A *notaxis manifeſtior firmiorque evadat, hic obſervatum velim, ipſummet Salianum ejuſque ſequaces, qui Moyſis verba Geneſ. cap. 12 ℣. 4, cap. 17 ℣. 1, cap. 21 ℣. 5 de annis prorſus completis, imò & ad dies aut hebdomadas aliquot excretis, exponenda eſſe, omnino volunt, nihilominùs nobiſcum admittere, emortualem* Abrahæ *annum non centeſimum ſeptageſimum ſextum ætatis ejus jam inchoatum, ſed etiamnum currentem ætatis ejus ſeptageſimum quintum ſupra centeſimum eſſe, uti idem Salianus pag. 509 diſertè in hunc modum ſcribit:* Adeſt centeſimus Abrahamiticæ peregrinationis & divinæ promiſſionis annus & ejuſdem vitæ centeſimus ſeptuageſimus quintus, & ultimus. *Si ergò, conſentiente cum ſuis laudato auctore, hæc Moyſis verba* Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ centum ſeptuaginta quinque anni *totidem annos ex omni ſuî parte completos non deſignent, eccur alia ejuſdem Moyſis verba, puta hæc:* Septuaginta quinque annorum erat Abraham, cùm egrederetur de Haran *de annis omnino ſolidis, abſolutis & completis intelligenda forent?*

B *Ferundum corpus ſepelitur in Hebron ab Iſaaco & Iſmaele.*

§ 26 *Reliquum eſt, ut, quæ cit. cap. 25 ℣. 9 & 10 de* Abrahami *ſepulturæ narrantur, hic pariter recenſeamus:* Et ſepeliêrunt eum (Abrahamum *nempe, prope Berſabee, ubi degere perrexerat, defunctum*) Iſaac & Iſmaël filii ſui in ſpelunca duplici, quæ ſita eſt in agro Ephron, filii Seor Hethæi, è regione Mambre, quem emerat à filiis Heth: ibi ſepultus eſt ipſe, & Sara uxor ejus. *Itaque quam de uxore ſua ſuſceperat* Abrahamus *curam, eamdem de eo filii ejus Iſaac & Iſmael ſuſceperunt; nec dubitandum, quin bi Parenti optimo juſta cumulatiſſimè perſolverint. Etſi enim aliquando non benè inter eos convenſſet, nihilominùs vix aut ne vix quidem ambigi poteſt, quin ſollicitus Pater ſaltem aliquandiu ante obitum ſuum alteri alterum conciliârit, ut jam ancilla filius non inviderei filio liberæ, & ſumma tranquillitas ac concordia in* Abrahami *domo familiaque vigeret, cùm ipſe ſpiritum Creatori ſuo reddidit & congregatus eſt ad populum ſuum. Num autem etiam Ceturæ filii morienti Patri adſtiterint ejuſque funus curârint, uti Salianus ad annum mundi 2213 num. 13 exiſtimat; an contrà hi, in remotiores terras, vivo etiam patre, profecti, nec tempeſtivè in Berſabee reverti, nec Patris funus, cùm in Hebronis viciniam inde deferretur, comitari potuerint, diſputandum aliis relinquo, quandoquidem controverſia hæc, ob Moyſis aliorumque æqualis fidei auctorum ſilentium ac militantes in utramque partem rationes definiri citra omne dubium nequit.*

C *Cur quædam narratiunculæ de Abrahamo ſparſæ hic neglectæ ſint.*

§ 27 *Atque hæc de ortu, geſtis & obitu* S. Abrahæ *diſputata, ac, prout res tulit, è divinis ſcriptoribus, antiquis hiſtoriographis, ſanctis Patribus, eruditiſque ſacrarum Litterarum interpretibus eruta, ſufficere arbitror, ut ad ſingularem ejuſdem ſancti Patriarchæ memoriam ac veneration nem progrediamur, neglectis nimirum, uti omninò merentur, innumeris ferè narratiunculis, quæ de conſcriptis, ſi Superis placet, ab eo Libris, ut Apocalypſi quadam, Tractatu de idololatria, Pſalmis, Precibus Matutinis, libro vel Tractatu de Somniis &c, de Hebraïcæ item linguæ ejuſque literarum nec non Syriorum Chaldæorumque characterum inventione, de erectis ab eo inſtauratiſve templis, patratiſque ad comprobandam humanorum corporum reſurrectionem miraculis, aliiſque ejuſcemodi factis vel Rabbinorum vel Muſulmanorum aut quorumvis imperitorum operâ in chartas conjecta fuerunt, nullamque hodie apud eruditos homines inventuræ ſunt fidem. De his, cui ad id animus eſt, adeundi ſunt Petrus Lambecius in Prodromo Hiſtoriæ Literariæ lib. 1 cap. 6, Scipio Sgambatus libro 2 Archivorum veteris Teſtamenti tit. 2 à pag. 190 & Auguſtinus Calmet in Dictionario Biblico, verbo* Abraham, *editionis Latinæ, Auguſtæ Vindelicorum anno 1738 adornatæ, pag. 16 & ſequentibus.* AUCTORE J. G.

§ XXVIII. Antiqua Sancti memoria & veneratio: ejus corporis ſec. XII per Canonicos Regulares inventio: Reliquiæ ſub ejus nomine aſſervatæ.

Sancti memoria celebris fuit ante legem Evangelicam,

M*Emoriam ſancti Patriarchæ noſtri non mediocriter commendavit Jeſus, filius Sirach, dum cap. 44 Eccleſiaſtici enumerans viros glorioſos ſuæque gentis majores, virtute inclytos, prudentiâ inſignes, quorum nemen viveret in generationem & generationem, quorum ſapientiam narrarent populi & laudem nunciaret eccleſia, hos inter in primis, nec vulgari elogio, ℣. 20 & ſeqq. Patriarcham noſtrum recenſet:* Abraham, *inquit,* magnus pater multitudinis gentium, & non eſt inventus ſimilis illi in gloria: qui conſervavit legem Excelſi, & fuit in teſtamento cum illo. In carne ejus ſtare fecit teſtamentum, & in tentatione inventus eſt fidelis. Ideò jurejurando dedit illi gloriam in gente ſua, creſcere illum quaſi terræ cumulum, & ut ſtellas exaltare ſemen ejus, & hæreditare illos à mari uſque ad mare, & à flumine uſque ad terminos terræ. Et in Iſaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus. *Egregiæ autem Hebræorum in ſuum Patrem venerationi parem fuiſſe fiduciam, ha ſimileſque Deum precandi formulæ, antiquis Hebræis uſitatæ,* Recordare, Domine, ſervi tui Abraham, Deus Abraham, miſerere, *ac denique, ut multis aliis ſuperſedeam, ipſi hæc Judæorum ſenſa apud Matthæum cap. 3 ℣. 9* patrem habemus Abraham *manifeſtè demonſtrant.*

F *in ipſis legis Evangelicæ primordiis,*

§ 29 *Neque verò minùs honorifica in ipſa Evangelica legis prædicatione Fidelium Patris memoria exſtitit, uti ex crebra ejus in Evangeliis mentione, atque ex parabola, ſeu potiùs parabolicis adjunctis contexta hiſtoria, quam Lucæ cap. 16 à ℣. 19 de mendico in ſinum* Abrahæ *deportato, deque homine divite,* Abrahami *præſidium auxiliumque poſtulante, Chriſtus Dominus retulit, abundè colligitur. Exiſtimationem Patriarchæ noſtri conceptamque venerationem non parùm auxit ac propagavit Apoſtolus gentium, dum ad Romanos, ad Galatas & Hebræos ſcribens, ſingularem ejus fidem, obedientiam ac ſanctitatem ſummoperè extulit; ut mirum eſſe non debeat, tantæ virtutis Virum & ab Hebræis ſcriptoribus, & ab exteris quoque, tum gentilibus, tum fidelibus, ac præſertim à ſummis Eccleſiæ Chriſtianæ patribus quaſi certatim ingenti laudum præconio celebratum fuiſſe. Quid? Quòd ipſe imperator Alexander Severus vel ex matris ſuæ, Chriſtianæ Religionis myſteriis initiatæ, vel ex Judæorum aut Chriſtianorum relatione compertam* Abrahami *gloriam admiratus, inter divos lararii ſui illum haud ſecùs, ac Chriſtum collocârit, prout Ælius Lampridius in Alexandro Severo, pag. mihi 930, ex auctore coævo refert. Quod an imperator ille Chriſtianorum* Abrahamum *venerantium æmulatione,*

AUCTORE J. G.

tempore item erip[illegible] tum Magni, qui in loco,

Abrahami memoriâ venerando, ecclesiam exstrui curavit,

cui postea accessit monasterium.

num sua sponte, ac ritu superstitioso fecerit, desinire non ausim.

§ 30 *Ut ut postremum hoc se habeat, equidem ex Sozomeno lib. 2 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 4 discimus, antiquitus, ac certè usque ad annum Christi circiter 326 in more positum fuisse, ut ad Convallem Mambre, seu ad locum,* Terebinthum *postea dictum, ubi* Abraham *Dei angelos exceperat, æstivo tempore quotannis convenirent ex Palæstina, Phœnice & Arabia Judæi simul & Christiani ac Gentiles, partim commercii, partim religionis causâ, atque singuli suo more festivitatem celebrarent. Verùm, cùm Constantinus Magnus, locum illum sanctissimum & Abrahami memoriâ celeberrimum à Gentilibus ac superstitiosis hominibus vario ritu impio inquinari, audîsset, mox scriptâ ad Macarium, Hierosolymorum episcopum aliosque antistites epistolâ præcepit, ut Gentilium arâ, quæ prius illic steterat, eversâ, statuisque, quas cultu divino perperam Gentiles affecerant, incendio consumptis, ecclesiam ibidem designarent, vetustati loci & sanctitati convenientem, darentque operam, ut in posterum locus ille à libamentis & sacrificiis (nempe Gentilium) vacuus esset; adeò ut nihil aliud, quàm veri Dei cultus juxta Ecclesiæ leges ibi celebraretur. Quibus sanè verbis aperte satis designat Sozomenus, non interdictum à Constantino Magno fuisse pium illum religiosumque morem, quo secundum Ecclesiæ leges Christiani Deum in Sanctis suis colere & ob beneficia impetranda à Deo per Jesum Christum Redemptorem mundi, ad Amicorum ejus orationes, opem auxiliumque confugere solerent.*

§ 31 *Meminit porrò erectæ hujus ecclesiæ, præter Eusebium lib. 3 de vita Constantini, Nicephorus Callistus Eccles. Histor. lib. 8, pag. 597 & 598, ubi de annua illa celebritate, populorumque ad Convallem Mambre conventu, dispari tamen proposito nec æquè religioso ritu, hæc tradit:* Et conventus celebritasque ea grata fuerat omnibus: Judæis quidem, quòd patriarcham generisque sui principem jactarent Abrahamum: Gentilibus verò, propter angelorum in eum locum adventum: Christianis porrò, quòd Deo dilecto illi (*Abrahamo*) id prædictum fuerat, quod multis postea sæculis de virgine futurum fuerat. Qua re Constantinus cognita, *nimirum quosdam, uti antè idem Nicephorus narrârat, eo loci* veteres ethnicæ superstitionis aras construxisse, ethnicis sacrificiis istic operatos esse, vinum libâsse &c, Episcopis Palæstinis vitio vertebat, ... quòd sic tam Sanctum locum despexissent. Itaque episcopis Phœniciæ mandavit, ut ex ipsis fundamentis aræ everterentur, simulachra igne comburerentur, ac templum ibi tantæ antiquitatis nomini conveniens extrueretur, in quo divinum Numen ecclesiæ recepto ritu coleretur, locusque de cetero à contaminatione omni liber esset... Atque imperata hæc ad rem collata legitimum consequuta sunt exitum, *haud dubiè nuà cum erecta Divino Numini ecclesia permanente legitimo Amici Dei & sanctissimi Patriarchæ cultu.*

§ 32 *Quandonam autem hunc ab Helena Constantini Magni matre, sed hortatu filii, erectæ ecclesiæ accesserit monasterium, à Quaresmio tom. 2 Elucidationis Terræ sanctæ pag. 773 memoratum, nusquam memoriæ proditum inveni. At satis aniquum illud esse, vel hinc conjicio, quòd ejus exordia Bonifacium Stephanium, Stagni Racensis episcopum, laudatumque Quaresmium, ambos sacrarum Terræ sanctæ edium indagatores diligentissimos, fugerint. Postremum hunc cit. pag. loquentem audi:* In loco hujus speluncæ (*duplicis nempe, ubi* Abraham & *Sara, acindèque Isaac & Rebecca, ac denique Jacob & Liæ sepulti fuerunt*) reddita Ecclesiæ pace, fuit ab Helena, Magni Constantini pia matre, ecclesia ædificata ad honorem insignium illorum virorum & mulierum, juxta quam erat monasterium pro illius cultoribus, inquit Bonifacius... Totius ædificii structura mirabilis est, ex maximis quadratis dolatisque marmoribus constructa. Ecclesia pulchra & sufficientis magnitudinis: in ejus dextera ingressus parte tres sunt capellæ, sub quibus esse sepulchra Abrahæ, Saræ, Isaaci & Rebeccæ, Jacobi & Liæ, asseritur. Ingressus in ecclesiam Christianis communiter est interdictus, ad sepulchra verò etiam ipsis Mauris... Ecclesia ista, etsi facta sit spelunca latronum, immundorum videlicet Turcarum habitatio; ab eisdem tamen ob sanctorum Patriarcharum memoriam & honorem in magna veneratione habetur; ad quam ex diversis partibus ideò veniunt, & ob illam Hebron est unum ex præcipuis Turcarum sanctuariis, sive memorabilibus locis, ad quæ ipsi pietatis ergò peregrinantur: & plures ducunt filios ad circumcidendum.

In Hebronensi ecclesia, quæ ab auctore fide digno

§ 33 *Ne quid verò lector desideret, quo sepulchralis sancti Patriarchæ locus exhibitaque ei antiquitus veneratio illustrari magis magisque possit, ex Tractatu quodam Ms., anno 1671 Papebrochio nostro ex bibliotheca cœnobii S. Martini Tornacensis submisso, & hactenus, quod sciam, inedito, nonnulla huc transferibere visum est. Tractatus ille* De inventione sanctorum Patriarcharum Abraham, Isaac & Jacob *inscriptus, quique nihilominùs prolixam satis narrationem de inventione corporis Josephi, Ægypti proregis, complectitur, auctorem habet Canonicum, uti apparet, Regularem Hebronensis ecclesiæ, qui, qua de* Abrahamo, *Isaac & Jacob refert, ab Arnulpho & Odone Canonicis Regularibus, corporis S. Abrahæ sæculo* XII *inventoribus, sese didicisse, affirmat, atque adeò fide dignus censeri potest. Sic igitur ille, prinsquàm inventionem corporum* SS. Abrahæ, *Isaac & Jacob enarrare incipiat, impositam eorum sepulchro ecclesiam pag. 2 apographi nostri describit:* Venerandus ille locus, in quo Sanctorum (*suprà dictorum*) corpora requiescunt, quantæ auctoritatis quantæque reverentiæ & excellentiæ apud veteres fuerit, ipsius ædificii fabrica testatur. Circumcludit enim eum murus altus & fortis aspectuque mirabilis ex magnis quadratis atque impolitis lapidibus, miro modo compositus. Hujus * intrinsecùs XVIII cubitos altitudinis, XXIX latitudinis; pavimentum etiam cernitur, intùs scilicet, ex magnis quadratis lapidibus pulchrè & laudabiliter constructum, adeò solidum & forte, ut quælibet magna fabrica super illud fundari queat.

* *supple:* mentura æquat *vel simile quid.*

hic describitur, subterraneo loco,

§ 34 Duritiei verò lapidum utriusque ædificii omne genus marmoris excedit; totum autem opus ita compaginatum & in se connexum est, ut minimus, qui interest, lapis sine laboriosa gravedine tolli non possit. Continentur preterea intùs sex pyramides, in honore SS. Patriarcharum Abraham, Isaac & Jacob & uxorum eorum fabricatæ, sibique alternatim oppositæ, id est, pyramides virorum contra pyramides feminarum

Digitized by Google

A narum uniuſcujuſque contra comparem ſuam ſcilicet. Quæ ſub nomine S. Abrahæ & beatæ Saræ dicuntur, in medio ſunt; quæ S. Iſaac & Rebeccæ, ad plagam Orientalem; illæ quidem, quæ Jacob & Liæ nomine vocantur, ad Occidentalem. Spelunca verò duplex ſub pyramide ſancti Abrahæ in profundum ſita eſt, à pavimento habens cubitos fermè quatuordecim. Hujus tam mirandi operis conſtructores, quidam Eſau & Jacob autumant, ſed periculoſum eſt valde affirmare, quod ex veritate neſcitur. Hoc unum profectò ſcimus, quòd ob reverentiam Sanctorum factum fuerit. *Hactenus Hebronenſis Canonicus Regularis, qui tandem poſt prolixam narrationem, quæ ad rem noſtram nihil facit, SS. Patriarcharum* Abrahæ, *Iſaaci & Jacobi in deſcripto jam nunc loco inventionem pag. 9 ſtilo minimè ſuccoſo enarrare inſtituit.*

§ 35 Anno igitur, *inquit*, XXI regni Francorum, *inchoati nempe menſe Julio anni 1099, quo Hieroſolyma per Francos capta fuit*, preerat Cariatharbe, *ſeu Hebronenſi eccleſiæ*, quidam piæ memoriæ, nomine Raynerus, Prior Latinorum primus, virtute venerabilis & per cuncta laudabilis, & propter Deum tantùm deſpectus, ut, quamvis ſuper alios fungi prelatione putaretur, tibi tamen ſubditorum miniſter eſſe videbatur, pium ſcilicet imitatus Magiſtrum, qui dixit: Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare. Nonnulli itaque confluebant ad eum, ſub ejus magiſterio Domino ſervire cupientes, inter quos erant Odo & Arnulphus, Domini ſacerdotes, quorum narratione didici, quod narro. Hii tres predicti, videlicet Prior & duo prenominati viri orationibus nocturniſque vigiliis præ ceteris inſiſtebant & lachrymoſis ſuſpiriis ſeſe jugiter affligentes exorabant Dominum omnipotentem, quatinus eis concederet, quod retrò tot & tantis gemitibus negaverat. Tandem exaudivit eos Deus, &, quod ab eo poſtulaverant, dedit.

anno 21 regni Francorum Hieroſolymitani ſeu anno Chriſti 1119.

B

§ 36 *Tum poſt breve parergon ita pergit laudatus auctor:* Quadam verò die in menſe Junio, ſicut mos eſt Regularium Canonicis poſt meridiem in lectulis ſuis quieſcentibus, quidam ejuſdem eccleſiæ frater, arte ſcriba, eſtivum devitans calorem intravit eccleſiam, & juxta pyramidem, quæ ſancti Iſaac nomine dicitur, ſuper pavimentum accubuit. Ibi autem inter duos lapides pavimenti quædam rimula erat, de qua tenuis ventus & ſuavis, frigidus tamen, per ſubterraneum meatum egrediebatur; ideóque ille in loco illo accubuerat, ut à vento refrigeraretur. Dum ergò ibi eſſet & auram de ſubtus procedentem aperto ſinu exciperet, cœpit per rimulam illam intùs minutos lapides quaſi ludens jacere, quos audiens in profundum cadere, ibi ciſternam vel antrum aliquod eſſe, arbitratus eſt, & aſſumens virgulam quamdam ligavit in ſummitate ejus filum longum & forte, & in capite fili plumbatam parvam, & intromittens menſus eſt cubitos undecim in profundum. Prior tunc fortè aberat, quibuſdam enim negotiis impeditus ierat Jeroſolymam. Expergefactis à ſomno fratribus & Horâ Nonâ decantatâ, narravit frater ille quod invenerat; quod illi audientes, duplicis ſpeluncæ introitum eſſe ſuſpicati ſunt. Exſpectantibus * duobus aut tribus diebus Deumque aſſiduè orantes, ut laborem ſuum in bonum dirigeret, interim, quæ neceſſaria ad ſecandos lapides erant, ferramenta paraverunt; duri quippe erant & ferè omni ferro invincibiles.

ſatis ſingulari caſu dirigi cœpto.

C

* *lege exſpectantes*

§ 37 Evoluto itaque bidui aut tridui ſpatio, communi omnium fratrum conſilio & Tribuni aſſenſu, qui eodem tempore ibidem principabatur, nomine Baldoini (*is fortaſſe Baldoinus de Rames fuit, de quo mentio fit apud Willermum Tyrenſem archiepiſcopum ad annum Chriſti 1120, lib. 12 Hiſtoriæ cap. 13*) illud laborioſum opus in nomine ſanctæ Trinitatis, ſatis tamen timidè arripuerunt. Timebant enim, ne propter peccata ſua nollet eos cælorum Dominus & orbis juvare. Ideóque magis ac magis ſeſe affligebant, ſacerdotes Miſſarum ſolemnia celebrando, alii clerici Pſalteria legendo, laici quoque nichilo minùs univerſæ creaturæ Dominatorem orando, ut iniquitatibus ſuis propitiaretur, & eorum ſupplicationibus placatus, quod incepetant, ſecundùm preces ſuas ad effectum perducere dignaretur. Sed, qui ſecabant, dum in ſecando per plures dies intima fatigatione gravarentur, tandem ſectis ſublatiſque lapidibus, apparuit os ſpeluncæ & introitus. Quo aperto, ut erant omnes ardenti deſiderio, intrare unanimiter volebant. Sed quia locus ille ſimul omnes capere non poſſet, voluerunt, ut jam memoratus Odo, qui ſenior omnibus videbatur, & prior poſt Priorem ejuſdem loci canonicus fuerat, primus omnium introiret, dignum judicantes, ut, ſi ſors attuliſſet, ab antiquiore & eorum ſecundùm ætatem patre multarum gentium Patres invenirentur.

AUCTORE J. G. *& poſt multas preces,*

E

§ 38 Quod ille gratanter ſuſcipiens ab eis cum fune ſubmiſſus eſt, qui pervium, quo ulteriùs poſſet ingredi, iter non inveniens, ut eum foras traherent, clamavit. Illo verò abſtracto, ſequenti die Arnulphum ſubmiſerunt, &, dato ei lumine (caliginoſus quippe erat locus) cœpit intùs ſe mirari, quid hoc eſſe potuiſſet. Videbat enim utrumque parietem ita unitum, ut de uno lapide factum putares, & totum illud opus muro ſuperiori conſimile. Jam, quid ageret, neſciebat, & animi dolore incredibili vexabatur, præſertim cùm ei nullus pateret aditus. Tandem reſumpto animo, ut erat vir gnarus, accepto martello ferreo utrumque percutere, ſi vacuum aliquid audiret. Percutiens autem illum, qui ad Occidentem reſpicit, parietem, audivit ſonum quaſi concavum deintus reſonantem. Tunc aliquantulùm ſpe recuperatâ, juſſit ſubmitti, qui lapidem magnum, quo ſubterraneum iter claudebatur, tollerent, quibus ſubmiſſis, vix per quatuor dierum ſpatium potuerunt eum movere. Sublato demùm lapide, apparuit quaſi conductus aquæ magnus, ſiccus tamen. Hujus altitudinis * cubitos XI, & XVII longitudinis, & unum latitudinis. Quem intrantes & diligentiùs intuentes, ſed nichil prorſus invenientes, mirabantur opus & gravi dolore afficiebantur. Mira res, uterque murus à dextra & leva parte ex quadratis politiſque lapidibus eſt compoſitus & ſuperiori æquipollens.

poſt variat labores

F

* *ſuppler* mentura æquabat *vel ſimile quid.*

§ 39 Igitur, qui preſentes aderant, plus animi languore, quàm corporis dolore deficiebant. Sed Arnulphus, cujus mens Sanctorum reliquias inveniendi jam quaſi conſcia erat, accepto, ut ſuprà, martello, cœpit huc illucque percutere, ſi fortè audiret, quod ſuperiùs audierat. Trans ſe ſono concavitatis audito, hortatus eſt qui ſecum erant, quatinus ibi laborare deberent, alium,

multoſque conatus

AUCTORE J. G.

quem tollerent, lapidem oſtendens. Cumque, ut eum quoque amoverent, per alios quatuor dies defudarent, aſpicientes per foramen, quod fecerant, viderunt domunculam in modum baſilicæ opere admirabili & rotundo fabricatam, homines ferme triginta capientem, quod deſuper unus lapis continuus claudit. Quâ viſâ, præ nimia lætitia flentes Deo gloriam dederunt; ſed intrare minimè preſumpſerunt. Putabant enim, ibi Sanctorum eſſe reliquias; ideóque donec à Jeroſolymis prælatus eorum rediret, exſpectaverunt. Quo regreſſo, ei, quæ facta fuerant, intimaverunt. O quanta cordis exultatione repletus eſt, audito, quod volebat, ſed, quia principio rei geſtæ non interfuerat, ſe miſerum clamabat.

feliciter tandem aperto,

540 Eàdem itaque die accerſito fratrum conſilio ſtatuerunt, ut ipſa die, omnibus à ſomno poſt Nonam excitatis, ingrederentur illuc, & diligenter inquiſito, ſi quid ibi eſſet, ſcirent quid poſtea facere deberent, & factum eſt ita. Statutâ namque horâ venientes ad locum, amotoque ab oſtio inventæ baſilicæ lapide, intraverunt; ſed, quod putabant, minimè repererunt.

B

Unde quàm plurimùm ſtupefacti manſiunculam illam mirabantur. Miranda quippe eſt, cùm aliqua talis aut vix aut numquam, preſertim ſub terra, poſſit inveniri. Illi verò, qui cum Priore illic * ingreſſi fuerant, ſed & ipſe Prior dum conſideraret, ſi alicubi duplicis ſpeluncæ aditum poſſent agnoſcere, reverſus Arnulphus ad oſtium baſilicæ, & ſtudioſiùs intuens, in ipſius aditu non magnum lapidem animadvertit in ſaxo nativo in modum cunei inſertum, quem amoveri juſſit; quo amoto, ſpeluncæ tam deſideratæ ingreſſus apparuit. Tunc omnes cum lachrymis gratias Deo egerunt ipſum deprecantes, ut eis, quod intùs erat, revelare dignaretur, ſimiles facti mulieri ſapienti, quæ, perdita dragmâ, accendit lucernam, domum everrit, & quærit diligenter, donec inveniat illam....

* *lege* illuc

inventum fuit mox cum Reliquis patriarcharum Jacob

541 Aperta igitur ſpeluncâ, ſeptimo Kallend. Julii Prior ſub nomine obedientiæ & primò Arnulpho injunxit, ut ipſe, qui plus laboraverat, intraret, ſicque laborem ſuum ad finem uſque perduceret. Nec mora, acceptis ille cereis in manibus, ſigno ſanctæ Crucis ſe muniens altiſſima voce Kyrie eleyſon cantando, non tamen ſine timore, ingreſſus eſt, & ſecum cogitans, ne fortè Baldoinus, ejuſdem loci defenſor, illic theſaurum auri aut argenti eſſe, ſuſpicaretur, hortatus eſt Priorem, ut eum commoneret ſecum illuc intrare, & deprecatus eſt eum, cujus precibus ille acquieſcens intravit, ſed timore correptus ſtatim exiit. Arnulphus verò quærens circuibat ſpeluncam, ſi oſſa Sanctorum inveniret, & in illa hora nichil invenit, niſi terram, quaſi ſanguine aſperſam, & reverſus renuntiavit his, qui eum foris exſpectabant. Quod illi audientes omnes exiérunt foràs triſtitiâ magnâ repleti. Sequenti autem die Prior Arnulphum admonuit, ut iterum ſpeluncam ingrederetur, & cum ſumma diligentia terram fodiens circumquaque inquireret. Ille verò magiſtri ſui juſſa exequens, aſſumpto in manu baculo, introivit, cúmque eum baculo terram foderet, oſſa ſancti Jacob invenit, & neſciens adhuc, cujus eſſent, ea in unum conglobavit.

C

& Iſaac corpus S. Abrahæ,

542 Dein ultrà progrediens & diligentiùs intuens vidit ad caput ſancti Jacob ſpeluncæ alterius oſtium, in qua beatorum Abraham & Iſaac oſſa erant, ſed tamen clauſum, quod cùm aperuiſſet, intuitus caveam & ingreſſus in eam repperit in ejuſdem fundo corpus ſancti Abrahæ patriarchæ ſignatum, & ad pedes ejus oſſa beati Iſaac filii ſui. Non enim, ſicut nonnulli autumant, omnes in una ſpelunca conditi fuerunt, ſed in interiore Abraham & Iſaac, in exteriore verò Jacob. Arnulphus verò, qui hunc ſummum & incomparabilem theſaurum reppererat, egreſſus de ſpelunca nuntiavit Priori & fratribus, ſe horum Patriarcharum reliquias inveniſſe. At illi, quod tamdiu cum ſummo deſiderio exſpectaverant, audientes in ymnis & canticis laudantes glorificaverunt Deum. Accipiens autem Arnulphus aquam & vinum lavit ſacrarum reliquiarum oſſa, poſuitque unicujuſque Patris reliquias ſingillatim ſuper ſingulas tabulas ligneas. Tunc Prior, omnibus egreſſis, diligenter introitum ſignavit, ne aliquis ſine ſui licentia ingrederetur...

D

Idque simul cum illis solemniter fidelibus Hebronensis Prior ostendit.

543 His ita geſtis, profectus eſt Prior Jeruſalem, inventionem Sanctorum ſanctæ recordationis Guarmundo patriarchæ, qui tunc temporis (*uti etiam videre eſt tomo* 5 *Orientis Chriſtiani col.* 1248) illic preerat, manifeſtaturus, eumque ut ad ſublimanda Patriarcharum corpora Cariatarbe veniret, deprecaturus. Quid multa? Se venturum, benigno animo promiſit, ſed non bono uſus conſilio, eum, cui ſe venturum promiſerat, fefellit. Videns itaque Prior, ſe à Patriarcha eſſe deluſum, preſente magna multitudine populi, qui de Jeruſalem & de vicinis civitatibus ad ſolempnitatem Sanctorum convenerat, pridie Nonas Octobris, clericis vocibus altiſonis modulantibus, & Te Deum laudamus decantantibus, cum decenti honorificentia pretioſas ſanctorum Patriarcharum reliquias protulit, clauſtroque pompaticè luſtrato, deſiderantibus populis ad videndum oſtendit. Benedictus Domine Deus, qui abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelâſti ea parvulis! O quanta fuit omnium exultatio, quantus præ nimia letitia fletus, dum illa beata oſſa, quod numquam genti alii licuit, deoſcularentur. Omnibus igitur ritè peractis, omnes ſe Beatorum Patriarcharum patrociniis commendantes, ad propria cum gaudio remeàrunt.

Circa hujus facti epocham

E

544 *Huic Canonici Hebronenſis narrationi conſonat quantum ad ſubſtantiam Mahumetanus ſcriptor Ben-Schohnah, cognomento* princeps doctorum *ac* magiſter Muſſulmanorum *dictus, qui, uti eruditus dominus D' Herbelot de Molainville in ſua Bibliotheca Orientali verbo* Schohnah *indicat, ſatis accuratam rerum in Paleſtina viciniſque regionibus geſtarum Hiſtoriam ab Hegira anno* 1 *uſque ad annum* 806, *ſeu uſque ad annum Chriſti* 1403 *perductam, conſcripſit. Hic ergò Mahumetanus auctor apud laudatum D' Herbelot pag.* 16, *ad Hegira annum* 513, *ſeu Jeſu Chriſti annum* 1119, *ſub Calipha Moſteraſched, decimo nono ex familia Abaſſidarum principe,* Abrahami *ſepulchralem locum, nempe ſpeluncam duplicem, ubi præditi Patriarcha & Iſaaci ac Jacobi corpora ſepulta fuerant, apertum fuiſſe, memoriæ prodit, ac mox, eorumdem Sanctorum corpora inventa fuiſſe admodum integra, nec non repertos ibi complures lychnos aureos argenteoſque, ac demum ſingula hæc ab ingenti hominum numero conſpecta fuiſſe, aſſirmat. Quæ poſtrema ſi auctor ille ex vero tradidit, haud ſcio, an non hæc ſacra donaria multis antè ſeculis, ac ſers vel ante ſubactam à Perſis anno Chriſti* 614 *Pa-*

Digitized by Google

A *leſtinam ingentemque Chriſtianorum ſtragem, in ſacrum illum locum illata à Catholicis fuerint, ut vel divini favoris, S. Abrahami patrocinio ſibi impenſi, ninemoſyna, vel ſua in Sanctum illum pietatis perpetua documenta ferent.*

aſſertumque ab anonymo Hebronenſi aliud adjumentum.

545 *Ut ut hæc ſe habeant, equidem ex Hebronenſis Canonici Regularis & jam laudati Ben-Schohnadi narratione conſectarium fit, ut Uſuardinum codicis Florentini auctarium, quod ad diem* VI *Octobris* SS. Abrahæ, *Iſaaci & Jacobi corpora anno Chriſti* 1120 *inventa à Canonicis Hebronenſibus fuiſſe, adſtruit, anno uno à vera hujus feſti epocha aberrârit; quod ſanè quilibet ultrò crediturus eſt, qui codicis illius ætatem ſeculo* XV *ſuperiorem non videri, aſſerenti Sollerio noſtro evididerit. Adhæc ex recitatis num.* 543 *Canonici Hebronenſis verbis non obſcure eruitur, Hebronenſi eccleſiæ, cùm in ea* S. Abrahæ *reliquiæ inventæ ſunt, necdum præfuiſſe epiſcopum, ſed tantùm Canonici Ordinis Priorem; quod & ex verbis Willermi Tyrenſis archiepiſcopi lib.* 20 *Hiſtoria num.* 3, *& ex Jacobo de Vitriaco S. R. Eccleſiæ Cardinali, cap.* 57 *Hiſtoriæ Orientalis ſatis ſuperque demonſtratur. Scriptorem primum loquentem audi ad annum Chriſti* 1167:

B Eodem anno nihil penè memoriâ dignum in regno accidit, niſi quòd circa quadrageſimale tempus duæ eccleſiæ in regno ſuſceptis epiſcopis ordinatæ ſunt: quarum altera ab ingreſſu Latinorum in terram Promiſſionis Latinum non habuerat Pontificem, videlicet Petracenſis;... altera verò, Ebronenſis videlicet, ut dicitur, numquam; ſed tempore Græcorum Prioratus fuerat. Sed... intuitu ſervorum Dei, quorum memoria in benedictione eſt, Abraham videlicet, Iſaac & Jacob eâdem tunc dignitate (*epiſcopali nempe*) primùm meruit inſigniri. *Audi & Scriptorem ſecundum:* Similiter Ebronenſis eccleſia, quæ priùs fuerat Prioratus, propter loci dignitatem... & propter reverentiam Servorum Dei (*Abrahæ nempe, Iſaac & Jacob*) ad epiſcopalem ſublimata eſt dignitatem; *cui dominum Rainaldum, Eulcheris, piæ recordationis patriarchæ Hieroſolymitani, nepotem, de quo vide tom.* 3 *Orientis Chriſtiani col.* 1269, *præfectum fuiſſe, laudatus ſuprà Tyrius teſtatur.*

C *ac denique circa S. Iacobi quies. ſub Abrahæ Patriarchæ nomine*

546 *Denique ex recitatis num.* 534 *&* 542 *teſtimoniis manifeſtum fit, ſervatas in Europa ſub* Abrahami *Patriarchæ nomine Reliquias hoccè ſolo titulo, quòd viginti circiter ante Meſſiæ adventum ſeculis* Abrahamus *è vivis exceſſerit, nequaquam pro ſpuriis fictitiiſque habendas eſſe; cum ex adverſo, quandoquidem de ejus ſepulchri corporiſque inventione conſtat, ut genuina Fidelium Patris Reliquiæ, jure merito ſervari ſolitiſque Eccleſiæ Catholicæ honoribus affici poſſint, ſi eas ex ſepulchrali* Abrahæ *loco, jam ſuprà deſcripto, per Hebronenſis eccleſiæ antiſtites aliaſve prælatos extractas rite fuiſſe, inſtrumenta authentica fideque digna teſtentur. Num autem ejuſmodi teſtimoniis munitæ fuerint omnes ſingulæque Reliquiæ, quæ jam pridem variis in locis, puta Romæ in eccleſia S. Mariæ ſupra Minervam, Salerni in eccleſia Metropolitana, in Cephaladenſi Siciliæ eccleſia, Pragæ in Cathedrali, Aquiſgrani in cœnobio ſanctimonialium Ciſtercienſium* Porceto *dicto, Antverpiæ item ac Mechliniæ alibique ſub* S. Abrahæ Patriarchæ *nomine aſſervatæ fuerunt, id enimverò ita ſolis tutum eſt definire, quibus primæva authenticaque harum Reliquiarum teſtimonia videre & pervolvere licuit.*

Octobris Tomus IV.

547 *Interim edicere non vereor, omnino ſuſpectas, ne quid pejus dicam, mihi eſſe eas, ut nonnulli volunt,* Abrahami *reliquias, quæ unà cum arietis, quem pius Patriarcha Iſaaci loco holocauſtum Deo obtulit, ſuppoſititiis exuviis, aut cum particulâ lapidis, in quo immolare Iſaacum voluit, in Europam allatæ illicque aſſervatæ olim à quibuſdam fuerunt; cùm certum ſit, oblatum holocauſti ritu arietem omnino conſumptum igne fuiſſe, nec ullo modo ſit veri ſimile, aut arietis illius, etiamſi is abſumptus igne non fuiſſe tantiſper ponatur, particulas aliquas, aut prædicti lapidis fragmenta quædam ab* Abrahamo *in Berſabee delata fuiſſe ab eoque tranſmiſſa ad poſteros, à quibus tandem, ſingulari prorſus caſu poſt triginta circiter ſecula peregrinis quibuſdam Europeis tradita fuiſſent, cùm hi è Syria remearent in patriam. Si qui hodieque, quod minimè arbitror, aut arietis illius exuviis aut hujuſcemodi* Abrahæ *monumentis glorientur, iis ego auctor ſum, ut venerabilis Guiberti abbatis librum tertium, de pigneribus Sanctorum inſcriptum, pervolvant; & fallar ſanè plurimùm, niſi ſe juſtæ credulitatis æquitatem ea in re exceſſiſſe, aſſenſuri ſint. Reliqua modò, quæ ad* S. Abrahæ *venerationem faciunt, commemorare aggredior.*

AUCTORE J. G. *in Europa aſſervatas nonnulla hic obſervantur.*

E

F

§ XXIX. Sancti Patriarchæ in ſacris Faſtis annuntiatio: legitimus ejus cultus in Eccleſia etiam Latina: Officium proprium & Miſſa.

S. Abraham annuntiatur non modò in ſacris Faſtis Orientalibus, ut Græcis,

PRæter *Græcorum Menologium Sirletianum, quod S. Patriarcham* Abrahamum *die* IX *Octobris unà cum Loth annuntiat, cum Magna Græcorum Menæa excuſa eodem die itidem cum Loth, ac dein die* XIII *Decembris, ſeu potiùs die Dominica Adventûs ſecunda vel tertia ſeorſum à Loth, conjunctim verò cum Iſaaco & Jacobo celebrant, addita hocce poſtremo loco ſingulari ſatis obſervatione, quàm, utpote ad illuſtrandum Sanctî cultum non mediocriter conducentem, ex Mt. Raderi verſione Menæorum Latina hic recenſere viſum eſt. Ita hæc habet:* Hunc (*Abrahamum nempe*) tamquam Chriſti progenitorem divini Patres noſtri & doctores memoriâ dignum rati, nobis quoque hanc tradiderunt, non longo multorum dierum intervallo à Natali Domini Jeſu-Chriſti peragendam, & hoc fortaſſe ex S. Spiritûs inſtinctu, non imprudenter ſanè ſtatuerunt, & quodammodò ſignatum reliquerunt. Nam, cùm clementiſſimus noſter & ſalutis noſtræ amantiſſimus Servator ex ſingulari gratia ipſum (& ex ipſo natos) progenitorem ſuum habere dignatus ſit, æquum exiſtimârunt, ut non procul ab ipſius, qui ſe nobis in humanitate hominem oſtendit & exhibuit, Natali ſolennes memoriæ feriæ Abrahami, velut auctoris & progenitoris ipſius Chriſti, die Dominica celebraremus.

Copticis, Habeſſinis aliiſque.

549 *Alio prorſus die, nempe* XXVIII *menſis Baune, qui noſtri menſis Junii diei* XXII *reſpondet, Faſti Coptici & Habeſſini Sanctum Credentium Patrem, Iſaacum, filium ejus, ac nepotem*

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

Jacobum annuntiant, eorumque Sanctorum cultum quolibet menſe eodem die XXVIII *ſolenniſſimum apud Æthiopes eſſe, fidem faciunt. Memoratur quoque* S. Abraham *patriarcha die* IX *menſis Tuba, ſeu* IV *Januarii inter feſta Chriſtianorum Ægyptiorum, à Calcaſendio Mahumetano poſteritati tranſmiſſa, quæ Seldenus lib. de Synedriis veterum Hebræorum à pag.* 348 *recenſet, ac rurſus die* XXVIII *menſis Muſre, ſeu* XXI *Auguſti S. Abrahæ & Iſaaci feſtum indicatur. Denique apud eumdem Seldenum pag.* 394 *ad diem* XI *Februarii ejuſdem S. Patriarchæ memoria ac feſtum occurrit. Laudatis initio numeri* 548 *Græcorum Menæis ac Menologio, quantùm ad diem cultûs è Faſtis Orientalibus ſolum conſentire reperi Kalendarium feſtorum propriorum eccleſiæ Hieroſolymitanæ, quod Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1342 *num.* 48 *exhibet, quodque Patriarchæ noſtri feſtum die* IX *Octobris ritu Latinorum duplici jam tum celebrari illic ſolitum fuiſſe, indicat, uti ex hiſce ejuſdem Kalendarii verbis patet:* Octobris... IX S. Abrahæ Patriarchæ Confeſſoris duplex.

B

ſed & in Occidentalibus, ut Mrl. Romano parvo aliiſque vetuſtis,

550 *In celebranda S. Patriarchæ noſtri memoria non ſegniores Orientalibus fuêre Chriſtiani Occidentales, uti ex jam nunc dicendis manifeſtum fiet. Ac primò quidem* Abrahæ patriarchæ *meminit ad diem* IX *Octobris Vetus Romanum Martyrologium & genuinus Uſuardus, in quem Sollerius ita pag.* 588 *ſcribit:* Antiquorum veteris Teſtamenti Patriarcharum fœcundiorem ſegetem ſubminiſtrat auctor Romani Parvi, ex quo huc dic Abraham, ſequenti à pluribus Loth; aliis diebus alii accepti ſunt. Ado illius verba deſcripſit, & ex ipſo eadem habent Uſuardus & Notkerus. *Adhæc de* Abrahamo *noſtro ita Wandelbertus ad hunc diem cecinit:*

Exemplum fidei, parendi & norma ſalubris,
Excelſi patris primùm cognomine dictus,
Gentibus inde pater cæleſti ſorte vocatus
Septenas Abraham ſancit retinetque beatus.

Conſonant Veteri Romano aliiſque vetuſtis Martyrologiis, quantum ad diem IX *Octobris, Adoniani Martyrologii tres codices ſat bonæ notæ à Dominico Georgio pag.* 521 *laudati, hoc ſolo à ceteris diſcrepantes, quòd hocce die* Abrahami *obitum ſignent, hoc ſcilicet modo:* Obitus Abrahæ patriarchæ.

C

tum & in Romano hodierno tum annotatione Baronii,

551 *Denique Martyrologium Romanum hodiernum eodem die* IX *Octobris ita Patriarchæ noſtri meminit:* Eodem die memoria S. Abrahæ Patriarchæ & omnium credentium patris. *In quæ ita adnotavit Baronius:* Agunt de eodem hoc die, *uti jam nunc oſtendimus*, tum Latini, tum Græci, qui addunt & Loth. De Abraham, qui meritò dictus eſt Pater credentium, præter ea, quæ locupletiſſimè de eo ſcribuntur in divinis Scripturis, agunt Joſephus de Antiq., Philo Judæus, & alii Hebræorum, Latinorum & Græcorum, quos omnes ſingillatim recenſere & longum & moleſtum eſt. De locis Abrahæ memoriis nobilibus ædificiorum illuſtratis, ut de quercu Mambre, cellula Saræ, incunabulis Iſaac & loco ſacrificii, ubi eumdem Iſaac filium voluit immolare, agunt Suzom. Hiſt. lib. 2, cap. 111; Hieron. in Epitaphio Paulæ Epiſt. XXVII, & Beda de Locis ſanctis; *quos, ubi ad inſtitutum noſtrum faciebant, ſupra citatos inveniet lector, aut ceteroqui hîc prætermiſſos, facilè, ſi velit, alibi conſulere poterit. Mitto quoque noſtri Florarii Ms. ad hunc eumdem diem annuntiationem ſubjunctumque elogium, tum ut prælixior in Martyrologiis recenſendis ſim, tum quòd elogium illud, utpote haud ſatis veritati conſonum, hîc nemo deſideraturus ſit.*

D

552 *Non poſſum tamen, quin etiam Faſtorum Eccleſiæ Latinæ annuntiationibus aliqua ſaltem adjungam exhibiti in ea jam pridem S. Abrahamo cultûs teſtimonia, ac vel idcirco etiam, ut ſic redarguantur heterodoxi quidam, qui Sanctos veteris Teſtamenti in Eccleſia Catholica, ac præſertim in Occidentali, invocari negant. Vetuſtiſſimus codex bibliothecæ Fuldenſis, cujus nempe initium, uti Wicelius in ſuis* Exercitamentis ſynceræ pietatis *anno* 1555 *editis, teſtatur*, præ vetuſtate legi non potuit, *inter varia, ad Eccleſiæ Catholicæ liturgiam pertinentia, antiquum exhibet Miſſæ Canonem, in quo poſt commemorationem:* Memento etiam Domine eorum, qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei, *hæc verba ſequuntur:* Cum omnibus in toto mundo offerentibus ſacrificium ſpiritale Deo Patri & Filio & Spiritui Sancto ſanctis ac venerabilibus ſacerdotibus... & pro rememorando gradu athletico venerabilium Patriarcharum, Prophetarum, UT PRO NOBIS DOMINUM DEUM NOSTRUM EXORARE DIGNENTUR, Abelis, Seth, Enos, Enoch, Noë, Melchiſedech, ABRAHÆ *&c. Adhæc S. Cyrillus Hieroſolymitanus, deſcribens ſacram ſynaxim Catecheſi myſtagogica quinta, affirmat pag.* 539, *ſacerdotem memoriam in ea facere, primùm SS. Patriarcharum, quos inter inſignem certè omnium fidelium Pater locum tenet, deinde Prophetarum, Apoſtolorum & Martyrum*, ut Deus orationibus illorum & deprecationibus ſuſcipiat preces noſtras. *Quid? Quòd &* Abrahami *patrocinium nominatim imploretur in Miſſa ſeu Canone univerſali Æthiopum, hac nempe formula:* O Domine libera populum tuum... cuſtodi eos in recta fide... per preces patrum noſtrorum SS. Patriarcharum Abraham, Iſaac & Jacob, *uti videre eſt tom. 6 Biblioth. Patrum edito Pariſiis anno* 1610 *col.* 65. *Denique, ut aliis ſuperſedeam, in Litaniis illis, quibus anima corpore egreſſura Creatori ſuo commendatur, nominatim quoque invocatur* S. Abraham, *prout omnibus notiſſimum eſt.*

Invocaturque in antiquis aliquot Canonibus Miſſæ, in Litaniis pro morientibus.

E

553 *Quamquàm autem ob rationes, à Benedicto PP. XIV libro* 4 *de Servorum Dei Beatificatione & beatorum Canonizatione parte* 2 *cap.* 29 *allegatas, Veteris Teſtamenti Sancti non ſoleant in Eccleſia Occidentali univerſim affici ſpeciali cultu Officii & Miſſæ, non obſtit tamen hæc conſuetudo, quo minùs Sanctus Patriarcha particulari Officio in locis ſat multis honoratus fuerit, uti conſtat, tum ex Breviario & Miſſali Ordinis Fratrum B. Mariæ de monte Carmelo, jam nunc infrà partim deſcribendis, tum ex antiquis Miſſalibus Ordinis S. Joannis Hieroſol., Ultrajectina in Belgio ac Moguntina in Germania eccleſiæ, tum & ex Cæremoniali Fontiſebraldi, quod anno* 1461, *auctoritate Guilielmi, Pariſienſis epiſcopi, delegati à Pio PP. II ad viſitandum, & reformandum dictum monaſterium & ordinem, confectum fuit, & in quo Officium* S. Abrahæ *Patriarchæ reperitur. Id ipſum quoque manifeſtum ſit ex Breviario Congregationis Oratorii Domini Jeſu, quod vigore facultatis obtentæ à Paulo PP. V per Cardinalem de Berulle, ac prævio tanta rei examine in comitiis generalibus, nec non de expreſſa Ordinariorum licentia digeſtum ordinatumque fuit, & in quo Officium cum Miſſa de* S. Abrahamo *Patriarcha ad diem*

imò & quibuſdam locis Officii & Miſſæ cultus jam pridem honoratus fuit.

F

Digitized by Google

diem XII *Octobris, aliis verò diebus alia de Sanctis Veteris Teſtamenti Officia recitanda præſcribuntur. De his adeat curioſus lector laudatum Benedictum PP. XIV. cit. loco, num.* 13 *& noſtri Operis tomum* 7 *Maji pag.* 668.

554 *Et modò, tametſi ex omni parte haud ſatis accuratum ſit, SS. patriarcharum* Abraham, *Iſaac & Jacob* IX *Lectionum Officium, quemadmodum exſtat in veteri Breviario RR. Patrum Carmelitarum, anno Chriſti* 1480 *typis edito, & in eorumdem Patrum bibliotheca Antverpiæ ſervato.*

prout vetus Breviarium RR. PP. Carmelitarum, ex quo Capitulum,

Ad Veſperas Capitulum.

SCriptum eſt enim: Quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera: qui autem de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui verò de libera, ſecundùm repromiſſionem, quæ ſunt per allegoriam dicta.

℟. Dum ſtaret Abraham ad radicem Mambre, vidit tres pueros deſcendentes:
Tres vidit & unum adoravit.

℣. Tunc quippe vidit Abraham diem Domini, cùm in figura ſummæ Trinitatis tres angelos hoſpitio ſuſcepit.
Tres vidit.

B

Hymnus.

555 Annue, Chriſte, ſeculorum domine,
Nobis per hujus tibi cara merita,
Ut, qui te coram graviter deliquimus,
Hujus ſolvamur glorioſis precibus.
Salva, Redemptor, plaſma tuum nobile;
Signatum ſancto vultus tui lumine,
Ne lacerari ſinas fraude demonum,
Propter quos mortis exſolviſti precium.
Dole, captivos eſſe tuos famulos;
Abſolve reos, compeditos erige;
Et quos cruore redemiſti proprio,
Rex bone, tecum fac gaudere perpetim.
Sit tibi, Jheſu, benedicte Domine,
Gloria, virtus, honor & imperium
Unà cum Patre ſanctoque paraclito,
Cum quibus regnas Deus ante ſecula. Amen.

Hymnus ad Veſperas,

556 ℣. Letamini in Domino & exultate juſti.
℟. Et gloriamini omnes recti corde.

Verſiculus. Antiphona. Oratio.

C

Ad Magnificat.

Antiph. Pulgebunt juſti, *ut in communi hunc Officio plurimorum Confeſſorum.*

Oratio.

Deus qui nos voluiſti exemplis Patriarcharum tuorum Abraham, Yſaac & Jacob erudiri; da nobis, ipſis intercedentibus, eorum documenta in omnibus ſequi; quatenus illorum meritis mereamur pervenire, quò illi gratiâ tuâ ſe perveniſſe lætantur. Per Dominum.

Ad Matutinum Invitatorium.

557 Regem Patriarcharum Dominum venite adoremus.

non non Hymnus ad Matutinum,

Hymnus.

Eccleſiarum principes,
Belli triumphales duces,
Celeſtis aule milites,
Et vera mundi lumina,
Devota Sanctorum fides,
Invicta ſpes credentium,
Perfecta Chriſti charitas,
Mundi triumphat principem.
In his paterna gloria,
In his voluntas Spiritus,
Exultat in his Filius,
Celum replevit gaudiis.
Te nunc, Redemptor, queſumus;
Ut ipſorum conſortio
Jungas precantes ſervulos
In ſempiterna ſecula. Amen.

AUCTORE J. G.

558 *In primo Nocturno.*

primi Nocturni Antiphonæ. Lectiones primæ ac reſponſorium;

Antiph. Secus decurſus aquarum &c., *ut de Martyribus. Pſalm.* Beatus vir &c.

Antiph. Tamquam aurum &c. *Pſalm.* Quare fremuerunt *&c.*

Antiph. Sapientiam Sanctorum narrant populi & laudem eorum pronunciat Eccleſia Sanctorum. *Pſalm.* Domine, quid multiplicati *&c.*

℣. Letamini *&c.*

Lectio prima.

Hec ſunt generationes Thare. Thare genuit Abraham, Nachor & Aram. Porrò Aram genuit Loth, mortuuſque eſt Aram ante Thare patrem ſuum in terra nativitatis ſue, in Hur Caldeorum. Duxerunt autem Abraham & Nachor uxores. Nomen uxoris Abraham Saray, & nomen uxoris Nachor dicta eſt Melcha, filia Aram, patris Melchæ & patris Jeſchæ. Tu autem *&c.*

E

Reſponſorium.

Locutus eſt Dominus ad Abraham dicens: Egredere de terra & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtravero tibi. Et faciam te creſcere in gentem magnam. ℣. Benedicens benedicam tibi & multiplicabo te. Et

559 *Lectio ſecunda.*

item ſecunda cum Reſponſorio

Erat autem Saray ſterilis, nec habebat liberos. Tulit itaque Thare Abraham filium ſuum, & Loth, filium Aram filii ſui, & Saray, nurum ſuam, uxorem Abraham filii ſui, & eduxit eos de Hur Caldæorum, ut irent in terram Chanaan. Venerunt itaque uſque Aran, & habitaverunt ibi. Et facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Aran. Tu autem *&c.*

F

Reſp. Dum ſtaret Abraham ad radicem Mambre, vidit tres pueros deſcendentes per viam. Tres vidit, & unum adoravit. ℣. Tunc quippe vidit Abraham diem Domini, cùm in figura ſumme trinitatis tres angelos hoſpitio ſuſcepit. Tres *&c.*

560 *Lectio tertia.*

ac tertia cum Reſponſorio.

Dixit Dominus ad Abraham: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtravero tibi: faciamque te creſcere in gentem magnam. Benedicens benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eriſque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi; atque in te benedicentur univerſe cognationes terre. Egreſſus eſt itaque Abraham, ſicut preceperat ei Deus, & ivit cum eo Loth. Tu autem *&c.*

Reſp. Temptavit Deus Abraham, & dixit ad eum: Tolle filium tuum, quem diligis,

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

Yſaac, & offeres illum ibi in holocauſtum Super unum montium, quem monſtravero tibi. ℣. Immola Deo Sacrificium laudis & redde Altiſſimo vota tua. Super &c.

561 *In ſecundo Nocturno.*

ſecundi quoque Nocturni Antiphona ac Lectio quarta cum Reſponſorio.

Antiph. Dabo Sanctis meis locum nominatum in regno patris mei, dicit Dominus. *Pſalm.* Domine, quis habitabit &c.

Antiph. Sanctis, qui in terra ſunt ejus, mirificavit omnes voluntates meas inter illos. *Pſ.* Conſerva me, Domine.

Antiph. Sancti, qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ut aquile, volabunt & non deficient. *Pſalm.* Domini eſt terra. ℣. Exultent Juſti &c.

Lectio quarta.

Septuaginta quinque annorum erat Abraham, cùm egrederetur de Aran. Tulitque Saray uxorem ſuam, & Loth filium fratris ſui, univerſamque ſubſtantiam, quam poſſederat, & animas, quas fecerat in Aran, & egreſſi ſunt ut irent in terram Chanaan. Cumque veniſſent in eam, pertranſiit Abraham terram uſque ad locum Sychem, & uſque ad convallem illuſtrem. Chananæus autem tunc erat in terra. Tu autem &c.

B

Reſp. Angelus Domini vocavit Abraham dicens: Ne extendas manum tuam ſuper puerum, eò quòd timeas Dominum. ℣. Cumque extendiſſet manum, ut immolaret filium, ecce angelus Domini de celo clamavit dicens: Ne.

562 *Lectio quinta.*

quinta itidem

Temptavit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille reſpondit: Aſſum. Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Yſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper unum montium, quem monſtravero tibi. Igitur Abraham de nocte conſurgens ſtravit aſinum ſuum ducens ſecum duos juveaes & Yſaac filium ſuum. Tu autem &c.

Reſp. Deus Domini mei Abraham, Dirige vias meas, ut cum ſalute revertar in domum
C Domini mei. ℣. Deus, in cujus conſpectu ambulaverunt patres mei, Deus, qui paſcis me à juventute mea. Dirige.

563 *Lectio ſexta.*

ac ſexta,

Cumque concidiſſet ligna in holocauſtum, abiit ad locum, quem præceperat ei Deus. Die autem tertio elevatis oculis vidit locum procul, dixitque ad pueros ſuos: Exſpectate hic cum aſino; ego & puer illuc uſque properantes, poſtquàm adoraverimus, revertemur ad vos. Tuliſque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Yſaac filium ſuum. Ipſe verò portabat in manibus ignem & gladium. Tu autem &c.

Reſp. Veni hodie ad fontem eque & oravi Dominum, dicens: Domine Deus Abraham, tu proſperum feciſti deſiderium meum. ℣. Igitur puella, cui dixero: Da mihi aquam de ydria tua ut bibam, at illa dixerit: Bibe Domine, nam
I & camelis tuis potum tribuam, ipſa eſt enim, quam præparavit Dominus filio domini mei. Domine &c.

D

Hæc non tertiæ Nocturni Antiphona cum Lectione Evangelica,

564 *In tertio Nocturno.*

Antiph. Letamini in Domino, & exultate juſti & gloriamini omnes recti corde. *Pſalm.* Beati, quorum &c.

Antiph. Juſti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum eſt merces eorum. *Pſalm.* Exultate juſti.

Antiph. Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham. *Pſalm.* Omnes gentes. Verſic. Juſti autem.

Evangelium. Cùm introiſſet Jheſus Capharnaum &c.

Reſp. Dum exiret Jacob de terra ſua, vidit gloriam Dei & ait: Terribilis eſt locus iſte, non eſt hic aliud niſi domus Dei & porta celi. ℣. Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam.

565 *Lectio octava.*

octava

Cumque duo pergerent ſimul, dixit Yſaac patri ſuo. Pater mi. At ille reſpondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis & ligna, ubi eſt victima holocauſti? Dixit autem Abraham: Deus providebit ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant ergo pariter, veneruntque ad locum, quem oſtenderat ei Deus, in quo edificavit altare, & deſuper ligna compoſuit. Tu autem &c.

E

Reſp. Oravit Jacob & dixit: Domine, qui dixiſti mihi: Revertere in terram nativitatis tue, Erue me de manu fratris mei, quia valde eum timeo. ℣. Deus, in cujus conſpectu ambulaverunt patres mei, Domine, qui paſcis me à juventute mea. Erue.

566 *Lectio nona.*

& nona,

Cumque colligaſſet Yſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum, extenditque manum & arripuit gladium, ut immolaret filium ſuum. Et ecce angelus Domini de celo clamavit dicens: Abraham Abraham. Qui reſpondit Aſſum. Dixitque ei: Non extendas manum tuam ſuper puerum, neque facies illi quidquam. Nunc cognovi, quòd timeas Dominum & non pepercifti unigenito filio tuo propter
F me. Levavit Abraham oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem, inter vepres herentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio, appellavitque nomen loci illius: Dominus videt. Unde uſque hodie dicitur: In monte Dominus videbit.

Reſp. Concede nobis Domine, queſumus, veniam delictorum, & intercedentibus Sanctis, quorum hodie ſolempnia celebramus, Talem nobis tribue devotionem, ut ad eorum pervenire mereamur ſocietatem. ℣. Adjuvent nos eorum merita, quos propria impediunt ſcelera; excuſet intercelſio, accuſat quos actio, & qui eis tribuiſti celeſtis palmam triumphi, nobis veniam non deneges peccati. Talem &c.

Te Deum laudamus &c.

℣. Exultabunt Sancti.

567 *In Laudibus.*

nti & Antiphona & Hymnus ad Laudes,

Antiph. Juſtorum anime. *Pſalm.* Dominus regnavit.

Antiph. Cum Palma.

Antiph. Corpora Sanctorum.

Antiph.

Digitized by Google

A *Antiph.* Spiritus & anime.
Antiph. Exultabunt Sancti.
Capitulum Scriptum eſt.

Hymnus.

Vos, ſeculi juſti judices,
Et vera mundi lumina,
Votis precamur cordium,
Audite preces ſupplicum.
Qui celum verbo clauditis,
Seraſque ejus ſolvitis,
Nos à peccatis omnibus
Solvite juſſu, queſumus.
Quorum precepto ſubditur
Salus & languor omnium,
Sanate egros moribus,
Nos reddentes virtutibus.
Ut, cùm Judex advenerit
Chriſtus in fine ſeculi,
Nos ſempiterni gaudii
Faciat eſſe compotes.
Deo Patri ſit gloria.
Verſic. Mirabilis Deus &c.

B 568 *Ad Benedictus.*

Antiph. Abraham, pater veſter, exultavit, ut videret diem meum, vidit & gavisus eſt.

aliaque Officii partes hic exhibentur, manifeſtè oſtenda.

Oratio, ut ſuprà.

Ad Horas Antiphone de Laudibus. Capitulum, Reſponſoria, Verſiculi, ut plurimorum Confeſſorum, cum Oratione, ut ſuprà.

Ad Veſperas.

Antiph. Juſtorum autem anime. *Pſalm.* Dixit Dominus &c,
Capitulum Fulgebunt Juſti.

Hymnus.

Exultet celum laudibus
Reſultet terra gaudiis,
Patriarcharum gloria *
Sacra canunt ſolempnia.
Vos ſecli juſti judices &c, *ut ſuprà.*

* gloriam

Verſ. Letamini in Domino.

Ad Magnificat.

Antiph. Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intinguat * extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam.

* intingat

Oratio, ut ſuprà.

C 569 *Eccleſiaſtico huic de* SS. Abraham, *Iſaac & Jacob Officio, à R. P. Bonifacio à S. Antonio, Bibliothecæ RR. Patrum Carmelitarum Conventûs Antverpienſis præfecto, ſumma humanitate mihi communicato, haud abs re erit unam pro ceteris ſubnectere Miſſam propriam, à Religioſis ejuſdem Ordinis quotannis olim feſto die horum Patriarcharum celebrari ſolitam, quemadmodùm ea exſtat in inſigni prædictæ bibliothecæ codice manu ſcripto pergameno, artificioſiſſimè in Anglia elaborato circa ſeculum XIV, cui, ſi ortographia in nonnullis vocibus & panca exigui momenti diſcrimina demas, omnino conſonat excuſum Venetiis anno 1509 ſervatumque in eadem bibliotheca* Ordinale Miſſarum (*ita enim liber hic inſcribitur*) Fratrum ſacri Ordinis glorioſiſſime Dei Genitricis ſemperque Virginis Marie de Monte Carmelo extractum & excerptum de approbato uſu Dominici ſepulchri ſancte Hieroſolymitane eccleſie. *Sic autem Miſſa illa habet:*

ac luculentiâ etiam demonſtrat antiquum Miſſale eorumdem Patrum.

Introitus.

Gaudeamus omnes in Domino, diem feſtum celebrantes ſub honore Patriarcharum, de quorum ſolempnitate gaudent angeli, & collaudant filium Dei. *Pſalm.* Exultate juſti in Domino: rectos decet collaudatio. ℣. Gloria.
Gloria in Excelſis.

AUCTORE J. G.

Oratio.

Deus, qui nos voluiſti exemplis Patriarcharum tuorum Abraham, Yſaac & Jacob erudiri: da nobis, ipſis intercedentibus, eorum documenta in omnibus ſequi: quatinus illorum meritis mereamur pervenire; quò illi gratiâ tuâ ſe perveniſſe letantur. Per Dominum.

570 *Lectio Libri Sapientiæ.*

ex quo Miſſa Patriarcharum Abrahæ.

Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non eſt inventus ſimilis illi in gloria; &c., *ut Eccleſiaſtici cap.* 44 *uſque ad finem ejuſdem capitis.*

Graduale.

Timete Dominum omnes Sancti ejus, quoniam nichil deeſt timentibus eum. ℣. Inquirentes autem Dominum non deficient omni bono. Alleluia. Alleluia. ℣. Judicabunt Sancti nationes, & dominabuntur populis, & regnabit illorum rex in perpetuum. Alleluia.

E

Evangelium ſecundùm Matthæum

In illo tempore: Cùm introiſſet Jeſus Capharnaùm, &c *ut Matth. cap.* 8 *uſque ad ℣.* 14.

571 *Offertorium.*

Iſaac & Jacob hic recenſentur.

Precatus eſt Moyſes in conſpectu Dei ſui & dixit: Precatus eſt Moyſes in conſpectu Dei ſui & dixit: Quare, Domine, iraſceris in populo tuo? Parce ire animi tui: memento Abraham, Yſaac & Jacob, quibus juràſti dare terram fluentem lac & mel, & placatus factus eſt Dominus de malignitate, quam dixit facere populo ſuo.

Secreta.

Sanctificationis omnium ſanctificator Deus oblata & offerentes Sacrificium ob merita Sanctorum Patriarcharum tuorum, Abraham, Yſaac & Jacob ſanctifica; offerentibuſque concede ſic oblata ſumere ſanctificata, ut per hanc perceptionem ſint tibi accepta. Per Dominum.

F

Communio.

Juſtorum anime in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum malitie: viſi ſunt oculis inſipientium mori, illi autem ſunt in pace.

Poſtcommunio.

Perceptio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti commemoratione ſanctorum Patriarcharum Abraham, Yſaac & Jacob optineat, ut ſit ſumentibus ad remiſſionem peccatorum, & ad conſequendam celeſtis vite perpetuitatem. Per eumdem Dominum.

DE

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

DE S. DIONYSIO AREOPAGITA, EPISCOPO MARTYRE,

ATHENIS IN GRÆCIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Qua occaſione & quando Hilduinus Areopagitica, in quibus S. Dionyſium Areopagitam cum Pariſienſi confudit, adornárit; quâ fide id præſtiterit, & quæ Acta antiquiora ſibi prælucentia habuerit.

VEROSIMILIUS SUB ADRIANO IMPERATORE. *Hilduiniana Dionyſii Acta, quæ primo loco hic diſcutienda,*

UT ab ipſo ſtatim Commentarii hujus initio, quàm meritò S. Dionyſium Areopagitam, *Athenienſem epiſcopum ac martyrem, qui in Martyrologio Romano hodierno aliiſque nonnullis Faſtis ſacris cum Ruſtico & Eleutherio, veluti ſuis in martyrio ſociis, hodie conjungitur, abs hiſce hîc ſejungam, unicuique pateret, ſanè perquàm libenter, ſanctum illum antiſtitem à S. Dionyſio, Pariſienſi epiſcopo ac martyre, qui Ruſticum & Eleutherium in martyrio ſocios habuit, diverſum eſſe ſeu diſtinctum, jam nunc oſtenderem. Verùm quò id infrà commodiùs juxtà ac validiùs præſtem, expedire arbitror, ut Acta Dionyſiana omnia aut eorumdem ſaltem præcipua, quæ S. Dionyſium Areopagitam cum Pariſienſi confundunt eòve conducunt, priùs recenſeam ac potiſſimum, quo quæque in pretio habenda ſint, lectorem edoceam. At verò, cùm illa, ſeu Græcè ſeu Latinè conſcripta, multiplicia ſint ac varia, à quibuſnam potiùs exordiar? Haud eſſe, quæ Hilduinus, Sandionyſianus in Francia ſeculo nono abbas, concinnavit, reliquis omnibus antiquiora, ex infrà dicendis evadet perſpicuum. Verùm, etſi id ita ſit, ac proin ab Actis, quæ contextis ab Hilduino præierint, initium, ſpectato ordine chronico, foret ducendum, abs hiſce tamen poſtremis facere id lubet, quòd, cùm è lucubrationibus omnibus, quæ utrumque dictum Dionyſium confundunt, alia equidem contextâ ab Hilduino recentiores ſint, alia verò tales ſaltem aut videantur, aut videri non nemini queant, commodiſſimè ſimul atque ordinatè à Dionyſianis Hilduini Actis ad quæcúmque alia, in quibus, uti in hiſce, ambo Dionyſii confunduntur, diſcutienda ſermo poſſit deduci.*

2 *Ad rem ipſam veniamus. Annus agebatur ſeculi noni quartus ſuprà trigeſimum, cùm Ludovicus imperator, cognomento* Pius, *qui anno proximè antecedenti, Lothario, Pipino & Ludovico filiis rebellantibus, exanclorarus fuerat, Lothario natu majori, qui eum detinebat captivum, à duobus aliis, Pipino ſcilicet & Ludovico, modo indigno, quo à Lothario habebatur pater, tandem ad arma commotis, fugam arripere compulſo, in libertatem priſtinamque etiam auctoritatem, uti annaliſta aliique rerum Francicarum ſcriptores memoriæ paſſim produnt, fuit aſſertus. Porrò imperator felicem illum rerum ſuarum converſionem, quæ ei, dum in Sandionyſiano Francia monaſterio, mutatis ſubindè captivitatis locis, cuſtodiebatur, obvenerat, S. Dionyſio, ſingulari illius aſceterii patrono, nominatim referebat acceptam, hincque illius Soſpitatoris ſui gloriam promovere deſiderans Hilduino, Sandionyſiano tunc abbati, in mandatis dedit, ut quæcunque de S. Dionyſio, Pariſienſi antiſtite, quem ipſe, non ſecùs ac Hilduinus, cum* S. Dionyſio Areopagita *unum atque eumdem faciebat, ſtudio impigro ſeu è libris, abs hoc, ut putabat, conſcriptis, ſeu ex aliis vel Græcè vel Latinè exaratis codicibus monumentiſve haberet comperta, undequáque colligeret, compendioſéque, quò, ſublevato lectionis tædio, facilè ab omnibus cum utilitate ac fructu legi noſcique poſſent, ſtylo uniformi atque æquali exponeret. Ita ex ipſa ad Hilduinum Ludovici imperatoris, eâ id præcipientis, docemur epiſtola, quæ apud Surium, Coloniæ Agrippinæ anno* 1618 *(hâc legendarii ſeu hagiologi hujus editione, quod lectori hîc ſtudiosè annotatum velim, in Commentarii hujus decurſu ſemper utor) typis recuſum, Hilduini ad imperatorem Ludovicum reſcripto, ſubjectiſque & huic & ejuſdem Hilduini ad cunctos eccleſiæ Catholicæ filios epiſtola Dionyſianis Actis hodie præfigitur. Audi, quî is princeps in monumento illo num.* 3 *Hilduinum alloquatur.*

Ludovico Pio imperatore per epiſtolam.

3 Sed & nos, *inquit*, multis ac frequentibus largitionibus beneficia ejus (*S. Dionyſii*) ſumus experti, præcipuè tamen in humanæ varietatis eventu, quo Dei, ut ſemper fatendum eſt, juſto judicio in virga eruditionis ſuæ viſitati & baculo ſpecioſæ miſericordiæ ejus ante præſcriptum altare per merita & ſolatium domini ac piiſſimi patris noſtri Dionyſii virtute divina reerecti & reſtituti ſumus, cingulumque militare judicio atque authoritate epiſcopali reſumpſimus, & uſque ad præſens ipſius gratioſo adjutorio ſuſtentamur. Idcircò, venerabilis cuſtos ac cultor ipſius proviſoris & adjutoris noſtri domini Dionyſii, monere te volumus, ut, quicquid de ejus notitia ex Græcorum hiſtoriis per interpretationem ſumptum vel quod ex libris ab eo patrio ſermone conſcriptis, & authoritatis noſtræ juſſione ac tuo ſagaci ſtudio interpretumque ſudore in noſtram linguam explicatis, huic negotio inſeri fuerit congruum, quodque etiam in Latinis codicibus jam inde habes inventum, adjunctis eis, quæ in libello ejus Paſſionis con-

cujus pars hîc recitatur.

A tinentur, nec non & illis, quæ in tomis vel chartis vetuſtiſſimis armarii Pariſiacæ eccleſiæ, ſacræ videlicet ſedis ſuæ, prolatis inveneras, & obtutibus noſtræ ſerenitatis oſtenderas, ſecundum quod rerum, cauſarum etiam & temporum convenientiam noveris, in corpus unum redigas, atque uniformem textum exinde componas, quatenus devotis compendioſiùs valeant innoteſci & faſtidioſis minusve capacibus, vel ſtudioſis lectionis poſſit tædium ſublevari, pariterque omnibus ædificationis utilitas provideri.

imperator, anno 835 ſuæ ſcripta.

4 *Ita hactenus Ludovicus imperator; hoc autem illius ſeu monito ſeu præcepto Hilduinus, qui inſuper, ut Dionyſii geſta laudeſque proſequeretur, ſtimulo haud indigebat, impulſus operi illico manum admovit, ſanctique illius martyris diverſis è monumentis Acta collegit, compendioſéque, ac ſat prolixè tamen, à ſe expoſita ad eumdem imperatorem tranſmiſit, addito etiam, quod ſuprà memoravi, reſcripto ſeu reſponſoriâ ad illum epiſtolâ. Porrò Ludovici epiſtola, Hilduini ad hanc reſcriptum alteraque item, quam eodem circitèr, quo id, tempore ſcripſiam puto, ejuſdem Hilduini ad cunctos ſanctæ ca-*

B *tholicæ matris Eccleſiæ filios epiſtola unà cum Incubratione, quâ, quod ſibi juſſum ab imperatore fuerat, ſcriptor is fecit, recepto loquendi modo* Areopagitica *vocantur, eodemque ordine, quo hic modò recenſita à me ſunt, hodie apud Surium exſtant vulgata. At verò, ſciſcitabere, quo anno circitèr Hilduinus tria dicta Scripta ac nominatim Incubrationem, quâ Dionyſii martyrium ac geſta eſt complexus, concinnavit? Epiſtola, quâ, ut ſancti illius martyris Acta litteris commendaret, Ludovicus imperator præcepit, certè ante annum, uti ex ſuprà dictis liquet, 834 ſcripta non eſt; imò verò, cùm princeps ille, ſeſe à reſtituta ſibi, quod, ut dictum, anno 834 evenit, auctoritate priſtina ad illud uſque tempus, quo juſſit Dionyſii Acta conſcribi, gratiolo ſancti hujus martyris* adjutorio ſuſtentatum *fuiſſe, in dicta epiſtola (alii, qua proximè recitavi, hujus verba) aſſeveret, itaque, temporis aliquod ſpatium inter reſtitutam ſibi auctoritatem, ſcriptamque eamdem epiſtolam interceſſiſſe; innuat, fuerit ea fortaſſis haud ante annum 835 conſcripta. Quæ cùm ita ſint, ſtatimque Hilduinus, uti ipſemet in dicto Reſcripto num. 2 ſatis indicat, à delata ipſa ad ſe epiſtola Dionyſii Acta collegerit ac deſcripſerit, Incubrationem, quâ id fecit, certè non ante annum 834, verosimillimèque anno, proximè hunc ſecuto, adornârit; ut certè, cùm nihil etiam; vel illam, vel binas ſuprà dictas, quarum alteram ad Ludovicum imperatorem, alteram ad cunctos Eccleſiæ catholicæ filios Hilduinus dedit, epiſtolas anno 836 exaratas nondum fuiſſe, ſuadeat, ſcriptoris hujus Areopagitica nec citiùs quàm anno 834, nec ſeriùs quam anno 836, ac prein anno circiter 835 fuerint conſcripta.*

C

nec quamvis dicto ſpectavit, quâ exarata ſunt, ætate, magis proinde non ſint;

5 *Atque ita tempus, quò concinnari ea contigerit, ſat propè determinatum habemus; nunc quo in pretio ex auctoris ſeu ætate, ſeu ſinceritate ac fide ſint habenda, inquirendum. Ac primò quidem cum is, utpote ſeculi noni, ut jam declaratum, ſcriptor, à rebus, quas de Dionyſio memoria in iis prodit, quingentis amplius annis, etſi etiam ſanctum hunc non citiùs quàm ſeculi quarti initio martyrium ſubiiſſe ſtatuerimus, remotus vixerit, cui illas, quæſo, ſola ſua auctoritate certas atque indubitatas efficiat? Quod autem ad ſinceritatem, quâ uſus ſit, ſpectat, mala* AUCTORE C. B. *in antiquis tum monumentis, tum auctoribus citandis fidei à Launoyo in variis, quæ contra Areopagitica contexuit, Opuſculis inſimulatur. Verùm, etſi quidem nec Hilduino apologiam ſcribere, nec opinionem, quâ is Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *eumdem facit, amplecti ſit animus, hic tamen, an meritò à Launoyo abbatis illius candor ſeu ſinceritas labefactetur, diſcutiendum cenſeo, quòd ab hac partim dependeant tum alia non pauca, tum maximè, quæ de Paſſionis Dionyſianæ ab Hilduino conſcriptæ geneſi ſeu fontibus, è quibus præcipuè Incubratio iſthæc promanârit, hic in anteceſſum differere conſtitui; quò ſcilicet, quam fidem ſinguli atque adeò, hiſce etiam ſpectatis, præfata Paſſio, hujuſque auctor mereantur, pateſcat. Launoyus, quem & alii ſunt ſecuti, in ſuo de Hilduini Areopagiticis Judicio capita diverſa quinque, ex auctoribus ſeu monumentis adhuc exſtantibus repetita, adducit: in quibus cùm falſitas ſeu mala Hilduini fides apertiſſimè, ut contendit, ſe prodat, ſcriptoris hujus in aliis pariter, quæ ex auctoribus ſeu monumentis non exſtantibus repetuntur, vacillare ſinceritatem ſeu fidem, concludit, cùm mendaci nec vera dicenti credatur. Ut ordinem, quo à Launoyo proponuntur; obſervem; abs illo, quod primum apud hunc eſt, duco initium.*

E

eorum tamen auctor in Luca ſeu Apoſtolorum

6 *Hilduinus in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num. 3 ſic habet:* Genere liquidem eum (*S. Dionyſium nempe*) nobiliſſimum, & Philoſophiæ magiſterio inſignem apud Athenas claruiſſe, & aliarum hiſtoriarum, & Actuum Apoſtolorum teſtimonio ſecula priſca ſeu inſtantia cognoverunt: *Lucæ autem, Actuum Apoſtolorum auctori, egregiè ab Hilduino hic imponi, Launoyus in ſuo de ſcriptoris hujus Areopagiticis Judicio num. 5 contendit. Ita animo comparatus eſt, quòd in Actibus Apoſtolorum Lucas de* Dionyſii *nec genere generiſve nobilitate, nec Philoſophiæ magiſterio loquatur, imò nihil omnino tradat, ex quo vel alterutrum, vel utrumque legitimè colligatur. Et verò in Actibus Apoſtolorum hæc dumtaxat, quæ ad* Dionyſium *ſpectant, cap. 17 leguntur:* Quidam verò viri ei (*Paulo*) adhærentes crediderunt, in quibus & Dionyſius Areopagita; & mulier nomine Damaris; & alii cum eis; *ubi certè diſertis ſeu expreſſis verbis* Dionyſii *nec genus generiſve nobilitas, nec Philoſophiæ magiſterium commemoratur. Verùm nihilne etiam in ſacro illo textu cubat, unde ſaltem Hilduinus,* Dionyſii *& generis nobilitatem & Philoſophiæ magiſterium priſcis ſeculis ex Actibus Apoſtolorum innotuiſſe, colligere ſeu meritò opinari potuerit? Id ſane ego cum Launoyo aſſeverare non auſim. Quid ſi enim ex* Areopagitæ *ſeu dignitate ſeu titulo, qui in dicto textu à Luca* Dionyſio *tribuitur, priſcis ſeculis & nobile hujus genus & Philoſophiæ magiſterium fuiſſe compertum, Hilduinus exiſtimârit?*

F

Actibus.

7 *Certè, cùm apud Athenienſes, uti ex Iſocrate in Oratione Areopagitica, S. Maximo in Præfatione ad* S. Dionyſium, *Budæo in Pandectas, Sigonio de Republica Athenienſium aliiſque non paucis ſcriptoribus palàm eſt, in Areopagitarum ſeu Areopagi judicum numerum non niſi, qui ſimul & generis nobilitate & Sapientiæ ſeu Philoſophiæ laude eſſent illuſtres, adſciſcerentur, ita haud infundatè exiſtimare potuit, reque etiam ipſa exiſtimâſſe videtur. Ea etiam quantùm ad hoc*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

hoc poſtremum ſedet ſententia, quòd Hilduinus alioquin iis, qui, quod nullo negotio, paſſim intra manus exſtantibus Apoſtolorum Actibus, fieri potuiſſet, mendacii eum ac impoſturæ, uti poſtea Launoyus fecit, ex iiſdem Actibus accuſáſſent, os excludere nequiſſet, rationeque nulla, virum honoratum ac prudentem, qualis Hilduinus fuit, periculo adeò manifeſto famam ſuam fuiſſe objecturum, veroſimile appareat. Atque ita primum intentatæ Hilduino à Launoyo accuſationis caput evaneſcit; ad bina alia, quæ id proximè excipiunt, jam progredior. Mulierem, nomine Damarim, *à S. Paulo Apoſtolo, uti in Actibus Apoſtolorum cap. 17 refertur, cum* Dionyſio Areopagita *Athenis converſam, Hilduinus hujus* uxorem *in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num. 3 appellat; cùm autem pro opinione, ex qua id facit, Actus Apoſtolorum ac S. Ambroſium citet, Launoyus perperam id ab illo fieri contendit, hincque ſecundum ac tertium ſuæ contra eumdem accuſationis caput repetit. Verùm, etſi quidem cum* Dionyſio Areopagita *Damarim connubio fuiſſe conjunctam, Actus Apoſtolorum nuſpiam apertè edicant, Hilduino tamen ratio omnis haud defuit, cur in hiſce illud, uti etiam omnem ſex totam, quod Launoyus pariter carpit,* Dionyſii *domum fuiſſe converſam, ſat clarè indicari, exiſtimaret. Liquidò id pateſcet ex iis, quæ, dum infrà de* Dionyſii Areopagitæ *genere ac conditione tractabo, in medium adducam.*

B

8 *Quod modò ad Ambroſium, ab Hilduino pariter in cauſa jam dicta citatum, pertinet,* S. Ambroſius. *Damarim quidem abs hoc* Dionyſii Areopagitæ uxorem, *contrà ac Hilduinus ait, in epiſtola ad Vercellenſes non vocari, Launoyus affirmat, addens etiam, epiſtolam illam ſuſpecta fidei à pluribus haberi. Verùm in Pariſienſi anni 1690 Operum S. Ambroſii editione genuinis ſancti hujus Mediolanenſis antiſtitis epiſtolis accenſetur, ibidemque tom. 2, col. 1028, num. 22 diſertè habet:* Dionyſius Areopagites cum Damari uxore ſua aliiſque multis credidit: *Benedictini autem monachi, qui editionem illam curárunt,* Ita omnes edit. ac plures Mss., excepta Rom. edit. ubi habetur "muliere ſua, = *habere ſeu legere, in Annotationibus ſubjectis obſervant, addunt-que, paucis interpoſitis, alibi inſuper Damarim ab Ambroſio vocari* Dionyſii Areopagitæ uxorem. *Quid ſi ergò, cùm Damaris* Dionyſii Areopagitæ uxor *in pluribus, ut docent, Mss. Operum S. Ambroſii codicibus appelletur, talis etiam codex Hilduino præluxerit? Id certè vero neutiquam apparet abſimile, uti nec ex ipſis, quemadmodùm infrà dicenda oſtendent, Apoſtolorum Actibus, & Damarim* Dionyſii Areopagitæ *exſtitiſſe uxorem & hunc cum illa domoque ſua tota ab Apoſtolo Paulo eſſe converſum, à ſcriptore illo re etiam ipſa fuiſſe exiſtimatum; ut enimverò è ſecundo ac tertio non magis quàm ex primo accuſationis à Launoyo contra Hilduinum adductæ capite mala hujus fides evincatur; num id forſan quarto conficiatur, modò examinemus.*

9 *Hilduinus in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num.* 11 *hunc loquitur in modum:* Quoniam non ibi (*in Paſſione* S. Dionyſii) ſcribitur, eum epiſcopum à B. Clemente conſecratum, ſed apoſtolum totius Galliæ fuiſſe ordinatum: de qua ordinatione Apoſtolatûs, niſi ad alia ſe intentio noſtra dirigeret, & ex Apoſtolorum Actibus & ipſius Domini actione auctoritatis exemplum ſufficienter his ſcriptis poſſemus inferre: *Hæc autem Hilduini verba Launoyus in ſuo de Areopagiticis Judicio num.* 8 *ita excipit:* At neque in Actibus Apoſtolorum, neque in Euangeliis, quibus actiones Chriſti continentur, traditur, Areopagitam à Clemente conſecratum Galliæ totius Apoſtolum. *Ita enimverò res habet; quod hîc Launoyus ait, nec in Apoſtolorum Actibus, nec in Euangelio uſpiam traditur: verùm quid tum? Nec id in iis tradi, loco à Launoyo citato Hilduinus aſſerit. Ibidem enim, ſeſe ordinationis, quâ* Dionyſius *totius Galliæ Apoſtolus conſecratus fuerit, exemplum poſſe & ex Apoſtolorum Actibus & ex ipſius Domini actione afferre, dumtaxat innuit; non autem in hiſce ipſammet, quâ Dionyſius fuerit totius Galliæ conſecratus Apoſtolus, ordinationem tradi, etiam affirmat. Eademne forſan ſunt & res & rei exemplum, ut, ubicúmque hoc, etiam illa ſeu tradatur ſeu reperiatur? Id ſanè nemo in animum unquam induxerit, niſi qui ſimul, res duas, quarum altera alteri aſſimilatur, unam eſſe poſſe atque eumdem, crediderit.*

D

10 *Launoyus itaque, quod contra Hilduinum vult, nec ex quarto jam expoſito accuſationis contra eum capite confecit: id autem per illum quinto ſaltem, quod è citata ab Hilduino Euſebii Hiſtoria repetitur, capite præſtari, videri quidem primo aſpectu, non tamen, re penitiùs expenſa, poteſt. Ut, quod dico ac porrò dicendum hoc loco eſt, luculentiùs intelligatur, Hilduini iterum, quæ huc ſpectant, verba præmitto. Sic itaque in ſua ad cunctos Eccleſiæ catholicæ filios Epiſtola num.* 2 *ſcriptor ille profatur:* Abjecta denique omni ambiguitate, quòd iſte ipſe Dionyſius, cujus hîc geſta ſcribuntur, non ſit Areopagites & Athenarum epiſcopus, quid quiſque dixerit, veluti de autumatione Gregorii Turonenſis epiſcopi, & ſubreptione Bedæ ſancti presbyteri atque aliorum quorumque, ſine auctoritate jactatur. Qui curioſiùs hoc ſcire voluerit, ut de multis quædam deſignemus ex nomine, Euſebii Cæſareenſis Hiſtoriam, & Ariſtarchi Græcorum chronographi ad Oneſiphorum primicerium epiſtolam, & Visbii conſcriptionem perquirat & relegat. *Launoyus, hiſce pariter Hilduini verbis in ſuo de Areopagiticis Judicio num.* 9 *recitatis, mox binos textus, ex Hiſtoria Euſebiana lib.* 3, *cap.* 4, *& lib.* 4, *cap.* 22 *depromptos, quorum neutro* Dionyſius Areopagita *& Dionyſius Pariſienſis pro uno atque eodem habentur, recenſet, ac tum Dionyſium Pariſienſem eumdem eſſe cum* Areopagita, *in Euſebii Hiſtoria reperiri nuſquam, concludit, & ſanè, cùm in hac, ut præmiſerat, duobus dumtaxat dictis locis* Dionyſii Areopagitæ *mentio occurrat, non immeritò. Verùm illud uſpiam reperiri in Euſebii Hiſtoria, Hilduinus verbis, quæ proximè ex illo huc tranſcripſi, haud affirmat.*

Euſebii Eccleſiaſtica. E

11 *Quid enim? Cùm ſequentia hæc verba,* Qui curioſiùs hoc ſcire voluerit, ... Euſebii Cæſareenſis Hiſtoriam & Ariſtarchi ... epiſtolam & Visbii conſcriptionem perquirat & relegat, *præmiſſis aliis nonnullis ſubnectat, certè quidem ad Euſebii Hiſtoriam lectorem remittit, idque, ut ei, quod proximè præmiſit & ad quod proinde refertur pronomen* hoc, *probatum ex eadem det. Verùm quidnam, ad quod proinde pronomen iſtud refertur, proximè præmiſit ſeu verbis pregreſſis aſſerit? Annue, uti exiſtimâſſe Launoyum neceſſe eſt, Dionyſium Pariſienſem eumdem*

è qua, Dionyſium Areopagitam cum Pariſienſi

F

Chriſti Domino actione

C

Digitized by Google

A *dem eſſe cum* Areopagita ? *Minimè enimverò. Age, ut res clariùs pateſcat, paulò accuratiùs verba, quæ, quod præmiſi, continent, expendamus. Sic habent :* Abjecta denique omni ambiguitate, quòd iſte ipſe Dionyſius, cujus hic geſta ſcribuntur, non ſit Areopagites & Athenarum epiſcopus, quid quiſque dixerit, veluti de autumatione Gregorii Turonenſis epiſcopi & ſubreptione Bedæ ſancti presbyteri atque aliorum quorumque, ſine auctoritate jactatur; *paulò autem dilucidiùs (ſubobſcurè enim iis loquitur Hilduinus) expoſita hunc ſenſum efficiunt :* Omni denique, an iſte ipſe Dionyſius, cujus hìc geſta ſcribuntur, ſit Areopagita & Athenienſis epiſcopus, dubitatione abjecta, *ſeu quod eódem recidit,* cùm omnis denique, an iſte ipſe Dionyſius, cujus hìc geſta ſcribuntur, ſit Areopagita & Athenienſis epiſcopus, dubitatio ſit abjecta ſeu depulſa, quidcumque *contra opinionem, quæ Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *eumdem facit,* quiſlibet ſeu de Gregorii Turonenſis opinione ſeu de Bedæ atque aliorum quorumcumque ſubreptione dixerit, ſine

B auctoritate jactatur.

eſſe eumdem.

12 *Duo itaque Hilduini, de quibus hìc, verbis aſſeruntur, alterum eſt, omnem denique, an Dionyſius Pariſienſis ſit* Areopagita *& Athenienſis epiſcopus, dubitationem eſſe depulſam; alterum vero, quodcúmque contra opinionem, quæ Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *eumdem facit, ſeu de Gregorii Turonenſis opinione, ſeu de Bedæ atque aliorum quorumcúmque ſubreptione dicatur, ſine auctoritate ſeu ſcriptoris vetuſtioris teſtimonio jactari. Ac primum quidem ab eo, quod, ut Launoyus vult, in Euſebii Hiſtoria reperiri ab Hilduino aſſeritur, diverſum quantùm ad ſubſtantiam non eſt. Verùm cùm ſolum poſtremum pronomini ſuprà dicto ſeu ſequentibus hiſce,* Qui curioſiùs hoc ſcire voluerit, ... Euſebii Cæſareenſis Hiſtoriam ... perquirat & relegat, *quæ illud complectuntur, verbis proximè præmittatur, & hæc & iſtud ad idem illud poſtremum dumtaxat referuntur, Hilduinuſque proinde iiſdem verbis, unde abs eo, Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *ſecundum Euſebii Hiſtoriam eſſe eumdem, loco ſuprà cit., contra ac Launoyus putavit, non aſſeverari liquet, lectores ad Euſebianam hiſtoriam unicè remittit, ut illis ex hac, quodcúmque contra opinionem, quæ Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *eumdem facit, ſeu de Gregorii Turonenſis opinione, ſeu de Beda aliorumque ſubreptione dicatur, ſine auctoritate ſeu fundamento, quod fidem faciat, jactari oſtendat.*

C

probare non intendit. Hiſtoria citandis

13 *Sanè ea in re id ſolum ſibi propoſitum habuiſſe Hilduinum, hunc inſuper monſtro in modum. Erant ſcriptoris hujus ætate, qui opinantibus, Dionyſium Pariſienſem eſſe eumdem cum* Areopagita, *Gregorium Turonenſem & Bedam opponebant. Etenim cùm prior quidem, Dionyſium Decii tempore ſeu poſt annum Chriſti 250 in Galliis primùm veniſſe, ſibi omnino, ut lib. 1 Hiſtoriæ Francorum cap. 30 manifeſtat, perſuaſum habuerit; poſterior verò,* Dionyſium Areopagitam *exſtitiſſe Corinthiorum epiſcopum, in ſuo in Actus Apoſtolorum Commentario (adi Hilduini ad Ludovicum imperatorem Reſcriptum num. 8) litteris commendârit, Pariſienſem martyrem Dionyſium, quòd certè ultra ſeculi ſecundi initium* Dionyſius Areopagita *vitam non protraxiſſet, Dionyſiuſque Corinthiorum epiſcopus in ipſamet urbe Corinthiaca diem extremum in pace clauſiſſet, eumdem eſſe cum* Areopagita *non poſſe, & ex Gregorii Turonenſis opinione, & ex dicta Bedæ ſcriptione ſeu aſſertione arguebant. Hilduinus itaque ut neque ex hac, quam in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num. 9 pro errore ſeu, ut loquitur,* ſubreptione *non immeritò habet, neque ex Gregorii Turonenſis opinione rectè illos ita arguitari, evictum det, ad Euſebii Hiſtoriam, Ariſtarchi ad Oneſiphorum epiſtolam Visbiique conſcriptionem remittit; & rectè quidem, cum & in Ariſtarchi ad Oneſiphorum epiſtola & in Euſebii Hiſtoria* Dionyſius Areopagita, *non Corinthiorum, ſed Athenienſium fuiſſe epiſcopus diſertè tradatur, iſque ſecundum Visbii conſcriptionem, uti ſaltem ex infra dicendis Hilduino viſum eſt, Pariſiis martyr ſub Domitiano variis tormentis occubuerit.*

AUCTORE C. B.

perperam à Launoyo, utut etiam ſcriptoribus, quod non habent.

14 *Atque ita vel è ſolo, quem ſibi Hilduinus præfixum habuit, ſcopo liquet, à ſcriptore illo ad Euſebii Hiſtoriam, veluti in qua, Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *eſſe eumdem, reperiatur, lectorem loco cit. non remitti. Quod cùm ſic habeat, ac proin Euſebio, quod hic non aſſeruit, Hilduinus haud adſcribat, non magis in poſtremo quàm in quocúmque alio è Launoyi quinque, quæ ex auctoribus ſeu monumentis adhuc exſtantibus petuntur, accuſationis contra Hilduinum capitibus mala hujus fides ſe prodit. Atque hinc jam conſectarium ſit, ut ex iiſdem quinque capitibus Hilduini ſinceritatem ſeu fidem in aliis, quæ ex auctoribus ſeu monumentis non exſtantibus petuntur, ancipitem ac ſuſpectam reddi ſeu etiam vacillare, Launoyus perperam contendat. Hilduinus quidem monumentis horumve auctoribus, aliiſque à ſe laudatis, modóque non exſtantibus ſcriptoribus, quæ ipſi fortè ne cogitârunt quidem, ſubinde fortaſſis adſcribit, quia ſcilicet ea illos dicere voluiſſe, vel è præconcepta, quâ Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *eumdem fecit, opinione, vel ex aliis, quæ animum ejus occupârant, præjudiciis firmiſſimè exiſtimavit.*

E

ſubinde attribuat, malâ fide accuſatur.

15 *Sic quia putavit, idem eſſe, à Clemente Papa in Gallias Dionyſium miſſum fuiſſe, atque* Areopagitam *eſſe, è ſuperſtite adhuc hymno, qui Fortunato Pictavienſi (rectène, an ſecùs, infrà in dicendis de Dionyſio Pariſienſi diſcutiam) à nonnullis adſcribitur, opinionis, quæ Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *eumdem facit, Fortunatum in ſuo ad Ludovicum imperatorem reſcripto patronum fecit, hymnum ſcilicet præfatum, utut in hoc Dionyſius dumtaxat, non addito ei* Areopagitæ *titulo, in Galliis à Clemente Papa miſſus fuiſſe dicatur, de* Dionyſio Areopagita *interpretatus. Verùm ſimili etiam modo, ut ſcriptorum anteriorum verba ſcriptores ſubſecuti alii (adi ad annum 884 num. 14 & ad annum 508, num. XI & ſeqq. Pagium in Criticis) interpretati perperam ſint, itáque illis, quæ non ſcripſerant, attribuerint, ſubinde eſſe fallum, reperiatur; nec propterea tamen illi mala in citandis auctoribus documentiſve fidei inſimulantur, neque adeò inſimulari Hilduinus debet. Ad hoc enim requireretur, ut vel auctoribus monumentiſque, quæ in iis nec reperiri nec indicari nôſſet, attribuiſſe, vel ipſemet, quæ laudat, monumenta finxiſſe poſſet convinci; nihil autem, quo alterutrum admiſiſſe dicatur, in medium uſpiam adducit. Res ex iis, quæ de auctoribus monumentiſque, abs illo citatis, ſingillatim dicturus modò ſum, dilucidiùs pateſcet. Ab an-*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

tiquiſſimo, quem laudat, Paſſionis Dionyſianæ libello, ſeu S. Dionyſii Actis, quòd de hiſce adhuc § præſenti agere ſtatuerim, dùco inutium.

nec hanc illi notam ex antiquiſſimo

16 *In ſuo ad Ludovicum imperatorem reſcripto num.* 5 *de* Dionyſio Areopagita *ita memorat:* Quomodo caput proprium angelico ductu, cæleſtis militiæ in celebratione exequiarum honoratus obſequio, ad locum, ubi nunc requieſcit, detulerit, & quo ordine à Catulla, quadam matrefamilias, ſit ſepultus, libellus antiquiſſimus Paſſionis ejuſdem explanat; *quod autem de facta à* Dionyſio *capitis proprii geſtatione verbis hiſce traditur, in antiquiſſimo, quem profecto iſto diſertiſſimè Hilduinus hic laudat, paſſionis* Dionyſii *libello non legi, in ſuo editionis anni* 1660 (*quâ, quod hic lectori ſedulò notatum velim, deinceps ſemper utar*) *de Areopagiticis Judicio pag.* 77 *Launoyus affirmat, eò ſcilicet prolapſus, quòd Paſſionis Dionyſianæ libellum, à Franciſco Boſqueto ad codicum Mſs. quinque fidem recenſitum annoque* 1636 *in Hiſtoriarum eccleſiæ Gallicanæ part.* 2 *pag.* 68 *& ſeq. Pariſiis excuſum, in quo de illa capitis geſtatione nihil traditur, cum Dionyſianæ Paſſionis libello, quem Hilduinus laudat, eumdem putârit. Verùm quid ſi Paſſionis Dionyſianæ libellus, quem Hilduinus laudat, à Paſſione Dionyſiana, per Boſquetum publici juris facta, longè ſit diverſus?*

B

Paſſionis Dionyſii libello

17 Dionyſii *Paſſionem, ab hac ſanè multùm diverſam hiſque inchoatam verbis,* Poſt beatam & glorioſam reſurrectionem Domini noſtri, quâ verum Dei templum, Judaica impietate reſolutum, divina Potentia in triduo ſuſcitavit, *codices noſtri Mſs. tres,* O*Ms.* 19, P*Ms.* 155, *&* Q *Ms.* 6 *ſignati, exhibent, triaque inſuper alia ejuſdem penes nos exſtant exemplaria, quorum unum è Ms. Andomaropolitano, alterum è Ms. Divitangienſi, ac tertium denique è Ms. Fuldenſi deſumptum notatur; hanc autem Paſſionem, quam è codice* Q *Ms.* 6 *edituri ob rationem infrà allegandam ſumus, aut certè haud multùm abſimilem, eſſe puto illam ipſam, quam Hilduinus verbis mox recitatis laudat atque* antiquiſſimum Paſſionis Dionyſii libellum *appellat. Cum dicta quidem Latina, cujus tot exemplaria habemus,* Dionyſii *Paſſione in ſubſtantia ſimul & in pleriſque adjunctis convenit Græca* Dionyſii *Paſſio per Methodium ſeu potiùs, uti infrà oſtendam, per Metrodorum conſcripta, atque à Lanſſelio primùm ac dein etiam à Corderio una cum adjuncta Lanſſelii interpretatione Latina tom.* 2 *Operum* Dionyſii Areopagitæ *anno* 1634 *vulgata. Verùm hæc ipſa etiam è Latina illa, quam, ut dixi, ab Hilduino loco cit. laudari reor,* Dionyſii *Paſſione, aliave ſaltem, quæ huic fuerit haud multùm diſſimilis, verſimiliter promanârit. Quæ infrà dicentur de Actis* Dionyſii *Græcis, quæ Hilduino pariter præluxerint, palàm id efficient; nunc non, quam Boſquetus edidit, ſed quam dixi, Paſſionem aliamve haud multùm abſimilem ab Hilduino loco cit. laudari, oſtendendum.*

C

eſſe inuendam.

18 *Cùm Hilduinus auctoribus monumentiſque à ſe citatis nihil omnino, quod in iis non legatur, eruive ſaltem ex iiſdem non poſſit, in ſuprà relatis, ut jam oſtendi, quinque accuſationis capitibus adſcribat, ex iiſque proinde Launoyus in quibuſcumque aliis fidem omnem ſcriptori iſti abrogandam perperam contendat, æquum videtur rationique prorſus conſonum, ut, cùm monumentum quodpiam pro ſe Hilduinus laudat, is non aliud, ſi detur, quàm in quo, quod ei attribuit, reperitur, laudare cenſeatur, niſi forſan ſit, cur mala, de qua num.* 14 *& ſeq., interpretatione uſus putetur. Quod cùm ita ſit, factaque à Dionyſio capitis proprii abſciſſi geſtatio, quam Paſſioni Dionyſianæ, loco cit. a ſe laudatæ, attribuit, in Dionyſiana Paſſione, cujus, ut jam docui, ſex penes nos exemplaria exſtant, at non item in alia, quam Boſquetus vulgavit, commemoretur, non hanc, ſed illam aut ſaltem haud multùm abſimilem abs illo ibidem, ubi ſiniſtram, de qua mox, interpretationem intervenire nihil ſuadet, laudari eſt dicendum. Hinc porrò jam conſequitur, ut Hilduinus certè ex eo, quòd in antiquiſſimo Dionyſii Paſſionis libello illam capitis geſtationem commemorari aſſeveret, mala in hoc citando fidei accuſari non poſſit.*

D

ſimulque, quamvis per hunc antea, quæ Hilduino

19 *At verò Hilduinus* (*adi num.* 16 *ejus verba*) *in libello Paſſionis, quem laudat, non tantùm geſtationem capitis, ſed & ductum angelicum, quo hæc facta ſit, militiamque cæleſtem, quâ in exſequiis ſuis honoratus Dionyſius fuerit, recenſeri, indicat; in Paſſione autem, quam tres noſtri codices ſuprà memorati totidemque Mſs. exhibent, hæc dumtaxat, quæ eò ſpectant, leguntur:* Ad declaranda Martyris & ſacerdotis primi merita glorioſa, ut, per quem ſalutifer primò cœperat fructus oriri, eò ampliùs gloriæ ipſius pateret triumphus, glorioſiſſimi ſe Dionyſii & pontificis venerandi ſanctum exanime cadaver erexit, beataque manu caput, à corpore abſciſſum, lictoris enſe truncatum, pendulum cœpit brachiis vectitare, atque ab illo montis cacumine duobus ferè milibus firmis greſſibus apportavit, novo & priùs inaudito miraculo, exanime corpus viventis currere more, & hominem jam mortuum firmis incedere plantis; *ubi cùm nulla vel ductûs angelici vel militiæ cæleſtis mentio occurrat, paſſionem ſuprà dictam, è qua verba iſthæc ſunt deprompta, ab Hilduino loco ſuprà cit. non laudari, nonnemo fortaſſis, & quidem utcumque, ut videri poteſt, meritò, contendet.*

E

præluxerint,

20 *Verùm, etſi quidem Paſſio illa, prout in exemplaribus ſex, quæ partim codices noſtri tres ſuprà recenſiti, partim Mſs. totidem alia ſuppeditant, penes nos exſtat, ab Hilduino verſimillimè loco prædicto non laudetur, nihil tamen obſtat, quò minùs à prafato ſcriptore laudari credatur, prout inveniebatur in exemplaribus aliis, quæ ei præluxerint, quæque, quamvis quidem in adjunctis nonnullis ab exſtantibus penes nos ſex exemplaribus fuerint diverſa, hiſce tamen & in ſubſtantia, & in adjunctis præcipuis conſona exſtiterint. Quàm verum id ſit, luculentius adhuc ex jam nunc dicendis evadet. Hilduinus apud Surium in deſcripta à ſeſe* Dionyſii *ſociorumque Martyrum Paſſione num.* 12 *de facta à* S. Dionyſio *jam exanimi capitis proprii geſtatione hunc loquitur in modum:* Ad declaranda ſancti Martyris & Galliarum primi ſacerdotis (*Dionyſii nimirum*) merita glorioſa, ut, ubi ſalutifer primò cæperat fructus oriri, eò ampliùs gloriæ ipſius pateret triumphus, maximus cunctos aſſiſtentes horror invaſit, ac lux ineffabilis cunctis reſplenduit; & beatiſſimi Dionyſii ſe cadaver erexit, ſanctaque manu caput, à corpore dolabrâ lictoris truncatum, angelico ductu greſſum regente & luce cæleſti circumfulgente, pendulis cœpit brachiis vectitare. Et facta eſt comes multitudo cæleſtis exercitûs exanimi ejus corpori, caput proprium ab ipſo monte, ubi fuerat decollatus, per duo ferè milliaria deportanti

F

Digitized by Google

A tanti uſque ad locum, in quo nunc Dei diſpoſitione, & ſua electione requieſcit humatum, ſine ceſſatione hymnis dulciſonis Deum laudans.

Dionyſii ejus Acta debeant

21 *Hunc modò Paſſionis, ab Hilduino ſcriptæ, locum cum proximè huc tranſcripto Paſſionis, quam pluribus, ut dictum, exemplaribus expreſſam habemus, loco confer, hunccque cum illo, ſi non quantùm ad adjuncta omnia, ſaltem quantùm ad ſubſtantiam, verbaque ipſa non pauca, quibus hæc exponitur, in præfata capitis geſtatione narranda congruere, agnoſces, idemque quantum ad plures alios ambarum iſtarum Paſſionum locos, unius cum altera, maximè à loco, quo Dionyſii ad Clementem Papam acceſſus refertur, collatione facta, obtinere comperies; ut enimverò vel hinc pateat, Dionyſii, quam dixi, Paſſionem ab Hilduino loco ſuprà cit. laudari, ſi non, prout in ſex noſtris Actis. exemplaribus exſtat, ſaltem prout is ſcriptor illam ſeu in uno ſeu in pluribus exemplaribus aliis, quæ à noſtris quantùm ad ſubſtantiam adjunctaque præcipua haud multùm differrent, expreſſam invenit. Ut id propenſius credam, etiam fecit alter Hilduini locus,* B *quo is ſcriptor, de Paſſione antiqua, quam ſibi prælucentem habuit quamque adeò loco ſuprà cit. laudat, in ſuo ad Ludovicum imperatorem reſcripto num. 11 ſequens, ita ſcribit:* Quod autem dicunt in Paſſione iſtius beati Dionyſii ſcriptum haberi, quia eum ſanctus Clemens epiſcopum ordinaverit, Galliaſque miſerit, procul dubio ſciant, quòd aut prædictam Paſſionem ex veris & emendatioribus exemplaribus non ſuſceperunt, aut ſcriptorum vitio depravatam legerunt, quoniam non ibi ſcribitur, eum epiſcopum à beato Clemente conſecratum, ſed Apoſtolum totius Galliæ fuiſſe ordinatum.

veroſimiliter intelligi, oſtenditur.

22 *Hilduini itaque ætate, uti his ex verbis colligere fas eſt, Paſſionis Dionyſiana, quâ is ſcriptor ad Areopagitica ſua concinnanda uſus eſt, diverſa invicem diſſonantia, quorum alia quidem, at non item alia, Dionyſium à S. Clemente Papa epiſcopum fuiſſe ordinatum notârint, exemplaria exſtiterint; cùm autem id ipſum è ſex Dionyſiana, quam, ut jam plus ſemel monui, cum Paſſione, ab Hilduino adhibita locoque ſuprà cit. laudata, eſſe eamdem aut certè haud admodùm abſimilem, opinar, Paſſionis exemplaribus penes nos exſtantibus duo quidem,* C *at non item reliqua, pariter notent ſeu commemorent, hoc iterum, quàm meritò ita opiner, ac quiſque opinari queat, argumento eſt. In Paſſione quidem, ab Hilduino adhibita ac ſuprà laudata, Dionyſium totius Galliæ fuiſſe ordinatum Apoſtolum, verbis proximè recitatis etiam traditur, idque in Paſſione, cujus ſex exſtant penes nos exemplaria, memoriæ proditum nuſpiam invenitur; verùm eſto res ita habeat, in illa tamen, Dionyſium ad Occidentales Europæ plagas, ubi & Gallia ſita eſt, à S. Clemente Papa, ut ibidem Evangelium prædicaret, miſſum fuiſſe, diſertis verbis refertur. Quid ſi ergò Hilduinus, quod de Dionyſii Galliæ totius Apoſtolatu, in Paſſione à ſe viſa memorato, tradit, in litteras dumtaxat miſerit, quòd hunc ſaltem è prælucente ſibi Paſſione, utut expreſsè in hac non notatum, vel colligendum vel colligi ſaltem poſſe exiſtimarit? Id enimverò ab omni prorſus veroſimilitudine haud abhorret; quòd ſi tamen ſecùs ſit, Hilduinoque forſan Paſſionis Dionyſiana, quod Dionyſii totius Galliæ Apoſtolatum diſertis atque expreſſis verbis notârit, exemplar præluxerit, hoc equidem à Paſſione, cujus ſex habemus apographa, haud admodùm quantùm ad ſubſtantiam adjunctaque præcipua fuiſſe diverſum, ex aliis ſupra dictis veroſimillimum, ac prope etiam certum apparet.* AUCTORE C. B.

§ II. Qua ætate ac fide jam memorata, quæ Hilduino præluxerunt, S. Dionyſii Acta polleant, exponitur, ac aliorum duorum, quæ ei præluxerunt pariter, ſcriptorum notitia, unius etiam fragmento tranſcripto, ſuppeditatur.

Acta Dionyſiana, § pregreſſo memorata, quæ Hilduini E

ANtiquiora S. Dionyſii Acta, § pregreſſo memorata, quæ, ut ibidem docui, vel ipſamet, vel alia, hiſce haud multùm diſſimilia, Hilduinus ſibi præluxerit, longiſſimo temporis ſpatio a Dionyſii martyrio jam elapſo fuiſſe conſcripta, ipſemet eorum auctor anonymus luculentiſſimè prodit, ita ſub finem ſeu num. 17 & ſeq. ſcribens: Eorum (*Dionyſii ac ſociorum martyrum*) vobis ſeriem paſſionis præſumplimus intimare, non ex noſtri ingenii capacitate aut proprii ſenſus induſtria, ſed quod veterum fidelium nobis relatione patuit, & quod ex parte in quibuſdam paginulis veteranis, pauca, ut potuimus, longo ſpatio interlita, didicimus. Nam, ſicut majorum cognovimus colloquio peritorum, timentium Deum & ſtudio ſanctæ caritatis ardentium, multa de beatorum virorum præclaro certamine ad laudem Chriſti & gloriam Martyrum ob memoriam poſterorum ſacris ſtuduerunt indere cartis; ſed ſubripiente negligentia & antiqui procurante hoſtis invidia, flammarum incendio feruntur eſſe conſumpta. *Atque ita certè, S. Dionyſii Acta, quorum hæc verba pars ſunt, diu admodùm poſt Sancti ejuſdem Paſſionem ſeu martyrium ſcripta eſſe, generatim innoteſcit; verùm nonne tempus,* F *quo id factum ſit, propiùs etiam determinari poteſt? Nihil quidem, quo id fiat, in ipſis Actis comperio; attamen hæc ego ante ſcripta ab Hilduino Areopagitica, ſeu ante annum ex dictis 835, & quidem medio circiter ſeculo octavo, ſeu nec diu poſt, nec diu ante hanc epocham, concinnata exiſtimo.*

Areopagitica anteriora ſunt, nec diu poſt ſeculum,

24 *Cur ea ſedeat ſententia, expono. Ac primò quidem præterquam quod Hilduini Areopagiticis, uti hæc cum illis conferenti patefiet, longè ſimpliciora, unde Acta alia aliis ætate præſtare, paſſim æſtimatur, contractioraque ſint, Dionyſio titulum* Areopagitæ, *contrà ac Hilduini Areopagitica aliaque omnia hiſce poſteriora Acta faciunt, nuſpiam attribuunt. Adhæc iiſdem, aut certè haud multùm abſimilibus Hilduinus, ut ſuprà docui, ad ſua Areopagitica contexenda veroſimillimè eſt uſus. Quæ cum ita habeant, ſanè ante hæc ſeu ante annum 835 concinnata eſſe, vix non certum apparet. En modò, cur id medio circiter ſeculo octavo ſeu nec diu ante, nec diu poſt hanc epocham factum opiner. Anno 754 Stephanus II Papa Româ in Galliam venit, cúmque ibidem in Sandionyſiano, ubi hoſpitabatur,*

AUCTORE C. B.

monaſterio in morbum adeò gravem, ut de ſalute ejus ab omnibus, atque ab ipſis etiam medicis deſperaretur, ſuiſſet collapſus, ſanitati priſtinæ à S. Dionyſio ſibi apparente prodigiosè eſt reſtitutus: cùm autem deinde Romam eſſet reverſus, in ſancti Soſpitatoris ſui honorem conſtruere ibidem cæpit monaſterium, quod poſtea, qui in demortui interea locum ſucceſſerat, Paulus primus, frater ejus, ad umbilicum perduxit, monachiſque Græcis inhabitandum dedit, prout ille ante obitum, quò nimirum ædes S. Dionyſio, natione, ut putabatur, Græco ſacra, miniſtros etiam ſeu inquilinos Græcos nanciſceretur, præſcripſerat.

25 *Ita fere quantùm ad ſubſtantiam Hilduinus apud Surium proximè poſt epiſtolam; quâ, ſanitatem ſibi à Dionyſio prodigiosè reſtitutam ſuiſſe, Stephanus Papa eſt teſtatus, memoriæ prodit. Launoyus quidem, nec in S. Dionyſii honorem monaſterium Romæ à Stephano Papa condi cœptum, nec in eo è ſine, quem dixi, monachos Græcos à Paulo ſucceſſore conſtitutos ſuiſſe, Diſcuſſionis, quâ datam ad Diſſertationem de duobus Dionyſiis Reſponſionem refutavit, cap. 18 contendit; verùm in S. Dionyſii honorem à Stephano Papa Romæ eccleſiam ſaltem condi ſuiſſe cœptam, monaſteriumque, huic poſtea adjunctum, Græcis monachis è ſine, quem dixi, datum ſuiſſe, haud prorſus improbabile apparet. Utut interim res hæc, de qua infra adhuc, cùm de patratis à Dionyſio Pariſienſi miraculis tractabo, recurſurus eſt ſermo, ſeſe habeat, nonnullos equidem, qui, S. Dionyſium Pariſienſem eſſe Græcum ſeu Athenienſem atque eumdem cum* Areopagita, *opinati ſint, jam inde à Stephani ſecundi Paulique primi ætate ſeu medio circiter ſeculo octavo exſtitiſſe, vel ex eo verosimile poteſt videri, quòd opera, quæ* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, Pontificum illorum poſterior (adi ad annum 758 Pagium in Criticis) miſſis à ſeſe anno illo ad Pipinum, Francorum regem, libris adjunxerit idque idcirco feciſſe videatur, quòd ita rem gratam Gallis nonnullis, utpote à quibus illorum Auctorem ſeu* Dionyſium Areopagitam *pro Pariſienſi epiſcopo ac Apoſtolo ſuo haberi noſcebat; ſaciturum ſeſe exiſtimârit, uti poſtea pariter, qui eadem* Dionyſii Areopagitæ *nomine inſignita Opera ad Ludovicum Pium Imperatorem anno* 827 *miſit, Michaël Balbus, Orientis imperator, eodem ex capite exiſtimâſſe videatur.*

C

26 *Adhæc, qui anno circiter* 806 *natus perhibetur, Hincmarus, Remenſis archiepiſcopus, in adoleſcentia, uti ipſemet in ſua ad Carolum Calvum epiſtola, Hildnini Areopagiticis apud Surium ſubnexa, teſtatur, è* quaterniunculis valde contritis, *B. Sanctini Vitam, quæ* S. Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem facit, in nova membrana deſcripſit; etſi autem membrana ſeu charta è loci, quo aſſervantur, ſive humiditate ſive edaci qualitate alia multò etiam breviori quàm ſeptingentorum aut ſexcentorum annorum ſpatio penitus ferè corrodi, ſeu ita, ut lectu difficillima evadant, deleri queant, ac proin Chifletius de Uno Dionyſio pag. 77 vetuſtatem tantam dictis quaterniunculis, quòd deleti penè eſſent atque exeſi, perperam attribuat, hoſce tamen, cùm ab Hincmaro in nova membrana deſcripti fuêre, ſeu anno circiter* 825 *præ ſe ſaltem quinquaginta aut etiam ſexaginta annorum ætatem tuliſſe, ſat verosimile ea ex cauſa apparet. Quod cùm ita ſit, conſectarium ſit, ut opinio, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem facit, jam inde à ſeculo octavo medio circiter, quod hic primò probare intendi, locum obtinere verosimillimè inceperit.*

D

27 *Ut autem ad id, quod caput eſt, jam veniam, Dionyſiana Acta, in quorum ætatem hic inquirendum, eodem etiam tempore ſeu ab ipſo ſtatim, quo opinio illa eſt exorta, initio vel certè haud dudum pòſt litteris ſuiſſe mandata, exiſtimo, tum quòd eamdem auctor illorum anonymus ſequatur, tum quòd more illorum, qui, quam dubiam controverſiæque obnoxiam norunt, opinionem novam primùm amplectuntur, ſubtimidè duntaxat id facere videatur. Etſi enim S. Dionyſium, quem à Clemente Papa ad annuntiandum Gallis Evangelium miſſum tradit, Athenis à S. Apoſtolo Paulo ad fidem Chriſtianam ſuiſſe converſum, memoriæ prodat, eum tamen* Areopagitæ *titulo nuſpiam apertè diſtinguit; quod alii tamen ſcriptores, ſeculo octavo medio, qualis Actorum S. Sanctini, quorum ſuprà memini, auctor anonymus fuiſſe videtur, haud multò etiam poſteriores, facere non dubitârunt. Atque ita Acta, quorum ſcriptionis epocham inveſtigamus, verosimiliter haud dùm poſt ſeculum octavum medium fuiſſe contexta, jam habemus.*

medium circiter octavum.

28 *Ea autem verosimiliter nec dùm etiam ante idem tempus fuiſſe conſcripta, vel ex eo apparet, quòd S. Dionyſium, Pariſienſem epiſcopum ac martyrem, Athenis fuiſſe ad fidem à S. Apoſtolo Paulo converſum, commemorent, nec id tamen in ullo ſcripto alio, quod brevi etiam duntaxat ante ſeculum octavum medium certè concinnatum ſit, memoriæ proditum inveniatur. Adhæc S. Dionyſii, Pariſienſis epiſcopi, ſociorumque Martyrum Paſſio, quam Boſquetus anno* 1636 *Hiſtoriarum eccleſiæ Gallicanæ part.* 2 *vulgavit, ſeculo ſeptimo ſeneſcente aut etiam duntaxat octavo paululùm provecto videtur ſuiſſe conſcripta, uti infrà in Commentario, Incubrationi iſti prævio, docebo; Acta autem,* Dionyſio Areopagitæ *afficta, quorum ſcriptionis epocha hic determinanda, è Paſſione illa, hiſce multò contractiori, promanâſſe, imò quamdam veluti ejuſdem paraphraſim duntaxat eſſe, phraſes ſententiæque non paucæ, iiſdem ferè verbis in ambabus illis Incubrationibus concepte, oſtendam. Quod cùm ita ſit, Dionyſiana Acta,* Areopagitæ *afficta, quorum ætatem hic indagavimus, uti non dùm poſt, ſic nec dùm etiam ante ſeculum octavum medium fuiſſe exarata, ex omnibus jam dictis ſat verosimile apparet.*

nec dùm etiam antè videntur fuiſſe conſcripta.

E

F

29 *Porrò ut ad fidem, quam Acta illa mereantur, jam veniam, hanc ſanè generatim in iis, quæ de Dionyſio memorant, eſſe perquam exiguam, vel ex eo liquet, quòd, cùm non citiùs, quàm ſeculo circiter octavo medio, ut dictum, ſint conſcripta, annoque circiter* 120 *mortem pro Chriſto* Dionyſius Areopagita *ſubierit, non priùs quàm ſex ampliùs ab hujus martyrio ſeculis elapſis, anonymus illorum auctor floruerit; hujus autem ac proin eorumdem Actorum ſpeciatim etiam ſeu fides ſeu auctoritas elevatur è ratione, quâ unicè, ut apparet, inductus, S. Dionyſium Pariſienſem epiſcopum, cum* S. Dionyſio, *qui Athenis à S. Paulo Apoſtolo ad fidem Chriſtianam fuit converſus, eumdem facit. Paulò clariùs hoc ultimum exponamus. Is ex Actis, à Boſqueto vulgatis, quæ, ut jam monui, præ oculis habuit, S. Dionyſium Pariſienſem à S. Clemente Papa (neque enim cum Boſqueto in illis,* Qui, ut ferunt, *à ſucceſſoribus Apoſtolorum, ſed, quemadmodum infrà oſtendam,* Qui, *tradente ſancto* Clemente, *Petri Apoſtoli ſucceſſore, legendum ap-*

primùm eſt exorta opinio.

Hinc ab ætate ſua exiguam ſibi fidem adjungunt.

quo, quæ Dionyſium Pariſienſem cum Areopagita eumdem facit.

Digitized by Google

A *nparet) in Gallias miſſum fuiſſe, in animum induxerat; cùm autem, eo tempore, quo Roma S. Petri cathedram S. Clemens occupavit,* S. Dionyſium, *qui Athenis à S. Paulo Apoſtolo fuit converſus, floruiſſe, alimde haberet compertum, hinc, poſteriorem hunc* Dionyſium *cum Dionyſio, à Clemente Papa in Gallias, ut putabat, miſſo, unum eſſe atque eumdem, indubitanter, re etiam litteris commendata, concluſit. Verùm quàm abſona ac vitioſa ſit hac argumentandi methodus, nemo non perſpiciet, qui, quo tempore Roma Clemens ſedit, non unum tantùm, ſed plures Dionyſios, à* Dionyſio *Athenis converſo diſtinctos, florere potuiſſe atque ab illo S. Petri ſucceſſore in Gallias mitti, conſiderârit. Alia inſuper ad ejuſdem auctoris anonymi ſeu ſcriptorum abs illo Actorum fidem auctoritatemque imminuendam poſſent hoc loco adduci; verùm quàm parva hæc ſit, jam ſatis probatum reor, iiſque proinde miſſis, ad bina modò monumenta alia, ab Hilduino etiam, uti ipſemet in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto teſtatur, ad* S. Dionyſii *Paſſionem concinnandam adhibita, ſermonem converto.*

B 30 *Alterum eſt Ariſtarchi Græcorum chronographi ad Oneſiphorum primicerium Epiſtola, alterum Visbii conſcriptio. Ambo videntur conficta. Infrà rem probaturus, nunc, quî factam putem, expono. Opinione, quæ* S. Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi confundit, magis magiſque poſt ſeculum octavum medium apud Gallos, ac præcipuè, ut apparet, apud gentis hujus monachos invaleſcente, inventi temporis lapſu fuerunt, qui, cùm Dionyſium ſuum variis tormentis pro fide, patrato etiam poſt mortem inſigni miraculo, occubuiſſe, Romamque, relicto Athenienſi epiſcopatu, veniſſe arbitrarentur, nec tamen, quâ ratione hoc factum ac quæ qualiaque tormenta illa & miraculum fuiſſent, ſeu in Actis, à Boſqueto vulgatis, ſeu in aliis, in quorum ſcriptionis epocham jam inquiſitum, commemorari cernerent, hunc Actorum illorum, ut putabant, defectum ſupplendum judicârunt. Hunc in finem commentis etiam, quò, quam de Dionyſio ſuo,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi, aliiſque nonnullis ad hunc ſpectantibus, altè imbiberant, opinionem magis firmarent, haud parcendum rati documenta varia, eò conducentia, ſub emeritis ſcriptorum nominibus confinxerunt. Hæc inter epiſtola, Græcè ſcripta atque à ſcriptore Gallo, quo fraus tegeretur facilius, Ariſtarcho Græcorum Chronographo attributa, quâ hic præter alia nonnulla* Dionyſii Areopagitæ *natales, doctrinam, vivendi rationem, prædicationem, Romamque, ſubrogato ſibi Athenis epiſcopo, adventum Oneſiphoro primicerio, id ſciſcitato, ex ordine narrârit, haud infimum locum tenet, uti nec Visbii conſcriptio, quâ hic & inſigne poſt mortem Dionyſii miraculum, & tolerata ab eo antè tormenta omnia, quorum etiam teſtis oculatus fingitur, explanârit.*

C 31 *Ambo porrò iſthæc documenta, omnino ex dicendis fictitia, ab ipſomet Hilduino fuiſſe conficta, aut ab eo ſaltem veluti exſtantia, quæ nuſpiam tamen exſtarent, falsò fuiſſe citata, Launoyus, ſuſpicari ſeſe, in ſuo de Hilduini Areopagiticis Judicio loco non uno indicat. Verùm hæc illius ſuſpicio haud æqua videtur; cùm enim, uti infrà docebo, integra Visbii conſcriptio, uti etiam haud modicum Ariſtarchi ad Oneſiphorum epiſtolæ fragmentum hodieque reperiatur, bina iſthæc documenta fictitia jam inde etiam ab Hilduini, qui ea laudat, ætate fuiſſe reperta, veroſimillimum, imò vix non indubitatum, apparet; conficta autem ab ipſomet Hilduino non fuiſſe, vel ex eo rectè arguas, quòd hic Ariſtarchi quidem epiſtolam à ſeſe è Græcorum fontibus hauſtam; Visbii autem conſcriptionem in tomo ſatis ſuperque abdito fuiſſe inventam, in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto affirmet, hæcque in re ſcriptor ille, utpote qui male, ut ſuprà oſtendi, in monumentis ſcriptoribuſque citandis fidei haud convincatur, mendacii fraudiſve inſimulari meritò non queat. Sanè, ut adhuc apertiùs meam modò promam ſententiam, tantùm abeſt, ut doli mendacive Hilduinum hic habeam ſuſpectum, ut contra ipſummet aliorum artibus autumem deceptum.*

AUCTORE C. B.

Duo, quorum notitia hic datur.

documenta alia, utut ex dicendis fictitia,

32 *Quî res facta eſſe queat, factaque etiam veroſimiliter ſit, accipito. Hilduinus, monumenta omnia ac proin nominatim etiam bina ſuprà memorata fictitia, quibus ad S. Dionyſii Paſſionem contexendam uſus eſt,* abdita & negligenter relicta *à ſeſe fuiſſe reperta, in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num. 7 aſſeverat. Hinc porrò ſuſpicari, imò etiam, ut mihi equidem apparet, opinari fas eſt, impoſtores, qui monumenta illa confinxerant, eadem etiam, monumentis aliis genuinis à ſeſe tranſcriptis admixta, locis quibuſdam abditis, quæ tamen & ſubinde ſervanda, & vetuſtatis ſpeciem brevi etiam temporis ſpatio incluſis ſibi ſeu chartaceis ſeu membranaceis documentis allaturæ, noſſent, eo unicè ſepoſuiſſe conſilio, ut pòſt inventa invaleſcenti de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi, aliiſque nonnullis ad hunc ſpectantibus opinioni, cui roborandæ fuerant conficta, putatitia ſua antiquitate pondus adjicerent; ita autem factum eſſe, ut, cùm deinde, quod futurum, impoſtores prævideranr, ac fortè etiam, ut fieret, curârant, re ipſa fuiſſent detecta, Hilduinoque tradita, ſcriptori huic; è præjudiciis, animo conceptis, in opinionem, quæ* S. Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem facit alsaque nonnulla de hoc adſtruit, jam antèa nimium etiam propenſo, facilè antiquitatis, quam præferebant, ſpecie ſucum fecerint, atque ab eo, non ſecùs ac monumenta genuina & ſincera, fuerint laudata, contexendaque Dionyſii Paſſioni adhibita. At verò, ſciſcitabitur forſan modò nonnemo, bina monumenta illa, quæ, ut dictum, pro genuinis Hilduinus habuit, ſpuria eſſe ac fictitia, quî probas? Ut id præſtem commodius, de ambobus ſingillatim expedit tractari. Ab Ariſtarchi ad Oneſiphorum epiſtola, quòd ante Visbii conſcriptionem ab Hilduino etiam memoretur, exordior.*

Hilduinus, impoſturum arte deceptus, pro genuinis habuit.

E

F

33 *In codice noſtro Q Mſs. 6, noſtroque item, quod è S. Audomari codice deſumptum notatur, manuſcripto ſermo habetur, in SS. Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii feſtivitate ad Sandionyſianos in Francia, ut apparet, monachos à Sandionyſiano item, ut apparet, monacho recitatus; Sermo autem ſuprà a me jam memoratum Epiſtolæ, de qua hic, Fragmentum complectitur, ei ab auctore ſeu ſacro præcone, utut ſanè perquam ineptè, intextum. Id, quod typis nondum fuit vulgatum, & tamen vel lectum, ſpuriam illam eſſe ac fictitiam, lectori prodit, integrum hunc in anteceſſum, vel idcircò tranſcribo, nonnulla deinde, quæ hoc magis reddant perſpicuum, & ſeq. adnecturus, poſtquam inſuper præſenti quæpiam de adhibita illa ab Hilduino epiſtola præmiſero. His itaque in codice*

summque ex his, Ariſtarchi nempe epiſtolam, cujus Fragmentum,

Q

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

Ms. 6 verbis concipitur: In Dei nomine Eugyppius Ariſtarcus Honoſiforo primicerio ſalutem. Apices veſtræ caritatis Anatholio deferente ſuſcepimus, in quibus inſertum legitur, uti quantum noſtræ memoriæ vel priſcorum vetuſta traditione recordatus fuerim, de variis dogmatibus vel ſectarum varietate Athenienſium, ſeu de ſitu vel compoſitione urbis Athenarum vobis reſcribere ſtudio litterali curarem, & inter cætera in ſcriptis veſtris repperimus quatinus vobis brevi ſtilo perſtrinxiſſem, quæ in ipſa civitate Athenienſium temporibus Apoſtolorum geſta ſunt. Quomodo Paulo Apoſtolo ibidem ſupervenienti per inanes philoſophias & fallaces rerum machinationes reſtiterunt.

urbis Athenienſis

34 Immò etiam appetiſtis à nobis, ut de Symmacho & Apollinare Chronopagita necnon & de Dionyſio Areopagita, qui auditores Pauli Apoſtoli temporibus apud Athenas claruerunt, quid de illis ſcirem vel quali profapia Athenienſium, quæque de ſtirpe orti ſint, vobis luculenter exprimerem: quod ita ſecundum imbecillitatem ingenii noſtri per tranſacta retro tempora traditione vetuſtatis, ſicut audire potuimus, vobis per

B

Anatholium filium & Agigerulum veſtrum direximus. Athenæ civitas eſt in confinio Thraciæ & Lacedæmoniorum poſita, ſitu terrarum montuoſa, Jonici maris faucibus intercluſa Ægeum pelagus ſiniſtra parte contingit; urbs inclita & antiqua, terrarum fertilitate opulenta, fandi & eloquentiæ nutrix, philoſophorum & ſapientium genitrix, artium variarum & divitiarum opulentiâ præ ceteris urbibus pollebat. Iſtæc poſita eſt in Attica provincia, ubi Cecrops & Menander reges gentium claruerunt, ubi Apollo & Hypocras & Ariſtoteles nati ſunt, qui toto orbe in ipſis temporibus ſapientiæ floribus fulſerunt. In hac magnopere urbe tempore Cecropis & Menandri regum ſimulacrorum cultus & idolorum ſuperſtitioſa religio primitus reperta emicuit. Quinque etenim regionibus diſpertita deſcribitur.

ac quinque ejus regionum deſcriptiones,

35 Prima regio eſt, quæ Ægeum mare reſpicit, mons ſupereminens urbi, ubi Saturni & Priapi aurea ſimulacra variis colebantur illuſionibus; quam regionem, Chronopagum Græci, Saturnum vocant. Secunda regio Athenarum eſt, quæ reſpicit contra Thraciam, ubi Terebintus miræ magnitudinis inerat, & ubi Fauni, agreſtis hominis, ſimulacrum à paſtoribus diebus conſtitutis colebatur. Tertia regio urbis Athenarum eſt, quæ reſpicit portum Neptuni, ubi ſimulacrum Dianæ & Neptuni Ægei colebatur; quem locum Poſſedonpagin appellant; Græci enim Neptunum Poſſedon dicunt. Quarta regio Athenienſis urbis eſt, ubi idolum Martis & Herculis ſimulacrum colebatur, quod eſt in colle Tritoniæ

C

** Hil lunum* Tritonii montis, in medio urbis poſiti.

mons in medio urbis poſitus*, ubi concurſus totius urbis, luna renaſcente, veniebat ad colendum ſcilicet Martem & Herculem, quos deos illi fortiſſimos adorabant; quem locum Græci Areopagum vocant. Aris enim Græcè Mars latinè dicitur. Quinta regio urbis Athenienſis eſt, quæ reſpicit ad portam Schæam, ubi idolum & ſimulacrum Mercurii poſitum eſt; qui locus Ermipagus nominatur; ermis enim Græcè Mercurius dicitur.

ſi flumque ejus ad [illegible] à S. Paulo ſicubi ſit conjectura,

36 Hæc urbs maris terræque, ſilvarum & montium, fluminum & virectarum opulentia præ ceteris urbibus Græciæ nobiliſſima floruit, & quæ tunc urbibus cæteris præferebatur, modò gentium impetu oppreſſa & intercepta deprimitur. Apollo dictus eſt Apollinis cujuſdam nobiliſſimi Athenienſium principis profapiâ derivatus, cujus pater Nicolaus vir magni ingenii litterarum ſtudio pollens, civis & inclitus Argolicæ artis magiſter, cujus filius Apollo, dum inter philoſophorum ſcholas clarus haberetur & autenticas bibliothecas revolveret, dum deditus erat philoſophiæ & vanis ſuperſtitionibus ritu paganorum, audivit Paulum Apoſtolum nova & inaudita antea dogmata prædicantem, qui, dum ei reſiſtere non valeret, invenit veram eſſe doctrinam, quam Paulus apud Athenienſes docuit. Relinquens vanas ſuperſtitiones gentium, provolutus pedibus Apoſtoli, deprecatus eſt, ut ei veram doctrinam & viam ſalutis oſtenderet, ſeſeque Chriſti, non Saturni, proferebat eſſe diſcipulum.

D

ac S. Dionyſii Areopagitæ, dum hæc prius

37 His ita geſtis, cum quodam die Paulus Areopagum veniſſet, beatum Dionyſium interrogare cœpit quid coleret aut quibus numinibus in tam ſpatioſo & venerabili loco inſerviret; cui ait Dionyſius: deos, quos coluerunt patres noſtri, quorum virtute & ſollertia mater terra continetur, hos colimus & adoramus, aras, quas vides, Martis & Herculis, Mercurii & Priapi nomine & honore ſacratæ ſunt. Dum verò Paulus ſingula altaria & ſimulacra falſorum deorum perluſtrâſſet, inter ceteras aras repperit altare unum, in quo erat titulus deſuper ſcriptus Ignoto* & converſus Paulus ad eos interrogavit illos: Quis eſt ille Deus ignotus? Cui reſpondit inter ceteros Dionyſius: Quia adhuc non eſt ipſe Deus demonſtratus inter deos, ſed eſt incognitus nobis & venturo ſeculo futurus, & ipſe eſt Deus, qui regnaturus eſt in cælo & in terra, & regnum ipſius non accipiet finem.

E

** Hiddunus* ignoto Deo.

cum Apoſtolo colloquium

38 Interrogans Paulus ait: Quid vobis videtur? Homo erit, an ſpiritus deorum? Reſpondentes dixerunt, quia & verus Deus & verus homo, & ipſe renovaturus eſt mundum, ſed adhuc incognitus eſt hominibus, quia apud Deum in cælo converſatio ejus eſt. Paulus dixit. Illum Deum prædico vobis, quem incognitum uſque nunc habuiſtis. Natus eſt de virgine, ſedet ad dexteram Patris, verus Deus, verus homo, per quem omnia facta ſunt. Notus in Judæa Deus & magnum in Iſraël & ſanctum nomen ejus; quem incognitum uſque nunc habuiſtis, modò cognoſcite, quia ipſe eſt Deus ſolus & præter illum non eſt alius deus, qui nos de morte reduxit ad vitam, qui cælum & terram, homines & angelos in unitate regni ſui conjunxit, qui vivificat & mortificat, qui claudit & nemo aperit, qui aperit & nemo claudit.

F

habuiſſet, paratumque

39 Hæc & alia plurima Paulo prædicante, cùm per ſingula templa prædicaret, Chriſtum Dei filium eſſe, Dionyſius veram doctrinam & dogma ſalutis audiens & nihil eſſe idola, quibus ſerviebat, & dæmonia magis quàm deos eſſe, recognoſcens, Spiritum Sanctum & verba vitæ in Pauli doctrina evidenter ſentiens, divinâ gratiâ inſtigatus ad Paulum ſe convertens expetivit ab eo, ut pro illo divinam miſericordiam deprecaretur & ejus diſcipulus eſſe mereretur. Cumque die altero iter ageret Paulus, cæcus quidam, oculorum luce privatus, Pauli ſe poſtulat virtute ſanari.

ab eo miraculum

40 Mox ergò ſanctus Apoſtolus, Domini & Magiſtri ſui Jeſu imitator effectus, crucem ejus diu clauſis oculis impoſuit dicens: Chriſtus, videlicet Dominus & Magiſter noſter, qui oculis lutum impoſuit cæci nati & lumen illicò accipere meruit, ipſe tuis oculis potentiâ ſuâ lumen

re-

A restituat. Mirum in modum & lucem accipere meruit sine lumine natus & his cum verbis statim adorsus est dicens: Vade ad Dionysium & die ei, quia Paulus servus Jesu Christi ad te me misit, ut memor sponsionis tuæ ad eum venire non pigriteris, & Baptismum salutis accipiens ab omnibus absolvi possis nexibus delictorum. Mox is, qui lumen receperat, obedientiæ pede verba jubentis implevit & ad Dionysium properans Pauli ei verba per ordinem nuntiavit.

videisset, conversionem exponens,

40 Sed electus jam domini Dionysius, ut cæcum respexit firmis luminibus palpitantem, his cum verbis allocutus est dicens: Tune es ille, quem cæcum natum cuncti cognoverant affines? Cui ille respondit: Ego nempe sum, qui cæcus natus, usque nunc lux mihi vitæ est negata præsentis; sed ipse Paulus, qui te ad se venire mandavit, invocata Jesu Christi & Magistri sui virtute sanitatis mihi lumen indulsit. Qui protinus surgens ad beati properat mandantis monita Pauli. Quid diutius morer? Confestim credidit & sacri Baptismatis undâ respersus, abnegatis erroribus paganorum, eius se tradidit magisteriis imbuendum, ac deinde, Paulo jubente, Christi

B Euangelium prædicavit.

ad scribenda, quæ hic recitantur, addibit.

41 *Hoc modò epistolæ Aristarchi Fragmentum confer cum conscripta ab Hilduino Dionysii Passione, videbisque, quæ in hac à num. 2 (quæ enim num. 1 habet, ex Actis, in quorum ætatem ac pretium jam inquisitum, videntur accepta) usque ad num. 9 occurrunt, ferè dumtaxat esse Fragmenti ejusdem paraphrasin; ut eminverò, cum documentis, à sese ad Passionem illam concinnandam adhibitis, Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 3 accensear Aristarchi epistolam, dubitandum non videatur, quin ex hac deprompserit quidquid ibidem, id est, in Passione prædicta à num. 2 usque ad num. 9 de civitatis Atheniensis situ, Dionysii prosapia, conversione ac prædicatione memoriæ prodit; cùm autem, quæ in eadem Passione à num. 9 usque ad num. 18 de Dionysii doctrina, vivendi ratione, ætate, ordinatione, Romamque, subrogato sibi Athenis episcopo, adventu commemorat, in præfata etiam, uti Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 3 testatur, Aristarchi epistola traderentur, dubitandum pariter non videtur, quin ex hac præcipuè (Græca enim, quæ infrà memorabo, Acta usui ex dicendis verosimiliter etiam fuerint) illa omnia hauserit. Atque ita quantum & ubi Hilduinus adhibuerit Aristarchi epistolam, jam satis, ut animo intenderam, edocui; fictitiam hanc esse ac spuriam, visuri modò sumus.*

C

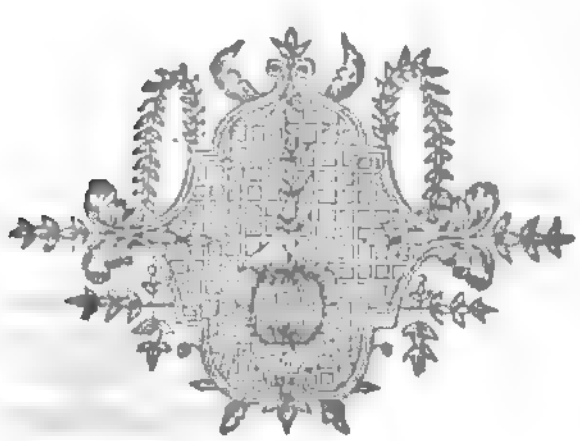

AUCTORE C. B.

§ III. Aristarchi epistolam, uti & Visbii conscriptionem, quæ recitatur, fictitiam esse, monstratur, ac quibusnam ex aliis Latinis fontibus Hilduinus insuper hauserit, exponitur.

Aristarchi epistolam, ex auctore, cui tribuitur, tempore, quo scripta est,

QUæ Fragmenti proximè recitati (*adi num.* 33) *initio suppeditantur*, è vetusta priscorum traditione *seu, uti ibidem num. seq. legitur*, è vetustatis per transacta retro tempora traditione *scriptam fuisse Aristarchi epistolam, apertissimè produnt. Quod cùm ita sit, oportet, ut is Græcorum, quemadmodùm Hilduinus notat, chronographus, cui attribuitur, diu dumtaxat post* Dionysii Areopagitæ, *de quo tractat, ætatem,* B *ac verosimiliter quidem non priùs quàm aliquot etiam post hanc sæculis elapsis, floruerit. Verùm cùm nullus prorsus nominis illius seu chronographus seu etiam historicus, qui tum in vivis fuerit, nedum* Dionysii *meminerit, apud scriptores memoretur, vel ex hoc capite, Aristarchum seu Ægyptium Aristarchum chronographum, qui quam hic memoramus, epistolam scripserit, è solo impostoris cerebro natum, eamque adeò spuriam esse ac fictitiam, suspicari subit. Hanc porrò suspicionem auget ipsummet, quo scripta seu potiùs conficta est, tempus. Cùm enim id ex dictis* Dionysii Areopagitæ *ætate aliquot etiam sæculis posterius verosimiliter sit, nihil omnino impedit, quò minùs removendum credatur usque ad epocham, suprà à me assignatam, seu ad sæculum usque octavum medium, post quod una cum opinione, quæ Dionysium Parisiensem cum* Areopagita *eumdem facit, orti etiam sunt, qui, quò hanc confirmarent probabilioremque efficerent, nihil non tentandum judicârunt, ut figmentis etiam, quò hunc finem suum consequerentur, indulsisse haud immeritò queant existimari.*

locoque, quo fuit reperta, fictitiam esse, concluditur,

43 *Adhæc epistola illa, non tantùm Græcè, sed etiam, uti apparet, & in Græcia & ad virum Græcum, in ecclesiæ Orientalis partibus* F *versantem, ab Aristarcho, modò genuina foret, fuerit conscripta. Verùm, si ita habeat, qui factum, ut, non in Græcia seu Orientali ecclesia, sed in Dionysiano Franciæ monasterio, & quidem dumtaxat in* abditis admodum hujus tomis, *Hilduini ætate, uti ipsemet hic scriptor in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto, aliisque ad cunctos Ecclesiæ Catholicæ filios litteris testatur, fuerit reperta? Id eminverò, si in Græcia ab homine Græco & scripta & ad hominem etiam Græcum missa fuisset, haud facile futurum fuisse videtur, ponduſque proinde haud exiguum hinc accedit opinioni, quâ, ut suprà indicavi, in animum induco, sub ementito Aristarchi nomine fuisse in Gallia confictam abs impostore Gallo, linguæ Græcæ perito, à quo & loco abdito occultata eo fuerit consilio, ut postmodùm inventa proque antiquo monumento habita fidem conciliaret iis, quæ ipse hac arte de Dionysio, ac præcipuè quidem, Athenis Romam hunc venisse, credi volebat. Porrò, quò eamdem Aristarchi e-*

AUCTORE C. B.

pistolam spuriam probarem ac fictitiam, alia adhuc argumenta, ac unum inprimis à Symmacho & Apollinare Chronopagita, apud nullos prorsus scriptores alios, seu Græcos seu Latinos, notis, & tamen secundum illam Athenis, & quidem ante Dionysium Areopagitam, *ad Christi fidem à Paulo Apostolo conversis, repetitum, proferre possem in medium; verum, cùm jam allata satis rem, ut apparet, conficiant, ad Visbii conscriptionem modò progredior.*

nec Visbii conscriptionem,

44 *Atque hanc primùm, ut ut à Morino de Sacris Ordinationibus part. 2 cap. 4, num. 4 publici juris jam factam, integram hùc è Ms. nostro, quod à Morini editione aliquantulùm differt, ac è codice vetusto, distinctiori tamen hujus notione haud addita, desumptum notatur, in antecessum transcribo, tum quòd prolixa admodùm non sit, tum quòd ita, cùm dicendorum seu causâ seu occasione consuli debebit, lectori in promptu sit futura. Ea itaque scriptio, quam fidei professionem extremæve voluntatis declarationem non ineptè etiam fortassis appellâris, sic habet:* Quapropter ego Visbius, Lisbii filius, *Christum Jesum, quem nobis prædicavit Dionysius Jonicus, qui appellatur Macarius, Deum esse de Spiritu Sancto ex digna Maria, quæ nunquam fuit aliter nisi virgo, conceptum; & hominem sine ulla macula natum, & passum ac mortuum pro hominum salvamento; qui resurrexit, & in cœlo ad dexteram sui Patris, qui est Deus similiter vivus, sedens in omni loco est, usque dum veniet ad judicium, quando incipiet illud regnum, quod non habet finem. Dono illi & tibi bonus Minister ejus Maffo presbytero schopos omne postliminium meum cum illo, quod est in Urbanio hujus.*

* *supple profiteor*

B

quæ integra

45 Illi respuo, quod Dionysius Macarius à patre meo comparavit ad domum baptismalem faciendam, quia dicebat, Deum Jesum in locato natum, & de ejus pretio captivorum sepulturam comparatam; & remansit mihi de matre mea Larcia, quæ prodidit patrem meum à Macario Dionysio christianum Fescennino Silinnio; & post nimias torturas, catastas, & catenas, & militum terniones, & bestias mansuefactas, & clibana extincta cùm videret in carcere Glaucini Macarium Dionysium Dominicas celebrantem, lumen, quod tale non vidit homo, super omnes, qui per illum crediderunt, in frangendo pane Jesum Dominum cum multitudine Albatorum illi dedisse, & audisse dicentem: Accipe hoc, care, munus, quod mox complebo tibi unà cum Patre meo, quoniam mecum est maxima merces tua, & omnibus, qui audierint te, salus in regno meo. Nunc facies fortiter, & memoria tua erit in laude; dilectio autem & benignitas, quam habes, semper pro quibuscunque petierit, impetrabit. Et sic cùm cæsa cervice vidisset caput suum illum cum luce grandi portare, clamavit, se esse Christianam, & occisa est. Ego namque Romam ductus, Domitiano ejus pilato* per tres cæsares militavi.

C

* *pro ejus pilato Surius* evespillato

huc transferitur, multorum mota

46 Nunc quia mihi promittis, si ista defero, & Jesu Deo milito cum Dionysio Macario, & justificatis Rustico & Eleutherio, & patre & matre, & omnibus, qui diligentes Jesum mortui sunt, illud regnum ab eo, ubi mori non debeo, sed gloriam semper habere, & reges, quibus militavi, in pœnis videre cum illis, qui non credunt; & sic totum credo, & trado omnia mea ad victum illis, qui sic esse credunt, & me alienum facio de hoc mundo, & trado me Jesu Deo, & nomen meum ad fontem baptismalem dono. Ego Visbius Jesum Christum cum Patre & Spiritu Sancto unum Deum credo, & mundum & diaboli voluntatem abjicio. *Morinus, qui, sese hanc, quam, ut dixi, vulgavit, Visbii conscriptionem seu narrationem in Sacramentario, à clarissimo viro Vion, Erovallii domino, accepto Hilduinoque atate aut æquali aut etiam majori, inveniisse, fuerat præfatus, integræ jam transcripta mox subjungit:* En fons limpidissimus, è quo rivulos historiæ suæ derivat Hilduinus! En thesaurus ille retroactis seculis absconditus, qui tandem Hilduino (*vide hujus, qua huc spectant, in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 5 verba*) diligentissimè conquirenti divino nutu revelatus est!

B

47 *Ita scilicet is scriptor per ironiam, aliis adhuc, quæ mox subdit, quæque brevitatis causâ omitto, verbis continuatam, Visbii conscriptioni aculeum infigit, simulque Hilduino, hanc, veluti fœtum legitimum, admittenti, illudit; & sanè non immeritò. Cùm enim Visbius, Romam sese, SS. Dionysio ac sociis Martyribus sub Domitiano pro fide necatis, ductum fuisse, ibidemque sub tribus imperatoribus, Domitiani evespillati, id est, à vespillonibus exportati seu mortui, proximis successoribus, militâsse, in sua narratione, huc jam transcripta, perspicuè tradat, necesse est, ut partim seculo 1 senescente, partim 2 ineunte floruerit. Verùm quis scriptorem, qui tam parum ab Augusti ævo remotus vixerit, stylo, ut facit, tam barbaro, tam horrido, tam ab omni pura Latinitate alieno usurum fuisse, in animum inducat? Sanè, qui id fecerit, nihil prorsus sermone Latino tam inconditum, tam infans, tam hinleum, tam mendosum inveniet, quod primo etiam æræ Christianæ seculo scriptum, haud facilè crediderit. Nonnullis itaque aliis, quæ contra Aristarchi Epistolam suprà attuli, quæque pleraque, uti hanc, ita etiam Visbii Conscriptionem spuriam ac fictitiam ostendunt, etiam omissis, talem certè esse hanc, abundè liquet vel è solo auctoris personati stylo, qui, cùm ævo, quo vixisse sese, simulat, minimè ex jam dictis conveniat, diu post primùm litteris commendatam fuisse, luculentissimè prodit.*

partum esse, è stylo, tempori quo scripta est, minime congruo, patescit;

E

F

48 *Ac cum quidem fœtum spurium unà cum furfuris haud multum absimilis partu tunc primùm, cùm seculum octavum medio sui parte jam esset elapsum, impostoris seu unius seu plurium fraude enatum, suprà idcircò docui, quòd tum nonnulli, ut inauditis antea, quæ de Dionysio suo credi exoptabant, fidem tandem aliquando facerent, fabulis comminiscendis, scriptisque fictitiis adornandis operam navâsse credantur. Verùm cùm pro epocha illa narrationi Visbii assignanda particularis insuper, quæ ad definiendam epistolæ Aristarchi ætatem haud conducit, ratio quæpiam militet, lubet & hanc lectori hic exhibere. Visbius, seu, qui* Visbii *nomen sibi imposuit, fabulator scriptionis suæ fictitiæ initio Dionysium appellat* Ionicum; *etsi autem soli quidem, qui in Ionia, Asiæ Minoris regione, nati sunt,* Iones *seu* Ionici *hodie vocentur, Athenienses tamen, priusquam hoc suum nomen à Minerva, Græcè* Ἀθηνᾶ, *traxissent,* Iones *seu* Ionici, *Stephano de Urbibus ad vocabulum* Ionia *teste, nuncupati fuerunt, iidemque olim, ut Strabo lib. 14 memoriæ prodit, Athenienses & Iones exstitêre. Quid si ergò scriptor, Visbii nomen mentiens, compertum id habuerit,*

spuriamque nihilominùs incubrationem illam, certè ante annum,

Pa-

A *Parisiensiumque, de quo agit, episcopum ac martyrem Dionysium, ut Athenien sem eum fuisse, designaret,* Ionicum *antiquato Athenien sium nomine appellârit? Hoc enimverò in eum unicè finem, cùm nec alius potior assignari queat, nec Dionysium, Parisiensem episcopum, in Ionia, Asiæ Minoris regione, natum esse, memoriæ proditum uspiam inveniatur, fallum abs illo fuisse, vero admodum simile, imò vix non indubitatum, apparet.*

uti hîc probatur, 750 non confictam, pro legitimo fœtu Hilduinus habuit,

49 *Jam verò, cùm res sic habeat, nullusque reperiatur scriptor, qui ante seculum octavum, media sui parte jam elapsum, Dionysium, Parisiensem episcopum ac martyrem, nativitate Athenien sem fecerit, consellarium sit, ut, sicuti Acta edenda, quæ, eumdem Dionysium à S. Paulo apostolo Athenis fuisse conversum, tradunt, verosimiliter ante seculum octavum medium, quòd à nullo temporis anterioris scriptore memoriæ ad prodatur, concinnata non fuisse, jam suprà, & quidem, ut apparet, haud immeritò, statui, ita etiam eadem ex causa, Visbii narrationem verosimiliter haud ctiùs, & quidem non nisi, quod & de Aristarchi (adi num. 30) Epistola intelligendum, post S. Dionysii, quæ edemus, Acta, fuisse adornatam seu potiùs* B *confictam, non immeritò hic possim statuere, quod & re etiam ipsa proinde nunc statui. At verò spurium isthoc ac commentitium monumentum, utut tam sero post Dionysii ætatem ab impostore, qui Dionysio sociisque Martyribus sese æqualem fingere non erubuit, turpiter ac fraudulenter confictum, pro genuino ac legitimo scriptoris fidei optimæ fœtu Hilduinus habuit, atque ad Dionysii Passionem, uti in suo ad Ludovicum imperatorem Re-*

scripto num. 5 patefacit, contexendam etiam adhibuit; ut autem meritò id à se factum, probet, Visbii Conscriptioni adstipulari; ait, antiquos Missales libros, ante, si mavis, duas contentas in hisce de SS. Dionysio ac sociis Martyribus Missas, quas jam inde à vicino horum Passioni tempore compositas fuisse statuit.

eamdemque unà cum duabus, quas laudat. Missis antiquis,

50 *Ita scilicet faciendum duxit, quòd secundum ritum antiquum in Galliis, ritu Romano ibidem nondum introducto, usurpari à pluribus* C *seculis solitum, ordinata essent, isque ritus antiquus, uti ex Innocentii I, Gelasii I, ac tandem etiam, qui anno 604 obiit, Gregorii item I, Romanorum Pontificum, ad Galliarum antistites de abrogando in Galliis veteri Missarum ordine Romanoque introducendo litteris, posteriorumque ad hasce responsis in suo mox iterum laudato ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 6 contendit, diu ante ætatem suam seu jam inde à seculo saltem sexto sequentisve initio abrogatus fuisset, seu adhiberi apud Gallos desiisset. Verùm demus tantisper, duas de SS. Dionysio sociisque Martyribus Missas, ab Hildnino laudatas, tam fuisse, quam hic scriptor vult, antiquas, imò statim ab illorum martyrio esse compositas, quî, quæso, hoc etiam dato, Visbii Conscriptioni adstipulari magnopere potuerint? Inter alia, quæ hac complectitur, Christi Domini apparitio, Dionysio in carcere paulò ante martyrium oblata, simulque insigne, quo post hoc manibus propriis caput amputatum Sanctus ille gestârit, miraculum occurrunt. Hæne forsan, aliaque, quæ pariter Visbii Conscriptio suppeditat, quæque, si vera forent, utcumque hanc commendarent, in duabus ab Hildnino laudatis Missis antiquis etiam memorantur? Id quidem hic scriptor loco suprà cit. primò innuere videtur; verùm, quæ deinde,*

nec in ipsis etiam, quibus Dionysius assensum fuerit, formulis,

& quidem mox, subjungit, contrarium ostendunt.

AUCTORE C. F.

etsi hæc illi nec in usu, quæ hîc proponuntur,

51 *Audi, qui ibidem loquatur.* In quibus, *inquit*, voluminibus (*antiquis scilicet Gallicanis Missalibus*) habentur duæ Missæ, quæ sic inter celebrandum ad provocandam divinæ Miserationis clementiam & corda populi ad devotionis studium excitanda tormenta Martyris (*Dionysii*) Sociorumque ejus succinctè commemorant, sicut & reliquæ Missæ ibidem scriptæ aliorum apostolorum vel martyrum, quorum Passiones habentur, notissimè decantant. Quarum Missarum cantus, sensus & verba adeò passionis eorumdem, quam vobis misimus, ferici concordare videntur, ut nulli sit dubium, à teste illorum martyrii agones eorum fuisse descriptos, & ex ipsa veraci historia memoriam tormentorum suorum in præfatis precibus fuisse mandatam. *Ita hic Hildninus, quid de Dionysio sociisque Martyribus duæ à se laudatæ Missæ antiquæ seppeditârint, satis dilucidè exponit: quod cùm ita sit, hasque tormenta, quibus Sancti illi fuerunt affecti, succinctè commemorâsse, dumtaxat asseveret, nec ullam rei alterius, veluti quam pariter de iisdem Sanctis commemorârint, mentionem faciat, vel solo suo silentio declarat,* B *easdem duas Missas haud etiam commemorâsse alia ac nominatim, quæ de oblata Dionysio in carcere Christi Domini apparitione, gestatoque abs illo post martyrium capite in Visbii Conscriptione seu potiùs figmento narrantur. Et verò, etsi quidem quandoque in Missis Gallicanis antiquis integra etiam Martyrum Acta, ac proin, non tantum, quæ passi essent, tormenta, sed & res omnes alia, ad eos spectantes, recitarentur, rarissimum tamen id erat, ac plerúmque in Martyrum Missis, uti è tribus Missalibus antiquis, à Mabillonio de Liturgia Gallicanâ lib. 3 vulgatis, facilè comperies, sola ferè tolerata ab iis tormenta commemorabantur, & quidem generalibus dumtaxat, quæ nec palæstram, nec diem, nec annum martyrii determinarent, locutionibus seu phrasibus expressa.*

nec in ipsis etiam, quibus Dionysius assensum fuerit, tormentis.

52 *Omnibus itaque sedulò expensis, duas,* F *quas Hildninus laudat, Missas Gallicanas antiquas Visbii narrationi in solis, quibus Dionysium sociosque Martyres affectos notat, tormentis potuisse astipulari, sât certum apparet. At verò ne quidem ea in re, nedum in aliis, quæ in Visbii Conscriptione etiam narrantur, huic adstipulari grandeve pondus adjicere potuerint, si tanta, quanta illas fuisse, Hildnino tantisper dedimus, antiquitatis non fuerunt; esse autem, an tanta antiquitatis verè fuerint, meritò dubitandum, modò etiam, ut, quod jam dixi, fiat perspicuum, ostendo. Liturgia Gallicana antiquâ seu ritus ordove missam celebrandi antiquus, substitutâ ei seculo octavo senescente, liturgiâ Romanâ, usurpari in Galliis, uti apud omnes modò in confesso est, sub Caroli Magni principatu primùm desiit; hinc autem consectarium est, ut tam diu certè ante Hildnini ætatem, quamdiu hic statuit, in regno illo abrogata haud fuerit, ad proin, ut vel is scriptor, quod è trium suprà memoratorum Romanorum Pontificum, Innocentii nempe, Gelasii ac ambobus hisce posteriovis Gregorii, epistolis, datisque ad hasce Galliarum antistitum responsoriis colligi non poterat, perperam collegerit; vel ut monumenta isthæc supposititia fuerint ac spuria. Utrum interim, quod hîc indagare nihil attinet, statuendum sit, è tempore equidem jam designato, quo Liturgia Gallicana antiqua abrogata in Galliis primùm fuit,*

AUCTORE C. B.

perſpicuè conſequitur, ut ex eo, quòd ad hanc duæ ſuprà laudatæ de SS. Dionyſio ſociiſque Martyribus Miſſæ eſſent exactæ, tantum hiſce, quantam jam diximus, antiquitatem Hilduinus perperam tribuerit.

tempore, quo ſcripta ſuerunt, ob ea, quæ hic

53 Cùm enim antiquus, quo ordinata erant, ritus in Galliis, ut dictum, adhiberi non niſi ſeculo octavo jam ſeneſcente deſierit, quid ni fatum eſſe queat, ut primùm ſeculo octavo medio circiter ac proin multò ſerius, quàm Hilduinus ſtatuat, fuerint compoſitæ? Ait quidem etiam hic ſcriptor, Miſſales libros, in quibus continebantur, adeò fuiſſe antiquos, ut nimia penè vetuſtate conſumpti eſſent; verùm cùm libri hujuſmodi è quotidiano ac continuo ferè, quo in eccleſiis adhibentur, uſu facilè intra ſpatium haud admodùm etiam longum terantur, fieri poteſt, ut libri Miſſales, qui nimia penè vetuſtate conſumpti Hilduino viſi ſunt, ab octoginta aut etiam dumtaxat à ſeptuaginta annis fuiſſent conſcripti. Adhæc, arte typographica nondum inventa, in libris Miſſalibus, manu tum exarandis, folia nonnulla vacua ſolebant relinqui, ſeu Miſſis, ſeu precibus quibuſcúmque, quæ forſan temporis lapſu conderentur, novis capiendis deſtinata. Quid ſi ergò Miſſales libri, in quibus duas ſuprà laudatas de SS. Dionyſio Sociiſque martyribus Miſſas Hilduinus invenit, admodùm quidem antiqui, ha verò multò recentiores, ac ne citius quidem, quàm poſt ſeculum octavum medium compoſitæ, illis etiam tum primùm fuerint inſcriptæ? Sanè, cùm nihil obſtet, quò minùs res ita fieri potuerit, haud immeritò in dubium, num ita etiam verè ſit facta, revocari poteſt.

B

adlaborantur, incerto, firmandis magnum pondus adjicere queant.

54 Nec eſt, quòd reponas, ambigi vix poſſe, quin, cùm Dionyſius Sociique martyres jam inde veroſimiliter à quinto ac fortè etiam quarto Eccleſiæ ſeculo celeberrimum in Galliis cultum nacti fuerint, Miſſa etiam de illis, quæ antiquiſſimæ eſſent, ac forſan etiam jam inde à ſeculo quarto compoſitæ, ibidem Hilduini ætate fuerint reperta: nimi enim id tantiſper dederimus, tales tamen, quæ Hilduino præluxerunt, certò fuiſſe, non conſtat. Adhæc Mabillonius lib. 3 Liturgiæ Gallicanæ tria exhibet, ut jam ſuprà innui, Miſſalia Gallicana antiqua, quorum primum ſeculo octavo incunte, duo reliqua citius ſcripta fuiſſe, libri ejuſdem initio docet; in nullo autem ex his, ac ne quidem in omnium recentiori, ſeu primo recitanda de SS. Dionyſio ſociiſque Martyribus Miſſa proponitur: ut vel hinc dubitare fas ſit, an ante inchoatum ſeculum octavum, imò etiam an ante hoc jam multùm provectum, Miſſæ ullæ, de SS. Dionyſio ſociiſque Martyribus compoſitæ, in Galliis fuerint repertæ. Jam verò, cùm id ita ſit, hincque adeò atque ex aliis jam dictis, an duæ ab Hilduino laudatæ ſeculo etiam octavo medio poſteriores non ſint, revocari in dubium haud immeritò queat, ha ſanè ne in tormentis quidem, quibus SS. Dionyſium ſocioſque Martyres fuiſſe affectos, Viſbii Conſcriptio tradit, huic adſtipulari grandeve pondus adjicere potuerunt.

C

ad ea tamen explananda adhibuit;

55 Verum, etſi res ita habeat, magnique adeò facienda non eſſent, ea tamen Hilduinus, non tantùm veluti Viſbii Conſcriptioni adſtipulantes laudavit, ſed etiam unà cùm hâc ad diverſa tormentorum genera, quibus SS. Dionyſium ſocioſque Martyres cruciatos, ſcribit, exponenda ita adhibuit, ut, quidquid de argumento iſto memoria prodit, id totum ferè ex iiſdem Viſbiique Conſcriptione, ſuis tamen ſubinde; D quas veroſimiles putavit, conjecturis interſertis, veroſimillimè deprompſerit. Eâ ſedet ſententia, quòd, quamvis quidem Dionyſius ſociique Martyres, abſciſſis cervicibus, pro Chriſto occubuiſſe in Actis tum Græcis, tum Latinis memorentur, tormenta tamen, quæ ante id genus necis paſſi ſunt, nec in iiſdem Actis, nec in quibuſcúmque ſcriptis aliis ſingillatim exponantur.

ita nihilominus, ut nonnulli etiam forſan fuerint Acta edenda,

56 Attamen, cùm in Dionyſianis Actis, à Boſqueto vulgatis, ſuprâque jam pluries laudatis, ſequentia hæc verba Terrore ſubjecto, multiſque afflicti injuriis & ſuppliciis, verberibus macerati, Chriſtianos ſe eſſe teſtantur, viſoque percutientis ictu, Domini ac Dei noſtri ſe famulos magna confeſſionis voce pronunciant, de SS. Dionyſio ſociiſque Martyribus legantur, Acta illa Hilduino in deſcribendis, quæ his ante necem ſubierint, tormentis qualicumque etiam uſus fortaſſis fuerint, nis etiam alia, quæ, ut jam monui, prævio huic Commentario ſubjicientur, quæque, quæ Dionyſius ſociique Martyres multis pro fide tormentis excruciati fuerint, dubitandum non eſſe, ſub finem innuunt. Certè unà cum his valuere ſimilibus Boſquetiana Dionyſii Acta, imò etiam alia, quæ & ab hiſce & ab illis haud parum in adjunctis differrent, Hilduino etiam præluxiſſe, credere me facit ipſemet hic auctor, in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num. 11 ſic ſcribens: Nos plures codicellos (*exemplaria*) exinde (*Paſſionis S. Dionyſii*) vidimus, qui in quibuſdam ſenſu videbantur concordare, ſed litteraturâ diſſonare; in quibuſdam autem nec ſenſu, nec orationis tenore poterant ſociari.

E

quorum exemplaria varia, multum inter ſe diſſonantia.

57 Accedit, quæ in concinnata ab Hilduino Paſſione, Actiſque, ſeu Boſquetianis ſeu à nobis edendis, narrantur, invicem ſubinde, ſi non in ſubſtantia, in adjunctis ſaltem notatu admodum dignis, tantoperè diſcrepare, ut Hilduinum, niſi Acta etiam, quæ & à Boſquetianis & ab hic edendis multùm differrent, aut horum ſaltem exemplaria, quæ ab exemplaribus penes nos exſtantibus haud parum eſſent diverſa, præ oculis habuerit, interdum & conjecturis longiſſimè quæſitis, imò vix, ac ne vix quidem tolerandis, indulſiſſe, & concluſiones, egerrimè ex iis, quæ legiſſet, emendas, formaſſe, ſit neceſſe; hoc autem, etſi etiam Hilduinus (adi, quæ num. 14 & ſeq. diſſerui) auctores ſubinde è præjudicatis ſuis opinionibus minùs fortaſſis rectè interpretatus ſit, eaque etiam, quæ in ſcriptis antiquioribus (adi, quæ num. 6 & ſequentibus dicta ſunt) ſubobſcurè dumtaxat contenta reperit, lectori quodammodò, veluti apertè in hiſce tradita, proponat, adſtruendum non videtur, ſi modò, quæ nec in Actis mox dictis, nec in quibuſcúmque aliis ſeu jam memoratis ſeu infra memorandis ſcriptis continentur, litteriſque tamen ab eo mandantur, aliunde, quàm è conjecturis concluſionibuſque hujuſmodi, depromi potuerint, reque etiam deprompta, haud immeritò, nisi hic, maximè ob Hilduini verba proximè recitata, ſit, æſtimari queant. Porrò, ut, quod præſenti § propoſui, jam abſolvam, Hilduinus documentis, quæ ad Dionyſii Paſſionem concinnandam adhibuit, duos etiam Hymnos, quorum alter ab Eugenio, Toletano epiſcopo, alter à Venantio Fortunato fuerit compoſitus, in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto accenſet.

58 Prior Dionyſium Areopagitam cum Pariſienſi

A *nùm cum aliis adhuc hic recenſitis denuncatis pra oculis habuit.*

riſienſi apertiſſimè confundit; poſterior autem, hunc à Clemente Papa in Gallias miſſum fuiſſe, haud obſcurè indicat. Verùm, cùm equidem Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi nentiquam confundat, inſtitutum noſtrum exigit, ut de eo, non hic, ſed infra in dando de S. Dionyſio Pariſienſi Commentario tractemus: quod autem ad Hymnum, qui ab Eugenio, Toletano epiſcopo, fuerit compoſitus, jam ſpectat, ſpurium illum eſſe ac ſuppoſititium, pro indubitato eſt habendum, uti infra, quòd fieri id ibidem, quàm hic, queat commodiùs, argumento non uno probabo, cùm de duobus Dionyſiis, Areopagita & Pariſienſi, invicem diſtinguendis ſermonem inſtituam. Atque hac ſunt, quæ de Latinorum fontibus, è quibus Hilduinum hauſiſſe, vel ex ipſius hujus ſcriptoris dictis, vel alibunde liquet, dicenda hic habebam. Cæterùm, quod hic monendum adhuc reſtat, iis etiam Ariſtarchi ad Oueſiphorum epiſtolam, nimi Græce, ſi Hilduino hic fides ſit, primitus conſcriptam, accenſui, quod, non a viro natione Græco, ſed a Gallo, qui Græcè nôſſet, atque ad Eccleſiam Latinam ſpectaret, exarata ac conficta veroſimillimè fuerit, uti ex iis, quæ ſupra*

B *diſſerui, haud difficulter quiſque perſpiciet. Ad documenta Græca, quæ Hilduino etiam præluxiſſe videntur, nunc accedamus.*

§ IV. Neutram è Græcis Dionyſii Paſſionibus, quarum alteram Chiffletius, alteram Lanſſelius & Corderius vulgárunt, S. Methodio adſcribendam, ambaſque è Latinis fontibus promanáſſe.

Paſſio, quam Lanſſelius ac Corderius vulgarunt,

Dionyſianam quampiam ſeu Vitam ſeu Paſſionem à S. Methodio, Patriarcha Conſtantinopolitano, Græco idiomate ſuiſſe contextam, inâubitatum eſt è duabus a Surio ad Areopagiticorum calcem hodie vulgatis Epiſtolis, quarum alteram anno, uti è Chronicis, quibus in fine annumur, natis liquet, 876 Anaſtaſius Bibliothecarius, alteram haud diù poſt Hincmarus, Remenſis archiepiſcopus, ad Carolum Calvum imperatorem, anno dein 877 vitâ functum, ſcripſit. Utriuſque, quæ rem planè evincunt, verba hùc tranſcribo. In priori, à Chiffletio in Diſſertatione de uno Dionyſio etiam recenſita, ſequentia iſthæc ſub initium Anaſtaſius ſuppeditat. Paſſionem, *cujus, ut poſt ait,* textum beatus Methodius, *urbis Conſtantinopolitanæ Pontificio, ut loquitur, functus,* edidit, ſancti ieromartyris Dionyſii, quondam Areopagitæ, poſtque Athenarum antiſtitis... etiam inter diverſos languores poſitus, arrepto interpretandi certamine, Latino eloquio tradidi; *in poſteriori verò, epiſtolis etiam, ab Hincmaro ad Carolum Calvum ſcriptis, à Flodoardo lib. 3 Hiſtoriæ Remenſis, cap. 18 ſub finem annumerata, exhibet initio Hincmarus ipſe:* Lectâ beati Dionyſii Paſſione, à Methodio, Conſtantinopolim Româ directo, Græcè dictata & ab Anaſtaſio, utriuſque linguæ perito & undecumque doctiſſimo, ſanctæ Sedis Apoſtolicæ bibliothecario, Latinè conſcripta, ſicut in Præfatione ſua (*epiſtolâ ad Carolum Calvum jam dictâ*) narrat, recognovi his, quæ ibi ſcripta ſunt, ea, quæ in adoleſcentia legeram, conſonare. *Verum quanam eſt illa, quam verbis hiſce Anaſtaſius & Hincmarus memorant, S. Dionyſii Paſſio, à S. Methodio, Patriarcha Conſtantinopolitano, Græcè conſcripta? Eſſe illam ipſam, quam primò Pariſiis anno 1615 Lanſſelius, ac deinde Antverpiæ anno 1634 Corderius, ambo Societatis Jeſu ſacerdotes, unà cum Operibus, ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolitis, vulgárunt, nonnulli exiſtimant; verùm perperam omninò, uti, quæ ſubdo, evincunt.*

ACTORE C. B.

S. Methodium haud habet auctorem.

60 *Cùm Dionyſii Paſſio, à Methodio Græcè contexta, omni dubio procul cum Hincmaro, ſtatim atque ab Anaſtaſio in linguam Latinam fuiſſet converſa, aut certè haud diu poſt, uti modo allegata ſuadent, fuerit communicata, haud dubiè is ſcriptor, quanam ea eſſet ac quid complecteretur, apprime habuerit perſpectum; ita autem de eadem, à ſe jam perlecta, verbis mox ex parte recitatis, loquatur:* Recognovi his, quæ ibi (*in Dionyſii Paſſione, à Methodio Græcè adornata Latinéque ab Anaſtaſio reddita*) ſcripta ſunt, ea, quæ in adoleſcentia legeram, conſonare, videlicet per quos ac qualiter geſta martyrii beati Dionyſii Sociorumque ejus ad Romanorum cognitionem, indeque ad notitiam Græcorum pervenerint. *Fuerit itaque, uti ex his Hincmari verbis nemo non eruet,* Per quos ac qualiter geſta martyrii beati Dionyſii Sociorumque ejus ad Romanorum cognitionem indeque ad notitiam Græcorum pervenerint, *in Dionyſiana, quam Græcè Methodius ſcripſit Latinéque Anaſtaſius reddidit, Paſſione expreſſum; quod cùm ſic habeant, nec id ullo modo in ſuprà dicta, quam Lanſſelius ac Corderius edidère, Paſſione uſpiam exprimatur, ſit vel hinc, non eſſe hanc Dionyſii ſociorumque Martyrum Paſſionem, à Methodio Græcè ſcriptam Latinitateque ab Anaſtaſio donatam, certum omnino atque indubitatum.*

E

61 *Hinc porrò conſectarium jam ſit, ut, cùm illud in Dionyſiana Paſſione altera, quam, veluti à Methodio Græcè ſcriptam Latinéque ab Anaſtaſio redditam, Chiffletius in ſua de uno Dionyſio Diſſertatione exhibet, uſpiam pariter nullo modo exprimatur, omni dubio procul nec iſta ſit Dionyſii ſociorumque Martyrum Paſſio, à Methodio Græcè contexta Latinitateque ab Anaſtaſio donata, perperamque adeò pro hac à Chiffletio ibidem obtrudatur. At verò, inquit de Dionyſiana, quam vulgavit, Paſſione Diſſertationis cit. pag. 47 hic ſcripſit,* Dubitare non licet, quin hæc ipſa ſit Paſſio S. Dionyſii, à Methodio conſcripta, id affirmante ejus interprete Anaſtaſio, ac ſubinde Hincmaro, Remenſi archiepiſcopo, cujus ad Carolum Calvum epiſtolas recenſens Flodoardus libro 3 Hiſtoriæ eccleſiæ Remenſis cap. 18, "Item,„ inquit, "de Paſſione „ne S. Dionyſii, à Methodio Conſtantinopolitano Græcè dictata & ab Anaſtaſio, Romanæ „Sedis bibliothecario, Latinè conſcripta, & de „vita vel actibus beati Sanctini, & quid in his „invenerit de commemoratione S. Dionyſii.„ *Sanè, quin Dionyſiana Paſſio, quam Anaſtaſius ſimul & Hincmarus, recitatis ſcilicet num. 59 verbis, pro Methodii fœtu habuère, Methodii reipſa fuerit, dubitare nec fas eſt, nec porrò velim; aſt unde, quæſo, de Paſſione, quam vulgavit, ſermonem ibidem eſſe binis illis ſcriptoribus, Chiffletius vel perſpectum habuit vel collegit?*

uti nec altera, a Chiffletio.

F

62 *Præcipuè, ni fallar, ex eo, quòd, quam ſuprà laudavi, Anaſtaſii ad Carolum Calvum epi-*

qui, cur contrarium

AUCTORE C. B.

epiſtolam Paſſioni, quam edidit, Prologi ſeu Præfationis loco in viſis ſibi, quæ utramque complectebantur, manuſcriptis exemplaribus invenerit præfixam. Verùm hinc, quod putavit confiſcere haud potuit. Subinde enim fit, ut, quæ ad idem argumentum ſpectant, ſerie non interrupta, quaſi ad eumdem etiam auctorem ſpectarent, in libris ac maximè manuſcriptis codicibus exarata reperiantur, etſi interim auctores habeant omnino diverſos. Rei hujus exemplum, cui ſimilia haud pauca aliunde etiam poſſent adduci, in ipſa, de qua hic agimus, materia codex noſter P. Mt. 159 opportunè ſuppeditat; in hoc enim, quæcúmque in Boſquetiana Dionyſii Paſſione, per anonymum ſcripta, ab initio uſque ad hæc ſequentia, Igitur poſt Domini noſtri Jeſu Chriſti ſalutiferam Paſſionem, *verba occurrunt, Prologi ſeu Præfationis loco Hilduini Areopagiticis ſerie non interrupta præmittuntur, etſi interim alium hæc, alium illa auctorem citra omnem controverſiam habeat. Aſt, inquiet forſan non nemo, ipſemet titulus, quem Dionyſiana à Chiffletio edita Paſſio præfert, Methodium hujus auctorem facit. Fateor, ſic habet: verùm quid ſi illum is ipſus ſcriptor lucubrationi iſti è præjudicatâ, quâ Methodio eam adſcribendam putabat, opinione præfixerit? Id ſanè abs illo non ſactum, nemo quam conſtat; ſed eſto etiam, ſingula tria, in quibus Chiffletius, uti ipſemet Diſſertationis ſuprà dictæ pag. 5 ait, vulgatam à ſeſe Dionyſii Paſſionem reperit, manuſcripta bonæ notæ exemplaria titulum memoratum prætulerint, nec hinc eam Methodio rectè vindices.*

B

63 *Quid ni enim factum eſſe queat, ut, qui* fruſtrà, *exponitur, in lucem emiſſa,* *trium illorum exemplarium (neque enim omnia ejuſdem ætatis reor) antiquius deſcripſit, leviuſculis dumtaxat rationculis inductus expreſſam in hoc Dionyſii Paſſionem Methodio tribuendam judicârit, ideóque titulum præfatum exarato à ſe exemplari perperam præfigens exemplo ſuo nihilominùs, ut duo reliqua eodem poſtea fuerint munita, effecerit? Eniverò, quò minùs id hoc modo fieri potuiſſe credatur, nihil prorſus officit, ac proin vulgata à Chiffletio Paſſionis titulus, etſi etiam ſingulis hujus dictis tribus exemplaribus fuiſſet præfixus, Methodio illam contra formatum è ſuprà relatis Hincmari verbis, quod eamdem ſancto iſti Conſtantinopolitano patriarchæ abjudicandam invictè probat, argumentum vindicare nulla ratione poteſt, nedum reipſa vindicat. Quod cùm ita ſit, certéque quam Chiffletius edidit, Dionyſii Paſſio à Methodio ex jam dictis ſcripta non ſit, Baronius ac Voſſius, periiſſe modò, quæ Methodium habuit auctorem, Dionyſii Paſſionem, veroſimillimè haud immeritò ſcripſerint, certéque adeò hac in re Pagius ſcriptorum illorum priorem, quòd, ut putabat, Methodiana Dionyſii Paſſio à Chiffletio eſſet edita, haud rectè in Criticis ad annum 876 num. 12 carpſerit.*

C

64 *Verùm à quo, quam Chiffletius edidit & à quo item alteram, quam Lanſſelius ac Corderius vulgârunt, Dionyſii Paſſionem ſtatuemus fuiſſe conſcriptam? Cùm prior unicè Methodio reperiatur attributa, nec hunc tamen, ut jam probatum, habeat auctorem, à quonam fuerit contexta, prorſus in obſcuro eſt; quod autem ad poſteriorem, ſeu illam, quam Lanſſelius ac Corderius vulgârunt, ſpectat, titulus, quem apud ambos hoſce editores præfert, per Methodium, vel, ut alii volunt, per Metrodorum concinnatum eſſe, indicat: cùm autem Methodium, uti* tum hæc autem, quòd illa, quæ Metrodoro attribuenda,

D

ex ſuprà dictis liquet, auctorem non habeat, nec quidquam, quò minùs Metrodoro poſſit attribui, impediat, fuerit veroſimillimè abs hoc reipſa conſcripta, etſi interim nominis hujus auctor, à quo promanâſſe queat, nec ſcriptorum ſeu antiquis ſeu novis Catalogis inſertus, nec aliis quibuſcúmque litterarum monumentis conſignatus reperiatur, ac proin non niſi imperfecta, imò prope nulla illius ſupperat notitia. Verùm quiſcúmque demum ſit, tam is equidem, quàm qui Paſſionem, à Chiffletio editam, adornavit, Gallorum ſeu Romanorum, aut certè, qui ex hiſce ipſimet hauſiſſent, Græcorum recentiorum ſcripta ante oculos habuerit. Unde enim alioquin diſcere potuiſſet, quæ de Dionyſii obitu ſeu tranſitu memoria prodit, de quo, ut Hilduinus in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num. 10 ait, Græci ſcriptores (*de antiquis loquitur*) nihil omnino, *quòd* eis penitus propter terrarum longinquitatem eventus ille fuerit incognitus, *litteris mandârunt?*

65 *Hæcne forſan in re falſus fuerit Hilduinus? Id hic examinare ad inſtitutum noſtrum haud ſpectat; verùm utcúmque habeat, ea equidem, è quibus, Paſſionis Græcæ, à Chiffletio editæ, auctori Paſſionem Latinam præluxiſſe, haud immeritò colligas, ipſemet hic ſcriptor ſuppeditat. Etenim, quò Euſebium, & Dionyſiana, quam, ut ait, ante oculos habuit, Paſſionis auctorem, quorum alter decimo tertio, alter decimo quarto Neronis anno SS. Petri & Pauli martyrium innexuit, in concordiam adducat, priorem è Græcorum, poſteriorem è Latinorum annos computandi more eſſe locutum, adſtruit; eò autem in finem dictum recurſurus fuiſſe non videtur, niſi pro auctore Latino (Euſebium enim pro Græco indubiè habuerit) Paſſionis ſibi præluentis, quæ proinde ſermone Latino fuerit contexta, ſcriptorem habuiſſet. Verùm, ſciſcitabere, quænam illa fuit, quæ edita à Chiffletio Paſſionis Græcæ auctori præluxit, ſermone Latino exarata Paſſio? Uti hæc, ita etiam illa, quam Lanſſelius ac Corderius vulgârunt, SS. Apoſtolorum Petri & Pauli martyrium decimo quarto Neronis anno affixit, earumque inſuper lucubrationum prior cum poſteriore, uti & cum Latinis, quæ § 1 & 2 diſcuſſimus, quæque, ut ibidem monuimus, Commentario huic ſubdemus, S. Dionyſii Acta, in adjunctis non paucis atque in ipſa etiam ſubſtantia ubique fere conſonat: quod cùm ita ſit, ambas ex iiſdem hiſce vel certè haud multùm abſimilibus Actis Latinis fuiſſe concinnatas, ſat veroſimile apparet: ac Chiffletiana quidem Paſſionis auctor ita lucubrationem hanc ſuam ſcripſit, ut Latina illa Acta paraphraſticè, uti apparet, reddiderit, obſervationibuſque, de penu ſua depromptis, plurimùm auxerit.*

E

ex Actis Latinis, uti hic.

F

66 *Quod autem ad Metrodorum ſeu vulgata à Lanſſelio & Corderio Paſſionis Græcæ auctorem ſpectat, ita hic interpretis functus eſt officio, ut eadem Latina Acta, nullis propemodùm vel certè dumtaxat paucis mutationibus additionibuſve factis, accuratè ut plurimùm expreſſerit. Et verò Acta præfata cum ſcripta ab auctore illo Paſſione ad amuſſim ferè ubique adeò conveniunt, ut certè vel hanc ex illis, vel illa ex hac per interpretationem promanâſſe, omnino ſit neceſſe. Ac ego quidem idcirco, utrum ſtatuendum foret, initio hæſitavi; verùm diverſis, quibus ambæ incubrationes iſtæ conſtant, ſententiis, locutionibuſque etiam, quibus harum ſingulæ concipiuntur, ſedulò expenſis, Latina, de quibus hic,* Dionyſio

ac maximè quidem quatenus ad poſteriorem

A ſio Areopagitæ *aſſicta Acta*, *non è Græca Metrodori Incubratione*, *ſed hanc ex illis*, *adhibita à ſcriptore illo Græco*, *qui Latinè adeò etiam noverit*, *interpretatione*, *præluxiſſe*, *deprehendi: quâ autem potiſſimùm ratione eò pertigerim*, *expono. Sequentia hæc verba*, Matrona quædam, Catulla nomine, quæ, licèt paganorum adhuc erroribus teneretur addicta, converti tamen ad fidem Chriſti per exempla Martyrum ſe deſiderare & mente monſtrabat & opere, *in Latinis*, *quæ edemus*, *Actis num.* 14 *occurrunt*; *obvio autem ac naturali*, *quem animo offerunt*, *ſenſu ſpectato*, *iis auctor matronam*, *de qua agit*, *gentilium adhuc erroribus fuiſſe implicitam*, *rectè affirmat*, *nec niſi parùm aptè*, *gentilium adhuc terroribus ſeu metu fuiſſe correptam*, *aſſeruiſſet.*

67 *Quapropter*, *cùm eo nihilominùs loco*, *qui proximè recitatis Actorum Latinorum verbis in concinnata à Metrodoro Dionyſiana Paſſione reſpondet*, *matronam eamdem gentilium metu fuiſſe correptam*, *ſcriptor hic tradat*, *id enimverò argumento eſt*, *ei præluxiſſe Acta præfata Latina*, *in quibus*, *quòd difficiliori*, *quàm ut commodè ac emendatè legi poſſent*, *characterę ſcripta eſſent*, *vocabulum* terroribus *pro vocabulo* erroribus, *parvo dumtaxat unius literulæ diſcrimine inter utrumque intercedente*, *perperam legerit. Porrò argumenti vis ex eo augetur*, *quòd is*, *qui Acta prædicta Latina contexuit*, *vocabulum Græcum* φόβος, *quo ad metum ſignificandum Metrodorus Paſſionis à ſe ſcriptæ loco cit. utitur*, *nullo certe modo*, *ſi hanc ad Incubrationem ſuam concinnandam adhibuiſſet*, *Latinè per vocabulum* error *interpretaturus*, *ac proin nec matronam*, *de qua agit*, *gentilium adhuc erroribus fuiſſe correptam*, *ſcripturus fuiſſet. Adhæc ut Actorum Latinorum auctor vocabulum* error, *ita etiam Metrodorus vocabulum* φόβος *plurali Numero effert*; *cùm autem ille quidem aptè*, *hic verò inepte*, *ut conſideranti fiet perſpicuum*, *id faciat*, *hinc iterum*, *Acta Latina*, *quæ etiam quantùm ad pluralem*, *quo utuntur*, *numerum exprimere voluerit*, *ei præluxiſſe*, *haud prorſus immeritò arguas.*

68 *Verum*, *ut adhuc clariùs res pateſcat*, *eo eam alio præterea modo firmatam. Latina*, *quæ*, *ut ſuprà jam monui*, *è codice noſtro Fuldenſi* Q MS. *6 editurі ſumus*, *S. Dionyſii ſociorumque Martyrum Acta num.* 15 *ſic habent*: Fidelibus ſuis (*matrona Catulla*) archana ſui pectoris reſeravit, ut ſubtracta preciosa corpora Martyrum beatorum in ſecto procul ab urbe memorata lapide in agello, quem ſegeti paraverat affuturum, latenter abſconderent; qui juſſa complentes, feſtinanter, quod eis præceptum fuerat, exequuntur; *in binis eorumdem Actorum exemplaribus*, *quorum alterum habemus è Ms. Audomarenſi acceptum*, *alterum codex noſter PMS.* 155 *ſuppeditat*, *loco vocis* ſecto, *quæ una ex jam recitatis eſt*, *legitur vox* ſexto, *& rectè quidem*, *quantùm opinor*; *præterquam enim quòd lectioni iſti etiam Dionyſiana Paſſio*, *ab Hilduino conſcripta*, *num.* 34 *congruat*, *Martyrum corpora ſexto ab urbe Pariſienſi lapide ſeu milliari in agello*, *ſementi parato*, *occultari juſſa fuiſſe*, *reque etiam ipſa fuiſſe occultata ſeu ſepulta*, *Actorum auctor ſignificare veroſimillimè*, *ne dicam indubiè*, *voluerit*, *maximè cùm Boſquetiana etiam*, *quæ*, *ut ſuprà docui*, *ei præluxêre*, *S. Dionyſii ſociorumque Martyrum Acta*, *eodem ab urbe Pariſienſi ſpatio ſeu in ſexto*, *ut pariter*

argumento hinc

alteraque item.

C

loquuntur, *ab ea lapide*, *factum id eſſe*, *norunt.* AUCTORE C. B.
At verò, *ut ad rem modò veniam*, *Metrodorus ſeu vulgata à Lanſſelio & Corderio Paſſionis Dionyſiane auctor*, *non loci*, *quo Martyrum corpora occultata ſeu ſepulta fuerint*, *ab urbe Pariſienſi diſtantiam aſſignat*; *ſed* in ſaxo, quod in agello, ad ſementem parato, ſitum eſſet, ἐν τῇ πέτρᾳ, τῇ εἰς μικρὸν χειμῶνα πεδίον, τὸ ἑτοιμασθὲν εἰς σπορὰν, *condita fuiſſe*, *dumtaxat tradit.*

69 *Quod cùm ita ſit*, *nequit ſanè ex hac ſcriptore hauſiſſe Actorum Latinorum auctor*, *quæ de loci*, *quo eadem corpora occultata ſeu ſepulta fuerint*, *ab urbe Pariſienſi diſtantia memoriæ prodit*; *contrà autem ex hujus Incubratione illum*, *quæ de dictorum corporum loculo ſeu ſaxo*, *in quo fuerint ſepulta*, *ſcribit*, *hauſiſſe potuiſſe*, *reque etiam ipſa*, *quod hinc potiſſimùm ſpectat*, *veroſimillimè hauſiſſe*, *jam nunc ſubdenda oſtendent. Nominibus*, *ablativo caſu elatis*, *quæ locorum diſtantiam ſignificant*, *præpoſitionem* in *præfigere ſyntaxeos exactæ leges non permittunt. Quapropter cùm iſta præpoſitio in ſuprà laudato*, *quod codex noſter Fuldenſis exhibet*, *Actorum Latinorum exemplari* (*adi*, *quæ proximè recitavi*, *hujus verba*) *nomini* lapis, *adjunctoque huic*, *non numero ordinali* ſextus, *ſed Participio* ſectus, *ablativo caſu elatis*, *præfigatur*, *eſt ſanè*, *cur vocabulis iis*, *non loci*, *quo Martyrum corpora fuerint ſepulta*, *ab urbe Pariſienſi diſtantiam*, *ſed ſectum exciſumve lapidem ſeu ſaxum*, *in quo veluti in loculo fuerint ſepulta*, *deſignari*, *exiſtimetur. Quid ſi ergò Metrodoro Actorum Latinorum*, *quod Fuldenſi noſtro eſſet ſimile*, *exemplar præluxerit? Id enimverò reipſa factum*, *eumque proindè*, *quæ de Martyrum corporibus*, *in ſaxo*, *quod in agello*, *ad ſementem parato*, *ſitum eſſet*, *occultatis ſeu ſepultis ſcribit*, *è documento hujuſmodi hauſiſſe*, *veroſimillimum*, *imò verò propè etiam certum*, *apparet. Ita autumo*, *tum quòd alioquin*, *quo è fonte ea hauſerit*, *edici haud queat*; *tum quòd*, *vocabulo* lapis, *non tantùm viæ menſuram ſeu milliare*, *ſed etiam*, *& quidem primariò*, *ſaxum ſignificante*, *facillimè factum eſſe queat*, *ut dicto vocabulo poſteriorem hanc ſignificationem*, *utpote cui id ex jam dictis profit potiùs*, *quàm obſit*, *in tali Actorum Latinorum exemplari ineſſe exiſtimârit*, *in eaque etiam idcirco idem vocabulum loco cit. uſurpârit. En itaque*, *quod de Græca Metrodori Incubratione è Latinis Commentario huic ſubdendis Actis per interpretationem deprompta autumo*, *alio adhuc*, *ut facere ſtatueram*, *argumento jam roboratum*; *ac id quidem tam validum apparet*, *ut ei*, *quo illam opinionem meam adhuc magis ſtabiliam*, *nihil amplius addendum rear.*

ad adjunctio.

E

70 *Verùm*, *inquies*, *Metrodori Incubratio ſeu Græca*, *quam Lanſſelius ac Corderius vulgârunt*, *S. Dionyſii ſociorumque Martyrum Paſſio à Latinis illis Actis in nonnullis etiam*, *quæ notari digna ſunt*, *adjunctis haud parum differt. Hæc enim*, *Philippum quemdam*, *Hiſpaniæ epiſcopum*, *cùm*, *ut narrant*, Dionyſius *Romam ad Clementem Papam Athenis venit*, *miſſuſque ab hoc ad Occidentis partes fuit*, *diem extremum in regione illa clauſiſſe*, *num.* 4 *memorant*; *contrà autem*, *eumdem Philippum tunc primùm in Hiſpaniam à Clemente miſſum fuiſſe*, *elaborata à Metrodoro Paſſio notat. Adhæc*, *cùm Dionyſii fama ex annuntiato Evangelio longè latèque per Gallias fuiſſet diſperſa*, *hanc etiam tum ad Domitiani imperatoris aures fuiſſe delatam*

iis etiam, quæ ea contrarium facere videntur.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

tam, *Acta Latina edenda dumtaxat tradunt; tunc autem etiam, de quo hæc ne verbum quidem, à Domitiano Dionyſium ad palatium imperiale arceſſitum fuiſſe, Metrodori incubratio prodit. Fateor; hæc in binis illis capitibus, aliiſque inſuper minoris momenti nonnullis à Latinis, quæ edimus, Actis ſubinde diſſonat; verùm quid tum?*

ſolutis, probatur, veriſimillimè ſunt contexta.

71 *Horum exemplaria, quæ invicem in adjunctis diſcreparent, non pauca olim, uti è ſuprà dictis liquet, fuêre inventa; ac ipſa etiam, quæ, ut autè monui, penes nos exſtant, ſex exemplaria, etſi quidem ab initio uſque ad locum, quo de Dionyſii ſociorumque Martyrum corporibus furto ſublatis clanculumque ſepultis agitur, ubique ferè ſat rectè conſonent, inde tamen ad finem uſque haud parum ab exemplari, quod codex noſter PMS. 155 exhibet, quinque exemplaria reliqua diſſonant, ac in eo inprimis, quòd hæc quidem ab ipſiſmet, qui à Dionyſio ſociiſque Martyribus ad Chriſtum fuerant converſi, Chriſtianis eccleſiam ſupra horum corpora ſuiſſe exſtructam, dilucidè tradant; illud verò, a Chriſtianis aliis, qui ſerius vixêre, rem hanc factam, haud obſcurè indicet. Quid ſi ergò, uti quantùm ad hoc à dicto exemplari quinque alia exemplaria differunt, ita etiam quoddam olim, à quo exemplaria alia tum quantùm ad Philippum, in Hiſpaniâ primùm, cùm Romam Dionyſius venit, à Clemente miſſum, tum quantùm ad Dionyſium, ad Domitiani palatium arceſſitum, differrent, exemplar exſtiterit, idque in binis hiſce capitibus Metrodorus expreſſerit? Nihil ſanè, quò minùs & hoc & illud fieri potuiſſe credatur, repugnat, neque etiam ipſa factum, ex eo inſuper veroſimile poteſt videri, quòd Latinorum, quæ edimus, Actorum exemplaria varia, plurimùm invicem in adjunctis diſcrepantia, non tantùm olim fuerint reperta, atque hodie adhuc reperiantur, verùm etiam cum Metrodoro, uti nunc homine Græco, communicari, uti § ſeq. dicenda aperient, nullo negotio potuerint. Etſi itaque in duobus jam memoratis capitibus à Latinis, quæ edimus, Actis contexta à Metrodoro Græca Dionyſii Paſſio diſſonet, hæc tamen ex illis, ac proin, uti è jam ſuprà dictis conſequitur, etiam altera, quam Chiffletius edidit, veroſimillimè eſt concinnata.*

C

§ V. Diverſorum, ac nominatim eorum, quæ jam recenſita, Actorum Græcorum ætas ac fides: cur nec hæc, nec Hilduiniana, & tamen, quæ § 1 memorata, Latina edenda, & quî cuncta, quæ ad Dionyſium ſpectant, tractanda.

Paſſio, quæ Metrodorum habet auctorem, ante annum 835.

LAtina, *quæ edimus, Dionyſii ſociorumque Martyrum Acta inter annum 750 & annum 800, uti, quæ ſuprà de eorum ætate diximus, commonſtrant, fuêre conſcripta; quod cùm ita habeat, atque, ut jam docui, ex iiſdem Actis Metrodori Incubratio promanârit, neceſſe eſt, ut hæc ſanè ante tempus, quod inter utrumque annum proximè dictum interceſſit, non fuerit elaborata: verùm ipſone id tempore illo intermedio, an ſerius eſt factum? Metrodorus, etſi quidem Athenis à Paulo Apoſtolo Dionyſium, Pariſienſem epiſcopum, fuiſſe converſum, ſcribat, cum tamen, contra ac ſcriptores tum Græci, tum Latini, qui poſt ſcripta Hilduini Areopagitica ſen poſt annum 835 floruerunt, facere ſolent, Areopagitæ titulo nuſpiam diſtinguat; quod cùm ita ſit, nec Acta Latina, quæ ei præluxêre, tituloque illo, ut ſuprà jam monui, Dionyſium non diſtinguunt, purè ac ſimpliciter, nulla etiam uſpiam nominis cujuſpiam, argumento, quod tractabat, congrui, adjectione adhibita, interpretatus ſit, Incubrationem ſuam ante ſcripta ab Hilduino Areopagitica ſen ante annum 835 veroſimiliter adornarit. Adhæc Taraſius, Conſtantinopolitanus ab anno 784 uſque ad annum 806 patriarcha, ſollicitè per legatos ſuos, num S. Dionyſius, primus Athenarum epiſcopus, qui, ſubrogato ſibi Athenis epiſcopo, Romam ſeſe contuliſſet, in Gallias inde miſſus glorioſoque deinde martyrio ibidem fuiſſet conſummatus, inquiri juſſit.*

B

imò etiam veroſimiliter

73 *Ita in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto teſtatur Hilduinus, fidemque ea in re, utpote à qua haud multùm ætate remotus vixerit, integram atque indubitatam merêri videatur, maximè cùm inquiſitio illa vel in ipſis Galliis, natali Hilduini ſolo, vel, ut Chiffletius in ſua de Uno Dionyſio Diſſertatione pag. 72 exiſtimat, apud Hadrianum I Papam Romæ, unde facilè ad Gallos rei notitia pervenire potuit, à Taraſii legatis inſtituta veroſimiliter fuerit, idque, ut apparet, haud dùm admodùm poſt annum 784. Porrò cùm in rem dictam inquiri, & quidem ſollicitè, Taraſius juſſerit, neceſſe eſt, ut certè, num quod de Dionyſio primo Athenienſi epiſcopo, Romam profectò martyriique deinde palmam in Galliis adepto, audierat, veritati eſſet conſonum, dubitârit, & quidem non ob rationes quaſcunque, ſed ob tales etiam, quæ ſolidæ ei viſæ fuerint; hæc autem, quantùm opinor, è Gallorum de Dionyſio Commentariis, Græcèque ex his Sancti ejuſdem per ſcriptores Græcos concinnatis, in quibus Athenienſis illius antiſtitis in Gallias miſſionem, toleratumque ibidem pro fide martyrium commemorari Taraſius noſcebat, ſeu Vitis ſeu Paſſionibus veroſimiliùs (neque enim, quem potiùs fontem habuerint, facilè aſſignes) fuerint enata. Jam verò, cùm Taraſius in rem dictam veroſimiliter haud ſtatim tunc, cùm dubitare de ea cœpiſſet, inquiri juſſerit, veroſimiliter jam ab anno circiter 780 ac forſan etiam citiùs fuerint & Commentarii, quos memoravi, cum Græcis communicati, & Græcè ex iis ſeu Vitæ ſeu Paſſiones, quales dixi, conſcriptæ.*

E

F

tam hæc, quàm altera, à Chiffletio vulgata.

74 *Ac nominatim quidem Incubrationibus hujuſmodi tum ſcriptis (plures enim, quæ modò perierint, fortaſſis etiam exſtiterint) binas ſuprà memoratas, quarum alteram, ut docui Chiffletius, alteram Lauſſelius ac dein etiam Corderius vulgârunt, accenſendas opinor; poſteriorem quidem ob ea, quæ, nonnullis præmiſſis, infrà ſum dicturus; priorem verò, quòd anonymus hujus auctor hoc modo ſub initium apud Chiffletium loquatur:* Dionyſii beati Paſſio inventa eſt; Dionyſii beati certamen, fratres, revelatum eſt; Dionyſii deſiderati & ab omnibus occultati ſanctiſſimus finis illuxit; *quibus verbis cùm ſummam ſuum, uti hæc conſideranti pateſcet, de Dionyſii Paſſione recèns inventa gaudium profiteatur, Incubrationem, in qua id facit, nox tunc, cùm Paſſionem, quam memorat, invenirè contigiſſet, indubiè adornârit, ac proin, cùm hæc omni dubio procul non alia, quàm ipſa illa Latina,*

Digitized by Google

A *na, quam, ut num. 65 docui, sibi prælucentem habuit, Dionysii Passio extiterit, tum statim, cùm hanc habere incepit compertam. Verùm quandonam id factum, seu, quod eòdem recidit, quandonam primùm Galli cum Græcis Latinè conscriptos, qui Dionysium Parisiensem cum* Areopagita *confundebant, eóve conducebant, Commentarios communicárunt? Anno 757, uti ad hunc apud Cointium num. 10, & apud Pagium in Criticis num. 6 & 7 videre licet, Constantinus Copronymus, imperator Constantinopolitanus, munera ad Pipinum, regem Francorum, misit, fuitque de stabilienda inter duos illos principes amicitia per legatos, ultrò citròque missos, tractatum.*

jam inde, uti hic

75 *Idem Constantinus Copronymus præter jam dictam, alteramque, quâ filiam Pipini Giselam in matrimonium filio suo petiit, alias adhuc ad eumdem Francorum regem legationes misit, ac celeberrimam quidem anno 764, de qua ad hunc num. 4 & seqq. Pagius in Criticis, ibidem etiam docens, legationem ad Constantinum à Pipino pariter missam tunc fuisse. Anno 781 (adi ad hunc num. 3 in Criticis eumdem Pagium) Irene imperatrix ad Carolum Magnum legationem misit, quâ*

B *hujus filiam natu majorem filio suo Constantino in matrimonium postulavit. Plurimum itaque commercii, quod aliis insuper aquè certis indiciis non paucis, apud historicos ac annalistas passim obviis, haud difficulter posset probari, ab anno 757 ad annum usque 781 Græcos inter & Francos seu Gallos intercessit; ut sane hi cum illis Acta Latina seu hoc idiomate haud dudum, uti § 2 docui, post seculum octavum medium seu annum 750 conscriptos, qui* Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi eumdem faciebant, aut hunc saltem à Paulo Apostolo Athenis fuisse ad fidem conversum, adstruebant, Commentarios communicare facillimè tunc potuerint.*

probatur, ab anno circitèr 780 suis adornata;

76 *Quod cum sic habeat, re etiam ipsa id tum factum, vel ex eo verosimillimum apparet, quòd Galli, § 2 à me memorati, qui aliè à se imbibitam de uno Dionysio, Parisiensi simul & Areopagita, opinionem propagare seu aliis instillare conatu omni ac nisu indubiè studuerint, aptam adeò id Commentariis seu Actis Latinis prafatis faciendi occasionem neglecturi fuisse nemiquam videantur. Jam verò cùm è suprà dictis vulgata à Chifletio Passionis Græca auctor mox*

C *tunc, cùm Passionem Latinam seu hoc idiomate exaratos Gallorum Commentarios, qui* Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi eumdem faciebant eóve conducebant; habuit conjectos, adornande isti Incubrationi sua manum admoverit, fuerit hec verosimillimè jam ab anno circitèr 780 ac forsan etiam citiùs contexta. Hinc porrò jam consequitur, ut verosimiliter tum circitèr etiam Græca altera, quam suprà memoravi, Dionysii Passio à Metrodoro fuerit conscripta; cùm enim tam hec, quàm illa, ex iisdem, ut suprà docui, Actis Latinis promanárit, nec altera alterius mentionem uspiam faciat, eodem circitèr tempore ambe verosimiliter fuerint contexte. Atque ita modò, quam Incubrationes ista*

neutra autem, cum ea, quæ pro altera adducas,

statem habeant, sat propè definii; nunc quanti æstimanda sint, subjungo.

77 *Etsi quidem diu, imò, uti è jam allatis pronum est colligere, quinquaginta amplius annis ante scripta ab Hildnino Areopagitica seu ante annum 835 fuerint elaborata, vel ex eo tamen, quòd, quemadmodùm suprà docui, è Latinis fidei quàm maximè subleste Actis promanárint, exiguo duntaxat in pretio merentur haberi, nihilque, quod memorie produnt, certum atque indubitatum sola sua auctoritate queunt efficere. At vero, inquies, Metrodorus sub Incubrationis sue finem ita loquitur:* Neque enim à nostris moribus habuimus, aut à nostra prænotione, sed ex veteri narratione à nobis perfectum est; quæque pauca à certa firmaque antiquitate & à longis temporibus audivimus, ea, ut potuimus, litteris mandamus, non expositionem ex nobis ipsis ac temere aggressi, sed ut magnorum doctorum rerum gestarum narrationes habuimus, veriti Deum; *hisce autem verbis, sese, que in Incubratione sua memorie prodit, è narratione vetusta firmaque antiquitate hausisse, haud obscurè indicat. Fator, sic habet; verùm quid tum? Hincne forsan consectarium sit, ut Metrodorus saltem, utpote qui, quæ scribit, è vetustis ac certis monumentis hauserit, fidem integram sibi adjungat?*

nihil etiam in hujus favorem

78 *Minimè verò: cùm enim Incubrationem suam è Latinis, que edemus, Actis aut certè haud multùm absimilibus concinnárit, quid si hæc, quæ, quemadmodùm suprà docui, magno haberi in pretio non merentur, illa ipsa fuerint* E *certa ac firma, ut perperam putárit, antiquitatis monumenta, è quibus, quæ in litteras misit, deprompserit? Quod si id, ut potest, fortassis displiceat, aliud certè ad objectionem factam, quod subdo, responsum displicere non poterit. Cum laudata Acta Latina in linguam Græcam, uti è suprà dictis colliges, Metrodorus converterit, interpretis, quo functus est, officium facit, ut per* veterem narrationem, certamque ac firmam antiquitatem, *è quibus, quæ memorat, se se accepisse, ait, non alios intellexisse fontes sit censendus, quàm è quibus se hausisse. anonymus eorumdem Latinorum Actorum auctor affirmat eo loco, qui proximè recitatis Metrodori verbis respondet. Audi proin, qui ille idem seu num. 17 & seq. loquatur.*

evincent, fidem integram tueretur;

79 Ut hebetes, *inquit*, & indigni eorum (*S. Dionysii ac sociorum Martyrum*) vobis seriem passionis præsumpsimus intimare, non ex nostri ingenii capacitate aut proprii sensûs industria, sed quod veterum fidelium nobis relatione patuit, & quæ ex parte in quibusdam paginulis veteranis pauca, ut potuimus, longo F spatio interlita didicimus. Nam, sicut majorum cognovimus colloquio peritorum, timentiam Deum & studio sanctæ caritatis ardentium, multa de beatorum virorum præclaro certamine... ob memoriam posterorum sacris studuerunt indere cartis, sed ... flammarum incendio feruntur esse consumpta. *Quæ itaque anonymus Latinorum, de quibus hic, Actorum Auctor memoriæ in hisce prodit, partim ex antiquiorum seu seniorum relatione, partim è scriptis quibusdam vetustis, uti verbis recitatis ait, deprompsit, hosque adeò adornata ab illo scriptionis fontes duos Metrodorus per* veterem narrationem certamque ac firmam antiquitatem *intellexisse est censendus. Jam verò, cùm Acta illa Latina, etiamsi & è seniorum relatione & è scriptis quibusdam antiquis hausta, fidem certam atque indubitatam, ut § 2 docui, minimè mereantur, quis duorum illorum fontium intuitu Metrodoriana, quæ ex iisdem Actis Latinis per interpretationem promanavit, Incubrationi potiùs, quàm ex hisce, ut dictum, pariter derivata Chifleti-*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

tiani anonymi ſcriptioni, valorem hujuſmodi ac pretium adſcribat? Nemo ſanè, niſi qui, quod in re non ſit, educi ex ea poſſe, exiſtimârit.

nec eſt cur vel Nicephorus vel Metaphraſtes.

80 *Porrò, ut aliò ſermonem jam convertam, nihil etiam ſupperit, quod majoris facere ſuadeat vel duas, quas, Græcè à Nicephoro Calliſto & Simeone Metaphraſte conſcriptas, Græcè etiam una cum interpretatione Latina editis à ſe Antverpiæ anno* 1634 Dionyſii Areopagitæ, *ut nonnulli volunt, Operibus Corderius adjunxit, S. Dionyſii Vitas, vel Gracum, quod dictis Operibus Græcè & Latinè, Ceſſinate monacho Baſilio Millanio interprete, Corderius pariter adjecit, encomium, eidem ſancto Dionyſio à Michaele ſyngelo, ſeu, ut alii ſcribunt, ſyncello, presbytero Hieroſolymitano, adornatum. Etenim & Nicephorus Calliſtus, & Simeon Metaphraſtes, qui* S. Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi confundunt, diu poſt varia, quæ idem faciebant, Gallorum cum Græcis communicata documenta, ac, quemadmodùm inter omnes convenit, poſt ipſa etiam ſcripta ab Hilduino Areopagitica floruerunt; cùm autem, Dionyſium, poſtquam gladio martyrium jam finiſſet, amputatum ſibi caput manibus propriis, quod & dicta Areopagitica tradunt, geſtâſſe, ambo commemorent, ſua veroſimillimè, imo indubiè, vel ex hiſce ſubleſta omnino, ut infrà dicam, fidei ſcriptis, vel ex ſimilis furfuris anterioribus Latinis aliis ſeu, qui è Latinis nati eſſent, Græcis fontibus hauſerint; ac ego quidem, cum Sanctorum Vita martyriumque Paſſiones, à Metaphraſte conſcriptæ, à Græcis olim plurimùm uſurpari ſolucrint, tribuſque amplius ſeculis poſt ſcriptoris hujus ætatem Nicephorus floruerit, ſua hunc ex ipſomet Metaphraſte deprompſiſſe, ſat veroſimile autumo: hunc autem, niſi quæ forſan è proprio ſuo genio ſcripſerit; Dionyſianam, quæ à ſuprà memoratis non nihil differret, Paſſionem præluxiſſe, vel ex eo ſuſpicor, quòd, non tantum, ut illæ, Dionyſium caput ſuum, cùm id jam reciſum illi fuiſſet, aliquandiu manibus geſtâſſe, ſed & in mulieris, nomine* Catullæ, *ſinum depoſuiſſe, tradat.*

vel etiam Syncellus magni in pretio habentur.

81 *Ut ut ſit, magni equidem in iis, quæ de Dionyſio memoriæ produnt, Metaphraſtem & Nicephorum faciendos non eſſe, ſatis ſuperque è jam dictis liquet: quod autem ad Syncellum, qui,* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem pariter faciens, hunc à Paulo Apoſtolo ad fidem fuiſſe converſum, martyrioque deinde in Gallis coronatum, tradit, nunc ſpectat, etſi quidem veroſimiliter (jam inde enim ab anno* 830 *floruiſſe narratur) antè ſcripta ab Hilduino Areopagitica ſeu annum* 835, *veroſimillimè tamen, non ante Gallorum Commentarios ſeu Latina cum Græcis communicata Acta, Græcèque ex hiſce ab anno circiter, ut ſuprà docui,* 780 *ac forſan etiam citius concinnatas S. Dionyſii Vitas ſeu Paſſiones, ſuum de eodem hoc Sancto encomium adornârit. Quod cùm ita habeat, ac vix, quin illas ipſas aut certè hujuſmodi lucubrationes ante oculos habuerit, dubitari queat, veroſimillimè, quæ de Dionyſio commemorat, è lucubrantis dumtaxat fontibus ſeu nullius ferè, nti è ſupra dictis colligere promum eſt, valoris monumentis deprompſerit, ac proin nec ipſe magno in pretio videtur habendus. Diſpiciat nunc ſtudioſus lector, an permulti illi, de quibus in ſua de Methodiorum ſcriptis Diatriba num.* 38 *Leo Allatius, Methodii ac Syncelli auctoritate ad Apoſtolorum tempora Dionyſium, Pariſiorum patronum, meritò referant, ac cum* Dionyſio Areopagita *faciant eumdem; quod ad me pertinet, id ſanè eruditorum nemini, re penitiùs inſpecta, probatum iri, puto.*

qui poſterior, quamvis quidem ſtudio à veritate non declinârit.

82 *Præterquam enim quòd ex dictis Dionyſiana ſubleſta, ut dicui, fidei Paſſio, à Lanſelio ac Corderio edita, ne Methodium quidem, contrà ac Allatius putavit, habeat auctorem, & is & Syncellus, non è ſcriptoribus antiquis Græcis, ſed vel è jam ſæpius memoratis Latinis nullius ferè, aut certè, ut ſuprà oſtendi, exigui admodùm pretii Actis, vel è Græcis quidem ſcriptoribus, ſed qui recentiores eſſent, atque ipſimet è Latinis adulterinæ notæ monumentis hauſiſſent, ſua de Dionyſio narrata acceperunt, uti facile eſt perſpicere tum è jam dictis ac mox infrà de Methodio dicendis, tum vel maximè ex eo, quòd ne unus quidem ſcriptor Græcus, qui vel paulo ante annum* 750, *nedum jam inde ab ævo haud multùm à Dionyſii ætate remoto, floruiſſe certò ſciatur,* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio, Pariſiorum patrono, eumdem faciat, aut etiam, hunc à S. Paulo Apoſtolo, quod è jam dictis Syncellus ac, teſte Hincmaro mox laudando, Methodius ſcripſere, ad fidem fuiſſe converſum martyrioque deinde in Galliis coronatum, memoriæ prodat. Abſit ſanè, ut, Syncellum, nedum Methodium, virum ſanctitate illuſtrem hocque nomine Operi noſtro ad diem, quo in Latinorum æquè ac Græcorum Faſtis ſacris celebratur,* XIV *Junii jam inſertum, conſtitas à ſe vel ab aliis de Dionyſio hujuſque ac ſociorum martyrio & rebus geſtis hiſtorias ex humani, quem ambierint, favoris ſtudio pro ſinceris ac genuinis venditâſſe, veritatemque adeò prodidiſſe, affirmem.*

nimia tamen credulitate peccavit eodemque etiam vitio Methodius.

83 *Aſt quid, quæſo, magni piaculi admittam, ſi ambos illos, qui à vitæ morumque probitate plurimùm commendantur, ſcriptores aliquantulùm magis, quàm par eſſet, in credendis ſubleſtæ fidei narrationibus faciles fuiſſe, in animum induxero ac porrò affirmâro? Nonne Joannes Damaſcenus, aliique non pauci aut paris aut certè haud multò minoris ſanctitatis ſcriptores paſſim audiunt nimiùm creduli, hacque etiam de cauſa à viris non paucis eruditis juxtà ac piis, qui criſim etiam dumtaxat modeſtam minimèque ſeveram exercent, hodie carpuntur? Et verò Syncellum credulitate nimia laborâſſe, vel ex eo liquet, quòd, quemadmodùm è jam dictis facilè erues, vel Latinis adulterinæ notæ monumentis, vel Græcis, qui ex hiſce hauſiſſent, ſcriptoribus recentioribus fidem adhibuerit, ſummque hiſce de Dionyſio ſociiſque Martyribus encomium accommodârit; quod autem ad Methodium ſpectat, etſi quidem non iiſdem, quibus Syncellus, ſimilis tamen, aut adhuc deterioris notæ ſcriptis credidit. Res è jam nunc dicendis pateſcet. In elucubrata à ſeſe Dionyſii Paſſione memoria ea Methodius prodidit, quibus conſona Hincmarus, Remenſis archiepiſcopus, in adoleſcentia ſua legerat. Ita ipſemet hic ſcriptor, cùm Methodii lucubrationem, Latinitate ab Anaſtaſio bibliothecario donatam, legiſſet, in ſua ad Carolum Calvum epiſtola, certè è ſuprà dictis non ſcripſit, quàm anno* 877, *conſcripta, eſt teſtatus. Verba ejus eò ſpectantia, ut ut ſuprà jam data, iterum hic tranſcribo.* Recognovi, *inquit*, his, quæ ibi (*in Dionyſii nempe Paſſione, Græcè à Methodio ſcripta, Latinéque ab Anaſtaſio reddita*) ſcripta ſunt, ea, quæ in adoleſcentia legeram, conſonare; videlicet per quos & qualiter geſta martyrii beati Dionyſii Sociorumque ejus ad Romanorum cognitionem

Digitized by Google

A tionem indeque ad notitiam Græcorum pervenerint.

quòd quæ à Laudata ab Hincmaro. qui ea adolescens legerat.

84 *Per quos itaque ac qualiter seu qua ratione ad Romanorum cognitionem indeque ad Græcorum notitiam S. Dionysii Sociorumque Martyrum passio pervenerit, Hincmarus adhuc adolescens legerat, illisque duobus capitibus consonare ea, quæ in Methodiana Dionysii Vita seu Passione scripta erant, jam senex, seu cum dictam ad Carolum Calvum epistolam dedit, invenit. Verùm ubi Hincmarus, quæ memorat, in adolescentia legerat? In S. Sanctini, ut post verba, proximè recitata, declarat, Vita, à Wandelmaro abbate in quaterniunculis valde contritis inventa, ac; quemadmodùm suprà docui, haud dùm admodùm post seculum octavum medium verosimillimè conscripta; hæc autem, quæ prout ad calcem dictæ Hincmari epistolæ exhibetur, ad Carolum Calvum una cum hac missa fuit, post Dionysii, quem statim ab initio* Areopagitam *diserte appellat, vitæ seriem, ad illud usque tempus, quo ad martyrium is fuit prosiit, concisè ac breviter expositam, sequentia ibidem, ad præsens argumentum spectantia, verba suppeditat.* Quos (*missos scilicet à Domitiano ad Dionysium comprehendendum lictores*)

B cùm beatus Dionysius ad fines Parisiorum appropinquare comperit, Sanctinum & Antoninum ad se accersivit: quibus præcepit ut sermones & agones ipsius sollerter inteaderent, & memoriæ commendarent: ac quibus tormentorum generibus per passionum supplicia corporis vitam finiret conspicientes, Romanæ Sedis Pontifici, & fidelibus, quos tunc ibidem invenerint, (quia unde in orbem Christianorum persecutio procedebat, illic ardentiùs conflagrabat) per ordinem nunciare quantocius studerent: eósque obnixè deposcerent, ut Athenienſium civibus ea nota facerent: quatenus & ipsi, Domino pro cursu laborum ejus expleto gratias agerent, & erga cultum ejus devoti fierent.

S. Sanctini Vita

85 Consummato siquidem beato Dionysio per martyrii palmam, Sanctinus & Antoninus, sicut eis præceptum fuerat, Romam iter aggredi maturaverunt: & venientes in Italiam, Antoninus valida febre correptus est. In cujus obsequiis per aliquot dies Sanctinus immoratus, consilio ac consensu ejusdem Antonini, ne præceptio beati Dionysii quacunque occasione impederetur, peragere cœptum iter disposuit: &

C sufficienter xenis ac honestis linteis principi domûs, in qua jacebat Antoninus, commissis, petiit & per Dominum obtestatus est eum, ut, si Antoninus convalesceret, exinde illi abundantissimè ministraret: si verò vitâ decederet, honestissimè sepeliret: & sic iter quod cœperat, peragendum arripuit. Et cùm beatus Sanctinus fines Romanorum jam contigit, Antoninus vitâ decessit. Quem princeps domûs, retentis omnibus, quæ sibi in obsequiis ejus commendata fuerant, stabuli sui, in quo animalia ejus manebant, axes levavit, & in fossam, ubi stercora & urinæ animalium defluebant, projecit, & desuper axes remisit. Quæ mox omnia Sanctinus per Spiritum sanctum cognovit, & cum maxima festinatione reversus ad domum, in qua Antoninum jacentem dimiserat, flens & dolens pervenit, & principem domûs interrogavit: ubi est, inquiens, Antoninus frater meus carissimus? Is autem fictis gemitibus ac suspiriis, simulatâ mœstitiâ, mortuus est, inquit, & sicut mihi commisisti, ipsum honestissimè sepelivi. Cui Sanctinus; mentiris, inquit, fili diaboli. In sterquilinium projecisti eum, virum sanctum & justum: & nunc veni mecum ad stabuli locum, in quem projecisti eum.

AUCTORE C. B.

86 Is autem, timore perculsus, non est ausus reniti, quin cum eo veniret ad locum, ubi eum projecerat. Et levantes inde axes, Sanctinus cum lacrymis clamavit voce magna, dicens: Antonine frater, in nomine Domini nostri Jesu Christi, pro cujus nomine & amore passus est pretiosus martyr Dionysius, surge & perficiamus simul obedientiam, quam idem pater & magister noster communiter nobis præcepit. Et statim Antoninus, stercore obvolutus surrexit: quem Sanctinus de stabuli fossa extraxit, & diligentissimè lavit, & mundis ac honestis vestibus induit: sicque offerentes Deo sacrificium laudis, Eucharistiæ corporis & sanguinis Christi participati sunt: & accipientes cibum confortati sunt, & iter cœptum aggredientes, Romam, auxiliante Domino, pervenerunt. Et jam beato Clemente martyrio coronato, in eadem Sede sanctum Anacletum, natione Græcum de Athenis, qui fuerat à beato Petro Apostolo presbyter ordinatus, consecratum Pontificem invenerunt. Cui per omnia, sicut beatus Dionysius eis præceperat, actus & martyrii ejus ordinem narraverunt. Perfectoque negotio, ad civitatem Meldensium reversi, ubi sanctæ prædicationi ac piis operibus insistentes, Sanctinus plenus fide & virtutibus, ac bonis operibus, ad cœlestia regna transivit. Cui Antoninus in Episcopatu successit, & per plures annos in sancto officio degens, cum multiplici bonorum operum fructu & animarum lucro migravit ad Dominum:

hîc exhibetur.

E

commentitiaque prorsus sunt.

87 *En per quos ac qualiter seu qua ratione secundum ea, quæ Hincmarus, adhuc adolescens, in Vita S. Sanctini legerat, ad Romanorum cognitionem indeque ad Græcorum notitiam S. Dionysii sociorumque Martyrum Passio pervenerit. Verùm quis, quæso, artis criticæ adeò parum hodieque sit peritus, ut illam, quâ id factum sit, rationem pro fabulosa prorsus ac commentitia non habeat? Quod ad me pertinet, vel totam, quâ exponitur, narrationem jam dudum, vel nullam unquam sola sua seu lectione seu expositione confutaram existimo. Quid enim? Dionysium, martyrio proximum, Sanctino & Antonino, quæ in ea memorantur, dedisse in mandatis, id enimverò, uti à primorum Christianorum moribus quàm maximè abhorret, ita omni prorsus veritatis specie destituitur. Adhæc quod de Antonino, in itinere Romam versus febri correpto, è vivis isthâc sublato, in sterquilinium conjecto ac deinde à S. Sanctino, cui absenti, quæ de illo gesta fuerant, Spiritus Sanctus revelârat, ad vitam revocato, in dicta narratione etiam refertur, adeò absonum, adeò absurdum, adeò insulsum primo etiam intuitu apparet, ut vix uspiam aliud occurrat, quod anilis commenti speciem apertiùs præferat. Atque hæc vel sola, aliis etiam non paucis, quæ eódem conducentia possent afferri, silentio præteritis, narrationem, de qua hîc, ac proin eâ etiam expositam, quâ ad Romanorum cognitionem indeque ad Græcorum notitiam S. Dionysii martyrium pervenerit, rationem fide omnino indignam, nec nisi pro pure ac puro figmento habendam, ostendunt.*

F

88 *Jam verò, cùm res ita habeat, fueritque quantùm ad rationem istam, teste è jam dictis*

AUCTORE C. B.

pro veris ac genuinis habuerit, laboravit, cúmque jubilesa,

Hincmaro, Vita S. Sanctini seu num. 84 & binis seqq. jam data ex hac narratione consona S. Dionysii Passio, à Methodio conscripta, confectarium fit, ut hic scriptor is fuerit, qui, qua fabulosa prorsus essent ac commentitia, pro veris ac genuinis facilè etiam admittere potuerit, ac proin ut non minùs, quàm Syncellus, credulitate nimiâ laborârit. Nec hoc tantùm jam explanatus Methodii cum S. Sanctini Vita seu cum fictitia, quam ex hac jam dedi, narratione consensus nos docet, verùm etiam anteriora, seu Latina, seu, quæ è Latinis fontibus promanâssent, Græca S. Dionysii Acta, à Methodio (talia enim huic, uti è suprà dictis, simulque ex eo, quòd non nisi post Gallorum de Dionysio Commentarios, cum Græcis communicatos, imò non nisi, uti infrà docebo, post seculum nonum aliquamdiu jam inchoatum scriptioni manum admoverit, facilè colliges, verosimillimè præluxerint) ad Incubrationem suam concinnandam adhibita, fabulosa exstitisse fidei; etsi enim, uti ex omnibus suprà jam dictis eruere promum est, & ab antè memoratis Latinis, quæ Metrodoro & Chiffletiano anonymo præluxêre, Actis & ab elaboratis pariter per hos Incubrationibus Græcis distincta seu diversa indubiè fuerint, fabulosam tamen, quam suprà è S. Sanctini apud Hincmarum Vita jam recitavi, narrationem fuerint verosimillimè etiam complexa.

B

quæ adhibuit, Acta fidei fuerint. Incubratio ejus,

89 *Atque hoc postremum, seu fabulosam, quam dixi, narrationem in Actis, à Methodio adhibitis, contentam fuisse, hacque insuper seculo octavo medio aliquantulùm exstitisse posteriora, mihi sanè verosimillimum apparet; ultimum quidem, quòd fabulosa illa ac commentitia narratio ab anonymo Vitæ S. Sanctini, quæ, ut suprà docui, post seculum octavum medium fuit conscripta, auctore primùm litteris commendata, ex eaque dumtaxat deinde à scriptore altero in Latina Dionysii Acta illata verosimillimè fuerit; primum verò partim hanc ipsam ob causam, partim etiam quòd, cùm S. Sanctini Vita, in qua, ut dictum, narratio illa primùm fuit signata, cùm Græcis, ut apparet, communicata numquam fuerit, ad verum quàm proximè accessurus is videatur, qui, hanc vel è Latinis, vel certè è Græcis, quæ è Latinis promanâssent, Dionysii Actis Methodium hausisse, adstruxerit.*

C

Utut sit, cum illa equidem seu Latina seu Græca Dionysii Acta, ad quæ, ut dictum, Sancti hujus Passionem Methodius verosimillimè exegit, fabulosa, ut jam docui, fidei fuerint, consequens est, ut Incubratio illa, etsi modò, contrà ac è suprà dictis fatium est, non periisset, magno tamen in pretio haud esset habenda, nec multùm adeò iis, qui Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi eumdem faciunt aliave eò spectantia adstruunt, suffragari posset.*

utuntur etiam ante annum 822 elaboratis & è variis, quæ Anastasius

90 *Nec refert, ab iis, qui duos Dionysios negant, Methodium tunc, cùm Romæ apud Paschalem Papam Nicephori, patriarchæ Constantinopolitani, apocrisiarium ageret, stylo historico S. Dionysii res gestas esse prosecutum, Incubrationemque, quâ id fecit, Romæ abs illo fuisse relictam, apud Leonem Allatium in scripta ab hoc de Methodiorum scriptis Diatriba num. 40 contendi; etsi enim hac in re illis, quòd scripta à Methodio Dionysii Passio, cùm Caroli Calvi jussu diu fuisset quæsita, Romæ tandem, uti apud Surium in sua ad hunc imperatorem epistola Anastasius Bibliothecarius testatur, fuerit reperta, assentiendum, ut mihi equidem apparet, verosimillimè sit, ac proin Sanctus ille Constantinopolitanus patriarcha inter annum 810 & annum 822 (tunc enim, uti, quæ de eo apud nos ad diem XIV Junii dicta, ostendunt, Romæ apocrisiarium egerit) suam de Dionysio Incubrationem verosimillimè elaborârit, confectarium hinc tantùm sit, ut, quæ in hac memoria prodit, ex Hilduini Areopagiticis, anno demum 835 circitèr scriptis, non acceperit; at non item, ut quæcúmque apud scriptores antiquiores Græcos prolixiùs de Dionysio exposita repererat, in compendium, ut volunt, retulerit seu scriptâ epitome contraxerit. Anastasius quidem, qui Dionysii Passionem, à Methodio scriptam, Latinè vertit,* pauca *hunc* de multis præcedentibus scriptis excerpsisse, *in sua mox iterum laudata ad Carolum Calvum epistola nos docet; verùm* multa illa præcedentia, *quæ commemorat,* scripta *à Græcis antiquioribus fuisse concinnata, non edicit.*

D

laudat, scriptis compositis, magno in pretio haberi haud meretur.

E

91 *Fuerunt, ut suprà docui, jam dudum ante annum 822 à Gallis, imbibitam à se de uno Dionysio, Parisiensi simul &* Areopagita, *opinionem propagare omni nisu studentibus, commentarii hunc in finem confecti seu Acta Latino idiomate conscripta atque etiam cum Græcis communicata. Quapropter, cùm Commentarios seu Acta hujusmodi, & quidem plura, Methodius, dum Romæ ex dictis inter annum 810 & annum 822 versaretur, verosimillimè, ut facilè potuit, ita etiam reipsa pra manibus habuerit,* multa illa, *è quibus Dionysii Passionem, à Sancto illo tunc scriptam, compendio esse compositam, Anastasius in præfata epistola indicat,* præcedentia scripta *verosimillimè haud alia fuerint, quàm vel, quæ à Gallis Latinè essent conscripta, mox laudata, vel quæ ex hisce promanâssent, Græco idiomate, nisi forsan & hæc & illa Methodio præluxisse malis, à scriptoribus Græcis exarata. Jam verò, cùm res ita habeat, omniaque illa seu Græco seu Latino sermone expressa monumenta magni facienda è suprà dictis haud fuerint, Methodius fidem certam atque indubitatam, quam, ut docui, vel è solis, in quibus, de qua suprà, fabulosa ac commentitia è S. Sanctini Vita primitus accepta narratio reperiebatur, Dionysii Actis adhibitis amisit, nentiquam sanè vel è tempore, quo scripsit, vel è documentis, quæ, teste Anastasio, ad scribendum adhibuit, iterum sibi adjungere seu recuperare potest; ut proinde maneat, contextam ab illo Incubrationem seu S. Dionysii Passionem, etsi adhuc exstaret, magno in pretio, ut jam suprà statui, haud habendam, iisque adeò, qui Dionysium Parisiensem cum Areopagita confundunt, haud magnopere etiam suffraganturam.*

F

Hanc nihilominùs, uti & haud meliores notæ suprà memoratas

92 *Verùm qualiscúmque tandem fuerit illa, quam Methodius conscripsit, S. Dionysii Passio, Hilduinus equidem tam hanc, quàm suprà memoratas haud melioris ex dictis notæ binas alias, quarum alteram Chiffletius, alteram Lansselius ac Corderius vulgârunt, ad Incubrationem, quâ Dionysii gesta martyriumque est complexus, concinnandam verosimiliter adhibuit. Id quidem is scriptor nusquam apertè edicit; verùm in sua ad cunctos sanctæ Catholicæ matris Ecclesiæ filios num. 1 sic scribit:* Visum est mihi, etiam in hac parte quiddam sudoris impendere, ut notitiam de ordine conversionis & prædicationis atque adventûs Romam, seu triumphalis martyrii beatissimi Dionysii, quæ maximè Græcorum continetur historiis & quasi sepulta antiquorum scriniis apud Latinos non modica portione

tione ſervabatur obtecta, in lucem .... reducerem; *quibus verbis cùm nomen* Hiſtoria *plurali numero efferat, non unam tantùm, ſed plures etiam Græcorum hiſtorias, id eſt, breviuſculas, ut veroſimillimum apparet, de Dionyſio à Græcis ſcriptas incubrationes, ſeu (neque enim Græcorum generis alterius hiſtoria, quæ hîc ab Hildnino relata maxima ex parte contineant, nota ſunt) Sancti ejuſdem Græco ſermone exaratas Paſſiones ſibi ante oculos fuiſſe, ſat clarè indicat; cùm autem, quam memorat, de Dionyſio notitia apud Latinos, ut ait,* non modica portione *ſervata obtecta, maximamque partem in Græcorum Hiſtoriis ſeu Græco idiomate exaratis S. Dionyſii Paſſionibus fuerit contenta, tales incubrationes veroſimiliter non tantùm ante oculos habuerit, ſed & ad dictam notitiam in ſcripta à ſe Dionyſii Paſſione lectori exhibendam adhibuerit.*

Dionyſii Paſſiones, ſpuriæque.

93 *Ac ego quidem, cùm Hildninus, nihil Græcos ſcriptores (antiquos ſcilicet, neque enim aliàs, quod memorat, verum eſſet) de* Dionyſii Areopagitæ *obitu, quòd hujus tranſitus propter terrarum diſtantiam penitus illis fuerit incognitus, litteris mandâſſe, factamque Dionyſii à B. Clemente Papa in Gallias miſſionem* in Latinorum paginis *commemorari, in ſuo ad Ludovicum imperatorem reſcripto affirmet, duo hæc ſeu S. Dionyſii in Gallias miſſionem ac obitum ſeu martyrium omniaque eò ſpectantia, quæ in Areopagiticis ſuis memoria prodit, è Latinorum ſcriptis, ac nominatim quidem è Latinis, quæ edemus, aut ſaltem haud multùm abſimilibus Actis, maximèque è ſuprà memorata Visbii conſcriptione, cui & Miſſa duæ Hymnique item duo, § 3 memorati, addi queunt, illum hauſiſſe, in animum induco; pleraque verò, quæ de Dionyſii Romam adventu omnibuſque hunc pregreſſis commemorat, accepiſſe ferè vel ex Ariſtarchi ad Oneſiphorum epiſtola, vel è Græcorum hiſtoriis ſeu ſuprà memoratis aliiſque ſimilibus (neque enim, quò & plures alia ei præluxiſſe credantur, quidquam obſtat) Græcè exaratis Dionyſii Paſſionibus, quarum tamen nullam vel ſubobſcuro etiam dumtaxat indicio uſpiam deſignat; fortè quòd è Latino, quem ſibi prælucentem habuit, Paſſionis Dionyſiana libello ſeu è Latinis, quæ edemus, Actis concinnatas eſſe, obſervârit, hincque illas deſignando nihil ſeſe momenti ad ſuas de Dionyſio narrationes adjecturum, exiſtimârit.*

B

94 *Nec illa tantùm, ſed alia adhuc, quæ nullo pariter indicio deſignat, ſcripta Hildninus ſibi prælucentia habuit ac fortaſſis etiam ad ſuam de Dionyſio incubrationem elaborandam adhibuit. Audi, quî in ſuo ad Ludovicum imperatorem reſcripto num. 7 loquatur.* Et, *inquit*, hæc, *de Dionyſio nempe ſcripta*, quæ habemus, ut exoratâ priorum noſtrorum venià dicamus, abdita & negligenter relicta reperimus; & alia, necdum prolata, quia non adhuc ſunt ad liquidum enucleata, nos poſſidere lætamur. *Ita ille; verùm qualiacúmque, quæ in lucem prolata ſeu paſſim cum aliis, dum Areopagitica ſua ſcriberet, communicata nondum fuiſſe, Hildninus hîc innuit, ſcripta illa fuerint, ea equidem, quæ etiam fortaſſis, ut jam dixi, ſcriptor is adhibuerit, characteris haud melioris, quantùm reor, exſtiterint, quàm ſuprà memorata, id eſt, quàm Visbii conſcriptio, quàm Ariſtarchi ad Oneſiphorum epiſtola, quàm Latina, quæ edemus, S. Dionyſii Acta, ac tandem etiam quàm alia, quæ ex hiſce promanârunt, Græca ſeu à Metho-*

quæ ſuprà recenſui, ſcripta ad Areopagitica concinnanda Hildninus adhibuit.

C

dio ſen à Metrodoro Chiffletianoque anonymo conſcripta; quæ omnia cùm vel fictitia vel certè ſubleſtæ admodùm, ut ſuprà docui, fidei ſint, iiſque nihilominùs ferè omnia, quæ in Dionyſianis Actis à ſe contextis memoria prodit, Hildninus ſuperſtruat, meritò enimverò, ſcriptorem hunc, etſi quidem, qua ſcribit, veritati conſona bona fide crediderit, teſtimonia tamen, quæ, ut dictis ſuis fidem conciliet, allegat, vel è ſcriptis apocryphis, vel certè ſini iſti minimè idoneis acceptiſſe, Hiſtoria litteraria Francia ſcriptores tom. 4 pag. 611 pronuntiant.

Iſthæc idcircò nem edentur, nisi nec nilla

95 *Atque ita modò de Hildninianis Dionyſii Actis, lutulentiſque, è quibus hæc promanârunt, fontibus ſatis ſuperque, quantùm reor, eſt actum; nunc omnia, quæ eò ſpectant ac in medium huc uſque allata ſunt, ſtudioſus lector æqua lance expendat, nec dubito, quin futurum ſit, ut litterarium illum Hildnini fetum contemnendum nullove in pretio habendum cenſeat; quod ad me pertinet, eum, ego reor, nec ipſi de uno Dionyſio, Pariſienſi ſimul & Areopagita, opinioni, cui tamen roborandæ ſuis productius, patrocinari penduſve ullum poſſe adjicere. Quid plura? Lucubrationem hujuſmodi, cujus totum propè argumentum vel è commentitiis vel è nullius ferè fidei monumentis eſt acceptum, indignam prorſus cenſeo, ut locum in Opere noſtro obtineat. Huic quidem ſpuriæ etiam ac nullius pretii Sanctorum Acta, ut vel lecta, quàm parvi fieri mereantur, ipſamet prodant, ſubinde inferimus; verùm id dumtaxat facimus, cùm vel typorum beneficio vulgata nondum ſunt, vel, ſi vulgata quidem ſint, paucorum tamen dumtaxat in manibus verſari noſcuntur; Hildninianæ autem S. Dionyſii Acta non tantùm apud Maternum Cholinum, præmiſſa eis Matthæi Galeni Præfatione, Colonia Agrippinæ anno 1563, ac deinde iteratis anno 1565 typis Pariſiis fuêre in lucem emiſſa; verùm etiam in ampliſſimam, quæ in bibliothecis paſſim reperitur, Actorum collectionem, à Surio curatam, exſtant illata; ut pariter in Opus noſtrum, quò & legi queant & vel lecta ſubleſtam ſuam fidem ipſamet prodant, inferri minimè debeant.*

E

Acta Græca, cur antam ſuprà memorata Latina edenda.

96 *Hinc etiam fit, ut nec nulla è Græcis, quæ & ipſa, utpote è fabuloſis Actis Latinis deprompta, ſubleſtæ, ut jam docui, fidei ſunt, Dionyſii Actis ſuprà jam recenſitis atque à Chiffletiano anonymo, Metrodoro, ac Metaphraſte contextis, ad Commentarii hujus calcem, cùm vel apud Chiffletium vel apud Corderium, à quibus edita ſunt, legi poſſint, edenda exiſtimârim, uti nec à Syncello adornatum, quod à Corderio pariter, ut ſuprà docui, in lucem eſt emiſſum, Dionyſii encomium. At verò, cùm Acta Latina, § 1 alibique jam ſæpiùs memorata, quæ, quemadmodùm § 2 docui, ſubleſta etiam ac nullius ferè fidei ſunt, typis hactenus uſpiam fuerint excuſa, huic ea Commentario, uti me facturum, § 1 jam monui, ſubjungam, non tantùm ut lecta, quàm ſint parvi facienda, ipſamet manifeſtent; verùm etiam ut, cùm à lectore & cum contextis ab Hildnino Actis, & cum ſcripta à Metrodoro ſermone Græco Paſſione fuerint collata, vel ita ambobus hiſce ſcriptoribus illa præluxiſſe, ac totum etiam propemodùm ſcribendi argumentum eorum poſteriori ſuppeditâſſe, evadat perſpicuum, ſicque, non Latina, quæ edemus, Acta è Metrodorianis Græco idiomate conſcriptis, ſed, quod § 14 docui, hæc ex illis promanâſſe, unuſquiſque, qui ambas haſce Incubrationes ſeſe inter*

AUCTORE C. B. *& quæ ordine, quæ ad Dionyſium*

conferre gravatus haud fuerit, dilucidè perſpiciat.

97 *Porrò, ut quod è præſentis § argumento adhuc reſtat, expediam, in dictis, quæ Commentario huic ſubjecturus ſum, Latinis Actis S. Dionyſius, quem Pariſienſem epiſcopum faciunt, Athenis à S. Paulo Apoſtolo, quod de S. Dionyſio Areopagita ſacra Pagina referunt, converſus fuiſſe unus.* 3 *narratur; ſic autem, duobus Dionyſiis, unus dumtaxat (adi num.* 27*) ſubtimidè, confuſis, tam quæ ad Dionyſium Pariſienſem, quam quæ ad* Areopagitam *ſpectant, ubi eidemque Dionyſio, qui* Areopagita *ſimul & Pariſienſis fuerit epiſcopus, & ibi & aliis locis attribuuntur. Quod cùm ita habeat, nec niſi, quæ ad* Dionyſium Areopagitam *ſpectant, diſcutienda illuſtrandaque hîc veniant, non omnia, quæ in iiſdem Actis de Dionyſio, Pariſienſi ſimul &* Areopagita, *memoriæ prodita inveniuntur, ſed ea dumtaxat, quæ à ſcriptoribus etiam, ambos Dionyſios non confundentibus, litteris mandata ac* Dionyſio Areopagitæ *adſcripta inveniuntur, in prævio hoc Commentario diſcutiam uſitatoque apud nos, ubi opus fuerit, more illuſtrabo, reliquis, ut examinentur ac porrò dilucidentur, ad Commentarium, Actis S. Dionyſii, Pariſienſis epiſcopi, præmittendum, remiſſis. Sic quia, tum quæ de capite, à S. Dionyſio, cùm huic amputatum illud jam fuiſſet, portato, tum etiam de Sanctis ejuſdem ac ſociorum Martyrum corporibus, mulierе quadam adhuc ethnica, nomine* Catulla, *curante, furto ſublatis ſextoque ab urbe Pariſienſi lapide ſeu milliari terræ mandatis in ſubdendis Commentario huic Actis narrantur, haud etiam ab iis, qui à Dionyſio Pariſienſi* Areopagitam *diſtinguunt, litteris commendata huicque attributa reperiuntur, minimè in hoc Commentario examinanda diſcutiendave arripiam. At verò, ſciſcitabitur forſan modò non nemo; an iis etiam dumtaxat, quæ & in Actis edendis memoriæ prodita, & à ſcriptoribus, qui Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *non confundunt, poſteriori huic Sancto adſcripta inveniuntur, examinandis debitèque, cùm id viſum fuerit congruum, illuſtrandis operam navabis?*

98 *Neutiquam enimverò, ſed iis etiam, quæ, quamvis, non in Actis, ſed alibi tantummodò memorentur, ſpectare tamen ad* S. Dionyſium Areopagitam *comperero. Attamen cùm ea, quæ de Operibus,* S. Dionyſio Areopagitæ *per plures auctores adſcriptis, ſacriſque hujus Sancti noſtri litteris ſcripta inveniuntur ad eumque proinde ſpectant, ſeorſum à reliquis omnibus, quæ in prævio hocce commentario diſcutienda venient, commodiùs, ut appareat, queant tractari, Actis edendis, in quibus ne verbo quidem memorantur, appendices duas ſubjungam, quarum altera de Sancti noſtri reliquiis, altera de Operibus, nomine ejus circumferri ſolitis, eique etiam reipſa per nonnullos, maximè olim, adſcriptis, tractabo. Ceterùm etſi quidem, quæ de duobus Dionyſiis,* Areopagita *& Pariſienſi, invicem diſtinguendis diſputanda occurrunt, tam ad unum, quam ad alterum è binis illis Sanctis ſpectent, in hoc tamen de* Areopagita *Commentario, eorumne, qui hunc cum Dionyſio Pariſienſi confundunt, an contrà eorum, qui alterum ab altero diſtinguunt, opinione ſit ſtandum, examinabo, quòd modò de* Dionyſio Areopagita, *& non niſi pòſt de Pariſienſi ſim acturus, lectoremque, antequam etiam, quæ de alterutro horum Sanctorum narrantur, diſcutere aggrediar, alterum ab altero diſtinguendum, edoceri, conveniat; cùm autem, ut id, ſtatim atque poteſt,*

efficiatur, præſtare etiam videatur, omnibus modò ac ſingulis, quæ ſub Dionyſii Areopagitæ *Actorum Paſſionumve nomine veniunt, lucubrationibus diſcuſſis, pretioque, in quo quæque habenda videantur, determinato, § proximè ſequenti ſat prolixum, quo de* Dionyſio Areopagita *à Pariſienſi diſtinguendo differere, validioraque, quæ eò conducunt, argumenta proferre decrevi, tractatum exordiar, huic poſteà reliqua, quæ ad* Dionyſium Areopagitam *ſpectant, hocque in Commentario examinanda elucidandaque jam monui, ſubjuncturus.* D

§ VI. Quanam ac quali ſorte opinio, quæ Dionyſium Areopagitam cum Pariſienſi eumdem facit, pluribus ſeculis ſit uſa; qui ſeculo proximè elapſo, cùm diu obtinuiſſet, validè oppugnari cœpta ac tandem ab eruditis ferè omnibus fuerit deſerta. E

Opinio, quæ duos Dionyſios confundit, haud diu poſtquam obtinuiſſet, &

Opinionem, quæ Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio, Pariſienſi antiſtite ac martyre, eumdem facit, ante ſcripta ab Hilduino Areopagitica ſeu ante annum* 835 *nonnullorum animos jam occupâſſe, nemo ibit inficias, qui, quæ hactenus differni, attento animo evolverit. Imò verò eamdem opinionem jam inde etiam à ſeculo octavo circiter medio obtinere incepiſſe, litteriſque inſuper à Gallis, apud quos erat exorta, haud diu admodùm pòſt fuiſſe commendatam, ſuadet vel ſola, utpote in quæ ab auctore, Gallicano, ut dubitandùm non videtur, monacho, Dionyſius, Pariſiorum apoſtolus,* Areopagita *exſtitiſſe diſertè tradatur, num.* 26 *atque alibi adhuc laudata S. Sanctini Vita, ab Hincmaro, Remenſi archiepiſcopo, cùm adoleſcens adhuc eſſet, lecta, ac è ſuprà dictis anno circiter* 760 *aut* 770 *conſcripta. Hilduinus quidem in ſua ad cunctos Eccleſia Catholica filios Epiſtola num.* 2 *ait:* Ceterùm neminem ſani capitis hæc minùs acceptare putamus, quia anteriori tempore repetita non fuerant, cùm liquidò noſcat, quòd is, qui creavit omnia ſimul, noluit revelari cuncta, vel cunctis ſimul; *verùm hæc ſcriptoris illius verba nec de opinione, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem facit, nec de aliis quibuſcumque ab illo de Dionyſio memoriæ proditis, veluti hac tempore anteriori reperita ſeu litteris mandata non fuerint, debent intelligi, ſed de adhibitis ab eodem, quæ in lucem antea protracta ac laudata non fuerint, monumentis antiquis. Liquet id vel ex eo, quòd verbis mox recitatis ſtbæc proximè præmittat:* Vera itaque à veracibus de eo (*Dionyſio nempe*) ſcripta, & ſimpliciter in unum collecta, &, ſi noſtræ imperitiæ fuerint indignati, ad veterum monitiventa recurrant, quia nos, non noſtra, nec nova cudimus, ſed antiquorum antiqua dicta de antiquis admodùm tomis eruimus, &, veritatis ſinceritate ſervata, paginis manifeſtioribus indimus. F

litteris etiam à Gallis fuit mandata, longéque

100 *Nec id tantùm, quod jam dixi, ex his verbis liquet; verùm etiam ab Hilduino aſſeverari, ſeſe omnia, quæ de Dionyſio ſcribit, ac proin etiam, quæ de unico Dionyſio;* Areopagita *ſi-*

ſpectant, cuncta tractanda ſint: declaratur.

C

B

simul & Parisiensi, memorat, è monumentis antiquioribus hausisse. Et verò nominatim quantum ad hoc postremum rem ita habere, aut saltem Hilduinum, contrà ac nonnulli adstruxerunt, opinionis, quæ ambos Dionysios, Areopagitam *scilicet & Parisiensem, confundit, primum inventorem non esse, iterum vel è sola S. Sanctini Vita, supius jam laudata, dinque, uti è suprà dictis patet, ante Hilduini ætatem scripta, palàm est, utpote in qua* S. Dionysius Areopagita *cum Parisiensi apertissimè confundatur, seu quod eòdem recidit, bi duo Dionysii pro uno atque eodem habeantur. Porrò nec litteris tantum ea opinio, cùm primùm obtinere cœpisset, à Gallis fuit commendata; verùm etiam (modò enim, quam fortunam eadem deinceps habuerit, exponere aggrediar) haud dim admodum à dicto sæculo* VIII *medio, nationis illius, ut apparet, monachis, qui inter Galliarum Apostolos* Dionysium Areopagitam, *celeberrimum illum, ac in sacris Litteris memoratum S. Pauli Apostoli discipulum, numerari, genti suæ valde honorificum existimabant, potissimum agentibus, longè latéque disseminata ac propagata ac*

B *occasione, quam suprà exposui, cum ipsis, qui & eam adoptárunt, Græcis communicata, non pauços ante scripta etiam ab Hilduino Areopagitica seu ante annum circiter 835 patronos fuit adepta.*

101 *Quàm verum id sit, fas est colligere tum è Tarasii, Constantinopolitani ab anno 784 ad annum usque 806 patriarchæ, facto, qui, num* Dionysius, *primus Athenensium episcopus, Romam, subrogato sibi Athenis episcopo, adiisset, martyrioque deinde in Galliis coronatus fuisset, sollicite per legatos suos, Hilduino, cui hac in re, ut suprà docui, credendum, in Areopagiticis testè, inquiri jussit, remque ita habere edoctus in opinionem, quæ illum Sanctum nostrum cum Dionysio Parisiensi confundit, propensè, ut apparet, concessit; tum etiam è suprà laudatis binis Dionysii Vitis seu Passionibus, à Metrodoro & Chilletiano anonymo (alteram, à Methodio contextam, in argumenti partem, quod pericrit, non audeo; certo ante annum, uti ex auctis ea de re allegatis liquet, 820 conscriptis, quæ, quamvis quidem* Dionysium Areopagitam *& Parisiensem in unum apertè non confletis, eò tamen conducentia, seu posteriorem hunc Sanctum à S. Paulo Apostolo Athenis fuisse conversum, Romam hinc primum, ac deinde in Gallias, ubi & martyrium subierit, S. Clementis Papæ jussu migrásse, memoria produnt. Adhæc Adrianus I, qui ab anno 772 ad annum usque 795 Romanam S. Petri Cathedram occupavit, libros, S. Dionysio* Areopagitæ *à pluribus adscriptos, Fulrado, Sandionysiano in Francia abbati, donabit, ut Mabillonius in Annalibus Benedictinis lib. 31, num. 42 testatur, eosdemque libros seu Opera anno 827 Michael Balbus, Orientis imperator, ad Ludovicum Pium, Occidentis imperatorem, dono etiam misit; cùm autem id & Adrianus & Michael, ut ita iis, quos munere illo honorabant, gratificarentur, indubie fecerint, prior quidem, à Fulrado, posterior verò, à Ludovico Dionysium Parisiensem &* Areopagitam *pro uno atque eodem habere, verosimillimè existimárit.*

ac latè tum dissemi-nata, à plurimis etiam

102 *Et verò Fulradum quidem re etiam ipsa pro uno atque eodem ambos Dionysios habuisse, vel ex eo præterea apparet, quòd è Sandionysianis monachis exstiterit, hique verosimiliter jam tum Dionysium, monasterii sui patronum, cum* Areopagita *fecerint eumdem; quod autem ad Ludovicum Pium imperatorem pertinet, se in eadem etiam opinione fuisse, ipsemet is princeps prodit,* AUCTORE C. B. *utpote in suprà memorata Epistola, quâ Hilduino, ut S. Dionysii gesta conscriberet, in mandatis dedit, Dionysio Parisiensi Opera, quæ* Dionysii Areopagitæ *nomine insigniri solent, haud obscurè adscribens, aliaque insuper, quæ idem fundere nata sunt, suppeditans, uti, qui illam apud Surium inspexerit, haud difficulter comperiet. Porrò ex eo, quòd imperator præfatus Dionysium Parisiensem cum* Areopagita *eumdem existimárit, neutiquam mihi dubitandum apparet, quin tum etiam eidem opinioni, maximè post scripta ab Hilduino Areopagitica, Galli magno numero adhæserint. Verùm, etsi id ita sit, desisse tamen tunc etiam atque antea non videntur, qui hisce contradixerint, duosque Dionysios,* Areopagitam *scilicet & Parisiensem, invicem distinguendos, contenderint, eorumve saltem, qui contrarium adstruerent, opinionem silentio suo, cùm loquendi de ea daretur occasio, improbárint. Anonymus Gestorum Dagoberti regis auctor, Sandionysianus in Francia monachus, à Chesnio tom. 1 Scriptorum Historiæ Francorum editus, vel anno circiter 750, vel, quemadmodum (adi Historiæ* E *Franciæ Scriptores tom. 4, pag. 163 & seq.) aliis placet, anno circiter 780 aut adhuc paulò serius floruit; is autem, etsi finè historiam inventionis corporum SS. Dionysii & sociorum ejus describat, ecclesiam magnificentissimam à Dagoberto rege sanctis Martyribus ædificatam commemoret, anathemata à rege appensa minutatim enumeret ac tandem monasterii Dionysiani fundationem amplissimosque ei à rege Dagoberto collatos reditus latè prosequatur, nusquam tamen Dionysii, qui* Areopagita *simul & Parisiensis episcopus fuerit, mentionem facit.*

cùm Areopagitica sua, uti bo-rum binis,

103 *Ac Morinus quidem, qui, anno circiter 750 anonymum illum, aniles etiam fabulas stylo suo ornare solitum, fornisse, existimavit, è dicto illius de Dionysio,* Areopagita *simul & Parisiensi antistite, silentio, nondum tunc, cùm scriberet, vel levissimam rumusculi de Dionysio, qui* Areopagita *ac Parisiensis simul fuisset episcopus, auram Dionysianos monachos agremve Parisiensem afflásse, haud prorsus inepte De sacris ordinationibus part. 2, cap. 3, num. 1 concludit; verùm cùm, laudatum auctorem anonymum haud citiùs quam anno circiter 780 scripsisse, verosimilius putem, cum ego, nimc ab anilibus fabulis admittendis minimè alienum, de Dionysio tamen,* Areopagita *simul & antistite Parisiensi, non meminisse reor, quod, quamvis quidem, cùm scriberet, jam esset, quæ ambos hosce Sanctos in unum conflat, exorta opinio, probanda tamen hæc illi neutiquam sit visa. Res quidem certa non est; verùm Hilduini equidem ac Ludovici Pii ætate seu cùm horum prior Areopagitica sua scriberet,* C *existitisse etiam, qui opinioni, duos Dionysios,* Areopagitam *& Parisiensem, confundenti, contradixerint, indubitatum apparet. Liquet id enim ex ipsismet Hilduini Areopagiticis, utpote in quibus hic scriptor eos, qui* Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi confundentium opinioni contradicere, oppositamque tueri audebant, refellere conatur. Textus duos, eò præcipuè spectantes, quorum alterum num. 8 & seq., alterum num. 13 & binis seqq. in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto suppeditat, hunc, si non integros, quòd prolixiores sint, ex parte saltem transcribo.*

qui hunc transcribuntur, textus

104 *Prior sic habet:* Ceterùm super garrulitate levitatis eorum mirando deficimus, qui con-

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

contendentes, hunc Dionysium Areopagiten esse non posse, ad munimentum sui hæc, quæ sequuntur, inaniter contrahunt: venerabilem videlicet & sanctum Bedam presbyterum, dixisse in tractatu Apostolorum Actuum, Areopagiten Dionysium, non Athenarum, sed Coriathiorum fuisse episcopum, addentes, eundem inibi diem obiisse; & quoniam libellus Passionis istius testetur, hunc à Clemente Pontifice Romano episcopum ordinatum, & in has Galliarum partes fuisse transmissum; quia etiam Passiones diversorum sanctorum Martyrum, sub variis imperatoribus interfectorum, contineant, eosdem cum hoc sanctissimo Viro has partes adiisse, quod ipse sensatorum manifestè refellit auditus. Et quòd Gregorius Turonensis, sicut in Passione sancti Saturnini legisse se dixerat, sub autumatione memoret, istum ipsum tempore persecutionis Decii sub beato Sixto cum aliis sex episcopis, quorum Vitæ vel Passiones nequaquam ejus dictis in ratione temporum consonant, in has regiones fuisse directum. Ecce omnis minùs scientium sibi ipsi discordans authoritas, cui velut ex superfluo propter satisfactionem insipientium respondemus, cùm veram ex hoc sancto Pontifice & martyre narrationem veracium historiarum præ manibus habeamus, primò quidem petentes, ut in hoc jure contentioli ab albugine contracta arrogantiæ ex usurpata sapientia, quà videri se scioli volunt, oculos tergant, quò perspicacia perspicaciter, & vera fideliter relegant, &, si non nili unum oculum aperuerunt, quando legerent, quod per subreptionem venerabilis Beda presbyter in prætato Opere secùs, quàm debuit, dixerat, ubi idem se reprehendit, & reprehensorum suorum vocem præveniens retractationem scripsit, scrobem, in qua oculus alter esse debuerat, aperiant.

B

manifestant, Hildninus conferiberet, contradixisse à nonnullis fuerit;

105 *Posterior verò his verbis concipitur:* Tantis igitur & tam manifestis testimoniorum assertionibus de hoc sanctissimo & antiquissimo Patre ad liquidum elucubratam & propalatam omnibus scire volentibus veritatem, & ita nescire volentibus ingestam certissimam rationem, ut, etiamsi velint, quod ex illo verum est, ignorare non possint; cesset, quòd idem Areopagites non sit Dionysius, exitiabilis & profana nimis contentio; quia qui famam martyris derogare aliquo modo gestit, veritati sine dubio, cui testimonium perhibens, tanta transfretando maria, in tam longinquam regionem exulari, & pro ea pati sic acerbissimè sustulit, detrahere cæca fronte & imbecilli virtute contendit. Nam, ut verè impius & pervicax judicandus erit, qui post tot ratas sententias opinioni suæ hinc aliquid animo perverso tractandum reliquerit, ita quisquis post veritatem repertam quiddam ex hoc ulteriùs dubitaverit, quoniam ex studio mendacium quærit, comes & discipulus ejus, qui ab initio mendax & pater mendacii extitit, non immeritò rectorum decreto erit. *Ita hactenus Hildninus, qui cùm, ut dixi, verbis datis eos, qui duos Dionysios,* Areopagitam *& Parisiensem, distinguendos asserebant, refelliere seu confutare conetur, imò etiam id contendentes, argumentis, quibus utebantur, in medium adductis, acerrimè, quod & verbis aliis, textui postremo recitato subjectis, facit, perstringat, impensumque abs illis pro sua stabilienda opinione conatum,* veluti exitiabilem & profanam nimis contentionem, *traducat, enimverò suâ ac proin etiam Ludovici Pii ætate, seu saltem cùm Areopagitica sua scriberet, fuisse, qui duos Dionysios in unum confiantibus contradixerint; oppositamque insuper in opinionem abierint, Inculentissimè prodit.*

C

D

quod & toto adhuc, ut ex tum veritate, qui

106 *Nec verò deinceps, etsi & Areopagiticis suis, & summa, quâ pollebat, auctoritate suam de uno Dionysio,* Areopagita *simul & Parisiensi, opinionem non paucis amplectendam curârit, non ita tamen hanc, ut etiam plerisque saltem adminiculantibus Sandionysianis monachis, promovere ac propagare apud omnes potuit, quin toto, quo haud dùm admodum post scripta Areopagitica vivere desiit, seculo IX adhuc superfuerint, qui eidem haud adhærentes in contrariam partem abierint, amboque Dionysios,* Areopagitam *scilicet & Parisiensem episcopum, invicem distinxerint. Ado, qui anno 860 è monacho Benedictino creatus est Viennensis in Gallia archiepiscopus, in Martyrologio suo, quod, quemadmodum Sollerius noster in sua ad Usuardum Præfatione è Mabillonio num. 131 docet, sub annum 858, priusquam ad cathedram illam eveheretur, aut forte paulò etiam citiùs contexuit, duos Dionysios, alterum tertio, alterum nono mensis Octobris die, celebrat. Ac de priori quidem, quem* Areopagitæ *titulo distinguit, ad dictum tertium Octobris diem ita scribit:* Natalis sancti Dionysii Areopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo, & primus apud Athenas ab eodem Apostolo episcopus est ordinatus, & sub Hadriano principe post clarissimam confessionem fidei, post gravissima tormentorum genera glorioso martyrio coronatur, ut Aristides Athenienſis, vir fide sapientiâque mirabilis, testis est in Opere, quod de Christiana religione composuit. Hoc Opus apud Athenienses summo honore colitur, & inter antiquorum monimenta clarissimum tenetur, ut peritiores Græci affirmant; *de posteriori verò, quem Parisiis seu, ut ait,* apud Parisium *martyrio coronatum memorat, ad diem Octobris IX sequentia hæc verba suppeditat:* Septimo Idus Octobris apud Parisium natalis sanctorum martyrum Dionysii episcopi, Eleutherii presbyteri, & Rustici diaconi: qui beatus episcopus à pontifice Romano ad Gallias directus, ut prædicationis operam populis, à fide Christi alienis, exhiberet, tandem Parisiorum civitatem devenit, & per aliquot annos sanctum opus fideliter & ardenter executus, à præfecto Fescennino Sisinnio comprehensus, & cum eo sanctus presbyter Eleutherius & Rusticus diaconus gladio animadversi martyrium compleverunt.

E

F

duos Dionysios distinguit, Adone.

107 *En itaque seculi IX scriptorem unum, qui, quamvis etiam Hildnini Areopagitica, utpote Sandionysiano hoc abbate ætate posterior, comperta habere potuerit, verosimillimèque etiam legerit, stabilitæ tamen in illis de uno Dionysio,* Areopagita *simul & Parisiensi episcopo, opinioni nequaquam adhæsit, sed contrà invicem binos hosce Sanctos distingui, existimavit, uti ex iis, quæ infrà pro opinione de duobus Dionysiis adducam, magis patescet. Aiunt quidem, qui duos Dionysios non admittunt, unum eumdemque ab Adone bis commemorari; ast id perperam illos, quò petitum contra opinionem suam è sancto illo martyrologo argumentum eludant, comminiscì, infrà ostendam, cum responsurus sum ad ea, quæ amplectenda à nobis ac porrò probanda de duobus Dionysiis,* Areopagita *& Parisiensi, invicem distinguendis reque ipsa distinctis, opinioni quennt opponi. Nunc, quod de opinione contraria ab Hildnino quidem seculo IX plurimùm propagata, nec tamen ab omnibus tunc admissa,*

imò

imò contrà à non paucis rejecta certéve in dubium revocata, asserni, probare pergo. Carolus Calvus imperator anno 875 in S. Dionysii Passionem, à Methodio patriarcha Constantinopolitano Græcè conscriptam, inquiri jussit, tùmque diu illa multùmque frustra fuisset quæsita, Romæ tandem in cœnobiorum maximo fuit inventa; tunc autem Anastasius Bibliothecarius, qui hæc nos in sua suprà plùs semel jam laudata ad imperatorem illum epistola docet, Græcam istam Methodii lucubrationem in sermonem Latinum convertit, atque ad eumdem imperatorem misit.

hicque recitatis Anastasii bibliothecarii,

108 *In ea porrò sequentia isthæc, quæ ad præsens nostrum institutum faciunt, quæque unà cum aliquot aliis id, quod jam dixi, probantibus, transcribo, subministrat verba:* Passionem sancti ieromartyris Dionysii, quondam Areopagitæ, póstque Athenarum antistitis, quam Romæ legi, cùm puer essem, quamque à Constantinopolitanis legatis audieram secundum jussionem vestram diu quæsitam, tandemque in maximo cœnobiorum, Romæ sitorum, repertam, etiam inter diversos languores positus, arrepto interpretandi certamine, Latino eloquio tradidi, quantùm potui, auxiliante Deo; etsi non ex toto verbum è verbo, sensum tamen penitus hauriens. Cesset ergò jam quórumdam opinio perhibentium, non esse Areopagitem Dionysium eum, qui apud Parisium corpore ac virtutibus redolet, cùm hoc & Græcorum quoque stylus cum Latina lingua concordans testetur & prædicet: in qua profectò natus est, & in qua celsa Scripta sua contexuisse probatur; *Ita hactenus laudatus scriptor, qui, quamquam quidem* Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi eumdem faciat, hisce tamen verbis apertissimè sanè, uti nemo non fatebitur, declarat, tum adhuc, cùm dictam epistolam scriberet, seu anno, ut suprà monui, 876 exstitisse nonnullos, qui* Dionysium Areopagitam *à Parisiensi diversum esse, contenderent.*

quidquid contra ex Hincmaro possit argui, verbis

109 *Hincmarus quidem, Remensis archiepiscopus, in epistola, quam haud diu è suprà dictis, postquam, quæ jam memorata est, ab Anastasio fuisset exarata, ad Carolum Calvum imperatorem, addito ei quaterniunculorum de Vita S. Sanctini, suprà jam sæpiùs memorata, exemplari, pariter dedit, hunc loquitur in modum:* Propterea exemplar eorum (*Aliorum videlicet S. Sanctini*) quod mihi retinui, vestro devoto & bono studio offerendum putavi, ut, si quæ sunt illorum reliquiæ, qui negabant, dominum & patrem nostrum, patronum vestrum, Dionysium esse Areopagitem, à beato Paulo Apostolo baptizatum & Athenienſium ordinatum episcopum, & in Gallias à beato Clemente directum, ex his, quæ Græca testificatio, & sanctæ Sedis Romanæ attestatio, & Gallicana intimat contestatio, ratum & in hac causa, quod longè ante nos dictum est, recognoscant; quia veritas sæpiùs exagitata magis splendescit in lucem; *quibus verbis cùm sese duntaxat, an tum, cùm dictam epistolam scriberet, illorum adhuc, qui* Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi eumdem negássent, reliquiæ supererent, dubitare insinuet, fuerit fortassis nonnemo, qui sibi in animum inducat, & Anastasium minùs accuratè locutum, & tum, cùm hic & Hincmarus dictas suas ad Carolum Calvum imperatorem darent epistolas, aut nullos prorsus, aut certè non nisi paucos admodùm, qui* Dionysium Areopagitam *à Parisiensi distinxerint, in Galliis exstitisse. Verùm, si res ita tum habuerit, ut quid Carolus Calvus in Dionysii Passionem, à Methodio patriarcha exaratam, tam sollicitè, ut Anastasius in sua ad imperatorem illum epistola verbis mox recitatis prodit, nec Hincmarus diffitetur, inquiri paulò antè jusserat?*

AUCTORE C. B.

110 *Ex eo verosimillimè id princeps ille fecerit, quòd, cùm à nonnullis* Dionysium Areopagitam *cùm Parisiensi eumdem præfractè negari, intelligeret, hincque, an illis, an contra aliis, qui contrarium sentirent, adhærendum foret, dubius hæreret, conscriptam à Methodio, viro sanctissimo, Passionem, quo ex hac, utrum dissidentium partem amplecteretur, dispiceret, consulere voluerit, maximè quòd in ea forsan scripta esse audivisset, è quibus omne ea de re dubium posset deponi. Jam verò cùm res ita habeat, hæc sanè argumento est, tum adhuc, cùm suas ad Carolum Calvum epistolas Anastasius & Hincmarus scriberent, in Galliis exstitisse nonnullos, qui non tantùm, an unus idemque cum* Dionysio Areopagita *esset Dionysius Parisiensis, dubitárint, verùm etiam duos hosce Sanctos invicem distinguendos contenderint; ne forsan Hincmarus de iis, qui* Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi eumdem negabant, dubitantis potius, quam affirmantis in modum loqui voluerit, ne quid, quo utcúmque in suo de re dubio confirmari imperator posset, suppeditaret. Ut ut sit, Usuardus, qui, quemadmodum Sollerius noster in sua ad hunc Prafatione num. 160 docet, Martyrologium suum sub idem tempus seu anno circiter 875 contexuit, ac jam sæpiùs laudato Carolo Calvo imperatori inscripsit, tertio Octobris die* Dionysium, *post gravissima tormentorum genera, teste, ut ait, Aristide, martyrio coronatum, ac deinde nono mensis ejusdem die Dionysium, cum sociis martyribus, Eleutherio & Rustico, passum commemorat; ita autem, uti infra in argumentis, quæ pro stabilienda de duobus Dionysiis opinione adducam, monstrabo,* Dionysium Areopagitam *à Parisiensi, non secùs ac Ado, distinguit; ut vel hinc haud immeritò arguas, tum adhuc, cùm Anastasius & Hincmarus suas, de quibus suprà, ad Carolum Calvum scriberent epistolas, seu anno 876 in Galliis exstitisse, qui saltem, binos illos Sanctos invicem distinguendos, existimárint.*

testimoniisque alienis

111 *Nec tum tantùm, sed & nonnihil serùs hanc adhuc placuisse nonnullis opinionem, pari seu potiùs eodem argumentandi modo non inepte colligas è Benedictino monasterii S. Galli monacho Notkero Balbulo, aut, si mavis, è contexto ubi hoc Martyrologio, nisi forsan is, nihil omnino de duobus Dionysiis, seu distinguendis seu non distinguendis cogitans, in re, de qua hic, Adonis duntaxat, ut sæpè aliàs, vestigia presserit. Etenim Martyrologus ille, qui ipsihanc lucubrationem suam sub Formoso Papa, uti ipsemet ad* VII *Kalendas Maii asserit, Pontificatu, ac proin inter annum* 890 *& annum* 897 (*spatio enim inter duos hosce annos medio Romanam S. Petri cathedram Formosus occupavit*) *in monasterio Sangallensi composuit, tertia Octobris die* Dionysium, *quem* Areopagitam *disertè appellat, ac deinde nono mensis ejusdem die Dionysium, cui Eleutherium & Rusticum in martyrio socios adjungit, in concinnato à se Martyrologio pariter commemorat. Verùm quid hic Usuardi*

patitis probatur.

AUCTORE C. B.

& Noïkeri, quæ dumtaxat, opinionem de duobus Dionyſiis ſeculo nono multùm provecto adhuc abſtuliſſe, monſtrare nata ſunt, teſtimonia adduco, dum aliud, quod, illam inſuper tum fuiſſe acriter propugnatam, evincit, in promptu eſt? Monachus anonymus, qui duobus miraculorum S. Dionyſii libris anno circitèr (adi Sæculum 3 Benedictinum part. 2 pag. 342 num. 20) 877 tertium adjunxit, non pauca in ſua ante hunc Præfatione, quò eos, qui Dionyſium Pariſienſem pro Areopagita *habere nollent, redarguat, in medium adducit, itáque etiam illos in lucubrationis ſuæ ſerie perſtringit:* Incredduli autem, dum extinguere volunt nomen Dionyſii Athenienſis & Areopagitæ, habeantur non ſolùm altera pars Feſcennini Siſinnii, interfectoris ejus; verùm etiam propter odium & invidiam, quâ ſervitoribus illius derogare convincuntur, ſpiculo beati Joannis perfodiantur dicentis: Omnis, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt; *quis autem ſcriptorem illum ſeu ita locuturum, ſeu quæ, ut dixi, in lucubratione ſua facit, factarum fuiſſe, exiſtimet, niſi tunc, cùm ſcriberet, fuiſſent, qui* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem facientibus contradixiſſent, opinionemque contrariam præfractè ſuſtinuiſſent?*

B

ſeculo IX labente eſt factum; dumtaxat tamen illa opinio,

112 *Atque ita, quin veroſimillimè toto adhuc, qui Dionyſium Pariſienſem ab* Areopagita *diſtinxêre ac porrò diſtinguendum contendêre, ſeculo nono exſtiterint, dubitaturum non putem, qui, quæ jam de re hac diſputata ſunt, utcúmque expenderit. Aſt num deinceps ſeculis inſequentibus reperti pariter ſuêre, qui tum certè longè latéque diſſeminata ac à pleriſque, ut apparet, admiſſa de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi epiſcopo, opinioni contradicere contrariamque ſuſtinere ſint auſi? Fuiſſe enimverò ſubinde, qui, num verè* S. Dionyſius Areopagita *cum Dionyſio Pariſienſi unus eſſet atque idem, ſeculo nono jam elapſo dubii adhuc atque ancipites hæſerint, imò, re etiam ipſa alterum ab altero eſſe diſtinctum, exiſtimârint, mihi ſat veroſimile, ne dicam, omnino certum atque indubitatum, apparet; verùm, fuiſſe etiam ſemper, qui hanc opinionem ſuam publicè contra eos, qui contrariam amplectterentur, ſeu ſcribendo, ſeu diſputando tueri ſint auſi, ad veritatis ſpeciem haud æquè prope reor accedere. Cur ita quantùm ad primum animo comparatus ſim, expono. Launoyus in ſua Reſponſionis, à Milleto ad Sirmondi de duobus Dionyſiis Diſſertationem factæ, Diſcuſſione cap. 19, variis è ſeculo, ut ait, ſeptimo, octavo & nono variorum eccleſiarum ac monaſteriorum Martyrologiis, quæ, quòd alio die* Dionyſium Areopagitam, *alio Pariſienſem epiſcopum & martyrem homonymum annuntient, hunc ab illo diſtinguere videntur, in medium adductis, varia etiam, in quibus idem, ut apparet, ſit, è decimo aliiſque quinque ſubſequentibus ſeculis variarum eccleſiarum Martyrologia recenſet; hinc autem ſcriptor ille, & eccleſias & monaſteria, quibus illa uſui fuêre Martyrologia,* utriuſque Dionyſii diſtinctionem publico uſu aſſertioneque confirmâſſe, *concludit; rectène, an ſecùs, diſpiciamus.*

C

eſſe etiam ſubinde opinionis contrariæ de duobus Dionyſiis

113 *Milletus in ſua ad Sirmondi de duobus Dionyſiis Diſſertationem Reſponſione, laudata omnia Martyrologia pro uno ac ſolo, utpote quod, ſtatim atque ſeculo nono fuiſſet compoſitum, in eccleſiis ferè omnibus lectitari ſoluerit, Uſuardi Martyrologia eſſe habenda, contendit; verùm etſi quidem, ei hac in re aſſentiendum, quantùm ad omnia & ſingula illa Martyrologia haud videatur, Launoyo tamen etiam, qui eccleſias omnes monaſteriaque omnia, in quibus prælegi ſolêre præfata Martyrologia, utriuſque Dionyſii diſtinctionem aſſertione ſua confirmâſſe, opinioneque adeò de duobus Dionyſiis,* Areopagita *uno, Pariſienſi altero, adhæſiſſe vult, aſſentiri haud poſſum. Quid ni enim factum eſſe queat, ut Martyrologia, à Launoyo loco cit. recenſita, in quibus, ut contendit, duo Dionyſii apertiſſimè invicem diſtinguuntur, in enumeratis ab eodem ſcriptore locis ſacris fuerint prælecta, nec tamen hæc omnia & ſingula Dionyſium unum ab altero diſtinguendum putârint? Martyrologium Romanum hodiernum, in quo* Dionyſius Areopagita *cum Pariſienſi citra omnem controverſiam confunditur, in omnibus propemodum eccleſiis ac monaſteriis ſolet prælegi, nec tamen hæc omnia loca ſacra ſeu qui ad ea ſpectant,* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio Pariſienſi unum eſſe atque eumdem, arbitrantur, uti nemo non fatebitur. Neutiquam itaque è laudatis per Launoyum, de quibus interim ſermonem, infrà adhuc faciendum, videſis, ſeculi* 10 *& quinque ſequentium Martyrologiis conſectarium eſt, ut tum, quæ* S. Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diverſum ſtatuit, opinio ab omnibus ferè eccleſiis, uti is ſcriptor velle videtur, fuerit recepta. Verùm, etſi id ita ſit, opinioque contraria, quæ* S. Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem facit, plurimorum animos tunc occupâſſe, temporiſque lapſu magis ac magis ſemper invaluiſſe videatur, tunc tamen etiam non defuiſſe ſubinde, qui opinionem de duobus Dionyſiis fuerint ſectati, ſat veroſimile vel ex iiſdem Martyrologiis appareat, quòd ſcilicet horum ſaltem quædam habeant auctores, qui, non Martyrologi anterioris exemplo, ſed exiſtimatione, quâ, inſtituto rei examine,* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diſtinctum putavêre, alio hunc, alio illum die annuntiârint.*

D

nonnulli adhuc ſectatores exſtiterint,

114 *Certè ſeculo ſaltem decimo, imò & undecimo ac duodecimo ex omnium animis nondum fuiſſe eamdem opinionem depulſam, argumento ſunt Fulbertus, Carnotenſis ab anno 996 uſque ad annum* 1007 *epiſcopus, & Abelardus, Sandionyſianus ſeculo duodecimo monachus, ſcriptis ſuis clariſſimus; quorum prior S. Dionyſium, Pariſienſem epiſcopum, S. Piatonis, quem ſub Maximiano martyrium ſubiiſſe docet, ſocium facit; poſterior verò, quòd S. Dionyſium, monaſterii Sandionyſiani patronum, eumdem non eſſe cum* Areopagita, *aſſeruiſſet, à Sandionyſianis monachis horumque abbate, quos inter, & ipſe à ſingulari prorſus ac turpi, qui occaſione Heloiſſæ ei obvenerat, caſu monachus factus, vivebat, peſſimè eſt habitus, uti tum in ejus Vita, anno* 1720 *à Gervaſio typis Pariſienſibus vulgata, tum alibi memoria proditum ac porrò probatum invenitur. Adhæc Innocentius III, qui ab anno* 1198 *ad annum uſque* 1217 *Eccleſiæ Catholicæ Pontifex præfuit, in Bulla ab ipſiſmet Sandionyſianis monachis producta, quam ad monachos Sandionyſianos, cùm ad hoſce S. Dionyſii (Corinthiine, an alterius, infrà diſcutiemus) allatas è Græcia reliquias mitteret, anno* 1215 *dedit, hunc loquitur in modum:* Utrùm glorioſus martyr & pontifex Dionyſius, cujus venerabile corpus in veſtra requieſcit eccleſia, ſit ille cenſendus, qui Areopagita vocatur, ab Apoſtolo Paulo converſus, diverſæ ſunt ſententiæ diverſorum. Quidam namque

E

F

Digitized by Google

A fatentur, Dionyſium Areopagitam in Græcia fuiſſe mortuum & ſepultum, aliumque Dionyſium extitiſſe, qui fidem Chriſti Francorum populis prædicavit. Alii verò aſſerunt, illum poſt mortem beati Pauli veniſſe Romam & à ſancto Clemente Papa in Galliam deſtinatum, aliumque fuiſſe, qui mortuus eſt in Græcia & ſepultus; utrumque tamen egregium in Opere & ſermone præclarum.

AUCTORE C. B.

apud pleroſque. ſeculi maximè 14 & 15, nemine contradicente.

115 *Hæc Innocentius III Papa; ut partim hinc, partim ex aliis jam dictis indubitatum evadat, nonnullos adhuc, qui* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diverſum eſſe, exiſtimârint, ſeculo decimo biniſque proximè ſequentibus, imò & ſeculo tertio decimo, exſtitiſſe. Verùm ane tunc etiam, qui opinionem illam publicè ſeu ſcribendo ſeu diſputando propugnare ſint conati, exſtiterint, haud æquè, ut jam ſupra indicavi, eſt certum; neque verò id facere, tutum ſatis ac ſecurum ubique fuiſſet, uti, quod mox de Abelardo narravi, oſtendit. Ita ſcilicet tum opinio, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio, Pariſienſi epiſcopo ac martyre unum eſſe atque eumdem adſtruit, apud pleroſque, maximè monachos, invaluerat, ut, qui palàm ei contraïre Hilduinive Areopagitica impugnare auderet, pro homine, qui Sanctiſſimo Galliarum patrono, ipſique adeò huic regno vellet detractum, haberetur. Crevit porrò temporis lapſu, iis potiſſimùm, qui Hilduini Areopagitica corruptaque S. Martialis Lemovicenſis, Auſtremonii Arvernenſis, Saturnini Toloſani, Luciani Bellovacenſis Eugeniique martyris Acta præfratè tuebantur, agentibus, eadem de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi, opinio, ita ut ſcriptores omnes, qui ſeculo quarto decimo & ſeq. de Dionyſio, Pariſienſi epiſcopo ac martyre, tractârunt, manibus pedibuſque, ni rem reliquerint intactam, in opinionem, quæ hunc cum* Areopagita *eumdem facit, conceſſerint. Bellinus quidem in Martyrologio, quod ſeculo quinto decimo ſeneſcente condidit, tertio Octobris die Dionyſium, martyrio, teſte Ariſtide, coronatum, nono verò menſis ejuſdem Dionyſium, epiſcopum & martyrem Pariſienſem, celebrat, itaque hunc ab illo diſtinguere videtur.*

ſcriptores obtinuit; ſeculo verò 16 ſeneſcente, in dubium revocata, eoque deinde

116 *Verùm an id fecerit Uſuardi dumtaxat, quem præ oculis habuit, exemplo, an verò quòd, re ſedulò examinata atque ad veritatis trutinam expenſa,* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio, Pariſienſi epiſcopo & martyre, diverſum putârit, dubium appâret atque incertum; ut proinde Martyrologus ille haud faciat, ut quod de opinione, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio Pariſienſi eumdem facit, à ſcriptoribus etiam ſeculi decimi quinti admiſſa, aſſerui, veritati minùs congruat. Porrò, non tantùm, ut jam dixi, ſeculo quarto decimo & ſequenti celeberrima illa de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, opinio apud ſcriptores paſſim obtinuit, verùm etiam, jam inchoato ſeculo ſexto decimo, plurimorum animis firmiſſimè adhuc inhæſit. At verò, hoc eodem ſeculo jam ſeneſcente, revocari iterum in dubium cœpit, quemadmodùm me docet, qui tum floruit opinionique de uno Dionyſio adhæſit, Cardinalis Baronius, ita in ſuis ad Martyrologium Romanum Annotationibus hodie ſcribens:* Sat ſcio, eam quæſtionem de Dionyſio, Pariſiorum epiſcopo, ſitne cenſendus ille idem, qui ex Areopago ad Chriſti fidem, ac inde ad Athenienſis eccleſiæ regimen aſſumptus fuit, jam ante annos ſeptingentos agitatam ac definitam, à nonnullis iterum deduci in controverſiam; quibuſcum in Annal. Eccleſ. prolixior eſt mihi diſputatio. *Hæc ille; ac quæſtio quidem de Dionyſio, unusne ſit, an duplex, quam ante annos ſeptingentos definitam fuiſſe, hic ait, à memorato per ſcriptorem illum tempore, aliis pro uno, aliis pro duplici Dionyſio ſtantibus, controverſiâ perrexit, donec tandem à Jacobo Sirmondo, Societatis noſtræ ſacerdote, pluribuſque deinde aliis, hunc ſecutis, eo ſucceſſu opinio de uno Dionyſio fuit impugnata, ut, quamvis etiam, qui Opuſculis, hunc in finem per illos conſcriptis, Opuſcula alia opponerent, minimè tum deſuerint, illius tamen primùm apud non paucos vacillare fides, ac deinde temporis lapſu paſſim omnibus diſplicere inceperit.*

117 *Hinc porrò res eò devenit, ut hodie non niſi pauci admodùm inveniantur, qui vel* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio, Pariſienſi epiſcopo ac martyre, eumdem faciant, vel etiam opinionem, quæ alterum ab altero diſtinguit, revocent in dubium. Qui res facta ſit, expono. Launoyus in variorum, quæ de duobus Dionyſiis, Athenienſi & Pariſienſi, elaborârat, Opuſculorum collectione, anno 1660 Pariſiis excuſa, mox ita, paucis dumtaxat præmiſſis, lectori præfatur:* Annus... agebatur milleſimus ſexcenteſimus vigeſimus nonus, cùm vir clariſſimus Jacobus Sirmondus antiqua Galliæ Concilia edidit, & in tomos tres diſtribuit. In altero refert Ludovici Pii ad Hilduinum epiſtolam, qua jubet Imperator, ut ille vitam ſancti Dionyſii conſcribat. Sirmondus in ſuis ad hunc tomum obſervationibus hæc de argumento epiſtolæ tradit. "Præmitti ſolet Hilduini Abbatis „ſancti Dionyſii Areopagiticis. Hujus enim epi„ſtolæ mandato Hilduinus Areopagitica ſua ſcri„pſit, primuſque omnium Dionyſium Pariſien„ſem eundem cum Dionyſio Areopagita Epi„ſcopo Athenienſium eſſe docuit, cùm ab omni„bus antea diſtinguerentur; adeò ut in antiquis, „nunc etiam omnium Eccleſiarum Galliæ Marty„rologiis alius dies natali Dionyſii Athenienſis „adſignetur v Nonas Octobris, alius natali Dio„nyſii Pariſienſis VII Idus ejuſdem menſis: at„que hoc ipſum utriuſque natalis diſcrimen ob„ſervet etiam in Martyrologio ſuo Uſuardus, „qui paullò ante Hilduinum, Carolo Magno re„gnante, in ipſa Pariſiorum urbe ſcribebat in „monaſterio ſancti Germani, ubi & vetuſta e„jus operis, quæ rei fidem faciant, exemplaria „ſervantur.

quod, qua ocaſione factum.

Launoi verbis hæc veritatis

118 „Gallorum autem de Dionyſio ſuo „ſententiam ignoraſſe vel diſſimulaſſe Uſuardum „quis credat? Joannes denique Erigena, ſeu „Scotus ejus ævi ſcriptor in epiſtola ad Carolum „Calvum, quam Latinæ Græcorum Dionyſii ope„rum verſioni ſuæ præfixit, ad hanc Hilduini de „unico Dionyſio novam tum ſententiam allu„dens, non veterum, ſed moderni, hoc eſt, „ſui temporis hominum aſſertionem fuiſſe, „ait. Tam multa porrò & tam aperta ſunt, „quæ Dionyſium Pariſienſem ab Athenienſi di„ſtinguant, ut mirum ſit reperiri aliquos, qui in „tanta luce nihil videant. Reclamant tamen, & „ut duos Dionyſios in unum redigant, vehemen„ter contendunt, nec contra rem diſcuti, aut in „quæſtionem vocari patiuntur, quaſi Pariſienſium „parum interſit providere, ut quam Apoſtolo „ſuo gratiam debent, eam alieno ne tribuant, „aut in Eccleſia levis ſit injuria, cùm duos ſan-

AUCTORE C. B.

„ditate præſtantes epiſcopos habeant, alterum „detrahere.„ Hæc obſervatio diſplicuit nonnullis dignitate magis, quàm eruditione primariis, quos homines perversè religioſi commoverant. Ut illorum ſtudiis ſatisfieret, chartæ folium ubi erat obſervatio, recuſum eſt, atque ex eo ſublatum, quod diſplicuerat. Hæc agendi ratio neminem latuit, in cognitionem omnium devenit. Exinde contigit, ut curioſi emptores antiqua Galliæ concilia comparare ſibi noluerint niſi chartæ Folium, cujus ſupprimendi conſilium initum fuerat, haberent.

expunitur,

119 Bibliopola cùm hoc perſpiceret, ſuarum rerum ſatagens, folium quod in omnem eventum ſervaverat, poſtulantibus non recuſat ampliùs: ut libros ſuos vendat ac diſtrahat, ſponte concedit. Emptores habuerunt, quod habere voluerunt. Atque ita ſalva res fuit, quia veritas non erubuit. Neque enim erubeſcit unquam, niſi dum abſconditur. Abſcondita non eſt, apertam in lucem prodiit, favente cum primis Rege, & principe Regis adminiſtro, quibus antiquæ traditionis indagatio & defenſio placuit. Sirmondi obſervatio, ſi vera non erat, brevio-

B

ri poterat obſervatione confutari: edendus tantùm erat, proferendusque in medium auctor unus Hilduino vetuſtior, qui Dionyſium Pariſienſium epiſcopum eundem cum Dionyſio Areopagita epiſcopo Athenienſium eſſe, literis mandâſſet. Quid, ſi fieri potuit, facto facilius? Tunc omnis conclamata fuiſſet obſervatio, & velut neceſſario quodam labefactata motu concidiſſet. Enimverò cùm ne unus quidem edi proferrique potuit auctor Hilduino ſuperior, qui, quod dicendum fuit, diceret, veritas, quæ ſua ſimplicitate contenta eſt, præter rationem viſa eſt multarum rerum & verborum compoſitione opus habere. Hic fons, hæc origo plurium voluminum & variarum diſſertationum.

ſuccеſſit à Sirmondo

120 *Ita hactenus Launoyus, qui, quamvis quidem primum opinionis de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſium epiſcopo, auctorem perperam omnino, uti, quæ quinque §§ præmiſſis diſputata modò ſunt, dilucidè oſtendunt, Hilduinum hîc faciat, ex inclusa tamen verbis hiſce Sirmondi, qui hunc pariter, veluti primum opinionis illius auctorem, ſugillat, in Ludovici Pii ad Sandionyſianum illum abbatem epiſtolam obſervatione, utut pancorum dumtaxat verſuum, volumina plura, diſſertationes varias ortum accepiſſe, opportunè nos docet, nec hac in re à veritate ullatenus deflectit, uti non pauca typis vulgata, quæ hodieque ſuperſunt, Opuſcula fidem faciunt. Horum præcipua, dum lectori, ut verbis jam datis cœpit, aliis, quæ ſubjungit, præfari ſub memoratæ Opuſculorum ſuorum Collectionis initium pergit, Launoyus recenſet, eademque & ego, quod id lectori putem futurum non ingratum, ſcriptoris illius exemplo, aliis tamen, quàm quæ is adhibuerit, verbis hîc recenſeo. Germanus Milletus, monaſterii S. Dionyſii monachus, primus omnium, quod ſciam, contra Sirmondum, certamine litterario arrepto, in aciem prodiit, libriſque quatuor, anno 1638 in lucem editis, brevem ſcriptoris illius, quam jam data Launoyi verba complectuntur, obſervationem eſt aggreſſus penitusque expugnare ac convellere modis omnibus eſt niſus. Verùm Sirmondus libello, quem* Diſſertationem de duobus Dionyſiis *inſcripſit, annoque 1641 publicæ juris fecit, leves fuiſſe ac inanes Milleti conatus, eruditis non pancis ſuaſit. Hoc inter, ut apparet, fuit ipſe-*

C

met, qui, quæ jam dixi, docet, Joannes Launoyus, Pariſienſis theologus.

121 *Certè, cùm à Sirmondo novitatis accuſari Hilduinum perſpexiſſet, hujuſque Areopagitica, quò, num vera hæc eſſet accuſatio, examinaret, attentè ac ſedulò evolviſſet, tandem, uti iterum ipſemet loco proximè cit. ait, indignum prorſus, cui fides ulla adhibeatur, Sandionyſianum illum abbatem invenit, hocque ſanum, quod tamen è ſuprà dictis æquum nudequaquè haud fuit, de eodem Hildnino judicium Opuſculo parvo, quo qui interim contra Sirmondum prodierat, Joannis Samblacati Toloſatis libellum animadverſionibus tredecim confixit, ipſo adhuc, quo ſuprà laudata Sirmondi Diſſertatio in lucem fuerat emiſſa, anno 1641 labente palàm fecit. Hanc porrò anno proximè ſecuto Milletus lucubratione alia, ſub Reſponſionis ad nuper evulgatam de duobus Dionyſiis Diſſertationem titulo vulgata, argumentis non pancis adductis, refutare eſt conatus; cùm autem Sirmondus id Opus neglexiſſet, nec reſponſione ulla fuiſſet dignatus, Launoyus, ne de Sirmondi ſilentio præter modum Milletus ſibi gratularetur, memoratam ſcriptoris hujus Reſponſionem diſcuſſit, ipſoque adhuc, quo hanc ille emiſerat, anno 1642 currente, Opuſculo, quod in titulo præfixo* Reſponſionis ad Diſſertationem de duobus Dionyſiis diſcuſſio *vocatur, ad inveniendi aſſerendique, ut ait, veri regulas exegit.*

D

& Launoyi, utut alii eam adhuc propugnationibus,

E

122 *Quid plura? Stetit hîc Milletus, nec Reſponſioni ſuæ defendendæ animum ampliùs adjecit; verùm in locum ejus ſucceſſit Hugo Menardus, monaſterii S. Dionyſii & ipſe monachus, qui Diatribam, quam* De unico S. Dionyſio Areopagita, Athenarum & Pariſiorum epiſcopo, *nuncupavit, adverſus jam laudatam Launoyi diſcuſſionem ſcripſit, annoque 1643 luce publica donavit. Nomen ſuum editioni non præfixerat; verùm, cùm haud dudum pòſt è vivis exceſſiſſet, Sandionyſiani monachi primum libelli ſolium recudendum eique auctoris ſeu Hugonis Menardi, Benedictini congregationis S. Mauri in Gallia monachi, nomen inſcribendum curârunt. Launoyus in rem hanc nonnulla obſervat; verùm hæc, quòd ad inſtitutum noſtrum aut nihil aut certè parum admodùm faciant, tacitus prætereo, ac quid deinde operæ ad præfatam refellendam Diatribam fuerit impenſum, expono. Launoyus Milletiane ad Sirmondi de duobus Dionyſiis Diſſertationem Reſponſionis Diſcuſſionem, quam, ut jam dictum, anno 1642 ediderat, recenſuit, correctioremque ac variis, quibus Menardum aggreſſus eſt, vulgatamque ab eo Diatribam refutare ſtuduit, additionibus auctiorem ſatlam iteratis typis anno 1660 vulgavit. Atque ita modò omnia ſeu de uno ſeu de duobus Dionyſiis Opuſcula, quibus conſcribendis luceque publicæ donandis Sirmondi proximè jam datis Launoyi verbis relata Obſervatio occaſionem ſeu ortum præbuit, ordine chronico ad annum uſque 1660 recenſui; ut autem, quem tandem ſummo etiam ſubinde animorum æſtu in lucubrationibus illis agitata controverſia exitum habuerit, nunc etiam pancis exponam, nonnulli quidem, cùm hæc primùm moveri cœpiſſet, exſtitêre viri (adi proximè recitata Launoyi verba) etiam primarii, qui, quam alìs imbiberant, de uno Dionyſio opinionem impugnari agerrimè tulêre, nec, ut ab hac recederent contrariamque amplecterentur, ullo modo potuerunt induci.*

fuit impugnata, ut, qui eam tuebantur, hodie nulli fere,

F

123 *Verùm tandem propugnata à Sirmondo & Lau-*

Digitized by Google

A *eruditis propè omnibus contrarium amplexis, ſuperſint.*

Launoyo, qui duos Dionyſios, Areopagitam *ſcilicet & Pariſienſem, invicem diſtinctos, ſtatuit, opinio temporis lapſu ita placuit, ut eam eruditi paſſim omnes, ac inprimis quidem Adrianus Valeſius, Morinus, Cointius, Pagius, Tillemontius, Caſtellanus, Bailletus aliique non pauci ſuerint amplexi, nec hodie invenire ſit niſi admodùm paucos, qui eamdem vel oppugnent, vel alteram, qua* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem facit, ſuſcipiendam contendant. Opinioni quidem de uno Dionyſio, cùm & hanc & contrariam, adductis in utramque partem rationum momentis, à theologis, è ſacra facultate Pariſienſi ad Breviarii Pariſienſis emendationem ſelectis, diſceptari Franciſcus Harlæus, Pariſienſium ab anno 1671 ad annum uſque 1695 archiepiſcopus, audiviſſet, honorem ſuum in Officio eccleſiaſtico (adi Operis noſtri tom. 6 Julii pag. 76) ſervandum eſſe, adhuc cenſuit; verùm hoc illius judicium Ludovicus Antonius de Noüailles, qui proximè ei in cathedram Pariſienſem ſucceſſit, reformavit, duoſque in Breviario Pariſienſi, quod anno 1700 auctoritate*

B *ipſius & venerabilis Capituli conſenſu prodiit, Dionyſius diſtinxit, etſi interim eamdem de uno Dionyſio opinionem, penitus jam antea proſtratam, Chifletius & Natalis Alexander ſub annum 1676 ſcriptis ſuis iterum erigere ſuiſſent conati; quod meritòne, an immeritò facere ſtuduiſſent, ex iis, quæ dicturus modo in decurſu ſum, pateſcet.*

§ VII. An opinio de unico Dionyſio, quæ Hilduino antiquior, objectionibus in contrarium ſolutis, magis ſpeciatim oſtenditur, ante ſeculum octavum medium etiam obtinuerit, & quid de argumentis aliquot, quibus hoc probetur, cenſendum.

C *Etiamſi opinio de uno Dionyſio tribuimi ætate,*

Launoyus, qui duos Dionyſios, Areopagitam unum, *Pariſienſem alterum, diſtinguendos, contendit, loco non uno in ſuis, quas de hoc argumento elaboravit, lucubrationibus conatus omnes adhibet, ut,* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi eſſe diverſum, legitima & à capite derivata traditione conſtare, evincat. Et verò cùm expreſſum hiſce verbis* Ex ipſo ordine manifeſtatur, id eſſe . . . verum, quod ſit priùs traditum; id autem extraneum & falſum, quod ſit poſteriùs immiſſum, *Tertulliani lib. de Præſcriptionibus adverſus hæreticos cap.* 31 *effatum citra ullam controverſiam admittatur ab omnibus, non immeritò Launoyus, quod dixi, evincere omni ſtudio ac niſu conatur. Quòd ſi enim antiquam, quæ ab initio fuerit, traditionem opinioni de uno Dionyſio adverſari, dilucidè monſtràris, hanc ſimul à veritate longiſſimè eſſe alienam, è dicto Tertulliani effato eviceris. Ac Launoyus quidem non pauca, quæ, in traditione hujuſmodi opinionem de uno Dionyſio non fundari, commonſtrant, in medium adducit; verùm, etſi quidem rectè etiam eamdem opinionem, quæ, ut jam vidimus, non paucorum animos pluribus ſeculis occupavit, ſeculo octavo medio antiquiorem haud faciat, eam tamen ab Hilduino primùm inductam ſeu Sandionyſiano huic abbati, veluti à quo primam traxerit originem, adſcribendam perperam contendit. Atque hoc quidem manifeſtiſſimè liquet, vel è ſola, quam ſuprà plùs ſemel jam laudavi, Hincmari, Remenſis archiepiſcopi, ad Carolum Calvum Epiſtola, in quâ is ſcriptor docet, ſeſe, cùm adoleſcens eſſet, legiſſe S. Sanctini Vitam, in qua, uti qui dictam Hincmari epiſtolam vel apud Surium vel apud Chifletium evolverit, facilè deprehendet,* Dionyſius Areopagita *veluti unus idemque cum Dionyſio Pariſienſi apertiſſimè habetur; at verò, cùm Launoyus, cui poſt etiam Pagius ſe junxit, haud ſat rectè de dicta epiſtola hujuſque auctore Hincmaro loquatur, bini bi ſcriptores, ut, quæ ex hac ſeu potiùs è S. Sanctini Vita pro opinione de uno Dionyſio ante Hilduini ætatem figenda ſuprà diſſerui, inconcuſſa ac firma conſiſtant, priùs hic à me, quàm, quod hic præcipuè facere ſtatui, aggrediar, conveniendi ac porrò confutandi ſunt.*

F *contrà ac Launoyus, hic refellitur.*

125 *Launoyus itaque, ne opinionem de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi, Hilduino antiquiorem fateri è jam laudata Hincmari epiſtola cogatur, ſine hæc ſcriptori huic verè attribuenda, revocare videtur in dubium. Audi, quid de litterario iſthoc monumento in ſuorum de duobus Dionyſiis Opuſculorum Collectione, anno, ut ſuprà dictum, 1660 edita, pag. 412 loquatur:* Hactenus, *inquit,* de Hincmari Epiſtola, quæ inter illius Opera deſideratur. Sirmondus ſprevit potiùs, quàm non vidit. Indignam profectò cenſuit, quæ Hincmari Operibus accenſeretur. Joannes Buſæus & Joannes Cordeſius in ſua quiſque editione Sirmondo præiverunt & negligendæ epiſtolæ exemplum præbuerunt. Conſilium virorum trium adjuvat noſtra diſpunctio, quæ epiſtolæ auctoritatem omnem abrogat, & novitatibus multis epocham conſtituit. Nam in Hincmaro, qui anno 882 mortuus eſt, locum habet Baronii pronuntiatum: "Quod à „recentiore auctore de rebus adeò antiquis ſine „alicujus vetuſtioris auctoritate profertur, con„temnitur.„ Pronuntiati hujus ſui obſitus eſt Baronius, cùm ad annum Chriſti cix, tum in Martyrologio ad viii Idus Octobris, ubi Hincmari epiſtolam laudat, ut Dionyſii Areopagitæ in Galliam adventum confirmet. Baronii opinionem certam non faciunt, ſed tantùm ſequuntur Martinus Delrius in Vindiciarum Areopagiticarum capite xxix, & alii, quos enumerare longum eſſet. *Ita ille; verùm, cùm Flodoardus Hiſtoria eccleſiæ Remenſis lib.* 3, *cap.* 18 *epiſtolam illam (Adi num.* 61 *hunc Commentarium) Hincmaro diſertè adſcribat, fuerintne eadem abs hoc Remenſi archiepiſcopo re etiam vera exarata, perperam revocatur in dubium; etſi autem nec* Dionyſii Areopagitæ, *uti jam è ſuprà dictis palàm eſt, magiſque ex infrà dicendis pateſcet, adventui in Galliam confirmando ſit nata, nec quæ de hoc Hincmarus è propria penu depromit, fidem integram mereantur, hic tamen ſcriptor, ſi in Vita S. Sanctini, quæ ſeſe in hac legiſſe, in præfata ſua epiſtola affirmat, verè etiam legerit, dubitare ſanè, uti hanc legenti perſpicuum evadet, non ſinit, quin Hilduino antiquior ſit opinio, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio, Pariſienſi antiſtite, eumdem facit.*

126 *Id Pagius, dum in Criticis, quod de*

AUCTORE C. B. de Pagii exemplo hîc contra Hincmarum

Dionyſio Areopagita *Athenis, ſubſtituto ſibi ibidem epiſcopo, Romam profecto, indeque in Gallias, ubi & martyrium ſubierit, à Clemente Papa miſſo, in Areopagiticis Hilduinus ſcribit, à nullo ante hunc ſcriptore, Latino ſaltem, in literas miſſum fuiſſe, ad annum 834, num. 13 aſſeruit, indubiè obſervavit, hincque, ut, quod contra hanc aſſertionem ſuam militat, argumentum, è dicta Hincmari epiſtola ſeu potiùs ex adjecto ad hujus calcem S. Sanctini Vita jam propoſitum, ſolvat, aliam viam init. Poſtquam enim, Hincmarum, à ſeſe, quod jam dictum, in Vita S. Sanctini lectum, aſſeverare, edixit, hunc mox num. 14 proſequitur in modum:* Ita ſæpe abbreviatores & interpolatores auctoribus, quæ numquam ipſis in mentem venêre, attribuunt, licèt profiteantur, ſe nihil de ſuo eiſdem addidiſſe, quia nempe illos ea dicere voluiſſe, perſuaſiſſimum habuêre, ut illuſtri exemplo anno DVIII num. XI & ſeqq. demonſtravi. Hincmarum & Anaſtaſium id in more poſitum habuiſſe, facile eſt oſtendere. Ille ſancti Remigii, Remorum archiepiſcopi, Vitam, à Surio ad diem XIII menſis Januarii recitatam, componens aſſerit in Præfatione, ſe "fideli relatio-„ne didiciſſe„ à ſenibus & jam ætate provectis viris religioſis "eos "à ſuis majoribus„ audiſſe narrari "ſe„ vidiſſe librum maximæ quantitatis, manu antiquaria conſcriptum, de Ortu ac Vita ac virtutibus atque obitu beati Remigii, ſanctiſſimi patroni noſtri. Qui hac occaſione deperiit &c. Seque traditurum, quæ in hiſtoriis, à majoribus editis, invenit.

B

127 Tum in Vita ejuſdem Sancti ait, Clodoveum & populum ejus Baptiſmi gratiam percepiſſe in die Paſchatis. Et tamen nec ipſe, nec ejus majores id in eo libro legerant, ſed tantùm id accidiſſe in Feſto ſolemni Chriſti, quod ab illis perperam de die Reſurrectionis Chriſti interpretatum; cùm nunc certò conſtet, id die natali Chriſti factum fuiſſe. Quare non major fides Hincmaro adhibenda, quando in Epiſtola laudata ad conciliandam fidem Latinæ verſioni, quam ediderat Anaſtaſius Vitæ S. Dionyſii Areopagitæ, à Methodio Græcè elucubratæ, ait: "Recognovi his, quæ ibi ſcripta ſunt, ea, „quæ in adoleſcentia legeram, conſonare, „ tuncque Wandelmarum in abbatiola ſancti Quintini ſibi commiſſa reperiſſe "Quaterniunculos „valde contritos & quæ in eis ſcripta fuerant, „penè deleta de Vita & Actibus beati Sancti-„ni; „ Wandelmarum quidem mortuum eſſe, & in eo loco quædam à Normannis incenſa, & quædam direpta, ſed Vitæ Sanctini ſe exemplar retinuiſſe, ſeque majeſtati ejus offerre, "Ut ſi „quæ ſunt illorum reliquiæ, qui negabant, do-„minum & patrem noſtrum Dionyſium eſſe „Areopagiten, & à beato Paulo Apoſtolo ba-„ptizatum ac Athenienſium ordinatum epiſco-„pum, & in Gallias à ſancto Clemente dire-„ctum; ex his, quæ Græca teſtificatio & Ro-„manæ Sedis aſſertio & Gallicana intimat con-„teſtatio, ratum & in hac recognoſcant, quod „inde ante nos dictum eſt. „ Verùm non magis legerat Hincmarus in Vita Sanctini, Dionyſium, à Clemente in Gallias miſſum, eſſe Areopagiten, quàm in citato libro Vitæ ſancti Remigii Clodoveum in die Paſchatis baptizatum fuiſſe.

ratiocinium transcribitur.

128 *Ita ille; verùm ubi Hincmarus, ſeſe quòd hîc Pagius ait, in laudato Vitæ S. Remigii libro legiſſe, unquam dixit? Vitam S. Remigii, ab Hincmaro ſcriptam, quæ & apud nos ad* 1 *Octobris diem, ſancto iſti Remenſi antiſtiti ſacrum, edita jam eſt, apud Surium à capite ad calcem evolvi, nec verbum in ea invenire quivi, quo Hincmarus utcúmque inſinuet, ſeſe in dicto Vita S. Remigii libro legiſſe, quod de Paſchatis die, quo Clodoveus baptizatus fuerit, memoriæ prodit. Et verò quis falſum credat, ut Hincmarus, ſeſe id in libro, quem ætate ſua haud amplius exſtitiſſe, fruſtráque à ſe fuiſſe quæſitum, ipſemet in ſua Vita S. Remigii prævia Præfatione profitetur, ſcriptum reperiſſe, uſpiam indicârit? Qui etiam, Clodoveum in feſto ſolemni baptizatum fuiſſe, in monumento illo, ut Pagius inſuper indicat, ſaltem legerit? Audi, qui apud nos in dicta Præfatione num. 7 loquatur.* Unde, *inquit*, bonis veſtris deſideriis placuit, ut illa (*S. Remigii geſta*) mea ſervitus ad ignorantium & ſubſequentium notitiam in unum colligeret. Quod etiam diu feciſſem, niſi me ſpes vana deluderet quibuſdam dicentibus, quia in illo & illo loco magnum librum (*verbis ſcilicet jam datis à Pagio memoratum*) de vita & virtutibus ipſius domni & patroni noſtri (*Remigii*) reperire valerem. Ad quæ mittens, quæ mihi promiſſa fuerunt, penitus falſa inveni. Nunc autem, opitulante Domino,... aggrediar, quæ diu diſtuli, à progenitoribus & ortu ejus (*S. Remigii nimirum*) incipiens, & ſic tam ea, quæ in Hyſtoriis à majoribus editis de illo inveni, quàm & illa, quæ in diverſis ſcedulis diſperſa repperi; verùm & illa in ſerie dirigens, quæ vulgata relatione percepi.

F

variſque in medium hîc additis

129 *En quàm apertè, memoratum à Pagio Vitæ S. Remigii librum incaſſum à ſe fuiſſe quæſitum, ſibique adeò non præluxiſſe, Hincmarus prodit. En fontes longè diverſos, è quibus ſeſe, quidquid in Vita S. Remigii ſcribit, hauſiſſe, ipſemet is ſcriptor docet. Apud nos in Commentario Vitæ S. Remigii prævio, Clodoveum, non in feſto Paſchatis, ſed in Nativitate Domini baptizatum fuiſſe, monſtratur; in Hincmarum autem, qui nihilominùs regis illius Baptiſmum Paſchatis feſto in Vita S. Remigii conſignat, ſequentia iſthæc obſervantur:* Baptiſmi tempus, quod Gregorius ſiluit, Hincmarus accepit ex Fredegarii Hiſtoria epitomata, in cujus cap. 21 ſic legitur: "Cùm de prælio memorato ſupe-„riùs Chlodoveus Remis „ (id eſt, "Remos„) fuiſſet reverſus, clàm à S. Remedio ("Sic ille S. Remigium appellat) "Remenſis urbis epiſco-„po, adtrahente etiam Chrotechilde regina Ba-„ptiſmi gratiâ cum ſex millibus Francorum in „Paſcha Domini conſecratus eſt. „ Ita ille: & ferebat ſanè tunc Eccleſiæ diſciplina, ut Baptiſma extra caſum neceſſitatis, non niſi in feſtis Paſchæ & Pentecoſtes, facto in Vigilia initio, ſolemniter celebraretur. Hinc factum exiſtimo, ut Fredegarius Paſchale feſtum aſſignaverit, eidemque Hincmarus, Flodoardus aliique ſine ulteriori examine facilè aſſenſerint. *Etſi itaque Clodoveum in Paſchatis feſto baptizatum fuiſſe, Hincmarus in S. Remigii Vita perperam ſcribat, id tamen alimunde, quàm ex antiquo, quem Pagius memorat, Vitæ S. Remigii libro deprompſit.*

nihil omnino probare oſtenditur.

130 *Jam verò, cùm res ita habeat, nec illud ſeſe in hoc legiſſe, Hincmarus uſpiam ex dictis indicet, perperam è tempore, quo Clodovei Baptiſmum conſignatum in antiquo Vitæ S. Remigii libro Remenſis ille archiepiſcopus non legit, hunc pariter, quod ſeſe de* Dionyſio Areopagi-

ta,

A ta, *in Gallias à Clemente Papa miſſo, in Vita S. Sanctini legiſſe, prodit, in hac id non legiſſe, Pagius concludit. Adhæc, etſi etiam, Hincmarum id, quod vult Pagius, de tempore, quo Baptiſmus Clodoveo fuerit collatus, dixiſſe tantiſper daremus, quis ex eo, quòd ea in re erraſſet, librove Vitæ S. Remigii, quod in hoc non legerat, attribuiſſet, cum pariter Vitæ S. Sanctini, quod in hac non legerat, attribuiſſe, aliáſque etiam auctoribus, quæ unquam ipſis venêre in mentem, adſcribere eſſe ſolitum, concludat? Nemo enimvero, quantùm reor, niſi qui, quæ ſemel fiunt, fieri ſolere ſæpe ſeu potiùs etiam ſemper, in animum induxerit. Accedit, totam narrationem, è S. Sanctini Vita ſuprà huc tranſcriptam, exigere, ut Dionyſius, qui in hac, uti Hincmarus ait, à Clemente Papa in Gallias miſſus narratur, Areopagita exſtiterit; cùm autem facilius in re, quæ unico vocabulo (alterum enim pro altero per errorem haud raro accipitur) expreſſa occurrit, quàm in alia, quæ per integram narrationem manat, hallucinari quempiam contingat, conſentarium ſit, ut, etiamſi Hincmarus diem, quo Clodovæum baptizatum fuiſſe, in præfato S. Remigii Vitæ libro non legerat, fuiſſe in hoc à ſeſe lectum, per errorem dixiſſet, adſtruendum illicò non ſit, cum pariter, quod de* Dionyſio Areopagita, *à Clemente Papa in Gallias miſſo, in S. Sanctini Vita non legerat, de illo tamen in hac à ſe id lectum, per errorem aſſeriſſe.*

B

contendunt, certò ſit

131 *Nec eò etiam Pagius, niſi Hilduinum pro primo inducta de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, opinionis auctore præfracte habuiſſet, fuiſſet recurſurus, maximè ſi obſervâſſet, ea omnia, quæ in dicta Hincmari Epiſtola à tribus hiſce vocabulis* Sanctus Areopagites Dionyſius *ad finem uſque occurrunt, ipſammet conſtituere S. Sanctini Vitam aut certè hujus compendium, ab Hincmaro ex ejuſdem Vita exemplari, quod, ut docet, unà cum epiſtola ſua ad Carolum Calvum miſit, quodque adeò, cùm hanc ſcripſit, veroſimillimè adhuc legerit, contextum. Ut ut interim res hæc, de qua infrà ſermo adhuc redibit, ſeſe habeat, omnia equidem jam dicta faciunt, ut certè dubitandum non ſit, quin Hincmarus, quod de* Dionyſio Areopagita, *in Gallias à Clemente Papa miſſo, in S. Sanctini Vita, diu ante ſcripta ab Hildnino Areopagitica, ut ſuprà docui, exarata, legiſſe ſeſe, in ſuprà memorata, ei ex dictis certò adſcribenda, ad Carolum Calvum Epiſtola prodit, re etiam ipſa (neque enim, ſcriptorem illum mentitum reor) in illa legerit; id autem cùm ita ſit, opinio certè, quæ* Dionyſium Areopagitam *in Gallias à Clemente Papa miſſum, hunc que adeò cum Dionyſio, Pariſienſi antiſtite, eumdem ſtatuit, Hilduino eſt antiquior, ſatque etiam diu, antequam hic Areopagiticis ſuis ſcribendis animum adjeciſſet, obtinuit, illinſque pro inde is ſcriptor, contrà ac Launoyus & Pagius contendunt, primus auctor non eſt. Quod quàm verum ſit, liquet inſuper tum ex aliis multis, jam antè allegatis, tum vel maximè è ſuprà laudatis, quæ Dionyſium, Pariſienſem antiſtitem ac martyrem, à S. Paulo Apoſtolo Athenis fuiſſe ad fidem converſum, memoriæ produnt, Dionyſianis Paſſionibus, Græco idiomate à Metrodoro, Chiffletiano Anonymo & Methodio ante annum, uti è ſuprà diſputatis eruere pronum eſt, 822, ſi non citiùs, conſcriptis.*

132 *Launoyus quidem, ante ſcripta ab Hildnino Areopagitica exaratas haſce non fuiſſe, contendit; verum id ex hiſce, ut potiſſimùm vult, Hildnini ad Ludovicum Pium imperatorem num.* 10 *verbis* De cujus, videlicet Dionyſii Areopagitæ, obitu nil Græci ſcriptores dixe-runt, quia propter longinquitatem terrarumtranſitus ipſius penitus eis fuit incognitus, *minimè probatum dat. Hilduinus enim, non de Græcis quibuſcumque, quaſi horum nullus omnino de* Dionyſii Areopagitæ *obitu quidquam dixerit, ſed, quemadmodum ipſis jam recitatis verbis ſatis prodit, de iis dumtaxat loquitur, quibus Sancti illius tranſitum penitus fuiſſe incognitum, exiſtimavit ac porrò loco cit. affirmat; cùm autem, Tharaſio, Conſtantinopolitanæ ab anno* 784 *ad annum uſque* 804 *patriarchæ,* S. Dionyſii Areopagitæ *obitum, inquiſitione in rem facta, innotuiſſe, paulò poſt verba jam recitata inſinuet, hunc Græcis recentioribus fuiſſe incognitum, nec putavit, nec ſignificatum verbis jam datis voluit. Quod cùm ita habeat, Launoyus ſanè ex his, Metrodorum, ac Chiffletianum anonymum, quòd quidpiam de* Dionyſii Areopagitæ *obitu litteris commendârint, poſt ſcripta demum Hildnini Areopagitica lucubrationes ſuas exarâſſe, nemiquam evictum dat. Atque ita modò, opinionem de uno Dionyſio certò Hildnini ætate eſſe anteriorem, non minùs ex his, quàm è S. Sanctini Vita, ſæpiſſimè jam laudata, eſt perſpicuum. At verò anne etiam ex hac, ut fortaſſis quiſpiam putabit, eamdem opinionem ante ſeculum octavum medium obtinuiſſe, poteſt concludi? Ita omnino vult Chiffletius. Audi, qui in ſua de uno Dionyſio Diſſertatione pag.* 76 *loquatur:* Ad eumdem quoque, *inquit,* Carolum Hincmarus Remenſis miſit Vitam beati Sanctini, in qua S. Dionyſii, ejus magiſtri, recenſet miſſionem in Gallias à ſancto Clemente Papa, & apud Pariſios martyrium illuſtre: atque hæc monet, ſe olim accepiſſe à quodam Wandelmaro, S. Sanctini abbatiolæ præfecto, "in quaterniunculis valde contritis, & præ ve-„tuſtate pœnè deletis, eamque in nova per-„gamena accuratè deſcripſiſſe. Nunc certè tam vetuſtam membranam vix diceremus, quæ non ante ſeptingentos, aut minimùm ſexcentos annos exarata eſſet; totidemque ferè anni ſupra Hincmari ætatem ad ipſamet S. Dionyſii tempora pertinebant.

AUCTORE C. B. *anterior, non tamen etiam, uti è Vita S. Sanctini*

E

Chiffletius atque è Vitæ Scriptione.

133 *Ita ille, volens ſcilicet S. Sanctini Vitam, in qua Hincmarus* S. Dionyſii Areopagitæ *in Gallias miſſionem expreſſam legerat, jam inde ab ipſo Sancti hujus ætate, vel certè haud dudum pòſt fuiſſe conſcriptam, ac proin opinionem, quæ ambos Dionyſios,* Areopagitam *ſcilicet & Pariſienſem antiſtitem, confundit, non tantùm ante Hildnini ætatem obtinuiſſe, ſed & hanc ſeculis aliquot præverriſſe. Verùm cùm membrana ſeu charta, ut num.* 26 *jam docui, longè etiam breviori, quàm ſeptingentorum aut ſexcentorum annorum ſpatio, penitus ferè corrodi queant, vetuſtatem tantam quaterniunculis à ſe lectis, quòd exeſi penè eſſent, perperam attribuit, Vitamque S. Sanctini, quam hi complectebantur, non citiùs quàm anno circitèr* 760 *aut* 770 *ſcriptam fuiſſe, ſat veroſimile tum è Commentarii hujus loco mox dicto, tum etiam ex eo, quòd ſcriptor prorſus nullus, qui certò ante annum* 750 *floruerit,* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio Pariſienſi antiſtite, eumdem feciſſe inveniatur; idque proinde nec Vita S. Sanctini auctor, ſi ante dictum annum floruiſſet, facturus fuiſſe videatur. Quod cùm ita habeat, è Vita S. Sanctini aut, ſi mavis, è dato hujus per Hincmarum in ſua ad Carolum Calvum Epiſtola Compendio obtineri non poteſt,*

F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

poteſt, ut opinio, quæ Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio Pariſienſi eumdem facit, ſeculo octavo medio ſtatuatur antiquior, nedum jam inde ab ætate, ad quam mox recitato Chiffletii ratiocinio rejicitur, locum habuiſſe certò credatur. At verò, quò id, ſeu dictam opinionem jam inde etiam ab ætate, martyrio S. Dionyſii vicina, obtinuiſſe, probatum dent, in medium etiam adducunt aut certè adducere queunt S. Dionyſii Acta, à Viſbio, martyrii, ut aiunt, S. Dionyſii teſte oculato, conſcripta, quæ, vetuſtate penè conſumpta, Hilduinus, ut loquuntur, ab interitu vindicavit, ac Ludovico Pio, Galliarum regi & imperatori obtulit;* Acta autem illa, *inquit in eccleſiaſticam ſeculi* I *Hiſtoriam diſſertatione* 16, *propoſitione* 2 *Natalis Alexander*, teſtabantur, Dionyſium Areopagitam, à Paulo Apoſtolo chriſtianam ad fidem converſum, à ſancto Clemente miſſum in Gallias, Pariſienſem fundaviſſe eccleſiam & ſanguine ſuo irrigâſſe, ut refert Hilduinus.

etſi interim hæc conficta, ea hic B

134 *Reponentibus porrò, Acta illa ab Hilduino, quò majorem Sandionyſiano ſuo monaſterio celebritatem conciliaret, fuiſſe conficta, citra calumniam id dici non poſſe, reſpondet, ac deinde ita proſequitur:* Quis enim facilè credat, virum religioſum & pium, qui regularem obſervantiam in abbatia S. Dionyſii reſtauravit, quem Lupus, Ferrarienſis abbas, epiſtola 110 vocat "Nobilitatis, dignitatis & moderationis apice „conſpicuum eccleſiaſticorum Magiſtrum; „ „quem Valafridus tomo ſexto Antiquæ lectio„nis Caniſii in Carminibus ad eum ſcriptis vo„cat magnum Aaronem, cujus nitor morum „cum ſensûs probitate commendatur; „ quis, inquam, credat, ipſum impoſuiſſe religioſiſſimo imperatori, epiſcopis, Chriſtianis omnibus? Certè ſi Acta illa Viſbii confinxiſſet, non deerant viri eruditi & ſagaces in eccleſia Gallicana, qui fraudem ſubodorati fuiſſent & tam ſplendidum mendacium impugnâſſent. Dic enim, amabo te, numquid Sirmondum & Launoyum "liberanda veritas expectabat? „ *Ita laudatus ſcriptor; etſi autem rationes, quibus, quod habet propoſitum, probare hic ſtudet, admodùm infirmæ ſint, nulloque poſſent confutari negotio, Viſbii tamen Acta ſeu perſonati hujus,* C *de quo jam ſuprà, auctoris Scriptionem ab Hilduino non eſſe confictam, rectè contendit: præterquam enim, quòd hic ſcriptor, ut ſuprà docui, malæ fidei in auctoribus monumentiſque citandis non ſit, in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num.* 5 *ait*, Visbii conſcriptionem Pariſiis divino nutu in tomo ſatis ſuperque abdito fuiſſe inventam.

probatur, ab Hilduino non ſit,

135 *Hoc autem non finxiſſe Hilduinum, liquet è Ludovici Pii ad hunc Epiſtola, ſuprà plùs ſemel laudata, quâ, dum ſcripturi illi hic imperator, ut S. Dionyſii Vitam conſcribat, injungit, ſimul etiam huic adjungi mandat illa, quæ* in tomis vel chartis vetuſtiſſimis armarii Pariſiacæ eccleſiæ, ſacræ videlicet ſedis ſuæ, prolatis invenerat, *ipſiſque imperatoris* obtutibus oſtenderat; *quibus è verbis, tomum illum ſatis abditum, in quo Viſbii conſcriptionem Pariſiis fuiſſe inventam, Hilduinus loco mox cit. ait, à Ludovico imperatore non minùs, quàm abs hoc ſcriptore fuiſſe conſpectum, indubitatum apparet. Recitatam quidem Ludovici verba de Miſſalibus libris, ab Hilduino huic exhibitis, atque ad S. Dionyſii Paſſionem contexendam uſurpatis, intelligenda, Le Bœuf, Antiſſiodorenſis canonicus, in ſuis de Hiſtoria Pariſienſi Diſſertationibus pag.* 59 *&* D *ſeq. contendit, quòd ſcilicet, cùm illos Hilduinus ultimo loco in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto recenſeat, idque (congruere enim ordini poſtulationis ordinem reſponſionis convenit) veroſimillimè faciat ordine eodem, quo monumenta, quæ per verba illa is princeps intellexit, poſtremóque commemorat, ad Dionyſii Paſſionem conſcribendam adhiberi ei præcepit. Verùm Ludovicus in ſua ad Hilduinum Epiſtola de Paſſionis Dionyſianæ libello, abs hoc adhibendo, primùm loquitur, ac tum demum verba proximè huc tranſcripta ſubjungit; Hilduinus autem, cùm de eodem Paſſionis Dionyſianæ libello fecit ſermonem, non dictos Miſſales libros, ſed Acta, à Viſbio conſcripta, ſeu potiùs perſonati hujus auctoris Conſcriptionem recenſet; ut, ſi rectè notet laudatus Le Bœuf, commentitium hoc monumentum potiùs, quàm præfati Miſſales libri, per recitata Ludovici verba debeat intelligi, etſi interim iſthæc ad illos imperator, utpote plurali numero uſus, extendere etiam fortaſſis voluerit. Ut ut hoc poſtremum habeat, Viſbii equidem conſcriptio tam à Ludovico imperatore, quàm ab Hilduino fuerit conſpecta, eamque proinde abs hoc fuiſſe* E *confictam, veroſimile haud apparet. Verùm, etſi id ita habeat, nihil tamen ex hac habetur, quo, opinionem, de uno Dionyſio jam inde ab ætate martyrio S. Dionyſii proxima obtinuiſſe, utcúmque probetur.*

Natalis Alexander vult, ſeculo octavo medio,

136 *Quid enim?* Dionyſium Areopagitam, *qui in Gallias à Clemente Papa miſſus fuerit, Pariſienſem eccleſiam vel fundâſſe vel ſanguine ſuo irrigâſſe, illa Viſbii conſcriptio, contrà ac Alexander, qui monumentum iſthoc, num.* 44 *& binis ſeqq. à nobis jam datum, veroſimillimè haud viderit, exiſtimavit, memoriæ nuſpiam prodit. Etſi autem Dionyſium, martyrio Pariſiis coronatum,* Ionicum *appellet, ſicque illum, ut num.* 48 *docui, Athenienſem, ac proin cum* Dionyſio Areopagita *eumdem facere videatur, nullam tamen hac in re meretur fidem, nec opinioni de uno Dionyſio antiquitatem, quæ ad tempus, martyrio Dionyſii vicinum, accedat, ullo modo vindicat: non primum, quòd, quemadmodùm num.* 47 *jam docui, ſpuria prorſus ſit ac ab impoſtore conficta; non ſecundum, quòd ante ſeculum* VIII, *mediâ ſuî parte jam elapſum, veroſimillimè conſcripta non ſit, uti apparet tum ex iis, quæ num.* 48 *jam diſſerui, tum etiam ex* F *eo, quod in documentis, ante ſeculum* VIII *medium conſcriptis, nuſpiam ſcriptor ullus, nomine* Visbius, *occurrat. Quidquid itaque Alexander de perſonati hujus auctoris ſcriptione, quam etiam Dionyſianis Actis, à Boſqueto vulgatis, præſtare contendit, edicat, non eſt ſanè, cur ex ea opinionem, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio, Pariſienſi antiſtite & martyre, eumdem facit, ſeculo* VIII *medio ſtatuamus antiquiorem, quod hîc potiſſimùm erat monſtrandum.*

quidquid etiam contrà à Metrodoro poſſit argui, eſt antiquior.

137 *Nec eidem opinioni majorem etiam antiquitatem è Græca Dionyſii Paſſione, quæ, quemadmodùm ſuprà docui, Metrodorum, ſcriptorem alioqui non notum, habet auctorem, rectè tribueris, idque, etiamſi tantiſper darem, illum verèa, num.* 77 *recitata, quibus ſcriptionis ſuæ fontes declarat, non è Latinis, quæ interpretatus eſt, Actis, ſed è proprio ſuo genio in litteras miſiſſe. Cùm enim is ſcriptor è nullis prorſus ſeu monumentis litterariis, ſeu ſcriptoribus aliis notus ſit, eâne is & animi probitate & ſinceritate, ut fidem integram in omnibus mereatur, exſtiterit,*

Digitized by Google

A *vit, revocari poteſt in dubium, ac proin etiam, an veritati conſona ſcripſerit, hæc verba, ſuprà adhuc, ut dixi, recuſata, ſub Paſſionis a ſe conſcriptæ finem proferens:* Neque enim à noſtris moribus habuimus, aut à noſtra prænotione, ſed ex veteri narratione à nobis perfectum eſt; quæque pauca à certa firmaque antiquitate & à longis temporibus audivimus, ea, ut potuimus, litteris mandamus, non expoſitionem ex nobis ipſis ac temerè aggreſſi, ſed ut magnorum doctorum rerum geſtarum narrationes habuimus, veriti Deum. *Etſi itaque, quæ de* Dionyſio, *à Paulo Apoſtolo ad fidem converſo, qui deinde, cùm Romam, ſubſtituto ſibi Athenis epiſcopo, veniſſet, à Clemente Papa in Gallias miſſus, ibique deinde martyrium paſſus fuerit, in ſua S. Dionyſii Paſſione Metrodorus memoriæ prodit, ex antiquis fidei certa atque indubitata monumentis ſeſe accepiſſe, non obſcurè his verbis ſignificet, vel ea tamen, quæ jam mox dixi, ſonant, ut pro veris, quæ de Dionyſio ſcribit, indubitanter habenda non ſint. Adhæc fieri etiam poteſt,* B *ut is ſcriptor, alioquin, ut dictum, non rerum, peritiæ ſeu criſeos ſufficientis defectu monumenta recentia ac ſpuria pro antiquis ac genuinis habuerit; ut certe nec Metrodori de Dionyſio incubratio, quod & de Ariſtarchi Epiſtola Methodiique ac Chiffletiani anonymi, uti è ſuprà dictis facilè colliges, incubrationibus intelligendum, quidquam ſuppeditet, quò opinio de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, ſeculo* VIII *medio ſtatuatur antiquior; an autem nihil etiam, quo id fiat, alioquin habeatur, § ſequenti diſcutiam.*

§ VIII. Tria argumenta alia, quæ pro opinione de uno Dionyſio ante ſeculum octavum medium conſignanda faciunt, diſcutiuntur ac refutantur.

Opinionem de uno Dionyſio ſeculo VIII *medio antiquiorem eſſe, non, quod hic proponitur.* C

QUi *pro opinione de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi, decertant, tria adhuc § præſenti diſcutienda, quò hanc ante ſeculum octavum medium obtinuiſſe, evincant, argumenta adducunt. Ac duorum priorum quidem, à quibus hic ordiri lubet, alterum repetunt è laudato per Hilduinum in Areopagiticis, quem S. Eugenius Toletanus de S. Dionyſio compoſuerit, Hymno, alterum è Bedæ Martyrologio; ex antiquiſſima S. Genovevæ Vita, è Pipini, Galliarum regis, Diplomate, ac demum è Fortunati, Pictavienſis epiſcopi, itidem Hymno, in quibus omnibus quatuor monumentis S. Dionyſius à S. Clemente, qui primo æræ Chriſtianæ ſeculo Romanam S. Petri Cathedram occupavit, in Gallias miſſus perhibetur. Verùm, ut poſterius hoc argumentum primo loco refutem, memorata quatuor monumenta prò genuinis hîc tantiſper admittamus; demus etiam, rectè in his, à S. Clemente Papa in Gallias miſſum fuiſſe Dionyſium, perhiberi, conſtitarium tamen hinc nequaquam erit, ut* Areopagita *fuerit is Dionyſius. Quid ni enim* Areopagitæ *homonymus & ab hoc tamen diverſus à Clemente miſſi potuerit? Ait quidem Natalis Alexander, loco ſuprà cit., Clementis Papæ*

ætate præter Areopagitam *non floruiſſe alium, qui* Dionyſius *fuerit vocatus. Verum nihil prorſus, quo id probatum det, in medium affert, nec ſcio, an quidquam, quod vel qualemcúmque veritatis ſpeciem iſti aſſertioni ſuæ conciliare natum ſit, proferre potuiſſet. In Hieronymianis apud Florentinium Apographis martyres memorantur non pauci, à* Dionyſio Areopagita *diverſi* Dionyſiique *tamen nomine diſtincti, quorum cùm ætas juxtà ac martyrii epocha in obſcuro ſint, nullum ex iis Clementis Papæ ætate floruiſſe, pro certo quis aſſeveret? Nemo ſanè, quantùm opinor. Majores noſtri martyres nonnullos,* Dionyſii *nomine inſignitos, in Opus noſtrum jam intulêre; cùm autem quantùm ad horum aliquos, nec ſeculum, quo, nec imperatorem, ſub quo paſſi ſint, utcúmque determinarint, nullum ex iisdem, Clemente Papa in vivis adhuc ſuperſtite, martyrium ſubiiſſe, certiſſimè non dixiſſent.*

139 *Et verò nemo hodie eſt in arte critica adeò peregrinus, ut Clementis ætate unum dumtaxat exſtitiſſe, putet, Dionyſium, qui à ſancto hoc Pontifice in Gallias Evangelii prædicandi ergò miſſi potuerit. Nec eſt, quòd reponas,* Dionyſii *nomen, non Latinum, ſed Græcum eſſe; etſi enim id ita habeat, non pauci Latini ſeu Romani primis etiam æræ Chriſtianæ ſeculis floruêre, quibus* Dionyſii *nomen fuit. Adhæc; etſi etiam, Dionyſium, qui à Clemente Papa in Gallias miſſus fuerit, natione Græcum exſtitiſſe, tantiſper daremus, hincne conſequens fuerit, ut Dionyſius, in Gallias à Clemente miſſus, certò non alius quàm* Areopagita *exſtiterit? Nullusne fortè præter hunc tum etiam in Græcia exſtiterit, qui hinc Romam venire ac dein in Gallias à Clemente Papa mitti potuerit? Enimverò* *repetitum à monumentis quatuor argumentum.* E *futurum ex eruditorum numero quemquam, qui id ſibi hodieque in animum inducat, veroſimile haud apparet. Omnibus itaque, quæ jam dixi, conſideratis, Dionyſium, qui à Clemente Papa in Gallias miſſus fuerit,* Areopagitam *eſſe, è quatuor ſuprà memoratis monumentis minimè evinci poteſt. Jam verò, cùm res ita habeant, tantúmque adeò pro S. Dionyſii, Pariſienſis epiſcopi ac martyris, in Gallias miſſione Clementi Papæ adſcribenda, non autem etiam pro opinione de uno Dionyſio ante ſeculum* VIII *medium ſtabilienda, repetitum ex illis argumentum faciat, annè eadem & quæcúmque alia, quæ Dionyſium, Pariſienſem antiſtitem ac martyrem, nullo prorſus, quo hic cum* Areopagita *confundatur, appoſito indicio, in Gallias à Clemente Papa miſſum ſtatuunt, veritati hac in re ſint conſona, non hîc, ſed infrà præmittendo Actis S. Dionyſii Pariſienſis Commentario, ad quem è jam dictis propriè ſpectant, indagandum eſt.*

hoc qui hic F

140 *Eò itaque lectorem, qui, quæ de iiſdem monumentis aſſertaque in hiſce Dionyſii per Clementem Papam in Gallias miſſione dictarum prætereà ſunt, nôſſe velit, remiſiſſe contentus, ad argumentum alterum, è dicto Eugenii Toletani Hymno repetitum remque pariter non evincens, jam progredior. Ac primò quidem Hymnum, qui pro Hymno illo obtenditur, Dionyſiumque Pariſienſem pro* Areopagita *perſpicuè habet, integrum hùc tranſcribo. His verbis concipitur:*

Cæli cives applaudite
Mundi jucundo lumini,
Quo illuſtratur cælitus
Hujus diei gratia.
Præcelſa fides Martyris

Sacrique vita antiſtitis,
Dionyſii nobilis,
Cælitus palmam ſuſcepit.
Areopago Athenæ *
Regis ſumpſit diadema
Cæleſtis, gemmam fulgidam
Dionyſium ſophiſtam.
Paulo docente, ſpeculum
Habet fides fidelium,
Et ſpeculum * gentilitas,
Quæ antè mirum * noverat.
Miro clareſcens dogmate
Illuminavit Græciam:
Et inclytus hic * Pontifex
Urbem Romanam adiit.
Clemente Romæ præſule
Jubente, venit Galliam:
Cui jubar ſolis ſplendidi
Illuxit ſignis, famine.
241 Tandem repulſo dæmone,
Conſtructo ſacro opere,
Pœnis affectus maximis,
Cæſa cervice, cælum petiit *.
Ave, Pater, ſcandens polum,
Ave, Pie, viſens ſolum,
Annua feſti munera
Tuâ ſacrans præſentiâ.
Offer, ſacerdos optime,
Gemitus noſtros & preces.
Firma fidem, Martyr Dei,
Moreſque noſtros corrige.
Ope guberna fragiles
In mundi hujus pelago,
Atque exutos corpore
Pie Benignus ſuſcipe,
Quò ſine fine gloriam
Deo Patri cum Filio
Unà cum ſancto Spiritu
Tecum canamus perpetim.

Ex nunc etiam, unde monumentum illud acceperim. Penes nos haud parvum, quod è Ms. Bronienſi acceptum ſimulque cum Ms. S. Giſleni collatum notatur, exſtat Manuſcriptum, Vitam S. Eugenii, Toletani ſcilicet, uti in hac loco non uno indicatur, archiepiſcopi & martyris, complectens, uti etiam fallam hujus à S. Gerardo abbate reliquiarum ad monaſterium Bronienſe tranſlationem, miraculaque, ibidem ab eodem S. Eugenio deinceps patrata. Illa autem S. Eugenii Vita Hymnum jam recitatum complectitur, mihique, cum altero hujus exemplari, quod Operum S. Dionyſii Areopagitæ, Antverpiæ anno 1634 editorum, tom. 2, pag. 353 præfertur, collatione facta, huc transferendum ſuppeditavit.

142 *Hoc porrò monumentum lucubratio illa S. Eugenio martyri, qui Toletanus etiam archiepiſcopus fuerit, adſcribit. Verùm an rectè? Antequam meam hac de re promam ſententiam, memorata S. Eugenii Vita Compendium, à Lannoyo è Vita ejuſdem, quod è Ms. S. Remigii Remenſis codice hic ſcriptor excerpſerat, exemplari contextum, noſtroque, quod jam laudavi, Bronienſi apographo in ſubſtantia juxtà ac in adjunctis apprimè conſonum, huc tranſcribo. Sic habet:* Dionyſius Areopagita Româ, *quò Athenis, ſubſtituto ſibi ibidem epiſcopo, advenerat*, diſcedit in Galliam, Romanum civem ſecum adducit Eugenium, antiſtitem à ſe creatum Arelate in Hiſpaniam ablegat Toletum. Hic Eugenius fundat eccleſiam, populos ad fidem Chriſti convertit, Toletanam eccleſiam dedicat in honorem B. Stephani protomartyris, epicum carmen ex XIV verſibus conflatum ſcribit in gratiam Chriſtianorum, quod ita incipit "Rex Deus immenſi, quo conſtat machina mundi." Deinde ubi eccleſiam ſuam idoneo clericorum numero inſtruxit, Toleto Lutetiam proficiſcitur magiſtrum viſurus. Cùm verò non procul ab urbe pervenit ad locum, nomine Diogilum, ab incolis accipit mortem Areopagitæ, tunc hymnum conficit, cujus initium eſt: "Cæli cives applaudite." Hoc hilarè decantato, ſolvitur in lacrymas, ſed ex eo tandem ſeſe & alios collacrymantes ſolatur, quòd Dionyſius in cœlum evolârit. Hinc Euangelii ſementem huc atque illuc ſpargit; quo brevi comperto, ab lictoribus capitur, & à Feſcennino interimi jubetur. *Ad rem modò veniamus.*

143 *Præterquam quòd S. Eugenius, qui, quemadmodum hìc traditur, martyr ſimul & Toletanus epiſcopus fuerit, in rerum natura (Adi apud nos ad tertiam menſis hujus diem in Commentario, Actis S. Gerardi, abbatis Bronienſis, prævio, § 5 jam diſputata) numquam exſtitiſſe videatur, Sancto iſti (hunc enim martyrem ſimul & Toletanum epiſcopum fuiſſe, modò tantiſper dubimus) in jam dato Vitæ ejus Compendio etiam adſcribitur conflatum è quatuordecim verſibus carmen; cùm autem hoc, uti inter omnes convenit, S. Eugenium Juniorem, Toletanum epiſcopum, qui confeſſor, non martyr, ſeptimo æra Chriſtiana ſeculo obiit, habeat auctorem, perperamque adeò Eugenio, qui martyr ſimul & Toletanus epiſcopus fuerit, in compendio jam dato ac proin & in dicta, è qua hoc contractum, S. Eugenii Vita adſcribatur, ſit vel hinc, ut, an in hac ſuprà huc tranſcripius Hymnus perperam pariter S. Eugenio, martyri ſimul & Toletano epiſcopo, non attribuatur, revocari haud immeritò queat in dubium. Et verò, cùm nullus apud Occidentales ante Hilarium & Ambroſium hymnos in Dei vel Sanctorum laudem, uti ex Iſidoro Hiſpalenſi Lannoyus in ſua Milletiana ad Sirmondi de Duobus Dionyſiis Diſſertationem Reſponſionis Diſcuſſione cap. 18 docet, in Eccleſia cecinerit, quis hymnum prefatum in laudem S. Dionyſii contextum, Eugenio martyri, qui ſeu primo ſeu ſecundo æra Chriſtiana ſeculo Toletana eccleſiæ epiſcopus præfuerit, in recitato Vitæ S. Eugenii Compendio ac proin & in hac rectè adſcribi, in animum facilè inducat? Nemo ſanè, quantùm opinor, niſi qui, quæcúmque veluti ſeculis anterioribus geſta obtrudantur & tamen, quòd cum horum moribus conſuetudinibuſve pugnent, à ſanioris judicii viris ad rerum fictitiarum claſſem amandantur ac contemnuntur, pro verè geſtis, nulla omnino ſeu falſi ſeu commenti, quod iis ſubſit, ſuſpicione admiſſa, facilè habere ſit paratus.*

144 *Utut res habeat, prefatum equidem Hymnum S. Eugenio, qui ſeu primo ſeu ſecundo æra Chriſtiana ſeculo Toletanus epiſcopus fuerit, martyrque obierit, adſcribi nequaquam poſſe, tam clarum eſt atque evidens, ut id ipſemet Menardus in ſua de Unico Dionyſio adverſus fallam à Lannoyo Milletiana ad Sirmondum Reſponſionis Diſcuſſionem Diatriba cap. 18, num. 8 non obſcurè fateatur, etſi interim, quò opinioni de unico Dionyſio, quam tuetur, major vindicaretur antiquitas, Eugenio potiùs, qui ſeculo ſeu primo ſeu ſecundo floruiſſet, quàm alteri cuicúmque poſterioris ævi homonymo adſcribere, nî id manifeſta impediviſſet veritas, indubiè volviſſet. Verùm quò & Hildinum, qui hymnum, in S. Dionyſii laudem contextum, S. Eugenio Toletano in ſuo ad Ludovicum Pium*

abetona C. B.

*al. eccleſia

*al. ſpiculum
*al. Quem ante murum

*al. hinc

ſuique reſtaurat.

*al. adit

B

C

Eugeniique martyri, qui ſimul

Toletanum epiſcopum fuiſſe rit,

E

Eugeniique item Junioris, Toletano epiſcopo,

F

A *Pium imperatorem Reſcripto num. 7 attribuit, ab impoſtura immunem præſtet, & ſuam de unico Dionyſio opinionem Caroli Magni ætate, imò & ſeculo octavo medio eſſe antiquiorem, oſtendat, Hymni ſuprà huc tranſlati, ab Hymno, ut tantiſper dabimus, per Hilduinum laudato, non diverſi, ſcriptionem Eugenio Juniori, Toletano epiſcopo, qui anno circiter 650 floruit, adſcribit. Ac rectè quidem compoſitum de Dionyſio Hymnum, quem S. Eugenio Toletano, diſtinctioris hujus notione haud addita, Hilduinus loco ſuprà cit. attribuit, ab ipſomet hoc ſcriptore non fuiſſe confictum, Menardus contendit; præterquam enim quòd Hilduinus, ut ſuprà oſtendi, mala in ſcriptoribus monumentiſque citandis fidei non ſit, ſcriptaque adeò, quæ ab ipſomet fuiſſent compoſita, veluti ab aliis contexta, laudâſſe nemo quam ſit cenſendus, impoſtores, qui, quas ſuprà memoravi, incubrationes ſub fictis Ariſtarchi & Visbii nominibus comminiſci non erubuêre, hymnum etiam, quem Hilduinus laudat, ſub S. Eugenii Toletani nomine finxiſſe, ſat veroſimile apparet, maximè cùm Eugenius Junior, medio circiter ſeculo ſeptimo Toletanus epiſcopus, ſcribendorum carminum facultate excelluerit, huicque idcirco illi præfatum, quem metricè, ſeu, ut exactiùs loquar, rhythmicè conſcripſerant, Hymnum affingendi occaſionem inde arripere, reque etiam ipſa affingere haud magno admodùm impoſturæ fraudiſque detegendæ periculo potuerint.*

B

quidquid contrà Menardus ratiocinetur, hic datur

145 *At verò, ut ad id, quod hic poſſimùm diſcutiendum eſt, jam veniam, Hymnum illum non impoſtoribus, à quibus Eugenio Juniori, Toletano epiſcopo, fuerit ſuppoſitus, ſed ipſimet, ut jam dixi, huic antiſtiti, veluti legitimum ac germanum hujus fœtum, loco ſupra cit. Menardus adſcribit; ut autem meritò ſeſe id facere, oſtendat, hunc ibidem ratiocinatur in modum:* Hilduinus in Areopagiticis, ut probaret, S. Dionyſium, Pariſiorum antiſtitem, eſſe Areopagitam, citavit in hanc ſententiam Hymnum S. Eugenii Toletani generatim ſine diſcrimine martyris aut confeſſoris. In Vita S. Eugenii epiſcopi & martyris, quam citat adverſarius ex codice Remenſi, hic Hymnus tribuitur Eugenio martyri, qui ita incipit: "Cæli cives applau-
„dite, mundi jocundo lumini, „ ſimulque hi verſus:

C "Rex Deus, immenſi quo conſtat machina
„mundi,
„Quod miſer Eugenius poſco, tu perfice
„clemens &c. „

Qui quidem hexametri verſus primi poſt præfationem exſtant inter Opuſcula B. Eugenii junioris, epiſcopi Toletani, quæ Pariſiis exierunt curâ doctiſſimi Sirmondi, ſine tamen Hymno præfato. Cùm autem hic Hymnus cum prænominatis verſibus extet in ſuprà citata Vita S. Eugenii martyris, epiſcopi Toletani, Mſ. codicis bibliothecæ monaſterii S. Remigii Remis ſiti, ſignum eſt, illius auctorem eſſe prælaudatum Eugenium Juniorem, etſi nominis æquivoci ambiguitate deceptus auctor præfatæ Vitæ ſimpliciter quidem, non fraudulenter, illum S. Eugenio martyri tribuerit. Quod confirmatur ex duobus antiquiſſimis codicibus Mſs. monaſterii S. Germani à Pratis, & S. Petri in Valle apud Carnutes, in quibus, ut miſſum faciam codicem Ms. monaſterii S. Dionyſii, poſt Hilduini Areopagitica hic Hymnus habetur ſub hac Epigraphe: "Hymnus Eugenii, Toletani epiſcopi, de S. „Dionyſio compoſitus Rithmicè.„

AUCTORE C. B. *ſimulque ratione*

146 *Hactenus laudatus ſcriptor; verùm, etſi in eadem S. Eugenii, qui martyr ac Toletanus fuerit epiſcopus, Vita ſeu Paſſione, in qua hexametri verſus, Eugenio Juniori, Toletano epiſcopo, ab omnibus citra ullam controverſiam adſcripti, leguntur, ſuprà à nobis recitatus Hymnus etiam reperiatur, nihilnè hinc mihi, ut hic pariter ſancto iſti Toletano epiſcopo ſit adſcribendus, conſectarium apparet. Quid ni enim factum eſſe queat, ut, qui fabuloſam illam (Adi, quæ huc ſpectant, ad tertiam menſis hujus diem in Commentario Actis S. Gerardi prævio num. 68 & ſeq. jam dicta) S. Eugenii, martyris & Toletani antiſtitis, Vitam contexuit, in hac ſimul & dictos verſus hexametros & Hymnum præfatum, etſi & hunc & illos nuſpiam inveniſſet conjunctos, deditâ tamen operâ Heroi, cujus geſta litteris mandabat, adſcripſerit, quòd, quamvis quidem, ut jam mox dictum, nuſpiam & Hexametros illos verſus & Hymnum memoratum inveneris conjunctos ſerieve continua deſcriptos, tam hunc tamen quam illos ab uno eodemque auctore adornatos, leviuſculis dumtaxat è cauſis perperam judicâris? Sanè non eſt, cur hac in re errâſſe credendus non ſit, cum, ipſomet verbis rectiùs fatente Menardo, in determinato, à quo præfati verſus & Hymnus promanârint, auctore aſſignando certiſſimè errâris. At verò, inquies, Hymnus, de quo hic, in tribus antiquiſſimis codicibus Mſs., videlicet monaſterii S. Germani à Pratis, S. Petri in Valle apud Carnutes & monaſterii S. Dionyſii in Francia, S. Eugenio Juniori, Toletano epiſcopo, adſcribitur, teſte iterum verbis recitatis Menardo. Ita omninò habet; verùm quam quidem codices illi antiquiſſimi ætatem habent? Fuerunne ante Hilduini ætatem exarati?* B

147 *Cùm enimverò, ſi tanta codices memorati antiquitate pollerent, maximè id cauſam, quam Menardus propugnat, roboraret, nec tamen ab hoc ſcriptore ratione ulla aſſeveretur, ſit mihi vel hinc, fuiſſe illos ipſimet Menardo poſterioris ævi viſos, reque etiam ipſa dumtaxat exſtitiſſe tales, vix non indubitatum. Quid ſi ergò poſt Hilduini ætatem à monaſteriorum, quorum ex dictis ſunt, inquilinis exarati fuerint, qui, cùm in ſcriptoris hujus de uno* Dionyſio, Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, opinionem conceſſiſſent, omniaque prorſus, quibus hanc ille in ſuis Areopagiticis ſuperſtruit, documenta pro veris ac genuinis haberent, hiſce etiam Hymnum de Dionyſio, quem Hilduinus, veluti ab Eugenio Toletano compoſitum, pro ſua de unico Dionyſio opinione in dato à ſeſe ad Ludovicum Pium imperatorem Reſcripto num. 7 laudat, accenſendum putârint, hincque ſuprà huc tranſcriptum Hymnum, utut eum cum aliis S. Eugenii Junioris, Toletani epiſcopi, Operibus nuſpiam inveniſſent conjunctum, in codicibus tamen, quibus illum inſcribebant, Eugenii Junioris, Toletani epiſcopi, nomine è ſpuriis, quæ Hilduino præluxerant, adverſariis horumve tranſumptis notârint, aliiſque, quæ tranſcribebant, ſanctis ejuſdem Operibus adjunxerint? Quid ſi etiam, cùm unus codicum dictorum ſcriptor, Hilduini auctoritate nixus, Hymnum præfatum Eugenio Toletano Juniori attribuiſſet, duo reliqui illum, re non examinata ac clauſis, ut ita dicam, oculis, fuerint ſecuti? Nihil fanè obſtat, quò minùs tam unum, quàm alterum falſum eſſe queat, poteſtque proinde, an re etiam*

non una confutato, arguat, perpetram adſcribitur, Hymnus rhythmicus,

F

AUCTORE C. B.

vera factum haud sit, non immeritò revocari in dubium, maximè cùm Hymnus ille inter Eugenii Junioris, Toletani episcopi, Opuscula, quæ Sirmondus anno 1628 edidit, non compareat. Jam verò cùm res ita habeat, annè unquam Hymnum, quem codices tres, à Menardo memorati, exhibent, Toletanus is episcopus concinnârit, dubium esse admodum, necesse est, huicque adeò, veluti à quo certò sit compositus, à Menardo & aliis, qui eamdem, quam ipse, de uno Dionysio opinionem tuentur, perperam adscribitur.

utpote vel ab impostore confictus,

148 *At verò, inquies, à quo ergò Hymnus ille, si Eugenium Juniorem, Toletanum episcopum, non habeat auctorem, fuit contextus? Rem factam esse, suspicor, ab impostore quopiam, qui venerandum Eugenii Toletani nomen, quò imbibita à se de uno Dionysio opinioni fidem facilius conciliaret, fuerit mentitus. Ita animo comparatus sum, quòd Hymnum illum Scriptis, quæ* abdita & negligenter relicta *invenit, Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. 7 haud obscurè accenseat, hacque inter, uti indicat, & Visbii conscriptionem, & Aristarchi ad Onesiphorum epistolam, quæ ambæ lucubrationes omni dubio procul, ut supra docui, commentitiæ fictisque etiam scriptorum nominibus attributæ sunt, etiam invenerit; quod cùm ita habeat, fit vel hinc, ut meritò vereri possimus, ne Hymnus, quem spuriis hisce monumentis adjunctum reperit, similis etiam furfuris exstiterit. Adhæc Hilduinus in suo ad Ludovicum imperatorem Rescripto num. proximè cit. ita scribit:* Nec mirari quis poterit, cur Hymnum sancti Eugenii Toletani de beato Dionysio habeamus, & vicinorum sapientium scriptis, exceptis paucis, videamur carere; *à cautione autem, ab Hilduino his verbis* Nec mirari quis poterit *&c adhibita, consectarium apparet, ut, si non ipsemet Hilduinus, alii saltem, qui ipsa scriptoris hujus ætate floruerint, dubitârint, num Hymnus, quem is, veluti à S. Eugenio Toletano compositum, verbis jam datis laudat, pro genuino hujus factu esset habendus. Atque hæc aliaque suprà relata, è quibus, quantùm reor, meritò certè à nobis dubitari ea de re posse, satis superque liquet, hucusque disputavimus, admittentes tantisper, suprà huc transcriptum à nobis Hymnum ab Hymno, quem Hilduinus, non relatis, quibus constaret, verbis, laudat, nulla omnino in re fuisse diversum: verùm quid si ab Hymno, qui Hilduino præluxit, versiculi seu verba, quibus, qui illo laudatur, Dionysius pro* Areopagita *perspicuè habetur, abfuerint, in eumque dumtaxat post à fabulosa S. Eugenii Vita scriptore, quò imbibita à se de uno Dionysio opinioni pondus adjungeret, fuerint intrusa?*

vel saltem à spuria Vita S. Eugenii auctore interpolatus, evidenter dat,

149 *Id certè à veritatis specie minimè est alienum; etsi enim, iis rescissis, reliqua Dionysium, de quo agunt, in Gallias à Clemente Papa missum fuisse, dumtaxat tradant, Hilduinus Hymnum alterum, Venantio Fortunato, uti infrà docebo, affictum, ut ut in eo Dionysius, Parisiensis episcopus, pro* Areopagita *apertè non habeatur, sed dumtaxat in Gallias à Clemente Papa missus insinuetur, pro sua de uno Dionysio opinione etiam laudat; ut pariter proinde Hymnum, Eugenio Toletano adscriptum, ut ut idem dumtaxat insinuatum in hoc fuisset, pro eadem opinione sua laudare potuerit. Adhæc anonymus suprà laudatæ, cui S. Eugenii Toletani de Dionysio Hymnus, prout suprà à nobis datus est, exstat insertus, Vita S. Eugenii, qui Toletanus episcopus simul & martyr exstiterit, scriptor figmentis loco non uno, seu, ut, quod res est, apertè eloquar, à capite ad calcem indulget, uti quisque, qui spurium illud monumentum evolverit, facilè deprehendet, atque apud nos ad xv Novembris diem, quo de S. Eugenio martyre tractaturi sumus, ratione non una poterit dilucidè monstrari. Jam verò, cùm id ita habeat, est sanè, cur dubitare possimus, an scriptor hujusmodi Hymnum prorsus novum laudato per Hilduinum Hymno non substituerit, vel an hunc verbis nonnullis seu versiculis, nono scilicet atque undecim sequentibus, quibus, qui laudibus in eo effertur, Dionysius pro* Areopagita *dilucidè obtruditur, antiliorem non reddiderit. Ut ut sit, Hymnum equidem, seu suprà huc transcriptum, seu ab Hilduino laudatum, pro explorata fidei monumento, quo controversa, quam hic impugnamus, de uno Dionysio opinio sæculo* VIII *medio evincatur antiquior, haberi non posse, satis superque è jam disputatis liquet; ut proinde quod de illa, ante istud tempus non configuranda, antea asserui, firmum atque inconcussum contra petitum etiam ex Hymno illo argumentum confletur.*

150 *Ad tertium, quod præsenti § adhuc discutiendum refutandumque restat, jam progredior. Chronici Flavii Marci Dextri Fragmentum, quod in Bibliotheca Hispana Veteri tom. 2, pag. 274 pro germano & legitimo hujus historici monumento, si quod è germana & Fuldensi bibliotheca sæculo 16 in Hispaniam fuerit transmissum, Nicolaus Antonius haberi vult, ita apud hunc auctorem tom. cit. pag. 275 memorat:* Marcus Marcellus, Marci Marcelli, Urbis præfecti filius, qui & Eugenius, quondam S. Petri Apostoli, postea verò S. Clementis Papæ discipulus, ab eodem & Dionysio Areopagita missus in Hispaniam prædicat & Toletanos docet xcv; *ex hisce autem verbis, utpote quibus Eugenius à* S. Dionysio Areopagita *in Hispanias missus, annoque æræ Christianæ nonagesimo quinto Toletanos docuisse traditur,* Dionysium Areopagitam *in Gallias prædicandi Evangelii ergò sæculo primo venisse, opinionemque adeò de uno Dionysio, utpote in laudato, quod diu ante sæculum octavum fuerit conscriptum, Chronici Fragmento consignatam, sæculo octavo medio esse antiquiorem, potest contendi. Et verò hac objectione, si modò, quibus innititur, fundamenta undequaque firma forent ac solida, res utcúmque videri posset evinci. Verùm ipsemet Nicolaus Antonius Chronici Flavii Marci Dextri, quod laudat ac porrò tom. cit. suppeditat, Fragmentum pro germano & legitimo Historici illius factu haberi dumtaxat vult, si quod germanum & legitimum ejusdem monumentum è Fuldensi bibliotheca in Hispaniam sæculo sexto decimo fuerit transmissum; nulla autem Dextri, Maximi, Juliani, Luitprandi, aliorumque plurium, qui de rebus Hispanicis scripserint, auctorum Chronica seu monumenta historica è Fuldensi Germaniæ abbatia seu hujus bibliotheca, penes quam illorum originalia seu autographa exstiterint, sæculo* XVI *in Hispaniam missa fuisse, eruditis hodie passim notum est. Pro genuino quidem Dextri factu absolutè etiam Chronici, quod mox laudavi, Fragmentum Nicolaus Antonius ex iis, quæ cit. Biblioth. Hispana veteris tom. 1, pag. 156, num. 376 aliisque locis scribit, habuisse videtur. Ast reéne, an secùs, magis opportunè, cùm ad* XV *Novembris diem de S. Eugenio martyre tractabitur, examinari poterit. Hic interim, monumentum illud, quidquid etiam Antonius arguat,*

utut prædilum à Nicolao Antonio Chronici Fragmentum,

mihi

A *mihi admodùm esse suspectum, lector in antecessum noverit.*

etsi etiam id pro monumento spurio haud esset habendum.

151 *At verò, etsi etiam id pro genuino Dextri, Scriptoris seculo* VIII *medio longè antiquioris, sæpe esse admittendum, verèque adeò abs hoc Eugenium martyrem, qui primus Toletanus exstiterit episcopus, in Hispaniam à* S. Dionysio Areopagita *missum fuisse, memoriæ proditum verbis mox recitatis exstare, tantisper daremus, nec hinc consectarium fuerit, ut vel* S. Dionysius Areopagita *in Gallias umquam Euangelii prædicandi causâ venerit, vel ut, id esse factum, Flavius Marcus Dexter, quòd Eugenii in Hispanias missionem* Areopagitæ *adscribat, existimârit. S. Polycarpus discipulorum suorum nonnullos, uti apud nos tom. 2 Januarii in Commentario, Aliis sancti illius episcopi ac martyris prævio, pag. 694 videre licet, ex Asia, ubi commorabatur, in Gallias Euangelii ibidem annuntiandi causâ misit, nec tamen in Gallias ipsemet umquam venit. Quid si ergò factum sit, ut* Dionysius Areopagita, *etiamsi in Gallias numquam venerit, Eugenium tamen, imò & discipulorum suorum plures alios è Græcia, ubi commorabatur, in Hispaniam, quò*

B *hanc ad Christi fidem converterent, submiserit? Id sanè æquè* Dionysius Areopagita, *quàm quod jam dixi, Polycarpus, facere potuit. Dexter quidem Eugenium facere videtur Romanum; verùm filios suos Romani primo etiam ætate Christiana seculo Athenas, quò ibidem litteris operam darent, mittere solebant. Quid si ergò Eugenius, cùm à S. Petro Apostolo ad fidem fuisset Romæ conversus, Athenas parentum jussu abierit, atque in disciplinam* Dionysio Areopagitæ *datus, in Hispaniam inde abs hoc, Clementis Papæ assensu subin-*

de accedente, postea missus fuerit? Nihil sanè, quò minùs facta hoc modo res esse potuisset, obstare videtur. Jam verò, cùm ita habeat, ex eo certè, quòd Flavius Marcus Dexter, Eugenium *ab* Areopagita *in Hispanias missum fuisse, memoriæ prodidisset, confectarium nequaquam esset, ut vel* Dionysius Areopagita *in Gallias umquam venerit, vel ut, id factum fuisse, scriptor ille seculo* VIII *medio longè antiquior existimârit, nequitque proinde ex iis, quæ suprà scribit, concludi, opinionem de uno Dionysio seu de* Dionysio Areopagita, *qui in Gallias venerit, ante tempus illud obtinuisse. Alia*

C *insuper, quæ pro ea utcumque probanda faciunt, argumenta possunt afferri; verùm hæc § seq. propositurus ac porrò refutaturus sum.*

§ IX. Reliqua, quæ ad eamdem opinionem seculo octavo medio antiquiorem faciendam conducunt, proponuntur ac refelluntur.

Crotoniatæ, Dionysium Areopagitam, dum Athenas Romam petunt,

UGhellus *tom. 7 Italiæ Sacræ in Episcopis Crotoniensibus, quæ Magnæ quondam Græciæ, nunc Ulterioris Calabriæ civitas est, sic scribit:* Cæterùm Petro Apostolorum principe per finitimas civitates Euangelium promulgante, ut quidam volunt, Crotoniatæ fidem Christi hausêre, alii verò à S. Dionysio Areopagita illuc transeunte Crotoniatas fidem primò suscepisse narrârunt. Constans enim fama est apud Crotoniatas, Areopagitam, Romam petentem, Crotonem diverûsse, & Crotoniatas ad Christum convertisse; quòcirca Crotoniatæ in signo civitatis ipsius S. Dionysii effigie utuntur, cujus festum cum octava celebrant, ac velut suum divum tutelarem, primumque episcopum venerantur, & colunt. *Ac deinde, nonnullis interpositis,* Dionysium Areopagitam *inter Crotonienses episcopos primo loco recensens ita memorat:* S. Dionysius Areopagita, Pauli Apostoli discipulus, Athenienſis episcopus meritò primus Crotonienſis præsul dicendus est, quando in eam urbem * (ut ferunt indigenæ) dum illac pertranſiret, & Romam petens, ut Apostolorum martyrio ita monitus ab Euangelista Joanne interesse deberet, fideles confirmavit in fide, jam diu vel ab ipsis Apostolis, vel ab eorum discipulis disseminata. Crotonem igitur, ut fert traditio, ingressus, apud ipsam per aliquot dies moram traxit, & à Christi fidelibus acclamatus episcopus est, qui, cùm ecclesiam confirmâsset, relicto coadjutore, iter prosequutus, collacrymantibus cunctis, qui eum deinde summa veneratione coluerunt.

AUCTORE C. B.

* *In ea urbe*

per urbem suam transisse, atque hujus sui esse acclamatum episcopum, affirmans:

153 Cæterùm Crotoniates, ut fidem facerent posteritati, Dionysium suum fuisse primum episcopum, sacellum in Cathedrali suo nomini dicârunt, ubi Deiparæ Virginis sacram ad vivum depictam imaginem, quam ex Oriente secum detulerat, & in amoris pignus Crotoniatibus dono dederat, summa religione collocarunt, eundemque Divum suum tutelarem fecerunt: quamobrem ejus simulachrum, in Cathedra sedens, & civitatem in manibus tenens, Urbis extare voluerunt nobile signum, sub quo hæc verba leguntur: Sum signum, & præsul Dionysius episcopus Crotonis. Maneat igitur Dionysium à Paulo Apostolo Athenienſem primum fuisse ordinatum episcopum, mox à Crotoniatibus acclamatum antistitem, inde anno Christi XCVIII, ut omnes ferè Galli Scriptores affirmant, à Clemente I Papa Lutetiæ Parisiorum creatum Pontificem, ubi pro Christi fide glorioſam palmam susceptit martyrii anno ætatis circitèr CXX, salutis humanæ circitèr CXX. Nec admirationem hoc ipsum iis commovebit, quos primigeniæ Christi Ecclesiæ mos haud omnino latuerit. Siquidem, ut non semel diximus, cum ea Christi exordia non usquequaque operariis abundarent, fiebat, ut unus idemque, cujus pietas perspecta esset, ad plures deinceps ecclesias prædicationis gratiâ destinaretur, illæque, sive conversionis inde auspicatæ nobilitatem, sive memori mente gratoque animo in auctorem suæ salutis futuræ, illum ipsum suum Apostolum, episcopumque appellarent; quod Dionysio apud Crotoniates evenisse, credendum est. Adventâsse Dionysium in hanc urbem Athenis Romam petentem commemorat Baptiſta Mant. in ejus vita iis versibus:

F

Jam ratis Auloni radens freta proxima cursum
Vertit ad Hydruntem, Borea spirante, Tarentum.
Labitur, apparetque Croton & cætera.

verùm traditio, cui id suo tempore credentiori dumtaxat ævo.

154 *Hactenus Ughellus; est nullo prorsus, quæ de* S. Dionysio Areopagita *commemorat, quæque, si vera essent aut saltem à Crotoniensibus ante seculum octavum medium fuissent credita, opinionem de uno Dionysio veritati esse consonam, aut certè ante epocham istam viguisse, vix non indubitatum efficerent, monumento antiquo firmat. Affert quidem constantem, quæ apud Crotoniatas viget, famam seu traditionem; verùm nihil addit, quod legitimam hanc esse ac vel à seculo octavo medio inchoatam, utcumque evincat. Quid enim? Annè persan*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

id præſtet, vel quod de Dionyſio Areopagita, *pro patrono à Croteniatis habito magnaque apud hoſce veneratione affici ſolito, vel etiam quod de ejuſdem Sancti effigie, à Croteniatis in civitatis ſuæ ſigno ſeu ſcuto gentilitio adhibita, memoria prodiit? Neutiquam certè. Hinc quidem, quod jam explicatæ Croteniatarum traditioni ſuffragaretur, elici quidquam poſſet, ſi jam inde à primis æræ Chriſtianæ ſeculis vel* Dionyſium Areopagitam, *veluti Crotonis patronum à civitatis hujus incolis honoratum fuiſſe, vel Sancti ejuſdem effigiem in Crotonis ſigno fuiſſe adhibitam, ſolidè probari poſſet. Verum nullum prorſus explorate fidei monumentum antiquum, quod vel unum vel alterum probare natum ſit, alicunde ſuppetit. Quid multa? Croteniatarum de* Dionyſio Areopagita, *qui apud illos fidem annuntiârit, ſedemque epiſcopalem primus occupârit, traditionem recentiori dumtaxat atque à primis æræ Chriſtianæ ſeculis remotiori ævo primùm eſſe exortam, vel ex eo verosimillimum apparet, quod de re iſthac altiſſimum ſit ſilentium apud omnes prorſus antiquos ſcriptores ſeu Græcos ſeu Latinos, imò & apud ipſummet Hilduinum, qui tamen, quæcúmque ad ſuam de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, opinionem firmandam conducere utcúmque poſſent, ſummâ diligentiâ undecúmque collegit. Laudat quidem Ughellus Joannem Mantuanum, condendorum carminum arte celebrem; verùm hic non citiùs, quàm ſeculo quinto decimo floruit.*

B

nec niſi ex errore videtur exoria.

155 *Quod autem ad primitivæ Eccleſiæ morem, quem idem Ughellus pro Croteniatarum traditione adhuc adducit, modò etiam ſpectat, nec inde quidquam pro hujus initio ad prima æræ Chriſtianæ ſecula retrahendo poteſt confici. Etſi enim ſub Eccleſiæ ſeu fidei Chriſtianæ gentibus annuntiatæ initium aliqui ſubinde, quòd tum operariis Dominî vinea non abundaret, ad alias atque alias eccleſias, cùm virtutem ſuam ac pietatem alicubi probâſſent, divini verbi diſſeminandi causâ miſſi legantur, haque non rarò illos, quò gratum erga ſalutis ſuæ auctores animum exhiberent,* Apoſtolos *ſuos atque* epiſcopos *appellârint, id tamen* Dionyſio Areopagitæ *apud Croteniatas eveniſſe, nihil omnino ſuadet. Quid ſi igitur Croteniatæ, cùm ad Chriſti fidem primùm ſuiſſent converſi, epiſcopum nomine* Dionyſium *nacti ſuerint, illorumque deinde poſteri, quòd quis qualiſve fuiſſet is Dionyſius, nuſpiam invenirent notatum, facilius illum, quàm par eſſet, præpoſterâ, quâ & plures olim aliæ eccleſiæ ſuî initia Apoſtolorum temporibus quàm proximè admovere modis omnibus ſtuduiſſe noſcuntur, cupiditate abrepti pro* Areopagita *habuerint? Id enimverò ita reipſa factum, nemiquam mihi vero apparet abſimile, ut fortaſſis nec à veritatis ſpecie procul receſſurus eſſet, qui aſſereret, Croteniatarum de* Dionyſio Areopagita, *qui & fidem apud illos prædicârit & Cathedram epiſcopalem primus occupârit, traditionem tunc primùm eſſe exortam, cùm Galli ſeculo* XIII *regnum Neapolitanum, in quo Croton ſita eſt, occupârunt, ſuamque de* Dionyſio Areopagita, *qui Romam, Athenis ſibi ſubſtituto epiſcopo, veniſſet, indeque in Gallias, ubi & martyrium ſubiiſſet, à Clemente Papa Euangelii prædicandi ergò miſſus fuiſſet, opinionem cum Croteniatis communicare potuerunt.*

156 *Ut ita autumem, idcirco potiſſimùm facilè propendeo, quòd Croteniatæ Apoſtolum, qui & ipſis & Gallis, in regione ſua tum dominantibus, eſſet communis, habere, ſingulari ſeu honori ſeu felicitati ducere tunc potuerint, faciléque adeò factum eſſe queat, ut Dionyſium, civitatis ſuæ primum epiſcopum, alium non eſſe, quàm qui, relictis Athenis, Romam primùm ac deinde in Gallias conceſſiſſet, ſibi tum perſuaſerint, itáque opinioni, qua poſtea in antiqua traditione credita fuerit fundari, ortum dederint. Quòd ſi tamen id quiſquam jam inde à ſeculo decimo, quo, qui è Gallis venerant, Normanni Siciliam ac regnum Neapolitanum, Saracenis ac Græcis pulſis, occupârunt, contigiſſe velit, haud equidem magnopere refragabor. Ut ut interim res habet, nullum equidem explorate fidei monumentum, quod ſeculo* VIII *medio certè ſit antiquius, quodque, quæ de* Dionyſii, *Romam Athenis petentis, apud Croteniatas mora atque epiſcopatu ab Ughello narrantur, utcúmque confirmet, à ſcriptore iſthoc proferitur, nec ſcio, an proferri alicunde queat. Certè mihi, omnibus ſeu ſacris ſeu profanis, apud quos de Croteniatis, rebuſve, ad hoſce ſpectantibus, quidquam fortè inventum iri putabam, ſcriptoribus diligentiſſimè diſcuſſis, nuſpiam ſeſe obtulit monumentum hujuſmodi. Quod cùm ita ſit, argumentum, quod è* Dionyſii Areopagitæ, *Athenis Romam petentis, apud Croteniatas epiſcopatu pro conſignanda ante ſeculum* VIII *mediam opinione de unico Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, poteſt repeti, tantam huic antiquitatem minimè vindicat. Anne id, quæ hunc in finem adhuc adducuntur, alia melius præſtent, diſpiciamus.*

Nequit proin ob eam ante ſeculum VIII *medium natæ ſtatui de uno Dionyſio opinio.*

E

Nec tantum huic, quæ Baronius, Hincmarum commentus,

157 *Baronius in ſuis ad Martyrologium Romanum hodiernum Annotationibus ad* IX *Octobris diem de S. Dionyſio ita obſervat:* Quibuſcum (*in controverſiam ſcilicet, an Dionyſius, Pariſienſis epiſcopus, ſit cenſendus ille, qui ex Areopago ad Chriſti fidem, ac inde ad eccleſiæ Athenienſis regimen fuit aſſumptus, deducentibus*) in Annal. Eccleſ. prolixior eſt mihi diſputatio. Hic autem, ut inſtituti patitur ratio, pauca dumtaxat, quæ piæ menti ſatis eſſe poſſint, attingam, reddamque inprimis verba Hincmari, Rhemenſis epiſcopi, auctoris illorum temporum non ignobilis, quibus, ſcribens ad Carolum Calvum imperatorem rem ipſam his verbis teſtatam reliquit, cùm ait: "Patrem veſtrum Dionyſium „eſſe Areopagitam, à beato Paulo apoſtolo ba„ptizatum, & Athenienſem ordinatum epiſco„pum, & in Gallias à beato Clemente dire„ctum, ex his, quæ Græca teſtificatio, & S. „Romanæ Sedis atteſtatio, & Gallicana inti„mat conteſtatio, ratum in hac cauſa, quod „longè ante nos dictum eſt, recognoſcant.„ Hæc ille; quæ, ne perfunctoriè dicta videantur, ſingillatim expendere, operæ pretium fuerit. *Ita eruditiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum parens, omnia deinde, quæ ſeu ad Græcam teſtificationem, ſeu ad ſanctæ Romanæ Sedis atteſtationem, ſeu denique ad Gallicanam conteſtationem ſpectare poſſint, reve etiam ipſa, liberiori tamen, quàm par videatur, verborum Hincmari interpretatione adhibita, ſpectare exiſtimârit, recenſens, ſicque, ut apparet, opinionis, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem ſtatuit, antiquitatem probare præcipuè adnitens.*

F

ſeu de Græca per ſcriptorem hunc memorata teſtificatione,

158 *Ac iis quidem, quæ ad Græcam teſtificationem ſpectent, Michaelis Balbi, imperatoris Conſtantinopolitani, quâ hic ad Ludovicum Pium adſcriptos* S. Dionyſio Areopagitæ *libros dono miſit,*

Digitized by Google

A *ſit, legationem, S. Dionyſii Vitam, à S. Methodio conſcriptam, Acta à Metaphraſte contexta, ac denique Dionyſii encomium, à Michaële Syncello, presbytero Hieroſolymitano, concinnatum, annumerat. Verùm Michaëlis imperatoris ad Ludovicum Pium legatio, Actorumque S. Dionyſii ſeu à Methodio, ſeu à Methaphraſte, ſeu denique à Syncello facta conſcriptio citra omnem controverſiam ſeculo octavo medio, uti è ſuprà diſputatis liquet, anterior non eſt, nequitque proinde ex allegata per Hincmarum Græca teſtificatione, etſi etiam ad hanc, quacúmque vult Baronius, ſpectarent, quidquam confici pro opinione de uno Dionyſio ante ſeculum* VIII *medium conſignanda. Addit quidem hic ſcriptor, Synodum Florentinam, citando S. Dionyſii Acta, veneratione iſthac eſſe digna, monſtràſſe; verùm quid tum? Acta, à Metaphraſte contexta, Synodus prædicta, ut Græcis per Græcos Filii à Patre in Divinis proceſſionem probatam daret, dumtaxat citavit; unde profectò conſectarium non eſt, ut quæcúmque de Dionyſio in Actis illis narrantur, pro veris ac legitima ſeculumque etiam octavum medium præ greſſa traditione ad poſteros derivatis habuerit.*

B *Quod cùm ita ſit, nihil etiam pro opinione de uno Dionyſio ſeu utcúmque confirmanda ſeu ante tempus iſtud collocanda ex objecto Synodi Florentinæ facto habetur. Idem porrò ferendum eſt judicium de miraculis, quæ, ut præterea loco cit. ait Baronius, patrata fuêre, cùm libri,* Dionyſio Areopagitæ *vulgò adſcripti, Pariſios ab imperatoris Conſtantinopolitani proximè laudati legatis fuerunt allati. Quid enim? Non rarò etiam Sancti ad ſui invocationem, etſi ii, à quibus firma cum fide invocantur, in errore ſeu circa eorum reliquias ſeu circa quæcúmque alia verſentur, patrâſſe inveniuntur miracula, uti quæ Opus noſtrum loco non uno ac maximè tom.* VI *Julii in hiſtorico de S. Jacobo Majore Commentario part.* I, *num.* 114 *& tribus ſeqq. ſuppeditat, argumento ſunt minimè dubio. Ceterum in Annal. eccleſ. ad annum* 109 *num.* 45 *& ſeq. alia adhuc, quæ ad Græcorum atteſtationem refert, Baronius adducit; verùm ea infrà, cùm, Græcos antiquitus* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi non confudiſſe, probabo, commodiùs refellam.*

159 *Nunc ab allegata per Hincmarum Græca teſtificatione ad Eccleſiæ Romanæ atteſtationem, per eumdem ſcriptorem additam, cum Baronio, ipſiſmet primùm hujus verbis huc tranſcriptis, progredior.* Hæc, *inquit loco cit.*, de his, quæ ſpectant ad Græcorum atteſtationem; quod autem pertinet ad teſtimonium S. R. E., quo idem Hincmarus eamdem rem confirmatam aſſirmat, ad id referendum arbitror, quòd Hilduinus, cùm ad eam rem probandam citat antiqua Miſſalia Gallicana, ea probata dicit auctoritate Romanorum Pontificum Innocentii, Gelaſii atque Gregorii, quorum ea de re epiſtolas apud eamdem Pariſienſem eccleſiam extare teſtatur. In ſacris enim Miſſæ Præfationibus moris erat, vitam illius Sancti, cujus ſolemnitas ageretur, ſummatim collectam publicè recitari, ut etiam in Sacramentario S. Gregorii & in Miſſali Ambroſiano hactenus cernitur. His accedit Stephani Papæ factis potiùs quàm verbis teſtata ſententia; nam eo tempore, quo ipſe Pipinum regem coronavit in Gallia, cùm ægrotans S. Dionyſii adminiculo è morbo convaluiſſet, ſacris ejuſdem reliquiis Romam tranſlatis, in ipſius honorem monaſterium erigendum curavit, quod Græcis monachis tradidit, atque, indito nomine, Græcorum ſcholam nuncupavit; quod obitu ejus imperfectum relictum ab ejus ſucceſſore Paulo Papa eſt penitus abſolutum. Hæc ipſa Ludovicus imperator ab Hilduino perpetuis monumentis voluit commendari, prout ejuſdem imperatoris ad eum litteræ ſcriptæ declarant. Et quid, quæſo, cauſæ fuiſſe, exiſtimamus, quòd S. Dionyſii monaſterium & Græcis attributum, & Græcorum ſcholam dici voluit, niſi ut in ædibus Græci hominis Græci gentiles ejus, veluti jure hoſpitii confiderent? Sancta inſuper Romana Eccleſia huic veritati ea quoque ratione adſtipulata videtur, quòd à ſancto Methodio allata Romam Acta receperit ac fideliter cuſtodierit; cùm præſertim ejuſdem ſanctæ Sedis bibliothecarius Anaſtaſius, ſummæ illorum temporum doctrinæ & auctoritatis vir, eadem, Latinitate donata, ad Carolum Calvum imperatorem unà cum litteris, quæ adhuc extant, in Gallias miſerit.

160 *Ita hactenus ille; verùm quæcúmque ſeu de monaſterio, à Stephano Papa, cùm in Gallias à lethali morbo ad S. Dionyſii invocationem convaluiſſet, in Sancti hujus honorem Romæ exſtructo, monachiſque Græcis ad inhabirandum dato, ſeu de Methodianis ejuſdem Dionyſii Actis, Roma aſſervatis ibidemque etiam, contra ac innuit, veroſimillimè (adi, quæ num.* 90 *dicta ſunt) contextis, commemorat, ſeculo* VIII *medio poſteriora ſunt, ac proin, opinionem de uno Dionyſio epochâ iſthâc eſſe antiquiorem ſeu ante annum* 750 *obtinuiſſe, nulla ratione evincunt. Quod autem ad antiqua, quæ Romanorum Pontificum, Innocentii, Gelaſii atque Gregorii litteris, adhuc exſtantibus, probata ab Hilduino dicantur, Miſſalia Gallicana ſpectat, nec ex his quidquam pro opinione de uno Dionyſio ante ſeculum* VIII *medium conſignanda poſſe confici, jam ex iis, quæ num.* 50 *& quatuor ſeqq. de hoc argumento diſſerui, ſatis ſuperque liquet, etſi interim, quod Baronius de uſitato Acta Sanctorum, quorum feſtivitates agebantur, in Miſſarum Præfationibus ſummatim commemorandi more aſſeverat, veritati eſſet ad amuſſim conſonum. Res illi, qui, quæ loco cit. dicta jam ſunt, expenderit, fiet perſpicua; ſedulò tamen, quò, quæ ibidem ſtatui, firmiora conſiſtant, notari convenit, tranſcripta ibidem ex Hildnino verba haud ita debere intelligi, quaſi is ſcriptor ſignificatum hiſce volverit, Dionyſianam, quam ad Ludovicum Pium imperatorem miſit, Paſſionem in omnibus prorſus, ac proin etiam in iis, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem faciunt, concordâſſe cum Miſſis, quæ in laudatis ab eo Miſſalibus Gallicanis antiquis continentur; etſi enim illarum cantus, ſenſus & verba Paſſionis, quam ad Ludovicum miſit, ſeriei apprimè concordâſſe, affirmet, agonum tamen tormentorumque, quæ à Dionyſio ſociiſque Martyribus tolerata fuerint, atque ex horum Paſſione in dictis Miſſis recenſeantur, mentionem dumtaxat facit, indubiè etiam commemoraturus alia, ſi quæ fuiſſent, in quibus pariter cum miſſa ad Ludovicum Pium Paſſione concordare præfatas Miſſas, conſpexiſſet.*

161 *Et verò cùm & Dionyſiana Paſſioni & Viſibil Conſcriptioni, quæ non tantùm tormenta, quibus Dionyſius excruciatus martyrium ſubierit, ſed & Chriſti apparitionem, eidem Dionyſio oblatam, ſuſtamque abs hoc capitis proprii, cùm id ei amputatum jam fuiſſet, geſtationem commemorant. Miſſalia Gallicana antiqua adſtipulari, Hilduinus loco*

ANCTORE C. B.

diſcuſſaque poirò

E

F

ſeu de ſacra Sedis Romanæ per verba huc tranſcripta.

C

ac refutata atteſtatione

AUCTORE C. B.

loco cit. insinuet, ac dein, quò id probatum det, illatorum duntaxat Dionysio tormentorum, in quibus recensendis Dionysiana Passionis seriei Missa duæ, in dictis Missalibus contenta, concordârint, mentionem faciat, id enimverò, tormenta illa tantummodò, non autem etiam, quam dixi, apparitionem capitisque gestationem, in prefatis duabus Missis fuisse commemorata, argumento est perquam valido. Hinc porrò jam fit, ut, num quidquam, quod opinioni de uno Dionysio suffragari necúmque posset, in iisdem Missis antiquisve, in quibus ha continerentur, Missalibus Gallicanis fuerit repertum, haud immeritò quisat revocari in dubium. Ut ut habeat, cùm equidem, qua num. 50 *& seqq. quatuor differui, dubium atque incertum, an seculo* VIII *medio duæ, quas dixi, de Dionysio Missa antiquiores sint, pariter efficiant, nequit sanè ex his pro opinione de uno Dionysio ante id tempus configuanda quidquam conflci. Ad Gallicanam, quam tertio loco Hincmarus recenset atque in argumenti partem Baronius etiam adducit, contestationem jam venio.*

B

seu denique de Gallicana contestatione agnit, antiquitatem vindicat. Illâ amicè,

162 *Ac posterior quidem hic scriptor ad hanc etiam antiqua, è quibus certè pro opinione de uno Dionysio ante seculum* VIII *medium figenda nihil omnino posse elici, modò dicta evincunt, Missalia Gallicana refert, ut etiam ipsa S. Dionysii Acta, ex antiquis, ut ait, monumentis & è Visbii conscriptione ab Hildnino collecta, è quibus pariter nihil prorsus pro tanta eidem opinioni antiquitate attribuenda posse elici, nemo non fatebitur, qui, qua quinque Commentarii hujus prioribus §§ disputata sunt, attentè ad veritatis trutinam expenderit. At verò Hincmarus, quem, ut jam indicavi, liberiùs commentatus est Baronius, per Gallicanam contestationem unicè, ut apparet, S. Sanctini Vitam, à Wandelmaro abbate repertam, atque à sese, cùm juvenis adhuc esset, è quaterniunculis valde contritis, in quibus continebatur, descriptam, intelligit. Etenim postquam de S. Dionysii Vita seu Passione, à Methodio Græcè conscripta atque ab Anastasio Bibliothecario in linguam Latinam Roma conversa, quam à Carolo Calvo acceperat, sermonem instituit, ita in sua ad principem hunc epistola, nonnullis adhuc de S. Sanctini Vita seu quaterniunculis vetustate penè attritis, qui hanc fuêre complexi, præmissis, mox prosequitur: Exemplar eorum, (quaterniunculorum scilicet de Vita & gestis S. Sanctini) quod mihi retinui,*

C

vestro devoto & bono studio offerendum, putavi; ut, si quæ sunt illorum reliquiæ, qui negabant, dominum & patronum nostrum Dionysium esse Areopagitam, à beato Paulo Apostolo baptizatum & Athenienſium ordinatum episcopum & in Gallias à beato Clemente directum, ex his, quæ Græca testificatio, & sanctæ Sedis Romanæ attestatio & Gallicana intimat contestatio, ratum & in hac causa, quod longè ante nos dictum est, recognoscant.

S. Sanctini Vitam Hincmarus intellexit, nihil autem etiam ex hac,

163 *Cùm itaque quaterniunculorum de Vita & gestis S. Sanctini exemplar, quod sibi, cùm illos adhuc juvenis in nova membrana describeret, retinuerat, ad Carolum Calvum eo, uti his verbis declarat, sine miserit, ut, si qui adhuc, Dionysium, Parisiorum episcopum, eumdem esse cum* Areopagita, *negarent, hi errorem suum tum è Græca testificatione sanctæque Sedis Romanæ attestatione, per quas, uti ex iis, quæ præmittit, videtur, Methodianam Dionysii Passionem, Latinitate ab Anastasio donatam, unicè significatam vult, tum etiam è Gallicana contestatione agnoscerent; per hanc utique nihil aliud, quàm S. Sanctini Vitam seu scriptos de hac, quorum ei exemplar ad Carolum Calvum mittebat, quaterniunculos, utpote qui & à Gallo homine compositi, & in Gallia etiam essent conscripti, intelligit. Verùm, etsi id ita habeat, ac proin Hincmarus monumentum, dum certè (videsis num.* 30 *de re hac jam dicta) ante scripta ab Hildnino Areopagitica exaratum, pro sua de uno Dionysio opinione laudet, hoc tamen ex illo nec seculo octavo medio antiquior probari, nec firmari necúmque potest, uti ex iis, quæ jam suprà de hoc argumento differui, satis superque liquet, ut hìc, quò ætas, ac maximè subtesta monumenti illius fides luculentiùs pateſcat, plura afferre necesse non sit. At verò Mabillonius veterum Analectorum editionis anni* 1723 *pag.* 213 *de S. Sanctini Actis seu Vita, in quaterniunculis valde attritis à Wandelmaro abbate reperta atque ab Hincmaro in nova membrana descripta hunc loquitur in modum:* Si illa (*S. Sanctini nempe*) Acta veterrima, quæ tunc (*Hincmaro videlicet adhuc juvene seu anno circiter* 825) in Ms. codice jam pœne obliterata reperta sunt, hoc tempore haberemus in promptu, magnam afferrent lucem diutinæ controversiæ, quæ inter eruditos de duobus Dionysiis jam dudum agitatur.

D

E

pluris, quàm par sit, à Mabillonio

164 *Ita ille, multum scilicet lucis ad quæstionem, quâ, num* Dionysius Areopagita *cum Parisiensi unus idemque sit, ab eruditis controvertitur, dirimendam è veterrimis S. Sanctini, si hodieque existerent, Actis accessurum, significans, suamque simul, quâ, hæc haud amplius reperiri, existimavit, opinionem manifestans. Verùm ista mihi veritati consona nequaquam apparent. Quacúmque enim in Hincmari ad Carolum Calvum Epistola sapissimè jam laudata seu potiùs ad hujus calcem à tribus hisce vocabulis* Sanctus Areopagites Dionysius *ad finem usque apud Chiffletium & Surium legnntur, ipsamet sunt antiqua S. Sanctini Acta, aut certè horum compendium, ab Hincmaro ex iisdem contextum. Ita animo, quòd complectantur, qua de modo, quo ad Romanorum cognitionem indeque ad Græcorum notitiam S. Dionysii sociorumque gesta pervenerint, Hincmarus sese in S. Sanctini Vita legisse ait. Attamen, ut, quod sentio, apertiùs eloquar, illa esse ipsamet antiqua S. Sanctini Acta seu Vitam, à Wandelmaro abbate repertam, atque è quaterniunculis vetustate ferè exesis ab Hincmaro in nova membrana descriptam, verosimilius apparet, quòd, cùm certissimè Actorum seu Vita speciem, uti nemo non fatebitur, præ se ferant, Hincmarus tamen, S. Sanctini Vitam hujusve compendium Epistola sua sese seu subjicere seu inscribere, nusquam insinuet, facilèque factum esse queat, ut, cùm Hincmarus unà cùm hac transcriptum à sese adhuc juvene Actorum seu Vite S. Sanctini exemplar ad Carolum Calvum miserit, id postea dicta epistola adjunctum quispiam repererit, ideóque ad hujus, quam describebat, calcem adjecerit.*

F

facta, pro tanta opinionis de uno Dionysio antiquitate vetustè confici.

165 *Ut ita autumem, etiam facit ipsemet Mabillonius, seu potiùs, quod hic loco suprà cit. suppeditat, laudata Hincmari ad Carolum Calvum Epistola exemplar, utpote ad sui calcem, qua in ejusdem Epistola apud Surium & Chiffletium exemplari, ut jam dixi, legnntur, nentiquam habens adjuncta. Atque hæc sunt, qua efficiunt, ut ea, quæ apud Surium & Chiffletium ad Hincmari ad Carolum Calvum epistola ad-*

Digitized by Google

A *calcem occurrunt, ipſamet eſſe, animmem, antiqua S. Sanctini Acta, in quibus ſeſe*, per quos & qualiter geſta martyrum beati Dionyſii ſociorumque ejus ad Romanorum cognitionem, ſimul & ad notitiam Græcorum pervenerint, *in adoleſcentia ſua legiſſe, Hincmarus in ſua ſepiſſimè jam memorata ad Carolum Calvum Epiſtola affirmat. Quod porrò ad opinionem, quâ, Mabillonius, multum lucis ad quæſtionem, quâ num* Dionyſius Areopagita *cum Dionyſio Pariſienſi unus idemque ſit, ab eruditis controvertitur, dirimendam è veterrimis S. Sanctini Actis, ſi hodieque reperirentur, acceſſurum, etiam exiſtimavit, jam ſpectat, Mabillonium hac in re fuiſſe deceptum certeque è dictis S. Sanctini Actis, quæ hodieque, contrà ac hic ſcriptor putavit, reperiuntur, opinionem de uno Dionyſio*, Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, nec firmari, nec ſeculo octavo medio ſtatui poſſe antiquiorem, quiſque facilè admittet, qui, quæ de iiſdem Actis, ſubjectaque admodùm illorum fide loco non uno ſuprà diſſerui, attente animo evolverit, atque ad veritatis leges examinârit.*

R *Quî nec ex his recenſitis, in quibus de Dionyſio Areopagita*

166 *Unum modò adhuc diſcutiendum, è quo tantam opinioni iſti antiquitatem attribuendam contendunt, argumentum reſtat, è Beda Martyrologio & Hieronymianis apographis petiſſimùm petitum; nimirum, cùm in hiſce æquè ac in illo ad* IX *Octobris diem S. Dionyſius, Pariſienſis epiſcopus, unà cum ſociis martyribus Ruſtico & Eleutherio, nulla uſpiam ſeu ad hunc ſeu ad alium diem* Dionyſii Areopagitæ, *Athenienſis epiſcopi, mentione facta, celebretur, annuntiationem, quâ hoc in antiquiſſimis illis Faſtis ſacris fit, tam ad* Dionyſium Areopagitam, *quàm ad Dionyſium Pariſienſem ſpectare, hunccque proinde cum illo ex Hieronymianorum Apographorum ſimul & Bedæ Martyrologii fide unum eſſe atque eumdem, arguunt; ut autem hinc ſimul, opinionem de uno Dionyſio ante ſeculum etiam octavum medium vigniſſe, evictum dent, vetuſtiſſima omnium apud Florentinium Hieronymiana Apographa, Epternacenſe ſcilicet ac, quod à Dacherio pariter tom.* 2 *Spicilegii vulgatum exſtat, Corbeienſe objiciunt, in quibus etiam Dionyſius Pariſienſis ad* IX *Octobris diem,* Dionyſio Areopagita *alibi nuſquam ſpeciatim commemorato, annuntiatur. Verùm ſit ita, ut aiunt: unicus dumtaxat, qui unà cùm Ruſtico & Eleutherio nona Octobris die Pariſiis colitur, tam in antiquiſſimis Hieronymianis apographis, quàm in Bedæ Martyrologio memoretur, imò & binis illis Faſtis ſacris plures alii ac nominatim Vandelberti & Rabani Martyrologia, in quibus idem ſit, adjungantur, hincne, quod, qui opinionem de uno Dionyſio tuentur, contendunt, legitimè argumentando elicient? Minimè eniverò.*

C

ad tertiam Octobris diem ſiletur. Martyrologiis

167 *Cùm enim in Martyrologiis aliis, & quidem numero pluribus, Dionyſii duo, alter nempe Athenienſis ſeu* Areopagita *ad tertiam, alter verò Pariſienſis ad nonam Octobris diem, annuntientur, è ſuprà dictorum Martyrologiorum, in quibus ad tertiam Octobris diem nullus memoratur Dionyſius, ſilentio quid poſſit concludi?* Tamotti, *inquit in ſua Milletiana ad Sirmondi de duobus Dionyſiis Diſſertationem Reſponſionis Diſcuſſione articulo* 7 *num.* 3 *Launoyus*, in aliquot Martyrologiis unicus legatur Dionyſius ad nonum Octobris, ſequiturne, illum fuiſſe Areopagitam, præſertim cùm nec Areopagita, nec Athenienſis, nec ab Apoſtolo Paulo converſus ſignificetur? Si in uno aut altero Martyrologio nullus haberetur Dionyſius, nullumne unquam in rerum natura Dionyſium extitiſſe, concluderes? Hoc ſimplicium abnutivorum genere nemo, qui ſapiat, utitur, dum in eadem temporis periodo unus liber id habet, quod alter non habet. *Ita ille, ex argumento ſcilicet, quod à ſcriptorum, qui in eadem temporis periodo floruêre, ſilentio ad rem quampiam ſeu negandam ſeu adſtruendam petitur, nihil omninò, niſi univerſale ſit ſeu ab omnibus prorſus, nemine excepto, ſervetur, legitimè poſſe concludi; ac proin è laudatis Faſtis ſacris, qui de* Dionyſio Areopagita *ad tertiam Octobris diem ſilent, nihil omninò, quòd alii Faſti ſacri de eo tunc loquantur, concludi pro opinione de uno Dionyſio poſſe, contendent, & quidem non immeritò.* AUCTORE C. B.

168 *At verò, aiunt, qui hanc propugnant, Hieronymiana Apographa, quod & de Bedæ Martyrologio dictum ſit, antiquiora ſunt Faſtis omnibus ſacris, in quibus Duo Dionyſii, alter ad tertiam, alter ad nonam Octobris diem, recenſentur, hique proinde, quò minùs, quod ex illorum ſilentio formatur, argumentum vim ſuam ſortiatur, impedire, duos commemorando Dionyſios, non poſſunt.* E *Sic certè, ſi & Hieronymiana apographa & Bedæ Martyrologium reliquis Faſtis ſacris, qui duos Dionyſios diſtinguunt, longè eſſe antiquiora, undequaque conſtaret, haud prorſus inepte, ut infrà videbimus, nec ſic, uti ex infrà dicendis patebit, res evinceretur, argui poſſet contrà eos, qui* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diſtinguendum contendunt. Verùm, etſi quidem Martyrologium, quod S. Hieronymi nomine à pluribus condecoratur, Faſtis omnibus ſacris, in quibus duo Dionyſii,* Areopagita *unus, Pariſienſis alter, expreſsè ſignantur, citra ullam controverſiam multò ſit antiquius, tantâ tamen illius ſeu apud Florentinium ſeu apud quoſcunque alios apographa antiquitate, quod & de Bedæ Martyrologio dicendum, haud præcellunt omnibus omnino, qui duos Dionyſios diſtinguunt, Faſtis ſacris.*

ipſa tamen ita Romano ſuperiora, quod in illorum, ut ait, ſocia aliquando

169 *Quid enim? Ex omnibus Martyrologii Hieronymiani apographis nullum prorſus Epternacenſi ſeu Antverpienſi apud Florentinium exarato, quod, juxtà ac Bedæ Martyrologium (adi in ſua ad Uſuardum Præfatione num.* 20 *&* 45 *Sollerium) ante ſeculi octavi initium exaratum non eſt, reperitur antiquius; hæc autem illius ac Bedæ Martyrologii antiquitas tanta non eſt, quin eam, quod duos Dionyſios diſtinguit, Martyrologium Romanum parvum ſeu vetus, à Rosweydo noſtro editum, ætate ſua quàm proximè attingat. Papebrochius noſter quidem tom.* V *Junii pag.* 550 *de veteri illo Martyrologio hunc loquitur in modum:* Interim non diſſimulaverim, magnopere deceptum fuiſſe Rosweydum noſtrum, cùm Kalendarium quoddam à ſe repertum ante Adonis Martyrologium cenſuit eſſe vetus Romanum, à S. Gregorio laudatum, Martyrologium; eoque titulo & Boſquetum & à Marca in errorem induxit. Agnovit iſtud Bollandus noſter in apparatu ad Januarium; ſed quale ipſum eſſet, penitius excuſſit Florentinius, in notis ad aliud antiquiſſimum, quod Hieronymi nomine paſſim à nobis inſignitum, ipſe tuetur vetus Romanum verè atque unicè dici poſſe, illud autem Roſweydi Kalendarium adeò nou eſſe vetus, ut ante annum MDXXIII ſcriptum non ſit, auctumque Sanctorum nominibus, & paucis præterea verbis, partim ex Adone acceptis, partim ex recentiorum compilatione mutuatis. *Ita quidem;*

F

AUCTORE C. B.

ut dixi, laudatus deceſſor noſter, nonnulla inſuper, quibus editum à Roſweydo Romanum vetus ſeu parvum anno 1073 *recentius eſſe, evincat, ſubjungens. Verùm audi, qui Solterius noſter in ſua ad Uſuardum Præfatione, in qua idem Martyrologium & ante ſeculum octavum medium fuiſſe contextum, & Romanum non incongruè appellari poſſe, contra Valeſium alioſque cum Caſtellano contendit, opportunè ad inſtitutum præſens num.* 91 *& ſeq. loquatur.*

170 Alia, *inquit*, Caſtellani pro authentia, vetuſtate & auctoritate Romani Parvi argumenta ſparſim reperiuntur toto primo Bimeſtri, ab ipſo cum egregiis notis vulgato, cujus Operis complementum utinam aliquando videre liceat! Sed jam dicta ultra menſuram, ni fallor, ſufficiunt, ut Valeſii aliorumque objecta penitus convellantur. Hic verbo monendus lector, inter adverſarios mihi nequaquam objiciendum venerandum magiſtrum meum Danielem Papebrochium, dum hæc ſcribo, ad laborum coronam, ſenio & meritis gravem, à Domino, ut planè confidimus, evocatum. Non, inquam, ille inter adverſarios hic mihi objiciatur, tametſi variis locis, in magno noſtro de Actis Sanctorum Opere, ſed præcipuè tomo v Junii pag. 550 litt. C (*Adi, qua ex hoc loco proximè recitavi, ejus verba*) oppoſitam ſententiam ex incidenti propugnet. Pridem & ſæpè faſſus eſt, ſe in eorum hic numero eſſe, quos proximè aiebat Caſtellanus, viros cetera eruditiſſimos, re non ſatis examinata, alios tranſcripſiſſe, atque adeò de Romano noſtro parvo non ſenſiſſe pro merito. Ibi certè Papebrochius Florentinii opinionem paucis verbis totam complexus eſt; ſed auditis ſubinde ſolidioribus rationum noſtrarum momentis, iniquiorem illam cenſuram & eo loco & quocumque alio in Actis adoptatam, induci prorſus & eradi voluit. *Ita hactenus Solterius; ne verò quiſpiam, Papebrochium ad priorem ſuam de Martyrologio Romano parvo hujuſque ætate ſententiam, quam melioribus rationum momentis impulſus deſeruerat, aliquando fortaſſis, priuſquam moreretur, rediiſſe, exiſtimet, dicta ſua & ſcripta omnia, quæ Martyrologiorum materiam ſpectant, ad Solterii, uti hic in mox cit. Præfatione num.* 128 *fidem facit, de Romano parvo ſententiam revocari & reformari haud dùm etiam ante obitum ſuum poſtulavit.*

Papebrochius ſenſerit.

171 *Et verò haud immeritò id fecit. Solterius enim, quæcumque de Martyrologio Romano parvo hujuſque potiſſimùm ætate, quam ad annum circiter* 740 *refert, affirmat, tam ſolidè, tam perſpicuè, tam invictè demonſtrat, ut vel invitos ad aſſentiendum iis, quæ adſtruit, compellat, ac poſt editam abs illo ante Uſuardum, in qua rem ex inſtituto tractat, Præfationem nemo unus, quantùm quidem novi, ſit inventus, qui vel ei contradixerit, vel Romani Parvi ætatem ad ſeculum* XI, *ut Papebrochius olim & Florentinius fecerant, revocârit, illudque adeò minoris, quàm par ſit, fecerit, vel utcumque ad refutatas Florentinii & Valeſii opiniones deflexerit. En itaque Martyrologium, quod antiquitate ſua & ad Bedæ Martyrologium & ad vetuſtiſſimum Martyrologii Hieronymiani, Epternacenſe vulgò ſeu* Antverpienſe *dictum, apographum quàm proximè ſaltem accedit; illud autem* Dionyſium Areopagitam *ad tertiam, Pariſienſem autem epiſcopum homonymum ad* IX *Octobris diem annuntiat, itaque alterum ab altero apertiſſimè diſtinguit, uti infrà perſpicuè ſimul ac ſolidè probatum dabimus. Atque ita quidem, è vetuſtiſſimi Hieronymiani Epternacenſis apographi juxta ac Bedæ de Dionyſio ad tertiam Octobris diem ſilentio nihil omninò pro opinione de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, ante ſeculum octavum medium conſignanda illaque adeò firmanda poſſe confici, manifeſtiſſimè liquet; quod ſcilicet, quamvis quidem in duobus illis Faſtis ſacris nullus prorſus ad tertiam Octobris diem Dionyſius memoretur, id tamen fiat in Martyrologio, quod hiſce antiquitate haud multùm cedat.*

etatem proximè accedit, Areopagita memoratur;

172 *Verùm etſi etiam ſecùs foret, nullumque adeò præfatis binis æquale aut etiam ſuppar, in quo ad tertiam Octobris diem* Dionyſius *celebretur, Martyrologium exſtaret, nec ſic è dicto & Epternacenſis Hieronymiani apographi & Bedæ Martyrologii de* Dionyſio *ſilentio quidquam pro opinionis de uno Dionyſio ante ſeculum octavum medium ſigenda origine elicias. Aiunt quidem, qui opinionem de uno Dionyſio propugnant,* Dionyſium Areopagitam *nominis celebritate Sanctos quamplurimos, in Hieronymi, Bedæ, Wandelberti & Rhabani Martyrologiis ſignatos, longiſſimè ſuperare, cumque horum conditores, ut Sanctum hujuſmodi ſilentio omninò præterirent, commiſſuri fuiſſe haud videantur, abs illis per Dionyſium, quem nono Octobris die Pariſiis ſignant, non alium, quàm* Areopagitam, *intelligi, hunc que adeò ac Pariſienſem Dionyſium pro uno atque eodem Sancto haberi. Verum nominis pariter celebritate Sanctis non paucis, quos Hieronymi, Bedæ, Wandelberti & Rhabani Martyrologia commemorant, præcellere S. Cornelium Centurionem, Parmenam & Oneſimum martyres, alioſque Apoſtolorum in ſacris Litteris nominatos diſcipulos, nemo ibit inficias, & tamen nec Cornelius, nec Parmenas, nec Oneſimus in Hieronymianis apud Florentinium apographis comparet; ut eminverò, nec uſquam in hiſce, à quibus etiam S. Publius martyr, Athenarum & ipſe epiſcopus, abeſt,* S. Dionyſium Areopagitam *commemorari nimium nemini debeat videri, hunc que idcircò per Dionyſium, qui in iiſdem Hieronymianis apographis ad* IX *Octobris diem celebratur, deſignari, concludendum nequaquam ſit. Adhæc vetuſtiſſimum Epternacenſe ſeu Antverpienſe Hieronymianum apographum in Galliis exaratum Sanctiſque non paucis, qui à primævo Martyrologii Hieronymiani textu aberant, auctum fuit, ut Bollandus noſter in generali ſua, tomo* I *Januarii præfixa, in Sanctorum Vitas Præfatione cap.* 4, § 4 *docet.*

nec, etſi ſecùs foret, rem vel à dictis, cùm equidem in hiſce

de Areopagitâ ad III Octobris diem ſileri mirum non ſit,

173 *Quid ſi ergò in Apographo illo, ad cujus deinde exemplar in reliquis apud Florentinium apographis idem factum fuerit, S. Dionyſius Pariſienſis, qui antea ab antiquioribus omnibus apographis Hieronymianis, non ſecùs ac* Dionyſius Areopagita *aberat, idcirco deinde, nulla omnino hujus mentione facta, fuerit ſignatus, quòd in Galliis, non* Areopagita, *ſed alter, qui Pariſienſium fuiſſet epiſcopus, cultu eccleſiaſtico ſoleret quotannis affici? Rem certè è cauſa allegata ita eſſe factam, ab omni veri ſpecie minimè abhorret, ſitque vel hinc, ut, etiamſi Dionyſius, per quem, uti indubitatum videtur,* Areopagita *non deſignatur, in dictis Hieronymianis apographis ad* IX *Octobris diem commemoretur, mirationem id nemini debeat movere. Nec, etſi in ipſo etiam, quale Romæ (Solterium in ſua ad Uſuardum Præfatione num.*

Digitized by Google

22 videſis) *S. Gregorii Magni ætate ſeu jam inde à ſeculo* VI *in uſu fuit, Hieronymiano Martyrologio unicus, qui* IX *Octobris die colitur, Dionyſius commemoratus fuiſſet, mirum id cuiquam deberet videri; præterquam enim quòd in illo Romæ tunc uſitato Hieronymiano apographo, non ſecùs ac in aliis apud Florentinium, plures Sancti, aliis etiam, qui in eo memorabantur, celebriores, indubiè eſſent omiſſi, factum id fuiſſet, non quòd Romæ* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi tunc confunderent, ſed quòd hunc unum ibidem celebrare tum temporis ſolerent. Quod porrò ad Bedæ Martyrologium, non quidem ſuppoſititium illud, quale à Plantino, ſed quod à majoribus noſtris, adhibito etiam illius antiquiſſimo, quod Baronius unicè commendavit, atque in recenſendo digerendoque Romano Martyrologio adhibuit, Mſ. S. Cyriaci exemplari, ante tomum* 2 *Martii eſt editum, jam ſpectat, in hoc, utpote in quo plures Kalendarum dies intacti ſeu Sanctorum nominibus vacui occurrant,* Dionyſium Areopagitam *ſilentio præteriri, mirum pariter non eſt; ut hinc proinde, per Dionyſium, qui ad* IX *Octobris diem in eodem Martyrologio memoratur,* Areopagitam *deſignari, argui non poſſit.*

B

Martyrologiis antiquiſſimis.

174 *Adhæc quòd ſi Sancti, quos veluti ad gemmum, ut putabant, Bedæ Martyrologium ſpectantes, deceſſores noſtri ante tom.* 2 *Martii majoribus characteribus notârunt, ad id nihilominùs non omnes, ſed, ut Sollerius noſter in ſua ad Uſuardum Præfatione cap.* 1 *articulo* 2, *novas quaſdam de Bedæ & Flori Martyrologiis conjecturas afferens, ſuſpicatur, is dumtaxat, qui & in Metrico Bedæ Martyrologio, per Acherium tom.* 10 *Spicilegii à pag.* 126 *vulgato, ſignantur, ſpectare ſint dicendi, quid, quæſo, ex eo, quòd in genuino Bedæ Martyrologio* Dionyſius Areopagita *nuſpiam memoretur, pro opinione, quæ hunc cum Dionyſio Pariſienſi eumdem facit, ſeu ſtabilienda ſeu ante ſeculum* VIII *medium conſignanda elicias? Nihil certè: metricum enim, quod jam mox laudavi, Mrl. menſe Octobri dumtaxat ſic habet:*

Sextas Octobris Nonas Boſa optat habere
Solemnes terris, ſummo qui gaudet olympo.
Et gemini quinis Ewaldi ſorte coluntur.
C Paulinus ſenas tenet Idus jure magiſter;
Doctor ter quinis Lucas ſuccurre Kalendis.
Simonis quinis & Judæ vota feramus;

Cùm autem præfatum metricum, quod Bedæ adſcribitur, Martyrologium toto menſe Octobri non alios, quàm qui ſex jam recitatis verſibus comprehenduntur, Sanctos commemoret, hoſque inter nec Dionyſius Areopagita, *nec Pariſienſis compareat, ſanè à genuino, ſi ad id ii tantùm, qui in dicto metrico memorantur, Sancti ſpectent, Bedæ Martyrologio nihil omnino pro opinione de uno Dionyſio ſeu probanda ſeu ante ſeculum medium octavum figenda poteſt concludi. Atque ita ex omnibus, quæ de Bedæ Martyrologio jam diſſeruimus, conſectarium eſt, ut, ſive id, quod ante tomum* 2 *Martii majores noſtri edidêre, ſive alterum, quod Sanctos dumtaxat, in vulgato per Acherium metrico ejuſdem Bedæ Martyrologio contentos, complecteretur, nec uſpiam exſtare noſcitur, pro genuino Bedæ Martyrologio, proſaice ſcilicet ſeu ſolutâ oratione conſcripto, ſit habendum, non magis ex eo quàm ex Hieronymianis apographis elici quid queat, quod vel opinionem de uno Dionyſio utcumque firmet vel etiam hujus originem ante ſeculum octavum medium figendam evincat.*

AUCTORE C. B. *vel ex aliis, hæc memoratis medioque ſeculo* VIII *recentioribus, evincas.*

176 *Ad Rhabanum, & Wandelbertum, qui pariter nona Octobris die Dionyſium Pariſienſem, nullâ omnino* Areopagitæ *mentione factâ, in ſacris à ſe contextis faſtis dumtaxat celebrant, jam venio, imò & ad Florum, cui, ſi Martyrologium, quod velut genuinum Bedæ majores noſtri ante tomum* 2 *Martii edidêre, re tamen verâ Bedæ non ſit, attribuenda erit, quæ in illo ad* IX *Octobris diem ſit Dionyſii Pariſienſis, nulla uſpiam Areopagitæ mentione facta, annuntiatio. Cùm demum, ut Sollerius in ſua ad Uſuardum Præfatione docet, tres illi martyrologi poſt exortam de uno Dionyſio opinionem ſeu poſt ſeculum octavum medium aliquamdiu jam elapſum, Florus ſcilicet anno circiter* 830, *Wandelbertus anno* 842 *ac Rhabanus denique anno* 845, *Faſtos ſacros à ſe concinnatos adornârint, præter pleraque, quibus objectum aliorum Martyrologiorum ad tertiam Octobris diem de* Dionyſio Areopagita *ſilentium ſuprà diximus, reſponderi inſuper ad id, quo hunc Sanctum noſtrum tres illi Martyrologi præterierunt, non ineptè poteſt, nullum ex iiſdem, etſi etiam* Dionyſium Areopagitam *& Pariſienſem pro uno atque eodem Sancto reipſa habuiſſe darentur, opinioni de uno Dionyſio, hujuſve antiquitati magnopere ſuffragari poſſe, quòd ſcilicet, cùm poſt ſeculum* VIII *medium, uti è jam dictis conſequitur, floruerint, timendum valde ſit, ne è ſpuriis, quæ jam tum è ſuprà dictis opinioni de uno Dionyſio ſtabilienda erant conficta, documentis, non autem ex antiquis exploratæ fidei monumentis legitimâve traditione, ſuum de* Dionyſio Areopagita, *qui unus idemque cum Pariſienſi ſit, judicium formârint. Atque ita jam habes, quæ adhuc (neque enim, quod è S. Stephani apud Pariſienſes, olim quidem* De greſſibus, *modò autem* De Græcis *appellata eccleſia præterea arguunt, quodque à Launoyo in Milletiana Reſponſionis Diſcuſſ. cap.* 18 *abundè confutatum eſt, hic etiam meretur adduci) pro opinione de uno Dionyſio proponenda ac porrò refellenda erant; modò opinionem de duobus Dionyſiis § ſequ. ſtabilire aggrediar.*

§ X. Rationum aliquot momenta, quæ pro opinionis de duobus Dionyſiis apud Latinos antiquitate faciunt, ex horum Martyrologiis ac aliunde producuntur.

Cùm opinionem de uno Dionyſio, quam ſeculo VIII *medio eſſe recentiorem*

QUæcúmque ab iis, *qui* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio Pariſienſi eſſe eumdem arbitrantur, adduci ſeu pro opinione ſua ſtabilienda, ſeu maximè pro hujus origine ante ſeculum octavum medium figenda ſolent, lectori ob oculos tribui §§ proximè pregreſſis jam poſui. Addidi etiam, quæ quamvis quidem eum in finem à nemine adducta inveniſſem, adduci tamen haud prorſus immeritò poſſe, obſervâram. Verùm nec his, nec illis rem confici, ſeu opinioni de uno Dionyſio antiquitatem, quam ei, qui eamdem ſequuntur, aſſeriam cuperent, vindicari, ſatis ſuperque, quæ huc uſque in hoc Commentario*

AUCTORE C. B.

disputata sunt, manifestare arbitrabar. Attamen adhuc, quid hic tandem statuerem, aut in re, quæ tot olim, præterito præsertim sæculo, eruditos exercuit atque in partes diversas distraxit, pronunciarem, dubius quodammodò atque anceps hærens, simulque, ne quid temerè admitterem, cavere studens, Natalis Alexandri, Chiffletii, ac præcipuè Milleti & Menardi, qui duo scriptores, quæcúmque ubivis, diligentissima indagine adhibita, pro sua de uno Dionysio opinione litteris invenêre mandata, summâ curâ ac studio congessisse noscuntur, vulgatas de uno Dionysio lucubrationes à capite ad calcem iterum ac tertiò evolvi, attentéque, num in hisce quidquam, opinioni de uno Dionysio ætatem, sæculo octavo medio anteriorem, vindicare natum, uspiam occurreret, examinavi.

multa fuerint, Erigena etiam, sæculi IX scriptor, cujus hic verba

B

177 *Verùm explerata fidei nec monumentum, nec scriptorem, qui certò & hâc epochâ sit antiquior,* & Dionysium Areopagitam *cum Dionysio Parisiensi faciat eumdem, afferri citarive, inveni, seu ab Alexandro & Chiffletio, seu etiam à duobus posterioribus Ordinis Benedictini scriptoribus, Milleto nempe & Menardo, qui, cùm impigram, ut jam insinuatum, monumentis scriptoribusque hujusmodi detegendis atque è bibliothecarum forulis in lucem protrahendis operam impenderint, firmiter sanè, nullum uspiam in antiquitate certa ac firma, quod opinioni de uno Dionysio ætatem, sæculo octavo medio superiorem, vindicet, præsidium inveniri posse, nedum reipsa inventum umquam iri, in animum induxi. Ita porrò factum, ut, omni de re dubio abjecto, eamdem deinceps opinionem recentioris ævi commentum, quod non priùs, quàm sæculum* VIII *mediâ sui parte jam esset præterlapsum, seu ex errore seu ex fingendi licentia natum esse, existimârim. In hac autem post opinione me etiam firmavit Joannes Erigena, sæculi* IX *scriptor, qui in quadam sua ad Carolum Calvum imperatorem epistola, à Launoyo, Milleto, Menardo aliisque laudata, hunc scribit in modum:* Fertur præfatus Dionysius (*Areopagita nimirum*) fuisse discipulus atque adjutor Pauli apostoli, à quo Athenientium constitutus est episcopus, cujus Lucas commemorat in Actibus Apostolorum & Dionysius Corinthi, vir antiquus, beatus quoque Polycarpus in epistola ad ecclesiam Athenarum, Eusebius item Pamphili in Ecclesiastica Historia, nec non etiam sanctus Gregorius in Homilia sua, ubi breviter ordines angelorum exposuit.

C

dantur, sub ætatem suam, contrà ac Milletus & Alexander.

178 Hunc eundem quoque, non præfati viri, sed alii moderni temporis asserunt, quantùm vita ejus à fidelibus viris tradita testatur, temporibus Papæ Clementis, successoris videlicet Petri Apostoli, Romam venisse, & ab eo prædicandi Euangelii gratiâ in partes Galliarum directum fuisse, & Parisiis martyrii glorià coronatum fuisse cum beatissimis suis consortibus, Rustico scilicet atque Eleutherio; *cùm enim* Dionysii Areopagitæ *Romam adventum, indeque in Gallias missionem, à Clemente Papa factam, non ab antiquis rerum ecclesiasticarum scriptoribus, sed à recentioribus duntaxat adstrui, verbis hisce asseveret, aliterque indubiè, si opinionem de uno Dionysio, qui* & Areopagita *fuerit & Euangelium in Galliis, à Clemente Papa eò missus, prædicârit, ante sæculum* VIII *medium exortam etiam existimâsset, locuturus fuisse videatur, fuit sanè, cur scriptoris illius, qui sub annum 858 floruit, opinionemque de uno Dionysio ætate sua antiquam non*

A

D.

fuisse, indicat, auctoritate moverer, ut eamdem opinionem, quod rationibus aliis impulsus jam credebam, recentiori duntaxat ævo seu post sæculum demum VIII *medium esse exortam, firmiùs adhuc crederem, imò nec de illius veritate amplius dubitarem. Ait quidem in sua ad Sirmondi de duobus Dionysiis Dissertationem responsione Milletus & post hunc loco suprà plùs semel cit. Natalis Alexander, sequentia, quæ in recitato Joannis Erigenæ seu Scoti textu occurrunt, isthæc verba,* non præfati viri, sed alii moderni temporis, *non extare in codicibus Mss. melioris notæ, nempe in antiquissimo codice monasterii sancti Michaëlis in Periculo maris, & in altero bibliothecæ Thuaneæ; verùm nec Milletus, nec Alexander addit, quam quidem Mss. illi, quos antiquissimos vocant, optimæ notæ codices ætatem præ se tulerint. Quid si non nisi post Erigenæ ætatem exarati fuerint à monachis, qui, quòd altè à sese imbibitam de uno Dionysio opinionem novitatis insimulari ex recitatis Erigenæ verbis posse animadverterent, ea ab Erigenæ textu rescinderint, hunc que ita mutilum in præfatos codices intulerint?*

E

quorum rationes.

179 *Enimverò in duobus illis codicibus, quos non nisi post Erigenæ ætatem (neque enim, si secùs foret, id Milletus ac Alexander silentio præteriissent) exaratos fuisse, vix non indubitatum reor, verba prædicta studio fuisse omissa, verosimillimum apparet, tum quòd in vulgata Erigenæ editione legantur, tum quod, etiamsi a recitato scriptoris hujus textu rescindenda statuantur, id eorum, qui duos Dionysios,* Areopagitam *scilicet unum, Parisiensem alterum, admittunt, causæ haud officiat, putandumque proinde non sit, ex eorum classe quempiam in suprà laudatam Erigenæ epistolam, cùm hanc transcriberet, verba illa intrusisse. Res ex jam nunc dicendis clariùs adhuc elucescet. E textu Erigenæ, qualis suprà hùc transcriptus est, sequentiaque hæc verba,* non præfati viri, sed alii moderni temporis, *sibi inserta habet, confectarium fit, ut* Dionysii Areopagitæ *Romam adventum factamque inde in Gallias à Clemente Papa missionem non ab antiquioribus, sed à recentioribus duntaxat asseverari, Erigena existimârit. Verùm nonne id ipsum ex Erigenæ textu, utut ex eo verba illa fuerint erasa, poterit concludi? Age, sit, ut volunt, qui opinionem de uno Dionysio tuentur. Erigena post sermonem, de Dionysio Corinthio, Eusebio, Polycarpo, Gregorio, quos omnes (adi verba num.* 177 *& seq. recitata)* Dionysii Areopagitæ *meminisse, ait, institutum, mox tantummodo, omissis, quæ proximè memoravi, verbis, dixerit,* hunc eundem (Dionysium Areopagitam *videlicet*) asserunt, quantùm Vita ejus, à fidelibus viris tradita testatur, temporibus Papæ Clementis ... Romam venisse, & ab eo ... in partes Galliarum directum fuisse, *hoc, inquam, duntaxat Erigena ibidem dixerit, quos, quæso, per hæc verba* Hunc eundem asserunt, *assertores rei, quam subjungit, designatos voluerit?*

F

juxtà ac aliis Menardi, refutantur.

180 *An Polycarpum, an Dionysium Corinthium, an Eusebium, an Gregorium? Nequaquam certè; neque enim hi,* Dionysium Areopagitam *Romam petisse, indeque in Gallias missum fuisse, uspiam asserunt. Quosnam ergò intellexisse eum, dicamus? Sanè non alios, quàm recentiores, & quidem, qui Erigenæ ætate in vivis adhuc essent superstites. Menardus quidem in sua suprà adhuc plùs semel laudata adversus Launoyum Diatriba scriptori huic, id ipsum, quod*

A *quod mox ego, quantum ad eos, quos Erigena per verba proximè data designet, roganti, cap.* 8 *respondet*, Ejusmodi assertores, *ab Erigena scilicet loco supra indicato designatos*, esse homines Christianos traditione & antiquis S. Dionysii & B. Sanctini Actis, non illa Dionysii Vita, quam scriplit Hilduinus, persuasos; *verùm quid hisce suis verbis, in quorum confirmationem mox isthæc*, Cùm enim auctores generatim his vocibus utuntur, "dicunt, ferunt, asserunt, „ & similibus, non solos intelligunt recentiores; hæc enim sunt famæ perseverantis indicia, *subjungit, suasum nobis vult? Scilicet loco supra cit. ab Erigena inter eos, qui* Dionysium Areopagitam *Athenis Romam venisse, indeque in Gallias à Clemente missum esse, asseverant, recensèri non tantùm, qui ipsamet Erigena ætate, sed & qui multò citiùs floruissent. Ast, quo id probatum det, nihil prorsus affert, nec scio, an quidquam afferre potuisset. Qui enim dictas loquendi formulas adhibent, hisce in obvio verborum sensu eos dumtaxat, qui eodem circitèr, quo illa proferuntur, tempore floruerint, designare sunt censendi, maximè si, quemadmodùm hìc fit, de antiquis, quos non designari certum est atque indubitatum, sermo præmittatur.*

B 181 *Cùm enim hujusmodi indefinitæ loquendi formulæ vel ex iis, quæ præmittuntur, vel certè ex ipsiusmet personæ, à qua proferuntur, statu ad definitum quiddam determinari debeant, quo ex capite per adhibitam ab Erigena loquendi formulam* asserunt, *ii etiam, qui diu ante scriptoris hujus ætatem floruerint, debeant intelligi, haud satis perspicio. Porrò cùm Erigena loco supra cit. proximè post verba*, Hunc eumdem asserunt, *subjungat*, quantum Vita ejus, à fidelibus viris tradita, testatur, *virorum illorum, qui* Dionysii Areopagitæ *Vitam scripsère, hunc que Athenis Romam ac deinde in Gallias venisse tradidère, fidem ab Erigena commendari, præterea contendunt, hùncque proinde, sive recentiores, sive antiquiores per verbum* asserunt *intelligat, opinioni de uno Dionysio, seu, ut melius loquar, hujus ætati, quæ ante seculum* VIII *medium sit figenda, nihil omnino officere. Verùm Erigena, dum ait*, quantùm Vita ejus à fidelibus viris tradita testatur, *non propriam suam de hac mentem, sed quid illi, qui, quod subjungit, de Dionysio asserebant, de Vita illa autumarent, exponit, uti quisque, qui supra recitata Erigena verba accuratè expenderit, facillimè deprehendet. Quidquid itaque seu Millerus seu alii quicúmque supra recitatis Erigenæ verbis opponant, nec hic illis* S. Dionysii Areopagitæ *Vitam, in qua Sanctus isthìc in Gallias Evangelii prædicandi causâ venisse traditur, commendavit, nec per verbum* asserunt *scriptores antiquiores, à quibus idem illud tradatur, laudavit. Jam verò cùm res ita habeat, Erigena certè, utpote qui opinionem de uno Dionysio seu de* Dionysio Areopagita *in Gallias missio auctoribus recentioribus adscribat, eamdem opinionem ætate sua seu seculo nono aut certè haud diu antè primùm esse exortam, medioque proinde seculo octavo antiquiorem non esse, haud obscurè prodit.*

eundem, primùm esse exortam, scribat,

182 *Jam verò cùm res ita habeat, certè ante isthanc temporis epocham vel opinio de uno Dionysio, vel opposita, quæ duos Dionysios,* Areopagitam *nempe & Parisiensem, invicem distinguit, hominum animos occupârit, sit vel hinc, ut, posteriorem ante seculum* VIII *medium, imò etiam ab ipso initio ac proin jam inde à primis æræ Christianæ seculis obtinuisse, in animum inducam. Verùm quo id extra omnem controversiam ponatur, argumenta non pauca alia in medium proferre modo aggredior, quibus simul futurum reor, ut lector in opinionem de duobus Dionysiis facilè concedat. Launoyus, quò duorum Dionysiorum, quorum alter Athenienſis, alter Parisiensis fuerit episcopus, discrimen seculo* IX *&* VIII, *imò & jam inde à* VII *fuisse asserium, ostendat, Martyrologia varia, tum temporis, ut ait, contexta, Bedæ videlicet, Romanum parvum seu vetus, Virdunense, Lugdunense, Remense, Usuardinum, Adonianum, Notkerianum aliaque non pauca, quibus nominandis supersedeo, in sua ad Millerianæ ad Sirmondum de duobus Dionysiis Responsionis Discussione cap.* 19 *recenset; in quibus omnibus, cùm ad tertiam iteremque ad nonam Octobris diem, aliis etiam adhibitis distinctionis notis, Dionysius celebretur, hoc ipso in illis duorum Dionysiorum, quorum alter* Areopagita, *alter Parisiensis sit episcopus, discrimen adstrui seu asseverari contendit; hac autem in re scripture illo standum si sit, consectarium fuerit, ut opinio, quæ* Dionysium Areopagitam *à Dionysio, Parisiensi antistite* E *ac martyre, diversum statuit, seculo certè nono & octavo, imò & jam inde à septimo vigenti. Ast, etsi opinio illa citiùs etiam, quàm seculo septimo vigerit; Launoyo tamen quantùm ad omnia, quæ de dictis Martyrologiis adstruit, ex iisque contendit, standum, nequaquam apparet. Ad diversa enim, quæ citat, quæque, quod ait, tertia ac nona Octobris die faciunt, seculi octavi Martyrologia quod spectat, fuisse hæc tum exornata, nullo prorsus argumento probat, nec scio, an vel unum ex iis reipsa tum concinnatum fuerit.*

vel hinc, eodem seculo VIII medio esse antiquiorem oppositum, consequitur;

183 *Ita animo comparatus sum, quòd Martyrologiis, seculo illo, ut vult, contextis, Adonianum etiam & Usuardinum accenseat, quæ tamen ambo sequenti demum seculo, & quidem non nisi jam multùm provecto, adornata fuisse, eruditi hodie unanimi consensu omnes agnoscunt. Ad seculi noni Martyrologia pregrediamur: unum dumtaxat, quod tum fuit compositum, Notkerianum citat, & quamvis evi ejusdem alia etiam quamplurima, anno tamen* 875 *posteriora, in quibus Dionysius tertia, iterumque nona Octobris die annuntietur, citásset, ex his tamen, quod sibi habebat propositum, nequaquam confecturus fuisse videtur, nisi forsan eadem Martyrologia, quod de Adoniano & Usuardino dicendum, auctores habuissent, qui, accurato ac sedulo, quo unusne dumtaxat, an duplex esset stamendum Dionysius, indagárint, examine præmisso, Dionysium unum tertia, alterum nonâ Octobris die; quòd scilicet* Dionysium Areopagitam *à Parisiensi distinctum putarent, signásset. At verò, cùm Martyrologia illa omnia post contextum anno* 875 *ab Usuardo Martyrologium fuissent exarata, eorumne auctores Usuardi dumtaxat, quem, re non discussa ac clausis quodammodo oculis fuerint secuti, exemplo, an eâ, quam jam exposui, ratione Dionysium tertia iterumque nona Octobris die annuntiâssent, est dubium. Quod cùm ita sit, Martyrologiis hujusmodi, utut duas de Dionysio annuntiationes ad duos diversos dies suppeditantibus,* Dionysii Areopagitæ *à Parisiensi discrimen asseri, firmiter in animum quis inducat? Nemo sanè, quantum opinor.*

Si autem id etiam e Martyrologiis à Launoyo, qui in aliquorum ex his

184 *Attamen si annuntiationes hujusmodi duæ è Martyrologio, in quo monumenti cujuspiam,*

datæ assignandi hæc lucubratio.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

a Dionyſii utriuſque ætate haud nimis diu exa-
rati, auctoritate ac fide primitus fuiſſent ſigna-
ta, in alia deinde Martyrologia, & ex his ite-
rum in alia, donec tandem, tranſcriptione ſæ-
pius repetita, in præfata ſeculi noni ſeu etiam
poſteriorum ſeculorum Martyrologia fuiſſent il-
lata, temporis progreſſu tranſiiſſent, id quidem
opinionem, quæ duos Dionyſios, invicem diſtin-
ctos, ſtatuit, jam inde etiam à primis æræ Chri-
ſtianæ ſeculis obtinuiſſe, argumento foret minimè
dubio. Verùm ea, quo dixi, facto factum, ut
duæ dictæ annuntiationes ſeu in nouis ſeu in alio-
rum ſubſequentium ſeculorum Martyrologiis le-
gantur, lectæve fuiſſent, pro certo ſciri non po-
teſt, hincque ex iis pro opinione de duobus Dio-
nyſiis ad prima æræ Chriſtianæ ſecula referenda
nihil poteſt concludi. Atque hinc jam fit, ut qua-
cumque allegata fuerint, ſeu ſeculi noni ſeu po-
ſteriorum aliorum Martyrologia magni hæc apud
me, quo, quod hîc de duobus Dionyſiis, invi-
cem diſtinguendis, probare aggredior, reipſa pro-
batum dem, ponderis eſſe haud queant, ſi tamen,
quæ Uſuardum & Adonem habent auctores, Mar-
tyrologia exceperis: è quibus pro opinione de
duobus Dionyſiis elici quid poſſit, mox videbi-
B *mus; nunc quid de Martyrologiis, quæ pro ſe*
laudat atque ad ſeculum ſeptimum Launoyus re-
fert, cenſendum ſit, diſpiciamus. Nec ex his, quæ in-
ter etiam, quod memorat, Beda Mrl., ſpurium dum-
taxat eſt, tunc opinionem, quæ duos Dionyſios diſtin-
guit, locum habuiſſe, poteſt probari. Etenim cùm iis
Romanum Parvum ſeu vetus, quod, quemadmo-
dum è Præfatione, Uſuardo à Solterio præmiſſa,
facilè intelliges, certò ante ſeculum octavum ſcri-
ptum non eſt, Martyrologium perperam accen-
ſeat, haud immeritò, an in reliquorum, quæ
laudat atque ad ſeculum ſeptimum refert, Mar-
tyrologiorum ætate aſſignanda pariter non erret,
in dubium revocari poteſt.

rationeſque, quibus hanc probet, haud conſequentes allegat.

185 *Accedit, rationibus, quibus, ut inſinuat,*
impulſus memorata Martyrologia ad ſeculum ſe-
ptimum refert, ad hoc re etiam vera eſſe illa re-
ferenda, minimè evinci. En, quibus illas loco
proximè cit. exponit, verba. Tria, *inquit*, ſunt
omnino, cur hæc omnia Martyrologia ſeptimo
ſæculo includimus; unum quòd ſimpliciora ſint
Uſuardi & Adonis Martyrologiis, ut ex mu-
tua collatione ſatis apparet, tametſi in nonnul-
lis illuſtriores aliquos è recentioribus Sanctis ad-
diderint eccleſiæ, quæ illis certa de cauſa pe-
C culiare officium confecrârunt; alterum, quòd
pauciora de Dionyſio Athenienſi referant, quàm
Uſuardus & Ado, qui Ariſtidem laudant. Ter-
tium, quod ante Uſuardum & Adonem ec-
cleſiæ ſuas tabulas, ſua Martyrologia habuerint,
ut Uſuard[us] ipſe docet Epiſtolâ ad Carolum
imperatorem, in qua ſe [illegible] ex quibuſdam præce-
dentium Patrum Martyrologiis„ Opus ſuum con-
feciſſe profitetur. *Launoyus itaque, ut Martyrolo-*
gia, de quibus hîc, ſeculo ſeptimo ſcripta crederet,
rationibus tribus, quas verbis hiſce exponit, fuit
impulſus. Verùm nullâ earum, quod vult, pro-
batum dat. Id ex jam nunc dicendis pateſcet.
Primam repetit à ſimplicitate, quâ Uſuardi &
Adonis Martyrologiis præcellunt dicta Martyro-
logia. Verùm quid tum? Hæc illis ſimpliciora
ſint, ſimulque ætatis, quâ Martyrologia alia a-
liis præſtant, ſimplicitas major, quâ pollent, in-
dubitatum ſit indicium, conſequens hinc tantùm
fuerit, ut Adonis & Uſuardi Martyrologiis an-
tiquiora ſint; cùm autem hæc, uti apud omnes
prorſus eruditos modò in confeſſo eſt, ſeculo de-
cimum nono, & quidem non priùs, quàm cùm
id magna ſui parte jam eſſet elapſum, fuerint
concinnata, nihil prorſus impedit, quò minùs a-
lia illa ſimpliciora ſeculo demum octavo ac fortè
etiam nono, paululum jam inchoato, adornata
credantur.

probatum haud dicam.

186 *Secundam, quam affert, rationem mo-*
dò examinemus; hæc, utpote ex eo, quòd pau-
ciora, quàm Ado & Uſuardus, de Dionyſio
Athenienſi referat, ſolummodò repetitâ, nihilo
magis, quàm præcedenti, Launoyus, quod vult,
evictum dat. Quod porrò ad tertiam, è Marty-
rologiis, ante Uſuardum & Adonem per Eccle-
ſias adhibitis, repetitam jam ſpectat, conſecta-
rium ex hac ne quidem eſt, ut laudata à Lau-
noyo Martyrologia antiquitatis palmam Uſuardi
& Adonis Martyrologiis præripiant, nedum ut
ſeculo ſeptimo, cui à Launoyo illigantur, ſcri-
pta eſſe debuerint. Quid enim? Nonne alia,
quàm quæ hîc ſcriptor recenſet ſeculoque ſeptimo
innectit, ante Uſuardum atque etiam Adonem
exſtitêre Martyrologia, quæ ab eccleſiis adhiberi
tum potuerint? Sanè jam inde à ſeculo ſeptimo,
imò etiam jam inde à ſexto Martyrologium,
quod à pluribus Hieronymi nomine inſignitum
reperitur, in eccleſiis aliquot legi ſeu adhiberi B
ſolmiſſe, nemo ibit inficias, qui, quæ de Marty-
rologio illo in ſua ad Uſuardum Præfatione Sol-
lerius noſter ſcribit, evolverit. Launoyus itaque
antiquitatem, quam Martyrologiis à ſe laudatis
adſcribit, nec tertia, quam allegat, ratione e-
vincit, nequitque proinde ex iis, opinionem de
duobus Dionyſiis, Areopagita *uno, Pariſienſi*
altero, jam inde à ſeculo ſeptimo ac proin an-
te ſeculum octavum medium obtinuiſſe, conclu-
di. Verùm quid ſi Martyrologia illa ſeculo
octavo, quo, quod unà cum hiſce ad ſeculum ſe-
ptimum Launoyus refert, Martyrologium Roma-
num Parvum fuit contextum, conſcripta demum
fuerint? Sanè nihil, quod tunc non fuiſſe ador-
nata, credere nos cogat, occurrit; verum anne
etiam reipſa tum, nec ſerius adornata fuerint,
quàm maximè, nulla omnino, quâ res ſolidè
probetur, ratione ſuppetente, eſt dubium. Quid-
quid itaque de Martyrologiis illis Launoyus et-
iam arguat, nec iſthac, ut opinionem, quæ Dio-
nyſium Areopagitam *ab Athenienſi diſtinguit,*
jam inde à ſeculo octavo, ſeu jam provecto, ſeu
mediâ ſui parte nondum elapſo, obtinuiſſe, pro-
bem, in argumenti partem adducam. F

probatur tamen è Romano parvo, quod, cùm ad duos diverſos

187 *Omnium ad id loco mihi erit Martyrolo-*
gium Romanum Parvum, quod, quemadmodùm ſæ-
pius jam ſuprà monui, ante ſeculum VIII medium
fuiſſe adornatum, Solterius noſter in ſua ad Uſuar-
dum Præfatione invictè probat. Ut itaque, miſſis a-
liis, in antiquo iſto Martyrologio paulliſper fiſtamus,
duas ejus de Dionyſio annuntiationes, quarum
alteram tertia, alteram nona Octobris die ſuppe-
ditat, in anteceſſum hunc tranſcribo. Prior his
verbis concipitur: Athenis Dionyſii Areopagitæ,
ſub Adriano diverſis tormentis paſſi, ut Ariſti-
des teſtis eſt in Opere, quod de Chriſtiana re-
ligione compoſuit; hoc Opus apud Athenien-
ſes inter antiquorum memorias clariſſimum te-
netur; *poſterior verò iſtis:* Pariſiis Dionyſii epi-
ſcopi cum ſociis ſuis à Feſcennino gladio ani-
madverſi. *Cùm ſic ergò Mrl. dicti auctor alio die*
ac loco Dionyſium Areopagitam, *alio Dionyſium*
Pariſienſem commemoret, dubitandum non videtur,
quin hunc ab illo diſtinxerit, modòque proinde
hîc ſtabiliendæ de duobus Dionyſiis opinio
ante ſeculum octavum medium, ante quod, ut di-
ctum,

A *ſum, Martyrologium ſuum is contexuit, certò obtinuerit. At verò, aiunt, qui opinionem de unò Dionyſio propugnant, minimè ex eo, quòd* Dionyſius Areopagita *ad tertiam Octobris diem, Dionyſius verò Pariſienſis ad nonam in laudato Martyrologio ponatur, conſectarium eſt, ut hunc ab illo Martyrologii auctor diſtinxerit. Ita autumant, quòd non rarò fiat, ut unus idemque Sanctus in Martyrologiis bis ponatur, uti è SS. Euſtachio & Alexandro liquet, quorum prior die* XXV *Januarii iterumque die* V *Junii, poſterior die* XVI *Maii iterumque die* XII *Decembris in Sirletiano Græcorum Menologio annuntiatur.*

188 Nec obſtat, *inquit Natalis Alexander, quòd ad tertiam Octobris diem* Dionyſius Areopagitâ *Athenis, ad nonam verò Pariſiis Dionyſius, Pariſienſis antiſtes, annuntietur; ita enim, ut ait, non indicantur duo Dionyſii, invicem diſtincti*, quorum unus Athenis, alter Pariſiis paſſus ſit, ſed ſolùm innuitur, unius Dionyſii memoriam illis in urbibus celebrari, quamvis non ſit paſſus Athenis, ſed Pariſiis. Sicut ergò S. Ignatius Antiochiæ non occubuit, ſed Romæ, quamvis in Martyrologio legatur ad 1 Februarii: "Antiochiæ S. Ignatii epiſcopi & martyris.„ Nec treviris obiit ſanctus Paulinus, ſed apud Phrygiam exul, quamvis ſcribatur in Martyrologio ad XXXI Auguſti: "Treviris S. Paulini epiſcopi.„ Nec Conſtantinopoli vitâ functus eſt ſanctus Joannes Chryſoſtomus, ſed in Ponto, quamvis in Martyrologio ad XXVII Januarii dicatur Conſtantinopoli S. Joannis Chryſoſtomi. Ita nec Athenis paſſus intelligi debet S. Dionyſius, licèt legatur in Martyrologiis: "Athenis S. „Dionyſii Areopagitæ.„ *Hunc in modum contra argumentum, quod tum è dicti, tum è loci, quo in præfato aliiſque Martyrologiis* Dionyſius Areopagita *& Pariſienſis reponuntur, diverſitate pro diſtinctione inter utrumque ſtabilienda repetitur, nonnulli, ac nominatim Natalis Alexander, arguunt, ita illud à ſeſe, quòd, quamvis quidem unus idemque Sanctus diverſis ſeu diebus ſeu locis mori non poſſit, celebrari tamen & in uno & in diverſis locis bis ſeu ad duos diverſos dies, vel commemorationis dici, quo obiit, ratione, vel aliis nominibus diverſis poſſit, penitus dilui exiſtimantes. Verùm an rectè? Minimè verò; tot enim alia diſtinctionis nota in duabus huc tranſcriptis annuntiationibus occurrunt, ut per Martyrologii, è quo hæ decerptæ, auctorem non diſtingui* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio Pariſienſi, incredibile prorſus ſit. En, qui notas illas Launoyus, de Uſuardi Martyrologio, quod nonnullas adhuc alias, hîc proinde non recenſendas, complectitur, ſermonem faciens, opportunè ad inſtitutum præſens in ſua Milletiana ad Sirmondum Reſponſionis Diſcuſſione cap. 7 recenſeat.*

Dionyſium Areopagitam & Pariſienſem, alia etiam diſtinctionis.

189 *Qui Dionyſius, inquit iiſdem ferè, quæ hîc de Romanoque parvo applico, verbis, patitur quinto Nonas, Athenienſem Paſſionis teſtem habet Ariſtidem; qui Dionyſius patitur ſeptimo Idus, nullum habet Paſſionis teſtem; qui Dionyſius patitur quinto Nonas, nullos habet Paſſionis ſocios; qui Dionyſius patitur ſeptimo Idus, Paſſionis habet ſocios; qui Dionyſius patitur quinto Nonas, diverſis tormentorum generibus, nec tamen exploratis, patitur; qui Dionyſius patitur ſeptimo Idus, explorato ſupplicio patitur, capitis ſcilicet amputatione; qui Dionyſius patitur quinto Nonas, ſub quo patiatur præſide, non dicitur; qui Dionyſius patitur ſeptimo Idus, ſub præſide Feſcennino paſſus dicitur. Ita ferè, ut jam dixi, Launoyus. Audi modò etiam, quid Menardus in ſua de unico Dionyſio Diatriba ad diverſa iſthæc ex Uſuardo hauſta atque in duabus ſupra datis Romani parvi annuntiationibus etiam occurrentia antitheta reſpondeat. Ac ejus quidem ad primum & ſecundum reſponſiones infrà, cùm confutandæ venient, commodiùs aperiam; quid ad tertium reponat, modò expono.* Qui patitur, *inquit, Launoyi ferè verba repetens*, v. Non. Dionyſius, variis tormentis exeruciatur; at qui ſeptimo Idus, certo genere mortis, hoc eſt, capitis ampſtatione afficitur. At, ſi varia tormenta omiſerit Uſuardus, hoc nihil ad duorum Dionyſiorum confert diſtinctionem. Dionyſium autem Pariſiorum pontificem, antequam cervice cæderetur, diverſis cruciatibus fuiſſe tortum, planum eſt tum ex ejus Actis, tum ex Gregorio Turonenſi lib. 1 Hiſtoriæ, qui ita ſcribit: "De his verò Dionyſius, Pariſiorum epiſcopus, „diverſis pro Chriſti nomine affectus pœnis præ„ſentem vitam gladio imminente finivit.„

exhibet quas variationes, à Launoyo

190 *Atque hæc Menardus ad tertium è ſuprà memoratis antitheſis; ad quartum verò ita reſpondet:* Qui Dionyſius patitur v. Non.; ſub quo patiatur . . . . præfecto, non dicitur; qui VII Idus, ſub Feſcennino præfecto. Nihil inde concluditur. Si verò diverſos . . . . præfectos Uſuardus nominâſſet, diſtinctio tunc appareret. *Ità ille; ex omnibus autem, ſeu quæ ad hoc, ſeu quæ ad alia, in duabus dictis annuntiationibus occurrentia atque à Launoyo objecta, reponit, unicè ferè habetur, invicem haſce non pugnare, omniaque, tam quæ in una, quàm quæ in altera traduntur, eſſe hujuſmodi, ut uni eidemque Dionyſio convenirè queant, ac proin ex eo, quòd de Dionyſio alia ad tertiam, alia ad nonam Octobris diem in iiſdem annuntiationibus memorentur, duorum Dionyſiorum, quorum alter Athenis, alter Pariſiis martyrio occubuerit, diſcrimen inferri non poſſe. Verùm eſto, duæ illæ annuntiationes invicem non pugnent, nec ulla, quin uni eidemque Dionyſio convenire poſſint, contineant, è diverſis tamen, utut invicem non pugnantibus, narratis, quæ de Dionyſio ſuppeditant, non eſſe tam in una quàm in altera de unò eodemque Dionyſio ſermonem, vel idcircò poteſt concludi, quòd Martyrologus, qui ad duos dies diverſos duas hujuſmodi annuntiationes Faſtis ſacris, à ſe contextis, inſereret, nec iis tamen duos Sanctos, invicem diſtinctos, ſed unum tantum atque eumdem deſignare vellet, rem certè, riſu omnium meritò excipiendam, committeret, nec ullo modo; Romani parvi auctorem tam fuiſſe ſtolidum, ut omnibus ſeſe irridendum præbere voluerit, ſit credibile.*

his additis

191 *Agite, Sanctum alium vel unum, qui invicem adeò diverſis, quàm ſint duæ de Dionyſio è Romano Parvo, ſeu veteri jam data, annuntiationibus ſeu in Martyrologio Romano hodierno ſeu in quocúmque alio ad duos diverſos dies celebretur, in medium adducant. Si fieri id non poſſe nullumque adeò Sanctum, à Dionyſio diverſum, ita in ullis Faſtis ſacris bis celebratum reperiri, fateantur, Dionyſium ſolum ita bis celebrarè cur credunt? At verò, dicent fortaſſis, Dionyſius diverſis adeò annuntiationibus in Romano Parvo aliiſque Faſtis ſacris ad duos dies diverſos celebratur, quòd annuntiationum illarum prior è Græcis, poſterior verò è Latinis anterioribus Faſtis ſacris ſit accepta, Dionyſiumque alio modo in hiſce, alio in illis celebratum re-*

ſacriſque Græcorum Faſtis

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

reperiri contigerit. Verùm, ſi Dionyſium, quem alio modo à Gracis, alio à Latinis celebratum, Romani Parvi auctor repererit, unum eſſe atque eumdem Sanctum, is judicavit, ac porrò ſignificare voluit, cur eum ad duos dies diverſos ſignavit? Anne quòd alio die à Gracis, alio à Latinis memoriam ejus recoli, obſervaret. Verùm alii adhuc in Romano Parvo ſeu veteri legnntur Sancti, quorum memoria ſeu feſtivitas alio die à Gracis, alio à Latinis recolitur, nec nſtum tamen ex illis in Romano Parvo bis commemorari invenio. Quo ergò fundamento, quod de nullo prorſus alio Sancto feciſſe Romani Parvi auctor ſcitur, de uno ſolo Dionyſio feciſſe aſſeritur?

intereſſum pugnatur,

192 *Adhæc quî etiam, Romani parvi auctorem è Faſtis Gracorum ſacris, qui ante ætatem ſuam fuiſſent concinnati,* Dionyſii Areopagitæ *ad tertiam Octobris diem apud Gracos memoriam, elogiumque, quo hunc exornat, deprompſiſſe, probatum dent? An ex eo forſan, quòd tum revera, ac proin verosimillimè etiam ante auctoris laudati ætatem in ſacris ſuis Faſtis* Dionyſium Areopagitam *Græci commemorarint? Verùm quid ſi Romani parvi auctor,* Dionyſium Areopagitam *non idcircò, ſed quòd, eum tertiâ Octobris die martyrium ſubiiſſe, ex Ariſtide, ſcriptore apud Athenienſes celeberrimo, quem laudat, compertum haberet, ad diem illum in contextum à ſe Martyrologium intulerit, elogioque, quod ex eodem ſcriptore hauſiſſet, etiam ornârit? Enimverò nihil prorſus, quò minùs res ita eveniſſe credatur, impedire atque obſtare videtur, ratioque proinde, quâ, ut Dionyſius annuntiationibus maximè diverſis, ſuprà hunc tranſcriptis, ad duos dies diverſos in Martyrologio Romano parvo ſeu Veteri celebretur, factum adſtruunt, pro dubia ut minimùm atque incerta debet haberi. Verùm demus etiam tantiſper, Romani parvi auctorem è Faſtis Gracis, ſeſe antiquioribus,* Dionyſium, *quem ad tertiam Octobris diem celebrat, accepiſſe, nec ſic abs illo* Dionyſium Areopagitam *& Pariſienſem pro uno atque eodem Sancto haberi confecerint. Quid enim? Amboſne forſan Dionyſios pro uno atque eodem à Gracis etiam haberi, aſſeverent? Verùm ſi Dionyſius, quem ad tertiam Octobris diem Græci celebrant, alius apud eos non ſit, quàm Dionyſius, ad nonam menſis ejuſdem diem in ſacris Latinorum Faſtis notatus, cur ſocios, Ruſticum & Eleutherium, qui in hiſce Dionyſio junguntur, hunc pariter Graci non addunt? Anne, quòd illos, utpote de ſola eccleſia Latina, non autem etiam de Graca bene meritos, commemorare, Gracorum haud interfuerit?*

adhibitis notis celebrat, alterum ab altero diſtinguit;

193 *Ita quidem in ſuis tum Annalibus, tum faſtis in Martyrologium Romanum hodiernum Annotationibus Eruditiſſimus Cardinalis Baronius, & poſt hunc Milletus & Menardus, dum ad ſecundum ſuprà relatum duarum Romani parvi aut, ſi mavis, Uſuardi annuntiationum, quarum alterâ cum ſociis, alterâ ſine ſociis Dionyſius celebratur, antitheton reſpondentes, poſtremam hanc è ſacris, in quibus ſine ſociis Dionyſius pariter celebratur, Gracorum faſtis acceptam eſſe, adſtruunt, ſeu pro mero ſuo arbitrio affirmant; verùm cùm in ſacris Gracorum Faſtis ex eccleſia Latina Sancti alii, qui nihilo magis, quàm Ruſticus & Eleutherius, de eccleſia Graca bene meriti ſciuntur, etiam commemorentur, ex allegata, quam ſcriptores laudati pratexunt, nullique prorſus fundamento ſuperſtruunt, ratione, binos hoſce ſanctos martyres, qui, veluti Dionyſii in Opere Evangelico adjutores atque in martyrio ſocii, unà cum ipſo memorari debuiſſent, in Faſtis Gracorum eſſe omiſſos, parùm admodum verosimile apparet, nec futurum fuiſſe videtur, ut eo, qui ſimilia adſtruunt, confugerent, ſi quam aliam ad evadendum viam neviſſent. Unde ſit, cùm Martyrologi, quotieſcúmque & ubicúmque annuntiationes diverſas adhibent, diverſos etiam Sanctos celebrare ſoleant, tunc etiam, cum homonymos celebrant, facere id ipſum, niſi ſolidè atque invictè contrarium probetur, ſunt cenſendi. Quod cùm ſic habeat, itáque, qui opinionem de uno Dionyſio tuentur, duabus ſuprà additis annuntiationibus in Romano parvo de uno eodemque Dionyſio eſſe ſermonem, nemiquam probent, Martyrologii dicti auctor alium Dionyſium annuntiationum illarum unâ, alium alterâ celebrare eſſe cenſendus, maximè cùm aliis inſuper, ut jam ſuprà docui, diſtinctionis adhibitis notis, Dionyſios ambos duobus diverſis & diebus & locis celebret.*

quod ipſe etiam, acer Illius opinionis de uno Dionyſio patronus, Sanſſayius agnovit.

194 *Et verò* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio Pariſienſi per Romanum parvum diſtingui, tam eſt perſpicuum, ut id Andreas Sanſſayius, utut acer, ſi quis, opinionis de uno Dionyſio patronus, fateri fuerit compulſus, malueritque, quàm ut veritati tam aperte contraïret, in dictum Martyrologium, cùm id præconceptis ſuis (adi in ſua ad Uſuardum Præfatione Sollerium num. 75) de* Areopagita *opinionibus adverſari, obſervâſſet, diras quodammodo evomere ac quæ in ſacri illius monumenti juxta ac Reſuscydi, qui id ediderat, laudem gloriosè antea cecinerat, turpiter recantare. Id ipſum porrò dim, imò ſeculis ut minimùm ſeptem, ante Sanſſayium jam agnoverat ſanctus Ado, Viennenſis epiſcopus, qui Martyrologium illud, Aquileiæ à ſe repertum, Martyrologio à ſe contexto præfixit, uti ipſemet in ſua ad hoc Præfatione teſtatum facit. Sanè niſi Adonem pariter id agnoviſſe, admittamus, cur alio die* Dionyſium Areopagitam, *alio die Pariſienſem à ſancto illo Martyrologo celebrari dicemus? Enimverò, cùm Martyrologium Romanum parvum, Aquileiæ à ſe repertum indeque in Gallias aſportatum præ oculis habuerit, ac maximo, uti ipſemet loco proximè cit. nos docet, in pretio habuerit, præcipuè illum ex hujus fide atque auctoritate* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio, Pariſienſi antiſtite ac martyre, exiſtimâſſe diverſum, hincque alio hunc, alio illum die in Martyrologio ſuo retuliſſe, certum apparet atque indubitatum. At verò, inquient, etiamſi Ado* Dionyſium Areopagitam *tertia, Pariſienſem autem nona Octobris die annuntiet, hunc tamen ab illo diſtinguere cenſendus non eſt, neque verò alterum ab altero diſtinguit.*

tui & quemadmodum hîc

195 *Ita ſcilicet fortaſſis autument, quòd, cùm Ado omnes Dionyſios martyres, quos celebrat, vel expreſſa locorum, in quibus mortem oppetiêre, appoſitione vel qualicúmque ſaltem deſignatione invicem diſtinguat, nec tamen* Dionyſium Areopagitam, *ulla facta ſeu mentione ſeu deſignatione loci, ſignârit, feciſſe id videatur, ne hunc à Pariſienſi diſtinguere voluiſſe putaretur. Verùm quàm his, qui ita Adonem opinionis de uno Dionyſio patronum facere conantur, parùm feliciter id cedat, facilè quiſque comperiet, qui contextum ab eo Martyrologium conſulere gravatus haud*

ſue-

Digitized by Google

fuerit. Cùm enim in hoc non pauci martyres, nulla omnino loci, quo Martyrium ſubiere, mentione facta, compareant, è cauſa, quam volunt, Dionyſium Areopagitam *abſque loci deſignatione ab Adone ſignari, certò quis credat? Et vero, ſi Ado, ut contendunt,* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio Pariſienſi diſtinguere non voluit, ut quid in hujus, quam ad nonam Octobris diem ſuppeditat, annuntiatione Dionyſii in martyrio ſocios, quos in Romano parvo ſeu Veteri nominibus ſuis diſtinctos non invenerat, Ruſticum & Eleutherium diſertè appellavit? Ut quid hoſce non etiam in ſua ad tertiam Octobris diem annuntiatione, ſi tam in hac, quàm in illa de uno eodemque Dionyſio loqui voluerit, commemoravit? Quid ad hæc reſpondere queant opinionis de uno Dionyſio patroni, haud ſatis perſpicio. Dicentne forſan, ab Adone è Faſtis Græcorum ſacris, quidquid ad* III *Octobris diem de Dionyſio ſuppeditat, eſſe acceptum? Verùm, cùm Adoni Martyrologium Romanum parvum ſeu vetus citra omnem controverſiam præluxerit, hujuſque ad tertiam Octobris diem annuntiatio cum ſuppeditata ab Adone annuntiatione in ipſis etiam verbis ferè congruat, quis*
B *hanc à ſancto iſto martyrologo aliunde acceptam facilè ſibi in animum inducat?*

Ostenditur, Ado,

196 *Verùm eſto etiam, Ado è ſacris Græcorum Faſtis annuntiationem illam acceperit, dubitari equidem non poteſt, quin quam, ad nonam Octobris diem ſuppeditat, annuntiationem è Romano parvo ſeu veteri deprompſerit; ita autem ſi res habeat, ut quid, ſi cavere, ne* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diſtinguere videretur, voluerit, in poſteriori iſthac duos Dionyſii in martyrio ſocios nominibus ſuis, contrà ac Martyrologii Romani parvi auctor fecit, diſtinxit, nulla interim horum mentione facta in annuntiatione altera, quam ad tertiam Octobris diem ſuppeditat? Ut quid tam Dionyſio, quem ad* IX, *quam Dionyſio, quem ad* III *Octobris diem memorat,* Areopagitæ *titulum non adjunxit? Sanè cùm ratione nulla, ne alterum ab altero diſtinguere videretur, vel certiùs vel faciliùs cavere potuiſſet, Ado ita, ut facit, ni* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diſtinguere voluiſſet, proceſſurus fuiſſe non videtur, etſi etiam, ut volunt, annuntiationem, quam ad tertiam Octobris diem ſuppeditat, è ſacris Græcorum Faſtis accepiſſet. Atque ita*
C *ex omnibus de Adone modò dictis duo poriſſimùm habemus: alterum eſt, ſcriptorem hunc agnoviſſe, à Romani parvi ſeu Veteris auctore* Dionyſium Areopagitam *& Pariſienſem pro uno atque eodem Sancto non haberi; alterum verò, ab ipſomet eodem ſcriptore binos hoſce Sanctos invicem diſtingui. Nec id tantùm abs illo ſeculi noni Martyrologo fit; verùm etiam à duobus, qui tum pariter floruerunt, ſcriptoribus aliis, Eriugena videlicet & Uſuardo. Ac res quidem quantum ad priorem è jam ſuprà dictis haud difficulter poteſt colligi; quod autem ad poſteriorem ſpectat, Dionyſium tertia, iterúmque nona Octobris die celebrat; quod ſanè, duos abs illo Dionyſios, invicem diverſos,* Areopagitam *unum, Pariſienſem alterum, commemorari, argumento eſt.*

opinionem etiam de duobus Dionyſiis, apud & ab Uſuardo,

197 Dionyſium *quidem, quem tertia Octobris die celebrat,* Areopagitæ, *contrà ac Ado facit, titulo non diſtinguit; verùm illi non de alio, quàm de celeberrimo iſthoc Athenienſi antiſtite, ſermonem eſſe, evidentiſſimum eſt tum ex ipſo, in quo omnia* Areopagitam *ſonant, ſuppe-*

ditato per Martyrologium iſtum de Dionyſio, quem celebrat, textu; tum quòd hic ex Adone, à quo ad tertiam Octobris diem non alius Dionyſius, quàm Areopagita, *citra omnem controverſiam celebratur, certiſſimè ſit acceptus, uti nemo non fatebitur, qui è Sollerii noſtri ad Uſuardum Præfatione fontes, è quibus hic Martyrologus aquas ſuas derivavit, didicerit. Nec eſt, cur quis hinc modò arguat, ab Uſuardo dumtaxat Adonis exemplo Dionyſium tertia iterumque nona Octobris die memorari, conſectariumque proinde ex hoc ejus facto non eſſe, ut* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diſtinctum, exiſtimârit, ſeu in opinionem, qua alterum ab altero diſtinguit, conceſſerit. Etſi enim ex Adone tam quæ ad tertiam, quàm quæ ad nonam Octobris diem de Dionyſio ſeu potiùs de duobus Dionyſiis prodit, deprompſerit, id tamen ſine prævio, quo ſedulò, duplexne an unus dumtaxat eſſet ſtatuendus Dionyſius, diſcuſſit, examine non fecit. Quod quam verum ſit, vel ex eo liquet, quòd in Annuntiatione, quâ Dionyſium, Pariſienſem antiſtitem ac martyrem, ad nonam Octobris diem celebrat, Ruſticum & Eleutherium,*
E *Dionyſii proximè memorati in martyrio ſocios, debitis ac veris dignitatis ſuæ, priorem ſcilicet* presbyteri, *poſteriorem* diaconi, *titulis cenſeret, Adonemque adeò, qui Ruſtico diaconi tantùm, Eleutherio contrà presbyteri dignitatem perperam adſcribit, rectè correxerit.*

ut probatur, dicendum ſæculo vel medio eſſe antiquiorem, rhythmus.

198 *Adhæc Uſuardus in ſua ad Martyrologium, à ſe contextum Caroloque Calvo imperatori inſcriptum, præfatione, Molani Martyrologio præfixa, ita loquitur:* Quæ res... me ad hoc, etſi indignum, compulit, quatenus Sanctorum
F ſacras atque anniverſariò recolendas feſtivitates ex quibuſdam præcedentium Patrum Martyrologiis in quandam colligerem unitatem; recolebamque in ipſis eorumdem ſolennitatibus quàm multos propriæ negligentiæ exceſſus, quos etiam purgari tali cupiebam officio. Præterea & venerabilium, Hieronymi ſcilicet ac Bedæ, presbyterorum piis, quamvis ſuccinctis, ſuper hoc provocabar deſcriptis; quorum prior brevitati ſtudens, alter verò quàm plures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus Operis præteriiſſe neceſſaria, quos tamen ſecutus, cenſui & Flori, memorabilis viri, latiora jam in eo ipſo negotio ſequi veſtigia, præſertim in ſecundo ejuſdem libro. Ibi enim multa, quæ in priori omiſerat, & correxit & addidit. At ſi quid præter quod ab illis accepi, in hoc tempore auctum vel mutatum eſt, ſagaci à me indagine id perquiſitum, agnoſci poterit. *Cùm itaque Uſuardus, uti nos his verbis docet, ſummo ſtudio ac diligentia Martyrologium ſuum contexuerit, nihilque in hoc, à præcedentium Patrum, quæ ſibi præluxerant habuit, Martyrologiis diverſum, quod, ſagaci indagine præmiſſa, veritati conſonum haud reperiſſet, notârit ac in altera præterea è duabus de Dionyſio ad tertiam & nonam Octobris diem Adonis annuntiationibus mutationem ſeu correctionem ſuprà jam relatam fecerit, eniverò, quin haſce ſedulò examinârit, Dionyſiumque Pariſienſem unâ,* Areopagitam *alterâ memorari obſervârit, dubitandum non eſt. Jam verò, cùm res ita habeat, eaſdemque nihilominùs annuntiationes duas in Martyrologium, à ſe contextum, inſulerit, ſanè, quin ita* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diſtinguere voluerit, reque ea*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ian ipſa alterum ab altero diſtinctum ac rectè proinde per Adonem diſtingui, judicârit, dubitandum pariter non eſt. Atque ita jam præter Erigenam duos adhuc ſeculi noni, ut Notkerum, qui ſub hujus dumtaxat finem Martyrologium ſuum contexuit, præteream, martyrologos, Adonem videlicet & Uſuardum, habemus; qui, nùm poſt jam exortam de uno Dionyſio opinionem floruerint, nec hanc tamen, ſed oppoſitam de duobus Dionyſiis, ut dictum, ſuerint amplexi, conſectarium eſt, ut hanc, ut non illam, pro vera atque antiqua habuerint, imò & ſeculo octavo medio antiquiorem, veriſimillimè exiſtimârint.

§ XI. Alia rationum momenta, è ſacris potiſſimùm Græcorum faſtis petita, quæ, & apud hoſce opinionem de duobus Dionyſiis antiquitus obtinuiſſe, commonſtrant, in medium proferuntur.

Apud antiquos etiam Græcos opinionem de duobus Dionyſiis viguiſſe, è Græci,

QUa § proximè præcedente diſſerui, opinionem, quæ Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio, Pariſienſi antiſtite ac martyre, diverſum ſtatuit, in eccleſia Latina ante ſeculum octavum medium viguiſſe, dumtaxat commonſtrant, ea hic modò, quæ eamdem opinionem in Græca etiam eccleſia antiquitus, ac proin veriſimillimè jam inde etiam ab eodem, quo in Latina, tempore invaluiſſe, oſtendant, è ſacris potiſſimùm Græcorum Faſtis adducturus ſum. Ac primò quidem, quò id præſtem,* S. Dionyſii Areopagitæ, *quod ad præſens inſtitutum facit, quodque integrum è Ms. Claromontani Pariſiis collegii Synaxario Chiffletius in ſua de uno Dionyſio Diſſertatione ſuppediat, Elogium, ex parte etiam à Sirmondo de duobus Dionyſiis cap. 7 exhibitum, Græcè & Latinè hùc tranſcribo. Græcè ſequentibus hiſce verbis concipitur:* Ἀθλησὶς τῶ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν ἐπισκόπου γενομένου Ἀθηνῶν Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὃς ἐτύγχανεν ὢν τῆς τῶν Ἀθηναίων εὐδόξου πλούτου καὶ σοφίας περίβλεπτος. τόμος δὲ ἦν οὗτος ἀνὴρ κριτὰς προκατίζεσθαι παρὰ τὸν Ἄρειον πάγον διαφέροντας τῶν λοιπῶν, τὰς φονικὰς κρίνοντας κρίσεις· ὧν εἷς ὑπῆρχε καὶ Διονύσιος. Τῶ δὲ θείω Παύλω τοῦ ἀποστόλου κηρύξαντος τὸν Ἀθήνας, ἀνὴρ ὢν σύνεσιν ἔν, ἐπίγνω τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπίστευσεν εἰς Χριστὸν, καὶ χειροτονεῖται παρ' αὐτοῦ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, καὶ τὰ ἀπόρρητα μυεῖται παρὰ τοῦ σοφοῦ Ἱεροθέου· διὸ καὶ μόνος τὸν γράμμασιν ἐκτίθεται τὴν ἐπουράνιον ταγμάτων τάξεις διακόσμους, καὶ πάσης ἱεραρχίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως ἐφαρμόσας τοῖς τύποις.

quod hæc Græcè ſimulè & Latinè

200 Οὗτος ὁλοκαυτοῦται τὸν πυρὶ συλληφθεὶς ὑφ' Ἑλλήνων, συγκαταλέγεται αὐτῶ καὶ τὴν ἑτέραν αὐτοῦ συγγραμμάτων· ἃ φασὶ τινὲς τὸν μὲν τὴν Ῥωμαίων ἀποκτεῖναι βιβλιοθήκη· ἐρίσαντα δὲ παρ' ἡμῖν βιβλία αὐτοῦ εἶναι. Καταλαβὼν δὲ τὰ ἴσοτιμα ἐπὶ τῆς βασιλείας Δομετιανοῦ, καὶ πολλὰ θαύματα ἐπιδεξάμενος μετὰ τὸ ἀποτμηθῆναι ἅμα κεφαλῆ χεροὶν ἰδίαν ὑποδεξάμενος μέχρι δύο μιλίων ἐβάδισε, καὶ ὃ πρότερον ἀπέδοτο αὐτῶ, ἵως συλλύτρωσε πιστῆ γυναικὶ, ὀνόματι Κατύλα, καὶ ταύτης ταῖς χερσὶ τὸ ἱερὸν θησαυρὸν ἤνοι τὴν κάραν ἐπιθεῖσι· σὺν αὐτῶ δὲ ῥηγίνος καὶ Ἐλευθέριος τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθη-

σαν· ὧν ἡ μὲν κατὰ τὸ σωματικὸν τύπον τὸ μεγέθος μέσος, ἰσχνὸς, λεπτὸς, χλωμὸς, τὴν ὄψιν ὑπόσιμος, τὰς ὀφρῦς ἀνισοπαχεῖς, κοίλους τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐπινοίας ἀεὶ, ὅτα μεγάλα ἔχων, πολιὸς κομήτης, μετρίως βαθυόμμος τὴν ἀκμὴν, ἁρμὸς τὴν ἔκφυσιν τοῦ γενείου, ἡρέμα πρόγειος, μακροδάκτυλος τοῖς χερσὶν· ἡ δὲ σύναξις αὐτοῦ τελεῖται ἐν τῆ ἁγιωτάτη μεγάλη ἐκκλησίᾳ: *Latinè autem è Chiffletii interpretatione ſic habet:* Certamen ſancti patris noſtri, epiſcopi Athenarum, Dionyſii Areopagitæ, qui fuit unus ex viris illuſtribus Athenienſibus, opibus & ſapientiâ conſpicuis. Conſuetudo verò erat Athenis, novem judices præſidere in Areopago, præſtantiores aliis, capitalium cauſarum arbitri*, quorum unus fuit Dionyſius. Verùm, divino Paulo Apoſtolo concionante Athenis, ut erat ſubtili intelligentia, veritatem agnovit, & credidit in Chriſtum, Athenarumque ab illo creatus eſt epiſcopus, & à ſapiente Hierotheo ineffabilia edoctus eſt myſteria; unde & ſolus in ſcriptis exponit ordinationes cæleſtium exercituum, & omnis Hierarchiæ atque eccleſiaſticæ diſpoſitionis formam explanat. Hic ab ethnicis comprehenſus, flammis conſumptus eſt totus, unà cum ipſo concrematis & aliis ejus libris, quos quidam aiunt in ſola Romanorum bibliotheca ſupereſſe. Reperiuntur autem apud nos libri ejus decem.

* arbitros

tranſcribimus quoque accommodatè ad ſuam de uno Dionyſio opinionem

201 Ad Occidentem verò profectus, regnante Domitiano, &, multis patratis miraculis, capite cæſus cùm eſſet, ipſum caput ſuis excipiens manibus ad duo uſquo milliaria progreſſus eſt. Nec priùs dimiſit quàm fideli mulieri, Catulæ nuncupatæ, obviàm factus eſt, & ſacrum hunc theſaurum, caput ſcilicet ſuum, ejus credidit manibus. Cùm ipſo verò Ruſticus & Eleutherius capite cæſi ſunt. Erat autem, quod ad formam corporis attinet, ſtatura mediocri, gracilis, albus quidem, ſed ſubpallidus, ſublimus, contractis ſupercilliis, oculis profundis, ſemper meditabundo ſimilis, majuſculis auribus, comatus & canus, barbâ modicè promiſsâ, ſed rarâ, paululùm ventricoſus, digitis manuum oblongis. Dies verò ejus ſollemnis celebratur in ſanctiſſima magna baſilica. *Ignis ſeu flammarum ſupplicium, quo Dionyſius totus (in Oriente ſin Athenis, ut apparet) fuiſſe conſumptus in iſthoc jam recitato elogio primùm traditur, certò cum capitis amputatione, quâ martyrium in Occidente conſummâſſe in eodem elogio poſt narratur, quadrare non poteſt. Hinc Chiffletius, id obſervans, ſcriptori, qui iſtud contexuit, interpretationem, quâ hunc ſuæ de uno Dionyſio opinioni, ſi non faventem, ſaltem non nocentem, reddere eſt conatus, affinxit. Audi, quî proximè ante idem hunc jam tranſcriptum elogium loquatur.* Ex illa, *inquit,* Græcorum ignoratione (*de Dionyſio ſcilicet, Athenis Romam profecto, indeque in Gallias, ubi & martyrium ſubierit, miſſo*) ortam opinamur conjecturam de Dionyſio, apud Athenas flammis conſumpto (ὁλοκαυτοῦται τὸν πυρὶ) quam ut ſuæ de duobus Dionyſiis ſententiæ faventem refert Sirmondus ex codice Ms. cujuſdam Synaxarii bibliothecæ Claromontanæ, auctoris tamen inconſtantiam redarguens, qui mox addit, Dionyſium, in Occidentem profectum, poſt multa edita miracula, capite ibi cæſum eſſe. Nobis verò, nec abſque ratione magis placet poſterior eóque ſanior Synaxarii ſententia, ſi tamen illa cum priore ſtare non poteſt. Quid enim vetat, quò minùs Dionyſius, Athenis comburi juſſus,

A in accenſo rogo illæſus perſtiterit, indeque divinitus ereptus ad Occidentalem expeditionem conſilia verterit?

202 *Chiffletius itaque elogii dicti auctorem, quò hic ſecum ipſemet in concordiam adducatur, ita interpretatur, ut hiſce ſuis verbis ὁλοκαυτῶται δὲ πυρὶ ſignificarum duntaxat voluerit*, Dionyſium *fuiſſe comburi juſſum, ſeu flammis damnatum, non autem etiam hiſce fuiſſe conſumptum; ut autem huic interpretationi ſuæ qualemcúmque confirmationem adjungat, aut certè mentem ſuam clariùs exponat, ita inſuper, poſtquam integrum, quod jam tranſcripſi, elogium recitavit, mox ratiocinatur:* Dubitari hic poſſit, num illa verba, ὑπὸ ὁλοκαυτῶται δὲ πυρὶ, accipienda ſint de ſententia capitis in Dionyſium prolata; ut ſit ſenſus; "Per ſententiam totus comburi juſſus eſt.„ Bellè enim id quadraret cum eo, quod mox ſubjicitur; Dionyſium, in Occidentis partes profectum, ibi martyrium feciſſe, caput præciſum geſtâſſe, &c, cùm nempe è flammis Athenienſibus, ut plurimi alii martyres divinitus emerſiſſet; quod duorum Dionyſiorum aſſertoribus maximè obſtaret. Sed etſi admittas, ut volunt

B adverſarii, Græca levitate ſecum pugnare Synaxarii auctorem, dum & Dionyſium Athenis combuſtum aſſerit, & poſtea tamen in Occidentem conceſſiſſe, quæ ſunt apertè contradictoria, nihil certè hic illi metunt, nullius fidei & ſibimet adverſantem ſcripturam pro ſe allegantes; ut oppidò mirum ſit, à viris induſtriis quæſitum ex hoc Synaxario ſuæ opinioni auctoramentum. Agite igitur, vos fortium ingeniorum primipili, quibus eccleſiarum noſtrarum traditio ludibrium eſt, qui Pariſiorum Areopagitam Hilduinianam fabulam, Hilduinianam hæreſim nuncupare nihil veremini. Dicite, amabo, quo conſilio, quave mente ſynaxarii hujus auctorem in cauſa veſtra teſtem citare voluiſtis? An quia Dionyſium Athenienſem Athenis cum ſuis ſcriptis igne conſumptum affirmare viſus eſt? Si fecit, quâ, quæſo, ratione mox admonet, hunc eumdem, cùm in Occidentem tranſiiſſet, cum Ruſtico & Eleutherio capite cæſum, hoc ipſum caput manibus apprehenſum, ad duo milliaria à ſupplicii loco tandiu geſtâſſe, donec illud in Catulæ piæ feminæ ſinum deponeret?

C 203 Sic porrò illum è rogo Athenienſi illæſum evaſiſſe nos docuit, ſive per ἀφανισιν ſive alio divinæ Providentiæ miraculo, quod certè illi cum aliis permultis Chriſti martyribus conſtat fuiſſe commune. Hoc verò de Dionyſio noſtro adverſarii pernegant, adeóque Synaxarii auctorem Græca levitate veris fabuloſa illigâſſe contendunt. Aut totum illius teſtimonium probate, aut totum rejicite. Abſurdum eſt, eodem ex ore & oracula & fabellas excipi putare. *Claromontanum itaque, quod laudat, Synaxarium ſeu potiùs jam prodiſſum ex hoc Dionyſii elogium vel eo, quem aſſignat ſupráque etiam expoſui, modo ſeu pacto eſſe interpretandum, vel certè totum rejiciendum, laudatus Chiffletius, quòd alioquin unus idemque auctor pugnantia ſcripſiſſe, veraque falſis ſeu fabuloſis immiſcuiſſe foret dicendus, contendit. Verùm quid ſi dictum elogium, non ab uno eodemque, ſed à duobus auctoribus diverſis, antiquiori uno, recentiori altero, fuerit contextum? Quid ſi pars elogii prior, quæ,* Dionyſium *flammis fuiſſe totum conſumptum, memorat atque ab initio ad haſce uſque voces* Ad occidentem verò profectus, *excurrit, ab auctore, ſeculum octavum medium pregreſſo, ſola primùm fuerit conſcripta? Quid ſi ei deinde poſterior, quæ, Dionyſium in Occidente capite cæſum, tradit, atque ab iiſdem vocibus ad finem uſque procurrit, ab auctore recentiore, qui non niſi poſt ſeculum octavum medium floruerit, idcircò fuerit adjecta, quod ita hic priorem elogii partem, quam aliò à ſe imbibita de* Dionyſio, *in Gallias profecto ibique martyrii palmam adepto, opinioni adverſari, videbat, corrigere, aut ſaltem (neque enim forſan, verane eſſet, ac quid complecteretur, examinârit) auctiorem, additis iis, quæ de* Dionyſio *credebat, reddere voluerit?*

204 *Sanè cùm, Operum duorum, quorum unum de Cæleſti, alterum de Eccleſiaſtica Hierarchia* S. Dionyſius Areopagita *ſcripſerit, mentione facta, alios ejus libros* in ſola Romanorum bibliotheca ſupereſſe, *à quibuſdam dici, in priori elogii huc tranſcripti parte aſſeratur, ſcriptam hanc fuiſſe, oportet, ante ſeculum octavum, utpote quo Scholia, à S. Maximo, ſeculi ſeptimi ſcriptore, non tantùm in Cæleſtem & Eccleſiaſticam Hierarchiam, ſed & in omnia, quæ* Areopagitæ *nomine modò circumferuntur, Opera exſtiterint contexta, hæcque tum certè non tantùm Romæ, ſed & pluribus aliis locis fuerint reperta. Quod autem ad poſteriorem elogii partem modò ſpectat, cùm ea, qua de capite à Dionyſio, cum id, ſibi jam amputatum, propriis manibus geſtâſſet, in matrona, nomine* Catullæ, *ſinum depoſito, in poſteriori illa parte narratur, à Metaphraſte, qui, quemadmodùm apud omnes modò in confeſſo eſt, ſeculo decimo floruit, litteris primùm fuerint mandata, fuiſſe iſthanc ab auctore, qui nonniſi poſt Metaphraſtem floruerit, conſcriptam, indubitatum appareat ac certum. Atque ita ſimul, ab alio ſcriptore priorem, ab alio item poſteriorem elogii dati partem fuiſſe conſcriptam, modò habemus; quàm meritò autem adſtrui id queat, è jam nunc dicendis amplius elucéſcet. Etſi quidem* ὁλοκαυτῶται, igne abſumptus eſt, *ad idem ſignificandum, quod* ſacrificatus eſt *ſeu* ignis incendio, *quod quis, comburi juſſus, divina virtute evaſerit,* excruciatus eſt, *ſubinde uſurpatum inveniatur, ita tamen in dato elogio non uſurpari vel ex eo liquet, quòd in eo* Dionyſius *una cum contextis à ſe libris,* F *quos certè tali modo ſacrificatos ſeu immolatos ſignificari, nemo dixerit, crematus fuiſſe tradatur.*

205 *Cùm autem id ita ſit, ac proin aſſignatam à Chiffletio interpretationem prior elogii pars nequaquam patiatur, oportet ſanè, ut alium hæc, alium pars poſterior, utpote, Sanctum capitis amputatione in Occidente expiraſſe, tradens ſicque cum parte priori, quæ, cum Athenis ſeu in Oriente flammarum incendio fuiſſe abſumptum, memorat, è diametro pugnans, auctorem habuerit; qui, hâc fortaſſis haud ſat examinatâ, vel examinatâ quidem, ſed non probatâ, poſteriori à ſeſe contexta parte ob cauſarum, quas num.* 203 *aſſignavi, alteram* Dionyſii, *de quo hic, elogium auxerit. Jam verò, cùm res ita habeat, ſupráque huc tranſcriptum Sancti elogium duos diverſos, quorum alter ante ſeculum octavum floruit, Atheniſque* Dionyſium *occubuiſſe, ſcribit, auctores è jam dictis habuerit, conſectarium ſit, ut id haud prorſus, contrà ac Chiffletius vellet, rejiciendum ſit, atque contrà, opinionem de* Dionyſio Areopagita, *in Oriente ſeu*

Chiffletius verbis hic datis interpretatur.

Elogii pars, utpote cujus auctorem vel præmittit

Auctorem C. B.

Esse antiquum, vel quod

B

de Dionyſio in Oriente ſeu Athenis poſſe

AUCTORE C. B.

Athenis, non in Galliis ſeu Occidente paſſo, apud Græcos antiquos, qui ante ſcriptam elogii recitati poſteriorem partem ſeu recentiorem hujus auctorem ſtornerint, viguiſſe, argumento ſit haud prorſus invalido, quidquid contrà etiam Chiffletius ſuprà huc tranſcriptis verbis arguat. Verum demus etiam tantiſper, ſcriptorem fuiſſe repertum, qui adeò parùm ſibi conſtiterit, ut unum eumdemque Dionyſium & in Oriente ſeu Athenis igne fuiſſe abſumptum, & in Galliis ſeu Occidente martyrium gladio conſummâſſe, aliaque haud ſat coherentia in Elogio ſuprà huc tranſcripto memoriæ prodiderit, nec hinc conſectarium erit, ut ex hoc pro opinione de duobus Dionyſiis, qua horum alterum Athenis, alterum in Galliis martyrio coronatum ſtatuit, nihil poſſit confici.

206 *Age, rem accuratè expendamus. Græci, de quo hic, elogii auctor, qualis qualis ſit, in priori hujus parte fuiſſe* Dionyſium Areopagitam *Athenis ſeu in Oriente flaminis totum abſumptum, memoriæ prodit. Quid ergò? Idne forſan, nullo duce, Græca quàpiam levitate è proprio ſuo genio in litteras miſerit? Affirmas? Quâ veri ſpecie, videamus. Flammarum incendio in Oriente ſeu Athenis, ſimulque capitis amputatione in Occidente ſeu Pariſiis unus idemque* Dionyſius Areopagita *mori non potuit: cùm autem hoc ultimo mortis genere in Occidente exſpiráſſe Sanctum, Elogii auctor in poſteriori hujus parte ex anterioribus, quæ etiam, ut certè non negabis, fide digna, ipſe exiſtimârit, monumentis ſcriptoribuſve memoriæ prodat, quis eum, etſi etiam pugnantia ſcripſiſſe detur, adeò ſimul amentem fuiſſe credat, ut Sanctum eumdem in Oriente ignis ſupplicio occubuiſſe, ſine vade, ſine teſte, ſine ullo denique fundamento in priori ejuſdem à ſe contexti elogii parte tradiderit? Subinde quidem, ut, qui oppoſitarum ſeu contradictoriarum aſſertionum unam credit, alteram poſtea, relictâ priori, amittat, evenire ſolet; aſt ſimul, ut quis, ratione prorſus omni deſtitutus, id faciat, aut etiam aſſertionum contradictoriarum uni potiùs, quàm alteri adhæreat, vel numquam vel certè rariſſimè contingit; hoc autem cùm ita habeat, factum eſſe quis credat, ut, qui duas aſſertiones oppoſitas contradictoriaſve admitteret, litteriſque etiam conſignaret, rationibus quidem quantum ad unam, at non item quantùm ad alteram, ut id faceret, ſit nixus? Diceſne forſan, Elogii auctorem, quòd, unum eumdemque in Oriente ignis ſupplicio, ſimulque in Occidente capitis amputatione vitam amittere haud poſſe, non obſervârit, tam uno, quàm altero mortis genere* Dionyſium *eſſe martyrii coronam adeptum, ſcripſiſſe? Verùm cui id, quæſo vel utcúnque credibile efficias?*

tradit, ex antiquo

B

207 *Cùm itaque elogii, de quo hic, auctorem aliquâ certè, ut* Dionyſium, *quem capitis amputatione in Occidente expiráſſe, ait, in Oriente ſimul flaminarum incendio occubuiſſe, traderet, ratione ſuiſſe impulſum, ex omnibus, quæ jam dicta ſunt, neceſſum appareat, quid, quæſo, aliud dicamus, quàm poſtremum illud, quo Sanctum in Oriente obiiſſe, ait, ſupplicium vel è traditione, quæ apud Græcos antiquos viguerit, vel, quod malim, è litterario, in quo hæc conſignata eſſet, monumento ab illo fuiſſe acceptum? At verò, Græcos, cùm* Dionyſium, *relictis Athenis, Romam conceſſiſſe, indeque in Gallias, ubi & martyrium ſubiiſſet, à Clemente Papa miſſum fuiſſe, ignorárent, flammarum ſupplicio in Oriente ſeu Athenis illum fuiſſe conſumptum, è conjectura dumtaxat ſcripſiſſe, Chiffletius contendit. Ita ſcilicet verbis, num. 201 recitatis, non obſcurè prodit. Verùm quid tum? Cùm equidem conjectura, è qua id Græci tum ſcripſerint, omni dubio procul, ut Chiffletius negare non poteſt ſatiſque ipſemet innuit, cognitionem, quâ eumdem* Dionyſium *capitis amputatione in Occidente occubuiſſe, habuerint perſpectum, præceſſerit, conſectarium vel hinc ſit, ut Græci, priuſquam Dionyſium, capite amputato, ſanguinem pro Chriſto in Occidente fudiſſe, unquam ſcripſerint, alio planè mortis genere in Oriente illum occubuiſſe, memoriæ prodiderint, ac proin, ut ante opinionem, qua* Dionyſium Areopagitam & *Pariſiis capitis amputatione occiſum, & cum Dionyſio, Pariſienſi antiſtite, unum eſſe atque eumdem ſtatuit, opinio prorſus oppoſita, quæ à poſteriori iſthoc Dionyſio priorem diſtinguit, hunc que, non Pariſiis, ſed Athenis, fuſo pro Chriſto ſanguine, ad cælos evolâſſe, ſtatuis, apud Græcos obtinuiſſe ſit putanda.*

D

208 *Quò porrò id propenſiùs credam ac porrò credere unuſquiſque non immeritò poſſit, etiam fecit Baſilianum Græcorum Menologium, ſub ſeculi decimi, uti inter eruditos modò convenit, finem contextum, in quo* S. Dionyſius Areopagita *ad tertiam Octobris diem ſequenti iſthoc, quod hunc idcircò Latinè ſaltem juverit tranſcripſiſſe, ornatur elogio:* Magnus Dionyſius in urbe Athenarum unus ex iis, qui gloriâ, divitiis & ſapientiâ excellebant, in eo, quem Areopagum vocant, cauſarum judex erat. Cùm verò ſanctus Apoſtolus Paulus, Athenas profectus, Chriſtum prædicaret, uti erat acri ingenio, veritatem facilè intellexit, & in Chriſtum credidit, Baptizatuſque Athenarum epiſcopus ordinatur, multoſque Græcorum (*verti oportuerat ethnicorum*) docuit, & ad Deum converſos baptizavit. Didicit etiam arcana Dei myſteria à ſancto Hierotheo epiſcopo, & multos libros de cæleſtibus virtutibus conſcripſit. Delatus autem ad Athenarum præfectum ab idololatris comprehenditur cum duobus diſcipulis; cumque multa tormenta ſubiiſſent, primus quidem ipſe decollatur, qui ſuis manibus caput ad duo milliaria ſuſtulit, nec priùs depoſuit, quàm Chriſtianæ feminæ obviàm factus illud ei tradidit. Poſtea & duo ejus diſcipuli capite obtruncati ſunt. *En itaque aliud adhuc Græcorum monumentum ſacrum, aut, ſi mavis, hujus auctor, hagiologus Græcus, qui, quamvis ex dictis non priùs quàm ſeculo decimo ac proin non niſi poſt opinionem de uno Dionyſio, à Græcis etiam (adi num. 112 & ſeq.) paſſim receptam, floruerit, Athenis tamen* Dionyſium Areopagitam *martyrio, utut in ſupplicii, quo id ſubierit, genere cum Synaxarii ſuprà dicti auctore non conveniat, ſuiſſe affectum, ſcribit aut certè non obſcurè indicat, ſicque hunc à Dionyſio, Pariſienſi antiſtite, utpote quem Pariſiis ſubiiſſe martyrium, nemo non fateatur, apertiſſimè diſtinguit.*

E

uti etiam à Baſiliano, utpote cujus auctor in elogio huc tranſcripto

209 *Nec id tantùm ex huc jam tranſcripto, quo à Græco iſto hagiologo Dionyſius celebratur, elogio habemus; verùm etiam, cùm capitis jam amputati geſtationem aliaque nonnulla, ſoli Dionyſio, qui Pariſienſium fuerit epiſcopus, attribui ſolita,* Dionyſio Areopagitæ *adſcribat,*

Athenis.

Digitized by

A *ſcribat, ei indubiè ſcripta ſeu documenta, quæ hunc cum illo confunderent, præluxiſſe. Jam verò, cùm res ita habeat, quâ ratione factum, dicemus, ut Dionyſios ambos, Pariſienſem & Areopagitam, pariter non confuderit, ſeu hunc Athenis, quod perinde eſt ac ſi unum ab altero diſertiſſimè diſtinxiſſet, martyrium ſubiiſſe, indicârit? Anne forſan, ambos quidem Dionyſios, Pariſienſem ſcilicet & Areopagitam, pro uno atque eodem Sancto à Martyrologo iſto haberi, in loco tamen martyrii ſeu paleſtræ, cum Pariſios pro hac aſſignare debuiſſet, aſſignanda errari, aſſeverabis? Verùm id, quod ſanè, niſi ſolidè probetur, nemo admittat, quî, quæſo, vel uſquàm probatum des? Anne ex eo, quòd nonnulla, quæ in ſolum Dionyſium Pariſienſem quadrant, commemoret, ſicque de ſancto iſthoc antiſtite, Pariſiis ſeu, ut exactiùs loquar, propè Pariſios martyrii palmam adepto, ſermonem facere videatur? Verùm nonnulla pariter, quæ, quemadmodùm conſideranti patebit, in ſolum* Dionyſium Areopagitam *quadrant, memoriæ prodit. Ut itaque hagiologus iſte, etſi etiam ſcripta, quæ ambos Dio-*

B *nyſios confunderent, præ oculis habuerit, Areopagitæ tamen paleſtram Athenis collocârit, huicque ſimul Sancto noſtro nonnulla, quæ in ſolum Dionyſium Pariſienſem quadrant, adſcripſerit, ex eo ſatium apparet, quòd & præluceat ſibi, quod partim è* Dionyſii Areopagitæ, *partim è Dionyſii Pariſienſis geſtis eſſet conflatum, elogium ſeu encomium fere totum deſcripſerit, & paleſtram martyrii, quam nuſpiam in hoc inveniebat expreſſam, è monumento Græco, quod Athenas pro ea aſſignabat, deprompſerit, antiquave ſaltem è traditione, quæ apud Græcos adhuc vigebat ipſique erat perſpecta, acceperit.*

210 *Sanè, cùm, ut dictum, ſeculo demum*
Dionyſii paleſtram ex antiqui *decimo, quo ſcripta quamplurima,* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi confundentia, apud Græcos circumlata fuiſſe noſcuntur, in vivis exſtiterit, nihil omnino impedit, quò minùs, quale dixi, elogium ſeu encomium præ oculis habuiſſe credatur. Nec eſt etiam, cur paleſtram, quam* Dionyſii Areopagitæ *martyrio aſſignat, è litterario quopiam Græcorum monumento antiquave apud hoſce adhuc vigente traditione diſcere non potuiſſe aſſeratur. Etſi enim nulla modò apud Græcos monumenta, quæ* Dionyſium Areopagitam *Athenis paſſum tradunt, fortaſſis ſuperſint,*

C *conſectarium hinc non eſt, ut nullum prorſus ſcriptum hujuſmodi jam inde etiam ab hagiologi ætate ſuperſtes exſtiterit. Quod autem ad antiquam, è qua pariter martyrii, à* Dionyſio Areopagita *tolerati, paleſtram diſcere potuerit, traditionem ſpectat, hæc quidem, opinione de uno Dionyſio,* Areopagita *ſimul & Pariſienſi antiſtite, in Occidente, non in Oriente Athenis paſſo, ubique temporis lapſu recepta, penitus hodie apud Græcos interiit; verùm quid ni apud hoſce ſcriptoris, qui Menologium Baſilianum contexuit, ætate ſeu ſeculo x uſquàmque adhuc vigere potuerit? Nihil ſanè, quo, ut id haud factum, certò credam, occurrit. Ei itaque, quæ de martyrii, à* Dionyſio Areopagita *tolerati, loco ſeu paleſtra memoriæ prodit, vel antiquam, quæ apud Græcos adhuc vigerit, traditionem, vel quoddam horum monumentum litterarium ſuppeditaſſe, mihi vix non certum atque indubitatum appareat. Res enim niſi ita habeat, unde, quæſo, quod de* Dionyſio Areopagitâ, *Athenis paſſo, ſcribit, deprompſit? Diceſne forſan, è ſacris Græcorum Faſtis, quos, quod* Dionyſium Areopagitam *ad tertiam Octobris diem Athenis enunciarent, de paleſtra, quâ Sanctus pro fide certâſſet, non de loco, quo certaminis dumtaxat commemoratio ageretur, interpretatus ſit?*

AUCTORE C. B.

211 *Verùm, præterquam quòd Græcorum faſti,* *monumenti fide ſignes,* *in quibus Dionyſius Athenis, alio nullo, quo ibidem ſeu paſſus ſeu paſſionis causâ commemorationem nullus ſignificetur, indicio appoſito, annuncietur, hodie, quod ſciam, haud inveniantur, haudquaquam annunciatione hujuſmodi, quâ cultuſne dumtaxat Athenis, an paſſus etiam* Dionyſius *traderetur, dubium fuiſſet, Menologii Baſiliani auctor, ut martyrii, à* Dionyſio *tolerati, paleſtram Athenis ſignaret, commovendus fuiſſe videtur, quòd, cum ſeculo decimo, quo demum, ut jam dictum, floruit, ſcripta ſeu monumenta non pauca, ac nominatim quidem Dionyſiana à Methodio, Syncello & Metaphraſte contexta Acta, in quibus* Dionyſius Areopagita *in Galliis & fidem prædicâſſe & ſanguinem pro hac fudiſſe diſertiſſimè tradebatur, apud Græcos paſſim circumferrentur omniumque ferè manibus tererentur, vix ac ne vix quidem, quin* E *aliquod ſaltem hujuſmodi ſeu ſcriptum ſeu monumentum legiſſet, dubitari queat; nec facilè, ut alibi* Dionyſii *paleſtram, quam in hoc notatam reperiſſet, conſignaret, commiſſurus fuiſſe videatur. Jam verò cùm res ita habeat, tolerarique adeò à* Dionyſio *martyrii paleſtram, quam Athenis locat, è ſacris, quales dixi, Græcorum faſtis haud acceperit, quid aliud ſupereſt, quàm ut illam vel ex alio quopiam litterario Græcorum monumento, vel ex antiqua, quæ apud hoſce adhuc vigerit, traditione deprompſiſſe credatur? Et quidem, cùm tunc, opinione de* Dionyſio *in Galliis paſſo, ab omnibus propè Græcis imbibita, traditioni contrariæ ſeu Sanctum Athenis paſſum ſtatuenti, ut fortaſſis uſquàmque adhuc apud nonnullos obtineret, derogatum haud parùm eſſet, non ex hac, ſed è monumento, litteris expreſſo, veriſimillimè, quod dixi, deprompſerit; id autem, cùm ſeculi noni ac decimi Græci, utpote opinionem, quæ* Dionyſium Areopagitam *Pariſiis paſſum eumdemque proinde tum Dionyſio Pariſienſi ſtatuit, tum amplexi, Athenis utique* Dionyſii Areopagitæ *paleſtram collocaturi haud fuiſſent, ante ſeculi octavi finem exaratum ſeu conſcriptum indubiè fuerit.*

212 *Quare, cùm è monumento hujuſmodi* Dionyſii Areopagitæ *paleſtram, quam Athenis ſignat, Men. Baſiliani auctor, uti è jam dictis liquet, acceperit, is certè aut, ſi mavis, ſupra hunc tranſcriptum, quo* Dionyſium Areopagitam *celebrat, Elogium argumento ſit, opinionem, qua* Dionyſium Areopagitam *Athenis paſſum diverſumque proinde à Dionyſio Pariſienſi ſtatuit, ante ſeculi octavi finem ſeu apud Græcos antiquos viguiſſe. Et verò hoc ita indubiè habere, fas eſt etiam colligere è Tharaſii, Conſtantinopolitani ab anno 784 ad annum uſque 806 patriarchæ, ſupra adhuc ex Hilduinianis Areopagiticis memorato facto, quo it, cùm ſibi de* Dionyſio Areopagita, *qui & Romam, relictis Athenis, conceſſiſſet, indeque in Gallias miſſus martyrium ibidem ſubiiſſet, relatum fuiſſet, ſollicitè, num hæc veritati eſſent conſona, per legatos ſuos, ſeu Romam ſeu in Galliam miſſos, inquiri juſſit. Cùm enim tunc, uti ex iis, quæ § v diſſerui, apparet, Gallorum Commentarii, in quibus iſta haud obſcurè adſtruebantur, cum Græcis eſſent communicati, utquid in horum veritatem, ſeu unus* Dionyſius Areopagita *in Gallias, ſubſtituto ſibi*

Menologio, Tharaſique patriarchæ Conſtantinopolitani hic relato

F

AUCTORE C. B.

Athenis epiſcopo, conceſſiſſet, martyrioque ibidem occubuiſſet, inquiri Tharaſius juſſit? Non aliam, inquies, certè ob cauſam, quàm quòd de re dubiâ adhuc atque anceps hæreret. Bellè enimverò; aſt utquid dubiæ adhuc atque anceps de re hæreat? Utquid in hanc, cùm laudatos Gallorum Commentarios, Dionyſium Areopagitam *in Gallias paſſum, diſertè adſtruentes, ad manum haberet, veroſimiliterque etiam legiſſet, per legatos ſuos, ſeu Romam, ut dictum, ſeu in Gallias miſſos, ſollicitè, quò videlicet, quid credendum foret, exploraret, inquiri juſſit?*

213 *Id enimverò ni tum adhuc opinionem, qua* Dionyſium Areopagitam *Athenis paſſum atque à Pariſienſi diverſum ſtatuit, apud Græcos vigere aut certè haud dudum antea viguiſſe, habuiſſet compertum, nec falluros, nec etiam, num Gallorum eum Græcis communicati Commentarii, qui* Dionyſium Areopagitam *Pariſiis paſſum eumdemdemque cum Dionyſio Pariſienſi exſtitiſſe haud obſcurè adſtruebant, veritati eſſent conſoni, dubiaturus fuiſſe videtur. Quod cùm ita habeat, opinionem enimverò, qua* Dionyſium Areopagitam *Athenis paſſum atque à Dionyſio Pariſienſi diverſum ſtatuit, ante ſeculi octavi finem apud Græcos adhuc obtinuiſſe, memoratum S. Tharaſii, patriarchæ Conſtantinopolitani, factum argumento etiam eſt haud prorſus invalido. At verò erit fortaſſis, qui nobis hîc iterum (de Menæis enim, ſimilibuſve Græcorum, utpote fabuloſa nimiùm fidei ac recentioris ævi, monumentis quemquam etiam diſceptaturum, haud reor) objiciat Baronium, in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum 109, num. 45 ita primùm ratiocinantem:* Ne quis putet, ea tum primùm Acta Dionyſii Areopagitæ à citatis auctoribus (*Methodio ſcilicet, Syncello & Metaphraſte*) fuiſſe inventa atque conſcripta; accipiat, quid, ſcribens ad eumdem imp. Ludovicum Hilduinus (*adi hujus ad principem illum apud Surium Reſcriptum num.* 10) de antiquorum Græcorum monumentis his verbis teſtatus ſit; "Uſque hodie Græcorum majores, & Athenarum incolæ „perhibent, hiſtoriarum ſcriptis & ſucceſſionum „traditionibus docti, in eadem civitate Dionyſium tunc temporis primum fuiſſe epiſcopum, „quando Timotheus, Pauli æquè diſcipulus, „Epheſiorum rexit eccleſiam; ipſumque, ſubrogato ſibi epiſcopo, Romam adiiſſe, &, „ut compererunt, apud Gallorum gentem glorioſo martyrio conſummatum fuiſſe; „ *ac tum, nonnullis adhuc, quibus jam nunc diſcuſſum Tharaſii, patriarchæ Conſtantinopolitani, factum exponitur, Hilduini verbis tranſcriptis, hoc modo proſequentem:* Certè quidem, etſi nulla umquam de Græcorum mutua conſenſione & ex ſuis ſcriptis atteſtatione ſuppeterent teſtimonia, ſuum ipſorum ſilentium loco mille teſtium foret.

214 Etenim mente recolentes, quàm ipſi fuerint ſemper rerum ſuarum tenaciſſimi cuſtodes ac vindices, hocque illis inſitum eſſe à natura; quippe qui de Homeri patria inter ſe adeò concertârint; haud putamus fuiſſe adeò liberales, ut tantum virum, ſapientium ſapientiſſimum, Athenarum reliquias, Pauli inſignem diſcipulum, primum ipſorum epiſcopum, tam facilè donârint Gallis, ut ipſis ſibi eum vendicantibus, penitus tacuerint ac veluti jurato ſilentio, nullus umquam auſus fuerit vel leviter contradicere. Nam ſi leviſſima aliqua probatione vel ex Athenarum eccleſiæ monumentis vel incerta aliqua & dubia traditione, aut relatione undecumque accepta, his de Dionyſio æmuli Latinorum gloriæ adverſari potuiſſent, haud ſibi eos temperâſſe putandum eſt, ut non ſibi vendicârint ſua. Sed quòd in re probè teſtata ac planè perſpecta nimis calumniosè agere viſi eſſent; tantùm abeſt, ut reclamantes contradixerint; ut potiùs omnes, qui de ea re egerunt, calculum ſuæ ſententiæ mutua conſenſione ſponte contulerint. *Ita hactenus eruditiſſimus Annalium eccleſiaſticorum parens, duo hîc potiſſimùm, alterum quidem ex Hilduini verbis, alterum verò è proprio ſuo genio, contendens. Primum eſt, S. Dionyſii Acta, quæ Methodium, Syncellum & Metaphraſtem habent auctores, ex antiquis Græcorum monumentis eſſe accepta; ſecundum verò, nihil omnino Græcis, quo, Gallis* Dionyſium Areopagitam, *veluti genitis ſuæ apoſtolum, ſibi vindicantibus, reclamare potuiſſent, ſuppetiiſſe.*

215 *Verùm duo iſthæc, à Baronio aſſerta, quæ, ſi vera forent, opinionem, quæ* Dionyſium Areopagitam *Athenis paſſum, atque à Dionyſio Pariſienſi diverſum ſtatuit, apud Græcos antiquos haud viguiſſe, argumento eſſent, confutare ac penitus convellere haud oppidò difficile eſt. Ut id adeò effectum dem, ab eo, quod ultimo loco à Baronio recitatis verbis proponitur, duco initium. Ac primò quidem, qui ex eo, quòd Gallis,* Dionyſium Areopagitam *genti ſuæ Evangelium annunciâſſe, aſſerentibus, Græci haud contradixerint, contendere id, quod dixi, Baronius, vir alioquin certè doctiſſimus, potuerit, haud ſatis perſpicio. Quid enim? Anne Galli, cùm Dionyſium, qui Pariſienſibus Evangelii lucem attulit,* Areopagitam *appellare ſub ſeculum* VIII *medium cœpêre, ita hunc vendicaverunt ſibi, ut Græcis planè abſtulerint? Si feciſſent, fuiſſet ſanè, cur reclamâſſent Græci, nec dubito, quin re etiam ipſa reclamaturi fuiſſent. Verùm, etſi quidem Galli,* Dionyſium Areopagitam *in Gallias, relictâ Græciâ, veniſſe, Pariſienſiumque creatum antiſtitem genti ſuæ ſanctiſſima ſalutis ac fidei dogmata tradidiſſe, tum aſſeruerint, eum tamen natione exſtitiſſe Græcum Athenienſiumque fuiſſe primum epiſcopum, minimè negârunt, Græciſque adeò ne tiquam ademerunt. Ut quid ergò hi illis contradixiſſent, prodactiſque in lucem, quibus* Dionyſium *è Græcia numquam exceſſiſſe, probâſſent, monumentis reclamâſſent? Civitatemne forſan, cui natalium Homeri decus civitates Græciæ reliquæ adſcripſiſſent, idcirco hiſce, quòd celeberrimum illum poetarum principem apud ſe aliquando fuiſſe moratum, poeticarumque ſuarum lucubrationum partem condidiſſe, affirmâſſent, contradicturam reclamaturamque fuiſſe, Baronius exiſtimârit? Id enimverò ut autumem, ſingularis prorſus viri undequaque eruditi induſtria atque acumen non permittit; cùm autem id ita habeat, quî Græcos Gallis memoratam ob cauſam contradicturos fuiſſe, in animum induxerit, litteriſque etiam commendârit, ſanè mirari ſubit.*

216 *At verò, inquies fortaſſis, factures id fuiſſe Græcos, exiſtimavit Baronius, quòd* Dionyſium *in Galliis martyrium ſubiiſſe, ſeu cælo natum eſſe, Galli aſſererent. Quid ergò? Hincne Gallis, ſuæ interim gentis converſionem ſitumque in hac decus Græco homini adſcribentibus, contradicturos fuiſſe Græcos, meritò exiſtimari potuerit? Id equidem mihi haud apparet. Et verò tantùm abeſt, ut Gallis, quòd* Dionyſium Areopagitam *ſubiiſſe in Galliis martyrium, aſſererent, contradicturi*

Baronius, ſive de Græcis, qui Gallis, Dionyſium Areopagitam.

veluti genitis ſuæ apoſtolum

ſibi vendicantibus,

Digitized by Google

A *dixerint, ut contrà iisdem Gallis, cùm abs hisce suprà jam sepiùs memoratus, qui* Dionysium Areopagitam *in Gallias venisse, eumdemque cum Dionysio Parisiensi esse, adstruebant, Commentarios seu fictitia ac fabulosa Dionysiana Atta accepissent, multò facilius, quàm par esset, assensisse è suprà dictis videantur. Nec ita illos animo fuisse comparatos, miror. Etenim Græco homini celeberrimæ Gallorum gentis ad fidem conversionem ab ipsismet Gallis in iis adscribi, cernebant; quod cùm non possent non sibi ducere perhonorificum, fieri sanè potuit, ut Gallis perfacilè, re etiam ferè non examinata, assentirent, paríque etiam modo, quæcúmque in Commentariis, per illos secum communicatis, de* Dionysio Areopagita *tradi intelligebant, adoptarent. Ex observato itaque, cùm Galli* Dionysium Areopagitam, *veluti gentis suæ apostolum, sub seculum* VIII *medium sibi vendicavère, per Græcos silentio, nullam omnino abs hisce, quâ Gallis ea in re contradixissent, probationem seu ex ecclesia Athenienſis monumentis, seu ex incerta quapiam dubiaque traditione seu denique ex undecúmque accepta relatione afferri potuisse, Baronius perperam contendit.*

B

217 *Nulla quidem seu scripta seu mònumenta, quibus, quod Galli de* Dionysio Areopagita *asseverabant Græciſque persuasum volebant, convellerent, in medium tum protulère; verùm, cùm id facere neutiquam sanè, uti è jam dictis haud difficulter statues, ipsorum interesset, monumenta seu scripta hujusmodi nulla, quæ Gallis opponere potuissent, penes ipsos exstitisse, haud facilè crediderim. Ac meritò quidem sic animo comparatum me esse, satis superque, quæ suprà disserui, ostendunt. Verùm, scisciteberе, quid tandem ex his omnibus conficies? Efficere etiam, quod hùc potissimùm spectat, allata à Baronio de suprà memorato Græcorum silentio non posse, quò minùs, quod suprà de opinione* Dionysium Areopagitam *à Dionysio Parisiensi distinguente, quæ apud Græcos antiquos viguerit, asserui, firmum ac inconcussum consistat: anne autem iis, quæ ex Hilduini verbis idem Baronius primò arguit, pariter non convellatur, nunc dispiciendum. Quò id ordinatè magis, modoque, quo ad lectoris captum fieri potest, accommodatiori præstem, Hilduini verba, quibus, quæ is scriptor contendit, superstruit, iterum huc in antecessum transcribo.* Usque hodie, *inquit in suo ad Ludovicum Pium imperatorem Rescripto num.* 10 *Hilduinus*, Græcorum majores & Athenarum Incolæ perhibent, historiarum scriptis & successionum traditionibus docti, in eadem civitate Dionysium tum temporis primum fuisse episcopum, quando Timotheus, Pauli æquè discipulus, Ephesiorum rexit ecclesiam; ipsumque, subrogato sibi episcopo, Romam adisse, &, ut compererunt, apud Gallorum gentem glorioso martyrio consummatum fuisse; *ex hisce autem, Sandionysiana, quæ Methodius, Syncellus & Metaphrastes contexuerunt, Atta è Græcorum monumentis antiquis esse accepta, Baronius loco suprà assignato contendit.*

non contradixerint, seu de monumentis antiquis,

218 *Verùm nec hic, ut mihi equidem apparet, ei assentiendum. Quid enim?* Dionysium Areopagitam, *ait, tum temporis, cùm Timotheus, Pauli apostoli æquè ac ille discipulus, Ephesiorum ecclesiam moderatus est, Athenienſium ecclesiæ præfuisse episcopum, ex antiquis monumentis juxtà ac traditione ab Athenienſibus perhiberi, Hilduinus re-*

à quibus Dionysii Romam Athenis discessus ab Athenienſibus

citatis verbis asseverat. Ita habet, & re etiam vera, quod ab Athenienſibus perhiberi affirmat, abs hisce, credo, fuisse perhibitum, nec est, cur id, quod ab iisdem perhiberi ait, revocetur in dubium. Verùm quid tum? Idemne etiam de Dionysii *Romam, relictis Athenis, discessu dicendum? Hùncne etiam ex antiquis Græcorum Historiis traditione ab Athenienſibus perhiberi, Hilduinus affirmat? Sanè, si proximè recitata verba secundum se dumtaxat considerentur, esse etiam videtur, cur id nonnemini videri queat. Verùm, cùm Hilduinus ubique exactè ac secundum emendatæ constructionis leges haud loquatur, simulque, quod de* Dionysii *martyrio, in Galliis tolerato, ab Athenienſibus perhiberi affirmat, abs hisce ex antiquis Græcorum historiis traditioneque haustum non fuisse; non obscurè insinuet, id pariter illum de Dionysii Romam, relictis Athenis, discessu insinuatum non voluisse, verosimillimum mihi appareat; ut etiamsi, Hilduinum nihil, quin veritati exactæ consonet, scripsisse, tantisper darem, consequens tamen hinc nondum fieret, ut, quod de Dionysii Romam, relictis Athenis, suscepto itinere* B *ab Athenienſibus perhiberi ait, abs hisce id haustum è monumentis antiquis fuisse propterea haud debeat.*

fuerit perhibitum, arguit, in contrarium quidquam postea afferri

219 *Verùm demus etiam, Hilduinum, quod de* Dionysii *itinere Romano, ab Athenienſibus perhibito, asseverat, haustum abs hisce è monumentis antiquis juxtà ac traditione fuisse, existimâsse ac porrò significatum voluisse; nec hinc, ut opinionem, quæ* Dionysium Areopagitam *in Gallias non venisse, diversumque à Dionysio Parisiensi statuit, apud antiquos Græcos non obtinuisse, conficias, quidquam elicies. Age enim, ab Athenienſibus, quod jam dictum, de Dionysii Romam, relictis Athenis, discessu perhiberi, disertissimis etiam verbis Hilduinus asseveret. Scriptor isthic, utut male, quemadmodùm suprà docui, in monumentis scriptoribusque citandis fidei non sit, tanto tamen in pretio habendus non est, ut timeri non debeat, ne à veritate uspiam seu per errorem seu per falsam ad se delatam famam deflexerit. Quid si ergò* Historiarum scriptæ & successionum traditiones, *è quibus* Græcorum majores Athenarumque incolæ *eodem tempore, quo Timotheus Ephesiorum ecclesiam moderabatur, Athenienſi præfuisse* Dionysium Areopagitam, *perhibebant, ad hujus etiam, subrogato sibi Athenis episcopo, Romam discessum per errorem retulerit? Sanè ea in re Hilduinum, si verè, quod mox dictum, significatum voluerit, hallucinatum fuisse, vel ex eo verosimillimum appareat, quòd, cùm hodie scriptum Græcum, Hilduini ætate antiquius, in quo* Dionysius Areopagita *Romam, relictis Athenis, migrâsse memoretur, nullum uspiam inveniatur, nullum pariter, in quo id fuerit traditum, Hilduini ætate fuisse inventum videatur, maximè cùm nullum nominatim citet hic scriptor, qui tamen monumenta omnia seu scripta, quæ opinioni de uno Dionysio, quam inebatur, undecúmque suffragari possent, diligentissimè conquisierit, inventaque distinctè uti plurimum in suo ad Ludovicum Pium imperatorem Rescripto commemoravit, ac proin, si scriptum monumentumve hujusmodi ætate sua uspiam fuisset inventum, id ipse verosimiliter cognoverit, cognitumque silentio in eodem mox dicto Rescripto præterierit fuisse non videatur.*

C

220 *Adhæc cùm ante seculum* VIII *medium ac proin ante Hilduini ætatem opinio, quæ* Dionysium Areopagitam *à Parisiensi distinguit Athe-*

niſque

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

nisque passum nec in Occidentem profectum, statuit, apud Græcos vigneris, litterisque etiam, uti è suprà dictis liquet, fuerit commendata, id utique, opinionem oppositam seu quæ ad hanc stabiliendam conducerent, tunc quoque litterarum monumentis consignata non fuisse, argumento etiam est. Accedit, monumenta hujusmodi, si quapiam tum fuissent inventa, penes Athenienses, utpote qui ex illis, quod ait Hilduinus, perbiberint, existere debuisse, simulque in honore ac pretio ab iisdem haberi. Verùm monumentum scriptumve ullum, quod Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi eumdem faceret, Romanve, substituto sibi Athenis episcopo, migrâsse, assereret, penes Athenienses tum exstitisse, nedum in honore ac pretio abs illis habitum fuisse, parum verosimile apparet. Ea sedet sententia, quòd, quemadmodùm in* S. Dionysii Areopagitæ *elogio Martyrologii Romani parvi auctor hodie testatur, apud eosdem Athenienses maximo in honore ac pretio Aristidis Opus, de Christiana religione contextum, habitum tum fuerit; in hoc autem,* Dionysium Areopagitam *Athenis sub Adriano imperatore martyrium subiisse, traditum fuisse videatur.* Athenis, *ait antiquus ille martyrologus,* Dionysii Areopagitæ, sub Adriano diversis tormentis passi, ut Aristides testis est in Opere, quod de Christiana religione composuit.

ènim nec apud Athenienses monumenta hujusmodi exstitisse, ex Aristide,

B

qui, ut apparet, Dionysii palæstram Athenis consignavit,

221 *Negabisne fortassis, e vobisce Romani parvi verbis consectarium esse, ut* Dionysii *martyrium Athenis ab Aristide in Opere laudato fuerit consignatum? Verùm, etsi quidem recitata verba, ut id ibidem ab Aristide sit factum, necessariò, si secundum se undè ac simpliciter considerentur, haud exigant, sunt tamen nonnulla, quæ martyrologum istum* Dionysii Areopagitæ *palæstram, quam Athenis locari videtur, ex Aristide seu ex hujus, quod laudat, Opere hausisse, suadent. Ac primò quidem à Romani parvi auctore Dionysii palæstram per proximè hùc transcripta verba Athenis consignari, ex iis, quæ suprà pro opinione de duobus Dionysiis stabilienda ex eodem auctore differui, haud prorsus, ut apparet, ineptè statues; quod autem ad Aristidem, è quo, quam assignat,* Dionysii Areopagitæ *palæstram didicerit, jam spectat, cùm* Dionysium *diversis tormentis affectum fuisse, asseveret, proque hac assertione sua Aristidem testem appellet, fuerint verosimillimè abs hoc illa omnia commemorata; hinc autem fit, ut locum quoque, quo hæc Sanctus passus fuerit, commemoratum abs illo fuisse, verosimillimum etiam appareat. Verùm quem? Parisiosne, an Athenas? Cùm Athoniensis philosophus, ut S. Hieronymus cap. 20 de Script. Eccl. testatur, Aristides exstiterit, Athenisque etiam commoratus fuerit, ac proin, si Parisiis* Dionysius Areopagita *passus fuisset, tormenta omnia, quæ hic subiit, haud cognituros, ac proin nec singillatim, uti ex dictis verosimiliter fecit, commemoraturus fuisse videatur,* Dionysii *martyrium & Athenis evenisse & ibidem ab Aristide consignatum fuisse, existimo. Jam verò, cùm id ita habeat, Romanique parvi auctor pro diversis tormentis, quibus* Dionysium *affectum memorat, Aristidem testem faciat, ex hoc verosimillimè locum etiam, quo Sanctum passum notat, didicerit.*

quique, contrà ac Menardus, arguit, à Romani parvi auctore

222 *At verò Menardus, de Usuardo, qui Aristidem in hodierno Sancti nostri elogio pariter citat, in sua de uno* Dionysio, Areopagita *simul & Parisiensi antistite, Diatriba faciens sermonem, auctoris hujusmodi citationem*

C

fibi valde suspectam esse, pag. 113 affirmat, D *quia scilicet, ut subjungit, eum* pro Dionysio Areopagita Græcorum seu antiquorum seu recentiorum citavit nemo, non Eusebius, qui lib. 3 Hist. Eccl. cap. 4 de Areopagita agit; non Dionysius Corinthiorum episcopus, qui de eo agens in epistola ad Athenienses, dicit, eum fuisse episcopum Athenarum, ut videre licet apud Eusebium lib. 4 Hist. Eccl. c. 7; non Metaphrastes..., non Methodius, non Syncellus, non Nicephorus, non Suidas, qui de Dionysio agunt, non ecclesia Græca in suis Menæis, & aliis libris liturgicis, non Menologia Constantinopolitanum & Sirletianum, non Maximus Cytherensis episcopus in Vita S. Dionysii; quem si habuissent, & in eo S. Dionysium Athenis exsulem fuisse legissent, eum haud dubiè secuti fuissent. *Ita ille; verùm cùm Romani parvi auctor fidem integram, ut Sollerius noster in sua ad Usuardum Præfatione loco non uno ostendit, mereatur, auctoribusque adeò, veluti ab iis tradita, quæ re vera non tradunt, adscribere censendus haud sit, ab Aristide in Opere, de religione Christianâ contexto,* de Dionysio Areopagita *fuisse revera, quæ martyrologus ille ait, litteris mandata, pro certo atque indubitato debet haberi.*

E

223 *Nec refert, Aristidem à Græcorum seu antiquorum seu recentiorum nemine pro* Dionysio Areopagita *citari; duorum enim Græcorum, reliquis antiquiorum, quos id non fecisse, Menardus ait, alter seu Dionysius, Corinthiorum episcopus, Aristidi fuit æqualis, nec minùs, quàm ille, quæ ad* Dionysium Areopagitam *spectarent, habebat perspecta, ut, quò suis de hoc dictis fidem faceret, citare illum necesse haud habuerit; alter, Eusebius videlicet, pro* Dionysio Areopagita, *non Aristidem, sed solum Dionysium, Corinthiorum episcopum, citavit, quòd hic illo esset illustrior, aliumque præterea citare ad institutum sum haud necessarium arbitraretur. Quod autem ad reliquos, Methodium videlicet; Syncellum, Nicephorum, Suidam, Maximum, Cytherensem episcopum, Menologiorumque ac Menæorum Græcorum auctores, qui pariter, cùm de* Dionysio Areopagita *agunt, Aristidem pro re nuspiam citare à Menardo dicuntur, jam spectat, hi omnes sæculo octavo medio recentiores sunt, laudatumque de Christiana religione Opus, in quo,* Dionysium Areopagitam *tormentis diversis, pro Christo toleratis, martyrium consummâsse, Aristides memoriæ prodidit, illorum ætate adhuc exstitisse, incertum est admodùm. Adeo quidem, qui certò etiam post sæculum octavum medium, imò & post Methodium & Syncellum, floruit, de præfato Aristidis Opere hunc loquitur in modum:* Hoc Opus apud Athenienses summo genere colitur, & inter antiquorum monumenta clarissimum tenetur, ut peritiores Græcorum affirmant; *hisce autem è verbis, Adonis adhuc ætate ac proin post Methodium & Syncellum memoratum Aristidis Opus exstitisse; idque à binis hisce scriptoribus pro* Dionysio Areopagita, *de quo agunt, laudari potuisse, non nemo fortassis contendet.*

testà citatus à Opere

in honore apud illos habito, dicendum apparet.

224 *Sanè cùm Ado præsenti tempore omnia, quæ in textu recitato adhibet, verba efferat, de re, quæ tum adhuc, cùm ista scribebat, existeret, loqui videtur; verùm sanctus iste Martyrologus ita de Aristidis Opere loquitur, non quòd id aut vidisset ipse, aut ab aliis ætatis suæ viris fuisse conspectum proindeque adhuc exstare nôsset, sed quòd alterum, qui ita ante ipsum de Opere il-*

Digitized by Google

A *illo fuerant locuti, fidem ac ipſas ferè loquendi formulas ſuerit ſecutus; ne quis autem id à me gratis dictum putet, Martyrologium Romanum parvum, à Rosweydo noſtro editum, quod ab Adone ad Martyrologium ſuum contexendum adhibitum fuiſſe, extra omnem controverſiam modò eſt poſitum, de Opere, quod Ariſtides de religione Chriſtiana compoſuit, ita loquitur:* Hoc Opus apud Athenienſes inter antiquorum memorias clariſſimum tenetur; *quam loquendi formulam & ſecundum ipſa ferè, quibus concipitur, verba, & ſecundum id, quod hiſce ſignificatur, in Martyrologium ſuum ab Adone fuiſſe illatam, nemo non fatebitur, qui Adoni, quod, ut jam dixi, certum eſt, præluxiſſe Martyrologium Romanum parvum, habuerit perſpectum. Ado quidem poſt ſua in Operis, ab Ariſtide compoſiti, laudem pronuntiata mox addit:* Ut peritiores Græcorum affirmant; *verum per hoſce, non homines, qui ſua ætate floruerint, ſed qui Operis ab Ariſtide contexti lib. 4 Hiſt. Eccl. cap. 3, meminit, Euſebium, alioſque fortaſſis adhuc ſcriptores Græcos intelligit, qui ante ipſum, & quidem etiam diu, floruerant, dictumque Ariſtidis Opus cum laude commemorârant. Quidquid itaque Menardus arguat, Ariſtidem in Opere, quod de Chriſtiana religione ſcripſit, nonnulla de* Dionyſio Areopagita *litteris mandaſſe, rectéque adeò à Romani parvi auctore pro eodem* Dionyſio *citari, admittendum apparet; cùm autem antiquus ille & inter Sanctos ad diem* XXI *Auguſti, quo colitur, Operi noſtro jam inſertus ſtetur,* Dionyſium *Athenis paſſum, eaque proinde, quæ hunc à Dionyſio Pariſienſi diſtinguunt, memoriæ etiam, ut docui, in laudato Opere prodiderit, hocque in honore apud Athenienſes fuerit, haud pariter apud hoſce monumenta, in quibus memoria, aut contrarium aut* Dionyſium, *relictis Athenis, Romam conceſſiſſe, fuerit proditum, exſtitiſſe, nedum in honore fuiſſe, apparet; ut, quocúmque modo res accipiatur, opinionem de duobus Dionyſiis apud antiquos Græcos non viguiſſe, neutiquam ex iis, quæ de monumentis illis Baronius ex Hildnino arguit, poſſit inferri.*

§ XII. Opinionem de duobus Dionyſiis antiquitus tum apud Græcos, tum apud Latinos obtinuiſſe, aliis adhuc argumentis probatur.

C

Epiſcoporum, qui ab una ſede ad aliam tranſierunt, hic memoratus Catalogus,

Sirmondus Diſſertationis ſuæ de duobus Dionyſiis cap. 5, *tranſlationes epiſcoporum, ſediumque mutationes ex veteri Eccleſiæ diſciplina in uſu non fuiſſe, imò contrà interdicto loco ſæpiuſque repetito fuiſſe prohibitas, præfatus, ita deinde proſequitur:* Apud Latinos quidem adeò religiosè quondam id (*ut ſcilicet epiſcopi ab una ſede ad aliam non tranſferrentur*) obſervatum eſt, ut annis propè nongentis inviolata lex ſteterit, ac Formoſo Papæ crimini datum ſit, quòd, poſthabito epiſcopatu Portuenſi, quo anteà fungebatur, ad Romani apicem novo exemplo conſcendiſſet; cùm ante illum, quotquot Romæ ſederant Pontifices, ex presbyteris & diaconibus allectos, nullum ex epiſcopis adſcitum fuiſſe conſtaret. Apud Græcos verò & Orientales non eadem religio & conſtantia fuit. Tranſlationes enim hujuſmodi, etſi rariùs, ſubinde tamen uſurpârunt. Quas ut defenderent, qui uſurpabant (nec enim deerant, qui reclamarent) ſuperiorum temporum exempla congerebant cum reſponſis Pontificum, qui licere docuerunt, ſi quando neceſſitas aut utilitas magna poſtularet. Itaque cùm Proclus è Cyzicena ſede ad Conſtantinopolitanam migràſſet, prolati ſunt in medium, quod apud Socratem lib. VII cap. XXXV videre eſt, Alexander ab urbe quadam Cappadocum ad Hieroſolymitanam, Perigenes a Patrenſi ad Corinthiacam, Gregorius à Salimis Nazianzum, Meletius à Sebaſte Antiochiam, Doſitheus à Seleucia Tarſum, Reverentius ab Arris Phœniciæ Tyrum, Joannes à Gordo Lydiæ Proconeſum, Palladius ab Helenopoli Aſponam, Alexander ab Helenopoli rurſus ad Adrianos, Theotebius ab Apamea Aſiæ Eudoxiopolim, Polycarpus à Sexantapriſtis Myſiæ Nicopolim Thraciæ, Hierophilus à Trapezopoli Phrygiæ Plotinopolim, Optimus ab Agdamia Phrygiæ Antiochiam Piſidiæ, & Silvanus à Philippopoli Thraciæ Troadem tranſlati.

B

226 Quos eoſdem Formoſi cauſam tractans recitat etiam Auxilius in libello, quem ad Leonem, Nolanum epiſcopum, ſcripſit, cap. XXII, niſi quod Germanum quoque addit, qui ab eadem Cyzico ad urbem regiam, ut Proclus, poſt Socratis tempora tranſierat. *Ita hactenus Sirmondus; cùm autem in contextu à Socrate, quem verbis hiſce is ſcriptor recitat, epiſcoporum, ab una ſede ad aliam tranſlatorum, Catalogo* Dionyſius Areopagita *non compareat, nec illis Sanctum hunc noſtrum Auxilius, quod tamen Formoſi, quam tuebatur, cauſam haud patam juviſſet, adjecerit, argumento enimverò id eſt, nec apud Græcos, nec apud Latinos ſcriptores antiquos fuiſſam* Dionyſii Areopagitæ (*eam enim alioquin vel Socrates vel ſaltem Auxilius commemorâſſet*) *à ſede Athenienſi ad Pariſienſem tranſlationem ſeu notam ſeu litteris fuiſſe mandatam, ac proin nec opinionem, quæ* Dionyſium Areopagitam *Pariſiis paſſum ſtatuit, ſed contrariam, quæ martyrii illius paleſtram Athenis conſignat, tam apud Latinos, quàm apud Græcos antiquitus viguiſſe. Milletus, epiſcopos omnes, qui ab una ſede ad aliam tranſiiſſent, in prædicto è Socrate per Sirmondum horum Catalogo, à quo hic argumenti ſui vim repetit præcipuam, non recenſeri, obſervavit, hincque potiſſimùm, quod ex eodem Catalogo pro opinione de duobus Dionyſiis à Sirmondo formatur, argumentum nihil omnino evincere, contendit. Verum audi, qui idcircò illum in ſua Milleriana ad Sirmondi de duobus Dionyſiis Diſſertationem Reſponſionis Diſcuſſione cap.* 12 *Launoyus excipiat.* Cùm, *inquit*, vidit, *Milletus nimirum*, Socratem, ex quo Sirmondus acutè diſputat, non omnes recenſuiſſe epiſcopos, qui ab una ſede in aliam migraverant, continuò veterum omnes annales & hiſtorias revolvit, & ex iis, quinam alii & antiſtites ab una ſede tranſierant in aliam; imò qui & diverſas ob prædicationem Euangelii peregrinationes ſuſceperant, eos ex nomine deſignat. Sed in tanta migrantium ſeu peregrinantium epiſcoporum recenſione nullus Areopagita comparet; licèt nulla tunc memoretur epiſcopi migratio ſeu peregrinatio, quæ ab hominis ætate, locorum diſtantia & Apoſtolicæ legationis dignitate illuſtrior fuiſſet & auguſtior.

E

in quo Areopagita non comparet Sirmondi hunc numquam tranſitus argumentis eſt

F

AUCTORE C. B.

227 *Ita ille, Milleti ſcilicet reſponſione argumentum, è ſuppeditato à Socrate epiſcoporum, ab una ſede ad aliam tranſlatorum, in quo* Dionyſius Areopagita *non comparet, Catalogo à Sirmondo pro opinione de duobus Dionyſiis formatum, roborari potiùs, quàm convelli, contendens. Aſt, ut verum fatear, haud admodùm, quæ verbis recitatis Launoyus affert, contra Milletum urgere mihi videntur. Etſi enim hic ſcriptor, recenſitis à Socrate epiſcopis nonnullos adhuc alios, qui, priori, quam obtinuerant, epiſcopali ſede relictâ, ad aliam tranſiêre, in ſua ad Sirmondi de duobus Dionyſiis Diſſertationem Reſponſione pag. 113 adjungat, à ſeſe tamen omnes prorſus, qui id fecerint, recenſeri, nuſpiam indicat, nec mirum eſſet, epiſcopis, qui ſedem mutârint,* Dionyſium Areopagitam, *etſi etiam hic re ipſa, relictis Athenis, Pariſienſem cathedram aliquando conſcendiſſet, à Socrate non accenſeri, cùm iſthic hiſtoriographus in præfato Catalogo ne quidem commemoret Petrum, qui tamen, cùm relictâ Antiochenâ cathedrâ, Romanam conſcenderit, migrationis epiſcopalis, Areopagiticâ adhuc, ſi locum unquam hæc habuiſſet, illuſtrioris atque anguſtioris, ſubminiſtrat exemplum. Hinc Menardus in ſua jam ſæpiùs memorata Diatriba cap. 12 contrà Launoyi, quod verbis proximè recitatis exprimitur, reſponſum haud prorſus ineptè hunc arguit in modum:* Quod argumentum, *à Sirmondo ſcilicet è ſuppeditato per Socratem Catalogo plùs ſemel jam laudato deductum,* ut impugnaret Milletus, perdoctè oſtendit, hunc catalogum, *à Socrate videlicet exhibitum,* non adeò eſſe accuratum, ut quidam alii addi non poſſint, producitque octo epiſcopos, qui ad alias tranſierunt eccleſias, nempe S. Petrum memorabiliorem Dionyſio ab Antiochena ad Romanam, Euſtathium à Beræana ad Antiochenam, Maximum à Dioſpolitana ad Hieroſolymitanam, Eudoxium à Germanicia ad Antiochenam, Methodium ab Olympi ad Tyrienſem &c.

etſi autem id ex eo, quod Catalogo ille, aliis etiam hujuſmodi epiſcopis nullo, hoſce inter

228 Nec obeſt, quòd in illa Milleti recenſione non memoretur Dionyſius Areopagita, nam cùm octo tantùm enumerentur, non mirum eſt, ſi non recenſeatur, quamvis illius ſit memorabilis tranſlatio, quam non eſt mirum omiſiſſe Socratem, qui in ſuo Catalogo S. Petri migrationem celebriorem prætermiſerit. *Ex eo itaque, quòd inter epiſcopos, qui à Milleto Socratis Catalogo adduntur quique vel ab una Sede ad aliam tranſiêre, vel diverſas ob Evangelii prædicationem peregrinationes ſuſcepêre,* Dionyſius Areopagita *pariter non memoretur, nequaquam id, quod vult, conficit Launoyus, ſeu, ut apertiùs, quod reor, edicam, formatum à Sirmondo è Socratis Catalogo pro opinione de duobus Dionyſiis argumentum haud multùm roboratur. Verùm annè ei nec alibunde vires queunt adjungi? Cùm argumentum, quod ex unius duntaxat ſcriptoris ſilentio repetitur, parum admodum roboris ad factum quodpiam vel negandum vel aſſtruendum plerúmque habeat, plurimùm autem, ſi univerſale ſit ſeu ſeſe ad omnes prorſus ſcriptores extendat, ad finem eumdem frequenter valeat, ſanè deductum è Socratis Catalogo à Sirmondo argumentum, utut, ſpectato ſolo illo, è quo reperitur,* Dionyſium Areopagitam *non commemorante Catalogo, permultum roboris haud habeat, non parùm firmabitur, ſi & in omnibus pariter, in quibus epiſcopi, ab una ſede ad aliam tranſlati, recenſentur, ubicúmque exſtantibus Catalogis, & ab univerſis, qui quacúmque occaſione de epiſcoporum ab una ſede ad aliam migrationibus ſermonem inſtituêre, ſcriptoribus* Dionyſius Areopagita *iis, qui ſedes epiſcopales mutârunt, non accenſeatur. Anne ergò res ita habeat, diſpiciamus. Auxilius, uti verbis ſuprà recitatis Sirmondus docet, epiſcopis iiſdem, quos ſedes mutâſſe ſuprà vidimus, memoratis, unum tantummodò Germanum, qui à Cyzico ad urbem regiam ſeu Conſtantinopolim tranſierat, adjungit, veroſimillimè etiam, ſi, ſalva veritate, potuiſſet,* Dionyſium Areopagitam *adjunctûrus, quòd ſancti hujuſmodi viri, qui ab una ſede ad aliam tranſiiſſet, exemplum quàm maximè ſuiſſet idoneum tuitandæ, quò collineabat, Formoſi cauſa, qui, quòd, relicta Portuenſi cathedra, Romanam occupâſſet, accuſabatur.*

Areopagita pariter non comparat. haud multùm roboratur, ex eo argumen. quod à nullis.

C

229 *Ivo Carnotenſis eoſdem, quos Auxilius, epiſcopos, ab una ſede ad aliam tranſlatos, in Decreti ſui prologo recenſet, hiſque nec ipſe* Dionyſium Areopagitam *ſuperaddendum exiſtimavit. Nicephorus Calliſtus, etſi etiam plures, quàm à Socrate recenſentur, epiſcopos, ab una ſede ad aliam tranſlatos, enumeret, tranſitûs tamen, quo* Dionyſius Areopagita, *relictis Athenis, ad cathedram Pariſienſem migrârit, mentionem in illorum Catalogo non facit. Adhæc, ut ſcriptoribus, qui, cùm de epiſcopis, ab una ſede ad aliam tranſlatis, locuti fuêre,* Dionyſii Areopagitæ *mentionem non fecerunt, Romanos etiam Pontifices adjungam, Hadrianus ſecundus in Epiſtola 32 ad epiſcopos ſynodi Duziacenſis, & Stephanus quintus in Epiſtola prima, ubi epiſcopalium tranſlationum neceſſitatem expendunt, & illam beati Petri & aliorum exemplis confirmant,* Areopagitæ *tranſlationis ad Pariſienſem ſedem non meminerunt. Jam verò, cùm res ita habeat, nec ullum omnino ab iis, qui* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem faciunt, ac proin, relictis Athenis, Pariſienſem cathedram adiiſſe, contendunt, explorata fidei ſeu ſcriptum ſeu monumentum, quod, ſive ex incidenti, ſive ex inſtituto de epiſcoporum ab una ſede ad aliam migrationibus ſermonem inſtituens,* Dionyſii Areopagitæ *ad ſedem Pariſienſem tranſitum recenſeat, prolatum hactenus ſit, nec prolatum iri unquam, veroſimile appareat, hinc ſanè ſuprà relatum pro opinione de duobus Dionyſiis Sirmondi argumentum, ſeu potiùs, quod eo ſcriptor ille probare intendit, haud parum firmatur. Cùm enim* Dionyſii Areopagitæ *ad Cathedram Pariſienſem tranſitus, ſi locum habuiſſet unquam, illuſtrior ac notior, quàm ut omnes prorſus ac ſingulos latere potuiſſet, indubiè exſtitiſſet, quis facilè in animum inducat, futurum fuiſſe, ut eventus hujuſmodi, non ab uno tantùm aut altero, ſed à cunctis atque ipſis etiam iis, quorum maximè, ut eum commemorarent, intererat, ſilentio præteriretur?*

qui, quales dixi, epiſcopos recenſent, Areopagita luſpe accenſeatur, haud parùm firmatur:

D

E

230 *Menardus quidem,* Dionyſii Areopagitæ *ad cathedram Pariſienſem, relicta Athenienſi, migrationem à Methodio, aliiſque multis, qui* Dionyſii Areopagitæ *Acta calamo exceperunt, minimè prætermitti, in ſua jam ſæpiùs laudata Diatriba cap. 12 affirmat, iis etiam accenſens Nicephorum Calliſtum, qui, quamvis in epiſcoporum, qui ſedem, priori, quam occupârant, relicta, mutârunt, contexto à ſe Catalogo* Dionyſium Areopagitam *haud memoret, hunc tamen ad Occidentem, relictis Athenis, migrâſſe, memoriæ prodit, itáque Sanctum ab Athenienſi ad Pariſienſem cathedram tranſiiſſe, haud ob-*

ner ullo modo ex iis, quæ ſcriptoribus, Areopagita Pariſios migrationem memorantibus,

Digitized by Google

A *obſcurè innuit, maximè cùm alia præterea nonnulla, quæ id pariter exigunt, de* Dionyſio *litteris mandârit. Verùm, cùm Nicephorus ſeculo demum quarto decimo floruerit, à* Dionyſii Areopagitæ *ætate eſt remotior, quàm ut iis, quæ de hoc Sancto noſtro ſcribit, ſolâ ſuâ auctoritate fidem certam atque indubitatam conciliare natus ſit. Nec eſt etiam, cur hanc, ſpectatis, è quibus ſua de Dionyſio aſſerta hauſit, monumentis anterioribus, mereri cenſeatur. Quæcúmque enim de* Dionyſio *memoriæ prodit, ea vel è Methodianis Metaphraſticiſve Sancti Actis vel è concinnato ejuſdem per Syncellum encomio indubiè deprompſit; tam hoc autem, quàm illa exiguo admodùm in pretio eſſe habenda, nemo ibit inficias, qui, quæ primis quinque Commentarii hujus §§ diſſerui, ad veritatis trutinam expenderit. Quod modò ad multos alios, quos, non ſecùs ac Methodium & Nicephorum, de* Dionyſio Areopagita *ſcripſiſſe, tranſiiſſque, quo hic ad ſedem Pariſienſem, relictâ Athenienſi, migrârit, meminiſſe, Menardus loco cit. etiam ait, jam ſpectat, hi certè non alii fuerint, quàm qui vel poſt ſcripta ab Hilduino Areopagitica, vel poſt fabuloſa Sancti Acta, ſeculo octavo mediâ ſui parte jam elapſo, exarata, floruerint; quod cùm ita habeat, certéque, ut contrarium probetur, nihil ſuppetat, cur, quæſo, aliis illis multis, quos Menardus non nominat, integram potiùs, quam Methodio aut Metaphraſtæ, fidem adjungamus?*

B

ſint de Apoſtolorum diſcipulis, qui, relictis, quas fundârant, ſedibus, ad alias, uti ex Euſebio, quæ hæc

231 *Porrò Menardus, quò, alium de* Dionyſio Areopagita *in omnibus prorſus epiſcoporum, qui ab una ſede ad aliam migrârunt, catalogis antiquis ſilentium mirandum non eſſe, oſtendat, ab Euſebio, Apoſtolorum diſcipulos, è quibus unus* S. Dionyſius Areopagita *fuit, dilatandæ fidei gratiâ per univerſum orbem, relictis ſedibus, quas fundaverant, ad alias regiones & gentes migrâſſe, memoriæ eſſe proditum, nec tamen epiſcopis, ab una ſede ad aliam tranſlatis, ab antiquis ſcriptoribus annumeratos reperiri, in ſua ſæpiſſimè jam memorata Diatriba cap. 12 & 13 cauſatur, addens etiam, quod & ante illum Milletus fecerat,* Dionyſium Areopagitam *non proprie mutâſſe, ſed prorſus, ut ad Evangelii prædicationem animum appelleret, reliquiſſe ſedem. Euſebii verba, ut vel hiſce lectis, quam parùm Milleto & Menardo, aut, ſi mavis, tanſæ, quam hi tuentur, proſint, ſtudioſus lector perſpiciat, huc tranſcribo. Ita apud dictum Euſebium lib. 3 Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 31 è Chriſtophorſoni verſione habent:* Quadratus item inter eos, qui gloriæ & virtutis ſplendore iiſdem temporibus præſtabant, numeratur: quem ferunt ſimul cum Philippi filiabus dono prophetiæ illuſtratum. Et præter iſtos alii quàm plures erant, eadem ætate percelebres, qui quidem & Apoſtolis proximè ſucceſſerunt, & tanquam diſcipuli tantorum & tam inſignium virorum eximia & divina virtute decorati, eccleſiarum fundamentis ab Apoſtolis ubique locorum præclarè jactis, ſtructuram concinnam illam quidem adjunxerunt; qui & pleniùs cumulatiùſque amplificârunt prædicationem Verbi divini, & ſalutaria regni cælorum ſemina fusè latéque per univerſum orbem diſſeminârunt. Etenim plerique omnes diſcipuli, qui eo tempore vixerunt, ardentiore cœleſtis ſapientiæ ſtudio amoreque incenſi, & præ quodam divini Verbi deſiderio animis perculſi præceptum Servatoris antea tra-

AUCTORE C. B.

tranſcribuntur. verbis diſcimus, gentes continuò migrâruſſe, nec tamen

ditum exquiſitè executi ſunt; & his, qui opibus indigebant, facultates ſuas libenter impertierunt.

232 Deinde à domiciliis ſuis peregrè profecti, munus obierunt Euangeliſtarum, atque iis, qui ne adhuc quidem omnino verbum fidei audiviſſent, Chriſtum prædicare, & Scripturas ſanctorum Euangeliorum tradere omni cura & cogitatione ſtuduerunt. Qui cùm in locis quibuſdam peregrinis fidei dumtaxat jeciſſent fundamenta, paſtoreſque alios conſtituiſſent, illiſque curam eorum, qui ad fidem nuper erant adducti, doctrinâ Chriſti ſedulò excolendorum commiſiſſent, ipſi ad alias regiones gentesque cum gratia & virtute divina ſe contulerunt. Quippe virtutes permultæ admirabiles & miracula ſacroſancti Spiritûs ope per eos ad id uſque temporis gerebantur; ita ut frequens hominum multitudo, ipsâ primâ prædicationis auditione perſuaſa, propenſo ſtudio pietatem & cultum, qui Deo, omnium rerum opifici, ſoli debetur, animis exciperet, amplecteretur*que. Plerique itaque ex Apoſtolorum diſcipulis, qualis etiam* S. Dionyſius Areopagita *fuit, peregrinas ad regiones, ut gentibus, hiſce inhabitantibus, Chriſtum ſacramque hujus doctrinam annuntiarent, è patria ſua, teſte Euſebio, ſunt profecti, cúmque alicubi fidei fundamenta jeciſſent, paſtoreſque alios ſeu epiſcopos, qui novellæ plantationis curam gererent, ſibi ſubſtituiſſent, ad alias atque alias regiones, quò & in hiſce divini Verbi ſemina ſpargerent, continuò ſeſe, prioribus, apud quos operi Euangelico inſudârant, populis relictis, contulêre. Verùm etſi hi omnes Apoſtolici Viri, qui indubiè apoſtolici, ut loquimur, ſeu incerti loci epiſcopi fuerint, epiſcopis ab una ſede ad aliam tranſlatis, per ſcriptores antiquos annumerati non reperiantur, haud ſatis perſpicio, qui inde, mirum eſſe, definat,* Dionyſium Areopagitam, *ſi verè, relictâ Athenienſi ſede, ad Pariſienſem aliquando migravit, epiſcopis, ab una ſede ad aliam tranſlatis, per ſcriptores antiquos annumeratum pariter non reperiri.*

epiſcopis. ab una ſede ad aliam tranſlatis, per antiquos accenſentur.

233 *Quid enim? Anne forſan univerſi, qui epiſcopos, ab una ſede ad aliam tranſlatos, recenſuêre, nullos hiſce epiſcopos, qui primis æræ Chriſtianæ ſeculis vixiſſent ſedeſque epiſcopales mutâſſent, annumerare, propoſitum habuêre? Si res ita habeat, ut quid ſummus Pontifex Adrianus ſecundus epiſcopis, qui ab una ſede ad aliam migrâſſent, S. Petrum, Apoſtolorum principem, Antiochiâ Romam tranſlatum, in ſua ſuprà laudata epiſtola accenſuit? Qui itaque epiſcopos, ab una ſede ad aliam tranſlatos, recenſuêre, ab horum numero non omnes, qui primis æræ Chriſtianæ ſeculis vixiſſent ſedeſque epiſcopales mutâſſent, ſed eos dumtaxat, qui nulli unquam determinatæ eccleſiæ, quam munere epiſcopali moderati eſſent, manentes affixi ad alias continuò atque alias ſedes, quo Chriſti fidem longè latéque propagarent, migrâſſent, excludendos putârunt, reque etiam ipſa exclusêre, & meritò quidem. Cùm enim, quò, epiſcopo ab una ſede ad aliam tranſire fas eſſe aut certè crimini non dandum, probarent, epiſcopos, qui ab una ſede ad aliam tranſiiſſent, ut plurimùm enumerârint, ſanè, uti hiſce Andream, Thomam alioſque nonnullos Apoſtolos, ita etiam Apoſtolorum diſcipulos, qui, non ſecùs atque illi, nulli unquam certæ ſedi addicti ad alias continuò atque alias regiones Evangelii quaquaver-*

C

E

AUCTORE C. B.

sum divulgandi causâ, migrâssent, inepte accensuissent; non esse autem inter hujusmodi Apostolorum discipulos seu apostolicos, ut vulgò loquimur, episcopos, de quibus felis Eusebius per verba proximè recitata, uti hac consideranti patescet, sermonem instituit, Dionysium Areopagitam, *etsi etiam Athenis Parisios migrâsse daretur, annumerandum, Petri Apostoli, qui, sede Antiochena relicta, Romanam adivit, nec tamen episcopis, qui nulli certæ sedi affixi ad alias continuò atque alias regiones Euangelii prædicandi ergò migrârunt, accensendus est, exemplum ostendit. Uti enim Petrus sedi Romanæ post suum ad hanc transitum, ita etiam Dionysius, si ad sedem Parisiensem unquam transiit, perpetuò hinc post, sede aliò non translata, mansit additus.*

à Menardo, qui nec additione, qua hic datur, rem evincit, memorantur, elevari ostenditur, B

234 *Jam verò, cùm res ita habeat, sanè ob Apostolorum discipulos, ab Eusebio per verba recitata generatim recensitos, qui ad alias continuò atque alias gentes migrârunt, nec tamen episcopis, ab una sede ad aliam translatis, per antiquos scriptores annumerati inveniuntur, esse non videtur, cur, nusquam pariter hujusmodi episcopis* Dionysium Areopagitam *accenseri, mirum esse desinat. Nec magis id præstat, quod, ut dixi, Menardus addit de* Dionysio, *qui sedem Atheniensem propriè non mutârit, sed prorsus reliquerit. Etsi enim,* Dionysium *revera in Gallias Parisiosque Euangelii prædicandi causâ aliquando venisse dederimus, fieri facili negotio potuisset, imò verò re etiam ipsa factum verosimillimè fuisset, ut Sanctus, non de sede Atheniensi cum Parisiensi mutanda, sed unicè de Euangelio nationibus peregrinis annuntiando cogitâsset, non propterea tamen foret, cur episcopis, qui ab una sede ad aliam migrâssent, non accenseretur ab iis, qui, cùm episcoporum, ab una sede ad aliam, non exposito, quo id factum, consilio, translatorum, catalogum texerent, huic non minori jure nec minùs ad suum institutum appositè* Dionysium Areopagitam, *quàm Petrum Apostolum inserere potuissent, maximè cùm dici non potuisset,* Dionysium Areopagitam, *nulli certæ sedi additum, ad alias continuò atque alias ecclesias migrâsse, sed contrà sedem, uti primùm Athenis, ita postea Parisiis fixam habuisset, quemadmodùm ipsimet, qui Sanctum Athenis Parisios migrâsse contendunt, fatentur. Adhæc si idcircò Dionysius, quòd sedem propriè non mutârit, sed prorsus Euangelii propagandi studio reliquerit, episcopis ab una sede ad aliam translatis non accenseatur, ut quid saltem sedem suam, ut verbi divini prædicationi vacaret, reliquisse à scriptoribus antiquis non memoratur?* Eritne, *inquit Discussionis cap.* 13 *Launoyus*, in Dionysio Galliæ apostolatus antiquorum litteris indignior, quàm alicujus episcopi ab una sede ad aliam migratio?

C

nec alterum, quod ex Hosii in Sardicensi anni 347 *concilio verbis repetitur,*

235 *Sed hæc de re illa jam sufficiant; ad aliud modò argumentum, à Menarda pariter incassum oppugnatum, quo* Dionysium Areopagitam *à sede Atheniensi ad Parisiensem unquam migrâsse, ac proin nec in Galliis Euangelium prædicâsse, nec unum esse atque eumdem cum Dionysio Parisiensi, cum Sirmondo probatum dem, modò progredior. In Synodi Sardicensis canone primo Hosius hunc loquitur in modum:* Tam mala consuetudo, quàm pernicioſa corruptela funditus eradicanda est, ut non liceat, episcopum de sua civitate ad aliam transire civitatem. Manifesta est enim causa, quâ hoc facere quis tentat: cùm nullus in hac re inventus sit episcopus, qui de majore civitate ad minorem transiret, unde apparet, ambitioni eos servire, ut dominationem exerceant. *Sirmondus, recitatis pariter hisce Synodi Sardicensis verbis, ita mox subjungit:* Audis, nullum ad eum diem inventum esse episcopum, qui de majore civitate ad minorem transiisset? Catalogum recognosce, verè id ab Hosio dictum agnosces. Cui enim obscurum est, Cyzico verbi gratiâ potiorem fuisse Constantinopolim, Sebaste Antiochiam, Arcis Tyrum, Seleuciâ Tarsum, Salimis Nazianzum? Compara nunc ergò cum Athenarum civitate Lutetiam Parisiorum, non qualis & quanta nunc est, sed quantula erat, non dicam Areopagitæ ſæculo, sed trecentis quoque post annis, cùm à Juliano cæsare πολίχνη, hoc est, urbecula vocaretur: intelliges profectò, vel Hosium Synodo, quod dici nefas, imposuisse, cùm ad minorem civitatem transisse quemquam negaret, vel Parisiis episcopum Dionysium post Athenas non fuisse. *Ita hactenus Sirmondus præcipuè scilicet, imò unicè ex hisce,* Nullus in hac re inventus est episcopus, qui de majore civitate ad minorem transiret, *jam recitatis concilii Sardicensis, anno* 347 *celebrati, verbis,* Dionysium Areopagitam, *qui primo partimque secundo æræ Christianæ seculo floruit, à sede Atheniensi ad Parisiensem unquam transisse contendens, & meritò quidem: cùm enim* Areopagitæ *ætate Atheniensium urbs, uti apud omnes modò in confesso est, longè major, populosior atque illustrior Lutetiâ fuerit, enimverò è præfatis concilii Sardicensis aut, si mavis, Hosii adoptatis ab hoc verbis,* Dionysium Areopagitam, *nisi forsan, quod tamen à nemine facilè dictum iri, putem, Hosium episcopum vel non omnes episcopalium sedium mutationes novisse, vel concilio de industria imposuisse velis, Atheuis Parisios non transiisse, rectè concluditur.*

B

rationibus, à Milleto

236 *Milletus, ut hoc, quod sanè perquam validum apparet, argumentum convellat, nonnulla primùm, quæ vel nihil vel certè parùm admodùm ad rem faciunt, in medium adducit, ac deinde, quod difficultatem paulò propiùs attingit, responsum aliud, à sede episcopali, quam Dionysius, Parisios Athenis concedens, non mutârit, sed reliquerit, repetitum, suprâque à nobis jam delibatum, subjungit. Audi, qui in sua ad Dissertationis Sirmondianæ caput* 5 *responsione,* § 3 *loquatur:* Tertiò, *inquit*, ... Dionysium dicimus non mutâsse propriè sedem, sed reliquisse prorsus, ut prædicationi verbi divini curas integras admoveret, quæ apostolicorum Virorum consuetudo fuit, ut probamus ex Eusebii gravissimo (*id à nobis num.* 231 *& seq. jam prolatum est*) testimonio ad finem hujus capitis; eaque mente petiisse Romam, & varias deinde Occidentis provincias cum Euangelica face lustrâsse. Ex quo mirum non est, si nemo illum reponat in elencho eorum episcoporum, qui sedem mutaverunt. Quod verò postea Parisiorum fundârit ecclesiam, id præter consilium ejus accidit; reliquit enim Athenas subrogato Publio, nihil de Parisiis, quamquam de Gallia fortè in universum cogitans; quo tempore nulla erat sedes episcopalis Lutetiæ, cum qua priorem mutare diceretur. *Hæc ille, volens scilicet,* Dionysium Areopagitam, *quamquam reipsa à sede Atheniensi ad Parisiensem transierit, episcopis tamen, qui ab una sede ad aliam transierint, in nullo horum elencho ac proin nec ab Hosio conciliisque Sardicensis, qui proximè recitata hujus verba adoptavêre, Patribus fuisse ma-*

D

E

F

Digitized by Google

A *memoratum, quòd Athenienſem ſedem non mutârit, ſed prorſus reliquerit, non ut Pariſienſem adiret, ſed unicè, ut divini verbi prædicationi fideique propagandæ vacaret.*

237 *Verùm quocúmque demum ſeu fine ſeu conſilio pactove factum ſtatuatur, ut* Dionyſius Areopagita *ſedem Athenienſem reliquiſſet, poſtea equidem Pariſienſium creatus ſuiſſet epiſcopus, ſicque à civitate majore, Athenis ſcilicet, ad minorem, Lutetiam nimirum, tranſiiſſet; cùm autem id ita habeat, enimverò, ſi* Dionyſius *Athenienſem ſedem verè reliquerit, Pariſienſiumque poſtea factus ſit antiſtes, quemadmodum Hoſius, nullum ad ſuam uſque ætatem, qui* de majore civitate ad minorem tranſiiſſet, *inventum ſuiſſe epiſcopum, dicere in Sardicenſi Synodo, ſalva veritate, potuerit, haud ſatis perſpicio. At verò Menardus, quò argumenti, è ſuprà relato Synodi Sardicenſis canone contra* Dionyſii Areopagitæ *Pariſienſem ſedem dedutti, vim infringat, aliam in ſua jam ſæpiùs laudata Diatriba cap.* 12, *num.* 4 *viam init. En ejus verba.* Cùm, *inquit*, paulò ante concilii Nicæni tempora multi epiſcopi facilè ad alias ſedes migrarent, ut opimiora ſacerdotia poſſiderent, huic abuſui in conciliis Nicæno & Antiocheno & poſtmodum Sardicenſi proviſum eſt, can. 1 videlicet, ubi ſtatuitur, ἵνα μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξῇ ἀπὸ πόλεως μικρᾶς εἰς τρίχαν πόλιν μετίστασθαι. 1. Ne cui epiſcoporum à parva civitate in alteram tranſire liceat. Deinde ſubjungit: "Ejus enim cauſæ prætextus „eſt manifeſtus; nullus enim epiſcopus inveni„ri potuit, qui à majori civitate in minorem „tranſire ſtuduerit; unde conſtitit, eos ardenti „plura habendi cupiditate ſuccendi & magis „arrogantiæ ſervire, ut videantur majorem ha„bere poteſtatem.„ Quare cùm canon ait, nullum umquam inventum eſſe epiſcopum, qui à majore civitate ad minorem tranſierit, de ambitioſis illis & avaris epiſcopis intelligendus eſt ob rationem, quam hic profert: non verò de ſanctiſſimis illis viris apoſtolicis & Apoſtolorum diſcipulis, qui, ut ex Euſebio optimè à Milleto monſtratum eſt, non avaritiæ & ambitionis flammis incenſi, ſed divino amore ſuccenſi fidei propagandæ cauſâ à ſuis civitatibus ad alias migrabant, ſeu majores, ſeu minores aut æquales.

B

& Menardo in contrarium addutis,

C

238 *Sanè, cùm Hoſius aptiùs atque ad argumentum, quod tractabat, accommodatiùs dicendo*, Nullus epiſcopus, avaritiæ & ambitioni ſtudens, qui de majore civitate ad minorem tranſierit, inventus hac in re eſt, *quàm contrà dicendo*, Nullus epiſcopus, avaritiam & faſtum fugiens, qui de majore civitate ad minorem tranſierit, inventus hac in re eſt, *locuturus fuiſſe videatur, interpretatio, quam hiſce Hoſii ſeu concilii Sardicenſis verbis*, Nullus hac in re inventus eſt epiſcopus, qui de majore civitate ad minorem tranſiret, *Menardus hic tribuit, haud prorſus inepta poteſt videri: attamen cùm Hoſius nec rectè omnino, ſi dixiſſet*, Nullus epiſcopus, avaritiæ & ambitioni ſtudens, qui de majore civitate ad minorem tranſierit, hac in re inventus eſt, *locuturus fuiſſe videatur, deque verbis ſuis ad definitam epiſcoporum claſſem reſtringendis veroſimillimè haud cogitârit, generatim illum de epiſcopis omnibus, tam qui non fuiſſent, quàm qui fuiſſent ambitioſi ac avari, locutum eſſe, veroſimillimum apparet, maximè cùm verba ejus, generatim de omnibus omnino epiſcopis accepta, nihil omnino, quod repudiandum, minúſve admittendum ſit, offerant, generaleſque, ſeu auctorum ſeu conciliorum, locutiones reſtringenda ad particulares ſine ſolida, qua hic non invenitur, ratione non ſint. Quidquid itaque ſeu Milletus ſeu Menardus arguat, argumentum propterea, quod à Sirmondo, quò* Dionyſium *Athenis Pariſios numquam tranſiiſſe probet, è ſuprà huc tranſcriptis Hoſii ſeu Synodi Sardicenſis verbis repetitur, elumbe prorſus atque enerve haud evadit. Verùm, quò*, Dionyſium, *relictis Athenis, Pariſios non migraſſe, plenius adhuc evincam, argumentis binis, hunc in finem § præſenti jam addictis, tertium cum Sirmondo modò adjungo.* Vis & alia, *inquit hic ſcriptor in ſua de duobus Dionyſiis Diſſertatione cap.* 5, ratione te doceant Græci, nullum ſe unquam præter Athenas Dionyſii epiſcopatum credidiſſe? Da hoc primùm mihi, quod inficiari certè non potes, epiſcopos, qui ab una ſede ad aliam migrarent, poſtquam immigràrant, prioris ſedis nomine depoſito, poſterioris nomen adſciviſſe. Quis enim Gregorium, poſtquam Saſima reliquit, Saſimorum epiſcopum, non Nazianzenum appellavit?

omnino enervè evadit: contrà tertium autem, quod ab epiſcopi Athenienſis appellatione,

239 Quis Proclum, poſtquam in urbem regiam tranſlatus eſt, Cyzicenum ampliùs nominavit? Aut quis Procli epiſtolæ ad Armenios, non Conſtantinopolitani, ſed Cyzicæni titulum adſcripſit? *Tale eſt, quod aliis ſuprà jam addùctis cum Sirmondo adjungo, argumentum; verùm audi modò, quid, quò id enervet ac in fumum abire faciat, Milletus opponat.* Demiror, *inquit*, argutum eſſe adverſarium (*Sirmondum nempe*) contra ſe, cùm in exemplum allegat appellationem Gregorii Nazianzeni, & habeo illi gratias, qui cauſam noſtram teſtimonio juvet, quo luculentius aliud eſſe vix poſſit. Fuerat Gregorius epiſcopus primùm Saſimorum creatus: Nazianzenam deinde eccleſiam ſub patre ſuo Gregorio adminiſtraverat; denique in ſedem Conſtantinopolitanam eſt ſublimatus, ubi, clero, populo, imperatore & epiſcoporum concilio confirmantibus electionem, aliquandiu præfuit. An quiſquam eum Conſtantinopolis archiepiſcopum appellat? Numquid Nazianzi, cujus populum aluerat verbo Dei, & inſtituerat multorum annorum curis? Ita & tu, lector, philoſophare de Dionyſio noſtro, qui plures annos Athenis, quàm Pariſiis verſatus eſt. *Itaque, quemadmodùm Gregorius Nazianzenus à ſede Conſtantinopolitana, quam ultimò tenuerit, non Conſtantinopolitanus archiepiſcopus, ſed à ſede Nazianzena, quòd diutiùs huic, quàm Conſtantinopolitanæ præfuerit, Nazianzenus epiſcopus conſtanter appellatur, ita etiam* Dionyſium Areopagitam *à ſede Pariſienſi, quam tenuerit, non Pariſienſem epiſcopum, ſed à ſede Athenienſi, quòd huic diutiùs, quàm Pariſienſi præfuerit, Athenienſem epiſcopum conſtanter vocari, hincque adeò, non fuiſſe illum umquam Pariſienſem epiſcopum, concludi non poſſe, Milletus contendit. Verùm epiſcopi, non à ſede, quam diutiùs, ſed à ſede, quam ultimò occupârunt, è conſtanti Eccleſiæ more appellari ſolent, addùctumque Gregorii Nazianzeni, ad ſedem Conſtantinopolitanam tranſlati, & tamen archiepiſcopi Conſtantinopolitani nomine numquam diſtincti, exemplum nec contrarium probat, nec id, quod vult Milletus, evincit. Ut res manifeſta evadat, hocque telum, quo plurimùm is ſcriptor gloriatur, ei tripiam*

D

Areopagita perpetuo tributa repetitur. Gregorius Nazianzenus perperam.

E

F

AUCTORE C. B.

de Gregorio Nazianzeno ecempataque ab eo ad breve tempus ſede Conſtantinopolitana paulò prolixiùs lubet diſſerere.

240 *Launoyus in ſua Milletiana ad Sirmondum Reſponſionis Diſcuſſione cap. 13, num. 4 ita ſcribit:* Ceterùm de Gregorio Nazianzeno nihil eſt, cur funis contentioſus ducatur. Etenim ille, quamquam Conſtantinopolitana ſede dignißimus, nunquam tamen ab omnibus habitus eſt ut Conſtantinopolis antiſtes. Qua de re ſic Ambroſius & ceteri epiſcopi Italiæ ad Theodoſium imperatorem: "Namque in concilio nu„per, cùm Maximus epiſcopus Alexandrinæ ec„cleſiæ communionem manere ſecum lectis Petri „ſanctæ memoriæ viri literis prodidiſſet, ejuſ„que intra privatas ædes, quia Ariani baſilicas „adhuc tenebant, ſecretum eſſe, mandatoribus „epiſcopis ordinantibus, dilucida teſtificatione „docuiſſet, nihil habuimus, beatiſſime princi„pum, in quo de epiſcopatu ejus dubitare poſ„ſemus, cùm vim ſibi repugnanti à pleriſque et„iam de populo & clero teſtatus eſſet illatam. „Tamen ne abſentibus partibus præſumptè ali„quid definiſſe videremur, clementiam tuam da„tis literis putavimus inſtruendam, ut ei conſu„leretur ex uſu publicæ pacis atque concordiæ. „Quia revera advertebamus, Gregorium nequa„quam ſecundùm traditionem patrum Conſtanti„nopolitanæ eccleſiæ ſibi ſacerdotium vindicare. „Nos igitur in ſynodo ea, quæ totius orbis epi„ſcopis videbatur eſſe præſcripta, nihil temerè „ſtatuendum eſſe cenſuimus. Adeò ipſo tempo„re, qui generale concilium declinaverunt, Con„ſtantinopolique geſſiſſe dicuntur. Nam cùm co„gnoviſſent, ad hoc partium veniſſe Maximum, „ut cauſam in Synodo ageret ſuam, quod etiam„ſi indictum Concilium non fuiſſet, jure & more „majorum, ſicut & ſanctæ memoriæ Athanaſius „& dudum Petrus Alexandrinæ eccleſiæ epiſcopi, „& Orientalium plerique fecerunt, ut ad Ro„manæ eccleſiæ, Italiæ & totius Occidentis con„fugiſſe judicium viderentur.

adducitur; is enim, quemadmodùm tum ex his, quæ ubris

241 „Cùm enim, ſicut diximus, experiri vel„le adverſum eos, qui epiſcopatum ejus abnue„rant, comperiſſent, præſtolari utique etiam no„ſtram ſuper eo ſententiam debuerunt. Non præ„rogativam vindicamus examinis, ſed conſor„tium tamen debuit eſſe communis arbitrii. Po„ſtremò priùs conſtare oportuit, utrum huic ab„rogandum, quàm alii conferendum ſacerdotium „videretur, ab his præſertim, à quibus ſe Maxi„mus vel deſtitutum, vel appetitum injuriâ que„rebatur. Itaque cùm Maximum epiſcopum re„ceperunt in communionem noſtra conſortia, „quoniam eum à Catholicis conſtitit epiſcopis „ordinatum, nec ab epiſcopatus Conſtantinopo„litani putavimus petitione removendum.„ Duo igitur ſunt, propter quæ Gregorius dictus non eſt archiepiſcopus Conſtantinopolis. Primum, quòd Latini Gregorium pro Conſtantinopolitano epiſcopo nunquam agnoverunt, immò, retenta Maximi communione, ut intruſum habuêre. Alterum, quòd ne quidem inter Græcos Conſtantinopolis epiſcopatum pacificè geſſit, ſed poſt Synodum, à qua confirmatus videtur epiſcopus, ut exortas ob ſuam electionem ſimultates ſedaret, eodem epiſcopatu ſeſe abdicavit. An autem duo iſta in Areopagitam quadrent, per otium videat honorandus ſenex, *Menardus ſcilicet*, qui in hoc Gregorii negotio tam juveniliter exultat, & quaſi partâ de adverſario victoriâ mirum quantum vitulatur. Menardus ad laudatam epiſtolam reſpondet tria.

huc tranſcribis

242 Primum: "Hæc epiſtola non eſt S. Am- *contra Menardum*
„broſii, ſed eſt ſpuria & ſuppoſititia, nec inter „ejus epiſtolas habetur.„ Ego non dixi epiſtolam eſſe Ambroſii, ut ſcribit: ſic enim dico, "qua „de re ſic Ambroſius & ceteri epiſcopi Italiæ ad „Theodoſium imperatorem:„Concilii Italiæ epiſtola eſt, quæ ſic inſcribitur in appendice Sirmondi ad codicem Theodoſianum: "Beatiſſimo „imperatori & clementiſſimo principi Theodoſio „Ambroſius & ceteri epiſcopi Italiæ.„ Hæc epiſtola non habetur inter epiſtolas Ambroſii, quia epiſtola eſt Concilii, non Ambroſii. Ex hoc capite repudiabit, opinor, aliam ejuſdem Concilii epiſtolam, quæ in eadem appendice pari modo inſcribitur. Deinde, "quæ in ea de S. Gregorio „Nazianzeno referuntur, adeò ſunt involuta & „perplexa, ut vix ſanus aliquis ſenſus ex iis elici „poſſit.„ Menardus hanc epiſtolam non poteſt facilè intelligere, quid tum? Alii non difficulter intelligunt. Tum, "ibi error manifeſtus eſt, cùm „Maximus Nazianzeni adverſarius appellatur ec„cleſiæ epiſcopus Alexandrinæ, qui nunquam hu„jus Pontifex fuit.„ Menarde tuam fidem, cùm ais, "Maximus appellatur eccleſiæ epiſcopus A„lexandrinæ.„ Siccine verborum diſpoſitionem invertis, ut error appareat, quem reprehendas? Ita loquuntur Ambroſius & ceteri epiſcopi Italiæ: "Cùm Maximus epiſcopus Alexandrinæ ec„cleſiæ communionem manere ſecum lectis Pe„tri ſanctæ memoriæ viri litteris prodidiſſet,„ quid Maximus lectis Petri ſanctæ memoriæ viri literis prodidit? "manere ſecum Alexandrinæ Ec„cleſiæ communionem.„ Et hæc ſunt, quæ in- *Launoyus arguit.*
voluta & perplexa nominat.

243 Præterea Menardus ad diverſa Gregorii tempora non attendens fucum facit: ex iis, quæ Ambroſius de Gregorio ſcribit in prologo librorum de Spiritu ſancto ad Gratianum Imp. "Quantos ergo & Conſtantinopoli, quantos toto „hodie in orbe mundaſti? Non mundavit Da„maſus, non mundavit Petrus, non mundavit „Ambroſius, non mundavit Gregorius, noſtra „enim ſunt ſervitia. Sed tua ſunt ſacramenta. „Agnoſcit ergo Gregorium Conſtantinopolita„num epiſcopum, cujus ſervitio uſus eſt ad pro„ſligandam hæreſim Arianam, quæ tum maxi„mè Conſtantinopoli graſſabatur.„ Deus bone! quæ conſecutio hæc? Ex antecedente tali perinde quis colligeret, Damaſum, Petrum, Ambroſium Conſtantinopolitanos epiſcopos fuiſſe. Res ſic ſe habet: Ambroſius reſpicit ad tempus illud, quo multas de fide orationes Conſtantinopoli inſtituit Gregorius, & Arianos plures ab hæreſi revocavit, hoc tempus Gregorii tranſlationem antecedit, non ſubſequitur. Ex quo factus eſt Conſtantinopolitanus epiſcopus, ab omnibus ventis invidiæ circumflari cœpit, & violatorum canonum, qui tranſlationem epiſcoporum prohibent, accuſari. Nec ei licuit id facere, quod Ambroſius recenſet; ſed antea fecerat. *Rectè enimverò, Gregorium Nazianzenum, utut virum ſanctiſſimum ſedeque Conſtantinopolitana dignißimum, ab omnibus tamen pro Conſtantinopolitano antiſtite legitimo habitum non fuiſſe, Launoyus hic contendit; etſi autem pro reliquis omnibus, quæ adſtruit, ſpondere non auſim, ac imprimis quidem, quod de Conſtantinopolitano epiſcopatu, à Gregorio Nazianzeno numquam pacificè poſſeſſo, aſſeverat, veriuati exacta*

A *acta conſonum haud videatur, fuit tamen, cur epiſcopatum illum Gregorius numquam pacificè poſſediſſe Launoyo videri haud immeritò potuerit.*

tum etiam à Gregorii ad ſedem Conſtantinopolitanam

244 *Ut & hoc & Gregorium pro legitimo Conſtantinopolitano antiſtite habitum ab omnibus non fuiſſe, lectori evadat perſpicuum, itáque ei non inepta, ob quam Sanctus ille à ſede Conſtantinopolitana, quam tenuit,* Conſtantinopolitanus epiſcopus *appellari haud voluerit, ratio redditur, qui Gregorius eccleſiam Conſtantinopolitanam regendam acceperit, ac brevi admodùm poſt abdicârit, compendio, intermixtis etiam, quæ utrumque hunc eventum comitata fuêre, adjunctis præcipuis, hic expono, ita fiunt etiam ſatiurus, ut majori ex parte, quæ in laudata ac recitata à Launoyo epiſcoporum Italiæ epiſtola involuta adeò & perplexa, ut vix ſenſus aliquis ſanus ex iis elici poſſit, Menardo viſa ſunt, plana ac luculenta unicuique evadant. Itaque Gregorius Nazianzenus anno 379, uti tum ad annum 378, num. 22 & ſeq., & ad annum 381, num. 1 & ſeqq. Pagius in Criticis, tum in ſuo præliminari ad tom. 1 Auguſti de Patriarchis Conſtant. Tra-*

B *ctatu num. 127 Cuperus noſter docet, Conſtantinopolitana eccleſia, non quidem epiſcopatum, ſed curam, epiſcopi legitimi, quo tum Conſtantinopolitana eccleſia carebat, loco ſuſcepit, eamque, Arianis, qui tum Conſtantinopoli maximè graſſabantur, repreſſis, nec paucis eorum ad fidem converſis, ſtrenuè geſſit. Eodem anno 379 Maximus Cynicus, qui, cùm anno 372 ab Arianis cæſus virgis, & Oaſim Alexandriâ deportatus fuiſſet, anno 378 Alexandriam redierat, Conſtantinopolim, ut civitatis hujus crearetur antiſtes, à Petro, Alexandrino epiſcopo, deſtinatus, claſſe Alexandrina, quæ de more frumentum ex Ægypto Conſtantinopolim advehebat, unà cum tribus ex Ægypto, à quibus epiſcopus ordinaretur, ſibi adjunctis epiſcopis eſt appulſus. Gregorium primum, qui, ut dixi, Conſtantinopolitanæ eccleſiæ epiſcopi vices gerebat, fictâ pietatis ſpecie ita deceptt, ut intimus ejus amicus evaſerit. Verùm hypocrita haud diu admodùm poſt, larvâ depoſitâ, cum Hammone, aliiſque ſex claſſiariis, à Petro, Alexandrino epiſcopo, ſuborna-*

C *tis, conſilia de Conſtantinopolitano throno invadendo agitare cæpit, ac paulò poſt cum epiſcopis, à Petro delegatis, ac aliis, presbyteri Thaſſii auro redempta factioſorum colluvie, conſpiravit, Anaſtaſiæ Baſilicam de nocte invaſit, indeque fugatus in Choraula domo tonſus & ordinatus eſt.*

ſpontaneque, quâ tum mox deſeruit, abdicationis, compendio hic relatis.

245 *Cùm autem poſt, Conſtantinopolitanis conſpectum ejus haud amplius ferentibus, Conſtantinopoli excedere fuiſſet compulſus, Theſſalonicam, ubi Theodoſius imperator commorabatur, ſeſe contulit, cúmque & ab hoc fuiſſet rejectus, Alexandriam rediit, impetratiſque ſeu, ut alii volunt, extortis in ſui favorem à Petro epiſcopo litteris, in Occidentem properavit, imperatorem Gratianum Mediolani adiit, eique inſignem de fide adverſus Arianos libellum obtulit. Partim itaque hoc pacto, partim fraudibus & mendaciis ac nominatim, quas in ſui favorem à Petro Alexandrino impetrârat, litteris in partes ſuas Italiæ, qui ſuprà à Launoyo relatam epiſtolam ad Theodoſium imperatorem ſcripſerunt, epiſcopos attraxit, ſimulque, ut hanc in ſui favorem exararent, effecit, cùm jam ad ipſos de Gregorio Nazianzeno, ad ſedem Conſtantinopolitanam poſt Maximi è civitate Conſtantinopolitana expulſionem evecto, relatum*

AUCTORE C. B.

liquet, haud ab omnibus pro legitimo Conſtantinopolitano epiſcopo

E

fuiſſet. Scilicet hîc ſanctus, cùm jam aliquamdiu eccleſiæ Conſtantinopolitanæ curam epiſcopi loco geſſêrat, multorum ac inprimis ipſiuſmet Theodoſii imperatoris amorem ſibi arctiſſimè adjunxerat. Atque hic quidem anno 380, die 26 Novembris Gregorium baſilica majori, Arianis adempta, donavit; populus autem eum exinde in cathedra Conſtantinopolitana collocavit; in qua, cùm etiam à Synodo, Conſtantinopoli anno 381 congregata, confirmatus ſeu potiùs legitimè primum collocatus fuiſſet, paulò poſt, eadem adhuc Synodo durante, ob quaſdam exortas turbas, quibuſdam etiam Macedoniæ & Ægypti epiſcopis electionem ejus carpentibus, ultrò ſede illa, quam non niſi invitus ſuſceperat, ſeſe pacis ſtudio abdicavit, cùm nondum ſeu à Damaſo Papa ſeu ab Italiæ epiſcopis pro legitimo ſedis Conſtantinopolitanæ epiſcopo agnitus fuiſſet.

246 *Atque hæc ſunt, quæ de modo, quo Gregorius Nazianzenus ſedem Conſtantinopolitanam adierit, ac paulò poſt deſeruerit, compendio hic præcipuè exponenda duxi. Qui eadem prolixiùs explanata teſtimoniiſque etiam firmata deſiderat, adeat loco ſupra cit. Cuperum noſtrum & ad annum 379 num. 8 & quinque ſeqq. Pagium in Criticis. Ad Launoyum jam reverter. Gregorium Nazianzenum ab Italiæ epiſcopis pro legitimo Conſtantinopolitano epiſcopo habitum non fuiſſe, è jam dato compendio ſeu potiùs ex illorum à Launoyo partim recitata, in qua id quantum ad rem hanc fundatur, ad Theodoſium imperatorem epiſtola ſatis ſuperque liquet. Adhæc cùm Gregorius in eadem Synodo, quæ illum in ſede Conſtantinopolitana confirmârat, hac ſeſe ultrò abdicârit, fuit ſanè, cur ſedem illam, maximè cùm illius ad hanc promotioni nonnulli adhuc in ipſa, quæ iſthanc approbârat, Synodo epiſcopi, uti modò expoſui, contradixerint, pacificè numquam poſſediſſe videri potuerit; ut adeò, Gregorium Nazianzenum, tum quòd ab omnibus, ut Conſtantinopolis antiſtes habitus non ſit, tum quòd ſedem Conſtantinopolitanam pacificè numquam tenuerit, Launoyus haud prorſus inepte, quidquid contrà Menardus arguat, notârit. Menardus quidem, ut Launoyum, qui, ut jam docui, Gregorium à Latinis ſeu Italis epiſcopis pro vero Conſtantinopolitano epiſcopo habitum non fuiſſe hoſque cum Maximo cynico communicâſſe è laudata eorumdem epiſtola contendit, falſitatis convincat, Nicolai I Papæ ad Michaëlem imperatorem epiſtolam allegat; in quâ ad hunc is Pontifex ſic ſcripſit:* Nonne Maximus, poſtquam à Damaſo Papa, ſicut ejus ad diverſos epiſtolæ indicant, laboratum eſt, Conſtantinopoli pulſus eſt? *Verùm* id, *inquit loco proximè cit. Launoyus*, neque in epiſtolis Damaſi, etiam iis, quæ illi perperam ſubjectæ ſunt, neque in ullo veteri ſcriptore Græco vel Latino reperitur. Immò repugnat & huic (*ſuprà ſcilicet datæ atque à Labbeo tom. 2 Conciliorum etiam inſertæ*) epiſtolæ Concilii Italiæ, & hiſtoriæ Conſtantinopolitani Concilii, quod Maximum depoſuit.... Quocirca Nicolaus hac in re nonnihil paſſus eſt humani.

F

habitus fuit utique pacificè, nec niſi

247 *Nicolaum ſanè, dum ad Michaëlem imperatorem, quod proximè recitata illius verba continent, perſcripſit, humani aliquid, ut Launoyus ait, paſſum eſſe, indubitatum apparet. Andi, qui in ſuis ad contextam à Baronio S. Gregorii Nazianzeni Vitam Annotationibus Papebrochius noſter tom. 2 Maii pag. 406, lit. m lo-*

quu-

AUCTORE C. B.

quatur. Rectè, *inquit*, notat Hermant, in hoc, *quod ſcilicet de Maximo Conſtantinopoli, agente Damaſo, expulſo, ſcriptiſque abs hoc, qua id indicent, epiſtolis aſſeverat*, falli Nicolaum: priùs enim Maximus urbe (*Conſtantinopolitana*) à populo pulſus erat, imò & ab ipſo, quem adierat, imperatore repudiatus, quàm his de rebus informaretur Damaſus; ex cujus ad Aſcolium epiſtolis, nuper editis ab Holſtenio in Collectione Romana, conſtat, de Maximo primùm innotuiſſe Damaſo, cùm jam agitaretur de habendo Conſtantinopoli Concilio pro ordinando ejus Urbis Catholico epiſcopo, ſuper quo reſcribit Aſcholio, Euridico, Severo, Uranio, Philippo & Joanni epiſcopis Macedoniæ, quorum de Maximo litteras acceperat. *Maximus itaque, quod & è ſuprà expoſito, quo Gregorius Nazianzenus Conſtantinopolitanam ſedem adiit ac reliquit, modo eſt perſpicuum, Damaſo agente, Conſtantinopoli, contrà ac Nicolaus in ſua ſuprà memorata ad Michaëlem imperatorem epiſtola ſcripſit, expulſus non*
B *eſt. Aſt, ſciſcitabere modò forſan, certòne igitur cum eo Damaſus communicavit? Sanè hunc Pontificem, cùm Maximus, in Italiam primùm appulſus, Petri Alexandrini litteris fraudibuſque epiſcopos Italos primùm circumveniſſet, aliquanto temporis ſpatio cum eo, non ſecùs ac reliquos, qui epiſtolam, ſuprà à Launoyo relatam, ad Theodoſium ſcripſerunt, Italiæ epiſcopos, communicâſſe, veroſimillimum apparet; etſi autem haud diu poſt, meliùs ſcilicet de re à Macedoniæ epiſcopis, jam proximè per Papebrochium laudatis, etiam ante Conſtantinopolitanam anni 381 ſynodum, in qua Gregorio & confirmata ſeu potiùs collata & abdicata ſedes Conſtantinopolitana fuit, edoctus, fraudulentum illegitimumque, quo Maximus ſedem Conſtantinopolitanam invadere tentârat, modum improbârit, haud tamen Gregorium Nazianzenum pro legitimo Conſtantinopolitano epiſcopo habuit.*

Brevissimo tempore sedem illam possedit.

248 *Fas eſt ita ſtatuere, tum ex iis, quæ Pagius in Criticis ad annum* 379, *num.* 9 *ſcribit, tum etiam ex eo, quòd, cùm Gregorius in eadem ſynodo, in qua ad ſedem Conſtantinopolitanam fuerat evectus, hac ſeſe ſponte ſua mox abdicârit; Damaſo veroſimillimè Gregorii & ad ſedem Conſtantinopolitanam promotio, & ſpontanea, quâ hanc renuntiârat, abdicatio eodem propè tempore innotuerit. Jam verò, cùm res ita habeat, nec ex iis, quæ Damaſus feciſſe, à Menardo aſſeritur, reve etiam ipſa fecit, à veritate, quod de S. Gregorio Nazianzeno pro legitimo Conſtantinopolis epiſcopo per Italiæ epiſcopos non habito Launoyus ait, eſſe alienum evincatur, manet factum eſſe poſſe, ut Gregorius partim idcircò, partim quòd vix è jam dictis paciſcè, aut certè breviſſimo dumtaxat temporis ſpatio ſedem Conſtantinopolitanam occupârit,*
C epiſcopus Conſtantinopolitanus *appellatus communiter haud fuerit. Quòd ſi porrò quiſquam adhuc duas haſce, ob quas* Conſtantinopolitani epiſcopi *titulo S. Gregorius Nazianzenus condecorari haud ſolucrit, rationes rejiciat, ſimulque*, Dionyſium Areopagitam, *utut à ſede Athenienſi ad Pariſienſem tranſiiſſet, eodem tamen planè modo, quo S. Gregorius Nazianzenus, utut à ſede alia ad Conſtantinopolitanam tranſierit,* Conſtantinopolitanus epiſcopus *vocatus haud fuit*, Pariſienſem epiſcopum *appellandum non fuiſſe*, *ſed* Athenienſem *perrexiſſe appellari, contendat, rationem aliam, qua, ut Gregorius Nazianzenus, etſi à ſede alia ad Conſtantinopolitanam tranſlatus*, Conſtantinopolitanus *tamen* epiſcopus *haud appelletur, effecerit, in medium adduco, vix dubitans, quin futurum ſit, ut hâc ſtudioſus lector impulſus fateatur, ex iſthoc Gregorii Nazianzeni exemplo confectarium nemiquam eſſe, ut* Dionyſius Areopagita, *ſi à ſede Athenienſi ad Pariſienſem tranſiiſſet*, Pariſienſis epiſcopus, *contrà ac Eccleſiæ conſuetudo ſert, appellandus haud fuerit.* D

249 *Etſi S. Gregorius Nazianzenus paſſim ab omnibus* Nazianzeni epiſcopi *titulo condecoretur, Nazianzenam tamen eccleſiam epiſcopi munere numquam gubernavit, ſed curam ejuſdem dumtaxat geſſit, epiſcopi legitimi locum ſupplens. Ita me docet celeberrimi illius epiſcopi Vita, Operi noſtro ad* IX, *quâ hic colitur, Maii diem inſerta, in qua, qui illam contexuit, Baronius num.* 77 *hunc ſcribit in modum:* Ex hac Gregorii præfectura, quâ, adnitente patre, curam adminiſtrandæ eccleſiæ Nazianzenæ ſuſcepit, nonnulli arbitrati ſunt, ipſum Nazianzenæ eccleſiæ eſſe ordinatum epiſcopum; adeóque id pervulgatum fuit, & de ea re fama E increbuit, ut, non tantùm Gregorius presbyter in encomio id affirmet, ſed & ejus diſcipulus S. Hieronymus illum primùm Saſimorum, deinde Nazianzenum eſſe ordinatum epiſcopum dicat; quod & abſque aliqua dubitatione ceteri affirmârunt, ut Socrates, Ruffinus, Sozomenus & alii omnes; immò & ejus adverſarii id ei dabant crimini, qui & eum ob contumeliam triepiſcopum appellabant, cùm jam ſedis Conſtantinopolitanæ fuiſſet electus epiſcopus. His omnibus adverſari temerarium videretur, niſi rem ipſam aliter ſe habere, ipſiuſmet Gregorii certiſſimo teſtimonio exploratiſſimum haberetur. Sed ante hæc noſſe debemus, Nicænos canones adverſari, quò minùs quis viventi ſubrogetur epiſcopus; quam quidem eccleſiaſticam ſanctionem Auguſtinus, qui Valerio viventi ſubſtitutus eſt, ſe aliquando ignoràſſe ingemuit. Hanc quidem ſacram regulam illibatam ſervavit noſter Gregorius, qui, ut vidimus, ad tempus tantùm, donec pater viveret, eam eccleſiam curandam ſuſcepit, ſicque & conteſtatus eſt publicè. Qui & poſtmodùm, dum de ſubſtituendo aliquem patri ageret, hæc ſcribit ad Gregorium Nyſſenum: "Inter omnes etenim conſtat, me non Nazianzi, „ſed Saſimorum antiſtitem creatum fuiſſe; tam- „etſi patris reverentiâ & eorum, qui ſupplices „apud me contenderunt, ad breve tempus præ- „fecturam, quaſi hoſpites accepimus.„ Hæc Gregorius, poſtquam Conſtantinopoli profectus in patriam rediit, ut patebit inferiùs. F

imò qua vacatione ante ſedem Conſtantinopolitanam occupatam;

250 *Cùm itaque Gregorius verba, qua Baronius hoc in textu ei attribuit, tum demum, cùm in patriam ſeu Nazianzum, ſede Conſtantinopolitana abdicata, eſſet reverſus, protulerit, ſanè eum, antequam hanc conſcenderet, Nazianzenæ eccleſiæ epiſcopum non præfuiſſe, ex ipſomet ſancti hujus antiſtitis, quemadmodùm verbis recitatis Baronius ait, teſtimonio eſt manifeſtum; eum autem nec tunc, cùm Nazianzum, ſede Conſtantinopolitana abdicata, eſſet reverſus, eccleſiæ Nazianzenæ præfuiſſe epiſcopum, docet pariter nos idem Baronius, in contexta à ſe, quam jam laudavi, Gregorii Vita num.* 152, *nonnullis primùm, quæ, à ſancto iſto antiſtite, cùm eccleſia Conſtantinopolitana ſede ſeſe abdicâſſet, Nazianzena curam iterum fuiſſe ſuſceptam, oſtendunt, præmiſſis, ſic ſcribens:* Permanſit illic (*Na-*

eâdem etiam poſt hanc abdicatam

Digitized by Google

A (*Nazianzi nimirum*) tamdiu Gregorius, donec illi firma ſecuritas redderetur, & optimus aliquis illic præficeretur antiſtes. Egit enim apud Helladium, Cæſarææ Cappadociæ epiſcopum metropolitanum, magni Baſilii ſucceſſorem, ut Eulalium, virum probatiſſimum, præficeret epiſcopum eccleſiæ Nazianzenæ. Ipſe interim ſeceſſum in ſolitudinem meditatur, cùm Philagrius ejus intimus eum amicè commonet, ne eccleſiam illam derelinquat, cujus ſemel curam ſuſcepiſſet. Ad quem Gregorius, ſui adventus ac rerum ſuarum rationem reddens, hæc de ea re: "Quòd ſi eccleſiam relinquere periculoſum „eſt, ut ſcribis, quam tandem? Si noſtram: „rectè dicis, idemque & ipſe aio; Si verò ni„hil ad nos attinentem, nec nobis aſſignatam „atque decretam, culpâ vacamus. Quòd ſi id„circo tenemur, quia ipſius curam aliquantiſper „geſſimus, multi utique alii eadem ratione te„neantur, quotquot nimirum hoſpitum curam „habuerunt." Egit etiam de his apud Theodorum Tyanenſem, ad quem de ea re extat epiſtola.

B 251 Ordinato tandem Eulalio epiſcopo eccleſiæ Nazianzenæ, falſus rumor increbuit, Gregorium ab Helladio epiſcopo Cæſarienſi Nazianzena ſede privatum. Tunc Gregorius, ut Helladium alioſque epiſcopos, qui Eulalium ordinaverant, eâ calumniâ liberaret, mox ad Gregorium Nyſſenum ſcripſit epiſtolam, quâ quidem cùm illos excuſat, tum etiam ingenuè profitetur, ſe numquam eccleſiæ Nazianzenæ fuiſſe ordinatum epiſcopum. At licèt ſic Gregorius conſuluiſſet famæ epiſcoporum, vulgi tamen murmur de ſe, quòd tenuem eccleſiam contemptui habuiſſet, cùm evitare non poſſet, patienti animo ferendum duxit. *Ita hactenus Baronius, ſubdens deinde, quî Gregorius, omni etiam eccleſiæ Nazianzenæ cura abjecta, ad rus paternum ſe receperit, ac poſt vitam ſanctiſſimè ibidem actam, multaque virtutum opera extremum diem tandem clauſerit. Cùm itaque S. Gregorius tam ante, quàm poſt occupatam eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſedem ſedulò, ut jam probatum, eccleſiæ Nazianzenæ curam geſſerit, fueritque idcircò, antequam ad ſedem Conſtantinopolitanam promoveretur, pro eccleſiæ Nazianzenæ, utut hanc epiſcopi munere tum certè non gubernârit, epiſcopo ab omnibus paſſim habitus, eadem ſanè ex cauſa, cùm jam Conſtantinopolitana ſede ſeſe abdicâſſet, Nazianzenæque curam iterum ſuſcepiſſet, pro Nazianzeno epiſcopo potuit demum paſſim haberi. Et verò Gregorium pro Nazianzeno epiſcopo re etiam vera habitum iterum tum fuiſſe, liquet ex iis, quæ è ſancti illius epiſcopi Vita, per Baronium contexta, num.* 250 *modò retulimus.*

C 252 *Jam verò, cùm res ita habeat, epiſcopique à ſede, quam ultimò aut occupârunt, aut certè occupâſſe æſtimantur, appellari ſoleant, quid mirum, Gregorium Nazianzenum, non à ſede Conſtantinopolitana, in qua aliquando poſt occupatam, ut putatum fuit, Nazianzenam ſedit,* epiſcopum Conſtantinopolitanum, *ſed à Nazianzena, quam, abdicata Conſtantinopolitana, repetiiſſe ultimòque adeò occupâſſe exiſtimatus fuit,* Nazianzenum epiſcopum *fuiſſe appellatum? En enimverò rationem, omninò, ut mihi equidem apparet, ſolidam, ob quam S. Gregorius Nazianzenus, etſi ad ſedem Conſtantinopolitanam tranſierit, haud tamen propterea fuerit* Conſtantinopolitanus epiſcopus *appellatus. Quod cùm ita habeat, ratioque eadem aut ſimilis non occurrat, quæ, ut* Dionyſius Areopagita, *ſi ad ſedem Pariſienſem ab Athenienſi tranſiit,* Pariſienſis epiſcopus *appellari non debuerit, facere ſit nata, perperam ſanè Gregorii Nazianzeni, qui ad ſedem Conſtantinopolitanam tranſiit, nec tamen* epiſcopi Conſtantinopolitani *nomine diſtingui ſolet, exemplum adducitur, ut,* Dionyſium Areopagitam, *etiamſi à ſede Athenienſi ad Pariſienſem tranſiiſſet,* Pariſienſem *tamen* epiſcopum *appellandum non fuiſſe, ac proin ſuprà relatum Sirmondi argumentum nullius eſſe roboris, probetur. Nec hunc in finem, ſeu, ut uſum, quo epiſcopi, ab una ſede ad aliam tranſlati, à poſteriori, quam occupârunt, ſede appellati fuerint, conſtantem ac perpetuum in Eccleſia non fuiſſe, oſtendant, meliori ſucceſſu adducunt tria adhuc, quibus uſum illum ſubinde non obſervatum probent, alia exempla, videlicet Euſebii Nicomedienſis, Theodori Perinthii, & S. Methodii martyris, qui omnes, etſi ab una ſede, ut volunt, ad aliam, primus videlicet à Nicomedienſi ad Conſtantinopolitanam, ſecundus ab Heracleenſi in Thracia ad Antiochenam, ac tertius denique à Patarenſi ad Tyrienſem, fuerint tranſlati, haud tamen à poſteriori, ſed à prieri, quam tenuerunt, ſede fuerint appellati.*

D 253 *Etenim, ut de Euſebio, qui primò hîc objicitur, primo etiam loco agam, is quidem, cùm ad ſedem Conſtantinopolitanam evectus fuiſſet, à Philoſtorgio, qui id lib.* 2 *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.* 10 *jam narrârat, ejuſdem deinde libri cap.* 17 epiſcopus, *non Conſtantinopolitanus, ſed* Nicomedienſis *in editione Gothofredi appellatur. Verùm id non Philoſtorgio, cujus ſcripta integra non amplius habemus, ſed Photio, qui hæc, ipſomet, quem Hiſtoria illa præfert, titulo teſtante, in Epitomen contraxit, adſcribendum eſt. Cùm enim poſterior is ſcriptor Euſebium pro factionis Arrianæ ſignifero ſimulque pro intruſo per hanc in ſedem Conſtantinopolitanam habuerit, hinc factum, ut illum* epiſcopi Conſtantinopolitani *nomine afficere noluerit, etſi interim ita in Philoſtorgii, quæ contrahebat, ſcriptis (neque enim veroſimiliter is, utpote & ipſe ſectâ Arrianus ab honorabiliori illa nomenclatione Euſebio Arriano attribuenda abſtinuerit) appellatum inveniſſet. Adhæc apud antiquos ſcriptores, qui, contrà ac Photius feciſſe videtur, conditionem facti, non juris, ut ait Launoyus, ſpectârunt, Euſebius Nicomedienſis à ſede Conſtantinopolitana, ad quam à Nicomedienſi, utut non jure, ſed vi, fuit tranſlatus,* Conſtantinopolitanus epiſcopus *appellatur, uti in editione Valeſiana fidem faciunt Socrates lib.* 2 *Hiſtoria cap.* 9, *Sozomenus lib.* 3 *Hiſtoriæ cap.* 6, *qui ambo Euſebium* epiſcopi Conſtantinopolitani *appellatione diſertè diſtinguunt, & Theodoretus, qui Conſtantinopolitanorum epiſcoporum Catalogo lib.* 5 *Hiſtoriæ cap.* 40 *ſub finem inſerit Euſebium Arrianum, Nicomediâ ad ſedem illam tranſlatum. Quòd ſi porrò ſcriptores non pauci alii, pariter antiqui, qui Euſebium* Conſtantinopolitani epiſcopi *appellatione non dignantur, forteſſis inveniantur, hi Photii exemplum ſecuti, itaque cum Euſebio egiſſe ſunt cenſendi, quòd Euſebius jure atque ex eccleſiaſticorum canonum præſcripto eccleſiam Conſtantinopolitanam numquam occupâſſet, ſed vi in hanc, uti ipſimet, qui Arriani illius epiſcopi exemplum in rem ſuam adducunt, ſuten-*

E

F

Euſebius Nicomediâ Conſtantinopolim.

Nec meliori ſucceſſu, qui ab ultima, quam occupârunt, ſede appellati non fuerunt.

Nazianzenus epiſcopus dici potuit, neque etiam ipſe dictus fuit.

AUCTORE C. B.

AUCTORE C. B.

tur, fuiſſet intruſus, legitimo ejus præſule ſancto Paulo expulſo, quem idcircò, Euſebio è vivis ſublato, in ſedem illam ſeu eccleſiam fuiſſe reſtitutum, ſciebant.

Theodorum, Heracleæ Thraciæ, ut volunt, Antiochenum,

254 *Ad Theodorum Perinthium, qui ſuprà ſecundo loco objicitur, modò progrediamur. Theodoretus lib. 2 Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 3 de eo in Latina Chriſtophorſoni verſione, quâ hic, Valeſianâ deinceps uſurus, utor, ſic ſcribit:* Hoc adjutore uſi Euſebius, Teognis & Theodorus Perinthius (erat quidem Theodorus vir doctrinâ præter ceteros exquiſita, ſcripſitque Commentarios in ſacra Euangelia; vulgò Heracleotes nominatur) frequenter admodùm, quoniam habitabant in proximo, in imperatoris venêre conſpectum; *ex hoc autem Theodoreti textu, Theodorum Perinthium, cùm à ſede Heracleenſi ad ſedem Antiochenam tranſiiſſet,* Antiochenum epiſcopum *appellatum non fuiſſe, Menardus in ſua ſæpiſſimè jam laudata Diatriba cap. 13 contendit; verùm, inquit Diſcuſſionis cap. 13 Launoyus,* quo tempore Theodoretus id de Theodoro Heracleota, quod *verbis proximè jam recitatis* relatum eſt, ſcripſit, ille nondum Antiochenus erat epiſcopus, nondum ſucceſſerat Euzoio, qui, teſte Socrate, ad conſulatum V Valentis & Valentiniani Junioris primùm obiit; qui conſulatus anno Chriſti ECCLXXVI reſpondet. *Ita laudatus Launoyus; verùm quidquid ſit de hoc illius reſponſo, quod non immeritò improbes, Theodorus Heracleotes ſeu* (*eadem enim Thraciæ urbs, quæ* Perinthus *primùm*, Heraclea *poſtea, teſte lib. 1 Hiſtoriæ cap. 28 Theodoreto, fuit vocata*) *Perinthius, à Theodoreto ſuprà laudatus ac* Arianorum princeps *lib. 2, cap. 8 vocatur, certò eſt (adi in ſuis ad Philoſtorgii Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 9, cap. 13 Annotationibus Henricum Valeſium*) *à Theodoro, Heracleâ Antiochiam tranſlato; qui* Dorotheus *communiùs vocatur, diſtinctus ſeu diverſus.*

255 *Adhæc, etſi ſecùs foret, Dorotheus hic ſeu Theodorus, Euzoio defuncto Ariano apud Antiochenos ſecta epiſcopo ſuffectus, Arianis etiam dumtaxat, uti ex Sozomeno lib. 6, cap. 37 & ex Socrate lib. 5, cap. 3 intelligitur, epiſcopus ibidem præfuit; ut, etiamſi à ſede Heracleenſi ad Antiochenam fuerit tranſlatus, indubiè tamen eò dumtaxat Arianorum in ſchiſmate factione perveneris, ideòque à Theodoreto haud habitus pro patriarcha Antiocheno legitimo, ſemper* Heracleenſis epiſcopus *appellatus dumtaxat fuiſſet. Hinc jam colliges, alterutro etiam ex capite, ut idem Theodorus, ſuprà à Theodoreto* Perinthus *vocatus, ab Auguſtino aliiſque paſſim ſcriptoribus* Heracleota *ſeu* Heracleotes, *non autem* Antiochenus epiſcopus, *fuerit appellatus, facilum facilè eſſe poſſe, niſi forſan, quod veroſimilius poteſt videri,* Heracleotes *ſeu* Heracleota *apud illos gentile nomen ſit; hocque ab iiſdem Theodorus, quòd Heraclea in Thracia, uti apud omnes in confeſſo eſt, natus eſſet, appellatus fuerit eadem planè ratione, quâ ſuprà laudatus S. Gregorius per omnes ferè, omiſſo* epiſcopi *titulo,* Nazianzenus *à Nazianzo, natali ejus, uti apud nos tom. 2 Maii pag. 574 videre licet, loco, appellari modò conſuevit. Reſtat, ut de Methodio, qui ſuprà tertio loco nobis opponitur, modò dicamus. Hic à Patarenſi ad Tyrienſem ſedem, ut Suidas teſtatur, tranſivit, &* tamen, *ait in ſua ſæpiſſimè jam laudata Diatriba cap. 13 Menardus,* cùm citatur à Leontio lib. de Sectis actione III, non appellatur epiſcopus Tyrienſis, ſed Patarenſis in hunc modum: Μεθόδιος ἐπίσκοπος πατάρων. *Verùm, reſpondet ad hanc Menardi objectionem Diſcuſſ. cap. 13 Launoyus,* Leontius Methodium non vocavit Tyrienſem epiſcopum, quia eum ab eccleſia Patarenſi ad Tyrienſem tranſlatum eſſe, neſciit. Præ manibus habuit Commentarios, quos Methodius, cùm eſſet Patarenſis epiſcopus, lucubraverat, eoſque, ut erant Methodii Patarenſis epiſcopi nomine inſcripti, citavit.

Tyrum tranſlati adducuntur.

256 *Atque hoc quidem Launoyi reſponſum nequaquam diſplicet. Verùm, uti habeat, cùm ab omnibus prorſus ſcriptoribus aliis, à quibus Methodii præfati ſcripta citantur, ſanctus hic antiſtes, non Patarenſis, ſed Tyrienſis epiſcopus, appelletur; unus Leontius, qui eum* Patarenſis epiſcopi *nomine diſtinguit, Methodiique fortaſſis à ſede Patarenſi ad Tyrienſem, ut Launoyus verbis proximè recitatis ſuſpicatus eſt, tranſitum ignoravit, facere non poteſt, ut, aut Methodium, aut alios epiſcopos, qui ab una ſede ad aliam legitimè migrârint, poſterioris ſedis nomen ſibi non adſciviſſe credamus. Et verò cùm id etiam, qui pariter in exemplum adducuntur, Gregorius Nazianzenus, Euſebius Nicomedienſis & Theodorus Perinthius efficere è jam dictis nati haud ſint, nec ullus hactenus eccleſiæ ſeu Græcæ ſeu Latinæ epiſcopus, qui, ab una ſede ad aliam tranſlatus, à poſteriori, quam occupavit, ſede appellatus non fuerit, ſit prodictus, morem ſeu uſum, quo epiſcopi, cùm ab una ſede ad aliam migrâſſent, à ſede, non quam dintiùs, ſed quam poſtremò occupârant, nuncupati fuerunt, conſtantem ac perpetuum, non tantùm apud Græcos, à quibus ſolis (adi num. 238) Sirmondus argumentatur, ſed & apud Latinos fuiſſe, pro indubitato eſt habendum. Jam verò, cùm res ita habeat, argumentum, quo Sirmondus vel ex eo, quòd* Athenienſis epiſcopi *appellatio* Dionyſio Areopagitæ *perpetuò adhæſerit, Pariſios hunc numquam, Athenienſi ſede relictâ, migrâſſe, contendit, firmum ſanè atque inconcuſſum conſiſtit; cùm autem ob jam dicta antiqui, tum Græci, tum Latini, utpote* Pariſienſis epiſcopi *titulo* Dionyſium Areopagitam *nuſpiam diſtinguentes, Pariſios hunc numquam tranſiiſſe, indubiè etiam exiſtimârint, conſectarium eſt, ut eumdem Sanctum noſtrum, non Pariſiis, ſed Athenis paſſum, ac proin à Dionyſio Pariſienſi diverſum eſſe, pariter putârint.*

§ XIII. Reliqua, quæ, opinionem de duobus Dionyſiis tam apud Græcos, quam apud Latinos antiquitus viguiſſe, oſtendunt, proferuntur, Dionyſiumque Areopagitam à Pariſienſi certiſſimè eſſe diverſum, concluditur.

Cùm conſtanti Pariſienſem Areopagitæ epiſcopatum aliaque

E *perpetuo Eccleſiæ uſu, quo, qui ab una ſede ad aliam tranſierunt, epiſcopi nomen ſibi à ſede, quam poſtremò occupârunt, adſcivêre,* Dionyſium Areopagitam, *quòd* Pariſienſis epiſcopus *à ſcriptoribus antiquis appellatus haud inveniatur, ad ſedem hanc, relictâ Athenienſi, numquam migrâſſe, & proximè pregreſſo cum Sir-*

Digitized by Google

A *Sirmondo contendimus; nunc id ipsum, usu illo etiam non spectato, probare vel è solo tum scriptorum prorsus omnium, tum aliorum quorumcúmque, qui ante seculum octavum medium floruerunt, virorum dignitate illustrium de Dionysii ad sedem Parisiensem transitu silentio potissimùm probare aggredior. Agite, ante omnia num vel unus explorata fidei auctor seu Græcus seu Latinus, qui ante seculum octavum medium floruerit, quique vel* Dionysio Areopagitæ *episcopi Parisiensis, vel Dionysio Parisiensi* Areopagitæ *titulum seu appellationem adjunxerit, repertus unquam fuerit, dispiciamus. Libros omnes, codices omnes, Concilia omnia, in quibus qualemcúmque etiam dumtaxat, quæ seculum octavum medium præcesserit, seu* Dionysii Areopagitæ, *seu Dionysii, Parisiensis episcopi, mentionem inventum iri, arbitrabar, sedulo discussi, nec uspiam in tanta generis diversi monumentorum litterariorum copia invenire quivi seu scripterem seu Patrem seu Pontificem seu alium denique quemcúmque, qui cùm habuit seu de* Dionysio Areopagita *seu de Dionysio Parisiensi loquendi occasionem reve etiam ipsa fuit locutus, vel hunc* Areopagitæ, *vel illum* Parisiensis episcopi *titulo distinxerit, verbove ullo* Areopagitam *in Occidentem unquam venisse, relictisque Athenis, Parisios migrâsse, utcúmque indicârit.*

B 258 *Severiani hæretici in celeberrima, infrà à nobis plùs semel memoranda collatione, quam anno 533 Constantinopoli cum catholicis habuêre, Opera, quæ* Dionysii Areopagitæ *nomine circumferuntur, pro hæreticis, quas tuebantur, opinionibus laudavêre. Verùm nec hi, qui ea* Dionysio Areopagitæ *tum attribuebant, nec catholici, qui eadem pro indubitatis Sancti nostri Operibus non admittebant, quidquam tunc protulêre in medium, unde* Dionysii Areopagitæ *seu itineris, Athenis in Occidentem suscepti, seu transitûs, à cathedra Athoniensi ad Parisiensem facti, vel umbra appareat. S. Anastasius Sinaita, qui seculo sexto senescente, ineunteque septimo floruit,* Dionysium Areopagitam, *attribuitque huic Opera in contexto à se quod ὁδηγὸς, Latinè* dux viæ, *inscribitur, Opere commemorat. Verùm nihil etiam, quod Parisiensi Sancti episcopatui utcúmque faveat, suppeditat. S. Maximus, seculi septimi scriptor, in Opera, quæ* Dionysii Areopagitæ *nomine insignita a non paucis reperiuntur, Scholia composuit; verùm nec in hisce, nec in Prologo sat prolixo, Scholiis præmisso, in quo non pauca de* Dionysio Areopagita *disserit, imò & ejus ad sedem Atheniensem promotionis mentionem facit, quidquam memoriæ uspiam prodit, quo utcúmque insinuet, falsæ sese in opinione, quæ* Dionysium Areopagitam *à sede Atheniensi ad Parisiensem transisse flaunit. Leontius Byzantinus, qui, quemadmodùm Cavens in Historia litteraria docet, anno circitèr 590 floruit,* Dionysium Areopagitam *bis laudat, semel scilicet lib. 1 de Sectis Act. 3, iterumque lib. 2 contra Eutychetem & Nestorium, nec uspiam aliquid suggerit, unde* Areopagitam *Athenis unquam Parisios migrâsse colligas.*

ab spectantia antiqui tum Græci, quibus

259 *Idem etiam, ut Dionysium Corinthium & Eusebium Pamphili, reliquis omnibus antiquiores, præteream, locum obtinet quantùm ad Sophronium, Hierosolymitanum seculo septimo patriarcham, & Joannem Damascenum, seculi octavi scriptorem, quorum prior in scripta ad Honorium Papam epistola, posterior in suis de Imaginibus libris de* Dionysio Areopagita *loquens,* Athenienſis episcopi *titulo eum dumtaxat distinguit. Scio quidem, omnes laudatos scriptores necesse non habuisse, ut, instituti sui ratione spectata, controversi hujus, quo* Dionysius Areopagita, *cathedra Atheniensi relictâ, ad Parisiensem migrârit, transitûs mentionem facerent. Verùm mihi equidem, quod ad hunc vel subobscurè insinuandum utcúmque conducat, seu per illos, seu per quoscúmque alios scriptores Græcos suppeditari, mirum eninverò quàm maximè accidit, præsertim cùm non desint, qui,* S. Dionysium Areopagitam *Atheniensi ecclesiæ præfuisse episcopum, in litteras miserint. Quid enim? Anne forsan Atheniensem quidem* Areopagitæ *episcopatum, at non item Parisiensem notum illis fuisse, asseverabis? Verùm sit ita: cùm equidem* Dionysii Areopagitæ *ad sedem Parisiensem transitum, si locum habuisset unquam, latere Græcos omnes antiquos potuisse, nedum reipsa latuisse, parùm verosimile appareat, fit vel hinc, ut* Dionysium Areopagitam *Parisios, relictis Athenis, migrâsse, minimè sit credendum. Adhæc, si Græci* Dionysii Areopagitæ *ad sedem Parisiensem transitum, quod hunc perspectum haud habuerint, nuspiam commemorârint, ut quid saltem relictæ ab eo Atheniensis sedis, quò Evangelii prædicandi causâ gentes exteras adiret, mentionem non fecerunt? Ut quid etiam iter, Romam ab eo susceptum, nuspiam commemorârunt? Anne forsan pariter & hoc & factam à* Dionysio *cathedræ Atheniensis abdicationem ignorârunt? Verùm qui rem, in suo, ut ita dicam, conspectu gestam, ignorare omnes potuerunt? Nemini eninverò, quantùm opinor, qui, quæ ab omni propemodum veritatis specie abhorrent, admittere paratus haud fuerit, credibile id apparebit.* E

eruntur.

260 *Jam verò, cum alto adeò, quod non potest non videri mirandum, silentio Græci antiqui omnes, non tantùm* Dionysii Areopagitæ *ad sedem Parisiensem transitum, sed & omnia, quæ hunc præcessisse à scriptoribus recentioribus memorantur, quæque, si contigissent unquam, non potuissent non habere explorata, involvant, mihi certè nec hæc, nec illum, seu,* Dionysium Areopagitam, *relictis Athenis; Parisiensium ecclesiæ præfuisse episcopum, credidisse videntur; ut proinde nec opinioni, quæ* Dionysium Areopagitam *cum Parisiensi eumdem facit, adhæserint. Id ipsum de Latinis antiquis statuendum, pari ratiocinandi modo jam nunc ostendo. Anno 649* C *Romæ sub Martino Papa, hujus nominis primo, frequens episcoporum quinque suprà centum adversus Sergium, Pyrrhum, Cyrum & Paulum, hæreticos Monothelitas, celebratum est concilium, in quo Scripta,* Dionysii Areopagitæ *nomine circumferri solita, sapiùs fuêre laudata, hujusque adeò Sancti mentio plus semel est facta; licèt autem* episcopi Atheniensis *titulo plùs semel ibidem* Areopagita *fuerit ornatus; nuspiam tamen* Parisiensis antistes *appellatus fuit, Patribus ita etiam ubique locutis, ut nihil planè, unde, Sanctum Parisios unquam, relictis Athenis, migrâsse, utcúmque colligas, uspiam suppeditârint. Anno 680 contra eosdem Monothelitas Constantinopoli celebrata est Synodus generalis sexta, Patribus 289 constans; in hujus autem Actione sexta lecta & recepta à Patribus est Agathonis Papæ ad Constantinum imperatorem, Heraclium que & Tiberium augustos epistola, in qua is Pontifex* Dionysium Areopa- F

tum Latini.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

gitam Athenienſis *quidem, at non item* Pariſienſis *epiſcopi, titulo condecoras. Auctor ſeu ſcriptor anonymus, qui antiquiora S. Dionyſii Pariſienſis Acta, ſuprà jam ſæpiùs laudata atque à Boſquetо vulgata, contexuit, ſeculo octavo ineunte floruit, uti infrà in Commentario, illis S. Dionyſii Pariſienſis Actis præmittendo, docebo; is autem ſcriptor, etſi etiam Dionyſium à Clemente Papa in Gallias fuiſſe miſſum, memoriæ, ut apparet, prodiderit, eum tamen nec* Areopagitæ *nec* epiſcopi Athenienſis *appellatione ſeu titulo uſpiam diſtinguit, ſedemve Athenienſem aliquando occupâſſe indicat.*

Romanis etiam, juxta ab duo,

261 *Hinc perrò fit, ut nentiquam opinioni, quæ*, Dionyſium Areopagitam, *cathedra Athenienſi relicta, Pariſienſem aliquando occupâſſe, ſtatuit, adhæſiſſe videatur. Cùm enim, ut jam dictum, Dionyſii Pariſienſis in Gallias miſſionem S. Clementi Papæ I adſcribat, hincque eccleſia Pariſienſis, utpote ſic hujus initia tam propè, quàm poſſit, Apoſtolorum temporibus admovens, honori ac gloriæ ſtudniſſe videatur, commiſſurum illum fuiſſe, non apparet, ut Dionyſium Pariſienſem, ſi hunc vel* Areopagitam *eſſe, vel Athenis in Gallias,* B *civitatis hujus abdicata ſede, veniſſe exiſtimâſſet, nec* Areopagitam *uſpiam appellaret, nec occupata aliquando ab eo Athenienſis ſedis mentionem faceret, ita ſcilicet propalare negligens honorem, quem eccleſia Pariſienſi ex aſſerto huic celeberrimo apoſtolo, qui S. Pauli Apoſtoli, doctoris gentium, fuit diſcipulus, acceſſurum perſpexiſſet. Jam verò, cùm res ita habeat, nec ullus prorſus, qui ante ſeculum octavum medium floruerit, ſcriptor Latinus alius, Dionyſium Pariſienſem Athenis in Gallias veniſſe, Athenienſiumque antea fuiſſe epiſcopum, in litteras miſerit, ſit vel hinc, ut nec apud Latinos opinionem de occupata à Dionyſio Pariſienſi, antequam in Gallias ac Pariſios veniret, apud Athenienſes cathedra ante ſeculum octavum medium vi-*

g[illegible]ſſe, indubitatum appareat. Quod quàm verum ſit, argumento inſuper eſt, ipſos etiam poſt jam exortam de uno Dionyſio opinionem Romanos Pontifices ita animo fuiſſe comparatos, ut Dionyſii Pariſienſis cathedram Athenienſem non crediderint, imò nec ipſemet Stephanus II, aliis III, qui, cùm Dionyſii Pariſienſis meritis ſanitati reſtituſſet in Francia reſtitutus, in Sancti hujus honorem Romæ exſtrui juſſit eccleſiam, etſi interim hanc C *in Gallorum nonnullorum, ac fortè Sandionyſianorum monachorum gratiam* S. Dionyſio Areopagitæ *dedicari, Græciſque etiam monachis habitandam dari, veroſimillimè voluerit.*

à Sirmondo hic memorati

262 *Hinc Sirmondus noſter in ſua de duobus Dionyſiis Diſſertatione cap. 6 hunc ſcribit in modum:* Cui... Romanorum Pontificum, ut de his potiſſimùm dicam, venit unquam in mentem, ut Dionyſium Pariſienſem Areopagitam appellaret, aut Areopagitam alio quàm Athenienſi epiſcopatu functum ſignificaret? Stephanus II, inquiunt, à Dionyſio Pariſienſi morbo liberatus eſt. Quis negat? Idem beneficii memor ædem ſacram Romæ in Dionyſii gratiam condere inſtituit, conditam Paulus, Stephani frater & ſucceſſor, dedicavit. Quid tum verò? An Dionyſium hunc vel Stephanus vel Paulus Areopagitam nominârunt? Aut difficilius fortaſſe Stephano erat, cùm à Dionyſo martyre ſe ſanatum ſcriberet, Areopagitæ nomen addere, ſi eundem credidiſſet, quàm Paulo fratri poſteà fuit, qui, cùm Dionyſii Athenienſis libros ad Pippinum regem mitteret, Areopagitæ Opera ſe mittere nuntiavit? Evolvant ſcrinia ſua vindices Dionyſiani & Pontificum diplomata, quotquot habent, à Zacharia, unde ordiri ſolent, ad Innocentium uſque tertium exeutiant, nuſquam in his aliter, quàm "Sanctum Dionyſium martyrem,, & "Cœnobium beati Dionyſii martyris,, & "Abbates beati martyris Dionyſii,, nuncupatos reperient. Evolvant & Romana, quódque in Græcis ſcriptoribus proximè obſervabamus, id ipſum in Martino, Agathone, Hadriano, Romanis Pontificibus animadvertent, quandocúnque Dionyſii Areopagitæ Opera laudant, Athenienſem epiſcopum perpetuò ab his dici, numquam Pariſienſem; quod fieri ſanè par erat, ſi, relictis Athenis, Pariſios immigrâſſet.

ſeculoque octavo medio poſteriores, accedunt.

263 Martinum & Agathonem miſſos nunc facio, de quibus in Secretario v ſynodi Romanæ, & in ſextæ ſynodi Actione IV videre eſt. Hadriani ad Carolum Magnum de Imaginibus verba ſunt, "Sanctus Dionyſius Areopagita,, ,,qui & epiſcopus Athenienſis.,, Dicite, amabo vos, "Qui & epiſcopus Athenienſis,, cùm diceret, cur "& Pariſienſis,, non addidit, ſi Pariſienſem quoque antiſtitem credebat fuiſſe? *En* E *ratiocinium, ex quo enimverò, Pontifices Romanos etiam poſt exortam opinionem de uno Dionyſio, ſeu ſeculo VIII medio jam elapſo, pro* Areopagita, *ſeu pro* Dionyſio, *qui Athenienſis epiſcopus Paulique Apoſtoli fuerit diſcipulus, non habuiſſe Dionyſium Pariſienſem, nemo non concludat. Ac id quidem de Adriano, qui ultimò memoratur, præcipuè pronuntiandum apparet. Cùm enim ad Carolum Magnum, Gallorum regem ſimul & imperatorem, ſcribens,* Dionyſio Areopagitæ *attribuat* epiſcopi Athenienſis *titulum, quis futurum fuiſſe facilè exiſtimet, ut* Pariſienſis epiſcopi *titulum* Areopagitæ, *ſi huic illum convenire exiſtimâſſet, pariter non attribuiſſet, quò, quos ſibi demereri quàm maximè*

ſtudebat, gratificaretur Gallis, Dionyſium Pariſienſem cum Areopagita *facere eumdem jam tum incipientibus, ac potiſſimùm quidem Sandionyſianis monachis, qui opinionem de uno Dionyſio, à ſeſe, ut apparet, ſuſcitatam aut certè multùm jam tum promotam, magis magiſque propalare ſtudebant, multúmque, ut videtur, apud Carolum Magnum gratiâ valebant? Quod autem ad reliquos Romanos Pontifices, in hunc tranſcripto Sirmondi ratiocinio laudatos, ſpectat, eos quidem, ſi tamen, de quibus jam ſupra dictum, Martinum & Agathonem, ſeculo VIII medio antiquiores, exceperis, tam certò à Dionyſio Pariſienſi non removiſſe epiſcopatum Athenienſem,* Areopagitæque *titulum, nonnemo fortaſſis contenderet, quòd ſcilicet Stephanus ejuſque deinde frater Paulus Romæ ea præſtitiſſe narrentur, è quibus Dionyſium Pariſienſem cum* Areopagita *atque Athenienſi epiſcopo eumdem exiſtimâſſe queunt videri.*

Pontificibus ob hic factam objectionem

264 *Verùm rationem, ob quam ita exiſtimâſſe queant videri, eſſe admodùm infirmam, vel ex eo apparet, quòd, quæ Stephanus Papa ejuſque frater Paulus Romæ in Dionyſii Pariſienſis honorem præſtitiſſe narrantur, ea in nonnullorum, ut jam inſinuavi, Gallorum, plurimùm apud regem ſuum valentium, à quibus Dionyſium Pariſienſem pro* Areopagita *præſtabile haberi noſcebant, gratiam præſtare, ut ambos Dionyſios exiſtimarent diverſos, facilè potuerint; ut hic plura in hanc rem afferre neceſſe non ſit. Romanos itaque Pontifices, non tantùm, qui ante, verùm etiam*

queſ-

Digitized by Google

quoſdam, qui poſt ſeculum VIII *medium floruerunt, Dionyſium Pariſienſem pro* Areopagita *non habuiſſe, certum atque indubitatum, quòd & ab* Areopagitæ, *& ab* Athenienſis epiſcopi *titulo Dionyſio Pariſienſi attribuendo ſemper abſtinuerint, manere debet. Negare forſan adhuc pergis? Verùm qua ex cauſa? Anne quòd Romæ, dum Dionyſii Pariſienſis feſtivam lucem agunt, in ipſo Miſſæ Sacrificio ea recitari ſoleant, quæ* Dionyſio Areopagitæ *conveniunt, & unum atque eumdem hos eſſe, Martyrologium, quo Roma nunc utitur, profitetur? Unicum id eſt, quod nominatim contra ea, quæ de Romanis Pontificibus jam dixi, poteſt objici.* At, *inquit in ſua de duobus Dionyſiis Diſſertatione cap. 6 Sirmondus,* quàm futilis & inanis ſit iſta ratiocinatio, quis non videt? Nam ſi propterea quòd in Dionyſii noſtri Miſſa mentio ſit Areopagitæ, confundi utrumque volumus, quid vetat, quò minùs, quia in Deiparæ Virginis Aſſumptione Euangelium Magdalenæ proprium uſurpatur, eandem utramque Mariam fuiſſe contendamus? Quòd ſi abſurdum hoc eſſe ducimus, intelligimuſque, Eccleſiam in illo Euangelio aliud nihil ſpectâſſe, quàm nominum ſimilitudinem, quis ſatis cautum putet eum, qui aliud in Dionyſii lectione ſpectâſſe ſuſpicetur? Quare, deſinant, ſi ſapiant, hoc argutiarum genere ludificari; deſinant & de Martyrologiorum ſibi nomine blandiri. Quod enim ad ætatem uſque noſtram Martyrologium Romæ fuit, quo abuti ad errorem ſuum poſſint? Quæ veteſtiſſima fuerunt, ut ipſimet agnoſcunt; & Baronius Cardinalis ex Sancti Cyriaci codice confirmat, unicum Dionyſium, qui VII Idus Octobres colitur, commemorabant, id eſt, Pariſienſem, de altero ſilebant, non quòd utrumque confunderent; abſit, nupera fuit hæc hallucinatio; ſed quòd hunc unum Romæ celebrari, ſatis illo tempore videbatur.

non excepit, ſilentio involvant,

265 Ubi verò Areopagitam quoque in Martyrologium referri placuit, ſuo illum die ſeorſim, hoc eſt, V Nonas Octobris adſcripſerunt, notiſque omnibus à noſtro diſcriminarunt. Itaque quòd in poſtrema Romani Martyrologii editione diſtincti non ſunt, novitius error eſt, ut dixi, à Petro Galeſinio, ut ferunt, profectus; qui Hilduinianam ſecutus hæreſin, ut ex duobus Dionyſiis unum conflaret, ea, quæ de Areopagita V Nonas legebantur, in VII Idus tranſtulit, Pariſienſique adaptavit, &, quod mirum eſt, cordatis hominibus contra veterum exemplarium fidem, & contra Eccleſiæ Romanæ hiſtoriam omnem perſuaſit. *Ita hactenus Sirmondus; & ſanè, quidquid Romæ agatur modò, quidquid in Romano ſeu Martyrologio ſeu etiam Breviario de Dionyſio Pariſienſi atque* Areopagita *ſcribatur, id minimè, ut hunc à Romanis, de quibus ſuprà, cum Dionyſio Pariſienſi fuiſſe confuſum, arbitremur, poteſt efficere. Quid enim, nonne fidem certam atque indubitatam Martyrologio Breviarioque Romano in rebus hiſtoricis adhibendam non eſſe, nec ea, quæ in eccleſiaſticis illis libris traduntur, Romanis Pontificibus, quorum approbationem præferunt, attribuenda, eruditi hodie, ipſiſmet etiam non reclamantibus Romanis Pontificibus, unanimi conſenſu ſtatuunt, publicèque etiam aſſeverant? Jam verò, cum res ita habeat, nec concilia, Patres, Romani Pontifices, ſcriptores denique, qui ante ſeculum octavum medium de* Dionyſio Areopagita, *Pariſienſive fuerunt locuti, vel huic* Areopagitæ, *vel illi* epiſcopi Pariſienſis *titulum appellationemve unquam adſcripſerint, imò cùm nec tunc, cùm id maximè opportunum ac propè neceſſarium eſſet,* Dionyſii Areopagitæ *ad ſedem Pariſienſem, relicta Athenienſi, tranſitum commemorârint, quis, quæſo, vel hunc tum creditum, vel Dionyſium Pariſienſem unum atque eumdem cum* Dionyſio Areopagita *exiſtimatum tum fuiſſe, in animum inducat? Imo quis non potiùs, opinionem contrariam, in Martyrologio Romano parvo, ut ſuprà docuimus, clariſſimè fundatam, apud omnes tum viguiſſe, perſuaſum ſibi habeat?*

AUCTORE C. B.

266 *Enimverò quid adhuc, ut eò quiſque inflectatur, queat requiri præter ea, quæ & hoc & tribus §§ proximè pregreſſis dicta ſunt, haud ſatis perſpicio. Anne forſan, ut apud ſcriptores, ſeculo octavo medio antiquiores,* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio Pariſienſi diverſum eſſe atque diſtinctum, prioremque ex his numquam in Gallias, cathedra Athenienſi relicta, veniſſe, diſertè atque expreſsè notatum inveniatur? Verùm nonne Sancti alii in Gallias non venêre, etſi in Gallias non veniſſe per antiquos nuſpiam narrentur? Nonne multi Sancti homonymi pro Sanctis invicem diſtinctis apud omnes habentur, etſi invicem diſtincti per ſcriptores antiquos, qui de iis egerunt, diſertè non dicantur? Quiſquamne forſan, S. Dionyſium, Corinthiorum epiſcopum, à S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, atque ab ipſo, de quo hîc agimus,* Dionyſio Areopagita *diverſum eſſe, negabit, quòd nullus forte inveniatur ſcriptor antiquus, qui binos hoſce poſteriores Sanctos à priori diſtingui, diſertè aſſernerit? Quòd ſi id, ut Sanctos hoſce altoſque homonymos invicem diſtinctos agnoſcamus, minimè requiri reſpondeas, cur, amabo, ut* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio, Pariſienſi antiſtite, faciamus diverſum, requiratur? Anne quòd nulla etiam, quibus hunc ab illo cognoſcere poſſimus diverſum, diſtinctionis nota apud ſcriptores antiquos, qui de illis egerunt, fortaſſis occurrant? Verùm inculentas, quibus Dionyſium unum ab altero ſecernas, diſtinctionis notas à Romano parvo ſeu veteri ſuppeditari, quis, quæſo, expenſis iis, quæ § x differui, inficias adhuc eat? Ut autem ad* Dionyſii *in Gallias adventum ſeu ad ejus à ſede Athenienſi ad Pariſienſem tranſitum adhuc redeam, ultrà opponi, audio, argumenta, quibus hunc huc uſque rejecimus, negativa dumtaxat eſſe ac proin probare nihil. Fateor, negativa pleraque dumtaxat ſunt; verùm quid tum? Anne etiam dumtaxat è particulari, non autem ex univerſali antiquorum ſilentio ſumpetita?*

ac formata inde ſuprâque addita, utut negativa pleraque.

267 *Nentiquam ſanè; neque enim, quòd unus aut alter, ſed quòd omnes prorſus explorata fidei antiqui, qui ante ſeculum octavum medium floruerunt, ſcriptores, imò & ſynodi, Patres, Pontifices,* de Dionyſii Areopagitæ *ad ſedem Pariſienſem tranſitu taceant, huic veroſimillimè, imò indubiè, nunquam fuiſſe locum, arbitramur: argumento autem negativo, ut vocatur, hujuſmodi plurimum ineſſe roboris, apud eruditos omnes in confeſſo eſt, maximè ſi factum, circa quod verſatur, tale ſit, ut aliqui ſaltem ex iis, à quibus ſilentio præteritur, id indubiè, ſi fuiſſet, ſcituri, ſcitumque commemoraturi veroſimillimè fuiſſent; quod quin hic locum etiam obtineat, dubitandum haud apparet. Quòd ſi enim* Dionyſius Areopagita *à ſede Athenienſi ad Pariſienſem tranſiſſet, quis futurum fuiſſe, credat, ut eventum*

argumenta perquam ſint valida.

AUCTORE C. B.

venerum hujuſmodi, qui ſanè illuſtris admodùm fuiſſet, univerſi omnino vel neſciiſſent, vel ſi ſciviſſent, ſilentio præteriiſſent, etiam non exceptis iis, à quibus ut commemoraretur, tum cauſæ, quam tractabant, ratio, tum temporum & rerum, è quibus ſcribendi argumentum accipiebant, adjuncta alia requirebant? Quis etiam (pleraque enim, quæ jam ſuprà ſatìs propoſui, modò, ut res clarior evadat, compendio hìc repeto) *futurum fuiſſe, autumet, ut* Areopagita, *ſi ad ſedem Pariſienſem, relictis Athenis, migraſſet unquam, per nullum prorſus à ſede Pariſienſi, quam ultimò occupâſſet,* Pariſienſis epiſcopus *appellatus fuiſſet, perpetua interim Eccleſiæ conſuetudine obtinente, ut, qui ab una ſede epiſcopali ad aliam migrant, à ſede, non quam primò, ſed quam ultimò occupârunt, nuncupentur? Sanè, quod ad me pertinet, ita animo comparatus ſum, ut nec hoc, nec illud, nec etiam, ut Dionyſius Pariſienſis, ſi unus atque idem cum* Areopagita *fuiſſet, per nullum prorſus ſcriptorem antiquum* Areopagitæ *titulo fuiſſet affectus, futurum fuiſſe arbitrer; quòd ſi autem, ut idem mecum ſentias, ſeu ut* Dionyſii Areopagitæ *epiſcopatum Pariſienſem neges, negativis modò adductis, quæ tamen, ut mihi equidem apparet, perquam valida ſunt, rationibus nondum moveariſ, ad id equidem argumento, quod, è primo Synodi Sardicenſis canone formatum, ſuprà propoſui, debes moveri.*

B

268 *Hoc enim non adeò eſt negativum, quin etiam pro poſitivo queat haberi. Ut res manifeſta evadat, canonis verba, quæ hunc potiſſimùm faciunt, lectoris oculis iterum lubet hìc ſubjicere. Sic habent:* Nullus in hac re inventus eſt epiſcopus, qui de majore civitate ad minorem tranſiret. *Cùm hæc Synodi laudata, quæ anno, ut ſuprà jam monui,* 347 *celebrata eſt, aſſertio univerſalis ſit, nullumque adeò epiſcopum, qui* de majore civitate ad minorem *tranſiiſſet, ad annum uſque* 347 *fuiſſe, nos edoceat, argumentum ſanè poſitivum ſuppeditat, è quo,* Dionyſium Areopagitam, *utpote ſub aſſertione univerſali, quâ nullus epiſcopus, qui à majore civitate ad minorem tranſiiſſet, ad annum uſque* 347 *fuiſſe inventus affirmatur, comprehenſum, Pariſios, relictis Athenis, nunquam tranſiiſſe, legitimè ac rectè concluditur. En ergò, quo ſanè, ut* Dionyſium Areopagitam *numquam eccleſiæ Pariſienſi præfuiſſe epiſcopum, fatearis, moveri debes, argumentum, non ex antiquorum dumtaxat de re hac ſilentio, ſed ex poſitiva, quæ &, nullum epiſcopum ad annum uſque* 347 *à ſede majore ad minorem tranſiiſſe, prodit, & ad* Dionyſium Areopagitam *omni dubio procul, utpote univerſalis, ſeſe extendit, ſynodi perantiquæ aſſertione deductum; ut enimverò,* Dionyſium Areopagitam *à ſede Athenienſi ad Pariſienſem numquam tranſiiſſe, certum omnino atque indubitatum, tam poſitiva, quàm negativa argumentandi ratione ſpectata, eſſe debeat. Nec eſt, cur hìc forſan cum Menardo adhuc opponas, Lutetiam ſeu Pariſios* Dionyſii Areopagitæ *ætate ſeu primo æræ Chriſtianæ ſeculo comparatè ad Athenas nec civitatem parvam, nec hiſce exſtitiſſe minorem, contendas. Cùm enim à Juliano cæſare πολίχνιον* oppidulum, *& ab Ammiano Marcellino* caſtellum Pariſiorum *appelletur, ſeculoque adeò æræ Chriſtianæ quarto, quo & Julianus & Ammianus floruère, parva dumtaxat civitas Lutetia exſtiterit, tum certè, cum ad eam Athenis migraſſe* Dionyſium *volunt,*

C

ſeu ſeculo æræ Chriſtianæ primo civitate Athenienſi, celeberrima juxtà atque ampliſſima, major haud fuerit.

D

269 *Quòd cùm ita habeat, veritatique adeò ſynodi Sardicenſis canon ſuprà relatus, ſi à ſede Athenienſi ad Pariſienſem* Dionyſius *tranſiiſſet, nequeat eſſe conſonus, eventui huic, ut jam dixi, numquam fuiſſe locum, manet indubitatum. Hinc porrò, cùm* Dionyſius Areopagita *à ſynodo Sardicenſi, anno, ut dictum,* 347 *celebrata, pro epiſcopo, qui à ſede majore ad minorem, ſeu à ſede Athenienſi ad Pariſienſem tranſiiſſet, habitus è dictis haud fuerit, conſectarium jam ſit, ut nec tunc ab eadem ſynodo unus atque idem cum Dionyſio, qui Pariſienſium eccleſiæ aliquando exſtitiſſet antiſtes, fuerit exiſtimatus. Jam verò, cùm id ita habeat, quid, quæſo, adhuc, ut opinionem, quæ* Dionyſium Areopagitam *cum Pariſienſi eumdem ſtatuit, ante ſeculum* VIII *medium viguiſſe, ſeu potiùs, ut opinionem contrariam ante iſthanc temporis epocham non viguiſſe, ſuſtineas, in medium adducas? Anne forſan nec expreſſè in ſynodi Sardicenſis canone* Dionyſio Areopagitæ *epiſcopatum Pariſienſem negari, nec Sanctum hunc à Dionyſio Pariſienſi aſſeverari diverſum? Ita omnino habet. Verùm nec hinc, quod vis, conficitur. Etſi enim, quæ ais, in canone laudato diſertè haud exprimantur, ex aliis tamen, quæ idem canon ſubminiſtrat, legitimè conſequuntur, uti ex iis, quæ jam dicta ſunt, ſatis ſuperque liquet. Atque ita, iis etiam, quæ de Dionyſio Pariſienſi ſub Decio in Gallias primùm miſſo, ſacriſque* Areopagitæ *reliquiis è Græcia in Gallias allatis argui hìc in rem noſtram poſſent, infrâque ſuis locis examinanda venient, prætermiſſis, opinionem de duobus Dionyſiis ante ſeculum* VIII *medium, imò & ante ſeculum* V, *viguiſſe, partim è proximè jam dictis, partim ex aliis, quæ ſuprà & de Martyrologio Romano parvo ſeu veteri, & de Claromontano Græcorum Synaxario Baſilianoque Menologio §§* 10 *&* 11 *diſputavimus, extrà omnem tandem controverſiam poſitum videtur.*

E

270 *Porrò cùm id ita ſit, omniaque prorſus, ut quinque primis Commentarii hujus §§ jam oſtendi, adducta ab opinionis de uno Dionyſio, ut hunc probent ſeculove octavo medio antiquiorem faciant, patronis monumenta, Visbii nimirum conſcriptio, Ariſtarchi, Græcorum chronographi, ad Oneſiphorum primicerium epiſtola, edenda Dionyſii Acta aliaque à Metrodoro, Metaphraſte, & Syncello contexta, vel ſuppoſititia prorſus, quod & de aliis nonnullis documentis ſuprà laudatis dicendum, ſpuriave ſint, vel nullam certè, quod nominatim etiam* (adi num. 87) *quantùm ad S. Sanctini Acta obtinet, fidem mereantur, quid ſupereſt, quàm ut opinionem de uno Dionyſio poſt ſeculum octavum medium demum exortam ac proin opinione oppoſita, quæ duos Dionyſios ſtatuit, longè eſſe recentiorem, pronuntiemus? Jam verò, cùm res ita habeat, opinioque adeò, quæ* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diſtinguit, priùs etiam, quàm quæ utrumque hunc Sanctum confundit, tradita indubiè fuerit, locum hic ſequenti, quod ſuprà adhuc recitavi, Tertulliani effato,* Ex ipſo ordine manifeſtatur id eſſe verum, quod ſit priùs traditum, id autem extraneum & falſum, quod ſit poſteriùs immiſſum, *tribuere debemus, opinioque proinde, quæ* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi diſtinguit, pro vera, oppoſitaque contrà, quæ*

utrumque

iiſque poſitivum etiam contra eumdem Dionyſii epiſcopatum accedat.

opinionem de uno Dionyſio, qua hunc illi tribuit, falſam.

aliamque contrà de duobus Dionyſiis certò eſſe veram, concluditur.

Digitized by Google

A *utrumque Dionyſium*, Areopagitam *ſcilicet & Pariſienſem, confundit, pro falſa debet haberi: quod jam, quantum opinor, rationibus nequaquam invalidis, ſed ſolidis prorſus ac propè invictis, tam luculenter eſt monſtratum, ut ægrè deinceps quemquam ſanorum animum, qui* Dionyſium Areopagitam *à Pariſienſi non arbitretur diverſum, maximè ſi conſideràrit, Methodium, adverſariorum acbillem, hiſce à me ſuprà invicto rationum pondere jam eſſe ereptum, tum quòd Acta à Methodio, viro ſanè ſanctiſſimo, contexta, in lucem hactenus non prodiiſſe, tum quòd hæc, etiamſi adhuc exſtarent nec periiſſent, talia eſſe, §§ 4 & 5 oſtenderim, ut fidem iis, quæ aſſtruunt, certam atque indubitatam conciliare minime ſint nata.*

§ XIV. Nobile Dionyſii genus, Patria, divitiæ, doctrina, vitæ probitas, dignitas.

B *Ex Areopagitarum ſtatu S. Dionyſius eminuit, dignitate, fuiſſe enim genere*

Hilduinus *in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto ſupra ſapiſſimè laudato num.* 3 *ſic ſcribit:* Genere ſiquidem eum nobiliſſimum & philoſophiæ magiſterio inſignem apud Athenas claruiſſe, & aliarum hiſtoriarum & Actuum Apoſtolorum teſtimonio ſecula priſca ſeu inſtantia cognoverunt. *Genere itaque* S. Dionyſius *præfuerit, ſi vera de eo hic* Hilduinus *memoret.* Launoyus *Sandionyſianum hunc abbatem, quòd pro generis* S. Dionyſii *nobilitate Acta Apoſtolorum ſeu S. Lucam, totum anteferem, loco proximè citato laudet, impoſturæ inſimulat; verùm haud rectè, quemadmodùm ex iis, quæ Commentarii hujus prævii num.* 6 & 7 *diſſerui, unuſquiſque haud difficulter colliget. Certè* Dionyſium *genere nobilem fuiſſe, vel ex eò liquet, quòd Athenis ex Areopagiticorum ſeu Areopagi judicum ſenatu exſtiterit, nec alii in hunc, quàm qui generis nobilitate eſſent illuſtres, adſciſcerentur, ut Iſocrates in Oratione Areopagitica,* Budæus *in Pandectas,* Sigonius *de Republica Athenienſium ac tandem S. Maximus in Præfatione, Operibus* S. Dionyſii, *aut, ſi mavis, Scholiis, quæ in hac contexuit, à ſeſe præmiſſa, fidem faciunt. Alios miſſos faciens, Iſocratis dumtaxat & S. Maximi, quæ huc ſpectant, verba tranſcribo. Prioris, prout Latinè à* Budæo *in Pandectas ſunt reddita, hæc ſunt:* Majores... noſtri uſque eò ſtudioſi temperantiæ fuerunt, ut conſilium illud Areopagiticum moribus hominum componendis publicè præfecerint; in cujus numerum cooptari ſolis illis ſperare licuit, qui claris natalibus orti virtutis ac modeſtiæ documenta permulta honeſtate vitæ dederant; ex quo tandem factum, ut conſeſſus ille totius Græciæ haud immeritò longè ſit præſtantiſſimus; *poſterioris verò tom.* 1 *apud* Corderium *iſthæc:* Magni Dionyſii nobilitatem & illuſtres divitias vel ſolus ipſe Athenienſium ſenatus, in quem conſultor adlectus eſt, manifeſtat. Areopagitarum enim unus erat, uti D. Lucas declaravit, ſacra ſanctorum Apoſtolorum Acta deſcribens. *Hæc, quæ vel ſola, Hilduinum ob Lucam pro Dionyſii generis nobilitate citatum perperam impoſturæ à Launoyo fuiſſe inſimulatum, oſtendunt, Sanctus ille Operum, quæ ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, Scholiaſtes S. Maximus, & quidem ab ipſo ſta-*

tim Præfationis laudatæ initio; nonnullis autem interpoſitis, ſequentia adhuc, quæ ad præſens argumentum pariter ſpectant, verba ſuppeditat. AUCTORE C. B.

272 Sciendum enim, ut præmonui, non cujuſvis hominis fuiſſe, in Areopagi ſenatum adſcribi, ſed qui apud Athenienſes & genere & divitiis ac vitæ probitate præſtabant, atque inſuper illuſtres cenſebantur, in Areopagi ſenatu ſententiam dicebant. *Atque iſta modò, quantùm opinor,* S. Dionyſium *vel ex eo, quod ex Areopagiticorum ſeu Areopagi judicum numero eſſet, generis nobilitate fuiſſe illuſtrem, ſatis ſuperque evincunt. Nec genere tantùm præſtitiſſe, ſed & patriâ Athenienſem exſtitiſſe* S. Dionyſium Areopagitam, *ex* Areopagitæ, *quâ eminuit, dignitate colligendum videtur. Athenis, etiam ante Solonis ætatem, erat magiſtratus ſeu curia, novem dumtaxat, ut* Sigonius *lib.* 1 *de Republica Athenienſium cap.* 5 *docet, viris conſtans, quorum unus* rex, *alter* archon, *tertius* polemarchus *ac reliqui demum ſex* Theſmothetæ *vocabantur; Solon autem, ut non alii, quàm qui in illa novem virorum curia vel archontes vel certè Theſmothetæ fuiſſent, in Areopagum adſciſcerentur, lege lata,* C *ut idem* Sigonius *loco cit. pariter docet, conſtituit. Porrò inter Theſmothetas, quod pariter de curia ejuſdem rege, archonte & polemarcho, ſi & his ad Areopagum aditus patuerit, veroſimillimè dicendum, cenſeri quemquam, nefas erat, niſi ſe Athenienſem ex utroque parente à tertia uſque generatione probaret. Ita nos diſertè docet* Julius Pollux, Onomaſtici *lib.* 8, *cap.* 9, archontibus novem, quorum ſex appellantur Thelmothetæ, recenſitis, hunc ſcribens in modum: Ἐκλήρουν δὲ τὸς Θεσμοθέτας ἀνάκρισις· εἰ Ἀθηναῖος εἶναι ἐκ πατρὸς καὶ τῆς δήμου τοῦ Ἀθηναίων ἐξ ἀμφοῖν· καὶ εἰ Ἀπόλλωνα ἐξ ἀμφοῖν πατρῷον· καὶ Διὸς ἑρκεῖον· καὶ εἰ τοὺς γονέας εὖ ποιοῖ· καὶ εἰ στρατεύοιτο οὗπερ ὁ πατρῷος· καὶ εἰ τὸ τίμημα ἔχοι οὗτοις &c. Erat autem quoddam Theſmothetarum examen appellatum; an ſcilicet ex utroque parente à tertia uſque generatione Athenienſes eſſent; & ex quibus populis. An Apollo eſſet illis Patrius & Jupiter Herceus. An parentibus bene facerent. An pro patria militarent & an cenſum idoneum haberent &c.

nobilem, indubitatum aſſerit, utique hinc evinum patriâ exſtitiſſe

D

E

F *Athenienſis creditur, nonnulla ſuadent. Attamen ob ure*

273 *Porrò* Halloixius, *Societatis noſtræ ſacerdos, in illuſtrium eccleſiæ Orientalis Scriptorum, qui primo Chriſti ſeculo floruerunt, Vitis pag.* 621, *ubi notationes in contextum à ſe Hierotheï Vitam orditur, iiſdem ferè, quæ de Athenienſium Theſmothetis jam proinde, præmiſſis ſubjungit:* Hujus examinis, *quod ſcilicet Theſmothetæ, antequam in Areopagum adſciſcerentur, ſubire debebant,* ſeu diſquiſitionis ſeu inquiſitionis (tot enim nominibus vocari poteſt) mentionem aliquam ſtrictim attigit Demoſthenes, ille oratorum Græciæ princeps in appellatione contra Eubulidem extrema, ubi probare nititur, ſe utrimque eſſe Athenienſem; & Apollinis Patrii & Jovis Hercei habere gentiles. Vide ejuſdem Demoſthenis orationem in Nœram, præſertim in Decreto de Platæenſibus. Atque ut intelligatur, quanti Athenienſes civitatem ſuam fecerint, ſcribit in eadem oratione Demoſthenes, legem apud eos fuiſſe, μὴ ἐξεῖναι ποιήσασθαι Ἀθηναῖον, ὃν ἂν μὴ δι' ἀνδραγαθίαν εἰς τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων ἄξιον ᾖ γενέσθαι πολίτην, "non „licere facere Athenienſem, niſi eum, qui ob „ſtrenuam populo Athenienſi navatam operam „dignus ſit fieri civis.„ Additque, donationem non fuiſſe ratam, niſi ampliùs, quàm ſex millium

AUCTORE C. 8.

lium virorum Athenienſium occultis ſuffragiis in concione ſequenti comprobaretur. *Atque ex his quidem omnibus, patriâ ſanè Athenienſem exſtitiſſe* S. Dionyſium Areopagitam, *veroſimillimum, imò vix non indubitatum poteſt videri. Cùm enim Areopagita ſeu ſenator areopagiticus exſtiterit, antea vel archontis vel certè Theſmothetæ, qui, quemadmodùm è jam dictis liquet, patriâ Athenienſes eſſe debuerunt, munere functus fuerit, uti è ſupra dictis ſtatuendum apparet.*

patriâ Athenienſis fuerit Dionyſius, Cæſarii hic allatum,

274 *Attamen hic duo, ob quæ, an verè* Dionyſius *patriâ Athenienſis fuerit, dubitari poteſt, alia ex parte occurrunt; primum eſt, legem ſeu conſuetudinem, quâ, qui apud Athenienſes Theſmothetarum munere fungebantur, Athenas pro patria habere debuerint, priſcis dumtaxat temporibus, at non item, ut apparet,* Dionyſii *ævo in uſu fuiſſe; alterum, non Athenis, ſed è Thracia ortum* Dionyſium *eſſe, à B. Cæſario, S. Gregorii Nazianzeni fratre, qui ſeculo IV floruit, Quæſtionum theologicarum, prout Auguſtæ Vindelicorum anno 1626 editæ ſunt, aſſirmari. Verba, quibus id ibidem à ſancto illo ſcriptore fit,* B *hæc ſunt:* In Thracia Martem, ab execratione cognominatum, ex qua nobis tamquam ex immorigero Iſaü Dionyſius Areopagita ortus eſt, qui fuit divinorum Apoſtolorum diſcipulus &c. *Quod ſi itaque Cæſario ſtandum hic ſit,* Dionyſius, *non Athenis, ſed in Thracia natus poteſt videri. Verùm nihilne eſt, ob quod ab adducto Sancti hujus teſtimonio cum reverentia recedere fas ſit? Poſſitne etiam ita exponi, ut non de natalibus, quos in Thracia ſortitus* Dionyſius *fuerit, ſed de noſtri hujus Sancti majoribus, qui in Thracia orti fuiſſent, Cæſarius locutus intelligatur? Nentiquam ſanè, quò minùs ita exponeretur Cæſarius, refragarer, imò contrà ſic certò exponendum, arbitrarer, ſi modò aliunde, patriâ* Dionyſium *fuiſſe Athenienſem, ſat ſolidè poſſet probari. Verùm anne res ſecùs haud habeat, dubitari poſſe videtur. Calmetus quidem in Dictionario Biblico de* Dionyſio Areopagita *ſic ſcribit:* Athenienſem civem illum (*nimirum* S. Dionyſium Areopagitam) appellat S. Chryſoſtomus ibidem, (*nempe lib. 4 de Sacerdotio cap. 7*) nec ſine veri ſpecie; plerumque enim è civibus aſſumebantur Areopagitæ. Alii è Thracia Virum accerſunt; cujus tamen C opinionis fides non niſi ex unico teſte & certè minoris authoritatis, quàm ut valeat, ad perſuadendum petitur.

cui Chryſoſtomus, quemadmodùm oſtenditur,

275 *Verùm S. Chryſoſtomus, qui hic allegatur, quique, ſi* S. Dionyſium Areopagitam *patriâ Athenienſem apertè faceret, authoritatem S. Cæſarii, utpote huic æqualis, authoritate ſua aut elideret, aut etiam ſuperaret, loco per Calmetum cit. ſequentia tantummodò, quæ ad præſens inſtitutum ſpectant, verba ſuppeditat:* Ὁ δὲ Ἀρεοπαγίτης ἐκεῖνος, ὁ δὲ δεισιδαιμονέστατης πόλεως ἁπάσης ἦν ἀπὸ δημιουργίας μόνης ἠκολούθησεν αὐτῷ μετὰ δὲ γυναικός; *etſi autem hæc in vulgatis Operum S. Chryſoſtomi editionibus Latinè ita exponantur, ut,* Dionyſium Areopagitam *exſtitiſſe urbis Athenienſis civem, diſertè ſignificent, id tamen, quod vult Calmetus, minimè, ſi in Græco ſuo fonte conſiderentur, evincunt. Cùm enim apud Græcos articulus præpoſitivus cum ſubſequente nominis ſubſtantivi genitivo poſſeſſionem effectumve pro varia rei, de qua ſermo ſit, ratione ſecundum accurata Syntaxeos præcepta ſignificet, cur, quemadmodùm in vulgatis Chryſoſtomi edi-*

D *tionibus ſit, Græca hæc Sancti hujus verba ὁ δὲ δεισιδαιμονέστατης πόλεως ἁπάσης Latinè exponi,* ſuperſtitioſiſſimæ urbis illius civis, *neceſſariòque adeò,* Dionyſium Areopagitam *exſtitiſſe civem Athenienſem, ſignificare debeant, haud ſatis perſpicio. Quid ni enim vocabulo* civis *vocabulum* incola *poſſit ſubſtitui? Sanè, cùm quicúmque urbem quampiam incolunt, certo modo, ſive ſint ſive non ſint hujus cives, ſpectare ad eam haud inepte dicantur, civemne Athenienſem, an incolam dumtaxat recitatis verbis* Dionyſium Areopagitam *facias Chryſoſtomus, dubium admodùm apparet. Adhæc demus etiam, civem Athenienſem à Chryſoſtomo diſertè appellatum loco cit. fuiſſe* Dionyſium Areopagitam, *nec hinc conſectarium erit, ut vel Athenis natus is Sanctus noſter fuerit, vel ut ibi ejus natales locare Chryſoſtomus per verba huc tranſcripta voluerit.*

non adverſantur, teſtimonium, legiſque antiquæ, quâ Areopagita Athenienſis eſſe

È

276 *Cùm enim haud rarò hodie fiat atque olim etiam factum ſit, ut celeberrimæ quæque ac potentiſſimæ urbes in civium ſuorum numerum exteros etiam, ſeu meritorum intuitu, ſeu pretio accepto, ſeu alia demum ex cauſa retulerint, quid ni factum eſſe queat, ut &* Dionyſius, *etſi Athenis haud natus, urbis tamen Athenienſis ob ſingularia ſua in hanc officia ac merita civibus fuerit adſcriptus, & à Joanne Chryſoſtomo civis Athenienſis idcircò fuerit appellatus? Olim quidem apud Athenienſes externum prorſus nullum, niſi qui ob ſtrennam populo Athenienſi navatam operam fieri civis cenſeretur dignus, in civium Athenienſium numerum fuiſſe receptum, eóque à nemine niſi difficulter admodùm potuiſſe pertingi, è ſupra recitatis ex Halloixio Demoſthenis verbis eſt perſpicuum. Verùm, etſi quidem* Dionyſii Areopagitæ *ætate, qui in Areopagum adſciſcerentur, patriâ Athenienſes eſſe adhuc debuerint, ſeveram tamen illam legem à Solone, ut apparet, primùm latam ac deinde à Demetrio, Antigoni Macedoniæ regis filio inſtauratam, quâ quicumque eſſent extranei, à civitatis Athenienſis jure adipiſcendo arcerentur, antiquatam ſeu abrogatam* Dionyſii Areopagitæ *ætate fuiſſe, veroſimillimum apparet, uti etiam tum non amplius, qui in Theſmothetarum curiam adſciſcerentur, Athenienſes ſeſe ex utroque parente, à tertia uſque generatione, comprobare debuiſſe. Ea ſedet ſententia, quòd, quamvis quidem celeberrimus juxtà ac illuſtriſſimus Areopagitarum Athenis ſenatus quarto etiam æræ Chriſtianæ ſeculo ſeu Euſebii Cæſareenſis ætate, utut à plurimis tyrannis oppreſſus atque à Romanis ſubjugatus, nondum eſſet extinctus, plurimas tamen viciſſitudines paſſus fuiſſet, nec veroſimile appareat talem perſonarum, qualis antiquitus habitus fuerat, delectum in eo haberi* Dionyſii *etiam ætate perrexiſſe.*

F

debebant, ætate Dionyſii abrogatæ dubitare fecit,

277 *Et verò id tum haud amplius fuiſſe factum, ex eo efficitur perſpicuum, quòd diu etiam, antequam* Dionyſius *naſceretur, Athenas in poteſtatem ſuam Romani redegiſſent, tuncque hi etiam in ſenatum Areopagiticum adſciti Areopagitæque adeò ſubinde fuerint creati, ut Joannes Meurſius in libro, qui* Areopagus ſive de ſenatu Areopagitico *inſcribitur, cap. 5 è Ciceronis in Oratione pro L. Cornelio Balbo teſtimonio & antiqua quapiam Inſcriptione Græca docet. Et hanc & illud huc tranſcribo. Ciceronis teſtimonium his concipitur verbis:* Quo errore duCos vidi egomet nonnullos imperitos homines, noſtros cives, Athenis in numero judicum atque

Digitized by Google

que Areopagitarum ; *Græca autem inſcriptio, cui & Latinam à me adornatam interpretationem adjungo, ſic habet :* Τον. λαμπρόλατον. ανδρωπατον. τ. ελλαδ. ρουφιον. φησον. καὶ. αρεοπαγιτων. κ. δ. Αρεοπαγου. βουλη. καὶ. κ. βουλη. τ. Τριακοσιων. καὶ. ο. δημ. ο. αθηναιων. δικαιας. ενεκα. καὶ. δωρεσιας. τ. περι. τὴν. πολιν. ανεστησεν. προνοουντ. φλαβιου. Πρυλαδου. Clariſſimum conſulem Græciæ Rufium Feſtum etiam Areopagiten ſenatus Areopagiticus & trecentorum tribunal & populus Athenienſis, benevolentiæ & beneficentiæ in civitatem exhibitæ ergò, creavit, procuratore exiſtente Flavio Prylado. *Cùm itaque lex antiqua, quâ, ut, qui in Areopagum adſciſcerentur, patriâ Athenienſes eſſent, fuerat ſtatutum, Sancti noſtri ætate, uti è jam dictis liquet, eſſet abrogata, ſanè, anne hic patriâ Athenienſis verè exſtiterit, dubium eſſe, neceſſe eſt.*

278 *Verùm, etſi id ita ſit,* Dionyſium *equidem Athenis fuiſſe natum ſeu patriâ Athenienſem exſtitiſſe, veroſimilius apparet. Ea ſedet ſententia, primò quidem, quòd, quamvis* Dionyſii *ætate Romanis etiam ad ſenatum Areopagiticum aditus pateret, ex omnibus tamen, qui huic adſcribebantur, plerique etiam tum, ut veroſimillimum apparet ac Calmetus verbis ſuprà recitatis obſervat, Athenienſes patriâ exſtiterint; deinde verò, quòd, quamvis per verba, num. 274 recitata, Chryſoſtomus ſuprà relato Cæſarii,* Dionyſium *è Thracia ortum aſſerentis, teſtimonio aperiè è jam dictis haud adverſetur, id tamen ita queat exponi, ut non de* Dionyſio, *ſed de ejus dumtaxat majoribus, qui in Thracia natales nacti fuerint, intelligatur. Sic S. Gregorius Nazianzenus, ſuprà jam ſæpiùs memoratus, etiamſi ab Euphrantâ, epiſcopo Thyanenſi, in Synodi quintæ Collatione quintâ ex Arianzo oriundus dicatur, Nazianzi tamen natus eſſe ſeu patriâ (Operis noſtri tom. 2 Maii pag. 376 in Annotatis ad lit. a videſis) Nazianzenus exſtitiſſe creditur, quòd Euphrantas de Gregorii parentibus, qui Arianzi, Gregorio interim à matre Nazianzi in lucem edito, nati eſſent, queat intelligi. Adhæc, etſi quidem lex antiqua, quâ, qui in Areopagum admittebantur, Athenienſes eſſe debebant,* Dionyſii *ætate jam eſſet è dictis abrogata, fieri tamen poteſt, ut id dumtaxat quamùm ad Romanos, quòd hiſce, utpote rerum dominis, cedendum Athenienſibus foret, locum habuerit; ut proinde* Dionyſius, *cùm ex ſenatu Areopagitico exſtiterit, eóque, ſi Thrax, quemadmodum è Cæſario poteſt contendi, nativitate exſtitiſſet, pervenire haud potuiſſet, patriâ Athenienſis veroſimiliùs exſtiterit. Atque hinc jam poteſt colligi, reſpondendum quid ſit, ſi quis forſan, quòd* Dionyſii *ætate etiam Romani, qui certè Athenienſes non erant, in Areopagum fuerint admiſſi, in hunc quoque, qui nobiles non eſſent, fuiſſe tum admiſſos, atque adeò* Dionyſium *fortè nobilem non fuiſſe, contendat. Adhæc, quin Romani ipſimet, qui* Dionyſii *ætate, imò etiam ante hanc inter Areopagitas fuerunt adſciti, nobiles genere exſtiterint, dubitandum haud apparet.*

279 *Ceterùm ut ad id, quod contra Sancti nobilitatem adhuc poſſe objici, modò obſervo, hac etiam occaſione reſpondeam, Meurſius ſuprà laudatus, promiſcuè omnes, Athenis in Romanorum poteſtatem redactis, fuiſſe in Areopagum cooptatos, cap. 5 de Senatu Areopag. ſcribit; verùm Luciani textus, quem in rem ſuam aſ-*

etſi interim patriâ Athenienſis veroſimiliùs exſtiterit :

pertè cùm Areopagitæ eruditione juxtà ac probitate,

fert, nequaquam hanc, uti illum conſideranti pateſcet, probatam dat; ut adeò, eodem etiam textu non obſtante, genere equidem nobilem fuiſſe Dionyſium, *ſit tenendum. Ad alia, quæ pariter ex Areopagitæ, quâ Dionyſius eminuit, dignitate, de hoc Sancto noſtro, ad fidem nondum converſo, adſtruenda videri queunt, reve etiam ipſâ adſtruenda ſunt, jam progrediamur. Georgius Pachymeras in ſuo ad contextam à ſe Operum* S. Dionyſii Areopagitæ *Paraphraſim Proœmio ſequentia iſthæc, quæ Latinè hunc tranſcripſiſſe ſufficiat, verba ſuppeditat.* Non... cujuſvis erat inter Areopagitas cenſeri; ſed quem multa ſapientia & proba vita & in omnibus culpæ vacatio ad tantam evexerat dignitatem. *Michael Syncellus, cujus verba Latinè pariter dumtaxat tranſcribo, in adornato à ſe* S. Dionyſii *encomio ſic ſcribit :* Unde (*è civitate Athenienſi nempe*) iſte Dionyſius ortum accepit, & ubi præſes nobiliſſimus ac inter Areopagi judices primas obtinens, magiſtratum honorarius judex agebat, quorum præcellentia generis & inſignis gloria ab Androtione ac Philochoro, Athenienſibus ſcriptoribus, copiosè litteris mandata eſt. Hinc etiam eſt facile conjicere, parentes ejus optimates, præſtabiles ac virtute claros fuiſſe. Neque enim apud Athenienſes, homines magnanimos, in tam ſublimem principatum evectus eſſet, niſi ſapientiam & animi ornamenta, prudentiam, juſtitiam, fortitudinem illuſtri etiam generi conjunxiſſet.

uti hîc ex Socrate, Iſocrateque,

280 *Cùm itaque, qui in Areopagiticum ſenatum apud Athenienſes cooptabantur, ſapientiæ etiam laude ac vitæ probitate, uti verbis hîc jam recitatis Pachymeras & Syncellus docent, conſpicui eſſe debuerint, ex eo certè, quòd Areopagitarum unus* S. Dionyſius *exſtiterit, conſectarium ſit, ut & multarum rerum ſcientiâ junctâ ac vitæ probitate excellnerit. Ne quis autem, quòd Pachymeras & Syncellus, non priùs, quam aliquot jam à* Dionyſii *ætate ſeculis elapſis, vixerint, imò etiam quòd Syncellus quæpiam etiam, uti ex infrà dicendis pateſcet, à veritate aliena antè nullo certè fundamento innixa jam datis verbis ſcribat, in dubium, an tales, quales bini hi ſcriptores aiunt, Areopagitæ eſſe debuerint, forſaſſis revocet, opportunè hîc occurrunt duo ſcriptores longè antiquiores, Socrates nempe & Iſocrates; quorum prior (Latinè iterum dumtaxat amborum verba do) ad Periclem apud Xenophontem Memorabilium lib. 3 ait:* Senatus verò Areopagiticus, ô Pericles, an non ex probatis conſtat? *Poſterior autem in oratione Areopagitica ſic habet:* Ego verò multa me dicturum eſſe fateor, quæ illis recepta ſunt; non quòd Lycurgus illa vel invenerit, vel excogitârit; ſed quòd majorum noſtrorum gubernationem quàm optimè imitatus democratiam apud ipſos inſtituit, ariſtocratiâ temperatam, qualis apud nos fuit; & magiſtratus non ſortitò, ſed per ſuffragia creari voluit legemque tulit, ut ſeniores, qui rebus omnibus præſunt, tanto ſtudio & curâ legerentur, quanta ferunt majores noſtros legiſſe eos, qui Areopagitæ futuri eſſent. *Adhæc non tantùm, quæ ſuprà Socrates, & quæ hîc de cura, quâ, quò Areopagitæ futuri eſſent, electi fuêre, Iſocrates memorat, virtute hoſce inſigni fuiſſe conſpicuos, argumento ſunt; verùm etiam virtute juxtà ac ſapientiâ eoſdem excelluiſſe, vel ex eo colligere fas eſt, quòd, quemadmodùm apud antiquos memoriæ proditum invenitur, in ſenatu Areopagi-*

AUCTORE C. B.

tico tam ſanctè ſemper ac juſtè judicatum fuerit, ut nec reus quiſquam, nec actor de ſententia iniquitate meritò unquam conqueri potuerit.

ac aliis ſcriptoribus Græcis,

281 *Demoſthenes, Oratione in Ariſtocratem de Areopago ſermonem inſtituens, apud Joannem Meurſium in Areopago pag. 24 Latinè è ſcripteris hujus verſione ait:* Hic tantùm nemo unquam, vel reus damnatus, vel actor cauſâ cadens, offendere potuit, judicia perperam data eſſe. *Eódem recidunt, quæ Ariſtides in Panathenaïca apud eumdem Meurſium loco cit. ſcribit. Audi, quî Latinè abs hoc redditus loquatur.* Nihil enim eſt, *inquit*, Areopago excellentius invenire, ſi quis quærat, nec ſecùs atque ex aquis validicis flatus unà ſolent ſubmitti, hic etiam locus perfectam juris ſcientiam ac propè divinam videtur emittere. Itaque tanto omnium conſenſu honoratur, ut ejus judiciis qui vincuntur, pariter ac victores, ſint contenti. *Lycurgus oratione in Leocratem ita ex ejuſdem iterum Meurſii verſione loco cit. Latinè in Areopagi laudem profatur.* Pulcherrimum habentes Græcorum exemplum concilium in Areopago; quod inter cetera tribunalia tantùm excellit, ut etiam
B ipſi, qui convicti, fateantur juſtè omninò judicari. *Atque hæc ſanè, ut eos, qui ampliſſimo* (*neque enim hi, uti apud Meurſium in Areopago cap. 5 videre licet, numero pauci erant*) *ſenatui Areopagitico eſſent adſcripti, ſapientiæ ſimul & virtutis ac nominatim juſtitiæ laude fuiſſe illuſtres, credamus, ſcriptorum antiquorum teſtimonia jam allata ſufficiunt; attamen ut res amplius pateſcat, lubens hiſce, quod de Meſſeniis, qui, bellum Lacedæmoniis illaturi, cauſam ſuam priùs Areopagitis judicandam proponere voluerunt, Pauſanias ſcribit, è Meurſii iterum verſione adhuc addo.* Redditum, *inquit in ſuis Meſſenicis*, à ſe non fuiſſe Polycharem Lacedæmoniis (*Meſſenii*) dicunt, quòd neque ipſi dedidiſſent Euæphnum; voluiſſe tamen ſe vel apud Argivos, qui utriuſque civitatis eſſent conſanguinei, vel in Amphictyonum conſilio cauſam cognoſci; voluiſſe etiam rem eandem permittere ſenatui Athenienſium Areopagitico, qui de cædibus jam dudum cognoſcere ſolitus eſſet.

C *tmo etiam Latine in adjuncto, probatur,*

282 *Cùm itaque è regionibus etiam exteris cauſæ dijudicandæ ad Areopagitas deferrentur, id enimverò, eximia hoſce eruditionis juxtà ac virtutis & nominatim æquitatis famâ quàm maximè inclaruiſſe, argumento etiam eſt. At verò, ne quis forſan, rem ita quidem, diu ante* Dionyſii *ætatem, at non item, hâc jam exiſtente in curſu, ſeu, Romanis Athenarum jam dominis, habuiſſe, iterum hic objiciat, Pauſaniæ ſcriptorem Latinum Valerium Maximum etiam adjungo, qui lib. 8, cap. 1 ſic ſcribit:* Materfamilias Smyrnæa virum & filium interemit, cùm ab ipſis juvenem optimæ indolis, quem ex priore viro enixa fuerat, occiſum comperiſſet. Quam rem Dolabella ad ſe delatam, Athenas ad Areopagi cognitionem relegavit; quia ipſe neque liberare cædibus duabus contaminatam, neque punire eam, juſto dolore impulſam, ſuſtinebat. Conſideranter & manſuetè populi Romani magiſtratus; ſed & Areopagitæ quoque non minùs ſapienter, qui, inſpectâ causâ, & accuſatorem & ream poſt centum annos adeſſe juſſerunt, eodem affectu moti, quo Dolabella. *Idem etiam, quamquam aliis verbis, lib. 12 Noctium Atticarum cap. 7 refert Gellius. Quare, cùm hinc Romani etiam difficiliores cauſas Areopagitarum judicio ſubinde commiſiſſe videantur, imò etiam, ut Athenæ, teſte in ſua ad S. Dionyſii Opera Præfatione S. Maximo, propriis ſuis legibus uterentur, libereque, ut antè, munieribus ſuis Areopagita fungerentur, per tempus ſat longum* (*Meurſium de Senatu Areopagitico cap. 3, pag. 16 videſis*) *permiſerint, hoſce ſanè etiam tum, cùm Roma Athenis jam dominaretur atque inter illos* Dionyſius *ageret, doctrinæ juxtà ac æquitatis & virtutis famâ inclaruiſſe, pro indubitato videtur habendum.*

D

inſuper emicuerint, imò etiam divitiis valuerint,

283 *Ciceronis quidem verba, num. 277 recitata, quibus orator ille, ætate ſua fuiſſe in Areopagitico ſenatu, qui imperiti eſſent, inſinuat, efficere utcúmque quenunt, ut nonnullos etiam, qui à ſcientia doctrinaque commendari haud mererentur, inter Areopagitas Sancti noſtri ætate fuiſſe repertos, exiſtimemus; verùm ibidem Cicero de Romanis, in Areopagum adſcitis, dumtaxat loquitur; qui cùm in hunc, ut apparet, non tam virtute ac naturâ, quibus polleban, doribus ſpectatis, quàm poteſtatis, quâ apud Athenienſes erant, ratione habita, fuerint adlecti, factum facilè eſſe poteſt, ut quidam ex iis non tantùm rerum peritia ſcientiaque, verùm etiam, quod & re ipſa de nonnullis factum,*
E *Meurſius in Areopago ſuo cap. 5 pag. 31 inſinuat, virtute ac probitate deſtituti fuerint, licèt interim alii, qui in Areopagi judices cooptarentur, tales eſſent, quales Areopagitæ fuiſſe ſuprà à Socrate aliiſque aſſeruntur. Quidquid itaque ſit de recitatis Ciceronis verbis, dubitandum equidem non apparet, quin plerique ſaltem, qui à Romanis eſſent diverſi, atque Areopago Sancti noſtri ætate adſcriberentur, iis anima doribus, quæ in Areopagitis requiſierat antiquitas, exornati fuerint, variarum etiam idcirco rerum ac vel maximè legum cognitione ac virtute ſpectabiles. Nec etiam, quin Areopagitis inſuper à divitiis ac rerum copiâ ſufficienter fuerit proſpectum, eſt ambigendum. Id enim Pollucis ac S. Maximi verba, num. 272 recitata, luculentiſſimè nos docent.*

prærogativis illis omnibus, at non item primario inter Areopagitas

284 *Jam verò, cùm id aliaque, quæ de Areopagitarum prærogativis § præſenti differui, ita, ut dixi, habeant,* Dionyſium Areopagitam, *non tantùm generis nobilitate Athenienſibuſque, ut veroſimilius apparet, natalibus, verùm etiam divitiis, virtute ac doctrinâ, imò & Philoſophiæ ſcientiâ, quidquid contrà nonnulli arguant, apud Athenienſes, priuſquam ad fidem converterentur, effulſiſſe, ex Areopagitica, quâ eminuit, dignitate modò habemus. Verùm anne ex hac pariter,* Dionyſium Areopagitam *& ſacerdotem ethnicum & ſenatûs Areopagitici præſidem exſtitiſſe, meritò poteſt colligi? Neutiquam ſanè. Ait quidem Michael Syncellus ſuprà hanc tranſcriptis verbis,* Dionyſium *in Areopago & præſidem nobiliſſimum exſtitiſſe, & inter ſenatus illius judices primas obtinuiſſe; verùm id ex ſola, quâ Sanctus enituit, Areopagitæ dignitate colligi non poſſe, nemo non videt; ut plura hac de re hìc differere neceſſe non ſit. At verò, cùm res ita habeat, unde id, quod de primâ* Dionyſii *in Areopago dignitate ſcribit, Syncellus hauſit? Cùm nihil prorſus, quod ei ſuffragari illa in re utcúmque queat, in anterioribus ſeu antiquioribus ſcriptoribus monumentiſque inveniatur, id veroſimiliùs è conjectura quapiam longiùs, quàm par ſit, petita, unicéque forſan è vigente inter plebem, magnificos Sanctorum titulos facilè admittere aſſueta, rumore in literas miſerit. Unde ſit, cùm equidem fons, è quo hauſerit, penitus ſit incogni-*

Digitized by Google

A gnitus, atque à Dionysii *ætate pluribus seculis remotus Syncellus vixerit, locum hic habere debet sequens Baronii effatum :* Quod de rebus adeò antiquis sine alicujus vetustioris scriptoris testimonio profertur, contemnitur.

loco sacerdotali quique dignitate apud Athenienses etiam effulserit.

285 *Atque hæc de primario inter Areopagitas loco*, Dionysio *absque fundamento adscripto, sufficiant; quod autem ad sacerdotalem, quâ apud ethnicos etiam eminuerit, dignitatem jam spectat, Baronius tom. 1 Annalium Ecclesiasticorum ad annum 47, num. 35 sic scribit :* Apud Athenienses in celeberrimo illo, ore omnium laudato, judicio, quod dicebatur Areopagus, sacerdotes itidem judices erant; summusque omnium sacerdos rogans sententiam singulorum, suffragia colligebat; *quod si autem vera hic memoret vir eruditissimus, ex Areopagitica, quâ* Dionysius *enituit, dignitate consessarium etiam erit, ut is, ad fidem nondum conversus, sacerdotium præterea, quale scilicet apud ethnicos fuit, cum Areopagitici senatoris dignitate habuerit conjunctum. Verùm nec ea, quæ recitatis Baronii verbis continentur, in ullo antiquitatis testimonio sunt fundata. Decretum quidem Areopagiticum, ea exprimens, quod Josephus historicus recitet, pro assertis suis, in margine etiam scriptoris hujus Antiquitatum lib. 14, cap. 16 citato, laudat; verùm apud Josephum nec ibi, nec ullo loco alio vel vola vel vestigium eorum, quæ de Areopagiturum sacerdotio Baronius prodit, invenitur, ut hic verosimillimè (nescio, quo pacto) in errorem lapsus sit vir præclarissimus, rebus aliis, quas in vastissimo suo Annalium Ecclesiasticorum libro tractabat, nimiùm distractus.*

B

§ XV. Ad fidem à S. Paulo Apostolo Dionysius convertitur; qui, quâ ejus ætate & quando id factum, & an Damarim uxorem habuerit.

Ad fidem cum Damari & aliis Dionysius convertitur :

C

ATHENAS *tandem S. Paulus Apostolus, cùm Thessalonicæ & Berææ Euangelium non sine fructu, Judæis licèt ubique tumultuantibus, prædicâsset, deductus fuisse Actorum 17, ℣. 15 narratur, ac tum mox subditur :* Paulus autem cùm Athenis eos (*Silam & Timotheum*) expectaret, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriæ deditam civitatem. *Hinc itaque, ut sacer Actorum auctor Lucas narrare pergit, non tantùm cum Judæis, synagogam ibidem habentibus, sed etiam cum Epicureis & Stoïcis philosophis quotidie disputans, à nonnullis, quibus deos novos annuntiare videbatur, ad Areopagum idcircò seu senatum Areopagiticum, ad quem scilicet (adi de Senatu Areopagitico seu Areopago pag. 34 & 73 Meursium) de Religione novisque seu peregrinis, quæ à majoribus instituta non essent, cognoscere ac judicare spectabat, est tractus.* Et apprehensum eum, *inquit ℣. 19 Lucas*, ad Areopagum deduxerunt, dicentes : Possumus scire, quæ hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina ? *Porrò Paulus, cùm jam in Areopagi (celebris hic, quo Areopagita convenire solebant, Athenis locus erat) medio staret, orationem planè egregiam spirituque Dei plenam, quam Lucas cap. cit. à ℣. 22 usque ad ℣. 31 integram recitat, ad celeberrimi illius tribunalis judices aliosque adstantes habuit, cùmque Dominicæ à mortuis Resurrectionis mentionem fecisset, ultrà prosequi ei non licuit. Etenim, ut Lucas ℣. 32 & binis seqq. mox subjungit*, Cùm audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio eorum. Quidam verò viri adhærentes ei crediderunt; in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier, nomine Damaris, & alii cum eis. *Etsi itaque S. Paulus Apostolus orationem, quam in Areopago habuit, abrumpere fuerit compulsus, haud omni tamen fructu ea caruit, imo contrà insigni omnino fuit coronata, uno etiam ex Areopagitis,* Dionysio *scilicet nostro, ad fidem Christi converso unà cum aliis nonnullis, quos inter exstitit & mulier, nomine* Damaris.

AUCTORE C. B.

uxorem habuerit, quæ hæc à Luca asseritur, significare ibi uxorem.

D

* 287 *Atque hæc, nec plura, de Sancto nostro in sacra Scriptura leguntur; etsi autem pauca dumtaxat sint, quatuor tamen potissimùm nobis hic modò discutienda offerunt, videlicet qui, quâ ætate & quando* Dionysium *ad fidem converti contigerit; adhæc an Damarim, cum qua ad fidem conversus à Luca narratur, uxorem habuerit. Ab eo, quod posterius est, discutiendo duco initium. Textus Græcus, proximè jam recitato, quo* Dionysius Areopagita *& mulier nomine* Damaris, *aliique cum eis à S. Paulo Apostolo ad fidem fuisse conversi Actorum 17, ℣. 34 seu ultimo narrantur, textui Latino respondens, sic habet :* Τινὲς δὲ ἄνδρες κολλληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν· ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς· *cùm autem tam vox Græca γυνὴ, quæ hic occurrit, quàm vox* mulier, *quæ suprà in textu Latino legitur, ex sese non magis ad* uxorem, *quàm ad* quamvis mulierem *significandam determinata sit, fuerintne in hac, an in illa significatione à Luca, qui Acta Apostolorum Græco idiomate conscripsit, vox Græca γυνὴ usurpata, dubitari posse videtur, imò, licèt à Luca in posteriori significatione usurpata plerisque eruditis videatur, sunt tamen etiam nonnulli, qui eam dumtaxat ad significandam* uxorem *à Luca loco cit. adhiberi, existimant. Atque hos quidem inter non infimum locum tenet Halloixius, Societatis nostræ sacerdos.*

E

Halloixius, cujus verba, ut spectantia,

288 *Ut rationes, quibus hic opinionem illam stabilire in Illustrium ecclesia Orientalis scriptorum Vitis pag. 228 nititur, melius intelligantur commodiusque simul examinentur, ipsamet, quibus à scriptore illo proponuntur, verba majori ex parte huc transcribo. Sic itaque habent:* Si Euangelistæ verba diligenter attendantur, satis & mens ejus & verborum significatio inclaresceret. Nam mihi quidem satis evidens est, voluisse Euangelistam primò aperire generatim nonnullos Paullo adhæsisse, atque (ut vis Græcæ vocis κολλληθέντες retineatur) conglutinatos fuisse, & in Christum credidisse: deinde specialim designare Dionysii Areopagitæ domum, hoc est, ipsum & uxorem & domesticos, cùm dixit: ἐν οἷς καὶ Διονύσιος &c, quæ clariùs sic versa essent: "inter quos & Dionysius Areopagita & „uxor nomine Damaris, & ceteri cum eis„ hoc est, domestici, exemplum patris & matris-familias secuti. Nam vox ἕτεροι propriè est CETERI, cùm hæc ex illa facta sit. Quare illæ voces "& alii cum eis„ non significant alios omnes præter Dionysium & Damarim (sic enim bis

AUCTORE C. B.

idem diceretur, quandoquidem de aliis ſuprà dictum ſit: "Quidam verò viri adhærentes ei, „crediderunt„) ſed tantùm ſignificant eos, qui conjunctim cum Dionyſio & Damari crediderunt, atque eorum exemplo & incitamento, ſive totam familiam. Verum quidem eſt, quod ſenſus clarior exſtitiſſet, ſi vox αὐτῆ ejus addita fuiſſet & dictum καὶ γυνὴ αὐτῆ "& mulier ejus.„ Verùm id non ſolet aut certè non eſt neceſſarium; quod multis exemplis firmari poteſt.

Hîc recitantur.

289 Neque enim ipſe S. Chryſoſtomus (quem à nobis eſſe, qui contraria ſentiunt, confitentur) cùm γυναῖκα pro uxore uſurpavit, neque ipſe, inquam, addidit vocem αὐτῆ ejus, quò clariorem ſuam ſententiam redderet, ſed ſimpliciter ita dixit libro quarto de Sacerdotio: Ὁ τῆς δεισιδαιμονεστάτης πόλεως ἐκείνης ἐκ μικρᾶς δημιουργίας μένης ἀκολουθῶν αὐτῷ μετὰ τῆς γυναικός; quæ interpretes ſic verterunt, & bene: "Areopagita ve„rò ille urbis iſtius ſuperſtitioſiſſimæ civis, nonne „ad ſolam orationem„ [Pauli ſcilicet] "unà cum „uxore illum ſecutus eſt?„ Ubi tamen non dixit μετὰ τῆς αὐτῆ γυναικὸς, cum uxore ſua, ſed ſolùm μετὰ τῆς γυναικὸς, "cum uxore.„ Satis enim intelligitur. Ita & in ſacris Litteris illud αὐτῆ frequenter omittitur, ut in priori ad Corinthios capite 7, verſu 3. "Uxori vir debitum reddat,„ Græcè eſt, Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὐνοιὰν ἀποδιδότω. Ubi non eſt dictum τῇ γυναικὶ αὐτῆ uxori ſuæ. Sic in eodem ipſo capite ſæpius. Neque favet contrariæ ſententiæ, quòd in Latino apud Lucam ſit mulier. Idem enim ibi eſt atque uxor. Sicut & in iſto Pauli eodem capite 7, verſu 4. "Mulier ſui corporis poteſta„tem non habet, ſed vir. Similiter autem & vir „ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.„ Ubi vox mulier bis ponitur pro uxor, & Græcè utrobique eſt γυνὴ. Nec aliter ferè in Scriptura uxor effertur, quàm per vocem γυνὴ. Quo in ſignificato reperies uſurpatam vocem γυνὴ apud Paullum in unico capite jam citato ſaltem decies ſexies & frequenter quidem ſine pronominis additione. Sic verſu vigeſimo ſeptimo: Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. Λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. "Alligatus es uxori? noli quæ„rere ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quæ„rere uxorem.„ Sic verſu xi dixerat: Καὶ ἀνὴρ γυναῖκα μὴ ἀφίτω. "Et vir uxorem non di„mittat.„

contendit: aſſ. cùm vox ea hinc ex ſe.

290 *Hallenus Halloixius, neque verò omninò ineptè, vocem* γυνὴ, *Latinè* Mulier, *ad ſignificandam uxorem in ſuprà recitato textu ſacro à Lucæ adhiberi, contendens; ut ſanè vel ex hiſce, quæ hîc profert, ſatis ſuperque liqueat, Hildumo, contrà ac Launoyus* (*Commentarium hunc num.* 7 *&* 8 *videſis*) *exiſtimavit, rationem omnem haud defuiſſe, ob quam conjuges exſtitiſſe* Dionyſium *& Damarim, hoſque unà cum tota ſua familia ad fidem ſuiſſe à Paulo Apoſtolo converſos, exiſtimaret. Verùm, re ita habente, de toto Halloixii ratiocinio, verbis jam recitatis concepto, quid cenſendum? Vocabulum quidem tam Latinum* mulier, *quàm Græcum* γυνὴ, *in ſacris litteris non rarò ad ſignificandum idem, quod* uxor, *uſurpatur, nec ad id pronominis cujuſpiam adjunctio ſemper requiritur. Verùm in exemplis, quæ tum è S. Joanne Chryſoſtomo, tum è ſacris Litteris affert, vocabula iſta, ut conſideranti pateſcet, vel ex adjunctis vocabulis aliis, vel ex ipſo, de quo tractatur, argumento ad idem, quod* uxor, *ſignificandum determinan-*

tur; ut ex iſtis exemplis, vocabula eadem, quæ D
ſanè ex ſe ad ſignificandam uxorem determinata non ſunt, in Luca, de quo hic, textu ad ſignificandam uxorem uſurpari, nemiquam poſſit argui, niſi forſan vel è verbis aliis, quæ hic complectitur, vel ex argumento, circa quod verſatur, ad ſignificationem illam determinata intelligantur. Anne itaque res ſic habeat, diſpiciamus. In ſacro, de quo hic, textu viri quidam, non determinando, quinam hi fuerint, Paulo adhæſiſſe ac credidiſſe à Luca primùm dicuntur. Quod cùm ita ſit, facer hic Scriptor addendo deinde, In quibus & Dionyſius Areopagita & mulier nomine Damaris & alii cum eis, *ex parte ſaltem illos, qui Paulo adhæſerint, ac crediderint, determinare poteſt videri, ac proin per alios, quos cum Damari ac* Dionyſio *ad fidem à Paulo converſos commemorat, intelligere certam ac definitam quorumdam claſſem, ſub viris, quos Paulo adhæſiſſe ac credidiſſe, primùm indefinitè dixit, contentam, atque ad pauciores, quàm extendantur hi, ſeſe extendentem.*

hoc ex aliis, apud Lucam occurrentibus, ad ſignificationem illam.

291 *Ita autumo, quòd aliàs, uti ante me Halloixius jam obſervavit, Lucas bis idem, quod abſonum apparet, in brevi adeò textu, qualis eſt, de quo hic agimus, aſſereret. Cùm enim, viros quoſdam, inter quos* Dionyſium *& Damarim fuiſſe ait, Paulo adhæſiſſe ac credidiſſe ſcribat, hoc ipſo præter* Dionyſium *& Damarim ad fidem adhuc alios fuiſſe converſos, indicat; ut ſanè, cùm deinde, unà cum* Dionyſio *& Damari Paulo adhæſiſſe adhuc alios ſubjungat, bis idem, niſi per hoſce definita quæpiam ad fidem converſorum claſſis intelligatur, ſcripſiſſe ſit cenſendus. Hinc porrò ſit, ut hæc ſuprà recitata Halloixii de ſacro, quem hic diſcutimus, Lucæ textu verba,* Illæ voces "Et alii cum eis„ non ſignificant alios omnes præter Dionyſium & Damarim (ſic enim bis idem diceretur, quandoquidem de aliis ſuprà dictum ſit, "Quidam ve„rò viri, adhærentes ei, crediderunt„) ſed tantùm ſignificant, eos, qui conjunctim cum Dionyſio & Damari crediderunt, *haud prorſus videantur inepta, nec ab eo, quod res eſt, certè aliena. Verùm anne, ut ſubdit, per ea, quæ citat, Lucæ verba,* Et alii cum eis, *neceſſariò* Dionyſii *ac Damaris familia intelligenda, itáque, quæ hæc in textu ſacro afficitur, vocabulum,* F
tam Latinum mulier, *quàm Græcum* γυνὴ, *ad uxorem ſignificandam determinatur? Id enimverò pro certo aſſeverari quî queat, haud ſatis perſpicio; etenim, etſi quidem, vocabulum ſeu Græcum* γυνὴ, *ſeu Latinum* mulier, *quò ad ſignificandum idem, quod uxor, uſurpetur, pronominis cujuſpiam adjunctionem non ſemper requirat, tamen ex eo, quòd Lucas per hæc verba* Et alii cum eis *non de omnibus, de quibus per iſthæc,* Quidam verò viri, adhærentes ei, crediderunt, *fuerat locutus, ſermonem inſtituat, haud fat certò ad idem, quod* uxor, *ſignificandum in allato Lucæ textu determinatur.*

uti hîc ratione unâ.

292 *Quid ſi enim per verba* Et alii cum eis, *non* Dionyſii *Damariſque familiam, ut Halloixius exiſtimavit, ſed illuſtriores quaſdam alias perſonas indicare Lucas voluerit? Id ſanè mihi haud prorſus vero apparet abſimile. Præterquam enim quòd Lucas, ubi de viris quibuſdam, non determinando, quinam hi eſſent, ad fidem à S. Paulo Apoſtolo converſis fecit ſermonem, hiſce mox* Dionyſium Areopagitam, *reliquis certè omnibus, ad fidem Athenis à Paulo converſis, illuſtriorem*

A *ſtriorem accenſeat, duo adhuc alia, ut ita ſacrum, de quo hìc, Lucæ textum haud prorſus ineptè exponi, autumem, efficiunt; alterum eſt, quòd Lucas, ſi per hæc verba* Et alii cum eis, Dionyſii *Damarisque familiam deſignare voluiſſet, aliter id, quàm faciat, Græco a ſeſe adhibito idiomate facturus fuiſſe videatur; alterum eſt, quòd, quamvis quidem, vox γυνὴ, ut ad uxorem ſignificandam determinetur, neceſſariò ſibi pronomen adjunctum habere non debeat, hìc tamen ei Evangeliſta, ſi Damarim fuiſſe* Dionyſii *uxorem ſignificare voluiſſet, pronomen αὐτῆς, genitivo caſu elatum, è communi ac recepto loquendi modo, ut locutionis ambiguitatem tolleret, adjunctum fuiſſe videatur. Age, anne, ſpectato naturali ac uſurpari paſſim ſolito loquendi more, emendatè quemquam ac rectè, ſive Græco, ſive Latino idiomate utatur, locuturum, arbitraris, ſi cum familia ſua* Dionyſium *& Damarim celitibus adſcriptos, hancque illius uxorem fuiſſe, ſignificare volens, ſequentibus dumtaxat hiſce utatur verbis,* Dionyſius *& mulier, nomine* Damaris, *aliique cum eis inter celites à*

B *Deo ſunt relati?*

293 *Repetunt quidem, quod jam mox attigi, quodque etiam haud obſcurè verbis ſuprà recitatis Halloixius inſinuat, in Lucæ textu vocem γυνὴ ſeu* mulier *ad idem, quod vox* uxor *ſignificat, è verbis ſequentibus,* Et alii cum eis, *utpote quibus, quòd iſthæc,* Quidam verò viri adhærentes ei crediderunt, *antecesſant,* Dionyſii *ac Damaris familia deſignetur, ſignificandum determinari. Verùm, ut ad hoc poſtremum, è quo potiſſimùm Damarim* Dionyſii *uxorem faciunt, aliter adhuc, quàm jam fecerim, reſpondeam, ſimulque Lucam, ſi* Dionyſii *Damarisque familiam præfatis verbis deſignare voluiſſet, haud ita verosimiliter, uti in textu ſuprà relato loquitur, locuturum fuiſſe, oſtendam, plerúmque Græci, dum pronomine, cui præpoſitionem σὺν præfigunt, familiam conſortiumve eorum, de quibus proximè antè fuerunt locuti, ſignificare volunt, præpoſitioni σὺν pronomen relativum præponunt; adeò ut, ſi Lucas* Dionyſii *Damarisque familiam deſignare voluiſſet, non tantùm hiſce verbis,* καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς, *ſed ſequentibus,* καὶ ἕτεροι, οἱ σὺν αὐτοῖς *uſurus fuiſſe videatur, maximè cùm vox* ἕτεροι, C *non propriè, ut vult Halloixius, idem, quod Latinè* ceteri, *ſed, quemadmodùm univerſa, quæ mihi quidem videre licuit, lingua Græca Lexica fidem faciunt, idem omnino, quod Latinè* alii, *ſignificet; vox autem* ἕτεροι *ſeu* alii, *ſi tantùm duas haſce voces,* σὺν αὐτοῖς, *Latinè* cum eis, *non autem ſequentes tres,* οἱ σὺν αὐτοῖς, *Latinè* qui cum eis erant, *ſibi habeat ſubjectas, non neceſſariò familiam conſortiumve, ſed converſionis dumtaxat ſocietatem, in allegato, quem ſcrutamur, textu ſacro ſignificare videatur.*

294 *Haud mihi itaque, quemadmodùm Halloixio fuit, ſatis eſt evidens, Lucam, cùm primò nonnullos, qui Paulo adhæſêre, generatim aperuit,* ſpeciatim deinde deſignare Dionyſii Areopagitæ domum, hoc eſt, ipſum & uxorem & domeſticos. *Halloixius quidem, quò à Luca & Dionyſii domum ſeu familiam deſignari, & Damarim pro ejuſdem uxore haberi probet, ſequentem adhuc in modum arguit:* Si S. Lucas voluiſſet ſignificare quampiam aliam feminam, & non uxorem Dionyſii, addidiſſet, ut fieri ſolet, particulam τις, quædam, dixiſſetque: Καὶ γυνή τις, ὀνόματι Δάμαρις, "Et mulier quædam, nomi-

„ne Damaris.„ Sed neque in Græco eſt τις, neque in Latino quædam. *Verùm, quando indefinitè, uti in Lucæ textu fieri videtur, de perſona quapiam, ſeu viro ſeu femina, ſermo inſtituitur, non rarò id, imò ſapiſſimè, contrà ac Halloixius vult, abſque addita particula* quædam *aliaque etiam æquivalenti fieri, nemo non novit, reique non ſatis gnarum ſcriptores paſſim obvii facilè hanc docebunt. Jam verò, cùm id ita habeat atque è jam dictis, an Lucas hiſce verbis* Et alii cum eis *Sancti noſtri ac Damaris familiam deſignare voluerit, dubium admodùm appareat, vox* γυνὴ, mulier, *quâ Damarim afficit, non magis ex iiſdem verbis, quàm alimunde, ad uxorem ſignificandam determinata certò eſt. Imò contrà à Scriptore ſacro vox eadem, quòd huic ille, quidquid in contrarium arguant, pronomen* αὐτῆς ejus, *ſecùs atque,* Dionyſii *uxorem fuiſſe Damarim, ſignificare volens, verosimiliter è communiter recepto loquendi modo feciſſet, haud adjungat, unicè ad ſignificandam in genere mulierem ſeu feminam uſurpata videtur. Atque hinc jam fit, ut, rationum momentis utrimque ſedulò libratis,* Dionyſium *cum Damari matrimonio non* E *fuiſſe conjunctum, verosimilius appareat. At verò, etſi ita cum pleriſque eruditis autumem, abſit tamen, ut hanc meam & illorum opinionem certam atque indubitatam pronuntiem.*

295 *Præterquam enim quòd rationes, quæ pro ea faciunt, haud omnino, uti è jam diſputatis perſpicere promum eſt, convincentes ſint, opinio contraria, in rationibus haud prorſus ineptis, ut jam ſuprà monui, fundata, tres inſuper ſanctos patres, Chryſoſtomum nimirum, Ambroſium & Maximum, Operum Dionyſii Scholiaſten ſuprà adhuc laudatum, ſibi ſuffragantes habet. Singulorum, quæ huc ſpectant, verba tranſcribo. Ambroſii in ſua ad Vercellenſes epiſtola, ſuprà adhuc citata, hæc ſunt:* Ex hoc tamen numero (*philoſophorum ſcilicet*) non immunis gratiæ abiit Apoſtolus. Si quidem etiam Dionyſius Areopagites cum Damari uxore ſua aliiſque multis credidit. Itaque illi doctiſſimorum atque eloquentium cœtus ſimplici diſputatione victos ſe eſſe, credentium exemplo manifeſtârunt: *Chryſoſtomi ſequentia, qua ſuprà jam datis Halloixii verbis includuntur, iſthæc:* Areopagita verò ille urbis iſtius (*Athenienſis*) ſuperſtitioſiſſimæ civis, nonne ad ſolam orationem (*Pauli nimirum*) unà cum uxore illum ſecutus eſt? *ac S. Maximi denique apud Corderium in ſuo, quem contextis à ſe in S. Dionyſii Opera Scholiis præmiſit, Prologo iſta:* Ego ſanè non arbitror abſque cauſa præ omnibus, qui tunc D. Pauli operâ crediderunt, ſolum optimum Dionyſium à deifero ſcriptore (*S. Luca nempe*) nominatum eſſe, appoſita etiam ipſius dignitate (ait enim, Areopagita) quin potiùs conjicio, cùm propter ſapientiæ excellentiam, tum propter eximiam inter Athenienſes inculpatæ vitæ rationem, ejus cum familia mentionem factam eſſe.

296 *Hiſce quidem laudatorum Patrum poſtremus Damarim nuſpiam* Dionyſii uxorem *diſertè appellat; verùm cùm in Actibus Apoſtolorum, non modò* Dionyſii Areopagitæ, *ſed & domûs ejus ſeu familiæ mentionem factam eſſe, apertè edicat, nec, quibus* Dionyſii *ejuſque familiæ mentio inſtituatur, verba alia, quàm ſequentia iſthæc ſuprà adhuc recitata,* Quidam verò viri, adhærentes ei, crediderunt; in quibus & Dionyſius Areopagita & mulier nomine Dama-

AUCTORE C. B.

atque altera probatur.

opinione interim contraria

determinata ſit, Damarim Dionyſii uxorem non fuiſſe, verosimilius.

Haud tamen Falsa appetet.

Digitized by Google

Auctores C. B.

tis & alii cum eis, *in Actis Apoſtolorum occurrant, ſanè hiſce*, In quibus & Dionyſius Areopagita & mulier, nomine Damaris, & alii cum eis, *inſtitui* Dionyſii *ejuſque familiæ mentionem, ac proin ibidem per Damarim Sancti uxorem, perque alios, qui unà cum hac & Dionyſio ad fidem converſi narrantur, Sancti noſtri ac Damaris famulitium ſeu perſonas, quæ ad horum familiam ſpectârint, à Luca deſignari, Maximus indubiè exiſtimavit. Jam verò, enim id ita ſit aliique etiam duo proximè laudati ſancti Patres*, Dionyſium *cum Damari connubio fuiſſe conjunctum, certiſſimè ſibi, uti è jam dictis liquet, habuerint perſuaſum, nec rationem omnem, ob quam ita autumârint, eis defuiſſe, ſuprà jam diſputata oſtendant, opinio, qua Damarim pro* Dionyſii *uxore habet, certò falſa non eſt, nec talem eam pronuntiare auſim, etſi interim contraria veroſimilior ob ſuprà dicta appareat.*

Quæ porrò duobus, quæ hinc partim B

297 *Alia modò, quæ Luca de* Dionyſio *verba diſcutienda offerunt, ſeu quî, quæ ætate & quando ad fidem Sanctus fuerit converſus, diſcutiamus. Tomo ſecundo Operum, quæ ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, atque à Corderio (hujus editione, quod hic lectorem monitum velim, in Commentariis hujus decurſu ſemper utor) Antverpiæ anno 1634 edita, pag. 88 & ſeqq. recitatur epiſtola, ad S. Polycarpum, ut titulus præfert, conſcripta, in qua* Dionyſius, *aut certè, qui* Dionyſii *nomen ſibi impoſuit, ſcriptor hunc in modum S. Polycarpum, ut Apollophanem philoſophum*, Dionyſii *olim ſodalem, ad fidem adducere conetur, nonnullis adhuc aliis præmiſſis verbis, alloquitur:* Dic illi (*Apollophani nimirum*) Quid ſentis de illa ſolis defectione, quæ accidit in cruce ſalutari? Tunc enim ambo juxta Heliopolim præſentes ſimul & adſtantes mirabili ratione ſoli lunam coincidere cernebamus (neque tamen tempus conjunctionis erat) ipſamque rurſus ſub horam nonam Veſpertinam diametro ſoli oppoſito ſupernaturaliter reſtitui. Quin etiam in memoriam illi revoca quiddam aliud. Scit enim, quomodo viderimus illum Lunæ occurſum ab Oriente cœpiſſe, & uſque ad Solis extremitatem perveniſſe, ac tum demum reſiliiſſe, & rurſum, non ex eadem parte occurſum illum & receſſum extitiſſe, ſed ex adverſo diametri. Iſta ſunt, quæ tunc ſuprà naturam omnino contigerunt, & à ſolo rerum omnium conditore Chriſto fieri poſſunt, qui facit magna ac ſtupenda, quorum non eſt numerus. Hæc, ſi fas eſt, ei dicito, tuque, Apollophanes, refelle, ſi potes, idque adverſum me, qui tunc præſens unà tecum adfui, & ſimul aſpexi & obſervavi omnia cum admiratione. Denique tunc, neſcio, quo ſpiritu afflatus, in divinationem quoque Apóllophanes prorupit, & ad me converſus, Iſtæ, inquiebat, ô præclare Dionyſi, divinarum ſunt viciſſitudines rerum.

C

vulgantur, Dionyſii nomine circumferri ſolita

298 *Adhæc altera adhuc tom. 2 Operum* S. Dionyſii *pag. 273 & ſeq. apud eumdem Corderium exſtat epiſtola, à pluribus aliis etiam vulgata, atque à* Dionyſio Areopagita, *ut quidam volunt, ad Apollophanem, cùm ad Chriſti fidem hic jam ſuiſſet converſus, conſcripta; in hac autem* Dionyſius *ita ad Apollophanem, aliis adhuc nonnullis præmiſſis, ſcribit:* Poſteaquam... ſuperna lux paternæ gloriæ ſuper mentis tuæ tenebras ſplendoris ſui radios ſua voluntate demiſit, ſimul intimo cordi meo infudit, ut plenum pietatis negotium tibi memorarem; nempe quo modo nobis, Heliopoli degentibus (eram tum annos circiter viginti quinque natus, & tu mihi ferme coævus) die quadam ſexta & horâ item ferè ſextâ ſol horribiliter, ſubeunte luna, obſcuratus fuerit, non quòd Deus, ſed quòd Dei opus in veræ ipſius lucis occubitu lucere non quiverit; tumque ex te percunctatus ſim, quid tibi, Vir prudentiſſime, ſuper hoc videretur; tu autem ejuſmodi reſponſum dederis, quod, menti penitus infixum, nulla prorſus oblivione, nulla vel mortis imagine dilabi poſſit. Cùm enim totus orbis tetra tenebrarum caligine uniformiter obductus fuiſſet, ac jam repurgari ſolis globus & reniteſcere occepiſſet, tum, aſſumptâ Philippi Aridæi regulâ, &, contemplatis cæli orbibus, deprehendimus, quod erat quoque aliàs notiſſimum, non potuiſſe id temporis defectionem ſolis evenire: Deinde obſervavimus, Lunam ab Oriente ſolem ſubiviſſe ejuſque radiis obſtruxiſſe, donec totum occuleret, quæ tamen aliàs ab Occidente ſolita eſſet occurrere; quin illam quoque notavimus, cùm ad extrema ſolis perveniſſet, ejuſque univerſum orbem obtexiſſet, tum retrò Orientem verſus recurriſſe, quamvis id eſſet tempus, quod nec lunæ præſentiam, nec ſolis concurſum poſtularet. Ego igitur, ô multiplicis eruditionis ſacrarium, tanti myſterii neſcius cùm eſſem, ſic te alloquebar: Quid ſibi vult hoc rei, ô doctrinæ ſpeculum Apollophanes? Inſolita illa portenta ecquorumnam tibi myſteriorum videntur indicia? Tu autem ore divino magis, quàm humanæ vocis ſermone, "Hæ ſunt, ô bone Dio-„nyſi„, inquiebas, "divinarum rerum muta-„tiones.„ Denique cùm diem annumque annotâſſem, & tempus illud cum eo, quod Paulus mihi quondam ab ore ſuo pendenti annuntiaverat, ſignis conclamantibus concordare ſenſiſſem, tum & veritati manus dedi, & me fallitatis nexibus expedii.

D

E

epiſtolis eruditi, omnino ſunt incerta.

299 *Quòd ſi itaque epiſtolæ ambæ jam laudatæ* S. Dionyſio Areopagitæ, *veluti germano earum auctori, adſcribendæ ſint, è modò recitatis earumdem verbis quatuor hic potiſſimùm fas erit colligere. Ac illarum quidem, quod ad præſens inſtitutum haud propè ſpectat, quodque, ſi verum foret, Philoſophiæ ſcientiâ* Dionyſium, *ut ſuprà ſtatui, fuiſſe imbutum, argumento eſſet minimè dubio, primum erit,* Dionyſium *politioribus litteris in patria, ſeu ut probabilius equidem è ſuprà dictis apparet, Athenis, egregiè excultum, in Ægyptum, quò ibidem abſtruſiores ſcientias ac inprimis matheſim diſceret, ſeſe pro more tunc adhuc ſatis uſitato contuliſſe; alterum, prodigioſam, quæ, Domino noſtro Jeſu Chriſto in cruce pendente, evenit, ſolis eclipſim Heliopoli in Ægypto* Dionyſium *ſpectâſſe; tertium, annorum viginti quinque Sanctum tunc exſtitiſſe, ac proin duobus circiter annis ſuprà quadraginta natum fuiſſe, cùm Athenis à Paulo Apoſtolo, quod veroſimillimè, utpote hoc illuc dumtaxat (adi Operis noſtri tom. 5 Junii pag. 402, num. 13) anno circiter* XLIX *appulſo, ſedecim propemodùm à Chriſti Paſſione, anno circiter* XXXII *aut ſeq. illigari ut plurimùm ſolita, annorum ſpatio evenerit, ad fidem fuit converſus; ac quartum denique, viſâ illâ à* Dionyſio *eclipſi partim factum eſſe, ut hic, Paulo Athenis Evangelium annuntiante, ad fidem converteretur. Verùm epiſtolam, quæ à* Dionyſio Areopagita *ad S. Polycarpum ſcripta ſit, genuinum Dionyſii factum non eſſe, ex iis, quæ in-*

F

Digitized by Google

A *infrà, cùm de Operibus*, Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolitis, tractabo, in medium adducam, longè eſt probabilius; ut ex ea nullum è dictis quatuor capitibus, ac nominatim, nec quod circa ſpectatam à* Dionyſio, *quæ, Domino noſtro Jeſu Chriſto in cruce pendente, evenit ac Sancti converſioni profuerit, eclipſim verſatur, certum atque indubitatum poſſit effici. Quod autem ad alteram, quam* Dionyſius *ad Apollophanem ſcripſerit, epiſtolam jam ſpectat, hac à non paucis ipſorummet etiam, qui, quæ ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, Opera verè Sanctum hunc habere auctorem, contendunt, velut ſpuria ac ſuppoſititia rejicitur; ut minùs adhuc, quàm altera ad Polycarpum ſcripta, fidem certam atque indubitatam iis, quæ de* Dionyſio *colligenda ſuppeditat, conciliare ſit nata.*

300 *At verò, inquies, in ſcripta à ſe* S. Dionyſii *Vita Hilduinus num.* 5 *ſic ſcribit:* Hic namque (Dionyſius *videlicet*) annos ætatis quinque & viginti agens, & cunctis penè artibus copiosè imbutus, crementi ſtudio excitus unà cùm Apollophanio, conphiloſopho ſuo, Aſtrologicæ diſciplinæ voto Ægypti Heliopolim tranſmigravit; ubi ſimul cum eo degens, quando Deus homo, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, pro mundi ſalute invidiâ Judæorum cruci pependit affixus, & ſol ſui Domini mortem paveſcens, lucis ſuæ radios in tetræ mutavit noctis horrorem, atque orbis climata tenebrarum obtexit caligine, earundem tenebrarum ſigno antea inviſo & inaudito attonitus, ut omnium litterarum diſciplinis edoctus, dixit: Hæc nox quam noſtris oculis novam deſcendiſſe miramur, totius mundi veram lucem adventuram ſignavit, atque Deum humano generi effulſuram, ſerena dignatione dictavit; *hiſce autem verbis eadem ferè, quæ è laudatis* Dionyſii *ad Polycarpum & ad Apollophanem epiſtolis de Sancto noſtro intelligi, mox dixi, Hilduinus nos docet. Fateor, ſic habet; verùm is ſcriptor, qui quæ de rebus adeò antiquis ſcribit, ſola ſua auctoritate certa atque indubitata efficere non poteſt, illa vel ex ipſis dictis binis litteris, vel certè (Commentarium hunc num.* 41 *videſis) è ſuppoſititia nullinſque è ſuprà dictis fidei Ariſtarchi ad Oneſiphorum primicerium epiſtola deprompſerit. Quidquid itaque ſeu de annorum viginti quinque ætate, quâ cum Apollophane Ægyptum* Dionyſius *adierit, ſeu de viſa ibi hoc, quæ in Domini noſtri Paſſione evenit, prodigioſa eclipſi Hilduinus etiam ſcribat, nequaquam facit, ut omnia ea, ac nominatim quæ de modo, tempore, ætatiſque anno, quo* Dionyſius *fuerit converſus, è duobus ſuprà laudatis, quæ Dionyſii nomine circumferuntur, epiſtolis intelligantur, certiora evadant.*

301 *Nec eſt etiam, cur hunc in finem adducatur Syncellus, qui pro viſa à* Dionyſio, *dum Chriſtus pateretur, eclipſi traditionem, à parentibus ad filios derivatam, in adornata à ſe* S. Dionyſii *encomio laudat; cùm enim Syncellus ſeculo demum nono, ac proin ex infrà dicendis diu poſt detecta, quæ* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, Opera fornerit, traditionem illam ex hiſce primùm ortam non eſſe, pro certo quis aſſerat? At verò, inquies, cùm res ita habeat, quâ ergò ratione, qua* Dionyſii *ætate, & quo anno Sanctum hunc ad Chriſti fidem à Paulo dicemus converſum? Cùm Actus Apoſtolorum loco ſuprà ſapiſſimè jam cit. unius dumtaxat, quâ* Dionyſius *ad fidem amplectendam moveri potuerit, orationis, à Paulo in Areopago habitæ, meminerit, hâc certè, cooperante Dei gratiâ, factum eſſe, ut* Dionyſius *ad fidem ſeſe converterit, indubitatum apparet; anne autem alia quæpiam eò adhuc quidquam contulerint, omnino eſt incertum. Hilduinus quidem diſputationis, à Paulo cum* Dionyſio *inſtitutæ, miraculi ab Apoſtolo patrati, aliorumque inſuper plurium, quæ* Dionyſii *converſionem præceſſerint, in contexta à ſe* S. Dionyſii *Vita num.* 6 *& duobus ſeqq. mentionem facit; verùm hæc omnia, præterquàm quòd cum iis, quæ de Sancti converſione in Actibus Apoſtolorum leguntur, haud ſatis conveniant, è ſpuria pariter ac ſuppoſititia Ariſtarchi ad Oneſiphorum epiſtola (adi iterum num.* 41 *hunc Commentarium) ſunt accepta; ut nullam prorſus fidem mereantur. Quod autem ad annum, quo* Dionyſius *ad fidem fuerit converſus, jam ſpectat, Paulus Apoſtolus, ut jam, Operis noſtri tom.* 5 *Junii citavi, admonui, anno Chriſti quadrageſimo nono circitèr Athenas primùm venit; quod cùm ita ſit, Saulusque à Paulo, Athenas primùm appulſo, ad fidem, ut Apoſtolorum Actus teſtantur, fuerit converſus, annum certè, quo id factum ſit, ſat propè determinatum habemus. Anno itaque Chriſti* XLIX *circitèr* Dionyſius *ad fidem fuerit converſus, cúmque tunc ſenator Areopagiticus ac proin vir gravis indubiè exſtiterit, ætatis ejus anno trigeſimo aut etiam quadrageſimo circitèr id acciderit, veroſimillimum apparet.*

AUCTORE C. B.

B

C

§ XVI. An Hierotheum magiſtrum habuerit, & an hic umquam Athenienſem cathedram epiſcopus occupârit aut etiam in rerum natura certò exſtiterit.

Dionyſianis Operibus, quæ Hierotheum Dionyſii præceptorem ſuum etiam,

D

IN *Operibus*, S. Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolitis, loci non pauci occurrunt, quibus hic Sanctus noſter aut is certè, qui ſub ejus nomine latet, præceptorem ſibi fuiſſe Hierotheum, inculentiſſimè prodit. Ac primò quidem Libro de Divinis Nominibus cap.* 2 *ſequentibus hiſce id verbis facit:* Verùm hæc à nobis etiam alibi ſatis explicata & ab inclyto præceptore noſtro (*Hierotheo ſcilicet, uti illum paulò pòſt expreſsè nominat*) ſupra naturæ modum valde celebrata ſunt in Theologicis ipſius Elementis; *Deinde id ipſum clariùs adhuc libri ejuſdem cap.* 3 *præſtat, ita ſcribens:* Atque hic fortaſſe non immeritò reddenda ratio ſit, cur, cùm eximius præceptor noſter Hierotheus theologica principia accuratè collegerit, nos, quaſi illa non ſufficerent, & alios & hunc præſentem Tractatum theologicum conſcripſerimus. *Adhæc ejuſdem iterum libri cap.* 4 *ſub finem ita primùm ſcribit,* Hæc etiam inclytus noſter in ſacris initiator, divino ſpiritu afflatus, in amatoriis ſuis Hymnis expoſuit, quos non abs re fuerit commemorare, & quaſi ſacrum quoddam caput huic noſtro ſermoni de amore attexere; *ac deinde ſui verbis hiſce laudati præceptoris verba ſubjungit, diſertè atque expreſsè* Hierotheum *eum appellans; ut enimverò, Hierotheum ſibi fuiſſe præceptorem,* S. Dionyſius Areopagita, *vel in*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

is certè, qui sub Areopagitæ *nomine solita circumferri Opera effinxit, perspicuè admodùm nos doceat. Verum, etsi id ita habeat, fuerint tamen reipsa* Dionysii Areopagitæ *præceptor, dubitandum existimo, si sola Operum illorum, utpote quæ* Dionysio Areopagitæ *probabilius ex infrà dicendis sint suppositia, spectetur auctoritas. Ut certa itaque quid statui hic queat, anne nihil insuper alibunde occurrat, quod,* Dionysio Areopagitæ *Hierotheum fuisse præceptorem, evincat, dispiciendum.*

fidem hac in re illam merentur.

303 *Ad* IV *Octobris diem, quo Hierotheus pluribus Fastis sacris exstat inscriptus, in Magnis Græcorum Menæis sequenti isthoc, quod Latinè dumtaxat, versione ex Halloixio in Illustrium ecclesiæ Orientalis, qui primo æræ Christianæ sæculo floruerunt, Scriptorum Vitis accepta, huc transcribo, ornatur elogio*: Erat hic in Areopago unus è novem senatoribus. Qui primùm à Paulo Apostolo fidei doctrinâ imbutus, deinde Athenarum episcopus ordinatus est. Ipse autem magnum Dionysium eâdem fidei in Christum doctrinâ instruxit. Idem quoque ad sanctissimam Deiparæ sepulturam in sanctissimo Apostolorum cætu præcentor fuit, totus excedens, totus se deferens, & ab omnibus, à quibus audiebatur, & videbatur, Deo correptus & divinus dilaudator habitus. Vitâ tandem bene exactâ, cùm sua præclara vivendi ratione & insignibus virtutibus Deum lætificâsset, migravit ad Dominum. *Fidei itaque doctrinâ* S. Dionysium Areopagitam *imbuerit, hujusque adeò præceptor exstiterit Hierotheus, si modò veritati consonet hunc jam transcriptum è Menæis illius elogium; huic autem duo Græcorum Menologia, Sirletianum scilicet & Basilianum, adstipulantur in elogiis, quibus Hierotheum ad* IV *Octobris diem pariter condecorant. Verùm cùm illi omnes Græcorum Fasti sacri Operibus,* Dionysio Areopagitæ *multorum calculo adscriptis, multò recentiores sint, vix ac ne vix quidem est dubitandum, quin, quod de* Dionysio Areopagita, *in fidei doctrina per Hierotheum instructio, memorant, è dictis primùm Operibus promanârit.*

facri aliquot Græcorum ſcriptis adſtipulantur:

304 *Accedit, quæ ab Hierotheo in sanctissimæ Virginis Mariæ exequiis facta memorat idem jam datum Menæorum elogium, etiam quantùm ad ipsa ferè, quibus exponuntur, verba è libro de Divinis Nominibus cap.* 3 *esse accepta. Locum, ibidem illis respondentem, ut res vel è sola amborum collatione pateſcat, huc transcribo. Sic itaque lib. & cap. citt.* Dionysius Areopagita *seu certè is, qui hoc sibi nomen imposuit, de Hierotheo loquitur*: Ipse (*Hierotheus scilicet*) post theologos, ut nôsti, ceteris omnibus sacris laudatoribus antecellebat, totus excedens, totus se deferens, rerumque, quas laudabat, consortium patiens; denique ab omnibus, à quibus audiebatur ac videbatur, tam à notis quàm ignotis, divino numine afflatus divinusque planè laudator censebatur. *En sanè verba à verbis, quæ ad mox dictum argumentum in dato è Menæis elogio spectant, haud multùm dissona; ut vel hinc, quin ex iis elogii auctor, quæ jam dixi, deprompserit, ambigendum haud appareat. Hinc porrò fit, ut, reliqua quoque, quæ in recitato è Menæis elogio de Hierotheo traduntur, simulque in Operibus,* Dionysio *adscriptis, aut expresis signata aut saltem indicata reperiuntur, fuisse ex hisce ab ejusdem elogii auctore pariter accepta, verisimillimum, imo etiam vix non indubitatum, appareat.*

eorum nec ſi, ut probatur.

305 *Jam verò, cùm res ita habeat, sitque, an Opera,* Dionysio Areopagitæ *solita adscribi, verò ad hunc spectent, dubium hactenus atque incertum, fidei pariter dubiæ, quæ facta in hisce narrantur, existere necesse est; ut adeò ea, quæ de* Dionysio Areopagita *in fidei doctrina per Hierotheum instructo, hujusque in sanctissimæ Virginis Mariæ funere gestis in dato è Menæis elogio referuntur, fidem indubitatam, quòd ex Operibus,* Dionysio Areopagitæ *probabilius suppositis, indubiè, aut è dictis apparet, accepta dumtaxat sint, minimè mereantur. Nec res secùs foret, etsi etiam ex attributis* Dionysio *Scriptis à Menæorum auctore haud essent deprompta. Præterquam enim quòd hic quàm plurima, à veritate longissimè devia, in litteras, ut quotidiana nos docet experientia, mittat, à* Dionysii Areopagitæ *ætate tot sæculis vixit remotus, ut, quæ de hoc Sancto nostro absque scriptoris monumentive antiquioris testimonio scribit, vel prorsus contemnenda, vel certè exiguo dumtaxat in pretio sint habenda. Atque ita modò magna etiam ex parte sit, ut vel hinc, an Hierotheus, quemadmodùm in Menæis & Menologio Basiliano traditur, Athenienſium episcopus unquam exstiterit, in dubium pariter revocari haud immeritò queat.*

E

hoc Hierotheus unquam exſtitit Athenienſis epiſcopus.

306 *Et verò Hierotheum Athenienſi ecclesiæ unquam præfuisse episcopum, sat certum alibunde apparet. Quid enim? Cùm non tantùm Athenarum episcopus, sed &* Dionysii Areopagitæ *in fidei doctrina præceptor exstitisse in dato è Menæis elogio narretur, verosimillimè, imò vix non indubiè, Hierotheum exstitisse primum ecclesiæ Athenienſis episcopum significare elogii juxta ac menologii Basiliani auctores volucre, imò cùm* Dionysius *Athenienſem sedem ante annum circitèr* 120 *obitu suo vacuam non fecerit, Hierotheum sanè, nisi ei, quæ fidem exsuperet, ætatem tribuere volueris, in Athenienſi sede, si hanc unquam occupavit, primum omnium sedisse, necesse est. Verùm Athenis neminem* Dionysio Areopagita *priorem præfuisse episcopum, ex Eusebio Pamphili constat. Hic enim duobus Historiæ Ecclesiasticæ locis, quibus solis* Dionysii Areopagitæ *meminit, exstitisse hunc primum ecclesiæ Athenienſis episcopum, manifestissimè prodit, priori quidem seu lib.* 3, *cap.* 4 *his verbis*: Adde his (*episcopis nempe*) Areopagitam illum, Dionysium nomine, quem post Pauli concionem in Areopago apud Athenienſes habitam, ad fidem conversum fuisse, Lucas in Actis Apostolorum scribit, quemque primum ecclesiæ Athenienſis episcopum delignatum, alius quidam Dionysius, ecclesiæ Corinthiorum pastor, narrat; *posteriori verò, seu lib.* 4, *cap.* 22 *hunc scribens in modum*: Declarat præterea (*S. Dionysius scilicet, Corinthiorum episcopus*) Dionysium Areopagitam, à Paulo Apostolo ad fidem conversum (sic enim Acta Apostolorum referunt) primum Athenienſis ecclesiæ episcopatum administrâsse.

F

307 *Hæc Eusebius Pamphili: quibus sanè, cùm* Dionysium Areopagitam *ecclesiæ Athenienſi primum præfuisse antistitem, apertè testetur, nullâ ratione, ut ecclesiam Athenienſem episcopi munere moderatum esse omnium primum, credamus, Hierotheum, permittit. Porrò cùm nullius etiam scriptor, qui ante sæculum* VI, *detectaque, quæ* Dionysio *vulgò adscribuntur, Opera floruerit, præceptoris* Dionysii, *nomine* Hierothei, *mentionem usquam faciat, imò ejus nec in Martyrologio*

Imò an is unquam in rerum natura fuerit, dubitari poteſt, nec ex iis.

legio Romano parvo ſem veteri, nec in aliis ullis antiquioribus Faſtis ſacris exſtet memoria, dubitari poſſe videtur, non tantùm an Hierotheus Athenienſi eccleſiæ præfuerit epiſcopus, verùm etiam an in rerum naturâ unquam exſtiterit. Etenim, ſi in rerum natura unquam exſtitiſſet, tantaque, quanta jactatur, ſanctitate, doctrinâ & nominis celebritate fuiſſet, quis facilè, ut & in omnibus Faſtis ſacris antiquis, & ab omnibus pariter ſcriptoribus antiquis ſilentio præteriretur, futurum fuiſſe in animum adducat? Nemo ſanè, quantùm opinor, niſi quis forſan credulitatis nimia notam haud refugerit. At verò, ne ſimul & ex epiſcoporum Athenienſium Catalogo & è rerum, quæ aliquando fuerint, claſſe eliminetur Hierotheus, impedire videntur nonnulla, quæ in hujus Vita, à ſe contexta illuſtriumque eccleſiæ Orientalis, qui primo Chriſti ſeculo floruerunt, Scriptorum Vitis inſerta, Halloixius ſcribit. Ac primò quidem ait, Dionyſio Areopagitæ primi Athenarum epiſcopi gloriam, tacito à nonnullis S. Hierothei nomine, obveniſſe, quòd; *hoc in alias terras digreſſo,* Dionyſius *longè dimitis Athenis ad eccleſiam ibidem fundandam permanſerit: verùm cùm non tantum apud nonnullos, ſed apud omnes prorſus ſeculo octavo antiquiores exploratæ fidei ſcriptores altiſſimum ſit de Athenienſi Hierothei epiſcopatu ſilentium, nentiquam id, quod, ut dixi, ait Halloixius, Hierotheum vel epiſcopum Athenienſem aliquando fuiſſe, vel etiam in rerum natura exſtitiſſe, evincit.*

308 *An alia, quæ adhuc affert, melius id præſtent, diſpiciamus. In dicta Vita cap. 4 de Hierotheo ita memorat:* Libris illis, quali tum decebat, ſtilo exaratis, atque Dionyſio Areopagitæ, diſcipulo ſuo unicè dilecto, commendatis, in alias abiit regiones, tranſcurſaque Italia atque Gallia, penetravit in Hiſpaniam. Ibi enim fuiſſe ac ſemen Euangelii longè latèque ſparſiſſe, ſatis conſtat; ſed in Arevacis potiſſimùm (ii ſunt Hiſpaniæ Tarraconenſis populi) conſedit, ſedemque epiſcopatûs Segoviam urbem inter ipſos ſitam elegit. Unde & primus Segovienſis epiſcopus in antiſtitum ſerie, non ementita laude, conſcriptus reperitur. Hunc igitur populum à plurium deorum ſuperſtitione ad unius veri Dei cultum ac religionem, & à feris barbariſque moribus ad humanam æquitatem & ad vitæ Chriſtianæ manſuetudinem modeſtiamque traduxit. De cæteris rebus, ab eo præclarè geſtis, deque prophetiæ dono, quo ipſum divinitus muneratum eſſe, ejus auditor S. Dionyſius non obſcurè indicat, ac de aliis item à Deo conceſſis ei muneribus nihil ſpeciatim memoriæ proditum eſt, ſed ipſum vitæ ſuæ in ſanctis laboribus ac ſtudiis gnaviter traductæ finem beatiſſimum, aureæ inſtar coronidis, impoſuiſſe, nimis exploratum habetur. Quippe cujus nomen inter eos Sanctos relatum eſt, qui ſacris ab Eccleſia honoribus ſeu ſolemni memoriâ tam in Græcis; quàm in Latinis Martyrologiis celebrantur. In Romano quidem ad diem quartam Octobris perpaucis hoc modo: " Athenis S. Hie-„rothei, diſcipuli beati Pauli Apoſtoli.„ Sed in Menologio pleniùs: " Natalis ſancti patris „noſtri Hierothei, qui fuit unus è numero A-„reopagitarum, qui, ab Apoſtolo Paulo in-„ſtructus, magnum illum Dionyſium Areopa-„gitam Chriſti fide inſtruxit. Cùm autem bene „& religiosè vixiſſet, migravit ad Dominum.„

309 Sic ibi. De loco autem vel tempore vel modo emigrationis nihil ſatis compertum eſt. Nam licèt ſacratiſſimum ejus caput nunc poſſideat Hiſpania, & illo tamquam precioſiſſimo pignore meritò glorietur, tamen antiquitus è Græcia ſumptum eſſe, ipſa inſcriptio Græca, eidem capiti affixa, planum facit. Sic enim Græcis characteribus reperta eſt: ΚΕΦΑΛΗ ΙΕΡΟΘΕΟΥ· non autem Latinis: CAPUT HIEROTHEI: neque item ejus gentis ſermone, apud quam tantus theſaurus latuit, vernaculo. Quare nihil propiùs eſſe vero, arbitrandum eſt, quàm haſce tanti viri nobiles reliquias è Græcia in Hiſpaniam (quacúmque demum ratione id acciderit) eſſe aſportatas. Jam autem religioſi Ciſtercienſes cœnobii Sandovalis in ditione Legionenſi eas obtinent, & certiùs recognitas permagno in honore habent. *Ita hactenus Hierothei Vita, ab Halloixio contexta; ſic autem in hujus, in qua etiam, Hierotheum exſtitiſſe Areopagitam & à Paulo Apoſtolo, Athenas nondum appulſo, ad fidem fuiſſe converſum, abſque ſcriptoris ſat vetuſti teſtimonio adſtruit, poſtrema ferè verba, de Hierothei reliquiis in Hiſpaniam tranſlatis tractantia, idem Halloixius obſervat:* Aſſervatur..., tam divinum pignus à Ciſtercienſibus religioſis monaſterii Sandovalis, in diœceſi Legionenſi, ubi illud vidit & detexit doctiſſimus ſimul & religioſiſſimus Franciſcus Bivarius. Oſtenderunt ei quidem monachi caput, ſed ipſe illis oſtendit occultum, & quod illos latebat, capitis indicium. Nec enim ullum ſcriptum exhibere potérant, quo, illud eſſe S. Hierothei, comprobarent; ipſe verò involutum linteolo caput cùm detexiſſet, inſcriptionem Græcam pro certiſſimo teſtimonio reperit.

310 *Hactenus Halloixius: audi modò, qui de ſacris illis reliquiis, quas in Sandovallenſi monaſterio à Bivario fuiſſe detectas, jam recitatis verbis memorat, ipſemet hic ſcriptor in ſuis ad Fiſtitium Flavii Lucii Dextri Chronicon Annotationibus ad annum Chriſti ~1 loquatur.* Poſtquam, *inquit*, ejuſmodi Commentariis Romæ finem impoſui, in Hiſpaniam reverſus, cùm caſu apud monachos Ciſtercienſes monaſterii Sandovalis, diœceſis Legionenſis, agerem & reliquiarum ſacra ſcrinia ſedulò evolverem, percepi, caput inibi divini Hierothei aſſervari. Ita ſiquidem traditum à majoribus ſuis ſenes monachi aſſeverabant. Et caput quidem ſacrum inter reliquias extabat; ſed ſcriptura ejus rei deſiderabatur. Venit nihilominùs mihi in mentem, cranium à linteolo, quo à multis retrò annis ſtrictiſſimè involutum & filis aſſutum ſervabatur, exuere; ſi forſan teſtimonium aliquod ejus rei interiùs reperire liceret; & ecce, Deo auſpice, membranula vetuſtiſſima longitudinis dimidii digiti cum parte cranii, abbate & monachis omnibus præſentibus, reperta eſt cum ejuſmodi Græcis characteribus: ΚΕΦΑΛΗ ΙΕΡΟΘΕΟΥ, quod ſonat, CAPUT HIEROTHEI. Incredibilis ſubitò lætitia mentes omnium ſubiit, & ſuper tanto dono, abbate ita diſponente, pro gratiarum actione proceſſio ſolemniter celebrata eſt, & Miſſa de eodem divino doctore & antiſtite decantata ipſa inventionis die, quæ fuit quinta Aprilis anni Domini MDCXXV, feſto S. Iſidori dedicata.

311 *Ita laudatus ſcriptor Bivarius; modò tam quæ hic, quàm quæ Halloixius verbis ſuprà datis de Hierotheo tradit, quæque, ſi vera forent, nentiquam hunc pro Sancto fictitio eſſe habendum, probarent, diſcutiamus. Ab itinere, quo*

AUCTORE C. B.

quo Hierotheus, relictâ Gracia variisque regionibus peragratis, in Hiſpaniam tandem penetrârit, duce initium. Halloixius, quo id probatum det, in ſuis ad Vitæ Hierothei cap. 4 Annotationibus Flavii Lucii Dextri ad annum 71 Chronicon citat. Verùm præterquam quòd Chronicon illud Græcot, qui nec in Faſtis ſuis ſacris, nec alibi uſquam itineris, ab Hierotheo in Hiſpaniam ſuſcepti, mentionem faciunt, nequiquam ſibi ſuffragantes habeat, pro fictitio prorſus ac nullius fidei monumento ab eruditis univerſis modò habetur: quod cùm ita ſit, ab Halloixio relatum, de quo hic, Hierothei in Hiſpaniam iter nullam omnino, utpotè in monumento, undequaque ſpurio, dumtaxat fundatum, fidem mereatur, nec plura, quò iter iſtud unquam habuiſſe locum, evincam, afferri eſt neceſſe. Hinc porrò conſectarium etiam nunc fit, ut, primum Segovienſis in Hiſpania eccleſiæ epiſcopum, quod ſola pariter ſpuriis ejuſdem Chronici fide Halloixius ſuprà hinc tranſcriptis verbis adſtruit, exſtitiſſe Hierotheum, credendum etiam non ſit. Et verò reipſa etiam Hierotheum eccleſia Segovienſi primum non præfuiſſe epiſcopum, certum omnino atque indubitatum vel ex eo ſit, quòd ſedem iſtam S. Fructuoſus, antiquus ac certus Segovienſium patronus, primus occupârit, quemadmodùm marchio Agropolitanus, pòſt etiam marchio de Mondexar & comes de Tendilla, eruditiſſimo, quem ſub Diſcurſus Hiſtorici *titulo vulgavit, Commentario primùm, Opereque deinde altero, quod* Diſſertationes Eccleſiaſticas pro honore antiquorum tutelarium contra fictiones modernas *inſcripſit, luculentiſſimè oſtendit.*

B

fidem merentur, vel vel, quam probare deberent,

312 *Quidcúmque itaque de Hierothei ſeu itinere Hiſpanico, ſeu epiſcopatu Segovienſi ab Halloixio aliiſque narretur, id certe niſi melioribus, quàm quæ hactenus adducta fuere, monumentis firmetur, minimè efficiet, ut Hierotheum in rerum natura aliquando certò exſtitiſſe, nedum in Hiſpaniam, variis peragratis regionibus, penetraſſe, ibidemque Segovienſi eccleſiæ primum præfuiſſe antiſtitem, in animum utcumque inducam. Modò unus alia, quæ de ejuſdem Hierothei reliquiis memorantur, efficere ſaltem, ut in rerum natura certò hic exſtitiſſe credatur, nata haud ſint, diſpiciamus. Duo in proximè recitatis Bivarii verbis, quæ pro memoratis ab eo & Halloixio ſacris Hierothei reliquiis, ſeu pro harum ſinceritate faciunt, continentur; alterum eſt, quod repertum, ait, in linteolo, quo Hierothei reliquiæ obvoluta fuerint, teſtimonium, membranula vetuſtiſſima charactéribus ac vocabulis Græcis,* Caput Hierothei *ſignificantibus, inſcriptum; alterum traditio, quæ à majoribus ad ſeniores monaſterii Sandovallenſis monachos fuerit tranſmiſſa. Ut modò quid de duobus illis, quibus tantummodò, quæ Bivarius atque ex hoc Halloixius de Hierothei reliquiis, in monaſterio Sandovallenſi aſſervatis, tradunt, ſuperſtructa ſunt, capitibus juxtà ac ipſiſmet illis reliquiis cenſendum ſit, edicam, à priori illorum duco initium.*

C

eximenda nullo omnino, ut ratione,

313 *Cùm nulla prorſus, ipſomet fatente Bivario, ſcriptura, quæ, quod hunc fuit oſtenſum, Hierothei caput ſeu cranium eſſe, comprobaret, penes Sandovallenſes monachos exſtiterit, hique adeò, unde, quando & à quibus reliquiæ iſtæ ad monaſterium ſuum fuiſſent delatæ, indubiè ignorârint, ſit vel hinc, ut inſcriptionem ſeu teſtimonium, duobus dumtaxat vocabulis Græcis,* Hierothei caput *ſignificantibus, conceptum, pro admodùm ſuſpecto ha-*

D

beam. Ex ipſa quidem, quâ inſcriptio illa ſeu teſtimonium exprimitur, lingua Græca, penes Græcos homines Hierothei caput primùm exſtitiſſe, hiſque deinde ſeu invitis ſeu conſentientibus, è Gracia in Hiſpaniam id fuiſſe tranſlatum, contendunt; verùm an rectè? Minimè enimverò. Quid ni enim Hiſpani inſcriptionem, Græcis charactéribus expreſſam, jam exiſtenti penes ſe, non alunde advecto, capiti, quod vel Hierothei, hominis Græci, caput eſſe credebant, vel pro Hierothei capite haberi volebant, adjungere potuerint? Eoſne forſan lingua Græca uſque adeò fuiſſe ignaros, putas, ut ne quidem duobus vocabulis linguâ Græcâ exprimendis effermandiſque apti exſtiterint? Verùm demus etiam, caput, quod Hierothei caput à Sandovallenſibus monachis creditur, in Hiſpaniam è Gracia fuiſſe allatum, nec hinc, ut id Hierothei, in Operibus, Dionyſio Areopagitæ *vulgò adſcriptis, frequenter memorati, caput ſit, conſectarium fuerit: Quid ſi enim poſt detecta, è quibus Hierothei notitia primùm eſt hauſta, Opera,* Dionyſio Areopagitæ *adſcripta, aſſervatum penes Sandovallenſes caput impoſtor quidam Græcus è Gracia in Hiſpaniam attulerit, idque Hierothei caput eſſe, inſcriptione, quâ id ipſemet munierat, in teſtimonium adducta, falsò aſſeveraverit? Sanè, cùm nihil, quò id certò factum non eſſe, evincas, allegari poſſe videatur, nec pauca olim, uti inter eruditos ſatis convenit, fraudes in Sanctorum reliquiis, maximè iis, quæ è regione una ad aliam transferebantur, fuerint admiſſæ, quis, quæſo, in Hierothei reliquiis, quas verè Hierothei eſſe, nullum apud Sandovallenſes exſtans ſcriptum comprobat, nihil prorſus fraudis dolique interveniſſe, pro certo aſſeveret?*

E

in medium hic adducta.

314 *Adhæc, cùm in inſcriptione ſeu teſtimonio, quod in reliquiarum involucro fuit repertum,* Hierotheus Sancti *titulo ſeu appellatione non afficiatur; undumque dumtaxat Hierothei nomen vocabulo* caput *adjungatur, ſinunt Hierothei, quò in Operibus,* Dionyſio Areopagitæ *adſcriptis, memoratur, an alterius homonymi, dubitari poteſt. At verò, ut ad alterum, in quo, quod de Hierothei reliquiis, in monaſterio Sandovallenſi aſſervatis, memorant, fundatur, jam veniam, è majoribus ſuis ſenieres monaſterii Sandovallenſis monachi intellexerant, Hierothei eſſe reliquias, quas ſeſe cum adjuncta, quam verbis ſuprà hinc tranſcriptis memorat, inſcriptione in dicto Sandovallenſi monaſterio reperiſſe Bivarius ait. Ita omnino habet: verùm majores, è quibus illud monaſterii Sandovallenſis monachi intellexerant, quiſnam ille, cujus penes ſe exſtare reliquias, dixerunt, Hierotheus eſſet; haud addiderunt, ut nec è traditione, quam laudati allegârunt monachi, certiora reddantur, quæ de Hierothei, in Dionyſii Operibus memorati, reliquiis, in Sandovallenſi monaſterio aſſervatis, tradunur. Nec eſt, quod adhuc reponas, non alium quàm qui in Operibus,* Dionyſio Areopagitæ *vulgò adſcriptis, memoratur, Hierotheum inveniri Sanctorum numero adſcriptum; ciſi enim id ita ſit, conſectarium illicò non eſt, ut Hierotheus, cujus reliquias in Sandovallenſi monaſterio Bivarius invenit, is ipſe ſit, qui in Dionyſianis Operibus pro* Dionyſii *præceptore ebenditur. Cùm enim inſcriptio, quam capiti adjunctam Bivarius reperit, nec* Beati, *nec* Sancti *titulum, Hierothei præfixum, complecteretur, quid ſi caput illud nec Beati nec Sancti fuerit, ſed Viri dumtaxat, nomine* Hierothei, *qui, quamvis*

F

Digitized by Google

A *vis Faſtis ſacris haud exſtet inſcriptus, diem tamen, ſanctitatis famâ poſt ſe relictâ, extremum clauſerit?*

ſuadent, pulchra apta ſint, ſatis loquar,

315 *Enimverò rem ita habuiſſe, vel ex eo facilè crediderim, quòd in more ſit poſitum, conſtanſque uſus obtineat, ut in inſcriptionibus, quibus ſacra ſeu reliquiæ ſeu lipſanothecæ notantur, Sanctorum, quorum hæ ſunt, nominibus vel* Sancti *vel certè* Beati *titulus præfigatur. Ut ſit, memorata equidem à Bivario, qui præterea in Sanctis quibuſdam, Hiſpaniæ adſcribendis, Commentitioque Dextri Chronico propugnando aut nullam aut certè modicam dumtaxat fidem meretur, efficere ob ea, quæ jam recitatis illius verbis oppoſui, non poſſunt, ut Hierotheum vel in Hiſpaniam veniſſe, vel etiam in rerum natura unquam certò exſtitiſſe, in animum utcúmque inducam. Plures quidem, ut jam ſuprà monui, ſacri Græcorum Faſti ad quartam Octobris diem in Sanctorum numero Hierotheum recenſent; verùm cùm ſolâ, ut dubitari non poteſt, Dionyſianorum, quæ* Dionyſium Areopagitam *probabilius non habere auctorem, infrà docebo, fide id faciant, nec hi, ut Hierotheum pro indubitato,*

B *qui aliquando exſtiterit, Sancto habeam, efficere nati ſunt, uti nec Martyrologium Romanum hodiernum; etſi enim & in hoc Hierotheus ad quartam Octobris diem memoretur, eruditiſſimi, qui illud reformaverunt, viri idcircò dumtaxat adſciſcendum ſibi duxerunt Hierotheum, quòd eum & in Operibus,* Dionyſio Areopagitæ *adſcriptis, haud rarò memoratum, & in Menologio Sirletiano Sanctis invenirent adſcriptum; verùm hoc, utpote recentiori dumtaxat ævo contextum,* Dionyſioque *vulgò adſcripta Opera efficere, ut pro indubitato Sancto, qui aliquando in rerum natura exſtiterit, Hierotheus habeatur, nulla omnino ratione poſſe, ſatis ſuperque è jam dictis liquet.*

ſti nec ex Hierothei, qua Sanctimoniali oblata narrantur,

316 *Porrò qui pro Sancto indubitato Hierotheum habendum, hunc que* Dionyſii Areopagitæ *præceptorem exſtitiſſe, contendunt, in cauſa ſua præſidium adhuc advocant Vitam Catharinæ à Jeſu, Pariſienſis in magno Ordinis S. Mariæ de monte Carmelo parthenone Sanctimonialis, à Magdalena à S. Joſepho parthenonis ejuſdem prioriſſa, mandante S. R. E. Cardinali Bernullo, ſeculo præterito conſcriptam, in qua verbis Gallicis, quæ Latina facio, ſequentia iſthæc de dicta Sanctimoniali, nomine* Catharina à Jeſu, *leguntur:* In magnis hiſce anguſtiis ſemper ferè multum auxilii à pluribus ex illorum, quos diximus, numero Sanctis accipiebat; & adhuc à ſancto Hierotheo, cujus frequenter, utpote ſibi pluries apparentis, præſentiâ fruebatur. Deus illi impertierat hunc Sanctum, quò ab eo dirigeretur, & in Operibus quibuſdam aliiſque juvaretur rebus, quæ evenerunt in Vita ejus, tota à Deo & à Sanctis, quos hic illi, ut eam ad perfectionem, quam abs illa exigebat, exſtimularent, conceſſerat, directa; *ex hiſce itaque Vitæ laudatæ verbis, neutiquam Hierotheum, utpote qui in hac ſapiùs Sanctimoniali laudata & apparuiſſe & in magnis anguſtiis adfuiſſe memoretur, pro Sancto fictitio, qui in rerum natura unquam exſtiterit, eſſe habendum, contendunt. Verùm præterquam quòd nihil omnino, ut, quæcúmque in prafata Catharinæ Vita narrantur, pro veris admittamus, nos cogat, viſiones, apparitiones, revelationeſque, maximè quæ feminis, nunc etiam piis, facta perhibentur, rarò admodùm, nec ni-*

C

ſi ſumma cum cautela; quòd ſæpiſſimè & illuſio & imaginatio locum in iis habeat, ſolent admitti.

AUCTORE C. B.

apparitionibus, objectionique, alium de adhuc petita.

317 *Adhæc, quod caput eſt, inter eruditos omnes convenit, viſiones apparitioneſque, perſonis particularibus factas, haud id habere virium, ut rem quampiam, quæ inter hiſtoricos, antiquorum, quibus firmetur, monumentorum defectu, controvertitur ac in dubium vocatur, certam atque indubitatam valeant efficere. Nec id itaque, quod de viſionibus Hierotheique apparitionibus, præfatæ Catharinæ oblatis, narratur, fuiſſe hunc unquam in rerum natura, certum efficit atque indubitatum. Ceterum erit fortaſſis adhuc, qui, quin Hierotheus in rerum natura exſtiterit, dubitandum non eſſe, contendat, quòd de eo quàm plurima in Dionyſianis Operibus commemorentur, horumque auctor, etſi etiam* Dionyſium Areopagitam *falsò ſe finxerit, haud tamen, ut ea omnia perſona, quæ in rerum natura unquam exſtitiſſet, affingeret, falturus fuiſſe videatur. Verùm nec hoc, ut Hierotheus in rerum natura certò exſtitiſſe credatur, efficere eſt unum. Quid ni enim factum eſſe poſſit, ut Operum Dionyſianorum auctor, qui* Dionyſii Areopagitæ *nomen* E *ſibi impoſuit, ea omnia, quæ de Hierotheo ſcribit, fictitia perſona de induſtria affinxerit, ne, ſi ea perſona vere, ſeu quæ aliquando in rerum natura exſtiterit, adſcripſiſſet, fraus ſeu impoſtura temporis lapſu forſan detegeretur ex iis, quæ de vera illa perſona à ſcriptoribus aliis, ei non viſis, memoriæ fortaſſis prodita fuiſſent? Enimverò, re etiam ipſa ita id factum non eſſe, minimè eſt certum, ac proin, an Hierotheus in rerum natura exſtiterit, dubium manere, neceſſe eſt; anne autem id, quod adhuc, ut probetur contrarium, potiſſimùm poteſt afferri, rem evincat, § ſequens aperiet.*

§ XVII. An ſanctiſſimæ Dei Genitricis exſequiis, Hierotheo etiam hiſce adſtante, interfuerit, & quid de aliis nonnullis, quæ de Sancto narrantur, ac in ſolis ferè ei adſcriptis Operibus fundantur, ſit cenſendum.

F

E Nicephori, qua

NIcephorus Calliſtus *lib.* 15 *Hiſtoria Eccleſiaſtica cap.* 14 *de S. Pulcheria, Conſtantinopolitana imperatrice, ſic ſcribit:* Marciano Romani imperii ſceptra tenente, magnopere unà cum eo operam dedit, ut modis omnibus venerandum, immaculatum, Deiferumque illius (*ſanctiſſimæ Dei Genitricis nimirum*) corpus inveniret, & in eccleſia ea reponeret. Itaque Juvenalem Hieroſolymorum archiepiſcopum, & Palæſtinos epiſcopos, qui concilii celebrandi causâ Chalcedonem venerant, accitos interrogavit, an divinum Dei Genitricis templum & ſacroſanctum corpus adhuc apud Palæſtinos in eo tumulo, quo primùm repoſitum eſſet, reperiretur: velle ſe id, inde tranſlatum, in templum hoc ejus inferre, ut imperantis urbis cuſtodia eſſet & præſidium. Quum enim & urbs ipſa & templum

AUCTORE C. B. illi dicatum esset, æquum esse dixit, ut sacrum etiam ejus corpus ab eis non abesset. Ad quæ verba Juvenalis respondit: In sacris divinitusque inspiratis Scripturis obitum sanctæ semperque Virginis Dei Genitricis Mariæ minimè referri: antiquissima autem & verissima omninò traditione receptum esse, instante illius obitu, Apostolos ex ipsis orbis terrarum finibus, ubi ad prædicationem obeundam dispersi erant, sublimes in aëre Hierosolyma veniisse, visione auspicatiore hymnos divinarum potestatum exauditos esse: & absque strepitu aliquo, mirifico planè modo, Verbum & Filium ejus advenisse, atque in manus suas divinum illius Spiritum suscepisse.

hic recitantur.

319 Sacrosanctum autem corpus illius, angelica simul & Apostolica hymnodia elatum, in tumulo quodam, in regione Getzemani repositum esse, & in tertium usque diem eo loco carmina angelos perpetua in honorem & laudem Dei Genitricis cecinisse. Et cùm eodem tertio die is, qui in obitu virginis Matris choro Apostolorum non affuerat, advenisset, & sacrum illum cœtum, ut tumulum recluderet,

B quò & ipse (*Thomas hic fuisse, uti apud Nicephorum lib. 2, cap. 23, & infrà ex Euthymiaca Hist. videre licet, asseritur*) Verbi matri debitum supremumque persolveret honorem, precibus summoperè sollicitâsset, atque sigillo ablato sepulcrum apertum esset, sacrum illius corpus prorsus repertum non esse: sed sepulcrales illius fascias tantùm suo loco intactas atque inviolatas, perinde atque corpus ea paulò antè reliquisset, repertas, & quidem inenarrabili odoris suavitate redolentes. *Ita hallenus Nicephorus; nonnulla autem, quibus, sacratissimum Virginis Mariæ corpus, cum anima iterum conjunctum immortalitateque donatum, in cœlos fuisse angelorum ministerio delatum, itaque etiam ipsis Apostolis, tùm id in tumulo, in quo conditum fuerat, non invenissent, visum esse, docet, proximè subjungit, ac dein mox de iis, qui sanctissimæ Dei Genitricis exsequiis interfuerint, facit sermonem. En, quibus id exsequitur, verba.*

verbis Dionysium ex ædibus Hierotheo sanctissimæ Dei

C 320 Porrò, *inquit*, cum discipulis ibi tum affuisse addidit, sanctissimum illum Timotheum, Dionysium Areopagitam, magnumque divinum & sapientem Hierotheum: quemadmodum hac de re Dionysius ipse in suis ad Timotheum de beato Hierotheo scriptis testatus sit: "Congressus etiam est cum hierarchis, „divino numine afflatis, quum & ego & ipse, „aliique multi ex sanctis fratribus nostris, ad „spectaculum corporis, quod auctorem vitæ „Deumque susceperisset, convenissemus. Aderat „ibi Jacobus quoque frater Domini, & item Pe„trus supremum atque venerandum Theologo„rum fastigium. Deinde post id spectaculum „visum est, ut hierarchæ omnes, pro se quis„que ut posset, hymno cantato, infiniti-potem„tem divinæ virtutis bonitatem concelebrarent. „Meministi tu satis, ut ibi secundùm theologos „ipsos, omnes alios sacros mystas longè supe„rârit totus à seipso recedens, totus mente ex„tra seipsum degens, & prorsus convenientia „eis, quæ canebat, patiens, ita ut à quibus au„diebatur & conspiciebatur, simul & cognosce„retur numine afflatus, & divinus hymnorum „cantor judicatus. Sed quid tibi de iis, quæ „tum sancti illi viri theologati sint, dicam, „quam nihi mei quoque ipsius sim oblitus, me„minerim, me multos hymnos & partes quas„dam divinitus inspiratarum illarum laudum, te „canente, audire?„

D 321 Hæc ubi Juvenalis dixit, principes ipsi ab eo, ut sanctum eum tumulum, unà cum sacris vestibus probè obsignatum ad se mitteret, rogarunt: eumque ita à Juvenali transmissum, in maximo quod ab eis constructum est Blachernarum templo, piis consecrarunt atque deposuerunt manibus, proximè ad sacram divinamque mensam. Factum id Marciano adhuc superstite. Veneranda enim vestis ejus aliquanto pòst, sub Leone est allata: & in rotundo templo, quod Leo magnus ædificavit, collocata est, sicuti in historia ejus dicemus. *Haud panca enimverò hisce, quæ & hoc & duobus numeris proximè pregressis jam recitavi, verbis à Nicephoro docemur; ac primò quidem, ut alia præteream, sanctissimam Virginem Mariam, non Ephesi, ut plurimi contendunt, sed Hierosolymis mortuam esse & sepultam; deinde eamdem sanctissimam virginem cum corpore simul & anima in cœlos esse assumptam; tertiò Apostolos è diversis terrarum partibus, quibus ad Evangelium prædicandum erant dispersi, Hierosolymam, Dei Genitricis obitu imminente, per aera in sublime delatos mirabili modo convenisse; quarto supernaturali isti conventui* S. Dionysium Areopagitam *& Hierotheum, hujus præceptorem, interfuisse, ac quintò denique in rei hujus probationem à Juvenale, patriarcha Hierosolymitano, in oratione, quam ad Marcianum & Pulcheriam Augustos concilii Chalcedonensis tempore seu anno 451 habuit, quamque recitata Nicephori verba complectuntur, citata fuisse Scripta seu Opera, quæ* Dionysii Areopagitæ *nomine circumferuntur.*

Genitricis exequiis interfuisse alioque nonnulla docemur.

E

verùm ex ea Euthymiaca, è qua suppeditata à Damasceno.

322 *Verùm è quinque hisce capitibus tria duntaxat postrema ad institutum nostrum spectant, hæcque proinde sola, aliis duobus, etsi interim, quin corpore simul & animâ sanctissima Dei Genitrix in cœlum sit assumpta, haud dubitem, relictis intactis, discutere aggredior, simul etiam, nec illa, ut Hierotheus in rerum natura aliquando exstitisse credatur, sufficere, ostensurus. Ad rem ipsam veniamus. Apostoli, imminente sanctissimæ Virginis Mariæ obitu, è diversis orbis terrarum partibus, Hierosolymâ procul dissitis, singulari prorsus atque inaudito miraculo Hierosolymam per aera uno eodemque tempore fuisse translati, in exhibita per Nicephorum (adi hujus jam recitata verba) oratione à Juvenale, patriarcha Hierosolymitano, dicuntur. Verùm unde hic prodigiosam adeò Apostolorum translationem didicit? Ex antiquissima, indubiè inquies, verissimaque, quæ tum adhuc in Palæstina vigebat, traditione. Rectissimè sanè; ita enim ipsa, quam Juvenali Nicephorus attribuit, oratio nos docet. Verùm unde, hanc à Juvenale ad Marcianum & Pulcheriam augustos habitam fuisse, Nicephorus habuit perspectum? Joannes Damascenus Homilià secundà in beatæ Mariæ Virginis dormitionem, allocutione ad Dei Genitricis sepulcrum, verbisque nonnullis, quæ huic per inductionis figuram attribuit, præmissis, ita deinde subjungit:* Videtis, amicissimi Patres ac Fratres, quibus ad nos verbis celeberrimum hoc sepulchrum utatur. Quod autem hæc ita se habeant, liquet ex Euthymiaca historia, in qua lib. III cap. XI ita disertè scriptum est: Superius diximus, quem„admodum sancta Pulcheria in urbe Constan„tinopolitanâ plures ecclesias construxit. Harum „una est illa, quæ in Blachernis ædificata fuit

F

„pri-

A „primis annis imperii Marciani, divinæ memo-„riæ.

Hæque faciunt verba 323 „Cum itaque laudatiſſimæ ſanctiſſimæque „Dei Genitrici perpetuæque Virgini Mariæ ve-„nerandam ædem illic exſtruxiſſent, omnique „ornamentorum genere decoraſſent, ſacroſan-„ctum quod Deum ſuſcepit corpus conquire-„bant. Accitoque Juvenali Hieroſolymorum „archiepiſcopo, & Palæſtinæ pontificibus, qui „tum ob concilium Chalcedone coactum in urbe „regia verſabantur, his eos verbis alloquuntur: „Hieroſolymis primariam & egregiam Dei Ge-„nitricis ac perpetuæ Virginis Mariæ eccleſiam „eſſe audivimus, in eo loco qui Gethſemane vo-„catur, ubi ejus corpus quod vitam tulit, in „loculo conditum eſt. Volumus ergò has reli-„quias iſthuc afferri, ut imperatrici huicce ci-„vitati præſidio ſint. Ad hæc Juvenalis ita re-„ſpondit: Etſi, quæ in ſanctæ Dei Genitricis „morte contigerunt, ſanctæ ac divinitus inſpi-„ratæ Scripturæ paginis minimè prodita ſint; „tamen ex antiqua & veriſſima traditione acce-„pimus, quòd glorioſæ ipſius dormitionis tem-B „pore, univerſi quidem ſancti Apoſtoli, qui „orbem terrarum ob gentium ſalutem peragra-„bant, momento temporis in ſublime elati, „Hieroſolymam convenerunt: cumque illic eſ-„ſent, eis viſio apparuit Angelica, & divina „melodia audita eſt ſupernarum poteſtatum. Et „ſic cum ſancta & cœleſti glorià animam „ſanctam Deo commendavit: ejus autem cor-„pus quod Deum ſuſceperat, cum Angelico & „Apoſtolico cantu elatum, in loculo Gethſe-„mani depoſitum eſt: quo in loco angeli totos „tres dies chorus agere & canere non deſiite-„runt. Poſt tres autem dies angelico cantu ceſ-„ſante, qui aderant Apoſtoli, cùm unus Tho-„mas, qui abfuerat, poſt diem tertium veniſſet, „& quod Deum tulerat corpus adorare voluiſ-„ſet, tumulum aperuerunt.

Hic revisantur. 324 „Ac laudatiſſimum quidem illius cor-„pus nequaquam invenire potuerunt: cùm „autem jacentia linea reperiſſent, atque in-„enarrabili qui ex eis proficiſcebatur odo-„re perfuſi eſſent, loculum clauſerunt. Tum „myſterii obſtupefacti oraculo, hoc ſolum „cogitare potuerunt, quod cui placuit ex C „Maria virgine in perſona propria carnem ſu-„mere, & hominem ex eâ fieri & naſci, Deus „Verbum & Dominus gloriæ, quique poſt par-„tum incorruptam ejus ſervavit virginitatem, „eidem placuit, & ipſius poſtquam migravit, „immaculatum corpus incorruptione & tranſla-„tione ante communem & univerſalem reſurre-„ctionem honorare. Aderant tunc cum Apoſtolis „ſanctiſſimus Apoſtolus, & primus Epheſiorum „epiſcopus Timotheus, & Dionyſius Areopagita, „ſicut magnus ipſe Dionyſius teſtatur in his quæ „de beato Hierotheo, qui ipſe tunc aderat, ad „prædictum Apoſtolum Timotheum ſcripſit in „hæc verba: Quandoquidem apud ipſos etiam „à Deo afflatos ſacrorum antiſtites, quando nos „quoque, ut noſti, & multi ex ſacris noſtris „fratribus ad contuendum corpus quod vitæ „principium dedit, ac Deum ſuſcepit, conve-„niſſemus (aderat autem & Domini frater Jaco-„bus & Petrus, ſupremus præſtantiſſimuſque „Apoſtolorum vertex) tum viſo corpore pla-„cuit omnibus, prout quiſque poterat, hymnis „celebrare infinitam bonitatem divinæ potentiæ: „poſt Theologos omnes alios ſacrorum præco-„nes, ut non te fugit, ſuperabat, totus exce-„dens, totus extra ſe raptus, atque ita affectus, „ut cum his quæ canebat, copulatus videretur „& ab omnibus qui ipſum audiebant & vide-„bant, & quibus, ſive notus, ſive ignotus e-„rat, numine correptus divinuſque plane hy-„mnorum auctor cenſeretur. AUCTORE C. B.

Hiſtoria ſunt hauſta. 325 „Quid autem de his quæ divinè il-„lic dicta ſunt, ad te ſermonem habeam, „cum ipſe niſi mei ipſe oblitus ſum, non-„nullas etiam divinorum illorum cantuum „partes ſæpe à te me audiviſſe noverim. His „imperatores auditis, ab archiepiſcopo Ju-„venali petierunt, ſanctum illum loculum unà „cum glorioſæ & ſanctiſſimæ Dei Genitricis ve-„ſtibus, quæ in eo poſitæ erant, ad ſe mitti, „ſigillo communitum. Quem cum accepiſſent, „in veneranda æde ſanctæ Dei Matris, quæ in „Blachernis ſita eſt, depoſuerunt. Atque ita qui-„dem hæc geſta ſunt.„ *Modò hæc à Johanne Damaſceno ex Euthymiacâ, uti ipſemet ait, Hiſtoria ſubminiſtrata verba confer cum verbis, è Nicephoro Callisto ſuprà hanc tranſcriptis, videbiſque, narrationem, quæ hiſce, cum narratione, quæ illis exprimitur, non tantùm quantùm ad ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad omnia ferè adjuncta convenire. Quare cùm Nicephorus, nepote ſeculi decimi quarti ſcriptor, Joanne Damaſceno, qui ſeculo ſeptimo floruit, Euthymiacamque hiſtoriam citat, multò ſit recentior; conſectarium ſit, ut vel ex hac, vel è ſimili, quod ex eadem Hiſtoria (neque enim antiquius, è quo iſthæc integra promanârit, ſcriptum invenitur) fuiſſet primitus acceptum, monumento literario narrationem ſuam deprompſerit; ut fidem hac majorem, quàm Hiſtoria Euthymiaca merera ri haud queat. Ut itaque de illa ſtatuere quid poſſimus, de hac quid ſit cenſendum, diſpicere debemus.* B E

Idem hac autem, quam certò, contrà ac Lambecius. 326 *Lambecius Commentariorum de Bibliotheca cæſarea lib.* 8, *pag.* 171 *& ſeq. ſic ſcribit:* Notandum quartò eſt, ... narrationem (*ſuprà ſcilicet è Nicephoro à nobis datam*) ... deſumptam eſſe ex alia multò antiquiori hiſtoria, quam S. Joannes Damaſcenus (*adi hujus ſuprà recitata verba*) vocat Euthymiacam, non quidem, ut quis falsò crederet, quòd ab Euthymio quodam compoſita fuerit, ſed quia S. Euthymii archimandritæ ſive abbatis in Palæſtina, qui anno Chriſti CDLXXII mortuus eſt, vitam & res geſtas continuit. Perſuaſiſſimum autem habeo, auctorem Euthymiacæ iſtius hiſtoriæ fuiſſe Cyrillum monachum, S. Sabæ abbatis, qui A. C. DXXXI obiit, diſcipulum, cujus etiam nunc apud Laurentium Surium tomo primo de probatis Sanctorum Hiſtoriis ad diem XX Januarii exſtat narratio quædam de vita & rebus geſtis S. Euthymii. Titulus hujus narrationis apud Surium hic eſt: "Vita & res geſtæ S. Patris noſtri, magni „illius Euthymii abbatis, auctore Cyrillo mo-„nacho. Fortaſſis autem tota hiſtoria à Meta-„phraſte paraphraſticè reddita eſt.„ Hæc Surius: Ego verò contrà pro certo habeo, Hiſtoriam illam Euthymiacam Cyrilli, non tantùm à Symeone Metaphraſte non paraphraſticè redditam, hoc eſt, latiori quadam & copioſiori expoſitione auctam eſſe, ſed vice verſa eam vel ab ipſo jam memorato Metaphraſte, vel ab aliquo alio abbreviatam & in epitomen redactam eſſe. Hoc enim vel ex ipſo narrationis iſtius, quæ nunc exſtat, exordio patet; quippe F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

quod licèt, æquè ac Hiſtoria ipſa, abbreviatum ſit, priſtinæ tamen amplitudinis ſuæ qualemcumque retinet umbram; nempe generalem hiſtorici ſtudii commendationem, quæ non qualicumque narrationi, ſed juſtæ ſive perfectæ Hiſtoriæ conveniat.

cujus verba huc tranſcribuntur, exiſtimavit,

327 Huc præter alia multa ejuſdem generis argumenta accedit, quod ex S. Joannis Damaſceni ſuprà citata oratione certò conſtat, Euthymiacam illam Cyrilli monachi Hiſtoriam, cùm integra adhuc eſſet, tantæ fuiſſe magnitudinis, ut, non ſolùm in capita, ſed & in libros diviſa fuerit. Poſteàquam enim ibi S. Joannes Damaſcenus ſatis prolixè, & multo ſententiarum ac verborum ornatu expoſuit, quomodo quibuſque circumſtantiis ipſe credat, glorioſiſſimam beatiſſimæ Dei Genitricis Aſſumptionem contigiſſe, tandem narrationem illam claudit ac confirmat authoritate Hiſtoriæ Euthymiacæ, utpote ex cujus capite quadrageſimo libri tertii ad verbum recitat totum illum locum, quo Juvenalis, archiepiſcopi Hieroſolymitani, oratió de obitu & Aſſumptione B. Deiparæ coram imp. Marciano ejuſque conjuge Pulcheria in Synodo Chalcedonenſi habita continetur. Quamvis enim in ea, quæ nunc exſtat, abbreviata S. Euthymii Vita jam memoratus locus non ampliùs inveniatur, minimè tamen dubium eſt, quin in integra Hiſtoria Euthymiaca olim exſtiterit, & culpâ abbreviatoris, tanquam ad S. Euthymii res geſtas minùs pertinens, omiſſus ſit. Vixit quippe S. Euthymius archiepiſcopi Hieroſolymitani Juvenalis & ſynodi Calchedonenſis ſive Chalcedonenſis temporibus, idcóque haud mirum eſt, quòd Cyrillus ampliſſimæ illi, quam de Vita S. Euthymii ſcripſit, Hiſtoriæ multa quoque de rebus geſtis Juvenalis & de Synodo Chalcedonenſi immiſcuerit. Utinam autem ea Hiſtoria ad nos perveniſſet integra! Nunc enim ſuprà memoratam tantùm habemus Epitomen, in qua licèt nonnullis locis archiepiſcopi Juvenalis & Synodi Chalcedonenſis obiter adhuc fiat mentio, pleraque tamen eódem pertinentia omiſſa ſunt; & inter hæc eximius quoque ille locus de obitu & aſſumptione B. Dei Genitricis, cujus conſervationem debemus S. Joanni Damaſceno.

B

C

à S. Euthymii Vita per Cyrillum Schytopolitanum.

328 *Ita hactenus Lambecius, Vitam ſcilicet S. Euthymii abbatis, à Cyrillo Schytopolitano conſcriptam, ipſammet, quæ ſub* Hiſtoriæ Euthymiacæ *nomine à S. Joanne Damaſceno laudatur, Hiſteriam eſſe, contendens, etſi interim, quæ ſuprà hinc tranſcripta ſunt atque in hac à Joanne Damaſceno lecta olim fuerunt, nuſpiam in Vita illa inveniantur. Cùm autem Cyrillus Schytopolitanus optimæ fidei ac notæ, uti apud nos tom. 2 Januarii in S. Euthymio pag. 299 videre licet, auctor exſtiterit, rebuſque etiam pleriſque, quas in litteras miſit, ſuppar vixerit, cuinvero, ſi abs hoc, ut vult Lambecius, laudata à Joanne Damaſceno Hiſtoria Euthymiaca eſſet contexta, nentiquam poſſet, an quæ in hac de oratione, ad Marcianum & Pulcheriam auguſtos à Juvenale, patriarcha Hieroſolymitano, habita, rebuſque in illa dictis memorantur, veritati conſonent, revocari in dubium. Verùm rationes, quibus impulſus Lambecius Euthymiacam illam Hiſtoriam cum conſcripta à Cyrillo Schytopolitano S. Euthymii Vita unam eſſe atque eamdem contendit, nullo pacto id, quod vult, evictum dant. Etenim, ut ab iis, quæ primum in opinionis ſuæ probationem affert, conſumendis incipiam, è narrationis ſeu Vitæ Euthymii, prout à Surio vulgata exſtat, exordio conſectarium minimè eſt, ut hæc prolixioris Hiſtoriæ ſeu Vitæ compendium epitomeve dumtaxat ſit; iſtud enim exordium, non à S. Euthymii biographo Cyrillo Schytopolitano, ſed à Metaphraſte fuit compoſitum, etſi interim (Operis noſtri tom. 2 Januarii pag. 302 videſis) non ſecus ac ſi ipſiſmet Cyrilli eſſet, continenti ſerie cum reliqua narratione apud Surium cohæreat.*

D

fidei optimæ ſcriptorem, adornata, dixerit.

329 *Verùm res etiam ita, ut vult Lambecius, ſeſe habeat, ac proin Vita Euthymii, à Surio vulgata, compendium ſeu epitome prolixioris Vitæ, à Cyrillo Schytopolitano adornata, dumtaxat ſit, fuiſſe in hac, quæ ſeſe de oratione, ad Marcianum & Pulcheriam auguſtos à Juvenale patriarcha Hieroſolymitano habita, in Hiſtoria Euthymiaca legiſſe, Joannes Damaſcenus affirmat, litteris pariter mandata, quæ, quæſo, ratione Lambecius probatum det? Prolixiſſimam S. Euthymii abbatis, auctore Cyrillo Schytopolitano, Vitam inter edita à ſe anno 1688 Analecta Græca Benedictini Congregationis S. Mauri monachi ex optima nota codice, qui tum inter manuſcriptos numero 3063 in inſigni Colbertina bibliotheca aſſervabatur, vulgârunt; in hac autem lucubratione, quæ genuina ac primigenia, taliſque, qualis à Cyrillo Schytopolitano fuit conſcripta, S. Euthymii Vita eſſe videtur, nullum prorſus orationis, ex Hiſtoria Euthymiaca à Joanne Damaſceno ſuprà adducta, quam ad Marcianum & Pulcheriam auguſtos Juvenalis, patriarcha Hieroſolymitanus habuerit, veſtigium occurrit, nec ratio ulla ſat ſolida poteſt afferri, quæ, dictam orationem, utut à Cyrillo Schytopolitano relatam, in S. Euthymii, quam dixi, Vita, à Benedictinis S. Mauri monachis vulgata, omiſſam fuiſſe, ſuadeat. Illa quidem oratio minùs propè ad S. Euthymii res geſtas ſpectat; verùm vel hinc, non fuiſſe iſthanc à Cyrillo Schytopolitano, optima utique è dictis nota accuratoque ſcriptore, in contexta à ſe S. Euthymii Vita relatam, hancque proinde cum Hiſtoria Euthymiaca non eſſe eamdem, concludendum apparet.*

E

in medium

330 *Adhæc ex eo, quòd oratio illa minùs ad Euthymii res geſtas pertineat, futurum fuiſſe, ut eam, qui haſce compendio expoſuit, non commemoraret, pro certo quis aſſerat? At verò, ait adhuc Lambecius, Euthymiaca, cùm integra adhuc exſtaret, Cyrilli Schytopolitani monachi Hiſtoria ſeu Vita, in quâ ſcilicet, quæ ſuprà ex Hiſtoria Euthymiaca Joannes Damaſcenus ſuggeſſit, fuêre notata,* non ſolùm in capita, ſed & in libros *erat* diviſa; *ut ſanè molis ſeu magnitudinis haud parve exſtiterit. Fateor, ſic habet: pro iis enim, quæ ſuprà è dicta Hiſtoria Damaſcenus dat, librum hujus tertium capitaque quadrageſimum citat. Verùm quid tum? Lambecio id minimè ſuffragatur, ſed potiùs adverſatur. Cùm enim Hiſtoria Euthymiaca,* à Damaſceno *laudata, in plures libros ac capita fuerit diviſa, contrà autem nulla S. Euthymii Vita, quæ in plures libros ſit diviſa, inveniatur, hanc certè ſeu qualis apud Surium exſtat ſeu qualis à Benedictinis Congregationis S. Mauri monachis eſt vulgata, unam eamdemque cum Euthymiaca Hiſtoria, à Joanne Damaſceno laudata, eſſe non poſſe, indubitatum apparet. Aſt, inquies, Cyrillus Schytopolitanus Sanctorum trium, S. Euthymii videlicet, S. Sabæ & S. Joannis Silentiarii Vitas conſcripſit, hæque eo ordine, quo hic à me nominantur, totidem à Cyrillo ſcriptorum (Opus noſtrum ad xx Januarii*

F

A *rii diem in S. Euthymio conſule*) *librorum nomine veniunt. Objectionem hanc, veluti Lambecii conjecturam, quam tamen hic ſcriptor, ſi non alibi, certè verbis proximè recitatis haud format, Cotelerius Eccleſiæ Græcæ Monumentorum tom. 3 pag. 575 proponit, ſimulque etiam refellit.*

331 *Audi, quid loquatur.* Quod ſupereſt, *inquit*, conjectura Lambecii, Hiſtoriam Euthymiacam, quæ à Johanne Damaſceno orat. 2 de Aſſumptione B. Mariæ ex libro tertio laudatur, ita dictam fuiſſe, quòd præcipuè ageret de Euthymio, & à Cyrillo Scythopolitano monacho monaſterii S. Euthymii conſcripta eſſet, acceptâ ex eo monaſterio maximâ parte rerum, quas narrat; conſtitiſſe autem tribus libris, primo de vita Euthymii, ſecundo de vita Sabæ, tertio de vita Johannis epiſcopi & ſolitarii; ea, inquam, conjectura nullo nititur fundamento, caretque omni probabilitate. Quid enim, quæſo, ad Johannem epiſcopum & Heſychaſtam, qui ſub Zenone ſequentibuſque imperatoribus floruit, facit Hiſtoria de Marciano, Pulcheria & Juvenali, necnon de obitu & Aſſumptione Deiparæ? Adde quod nihil ſimile le-

B gitur in vita Johannis. Denique in Niconis Pandectæ Mss. Reg. 2423, 2424 Serm. 35 apud Lambecium lib. 4 Cod. Ms. 251 citatur ex Euthymiaca Hiſtoria narratio de Chryſaphio Eunucho & Flaviano C P. tantum non prout exſtat apud Theophanem Chronographiæ p. 84 C. ea porrò relatio ad dictum Johannem pertinere nullatenus poteſt, neque ad res Euthymii vel Euthymianorum. Appono illam, ut etiam conferatur cum Nicephoro Hiſt Eccl. XIV 47. Ἐκ τῆ Εὐθυμιακῆς ἱςορίας. Ὁ δὲ ἁγίοις ϗ μακαρίτ Φλαβιανὸς, ὁ δ μακαρίτ Πρόκλ τοῦ προδρόμ Κωνσταντινουπόλεως (*Al.* τοῦ ΙΙΚ. μετὰ τ ἅγιον Πρόκλον) διαδεξάμενο. Χρυσάφι τις ἐνὴρ δ παλατίν δ Θεοδοσίου δ μικρ, τῇ Φλαβιαν χειροτονίᾳ φθονήσας, ὑπέβαλλε τῷ βασιλεῖ ἀνάκω ὅτι, δηλῶσαι τῷ πατριάρχῃ ἀποςέλλει τὰς ὑπὲρ τ χειροτονίας εὐλογίας. ὁ δ Φλαβιανὸς, καταρχὰς ἄρτις ἀπέςειλεν εὐλογίας· ϗ δηλοῖ ὁ Χρυσάφι, ὅτι χρυσᾶς ζητεῖ ὁ βασιλεύς. ὁ ἐπίσκοπο ἀντιδίδωσι, μὴ ἔχειν μὲν χρήματα ἀποςέλλειν, εἰ μή τισι (*Al.* τι) χρῆσθαι, φησὶ, τ ἱερῶν κειμηλίων· πλὴν πάντα τὰ τ ἐκκλησίας τοῖς πτωχοῖς ἀφιερῶται· γίνεται δὲ ἐκ τούτου ἡ μικρὰ λύπη τῷ μέντοι, Πυλχερίας ταῦτα μὴ εἰδυίας.

C 332 *In Operum S. Joannis Damaſceni editione, à Michaele Lequien anno 1712 Pariſiis curata, Græca hæc verba, abs hoc ſcriptore in ſuis ad ſecundam in B. Mariæ Virginis dormitionem Homiliam annotationibus pariter adducuntur, itáque reddunturLatinè:* Sanctus beatuſque Flavianus præſulatum Conſtantinopolitanum poſt beatum Proclum excepit. Chryſaphius quidam, Eunuchus palatii Theodoſii minoris, ob Flaviani ordinationem invidiâ æſtuans, imperatori minimè malo ſuggeſſit, ut ſignificaret patriarchæ, oportere eum eulogias ſeu munera propter ordinationem ſuam mittere. Declaravit porrò inſuper Chryſaphius, imperatorem auri pecuniam poſtulare. Epiſcopus verò repoſuit; nullas ſibi pecunias eſſe, quas mittat, niſi pro ſacris cimeliis mutuò eas acciperet, cunctas quippe Eccleſiæ facultates pauperum uſui conſecratas eſſe. Hoc itaque dolorem magnum creavit, nihil horum Pulcheria reſciente. *Enimverò hæc nec ad Joannis Silentiarii, nec ad Euthymii Sabæve res geſtas ſpectare, manifeſtum eſt. Quare, cùm non tantùm in trium horum Sanctorum Vitis, à Cyrillo Scythopolitano conſcriptis, prout hodieque exſtant, non memorentur, verùm nec in hiſce, prout primitus fuerunt contexta, memorata fuiſſe, veroſimillimum appareat, ambigendum enimverò non eſt, quin Euthymiaca Hiſtoria, à Joanne Damaſceno laudata, è qua jam recitata ſunt, à laudatis trium Sanctorum Vitis, aut, ſi mavis, à tribus, quibus hæc ſeu conſtituunt ſeu complectuntur, libris diverſa ſit atque diſtincta.*

AUCTORE C. B.

hic addicta

rationes diſtinctam oſtendunt.

333 *Adhæc etſi quidem tres illæ à Cyrillo conſcriptæ Vitæ pro libris totidem haberi queant, nuſquam tamen ab hoc ſcriptore, fide digniſſimo, Hiſtoria, in tres libros diviſa, vocantur. Omnibus itaque ſedulò expenſis, Hiſtoriam Euthymiacam à Cyrillo Schytopolitano non fuiſſe conſcriptam, veroſimillimum, imò prorſus indubitatum apparet. Quod cùm ita ſit, auctoremque proinde iſthac habeat incertum ac prorſus incognitum, fidemne hic mereatur integram, imò an non plura, quæ memorat quæque à nullo prorſus antiquiore explorata fidei ſcriptore alio memoria prodita inveniuntur, pro arbitrio ſuo finxerit, aut ſaltem ex inſidis vulgi rumoribus in litteras miſerit, revocari poteſt in dubium, uti etiam, ac nominatim quidem, an veritati conſonent, quæ de oratione, ad Marcianum & Pulcheriam auguſtos à Juvenale, patriarcha Hieroſolymitano, habita, variiſque abs hoc in illa aſſertis commemorat. Jam verò, cùm res ita habeat, aptè enimverò, & Apoſtolos, imminente ſanctiſſimæ Virginis obitu, è diverſis, quibus diſperſi erant, terræ partibus Hieroſolymam mirabili modo fuiſſe tranſlatos, & Dionyſii Areopagitæ teſtimonium, quod tunc illis & hunc Sanctum noſtrum & Hierotheum adfuiſſe, inſinuat, à Juvenale, patriarcha Hieroſolymitano, fuiſſe adductum; ex oratione illa, ſeu Euthymiaca, cui hæc includitur, Hiſtoria haud pro-*

fidem haud mereatur, quædam ſuprà à Nicephoro tradita certa non ſunt,

E

batur; cùm autem ex hac, ut jam docui, quæcumque verbis ſupra huc tranſcripſi, incluſaque hiſce Juvenalis ad Marcianum & Pulcheriam auguſtos oratione ſeu de mirabili illa Apoſtolorum Hieroſolymam tranſlatione ſeu de Dionyſio, *qui hiſce ac ſanctiſſimæ Dei Genitricis exſequiis unà cum Hierotheo tum adfuerit, à Nicephoro commemorantur, primitus ſint hauſta, hic ſanè ea auctoritate ſua certâ haud facit, ac proin an Hierotheus in rerum natura umquam exſtiterit, manet, ut antè ſtatui, omnino incertum.*

F

nec ea adſcriptum Dionyſio teſtimonium, etſi etiam hoc, non de Chriſti

334 *Nec hoc aliaque jam dicta ex* Dionyſii Areopagitæ, *quod Juvenalis citârit, teſtimonio certa poſſunt effici. Præterquam enim quòd admodùm, an Hieroſolymitanus ille patriarcha* Dionyſii *teſtimonium allegârit, dubium è jam dictis exiſtat, eſt etiam, anne id* Dionyſii *verè ſit, valde incertum. Adhæc ſunt etiam, qui, quamvis etiam* Dionyſii *verè foret, minimè tamen ex illo, ut & Apoſtoli ad ſanctiſſimæ Virginis Mariæ funus curandum ſacrumque contumulandum corpus Hieroſolymam fuerint tranſlati, & his tum* Dionyſius *& Hierotheus adfuerint, conſectarium eſſe contendunt. Varii, qui ita opinantur, adduci hic poſſent; verùm unus omnium inſtar ſit Serrpus, qui in ſuarum de Chriſto ejuſque virgine matre exercitationum ſexageſima quintâ num.* 10 *ſic ſcribit:* Unum tantùm ad fabulas, quantùm fieri poteſt, procul amovendas, addere non gravabimur: prodigialem illum Apoſtolorum ad virginis exequias convolantium acceſſum pſeudo-Dionyſii ſuffragio & auctoritate minimè niti, quamquam illius in eo referendo commento nomen oſtentent Joannes Damaſcenus & Simeon

AUCTORE C. B.

meon Metaphraſtes in orationibus de dormitione Deiparæ, & Nicephorus Callixtus lib. 2 Hiſtoriæ cap. 20. Quod enim cap. 3 de Divinis Nominibus habet Pſeudo-Dionyſius, non de virginis corpore, ad quod conſpiciendum acceſſerint, dictum eſt; ſed de Chriſti Domini ſepulchro. Indeque natus eſt error, quod σώματος pro σήματος in Græco textu legerint laudati ſcriptores, & corpus fecerint ex ſepulcro; corpus ſcilicet Virginis ex ſepulcro Chriſti Domini.

ut Serryus aliique contendunt, ſepulcro,

335 Quæ virorum eruditorum Claudii Joli, Jacobi Combefiſii, Ludovici Thomaſſini, Tillemontii obſervatio eſt, S. Maximi & Hincmari, Rhemenſium archiepiſcopi, auctoritate roborata, qui SEPULCRUM diu olim legerunt, non corpus, σῆμα Græcè, non σῶμα. En pſeudo-Dionyſii conceptiſſima verba: "Apud ipſos et-
„iam pontifices noſtros, qui Numine divino
„permoti erant; cùm & nos, ut ſcis & tu, &
„multi ex ſanctis fratribus noſtris ſepulcri, non
„corporis, quod Auctorem vitæ Deumque re-
„cepiſſet, videndi causâ convenìſſemus (aderat
B „autem & Jacobus, frater Domini, & Petrus,
„maximum antiquiſſimumque theologorum co-
„lumen) placuiſſetque, eo viſo, ab omnibus pon-
„tificibus, ut quiſque idoneus erat, infinità po-
„tentiâ præditam bonitatem divinæ imbecilli-
„tatis laudari.„ Quæ verba de viſo Chriſti ſepulcro, non de viſo Deiparæ corpore, eſſe intelligenda, ipſa etiam ratio poſtulat, quamquam nulla ſummorum virorum ſuffragaretur auctoritas. Quid enim eſt, quod, eo viſo, laudâſſe dicuntur Apoſtoli bonitatem divinæ imbecillitatis, niſi quòd aſſumptæ à Deo imbecillitatis fuit, quòd mortuus ſit Chriſtus, atque adeò ſepultus? Crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit in virtute. 2. Cor. XIII. ℣. IV. *Quod ſi itaque Serryo aſſentiendum hic ſit, & Apoſtoli, &* Dionyſius *Hierothenſque, non ad ſanctiſſimæ Virginis corpus, ſed ad Domini ſepulcrum contendam Hieroſolymis mirabili modo convenerint.*

ſed de ſacro: ut Baronius, cujus hic verba

336 *Verum Baronius, illum Dionyſii locum, à Serryo hic & ſupra à nobis plus ſemel memoratum, non de Domini ſepulcro, ſed de Dei Genitricis corpore eſſe intelligendum, itaque etiam reipſa à Joanne Damaſceno, Andrea Cretenſi, Epiphanio presbytero, Metaphraſte, Euthymio, Maximo, Glycâ & aliis fuiſſe intellectum, in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum 48, num. 7 præfatus, ita deinde, quo ſuam ea de re opinionem probatam det, proſequitur:* Sed rem ipſam paulò accuratiùs perveſtigemus; & quò hæc faciliora & certiora reddantur, afferamus hìc iplius Dionyſii verba, quæ ſic Græcè leguntur: Ἐπεὶ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς θεολήπτοις ἡμῶν ἱεράρχαις, νέοις ἅμα καὶ ἡμεῖς, ὡς οἶδα, καὶ αὐτὸς καὶ πολλοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τῇ τῶν θεῖαν δ' ζεαρχικῇ καὶ θεοδόχῳ σώματος συνελθόντες &c. Quæ Dionyſii ultima verba procul dubio erràſſe denotant eos, inter quos fuit Anaſtaſius, qui interpretati ſunt carnem, Chriſti divinitatem continentem; nam eo tempore, quo Chriſtus cruci affixus eſt, & ex mortuis reſurrexit, nondum Dionyſius, ſed nec Paulus ad Chriſtum converſus erat. Alia fuit interpretatio Hilduini (ut diximus) ut non de corpore Dei Genitricis, ſed de ſepulcro Dominici Corporis ſint ea verba accipienda: cui magnopere favet Matthæus Galenus in ſua Areopagitica Præfatione, licèt ipſe exiſtimet, eadem rectiùs accipi poſſe de ædibus Joannis Euangeliſtæ, in quas ſanctiſſima Virgo recepta eſt.

reſtantur, vult. variæque in medium.

337 Sed dicat, velim, uterque; quænam fuerit ratio, ut, non tantùm Hierotheus ac Dionyſius, ſed & Apoſtoli, antea per orbem diſperſi, ad contuendum ſepulcrum Dominicum, vel Joannis ædes, convenerint, atque ad illa contuenda vel laudanda omne tunc ſtudium & vim ſpiritûs adhibuerint? Numquid non aliàs ſæpe viderant atque uberiùs laudare potuerant? Eſto, quòd Hierotheus & Dionyſius, vel ſi qui alii Apoſtolorum diſcipuli, qui numquam hactenus vidiſſent, eò convenerint & ad ejus præconia fuerint divinitus excitati; quid de Apoſtolis dixerimus, qui multos annos, ut vidimus, poſt Aſcenſionem Domini Hieroſolymis manentes, & ſepulchrum Chriſti & ædes Joannis præ oculis ſemper habentes; tunc potiſſimùm ad ea contuenda advenerint, & ad laudanda recèns excitati fuerint? *Hactenus Baronius & vellè ſanè; factum enim eſſe, quis credat, ut Apoſtoli, qui Dominicum ſepulcrum ſapiſſimè ſpectârant, tunc demum, cùm* Dionyſius *& Hierotheus, haud diu ante annum quinquageſimum converſi, Hieroſolymam veniſſent, ad illud contuendum ac laudandum mirabili modo è regionibus longè diſſitis Hieroſolymam tranſlati acceſſerint? Serryus itaque aliique, qui* Dionyſium *de Dominico ſepulcro interpretandum arbitrantur, animadvertiſſe non videntur, memoratum Apoſtolorum ſen ad Virginis corpus ſen ad ſepulcrum Dominicum acceſſum ante annum circiter quinquageſimum,* Dionyſio Areopagita *ad fidem jam converſo, evenire non potuiſſe; quo tempore Apoſtolos ad Dominicum, quod jam ſapiſſimè viderant, ſepulcrum contuendum è diverſis, quibus diſperſi erant, terrarum partibus prodigioſo modo fuiſſe collectos, veroſimile non eſt.*

objectione etiam, in contrarium facientè.

338 *Nec Serryus id, quod vult, allegata à ſe ratione evincit. Hanc enim ipſemet, quem pro ſe laudat, S. Maximus evertit. Res è Lambecii, quæ ſubdo, quaque S. Maximi verba, eò facientia, includunt, ſequentibus hiſce patet verbis:* Hucuſque antiqua illa latina verſio; ubi, uti videre eſt, τὴν ἀπεριδόπαμον ἀγαθότητα τῆς θεαρχικῆς ἀδυναμίας interpres reddidit multùm potentem bonitatem Divinæ infirmitatis. Quænam ergò hæc infirmitas ſive imbecillitas Divina, cujus infinità potentiâ præditam bonitatem ſancti Apoſtoli poſt contemplationem Corporis defunctæ Dei Genitricis tantoperè laudârunt? Haud alia profectò; quàm incomprehenſibilis & cuncta comprehendentis Divinæ Majeſtatis humillima in arctum contractio, quâ humanam infirmitatem & imbecillitatem imitari voluit, dum in utero Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ carnem aſſumpſit, & uſque ad partum per novem menſes tenerrimi inſtar infantis delituit. Quamvis enim per τὴν θεαρχικὴν ἀδύναμιαν; hoc eſt, divinam imbecillitatem ſive infirmitatem tota Chriſti vita & paſſio rectè poſſit intelligi, reſpectu tamen Corporis defunctæ Dei Genitricis, cujus contemplatio ſanctos Apoſtolos ad omnipotentem Divinæ iſtius imbecillitatis bonitatem laudandam tunc impulit, Incarnationis potiſſimùm & Nativitatis myſterium, quod in utero B. ſemper Virginis contigit, hìc intelligendum eſt.

à S. Maximo

339 Confirmat hoc S. Maximus martyr, qui A. C. DCLXII obiit, in ſuo ad hunc locum Scholio his verbis: Θεαρχικὴν ἀδύναμιαν σύναπτα φησὶ τὴν ἐκ Θεοῦ καὶ Υἱοῦ ἄχρι σαρκὸς, ἁμαρτίας δίχα, συγκατάβασιν. Ἁμαρτίαν γὰρ πᾶσιν ἀγνοήσας, κα-

τα-

τελέσαν ὑπὲρ ἡμῶν; μὴ ἐκεῖς τ' εἰκέναι, ἀναμαρτήτως ἁμαρτία γενέσθαι, ἵν' ἡμᾶς τὰς δουλευούσας τῇ ἁμαρτίᾳ, διὰ τ' ἐν ἑαυτῷ ἡμῶν οἰκειότητος εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπαναγάγῃ ἐλευθερίαν. Πλούτῳ γὰρ ὢν ἀσθενεῖ, πλουτῆσαι τῇ πλουτοποιῷ πενίᾳ, ἀναλαβὼν ὑπερφυὲς τὴν ἡμῶν σάρκα, ἵνα ἡμᾶς τῇ ἰδίᾳ πλουτήσωμεν θεότητι· καὶ ὁ μορφῇ Θεοῦ, ἴσος Θεὸς κατ' οὐσίαν ὑπάρχει, τὴν δ' ἐμὴν δι' ὑπερβολὴν ἀγαθότητος ὑπέδυ μορφήν. Λόγος ἁπλοῦς ὢν εὐπρόσιτος· καὶ γενόμενος ἀτρέπτως σάρξ. Hoc eſt: "Divinam imbecillitatem hic vocat volùntariàm „condeſcenſionem Filii Dei uſque ad corpus abſ„que peccato. Cùm enim peccatum prorſus i„gnoraret, dignatus eſt pro nobis, propria non „deſerens, ſine peccato fieri peccatum, ut nos „peccato mancipatos, per noſtri adoptionem, „quæ per ipſum facta eſt, in priſtinam aſſereret „libertatem. Nam cùm dives eſſet divinitate, lo„cupletante nos inopiâ ſit pauper, excellenti quo„dam modo carnem noſtram aſſumens, ut nos „divinitate ejus ditaremur: & cùm in formâ „Dei, ac ſecundùm eſſentiam Deus exiſteret, „propter effuſam bonitatem ſervi formam induit. „Cùm ſimplex Verbum exiſteret, factus eſt im„mutabiliter ſubſiſtens caro. Hæc S. Maximus de „myſterio Incarnationis & Nativitatis Chriſti; „quod per τὴν ἐναρχικὴν ἀσύτιαν præcipuè hìc „ſignificatur.„

340 *Cùm itaque per divinam imbecillitatem, cujus* præditam infinitâ potentiâ bonitatem *Apoſtoli collaudâſſe in incluſo ſuprà recitatis Nicephori & Hiſtoria Euthymiacæ verbis* Dionyſii Areopagitæ *textu dicuntur, voluntaria Filii Dei uſque ad corpus abſque peccato condeſcenſio, ut S. Maximus, nec, ut apparet, ineptè exiſtimavit, à Dionyſio intelligatur, corpuſque illud Filius Dei ex ſanctiſſima Virgine Maria aſſumpſerit, certè ex eo, quòd Apoſtoli, viſo eo, ad quod contuendum convenerint,* prædìtam infinità potentiâ divinæ imbecillitatis bonitatem *collaudâſſe dicantur, conſectarium nequaquam apparet, ut id, ad quod contuendum illi convenerint, Dominicum ſepulcrum, non autem ſacratiſſimum Dei Genitricis corpus exſtitiſſe debeat. Cùm enim ex hujus, è quo corpus abſque peccato Filius Dei aſſumpſit, contemplatione ad Domini noſtri decantandas laudes ac proin ad præditam infinità potentiâ bonitatem collaudandam incitari Apoſtoli potuerint, cur per id, ad quod contuendum convenerint, Dominicum ſepulcrum debeat intelligi, haud ſatis perſpicio. Anne forſan, quòd Apoſtolos ad Dei laudes exſtimulare, Dominici ſepulcri, at non item corporis, è quo Dominus corpus aſſumpſerat, contemplatio nata exſtiterit? Verùm id cuiquam facilè probatum iri, haud puto. Anne forſan, quòd in Deipara laudes Apoſtoli excurriſſe non dicantur, haud corpus Deiparæ, ſed ſepulcrum Dominicum ſpectatum abs illis ſecundùm Dionyſium fuiſſe, aſſeverabis? Verùm laudari illum, qui corpus è Deipara corpore aſſumpſerat, in Deiparæ laudem redundabat, nihilque magis pronum fuiſſe videtur, quàm ut Apoſtoli, qui è ſacratiſſimi Deiparæ corporis aſpectu in Operum Domini admirationem erant abrepti, horum auctorem rerumque omnium creatorem potiùs, quàm creaturam, nunc etiam laudari digniſſimam, laudibus celebrâſſent.*

341 *Quidquid itaque Serrynus, ut, ſecundùm Dionyſii, de quo hìc diſputamus, textum Apoſtolos, non ad Deiparæ corpus, ſed ad Dominicum ſepulcrum convenìſſe; probet, è laudata per illos infinita Dei bonitate argnat, nequaquam id, quod vult, ſeu Apoſtolos, non ad Deiparæ corpus, ſed ad Dominicum ſepulcrum convenìſſe, ſecundùm Dionyſium convenìſſe, evictum dat. Nec id etiam præſtat, quod ait de vocabulo* σῶμα, ſepulcrum, *cujus loco* σῶμα, corpus, *Joannes Damaſcenus, Nicephorus Calliſtus, & Simeon Metaphraſtes perperam in Græco textu legerint. Cùm enim ita abs hiſce perperàm lectum ſuiſſe, adducta à Serrjo certò haud evincant, imò, cùm contrà recte ita abs iiſdem legi potuiſſe, ſatis ſuperque è jam diſputatis pateſcat, erroris ſanè lectionem, quam laudati ſcriptores antiquì ad nos tranſmiſerunt, inſimulare non auſim. Hincmarus quidem, Rhemenſis archiepiſcopus, imò etiam Hilduinus, ambo ſeculi IX ſcriptores,* ſepulcrum *olim, non* corpus, *legerunt; verùm præterquam quod Joanne Damaſceno, qui ſeculo ſeptimo floruit, ac* σῶμα, *corpus, non* σῶμα, ſepulcrum, *è jam dictis legit, recentiores ſint, antiqua Operum, qua ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur quæque* σῶμα, corpus, *non* σῶμα, ſepulcrum, *conſtanter legunt, exemplaria ſibi ſuffragantia non habent. Quod autem ad S. Maximum, quem quoque* ſepulcrum, *non* corpus, *olim legiſſe, Serrynus affirmat, jam ſpectat, is in ſuis ad* Dionyſii Areopagitæ *Opera Scholiis in ſequentia iſthæc, ἡ ζωαρχικὴ καὶ θεοδόχος, qua in Græco, de quo hìc diſſerimus, textu legnntur, verba ita obſervat:* ζωαρχικὸν καὶ θεοδόχον σῶμα, τάχα τὸ τ' ἁγίας Θεοτόκου λέγει, τότε κοιμηθείσης, corpus, quod principium vitæ ac Deum ſuſcepit, fortè vocat illud Deiparæ, tunc defunctæ.

342 *Cùm itaque* σῶμα, corpus, *quod in textu Græco* ζωαρχικὸν καὶ θεοδόχον *vocatur* ſeu Vitæ principium dediſſe, Deumque ſuſcepiſſe à Dionyſio Areopagita *aſſeritur, ſortè abs hoc illud Deiparæ, jam defunctæ, dici, Maximus exiſtimârit, hunc nec in Græco* Dionyſii *textu* σῶμα, *nec in Latino* ſepulcrum *unquam legiſſe, manifeſtiſſimum eſt. Et verò, cùm S. Maximus in* Dionyſii *Opera, prout Græcè erant conſcripta nondumque in linguam Latinam converſa, Græcè etiam Scholia conſcripſerit,* ſepulcrum, *ut ait Serrynus, in textu Latinè, quem ſibi prælucentem non habuit, legiſſe quî queat? Quæcúmque itaque ſeu Serrynus, ſeu alii argumentur,* Dionyſius Areopagita, *ſeu qui hujus ſibi nomen impoſuit, non ad Dominicum ſepulcrum, ſed ad ſacratiſſimum Dei Genitricis corpus contuendum Apoſtolos, quibus & ſe & Hierotheum adfuiſſe, ait, convenìſſe, per incluſum in ſuprà recitatis Nicephori & Hiſtoriæ Euthymiacæ verbis textum ſignificare voluit. Verùm, niſi id ita ſit, haud propterea tamen qua ſignificare per hunc voluit, ſeu Apoſtolos ad ſanctiſſimæ Dei Genitricis, vitâ jam functa, corpus contuendum confluxiſſe, hiſque tum* Dionyſium & *Hierotheum adfuiſſe, certa evadunt. Cùm enim Opera, textum eumdem complectentia,* Dionyſio Areopagitæ *probabiliùs ex dicendis ſint ſuppoſita, virumque proinde, qui, quamquam à* Dionyſio Areopagita *diverſus, ſibi tamen hujus nomen falsò impoſuit, auctorem habeant, dubitari non immeritò poteſt, an is, uti ſe* Areopagitam, *ita etiam, quæ de Apoſtolorum ad funus Virginis concurſu parteque, quam in hoc & ipſemet & Hierotheus habuerint, ſcribit, pariter non finxerit; ut proinde iſthæc, quæ in textu laudato*

AUCTORE C. H.

Julita, hic addicta rationes

ſtudiose, Deipara corpori

interpretandum videantur, certa atque indubitata

AUCTORE C. B.

dato memoriæ prodit, dubia eſſe admodùm atque incerta, ſit neceſſe.

343 *At verò, inquies, etiamſi Opera, quæ* Dionyſii Areopagitæ *nomen præferunt, Sancto huic falsò ſint ſuppoſita, fieri tamen poteſt, imò reipſa etiam factum fortaſſis eſt, ut verus Operum illorum auctor, à quo* Areopagitæ *ſunt ſuppoſita, Sanctum hunc noſtrum & Hierotheum Apoſtolis, ad ſacratiſſimum Dei Genitricis corpus contumendum convolantibus, adfuiſſe, vel è traditione antiqua vel è vetuſtioribus, quæ modò interierint, monumentis habuerit compertum. Fateor, ſic habet; neque enim, uti ex infrà dicendis patebit, omnia & ſingula, quæ in Operibus,* Dionyſio Areopagitæ *adſcriptis, occurrunt, certò ſunt ficta, omnique ſcripteris antiquioris teſtimonio deſtituta; verùm quid tùm? Cùm nihil ſat certi, quòd* Dionyſium *Hierotheumque, uti in* Areopagitæ *ſupràs jam memorato textu traditur, convenientibus ad ſacratiſſimum Dei Genitricis corpus contumendum Apoſtolis adfuiſſe, ſuadeat, aliunde huc uſque fuerit allatum, nos iſta, ſeu Apoſtolos ad contumendum corpus Virginis convenisse, biſque tum* Dionyſium *ac Hierotheum adfuiſſe, nemoquam quidem, quòd è probato fonte hauſta fortaſſis ſint, certò falſa ſeu conficta aſſerimus, anne tamen, quòd, è fonte hujuſmodi eſſe accepta, omnino incompertum nobis ſit, reipſa unquam evenerint, in dubium revocamus. Et verò haud immeritò nos id facere, vel ex eo liquet, quòd nullus prorſus ſcriptor, ſeculo ſexto, quo Opera, ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolita, in lucem primùm ſuêre prolata, antiquior inveniatur, qui Hierothei, nedum hujus cum* Dionyſio *in Apoſtolorum ad Virginis corpus contumendum conventu præſentiæ meminerit.*

344 *In ſcripto quidem de Virginis tranſitu libello, qui jam inde à ſeculo quinto notus fuit, Apoſtoli, eodem momento è diverſis, quibus diſperſi erant, regionibus collecti, Hieroſolymamque per aëra in ſublime delati ad ſanctiſſimæ Virginis, cùm hujus immineret obitus, funus curandum convolâſſe traduntur. Verùm Opuſculum illud in concilio Romano, cui Gelaſius I Papa præfuit, apocryphum fuit declaratum, nec ullum modò invenire eſt eruditum, qui illud, velut ſpurium ac commentitium, non rejiciat. Adhæc cùm laudatus libellus, in quo, Apoſtolos, toto jam orbe diſperſos, ad ſanctiſſimam Dei Genitricem, extremè decumbentem, ingenti portento convolâſſe, ab impoſtore fuit narratum, aliquamdiu etiam ante ſcripta, quæ* Dionyſii Areopagitæ *nomen præferunt, Opera contextus ſeu potiùs conficlus fuiſſe videatur, fieri facilè poteſt, ut ſcriptori, qui hæc* Dionyſio Areopagitæ *ſuppoſuit, ſpurius ille fœtus præluxerit, fingendique etiam, quæ de* Dionyſio *Hierotheoque, ſacratiſſimum Dei Genitricis corpus in Apoſtolorum conventu ſeu congreſſu conſpicatis, ſcribit, occaſionem ſeu anſam præbuerit. Nec eſt, cur hìc iterum ſuprà ſæpiùs memoratam, quam Juvenalis, patriarcha Hieroſolymitanus, ad Marcianum & Pulcheriam auguſtos habuerit, orationem objicias; etſi enim in hac Operum Dionyſianorum locus, quo* Dionyſius *Hierotheuſque Apoſtolis, ad ſanctiſſimæ Dei Genitricis corpus contumendum convenientibus, adfuiſſe narrantur, à Juvenale citetur, Orationem præfatam, in qua abs hoc Hieroſolymitano patriarcha factum id fuerit, habitam ab eodem patriarcha fuiſſe, Joannes Damaſcenus, qui omnium, apud quos memoriæ id proditum inveniatur, eſt antiquior, è ſola nullius prorſus, ut ſuprà jam docui, fidei Hiſtoria Euthymiaca, ſexto, ut apparet, ſeculo confiſta, intellexit, ſimulque etiam, cùm diverſum ab hac monumentum non citet, præ nimia, quâ, quemadmodùm apud eruditos omnes in confeſſo eſt, laboravit, credulitate in litteras miſit.*

345 *Atque ita, omnibus modò, quæ* Dionyſium Areopagitam *Hierotheumque ſanctiſſimæ Dei Genitricis exſequiis interfuiſſe, utcúmque probare poſſent, utrimque libratis ac diſcuſſis, pro dubio atque incerto, an factum unquam id fuerit, habere adhuc cogor, hincque, Hierotheum in rerum natura aliquando exſtitiſſe, pro certo aſſeverare non auſim, etſi interim non tantùm in textu citato, ſed & in pluribus aliis Operum Dionyſianorum textibus memoretur. Verùm hæc de argumento iſthoc (neque enim hìc etiam, quæ à Tamayo in Mrl. Hiſpano ad IV Octobris diem de Hierotheo proferuntur, quæque, etſi etiam ab iis, quæ ſuprà ex Halloixio retuli; ſubinde diſſona, meliori tamen fundamento haud innituntur, commemoranda exiſtimo) diſſeruiſſe jam ſufficiant; de aliis, quæ ex Operibus,* Dionyſio Areopagitæ *adſcriptis, potiſſimùm adhuc intelliguntur, colligive queunt, cenſendum quid ſit, diſpiciamus: Nonnulla ex his ſuppeditat epiſtola, quam* Dionyſius *ad Demophilum cultorem ſeu monachum, officii & humanitatis limites tranſgreſſum, dederit; reliqua verò epiſtola altera, quam idem* Dionyſius *ad Joannem Apoſtolum, in inſula Patmo exſulem, conſcripſerit. Ac primò quidem ex epiſtola, ad Demophilum ſcripta, diſcimus,* Dionyſium *aliquando à Carpo, ad quem in Creta inſula diverterat, hoſpitio fuiſſe exceptum, eique à Carpo viſionem planè mirabilem, in dicta ad Demophilum epiſtola expoſitam, quæ ipſimet Carpo divinitus fuiſſet oblata, fuiſſe narratam; ex epiſtola autem ad Joannem conſcripta docemur,* Dionyſium *Joanni, in Patmo inſula exulanti, prædixiſſe, futurum, ut exilio illo liberatus in Aſiam poſtliminiò reverteretur, tumque & ſacrum codicem ſeu Euangelium conſcriberet & à* Dionyſio *inviſeretur.*

346 *Verùm cùm iſthæc, quæ è poſteriori jam dicta epiſtola prodit, in nullo prorſus alio antiquo ſeu monumento ſeu ſcriptore fundamentum habeant, ſitque, an iſta epiſtola* Dionyſio Areopagitæ *ſuppoſita non ſit, dubium admodum atque incertum, ea pariter, quæ in hac tantummodò fundantur, quæque, ſi vera forent,* Dionyſium *vaticinandi gratiâ prophetiæque ſpiritu donatum à Deo fuiſſe, probarent, dubia eſſe admodùm atque incerta, neceſſe eſt, quòd, cùm is, qui epiſtolam dictam ſcripſit,* Dionyſium Areopagitam *ſeſe finxerit, haud immeritò, ne, quæ in hac commemorantur, pariter finxerit, queat timeri, maximè cùm ipſâmet, in qua memorantur, epiſtolâ; veroſimiliùs è jam dictis ac porrò dicendis ſuppoſititiâ, præſtita illa eſſe debuiſſent. Quod autem ad illa, quæ ex epiſtola ad Demophilum eruuntur, jam ſpectat, partim in hac ſola ſunt fundata, partim aliunde etiam habentur compertæ. Ac ea quidem, quæ in ſola illa epiſtola ſunt fundata, quæque ſi veritati forent conſona,* Dionyſium *aliquando in Creta inſula hoſpitio à Carpo fuiſſe exceptum, mirabilemque, quam huic hoſpiti ſuo oblatam refert, viſionem ex hoc ipſo illum didiciſſe, noſceremus, eamdem planè ob cauſam, ob quam, quæ ex epiſtola ad Joannem diſcimus, pro dubiis, ut jam dictum, atque incertis ſunt habenda, pro dubiis pariter atque incertis debent haberi; ea autem, quæ aliunde ei-*

efficit, manetque proinde, an Dionyſius & Hierotheus

admodum incertum eſt, quæ eodem ferè modo de iis, quæ à Sancto

Reliqua funeri interfuerint, imò an hìc unquam exſtiterit,

ad Joannem epiſtola, an non item de iis,

Digitized by Google

A *iam habentur comperta; quæque ipſam Carpo oblatam viſionem conſtituunt, eadem ratione metienda haud ſunt.*

347 *Etſi enim viſio iſthæc, in qua Carpus à Chriſto, quòd in peccatorem nimium fuiſſet ſeverus, reprehenſus perhibetur, fidem indubitatam, ſi in ſola* Dionyſii *ad Demophilum epiſtola eſſet fundata, haud mereretur, eſt tamen, cur reipſa Carpo credatur oblata. Hiſtoria enim ſeu viſio penè eadem à S. Nilo monacho, ſeculi* IV *ſcriptore, qui ad* XII *Novembris diem Romano Mrt. exſtat inſcriptus, tumque proinde in Opere noſtro dandus erit, in ſcriptarum ab eo Epiſtolarum Romeque anno* 1662 *editarum lib.* 2, *Epiſtolâ* 190, *pag.* 217 *& ſeq. pro re antiquitùs geſta narratur, Carpuſque, cui accidit, epiſcopus Apoſtolorum ætati æqualis fuiſſe aſſeritur. At verò etſi res ita habeat, non eſt tamen, cur propterea in aliis etiam, quæ in ſolis* Dionyſio *adſcriptis Operibus fundantur,* Dionyſius *ſeu qui hujus ſibi nomen impoſuit, fidem indubitatam mereatur; fieri enim poteſt, ut Scriptis ſuis hinc inde quidquam, quod verè geſtum* B *fuiſſet, de induſtria inſeruerit; quò ſcilicet in aliis, quæ confinxerat, facilius apud lectorem; ea arte deceptum, fidem inveniret. Accedit, ex eo, quòd nonnulla, quæ ſcriptor quiſpiam memoriæ prodit, veritati conſonent, conſectarium illicò non eſſe, ut alia pariter, quæ ſcribit, prò certis atque indubitatis ſint habenda.*

qua ex altera ad Demophilum erunt, loquendum.

§ XVIII. Quandonam & à quo Athenienſium fuerit creatus epiſcopus, quonam ſub Imperatore, itemque quo die & quo loco martyrium ſubierit, & quem cultum eccleſiaſticum deinde obtinuerit.

Etſi Euſebius, qui Sanctum fuiſſe primum Athenienſem epiſcopum, nos docet.

C EUſebius *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib.* 3, *cap.* 4 *è verſione Valeſii ſic ſcribit:* Denique Areopagitam illum, nomine Dionyſium, quem poſt concionem illam, quam Paulus in Areopago ad Athenienſes habuit, primum credidiſſe Lucas in Actibus ſcribit, Athenienſis eccleſiæ primum epiſcopum fuiſſe, tradit alter quidam Dionyſius, Corinthiorum epiſcopus, antiquiſſimus ſcriptor; *ac deinde lib.* 4, *cap.* 23 *epiſtolas, à Dionyſio, Corinthiorum epiſcopo, ſcriptas recenſens ſequentia ex ejuſdem Valeſii interpretatione prodit memoriæ:* Nec ſolùm (*Dionyſius Corinthiorum epiſcopus*) populis ſibi commiſſis, verùm etiam aliarum regionum & urbium incolis divinos labores ſuos prolixè communicavit, omnium commodis utilitatique inſerviens in catholicis illis, quas ad diverſas eccleſias ſcripſit, epiſtolis. Ex quibus una quidem eſt ad Lacedæmonios ...; altera verò ad Athenienſes ſcripta, excitans ad fidem & ad vitam ex præcepto Evangelii traducendam; qua in re negligentiam arguit Athenienſium, quippe qui à fide propemodùm deſciviſſent, ex quo Publius ipſorum epiſcopus in perſecutionibus tunc temporis excitatis martyrium ſubierat. Meminit etiam Quadrati, qui poſt martyrium Publii epiſcopus Athenienſium eſt conſtitutus; ejuſque labore & induſtriâ cives denuò in Eccleſiam conveniſſe & redivivum fidei ardorem in illis reparatum eſſe teſtatur. Refert præterea, Dionyſium Areopagitam, qui à Paulo Apoſtolo ad fidem converſus eſt, quemadmodum traditur in Actibus Apoſtolorum, primum omnium eccleſiæ Athenienſis ſacerdotium ſuſcepiſſe.

AUCTORE C. B.

349 *Ita hactenus Euſebius; etſi autem omnia, quæ poſterior ejus jam recitatus textus includit, verba ad* S. Dionyſium Areopagitam *proprie non ſpectent, integrum tamen hunc idcirco huc tranſcripſi, quòd infrà uſui ſit futurus. Nunc de iis, quæ de* Dionyſio *nos docet, ſermonem inſtituamus. Duo hæc dumtaxat ſunt, alterum nempè,* Dionyſium *præfuiſſe Athenienſium eccleſiæ antiſtitem; alterum, neminem fuiſſe, qui ante illum eidem eccleſiæ epiſcopi munere præfuerit. Verùm, etſi quidem, primum omnium eccleſiæ Athenienſis epiſcopum exſtitiſſe* Dionyſium Areopagitam, *ex Euſebio, aut, ſi mavis, è Corinthiorum, quem hic citat, epiſcopo Dionyſio habeamus compertum; nentiquam tamen vel è citato hujus per Euſebium loco vel ex ipſomet Euſebio, quandonam & à quo* Dionyſium *ordinari Athenienſem epiſcopum contigerit, innoteſcit. Rufinus quidem in eccleſiaſtica Euſebii Hiſtoria, Latinè à ſe reddita, lib.* 4 *cap.* 23 *de Dionyſio, Corinthiorum epiſcopo, ſic ſcribit:* In eadem deſignat epiſtola, *ad Athenienſes ſcilicet, quam verbis proximè huc tranſcriptis Euſebius laudat, conſcripta,* quòd Dionyſius Areopagites, qui ab Apoſtolo Paulo inſtructus credidit Chriſto ſecundum ea, quæ in Apoſtolorum Actibus deſignantur, primus apud Athenas ab eodem Apoſtolo epiſcopus fuerit ordinatus; *verùm Rufinus, quem deinde Nicephorus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib.* 4, *cap.* 8, *re haud ſat examinata, eſt ſecutus, pro peſſimo ſuo more, quo Scripta Græca, Latinitate à ſe donata, multis ſubinde additis, multis detractis compendiove dumtaxat relatis, interpolare ſolet, Euſebium eſt interpretatus, ac Dionyſium Corinthium, qui, quamvis quidem,* Dionyſium Areopagitam *eccleſiæ Athenienſis fuiſſe ordinatum epiſcopum, in ſua ad Athenienſes epiſtola notârit, haud tamen à quonam factum id fuiſſet, adjunxit, ordinationem illam Paulo Apoſtolo in dicta epiſtola adſcripſiſſe, diſertè, contrà ac Græca Euſebii, quæ Latina fecit, verba ferunt, ſignavit.*

à quo & quando ordinari eum contigerit, non edicat, id tamen ex iis;

F 350 *Hinc porrò jam fit, ut, cùm ſecundùm Rufinum quidem, at non item ſecundùm Euſebium, epiſcopalem* Dionyſii Areopagitæ *ordinationem Apoſtolo Paulo Dionyſius Corinthius adſcripſerit, dubitare non immeritò poſſimus, an verè à Paulo Apoſtolo Sanctus noſter Athenienſium fuerit ordinatus antiſtes. Attamen cùm Rufinus ſeculo* IV *floruerit, itaque, ut dixi, Euſebium, quòd* Dionyſium Areopagitam *Athenienſium eccleſiæ à Paulo Apoſtolo ordinatum fuiſſe antiſtitem, aliunde exploratum haberet, veroſimillimè verterit, id ſaltem,* Dionyſii *ordinationem Paulo Apoſtolo jam inde à ſeculo quarto, quo, ut jam docui, Rufinus floruit, fuiſſe adſcriptam, argumento eſt. Et verò* Dionyſium *fuiſſe reipſa à Paulo Apoſtolo ordinatum Athenienſium epiſcopum, alia adhuc ſuadent. Conſtitutionum Apoſtolicarum lib.* 7 *cap.* 46 *ſequentia iſthæc leguntur verba:* De epiſcopis verò, qui à nobis in vita noſtra ordinati ſunt, indicamus vobis, quòd hi ſunt: ... Romanorum eccleſiæ primus

quæ de Ruſtico ſimul & Apoſtolicis

AUCTORE C. B.

quidem Linus, Claudiæ filius, à Paulo; secundus autem à me Petro post mortem Lini ordinatus fuit Clemens; & Epheli Timotheus à Paulo... Philadelphiæ Demetrius à me, à Paulo autem Lucius Cenchrearum, Cretæ Titus, Dionysius Athenis, Tripoleos in Phœnicia Maroônes &c; *Ita autem*, Dionysium *fuisse à Paulo Apostolo Athenienſium episcopum ordinatum, Constitutiones laudata testari videntur. Hinc S. Maximus in Prologo, contextis à sese in Dionysiana Opera Scholiis præmisso, ita loquitur:* Deinde, ut in septimo Apostolicarum Constitutionum libro habetur, Dionysius à Paulo Christifero Athenienſium fidelium episcopus constituitur; *adhæc in suis ad octavam* Dionysii *epistolam Scholiis § 5 ait:* Sacrum præceptorem vocat sanctum Apostolum Paulum, quippe qui ipsum ecclesiæ Athenienſis episcopum ordinaverat, quemadmodùm in sacris Apostolorum Constitutionibus scriptum reperitur.

constitutionibus hic differuntur.

B

351 *Suprà itaque recitata Constitutionum Apostolicarum verba ita S. Maximus intellexit, ut hisce episcopalem* Dionysii Areopagitæ *ordinationem S. Paulo Apostolo adscribi existimârit. Verùm Cotelerius in suis ad proximè hunc transcriptum Constitutionum Apostolicarum textum Annotationibus ita observat:* Apertè non dicitur in Constitutione, Dionysium à Paulo fuisse ordinatum; nec necesse est, ut cuncta, quæ sequuntur postremum ὑπὸ Παύλου, *à Paulo*, ad Paulum referantur: sufficit, ut ad aliquem ex Apostolis. *Sanè, cùm hisce textûs laudati verbis*, Philadelphiæ Demetrius *ordinatus fuit* à me; à Paulo autem Lucius Cenchrearum, Cretæ Titus, Dionysius Athenis, *mox subjungatur*, Tripoleos in Phœnicia Maroônes, *nec hic tamen à Paulo, sed à Petro, ut laudatus Cotelerius notat, Tripolitanus in Phœnicia episcopus fuerit creatus, haud inepta prorsus, è quæ episcopalem* Dionysii *ordinationem in Constitutionibus Apostolicis Paulo Apostolo certè non adscribi consectarium fit, Cotelerii videtur observatio. Attamen etiamsi, ut ait hic scriptor, non à S. Paulo, sed à S. Petro Maroonas ordinatus fuerit Tripolitanus episcopus, vix tamen dubitem, quin & hunc & Lucium & Titum &* Dionysium *à Paulo Apostolo ordinatos fuisse episcopos, per verba supra recitata significare voluerit impostor, qui Constitutiones Apostolicas finxit, atque in hisce Apostolorum nomine loquitur. Ea mihi sententia idcirco potissimùm sedet, quòd is scriptor gravissimos subinde, ut inter eruditos omnes convenit, errores admittat, quódque adeò, cùm facilè ex errore tantummodò, ut Maroôna ordinationem, à Petro peractam, Paulo perperam adscripserit, factum esse possit, nihil omnino esse videatur, cur* cuncta, quæ *in Constitutionum verbis suprà huc transcriptis sequuntur postremum ὑπὸ* Παύλου, *Latinè* à Paulo, *ad Paulum, contrà ac naturalis atque obvius verborum sensus exigit, non* referantur.

C

à Paulo Apostolo

352 *Quidquid itaque Cotelerius dicat, hisce S. Paulo Apostolo* Dionysii *ordinationem adscribi, indubitatum è jam dictis apparet. Jam verò, cùm res ita habeat, Constitutionesque Apostolicæ jam inde à sæculo quarto, ut passim admittitur, fuerint confictæ, hinc simul atque ex eo, quòd Rufinus, qui eodem sæculo floruit, Paulo pariter, ut jam docui,* Dionysii *ordinationem adscripserit, consectarium sit, ut tum passim* Dionysium *à Paulo Athenienſium fuisse ordinatum episcopum, verosimillimè fuerit existimatum; cùm autem idem eundem opinionem multi etiam, uti ipsemet Cotelerius loco suprà cit. fatetur, media infimaque ætatis scriptores tenuerint ac litteris perrò consignârint, fuisse etiam reipsa* Dionysium Areopagitam *à Paulo Apostolo ordinatum ecclesiæ Athenienſis episcopum, sat certum videtur. Proximum est, ut quo circiter tempore factum id fuerit, modò inquiramus. Hilduinus in contexta à se* Dionysii *Vita apud Surium num. 8 de hoc Sancto nostro sic scribit:* Abnegatis erroribus paganorum, sacri est baptismatis undâ respersus, ac sic demum se tradidit ejus (*Pauli nimirum*) magisterio pleniùs imbuendum inque sanctæ Trinitatis fide & Incarnationis, Passionis ac Resurrectionis Jesu Christi Domini nostri mysterio seu, cunctis arcanis ecclesiasticæ sanctitatis affatim, ut comes ejus inseparabilis, quocúmque gressum moverat, à beato Paulo per triennium institutus, Thessalonicâ, magistro obsequendo, revertens, ab eodem beato Paulo Apostolo Athenienſium est ordinatus antistes, ac deinde, ipso jubente, Christi Euangelium prædicavit eandemque civitatem & maximam partem patriæ ad fidem veritatis convertit.

D

E

353 *Quòd si itaque scriptori isti fides habenda hic sit,* Dionysius, *cùm ad fidem fuisset conversus sacroque Baptismatis lavacro ablutus, S. Paulo Apostolo in peregrinationibus, Euangelii longè latéque propagandi causâ abs hoc susceptis, comes assiduus ac laborum socius per triennium adhæserit, ac tum demum abs illo Thessalonicâ, ubi commorabatur, Athenas remigrare jussus, Athenienſium antistes ordinatus fuerit; hinc autem, cùm Sanctus, ut suprà jam docui, anno circiter 49 ad fidem fuerit conversus, consectarium fuerit, ut* Dionysium *à Paulo ordinari Athenienſium episcopum anno circiter 52 contigerit. Verùm præterquam quòd, quæ Hilduinus recitatis verbis memorat, in nullo prorsus, quod fidem integram mereatur, antiquitatis testimonio sint fundata, è spuria & supposititia (iterum hunc Commentarium num. 41 videsis) Aristarchi ad Onesiphorum Epistola duntaxat sint accepta. Quod cùm ita sit, Sanctum nostrum triennio à sua conversione ecclesiæ Athenienſis fuisse ordinatum episcopum, adductus Hilduini textus certum haud efficit. Attamen, cùm Athenis verosimiliter non priùs, quàm cùm ibidem ad fidem traducti ad numerum sat magnum excrevissent, fixatus fuerit episcopus, nec intrà breve admodùm temporis spatium tanta apud Athenienſes incrementa fides cepisse videatur,* Dionysium *re etiam vera triennio circiter post suam conversionem ac proin anno circiter 52 Athenienſem episcopum ordinatum fuisse, sat verosimile appareret. Perrò cùm reliqua omnia, quæ de* Dionysio Areopagita *in variis ejus Vitis, ab Hilduino, Metrodoro, Syncello, & Metaphraste contextis, memorantur, è monumentis dumtaxat spuriis nullamque fidem merentibus sint hausta, ac proin iis discutiendis, imò & vel perfunctoriè recensendis tempus terere, opera pretium non sit, modò, iis omnibus missis, ad Sancti nostri martyrium locumque adeò ac tempus, quo id acciderit, progredior.*

anno circiter 52 factum videtur;

F

354 *Ac primò quidem quod ad tempus, quo* Dionysius *passus sit, spectat, plurimùm hac de re eruditorum sententiæ discrepant, aliis nempe sub Domitiano, aliis sub Traiano, ac aliis denique sub Adriano* Dionysium *martyrio occubuisse contendentibus. Verùm, quidquid*

cùm autem diutissimè episcopatu functus fuisset, sub Adriano

Digitized by Google

A *quid alii dicant ac perrò intenſo conatu probare contendant, Sanctum noſtrum ſub Adriano, cùm jam dimiſſimè Athenienſi epiſcopatu functus fuiſſet, ad ſuperos martyrio evolâſſe, indubitatum apparet. Ita autumare me facit Romanum Parvum ſeu vetus, aut potiùs, qui in hoc laudatur, Ariſtides ſuprà adhuc laudatus, ac in Opere noſtro inter Sanctos jam relatus Athenienſis philoſophus. Martyrologii illius antiquiſſimi, quæ ad rem noſtram faciunt, verba, uti ſuprà jam data, iterum hic tranſcribo. Sic itaque ad tertium, quo* Dionyſius Areopagita *recolitur, Octobris diem habent:* Athenis Dionyſii Areopagitæ, ſub Adriano diverſis tormentis paſſi, ut Ariſtides teſtis eſt in Opere, quod de Chriſtiana religione compoſuit; hoc Opus apud Athenienſes inter antiquorum memorias clariſſimum tenetur. *Eninverò, cùm Ariſtides, ut jam ſuprà dixi,* Dionyſio *æqualis aut certè ſuppar exiſtiterit, quis ei, ſi Sancti noſtri martyrium ſub Adriano accidiſſe ſcripſit, fidem hac in re denegare auſit?* Equidem, *inquit in ſua de duobus Dionyſiis Diſſertatione cap.* 8 *Sirmondus, ſuprà ſæpiſſimè laudatus,* ſi ab Ariſtide hoc, Dionyſium *ſcilicet ſub Adriano martyrium ſubiiſſe,* teſtatum liqueret, nihil haberem, quod tanti viri auctoritati fideique opponerem.

B

quidquid etiam Sirmondus, cujus rationes,

355 *Ita ille; verùm opinionem, quæ* Dionyſium, *non ſub Adriano, ſed ſub Domitiano paſſum ſtatuit, propugnant, ita mox ſubjungit:* Sed illam ego (*Ariſtidem nempe*) non modò tale nihil dixiſſe, ſed nec dicere potuiſſe evincam, *ac deinde, quò primum, quod hìc adſtruit, ſeu Ariſtidem, quod de martyrio à Dionyſio ſub Adriano tolerato dixiſſe, aſſeritur, non dixiſſe, evictum det, Adonis Martyrologio, in quo pariter (adi, quod num.* 106 *ex hoc dedimus, Sancti elogium*) Dionyſius *ſub Adriano paſſus aſſeritur, Martyrologia alia, ac nominatim quidem Uſuardinum, Pariſienſe, Nivernenſe, Cabilonenſe, Sueſſionenſe, Veromanduenſe & Meldenſe, in quibus omnibus Adriani, ſub quo* Dionyſius *paſſus ſit, nullum eſt veſtigium, opponit; cùm autem, ut vult, Martyrologia iſthæc omnia Martyrologio Adoniano vetuſtiora juxtà ac veriora ſint, per errorem interpolationemve, ut Adriani nomen, quod abs hiſce abeſt, in Adonianum Martyrologium intruſum poſtea fuerit, factum eſſe contendit. Verùm Martyrologium, quod Uſuardum habet auctorem, Martyrologio Adoniano non eſſe antiquius, certum omnino ac, ut quiſque, qui Sollerii noſtri ad Uſuardi Martyrologium Præfationem evolverit, facilè comperiet, extra omnem controverſiam eſt poſitum; quod autem ad Martyrologia reliqua, à Sirmondo laudata, ſpectat, nihil prorſus, quod iſthæc contexto per Adonem Martyrologio antiquiora oſtendat, in medium adducit. Attamen, cùm Martyrologiorum antiquorum exemplaria, quæ ſimpliciora, eò etiam, uti ipſemet Diſſertationis laudatæ cap.* 3 *ait, ſinceriora ei ſint viſa, fortaſſis Uſuardum Pariſienſe aliaque nominatim mox recenſita Martyrologia antiquiora ei, quòd ſimpliciora eſſent, fuerint exiſtimata; verum an meritò? Neutiquam ſanè. Martyrologium Uſuardinum Adoniano eſt ſimplicius, & tamen hoc illo eſſe antiquius, certum omnino eſt, uti unuſquiſque fatebitur, qui Sollerii noſtri ad Uſuardum Præfationem evolverit. Contracta Martyrologii Hieronymiani apographa majoribus Hieronymianis apographis ſimpliciora certè ſunt, & tamen his illa vetuſtiora, nemo dixerit.*

356 *Martyrologia itaque, à Sirmondo præter Uſuardinum nominatim laudata, Adoniano Martyrologio fuiſſe antiquiora, nihil omnino ſuadet; ut proinde, quòd in illis Adriani nomen non occurrat, fuiſſe id ſeu per errorem ſeu per interpolationem in Adonianum Martyrologium intruſum, argui non poſſit. Et verò Adriani nomen non fuiſſe in hoc per errorem intruſum, vel ex eo liquet, quòd Ado, uti ipſemet teſtatur, Martyrologium Romanum parvum, in quo, ut jam dictum, Adriani nomen legitur, præ oculis habuerit, ac proin, non errore ullo abductus, ſed vetuſtiſſimi hujus monumenti teſtimonio impulſus, Adriani nomen in contexto à ſe Sancti noſtri elogio ſignârit. At verò, inquies, Uſuardus ſibi prælucentem habuit Adonem, & tamen Adriani nomen, quod abs hoc in Sancti noſtri elogio ſignari indubiè viderit, prætermiſit. Fateor, ſic habet; verùm quid tum? Fecerit id forſan, non quòd Adriani nomen perperam ab Adone notatum, exiſtimârit, ſed quòd pro more ſuo prolixiorem Adonis textum contrahere voluerit. Unde fit, cùm Martyrologii Romani Parvi ſeu Veteris auctor fidem integram, ut Sollerius noſter in ſua ad Uſuardum Præfatione docet, mereatur, nulla omnino ratione, quin verè, ut ait, Ariſtides* Dionyſii *martyrium ſub Adriano locârit, dubitandum apparet, idque adeò re etiam ipſa, Romani imperii habenas principe illo tenente, eveniſſe, firmiſſimè in animum induco. Verùm ipergit Sirmondus, alterumque, quod probaturum ſeſe ſponderat, probare conatur.*

AUCTORES C. B. *hic propoſita*

E

parumque etiam ejus verbis hic recitatis

357 *Audi, quî rem conficere contendat.* Quod, *inquit,* ille (*Ariſtides nempe*) niſi falsò non diceret, ut diceret autem adduci opinor non potuit. Quid enim? An neſciebat Ariſtides, Quadratum, qui eodem tempore, quo ipſe Apologeticum pro Chriſtianis Hadriano principi Athenis hyemanti dedit, & oratione illum coràm affatus eſt, & librum quoque pro noſtra religione compoſitum porrexit, tertium à Dionyſio Athenienſis eccleſiæ antiſtitem fuiſſe, ſucceſſorem, ut Dionyſius alter Corinthiorum epiſcopus teſtatur, Publii martyris, qui Dionyſio Areopagitæ ſucceſſerat primo Athenienſium epiſcopo? Ergò ſi tertius à Dionyſio Quadratus, ſi inter utrumque Publius, quis tam iniquus rerum æſtimator, ut cùm Athenas anno imperii ſui ſexto veniſſe Hadrianum, ibique hyemem exegiſſe Euſebius in Chronico doceat, & adverſarii conſentiant, nimis angusta Dionyſii & Publii martyrio, Quadratique initiis ſpatia, intra quinquennium concludi non ſentiat? Quantò igitur congruentius, quantóque veriſimilius, non modò Dionyſium, ſed ne Publium quidem, qui Dionyſio ſucceſſit, ſub Hadriano paſſum dicerent, ſed ſub Traiano, cujus graviſſima & æviſſima memoratur perſecutio, ex qua natus videri queat tantus ille terror & conſternatio Athenienſium Chriſtianorum, quos narrat idem epiſcopus Corinthiorum ad defectionem vi procellæ propè abductos, ſtudio pòſt & induſtria Quadrati, qui Publio ſucceſſerat, in viam rediiſſe, priſtinumque fidei ardorem recepiſſe?

F

includa, parti-cipibus aliis, in medium

358 Ad hunc enim modum plana & diſtincta fixáque erunt omnia. Nam & Quadratum, quod in confeſſo eſt, Hadriano principe floruiſſe, & deceſſorem ejus Publium ſub Traiano martyrium conſummaſſe, juſtumque ad ea quæ retulimus ſpatium intereſſiſſe, & quod caput eſt, Dionyſium Areopagitam, cui Publius ſucceſſit,

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ceſſit, non ſub Hadriano vel Traiano, ſed ſub Domitiano, ut dictum eſt, vitam poſuiſſe conſtabit. *Hactenus Sirmondus, Ariſtidem ſcilicet, ſub Adriano paſſum eſſe* Dionyſium, *dicere non potuiſſe, ex eo potiſſimùm contendens, quod temporis ſpatium, inter imperii, anno, ut putavit,* 120 *ab Adriano ſuſcepti initium & aditam à Quadrato Athenienſem cathedram interceptum, nimis anguſtum ſit, quàm ut eo & Sanctus noſter & Publius, qui proximè abs hoc, ſucceſſorem deinde Quadratum nactus, illam occupavit, martyrio coronari, eoſque etiam duos primos, Athenienſibus interim Chriſtianis graviſſimæ & ſaviſſimæ perſecutionis terrore ad defectionem propè abductis, Athenienſium epiſcopos excipere in eâdem cathedra potuerit Quadratus, qui, quemadmodùm verbis, num.* 348 *huc tranſcriptis, Euſebius teſtatur,* rediviyum fidei ardorem in Athenienſibus reparavit. *Verùm, ut Sirmondo quinquennium dumtaxat inter imperii, ab Adriano ſuſcepti, initium aditamque à Quadrato, qui, quemadmodùm Epiſtolâ* 84 *ad Magnum & libro de Scriptoribus eccleſiaſticis cap.* 19 *Hieronymus teſtatur, Adriano imperatori, Athenis* Eleuſinæ ſacra, *anno, ut Pagius in Criticis docet, æræ Chriſtianæ* 125 inviſenti, librum pro noſtra Religione *jam epiſcopus* tradidit, *Athenienſem cathedram interceſſiſſe, tantiſper etiam dum, quid ni quinquennii ſpatio, ut* Dionyſius *Publiuſque martyrio coronati fuerint, Athenienſemque poſt hos cathedram, cùm perſecutionis vi Athenienſes Chriſtiani penè fuiſſent proſtrati, Quadratus adierit, factum eſſe poſſit?*

B

359 Quid vetat, *inquit Antiquitatis illuſtratæ part.* 2, *Diſſert.* 3, *cap.* 3, *articulo* 1, *num.* 207 *Schelſtratius,* anno I imperii Hadriani occubuiſſe Dionyſium, & anno IV Publium in perſecutione martyrio coronatum, ut, cùm princeps Athenis hyemabat, à Quadrato Publii ſucceſſore noviter electo adiretur, & editâ pro Chriſtianis apologiâ idem Adrianus mitior redditus ſit? Hæc enim quid abſurdi aut inconveniens contineant, nullatenus video. Potuerunt Romani Pontifices poſt unum annum pontificatûs martyrio occumbi, non potuit Publius poſt tres quatuorve annos? Potuerunt intra quinque aut ſex annos quatuor eligi Pontifices, non potuit poſt epiſcopatum Dionyſii morte ſua epiſcopatum Athenienſium reliquiſſe Quadrato Publius intra quinque aut ſex annorum ſpatium? Videant hîc aliquod inconveniens; qui poſſunt, ego certè nullum video, quin imò facillimè potuiſſe contingere, ſub Hadriano Dionyſium finiſſe epiſcopatum & poſt Publium Dionyſii ſucceſſorem ſuum inchoâſſe Quadratum, liberè profiteor, & tamdiu urgebo quamdiu.... Adonis Martyrologium non convincetur falſitatis teſtando, Ariſtidem, qui ſub Hadriano imperatore poſt annum cxx floruit, id ſcriptum reliquiſſe. *Enimverò, cùm id ipſum, ut jam ſuprà docui, Romani parvi ſeu veteris auctor, qui Adoni præluxit, ſcriptum etiam reliquerit, nec ullo pacto falſitatis hactenus ea in re fuerit convictus, non potui non amplecti Schelſtratii jam datis verbis expreſſam opinionem, qua* Dionyſium *ſub Adriano imperatore paſſum ſtatuit.*

C

360 *Verùm, ut, Ariſtidem ſub Adriano, contra ac Sirmondus contendit,* Dionyſii Areopagitæ *martyrium conſignare potuiſſe, inculentius adhuc pateſcat, non intra quinquennium, ut Sirmondo tantiſper dedimus, ſed intra non nihil latius ætæ annorum ſpatium* Dionyſii *& Publii martyrium, Quadratique poſt horum necem ad ſedem Athenienſem prometio evenire debuerint, ſi ſub Adriano paſſus Sanctus noſter ſtatuatur. Cùm enim hic princeps, non anno* 120, *ut plurimi olim exiſtimârunt, ſed anno* 117, *uti ad hunc in Criticis num.* 7 *Pagius oſtendit, Romani imperii habenas moderandas acceperit, nihil omnino obſtat, quò minùs* Dionyſius *credatur ſubiiſſe martyrium jam inde à præfato æra Chriſtiana* 117 *anno; ab hoc autem ad annum uſque* 125, *cui Quadrati ad cathedram Athenienſem prometio poteſt innecti, anni omnino octo ſunt elapſi. Quod cùm ita habeat, quis adhuc, temporis ſpatium, quod* Dionyſii, *ſi hic ſub Adriano paſſus ſtatuatur, martyrium inter & Quadrati prometionem interceſſerit, nimis anguſtum, quàm ut ea, quæ intra illud fieri debuerunt, facta eſſe potuerint, futurum fuiſſe aſſeveret? Nemo ſanè, quantùm opinor, qui, quæ jam dicta ſunt, attentè expenderit. Hinc porrò jam conſequitur, ut Ariſtides ſanè, quidquid contrà Sirmondus arguat, ſub Adriano paſſum eſſe Sanctum noſtrum, dicere potuerit; cùm id autem re etiam vera illum dixiſſe, Martyrologii Romani parvi ſeu Veteris auctor Adoque hunc ſecutus teſtentur, nec horum teſtimonium ullo ex capite vel falſum vel etiam ſuſpectum debeat haberi,* Dionyſium *ſub Adriano martyrio fuiſſe affectum, indubitatum reor, etſi interim id ſtatim ſub imperii, à principe illo ſuſcepti, initium, uti è dictis ſtatui poteſt, eveniſſe, pro certo aſſeverare non auſim.*

D

E

361 *At verò erit fortaſſis, qui hîc modò objiciat,* Dionyſium Areopagitam, *ſi ſub Adriano demum martyrium ſubierit, centenario, cùm id evenit, futurum fuiſſe majorem, eumque ad ætatem adeò provectam perveniſſe, parum veroſimile videri. Fatear;* Dionyſius, *ſi ſub Adriano paſſus ſit, centenario, cùm id evenit, major exſtiterit, aut ſaltem ad annorum centum ætatem quàm proximè acceſſerit; cùm enim, ut ſuprà docui, anno circiter* 49 *ad fidem fuerit converſus, tumque annorum triginta aut etiam quadraginta circiter exſtiterit, ſub imperii, ab Adriano ſuſcepti, initium certè annos vel centum ferè vel etiam plures numerârit, ut conſideranti pateſcet. Atque hinc fit, ut* Dionyſium, *quem ſub Adriano paſſum, jam ſtatui, re etiam vera ad centum ferè annos perveniſſe, aut hanc etiam ætatem ſuperâſſe, in animum inducam; ne autem provectæ adeò ætatis factum eſſe Sanctum noſtrum, incredibile aut mirum cuiquam appareat, vel ſolus efficere natus eſt Baronius, in ſuis ad Martyrologium Romanum Annotationibus, Sanctorum, qui* IX *Octobris die colnntur, latereulo ſubjectis, hunc ſcribens in modum:* Nec mirum videri debet, tam longam (*centum ſcilicet amplius annorum*) Dionyſio contigiſſe ætatem: cum divina quadam diſpenſatione factum ſit, ut complures ex his, qui Apoſtolorum temporibus vixerint, ad longiſſimam ætatem pervenirent; nempe ut ea, quæ oculis aſpexiſſent, certâ ſcientiâ teſtarentur; ut inter alios Simeon epiſcopus Hieroſolymitanus, qui centeſimum vigeſimum attigit annum: Sanctus Ignatius, qui ſe Dominum in carne vidiſſe teſtatur, ſcribens ad Polycarpum (citat eam epiſtolam S. Hieronymus de Script. Eccleſ. in Ignatio) ad annum undecimum Trajani, ut idem auctor affirmat, pera

Hic addatis — *centenario vel major, vel certè haud multò minor*

refutantur, in contrarium arguat,

A pervenit. Certe Quadratus, qui ſedit poſt Publium, qui Dionyſio ſucceſſit in eccleſia Athenienſi, rexitque illam temporibus Hadriani; complures ſe vidiſſe tradit, qui Chriſti temporibus ſanati eſſent, & à mortuis ſurrexiſſent, ut de ipſo recitat S. Hieronym. lib. de Script. Eccleſ.

Martyrium Athenis

362 Quid memorem Hermam Pauli diſcipulum, cujus ipſe meminit, ſcribens ad Romanos, cujus & eſſe dicitur Liber Paſtoris? Eum conſtat ad ultima uſque Antonini Pii tempora fuiſſe ſuperſtitem. Dicerem de Polycarpo & aliis, niſi me aliò vocaret oratio. *Natalis Alexander Diſſertatione in ſeculi primi Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſextâ decimâ nonnulla adhuc, ut ætatem, quam Dionyſio attribuimus, incredibilem non eſſe, oſtendat, hiſce Baronii dictis partim ex Uſſerio, partim alibunde petita de hominum longævitate adjungit. Verùm cùm modò ex eruditiſſimo illo Annalium Eccleſiaſticorum parente adducta ſufficere videantur, ut longæva, quam* Dionyſio *adſcribimus, ætas nec mira nec incredibilis appareat, ſilentio omnibus, quæ eò facientia laudatus Alexander affert, prætereitis,* B *à martyrii per Sanctum tolerati tempore, ſat propè modò definito, ad Martyrii quoque paleſtram definiendam progredior. Hanc Athenis conſignandam, vel ex iis, quæ num. 220 & quatuor ſeqq. jam diſſerui, veroſimillimum, ut dicam, indubitatum, apparet. Verùm Halloixius in contexta à ſeſe, quam inter illuſtrium eccleſiæ Orientalis, qui Sanctitate primo ærâ Chriſtianâ ſeculo floruerunt, ſcriptorum Vitas primo loco ſuppeditat,* S. Dionyſii Areopagitæ *Vitæ cap.* 3 *ita ſcribit:* Athenienſes... à Socratis morte (cujus ita eos puduit ac pœnituit, ut mox in publici luctûs ſignum paleſtras & gymnaſia omnia clauſerint, ejuſque accuſatores alios exiliis, alios morte multârint, ipſum autem æreâ ſtatuâ donârint) minimè præcipites fuêre, nec ad ſuſcipiendam de nova religione adverſus quempiam accuſationem nec ad ferendum de deorum cultu aut neglectu judicium. Hinc etiam paucæ cum ſint è claris urbibus, ubi non multa exſtiterint Chriſtianorum martyria, tamen Athenis, urbe tam ampla & celebri, ne unus quidem fidei Chriſtianæ causâ (de quo quidem firmiter conſtet) vel exilii vel mortis pœnâ, præſertim publico judicio, multatus eſſe facilè reperiatur.

Abivit

363 Nam de Publio & Quadrato Athenarum epiſcopis & Dionyſii noſtri ſucceſſoribus (de quibus ferè ſolis ambigi poſſet) vero eſt quàm ſimillimum, quorumdam privatorum injuriis vel tumultu populi ſubitaneo (uti ex ipſorum & martyrum Actis quadamtenus licet intelligi) vel lapidibus appetitos vel aliis modis exagitatos, quo pax Chriſtianis eſſet, ſponte ſua urbe ceſſiſſe, alibique oppetiſſe; *hinc autem,* Dionyſium *verоſimiliter Athenis martyrium non ſubiiſſe, non nemo fortaſſis contendat. Verùm cùm Halloixius equidem, verоſimillimè* vel privatorum injuriis vel tumultu populi ſubitaneo, *ut Publius & Quadratus urbe Athenienſi ceſſerint, factum eſſe fateatur, quid ni etiam, ut Publius & Quadratus, juxtà ac* Dionyſius *martyrio Athenis fuerint affecti, eadem ex cauſa ſeu occaſione factum eſſe poſſit? Quadratus (adi Operis noſtri tom. 6 Maii pag. 358 num. 4) libro pro Religione Chriſtiana, quem Adriano imperatori, Athenis verſanti, obtulit, perſecutionem graviſſimam, in Chriſtianos abſque imperatoris præcepto, ac proin verоſimillimè à populo tumultuante excitatam, ſedavit; ut facilè factum eſſe poſſit, ut tum in hac Publius martyrio occubuiſſet. Adhuc Sanctus Hieronymus in Chronico, anno* 1606 *exeuſo, ad annum Chriſti* 127 *ita memorat:* Quadratus, diſcipulus Apoſtolorum, & Ariſtides Athenienſis noſter philoſophus, libros pro Chriſtiana religione Hadriano dedêre compoſitos; & Serenus Grannius legatus, vir apprimè nobilis, litteras ad imperatorem miſit, iniquum eſſe dicens, clamoribus vulgi innocentium hominum ſanguinem concedi & ſine ullo crimine nominis tantùm & ſectæ reos fieri; *cùm autem, uti ex hiſce Hieronymi verbis conjicere fas videtur, eodem tempore, quo Serenus Grannius, clamoribus vulgi innocentium hominum ſeu Chriſtianorum ſanguinem concedi, iniquum eſſe, ad imperatorem Adrianum ſcripſit, Ariſtides Athenienſis philoſophus apologeticum pro religione Chriſtiana librum, in quo martyrii, à* Dionyſio *tolerati, mentionem è dictis fecit, principi iſti obtulerit, ſit mihi vel hinc, Sanctum noſtrum & Athenis & populi pariter tumultuantis occaſione martyrium ſubiiſſe, admodum verоſimile. Atque hæc iis, quæ pro Sancti paleſtra Athenis locanda ſuprà diſſerui, addidiſſe contentus, pauca modò de die, quo id factum ſit, ſubjungo.*

C

364 *Magna Græcorum Menæa excuſa, Menologia Baſilianum & Sirletianum, verbo omnes Græcorum Faſti ſacri* Dionyſii Areopagitæ *memoriam tertia Octobris die conſignant; eſt autem non rarò fiat, ut Sanctos aliis etiam diebus, quàm quibus obierunt ſeu martyrium paſſi ſunt, commemorent, unanimis tamen, quo & hi & antiquiores plerique Latinorum Faſti ſacri, ac nominatim Martyrologium Romanum Parvum ſeu Vetus,* Dionyſium Areopagitam *ad tertiam Octobris diem celebrant, conſenſus facit, ut tum cum martyrio fuiſſe coronatum, exiſtimem, maximè cùm nihil, quod alio die id evenuiſſe ſuadeat, alibunde occurrat. Nec tantùm, quo die verоſimillimè Sanctus martyrium ſubierit, è laudatis ſacris Græcorum juxtà ac Latinorum faſtis habemus; verùm etiam venerationem ſeu cultu eccleſiaſtico fuiſſe eum à longiſſimo jam tempore in Eccleſia affectum: hoc autem quàm verum ſit, ſeu Sanctum à longiſſimo jam tempore, imò jam inde à primis æræ Chriſtianæ ſeculis eccleſiaſtica veneratione fuiſſe gaviſum, argumento eſt vetuſtiſſimum, quod Hilduinus in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num.* 10 *laudat, Græcanicum Martyrologium. Audi, qui is ſcripter de venerando iſthoc antiquitatis monumento loquatur:* Habemus, *inquit*, ... Græcæ auctoritatis Martyrologion; de tomo Chartiſſeriniis Conſtantinopolitanis * adeptum, qui tanta vetuſtate diſſolvitur, ut maximam cautelam à ſe contingentibus exigat; in quo diem natalitii ejus deſignatum, & quia Athenienſium epiſcopus fuerit, reperimus notatum.

die tertia Octobris vel tamquam eccleſiaſticum

**an Chartophylacii Conſtantinopolitani?*

365 Quod Martyrologium, ut antiquitas ejus demonſtrat, ex eo tempore conſtare poſſe, non incongruè remur, quo, Conſtantino jubente, nota occaſione martyria Sanctorum Domini de toto orbe collecta & Cæſaream ſunt convecta. *Cùm itaque* Dionyſius *in Mrl. Græco, jam inde, ut Hilduinus exiſtimavit, à Conſtantini Magni ætate conſcripto, fuerit ſignatus, Sanctorumque in Martyrologiis tam antiquis recenſio pro cultu habe-*

haud diu poſt obtinuit.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

beatur, fuisse enimverò Sanctum jam inde à primis ære Christianæ seculis, imò etiam haud dim post glorioſum martyrium veneratione eccleſiaſtica in Græca ſaltem eccleſia affectum, indubitatum apparet. Porrò, quod cultûs, Dionyſio Athenis nominatim etiam antiquitus delati, indicium eſt minimè dubium, Rudera templi, Dionyſio Areopagitæ *ibidem olim dedicati, anno* 1676, *ut Jacobus Spon in ſuo Italiæ, Dalmatiæ &c. Itinerario tom.* 2 *teſtatur, adhuc cernebantur. Nec, quin Sanctus in Occidente quoque particulari veneratione & antiquitus fuerit gaviſus, & hodie adhuc gaudeat, Latinorum jam laudati, quibus inſertus exſtat, Faſti ſacri, eaque, quæ de ejus reliquiis infrà differuntur, dubitare ſinunt; ut plura de iſthoc argumento hîc proferre neceſſe non ſit.*

ACTA

B

a

FABULOSA a,

S. DIONYSIO AREOPAGITÆ AFFICTA,

Auctore Anonymo,

E codice noſtro Fuldenſi QMS. 5 cum quinque aliis Mss. collato.

CAPUT UNICUM.

Dionyſii converſio, ordinatio ad epiſcopatum, Romam profectio, diſceſſus in Galliam, martyrium.

C

Nerone Romani imperii habenas tenente, Petrus Apoſtolus

* *al.* omittur

ſeſe

b

POſt beatam & glorioſam reſurrectionem Domini noſtri, quâ verum Dei templum Judaica impietate reſolutum divina potentia ſeſe* in triduo ſuſcitavit *b* & caro humilitatis noſtræ in Chriſto ſupra omnem cæli militiam, ſupra omnes ordines angelorum ad Dei Patris eſt provecta conſeſſum & decimâ pòſt die Apoſtolorum pectoribus Spiritus eſt Sanctus illapſus, ut ligandi ſolvendique acciperent poteſtatem, atque ſic per ipſos in cunctos Eccleſiæ principes decreti hujus conſtitutio commeavit, anno ab urbe condita octingenteſimo octavo Neto cæſar quintus ab Auguſto adeptus eſt principatum. Beatus itaque Petrus Apoſtolus, cùm reliqui Apoſtoli, diſtributis ſibi terrarum partibus, imbuendum omni creaturæ Euangelium ſuſcepiſſent, ipſe ad arcem Romani divinitus imperii deſtinatur, ut, qui primus erat in ordine poteſtatis, primus eſſet in certamine paſſionis & quæ civitas majoribus obligabatur erroribus, majoribus neceſſe erat remediis adolleretur, & ubi erat culpa gravior, ibi eſſet & gratia major.

2 Namque, ut dictum eſt, cum impiiſſimus Nero terræ marique imperii ſui jura laxâſſet & furor crudelitatis ejus dira rabie in Chriſti famulos ebulliſſet, XIIII crudeliſſimi imperii ſui anno per trophæum martyrii dignos tranſmiſit ad Superos *c*. Namque, priuſquam beatus Petrus per triumphum martyrii evolâſſet ad cælos, beato Clementi hanc poteſtatem tradidit dicens: Sicut à Domino meo Jeſu Chriſto ligandi ſolvendique mihi eſt indulta poteſtas, ita tibi hanc poteſtatem tuiſque ſucceſſoribus æterno confero dono, ut quæque ligaveritis in terris, ligata ſint & in cælis, & quæcumque ſolveritis in terris, ſoluta valeant eſſe & in aſtris. Hac poteſtate ditatum ſucceſſorem Eccleſiæ perfectum antiſtitem & dignum reliquid* heredem *d*. His ita de ordine temporum & Apoſtolicis poteſtatibus breviter recenſitis, ad beatiſſimi viri Dioniſii certamina narraturus accedam.

Roma interpretio coronatus fuit cum Paulo.

c

* *al.* reliquis.

d

3 Ut ſuperiùs jam de ordine temporum pauca digeſſimus, poſt Jeſu Chriſti Domini noſtri glorioſam aſcenſionem, cùm beatus Paulus apoſtolus per gratiam ſancti Spiritus ab errore infidelitatis ad viam ſalutis regreſſus fidem, quam antè expugnaverat, perfecta poſtmodùm religione ſequeretur, ac cùm ſecundùm dominica inſtituta vas electionis eſſet in gentibus & Chriſti nomen ignotis populis prædicaret, advenit Athenis ibique ſanctum virum Dioniſium gentilibus inveniens erroribus implicatum, ad viam ſalutis convertit *e* & ſacri baptiſmatis unda renatum divinis eum illico ſanctionibus informavit *f*; cùmque jam tribulorum atque ſpinarum ſqualorem ex ejus pectore ſancti Spiritus gratiâ funditus pepuliſſet, & pulchrum germen novæ ſegetis pulcher attolleret ager, divini Verbi ſemina rudibus cœpit mentibus erogare; cùmque jam cæleſtibus cotidie Chriſti miles deſideriis æſtuaret, ſuperna ſe ubique gratia præeunte, dum rura pontica ſulcaturus ingreditur, Romam celitus Domini dilectus aggreditur; qui, ut ſuperiùs dictum eſt, beatum Clementem apoſtolica inveniens præditum poteſtate ab eo eſt continuò digno cum honore ſuſceptus.

qui antea Athenis ad Chriſti fidem Dionyſium converterat.

E

e

f

4 Per idem tempus cùm beatus vir Dioniſius beatiſſimi Clementis cotidie veſtigiis adhæreret & apoſtolicis ſanctionibus ſe omnimodis traderet imbuendum, maximum apud beatum Clementem pro ſanctitatis ſuæ reverentia locum continuò cœpit venerationis habere & magnam apud eum familiaritatis gratiam obtinere. Sed cùm jam Dominus omnipoteis beatiſſimi viri Dioniſii vitam diſponeret in exemplo omnibus declarare, contigit Philippum Hiſpaniæ epiſcopum emigrare de mundo *g*: tum beatus Clemens ſanctum Dioniſium epiſcopum ordinavit & poteſtatem, quam à beato Petro acceperat, ei tradidit dicens: Vade in partibus Occidentis prædicare Euangelium regni cæleſtis & ligandi ſolvendique tibi ſit conceſſa poteſtas, ut Chriſti Euangelium per te longè latéque diffuſum* illud à Domino cum fideli ſervo merearis audire: Euge ſerve bone & fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis: ſupra multa te conſtituam. Intra in gaudium Domini tui. Socioſque ei Saturninum *h* Marcellum, Lucianum *i* adhibuit, ut in ore duorum vel trium teſtium Chriſtiana religio ignotis partibus traderetur.

Hic poſtea Romam profectus, ad Occidentem inde cum aliquot ſociis à S. Clemente Papa mittitur.

F

g

* *al.* Chriſti Euangelio per te longè latéque diffuſo.

h

i

5 Qui cùm ſimul perveniſſent pergentes ad portum Arelatenſium civitatis, ſanctus Dionyſius Marcellum in Hiſpaniam deſtinavit *k*, ut verbum vitæ Chriſti Eccleſiæ miniſtraret. Sanctus igitur

k

Digitized by Google

Marcellinoque ex his in Hiſpaniam ac Saturnino in Aquitaniam miſſo, ipſe Pariſios adit.

tur Dionyſius Sancti Spiritus calore ſuccenſus & Apoſtolica præditus poteſtate, quique à beato Clemente divini verbi ſemina gentibus ſuſceperat eroganda, non ferocitatem incredulæ reputans gentis, nec trucibus populis cunctatur inſiſtere prædicator; ſed beatiſſimi principis Apoſtolorum informatus exemplo, qui Romanis fuerat pœnis atrocibus dátus, ubi apud Gallias ampliùs gentilitatis fervere cognovit errorem, illuc divina protectione munitus fortis ſe & verùs prœliator immerſit, ut, qui meruerat eſſe confeſſor, perfectus fieri non cunctáretur & martyr *l*. Aquitaniæ namque partibus ſancto Saturnino directo, ipſe cum ſancto Luciano, ſancto Ruſtico & ſancto Eleutherio Pariſius adierat.

l

Ibidemque, Luciano Belovacum miſſo, cum Ruſtico & Eleutherio fidei plantandæ dat operam.

6 Sanctum namque Lucianum presbyterii honore perfunctum ad Belvacenſem dirigit urbem, ut ipſe pari modo incredulis populis Euangelium veritatis inferret; ipſe verò ſanctus Dionyſius Pariſius remanebat; quæ civitas, quamvis parva, gentilium tamen erat erroribus & ſqualore fœdata. Nam licèt magnis eſſet paganorum ſecibus involuta, fecunda tamen terris, arboribus nemoroſa, vineis uberrima ac referta, pollebat commerciis trapazetarum *m*; quæ, Sequanæ vallata perplexu, & copiam piſcium alvei ſui civibus unda miniſtrat & non parvum muris noſcitur præſtare munimen ipſumque inſulæ potiùs quam urbis ſpatium laticis ſui undâ concludit. Hunc ergo locum cum Dei famulus expetiſſet fidei armatus conſtantiâ, Dei ſe omnipotentis ubique auxilio comitante, eccleſiam ibidem juxta virium ſuarum virtutem, ut novus adhuc advena poterat, Domini noſtri Jeſu Chriſti in honorem conſtruxit, ut rudis populus* qui veritate erat Evangelii inbuendus, Sancti eos * illic lavacri unda reſpergeret.

B

m

**al. rudem populum*

**al. emittitur eos*

Verùm vel hujus Dionyſiique ſanctitatis famâ longè latèque diffuſâ,

7 Cumque beatiſſimus Vir die noctuque doctrinis inſiſteret pietatis & Chriſti populum de antiqui hoſtis faucibus liberaret, ut, quos ſubtrahebat mundo, dignos tranſmitteret cœlo, fama ſe ſanctitatis ejus longe lateque diffudit, atque jam non modica populorum turba dignum ſe gloriabatur præſulem habere, ſicque factum eſt, ut ſacerdotum gradus divinis miniſteriis diſpenſaret aptandos probataſque perſonas & dignas meritis ſuis ordinibus ampliaret. Sed Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui beatiſſimi viri

C

Dionyſii jam non patiebatur famam cælari, ut poſita ſuper candelabrum lucerna incredulis mentibus lucis ſuæ radios miniſtraret, tantas per illum dignabatur exercere virtutes, ut rebellium corda gentilium, non minùs prædicationibus quàm ipſis virtutibus cotidie roboraret.

Domitianus imperator apparitores, qui ſanctum Virum aggrediantur, in Galliam mittit.

8 Per idem verò tempus, quo talia gerebantur, ſancti Viri præconium longè ſe latèque diffudit in tantum, ut Domiciani, qui ſecundam in Chriſtianos poſt Neronem perſecutionem exercuit *n*, vulgi relatione perveniret ad aulam *o*; qui in tanta rabie indignationis exarſit, ut, ubicúmque Chriſtianum quempiam repperiſſet, aut diis ſacrificaret inceſtis aut diverſis pœnis addictus puniendus gladio traderetur. His itaque legibus ſubditas ſibi nationes arcens magna Chriſti famulis perſecutio influebat, nulla jam pro Chriſto certantibus præſentis vitæ indulgebatur tranquillitas, nulla ſanctorum Martyrum erat excuſata libertas, ſed omnes impium ſervantes edictum, quod ſtatutum à cæſare fuerat, tranſgredi nullatenus audebant. Nam electam appari-

n o

tionem cum ingenti ſtrepitu partibus dirigit Occidentis, ut ſanctum virum Dionyſium perquirentes aut decreta principis obſervaret aut pœnis laceratus immenſis capite plecteretur *p*.

A. ANONYMO.

p

hique Pariſios, ubi Dionyſium Euangelium annuntiantem inveniunt, ſeſe accingunt.

9 Itaque cùm decreta principis apparitores ſuſcepiſſent, Galliarum penetrant fines, quà illico beati eis Viri celebre nomen innotuit, ſicque, ut eis fuerat imperatum, veloci curſu, tumentibus animis, vultibus trucidiſſimis Pariſium adierunt. Sanctum verò Dionyſium contra perfidos inveniunt dimicantem & prædicatione continua vulgi multitudinem ad fidem inveniunt jam vocantem; cum quo etiam beatum virum Ruſticum presbyterum & Eleutherium archidiaconum *q*, quos ipſe beatus Vir in ſuis ordinibus conſecrárat, prædicationis ejus ſocios & diſcipulos perſecutorum dirus furor invenit. Hi ſancti Viri à beati Dionyſii numquam patiebantur abeſſe præſentia; quos divina pietas æterni regni jam præſciebat eſſe conſortes: gaudebat ſanè pius Pater in duorum profectibus filiorum; cùm & digni filii Patris ſarcinam ſpiritualibus humeris levigarent, ut, onere carnis abjecto, ad purum valerent ætheris volare fulgorem.

q

Perſecutione ità Chriſtianos concitata, interfit ſeſe Dionyſius ac foris oppugnat,

10 Perſecutionis ergò publicatâ ſententiâ, impiorum gaudens turba progreditur & contra Dei famulos pugnatura conſpirat, miroque modo inermibus viris non valebat plebs armata reſiſtere. Tunc antiquus hoſtis videns ſibi perire, quod Domino conſtabat vivere & aſſidua populorum converſione proficere, totam artis ſuæ calliditatem ad inpugnanda, quæ fuerant conſtructa, convertit, ut eos, qui unum & verum Deum ſancti Baptiſmatis jam undâ reſperſi crederent, diverſa ſupplicia multarent. Sed ſancti Viri, Chriſti confeſſores & martyres, impiorum latratibus vi ſanctæ prædicationis & cum magnis virtutibus obviantes, nullo metu territi reproborum, Chriſti Eccleſiam nova cotidie fœcunditate ditabant, cúmque Eccleſia, prædicatorum ſuorum meritis & ore fundata, quamvis in turbines procellaſque lictorum pertimendas, creſceret & augeretur, ipſa etiam Germaniæ ferax immanitas, ſubacta cordis conpunctione, colla ſua jam Chriſti jugo domita gaudebat *r*.

r

cúmque de fide ſua interrogarentur unanimi hanc vocem

11 Ab ipſis denique deſtruebantur idola, quorum ſumptu fuerant & ſtudio fabricata; &, portu ſalutis invento, idolorum gaudebant perire naufragia. Lugebat tunc portio victa diaboli, cùm de ea victrix Eccleſiæ legio triumpharet; cúmque talia gererentur, furore atrociſſimo miniſtri crudelitatis accenſi unus ex his ſanctum virum Dionyſium cum magna cordis ſeveritate alloquitur dicens: Tunc es ille infandiſſimus ſenex, qui deorum noſtrorum cultúram evacuas, & invictiſſimi principis ſtatuta contempnis? Dic ergò, cujus te aſſeris cultorem, aut quam confeſſionem tuæ dictioni * aſcribis? Tunc hii tres beatiſſimi viri Dionyſius, Ruſticus & Eleutherius trium puerorum in camino ignis deambulantium Spiritûs referti cariſmate, quaſi ex uno ore tale interroganti dederunt reſponſum: Condicio noſtra Chriſtianæ legi noſcitur famulari; quem verò confiteamur, liquidò tuis auribus intimabimus.

**al. condicioni*

12 Confitemur Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, Patrem ingenitum, Filium à ſolo Patre genitum, Spiritum ſanctum ab utroque procedentem. Ad hæc impius perſecutor Beatos interrogat: Ergò principum à vobis juſſa

liberrimè confeſſi nihil afficiuntur;

Digitized by Google

A. ANONYMO.

contempnuntur, & veſtra confeſſio invictiſſimorum deorum jura reſpuit? Sancti, ut ſuperiùs, unanimiter reſpondentes dixerunt: Ut præfati ſumus, Chriſtum Dei Filium natum ex Maria Virgine, quem cunctis populis certâ pronuntiamus audaciâ, & credimus & confitemur & ore non deſiſtimus conlaudare. In hac ſanctos Viros fidei conſtantia permanentes ſævi lictores longo non ſpatio differentes, felicia colla pro fide Chriſti ſubmiſſa perſecutoris mucro truncavit, reddentes terræ corpora beatas cælo animas intulêre *f*. Namque ad oſtendendam divina pietate martyribus ſuis collatam victoriam, cùm à corporibus abſciſa capita viderentur, eorum, ut poterant, linguæ Dominum fatebantur. O verè beata nimiùm & Deo noſtro grata ſocietas!

f

13 O ſancta & verè laudanda fraternitas, inter quos nec primus aut ſecundus potuit eſſe nec tertius, ſed ſanctæ Trinitatis gloriam confitentes uno ampliùs ab urbe miliario parvo in monticulo *g* trino meruerunt martyrio conſecrari! Jacebant denique in vertice montis, abſciſis capitibus, corpora pretioſa, implebaturque in martyribus Chriſti, quod olim propheta prædixerat adfuturum, ut in conſpectu Domini pretioſæ permanerent mortes juſtorum, namque ad declaranda martyris & ſacerdotis primi merita gloriola, ut, per quem ſalutifer primò cœperat fructus oriri, eò ampliùs gloria ipſius pariter & triumphus *, beatiſſimi ſe Dionyſii & pontificis venerandi ſanctum exanime cadaver erexit beataque manu caput à corpore abſciſum, lictoris enſe truncatum pendulum cœpit brachiis vectitare atque ab illo montis cacumine duobus ferè milibus firmis greſſibus apportavit *a* novo & priùs inaudito miraculo, exanime corpus viventis currere more & homo jam mortuus * firmis incedere plantis.

Dionyſiique amputatum ſibi caput prodigioſè manibus tum portanti,

g

B

**al.* gloriæ ipſius pateret triumphus

a

**al.* hominem jam mortuum

14 Beatorum igitur Ruſtici & Eleutherii, metuentes impii, ne converſi populi fideliſſima probataque devotione corpora profuturæ ſibi ad patrocinium tumulata conſecrarent, inito conſilio, inpoſita navibus in profundiſſimo decreverunt gurgite dimergi; ſed Dominus omnipotens, bonus & juſtus & miſericors, qui miſericordiam ſuam humano generi numquam negavit, qui Pharaonis conſilium rubri maris undâ ſubmerſit, & Holoferni ictu femineo colla truncavit, ipſe inpudentum conſilium miſericordiæ ſuæ arte deſtruxit, ut preclara duo luminaria non gurgitis unda ſubmergeret, ſed Chriſti haberet fortes Eccleſia bellatores. Nam matrona quædam, Catulla nomine, quæ, licèt paganorum adhuc erroribus teneretur addicta, converti tamen ad fidem Chriſti per exempla martyrum ſe deſiderare & mente monſtrabat & opere, Dei ergò miſericordiâ inſpirata, mactæ virtutis conſilium appetivit atque ad convivium venire poſtulat perenniſſores; cumque eis copiam allatæ humanitatis expendit, à memoria eorum, quæ ſuſceperant agenda, diſcuſſit *x*.

Patrona Catulla ægrotat, etiam anſeruntur ac abſcondantur,

**al.* ſanata

x

15 Denique fidelibus ſuis archana ſui pectoris reſeravit, ut ſubtracta furto precioſa corpora Martyrum beatorum in ſecto * procul ab urbe memorata lapide in agello, quem ſegeti paraverat affuturum, latenter abſconderent *y*: qui juſſa complentes feſtinanter, quod eis præceptum fuerat, exequuntur. O furtum laudabile, quod cuiquam non intulit damnum, ſed magis omnibus beatum contulit lucrum! Cumque, ut moris eſt, ſationis ſuæ ſegetem ſacratus produceret ager, ita beatorum Martyrum eſt ubertate ditatus, ut & centuplicatum fructum cultores acquirerent, & patriæ mererentur ſalutem & magnum theſaurum poſteris conſecrarent *z*.

D

y

perſecutoremque remittente, locus, quo erant depoſita, manſoleo ac etiam eccleſia ſpondeatur:

z

16 Prædicta itaque matet-familias horum non immemor Martyrum ſacratorum, cùm primùm perſecutionis videret tepuiſſe fervorem, locum ſanctorum Martyrum oſſa ſervantem omni ſollicitudine requiſivit atque inventum ingentis mauſolei conſtructione ſignavit; quam venerabilem feminam non immeritò credimus ſine dubio ſanctis Martyribus adhæſiſſe, quia niſi eam Redemptor omnium ad agnitionem ſui nominis venire voluiſſet, nequaquam pectori ejus conſilium tantæ pietatis infunderet. Namque abſque ulla ambiguitate confidimus, * ut, quæ beatorum Martyrum oſſa ſervavit, eorum interceſſionibus ad fidei pertingeret * veritatem. Chriſtianorum igitur turba quàm plurima, quæ beatorum Martyrum fuerat admonitione converſa, omni niſu atque conatu, quaque vi poterat, omni cum devotione ſummoque cum ſtudio ſuper ſanctorum Martyrum beata cadavera eccleſiam conſtruens in ſanctæ gloriam Trinitatis trino numero dignis cum aromatibus humaverunt *aa*; ad quorum digna corpora, Dei omnipotentis opitulante clementia, cotidie virtutum inſignia declarantur.

**ſupple ſactum,*

**l.* pertigerit

E

aa

17 Quis etenim fermo vel quæ lingua tantorum Martyrum ſufficiat enarrare virtutes, quando nec ipſis queunt humanis mentibus retineri? Infirmis ſalus, debilibus greſſus, cæcis viſus, ſurdis auditus & mutis redditur ſermo; immundi ſpiritus ab obſeſſis corporibus expelluntur, & pia vota felici exauditione pinguefeunt. Nos ipſos, quamvis inmeritos, eorum credimus ſacris precibus adjuvandos, qui ut hebetes & indigni eorum vobis ſeriem paſſionis præſumpſimus intimare, non ex noſtri ingenii capacitate aut proprii ſenſus induſtriâ, ſed quod veterum fidelium nobis relatione patuit, &, quod * ex parte in quibuſdam paginulis veteranis, pauca, ut potuimus, longo ſpatio interlita didicimus.

in qua quæ fiant miracula, auctor generatim hîc exponens

**al.* quæ

18 Nam ſicut majorum cognovimus colloquio peritorum timentium Deum & ſtudio ſanctæ caritatis ardentium, multa de beatorum virorum præclaro certamine ad laudem Chriſti & gloriam Martyrum ob memoriam poſterorum ſacris ſtuduerunt indere cartis, ſed ſubripiente* negligentia & antiqui procurante hoſtis invidia, flammarum incendio feruntur eſſe conſumpta *bb*. Nam humanarum mentium ſolers capacitas ex paucis, quæ dicta ſunt, valet penſare, quæ reticentur majora. Hoc tamen abſque ulla dubitatione confidimus, multa eos pro Chriſto ſubiiſſe certamina, quando uſque ad præſens tanta per eos divina virtus cotidie dignatur declarare miracula. Paſſi ſunt autem martyres Chriſti Dionyſius, Ruſticus & Eleutherius VII Id. Octobris ſub Domitiano imperatore apud Galliarum Pariſium civitatem *cc*, regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat.

ſimul etiam, unde à ſe ſcripta hauſerit, declarat.

**l.* ſubrepente

bb

cc

ANNOTATA.

a *Cùm* Dionyſii Areopagitæ, *quæ hîc præmitto, Acta in omnibus fere, ſi quæ de* Dionyſii *converſione commemorant, exceperis, commentitia*

A *titia (adi § 2 Commentarium previum) & fabuloſa certò ſint, imò ab auctore, qui, ſeculo VIII medio recentior aut certè non antiquior,* Dionyſium Areopagitam *cum Dionyſio Pariſienſi confudit, partim ex iis, quæ horum Dionyſiorum priori, partim ex iis, quæ eorumdem poſteriori aptéque conveniunt, ſuerint conflata ac uni* Dionyſio Areopagitæ *afficta, enimverò exiguo admodùm in pretio, uti in Commentario previo jam docui, ſunt habenda. Hinc certè, ut luce publica, quâ hactenus carueruut, ea donarem, commiſſurus non fuiſſem, niſi ad id haud ponderis exigui, quas in Commentario previo num. 96 adduxi, rationes me impuliſſent.*

b *Lectio Breviarii Romani quarta, in die Aſcenſionis Domini è S. Leonis Papæ in eamdem Domini Aſcenſionem ſermone primo legi in Officio eccleſiaſtico ſolita, ita inchoatur:* Poſt beatam & glorioſam Reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, quâ verum Dei templum Judaica impietate reſolutum, divina in triduo potentia ſuſcitavit, quadragenarius hodie, dilectiſſimi, ſanctorum dierum expletus eſt numerus; *cùm autem tota ferè, quam verba hæc conſtituunt, periodus Actorum Sancti noſtri initium faciant, hoc illorum auctor vel è laudato Leonis Papæ ſermone vel è ſcripto, in quod ex hoc præfatum initium promanârat, veroſimillimè, ne dicam, indubiè, acceperit. Quod cùm ita ſit, nec facilè futurum ſuiſſe videatur, ut ſcriptor, qui* Dionyſii *Paſſionem, à Metrodoro (adi § 4 Commentarium previum) Græcè conſcriptam atque à Lanſſelio & Corderio editam, in linguam Latinam convertiſſet, Græca iſthæc, quæ Paſſionis dictæ initio ponuntur, verba,* μετὰ τῶν μακαρίων καὶ ἀοιδοξολογήτων ἀπόστολων τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Υἱοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀοράτου αὐτοῦ καὶ ὁρατοῦ διὰ τὴν ἐκ Ἰουδαίων παρανομίας, ὡς αὐτὸς ἦν, διάλυσιν, καθὼς τῷ ἰδίῳ θείᾳ δεξιᾷ τρισμεγίστῳ ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, *Latinè, adhibitis, quæ proximè recitavi, Leonis Papæ verbis, reddidiſſet, id enimverò, Paſſionem præfatam Græcam è Latinis hìc à nobis editis Actis, non hæc ex illa per interpretationem (illarum enim lucubrationum alterutra indubiè, uti in Commentario previo num. 66 jam docui, ex altera eſt prognata) promanâſſe, argumento etiam eſt.*

c *Mutilus eſt hic ſenſus, vocabulis aliquot amanuenſium oſcitantiâ omiſſis. Codices noſtri P Ms. 155 & O Ms. 19 melius legunt:* Quarto decimo crudeliſſimi imperii ſui anno beatum Petrum & Paulum felici cruore dampnatos per trophæum martyrii dignos tranſmiſit (*Nero ſcilicet*) ad ſuperos. *Verùm tam in dictis binis codicibus noſtris Mss., quàm in codice Fuldenſi ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli martyrium quarto decimo imperii Neronis anno perperam innectitur, uti liquet ex iis, quæ apud nos ad XXIX Junii diem in previo de SS. Petro & Paulo Commentario num. 17 & 18 dicta ſunt.*

d *Adi hac de re Operis noſtri tom. 5 Junii pag. 427 num. 8 & pag. 428 in Annotatis ad lit. e.*

e *Id anno circiter 49, uti in Commentario previo num. 301 docui, evenit.*

f *Quæ hucuſque Actorum auctor de Dionyſii converſione dixit, veritati, utpote & in Scriptura ſacra fundata, indubiè ſunt conſona; verùm quæ deinceps de Sancto noſtro commemorat, neutiquam in hunc quadrant, ſuntque adeò omni dubio procul à veritate aliena.*

g *Philippus iſthic, non, uti hìc narratur, diem extremum, cùm* Dionyſius *Romam ad Clementem Papam venit, in Hiſpaniis clauſiſſe, ſed eò primùm tunc à Clemente miſſus fuiſſe in Græciam* Dionyſii *apud Corderium Paſſione, à Metrodoro elucubrata, aſſeritur; verùm hinc conſectarium non eſt, ut hæc è Latinis, quæ hìc damnat, Actis, non promanârit. Commentarium previum num. 70 & ſeq. conſule.* A. ANONYMO.

h *Hic indubiè deſignatur Saturninus martyr & primus Toloſanus epiſcopus, qui ad XXIX Novembris diem Martyrologio Romano exſtat inſertus; verùm is non ſeculo primo, cùm Eccleſiæ Clemens præeſſet, ſed, quemadmodùm è fonte ceris & ſelectis illius Actis, à Ruinartio editis, conſtat, ſeculo demum tertio, Decio & Grato conſulibus, in Gallias venit; ut perperam certè à Clemente eò miſſus fuiſſe in afflictis Sancto noſtro Actis hìc narretur.*

i *Ad octavam Januarii diem, quâ in Martyrologio Romano Lucianus ſignatur, de ſancto hoc martyre Bellovacenſique in Galliis epiſcopo actum apud nos jam eſt, ſatiſque indicatum, opinionem, quæ illum ſub Maximiano & Diocletiano imperatoribus martyrium ſubiiſſe, ſtatuit, longè eſſe probabiliorem alterâ, quæ Sanctum illum ejuſdemque martyrium ad ſeculum I refert.* B

k *Ita etiam is, quem è ſociis, Roma ſibi adjunctis, Arelate in Hiſpaniam* Dionyſius *miſſiſſe fertur, in hujus Sancti noſtri apud Corderium Paſſione, à Metrodoro contexta, appellatur, uti etiam in ejuſdem Paſſione altera, quam, veluti à S. Methodio conſcriptam, Chiffletius vulgavit; Hilduinus autem, qui veroſimillimè non priùs, quàm cùm jam Metrodori de Sancto noſtro lucubratio, alteraque, quam Methodio Chiffletius adſcribit, fuiſſent contexta, conſcribendis* Dionyſii *Actis manum admovit, nomine illius, qui à Dionyſio in Hiſpaniam miſſus fuerit, non expreſſo, ſequentia iſthæc dumtaxat de argumento illo num. 19 & ſeq. ſuppeditat:* Socios quoque ei & comminiſtros (*Clemens Papa*) verbi plures & probatos viros adhibuit.... Qui ſimul properantes & circumcirca Dominum prædicantes appulerunt portui Arelatenſium civitatis, & exinde quibuſdam in partes neceſſarias, prout ei viſum fuerat, deſtinatis, idem macarius Dionyſius... Lutetiam Pariſiorum, Domino ducente, pervenit. *Verùm is, qui à* Dionyſio *Arelate in Hiſpaniam miſſus fuerit, ab aliis, ac inprimis quidem à ſcriptore, qui, quæ ſuprà memoravi, fabuloſa Eugenii Toletani Acta conſcripſit, vocatur Eugenius; id autem ille, qui ita, idem ut facerent alii, effecit, feciſſe idcirco videtur, quòd, cùm Hilduinus compoſitum de* Dionyſio Areopagita *hymnum, quem non recitat, Eugenio Toletano adſcribat, Eugeniuſque, martyrio propè Pariſios coronatus, Romanoque Martyrologio ad XV Novembris diem inſcriptus, in Galliam cum Dionyſio veniſſe à nonnullis memoretur, iſthunc propterea Eugenium cum Eugenio Toletano, per Hilduinum memorato, eumdem, primumque Toletanorum, qui à Sancto noſtro in Hiſpaniam miſſus fuerit, exſtitiſſe epiſcopum, exiſtimârit, Actis etiam idcirco, quæ huic opinioni ſuæ (noſtri tamen Operis tom. 2 Octobris pag. 237, num. 70 etiam conſule) eſſent accommodata, conſcriptis Eugenioque illi afflictis. Porrò ex eo, quòd alii quidem Evangelii præconem, qui à* Dionyſio *in Hiſpaniam miſſus fuerit,* E

A. ANONYMO.

rit, Marcellum, *alii verò* Eugenium *è jam dictis appellent, factum esse, animo, ut & Comment. prævii num.* 150 *laudatus Marcus Flavius Dexter & posterierum temporum impostores, qui post scripta Latina Sancti nostri Acta, hanstam ex his Metrodorianam ejusdem Passionem, affictamque Eugenio Toletano Vitam finxerunt, spretoque sub Luitprandi, Lucii Flavii Dextri, aliorumque nomine monumenta ediderunt, eumdem Evangelii, qui à* Dionysio *in Hispaniæ missus fuerit, præconem*, Marcellum *simul &* Eugenium *cum appellando, fecerint binominem, ita fortassis efficere volentes; ut eos, à quibus facer ille præco vocabatur* Eugenius, *in concordiam adducerent cum eis, à quibus* Marcelli *nomine distinguebatur.*

l *S. Dionysii Parisiensis Passio, à Bosqueto edita atque à nobis Commentario de hoc Sancto infrà subdenda, præmissis nonnullis, quæ Prolegi quodammodò loco haberi queunt, sic habet:* Sanctus igitur Dionysius, qui, ut ferunt, à successoribus Apostolorum verbi divini semina gentibus eroganda susceperat, quò ampliùs gentilitatis fervere cognovit errorem, illuc intrepidus & calore fidei inflammatus accessit, Parisios, Domino ducente, pervenit, non veritus incredulæ gentis expetere feritatem, quia virtutem suam præteritarum pœnarum recordatio roborabat, &, qui meruerat esse confessor, non cunctatus est auctoribus * populis accedere prædicator; *cùm autem hæc periodus cum Actorum, quæ edimus, periodo hic occurrente non tantùm quantùm ad substantiam ferè, sed etiam quantùm ad multa, quibus hæc exponitur, verba conveniat, idque ipsum, uti quisque, qui Acta isthæc cum Passione, à Bosqueto edita, contulerit, facilè agnoscet, nonnullis adhuc aliis locis contingat, id certè, Bosquetianam Dionysii Parisiensis Passionem, quæ Actis edendis, uti infrà, cùm de hoc Sancto agam, ostensurus sum, videtur antiquior, dictorum Actorum auctori præluxisse, argumento est, uti etiam hunc ex illa non pauca eorum, quæ de Dionysio memorat, accepisse.*

* al. atrocibus

m *Codex noster O Ms.* 19 *& apographum Audomaropolitanum habent* trapezetarum, *id est, nummulariorum seu mensariorum, qui ita à dinumeranda in mensa pecunia dicuntur, hicque ab Actorum auctore, nomenclatione à Græca, quæ idem, quod Latinè nummularius seu mensarius, significat, voce τραπεζίτης accepta,* Trapezetæ *nuncupantur.*

n *Galba quidem, Otho, Vitellius, Vespasianus & Titus Romanum imperium, priusquam id Domitianus moderandum acceperit, à Neronis, qui primus è Romanis imperatoribus Christianos persecutus est, obitu occupârunt; verùm illi Christianos persecuti non sunt, hincque Domitianus, qui in Christianos quàm maximè sæviit, secundam in hosce persecutionem susciasse ab Actorum auctore hic asseritur.*

o *Fama* Dionysii, *longè latèque ex Evangelii prædicatione per Gallias dispersa, ad Domitiani palatium seu aulam perveniisse in Metrodoriana Sancti Passione non dicitur; verùm nec hinc, nec ex aliis mineris momenti nonnullis, in quibus Passio isthæc à Latinis Dionysii Actis differt, conjecturam est, ut ex hisce illa per interpretationem non promanârit. Commentarium prævium num.* 70 *& seq. videsis.*

p *Domitianum solius Dionysii comprehendendi causâ apparuisse, ut fecisse hic indicatur, in Galliam fuisse missurum, verosimile haud apparet.*

q *Quo tempore Dionysius, Rusticus & Eleutherius martyrio fuerunt affecti,* archidiaconi *nomen in Ecclesia adhuc erat ignotum. In codice nostro O Ms.* 19 *Eleutherius duntaxat vocatur* diaconus.

r *In codicibus nostris P Ms.* 155 *& O Ms.* 19 *paulò aliter hæc redduntur sequentibus hisce verbis:* Cumque Ecclesia, prædicatorum suorum meritis & ore fundata, quamvis inter turbines procellasque lictorum, perinde crescret & augeretur, ipsa etiam Germaniæ ferox immanitas subacta cordis compunctione colla se jam Christi jugo domita subdidisse gaudebat.

s *In omnibus nostris Mss. exemplaribus vitiosa isthæc constructio occurrit, paucarum dumtaxat vocularum discrimine interveniente.*

t *An Dionysius Sociique ejus martyres, Rusticus & Eleutherius in monte fuerint necati, infrà in Commentario Actis illorum præmittendo examinabitur.*

u *De hoc, quod hic refertur, prodigio censendum quid sit, Commentarius, Dionysii & Sociorum Actis præmittendus, pariter aperiet.*

x *De matrona hic memorata adscriptoque ei facto infrà etiam in Commentario mox dicto suus erit fusiùs loquendi locus; ex eo interim, quòd hic paganorum erroribus adhuc fuisse addicta, in Metrodoriana autem Sancti Passione gentilium terroribus adhuc fuisse correpta dicatur, conjecturam videtur, ut hæc è Latinis, quæ hic edimus, Actis per interpretationem promanârit, uti in Commentario prævio § 4 fusiùs expositum ac perrò probatum invenies.*

y *Ex hoc Actorum, quæ edimus, Latinorum loco seu textu, cum loco, qui ei in Metrodoriana Dionysii Passione respondet, collato, non parum; hanc ex illis per interpretationem promanâsse, confirmatur, uti ea, quæ in Commentario prævio num.* 68 *& seqq. disserui, commonstrant.*

z *Actorum Latinorum sex, quæ penes nos exstant, exemplaria ab initio usque ad locum, quo de Dionysii sociorumque martyrum corporibus furto sublatis clanculùmque sepultis agitur, ubique ferè satis rectè consonare, indeque exemplar, quod codex noster PMS.* 155 *exhibet, à quinque exemplaribus reliquis haud parùm discrepare, in Commentario prævio num.* 71 *asserui; ut autem, quàm verum id sit, simulque omnia, in quibus ab hisce illud differat, studiosus lector ex Actorum, prout è codice nostro Fuldensi QMs.* 6 *hic eduntur, cum iisdem Actis, prout in codice nostro PMS.* 155 *exstant, collatione queat perspicere; exhibitum in hoc Actorum exemplar ab eo loco, quo id à quinque exemplaribus reliquis dissonare incipit, hunc transcribo. Verba, quibus à loco illo usque ad finem concipitur, hæc sunt:* Prædicta itaque mater-familias, cùm primum vidit persecutionis tepuisse fervorem; locum, tantorum Martyrum ossa servantem, quâ potuit honorificentiâ unà cum sanctis Domini sacerdotibus & fidelium turbis reverentissimè satis aggreditur, & incomparabilem thesaurum, quem diu sibi & posteris profuturum servavit, omnibus patenter eadem sacratissima die innotuit; quâ beatus Dionysius cum sociis suis triumphans agonem explevit & coronam victoriæ accipere de manu Domini meruit, atque testis Jesu Domini pretiosus fidereum se-

Digitized by Google

A ſenatum poſſedit : ipſumque locum eminentis mauſolei edificatione ſignavit. Sanctorum quoque corporibus digna veneratione ſepultis, eorum veſtimenta, tunica videlicet, cilicium & caligæ Dionyſii pretioſi, & caſula ſancti Ruſtici archipresbyteri atque dalmatica beati Eleutherii archidiaconi, exceptis portionibus, quæ pro reliquiis electorum Domini à fidelium devotione ſumptæ ſunt, uſque hodie debiti cultus reverentiâ conſervantur. Quorum meritis & precibus eadem venerabilis femina, in nomine ſanctæ Trinitatis ex aqua & Spiritu ſancto renata, cuncta, quæ habere potuit, Domino Jeſu Chriſto atque ipſis Martyribus tradidit, & ſacras excubias apud eorum corpora, quamdiu ſupervixit, celebrans in bona confeſſione ac converſatione ad Chriſti & ſanctorum Martyrum gloriam, ipſis intercedentibus, migrare promeruit. Proceſſu verò temporis multiplicata fidelium numeroſitate, Chriſtiani, beati Dionyſii patrociniis devotiſſimi, baſilicam ſuper pretioſorum Martyrum corpora magno ſumptu cultuque eximio conſtruxerunt ; ubi cotidie, operante Domino noſtro Jeſu Chriſto, merita eo-

B rum virtutum probantur monſtrari frequentia, interventu eorumdem cæcis recipientibus viſum, debilibus greſſum & ſurdis auditum. Sed nec illud ſilendum eſt, quòd à ſpiritibus immundis vexati, dum ad memoratorum Chriſti teſtium tumulos examinandi virtute divina ducuntur, Sanctorum ipſorum coguntur imperio, quo quiſque ſit Martyrum politus loco, deſignatis nominibus indicare. Celebrata eſt autem memoranda eorum paſſio VII Idus Octobris, anno ab Incarnatione Domini XCVI ; à Paſſione autem LXIIII ; ætatis verò beatiſſimi Dyonilii circitèr XC ; imperii quoque Domitiani ; crudeliſſimi cæſaris XVI ingruente ; regnante autem Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor & gloria, virtus & imperium cum Patre & Spiritu ſancto ab æterno & nunc & ſine fine. *Ità laudatum Actorum exemplar ; abs hoc autem in iis, quæ verbis jam datis tradit, haud multùm diſcrepâſſe exemplar quoddam, quod Hilduino præluxit, facilè comperiet, qui cum hiſce conferre ea, quæ hic ſcriptor in contexta à ſe Dionyſii Vita num. 35 & ſeq. memoria prodit.*

C

aa *Eccleſiam ſuprà Dionyſii ſociorumque martyrum corpora, non ab ipſiſmet, qui abs his ad fidem fuerant converſi, Chriſtianis, ſed ab aliis, qui ſerius vixère, fuiſſe exſtructam, in Actorum, quod codex noſter P. Ms. 155 exhibet, exemplari (adi, quæ ex hoc ad lit. præced. recitavi, verba) aſſeritur.*

bb *Quis verbis hiſce aliiſque nonnullis, num præcedenti contentis, locus in Metrodoriana Dionyſii Paſſione reſpondeat, itemque quid de illo hujus loci ſeu textu, quo ſeſe è narratione vetuſta firmaque antiquitate hauſiſſe, quæ de Dionyſio ſcribit, Metrodorus declarat, cenſendum ſit, Commentarius prævius num. 77 & binis ſeqq. docet.*

cc *In Paſſione, Græcè à Metrodoro adornata, Dionyſii martyrium tam apud Corderium quàm apud Lanſſelium, non ſeptimo Idus, ſed ſeptimo Kalendas Octobris ſignatur ; verùm cùm nullus unquam ſcriptor ſeu Græcus ſeu Latinus, ſeptimo Kalendas Octobris ſeu XXV Septembris die paſſum eſſe Dionyſium, notârit, in dictam Paſſionem ſeu potiùs in hujus, quod Lanſſelio præluxit, exemplar unicè ex amanuenſium oſci-*

tantiâ vocabulum Kalendas *irrepſiſſe, eique proinde vocabulum* Idus, *quod primitus in illa à Metrodoro fuerit ſignatum, ſubſtituendum eſſe, indubitatum apparet. Quod cùm ita ſit, Dionyſiuſque adeò ſecundum Metrodorianam Paſſionem, non ſecùs ac ſecundum Fuldenſem noſtrum, è quo Acta Latina hic damus, codicem reliquaque horum penes nos exſtantia exemplaria Mſta. ſeptimo Idus ſeu nona Octobris die ſit paſſus ; id iterum, Metrodorianam Dionyſii Paſſionem è Latinis, quæ edimus, Actis per interpretationem promanâſſe, argumento eſt ; quòd nimirum, cùm Græci prorſus omnes* Dionyſium Areopagitam *tertia Octobris die paſſum eſſe notent, verоſimillimè, imò indubiè, hâc quoque die Dionyſii martyrium Metrodorus conſignâſſet, ſi, quæ de illo ſcribit, è Græcis, non è Latinis, Dionyſii ac ſociorum Martyrum martyrium die nona Octobris conſtanter ſignantibus, monumentis hauſiſſet. Hæc porrò aliaque, ad litt. x & y dicta, modò iis, quæ in Comment. prævio § IV de eodem illo argumento diſſerui, adjunge, Græcamque Dionyſii à Metrodoro adornatam Paſſionem è Latinis hic à nobis editis Actis per interpretationem promanâſſe, luculentiùs adhuc pateſcet, maximè ſi hæc cum illa à capite ad calcem contuleris. Nec dubito, quin etiam ſit futurum, ut, ſi ſcriptum Dionyſii ab Hilduino Vitam incipiendo ab eo loco, quo Dionyſii in Gallias miſſio narratur, cum præfatis Actis Latinis conferas, ſcriptori illi iſthæc præluxiſſe, fatearis. Adi etiam Commentarium prævium num. 93 & tribus ſeqq. Ceterùm an Dionyſius ſociique martyres* ſub Domitiano imperatore, *uti hic in Actis Latinis, conſentiente etiam Metrodoriana Paſſione, aſſeritur, martyrio coronati fuerint, Commentarius ; illorum Actis infrà præmittendus, aperiet.*

E

APPENDIX

DE SANCTI RELIQUIIS.

F

CAPUT I.

An Dionyſii Areopagitæ reliquiæ in Sandionyſiano Franciæ monaſterio ſerventur.

Innocentius III Papa, Roma celebrato concilio,

CUm Dionyſius, *qui Pariſiis martyrium ſubiit, corporeque ibidem quieſcere aut diu certè quieviſſe exiſtimatur, à* Dionyſio Areopagita, *uti in Commentario prævio docui, ſit diſtinctus, non quæro hic, an Dionyſii, qui Pariſiis occubuit, ſed an* Dionyſii Areopagitæ, *qui Athenis obiit, reliquiæ Pariſiis, alioundè eò delatæ, aſſerventur. Cur id faciam, in cauſa eſt ſcriptum, quod in Vita S. Dionyſii Corinthii apud nos tom. I Aprilis pag. 744 & ſeq. occurrit, quodque ſic habet :* Anno ab Incarnatione Domini MCCXV, Innocentius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Papa III ad Urbem generale Concilium convocavit. Ad hoc concilium convenerunt ex omni natione, quæ ſub cælo eſt, paſtores & Prælati ſanctæ Matris Eccleſiæ, Patriarchæ vi-

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

delicet, archiepiſcopi, pontifices & abbates, & inferioris gradus & ordinis aliæ perſonæ, quarum non erat numerus. Reges etiam & principes diverſorum populorum vel per ſe vel per nuntios adfuerunt: vir autem venerabilis abbas B. Areopagitæ Dionyſii, Henricus nomine, cum ceteris intereſſe non potuit, quia provectæ ætatis imbecillitas non permiſit. Miſit autem pro ſe & pro eccleſia ſua virum religioſum & honeſtum Hemericum, magiſtrum priorem, cum aliis perſonis ejuſdem eccleſiæ, qui ſe loco ſui, prout oportunius poſſent, Domini Papæ præſentiæ præſentarent. Soluto Concilio, conceſſa eſt ſingulis licentia recedendi.

Sandionyſiani, qui ad illud venerant, monachi

2 Dominus autem Papa, volens omnibus palam facere benevolentiam & gratiam atque pium dilectionis affectum, quem erga venerabile cœnobium B. Dionyſii & tunc habebat & ſemper habuerat, vocavit ad ſe præfatum Hemericum ac ſocios ejus, & in pignus perpetuæ caritatis dedit eis theſaurum impretiabilem, B corpus videlicet ſanctiſſimi Dionyſii Confeſſoris, Corinthiorum epiſcopi, ut ipſum ſecum cum honore debito in Franciam transferrent, & ex parte ſua eccleſiæ B. Dionyſii cum omni reverentia præſentarent. Tradidit illis præterea ſuæ largitionis teſtimoniales litteras, ſigillo ſanctæ Sedis Apoſtolicæ roboratas. Illi verò cum condignis gratiarum actionibus tam nobile, tam ſanctum, tam denique venerandum ſuſcipientes depoſitum, gratuita ſummi pontificis exhilarati munificentia, quàm citius potuerunt, in Franciam remeàrunt. Qui cùm acceſſiſſent ad eccleſiam B. Dionyſii de Strata VIII kal. Martii, prima ſcilicet Sabbathi, quæ dies Dominica nuncupatur, occurrit eis venerabilis abbas & conventus cum proceſſione ſolenni, albis & cappis ſericis induti, cereis accenſis, pulſatis campanis, & univerſo clero & populo comitante: & ſic cum hymnis & laudibus glorioſus Confeſſor & pontifex Corinthiorum Dionyſius intromiſſus eſt in eccleſiam ſanctiſſimi Areopagitæ Dionyſii, & magna Miſſa de ipſo Confeſſore in ornamentis ſolennibus ſolenniter celebrata, intra apſidam, quæ ſuper corpora SS. Martyrum retro altare in Sanctis Sanctorum ſita eſt, in vaſe eburneo decenter compoſito locatus eſt.

C

S. Dionyſii corpus, additis, quæ hic exhibentur, teſtimonialibus litteris,

3 Sed quia modus & cauſa donationis hujus Apoſtolicæ, & venia, quæ ab eodem conceſſa eſt omnibus, qui ad ſacras ſancti hujus Confeſſoris reliquias honorandas devotè acceſſerint, in ejuſdem authentico pleniſſime continetur, ipſum in hoc loco ſubnectere curavimus, ut non ſolum à præſentibus, ſed etiam à poſteris geſtæ rei veritas certior habeatur. Innocentius epiſcopus ſervus Servorum Dei, dilectis filiis abbati & conventui S. Dionyſii Pariſienſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Utrum glorioſus martyr & pontifex Dionyſius, cujus venerabile corpus in veſtra requieſcit eccleſia, ſit ille cenſendus, qui Areopagita vocatur, ab Apoſtolo Paulo converſus, diverſæ ſunt ſententiæ diverſorum. Quidam enim fatentur, Dionyſium Areopagitam in Græcia fuiſſe mortuum & ſepultum, aliumque Dionyſium extitiſſe, qui fidem Chriſti Francorum populis prædicavit: alii verò aſſerunt, illum poſt mortem B. Pauli veniſſe Romam, & à S. Clemente Papa in Galliam deſtinatum, aliumque fuiſſe, qui mortuus eſt in Græcia & ſepultus; utrumque tamen egregium in opere, & ſermone præclarum. Nos autem neutri volentes præjudicare ſententiæ, ſed veſtrum cupientes honorare monaſterium, quod immediatè ad Romanam ſpectat eccleſiam, ſacrum B. Dionyſii pignus, quod bonæ memoriæ P.* tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis, tunc Apoſtolicæ Sedis legatus, de Græcia tulit in Urbem, vobis per dilectos filios Hemericum priorem & quoſdam alios, nuntios monaſterii veſtri ad generale Concilium deſtinatos, devotè dirigimus; ut cum utraſque reliquias habueritis, nulla de cetero remaneat dubitatio, quin ſacræ B. Dionyſii Areopagitæ reliquiæ apud veſtrum monaſterium habeantur: vos igitur eas reverenter ſuſcipite, hanc nobis viciſſitudinem rependentes, ut in orationibus veſtris ſpiritualis ſemper ad Deum commemoratio noſtri fiat, & ſecundum oblationem eorumdem nuntiorum veſtrorum anniverſaria obitus noſtri memoria ſolenniter celebretur. Omnibus autem qui ad has ſacras reliquias venerandas devotè convenerint, quadraginta dies de injunctis ſibi pœnitentiis auctoritate Apoſtolica relaxamus.

D

**al. Petrus*

E

imperiti. Id, in Franciam allatum, perperam pro S. Dionyſii Corinthii,

4 Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & remiſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire: ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum. Datum Laterani, pridie Nonas Januarii, Pontificatûs noſtri anno XVIII. *In narratione, verbis jam recitatis contenta, Pontificiaque, quæ hiſce ſubnectitur, Bulla præmiſſa, Dionyſius, cujus ſacrum corpus Sandionyſiano in Francia monaſterio dediſſe Innocentius III Papa refertur, pro Dionyſio, Corinthiorum epiſcopo, habetur, imò quo die ſacroſanctum illud pignus in dictum monaſterium fuit illatum, ſolemne de ſancto iſto epiſcopo ſacrum à Sandionyſianis monachis celebratum fuiſſe, tum in præfata narratione, tum etiam in abbatiæ S. Dionyſii Hiſtoria, à Michaële Felibiano anno* 1706 *edita, pag.* 219 *aſſeritur; verùm unde vel jam ſuppeditatæ narrationis auctor, vel Sandionyſiani monachi, ſanctum Dionyſium, cujus ſacrum corpus, è Græcia Romam à Petro, Capuano ſcilicet, titulo S. Marcelli S. R. E. (Oldoinum in Romanorum Pontificum & S. R. E. Cardinalium Hiſtoria tom.* 1, *col.* 1162 *& ſeq. videſis) presbytero Cardinale, delatum, Sandionyſiano monaſterio Innocentius III impertiit, non fuiſſe alium, quàm S. Dionyſium Corinthiorum epiſcopum, habuêre perſpectum? Enimverò, cùm in Bulla, quam Innocentius miſſo à ſe in Franciam corpori iſti ſacro adjunxit, ne vel verbo cujuſnam id Dionyſii eſſet, indicetur, Sirmondus recitatis, quæ huc potiſſimùm faciunt, præfata Bulla verbis, Sandionyſianos in Francia monachos in ſua de duobus Dionyſiis Diſſertatione cap.* 6 *ſub finem ita haud immeritò alloquitur*: Fidem hîc ego veſtram interrogo, cujuſnam Dionyſii reliquias à Petro Capuano Romam allatas è Græcia & ad vos miſſas credatis ab Innocentio?

F

contrà ac Innocentii bulla, de qua ſimul

5 Corinthium dicere ſoletis; ſic enim loqui vos oportebat, ne Areopagitam fateremini. At quis vobis œdipus de Corinthio renunciavit, cùm Innocentius non explicet? Deinde, qui convenit, ut, delato ad vos Dionyſii Corinthii corpore, Areopagitæ corpus apud vos ſine dubitatione futurum dicat Innocentius, ſi apud vos anteà non erat? Quòd ſi Areopagitæ, ut apparet, corpus id erat, non Corinthii, liquet profectò, Areopagitæ reliquias Innocentii beneficio

A ficio apud vos nunc esse, Parisiorum autem, ad quos nisi mortuus non venerit, episcopum non fuisse. *Sanè sacra Dionysii Ispsana, quæ Innocentius in Franciam misit, pro* Dionysii Areopagitæ *corpore à nonnullis habita fuisse, indubitatum apparet; Innocentius enim, postquam sese, an Dionysius, cujus reliquiæ in Sandionysiano monasterio asservarentur,* Areopagita esset, *dubitare, non obscurè in memorata Bulla indicavit, mox, Sandionysianos monachos alloquens, subjungit:* Nos ... vestrum cupientes monasterium honorare, sacrum beati Dionysii pignus, quod bonæ memoriæ Petrus sancti Marcelli Cardinalis de Græcia tulit ad Urbem, vobis devotè dirigimus; ut cùm utriusque reliquias habueritis, nulla de cetero remaneat dubitatio, quin sacræ beati Dionysii Areopagitæ apud monasterium vestrum habeantur; *hoc autem ejus ratiocinium, quo penes Sandionysianos monachos S.* Dionysii Areopagitæ *corpus post accepta, quæ ad eos mittebat, sacra Dionysii Ispsana citra omnem dubitationem futurum, arguebat, validum esse qui queat, si hæc nec Innocentius, qui, an ser-*
B *vata in Francia Dionysii reliquiæ* Areopagitæ *essent, dubitabat, nec ulli alii pro* Dionysii Areopagitæ *reliquiis habebant?*

& de missis abs hac reliquiis nonnullo

6 *Crediderim itaque eos, à quibus Petrus Capuanus, S. R. E. Cardinalis, anno* 1209, *ut Oldoinus loco suprà cit. docet, è vivis sublatus, sacra illa pignora in Græcia acceperat,* Dionysii Areopagitæ *reliquias ipsihac credidisse, adductisque, quibus hac in re fidem suam probatam darent, documentis effecisse, ut saltem & Petrus Capuanus & Innocentius tertius, num vera memorarent, dubitârint hicque etiam, vel quas in Franciam misit, vel quas ibidem antea fuisse asservatas, sciebat, gemmas esse* Dionysii Areopagitæ *reliquias, crediderit. Ac sacra quidem Dionysii Ispsana, quæ Petrus Capuanus Romam è Græcia attulit, non tantùm pro* Dionysii Areopagitæ *reliquiis à nonnullis habita fuêre; sed re etiam vera* Dionysii Areopagitæ *reliquias fuisse, sat verosimile apparet. Ea sedet sententia, quòd cùm Dionysius, qui Parisiis martyrium subiit, à* Dionysio Areopagita *indubiè, ut jam docui, sit diversus, nec alterius Dionysii, quàm qui Parisiis pro fide occubuisset, corpus Sandionysiani monachi usque ad Innocentii Papæ tertii ætatem possederint, reliquiæ, è Græcia à Petro Capuano Romam allatæ,* Dionysii Areopagitæ, *ut Græci, à quibus illas accepit, asseverabant, verosimiliter fuerint. Res quidem, quod alios adhuc Sanctos, quibus* Dionysii *nomen fuit, Ecclesia veneretur, certa non est; verùm, cum equidem nullus alius locus corporis* Dionysii Areopagitæ *(neque enim hic, quod id dumtaxat, si Dionysius Parisiensis ab* Areopagita *diversus non sit, facit, monasterium S. Emmerammi memorandum venit) possessionem sibi adscribat, sacra sanè* Dionysii *Ispsana, quæ è Græcia Petrus Capuanus Romam attulit, pro* Dionysii Areopagitæ *reliquiis esse habenda, sat verosimile videtur.*

hic observantur, declarat.

7 *Nec est, quòd quis forsan Græcum* Dionysii Areopagitæ *elogium, in Commentario, Actis jam datis prævio, num.* 199 *& seq. recitatum, in quo* Dionysius flammis totus fuisse consumptus *asseritur, hic objiciat; præterquam enim quòd fieri possit, ut, etiamsi* Dionysius *flammarum incendio interiisset, ossa ejus omnia igne haud fuerint absumpta, haud integrum elogium illud, imò nec prior illius pars, in qua id asseritur, fidem mereatur, quòd quæpiam etiam alia,*

AUCTORE C. B.

hand certò vera, suppeditet, ut confideranti patescet. At verò erit fortassis, qui non tantum verosimiliter, sed & certò reliquias, quas, è Græcia Romam à Petro Capuano allatas Innocentius III in Franciam misit, Dionysii Areopagitæ *corpus fuisse, contendens, ita modò arguat: Innocentius tertius penes Sandionysianos monachos, delatis ad eos, quas mittebat, reliquiis, certò esse* S. Dionysii Areopagitæ *reliquias futuras, in sua ad illos Bulla indicavit; id autem, nisi reipsa vel asservatas in monasterio Sandionysiano Dionysii reliquias, vel alias, quas, è Græciâ allatas, eò mittebat, certò esse* Dionysii Areopagitæ *reliquias, existimârit, salvâ veritate, facere non potuit. Quod cùm ita sit, reliquiæque, quas in monasterio Sandionysiano asservari, Innocentius dicebat,* Dionysii Areopagitæ *certò non essent, oportet, ut vel perperam id, quod dixi, Sandionysianis monachis Innocentius indicârit, vel ut reliquiæ, è Græcia Romam allatæ, quas in*
E *Franciam misit,* Dionysii Areopagitæ *certò exstiterint.* Tillemontius *tom.* 2 *Monumentorum ecclesiasticorum pag.* 674 *nullo in pretio habere videtur Innocentii ratiocinium, quòd nec reliquiæ, à Petro Capuano Romam allatæ, nec aliæ, in monasterio Sandionysiano asservatæ, certò essent* S. Dionysii Areopagitæ *reliquiæ.*

corpore fuit hactenus, atque hodie adhuc habetur.

8 *Verùm quidquid hac de re sit, cùm equidem in Innocentii bulla nihil omnino occurrat, è quo, quas in Franciam misit, reliquias pro sacris Dionysii Corinthii Ispsanis habitas abs illo fuisse, extundas, perperam sanè eas pro sancti hujus antistitis corpore Sandionysiani monachi habuerunt, nisi fortè ad id rationibus solidis, aliunde quàm è Bulla Innocentii petitis mihique ignotis, fuerint impulsi; rationes interim tales cùm nondum attulerint; missis ad se ab Innocentio III Papa Dionysii reliquias pro* Dionysii Areopagitæ *reliquiis eo dumtaxat consilio habuisse videntur, ne ab opinione, quâ & Sanctum hunc prope Parisios martyrio fuisse coronatum & ejusdem reliquias penes sese asservari, præfractè contendebant, recedere cogerentur. Dionysii interim reliquias, ab Innocentio III in Franciam missas, sacra inter cimelia in capsa vetustiori, laminis argenteis circumvestita, sub hujus adhuc sæculi initium Sandionysiani monachi, tum pariter adhuc bullæ, sacris illis pignoribus ab Innocentio adjunctæ,*
C F *archetypum in monasterii sui archivo servantes, religiose custodiebant, ac quotannis, quod, eas pro Dionysii Corinthii reliquiis hodieque per illos haberi, argumento est, octavo Aprilis die, quo Sancti hujus festum celebrabant, publicæ veneration exponere solebant, uti è Parisiensi Breviario simulque è Sandionysiana Felibiani Historia, tum excusis suprâque adhuc laudatis, intelliges.*

CM2

AUCTORE C. B.

CAPUT II.

An caput S. Dionyſii Areopagitæ Longipontina abbatia poſſideat, & an quæpiam ſaltem illius pars in ducatu Luxemburgenſi non ſit.

Penes ſe eſſe Areopagitæ caput. Longipontini monachi, uti inſtrumentum,

IN diœceſi Sueſſionenſi ſitum eſt Ordinis Ciſtercienſis monaſterium, quod Longus pons *nominatur; hujus alumni, penes ſe eſſe, aſſeverant* S. Dionyſii Areopagitæ *caput, Conſtantinopoli in Franciam à Nivellone, Sueſſionenſi epiſcopo, ſeculi* XIII *initio delatum, ſibique abs hoc datum. In ſupellectili noſtra litteraria exponens, quî ſacrum illud pignus ad Longipontinos monachos pervenerit, exſtat inſtrumentum, à monaſterii dicti Priore & duobus religioſis ejuſdem presbyteris die* 30 *Januarii anni* 1690 *ſignatum, ac nobiſcum communicatum. Illud itaque, antequam meam de ſacro illo apud laudatos cœnobitas aſſervato pignore promam ſententiam, integrum hùc è lingua Gallica, quâ conſcriptum eſt, in linguam Latinam à me converſum tranſcribo. Sic habet:* Frater Carolus Joſephus Cottin, facultatis Pariſienſis Bacchalaureus in Theologia, abbatiæ S. Mariæ Longi-pontis Ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Sueſſionenſi Prior, omnibus has præſentes litteras viſuris ſalutem in Domino, qui eſt admirabilis in Sanctis ſuis & qui omnia eorum oſſa ſervat, notum facimus, nos à reverendiſſimo noſtro abbate generali Ciſtercienſi per litteras, quas Pariſiis die XXIII præſentis menſis Januarii ſcribere ad nos fuit dignatus, requiſitos, ut ipſi probationes, notitias documentaque de S. Dionyſii Areopagitæ capite, quod à quingentis annis in dicto noſtro Longipontis monaſterio religioſè aſſervatur, digereremus ac litteris commendaremus, obtemperandi dictique domini noſtri reverendiſſimi deſiderio ſatisfaciendi causâ ad theſauri reliquiarum noſtrarum locum, qui poſt ſummum eccleſiæ noſtræ altare ſitus eſt, acceſſiſſe.

In quo de ſacro illo theſauro manualia memorantur.

10 Ubi à dominis Nicolao Quinquet & Petro Lallouette, communitatis noſtræ religioſis præbyteris, ſtipati poſt ceremonias, in caſu ſimili requiſitas & ſolitas, thecam eburneam, cryſtallis & figuris argenteis munitam, aperuimus; unde extraximus arcam parvam argenteam, ſi-latim elaboratam, pollices decem longam & ſex aut circitèr latam, in cujus operculo exſtat roſa aperta, quam circùm characteribus Gothicis exarata ſunt quatuor hæc Latina vocabula: CAPUT SANCTI DIONYSII AREOPAGITÆ & ſupra & circum præfatum operculum in parvis laminis argenteis exarati ſeu expreſſi characteribus Gothicis pariter ſunt tres hi ſequentes verſiculi:

Areopagitæ Longus-pons nobilitatur
Felici capite, quod in iſto vaſe locatur,
Doctrinam vitæ cujus grex iſte ſequatur.

Et poſt factam dictæ arculæ ſeu lipſanothecæ apertionem ei incluſa fruſtoque ſerici albi involuta invenimus capitis humani oſſa unà cum ſincipite ſeu fronte, occipite & duobus lateribus fine ulla fractura, & circum &, nulla re interpoſita, in dictis capitis oſſibus, ſuperiùs à loco auris ſiniſtræ incipiendo, circùmque totum per partem poſticam eundo, diſtinctè legimus quatuor iſthæc Græcè expreſſa ſeu exarata antiquo atramento vocabula, ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ.

ſimulque à quo & quâ

11 Inter omnes Sueſſionenſes epiſcopos Nivelo de Chiriſiaco affectu particulari abbatiam Longi-pontis proſecutus eſt, cùm eſſet filius Gerardi de Chiriſiaco, Mureti dynaſtæ & Agnetis, qui anno MCXXXI locum, nomine Longum-pontem, qui tum parœcia, cujus erant dynaſtæ, exiſtebat, Ordini Ciſtercienſi dederunt, ut ibidem ædificaretur monaſterium, quod Longipontis nomen retinuit; ubi ſemetipſos dederunt, & ubi vitæ ſuæ reliquum in omnigenarum virtutum Chriſtianarum exercitio tranſegerunt. Rex Philippus Auguſtus, cùm ad recuperandam Terram ſanctam ingentem exercitum anno MCCII conſcripſiſſet, eum Balduino, Flandriæ comiti, cùm ipſamet ſua majeſtas belli Anglici causâ iter ſuſcipere non poſſet, ſummo imperio moderandum dedit. Inter primos & maximè ardore incenſos Franciæ antiſtites, qui hiſce cruciatorum copiis ſeſe junxerunt, S. Nivelo epiſcopus fuit. Hic Chriſtianus exercitus, à recta, quæ in Palæſtinam ducit, via declinans, ex occulto Dei judicio Conſtantinopolim verſus, ut Alexio Juniori imperatori thronum, quem, ut omnibus notum eſt, avunculus ejus, Alexius Comnenus, uſurpârat, reſtitueret, ſeſe convertit.

ad illos ſe pervenerit, exponitur,

12 Comes Flandriæ Chriſtianuſque exercitus anno ſequenti urbem Conſtantinopolitanam obſedit atque expugnavit. Pius epiſcopus Nivelo, diœceſim ſuam copioſorum civitatis hujus imperialis ſpoliorum participem reddere deſiderans, omnem curam, ut reliquiarum, quibus eam Orientis imperatores à Conſtantini Magni, illius fundatoris, ætate ditârant, partem recuperaret, adhibuit, cùmque notabiliorum multitudinem obtinuiſſet, partem earum in Franciam per perſonas fideles, quarum fidei eas conſignavit, tranſmiſit; partem autem alteram ſervavit, quam ipſemet in epiſcopalem ſuam urbem intulit, quamque, *anno ſcilicet, uti è Gallia Chriſtiana antiq. Scriptoribus tom. 9, col. 365 colligere fas eſt*, 1205, eccleſiæ cathedrali, pluribus aliis eccleſiis & monaſteriis diſtribuit, ac nominatim AD MONASTERIUM LONGI-PONTIS CAPUT BEATI DIONYSII AREOPAGITÆ ET CRUCEM DE LIGNO DOMINI aſportavit. Sunt ipſamet verba Lectionum Breviarii Sueſſionenſis, quæ leguntur in ſacrarum reliquiarum feſto, quod à tempore tranſlationis illius ſolemniter quotannis per totam diœceſim Dominicâ, quæ menſe Octobri Dionyſii feſtum proximè excipit, celebratur, cùm eccleſia Cathedralis ad Miſſam in antiqua Proſa canit.

Noſtri tenent cœnobitæ
Caput Areopagitæ.

fidem facit,

13 Eſt igitur conſtans totius Diœceſis Sueſſionenſis traditio, verum capitis S. Dionyſii Areopagitæ lipſanum in monaſterio Longi-pontis aſſervari, ac quiſcumque de pretioſo illo depoſito dubitaret, eadem etiam ratione de eccleſiæ cathedralis, celeberrimarum abbatiarum beatæ Mariæ & S. Joannis in vineis & plurium aliarum eccleſiarum ſecularium & Regularium ci-

A civitatis & diœceſis Sueſſionenſis, quæ pleraſque ſuas reliquias è pii epiſcopi Nivelonis liberalitate poſſident, reliquiarum veritate dubitare poſſet. Porrò cùm pio iſti præſuli difficile fuiſſet, in Franciam in Lipſanothecis diverſis ſacras omnes, quas Conſtantinopoli congregàrat, reliquias aſportare, credibile eſt, eum thecis omnes conjunctim incluſiſſe, utque alias ab aliis, cùm adveniſſet, ſecernere poſſet, adſcripto ſingulorum Sanctorum nomine notâſſe, oſſibuſque capitis S. Dionyſii Areopagitæ inſcribi juſſiſſe, aut inſcripta reperiſſe litteris Græcis hæc, quæ ibidem ſat diſtinctè adhuc leguntur, vocabula: Κεφαλη τυ αγιυ Διονυσιυ Αρεοπαγιτ. In cujus ac omnium ſuprà dictorum fidem hoc ſcriptum in compendiariæ de re geſta litis formam, ut in tempore & loco & ubicumque congruum fuerit, uſui eſſe poſſit, confecimus, quod ſignavimus ſignarique per duos nobis adſiſtentes religioſos ſuprà nominatos fecimus, ac communitatis noſtræ ſigillo munivimus die xxx Januarii anno MDCLXXXXVIII. Erat ſignatum F. Cottin Prior abbatiæ Longi-pontis, F. Nicolaus Quinquet, F. Petrus Lallouette.

B *aſſeverant, atque integrum re etiam vera,*

14 *Ita laudatum inſtrumentum; quod ſanè, penes ſe eſſe* S. Dionyſii Areopagitæ *caput, à Longi-pontis monachis aſſeverari, imò & in diœceſi Sueſſionenſi id credi, luculenter oſtendit. Verùm an re etiam ipſa ſacrum illud pignus Longi-pontis monachi poſſident? Non eſt ſanè, cur Nivelo, Sueſſionenſis epiſcopus, à quo id acceperunt, ſuſpectus habeatur. Adhæc Breviarii Pariſienſis Lectio quinta, ad tertiam Octobris diem de* S. Dionyſio Areopagita *ab anno* 1700 *legi ſolita, ſic habet:* Caput ejus, (*videlicet* Dionyſii Areopagitæ) in Conſtantinopolitanæ urbis imperiali capella repoſitum, à Balduino, qui primus è Latinis imperavit in Oriente, Niveloni Sueſſionum epiſcopo, illic tum degenti, ſub initium ſæculi decimi-tertii donatum eſt; *ii autem, qui dictam, aliaſque Breviarii Pariſienſis de* Dionyſio Areopagita *Lectiones contexuére, ea dumtaxat in hiſce, quæ poſt accuratum ac diligens examen veritati reperierunt conſona, memoriæ prodidiſſe videntur; ut proinde, quod de* Dionyſii Areopagitæ *capite, priuſquam id Niveloni à Balduino traderetur, in imperiali urbis Conſtantinopolitanæ capella repoſito ſuprà recitatis verbis tradunt, à veritate alienum verоſimillimè non ſit. Quod cùm ita habeat, ſacrumque adeò illud pignus diu etiam, antequam Balduinus Conſtantinopolim occuparet, in imperiali urbis hujus capella aſſervatum verоſimiliter fuiſſet, vel ſolus ille, quo aſſervatum tum fuerit, locus facit, ut minùs, ne id, quod* Dionyſii Areopagitæ *caput non erat, pro Sancti hujus capite Conſtantinopoli, fraude quapiam interveniente, fuerit habitum, ſit timendum. Hinc porrò jam ſit, ut, cùm etiam à Balduino idem illud, quod in imperiali capella jam dudum aſſervatum fuerat,* Dionyſii *caput Niveloni & abs hoc deinde Longi-pontis monachis traditum indubiè fuerit, re etiam ipſa penes hos eſſe ſacrum illud pignus, ſat verоſimile appareat.*

cùm ea, quæ Halloixius verbis

15 *Atque hoc quidem cùm ita habeat, ex inſtrumenti jam dati verbis, utpote quibus integrum humanum caput indicatur, conſectarium inſuper eſt, ut integrum etiam* Dionyſii Areopagitæ *caput Longi-pontis monachi poſſideant. Halloixius quidem de Illuſtribus eccleſiæ Orientalis Scriptoribus, qui ſanctitate & eruditione primo ære Chriſtiana ſeculo floruerunt, in ſuis in* Dionyſii Areopagitæ *Vitam, à ſe contextam, Annotationibus pag.* 241 *cranium ſeu ſuperiorem capitis* S. Dionyſii Areopagitæ *partem in ducatûs Luxemburgenſis pago, nomine* Aquila, *aſſervari tradit; verùm id à vero alienum apparet. Ut de re ferri queat judicium, Verba ejus omnia, quæ huc ſpectant, lectori hic, ut prolixa, exhibeo. Sic habent:* Sunt, qui dicant, hujus conſecrationis (*Dionyſii Areopagitæ in epiſcopum*) manu Paulli factæ memoriam extare etiamnum in ditione Luxemburgenſi, in pago Aquila. Abeſt hic pagus ab urbe Trevиris horæ circiter itinere. Ibi exiguum eſt templum S. Dionyſio Areopagitæ ſacrum, & in eo ejuſdem ſancti cranium, aut potiùs cranii vertex, cujus in exteriori parte cernitur crux alba, cùm cranii reliquum ſubnigrum ſit. Hanc crucem Dionyſio impreſſiſſe Paullum, dum eum conſecraret, communior ſermo eſt: quorumdam tamen non tunc, ſed dum aqua ſalutifera illum ablueret. Nam utroque in ſacramento ſignum uſurpari crucis in confeſſo eſt, & docet ipſe Dionyſius libro de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. 2 & v. Veruntamen illa Crux quæcumque demum ſit, ſive in Ordinibus, ſive in Baptiſmo efformata, crux eſt tranſiens & extrinſecus tantùm ſignans, non verò intus & uſque ad oſſa penetrans, iiſque inhærens. Unde conſequitur aut miraculo factum, ut Crux illa cutem pervaderet, cranioque inſiſteret: aut certè, ut modo nobis incognito ſic impreſſa adhæreret. Nam qui dicitur Character Sacramenti, ab ejuſmodi cruce planè diverſus eſt.

hæc tranſcriptis de Dionyſii cranio,

16 Ille enim non corpori, ſed animæ imprimitur, eique indelebiliter adhæreſcit, ac tribus tantùm in ſacramentis confertur juxta illum Tridentini concilii canonem IX ſeſſione ſeptima: "Si quis dixerit in tribus Sacramentis, „Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione & Ordine non „imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum „quoddam ſpirituale & indelebile (unde & itera„ri non poſſunt) anathema ſit.„ At vero crux illa, quæ extrinſecus ab epiſcopo aut à Sacerdote efformatur, corporale ſignum eſt & delebile & omnibus ſacramentis commune. Tertia verò ſententia de tempore impreſſæ crucis eſt Joannis Bertelii abbatis Epternacenſis, qui in ſua Lutzemburgenſi Hiſtoria, ſummo cranio impreſſum Crucis ſignum à D. Paullo Apoſtolo refert, cùm ab eo jam epiſcopus in Gallias cum benedictione ablegaretur. Verùm hæc ſententia teneri non poteſt, niſi ſi dicatur Dionyſius bis in Galliam eſſe miſſus, ſemel à Paullo, ſemel à Clemente poſt Paulli mortem. Miſſum autem à Paullo, nullæ antiquæ litteræ vel minimum veſtigium oſtendunt: à Clemente autem, ut pòſt liquebit, plurimæ. Meminit hujus cranii Arnoldus Rayſſius in ſuo Hierogazophylacio, ſive Theſauro ſacrarum Reliquiarum Belgii, pag. 349.

alii aſſertato, commemorat, verè haud videntur, verоſimiliter poſſidere.

17 De eodem cranio & impreſſa cruce mecum communicarunt oculati teſtes Joannes Roberti S. Theologiæ doctor, & hic Duaci ſacrarum litterarum tunc Profeſſor, & P. Joannes Sebaſtianus Philoſophiæ eodem tempore in Trevirenſi academia magiſter: quorum hic quidem ea ipſa de cauſſa Aquilam profectus rem diligentiſſimè examinavit, atque ad me perſcripſit: inter alia verò, eam crucem lævem eſſe ac minimè poroſam, tametſi, quod reliquum eſt cranii, poroſum

AUCTORE C. B.

ſum ſit: deinde ex eo cranio, quod argento circumductum ſcutellam efficit, vinum à peregrinis adverſus dolores capitis ſumi ſolitum. Unde tam ob miraculorum copiam, quàm ob gratias à Pontificibus conceſſas magno inibi eſſe in honore. Quòd autem id cranium ſive potiùs cranii ſuprema pars ſit ipſius Areopagitæ, hoc indigenæ ex majorum ſuorum priſca traditione habere ſe aſſeverant. Unde verò aut quando acceperint, memoriæ proditum non habent. *Ita ballenus Halloixius; ac eo quidem, quem citat, loco* Areopagitæ *cranii ſeu hujus ſaltem ſummitatis, quæ in ducatûs Luxemburgenſis vico* Engel, *Latinè* Aquila, *aſſervetur, Rayſſius meminit: verùm nec hic, nec Halloixius quidquam, quo cranium illud* Dionyſii Areopagitæ *eſſe, probatum det, in medium adducit. Quid ſi ergò, non* Dionyſii Areopagitæ, *ſed Dionyſii, propè Pariſios paſſi, atque ab hoc, ut ſuprà dixi, diſtincti, cranium illud ſit? Utut habeat, cùm equidem populari tantummodò, quod de* Areopagitæ *cranio, in vice Aquilâ ſervato, dicitur, traditione, ſæpiſſimè falſa, innitatur, anne illud, quod præterea unde & quando eò eſſet allatum, ignoratur,* Dionyſii Areopagitæ *verè ſit, dubium admodum eſſe atque incertum, neceſſe eſt. Quod cùm ita habeat, aliudque nihil,* Areopagitæ *capiti, penes Longi-pontis monachos, uti è jam dictis apparet, aſſervato, partem ullam deeſſe, ſuadeat, integrum etiam illud penes hos eſſe, veroſimilius videtur.*

B

APPENDIX ALTERA

De Scriptis, quæ ſub Dionyſii Areopagitæ nomine circumferuntur.

C

Quæ ſint Scripta, Areopagitæ nomine circumferri ſolita,

EX Operibus, quæ à Dionyſio Areopagita *concinnata feruntur, alia adhuc exſtant; alia, ſi unquam exſtiterint, jam deperdita, ex Operibus, eidem* Dionyſio *adſcriptis atque adhuc exſtantibus, in quibus citantur, duntaxat innoteſcunt. Ac priora quidem libris quatuor, quorum primus* de Cæleſti Hierarchia, *ſecundus* de Eccleſiaſtica Hierarchia, *tertius* de Divinis Nominibus, *quartus* de Myſtica Theologia *inſcribitur, Epiſtoliſque inſuper decem conſtant, quarum quatuor ad Caium, una ad Dorotheum, una ad Soſipatrum, una ad Polycarpum, una ad Demophilum, una ad Titum, ac una denique ad Joannem Evangeliſtam data notantur. Quod autem ad Opera, modò non exſtantia, aut certè, ſi unquam exſtiterint, jam deperdita, ſpectat, iſthæc ſex omnino conſtituerint libros, quorum primo* de Theologia myſtica, *ſecundo* de Anima, *tertio* de Hymnis divinis, *quarto* de Juſto & divino Judicio, *quinto de iis, quæ intelligentiâ & ſenſu percipiuntur, ac ſextò denique* de Hypotypoſibus *ſeu* de Informationibus Theologicis *fuerit tractatum. Porrò libris adhuc exſtantibus, qui à* Dionyſio Areopagita *fuerint contexti, à nonnullis adhuc* Epiſtola ad Apollophanem, *alteraque de obitu* Pauli ad Timotheum *ſcripta, accenſentur; verùm cùm & hæc, & illa indubitatas, uti inter eruditos convenit, ſuppoſitionis notas præferant, ac paſſim ab ipſiſmet Operum Areopagiticorum patronis* Dionyſio Areopagitæ *abjudicentur, binis hiſce lucubrationibus prætermiſſis, ſingula, ſuprà recenſita atque adhuc exſtantes, à* Dionyſio Areopagita, *cujus nomine inſcribuntur, profecta, duntaxat ferè controvertuntur.*

D

& quid in hac Appendice præſtandum ſit, exponitur.

2 *Ac alii quidem, quorum opinio à ſeculo ſexto aut certè ſeptimo ad ſeculum uſque ſextum decimum apud omnes ferè, paucis duntaxat ſubinde reclamantibus, invaluit, Scripta illa omnia* Dionyſio Areopagitæ, *cujus nomen præferunt, eſſe attribuenda, arbitrantur; alii contrà, nec ipſi numero pauci, qui ſeculo ſexto decimo ac ſerius floruerunt, Opera illa univerſa, etſi etiam ipſemet auctor per ea, quæ ſcribit,* Dionyſium Areopagitam *ſeſe loco non uno prodat, penitus abjudicant, eaque adulterina huicque Sancto noſtro eſſe ſuppoſita, pronuntiant. Hiſne ergò, an illis aſſentiendum ſit, in hac Appendice diſcutere aggredior. Ac mihi quidem Opera, quæ* Dionyſii Areopagitæ *nomen præferunt, verè Sanctum hunc non habere auctorem, longè probabilius apparet; ut autem hanc meam opinionem ſtabiliam, non omnia, quæ apud auctores, idem ante me opinatos, paſſim inveniuntur, rationum momenta adducam, ſed ut hîc, quantùm fieri poterit, brevitati ſtudeam, ea duntaxat, quæ validiora exiſtimâro. Id itaque, rationes interim, quæ pro dictis Operibus* Dionyſio Areopagitæ *adſcribendis militant, minimè etiam in jam nunc ſubjiciendo tractatu neglecturus, ut præſtem, à probando de Operibus illis, quòd inde ad meam, quam jam indicavi, opinionem momentum non exiguum acceſſurum, putem, omnium prorſus Patrum, qui quatuor primis æræ Chriſtianæ ſeculis floruerunt, ſilentio ducam initium, alia deinde, quæ eumdem ad finem conducunt, argumenta adducturus. Ceterùm è variis Operum Dionyſianorum editionibus, quæ prodierunt, Corderianâ anni 1633 ut plurimùm me uſurum, præmoneo, rem-que ipſam cap. ſequenti aggredior.*

E

CAPUT I.

F

An Dionyſii Opera ab ullo è Patribus, qui tribus primis æræ Chriſtianæ ſeculis floruerunt, fuerint citata.

Origenes Dionyſiana Opera, contra ac contendunt,

CUm nullus prorſus Patrum, qui primo & ſecundo æræ Chriſtianæ ſeculo floruerunt, Opera, ſub Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolita, citâſſe memoretur, idque ipſimet, qui Opera illa Sancto noſtro adſcribenda contendunt, fateantur, ad ſeculum tertium progredior. Hoc itaque offert duos, Origenem videlicet & Dionyſium Alexandrinum. Ac priorem quidem, qui circa annum 230 floruit,* Dionyſium Areopagitam, *aut hujus, ſi mavis, Opera citâſſe; poſteriorem verò non tantùm citâſſe, ſed & Scholiis illuſtrâſſe, affirmant, qui, ut Sanctum faciant genuinum Operum illorum auctorem, decertant. Anne ergò id affirmantibus aſſentiendum ſit, diſpiciamus. Origenes, ajunt, Homiliâ primâ in S. Joannem ſic ſcribit:* In ipſo enim,

Digitized by Google

A enim, ut loquitur os divinum, movemur & ſumus; &c, ut ait magnus Dionyſius Areopagita, eſſe omnium eſt ſuper eſſentiam divinitas. *Sane hic* Dionyſius *apertiſſimè citatur, addućtumque ex ejus Operibus teſtimonium Hierarchiæ Cæleſtis cap. 4 legitur; verùm quid inde? Homilia in S. Joannem, non Origenis, ſed quemadmodùm inter eruditos omnes convenit, auctoris alterius, cujus ignoratur nomen, ſatus ſunt. Liquet id vel ex eo, quòd qui Homilias illas adornavit, ſermonem in hiſce de Manichæis & Arianis, qui non niſi poſt Origenem ſunt exorti, inſtituat. Adhæc in ipſamet illa Homilia, in qua* Dionyſius Areopagita *citatur, eorumdem hæreticorum errores oppugnat; ut deducłum ex hac Homilia argumentum nihil omnino roboris habeat, quo, citatum ab Origene ſuiſſe* Dionyſium Areopagitam, *evińcłum dent.*

haud citr vit. nec Scholia in illa S Dionyſii Alexandrinus ſcripſit:

4 *Nec eſt, cur ex illa, hunc equidem à ſeculi, ſi non tertii, quarti ſaltem auctore ſuiſſe citatum, etiam contendas. Quo enim tempore is, qui Homilias laudatas concinnavit, floruerit, in obſcuro eſt, nihilque omnino occurrit, quod ætatem ejus ſeculo ſexto anteriorem facere nos cogat. Atque hæc modò addućta ſatis ſuperque, quantùm reor, oſtendunt, enervè prorſus eſſe, quòd,* Dionyſium Areopagitam *ſive ab Origene ſive à pari ferè aut ſupparis ætatis auctore fuiſſe citatum, evincant, argumentum, è laudata Homilia petitum. Ad S. Dionyſium, Alexandrinum epiſcopum, quem anno 265 vitam cum morte commutaſſe, tom. 2 Octobris, quo de illo actum, jam docui, orationem modò vertamus. Hunc, quod tamen ex dicendis à vero alienum apparet, in* S. Dionyſii Areopagitæ *Opera ſeu libros Scholia conſcripſiſſe, plures ſcriptores affirmant aut certè affirmare queunt videri. Ac hos quidem inter primum locum, ut volunt, tenet S. Anaſtaſius, cognomento* Sinaïta, *qui, ſeculo VI ſeneſcente natus, ſeculo inſequenti diem extremum clauſit. Proximus ab hoc eſt S. Maximus martyr, qui ſeculo item ſeptimo claruit, Scholiaque in Opera, quæ* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, conſcripſit. Hiſce porrò accedunt Niceras Choniates, qui circa annum 1200 floruit, & Joannes Cyparińſiota ſeu, ut alii ſcribunt, Cyparińſiotus, cognomento* Sapiens, *qui duodecimo vel tertio decimo (tempus enim, quo eruditus hic Græcus vixerit, ſat certò determinari non poteſt) ſeculo floruit. Atque hos nec plures ſcriptores antiquos, ut Dionyſium Alexandrinum in* S. Dionyſii Areopagitæ *libros Scholia conſcripſiſſe, probatum dent, Dionyſianorum Operum vindices ſolent afferre; anne autem illorum ſeu vero ſeu putatitio teſtimonio rem conficiant, diſpiciendum modò eſt.*

B

Contrarium quidem pro verba, quæ ſe Græcè ſimul

5 *Ac primò quidem ex Niceræ Choniatæ & Joannis Cyparińſiotæ teſtimonio haud multum, quòd nimium remotè ab utriuſque Dionyſii,* Areopagitæ *nimirum & Alexandrini, ætate vixerint, habere poſſunt præſidii; quod autem ad S. Anaſtaſium Sinaïtam & S. Maximum pertinet, aliter de iis, ac nominatim quidem de S. Anaſtaſio Sinaïta eſt loquendum. Ut ritè ac commodè teſtimonium ejus ſeu verum ſeu ſuppoſititium examinare queam, verba omnia, quibus id concipitur, e libro, cui titulus Ὁδηγός; Latinè* dux Viæ, *Græcè ſimul & Latinè è Greiſeri, Societatis noſtræ ſacerdotis, verſione huc tranſcribo. Græca in dicto libro cap. 22 ſic habent:* Ἀγέννητον, ἄγνωτον ἄκτισεν, μόνον τὸ Θεῖον ὑπάρχει, ἢ ἰδέᾳ, διῃρέσομεν εἰς τὸ ἅγιον Διονύσιον τὸ κεφαλαίῳ ἐπιγεγραμμένῳ περὶ μεγάλου καὶ σμικροῦ περὶ Θεοῦ λέγοντα ὕτως· ἀμέτοχον, ἀγέννητον, οὐκ ὡς μὴ ὂν γενόμενον, ἢ ἀτελεύτητον, ἢ ὑπὸ τοῦδε, ἢ τοῦδε μὴ γενόμενον, οὐδ' ὡς μηδαμῇ μηδαμῶς ὄν, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πᾶν ἀγέννητον. Εἰπὼν ὑπὲρ πᾶν ἀγέννητον, πολλὰ ἀγέννητα ἐσήμανεν, ἤτοι ἔκτισε. Καὶ μὴν πῶς τοῦτο δυνατόν; οὐδεὶς γὰρ ἀγέννητος, εἰ μὴ μόνος Θεός. Τούτῳ γὰρ τῷ χρῆσει παρέγαγε Μανιχαῖός τις, βουλόμενος δεῖξαι καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τῷ ψυχῷ καὶ τὰ ὕδατα ἄκτιστα, τοῦτ' ἔστιν, ἀγέννητα. Πάλιν μίαν οὐσίαν λέγουσι τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι πάντας τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, ὁ αὐτὸς θεῖος καὶ ἀποστολικὸς Διονύσιος πολλὰς οὐσίας ὀνομάζει τὰς ἄνω δυνάμεις· ὁ γὰρ μέγας Διονύσιος, ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ὁ ἀπὸ ῥητόρων ἐν τοῖς σχολίοις, οἷς ποιεῖται εἰς τὴν μακάριον συνάτομεν ἀοῦ Διονύσιον, ὕτω λέγει, ὅτι ἀγέννητον εἶναὶν καλεῖν ἡ ἔξω φιλοσοφία πᾶσαν ἀόρατον φύσιν· ὁμοίως καὶ οὐσίας τὰς ὑποστάσεις· καὶ αὖτε φησὶ κατὰ τοὺς ἔξω εἰρῆσθαι τῷ ἁγίῳ Διονυσίῳ αἱ τοιαῦται φωναὶ καταχρηστικῶς· ἔστι δὲ χρὴ ἀπλόστως καὶ κατὰ τὸ ἀμεῖνον ἑκάστην ἑρμηνεύειν τὰς τοῦ ἁγίου φωνὰς καθὰ καὶ σύμπασι ποιοῦσί τινες.

E

& Latinè dicitur. Anaſtaſio Sinaïtæ attributa, haud obſcurè.

6 *Latinè autem, quæ Græcis hiſce reſpondent, ſequentia hæc ſunt:* Solus Deus ingenitus eſt ac increatus: & tamen apud S. Dionyſium (*nimirum* Areopagitam, *apud quem, quæ hic ſubduntur, lib. de Divinis Nominibus cap. 9 invenio*) in capite, cujus inſcriptio eſt; "De „Magno & Parvo,„ hæc de Deo leguntur: "Nullius egens, quod augeri minuive non „„poſſit; ingenitum, non quaſi nondum geni„„tum, ſeu quaſi imperfectum ſit, ſeu non ſit, aut „„ab hoc aut hoc non ſit, neque ut quod nuſ„„quam nulloque modo ſit, ſed quod ſuper o„„mne ingenitum ſit.„„ Dicens porrò, "ſuper o„„mne ingenitum,„„ multa ingenita ſeu increata ſignificavit. Et quomodo hoc fieri poteſt? Nullus enim ingenitus eſt præter ſolum Deum. Hanc igitur partem inſeruit Manichæus quiſpiam eo conſilio, ut oſtenderet, etiam angelos, animam & aquas increata eſſe, hoc eſt, ingenita? Rurſus cùm Eccleſia doceat, unam eſſe angelorum ſubſtantiam, idem divinus & Apoſtolicus Dionyſius nominat ſupernas virtutes "multas ſub„„ſtantias.„„ At magnus Dionyſius Alexandrinus, ex Rhetorum numero epiſcopus factus, in Scholiis, quæ ſcripſit in ſibi cognominem Dionyſium, hæc habet: Externa Philoſophia ingenitam appellare ſolet omnem naturam inaſpectabilem, ſimiliter & hypoſtaſes ſubſtantias. Ex cujus more S. Dionyſius his locis eſt locutus, impropriè nimirum has voces uſurpans. Quocirca non debemus improvidè & temerè Sanctorum dicta interpretari, ſicut hoc tempore nonnulli conſueverunt.

C

F

contrà ac nonnulli,

7 *Ita S. Anaſtaſius Sinaïta; hiſce autem verbis, Scholia fuiſſe à S. Dionyſio, patriarcha Alexandrino, in* S. Dionyſium Areopagitam *conſcripta, Inculcatiſſimè teſtatur, ut plerique, qui Opera,* Dionyſii Areopagitæ *nomen præferentia, ſancto huic Athenienſi epiſcopo adſcribunt, præfracte, nec prorſus immerito, contendunt; nihilominùs tamen ii, qui Opera illa* S. Dionyſio Areopagitæ *abjudicant, Scholia in iſthæc à S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, fuiſſe conſcripta, inficiantur; ut autem jam addućtum, quod ſibi in ſpeciem ſaltem adverſari fatentur, S. Anaſtaſii Sinaïtæ teſtimonium ſeu infringant ſeu enervent, non unum omnes adhibent reſponſum. Alii enim,*

AUCTORE C. B.

quos inter Pearſonius in Epiſtolarum S. Ignatii Vindiciis cap. 10 locum tenet, contendunt, Dionyſium, qui, ut apparet, ab Anaſtaſio Sinaïta aliiſque ſuprà relatis Scholia in Dionyſium, ſibi cognominem, ſcripſiſſe aſſeritur, non pro S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, ſed pro antiquo quodam rhetore ſeu oratore, qui à S. Dionyſio Alexandrino ſit diverſus, eſſe accipiendum, ſicque Anaſtaſium à vero deflectere, huicque adeò ſimilio Alexandrino epiſcopo Scholia in Areopagitam perperam adſcribere; alii contrà, à S. Dionyſio epiſcopo Alexandrino, Scholia quidem in Dionyſium ſibi cognominem ſcripta fuiſſe, affirmant; per hunc tamen non Dionyſium Areopagitam, *ſed alterum quemdam, Dionyſium fortè Corinthiorum epiſcopum, ſecundo æra Chriſtianæ ſeculo ſcriptis etiam clariſſimum, intelligunt. Verùm iis, qui Dionyſium, Operum Areopagiticorum ſcholiaſten, pro rhetore quodam antiquo Alexandrino, qui à S. Dionyſio, patriarcha Alexandrino, fuerit diverſus, accipiunt, aſſentiendum non eſſe, Operis noſtri tom. 2 Octobris pag. 112 num. 49 & binis ſeqq. jam oſtendi.*

B

ſed. quemadmodum hic oſtendetur.

8 *Quod autem ad eos, qui per Dionyſium, Dionyſio Alexandrino cognominem, in quem hic Scholia ſcripſiſſe à S. Anaſtaſio Sinaïta aliiſque ſuprà memoratis aſſeritur, Dionyſium Corinthiorum epiſcopum aut alterum homonymum intelligendum contendunt, jam ſpectat, iis ego quidem in jam nunc cit. Operis noſtri tom. pag. 113 aſſentiendum pronuntiavi. Verùm, re iterum ad examen revocata, non poſſum, quin, quam primùm fueram amplexus, mutem ſententiam. Etſi enim Anaſtaſius, in textu ſuprà dato, à Dionyſio Alexandrino in* Dionyſium Areopagitam, *cujus antè meminerat, Scholia ſuiſſe conſcripta, ſignificare voluit, accuratiùs ac melius dicendo,* Magnus Dionyſius Alexandrinus, ex rhetorum numero epiſcopus factus, in Scholiis, quæ ſcripſit in hunc ipſum Dionyſium, *quàm dicendo,* Magnus Dionyſius Alexandrinus, ex rhetorum numero epiſcopus factus, in Scholiis, quæ ſcripſit in ſibi cognominem Dionyſium, *ſuiſſet locuturus, fieri tamen poteſt; imò re etiam vera factum videtur, ut ſummam ille ubique in loquendo ſeu ſcribendo accurationem ſectatus haud ſit, utque adeò ſuo etiam minùs accurato loquendi modo, Scholia à Dionyſio Alexandrino in* Dionyſium Areopagitam *ſuiſſe conſcripta, ſignificatum voluerit. Et verò re etiam ipſa ſignificare id illum voluiſſe, ſequenti, quod modò ſubjungo, quodque me, ut priorem mutarem ſententiam, impulit, argumento oſtendo. S. Anaſtaſius Sinaïta ſeu is, cujus ex dicendis verba Anaſtaſio ſunt ſuppoſita, in textu laudato ſibi objicit difficultatem, in eo ſitam, quòd Sanctus* Dionyſius Areopagita, *ubi unus duntaxat ingenitus eſt Deus, multa ingenita, ut apparet, appellet, ſimulque, cùm Eccleſia angelos omnes ejuſdem eſſe eſſentiæ aſſeveret, ſupernas virtutes nominet multas ſubſtantias, ſicque ſupernas virtutes ſeu angelos eſſentiæ diverſæ facere videatur; hanc autem objectionem ſeu difficultatem ut ſolvat S. Anaſtaſius, recurrit ad Scholia, à S. Dionyſio Alexandrino in Dionyſium ſibi cognominem compoſita, in quibus hic edocuit, Dionyſium, ſibi cognominem, è profana ſeu externa, qua omnem naturam inviſibilem appellare ingenitam & ſimiliter eſſentias appellare ſubſtantias ſolet, Philoſophia more eſſe locutum.*

9 *Quod cùm ita ſit, Dionyſius certè, quem quò objectam difficultatem ſolvat, è Philoſophia profanè more ſeu abuſivè locutum à Dionyſio Alexandrino in Scholiis, in Dionyſium ſibi cognominem conſcriptis, aſſeverari, Anaſtaſius ait, non alius quàm* Dionyſius Areopagita *exſiterit, cùm alias, contrà ac Anaſtaſius mediatur, minimè tolleretur difficultas objecta. Jam verò, cùm id ita ſit, nec in his textibus ex Anaſtaſio adductis verbis,* Magnus Dionyſius Alexandrinus, ex rhetorum numero epiſcopus factus, in Scholiis, quæ ſcripſit in ſibi cognominem Dionyſium, hæc habet: "Externa Philoſophia ingeni-
„tam appellare ſolet omnem naturam inaſpectabilem; ſimiliter & hypoſthaſes ſubſtantias. Ex
„cujus more S. Dionyſius his locis eſt locutus, „*per Dionyſium, Alexandrino cognominem, in quem is Scholia conſcripſerit, alius Dionyſius, quàm qui à Philoſophia profane more locutus à Dionyſio Alexandrino aſſeritur, intelligendus videtur. Præterquam enim quòd S. Dionyſius Alexandrinus Scholiorum potiùs, quæ in* Dionyſium Areopagitam; *quàm quæ in quemcumque Dionyſium alium ſcripſiſſet, occaſione* Dionyſium Areopagitam *abuſivè ſuprà aſſignatis locis eſſe locutum, dicturus fuiſſe videatur, obſcurè ac parùm aptè, ut apparet; locutus fuiſſet Anaſtaſius, ſi Scholia in Dionyſii Opera eſſe contexta, præſatus, abuſivè in hiſce locutum aſſeverari Dionyſium dixiſſet, alinſque per hunc, quàm per illum, in quem Scholia ſcripta, antè dixit, Dionyſius deberet intelligi. Quidquid itaque in contrarium arguant, Scholia in* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio Alexandrino fuiſſe conſcripta, per verba ſuprà recitata Anaſtaſiique Sinaïtæ attributa declarâtur.*

perperam contendunt, declaratur.

E

10 *At verò, inquies, anne ergò re etiam vera Dionyſius Alexandrinus in* Dionyſium Areopagitam *Scholia conſcripſit, idque S. Anaſtaſius Sinaïta eſt teſtatus? Mihi equidem nec unum, nec aliud ita habere videtur. Etſi enim verbis, ſuprà è libro, qui Ὄσιος, Latinè* Dux *vix inſcribitur, recitatis, Dionyſium Alexandrinum in* Dionyſium Areopagitam *Scholia conſcripſiſſe, vix non certò, ut jam oſtendi, ſignificetur, anne tamen verba illa Anaſtaſii ſint, & an non in hujus textum à poſterioris evi ſcriptore fuerint intruſa, maximè eſt dubium. Imò Anaſtaſii veroſimillimè, ne amplius quid dicam, non eſſe, ex jam nunc dicendis pateſcet. Anaſtaſius Sinaïta verbis ſuprà huc tranſcriptis proximè hæc ſequentia (adi loco ſuprà cit. Greſerum) præmittit,* Monumenta patrum, maximè dogmatica, non ſunt in omnium gentium ſermonem converſa, nec ad omnes regiones perlata. Quo fit, ut hæretici quædam adjiciendi, quædam verò demendi occaſionem nacti fuerint; quod nos experientiâ didicimus. Cæterùm, ut, quæ jam diximus, manifeſtiora fiant, in ſpecie quædam depravationum exempla in ſcriptis Patrum occurrentia commemorabimus. *Hactenus Anaſtaſius; quis autem hiſce auditis, futurum non exſpectet, ut ab eo quadam, in quibus hæretici vel addendo vel demendo quidquam ſanctorum Patrum dicta corruperint, commemorentur? Verùm in Anaſtaſii textu ſuprà huc tranſcripto, qui verbis jam nunc datis proximè ſubjungitur, quique certè prolixus eſt admodùm, nullum prorſus corruptionis ſeu depravationis hujuſmodi exemplar ſeſe offert? Petit quidem à ſemetipſo Anaſtaſius, an tria, quæ in recitato à ſe è* Dionyſii *libro de*

verùm verba illa Anaſtaſii non ſunt,

F

Di-

Digitized by Google

A *Divinis nominibus cap.* 9 *occurrunt, ſequentia iſthæc verba* Super omne ingenitum *à Manichæo quopiam, ut angelos, animam & aquas increata eſſe, oſtenderet, genuino* Dionyſii *textui inſerta haud fuerint; verùm iis, quæ mox ſubjungit, nullum prorſus in hoc depravationis ſeu corruptionis, à Manichæis factæ vitium cubare, dilucidè declarat, uti quiſque, qui ſupra hanc tranſcriptum Anaſtaſii textum attentè expenderis, haud difficulter comperiet.*

ſed in omni, uti ex Critique Bibliotheca regia Pariſienſis codice

11 *Jam verò, cùm res ità habeat, nec ullum depravationis, contrà ac ſe factuſum, proximè antè dixit, exemplar in textu adeò longo aliiſque inſuper huic ſubjectis verbis adducat, enimverò vel hinc mihi admodùm, ne pejus quid dicam, fit dubium, ſitne hic ab Anaſtaſio Sinaïta profectus, an à ſcriptore alio in ejus textum intruſus. Hoc porrò meum dubium haud parum adhuc ex eo augetur, quòd Leo Allatius in Symmiſtæ de Engaſtrimutho pag.* 528; *Anaſtaſii Sinaïta librum, qui* ὁδηγὸς, *Latinè* Dux viæ *inſcribitur, variè eſſe interpolatum, contendat, hacque in re ſibi non paucos aſſentientes habeat. Sollerius* B *quidem in Appendice ad Patriarchas Alexandrinos, Operis noſtri tom.* 5 *Junii præfixa, pag.* 118 *& ſeq. Anaſtaſii Sinaïtæ* ὁδηγὸν *contra ſeveriorem Albertini cenſuram tuetur; verùm, etſi quidem Opus illud minùs, quàm nonnulli velint, interpolatum eſſe, ibidem oſtendat, ei tamen truncationes additamentaque nonnulla acceſſiſſe, haud obſcurè fatetur, nec quidquam, quod verba ſuprà recitata, imò & totum, quod hæc complectitur, caput* 22, *Anaſtaſii* ὁδηγὸν *ab ævi poſterioris interpolatore adjecta non fuiſſe, ſatis probet, in medium adducit. Et verò, ut verba illa omnia, imò & totum ferè dictum caput, ab interpolatione promanâſſe, exiſtimem, præter jam mox dicta facit Bibliotheca regia Pariſienſis codex Ms. Græcus* 1084, *ſeculo decimo, uti iis, qui dicta Bibliotheca codicum Mſſ. Catalogi tom.* 2 *annò* 1740 *typis vulgârunt, viſum eſt, exaratus. Ab hoc enim, uti eruditiſſimus dominus Pingré, abbatiæ S. Genovevæ Pariſiis canonicus Regularis, rei maritimæ aſtronomus & Geographus regius; poſt codicem illum inſpectum ac ſedulò excuſſum nos edocere pro ſummâ ſuâ humanitate fuit dignatus, omnia illa, quæ in* ὁδηγῷ *editione, à Gretſero turpata, abs hiſce verbis* χωριζομένη εἰς τὸ μέλλον τῆς ἀϊδιότητος in omnem æternitatem ſeparabitur, *pag.* 330; *lin.* 2 *occurrentibus, uſque ad hac verba* ἀλλ' ἅμα συνῆλθον, ſed ſimul convenerunt, *pag.* 344 *lin.* 30 *occurrentia, leguntur; penitus exſultant; cùm autem in Gretſeriana* ὁδηγῷ *editione eo intervallo, quod inter binas illas paginas intercedit, totum ferè caput* 22, *omniaque ſuprà ex hoc recitata verba contineantur; fuiſſe iſthæc in codicem Ms., quo ad illam adornandam Gretſerus uſus eſt, ab interpolatore intruſa, ſuſpicari fas eſt.*

Hic probatur, fuerunt intruſa

12 *Nec eſt, quòd reponas, laudatum Bibliotheca regia Pariſienſis codicem, à quo verba illa abſunt, truncatum potiùs eſſe dicendum; quò minùs enim meritò adſtrui id queat, rei, de qua Anaſtaſius agit, ſeries impedit, quæ, verbis illis reſciſſis ſeu omiſſis, nequaquam abrumpitur aut interturbatur. Id ex jam nunc dicendis patefiet. Anaſtaſius de myſterio Incarnationis agens, ſequentia hæc verba, ſuprà ex parte jam data, pag.* 329 *& ſeq. proloquitur,* Ignis divinitatis ab humanitate nullo unquam tempore aut ulli in re ſeparatus eſt, aut etiam unquam in omnem æternitatem ſeparabitur; *poſt hæc autem verba in laudato bibliotheca regia Pariſienſis codice Ms., omnibus prorſus, quæ ſuprà recitavi, neque à Dionyſio Alexandrino Scholia in* Dionyſium Areopagitam *ſcripta, produnt, emiſſis, proximè ſequuntur iſthæc, quæ, ſuprà partim è Gretſeri editione pag.* 344 *jam data, Latinè in hac pag.* 345 *ita habent:* Sed ſimul convenerunt divinitas & caro, anima rationis participe informata. Hæc namque eſt, quæ dici ſolet hypoſtatica unio. *Qui duo textus cùm ſenſum nequaquam mutilum ſeu hiulcum conficiant, enimverò laudatum Bibliotheca regia Pariſienſis codicem, quòd ab eo, quæ inter ambos illos textus in Gretſeriana* ὁδηγῷ *editione intercedunt, omnino abſint, truncatum eſſe, pro certo aſſeverari non poteſt. Jam verò, cùm id ita habeat, aliaque adhuc ſuprà allegata, Gretſerianam editionem eo loco, quo iſta leguntur, interpolatam potiùs eſſe, ſuadeant, ea ſanè ac nominatim omnia, quæ in hac, à Dionyſio Alexandrino Scholia in Areopagitam fuiſſe conſcripta, indicant, à poſterioris ævi interpolatore promanâſſe, vix non indubitatum apparet. Verùm, inquies,* I *S. Maximus; uti ipſemet in Opere noſtro tom.* 2 *Octobris pag.* 114, *num.* 58 *jam docui, viginti quinque dumtaxat annis circiter Anaſtaſii Sinaïtæ ætate fuit poſterior, hicque Operum Dionyſianorum, prout editus exſtat, ſcholiaſtes iiſdem ferè, quæ Anaſtaſius adhibet, quæque ſuprà etiam jam recitavi, adhibitis verbis, Scholia in* S. Dionyſium Areopagitam *à S. Dionyſio Alexandrino ſuiſſe conſcripta, in ſuis ad Sanctum noſtrum, prout modò edita exſtant, Scholiis pariter teſtatur.*

AUCTORE C. B.

eſſque pari modo de iiſdem verbis, prout à Maximo exhibentur, loquendum

13 *Fateor; ſic habet: imò S. Maximus, qui id teſtatur, S. Anaſtaſio Sinaïta multò fortaſſis adhuc minori ſpatio ſupervixerit: verùm quid tum? Michael Le Quien in ſua de Areopagiticis Scriptis Opinione (adi tom.* 2 *pag.* 420 *Venetam anni* 1756 *Operum* Dionyſii Areopagitæ *editionem) ſub initium in Anaſtaſii Sinaïtæ, quibus S. Dionyſio Alexandrino Scholia in* Dionyſium Areopagitam *attribuuntur, ſuprà huc tranſcripta verba, ſeu in obſervationem hiſce incluſam ita animadvertit:* Hæc porrò Anaſtaſii obſervatio integra etiam legitur inter Scholia (*S. Maximo ſcilicet adſcripta*) in caput v de Cæleſti Hierarchia; cùm tamen in vetuſtis codicibus non exſtet, ſed in recentiſſimis & editis tantùm; ut proinde ex cap. xxii ὁδηγῷ tranſumpta ſit. *Quid ſi ergò obſervatio illa, ſeu verba, quibus, à Dionyſio Alexandrino in* Dionyſium Areopagitam *Scholia fuiſſe conſcripta, S. Maximus ſit teſtatus, ſeculo dumtaxat decimo aut ſeriùs Scholiis, à S. Maximo in eumdem* Dionyſium Areopagitam *contextis, ab interpolatore fuerint admixta? Quid ſi etiam illa non ex Anaſtaſii Sinaïtæ Opere, quod* ὁδηγὸς, *Latinè* dux viæ *inſcribitur, ſed aliunde fuerint accepta, atque in ipſum etiam Anaſtaſii dictum Opus ſeu tum ſeu ſeriùs aut etiam paulò citiùs intruſa? Sanè, cùm verba, quæ à Dionyſio Alexandrino in* Dionyſium Areopagitam *Scholia fuiſſe conſcripta in dicto Anaſtaſii Sinaïtæ Opere cap.* 22 *produnt, ab interpolatore in id, ut jam ſuprà docui, fuerint intruſa, fieri facilè poteſt, imò re etiam ipſa factum fortaſſis eſt, ut, quam dixi, interpolatio ſeculo demum decimo circiter aut paulò ſeriùs Operis Anaſtaſiani loco ſuprà relato acciderit. Verùm demus etiam, ſuprà hunc & ex Anaſtaſii*

AUCTORE C. B.

ἐσνγῷ & è Scholiis, in Dionyſium Areopagitam contextis, tranſcripta verba, quæ à Dionyſio Alexandrino Scholia in Dionyſium Areopagitam fuiſſe adornata, diſertè declarant, non ab aui poſterioris interpolatoribus, ſed ab ipſiſmet duobus illis ſanctis Viris eſſe profecta, nec ſic certò probari poterit, à Dionyſio Alexandrino Scholia in Dionyſium Areopagitam fuiſſe conſcripta.

eſſe autem ſeorſim poſſet, cùm Scholia Dionyſio Alexandrino

14 Fieri enim poteſt, ut Scholia, ab alio compoſita, pro Scholiis, à S. Dionyſio Alexandrino compoſitis, SS. Anaſtaſius & Maximus habuerint. Res ex jam nunc dicendis pateſcet. Michael Le Quien in Opuſculo ſuprà cit. dictoque Operum Dionyſianorum editionis Venetæ tom. 2 inſerto, pag. 422, S. Joannem Scythopolitanum Scholia etiam in Areopagitam, quæ cum editis S. Maximi in hunc Scholiis confuſa exſtant, contexuiſſe, præfatus, mox ita memorat: Anaſtaſius bibliothecarius in epiſtola ad regem Carolum Calvum de ſua Areopagiticorum tranſlatione Latina hoc etiam de Scholiis Græcis, quæ unà interpretatus erat, teſtatur: "Ipſorum au-
B „tem Scholiorum ſeu Paratheſeon, quæcim-
„que in calce ſui ſignum vivificæ crucis habent,
„à Maximo confeſſore & monacho inventa nar-
„rantur. Cætera S. Joannis Scythopolitani an-
„tiſtitis eſſe narrantur.„ Nondum hactenus incidi in exemplar vetus Anaſtaſianæ tranſlationis, in quo Maximi Scholia à Joannis diſcreta eſſent. Ufſerius verò Armachanus in Bibliotheca Theologica manu exarata; cujus Fragmentum recitat Guilielmus Cave in Joanne Maxentio (quem neſcio quo ſtupore, quia monachorum Scytharum in Occidente cauſam egit, pro Joanne Scythopolitano accepit) de Scholiis Maximi & Joannis hæc reliquit obſervanda: "Jo-
„annes Schythopolitanus ſcripſit in Dionyſium
„Areopagitam Scholia pariter ac maximus. Ve-
„rum in libris Dionyſii ab anno MDLXII incluſivè
„editis ſimul confuſa ſunt Joannis & Maximi Scho-
„lia, quæ non in antiquioribus ſolùm, quæ Cy-
„pariſſioti tempore ferebantur, editionibus ſue-
„runt diſtincta, ſed etiam in utroque, quo uſus
„eſt Morellius, codice: in quorum altero ad
„marginem appoſita ſunt Joannis Scythopolita-
„ni ſine nomine Scholia; in altero verò ſeor-
„ſim (poſt abſolutum textum integrum Diony-
C „ſii) Maximi nomine inſignita Scholia, eò bre-
„viora, quod ab amplioribus Joannis, cum
„quibus ea conjunxit Morellius, ſeparata fue-
„rant.

à nonnullis adſcripta, Joannis Scythopolitani ſint,

15 „Porrò vulgata illa Scythopolitani Scholia
„eadem illa ipſa ſunt, quæ Dionyſio Alexan-
„drino ab aliis ſunt attributa. Quod ex ſenten-
„tia à Cypariſſioto ex Dionyſii ſcholiis citata
„patet, quæ in ſcholiis iſtis totidem verbis repe-
„ritur. Iſtam verò ſententiam Scythopolitani,
„non Maximi, eſſe liquet ex Latina verſione
„Scholiorum Scythopolitani, à Roberto epi-
„ſcopo Lincolnienſi facta, & in bibliotheca
„Collegii Corporis Chriſti apud Lincolnienſes
„aſſervata, in qua reperitur.„ Hæc Uſſerii accurati ſatis critici, ex quibus certo certius fit hodieque ſupereſſe Scholia Scythopolitani in Dionyſium, eaque illa eſſe, quæ S. Maximo indiſcriminatim aſſignantur, cùm perpauca & perexigua ſint, quorum Maximus parens fuit; hæcque, interjectis hujuſmodi vocibus, ἄλλως, εἰς τὸ αὐτὸ, à Morellio ſæpe ab aliis ſeorſim animadverti. *Hactenus laudatus Le Quien, nonnulla deinde adhuc alia, quibus Scholia in* Dionyſium Areopagitam *à Joanne Scythopolitano fuiſſe compoſita, perſpicuè evitlum dat, ſubjungens; ſententia autem, ut ad id, ob quod præcipuè Lequieni verba hùc tranſcripſi, jam veniam, à Cypariſſiotâ ex Dionyſii Alexandrini Scholiis citata, ob quam, Scholia, Dionyſio Alexandrino ab aliis attributa, Joanni Scythopolitano adſcribenda, Uſſerius exiſtimavit, apud laudatum Cypariſſiotum, Bibl. Veterum Patrum edit. Lugd. tom. 21 à pag. 378 inſertum, Decade 1, cap. 1 legitur, nihilque eſt, quàm obſervatio, quâ Dionyſius Alexandrinus epiſtolæ, à* Dionyſio Areopagita *ad Titum epiſcopum ſcriptæ, locum, quo* Theologia in myſticam & philoſophicam dividitur, hæcque fidem facere & adſtringere veritatem *aſſeritur, explanans, hiſce primùm, quæ quantùm ad ſubſtantiam apud* Areopagitam *ibidem habentur, ſequentibus verbis,* Theologia philoſophica & demonſtrans fidem facit & demonſtrat veritatem, *in medium adductis, mox ſubjungit,* Id eſt, eorum, quæ dicuntur, veritatem tamquam ſigillò quodam obſignat, & tamquam vinculo colligat & efficit, ut qui audiunt, credant.

F
ſieri poteſt, ut hæc nihilominùs

16 Altera verò pars Theologiæ, quæ Symbolica eſt, per ea, quæ fiunt, adjungit ad Deum quodam ipſius rei habitu & informatione, quod quidem vocavit (*nimirum* Dionyſius Areopagita) τὰ διδακτὰ μυσταγωγίας. *Talis eſt in* S. Dionyſium Areopagitam *ſententia, ſeu obſervatio, quam, veluti à S. Dionyſio Alexandrino factam, Cypariſſiotus proponit; cùm autem in Scholiis in* Dionyſium Areopagitam, *quæ, quemadmodùm è jam dictis liquet, partim à Joanne Scythopolitano, partim à S. Maximo ſunt contexta, eadem obſervatio, iiſdem etiam verbis concepta, in præfatum Epiſtolæ, à* Dionyſio Areopagita *ad Titum ſcriptæ, locum legatur, nec tamen S. Maximum, ſed Joannem Scythopolitanum, uti ex Latina Scholiorum Scythopolitani tranſlatione, à Roberto, inter Prætermiſſos ad hunc diem apud nos relato Lincolnienſi ſec. XIII epiſcopo, facta atque in bibliotheca collegii Corporis Chriſti apud Oxonienſes aſſervata liquet, habeat auctorem, haud ſanè immeritò, Scholia in* Dionyſium Areopagitam, *attributa à nonnullis Dionyſio Alexandrino ſolita, Joanni Scythopolitano eſſe adſcribenda, Uſſerius exiſtimavit, maximè cùm laudatus Cypariſſiota aliud adhuc Scholion, quod, inter Scholia S. Maximi nomine edita exſtans, Scythopolitani etiam eſt, ſub Dionyſii Alexandrini nomine Decadis 2 cap. 2 ſubminiſtret. Jam verò, cùm id ita ſit, veroſimillimeque Scholia in* Dionyſium Areopagitam, *Joanni Scythopolitano adſcribenda, S. Maximo* Dionyſii *Scholiaſta & S. Anaſtaſio Sinaïta, qui ambo Joanne Scythopolitano recentiores ſunt, præluxerint, factum facilè eſſe poteſt, ut bini hi ſcriptores Scholia, in* Dionyſium Areopagitam *à Joanne Scythopolitano compoſita, S. Dionyſio Alexandrino adſcripſerint.*

per verba, hìc recitata, S. Anaſtaſius & Maximus,

17 *Atque hinc, cùm in hiſce, externam Philoſophiam ſolere ingenitam appellare omnem naturam inaſpectabilem, ſimiliter & hypoſtaſes ſubſtantias, ac* Dionyſium Areopagitam, *dum ſupernas virtutes vocat multas ſubſtantias, Deumque ſuper omne ingenitum eſſe, ſcripſit, è philoſophiæ externa ſeu profane more eſſe locutum, legiſſent, id à Dionyſio Alexandrino aſſertum adſtruxerint, prior quidem ſeu Anaſtaſius Sinaïta ſic ſcribens:* Magnus Dionyſius Alexandrinus, ex Rhetorum numero epiſcopus factus, in Scholiis, quæ ſcripſit in ſibi cognomi-
nem,

A minem, Dionyſium, hæc habet: Externa Philoſophia ingenitam appellare ſolet omnem naturam inaſpectabilem, ſimiliter & hypoſtaſes ſubſtantias. Ex cujus more S. Dionyſius his locis eſt locutus, impropriè nimirum has voces uſurpans; *poſterior verò in Scholiis ad caput* v *cæleſtis Hierarchiæ ita notans:* Cur porrò, cùm Eccleſia doceat, omnes ſanctos angelos unius eſſe ſubſtantiæ, D. Dionyſius (*videlicet* Areopagita) multas virtutes nominat? Magnus ille Dionyſius, Alexandriæ epiſcopus & orator, in Scholiis, à ſe in beatum Dionyſium ſibi cognominem concinnatis, notat, externam Philoſophiam ſolere naturam omnem inviſibilem ingenitam vocare, uti & eſſentias ſuppoſita; atque hinc ait, abuſivè voces iſtiuſmodi à ſancto Dionyſio fuiſſe uſurpatas.

ea, qui hîc exponuntur,

18 *At verò, ut, quæ opinioni meæ jam explanatæ adverſari videntur, modo etiam exponam, Bernardus de Rubeis Ordinis Prædicatorum in ſuâ, quam recentioris Operum Dionyſianorum Venetiis anno* 1756 *adornatæ editionis tom.* 2 *inſerunt, contra Michaelem Lequien aliòſque Diſſertatione cap.* 5, *ſententiâ, quâ contexta in* Dionyſium Areopagitam *Scholia, Dionyſio Alexandrino attributa, Joanni Scythopolitano reddenda eſſe, Uſſerius Armachanus* (*adi Lequieni verba, num.* 14 *& ſeq. recitata*) *exiſtimavit, expoſitâ, ita mox ſubjungit:* At mirum, inquio ego, maximè fuerit, Anaſtaſium Sinaitam, qui ſexto ſæculo vitam agebat, eamque, ut ſummam ad initia ſæculi ſeptimi traduxit, ut Bollandi continuatores notant ad diem xx Aprilis, Scholia ignorâſſe Joannis Scythopolitani ejuſdem ſæculi ſexti ſcriptoris, eademque Dionyſio Alexandrino attribuiſſe! Equidem loca duo, quæ Cypariſſiota profert capite 1 Decadis primæ & capite 2 Decadis ſecundæ ſub nomine Dionyſii Alexandrini totidem verbis reperiuntur in Scholiis, quæ ſub nomine S. Maximi prodierunt: & miratio ſubit major, Joannis Scythopolitani nomen deleri oblivione: potuiſſe, ejuſque loco ſubſtitui Magnum Dionyſium, Alexandrinum epiſcopum & oratorem! *Ita ille; verùm Bollandi continuatores, deceſſores noſtri, Anaſtaſium Sinaitam* ut ſummum ad initia ſeculi ſeptimi *dumtaxat vitam protraxiſſe, ad* xx *Aprilis diem non notant; aiunt quidem, Anaſtaſium vivendo* (*tom.* 2 *dicti menſis pag.* 850 *num.* 2 *videſis*) *ad Heraclii tantummodo* (*cum enim tum obiiſſe, additio marginalis indicat*) *tempora perveniſſe; verùm, cùm Heraclius, uti ipſimet notant, ab anno* 610 *uſque ad annum* 641 *regnârit, nentiquam impediunt, quò minùs uſque ad poſtremum hunc annum Anaſtaſii obitus poſſit differri. Imò verò nihil, quò minùs ad annum uſque* 660 *circiter Anaſtaſius Sinaita vixiſſe credatur, obſtare, Sollerius noſter in ſua ad patriarchas Alexandrinos Appendice, tom.* 5 *Junii prefixa, pag.* 118 *num.* 68 *exiſtimavit.*

modo impoſiti, pro Scholiis, à Dionyſio Alexandrino adornatis,

19 *Porrò cum id ita habeat, ac Joannes Scythopolitanus ſeculo quinto, media ſui parte jam elapſo, floruerit, vitamque ſeculi proximè inſequentis initio, ut Bernardus de Rubeis ſuprà laudatus in Diſſertatione, quam Venetæ Operum Dionyſianorum editionis tom.* 2 *præmiſit, cap.* 3 *docet, cum morte commutârit, ſeculo propemodùm integro Anaſtaſium ætate præceſſit. Quod cùm ita ſit, contexta à Joanne Scythopolitano in* Dionyſium Areopagitam *Scholia* Anaſtaſium Sinaitam *ignorâſſe, eademque Dionyſio Alexandrino attribuiſſe, mirum adeò laudato Bernardo de Rubeis* AUCTORE C. B. *videri haud debuit. Adhæc facilè factum eſſe poteſt, ut Severiani hæretici, Patrum libros falſare ac depravare, uti idem Anaſtaſius Sinaita in ſuo ὁδηγῷ ſeu* Vix duce *loco non uno prodit, aſſueti, adornata à Joanne Scythopolitano in* Dionyſium Areopagitam *Scholia ante Anaſtaſii ætatem tranſcripſiſſent, iiſque, ſublato gemini auctoris nomine, Dionyſii Alexandrini nomen, quò, quæ in rem ſuam in collatione Conſtantinopolitana anno* 532 *landârant,* Dionyſii Areopagitæ *Opera pro veris Sancti hujus Operibus eſſe habenda, contrà catholicos, qui id tum negârant aut certè in dubium revocârant, ſuſtinere poſſent, præfixiſſent. Quid ſi ergò Scholiorum, à Joanne Scythopolitano ſcriptorum & tamen Dionyſii Alexandrini, veluti eorumdem auctoris nomine notatorum, exemplar Anaſtaſio præluxeris, eúmque in hoc Scholion, ſequentibus hiſce in caput quintum Cæleſtis Hierarchiæ conceptum verbis,* Externa Philoſophia ingenitam appellare ſolet omnem naturam inaſpectabilem, ſimiliter & hypoſtaſes ſubſtantias; ex cujus more S. Dionyſius (*nimirum* Areopagita) his locis eſt locutus, impropriè nimirum has voces uſurpans, *legiſſet, ſuprà hæc tranſcripta verba, quibus Scholion iſthoc magno Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, adſcribit, in litteras miſerit, eaque deinde etiam S. Maximus,* Dionyſium Areopagitam *Scholiis illuſtrans, adoptârit atque tranſcripſerit?*

E

habuerint, certè vel fraude factum deceptî, vel interpolati ſunt.

20 *Rem ſanè ita factam eſſe poſſe, dilucidè patet. At verò, inquies, ſi Scholion, proximè hùc tranſcriptis verbis conceptum, à Joanne Scythopolitano fuerit compoſitum, ut quid iiſdem conceptum verbis Scholion hodie inter Scholia, ſolius S. Maximi nomine edita, & tamen, ut dictum, cum Scholiis, à Joanne Scythopolitano contextis, confuſa, non reperiuntur. Reſpondeo, factum id eſſe poſſe, quòd, cùm Joannis Scythopolitani Scholia cum S. Maximi Scholiis in amborum editione conjunganntur, proximèque hùc tranſcriptum Joannis Scythopolitani, ut appareat, Scholion in S. Maximi Scholia ſuprà recitato, quo Scholia in* Dionyſium Areopagitam *Dionyſio Alexandrino à Maximo adſcribuntur, contineatur, ſolum hoc poſtremum Scholion, priori, ne bis idem dicerent, præterito, recitare viſum ſit iis, qui Scholia illa ſeu tranſcripſerunt ſeu in lucem publicam typorum beneficio miſerunt. Atque ita ſimul modò habemus, non tantùm qua ratione, ut Joannis Scythopolitani Scholia ignorârit Dionyſiúſque, Alexandrino epiſcopo, S. Anaſtaſius, imò & S. Maximus adſcripſerit; verùm etiam qui Joannis Scythopolitani nomen deleri ſeu è Scholiis, quæ id præferebant, tolli illinſque loco Magnus Dionyſius, Alexandrinus epiſcopus & orator, ſubſtitui potuerit. Sedulò itaque omnibus jam expenſis, mihi ſanè, vel ſuprà hùc tranſcriptos, in quibus Scholia, in* Dionyſium Areopagitam *à Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, contexta citantur, SS. Anaſtaſii Sinaïta & Maximi textus in amborum horum Sanctorum Opera à poſterioris ævi interpolatoribus fuiſſe intruſos, vel certè, ut & Anaſtaſius & Maximus Scholia hujuſmodi citârint, impoſtorum vel plurium vel certè unius fraude eſſe effictum, veroſimillimum appareret.*

C

Poſtremum autem tam quantum ad S. Anaſtaſium,

21 *Ac mihi quidem, impoſtoris cujuſpiam arte, ut Anaſtaſius Sinaïta Scholia, in* Dionyſium Areopagitam *à Joanne Scythopolitano contexta, pro Scholiis à Dionyſio Alexandrino compo-*

AUCTORE C. B.

poſitis laudârit, factum eſſe, multò minus verò
ſimile videtur, quam textum ſuprà huc tranſcri-
ptum, in quo Scholia, à Dionyſio Alexandrino
in Dionyſium Areopagitam *conſcripta, memo-*
rantur, à poſterioris evi interpolatore in Anaſta-
ſii οδηγὸν *loco ſuprà cit. fuiſſe intruſum. Ea ſe-*
det ſententia, primò quidem, quòd, an jam in-
de ab Anaſtaſii ætate Scholia, in Arcopagitam *à*
Joanne Scythopolitano contexta, Dionyſio Ale-
xandrino fuerint re ipſa adſcripta, admodùm ſit
dubium; ſecundò quòd, an in Latina (adi iterum
Lequieni verba ſuprà recitata, mi etiam Ber-
nardum de Rubeis Diſſertationis, quam Ve-
netæ Operum Dionyſianorum editionis tom. 1
præmiſit, cap. 3) Scythopolitani Scholiorum
tranſlatione, à Roberto Lincolnienſi ſeculo XIII
facta ac in bibliotheca Oxonienſi aſſervata, Scho-
lion tale, quale num. 19 exhibui, occurrat,
compertum haud habeam; tertiò quòd in an-
tiquiſſimo bibliotheca regiæ Pariſienſis codice ſu-
prà laudato ab Anaſtaſii οδηγῷ *abſit textus ſu-*
prà huc tranſcriptus, in quo Scholia, à Dionyſio
Alexandrino in Areopagitam *contexta, laudan-*
tur; ac quartò denique, quòd, cùm equidem ex
B *iis, quæ ſuprà de Joanne Cypariſſiota diſſerui,*
ſeculo XII *aut* XIII, *quorum altero is, ut ap-*
paret, floruit, Scholia quæpiam in Areopagi-
tam, *quæ, à quocúmque demum eſſent compoſita,*
à Dionyſio Alexandrino compoſita à nonnullis
credebantur, exſtitiſſe videantur, facilè factum
eſſe poſſit, ut ea inter, jam inde etiam à ſeculo
decimo fortaſſis contexta, Scholion, quale num.
19 exhibui, exſtiterit, idque idcirco S. Dionyſii,
Alexandrini epiſcopi, nomine in Anaſtaſii οδηγὸν
fuerit intruſum.

quàm quantùm ad S. Maximum ea ratione,

22 *Quod autem ad S. Maximum jam ſpectat,*
mihi pariter cum, niſi forſan, (quod tamen non
puto) quibuſdam illis, qui Prologum, Scholiis in
Dionyſium Areopagitam, *ſolius S. Maximi nomi-*
ne editis, præmiſſum, Joanni Scythopolitano, uti è
Morelliana Operum Dionyſii Areopagitæ *editione*
intelligitur, adſcribunt, aſſentiendum ſit, quapiam
impoſtoris arte, ut Scholia in Dionyſium Areo-
pagitam, *veluti à Dionyſio, Alexandrino epiſco-*
po, adornata, citâret, impulſum fuiſſe, reve et-
iam ipſa citâſſe, multò minùs verosimile appa-
ret, quàm in Scholia, ſolius ſancti Maximi no-
mine edita, à poſteriorum temporum interpola-
C *tore fuiſſe intruſum textum, S. Maximo vulgò*
attributum ſuprâque huc tranſcriptum, in quo
Scholia, à S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo,
in Dionyſium Areopagitam *contexta, laudan-*
tur. Cur ea mihi ſedeat ſententia, expono. In
præmiſſo à ſe S. Dionyſii Operibus Prologo S. Ma-
ximus ita iis, qui, quòd nec Euſebius Pamphili,
nec Origenes Dionyſii Areopagitæ *libros ſeu Opera*
recenſeat, ſancto illi Athenienſi epiſcopo hæc abjudi-
cant, reſpondet: Dicendum, quamplurima Euſe-
bium omiſiſſe, quæ ad manus ejus non pervenerant.
Etenim non dicit, omnia omnino ſe collegiſſe;
quin imò fatetur, innumerabiles libros ad ip-
ſum nullatenus perveniſſe. Etiam multos poſ-
ſem commemorare, quos ipſe non habuit, &
hos quidem ſuæ regionis, ut Hymenæi & Nar-
ciſſi, qui ſacerdotio functi ſunt Ieroſolymis. Ego
ſanè in aliquos Hymenæi libros incidi. Sed
nec Pantæni opera annotavit, neque Clemen-
tis Romani, duabus ſolùm epiſtolis excep-
tis. Sed neque plures alios. Origenes au-
tem, neſcio an omnes, vix certè quatuor recen-
ſuit.

23 *Maximus itaque, quòd Opera, quæ* Dio-
nyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, re ve-*
ra ipſa Sanctum hunc habere auctorem, tuea-
tur, objectioni ex Origenis & Euſebii de Dio-
nyſianis Operibus ſilentio petitæ, nihil reponit
aliud, quàm Euſebium plurium aliorum libro-
rum non meminiſſe, Origenemque vix quatuor
memorâſſe. Verùm ſi S. Maximus, ſeu rei veri-
tate impulſus, ſeu impoſtoris fraude decepius,
in Dionyſiana Opera Dionyſium Alexandrinum
ſcripſiſſe Scholia credidiſſet, quis, quæſo, il-
lum ad objectionem, ex Euſebii & Origenis de
Dionyſii Areopagitæ *Operibus ſilentio petitam,*
ita fuiſſe, ut facit, reſponſurum, in animum in-
ducat? Imò verò quis, eumdem Scholiaſten ſan-
ctum Maximum reſponſurum non fuiſſe, exiſti-
met, Origenem quidem & Euſebium de Operi-
bus, Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferrì*
ſolitis, non fuiſſe locutum, verùm ea Dionyſium
Alexandrinum, Origenis æqualem ac Euſebio
uno ferè ſeculo antiquiorem, non tantùm lauda-
ſſe, ſed & Scholiis illuſtrâſſe? Sanè cùm iis
omnibus, qui Areopagitica Opera vel inficia-
bantur vel in dubium revocabant, os occluſurus
reſponſione illa fuiſſet, & tamen, eâ omiſſâ, ad
aliam confugiat, Euſebiumque & Origenem non
omnes auctores citâſſe, nihilque proinde ex ho-
rum ſilentio, ut Dionyſiana Opera Areopagitæ
abjudicentur, haberi poſſe, reſpondeat, liquet certè
vel hinc, Maximum non credidiſſe, Scholia à
Dionyſio Alexandrino in Dionyſium Areopagi-
tam *fuiſſe contexta. Adhæc ſi Scholia, quæ à*
Dionyſio Alexandrino in Dionyſium Areopagi-
tam *fuiſſent conſcripta, S. Maximo, ut volumi-*
num Operum Areopagiticorum patroni, fuiſſent ad
manum, futurum fuiſſe quis credat, ut eorumdem
in ſuis Scholiis uno dumtaxat loco ſuprà me-
morato mentionem feciſſet?

hìc adductus, verosimilius apparet, me quod modò adhuc propono.

24 *Certè teſtimonium adeò grave, quale erat*
illud S. Dionyſii Alexandrini, non omiſiſſet S.
Maximus, ſed ipſo veluti novo lumine Prologum
ſuum, ſuaque Scholia illuſtrâſſet; id autem cùm
ita ſit, nec tamen fecerit S. Maximus, enimve-
rò indubitatum apparet, illum præ oculis nulla
in Dionyſium Areopagitam *habuiſſe Scholia,*
quæ ſeu fraude decepius ſeu rei veritate adduc-
tus Dionyſii Alexandrini crediderit. Quod cùm
ita habeat, ſanè attributum S. Maximo in Areo-
pagitam *Scholion, quod num.* 17 *huc tranſcripſi,* F
quodque, ut num. 13 *è Lequieno docui, à vetu-*
ſtis codicibus abeſt, in S. Maximi Scholia, vel
ex Anaſtaſio Sinaïta, in cujus Οδηγὸν *jam inde*
à ſeculo XII *ac forſan etiam citiùs jam ſuiſſet*
illatum, vel alibunde à poſterioris evi interpola-
tore fuiſſe intruſum, verosimilius apparet. Por-
rò cùm è jam dictis textus bini, quorum alter
S. Anaſtaſio Sinaïta, alter S. Maximo ſolet ad-
ſcribi, verosimiliùs tam in hujus Scholia, quàm
in illius Opus, quod Græcè Οδηγὸς, *Latinè* Dux
vitæ, inſcribitur, per recentioris evi interpolato-
rem fuerint intruſi, erit fortaſſis non nemo, qui
modò, ut in dictis binis textibus S. Dionyſio,
Alexandrino epiſcopo, Scholia in Areopagitam
attribuantur, factum eſſe contendat inconſideratâ
ejuſdem interpolatoris præcipitantiâ, qui cùm
Scholia quæpiam in Areopagitam, *quæ Dionyſio, Alexandrino rhetori, adſcribebantur, ſi-*
bi præluceuia haberet, hæc, re non ſatis exa-
minata, S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo,
quòd hunc cum rhetore illo homonymo perpe-
ram exiſtimaret eumdem, adſcripſerit.

A *affirmandum propterea eſt rerum noſtra ſam id.*

25 *Atque hoc quidem nec prorſus mihi diſplicet, nec cum iis, quæ jam dixi, ex toto pugnat, cùm Scholia à S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, in* Areopagitam *fuiſſe contexta, non aſſernerim, ſed tantummodò, id feciſſe Sanctum illum, vel in binis mox iterum memoratis textibus, in S. Anaſtaſii* Ὁδηγὸν *& in S. Maximi Scholia interpolatoris manu intruſis, vel ab ipſiſmet duobus hiſce Sanctis, impoſtorum arte deceptis, aſſeverari docuerim; etſi autem jam inde à ſeculo decimo fortaſſis, quæ S. Dionyſii, Alexandrini epiſcopi, nomen prætulerint, compoſita in* Areopagitam *Scholia ſeculo* XII *aut* XIII *exſtitiſſe mihi videri, edixerim, haud tamen re ipſa Scholia hujuſmodi, nedum inter hæc Scholion, quale num.* 19 *exhibui, exſtitiſſe, pro certo aſſeveravi. Scholia interim quæpiam, quæ Dionyſii, Alexandrini rhetoris, nomen prætulerint, nec tamen S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, debuerint adſcribi, exſtitiſſe haud ſatis cum iis, quæ tom.* 2 *Octobris pag.* 112, *num.* 49 *& tribus ſeqq. diſſerui, concordat. Ibi enim, per Dionyſium, Alexandrinum rhetorem, à quo Scholia in* Areopagitam *fuiſſe conſcripta à Niceta Choniate &* B *Joanne Cyparisſiota dicuntur, non rhetorem Alexandrinum, à S. Dionyſio, patriarcha Alexandrino, diſtinctum, ſed hunc ipſum Sanctum intelligendum, ſtatui. Verùm id dumtaxat feci, quòd per textus, num.* 17 *huc tranſcriptos, S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, Scholia in* Areopagitam *à SS. Anaſtaſio Sinaïta & Maximo attribui, nunc exiſtimarem, nec binos hoſce Sanctos fuiſſe vel impoſtorum arte in re illa deceptos, vel ſcriptoris recentioris manu interpolatos, ſuſpicarer. Cùm autem horum alterutrum locum è jam dictis obtineat, & quidem, è præfatis textibus alterum in Anaſtaſii* Ὁδηγὸν, *alterum in S. Maximi Scholia fuiſſe ab interpolatore intruſum, veriſimilius appareat, enimverò ſive is Scholia, quæ, à Joanne Scythopolitano contexta; S. Dionyſii, Alexandrini epiſcopi, nomen apertè præmiſerint, ſive alia, quæ, quòd à Dionyſio rhetore compoſita notarentur, S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, perperam adſcripſerit, ſibi præluceatia habuerit, ad rem noſtram, ut conſideranti pateſcet, parum facit.*

C *ſen quod de Anaſtaſii libro pateſt objici, quidquam officit.*

26 *Verùm, etſi res ita habeat, nequaquam tamen aſſentiri queo illis, qui Scholia, S. Dionyſii, Alexandrini epiſcopi, nomine inſcripta, Nicetæ & Joannis Cyparisſiotæ ætate non exſtitiſſe, ex eo contendunt, quòd ab aliis, qui vel æqualis vel ſupparis ætatis ſint, ſcriptoribus ſcholia hujuſmodi haud citentur; cùm enim, qui ita arguunt, Scholia equidem, quæ Dionyſii, Alexandrini rhetoris, nomen præ ſe tulerint, tunc exſtitiſſe, non poſſint non admittere reque etiam ipſa admittant, nec hæc tamen ab aliis, quàm à Niceta & Joanne Cyparisſiota, laudentur, perperam ſanè illos eo, quo dixi, modo arguere, nemo non videt. Ceterùm ſi liber, Græcè* Ὁδηγὸς, *Latinè* Dux vitæ *inſcriptus, qui Anaſtaſio Sinaïtæ attribuitur, diverſis forſan, ut Richardus Simon Bibliotheca ſelecta tom.* 2, *cap.* 2 *contendit, excerptis, partim ex ipſiſmet Anaſtaſii, partim ex aliorum ſcriptorum lucubrationibus à compilatore collectis, conſtet, nec ſic è libri dicti textu, num.* 19 *huc tranſcripto, quidquam habebitur, ut Scholia à S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, in* Dionyſium Areopagitam *fuiſſe conſcripta credantur: in ea enim hypotheſi caput* Ὁδηγοῦ 22, *è quo textus ille num. dicto recitatus, acceptum fortè ex auctoris ſcripto ſue-*

rit, qui Scholia, quæ à S. Dionyſio Alexandrino compoſita non erant, pro Scholiis, quæ à ſancto hoc antiſtite eſſent contexta, per errorem habuerit. Utut ſit, cùm equidem in dicta hypotheſi dubium admodùm, ſitne ab Anaſtaſio, an ab altero præfatum Ὁδηγοῦ *caput profectum, ſit futurum, nequiquam id fuerit Scholia in* Areopagitam *vindicare S. Dionyſio, Alexandrino epiſcopo, natum. Atque hæc de Scholiis illis, ut quod inde potiſſimùm, qui Dionyſiana Opera* Areopagitæ *adſcribunt, opinioni ſuæ ſtabiliendæ argumentum repetunt, omnino enervarem, tam ſuìs diſſerui; quod modò adhuc monuiſſe contentus, ad ea, quæ cap. ſeq. diſcutere ſtatui, progrediar.*

AUCTORE C. B.

CAPUT II.

An Dionyſiana Opera ſeculo IV vel à concilio Nicæno, vel à SS. Athanaſio, Gregorio Nazianzeno & Chryſoſtomo fuerint citata.

E

Nec concilium Nicænum, anno 325 *celebratum.*

IN *Arabicis primi Niceni Concilii exemplaribus canones octoginta, à pluribus Orientis ſectis, Jacobitis videlicet, Neſtorianis, Abyſſinis, imò & à Græcis & Maronitis, ſumma in veneratione habiti, quos Piſanus & Turrianus Latinos reddidère, quoſque eſſe legitimos, Abraham Ecchellenſis Maronita contendit, leguntur; cùm autem in horum canonum trigeſimo primo, ubi modus recipiendi in Eccleſiam eos, quos hæreticos fuiſſe conſtat, traditur, ſequentia hæc verba,* Et poſtquam hæc fecerit epiſcopus vel ſacerdos, in cujus manibus eſt, debet ungere eum oratione Chriſmatis & ter ſignare ſigno Crucis ungendo & orando ſuper eum orationem Dionyſii, *occurrant, eaque, ut aiunt, Hierarchiæ eccleſiaſticæ cap.* 7 *exhibeantur, nullum omnino, quin ante illud concilium, anno* 325 *ac proin ſeculo* IV *celebratum, Dionyſiana Opera laudata, ſcriptaque adeò etiam fuerint, dubium ſupereſſe, contendunt Areopagitici ſeu qui Opera,* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolita, pro genuinis Sancti hujus Operibus habent. Verùm quàm parùm valeat hoc illorum argumentum, nullo negotio poteſt monſtrari. Primò enim antiquæ omnes canonum primi illius Niceni concilii collectiones non plures quàm viginti canones exhibent. Secundò Theodoretus lib.* 1 *Hiſt. eccleſiaſtica cap.* 8 *& Rufinus canones dumtaxat viginti duos recenſent; etſi enim hic poſterior lib.* 1 *Hiſt. eccleſiaſtica cap.* 6 *viginti duos numeret, canonem ſeptimum & octavum partitur in duos.*

F

Areopagitam extavit, nec id vel ab Athanaſio, utpote Quæſtionibus

28 *Tertiò exemplaria Niceni concilii, quæ S. Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus & Atticus Conſtantinopolitanus ad Patres quinti Carthaginenſis concilii tranſmiſerunt, viginti tantummodò Canones numerabant. Quartò Africani epiſcopi poſt conquiſitos magnâ cum diligentia in Oriente canones omnes, à Nicæno concilio ſancitos, non plures quàm viginti nacti ſunt. Quintò in ea collectione canonum, quâ concilii Chalcedonenſis tempore utebatur Græca eccleſia, non niſi vi-*

AUCTORE C. B.

ginti continentur. Sextò denique Dionyſius Parvus ceterique canonum collectores viginti tantummodò recenſent. Hinc porrò fit, ut reliqui ſexaginta ab eruditis tamquam ſuppoſititii explodantur; & licèt ut ſuppoſititii ab eruditis non haberentur, apocrypha tamen & commentitia eſſet oratio, quæ in illo trigeſimo primo Nicæno canone recitatur, cùm in Dionyſii *Operibus nec exiſtat, nec unquam exſtiterit. Ut itaque Opera, quorum auctor* Dionyſii Areopagitæ *nomen ſibi impoſuit, jam inde à ſeculo quarto fuiſſe citata eique attributa, probetur, concilium Nicænum* I, *anno* 325 *celebratum, perperam adducitur. An eumdem in finem meliori jure S. Athanaſius, Alexandrinus epiſcopus, qui anno* 371 *obiit, ſeculoque proinde quarto floruit, adducatur, nunc diſpiciendum. Quæſtiones ad Antiochum ducem, veluti ab Athanaſio compoſitæ, circumferuntur, de quibus Benedictini, qui Athanaſii Opera ſimulque Quæſtiones illas iteratis typis anno* 1698 *Pariſiis ediderunt, Congregationis S. Mauri monachi ſecundo illorum tomo pag.* 231 *in Monito, Operibus ad Antiochum ducem præmiſſo, num.* 5

B *ita loquuntur:* Quæſtiones ad Antiochum, quæ jam diu inter Athanaſii edita comparent, *haud* primùm, ut jam exſtant, compoſitæ ſunt; ſed cùm pauciores numero olim fuerint, nec plures XXXV in veteribus Latinis editis & in quibuſdam manuſcriptis, in aliis verò XLI, jam exſtant num. CXXXVI, librariis novas quæſtiones ſemper addentibus; unde fit, ut codices multùm inter ſe varient; *ita illi, nonnulla adhuc adjungentes alia, partim uſui nobis mox hic futura, cùm primùm, qui è quæſtionibus illis Operum Dionyſianorum vindices arguant, propoſuere.*

ad Antiochum ducem, quæ rem evincerent, Sanctis illis, uti rationibus,

29 *Quòd itaque ad harum octavam, quâ, quot angelorum ordines & natura ſint, quæritur, reſpondeatur,* Una eſt natura, quemadmodùm & hominum. At novem ſunt ordines, ut Theologiæ peritiſſimus docet Dionyſius, qui hujuſmodi ſunt: Angeli, Archangeli, Principatus, Poteſtates, Virtutes, Dominationes, ſex alis inſtructa Seraphim, multiſque oculis ornata Cherubim, & Throni. De una Angelorum ſubſtantia loquitur etiam Gregorius Nyſſenus in decimo ſeptimo capite libri ſui de Homine; *hoc autem reſponſum* Dionyſii, *& quidem, uti ex adjunctis liquet,* Areopagitæ, *mentionem complectatur, Sanctum hunc noſtrum ſeu compoſitam ab eo, in qua de angelorum Ordinibus tractatur, cæleſtem Hierarchiam ab Athanaſio fuiſſe citatam, contendunt. Verùm, aiunt proximè poſt verba jam recitata Benedictini monachi laudati,* Perſpicuum planè eſt, has quæſtiones non eſſe Athanaſii, ſed nonnullas ex variis auctoribus hinc inde excerptas fuiſſe, alias à variis ſcriptoribus compoſitas; unde factum, ut aliquæ exſtent aliis præſtantiores, elegantioreſque, nec indignæ, quæ legantur. *Quæſtiones quidem illæ, ac nominatim hic modo propoſita, in qua Gregorius Nyſſenus, Athanaſio recentior, laudatur, Athanaſio idcirco, quòd aliqui Patres Athanaſio ætate inferiores memorentur, abjudicandæ non ſunt, cum Patres, qui locis illis citantur, ac nominatim Gregorius Nyſſenus, qui in Quæſtione proximè propoſita laudatur, in antiquiſſimis codicibus, uti ex horum inſpectione ſeſe comperiſſe, præfati Benedictini monachi teſtantur, non memorentur.*

C

30 *Verùm, aiunt iidem Benedictini monachi,* Aliunde luce clariùs commonſtratur, non eſſe illas Athanaſii, 1 ex orationis genere, impolito & ineleganti, ut plurimùm ſaltem; nam ſibi ſtylus minimè conſtat, quia multa ex variis ſcriptoribus tacito nomine excerpta ſunt; 2 ex nugis compluribus, quas quiſque facilè animadverſurus eſt; tertiò ex iis, quæ de imaginibus earumque cultu dicuntur num. XXIX; nam licèt, Euſebio teſte, plurimi ſuo tempore Apoſtolorum imagines depictas apud ſe cum honore retinerent, non ita frequens tunc imaginum erat uſus. Ex multis denique aliis, quæ proferre non juvat, ne apertiſſimæ rei comprobandæ diutiùs æquo immoremur. *Inter plurima alia, ob quæ Quæſtiones illas Athanaſii non eſſe, laudati monachi contendunt, computari poteſt hæreſis, in quæſtione* 115 *memorata, quâ Chriſtum Dominum è ſanctiſſima Virgine Maria incorruptibile corpus aſſumpſiſſe, aſſtruebat, quæque ante Chalcedonenſe concilium, anno* 451 *ac proin diu poſt Athanaſii ætatem celebratum, orta non eſt. Accedunt occurrentia in illis quæſtionibus erronea quàm plura, quæ, illas Athanaſio prorſus eſſe indignas eumque proinde non habere auctorem, luculentiſſime commonſtrant. At verò, inquiunt, Quæſtiones illas S. Anaſtaſius Sinaïta & S. Joannes Damaſcenus, quorum alter* VII, *alter* VIII *æra Chriſtiane ſeculo floruit, ſub ipſomet S. Athanaſii nomine laudârunt. Fateor, ſic habet; atque hoc quidem in ſuo ad Conſtitutiones Clementis Romani Proœmio Turrianus probat; verùm quid tum?*

E

oſtenditur, falsò ſuppoſiti,

31 *Cùm Quæſtiones illæ, uti è jam dictis liquet, temporis lapſu plurimùm tum numero, tum adſcititiis Patrum auctoritatibus auctæ fuerint, quæſtiones, quas S. Anaſtaſius Sinaïta & S. Joannes Damaſcenus ſub Athanaſii nomine laudârunt, fuiſſe illas ipſas, quæ modò circumferuntur, quis credat? Adhæc cùm nullus prorſus auctor, qui ante Anaſtaſium Sinaïtam & Joannem Damaſcenum floruerit, Quæſtionum ad Antiochum ducem, veluti ab Athanaſio compoſitarum, meminerit, fieri poteſt, ut jam inde etiam à tempore, Anaſtaſii Sinaïtæ & Joannis Damaſceni ætatem præceſſe, ſub venerando Athanaſii nomine ad auctoritatem iis, quæ dicerentur, conciliandam quæſtiones hujuſmodi aliquot fuerint confictæ atque ab Anaſtaſio Sinaïta & Joanne Damaſceno, qui à criſi haud multùm commendandi videntur, Athanaſii verò eſſe perperam fuerint æſtimatæ. Utut ſit, cùm equidem Quæſtionum illarum octavam, in qua* Dionyſii *compoſitæque ab eo Cæleſtis Hierarchiæ mentio ſit, Anaſtaſius Sinaïta & Joannes Damaſcenus nuſpiam laudent, earumdemque numerus temporis lapſu, uti è ſuprà dictis indubitatum eſt, admodum creverit, eas inter duorum horum Sanctorum ætate fuiſſe præfatam octavam, in qua* Dionyſii Areopagitæ *mentio fieret, omninò eſt incertum. Aliquæ quidem inter jam editas ad Antiochum ducem quæſtiones ex aliis Athanaſii Operibus, ut laudati Benedictini monachi loco ſuprà cit. etiam obſervant, ſunt acceptæ; verùm eamdem octavam, in qua* Dionyſii *mentio ſit, ex earum numero eſſe, nemo affirmat. Ceterùm Quæſtiones ad Antiochum ducem, quæ S. Athanaſii nomine circumferuntur, tam certò ei ſunt ſuppoſitæ, ut ne eas quidem plures ex iis, qui pro Dionyſianis Operibus* Dionyſio Areopagitæ *vindicandis decertârunt, in cauſa ſua patrocinium advocare ſint auſi.*

F

Digitized by Google

A *vel etiam à S. Gregorio Nazianzeno, utpote qui, qu. impos. loco hic relato*

32 *Ædò ad S. Gregorium Nazianzenum, qui ſeculo quarto pariter floruit, quique, ut volunt*, S. Dionyſii Areopagitæ *Opera etiam laudâvit, ſermonem convertamus. Celeberrimus is ſanctus Pater Oratione* 38, *in Chriſti Nativitatem habita, de Seraphim, quorum alter ad alterum* Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum *clamabat, ab Iſaia, uti hic Prophetiæ ſuæ cap.* 6 *narrat, viſis, faciens ſermonem, ita ratiocinatur:* Θεὸν ὃ ἔταν εἴπω, λέγω Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος... ὅτου μὲν ὂν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἃ καὶ τοῖς Σεραφὶμ συγκαλύπτεται καὶ δοξάζεται τρισὶν ἁγιασμοῖς εἰς μίαν συνῳδὸν Κυριότητα καὶ Θεότητα, ὃ καὶ ἄλλῳ τινὶ τῶν πρὸ ἡμῶν περιλοσόφως καλλιεπήσατο καὶ ὑψηλότατα· *hiſce autem verbis, quæ è Billii interpretatione Latinè ſonant*, Deum porrò cum dico, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum dico... Sic nimirum Sancta Sanctorum, quæ etiam à Seraphinis obteguntur ac tribus ſanctificationibus celebrantur, in unam Dominationem ac Deitatem coeuntibus, quemadmodum & alius quidam ante nos pulcherrimè & ſubtiliſſimè philoſophatus eſt, *Deum unum*

B *in eſſentia ſeu ſubſtantia & trinum in perſonis per citatum Iſaiæ textum deſignari, S. Gregorius Nazianzenus docet. Porrò* Dionyſius Areopagita *ſeu Operum Dionyſianorum, qui hujus ſibi nomen impoſuit, auctor de Cæleſti Hierarchia cap.* 7, *Iſaiæ textu, quem proximè hùc tranſcripſi, recitato, ſubjungit:* Has... ſublimiſſimas cæleſtium intelligentiarum hymnologias.... in iis, quæ de Divinis Hymnis conſcripſimus,.... explanavimus..... impræſentiarum repetere ſufficiat,..... ut monas unitaſque, quæ tribus ineſt perſonis,....: res omnes penetret.

33 *Cùm ita autem, ut apparet, è trina Seraphim apud Iſaïam repetitione*, Sanctus, Sanctus, Sanctus, *& è ſingulari vocabulo*, Dominus, *eſſentiæ divinæ unitatem ac Perſonarum trinitatem collegerit, nec quiſquam ante* Dionyſii Areopagitæ *ætatem id feciſſe inveniatur, hinc per illum, quem ita, ut dictum, è memorato Iſaiæ textu pulcherrimè ac ſubtiliſſimè philoſophatum ante ſe eſſe, Gregorius Nazianzenus ſuprà recitatis verbis ait, non alium ab hoc, quàm* Dionyſium Areopagitam *fuiſſe intellectum, contendunt. Verùm objectionem hanc anonymus problematis de Dionyſianis Operibus anno* 1708 *Pariſiis Gallicè evulgati Latinéque deinde redditi ac Venetiis anno* 1756 *editi, auctor in poſtrema hac editione ſolvere hunc Latinè conatur in modum:* Veriſimilius eſt, S. Gregorium Nazianzenum ex S. Athanaſio potiùs quàm ex S. Dionyſio Areopagita ſublime illud hauſiſſe argumentum. En S. Athanaſii textus, quem integrum refero, ut clarior appareat convenientia cum textu S. Gregorii Nazianzeni: "Conjunguntur autem,, ſunt ejus verba, "una hæ ſanctificationes pro inſequabili* ,,illa unitate. In eo enim ipſo, quo ampliſſima ,,iſta animalia tertiò proferunt glorificationem, ,,dum, aiunt Sanctus, Sanctus, Sanctus, triplici ,,numero tres perfectas, abſolutas, integras per- ,,ſonas oſtendunt; quemadmodum ſub unica vo- ,,ce, Dominus, unam ſubſtantiam declarant.,, Ex quibus, nemo eſt, qui non videat, primò S. Gregorii Nazianzeni verba ſuperiùs relata magis cum S. Athanaſii, quàm cum S. Dionyſii verbis cohærere. Secundò verba S. Athanaſii præſtantius aliquid ac ſublimius præ ſe ferre, quàm verba S. Dionyſii: ex hac enim glorificatione ter ab illis Seraphim repetita trium Divinarum Perſonarum æqualitatem, & ex hoc vocabulo "Dominus,, ſemel tantùm in hoc admirabili cantico recitato, eſſentiæ unitatem demonſtravit; unde non immeritò de eo pronunciavit S. Gregorius: "pulcherrimè & ſubtiliſſimè philoſopha- ,,tus eſt.,,

ARCTORÀ C. B.

34 Nec quidquam valeret hic reponere, S. Athanaſium eam animadverſionem feciſſe explicando caput quartum Apocalypſis; S. Gregorium verò non indicare ex quonam Scripturæ loco, ex Iſaia ſcilicet, an ex Apocalypſi hoc teſtimonium mutuaverit. Etenim cùm hæc glorificatio eadem ſit, iiſdemque verbis expreſſa; ſive apud Iſaiam, ſive in Apocalypſi, parum refert, ſive ab uno, ſive ab altero Scripturæ loco fuerit deprompta, dummodo idem ex ea eruatur argumentum. Non ſum quidem neſcius, non deeſſe qui contendant, loco horum verborum: "Quemadmodum & alius quidam ante nos,, legendum eſſe: "Quemadmodum alius quiſpiam ,,è majoribus noſtris;,, & in hoc poſteriori ſenſu verba illa non ita commodè poſſe intelligi de S. Athanaſio, qui cùm paulò ante mortem S. Gregorii Nazianzeni ex humanis deceſſerit, non potuit ab ipſo appellari quiſpiam è majoribus noſtris. At verò optimè hæc S. Gregorii Nazianzeni verba quadrare poſſunt in S. Dionyſium Areopagitam, quem ſcimus quamplurimos annos S. Gregorium præceſſiſſe, primumque ac ſolum fuiſſe ex veteribus Patribûs, qui id animadverterit. Huic difficultati tria reponi poſſunt; primò eruditum Jacobum Billium, qui inter illuſtriores interpretes, & Græcæ linguæ peritiores recenſetur, hæc S. Gregorii Nazianzeni verba ex Græco ſic reddere: "Et alius quidam an- ,,te nos,,, non verò, "quiſpiam è majoribus no- ,,ſtris,,

in medium

E

35 Quamvis enim hæc locutio οἱ πρὸ ἡμῶν plerúmque uſurpetur pro "majores,, nihilominus in propria ſignificatione nil aliud indicat quàm, "qui ante nos.,, Secundò Nicetas in Commentariis, quæ edidit in hanc triceſimam octavam S. Gregorii Orationem, teſtatur, hunc S. Doctorem non alium præ oculis habuiſſe quàm S. Athanaſium, cujus etiam refert verba, ut eorumdem convenientiam cum verbis S. Gregorii meliùs aperiat. Tandem, ne ulteriùs immoremur in verbo, quod plures poteſt ſignificationes habere, ſi Gregorii Nazianzeni verba hunc ſenſum referunt, "ſicut alius quiſpiam è majori- ,,bus noſtris,, &c, reponimus, S. Gregorium octodecim annos S. Athanaſio vixiſſe ſuperſtitem; Athanaſius enim die 2 Maii anno CCCLXXI ex hac vita deceſſit, Gregorius verò die VIII ejuſdem menſis anno CCCLXXXIX; ac proinde jure optimo potuiſſe S. Athanaſium in numero ſuorum majorum recenſere. Cujus quidem rei exemplum; ne ab Eccleſiaſtica Hiſtoria recedamus, habemus in ipſis Apoſtolis; etenim Philo de Therapeutis verba faciens, ait, eos ſtudere Philoſophiæ, quam acceperant à majoribus ſuis: "Dant operam Philoſophiæ per manus acceptæ ,,à majoribus.,, Et tamen Euſebius & Nicephorus teſtantur, non aliam eſſe hanc Philoſophiam, de qua loquitur Philo, niſi Euangelia & Epiſtolas S. Pauli. Si igitur Philo potuit Apoſtolos reſpectivè ad Therapeutas majores appellare eo tempore, quo eorum plures adhuc in vivis degebant, cur non potuit Nazianzenus S. Athanaſio, cui octodecim annos ſuperſtes fuit, hunc titulum tribuere?

F

AUCTORE C. B. *Dionyſium Areopagitam non laudâſſe,*

36 *Ita hactenus laudatus auctor anonymus; verùm anne S. Gregorius Nazianzenus in textu, quem Græcè ſimul & Latinè ſuprà huc tranſcripſi, ad S. Athanaſium, ut vult, reſpexit? Id mihi dubium admodùm ac incertum apparet; quidquid enim verbis, proximè jam datis, arguat, Græca hæc Nazianzeni verba* Ἄλλος τις τῶν πρὸ ἡμῶν περιλεσόφητας καλλιχάρη καὶ ὑψηλότατα. *Latinis hiſce,* Alius quidam ante nos pulcherrimè & ſubtiliſſimè philoſophatus eſt, *haud ſat feliciter Jacobus Billius expoſuit. Ea mihi ſedet ſententia, quòd in expoſitione ſeu interpretatione iſthac nullum omnino vocabulum, quod voci Græcæ* τις *reſpondeat, inveniatur, hæque voces Græcæ* τις τῶν πρὸ ἡμῶν *receptiſſimæ apud Græcos phraſi, non ſimpliciter* Quidam ante nos, *ſed* Quidam illorum, qui ante nos fuerunt *ſeu* vixerunt, *aut etiam* floruerunt, *ſignificent; cùm autem id ita habeat, nec etiam, ut Halloixius de Vita & Operibus* S. Dionyſii Areopagitæ *quæſtione* 2 *contendit, dicta voces Græcæ per ſe ſignificare,* Quidam illorum, qui ante nos ſcripſerunt, *apud Græcos ſoleant, præfatam, quam proximè datis Gregorii Nazianzeni verbis Græcis Billius adaptavit, interpretationem accuratam non eſſe, indubitatum apparet.*

B

pro certo

37 *Jam verò cùm res hæc, de quâ etiam in Epiſtolarum S. Ignatii Vindiciis cap.* 10 *pag.* 147 *Pearſonium videſis, ſic habeat, recitata Nazianzeni verba Latinè exponenda videntur* Alius quidam illorum, qui ante nos fuerunt; *hoc autem cùm perinde ſit, ac ſi diceretur,* Alius quidam è majoribus noſtris, *hæque loquendi ratione ſcriptores Græci hominem, vel priuſquam nati ſint, vel diu, antequam ſcribant, defunctum ſignificare ſoleant, Gregorius per illum, quem pulcherrimè & ſubtiliſſimè philoſophatum loco ſuprà cit. ait, non Athanaſium aut quempiam, cum quo adhuc vixiſſet, ſed alium, qui dim, antequam iſta ſcriberet, è vivis jam exceſſiſſet, ac proin è majoribus Gregorii exiſteret, veroſimillimè indicavit. Hinc porrò jam ſit, ut, fatente ipſomet, quem ſuprà laudavi, anonymo, haud ita commodè intelligi poſſit de S. Athanaſio locutus; adjungit quidem idem anonymus, à Gregorio Nazianzeno pro uno è majoribus ſuis Athanaſium haberi potuiſſe; verùm id haud ſatis probat. Anne enim Philo, quem in exemplum adducit, per Philoſophiam, quam Therapeutas à majoribus per manus accepiſſe, ait, Euangelia & Epiſtolas S. Pauli hauſtamve ex iis doctrinam intelexerit, ac proin Apoſtolos eo ipſo tempore, quorum plures in vivis adhuc erant ſuperſtites, Therapeutarum majores appellârit, controverti poteſt, etſi etiam, contra ac nonnulli contendunt, Philonis Therapeutas fuiſſe Chriſtianos, fuerit conceſſum.*

C

haud probatur, Areopagitam tamen

38 *Quod cùm ita ſit, Athanaſium pro uno è Gregorii Nazianzeni, qui ei* 18 *dumtaxat annis circiter ſupervixit, majoribus rectè haberi potuiſſe, concludi inde non poteſt. Porrò cùm Gregorius, non ſecùs ac Dionyſius, ſpiritus cæleſtes, quibus, quam locis citatis memorant, Dei glorificationem adſcribunt,* Seraphinos, *ut Iſaïæ cap.* 6 *fit, appellet, Athanaſiuſque contrà ſpiritus eoſdem* animalium *appellatione, uti Apocalypſeos cap.* 4 *fit, diſtinguat, enimverò vel hinc, an Gregorius Nazianzenus loco ſuprà cit. ad Athanaſium, & non ad* Dionyſium, *reſpexerit, dubitari poſſe videtur. Aſt quid tandem? Anne ergò Gregorius Nazianzenus* Dionyſii Areopagitæ *Opera verè citârit? Cùm* Dionyſius, *qui Seraphini in cælo Deum laudent, cæleſtis Hierarchiæ cap.* 7 *nudè dumtaxat ex Iſaïæ cap.* 6 *referat, ſeque voces, quibus hoc illi faciunt, in libro de Divinis Hymnis explicuiſſe, ibidem affirmet, oportet, ut vel librum hunc Gregorius, ſi voces eaſdem exponens ad* Dionyſium Areopagitam *reſpexit, præ oculis habuerit, vel certè, ut, quomodo in libro iſto, qui, ſi unquam exſtitit, modo amplius non invenitur, voces illæ à Dionyſio fuerint expoſitæ, è citato cæleſtis Hierarchiæ cap.* 7 *collegerit. Verùm nullum omnino, quo vel unum vel aliud certò probari queat, argumentum ſuppetit.*

D

fortaſſis non laudârit,

39 *Adhæc cùm multa S. Dionyſii Corinthii & S. Dionyſii Alexandrini aliorumque ſanctorum Patrum, qui ante S. Gregorium Nazianzenum vixêre, Scripta interierint, fieri poteſt, ut in horum aliquo, quod vel per Dionyſium Corinthium, vel certè per alium, ab* Areopagita *diſtinctum, fuiſſet contextum, præfata Seraphinorum apud Iſaïam cap.* 6 *voces modo ſuprà relato fuerint expoſitæ, hunc-que adeò, qui id feciſſet, Gregorius Nazianzenus per illum, quem pulcherrimè ac ſubtiliſſimè philoſophatum, ait, intellexerit. Sanè, cùm illius, de quo id ait, nomen non exprimat, ac* E *quiſquam fortè, ab* Areopagita *diverſus, ſuprà memoratas Seraphinorum voces eo, quo dictum, modo ante Gregorium explanârit, alinumne, an* Areopagitam *pulcherrimè & ſubtiliſſimè philoſophatum, is dixerit, dubium admodùm atque incertum eſſe, neceſſe eſt. E grandi quidem ac ſublimi ſtylo, quem* Dionyſius Areopagita *in ſcribendo tenuit, Sanctum hunc noſtrum per illum, quem pulcherrimè ac ſubtiliſſimè philoſophatum, Gregorius Nazianzenus loco ſuprà cit. ait, debere intelligi, Pearſonius ſuprà laudatus in Epiſtolarum S. Ignatii Vindiciis cap.* 10 *etiam contendit; verùm ibidem Nazianzenum, ipsâmet, quam Iſaïæ textui, num.* 32 *recitatæ, à quodam ante ſe adaptatam videbat, interpretatione ſpectata, non autem ſtyli ſeu verborum, quibus hæc exprimebatur, ratione habita, ita eſſe locutum, indubitatum apparet. Unde fit, cùm equidem Dionyſiana Opera nuſpiam apertè Gregorius Nazianzenus deſignet, enimverò nec hic ſanctus Pater ſufficit, ut Opera illa jam inde à ſeculo* IV *nota ac citata fuiſſe, certò credatur. Quod cùm ita ſit, alio ſermonem jam converto.*

F

vel denique à Joanne Chryſoſtomo, utpote ſermone,

40 *Areopagitici, quò* Dionyſium Areopagitam *ſeu, ut accuratiùs loquar, Opera, ſub hujus nomine circumferri ſolita, jam inde à ſeculo* IV *fuiſſe citata, evincant, in cauſa ſuæ præſidium etiam advocant S. Chryſoſtomum, qui ſeculo* IV *floruit, ac ſeculi* V *initio mortalem hanc vitam cum immortali commutavit; id autem faciunt, quòd in Sermone de pſeudo-prophetis & falſis doctoribus, à Gerardo Voſſio aliiſque edito ac S. Joanni Chryſoſtomo adſcripto, auctor incognitus, ingenii juxtà ac Operum* Dionyſii, *in quibus hic de Deo & angelis diſſerit, ſublimitatem admiratus,* Volucrem cæli *illum appellet, ita de ſanctis epiſcopis vetuſtiſque doctoribus loquens:* Ubi eſt Evodius, bonus odor Eccleſiæ & ſucceſſor Apoſtolorum? Ubi Ignatius, Dei domicilium? Ubi Dionyſius Areopagita, volucris cæli? *Ad hoc porrò Areopagiticorum argumentum auctor Problematis, eruditis Gallicè propoſiti typiſque Pariſienſibus anno* 1708 *vulgati, in Veneta, quâ id deinde anno* 1756 *Latinè prodiit, editione ita reſpondet:* Neſcio, cur S. Dionyſii vindices hoc S. Chryſoſtomi teſtimonium in ſuæ cauſæ patrocinium advocent. Dubitaturne, an hic ſanctus doctor in A-

A dis Apoſtolorum legerit, Areopagitam à S. Paulo fuiſſe ad fidem converſum? Quis ſuſpicari poteſt, ipſum ignorâſſe, Dionyſium fuiſſe Athenarum epiſcopum? Quid igitur mirum, ſi de ipſo loquatur? At quæſtio noſtra non in hoc verſatur, an S. Chryſoſtomus Dionyſii meminerit, ſed an aſſeruerit, ipſum conſcripſiſſe aliquos libros; quod certè ex his verbis, "Ubi eſt Dionyſius, volucris cæli,„ evinci non poteſt; aliàs & Evodius libros aliquos exaràſſe dicendus foret, quia ipſum bonum Eccleſiæ odorem & Apoſtolorum ſucceſſorem appellat.

In quo, contrà ac animadvertit Valli, ad Areopagita Opera reſpicitur.

41 Quid igitur intendit S. Joannes Chryſoſtomus, cùm ipſum nominat Avem cæli? Id, quod Græci plures de eo ſcriptis mandârunt. A S. Paulo, ait Pachymeres, ſacrâ & divinâ ſcientiâ fuerat imbutus; S. Paulus, aſſerunt alii, inviſibilium rerum contemplatorem ipſum effecerat, & ob inſignem animi candorem ſuarumque virtutum excellentiam ſublimiora myſteria, quæ in ejus raptu uſque ad tertium cælum didicerat, ipſi communicârat. Ut igitur hanc ſublimem S. Dionyſii contemplationem S. Chryſoſtomus ob oculos poneret, ipſum appellat "Volucrem cæli;„ non verò quia libros, ipſi falsò adjudicatos, conſcripſerit. *Hæc ille; verùm argumento, è Chryſoſtomi, ut putavit, de* Dionyſio Areopagita *verbis petito, nulla omnino, ut mihi equidem apparet, ratione ſatisfaciunt. Etenim laudati ſermonis auctor, dum* Dionyſium Areopagitam *appellavit* volucrem cæli, *ad Opera, ſumma ſublimitate abs illo, uti opinatus eſt, compoſita, reſpexiſſe videtur eodem planè modo, quo ad S. Joannis Evangelium & Epiſtolas reſpexiſſe videtur S. Auguſtinus, dum* Aquilam *illum appellavit, Tract. 36 in eumdem Joannem ita ſcribens:* Aquila eſt ipſe Joannes, ſublimium prædicator, & lucis internæ

B atque externæ fixis oculis contemplator. *Nec quidquam ad rem facit, quod de Evodio ait Problematis auctor; nihil enim eſt communius, quam ut* bonus *ſeu* Chriſti *ſeu* Eccleſiæ odor *vocentur ſancti Viri, etiamſi nullis prorſus Operibus, in lucem editis, Eccleſiæ profuerint. Ut itaque à Joanne Chryſoſtomo Opera,* S. Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolita, laudata haud fuiſſe, contrà eos, qui pro Operibus illis,* Areopagitæ *vindicandis, decertant, oſtendum, alio recurrendum eſt, ac examinandum, an ſuprà laudatus ſermo, qui abs illis atque ab ipſamet Problematis auctore S. Joanni Chryſoſtomo adſcribitur, re etiam ipſa ſanctum hunc Patrem habeat auctorem.*

falsò ad, quemadmodum ratiocinatur,

42 *Montfauconus, qui unà cum aliis Benedictinis Congregationis S. Mauri monachis omnia S. Joannis Chryſoſtomi Opera iteratis typis vulgavit, ſupra laudatum de Pſeudo-prophetis & falſis doctoribus ſermonem inter ſpuria ſeu perperam Chryſoſtomo attributa Scripta tom. 8 recenſet, itàque de illo in Admonitione prævia primùm loquitur:* Hanc orationem, à multis auctam, retractatam & mutatam fuiſſe, perſpicuum eſt: neque unus occurrit codex manuſcriptus, qui cum alio conſentiat. Longiorem homiliam Latinè ſolùm ediderat Gerardus Voſſius: hujus autem interpretationi Latinæ ex aliquo exemplari breviorem aptavit Græcam Homiliam Fronto Ducæus; ita ut non paucis in locis hiulcam & mutilam ſeriem repræſentet; & tamen, ſi extrema verba, ubi hiatus incipit, cum ſequentibus, quo deſinit, conjungas, nihil deſiderari exiſtimes. Sub hæc autem Voſſiana & Frontoniana longiorem orationem edidit Savilius; ſed multis in locis vitiatam; nos demum ex codice Coiſliniano CCCXLIX hanc ſartam & tectam proferimus, à Frontoniana & Voſſiana longè diverſam & cum Saviliana magis conſonantem; *hiſce autem, quibus (rectène, an ſecùs, haud examino) Homilia, de qua hic agitur, editum à ſe prolixius exemplar contractiori per Frontonem Ducæum vulgato præfert, mox ſequentia iſthæc, quæ ad inſtitutum noſtrum propiùs ſpectant, verba ſubjungit:* Is, qui Chryſoſtomi nomen in titulo (*Homilia ſcilicet, de qua hic ſermo*) mentitus eſt, ſeſe fingit, populo ſuo ultimum valedicere: "Tempus reſolutionis meæ inſtat,„ inquit. Hic omnia *rectitudinis* ſigna ſeſe ſtatim offerunt. Stylus humilis abjectuſque, à Chryſoſtomi orandi genere toto cælo diverſus: dictio inelegans eſt; Grammaticæ leges plerùmque violantur, Epitheta inſipida ad nauſeam uſque accumulantur. Demum Dionyſius Areopagita ut ſcriptor celeberrimus memoratur.

AUCTORE C. B.

in medium huc adduc...

43 Hujus tamen Scripta, quæ ſpuria apud eruditos omnes habentur, aliquot poſt mortem Chryſoſtomi ſæculis confecta publicataque ſunt. Inter hæreticos recenſetur Neſtorius; unde arguitur, quanta fuerit Græculi hujus, *qui nimirum dictam Homiliam Chryſoſtomo affinxit,* imperitia. *Ita laudatus ſcriptor; Homilia autem, S. Chryſoſtomo ita abs illo abjudicata, textus, in quo Neſtorius inter hæreticos ſeu potiùs fidei inimicos recenſetur, ſequentibus hiſce concipitur verbis:* Ubi Marcion, ubi Valens, ubi Manes, ubi Baſilides? Ubi Nero; ubi Julianus, ubi Arius, ubi Neſtorius, ubi omnes veritatis adverſarii, de quibus clamabat Eccleſia, "Cir-„cumdederunt me canes multi?„ *Porrò, ut modò, cur Homilia, de quâ nobis hic ſermo, S. Chryſoſtomo, quòd in eâ Neſtorius velut hæreticus memoretur, abjudicanda ſit, intelligas, S. Chryſoſtomus, uti tom. 4 Septembris, in quo de Sanctis illo apud nos allum, jam decimus, anno 427 Vitam hanc mortalem cum immortali commutavit; Neſtorius autem eo dumtaxat tempore circitèr hareſim ſuam formare incepit, nec priùs, quàm cùm aliquot adhuc anni poſt eſſent elapſi, pro hæretico palàm habitus fuit. Quod cùm ita ſit, hæreticis illum accenſere S. Chryſoſtomus non potuit, huicque proinde Homilia, in qua id fit, certiſſimè abjudicanda eſt. At verò erit fortaſſis, qui, ne Homiliam illam, quam interim Joanni Jejunatori, Conſtantinopolitano ab anno 582 ad annum uſque 595 patriarchæ, Pearſonius cum Uſſerio loco ſuprà cit. adſcribit, S. Chryſoſtomo falsò eſſe ſuppoſitam admittere cogatur, modò hìc repetat, in jam recitatum illius textum interpolatoris recentioris manu Neſtorii nomen eſſe intruſum. Verùm etſi quidem Oratio illa ſeu Homilia à non paucis, ut Montfauconus per verba, num. 42 huc tranſcripta, poſt plurimum ejuſdem exemplarium inſpectionem docet, aucta, retractata & mutata ſit, nihil tamen, quod in exemplari ullo Neſtorii nomen deſiderari, ſuadeat, vel laudatus Montfauconus, vel alius quiſcúmque ſcriptor ſuppeditat.*

E

F

commentitium, ſuppoſitum, ſpurium fuiſſe probatur.

44 *Adhæc eſto etiam, Neſtorii nomen in præfatam Homiliam ſeu in proximè recitatum hujus textum à recentiori interpolatore fuiſſe intruſum, nec hinc conſequens erit, ut Homilia illa pro genuino S. Chryſoſtomi fœtu ſit habenda. Alia enim ſuppoſitionis ſeu voſtiæ indicia, quæ verbis ſuprà recitatis Montfauconus al-*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

legat, ſatis ſuperque, eſſe illam ſpuriis ſeu Sancto huic perperam attributis Operibus accenſendam, oſtendunt. Verùm etſi etiam, pro genuino Chryſoſtomi fœtu Homiliam eamdem, cui adeò à recentioris evi interpolatore Neſtorii, tamquam hæretici, nomen fuerit inſertum, eſſe habendam, tantiſper daremus, nec ſic, ut Dionyſii Areopagitæ *Opera à S. Chryſoſtomo fuiſſe citata evincat, quidquam ex illa habebis. Cùm enim (adi num. 42 recitata Montfauconi verba)* à multis aucta, retractata ac mutata ſit *dicta Homilia, ſitque equidem, ut pro legitimo Chryſoſtomi fœtu queat haberi, fuiſſe in illam Neſtorii nomen ab interpolatore intruſum, aſſeverandum, pari ratione nec minori fundamento affirmari poterit, fuiſſe etiam in eamdem Homiliam* Dionyſii Areopagitæ *nomen intruſum; id autem ſi adſtruatur, nihil ſanè, quod à Chryſoſtomo Dionyſiana Opera fuiſſe laudata, evincat, è ſapius jam memorata Homilia habebitur; ut proinde, quocúmque modo hæc conſideretur, nentiquam ſit ſuadere nata, à Chryſoſtomo ſeu* B *laudata ſeu indicata fuiſſe* S. Dionyſii Areopagitæ *Opera. Atque ita, quod cap. præſenti oſtendendum erat, ſeu, Dionyſiana Opera vel à primo Nicæno concilio vel à SS. Athanaſio, Gregorio Nazianzeno & Chryſoſtomo citata ſeculo* IV *fuiſſe, certò non probari, modò habemus; anne autem id, quantum ad duos alios, de quibus adhuc diſceptatur, ſatis probetur, cap. ſequenti diſcutiemus.*

b

CAPUT III.

An Joannes Darenſis, qui Commentaria in utramque Dionyſii Areopagitæ Hierarchiam ſcripſit, ſeculo quarto floruerit, & an is, & Iſaac, qui Areopagitam citâſſe traditur, S. Ephremi diſcipuli exſtiterint.

c

Joannem, Darenſem archiepiſcopum, qui in Areopagitam ſcripſit, atque Iſaacum Syrum,

Abaſſutius in Hiſtoriarum, Conciliorum & Notitiæ Eccleſiaſtica pag. 293, *num.* 4 *ſic ſcribit:* Abrahamus Echellenſis Maronita, multiplici rerum ſcientiâ & linguarum Orientalium peritiâ inſignis, in ſua ad Joannem Morinum, Oratorii Jeſu presbyterum, epiſtola fidem facit, Joannem epiſcopum Darenſem Syrum ſcripſiſſe quarto ſæculo Commentarios in utramque Dionyſii Areopagitæ Hierarchiam; Iſaacum præterea Syrum, ſancti Ephremi diſcipulum, qui floruit ſæculo tertio ad quartum vergente libros elucubràſſe de Angelis, in quibus teſtimonio Areopagitæ frequenter utitur. Affirmat verò Echellenſis, rem eſſe ſibi planè compertam, cùm libros iſtorum Syriacè ſcriptos ſæpius perlegerit. *Ita ille; Echellenſis autem de Joanne, Darenſi epiſcopo, ſeu potiùs ob infrà dicenda metropolita, non tantùm, quod hìc aſſeritur, datis ad Morinum litteris, verùm etiam in ſuis in libellum Hebed-Jeſu auctoris Syri Adnotationibus, luce publica unà cum hoc donatis, aſſeveravit. Docet id ipſemet, quem ab Echellenſi litteris conventum, Cabaſſutius ait, Joannes Morinus, ita de Sacris Eccleſiæ Ordinationibus in ſuis in Syrorum Ordinationes Adnotationibus pag.* 493, *num.* 22 *ſcribens:* Abraham Ekellenſis Maronita, vir egregiè doctus & de literis Orientalibus bene meritus, edidit nuper Latinè & Syrè libellum Hebed-Jeſu auctoris Syri & Adnotationibus illuſtravit; in quibus ait, Joannem, Daræ in Syria epiſcopum, Commentarios in S. Dionyſii libros ſcripſiſſe & eorum exemplar antiquum ſe habere, in quo ſcriptum erat, abbatem quendam Syrum illum librum cum CCL aliis voluminibus an. Alexandri MCCXLIII emiſiſſe, hoc eſt, Chriſti CMXXXII; Joannem autem illum, Darenſem epiſcopum, ſcribit Abraham, quarto ſeculo vixiſſe.

qui illum dixit, ante ſeculum V floruiſſe, Echellenſis aſſerit.

46 Verùm hoc poſterius nullo argumento docet. Illuſtriſſimus & doctiſſimus præſul Franciſcus Boſquetus, Lutubenſis epiſcopus, cùm Romæ hoc audiſſet, librum deſcribi curavit, ſecumque Pariſios exemplar aſportavit, & cùm hæc Syriaca prelo cudi inciperent, Joannis Darenſis Opuſcula ſe exſcribi curâſſe, mihi ſignificavit, codicemque ipſum mihi tradidit utendum. Librum nactus multis locis evolvo, ſed nihil mihi occurrit, quod tantam antiquitatem argueret. *Hæc laudatus Morinus; nonnullis autem adhuc, quæ, quod poſtremò ait, evincant, quæque ego, quòd alia infrà à me allegranda validiùs id præſtent, omitto, præmiſſis, ſubjungit:* Ferunt hodierni Syri, Joannem Darenſem S. Ephremi diſcipulum fuiſſe. *Quòd ſi itaque & Syris hac in re & Abrahamo Echellenſi in omnibus, quæ, Morino & Cabaſſutio teſtibus, de Joanne Darenſi & Iſaaco Syro memoria prodituum reliquit, fides adjungenda ſit, hi ambo S. Ephremi Syri, qui, quemadmodùm ad* 1 *Februarii diem, quo de illo apud nos jam actum, docuimus, anno* 378 *diem extremum clauſit, fuerint diſcipuli; ac alter quidem, ſeculo tertio natus, in ſcripto à ſe de Angelis Tractatu* Areopagitæ *teſtimonio frequenter uſus fuerit; alter verò Commentaria etiam in utramque* Dionyſii *Hierarchiam ſeculo* IV *ſcripſerit. Verùm, etſi quidem, Joannem, Darenſem archiepiſcopum, Commentaria in ambas* Areopagitæ *Hierarchias concinnâſſe, & Iſaacum Syrum Tractatum de Angelis ſcripſiſſe frequenterque in hoc* Areopagitam *citâſſe, Echellenſi credam; omnino tamen,* F *duos illos ſcriptores, Joannem videlicet, archiepiſcopum Darenſem, & Iſaacum, nec quarto Eccleſiæ ſeculo tertiove ſeneſcente vixiſſe, nec unquam ſub S. Ephremi, eccleſiæ Edeſſenæ diaconi, diſciplina fuiſſe verſatos, indubitatum, quidquid etiam Echellenſis dixerit, apparet.*

verùm Joannes, quem verbis hìc recitatis, Darenſem archiepiſcopum ſeculo IV & V

47 *Ac primum quidem ſeu Joannem, qui Dare, Syriæ urbis in Perſarum confiniis, archiepiſcopus exſtiterit, Commentariaque in ambas* Dionyſii Areopagitæ *Hierarchias ſcripſerit, ſeculo quarto quintove in vitis non fuiſſe, imò nec eſſe potuiſſe, laudatus problematis auctor Sect.* 2, *part.* 1, *propoſitione* 2, *articulo* 7 *probat. Verba, quæ is in Latina illius anno* 1756 *Venetiis adornata editione præfat, huc tranſcribo, correctionem tamen, ubi verſionem (neque enim, qui Problema illud è Gallico Latinum fecit, ſat feliciter ubique hac in re eſt verſatus) minimè tolerandam exhibent, adhibiturus; quod & aliàs, ratione eadem occurrente, in Latinis aliis Problematis ejuſdem textibus tranſcribendis faciendum duxi. Dicta interim verba ſic habent:* In tota, quà latè patet Aſia, intra cujus provincias etiam Syria continetur, duo tantummodò extant loca, quæ Da-

A ras sive Daria, ut alii volunt, appellantur. Prior Daras, quæ nunc Tauris appellatur, est oppidum Celesyriæ, id est, Syriæ inferioris, quæ est una ex Palæstinæ partibus. Posterior est urbs Mesopotamiæ, inde dicta Anastasiopolis, quatuor aut quinque leucis ab urbe Nisibe distans. Porrò certum est, in neutro horum locorum potuisse quarto seculo hunc Joannem archiepiscopalem cathedram tenere. Non quidem in priori; primò enim incredibile videtur in loco ignobili, quemadmodùm erat tunc temporis Daras, metropolitanam sedem fuisse constitutam, cùm ex veteri Ecclesiæ disciplina archiepiscopatus nusquam in pagis erigerentur. Secundò hæc Daras non distat nisi duabus leucis à Damasco, quæ urbs olim fuerat Syriæ, nunc Phœniciæ caput & nona sub Antiocheno patriarcha metropolis. Non potuit igitur esse archiepiscopi sedes, nisi duas metropoles statuere velimus duabus leucis tantùm inter se distantes; quod à vero prorsus abhorret. Tertiò hæc Daras sita non est in extremis Persarum finibus, cùm Persidem inter & Syriam intercedat Arabia. Hic igitur Joannes hujusce oppidi, quod Daras appellatur, archiepiscopus esse non potuit.

B 48 Nec pariter in altera Daras, dicta Anastasiopoli, in extremis Persarum finibus sita, hæc archiepiscopalis cathedra, in qua hic Joannes quarto vel quinto seculo sederit, potest collocari, cùm ex certissimis monumentis constet, tunc temporis nondum exstitisse hanc urbem, & seculo tantùm sexto fuisse à fundamentis erectam. Anastasius enim Orientis imperium occupavit anno CDLXXXXI & post septemdecim annos, id est, anno DVIII, hanc urbem condidit in agro quodam, qui Daras vel Daria dicebatur, quia in eo Alexander Magnus insigne prælium cum Dario commiserat totumque ejus exercitum profligaverat. Nec Anastasius solum nomen huic urbi contulit, sed eam etiam fortissimis mœnibus cinxit ad retundendos Persarum impetus, & Mesopotamiam ab eorum incursibus liberandam. Eam pariter magnis ac pulcherrimis ædificiis ornavit; templa, porticus, balnea ad incolarum commodum in ea extruxit, nihilque omisit, quo eam nobilissimam ac magnificentissimam redderet, quemadmodùm post Nicephorum tradit Evagrius. Cùm igitur ex horum duorum historicorum testimonio constet, imperatorem Anastasium anno solummodò DVIII hanc urbem ædificandam suscepisse, non potuit hic Joannes quinto seculo hujusce urbis archiepiscopatum tenere. Non difficeor quidem, Procopium asserere, hanc Daram vicum vel pagum fuisse, antequam Anastasius eam in urbem erigeret; at inverisimile prorsus est, archiepiscopalem sedem in loco illo fuisse constitutam, cum sedes tantummodò episcopalis fuerit, postquam ab imperatore in magnificam ac munitissimam urbem commutatus est. Quòd si Daras ante annum DVIII civitas haud fuerit, qui Joannes seculo quarto illius esse potuit archiepiscopus? Oportet igitur, ut in Persarum confiniis Daras altera, cujus esse potuerit archiepiscopus, assignetur; cùm porrò Conciliis, per quinque priora Ecclesiæ secula celebratis, nullus unquam legatur subscripsisse episcopus vel archiepiscopus Daras vel Dariæ in confinibus Persarum, necessariò affirmandum est, urbis illius archiepiscopum non sedisse hunc Joannem ante sextum seculum, ac proin nec fuisse S. Ephremi discipulum.

esse non potuisse, auctor anonymus probat,

C

49 *Hactenus anonymus Problematis auctor,* AUCTORE C. B. *inter annum 700 & 850,* *inculentissimè sanè, Joannem, quarto aut etiam quinto seculo Darensem archiepiscopum esse non potuisse, atque adeò nec S. Ephremi, Ecclesiæ Edessenæ diaconi, discipulum fuisse, commonstrans. Verùm quandonam ergò Joannes, Darensis archiepiscopus, qui in utramque* Dionysii Areopagitæ *Hierarchiam Commentaria scripsit, in vivis exstitit, sedemque illam est moderatus? Docet id nos Josephus Assemanus, Syrus Maronita, Bibliotheca Orientalis, qui anno 1721 typis Romanis prodiit, tom. 2 pag. 118, ita ibidem de Joanne, episcopo Darensi, scribens:* De Joannis ætate variant scriptores. Abraham Ecchellensis Not. in Hebed-Jesu pag. CXXXII eum seculo quarto vixisse scribit. Naironus in Euopl. par. 2, paginâ CXV inter quintum & sextum sæculum floruisse contendit. Joannes Morinus Not. in Syrorum Ordin. num. XXII, pag. CCCCXXII ad sæculum septimum rejicit, & post annum Christi DCXCII scriptisse affirmat. Gulielmus denique Cave in Hist. liter. to. 2, pag. CXXXI inter sextum & septimum sæculum collocat. Verùm nec eum ante annum Christi DCC floruisse, nec ultra annum DCCCL ætatem ejus extendi posse, duobus maximè argumentis ostenditur.

D

50 Primum, quia is Philoxenum Hierapolitanum, Severum Antiochenum, Jacobum Sarugensem, Joannem Philoponum, & Hagarenos in Opere suo nominat, quinti nimirum, sexti & septimi sæculi homines, quorum Philoponus, si Abulpharagii historiæ Dynastiarum credendum, in vivis erat, quum Amrus sub Omaro, Saracenorum rege, anno Hegiræ XXI, Christi DCXLI Alexandriam expugnavit. Alterum, quia ejus opera in vetustissimo codice membranaceo descripta habemus, quem Moses Nisibenus, abbas Scetensis, pro cœnobio suo se comparâsse testatur anno Christi CMXXXII, ut ex sequenti adnotatione codici præfixa colligitur. "In „honorem, & decus, & exaltationem monaste„rii sanctæ Deiparæ Syrorum, quod in Sce„tensi deserto situm est, studiosè comparavit „librum hunc unà cum aliis plurimis, videli„cet bis centum & quinquaginta, humilis ac „peccator Moyses Archimandrita, qui plerosque emit, & quosdam dono sibi oblatos ac„cepit à nonnullis, quum in urbem Bagdadum „pro negotiis hujus sacri deserti, & monacho„rum ibidem commorantium profectus est. „Deus, cujus nominis pro gloria, & propter „legentium in eis utilitatem, laborem hujusmo„di suscepit, parcat ipsi, & defunctis suis, & „omnibus, qui partem in ipsis habent, & retri„buat eis in regno cælorum. Nulli autem homi„num fas esto per vivum Dei verbum, quem„quam ex iis quoquomodo sibi arrogare, & in „suum jus convertere, aut adnotationem hanc „delere, vel expungere aut abradere, aut eos „cuipiam testamento legare, aut ex hoc cœno„bio extrahere. Qui secus ausus fuerit, anathe„ma sit. Parce animæ tuæ, miser.

nti alia, quæ ex Assemano hic adamantur,

E

F

51 „Accidit autem eorum adventus in hoc „cœnobium unà cum prædicto Moyse Archi„mandrita sexto pòst anno, nimirum anno „Græcorum millesimo ducentesimo quadrage„simo tertio, „ Christi CMXXXII. Codex ille pertinuit olim ad Cl. Abrahamum Ecchellensem, cujus mentionem is facit tum in Notis ad Catalogum Hebed-Jesu pag. cit., tum in

commonstrans, sedem illam occupavit, quamvis seculo haud floruit;

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

in Indice Auctorum, quorum teſtimonio uſus fuit in ſito Eutychio vindicato : nunc verò in Bibliotheca Vaticana ſervatur inter Codices Ecchellenſes num. XVI, qui, quum ante annum Chriſti CMXXXII ſcriptus fuerit, auctorem octavo in nonum vergente ſæculo claruiſſe, neceſſe eſt. Certè cum anno Chriſti DCCXXV Liturgiam edidiſſe, obſervat auctor Catalogi Liturgiarum apud Schultingium loco infrà citando. *Ita laudatus Aſſemanus ; etſi autem, Joannem, Darenſem epiſcopum, de quo agit, Commentaria in utramque* Areopagitæ *Hierarchiam ſcripſiſſe, verbis jam datis non edicat ; in Scriptorum tamen, quæ deinde, nonnullis adhuc præmiſſis, à Joanne illo contexta, commemorat, Catalogo Commentaria iſta ſeu libros, in cæleſtem & eccleſiaſticam* Areopagitæ *Hierarchiam conſcriptos, recenſet ; ut certè de eodem, de quo Echellenſis, Joanne Darenſi loquatur, utque proinde memoratus ab eodem Echellenſi Joannes Darenſis, non ſeculo quarto, ut ait, ſed inter annum* 700 *&* 850 *floruerit, certéque Ephremi, anno* 378 *vitâ functi, diſcipulus haud exſtiterit, contrà ac Syri hodierni contendunt.*

B

52 *Anne Iſaac, qui Tractatum de Angelis ſcripſiſſe ſæpéque in hoc* Areopagitam *citâſſe, ab Echellenſi, ut ſuprà docui, memoratur, ſeculo tertio ad finem vergente floruerit ac S. Ephremi Syri diſcipulus exſtiterit, modò diſpiciamus. Tam hoc, quàm illud ſecùs habere, anonymus Problematis plùs ſemel jam memorati auctor probaturus, anachroniſmum ab iis, qui Iſaacum illum ſeculo tertio ad finem vergente floruiſſe ſimulque S. Ephremi diſcipulum fuiſſe, contendunt, manifeſtò commuti, in anteceſſum oſtendit, ſequentem arguens in modum :* Antequam Iſaacum in medium proferam, qui eſt alter quarti ſeculi ſcriptor, qui frequenter S. Dionyſium Areopagitam citâſſe dicitur, notandus occurrit anachroniſmus, qui vim omnem hujuſce argumenti elevat. En Caballutii verba, quibus is adſtruitur, "Iſaac, ſacerdos Syrus, qui floruit ſeculo tertio ad finem vergente, Tractatum elucubraverat de Angelis, in quo frequenter teſtimonio Areopagitæ utitur." Sic loquitur Caballutius, cùm, Abrahamum Ecchellenſem de his duobus S. Ephremi diſcipulis ad Morinum ſcripſiſſe, nos docet. Sed quomodo conciliari poſſunt hæc duo, Iſaac nimirum floruiſſe tertio ſeculo ad quartum vergente, & eumdem fuiſſe S. Ephremi diſcipulum ? Etenim ſi ſub finem tertii ſeculi vel ſub initium quarti floruiſſet hic S. Ephremi diſcipulus, paulò antè vel ſaltem eodem tempore clarere pariter debuiſſet S. Ephrem ejus præceptor ; hoc autem cum chronologia hujuſce patris cohærere non poteſt, quia tunc temporis vix natus erat. Sozomenus refert, ipſum Niſibi natum, vel in ejus viciniis ; ſed tempus non deſignat, quo natus ſit ; probabiliùs tamen dici poteſt, ipſum prodiiſſe in lucem Magni Conſtantini tempore, qui anno CCCVI æræ Chriſtianæ imperator eſt factus. Sed quidquid ſit de tempore, quo S. Ephrem natus eſt, illud tamen certum ac indubitatum eſt, ipſum fuiſſe S. Jacobi Niſibeni diſcipulum ad mortem uſque hujus S. epiſcopi, quæ juxta Baronium contigit anno CCCXXXVIII ; inveriſimile autem eſt, ipſummet S. Ephremum, qui adoleſcens tunc erat, & S. Jacobi auditor, diſcipulos habuiſſe ſub ſua diſciplina.

C

Iſaacus autem, quem nec abſque anachroniſmo S. Ephremi diſcipulum

53 Præterea S. Ephrem, Edeſſenæ eccleſiæ diaconus, ad ſuperos abiit anno CCCLXXVIII, die prima Februarii juxta Latinos vel die XXVIII Januarii juxta Græcos ; Valens enim imperator, qui menſe Auguſti ejuſdem anni deceſſit, adhuc in vivis degebat, ut S. Hieronymus animadvertit, cùm obiit S. Ephrem ; aliunde verò certùm exploratumque eſt, S. Ephremum uno menſe vixiſſe ſuperſtitem S. Baſilio, qui die prima Januarii anno CCCLXXVIII mortuus refertur. Conſtat igitur evidentiſſimè, anno CCCLXXVIII ex humanis ceſſiſſe S. Ephremum. Porrò ſi Iſaac fuit S. Ephremi diſcipulus & ſub finem tertii ſeculi vixit, cùm diſcipulus magiſtro ætate præire non poſſit, debuit ſaltem S. Ephrem florere eodem tempore ; ex quo ſequitur, ipſum claruiſſe in Eccleſia per annos octoginta circitèr ; quod nemo adhuc aſſeruit, nec cum iis, quæ ſuprà diximus, poteſt cohærere. Hic igitur Iſaac vel non fuit S. Ephremi diſcipulus, vel, ſi fuit, non potuit florere ſeculo tertio ad quartum vergente. *Porrò hiſce de anachroniſmo, qui, ſi is S. Ephremi ſtatuatur diſcipulus, committitur, præmiſſis, nullum in eccleſiaſtica Hiſtoria Iſaacum, qui S. Ephremi diacono potuerit eſſe diſcipulus, reperiri, idem auctor contendit.* Ab initio, *inquit*, tertii ſeculi uſque ad finem ſexti tres tantummodò extant auctores, qui Iſaaci nomen præ ſe ferunt. Primus eſt, quem Gennadius in numero eorum ſcriptorum recenſet, qui ante quartum ſeculum floruerunt ; hic autem procul dubio Judæus fuit, cùm liber ejus hunc titulum præferat : Fides Iſaaci ex Judæo. Secundus (*adi in Catalogo cap. 66 Gennadium*) quinto ſeculo vixit, & ſub imperio Leonis & Marciani circa annum CDLIV mortuus eſt.

ſtatui poſſe.

E

54 Tertius ad finem uſque ſexti ſeculi vixit, & S. Gregorius Papa de eo meminit in tertio ſuorum Dialogorum libro. Quemadmodùm igitur hic poſtremus Iſaac nimis diu poſt S. Ephremum vixit, ut poſſit ſtatui ejus diſcipulus, diſcutiendum remanet, uter ex illis eos quatuor characteres præferat ejus Iſaaci, de quo controvertitur, videlicet 1. An floruerit, ſub extremum tertii ſeculi, vel ſub initium quarti. 2 An fuerit natione Syrus. 3 An S. Ephremum præceptorem audierit. 4 An linguâ Syriacâ ſcripſerit. Iſaac porrò ille, qui S. Dionyſium in Tractatu de angelis citâſſe fertur, confundi non poteſt cum eo, de quo loquitur Gennadius. Primò quia prior ille Iſaac Syriacè ſcripſiſſe fertur, hic verò Græcè. Secundò quia prior elucubravit Tractatum de Angelis ; hic verò non de Angelis, ſed de Trinitate & Incarnatione diſſeruit, quem admodùm videre eſt in patre Sirmondo, qui illius Opera ex manuſcriptis Pitheenſis bibliothecæ extracta publica luce donavit, nihilque aſſerit de hoc tractatu de angelis, quem Areopagitæ patroni ipſi falsò affingunt ; quin imò ipſi ſancti Dionyſii vindices hunc librum nondum in lucem prodiiſſe fatentur. Volunt tandem, nec Græcos, nec Latinos ſcriptores, quia Syriacam linguam non ſatis callebant, hujuſce Iſaaci, S. Ephremi diſcipuli unquam meminiſſe, verùm Judæus, de quo eſt controverſia, cognitus fuit à Gennadio, ejuſque liber de Trinitate & Incarnatione laudatus legitur, & in bibliotheca Patrum exaratus : Iſaac igitur, de quo loquitur Gennadius, alius eſt ab eo, qui Dionyſium Areopagitam citâſſe creditur.

nec ut etiam ipſe exſtiterit.

F

Digitized by Google

A *Idem dictus auctor anonymus contendit,*

55 Quod ſpectat ad alterum, qui circa dimidium quinti ſeculi deceſſit, verolimile non eſt, ipſum, quamvis natione Syrum, fuiſſe tamen S. Ephremi diſcipulum, cùm inter mortem utriuſque anni forme octoginta intercedant; deceſſit enim S. Ephrem anno CCCLXXVIII & Iſaac anno CDLIV. Hoc autem certum eſt, hujuſce Iſaaci, de quo loquimur, libros, quorum catalogum exhibet Trithemius, in Bibliotheca Patrum reperiri, nullamque ibi fieri mentionem alicujus libri de angelis, ab hoc auctore conſcripti; quod evidentiſſimè evincit, hunc Iſaacum cum eo confundi non poſſe, qui in ſuo ſuppoſito Tractatu de Angelis S. Dionyſii teſtimonia frequenter uſurpet. Tandem Sozomenus, de diſcipulis S. Ephremi verba faciens, inter illuſtriores recenſet Abbam, Zenobium, Abrahamum, Simeonidem, nihilque habet de Joanne Darenſi & Iſaac, qui certè ob celebratam eorum doctrinam inter hujuſce S. Diaconi auditores primas tenere debuiſſent. Hæc omnia argumenta ſimul ſumpta poſſunt cordato cuique fidem facere, hos duos ſcriptores nec quarto vixiſſe Eccleſiæ ſeculo, nec unquam ſub S. Ephremi, Edeſſeni diaconi, diſciplina fuiſſe verſatos. *Hactenus ille; verùm quem tandem exſtitiſſe dicemus Iſaacum, qui in conſcripto à ſe atque ab Echellenſi lecto Tractatu de Angelis* Dionyſium Areopagitam *frequenter laudavit?*

B

56 *Aſſemannus ſuprà laudatus Bibliotheca Orientalis tom.* I, *qui anno* 1719 *prodiit, tres poſtiſſimùm, quibus nomen Iſaac fuerit, recenſet. Ac horum quidem, quorum duo priores à Gennadio in Catalogo cap.* 26 *&* 66, *ſuprâque à laudato Problematis auctore anonymo etiam memorantur, primus eſt Iſaac, S. Ephremi diſcipulus; ſecundus verò Iſaac, presbyter Antiochenus, ab Iſaaco jam memorato certò diverſus; ac tertius denique, qui & ipſe à duobus precedentibus certò eſt diſtinctus, Iſaac Ninivita, è monacho epiſcopus iterumque deinde ex epiſcopo monachus. Ut quis horum Tractatum de Angelis, in quo ſæpiùs* Areopagitam *laudavit, contexuerit, definire queam facilius, clariúſque ſimul, quæ dicenda ſunt, intelligantur, ſingulorum notitiam ex Aſſemano præmitto. Bibliotheca Orientalis tom. proximè cit. pag.* 165 *de primo è jam dictis Iſaacis ſic ſcribit:* Iſaacum præcipuis S. Ephremi diſcipulis accenſet auctor Syrus Vitæ ejuſdem in Cod. Nitrien. V. "Plurimos, „ inquit, "Ephremus habuit Auditores: inſignes tamen præ „cæteris ejus diſcipuli celebrantur Zenobius, „eccleſiæ Edeſſenæ diaconus, Iſaac, Simeon, „Abraham, & alii, quos conſultò prætermitti„mus.„ Ejuſdem meminerunt Syri, Arabeſque ſcriptores ferè omnes, ut Joannes Maro in Tractatu adverſus Neſtorianos & Eutychianos: Gregorius Barhebræus, vulgò Abulpharagius, in Hiſtor. Dynaſtiarum pag. LXXXXI, Georgius Elmacinus Homaidus in Chronico de Theodoſio Juniore, & Ebnarrahebus in Chronico Orientali, quod Cl. Abraham Echellenſis edidit, pag. CDXXXV, licèt perperam eumdem cum altero Isaac presbytero Antiocheno confundant, de quo infrà ſermo erit.

C

57 Huic Iſaaco locum inter ſcriptores Syros tribuit laudatus auctor Vitæ ſancti Ephræmi loco citato: "Porrò ſinguli ex ejus diſcipulis ſe„cundùm datam ſibi ſapientiam Sermones, & „Expoſitiones, ſeu Commentaria ſcripſerunt: & „Divino lumine illuſtrati, multis mortalibus ve„ritatis lucem & ſempiternam ſalutem attule„runt.„ Ei, ſi bene conjicio, adſcribendum eſt Opus, quod refert Gennadius in Catalogo cap. 26 in hæc verba: "Iſaac ſcripſit de tribus Per„ſonis ſanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnatione „Domini Librum obſcuriſſimæ diſputationis & „involuti ſermonis: „ quem Cl. Jacobus Sirmondus inter "Opuſcula veterum Patrum dogma„tica„ edidit Pariſiis anno MDCXXX. Nam Iſaac alter, quem idem Gennadius cap. LXVI Presbyterum Antiochenum vocat, non Ephræmi diſcipulus fuit, ſed Zenobii, ut infrà oſtendemus. Quod verò Sirmondus ex Codicis Pithœani fide notavit, Iſaacum iſtum ex Judæo Chriſtianum fuiſſe, ſuſpicabatur vir doctus aliquod in eo codice vitium. Quandoquidem, ſi Iſaac, Judaicâ ſectâ relictâ, Chriſtianam fidem amplexus fuiſſet, id utique Gennadius, ejuſque abbreviator Honorius Auguſtodunenſis in Catalogo notâſſent. De ejus ætate hæc ſcribit Suffridus Petri Leovardienſis in Notis ad Catalogum Gennadii: "Hic „Iſaac neque Trithemio, neque ejus appendici „notus eſt; floruiſſe autem videtur circa annum „CDL, quantùm ex conſequentia Catalogi appa„ret.„ Imò ex conſequentia Catalogi apparet, ipſum floruiſſe circa annum CCCLXXX. Nam præmittitur Macario Ægyptio & Evagrio Pontico, quorum ætas ad annum CD vix extenditur, ſaltem Macarii, quem circa annum CCCLXXXX obiiſſe, infrà oſtendemus. Certè Sirmondus Iſaacum ante annum CD collocat.

B

58 Neque obſtat, quòd idem Iſaac apud Gennadium cap. XXVI & apud Sirmondum p. CLI duas in una Chriſti perſona naturas diſertè aſſerit. Nam his etiam vocibus plures Græcos Latinoſque patres ante Epheſinæ & Chalcedonenſis Synodi tempora uſos fuiſſe, demonſtrat Petavius de Incarnat. lib. III cap. VI & VII. *Hæc omnia de primo è tribus dictis Iſaacis, qui, contrà ac laudatus Problematis auctor æſtimavit, S. Ephremi diſcipulus fuit, Aſſemannus: de ſecundo autem ex iiſdem tribus Iſaacis ſeu de Iſaaco, presbytero Antiocheno, ſequentia in dicta Orientali Bibliotheca pag.* 207 *prodit memoria:* Iſaac, cognomento Magnus, presbyter Antiochenus, claruit ſub Theodoſio Juniore, & Marciano imperatoribus medio quinto ſeculo. Præceptorem habuit Zenobium, S. Ephræmi diſcipulum, uti ex Joanne Barſuſan, Jacobitarum Patriarcha, ad calcem codicis noſtri Syriaci IV adnotavit Abraham Mardenus presbyter, cujus verba infrà deſcribemus: idque etiam colligitur tùm ex ejuſdem Iſaaci ſcriptis adverſus Neſtorianos & Eutychianos; tùm præcipuè ex carmine illo, quo ruinam Antiochiæ planxit: Neſtorius enim anno Chriſti CDXXIX hæreſim ſuam publicavit; Eutyches verò circa annum CDXXXVIII. Ruina demum Antiochiæ contigit anno CDLIX. Quæ certiſſima temporis epocha, Iſaacum non Ephræmi, ut nonnulli ſcribunt, ſed Zenobii diſcipulum fuiſſe, convincit.

E

59 Nam S. Ephræm ejuſdem Zenobii magiſter deceſſit juxtà Syros anno CCCLXXIII vel anno CCCLXXVIII juxta alios, ut diximus ſuprà pag. LIV, eoque tempore Zenobius eccleſiæ Edeſſenæ diaconus erat, ut pag. XXXVIII demonſtratum eſt; atque adeò paulò poſt prædictum annum, hoc eſt, circa annum CCCLXXX noſtrum Iſaacum videtur habuiſſe auditorem. Hinc diluitur conjectura Naironi, qui in Euoplia par. I pag. XXXXVII Iſaacum iſtum cum altero cognomine Ninivita confundit.

non alius, quàm, qui è tribus homonymis.

ab Aſſemanno in Bibliotheca Orientali per verba.

AUCTORE C. B.

quæ hic

dantur, memoratis.

AUCTORE C. B.

Nam ille quidem episcopus fuit, & post annum D floruit, ut suo loco demonstrabimus: Isaac verò noster paulò post Chalcedonensem Synodum simplex presbyter decessit. *Paginâ perro 210 Isaacum, de quo hac scribit, anno 460 vitâ functum esse, ostendit, ac deinde pag. 445 de tertiis è suprà dictis Isaacis, quem è monacho Ninivitarum episcopum ulteriusque deinde ex episcopo monachum, ac genere Syrum exstitisse, è scriptore anonymo in antecessum deunte, ætate ita scribit:* Sed Isaaci ætas clariùs demonstratur ex ipsiusmet scriptis, quæ in Bibliotheca nostra exstant. Nam in laudato quidem Cod. Nitriensi XX pag. CCXV Jacobi Sarugensis, quem initio sexti sæculi claruisse suprà ostensum est, testimonium ab ipso usurpatur. In Græco autem Ms. Codice CCCXCI, in quo nonaginta ejusdem Isaaci sermones à Patricio & Abrahamio in sancti Sabæ Laura Monachis è Syriaco in Græcum translati continentur, postremum locum occupat ipsius Isaaci "Epistola ad S. Simeonem Stylitam juniorem, cognomento "Thaumastoritam, „ qui ὁ θαυμαστὸς ὄρους, "in admirabili monte „ propè Antiochiam sub Justiniano ac Justino juniore, suprà columnam sanctissimè vivebat, & anno Christi DXCIII, die XXVI Maii sub Mauricio imperatore in cœlum evocatus est, ut liquet ex Evagrio Hist. eccl. lib. VI cap. XXIII & ex Nicephoro Magistro in ejusdem Vita cap. ult.

B

tertio loco recenſetur.

60 Sexto igitur sæculo ad exitum vergente, Isaacum nostrum floruisse, necesse est. Hinc Naironi inprimis sententia rejicienda, qui Euopl. Par. I cap. 2 num. XXII Ninivitam hunc Isaacum cum altero S. Ephræmi discipulo confundit. Lambecii insuper, & Guilielmi Cave conjectura nequaquam admittenda, qui existimant, nostrum Isaacum post abdicatum episcopatum ex eremo in Italiam venisse, & prope Spoletum in Asceterio ab ipso condito vixisse; ac proinde unum eundemque ipsum cum Isaaco faciunt, cujus mores, & miracula S. Gregorius Magnus Dial. lib. III cap. XIV describens, effatum hujusmodi in ore solitum fuisse habere testatur, "Monachus, qui „in terra possessiones quærit, monachus non est.„ Noster enim Isaac ex Mesopotamia non in Italiam, sed in Ægyptum perrexit, ubi in Scetensi eremo diem clausit, ut ex laudata ejusdem Vita colligitur. *Atque ita postremi etiam è tribus dictis Isaacis notitiam habemus; anne autem quis ex illis Tractatum de Angelis, in quo* Areopagitam *frequenter laudavit, scripserit, modò dispiciamus. Id sanè duos priores, quorum alter anno circiter* 400, *alter vel anno* 459 *vel haud diu, ut apparet, post vivere desiit, non fecisse, vel ex eo liquet, quòd Assemanus, Opera ab illis composita recensens, hisce Tractatum de angelis nec annumeret, nec quidquam, unde, ab alterutro lucubrationem ejusmodi fuisse elaboratam, suspicari fas sit, suppeditet.*

C

verosimillimè ejus.

61 *Adhæc antiquior è duobus dictis Isaacis, quem S. Ephremi discipulum, Syramque natione exstitisse, suprà recitatis verbis docet Assemanus, unum duntaxat, qui à Gennadio in Catalogo cap. 26 memoratur, de Sanctissima Trinitate ac Domini Incarnatione scripsisse refertur librum, nihilque, quod aliarum ab eo scriptarum lucubrationum suspicionem ingerat, occurrit; quod autem ad secundum seu juniorem è dictis duobus Isaacis spectat, Opera quidem ascetica non pauca, ab eo composita, Assemanus Bibliotheca Orientalis tom. I, à pag. 214 recenset; verùm non magis hæc inter, quàm inter recensita (adi num. 55) à Trithemio & in Bibliothecam Patrum Lugdunensem illata Isaaci hujus Opera illum occurrit, quod vel qualemcumque Tractatûs de Angelis speciem præferat. Assemanus quidem, Isaacum præterea, de quo hic sermo, Opera polemica elucubrâsse, horumque duntaxat pauca sese habere, loco citato etiam indicat; verùm inter polemica Isaaci illius scripta, quæ Assemanus non habuit, quoddam exstitisse, in quo de Angelis Tractaretur, nihil omninò suadet. Restat ergò, ut, num Isaac, cujus notitiam tertio loco ex Assemano suprà dedimus, Tractatum de Angelis forsan scripserit, examinemus. Etsi quidem ab hoc lucubrationem hujusmodi fuisse elaboratam, nuspiam Assemanus disertè affirmet, fuisse tamen ab Isaaco illo* Dionysium Areopagitam *de Cælesti Hierarchia laudatum, pag. 451 docet, ibidem etiam adjungens, inter primos* Dionysii Areopagitæ *seu hujus Operum laudatores eumdem, de quo nobis hic sermo, Isaacum exstitisse. Adhæc de Isaaco isthoc, quem genere Syrum fuisse, docet, pag. 446 ita generatim memorat:* Isaac Ninivita septem composuit tomos de regimine Spiritûs, de divinis mysteriis, de judiciis & politia; *quid si ergò è septem illis tomis exstiterit unus, in quo de cælesti politia seu Angelis fuerit tractatum, isque idcirco in codice, qui Abrahamo Ecchellensi præluxit,* Tractatus de Angelis *fuerit inscriptus? Res sanè omni veritatis specie non careret, sique adeò partim ex ea, partim ex aliis jam dictis, ut ab Isaaco illo Tractatum de Angelis, quem à sese lectum, Abraham Echellensis (adi num. 45) dixit, Syriacè fuisse conscriptum, mihi sanè verosimillimum evadat.*

D

E

is autem S. Ephremi, patriarchæ Antiochiæ.

62 *Porrò cùm Abrahamo Echellensi & Syris, Joannem Darensem & Isaacum, quorum alter commentaria in utramque* Dionysii Areopagitæ *Hierarchiam scripserit, alter Tractatum de Angelis, in quo* Areopagita *laudatur, elucubrârit, S. Ephremi discipulos fuisse, asseverantibus, fides facile omnis deneganda etiam haud sit, anonymus Problematis auctor, jam sæpiùs laudatus, post verba supra recitata, quisnam esse possit Ephrem, quem Joannes & Isaac præceptorem habuerint, conatur ostendere, sequentem hunc scribens in modum:* Cùm Abrahami Ecchellensis auctoritas, qui hos duos auctores (*Joannem Darensem scilicet & Isaacum*) S. Ephremi discipulos, Syriacâ linguâ se legisse testatur, non ita facilè rejicienda sit, ut ea, quæ asserit hic auctor in epistola, ad Morinum data, cum iis, quæ saniori Criticæ magis conformia sunt, concilientur, asseri potest non sine aliquo fundamento, hunc Ephrem, de quo loquitur Ecchellensis, non esse sanctissimum illum Edessenæ ecclesiæ diaconum, sed illustrem Ephrem Syrum, qui per varios honoris ac dignitatis gradus sublimem illam comitis Orientis dignitatem adeptus ad patriarchalem tandem Antiochenæ ecclesiæ sedem circa annum DXXVI evectus fuit. Hic igitur S. Antistes, qui, ut notat Photius, doctissimus erat, plurèsque libros elucubraverat, tantam celebritatis famam sibi adquisiverat, ut meritò conjici possit, plures attraxisse discipulos, quos inter non sine veritatis specie recenseri possunt & hic auctor, Joannes Darensis appellatus, & Isaac Syrus, qui seculo sexto, ad finem vergente, decessit, quique eo tempore vixit, quo sub hujus S. Patriarchæ disciplina poterat versari.

F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

CAPUT IV.

An S. Cyrillus, & S. Juvenalis, alter Alexandrinus, alter Hierosolymitanus seculo V patriarcha, S. Dionysii Areopagitæ Opera citârint.

A *discipulus forsan exstitit.*

63 Non me latet, eos, qui volunt, hunc Isaac, qui S. Dionysium laudavit, fuisse Græcis Latinisque scriptoribus incognitum, ejusque libros nondum publica luce fuisse donatos, hanc nostram conjecturam, veluti futilem, contempturos; sed ipsis reponere possumus, S. Gregorium Papam hujusce Isaac, qui sexto seculo floruit, meminisse & Trithemium (*scriptoris hujus Isaac à Gregorii Isaaco est diversus*) ipsius texuisse elogium, pluresque eruditos Tractatum de Contemptu mundi, qui in Bibliotheca Patrum legitur, ipsi adjudicasse. Sed hac difficultate omissa, illud certissimum est, quòd, si hic Isaac, S. Ephremi, Antiocheni patriarchæ, discipulus adstruatur, ea ratio, quæ ex Joannis Darensis & Isaac testimoniis eruitur, nullius momenti futura sit ad persuadendum, duos exstitisse auctores, qui quarto seculo Dionysii Opera pervoluraverint, & quorum unus utramque hujusce Patris Hierarchiam Commentariis illustraverit, alter verò in suo de Angelis Tractatu textus quamplurimos citaverit. Nemo enim non videt, hos duos auctores, si hujusmodi libros, B quemadmodùm testatum facit Ecchellensis, evulgârunt, necessariò vixisse post quintum seculum, quo tempore S. Dionysii Opera in plurimorum manibus versabantur, ac proinde non mirabitur, cùm vel Joannem Darensem eos Commentariis illustrâsse, vel Isaac eos laudâsse cognoverit. *Hactenus Problematis auctor; atque hanc quidem illius conjecturam, jam recitatis verbis propositam, quâ, cujusnam Ephremi discipuli Joannes Darensis & Isaacus, Operum Dionysianorum laudatores, fortassis exstiterint, adstruit, quantùm ad Isaacum minimè improbandam, existimo, modò ab Isaaco, per Gregorium Magnum Dial. lib. 3, cap. 14 memorato, de quo illam format, ad Isaacum Ninivitam, tertio loco ex Assemano suprà relatum, qui eodem, quo Gregorii Magni Isaac, seculo sexto floruit, Tractatumque de Angelis, ut jam docui, verosimillimè scripsit, transferatur; quod autem ad Joannem Darensem spectat, cùm hic, uti è suprà recitatis Assemani verbis liquet, inter annum 700 & annum 850 floruerit, Ephremi certè, Antiocheni ab anno 527, quemadmodùm in Chronologica Patriarcharum Antiochenorum Historia, tom. 4 Julii apud nos præfixa, videre licet, ad annum usque 545 patriarchæ, discipulus esse non potuit; ut indubiè quantum ad Joannem Darensem, quem Syri quidem, at non item Echellensis, contrà ac suprà anonymus Problematis auctor notat, S. Ephremi discipulum facit, conjectura præfata locum haud habeat.*

Octobris Tomus IV.

In Collatione Constantinopolitana Severiani hæretici.

QUò *Severiani seu Acephali hæretici, unicam dumtaxat naturam, contra ac concilium Chalcedonense, anno 451 celebratum, definierat, in Christo esse, contendentes, in concordiam cum Catholicis, laudati Concilii definitioni adhærentibus, adducerentur, Justinianus imperator hos inter & illos Collationem habendam curavit; quæ, quamvis à Labbeo, Acta illius, ab Innocentio, Maronia episcopo, conscripta, tom. 4 Conciliorum à col. 1763 E suppeditante, anno 533 ob Justiniani ad Joannem Papam epistolam innectatur, anno tamen 532, uti ad hunc annum Pagius in Criticis ostendit, illigari debet. Isti autem Collationi, quæ die altero fuit repetita, interfuerunt episcopi, catholici quidem quinque, videlicet ipsemet, qui id apud Labbeum loco cit. nos docet, Innocentius Maronia episcopus, Hypathius, Ephesina civitatis archiepiscopus, Joannes Vesinus, Stephanus Selenciensis, ac Anthimus Trapezuntinus; Severiani verò sex, Sergius nempe Cyri, Thomas Germaniciæ, Philoxenus Dulichii, Petrus Theodosiopoleos, Joannes Constantinæ & Nonnus Ceresinæ. Porrò ut, præmissâ hâc notitiâ, ad id, quod ad institutum nostrum potissimùm spectat, jam veniam, Hypathius episcopus secundo Collationis die, cùm statim sermo de Chalcedonensi, in quo, quod dixi, fuerat definitum, concilio fuisset institutus, à Severianis, qui id reprehendebant ac condemnabant, scisciratus est, quid illud* {*Adi tom. Conciliorum cit. col. 1766*} *peccâsset concilium; Severiani autem, id in eo, quòd duas in Christo statuisset naturas, peccâsse, respondêrunt, hancque hujus sui responsi, nonnullis adhuc præmissis, rationem reddiderunt:* Beato ... Cyrillo & beato Athanasio, Alexandrinæ civitatis episcopis, Felice etiam & Julio Romanæ Ecclesiæ, Gregorio quin etiam mirabilium factore & Dionysio Areopagita unam naturam Dei verbi decernentibus post unitionem, hos omnes transgressi illi, post unitionem præsumpserunt duas naturas prædicare.

Areopagita testimonia à Cyrillo in libris adversus Diodorum & Theodorum,

65 *Adhæc, cùm allata pro naturæ Verbi divini unitate Felicis & Julii Romanæ Ecclesiæ, Gregorii item Thaumaturgi &* Dionysii Areopagitæ *testimonia adeò esse falsa, ut ea nec Cyrillus memorare voluisset, Catholici responsissent, Severiani, nonnullis adhuc, quæ brevitatis causâ omitto, præmissis, reposuerunt:* Postumus ostendere, quia beatus Cyrillus usus est istis testimoniis in libris, adversus Diodorum & Theodorum editis: *tum autem dixerunt Catholici:* Modò maximè & illos adversus Diodorum & Theodorum libros ambiguos facitis, tamquam fictos, adversus mortuos prolatos dicentes* non poterant refellere falsitatem. Si enim adversus mortuos prolati sunt, multò magis adversus Ne-

**supple* qui

Digitized by Google

A *ravi, ſanctorum Patrum teſtimonia à S. Cyrillo in libris adverſus Diodorum & Theodorum allegata fuiſſe, in Collatione Conſtantinopolitana Hypathio dixerunt, favere videtur, maximè ſi è quatuor hiſce verbis* Dionyſii Areopagitæ, Corinthiorum epiſcopi, *proximè recitato Liberati textui inclufis, in quibus, cùm* S. Dionyſius Areopagita *Corinthiorum epiſcopus haud fuerit, certiſſimè mendum cubat, vox* Areopagitæ *retinenda, voxque contrà* Corinthiorum, *ſubſtituta ei voce* Athenienſium, *expungenda ſit, ut Lequienus in ſua de libris Areopagiticis Opinione contendit.*

uti hîc, quidquid contrà ex Liberato

70 *Audi, quî hic ſcriptor de hoc argumento ibidem loquatur.* Garnerius, *inquit,* hunc locum (*proximè hunc tranſcriptum Liberati textum*) non ſanavit, dempta voce AREOPAGITÆ, acſi Dionyſius Corinthi epiſcopus, qui ſecundo floruit ſæculo, laudatus potiùs à Cyrillo credi poſſet. Nam Liberatum hic (*loco ſcilicet ſuprà cit.*) paucis narrare conſtat, quid in collatione Conſtantinopolitana geſtum ſit cum Severianis; ex cujus proinde Actis AREOPAGITÆ nuncupationem retinendam, docemur; hunc verò ſcriptorem memoriæ

B lapſu, Corinthiorum epiſcopum, pro Athenienſium poſuiſſe, quamquam fortaſſe notariorum error dici debet. Sed ejus textus ſic forſan reſtitui poteſt: "In quibus continentur antiquorum Pa„trum incorrupta teſtimonia, id eſt, Felicis Pa„pæ Romani, Julii ad Dionyſium, Corinthio„rum epiſcopum, Dionyſii Areopagitæ & Gre„gorii, mirabilis cognominati.„ Dionyſium etenim illum, ad quem Julii Papæ data epiſtola, ferebatur, Corinthi epiſcopum appellat Leontius Actione VII de Sectis. *Ita Lequienus; rationem autem, cui ea, quæ hic ait, ſuperſtruit, unicè ferè repetit à Liberati ſuccinctè & compendio enarrandi, quæ in Conſtantinopolitana anni* 532 *Collatione geſta ſunt, voluntate; verùm anne Liberatus, Breviario ſuo ſuprà recitata verba inferens, re etiam vera compendio exponere, quæ in dicta Collatione Conſtantinopolitana fuêre geſta, ſibi habuit propoſitum? Id mihi haud prorſus certum apparet. Verbis enim, quæ ſuprà jam dedi, ſequentia dumtaxat, è quibus id utcúmque poſſet colligi, Liberatus ſubjungit:* Et licèt in eis libris Theodori dicta laudentur contra Arrianos edita, ipſum tamen magiſtrum Neſtorii fuiſſe contendunt.

C

poſſit argui, rationi non una

71 Contra quos Catholici, veritatis defenſores, ſic Acephalis reſponderunt, libros non eſſe Cyrilli, quoniam teſtimoniis, quæ contra mortuos poſuiſſe in eis dicitur, contra viventem Neſtorium non eſt uſus neque in ſynodo, neque in aliquibus epiſtolis. Unde dicunt, illos nec citâſſe Cyrillum, nec edidiſſe libros; *Ita autem compendio, quæcumque in Collatione Conſtantinopolitana Catholicos inter & Severianos ſeu Acephalos geſta fuerunt, mentiquam exponi, certè unuſquiſque, qui, quæ ſuprà de Collatione illa ex Innocentio epiſcopo retuli, expenderit, haud difficulter agnoſcet; verùm, utcúmque res hæc habeat, nullo equidem modo, quin ſcripta à laudato Innocentio, Maronia epiſcopo, dicta Collationis Conſtantinopolitanæ Acta ſibi prælucentia Liberatus habuerit, dubitandum apparet; cùm hæc autem, Severianos, in Cyrilli adverſus Diodorum & Theodorum libris allegata fuiſſe* Areopagitæ *teſtimonia, in dicta Collatione Conſtantinopolitana aſſeruiſſe, haud obſcurè, uti è ſuprà dictis liquet, edocuant, Liberatum, Actis illis impulſum,* Dionyſii Areopagitæ *teſtimonia in præfatis Cyrilli libris contineri, in textu, ſuprà relato, ſcri-*

AUCTORE C. B.

pſiſſe, ſat verisimile apparet. Verùm, cùm in libris illis teſtimonia hujuſmodi contineri, Severiani dumtaxat, uti eadem Acta produnt, aſſeruerint, Catholicique contrà id negârint, ut quid illis potiùs quàm his Liberatus fidem adhibuit? Anne forſan ipſoſmet Cyrilli adverſus Diodorum & Theodorum libros ad manum habuerit, atque in iis Areopagitæ, *quæ Severiani memorârant, teſtimonia contineri, compererit? Verùm, ſit ita; fuiſſentne teſtimonia illa in dictis libris ab ipſomet Cyrillo adhibita, an contrà hereticâ manu in hoſce intruſa, dubitari poterat, nec alterutrum Liberatus apertè edicit.* Incorrupta *quidem vocat eadem teſtimonia; verùm fieri poteſt, ut genuinas atque* incorruptas *teſtificationes ſeu ſententias, ex antiquorum Patrum Scriptis ac imprimis ex Operibus, ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolitis, acceptas, in Cyrilli, qui eas haud adhibuerat, adverſus Diodorum & Theodorum libros hæretici intruſiſſent.*

probatur ſumus ſuſpicati.

72 *Adhæc, etſi etiam, Liberatum, non fuiſſe libros hoſce ab hæreticis corruptos, teſtimoniaque adeò* Areopagitæ, *quæ continebant, ab ipſomet ſancto Cyrillo fuiſſe profecta, ſignificare volmiſſe, tantiſper daremus, nec hinc, fuiſſe etiam re vera* Areopagitæ *teſtimonia à Cyrillo in dictis libris adhibita, ſat certum evadet. Cum enim Liberatus centum ut minimùm annis Collatione Conſtantinopolitana ſit poſterior, non video, cur Liberato potiùs, qui teſtimonia illa Cyrillo adſcripſerit, quàm Hypathio, qui in dicta Collatione, Catholicorum nomine loquens, teſtimonia eadem Cyrilli libris per hæreticos addita fuiſſe, ſuſpicatus eſt, ſit ſtandum. Imò verò, etſi quidem Hypathius ex eo, quòd contra Neſtorium, adhuc viventem, teſtimonia illa non protuliſſet Cyrillus, non fuiſſe etiam iſthæc poſtea abs hoc ſancto Alexandrino patriarcha in libris, adverſus Diodorum & Theodorum ſcriptis, allegata, haud ſat rectè, ut jam ſuprà docui, arguerit, ex eo tamen, quod & Apollinariſta epiſtolam ad Dionyſium, Julii Papæ nomine notatam, Pontificii huic falsò ſuppoſuiſſent, ſcripſiſſentque ab Athanaſio ad Epictetum epiſtolam Neſtoriani falsâſſent, meritò ſanè, an hæretici pariter, qui Cyrilli ad Diodorum & Theodorum libros in poteſtate ſua jam dudum habuerant,* Areopagitæ *aliorumque Patrum teſtimonia, quæ Cyrillus alias, cùm maximè id fuiſſet opportunum, nunquam attulerat, libris illis non addidiſſent, potuit ſuſpicari; id autem cùm ita ſit, Hypathio potiùs, qui id ex dictis ſuſpicatus eſt, quàm Liberato, qui Hypathio multò eſt recentior, ſtandum apparet. Et vere Cyrilli ad Diodorum & Theodorum libros ab hæreticis re ipſa, ut Hypathius ſuſpicatus eſt, fuiſſe corruptos, mihi etiam ſuadent, quæ jam nunc in medium adducam.*

E

Anaſtaſius Sinaïta in Ὁδηγῷ *cap.* 10 *ſub finem ſic ſcribit:* Non abs re fuerit ſtudioſos iſtud itidem obſervare hoc loco. Narrabant nobis Catholici, qui Alexandriæ degunt, poſt tempora beati Eulogii Papæ (Alexandrini) hic fuiſſe præfectum Auguſtalem Severianum, qui ſatis diu quatuordecim calligraphos ſeu librarios ejuſdem ſecum ſententiæ habuerit ac aluerit, quibus id negotii dabat, ut Patrum libros falſarent ac depravarent, maximè S. Cyrilli; in cujus epiſtolam ad Succeſſum cùm incidiſſemus: dictum illud; "duas in Chriſto na„turas dicimus:„ nonnullis in Alexandrinis exemplis ſincerum ac incorruptum invenimus: ſed quædam habebant, "duas naturas unitas dici„mus.„ Alia: "duas naturas conſiderari dici-

blieque veritate Anaſtaſii Sinaïtæ verba,

F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

„mus.„ Et cùm magno in mœrore verſaremur, protulit nobis dominus Iſidorus Bibliothecæ Patriarchicæ præfectus librum, in qua Cyrilli ſententia habebatur incorrupta. Simili nequitia ſancti quoque Ambroſii dictum corruperunt: Nam loco ejus "Servemus differentiam divinitatis & car-„nis„ poſuerunt "differentiam lectionis.„ Corruperunt inſuper, beati Procli de Chriſto dictum, quando ait; "eum abſque corruptione „natum eſſe; qui per clauſas januas abſque im-„pedimento ingreſſus ſit; in quo naturarum con-„junctionem Thomas agnoverit:„ loco ἀφθάρτως per ſcripti Gaianitæ dicunt ἀφλαρτῶ, hoc eſt, corruptionis expers: & loco affirmativi articuli dicentis: ἓν ὃν συζυγίαν, "cujus conjunctionem naturarum, hoc eſt, Chriſti: ipſi particulam negativam ſubſtituunt in hunc modum: ἓν οὗ συζυγίαν, &c. "Thomas non agnovit conjunctio-„nem naturarum, &c.„ Sic in illo. "Solvite „templum hoc, & in triduo reædificabo illud:„ nomine templi Chriſti intelligunt Apoſtolorum cœtum diſperſum, rurſuſque congregatum. Ubi ore impudentiſſimo affirmare non erubuerunt, Chalcedonenſis Synodi profeſſoribus profuiſſe duas in Chriſto hypoſtaſes, non autem duas naturas profiteri; nam natura, inquiunt, plures hypoſtaſes indicat.

ut id ipſum nos ſuſpicari majori jure poſſimus, effecimus, eſſeque adeò, an Cyrillus

74 *Cùm itaque in falſandis ſanctorum Patrum ac maximè S. Cyrilli ſcriptis eo, quo hic ab Anaſtaſio Sinaïta narratur, ſtudio laboratum Alexandriæ poſt S. Eulogii ætatem fuerit, eminverè vel hinc dubitari non immeritò poteſt, an Cyrilli adverſus Diodorum & Theodorum libri, intruſis in boſce Apollinariſtarum fraude & ſalaciâ* S. Dionyſii Areopagitæ *aliorumque, quos ſuprà retuli, ſanctorum Patrum teſtimoniis, falſati non fuerint jam inde etiam à tempore, quod beati Proterii & Matthæi Salophacioli, patriarcharum Alexandrinorum, quorum prior anno 457, ab hæreticis cæſus, martyr occubuit, poſterior verò anno 482, uti in Chronologica patriarcharum Alexandrinorum Hiſtoria, Operis noſtri tom. 5 Junii præfixa, videre licet, vivere deſiit, ætatem proximè excepit. Scio quidem, S. Eulogium, patriarcham Alexandrinum, poſt cujus ætatem in falſandis ſanctorum Patrum ac maximè S. Cyrilli libris laboratum quàm maximè Alexandriæ fuiſſe, Anaſtaſius Sinaïta ſuprà datis verbis narrat, cathedram Alexandrinam, in quam anno demum 577 Joannis ſucceſſerat, anno 604 morte ſua vacuam reliquiſſe, ac proin iis, quæ de Sanctorum Patrum ac maximè Cyrilli libris, Alexandriæ poſt Eulogii ætatem falſatis Anaſtaſius ſcribit, Hypathium eique adhærentes Catholicos in Collatione Conſtantinopolitana, anno 532 habita, moveri non potuiſſe, ut Cyrilli adverſus Diodorum & Theodorum libros falſatos eſſe, ſuſpicarentur. Verùm cùm inde equidem hæreticorum in falſandis ſanctorum Patrum libris fallacia magis ac magis pateſcat, ſi vel hinc, ut nos ſaltem majori jure, Cyrilli libros, adverſus Diodorum ac Theodorum ſcriptos, etiam ante Collationem Conſtantinopolitanam ab hæreticis, ſimili fraude ſæpe etiam aliàs ante hanc uſis, corruptos ſeu falſatos fuiſſe, ſuſpicari, atque adeò in boſce* Areopagitæ *aliorumque ſanctorum Patrum teſtimonia, Severianorum de una in Chriſto poſt Verbi cum natura humana unionem Dei Verbi natura opinioni in ſpeciem faventia, quæ Cyrillus aliàs, cùm maximè id ei opportunum fuiſſet, numquam allegavit, ab hæreticis Apollinariſtis, qui non minùs quàm Severiani ſanctos Patres eorumque dicta in opiniones ſuas detorquere ſtuduerunt, fuiſſe intruſa, pro fat veroſimili habere poſſimus, reque etiàm ipſa videatur habendum.*

Areopagita Opera laudarit, incertum, nec an id fecerit Juvenalis, eſt certius.

75 *Jam verò, re ita habente, etſi quidem in libris, adverſus Diodorum & Theodorum ſcriptis, quales Collationis Conſtantinopolitanæ tempore exſtabant,* Dionyſii Areopagitæ *teſtimonia allegata fuiſſe videantur, anne tamen ea S. Cyrillus adhibuiſſet ipſe, an contrà libris, abs illo compoſitis, per hæreticos fuiſſent adjecta, dubium admodùm atque incertum, omnibus jam conſideratis, apparet. Hinc porrò jam ſit, ut pariter, num S. Cyrillus Opera,* Areopagitæ *nomine inſcripta, unquam laudârit, dubium admodùm ſit atque incertum. Quod porrò ad S. Juvenalem, patriarcham Hieroſolymitanum, jam ſpectat, in Oratione, quam ad Marcianum & Pulcheriam auguſtos habuerit,* S. Dionyſii Areopagitæ *Opera citâſſe, à Nicephoro Calliſto aſſeritur; verùm cùm hæc illius aſſertio damnaxat à ſubleſſe omnino fidei, uti in Commentario, jam datis Sancti noſtri Actis præmiſſo, § XVII docui, Hiſtoria Euthymiaca primùm promanârit, verène unquam Juvenalis Dionyſiana Opera laudârit, dubium pariter eſſe atque incertum, neceſſe eſt, uti quiſque, quantùm reor, qui eumdem Commentarium loco cit. attentè evolverit, haud difficulter agnoſcet. Abſit interim, ut per ea, quæ ibidem diſſerui, vel antiquæ, quâ, ſanctiſſimam Virginem Mariam in Paleſtina fuiſſe ſepultam, Juvenalis ætate, ut plures memoriæ produnt, credebatur, traditioni præjudicium afferam, vel lectorem, num Juvenalis funebrem ejuſdem ſanctiſſimæ Virginis arcam ſepulcraleſque faſcias ſeu veſtes Hieroſolymis ad Marcianum & Pulcheriam auguſtos Conſtantinopolim miſerit, dubitare faciam. Alio tempore ac loco diſcutienda hæc erunt; modò, quæ ad inſtitutum noſtrum ſpectant, examinare cap. ſeq. pergo.*

CAPUT V.

Quandonam primùm Dionyſiana Opera innoteſcere cœperint, paſſimque deinde omnibus nota exſtiterint.

Dionyſiana Opera, de quibus à Nourrio

NOurrius in *Apparatu ad Bibliothecam maximam Veterum Patrum tom.* 1, *in quo de primi & ſecundi Eccleſiæ ſeculi ſcriptoribus tractatur, de Operibus ſancti* Dionyſii *Diſſertatione* 2, *cap.* 19 *ſic loquitur:* In iis (Areopagitæ *ſcilicet Scriptis*) hæreſis contra Incarnationis Chriſti myſterium non minùs apertè, quàm omnes contra ejus divinitatem, & unam trium divinarum perſonarum naturam errores, proſcribitur. De incarnato enim Dei Filio variis in locis hæc legimus: "Dei principalis boni-„tas... noſtrorum omnium verè facta particeps „abſque peccato, humilitatique noſtræ unita, „ſalvo proprietatum ſuarum ſtatu, eoque pro-„ſus inconfuſo & inviolato.„ In alio autem libro: "Verbum diviniſſimum... per inconfuſam „humanitatis aſſumtionem.„ Et in Epiſtola IV ad Caium: "Quatenus erat Deus & Homo, no-„vam quamdam nobiſcum converſando στάσιν „καὶ πολιτείαν exhibebat.„ Quid planius, quid di-

A dilucidiùs poſt ſparſos Neſtorii Eutychetiſque errores à quovis auctore umquam ſcriptum eſt? Quam ob rem non levi omnino conjectura colligere poſſumus, ſcriptorem noſtrum maximas cùm turbas ab hæreticis Neſtorianis & Eutychianis cieri videret; tunc ut utroſque confunderet, ac pro viribus Eccleſiæ Catholicæ partes tueretur, animum ad ſcribendum appuliſſe.

77 Atque ut id ipſi cederet feliciùs, magnum utique & venerandum Dionyſii Areopagitæ nomen ſcriptis ſuis præfixit. Ea ergò illius Opera intra annum CCCCXXXI, quo Oecumenica ſynodus Epheſina adverſus Neſtorianos, & CCCCLI, quo Chalcedonenſis contra Eutychianos celebrata eſt, ab illo profecta eſſe videntur. Non continuò tamen publicam in lucem producta, & ab omnibus recepta, ſed ſenſim ſine ſenſu ita prodierunt; ut non ante memoratam ſuperiùs Collationem Conſtantinopolitanam anno DXXXIII (*imò anno* 532) in omnium venerint cognitionem. Illud porrò in hujuſce opinionis confirmationem adduci poteſt, quòd hæc ſcripta in his Oecumenicis conciliis à nemine, neque etiam (*Commentarium, Sancti noſtri Aëlis jam præmiſſum, § XVII videſis*) à Juvenale Hieroſolymitano, qui inter primos utriuſque ſynodi Patres ſedebat, citata reperiantur. Nulla autem hujus ſilentii cauſa alia poteſt adferri; niſi quod Dionyſianæ lucubrationes, tunc è tenebris emergentes, vix ulli ante concilium Chalcedonenſe notæ fuerunt. Porrò autem ſi quæras, cur plura apud auctorem noſtrum occurrant, cum his, quæ Gregorius Nazianzenus ſcripſit, planè ſimilia, non abſurdè reſponderi poteſt, illa ab auctore noſtro, qui ſæpius & ſua ab aliis ſe accepiſſe, & aliorum opiniones referre dicit, in uſus ſuos, tacito Gregorii nomine, fuiſſe aſſumta, ac ſtylo reddita ſuo, & inuſitatis loquendi modis.

nonnulla hic aſſerunt.

78 *Ita laudatus auctor; cùm autem Dionyſiana Opera eo temporis ſpatio, quod inter annum 431 & annum 451 interceſſit, primùm fuiſſe contexta, adſtruat, illique hac in re, ut infrà docebo, aſſentiendum videatur, illa veroſimillimè, nemini quidem ante dictum temporis ſpatium, ſub annum autem 450 paucis dumtaxat adhuc nota exſtiterint. Verùm Pearſonius ſuprà laudatus in epiſtolarum S. Ignatii Vindiciis cap. 10 ea ſcribit, è quibus, ſi veritati conſonent, conſectarium fuerit, ut Dionyſiana Opera diu anſe annum 431 ſeu ſpatium, quod hunc inter & annum 451 interceſſit, etiam innotuerint. Nonnullis enim, è quibus certè ſub ſeculum quintum medium nota exſtitiſſe, conſequitur, præmiſſis, ea mox ſubjungit, quæ, ut eadem Opera multò etiam citiùs innotuerint, expoſcunt. Ac primò quidem,* Dionyſium *ſeu Operum, quæ ſub hujus nomine circumferuntur, auctorem SS. Auguſtino & Hieronymo, quorum prior anno 430, poſterior anno 419 obiit, præluxiſſe adſtruit. Verùm, quæ, ut id quantum ad S. Auguſtinum præbet, in medium adducit, nullius prorſus momenti ſunt, ut hic ea refellere nentiquam ſit neceſſe; ex eo autem, quòd* primus Dionyſius novem angelorum ordines & gradus diſtinctè ac definitè poſuiſſe *dicatur, totidemque angelorum ordines Hieronymus numerârit, id, quod dixi, quantùm ad ſanctum hunc Patrem concludit. Verùm nihil omnino affert, quod primum omnium, qui novem angelorum ordines diſtinxerit, exſtitiſſe* Dionyſium, *utcúmque ſuadere ſit natum. Nec ex eo, quòd eandem de angelorum ordinibus doctrinam* Dionyſius *& Hieronymus tradant, hunc illum præluxiſſe, rectè inferueris. Hieronymum enim ex eodem, è quo* Dionyſius, *ſacrarum Scripturarum fonte haurire illam potuiſſe, quis eat inficias?* Dionyſium *etiam potiùs ex Hieronymo mutuatum non eſſe, pro certo quis aſſeveret?*

ante interceptum inter annos 431 & 451 ſpatium, quidquid Pearſonius.

C

79 *Nec id itaque, quod vult Pearſonius, quantùm ad S. Hieronymum evincit; verum, unde equidem Dionyſiana Opera diu etiam ante epocham, ſuprà a me aſſignatam, nota exſtitiſſe, conſectarium pariter foret, ſcriptor idem ex eo, quòd nonnulla ſimillima iis, quæ in Dionyſianis Operibus leguntur, apud Gregorium Nazianzenum inveniantur, quamplurima ſanctum hunc Patrem è* Dionyſii *Operibus mutuatum eſſe, vehementiſſimè contendit. Audi, qui ad quæſtionem, quâ, an* Dionyſius *è Gregorio Nazianzeno, an contrà hic ex illo (alterum enim ex altero ſua partim accepiſſe, veroſimillimum apparet) non pauca mutuatus ſit, regatur, ſuprà reſpondeat.* Ego quidem, *inquit*, Dionyſium à Gregorio minimè mutuatum eſſe, credo; quia ſcriptor ille ab aliis omnibus eccleſiaſticis ſcriptoribus planè diverſus eſt, & ſui tantùm ſimilis. Omnia ferme ad neotericam Platoniſtarum ſcholam conformavit, & à verbis & à notionibus ſanctorum Patrum maximè abhorruit. Quiſquis totam Operis ejus compagem, admirandam ſententiarum ex Philoſophia petitarum rotunditatem, & verborum in eadem incude formatorum perpetuam ſcaturiginem obſervat, nunquam ex Gregorio aut alio quocunque Chriſtiano eum ſua hauſiſſe, autumabit. Qui autem Nazianzeni orationes, omnibus nativæ Rhetoricæ coloribus depictas, & optimo dicendi genere præcipuè triumphantes legerit, quoties ad obſcuriora quædam & magis philoſophica deflectit, facilè eum aliunde notiones eas derivâſſe & quàm potuit, lucidiſſimè tradidiſſe, fatebitur. *Ita ſcriptor laudatus; verùm ad hoc ejus argumentum cum Nonnio (adi proximè recitata hujus verba) reſpondeo, factum facilè eſſe poſſe, ut ſimilia omnia, quæ apud* Dionyſium *& apud Gregorium Nazianzenum inveniuntur, à* Dionyſio, *qui ſæpius & ſua ab aliis ſe accepiſſe & aliorum opiniones referre dicit, in uſus ſuos è Gregorio, tacito hujus nomine, fuerint aſſumpta, ſtylo interim cuncinno ac optimo, quo conſcripta erant, in ſtylum prorſus novum atque inuſitatum mutato.*

eximia tractationes ipſis etiam ejus operibus partim tribuit.

hic recenſentur.

80 *Atque hoc quidem reſponſo relatum Pearſonii argumentum omnino, ut mihi equidem apparet, elevatur. At verò inſtat Pearſonius, nonnulliſque, qua, quod ad rem minùs faciant, omitto, præmiſſis,* Dionyſium, *ſeu Operum, hujus nomine inſcriptorum, auctorem, indubiè per illum, quem in ſuprà relata Iſaiæ de Seraphinis textu explanando pulcherrimè ac ſubtiliſſimè, ſeu, ut alii verterunt, ſublimiſſimè philoſophatum eſſe, Gregorius Nazianzenus loco cit. ait, debere intelligi, contendit; hac autem in re aſſentiendum ei ſi ſit, Dionyſiana Opera diu etiam, contra ac ſuprà ſtatui, ante temporis ſpatium, quod inter annum 431 & annum 451 interceſſit, nota fuiſſe, fateamur, neceſſe eſt; verùm etſi quidem, Gregorium Nazianzenum loco ſuprà cit. ad Athanaſium, veluti qui de memorato Iſaiæ textu pulcherrimè ac ſubtiliſſimè philoſophatus ſuiſſet, non reſpexiſſe, jam ſuprà cum Pearſonio, utut ſcriptores alii ac nominatim Nicetas aliique Nazianzeni Commentatores Græci contrarium contendant,*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

dant, cap. ſecundo ſtatuerim, anne tamen Gregorius ad Dionyſium *reſpexerit, dubium eſſe admodùm atque incertum, reque etiam ipſa Sanctum noſtrum à Gregorio fortaſſis non fuiſſe laudatum, pronuntiavi; ut autem, quàm meritò id fecerim, magiſque fimul, an Gregorius non ad alium, quàm ad* Dionyſium, *reſpexerit, dubium evadat, argumentum haud prorſus ineptum hic ſuccurrit. Nazianzenus orationi 34 ſub finem, diverſos angelorum ordines enumerans, Seraphim hiſce & Cherubim non accenſet, vel certè a Thronis hoſce non diſcernit; hoc autem, Hierarchia cœleſtis librum ei non præluxiſſe, argumento eſt.*

ut refellitur. in contrarium arguat, innotuiſſe,

81 *Cùm enim in hac & angelorum ordinibus Seraphim ac Cherubim* Dionyſius *accenſeat, & ſimul hoſce à Thronis luculentiſſimè ſecernat, futurum fuiſſe non videtur, ut Nazianzenus, ſi laudatum Hierarchiæ cœleſtis librum præ oculis habuiſſet, à* Dionyſio *ſeu lucubrationis illius auctore, quem pulcherrimè ac ſubtiliſſimè philoſophatum, dixiſſet, in recenſendis angelorum Ordinibus diſſenſiſſet. Jam verò, cùm res ita habeat, cœleſtiſque adeò Hierarchia Nazianzeno præluxiſſe haud videatur, enimverò vel hinc, an alios* Dionyſii *libros, ac eum nominatim, quem de Divinis Hymnis ſcripſerit, quemque, ſi unquam exſtitit, modò amplius haud inveniri, jam nonni, ſibi præluentes idem ſanctus Pater habuerit, ac ob eum dicti de Hymnis libri locum, quo Seraphimorum, apud Iſaiam cap. 6 Deum laudantium, vocet* Dionyſius (*ſuprà num. 32 dicta videſis*) *explicuit, Sanctum hunc noſtrum per illum, quem pulcherrimè ac ſubtiliſſimè philoſophatum, loco ſuprà cit. ait, intellexeris, magis adhuc dubium atque incertum evadit; ut proinde, jam inde à ſeculo IV atque adeò ante epocham, ſuprà à nobis præſtitutam, nota fuiſſe, qua ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, Opera, è Gregorio Nazianzeno certum Pearſonius nemiquam efficiat. Verùm, inquies, quandonam tandem citra ullam controverſiam Opera illa innoteſcere cœperunt? Ut id melius determinare queam, quandonam in hæc ſcripſerit Joannes Scythopolitanus Scholia, juverit in anteceſſum edocuiſſe.*

B

82 *Bernardus de Rubeis ſuprà plus ſemel jam laudatus in Diſſertatione, Veterum Operum Dionyſianorum anni 1756 editioni præmiſſa, cap. 3 de Joanne Scythopolitano Scholiſque ab eo in Opera Areopagitica contextis, non pauca præfatus, num. 5 quis is fuerit ſimulque quo tempore floruerit, inquirit, itáque hunc in finem ſcribit:* Ad auctorem, Joannem Scythopolitanum redeo, de quo ſatis nondum innoteſcit, quis ille fuerit. Ac ingerunt ſanè difficultatem tum Anaſtaſii bibliothecarii, tum Photii ... verba. Joannem Scythopolitanum, Scholiorum auctorem, vocat epiſcopum ille; de Joanne Scythopolitano agit iſte, quem modò Scholaſticum appellat, modò cauſidicum, nulla ingeſta epiſcopalis dignitatis mentione. Nihilominùs Photius ipſe Joannem Scythopolitanum memorat antiſtitem codice CCXXXVI; ubi refert Synodicam epiſtolam Sophronii Hieroſolymitæ, contra Monothelitas anno DCXXXV ſcriptam, in qua memoratur "Beatus Joannes antiſtes Scythopo„litanus, qui docet, & piè de Synodo Chalce„donenſi ſcripſit.„ Quo verò is floruerit tempore? Inter epiſcopos Scythopolitanos in patriarchatu Jeroſolymitano Joannem probabiliter circa annum DCLXXXVI collocat Lequienus in Oriente Chriſtiano tom. III.

uti quæ hic de Joanne Scythopolitano

C

83 Res ita ſe habeat; dubium manet adhuc, num is confecerit Scholia in Dionyſium. Favet epiſcopalis dignitas, ipſorum auctori tributa ab Anaſtaſio bibliothecario; at ſumptæ ex Photio difficultates negotium ingerunt haud ita leve. Laudatus Lequienus in Diſſertatione Damaſcenica 2 tribuere prædicta Scholia videtur Joanni Scythopolitano, laceſſito à Baſilio Cilice, & ipſum Scriptis ſuis laceſcenti; ſed hunc à Joanne, Scythopoloos epiſcopo, diſtinguit in Oriente Chriſtiano. Quid ni Anaſtaſius Bibliothecarius & Photius conciliari queant, ſi dixerimus, Joannem Scythopolitanum, antea Scholaſticum & cauſidicum, virum clariſſimum ob Scripta, in deſertores Eccleſiæ & in Baſilium Cilicem elucubrata, inſulas poſtea obtinuiſſe eccleſiæ Scythopolitanæ? Tempora conveniunt. Joannem ſuæ præfuiſſe eccleſiæ ad annum circitèr DXVIII adnotat Lequienus, quo moderandam adſumpſerat eam Theodoſius, epiſtolæ Synodicæ, quam Joannes Ieroſolymitanus contra Severum Antiochenum dedit, ſubſcriptus anno DXVIII, Θεοδοσίῳ ἐπισκόπῳ Σκυθοπολίτου. Hunc verò ad annum pervenire ſine dubio potuit Joannes Scythopolitanus Scholaſticus aut cauſidicus, qui jam anno CCCXXX circiter rogatus à Juliano patriarcha Antiocheno calamum ſtrinxerat adverſum Eccleſiæ deſertores, ac Baſilium Cilicem poſtea inſequutus eſt. Digniſſima eſt animadverſione alia chronologica nota, quam offert Adnotatio ſuperiùs allata num. 2 in caput VII de Eccleſiaſtica Hierarchia, ubi nunc prodiiſſe dicuntur fabularum Origenis ſectatores in Palæſtina.

R

84 Nempe magni motus in monaſteriis Palæſtinæ anno DXXXI pro dogmatibus Origenis exciti; ſed jam antea incepti, Nonno monacho incentore, qui propterea ante annum DXVIII ejectus monaſterio, ut iterum reſtitueretur, egit eodem anno cum Joanne, qui Eliæ, patriarchæ Jeroſolymitano, ſuffectus fuerat. Hæc latiore ſermone narrant Noritius de Synodo quinta capite 1, & Pagius ad annum DXXXII, num. III. Hoc igitur tempore veriſſimè Scholiorum auctor adnotare potuit, "Nunc „prodiiſſe fabularum Origenis ſectatores; quod „utique tempus maximè convenit Joanni, egre„gio ſcriptori contra Baſilium Cilicem & Ec„cleſiæ deſertores, ac Scythopolitano epiſco„po.„ *Joannes itaque, Operum Dionyſianorum Scholiaſtes, ſeu is interim cum Joanne, Scythopolitano epiſcopo, unus idemque ſit, ſeu abs illo diverſus, ſua in* Dionyſium Areopagitam *Scholia ſub ſeculi ſexti initium veriſimillimè ſcripſerit; ſcriptor autem, qui* Operum Dionyſianorum *certò meminerit, Joanne Scythopolitano antiquior, uti ex iis, quæ capp. pregreſſis differui, colligere fas eſt, non invenitur. Andreas quidem, Cæſarienſis epiſcopus, & Proclus, Athenienſis philoſophus, Dionyſiana etiam Opera ſeu laudâſſe ſeu adhibuiſſe aſſeruntur; verùm Andreas libros, in quibus id fecit, ſub annum 500 dumtaxat edidit, fuitque proinde Joanni Scythopolitano dumtaxat æqualis; quod autem ad Proclum ſpectat, Suidas & Pachymeres, adhibuiſſe hunc Dionyſiana Opera, certum haud faciunt. Jam verò, cùm res ita habeat, ex omnibus jam dictis conſectarium eſt, ut Opera Dionyſiana nulli quidem certò ante temporis ſpatium, inter annos 431 & 451 interceptum, innotuerint; ſeculo quidem quinto ſeneſcente, cùm paucis dumtaxat nota paulò antea fuiſſent, innoteſcere paulatim*

aſſeruntur.

aliaque fundi, non videntur. paſſimque omnibus poſt annum 532 nota exſtitere.

Google

A *latim magis ac magis inceperint. Atque ita, quandonam primum cœperint eſſe nota, jam edocui; ut autem alterum, quod hic pariter edocere ſtatui, modo etiam edoceam, laudata Dionyſiana Opera, quæ poſt ſeculum quintum medium magis magiſque è jam dictis temporis lapſu innotuerunt, poſt annum 532, quo in collatione Conſtantinopolitana tunc habita a Severianis fuerunt laudata, nota omnibus paſſim exſtitêre, ut è conciliis & patribus paſſim obviis, à quibus poſt illud tempus reperiuntur citata, manifeſtum evadit; ut id pluribus probare, neceſſum haud ſit.*

CAPUT VI.

Quid, ut Opera Dionyſiana Areopagitæ abjudicentur, diuturnum, quo à nullo laudata, omnibuſque incognita fuerunt, quatuor primorum Eccleſiæ ſeculorum ſpatium valeat.

B

Cùm Opera Dionyſiana, ſi Areopagitam habuiſſent auctorem.

Opera, quæ Dionyſii Areopagitæ *nomen præferunt, quatuor primis æræ Chriſtianæ ſeculis, ac fortaſſis etiam uſque ad ſeculum ferè quintum medium omnibus prorſus fuiſſe incognita, nedum ab ullo laudata, vel ex eo liquet, quòd è ſcriptoribus, qui Opera,* Dionyſii *nomine inſcripta, tunc laudâſſe ab Areopagiticis dicuntur, quique an id fecerint, §§ pregreſſis jam examinavi, nullus omnino iſthæc certè laudârit cognitave habuerit, ut quiſque ex iis, quæ de hoc argumento jam diſſerui, haud difficulter colliget. Verùm ſi Opera illa jam inde à ſeculo æræ Chriſtianæ primo per* Dionyſium Areopagitam *fuiſſent contexta, ſuimmum fuiſſe, quis credat, ut tamdiu manſiſſent occultata, nec ab ullis ſcriptoribus eccleſiaſticis ad quintum uſque ſeculum ſub* Areopagitæ *nomine fuiſſent laudata? Quî factum, ut illorum nec Euſebius, nec Hieronymus, ſcriptores, qui ante ſe floruerant, recenſentes, mentionem uſpiam fecerint? Andi, qui Nourrius in Opere hujuſque tomo ſuprà citt., diſſertatione 10, cap. 6 negativum hoc argumentum, ab Euſebii peritiſſimum & Hieronymi ſilentio petitum, proponat, ſimulque rationes, quibus id dilucre Areopagitici nituntur, convellat.* Dicunt,.... (*Antiareopagitici ſcilicet, ut ait*) ſcripta Dionyſii, quamvis omnibus aliis ſcriptoribus fuiſſent incognita; non potuiſſe tamen ſummam Euſebii, qui tot bibliothecarum & eccleſiarum, maximèque Athenienſis, ubi ſummâ curâ adſervari debebant, ſcrinia perluſtraverat, & qui in inquirendis antiquiorum Operibus nulli pepercerat labori, diligentiam fugere. Atqui omnia auctoris noſtri ſcripta Euſebio nota non fuiſſe, inde patet, quòd eorum nullibi umquam mentionem fecerit.

ſilentio nec ab Euſebio.

86 Baronius & ſcientiâ & purpurâ eminentiſſimus apertè negat, ſcripta Dionyſii Euſebio fuiſſe penitus incomperta. Cur autem de iis Euſebius tacuerit, ſi ab eo quæſieris, reſpondet, illum vafri verſutique animi ſcriptorem, cùm Arianam hæreſim, cui favebat, his libris deſtrui videret, eos doloſo fraudulentoque ſilentio prætermiſiſſe. Verùm hæc doctiſſimi viri reſponſio Halloixio, Areopagiticorum acerrimo defenſori, ita diſplicuit; ut eam non ſine faſtidio his verbis explodat: "Nam quod aliqui „dicunt, eum id fraude feciſſe, convicium pu„to. Quid enim ibi tam clarum pro Chriſti æter„na divinitate, quod non multò clarius in Scri„pturis ſacris contentum ſit? ... Nec (*Catholici*) „beatum Irenæum, Filii cum Patre æternam coexi„ſtentiam clariſſimè profeſſum, citaverunt.„ H'ſ autem addi poteſt, honorificam non ſolùm Ironæi, ſed etiam Clementis Alexandrini, aliorumque plurimorum, quos Arianæ hæreſi planè contrarios eſſe, ſuo loco oſtendemus, apud Euſebium fieri mentionem. Quapropter contendunt alii, ex illo Euſebii de Dionyſii Operibus ſilentio nihil certi colligi poſſe; quandoquidem ille plures alios Scriptores, & ſcriptis & doctrina celeberrimos, atque in primis Athenagoram, qui eximiam Chriſtianæ Religionis Apologiam, & de mortuorum reſurrectione librum ediderat, tacitus prætermiſit. Quòd ſi dixeris, ſcripta Dionyſii & auctoris nomine, & ſuo numero, ac ipſis, quæ tractantur, argumentis longè cæteris omnibus ſæpius tranſcribi debuiſſe, variiſque in locis multiplicari; reſponſum confeſtim accipies, Athenagoræ libros, tametſi forſitan breviores, qui à Chriſtianis tamen deſcriberentur & multiplicarentur, non minùs dignos videri. Verùm opponunt Antiareopagitici, quædam in ſcriptis Dionyſii occurrere, nimirum de ſacris Scripturarum libris, de ſolis, moriente Chriſto, defectione, de obdormitione B. Mariæ Virginis, aliaque bene multa, quæ, ſi in Euſebii notitiam veniſſent, ab eo numquam prætermitti potuerunt.

AUCTORE C. B.

E

nec ab Hieronymo prætermitti debuiſſe videntur.

87 Idem nonnulli ex Hieronymi, præſertim in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ſilentio argumentum eliciunt. Inde enim concludunt, Dionyſii noſtri lucubrationes ipſi incognitas fuiſſe, nec ante ejus tempora divulgatas. Quaſi verò, inquiunt Areopagitici, alia non fuerit Hieronymiani ſilentii ratio? De iis enim tantùm ſcriptoribus, quos Euſebius commemoravit, diſputare conſtituerat. Sed id certis rationum firmamentis ab ipſis erat muniendum. Aliam quippe mentem ſibi fuiſſe, idem ipſe Hieronymus apertè teſtatur, dum ingens inter ſe & eos, qui de ſcriptoribus prophanis catalogos ediderunt, diſcrimen intercedere his verbis ſignificat: "Illi Veteres, hiſtorias annaleſque repli„cantes, poſuerunt quaſi de ingenti prato non „parvam Opuſculi ſui coronam texere. Ego „quid acturus ſum, qui, nullum prævium ſe„quens, peſſimum, ut dicitur, magiſtrum me„metipſum habeo: quamquam Euſebius Pam„phili in decem Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ libris ma„ximo nobis adjumento fuerit.„ Ibi enim non obſcurè declarat, ſe nullum prævium magiſtrum habuiſſe, atque Euſebium ipſi tantùm maximo fuiſſe adjumento. Et re quidem vera, ſanctus ille Doctor quorumdam auctorum meminit, quorum nulla exſtat apud Euſebium commemoratio. *Ita ſcriptor laudatus; mox autem in medium adducit argumentum, quo Areopagitici contendunt, ex Hieronymi de Operibus Dionyſianis ſilentio rectè contra hæc ab Antiareopagiticis quibuſdam, eadem Opera S. Hieronymo nota fuiſſe, adſtruentibus, argui non poſſe. Verùm, cùm Dionyſiana Opera S. Hieronymo haud innotuiſſe,*

F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ſuprà docuerimus, dicta Areopagiticorum objectio minimè nos ferit, integramque proinde vim ſuam retinet argumentum negativum, quo, quod Opera Dionyſiana quatuor primis æræ Chriſtianæ ſeculis penitus delituiſſe, nec ab Euſebio, Hieronymo aut aliis laudata fuiſſe videantur, nondum illa tunc in rerum natura exſtitiſſe, ac proin Dionyſium Areopagitam *haud habere auctorem; arguimus.*

rationeſque, ob quas quatuor primis ſeculis fuerint occultata,

88 *Anonymus Problematis ſuprà laudati auctor rationes, ob quas primis Eccleſiæ ſeculis Dionyſiana Opera delituiſſe, Areopagitici contendunt, ſequentem hunc part. 1, propoſit. 1, art. 1 proponit in modum:* Cum S. Dionyſius Areopagita ad preces S. Timothei libros ſuos elucubraverit, ipſique in eorum ſingulis commendarit, ne iis, qui Chriſtianis myſteriis nondum eſſent initiati, communicaret, quippe qui vel eos deſpexiſſent, vel ex malitia eorum doctrinam adulteraſſent, verisimile eſt, hunc S. Antiſtitem, ut Dionyſii voluntati morem gereret, magno ſtudio hoc ſacrum depoſitum occultum ſervâſſe, nec aliis manifeſtâſſe niſi paucis egregiis viris, qui poſſent & excellentiam
B Areopagiticorum Operum cognoſcere, iiſque ſanctiſſimè uti. Pachymeres aliam ſubdit rationem, Athenienſes nimirum Philoſophos, inter quos Proclum, Dionyſii Opera ſibi tanquam legitimis parentibus vindicare volentes, aut ſaltem eorum doctrinam ac ſententias ſine plagii nota exſcribere pro arbitrio cupientes, publicæ luci ſubtraxiſſe, magnâque curâ eos ſecretos & occultos habuiſſe. Alii verò auctores teſtantur, veteres Hæreticos per plura ſecula eos occultâſſe, uſque dum à Petro quodam Romano ex Vaticana Bibliotheca primùm eruti, & in Græciam tranſlati, ibi primùm innoteſcere cœpeſunt. Non deſunt etiam qui putent, eos in quorumdam manus incidiſſe, qui, cùm eorum intelligentiam aſſequi non poſſent, nec pretium noſſe theſauri, quem poſſidebant, eos tamdiu repoſitos habuiſſe, donec S. Gregorii tempore reperti fuerunt. Tandem nonnulli eruditi contendunt, S. Dionyſium Catholicos fuiſſe adhortatum, ne hos libros, quorum intelligentia vulgares humani ingenii vires excedebat, nonniſi viris ſcientia & probitate commendatiſſimis communicarent, quibus ſenſim deficientibus, nullus ampliùs ſuperfuit, cui poſſent committi. Et hoc in cauſa eſſe dicunt hujuſmodi auctores, cur S. Hieronymus in ſuo Eccleſiaſticorum ſcriptorum Catalogo Dionyſium non recenſuerit; incongruum judicans, eos libros, qui tot tantaque myſteria complectebantur, in publicam lucem proferre.
C

eminibus aliis,

89 *Ita ille; verùm è fine, quem Dionyſianarum Operum auctor ſibi propoſuit, libros illos occultari non debuiſſe, apparet. Audi, qui ad id probandum idem auctor anonymus loco ſuprà cit. art. 2 ratiocinetur.* Primò, *inquit*, ſi S. Dionyſius ſtylo adeò ſublimi ſuos libros elucubravit, ſi verbis & ſententiis uſus eſt à communi conſuetudine adeò remotis, non alio ſanè ſcopo id feciſſe credendus eſt, quàm ut Ethnicos Philoſophos, qui eloquentem Euangelii ſimplicitatem ſubſannabant, inſtrueret, iiſque planum faceret, ea myſteria, quæ in ſacris Euangeliis nobis referantur, argumenta eſſe verſando acuendoque ingenio & oſtentandæ eloquentiæ aptiora, quàm ea, de quibus ipſi in prophanis ſuis libris diſceptare ſolebant. Quo quidem agendi modo gentiles philoſophos veluti adigebat, ut, phropanis novitatibus exploſis, ſolis Euangelicis veritatibus
D contemplandis animum adjungerent. Sed quomodo gentilium ſapientes hoc ſancto conſilio, quod in ſuis libris elucubrandis ſibi propoſuerat Dionyſius, uti potuiſſent, ſi verum eſt, quod articulo ſuperiore vidimus, Areopagitam nimirum tantopere commendâſſe Timotheo, ne aliis quàm ſolis Eccleſiæ prælatis eos communicaret? Secundò S. Maximus in Prologo in Dionyſii libros animadvertit, Timotheum, argumentorum vi ab Epheſinis philoſophis exagitatum, obſtrinxiſſe Dionyſium, qui ethnicæ philoſophiæ ſecreta omnia rimatus erat, ut libros aliquos conſcriberet, ex quibus tela erui poſſent ad retundendos eorum impetus, eoſque ſuperandos.

quæ eadem tamdiu non debuiſſe

90 Porrò ſi res ita ſe habet, inveriſimile omnino eſt, eos tamdiu potuiſſe celari, quin imò pro certo habendum eſt, Timotheum ipſum eos in apertum protuliſſe, ut per eos, veluti per faces quaſdam, hujuſce ſeculi ſapientes illuſtrarentur & erudirentur, &, cognitâ noſtrorum myſteriorum excellentiâ, ad Chriſtianam fidem attraherentur. Præterea non ſolus Timotheus fuit à gentilibus laceſſitus, nec ipſi ſoli cum
E ethnicis philoſophis decertandum fuit, ſed ceteris etiam epiſcopis, aliiſque, quibus erudiendæ plebis munus erat impoſitum, frequentes procul dubio cum paganis concertationes erant ineundæ, ſive ut eos ad Catholicam religionem pertraherent, eorum errores evertendo, ſive ut eos in fide confirmarent, eorum dubia declarando. Opus igitur erat, ut S. Dionyſii libri, qui doctrinam ad hos uſus adeò accommodam continebant, inter manus ſacrorum antiſtitum, eorumque, qui ad cathechizandum præcipuè delecti erant, aſſiduè verſarentur; quod ſanè argumento nobis eſſe debet, hos libros fuiſſe tunc temporis omnibus vulgatos, & eorumdem exemplaria maximè multiplicata. Et revera, quis ſibi unquam in animum inducere poteſt tot viros erudiendis populis deſtinatos, torque tamque variis locis diſperſos, uno ſolo, & eodem exemplari uti potuiſſe? Præterquam quòd ultra autographum, quod S. Dionyſius Timotheo miſerat ad ſolvenda ac enodanda Epheſiorum ſophiſmata, & alia exemplaria in hac urbe deſcripta, quamplura alia Athenis extitiſſe, non ſine ratione exiſtimandum eſt, non ſolùm penes
F S. Dionyſium, alioſque Athenienſis eccleſiæ miniſtros, qui eorum intelligentiam aſſequi poterant, ſed etiam ipſos ethnicos philoſophos, quos Areopagiticis libris uſos fuiſſe, & falſo nomine eos ſibi vendicâſſe, ex Pachymere aliiſque apologiſtis ſuprà jam vidimus.

occultari oſtendunt,

91 Si unquam occaſio occurrit evulgandi alicujus eccleſiaſtici libri, tunc certè urget, cùm religionis hoſtes eo abuntur, aut eumdem falsò ſibi arrogant. Quodnam igitur medium accommodatius ac tutius ad confundendos hos philoſophos ſuppetere poterat, quàm plura horum librorum exemplaria deſcribere, & verum germanumque horum parentem demonſtrare? Id ſanè erat impudentiſſimum os ipſis ethnicis obſtruere, eoſque publicè tanquam puros putidoſque plagiarios traducere; id erat propugnare Chriſtianæ religionis dogmata his libris aſſerta ac firmata, iiſque omnibus occurrere incommodis, quæ hos libros ſupprimendo publicæque cognitioni ſubtrahendo nullatenus poterant evitari. Cùm hæretici, aliique perditi homines

divinis

Digitized by Google

A divinis Scripturis aut Eccleſiaſticorum Scriptorum lucubrationibus abuti ſunt, tantùm abeſt, ut Catholici illius temporis eos libros ſuppreſſerint & occultàrint; ut contrà eò majori ſtudio, majorique conatu eorumdem librorum exemplaria multiplicare, & in vulgus ſpargere conſueverint, quò magis ea vel adulterare vel falſis nominibus ementiri hæretici adnitebantur; quod quidem pluribus exemplis ex eccleſiaſtica Hiſtoria depromptis demonſtrari facilè poſſet. Præterea Apoſtoli numquid à canonicis libris evulgandis deterreri debuerunt, quia Baſilides, Valentinus, Gnoſtici, Ebionitæ, Gajanitæ aliique quamplures hujuſce furfuris homines ſacros libros aut adulterabant aut ſub Apoſtolorum nomine falſos ſupponebant? Hæc certè æconomia divo Lucæ non arriſit, qui non aliam ob cauſam ſuum edidit Euangelium, niſi ut fideles à lectione falſorum Euangeliorum, quæ ſuo tempore ab hæreticis vulgabantur, averteret & Pſeudo-Apoſtolos, qui S. Paulo reluctabant, reprimeret ac retunderet. Dilectus pariter Chriſti diſcipulus non alia de cauſa ab Aſiæ epiſcopis & Chriſtianis rogatus fuit, ut ſuum Euangelium

B evulgaret, niſi ut invaleſcentes tunc temporis Cerinthi & Ebionis errores genuinis ejuſdem teſtimoniis poſſent profligari.

In medium hic addendis.

92 Quoad ultimum tandem nemo unquam ſibi in animum inducere poterit, Areopagiticos libros ideo primis Eccleſiæ ſeculis fuiſſe incognitos, quòd nemo eſſet tanta mentis acie præditus, qui eorumdem intelligentiam aſſequi poſſet, cùm certum ſit, extitiſſe tunc temporis tot eruditiſſimos antiſtites, torque ſanctiſſimos Chriſti Domini ſacerdotes gravioribus non ſolùm Chriſtianæ religionis myſteriis enucleandis, ſed ſacris etiam Scripturis interpretandis ac exponendis idoneos, quarum doctrina utpote longè ſublimior eà, quæ Dionyſii libris continetur, vividiorem etiam exigit mentis aciem ſublimioremque cognitionem. Nemo certè poterit ſibi perſuadere tot myſteria divinis libris comprehenſa tot Chriſti miniſtris fuiſſe revelata & aperta & Dionyſianos libros hac ſola ratione occultos fuiſſe ac incognitos, quia nemo eſſet tanta mentis acie præditus, qui poſſet eorumdem myſteria percipere. Hæc ſanè tam infirma ratio cordatum neminem movere debet, ut S. Dionyſii Opera primis Eccleſiæ ſeculis adeò rara parumque cognita fuiſſe credat, quemadmodùm Apologiſtæ contendunt.

C *Hactenus laudatus ſcriptor anonymus ac rationibus quidem, quas affert, rationes alias, ob quas Areopagitici quatuor primis ara Chriſtiana ſeculis Dionyſiana Opera manſiſſe abſcondita contendunt, omnino eliduntur; verùm cùm equidem ex iis, quæ lib. de Hierarchia Eccleſiaſtica cap. 1, lib. de Divinis Nominibus cap. item 1, & lib. denique de Myſtica Theologia cap. iterum 1 leguntur*, Dionyſius Areopagita *ſeu is, qui hujus ſibi nomen impoſuit, Timotheo commendàſſe, ne ſublimem, quam tradebat, doctrinam cum rudibus, iiſque, qui fidei noſtræ myſteriis initiati non eſſent, communicaret, haud prorſus immeritò queat videri, reſponderi inſuper poteſt*, Dionyſium *non inhibuiſſe, ne, quæ ad Timotheum ſcribebat, cum doctis, qui fidem Chriſtianam eſſent amplexi, hominibus communicarentur; tales autem cùm Timothei etiam ætate non paucos exſtitiſſe, indubitatum appareat, non fuit ſanè, cur ex eo, quod* Dionyſius *Opera ſua à Timotheo cum rudibus neque à fide alienis communicari noluerit, quæ-*

tuor primis æræ Chriſtianæ ſeculis hæc deliteſcere omnibuſque manere incognita debuerint.

AUCTORE C. B.

atque in contrarium facientibus, elidantur, id enimverò, Opera ita

93 *Nec quod dicunt de Procio, Athenienſi philoſopho, qui Dionyſiana Opera occultàrit, quidquam ad rem facit, cùm Proclus demum ſub ſeculum quintum medium floruerit; quod autem de rudibus, qui, cùm Dionyſiana Opera eſſent adepti, ea, utpote à ſe non intellecta, neglexerint tenebriſque obſita reliquerint, etiam aiunt, nihilo plùs valet, cùm, futurum fuiſſe, ut Operum Dionyſianorum, haud dudum poſtquam fuiſſent conſcripta, plura exemplaria fuiſſent confecta, rationes à ſcriptore anonymo proximè adductæ veriſimillimum ac propè indubitatum efficiant, hæcque omnia in rudium, qui Opera illa æſtimare neſciiſſent, manus fuiſſe ventura, parum admodùm credibile appareat. Hæc iis, quæ proximè recitatis ſcriptoris anonymi verbis continentur, adjunge, nec dubito, quin faſſurus tandem ſis, non fuiſſe, cur quatuor primis æræ Chriſtianæ ſeculis Opera*, Dionyſii Areopagitæ *nomine inſcripta, debuiſſent abſcondi. Jam verò, cùm res ita habeat, qui factum, ut ſi jam inde à ſeculo æræ Chriſtianæ primo fuerint conſcripta, ad ſeculum uſque quintum delituerint, tumque demum è tenebris prodierint in lucem? Dici quidem poteſt, librum, qui* de Mortibus perſecutorum *inſcribitur, per ſeculà longè plura delituiſſe ac ſeculo demum proximè præterito prodiiſſe in lucem; verùm liber ille vel Lucio Cæcilio Firmiano Lactantio cum Baluzio, qui primus eum luce publica donavit, adſcribendus eſt, vel Lucium Cæcilium, qui à Lucio Cæcilio Firmiano Lactantio diverſus ſit, habet auctorem.*

B

94 *Si primum, S. Hieronymo cognitus fuiſſe videtur, cùm hic de illuſtribus Eccleſiæ Scriptoribus cap.* 80 *Operibus, à Firmiano Lactantio contextis, recenſeat librum* De Perſecutione, *hicque per librum* De Mortibus perſecutorum *intelligi poſſe videatur; quòd ſi autem ſecundum, cùm Lucius Cæcilius, à Firmiano Lactantio diverſus, non aliam, quàm qui* De Mortibus perſecutorum *inſcribitur, librum concinnàſſe ſciatur, hicque exigua dumtaxat molis, nec magni admodùm momenti ſit, non eſt enimverò, cur Opuſculum illud per plura ſecula latuiſſe, miremur. Verùm cùm Dionyſiana Opera molis haud parvæ ſint taliaque, ut, ſi jam inde à primo æræ Chriſtianæ ſeculo fuiſſent conſcripta, ægerrimè per tria proximè ſecuta ſecula latere, conſtanterque, non tantùm ab Euſebio & Hieronymo, ſcriptoribus eccleſiaſticis eorumque Opera commemorantibus, ſed & ab omnibus prorſus, etiam tum, cùm laudari ea maximè fuiſſet opportunum, ſcriptoribus aliis ſilentio præteriri potuiſſent, negativum ſanè, quod inde formatur, argumentum haud parùm firmum apparet, tantùmque apud me valet, ut vel ob id, Opera Dionyſiana ſeculo primo non exſtitiſſe, ſed multò ſeriùs ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine fuiſſe conficta, exiſtimem.*

ſeculo 1 non exſtitiſſe, ac prout Areopagitam non habere auctorem, argumento eſt perquam valido.

F

* * * * * *
* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

CAPUT VII.

An Concilia, Patres, Pontifices, ſcriptores, qui poſt ſeculum quintum Opera Dionyſiana ſub Areopagitæ nomine laudarunt, argumenti negativi, ab Operum eorumdem per ſecula anteriora ignoratione petiti, vim non infringant.

B *Negativo contra Areopagitam argumento Concilia & Pontifices oppugnant Areopagitici:*

UT negativi, quod ab Operum Dionyſianorum per quatuor prima ſecula ignoratione §§ progreſſis formavi, argumenti vim Areopagitici infringant, ſequentem hunc arguunt in modum: In concilio Lateranenſi, Martino I Romanam S. Petri Cathedram occupante, anno 649 celebrato, lectum fuit eorum hujuſce concilii Patribus excerptum ex epiſtola S. Dionyſii, *ad Caium monachum data, ut germana illius teſtimonii lectione illi hæretici confunderentur, qui illud falſaverant. Laudato concilio Lateranenſi accedit Synodus œcumenica ſexta, Conſtantinopoli anno 680 ſub Agathone celebrata, in qua Opera,* Dionyſii Areopagitæ *nomine notata, perhonorificè plus ſemel fuerunt citata. Adhæc* Certum eſt (*ſic pergunt apud ſcriptorem anonymum ſuprà ſæpiſſimè laudatum Areopagitici*) ſummos Pontifices S. Gregorium Magnum, Martinum I, Hadrianum I, Agathonem, Nicolaum I & Paulum I maximi feciſſe S. Dionyſium, ſummiſque laudibus ejus Opera celebràſſe non ſolùm, ſed etiam citâſſe. Sophronius pariter Hieroſolymitanus epiſcopus, S. Maximus martyr, S. Joannes Damaſcenus, venerabilis Beda, S. Thomas Aquinas, S. Bonaventura, & quamplurimi doctores ac Theologi, quorum indicem texere non minùs facile foret, quàm tetricum, S. Dionyſium tanquam genuinum horum Operum parentem agnoverunt. Cùm autem tot concilia, tot ſummi Pontifices, ſanctique Doctores hos libros, S. Dionyſio adtributos, tanquam genuinos hujus S. Pauli diſcipuli fœtus probaverint, dubitari non poteſt, quin, præſuppoſita aliqua conformitate doctrinæ inter ſcripta S. Dionyſii, & ſcripta S. Clementis Alexandrini & S. Gregorii Nyſſeni, hi duo poſteriores ex priore, qui primo Eccleſiæ ſeculo claruit, ſua deprompſerint.

C

96 *Ita Operum Areopagiticorum vindices; verùm hiſce idem iterum anonymus ita primùm, & rectè quidem, reſpondet:* Si Concilia ac Pontifices adeò honorifice S. Dionyſii libros memorarunt, ſi ipſum ut antiquiſſimum Patrem ac eccleſiæ doctorem venerati ſunt, quidnam in cauſa fuit, quòd Gelaſius Papa nullam in Romano concilio de ſcriptis S. Dionyſii mentionem fecerit; cùm tamen in eo Concilio de iis Opuſculis Patrum actum ſit, quæ Catholica Eccleſia recipit, qualia ſunt S. Cypriani, S. Athanaſii, S. Gregorii Nazianzeni, S. Joannis Chryſoſtomi, Theophili Alexandrini, S. Cyrilli Alexandrini, S. Hilarii, S. Ambroſii, S. Auguſtini, S. Hieronymi & S. Proſperi? Reponi forſan poterit, hoc Concilium fuiſſe Romæ celebratum eo tempore, anno nimirum CDXCIV, quo Areopagitici libri nondum ſatis in Latina eccleſia innotuerant, ac proinde nil mirum, quòd Papa Gelaſius ſilentio eos præterierit, licèt complures alios etiam Græcos Patres recenſeat, qui uſque ad quintum ſeculum vixerunt. Sed undenam oritur, quòd in quinta Generali Synodo, ſub Vigilio Papa & Juſtiniano imperatore celebrata, Patres hujuſce concilii, poſtquam declaràrunt, ſe recipere quidquid in aliis quatuor prioribus œcumenicis conciliis fuerat conſtitutum, poſtea (*Collatione ſcilicet* 3) ſubdant "Super hæc ſequimur per omnia & ſanctos „Patres & Doctores Eccleſiæ, Athanaſium, Hila„rium, Baſilium, Gregorium Theologum, & Gré„gorium Nyſſenum, Ambroſium, Auguſtinum, „Theophilum, Joannem Conſtantinopolitanum, „Cyrillum, Leonem, Proculum &c, „ nulla mentione facta de S. Dionyſio? Reponent procul dubio S. Dionyſii Patroni, hoc Concilium non enumeràſſe Patres omnes, qui prioribus illis Eccleſiæ ſeculis claruerunt. Id quidem libentiſſimè concedo: At cùm S. Dionyſius, ſive ſpectetur ſanctiſſima ejus ſub S. Paulo diſciplina, ſive veneranda ejus antiquitas, ſive cæleſtis ejus doctrinæ ſublimitas, primas inter Patres tenere debeat, nemo ſibi perſuadere unquam poterit, illius concilii Patres, ſi S. Dionyſium eorum Operum, quæ ejus nomine circumferuntur, germanum auctorem ac parentem certò cognoviſſent, ipſum fuiſſe prætermiſſuros, illique plures alios Patres, quorum auctoritas in Eccleſia tanti non eſt, fuiſſe prælaturos.

D

E

cui optimè cognita fuerunt Dionyſiana Opera, Eccleſia Patribus

97 Nec valet ea vana ac futilis reſponſio, illud nimirum Concilium ideò S. Dionyſium ſilentio præteriiſſe, quia ejuſdem Opera nondum ſatis cognita erant ac explorata. Etenim hoc concilium celebratum eſt „nno DLIII, id, eſt XX annis poſt celebrem illam Catholicorum epiſcoporum & Severianorum collationem, in qua de S. Dionyſii libris diu multùmque diſputatum eſt. Iſti igitur libri tùnc temporis cogniti erant & explorati, & viginti ante annos omnium manibus terebantur. Præterea in Actis ejuſdem concilii excerpta quamplura leguntur eorum librorum, quos S. Cyrillus contra Theodorum & Diodorum evulgaverat, in quibus S. Dionyſii teſtimonia frequenter uſurpat. Quomodo igitur potuerunt illius concilii patres S. Dionyſii ſcripta ignorare? Verum quidem eſt, Hadrianum primum ſummum Pontificem in Reſcripto ad Carolum Magnum aſſerere, S. Gregorium Magnum ſummis laudibus ornàſſe S. Dionyſium Areopagitam, teſtatumque fuiſſe, eum eſſe antiquum Patrem ac Doctorem. Sed Hadriani ſententia, quamvis S. Gregorii auctoritate ſuffulta, controverſiam non dirimit. Hadrianus enim in epiſtola ad Carolum Magnum recitat ſolummodò quoddam teſtimonium ex Homilia S. Gregorii, in qua hic Pontifex Dionyſium citat in fide eorum, qui ipſum germanum illorum Operum parentem arbitrabantur. "Fertur „ ait hic Pontifex, "Dionyſius Areopagita, antiquus vi„delicet & venerabilis Pater, dicere, quòd ex „minimorum Angelorum agminibus &c. „ Ex quo autem S. Gregorius Dionyſium antiquum eccleſiæ Doctorem appellaverit, non per hoc litem diremit, neque dirimere potuiſſet S. Gregorius, qui, quemadmodùm ipſemet lib. 9, Epiſt. 69 teſtatur, Græcæ linguæ rudis erat, & pos

verùm cùm Areopagitem Gelaſius Papa & Concilium generale quintum,

Digitized by Google

A consequens controversos Areopagitæ libros nusquam legerat.

non annumerârint, nihilque ex iis in Officium divinum Pontifices posteriores intulerint,

98 Ex hoc tamen non sequitur, Auctorem hunc, qui sub venerando S. Dionysii nomine circumfertur, quicumque ille sit, non esse potiori jure, quàm plures alii, qui post quintum seculum vixerunt, habendum ut Patrem & Doctorem Ecclesiæ, cùm tot concilia, summi Pontifices ac Doctores ejusdem auctoritate ac testimoniis non solùm usi sint, sed & unanimi consensu post tot secula talem semper agnoverint ac celebraverint. Argumentum igitur nostrum solummodo eò tendit, ut demonstret, nec Gelasium Papam, nec Patres quinti concilii, si certum exploratumque habuissent, ea opera, quæ S. Dionysii nomine inscribuntur, esse genuinos S. Martyris fœtus, eum in longa illa Patrum serie, quam in duobus illis conciliis texuerunt, fuisse prætermissuros. Præterea si summi Pontifices & concilia post Gelasium & V. Synodum tanta veneratione S. Dionysii scripta prosecuti sunt, si ipsum pro germano eorumdem parente habuerunt, cur eorumdem in Ecclesia lectionem non decreverunt. Summi certè Pontifices, qui divinum Officium ordinârunt, ea potissimùm pro Officii lectionibus selegerunt Patrum Opuscula, quæ illis solemnitatibus, quæ per anni tempora celebrantur, magis congruerent. Quod certè iis Patribus prærogativam quamdam supra ceteros tribuit, quos Ecclesia in divinis Officiis hoc honore non afficit. Cùm igitur S. Areopagitam maximè commendabilem redderent & sanctissima sub Apostolo Paulo disciplina, & veneranda ejus antiquitas, ac doctrinæ sublimitas, pluraque extent in ejus libris variis solemnitatibus apprimè accommoda, cujusmodi sunt ea, quæ recitat de dormitione & funere B. Mariæ Virginis, de Angelorum Ordinibus, eorumque Hierarchiis, de Sacramentis &c., incredibile est, Pontifices & concilia, si revera persuasum ipsis fuisset, eos libros, qui Dionysii nomen præferebant, genuinos esse ipsius fœtus, nihil in divinum Officium ex iis fuisse inserturos.

hæc Concilia, quæ Dionysianos Opera laudarunt, esse ipsius, aut quæ

C 99 *Hactenus laudatus anonymus: hisce autem præmissis, è Conciliis, summis Pontificibus, scriptoribusque quamplurimis ac sanctis Patribus, qui post seculum quintum Opera, sub* Dionysii Areopagitæ *nomine circumferri solita, laudârunt, nihil etiam in hac juris Sancto nostro competere, seu inde minimè fieri, ut Opera illa* Dionysio Areopagitæ, *veluti genuino eorumdem auctori, adscribenda sint, probare mox aggreditur; ac primò quidem id quantùm ad Concilia sequentem probat in modum:* Concilia, *inquit*, libros Areopagiticos citarunt, ut Opus ab aliquo scriptore quarti vel quinti seculi elucubratum, cujus doctrina solida esset, & ad oppugnandos hæreticos & ad confirmanda Christianæ Religionis dogmata maximè opportuna. Eos citarunt eodem prorsus modo, quo plures alios quinti, sexti & subsequentium seculorum Auctores. Uno tandem verbo eos libros allegarunt sub illius auctoris nomine, quod præfixum gerebant. Quod quidem auctoritatem illis libris conciliat, & ipsorum Auctorem maximè illustrat, sed ejus personam signanter non determinat. Optimè enim nôrunt omnes, Concilia & Patres in suis canonibus sanciendis usos esse quibusdam Operibus, nihil vel parum sollicitos in disquirendis genuinis eorum auctoribus, sibi satis esse putantes, eos libros, qui ab Ecclesia recepti sunt, hæreticorum erroribus opponere. Si S. Dionysii vindices contendant, quòd concilia hujusmodi Dionysii testimonia proferendo, quodammodo fateantur, & confirment, ea esse illius auctoris, Dionysii nimirum, sub cujus nomine ea laudant, id nos libenter dabimus, dummodo & ipsi pariter admittant, eos libros, quorum testimonia à conciliis sub alicujus Patris aut scriptoris nomine laudantur, esse ejusdem Patris vel scriptoris genuinum Opus. AUCTORE C. B.

hîc affirmatum

100 Huic autem conditioni subscripturos Areopagitas, numquam credam, nisi velint contra communem eruditorum omnium consensum fateri, Dialogos de Trinitate à concilio Lateranensi laudatos, & historiam passionis Imaginis Jesu Christi in urbe Berythensi, in septimo concilio relatam, esse certissimos S. Athanasii fœtus, quia hæc Concilia sub hujus S. Doctoris nomine ea laudârunt, cùm tamen certum indubitatumque sit, hujusmodi Opera fuisse S. Athanasio suppositа. Quod enim ad illum de Trinitate Dialogum spectat, ejus suppositio luce meridiana clarior apparet, cùm ejus auctor memoret additionem illam à concilio Constantinopolitano Symbolo Nicæno factam, & sex illa epitheta explicet ab eo concilio Spiritui sancto adtributa, quæ certè in Athanasium, qui concilium illud antecessit, convenire non possunt. Historia pariter passionis Imaginis Jesu Christi in urbe Berytho ipsi adscribi non potest, cum Sigebertus in suo Chronico eam referat ad annum DCCLXXV, & Cardinalis Baronius in Martyrologio ad IX Novembris diem testetur, se habere præ manibus vetustum quoddam manuscriptum hujusce sermonis S. Athanasii, in quo ferebatur, hoc miraculum contigisse sub Constantino juniore, & Irene ejus uxore. Quæ res eruditissimum Cardinalem impulit, ut hunc tractatum alteri potiùs Athanasio, in Syria episcopo, quàm magno Athanasio adjudicaret. Prætereo plures alios anachronismos, quos in hac historia videre est, cùm ex his, quæ diximus, satis constet, eam S. Athanasio falsò fuisse suppositam. Secundò si Dionysius ideo censendus est genuinus auctor illorum librorum, qui ipsi tribuuntur, quia Concilia Lateranense, Constantinopolitanum, & secundum Nicænum eos citarunt, fateantur, etiam oportet, Apologistæ, aliorum Patrum Opera, quæ in tribus hisce conciliis laudantur, germanos pariter esse illorum Patrum fœtus. B

efferunt, Areopagitæ attribuenda esse censent,

101 Sermo igitur in S. Thomam Opus erit S. Joannis Chrysostomi, quia sub hujus Patris nomine citatus legitur in duobus ex hisce conciliis. Epistola pariter ad Julianum sub nomine S. Basilii laudata, nec non Homilia de unico Legislatore duorum testamentorum S. Joanni Chrysostomo adscripta, & Pratum spirituale Joannis Moschi sub nomine Sophronii relatum, aliaque hujusce generis Opera partus legitimi erunt eorum auctorum, quorum nomen præ se ferunt; quia patres horum conciliorum sub illorum illustrium scriptorum nomine ea citarunt. Quemadmodum igitur inverisimile est, Apologistas S. Dionysii absurda hæc consectaria admissuros, ita ex quo plura concilia Areopagiticos libros sub speciosо hujusce illustris Athenarum episcopi titulo frequenter citarint, non inde poterit rectè inferri, veros esse ac germanos ejusdem sancti episcopi fœtus. Et revera qui aliquantulum in sacrorum conciliorum lectione versatus sit, nullo negotio poterit animadvertere,

AUCTORE C. B.

quemadmodum optimè notat Sæculo 4 Hist. Ecclesiast. cap. 6, art. 8 eruditus pater Natalis ab Alexandro, generalium conciliorum Patres non multum operis posuisse in dijudicandis juxta critices regulas SS. Patrum Operibus eorumque germanis auctoribus detegendis ac determinandis; sed cùm certi essent, ea Opera ab aliquo ecclesiastico auctore prodiisse, satis ipsis fuit ea laudare sub illius auctoris titulo, quem præferebant, & ex illis ea argumenta decerpere, quæ ad antiquam traditionem tuendam, & ad Ecclesiæ fidem stabiliendam essent magis accommoda. Argumentum igitur ex testimoniis Conciliorum depromptum non satis firmum est ad horum librorum pacificam possessionem S. Dionysio Areopagitæ vindicandam.

adeòque modo de summis, qui Areopagitica Opera laudarunt, Pontificibus.

102 *Atque hæc sunt, quibus laudatus auctor, è Conciliis, qua Dionysiana Opera laudârunt, nihil omnino in hac juris Sancto nostro competere, probatum dat; en nunc quî id quantùm ad summos Pontifices, scriptoresque alios quamplurimos ac sanctos Patres commenstret.* Martinus I, *inquit*, in primo Concilio Lateranensi & Agatho in epistola, quam ad Constantinum Pogonatum dedit, in sexta generali Synodo relata, celebrant quidem libros S. Dionysio adjudicatos; sed uterque eos celebrat, habita ratione eorum testimoniorum, quæ à duobus his conciliis citantur. Perhonorifica enim mentio sancti Areopagitæ, quæ in iis facta legitur, eos pariter impulit ad eam doctrinam sub hujus auctoris nomine laudandam, nullo alio præmisso examine, an hi libri, vel textus ex iisdem deprompti, essent à Dionysio profecti, nec ne. Pariter cùm Hadrianus I declarat, testimonia, ex S. Dionysio desumpta & à conciliis relata, in iisdem libris extare: cùm Nicolaus I, ad Michaëlem imperatorem scribens, S. Dionysium antiquum Patrem & Ecclesiæ Doctorem appellat; cùm tandem Paulus I ad Pipinum Galliarum regem scribit, se ipsi dono mittere S. Dionysii Areopagitæ libros; hæc omnia non evincunt, S. Athenienſem antistitem esse illorum Operum parentem; quia hi tres summi Pontifices hos libros, eorumque auctorem non laudant nisi in fide eorum Conciliorum, quæ hos libros citarunt eo modo, quo nos retulimus.

ut rationes in medium

103 Idem ferme dici potest accidisse de libris Areopagitæ nomine inscriptis, quod de Canonibus primi Nicæni concilii. Cùm Innocentius I declarâsset tum in epistola, quam scripsit ad clerum Constantinopolitanum, tum in ea, quam dedit ad Theophilum Alexandrinum, Romanam Ecclesiam alios canones non recipere quàm canones Nicæni Concilii: "Alios „quippe Canones Romana non admittit Eccle„sia.„ Zosimus Papa, qui Innocentio successit, cùm causam Appiarii, qui in sexto Carthaginensi concilio damnatus ad Romanam Sedem appellaverat, novo examini vellet subjicere, adversus illius Concilii Patres acriter defendit, hoc appellationis jus per canones Nicæni concilii Apostolicæ Sedi fuisse concessum. Plures alii pariter pontifices, qui proximè Zosimum secuti sunt, ut Bonifacius I & Cælestinus I jus appellationum ad Romanum Pontificem vigore Canonum Nicæni concilii propugnarunt. Ipsemet S. Leo in epistola, ad imperatorem Theodosium data, loquens de appellatione S. Flaviani à sententia depositionis in pseudo-concilio Ephesino à Dioscoro lata ad Apostolicæ Sedis judicium, habet hæc verba: "Quam autem post „appellationem interpositam hoc necessariè po„stulatur, canonum Nicææ editorum decreta te„stantur, quæ à totius mundi sacerdotibus sunt „constituta.„ Ea igitur quomodo hi omnes Romani Pontifices jus appellationum ad Romanam sedem statuunt in canonibus Nicæni concilii; & tamen ne vestigium quidem hujusmodi appellationum cernere est in canonibus hujusce concilii; sed totum hoc jus fundatur in quarto canone Sardicensis Concilii, quod post aliquot annos, id est, anno CCCXLVII, celebratum est.

his additis

104 Quemadmodum igitur nullus auderet asserere, quartum Sardicensis concilii canonem habendum esse pro canone Nicæni concilii, quia plures Romani Pontifices eum tanquam Canonem Nicæni concilii citarunt; ita pari ratione dici potest, libros, qui S. Dionysio tribuuntur, quamvis à summis Pontificibus, & Conciliis sub ejus nomine non semel laudatos, ob hoc tamen tamquam certos ejus fœtus non esse asserendos. Dici etiam potest in hujusce responsionis confirmationem, Zosimum Papam, aliosque Pontifices non ob aliam causam Sardicensem canonem tanquam Nicænum citâsse, nisi ob testimonium Innocentii primi, asserentis, Ecclesiam alios canones non recipere quàm Nicænos: "A„lios quippe Canones Romana non admittit „Ecclesia.„ Ex quo conjectare etiam licet, ea concilia, eosque Pontifices, qui post septimum seculum libros Areopagitæ adtributos nullo prævio examine laudarunt, eos laudasse in fide S. Gregorii Papæ, qui scripserat: "Fertur &c.„ Cujus testimonio freti eos libros ut legitimos Areopagitæ fœtus habuerunt.

fundem. sit loquendum, negativum suprà propositum argumentum vim suam retinet.

105 Sed quomodocúmque res se habeat, hoc unum maximè animadvertendum est, quòd, quemadmodum citatio Canonis Nicæni concilii pro canone Synodi Sardicensis juri & auctoritati Romanæ Sedis circa appellationes nihil detrahit, postquam Sardicensis ille canon à tota Ecclesia diu, antoquam à Trullana synodo approbaretur, exceptus est, &, hac generali acceptatione suppositâ, parum refert, sive uni sive alteri horum duorum conciliorum adscribatur, ita parum vel nihil interest ad finem, quem Romani Pontifices & concilia in citandis S. Dionysii testimoniis sibi proposuerunt, quòd illorum librorum auctor vel primo Ecclesiæ seculo vixerit, vel quarto desinente & ineunte quinto, cùm non rarò etiam utantur auctoritate plurium patrum, qui diu post Areopagitæ tempora floruerunt, quique eam non præ se ferunt doctrinæ excellentiam, sublimitatem ac soliditatem, quam in Areopagiticis scriptis deprehendimus. Ex his omnibus facile est intelligere, Patres, Doctores & Theologos, qui vel his conciliis coævi vixerunt, vel proximè sunt subsecuti, hos libros S. Dionysio adjudicâsse innixos citationibus summorum Pontificum & conciliorum, Lateranensis nimirum, Constantinopolitani & secundi Nicæni: & hæc concilia non aliunde eos habuisse ut genuinos S. Dionysii fœtus, nisi in fide eorum auctorum, qui vel quinto vel sexto seculo eorumdem meminerunt. *Hactenus ille; cùm autem scriptores* VI *ac seriè etiam* V *seculi, quorum fide posterioris ætatis Pontifices, Patres ac scriptores alii Dionysiana Opera* Areopagitæ *attribuerunt, nullam pariter in hac, uti ex infrà dicendis patescet, Sancto nostro jus concilient, nec id dicti summi Pontifices Patresque efficere queunt, negativique proinde, quod suprà proposui, argumenti vis integra manet,*

A *net, etsi interim plura Concilia, Pontifices ac Patres Dionysiana Opera ciuarint.*

CAPUT VIII.

An temporis diuturnitas, quâ post seculum quintum Dionysius Operum, nomine suo inscriptorum, auctor æstimatus fuit, argumentum negativum, ab Operum eorumdem per secula anteriora ignoratione petitum, pariter non enervet.

Diuturna Operum Dionysianorum, in qua Dionysius post seculum nonum

B *AN Dionysiana Opera, quæ à nemine prorsus per quatuor prima æra Christiana secula inveniuntur laudata pauciſque dumtaxat seculo quinto innotuêre,* Dionysium *verè haberent auctorem, seculo sexto, & septimo, imò & nono dubitatum à nonnullis adhuc fuit. Ac seculo sexto quidem dubitatum adhuc de re illa fuisse, Collatio Constantinopolitana, anno 532, ut suprà docui, habita, manifestè prodit. In ea enim (adi hanc Appendicem num. 66) Hypathius, catholicorum nomine loquens, in dubium, an Opera, quæ veluti Dionysiana à Severianis laudabantur, à* Dionysio *essent compositæ, revocavit. Aiunt quidem Areopagitici, Hypathium dumtaxat, an testimonia, quæ veluti Dionysiana à Severianis proferebantur, in Dionysiana Opera non essent intrusa, in dubium revocâsse. Verum, cùm Severiani, ut id, quod asserverant, probarent, ad Opera Dionysiana, quæ haud dubiè tam hi, quam Catholici habebant ad manum, non provocârint, Hypathium seu Catholicos, an hæc ipsa, non tantùm autem, an testimonia, ex hisce accepta,* Dionysii *essent, in dubium revocâsse, certum apparet. Ad S. Maximi ætatem seu seculum septimum progredior.*

fuit, possessio

C 107 *Tum sanè adhuc, an Opera,* Dionysii *nomine inscripta,* Dionysii *verè essent, fuisse dubitatum, vel ex eo liquet, quòd S. Maximus in Scholiis, in Opera Dionysiana à se contextis, loco non uno eos, qui hæc* Dionysio Areopagitæ *abjudicabant, impugnet. Quod porrò ad seculum nonum jam spectat, Theodorus presbyter, qui tunc floruit, Opera Dionysiana, solutis quatuor adversariorum argumentis, sancto nostro* Areopagitæ, *ut Photius in Bibliotheca cod. 1 docet, vindicare fuit conatus; quod sanè tum adhuc, qui, an Dionysiana Opera* Dionysii *verè essent, dubitarent, exstitisse, argumento est minimè dubio. Verùm, etsi res ita habeat, per secula tamen sex, à seculo nono ad decimum quintum usque, quo Laurentius valla floruit, atque, an Dionysiana Opera* Dionysium *verè haberent auctorem, in dubium revocare cœpit, seculum elapsa, fuisse eadem Opera* Dionysio, *veluti genuino eorum auctori, ab omnibus passim, nemine reclamante, adscripta, ipsimet etiam, qui Sancto nostro ea modò abjudicant, unanimi ferè consensu fatentur. Cùm itaque tot seculorum traditio, quâ, quæ* Dionysii *nomine notantur, Opera Sancto nostro fuerunt adscripta, in illorum quodammodo possessione hunc confirmârint, ex hac illum argumento negativo, quod à scriptorum anteriorum silentio ignorationeque repetitur, deturbari non posse, contendunt Sancti nostri seu Operum, quæ ejus nomen præferunt, vindices.*

AUCTORES C. B.

haud quaquam Dionysium,

108 *Ita porrò animo comparati sunt primò quidem, quod diuturna illa possessio sit quædam veluti præscriptio, quâ stante,* Dionysio *Opera, nomine ejus inscripta, denegari non possint; secundò, quòd, etiamsi* Dionysii *jus in Opera illa dilucidè non constaret, æquus tamen judex* S. Dionysio *ea adjudicare teneretur, quia, quando jura sunt æqualia, prævalet possessio; tertiò, quòd, stante Operum Dionysianorum penes* Dionysium *possessione, Sancti ad hæc jus probare Areopagiticorum vindices non debeant, sed Antiareopagiticorum, jus illud seu negantium seu contestantium, sit monumenta authentica & indubia, quibus possessionem legitimique, quod hæc includit, juris præsumptionem evertant, in medium proferre; quartò denique, quòd si quando jus est incertum ac dubium, quale illud* Dionysii *in Opera, ejus nomine inscripta, ab Antiareopagiticis creditur, conditio possidentis semper sit melior, optimaque adeò etiam sit* S. Dionysii *conditio, cùm Operum,* E *de quorum auctore controvertitur, possessio per ætatem amplius secula penes eum fuerit, nec ulla interim fuerit gravi oppositione seu interrupta seu interturbata, sed contrà alicujus interdum seu Concilii, seu summi Pontificis seu denique Patris aut scriptoris gravioris testimonio confirmata. Ita à temporis diuturnitate, quâ, de quibus hic differimus, Opera* Dionysio Areopagitæ *fuerunt adscripta, seu à longa, ut ita dicam, plurium seculorum, quâ ad illum spectare æstimata fuerunt, possessione argumunt Areopagitici, seu quâ Dionysium Operum illorum genuinum ac germanum auctorem censent.*

quod ea nec præscriptionem inducat,

109 *Verùm cùm hoc illorum ratiocinium partim in traditione, partim in temporis, quâ Dionysiana Opera Sancto nostro pluribus seculis fuerunt adscripta, diuturnitate, ejusque ex hac, contra quam Antiareopagitici excipere non possint, præscriptione dumtaxat fundetur, num traditio simul & talis possessio, è quibus, quod dixi, contendunt, Operibus illis* Dionysio *vindicandis sufficiant, dispiciamus, ac inprimis quidem, an id præstare queat possessio. Etiamsi bonorum, seu quæ ad laicas seu quæ ad ecclesiasticas personas pertinent, possessio post annos decem, viginti, triginta quadragintave pro bonorum qualitate, imò & post centum annos contra Romanam Ecclesiam, quæ sola hoc privilegio gaudet, præscriptionem inducat, par tamen haud est ratio de ingenii bonis, exempli gratiâ de libris, quorum possessio utcúmque etiam longa contra legitimum illorum auctorem unquam præscribit, seu jus parere non potest, quo alter, à quo compositi non sunt, pro legitimo eorumdem auctore habeatur. Huic principio innixi plures eruditi absque ulla injuria eos, qui librorum, ab aliis compositorum, auctores per longissimum etiam annorum spatium fuerant æstimati eosdemque adeò quodammodò possederant, è possessione illa deturbârunt. Possessio enim justa ut sit, titulus justus requiritur; sine quo, sicuti hæc non iniri, sic nec conservari seu continuari potest, maximè si agatur de libris, seu de jure, quod quis, ut pro legitimo horum auctore habeatur, sibi vindicet, quodque certè, cùm libri præscriptionis legi obnoxii non sint, nemi-*

F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

quam iis, quibus falsò attribuuntur, è pacifica, nimi per plura etiam secula continuata, possessione seu opinione, quâ eorumdem auctores existimati fuerunt, sibi vindicare queunt.

sive titulo falso, qui vel in Dionysii

110 *Etsi itaque* S. Dionysius Areopagita *librorum, qui nomen ejus præferunt, per plura secula, nemine reclamante, auctor existimatus fuerit, pacificamque adeò possessionem quodammodò sibi vindicârit, hanc tamen haud justam ac proin nec aptam, ut legitimum* Dionysio *jus, quo pro vero illorum auctore habeatur, concilies, arbitramur, nisi justo in titulo esse fundatam, possit monstrari. Verùm quid, quæso, pro titulo hujusmodi assignes? An forsan, ut ad alterum, in quo, quod hic discutimus, ratiocinium fundatur, jam veniamus, traditionem antiquam, quâ, per manus à seculo in seculum transmissâ, libros illos à scriptoribus, qui sexto æra Christiana seculo floruerunt, aliisque, hosce secutis, S. Dionysio* Areopagitæ *fuisse adscriptos, habetur perspectum? Verùm an illi sexti seculi scriptores, dictorum librorum auctorem esse* Areopagitam, *certum atque exploratum habuerunt? Si res ita habeat, cui fundamento hæc illorum, quâ, ut libros illos* Dionysio *adscripserint, eorumdemque adeò, ut ita loquamur, possessionem ei attribuerint, est factum, certa scientia seu cognitio fuit innixa, seu quod eòdem recidit, qua ratione impulsi scriptores illi* Dionysio Areopagitæ *præfatos libros adscripserunt eique adeò eorumdem possessionem tribuerunt? Hanc sanè non in re alia quàm vel in unius seu plurium, qui ante seculum sextum floruerunt scriptorum testimonio, vel in ipsa, libris prefixa, quâ* Dionysio *attribuebantur, inscriptione vel denique in ambobus simul hisce titulis constituere potuerunt.*

B

Operibus illis antiquitus prefixo

111 *Ac horum quidem prior sine posteriore justam ac legitimam Operis cujuspiam possessionem scriptori cuidam vindicare potest; posterior verò sine priore haud semper, nisi ex dictis pateret, est certus, sed sæpiùs falsus aut saltem ambiguus. Anne ergò sexti seculi scriptores vel ex altero duorum dictorum titulorum vel ex ambobus simul libros, qui an* Dionysii Areopagitæ *sint, controvertitur, Sancto huic adscripserint, aut, si mavis, adscribere potuerint, examinemus. Quòd si Areopagitici seu illi, qui libros,* Dionysii Areopagitæ *nomine inscriptos, Sancto huic attribuunt, à seculi sexti scriptoribus meritò illos, quòd* Dionysii Areopagitæ *nomen sibi in fronte haberent præfixum, adjudicatos Sancto huic fuisse, contendant, titulum illum, quo ita dictorum librorum possessionem* Areopagitæ *à scriptoribus illis meritò fuisse attributam volunt, vel certum omnino atque infallibilem autumant, vel incertum dumtaxat atque ambiguum. Si dubium dumtaxat ac parum firmum illum arbitrentur, ut quid eos, qui isti* Areopagitæ *possessioni, titulo dumtaxat dubio atque incerto in dicta hypothesi innixæ, sese opponunt, criminantur? Quisque novit, titulum coloratum ortumque ex hoc errorem communem naturas rerum nec mutare, nec facere posse, ut liber, qui ex errore auctori cuipiam adscribitur, re etiam ipsa hujus Opus evadat. Cùm enim in titulo fundata sit possessio, hæc illius conditionem sequitur; ut, si titulus falsus seu injustus sit, injusta pariter sit possessio, utque, si titulus incertus sit atque ambiguus, incerta pariter sit atque ambigua possessio, seu, ut melius loquar, sit pariter, an is, cui possessio tribuitur, jus ad eam habeat, incertum atque ambiguum, præsertim cum de iis, contra quorum auctores, ut jam docui, numquam præscribitur, quæstio moveatur.*

C

nomine.

112 *Quòd si autem titulum, qui à* Dionysii Areopagitæ *nomine, quod Dionysiana Opera prætulerunt, repetitur, quique, ut isthæc* Dionysio Areopagitæ *seculi sexti scriptores adjudicârint, effecerit, certum omnino ac firmum, sufficiatque proinde, ut Opera illa* Dionysio *attribuerentur atque ad posteros, veluti genuini ejus fœtus, transmitterentur, Areopagitici autument ac porrò ab nongentorum amplius annorum possessionem, cum titulo illo conjunctam, eadem Opera* Dionysium Areopagitam *verè habere auctorem, contendant, rationis puritate cautli lucubrationes non paucas alias, quæ eruditorum omnium calculo pro spuriis habentur, venerandisque auctorum, queis in fronte inscribuntur, nominibus falsò suppositi noscuntur, pro genuinis illorum Operibus admittere debebunt, ac inprimis quidem, ut plures alias omittam, Dialoges de Trinitate & Disputationes S. Athanasii cum Ario, huic sancto Patri per plura secula adscriptas, Tractatus de Operibus Cardinalibus, & de revelatione capitis S. Josephi, qui S. Cypriani nomen præferunt, Quæstiones & Responsiones ad Orthodoxos, quæ sub S. Justini nomine circumferuntur, ac tandem Tractatus in Leviticum, S. Cyrillo adtributos; ii enim, qui lucubrationes illas pro manibus omnium primi habuerunt, cùm auctorum illorum nomen iis præfixum invenissent, sub eodem nomine illas ad posteros transmisêre, & ad nostram usque ætatem sub eadem inscriptione devenerunt, nemine omnino, nisi postremis hisce seculis, reclamante.*

E

vel in nullo

113 *Eo consectaria, quæ cùm certè admittenda non sint, & tamen, si ob titulum, proximè relatum,* Dionysio Areopagitæ, *quæ sub ejus nomine circumferuntur, opera adscribenda forent, deberent admitti, hoc ipso, titulum illum, ut* Dionysio *isthæc adscribantur, seu ut dicturus Operum illorum, in qua* Dionysius *fuit, possessio legitima reddatur, non sufficere ostendunt; quod cum ita habeat, parque sit de libris aliis, ut definito cuipiam auctori adscribantur, ratio, antiqui ad id scriptoris certum atque irrefragabile testimonium eruditi requirunt; testimonium autem hujusmodi, in quo seculi sexti scriptores, qui Operum Dionysianorum possessionem* Dionysio *primùm attribuerunt, fundare hanc potuerint, non reperitur; quod antequam probem, anonymum Problematis supra sæpius laudati auctorem de testimonio hujusmodi, conditionibusque ad id requisitis differentem exhibeo. Ut, inquit,* liber aliquis tanquam legitimus alicujus auctoris tectus dignosci possit, hæc generalis regula traditur, nimirum si plures antiqui scriptores, vel unus etiam, qui nomine aliquo clareat, & verbis non obscuris loquatur, ex ipso testimonia aliqua proferant, vel illum ad ipsum spectare declarent, ea tamen conditione, quam nos infra notabimus. Hinc est, quòd prima S. Clementis ad Corinthios epistola ab omnibus accipitur, quia S. Irenæus, S. Clemens Alexandrinus, Eusebius & S. Hieronymus sub hujusce Pontificis nomine ipsam laudarunt, licet occulta & incognita fuerit ad tempus usque Patricii Junii, qui eam nactus in antiquo manuscripto anno MDCLXIII pubicæ luci donavit. Hac etiam ratione eruditissimus pater Sirmondus Tractatum quemdam de Trinitate & incarnatione sub Isaaci nomine publicis typis evulgavit solo fretus testimonio Gennadii, qui hujusce Operis meminit, & Isaacum

F

A cum his ſcriptoribus adnumerat qui ſub finem quarti ſeculi vixerunt.

ſcriptoris anonymi

114 In ſolo pariter Marii Mercatoris teſtimonio certò nunc ſcimus, Tractatus quoſdam, qui aliquibus Patribus olim tribuebantur, ad alios ſpectare. Non enim aliunde perſuaſum habemus, ſermonem, S. Joanni Chryſoſtomo tributum, in hunc textum Euangelii: "Si filius Dei es, mit-„te te deorſum, „ eſſe Neſtorii; & Commentaria in Epiſtolas S. Pauli, olim S. Hieronymo adjudicata, eſſe Pelagii; & ſermones in varias hæreſes Eutherium Neſtorianum auctorem ac parentem habere, quàm ex teſtimonio hujuſce ſcriptoris, cujus Opera poſt aliquot annos innotuerunt. Ut igitur liber aliquis in teſtimonio unius auctoris legitimus habeatur, hæ conditiones neceſſariæ ſunt. Primò, quòd alii ſcriptores paris auctoritatis ipſi non opponantur. Hac ratione liber Hermæ nunquam pro Canonico habitus eſt, quamvis S. Irenæus, S. Clemens Alexandrinus, Origenes, & Tertullianus ipſum citârint, quia plures ex Veteribus, ut Euſebius, Hieronymus, Rufinus &c ipſum inter apocryB phos amandârunt. Secundò opus eſt, ut hic auctor celebritatem aliquam nominis apud Veteres ſibi comparaverit. Quot enim auctores eccleſiaſtici nunc temporis ut certi & legitimi habentur in ſolo teſtimonio vel Euſebii, vel Gennadii, vel Photii, qui horum ſcriptorum aut ſimpliciter meminerint, aut excerptum aliquod retulerint? Tertiò hoc teſtimonium debet eſſe clarum & certum, non verò dubium & æquivocum; frequenter enim ſimilitudo titulorum, qui libris præfiguntur, & rerum, quæ ibi tractantur, dubios nos reddit de legitimo auctore alicujus Operis, ſi is, qui citat, non ſatis clarè ſe explicat.

verbis

115 Hinc eſt, quòd, cùm plures Patres dixerint, S. Athanaſium quoddam edidiſſe Fidei ſymbolum, materiam autem & modum hujuſce ſymboli non ſatis expreſſerint, certi eſſe non poſſimus, an illud, quod incipit ab his verbis: "Quicumque vult ſalvus eſſe, „ revera fuerit ab eodem Patre profectum. Quartò requiritur, ut hoc teſtimonium ita ſignanter determinet auctorem, ut nullus error, æquivocatio nulla inde poſſit oriri. Similitudo ſiquidem nominum, munerum, & regionum ſæpius in cauſa eſt, ut unus pro alio ſumatur, ut exempli gratiâ ſimiC litudo nominum inter Sixtum Philoſophum & Sixtum Papam id effecit, ut ſententiæ à Sixto Philoſopho ſcriptæ Sixto Pontifici tribuerentur. Anaſtaſius pariter Sinaïta, cum alium ejuſdem nominis in Antiochena ſede ſucceſſorem habuerit, anſam dedit eos confundendi, dubitandique, cuinam ex illis ea Opera Anaſtaſii, quæ ſub S. Anaſtaſii nomine in Bibliotheca Patrum habentur, adſcribenda ſint. Magna pariter conformitas, quæ inter duos Macarios deprehenditur in profeſſione, munere, & tempore, quo ambo floruerunt, in cauſa eſt, ut quinam quinquaginta illarum Homiliarum, quæ S. Macarii nomen præ ſe ferunt, germanus auctor habendus ſit, dijudicari non poſſit. Teſtimonium tandem, quo utimur, ut librum alicui auctori adſcribamus, debet eſſe depromptum ex Opere, de quo certiſſimè conſtet illius legitimus auctor, in cujus fide tale ſcriptum recipitur.

hic expoſito,

116 Teſtimonium enim, quod ex libro vel ſuppoſito, vel notas aliquas ſuppoſitionis habente, eruitur, non poteſt eſſe niſi incertum ac dubium. Hinc eſt, quòd Hiſtoria Paſſionis imaginis Jeſu Chriſti in civitate Berytho communi calculo juxta hanc regulam S. Athanaſio abjudicatur, quia, licèt in quodam fragmento Cæſareenſis concilii referatur, Petrum Nicomedienſem epiſcopum hujuſce narrationis auctorem aſſeruiſſe S. Athanaſium, conſtat tamen, illud Fragmentum apocryphum eſſe ac ſuppoſitum; cùm hoc Cæſareenſe concilium, in quo de ſanguine, qui ex Jeſu Chriſti latere profluxerit, actum ſit, toti antiquitati fuerit prorſus incognitum. Nunc igitur opus eſt, ut has regulas in rem noſtram transferamus, videamuſque, num in Operibus Patrum quatuor priorum Eccleſiæ ſeculorum aliquod extet teſtimonium, cui innixi quinti & ſexti ſeculi ſcriptores legitimum titulum habuerint eorum librorum poſſeſſionem S. Dionyſio adferendi, diſcutiamuſque, an horum Patrum teſtimonia tres præcipuè poſtremas conditiones habeant, quas ſuprà retulimus; primò videlicet, an hujuſmodi teſtimonium clarum ſit miniméque dubium; ſecundò an auctorem, de quo agitur, ſignanter deſcribat ac determinet; tertiò an ſit ex opere germano ac legitimo depromptum. Quarum trium conditionum, ſi una deficiat, nihil certi ex tali teſtimonio argui poteſt. *Jus hactenus auctor jam ſæpiùs laudatus; ut autem, quemadmodùm incepimus, ejus hac in re argumentandi rationem ad finem uſque ſequamur, ea modò addituri ſum, è quibus pateſcit, in Patrum ſen ſcriptorum, qui quatuor primis Eccleſiæ ſeculis floruerunt, ſcriptis nullum omnino tribus, quas hic poſtremò affert, conditionibus munitum teſtimonium inveniri, in quo ſexti ſeculi ſcriptores* Dionyſii Areopagitæ *jus in libros, Sanctо huic noſtro attribui ſolitos, fundare potuerint.*

ſen unius ſen plurium, ſeculo v medio anteriorum

117 *Primorum quidem quatuor ſeculorum auctores, quorum teſtimonio facere id illi poterint, Dionyſiana Opera uuſpiam citâſſe, jam ſuprà oſtendi; aſt, cùm lectorem, quàm id verum ſit, loco hoc penitus convinci, multùm interſit, Patres ſen ſcriptores, ſeculo Eccleſiæ quinto medio anteriores, quos Operum Dionyſianorum vindices adducere in rem ſuam ſolent, iterùm hic eo, quo floruerunt, ordine commemoro, locum iterum, quo eos Dionyſiana Opera, contrà ac Areopagitici contendunt, non laudâſſe, jam ſuprà probavi, aſſignans, nonnullaque etiam ſubinde in eorum, quæ antea dixi, confirmationem adjungens. Patres itaque ſen ſcriptores, hic à nobis commemorandi, quos Areopagitici in rem ſuam laudant, ſequentes hi ſunt; primò Origenes, qui, ut volunt, in ſuarum in S. Joannem Homiliarum prima Areopagitam citavit; verùm Homilia illa, uti hujus Appendicis num. 3 & 4 docui, Origeni falsò ſunt ſuppoſita, verumque earum auctorem ante ſeculum ſextum vixiſſe, nihil evincit. Secundò Dionyſius, Alexandrinus ſeculo tertio patriarcha, qui, quemadmodùm Areopagitici, Anaſtaſium Sinaïtam in Ὁδηγῷ & S. Maximum in contextis in* Areopagitam *Scholiis teſtari, autumant, Scholia in* Areopagitæ *Opera conſcripſit; verùm id nec S. Anaſtaſium Sinaïtam nec S. Maximum certò ac dilucidè teſtari ex iis, quæ Appendicis hujus cap. 1 diſſerui, luculentiſſimè, ni fallor, pateſcit. Tertiò Concilii Nicæni, anno 325 celebrati, canon trigeſimus primus, in quo, ut aiunt, oratio, quæ apud Dionyſium Hierarchiæ cæleſtis cap. 7 occurrat, laudatur; verùm canonem illum ſuppoſititium, orationemque, quæ in hoc, veluti*

AUCTORE C. B.

Dionysii, *laudatur, commentitiam esse, dilucidè evincunt, quæ appendicis hujus num. 27 & 28 in medium adduxi.*

Hicque recentiorum scriptorum testimonia

118 *Quartò sanctus Athanasius, qui, quemadmodum contendunt, in Quæstionibus ad Antiochum ducem* Dionysii *cælestem Hierarchiam laudârit; verùm Quæstiones illas S. Athanasio falsò esse suppositas, nemo non fatebitur, qui attentè evolverit, quæ de hoc argumento suprà in hac Appendice num. 29 & binis seqq. diserui. Quintò S. Gregorius Nazianzenus, qui, præterquam quòd non pauca similia iis, quæ in libris,* Areopagitæ *nomine inscriptis, leguntur, in Operibus suis suppeditet, Seraphinorum, apud Isaiam cap. 6 Deum laudantium, voces seu glorificationes explanans,* Dionysium *seu Opera, quæ sub hujus nomine circumferuntur, laudâsse videtur; verùm nec ex eo, quòd non nulla similia iis, quæ in Operibus Areopagiticis leguntur, Athanasius suppeditet, consectarium esse, ut hic illa è* Dionysio *hauserit, nec hunc Sanctum nostrum per illum, quem Athanasius, Seraphinorum apud Isaiam cap. 6 voces exponens, pulcherrimè ac subtilissimè seu sublimissimè philosophatum, ait, debere intelligi, verosimillimum; ne amplius quid dicam, efficiunt, quæ in hac Appendice primùm num. 32 & septem seqq., ac deinde num. 80 & seq. in medium jam adduxi. Sextò S. Joannes Chrysostomus, à quo, ut volunt, in Sermone de Pseudo-prophetis & falsis doctoribus* S. Dionysius Areopagita *volucris cœli fuerit appellatus; verùm S. Joanni Chrysostomo sermonem illum falsò esse suppositum, vel saltem, si res secùs habet, fuisse in eum* Dionysii Areopagitæ *nomen ab interpolatore intrusum, omninò suadent suprà in hac Appendice num. 40 & quatuor seqq. jam adducta. Septimò Joannes, Darensis archiepiscopus, & Isaacus Syrus, qui seculo quarto floruisse, ac S. Ephremi discipuli fuisse perhibentur.*

fundatus sit, polleat, Operum illorum esse auctorem, evincit.

119 *Verùm Joannem, archiepiscopum Darensem, qui Scholia in* Dionysium Areopagitam *scripsit, & Isaacum Syrum, qui in conscripto à se de Angelis Tractatu Dionysiana Operâ frequenter laudârit, nec seculo* IV *floruisse, nec S. Ephremi, ecclesiæ Edessenæ diaconi, discipulos fuisse, ex iis, quæ in hac Appendice cap. 3 diserui, manifestissimè liquet. Octavò S. Cyrillus, patriarcha Alexandrinus, qui, ut Areopagitici volunt, in libris, adversus Diodorum Tarsensem & Theodorum Mopsuestenum scriptis,* S. Dionysii Areopagitæ *testimoniis est usus; verùm, etsi quidem, ut aiunt, Cyrillus adversus Diodorum & Theodorum libros scripsisse videatur, hinc adeò, quemadmodùm suprà jam docui, sancto illi patriarchæ Alexandrino falsò suppositi non sint, anne tamen* Dionysii Areopagitæ *testimonia per hæreticorum fraudem intrusa in illos non sint, dubium esse admodùm atque incertum, in hac Appendice cap. proximè cit. ostendi, uti etiam Liberati diaconi, ut contrarium probetur, testificationem nihil omninò Areopagiticis prodesse. Atque hi sunt auctores, quorum testimonia Areopagitici præcipuè allegare in rem suam solent; cùm autem omnia & singula conditionibus suprà assignatis, quas, ut isthæc* Areopagitæ *vindicare Opera Dionysiana possent, requiri docuimus, certissimè, uti è jam dictis colligere promptum est, sint destituta, nemo quam sanè Areopagitici auctores illos in causa suæ præsidium allegando* Dionysio Areopagitæ *jus in libros, qui sub ejus nomine circumferuntur, vindicent, seu, quod eodem recidit, nulla ratione efficiunt, ut libri, qui* Dionysii Areopagitæ *nomine inscribuntur, genuini hujus fœtus debeant haberi; ita scilicet re habente, quòd, etsi quidem traditio, è qua, libros illos* Dionysio *esse adscribendos, habetur, longissimè durârit, perpetua tamen ac constans non sit, sed à seculo dumtaxat* V *aut* VI *incepta, in seculo quarto certè ac tribus anterioribus deficiat, seculique proinde sexti scriptores, qui Opera Dionysiana* Areopagitæ *attribuunt, seu horum possessionem Sancto nostro adscribunt, nullum omninò justum, in quo hanc fundare potuerint, titulum habuerint; unde fit, ut nec possessio ejusmodi, Operum illorum auctorem esse* Dionysium, *evincat.*

CAPUT IX.

Ex S. Ignatii martyris ad Romanos epistola, quæ in directo ad Timotheum libro de Divinis Nominibus citatur, non esse hunc à Dionysio Areopagita compositum, ostenditur.

Etsi quidem ob solam S. Ignatii ad Romanos epistolam, in libro de Divinis Nominibus

Contra Areopagiticos seu eos, qui Opera Dionysii Areopagitæ *nomine circumferri solita, abs hoc Sancto nostro fuisse elucubrata, contendunt, argumentis dumtaxat negativis hactenus pugnavimus; nunc positivis etiam rem contra eosdem adductis gerere aggredimur. Ac iis quidem, quæ dumtaxat, si* Dionysius *in Gallias, contrà ac fatium esse, in Commentario prævio docuimus, venisse adstruatur, locum habere queunt, omissis, mox abs illo, quod non admisso etiam* Dionysii *in Gallias adventu, à S. Ignatii epistola, in libro de Divinis Nominibus cap. 4 laudata, formari potest, ducimus initium. Nonnulli ex Antiareopagiticis, qui ante Ignatium martyrem obiisse* Areopagitam, *contendunt, argumentari è dicta epistola solent sequentem in modum:* Dionysius Areopagita *annis aliquot ante S. Ignatium obiit; cùm hic autem paulò dumtaxat ante obitum summ epistolam, de qua nobis sermo, ad Romanos scripserit, citare hanc* Dionysius *non potuit, liberque proinde, de Divinis Nominibus inscriptus, in quo eadem epistola citatur,* Dionysium Areopagitam *non habet auctorem. Ita illi; verùm an rectè? Nequaquam sanè. Audi, qui S. Maximus, in suis in* Areopagitam *Scholiis suprà citatum libri de Divinis Nominibus locum commentans, loquatur.* Etiam ex hoc, *inquit*, nonnulli putant, se opportunè librum hunc (*de Divinis Nominibus scilicet*) refellere, acsi non esset D. Dionysii, quia dicunt, Ignatium esse ipso posteriorem; quomodo autem possit quis meminisse posteriorum?

laudatum, perperam hunc Dionysio, utpote post Ignatium sub Adriano,

121 Verùm hoc totum fictum est, quantumvis id ipsis videatur; nam S. Paulus, qui Dionysium baptizavit, tempore posterior fuit sancto Petro, post quem Ignatius fit episcopus Antiochiæ, Petro Romam profecto; sanctus verò Paulus multo tempore supervixit, qui Dionysium baptizavit, & Dionysius post ipsum vixit. Porrò Joannes Euangelista sub Domitiano exulat in Pathmo, cui Dionysius rescribit; Ignatius autem ante Domitianum patitur, ita ut

A ut Dionysio sit antiquior. *Hactenus sanctus ille Areopagitæ scholiastes, ac partim quidem rectè: etsi enim sanctus Ignatius, non ante, sed post Domitiani imperium, sub Traiano videlicet, qui ab anno 100 circiter ad annum usque 117 regnavit, martyrio migrârit ad Superos multúmque adeò in assignando, quo celeberrimus hic martyr passus sit, tempore laudatus sanctus scriptor aberret, ejus tamen martyrium ante illud S. Dionysii Areopagitæ rectissimè consignat. Ac nos quidem, hunc Sanctum nostrum sub Traiani, sub quo Ignatius passus est, successore Adriano subiisse martyrium, in Commentario previo § XIX docuimus; verùm contra hanc epocham,* Dionysii *martyrio à nobis præstitutam, Launoyus in suo de* Dionysii Areopagitæ *libris Judicio ab ipso statim initio insurgit. Quod cùm ita sit, quò firma isthæc, atque inconcussa maneat, simulque, non posse ex eo dumtaxat capite, quòd Ignatii ad Romanos epistola in libro de Divinis Nominibus laudetur,* Dionysio *hunc abjudicari, pateſcat, lubet hoc loco, priusquam ad alia, ad præsens argumentum spectantia, progrediar, scriptorem illum Antiareopagiticum refutare.*

B *quidquid huc transcriptis*

122 *Ex eo itaque, quòd S. Maximus, Ignatii ad Romanos epistolam à* S. Dionysio Areopagita, *sub Domitiano, ut statuit, martyrii palmam adepto, laudari potuisse, ostensurus, Ignatium ante Domitiani imperium obiisse, perperam statuat, ita arguit seu observat:* Profectò debuit apud omnes Areopagitæ mortis epocha (*hanc Domitiani imperio innectit*) haberi exploratissima, quæ ut retineretur à Maximo, Maximum in ecclesiastica Historia coëgit tam graviter (*obitum scilicet S. Ignatii ante Domitiani imperium signando*) errare. Hoc etiam atque etiam animo versare velim eos, qui Areopagitæ martyrium in Adriani tempus rejiciunt, nec rejiciunt ob aliud, quàm ut contradicant ei de Areopagitæ martyrio sententiæ, quæ ante annos mille propter fui constantiam à Maximo convelli non potuit. Sed Maximus & Maximi contradictores ut unum idemque statuerent, tam hi in Areopagitæ martyrii tempore, quàm ille in Ignatii ætate peccârunt, quia contra primam & veram de annis utriusque traditionem pugnârunt. *Maximum itaque, quò Ignatii ad Romanos epistolam à* Dionysio Areopagita *laudari potuisse, ostenderet, martyrii, ab Ignatio tolerati, tempus prævertisse seu justo citius signâsse,* Dionysiique *martyrium à Domitiani ætate, quòd hâc illud evenisse, omnino certum existimaret, ad Adriani imperium removere noluisse, Launoyus contendit, ut etiam,* Dionysium *sub Domitiano, non autem sub Adriano, contrà ac in Commentario previo statuimus, subiisse martyrium.*

C *Launoyus errat.*

123 *Verùm S. Maximus, Ignatii martyrium ante Domitiani imperium signans, sanctum illum martyrem non tunc, sed sub Traiano sanguinem pro Christo fudisse, haud dubiè (quò minùs enim mentiens putetur, nota viri sanctitas impedit) ignorârit, unicéque proinde ex errore Ignatii martyrium tempore indebito signârit; id autem cùm ita sit, quid ni factum esse queat, ut tempus, quo* Dionysius *tolerârit martyrium, sanctus ille* Areopagitæ *scholiastes pariter ignorârit, idque proinde etiam per errorem tantummodò ad Domitiani, non autem ad Adriani, ut facere debuisset, imperium retulerit? Enimverò cur Maximus Dionysiani potiùs, quàm Ignatiani martyrii tempus comper-tum habuisse sit putandus, haud perspicio. Jam verò cùm hæc ita habeant, Maximusque, uti in Ignatiani, ita etiam in Dionysiani martyrii epocha errare potuerit, sanè, uti ex eo, quòd pregresso Domitiani imperium tempore Ignatium subiisse martyrium, notet, sanctum illum verè tunc martyrio fuisse affectum, concludi non potest, ita nec ex eo, quòd* Dionysium *sub Domitiano martyrii palmam obtinuisse, scribat, re etiam vera fuisse illud tum factum, merito argueris.* AUCTORE C. B.

124 *Sepius itaque, quò, martyrii Dionysiani epocham sub Domitiano locandam, certò sciamus, animo versare id, quod Launoyus verbis suprà recitatis ait, opera pretium non est, manetque proinde,* Dionysium *sub Adriano demum subiisse martyrium, ut suprà è martyrologio Romano Veteri, seu ex Athenienſi, qui abs hoc (adi Comment. previum num. 359) citatur, Philosopho Aristide docuimus. At verò, quod loco cit. non feci, modò hîc Dallæum, qui dictum Romani Parvi atque Adonis testimonium contemnit, nec ex eis, quo tempore* Dionysius *subierit martyrium, definiri posse, contendit, tantisper conveniamus. In suo de libris, qui sub* Areopagitæ *nomine circumferuntur, tractatu cap. 14 sequentem ratiocinatur in modum:* Nunc ergò, videamus, quibus Areopagitici auctoribus absurdam illam suam, atque incredibilem de Dionysii sub Hadriano passione fabellam constituere conentur. Aristidem Athenienſem primò testem citant, illum ipsum, de quo nuper diximus. Bene est. Si quem alium, vel peregrinum, vel recentioris ævi adducerent, non immeritò metuerem, ne quam homini fraudem vel patria, vel ætas feciſſet. Nunc cùm Dionysii civem, &, ut verisimile est, discipulum laudent, non est verendum, ne quid is de re notissima mentiatur. *Dallæus de scriptis, parùm scripserit.*

125 Quid ergò dicit Aristides? Dicit (inquis) Dionysium glorioſissimo martyrio sub Hadriano esse coronatum. Ubi & quando hoc dicit? "Scri„pſit „ inquis "in eo ipso Opere, quod de „Christiana Religione Hadriano Athenis obtulit.„ Cedo librum, ut testimonium inspiciamus. Librum, inquis, non habeo, periit; neque ulla fama est, eum ab aliquot retro sæculis visum esse. Bella profectò, ac fabulatoribus digna probatio. Utinam verò, utinam inquam, liber extaret. Ille non dubito, quin si extaret, totum fabulæ vestræ mysterium patefacturus ac disjecturus esset; eumque vehementer sollicitor putare à vestris majoribus consultò hac ipsa de causa extinctum fuisse, ut alia fortasse non pauca priscorum hominum opera ab iis de industria sublata magna suspicio est, ne, si superessent, iis, quibus ipsi gaudebant, fabulis nocerent. Nunc quando testimonium, quo nitimini, neque exhibetis, neque librum, in quo id scriptum fuisse affirmatis, periisse negatis, argumentis necessariò utendum est, ut, an id Aristides, quod vos affirmatis, in eo libro vel scripserit vel scribere potuerit, intelligamus. Non scripsisse, jam supra inde demonstravi, quòd librorum Areopagiticorum neque adversarii, neque patroni, ac ne eorum quidem princeps Maximus sexto septimoque sæculo sciverint, Dionysium sub Hadriano fuisse mortuum; imò verò planè aliud sciverint, eum nempe ante Hadriani, ipsiusque etiam Traiani tempora martyrium fecisse; & in hoc, tametsi in cæteris discordes, consenserint. *ex Aristide Dionysii martyrium sub Adriano*

AUCTORE C. B. *Ignatii.*

126 Illud enim prius de Hadriani tempore neutros neſcire potuiſſe, ſi eſſet ab Ariſtide tanto viro, in eo Opere ſcriptum; quod vos ipſi apud Athenienſes, id eſt, apud homines Græcos, adeóque utrorumque gentiles inter antiquorum monumenta clariſſimum habitum fuiſſe perhibetis. Hoc autem utroſque neſciviſſe, inde conſtat, quòd incredibile ſit, id ſi ſciviſſent, vel adverſarios tam impudentes futuros, ut Dionyſium ante Trajani tempora paſſum eſſe objicerent, vel patres nos tam ſtultos, ut ſub Hadriano paſſum diſſimularent. His nunc adde Græcos Maximo recentiores Methodium, & de nono ſæculo Symeonem Metaphraſtem, & Suidam, & Michaëlem Syngelum, & Menæorum & Synaxariorum apud eandem gentem auctores; quos omnes id ab Ariſtide de Hadriani tempore ſcriptum neſciviſſe, inde certa fides eſt, quòd Dionyſium, ut mox oſtendemus, ſub Domitiano quidem cæteri, ſub Trajano verò duo ex iis, Suidas & Syngelus, paſſum tradant; ſub Hadriano, nulli poſuerint; idque eo validiùs hoc, quod nos volumus, conficit, quòd omnes, cùm veros eſſe Dionyſii libros, qui ejus nomine circumferuntur, putarent, hæc eos ſententia evidentiſſimè illuc cogebat, ut martyrem ſub Hadriano potiùs, quàm vel ſub Trajano, vel ſub Domitiano paſſum fuiſſe dicerent. Qui ergò hoc, quod eorum ſtudium atque uſus poſcebat, non ſunt ſecuti, eos nemo dubitare debet, id apud Ariſtidem ſuum nunquam vidiſſe.

B

127 Nunc quis credat, quòd eſſet apud Ariſtidem, vidiſſe quidem & animadvertiſſe Latinos hoſpites & exoticos, Græcos, ejus gentiles ac vernaculos, vel non vidiſſe, vel non animadvertiſſe? Sed quid Græcos loquor? Ne Latini quidem ulli fuerunt paulò vetuſtiores (ſi unum Adonem, de quo mox, exceperis) qui hoc apud Ariſtidem viderint, qui ſe hoc apud eum vidiſſe non negent. Nam Hilduinum, Ratbertum, Hincmarum, Vincentium Bellovacenſem, Matthæum Veſtmonaſterienſem, alios Areopagiticæ omnes ſectæ homines, quis Dionyſium ſub Domitiano paſſum eſſe tradituros fuiſſe putet, ſi eum ſub Hadriano occiſum ab Ariſtide didiciſſent? Omnes autem, quod ſtatim docebimus, ſanctiſſimi hujus Martyris paſſionem ad Domitiani tempora retulerunt. Ergò, aliud tradidiſſe Ariſtidem, planè neſcierunt. Neque id poſtremò omittendum eſt, quod ſi vel unum eſſet, nihil hujuſmodi in Ariſtidis libro ſcriptum fuiſſe, demonſtraret. Meminerunt hujus libri & Uſuardus & veterum Galliæ Martyrologiorum, quæ nos Sirmondi fide ſupra laudavimus, ſcriptores. Omnium, hæc una vox conſtanſque conſenſus eſt: "Ariſtidem, Athenienſem virum, fide ſapientiâque mirabilem, in „eo Opere, quod de Chriſtiana religione compoſuit, teſtari, Dionyſium Areopagitam poſt „clariſſimam confeſſionem fidei, poſt graviſſima „tormentorum genera glorioſo martyrio coro„natum eſſe.„ Ariſtidem dicunt teſtari, Dionyſium, graviſſimis tormentis pro Chriſti fide cruciatum, martyrium glorioſè conſummâſſe, quod ab Ariſtide ſcriptum eſſe, & veroſimillimum eſt, & nos libenter admittimus. Sub Hadriano illa paſſum eſſe, non dicunt. Ergò & horum de re tam memorabili ſilentium arguit, nihil hujuſmodi ab Ariſtide ſcriptum fuiſſe.

C

nominatimque Adonem excepit, ratio-nibus

128 Cur enim Uſuardus & alii Martyrologiorum ſcriptores hoc, ſi eſſet ab Ariſtide ſcriptum, tacuiſſent potiùs quàm Ado, qui memorat? Neque ſanè id ab eo ſcribi potuiſſe ex iis, quæ nuper diſputabamus, liquet. Cùm enim illa, quæ iſtic præſtruximus, vir ejuſdem memoriæ Ariſtides neſcire non potuerit, Dionyſii ſcilicet & Publii, qui ei ſucceſſit, epiſcopatum & martyrium; neque illud profectò, quod inde neceſſariò ſequi demonſtravimus, neſcivit, Dionyſium ſcilicet multò ante Hadriani initia paſſum; ut autem, quod ipſe falſum eſſe ſciret, id ſcriberet, viri celeberrimi pietas ac ſapientia credere nos non ſinunt. *Ita hactenus laudatus ſcriptor; Ariſtidem autem, quidquid etiam ſanctus Viennenſis martyrologus Ado ſcribat, ſub Adriano* Dionyſii Areopagitæ *martyrium nec ſignâſſe, nec ſignare potuiſſe, cum Sirmondo, uti jam nunc recitatis verbis luculentiſſimè manifeſtat, contendit. Ac rationes quidem, ob quas poſtremum, ſeu Ariſtidem ſub Adriano ſignare non potuiſſe* Areopagitæ *martyrium, adſtruit, eædem prorſus ſunt, quæ Sirmondum, ut idem affirmaret, impulêre, quæque quàm parùm rei iſti evincendæ aptæ ſint, in Commentario, ſuprà jam datis Actis præmiſſo, num. 358 & binis ſeqq. oſtendi; quod autem ad primum jam ſpectat, rationes quidem, quas ad id probandum affert, à rationibus, per Sirmondum adhibitis, diverſæ ſunt; verùm nec iis, quod vult, evidtum dat.*

D

E

hicque

129 *Ex eo enim potiſſimùm, quòd S. Maximus aliique ſcriptores Græci* Dionyſium *ſub Adriano paſſum eſſe ignorârint, imò & contrarium ſcripſerint, idque tamen, utpote qui, ſi Ariſtides, Vir ſanctus* S. Dionyſio *æqualis fideque dignioſſimus,* Dionyſii *martyrium ſub Adriano ſignâſſet, minimè id ignoràſſent, facturi indubie non fuiſſent,* Dionyſii *martyrium ſub Adriano Ariſtidem non ſignâſſe, ſeu, quod eòdem recidit, Sanctum noſtrum ſub hoc imperatore paſſum eſſe, non ſcripſiſſe, contendit. Verùm quid ni, contrà ac Dallæus putavit, fieri poſſit, ut S. Maximus Apologeticum Ariſtidis pro religione Chriſtiana librum, in quo ſanctus hic Athenienſis philoſophus* Dionyſii *martyrium ſub Adriano locavit, unquam viderit, itaque ſub hoc principe ab Ariſtide conſignatum fuiſſe* S. Dionyſii *martyrium, ignorârit? Euſebius in Chronico S. Ignatii, Antiocheni epiſcopi, martyrium ſub Traiano (adi Operis noſtri tom. 1 Februarii pag. 19, num. 31) apertiſſimè ſignat, & tamen S. Maximus, ut ſuprà jam vidimus, diu ante Trajanum, imò & Domitianum martyrio coronatum fuiſſe Ignatium, in ſuis in* Areopagitam *Scholiis affirmat. Quod cùm ita ſit, dictumque adeò Euſebii Chronicon (neque enim, ſi id noviſſet, ab Euſebio in aſſignanda martyrii Ignatiani epocha diſſenſurus fuiſſe videtur) veroſimillimè ignorârit, quid, quæſo, impedit, quò minùs etiam Apologeticum Ariſtidis de Religione Chriſtiana librum ignorâſſe credatur? Anne forſan, quòd Euſebii Chronico notius exſtiterit Ariſtidis Opus, pluriumque manibus tereretur?*

F

per rationes alias

130 *Verùm res ſecùs habere videtur, imò cùm Ariſtidis Opus, integro adhuc ſuperſtite Euſebii Chronico, haud amplius modò inveniatur, nec, quandonam interierit, exploratum habeatur, dubitari non immeritò poteſt, an id jam inde à Maximi ætate, atque etiam citiùs, ut id Sancto huic prælucere non potuerit, haud interiiſſet. Anonymus quidem Martyrologii Romani Parvi ſeu Veteris, à Roſweydo primùm editi, auctor, qui, quemadmodum Solterius noſter in ſua ad Uſuardum Præfatione docet, ante ſeculum octavum medium, imò ante an-*

in medium adduxit

Digitized by Google

A *num* 742, *floruit, ac dictum Martyrologium ſuum contexuit, Ariſtidis in hoc Opus pro Adriano imperatore, ſub quo* Dionyſium *paſſum, ait, ad tertiam Octobris diem citat, idque inter antiquorum memorias clariſſimum apud Athenienſes teneri affirmat; verùm hinc conſectarium non eſt, ut ipſemet is ſcriptor, qui, quemadmodùm è jam dictis facilè colliges, poſt S. Maximum floruit, laudatum Ariſtidis Opus pra oculis habuerit; facilè enim factum eſſe poteſt, ut Sancti noſtri ad dictum Octobris diem elogium, in quo Ariſtidis Opus laudatur, è concinnato per ſcriptorem anteriorem, cui Opus illud praluxerit, Martyrologio acceperit, tantúmque adeò ex hujus fide idem Opus laudárit. Hinc porrò jam fit, ut ex eo ſanè, quòd in Martyrologio Romano Parvo ſeu Veteri Ariſtidis Opus citetur, nequaquam ſit conſequens, ut anonymi, qui Martyrologium illud contexuit, auctoris, ac proin etiam S. Maximi, qui ante hunc floruit, ætate Opus illud adhuc fuerit ſuperſtes. Jam verò, cùm res ita habeat, facilé-*

B *que etiam ex aliis ſuprà dictis Ariſtidis Opus ac præſtitutam in hoc martyrii Dionyſiani epocham ignorare S. Maximus potuerit, ex eo certè, quòd hic* Dionyſii *martyrium ſub Domitiano, non autem ſub Adriano, ſignet, nequit inferri, id pariter ſub Adriano Ariſtidem non ſignâſſe.*

131 *Quod autem ad alios ſcriptores Græcos,* confutatio contrarium. *Maximo recentiores, Methodium videlicet ſeu Metrodorum, Synceuem Metaphraſtem, Michaelem Syngelum, Menæorumque ac Synaxariorum auctores jam ſpectat, hi quidem,* Dionyſium *ſub Adriano martyrium ſubiiſſe, non ſcribunt; verùm cùm in aſſignando imperatore, ſub quo id factum ſit, concordes non ſint, ac duo quidem ex illis, Suidas videlicet & Syngelus, ſub Traiano, reliqui verò ſub Domitiano,* Dionyſium *paſſum, tradant, id enimverò, unanimi Græcorum omnium conſenſu* Dionyſii *martyrium ſub Domitiano non fuiſſe ſignatum, argumento eſt minimè dubio. Quid quòd ii, qui* Dionyſium *ſub Domitiano paſſum, notant, id è S. Maximo, in Martyrii Ignatiani epocha aſſignanda certiſſimè è ſuprà dictis hallucinato, hauſerint? Adhæc cùm Traianus, ſub quo Suidas & Syngelus Dionyſii martyrium configunt, proximè ante Adrianum, ſub quo Martyrologii Romani Parvi ſeu Veteris auctor, Ariſtidem citans, Dionyſium*

C *paſſum, ait, Romani imperii habenas moderatus ſit, ab Ariſtide ſeu Romani Parvi auctore haud multùm illi in aſſignanda martyrii Dionyſiani epocha diſſonant, cùm aquè ad finem, quàm ad initium imperii Traiani reſpexiſſe queant. Nec quidquam ad rem facit, Latinos, in rebus Græcorum hoſpites, non autem ipſoſmet Græcos noviſſe, ſub Adriano paſſum eſſe* Dionyſium; *id enim Latini ſeu, ut melius loquar, Romani Parvi auctor aut is certè, quem hic ſibi prælucentem habuit, non è ſuis Gentilibus, ſed è Græco homine, fide digniſſimo, S. Ariſtide nempe, Athenienſi philoſopho, didicit.*

132 *Hincmarus quidem, Ratbertus, Hilduinus,* veſtia etiam Romani Parvi auctoritate, arguunt. *Vincentius Bellovacenſis & alii* Dionyſii *martyrium ſub Domitiano collocant. Verùm id veroſimillimè vel è S. Maximo vel ex aliis recentioribus ſcriptoribus Græcis didicerant, majoremque proinde, quàm hi, fidem haud merentur; etſi autem* Dionyſium, *ſi id utcúmque probabile putáſſent, ſub Adriano paſſum eſſe, fortaſſis ſcripſiſſent, nequit tamen ex eo, quòd id non fecerint, concludi,* Dionyſium *ſub Domitiano, non autem ſub Adriano eſſe paſſum. S. Maximi enim aliorumque Græcorum recentiorum, qui* Dionyſii *martyrium ſub Domitiano collocant, obſtitit auctoritas, quò minùs aliam eventui iſti epocham aſſignare auderent. Verùm pergit Dallæus ac quærit, cur Uſuardus, non æquè ac Ado,* Dionyſium *ſub Adriano paſſum eſſe martyrium, ſcripſerit. Id ſcilicet factum ſuſpicatur ex eo, quòd* Dionyſium *ſub Adriano paſſum eſſe, Uſuardus haud putárit. Verùm Uſuardus, contrà ac Dallæus putavit, Adone eſt recentior, prolixioraque, quibus hic Sanctos in contexto à ſe Martyrologio ſubinde ornárat, elogia in compendium in novo à ſe contexto Mrl. ita contraxit, ut haud rarò non panca, notatu etiam ſatis digna, quæ fuſiori oratione ab Adone inveniebat expoſita, pro mero ſuo arbitrio omiſerit; quod cùm ita ſit, Uſuardum in* Dionyſii Areopagitæ *elogio nomen imperatoris, ſub quo Sanctum hunc paſſum, in Martyrologio Adoniano invenit, non alia ex cauſa, quàm ut errorem, quem in hoc cubare illo ex capite putárit, corrigeret, prætermiſiſſe, pro certo quis aſſeveret? At verò Dallæus poſt verba, quæ ex eo proximè recitavimus, nonnullis adhuc minoris momenti aliis contra Adonem adductis, mox in Romanum Parvum ſeu vetus, è quo, quam Ado* Dionyſii *martyrio aſſignat, epocham eſſe hauſtam, tandem animadvertit, ſtylum convertit, non pauca differens,* E *quibus antiqui illius à Roſweydo primùm editi monumenti fidem atque auctoritatem minuere ac penitus convellere conatur.*

133 *Verùm cùm dicta ſua certis atque indubitatis argumentis haud probet, ac pleraque ſint hujuſmodi, ut facilè è Sollerii noſtri de Martyrologio illo in præmiſſa ad Uſuardum Præfatione diſputatis refutari queant reve etiam ipſa, ubi hæc cum illis conferenti pateſcet, refutata jam ſint, Sanctum noſtrum verè ſub Adriano, ubi à Romani Parvi auctore hunc que ſecuto Adone ſignatur, ſubiiſſe martyrium, ſaltem probabilius, ſi non omnino certum, apparet, quidquid etiam in contrarium Launoyus & Dallæus ſuprà hinc tranſcriptis verbis arguant. Jam verò cùm res ita habeat, ac proin* Dionyſius *non priùs, quàm cùm Ignatius ad Superos martyrio jam migráſſet, ſanguinem pro Chriſto effunderit, potuit enimverò ſcriptam ab hoc ad Romanos epiſtolam laudare, perperamque adeò ei Librum de Divinis Nominibus vel idcircò, quòd dicta epiſtola in eo citetur, Antiareopagitici nonnulli abjudicant. Verùm, etſi quidem id ita ſit, ex eo tamen dictus* F *liber, quòd ſimul & memorata epiſtola citationem complectatur, & Timotheo, Epheſino epiſcopo, inſcribatur,* Dionyſio Areopagitæ *abjudicandus eſt. Cùm enim Ignatius Oneſimi, qui Timotheo defuncto in ſedem Epheſinam ſucceſſerat, in ſcripta à ſe ad Epheſios epiſtola meminerit, hâcque poſterior ſit epiſtola altera ſuprà memorata, quam idem Ignatius ad Romanos dedit, jam Timotheus, cùm hæc ſcripta fuit, diem extremum clauſerat.*

134 *Quod cùm ita habeat, nequiit à* Dionyſio & liber de Divinis Nominibus Timotheo inſcribi, & in eo Ignatii ad Romanos epiſtola laudari; utrumque autem ſimul cùm fiat, id enimverò, memoratum librum non à Dionyſio, utpote qui Timothei mortem ante ſcriptam ab Ignatio ad Romanos epiſtolam eveniſſe, indubiè non ignorárit, ſed ab alio poſterioris evi ſcriptore, qui antè ne, an poſt epiſtolam, ab Ignatio ad Romanos ſcriptam, Timotheus obiiſſet, neſcierit, compoſitum fuiſſe, argumento eſt perquàm valido. Ac eo quidem ſeſe ut expediant Areopagiti-

ex eo tamen, quòd ſimul liber ille Timotheo inſcriptus ſit, merito id facere?

martyrium paſſo, perperam abjudicens.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ei, varias sè vertunt in partes, nonnullis etiam eum Baronio adstruentibus, Timotheum, cui liber de Divinis Nominibus inscriptus est, non eum esse, qui Pauli discipulus fuit, sed alium quemdam Juniorem, Pudentis senatoris filium, cujus nomen in Romano Martyrologio, & in SS. Perpetuæ & Felicitatis Actis refertur; verùm, ait in sua jam supius laudata de Operibus S. Dionysii *Dissertatione cap.* 9 *Nourrius*, Alii è contrario Timotheum illum verum Pauli discipulum fuisse adserunt, & Baronii opinionem his impugnant rationibus. 1 Omnes ante Baronium scriptores cum Græci tum Latini in ea fuerunt sententia. 2 Auctor noster tradit Timotheum episcopali dignitate inauguratum, atque ab eo Opera sua vult examinari & castigari. 3 Idem ipse auctor in epistola ad Titum, quem Baronius aliique Areopagitici discipulum & comitem Pauli fuisse concedunt, ejusdem Timothei meminit. 4 In omnibus manuscriptis codicibus Timotheus ille Ephesinum episcopatum, cui discipulus Pauli præfuit, tenuisse memoratur. 5 Denique Auctor noster, uti diximus, se Apostolorum, ejusdemque proinde Timothei temporibus vixisse jactitat.

B

Hæc rationes, quæ ex Areopagiticorum nonnullorum

135 *Ita hactenus, de quibus hîc Nourrius, alii isti, & recte quidem. Hinc, spreta illa de Timotheo responsione, Areopagitici nonnulli* audacter, *ait in sua mox iterum laudata Dissertatione cap.* XI *Nourrius*, affirmant, *sequentia isthæc*, Scribit autem & divus Ignatius: Amor meus crucifixus est, *Ignatii, ad Romanos scribentis, verba, quæ in libro de Divinis Nominibus citantur, quæque in hoc à* Dionysio *citari non potuisse contendimus*, ab aliquo insciente & rerum ignaro imprudenter & ineptè in Dionysii Intrusa textum. Et id quidem pluribus momentis demonstrari posse arbitrantur. Primùm, quia nihil ad Dionysii argumentum faciebat præfata Ignatii auctoritas. Dionysius etenim ibi probat vocem ἔρως, "amor„ apud sacros Auctores in bonam partem accipi. Atqui eadem vox in hac ipsa Ignatii epistola pro concupiscentia amoreque terrestri usurpatur. Secundò, quia, hâc periocope & sententiâ Ignatii demtâ, meliùs sibi cohæret Dionysii oratio. Tertiò, testimonium illud Ignatii inter media sacræ Scripturæ testimonia absurdè omnino collocatur. Certè prudentior Dionysius & post omnia divinæ Scripturæ testimonia, atque etiam post allatas à se ibidem Hierothei magistri sui auctoritates ei locum dedisset. Denique periodus, quæ hanc Ignatii sententiam antecedit, falsitatem continet putidissimam, & auctore tam erudito prorsus indignam. Hæc autem periodus his verbis concipitur: " Visum est quibusdam nostris sacrarum „Scripturarum tractatoribus nomen ἐρὼς, amo„ris, divinius esse, quàm nomen ἀγάπης, dile„ctionis.„ At hoc, inquiunt, falsissimum est.

C

136 Nam si nomen "amoris„ ἐρὼς, divinius esset, quam nomen "dilectionis„ ἀγάπης, scriptores sacri eo procul dubio frequentiùs uterentur. Atqui vox ἔρως in novo Testamento, ubi vox ἀγάπη plusquam nonagies occurrit, nec semel quidem reperitur: in veteri autem creberrimè legas vocem ἀγάπης, bis verò tantummodo vox ἔρως in Proverbiorum libris ad amorem impurum & prophanum significandum adhibetur. Unde concludunt, & phrasim præfatam, atque ipsam Ignatii sententiam in Dionysii libros fuisse à quodam malè feriato homine in-

mente hic alleganter.

trusas. *Ita hactenus Areopagitici nonnulli, qui suprà allatam Ignatii, ad Romanos scribentis, sententiam in Dionysianum de Divinis Nominibus librum ab ignaro quodam posterioris ævi scriptore fuisse intrusam, existimant; verùm audi, qui tria posteriora, quæ ad hanc suam opinionem firmandam modò hùc transcriptis verbis affernnt, rationum momenta loco suprà cit. à Nourrio consutentur.* Quod autem . . . (*ait hic scriptor*) objicitur, hac periodo (*citatâ sempe Ignatii in libro de divinis nominibus sententiâ*) demta, Dionysianam orationem meliùs sibi cohærere, leve omnino est, nulliusque momenti. Idem quippe dici posset de aliis auctorum libris, in quibus plura ad aliquid probandum congeruntur testimonia antiquiorum. Uno enim & altero sublato, meliùs quoque scriptoris oratio sibi cohærere plerumque videbitur.

137 Deinde si quoties deleta aliqua periodo oratio sibi meliùs cohærere censetur, toties eamdem periodum textui auctoris dixeris esse adjectam, tot in Ecclesiæ Patrum atque in primis auctoris nostri Operibus dici deberent adsuta, iisque insita; ut hæc objecisse Areopagiticos aliquando pœniteret. At, inquiunt, Dionysius non poterat testimonium Ignatii aliis sacræ Scripturæ testimoniis medium interjicere: sed illud suo, id est, ultimo posuisset loco. Nec majoris ponderis est ista argumentatio. Quis enim scriptores his citandorum librorum legibus ita teneri credat; ut ab iis non liceat unquam transversum unguem discedere? Hæc quippe si se haberent, quot, bone Deus, occurrent testimonia veterum in variis posteriorum scriptorum libris ab inscientibus & ignaris imprudenter intrusa, & ex iis deinceps delenda? Quot namque scriptores de ea, quæ nunc desideratur, citandi methodo ne cogitaverunt quidem? Quot in eorum Operibus permista reperies Scripturæ Patrumque antiquiorum testimonia? Neque erat sanè, quòd fastidiosiùs objicerent periodum, quæ huic Ignatii sententiæ præponitur, falsitatem continere putidissimam. Etenim eo, quo enunciatur, modo, nihil in ea nisi verissimum deprehenditur. Hæc quippe ipsissima sunt, ut superiùs dictum est, auctoris nostri verba: "Visum est quibus„dam nostris sacrarum Scripturarum tractatori„bus nomen Amoris divinius esse, quàm nomen „Dilectionis.„ Quibusdam" dixit, non "omnibus.„ At quibusdam id ita visum fuisse tam constanter putabat; ut scriptores & scripta, ubi id traditum est, ille continuò indicaverit. Et certè, qui hæc objiciunt, & ipsi fatentur illud nomen Amoris, in aliis, quàm iis, qui ab auctore nostro citantur, inveniri Scripturæ sacræ libris.

E

138 *Hæc laudatus Nourrius; ut autem & id, quod verbis num.* 35 *recitatis primo loco Areopagitici memorati objiciunt, modò hîc confutem, nomen ἔρως in iis, quæ in libro de Divinis Nominibus citantur, Ignatii verbis pro amore spirituali & divino potest usurpari, quamvis in subsequentibus pro exstincto concupiscentiæ igne accipiatur. Jam verò cùm id ita sit, ibidemque adeò ab Ignatio in bonam partem accipi dictum nomen, Operum Dionysianorum auctor existimare haud ineptè potuerit, præfatam enimverò Ignatii auctoritatem, veluti ad argumentum, quod tractabat, facientem, potuit citare; ut proinde, contrà ac Areopagitici contendunt, asseverari haud debeat in Dionysii intrusa textum. Et verò asse-*

veranti

Digitized by Google

A *verari id neutiquam debere, vel ex eo etiam liquet, quòd nullum prorſus libri de Divinis Nominibus exemplar aſſignari hactenus potuerit, in quo eadem Ignatii auctoritas ſeu ſententia deſcripta haud reperiatur. Quod cùm ita habeat, aliterque, ni hæc in ipſomet primævo Dionyſiano fuiſſet uſurpata textu, indubiè haberet, non ab interpolatore ſeu poſterioris evi ſcriptore, ſed ab ipſomet Operum Dionyſianorum auctore cenſeri debet profecta; jam verò cùm epiſtolam, in qua dicta ſententia reperitur, Ignatio ad Romanos ſcribente, mortuus à diſcipulis Timotheus, cui liber de Divinis Nominibus inſcribitur, jam eſſet, conſectarium eſt, ut hic certè à* Dionyſio Areopagita, *qui id utique non ignorâſſet, conſcriptus haud fuerit. Hinc porrò jam etiam conſequitur, ut vel ex eo, quòd liber de Divinis Nominibus ſimul & Timotheo inſcriptus ſit & Ignatii ad Romanos epiſtolæ citationem complectatur,* Dionyſium Areopagitam *habere auctorem minimè is poſſit, quidquid in contrarium rationibus nonnullis ſuprà allegatis Areopagitici arguant.*

CAPUT X.

Dionyſii Areopagitæ non eſſe, quæ ejus nomine inſcribuntur, Opera, ex antiqua, quæ in hiſce pro infantium baptiſmo citatur, traditione oſtenditur.

B

Epitheton Græcum, quod traditioni de Baptiſmo ab Operum Areopagiticorum

C *Eccleſiaſtice Hierarchiæ cap. ultimo* § xi Dionyſius Areopagita, *ſeu anonymus, qui hujus ſibi nomen, aſſumpſit, auctor ſequentem loquitur in modum:* πλὴν γε ὅτι καὶ περὶ τούτου ταῦτά φαμεν, ἅπερ οἱ θεοειδεῖς ἡμῶν ἱεροτελεσταὶ, πρὸς τὴν ἀρχαίας μυθεύσεως παραδόσεως, εἰς ἡμᾶς προήγαγον· *hæc autem verba, ab Operum Dionyſianorum ſcriptore, de infantium Baptiſmo, cujus interrogationes, abrenuntiationes &c, quòd harum incapaces infantes ſint, irridebant ethnici, faciente ſermonem, in litteras miſſa, Latinè à Cordérii interpretatione ſic ſonant:* Verumtamen hac de re (*de infantium ſcilicet Baptiſmo*) id quoque dicimus, quod deiformes præceptores noſtri ab antiqua traditione acceptum nobis tranſcripſerunt. *Porrò cùm auctor, ſi* Dionyſius Areopagita *is ſit, hîc per illos, quos* deiformes præceptores ſuos *vocat, non alios, quàm S. Paulum alioſque Apoſtolos intellexiſſe queat, hique certè doctrinam de parvulorum Baptiſmo, utpote Chriſto abſque omni controverſia haud antiquiorem, ex antiqua traditione, contrà ac in textu cit. Operum Dionyſianorum auctor prodit, accipere non potuerint, id enimverò argumento eſt, per illos, ad quos ex antiqua traditione perveniſſe ſubſannatam ab ethnicis de parvulorum Baptiſmo doctrinam, Operum Dionyſianorum auctor ait, non Apoſtolos, ſed alios, qui diu poſt Apoſtolos floruerunt, debere intelligi, hunccque adeò inſtituti ſui hoc loco immemorem,* Dionyſii Areopagitæ *perſonam, quam toto ſuo Opere ſibi impoſuit, manifeſtò hîc deponere.*

140 *Ita Antiareopagitici, ut Operum Dionyſianorum auctorem ſeculo primo ſeu Apoſtolorum ætate non floruiſſe, ac proin illorum auctoritatem C. B. ſcriptore tribuitur. quodque numquam tantummodò idem,*

rem eſſe non poſſe Dionyſium Areopagitam, *è ſuprà cit. Operum eorundem loco arguunt. Nec ſanè vi ac robore deſtituitur hoc illorum argumentum. Areopagitici quidem, quo id enervent atque convellant, vocabulum ſeu Epitheton* ἀρχαῖος, *quod in Dionyſiano textu ſubſtantivum* παράδοσις, *Latinè* traditio, *afficit, non id, quod Latinè* priſcus *ſeu* antiquus, *ſed idem, quod Latinè* Primus, *ſignificare contendunt; verum audi, qui Morinus, poſtquam*, qua ratione *Operum Dionyſianorum auctor*, ſi Areopagita eſt, præceptores ſuos ſive pontifices, hoc eſt, Apoſtolos ab antiqua traditione Baptiſmum infantium accepiſſe & ad tempus uſque ſuum conſervaſſe, *dici poſſit, rogavit, opportunè ad inſtitutum præſens loco mox cit. ratiocinetur.* Lanſelius, *inquit*, ita pervertit hanc periodum (*ſuprà ſcilicet recitatam Eccleſiaſtica Hierarchiæ textum*) in tranſlatione ſua, ut ei vix aliquid ſani fecerit reliquum: "Tametſi hoc quoque de hac re dicimus, quod divini noſtri Pontifices,, (*Apoſtoli*) "à prima Chriſti traditione myſticè edo-,,cti, ad nos uſque produxerunt.,, Primum ſupplevit "Apoſtoli.,, Deinde contra verbi notionem ἀρχαίας vertit "prima.,, Denique addit de genio ſuo, "Chriſti.,, Neque hæc tranſlationis perverſitas omnem à textu abſurditatem abſtergit. Nam cum ea non bene conveniunt poſtrema verba "ad nos uſque produxerunt.,, Conceſſo enim quòd fuerit immediatus Apoſtolorum ſucceſſor, quòd cum eis toto prædicationis tempore vixerit, ſuperſteſque adhuc fuerit Joannes Euangeliſta, cùm ſcriberet, ineptè dicit, ad nos uſque produxerunt traditionem illam.

D E

141 Hic loquendi modus poſtulat neceſſariò longum temporis interſtitium, & optimè convenit cum epitheto ἀρχαίας, antiquæ, quod traditioni in textu tribuitur. Rationem perverſitatis ſuæ facetam reddit Lanſelius in Adnotationibus: "Alioquin dubium moveretur de an-,,tiquitate S. Dionyſii. Si enim diſcipulus fue-,,rit S. Pauli, quomodo dicit ſuum præcepto-,,rem ab antiqua traditione iſta edoctum fuiſ-,,ſe?,, Atqui hoc dicit, nec aliter integro textu explicari poteſt. Antiquiſſimi interpretes Scotus & Saracenus tranſtulerunt, "ab antiqua eru-,,diti traditione.,, Perionius, "A veteribus ac-,,ceptis.,, Vercellenſis, "A ſuis ſenioribus do-,,cti.,, Ambroſius, "Ex priſtina traditione.,, Omnium optimè antiquiſſimi interpretes, omnium peſſimè recentiſſimus. Pachymeres in ſua paraphraſi textum reliquit immutatum, μυθεύσεως καὶ παραδόσεως ἐκ ἀρχαίας edoctis illis ab antiqua traditione. *Ita hactenus Morinus, vocabulum ſcilicet* ἀρχαίας, *quòd longum temporis intervallum, quo doctrina de parvulorum Baptiſmo ad Operum Dionyſianorum auctorem fuerit deducta, neceſſariò in textu ſuprà relato importetur, nullo modo ad ſignificandum idem, quod vocabulum* primus *ſignificat, accipi poſſe contendens.*

F

Dio-

quod Latinè primus ſeu primigenius,

142 *Et verò vocabulum* ἀρχαίας *in textu illo re ipſa neutiquam ad idem, quod vocabulum* primus, *ſignificandum adhiberi, alia adhuc ratione probabo, poſtquam, quæ* Cozza, *ut contrarium probet, in Vindiciis Areopagiticis, anno 1702 Romæ editis, profert, lectori ob oculos poſuero. Sic itaque Lucubrationis dictæ part. 2, cap. 15, num. xi ratiocinatur.* Vis ergò tota difficultatis reſtringitur ad illud adjectivum; "Antiqua.,, Verumtamen hac de re (recitat hic

uti Cozza verbis hue transcriptis

Dionyſianum textum ſuprà jam datum) "id quo-
„que dicimus, quod deiformes præceptores no-
„ſtri ab antiqua traditione acceptum nobis tranſ-
„miſerunt.„ Sed neque hoc urgere mihi videtur, ſiquidem verba illa ſonant idem, ac "à pri-
„ma traditione.„ Et ita legit Ambroſius Camald. in ſua verſione; "quæ ſancti præceptores
„noſtri ex priſtina traditione edocti; „ in quo ſenſu uſurpare videtur ipſemet Rivetus. Ideoque pater Halloixius quæſt. 2 in Vitam S. Dionyſii in reſponſ. ad XII Sculteti rationem ait: Iſta traditio vocata eſt ab authore noſtro ἀρχαία παράδοσις hoc eſt, "prima ſeu primigenia
„traditio.„ Nam cùm ἀρχαῖος plura ſignificet, ejus ſignificationes pro ſubjecta materia capiendæ ſunt. Inter alia verò (quod ex Lexicis addiſci poteſt) ſicut ἀρχὴ, principium, ita ἀρχαῖον, primum ſignificat, non modò vetus aut antiquum. Poteſt enim aliquod eſſe primum, nec tamen vetus aut antiquum: & item antiquum & non eſſe primum. Ex quibus, ait, quòd verba illa Dionyſii ita legenda ſunt: "De illo hæc di-
„cimus, quæ divini initiatores noſtri, à prima
„edocti traditione, ad nos provexerunt.„

143 Cùm itaque ſub initiatorum nomine, "Deiformes ſeu divini INITIATORES, „ veniant Apoſtoli, quos antea "divinos duces„ appellat, ut explicat S. Maximus in Scholiis ad hunc locum; iſti verò à Chriſto ſint edocti, qui primus Eccleſiæ doctrinam tradidit, ipſoſque Apoſtolos edocuit, inde fit, quòd verificetur de eis, quòd ſint à prima traditione edocti. Potuit etiam S. Dionyſius per initiatores ſacroſque duces intelligere Hierotheum, Marcum & Lucam Euangeliſtas, Juſtum, quem citat lib. de Divinis Nominibus cap. XI, Antipam alioſque coæquales diſcipulos, qui, ab Apoſtolis edocti, optimè dici poſſunt à prima traditione edocti, utpote ab Apoſtolorum traditione. Ita ex Halloixio. Quæ reſponſio non videtur aliena à mente abbatis Vercellenſis, qui in extractione hujus Dionyſii loci legit: "Super hoc au-
„tem articulo, ſcilicet de pueris baptizatis, di-
„cimus, quòd doctores noſtri, à ſuis ſenioribus
„docti, nobis tradiderunt.„ *Hæc laudatus Cozza volens ſcilicet, vocabulum Græcum* ἀρχαῖος *duas habere ſignificationes, quarum altera idem, quòd vocabulo Latino* primus *ſeu* primigenius, *alterâ idem, quod vocabulo Latino* antiquus, *ſignificetur, ex eoque proinde, quòd Operum Dionyſianorum auctor ſubſtantivum* παράδοσις, *ſeu* traditio, *epitheto* ἀρχαῖος *in textu ſuprà recitato afficiat, conſtitarium non eſſe, ut ſignificare voluerit, antiquam exſtitiſſe traditionem, quâ ad ſe perveniſſe ait catholicam de parvulorum Baptiſmo doctrinam.*

144 *Verùm etſi quidem vocabulum* ἀρχαῖος *idem ſubinde, quod Latinè* primus *ſeu* primigenius, *apud auctores Græcos ſignificet, numquam tamen abs hiſce in ſignificatione hujuſmodi adhibetur, niſi ſimul res, per ſubſtantivum, quod epitheto* ἀρχαῖος *afficitur, ſignificata, vocari poſſit, reque etiam ipſâ ſit antiqua. Ad Lexica Græca provocat Cozza; verùm hæc ipſa illi adverſantur. Ut, quam verum id ſit, pateſcat, Cozzæ obtemperantes Lexica Græca conſulamus. Hæc inter maximè eminet lingua Græca ab Henrico Stephano conſtructus typiſque anno 1572 vulgatus Theſaurus. Is itaque, qui quemadmodum idcircò poteſt, Lexicorum Græcorum omnium inſtar mihi hic ſit, vocabulo* ἀρχαῖος, *in ſenſu pri-
mo accepto, duas ſignificationes attribuit, quarum alterâ idem, quòd vocabulo Latino* Priſtinus, *alterâ idem, quod vocabulo item Latino* Antiquus, *ſignificari docet; licèt autem ſignificationum illarum prior à ſignificatione, quam vocabulum* antiquus *ingerit, videatur diverſa, ea tamen, quibus epitheton ſeu adjectivum* Priſtinus *jungitur, adjectivum ſeu epitheton* antiquus *certo etiam ſenſu convenit. Sic ſtatui, priùs habito ac deinde amiſſo, cui epitheton ſeu adjectivum* priſtinus *jungitur, adjectivum ſeu epitheton* antiquus *certo etiam ſenſu quadrat. Ea enim, quæ, cùm priùs fuiſſent habita ac deinde amiſſa, iterum poſtea fuerunt obtenta, certo etiam ſenſu ſunt antiqua, hincque* antiquus *pro* priſtinus *apud Latinos aliquando uſurpatur, uti Henricus Stephanus loco ſuprà cit. docet. Nonnulla quidem adhuc adducit, quibus vocabulo* ἀρχαῖον *nihil aliud, quam τὸ* ἐξ ἀρχῆς, *Latinè*, quod ab initio fuit, *ſignificare inſinuat; verùm quæ ab initio fuiſſe dicuntur, ſimul eſſe queunt antiqua, imò nullum hactenus apud ſcriptores Græcos reperire quivi exemplum, in quo vocabulum* ἀρχαῖον *idem omnino, quod τὸ* ἐξ ἀρχῆς, *Latinè*, quod ab initio fuit, *ſignificet, ſimulque ſignificationem, quæ vocabulo* antiquus *ineſt, excindat.*

145 *Ut itaque ſeu Cozza ſeu Areopagitici alii, vocabulum* ἀρχαῖος *in Dionyſiano textu ſuprà recitato ad ſignificandum τὸ* ἐξ ἀρχῆς, *Latinè* quod ab initio *fuit, uſurpari, ſignificationemque, vocabulo* antiquus *indutam, excludere, evictum dent, neceſſe eſt, ut vel unum, in quo dictum vocabulum* ἀρχαῖος *à probato auctore Græco ita adhibeatur, exemplum adducant; cùm autem nunquam, ut id faciant, futurum eſſe videatur, vocabulum* ἀρχαῖος *in Dionyſiano textu ſuprà recitato idem dumtaxat,* quod ab initio fuit, *ſeu idem, quod vocabulum* primus *ſeu* primigonius, *ſignificare, minimè mihi abs illis patiar, perſuaderi. Et verò nec ipſemet Cozza firmiter id ſibi perſuaſum habuiſſe videtur. Solutioni enim, quam ad difficultatem, ex verbo* ἀρχαῖος *petitam, ſuprà huc tranſcriptis verbis dat, ſequentem mox ſubjungit:* Cæterùm ſi iſta non placent, & contendere velint cum Antiareopagiticis apud de Nourry cit. verba illa Dionyſii non poſſe rectè explicari pro prima traditione, benè verò pro Antiqua, quemadmodùm antiqui vertunt Joannes Scotus, Joannes Saracenus, Jacobus Faber Stapulenſis, & nonnulli alii ex recentioribus, reſponderi poteſt ex doctrina S. Dionyſii Carthuſiani, qui in hunc locum ita ſcribit: "Verùmtamen, & de hoc, id
„eſt, de iſta materia, ea dicimus, quæ quidem
„Deiformes noſtri ſancti perfectores, id eſt, A-
„poſtoli, ab antiqua eruditi traditione, id eſt,
„ab æterna Sapientia, unigenito Dei Jeſu Chri-
„ſto, quæ Sapientia in Proverbiis teſtatur: Ab
„æterno ordinata ſum, & ex antiquis. Et in
„Euangelio loquitur: Sinite parvulos venire ad
„me. Et: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &
„Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum
„Dei, ſui nos adducebant, id eſt, transfude-
„runt in nos ſua informatione.„ Vocat itaque Carthuſianus doctrinam Chriſti, antiquam traditionem, quatenus ab æterna unigeniti Filii Dei Sapientia derivatam, & cùm Apoſtoli ab hac æterna incarnati Verbi Sapientia eruditi fuerint, ideò B. Dionyſius Areopagita, eos ab antiqua traditione edoctos eſſe, ſcribit.

A

146 *Talis eſt, quâ difficultati, ex verbo* ἀρχαιὸς *petita, ſatisfacere* Cozza *conatur, ſolutio altera; verùm, quam eum in finem è Dionyſio Carthuſiano adducit, verborum Dionyſianorum interpretationem ab obvia atque uſitata horum ſignificatione, ipsâque etiam ſcriptoris, à quo profecta ſunt, mente longiſſimè eſſe alienam, indubitatum apparet. Et verò per* deiformes præceptores *ſeu* perfectores, *de quibus Operum Dionyſianorum auctor loco ſuprà cit. loquitur, intelligendos eſſe Apoſtolos, pro mero ſuo arbitrio Dionyſius Carthuſianus, nullo prorſus ad id impellente argumento, adſtruere videtur; quid ſi autem* antiqua traditio, *de qua Operum Dionyſianorum auctor loco cit. loquitur, ibidem, prout Dionyſius Carthuſianus adſtruit, pro* æterna Sapientia, Unigenito Dei Jeſu Chriſto, *accipienda foret, quis non animmet, Operum Dionyſianorum auctorem ſcripturum diſertè fuiſſe, ſuos præceptores ea, quæ ſibi de Baptiſmo tradidiſſent,* ab æterna Sapientia, Unigenito Dei Jeſu Chriſto, *accepiſſe? Certè nulla prorſus ratio apta reddi poſſe videtur, cur Dominum Jeſum Chriſtum, à quo præceptores ſui doctrinam de Baptiſmo accepiſſent, non apertè expreſſiſſet, ſed per antiquam traditionem, quâ is vel nullo modo vel certè obſcurè admodùm dumtaxat ſignificari poteſt, ſignificare voluiſſet. Difficultatem itaque, ex verbo* ἀρχαιὸς *petitam, minimè etiam ſolvit interpretatio, Dionyſianis verbis à Dionyſio Carthuſiano loco per Cozzam proximè cit. accommodata. Nec video, qui aliis in medium adductis reſponſis eadem difficultas feliciùs ſolvi queat. Jam verò, cùm res ita habeat, Græcoque adeò epitheto, quod traditioni de Baptiſmo ab Operum Areopagiticorum auctore loco ſuprà cit. tribuitur, idem omnino, quod vocabulo Latino* antiquus, *ſignificatum indubiè is velit, conſectarium eſt, ut per* Deiformes præceptores, *à quibus ſe, quæ ex antiqua traditione de Baptiſmo accepiſſent, didiciſſe ait, non Apoſtolos, qui ea utique, non ab antiqua traditione, ſed ab ipſomet Chriſto Jeſu acceperant, intellexerit, ſed alios poſteriores, ad quos traditione dumtaxat Catholica de Baptiſmo doctrina pervenerat. Hinc porrò ulteriùs conſequitur, ut ætate, qua Apoſtolorum ævo fuerit poſterior, Eccleſiaſticam, in qua traditionem de Baptiſmo vocat* antiquam, *Hierarchiam elucubrârit, utque proinde à* Dionyſio Areopagita, *qui Apoſtolorum ævo floruit, diverſus ſit ſeu diſtinctus.*

Operum illorum Areopagitam non eſſe auctorem, argumento etiam eſſe.

B

C

CAPUT XI.

Quæ de ſanctiſſimo Trinitatis myſterio Operum Dionyſianorum auctor ſcribit, Dionyſium Areopagitam hunc non eſſe, argumento etiam eſſe monſtrantur.

Operum Areopagiticorum auctor vocabulum hypoſtaſis in eadem,

Operum Dionyſianorum auctor lib. de Cæleſti Hierarchia cap. 7 ſub finem ſic ſcribit: Id memoriæ causâ in præſentiarum repetere ſufficiat, ut primus ille ordo à divina bonitate, quantum par eſt, theologicâ illuſtratus ſcientiâ eamdem deinde ceu benefica hierarchia, ſe-

quentibus tranſcripſerit, illud, ut compendio dicam, docens, quemadmodùm veneranda & ſuperbenedicta omnique laude digna Divinitas, à Dei capacibus intelligentiis, quantum ab iis cognoſci ac celebrari poteſt, jure debeat deprædicari, cùm ſint quaſi deiformes, divini quidam loci, ut eloquia teſtantur, divinæ requietis; nec non ut monas unitaſque, quæ tribus ineſt perſonis, à ſupercæleſtibus naturis ad infima uſque terræ per ſuam benigniſſimam res omnes penetret providentiam. *Deum itaque* ἑνάδα τριυπόςατον, unitatem, in tribus perſonis ſubſiſtentem, *ſeu* quæ tribus perſonis ineſt, *loco cit. vocat laudatus auctor; cap. autem* 1, § 4 *de Divinis Nominibus ſcribit,* Deum propter ſupernaturalis individui ſui ſimplicitatem *laudibus ornari,* ὡς μονάδα καὶ ἑνάδα, ut Unitatem; ut Trinitatem verò propter ſupereſſentialis fœcunditatis in tribus Perſonis manifeſtationem, ὡς τριάδα ἢ διὰ τὴν τριυπόςατον ἢ ὑπερουσίαν γονιμότητα ἱδρυσιν. *Et cap.* 2 *ejuſdem libri* § 4 ἡ δὲ ἀλλήλαις, οἷα θεμις χρὴ φάναι, τῶν ἐναρχικῶν ἑαυτῶν μονὴ καὶ ἵδρυσις, ὁλικῶς ὑπερκειμένη, Divinarum in ſeipſis, ſi ita loqui fas eſt, Perſonarum mutua manſio & collocatio, in totum ſupraquam copulata in unum. *Et aliquantò poſt* § 5, μόνη ἢ πηγὴ ἢ ὑπερουσίου θεότητος ὁ πατὴρ, οὐκ ὢν υἱὸς ἢ πατρὸς, οὐδὲ πατρὸς ἢ υἱὸν, φυλαττούσης ἢ τὰ οἰκεῖα τῶν ὅλων ἑκάστῃ τῶν θεαρχικῶν ὑποςάσεων. Solus autem fons ſuperſubſtantialis divinitatis eſt pater, ita ut non ſit pater filius, nec filius pater, ſed cuique divinarum perſonarum propriæ ſuæ laudes inviolatæ conſerventur.

E

148 *Panculis ante hæc verba lineis idem vocabulum* ὑποςάσις *in eadem ſignificatione uſurpârat, idque iterum in fine ejuſdem capitis ſequentibus his verbis facit:* Omne divinum nomen, ex bonitate promanans, cuicumque divinarum perſonarum impoſitum ſit, in tota ipſa divina Trinitate promiſcuè accipitur. *Ex loci ſanè non panci, quibus Operum Dionyſianorum auctor vocabulum* ὑποςάσις *in eadem, qua vocabulo Latino* Perſona *ineſt, ſignificatione uſurpat, pluresque adhuc alii, quibus hoc ipſum facit, aſſignari poſſent. Auctor quidem Diſſertationis anonymæ in Dionyſium Areopagitam, anno* 1702 *typis Pariſienſibus Gallicè vulgatæ, cap.* 4, *art.* XI, *apud Areopagitam vocabulum* ὑποςάσις *non* perſonam, *ſed aliquid dumtaxat* reale, *prout hoc ei, quod ſecundum apparentiam ſeu ſpeciem tantùm eſt, opponitur, ſignificare, contendit, utque id probatum det, è lib. de Divinis Nominibus cap.* 2, § 3 *ſequentem hunc textum in margine tranſcribit.* Diſcreta ſunt Patris ſuperſubſtantiale nomen & res, & Filii & Spiritus Sancti; *verùm vocabulum* res, *in iſthac interpretatione Latina occurrens, in textu Græco, qui huic reſpondet, non per vocabulum* ὑποςάσις, *ſed per vocabulum* χρῆμα *exprimitur, tamque diſcrè vocabulum* ὑποςάσις *ad ſignificandam perſonam in dicto ſecundo de Divinis Nominibus cap., quod laudatus auctor citat, ubique adhibetur, ut illo, vel attentè perlecto, abundè hic confuteur, noſque adeò hoc loco ampliùs morari haud debeas. En modò, qui Morinus è dicto ſignificatione, in qua illud vocabulum ab Operum Dionyſianorum auctore conſidenter adhibetur,* Dionyſium Areopagitam *hunc non eſſe, probare contendat.*

quæ veri Latina Perſonæ ineſt ſignificatione ſæpiùs uſurpat;

149 Iſto nomine, *inquit*, primùm uti cœperunt theologi Græci poſt concilium Alexandrinum, quod anno CCCLXII, Conſtantino imperatore mortuo, celebratum eſt, ut teſtatur Socra-

cùm autem ante ſeculum quartum,

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

tes lib. III, cap. IV & V. Confessores enim, ab exilio revocati, cum sancto Athanasio multisque episcopis Alexandriam convenerunt, atque inter multa alia, quæ agitârunt, οὐσίας & ὑποστάσεως nomina, de quibus inter Catholicos ortæ jam erant disceptationes, explicârunt, & iis qua significatione uti liceret, definierunt. "Porrò ,,autem, ,, (*ita capitum dictorum ultimo è Christophorsoni interpretatione Socrates*) "episcopi, ,,qui in concilio Alexandrino aderant, hanc de ,,οὐσίᾳ... & ὑποστάσει... controversiam excussе,,runt. Nam Osius, episcopus Cordubæ, civita,,tis Hispaniæ, cujus antea fecimus mentionem, ,,ab imperatore Constantino ad tumultum ab A,,rio concitatum sedandum missus, dum Sabellii ,,Afri dogma explodere cogitaret, de οὐσίᾳ... & ,,ὑποστάσει... disceptavit; unde materia alteri ,,contentioni suppeditata est. Verùm id temporis ,,in concilio Nicæno de ea controversia ne ver,,bum quidem factum est; at postquam nonnulli ,,cœpêre de ea digladiari, ob eam causam in ,,hoc concilio de οὐσίᾳ... & ὑποστάσει... ista de,,ciderunt; non oportere, cùm de Deo fermo sit ,,institutus, his verbis uti; nam οὐσίας, id est, ,,essentiæ nomen in sacris Litteris non reperiri, B ,,& voce ὑποστάσεως... Apostolum, dogmatum tra,,dendorum necessitate adductum, usum fuisse. ,,Cæterùm alia quadam ratione voces istas admit,,tendas decreverunt, nimirum quòd Sabellii ,,opinionem explodant, ne verborum inopiâ rem, ,,quæ triplici nomine nuncupatur, quasi unam ,,putare cogamur, sed ut singula nomina Tri,,nitatis in propria subsistente persona Deum si,,gnificent. Ista eo tempore à concilio decreta ,,fuêre.,,

non in significatione ipsius.

150 Primus (*verba modò sunt Morini*) de hac significatione quæstionem movit Osius adversus Sabellianos disputans. Sabelliani enim contendebant οὐσίαν & ὑπόστασιν idem esse, atque etiam id demonstrare conabantur ex Symbolo Nicæno, in quo dicitur, Si quis verò ex alia οὐσίᾳ vel ὑποστάσει Filium Dei esse dixerit; quos S. Basilius totâ Epistolâ CCXXVI refutat. Cùm autem concilii Nicæni Patres de hac controversia nihil definiissent, eo quòd ad Arianos nihil spectaret, & ab Osio tantùm obiter adversus Sabellianos disceptata fuisset, Catholici, potissimùm Occidentales, hac in causa Sabellianis consentiebant, & Orientales Arianismi accusabant: Orientales autem Sabellianismi eos vicissim insimulabant. Gregorius Nazianzenus maximis laudibus Athanasium prosequitur oratione in ipsius laudes, quòd dissentientes in concilio Alexandrino Orientales cum Occidentalibus prudenter conciliavisset. Sic Nazianzenus, explicata difficultate essentiæ & hypostasis atque personæ, quæ Patres tum vexabat, subjicit, "Quæ cùm beatus ille vir, & verè homo ,,Dei magnusque animarum œconomus, oculis ,,auribusque perciperet, tam stultam & absurdam ,,Orthodoxæ fidei sectionem dissimulandam ac ,,negligendam sibi non putavit; verùm medici,,nam morbo quamprimùm infert. Quonam au,,tem modo id fecit? Utraque parte leniter & ,,humaniter accersita, verborumque sententia di,,ligenter & accuratè perpensa, postquam con,,cordes comperit, neque quoad doctrinam quic,,quam inter se dissidentes, ita negotium trans,,egit, ut nominum usum ipsis concedens, rebus ,,eos constringeret.,, Ut videas, lector, planiùs, quid fecerit Athanasius hac in causa, & in qua C re cardo quæstionis istius vertebatur, lege istius D synodi Epistolam synodalem ad Antiochenos apud S. Athanasium.

uti variis rationibus

151 Eam autem sententiam, quæ asserebat, οὐσίαν idem esse, quod ὑπόστασις, amplectebantur communiter Occidentales, etiam post Alexandrinum concilium, ut constat ex Epistola S. Hieronymi LVII ad Damasum Pontificem, in qua multis de hac re differit. "Sufficiat, ,, inquit, "nobis ,,dicere unam substantiam, tres personas subsi,,stentes, perfectas, coæquales, coæternas. Ta,,ceantur tres hypostases, si placet, & una teneatur, &c.,, Judicat sub nomine hypostasis venenum latere. Idem etiam timebant nonnulli Orientales, ut evidens est ex doctissima S. Basilii Epistola ad fratrem suum Gregorium Nyssenum de differentia οὐσίας & ὑποστάσεως, quæ est inter Basilii Epistolas XLIII. Idem etiam colligitur ex Epistola præcedente XLI ad Maximum Philosophum. Tandem brevi post illa tempora apud omnes Catholicos tam Orientales, quàm Occidentales, obtinuit decretum Alexandrinum & interpretatio S. Basilii de οὐσίᾳ & ὑποστάσει, ut constat ex Theodoreto in Immutab. dialog. & S. Augustino lib. V de Trinit. cap. VIII & IX, qui non dubitat, Græcè rectè dici tres hypostases, & unam usiam, sed Latinè reformidat tres substantias dicere, cùm Latinorum usus ferat unam substantiam vel essentiam, tres autem personas. E

hic probatur.

152 Cùm igitur Dionysius ille confidenter & nihil hæsitans Deum τρισυπόστατον, tres in deitate hypostases prædicat, manifestè ostendit imprudens, se vixisse non modò post Alexandrinum concilium, sanctosque Basilium, Nazianzenum & Nyssenum, sed etiam post exactum seculum quartum. Unde enim hanc ὑποστάσεως & οὐσίας distinctionem aliunde haurire potuit Dionysius noster, quàm à concilio Alexandrino & Patribus jam allegatis? Ante enim illa tempora ista hypostasis significatio & ab usia distinctio res erat prorsus incognita, inaudita apud omnes philosophos, theologos, historicos, Christianos & ethnicos. Ideò cùm primùm in concilio Alexandrino anno Christi CCCLXII inventa est & definita, ei tantopere contradictum est, tandemque versus finem seculi quarti ab omnibus ægrè recepta. Testatur hoc S. Hieronymus loco jam allegato, hypostasim ab usia nihil differre affirmans. "Tota, ,, inquit, "secularium lit,,terarum schola nihil aliud hypostasim nisi usiam ,,novit, & quis ore sacrilego tres substantias præ,,dicabit?,, Et paulò pòst: "Quisquis tria esse, ,,hoc est, tres esse hypostases, id est, usias dicit, ,,sub nomine pietatis tres naturas conatur asse,,rere.,, Idem testatur Socrates lib. III histor. cap. V. Postquam hanc difficultatem diligenter versavit, "Qui, ,, inquit, "Græcam inter Græcos sa,,pientiam & doctrinam explicare nituntur, οὐσίαν ,,multis modis sumi definiverunt; de hypostasi ,,autem nullam qualemcumque fecêre mentio,,nem. Imò verò Irenæus Grammaticus in Atti,,cæ linguæ Dictionario vocem barbaram appellat. ,,Nam apud nullum veterem scriptorem reperiri; ,,quod si cubi fortè reperiatur, non eam rem signi,,ficare, pro qua jam capitur, asserit. Etenim a,,pud Sophoclem in Phœnice ὑπόστασιν insidias si,,gnificare, apud Menandrum autem condimen,,ta: posse etiam dici feces vini in dolio.,, Ista postrema significatio Medicis antiquis & recentioribus est usitata. F

153

Digitized by Google

A *sed in aliis longè diversa*

153 Addit Socrates de sensu suo: "Verùm „licèt hæc vox à veteribus philosophis non sit „usurpata, tamèn recentiores philosophi illa pro „ὑπόστασις crebrò abusi sunt.„ Socratis sententia illustrari potest his verbis authoris libri de mundo, qui Aristoteli tribuitur, τῶν δὲ ἄκρι φαινομένων τὰ μὲν ἐστι κατ' ἔμφασιν, τὰ δ' κατ' ὑπόστασιν, atque etiam Themistii in Physic. a οἱ δ' τὰς ἰδίας λέγοντες, ἃ μηδὲ τῷ λόγῳ χωρίζει, ταῦτα δὲ ὑποστάσει χωρίζουσι. His enim locis hypostasis opponitur iis, quæ specie tenus apparent & existunt. Eadem significatione ὑπόστασιν usurpavit Dionysius cap. IV de Divinis Nominibus, philosophicè de mali natura differens, Malum quatenus malum essentiam nullam aut originem efficit, sed tantùm depravat & corrumpit, quantùm in ipso est, τὴν τῶν ὄντων ὑπόστασιν, eorum, quæ sunt, essentiam atque naturam, & eodem capite, διὸ ὅτι ὑπόστασιν ἔχει τὸ κακὸν, ἀλλὰ παρυπόστασιν. Nec aliter intellexerunt antiqui Scripturæ sacræ interpretes. Quinquies tantùm in Novo Testamento deprehenditur hæc dictio: bis in Epist. a ad Corinthios cap. IX, ℣. IV, & cap. XI, ℣. XVII, & ter in Epistola ad Hebræos, sed ubique antiquus interpres transfert "Substantiam.„ Ita quoque antiqua Latina septuaginta Interpretum translatio, ut probatur ex interpretatione Latina, quam ex antiquis authoribus collegit Flaminius Nobilius, & jussu Sixti V Pontificis Romæ edita est. Ubi Græcè legitur ὑπόστασις, duobus aut tribus locis exceptis, semper Latinè transfertur Substantia, verbi gratia Psal. XXXVIII, ℣. VI & VIII, Psal. LXVIII, ℣. 2, Psal. LXXXVIII, ℣. XLVI, Psal. CXXXVIII, ℣. XV, licèt Psalmorum translatio à S. Hieronymo castigata fuerit.

154 Ubi verò substantia non transfertur, *usurpatum illud tam rarumodò* multò longius à significatione, quam illi tribuit concilium Alexandrinum, aberrat. Deuter. I, ℣. XII. "Quomodò potero solus portare molestiam ve„stram, καὶ ὑπόστασιν ὑμῶν, & pondus vestrum?„ 1. Reg. cap. XIII, ℣. XXIII de Jonatha dicitur, "Et exiit de statione alienigenarum trans Machi„mas, „ Græcè καὶ ἔξηλθεν ἐκ ὑποστάσεως. Versu XXI ejusdem capitis transfertur substantia. Sic cap. sequenti ℣. IV: "Quærebat Jonathan trans„ire ad stationem alienigenarum, „ εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶ ἀλλοφύλων. Jeremiæ XXIII, ℣. XXII vertitur subsistentia, "Si stetissent in subsistentiâ meâ, „& si audissent verba mea, „ εἰ ἔστησαν ἐν τῇ ὑποστάσει μου, eodem sensu, quo substantia, ut manifestum est: & testatur sanctus Hieronymus, Septuaginta & Theodotionem interpretatos verbum Hebraicum, "substantiam„ sive "subsi„stentiam, Aquilam secretum, Symmachum „sermonem.„ *Ita hactenus Morinus; licèt autem, contrà ac initio velle videtur, vox ὑπόστασις etiam ante Alexandrinum anni 362 concilium, pro Persona subinde, nimi rarissimè, usurpata fuisse ex infrà dicendis reperiatur, id tamen ante Nicenum anni 325 concilium seu seculum IV factum non fuisse, indubitatum appareat. Porrò idem Morinus mox post verba jam nunc recitata duobus etiam Hebraïcis, quorum alterum voci Græcæ ὑπόστασις in Vulgata Jeremiæ textu proximè adducto respondet, alterum in hoc legisse septuaginta & Theodotio videntur, vocabulis transcriptis, diversisque, quæ hisce adscribuntur, significationibus allegatis, multùm hisce à significatione, quam vocabulo ὑπόστασις concilium Alexandrinum attribuit, differre observat, rectéque deinde sequentem arguere pergit in modum:* Si Dionysius ille à Patribus quarti seculi non hausit istam significationem, unde ergò constans illi fuit & stata? Non à theologis, non à philosophis, non ab historicis & grammaticis tam ethnicis, quàm Christianis, non à Scripturâ sacra. Ubique ad illa usque tempora distinctio ista fuit incognita.

AUCTORE C. B.

Inde. Opera illa ante idem seculum non fuisse contexta, rectè arguitur.

155 Cùm quis deprehendit in aliquo authoris scripto nomen ὁμοούσιον, statim judicat, & nemo contradicit, scriptum illud post concilium Nicænum compositum: multò magis cùm ὑπόστασιν & τριυπόστατον in eo significatu. Sanè multò insolentius est legere apud antiquos authores tres in Deo hypostases, unam οὐσίαν καὶ θεότητα, quàm homoousion. S. Hieronymus, qui tot Patres Græcos, authores antiquos, diu noctuque versavit, nullum hujusce significationis testimonium apud eos deprehenderat, ideò ut tres hypostases confiteretur, adigi non potuit: nec Orientales, qui se ei opponebant, ullum pro sententia sua tuenda potebant allegare. Quàm erant ista Dionysii Areopagitæ testimonia convincendo Hieronymo idonea & accommoda? Ista tamen opponit nemo. Catholici & Ariani, cùm esset Hieronymus Antiochiæ, ab eo importunè exigebant utrique, ut tres hypostases confiteretur, "Nunc proh dolor,„ inquit Epist. LVII, "post Nicænam fidem, post „Alexandrinum juncto pariter Occidente decre„tum, trium hypostaseon ab Arianorum præsu„le, & à Campensibus novellum à me Romano „homine nomen exigitur. Qui, quæso, ista A„postoli prodidêre? Quis novus Magister gen„tium Paulus hæc docuit, interrogamus, &c.„ Facile erat S. Hieronymo respondere, Dionysius Areopagita, Doctoris gentium discipulus, hoc docuit, hoc ecclesiis tradidit. Tum Euzoius, Arianorum Antiochensium præsul, prodere debuit Dionysii Areopagitæ Opera apud fratres suos latitantia, si quæ tum ei cognita fuerunt. Quid Euzoium dico? Cùm universus Occidens nollet in Deo cum Arianis tres hypostases admittere, debuerunt universi Occidentalium Arianorum episcopi Opera Dionysii eruere, ut inde Catholici Occidentales convincerentur. Dicetne aliquis, Catholicos Occidentales ea occultâsse, ne à Catholicis Orientalibus & ab Arianis convincerentur?

B

C

E

F

nec hoc argumentum vel iis, quæ hic allegantur.

156 *Hæc omnia hùc usque Morinus; verùm; reponunt Areopagitici, dubium esse non potest, quin Apostoli adorandum sanctissimæ Trinitatis mysterium primis Christianis, præsertim perfectioribus, non obscurè, sed clarè & perspicuè exposuerint, eosque adversus hæreses, fortassis nascituras, nihil omnino in illa difficillimi mysterii doctrinæ obscuritatibus relinquendo involutum providè ac sedulò munierint. Quid ergò mirum, si* Dionysius, *S. Pauli apostoli discipulus Philosophiæque callentissimus, traditam sibi ab hoc ejusdem mysterii doctrinam clarioribus, quàm alii scriptores fecerint, verbis explanârit, vocemque adeò ὑπόστασις ad sanctissimæ Trinitatis personam significandam usurpârit? Ita illi; verùm* Ecclesia Christi, *inquit lib. I de Tribus Capitulis, cap. 3 Facundus Hermianensis*, etiam cùm necdum ad distinctionem Patris & Filii & Spiritus Sancti uteretur nomine Personæ, tres credidit & prædicavit Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum. *Ad hæc dubium pariter esse non potest, quin Apostolorum discipuli horumque deinde sequaces Christianis, quos fidei dogmata docebant, sanctissimæ Trinitatis mysterium*

AUCTORE C. B.

ſterum perſpienè explanârint, eoſque naſcituras adverſus hæreſes, obſcuris luce addita, munire etiam diligentiſſimè ſtuduerint. Qui ergò factum, ut Patres, qui ante univerſale Nicænum concilium, anno 325 celebratum, floruerunt, imò & ipſimet, ut S. Athanaſius Epiſtolâ ad Jovinianum innuit, concilii hujus Patres vocabulum ὑπόϛασις, non ad Perſonam, ſed ad Subſtantiam ſeu οὐσίαν ſignificandam uſurpârint? Nimiùm itaque probat ac proin nulla eſt mox jam relata Areopagiticorum reſponſio, hujuſque idcirco ulteriori diſcuſſione miſſa, alia modò, quæ ad ſuprà propoſitum Morini argumentum reſpondere ſolent, examinemus.

vel aliis, quæ hic pariter vocenſentur, rationibus,

157 *Quamvis, aiunt, uſus hujus vocis hypoſtaſis ante Nicænum concilium non eſſet ita frequens ac promiſcuus, conſtat tamen, eam ab aliquibus uſurpatam fuiſſe. Etenim Dionyſius Alexandrinus eam ipſam aliquando in Epiſtola ad Paulum Samoſatenum adhibuiſſe legitur. Alexander, Alexandriæ epiſcopus, ad alium Alexandrum, Conſtantinopolis epiſcopum, ſcribens,* Propriam, *inquit*, hypoſtaſim declaravit, dicens: "In principio erat verbum, & verbum
B „erat apud Deum &c.„ *Denique his Pauli verbis χαρακτὴρ τῆς ὑποϛάσεως αὐτοῦ perſonam Patris æterni deſignatam eſſe, Baſilius & laudatus à Theophylacto Gregorius Nyſſenus affirmant. Ceterùm quamvis concederetur, nullum ante Dionyſiana tempora fuiſſe hujus verbi uſum, fatendum tamen eſſet, inter Chriſtianos exſtitiſſe aliquem, à quo illud primùm cæperit uſurpari. Quid ergò prohibet, quò minùs* Dionyſius, *vir philoſophicæ diſciplinæ peritiſſimus, qui hujuſce vocis, ab Ariſtotele alicubi tradita, vim noverat, illa eadem, ac ille philoſophorum princeps, ſenſu & ſignificatione primus inter Chriſtianos uſus eſſe dicatur? Ita totidem atque iiſdem ferè verbis apud Nourrium Diſſertationis de S. Dionyſii Operibus cap. 14 Areopagitici proponunt alia, quæ, ut mox dixi, afferre adhuc ſolent, ut ſuprà allatum Morini ratiocinium convellant. Verùm audi, quî & hiſce, partim à me amplius adhuc infrà refutandis, laudatus Nourrius loco proximè cit. occurrat.*

158 Quæ .... (*ipſamet ſcripteris hujus verba, paulùm dumtaxat, ubi id vel mendum corrigendum vel locutionis claritas exigit, mutata, allego*) ad probandum vocis ὑποϛάσεως
C uſum adducuntur, ea nihil habere videntur ſoliditatis & firmamenti. Epiſtolam enim Dionyſii Alexandrini ipſi ſuppoſitam adulterinamque eſſe, critici doctiores facilè agnoſcunt. Altera verò Alexandri, Alexandrini epiſcopi, ad Alexandrum aliam epiſtola, quo tempore ſcripta ſit, nullus definire poteſt. Baronius quidem illam anno CCCXXVIII, quo Licinii mortem conſignat, datam opinatur; ſed ruinoſo nititur fundamento. Nam Licinius, non anno CCCXXVIII, ſed CCCXXIV, ut accuratioris criterii ſcriptoribus videtur, vitam finivit. Demus tamen, Alexandrum eo, quo vult Baronius, tempore ſuam exaràſſe epiſtolam, quid inde? Nulli ſanè mirum eſſe debet, vocem hypoſtaſis ab homine, Alexandrinæ ſynodi, anno CCCLXII celebratæ, temporibus adeò vicino fuiſſe uſurpatam; ſed illud ſanè mirabilius, quòd nullus ſcriptor, ut Petavius oſtendit, his tanti viri veſtigiis, niſi poſt Alexandrinam ſynodum inſiſtendum eſſe, putaverit. Quod certè, quàm parum ea vox ineunte ſeculo quarto atque à fortiori ſeculis ſuperioribus uſitata eſſet, a- D
pertè demonſtrat.

per rationes oppoſitas confutatis, confirmatur.

159 Nec plus roboris & virium illud habet, quòd ea vox & in Epiſtola ad Hebræos occurrere & à Baſilio Gregorioque ſenſu Dionyſiano explicari objicitur. Uterque enim Baſilius & Gregorius poſt Nicænum concilium, non ſecùs ac Alexander, Alexandrinus epiſcopus ſuprà memoratus, ſcripsêre; atque hi eam vocem ſenſu, temporibus ſuis uſitato, interpretati ſunt. Nullus autem ante illud concilium eamdem Pauli vocem ita cenſuit explicandam. Et id quidem ita certum eſt, ut in Latina ejuſdem Paulinæ Epiſtolæ verſione vox Græca ὑπόϛασις non per Latinam hypoſtaſis, ſed figura ſubſtantiæ reddita legatur. Denique quod aiunt, auctorem noſtrum primum forſitan fuiſſe, à quo eadem vox ſenſu memorato accepta ſit, gratis omninò fingitur. Noſter quippe auctor (Operum ſcilicet Areopagiticorum ſcriptor) de ea, ut cuilibet citatos locos percurrenti planiſſimum fiet, ſic diſputat, acſi ſenſus, quem illi tribuit, nulli omninò incognitus, receptus eſſet ab omnibus. E
Hactenus laudatus Nourrius, ami, ſi mavis, quorum is opinionem hic tuetur, Antiareopagitici; ac aliqui quidem ex hiſce, ne quidem ipſum Apoſtolum Paulum ſcripſe ad Hebræos Epiſtolæ cap. 1 voce ὑπόϛασις ad perſonam, ſed ad ſubſtantiam ſeu eſſentiam ſignificandam uſum eſſe, omnino etiam, quod tamen laudatus Nourrius verbis recitatis facere non videtur, contendunt, in opinionis ſuæ confirmationem addentes, Epiphanium etiam Hæreſi 69 præfatam Pauli vocem, quæ à Latino ſacræ Scripturæ interprete Subſtantia *redditur, pro eſſentia dilucidè accipere.*

Contra quidem, vocem hypoſtaſis ab ipſomet Paulo pro Perſona fuiſſe uſurpatam.

160 *Verùm hiſce Vindiciarum Areopagiticarum part. 2, cap. 12, § 1, num. 9 Contra ſequentem reſpondet in modum:* Meo judicio non rectè ſentire videntur præfati adverſarii, *Antiareopagitici videlicet*, quia, eorum ſtante reſponſione, dicendum eſſet, *loco cit. à Paulo ſignificari, Filium eſſe figuram, non perſonæ*, ſed eſſentiæ Patris, ſicque Dei Verbum imago eſſet divinæ Eſſentiæ, quod non libenter à Patribus conceditur. Nam Baſilius Epiſt. XLIII, Gregorius Nyſſenus in lib. de differentia ſuppoſiti, & eſſentiæ, & alii fatentur, Filium ac Dei Verbum non eſſentiæ imaginem eſſe, ſed Patris, licèt in eſſentia, ſeu ratio, quâ eſt imago Patris, ſit eſſentia, prout ſubſiſtit in Filio genito. Et ratio eſt, quia Filius illius eſt imago, cujus eſt filius. Nam imago ſecernitur ab exemplari, ut res producta à producente; at Verbum divinum non eſt eſſentiæ Patris Filius, ſed ſuppoſiti ac Perſonæ Patris Filius. Erit ergò imago Perſonæ Patris, non eſſentiæ, à quo eſt genitus in ſimilitudinem naturæ, ſeu potiùs in identitatem naturæ. Si enim diceretur imago eſſentiæ Patris, à F
qua non poteſt dici genitus, eodem pacto & imago dici poſſet Spiritus Sancti propter identitatem eſſentiæ, & ipſeme: Spiritus Sanctus dici poſſet imago Filii & Patris, & Pater imago Filii & Spiritus Sancti, quod nemo concedit. Eſt itaque Verbum Patris perſonæ imago, quia ut vivens à Patre vivente genitum, in ſimilitudinem naturæ, principio vitæ conjuncto, prout loquuntur theologi.

ſcripta & ipſa à Nourrio

Itaque etiam Apoſtolum ab Epiphanio exponi, duobus hujus

161 Nec Epiphanius hæreſi LXIX aliter exponit: nam ibi ſolùm probare intendit, Filium eſſe Patri conſubſtantialem, & reſpondens cuidam adverſariorum argumento dicentium, nomen Subſtantiæ ad indicandam conſubſtantialitatem

A tatem Filii cum Patre non reperiri in ſacra Scriptura, ait optimè reperiri apud Paulum in Epiſtola ad Hebræos dicentem: "Cùm ſit ſplendor „gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus;„ ex quibus verbis vult, Filium in hypoſtaſi ſua eſſe figuram & imaginem Patris ratione ſubſtantiæ, ac naturæ utrique communis. Verba ejus ſunt: "Eſt enim „Dominus in hypoſtaſi ſua & ſplendor gloriæ „ac figura ſubſtantiæ ejus. Eſt igitur ſubſtan„tia, non quidpiam facultatum inſtar ſuppo„tens, ſed illud ipſum, quod eſt, ſicut Moy„ſes dixit. Qui eſt, miſit me, inquit ad filios „Iſraël. Itaque qui eſt, ens eſt, ut ita dicam; „hoc autem nihil aliud eſt, quàm ſubſtantia;„ & proſequitur probans, eſſe eandem ſubſtantiam ſeu eſſentiam in Patre & Filio, ratione cujus Filius eſt Patris figura & imago. Inde eſt, quòd, quando dicit, Filium eſſe ſimilem Patri, nunquam dicit, eſſe ſimilem ſubſtantiæ Patris, ſed perſonæ Patris; quare hæreſ. LXXIII, cap. XV agens ex profeſſo de hac Filii cum Patre ſimilitudine ait: "In confeſſo apud omnes iſtud eſt, B „nec ſimilem eſſe ſibi Patrem, neque ſibi ipſi „Filium, ſed Filium eſſe Patris ſimilem, & eo „ipſo, quod in omnibus Patri ſimilis eſt, Fi„lium eſſe, non Patrem. Qui quidem perfectè à „perfecto Patre ante intelligentiam omnem, o„mnemque rationem ac tempora ſæculaque è „Patris eſt ſimilitudine genitus eo modo, quem „ſolus agnoſcit Pater, qui illum è ſeipſo citrà „paſſionem omnem genuit.„

162 Et cap. XXXI explicans in terminis, quomodo Filius ſit Patris imago, ait: "Credere o- *allegatis textibus probare conatur,* „portebat, ſimilem eſſe Patris Filium, utpote „cùm illius, qui ſupra omnia eſt, imago ſit il„le, qui pervadit omnia, & per quem produ„cta ſunt omnia tam in cælo, quàm in terra. „Imago porrò ejuſmodi, non qualis eſt animati „figura, id, quod animæ eſt expers, neque ve„lut artis effectio aut effectionis opus, ſed tan„quam genitoris id, quod genitum eſt. Cum„que præterea nefas ſit ad Unigeniti generatio„nem, quæ ſæculis omnibus prior eſt, corporeæ „& humanæ generationis proprias notas condi„tioneſque transferre; ac denique, cùm ad ſa„pientiæ illius exemplum, quæ humanas cogi„tationes complectitur, ita Filii ſit exigenda ge„neratio, ut per ſe ſubſiſtat nihilominus & exi„ſtat.„ Itaque Epiphanius nullibi dicit, Filium C eſſe ſubſtantiæ Patris imaginem, ſed Patris dumtaxat perſonæ, licèt ratione naturæ utrique communis, Filio per generationem à Patre communicatæ; ergò neque potuit nomen Subſtantiæ, cui Paulus Filium ſimilem eſſe ſcribit, uſurpare pro eſſentia ſeu natura, ſed pro Patris perſona ſeu hypoſtaſi, cui ſimilem eſſe Filium, ſæpe probavit. Et gratis conceſſo, Epiphanium illo in loco Pauli pro ſubſtantia non accipere perſonam, ſed ipſam naturam Divinam Patris, Filio conſubſtantialem, ut adverſarii contendunt; cùm Chryſoſtomus, Theodoretus, Baſilius & Gregorius ſumant ibidem ſubſtantiam pro Patris perſona, hos ſacros ſcriptores Epiphanio ſynchronos, eidem oppono Epiphanio. *Ita hactenus ſcriptor laudatus, vocabulum* ὑπόστασις, *quod à Paulo Apoſtolo loco ſuprà cit. adhibitur, perſonam ibidem neceſſariò ſignificare, nec ab Epiphanio in alia ſignificatione fuiſſe acceptum, contendens; verùm tam hoc, quàm illud à vero alienum, vel ſaltem eſſe admodùm dubium, pateſcet ex iis, quæ mox adducam, cùm primùm oſtendero, nec cauſam ejus multùm juvare ſcriptores, quos S. Epiphanio oppenit, ſi is forſan vocem* ὑπόστασις, *à Paulo loco cit. adhibitam, pro ſubſtantia ſeu eſſentia accepiſſe ſit dicendus. Chryſoſtomum, Theodoretum, Baſilium & Gregorium primò in rem ſuam laudat; verùm hi non citiùs, quàm cùm jam Nicænum anni 325 concilium celebratum fuiſſet, ſcripſerunt, tumque, eſſe rarò quidem, ſubinde tamen, maximè poſt Alexandrinum anni 362 concilium, poſt quod etiam iidem ſancti Patres vitam protraxerunt, vocabulum* ὑπόστασις *ad ſignificandam Perſonam nonnulli, uti nitrò fatemur, ſcriptores Græci, aliis contrà id adhuc* ſubſtantiam *interpretari pergentibus, uſurpare cœperunt; ut mirum non ſit, vocabulum* ὑπόστασις, *à Paulo in Epiſtola ad Hebræos uſurpatum,* Perſonam *interpretatos eſſe memoratos ſanctos Patres.*

verùm nec ſcriptorem, quos in rem ſuam citat,

163 *Obſervavit hoc ipſemet Cozza, hincque hiſce mox adjungit aliquot etiam ſcriptores alios, concilio Nicæno anteriores, Tertullianum nimirum, Origenem, Gregorium Thaumaturgum & Dionyſium Alexandrinum, quos omnes pariter voce* hypoſtaſis *ad Perſonam ſanctiſſimæ Trinitatis ſignificandam uſos eſſe, con-* E *tendit. Verùm textus, quem ad rem quantùm ad Tertullianum, Latinum ſeculi 2 ſcriptorem, probandam affert,* Perſonæ *quidem, at non item, quod tamen eſſet neceſſum,* hypoſtaſis *vocabulum complectitur. Idem eſt de textibus, quos ad rem quantùm ad Origenem & Gregorium Thaumaturgum, Græcos ambos ſeculi III ſcriptores, ſtabiliendam in medium adducit. Nec refert, in Latina textuum illorum Græcorum interpretatione, quam dumtaxat recenſet, vocabulum* perſonæ *ad Perſonas in divinis ſignificandas uſurpari; in neutro enim Græcorum illorum textuum vocabulum* ὑπόστασις *ad ſignificandam Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonam à binis ſcriptoribus prafatis fuiſſe adhibitum, ipſemet Cozza ſatis indicat, dum, horum recitatis, quos dixi, textibus, de ſolo Dionyſio Alexandrino mox ſubjungit, cum in Epiſt. contra Paulum Samoſatenum in Reſp. ad quæſt. 4 apertis verbis voce* hypoſtaſis *uti. Quod autem nominatim ad dictum Dionyſium Alexandrinum, qui & ipſe ſeculo III floruit, jam ſpectat, re quidem vera in Epiſtola, quæ veluti à ſancto illo epiſcopo contra Paulum Samoſatenum ſcripta circumfertur, vocabulum Græcum* ὑπόστασις *ad Perſonam in divinis ſignificandam uſurpatur; verùm an Epiſtola iſta ſanctum illum patriarcham Alexandrinum* F *etiam vera habeat auctorem, dubium eſt admodùm atque incertum, uti nemo non colliget ex iis, quæ apud nos tom. 2 Oclebris in Appendice de Sancti illius Operibus cap. 5 & 6 de Dionyſii adverſus Paulum Samoſatenum epiſtolis diſputata ſunt.*

patrocinantes habet,

164 *Et verò Epiſtolam illam Dionyſio Alexandrino à poſterioris ævi ſcriptore fuiſſe ſuppoſitam, vel ex hoc ipſo veroſimilius poteſt videri, quòd in ea, ut dictum, ad perſonam ſignificandam adhibeatur vox* ὑπόστασις, *quæ in iſthac ſignificatione à nullo prorſus ſeculi III, quo Dionyſius Alexandrinus floruit, ſcriptore alio adhibita inveniatur. Hinc etiam ruit, quod Cozza, qui nec ipſe laudatam contra Paulum Samoſatenum epiſtolam pro indubitato Dionyſii Alexandrini fœtu admittit, præterea inſinuat, negari ſcilicet non poſſe, quin ſcripta equidem ſit ab aliquo, qui eodem, quo Dionyſius Alexandrinus, tempore, ſeculo nempe III, floruerit. Adhæc etſi etiam darem, vocem* ὑπόστασις *ad perſonam ſignificandam jam inde etiam à ſeculo III interdum fuiſſe adhibitam, conſectarium necdum vel ſic fieret, ut dicta ad Paulum Samoſatenum epiſtola, ſi Dionyſium Alexandri-*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

num non habeat auctorem, fuerit à ſcriptore aquali exarata. Quid ni enim factum eſſe poſſit, ut aquè à ſeculi quinti aut ſexti, quàm à ſeculi tertii auctore fuerit conſcripta, Dionyſioque Alexandrino afficta? Quidquamne forſan, quod, quò minùs factum id credatur, impediat, in laudata epiſtola occurrit? Verùm nihil Cozza allegat hujuſmodi, nec allegari poſſe, apparet. Tertiùm itaque, an poſteriori dumtaxat ſeculo floruerit auctor, qui epiſtolam, de qua hic agimus, conſcripſit, admodùm ſaltem eſt dubium, nequitque proinde è vocabulo ὑπόστασις, quod in ea ad ſignificandam Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonam adhibetur, pro certo concludi, jam inde à ſeculo tertio vocabulum illud in ſignificatione iſthac fuiſſe uſurpatum.

nec Epiphanius adhibitam à Paulo vocem hypoſtaſis pro Perſona accepit.

165 *Diſcutiamus modò, an equidem, uti ratiocinio, ſuprà huc tranſcripto, Cozza contendit, vocabulum illud apud Paulum Apoſtolum, in Epiſtola ad Hebræos de Dei Filio dicentem, ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ*, figura hypoſtaſis ejus, *in dicta ſignificatione accipiatur, itaque etiam ab Epiphanio adverſus hæreſes lib. 2, tom. 2, Hæreſi 69, num. 70 fuerit acceptum. Ut meliori, quo fieri poteſt, modo rem exſequamur, ipſamet hanc ſpectantia, quæ ſanctus ille Pater loco cit. adverſus Arianos, Filium Dei conſubſtantialem Patri negantes, proloquitur, verba juverit tranſcripſiſſe. Sequentia hæc ſunt:* Hunc in modum inſtare (*Ariani ſcilicet*) ſolent. Unde nobis, inquiunt, nomen illud Subſtantiæ? Aut cur conſubſtantialis Patri Filius dicitur? Quonam in Scripturæ loco conſubſtantialitatis eſt facta mentio? Quis unquam ex Apoſtolis Dei ſubſtantiam nominavit? Hoc enim videlicet ignorant, idem eſſe hypoſtaſim aut ſubſtantiam dicere. Eſt enim Dominus in hypoſtaſi ſua &c "Splendor gloriæ ac figura ſubſtantiæ ejus.„ Eſt igitur ſubſtantia, non quidquam facultatum inſtar ſuppetens, ſed illud ipſum, quod eſt, ſicut Moyſes dicit. "Qui eſt, misit me, „ inquit ad filios Iſraël. Itaque qui eſt, ens eſt, ut ita dicam; hoc autem nihil aliud eſt, quàm ſubſtantia. *Ita hactenus Epiphanius laudatus; cùm autem*, idem eſſe hypoſtaſim aut ſubſtantiam dicere, *inſinuet, ſimulque, quo, aliquem ex Apoſtolis nominâſſe Dei ſubſtantiam, probatum det, plùs ſemel jam laudatum Pauli ad Hebræos textum adducat, adhibitam in hoc ὑπόστασις vocem, non pro Perſona, ſed pro Subſtantia ab illo ſancto Patre ſuiſſe acceptam, indubitatum apparet.*

B

166 *Cozza quidem* (*adi ejus verba ſuprà recitata*) *contendit, Dei Filium, non ſubſtantia Patris, ſed Perſona dumtaxat imaginem ſeu figuram ab Epiphanio dici, hincque & ipſum nomen Subſtantia, cujus figuram eſſe Filium, Paulus in Epiſtola ad Hebræos ſcribit, non pro eſſentia ſeu natura, ſed dumtaxat pro Patris Perſona ſeu hypoſtaſi à ſancto illo Patre uſurpari; verùm Epiphanius, uti ipſemet Cozza fatetur, verbis mox recitatis aliiſque nonnullis, qua hiſce proximè ſubjungit, Dei Filium Patri conſubſtantialem ſeu connaturalem adverſus Arianos probare conatur, hunccque in finem ſæpiſſimè jam memoratum Pauli ad Hebræos textum allegat; cùm autem, ſi occurrens in hoc nomen* Subſtantiæ *pro* Perſona *Epiphanius accepiſſet, nequiquam ad jam dictum ſancti hujus Patris inſtitutum textus ille, ut cuique rem attentè conſideranti pateſcet, conducturus fuiſſet, dubitandum non videtur, quin uſurpatum in hoc* Subſtantiæ *nomen, non pro Patris Perſona, ſed pro natura ſeu eſſentia idem ille ſanctus Pater acceperit, contrà ac Cozza opinatus eſt. Nec, quod ad opinionem ſuam ſtabiliendam ſcriptor iſtic præmiſerat, veritati conſonum apparet. Epiphanius enim,* Patris dumtaxat Perſonæ *imaginem eſſe Filium, nullibi affirmat. Dei quidem Filium, ſicuti id, quod genitum eſt, Genitoris eſt figura, Patris eſſe imaginem ſeu figuram, in altero è binis, quos Cozza ſuprà allegat, textibus tradit; verùm ſubſtantiane Patris, an Perſona dumtaxat ſit imago, haud apertè edicit. Nec Epiphanium de Patris Perſona, cujus dumtaxat imago ſit Filius, intelligendum evinces, ſi cum Cozza (adi hujus ſuprà huc tranſcriptum ratiocinium) argueris, Dei Filium ſeu Verbum imaginem eſſe illius, cujus eſt Filius; non eſſe autem eſſentia ſeu naturæ, ſed Perſonæ Patris Filium; etſi enim Dei Verbum naturæ Patris ſeu divinæ, ſecundum ſe ſpectata, Filius certò non ſit, nihil tamen obſtare videtur, quò minùs naturæ divinæ, prout hæc Patris eſt ſeu à Patre & continetur & patriis characteribus inſignitur, Filius dicatur.*

vel ſaltem, an id fecerit,

admodum eſt dubium, uti etiam an vox illa pro perſona.

167 *Omnibus itaque accuratè expenſis, an vocabulum ὑπόστασις, quod à Paulo Apoſtolo in Epiſtola ad Hebræos adhibetur, pro Perſona ſeu ad ſignificandam Perſonam Epiphanius acceperit, ſaltem admodùm eſt dubium. Nec, an ab ipſomet Paulo Apoſtolo in ſignificatione iſtac fuerit acceptum, eſt certius. Cùm enim Dei Filius, etſi quidem, ut jam docui, naturæ Patris ſeu divinæ, ſecundum ſe ſpectata, figura ſeu imago non ſit, dicta tamen divinæ naturæ, prout hæc Patris eſt patriiſque characteribus afficitur, figura ſeu imago non inepte dicatur, nihil omninò impedire videtur, quò minùs in hiſce Pauli ad Hebræos verbis ὁ χαρακτὴρ ϟ ὑπόστασις αὐτοῦ*, figura hypoſtaſis ejus, *id eſt, Dei Patris, vocabulum* hypoſtaſis *tam pro* Subſtantia, *quàm pro* Perſona *poſſit accipi; quod cùm ita ſit, illudne pro* Perſona, *an contrà pro* Subſtantia *acceperit ſeu uſurpârit, dubium eſſe admodùm, neceſſe eſt; imò verò, cùm dictum Pauli vocabulum antiquus ſacræ Scripturæ interpres pro* Subſtantia, *ut jam ſuprà monui, acceperit, à Paulo illud in eadem etiam ſignificatione fuiſſe acceptum, verosimilius appareret, maximè cùm nec à Paulo, nec ab ullo alio ante concilium Alexandrinum, anno 362 celebratum, ſat clarè, quid eſſet hypoſtaſis ſeu perſona, definitum inveniatur.*

E

168 *Anaſtaſius in libro, qui* Ὁδηγὸς, *Latinè* Dux viæ, *inſcribitur, cap. 6 ſic ſcribit:* Ariſtoteles dicit, perſonas eſſe particulares eſſentias ſeu ſingulares naturas. Et Theorianus in legatione ad Armenos, Exteri ſapientes, inquit, individuum ſive hypoſtaſim & quod unum eſt numero, definiunt ἰδίαν, quod ſanè divini Patres non admittunt. Quippe Patres illi deiferi ἰδίαν & naturam eſſe dicunt univerſalia, quam ſcriptores exteri formam ſive ſpeciem appellârunt. Ideò in ſancta Trinitate naturam unam & ἰδίαν profeſſi ſunt; hypoſtaſes verò tres, naturâ nimirum & ἰδίᾳ plures hypoſtaſes continente. *Ita ille; cùm autem, uti hic docet, Ariſtoteles naturam individuam cum Perſona ſeu hypoſtaſi confuderit, ſignificationemque adeò, quâ vocabulo ὑπόστασις quid aliud, quàm natura, intelligatur, ignorârit, animvertò vim, quâ dictum vocabulum* Perſonam *tantummodò ſignificet, ex Ariſtotele diſcere, primuſque illud inter Chriſtianos in ſignificatione iſta philoſopherum principis exemplo adhibere non puduit Operum Areopagiticorum auctor, contrà ac Areopagitici* (*adi num. 157*) *contendunt.*

F

quia cum illa natura individua à philoſophis ethnicis confunditur.

C

Porrò

Digitized by Google

A *Verrò cùm exteri ſeu etbnici philoſophi ſubſtantiam ſingularem ſeu naturam individuam cum hypoſtaſi ſeu Perſona, uti ex Anaſtaſio jam docui, confunderent, hinc factum, ut Sabellius quidem unam ſubſtantiam unamque Perſonam, Arius verò tres ſubſtantias ſeu naturas treſque etiam hypoſtaſes ſeu Perſonas in Deo conſtituerit. Nec error, quo Neſtorius, uti duas in Chriſto naturas, ita etiam duas Perſonas ſtatuit, aliunde eſt ortus. At verò ſancti Patres, quò dictis hæreticorum illorum erroribus occurrerent, doctrinamque Eccleſiæ, quæ, teſte, ut ſuprà jam monui, Facundo Hermianenſi, etiam tum, cùm necdum ad diſtinctionem Patris & Filii & Spiritus Sancti uteretur nomine Perſona, tres ſemper credidit & prædicavit Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, puram ac integram ſervarent, ab hypoſtaſi & Perſona ὑσίαν ſeu naturam ſejunxerunt & veluti commune à proprio diſtinxerunt.*

169 Quæ eſt, *inquit Baſilius Epiſt.* 349, ratio communis ad proprium, ... eandem habet ὑσία ad hypoſtaſim. *Eodem ferè modo Epiſt.* 291 *loquitur Cyrillus Alexandrinus.* Si Patrum, *inquit Dial.* 1, *quem* Immutab. *inſcripſit Theodoretus*, doctrina *ſpectetur*, quam habet differentiam commune & proprium, vel genus & ſpecies ac individuum, eandem habet ſubſtantia & hypoſtaſis. *Hinc factum, ut tandem poſt concilium Alexandrinum, anno* 362 *celebratum, hypoſtaſis ſeu Perſona definita, ſeu deſcripta à theologis utplurimùm fuerit:* Natura intellectualis terminata & completa, quæ nec pluribus eadem eſt nec unita digniori, ut illius fiat vel teneatur ab illa. *Atque ex hac quidem definitione aut, ſi mavis, deſcriptione tres in Sanctiſſima Trinitate Perſonas ſeu hypoſtaſes, at non item duas in Chriſto dari, rectè intelligitur; verùm hypoſtaſim, cujus imaginem ſeu figuram eſſe Filium, Paulus Apoſtolus ad Hebræos ſcribit, eo modo, quo hypoſtaſis ſeu Perſona in jam nunc data hujus definitione deſcribitur, fuiſſe à Paulo ſeu acceptam ſeu intellectam, creditu apparet admodùm difficile. Hinc porrò jam ſit, ut, à Paulo ibidem nomen* hypoſtaſis, *non pro* Perſona, *ſed pro Subſtantia naturave Patris ſeu divina, non quidem ſimpliciter ut natura divina eſt, ſed ut Patris eſt ac patriis characteribus afficitur, fuiſſe acceptum, multò adhuc evadat veroſimilius. Quod ſi porrò cuiquam Dei Filium Subſtantia divina, prout hæc Patris eſt patriiſque characteribus inſignitur, dicere imaginem ſortaſſis adhuc diſpliceat, eſſe equidem non videtur, cur is rei, per Patrem ſignificatæ, imaginem ſeu figuram dicere Filium abhorreat.*

C 170 *Quid ſi ergò Paulus per hypoſtaſim Patris, cujus figuram eſſe Filium, in Epiſtola ad Hebræos, ſuprà ſepiſſimè laudata, affirmat, nihil intellexerit aliud, quàm rem, per Patrem ſignificatam, quæ, quemadmodùm jam ſuprà docui, à re per Filium itemque à re per Spiritum Sanctum ſignificata diſtingui per Operum Dionyſianorum auctorem lib. de Divinis Nominibus cap.* 2, § 3 *aſſeritur? Enimverò vocabulum* hypoſtaſis, *quod diverſiſſimas, ut ſuprà recitatis verbis Morinus docet, ſignificationes habet, re etiam vera in ſignificatione iſta à Paulo Apoſtolo loco cit. fuiſſe acceptum, ab omni prorſus veri ſpecie haud abhorrere mihi videtur. Nec eſt, quod reponas, vocabulum* hypoſtaſis, *ſi pro re dumtaxat à Paulo, dum Dei Patris figuram eſſe Filium, loco ſuprà cit. ait, uſurpetur, in eadem pariter ſignificatione ab Operum Dionyſianorum auctore, quotieſcumque in his de divinis Perſonis loquens vocabulum ὑπόστασις adhibet, fortaſſis uſurpari, frequentemque proinde hujus uſum, qui apud dictum auctorem occurrit, impedire non poſſit, quò minùs pro* Areopagita *hic habeatur; nullum enim prorſus indicium, è quo vocabulum ὑπόστασις pro re tantummodò, per Patrem ſignificata, à Paulo Apoſtolo loco cit. non uſurpari, ut cùmque colligas, apud eumdem Apoſtolum occurrit, ubi interim Operum Dionyſianorum auctor, dum lib. de Divinis Nominibus* § 3 *ſermonem de re, per Patrem ſignificata, inſtituit, vocabulum Latinum* res, *non per vocem ὑπόστασις, ſed per vocem χρῆμα Græcè exprimit; quod ab eo aliis locis, quibus de divinis Perſonis loquens vocabulum ὑπόστασις adhibet, nemiquam id pro re, per hoſce ſignificata, tantummodò uſurpari, qualicumque ſaltem argumento eſt.*

171 *Adhæc Græca iſtæc Pauli verba ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, non ineptè utique Latinè redduntur,* figura rei, per illum (*Deum Patrem ſcilicet*) ſignificatæ; *hæc autem libri de Divinis Nominibus* § 5 *verba τῆ ἐναρχικῆ ὑποστάσει, & τῆ διαρχικῆ ὑποστάσει, non niſi ineptè Latinè redderentur,* præcipuarum rerum & divinarum rerum. *Ut id perſpicuum efficiam, Latinam textûs longioris Græci, cui dicta Græca verba includuntur, interpretationem lubet primùm hùc tranſcribere. Sic habet:* 'Quin etiam eſt in ſupereſſentialibus Dei nominibus diſtinctio, quâ non tantùm, ut dixi, ſecundum ipſam unionem quælibet præcipuarum perſonarum impermixta atque inconfuſa ponitur; verùm etiam ea, quæ ſuperſubſtantialis illius divinæ generationis ſunt, inter ſe minimè reciprocantur. Adeò ut ſolus Pater fons ſit in ſuperſubſtantiali deitate, atque ita Pater non ſit Filius, neque Filius ſit Pater, ſed cuique divinarum perſonarum propriæ ſuæ laudes inviolatæ conſerventur. *Attentè modò Latini hujus textûs phraſes, ſingulaque, quibus hæ concipiuntur, verba conſidera, nec dubito, quin futurum ſit, ut fateare, nomini* Perſona, *quod bis in dicto textu adhibetur, ſubſtitui non poſſe nomen* res, *Græcaque adeò proximè hùc tranſcripta verba Latinè per hæc* Præcipuarum rerum & divinarum rerum *omnino ineptè eſſe reddenda. Quod cùm ita ſit debeantque proinde eadem illa Græca verba Latinè exponi per ſequentia iſtæc* præcipuarum perſonarum & divinarum perſonarum, *dubitandum non eſt, quin in textu Græco, cui Latina proximè jam data interpretatio reſpondet, nomen ὑπόστασις ad Perſonam (neque enim etiam id, cùm plurali numero efferatur unaque dumtaxat ſit divina Subſtantia ſeu natura, pro Subſtantia ibidem uſurpatur) ſignificandam ab Operum Dionyſianorum auctore adhibeatur.*

172 *Nec id tantùm jam mox memorate libri de Divinis Nominibus loco abs illo ſit, verùm etiam pluribus aliis ſuprà jam aſſignatis; ut, qui librum illum legerit, non poſſit non convinci, ſignificationem, quâ vocabulum* hypoſtaſis *pro Perſona uſurpatur, Operum Dionyſianorum auctori, non ſecùs acſi hujus ætate omnibus paſſim nota receptaque fuiſſet, ſtatam ac conſtantem extitiſſe. Jam verò, cùm res ita habeat, ac, ut ſuprà docui, ante Nicænum annum* 325 *concilium ne unquam quidem, rarò autem dumtaxat ante Alexandrinum annum* 362 *ſynodum præfatum vocabulum ad Perſonam ſignificandam fuerit adhibitum, imò verò cùm non pauci etiam poſt iſtam ſynodum in ſignificatione iſthac idem vocabulum vel omninò non uſurpandum contenderint, vel ſaltem ſubtimidè*

AUCTORE C. B.

quæque quid ſit, expenitur, ab ipſamet Paulo fuerit adhibita;

B

pro perſona Operum Dionyſianorum auctor accepiſſe monſtratur.

E

aſſi autem hic dictam vocem pro re, per patrem ſignificata, fortaſſis uſurpârit, non tamen

F

hincque & ex nonnullis aliis Areopagitam eſſe hunc non poſſe, concluditur.

AUCTORE C. B.

tantummodò uſurpârint, id enimverò, Dionyſiana Opera jam inde à ſeculo primo ſecundove ineunte compoſita non fuiſſe, Sanctumque noſtrum proinde auctorem habere non poſſe, argumento eſt perquàm valido, maximè cùm in concilio Nicæno, uti & in Alexandrino, anno 362 celebrato, ubi de vocabuli ὑπόστασις ad Perſonam in divinis ſignificandam uſu diſputatum acerrimè fuit, à nullo prorſus Patrum pro uſu illo firmando introducendove auctoris Operum Dionyſianorum auctoritas fuiſſe allegata uſpiam legatur, imò nullus omnino ſcriptor ante ſeculum quintum Opera illa in finem præditum citâſſe reperiatur; quod tamen, ſi eadem Opera jam tum fuiſſent contexta, fieri egerrimè potuiſſet. Bina modò adhuc argumenta alia, quorum alterum ex iis, quæ de Monachis, alterum ex iis, quæ de Eccleſiaſticis cæremoniis, ætate ſua adhiberi ſolitis, Operum Areopagiticorum auctor ſcribit, Areopagitici repetunt, cap. ſeq. proponere aggrediamur.

CAPUT XII.

B

Quæ de monachis, cæremoniiſque ac ritibus ſacris, ætate ſua adhiberi ſolitis, Operum Dionyſianorum auctor memorat, eſſe hunc non poſſe Areopagitam, commonſtrant.

Cùm liber de Eccleſiaſtica Hierarchia monachorum meminerit, monachique,

Operum Dionyſianorum auctor, de monachis, qui ætate ſua exſtiterint, variiſque, quibus ab aliis quidem Therapeutæ, *ab aliis verò Monachi nominati fuerint, appellationibus nonnulla lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. 6 prafatus, mox ritum, quo conſecrari ſolverint, exponit; cùm ita autem monachos, tonſurâ & veſte à reliquis Chriſtianis diſcretos, ætate ſua exſtitiſſe, imò & ante hanc monachorum hujuſmodi Ordinem fuiſſe inſtitutum, non obſcurè inſinuet, ſimulque, eorum profeſſionem ſolemnibus ac publicis, non ſecùs ac ſeculo V & VI, cæremoniis fuiſſe emiſſum, apertiſſimè tradat, inde Nourrius, proximè laudatum librum* Dionyſio Areopagitæ *abjudicandum, contendit, Diſſertationis de Operibus ſancti Dionyſii, ſuprà ſepiſſimè laudatæ, cap. 15 ſequentem arguens in modum:* præterquam quòd priorum Eccleſiæ ſæculorum ſcriptores, atque ii etiam ipſi, qui de ſingulis Chriſtianorum ordinibus accuratiùs iiſdem temporibus diſſeruerunt, nullam monaſtici ordinis monachorumve profeſſionis fecêre mentionem; certè quidam eruditiſſimi & antiquiſſimi Rerum monaſticarum indagatores earum originem ad Paulos, Antonios, Pachomioſque referunt. His ergò auctor noſter poſterior eſſe debet, nec Dionyſius Areopagita dici poteſt.

C

Sicèt etiam duplex horum genus Areopagitici diſtinguant,

174 Areopagitici tamen huno non exiguæ difficultatis nodum haud difficulter ſe ſolvere arbitrantur, duplicis monachorum generis diſtinctione. Aliud enim eſſe aiunt genus cœnobitarum & eremitarum, qui à plebe prorſus ſecreti & à cæterorum hominum ſocietate ſeparati, in monaſteriis & cœnobiis vel in ſylvis & montibus vitam monaſticam degebant. Hos fatentur longè poſt Dionyſii ætatem, nec ante Pauli, Antonii & Pachomii tempora ortum habuiſſe. Aliud verò contendunt fuiſſe genus monachorum, qui pars populi præcipua & illuſtrior gregis Chriſti portio inter laïcos ita computabantur, ut primus eis in ſynaxi poſt Eccleſiæ miniſtros aſſignatus eſſet locus. Illi porrò privatim in ſuis urbium ædibus vel ſimul in collegiis vitam puram & caſtam atque curis terrenis expeditam unique Deo mancipatam agebant. Monachos autem iſtos temporibus Apoſtolorum exſtitiſſe dicunt, eoſque eſſe aſſerunt, de quibus Philo Judæus illum inſtituit ſermonem, qui ab Euſebio in Hiſtoria ſua tranſcriptus eſt. Neque dixeris hos, quos Philo non monachos, ſed Therapeutas vocat, revera monachos non fuiſſe, ſed Judaïcæ, nequaquam verò Chriſtianæ religioni addictos, atque Euſebium hac in re, ut eruditus ejus interpres Valeſius obſervat, vano errore fuiſſe deceptum. Ab Areopagiticis enim audies, nullas penituſque frivolas eſſe Valeſii adverſus auctorem ſuum probationes. Et certè, inquiunt, Euſebius vir ſummæ eruditionis in dignoſcenda Therapeutarum religione tam turpis hallucinationis non ſine temeritatis nota poteſt inſimulari. Addunt præterea, Hieronymum huic Euſebii de Chriſtiana Therapeutarum religione opinioni hæc ſubſcripſiſſe in verba: "Philo videns Alexandriæ pri„mam Eccleſiam adhuc judaizantem, quaſi in „laudem gentis ſuæ librum ſuper eorum con„verſatione ſcripſit.„

Dionyſii ætate, uti veriis rationibus.

175 At ſanè Areopagitici, Therapeutas, ſi fieri poſſit, Chriſtianæ religioni nomen dediſſe, invictis demonſtrent argumentis, per nos licet; ſed illos vitam monaſticam, qualis ab auctore noſtro deſcribitur, aliquando duxiſſe, nullo unquam, ut putatur, antiquitatis monimento probabunt. Miſſa etenim primùm ea facimus, quæ ſcriptor noſter (*an non Philo?*) de monachis (*imò Therapeutis*) ſuis tradidit, eos non in urbibus, ſed extra urbes progreſſos, in hortis agelliſque degiſſe, ac proinde Antonianis, quod alii negant, fuiſſe ſimiles. Illud autem potiſſimùm quærimus, cur Euſebius, qui tanto niſu Therapeutas Philonianos Chriſtianis adnumerandos eſſe, probare conatus eſt, eoſdem nullibi dixerit monachos fuiſſe, vel ſucceſſores habuiſſe, qui veſtibus, tonſurâ, votis ſolemnibus, ac vivendi ratione ab omnibus Chriſtianis ſecreti, perfectiorem vitæ monaſticæ normam profitebantur. Cur Hieronymus, tantus monaſticæ profeſſionis prædicator, eoſdem Therapeutas in monachorum numerum non refert, illoſque cum cæteris omnibus primæ Eccleſiæ Chriſtianis permiſcet & confundit? Nulla proculdubio alia ratio adferri poterit, quàm nec Therapeutas initio naſcentis Eccleſiæ, nec ullos Chriſtianos Dionyſii tempore tales monachos fuiſſe, quales ab auctore noſtro memorantur.

in medium

176 Atque illud quidem eo rurſus confirmari poteſt, quòd monaſticum inſtitutum non ferobant prima ſævientium adverſus Chriſtianos perſecutionum tempora. Quis enim ſibi perſuadeat, tyrannos idolorumque cultores, qui ſumma crudelitate in Chriſtianos omnes graſſabantur, eos impunè tuliſſe, qui, in collegiis communiter degentes, tonſurâ & veſte perfectiorique vivendi genere cæteris Chriſtianis illuſtriores erant. "Sacerdos, „„ inquit auctor noſter, "ſtat ante altare; ... is autem, qui conſecratur, „„ſtat

Digitized by Google

A „ſtat poſt ſacerdotem..., nec ſupra caput ha„bet Scripturas... ſed tantùm adſtat ſacer„doti, ſupra illum myſticam invocationem „proſequenti. Quâ finitâ, ſacerdos, ad eum „accedens, rogat ipſum primùm, an omni„bus rebus dividuis renuntiet, non ſolùm vi„tis, ſed etiam imaginationibus. Deinde ex„ponit illi vitam perfectiſſimam, conteſtans il„lum debere mediam vivendi rationem ſupera„re. Quæ ubi omnia is, qui initiatur, profeſ„ſus eſt, ſacerdos eum, ſigno crucis conſigna„tum, tondet... omnique veſte detracta, eum „aliâ induit „ Quis autem primis Eccleſiæ temporibus monachum aliquem veſte & tonſurâ ab aliis Chriſtianæ religionis hominibus diſcretum, in publico viſum, aut à paganis captum, tortumque aut necatum memoriæ aliquando mandavit?

177 Ubinam, quæſo, collegium aliquod, *hic additis*, in quo monachi ſimul vitam degerent, à paganis aut imperatoribus prædatum aut everſum legitur? Si quid his non omninò abſimile in quibuſdam martyris alicujus Actis occurrere di- B xeris, arguetur continuò, illa nec genuina eſſe, nec ſincera, nihilque de tempore, quo martyr ille obierit, ab eorum ſcriptoribus certò definiri. Tradit denique auctor noſter, nomen Therapeutæ & Monachi ſuo tempore tritum & vulgare fuiſſe, atque à præceptoribus ſuis illud Chriſtianis, ritum monaſticum ſolemniter profitentibus, inditum. "Hinc ſancti præceptores „noſtri, „ inquit, "divinis eos appellationibus „ſunt proſequuti: alii quidem Therapeutas, alii „verò Monachos appellaverunt: οἱ μὲν θεραπευ„τὰς, οἱ δὲ μοναχὸς ὀνομάζοντες.„ Quinam, obſecro, eſſe poterant hi Dionyſii præceptores, qui ea nomina appellationeſque divinas illis impoſuêre? Non Philo quidem. Is enim Judæus cùm eſſet, à Dionyſio Areopagita tamquam unus ex ſanctis præceptoribus ſuis laudari non potuit. Quinam ergò ab eo præceptores appellantur? Num Hierotheus vel alii, quorum nomen excidit evanuitque memoria? Sed hi ſuis temporibus celebres eſſe debuerunt, & omnibus facilè noti. Cur ergò iſti ſoli cum diſcipulo ſuo Dionyſio Areopagita primo, ſecundo tertioque Eccleſiæ ſæculo monachorum nomina, ordinem, ſtatum, profeſſionem, vota, tonſuram, veſtem & collegia memoraverunt? Certè cùm C alii ſcriptores per tam longa trium ſæculorum ſpatia horum omnium nequaquam meminerint, id ſanè argumento non leviſſimo eſt, tempore Dionyſii nullos exſtitiſſe hujuſcemodi monachos & Therapeutas.

178 *Ita hactenus Nourrius, monachos tales, qualis loco ſuprà aſſignato ab Operum Dionyſianorum auctore deſcribuntur,* Dionyſii Areopagitæ *ætate non exſtitiſſe, rectiſſimè ob rationes, quas allegat, contendens; iſtos namque monachos veſtitu, tonſurâ, perfectiorique, quam, profeſſione ſolemniter edita, ſectabantur, vita ratione à reliquis omnibus Chriſtianis laudatus auctor* (*adi ejus num.* 176 *jam nunc recitata verba*) *facit diverſos; monachos autem, qui eo modo à reliquis omnibus Chriſtianis differrent,* Dionyſii Areopagitæ *ætate inſtitutos jam fuiſſe, haud apparet. Therapeutas quidem, à Philone apud Euſebium lib.* 2 *Hiſtoria Eccleſiaſtica cap.* 17 *memoratos, pro monachis, per Operum Dionyſianorum auctorem deſcriptis, Areopagitici obtrudunt; verùm rectè id abs ſe fieri, rationibus, quas allegant, minimè evincunt. Etſi enim, contrà ac Valeſius contendit, Philoniani Therapeutæ, prope Alexandriam potiſſimùm commorati, fide forſan, non refragante etiam per verba ſuprà recitata Nourrio, exſtiterint Chriſtiani, ſuaque certè vivendi ratione quoddam præbuerint monaſtice vitæ exemplum, habitu tamen, tonſuràque & vitæ, quod, profeſſione ſolemniter edita, ſectati memorantur, genere à reliquis Chriſtianis in modum monachorum, ab Operum Dionyſianorum auctore deſcriptorum, haud fuerint diverſi; præterquam enim quòd Therapeutæ, à Philone laudati, mulieres ſibi, uti ipſemet hic ſcriptor docet, adjunctas habuerint, nihilque uſpiam, è quo mulieres inter memoratos ab Operum Dionyſianorum auctore monachos fuiſſe verſatas, colligas, reperire apud hunc ſit, tonſuræ veſtitúſque ſingularis, quibus Therapeutæ, per Philonem memorati, à reliquis ſuæ ſectæ hominibus fuerint diſtincti, nuſpiam hic mentionem facit.*

aliiſque ſuperadditis probatur,

179 *Hieronymus quidem, qui, quæ de Therapeutis Philo memoriæ prodit, de primis Chriſtianis ſcripta, in libro de Scriptoribus in Philone arbitratur, ibidem etiam indicat, ſibi apparère,* Talem primam credentium fuiſſe Eccleſiam, quales ætate ſua monachi eſſe nitebantur; *verùm, etſi quidem ſeu Philoniani Therapeutæ ſeu, qui ab hiſce forſan non diſtinguendi, primi Alexandriæ Chriſtiani, ſpectata, quam fuêre ſectati, vitæ communis ratione, aliquod monaſtica, ſeu potiùs cœnobitica vitæ exemplum poſteritati reliquerint, ejus tamen perfectionem aſſecuti minimè fuerunt, multaque, quæ cum vita cœnobitica ſeu monaſtica minimè congruunt, fecerunt, uti luculenter perſpiciet, qui vel perfunctoriè evolverit, quæ Papebrochius in ſuis ad Sebaſtianum à S. Paulo Reſponſionibus articulo* 15, *num.* 126 *de primis Chriſtianis, Euſebiuſque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib.* 2, *cap.* 17 *de Philonianis Therapeutis obſervant. Quando itaque Hieronymus, primos Chriſtianos ſeu Philonianos Therapeutas, prope Alexandriam potiſſimùm verſatos, tales fuiſſe, adſtruit, quales ætate ſua monachi eſſe nitebantur, credendus eſt id feciſſe, non quòd illorum vita ratio votis ullis religionis adſtricta perfectéve fuerit monaſtica, ſed quòd nonnulla cum vita perfectè monaſtica habens communia quoddam hujus exemplar ſeu prototypon, ac certo etiam ſenſu exordium extiterit. Et verò, ſi Hieronymus ſeu primos Chriſtianos ſeu Philonianos Therapeutas vitam perfectè monaſticam fuiſſe ſectatos veroſve exſtitiſſe monachos, exiſtimavit, ut quid eos monachorum nomine nuſpiam diſtinguit?* F

exſtitiſſe non videantur.

180 *Sanè cùm hoc vel ſanctus ille pater, vel etiam Euſebius, quorum tamen alter vitam monaſticam commendare, alter, Philonianos Therapeutas Chriſtianis accenſendos, probare conatur, nuſpiam fecerit, id utique, à neutro pro veris monachis, qui, habitu, tonſurâ, profeſſione ſolemniter edita, vivendique ratione à reliquis Chriſtianis ſecreti, perfectiorem vitæ monaſticæ normam eſſent profeſſi, habitos fuiſſe ſeu primos Chriſtianos ſeu Philonianos Therapeutas, haud infirmo, uti Nourrius ſuprà recitatis verbis innuit, argumento etiam eſt; ut proinde Areopagitici, ſedulo omnibus, quæ, ut monachos tales, qualis ab Operum Dionyſianorum auctore loco ſuprà cit. deſcribuntur,* Dionyſii Areopagitæ *ætate exſtitiſſe, probent, in medium de Therapeutis, ab Hieronymo & Euſebio memoratis, adducunt,*

libri dicti auctorem non eſſe Areopagitam, ferè certum appetet,

AUCTORE C. B.

ad veritatis trutinam expensis, nentiquam id, quod volunt, evincant. Adhuc quidem in rem suam allegant Essæos seu Essenos, à Philone pariter, uti & à Josepho, memoratos; verùm cùm hi, ut iterum Papebrochius in suis ad Sebastianum à S. Paulo Responsionibus articulo 15, § 7 dilucidè ostendit, haud veri monachi, imò nec Christiani exstiterint, nec sic vel uteúmque suam de veris, qui jam inde à Dionysii Areopagitæ *ætate exstiterint, monachis opinionem Areopagitici firmant. Jam verò, cùm id ita habeat, nec iisdem Areopagiticis, quò hanc stabiliant, argumenta alia, quàm jam refutata, suffragentur, enimverò monachos tales, quales ab Operum Dionysianorum auctore Ecclesiastica Hierarchiæ cap. suprà assignato describuntur,* Dionysii Areopagitæ *ætate non exstitisse, hunc que proinde illorum aut saltem Ecclesiasticæ Hierarchiæ auctorem esse non posse, vix non etiam certum è suprà recitatis Nourrii verbis, omnibusque, quibus hæc firmavi, rationibus jam additis apparet.*

181 *Id ipsum porrò propè certum etiam appareat ex ecclesiasticis ceremoniis ritibusque, quibus fuisse ætate sua sacros Ordines collatos, Baptismique & Eucharistiæ Sacramenta administrata ac suscepta, Operum Dionysianorum auctor Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 2, 3 & 5 affirmat.* Pontifex, *inquit jam dicto cap.* 3, precem sacram ad altare Dei celebraturus, ab ejusdem suffitione initium faciens, universum circuit chori ambitum, donec rursum ad altare divinum rediens sacrum infit Psalmorum melos, omni ordine ecclesiastico sacram ipsi Psalmodiam succinente. Per ministros exinde consequenter sacrarum Scripturarum lectio recitatur; quâ finitâ, sacro ambitu arcentur catechumeni, & cum iis energumeni ac pœnitentes, illis, qui divinorum aspectu & Communione digni sunt, remanentibus. Porrò ministrorum quidem alii clausis templi foribus assistunt, alii verò aliud quidpiam, quod sit ordinis sui, agunt. Qui autem in ministrorum ordine primas tenent, unà cum sacerdotibus divino altari Panem sacrum Calicemque benedictionis imponunt, ab universa plenitudine Ecclesiæ communi hymnologiâ præmissâ. Ad hæc divinus Pontifex sacram peragit precationem sanctamque cunctis pacem apprecatur: & dum omnes invicem amplexantur, mystica sacrorum voluminum recitatio finitur. Tum, lotis aquâ manibus Pontificis ac sacerdotum, Pontifex divini altaris medio assistit, circumstantibus illi solis ministrorum primoribus unà cum sacerdotibus.

182 Porrò ubi Pontifex sacrosancta Dei munera collaudavit, divinissima confecrat mysteria, quæ etiam celebrata sub symbolis sacrosanctè propositis in adspectum ducit, exhibitisque divinorum operum muneribus, ad sacrosanctam eorumdem communicationem cùm ipsemet accedit, tum ceteros invitat. Accepta denique datâque divina communione, in sacram definit gratiarum actionem; populoque divina tantùm symbola contuente, ipse semper Spiritu divino per beatas ac spirituales contemplationes hierarchicè ad sacrosancta mysteriorum primordia in divini status puritate ducitur. *Ita hactenus laudatus auctor, ritus sanè, quibus ætate sua sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum confectum fuisse, prodit, tam distinctos tamque regulatos, quàm quarto aut quinto Ecclesiæ seculo fuerunt, recensens; cùm autem, dum suprà dictis capp. 2 & 5 de ritibus, quibus Baptismus & sacri Ordines ætate sua fuerint collati, sermonem instituit,* idem etiam faciat, nec certè, ut Papebrochio nostro tom. 3 *Maii in Commentario, Actis S. Pachomii prævio, num.* 28 *est visum, verosimile appareat, ritus in sacrorum ordinum collatione Sacramentorumque susceptione tam fuisse distinctos, fixos & regulatos* Dionysii Areopagitæ *ætate, quàm fuerunt postmodùm quarto aut quinto Ecclesiæ seculo, inde enimverò, librorum, in quibus, Sacramenta ritibus hujusmodi fuisse administrata ac confecta, adstruitur, auctorem esse non posse Sanctum nostrum, penè certum etiam apparet, uti hic erat monstrandum.*

CAPUT XIII.

Validissimum, quo Opera, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur, sancto huic vindicare Areopagitici nituntur, argumentum refellitur, nonnullisque adhuc, quæ pro iisdem Operibus Areopagitæ vel abjudicandis vel attribuendis faciunt, adductis, hunc illa non habere auctorem, propè etiam certum esse, concluditur.

In Operibus Dionysianis mira ubique auctoris sanctitas elucet. Hinc Areopagitici

IN *Operibus, quæ* Dionysii Areopagitæ *nomine circumferuntur, mira ferè ubique elucet auctoris sanctitas; cùm autem hic, sese* Dionysium Areopagitam *fuisse, loco non uno luculentissimè prodat, hinc Areopagitici, re etiam vera* Areopagitam *illum fuisse, contendunt, ne scilicet, qui vir Sanctus fuisse è certissimis indiciis videtur, pro impostore ac sacrilego sit habendus. Atque hoc quidem argumentum est hujusmodi, ut non aliud validiùs pro vindicandis* Dionysio Areopagitæ *Operibus, quæ sub ejus nomine circumferuntur, pugnare videatur. Leonardus Lessius in Epistola, ad Lansselium anno* 1615 *Lovanio Parisios scripta, elegantissimè simul ac nervosissimè id proponit. Lubet idcirco ipsihanc ex apologetica de* S. Dionysii *Scriptis Lanssellii laudati Disputatione, in qua exstat, integram huc transcribere. Sic habet:* Litteras reverentiæ vestræ datas Parisiis XIV Aprilis accepi XXIV ejusdem. Miror, post patris Martini Delrio Vindicias Areopagiticas, adhuc superesse aliquos, qui de hoc Opere dubitent; an auctori illi sit vindicandum: dissolutis enim adversariorum ratiunculis, tot profert veterum auctorum (inter quos multi summi Pontifices & viri sanctitate illustres) testimonia, quibus Scripta illa S. Dionysio Areopagitæ tribuuntur, ut vix putem, esse aliquod antiquorum Patrum Scriptum, quod pluribus testibus suo auctori possit vindicari.

ac inprimis Lessius, ne iis qui Areopagitam sese aperte prodit,

184 Mihi verò res adeò perspicua videtur, ut, etiamsi ejusmodi testimonia minimè suppeterent, non putem ei, qui attentiùs expenderit Operis conditionem, de auctore ambigendum. Hac enim unica ratione facilè convincetur, quâ

&c

& ex eo, quòd in eodem libro

rint, Areopagita ætate nondum usitati, memorantur.

A & ego, ex quo auctorem illum legi, convictus ſum. Si Opus illud non eſſet magni illius Dionyſii Areopagitæ, qui temporibus Apoſtolorum vixit, ſed alicujus poſteriòris; ut Dionyſii Alexandrini, vel Corinthii, vel cujuſdam, qui aliquot ſæculis poſtea temporibus Juſtiniani II circa annum Domini ſexcenteſimum nonageſimum vixerit, ut vult Scaliger, auctor ejus eſſet mendax, hypocrita & impoſtor. Ait enim, præceptorem & inſtitutorem in rebus divinis ſe unà cum Timotheo habuiſſe S. Paulum, deinde S. Hierotheum, ut videre eſt libr. de Eccleſiaſtica Hierarch. c. 2, par. 1, & de Divinis Nom. c. III & c. VII. Adfert objectionem Elymæ magi tamquam æqualis & contemporanei, de Divinis Nominibus cap. VIII; item cap. III ait, ſe interfuiſſe cœtui Apoſtolorum &, fratrum, qui convenerant ad contuendum corpus beatiſſimæ Virginis: ibidem adfuiſſe Petrum & Jacobum; ejuſque rei Timotheum eſſe probè conſcium. Hierotheum præceptorem ibi poſt Apoſtolos excelluiſſe in laudanda divinitate: ſcribit epiſtolam ad Polycarpum, aliam ad Titum, aliam ad S. Joannem Euangeliſtam in Patmo exulantem, & in ea narrat, ſibi revelatam ejus liberationem & reditum in Aſiam. Scribit ad Apollophanem, hortatur eum ad fidem Chriſti, & commonet eclipſis, quam ſimul viderint in Ægypto tempore paſſionis Dominicæ; quomodo eam conſpexerint, quæ verba inter ſe commutârint.

B

185 Hæc & alia ſcribit ille auctor: quæ omnia falſa eſſent & meræ impoſturæ, ſi iſte non eſſet magnus Dionyſius Apoſtolis σύγχρονος, ſed junior alius. Atqui prorſus incredibile eſt, auctorem illius Operis voluiſſe tam fœdè mentiri & hominibus imponere: hoc enim non cadit in virum probum & ſapientiâ conſpicuum. Nam conſtat, auctorem illius Operis tantâ fuiſſe ſapientiâ & rerum divinarum cognitione, ut ſummis theologis, ex quo in lucem prodiit, fuerit admirationi, & nemo poſt Apoſtolos ei putetur præferendus, vel etiam æquandus; nemo de natura divina ejuſque perfectionibus & operationibus ſcripſit ſublimiùs aut copioſiùs, nemo Angelorum ordines, Hierarchias, actus hierarchicos, omnemque diſpoſitionem præter illum nobis deſcripſit: nemo Scripturas ſacras earumque ſenſus arcanos ſublimiùs interpretatur. Ille nobis primus theologiam ſymbolicam & myſticam tradidit. Excidit tamen Opus illud de Symbolica theologia, & ſolum diverſis locis ejus dat aliquod ſpecimen; ex quo poſſumus conjicere, quàm admirabile & ſublime Opus illud fuerit. Excidit & aliud Θεολογικὰς ὑποτυπώσεις inſcriptum, cujus ipſe meminit variis locis. Nemo eorum, quæ in Sacramentis geruntur, myſteria & occultas ſignificationes profundiùs aut copioſiùs patefecit. Jam verò quàm ſana ubique in tanta ſublimitate Theoriæ de maximis Chriſtianæ religionis dogmatibus doctrina, ut de tribus in ſimpliſſima Divinitate hypoſtaſibus ſeu perſonis, de earum proceſſione & diſtinctione, de unitate eſſentiæ, de indiviſa operatione, de admirabili unione naturæ divinæ & humanæ in una hypoſtaſi Verbi, de natura mali, de efficacia Sacramentorum, de auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, quod ex ſententia ſui inclyti Præceptoris (Paulum vel Hierotheum intelligens) dicit eſſe τελετῶν τελετὴν, quaſi dicas Sacramentorum omnium perfectionem.

quisquis inſuper ſummæ ſapientiæ,

186 Quod ad elocutionem attinet, eam quoque Angelicam potiùs dixeris, quàm humanam, adeò ſublimis eſt; nimirum ut conceptionum ſublimitatem orationis ſublimitas exæquet, quis poſt Apoſtolos umquam de divinis ita locutus eſt: Τριὰς ὑπερούσιε καὶ ὑπέρθεε, καὶ ὑπεράγαθε, κ. τ. λ. πᾶσα θεία πατρικὴ καὶ υἱικὴς ἐκ τῶν πανίων ἀκηράντου πατριαρχίας καὶ διαρχίας δεδώρηται. Τὸ διαρχικὸν Πνεῦμα. Πρὸς τὸ ἀρχιφανὲς Πατέρα. Πρὸς τὸν ὑπεράρχιον ἀρχὸν. Τῶν ἀρχικῶν καὶ ὑπεραρχίων τῆς θεαρχικῆς Πατρὸς φωτοδοσίαν ἀύλοις καὶ ἀτρεμέσι πρὸς ὀφθαλμοῖς ἀποδεξάμενοι ὑπερουσίως ἱεροτάτην θεαρχικὴν εἰσάγομεν, & mille alia non coacta, non laboriosè quæſita, ſed ſponte ex altiſſima contemplatione fluentia. Legi S. Auguſtinum de Trinitate, & multa S. Gregorii, cognomento Theologi, Opuſcula, & aliorum Patrum doctiſſimos Tractatus, nemo tamen ex illis viſus eſt mihi Dionyſium vel doctrinæ ſublimitate, vel dicendi majeſtate æquare. Quam ob cauſam mirantur illum non ſolùm omnes doctores ſcholaſtici (quorum aliquot etiam Commentariis illum illuſtrârunt) ſed & SS. Patres, qui illum legerunt, ut S. Joannes Damaſcenus, S. Maximus, Michaël Syngelus, & alii multi, quos recenſet Delrio. Ex quibus conſtat, auctorem iſtius Operis fuiſſe eminentiſſimæ ſapientiæ & magnæ ſanctitatis virum, ut, qui totus in rebus divinis & angelicis contemplationibus ubique verſetur, & Timotheum paſſim ad rerum divinarum aſſiduam theoriam, relictis omnibus, quæ ſub ſenſum cadunt, hortetur.

E

AUCTORA C. B. pariſque eloquentia ſudicia non obſcura probat,

187 Quis talem ac tantum virum credat tam putidè voluiſſe mentiri, & tam abſurda hypocriſi falſa quadam ſpecie antiquitatis & Apoſtolicæ conſuetudinis mundo impoſturam facere? Non cadunt iſta in virum probum & ſanæ mentis, multò minùs in ſapientiſſimum & ſanctiſſimum. Denique, quo fine hæc omnia feciſſet & ſe alium finxiſſet, quàm reverà fuit? an ut labores ſuos, & gloriam illis debitam, per ſcelus & amentiam perderet? Poterat enim nomen ſuum & veritatem patefaciendo, maximam ſibi gloriam toto orbe & omnibus ſæclis duraturam comparare, & maximis doctoribus Eccleſiæ æquari, vel etiam præferri. Poterat omnium theologorum, qui umquam futuri ſunt, admirationem, amorem & benedictionem ſibi conciliare & illuſtriſſima ingenia ad ſui imitationem provocare. Quorſum per mendacia & improba facta, per hypocriſim & impoſturas indigniſſimas & inauditas voluiſſet tanto ſe bono privare & nomen ſuum æternis tenebris involvere? Hæc ratio me ita convincit, ut nihil de auctore hujus Operis poſſim dubitare: nec quiſquam, opinor, dubitabit, qui, lecto diligenter Opere, iſta expenderit. Legi ſæpiùs & accuratè omnia expendi, itâque mihi placuit, ut hunc Dionyſium jam à triginta ſex annis in Patronum delegerim, & ſemper in Sacrificio Miſſæ nominatim invocârim, mihi ejus ſapientiam & ſpiritum imprecans. Dolui ſubinde, quòd non meliùs eſſet converſus, nec vis verborum ejus multis locis expreſſa, ſed alia ſubſtituta, quæ lectorem poſſent in errorem conjicere, ut plurimis exemplis poſſem oſtendere. Quam ob cauſam ſtatui ego aliquando illum transferre, & in eum finem multa annotavi. Verùm per alias occupationes numquam ſat otii ſuppeditavit. Gaudeo, & gratulor tibi, quòd hunc laborem ſuſceperis, eoque nomine omnes theologi, præ-

pro impoſtore ſit habendus, Operum illorum auctorem tertiò eſſe Areopagitam, contendunt.

F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

fertim qui Græcæ linguæ non ſatis ſunt periti, tibi multum debebunt, ſi facilem illis aditum ad tanti auctoris lectionem & intelligentiam pateſeceris.

Verùm nec ſic, cùm aliequin, uti ex auctore anonymo probatur,

188 *Ita hactenus Leſſius; verùm argumentum, quod magno conatu parique verborum ornatu hic proponit, nimiùm ac proin nihil, non ſecùs ac alia multa, probatum dat. Liquet id ex iis, quæ auctor anonymus in Problemate de* Dionyſii *Operibus, eruditis anno* 1708 *propoſito typiſque Pariſienſibus excuſo, in medium adducit. Is, poſtquam part.* 1, *propoſitione* 5, *art.* 1 *idem quamvùm ad ſubſtantiam, quod Leſſii verbis jam exhibui, argumentum propoſuit, id mox refutaturus, articulo* 2 *librorum ſuppoſitionem ſub nomine auctorum, qui eos non conſcripſerant, primis Eccleſiæ ſeculis initium habuiſſe, oſtendit, in Latina Venetiis adornata editione ſequentem ſcribens in modum:* Non ſolùm quarto ſeculo hæc prava invaluit conſuetudo falsò ſupponendi libros aliquos alienis auctoribus, ſed ab ipſis Eccleſiæ primordiis quamplurima habemus hujuſce ſuppoſitionis exempla. Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum, qui diu ſub nomine S. Clementis Papæ & martyris innotuit, queritur, quod ab ipſis Eccleſiæ incunabulis libri aliquot exitioſi & veritati contrarii in Eccleſia prodierint, Moyſi, Enoch aliiſque Veteris Teſtamenti patriarchis falsò inſcripti. Conſtat pariter, tunc temporis ſub venerando Apoſtolorum nomine plura Euangelia, Acta, Apocalypſes, Epiſtolas aliaque hujuſce generis fuiſſe à Catholicis evulgata; ut nihil dicam de hæreticis, quorum meminit S. Epiphanius, qui ſimilibus fraudibus celebres fuêre. Euangelia enim ſecundum Ægyptios & ſecundum Hebræos; Acta S. Pauli & S. Theclæ ſub nomine S. Lucæ à quodam presbytero, S. Pauli diſcipulo, falſo quodam zelo in ſuum Magiſtrum abrepto, conficta aliaque hujuſce furfuris plura, monumenta ſunt & indicia certiſſima hujuſce ſuppoſitionis.

& Epiſtola, falsò etſi S. Martiali ſuppoſita, S. Martiali tamen,

189 Conſtat pariter, S. Salvianum presbyterum ſub ementito Timothei nomine latere voluiſſe, & Vincentium Lirinenſem ſub nomine Peregrini, & Vigilium Tapſenſem, Arianos, Neſtorianos & Eutichianos impugnare aggreſſum, id præſtitiſſe ſub ementito nomine S. Athanaſii, Idacii Clari & S. Auguſtini, qui ante ipſum cum his hæreticis conflixerant. Plura alia proferri poſſent hujuſce ſuppoſitionis exempla, quæ non minus admirationis habent, quàm propoſitum hujuſce Auctoris, de quo agimus, qui ſub S. Dionyſii nomine latere voluit. Apologiſtæ igitur hujuſce Patris nullum præſidium aucupari poſſunt ex principiis in quinta propoſitione (*num. ſcilicet proximè pregreſſo à nobis jam memorato*) firmatis, niſi velint legitimas agnoſcere eas lucubrationes, quas certò nôrunt eſſe apocryphas & ſuppoſitas, & ut tales ab eruditis communiter explodi; *hiſce autem præmiſſis, præfatus auctor mox articulo ſequenti bina allegat ſuppoſitionis exempla, quâ jam inde à primis etiam Eccleſiæ ſeculis adſcripti fuerunt libri auctoribus non ſuis, à quibus ſeſe compoſitos, ii ipſimet, utut ſanctitatem ubique ſpirantes, falsò prodebant; ac primum quidem, quod ab Epiſtolis, S. Martiali falsò ſuppoſitis, repetit, lectori ob oculos ponit ſequentibus hiſce verbis:* Neminem eſſe, credo, qui inficiari velit, duas Epiſtolas S. Martialis, Galliarum apoſtoli, nomine inſcriptas, quarum una ad fideles Burdigalenſes, altera ad Toloſanos data eſt, eſſe ſuppoſititias. Difficile tamen non eſſet demonſtrare, eas genuinas eſſe ac germanas, ſi argumenta, quæ proferunt in hac quinta propoſitione S. Areopagitæ patroni, ſatis eſſent ad vindicandam S. Dionyſio illorum Operum poſſeſſionem.

utpote quum ſui auctorem aſſertè prædicent,

190 Primò ſiquidem illæ Epiſtolæ, huic Galliarum apoſtolo affictæ, teſtimonium reddunt, earum auctorem eſſe, appellarique Martialem, ipſum fuiſſe apoſtolum Jeſu Chriſti, cum eo vixiſſe, ipſi miniſtrâſſe, cùm in ultima cœna ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit; adfuiſſe in horto Gethſemani tunc temporis, cùm Judas amantiſſimum Præceptorem pacis oſculo tradidit, fuiſſe cum aliis diſcipulis, cùm Chriſtus Lazarum à morte revocavit, & tandem vidiſſe Jeſum Chriſtum poſt ſuam reſurrectionem, & præcipuè ea die, quâ ad cælos aſcendit. Secundò hæ Epiſtolæ ſanctæ ſunt & ſancto quodam ſpiritu conſcriptæ. "Piæ ſunt,„ ait Cardinalis Bellarminus, & ante ipſum Sixtus Senenſis, "pietatem redolent.„ In iis agitur de Incarnatione Verbi, de ejus Nativitate, Vita, Paſſione, Morte, Sepultura, Reſurrectione & in cælum aſcenſione. Sermo pariter inſtituitur de Miſſæ Sacrificio, de Baptiſmo, de Pœnitentia, de Signo Crucis & quampluribus aliis traditionibus. Tertiò explicatur in hiſce Epiſtolis Myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, modulque ille mirabilis, quo Filius procedit ex Patre, & Spiritus Sanctus ex Patre & Filio. Omnia præterea ſanctitatem ſpirant, nihilque in iis deprehenditur, quod ad veram ſolidamque pietatem non informet, maximumque & horrorem vitio & virtuti amorem non concilict. Tandem ut omnia uno verbo complectar, ſanctæ ſunt, non ſolùm quia omnia, quæ continent, ſancta ſint, ſed quia ſanctus poteſt eſſe earumdem uſus. Nonnullæ Gallicanæ eccleſiæ ex iis Epiſtolis plures lectiones pro divinis Officiis mutuârunt, quæ publicè in Eccleſia recitantur.

ſanctitatemque ubique ſpirant,

191 Exſtant adhuc in archiviis RR. PP. Benedictinorum S. Auguſtini Lemovicis, & S. Illidii Claromontii, nec non in monaſterio RR. PP. Grandimontenſium, & in cathedrali Lemovicenſi plura antiqua Breviaria manuſcripta, in quibus leguntur hujuſmodi lectiones in Officiis divinis, ex Epiſtolis S. Martialis depromptæ. In Quaternario pariter Sanctorum diœceſis Burdigalenſis in hac urbe impreſſo anno MDCXL & à pluribus provincialibus conciliis ordinato: "Ex Decreto Conciliorum Provincialium.„ Lectiones ſecundi Nocturni pro Officio S. Martialis, quod pridie Kalendas Julii in ea eccleſia celebratur, deſumptæ ſunt ex Epiſtolis, quæ hujuſce S. Epiſcopi nomen præ ſe ferunt, & ex ipſius Vita, à S. Aureliano conſcripta: "Ex E„piſtolis S. Martialis, & Vita, ſcripta à S. Au„reliano.„ Theologi & controverſiſtæ harum Epiſtolarum auctoritatem quotidie uſurpant, & ad fulcienda Chriſtianæ religionis dogmata & ad oppugnandos hæreticos, eoſque de pluribus antiquis Eccleſiæ traditionibus convincendos. Fructus pariter admirabiles, quos hæ Epiſtolæ ſemper in Eccleſia pepererunt, præclara elogia, quibus tot celeberrimi viri eas per plura ſecula exornârunt, certiſſimo argumento nobis eſſe debent, ipſas & ſanctas eſſe & ſancto quodam ſpiritu elucubratas.

eſſent attribuendæ,

192 Poſt tot igitur & tam præclara teſtimonia dicendum erit, ipſarum parentem & auctorem non alium eſſe, quàm S. Martialem, qui primo Eccleſiæ ſeculo vixit; aliàs dicendum foret, earum

A rum auctorem fuiſſe mendacem aliquem & ſacrilegum ſimulatorem; quod tamen ab iſtarum Epiſtolarum ſanctitate longiſſimè abhorret. Sive enim finem ſpectes, quem auctor in iis ſcribendis ſibi propoſuit, ſive argumentum, quod tractant, ſive uſus, in quos eas adhibuit Eccleſia, ſive fructum, qui ex earumdem lectione percipitur, eas omnimodè ſanctas eſſe, evidentiſſimè conſtat; ut nihil dicam de his ſanctitatis ac pietatis titulis, quibus à tot ſcriptoribus inſignitæ ſunt, præcipuè poſtquam earumdem meminit Petrus Scholaſticus ſub exitum ſeculi noni, id eſt, centum circitèr annos, antequam in loco quodam ſubterraneo Sacrarii S. Petri urbis Lemovicenſis, regnante Philippo I, Galliarum rege, id eſt, anno MX, fuiſſent inventæ. Si igitur argumentum, cui tantopere fidunt S. Dionyſii Apologiſtæ, probat, eos libros, qui ejus nomine circumferuntur, eſſe Areopagitæ fœtus, illud pariter, quod nos pro S. Martiali inſtituimus, cùm idem omninò ſit, certiſſimè pariter evincet, Epiſtolas, quæ S. Martialis nomine inſcribuntur, eſſe ejuſdem Epiſcopi genuinum Opus.

B *& aliquot Opuſcula, nimi S. Athanaſio falsò afficta, huic tamen S. Petri ferunt adſcribenda,*

193 *Ita hactenus laudatus auctor, primum è duobus dictis exemplis proponens; en modò etiam, qui ſecundum exhibeat.* Nemo eſt, *inquit*, qui dubitet, Dialogos de Trinitate & undecim libros de Unitate Divinitatis in Trinitate, non minùs ac diſputationem Arii cum Athanaſio in concilio Nicæno, aliamque collationem, quam idem S. Doctor Laodiceæ in Syria habuit juſſu Conſtantii imperatoris, fœtus eſſe S. Athanaſio affictos, & ſub venerando ejus nomine evulgatos; & tamen ſi principiis ab apologiſtis S. Dionyſii in hac quinta propoſitione ſtatutis ſtandum ſit, hæc omnia legitimos eſſe S. Athanaſii fœtus, fateri cogemur. Primò ſiquidem iidem ipſi libri teſtimonium perhibent, eorum auctorem ac parentem alium non eſſe, quàm Athanaſium; ejus nomen legitur præfixum his Operibus, in quibus teſtatum habemus, ipſum interfuiſſe Nicæno concilio & cum Ario diſputâſſe. In his refertur ſingillatim, quidquid in hiſce diſputationibus contigit, & quomodo cum Ario congreſſus ſit coram judice Probo, qui tandem, partibus auditis, cauſam Athanaſio adjudicavit. Hæc omnia certè demonſtrant, horum Operum auctorem alium non eſſe quàm Athanaſium, niſi dicere velimus, horum ſcriptores, qui S.

C Athanaſii nomen ementiti ſunt, quique certo certiùs fuerunt Vigilius Tapſenſis, cui prius Opus ab eruditis omnibus adjudicatur, & S. Maximus vel Theodoretus, quorum alterutri duo poſteriora adſcribuntur, mendaces fuiſſe ac ſimulatores; quod nullus hactenus auſus eſt dicere, quodque cum ſanctitate cohærere non poteſt illorum librorum, quorum argumentum ſanctum eſt & ſanctiſſimus ipſorum uſus; cùm & confundendis hæreticis & confirmandis Chriſtianæ religionis myſteriis apprimè inſervierint.

rem, quàm meditantur, evincunt,

194 *Tale eſt, quod auctor anonymus ſuprà laudatus allegat, ſuppoſitionis, de qua hic agimus, exemplum alterum, à pluribus lucubrationibus, S. Athanaſio falsò affictis, repetitum; cùm autem & hæ, & S. Martiali (adi auctoris anonymi num. 189 & ſeqq. recitata verba) ſuppoſitæ epiſtolæ ſanctitatem ubique ſpirent, nec tamen, ne, à quibus verè ſunt contexta, pro impoſtoribus ac mendacibus ſint habendi, SS. Martiali & Athanaſio, quos ſui eſſe auctores, luculentiſſimè, nimi falsò, produnt, adſcribenda ſint, conſectarium ſit, ut, cùm prorſus oppoſitum è Leſſii ad Lanſſelium, quod Areopagitici urgere ſolent, argumento adſtruendum foret, nimium id certò probet, atque proinde, Dionyſiana Opera, quæ & ipſa ſanctitatem ubique ſpirant,* Dionyſio Areopagitæ, *quem tamen ſui eſſe auctorem, loco non uno apertiſſimè indicant, attribuenda eſſe, nentiquam evincant, contrà ac Areopagitici contendunt. Nec quidquam ad rem facit, quod Areopagitici cum Leſſio (adi hujus num. 187 & ſeqq. recitata verba) adjungunt de fine, quem Operum Dionyſianorum auctor propoſitum ſibi habuerit.*

AUCTORE C. B.

maximè cùm ratio, ob quam

195 *Etſi enim is ſibi, genuino ſuo pateſactæ nomine, & maximam ex Operibus ſuis gloriam comparare, & poſteritatis amorem juxtà ac admirationem conciliare valuiſſet, quid nè tamen factum eſſe poſſit, ut inſigni, quo tenebatur, fidei tutandæ ſtudio abreptus tantum illud ſuum bonum contemnere,* & Dionyſii Areopagitæ *nomine, quo majorem dictis ſuis auctoritatem adjungeret, contexta à ſe Opera inſcribere voluerit? Operum Dionyſianorum auctor Eccleſiaſticæ Hierarchiæ cap. 3, § XI ſic ſcribit:* Dei-principalis bonitatis infinita benignitas benevolè per ſe noſtri curam gerere non deſtitit, ſed noſtrorum omnium verè particeps abſque peccato, humilitatique noſtræ unita, ſalvo proprietatum ſuarum ſtatu, eoque inconfuſo & inviolato, ... noſtrum ... ſtatum è diverſo clementer immutavit; *libro autem de Divinis Nominibus cap. 1, § 4 idem, quod textu jam nunc recitato, etiam docet ſequentibus hiſce verbis:* Qui æternus eſt, temporalem ſumpſit acceſſionem nec non ad intima naturæ noſtræ deſcendit, qui univerſum totius naturæ ordinem ſupereſſentialiter tranſcendit, ſervatis tamen proprietatibus ſuis prorſus integris & inconfuſis.

E

F

Opera Dionyſiana.

196 *Ita duobus jam citatis locis Operum Dionyſianorum auctor; cùm iis autem, naturam humanam, proprietatibus ſuis ſervatis prorſus integris atque inconfuſis, aſſumpſiſſe Dei Verbum, duaſque adeò hoc habere naturas, non obſcurè edoceat, Eutychianorum hæreſim, quæ in Dei Verbo uti unam duntaxat perſonam, ita etiam unam tantummodò naturam ſtatuit, apertiſſimè proſcribit. Jam verò, cùm id ita habeat, nec minùs apertè, uti haud difficulter poteſt monſtrari, Neſtorianam etiam hæreſim damnet, hinc illum haud ante annum 429, quo circitèr hæreſis Neſtoriana eſt orta; imò nec ante annum 447, quo circitèr Eutychianorum ſecta initium accepit, Operibus ſuis conſcribendis admoviſſe manum, eruditi non pauci contendunt, & ſanè haud immeritò: cùm enim ex eo, quod doctrinam de ſanctiſſima Trinitatis myſterio, Arianorum de hoc hæreſi clariſſimè oppoſitam, tradat, Opera illum ſua ante hanc exortam non exaràſſe, veroſimillimum à plurimis exiſtimetur, ob rationis paritatem, nec id ante Neſtorianam & Eutychianam hæreſes exortas feciſſe, veroſimillimum poteſt videri. Erit quidem, qui hic iterum fortaſſis opponat, Dionyſiana Opera à S. Gregorio Nazianzeno, à S. Cyrillo & à Proclo, Athenienſi philoſopho, fuiſſe laudata, citiúſque proinde, quàm jam dictum ſit, fuiſſe contexta.*

inter annos 431 & 451 veroſimillimè contexta,

197 *Verùm, etſi quidem SS. Gregorius Nazianzenus & Cyrillus ante exortam Eutychianam hæreſim floruerint, anne tamen ſeu hic ſeu ille Dionyſiana Opera laudârit cognitaque adeò habuerit, admodùm eſt dubium atque incertum, uti, quæ hujus Appendicis cap. 2 & 4, numeroque item 80 & ſeq. in medium adduxi, luculenter oſtendunt; quod autem ad Proclum, Athenienſem*

AUCTORE C. B.

thenienſem philoſophum, ſpectat, præterquam quòd, an hic Dionyſiana Opera laudârit, ex iis, quæ ejuſdem Appendicis num. 84 dixi, dubium pariter ſit atque incertum, philoſophus ille ſub Leone I, qui anno 457 poſt Marciani obitum imperio potitus, anno 474 è vivis exceſſit, primum floruit; ut proinde, etiamſi illum Dionyſiana Opera ſubinde laudâſſe, imò & adhibuiſſe, dederimus, conſectarium inde non fiat, ut hæc, Neſtoriana & Eutychiana hæreſi nondum exorta, ab auctore ſuo fuerint contexta. Ac ego quidem, cùm res ita habeat, id ab iſthoc inter annum 431, quo œcumenica ſynodus Epheſina adverſus Neſtorianos, & annum 451, quo Chalcedonenſis contra Eutychianos celebrata eſt, veroſimillimè eſſe factum, opinor. Ita animo comparatus ſum, quòd, cùm equidem, uti è pluribus in hac Appendice jam diſputatis intelliges, ſub ſeculi v finem, imò fortè haud diu etiam poſt Chalcedonenſem anni 451 ſynodum Dionyſiana Opera nota eſſe inceperint, horum ſanè ſcriptio, utpote è mox dictis Epheſina etiam anni 431 ſynodo haud anterior, aptiſſimè eo temporis ſpatio, quod inter annum 431 & annum 451 effluxit medium, ſignari poſſe videatur.

B

Inſcribi Areopagita ab auctore ſuo non potuiſſe, volunt, haud ſat firma ſit,

198 *Porrò, cùm res ita habeat, tuncque Neſtoriani & Eutychiani, uti ex hiſtoriographis paſſim obviis palàm eſt, maximas turbas excitârint, facilè enimverò factum eſſe poteſt, ut Operum Dionyſianorum auctor, non minùs ad fidem orthodoxam tutandam, quàm illi ad hanc labefactandam, propenſus, non tantùm in turbulentos adeò hæreticos calamum ſtrinxerit; verùm etiam, quò meliori ſucceſſu id faceret, magnum ac venerandum* Dionyſii Areopagitæ *nomen Scriptis ſuis, nulla omninò gloria, quam ſibi ex biſce, proprio ſuo nomine inſcriptis, vindicare potuiſſet, ratione habita, præfixerit. Fuit quidem præterea ſcriptor ille, uti ex iis, quæ litteris commendavit, apparet, ſapientiſſimus juxtà ac ſanctiſſimus; ut mendacium, officioſum etiam, ut aiunt, nec licitum æſtimaturus, nec facilè admiſſurus fuiſſe videatur; verùm, cùm alium ſeſe, quàm revera eſſet, fingendo aliaque inſuper, & fictioni iſti & quibuſdam factis, quæ, utut falſa, pro veris è fama publica popularive traditione habebat, confirmandis nata, comminiſcendo nemini prorſus injuriam illaturus, nec gravioris adeò culpæ ſeu mendacia, ſeu alia qualiacúmque delicta commiſſurus eſſet, factum facilè eſſe poteſt, ut præ ſummo, quo flagrabat, fidei orthodoxæ tutandæ ardore minimè ſibi à tantilla, è qua maximum obventurum eſſet bonum, noxa incurrenda abſtinendum duxerit, maximè cùm illam, uti ex optimo, è quo admittebatur, fine utcúmque excuſandam, ita etiam à Domino facilè condonandam, putare jure meritò poſſet. Omnibus itaque ſedulò examinatis, nec ratio, ab quam Opera Dionyſiana, ſi ab* Areopagita *verè concinnata haud ſint,* Areopagitæ *nomine inſcribi non potuiſſe, Areopagitici cenſeantur, ſat firma ac ſolida apparet.*

C

cúmque nec alia, quæ Areopagitici

199 *Diſpiciamus modò, an alia, quæ Areopagitici, ut Opera Dionyſiana* Areopagitæ *vindicent, potiſſimum adhuc allegant, fuiſſe illa ab hoc contexta, evictum dent. Nec Deo moris, nec æternæ, aiunt, illius providentiæ eſt Opera vana, & fictis mendaciis plena, veris cohoneſtare miraculis; Opera autem Dionyſiana, cùm infirmis, qui variis morborum generibus conflictabantur, in* S. Dionyſii Areopagitæ *honorem applicarentur, multis divinitus miraculis cohoneſtata fuiſſe, Hilduinus, rei geſtæ oculatus teſtis, apud Surium in conſcripta à ſe ad Ludovicum Pium* D *Epiſtola num. 4 affirmat. Ita adhuc Areopagitici; verùm & hoc illorum præſidium tam infirmum eſt, ut vel ipſis Hilduini verbis expugnari videatur. Ut res manifeſta evadat, juverit ea, quæ hunc ſpectant, tranſcripſiſſe. Sic habent:* Authenticos . . . eoſdem libros (*Opera nempe,* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferri ſolita*) Græcâ linguâ conſcriptos, quando œconomus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ & cæteri miſſi Michaëlis legatione publica ad veſtram gloriam compendio functi ſunt, in ipſa Vigilia ſolennitatis ſancti Dionyſii pro munere magno ſuſcepimus. Quod donum, devotioni noſtræ acſi cælitus allatum, adeò divina eſt gratia proſecuta, ut in eadem nocte decem & novem nominatiſſimæ virtutes in ægrotorum ſanatione variarum infirmitatum ex notiſſimis & vicinitati noſtræ contiguis perſonis ad laudem & gloriam ſui nominis orationibus & meritis excellentiſſimi ſui Martyris Chriſtus Dominus ſit operari dignatus. *Ita laudatus Hilduinus, eo ipſo die, quo Dionyſiani libri in monaſterium ſuum ſuerunt illati, decem & novem miracula fuiſſe patrata, diſertè teſtatum faciens; verùm cùm ſimul, iſthæc non eorumdem librorum virtute aut applicatione, ſed excellentiſſimi ſui martyris* Dionyſii *meritis & orationibus à Chriſto Domino edita eſſe, haud obſcurè affirmet, inde enimverò, libros illos à* S. Dionyſio Areopagita *fuiſſe contextos, perperam etiam Areopagitici arguunt.* E

adducunt, Opera illa ab Areopagita verè fuiſſe contexta, evincant.

200 *Nec aptè id ex dictis miraculis concluderent, etſi etiam hæc librorum Dionyſianorum ſeu tactu ſeu applicatione contigiſſent. Dæmonia enim ab his, qui nec Chriſti diſcipuli, nec Chriſtiani erant, ejuſdem Chriſti nomine fuiſſe ejecta, eruditorum etiam vulgo notum eſt, uti & ex vera tantùm ardentique Chriſtianorum fide ſæpiſſimè etiam aliàs miracula à Deo fuiſſe impetrata. At verò, aiunt adhuc Areopagitici, de tempore, quo Scripta,* Dionyſii Areopagitæ *nomen præferentia, fuerint contexta Sanctoque huic ſuppoſita, inter Anti-Areopagiticos non convenit. Fateor, ſic habet; ac horum quidem alii quarto, alii quinto aut etiam ſexto Eccleſiæ ſeculo Operum Dionyſianorum ſcriptionem innectunt; verùm quid tum? Hincne conſequens eſt, ut, qui iſthanc adornavit, Apoſtolorum ætate floruerit, ac pro* Dionyſio Areopagita *ſit habendus? Qui Opera illa* Areopagitæ *adſcribunt, inter ſeſe pariter, dum alii iſthæc Eccleſiæ primùm nata Patribus cognita fuiſſe, alii contrà in occulto, non unam omnibus occultationis aſſignantibus cauſam, prioribus Eccleſiæ ſeculis manſiſſe, contendunt, haud parùm diſſentiunt; verùm hinc, quæ* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, Opera ſpuria eſſe ac Sancto huic falsò ſuppoſita, inferri Areopagitici haud patientur, & meritò quidem: quod cùm ita ſit, ex eo etiam, quòd Anti-Areopagitici de tempore, quo eadem Opera* Dionyſio Areopagitæ *fuerint ſuppoſita, ſeſe inter diſſentiant, genuina hæc eſſe ac verè à* Dionyſio Areopagita *fuiſſe compoſita, nequit inferri. Plus itaque roboris non habet hoc poſtremum, quod adhuc Areopagitici pro opinione ſua allegare ſolent, argumentum, quàm quod, huic proximè jam præmiſſum, repetunt à miraculis, quibus, Opera Dionyſiana* Areopagitæ *eſſe attribuenda, calum ipſum fuerit teſtatum.*

201 *Jam verò, cùm id ita habeat, aliaque præterea, quæ Areopagitici pro opinione ſua allegare adhuc ſolent, haud mineri, quàm jam refutata,*

Opinionem, quæ ea Areopagita abjudicat, propè etiam certam eſſe, concludunt.

futata, facilitate ſolvi queant, uti cuique, qui vel ſuprà ſapiſſimè laudatam Nourrii de Dionyſianis Operibus Diſſertationem vel alias Anti-Areopagiticorum lucubrationes evolverit, pateſcet, quid adhuc impediat, quò minùs ob rationes, in hujus Appendicis decurſu allegatas, longè probabiliorem, imò propè etiam certam æſtimemus opinionem, quæ Dionyſiana Opera Areopagitæ *abjudicat? Fuit quidem, cum ſubtimidè tantùm hanc ampiecterer, quòd ob SS. Anaſtaſii Sinaitæ & Maximi auctoritatem, num Dionyſiana Opera à S. Dionyſio, Alexandrino ſub ſeculum III medium patriarcha, ſcholiis fuiſſent illuſtrata, quàm maximè dubitarem; verùm rationibus, quas in hac Appendice cap. 1 expoſui, feliciter tandem ſcrupulo illo liberatus, rationibuſque aliis, quas ejuſdem Appendicis cap. 2 & ſeq. allegavi, à nullo prorſus Patrum, qui prioribus quatuor Eccleſiæ ſeculis floruerint, citata fuiſſe Dionyſiana Opera, propemodùm effectus omnino certus, negativum, ut vocant, quod ab illorum omnium ac nominatim etiam à mox memorati Dionyſii Alexandrini de hiſce ſilentio repetitur, argumentum tantum apud me valuit, ut vel ob id ſolum prefata Opera primo Eccleſiæ ſeculo nondum fuiſſe contexta auctoremque proinde non habere* Areopagitam *propè certum exiſtimarem. Nec dubito, quin in hanc opinionem meam conceſſuri ſint aut omnes aut certè plurimi, qui, quæ mox dictis capp. diſſerui, attento præjudiciiſque vacuo animo expenderint. Ac univerſim quidem omnia, quæ ſub* Dionyſii Areopagitæ *nomine circumferuntur, Opera Sancto huic abjudicanda, è negativo, quod mox dixi, argumento opinor; ſingillatim autem quaſdam horum partes, conſcriptos ſcilicet de Divinis Nominibus, deque Cæleſti & Eccleſiaſtica Hierarchiis libros,* Dionyſio Areopagitæ *attribui non poſſe, vix non indubitatum etiam faciunt poſitiva, ut vocant, quæ in hac Appendice cap. 9 & tribus ſeqq. adduxi, argumenta; quod cùm ita ſit, ne repetendo, quæ jam dicta ſunt, inutiliter tempus teram, lectorem ad capp. proximè dicta brevitatis causâ remitto, huicque Appendici finem impono.*

AUCTORE C. B.

DE S. DEMETRIO EP. CONF.

ALEXANDRIÆ IN ÆGYPTO.

SYLLOGE HISTORICO-CRITICA.

I. H.

§ I. Sancti è Faſtis Habeſſinis memoria, mira ad epiſcopatum electio, probata prodigiosè caſtitas, variique illius temporis Martyres contra Dodwellum exhibentur.

ANNO CHRISTI CCXXXI. *Sanctus, cujus hodie apud Habeſſinos annuntiatur;*

C

UNdecimus hic poſt S. Marcum Evangeliſtam Alexandrinorum Epiſcopus, rebus inter eum & Origenem geſtis vulgatiſſimus, in ſacris tum Æthiopum, tum Coptitarum Faſtis ad XII menſis Babæ, *ſeu* IX *Octobris noſtri diem ita annuntiatur:* Demetrius Patr. Alex. *Alia item hujus Patriarchæ memoria in Calendario Æthiopico ad diem* VIII *Martii, qui Habeſſinis eſt* XII Barmaha, *ſeu* Bermahat; *iiſdem planè verbis celebratur. Verùm poſterior hæc annuntiatio non emortualem Sancti noſtri diem; ſed illum, quo intemerata ejus, etiam in conjugio, caſtitas prodigioſè eſt manifeſtata, deſignare videtur: additur enim in Hagiologio Habeſſino, quod anonymus iſtius gentis poëta ſeculo verisimiliùs* XIII *ineunte concinnavit, hujuſmodi dilucidatio:* Quia hodiè oſtendit (*S. Demetrius*) virtutem virginitatis ſuæ. *Præter hactenus dicta vix aliquid de* Demetrii *ſanctimonia cultuve alibunde nobis innotuit, unum ſi excipias deſumptum ex Myſtagogia S. Petri, XVII Alexandrinorum epiſcopi, fragmentum, quod in Epiſtola Juſtiniani imperatoris ad Menam tom.* 5 *Conc. col.* 651 *legitur, ubi cum S. Heracla vocatur* Demetrius Beatus Epiſcopus; *& Jobum Ludolfum, à quo in Annotatis ad Faſtos Habeſſinos* Vir *dicitur* ſanctitate & ſapientiâ inſignis. *Neque alibunde* Demetrii *ſanctitati ac cultui obeſſe aliquid reperi, cur ei in Aſtis noſtris locus denegaretur.*

2 *Pluribus porrò de ejus geſtis agunt citatus poëta Habeſſinus, & Abulbaracatus, ſcriptor Arabs, apud Vanſlebium; item Abrahamus Ecchellenſis Maronita in Chronico Orientali anno* 1651 *typis Pariſienſibus edito. Atque imprimis mira ſunt, quæ de* Demetrii *ad patriarchalem dignitatem electione poſteriores duo ſcriptores litteris conſignârunt, indicantes ſimul, quam vivendi normam ante epiſcopatum ſuerit ſecutus. Scilicet nemo hactenus, niſi cælebs, Apoſtolicam S. Marci cathedram Alexandriæ aſcenderat.* Demetrius, *vir agricola, qui jam pridem patruâ ſui filiam duxerat uxorem, cum eâque illibatam ſervârat virginitatem, vitam labore manuum ſuſtentabat: quo tempore patriarcham Julianum lethalis morbus corripuit & ad extrema deduxit. Huic autem nocte, obitum ſuum præcedente, Deum haud dubiè impenſè precato, ut gregi jamjam à ſeſe relinquendo vigilem, dignumque Marci cathedrâ paſtorem ſufficeret, atque hunc agonizanti ſibi patefacere ne gravaretur, adſtitit continuò angelus, ſucceſſoremque hiſce verbis indicavit:* Qui ingredietur ad te racemum afferens uvæ, ipſe patriarcha erit poſt te. *Quod dum populo, quis ei poſt mortem ſucceſſurus eſſet, interroganti, moribundus Julianus ſemel atque iterum retuliſſet, omnes, rei inſolentiâ perculſi (nec enim ineunte Martio, quo id fieri oportebat, maturas uvas reperiri, nec Præſulem, animam jam agentem, ſuperſtitem eſſe ad vindemiam poſſe, judicabant) ſenem vi morbi oppreſſum neſcire, quid diceret, in animum inducebant, donec*

F

licèt uxoratus, patriarcha Alexandriæ prodigiosè electus

Dei

AUCTORE I. H.

Demetrium, *qui vel pridie, vel eo forte mane vineam putans relictum casu uva racemum invenerat, hunc ad Patriarcham deferentem conspicerent. Atque hic mirari universi, hominemque, celitus quidem sibi destinatum, sed, quòd episcopatu indignum se reputabat, fugam meditantem comprehendere, ferreis vinculis constringere, atque, jam erepto è vivis Juliano, Patriarcham consecrandum curare. Quæ omnia, etsi fortasse statim commentis annumeranda non sint, quòd tamen non apud alios, quàm à seculi II fine, quo evenerint, multùm remotos, ac plurimorum à scriptoribus variis sphalmatum convictos legantur, indubiam apud omnes fidem habitura, non existimo. Præterea mirandum summopere, admissi hic ab Abulbaracate non ex duodecim sacerdotibus unum, prout ex S. Marci institutione fieri oportere falsò contenderat, (vide Vansleb. Historiam Ecclesiæ Alexandrinæ P. 1, cap. 5, ubi hunc eligendi morem usque ad Alexandrum, XIX Alexandriæ episcopum, perperam extendit) sed laicum, sed uxoratum ad patriarchalem thronum totius populi consensu evectum. Neque, ut ab hoc errore eximatur, faciunt aliquid, quæ à Seldeno, ejusdem opinionis fautore, ratiuncula adferuntur, quæque ex professo, ut aiunt, apud Sollerium nostrum in Patriarchis Alexandrinis refutata invenies.*

B

3 *Hæc autem, tot clara prodigiis*, Demetrii *electio secundum accuratam Sollerii citati de eo Chronologiam, quam statim compendiosè hic referemus*, IV *vel* III *Nonas Martii est illigenda, ne in assignato ab Eusebio aliisque episcopatûs ejus tempore à vero aberremus, ut ex sequentibus liquet. Mortuo Juliano die* IV *Martii anni* CLXXXIX, *eodem aut sequenti die Alexandrinæ ecclesiæ præficitur* Demetrius, *sedemque occupat annis* XLII (*qui numerus in patriarchali Ecclesiensi Historia pro* XXXII *substituendus*) *diebus* CCXIX, *seu mensibus* VII *cum* IV *diebus. Hunc autem annorum, mensium diorumque numerum* IV *vel* V *Martii anni* CLXXXIX *si addas, incidis in* VIII *vel* IX *Octobris diem anni* CCXXXI, *quorum alterutro verisimiliùs vivendi finem fecit, sacrumque apud Ægyptios cultum obtinuit. Ita ferè Sollerius laudatus in sua Patriarcharum Alexandrinorum Chronologia. Utinam modò probabiliter adeò de reliquis, quæ sub* Demetrio *& ab eo gesta leguntur, atque hæc à Majoribus nostris, quoties de* Demetrio *incidebat sermo, remittuntur discutienda, statuere liceret! Sperârant scilicet illi, fore, ut, quæ toties frustrà ipsi expetierant, ampliora nos de hoc Patriarcha documenta aliquando nancisceremur. Id verò cùm secùs evenerit, ea tantùm, quæ & videre, & notare ipsis licuit, investigemus.*

Anno Christi 189, fedet annis 43 incompletis.

4 *Præ ceteris, quod, quo tempore acciderit, ægrè ex aliquo definias, illud occurrit prodigium, quo suam uxorisque castimoniam frequentissimo populo sanctus Patriarcha palàm comprobavit. Ægerrimè ferebant Alexandrinorum plurimi, occultiora sibi à castissimo Præsule, cui penetrandi hominum corda Deus gratiam concesserat, delicta objici, metuebantque, ne, quod hactenus Evangelico ductus præcepto clam aliis fecerat, id tandem, compertâ eorum in nequitiis pertinaciâ, etiam congregato coram populo propalaret. Hinc mussitare primùm inter se, tum, ut Antistitis sui auctoritatem penitùs elevarent, palam edicere haud reformidabant:* Cùm Vir iste (*verba sunt Historiæ patriarchalis*) sit matrimonio copulatus, quomodo nos reprehendit, præsertim cùm hactenus non nisi virgo super hoc federit throno? *Ubi dum Jobus Ludolfus, vir cetera clarissimus, at sacerdotum conjugiis nimiùm favens, interrogat:* Si ipsi Alexandrini virum cum uxore copulatum patriarcham elegerunt & stabiliverunt, QUO ANIMO VEL JURE postea potuerunt murmurare? *Respondere sibi ipse poterat: animo id factum calumniandi, jure autem omninò nullo, cùm illud tum temporis nulla lege fuisset prohibitum. Sed ad rem. Ne porrò dispersa in vulgus istiusmodi obloquia ingens detrimentum Pontificis famæ adferrent, Deus, demisso è cælis nuncio,* Demetrium *bono esse animo jussit, simulque prodigii, quo malevolorum obtrectationes in ventos abirent, ordinem pandit. Sequenti statim die (erat is feria* V *Majoris hebdomadæ) divinâ fretus potentiâ sanctus Patriarcha, celebrato sanctissimo Missæ Sacrificio, clericis laicisque per archidiaconum indixit, ne quis ecclesiâ egrederetur, sed quàm possent, proximè ad thronum episcopalem omnes accederent.*

Impugnata illius castitas

5 *His peractis, linteum, quo adstans uxor præcingebatur, ardentibus repleri prunis, tum thus iis injici, atque ita circuire conjugem & adolere incensum jussit. Cùm verò id, intacto semper linteo, diuturno satis temporis spatio peragi miraretur populus, ac deinde Præsulem miraculi causas exponentem audivisset, illicò Pastoris uxorisque ejus inviolatam omninò agnovit virginitatem. Atque id est prodigium illud celebre, cujus postea solennem memoriam quotannis octava Martii die agendam ecclesia Alexandrina constituit, & de quo laudatus suprà poëta Habessinus ad citatum diem in hunc modum cecinit:* Salutem Demetrio... hodie virginitatis suæ virtutem per gratiam Christi ostendit, ignem in sinu suo & in uxoris suæ tunica involvens. De ea enim hominum dubitaverant. *At cur festum illud eo die, in quem, si vera sunt, quæ de Paschatis observatione constituit* Demetrius (*de quo pòst*) *quæque passim ab Orientalibus admittuntur, feria* V *Major incidere haud potuit, celebretur, quis vel conjiciendo assequatur? Agebat autem tunc* Demetrius, *ut ex ejus hac occasione habito ad populum sermone constat, annum vitæ suæ tertium & sexagesimum, currebatque octavus supra quadragesimum, ex quo conjugium cum patruele sua inierat. Unde planum quidem fit, eum ætatis anno* XV *aut* XVI *nondum completo matrimonio se junxisse: sed* (*quæ est animadversio Sollerii in* Demetrio *num.* 119 *post Tillemontium notâ* 21 *in* Origenem) *lucis hinc nihil affunditur determinando, quo id contigerit, patriarchatûs anno. Nam neque id rectè illinc fini, ne jam ab anno vigesimo patriarchalem dignitatem adeptus; neque initio illigaveris, ne, quod, silentibus omnibus, æquè à verisimili abludit, ad sextum supra centesimum annum vitam protraxisse dicatur. Quamquam, si indubia auctoritatis esset Historia patriarchalis, ac verba hæc,* Demetrii *post relatum paulò antè prodigium ad populum allocutioni subnexa:* Quibus dictis, quievit ipse cum uxore sua: *eum statim è vivis excessisse, significarent, priori standum opinione foret. Verùm cùm non minùs planè quietam postea & ab omni suspicione immunem cum uxore habitationem possint indicare, unum id superest, ut, dum aliunde certiùs constet, rem in medio relinquamus, & ad ea, quæ* Demetrium *ulteriùs spectant, progrediamur.*

miraculo vindicata quotannis celebratur Alexandriæ.

6 *Celeberrima est inter eruditos de Epactarum inventore disceptatio, quorum alii hanc laudem nostro*

Cycli Epactarum

A noſtro Demetrio, *alii aliis tribuendam cenſent. Ac Scaliger quidem in præclaro de Anno Ægyptiorum Opere ita de cyclo Paſchali Alexandrinorum recte ſcribit:* Primi omnium Alexandrini & cyclum decemnovenalem inſtituerunt, & Epactas docuerunt, quæ in primo aut ſecundo menſe novilunium indicarent. *Tum Leo M., peritiam ſacrorum temporum Alexandrino epiſcopo adſcribens, ita cap. 64 habet ad Marcianum imperatorem:* Studuerunt itaque ſancti Patres occaſionem hujus erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino Epiſcopo delegantes, quoniam apud Ægyptios hujus ſupputationis antiquitus tradita eſſe videbatur peritia, per quam, quando ſinguli dies prædictæ ſolemnitatis evenirent, Sedi Apoſtolicæ indicaretur, ut hujus ſcripris ad longinquiores eccleſias judicium generaliter percurreret. *Rem non nihil clariùs exhibet Eutychius Alexandrinus tom. 1 Annal. Alexandr. hiſce verbis:* In illo tempore ſcripſit Demetrius, patriarcha Alexandrinus, ad Gabium epiſcopum Hieroſolymitanum, ad Maximum patriarcham Antiochenum & ad Victorem patriarcham Romanum de ratione computi Pa-
B ſchalis & jejunii Chriſtianorum, & quomodo à Paſchate Judæorum deducatur; de qua re multos exaràrunt libellos & epiſtolas, donec eo, qui jam obſervatur, modo Chriſtianorum Paſcha conſtituerent. *Ex quibus licet non omninò quidem conſtet, cyclum hunc à* Demetrio *primùm excogitatum, patet tamen, hallucinatum fuiſſe Scaligerum, unum, originem Epactarum temporibus Dioclctiani antiquiorem non eſſe, arbitratus eſt.*

reperiur aſſe-tum 7 *Omnium apertiſſimè loquitur Habeſſinus poëta in elogio, quod ita ad* Demetrium *dirigit:* Salutem Demetrio, inſtitutori abſtinentiæ à potu, & conſtitutori ciborum in Pentecoſte. Niſi ipſe per Spiritum Sanctum revelâſſet, quomodo repertus fuiſſet computus, cujus nomen Epacta? *Ubi obiter cum Jobo Ludolfo, Orientalium rerum ac linguarum ſcientiſſimo, qui hic pro* abſtinentiæ *legit* jejuniorum, *notare juvat, prioribus verbis ſignificari,* Demetrium *ſtata jejunia ordinâſſe, quibus non tantùm à cibo, ſed & à potu abſtineretur, atque ea tempore Pentecoſtes ceſſare juſſiſſe: unde & intelligi datur, quid abſtinentia illa à potu, quid cibi Pentecoſtales*
C *indigitent, quod nimirum neſcire ſe, profeſſus eſt Sollerius in Patriarchis Alex. num. 114. Jam verò ex hoc maximè & ſuperiori Eutychii teſtimonio prælaudatus Ludolfus concludit, Epactarum inventionem à* Demetrio *eſſe profectam. Præterea refutat Pearſonium, Eutychio,* Demetrium *laudanti, fidem ideo derogantem, quòd alios pro aliis Hieroſolymorum & Antiochiæ epiſcopos adſtruxerit, quòdque Paleſtinæ præſules in ſua ad Victorem, Romanum Pontificem, epiſtola nullam* Demetrii *fecerint mentionem. Etenim Eutychius, etſi in epiſcopis, ut ex Euſebio lib. v Hiſt. Eccl. liquet, nominandis aberrans, minimè hic agit de controverſia Paſchali, an ſcilicet feſtum illud Dominica die, an decimaquartâ lunæ ſit celebrandum, in qua cauſa nullæ* Demetrii *partes fuerunt; ſed de* ratione computi Paſchalis *pro die Dominica* per Epactas *inveſtiganda. Neque Paleſtinæ epiſcopi, Pontifici Romano de celebratione Paſchatis, non de reperiendo Epactarum cyclo, ſcribentes,* Demetrii *neceſſariò meminiſſe debebant. Addit porrò Ludolfus, veriſimile eſſe, iſtam* Epactarum *conſtitutionem ſeu ſolennem earum in omnes eccleſias, ſaltem Orientales, introductionem ſine conventu & concilio reliquorum epiſcoporum factam non fuiſſe. Quam opinionem Sollerius in* Demetrio *num. 116 ſuo pariter ſuffragio confirmat, citans cum Ludolfo poetam Habeſſinum anonymum, ad diem 11 Hatur, id eſt* XXIX *Octobris, ita canentem:* Salutem vobis ſacerdotibus laude & encomio dignis, qui citò cucurriſtis (*Sollerio* concurriſtis) ſine cunctatione in unum locum ad congregationem & conventum, computi Epactarum, quem Spiritus S. docuerat, à Demetrio patre (*ut*) acciperetis notitiam.

8 *Certiora ſunt, quæ de plurimorum martyrio, hujus Patriarchæ tempore tolerato, memoriæ prodita reperiuntur. Anno nempe Chriſti* CCII, *patriarchatûs Demetrii* XIV *atrociſſima ſub Severo, qui jam ab anno* CXCIII, 11 *Junii, interfecto Didio Juliano, imperii clavo fuerat admotus, adversus eccleſias exarſit perſecutio, quum, refragantibus antiquiſſimis ſcriptoribus, præſertim Euſebio lib. 6 Hiſt. Eccl., fruſtra immutuere conatur Dodwellus: tanta enim rabie ea tempeſtate in Chriſtianos ſæviebatur, ut, S. Hieronymo cap. 52 de Viris illuſt., & citato Euſebio teſtibus, inſtare* II *jam tempus antichriſti paſſim putaretur. Severus ipſe, eo tempore in Ægypto commorans, præſentiâ ſuâ edictiſque ſeveriſſimis uſque adeo perſecutionem illam incendebat; ut innumerabilis Chriſtianorum multitudo, per totam Ægyptum variis cruciatibus ſuppliciiſque vexata, glorioſum pro Chriſti nomine certamen ſubierit. Licèt autem univerſæ iſtius regionis provinciæ ſanctorum Martyrum ſanguine rigarentur, præcipuum tamen Severianæ crudelitatis theatrum Alexandrinorum civitas erat: illuc enim, quotquot in Thebaide cæteriſque Ægypti tractibus ſingularis fortitudinis aut excellentis Chriſtiani comprehendebantur, diriſſimis modis excarnificandi trucidandique rapiebantur. Hos inter antiquorum auctorum ſcriptis maximè inclyti fuêre Læonides, Origenis pater, cui à quibuſdam comites adduntur Arator, Quiriacus, Baſilia, de quibus Opus noſtrum ad* XXII *Aprilis conſule: tum Plutarchus, frater S. Heraclæ,* Demetrii *ſucceſſoris, Sereni gemini, Heraclides atque Heron, omnes Origenis diſcipuli: ac poſtremùm unus ex apparitoribus, qui S. Potamienam, de qua ſtatim, ad ſupplicium abduxerant, nomine Baſilides. E ſeminco* F *ſexu vulgatiſſima ſunt Heraïs quædam, adhuc catechumena, & Potamiena unà cum matre Marcella, quæ igne conſumptæ fuerunt. Plura de his aliiſque, ex Euſebii Hiſtoria & aliunde relata, invenire eſt apud nos tom. v Junii pag. 355 & ſeqq. Hujus pariter perſecutionis tempori non immeritò illigatur, quod Chronicon Orientale in Juliano patriarcha Alexandrino in hunc modum refert:* Poſt hunc (*Julianum*) nullus epiſcopus manere potuit Alexandriæ; ſed ejiciebant, & conſtituebant ſacerdotes omni in loco. *Difficultatem verò, quam hic particula illa* poſt *non exiguam parit ob extenſionem annorum* XIV, *non lubet diſcutere, cùm eam Sollerius noſter in Patriarchis Alexandr. num. 122 ſat multis examinaverit, & clandeſtinum epiſcoporum Alexandriâ diſceſſum non alieni ſeditioni, licet alioquì ſatis in illa civitate frequenti, ſed Severianæ perſecutioni adſcribendum, validis rationibus comprobârit. His ita diſcuſſis, ad* Demetrium *revertamur.*

AUCTORE I. H.

§ II. Lata à S. Demetrio in Origenem exilii ſententia examinatur.

Difficillima de Origene controverſia ſtatus, quibuſdam præmittitur.

Res modò, ab uno alterove deceſſorum meorum ad hunc diem remiſſa, tractanda occurrit, Origenis videlicet condemnatio, ejuſque ab urbe Alexandrina, adlaborante gemina cum ſynodo Demetrio, *emigratio. Eam verò intricatam adeò, ac tot tantiſque difficultatibus obnoxiam reperêre plurimi, ut poſt diuturnam antiquorum æquè ac recentiorum auctorum, tam pro Origene, quàm adverſus eum ſcribentium, diſquiſitionem, vix non hæſitaverint dubii, an cum Euſebio, qui, quod maximè notandum, plus certò, quàm par erat, Origeni favit,* Demetrium, *hic* humani quidpiam paſſum, *an verò Origenem hâc meritò pœnâ mulctatum ſuſtinerent. Ut autem æquum de re illa ferri queat judicium, duo imprimis ſunt inveſtiganda, tempus nimirum, quo Origenes Alexandriâ profugerit condemnatus, & ea, quæ ibidem ante condemnationem fecerit & in litteras miſerit. Itaque anno patriarchatûs* Demetrii XIV, *Chriſti* CCII, *Origenes, cùm decimum necdum & ſeptimum ætatis annum complêrat, patre per illuſtre martyrium orbatus, ut viſum ſibi, ac fortè etiam matri & ſex fratribus omnium egenis, compararet, tanto ſtudio humaniores, quas vocant, litteras docere, ac deinde Catecheſeum Opus ſuſcipere aggreſſus eſt, ut* poſtea à Demetrio, ... *inquit S. Hieronymus Script. Eccl. cap.* 54, in locum Clementis confirmatus per multos annos *doctrinæ famâ* floruerit. *Cùm verò non viri modò, ſed & ſequioris ſexûs plurima, etiam juniores, diſcendi ergò ad illum indies confluerent, ne quid ſiniſtri de ſe ſuſpicari homines poſſent; ſeu, ut Euſebius Hiſt. Eccl. lib.* 6, *cap.* 8 *ait*, ut omnem obſcœni rumoris & calumniæ occaſionem infidelibus adimeret, *dictum Servatoris Matth.* 19: Sunt quidam Eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cælorum, *re ipſa in ſe exſequi adorſus eſt, ætatis anno ſecundum Huëtium ex Baronio vigeſimo primo. Addit Euſebius citatus, Origenem ſummam adhibuiſſe diligentiam, ne cuiquam ſuum illud facinus innoteſceret. In quo paulò antè dictorum oblitus planè videtur: ſi enim, ut ſuperiùs dixerat (animadverſio eſt Huëtii) id fecerit Origenes, ut malevolorum, maximè infidelium, ora obſtrueret, omnemque à ſe impudicitiæ ſuſpicionem apud homines removeret; quomodo velle potuit factum illud occultare, quod ipſius permagni intererat propagari?*

refellitur.

10 *Quæ res cùm ad* Demetrii *aures perveniſſet, juvenis quidem admiratus eſt audaciam, facinus tamen minimè probavit: at neque propterea à docendi munere Origenem amovendum cenſuit. Perrexit ergò is inſtruendorum catechumenorum aliorumque curam gerere, tempus interim, ſi quod ei à docendi opere vacaret, conſcribendis in varios Scripturæ locos commentariis, aliis item lucubrationibus, quas inter famoſus de Principiis liber numerandus venit, in lucem edendis ſolitus impendere. Aliquot deinde poſt annis negotiorum quorumdam causâ commendatitiis Epiſcopi ſui literis in Achaiam profectus Cæſaream Paleſtinæ venit, ibique, non conſulto antè ſive per epiſtolam, ſive per nuncium* Demetrio, *à Theoctiſto, illius civitatis pontifice, approbante Alexandro Hieroſolymorum antiſtite, presbyter eſt ordinatus anno Chriſti verisimiliùs* 228, *ætatis autem ſuæ* 43. *Ordinationem hanc agrè tulit* Demetrius, *de eaque apud laudatos epiſcopos alioſque conqueſtus eſt. Rediit tamen Alexandriam jam ſacerdos Origenes, ibidemque conſueto munere functus eſt, donec inde à gemina condemnatus ſynodo, vel paulò antè, ut volunt aliqui, Cæſaream ſe proripuit anno* 231.

atque non ob alia invidiaque Demetrii, ut contendit Euſebius.

11 *Atque hìc eſt, ubi tantopere eruditorum torquentur ingenia, ut ſuam de damnato Origene ſententiam ferant, aliis condemnationem illam iniquè & ex odio invidiaque* Demetrii *profectam, aliis ob ſuſceptum ab extraneo epiſcopo ſacerdotium, quibuſdam propter lapſum in fide tempore perſecutionis, ac demum aliis ob ſparſum in ejus libris, præſertim eo, qui De Principiis inſcribitur, hæreſis venenum æquiſſimè latam ſuſtinentibus. Priuſquam tot inter diſſentientium conſtellationes quid ſtatuendum videatur, aperiam, juverit ſingulorum rationes proferre, &, utrùm ſint firmæ ſatis, diſpicere. Ad primos itaque quod ſpectat, ducem hi ſequuntur Euſebium, Ariana impietatis notiſſimum ſectatorem, imò, ut eum vocat S. Hieronymus in libro Apolog. contra Ruffinum, hominem hæreticum, Ariana factionis ſigniferum ac principem, & vel ideo orthodoxæ præſuli* Demetrio *infenſiſſimum. Hujus ergò libro* 6 *Hiſt. Eccl. ita loquentis allegant auctoritatem:* Ac tum quidem Demetrius erat ejuſmodi. Sed non multo pòſt tempore, cùm eum (*Origenem*) proſperis ſucceſſibus in dies augeri, & magnum jam atque illuſtrem omnium ſermonibus celebrari eum videret, humani quidpiam (*invidiæ nempe ſtimulos*) paſſus, literis ad omnes ubique terrarum epiſcopos ſcriptis, facinus illud Origenis (*de quo num.* 9) proſcindere tamquam abſurdiſſimum cœpit. *Ac paucis interjectis*, Tunc igitur, *inquit*, cùm Origenes ingenti gloria floreret, & apud cunctos ubique mortales virtutis ac ſapientiæ causâ maximum nomen eſſet conſecutus; Demetrius, quando nihil aliud habebat, quod ei objiceret, facinus illud, quod adoleſcens olim patraverat, criminatus eſt. *Quid autem, niſi & ipſe Arianus homo ſummâ in* Demetrium *Catholicum invidiâ odioque flagraret, opus ei erat exiguo ejuſdem libri, ejuſdem capitis ſpatio iſtius odii ac invidiæ mentio iterata? Neque mitiùs, puto, ſanctum Patriarcham habuit in libris illis, quos pro Origene Apologeticos ſolus ipſe conſcripſit, nullam in iis partem habente ſancto martyre Pamphilo, prout S. Hieronymus lib.* 1 *contra Ruffinum ex his Euſebii ipſius verbis manifeſtiſſimè evincit:* Et ipſe quidem (*S. Pamphilus*) proprii Operis nihil omninò ſcripſit, excepris epiſtolis, quas ad amicos fortè mittebat; *niſi fortè ſex integros libros, aut magnam eorum partem ita quis poſſit conſcribere, ut tamen* proprii Operis nihil omninò ſcripſiſſe *dicendus ſit. Plura hoc facientia allegare non lubet, quòd hæc tom.* VIII *Septembris Operis noſtri in Vita S. Hieronymi num.* 349 *& ſeqq. à Stiltingo prolixiùs expoſita legantur, paſſimque in libris S. Hieronymi adverſus Ruffinum occurrant.*

cujus opinionis falſitas ex aliorum teſtimoniis,

12 *Verùm neque ſic ſatis Sancto noſtro aſperſa ab Euſebio, ejuſque ſequacibus invidiæ macula deterſa videtur, niſi & alibi hanc perſecutionem promeritus Origenes oſtendatur. Narrat Photius in Bibliotheca Cod.* 118, *duas à* Demetrio

A metrio *adverſus Origenem ſynodos fuiſſe Alexandriæ coactas, in quarum priore, non adempto presbyterii honore, Alexandriâ expelli debere judicatus eſt: in poſteriore verò, ad quam aliquot Ægypti epiſcopi convenerant, etiam ſacerdotio fertur exutus, atque huic damnationi, teſte S. Hieronymo à Ruſino lib. 2 Apol. citato, totius penè orbis epiſcopi ſubſcripſerunt, exceptis Paleſtinæ, Arabiæ, Phœnicis & Achaiæ ſacerdotibus. An & hunc totius penè orbis antiſtitum, non ſanctitate minùs, quàm eruditione conſpicuorum, in Origenis damnationem conſenſum odio, & conceptæ ex privati hominis fama invidiæ adſcribendum putemus? Quid ad remotos procul ab urbe Alexandrina Origeniani nominis celebritas ſpeciare tantopere poterat, ut ſine ullo prorſus emolumento turpiſſimi criminis labe ultrò ſe voluntesque inficerent? An & S. Hieronymus lib. 2 contra Ruſinum ex odio in Origenem dixit, ſcripſiſſe eum epiſtolam*, quâ totâ Demetrium Alexandrinæ urbis pontificem lacerat, & in totius orbis epiſcopos & clericos invehitur; & fruſtra ab eccleſiis excommunicatum eſſe ſe dicit? *Ex quibus verbis arbitror liquère, aut numquam ab Hieronymo ſcripta, aut certè ex Euſebii pro Origene Apologiâ non prudenter ſatis (ut ipſe fatetur) ab eo fuiſſe dictata, quæ recitat Ruſinus ex fragmento epiſtolæ, quam olim ſcripſerat Hieronymus ad S. Paulam, & in qua poſt enarratum Origenianorum Operum elenchum ita dicitur concludere:* Pro hoc labore quid accepit (*Origenes*) pretii? Damnatur à Demetrio epiſcopo... in damnationem ejus conſentit urbs Roma: ipſa (*alii habent:* in damnationem ejus conſentit orbis. Roma ipſa) contra hunc cogit ſenatum, non propter dogmatum novitatem, non propter hæreſim, ut nunc adversùm eum rabidi canes ſimulant; ſed quia gloriam eloquentiæ ejus & ſcientiæ ferre non poterant, & illo dicente, omnes muti putabantur. *Ubi non omnia Hieronymiana eſſe, patet ex iis, quæ ſtatim S. Doctor in hunc modum ſubjicit:* Hæc quare ſcripſerim, & ad pauperis lucernæ iguiculum cito ſermone, ſed non cauto dictaverim, poteſtis intelligere, ſi Epicuros & Ariſtippos cogitetis. *Ubi illud:* Sermone non cauto *videtur innuere, S. Hieronymum in alienis referendis plusculum ſibi licere credidiſſe, maximè cùm moneret*, ſermone non cauto *eſſe prolata: niſi quis malit, hæc ab eo,* C *antequam Origenis hæreſim plenius nôſſet, conſcripta fuiſſe. Sed plura dein ad Hieronymum pertinentia ſequentur.*

13 *Duo interim præter jam allata circa conſilium illud ab Euſebio* Demetrii *in Origenem odium opera pretium eſt indagare: alterum eſt tempus* & temporum *ipſum, quo id* Demetrius *tanto cum fragore apud* omnes ubique terrarum epiſcopos *ſpargere cœperit; alterum, an à* Demetrio, *ut ſuo in inimicum livori faceret ſatis, hoc unum objici crimen potuerit, quod olim in ſe juvenis Origenes commiſiſſet. Scilicet erupit illud odium, poſtquam jam annos circiter XXII à ſui mutilatione Origenem in urbe ſua incredibili cum omnium applauſu docentem non tantùm benigniſſimè habuit, ſed & cum Româ Alexandriam reverſum vehementer* hortatus fuit, ac tantum non ſupplicavit, ut fratrum utilitati, *docendi munus proſequens*, impigrè deſerviret; *ut habet ipſe Euſebius lib. 6 Hiſt. Eccl. cap. 14. Quis ſanus, ſi odio in alterum, ex hujus gloria concepto, flagret, hortabitur eum, ut munus, ex quo tantum adver-*

ſario laudis acceſſiſſe; & porrò acceſſurum exiſtimat, dignetur ſuſcipere? Erupit, poſtquam Origenem ab Arabia Duce, doctrinæ illius famâ permotus, per literas, ut ad ſe properaret, rogatum, confeſtim *in Arabiam dimiſit*, (*Euſebius cit. cap. 19*) *minimè feliciter de novo & inſigni gloriæ incremento, quod procul dubio hoſti ſuo obventurum prævidebat. Erupit denique acerbiſſimum illud odium, cùm jam Alexandri imperatoris matrem, non exiguum ex hoc itinere honorem comparaturus, permittente utique* Demetrio, *Antiochiæ inviſerat Origenes. Quam rem Euſebius lib. cit., cap. 21 ita exponit:* Porrò mater Alexandri imperatoris, . . . cùm Origenis nomen ubique jam celeberrimum haberetur, adeò ut ad ipſius quoque aures perlatum eſſet, conſpectu ejus frui, & ſcientiam rerum divinarum, quam omnes in eo viro magnoperè admirabantur, certiſſimo experimento agnoſcere concupivit. Igitur illa Antiochiæ degens, miſſo militari ſatellitio (*non ſimplici, ut fecerat dux Arabiæ, epiſtolâ*) hominem accerſit & *impetravit à nihil opponente* Demetrio; *qui, ſi in immenſum indies excreſcentem ſubditi ſui famam ægrè ferre potuiſſet, tergiverſatus haud dubiè, ſuiſmmumque, quod eccleſiæ ex laborioſiſſimi hominis abſentia oriturum erat, detrimentum aut quid aliud caviſſatus fuiſſet.*

14 *Adhuc cur ſaltem ne vel minima latentis odii invidiæve iſtius ſcintilla ſeſe manifeſtavit, cùm tantus auditorum numerus* à primo lucis ortu (*verba ſunt Euſebii lib. cit. cap. 15*) uſque ad veſperam ſcholam ejus (*Origenis*) frequentaret, *ut* per eos ne reſpirare quidem ipſi liceret? *Cùm, ut honorificè magis de ſe homines ſentirent, adſcito ſibi in ſocium eruditiſſimo Heracla*, Demetrii *dein ſucceſſori*, inſtitutionem eorum, qui primis adhuc imbuerentur rudimentis, mandavit; ſibi verò *ſibi* perfectiores docendos reſervavit? *Verùm, inquiunt, invidiæ jam ſenſim accreſcentis ſpecimen egregium dedit* Demetrius, *quando ob excitatum Alexandriæ graviſſimum bellum* (*annum notat Huetius lib. 1, cap. 2, num. 6; Chriſti 215, Caracallæ 5, Origenis circiter 30*) *eam inde profugum & Cæſaream commorantem* per literas revocavit *Origenem; imò* miſſis eccleſiæ ſuæ diaconis reditum ejus urgere non deſtitit, *donec* Alexandriam reverſus conſuetum munus obierit, *ut refert Euſebius cit. cap. 14. Sufferre enim haud poterat* Demetrius, F *Origeni, adhuc juveni & laico, tantum ab illius regionis epiſcopis honorem deferri, ut ei publicè in eccleſia differendi & ſacras Literas exponendi copiam facerent. Hinc* Demetrii *ad Alexandrum Hieroſolymorum, & Theoctiſtum Cæſareenſem antiſtites querimoniæ. Nempe invidiæ tribuemus, ſi de eo, quod contra eccleſiarum omnium conſuetudinem homini ſuæ ditionis ab alienis epiſcopis conceſſum*, Demetrius *exiſtimabat, quodque ideo ipſe numquam in eccleſia ſua fieri permiſerat, litteris amicis non autem (neque enim, ſi ſecùs foret, Euſebius id reticuiſſet) querulis admodùm &, ut Halloixius Vit. Orig. lib. 1, cap. XI ſat crudè ſcribit, amarulentis expoſtulârit? Si magiſtrum gregi ſuo hactenus pernitilem, jamque nimis fortè diu abſentem, per epiſtolam primùm, ac dein per miſſos diaconos Alexandriam reduxerit, nihil tamen reduci Origeni exprobrans, ſed ad conſuetum docendi munus perbenignè admittens, uti poſtea cum eo jam presbytero proceſſit? An autem, quod initio num. 13 tractandum hic dixe-*

adjunctis re- ſolvuntur;

Digitized by Google

AUCTORE I. H.

rem, non aliud, quàm quod juvenis Origenes admiſerat, crimen objici ei potuerit, ex poſt dicendis liquebit. Interim prædicta omnia meo quidem judicio abundè videntur ſufficere, ut livorem omnem à Demetrii *animo remotiſſimum fuiſſe credamus. Illos modò audiamus, qui Origenem ob ſuſceptum Cæſarea ſacerdotium jure damnatum contendunt.*

neque ob ſuſceptum ſacerdotium, pro quo canon 21 Apoſt.,

15 *Hi non illicitam duntaxat & eccleſiaſticis pœnis dignißimam, ſed & tantùm non invalidam Origenis ordinationem probare nituntur. Ac primò quidem Origenem perperam ordinatum volunt, quòd non naturæ vitio hominumve ſceleratorum injuriâ, ſed ſuo ipſius crimine eunuchus eſſet factus, ſtatuente Apoſtolorum canone* XXI *ex interpretatione Hervetiana:* Qui ſeipſum mutilavit, ne ſit clericus: eſt (*Græcè additur:* enim) ſui homicida, & Dei opificii hoſtis. *Quem canonem à primitivæ Eccleſiæ præſulibus etiam ante Origenem editum fuiſſe, aiunt, ob exortam nempe ſuperiori ſeculo hæreſim Valeſiorum, qui varios Scripturæ locos, præſertim Matt.* XIX. 12, *perversè interpretati, eunuchos ſe faciebant. Cur enim, inquiunt,* Demetrius, *de ſpontanea Origenis exſectione certior factus, bono eum eſſe animo juſſit? Cur, ſi nullam per hoc eccleſiaſticam regulam tranſiliit, tam ſolicitè Origenes cavit, ut id, quod fecerat, alios omnino lateret? Nempe ne canonica pœna ſibi infligeretur. Deinde, dicunt, ut quis ad ſacrum presbyteratûs ordinem legitimè promoveretur, requirebatur conſenſus cleri populique, & quidem iſtius eccleſiæ, in quâ ſacerdotio initiandus aut natus, aut ſaltem non exiguo temporis ſpatio converſatus fuiſſet: quod idcircò ſancitum fuerat, ut, ſi quis è clero populove aliquid, quod ordinando objiceret, haberet, palàm proferret, itáque oriturum ex indigni aſſumptione ſcandalum ab Eccleſia propulſaret.*

B

conſenſuſque cleri & populi

16 *Hanc in rem citant primùm ea, quæ Euſebius Hiſt. Eccl. lib.* 6, *cap.* 43 *ex epiſtola S. Cornelii, Romanorum epiſcopi, ad Fabium, Antiochenæ eccleſiæ præſulem, de ordinatione Novatiani (quem, ut advertit Valeſius Annotatione in cap.* 45 *Hiſt. Eccl., Euſebius perperam vocat Novatum) narrat, videlicet, epiſcopum, qui à toto clero multiſque laicis impediebatur,* Græcè ὃς διεκωλύετο ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λαικῶν πολλῶν, *ne ad ſacerdotalem dignitatem Novatianus evheretur,* poſtulâſſe, ut hunc ſolum ordinari à ſe paterentur. *Tum adferunt, quæ Patres concilii Nicæni, ſeculo fermè integro ab Origenis ordinatione celebrati, in epiſtola ſynodica ad epiſcopos Ægypti de promovendis clericis præcipiunt; inter quæ exigunt conſenſum populi, dicentes:* μήτον ἂξιος φαίνοιτο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο, modò idoneus videatur, & populus illum eligat, *apud Labbeum tom.* 2 *Conc. col.* 251 *lit. A. Aliegant quoque ſingularem quemdam locum, & hunc maximè, ut autumant, facientem, ex S. Chryſoſtomi Homilia* 18 *in Epiſt.* 2 *ad Corinthios, quæ habetur tom.* X *Editionis Pariſinæ anni* 1732, *ubi ita loquitur ſanctus Pater:* Audi quippe, quomodo Apoſtolorum tempeſtate ipſi perſæpe eos, quibus præerant, conſilii ſocios adhibebant. Nam cùm ſeptem diaconos crearent, ad plebem priùs retulerunt: & cùm Petrus Mathiam, de ea re cum omnibus, qui tum aderant, tam viris, quàm mulieribus, agitavit. *Unde, inquiunt, conſtat, morem hunc requirendi conſenſum populi in promotione ad ordines ab ipſis Apoſtolorum temporibus eſſe deductum. Denique ex eo, quod ſæpiſſimè tumultuoſis in eccleſia ipſa vociferationibus populus aliquem presbyterum fieri poſtulaverit, imò etiam quandoque coëgerit, ut ſibi Barcinone contigiſſe teſtatur Paulinus Epiſt.* 6 *ad Severum (in Editione Veronenſi anni* 1736 *prima eſt) & de Piniano, Albinæ filio, refert S. Auguſtinus Epiſt.* 225 *ad Albinam, neceſſarium ſemper populi ſuffragium in electione ſacerdotum fuiſſe, concludunt. Jam verò non modò non conſentiente clero populoque Alexandrino, ad quos ſuffragium ferre de Origene ſpectabat, ſed & eis rei iſtius planè neſciis, imò & inconſulto proprio epiſcopo, collatum fuit Origeni ſacerdotium. Quæ omnia* Demetrio *ſufficiebant, ut Origenem in exilium pelleret, & anathemate feriret. Ita illi.*

C

17 *Verùm necúmque hæc, ſatis in ſpeciem plauſibilia, adverſus Origenis ordinationem, atque adeò pro illius hoc ex capite orta damnatione militent; nihil tamen ejus ad ſacerdotium promotioni officere, ac proin neque hinc dignum, qui anathemate feriretur, omnino comprobare videntur. Enimverò præterquam quòd in expoſitione ſynodicæ Epiſtolæ epiſcoporum Ægypti atque Alexandriæ adverſus Origenis doctrinam legatur tom.* V *Concil. col.* 659: ὅτι ... Ὠριγένης ... πρεσβύτερος χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ χειροτονήσαντος τε καὶ μιᾶς χειρὸς ἀλλοίας, οὐχὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου. Hic ... Origenes ... presbyter ordinatus à canonica, ab una, à vera manu, dignitatem presbyteri habuit: *nihil etiam reliqua, quæ allata ſunt, juvare poſſe opinor. Quod enim ſpectat ad Apoſtolorum canonem (de cujus aliorumque, qui ſub Apoſtolorum nomine circumferuntur, auctoritate diſputare non lubet) dubitari poteſt ſummopere, an ab eo jam inde tempore viguerit, cùm, quod narrat Photius cod.* 118, *congregata adverſus Origenem prior ſynodus Alexandrina, illum à docendi quidem munere removendum, atque etiam expellendum Alexandriâ, minimè tamen ſacerdotio privandum, vel privatum declarandum ſanciverit. Eóne fortè aut ignorantiæ aut deſidiæ congregati illic eccleſiæ miniſtri devenißent, ut præcipuas Eccleſiæ regulas neſciviſſent, vel earum prævaricatorem, à quo nihil ſibi magnopere timendum habebant, debitæ privationis pœna ſubjicere reformidâſſent? Ad id, quod additur, canonem ſcilicet illum jam ante Origenis facinus ob Valeſiorum hæreſim editum videri, atque à* Demetrio *bono eſſe animo Origenem juſſum fuiſſe (mitto enim jam ſuprà refutatam Origenis ſolicitudinem, ut ſuum crimen celaret) liceat & mihi interrogando reſpondere. Cur, ſi per ſcelus illud Valeſiorum hæreſim ſectari Origenes videbatur, non eum illicò è Catecheſeos cathedra ejecit* Demetrius? *Num is fortè id tantùm inaudiit, cùm jam ille ſacerdos eſſet conſecratus? Cur per* XXII *annos ad hominis de Valeſiorum errore ſuſpecti, ſi non convicti, ſcholam conſtituere perrexerunt innumeri, quorum ſaltem aliquibus mutilatio illa voluntaria non erat ignota? Numquid* Demetrius *bono eſſe animo Origenem jubere non potuit, quòd eum, meliora edoctum, tanto ob ſceleris gravitatem dolore oppreſſum conſpiceret, ut, ne diutiùs docendi oneri ferendo non eſſet, timendum videretur? Non addo, quia non placet, Natalis Alexandri tom.* 3 *Hiſt. Eccl. pag.* 699 *tertium ad hanc objectionem reſponſum, Origenem ſcilicet non intendiſſe ſui evirationem, ſed tantum adhibuiſſe pharmacum, ex quo fortè eviratio præter ipſius conſilium ſecuta eſt. Incertum enim eſt, ipſo Natale eodem loco fatente, quomodo id ab Origene ſit factum; imò probabilius*

fruſtra allegantur, ut ea citati canones,

D

E

F

A *fuit eſt; teſte S. Hier. epiſt.* 41 (*aliàs* 65) *& Nicephoro lib.* 5, *cap.* 8, *inquit Pagius ad annum Chriſti* 206, *Origenem id ferro exſecutum, tacente perpetuo ejus encomiaſte Euſebio, minimè illud taciturο, ſi, quod minùs præ ſe fert crudelitatis, id pharmaco præſtitiſſet. Quod ſi ſic, quomodo eviratio* præter ipſius conſilium *ſecuta fuiſſet?*

epiſtola S. Cornelii & Nicænorum Patrum,

18 *Infirmum pariter ex Epiſtola S. Cornelii ad Fabium, & eâ, quam Nicæni Patres ad præſules Ægypti dederunt, petitur argumentum: nam quod ad Novatianum attinet, manifeſtum hîc irregularitatem, ut vocant, incurrerat; adverſa enim conflictatus valetudine baptiſmum in lectulo ſuſceperat, jamque ante Cornelii epiſtolam lege eccleſiaſtica cautum fuerat, ne quiſquam ex iis, qui, urgente vi morbi, in lectulo perfuſi, id eſt, baptizati fuiſſent, ad clerum aſſumeretur: quod cùm in Novatiano locum habuiſſe, clero populoque innotuiſſet, omnes ſeſe illius ordinationi jure oppoſuêre, donec precibus epiſcopi, obſtaculum illud ſua auctoritate removentis, acquieſcere decreverunt. Quæ omnia apud Euſebium loco ab adverſariis citato videri poſſunt. Nihil autem ſimile in Origene occurrit: legitimè baptizatus fuerat, Cæſareenſis eccleſiæ clerus populuſque* (*ſi tamen id tum temporis neceſſariò requirebatur*) *ejus ordinationi videtur conſenſiſſe, illudque ſuffeciſſe arbitror, cùm notus probè Cæſareenſibus eſſet, apud quos jam pridem ſumma cum laude fuerat commoratus, & ad quos nunc ſecundò diverterat, ut adeò de ejus vivendi norma ac probitate ferre teſtimonium poſſent. Deinde ſi quid ex Cornelii literis deduci poteſt, ſolum illud eſt, noluiſſe epiſcopum ob ſcandalum refragantis cleri & populi priùs ordinare Novatianum, quàm iſta refragatio, adeòque & ſcandali periculum ſublata fuiſſent. Porrò longè aliud eſt, non refragari alicujus ad ordines promotioni, quod prudenter ſcandali vitandi causâ neceſſe putabatur; aliud poſitivo conſenſu eam approbare, quod ſemper requiſitum non oſtenditur. Patrum verò Nicænorum ſynodica epiſtola, non ante annum* 325 *ſcripta, ab Origenis temporibus remotior eſt; quàm ut in hoc negotio eâ ſtandum videatur. Adde, quòd ſynodi Nicænæ Patres de ſolis epiſcopis, à Miletio Schiſmatico conſecratis, agant, ut fusè probat Valeſius in Annotatis ad lib.* 6, *cap.* 43 *Hiſt. Eccl. Euſebii.*

verborum S. Chryſoſtomi

B 19 *Quid autem ad verba S. Chryſoſtomi, metem illum, ut populus alicujus ad clerum aſſumptioni conſentiat, ab Apoſtolis deducentis? Dicitne ſanctus Doctor, Apoſtolos* ſemper, *an verò* perſæpe *eos, quibus præerant; in hujuſmodi rebus conſilii ſocios adhibuiſſe? Quod de Mathiæ electione ad Apoſtolatum aſſeritur, nihil probat contra Origenis ad ſimplex ſacerdotium aſſumptionem, qua in re non ſemper ſequuntur Apoſtoli, eorumve ad Origenis tempora ſucceſſores; populum conſuluiſſe, vel illius requiſiviſſe aſſenſum. In electione autem diaconorum Apoſtoli non neceſſitate, ſed prudentiſſimo ducti conſilio ad populum recurrendum arbitrati ſunt, ut excitatum à Græcis adverſus Hebræos murmur eò compeſceretur facilius, quò gratiores futuri ipſis eſſent miniſtri, quos ipſi ſibi delegiſſent. Reſtat, ut argumentum, à tumultuoſis plebis vociferationibus, ac Paulini Plinianique exemplis petitum, non magni etiam hîc eſſe roboris oſtendam. Solùm enim hinc probatum video, populum quandoque viri alicujus probitate permotum parùm attendiſſe, quid leges & Eccleſiæ ſtatuta; nunquam ſanè iſtiuſmodi tumultus ac vim approbantia, exigerent, atque, cùm aliâ viâ ad propoſitum finem pertingere ſe non poſſe conſpiceret, ad unicum, quod ſupereràt, turbarum ac cœtionis remedium confugere ſibi licere, perperàm exiſtimâſſe.*

AUCTORE l. H.

& literarum commendatitiarum reſtitutione colligi;

20 *Non obſtantibus iis, quæ hactenus diſſeruimus, diſſimulare non poſſum, certum eſſe ex Euſebio & S. Hieronymo, prædictam Origenis ordinationem egerrimè ab* Demetrio *latam fuiſſe, eumque de illa fuiſſe conqueſtum: admittere tamen nequeo, quæ ſcribit Natalis Alexander tom.* 3 *Hiſt. Eccl. pag. mihi* 698, Demetrium inique *litem moviſſe Origeni* (*cur non addit: & Theoctiſto atque Alexandro, quos ſecundùm Euſebium lib.* 6, *cap.* 8 accuſationibus ſuis conatus *fuerat* involvere?) *ejuſque ordinationem* ſolo invidiæ motu *impugnâſſe, cui teſtimonialibus literis* (*de quibus ſolus meminit Hieronymus de Script. Eccl. cap.* 54 *&* 62) *fuerat antea ſuffragatus. Perſuadere enim mihi nullatenus poſſum, teſtimoniales illas literas* (*Hieronymo eccleſiaſticam Epiſtolam*) *aliquid commendationis pro ſuſcipiendo presbyteratu, quem ipſe* Demetrius, *ſi id aut neceſſarium, aut utile judicâſſet, profectùrο Origeni conferre facilè potuerat, continuiſſe: nam cur Euſebius, ubique in Hiſtoria eccleſiaſtica tam ſolicitus, ut omnem ab Origene in* Demetrium *culpam deторqueat, nullum ibi de iis verbum facit? Cur ne ipſe quidem Origenes ità famoſa illa Epiſtola, quam Alexandriâ profectus ad amicos dedit; & quâ torâ, teſte Hieronymo, Patriarcham ſuum & clerum lacerat, de his nihil meminit literis, quibus pro ſe nihil allegare potuiſſet ſolidius, nihil ad detegendam infrangendamque adverſarii calumniam accommodatius? Eône impudentiæ dementiæque deveniſſe* Demetrium *putemus, ut, cujus paulò antè per literas commendatitias ordinationem efflagitâſſet, eidem jam collatæ ſeſe opponeret, minimè cogitans, quàm nullo negotio ſuarum literarum exhibitione poſſet redargui? Adhæc cur Origenem ordinandum commiſiſſet iis ipſis, apud quos antea tanquam de juris ſui violatione fuerat conqueſtus, quòd eccleſia ſua homini laïco Scripturas exponere, populumque in ſacris ædibus docere permiſiſſent? Quibus omnibus inducor, ut credam, primò S. Hieronymum citatis de Script. Eccl. locis fuiſſe interpolatum, ut in illius libri editionibus alibi ſæpiſſimè factum, obſervant editores Operum S. Hieronymi; vel eum fuiſſe ab Origenis fautoribus deceptum, quemadmodùm in putatitio S. Pamphili pro Origene Apologetico ſibi evenuiſſe fatetur in Apologia ſua adverſus Rufinum; vel denique illud tunc temporis ab eo fuiſſe conſcriptum, cùm Origenem necdum plenius nôſſet: deinde, commendatitias hujuſmodi literas fuiſſe Origeni datas, quibus rogarentur Epiſcopi locorum, per quæ ipſi in Achaiam erat tranſitus, ut eum benignè in ſuſcepto itinere exciperent, &, quo maximè poſſent, favore proſequerentur. Usus eſt, certè Halloixius, quo alium Origeni amiciorem neſcio; lib.* 1, *cap.* 21 *Vitæ Orig. hanc conſecrationem*, proprio Antiſtite non conſulto factam HAUD INJUSTAM videri offenſionis DEMETRII occaſionem, *candidè profitetur.*

nec denique ob commiſſum idololatriæ crimen, de quo variè

21 *Tertiam Origeniani exilii cauſam, admiſſum ab eo idololatriæ ſcelus fuiſſe, aliqui opinantur, inter quos illuſtr. Huetius lib.* 1 *Origen. cap.* 2. *Citant verò illi, ducemque ſequuntur S. Epiphanium Hær.* 64, *cap.* 2 *narrantem, Origenem, cùm eximia ſanctitatis & eruditionis laude Alexandriæ floreret, Magiſtratuum & Præfe-*

AUCTORE L. H.

Eorum civitatis in ſe ita animos concitâſſe, ut, quò neceſſariò famâ excideret, comprehenſo illi aut idolis ſacrificandi, aut turpiſſimum crimen eum Æthiope committendi, fecerint optionem: illum autem ſacrilegè venerari deos, quàm execrandam pati ſpurcitiem maluiſſe. Atque hoc modo (*inquit Epiphanius cit.*) & à martyrii gloria Confeſſorum, Martyrumque, qui illis temporibus erant, judicio excidit, & ab Eccleſia dejectus eſt. *Cui quidem opinioni poſt Epiphanium adhæſerunt plurimi, Nemeſius ſcilicet, Juſtinianus imp., Leontius Byzantinus, Nicetas Choniates, aliique: eam verò ut fabulam rejiciunt Baronius, Valeſius, Tillemontius & recentiorum multi, has potiſſimùm ſententiæ ſuæ adferentes rationes. Prima eſt, quòd ex Epiphanii narratione ſequi videatur, hanc Origenis perfidiam cujuſdam perſecutionis tempore contigiſſe: at verò dum Origenes Alexandriâ pulſus eſt, nullus ibi legitur in Chriſtianos ſeviiſſe tyrannus, nullus pro Chriſto ſanguinem effudiſſe; imò jam à viginti circiter annis Alexandrina eccleſia nullis ob religionem motibus agitata fuerat. Quod*

B *advertentes alii, Origenis lapſum in idololatriam Deciana perſecutionis temporibus illigârunt: ſed infelici æquè conjecturâ, ſi hunc lapſum exilii, quo ſub* Demetrio *Origenes mulctatus eſt, cauſam fuiſſe velint, cùm ex optima nota ſcriptoribus conſtet, Origenis à duabus ſynodis per* Demetrium *coactis latam condemnationem, ejuſque ex urbe Alexandrina, quò deinde non rediit, expulſionem ſaltem in vigeſimum ante Decium annum incidiſſe.*

22 *Alterum, quo Origenem tanta eximant* Objiciatur: *impietate, argumentum, negativum quidem eſt, ſed quod hic non exigui roboris debet videri. Dicunt itaque, nullam de hoc lapſu apud S. Hieronymum, nullam apud Theophilum aut Vincentium Lirinenſem, nullam denique apud Porphyrium ipſum reperiri mentionem. Atqui citati priore loco ſcriptores non erant profectò ejuſmodi, ut graviſſimam hanc culpam Origeni condonâſſent, ſi re vera ab eo contractam illam cognoviſſent; poſtremus verò, qui, reclamante licèt veritate, Ammonium Chriſtianis eripere non erubuerat, neque Origenem poſt tam enorme facinus à vera Eccleſia alienum facere reformidâſſet. Tertia denique eorum ratio hæc eſt, quòd, dum prima Alexandrina ſynodus ſub* Demetrio *Origenem à docendi munere removendum, & è civitate eliminandum ſancivit, non tamen cum ſacerdotio exuendum judicârit, id utique judicatura, ſi de thure idolis oblato convictus fuiſſet, quoniam illud, aiunt illi, jam tum Apoſtolicis canonibus fuerat præſcriptum. Quæ præterea hanc in rem adferuntur plurima, videri poſſunt apud Tillemontium tom. 3 Monum. Eccl. Annot. XXII in*

C *Origenem, ex quo animadverſiones ſuas hic hauſit, ſeu potiùs exſcripſit, nuperus Operum Origenis editor in Notis ad cap. 2, num. 13, lib. 1 Origenianorum Huëtii, ubi lit. c ſatis leviter* levia admodùm *vocat argumenta, quibus Petavius in eruditiſſimis ad Epiphanii Hær. LXIV Annotatis hujus veritatem hiſtoriæ vindicare conatur. Sive interim re ipſa lapſus Origenes fuerit, ſive non, ex citatis equidem tam pro eo, quàm contra illum auctoribus liquere arbitror, ejuſmodi lapſum, antequam ſub finem vitæ* Demetrii *Alexandriâ migraret, locum non habuiſſe: unde ad propoſitum meum concludere licet, Origenem à* Demetrio, *geminaque ab hoc congregata ſynodo non fuiſſe ob idololatriam condemnatum, aliamque proinde hujus condemnationis cauſam neceſſariò extitiſſe, quam modò aggredimur.*

D

23 *Ea verò mihi quidem fuiſſe videtur perverſa hæreticaque doctrina, quæ per plures ejus lucubrationes, præſertim autem per libros, quos* De Principiis *inſcripſit, ſparſa legebatur: quos περὶ ἀρχῶν libellos, priuſquam damnaretur, ab Origene fuiſſe conſcriptos, notari neceſſariò debet; idque liquidiſſimè conſtat ex iis, quæ habet Euſebius lib. 6, cap. 24 Hiſt. Eccl. ita ſcribens:* Libros item de Principiis (*alia jam enumerârat Origenis Opera, Alexandriæ conſcripta*) antequam ab urbe Alexandriâ migraret, (*Origenes*) compoſuit. *Quæ Alexandriâ migratio utique una eſt ex iis, quas ante condemnationem ſuam Origenes ſuſcepit, ut ex Euſebiana narratione liquet; imò ea eſt, quæ, ſi Tillemontio hîc habenda fides, quod omnino arbitror, exiguo temporis ſpatio damnationem ejus vel præceſſit, vel ſtatim ſecuta eſt: ait enim citatus auctor tom. 3 Monum. Eccl. pag. 578:* Libros hos (*de Principiis*) compoſuit Origenes, cùm etiamnum Alexandriæ moraretur, anto annum CCXXXI. *Idem teſtatur laudatus jam ſuprà Origenianorum Operum editor Carolus de la Rue Benedictinus in ſua Admonitione tom. 1 hiſce libris præfixa.* E

ſed ob traditam in libris hæreſim,

24 *Sparſam jam mox dixi per plura Origenis Opera doctrinam perverſam, ob quam à viris ſanctitate & eruditione conſpicuis quantopere vapulârit, juvat exponere, priuſquam oſtendo, quàm meritò ob ſola περὶ ἀρχῶν volumina potuerit anathemati ſubjici. S. Epiphanius Hær. 64 hæc de dogmatis Origenis ſcribit:* Quod ad hæreſim illam attinet, cujus auctor fuit (*Origenes, de quo ibi agit*) ... peſtifera illa quidem, ac veteres omnes improbitate ſuperans, quarum errores complectitur. Nam, licèt nullum ſectatoribus ſuis uſum turpitudinis imponat, abſurdam tamen impiamque de Deo ſententiam per ſummam turpitudinem (*libris ſuis*) inferit. Ex hoc enim fonte erroris ſui anſam Arius accepit, ac reliqui deinceps omnes, velut Anomæi, & id genus alii. *Non acriter minùs eum perſtringit Theophilus, XXIII Patriarcha Alexandrinus, qui anno 412 ſupremum diem obiit, & cum S. Epiphanio perpetuum adverſus Origenem, ejuſque ſectatores bellum geſſit. Hic lib. 1 Paſchali in hunc modum ſuam de Origene illisque eo tempore adhærentibus ſententiam profert:* Sciant igitur, ſe hujus ſolennitatis alienos non poſſe nobiſcum celebrare Dominicam Paſſionem, qui Origenem ... HYDRAM OMNIUM ſequuntur hæreſeon, & erroris ſe habere magiſtrum & principem gloriantur. *Tum aliquot ipſius recenſitis erroribus ſubnectit:* Omnes hæreticos magnitudine blaſphemiæ ſuperat. *Ac tertiò ibidem de Origene Dei omnipotentiam certis terminis circumſcribente ſic loquitur:* Non puto, quempiam, non dico hominum, ſed ne dæmonum quidem, hæc de eo audere confingere, quæ ille (*Origenes*) & ſenſit & ſcripſit, tantam Deum feciſſe materiam, quantam ornare poterat, & in rerum formas dividere. *Mitto plura, quæ paſſim in his libris Paſchalibus per ſe lector inveniet.*

de quo S. Epiphanii aliorumque.

25 *Ad S. Hieronymum, cui plurima Origenis Opera admodùm perſpecta fuêre, nipote qui aliquot illorum Latinitate donârit, quique Epiſt. 41, ſe ſcire univerſa, quæ ſcripſit Origenes, fateatur, modò progredimur. Et quoniam animis multorum, Rufinum ſectantium, hæc opinio inſederit, plura ab Hieronymo ex odio in Origenem, quem miratus ſæpe fuerat, ſæpiùs laudâ-*

etiam S. Hieronymi, qui, cur Origenem laudârit, ipſe edicit,

rat,

A *rat, fuiſſe conſcripta, juverit, ipſum ſanctum Doctorem laudum à ſe aliquando Origeni datarum rationem ſuis verbis reddentem audire. Itaque in Epiſtola ad Tranquillinum anno* 398 *data, quæ eſt* 56, (*aliàs* 76) *hæc habet:* Ego Origenem ſic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatum, Arnobium, Apollinarium. *Epiſtolâ* 41 *Pammachium & Oceanum edocet, quid in Origene laudârit, quid improbârit:* Laudavi, *inquit*, interpretem, non dogmatiſtem; ingenium, non fidem; philoſophum, non apoſtolum. *Et quia nonnulli, cum aliquando ſecutum fuiſſe Origenis opiniones, putabant, ſtatim ſubjungit:* Quod ſi volunt ſuper Origene meum ſcire judicium, legant in Eccleſiaſten Commentarios: replicent in Epiſtolam ad Epheſios tria volumina, & intelligent, me ſemper ejus dogmatibus contraiſſe. Quæ enim ſtultitia eſt, ſic alicujus laudare doctrinam, ut ſequaris & blaſphemiam? *Ultimis hiſce verbis penè ſimilia eumdem in finem repetit Epiſt.* 3 *ad Paulinum, quæ in editione citata eſt* 51 (*aliàs* 153.) *Tum laudatam Epiſtolam* 41 *ita concludit:* Hæc, fratres amantiſſimi, ad epiſtolam veſ-

B ſtram celeri ſermone dictavi, vincens propoſitum, ut contra eum ſcriberem, cujus ingenium antè laudaveram. *Lib.* 1 *Apol. adverſus Rufinum ſolvens objectionem ex eo petitam, quod Origenem dixiſſet* Diligentem lectorem, *ait:* Solemus... & moleſtos pædagogos & argutiſſimos fures Diligentes vocare. *Libro autem tertio ita Rufinum alloquitur:* Eodem fervore, quo Origenem antè laudavimus, nunc damnatum toto orbe damnemus.... Erravimus juvenes (*nimiùm fortè ob legentium imbecillitatem laudantes Origenem*) emendemur ſenes. *Ac deinde ita pergit:* Ignoſce mihi, quod Origenis eruditionem & ſtudium Scripturarum, antequam ejus hæreſim pleniùs nôſſem, in juvenili ætate laudavi. *Denique, ne lectori ulterioribus ſancti Doctoris in hanc rem teſtimoniis tædium pariam, ibidem*, in Origene, *inquit*, miramur ſcientiam Scripturarum, & tamen dogmatum non recipimus falſitatem. *Neque hic aliquid repono ad famoſiſſimum illud, quod objici ſolet, & quo tantopere gloriantur Origenis patroni, divi Hieronymi effatum, ex Fragmento Epiſtolæ ad Paulam ſuprà num.* 12 *à nobis exhibitum, quoniam omnis, quæ inde oritur, difficultas à Stiltingo noſtro tom. ult. Septembris in Vita iſtius Sancti num.* 769 *penitus ſoluta eſt. Unde colligas, in quo, & quo*

C *tempore Origeni faverit S. Hieronymus, eoſque corrigas, qui aſſerere non ſunt veriti, hunc Sanctum antea Origenem ſecutum, poſtea omnia illius Scripta damnâſſe: quod utrumque jactabatur olim ab Origenis amatoribus, quodque etiamnum quidam neoterici jactitant, aut certè de Hieronymi mutatione ita loquuntur, ac ſi ab amore nimio ad extremum odium ſubitò ſuiſſet delapſus.*

teſtimonia 26 *Modò, quid de Origene ejuſque lucubrationibus ſanctus Doctor ſenſerit, paucis proferamus. In Epiſtola* 87 (*aliàs* 78) *hæc ad Pammachium & Marcellam ſcribit:* Qui parvulum Chriſtum foverant, adultum fidei calore defendunt, ut, qui per illos effugerat Herodis manus, effugiat hæreticum blaſphemantem. *Et ne dubium ſit, quin poſterioribus verbis Origenem deſignet, illicò adjicit:* Quem Demetrius Alexandri urbe pepulit, toto orbe fugat Theophilus. *Tum, quibuſdam interjectis, proſequitur:* En, Papa Theophilus tota Origenem arguit libertate hæreticum eſſe. *Ubi cum Origenem toto orbe à Theophilo ob hæreſim fugatum, manifeſtè innuat, atque huic damnationi ſtatutam à* Demetrio *Origenis expulſionem annectat, pronum eſt judicare, ſignificatum voluiſſe Hieronymum, illum pariter ob hæreſim à* Demetrio *Alexandriâ juſſum exulare. Libro* 2 *Apol. adverſus Rufinum*, Ergò, *inquit*, beati epiſcopi Anaſtaſius & Theophilus & Venerius & Chromatius, & omnis tam Orientis, quàm Occidentis Catholicorum ſynodus, qui pari ſententia, quia pari & ſpiritu, illum hæreticum denunciant populis, fures librorum illius judicandi ſunt? *Quæ interrogatio apertè negationi æquivalet, indicatque, antiſtites illos non ob aliena, aut à malevolis ejus ſcriptis inſerta dogmata Origenem condemnâſſe. Plura dein, nec minùs gravia, nec minùs manifeſta dabit ſanctus Doctor, ubi ad libros de Principiis fuerit perventum. Opera interim pretium erit, quorumdam aliorum de Origene ſenſa inveſtigare.*

27 *Sanctus imprimis Pachomius*, ut liquet *ex ejus Vita, quam in Opere noſtro tom.* 3 *Maii* E *inveniet, tanto præ reliquis Origenem ſeu ejus Opera proſequebatur odio, ut univerſos, quibus præerat, fratres ſolicitùs admonere conſueverit, ne non ſolùm Origeniana commenta non legerent, ſed ne legentibus quidem aurem præberent. Cùm autem, ut narrat ejuſdem Vitæ auctor, in quoddam Origenis volumen caſu incidiſſet, ſtatim illud ſumma cum indignatione in aquas conjecit, addens continuò, ſe* omnes garrulitates blaſphemiarum ejus *concrematurum fuiſſe, niſi ſciviſſet, nomen Dei in eo eſſe conſcriptum. Petrus de Marca in Diſſertatione ſua de Vigilii Decreto, quam apud Labbeum tom.* 5 *Conc. col.* 601 *conſule, citat Epiſtolam ſynodicam à Sophronio Patriarcha Hieroſolymitano, qui ante ſextam ſynodum floruit, ad Sergium Conſtantinopolitanum datam, in qua profitetur, ſe amplecti cum ceteris quatuor ſynodis quintam ſynodum œcumenicam, quæ confirmat concilium Chalcedonenſe; tollit verò, & funditùs abolet* principaliter quidem inſanum Origenem. *Photius cod.* 18 *Biblioth. de Origene refert, eum in quinta ſynodo, lectis priùs Actionibus, in quibus tractabatur de famoſis tribus capitulis, fuiſſe cum Scriptis ſuis anathemate damnatum. Hiſce denique unicum Orientalis Chronici adjungo teſtimonium. Sic habet in* Demetrio: Sanctus iſte Patriarcha ſacerdotio amoverat quemdam nomine Origenem, qui aſtu presbyterium obtinuerat ab epiſcopo Cæſareæ Palæſtinæ; quare reverſum Alexandriam noluit recipere (*imò damnatum deinde retinere*) pater Demetrius, quoniam hæreticus erat. *Quæ* ſatis crudè *in Origenem dicta forte non exiſtimâſſet Solterius in Patriarchis Alex. num.* 124, *ſi cum citatis ſuprà ac deinde citandis contuliſſet. Verùm ad id, quod caput eſt, convertamur, libros inquam de Principiis, quibus, ut ſuperiùs num.* 24 *innui, præcipuè videtur tribuenda juſta Origenis condemnatio.*

28 *In his quot monſtra errorum, quot* Origenis delicamenta (*verba hæc ſunt Petri de Marca cit.*) *contineantur, ex ſuperſtite etiam nunc lib.* 1, *cap.* 2, *num.* 10 *licet conjicere. Hic enim docet, Deum eſſe omnipotentem, non quòd omnia poſſit efficere, ſed quòd poteſtatem habeat in omnia, quæ ſunt. Quod crimen ei objicit Theophilus Alexandrinus in prima Epiſtola Paſchali, & Juſtinianus imperator ad eulem Epiſ-*

Digitized by Google

AUCTORE I. H.

ſtola ad Menam, & ad quod refellendum, vanum Origeni patrocinium præbuiſſe Halloixium lib. 4 Origen. Defenſ. Quæſt. 6, rectè obſervat illuſtr. Huetius lib. 2 Origen. Quæſt. 1, num. 2. Auctorem hunc, minimè ſane Origeni infenſum, proderit audire, ita citati libri 2 Quæſtionem; ordientem: Vulgatum & in ſcholis receptum Theologicarum diſputationum ordinem hic deſerimus, affectantes Origenem, cujus ut abnormes fuerunt plurimæ de rebus divinis ſententiæ, ita peculiari . . . diviſione tractanda ſunt . . . ergò . . . rejectis, quæ ad Angelos . . . aliaque . . . pertinent, quæſtionibus, Origenis de verbi *συνθρονίσει* & *οἰκειότητι* perfrutemur decreta, ſi quæ ſunt obnoxia reprehenſionibus, & animum poſſunt offendere lectoris orthodoxi. Ac ſunt certè, neque pauca, quæ ab ejus ventilata & confutata adverſariis, æterna nomini ejus ſtigmata impoſuerunt.

in quæ maximè invehitur Hieronymus

29 *S. Hieronymus, cujus de hiſce libris judicium à me referendum, ſui pollicitus, Epiſt. 127 (aliàs 16) ad Principiam* impia *vocat περὶ ἀρχῶν* volumina, *& quæ dum in Latinum vertit, hæreticum illorum auctorem prodidiſſe ſe, ait lib. 1 Apol. contra Ruſinum; in ea vero, quam ad Avitum dedit, & quæ eſt 94 (aliàs 59) poſtquam retulerat, ſanctum virum Pammachium, ad quem libros illos ex autographo in Latinum tranſlatos miſerat, ad primam illorum lectionem* exhorruiſſe & reclamaſſe ſcribit, ne prolati in vulgus, multorum animos vulnerarent; *ſunt enim (ut habet Epiſt. 41, aliàs 65)* venenata illius (*Origenis in his libris*) dogmata, aliena à Scripturis, vim Scripturis facientia; *hæc ſcribit:* Accipe (*Opus de Principiis*) quod petiſti: ſed ita, ut ſcias, deteſtanda tibi in eis eſſe plurima; & juxta ſermonem Domini, inter ſcorpiones & colubros incedendum. *Tum expoſitis prolixa enarratione erroribus, quibus quatuor iſti libri ſcatebant, & in quorum præcipuè primo* Origenes linguâ ſacrilegâ blaſphemavit *lib. 2 Apol. contra Ruſinum, his verbis Epiſtolam concludit:* Quiſquis igitur hos voluerit legere (*de Principiis*) libros, & . . . ad terram repromiſſionis pergere, necubi à ſerpentibus mordeatur, & arcuato ſcorpii vulnere verberetur, legat priùs hunc librum (*hanc epiſtolam.*) *Acceperat ſanctus Doctor tranſlata a Ruſino librorum περὶ ἀρχῶν exemplaria, & cum de verſionis hujus fidelitate ambigeret, ea ſtatim pervolvit, ac dein cum Græco, quod certè genuinum ſe tenere exiſtimabat, contulit, & illicò animadverti, inquit lib. 1 Apol. cit.*, quæ Origenes de Patre & Filio & Spiritu Sancto impiè dixerat, & quæ Romanæ (*id eſt Catholicæ*) aures ferre non poterant, in meliorem partem ab (*infideli*) interprete commutata. *Quæ quidem verba, præterquam quod impiam dicant Origenis doctrinam, maximè etiam contra eos faciunt, qui omnia Origenis Opera vel ab hæreticis, vel certè a malevolis interpolata depravataque, per fas & nefas contendunt. Infinitus ſim, ſi, quidquid adverſus hoc Origenis Opus hâc præſertim Apologia S. Hieronymus complectitur, vel indicare voluero:*

30 *Neque porrò aliter poſteriorum temporum ſcriptores plurimi, quorum unum duntaxat alterumque citabo, de hac perverſa Origenis lucubratione ſenſerunt. Ac Photius quidem, cui ſecundum Operum Origenis editorem Carolum de la Rue tom. 1, pag. 42 quatuor hoſce libros Græcè legere ſeculo etiam IX licuit, in ſua Bibliotheca cod. 8 ſcribit:* Lecti ſunt Origenis de Principiis libri quatuor. Horum primus De Patre & Filio & Spiritu Sancto agit. Quo in libro plurima blaſphemè ſcribit.... Tradit & alia (*iidem in libris*) abſurdiſſima, impietatiſque plena: animarum migrationes, & animata ſidera, pluraque id genus nugatur. *Illuſtriſſimus Annalium Eccleſiaſticorum parens Baronius ad annum Chriſti 232, num. 3 quid ipſe de libris περὶ ἀρχῶν cenſeat, hoc modo exponit:* Porrò inter omnes, quos (*Euſebius*) enumerat Commentarios Origenis, ille præ ceteris denſioribus, majoribuſque eſt refertus erroribus, quem de Principiis ſcripſit. *Deinde cùm dixiſſet, Origenem in libris illis philoſophum videri voluiſſe potius, quàm Chriſtianum, ſubjungit:* Vix credi poteſt, quantùm acceptam à majoribus Chriſtianam fidem Commentario illo prodiderit. *Unde & hunc numerum ita abſolvit:* Hæc autem AD JUSTAN DEMETRII IN EUM INDIGNATIONEM de vulgato ab Origene Periarchon ſint addita. *Ubi noſtræ de Origenis damnatione ſententiæ manifeſtè favet; cui & conſonant, quæ leguntur ſub finem cujuſdam Epitaphii a Mabillonio tom. 2 Analect. pag. 660 citati, quod in vetuſtiſſimo codice Corbeienſi libris de Principiis præfixum reperit: ſic habent:*

Sola mihi caſum Periarchon dicta dederunt, *condemnatus*
His me conjectum undique tela premunt. *ſtatuitur.*

31 *Jam verò cùm tot ſanctorum ornatiſſimorumque virorum teſtimoniis impia, ſacrilega, blaſphema in libris maximè de Principiis tradidiſſe Origenes convincatur, quæ numquam legitur retractâſſe; cùm libros illos ante condemnationem ſuam elucubrâſſe conſtet, ac veriſimillimum ſit, illos ab eo vel publicè auditoribus ſuis expoſitos, vel etiam in manus fuiſſe traditos, unde facilè in tot tantarumque impietatum cognitionem vigilantiſſimus Præſul* Demetrius *potuerit devenire, nonne tantùm non certum eſt, Origenem ob dogmatum perverſitatem à ſancto Patriarcha, ac gemina ab eo congregata tum epiſcoporum, tum ſacerdotum inferiorum ſynodo jure meritoque fuiſſe damnatum? Quæ opinio tanto ad veritatem accedit propiùs, quanto minùs certior aliqua, ut ſupra conatus ſum oſtendere, Origeniani anathematis cauſa poſſit adferri. Atque hæc quidem omnia in medium ſunt prolata, tum ut Majorum meorum fidem liberarem, tum maximè ut* Demetrii *æquitatem ſanctitatemque nihil ex hoc ca-*
pite detrimenti paſſum demonſtrarem.

DE

A

AUCTORE C. B.

DE SS. DIONYSIO EP., RUSTICO PRESBYT. ET ELEUTHERIO DIACONO MARTYRIBUS

PARISIIS IN FRANCIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Quandonam antiqua Sanctorum Acta, quæ Boſquetus primùm edidit, fuerint conſcripta.

B

VEROSIMILIUS ANNO CIRCITER CCLXXXVI. *Sanctorum Acta, quæ Boſquetus edidit.*

Acta, ab Hilduino compoſita Ruſticoque & Eleutherio *juxtà ac duobus Dionyſiis in unum conflatis affixa, in lucem jam dudum à Surio & aliis fuerant emiſſa, cùm tandem etiam, quæ ad hæc contexenda* (*præmiſſum Actis S. Dionyſii Areopagitæ Commentarium num.* 56 *videſis*) *San-Dionyſiano iſti abbati uſui forſan fuerant, alii quapiam trium ſanctorum noſtrorum Martyrum*, Dionyſii *videlicet epiſcopi*, Ruſtici *presbyteri* & Eleutherii *diaconi*, *Acta primus omnium Franciſcus Boſquetus, è prætore Narbonenſi Lodovenſis ſive Lutevenſis primùm ac dein Monſpelienſis epiſcopus, in Eccleſia Gallicana, quas, cùm prætor adhuc eſſet, anno* 1636 *typis Pariſienſibus edidit, Hiſtoriis, part.* 2, *pag.* 68 *& quinque ſequentibus è quinque manuſcriptorum codicum fide publici juris fecit; eadem autem deinde Michael Felibianus, Benedictinus Congregationis S. Mauri monachus, in Monumentis authenticis, quæ ad contextam à ſe annoque* 1706 *Pariſiis editam San-Dionyſianæ in Francia abbatiæ Hiſtoriam adjecit, pag.* 163 *& binis ſeqq. ex antiquiſſimo Claudii Jolii, Cathedralis Pariſienſis eccleſiæ canonici, Ms. codice iterum vulgavit. Porrò Acta illa tum Hilduiniana, quæ ſuprà in Commentario, Actis S. Dionyſio Areopagitæ affictis prævio, ſedulò diſcuſſi, tum aliis omnibus, quæ, quoquo modo tribus ſanctis noſtris Martyribus aſſicta, hactenus prodierunt, certò eſſe antiquiora, eruditi unanimi conſenſu omnes fatentur; verùm multùm abeſt, ut hoſce inter de ætate, quâ fuerint conſcripta ſeu adornata, æquè conveniat. Alii enim ſeculo* VI, *alii contrà ſeculo* VII *ſcriptionis illorum epocham aſſignant. Sunt etiam, qui hanc uſque ad Caroli Magni ætatem ſeu ſeculum* VIII *propè elapſum aut adhuc amplius removendam contendunt.*

à Petro de Marca ſeculo VI, VII *verò initio à Valeſio*

2 *Inter eos, qui pro majori memoratis Actis antiquitate attribuenda ſtant, principem locum facilè obtinet Petrus de Marca, Toloſanus primùm ac dein Pariſienſis ſeculo proximè elapſo archiepiſcopus, in ſua de fide in Galliis primùm prædicata ad Henricum Valeſium epiſtola, quam hic Eccleſiaſticæ Euſebii Hiſtoriæ, Latinè à ſe reddite, præfixit. Audi, quî in hac, quam in §§ diverſos ac numeros pro more noſtro diviſam, ad* XXX *Junii diem, S. Martialis, Lemovicenſium in Gallia epiſcopo, ſacram, in Opus noſtrum Papebrochius etiam intulit, num.* 20 *loquatur memoratus ille archiepiſcopus.* Sanè, *inquit*, à Clemente in Gallias Dionyſium miſſum fuiſſe, Beda & Uſuardus docent (*de re hac quid ſentiendum, infrà dicenda aperient*) in ſuis Martyrologiis; quam traditionem eos hauſiſſe, certum eſt, ex Actis antiquis Vitæ S. Dionyſii, quæ dudum ex Mss. codicibus edidit V. C. & eruditiſſimus Franciſcus Boſquetus, nunc meritiſſimus epiſcopus eccleſiæ Monſpelienſis. Nomen auctoris illius Vitæ deprehendi in codice Ms. Turonenſis eccleſiæ, qui complectitur Vitas Sanctorum aliquot à Fortunato deſcriptas, & inter ceteras, Dionyſii Pariſienſis illam, quæ jam, ut dixi, edita eſt in publicum. *Antiqua itaque, quæ Boſquetus edidit*, Dionyſii *Pariſienſis ac Sociorum ejus* Ruſtici & Eleutherii *Acta Venantium Fortunatum* (*hunc enim per Fortunatum, de quo loquitur, intelligis*) *habere auctorem, ac proin jam inde à ſeculo ſexto, utpote quo is ſanctus Pictavienſis antiſtes floruerit, concinnata fuiſſe, laudatus archiepiſcopus exiſtimavit. Nec ab iſthac eruditiſſimi hujus viri opinione multùm diſſentit Hadrianus Valeſius; in ſua enim, quam de Baſilicis, per primos Francorum reges conditis, elucubravit, Diſceptatione, cap.* 8 Dionyſii *Pariſienſis Acta, de quibus hîc nobis ſermo, vocat* antiquiſſima, *ſubinque ea ante Dagoberti I, Francorum ab anno* 622 *ad annum uſque, quo obiit,* 638 *regis, principatum compoſita videri, affirmat.*

C

3 *Gerardus du Bois in eccleſia Pariſienſi Hiſtoria lib.* 3, *cap.* 6 *ſub finem, antiqua, jam ſæpius laudata, quæ Boſquetus edidit*, Dionyſii *Pariſienſis ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *Acta à S. Ceranno, Pariſienſium epiſcopo, ſcripta eſſe poſſe, inſinuat; ut adeò, cùm Ceranus, ui in Opere noſtro ad* XXVII, *quo de illo jam actum, Septembris diem videre liceat, Pariſienſem cathedram inter annum* 601 *& annum* 625 *occupârit, haud multùm pariter quantùm ad ætatem, quâ Boſquetiana* Dionyſii *Acta fuerint contexta, à Petri de Marcâ opinione, ſuprà jam expoſita, alienus ſit proximè laudatus eccleſiæ Pariſienſis hiſtoriographus. At verò alii nonnulli, ac in primis Launoyus, Caroli Magni ætate conſcripta aut hâc etiam poſteriora eſſe eadem Acta, arbitrantur.* Poſt Carolum, *inquit pag.* 70 *in ſuo de Valeſii Diſceptatione ſuprà laudata Judicio poſteriores auctor*, incerti & obſcuri ſcriptores ediderunt Acta martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii, quæ non antè quis leget, quàm ea, ut fabulis aſperſa;

F

& du Bois illiguntur; verùm, uti à Launoyo, qui Caroli Magni ætate

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

aſperſa, repudiaverit. *Hæc de antiquis à Beſquetio editis* Dionyſii *Sociorumque martyrum Actis Launoyus; ut certè, cùm Carolus (imperator ſcilicet, cognomento* Magnus, *de quo loquitur) anno 814 vitam hanc mortalem cum immortali commutârit, ſeculo* VIII *recentiora faciat præfata Acta.*

poſteriora facit, ſcribit, quàm revera ſint,

4 *Verùm an rectè? Nemiquam ſanè. Opinio enim, quæ* Dionyſium *Pariſienſem cum Areopagita eumdem facit ſeu confundit, jam dudum, uti in Commentario, poſterioris hujus Sancti Actis prævio § 1 & 2 docui, ante ſeculi* VIII *finem ac proin etiam ante Caroli Magni obitum erat exorta; cùm autem antiquorum, in quorum epocham hic inquirimus, Actorum auctor, ſi hæc tum primùm, cùm opinio illa jam eſſet exorta, concinnâſſet, alicubi ſaltem vel verbum, quo hanc ſeu patrocinari ſeu adverſari ſeſe monſtrâſſet, prolaturus indubiè fuiſſet, nec tamen id faciat, dubitandum enimvero non videtur, quin ante opinionis illius ortum ſeu ſeculi* VIII *finem Acta illa conſcripſerit; imò verò id feciſſe illum ante ſeculum etiam iſtud medium, rationis ferè pariter ſuadet, cùm tunc circiter, uti in Commentario, Actis S. Dionyſii Areopagitæ prævio locis proximè citt. docui, exorta fuerit opinio, quæ* Dionyſium *Pariſienſem cum Areopagita confundit. Verùm, cùm certò è jam dictis Actorum* Dionyſii *Pariſienſis ac ſociorum ejus* Ruſtici & Eleutherii *ſcriptionem ſerius, quàm par ſit, Launoyus ſtatuat, diſpiciamus modò, annè hanc multò citiùs ſeu ſeculo ſexto, ſeptimove, media ſui parte nondum provecto, tres ſcriptores alii ſuprà laudati, Petrus de Marca videlicet, Valeſius & Gerardus du Bois, rectiùs conſignent. Petrus de Marca, qui, ut verbis ſuprà recitatis prodit, antiquorum, de quibus hic nobis ſermo, Actorum ſcriptionem S. Fortunato, Pictavienſi epiſcopo, attribuit, ſeculoque adeò* VI, *ut jam docui, affigit, non aliam ob cauſam id facit, quàm quòd (adi ejus verba, proximè huc tranſcripta) in Ms. eccleſia Turonenſis codice, qui, ut ait, aliquot Sanctorum Vitas, à Fortunato deſcriptas, complectebatur, illa* Dionyſii *Pariſienſis Acta ſeu Vitam invenerit.*

B

5 *Verùm audi, quî in Epiſtola ſuprà laudata, in qua idcirco ſcriptionem illam Fortunato Petrus de Marca adſcribit, Diſſunctione anno* 1659 *edita cap.* 10, *num.* 15 *Launoyus loquatur.* In codice, *inquit*, de quo vir illuſtriſſimus (*Petrus de Marca ſcilicet, Toloſanus ac dein Pariſienſis archiepiſcopus*) loquitur, multæ continentur Paſſiones & Vitæ, ſed cum venia dixerim, præter Vitam ſancti Hilarii, nulla eſt, quæ Fortunati nomen præ ſe ferat; *hæc ille primùm de Turonenſi, in quo Petrus de Marca* S. Dionyſii *Vitam ſeu Paſſionem invenit, codice præfatur, tumque Vitarum ſeu Paſſionum omnium, quæ in codice illo continentur, accurato indiculo ſeu catalogo, quem cum ille vir humanus & doctus Joannes Boetius Turonicus communicârat, in medium adducto, ac aliquot inſuper, qui in dicto codice pariter continentur, Sermonum titulis tranſcriptis, mox ſubjungit conceptum ſequentibus hiſce verbis,* Incipit Prologus beati Hilarii epiſcopi & confeſſoris Domino ſuo, & meritis beatiſſimo Patri Paſcentio Papæ Fortunatus, *codicis ejuſdem initium, ac deinde ita proſequitur:* In ceteris (*Sanctorum Vitis ſcilicet ſeu Paſſionibus, in dicto Turonenſi codice contentis*) de Fortunato ne verbum quidem ullum injicitur. Præterea certis argumentis conſtat, codicem hunc deſcriptum eſſe

ita à tribus illis ſcriptoribus, utpote nec à Fortunato, cui etiam in Ms.

C

tempore Rodulfi, Turonenſis archiepiſcopi, qui ad annum MLXXX claruit. His ita conſtitutis, cùm vir clariſſimus (*Petrus de Marca nimirum*) dicit, "Nomen auctoris illius Vitæ deprehendi „in codice manuſcripto Turonenſis eccleſiæ, qui „complectitur Vitas Sanctorum aliquot, à For„tunato deſcriptas, „ ſi per deſcriptas, idem ac compoſitas intelligat, perperam omninò intelligit, quia Fortunatus Paſſiones, Vitas, Sermones hos omnes, qui nominantur in Indiculo, non compoſuit; ſi verò per deſcriptas, idem ac tranſcriptas intelligat, perperam quoque intelligit, quia Paſſiones, Vitas, Sermones omnes tranſcribere non potuit, niſi poſt annum Chriſti milleſimum ſeptuageſimum vixerit.

hic memorato eccleſiæ Turonenſis codice

6 *Ita Launoyus, univerſas Sanctorum Vitas ac nominatim Beſquetianam* S. Dionyſii *Paſſionem, quas in Indiculo à ſe ſuppeditato enumerat, à S. Fortunato compoſitas non eſſe, haud immeritò ſanè contra Petrum de Marca contendens; idcircò enim dumtaxat contrarium erudiſſimo huic archiepiſcopo eſt viſum, quòd eas in ipſo Turonenſi codice, in quo contentas reperit, ſanctо iſti Pictavienſi epiſcopo attribui, exiſtimârit; verùm codex ille, uti recitata Launoyi verba oſtendunt, non priùs, quàm ſub ſeculi* XI *finem fuit exaratus; ut, etiamſi fortè univerſas dictas Vitas S. Fortunato dicerè is adſcriberet, remotiùs tamen à Sancti hujus ætate ſeu à ſeculo* VI *fuerit enatus, quam ut ea in re fidem indubitatam mereretur; nec, ſi ſecùs foret, quidquam inde pro dictis Vitis Fortunato vindicandis conficias. Haſce enim ſancto huic Pictavienſi epiſcopo præfatus Turonenſis codex nequiquam attribuit; in capite quidem, unde tantummodo, ne contrarium Petrus de Marca opinaretur, eſt factum, S. Hilarii Vitam ſeu potiùs, quo hæc (adi initialia, quæ num. præced. recitavi, codicis Turonenſis verba) Paſcentio, Pictavienſi epiſcopo, à Fortunato dedicatur, Prologi inſcriptionem, Sancti hujus nomine notatam, præfert; verùm, præterquam quòd hic, haud S. Fortunatus, Pictavienſis epiſcopus, ſed (Hiſtoria litteraria Franciæ Scriptores tom. 3, pag. 301 & ſeq. videſis) alius homonymus, in Opere noſtro ad* XVIII *Junii jam datus, fortaſſis ſit, huicque, utpote qui duntaxat perpauca ſcripſiſſe ſciatur, nulla veri ſpecie tot, quot in laudato indiculo à Launoio recenſentur, Sanctorum Vitæ poſſint adſcribi, ad ſolam ſibi ſubjectam, quam verè Fortunatus ſcripſit, S. Hilarii Vitam mox dicta inſcriptio refertur; ut, dato etiam, Fortunatum, cujus hæc nomine in Turonenſi codice ſignatur, alium non eſſe, quàm S. Fortunatum, Pictavienſem epiſcopum, haud tamen huic Sancto idcirco illæ Vitæ iſtas omnes ac nominatim* S. Dionyſii *Paſſionem adſcribere ſit cenſendus.*

D

E

F

non attribuuntur.

7 *At verò, inquies, in Turonenſi equidem codice jam ſæpiùs laudato* Dionyſii *aliorumque, quos in hoc Petrus de Marca reperit, Sanctorum Vitis ſeu Paſſionibus dicta S. Hilarii Vita ſeu, quam hujus, ut dixi, Prologus ſibi præfixam habet, inſcriptio, Fortunati nomine notata, præmittitur. Fateor, ſic habet; verùm quid tum? Ea ipſa inſcriptio unà cum ſubjecta ſibi, quam Fortunatus compoſuit, S. Hilarii Vita duabus S. Meginradi eremitæ, de quo ad* XXI *Januarii, & S. Hermelandi abbatis, de quo ad* XXV *Martii apud nos jam actum, Vitis in antiquiſſimo noſtro Ms. Molshemienſi, qui PMs.* 12 *notatur, codice pariter præmittitur, & tamen ad illas, quas & hic alioquin S. Fortunato adſcribere foret*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

A *cenſendus, in dicto noſtro codice non referri memoratam, quæ Sancti hujus nomine ſignatur, inſcriptionem, vel ex eo ſit perſpicuum, quòd, cùm è binis jam dictis Sanctis poſterior quidem ſeu S. Hermelandus ſeculo* VIII, *prior verò ſeu S. Meginradus anno demum* 863 *obierit, neutrius certè Vita à Fortunato, utpote qui non dimtiùs quàm uſque ad ſeculi* VII *initium ætatem produxerit, in litteras queat fuiſſe conjecta. Jam verò, cùm res ita habeat, in Turonenſi pariter, qui Petro de Marca præluxit, codice ad Sanctorum ac nominatim* S. Dionyſii *Vitas, compoſitæ à Fortunato S. Hilarii Vita ſubjectas, præfatam inſcriptionem, nimi iis præmiſſam, non referri, eaſdemque adeò Fortunato haud attribui, pro indubitato videtur habendum. Atque ita modo, Boſquetianam* Dionyſii *Sociorumque ejus Paſſionem, quam cum aliquot Sanctorum Vitis Petrus de Marca in Ms. eccleſiæ Turonenſis codice invenit, non adſcribi in hoc S. Fortunato, Pictavienſi epiſcopo, dilucidè oſtendimus; illam autem re etiam vera ſanctum hunc antiſtitem non habere auctorem, vel ex eo concludendum apparet, quòd non tantùm non in codice Turonenſi ſæpiſſimè laudato, ſed nec in ullo alio, cui inſerta exſtat, Fortunato attribuatur.*

B 8 *Adhæc ſtylus, quo conſcripta eſt, à ſtylo, quo, quæ à Fortunato ſcripta noſcuntur, Sanctorum Vitæ exarata ſunt, quàm maximè diſcrepat. Hinc Launoyus citato Incubationis ſuprà laudatæ cap.* 10, *num.* XI *in Petrum de Marca ita arguit:* Quod ... pertinet ad S. Dionyſii Acta, quæ Boſquetus juris publici fecit, ea tam non ſunt Fortunati, quàm non ſunt Tullii, quæ Plautus ſcripſit. Plautinus ſtylus à Tulliano minùs, quàm Actorum Dionyſii ſtylus à Fortunati ſtylo diſcrepat. Scribendi modus Fortunati ſe totum prodit cùm in aliis Operibus, tum in ſancti Germani Pariſienſis, tum in Albini Andegavenſis Vita, quam monumentis illuſtravit ſuis. Profectò & mihi & aliis jocari viſus eſt vir illuſtriſſimus, *Petrus de Marca*, cùm Acta illa Dionyſii Fortunato attribuit. *Ita hallenus ille, nec ſanè immeritò, uti quiſque, qui vel, quæ laudat, S. Albini, epiſcopi Andegavenſis, & S. Germani, epiſcopi Pariſienſis, Acta, à Fortunato certè conſcripta atque ad diem* XXVIII *Maii, quo poſterior, & ad* 1 *Martii, quo prior è duobus hiſce Sanctis colitur, in Opus noſtrum jam illata, cum Boſquetianis Sanctorum noſtrorum Actis contulerit, facilè comperiet; ut enimverò, hæc Fortunatum non habere auctorem, indubitatum ex omnibus jam dictis appareat minimèque adeò Petrus de Marca, fuiſſe jam inde à ſeculo* VI *exarata, evincat iis, quæ ſuprà allegatis verbis ſcribit. Examinemus modò, anne, illa ante Dagoberti I principatum ſeu ante ſeculum* VII *medium fuiſſe contexta, pariter non evincant, quæ Hadrianus Valeſius loco ſuprà cit. adducit.* Hæc ..., *inquit*, Paſſio Dionyſii antiquiſſima, & ante Dagoberti (*I ſcilicet*) principatum (*in Auſtraſia hic anno* 622, *in Neuſtria verò anno* 628 *initium accepit*) compoſita mihi videtur, propterea quòd baſilicæ B. Dionyſii, ab eo rege conditæ, nullam mentionem facit.

omnia,

9 *Boſquetianam itaque* Dionyſii *ac Sociorum martyrum Paſſionem ante Dagoberti I, Francorum regis, principatum ſeu ante annum* 622, *aut, ſi mavis,* 628 *compoſitam fuiſſe, idcircò exiſtimavit Valeſius, quòd nuſpiam in ea baſilica, ſupra ſanctorum illorum Martyrum corpora à rege illo de novo à fundamentis condita, mentio occurrat. Verùm quid ſi, baſilicam hujuſmodi de novo condidiſſe Dagobertum, eamus inficias? Sanè, anne hoc is princeps fecerit, haud omnino, uti ex infrà dicendis pateſcet, eſt certum, nec, etſi, rem ſecùs habere, gratis etiam dederimus, Valeſius hinc, quod vult, conficiat. In dicta enim, quam Commentario hinc ſubnectam, Sanctorum Paſſione ſequentia iſthæc num.* 12 *leguntur verba:* Antedicta .... materfamilias, ... cùm primùm perſecutionis tepuiſſe vidit fervorem, locum tantorum Martyrum oſſa aſſervantem ... requiſivit, atque inventum eminentis mauſolei conſtructione ſignavit. Unde poſtmodùm Chriſtiani baſilicam ſupra Martyrum corpora magno ſumptu cultuque eximio conſtruxerunt; *quid ni autem per baſilicam hic memoratam intelligi queat eccleſia, quam Dagobertus I, Francorum rex, ſupra* S. Dionyſii *Sociorumque martyrum ſepulcra de novo à fundamentis exſtruxerit? Ut quod ſentiam, apertiùs edicam, mihi enimverò vel hanc re etiam vera per baſilicam, proximè recitatis Paſſionis Dionyſianæ verbis memoratam, poſſe intelligi, vel certè, ſi ſecùs ſit, eſſe hanc Dagoberti ætate anteriorem, concludi* B *inde non poſſe, indubitatum videtur; quàm meritò autem ita exiſtimem, ex iis, quæ jam nunc ſubdo, pateſcet. S. Genovefa virgo, de qua ad* III *Januarii diem, cultui ejus ſacrum, in Opere noſtro actum, in* S. Dionyſii *honorem, uti umbra ibidem à nobis edita illius ſanctiſſimæ virginis Vita cap.* 4 *docent, baſilicam ſub ſeculi* V *finem exſtruxit; hanc autem fat magnam magnificamque ac cum præcipuis Galliarum eccleſiis comparandam fuiſſe, liquet ex iis, quæ Gregorius Turonenſis, anno* 595 *vitâ functus, tum lib. de Gloria Mart. cap.* 72, *tum Hiſt. lib.* 5, *cap.* 13 *&* 15 *memoriæ prodit de Dionyſiana ſui temporis eccleſia, quam ab eccleſia, per S. Genovefam ædificata, diverſam non fuiſſe, eruditi unanimi conſenſu omnes admittunt.*

quod tamen fortè ſecus habet, haud inſtituerent, Dagoberto idcirco

10 *Hiſce ita poſitis, quæro modò, anne per baſilicam, quam Chriſtiani ſupra* S. Dionyſii *Sociorumque* martyrum corpora magno ſumptu cultuque eximio *conſtruxiſſe in Boſquetiana* Dionyſii *Paſſione proximè recitatis verbis dicuntur, intelligi etiam nequeat, quam jam memoravi, eccleſia, per S. Genovefam exſtructa. Si, hanc per illam intelligi poſſe, reſpondeas, quæro pariter, cur idem de eccleſia, quam Dagobertus de novo, cùm erecta à S. Genovefa eccleſia fuiſſet collapſa, à fundamentis exſtruxerit, aſſeverari non poſſit, cuinque nulla prorſus, ob quam unam potiùs, quàm aliud adſtruatur, ratio ſolida aſſignari queat, enimverò, ſi per baſilicam, in Dionyſiana Paſſione ſuprà huc tranſcriptis verbis memoratam, eccleſia, à S. Genovefa exſtructa, queat intelligi, pariter per illam poſſe intelligi eccleſiam, quam Dagobertus de novo ædificârit, indubitatum appareret, & vel ſic argumentum, quo Boſquetianam* Dionyſii *Paſſionem Dagoberti ætate anteriorem Valeſius ſuprà recitatis verbis facit, omninò elumbe atque enerve evadit; ſi autem, quòd baſilicam, in Boſquetiana* Dionyſii *Paſſione memoratam, haud diu admodùm, poſtquam perſecutiones, ab ethnicis Romanorum imperatoribus in Chriſtianos motæ, finem accepiſſent, quartoque adeò ſeculo, media ſui parte nondum elapſo, ædificatam fuiſſe, fortè exiſtimes, per illam pariter non poſſe intelligi eccleſiam, à S. Genovefa exſtructam, reponas, certè ex eo, quòd per eamdem nec eccleſia, quam Dagobertus exſtruxerit, intelligi* F

hæc, nisi baſilica, quam Dagobertus I exſtruxerit, mentionem,

C

AUCTORE C. B.

queat, facrique adeò illius ædificii mentio in Bosquetiana Dionysii *Passione non fiat, haud esse hanc Dagoberti I ætate anteriorem faciendam, fatearis, necesse est.*

anteriora faciendo, cùm par sit, scripta fingimus.

11 *Cùm enim hactenus Passionem illam sæculo* IV *seu ædificatâ per S. Genovesam* SS. Dionysii *ac Sociorum martyrum basilicâ posteriorem eruditi omnes fecerint, majorem sanè eidem Passioni antiquitatem contra communem horum omnium consensum perperàm idcircò attribuas, quod ædificatæ à S. Genovefa ecclesiæ mentionem, quam facilè non una de causa omittere potuit, haud faciat; quod cùm ita habeat, nec posito, quòd ecclesiæ, quam Dagobertus exstruxerit, mentio in Bosquetiana* Dionysii *Passione haud fiat, rectè huic antiquitatem, quæ Dagoberti ætate major sit, attribuas, cùm factum pariter non uno ex capite facilè esse possit, ut Passionis auctor mentionem ecclesiæ seu basilicæ præfatæ, utut ætate sua jam exstantis, facere omiserit. Ex omnibus porrò jam dictis fluit, ut per basilicam, quam Christiani supra* SS. Dionysii *Sociorumque* Martyrum corpora magno sumptu cultuque eximio *construxisse in Bosquetiana Sanctorum nostrorum Passione dicuntur, vel ecclesia, quam Dagobertus exstruxerit, intelligatur, vel, si secùs sit, esse Passionem illam ætate Dagoberti anteriorem, inferri inde non possit; ut adeò, omnibus sedulò jam expensis, nec Valesius, jam inde à sæculo* VII, *media sui parte nondum provecto, Passionem eamdem fuisse conscriptam, evincat, gratis etiam dato, basilicam supra sanctorum Martyrum corpora de novo à Dagoberto fuisse exstructam. Quod porrò ad supra laudatum, qui & ipse, ut docui, Bosquetianæ Sanctorum Passionis Scriptionem sæculo* VII *nondum medio consignat, ecclesiæ Parisiensis historiographum jam spectat, hic quidem illam, ut pariter jam docui, S. Ceraunio, Parisiensium antistiti, inter annum* 601 *& annum* 615 *vitâ functo, adscribit; verùm nullam prorsus, quâ impulsus id fecerit, rationem allegat, neque etiam ulla vel in speciem solida assignari posse videtur. Tam is itaque, quam Petrus de Marca & Valesius, citiùs, quàm par sit, Bosquetiana Sanctorum Acta statuit conscripta; quam autem id verum sit, luculentiùs adhuc patescet ex iis, quæ jam nunc adducam pro definiendo tempore, quo illorum scriptio verosimiliùs evenit.*

C

cùm autem eorum auctor, uti verbis hic recitatis produnt, Parisiensem,

12 *Bosquetiana Sanctorum Acta seu Passio, in varios pro more nostro numeros divisa, num.* 5 *de civitate Parisiensi, cùm ad eam* Dionysius *Evangelium promulgaturus accessit, sequentem loquitur in modum:* Tunc memorata civitas, & conventu Germanorum, nobilitate pollebat, quòd esset salubris aëre, jocunda flumine, fœcunda terris, vineis uberrima & arboribus nemorosa, constipata populis, referta commeciis; *ac deinde de* Dionysio, *Parisiensibus Christum annuntiante, num.* 6 *sic habet:* Miroque modo inermi Viro non valebat plebs armata resistere; sed subdebat se illi certatim Germaniæ cervicositas, & jugum Christi suave imponi sibi arcta cordis compunctione poscebat. *Civitatem itaque, ad quam* Dionysius, *divini præconii munere sanctus, venit, Germanis, illam tum inhabitantibus, tum commercii exercendi causâ frequentantibus, tunc affluxisse, Passionis auctor locis citt. indicat; cùm autem id falsum à dicendis sit, hinc quoddam illi Sancti cujuspiam, qui medio ævo circa Rhenum vixerit, Vitæ exemplar præluxisse, ex eoque parum civitatis Parisiensis hujus, quæ incolarum, quam suppeditat, descriptionem mutuatum esse, dominus le Beuf, ecclesiæ Autissiodorensis canonicus & succentor, in novis suis in Bosquetiana* Dionysii *Acta Observationibus, anno* 1739 *Lutetiæ vulgatis, suspicatur; verùm auctorem illum, si, quam suppeditat, urbis Parisiensis descriptionem è Sancti, qui medio ævo prope Rhenum vixerit, Vita seu Passione deprompsisset, non fuisse saltem, quæ in hac sita ad Sequanam Parisiensi civitati non congruere putâsset, nomina propria mutaturum, parùm admodùm verosimile apparet. Licèt is, qui Vitam S. Alberti, abbatis Gambronsis, scripsit, libellum de gestis beati Ebrulfi, Uticensis abbatis, pra oculis habuerit, omniaque ferè, quæ de posteriori hoc Sancto memoriæ in illo prodita invenit, ad S. Albertum (adi Annalium Benedictinorum lib.* IX, *num.* XI *Mabillonium) per impostoram transtulerit, nomina tamen propria, quæ argumento suo non quadrare animadvertit, mutavit.*

in qua, cùm is floreret. Germani frequentes exstiterint,

13 *Idem etiam, uti ipsemet laudatus dominus le Beuf in Observationibus suis proximè citt. docet, astutè fecit ecclesiæ Arelatensis cancellarius seu scholasticus, qui, quæ de S. Germano, Autissiodorensi episcopo, per Constantium presbyterum litteris mandata reperit, S. Trophimo, Arelatensium apostolo, per fraudem applicuit. Nec ex aliis impostoribus bene multis, qui, non secùs ac duo jam recensiti, unius Sancti Acta ad alium transtulerunt, invenire est adeò stolidum seu incautum vel unum, qui in iis nomina propria, quæ fraudem suam fallaciamve prodere nata nòsset, non mutârit. Quod cùm ita sit, solumne antiqua* SS. Dionysii *ac Sociorum martyrum Passionis auctorem adeò amentem ac stupidum futurum fuisse, arbitremur, ut, si Sancti cujuspiam, qui medio ævo propè Rhenum vixisset, seu Acta seu accepta ex hisce Fragmenta* SS. Dionysio *ac Sociis martyribus applicuisset, occurrentia in iis* Germanorum *& Germaniæ nomina propria, quæ civitati, Evangelica per* Dionysium *prædicationis campo, haud quadrarent fraudemque adeò seu furtum detegere fuissent nata, non mutâsset? Id enimverò parùm admodùm credibile mihi apparet, hincque ex* Germaniæ *& Germanorum, quæ in Bosquetiana* Dionysii *ac Sociorum martyrum Passione occurrunt, nominibus propriis, non id, quod vult laudatus le Beuf, sed Germanis, Parisios partim inhabitantibus, partim mercaturæ exercendæ causâ non rarò adeuntibus, civitatem illam tunc, cùm Passionis auctor floreret, affluxisse, concludendum appareat. Cùm enim, civitatem Parisiensem, dum ad eam* S. Dionysius *venit, Germanorum conventu frequentiâve celebrem exstitisse, Sanctorum nostrorum biographus haud obscurè, ut perperam, verbis num.* 12 *recitatis significet, nec isthæc, ut jam docui, è Sancti cujuspiam, qui propè Rhenum habitârit, Passione seu Vitâ, retentis etiam, quæ in hac occurrebant,* Germaniæ *&* Germanorum *nominibus propriis, mutuatus sit, proximum est, ut litteris eò commendâsse illum, dicamus, quòd tunc, cùm Sanctorum nostrorum Acta seu Passionem scriberet, Lutetia Germanis, civitatem hanc tum inhabitantibus, tum commercii causâ frequenter adeuntibus, abundârit.*

civitatem eo iam tunc, cùm Dionysius ad eam accessit, gente illa,

14 *Sed hæc de re illa sufficiant; ad id, quod hæc potissimùm spectat, jam veniamus. Cùm è mox dictis Parisiensis civitas, dum Sanctorum nostrorum biographus floreret, Germanis affluxerit, isque simul, civitatem eamdem etiam tunc, cùm ad eam* Dionysius, *Evangelium annuntiaturus, venit, Germanorum conventu frequentiâque*

A *que nobilem exſtitiſſe, diſertè tradat, conſectarium eſt, ut, certò quidem non ante ſeculum* VI, *veroſimillimè autem non niſi poſt ſeculum* VII, *media ſui parte aliquamdiu jam provectum ſeu ſub poſterioris hujus ſeculi finem ſequentiſve initium Sanctorum noſtrorum Paſſionem litteris mandârit. Res è jam nunc dicendis pateſcet. Hadrianus Valeſius lib.* 6 *Rerum Francicarum ad annum* 511 *ſic ſcribit:* Genovefam natione Francicam fuiſſe, nomen Germanicum docet, compoſitum ut Genobaldus, Marcoveſa, ſive ejus majores à Romanis bello capti, & in vico agri Pariſiaci Nammetoduro vel Nemptodoro collocati fuerant, ſive ſponte, patriâ relictâ, ibi conſederant, atque inter Gallos Galliicis moribus & ritibus allueſcendo cultum idolorum Chriſtiana religione mutaverant. *Ita ille: qui profectò, qua ratione, ut ſanctiſſima Pariſienſium patrona, nomine Germanico* Genovefa *appellata nationeque Franca, in Galliis, Romanorum imperio ſubjectis, natales nanciſceretur, factum eſſe poſſit, non ita, ut verbis recitatis facit, expoſuiſſet, ſi ſeculo* V, *quo Sancta illa celeberrima nata eſt, Germanis affluxiſſe vel Pariſios vel agrum Pariſienſem, credidiſſet. Et verò frequentes ſeu Pariſiis ſeu in agro Pariſienſi Germanos jam inde à ſeculo* V, *nedum citiùs, exſtitiſſe, nihil omnino ſuadet, nec ullum hactenus, qui id contendat, eruditum invenire licuit.*

B

15 *Verùm, anne, ut frequentes ibidem Germani exſtiterint, ſeculo* VI *tandem haud factum? Chlodoveus I, Francorum rex, cùm poſt partam de Siagrio, Romanorum duce, aliiſque non paucis victoriam plurimaſque Galliarum urbes ac regiones ſibi ſubactas Gothis etiam cladem internecinam, Alarico eorum rege interfecto, in campis Vogladenſibus intuliſſet, itâque ſuo imperio Aquitaniam adjeciſſet, Pariſios, unde contra Gothos fuerat profectus, anno* 508 *eſt regreſſus, regnique ſui ſedem eſſe urbem illam juſſit, ut Gregorius Turonenſis lib.* 2 *Hiſt. Franc. cap.* 28 *teſtatur, de Chlodoveo, Turonas, jam ſuperatis in pugna Vogladenſi Gothis, ad S. Martini ſepulchrum profecto, ita ibidem ſcribens:* Egreſſus Chlodoveus Turonis Pariſiis venit, ibique cathedram regni ſui conſtituit; *cùm autem ex quo Clodoveus I regni ſui ſedem Pariſiis conſtituit, maxima incrementa, ut Valeſius ſuprà laudatus aliique non pauci docent, civitas illa acceperit, tunc veroſimillimè, ne dicam indubiè, Pariſios Germani paulatim non pauci, ſeu loci amenitate lucrique ſpe allecti, ſeu Chlodovei ejuſque ſucceſſorum, qui regiones Rheno adjectas, aliaſque plures Germania tractus ſub ditione ſua tenebant, juſſu eò tranſlati, migrârint; adeò ut, etſi quidem Germani vel nulli vel certè pauci admodum dumtaxat ſedem Pariſiis ſeculo* V *habuerint, veroſimillimè tamen factum ſit, ut ſub ſeculi proximè ſequentis finem aut etiam paulò citiùs ea multitudine, quam Paſſionis Dionyſiana auctor indicat, prefatam civitatem, ad hanc etiam è gente illa non paucis mercatura exercenda cauſâ haud rarò venientibus, habitârint.*

quid tamen ſi ultò demum factò factum,

16 *Porrò cùm hæc ita habeant, ex eo quidem, quòd, ut jam docui, Germani Pariſiis frequentes ante ſeculum* VI *haud fuerint, idque tamen ibidem, cùm Paſſionis Dionyſiana auctor floreret, habuiſſe locum, ſit neceſſe, conſectarium eſt, ut illam certè is ante ſeculum* VI *haud concinnârit; ex eo autem, quòd demum è jam dictis ſub ſeculi* VI *finem aut paulò dumtaxat citiùs frequentes Pariſiis Germani exſtiterint, idque tamen ibidem jam inde etiam à tempore, quo fidei lux civitatem illam* Dionyſius *illuſtravit, obtinuiſſe locum, Sanctorum noſtrorum Paſſionis auctor haud obſcurè ſuprà recitatis verbis perhibeat, conſectarium eſt, ut is lucubrationem illam non citiùs, quàm vel ſub ſeculi* VII *finem vel* VIII *nonnihil ſorte etiam provecto adornârit. Pariſienſis enim civitas à Germanis non paucis, uti modò monſtravi, inhabitari mercaturaque exercendæ cauſâ frequentari ſeculo demum* VI *primùm cœpit; id autem cùm Boſquetiana* Dionyſii *ac Sociorum martyrum Paſſionis auctor, utpote qui, civitatem illam jam inde à ſeculo* I *ſeu jam tum, cùm ad eam, ut vult, S.* Dionyſius *venit, Germanis affluxiſſe, non obſcurè è jam dictis doceat, certiſſimè ignorârit, & tamen, ſi vel ipſo ſeculo* VI *vel paulò dumtaxat ſeriùs floruiſſet, ignoraturus veroſimillimè haud fuiſſet, proximum eſt, ut illum, ſi non paulò ſeriùs, certè non citiùs, quàm ſeculo* VII *ſeneſcente octavove ineunte floruiſſe Sanctorumque noſtrorum Paſſionem concinnâſſe, ſtatuamus. Atque ita modò, quo hæc tempore ab auctore ſuo ſuerit conſcripta, tam propè, quàm per panca, quæ ad hoc definiendum complectimur, indicia fas fuit, determinavimus; nunc qua is fide polleat, § ſeq. examinare aggrediamur.*

affluxiſſe ſcribat, inde ante ſeculi VII *finem concinnata non eſſe, concludatur.*

§ II. Boſquetiana Acta qua fide ſeu auctoritate polleant, & qua ratione cuncta, quæ ad Sanctos ſpectant, ſint tractanda.

Sanctorum Hagiographus, *qui ad in monaſterio San-Dionyſiano ſcripſerit*

AUCTORE C. B.

E

F

A*Ctorum Boſquetianorum auctor nonnulla de fonte, è quo, quæ de Sanctorum martyrio dicturus eſt, hauſerit, in Prologo præfatus, mox ſeſe, qua ratione locus, qui* S. Dionyſii *patrocinio gaudet, ſeu pro patrono Sanctum hunc habet, ſacrum illius corpus obtinere meruerit, explicaturum indicat.* Qualiter . . . , *inquit num.* 2, Cultorem Domini (S. Dionyſium *ſcilicet*) locus, ejus gaudens patrocinio, habere promeruit, ... explicemus. *Adhæc, nonnullis de duobus aliis Galliarum apoſtolis, S. Saturnino Toloſano videlicet & S. Paulo Narbonenſi, num.* 4 *præmiſſis, mox, ut ad argumentum ſuum perveniat, ſequentem loquitur in modum:* Dum ergò ad peculiaris* Patroni geſta ſuſcepti officii tendit obſequium; *è binis autem hæc jam tranſcriptis textibus, Actorum auctorem, & in* S. Dionyſii *monaſterio ſcripſiſſe, & pro peculiari patrono* Dionyſium *habuiſſe, monachumque adeò aut etiam abbatem San-Dionyſianum exſtitiſſe, exiſtimavit in novis ſuis in antiqua ſeu Boſquetiana* S. Dionyſii *Acta Obſervationibus ſuprà laudatus dominus le Beuf, in illius etiam opinionis ſuæ confirmationem adjungens, ſeculis* VII *&* VIII, *quorum altero, ut jam docui, dictorum Actorum auctor floruit, San-Dionyſianos in Francia monachos poſitum habuiſſe in more, ut* S. Dionyſium, *ſi hic forſan in Scriptis, qua elucubrabant, commemorandus eſſet,* peculiaris *ſeu* ſingularis patroni ſui *nomine diſtinguerent.*

* *Paſcuarius* peculiaris

18 *Verùm Actorum auctor, dum loci, cujus* Dionyſius *eſſet patronus, mentionem in priori è duobus jam datis textibus facit, nihil omnino, quo ſeſe illius ſeu incolam ſeu inquilinum fuiſſe,*

monachuſque itidem, ut vult le Beuf, exſtiterit, eſt dubium;

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

utcúmque inſinuet, in medium uſpiam adducit; etſi autem peculiaris *ſeu* ſingularis patroni *nomine in ſecundo ex iiſdem textibus* Dionyſium *diſtinguat, haudquaquam pronomine poſſeſſivo ſeu* mei *ſeu* noſtri *efficit* Patroni *nomen. Hinc porrò jam fit, ut, Actorum auctorem in San-Dionyſiano monaſterio ſcripſiſſe, hujuſque ſeu monachum ſeu abbatem exſtitiſſe, minimè certum atque indubitatum efficiant, quæ allegat in Obſervationibus ſuis mox laudatis dominus le Beuf. Verùm, etſi id ita habeat, nec uſpiam etiam, quod ſibi nomen fuerit, Sanctorum noſtrorum biographus inſinuet, non pauca tamen, è quibus quam fidem mereatur, colligas, lectori ſuppeditat. Ac primò quidem in Prologo ita loquitur:* Hac ergò conſideratione (*divini ſcilicet adjuturi auxilii*) audaciam nimiæ temeritatis aſſumens, quæ longo temporis fuerant obumbrata ſilentio, ipſius Divinitatis auxilio ſuſcepta ſunt revelanda; quia, ut habet teſtimonium veritatis, plùs fidelium ſunt relatione comperta, quàm probentur ad nos lectione tranſmiſſa. Unde non ſine certa æſtimatione cognoſcitur, quod novitas adhuc credentium populorum, gentilium crudelitate conterrita, formidavit ſcribere, quod tamen gaudebat, Dei famulos meruiſſe; cùm ſine dubio judicentur ſcripta, quæ fidelium ſermo teſtatur impleta. Credendum enim de his eſt, &, abſterſa dubietatis nube, totis viribus confitendum, eos, qui pro confeſſione Domini ac Dei noſtri digni fuerunt ſubire martyrium, etiam ampliora tolerare valuiſſe, quàm videtur ſuccedentibus ætatibus relatio, per populos tranſmiſſa, recolere.

B

19 *Secundò, paucis dumtaxat adhuc poſt hæc ſubminiſtratis verbis, ſic ſcribit:* Qualiter enim cultorem Domini locus, ejus gaudens patrocinio, habere promeruit, quomodo aliorum Sanctorum vinctum illi agnoverimus fuiſſe conſortium, ſicut fidelium relatione didicimus, ipſorum juvamine Martyrum, quantum de ſe ſcire tribuunt, explicemus; *hiſce autem, quæ in duobus hùc jam tranſcriptis textibus continentur, verbis ipſemet fatetur, ſeſe Sanctorum Acta, non è jam ſcripta Hiſtoria, ſed è communi, quæ, cùm ſcriberet, obtinebat, fama fidelium ve tradizione ſeu relatione commendâſſe litteris, idque non priùs, quàm cùm longiſſimum temporis ſpatium à Sanctorum martyrio jam eſſet elapſum; ut enimverò, ſpectatis etiam iis, quæ ipſemet ſcribit, nequiquam ſibi auctoris ſeu æqualis ſeu ſubæqualis auctoritatem fidemve adjungat, maximè cùm è ſuprà dictis non citiùs, quam ſeculo* VII *ſeneſcente aut etiam* VIII *nonnihil inchoato floruerit, ſeſeque proinde ad quatuor ut minimùm ſecula extendat longiſſimum illud temporis ſpatium, quod, priuſquam manum ſcribendis Sanctorum Actis admoveret, à ſeculi* III *fine circiter ſeu ab illorum, quod ex infrà dicendis epocha huic inſectandum, martyrio effluxit. Michael Felibianus in erudita, quam ſcripta à ſe monaſterii Sandionyſiani Hiſtoria præmiſit, Diſſertatione* § 1 *paulò poſt medium contendit, Boſquetiana Sanctorum noſtrorum Paſſioni potiùs, quàm S. Genovefæ Vitæ, fidem eſſe adhibendam in iis, quæ ad* S. Dionyſium *ſpectant. Verùm cùm idcircò potiſſimùm id velit, quòd eodem, quo Vita S. Genovefæ fuit contextu, ſeculo* VI *Boſquetianam Sanctorum Paſſionem adornatam, exiſtimet, hæcque ejus opinio à vero, ut modò probavi, aliena ſit, non eſt, cur nos hìc ſcriptor ille moretur.*

auctoris æqualis fidem, ſpectatis iis, quæ ipſemet ſcribit, haud meretur.

20 *Nec eſt etiam, cur id faciat epiſtola, ſub annum* 836, *uti in Commentario, Actis S. Dionyſii Areopagitæ prævio, docui, conſcripta, quâ Ludovicus Pius imperator Hildnino, Sandionyſiano tunc abbati, in mandatis dedit, ut, quæcúmque ſparſim de* S. Dionyſio, *Pariſienſi antiſtite, quem cum Areopagita eumdem putabat, in variis ſeu Græcis ſeu Latinis documentis memoria prodita inveniſſet, in compendium, nova eum in finem incubratione adornata, contraheret; etſi enim is princeps documentis illis Paſſionis Dionyſiana libellum accenſeat, anne tamen Boſquetianam* Dionyſii *Paſſionem per hunc intelligat, planè eſt incertum, &, quamvis ſecùs foret, nihil omnino, quod libelli illius antiquitatem fidemve commendare natum ſit, in præfata epiſtola occurrit, uti apud Surium, qui hanc ad* IX *Octobris diem collectis à ſeſe Sanctorum Actis inſernit, videre licet. Aliqui quidem, quò Dionyſiana per Boſquetum vulgatæ Paſſionis, quam cum dicto Paſſionis Dionyſiana libello eamdem faciunt, pretium extollant, à Ludovico imperatore ſub monumentis antiquis, quæ Hildninum ex eccleſiæ Pariſiacæ archivo depromere juſſit, memoratum libellum eſſe comprehenſum, affirmant; aſt, ut pateſcat, quàm certò à veritate illi in hac ſua aſſertione aberrent, ipſamet verba huc ſpectantia, quibus, quod dictum, princeps ille in dicta epiſtola Hildnino præcepit, tranſcribo.* Idcircò . . . monere te volumus, ut quicquid de ejus (*Dionyſii*) notitia ex Græcorum hiſtoriis per interpretationem ſumptum, vel quod ex libris, ab eo patrio ſermone conſcriptis, & authoritatis noſtræ juſſione ac tuo ſagaci ſtudio interpretumque ſudore in noſtram linguam explicatis, huic negotio inſeri fuerit congruum, quodque etiam in Latinis codicibus jam inde habes inventum, adjunctis eis, quæ in libello ejus paſſionis continentur, nec non & illis, quæ in tomis vel chartis vetuſtiſſimis armarii Pariſiacæ eccleſiæ, ſacræ videlicet ſedis ſuæ, prolatis inveneras, & obtutibus noſtræ ſerenitatis oſtendetas, ... in corpus unum redigas.

nec quidquam ad hanc momenti à Ludovici Pii

21 *Talia ſunt, quæ, ut inſinuavi, huc ſpectant, Ludovici Pii verba; per quæ certè abs hoc Paſſionis Dionyſiana memoratum libellum nequiquam ſub monumentis, quæ is princeps ex eccleſia Pariſiacæ archivo ad novam de* S. Dionyſio *incubrationem contexendam depromere Hildninum juſſit, fuiſſe comprehenſum, omninò ſit perſpicuum, uti nemo non fatebitur, qui præfata hucque jam tranſcripta verba vel perfunctoriè expenderit. Sive æquè per Paſſionis Dionyſiana libellum, in dicta Ludovici Pii epiſtola memoratum, intelligatur, ſive non intelligatur Boſquetiana* Dionyſii *Paſſio, nihil omnino ad hujus pretium epiſtola illa, quò morari amplìus nos hìc debeat, adjungit. Dominus le Beuf, ſapiùs jam laudatus, qui idem, quod jam dixi, de memorato Paſſionis Dionyſiana libello dictaque, in qua hìc forſan recenſetur, Ludovici ad Hildninum epiſtola ſentit, non pauca præterea alia in novis ſuis in Boſquetiana* Dionyſii *Acta Obſervationibus in medium, quò horum fidem elevet, adducit; verùm hæc è longiſſimo temporis ſpatio, quo auctor à Sanctis rebuſque ad hoſce ſpectantibus remotus vixit, infidaque, è qua has litteris mandavit, fama popularive traditione ſatis ſuperque jam infirmatâ, ea omnia aut certè præcipua, quæ iſtum in finem laudatus ſcriptor allegat, non in prævio hocce Commentario, ſed in Annotatis, quæ Actis, huic ſubdendis, pro mora noſtra*

ad Hildninum epiſtola accedere oſtenditur.

A *noſtro ſubnectam, addacturus ſum; hæc autem, non prout primùm (ubi, quæ num. 1 dicta ſunt) à Franciſco Boſquetо, Monſpelienſi epiſcopo, fuêre vulgata, ſed prout ſecundò, Michaele Felibiano, Benedictino monacho, curante, emendatiùs prodiêre in lucem, iteratis typis recudere eſt ſixum.*

AUCTORE C. B.

ordoque, quo, quæ ad Sanctos ſpectant, ſint tractanda, exponitur.

22 *Ut porrò tam quæ ante, quàm quæ poſt id, quod facturum me jam dixi, præſtaturus adhuc ſim, ſicque omnem, quo, quæ ad Sanctos noſtros ſpectant, tractaturus ſim, modum ac ordinem modo etiam exponam, quæcúmque de Sanctis noſtris rebuſque ad eos ſpectantibus ſeu in Actis edendis ſeu in aliis quibuſcúmque litterariis monumentis, ſeculo* VIII, *quo circiter, ut docui, exarata illa ſunt, anterioribus, memoriæ prodita inveniuntur, ea omnia in prævio hocce Commentario diſcutiam; quæ verò in incubrationibus ſcripſive quibuſcumque ſeculo* VII *poſterioribus narrata geſtaque ſimul poſt hoc ſunt, ea omnia in duabus, quas Actis edendis ſubjungam, Appendicibus examinabo; ac in harum priori quidem generatim de iis omnibus, quæ ad Sanctorum noſtrorum à ſeculo* VIII *cultum, reli-*

B *quias, miracula que ſpectant, tractabo; in poſteriori verò examinabo ſingularem controverſiam, quâ, an in San-Dionyſiano in Francia monaſterio* S. Dionyſii, *Pariſienſis epiſcopi ac martyris, corpus hodieque aſſervetur, an contra id, jam inde à ſeculi* IX *fine furto ſubreptum atque è Francia in Bavariam ab Arnulpho imperatore tranſlatum, Ratiſponenſe S. Emmerammi in Bavaria monaſterium poſſideat, diſceptatum eò eruditis jam dudum ſuit modòque adhuc diſceptatur. Rem ipſam aggrediamur.*

§ III. Quamnam S. Dionyſii Sociorumque ejus in Galliam miſſioni epocham Boſquetiana Acta aſſignent, & an, eam amplectendam eſſe, vel hæc, vel datum Apoſtolis de fide ubique prædicanda præceptum, vel denique generales quædam Patrum aſſertiones evincant.

C

Sanctorum Acta, utpote quæ, prout à Felibiano ſunt edita, in hic additis de Dionyſii

ANtiqua SS. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *Acta, prout primùm à Boſqueto Eccleſiæ Gallicanæ Hiſtoriarum part.* 2, *pag.* 68 *& quinque ſeqq. è quinque Mſs. optimæ notæ codicum fide edita fuerunt, num.* 5 *ſic habent:* Sanctus igitur Dionyſius, qui, ut ferunt, à ſucceſſoribus Apoſtolorum Verbi divini ſemina gentibus eroganda ſuſceperat, ... Pariſios, Domino ducente, pervenit; *cùm autem per* Apoſtolorum ſucceſſores, *à quibus* Dionyſium *in Galliam ſeu Pariſios Euangelii annunciandi causâ miſſum ſuiſſe, verbis hiſce traditur, Romani Pontifices, tam qui* III *aut* IV, *quàm qui* I *Eccleſiæ ſeculo floruerunt, poſſint intelligi, nec alibi, quandonam* Dionyſius *in Gallias miſſus fuerit, præfata Acta diſtinctiùs edoceant, conſectarium eſt, ut, ſi illorum, quam jam ſuppeditavi, lectio genuina ſit, nullam eorumdem auctor anonymus definiam* S. Dionyſii *ac Sociorum ejus in Gallias miſſioni epocham aſſignet, atque proinde hanc non magis ſeculo* I *quàm* III *aut* IV *affigat. Verum pro verbis, quæ ex dictis Sanctorum Actis, prout à Boſqueto primùm fuêre vulgata, jam recitavi, in horum emendatiori, è qua & ego illa, ut jam monui, Commentario hunc ſubjecturus ſum, editione, à Michaele Felibiano curata, ſequentia iſthac num.* 5 *legnuntur:* Igitur ſanctus Dionyſius, qui, tradente ſancto Clemente, Petri Apoſtoli ſucceſſore, Verbi divini ſemina gentibus eroganda ſuſceperat, quò ampliùs gentilitatis fervere cognovit errorem, illuc intrepidus & calore fidei inflammatus acceſſit, ac Pariſius, Domino ducente, pervenit; *genuinam autem eſſe hanc lectionem, ſeu re etiam vera, quod eà ſignificatur, anonymum Actorum auctorem ſignificare voluiſſe, veroſimilius apparet.*

in Gallias miſſione verba genuina apparent, ſeculo I *hanc affigunt;*

24 *Ea ſedet ſententia primò quidem, quòd in aliquo ſaltem è quinque Mſs. optimæ notæ codicibus, è quibus Acta illa Boſquetus edidit, fuerit etiam eadem lectio ab eruditiſſimo hoc ſcriptore reperta, uti ex nota marginali, iis appoſita, quâ aliàs,* Qui, tradente beato Clemente, Petri Apoſtoli ſucceſſore, *legi indicat, concludendum videtur; deinde verò, quòd in pleriſque iiſque antiquioribus Actorum illorum exemplaribus, quæ ſuprà ſepiſſimè jam laudatus dominus le Beuf præ oculis habuit, quæque octingentorum aut etiam nongentorum annorum ætatem præferebant, ſcriptor ille, uti ipſemet in novis ſuis in Boſquetiana* Dionyſii *Acta Obſervationibus pagg.* 45 *&* 49 *affirmat, pariter invenerit:* Igitur S. Dionyſius, qui, tradente S. Clemente, Petri Apoſtoli ſucceſſore, Verbi divini ſemina gentibus eroganda ſuſceperat, ... Pariſius, Domino ducente, pervenit. *Adhæc Actorum auctor, priuſquam de* S. Dionyſii *ad civitatem Pariſienſem acceſſu ſermonem inſtituat, nonnulla de SS. Saturnino & Paulo præfationis in modum præmittens, ambos hoſce Sanctos, quorum alter Toloſanam, alter Narbonenſem eccleſiam fundavit, ab ipſiſmet Apoſtolis conſecratos ſuiſſe epiſcopos, non obſcurè indicat, ut verborum, quibus utitur, contextum vel utcúmque expendenti pateſcet; id autem cùm ita habeat, ac, ſpectato, quem tenet, narrationis modo, unà cum duobus dictis ſanctis antiſtitibus aut certè haud dudum poſt hoſce in Galliam veniſſe* S. Dionyſium, *inſinuare videantur,* D *eſt ſanè, cur vel idcircò hujus in ampliſſimam iſthanc Romani imperii provinciam miſſionem S. Clementi Papæ I, qui Apoſtolorum ætati proximus fuit, adſcripſiſſe credatur. Omnibus itaque ſedulò expenſis, antiquorum* Dionyſii *Actorum* lectio, *quam è Felibiani horum editione num.* 23 *exhibui, pro genuina, ut apparet, veroſimiliùs eſt habenda. Hinc porrò jam conſequitur, ut Actorum auctor,* S. Dionyſium *in Gallias à S. Clemente Papa I ac proin ſeculo* I, *quo is Eccleſiæ præfuit, miſſum ſuiſſe, ſignificare veroſimiliùs voluerit, neque etiam ipſa per lectionem illam ſignificârit.*

verùm epocham, quam ita eventui illi aſſignant, certam facere haud queant,

25 *Verùm anne eo ſeu antiquit, quæ ſcripſit, Actis ſtandum hic certò eſt? Suprà ſæpiſſimè laudatus dominus le Beuf in novis ſuis in antiqua illa* Dionyſii *Acta Obſervationibus non pauca, quæ horum fidem atque auctoritatem plurimùm elevant, in medium, ut jam ſuprà monui, adducit, ac tandem concludit, ex omnibus, quæ adſtruunt, certum dumtaxat eſſe, diverſa* Dionyſium *pro Chriſto ſubiiſſe ſupplicia, capiteque tandem fuiſſe truncatum. Launoyus, etſi quidem nihil, ob quod*

meo

AUCTORE C. B.

meritò Acta illa magnopere carpenda videantur, alleget, ea tamen nullo habet in pretio. Verùm quæcúmque demum loco sive apud duos illos scriptores sive apud alios quoscúmque fuerint, satis superque, qua suprà de eorum ætate disserui, ostendunt, intò ex iis tempus, quo Dionysius *in Gallias venerit, determinari non posse. Cùm enim (adi § 1) non priùs, quàm vel seculo* VII *senescente vel* VIII, *nonnihil forte etiam provecto, fuerint conscripta, certéque non seriùs, quàm seculo tertio ad finem jam inclinante* Dionysius *martyrii palmam, uti ex infrà dicendis patescet, fuerit adeptus, Actorum auctor à tempore, quo id ac proin Sancti nostri in Gallias missio evenit, quatuor ne minimùm, imò verò, si hæc, uti is vult, Clementi I Papæ adscribenda sit, sex amplius seculis vixisse remotus. Quod cùm ita sit, longiùs certè ab eventu illo abfuit, quàm ut epocham, quam ei è populari tantùm (neque enim, uti è suprà dictis liquet, in rem suam quid aliud adducit) relatione, infidaque adeò fama assignat, certam atque indubitatam sola sua auctoritate queat efficere, locum scilicet hic obtinente, quod ab eruditis omnibus magni fit, Baroniano isthoc effato:* Quod à recentiori auctore de rebus antiquis sine alicujus vetustioris auctoritate profertur, contemnitur. *Utcúmque itaque verosimilius, imò propè etiam certum appareat, ab anonymo Actorum auctore scribi,* Dionysium *sociosque ejus* Rusticum & Eleutherium *à Clemente I in Gallias missos fuisse, anne tamen id à Pontifice illo, seu I, quo hic floruit, seculo re etiam vera fuerit factum, dubium adhuc atque incertum admodùm manere, est necesse.*

B

26 *At verò, inquies, Christus Dominus (Marcum cap. 16, ℣. 15 videsis) Apostolis, ut cunctes per mundum universum omni creaturæ Evangelium prædicarent, injunxit, iique, ut divino suo Magistro obtemperarent, Evangelii quaquaversum diffundendi ergò non tantùm gentes, Romano imperio subjectas, verùm etiam Scythas, Parthos, Indos, Æthiopes aliasque nationes barbaras adierunt. Fateor, sic habet; atque hinc quidem, Apostolos, maximè si, ut Eusebius lib. 3 Demonstrat. Evang. cap. 5 observat, Oceanum prætervecti ipsis quoque Britannicis insulis fidei lumen intulerint, in Gallia pariter, per quam ad hasce iter est, Evangelii lucem vel per se vel saltem per discipulos suos sparsisse, verosimile evadit. Verùm quid tum? Sit ita; imò verò, divinam Providentiam, qua Evangelii semen per orbem universum disseminari voluit, minimè fuisse permissuram, ut id statim in Galliis, Italiæ, quam Petrus & Paulus adierunt, vicinis facilèque adeò per hosce lustrari valentibus, haud spargeretur, firmissimè etiam credatur, atque vel hinc, ad Gallos, S. Petro Apostolo, cui Occidentis cura peculiariter incumbebat, potissimùm curante, fidei Christiana lumen fuisse jam inde à seculo I allatum, pro certo præterea habeatur, hinc ne meritò poterit inferri, jam tum quoque* Dionysium *ejusque socios* Rusticum & Eleutherium *in Gallias, ut Parisienses fidei lumine illustrarent, à Clemente I Papa missos fuisse? Nequaquam sanè, nisi forsan, seculo I Parisiis non tantùm fidem prædicatam, verùm etiam, hâc susceptâ, ecclesiam (neque enim ibidem prædicavit solùm, sed & ecclesiam, instituto etiam episcopatu, fundavit* Dionysius) *fundatam proprioque episcopo donatam fuisse, possit probari. Id illi, qui Sanctorum nostrorum in Gallias missionem seculo I innectendam contendunt, haud difficulter agnoscunt, hincque multas alias Galliarum ecclesias, quæ, non secùs ac Parisiensis ecclesia, sese jam inde à seculo I fuisse fundatas proprioque, à quibus regerentur, episcopos habuisse, gloriantur, re etiam vera jam tum fundatas atque à propriis, quos habuerint, episcopis rectas fuisse, probare nituntur.*

C

27 *Ac id quidem ut effectum det, generales quasdam S. Justini, S. Irenæi & Tertulliani assertiones, è quibus jam inde à seculo 2 ac III fidem in Galliis susceptam ecclesiasque, episcopales etiam, seu quæ à propriis suis regerentur episcopis, fundatas fuisse, contendunt, in opinionis suæ præsidium adducunt; verùm præterquam quòd, dato etiam, in Galliis plures jam tum exstitisse ecclesias, consectarium inde ex infrà dicendis nondum sit, ut id etiam ibidem jam inde à seculo I obtinuerit locum, generales illæ, quas afferunt, assertiones, si maturiùs expendantur, nentiquam tot, quot volunt, ecclesias, quæ proprios haberent episcopos, sec. 2 & III in Galliis exstitisse, evincunt. Ut id probarum dem, verba omnia, quibus singule apud tres scriptores laudatos concepta inveniuntur, seu quid quisque horum, quod huc spectat, suppeditet, in antecessum huc transcribo. Prior, seu S. Justinus, qui sub seculum 2 medium scripsit, Tryphoni Judæo, ne tum quidem gentem Judaicam ab Oriente sole ad Occidentem usque esse dispersam, in Dialogo opponens, sic habet:* Sunt gentes quædam, ubi nondum vestri corporis quisquam habitârit. Atqui ne unum quidem genus est mortalium, sive barbarorum, sive Græcorum, sive aliorum omnino, quocunque appellentur nomine, inter quos per nomen crucifixi Jesu supplicationes & gratiarum actiones Patri & Fabricatori omnium non fiant. *Secundus seu S. Irenæus in Opere, quod adversus hæreses anno circitèr, ut nonnullis videtur, 180 conscripsit, lib. 1, cap. 3 sic scribit:* Et in mundo loquelæ dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis una & eadem est: & neque hæ, quæ in Germaniis fundatæ sunt, ecclesiæ aliter credunt aut aliter tradunt; neque hæ, quæ in Iberis, neque hæ, quæ in Celtis, neque hæ, quæ in Oriente, neque hæ, quæ in Ægypto, neque hæ, quæ in Lybia, neque hæ, quæ in medio mundi sunt constitutæ.

D

28 *Tertius seu Tertullianus, qui seculo tertio inchoato floruit, in libro adversus Judæos cap. 7 ita memorat:* Getulorum varietates, & Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini & Galliarum diversæ nationes, & Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo verò subdita &c. *Atque hæ sunt generales, quas, qui* Dionysii *missionem Clementis I Papæ pontificatui seu seculo I innectunt, in rem suam allegant, Justini, Irenæi & Tertulliani assertiones; ast quò harum prima seu Justini vera sit, ne quidem requiritur, ut jam tum, cùm is Sanctus scriberet, seu sub seculum 2 medium ecclesiæ paræciales, seu quæ, non ab episcopis, sed ab inferioris dumtaxat ordinis sacerdotibus regerentur, apud omnes omnino, quas memoratæ nationes fuerint fundatæ; sufficit enim, si tum vel aliqui, qui Deo Patri per crucifixi Jesu nomen supplicârint seu in Deum Filiumque ejus unicum Jesum Christum crediderint, fuerint in illarum singulis inventi. Id cuique, qui recitata Justini verba, utpote quæ, ut philosophi loquuntur, de generibus singulorum possint, necessariòque adeò de singulis generum haud debeant exponi, attentè expenderit, fiet perspicuum: ut enimverò nequeat vel utcúnque ex hisce seu ex suprà data generali Justini assertione inferri, in Galliis jam tum, cùm is Sanc-*

E

F

nec eam, vel datum Apostolis de Evangelio ubique annuntiando præceptum,

vel generales Justini, Irenæi & Tertulliani, quæ hic excitantur

verbis constituuntur, assertiones quædam, utpote quæ

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

A *Eius floreret, seu sub seculum 2 medium ecclesias non paucas, quæ proprios haberent episcopos, fuisse fundatas. Atque hæc hactenus de Justino; ad S. Irenæum jam venio. Is quidem, dum lib. 1 contra hæreses cap. 3, veram fidem ex una eademque doctrina, quam varie per orbem universum constituta ecclesia seu fidelium congregationes profitebantur, probari affirmat, ecclesias jam tum, cùm scriberet, seu seculo 2 vergente ad finem, in Celtis seu apud Celtas (ad ejus suprà huc transcripta verba) exstitisse, seu, quod eidem recidit, Celtarum regionem ecclesias sinu suo fuisse complexam, a certè insinuat.*

In sensu particulari, seu ut hic nominatim tam

29 *Verùm sine sibi de episcopalibus, an de paræcialibus tantùm, quæ tum apud Celtas fuerint, ecclesiis sermo, ne minimo quidem verbo prodit; quod cùm ita sit, quò generalis seu potiùs indefinita, quâ, quod dixi, insinuat, assertio vera sit, ne quidem itidem requiritur, ne vel multa apud Celtas ecclesia paræciales, seu quæ non ab episcopis, sed ab inferioris dumtaxat ordinis sacerdotibus gubernarentur, tum exstiterint. Id enim ut obtineatur, sufficit, si vel duæ aut tres dumtaxat hujusmodi ecclesia, nimirum*

B *nec magno christicolarum numero singula constitissent, ibidem seu in Gallia Celtica fuerint eo tempore jam constitutæ. Res vel è solis Irenæi verbis attentè consideratis manifesta evadet. Reponunt quidem, per Celtas, ab Irenæo memoratos, esse intelligendos, non tantùm incolas Galliæ, quæ à Cæsare* Celtica *appellatur, quæque intra Lugdunensem & Narbonensem Galliam haud multùm unquam fuit extensa, verùm etiam Gallos universim omnes, ac proin etiam illos, qui Aquitaniam & Belgicam incolebant. Ita autumant, quòd, cùm S. Irenæus natione fuerit Græcus, Græcéque etiam scripserit, vocabulum* Celta, *ut dubitandum non apparet, in significatione, quam apud Græcos seu in horum lingua habet, usurpârit; Græci autem Gallos universim omnes ac proin tam qui Galliam Aquitanicam & Belgicam, quàm qui Lugdunensem & Narbonensem incolerent,* Celtarum *nomine distinguere solverint, uti apud Strabonem lib. 4 Geographiæ, & Appianum lib. 4 de bello civili est videre. At verò, sit & hoc, ut volunt; Galliæque adeò universim omnes, non minùs videlicet Belgæ & Aquitani, quàm Lugdunenses &*

C *Narbonenses, apud Irenæum* Celtarum *nomine, apud quos is, cùm suum adversus hæreses exararet Opus, ecclesias constitutas fuisse indicat, citra omnem controversiam venerint, hinc tamen, quò vera memorâsse sanctus ille scriptor credatur, necessarium nondum erit, ut jam tum multæ paræciales ecclesiæ in Gallia tam Aquitanica & Belgica, quàm in Lugdunensi & Narbonensi, seu in omnibus & singulis quatuor, in quas Augustus Galliam Transalpinam est partitus, provinciis exstiterint.*

quantum ad S. Irenæi, qui ex Eusebio

30 *Fac enim, Irenæum in suo adversus hæreses Opere prodidisse memoriæ, ecclesias, cùm id exararet, non apud Celtas seu in Celtica, sed apud Gallos seu in Gallia, sub quo certè nomine Celtica seu Gallica provincia omnes comprehenduntur, exstitisse, à vero ita illum aberrâsse, quis dicat, si, cùm id scriberet, vel duæ dumtaxat aut tres in Gallia seu Narbonensi seu Lugdunensi, quæ duæ Gallia provinciæ minùs, quam Aquitanica & Belgica, ab Italia sunt remotæ, ecclesiæ paræciales, seu quæ ab inferioris dumtaxat ordinis sacerdotibus regerentur, exstiterint? Ne-*

multis quidem paræcialibus.

E

31 *Ibidem enim epistolis, quas, ne alio unquam, quàm Dominico die, mysterium Resurrectionis Domini celebraretur, synodi episcoporum atque ecclesiæ diversæ, condito ea de re decreto, ad universos Christi fideles scripserunt, epistolam ecclesiarum seu* paræciarum Galliæ, quas Irenæus administrabat, *accenset, Græca hæc usurpans verba: Τῶν κατὰ Γαλλίαν ... παροικιῶν, ἃς ἐφημῶν ἐπισκόπει· ita autem, ut videri non immeritò potest, ecclesias, paræciales saltem, quibus S. Irenæus in Galliis præfuerit, haud paucas numero fuisse, utcúmque insinuat. Etsi itaque, quò veritati consonet num. 27 huc transcriptus Irenæi textus, ne quidem è jam dictis requiratur, ut sancti hujus Lugdunensis episcopi ætate ecclesiæ paræciales non paucæ in Galliis exstiterint, multas tamen re verâ ibidem, ac præcipuè quidem in Narbonensi & Lugdunensi provinciis, Italiæ vicinioribus, ecclesias hujusmodi exstitisse, ex Eusebio concludendum apparet. Fateor, sic habet; neque enim Irenæum uni dumtaxat aut alteri paræciali ecclesiæ in Galliis præfuisse, verosimile apparet. Verùm quid tum? Hinccne forsan etiam inferas, tum pariter, quod qui Dionysium seculo 1 missum contendunt, potissimùm probare deberent, non paucas ecclesias episcopales, seu propriis suis episcopis donatas, quibus* F *Irenæus præesset, in Gallia exstitisse, illasque adeò hunc per ecclesias, quas in Christum ibidem ætate sua credidisse, suprà huc transcriptis verbis indicat, intellexisse?*

at non item episcopalibus.

32 *Verùm, quò minùs istud credatur, ipsemet proximè jam laudatus obstat Eusebius. Etsi enim vocabulum Græcum παροικία, quod in textu jam nunc dato adhibet, pro diœcesi seu tractu ampliori, qui ab episcopo in spiritualibus gubernatur, subinde usurpetur, id tamen ibidem non in hac significatione, sed in altera, quâ etiam pro tractu minùs amplo, inferioris ordinis sacerdoti subjecto, à scriptoribus antiquis adhibitum invenitur, à scriptore illo videtur usurpari. Ea sedet sententia, quod hic locis aliis ea suppeditet, è quibus, Irenæi ætate haud multos episcopos ac proin nec tractus, qui ab hisce gubernarentur, in Galliis exstitisse, haud immeritò colligas. Quotiescúmque enim de rebus in Gallia tum gestis, ac de ecclesiarum ibidem seu fundatione seu facta per gentiles vexatione sermonem instituit, solius semper Lugdunensis episcopi,*

AVCTORE C. B.

ſcopi, nuſpiam alterius, mentionem facit. Adhæc, dum controverſiam de tempore, quo Paſcha celebrari deberet, inter Victorem Papam & Aſiaticos exortam, loco ſuprà cit. exponit, Irenæum, quaſi ſolum, qui Galliarum eccleſias epiſcopali jure tum moderaretur, duobus locis diverſis exhibet; altero quidem, dum iis, qui Victorem Papam, Aſiaticas eccleſias à ſuâ communione abſcindere meditantem, litteris objurgârunt, ſanctum illum Lugdunenſem epiſcopum accenſet, eumdemque, quibus præerat, fratrum in Gallia commorantium nomine id feciſſe, Hiſt. Eccleſiaſtica lib. 5 ſuprà cit., cap. 24 ſcribit; altero verò, dum Galliarum eccleſiis, quæ, ne alio unquam die, quàm Dominico, Paſcha celebrarentur, univerſos Chriſti fideles, ſcriptis ad hoſce litteris, monuerant, Irenæum, nulla prorſus alterius epiſcopi mentione factâ, præfuiſſe, eodem dicta Hiſtoriæ lib. 5, cap. 23 tradit. Locus prior ita ferè habet: Irenæus ex perſona fratrum, in Gallia commorantium, quibus præerat, ad eum lcin., *Victorem ſcilicet Papam,* ſcripſit: *quibus verbis, Irenæum fratribus, in Gallia degentibus, præfuiſſe, ſeu hoſce moderatum eſſe, diſertiſſimè ſanè traditur.*

B

eccleſiis

33 *Ac iis quidem epiſcopali dumtaxat, ut jam innui, jure, non autem metropolitico aut etiam exarchico patriarchicove, præfuiſſe videtur. Eam enim hierarchiæ formam, quæ & epiſcopos metropolitanis & metropolitanos exarchis ſubjiceret, jam inde ab Irenæi ætate ſeu ſeculo 2 in Galliarum eccleſias introductam fuiſſe, à nullo uſpiam probatum invenio. Adhæc antiqui, qualis eſt Euſebius, ſcriptores, non epiſcopos, ſed plebem Chriſtianam per eos, quos* fratres *appellant, deſignare ſolent. Quæ cùm ita ſint, certè Irenæum, quaſi ſolum, qui, exortâ, quam dixi, controverſiâ, Galliarum eccleſias, & quidem epiſcopali dumtaxat jure, moderaretur, priori è duobus jam dictis locis exhibere Euſebius videtur. Iſ autem poſteriori luculentiùs adhuc, ni fallar, facit. Ibi enim, dum varias, Romanam videlicet, Paleſtinam, Ponticam, Oſrhoenam & Corinthiacam, ſynodos, adverſus Aſiaticos, lunâ decimâ quartâ Paſcha celebrandum contendentes, coactas, recenſet, eas omnes, unâ dumtaxat, quæ forſan nec epiſcoporum fuerit, Oſrhoenâ exceptâ,* epiſcoporum ſynodos, *& quæ in hiſce definita ſunt,* epiſcoporum, *non omiſſis etiam horum, qui ſynodis interfuerunt, nominibus,* decreta *diſertè appellat; ubi verò de decreto, quod de eadem controverſia Galliarum eccleſiæ condiderunt, conditumque cum univerſis fidelibus, datis ad hoſce litteris, communicârunt, ſermonem inſtituit, id, non epiſcoporum, ſed* eccleſiarum *ſeu potiùs (Græcus enim Euſebii textus habet* Τῶν κατὰ Γαλλίαν παροικιῶν*)* paroeciarum Galliæ decretum *appellat.*

C

præfuiſſe

34 *Jam verò, cùm res ita habeat, Euſebiuſque illud eccleſiarum ſeu paroeciarum Galliæ decretum, ſi à pluribus epiſcopis conditum fuiſſet,* decreti epiſcoporum *nomine non minùs, quam alia, quæ memorat, decreta, ab epiſcopis in ſynodo congregatis edita, diſtinctiorus fuiſſe videatur, nec tamen diſtinguat, decretum illud non à pluribus Galliarum epiſcopis, ſed tantummodò ab eccleſiis, quas Irenæus epiſcopali jure moderabatur, conditum veroſimillimè fuerit. Hinc porrò haud immeritò nunc inferas, tum præter Irenæum vel nullos, vel certè dumtaxat paucos admodùm epiſcopos in Galliis exſtitiſſe. Opponi quidem hîc poteſt, qui à Labbeo aliiſque Conciliorum editoribus laudatur, libellus ſynodicus, à Joanne Pappo Argentorati anno 1601 primùm vulgatus, in quo tredecim epiſcopi habita ab Irenæo de tempore, quo celebrandum eſſet Paſcha, Lugdunenſi ſynodo interfuiſſe aſſeruntur; verùm ille vel nullam vel certè exiguam tantummodò fidem hac in re meretur, utpote ſeculo demùm IX, ac proin pluribus ab ea geſta ſeculis ab auctore ignoto ſcriptus. Quod cum ita ſit, noſque adeò hîc monumentum illud morari non debeat, confectarium ex omnibus jam dictis fit, ut, ſi Euſebio ſtare velimus, Irenæi ſanè ætate haud multi in Galliis epiſcopi ac proin nec eccleſiæ epiſcopales, quæ ab hiſce gubernarentur, exſtiterint. At verò, inquies præterea, quid ſi Euſebius duobus locis ſuprà citatis ſolius S. Irenæi, nec aliarum, quàm quas hîc, exortâ, quæ dicta eſt, controverſiâ, epiſcopali jure in Galliis moderabatur, eccleſiarum meminerit, non quòd tum præter Irenæum & eccleſias illas nec alii multi epiſcopi, nec alia multa eccleſiæ epiſcopales in Galliis fuerint, ſed quòd ſolus S. Irenæus, reliquis ſilentibus Galliarum epiſcopis, præfatæ controverſiæ ſeſe immiſcuerit?*

D

E

videtur.

35 *Certè non eſt, cur Euſebius, dum altero è duobus ſuprà cit. locis de fratribus ſeu Chriſti fidelibus, altero de eccleſiis, Irenæo in Galliis ſubjectis, ſermonem facit, de omnibus omninò Chriſti fidelibus eccleſiiſque, in Gallia exiſtantibus, intelligatur. Nec eſt adeò etiam, cur, ſalva eorum, quæ ſcribit, veritate, & fideles alii, & eccleſiæ item aliæ, quàm quibus Irenæus præeſſet, in Gallia nequeant tum fuiſſe. Fateor, ſic habet: verùm præterquam quòd aliorum equidem, Irenæo non ſubjectarum, quæ tum in Galliis fuerint, eccleſiarum mentionem Euſebius haud uſpiam faciat, parùm admodùm veroſimile apparet, futurum fuiſſe, ut è Galliarum epiſcopis, ſi tum hi numero haud pauci fuiſſent, ſolus Irenæus præfatæ controverſiæ ſeſe immiſcuiſſet; hæc autem cùm ita ſint, ſanè ex iis, quæ Euſebius ſuppeditat, haud multos epiſcopos ac proin nec multas epiſcopales eccleſias, ſeu tractus, qui ab epiſcopis gubernarentur, in Galliis Irenæi ætate ſeu ſeculo 2 ſeneſcente fuiſſe concludendum apparet. Verùm demus etiam, Irenæi ætate aliquot ſaltem adhuc præter Irenæum epiſcopos ac proin & aliquot etiam epiſcopales eccleſias in Gallia Lugdunenſi, in qua is epiſcopum agebat, exſtitiſſe, haſque adeò Euſebium per paroecias, quibus Irenæum in Galliis præfuiſſe ſcribit, intellexiſſe, nondum hinc conſequens erit, ut aliquot adhuc alii epiſcopi ac proin & tractus, quibus epiſcopi præeſſent, in reliquis pariter Galliarum provinciis, Narbonenſi videlicet, Aquitanica & Belgica, tum exſtiterint, nedum ut id Irenæus per verba ſuprà huc tranſcripta ſignificarum voluerit.*

F

quàm quantùm ad Tertulliani,

36 *At verò, inquies,* diverſas Galliarum nationes *ætate ſua in Chriſtum credidiſſe, Tertullianus equidem verbis, ſuprà huc tranſcriptis, memoriæ prodit; hinc autem (neque enim hæc aliàs veritati videntur futura conſona) ſcriptoris illius ætate non tantùm Gallia Lugdunenſis, ſed & Aquitanica, Belgica ac Narbonenſis nationes ſeu populos in Chriſtum credidiſſe, fuiſſeque adeò aliquot ſaltem in omnibus & ſingulis illis quatuor Galliarum provinciis eccleſias epiſcopales, epiſcoposque, qui hiſce præeſſent, ſtatuendum apparet. Jam verò, cùm res ita habeat, annuſque dumtaxat triginta circiter Tertullianum*

A *num Irenæus ſit prægreſſus, quid ni hujus pariter ætate aliquot etiam, utut pauciores, quàm cùm poſtea Tertullianus floruit, epiſcopales eccleſias epiſcoposque, qui hiſce præſſent, in omnibus & ſingulis dictis quatuor Galliarum provinciis exſtitiſſe, credamus? Ita, qui id tum ibidem obtinuiſſe locum atque ab Irenæo ſuprà huc tranſcriptis verbis memoria prodi, contendunt, poſſunt arguere. Verùm quid ſi ne Tertulliani quidem ætate tot, quot volunt, eccleſia epiſcopales in omnibus & ſingulis dictis quatuor Galliarum provinciis exſtiterint?* Diverſas *quidem* Galliarum nationes, *unde tantam ibi eccleſiarum epiſcopalium pro tempore illo multitudinem inferas, ætate ſua in Chriſtum credidiſſe, ſcriptor ille loco ſupra cit. tradit; verùm quid ſi per* Gallias, *de quarum nationibus diverſis ſermonem ibidem facit, non tantum Gallias, quæ trans Alpes, ſed & quæ cis Alpes ſitæ eſſent, intellexerit? Sanè re ipſa illum* Galliarum *nomine tam Galliam Ciſalpinam, quàm Tranſalpinam loco cit. deſignâſſe, vel ex eo apparet, quod in longiſſima, quam ibidem facit, diverſarum orbis partium, Chriſto ætate ſua ſubjectarum enumeratione ne minimo quidem* B *verbo earum, quas Ciſalpina Gallia complectebatur, expreſsè meminerit.*

37 *Has quidem à Tertulliano* Galliarum *nomine intelligi non poſſe, nonnulli contendunt, quòd, ut Strabo, Mela & Plinius docent, Auguſtus, Italiam Solidam in regiones undecim partitus, Gallias in quatuor provincias, Narbonenſem ſcilicet, Lugdunenſem, Belgicam & Aquitanicam, diu ante Tertulliani ætatem fecerit, ſicque, ut Petrus de Marca in ſua ſuprà laudata ad Hadrianum Valeſium epiſtola vult, nova illa provinciarum Romani imperii diviſione ab Italia, cujus antea partes aliquot Gallia Ciſalpina nomine venerant,* Galliarum *nomen, hiſce objectu Alpium terminatis, amoverit. Verùm Auguſtus, novam provinciarum Romani imperii diviſionem inſtituens, neutiquam ex harum numero Ciſalpinam Tranſalpinamque Galliam ſuſtulit, ſeu, quod eódem recidit, non effecit, ut aut hæc aut illa* Gallia *amplius haud nominaretur. Evincunt id varii ſcriptores antiqui, qui, quamquam poſt Auguſtum floruerint, Italiæ tamen partes, quæ* Gallia C Ciſalpina *ſeu* citerior *appellatæ ante Auguſtum fuerant, appellare vel hoc vel certè* Galliæ *nomine adhuc perrexêre, earum etiam incolis nomina, ab appellatione illa derivata, indentes. Ac principem quidem illos inter locum tenent in Geographia Strabo & in Libello de Diviſione Italiæ Caius Sempronius. Sola, quæ à poſteriore hoc ſcriptore duobus diverſis locis ſuppeditantur, hucque potiſſimùm ſpectant, verba, quòd ſuppeditatis à Strabone verbis clariora ſint, huc tranſcribo. Priora ſequentia hæc ſunt:* Ciſappenninam Italiam flumina dividunt, & itidem Tranſappenninam. Padus amnis Galliam Ciſalpinam primò diſcrevit; Ciſpadanam omnem miſſis coloniis tenuêre Thuſci; *poſteriora verò iſthæc:* Senonum Gallia rogata dicitur ab iis, qui, duce Arunte, primi in Italiam tranſcenderunt Alpes, à quibus ſenſim pulſi Hetruſci à Ciſpadana & Tranſpadana regione, quæ nunc Galliæ nomen habet.

38 *Duobus porrò ſcriptoribus jam laudatis accedunt Ptolemæus & Æthicus, quorum prior lib. 2 Geographiæ cap. 7 ſic habet;* Gallia To-

quam in textu addicto

gata ipſis ſubjacet montibus Ravennam uſque perducta; *poſterior verò, quem circa Conſtantini ætatem vixiſſe volunt, Oceani Occidentalis provincias in Coſmographia recenſens, nominat* Galliam Belgicam, Brachatam, Comatam, Togatam, Ciſalpinam, Tranſalpinam. *Hiſce adde plures præterea alios, qui pariter, quamvis poſt Auguſtum floruerint,* Citerioris *tamen ſeu* Ciſalpinæ Galliæ *nomen (adi in Epiſtola proximè laudata Diſputatione cap. 3 Launoynum) Italiæ regionibus, ita olim, cùm Gallia Tranſalpina in Narbonenſem, Lugdunenſem, Belgicam & Aquitanicam ab Auguſto diviſa nondum fuiſſet, certò appellari ſolitis, imponere adhuc pergunt. Re itaque penitiùs inſpectâ, nihil omninò obſtat, quò minùs Tertullianus id etiam feciſſe, perque Gallias adeò, quarum* nationes diverſas *ætate ſua in Chriſtum credidiſſe inſinuat, tam Galliam Ciſalpinam ſeu Citeriorem, quàm Tranſalpinam ſeu Ulteriorem intellexiſſe dicatur. Jam verò, cùm res ita habeat, Galliaque Ciſalpina ſeu Citerior plures nationes fuerit complexa, ſanè is ſcriptor, ſi vel hæ ſolæ unà cum iis, quæ Gallia Tranſalpina partem,* Lugdunenſis *nomine diſtinctam, incolebant, in Chriſtum ſeculo* III *ineunte crediderint, eccleſiaſque ac epiſcopos, hiſce præpoſitos, habuerint, neutiquam à vero, dum* diverſas Galliarum nationes *ætate ſua in Chriſtum credidiſſe ſcribit, aberrare erit dicendus.* E

39 *Nec aliud rectè aſſeveraveris, etſi etiam per Gallias, quarum diverſas nationes ætate ſua in Chriſtum credidiſſe ait, fuiſſe dumtaxat à ſcriptore illo* Galliam Tranſalpinam *intellectam, tantiſper daremus. Res è jam nunc dicendis pateſcet. Fuit quidem, ut jam dictum, diu ante Tertulliani ætatem Gallia Tranſalpina in quatuor provincias, ſæpiùs jam nominatas, ab Auguſto diviſa; verùm, etſi id ita ſit, haud quaquam tamen, quòd, diverſas Galliarum nationes in Chriſtum ætate ſua ſeu ſeculo 3 ineunte credidiſſe, Tertullianus, veritate ſalva, ſcribere potuerit, neceſſariò requiritur, ut jam tum omnes & ſingulæ quatuor illæ provinciæ in Chriſtum credidiſſent, fundataſque apud ſeſe aliquot ſaltem, quæ à propriis ſuis epiſcopis regerentur, eccleſias habuerint. Quid ſi enim, hoc, quod dixi, dato, Tertullianus per diverſas, quas in Chriſtum ætate ſua credidiſſe memoriæ prodit, Galliarum* F *nationes, non omnium & ſingularum illarum quatuor provinciarum, ſed duarum ex hiſce aut etiam unius dumtaxat nationes intellexerit? Id enimverò, cùm non tantùm in quatuor illis provinciis ſimul ſumptis, ſed & in harum ſingulis nationes ſeu populi diverſi, uti apud Baudrandum in vocabulo* Gallia *alioſque geographos videre licet, tum exſtiterint, adſtrui etiam haud prorſus ineptè poteſt; quod ſi autem, ut poteſt, ita etiam reipſa adſtruatur, ſuprà huc tranſcripta verba, quibus, diverſas Galliarum nationes ætate ſua in Chriſtum credidiſſe, Tertullianus prodit, veritati fuerint conſona, ſi vel duarum dumtaxat è quatuor provinciis, in quas Auguſtus Galliam Tranſalpinam diviſit, nationes, fundatis apud ſeſe aliquot ſaltem, quibus epiſcopi præfuerint, eccleſiis, in Chriſtum tum crediderint. Imò verò, cùm* natio *idem, quod* populus, *apud Tertullianum loco cit. ſignificare etiam queat, fieri poteſt, ut, diverſos Galliarum populos ætate ſua in Chriſtum credidiſſe, ſuprà huc tranſcriptis verbis dumtaxat dixit; id*

AUCTORE C. B. *vel de Gallia Ciſalpina ſimul & Tranſalpina.*

vel non de omnibus hujus nationibus locutum, haud ineptè dixeris.

AUCTORE C.B.

antem cùm ſic habeat, nec veritati diſſona eadem verba erunt dicenda, ſi è quatuor dictis Galliæ Tranſalpinæ provinciis vel una, v. g. Lugdunenſis, ſinu ſuo diverſas complexa fuerit civitates, quarum incolæ ſeu populi, eccleſiis apud ſeſe, quibus epiſcopi præfuerint, fundatis, in Chriſtum ſeculo tertio ineunte ſeu Tertulliano florente crediderint.

aſſertionem præ-stat, in ſenſu ad omnes Gallias haud extenſe queam,

40 *Sive itaque ſola Gallia Tranſalpina, ſive hæc ſimul & Gallia Ciſalpina per Gallias, quarum nationes diverſas in Chriſtum ætate ſua credidiſſe, is ſcriptor affirmat, intelligatur, haud quaquam tamen ad verborum, quibus id facit, veritatem requiritur, ut omnium & ſingularum quatuor, in quas Auguſtus Galliam Tranſalpinam diviſit, provinciarum incolæ ſeu nationes, in Chriſtum fundatis etiam apud ſeſe epiſcopalibus eccleſiis, tum crediderint. Res ex iis, quæ quatuor nunm. proximè pregreſſis jam diſſerui, manifeſta apparet. Jam verò, cùm hæc ita habeant, incaſſum ſanè, qui illud jam inde ab*

B

Irenæi ætate ibidem obtinuiſſe locum, ex ipſiſmet Sancti iſtius verbis ſuprà datis contendunt, Tertullianum in hujus ſua opinionis præſidium adducunt. Tam Tertulliani ſcilicet, quàm Irenæi ſuprà hùc tranſcripta verba apte omninò, uti è jam dictis liquet, in ſenſu haud generali queunt exponi, ſeu, ut diſtinctiùs loquar, in ſenſu, qui ſeſe non ad omnes & ſingulas, ſed ad aliquas dumtaxat & ne quidem numero admodùm multas Galliarum ſeu nationes ſeu provincias regioneſve extendat. Tertullianus non ait omnes, *ſed tantummodò* diverſas Galliarum nationes *ætate ſua Chriſto fuiſſe ſubjectas; ita autem, ſi hoc de omnibus Galliarum nationibus ſeu de omnibus & ſingulis provinciis, in quas Auguſtus Galliam Tranſalpinam diviſit, aſſerere voluiſſet, locuturus fuiſſe non videtur. Quod autem ad Irenæum ſpectat, hic dumtaxat innuit, eccleſias ætate ſua apud Celtas exſtitiſſe, ſeu, quod eòdem recidit, Celtarum regionem eccleſias ſinu ſuo fuiſſe complexam; cum autem, ſi vel pauca tum exſtiterint in Celtarum regione ſeu Galliis eccleſiæ, indefinita illa Irenæi aſſertio veritati certò ſit conſona, hunc pariter non fuiſſe aliter locuturum, quis autumet, ſi tum apud Celtas omnes ſeu in omnibus & ſingulis quatuor, in quas Auguſtus Galliam Tranſalpinam diviſit, provinciis*

C

exſtitiſſe eccleſias, ſignificare voluiſſet? Omnibus itaque ſedulò jam expenſis, tot enimverò, quot, qui Dionyſii *miſſionem ſeculo* I *illigant, contendunt, eccleſias jam inde à ſecundo & tertio ſeculo in Galliis fuiſſe, minimè etiam evincunt Irenæi & Tertulliani (de ea, quam Juſtinus ſuppeditat, num.* 28 *videſis) generales ſeu potius indefinitæ aſſertiones.*

ac proin, ut cum S. Saturnini Actorum antiquo,

41 *Hæ quippe tantam eccleſiarum, quæ ibidem tum exſtiterint, multitudinem ad ſui veritatem, uti è jam diſputatis liquet, haud exigunt, hincque, ſalvâ illarum veritate, de eccleſiis tantummodò aliquibus, & quidem nec numero admodùm multis, quæ tum in aliquot Galliarum locis, Italiæ verèſimillimè vicinioribus, fuerint fundatæ, poſſunt intelligi ſeu exponi. Imò verò hunc in modum non tantùm poſſunt, ſed etiam, ut ad id, quod hùc pariter ſpectat, jam veniam, neceſſariò debent exponi. Quò id probatum dem, duo primùm, quibus ſuprà relata ac diſcuſſa Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertiones in ſpeciem adverſantur, teſtimonia antiqua eo ordine, quo fuiſſe data autumo, juverit hùc tranſcripſiſſe. Ruinartius in Actis martyrum ſinceris & ſelectis edit. Pariſienſis anni* 1689 *pag.* 109 *& quatuor ſeqq. recenſet antiqua S. Saturnini, Toloſani epiſcopi, Acta; horum autem auctor anonymus, qui, ut mox docebo, non ſerius, quàm ſub ſeculi* IV *initium floruit, primum hùc ſpectans teſtimonium ſubminiſtrat, ſequentibus hiſce verbis conceptum:* Poſtquam ſenſim & gradatim in omnem terram Euangeliorum ſonus exivit, parique progreſſu (*alii, ſed utraque lectio eòdem recidit,* lentoque progreſſu *legunt*) in regionibus noſtris (*Galliarum ſcilicet provinciis*) Apoſtolorum prædicatio coruſcavit, cùm raræ in aliquibus civitatibus eccleſiæ paucorum Chriſtianorum devotione conſurgerent, ſed nihilominùs crebra miſerabili errore gentilium nidoribus fœtidis in omnibus locis templa fumarent, ante annos L, ſicut Actis publicis *, id eſt, Decio & Grato conſulibus (*ita annus Chriſti* 250 *dehgnatur*) ſicut fideli recordatione retinetur; primum & ſummum Chriſti Toloſa civitas ſanctum Saturninum habere cœperat ſacerdotem.

**forte ſupplendum continetur.*

D

E

42 *Secundum, quod jam diſcuſſis Juſtini, Irenæi & Tertulliani dictis in ſpeciem adverſatur, teſtimonium ſuppeditant ſeptem Galliarum ſeculo* VI *epiſcopi, in epiſtola, ad S. Radegundem reginam ſcripta, ſequentem in modum apud Gregorium Turonenſem lib.* 9 *Hiſt. Francorum, cap.* 39 *ſequentes*; Itaque cùm ipſo Catholicæ religionis exortu (*ita hìc, ne alioquin Ruinartii in ſua in hunc Gregorii textum not. narrationi locus relinquatur, Conſtantini Magni, ni fallor, ætas ſeu potiùs tempus hæc haud multò poſterius, quò religio Chriſtiana, quaquaverſum jam diffuſa,* Catholica *ſeu* Univerſalis *appellari potiſſimum cœpit, deſignatur*) cœpillent Gallicanis in finibus venerandæ fidei (*jam dudum ſcilicet antea annunciata ac ab aliquibus ſuſcepta*) primordia (*a tyrannorum perſecutionibus*) reſpirare, & adhuc ad paucorum notitiam tunc ineffabilia pervenirent Trinitatis Dominicæ Sacramenta, ne quid minùs hic adquireret, quàm in orbis circulo prædicantibus Apoſtolis obtinuerat, B. Martinum peregrina de ſtirpe ad inluminationem patriæ dignatus eſt (*Deus*) dirigere, miſericordia conſulente. *Laudata epiſtola, in qua hæc verba leguntur, anno* 570, *uti inter omnes convenit, à dictis ſeptem Galliarum epiſcopis fuit conſcripta: quod autem ad S. Saturnini, à quibus primum, ad preſens noſtrum inſtitutum faciens, teſtimonium hùc tranſcripſi, Actorum tempus, aut, ſi mavis, auctoris, qui iſthæc exaravit, ætatem jam ſpectat, Ruinartius in admonitione, quam iis, à ſeſe, ut jam indicavi, vulgatis, præmiſit, ſequentem iſthæc de re ſcribit in modum*; Ejus (*S. Saturnini nimirum*) Acta ſincera ex codice Foſſatenſi, qui ad annos CM accedit, cum multis aliis codd. Mss. Surianaque editione collata proferimus: quorum auctor etſi rebus geſtis non interfuerit, cùm tamen paulò pòſt, id eſt, quinquageſimo inde anno, ut habet codex Foſſatenſis, hæc ſcripſerit, integram fidem meretur.

F

hìcque inſuper,

43 *Auctorem itaque, qui S. Saturnini Acta litteris commiſit, id jam tum, cùm quinquaginta dumtaxat poſt ea, quæ memorat, ſeu poſt Decii & Grati conſulatum, qui in annum Chriſti* 250 *incidit, anni eſſent elapſi, ac proin ſeculo* IV *ineunte exſecutioni mandâſſe, Ruinartius hìc ſtatuit; ita autem faciendum duxit, quòd annos quinquaginta, in dictis Actis, prout hæc in Codice Foſſatenſi invenit, expreſſos, de annis, à rebus,*

per

A *per S. Saturninum Toloſæ geſtis, uſque ad tempus, quo has Actorum auctor litteris conſignavit, elapſis, intelligendos exiſtimârit. Verùm an rectè? Dicti Foſſatenſis Codicis ſeu Actorum S. Saturnini, quæ ex hoc Ruinartius edidit, locus ſen textus, annos illos quinquaginta commemorans, ſic habet;* Cùm raræ in aliquibus civitatibus eccleſiæ paucorum Chriſtianorum devotione conſurgerent; ſed nihilominùs crebra miſerabili errore gentilium nidoribus fœtidis in omnibus locis templa fumarent, ante annos L, ſicut Actis publicis *, id eſt, Decio & Grato conſulibus, licut fideli recordatione retinetur, primum & ſummum Chriſti Toloſa civitas ſanctum Saturninum habere cœperat ſacerdotem; cujus fide atque virtute eorum, qui in eadem urbe colebantur, dæmonum cœperunt ceſſare vaticinia, ... cumque ſuprà dicto epiſcopo ad eccleſiam, id temporis parvulam juxta capitolium, quod inter domum ſuam & domum Dei erat, frequens itus eſſet ac reditus, ſancti Viri præſentiam ſuſtinere fallax dæmonum turba non potuit; &, ut erant muta ſimulacra ..., ad ſacrilega obſequia & ſollicita conſulentium vota cœperunt in ſilentio permanere.

**forte ſupplendum* continetur.

B 44 *Talis eſt textus laudatus; biſce autem ejus, aliiſque proximè ſubſequentibus verbis, quibus Actorum auctor, S. Saturninum, quòd ad ejus præſentiam obmutеſcerent oracula, a furente hinc plebe, cùm ad officium ſollemne properaret idoliſque ſacrificare nollet, tumultuariè fuiſſe interfectum, narrat, ſedulò atque accuratè expenſis, dubius admodùm primùm hæſi, an, contrà ac Ruinartius vult, anni quinquaginta, in textu jam dato memorati, de annis, a tempore, quo S. Saturninus Toloſam primò advenit, uſque ad tempus, quo ibidem ſubiit martyrium, elapſis, intelligendi non eſſent; hinc autem, ut conſideranti pateſcet, pariter me de tempore, quo Ruinartius Acta exarata ſtatuit, dubium admodùm herere erat neceſſe. Verùm hæc iterum ac tertiò a capite ad calcem, non perfunctoriè, ſed attentiſſimè, evolvi, taliſque eorumdem hoc faciendo uſus eſt contextus, ut, annos quinquaginta inter S. Saturnini in urbem Toloſanam adventum, toleratumque ibidem ab eo martyrium ſtatui medios, nequiquam permittat; hinc autem dubitationem omnem depoſui atque in Ruinartii, ſeculo IV ineunte S. Saturnini Acta ſcripta ſtatuentis, opinionem conceſſi. Attamen, cum in iiſdem Actis, ubi de Corporis S. Saturnini tranſlatione agitur, S. Exſuperii, Toloſani ſeculo V ineunte Epiſcopi, mentio occurrat, res hæc ſcrupulum adhuc injecit. Verùm & hunc mihi exemit Ruinartius, in dictorum Actorum locum, quo, qui factum, ut duæ tantùm mulieres S. Saturnini corpus ſepelierint, narratur, ita obſervans:* In uno è noſtris codd. Mss. hic ponitur clauſula, " Gra„tias Deo omnipotenti, qui coronavit marty„rem ſuum in pace, cui eſt honor & gloria „in ſæcula ſæculorum. Amen.„ Deinde ſub titulo "De ejus tranſlatione. In Diebus illis manſit „aliquamdiu &c. "Quæ ſequuntur, prioribus „Actis poſtmodùm adjecta videntur.„

unâ nimis

45 *Ita ille; & ſanè, cùm S. Saturnini, de quibus hic, Acta prolixa non ſint, ſubjectàque, quâ hæc, ubi Sancti iſtius martyrium narrârunt, terminari indicantur, clauſulâ, ſub alio deinde titulo de Sancti ejuſdem tranſlatione in uno è codicibus, à Ruinartio adhibitis, tractent, ſcriptori huic verba, quibus hoc poſtremum ibidem ſit, memoratis Actis ſeu priori horum parti, aliquamdiu jam conſcriptæ, quâ S. Saturnini martyrium narratur, haud immeritò videntur poſtmodum fuiſſe adjecta. Jam verò, cum id ita ſit, inſtituta in dictis Actis, ſeu potiùs in poſteriori horum parte, quâ de S. Saturnini Tranſlatione agitur, S. Exſuperii, Toloſani ſeculo V ineunte epiſcopi, mentio impedire ſanè, ut conſideranti patebit, non debet, quò minùs cum Ruinartio S. Saturnini Acta, ſeu, ut diſtinctiùs loquar, prior horum pars, quâ Sancti hujus martyrium geſtaque narrantur, ſeculo IV ineunte ſtatuatur fuiſſe conſcripta. At verò, inquies, etſi Ruinartius plures ad Acta S. Saturnini edenda adhibuerit codices, loco tamen proximè cit. unius dumtaxat, in quo S. Saturnini Acta, narrato Sancti hujus martyrio, clauſulam ſuprà memoratam ſibi habeant ſubjectam ac deinde ſub alio titulo de Sancti ejuſdem martyris tranſlatione agant, mentionem facit; hinc autem, in aliis omnibus ac in ipſo etiam, quem per verba, num. 42 recitata, reliquis omnibus antiquiorem facit, codice Foſſatenſi (neque enim alioquin hunc nominatim exprimere neglexiſſet) de S. Saturnini martyrio juxtà ac tranſlatione ſerie continua, ſeu quæ per novum titulum, tranſlationis narrationi præfixum, clauſulamque præfatam interrupta non ſit, tractari, omninò certum apparet.*

E

ſolutâ, probatur, annis dumtaxat

46 *Fateor, ſic habet: verùm, etſi quidem plerúmque aut etiam ferè ſemper Actorum lectione, non quæ unius dumtaxat, ſed quæ plurium codicum, maximè ſi hos inter reliquis omnibus antiquior, auctoritate fulcitur, ſit ſtandum, id tamen hìc quantùm ad S. Saturnini Acta locum habere non poteſt. Inde enim, ut cuique rem attentè perpendenti evidens evadet, conſequeretur, ut horum non tantùm poſterior pars, quâ Sancti illius Toloſani epiſcopi martyris tranſlatio, ſeculo V ab Exſuperio, Toloſano itidem epiſcopo, facta refertur, verùm etiam prior, quâ ejuſdem ſancti martyris geſta martyriumque narrantur, ſeculo V ineunte ſtatuenda eſſet fuiſſe conſcripta; quò minùs autem hæc ſtatuatur tum exarata, verborum, quibus concipitur, impedit contextus, qui, cùm annos quinquaginta, ut jam dictum, inter S. Saturnini in urbem Toloſanam adventum toleratumque ibidem ab eo martyrium ſtatui medios non permittat, neceſſariò exigit, ut anni quinquaginta, in priori Actorum S. Saturnini parte memorati, de annis quinquaginta, à Sancti hujus in urbem Toloſanam adventu ſeu à Decii & Grati, qui cum hoc ibidem conjungitur, conſulatu uſque ad tempus, quo proximè iterum memorata prior Actorum S. Saturnini pars in litteras fuit conjecta, elapſis intelligantur, neque proinde hæc ſeculo IV ineunte (eò enim anni quinquaginta, à Decii & Grati conſulatu, utpote qui in annum Chriſti 250 inciderit, elapſi, deducunt) fuerit contexta. Hinc porrò jam fit, ut, etſi codex Ms., à Ruinartio laudatus, qui hanc ſcriptioni iſti epocham, unus reliquis omnibus, quos etiam laudat, obſtantibus codicibus, aſſignari permittit, ſolus & unus ſit, ejus tamen lectione, ſuprà jam ſatis explicata, ſit ſtandum.*

F

atque altera objectione

47 *Jam verò, cùm res ita habeat, nec quidquam præterea, ob quod dicta Scriptionis, ſeu exaratæ prioris Actorum S. Saturnini partis epocha ultra ſeculi IV initium differatur, aliunde occurrat, auctor ſeu ſcriptor, qui litteris eam commendarit, à rebus, quas de Religionis Chriſtianæ, cùm S. Saturninus Toloſam venit, in*

quinquaginta à S. Saturnini obitu conſcripſit,

AUCTORE C. B.

Gallis ſtatu, neceque, ſancto huic antiſtiti à tumultuante plebe Toloſana anno, ut pleriſque placet, 260 circiter in fidei eaium illata, memoriæ prodit, medio dumtaxat circiter ſeculo abfuit, eaſque proinde, utpote quas vel ipſemet videris vel certè à ſenioribus Chriſtianis, quorum tum adhuc perſeverantem, quâ has retinebant, recordationem laudas, audiverit, probiſſimè ſane perſpectas potuit habere. Adhuc quæ de S. Saturnino tradit, cum iis, quæ de hoc Sancto Sidonius lib. 9, Epiſt. 16, & Fortunatus lib. 2 Poëmatum cap. IX memoriæ produnt, apprimè conſonant, & vel ſtylo, eloquentia gravi ac ſancta pleno, quo S. Saturnini Acta exaravit, conſecutus eſt, ut hæc, quemadmodùm Monument. tom. 3, pag. 297 Tillemontius ait, approbationem, quâ apud eruditos omnes gaudent, meritò ſibi vindicent. Quare, cùm auctorem illum ſatis omninò probatæ auctoritatisque eſſe, ſatis ſuperque è jam dictis conſtet, ad id, quod me probaturum, ſuprà ſpopondi, modò progredior.

auctore anonymo & ſeptem Galliarum epiſcopis

B

48 *Ratæ adhuc, dum S. Saturninus Toloſam ſeculo tertio medio advenit, in* aliquibus *Galliarum* civitatibus eccleſiæ, *ut qui ſanctis illius Toloſani antiſtitis Acta aut priorem ſaltem horum partem concinnavit, ſuprà recitatis verbis teſtatur,* paucorum Chriſtianorum devotione *erant erecta. Is quidem ſcriptor com' aratè tantummodo de eccleſiis, quæ tum pauca templorum frequentium, in quibus idololatræ diis ſacrificabant, ratione habita, in Gallis exſtiterint, locutus, minimèque adeò, ne tum reipſa multa in Gallis exſtitiſſe eccleſia credantur, obſtare primo intuitu poteſt videri; verùm, ſi cum antecedentibus & conſequentibus dicta verba conferantur penitiúſque adeò expendantur, hiſce illum de eccleſiis, quæ tum, cùm S. Saturninus Toloſam advenit, in Gallis, non comparatè tantùm ad frequentia idolorum templa, ſed abſolutè numero pauca ſeu rara, nec niſi in aliquibus dumtaxat civitatibus, exſtiterint, locutum eſſe, quiſque præjudiciis vacuus facilè, ni fallor, agnoſcet. Porrò, cùm id ita ſit, ſeculoque etiam IV, quo S. Martinus Turonenſi eccleſiæ præfuit,* Gallicanis in finibus ad paucorum *dumtaxat* adhuc notitiam, *uti num.* 42 *recitata ſeptem Galliæ epiſcoporum verba, utpote eo, quem ibidem expoſui, modo intelligenda, produnt,* ineffabilia Trinitatis Dominicæ myſteria *perveniſſent, duo certè ſuprà hunc jam addicta, quibus & hoc & illud ab epiſcopis iſtis & Actorum S. Saturnini ſcriptore adſtruitur, antiqua teſtimonia in ſpeciem pugnant cum Juſtino, Irenæo ac Tertulliano, ſeu cùm ſuprà hunc tranſcriptis horum aſſertionibus, quæ, ſi cum ea, quam nonnulli volunt, extenſione intelligantur, ad ſui veritatem exigere videntur, ut ſeculi tertii initio, imò & jam inde à ſeculo* 2 diverſæ *in Gallis ſeu in ſingulis harum provinciis nationes in Chriſtum crediderint, Deo per hunc ſupplicârint, eccleſiaque, quæ propries etiam ſuos epiſcopos habuerint, apud Celtas ſeu Gallos, imò & apud ſingulas horum provincias fuerint fundata.*

complectantur, debeant exponi.

49 *Verùm quid modò, re ita habente, faciamus? Senſumne adeò extenſum ſeu generalem Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertionibus attribuamus, certéque à vero aberrâſſe anonymum Actorum S. Saturnini ſcriptorem ac ſeptem Galliæ ſuprà laudatos epiſcopos pronuntiemus? Nequaquam ſanè: Juſtini enim, Irenæi & Tertulliani, de quibus hic, aſſertiones in ſenſu haud generali, ſeu, ut jam docui, in ſenſu particulari talique, qui ſeſe non ad omnes & ſingulas, ſed ad aliquas dumtaxat, & ne quidem numero admodum multas, Galliarum ſeu nationes ſeu provincias nationeſve extendat, veritate ſalva, poſſunt, exponi; cum autem ita expoſita cum verbis ſuprà relatis, quæ anonymus Actorum S. Saturnini ſcriptor, ſeptemque Galliarum epiſcopi ſuppeditant, quaque, ut ſeculo tertio medio, imò & quarto jam labente pauca dumtaxat eccleſia, Chriſtianique haud admodùm multi in Gallis exſtiterint, ad ſui veritatem requirunt, nullo prorſus modo pugnent, rationisque æquitas exigat, ut Scriptores antiqui, qui invicem in ſpeciem adverſantur, inter ſeſe non collidantur, ſed, ſi fieri poſſit, componantur ſeu in concordiam adducantur, eadem illæ Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertiones in ſenſu haud generali, ſeu in eum tantummodò, quem dixi, modum extenſo, uti è dictis poſſunt, re etiam ipſa debent exponi. Itaque dum Juſtinus num. 27 huc tranſcriptis verbis, ætate ſua inter gentem Gallicanam per Crucifixi Jeſu nomen ſupplicatum rerum omnium Conditori Deo fuiſſe, generatim prodit, non de omnibus & ſingulis, ſed de aliquibus dumtaxat gentis illius hominibus, inter quos tum Deo ſupplicatum ita fuerit, locutus eſſe eſt cenſendus.*

D

E

ampleclendam eſſe, evincunt.

50 *Quod verò ad Irenæum & Tertullianum ſpectat, dum verbis, num. 27 & ſeq. recitatis, ætate ſua eccleſias apud Celtas exſtitiſſe, diverſaſque Galliarum nationes in Chriſtum credidiſſe, tradunt, non de omnibus & ſingulis, ſed ad ſummum de aliquibus dumtaxat Celtarum ſeu Galliarum provinciis nationibuſve, quæ tum in Chriſtum crediderint, fundataſque apud ſeſe eccleſias habuerint, neceſſariò debent intelligi. Ac ita quidem cum res habeat, enimverò,* in Gallis tot, quot, qui cum Actis Bosquetianis edendis S. Dionyſii *miſſionem ſeculo* 1 *illigant, ſtatuere ſolent, eccleſias, quæ proprios ſuos haberent epiſcopos, jam à ſeculo ſecundo tertiique initio exſtitiſſe, Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertiones, ſatis ſuperque jam diſcuſſa, nequaquam probant. Hinc porrò ulterius jam conſequitur, ut nec mox dictam ſæpiſque antè memoratam epocham, quam* Dionyſii *in Gallias miſſioni Acta Bosqueriana aſſignant, ampleclendam eſſe, evincant. Cùm enim, ſi vel pauca in una aut altera tantummodò è quatuor, in quas Auguſtus Galliam Tranſalpinam diviſit, provinciis epiſcopales eccleſiæ ſeculo ſecundo tertiique initio exſtiterint, vera è dictis ſint, quis ex aſſertionibus hujuſmodi, jam inde à ſeculo* 1 *in iiſdem quatuor provinciis, quod tamen potiſſimum ad epocham illam aſſerendam ſeu vindicandam foret neceſſum, multas hujusmodi eccleſias hasque inter, quam* Dionyſius, *tunc Româ à Clemente papa miſſus, fundârit, Pariſienſem exſtitiſſe, concludat? Nemo ſanè, quantum opinor, maximè qui conſiderârit, pleraſque Galliarum eccleſias, quæ Italiæ viciniores, fuiſſe ante alias, quæ ab hac remotiores ſunt, fundatas, Lugdunenſemque, Italiæ multò viciniorem, quam Pariſienſis ſit, ſeculo demùm* 2, *uti inter omnes convenit, à S. Photino epiſcopo, martyrii palmam anno* 177 *adepto, fuiſſe fundatam.*

F

§ IV.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

§ IV. Quæ de epocha, quam Dionyſii in Gallias miſſioni Acta Boſquetiana aſſignant, ob Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertiones non amplectenda § prægreſſo dicta ſunt, confirmantur.

Hic memorata aſſertionis latioris etiam ſenſu acceptæ multas in Gallis ſeculo I

CUm Juſtini, Irenæi & Tertulliani, quas § proximè prægreſſo diſcuſſimus, aſſertiones in ſenſu haud generali, ſeu ad eam dumtaxat, quam num. 40 expoſui, latitudinem extenſo queant, imò etiam, ut num. 49 probavi, debeant exponi, hinc, ut jam docui, fit, ut nequaquam, miſſionis Dionyſii *in Gallias epocham, quam ſeculo primo Acta Boſquetiana inuectiunt, amplectendam eſſe evincant. Res, ni fallor, ſatis ſuperque è ſuprà jam dictis liquet; verùm quò hæc contra eos, qui, præfatas aſſertiones in ſenſu generali, aut latiori certè, quàm modò ſtatuerim, extenſo neceſſariò exponendas eſſe, fortaſſis adhuc contendent, confirmatior evadat, nec memoratam epocham, hoc etiam dato, amplectendam eſſe, § præſenti probare aggredior. Epocham illam amplectendam ſeu* Dionyſii *in Gallias miſſionem ſeculo I illigandam, Juſtini, Irenæi & Tertulliani, quas dixi, aſſertiones idcircò è ſuprà diſputatis, ſi in ſenſu haud generali, ſeu ad eam tantummodò, quam explicavi, latitudinem extenſo queant exponi, haud evincunt, quòd, hoc admiſſo, minimè ex iis, fuiſſe jam inde à ſeculo I multas in Galliis fundatas epiſcopales eccleſias, poſſit inferri: verùm anne hoc pariter ex iiſdem illis aſſertionibus nequeat inferri, ſi cum omni, quam habere queant, latitudine exponendæ ſint, ſeu ita ut in omnibus & ſingulis quatuor, in quas Auguſtus Galliam Tranſalpinam diviſit, provinciis jam inde à ſeculo II ſequentiſque initio ſeu Juſtini, Irenæi & Tertullians ætate epiſcopales eccleſias Chriſticolaſque magno numero exſtitiſſe, ſignificent? Neutiquam ſanè: quid ni enim factum eſſe poſſit, ut eccleſiæ hujuſmodi poſt unum alterumve à fide prædicata ſeculum ad numerum haud modicum in Galliis excreverint, etſi interim pauca dumtaxat ſeculo primo ibidem exſtitiſſent?*

exſtitiſſe eccleſias haud probant, eumque contrarium rationes

§2 Sive itaque cùm eo tantùm, quem ſuprà expoſui, ſive cum omni, quam habere queunt, latitudine ſeu extenſione Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertiones exponantur, nequaquam hæ, ut multas jam inde à ſeculo I epiſcopales eccleſias in Galliis exſtitiſſe admittamus, nos cogunt; contrà verò, ne id admittamus, rationum momenta non pauca impediunt, uti quæ jam nunc adducturus ſum, oſtendent. Pleraque Galliarum eccleſiæ, quæ ſeſe jam inde à ſeculo I fundatas ſedibuſque epiſcopalibus ornatas fuiſſe gloriantur, non alios epiſcoporum ſuorum exhibent, exhibereque queunt catalogos, quàm qui exigant, ut initia eréctorum apud illos epiſcopatuum, ne horum penè omnium quàm maximè diuturna ac prorſus incredibiles eadem tempeſtate vacationes admittendæ alioquin ſint, ante medium circiter ſeculum III haud ſtatuantur. Adhæc ſi tot, quot volunt, eccleſiæ epiſcopique, hiſce præpoſiti, jam inde à ſeculo I in Galliis exſtitiſſent, conſtellarium foret, ut tum temporis ibidem magis, quàm in quibuſcumque aliis terrarum locis floruerit Chriſtiana religio; quod à vero alienum eſſe nemo ibit inficias, qui vel bina ſuprà jam recitata, quæ anonymus Actorum S. Saturnini ſcriptor, ſeptemque Galliarum epiſcopi in ſua ad S. Radegundem epiſtola ſuppeditant, teſtimonia attentè expenderit.

graves, ac in primis illa, quæ

§3 Cùm enim, ut horum primum habet, raræ dumtaxat adhuc, dum S. Saturninus Toloſam, quod ſeculo III jam medio factum, epiſcopali munere moderari incepit, in aliquibus tantummodò Galliarum civitatibus eccleſiæ paucorum Chriſtianorum devotione conſurgerent; *imò verò cùm etiam, ut ſecundum habet, ſeculo IV, quo S. Martinus eccleſiæ Turonenſi præfuit,* Gallicanis in finibus ad paucorum *dumtaxat adhuc* notitiam ineffabilia Trinitatis Dominicæ Sacramenta pervenirent, *ægerrimè cuivis adducor, ut credam, jam inde à ſeculo I in omnibus propè nut ſaltem in præcipuis, uti opinionis, quæ* Dionyſii *ſociorumque ejus miſſionem ſeculo I affigit, patroni contendunt, Galliarum civitatibus eccleſias Epiſcopales, ſex quibus epiſcopi præeſſent, fuiſſe fundatas, chriſticolasque magno numero in ſingulis quatuor, in quas Auguſtus Galliam diviſit, provinciis exſtitiſſe. In hac porrò opinione non parum etiam confirmor à Sulpitio Severo, graviſſimo juxta ac antiquiſſimo auctore, qui Lib. 2, c p. 32 Sacræ Hiſtoriæ ſic ſcribit:* Sub Aurelio, Antonini filio, perſecutio quinta agitata, ac tum primùm intra Gallias martyria viſa, ſeriùs trans Alpes Dei Religione ſuſcepta. *Quod ſi enim, uti hiſce verbis laudatus ſcriptor docet, martyria in Galliis non priùs, quàm cum ſub Aurelio, qui anno 161 imperium Romanum moderari cœpit, perſecutio quinta agitaretur, fuerint conſpecta, idque, ut idem ſcriptor indicat, tum demum, quod ſerius trans Alpes Dei Religio fuerit ſuſcepta, evenerit, conſtellarium fit, ut, ſi vera Sulpitius memoret, ne tum quidem adhuc, cum ultima è quatuor primis, quibus Eccleſia fuit concuſſa, perſecutionibus ſub Adriano, Romanorum ab anno 117 ad annum uſque 138 imperatore, fuit commota, Chriſtiana Religio in Galliis fuerit ſuſcepta, utique proinde jam inde à ſeculo I in ſingulis quatuor, in quas hæ ab Auguſto fuere diviſæ, provinciis eccleſiæ, epiſcopique, qui hiſce præeſſent, haud exſtiterint.*

à Sulpitii Severi

§4 At vero, ainnt, qui Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *in Gallias miſſionem ſeculo I innectunt, Sulpitius Severus, etiamſi ſeculo IV ſeneſcente, quintoque ineunte floruerit, in ipſamet tamen ſeculi IV hiſtoria haud rarò erravit, eſtque vel idcircò, ne in ſeculorum anteriorum geſtis, utpote à quibus magis abfuerit, ſæpius adhuc erraverit, haud parum timendum. Ita illi: verum, etſi quidem haud contemnenda, quæ Sulpitii Severi auctoritatem ac nominatim proximè ex illo huc tranſcripsimus locum ab errore vindicare ſint nata, rationum momenta adducere in medium hìc poſſem, id tamen, ne ita ad generalem de fidei in Gallias primum illatæ initiis controverſiam dilabentes longius, quàm par ſit, à propoſito abducamur, facere omitto, erroremque adeo quantum ad tempus, quo in Galliis fuerit Chriſti fides ſuſcepta, in dicto Sulpitii textu eubare, tantiſper concedens, hunc nihilominus ſcriptorem opinioni, quæ jam inde à ſeculo I in omnibus & ſingulis quatuor, in quas Auguſtus Galliam Tranſalpinam*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

nam divisit, provinciis episcopales ecclesias hasque inter Parisiensem statuit, haud parùm officere contendo; quàm meritò autem id faciam, è jam nunc dicendis patescet. Quamquam in tempore, quo primùm in Galliis susceptа fuerit Christi fides, Sulpitius Severus, ut jam dedimus, hallucinatus forsan reipsa sit, certè tamen errorem non sciens ac volens, sed ignorans admiserit; verùm, etsi quidem facilè factum esse possit, ut, fidem in Galliis jam inde à seculo I fuisse susceptam, is scriptor, si una dumtaxat alterave ecclesia, Arelatensis v. g. ac Viennensis, jam tum fuerit fundata, ignorârit, nequaquam tamen induci queo, ut credam, ignoraturum id illum fuisse, si omnes, quas volunt, ecclesia in omnibus & singulis quatuor Galliarum provinciis jam tum fundata sedibusque episcopalibus ornata fuissent.

auctoritas,

§5 Et verò, si tot ibidem, quot volunt, ecclesia, ac nominatim quidem Parisiensis, Alvernensis, Mettensis, Turonensis, Rhemensis, Suessionensis, Senonensis, Bellovacensis, Rhotomagensis, Aurelianensis, Meldensis, Cenomanensis, Catalaunensis, ac tandem, ut plures adhuc alias B *omittam, Ebroïcensis, jam inde à seculo I fundata, propries suos, à quibus regerentur, episcopos habuissent, fidemque adeò jam tum suscepissent, id ne quantum ad unam quidem è jam memoratis ecclesiis Sulpitium Severum, vel è monumentis antiquioribus, qua sibi prelucentia habuerit, vel è propagata ad suam usque ætatem traditione habiturum fuisse compertum, nemo facilè inducet in animum, qui scriptorem illum seculo IV in ipsismet Galliis floruisse, summamque in rebus potissimùm, qua ibidem gesta fuissent, perquirendis ac porrò memoriæ prodendis diligentiam posuisse, consideràrit. Reponunt quidem, Sulpitium Severum in compendium redegisse ecclesiasticam Eusebii Historiam, cúmque in ea ante Marci Aurelii imperium nec fidei in Galliis seu annunciatæ seu susceptæ, nec martyrum ibidem passorum mentionem inveniisset, locos suprà hùc transcripto ea prodidisse memoriæ, à quibus, si veritati consonent, consectarium sit, ut nusquam in Galliis fides priùs, quàm cùm jam secundum æra Christiana seculum laberetur, fuerit susceptа. Verùm Sulpitius Severus nec se-* C *lam Eusebii Ecclesiasticam Historiam sibi prælucentem habuit, nec ex hac dumtaxat Opus suum, quod* Sacra Historia *inscribitur, concinnavit. Decet id nos is scriptor, in præmissa lucubratiuncula huic præfatione sic loquens:* Non peperci labori meo, quin ea, quæ in permultis voluminibus perscripta continebantur, duobus libellis concluderem, ita brevitati studens, ut pænè gestis nihil subducerem. *Cùm itaque Sulpitius permultis voluminibus, uti ex hisce ejus verbis liquet, ad Sacram, quam scripsit, Historiam contexendam usus sit, imò & duobus de isthac à se scriptis libellis ea omnia, quæ in permultis voluminibus reperit, concluserit, in compendium certè, contrà ac contendunt, Ecclesiasticam Eusebii Historiam haud redegit, nec ex hac tantummodo Opus, quod* Sacra Historia *inscribitur, concinnavit.*

à Menardo concessum,

§6 Menardus quidem, nullum omninò Sulpitio Severo anteriorem Rerum Ecclesiasticarum scriptorem, è quo is susceptа in Galliis fidei, primúmque ibidem spectatorum martyrionum notatum à sese tempus discere potuerit, in Galliis exstitisse, eumque, cùm de imperatoribus ethnicis, Christianos persecutis, loquitur, in multos gravissimos errores esse prolapsum, in sua de D *unico Dionysio adversus Launoyum Diatriba cap. 1, quò ita Sulpitii auctoritatem elevet, observat; verùm in errorum, quos Sulpitio ibidem imputat, elencho nullus omninò, quem hic in rebus, in Gallia patria sua gestis, admiserit, occurrit; quod autem ad Scriptorum Ecclesiasticorum, quâ Gallia ante Sulpitium Severum laboravit, penuriam spectat, quid ni factum esse possit, ut, etiamsi quidem ante Sulpitium Severum nullus res ecclesiasticas, secundùm temporum seriem digestas, in Galliis exarârit, martyrum tamen, tam qui sub Marco Aurelio, quàm qui sub Diocletiano Maximianove passi sunt, Passiones à nonnullis fuerint in litteras conjectа ex iisque Sulpitius, qua de fidei in Galliis susceptа initio scribit, didicerit? Martyrum sanè, qui sub Diocletiano coronati sunt, Passiones à scriptoribus, Sulpitio anterioribus, fuisse in Galliis conscriptas, ipsemet hic auctor, dum hasce ætate sua adhuc superfuisse, Hist. Sacræ lib. 2 prodit, haud obscurè docet; etsi autem, martyrum pariter, qui sub Marco Aurelio sanguinem suum fudêre, Passiones ætate sua adhuc exstitisse seu superfuisse, nusquam edicat, hinc tamen, cùm* E *monumenta omnia, à sese ad Sacram suam Historiam concinnandam adhibita, haud enumeret, consectarium non est, ut tum Passiones hujusmodi haud amplius in Galliis fuerint superstites.*

ut probatur,

§7 Verum ut quid de re hac plura? Sulpitius Passiones etiam martyrum nullas, monumenta nulla, è quibus, qua de susceptа in Galliis fidei spectatorumque ibidem martyriorum tempore scribit, discere potuerit, ante oculos habuerit, hæcque adeò, ut loco cit. Menardus etiam vult, sine certo auctore litteris mandârit, hoc equidem factum illum non fuisse, contendo, si jam inde à primo æra Christiana seculo tot, quot volunt, ecclesiæ, non tantùm in Gallia Narbonensi, sed & in Aquitanica & Belgica exstitissent, episcoposque, sibi præpositos, habuissent. Quid enim? Si ecclesiæ tot, quot volunt, in illis omnibus & singulis Galliæ provinciis jam tum fundatæ sedibusque episcopalibus fuissent ornatæ, Sulpitii Severi ætate monumenta antiqua traditionesve, è quibus id constitisset, ecclesiæ illæ omnes vel habuissent, vel iisdem fuissent destitutæ: quod si, primum obtinuisse locum, F *asseveres, oportet, ut Sulpitius Severus vel penitus ecclesiarum illarum omnium monumenta traditionesque hujusmodi ignorârit, vel ut contra harum illarumque auctoritatem, quæ tamen non potuisset non summa ipsi videri, fidem Christianam in Galliis non priùs, quàm cùm persecutiones, adversus Dei Ecclesiam à Traiano & Adriano imperatoribus seculo 2 mota, finem accepissent, susceptam fuisse, docuerit; nemo autem, quantùm opinor, alterutrum inducet in animum, qui Sulpitium Severum adeò probum, ut, quæ à vero aliena nosset, haud scripturus, Rerumque Gallicanarum, si non omninò peritum, haud adeò tamen ignarum, ut, quæ non potuissent non omnibus fere esse notissima, haud sciturus fuisset, exstitisse consideràrit.*

§8 Superest itaque, ut ecclesias illas omnes oppugnata, *vel certè harum partem longè maximam monumentis traditionibusque antiquis, è quibus, sese jam inde à seculo I fundatas sedibusque episcopalibus ornatas fuisse, exploratum habuerint, Sulpitii ætate caruisse dicamus; cùm autem res ita habeat, tumque adeò vel nulla vel certe pauca dumtaxat in Galliis ecclesiæ monumenta hujusmodi*

Digitized by Google

A *modi traditione ſyue habuerint, die, amabo, quî factum, ut tot, quot volunt, Gallicana eccleſia, ſeſe jam inde à ſeculo I, ſtatuis etiam, à quibus regerentur, epiſcopis, fundatas fuiſſe, gloriate poſtea fuerint modoque adhuc glorientur? Conſectarium è jam dictis fit, ut ad id ſanè non aliis, quam quæ Sulpitii ætate poſteriora eſſent, documentis notitiiſve fuerint inducta. Ac ego quidem nihil vere propius ſtatutum iri putem, quam ſi ſequenti modo res eveniſſe dicatur. Cùm è traditione genuina ac proin, ut multi putant, etiam vera fidem jam inde à ſeculo I per Apoſtolos eorumve diſcipulos in Gallias illatam atque aliquot etiam, utut admodùm paucas, eccleſias fundatas ibidem fuiſſe, haberetur compertum, hinc quidam, præpoſtero antiquitatis, quâ, veluti pulcherrimo nobilitatis titulo, eccleſias ſuas, etiamſi ſerius fuiſſent fundatæ, condecoratas volebant, amore abrepti, fuiſſe nihilominùs haſce etiam ab epiſcopis, per ipſoſmet apoſtolos proximoſve eorum ſucceſſores miſſis, ſtabilitas, facilius, quàm par erat, exiſtimârint, hæque deinde illorum opiniones, in vulgus ſparſa litteriſque etiam commendatæ, ita tandem, cùm vel vetuſtatis, temporis lapſu acquiſitæ, nomine utcúmque venerandæ evaſiſſent, apud dictas eccleſias, utut ſerius etiam, quemadmodùm dixi, fundatas, valuerunt, ut hæ & pro veris illas traditionibus habuerint, & hinc, ſeſe jam inde à ſeculo I per apoſtolorum diſcipulos epiſcopoſve, ab hiſce miſſos, fundatas fuiſſe, haud difficulter in animum induxerint.*

B

repetitur, ſuadetur,

59 *Uter ſit, cùm equidem pleraſque, ne Sulpitius Severus aut ſupine prorſus in rebus Gallicanis ignorantiæ aut malæ in ſcribendo fidei, quod utrumque nefas eſt, inſimulandus ſit, Galliarum eccleſias, quæ ſeſe jam inde à ſeculo I fundatas arbitrantur, monumentis traditionibuſque, Sulpitio antiquioribus, quibus hanc opinionem ſuam firment, eſſe deſtitutas recentioribuſque adeò dumtaxat ac fidei ſubleſtæ documentis tantam ſuam antiquitatem tueri, neceſſariò ex jam dictis adſtruendum ſit, enimverò debitus ac porrò ſervandus ſcriptori iſti honos etiam facit, ut opinio, quæ ſi haud omninò nullas, perpaucas certè tantùm eccleſias ſeculo I in Galliis fundatas fuiſſe adſtruit, veroſimillima, ne dicam, propè certa, evadat. Hinc porrò fit, ut, quæ ſuprà de epocha, quam* Dionyſii *miſſioni Acta Boſquetiana aſſignant, ob generales Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertiones non admittenda dicta ſunt, non parum confirmentur. At verò erit fortaſſis adhuc, qui, quò argumentum, à Sulpitii Severi auctoritate modò petitum, infirmet ac elevet, antiquo huic auctori opponat Oroſium, qui eâdem, quâ is, ætate floruit, eaque prodit memoriæ, è quibus, jam inde à ſeculo I haud paucas in Galliis eccleſias epiſcopoſque, à quibus hæ gubernarentur, exſtitiſſe, non nemo forſan concludat. Duo quippe, quibus id hic ſcriptor pariter antiquus facit, loci ſeu textus inveniuntur, alter hiſtoriarum, ab eo ſcriptarum, lib. 7, cap. 7, alter libri ejuſdem cap. 10.*

C

hinc quæ de miſſionis Dionyſiana epocha,

60 *Ac priori quidem de Nerone, Romanorum ab anno 54 uſque ad annum 68 imperatore, ſic loquitur:* Primus Romæ Chriſtianos ſuppliciis & mortibus affecit ac per omnes provincias pari perſecutione excruciari imperavit; *poſteriori vero de Domitiano, qui ab anno 81 ad annum uſque 96 Romano imperio præfuit, ſequentem ſcribit in modum:* Per annos quinde-

cim ad hoc paulatim per omnes ſceleris gradus crevit, ut confirmatiſſimam toto orbe Chriſti eccleſiam, datis ubique crudeliſſimæ perſecutionis edictis, convellere auderet. *Tales ſunt duo, quos dixi, Oroſii textus; verùm ex utroque contra opinionem, quæ perpaucas dumtaxat epiſcopales eccleſias in Galliis ſeculo I ſtatuit, quidquam conficitur. Rem quantum ad priorem ſic oſtendo; dum Nero, uti is prodit, Chriſtianos per omnes Romani imperii provincias excruciari imperavit, tum ſanè, cum id fecit, per omnes Romani imperii provincias exſtitiſſe Chriſtianos, promulgato in hoſce edicto haud ſignificavit, ſed tantùm ſeſe velle, ut in quibuſcúmque imperii provinciis Chriſtiani fuiſſent inventi, ſuppliciis ii afficerentur. Sic, ſi quis princeps per omnes ditionis ſuæ civitates novo ſupplicii genere ſeviri in fures domeſticos imperet, is ita in omnibus ſibi ſubjectis civitatibus jam tum, cùm hunc in finem edit edictum, fures domeſticos exiſtere, neutiquam ſignificat, ſed tantùm ſeſe velle, ut, ubicúmque in ditionis ſuæ urbibus fures hujuſmodi fuerint reperti, ii novo, quod præſcribit, ſupplicii genere plectantur.*

61 *Jam verò, ſi Nero, dum per omnes imperii provincias Chriſtianos excruciari imperavit, id dumtaxat, quod jam dixi, ſignificatum voluerit, priori enimverò, de quo hic agimus, Oroſii textui ſignificatio, quâ quid amplius intelligatur, attribuenda non eſt, hincque ſit, ut ne quidem ex illo, per omnes imperii provincias, Nerone Eccleſiam perſequente, Chriſtianos exſtitiſſe, poſſit inferri. Res manifeſta apparet; verum demus etiam, ſecùs hanc habere, textuſque Oroſiani veritatem exigere, ut, Nerone Eccleſiam perſequente, in omnibus imperii provinciis, ac proin & in Galliis, harum unam conſtituentibus, Chriſtiani exſtiterint, hinccne erit conſequens, & hos ibidem numero multos & epiſcopales eccleſias, quod tamen, ut quidquam contra opinionem, à nobis hic propugnatam, conficeretur, eſſet neceſſum, haud paucas etiam exſtitiſſe? Nemiquam ſanè, uti nemo non fatebitur, qui vel ſola verba, quibus dictus prior Oroſii textus concipitur, utcumque expenderit. Ad poſteriorem jam venio. Tradit iſte is ſcriptor,* Chriſti Eccleſiam, *Domitiano imperante ſeu ſeculo I ſeneſcente,* confirmatiſſimam toto orbe *fuiſſe; verùm tum temporis a gentibus non paucis, maximè Septemtrionalibus, Chriſti fidem nondum fuiſſe ſuſceptam, apud omnes in confeſſo eſt.*

E

ob Patrum aſſertiones, ducemi, qui in contrarium facium, Oroſii textibus

F

62 *Adhæc* raræ *dumtaxat adhuc, ut S. Saturnini Acta, ſeculo IV ineunte è ſuprà dictis conſcripta, teſtantur, in* aliquibus *Galliarum* civitatibus, *dum is Sanctus ſeculo III medio Toloſam advenit,* eccleſiæ paucorum Chriſtianorum devotione conſurgebant, *imò verò ſeculo IV, cùm nondum S. Martinus in Galliam veniſſet, ne quidem adhuc (adi, quæ num. 42 è ſeptem Galliæ epiſcoporum ad S. Radegundem epiſtola adduxi) ad multorum cognitionem Chriſtianæ Religionis myſteria ibidem pervenerant. Dum itaque,* confirmatiſſimam toto orbe *ſub ſeculi I finem fuiſſe* Chriſti Eccleſiam, *ſuprà huc tranſcriptis verbis ait Oroſius, vel à veritate aberrare eſt dicendus, vel ita intelligendus, ut iis, non in omnibus & ſingulis, ſed dumtaxat in multis mundi regionibus, ſparſim etiam, quæ tamen haud admodùm multæ numero exſtiterint, erectis eccleſiis, fidem Chriſti tum fuiſſe ſuſce-*

ſolutis, ſed non illigenda dicta ſunt, confirmantur.

piam,

AUCTORE C. B.

ptam, ſignificetur. Jam verò, cùm res indubiè, uti è jam dictis liquet, ſic habeat, nihil pariter ex poſteriori jam diſcuſſo Oroſii textu habetur, ex quo, jam inde à ſeculo I multas in Galliis exſtitiſſe epiſcopales eccleſias, utcúmque conficias, cúmque adeò, quæ pro opinione oppoſita tuenda in medium ſuprà adduxi, firma atque inconcuſſa ſubſiſtant, enimverò quæ de miſſionis Dionyſiana epocha ſeculo I ob Juſtini, Irenæi & Tertulliani aſſertiones non illiganda § proximè pregreſſo dicta ſunt, haud parum, ut jam dixi, è modò hic diſputatis confirmantur.

§ V. Quid de binis teſtimoniis, quæ pro S. Dionyſii in Gallias miſſione ſeculo I affigenda faciunt, quæque à S. Genovefæ biographo ac S. Fortunato data contendunt, ſit cenſendum.

B

Pro Dionyſii miſſione ſec. I illiganda S. Fortunatum & S. Genovefa biographum

QUi epocham, S. Dionyſii *in Gallias miſſionis in Boſquetianis hujus ac* SS. Ruſtici & Eleutherii *Actis aſſignatam, tuentur, duo potiſſimùm opinioni ſuæ, ut arbitrantur, multùm faventia adducunt teſtimonia antiqua, quorum alterum Vita S. Genovefæ ſcripteri, alterum S. Fortunato adſcribunt. Verùm meritò ſeſe id facere, nec ſatis probant, nec, etſi probarent, ex hujuſmodi teſtimoniis id, quod volunt, conficiant. Quæ de ambobus hiſce dicturus jam nunc ſum, rem, ni fallor, dilucidè evincent. A teſtimonio, quod S. Genovefæ biographo attribuunt, duco initium. Bollandus, primus Operis noſtri auctor ac parens, ad diem III Januarii, quo S. Genovefa Faſtis ſacris extat inſcripta, duas exhibet è veteribus Mſs. ejus Vitas ſeu potiùs duo Vitæ ejuſdem exemplaria. Horum poſtremum num.* 14 *ſic habet:* Hic verò epiſcopus (Dionyſius *ſcilicet*) in ſexto à Pariſiis miliario martyrio vitam finivit, qui à Clemente epiſcopo S. Petri diſcipulo eſt in ſacerdotium benedictus, & ab eodem dicitur in has partes deſtinatus, qui Clemens etiam certamen ſupradicti ſancti Petri apoſtoli cum Simone Mago in Cæſarea vel alibi geſtum admirabili prædicatione deſcripſit.

C

adducunt; ſed cùm hujus, quæ allegant, verba, nusquam in multis Mſs. codd. reperta,

64 *Dictum Vitæ S. Genovefæ exemplar, in quo hæc verba leguntur, deſcripſerat olim Roſweydus ex D. Prendhomii, canonici Cameracenſis, Mſs. Ita in iis, quæ in duas à ſe editas Vitas S. Genovefæ Vitas præfatur, num.* 2 *monet Bollandus; cùm autem, uti ibidem etiam ait, cum imperialis monaſterii S. Maximini & eccleſiæ S. Audomari aliiſque Mſs. memoratum Roſweydi Ms. aut, ſi mavis, excerptum contulerit, nec invicem quantùm ad verba ſuprà hinc jam tranſcripta diſcrepare notet, ea haud dubiè non tantùm in hoc, ſed & in illis omnibus repererit. Adhæc eadem verba in S. Genovefæ Vita, à Surio ad tertiam Januarii diem edita, itemque, uti in ſua de unico Dionyſio adverſus Launoyum Diatriba cap.* 18 *Menardus ait, in Mſs. S. Remigii Remenſis, & SS. Cornelii & Cypriani monaſterii Compendienſis antiquis codicibus, S. Genovefæ Vitam exhibentibus, pariter inveniuntur, biſque alii adhuc, uti ex infrà allegandis pateſcet, poſſent adjungi. Porrò, cùm verbis ſuprà hinc tranſcriptis, quæ in tot Mſs. S. Genovefæ Vitis, totque antiquis codicibus leguntur,* S. Dionyſius *in Gallias à S. Clemente Romano Pontifice miſſus diſertè tradatur, hinc, qui* Dionyſii *miſſionem huic Pontifici pariter adſcribunt ſeu ſeculo* I *innectunt, hanc miſſioni iſti aſſignatam epocham haud parùm confirmari contendunt.*

D

65 *Ita verò autumant, quòd, quemadmodùm in ipſo priori è duobus à Bollando, ut dictum, editis Vitæ S. Genovefæ exemplaribus num.* 51 *inſinuatur, hæc dumtaxat* ter ſenis *à ſancta hujus Virginis* obitu annis *fuerit conſcripta, quódque adeò, cùm S. Genovefa ſeculi* VI *initio, uti inter omnes convenit, diem extremum clauſerit, prafata epocha fundata ſit in teſtimonio, quod certè, utpote è Vita iſta excerptum, ſeculo* VI *ad annum dumtaxat vigeſimum circiter provecto haud multò ſit recentius. Verùm an S. Genovefa Vita, cujus duo exemplaria Bollandus loco cit. edidit, alibique plura adhuc exſtant, primigenia ſit Sancta illius Vita, quæ octodecim tantummodò ab obitu ejus annis fuerit conſcripta incertum eſt ac dubium, ut Bollandus in ſua ibidem Præfatione num.* 2 *obſervat. Adhæc, etſi ſint, ut jam expoſui, Mſs. antiqua, totque item codices Mſs. antiqui, eamdem, qualiſcúmque demùm hæc ſit, S. Genovefa Vitam complectentes, ſuprà hinc tranſcripta verba, quibus in poſteriori hujus exemplari, per Bollandum vulgato,* S. Dionyſius *à S. Clemente Papa in Gallias miſſus traditur, complectantur, non pauca tamen etiam Mſs. antiqua, codicesque itidem Mſs. non pauci antiqui inveniuntur, à quibus, eamdem S. Genovefa Vitam pariter exhibentibus, verba illa penitus exſulant.*

in pluribus tamen aliis Mſs.,

E

66 *Bollandus poſt ſequentia iſthæc, quæ in priori, quam edidit, S. Genovefa Vita cap.* 4, *num.* 16 *leguntur, verba,* Quanta veneratione & amore (*S. Genovefa*) dilexit Catholiacenſem vicum, in quo ſanctus Dionyſius cum ſociis ſuis Ruſtico & Eleutherio paſſus eſt & ſepultus, nequaquam ſilendum eſſe arbitror, *ita in Annotatione ſubjecta obſervat:* Interſerit Ms. Ultrajectinum multa de miſſione S. Dionyſii in Gallias; quæ, cùm abſint ab aliis Mss, omittimus; *ob hanc autem omiſſionem Franciſcus Pagius in ſua de* S. Dionyſio *Diſſertatione hiſtorico-critica, Breviarii Romanorum Pontificum tom.* 4 *præfixa, num.* 41 *Bollandum ſic carpit;* Satius fuiſſet ea referre, quæ erant in codice Ms., quàm ea demere. *Verùm, cùm Bollandus ad Vitam illam edendam, uti in monitis proximè huic præviis num.* 2 *docet, non ſolum Mſs. Ultrajectinum, ſed duo inſuper alia, videlicet S. Mariæ de Ripatorio, & monaſterii S. Mariæ Boniſontis, adhibuerit, lectionem, non quam in illo ſolo, ſed quam in duobus hiſce poſterioribus Mſs. reperit, potiùs ſequendam exiſtimavit, neque verò, ut apparet, immeritò. Unde fit, duo ſaltem, uti è jam allegatis manifeſtum ſit, Mſs. antiqua ſibi præluxerit habuit, in quibus à S. Genovefa Vita abſunt verba ſuprà hinc tranſcripta, quibus* S. Dionyſius *in Gallias à S. Clemente Papa miſſus aſſeritur.*

uti, hiſce ex Bollando

F

67 *Hiſce porrò duobus Mſs. accedit codex Ms. antiquus, à Launoyo in Celeſtinorum Pariſienſium bibliotheca conſpectus, in quo, uti is ſcriptor in Reſponſionis ad Diſſertationem de duobus Dionyſiis Diſcuſſione cap.* 18 *teſtatur, verba illa à S. Genovefa Vita pariter abſunt.*

miſſaque ad nos noſtra

Adhæc

Digitized by Google

A *Adhæc eruditiſſimus, quem ſupra ſol.* 805 *adhuc laudavi, dominus Pingré, abbatia S. Genovefæ Pariſiis canonicus Regularis, in miſſa ad nos de Codicibus Mſs., quibus Carpentarius, ejuſdem pariter abbatiæ canonicus Regularis, ad edendam S. Genovefæ Vitam uſus eſſet, notitia ſic ſcribit :* Quinque hic tenemus Vitæ B. Genovefæ manuſcriptos codices. Antiquiſſimum eorum referebat Baluſius ad initia noni ſeculi ; ceteri ſunt recentiores, puta duodecimi, decimi tertii vel decimi quarti ſeculi. In eorum uno, quem duodecimi ſeculi libens crederem, deeſt ſcholium de Dionyſio à B. Clemente in Gallias miſſo, id verò in quatuor aliis reperire eſt. Deeſt pariter in textu Vitæ S. Genovefæ, quam Carpentarius noſter anno 1697 edidit. Ea Vita eſt ad novem manuſcriptorum fidem exacta, unum San-Genovefæum vetuſtiſſimum, de quo ſuprà, octo alios Colbertinos.

recenſitis, probatur, Vita S. Genovefa exemplaribus non reperiuntur.

68 Ex his novem tres erant, in queis à Clemente miſſus Dionyſius ferebatur, San-Genovefæus nempe, & duo Colbertini ſeculo circitèr decimo tertio exarati. In alio Colbertino ſeculi duodecimi deerat omnino ſcholium, ſed Dionyſius Areopagita vocabatur. In alio duodecimi ſeculi exeuntis manuſcripto, tribus ſeculi decimi tertii, & uno ejuſdem ſeculi exeuntis aut decimi quarti ineuntis, & deeſt ſcholium & Dionyſius non niſi Pariſiorum epiſcopus vocatur ; *cùm autem è codicibus Mſs. antiquis hic recenſitis ſex ſint, in quibus à S. Genovefa Vita ſcholion ſeu ſuprà huc tranſcripta verba de* Dionyſio *in Gallias per Clementem miſſo abſunt, treſque inſuper alios Mſs. codices antiquos, in quibus hæc à S. Genovefa Vita pariter abſunt, jam ſuprà aſſignaverimus, conſentaneum eſt, ut novem ſaltem codices hujuſmodi Mſs. antiqui reperiantur. Jam verò, cùm res ita habeat, nec plures adhuc alios tales codices aſſignare foret difficile, quid, quæſo, qui,* Dionyſium *ſeculo* I *in Gallias à S. Clemente Papa miſſum autumant, pro hac opinione ſua ſtabilienda è codicibus Mſs. antiquis, ſint numero etiam multis, in quibus, ut dictum, præfata verba à S. Genovefa Vita haud abſint, conficiant ? Nihil ſanè, niſi forſan novem ſuprà aſſignata Vita S. Genovefa exemplaria Mſs. antiqua, in quibus ſcholion ſeu verba jam ſæpè memorata de* Dionyſio *in Gallias per Clementem miſſo non reperiuntur, corrupta mutilatave eſſe, dilucidè oſtenderint.*

corruptumque, non hæc, ſed alia.

69 *Verùm, qua ratione facere id poſſent, haud perſpicio, contráque, Mſs. antiqua Vitæ S. Genovefa exemplaria ſuprà jam recenſita, in quibus verba illa legantur, corrupta potiùs eſſe ſeu interpolata, ob rationes jam nunc adducendas mihi apparet. Pingreus mox laudatus, ſuſpicatus, quam modò tranſcripſi, de Mſs. codicibus antiquis, S. Genovefa Vitam complettentibus, notitiâ, illicò ſubjungit :* Notare liceat, illud (*de* S. Dionyſio *in Gallias per Clementem miſſo*) ſcholium, ubicumque ipſum comperi, his terminari verbis : "Ergò quia de ſancto „Clemente, ſucceſſore prædicti apoſtoli, „ (Petri ſcilicet) "ac de ſancto Dionyſio ab ipſo „deſtinato cum multis aliis in Galliam breviter „differui, ad propoſitum redeam.„ Ex quibus verbis libenter intulerim, tale ſcholium primigeniæ S. Genovefæ Vitæ eo tempore additum, quo opinio de S. Dionyſio à S. Clemente miſſo in Galliam diffundi cœperat, nondum tamen omnibus in eandem opinionem deſcendentibus. *Ita ille, ſeſe propenſum oſtendens, ut & ſcholion ſeu verba de* Dionyſio *in Gallias per Clementem miſſo in primigeniam S. Genovefa Vitam à poſterioris ævi ſcriptore intruſa, & id tum primùm, cùm opinio de Dionyſiana miſſione S. Clementi Papæ attribuenda eſſet exorta, factum fuiſſe, admittat.*

AUCTORE C. B.

in quibus reperiuntur, Vita S. Genovefæ exemplaria

70 *Et verò reipſa verba illa à ſcriptore, qui jam exortam de* Dionyſio *per Clementem miſſo opinionem fuerat amplexus, in primigeniam S. Genovefæ Vitam fuiſſe intruſa, veroſimillimum mihi facit tum Hildùini de hac Vita ſilentium, tum partium orationis connexio, quæ in S. Genovefæ Vita, verbis iiſdem rejectis ſeu reſciſſis, optimè ſervatur, retentis verò, aut omninò amittitur aut certè, turbata inde ſermonis ſerie, ægrè admodùm invenitur. Ut id, quod volo, clariùs exponam, præfata de* Dionyſio *per Clementem miſſo verba, ut ſuprà è poſteriori per Bollandum edito Vitæ S. Genovefæ exemplari jam tranſcripta, iterum hùc unà cum duabus Orationis partibus, quarum altera hiſce præmittitur, altera ſubnectitur, juverit tranſcripſiſſe. Oratio ſeu textus integer, qui inde conflatur, ſic habet :* Vicum Catholicenſem, in quo S. Dionyſius & paſſus eſt & ſepultus, grandi amore ac veneratione (*S. Genovefa*) dilexit. Hic verò Epiſcopus in ſexto à Pariſius miliario martyrio vitam finivit, qui à Clemente epiſcopo S. Petri diſcipulo eſt in ſacerdotium benedictus, & ab eodem dicitur in has partes deſtinatus, qui Clemens etiam certamen ſupradicti ſancti Petri Apoſtoli cum Simone Mago in Cæſarea vel aliòi geſtum admirabili prædicatione deſcripſit. Cupiebat enim S. Genoveſa huic ſancto Dionyſio martyri in ſupradicto vico baſilicam maxima conſtruere ambitione. E

videantur fucata, verba illa, quæ nec Hilduinus citat, in primigeniam S. Genovefa

71 *Confer nunc poſteriorem textûs hujus partem cum priori, videbiſque, hanc cum illa, ſi interſerta de* Dionyſio *& Clemente verba reſecentur, aptiſſimè conjungi ſeu connecti, contrà verò, ſi retineantur, conjunctionem ſeu nexum omnem, perturbata ſcilicet inde orationis ſerie, propemodùm tolli. Jam verò, cùm ſic habeat, hinc ſanè verba illa, non à S. Genovefa biographi calamo, ſed ab infida interpolatoris manu eſſe profecta, utcúmque ſaltem probatur ; verùm id longè fit validiùs ex iis, quæ de Hilduino jam nunc proferam. Hic Sandionyſianus ſeculo* IX *provecto abbas ſat prolixam, quò* S. Dionyſium *Pariſienſium apoſtolum, à S. Clemente miſſum, ac cum S. Dionyſio Areopagita eumdem eſſe, oſtenderet, Diſſertationem,* Areopagiticorum *nomine unà cum duabus hanc comitatis epiſtolis (adi, quem ſuprà fictitiis poſterioris hujus Sancti Actis præmiſi, Commentarium) diſtinguì ſolitam, conſcripſit ; etſi autem, ubicúmque à ſe inventa ſeu documenta ſeu teſtimonia, quæ ſtabilienda de* Dionyſio *per Clementem miſſo opinioni utcúmque idonea judicavit, cupidiſſimè in lucubratione illa recenſeat, verborum tamen, quibus in S. Genovefa, celeberrima Pariſienſium patrona, Vita* Dionyſius *à Clemente in Gallias miſſus dicatur, nuſpiam mentionem facit.*

Vitam veroſimillimè, poſt Hilduini etiam ætatem, fuerint intruſa.

72 *Cùm porrò, ut veroſimillimum videatur, omnia & ſingula, quæ in Vita iſta, utpote plus ſemel haud dubiis abs illo petitis, continerentur, optimè habueris perſpecta, quis, quæſo, ſi verba illa Vitæ eadem, qualis tum exſtabat, ſuiſſe*

AUCTORE C. B.

ſet complexa, ſallarum id illum fuiſſe, in animum facilè inducat? Nemo ſanè, quantùm opinor, qui Hilduinum in perquirendis iis, quæ ad ſuam de Dionyſio *per Clementem miſſo opinionem probandam ubicúmque conducerent, ſummam etiam diligentiam poſuiſſe conſideràrit. Jam verò, cùm id ita ſit, enimverò, quod ſuprà aſſerui, ex Hilduini de San-Genovefæa Vita ſilentio haud ineptè conficitur. Nec id tantùm ex hoc habemus, verùm etiam eadem de* Dionyſio *per Clementem miſſo verba non jam inde ab exorta (quod ſeculo forſan VI factum) de* Dionyſio *per Clementem miſſo opinione, ſed tum demum, cùm Hilduini Areopagitica ſeculo IX lucem jam aſpexiſſent, in primigeniam S. Genovefæ Vitam ab interpolatore fuiſſe intruſa. Res ex iis, quæ jam nunc dicta ſunt, attentè perpenſis, facilè poteſt colligi; ut hic plura de ea proferre neceſſum non ſit. Ad teſtimonium, quod opinionis de* Dionyſio *per Clementem miſſo patroni S. Fortunato adſcribunt, progredior.*

poſtquam, ut hymnus, Fortunato adſcriptus, Fortunato verò ſit,

73 *Hic ſanctus Pictavienſis ſeculo* VI *ſeneſcente epiſcopus hymnum, aiunt, à Doubleto in San-dionyſianis Antiquitatibus vulgatum, de S.* Dionyſio *Pariſienſi compoſuit, in eoque ſequentem canit in modum:*

Fortem fidelem militem
Chriſti ſecutum principem
Dionyſium martyrem
Plebs corde voce perſonet.
Clemente Roma præſule
Ab urbe miſſus adfuit
Verbi ſuperni feminis
Ut fructus eſſet Galliæ.

Verùm hymnus ille, uti in Antiquitatibus San-dionyſianis lib. 1 Doubletus docet, in uno eodemque San-dionyſiano codice, litteris aureis exarato, conjungitur cum altero in S. Dionyſii *laudem hymno, quem S. Eugenio Toletano antiſtiti falsò ſuppoſitum, in Commentario S. Dionyſii Areopagitæ Actis previo § 8 oſtendi. Adhæc idem hymnus, quod præcipuè, an verè à S. Fortunato ſit compoſitus, dubitare me facit, in minimè ſuſpectis hymnorum omnium poëmatumque Fortunati collectionibus, à Browero & Binio in lucem emiſſis, non reperitur. Menardus quidem aliique, qui* Dionyſium *à Clemente in Gallias miſſum volunt, reponunt, dictum hymnum, aiunt in binis, quas recenſui, Operum Fortunati collectionibus non exſtantem, inveniri tamen in monaſteriorum S. Germani à Pratis, S. Petri in Valle apud Carnutes & S. Dionyſii in Francia Mſs. codicibus; verùm tres illi codices, quorum poſtremus forſan à ſuprà memorato codice San dionyſiano litteris aureis exarato diverſus non eſt, ii ipſi ſunt, in quibus (Comment. S. Dionyſii Areopagitæ Actis previum, loco proximè cit. videſis) etiam reperitur hymnus, S. Eugenio Toletano epiſcopo falsò ſuppoſitus, & vel hinc codices illi mihi admodùm ſuſpecti evadunt.*

ab eximus, quo hic

74 *Adhæc cùm Menardus aliique, à quibus iidem codices laudantur, fuiſſe eos ante Hilduini ætatem conſcriptos, nuſpiam edicant, & tamen, ſi tam fuiſſent antiqui, verosimillimè id ſciturі, ſimulque etiam, quo ſic hymnum, de quo an Fortunati ſit, diſceptatur, ſanctо huic Pictavienſi epiſcopo validiùs vindicâſſent, dicturi fuiſſe videantur, hinc ſanè, fuiſſe illos demùm poſt Hilduini ætatem exaratos, vix non indubitatum apparet. Porrò cùm is hymnus verosimillimè, imò indubiè, alius non ſit, quàm hymnus, quem, veluti à Fortunato compoſitum, dictus Hilduinus pro firmanda de* Dionyſio *per Clementem miſſo opinione in ſuo ad Ludovicum Pium imperatorem Reſcripto num. 12 laudat, verosimillimè è charta ſeparata ſeu cum aliis in modum libri non compacta, in qua, ut apparet, abs hoc ſcriptore fuerit inventus, in San-dionyſianum codicem mox laudatum primò migràrit. Quid ſi porrò ex hoc deinde in binos alios codices ſuprà pariter laudatos fuerit illatus? Enimverò id ab horum ſcriptoribus, qui, cùm opinionem de* Dionyſio *per Clementem in Gallias miſſo fuiſſent amplexi, hancque ex Hilduini Areopagiticis maximéque è cinato in hiſce Fortunati hymno roborari exiſtimarent, hujus ſibi exemplar è San-dionyſiano monaſterio mittendum curàrint, fuiſſe re ipſa præſtitum, ab omni veri ſpecie minimè abhorret. Jam verò, re ita habente, præfati codices, in quibus, de quo loquimur, hymnus Fortunato adſcribitur, dubitationem ſanè, quam præcipuè, an is verè à ſancto iſthoc Pictavienſi epiſcopo fuerit compoſitus, Browerі & Binii collectiones ſuprà laudata injiciunt, nequaquam tollunt, cùm id ipſummet hymni ejuſdem exemplar, ab Hilduino laudatum, è quo in illos hymnum iſtum migràſſe haud inepte ob jam dicta ſuſpiceris, præſtare haud poſſit, uti ex iis, quæ modò ſubdam, apparet.*

adducuntur, revocari in dubium, nec, etſi locus foret,

75 *Hilduinus, uti ipſemet in ſuo ad Ludovicum Pium imperatorem Reſcripto num. 7 ait, documenta omnia, quæ ad* Dionyſii *Paſſionem conferibendam ſuaque in hac aſſerta confirmanda adhibuit,* abdita ac negligenter relicta *invenit; cùm autem hæc inter (Commentarium, fidelitiis S. Dionyſii Areopagitæ Actis previum, §§ præſertim 3 & 8 videſis) ſpuria ac ſuppoſititia exſtiterint nonnulla, ſanè haud prorſus immeritò, an hymni, Fortunato adſcripti, exemplar, quod ſanctі hujus antiſtitis nomine notatum Hilduinus in abdito monaſterii ſui loco repererit, ita falsò ab impoſtore non ſuiſſet Fortunato ſuppoſitum, dubitari poſſe videtur, eſſeque adeò, quo hymnus ille ſancto huic ſcriptori certò vindicetur, planè ineptum. Nonnemo quidem fortaſſis hic reponat, Hilduinum ſub Fortunati nomine hymnum illum, nulla omninò adhibita, quâ ſeſe, an verè is Fortunati ſit, dubitare inſinuet, loquendi formulâ, in Areopagiticis citare, idque illum facere, niſi tum is hymnus pro genuino Fortunati ſatis paſſim ab omnibus fuiſſet admiſſus, auſurum non fuiſſe. Verùm ut quid, quæſo, etſi etiam tum, an idem hymnus Fortunatum verè haberet auctorem, dubitatum fuiſſet à non paucis, citare illum eo, quo dictum eſt, modo non fuiſſet auſus Hilduinus? Certè id faciendo, cùm chartam ſeu ſcriptum, in quo hymnum illum Fortunati nomine ſignatum invenerat, exhibere dubitantibus potuiſſet, famam ſuam periculo nequaquam expoſuiſſet. Verùm demus etiam, hymnum illum fuiſſe reipſa à Fortunato concinnatum; demus pariter, & verba ſuprà huc tranſcripta, quibus in poſteriori San-Genovefæa Vita exemplari* S. Dionyſius *in Gallias à S. Clemente Papa miſſus traditur, ab ipſomet S. Genovefæ biographo eſſe profecta, nondum tamen, miſſionis Dionyſiane epocham ſeculo I innectendam, hinc evincant.*

à dictum illorum ſcriptorum teſtimonii, utpote nec in antiquis.

76 *Utcúmque enim duo illi ſcriptores, miſſum fuiſſe à Clemente in Gallias* Dionyſium, *apertè teſtari admittantur, à re tamen, de qua agitur, vixère remotiores, quàm ut illorum de ea dictis fides indubitata debeatur. Fas quidem eſt, deficientibus, quorum teſtimonio factum aliquod ſtabiliatur,*

A *biliatur, ſcriptoribus æqualibus, ad eos etiam, qui ſatis illius ævo propiores ſunt, recurrere; verùm id dumtaxat locum habet, quando ab hac illi haud nimium ſuêre remoti. Regula hæc ſeu principium ab iis etiam, qui a ſeveriori critica alieni ſunt, haud gravate admittitur. Porrò S. Fortunatus & S. Genovefæ biographus, qui, ut jam dedimus,* S. Dionyſium *a S. Clemente Papa miſſum tradunt, ſeculo* VI, *ut jam ſupra monui, floruêre; cum autem is Pontifex ſeculo* I *Romanam S. Petri Cathedram occupârit, conſtat inde, ut iis, quæ ipſimet ſcribunt, inſiſtendo à facto iſto ſeu* S. Dionyſii *per S. Clementem miſſione quatuor amplius ſeculis abfuerint ac proin tanto temporis ſpatio, ut omnino, ne illorum hanc teſtimonio ſuperſtruamus, exigere videatur ſana ratio, niſi ad id vel traditio legitima vel teſtimonia antiquiora acceſſerint. Verùm quænam, quæſo, ſcriptoribus illis teſtimonia queunt præluxiſſe hujuſmodi? Ego certè, diligentiſſima etiam perquiſitione facta, ne unum quidem invenire queo. Adhæc teſtimonia antiquiora, è quibus S. Fortunatus & S. Genovefæ biographus,* Dionyſii *miſſionem a Clemente factam fuiſſe, didicerint, duobus hiſce ſcriptoribus verosimillimè non præluxiſſe, ex iis, quæ §* B *proximè progreſſo diſputata ſunt, haud inepte concluſeris.*

77 *At verò Viſbii, qui* Dionyſium *ſe vidiſſe indicat, conſcriptionem, ab Hilduino in Areopagiticis laudatam, nonnulli cum hoc San-dionyſiano abbate hîc allegant; etſi autem in iſta conſcriptione, uti è Commentario S. Dionyſii Areopagitæ Actis prævio, ubi eam num. 44 & duobus ſeqq. integram dedimus, conſpicies, nulla omninò* Dionyſii *per Clementem miſſi mentio occurrat, Hilduinus tamen in ſuo ad Ludovicum Pium imperatorem Reſcripto num.* 5 *de* Dionyſio *ſic ſcribit:* Quoniam autem beatus Clemens huc eum, videlicet in Gallorum gentem, direxerit ..... libellus antiquiſſimus Paſſionis ejuſdem (S. Dionyſii *nimirum*) explanat. Præcipuè tamen conſcriptio Viſbii; *quibus verbis ſanè,* S. Dionyſii *miſſionem S. Clementi Papæ in Conſcriptione Viſbii adſcribi, diſertiſſimè affirmat. Fuerint ergò Conſcriptio iſthæc, quam Hilduinus pro manibus habuit, diverſa ab ea, quam loco proximè cit. in Comment. S. Dionyſii Actis prævium intulimus? Id equidem haud puto; reſpéne autem, an ſecùs, è jam dicendis lector diſpiciat. Etſi quidem generis, è quo S. Dionyſius Areopagita ortus ſit, nobilitas in Actibus Apoſtolorum uſpiam commemoretur, Hilduinus tamen, quòd ex* Areopagitæ *titulo, qui in hiſce Sancto illi tribuitur, nobilitas illa (Commentarium Sancti ejuſdem Actis prævium num. 6 & 7 videſis) poſſit inferri, fuiſſe eam* Actuum Apoſtolorum teſtimonio priſcis ſeculis notam, *in ſuo ad Ludovicum Pium imperatorem Reſcripto num.* 3 *diſertè affirmat.*

uti hîc quoniam ad Viſbii conſcriptionem, ab Hilduino laudatam,

78 *Quid ſi ergò Hilduinus, non quòd in Viſbii Conſcriptione, quæ ei præluxit,* Dionyſium *à Clemente miſſus aſſereretur, ſed aliquid, ex quo id à Clemente factum, poſſet concludi, reperiretur, ſancto huic Pontifici miſſionem* Dionyſii *in Conſcriptione illa attribui, notârit? Enimverò hunc, utut minimè probandum, in ſcribendo modum, quem & loco proximè cit. & alibi adhuc uſurpavit, iterum hîc uſurpâſſe Hilduinum, indubitatum apparet. In Viſbii Conſcriptione, loco proximè cit. à nobis tranſcripta,* S. Dionyſium *ſub Domitiano imperatore martyrium*

nec ab ea, quam nos antè dedimus, diverſam,

C

ſubiiſſe, indicatur, cúmque hinc, ſanctum hunc Pariſienſium Apoſtolum à Clemente fuiſſe miſſum, conſectarium arbitraretur Hilduinus, id re ipſa in Conſcriptione illa, quam præ oculis habuit, aſſeverari, loco ſuprà cit. notârit; ut proinde non ſit, cur hinc, in qua, ut ait, S. Dionyſii *miſſio S. Clementi adſcribitur, diverſam putemus à tranſcripta a nobis eadem Viſbii Conſcriptione, in qua ne illa quidem, ut jam dictum, Clementis mentio occurrit. Verùm, inquiunt modò, cùm equidem Viſbii Conſcriptio ſub Domitiano locet* Dionyſii *martyrium, opinioni certè de hoc ſancto Pariſienſi Epiſcopo per Clementem miſſo ſuffragatur. Fateor, ſic habet; verùm, etſi etiam Conſcriptio Viſbii,* Dionyſium *à Clemente miſſum, diſertiſſimè traderet, nec hinc tamen id, quod de re hac Fortunatus ac S. Genovefæ biographus ſcripſerint, in teſtimonio hiſce antiquiori dici poſſet vel nicúmque ſatis fundatum. Illa enim Conſcriptio, utpote ſpuria Viſbioque ſcriptori fictitia ab impoſtore ſeculo* VIII *forſan aut adhuc ſerius ſuppoſita, nullo planè in pretio eſt habenda.*

79 *Res ex iis, quæ in Comment., S. Dionyſii Areopagitæ Actis prævio, § tertio adducta ſunt, ſatis ſuperque liquet. Attamen, ut adhuc luculentius pateſcat, juverit iis ſequentia etiam, quæ eò conducunt, adjungere. Pictores ſculptoreſque, ut necis genus, quod martyres, capite amputato pro fide occiſi, ſubierant, exprimerent, eos caput manu tenentes plerúmque exhibuêre. Hinc dudum poſtea factum, ut Sanctos, ita expreſſos, abſciſſum ſibi caput manibus propriis poſt necem geſtâſſe, fuerit & falsò ab imperitis exiſtimatum, & hic etiam error in Sanctorum illorum Actis, ſcriptoribus ſcilicet, qui hæc litteris mandârunt, facilius, quàm par eſſet, miracula prodigioſaque facta, quæ Martyrum necem ſuiſſent comitata, incautè credentibus, irrepſerit. Porrò cùm ſcriptores illi, ſi vel ipſimet martyribus necem inferri vidiſſent, vel rem ab aliis, qui viderant, exponi audiviſſent, errorem certè hujuſmodi commiſſuri non fuiſſent, eumque nihilominus Conſcriptionis Viſbianæ auctor committat, enimverò is, utpote ſeſe* Dionyſii *martyrium vidiſſe, aut certè ab iis, qui id viderant, exponi audiviſſe, haud obſcurè indicans, lectori inſigniter imponit. Jam verò, cùm ſic in omnibus planè, quæ ſcribit, ac proin & in tempore, quo ſe floruiſſe innuit, fidem omnem ſibimetipſi abroget, nihil omninò impedit, quò minus ſpurium illum, de quo hîc agimus, ſæcum ſeculo demum* VIII *aut ſerius productum abs illo fuiſſe credamus. Fuit* Conſcriptio Viſbii, *ut Hilduinus in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num.* 5 *decet,* in tomo ſatis ſuperque abdito Pariſius divino nutu inventa. *Quid ſi ergò ii, qui eccleſiæ Pariſienſis res dicto ſeculo* VIII *adminiſtrabant, timentes forſan, ne aliquando bonorum quorumdam, quæ ad hanc ſpectabant, poſſeſſionis titulum, ſcripto expreſſum, proferre cogerentur, præfatam, ut hujus, quo carebant, loco eſſet, Conſcriptionem ſub mentito Viſbii nomine vel ipſimet confinxerint, vel alienâ ſaltem operâ confingendam curârint? Certè olim fuiſſe, qui primigeniis principum diplomatibus amiſſis nova à ſe conficta ſubſtituerint, eruditi paſſim nôrunt, rationemque ac qualemcumque formam inſtrumenti, quo nonnulla eccleſiæ Pariſienſi ſeu epiſcopo ejus Maſſo fuerint collata, Viſbianæ Conſcriptio videtur præferre.*

nominatim oſtenditur, probæ notæ teſtimonia E

F

80 *Utut ſit, hæc ſuprà adductis hîc adhuc, ut in*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

in monumento hujuſmodi Dionyſii *per Clementem miſſionem fundari nequaquam poſſe, dilucidiùs monſtrarem, adjunxiſſe contentus, examinare modò, annè hæc nec in traditione ſat ſolidè ſit fundata, aggrediar. Enimverò, cum reverentia, S. Fortunato ac S. Genovefæ biographo debita, expoſcat, ne, quæ de* S. Dionyſio, *per Clementem miſſo, memoriæ, ut dedimus, prodidêre, finxiſſe dicantur, hæc illos è traditione ſaltem hauſiſſe, nemo meritò eat inficias. Verùm qualis ea fuerit, verane ac ab ipſa rei geſtæ origine deducta, an contrà popularis tantum nec niſi è rumoribus incertis ipſemet, quo S. Fortunatus ac S. Genovefæ biographus floruêre, ſeculo* VI *vel haud multò citiùs demum nata, dubitari non immeritò poteſt. Longuevallius in Diſſertatione, Hiſtoriæ Eccleſiæ Gallicanæ à ſe conſcriptæ præmiſſa, art.* 3 *hunc ferè verbis Gallicis, quæ Latinè reddo, loquitur in modum :* Cùm antiquitas pulcherrimis nobilitatis titulis accenſeatur, populi plerique in remotiſſimis temporibus originem ſuam quæſiêre, cúmque obſidione Troiana nihil celebrius, nihil antiquius in hiſtoria profana nôſſent, non pauci ad principes Troianos, quos in diſperſione ſua reſpublicas principatuſve aliquos fundâſſe, aliunde habebant compertum, imperiorum ſuorum fundationes retulêre. Nihilne ſimile particularibus Galliarum eccleſiis evenit? Fidem in Gallias ab Apoſtolis horumve diſcipulis fuiſſe illatam, è traditione erat notum; ex hac autem traditione vera plures confictæ ſunt falſæ, quæ pleriſque noſtratibus eccleſiis epiſcopos, ab ipſiſmet Apoſtolis miſſos, pro fundatoribus dedêre.

B

ac vera certè ſic habenda.

81 Hæ porrò opiniones, quæ videbantur illis honorificæ, abſque ſufficienti examine tuêrunt receptæ, &c, quamvis eſſent recentes, pulchrum traditionis nomen brevi eis fuit impoſitum; verùm prætenſæ iſtæ particularium quarumdam eccleſiarum de origine ſua traditiones non magis ſunt certæ, quàm quæ à familiis quibuſdam de nobilitatis ſuæ antiquitate proferuntur. *Ita hactenus ille; cùm autem, quæ de particularium quarumdam eccleſiarum traditionibus memorat, videantur ſanè veriſſima, hinc ſit, ut quaſcumque particularium eccleſiarum traditiones, quæ harum fundationes vel ab ipſiſmet Apoſtolis, vel ab epiſcopis, per hos miſſis, repetunt, non parùm habeam ſuſpectas, niſi eas, non è vanis rumoribus natas, ſed veri nominis traditiones eſſe, alicunde ſolidè poſſit probari. Quamvis S. Saturninum, primum Toloſatium epiſcopum, Decio & Grato conſulibus ſeu ſeculo demum* III *Toloſam veniſſe, ex antiquis ipſiuſmet ſancti hujus antiſtitis Actis, à Ruinartio inter ſincera Martyrum Acta relatis, habeatur compertum, eſt tamen, cur dubitetur, an ſeculo* VI *non obtinuerit etiam traditio, quæ eum ab ipſiſmet Apoſtolorum diſcipulis Toloſam miſſum fuiſſe, aſſtruebat.*

C

ſat fundatis, ad. quod pro ſua de Dionyſio opinione vellent, conficiunt.

82 *Etenim Gregorius Turonenſis, qui ſeculo illo floruit, lib.* 1 *de Gloria Martyrum cap.* 48 *ſic ſcribit :* Saturninus verò martyr, ut fertur, ab Apoſtolorum diſcipulis ordinatus, in urbem Toloſatium eſt directus. *Sunt quidem, qui, ut cum S. Saturnini Actis Gregorium concilient, eum hic accuratè haud locutum ac per* Apoſtolorum diſcipulos *non niſi Romanos Pontifices, qui fidem, Roma ab Apoſtolis diſſeminatam, profitebantur, intellexiſſe contendunt; verùm ſunt etiam, qui non alios, quàm qui, fide ab ipſiſmet Apoſtolis accepta, verè eorum diſcipuli fuiſſent, à Gregorio per* Apoſtolorum diſcipulos *volunt intelligi; iis autem aſſentiendum ſi ſit, conſectarium è jam datis ſcriptoris hujus verbis eſt, ut ſeculo* VI *vigueriit etiam traditio, quâ iis, qui Apoſtolorum veri nominis fuiſſent diſcipuli, S. Saturnini ad Toloſates miſſio contra certam atque indubitatam Sancti hujus Actorum fidem fuerit adſcripta. Quid ſi ergò traditionem hujuſmodi haud multò præſtet altera ſuprà memorata, quâ Fortunatus & S. Genovefæ biographus impulſi S. Clementi Papæ* Dionyſii *in Gallias miſſionem adſcripſerint? Utut ſit, mihi equidem nihil occurrit, quo hanc illâ præſtare aſſirmem. Jam verò, cùm res ita habeat, ſiquæ adeò, an traditio, è qua ſola, uti ex hic jam dictis conſequitur, S. Fortunati ac S. Genovefæ biographi dicta de* Dionyſio *per Clementem miſſo teſtimonia promanâſſe queunt, pro vera ac genuina ſit habenda, dubium admodùm atque incertum, enimverò ex iis, etſi etiam reipſa à duobus illis ſcriptoribus data fuiſſent, opinionis de* Dionyſio *per Clementem miſſo patroni nequaquam id, quod pro hac confirmanda ſtabiliendave vellent, conficiunt.*

D

E

etſi interim hanc, contraria etiam obtinente, ſeculo VI *vigniſſe ſit dicendum.*

83 *Verùm etſi id ita ſit, opinionem equidem, quæ* Dionyſium *à Clemente ſeculo* I *miſſum aſſereret, ſeculo* VI *vigniſſe, ſapiſſimè jam laudati, qui tum floruêre, Fortunatus ac S. Genovefæ biographus, ſi reipſa hoc & ipſi aſſeruerint, argumento ſunt minimè dubio. Aſt & altera, quæ* Dionyſii *miſſionem ſeculo* III *innectleret, tum etiam indubiè obtinuit opinio. Palàm id ſit ex Gregorio Turonenſi mox laudato, utpote qui Hiſt. Francorum lib.* 1, *cap.* 30 Dionyſii *miſſionem ſub Decio & Grato conſulibus collocet, ſeu quod eòdem recidit, anno* 250 *innectat. Aiunt quidem, id facere Gregorium, quòd cum S. Saturnino veniſſe in Gallias* Dionyſium *arbitraretur; verùm quid tum, cùm equidem, Saturninum ſub Decio & Grato conſulibus ſeculo* III *medio Toloſam advenîſſe, Gregorius (adi ejus loco proximè cit. Francorum Hiſtoriam) ſit arbitratus, conſectarium eſt, ut &* Dionyſium *in Gallias tum veniſſe ſeu miſſum fuiſſe, exiſtimârit. Adhæc cùm auctor anonymus, qui, quemadmodùm apud nos tom.* 2 *Octobris in Comment. Actis SS. Tyrſi, itemque SS. Bonifacii & Sociorum prævio num.* 6 *& duobus ſeqq. probatum invenies, SS. Fuſciani & Victorici martyrum Acta, à Boſqueto edita, ſeculo* VI *in lucem miſit, binos hoſce Sanctos, quos ſub Maximiano paſſos ſcribit,* Dionyſii *ſociat ſocios, conſectarium eſt, ut hunc non ſeculo* I *à S. Clemente Papa, ſed ſeculo demum* III *ab alio Romano Pontifice in Gallias miſſum fuiſſe, non ſecus ac Gregorius Turonenſis, exiſtimârit. Jam verò, cùm res ſic habeat, ſeculo* VI *duæ in Galliis vigueriut opiniones, quarum altera ad ſeculum* I, *altera ad ſeculum* III Dionyſii *miſſionem referret. Priorem Fortunatus & S. Genovefæ biographus, ſi reipſa, quod ſuprà dictum, ſcripſerint, ſunt amplexi; poſteriorem verò Gregorius Turonenſis, & anonymus, quem proximè laudavi, ſcripſer ſunt ſecuti. Utra porrò potior ac veroſimilior debeat videri, § ſequenti diſcutiam.*

F

§ VI.

Digitized by Google

A

§ VI. Quandonam opinio, quæ Dionysii missionem seculo I illigat, maximè viguerit, & an opposita, quæ hanc in seculum tertium differt, verosimilior non sit.

I Pipini & Theoderici regum chartis, quarum verba sic dantur, seculo octavo

UT primum, *quod hîc quæritur, efficiam, testimonia antiqua, quæ opinioni de* Dionysio *seculo* I *in Gallias misso nicúmque confirmando subserviunt, in medium adduco. Mabillonius lib.* 6 *de Re Diplomatica pag.* 488 *recenset præceptum Theoderici Catensis, Francorum regis, anno Christi* 723 *datum, in quo Theodericus anteriorum regum ac Pontificum privilegia San-dionysianis, monachis concessa, confirmans, ait:* Aergo dum & omnipotens Pater, qui dixit de tenebris lumen expendiscire, per Incarnationis mystheria Unigeniti Filii sui

B Domini nostri Jesù Christi, vel inlustratione Spiritus Sancti inluxit in corda sanctorum Christianorum, pro cujus amore & desiderium inter citerus glorioſus triumphus Martyrum beatus Dionysius cum sociis suis Rustico & Eleotherio, qui primi post Apostolos SUB ORDINATIONE BEATI CLIMENTI, Petri Apostoli successoris, in hanc Galliarum provinciam advenerunt. *Quod hîc de* S. Dionysii *ejusque Sociorum sub beato Clemente, Petri Apostoli successore, in Gallias adventu asseritur, in Pippini quoque, Francorum regis, charta, anno* 768 *data, atque à Doubleto in Antiquitatibus San-Dionysianis lib.* 3, *cap.* 5 *recitata, traditur his verbis:* Dionysius & sæpe jam dictus Rusticus & Eleutherius, qui primi post Apostolos SUB ORDINATIONE B. CLEMENTIS, Petri Apostoli successoris, in hanc Galliarum provinciam advenerunt. *&c.*

opinionem, quæ Dionysii missionem sec. I *illigat, apud multos obtinuisse. certum apparet,*

85 *Gallia Christiana Acta scriptores,* Dionysii *sub ordinatione beati Clementis in Gallias adventum in binis jam memoratis chartis seu præceptis à Pipino & Theoderico asseverari, col.* 8 *prafati, mox subjungunt.* Hanc autem opinionem *de* Dionysii *sub Clemente in Gallias adventu* prorsus hauserant (*reges scilicet Theodoricus & Pipinus, aut ii certè, qui mox dicta eorum præcepta scripsêre*) ex Actis Passionis S. Dionysii, quæ citat Hilduinus, ubi scriptum legebatur, S. Dionysium à Clemente Pontifice Romano, episcopum ordinatum & in Gallias fuisse transmissum. Acta hujus Vitæ è Mss. codicibus edidit Franciscus Bosquetus; auctorem verò Fortunatum, Pictaviensem episcopum, appellatum deprehendit Petrus de Marca in codice Ms. Turonensis ecclesiæ. *Ita illi; verùm S. Dionysii Acta, quæ Bosquetus edidit, Fortunatum certissimè non habere auctorem, jam dilucidè Comment. hujus prævii* § 1 *est monstratum. Nec hoc tantùm ex ibidem dictis habetur, verùm etiam Acta illa Pipini & Theoderici ætate nondum fuisse admodùm antiqua; ut vel idcircò dubitari queat, an verè ex iis opinio de* Dionysii *in Gallias per Clementem missione in bina suprà memorata præcepta seu diplomata manârit. Verùm, inquies, undecúmque illam seu bini dicti reges, seu qui diplomata illa digessêre, hauserint, hæc equidem argumento sunt, seculo* VIII, *quo fuêre data, non paucos in Galliis, qui* Dionysium *à Clemente missum arbitrarentur, exstitisse. Fateor, sic habet; verùm quid hinc, quæso, sat firmi ac certi pro opinione de* Dionysio *per Clementem misso stabilienda elicias?*

AUCTORE C. B.

86 *Hæc, utpote cujus nulla planè ante seculum* VI *vestigia seu indicia, fidem facere utcúmque nata, inveniuntur, seculo* VII *primùm, aut certè non citiùs, quàm seculo* VI, *quo forsan, quod suprà gratis dedimus, Fortunatus ac S. Genovefæ biographus scripsêre, fuerit indubiè exorta; ab eo autem tempore (neque enim hoc negare est animus) magis magisque in Galliis, passim scilicet absque ullo examine à multis, qui antiquitatem, quam possent, maximam ecclesiis suis ambiebant, cupidissimè suscepta, invaluit. Gallicani episcopi in frequenti conventu, quem anno* 825 *de sacrarum imaginum cultu Parisiis habuêre, sub finem Actionis* VII *apud Jacobum Bongarsium ita loquuntur:* Nec vobis tædium fiat, si ad ostendendam rationem veritatis, veritatemque rationis, sese paulò longiùs sermo protraxerit, dummodò linea veritatis, quæ ab antiquis Patribus nostris usque ad nos inflexibiliter ducta est, beato Dionysio scilicet, qui à sancto Clemente* beati Petri Apostoli in Apostolatu primus ejus successor extitit, in Gallias cum duodenario numero primus prædicator directus, & post aliquod tempus unà cum Sociis huc illucque prædicationis gratiâ per idem regnum dispersis martyrio coronatus est.

eaque deinde, ut Gallicani episcopi, anno 825 *congregati,*

E

**fortè supplendum qui*

87 *Cùm itaque tot, quot hîc memorantur, Gallicani episcopi,* Dionysium *à Clemente missum, seculò* IX *seu anno* 825 *crediderint, enimverò vel hinc, opinionem istam magis adhuc tunc, quàm seculo proximè pragresso in Galliis vigniſſe, concludendum apparet. Utut sit, plurimos equidem ibidem seculo* VIII, *itidemque, editis etiam nondum Hilduini Areopagiticis, seculo* IX Dionysii *in Gallias missionem S. Clementi Papæ attribuisse, ac proin & seculo* I *illigâsse, è proximè recitatis episcoporum Gallicanorum verbis, binisque suprà memoratis seu diplomatibus seu præceptis extra omnem controversiam positum apparet. Id enimverò, etsi etiam an ambo illa diplomata genuina sint, dubitari queat, iis ego, qui hanc missioni Dionysianæ epocham assignandam putant, ultrò concedo, & vel hinc, quæ contra hanc eorum opinionem infrà arguam, validiora evadent, ut consideranti pateſcet. Simul interim (quod tamen, cùm aliquid omnibus videri argumentum veritatis sit, maximè vellem) eamdem opinionem ne quidem tunc, cùm Hilduinus Areopagitica sua anno* 836 *mitteret in lucem, exstitisse communem seu ab omnibus fuisse susceptam, contendo; quàm meritò autem id faciam, ex ipsomet Hilduino ostendo.*

fidem fecerint, adhuc magis invaluit, nondum tamen.

F

88 *Hic scriptor in suo ad Ludovicum Pium imperatorem Rescripto num.* 8 *sequentem scribit in modum:* Cæterùm super garrulitate levitatis eorum mirando deficimus, qui contendentes hunc Dionysium Areopagiten esse non posse, ad munimentum sui hæc, quæ sequuntur, inaniter contrahunt, venerabilem videlicet & sanctum Bedam presbyterum dixisse in tractatu Apostolorum Actuum, Areopagiten Dionysium non Athenarum, sed Corinthiorum, fuisse episcopum, addentes, eumdem inibi diem obiisse. Et quoniam libellus Passionis istius testetur, hunc à Clemente Pontifice Romano episcopum ordinatum & in has Galliarum partes fuisse transmissum; quia etiam Passiones diversorum

uti ex Hilduino probatur, anno 836.

sanctorum

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

sanctorum Martyrum, sub variis imperatoribus interfectorum, contineant, eosdem cum hoc sanctissimo Viro (Dionysio *nimirum*) has partes adiisse, quod ipse sensatorum manifestè refellit auditus. Et quod Gregorius Turonensis, sicut in Passione sancti Saturnini legisse se dixerat, sub autumatione memoret, istum ipsum (S. Dionysium *videlicet*) tempore persecutionis Decii sub beato Sixto cum aliis sex episcopis, quorum Vitæ vel Passiones nequaquam ejus dictis in ratione temporum consonant, in has regiones fuisse directum.

cùm hic Areopagitica conscriberet, ab omnibus erat suscepta.

89 *Fuerunt itaque, qui, cùm Hilduinus Areopagitica scripsit, scriptori huic aliisque,* Dionysium *Parisiensem eumdem esse cum Dionysio Areopagita, contendentibus, Gregorium Turonensem, qui* Dionysii *in Gallias adventum Deciane persecutionis tempore consignat, & diversorum Martyrum Passiones, quæ hosce, utut* sub variis imperatoribus, *seculo* I *nimirum & ineunte* II (*neque enim aliàs Passiones illæ, ut Hilduino contraria, potuissent haberi*) *posterioribus, martyrium passos,* Dionysii *nihilominus faciunt socios, opponerent; verùm eos, qui ita contra Hilduini de* Dionysii *Areopagitissimo opinionem* B *arguerent, non fuisse sanè hanc sectatos, imò nec hunc Sanctum in Gallias fuisse à Clemente missum, existimâsse, certum omninò atque indubitatum unicuique, rem utcúmque expendenti, evadet. Nec est, cur forsan exercitii tantùm gratiâ Passiones illæ ab Hilduino putentur sibimetipsi objectæ; rem enim secùs habere, è modo, quo hic San-Dionysianus abbas (adi mox hunc transcripta ejus verba) de illis, Passiones easdem sibi objicientibus, loquitur, satis superque liquet. Jam verò, cùm hæc sic habeant, opinionem certè, quæ* Dionysii *missionem Clementi Papæ attribuit primoque adeò seculo illigat, ne quidem etiam tunc, cùm Hilduinus Areopagiticis scribendis operam daret, exstitisse communem seu ab omnibus fuisse susceptam aut admissam, nemo non videt.*

nec hisce, ut postea ab omnibus,

90 *Nec, ut postea ab omnibus admitteretur, Areopagiticis suis efficere potuit Hilduinus. Liquet id ex Adone & Usuardo, qui, quamvis eodem, quo jam vulgata fuerant Hilduini Areopagitica, seculo* IX *in lucem concinnata à se Martyrologia miserint, in Annuntiationibus tamen, quibus in his hodie* S. Dionysium *ejusque Socios* Rusticum & Eleutherium *celebrant, nihil omninò suppeditant, è quo, hosce à S. Clemente Papa in Gallias missos fuisse, vel utcúmque colligas.* C *Porrò cùm non modò nihil suppeditent hujusmodi, verùm etiam Pontificis Romani, à quo* S. Dionysium *ejusque Socios in Gallias missos memorant, in Annunciationibus illis, quod tamen factu fuisset facillimum, nomen haud exprimant, equidem, quæso, duos illos martyrologos Hilduinianam, quæ Sanctos eosdem à Clemente missos statuit, opinionem fuisse amplexos, in animum inducat? Dicesne forsan, Hilduini Areopagitica ab Adone non fuisse conspecta? Verùm id, utut creditu perquàm difficile, sic habeat; ea equidem Usuardus, utpote Benedictinus in cœnobio Pratensi Lutetiæ Parisiorum monachus, nequaquam ignorârit, & tamen Hilduini de* Dionysio *per Clementem misso opinionem non modò non, ut jam dictum est, fuit amplexus, verùm etiam in contrariam, quæ hunc Sanctum nostrum seculo demum tertio missum statuit, apertè concessit.*

ac nominatim, ut probatur.

91 *Venisse enim* Dionysium *ejusque Socios in Galliam unà cum S. Piato seu Piatone presbytero, non obscure is martyrologus declarat, ad primam Octobris diem ita hunc Sanctum annuntians:* Civitate Tornaco passio sancti Piatonis presbiteri, qui cum beato Dionysio episcopo ejusque Sociis ab urbe Roma Galliam prædicationis causâ expetiit, ac postea consummato martyrio migravit ad Dominum; *cùm autem, S. Piatum seculo demum* III *venisse in Gallias, apud omnes prorsus tum recentiores, tum antiquiores eruditos in confesso sit, nec ab his adeò illa in re dissensisse Usuardus sit putandus, consectarium est, ut hic martyrologus,* Dionysium *etiam seculo demum* III *missum fuisse seu venisse in Gallias, existimârit. At verò, aiunt, sine lectio, quâ in Annuntiatione proximè huc transcripta S. Piatus cum* S. Dionysio *ejusque Sociis in Gallias venisse asseritur, ab Usuardo verè profecta, dubium est atque incertum; id autem ut probatum det, Usuardum à Molano editum allegant, in quo hic ad* I *Octobris* Quintinum *pro* Dionysio *reposuit, seque id ex aliis Martyrologiis, è quibus Centulense, à Sollerio in Usuardi Auctariis ad* I *Octobris diem citatum, forte unum exstiterit, seciſſe, affirmat. Molano porrò, aut, si mavis, vulgato abs hoc Usuardi Martyrologio adjungunt duo Usuardina exegrapha seu transsumpta, in quibus ambobus nulla planè ad* I *Octobris diem* Dionysii *mentio occurrit, duoque item adhuc Usuardina Martyrologia, alterum Tornacense monasterii S. Medardi, alterum Parisiense abbatiæ S. Germani à Pratis, in quorum altero quidem, uti apud Molanum, ad* I *Octobris pro* Dionysio Quintinus, *in altero verò pro* Dionysio Fulcianus *signatur.*

ab Usuardo susciperetur, est factum.

92 *Verùm omnia prorsus, quæ ante Molanum typorum beneficio vulgata fuêre, Usuardi Martyrologia S. Piatum unanimi consensu faciunt* S. Dionysii *socium. Adhæc Launoyus, uti hujus scriptoris Operum omnium, anno* 1731 *Coloniæ Allobrogum editorum, tom.* 2, *part.* 1, *fol.* 498 *videre licet, Martyrologia Usuardi Mss., à se conspecta, in quibus omnibus S. Piatus cum* S. Dionysio *in Galliis venisse constantissimè legitur, tam multa allegat, ut hæc certè numero alia suprà memorata, à quibus ad eumdem Octobris diem* S. Dionysii *nomen abest, longissimè superent. Hisce porrò à Launoyo conspectis Usuardi Mss. Martyrologiis accedunt quamplurima alia penes nos exstantia, in quibus pariter S. Piatus cum* S. Dionysio *in Gallias venisse constantissimè legitur; quis autem lectionem, in tot Usuardi tum impressis, tum Mss. exemplaribus fundatam, nec nisi in paucis admodùm exemplaribus hujusmodi non repertam, pro vera ac genuina non putet habendam? Usuardus elogium, quo ad* I *Octobris diem S. Piatum celebrat, ex hujus Sancti Actis, ut ibidem Sollerius in Usuardo à se illustrato rectè observat, contexuit; cùm autem id ita sit, disertéque in Actis illis, in Operis nostri primum Octobris tomum illatis, S. Piatus cum* S. Dionysio *in Gallias venisse num.* 4 *tradatur, enimverò vel hinc, lectionem, quâ hoc ipsum in tot Usuardinis Martyrologiis suprà memoratis asseritur, ab Usuardo verè promanâsse, indubitatum evadit. Nec est, quòd reponas, S. Piati Acta, qualia à nobis edita sunt, Usuardo non præluxisse; in omnibus enim S. Piati seu puris seu interpolatis Actis S. Piatus cum* S. Dionysio *in Gallias venisse asseveratur.*

oppositaque, uti hic à diversorum, quæ Hilduino

93 *Atque ita, ni fallor, per ea omnia, quæ jam dicta sunt, Usuardum certè Hilduinianam de* S. Dionysio *per Clementem misso opinionem* non

A *non tantùm non esse amplexum, sed & in hunc oppositam, quæ* Dionysii *missionem seculo* III *innectit, apertè concessisse, satis modò est probatum. Usurpandum porrò, Hilduiniana licet opinione plerorumque mentes semper occupante, non pauci adhuc alii sunt secuti, hosque inter nominatim, ut à reliquis recensendis brevitatis causâ abstineam, memorandus venit Fulbertus Carnotensis, uti ex iis, quæ hic scriptor Operis nostri tom.* 1 *Octobris pag.* 10 *&* 11 *suppeditat, facilè colliges; quàm meritò autem id illi fecerint, palàm est ex eo, quòd ita opinionem, Hilduinianâ multò saltem probabiliorem ac verosimiliorem, uti ea, quæ jam nunc dicere aggredior, ostendent, sint amplexi. Opinioni, quâ Hilduinus* (*adi ejus verba proximè huc transcripta*) Dionysium *à Clemente in Gallias missum contendebat,* diversorum sanctorum Martyrum *Passiones, quæ, quamvis hosce* sub variis imperatoribus *interfectos notarent, eosdem tamen cum* S. Dionysio *in Gallias venisse affirmabant, opponebantur ab iis, qui hunc seculo demum* III *in Gallias venisse asseverabant; cùm autem eo temporis spatio, quod inter annum circiter* 120 *&* annum 249 B *intercesserit,* Dionysii *in Gallias adventum nullus notet, Passionesque illæ, si varii imperatores, sub quibus athletas suos interfectos memorant, ad seculum* I *aut initium secundi deberent referri, Hilduiniana opinioni, ut jam suprà insinuavi, nequaquam potuissent opponi, enimverò oportet, ut per varios illos imperatores non intelligantur alii, quàm qui seculo* III, *media sui parte jam elapso, Romano imperio præfuerint.*

94 *Jam verò, cùm res ita habeat, consectarium sanè, ut nemo non videt, sit, ut certè diversorum Martyrum Passiones, quæ, quamvis sub imperatoribus, Christianos post seculum* III *medium persecutis, passos scriberent, eosdem tamen cum* Dionysio *in Gallias venisse affirmarent, Hilduini ætate exstiterint. Hinc porrò ulteriùs jam consequitur, ut Passionum illarum auctores, haud opinioni Hilduinianæ, quæ seculo* I, *sed oppositæ, quæ seculo demum* III Dionysium *in Gallias venisse statuit, indubiè adhæserint. Quæro modò, quandonam hi Passiones illas litteris mandârint. Si id illos seculo demùm* VIII *aut etiam ineunte* IX *fecisse, respondeas, quî, quæso, factum, ut, quamvis tunc, quæ* Dionysium *à Clemente missum statuit, opinio, passim ferè ab omnibus, ut suprà vidimus, admissa, quàm maximè vigeret in Gallis, illi nihilominus in opinionem oppositam, quæ* Dionysii *missionem seculo* III *illigat, concesserint? Enimverò oportere videtur, ut id solo veritatis amore fecisse, hancque è probâ notâ documentis traditionibusve* (*neque enim alioquin, ut faciunt, contrà omnium ferè secùs tunc sentientium torrentem fuissent ituri*) *perspectam habuisse dicantur. Quòd si contrà, Passiones dictas seculo* VI *aut adhuc citiùs fuisse exaratas, contendas, id equidem, quod de* Dionysii *seculo demum* III *in Gallias adventu scribunt, indubiè illarum auctores, si non è monumentis antiquis, è traditione saltem didicerint; & quidem non è qualicumque, sed quæ veri ac genuini nominis traditio verosimiliter exstiterit.*

C 95 *Cùm enim* S. Dionysii *in Gallias adventum seculo* III, *ut dictum, innectant, ita ecclesia Parisiensis, à Sancto hoc fundata, originem minùs remotè ab ætate sua seculo, quàm ei assignetur ab aliis, consignant; scriptores autem, qui falsis traditionibus usi ecclesiarum urbiumve origines recensuerunt, rarissimè hasce ad propiora, frequentissimè verò ad remotiora tempora retulêre, uti eruditi passim omnes, qui historias antiquas excutere ac suis quasque ponderibus librare solent, quotidianâ ferè experientiâ habent compertum. Hæc porrò consideratio facit, ut, etiamsi quam dictarum Passionum scriptores fortassis sunt secuti, traditionem non certò, sed verosimiliter tantùm æstimem genuinam ac veram, oppositam tamen, è quâ sola, quod de* S. Dionysio *per S. Clementem misso forsan scripserint, S. Fortunatus ac S. Genovefæ biographus, ut suprà ostendi, didicisse queunt, vehementer habeam suspectam, utque proinde vel idcircò, etsi etiam aliæ rationes deessent, non binis his scriptoribus, sed contrà Passionum, de quibus hic nobis sermo, auctoribus potiùs adhærendum putarem, etiamsi pariter & hi, quæ de* Dionysio *cum Sociis, seculo demum* III *martyrii palmam adeptis, in Gallias profecto commemorant, è sola traditione hausissent. Atque hæc de Passionum illarum scriptoribus, si è sola forsan traditione assertam à se* Dionysii *cum diversis martyribus, pro Christo post seculum* III *medium necatis, societatem hauserint, dicta sunto. Quid si autem hanc non è sola traditione, sed præterea è martyrum illorum Actis antiquioribus aliisve, quæ ante ætatem suam scripta fuissent, modóque perierint, monumentis didicerint? Sulpitius Severus Hist. Sacræ lib.* 2, *ubi de Diocletiano & Maximiano, sic scribit:* Extant etiam mandatæ litteris præclaræ ejus temporis Martyrum Passiones; quas connectendas non putavi, ne modum Operis excederem.

fuêre objecta hicque *expunguntur, martyrum*

96 *Cùm itaque Passiones, à Sulpitio hîc laudatæ, fuerint Martyrum, qui sub Diocletiano & Maximiano seu post seculum* III *medium subiêre martyrium, Passionesque, de quibus hic nobis sermo, tales etiam exstiterint, sanè hasce vel ipsasmet fuisse Passiones, à Sulpitio laudatas, vel à scriptoribus, qui ex hisce sua plerasque depromptissent, litteris fuisse mandatas, sat verosimile apparet, firmorque vel hinc in opinione, quâ, ut dixi, Passionum illarum auctoribus potiùs, quam Fortunato ac S. Genovefæ biographo adhærendum existimo; quod autem de Passionibus illis, quæ Hilduino, ut dictum, fuêre objecta, generatim hîc affirmo, id nominatim de SS. Fusciani & Victorici Passione, suprà à nobis adhuc laudata, est dicendum. Scriptor, qui hanc, à Bosqueto Ecclesiæ Gallicanæ Historiarum parti secundæ infertam, litteris mandavit, duos illos martyres, utut post seculum* III *medium sub Maximiano, uti inter omnes convenit, martyrio coronatos, cum* S. Dionysio *tamen, aliis adhuc, quos recenset, comitantibus, in Gallias venisse memoriæ prodit; hinc autem Passionem illam esse unam è suprà hîc memoratis, quæ Hilduino* (*adi num.* 88 *huc transcripta scriptoris hujus verba*) *fuerunt objectæ, verosimillimum sanè, ne amplius quid dicam, apparet, nisi nemo non fatebitur, qui rem attentè expenderit. Ille porrò SS. Fusciani & Victorici Passionis scriptor, narraturus in ea, quæ Sanctis hisce ac S. Gentiano, cùm die quodam hunc illi habuissent obvium, acciderint, sese id,* ut Historiæ gesta commemorant, *fallurum esse, insinuat; ut sanè is scripta monumentave antiqua sibi prælucentia habuerit.* *Passionibus, ac nominatim à SS. Fusciani & Victorici,*

97 *Quid si autem ex hisce, quemadmodùm non pauca alia, quæ memorat, sic etiam, quæ* *quæ, quamvis non ubique sana,*

AUCTORE C. B.

de SS. Fuſciani & Victorici cum S. Dionyſio *ſocietate memoriæ prodit, deprompſerit? Id enim verò factum, ac proin, ſi, contrà ac apparet, non plures è ſcriptoribus, qui diverſorum Martyrum Paſſiones, Hilduiniana de* S. Dionyſio *per Clementem miſſo opinioni oppoſitas, ſcripſêre, unum ſaltem eorum, quod de martyribus, ſeculo* III *jam medio paſſis & tamen cum* Dionyſio *in Gallias Româ profectis, memorat, è monumentis antiquioribus hauſiſſe, vere admodùm ſimile ob ea, quæ jam nunc dicta ſunt, apparet. At verò, inquies cum Tillemontio, præterquam quòd SS. Fuſciani & Victorici Acta parum aptè, ſi ſtylum eorum ſpectes, ſint conſcripta, in pluribus, quibus veſtiuntur, adjunctis parum ſunt verò ſimilia, agrégue inter ſemetipſa in aliis videntur poſſe componi. Fateor: tale ſanè eſt, quod de Actis illis is ſcripſerit Monument. Eccleſiaſtic. tom. 4, pag. 454 fert, judicium. Verùm Sanctorum Actis, in quibus nonnulla parùm inter ſe conſona ac verò ſimilia occurrunt, non omnis continuò, ne alioquin cuncta propemodum, veluti fidem facere nuſquam nata, Sanctorum Acta rejicienda ſint, deneganda eſt fides. Adhæc, etſi*

B *quidem nonnulla, haud facilè apud omnes fidem inventura, continent SS. Fuſciani ac Victorici Acta, ſimul tamen etiam longè plura, à veri ſpecie neutiquam abhorrentia, complectuntur. Præterea iis, quæ parum in illis verò ſimilia Tillemontio ſunt viſa, accenſendum ſanè non eſt, quod de SS. Fuſciano ac Victorico, martyrii palmam ſeculo demum* III, *uti apud omnes in confeſſo eſt, adeptis, & tamen Româ cum* S. Dionyſio *profectis, memoriæ prodant.*

haud tamen, ut Menardo

98 *Aſt hic modò Menardo venit in mentem, qui ne nimis confidenter poſtremum hoc aſſeram, monere videtur. Etenim (ſcriptoris hujus de unice Dionyſio, Athenarum ſimul & Pariſiorum epiſcopo, adverſus Launoyum Diatribam cap. 6 videſis) SS. Fuſciani & Victorici, de quibus hic agimus, Acta in* S. Dionyſii *nomine corrupta eſſe, affirmat, tum quòd in iis hic Sanctus ſub Diocletiano & Maximiano, quod nullus unquam ſcriptor memoriæ prodidit, in Gallias veniſſe aſſeratur, tum quòd in aliis Mss. SS. Fuſciani & Victorici Actis* S. Dionyſii *nomen non legatur. Verùm, etſi quidem* S. Dionyſii *in Gallias adventum ſub Maximiano ſignare primo intuitu videantur, hunc tamen illa eventum ſub*

C *Maximiano reipſa non ſignare, nec niſi ut ſatis præcipui, ſeu tolerati à SS. Fuſciano & Victorico martyrii, de quo agunt, epocham determinent, mentionem de imperatore illo facere, ſatis eſt manifeſtum. Ita tom. 4 Monument. Eccleſiaſt. not.* 10 *in* S. Dionyſium, *Pariſienſem epiſcopum, Tillemontius obſervat; neque verò inepte: etſi enim Actorum illorum auctor, Rictium Varum eodem tempore, quo Maximianus Auguſtus Galliis præfuit, præfectura dignitatem eſſe adeptum, initio præfatus, ſtatim deinde SS. Victorici & Fuſciani cum* Dionyſio *aliiſque in Gallias refcerat adventum, id tamen ſic facit, ut à ſeſe hunc eodem etiam tempore ſeu ſub Maximiano conſignari, nullo uſpiam verbo indicet. Imò verò, cùm deinde, narrato SS. Fuſciani ac Victorici cum* S. Dionyſio *aliiſque in Gallias adventu, novam tunc primùm, cùm Sancti illi ibidem multa geſſiſſent ſatiſque adeò diu jam commorati fuiſſent, perſecutionem in Chriſtianos, in qua SS. Fuſcianus ac Victoricus paſſi fuêre, in iiſdem Galliis eſſe exortam, non obſcurè docuit, hinc enimverò abs illo ſub Maximiano, qui ſtatim ab accepto in Gallias imperio Chriſtianos ibi perſequi cœpit,* Dionyſii *in Gallias adventum non ſignari, ſat luculenter patet.*

D

99 *Quod modò ad alteram, ob quam Menardus edita à Beſqueto SS. Fuſciani & Victorici Acta corrupta eſſe pronuntiat, rationem ſpectat, cùm* Dionyſii *in Gallias adventum ſub Maximiano, ut jam oſtendi, non ponant, utiquid, quæſo, illa potiùs, quàm alia eorumdem Sanctorum Acta, à Menardo laudata, à quibus* Dionyſii *nomen abeſt, corrupta ſunt dicenda? SS. Fuſciani ac Victorici Acta ſeu Paſſio, à Beſqueto vulgata, verò ſimillimè, ut jam ſuprà docui, una eſt è Paſſionibus, quas Hildninus (adi ejus num.* 88 *hùc tranſcripta verba) ſua de* Dionyſio *per Clementem miſſo opinioni objectas fuiſſe, commemorat; cùm autem hæ omnes, uti ipſemet hic ſcriptor ibidem teſtatur, diverſos illos Martyres, quos ſeculo* III *paſſos tradunt, cum* S. Dionyſio *in Gallias veniſſe affirment, conſectarium eſt, ut, ſi Acta illa verè, ut Menardus vult, in* Dionyſii *nomine ſint corrupta, id certè novi in ea ante Hildnini ætatem ſuerit inventum. Ac id quidem ab iis, qui Acta illa, jam inde à ſeculo* VI, *ut ſuprà docui, conſcripta, ſeculo* IX *ineunte alterove è binis hoc proximè prægreſſis ſeculis tranſcripſerint, factum ſtatui oportebat; verùm, cùm tunc opinio de* Dionyſio *per Clementem miſſo quàm maximè in Gallliis, ut ſuprà docuimus, vigueris, enimverò fuiſſe eo tempore etiam inventos, qui opinionem illam, utut ab omnibus tum paſſim receptam, adeò averſarentur, ut etiam, quò hanc infirmarent contrariamve inducerent, in SS. Fuſciani & Victorici, quod conficiebant, Actorum exemplar* S. Dionyſii *nomen, nuſpiam antea in hiſce repertum, pro more ſuo arbitrio, veritate inſuper habita, intulerint, parum admodùm verò ſimile apparet.*

viſum eſt, in Dionyſii nomine, quemadmodum quæ

E

hic addenda.

100 *Verùm, quò iis, quibus forſan hoc modo res nondum ſatis probata videbitur, luculentiùs eam adhuc probem, ipſamet ſanctorum Fuſciani & Victorici Acta, à Menardo laudata, à quibus* Dionyſii *nomen abeſt, verò ſimillimè, facta in iis poſt Hildnini ætatem aut ſaltem poſt ſcripta abs hoc Areopagitica interpolatione, vitiata eſſe ſeu corrupta, modò oſtendam. Hildnino, jam inde à ſeculo* I *veniſſe in Gallias* S. Dionyſium, *contendenti, diverſorum Martyrum, ut ſuprà dictum, Paſſiones, quæ hoſce, utut ſeculo* III *demum martyrium paſſos, cum* Dionyſio *tamen veniſſe in Gallias tradebant, fuêre objecta. Et ſanè argumentum, è Paſſionibus illis petitum, validiſſimè, ut conſideranti pateſcet, contra Hildninum militabat; verùm, etſi id ita foret, abs illo tamen hic ſcriptor, ſi tum Paſſionum illarum exemplaria,* Dionyſii *nomine carentia, exſtitiſſent, facillimè ſeſe, allegata horum auctoritate, expedire potuiſſet; cùm autem idem ſcriptor, qui tamen nec ulla alia ratione dictum argumentum ſolvit, imò ne attingit quidem, exemplaria hujuſmodi in ſui præſidium non adducat, idque tamen, ſi qua tum exſtitiſſent, verò ſimillimè, quò adverſariis os occluderet, facturus fuiſſe videatur, id enimverò dictarum Paſſionum exemplaria, à quibus* Dionyſii *nomen abeſſet, Hildnini ætate aut certè, cùm hic Areopagitica conſcriberet, non exſtitiſſe, argumento eſt perquam valido.*

F

f oſtendunt, ſunt corrupta.

101 *Reponi quidem poteſt, Paſſionum illarum exemplaria, à quibus* Dionyſii *nomen abeſſet, etſiamſi*

Digitized by Google

A *etiamſi ad infirmandum ac penitus convellendum argumentum, quod è Paſſionum earumdem exemplaribus aliis, nomen iſtud continentibus, Hildnino fuit objectum, quodque hic ſcriptor nentiquam, ut facit, relinquere debuiſſet intactum, eſſent ſanè longè aptiſſima, ab Hilduino tamen, quod eorum non haberet notitiam, in opinionis ſuæ præſidium non fuiſſe addicta: verùm, cùm is San-Dionyſianus abbas, uti ipſemet loco jam ſæpiùs cit. prodit, Paſſionum exemplaria, qua ei, utpote* Dionyſii *nomen præferentia, adverſabantur, optimè cognòrit, quis, quæſo, eumdem, ſi qua pariter Paſſionum exemplaria,* Dionyſii *nomen non completentia eique adeò ſuffragantia, tum exſtitiſſent, ignoraturum hæc fuiſſe, in animum inducat? Nemo ſanè, qui Hildnimum, quò documenta, ad ſuam de* Dionyſio *per Clementem miſſo opinionem vel propugnandam vel confirmandam nata, undecúmque conquireret, nulli omnino opera ac labori peperciſſe, conſideràrit. Jam verò, cùm res ita habeat, reipſa ſanè nulla omnino dictarum, qua Hildnino fuerunt objecta, Paſſionum exemplaria, à quibus*

B *Dionyſii nomen abeſſet, ſcriptoris illius ætate exſtitiſſe, ſat certum apparet; cùm autem è Paſſionum illarum numero verosimillimè, ut ſuprà docui, exſtiterit SS. Fuſciani ac Victorici Paſſio, confectarium eſt, ut nulla pariter hujus exemplaria,* Dionyſii *nomine carentia, ſcriptoris illius ætate aut certè cùm hic Areopagitica ſua conſcriberet, fuerint reperta. Hinc porrò ulteriùs jam conſequitur, ut Paſſionis illius exemplaria hujuſmodi, à Menardo, ut ſuprà vidimus, memorata, vel aliquanto ſaltem tempore pòſt, vel ſerius, omiſſo in iis, utut in antiquiori, quod præ oculis erat, exemplari reperiretur,* Dionyſii *nomine, deberint fuiſſe confecta; cùm verò idcircò, uti hinc conſequi nemo non videt, pro interpolatis ſeu vitiatis ſint habenda, Paſſionis ejuſdem exemplaria alia, in quibus SS. Fuſcianus ac Victoricus aliique adhuc martyres, ſeculo demum* III *paſſi, cum* S. Dionyſio *in Gallias veniſſe memorantur, in Sancti hujus nomine, contrà ac Menardus vult, corrupta non eſſe, vix non indubitatum ex omnibus jam dictis evadit.*

Acta, ſec. VI ſcriptis, probatur.

C 102 *Jam verò, cùm id ita ſit, auctorque, qui SS. Fuſciani ac Victorici Paſſionem litteris mandavit, ſeculo* VI, *ut ſuprà oſtendi, verosimillimè floruerit, ac certè non pauca, & quidem verosimillimè etiam SS. Fuſciani ac Victorici aliorumque, qui ſeculo demum* III *ſubiêre martyrium, aſſertam à ſe cum* S. Dionyſio *ſocietatem è monumentis antiquioribus, uti antè jam docui, didicerit, plurimùm ſanè è Paſſione illa roboris ac momenti hic à nobis propugnata, qua* Dionyſii *in Gallias adventum ſeculo* III *illigat, accipit opinio; cùm autem, uti è ſuprà dictis liquet, non parum hæc etiam è jam ſæpè memoratis, quæ Hildnino generatim fuêre objecta, diverſorum Martyrum Paſſionibus confirmetur, ſeculo* VI *inſuper citra omnem controverſiam obtinuerit, opinioneque deinde, qua* Dionyſium *à Clemente ſeculo* I *miſſum ſtatuit, invaleſcente ac continuò ferè per Gallias ex immodico antiquitatis amore vires acquirente, firma nihilominus ſteterit atque inconcuſſa nec unquam penitus, firmiſſimis, quas egerat, fractis radicibus, potuerit ex hominum mentibus evelli, eximvero, cùm hæc omnia, niſi illa veritatis fuiſſet conſona, ægrè admodùm locum habitura fuiſſe videantur, ſit vel*

hinc, ut oppoſitâ, qua Dionyſii *in Gallias adventum ſeculo* I *innectit, verosimilior ac potior non immeritò æſtimari queat.* AUCTORE C. B.

103 *Porrò SS. Fuſciani ac Victorici Acta, è quibus, ut jam dictum, opinio de* S. Dionyſii *poſt ſeculum* III *medium in Gallias adventu non parùm firmatur, addi etiam hic poſſent S. Piati Acta, in Operis noſtri tomum primum Octobris jam illata, qua hunc Sanctum, utut ſub Maximiano ac proin ſeculo* III *jam ſeneſcente martyrio affectum, cum* Dionyſio *tamen veniſſe in Gallias, pariter tradunt; verùm, etſi id, hac non magis, quàm mox memorata SS. Fuſciani & Victorici Acta, ſub Diocletiano & Maximiano ſactum notent, minimèque adeò nobis,* Dionyſii *adventum ſub Decii & Grati conſulatu ſeu anno* 250 *cum Gregorio Turonenſi ſtatuentibus, adverſentur, haud citiùs tamen, quàm ſeculo* VIII *aut* IX *ineunte (pravum iis apud nos Commentarium num.* 18 *videſis) in litteras forſan fuerint conjecta, cúmque vel idcircò iis, qua pro noſtra de* Dionyſio *ſub ſeculum* III *medium in Gallias miſſo opinione roboranda è SS. Fuſciani ac Victorici Actis Paſſionibuſque Hildnino objectis ſuprà attulimus, haud multum roboris adjungere ſint nata, Acta illa aliaque adhuc exſtantia aliorum Martyrum Acta, qua hoſce, utut ſeculo* III *paſſos,* Dionyſii *tamen pariter faciunt ſocios eodemque ferè, quo S. Piati Acta, loco poſſunt haberi, in opinionis noſtræ præſidium hic non adduco, rationeſque alimde petitas, quibus hæc firmetur præterea, lectori dijudicandas § ſeq. propono.* verosimilior ac potior debet videri.

§ VII. Quæ pro majori veri ſpecie aſſerenda opinioni, quæ Dionyſium ſeculo tertio miſſum ſtatuit, § præcedenti dicta ſunt, confirmantur, hæcque longè verosimilior ac propemodùm etiam certa pronuntiatur.

Quos auctores habeamus ſanctorum Martyrum Paſſiones ſeu Acta, qua pro Dionyſii *miſſione in ſeculum* III *differenda § proximè pregreſſo attulimus, planè in obſcuro eſt. Nunc duo ſaltem in rem noſtram prolaturi hic ſumus teſtimonia, qua à Gregorio Turonenſi & Sulpitio Severo, notiſſimis juxtà ac celeberrimis ſcriptoribus, data eſſe, omnino eſt certum. A Gregorii, qui, ut jam antè docui, ſeculo* VI *floruit, teſtimonio duco initium. Id tantummodò jam ſuprà, quò, opinionem, qua ſeculo* III *Dionyſii miſſionem innectit, ſeculo* VI *obtinuiſſe, lectori faceremus palàm, num.* 83 *fuit laudatum; nunc verò, ut, quanti in re, de qua agimus, faciendum ſit, oſtendamus, proferetur in medium. Sequentibus hiſce apud ſcriptorem illum lib.* I *Hiſtoria Francorum cap.* 28 *concipitur verbis:* Hujus (*Decii*) tempore ſeptem viri epiſcopi ordinati ad prædicandum in Gallias miſſi ſunt, ſicut Hiſtoria Paſſionis ſancti martyris Saturnini denarrat. Ait enim: "Sub Decio & Grato conſu-„libus, ſicut fideli recordatione retinetur, pri-

Dionyſium ſec. III miſſum, Gregorius Turonenſis ſcribit;

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

„mum ac ſummum Toloſana civitas ſanctum „Saturninum habere cœperat ſacerdotem. Hi „ergò miſſi ſunt; Turonicis Gatianus epiſco„pus, Arelatenſibus Trophimus epiſcopus, „Narbonæ Paulus epiſcopus, Toloſæ Saturni„nus epiſcopus, Pariſiacis Dionyſius epiſcopus, „Arvernis Stremonius epiſcopus, Lemovicinis „Martialis eſt deſtinatus epiſcopus.„ *Franciſcus Pagius, miſſionis Dionyſiane tempus Gregorii Turonenſis, qui hanc ſeculo* III *luculentiſſimè ſanè hic innectit, auctoritate definiri non poſſe, in ſua ſuprà adhuc laudata de* Dionyſio *Pariſienſi Diſſertatione hiſtorico-critica contendit.*

etſi autem veritatem ubique aſſecutus non ſit,

105 *Ut porrò id probatum det, ſcriptorem illum in exordiis primorum eccleſiæ Gallicanæ epiſcoporum conſignandis pugnantia inter ſe ſcribere & à ſemet-ipſo mire diſſentire, variis adductis à num.* 27 *uſque ad num.* 31 *exemplis conatur oſtendere; verùm nullum omnino ex his ſat certò, quod vult Pagius, evincit. Liquet id vel ex iis, quæ Ruinartius, præjudiciorum certè in re hic controverſa non habendus ſuſpectus, in ſua in novam à ſe curatam Gregorii Turonenſis editionem Præfatione num.* 61 *in medium addu-*
B *cit, ibidem etiam probans, Gregorium in ea hæreſi non fuiſſe, ut epiſcopos ſeptem illis, quos proximè huc tranſcriptis verbis recenſet, antiquiores in Galliis nullos fuiſſe exiſtimaret. Falſum quidem in conſcripta à ſe Francorum Hiſtoria Gregorium ſubinde eſſe, in Præfatione mox laudata num.* 63 *Ruinartius fatetur; verùm, ut addit, hæc eſt ſacrorum codicum ſingularis prærogativa, ut ſoli ſint errati immunes, erroreſque, in quos lapſus eſt Gregorius, tanti momenti non ſunt, ut gentis Francorum Hiſtoria vel civili vel eccleſiaſtica officiant. At verò, inquies, Gregorius in ipſomet proximè huc tranſcripto textu epiſcopis ſub Decio ſeu ſeculo* III *medio in Gallias miſſis accenſet S. Trophimum, quem jam inde à ſeculo* I *in Gallias veniſſe, argumentis adeò ſolidis ac validis probatur, ut vix ullum eruditum reperire ſit, qui iis rem planè evictam non arbitretur. Fateor, ſic habet: verùm quid tum? Diceſne forſan, Gregorium, ut in miſſionis S. Trophimi epocha, ita etiam in tempore, quo* S. Dionyſium *alioſque ſuprà recenſitos epiſcopos in Gallias miſſos ſcribit, eſſe hallucinatum? Aſt, qui res hiſtoricas tractans peccat in uno, non illico omnium fatius eſt reus, foretque alioquin ſtulta per omnem Hiſtoriam Gregorii auctoritas.*

ac quantum ad miſſionis Dionyſiana epocham à Petro de Marca deferatur,

106 *Petrus de Marca, Pariſienſis olim archiepiſcopus, in erudita ſua de prædicato primum in Galliis fidei tempore ad Henricum Valeſium epiſtola, apud nos tom.* V *Junii à pag.* 544 *uſque ad pag.* 552 *recuſa, Gregorium Turonenſem non modò in S. Trophimi, ſed & in SS. Pauli, Martialis,* Dionyſii *& Saturnini miſſionis tempore ſuprà huc tranſcriptis verbis aſſignando erràſſe contendit, & nihilominus eidem Gregorio in tempore, quo ibidem etiam S. Gatianum Turonenſem & S. Stremonium Arvernenſem epiſcopos in Gallias miſſos, tradit, re-*
, *fragari temerarium arbitratur. Audi, quid hoc loco loquatur.* Quod autem, *ait*, attinet ad Gatianum, Turonenſis eccleſiæ epiſopum; cùm ejus ſucceſſor Gregorius, cui perſpecta erant eccleſiæ ſuæ tabularia, docear conceptis verbis lib. 9 Hiſt. cap. 31, Gatianum anno Decii primo à Papa Sedis Romanæ tranſmiſſum, additis quoque aliquot ejus epiſcopi geſtis; neque alla nobis aliunde ſuppetat auctoritas, quâ il-
lum ad vetuſtiora tempora revocemus, temerarium cenſeo adverſus Gregorium de proprim eccleſiæ ſtatu diſputare. Idem dicendum puto de Stremonii, Arvernenſis epiſcopi, initiis, quæ Gregorium, utpote patriâ Arvernum, atque adeò in ſuis non peregrinum, latère non poterant. *Ita ille; nequaquam ſanè ex errore, quem, ut putabat, Gregorius non in ſolius S. Trophimi, ſed ſimul etiam in* SS. Dionyſii, *Pauli, Saturnini & Martialis miſſionis epocha admiſit, pariter eum in tempore, quo SS. Gatianus & Stremonius miſſi fuerint, erràſſe concludens.*

fuit tamen, cur etiam quantum ad illam à ſcriptore iſthoc uſurpetur.

107 *Atque ita quidem vir eruditiſſimus ſibi faciendum duxit, quòd, quemadmodùm indicat, Gregorius res, quæ ad SS. Gatianum & Stremonium, melius quam eas, quæ ad quinque alios epiſcopos ſpectabant, potuerit habere perſpectas; verùm, cùm res ita habeat, ſanè etiam ex eo, quòd, ut ſuprà dictum, Gregorius in S. Trophimi miſſionis epocha aſſignanda certò erret, cum pariter in tempore, quo* S. Dionyſium *miſſum ſcribit, erràſſe nequit inferri. Gregorius enim in ſuis Operibus de* S. Dionyſio *parratiſve ab eo miraculis loco non uno egit, Pariſios frequenter venit, amicitiæque vinculo, uti à pluribus notatum invenio, cum Germano, Pariſienſi epiſcopo, hujuſque ſucceſſore Ragnemodo fuit conjunctus; ut ſanè res, quæ ad eccleſiam Pariſienſem primumque hujus epiſcopum* S. Dionyſium, *melius quàm eas, quæ ad procul Turonibus diſſitam Arelatenſem primumque iſidem hujus epiſcopum S. Trophimum ſpectarent, potuerit habere compertas. Adhæc nulla pariter aliunde, ob quam ad tempus ſeculo* III *anterius* Dionyſii *miſſionem revocemus, auctoritas, certè ſcilicet admittenda nec meritò revocanda in dubium, ſupperit; ut adeò Petrus de Marca SS. Gatiano & Stremonio, in quorum miſſionis epocha Gregorio Turonenſi è diſtis refragari auſus non eſt,* S. Dionyſium *adjungere, ac proin ſcriptoris hujus etiam in tempore, quo Sanctum hunc miſſum memorat, teſtimonium reverari non immeritò potuiſſet.*

teſtimonium, quod ea in re dedit, Fortunati teſtimonio præſtat.

108 *Et verò feciſſet id etiam forſan vir eruditiſſimus, niſi* S. Dionyſii *Sociorumque ejus Acta, à nobis edenda, in quibus* Dionyſius *à Clemente Papa in Gallias miſſus diſertè aſſeritur, S. Fortunatum habere auctorem, credidiſſet; verùm ea a ſancto hoc Pictavienſi epiſcopo non eſſe concinnata, jam dilucidè Comment. hujus prævii* § 1 *probavi. Nec fuit etiam, cur ob hymnum, ab eodem Fortunato, ut volunt, compoſitum ac à nobis laudatum, in quo etiam* Dionyſii *miſſio S. Clementi Papa adſcribitur, à Gregorii contrarium prodentis teſtimonio Petrus de Marca recederet. Etſi enim, hymnum illum, cujus nec Hiſt. litt. Franciæ ſcriptores in S. Fortunati ſcriptis mentionem faciunt, à Fortunato fuiſſe contextum, ſuprà tantiſper dederimus, attamen ea etiam ipſa à ſcriptore iſthoc promanârit, eſt admodùm dubium, uti ex iis, quæ* § V *differui, ſatis ſuperque liquet; cùm autem Gregorii teſtimonium, proximè huc tranſcriptis verbis conceptum, à Gregorio equidem, quidquid etiam ad ejus auctoritatem infirmandam adducant, citra omnem controverſiam ſit profectum, fuit ſanè, cur id Fortunati teſtimonio, quod, an verè Fortunati ſit, haud conſtat, à Petro de Marca præferretur, reque etiam ipſa pro Fortunati teſtimonio in pretio eſt habendum. At verò, cùm Gregorius equidem ſeculo* VI *domum floruerit, ſeculiſque adeò circiter tribus à* Dionyſii, *ſeculo* III, *ut ſcribit, miſſi ætate abfuerit, fuiſſe etiam abs hac illum remotiorem, quàm*

A *quàm ut in tempore, quod* Dionyſii *miſſioni aſſignat, fidem certam mereatur, non nemo fortaſſis jam contendet; neque verò, ut mihi equidem apparet, omnino immeritò; verùm Sulpitius Severus, ſuprà à nobis jam ſæpius laudatus, qui, cùm ſeculo* IV *ſeneſcente floruerit, unoque adeò dumtaxat ferè ſeculo à* Dionyſii *ætate abfuerit, res certè ad hunc ſpectantes probè potuit habere perſpectas, Gregorio ſuffragatur, ut facilè colligatur ex iis, quæ jam nunc de ſcriptore illo ſum diſſeruturus.*

usque, nil ex his dictis colliges, ſuffragatur Sulpitius.

109 *Religionem Chriſtianam necdum etiam tum, cùm Adrianus, Romanorum ab anno* 117 *ad annum uſque* 138 *imperator, perſecutus eſt Chriſti eccleſiam, in Gallis fuiſſe ſuſceptam, laudatus Sulpitius Severus, uti è verbis ejus, quæ num.* 53 *huc tranſcripſi, inſpectis, facilè intelliges, non obſcurè docet; hinc porrò conſequitur, ut ſanè is ſcriptor, Pariſienſem, Turonenſem, Rhemenſem, Rhotomagenſem, Aurelianenſem, Arelatenſem, Narbonenſem aliaſque omnes Galliarum eccleſias, quas jam inde à ſeculo* I *fundatas fuiſſe, nonnulli contendunt, re ipſa tum nondum fuiſſe fundatas, etiam exiſtimârit. Certum id eſt, nec ab illo poteſt revocari in dubium. Sulpitium quidem quantum ad tempus, quo Chriſti fides in Gallis fuerit ſuſcepta, errâſſe, ſuprà jam dixi; verùm quid tum? Errârit etiam, ut reipſa è jam dictis facit, quantum ad tempus, quo eccleſiam Arelatenſem, imò etiam, ſi velis, quantum ad illud, quo Viennenſem fundatam credidit, hinc ne conſequens erit, ut quantum ad tempus, quo Pariſienſem, Lugdunenſem, Rhemenſem aliaſque Galliarum eccleſias fundatas putavit, fuerit pariter hallucinatus? Nequaquam ſanè, uti ex iis, quæ de Gregorio Turonenſi mox prælimus, ſatis apparet: & verò ſi ex eo, quod quis ſcriptor in unum alterumve errorem eſſet prolapſus, reliqua omnia, quæ ſcribit, erroris pariter inſimulare liceret, jam olim eſſet de quibuſcumque profanis hiſtoriis, nihilque ex iis ſat certi ac firmi poſſet haberi compertum, cùm ex auctoribus, qui haſce in literas miſêre, vix ullum reperire ſit, qui ſubinde hallucinatus itaque à veritate deflexiſſe non deprehendatur. Utcumque itaque Sulpitius in epocha, ad quam annus alterius ve eccleſiæ in Gallis fundatio referenda foret, hallucinatus credatur, non continuò idcircò etiam in epochis, quæ ad aliarum Gallicanarum eccleſiarum ac nominatim ad Pariſienſis, quam* Dionyſius *fecit, fundationem ſpectant, errâſſe eſt cenſendus.*

B

C

110 *Verùm, etſi id ita ſit, ne tamen cum eis, qui, quidquid egero, in rei hic controverſæ deciſionem Sulpitii teſtimonium admiſſuri numquam ſunt, contentioſum funem ducendo tempus inutiliter terem, Sulpitium ab erroribus vindicare omittens, id dumtaxat, quod à nemine puto revocatum iri in dubium, à ſcriptore iſto in argumenti partem hic adducam. Cùm equidem, eccleſiam Pariſienſem ſeculo* I *nondum fuiſſe fundatam, Sulpitius Severus, uti è jam dictis liquet, exiſtimârit, conſectarium eſt, ut pariter* Dionyſium, *qui id fecit, eodemque ſeculo* I *aut certè ſequentis initio, ut volunt, martyr occubuit, nondum tum veniſſe aut miſſum fuiſſe in Gallias, animâdverſ, maximè cùm ante Aurelii principatum ſeu annum* 161, *quo hic imperare cœpit, martyria in Gallis non fuiſſe conſpecta, ſuprà hunc tranſcriptis verbis memoriæ etiam prodat; cùm autem* Dionyſius, *uti inter omnes convenit, certò in Gallias ſeculo vel primo vel tertio venerit ſeu miſſus fuerit, ulterius è jam dictis conſequitur, ut id demum poſteriori è duobus biſce ſeculis eveniſſe, Sulpitius Severus fuerit indubiè arbitratus. Jam verò, cùm id ita ſit, opinionem certè, qua* Dionyſii *miſſionem ſeculo* III *innectit, jam inde etiam à* IV *ſeneſcente ineunteve* V, *quo tempore Sulpitius floruit, obtinuiſſe, neceſſum eſt. Aſſignent modò, qui illiam impugnant, tempus aut minùs aut æquè ſaltem tantummodò à re geſta remotum, quo, quæ* Dionyſii *miſſionem ſeculo* I *illigat, opinio vel utcumque obtinere inceperit, aut ſi id, ut certè non poſſunt, re etiam ipſa, rationibus ſolidis adductis, facere non poſſint, enimverò, cùm præterea documentis teſtimoniisve, Sulpitio aut æqualibus aut antiquioribus, contra quæ exceptioni locus non ſit, à veritate certò eſſe alienam, quæ* Dionyſii *miſſionem in ſeculum* III *differt, opinionem, demonſtrare haud queant, hanc ſuâ antiquiorem ac proin & ob jam dicta poſteriorem & verosimiliorem ingenuè fateantur, neceſſe eſt, ut rationes hic ac* § *proximè pragreſſo adductæ expoſcunt.*

Hic porrò, ut probatur, Dionyſium fer. III miſſum, etiam exiſtimavit,

cumque hinc hæc optata, quæ præterea argumenta,

111 *Porrò etſi quidem, ut ſuprà dedimus atque è jam dictis liquet, Sulpitius in tempore, quo primùm in Gallis fuerit ſuſcepta Chriſti fides, errârit, ex hac tamen ejus errore cauſellarium eſt, ut verosimillimè, quemadmodum quæ in hocce Commentario à num.* 54 *uſque ad num.* 59 *diſputavi, oſtendunt, perpauca dumtaxat, quod & ex aliis* § IV *adductis liquet, eccleſia ſeculo* I *in Gallis exſtiterint; cùm autem id ita ſit, fuiſſe ex harum numero Pariſienſem ac proin & S.* Dionyſium, *qui hanc fundavit, jam inde ab eodem ſeculo veniſſe in Gallias, parum admodum eſt verosimile. Documenta quidem ſeu teſtimonia, quibus res hæc atque adeò rationes, pro opinione, qua Sancti in Gallias adventum ſeculo* III *innectit, ſuprà allata, modò adhuc confirmentur, Sulpitio antiquiora haud ſuppetunt; verùm, etſi id ita habeat, argumenta equidem alioqui perita, quibus id præſtetur, haud deſunt. Juverit & iſthæc hìc ſubjeciſſe. Cùm Apoſtoli, ad Evangelium etiam vocari gentes, divinitus fuiſſent admoniti, in omnes provincias ire divinique Verbi ſemina in majoribus præcipuè oppidis urbibuſque primariis, fundatis etiam ibi eccleſiis, ſpargere cœperunt. Hinc factum, ut Antiochiam, Romam, Alexandriam, Epheſum, Athenas ac tandem,* g *ut alias plures inſignes civitates, ab iis luſtratas, omittam, Theſſalonicam venerint, rati ſcilicet pagos & vicos in fidem, quam urbes præcipuæ, fundatis apud ſeſe eccleſiis, ſuſcepiſſent, facilè conſenſuros, ſicque provincias integras Chriſto poſſe aſſeri. Hanc porrò Chriſtianam in Dei Religione, quaquaverſum diffundenda, ſolertiam non modò Apoſtoli adhibuere, ſed & eorum diſcipuli, aliique, qui Apoſtolorum exempla egregiaque facta æmulari ſtuduerunt.*

hic ex Apoſtolicorum virtutum

112 *Hæc ferè omnia, qui elucubratam à ſe eccleſia Pariſienſis Hiſtoriam anno* 1690 *edidit, Gerardus du Bois lib.* I, *cap.* 2 *præfatus, ſequentem loquitur in modum:* Quærenti igitur his in locis noſtræ Religionis initia mihi perluſtrandæ ſunt civitates Galliæ Celticæ, quæ in principio naſcentis Eccleſiæ plus potentiâ & auctoritate valerent, ut magis ſincerum certumque de primordiis noſtris originibuſque noſtrarum eccleſiarum indicium fit. *Quod hic ſibi is ſcriptor generatim quantum ad Gallia Celtica civitates, ut, quo tempore in hiſce fuerint fundatæ*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

date eccleſia, certiùs determinare poſſet, faciendum duxit, id hic mihi nominatim quantum ad Lutetiam ſeu civitatem Pariſienſem præſtare eſt viſum, ut, expoſitâ, quâ hæc ſeculo I ſuerit, tenuitate, definiri certiùs queat, quo loco ſit habenda opinio, quæ fuiſſe ibi jam inde à ſeculo illo eccleſiam per S. Dionyſium *fundatam, hunc-que proinde jam tum in Gallias miſſum eſſe, adſtruit. Etſi quidem, quo tempore Cæſar bellum geſſit in Gallia, ac proin ſat diu etiam ante aram Chriſtianam Lutetia Pariſiorum exſiteriit oppidum haud prorſus ignobile, mox tamen à qualicumque, quo gaudebat, ſplendore eſt delapſa. Eo enim ipſo tempore, ut idem Cæſar ſuorum de bello Gallico Comment. lib. 7 refert, incendio, reſciſſis etiam ejus pontibus, fuit abſumpta, necdumque, ut apparet, Domitiano jam imperante ſeu ſeculo Chriſti primo ſeneſcente, erat inſtaurata.*

In fundandis eccleſiis

113 *Imò ne ipſo quidem adhuc ſeculo* IV *in urbis perfecta formam videtur fuiſſe adducta. Certè Julianus imperator, ſub annum* 360 *Lutetiæ verſatus,* oppidulum *vocat Lutetiam. Adhæc Ammianus Marcellinus, Juliani comes,* B *qui tum ſcripſit,* caſtellum *tantummodò, quod inter & urbem quantum ſit diſcriminis, nemo non novit, eamdem appellat. Utut ſit, Lutetiam ſeu Pariſienſem civitatem ſeculo* I *exiguum dumtaxat, quod intra minoris inſulæ, à Sequana formatæ, anguſtias concluderetur, exſtitiſſe oppidum, apud omnes in confeſſo eſt. Jam verò, cùm res ita habeat ac pleraque præterea Galliarum eccleſia, quæ Italiæ viciniores, fuerint ante alias, quæ ab ea remotiores, fundatæ, quis, quæſo, rei hujus ac potiſſimùm conſilii, quod, ut ſuprà expoſui, Apoſtoli imprimis atque Apoſtolici viri in fundandis eccleſiis ſunt ſecuti, ratione habita, veroſimile autumet, Lutetia ſeu Pariſiis jam inde à ſeculo* I *fundatam fuiſſe eccleſiam, etſi interim Toloſa, quæ Italiæ vicinior eſt, Turonibuſque, quas præcipuis Galliarum urbibus Ammianus Marcellinus lib.* 15 *accenſet, non ante ſeculum* III, *imò & Lugduni, quæ Galliarum metropolis, totoque terrarum orbe celebratum, quod à Latinis juxtà ac Græcis frequentabatur, emporium erat, non ante ſeculum* II, *& quidem, uti inter omnes convenit, non nihil jam provectum, eccleſiam fundari contigerit?*

C

conſuetudine,

114 *Quis, amabo,* Dionyſium, *ex Italia venientem, nominatiſſimis quibuſque, ubi hactenus incognita erat Dei Religio aut certè eccleſia fundata nondum fuerant, Galliarum civitatibus ac ipſamet, quam mox nominavi, ampliſſima juxtà ac incolarum numero frequentiſſima Italiæque viciniore Lugdunenſi præteritis, in earumdem Galliarum mediullio, ut in minoris ambitus urbecula, qualis ex dictis tum erat Lutetia, Dei religionem ſpargeret eccleſiamque fundaret, conſediſſe, in animum facilè inducat? Nemo enimverò, quantùm opinor, maximè qui, quam ſuprà edocui, Apoſtolorum in divini Verbi ſemine ſpargendo eccleſiiſque fundandis conſuetudinem veroſimillimè obſervare voluiſſe* Dionyſium, *conſideráris. Jam verò, cùm res ita habeat, opinioque nihilominus, quæ* Dionyſii *miſſionem ſeculo* I *innectit, ad ſui veritatem exigat, ut contrà ac dicta ferret Apoſtolorum Apoſtolicorumque virorum conſuetudo,* & Dionyſius *in diffundendo Evangelio egerit, & eccleſia Pariſiis priùs, quam Lugduni, fuerit fundata, enimverò vel hinc, noſtra iſti oppoſita opinio, utpote neutrum horum, cùm* Dionyſii *miſſionem in ſeculum* III *differat, ad ſui veritatem* D *exigens, pro potiori ac veroſimiliori videtur habenda, rationeſque ſimul, ob quas ita de ea æſtimandum jam ſuprà oſtendi, non parùm firmantur.*

alteroque ex epiſcoporum Pariſienſium

115 *Eò porrò etiam conducunt antiqui epiſcoporum, qui eccleſiæ Pariſienſi præfuerunt, catalogi, quos ſi expendas, Villorinum, Pariſienſem epiſcopum, anno* 347 *ſynodo Sardicenſi ſubſcripſiſſe invenies; cùm autem in iiſdem catalogis quatuor dumtaxat aut quinque, qui hunc inter &* S. Dionyſium *in cathedra Pariſienſi ſederint, epiſcopi recenſeantur, hique certè annorum ut minimùm* 247, *qui inter dictum annum* 347, *& geſtum ſeculo* I *à S. Clemente Pontificatum interceſſerunt medii, ſpatio implendo haud ſufficiant, opinioni certè, quæ abs hoc Pontifice* Dionyſium *in Gallias miſſum ſtatuit, præfati eccleſiæ Pariſienſis catalogi adverſantur, faciuntque, ut minùs adhuc, quàm alioquin foret, veroſimilis appareat; contrà verò, cùm inter eumdem dictum annum* 347 *& annum* 286, *quo circiter evenſſe* S. Dionyſii *martyrium, infrà docebimus, annorum dumtaxat* 60 *circiter intervallum interceſſerit, huicque implendo quatuor epiſcopi ſufficientes indubiè ſint, opinioni certè, quæ* Dionyſii *in Gallias miſſionem ſeculo* III *innectit, ſuffraganter iidem eccleſiæ Pariſienſis catalogi, eamque adhuc magis, quàm alioquin foret, veroſimilem efficiunt. Aiunt quidem, graviſſimas in Galliis ab imperatoribus ethnicis perſecutiones in Chriſtianos fuiſſe commotas, factumque adeò eſſe poſſe, ut, cùm per haſce Pariſienſis eccleſia, utut jam inde à ſeculo* I *per* Dionyſium *fundata, vel penitus vel propemodùm, Chriſtianis partim fugatis, partim pro fide occiſis, fuiſſet exciſa, per plura annorum curricula epiſcopi, qui eam moderarentur, ordinati haud fuerint; adhæc ab imperatoribus, eccleſiam perſequentibus, Chriſtianorum etiam libris bellum fuiſſe indictum, factumque adeò etiam eſſe poſſe, ut eccleſiæ Pariſienſis Commentarii, in quibus, ſi ſupereſſent, longè plures, quàm in vulgatis catalogis recenſeantur, epiſcopi invenirentur, ea occaſione perierint.* E

catalogis petitio confirmatur.

116 *Verùm, etſi quidem tam unum, quàm alterum, quod hic adverſus objectos epiſcoporum Pariſienſium catalogos in reſponſionem adducunt, factum eſſe queat, anne tamen vel alterutrum re ipſa ſit factum, eſt admodùm dubium; cùm autem, eccleſiam Pariſienſem jam inde à ſeculo* I *per* Dionyſium *fundatam fuiſſe, nullo etiam, ut fateri debent, modo ſit certum, rationis æquitas exigit, ne, ut hanc nihilominus jam tum fuiſſe fundatam, tueantur, vel præfati epiſcoporum Pariſienſium catalogi ob dubiam tantùm eccleſiæ Pariſienſis Commentariorum jacturam erroris defectûsve habeantur ſuſpecti, vel diuturna eccleſia ejuſdem, quibus forſan locus nunquam fuerit, vacationes, è cauſa ſuprà allegata ortæ, ſine ſolido fundamento aſtruantur. Jam verò, cùm res ita habeat, nullumque poſſit, cui vacationes illæ innitantur, fundamentum aſſignari hujuſmodi, ſanè argumentum, ſuprà è dictis epiſcoporum Pariſienſium catalogis petitum, totam vim ſuam contra opinionem,* Dionyſii *miſſioni ſeculum* I *aſſignantem, retinet, noſtramque adeò, quæ iſti opponitur Sanctique in Gallias miſſionem in ſeculum* III *differt, opinionem magis adhuc, ut dictum, quàm alioquin foret, veroſimilem efficit. Diſpiciat modò ſtudioſus lector, hæcne, an oppoſita potior ac veroſimilior*

Digitized by Google

A *lior meritò ſit habenda. Quo id melius præſtare queat, pleraque ſuprà adducta, quæ eò potiſſimùm conducunt, compendio hic juveris repetiiſſe.*

opinione oppoſita

117 *Opinio, quæ* Dionyſii *miſſionem ſeculo* I *innectit, ſeculo quidem* VIII *&* IX, *ut ſuprà vidimus, quàm maximè vigit, ſed cùm dubia dumtaxat ejus, à S. Fortunato & S. Genovefæ biographo (Commentarii hujus* § V *videſis) ſeculo* VI *forſan relicta, nullaque certa, quæ hoc ſeculo antiquiora ſint, veſtigia reperiantur, ſuſpicari non immeritò poſſumus, ſeculo demum* VIII *aut certè non citius quàm* VII *aut* VI *ex immodico antiquitatis, cui favet, amore fuiſſe enatam; contrà verò opinio, quæ eamdem miſſionem ad ſeculum* III *rejicit, non modò dictis ſeculo* VIII *&* IX *contra oppoſitam ſibi, utut tum maximè invaleſcentem, de* Dionyſio *per Clementem miſſo opinionem firma atque incenſſa ſtetit, verùm etiam citra omnem controverſiam, uti ex Gregorio Turonenſi, cui etiam SS. Fuſciani & Victorici Acta, ſuprà ſæpiſſimè laudata, non immeritò jungas, manifeſtum eſt, jam inde à ſeculo* VI, *imò etiam à* V *&* IV, *uti*

B *è Sulpitio colligitur, obtinuit, cúmque antiquitati non faveas, eſt ſanè, cur hominum mentibus è ſolo veritatis amore inhæſiſſe credatur. Adhæc opinio, quæ* Dionyſii *miſſionem ſeculo* I *illigat, nulla omnino ante ſeculum* VIII *certò data, quin vel veriſimillimè vel indubiè ſuppoſititia fictitiave æſtimanda ſint, pro ſe habet teſtimonia; contrà verò opinio, quæ eamdem miſſionem uſque ad ſeculum* III *differt, datis à Gregorio Turonenſi & Sulpitio Severo, quorum prior ſeculo* VI, *poſterior ſeculo* IV *ſeneſcente quinteque ineunte floruit, teſtimoniis fulcitur.*

certè ſit antiquior. longè etiam, ſalutæ adhuc, quæ objicitur.

118 *Veritati quidem hæc conſona non eſſe, contendunt: verùm cum id nec argumentis, ut deberent, ſat ſolidis, nec ſcriptorum, qui Gregorio & Sulpitio antiquiores ſuppareſve ſaltem ante æquales ſint, teſtimoniis probent, indubiéque equidem à Gregorio & Sulpitio teſtimonia illa, in quibus, ut dictum, opinio de* Dionyſio *ſeculo demum* III *in Gallias miſſo fundatur, promanârint, enimverò hanc ego ob ea, quæ* § *præſenti ac proximè pregreſſo jam diſſerui, ac vel maximè ex eo, quòd opinione oppoſita, utpote cujus nulla certa atque indubitata, uti è ſuprà diſputatis liquet, ante ſeculum* VIII *inveniantur veſtigia, multò ſit antiquior, non modò pro veroſimiliori ac potiori, ſed & pro ferè certa reor habendam. At verò, inquies, ſi* S. Dionyſii *in Gallias miſſio ſeculo* III *debeat innecti, ſitque adeò Gregorio Turonenſi in iis, quæ de hac ſcribit, aſſentiendum, conſectarium eſt, ut* Dionyſius, *& à Pontifice Romano, Decio jam imperante, in Gallias miſſus ſit, & eò cum S. Saturnino, qui, Decio & Grato conſulibus, ſeu anno* 250 *ſedem Toloſanam occupare cæpit, advenerit; cùm autem Decius, qui à menſe Julio anni* 249, *uti apud Pagium in Criticis videre licet, imperare cæpit, ſtatim in Chriſtianos perſecutionem concitârit, presbyterique Romani, cùm in hac Fabianus, ſummus Pontifex, anno* 250 *ſub Januarii finem martyrio fuiſſet ſublatus, Sedem Romanam per unius amplius anni ſpatium novi Pontificis electione implere auſi non ſint,* Dionyſium *tum, cùm Romano imperio Decius præeſſet, à Romano Pontifice in Gallias, ut Gregorius memoriæ prodit, miſſum fuiſſe eóque anno* 250 *advenîſſe, vix ac ne vix quidem credibile apparet.*

119 *Ita adhuc illi, qui Sanctum ſeculo* I *à Clemente miſſum contendunt; verùm, cùm Decius, à menſe Julio anni* 249, *ut dictum, imperare exorſus, ſub hujus dumtaxat anni finem (Pagium in Criticis videſis) perſecutionem, edito in Chriſtianos edicto, inchoârit, quid ni eo temporis ſpatio, quod anno* 249 *inter Julium & Decembrem interceſſit, factum eſſe poſſit, ut Fabianus Papa, martyrio è dictis ante annum* 250 *non ſublatus, initum antea, cùm Eccleſia ſub Philippis optata pace gauderet, de mittendis in Galliam viris Apoſtolicis conſilium exſecutioni mandârit, eóque hunc in finem* Dionyſium *alioſque nonnullos miſerit? In Martyrologio Romano S. Gatianus, qui cum* S. Dionyſio *in Gallias venit, à Fabiano Pontifice Romano ordinatus fuiſſe Turonenſis epiſcopus ad* XVIII *Decembris diem diſertè aſſeritur, nec quidquam, diligentiſſima licèt adhibita indagine, invenire quivi, quod impedire debeat, quo minùs & hic & S. Dionyſius nùnc cum nonnullis aliis præfato, quod anno* 249 *inter Julium & Decembrem interceſſit, temporis ſpatio à Fabiano in Gallias miſſi credantur. Jam verò, cùm res ita habeat, repetitaque adeò à tempore, quo ſub Decio miſſus eſſe queat* Dionyſius, *difficultas nentiquam argumenta, quæ ſuprà pro probanda ac firmanda opinione,* Dionyſium *ſeculo* III *miſſum ſtatuente, attulimus, infirmet, hanc ego, omnibus jam ſedulò expenſis, non tantùm oppoſitâ longè veroſimiliorem, ſed etiam, ut jam dixi, propè certam exiſtimo.*

E

AUCTORE C. B.

difficultate, veroſimiliori, ac præſentaneo dum certa pronuntiantur.

§ VIII. An S. Dionyſius Româ Pariſios rectà ſeſe contulerit, an & quos tum ſocios ſibi adjunctos habuerit, & quid in civitate illa geſſerit.

Dionyſius, de cujus loco natali ac genere nihil ſcitur.

ET ſi quidem, tam qui unum, quàm qui duos Dionyſios, *Athenienſem unum, Pariſienſem alterum, ſeculo proximè elapſo ſtatuêre, Româ hunc Pariſios veniſſe, unanimi conſenſu affirment, ii tamen tantùm, qui ambos Dionyſios confundunt, nonnulla de Dionyſii, quem memorant, nobili genere patriâque adducunt in medium; ii verò, qui Dionyſium alterum ab altero ſecernunt, ſine is, quem Româ Pariſios accerſunt, Romanus, an Græcus, humiliore, an nobili genere natus, ne ullo quidem verbo aſſpiam edicunt; cùm id autem, quòd bona nota antiquiora, quibus quidquam ea de re poſſent habere compertum, monumenta ſibi deeſſent, indubiè fecerint, nos hic pariter eamdem ob cauſam de loco & genere, imò & de tempore, quo* Dionyſius *natus ſit, filere eſt neceſſe. Verùm, niſi quidem documentis hujuſmodi, quibus, quod hîc indagandum primo loco proponitur, ſat apùd definiri poſſit, deſtitui etiam ſimus, rem tamen, quòd qualiacumque equidem documenta antiqua ei diſcutiendæ locum præbeant, penitus relinquere inſtitum non eſt viſum, hicque adeò, an* Dionyſius, *Româ in Gallias miſſus, Pariſios rectà adierit, an contrà in via, quò populis, per quos tranſibat, Evangelii lucem affunderet, alicubi interdum ſubſtiterit, modò indagare aggredior. Analectorum Veterum, quæ Mabillonius*

AUCTORE C. B.

nius edidit, tom. 2, pag. 432 inserta exstant ecclesiæ Arelatensis Dypticha, antiquum exhibentia episcoporum Arelatensium indicem seu catalogum, qui in capite, etiam ante S. Trophimum, primum Arelatensium è communi omnium opinione episcopum, præfert Dionysium episcopum, præfixa ejus nomini, quæ deinde ante singulorum subsequentium episcoporum nomen subintelligitur, voce commemoratio.

Arelate priusquam Parisios adiret, subsitisse in S Reguli Actis, e quibus

121 *Tillemontius tom. 4 Monument. Ecclesiast. not. 1 in* S. Dionysium *Parisiensem subdubitat, num Dionysius, in dictis Dypticis seu catalogo, quem hac suppeditant, memoratus non sit ipsemet* S. Dionysius, *Parisiensis episcopus, Arelatensibus episcopis ibidem primo loco accensitus, non quòd reipsa Arelatensium episcopus unquam fuerit, sed quòd Arelate, priusquam Parisios adiret, subsliterit, Evangeliumque, consecrata etiam ibidem ecclesiâ, annuntiârit. Sanè S. Reguli, episcopi Silvanectensis, quæ potissimùm dubitandi ea de re locum Tillemontio dedit, Vita, apud nos ad diem* XXX *Martii secundo loco edita, cap. 3, num. 3 sequentia isthæc, quæ, quòd hîc paulò accuratiùs sint expendenda, huc transcribo, suppeditat verba:* Tunc hi sancti viri (*Regulus scilicet aliique cum* S. Dionysio *Româ in Gallias missi*) Apostolica benedictione roborati ac Sancti Spiritus amore succensi, Dominici fideles agricolæ ruris, barbaricis pectoribus Verbum Dei inferentes, Arelatensem venerunt ad urbem. Illuc enim quamplurimi ex diversis partibus negotiatores venerant (erat enim ibi portus multis abundans commerciis) quorum quidam Apostolorum prædicationem audierant, & hujus rei gratiâ prædictis Sanctis humanitatis officia præbuerunt.

aliquot verba hic recitantur.

122 Tantam namque gratiam Sanctis suis largitus est Dominus, ut eorum prædicationi plebs Arelatensis nullo modo resisteret, sed Euangelium Christi devotis suscipiens mentibus Conditorem omnium fideliter adoraret. Erat enim maximè venerabile templum, quo Martis statua ab omnibus colebatur, quam B. Dionysius nullo hominum labore, sed divini Nominis invocatione confregit; &, eliminatis cunctis spurcitiis, ad regenerandum populum Dei baptisterium fieri præcepit. Ipsum verò templum sub veneratione beatorum Apostolorum Petri & Pauli ecclesiam consecravit. Videns autem illius regionis populum idololatriæ sacrificiis inservire, per diversas provincias ministros suos dividens, benedixit eos dicens: "Sicut fuit Domi„nus cum dominis meis Apostolis, ita sit vo„biscum in æternum;„ & dans pacem omnibus, & per singulos dilectionis dividens osculum, flens abire permisit. Sanctum verò Regulum, Pontificali benedictione decoratum, Arelatensi ecclesiæ præesse constituit. Ipse verò cum SS. Rustico & Eleutherio, fines Galliæ penetrans, Parisios venit, ubi multis afflicti tormentis laboris sui palmam capitali sententia susceperunt.

traditur: sed, ut id Sanctum verè fecisse, credamus, nec ais,

123 *Quòd si itaque Vita illa veritati consona hîc memoret,* S. Dionysius, *quem omnium cum S. Regulo in Gallias missorum coryphæum facit, aliquantas certè Arelate, & quidem etiam, ut apparet, longiores, quò Euangelium ibidem annuntiaret, moras traxerit, seque adeò recta Parisios Româ haud contulerit. Verùm, qui Vitam istam concinnavit, scriptor anonymus sæculo demum, uti apud nos in Commentario, S. Reguli Actis ad dictum Martii diem præmisso, num.* 5 *videre licet, decimo aut undecimo floruit. Adhuc commentis non paucis ac erroribus, ut Tillemontius loco suprà cit. insinuat, suam istam incubrationem infecit. Et verò, ut à reliquis, quæ in hac vel certò commentitia vel saltem parùm admodùm verosimilia narrat, recensendis abstineam, id certè, quod vel ipsis jam recitatis verbis de insigniori ethnicorum templo, à* Dionysio, *confractâ primùm, quæ in eo colebatur, ad solam Dei invocationem Martis statuâ, in Christianorum ecclesiam converso, refert, commentitium simul atque omnino incredibile apparet. Cùm enim ethnici, qui indubiè, etsi etiam jam multos à* Dionysio *ad fidem conversos credideris, magno adhuc numero idolorum cultui manebant addicti, impedire certè, quò minùs sibi dictum templum eriperetur, potuissent, re ipsa id illos non fuisse facturos, in animum quis inducat? Nemo sanè, quantùm opinor, qui, quantâ tum ethnici potentiâ pollerent, quantúmque sibi abs hisce in religione sua exercenda cavere Christiani deberent, consideràrit. Cùm itaque, uti è jam dictis satis superque liquet, prefatus Vita S. Reguli auctor nec à tempore, quo floruit, nec ab iis, quæ memoriæ prodit, fidem sat certam mereatur, non est sanè, cur ejus auctoritate impulsi,* Dionysium *Arelate moras nexuisse, Christi fidem annuntiâsse, rectáque adeò Parisios non adiisse, credamus.*

non, quæ eisdem suffragantur, dypticis movemur: ast autem

124 *Hæc quidem in re ecclesiæ Arelatensis suprà laudata Dypticha, utpote verè, ut mihi equidem apparet,* Dionysium *Parisiensem designantia, hunc que primum Arelatensium sacientia episcopum, scriptori isti anonymo suffragantur; verùm hæc, utut in pervetusto Gregoriano Sacramentali libro à Mabillonio inventa, adeò tamen vetusta non sunt, cùm iterius seu Hyterius, quem scriptorum, qui Dypticha illa exararunt, antiquior postremo loco recenset, non priùs, quàm sæculo* X *jam senescente, ut Dionysius Sammarthanus tom. 1 Galliæ Christianæ anctæ docet, Arelatensem cathedram occupârit. Adhæc in episcopis Arelatensibus ibidem recensendis non tantùm à dictis Dypticis frequentissimè hîc scriptor, melioribus, quam hæc sint, documentis edoctus, recedit, verùm etiam multa esse, quæ eorumdem Dypticorum auctoritatem elevent, in* S. Cæsario, XIX *Arelatensium episcopo, diserte affirmat. Re itaque maturè expensa, non magis hisce, quàm suprà memorata subtesta fidei S. Reguli Vitâ, moveri debemus, ut* Dionysium, *sive ad Euangelium annuntiandum sive ad alias quascunque res agendas, Arelate aliquamdiu fuisse commoratum Parisiosque adeò Româ sese haud recta contulisse, arbitremur. Verùm, etsi id ita sit,* Dionysium *tamen, priusquam Parisios adiret, nec Arelate, nec alibi, quò populis, per quos transibat, fidem annunciaret, subsitisse, haud quaquam est certum.*

aliquot verba hic recitantur.

125 *Esset quidem utcúmque, cur aliter sentiremus, si* Dionysius *Romæ, ut Parisienses adiret, fidei lumine illustraret hocque illustratos episcopali munere gubernaret, consecratus fuisset episcopus. Verùm quid si Sanctus, ut ea ætate (adi, quæ apud nos tom. 2 Januarii pag. 81 de S. Genulpho num. 2 dicta sunt) ac diu etiam post moris fuit, à Pontifice Romano nullius certa sedis, sed ad Apostolicum munus obvius aptiùs peragendum, initiandosque sacerdotio, quos idoneos reperisset, creatus fuerit episcopus? Enimverò, rem ita verè gestam,* Dionysiumque deinde

alicubi saltem verosimiliter tum subsliterit, ad tamen cum fecisse, certum etiam non est.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

A *deinde idcircò dumtaxat, quòd Parisiis & Evangelium annuntiâsset & ecclesiam fundâsset & dotasset, non paucis præterea aliis pro fide ibidem gestis ac toleratis, martyrium etiam haud procul inde subiisset, pro primo Parisiensium episcopo, imò & apostolo ad convertendos Parisienses misso, à populis, ipsomet etiam idcircò Sanctum Parisiensibus destinatum fuisse episcopum, Gregorio Turonensi num. 104 huc transcriptis verbis asserente, habitum deinde fuisse, verosimillimum ac propè indubitatum apparet. Hinc porrò jam fit, ut certè ex episcopali consecratione, quam Sanctus Roma accepit, nusquam eum, priusquam Parisios veniret, ad fidem annuntiandam substitisse, nequeat inferri; imò contrà, cùm ad Apostolicum munus ubivis obeundum, nulla omnino, cui præesset, assignatâ ecclesiâ, verosimillimè, ut dictum, à Pontifice Romano fuerit consecratus episcopus, alibi adhuc eum, priusquam Parisios venerit, Evangelica luci spargenda operam navâsse, sat verosimile videtur. Ac reî quidem huic utcúmque confirmandæ conducunt* S. Dionysii *Sociorumque ejus Acta, à nobis Commentario huic subdenda; in hisce enim,*

B Dionysium, *priusquam Parisios adveniisset, alibi adhuc pro fide exantlâsse labores, num.* 5 *indicari videtur; verùm cùm Actorum auctor nec sat dilucidè id ibidem tradat, nec, etsi secùs foret, fidem certam atque indubitatam, ut Commentarii hujus* § 2 *jam docui, mereatur in iis, quæ de Sanctis nostris memoria prodit, haud omnino equidem,* Dionysium *alibi priùs, quam Parisios adiret, Evangelium prædicâsse, reliquaque adeò ad hanc urbem Româ non perrexisse, indubitatum est ac certum.*

126 *Nec certum etiam est, an* Dionysius, *cùm Româ in Gallias perrexit, Parisiosque petiit, Socios sibi in via præter aliquot è superioris ordinis sacerdotibus seu episcopis, quos cum eo missos Gregorius Turonensis loco mox iterum cit. scribit, adjunctos habuerit* SS. Rusticum & Eleutherium, *aliosque insuper Sanctos, seu in inferiori clericatûs gradu jam constitutos, seu tum tantummodò adhuc laïcos, quos SS. Fusciani & Victorici Acta commemorant. Hæc, ut de Sanctis, quos recensent, priori loco agam, sub initium hic habent:* Sancti ergò viri Fuscianus & Victoricus cum duodenario numero sociorum,

C per ordinem glomerati, unà cum venerabili Dionysio præsule, comitibus cæteris Piatone, Ruffino, Crispino, Crispiniano, Valerio, Luciano, Marcello, Quintino & Regulo ab urbe Roma progredientes, cursu intrepido, pro Christi dimicantes victoria, bellatores Dei egregiè intra fines Galliæ Parisiis, duce Christo itineris, pervenerunt, atque super illustrante Spiritu, membratim loca, quæ prædicatione divini Nominis caruerant, elegerunt. *Ad hunc SS. Fusciani & Victorici Actorum locum Gallicani episcopi, anno* 825 *congregati, dum* Dionysium (*adi eorum num.* 86 *huc transcripta verba*) *unà cum duodenario Sociorum numero in Gallias fuisse directum dixêre, verosimillimè respexerint.*

127 *In S. Piati Actis, suprà adhuc plus semel laudatis atque in primum Octobris tomum apud nos illatis, S. Piatus Româ in Gallias cum* S. Dionysio *venisse, num.* 4 *traditur, sunique præterea plura alia brevitatis causâ hic non recensenda atque ad Sanctos, in SS. Fusciani & Victorici Actis memoratos, spectantia Acta, in quibus quantùm ad Sanctos, quos celebrant, idem etiam sit. Verùm reperiuntur etiam horum omnium vel plerorumque saltem exemplaria, quæ vel Socios, quos* Dionysio, *Româ in Gallias properanti, adjungunt, non sub Diocletiano, uti illa tradunt, sed sub Domitiano passos memorant, vel nullam planè* Dionysii *facimus mentionem. Adhæc scriptor, qui SS. Fusciani & Victorici Acta in litteras conjecit, hosce nuà cum* S. Dionysio *ac duodenario Sociorum numero venisse in Gallias, affirmat, & tamen, dum horum init compotum, novem dumtaxat, uti ex ejus mox datis verbis liquet,* Dionysio *nominatim adjungit, nec semper, etsi interim, ut suprà docui, fidem in multis sat certam mereatur, accuratè alibi videtur locutus. Quid si ergò S. Quintinus, S. Lucianus aliique Sancti nonnulli, qui tum in Fusciani & Victorici, tum in aliorum Sanctorum Actis memorantur; idcircò fortassis dumtaxat, tam in hisce, quàm in propriis suis Actis, cum* Dionysio *in Gallias venisse dicantur, quòd, quamvis quidem non simul omnes cum* Dionysio, *eodem tamen circiter tempore, quo hic, in Gallias advenerint, quódque, cùm deinde ei veluti discipuli adhæsissent,* E *ab eo etiam, ut de S. Piato disertè in hujus Actis loco proximè cit. asseritur, sacerdotio initiati aut certè ad Evangelii semen in aliis locis spargendum missi fuerint? Certè hunc in modum Sanctorum hic memorata Acta intelligenda seu interpretanda censent viri eruditi non pauci.*

128 At verò, *inquit in ecclesia Parisiensis Hist. lib.* 1, *cap.* 5, *num.* 3 *Gerardus du Bois,* cui... Acta illa (*S. Luciani nimirum aliaque S. Reguli suprà à nobis hic laudata*) ad Domitiani persecutionem Luciani ceterorumque martyria referunt, quos aliunde constat, certamen egregium edidisse sub Diocletiano; & quare in aliis Actis (*S. Quintini nempe, itemque SS. Crispini & Crispiniani*) sancti Dionysii nomen reticetur, breviter explicabo. Illi, qui nova Sociorum sancti Dionysii Acta post ortam de uno duobusve Dionysiis controversiam ediderunt, cùm legerent in antiquioribus scriptis eos esse sancti Dionysii Socios & passos esse sub Diocletiano, adverterentque, ea pugnare cum sententia de uno Dionysio, quam defendebant, conciliare dissidia temporum duobus modis instituerunt. Alii expunxerunt annos Diocletiani & Maximiani, supposueruntque imperium Domitiani & sancti Clementis Papæ pontificatum. Alii, quos pudebat tam apertæ falsationis, quæ ex priscis monumentis cuivis nota erat, retinuerunt quidem in horum Martyrum Actis tempora Diocletiani, sed suppresso nomine Dionysii; rati scilicet peracta sub Diocletiano certamina, publicis testata documentis, se conservaturos simul cum passione S. Dionysii sub Domitiano, uniusque vocabuli omissione lectoris diligentiam facilè falli posse; neque tanti esse expunctionem unius nominis, ut adeò Acta falsi arguantur. *Ita ille, & sat rectè quidem.*

129 *Etenim Martyrum, quæ hîc memorat, Acta fuisse verè ea, quæ ait modo, interpolata, verosimillimum efficiunt, quæ suprà de Martyrum, quæ Hilduino fuerunt objecta, Passionibus* § VI *differui; cùm autem id ita sit, ac proin secundùm Acta illa, prout primitus fuerant conscripta,* Dionysius *cum passis sub Diocletiano, quos memorant, Sociis in Gallias venerit,*

quorum aliquot exemplaria modo hic allegata

pariterque cum eisdem vel Sanctis in SS. Fusciani & Victorici,

aliorumque Sanctorum Actis,

verosimillimè fuerint interpolata, commemoratos.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

est sanè, cur hosce aliosque, in SS. Fusciani ac Victorici Actis nominatos, reipsa illum Româ in Gallias fuisse comitatos, arbitremur, maximè cùm, vel sola ratione spectata, tum sibi S. Dionysium, *utpote episcopum, aliquos saltem, à quibus ei ministraretur, inferioris ordinis clericos habuisse adjunctos, sat verosimile appareat. Ita, qui,* Dionysium *re vera cum Sociis, quos ei SS. Fusciani & Victorici Acta attribuunt, Româ in Gallias venisse volunt, haud prorsus ineptè possunt arguere. Verùm, si* Dionysius, *qui, ut suprà dictum, Decio & Grato consulibus seu anno* 250 *in Gallias advenit, tum sibi, quotquot in SS. Fusciani & Victorici Actis memorantur, Socios habuerit adjunctos, confectarium est, ut hi, utpote sub Diocletiano circa annum* 286 *aut* 287 *martyrio demum affecti, simul adhuc omnes post quadraginta circitèr annos, à suo in Gallias adventu jam elapsos, in vivis fuerint superstites; cùm autem id parum verosimile appareat, fuerintque, ut multa suadent, Actorum, quæ laudatus du Bois memorat, auctores non magis, quàm qui SS. Fusciani & Victorici Acta in lucem misit, accuratè semper locuti, interpretatione sanè, quam tam illis, quàm hisce adhiberi à viris eruditis, mox docui, haud prorsus reor spernendam; ut, omnibus consideratis, sit sanè, an* Dionysius, *Parisios pergens, sibi in via Sanctos, in SS. Fusciani & Victorici Actis memoratos, habuerit adjunctos, incertum adhuc ac dubium.*

B

vel saltem SS. Rusticum & Eleutherium sibi adjunctos

130 *Atque hæc quidem de illis dicta jam sunto; quod autem ad* SS. Rusticum & Eleutherium, *in Actis hisce non memoratos, jam spectat,* Dionysium, *Româ in Gallias properantem, comitari in Theodorici & Pippini Francia regum diplomatibus seu privilegiis, num.* 84 *laudatis partimque transcriptis, dicuntur, idemque etiam in S. Reguli Actis loco mox cit. sat clarè innititur, nec dubito, quin id ipsum in aliis adhuc recentioris ævi monumentis memoria proditum inveniatur. Verùm nec hæc, nec dicta Acta Diplomataque, utpote ab iis tantùm, qui pluribus à* Dionysii *ætate seculis vixêre remoti, literis mandata, fidem certam atque indubitatam hac in re facere sunt nata. Adhæc edenda à nobis* S. Dionysii *Sociorumque ejus* SS. Rustici & Eleutherii *Acta nihil omnino, unde hosce* Dionysium, *cùm Parisios Româ sese conferret, comitatos fuisse, vel necúmque colligas, suppeditant; etsi autem Ado & Usuardus* SS. Rusticum & Eleutherium *in Martyrologiis à se concinnatis* S. Dionysio *hodie adjungant, annuntiationes tamen, quibus id faciunt, ita disposuêre, ut à periodis seu loquendi modis, quibus duorum illorum Sanctorum cum* Dionysio, *dum Româ Parisios hic peteret, societatem asserrent, studio abstinuisse videantur. Id vel sola, quibus annuntiationes illa concipiuntur, verba satis, ut apparet, ostendunt. Usuardina, quibus Adoniana, si infra memorandam, quam Adonis textui Usuardus meritò adhibuit, correctionem excipias, ad amussim ferè consonant, sic habent:* Apud Parisium, natalis sanctorum martyrum Dionisii episcopi, Rustici presbiteri & Eleutherii diaconi, qui beatus Episcopus, à Pontifice Romano in Gallias prædicandi gratiâ directus, præfatam urbem devenit, ubi per aliquot annos commissum sibi opus ardenter prosequens tandem à præfecto Fescennino unà cum Sociis gladio animadversus martyrium complevit.

C

131 *Talia sunt Usuardi verba; hisce autem is martyrologus, nisi id, quod dixi, savêre voluisset, sequentia isthæc aut similia substituturus fuisse videtur:* Apud Parisium, natalis sanctorum martyrum Dionisii episcopi, Rustici presbiteri & Eleutherii diaconi, qui beatus Episcopus, à Pontifice Romano in Gallias prædicandi causâ directus, præfatam urbem cum Sociis devenit, ubi per aliquot annos commissum sibi opus ardenter prosequens tandem cum iis à præfecto Fescennino gladio adimadversus martyrium complevit. *Usuardus quidem, S. Piatum cum* S. Dionysio *ejusque Sociis Galliam petiisse, ad* 1 *Octobris diem in S. Piati elogio scribit; verùm, cùm id, ut jam suprà monui, è Sancti hujus Actis concinnârit, nec in hisce* Rusticus & Eleutherius *memorentur, verosimillimè non binos hosce Sanctos, sed alios, in eisdem Actis nominatos, intellexerit per* Socios, *quos cum* Dionysio *Gallias adiisse, in dicto elogio notat. Utut sit, cùm equidem nec Usuardus nec alii seu martyrologi seu scriptores, quibus tutò fidi queat,* SS. Rustici & Eleutherii *cum* Dionysio, *dum hic Româ Parisios adiit, societatem sat clarè uspiam edoceant, fuisse illos hunc re ipsa tum comitatos, pro certo asseverare non ausim. Verùm, etsi quidem, Sanctos illos cum* Dionysio *in Gallias Româ venisse, certum omninò, uti è jam dictis liquet, non sit, dubitandum tamen non est, quin ei saltem postmodùm se adjunxerint, auxiliumque Parisiis tum in convertendis ethnicis, tum in rebus ecclesiæ, quam, ut jam sæpè dictum,* Dionysius *ibidem fundavit, seu administrandis seu promovendis ac curandis attulerint, eidem etiam postea, ut videbimus, in fidei confessione ac martyrio conjuncti. Res è constanti ecclesiæ Parisiensis traditione monumentisque antiquis constat, nec ab ullo revocatur in dubium.*

E

habuerit, incertum est ac dubium; hisce tamen postea adjunctos,

132 *Ac illorum quidem alter presbyteri, alter diaconi munere* Dionysium *adjuvit; verùm, uter presbyter, uter diaconus exstiterit, non nemo forsan ambigat. Ado & post hunc Notkerus, Sanctos hosce una cum* S. Dionysio *in Martyrologiis à se contextis hodie annuntiantes,* Eleutherio presbyteri, Rustico diaconi *titulum attribuunt, idemque etiam facit Rabanus; contrà verò Usuardus, Adonem ut plurimùm, nisi hunc à vero deprehenderit devium, ad verbum ferè exprimere solitus,* Rusticum presbyteri, Eleutherium diaconi *appellatione in concinnato à se Martyrologio hodie insignit, Adonemque adeò hîc corrigendum existimavit; neque verò immeritò; ipsemet enim Ado, cui hic idcircò documenta in* SS. Rustici & Eleutherii *nominibus verosimillimè confusa præluxerint, ad* XXV *Julii de ecclesia Sanctis hisce &* S. Dionysio *consecrata loquens* Rusticum Eleutherio *præponit. Adhæc in Corbeiensi alioque, quo potissimùm usus est Florentinius, Hieronymiano apographo* Rusticus presbyter, Eleutherius *verò* diaconus *appellatur, ac in omnibus propemodùm aliis, in quibus bini isti Sancti memorantur, documentis tam antiquioribus quàm recentioribus idem etiam fit, aut certè* Rusticus Eleutherio *præponitur. Nec à documentis illis Sanctorum nostrorum Acta, Commentario huic subjicienda, etsi interim,* presbyteri *quidem appellatione* Rustico *servata,* Eleutherio *tamen, non* diaconi, *sed* archidiaconi, *quod certè* Dionysii *ævum non sapit, titulum adscribant, abludere sunt censenda; ut nullus relinquatur dubitandi locus, quin prior quidem*

priori quidem ut sacerdoti, posteriori ut diacono, certò usus est Parisiis;

Digitized by Google

A *quidem re ipſa presbyteri, poſterior verò diaconi nomine apud* Dionyſium *fuerit perſunctus.*

ubi eccleſiam, ut anonymus noſter, cujus verba unà cum nostris

133 *Nunc quid hic, cùm Pariſios advenisſet, in civitate hac præſtiterit, diſcutiamus. Actorum, quæ edituri ſumus, auctor anonymus num. 6 ſic ſcribit:* Hunc ergò locum (*Pariſios*) Dei Famulus (S. Dionyſius *nimirum*) elegit expetendum. Ad quem cùm primùm fide armatus & conſtantiâ confeſſionis acceſſiſſet intrepidus, eccleſiam, illis quæ necdum in locis erat, & populis illis novam conſtruxit, ac officia ſervientium clericorum ex more conſtituit, probatasque perſonas honore ſecundi ordinis ampliavit. Cinctus ergò fide & jam conſtructione baſilicæ roboratus, Deum gentibus non deſinebat inſinuare, quem noverat, ejuſque omnibus & judicium & miſericordiam anteponens, paulatim ſociabat Deo, quos diabolo ſubtrahebat. Tantas etiam per illum Dominus dignabatur exercere virtutes, ut rebellium corda gentilium non minùs miraculis, quàm prædicationibus obtineret. *Dominus le Beuf, ſuprà adhuc num. 12 laudatus, qui, Acta illa ex aliis aliorum Sanctorum Actis ſen, ut exactiùs loquar, è variis, quæ partim ex hiſce, partim alibunde fuerint accepta, fragmentis ac laciniis conſarcinata eſſe, in ſuis in Hiſtoriam Pariſienſem Diſſertationibus, anno 1739 editis, contendit, ſecundam etiam è phraſibus, quæ verbis jam nunc recitatis concipiuntur, fragmenti alibunde accepti characteres præ ſe ferre, arbitratur; hæc autem illi ſedet ſententia ex eo, quòd, ut ibidem pag. 47 ait, Actorum ſcriptor,* S. Dionyſium, *ſtatim atque Pariſios adveneraſ, ibidem & eccleſiam exſtruxiſſe, & clerum integrum, fide ut jam, quod incredibile apparet, nondum prædicata, formâſſe, memoria prodat, ac præterea, id conſilii ex more, quæ locutio, ut vult, à primorum ſeculorum Actis aliena eſt, exſecutioni à Sancto mandatum fuiſſe, aſſeveret.*

B

in hac obſervatis hic damnat.

134 *Adhæc idem dominus le Beuf, quò magis adhuc eorum, quæ de erectis à* S. Dionyſio *Pariſiis eccleſia cleroque etiam ibidem conſtitutis Actorum auctor mox datis verbis ſcribit, fidem elevet, in præfatis ſuis Diſſertationibus pag. 55 & ſeq. ita verbis Gallicis, quæ Latina facio, obſervat:* Homines, adjunctis, quæ ab hoc hiſtoriographo (*Gregorio Turonenſi*) fidei initia Turonibus, cujus civitatis hic erat epiſcopus, comitata fuiſſe narrantur, probè imbuti, anonymum Actorum S. Dionyſii ſcriptorem obſervare feciſſent, duas ab eo res, quæ ſimul ſtare non poſſent, conjungi, videlicet eo tempore, quo idololatria firmiſſimas egerat radices, Dionyſii miſſionem & ſimul ſubitaneam eccleſiæ clerique eâdem, quâ ſeculo quarto aut quinto fieri id potuiſſet, facilitate Pariſiis factam erectionem. Quicúmque, critices peritus, qui Vitæ S. Dionyſii auctori æqualis fuiſſet, obſervare eum feciſſet, à Gregorio, qui Hiſtoriam Turonenſem apprimè habebat perſpectam, memoriæ prodi, S. Gatianum, qui Turonas fidem attulit, in locis ſubterraneis ſeu cryptis, ut cum parvo Chriſtianorum, quos Jeſu Chriſto acquiſierat, numero ſacra myſteria diebus Dominicis celebraret, ſeſe abdere fuiſſe compulſum, quòd frequenter à civitatis magiſtratibus, cùm factus eis fuiſſet obvius, injuriis ac contumeliis fuiſſet affectus.

C

memoriæ prodit, exſtruxit,

135 *Ita hactenus ille; verùm, etſi quidem auctor, quem hac pangunt, fidem indubitatam*

in iis, quæ memorat, nulla omnino ratione, ut jam ſæpiùs monui, mereatur, id tamen, quod de eccleſia à S. Dionyſio *Pariſiis exſtructa cleroque conſtituto ſuprà hunc tranſcriptis verbis ſcribit, neutiquam à virorum Apoſtolicorum, qui primis Eccleſiæ ſeculis quaquaverſum Chriſti fidem diſſeminârunt, conſuetudine alienum videtur. Subinde quidem, ne hanc ſervare poſſent, magiſtratus ethnici obſtabant; verùm hi non omnes ubique in ſacros præcones eadem, quâ in S. Gatianum Turonenſes, inhumanitate ac odio fuerunt. Certè, ſerali nondum in Chriſtianos perſecutione à Diocletiano mota, Nicomediæ in Bithynia, ubi non rarò imperatores morari ſolebant, altioris etiam faſtigii eccleſiam, quæ ex ipſo imperiali palatio ſpectari poſſet, Chriſtianos ad ſynaxes ſuas celebrandas habuiſſe, Firmianus Lactantius lib. 2 de Mortibus Perſecutorum cap. 12 luculentiſſimè prodit. Adhæc* S. Saturninus, *qui Decio & Grato conſulibus ſeu anno 250 Toloſam venit, eccleſiam ibidem, uti ex antiquis ejus Actis, ſuprà ſæpiſſimè laudatis, liquet, exſtruxit, nec difficile foret plures alios aſſignare viros Apoſtolicos, qui pariter ſeculo III in Galliarum urbibus, fidei lumine à ſe illuſtratis, eccleſias erexêre. Ac id quidem tum facere ſacri omnes præcones, ut monſtrare quàm plurimis allegatis exemplis poſſem, ſolemne habuiſſe videntur.*

E

clerumque in eadem, ut Pariſienſi

136 *Quod cùm ita ſit, clerum quoque, ſi non majorem, talem ſaltem, qualem rerum ac temporis ordo ferebat, in eccleſiis à ſe exſtructis conſtituere ſolitos fuiſſe, minimè incredibile apparet; ut adeò, contrà ac vult laudatus le Beuf, non ſit, cur locutionem, quâ anonymus Actorum, à nobis edendorum, auctor, dum* Dionyſium *Pariſiis & eccleſiam exſtruxiſſe & clerum conſtituiſſe, ſcribit, id ab eo ex more factum ait, à primorum ſeculorum Actis alienam arbitremur. Talis certè, etſi interim,* Dionyſium, *cùm Pariſios adveniſſet, eccleſiam ibidem tam citò, quàm id factum innuit ſcriptor noſter anonymus, exſtruxiſſe, in animum non inducam, nullo prorſus modo mihi apparet; ut enimverò, rebus ita, ut jam dixi, habentibus, hîc oppertunè ad inſtitutum noſtrum locutus fuiſſe videatur Gerardus du Bois ſuprà adhuc laudatus, Hiſt. Eccleſiæ Pariſienſis lib. 1, cap. 3, num. 6 ſic ſcribens:* Non omnia contemnenda ſunt, quæ auctor (*anonymus ſcilicet Actorum* S. Dionyſii *per verba proximè huc tranſcripta*) ex traditione ſuorum temporum commemorat, quæque, ut res ætate S. Dionyſii erant, nec ab antiquis Eccleſiæ moribus, nec à priſca Chriſtianorum conſuetudine erant aliena, qualia ſunt imprimis ea, quæ de ordinatione clericorum & baſilicæ conſtructione prodidit. Sanè primis Apoſtolis mos erat, ſi meſſem uberem excreſcere cernerent, operariorum manum ſtatim advocare miniſtroſque ſibi aſſumere, quibuſcum ſuos labores partiebantur, & ex clero populoque eccleſiam conſtituere.

F

hîc laudato hiſtorico poſtea eſt viſum,

137 In hunc modum S. Dionyſius Ruſticum presbyterum Eleutheriumque diaconum allegit, quos & ſacræ ejus expeditionis & certaminis fuiſſe ſocios, Acta Paſſionis eorum Martyrologiaque prædicant, & vetera alia monumenta teſtantur. Quid ni quoque baſilicam S. Dionyſius extruxit? Nam & conventicula & eccleſiæ Chriſtianorum, dum quies erat eccleſiis, ante & poſt tempora Decii publicè habebantur. Sub principatu Alexandri imperatoris "Cùm Chri-

AUCTORE C. B.

„stiani„ (*ita in Alexandro, ut in margine notatur, Lampridius*) "quemdam locum, qui pu„blicus erat, occupâssent, contrà popinarii di„cerent, sibi eum deberi, rescripsit Alexander „imperator, melius esse, ut quomodocumque „illic Deus colatur, quàm popinariis deda„tur.„ Et Gallienus, post cladem Valeriani ecclesiis reddita pace, edicto sanxit, ut qui loca, Christianæ Religioni sacra, calente persecutione, occupâssent, ab iis nullâ morâ cederent. Hæc & alia testimonia probant, Christianis licitum fuisse ecclesias quietis temporibus palàm habere, atque adeò nihil prohibere, quò minùs S. Dionysius ecclesiam Lutetiæ construxerit, seu domus his initiis, seu conventiculum fuerit.

constituit, aliaque indubit., quæ ignorantur, præclarè gessit.

138 *Ita ille*, à Dionysio *Parisiis & ecclesiam fuisse exstructam, & cleros, qui sacris in hac muneribus fungerentur, constitutos fuisse, pariter existimans; & sanè, ut è suprà dictis liquet, non immeritò. Porrò nonnulla etiam deinde, pro loco, quo Parisiis à* Dionysio *ecclesia fuerit exstructa, determinando ab eruditis excogitata, subjungit; verùm res illa, quidquid hi egerint, in obscuro est, facilius forsan in lucem producenda, si sacrum istud ædificium stetisset diutiùs; verùm, cum sub seculi* IV *initium, sævissima in Christianos à Diocletiano persecutione excitata, quàm plurima, imò forsan ferè omnia, horum templa, uti ex iis, quæ Firmianus Lactantius lib. 2 de Mortibus Persecutorum cap.* 15 *scribit, intelligitur, in Galliis fuerint diruta, tum quoque ecclesiam, quam* Dionysius *Parisiis exstruxerat, solo fuisse æquatam verosimile apparet. Porrò, etsi quidem, quin* Dionysius *multa alia ibidem præclarè gesserit, dubitandum non sit, ea tamen non minùs, quàm quo loco dicta ecclesia Parisiis steterit, ignoramus. Nec meliùs habemus compertum, quosnam ibidem* S. Dionysius *ad fidem adduxerit, & quamdiu ecclesiam, à se fundatam, gubernârit. Ado interim & Usuardus aliique hagiologi*, Dionysium *Parisiis* per aliquot annos *commisso sibi operi gnaviter incubuisse, in Fastis sacris à se contextis affirmant. Et verò, nec numero admodùm pancos fuisse illos* aliquot annos, *oportet, cùm* Dionysius, *ut apparet, haud diu admodum post annum* 250 *Parisios advenerit, nec citiùs ibidem, quàm anno circiter, ut verosimilius videtur,* 286, *martyrio fuerit coronatus, quemadmodùm* § *proximè seq. fusius visuri.*

§ IX. Qui & quo circiter tempore SS. Dionysius ejusque Socii Rusticus & Eleutherius martyrio fuerint affecti.

Sancti, persecutore in christianos excito,

ANonymus *Actorum, quæ Commentario huic subdimus, auctor, nonnulla de antiquo generis humani hoste, qui, quanta sibi ex assiduâ populorum per* Dionysium *conversione inferrentur damna, conspiciens, diram in sacros Evangelii præcones, sectatoribus suis in hosce commotis, persecutionem excitârit, præfatus, num.* 8 *mox subjungit:* Persecutionis ergò publicatâ sententia, impiorum gaudens turba progreditur, & contra Dominicum populum pugnatura conspirat, non cunctati appetere gladio, quos Dominus suos suo monstraverat esse signaculo. Itaque cùm occidui orbis partem pro Christianorum inquisitione percurrerent, sanctum Dionysium, contra incredulos dimicantem Parisius reperertunt: cum quo Rusticum presbyterum & Eleutherium archidiaconem persecutionis furor invenit. *Hilduinus, dum quæ huic anonymi nostri textui respondent, in sua Sanctorum nostrorum apud Surium Passione num.* 24 *& duobus seqq. commemorat, præfectum Fescenninum Sisinnium, persecutionis in christianos publicatæ sententia, ex Urbe in Occidentem cum electa apparitorum manu, ut* S. Dionysium *perquireret, exquisitissimisque, ni idolis sacrificare vellet, tormentis necaret, missum fuisse, hunc que abs illo Parisiis una cum* SS. Rustico & Eleutherio *inventum, ac porrò, cùm prius urgens de capiendo sancto Antistite imperatoris jussio fuisset divulgata, comprehensum etiam fuisse, scribit. Verùm unde hæc is scriptor hauserit, haud comperio; ast certè, parùm admodum probabilia esse, nemo non videbit, qui vel mediocriter in crisi historica fuerit versatus. Cùm anonymi nostri narratio, proximè huc transcriptis verbis concepta, de Fescennino Sisinnio apparitoribusque ad perquirendum* Dionysium *ex Urbe missis fluat, nec quidquam præterea, quod à veri specie abhorreat, complectatur, Hilduiniana certè longissimè præstat, etsi interim, nec qui illius auctor est, fidem ubique indubitatam mereatur, ut jam supra insinuavi.*

à præfecto, qui vel Fescennius Sisinnius,

140 *Utut sit, dubitandum equidem non est, quin* Dionysius, *cùm plures jam annos fidei diffundendæ, ecclesiæque Parisiensi regendæ impendisset, sævaque in christianos persecutio esset exorta, comprehensus unàque cum* SS. Rustico *presbytero &* Eleutherio *diacono in carcerem missus fuerit. Verum præfecti, à quo res gesta sit, nusquam mentio, neusum nomen, in Actis edendis reperitur; is tamen quemadmodùm ab Hilduino, ita etiam ab Adone* Fescenninus Sisinnius *appellatur; ab Usuardo verò itemque à Romani Parvi, qui non tantùm Usuardo, sed etiam Adone & Hilduino est antiquior, auctore* Fescennini *tantummodò nomine distinguitur. Dubitandum non apparet, quin id posterior hic martyrologus è documento, ante annum circiter* 740, *quo, ut Sollerius noster in sua ad Usuardum Præfatione num.* 142 *asserit, Martyrologium suum contexuit, conscripto, deprompserit; verùm quod quale ve illud fuerit, determinando non sum. Acta quidem S. Nicasii, in quibus hic, pro socio etiam* S. Dionysii *à nonnullis habitus, sub Fescennino, nulla tamen distinctiori hujus notione addita, passus asseritur, laudari invenio; verùm an Acta illa seculo octavo antiquiora sint, compertum haud habeo, nec satis etiam scio, quâ auctoritate vel Ado dictum præfectum appellârit* Fescenninum Sisinnium, *vel Usuardus, omisso* Sisinnii *vocabulo, solo illum* Fescennini *nomine distinxerit. Quod modò ad Hilduinum, qui non modò Usuardo, sed & Adone est antiquior, spectat; cùm Scriptor, qui conscriptionem Visbionam, seculo demum* VIII, *uti è suprà dictis apparet, confictam, in literas misit, Lisbium patrem suum a matre sua Larcia (præmissum Actis S. Dionysii Areopagitæ Comment. num.* 45 *videsis) Fescennino Sisinnio proditum affirmet, seu potiùs, ut, quod res est, dicam, comminiscatur, idque etiam Hilduinus in Sanctorum nostrorum Passione num.* 27 *memoriæ prodat, is verosimillimè, præfectum, à quo* Dionysium *cap-*

ptum

A *tum ſcribit, appellatum fuiſſe* Feſcenninum Siſinnium, *è ſolo illo lutulento ac turbido fonte acceperit.*

vel certè Feſcenninus appellatus fuerit, comprehenſi, in carcerem.

141 *Verùm, etſi id ita ſit, re tamen ipſa præfectum illum, de quo apud ſcriptores, Viſbiana conſcriptione laudatiſque martyrologis certò antiquiores, nihil omnino notatum invenio,* Feſcenninum Siſinnium *aut certè* Feſcenninum *fuiſſe appellatum, pro certo atque indubitato videtur habendum. Ea ſedet ſententia, tum quòd nulla planè, ut contrarium credatur, impellat auctoritas, tum quòd poſteriori iſto nomine diſtinguatur non ſolùm ab Uſuardo, ſed etiam à Romani Parvi auctore, cui certè Viſbianam conſcriptionem, utpote ſeculo demum octavo medio, ut ſuprà docui, conſcriptam nec ante Hilduinum, ut ipſemet hic ſcriptor in ſuo ad Ludovicum Imperatorem Reſcripto num. 5 prodit, ulli notam, præluxiſſe, nemo meritò dixerit. Porrò Hilduinus non tantum qui præfectus, à quo Sancti noſtri fuêre comprehenſi, ſed & qui ipſemet carcer, in quem, eo jubente, fuerunt conjecti, appellatus fuerit, è Viſbiana conſcriptione indubiè didicerit. Is enim*

B *ſcriptor, qui, quemadmodum ipſemet prodit ac ſuprà jam docui, in conſcribendis Sanctorum noſtrorum Actis qualemcumque illam lucubrationem ſibi prælucentem habuit, carcerem illum eodem, quo in hac appellatur,* Glaucini *nomine diſtinguit, nec ſcio, an ullum aliud, in quo id etiam fiat, documentum reperiatur Hilduino antiquius. Doubletus, carcerem illum à nomine illius, à quo cuſtodiebatur, ita appellatum fuiſſe, in Antiquitatibus San-Dionyſianis lib. 1 cap. 7 conjiciendo adjungit; verùm, uti ipſummet carceris nomen, utpote in ſola ſubleſta admodum fidei conſcriptione Viſbiana fundatum, ita etiam hæc Doubleti conjectura planè eſt incerta.*

Pariſiis alibive forſan à loco

142 *Nec omnino certum etiam eſt, quo Pariſienſis civitatis loco carcer ille fuerit ſitus. Liquet id ex iis, quæ hac de re in eccleſia Pariſienſi Hiſtoria lib. 1, cap. 4, num. 2 ſcribit plus ſemel jam laudatus Gerardus Du bois. Verba ejus, quòd ad* S. Dionyſii *gloriam non parum conducant, huc tranſcribo. Sic habent :* Vulgaris opinio eſt, Dionyſianum carcerem in eo fuiſſe loco, ubi modò eccleſia eſt S. Dionyſii de carcere, ſed id non adeò certum eſſe comperio. Etenim ex veteribus chartis Anſoldus vir nobilis ſeu miles, ut illis temporibus dicebatur, cum uxore Retrude eccleſiam S. Dionyſii de carcere fundavit de conſenſu Rainoldi comitis Milidunenſis & epiſcopi Pariſienſis, & in uſum clericorum ſeu canonicorum dotavit; quam fundationem rex Robertus Aurelianis anno XIX regni ſui confirmavit, quod ex regis & poſtea ex Girberti, Pariſienſis epiſcopi, litteris datis anno MCCXXII accepimus. In his porrò vocatur illa eccleſia de Pariſiaco carcere, & in aliis de Pariſienſi carcere, quaſi antea non tam fuiſſet S. Dionyſii, quàm publicus urbis carcer. Quidquid ſit, fama eſt, vel ibi exſtitiſſe carcerem illum, ubi SS. Martyres Dionyſius, Ruſticus & Eleutherius prima pro fide inierunt certamina, vel non procul ab eo loco.

C

hic aſſignatis ſitum,

143 Nam tradunt, eccleſiam, quæ modò S. Symphoriani dicitur, olim fuiſſe carcerem Dionyſianum, in cujus rei teſtimonium litteras proferunt Matthæi Bellimontis comitis & Odonis epiſcopi Pariſienſis. Anno MCCVI ille comes tam in ſalutem animæ ſuæ, quàm in compenſationem itineris hierosolymitani locum "reverentiæ „& religionis antiquæ, in quo gloriosus martyr „Dionyſius in carcere dicitur fuiſſe detentus, „conceſſit Deo & Odoni epiſcopo Pariſienſi„ ad ædificandam eccleſiam treſque ſacerdotes conſtituendos, qui Deo jugiter miniſtrarent. Ex iiſdem litteris intelligimus, in eodem loco antea capellam fuiſſe ſub nomine S. Catharinæ ex pietate fidelium conditam, quæ deſuetudine & hominum incuria neglecta collapſaque fuerat, quæque ex liberalitate Matthæi comitis, ut dictum eſt, in honorem & venerationem S. Dionyſii reſtituta eſt; eamdem porrò eſſe, quàm quæ modò S. Symphoriani baſilica eſt, charta fundationis docet; ejus enim ſitum deſcribens, meminit "viæ ſtratæ," quæ inter ipſam eſt & eccleſiam S. Dionyſii de carcere. Cur autem dicta S. Symphoriani eccleſia ſit, non memini me legere; ſi conjicere licet, dicam propter vicinitatem alterius eccleſiæ S. Dionyſii facilè mutatum nomen, ſanctique Symphoriani eccleſiam appellatam propter reliquias illius ſancti Martyris, quæ in ea fidelium venerationi expoſitæ cuſtodiuntur. Ante Odonis tempora nullum, quod ſciam, monumentum eſt in locum Dionyſiani carceris eccleſiam illam fuiſſe ædificatam.

AUCTORE C. B.

E

fuêre conjecti, variſque ſupplicium quæ ab Hilduino,

144 *Ita hactenus ille de carcere, in quem Sancti noſtri fuêre conjecti; cùm autem, quæ dictis ejus addam, non habeam, nonnulla modò de ſupplициis, quibus fuerint affecti, ſubjungo. Anonymus Actorum, quæ edemus, auctor,* Dionyſium *ſocioſque ejus* Ruſticum & Eleutherium, *cùm interrogati fidem liberè fuiſſent profeſſi, multis injuriis ac ſupplициis affectos, verberibuſque etiam maceratos fuiſſe, num. 9 tradit. Porrò ſcriptori iſti Gregorius Turonenſis quantùm ad* Dionyſium (*de* Ruſtico *enim &* Eleutherio *filet*) *omninò conſonat;* Dionyſium *enim diverſis, priuſquam martyrio ad Superos migraret, pro Chriſti nomine fuiſſe affectum pœnis, lib. 1 Hiſt. Franc. cap. 28 ſcribit.* Beatus, *inquit,* Dionyſius, Pariſiorum epiſcopus, diverſis pro Chriſti nomine adfectus pœnis, præſentem vitam gladio imminente finivit. *Et verò, cùm nulla planè anonymi noſtri aut Gregorii auctoritate vel major vel antiquior auctoritas contrarium ſuadeat,* Dionyſium *reipſa, priuſquam gladio coronam referret martyrii, variis fuiſſe affectum ſupplициis, ſat certum apparet. Verùm qua qualiave illa fuerint, Gregorius & anonymus noſter haud exponunt, nec ego, deficientibus ad id quibuſcùmque etiam aliis antiquis ſat proba nota documentis, determinare queo. Hilduinus interim ait,* Dionyſium, *cùm priùs unà cum* SS. Ruſtico & Eleutherio *ſemel ac iterum flagellis cæſus fuiſſet, primò quidem lecto ferreo, igne ſubjecto candenti, impoſitum, deinde verò, cùm toto ambuſtus corpore extractus inde fuiſſet, ferociſſimis beſtiis objectum fuiſſe, cumque, hiſce ad preces ejus manſuefactis, ex ardenti etiam clibano, in quem fuerat conjectus, exiiſſet illæſus, nec variè tortus in cruce, in quam poſt actus fuerat, ſupplициis ſuccumberet, depoſitum ex hac in carcerem iterum fuiſſe conjectum, ex eoque, in quo & ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium, mirabiliter intereà ab ipſomet Jeſu Chriſto, cùm angelis ei apparente, ſacra communione refectus, celebrârit, haud ita multò poſt edoctum martyrii tandem palmam unà cum* SS. Ruſtico & Eleutherio, *poſtquam iterum unà cum hiſce flagellatus fuiſſet, capite amputato, retuliſſe.*

F

rectiùs, an ſecùs, incertum, relinquitur.

145 *Talia ſunt ſupplicia, quæ* Dionyſium, *priuſquam martyrio coronaretur, pertuliſſe, Hilduinus in Sanctorum noſtrorum Paſſione, nulla etiam omninò, quâ ſeſe dubitare inſinuet, adhibitâ*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

loquendi formulâ, num. 27 & tribus ſeqq. conſidenter ſcribit; verùm, rectène, an ſecus, modò diſpiciamus. Illa omnia hìc ſcriptor, uti ex iis, quæ ipſemet in ſuo ad Ludovicum imperatorem Reſcripto num. 5 memorat, nemo non concludet, è Paſſionis Dionyſiana libello, è conſcriptione Viſbiana & ex antiquis Miſſalibus libris, ſeu è duabus de SS. Dionyſio *ejuſque Sociis* Ruſtico & Eleutherio, *quæ in illis fuerint contenta, Miſſis indubiè acceperit. Verùm tam dictus, licèt etiam* antiquiſſimus *ab Hilduino vocetur, Paſſionis Dionyſiana libellus, quàm Viſbiana, nullo omnino, ut ſuprà docui, in pretio habenda, conſcriptio, ſubleſta admodùm erat fidei, uti liquet ex iis, quæ in Comment., fabuloſis S. Dionyſii Areopagitæ Actis prævio, § 2 diſſerui; quod autem ad antiquos Miſſales libros duaſve, quæ in hiſce contenta fuerint, miſſas jam ſpectat, nec ex hiſce de ſuppliciis, quæ* S. Dionyſio *fuerint illata, quidquam certi habere compertum potuit Hilduinus, uti haud difficulter colliges ex iis, quæ in eodem Comment., fabuloſis S. Dionyſii Areopagitæ Actis prævio, num. 50 & quatuor ſeqq. adduxi in medium. Quidquid itaque Hilduinus ſpeciatim de ſuppliciis, quæ* Dionyſius *pertulerit, memoriæ prodit, planè eſt incertum. Hunc interim &* SS. Ruſticum & Eleutherium *variis ſuppliciis fuiſſe affectos, indubitatum apparet, uti etiam eos martyrii coronam, cervice gladio abſciſſa, fuiſſe adeptos. Sanè ex iis, quæ nunc ſubdo, hoc poſtremum ſaltem omninò conſtare videtur.*

B

146 *Fortunatus, ſuprà ſæpiſſimè jam laudatus,* S. Dionyſium, *quod collum pro fide dederit ſecundum, laudibus extollit, deque eo in egregio, quod verſibus compoſuit, elogio lib. 1 poemat. cap.* XI *ſequentem loquitur in modum:*

martyrium capite amputato conſummatum.

Qui fervente fide Chriſti ſolidatus amore
Vertice ſuppoſito colla ſecanda dedit.
Membrorum contemptor erat, cupiendo coronam,
Vile putans quidquid ferret amore Dei.
Ut moritura caro donum immortale pararet,
Vulnera dilexit, ſed caritura nece.
Hoſtili occurrens gladio ſe miſit olympo;
Unde mori voluit, vota ſalutis habet.

Fortunato porrò Gregorius Turonenſis, uti ex ejus verbis proximè huc tranſcriptis liquet, aſſentitur; hiſce autem duobus ſcriptoribus, quibus præterea hac in re nullam omninò auctoritatem adverſari invenio, adjungenda ſunt, quæ Commentario huic ſubdentur, Sanctorum noſtrorum Acta, itemque non pauca, quibus & conſtans ſuffragatur traditio, Martyrologia, tam antiquiora ſeu claſſica, quàm recentiora, quæ omnia, Dionyſium, *imò & ſocios ejus* SS. Ruſticum & Eleutherium *martyrium gladio conſummâſſe, affirmant. Verùm duo dicti ſcriptores litterariaque hæc monumenta omnia, quæ ita* Dionyſium, *capite abſciſſo, finiiſſe martyrium, unanimi conſenſu tradunt, pari etiam conſenſu de lecto ferreo, de condemnatione ad beſtias, de clibano ardenti ſilent; ipſi autem clibanum, ut Gerardus du Bois in eccleſiæ Pariſienſis hiſtoria lib. 1, cap. 4, num. 3 me docet, Pariſiis in eccleſia S. Dionyſii de Paſſu fidelium erga* Dionyſium *pietas venerandum fecerit, haud quaquam tamen ex hac de ſupplicio, quod, ut diximus,* Dionyſium *in clibano pertuliſſe, Hilduinus ait, certi effici poſſumus, uti nec de apparitione ſupra memorata, quæ* Dionyſio *in carcere fuerit oblata, è ſaxo ſeu lapide, in quo, ut Felibianus in ſua San-dionyſiana abbatia Hiſt. pag. 76 teſtatur, ſuprà unam e San-dionyſiana eccleſiæ portis, Hilduino antiquioribus, miraculum iſtud hodieque cernitur expreſſum ſeu repræſentatum; ſæpiſſimè enim factum eſſe, ut & populares devotiones & repræſentationes hujuſmodi vel è meris erroribus hallucinationibuſve, vel è traditionibus falſis traxerint originem, eruditis paſſim eſt notum.*

C

147 *Nunc ad id, quod ſecundo loco hìc inquirendum, ſeu ad tempus, quo Sancti noſtri ſubierint martyrium, progrediamur. Etſi Gregorius Turonenſis imperatorem, ſub quo* S. Dionyſius *miſſus fuit in Gallias, inculentiſſimè, ut ſuprà vidimus, ſignârit, nihil tamen uſpiam, unde tempus, quo deinde ibidem Sanctus una cum* SS. Ruſtico & Eleutherio *martyrio fuerit affectus, determinari queat, memoriæ proditum reliquit. Nec id etiam Actorum, quæ edemus, ſcriptor anonymus, nec Martyrologii Romani Parvi author, nec, qui hoc recentiores ſunt, martyrologi claſſici Uſuardus & Ado, nec denique ulli alii ſcriptores antiqui fecerunt; ut enimverò, quo tempore, quæve in perſecutione Sancti noſtri, fuſo pro Chriſto ſanguine, martyrii palmam retulerint, ſit eppidò determinatu difficile.* Dionyſium *quidem à præfecto Feſcennino ſeu Feſcennino Siſinnio gladio animadverſum, Ado & Uſuardus notant, cumque his præterea Romani Parvi author adſtipuletur, eſt ſanè, cur etiam, ut* Dionyſius *ſub præfecto illo paſſus crederetur, è vera ac genuina traditione promanâſſe arbitremur. Verùm quo tempore Feſcenninus ſeu Feſcenninus Siſinnius vixerit, uti & ſub quo imperatore præfecturam in Galliis egerit, non minùs in obſcuro eſt, quàm ipſum-met, quo* Dionyſius *ejuſque Socii* Ruſticus & Eleutherius *martyrium ſubierint, tempus; cùm autem ſic habeat, aliunde iſthoc, quod è dictis cognitioni noſtræ Scriptorum Monumentorumque omnium antiquorum ſilentium ſubtraxit, eruere conemur, huncque in finem, cuinam è perſecutionibus, in Chriſtianos poſt* Dionyſii *in Gallias adventum excitatis, Sanctorum noſtrorum martyrium potiſſimùm convenîat, examinemus.*

D

Id, cujus epocha determinata admodum difficilis eſt.

148 *Cùm Decius, quo imperante, in Gallias anno 250, ut ſuprà docuimus,* Dionyſius *venit, biennio dumtaxat tenuerit Romanum imperium, certè hic Sanctus noſter, qui, quemadmodùm Ado & Uſuardus, traditione etiam ſuffragante, nec ulla omnino ſeu documenti ſeu ſcriptoris alterius antiqui auctoritate reclamante, in ſuis ad hunc diem Martyrologiis docent, commiſſum ſibi fidei in Galliis propagandæ opus per aliquot annos ardenter implevit, martyrio haud fuerit, Deciana ſæviente perſecutione, è vivis ſublatus. Porrò Gallus & Voluſianus, qui Decio, à Gothis interempto, anno 252 una cum Hoſtiliano in Romanum imperium ſucceſſêre, Chriſtianos quidem, non ſecùs ac Decius, ſunt perſecuti; verùm (*Pagium in Criticis ad dictum annum num. 18 *videſis*) *locali dumtaxat exſtitit illorum perſecutio, fuitque, ea durante, Roma tantummodò in Chriſtianos ſævitum, cumque deinde duo illi imperatores anno 253 à militibus ſuis, Hoſtiliano peſte jam antea ſublato, fuiſſent necati, Valerianus una cum filio ſuo Gallieno iis ſuffectus pacem Eccleſiæ mox reddidit; licèt autem ille poſtea, anno videlicet 257, perſecutionem in Chriſtianos renovârit, tunc tamen in Galliis martyres fuiſſe effectos, haud comperimus, Valerianoque anno 259 in Perſarum captivitatem illapſo, Gallienus, patris clade meliora edoctus, pacem Eccleſiæ mox reſtituit, nec tam deinde Poſthumus aliique, qui ab anno 260 uſque ad annum 273, imperatoris Aureliani quartum, imperium*

E

F

non fuit Imperatoribus hic recenſitis

ted by Google

A *rium Romanum in Galliis uſurpârunt, ullo modo ibidem turbâſſe uſpiam legantur. Crocus quidem, etsi nicus Alemannorum rex, anno circiter 260 in Gallias cum numeroſo exercitu irrupit, ibidemque, plurimis locis miſerè vaſtatis, non paucos Chriſtianos martyrio affecit; verùm qualiſcúmque hæc Chroci perſecutio* Dionyſii *martyrio, utpote quod hic, non ab Alemannico, ſed à Romano præſecto, ut vel ſolum hujus Romanum* Feſcennini *ſeu* Feſcennini Sitinnii *nomen prodit, fuerit perpeſſus, nentiquam convenit, maximè cùm* Dionyſium *in perſecutione, quæ Galliis, per hoſtes externos barbaroſve turbatis, incubuerit, ſubiiſſe martyrium, è nullis omnino, quæ hoc comitata narrantur, adjunctis appareat.*

149 *Verùm cùm ab anno* 250, *quo* Dionyſius *in Gallias venit, ad annum uſque Aureliani quartum, Chriſti* 273, *Galliarum res eo, quo jam dixi, loco exſtiterint, nulla certè tunc ibidem, in qua* Dionyſium *occubuiſſe veroſimile ſit, perſecutio in Chriſtianos fuit commota. Verùm Aurelianus, qui, cùm primùm imperare cœperat, haud prorſus alieno à Chriſtianis fuerat animo, poſtea tamen, mutata paulatim ſen-*
B *tentia, eò etiam devenit, ut lata olim in eos crudelia perſecutionis edicta novo emiſſo edicto ultimo imperii ſui anno, Chriſti* 275, *inſtaurârit; licèt autem, ut Lactantius de Mortibus perſecutorum ſcribit, inter initia furoris ſui ab ipſiſmet amicis ſuis, nondum etiam ad Provincias ulteriores cruentis ejus edictis perlatis, è falſa quadam ſuſpicione fuerit interemptus, erit tamen fortaſſis non nemo, qui, quòd Martyrologia tabulæque eccleſiaſticæ Martyres in Galliis ſub Aureliano notent, fuiſſe tum ibidem imperatoris hujus in chriſtianos edictum promulgatum perſe-*
cutionemque illius virtute exarſiſſe, in animum inducat. Certè, id reipſâ factum, exiſtimat in ſua eccleſia Pariſienſis Hiſt. lib 1, *cap.* 5, *num.* 6 *Gerardus du Bois, hincque, nonnullis, quos dicta Martyrologia tabulæque eccleſiaſtica ſub Aureliano conſignant, Gallicanis enumeratis martyribus, ſequentem etiam (* vellém, *an ſecùs, mox videbimus) pro* Dionyſii *martyrio perſecutioni, ab Aureliano mota, illigando ratiocinatur in modum :* Ex his facilè adducor, ut credam, S. Dionyſium cum ſociis in perſecutione Aureliani
C comprehenſum, variis ſuppliciis affectum eſſe, ac demum juſſu Feſcennini præfecti obtruncatum.

150 Decio S. Dionyſium ſupervixiſſe conſtat; Valeriani furor non invaſit Gallias : ſub præſidatu & tyrannide Poſthumi quietæ fuerunt : S. Dionyſius "per aliquot annos commiſſum ſibi „opus perfecutus eſt„ ut habent Martyrologia; hos ſanè annos eccleſiæ Pariſienſi condendæ utiliter inſumpſit, & fidei ſtabiliendæ, quam ita intimis Pariſienſium mentibus infixit, ut neque denuo Pariſienſem inſtaurari eccleſiam, neque his in locis fidem iterum tradi oportuerit, quod opus non unius aut alterius anni fuit. Huc accedit, quòd hæc Aureliani perſecutio in his maximè Galliarum tractibus graſſata eſt; neque aliam perſecutionem, neque tempus aliud martyrio S. Dionyſii facilè tribuas. Quòd autem ſub Aureliano paſſum eſſe, nullibi reperias, id ex eo, quod ſum dicturus, accidiſſe reor. Aurelianus poſt publicatum contra nos edictum apud Canophrurium inter Heracleam & Byzantium interemptus eſt. Deferentibus ſibi invicem ſenatu exercituque honorem ſubrogandi in illius locum imperatoris, interregnum fuit, ita ut (*Flavio Vopiſco teſte*) "per ſex menſes imperatorem Ro-
„manus orbis non habuerit, omneſque judices „permanerent, quos aut ſenatus aut Aurelianus „elegerat„ Cùm cruenta principis edicta interim permanerent, nec niſi Tacito imperante revocata ſint, integrum fuit præfectis provinciarum præſidibuſque vel uti manſuetudine, vel crudelitatem in chriſtianos exercère, prout quiſque odio vel ſtudio in eos ferebatur.

151 Duo itaque fuerunt tempora hujuſce perſecutionis; alterum, dum Aurelianus viveret, aut vivere adhuc in provinciis crederetur; alterum, cùm, eo ſublato, interregnum fuit, & nihilominùs perſecutio continuaretur. Inde accidit, ut, qui primis perſecutionis diebus paſſi ſunt, ſub Aureliano paſſi dicerentur; Actis verò eorum, qui interregni tempore martyrium fecerunt, nomen potiùs præſidis, quàm imperatoris, aut neutrius aliquando apponeretur. Hoc poſtremo tempore certamen S. Dionyſii contigiſſe, & ideò nomen ſolummodò Feſcennini præfecti annotatum Faſtis eccleſiæ conjicio. His ducti conjecturis dicimus, S. Dionyſium coronatum martyrio VII. Idus Octob. anno Chriſti CCLXXVIII, *imò (correctè ſcilicet, quo hic laudatus author utitur, Baroniano calculo) anno* 275, E quo anno Annales eccleſiaſtici eædem Aureliani & interregnum imperii fuiſſe annotant. Cùm autem Tacitus ſit renunciatus imperator VII. Calendas Octobris, ſanctum Dionyſium paſſum eſſe oportet dies XIV, poſtquam ad imperium evectus eſt, nondum nuncio de electione Taciti in has regiones perlato, nedùm revocato edicto Aureliani in chriſtianos. *Ita hactenus ſcriptor laudatus, totum ſuum hoc, quàm longum eſt, ratiocinium potiſſimùm ſuperſtruens emiſſo per Aurelianum in chriſtianos edicto, quod poſt principis hujus necem, anno* 275 *circa vigeſimum, uti ibidem num.* 3 *Pagius in Criticis docet, Martii diem patratam, fuerit & in Galliis publicatum, & vim ſuam, multis idcirco ibidem martyrio tunc affectis, per ſex ampliùs menſes, donec Romani imperii interregnum per Taciti electionem ceſſâſſet hæcque in Galliis fuiſſet annunciata, obtinère adhuc perrexerit.*

152 *Verùm an reipſâ, quod Aurelianus paulò* F *ante eadem ſuam in Chriſtianos emiſit, edictum promulgatum in Galliis umquam fuerit, mihi admodum apparet dubium. Nec ea de re certum me efficiunt Martyres, qui, ut laudatus author inſinuat, edicti illius virtute tum fuerint in Galliis pro fide occiſi. Et verò epocha, quam ſic horum martyrio aſſignat, mihi ſanè non minùs, quàm ipſamet præfati edicti in Galliis promulgatio, dubia apparet atque incerta. Meritòne, an ſecùs, ſtudioſus lector ex iis, quæ dicturus modò ſum, dijudicet. Martyrologia quidem, ut ait loco cit. idem author, tabulæque eccleſiaſtica, S. Columbam Virginem Senonis, Savinianum in territorio Tricaſſino, Juliam virginem, Claudium, Juſtum, Jucundinum, cum quinque horum ſociis, ac Patroclum Trecis martyrium ſub Aureliano ſubiiſſe, diſertè tradunt; verùm id factum eſſe, emiſſo per Aurelianum in chriſtianos edicto, quod etiam poſt principis hujus mortem promulgatum in Galliis fuerit, ſuamque adhuc vim fuerit ſortitum, nuſpiam vel uſcúmque inſinuant, nedum apertè edicunt. Bollandus noſter ad diem* XXI *Januarii, quo S. Patroclus Trecis in Gallia ſub Aureliano paſſus in Martyrologio Romano aſſeritur, antiquiorem vulgavit Sancti hujus Vitam; cùm autem in hujus fine S. Patroclus* XII Kal. Febr. die, VI Feria *dicatur decollatus, ac*

Feria

AUCTORE C. B.

hæc tranſcribuntur, cum cæpto diverſiſque.

nec etiam, contrà ac eccleſia Pariſienſis hiſtoriam

ratiocinio, verbis, quæ

quæ hic

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

Feria VI, *quamdiu regnavit Aurelianus, cum* XII *Kal. Febr. ſeu* XXI *Januarii, ſolo anno* 271 *concurrerit, conſectarium eſt, ut certè Patroclus, contrà ac putavit dictus ſcriptor, vi edicti, per Aurelianum anno demum, ut dictum,* 275 *in Chriſtianos emiſſi, martyrio haud fuerit affectus.*

153 *Adhæc, cùm Aurelianus, ſub quo S.* In medium *Patroclus occubuit,* non imperator, *ſed* præſes *in dicta, quam Bollandus edidit, Vita vocetur, nec modò in S. Alexandri Papæ Actis de Aureliano utriuſque militiæ comite, Chriſtianos, regnante Traiano, perſecute, ſermo ſit, ſed & alibi aliorum ejuſdem nominis in dignitate conſtitutorum mentio occurrat, fuerintne S. Patroclus in perſecutione, ab Aureliano mota, an in alia, martyrii coronam adeptus, omninò etiam eſt incertum, quemadmodùm jam Pagius in Criticis ad annum* 277, *num.* 4 *rectè obſervavit. Porrò quod ad alios Sanctos, jam ſuprà cum S. Patrocle nominatos, quos pariter vi edicti, ab Aureliano in Chriſtianos emiſſi, martyrio in Galliis coronator, laudatus Eccleſiæ Pariſienſis hiſtoriographus exiſtimavit, jam ſpectat, eorum*
B *omnium Acta, iis ſolis, quæ ad S. Columbam, die* XXX *Decembris Faſtis ſacris inſcriptam, pertinent, exceptis, Operi noſtro ad diem* XXIX *Januarii, quo S. Sabinianus ſeu Savinianus, & diem* XXI *Julii, quo S. Julia virgo, Claudius, Juſtus, Jucundinus & quinque horum Socii coluntur, exſtant inſerta, nec quidquam, unde hoſce Sanctos virtute edicti, ab Aureliano in Chriſtianos emiſſi, quod poſt principis hujus mortem fuerit & in Galliis publicatum & vim ſuam ſortitum, martyrium ſubiiſſe concludas, uſpiam ſuppeditant. Eoſdem quidem omnes Sanctos ſub Aureliano coronatos, notant, ſed id ab eo, in vivis adhuc ſuperſtite & quidem in Galliis exiſtente, factum adjungunt. Et verò Aurelianus, cùm jam eſſet imperator, bis in*
! *Gallias venit, prima quidem vice, dum, ut Vopiſcus in Aureliano refert, Tetricum tyrannum, qui ex Aquitania præſide imperator factus Gallias obtinebat, in poteſtatem ſuam, quod, quemadmodùm Pagius in Criticis docet, anno* 273 *factum, una cum ejuſdem exercitu accepit; altera verò, dum, ut idem Vopiſcus in Aureliano narrat, Vindelicos, barbarica obſidione preſſos,*
C *in libertatem, quod dictus Pagius ad annum* 274 *refert, aſſeruit.*

154 *Jam verò, cùm res ita habeat, ſanè præ-* adducuntur, *fatos Sanctos, uti eorum, ut dictum, Acta tradunt, Aureliani in Galliis exiſtentis juſſu (quod & de S. Columba, utpote pariter, ut ejus Acta perhibent, à dicto imperatore, in Galliis commorante, martyrio affecta, eſt dicendum) duobus dictis annis aut alterutro ex hiſce pro fide fuiſſe obtruncatos, ſat veroſimile apparet, maximè cùm Aurelianus benignum, quem imperii ſui initio erga Chriſtianos geſſerat, animum proceſſu temporis ſen, ut Euſebius lib.* 7 *Hiſt., cap.* 30 *de illo loquitur, imperii ſui tempore progrediente paulatim exuerit, facilèque adeò factum eſſe poſſit, ut homo* omni tempore, *ut Victor in Epitome ſcribit, & ſævus & ſanguinarius & trux, jam inde etiam ab anno* 273 *&* 274, *edito nondum, quod ſuprà memoravi, in Chriſtianos edicto, ſevire in eos cœperit in Galliis. In S. Reverani undecimque aliorum Auguſtoduni in Gallia Martyrum Actis, in Opus noſtrum ad* 1 *Junii diem jam illatis, pro fide hi Sancti Aureliani imperatoris, cùm in Galliis hic verſaretur, juſſu narrantur necati, hincque* D *eorum martyrium ad annum, quo Aurelianus Tetricum tyrannum in deditionem accepit ac per Ædnos iter inſtituit, Henſchenius noſter retulit. Acta quidem tam S. Columbæ, quæ nondum à nobis edita, quàm S. Saviniani, itemque SS. Juliæ, Claudii aliorumque ſuprà memoratorum Martyrum, quæ jam ad* XXIX *Januarii &* XXI *Julii in lucem emiſimus, nota forſan haud adeò probata ſunt; verùm, qualiacumque ſint, cùm equidem in tempore, quo Sanctos, quos memorant, martyrium paſſos tradunt, nullo omnino ſeu ab auctoritate, ſeu alibunde petito argumento oſtendantur falſa, efficiunt ſaltem, ut, an tum verè Sancti illi pro Chriſto necati haud ſint, dubitari non immeritò queat. Tillemontius, dum de perſecutione, ab Aureliano mota, ſimulque de S. Columba aliiſque Sanctis, qui ſub hoc imperatore martyrium in Galliis ſubiiſſe dicuntur, tom.* 4 *Monument. Eccleſiaſt. pag.* 345 *& ſeqq. tractat, nullum uſpiam verbum profert, quo, vel unum ex iis vi edicti, in Chriſtianos ab Aureliano emiſſi ac poſt hujus eadem effectum adhuc ſortiti, martyrium certò paſſum, necúmque inſinuet; ut ſanè hic ſcriptor tum hinc, tum è nonnullis, quæ ibi-* II *dem ſcribit, non parùm, an ullus è Martyribus, quos recenſet, vi edicti, ab Aureliano paulò ante obitum emiſſi, occiſus in Galliis fuerit, dubitâſſe videatur.*

155 *Et verè nec ego, quantalibet falcis in-* veriſimilius *dagine, ullum in Galliis Martyrem, qui vi* infirmato, *ejuſdem edicti necatus certò fuerit, invenire qui-* contendit, ſub *vi; cùm autem res ita habeat, atque è jam dictis, an verè vel unus ibidem vi memorati edicti, in Chriſtianos ab Aureliano emiſſi ſummque adhuc poſt hujus eadem effectum ſortiti, martyrio fuerit affectus, pro dubio ſaltem, ne amplius quid dicam, ſit habendum, ſuprà hunc tranſcriptum, quo* Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *martyrium perſecutioni, ab Aureliano per præfatum edictum mota, adſcribendum laudatus Eccleſiæ Pariſienſis hiſtoriographus contendit, ratiocinium totam vim ſuam, utpote in ſola Martyrum, qui vi ejuſdem edicti poſt Aureliani eadem in Galliis fuerint necati, multitudine fundatam, amittit, nec eſt adeò, cur ob illud Sanctos noſtros ſub Aureliano martyrium ſubiiſſe arbitremur. Adhæc Germani, imperii Romani* F *interregno à* XX *circiter Martii die, quo, ut dictum, Aurelianus anno* 275 *fuit occiſus, uſque ad Septembrem proximè ſequentem durante, Romanorum trans Rhenum limites perrupêre, jamque, cùm* XXV *poſterioris hujus menſis die Tacitus imperator fuit electus, diverſas Galliarum* urbes validas, nobiles, divites & potentes, *ut Vopiſcus in Tacito cap.* 3 *docet, occupârant; cùm autem, Romanos in hoc rerum ſuarum ſtatu Chriſtianis in Galliis perſequendis animum adhuc adjeciſſe, parum veroſimile appareat, opinio pariter, quâ, tum nihilominùs* Dionyſium *ejuſque Socios* SS. Ruſticum & Eleutherium *vi edicti, ab Aureliano emiſſi, martyrio fuiſſe affectos, laudatus hiſtoriographus ſtatuit, parum veroſimilis videtur.*

156 *Etſi porrò à Romanis, contrà ac appa-* tum etiam, *ret, Romano imperio vacante Taciticque electio-* dum in Gal- *ne nondum annuntiata, multi etiam in Gal-* liis *liis occaſione edicti, ab Aureliano emiſſi, quod, hoc occiſo, vim ſuam adhuc retinuerit, in fidei Chriſtianæ odium ſuiſſent perempti, haud propterea tamen ex horum numero illos quidem, qui,*

Digitized by Google

A *qui, dum Aurelianus viveret, aut vivere adhuc in provinciis crederetur, fuêre occiſi, ſub Aureliano, illos verò, qui poſtea, quamdiu adhuc, cognita jam Aureliani cæde, Romani imperii interregnum duravit, Taciticque electio annunciata nondum eſſet, mortem oppetiêre, ſub præſidibus aut præfectis, imperaterit nomine ſuppreſſo, in eorum Actis eccleſiarumve Faſtis ſuiſſe notatos, rectè exiſtimâris; etſi autem conjectura, hinc formata, quâ dictus Eccleſiæ Pariſienſis hiſtoricus, S.Dionyſium ejuſque Socios, quòd, ut putavit, Aureliano ſex amplius menſibus jam ceſſo, Taciticque electione nondum annunciata, vi edicti ſapiſſimè jam memorati fuerint occiſi, ſub ſolo præfecto Feſcennino ſeu Feſcennino Siſinnio, ſuppreſſo Aureliani nomine, in Faſtis ſacris conſignari ſtatuit, multum ſanè, ut Tillemontio tom. 4 Monument. Eccleſiaſtic. not. 6 in* Dionyſium *Pariſienſem eſt viſum, habeat acuminis, dictus tamen, qui in libris Eccleſiaſticis Sanctorumque Actis fuerit obſervatus, uſus, cui ſoli illa inniti videtur, perperam adſtruitur. Res è paucis, quæ ſubdo, pateſcet. Aurelianus,*

B *ut Pagius in Criticis docet, anno 275 circa xx Martii diem, à quo deinde uſque ad Taciti electionem, die Septembris xxv proximè ſequenti factam, Romanum imperium vacavit, ab amicis ſuis in Thracia, cum paulò antè edictum in Chriſtianos emiſiſſet, fuit occiſus, & tamen S. Reverianus undecimque alii, qui ad* 1 *Junii, itemque S. Julia, SS. Juſtus & Jucundinus pluresque adhuc alii, qui ad* xxi *Julii diem, veluti in cælo tum primùm martyrio nati, Faſtis ſacris exſtant inſcripti, ſub Aureliano vel in his, vel certè in Actis, paſſionem eorum & exponentibus & dictis duobus diebus innectentibus, notantur paſſi.*

versaretur, Chriſtianos. 157 *Reponi quidem poteſt, Aureliani cædem tum nondum fuiſſe in Galliis annunciatam; verùm, cùm hæc, ut dictum, circa xx Martii diem fuerit patrata, ignoratam adhuc die* 1 *Junii proximè ſequenti, imò &* xxi *Julii ibidem fuiſſe, quis credat?* Occiſo, *inquit ad annum* 272 *num.* 12 *Pagius in Criticis*, Aureliano, uno aut altero menſe, ut videtur, poſtquam perſecutionis decretum emiſit, ea poſt ejus interitum per aliquot menſes duravit, per interregnum videlicet, quod ſex menſium fuit, & quicúmque Chriſtiani (*ſive in Gallia nimirum, ſive alibi*) martyrium tunc paſſi ſunt, ſub Aureliano in Martyrologiis paſſi dicuntur, quia videlicet virtute ejus decreti occiſi. *At verò, dicet forſan modò non nemo, cùm equidem, uti è jam dictis apparet, plurimi in Galliis, dum Aurelianus ibidem verſaretur, in fidei Chriſtianæ odium imperatoris hujus juſſu fuerint occiſi, nihil omninò impedire videtur, quò minùs etiam Sancti noſtri, alterutri ex annis* 273 *&* 274, *quibus ambobus Aurelianus in Galliis fuit, fuſo pro Chriſto ſanguine, occubuiſſe credantur, eorumque adeò martyrium ſub Aureliano Eccleſiæ Pariſienſis hiſtoriographus rectè conſignârit. Ita ſanè haud prorſus immeritò poteſt videri, maximè ſi S. Priſci aliorumque plurimorum Martyrum Actis, in Opere noſtro ad diem* 26 *Maii, quo hi Faſtis ſacris exſtant inſerti, in lucem jam emiſſis, adjungenda ſit fides.*

non tamen tantâ quantâ id factum, S. Priſci Acta. 158 *Hæc enim initio ſic habent:* In diebus Aureliani imperatoris, idolorum decreſcente cultura, & Chriſtianæ religionis dogmate meliori ſucceſſu provecto, ita perſequentium furor exarſit, ut ipſi quoque imperatores, ſuorum ſcelerum ſatellitibus minimè confidentes, ſingularum provinciarum penetralia peragrarent. Eodem quippe tempore Aurelianus imperator, vir crudeliſſimus, Romana urbe relicta, in partes Galliæ ſucceſſerat: qui veniens in civitatem Senonis, ferocitatis ſuæ comites ad inveſtigandos per omnem Galliam Chriſtianos, tranſmiſit; *deinde autem nonnullis adhuc, quibus perſecutionem, de qua agunt, quàm maximè exarſiſſe indicant, mox ſubdunt, ab Alexandro Protectore, ad Territorium Autiſſiodorenſe per Aurelianum miſſo, S. Priſcum plurimoſque alios Chriſtianos ibi repertos, ejuſdemque deinde Alexandri juſſu gladio fuiſſe obtruncatos. Verùm, ait tom. 4 Monument. Eccleſiaſt., pag.* 349 *Tillemontius, Acta illa, etiamſi de iis vel è ſolo, quo conſcripta ſunt, ſtylo tumenti & barbaro ferantur judicium, recentiora eſſe patet ad oculum; cum autem etiam phraſes, ſeculum* IX, *ut addit, redolentes, complectantur, ſintque adeò ſeculo iſthoc veroſimillimè haud antiquiora, fidem enimverò vel nullam vel certè*

C *admodum exiguam in iis, quæ de Aureliano, Romanorum ab anno* 270 *ad annum uſque* 275 *imperatore, memoriæ produnt, mereantur, nedum erroribus vacua ſint putanda. Quid ſi ergò illorum initio, ubi legitur* in diebus Aureliani imperatoris *legendum ſit* in diebus Aurelii imperatoris? *Acta S. Symphoriani martyris longiſſimè ſanè, utpote quæ ſinceris Martyrum Actis, à ſe vulgatis, Ruinartius rectè accenſuit, hic memoratis S.Priſci Actis præſtant, & tamen illorum initio, ubi* ſub Aurelio principe *forte legendum*, ſub Aureliano principe *perperam legitur, uti in ſua ad eadem Acta Admonitione Ruinartius & poſt hunc in Criticis Pagius, & ad diem* xxii *Auguſti, quo S. Symphorianus colitur, Deceſſores noſtri cenſuêre.*

indicant, vehementiâ 159 *In Mſs. Codicibus, ut idem Ruinartius loco cit. etiam notat, Aurelius & Aurelianus, Fabius & Fabianus, Valerius & Valerianus aliaque ſimilia nomina non rarò confunduntur, nec in Hieronymianis apographis aliiſque antiquis Faſtis ſacris S. Priſcus, utut in hiſce annuntiatus, ſub Aureliano paſſus aſſeritur. Quid ſi etiam perſecutio, quæ in S. Priſci Actis Aureliano attribuitur, Maximiano adſcribenda ſit? Utcúmque res habeat, id equidem, quod in iis*

F *de miſſis quaquaverſum ab imperatore miniſtris ad perquirendos necique dedendos Chriſtianos traditur, perſecutioni, in Galliis à Maximiano ex infrà dicendis mota, alterique ab Aurelio ſeu Marco Aurelio anno* 177 *ibidem excitatæ, in qua Chriſtiani quàm plurimi, uti ad hunc annum Pagius in Criticis docet, fuêre in odium fidei occiſi, optimè convenit; at non item qualicúmque perſecutioni, quam Aurelianus in Galliis, dum vel anno* 273 *vel* 274 *ibidem verſaretur, excitârit. Neque verò huic non tantùm non, quod jam dixi, ſed nec tanta, quanta in S. Priſci Actis aſſeritur, vehementia congruit. Certè nihil, unde hanc vel utcúmque elicias, antiquiora, quæ fide digna ſint, monumenta ſuppeditant, nec, quò res credatur, Acta illa, utpote, ut jam dictum, dumtaxat recentiora, omnium inſtar queunt haberi. Etſi itaque Reverianum quidem alioſque ſuprà adhuc memoratos ſanctos Martyres, ad diem* 1 *Junii Faſtis ſacris inſcriptos, itemque S. Julianam unà cum nonnullis aliis, ad diem* xxi *Julii Faſtis ſacris pari-*

AUCTORE C. B.

ter inſertam, Auguſtoduni & Trecis, quas duas civitates Aurelianus, dum anno 273 in Gallijs verſaretur, adivit, ſub principe iſthoc, ut eorum Acta perhibent, pro fide fuiſſe tunc necatos, fat credibile autumem, hiſce tamen quampluribus adhuc alios ſanctos Martyres, qui in aliis etiam locis, quàm quæ Aurelianus, in Gallijs commorans, adivit, ſub imperatore iſthoc in odium fidei fuerint tunc occiſi, adjungendos eſſe, haud apparet.

160 *Jam verò, cùm res ita habeat, iiſque* perſecuto, *dumtaxat ferè in locis, in quibus Aurelianus, dum in Gallijs verſaretur, præſens fuit, martyres ejus juſſu videantur tum effecti, non eſt ſanè, cur ſub hoc principe, qui Pariſios, dum in Gallijs anno 273 & 274 commoraretur, ſeſe contulijſſe, uſpiam legitur, Sanctos noſtros ob martyrum, qui tum in Gallijs martyrii palmam ſint adepti, multitudinem martyrio pariter coronatos tunc fuiſſe arbitremur. Adhæc, etſi quidem è martyribus, ſub Maximiano Herculio, ſub quo & Sancti noſtri, uti infrà oſtendam, pro Chriſto occubuêre, in Gallia paſſis, nonnulli ac inprimis Rufinus & Valerius in Faſtis ſacris, ſolo præſidis ſeu præfecti, ſub quo pro Chriſto* B *ſanguinem fudêre, nomine expreſſo, ſine ullâ Maximiani Herculii mentione notati legantur, ex iis tamen, qui ſub Aureliano ibidem certo paſſi ſunt, nullum omninò invenire quivi, qui tantummodò ſub præſide aut præfecto, ne minima quidem Aureliani mentione facta, martyrium ſubiiſſe in iiſdem Faſtis ſacris dicatur; cum autem Sancti noſtri dumtaxat ſub præfecto Feſcennino ſeu Feſcennino Soſinnio, imperatoris, ſub quo paſſi ſint, nomine non expreſſo, in dictis Faſtis ſacris conſignentur, id certe ſub Aureliano eos martyrio non ſuiſſe affectos, argumento etiam eſt. Verùm cum & hinc & ex aliis non paucis, quæ in medium jam adduxi, perſecutio, quam Aurelianus, ſive in Gallijs exiſtens, ſive poſt emittens paulo ante eadem ſuam in Chriſtianos edictum, excitavit, ſat apta eſſe non videantur, ut ei cum laudato Eccleſiæ Pariſienſis hiſtoriographo Sanctorum noſtrorum martyrium illigemus, quâ tandem in perſecutione, quove ſub imperatore ad cælum eos, fuſo pro Chriſto ſanguine, evolâſſe ſtatuemus?*

161 *Tacitus, cùm anno 275 die XXV Sep-* ſed in perſecutionum, quæ hic C *tembris in Aureliani occiſi locum ſuiſſet ſuffectus, ſtatim pacem, quam hic, ut vidimus, turbârat, Eccleſia reddidit; etſi autem, cùm jam eſſet imperator, ſex dumtaxat adhuc menſibus in vivis fuerit ſuperſtes, ſub principibus tamen, qui poſt eum Romano imperio præfuêre, res Chriſtiana ad annum uſque 285 quiete fuêre. Sub Numeriano quidem, qui, unà cum fratre Carino imperii conſors anno 283 à patre Caro effectus, haud diu poſt hujus obitum ſequenti anno fuit occiſus, martyres non paucos tam in Occidente, quàm in Oriente Martyrologia conſignant; verùm, etſi etiam id recte hac facere, utcumque appareat certum, eſt equidem, an vel chriſtianorum unus Numeriani juſſu in Gallijs fuerit necatus, dubium admodum atque incertum, ut nemo non ſtatuet ex iis, quæ Tillemontius tom. 4 Monument. eccleſiaſt. à pag. 564 uſque ad pag. 570 diſſerit. Porrò eo temporis ſpatio, quod inter annum 284 & annum 313 interceſſit, duabus graviſſimis perſecutionibus Eccleſia fuit concuſſa. Ac harum quidem altera, cùm jam ab anno 298 in milites, chriſtianis ſacris addictos, ſæviri ſuiſſet inceptum, anno 303, ſeverissimo in cujuſcumque conditionis ac ſtatûs chriſtianos edicto per Diocletianum emiſſo, erupit; altera verò, quæ per Gallias longè latèque graſſata eſt, inter annum 284 & 292 à Maximiano Herculio fuit commota. In priori certè aut in alia, quæ hanc fuerit ſecuta, perſecutione* Dionyſium *unà cum* SS. Ruſtico & Eleutherio *non occubuiſſe, vel ex eo fas eſt aſſerere, quòd, cùm anno, ut dictum, 250 in Gallias venerit, tunc-* D *que veroſimillimè annorum circiter triginta quinque exſtiterit, neceſſarium omnino foret, ut, ſi demum in perſecutione, anno 303 exorſa alterave, hanc ſecuta, pro fide ſuiſſet occiſus, martyrio è vivis octogenario jam major, quod parum veroſimile apparet, exceſſiſſe ſtatueretur.*

162 *Adhæc Conſtantius Chlorus, Conſtantini* memoratur, altera, à Maximiano *Magni pater, verum Romanarum in Gallijs ab anno 292 ad annum uſque 306, quo obiit, fuit potitus; etſi autem hic, ne, cùm anno 303 perſecutio in chriſtianos à Dioclet iano fuiſſet indicta,* diſſentire à majorum præceptis, *ut Firmianus Lactantius lib. 2 de Mortibus perſecutorum cap. 15 loquitur,* videretur, conventicula, id eſt, parietes, qui reſtitui poterant, dirui paſſus *ſit,* verum *tamen* Dei templum, quod eſt in hominibus, incolume ſervavit, *cumque deinde, eo è vivis ſublato, Conſtantinus Magnus,* E *quamdiu adhuc perſecutio, à Dioclet iano præſcripta, duravit, in Gallijs imperârit, hâc certè nullos ibidem fatlos eſſe martyres, pro certo atque indubitato, uti eruditi omnes modò fatentur, eſt habendum. Jam verò, cùm id ita ſit, martyrumque adeò Sanctis noſtri tum pariter haud fuerint perpeſſi, reliquum eſt, ut id in perſecutionum, proximè memoratarum, altera, quam, ut dictum, Maximianus Herculius excitavit, evenîſſe dicatur. Ac id quidem ſub hoc principe factum, ſanè apparet veroſimilius; verum, cùm mota ab eo perſecutio per plures annos, ut multa ſuadent, duràrit, cui ex hiſce eventum illum inmeſſemus? Maximianus Herculius, quem ab anno 286 ad annum uſque 291 frequenter in Gallijs eſſe verſatum, è documentis ac hiſtoricis antiquis omnino conſtat, quemque tum ibidem perſecutionem in Chriſtianos excitâſſe, non ſolùm Martyrologia Officiaque eccleſiaſtica, ſed & ipſorummet, qui in ea occubuêre, Martyrum Acta teſtantur, imperii conſors anno 284 à Dioclet iano effectus, ruſticanos ſeu agreſtes, qui, impoſito ſibi* Bagaudarum *nomine, Romanorum* F *jugum excuſſerant, ducibuſque Amando & Æliano, latè per Galliam, depopulatis urbibus atque agris, graſſabantur, anno 285 vel, ut alii contendunt, proximè ſequenti debellavit, tunc-* que atrocem, quam & pluribus annis continuavit, perſecutionem in chriſtianos, adhibitâ ad crudelitatem ſuam exſequendam Ricii Vari alierumque, quos quaquaverſum miſit, præfectorum operâ, ſtatim eſt exorſus.

163 *Porrò cum id quæſito è Bagaudarum,* excitata, evenit. *quorum nonnulli, ut apparet, chriſtianam religionem ſuerint profeſſi, rebellione ac moribus pretextu, feciſſe videatur, hincque, perſecutionem illam potiſſimùm in iis, quæ ſub poteſtate ſua habuerant Bagaudæ, Galliarum locis ac proin & in Pariſienſi agro, ubi hi & à Maximiano Herculio fuerant devicti, &, quemadmodum in eccleſia Pariſienſis Hiſtoria lib. 1, cap. 6, num. 5 Gerardus du Bois, Chartulario Foſſatenſi in margine citato, memoriæ prodit, caſtrum habuerant, mox ab illorum clade maximè exarſiſſe, veroſimile apparcat, facilè eniinverò, Sanctos noſtros*

Digitized by Google

A *ſtros haud procul inde verſantes, etiam tum pro fide fuiſſe occiſos, in animum induco. In hac porrò opinione, quâ & excitatæ à Maximiano, quæ in ſolis Occidentis partibus ſeu Galliis graſſata eſt, perſecutioni, & ſimul etiam hujus initio ſeu anno circiter* 286 S. Dionyſii *ſociorumque ejus* SS. Ruſtici & Eleutherii *martyrium innectio, unumquodque etiam ex edendis Sanctorum noſtrorum Actis confirmor, quòd hæc perſecutionem, in quâ Sanctos noſtros pro fide occubuiſſe notant, tunc primùm, cùm id contigit, fuiſſe & exortam, & in* Occidui orbis parte *ſeu Galliis graſſatam, num.* 8 *non obſcurè tradant. Illa quidem Acta, ut jam ſæpius monui, fidem certam atque indubitatam haud merentur; verùm, etſi id ita ſit, iis tamen hic ſtandum reor, tum quòd nulla omnino ſcriptoris ſeu monumenti antiqui, contra quod meritò excipi non poſſit, repugnet authoritas, tum quòd modò aſſignata Sanctorum noſtrorum martyrio epocha, cui ſuffragantur, aptiſſimè componatur cum tempore, quo circiter S. Piatum aliosque non paucos Martyres, qui, quemadmodum ſuprà docui, vel unâ cum* S. Dionyſio, *vel certè eodem circiter tem-*

B *pore, quo hic, Româ in Gallias veniſſe creduntur, martyrii palmam, fuſo pariter ſub Maximiano pro fide ſanguine, eſſe adeptos, è Tabulis eccleſiaſticis, antiquis probè notâ documentis traditioneque minimè ſuſpecta conſtat.*

§ X. Ubinam S. Dionyſius ejuſque Socii SS. Ruſticus & Eleutherius martyrium ſubierint, ac deinde fuerint ſepulti.

Sancti, non Pariſii, ut eam nibus hic addantis

INtra ipſos urbis Pariſienſis muros in extrema inſulæ parte, quæ Orientem reſpicit ac eccleſiam, S. Dionyſii de Paſſu *modò dictam, complectitur,* S. Dionyſium *ejuſque ſocios* SS. Ruſticum & Eleutherium *martyrio fuiſſe affectos, Launoius in ſua de veteribus chriſtianorum Pariſienſium baſilicis Diſquiſitione cap.* 4 *contendit, hancque ſuam novam planè ac ſingularem opinionem, ab Hadriano Valeſio validiſſimis argumentis impugnatam ac tantùm non rationum invictarum pondere penitùs oppreſſam, tutari deinde ſuit conatus; verùm quàm parùm feliciter id præſtiterit, vel ex eo liquet, quòd pòſt etiam inter eruditos vix ullus fuerit repertus,*

C *qui cum ſcriptore iſto Sanctorum noſtrorum paleſtram Pariſiis locandam exiſtimârit. Neque verò rationes, à Launoio allegatæ, quibus eò impelli quis potuiſſet, ſat validæ ac ſolidæ apparent. Quid enim? Quiſquamne ex eo, quòd prefata inſulæ pars domibus ac civibus, uti is ait, vacua, ſumendiſque adeò publicis ſuppliciis, utpote veluti extra urbem poſita, peroppportuna* Dionyſii *ætate exſtitiſſet, fuiſſe hanc re ipſa unà cum* SS. Ruſtico & Eleutherio *martyrio ibidem affectum, concludat? Nemo ſanè, quantum opinor, niſi qui vitioſa conſecutione ultrò è potentia voluerit colligere. Addit quidem Launoius, ab Uſuardo aliiſque martyrologis in ſacris, quos contexuêre, faſtis* Dionyſii *ejuſque ſociorum* Ruſtici & Eleutherii *natalem* apud Pariſium, Pariſiis *aut* Pariſius *conſignari, eccleſiamque*, S. Dionyſii de Paſſu *appellatam, quæ in ſuprà memorata inſulæ parte ſita eſt, antiquiſſimam eſſe, itáque à* S. Dionyſio *ibidem paſſo nuncupari. Verùm multùm abeſſe, ut tantâ, quanta, ut vera eſſe poſſet Launoii opinio, opus foret, antiquitate gaudeat eccleſia illa, palàm fiet ex iis, quæ infrà de loco, quo Sancti noſtri ſepulti fuerunt, proferentur in medium.*

AUCTORE C. B.

ac porrò rationum aliarum

165 *Interim ut de appellationis, quâ eadem eccleſia inſignitur, Etymologia, à Launoio aſſerta, modo hic agam, haud equidem, unde hanc is ſcriptor hauſiſſe queat, habeo perſpectum. Certè documentum antiquum, in quo fundata ſit, nec ipſemet allegat, nec ego invenire quivi. Quid ſi ergò ſacra, de qua hic nobis ſermo, ædis cognomen, non unde vult Launoius, ſed à gradu ſeu gradibus, quibus adeunda fuerit, ſit profectum? Sanè S. Jacobi* Alti-paſſûs *eccleſia, in ſuburbio Pariſienſi ſita, à gradu altiore, quo ad eam aſcendebatur, hanc ſuam nomenclationem videtur adepta. Ait quidem Launoius, eccleſiam* S. Dionyſii de Paſſu *dictam, tam humili loco ſemper ſitam fuiſſe, ut in eam numquam fuerit aſcenſum; verùm cùm ſimul etiam, in eam per portam Occidentalem deſcendi, affirmet, quid impedit quò minùs à gradu ſeu gradibus, quibus*

E *deſcendendo adeunda olim fuerit,* S. Dionyſii de Paſſu *appellata fuiſſe dicatur? Utut ſit, nec Launoius, etſi etiam re ipſa hæc eccleſia, non à gradu, quo ſeu aſcendendo ſeu deſcendendo fuerit adeunda, ſed à* S. Dionyſii *paſſione nomen ſuiſſet ſortita, inde id, quod vult, conficiat; nihil enim, hoc dato, impedit, quò minùs illud à paſſionis* Dionyſii *initio repetitum credatur, quòd nempe eo loco, quo eccleſia illa fuit exſtructa,* Dionyſius *interrogatus quæſtionique, quod apud Romanos, ut Tillemontius tom.* 4 *Monument. Eccleſiaſt. not.* 5 *in* Dionyſium *Pariſienſem obſervat, in medio urbium foro fieri ſolebat, ſuiſſet ſubjectus.*

oppoſitione

166 *Porrò quod ad martyrologos, qui* Dionyſii *natalem ſeu martyrium* apud Pariſium *aut* Pariſiis *ſeu* Pariſius *conſignant, jam ſpectat, hi frequentiſſimè Martyrum natales in urbibus etiam, non quæ re ipſa horum fuêre paleſtræ, ſed quæ locis, quibus pro fide, fuſo ſanguine, ſancti illi Athletæ certârunt, ſepulturamque deinde nacti ſunt, viciniores tantummodò exſtitêre, conſignant. Res certa apparet, nec ab ullis, qui Martyrologia adhibere penitiúſque expendere ſolent, revocatur in dubium. Hinc dum Roma hi illive Martyres in Priſcillæ Calixtive aut aliorum cœmeteriis ſepulti in Martyrologiis legun-*

F *tur, haud continuò, cœmeteria illa in ipſamet Urbe ſita fuiſſe, eſt putandum. Et verè, non intra, ſed extra hanc poſita fuiſſe, fidem facit duodecim Tabularum lex, quâ, quemadmodum* Baronius *in ſuis in Martyrologium Romanum Notationibus ad* III *Januarii diem docet, cautum erat, ne tumulo intra mœnia mortui mandarentur. Hinc pariter, dum Roma inter duas lauros, viâve ſalariâ aut aliâ in Martyrologio Romano Martyres ſignantur, fuiſſe eos, non in ipſamet urbe, ſed prope hanc martyrio affectos, dumtaxat ſignificatur. Uſuardus quidem Sanctos nonnullos, qui felici ſuo ad Superos tranſitu Pariſios illuſtrârunt, in ipſamet hac civitate, aliosque contrà, qui prope Pariſios è vivis migrârunt, in territorio Pariſienſi in Martyrologio à ſe contexto conſignat.*

167 *Verùm hinc conſequens non eſt, ut, dum* Dionyſium *unà cum ſociis ſuis* Ruſtico

Digitized by Google

AUCTORE C. B. confutatis Launoius perperam emendit,

& Eleutherio *à præfecto Fiſcennino* apud Pariſium *gladio animadverſum notat, fuiſſe hoc in ipſomet civitatis Pariſienſis ambitu factum, ſignificare intendat; præterquam enim quòd* apud *idem ſubinde, quod* propè, *apud Latinos optima etiam nota ſcriptores ſignificet, fieri poteſt, ut, ſi* apud Pariſium *idem, quod* in civitate Pariſienſi, *in ſenſu, ab Uſuardo hîc intento, fortaſſis ſignificet, idcircò dumtaxat Sanctos noſtros in ipſomet civitatis Pariſienſis ambitu paſſos martyrologus ille notârit, quod eos ab Adone, quem ut plurimùm, ni à vero arbitratus ſit devium, ad verbum ferè exprimit,* apud Pariſium *annuntiatos inveniret, nec perperam ibi eoſdem, qui, quamvis quidem Pariſiis martyrium non finierint, id tamen in hac civitate, utpote in qua & quæſtioni ſubjecti, & variis, priſquam capite plectendi ducerentur foras, ſuppliciis fuerint affecti, inchoârunt, annuntiatos exiſtimârit. Launoius itaque, quemadmodum cuique, jam dicta attentè expendenti, manifeſtum evadet, non magis ex Uſuardo aliiſque Martyrologis, Sanctorum noſtrorum natalem ſeu martyrium apud Pariſium Pariſiſve ſignantibus, quàm ex eccleſia, quæ à* Dionyſii *paſſione* S. Dionyſii de paſſu *dicta ſit, Sanctos noſtros eo, quo hæc ſtat, loco fuiſſe Pariſiis martyrio coronatos, evincit.*

B

168 *Et verò id non intra, ſed extra civitatis hujus ambitum ſeu inſulam, quæ tùm complectebatur Pariſios, factum eſſe, non immeritò colligas vel ex eo, quòd Romani, ſi non ſemper, plerumque ſaltem, quos morte plectebant, ſupremo iſthoc ſupplicio extrà urbium mœnia afficerent. Accedit primò quidem antiqua S Genovefæ Vita, ſuprà à nobis ſapiſſimè laudata, quæ,* S. Dionyſium cum Sociis ſuis Ruſtico & Eleutherio in vico Catholiacenſi paſſum, *diſertè affirmat, deinde verò etiam conſtans, quæ apud Pariſienſes viget, traditio, Sanctorum noſtrorum palæſtram, in monte ſeu colle, à civitate Pariſienſi, qualis horum ætate fuit, tribus circiter horæ quadrantibus diſſito, conſtitutum. Sunt quidem, qui traditionem iſthanc haud admodùm eſſe antiquam, nec priùs, quàm cùm Hilduinus Areopagitica ſua ſcripſiſſet, fuiſſe exortam, exiſtimârint; verùm hi rem acu, ut aiunt, certiſſimè haud tetigêre. Etſi enim,* Dionyſium *ejuſque ſocios* Ruſticum & Eleutherium *è regione urbis Pariſiorum in colle, qui, cùm antea ab Idolo, quod ibidem à Gallis colebatur,* mons mercurii *diceretur, poſteà à Sanctis noſtris, in eo paſſis,* mons Martyrum *fuerit vocatus, martyrium conſummâſſe, Hilduinus in illorum, quam conſcripſit, Paſſione num. ultimo apertiſſimè tradat, id tamen hic ſcriptor haud finxit, ſed vel è Dagoberti, Francorum regis, geſtis, ſeculo nono ineunte, ut Bouquetus, qui ea Rerum Francicarum ſcriptorum, à ſe editorum, tom. 2 inſerunt, in admonitione, iiſdem prævia, docet, in litteras conjectis, vel certè ex antiquo, qui, quemadmodum in Commentario, fabulоſis S. Dionyſii Areopagitæ Actis prævio, § 2 oſtendi, ſeculo octavo, media ſui parte jam elapſo, fuit conſcriptus, paſſionis libello deprompſit.*

ſed extra civitatem illam, & quidem, quemadmodum. qua Hilduinus

169 *Ita autumno, quòd hic indubiè, ut ibidem pariter oſtendi, Hilduino præluxerit, quódque præterea tam Dagoberti Geſta, quæ Hilduinus, utpote & ante eum & in monaſterio, cujus poſtea abbas fuit, conſcripta, veroſimillimè etiam conſpexerit, quàm dictus Paſſionis libellus, eodem planè, quo Hilduinus, loco Sanctorum noſtrorum palæſtram conſignent. Dicta quidem Geſta, ut Bouquetus loco proximè cit. etiam docet, fabulis non paucis ſunt fœdata, nec potiorem, quàm hæc, fidem præfatus Paſſionis libellus meretur; verùm, cùm ſcriptores, qui hunc illaque exarârunt, veroſimillimè idcircò dumtaxat, quòd tunc, cùm florerent,* Dionyſium *ejuſque ſocios* Ruſticum & Eleutherium *in monte ſuprà dicto ſubiiſſe martyrium communiter ac paſſim putaretur, re ipſa id ibidem factum, notârint, hinc ſanè, cùm veroſimillimè nec tunc primùm opinio iſthæc fuerit exorta, conſectarium videtur, ut ſuprà memorata, quæ apud Pariſienſes viget, traditio non tantùm Hilduino, ſed & ſcriptoribus, qui dictum libellum Geſtaque Dagoberti litteris mandârunt, veroſimillimè ſit antiquior; verùm idcircò, genuinam etiam eſſe ac veram, pro certo aſſeverare non auſim. Attamen, cùm jam inde à mille circiter annis ac fortaſſis etiam citiùs, uti è jam dictis haud difficulter colliges, vigueriit, nec par ſit, ut ſolis conjecturis ducti traditioni adeò antiquæ, ni forſan ei ſcriptoris documentive ſat antiqui refragetur authoritas, nuntium mittamus, ſanè ob illam, Sanctos noſtros in ſuprà memorato monte, qui* mons martyrum *idcircò deinde fuerit vocatus, glorioſum pro fide certamen capitum amputatione terminâſſe, mihi haud prorſus vero apparet abſimile.*

antiquior eſt, traditio fert, in monte Martyrum,

C

170 *At verò, inquies,* S. Dionyſium *ejuſque ſocios* Ruſticum & Eleutherium *in vico catholiacenſi martyrium paſſos, ſuprà laudata, quæ admodum antiqua eſt, S. Genovefæ Vita diſertè tradit. Fateor, ſic habet, nec hæc etiam, uti infrà oſtendam, interpolatione eo, quo id prodit, loco eſt corrupta; verùm quid tum?* Dionyſium, *inquies, ejuſque ſocios in prafato monte ſepultos, vicumve in hoc, qui* Catholiacenſis *fuerit vocatus, ſitum fuiſſe, nemini unquam venit in mentem, dictaque adeò S. Genovefæ Vita exigit, ut, contrà ac conſtans, de qua hic nobis ſermo, traditio fert, Sanctorum noſtrorum palæſtra in monte illo haud ſtatuatur. Felibianus, qui pariter, à traditione adeò antiqua haud temere recedendum, in Diſſert. infrà ſapiùs laudanda exiſtimavit, Catholiacenſem Vitæ S. Genovefæ vicum, quò hanc cum illa in concordiam adducat, non tantùm de ipſomet vico illo, qui, ut ait,* Sandionyſianus *poſteà, mutato nomine, vocatus, ſex circiter ab urbe Pariſienſi milliariis eodem olim, quo modò oppidum homonymum, loco ſteterit, ſed etiam de ſuburbio Pariſienſi viaque, quæ per hoc ad eumdem vicum ducebat, haud inepte exponi poſſe cenſet, adeò ut, etiamſi* S. Dionyſius *ejuſque ſocii in monte,* Martyrum *appellato, locove ſaltem inde haud multùm remoto paſſi re vera forent, idcircò tamen, quòd mons is locuſve juxta viam, quæ ad vicum Catholiacenſem ducebat, ſitus eſſet, illorum in hoc palæſtram à S. Genovefæ biographo conſtitui non inepte potuiſſe, exiſtimârit.*

D

E

vel certè. ſi hanc cum S. Genovefæ Vita componendo

F

171 *Verùm, cùm id, quod dumtaxat ſeu juxta viam ſeu in via, quæ ad paræciam quampiam ducit, nec in hac continetur, geſtum eſſet, in paræcia illa geſtum perperam hodie diceretur, nequaquam mihi placet interpretatio, à Felibiano Vitæ S. Genovefæ adhibita, aliique adeò, què hæc cum traditione utcúmque componatur, neceſſè eſt recurrere. Vici pagani (de urbanis enim hic dicere nihil attinet) pagi ſunt, è pluribus villis domibuſque ruſticanis, ut vel lexica ac inprimis illud, quod Calepinus contexuit, docebunt, coagmentati, aliquantuloque ab urbibus ſpatio ſejuncti certas etiam terras, diverſi generis fru-*

modus hic aſſignatus

gibus

Digitized by Google

A *gibus alendis aliiſque uſibus deſtinatas, complectuntur ſibique habent ſubjectas. Quid ſi ergò* Dionyſii, *ſcriptoriſve, qui S. Genovefæ Vitam litteris mandavit, ætate Catholiacenſis vicus ſeu, ut diſtinctiùs loquar, terrarum, qui ad hunc ſpectabat tractus, uſque ad ſuprà memoratum montem,* Martyrum *modò nuncupatum, fuerit extenſus? Enimverò, ſpectatis, quæ mille ampliùs annorum ſpatio evenire ſolent, mutationibus, vicum illum tum tanta, quanta dictum eſt, fuiſſe extenſionis, haud prorſus incredibile appareat, facileque adeò, ſi eo id tempore, ut potuit, ita etiam reipſa habuerit locum, factum eſſe poteſt, ut, etiamſi Sancti noſtri in monte illo,* Martyrum *poſtea vocato, ſubiiſſent martyrium, id nihilominus Vita S. Genovefæ ſcriptor in vico Catholiacenſi, quòd hic illum complecteretur ſeu ſibi haberet ſubjectum, notârit patratum; ſic autem cum Pariſienſium, quæ in eodem monte Sanctorum noſtrorum martyrium ſtatuit, traditione pugnare neutiquam erit cenſendus, ut cuique, rem vel leviter conſideranti, pateſcet.*

diſplicent, in vico Catholiacenſi, ut in Vita illa, traditioni

B 172 *Quòd ſi porrò iſthac modò adhibita Vita S. Genovefæ interpretatio aut, ſi mavis, hanc cum traditione componendi modus, jam aſſignatus, diſpliceat, nihil omninò (neque enim quidquam præterea, quo Vita iſta in concordiam cum Pariſienſium traditione adducatur, occurrit) reliquum videtur, quàm ut, hâc relictâ, Vita S. Genovefæ adhæramus, noſtrorumque adeò Sanctorum palæſtram eo circiter ſtatuamus loco, quo modò ſex ferè ab urbe Pariſienſi milliariis ſeu duabus leucis oppidum,* à S. Dionyſio *appellationem ſuam ſortitum, nec, uti ex infrà dicendis pateſcet,* à *vico Catholiacenſi, ſi hic cum toto, quem ſibi habuerit ſubjectum, terrarum tractu haud accipiatur, diſtinguendum, conſpicitur. Et verò,* S. Dionyſium in ſexto à Pariſius miliario martyrio vitam finiiſſe, *S. Genovefæ Vita, à Bollando noſtro ad tertium Januarii diem ſecundo loco edita, num.* 14 *diſertè tradit. Illa quidem verba ab interpolatore in hanc, uti hîc jam ſuprà § v oſtendi, veroſimillimè ſuêre intruſa; verùm is, ut ibidem etiam docui, non priùs, quàm cùm jam ſcripta eſſent ab Hildnino Areopagitica, floruit, & nihilominus Pariſienſium, quæ Sanctorum noſtrorum palæſtram in monte, tribus circiter horæ quadrantibus à civitate Pariſienſi remoto, ſtatuit, traditionem, utut à ſcriptore illo, ut ſuprà vidimus, apertiſſimè litteris mandatam, haud ſuis amplexus; cùm ſic autem, num hæc, dum is floreret, à tam multis, quàm forſan à nonnemine putatur, fuerit accepta, dubitandi præbeat locum, enimverò vel hinc eſſe videtur, cur & nos illam, maximè cùm à plurimis eruditis hodie etiam rejiciatur, non admittamus aut ei certè S. Genovefæ Vitam, ſi ſeſe inter conciliari haud queant, præferamus.*

certè præferenda,

C 173 *Verùm,* inquies *modò, etſi quidem Romani extra urbium mœnia ſupremo ſupplicio reos plectere habuerint ſolemne, fuiſſe tamen ab illis Sanctos noſtros, neci dandos, extra urbem Pariſienſem tribus circiter horæ quadrantibus, nedum ſex circiter milliariis, abductos, creditu admodùm apparet difficile, cùmque nihilominùs, uti è jam dictis colligitur, alterum Pariſienſium traditio, alterum S. Genovefæ Vita vel exigat, vel adſtruat, non hâc magis, quàm illâ ſtandum apparet. Enimverò res planè ſic haberet, ſi Sanctos noſtros ad mortem tam longè fuiſſe Pariſiis eductos, omnino foret incredibile; aſt fieri poteſt, ut tum præfectus Feſcenninus, ſub quo Sancti noſtri ſubiêre martyrium, in villa, ſeu tribus ſeu pluribus horæ quadrantibus Pariſiis remota, verſaretur, eoſque, ultimò ibidem interrogandos necique deinde dedendos, ad ſeſe juſſerit adduci. Certè tali occaſione factum eſt, ut S. Cyprianus, uti apud nos tom. 4 Septembris pag. 323, num. 820 & ſeq. videre licet, in agro ſeu villa, extra urbem Carthaginenſem poſita, glorioſum ſuum martyrium, ſuſo pro Chriſto ſanguine, terminârit; cum autem res ita habeat, difficultas modò objecta evaneſcit, facereque adeò non poteſt, ut non magis S. Genovefa Vita, quàm Pariſienſium, de qua hîc, traditioni adhæreamus. Ac contrà quidem illâ potius, quàm hâc ſtandum, idcirco reor, quòd, cùm ſcriptor, qui S. Genovefa Vitam litteris mandavit, ſeſe id, ter ſenis dumtaxat poſt ſanctæ hujus Virginis obitum elapſis annis, feciſſe dicat, conſectarium ſit, ut nondum multùm provecto ſeculo* VI, *ſub cujus initium S. Genovefa obiit, floruerit; quo tempore an prædata, uti Hildnino antiquior, traditio jam inde obtinuerit, dubium admodum eſt atque incertum.*

& ob ætatem, quâ ſcripta eſt, interpolationeſque

E 174 *Scio quidem, non paucas in S. Genovefa Vitam interpolationes irrepſiſſe, hujuſque etiam ſcriptorem, qui, ut dictum, ſeculo* VI *demum floruit, à Sanctorum noſtrorum ætate vixiſſe remotiorem, quam ut ſibi certam in iis, quæ de hiſce ſcribit, fidem adjungat. Verùm, etſi id ita ſit, nullum equidem ſcriptum monumentumve vel magis vel etiam æquè dumtaxat à Sanctorum noſtrorum ætate remotum, quod horum palæſtram notet, invenire quivi, cùmque præterea nullum etiam ſat ſolidum alibinde petitum, quo ad illam, quam S. Genovefa Vita aſſignat, rejiciendam impellamur, argumentum proferatur in medium, rationis æquitas exigit, ut eo non progrediamur, maximè cùm fieri poſſit, ut Vita ejuſdem ſcriptor, longiſſimo licèt annorum ſpatio à Sanctorum noſtrorum ætate remotus, locum tamen, quo hi paſſi ſunt, è vera ac genuina, quæ à ſuprà memorata differret, traditione, monumentiſve antiquioribus, quæ modò perierint, didicerit. Atque hæc de iis, quæ à tempore, quo ſcripta eſt S. Genovefa Vita, contra aſſertam in hac Sanctorum noſtrorum in vico Catholiacenſi palæſtram repetuntur, dicta ſunto; quod modò ad interpolationes, quibus corrupta eſt, ſpectat, ſanè non tantùm in S. Genovefa Vitam, quam ſecundo, ſed & in alteram, quam primo loco edidit Bollandus, interpolationes eſſe illapſas, indubitatum apparet. Verùm, etſi res ita habeat, poſterioris tamen hujus Vitæ textus, quo Sancti noſtri in vico Catholiacenſi martyrium paſſi aſſeruntur non ab interpolatore, ſed à primigenio Vitæ S. Genovefa ſcriptore indubiè eſt profectus.*

F 175 *Textus ille, ſuprà adhuc num. 66 majorem partem hæc tranſcripſimus, ſic habet:* Quanta veneratione & amore (*S. Genovefa*) dilexit Catholiacenſem vicum, in quo Sanctus Dionyſius cum ſociis ſuis Ruſtico & Eleutherio paſſus eſt & ſepultus, nequaquam filendum eſſe arbitror. Nam fervens devotio erat ipſi beatiſſimæ Genovefæ, ut in honorem ſancti Dionyſii epiſcopi & martyris baſilicam conſtrueret; ſed facultas deerat. *Hîc itaque S. Genovefa, quæ, quemadmodum verbis, textui huic ſubjectis, mox narratur, in S. Dionyſii honorem eccleſiam in vico Catholiacenſi re etiam ipſa exſtruxit, ſummo priùs id faciendi, quòd ibi* S. Dionyſius *cum ſociis ſuis* Ruſtico & Eleutherio *paſſus eſſet & ſepultus,*

in eam indoctas, utpote quibus equidem, qui hæc ſpectat,

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ſepultus, deſiderio flagrâſſe aſſeritur; veritati autem id eſſe conſonum, eruditi, qui res, à S. Genovefa geſtas, diſcuſſêre, unanimi conſenſu omnes admittunt, nti etiam ſcriptorem, qui primigeniam ſanctæ hujus Pariſienſium patronæ Vitam litteris mandavit, ardens illud Sanctæ ejuſdem deſiderium, cauſamque, ex qua eſſet exortum, in ſua illa lucubratiuncula indubiè expoſuiſſe. Jam verò, cùm res ita habeat, ut quid verba, quibus id in textu allegato fit, non ab ipſemet illo ſcriptore, ſed ab altero poſteriore, qui ſcriptionem ejus interpolârit, promanâſſe exiſtimemus? Diceſne forſan, S. Genovefam vel ex eo, quòd S. Dionyſius *in vico Catholiacenſi eſſet ſepultus, deſiderio ibidem in ejus honorem exſtruendi eccleſiam potuiſſe teneri, eſſeque adeò, cur verba, quæ illam præterea ex eo, quòd* Dionyſius *in dicto etiam vico paſſus eſſet, fuiſſe ita affectam, in textu recitato produnt, interpolationi adſcribenda ſuſpicemur? Verum, eſto id ita ſit, hinc tamen, primigenium Vitæ S. Genovefæ textum, verbis illis in hunc intruſis, fuiſſe certò atque indubitanter ab interpolatore reipſa mutatum, conſectarium non eſt.*

B illius textus, ut rationibus

176 *Et verò mutationi hujuſmodi, quâ, Sanctos noſtros in vico Catholiacenſi non tantum ſepultos, ſed etiam, contrà ac in primigenia S. Genovefæ Vita fuerit traditum, martyrium paſſos, ſignificaretur, numquam fuiſſe locum, ea, quæ nunc ſubdo, oſtendunt. Scriptorem, qui S. Genovefæ Vitam, ſecundo loco à Bollando editam, interpolavit, tunc primùm, cùm jam conſcripta fuiſſent ab Hilduino Areopagitica, floruiſſe, verôſimillimum ex iis, quæ ſupra § V diſſerui, apparet; cùm autem, uti è ſuprà dictis facilè colliges, traditio ſeu opinio, quâ* Dionyſius *in monte*, Martyrum *nuncupato, paſſus aſſeritur, certò tunc vigerit, iſque tamen, nulla hujus ratione habita,* Dionyſium *in vico Catholiacenſi, non tantùm ſepultum, ſed & paſſum diſertè etiam tradat, id verôſimillimè fecerit, quòd ita in Vita S. Genovefæ exemplari, quo ad novum conficiendum uſus eſt, exaratum invenerit, quódque ob ſummam, quâ documentum iſtud gaudere ratus eſt, antiquitatem eo potiùs, quàm traditione ſtandum exiſtimârit. Nec tantùm in antiqua, quod interpolatori iſti præluxit, ſed in omnibus aliis, quæ ubivis ejus ætate fuêre reperta, Vitæ ejuſdem exemplaribus*

C *non modò* S. Dionyſii *ſepultura, verùm etiam martyrii locus ſeu palæſtra vico Catholiacenſi per verba, proximè huc tranſcripto textui immixta, iiſve ſimilia verôſimillimè fuit adſcripta. Ita opinor, quòd id equidem, quantùm ego, diligentiſſima facta indagine, comperire quivi, in univerſis prorſus, quæ modò magno numero reperiuntur, Vitæ S. Genovefæ exemplaribus ſint, quódque, ſi quæpiam, in quibus contrarium factum fuiſſet, olim exſtitiſſent, hodie ex hiſce nullum amplius ſuperfuturum fuiſſe, nullo è capite verôſimile reddatur.*

hic allegatis probatur, ſe- datus non ſit,

177 *Jam verò, cùm res ita habeat, ac proin, uti ex omnibus jam dictis apparet, omnia prorſus, tam quæ modò adhuc exſiſtunt, quàm quæ olim exſtitêre, Vitæ S. Genovefæ exemplaria, S.* Dionyſium *in vico Catholiacenſi non tantùm ſepultum, ſed & paſſum, tradant, enimverò textum, è S. Genovefæ, quam Bollandus primo loco edidit, Vitæ ſuprà huc tranſcriptum, quo id ipſum traditur, interpolationis idcircò non poſſe meritò haberi ſuſpectum, nedum reipſa aſſeverari interpolatum, prope modum indubitatum apparet. Verùm, inquies fortaſſis adhuc,* D *in textu illo non tantùm* Dionyſius, *ſed & ſocii ejus* SS. Ruſticus & Eleutherius *memorantur; cùm autem hi duo Sancti noſtri ſeculo* VI, *quo nondum admodùm provecta S. Genovefæ Vita exarata fuit, videantur non fuiſſe cogniti, finisque adeò inſida interpolatoris manu verôſimiliter in dictum textum intruſi, eſt ſanè, cur hunc pariter in aſſertione, quâ,* Dionyſium *in vico Catholiacenſi non tantùm ſepultum, ſed & paſſum, aſſeverat, interpolatum ſuſpicemur. Enimverò, ſi* SS. Ruſticus & Eleutherius *ſeculo* VI *verè fuiſſent incogniti, haud omnino invalida ac elumbis foret hæc objectio; verùm, eos fuiſſe tunc reipſa incognitos, haud ſatis probatum invenio. Coimtius quidem, Sanctorum noſtrorum memoriam, priuſquam ſeculo* VII *ſub Dagoberto nomina eorum in ſarcophagis, loco tum motis, reperirentur digeſta, ex hominum mentibus temporis lapſu penitus fuiſſe delectam, in Eccleſiaſticis Francorum Annalibus ad annum* 574, *num.* 6, *iterumque ad annum* 630, *num.* 12 *& ſeq. exiſtimat; aſt, ait tom.* 4 *Monument. Eccleſiaſt. pag.* 446 *Tillemontius, quæcumque ad hanc ſuam conjecturam ſeu opinionem ſtabiliendam affert, debilia* E *ſunt atque infirma.*

non repudiando, traditur, martyrium paſſi ſunt,

178 *Et ſanè ex eo, quòd Gregorius Turonenſis ac Fortunatus, ſuprà à nobis jam ſæpius laudati, nuſquam de* SS. Ruſtico & Eleutherio, *nunc oblata etiam plus ſemel eos commemorandi, dum de* Dionyſio *loquuntur, occaſione aptiſſima, mentionem inſtituant, nequiquam id, quod vult, Coimtius evincit. Fieri enim poteſt, ut, etiamſi duo illi ſcriptores non tantùm* Dionyſium, *ſed etiam duos ejus ſocios* Ruſticum & Eleutherium *apprimè noviſſent, de ſolo tamen* Dionyſio, *quòd hic illis eſſet celebrior, & dignitate, dum vixerat, fuiſſet præſtantior, ſermonem facere voluerint. Fac etiam, binos illos Sanctos noſtros Gregorio & Fortunato planè incognitos fuiſſe, hinc nec conſequens erit, ut aliis pariter omnibus ac imprimis ſcriptori, qui primigeniam S. Genovefæ Vitam in litteras conjecit, noti haud fuerint? Nequiquam ſanè, ut mihi ſaltem, ac præcipuè quidem quantum ad hunc biographum apparet, qui, cùm Gregorio & Fortunato ſit antiquior, non eſt, cur eâdem, quâ, ut vult Coimtius, duo hi ſcriptores, Sanctorum noſtrorum* Ruſtici & Eleutherii *ignoratione laborâſſe putetur. Utcúmque hoc poſtremum habeat,* F *verba equidem, quibus* S. Dionyſius *cum ſociis ſuis* Ruſtico & Eleutherio *in vico Catholiacenſi non tantùm ſepultus, ſed etiam paſſus in S. Genovefæ Vita, primo loco à Bollando edita, traditur, verôſimillimè non fuiſſe in hanc ab interpolatore intruſa, ſatis ſuperque ex omnibus jam dictis liquet. Jam verò, cùm id ita habeat, nec, uti è ſuprà allegatis colliges, ſit etiam, cur Vita illa & traditioni ſuprà memoratæ non præferatur & ob ætatem, quâ fuit conſcripta, fidem in palæſtra, quam Sanctorum noſtrorum martyrio aſſignat, non mereatur, enimverò Sanctos noſtros, uti illa in ſuprà huc tranſcripto textu prodit, in vico Catholiacenſi re etiam vera paſſos eſſe martyrium, ex iis, quæ modò diſſerui, ſat certum apparet. Ceterùm quo vici illius loco factum id ſit, nemo ſanè facilè edicat.*

ibidemque etiam. ſexto, ut anonymus noſter

179 *Verùm, eſto quidem idcircò locus, quo Sancti noſtri ſubiêre martyrium, propiùs ac diſtinctiùs, quàm modò ſit factum, determinari haud poſſe videatur, de loco tamen, quo in eodem Catholiacenſi vico ſepulturam nacti ſunt, paulò aliter*

eſt

Digitized by Google

A *eſt loquendum. Res è modò dicendis pateſcet. Mulier ethnica, cùm Sancti noſtri martyrium, capite amputato, finiiſſent, ſacra horum corpora, lictoribus, qui ea, ne à Chriſtianis honorarentur, in profundum Sequanæ gurgitem conjicere meditabantur, aſtu erepta,* ſexto ab urbe Pariſienſi lapide *in agro, ſementi recipiendæ parato, abſcondi curavit, finitaque deinde perſecutione, quæſitum à ſe atque inventum, quo ſacra illa pignora jacebant, locum* eminentis mauſolei conſtructione ſignavit, *poſteaque etiam ſuprà illa* magno ſumptu cultuque eximio *Chriſtiani eccleſiam exſtruxerunt. Ita Actorum, quæ Comment. huic ſubnectemus, author anonymus num.* 10 *& binis ſeqq. memoriæ prodit. Actorum* porrò, *quæ noſtro de Dionyſio Areopagita Comment. ſubnexa invenies, author* (*de Hilduino enim, qui & hoc & anonymo noſtro certò eſt recentior, loqui hic neceſſe non eſt*) *idem etiam facit. Verùm is, etſi quidem locis non paucis anonymi noſtri incubrationem ad verbum ferè exprimat, hanc tamen ſimul adjunctis variis parum credibilibus, atque hic inprimis aſſicto Sanctis quàm plurimis & tamen merito (Comment. hujus num.*

B 79 *dicta videſis*) *ab eruditioribus criticis non recepto prodigio, quo* S. Dionyſii *cadaver ſeſe erexiſſe, manibuſque etiam, manentibus tamen interea* SS. Ruſtici & Eleutherii *cadaveribus immotis, caput Sancto amputatum geſtâſſe fingitur, imperite admodùm atque inconcinnè auxit; cùm autem vel hinc anonymo noſtro cenſendus ſit recentior, eſt ſanè, cur hujus mox adducta de trium Sanctorum noſtrorum corporibus aſtu ſurreptis,* ſexto ab urbe Pariſienſi lapide *terræ mandatis, mauſoleique deinde ac eccleſiæ conſtructione ibidem honoratis narrationi nihil omnino perderis adjungere putetur.*

ſcribit, ab urbe Pariſienſi lapide,

180 *Quid ergò? Anne iſthæc, non ſecùs ac pleraque, quas idem anonymus noſter ſuppeditat, narrationes alia pro dubia prorſus atque incerta erit habenda? Nentiquam ſanè, ut mihi ſaltem videtur quantùm ad illius partem, quâ, quod ad inſtitutum noſtrum potiſſimùm hìc ſpectat, Sanctorum noſtrorum corpora* ſexto ab urbe Pariſienſi lapide *terræ mandata, eccleſiamque deinde ſupra hæc exſtructam fuiſſe, memoriæ prodit. Hoc enim, utut forſan nec tum uſpiam in antiquiori ſcriptore monumentove reperiretur notatum, ex eo tamen, quòd ætate ſua Sanctorum noſtrorum corpora, exſtructâ etiam ſupra hæc eccleſiâ, ibidem honorari conſpiceret, nec eò è tumulo, quem alibi habuiſſent priùs, ſcirentur advecta, veroſimillimè, neque verò, cùm præterea primis Eccleſiæ ſeculis ſupra Martyrum tumulos exſtruere ædes ſacras Chriſtiani ſoluerint, immeritò, collegerit. Porrò, quemadmodùm ſeculo* VIII *media circiter ſui parte elapſo ſeu anonymi noſtri, qui tum floruit, ætate, ita etiam hanc ſecutis per mille ampliùs annos ſeculis, Sanctorum noſtrorum corpora ſexto ab*

C *urbe Pariſienſi lapide fuiſſe humata, tantoque inſuper, exſtructâ etiam ſupra hæc eccleſiâ, ab urbe Pariſienſi ſpatio ſemper quieviſſe, ſumma omnium conſenſione exiſtimatum conſtantiſſimè fuit, nec, an id ita verè haberet, ante ſeculum proximè elapſum, quo, ut infrà videbimus, duo celeberrimi ſcriptores traditionem adeò antiquam convellere ac labefactare conati incaſſum ſunt, in dubium ab ullo unquam inveniatur revocatum; ut ſanè, quod tot ſeculis creditum ſemper fuit, credere & nos hicque adeò anonymo noſtro aſſentiri tutò poſſimus.*

AUCTORE C. B. *eo loco, quo modò Sandionyſianum*

181 *Verùm an hic ſcriptor, qui, ut dictum, Sanctorum noſtrorum corpora ſexto ab urbe Pariſienſi lapide terræ mandata eccleſiamque ibi ſupra hæc exſtructam fuiſſe, ſcribit, cum S. Genovefæ Vita, primo loco à Bollando edita atque à ſeculi ſexti authore conſcripta, quæ* S. Dionyſium *ejuſque ſocios in vico Catholiacenſi ſepultos, ibique ſuprà horum tumulum eccleſiam à S. Genovefa exſtructam fuiſſe, in ſuprà hanc tranſcripto interpolationeque, ut oſtenſum, non corrupto textu memoriæ prodit, non pugnat? Nentiquam ſanè; quæ enim concordes intelligantur, oportet tantummodò, ut locus, ſexto ab urbe Pariſienſi lapide remotus, quo Sanctorum noſtrorum corpora terræ mandata eccleſiamque ſuprà hæc exſtructam fuiſſe, anonymus noſter ſcribit, ſitus fuerit in Catholiacenſi vico, atque vicus hic aut certè hujus locus, quo ſecundum S. Genovefæ Vitam Sancti noſtri ſepulti eccleſiamque, ſuprà corpora ſua à S. Genovefa exſtructam, fuêre adepti, ſexto ab urbe Pariſienſi lapide abfuerit; rem autem verè etiam ita habuiſſe, vel ex eo liquet, quòd tam eccleſia, ab anonymo noſtro memorata, quam quæ à S. Genovefa fuit erecta, ſuprà Sanctorum noſtrorum corpora fuerit è jam dictis exſtructa, hæcque, ſexto Pariſiis lapide terræ mandata, tanto ſemper, quemadmodum num. præced. docui, à civitate illa ſpatio quieverint. Ac dictum quidem vici Catholiacenſis locum, quo fuêre humata, in Sandionyſiano Franciæ oppido contineri modò ſeu ſitum eſſe, certum ferè ex iis, quæ jam ſubdo, apparet.*

E

182 *Dominus le Beuf, ſuprà adhuc plus ſemel laudatus, in ſuarum, quas in eccleſiaſticam & civilem civitatis Pariſienſis Hiſtoriam concinnavit, Diſſertationum prima non pauca de vico, quo Sancti noſtri paſſi ac ſepulti in S. Genovefæ Vita traduntur, in medium profert, eumque nec rectè* Catholiacum *vocari, nec etiam, uti ab Hilduino nominatur,* Catulliacum, *ſed* Catolocum *ſeculo ſexto appellatum fuiſſe, præfatus, mox ſubjungit, Catolocum ejuſdem, cujus eſt Cadolacum, naturæ eſſe vocabulum, hocque locis, aquâ abundantibus, quod, ut ait, in Sandionyſianum oppidum, utpote duobus per id fluentibus rivulis irriguum, aptiſſimè quadrat, impoſitum fuiſſe invenitur. Præmiſerat etiam antea, ſeſe ipſummet San-dionyſianum oppidum pro Catolaco ſine ulla dubitatione habere, nec ambigere, quin loco eodem, quo modò San-dionyſiana abbatiæ eccleſia cernitur, ſteterit baſilica, S. Genovefæ curis erecta. Caſtellanus, qui eccleſiam, à S. Genovefa exſtructam, eſſe poſſe eccleſiam pagi, qui Pariſios inter & S.* Dionyſii *fanum ſitus eſt ac* Capella *nuncupatur, in ſuo Januarii Bimeſtri priùs ſcripſerat, poſteà mutatâ ſententiâ, Catolacum eſſe ipſummet San-dionyſianum oppidum, in Tabula Geographica, Martyrologio ſuo univerſali adjecta, declaravit. Et verò in vico ſaltem, qui* Catholiacum *ſeu (neque enim de modo, quo exarandum ſit hoc vocabulum, diſputare hìc lubet)* Catolocum *nuncupatus olim fuit, ſitum modò eſſe San-dionyſianum Francia oppidum, vicique illius locum, quò Sanctorum noſtrorum corpora, ut dictum, terra fuêre mandata, in illo etiam oppido contineri ſeu, quemadmodùm jam inſinuavi, ſitum eſſe, mihi vix non certum atque indubitatum apparet.*

F

183 *Ea ſedet ſententia, non tantùm, quod eſſem, idem oppidum ferè ſex milliariis ſeu duabus leucis, quo pariter ſpatio, uti è jam dictis intelliges,* S. Dionyſii *ejuſque Sociorum in vico Catholiacenſi*

Francia oppidum

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

tholiacenſi tumulus diſtare Pariſiis debuit, à civitate iſthac diſtet, verùm etiam quòd, cùm Sanctorum illorum corpora, ſexto ab urbe Pariſienſi, ut anonymus noſter ſcribit, lapide terra mandata, tanto ſemper, ut num. 180 docui, ab eadem urbe ſpatio manſerint depoſita, meritò hinc in dicto, ubi in hunc uſque diem (hic enim, quod Ratiſponenſes S. Emmerammi monachi contendunt, tantiſper relinquimus intactum) adhuc ſervantur, San-dionyſiano Francia oppido perpetuò, ſi miſerrima illa, quibus ob Normannorum, in Gallias irrumpentium, metum ad loca tutiora tranſlata, alibi ſubinde ad tempus fuêre ſervata, tempora excipias, quieviſſe ſua cenſenda. Launoius quidem, ſacras S. Dionyſii *reliquias ex eccleſia, quæ ſuprà haſce in ipſamet civitate Pariſienſi primitus fuerit exſtructa, furto ſurreptas atque ad San-dionyſianum oppidum tranſlatas fuiſſe, contendit; verùm audi, quî hîc opportunè ad inſtitutum noſtrum Gerardus du Bois in ſua eccleſiæ Pariſienſis Hiſtoria lib. 1, cap. 4, num. 8, loquatur.*

Sunt ſepulti.

184 Sanè, *inquit*, ſi tumulus eccleſiaque S. Dionyſii intra urbem (*Pariſienſem*) primum condita ſit, certiora etiamnum hujuſce rei exhiberentur teſtimonia, neque longo temporum ſpatio ita abolita fuiſſet tumulati intra urbem S. Dionyſii memoria, ut nulla penitus monumenta ſupereſſent vel conſignata litteris, vel antiqua veneratione chriſtianorum ad nos uſque fideliter tradu&ta; vel certè tranſlati corporis S. Dionyſii, vel furtim ſublati in baſilicam ſuburbanam alicubi mentio fieret. Adde, quòd hæc ſancta pignora tumulo condita in inſula urbe & baſilica aſſervata neque clàm furripi potuiſſent, neque palàm auferri clerus populuſque paterentur. Neque adverſus ſuburbanum S. Dionyſii tumulum umquam anteà reclamatum fuiſſe reperio; immò ad VI vel V ab urbe (*Pariſienſi*) millarium tumulum SS. Martyrum (Dionyſii *nimirum ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii) fuiſſe, ſemper creditum eſt, atque in dubium revocari prohibet ætatum omnium ſumma conſenſio & à prima origine ad nos uſque & quaſi per manus tradita religio. *Ita hactenus ille; etſi autem vel ſic opinionem, quâ*, S. Dionyſii, *certò è jam dictis eo loco, quo San-dionyſianum Francie oppidum modò exſtat, cum ſociis ſuis ſepulti, Pariſiis tumulum fuiſſe, eccleſiamque S. Dionyſii de Paſſu ibidem primitus ſuprà hanc eſſe exſtructam, Launoius adſtruit, ſatis ſuperque convellat atque infirmet, eam tamen debili admodum fundamento innixi, ut etiam objectas à Tillemontio difficultates, ob quas hoc ſcriptor, non quidem an non Pariſiis, ſed tamen an non loco, à civitate hac minùs quam duabus circiter leucis remoto, ſtatuenda eſſet eccleſia, ſuprà* S. Dionyſii *tumulum primitus exſtructa, dubitavit, facili negotio poſſe diſſolvi, juverit adhuc § ſequenti monſtraſſe.*

§ XI. Opinio, quâ Launoius Pariſiis antiquam S. Dionyſii eccleſiam ſtatuit, refellitur, difficultatibuſque, ob quas, an hæc duabus circitèr leucis à civitate illa abeſſe potuerit, Tillemontius dubitavit, ſatisfit.

Ratio, ob quam Launoius antiquam S. Dionyſii eccleſiam

Launoius, qui, quemadmodùm § proximè pragreſſo vidimus, S. Dionyſium *in ipſamet civitate Pariſienſi paſſum ac ſepultum, eccleſiamque*, S. Dionyſii de paſſu *ideirco dictam, ſuprà ſacra Sancti illius lipſana fuiſſe ibidem exſtructam, contendit, hanc quoque jam inde à ſeculo ſexto fuiſſe erectam, in ſua de veteribus Pariſienſium baſilicis Diſquiſitione cap. 4 affirmat, tantam ſcilicet antiquitatem ſacro iſti ædificio attribuendam ratus, quòd jam inde a ſeculo illo ſuprà* S. Dionyſii *tumulum celeberrimam ſteriſſe eccleſiam, è monumentis antiquis, quibus fidem abnuere non poſſet, haberet compertum; verùm Pariſienſem eccleſiam, quæ* S. Dionyſii de paſſu *nuncupatur, non niſi circa Chriſti annum* MCXLVIII *fuiſſe exſtructam, Hadrianus Valeſius dilucidè oſtendit, idemque etiam in ſua eccleſiæ Pariſienſis Hiſtoria facit Gerardus du Bois; cùm autem id ita ſit, plura hîc afferre, quò poſtrema illa Launoii de ſacra iſthac Pariſienſium æde aſſertio confutetur, neceſſe non eſt. Neque vero brevitas, cui modò ne tenuis hîc in immenſam molem excreſcat, ſtudendum, facere id permittit. Hinc etiam non ſingulis, quibus eccleſiam, ſuprà* Dionyſii *tumulum jam inde à ſeculo ſexto exſtructam, intra ipſum civitatis atque inſula Pariſienſis ambitum exſtiriſſe probare ſatagit, argumentis refellendis, ſed generali quodammodò, cui hæc innituntur, fundamento ſubvertendo tantummodò hîc incumbam. Rem ipſam aggrediamur. Opinio, quâ eccleſiam, ſuprà* S. Dionyſii *tumulum antiquitus exſtructam, in ipſa civitatis Pariſienſis inſula Launoyus ſtatuit, potiſſimùm, imò unicè ferè, fundatur in eo, quòd Gregorius Turonenſis, aliique ſcriptores antiqui, dum de ſacro iſto ædificio loquuntur*, Pariſius *iſtud*, Pariſiaca in urbe, Pariſius civitate, *aut* apud Pariſios *collocent. Verùm an hæ voces, locum, quo ſita eſſet* S. Dionyſii *eccleſia, ſignificantes, de ipſo civitatis Pariſienſis ambitu neceſſariò debent intelligi? Ita omnino perſuaſum ſibi habuit Launoyus.*

Pariſii locutionem tutat, inferna at debilis

186 *Verùm eas de ſuburbanis quoque civitatis Pariſienſis locis, imò & aliis, duabus circitèr aut etiam tribus leucis ab ea diſſitis, poſſe exponi, eruditi univerſim omnes, nimi Launoii hac in re placita penitius etiam ſcrutati, conſenſerunt, ac inprimis quidem ſuprà adhuc laudatus Hadrianus Valeſius, qui, Gregorium Turonenſem alioſque omnes ſcriptores antiquos modo improprio, ut interim maximè eis uſitato, fuiſſe locutos, eoſque ſuprà addu&is verbis* Pariſius, Pariſiaca in urbe, Pariſius civitate, *aut* apud Pariſios *nihil aliud, quàm* propè urbem Pariſios, circa urbem Pariſios, ad urbem Pariſiorum *deſignare voluiſſe, variis addu&is exemplis*

Digitized by Google

A *in ſuis, quæ contra Launoii hic à nobis impugnatam opinionem in lucem emiſit, ſcriptis dilucidè oſtendit. Et verò, quod hic ait Valeſius, locum certè quantùm ad Gregorium Turonenſem habuiſſe, vel ex eo liquet, quòd hic ſanctus ſcriptor de eccleſia S. Laurentii, alteraque S. Vincentii, hodie S. Germani Pratenſis, lib. 6 Hiſt. Francorum, capp. 9 & 46 ſermonem inſtituens, priorem quidem* apud Pariſius, *poſteriorem verò* Pariſius *collocet, quamvis tum amba à civitate Pariſienſi multùm eſſent remota. Nec eſt, cur id mirum cuiquam videatur, cùm lib. 4, cap. 6 de Miraculis S. Martini vocet Aredium* Lemovicinæ urbis abbatem, *quem tamen ſoli Attanenſi monaſterio, in diœceſi Lemovicenſi leucis octo à civitate homonyma à ſe condito, abbatis munere præfuiſſe conſtat. Exempla ſimilia permulta, è quibus ſcriptores alios eodem etiam modo eſſe locutos, palàm eſt, poſſent afferri; verùm brevitatis ergò panca dumtaxat, è multis ſelecta, hic adhuc ſubjungo. Annaliſta Metenſis, qui, Carolum Martellum* haud longè à Pariſiaca civitate in baſilica ſancti Dionyſii martyris *ſepultum fuiſſe, apud Cheſnium tom. 3 Francia ſcriptorum pag. 272 ſcripſerat, poſtea apud eumdem Cheſnium pag. 317 de Carolo Calvo loquens ait, principis hujus oſſa, Nantua primùm terræ mandata, aliquot annis pòſt inde fuiſſe tranſlata, ac* Pariſius in monaſterio ſancti Dionyſii honorificè ſepulta.

B

187 *Is ſcripter, uti hinc apparet, indiſcriminatim* Pariſius & haud longè à Pariſiaca civitate *San-dionyſianam abbatiam collocat. Ordericus Vitalis locum, quo ſepultus eſt Carolus Calvus,* Pariſius *Hiſt. pag. 634 & 637 etiam ſignat. Helgaldus, monachus Floriacenſis, qui, cum frequenter venerit Pariſios, San-dionyſianæ abbatiæ ſitum atque hâc à civitate diſtantiam indubiè cognoverit, apud Cheſnium tom. 4 Francia Scriptorum pag. 78 de Roberto, Francorum rege, locoque, quo ſepultus hic fuit, ſequentem loquitur in modum :* Obdormivit in Domino XIII Kal. Aug. Miliduno caſtro.... & Pariſius deportatus apud S. Dionyſium juxta patrem ſuum ſepelitur. *Manuſcriptum Floriacenſe, à Cheſnio tom. proximè cit. pag. 86 laudatum, rem adhuc diſtinctiùs exprimit ſequentibus hiſce verbis ;* Obiit Miliduno anno Incarn. Dominicæ MXXXII, & ſepelitur Pariſius in monaſterio S.

C Dionyſii. *Aimoinus demum, de Adelaïde muliere illuſtriori, ſub ſeculi undecimi initium, id eſt, eo tempore, quo, fatente ipſomet Launoio,* S. Dionyſii *reliquiæ eodem, quo hodie, loco honorata fuerunt, ad* S. Dionyſii *ſepulcrum delatâ, ſermonem lib. 2 mirac. S. Benedicti cap. 20 faciens, ait, eam* Pariſius ad S. Dionyſii ſepulcrum *fuiſſe portatam. Jam verò, cùm hæc ita habeant, enimverò ſcriptores antiquiores, ac nominatim Gregorium Turonenſem, imò & S. Audœnum, dum in S. Eligii Vita lib. 1, cap. 32 de Sancto hæc loquens, conſtruxiſſe eum* S. Dionyſio Pariſius civitate *mauſoleum, memoriæ prodit, per vocem* Pariſius *non ſolùm Pariſienſem civitatem, ſed & hujus ſuburbia ac totum territorium deſignare voluiſſe, indubitatum mihi apparet. Diſpiciat modò ſtudioſus lector, quid de opinione, quâ eccleſiam, ſupra* S. Dionyſii *tumulum antiquitus exſtructam, in ipſamet civitatis Pariſienſis inſula Launoius ſtatuit, ſit cenſendum.*

188 *Sanè debile admodùm atque infirmum*

oſtenditur, hâcque adeò illius opinio-ne

Octobris Tomus IV. Zzzzz *ſeſ-*

AUCTORE C. B. *rejecta, admittitur oppoſita ut certa, ac porrò*

eſſe, cui innititur, fundamentum, nemo non fatebitur, qui vel ea, quæ jam dicta ſunt, attentè expenderit; cùm autem res ita habeat, ipſammet pariter opinionem illam parum admodùm eſſe firmam, neceſſe eſt. Et verò talis etiam non tantùm Valeſio, qui primus eam argumentis planè invictis confutavit, ſed & omnibus deinde, quibus ea de re loquendi ſeſe obtulit occaſio, eruditis eſt viſa. Hinc porrò & præcipuè ex aliis, & proximè pragreſſo à me adductis, fit, ut opinionem Launoianam rejiciam etiam ut falſam, ac oppoſitam, quæ præfatam S. Dionyſii *eccleſiam duabus circiter ab urbe Pariſienſi leucis in oppido Sandionyſiano ſtatuit, amplectar ut certam atque indubitatam. Verùm, etiamſi rationes, ob quas id facio, ſolidæ admodùm, uti eas expendenti pateſcet, ac validæ ſint, Tillemontius tamen, an eccleſia, ſupra* S. Dionyſii *tumulum exſtructa, duabus ab urbe Pariſienſi leucis ſtatui poſſet, dubitavit; eò autem fuit impulſus ſuprà ſapiſſimè à nobis laudatâ, quam Bollandus noſter primo loco edidit, S. Genovefæ Vitâ, in qua, ut ait, reperiuntur multa, quæ, ut eccleſia illa, à ſanctiſſima iſthac Pariſienſium patrona exſtructa, multò minùs fuerit, quàm duabus leucis ab urbe Pariſienſi remota, exigere videntur; verùm rem hanc aliter, quàm ſcripter ille exiſtimârit, indubiè habere, è jam nunc dicendis pateſcet. In S. Genovefæ Vita, inquit tom. 4 Monument. Eccleſiaſt. not. 5 in* Dionyſium *Pariſienſem Tillemontius, legitur, factum eſſe, ut, cùm fabris lignariis, pro eccleſia San-dionyſiana ædificio laborantibus, potus defeciſſet, presbyter Geneſius S. Genovefam rogaverit, ut, dum ipſe potum quantocyus procuraturus Pariſios excurreret, in operarios illa invigilaret.*

E

189 *Si aqua, ſubjungit Tillemontius, opus erat, certò, quò compararetur, Pariſios è San-dionyſiano oppido veniendum non erat; ſi verò vinum, difficile creditu eſt, futurum fuiſſe, ut propiùs non inveniretur. S. Genovefa, proſequitur idem ſcripter, ex habitaculo ſuo ad San-dionyſianam eccleſiam per lutum & pluviam, aliis aliquot virginibus eam comitantibus, ſeſe aliquando noctis tempore contulit, nec, tum eam Pariſiis ad San-dionyſianum oppidum iviſſe, veroſimile apparet. Duodecim energumenos, qui ducti ad illam fuerant, ad San-dionyſianam eccleſiam miſit, ibique illi, ſecutâ paulò pòſt Sanctâ, in ſilentio, manibus poſt tergum ligatis, manſerunt. In ponte Pariſienſi factum eſt, ut de duobus calcis furnis, qui San-dionyſianæ eccleſiæ exſtruendæ inſervierunt, duo porcorum cuſtodes ſint collecuti. Verbo, addit adhuc Tillemontius, quæcumque in Vita illa dicuntur, locum præbent opinandi, haud procul Pariſiis San-dionyſianam, quam S. Genovefa exſtruxit, eccleſiam abfuiſſe. Ita ferè hactenus ille; verùm, an difficultatibus, è S. Genovefæ Vita hîc objectis, Tillemontius id, quod vult, evincat, ac proin an ob illas de veritate opinionis, quâ eccleſiam illam in San-dionyſiano oppido ac proin duabus circiter ab urbe Pariſienſi leucis ſtatuimus, meritò dubitârit, examinemus. Etiamſi fabri lignarii, de quibus in S. Genovefæ Vita ſermo ſit, haud procul Pariſiis laborâſſent, quid hinc, quæſo, pro ſe Tillemontius concludat? Id non eodem, quo San-dionyſiana eccleſia exſtruebatur, loco, ſed contrà in ſaltu, ubi numquam quiſquam* S. Dionyſium *humatum aſſeruit, factum adjicitur. Fieri ergò poteſt, ut*

difficultatibus etiam, ob quas de ejus veritate

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ſeſqui-leuca circitèr ab eccleſia, quam S. Genoveſa exſtrui curabat, fabri lignarii abſuerint, cúmque tunc circa civitatem Pariſienſem multa invenirentur nemora, nihil omnino impedit, quò minùs è fabris illis lignariis in vicina Sylva alios quidem excidendis, quæ novo exſtruendo ædificio opus erant, arboribus, alios verò iiſdem aut dolandis aut avehendis occupatos fuiſſe, credamus. Collectis, *inquit cap.* 4, *num.* 19 *Vitæ S. Genoveſæ ſcriptor*, Carpentariis, qui ad ædificium, quæ de lignis opus erant, in ſaltu alii inciderent ac dolarent, alii in plauſtra conveherent.

dubitavit Tillemontius, pro ratione,

190 *Sanè, Operariis ita, ut hîc traditur ac ſuprà jam dixi, in ſaltu propè Pariſios occupatis, eſſe etiam non videtur, cur Geneſius preſbyter, deficiente illis potu, ad civitatem illam ſeu aquam ſeu vinum comparaturus excurriſſe, non credatur. Quotidie fit, ut arbores in ſylvis exſcindantur, ædificiiſque procul inde exſtruendis vendantur. Secundò cur mirandum, S. Genoveſam die Dominica manè, aurâ etiam non favente, ad eccleſiam* S. Dionyſii, *in quem ſumma erat pietate, ſeſe contuliſſe? Si id eâ anni tempeſtate, quâ, ut ſub Autumni finem aut in hieme, dies breviores ſunt, ſancta illa Virgo fecit, oportebat ſanè, ut, quò circa horam ſeptimam aut octavam ad* S. Dionyſii *adveniret, manè eò, illucéſcente nondum die, proficiſceretur. Et verò vel ipſa tam maturè abeundi adhibita cautio, nonnihil itineris faciendum ei fuiſſe, indicat. Diceſne forſan, dedecuiſſe Virginem per plateas, tenebris nondum pulſis, incedere? Verum plures itineris ſocias ſibi habebat adjunctas. Quod ſi porrò, duarum circiter leucarum viam fuiſſe longiorem, quàm ut ad eccleſiam, tanto ſpatio Pariſiis diſtantem, ſeſe contuliſſe ex more ſibi uſurpato Sanctam, credibile appareat, fortaſſis modò arguas, in ejus apud Bollandum Vita, nec quoties eò ſeſe conferret, nec an id habuerit ſolemne, declaratur. Præterea neſcitur, an extra Pariſios in via, quæ ab hac civitate ad S. Dionyſii ducit, non habuerit parvulam quampiam ædem, inſervientem ſeceſſui, cui, quemadmodùm in prima ejus apud Bollandum Vita num.* 33 *narratur, quotannis ſeſe ſoli Deo ab Epiphania uſque ad Hebdomada ſancta ſeriam quintam ſeu cenam Domini vacatura dedere ſolebat.*

B

C

191 *Imò verò, domunculam hujuſmodi S. Genoveſa eo loci re ipſa fuiſſe, cogitandi anſam præbet ejus biographus, num.* 20 *apud Bollandum dicens, factum eſſe, ut vice quadam, non è civitate Pariſienſi, ſed è ſeceſſus ſui loco ad* S. Dionyſii *baſilicam, die Dominica inſtante, multò manè ſit profecta.* Vice quadam, *inquit loco cit. Scriptor ille*, poſt intempeſtam noctem, jam proximam diem Dominicam Gallorum plauſu vel cantu inuicante, egreditur de receptaculo ſuo, ut ad baſilicam S. Dionyſii pergeret. *Sanè è domuncula hujuſmodi, Pariſios inter & oppidum San-dionyſianum ſita, ad* S. Dionyſii *baſilicam, nocte adhuc durante, S. Genoveſam perrexiſſe, probabilius ſaltem apparet, quam ei, quò ad ſuburbanam eccleſiam media nocte ſeſe conferret, civitatis Pariſienſis portas, ut loco ſupra cit. vult Tillemontius, fuiſſe apertas. At hac Pagi, Pariſios inter & San-dionyſianum oppidum ſiti, qui hodie* Capella *vocatur, eccleſia Deo ſub S. Genoveſæ invocatione eſt conſecrata; ut in ſancta hujus Virginis, eo loci olim ſubinde commorata, memoriam exſtructa fuiſſe non immeritò queat videri. Tertiò quid, quæſo, è duodecim energumenis, à S. Genoveſa Pariſiis ad* S. Dionyſii *eccleſiam miſſis, poteſt pro hac in civitatis hujus vicinia locanda concludi? Nonne ſæpiſſimè fit, ut ægroti, quò ſanitati per Sanctorum interceſſionem reſtituantur, ad eccleſias longiori etiam, quàm duarum leucarum ſpatio diſſitas ducantur? Quartò tandem ac ultimò quod ad porcorum cuſtodes, de duobus calcis furnis, quos in ſylva invenerant, in ponte Pariſienſi colloquentes, jam ſpectat, id certè fuiſſe illos calcis furnos vel procul à loco, quo eccleſiam ædificare S. Genoveſa meditabatur, remotos, vel ponti, in quo duo, quod ſibi acciderat, porcorum cuſtodes narrabant, exſtitiſſe propinquos, nemiquam ſignificat; ut proin nec inde quidquam pro eccleſia illa haud longè à civitate Pariſienſi conſtituenda conficiatur.*

D

hîc addatur

192 *Quod ſi interim veritati, quod de calcis furnis, miro modo per porcorum cuſtodes detectis, in priori S. Genoveſæ Vita num.* 17 *apud Bollandum narratur, ſit conſonum, veriſimillimè, ut hi de furnis illis ſeſe inter in ponte Pariſienſi fermocinarentur, ſingulari Dei providentia eſt factum, quò ita de re illa preſbyteri, qui S. Genoveſa in eccleſia ſupra* S. Dionyſii *tumulum exſtruenda opem ferre deſiderabant, redderentur certiores. Ceterùm, cùm nihil præterea aliud, quod vel civitati Pariſienſi propius, quam modò exſtet San-dionyſianum Franciæ oppidum, exſtructam à S. Genoveſa ſupra* S. Dionyſii *tumulum eccleſiam ſtatuere, vel etiam tantummodò de hujus à civitate Pariſienſi duarum circitèr leucarum diſtantia dubitare nos cogat, definitè à S. Genoveſa Vita Tillemontius objiciat, nec re etiam ipſa quidquam in hac hujuſmodi inveniri appareat, non eſt ſanè etiam, cur ob Vitam illam de opinionis, quâ eccleſia illa tanto à civitate Pariſienſi ſpatio ſtatuitur, veritate in rationibus, § proximè pregreſſo adductis, ſolidè fundata ambigatur. Felibianus, eodem ferè, quo hîc ego, modo contra Tillemontium, ſecùs è doctis opinantem, in erudita, quam San-dionyſianæ abbatiæ Hiſtoriæ, à ſe contextæ, præmiſit, Diſſertatione § 1 argumentatus, ſubjungit, ſcriptorem illum, expenſis, quæ compendio in hac continentur, Diſſertationis prolixioris rationibus, tandem in opinionem, potiori autoritate nixam, quæ eccleſiam, ſupra* S. Dionyſii *ejuſque ſociorum* Ruſtici & Eleutherii *tumulum ſeu corpora à S. Genoveſa exſtructam, duabus circitèr ab urbe Pariſienſi leucis ſtatuit, conceſſiſſe, imò & quintam ſuam, priuſquam moreretur, in* S. Dionyſium *Pariſienſem notam eodem planè, quæ in ſecunda Monumentorum ejus Eccleſiaſt. editionis tom.* IV *pag.* 715 *legitur, correxiſſe.*

E

F

in medium

193 *Ita omninò habet; Tillemontius, utut interim, magnas eſſe, quas è S. Genoveſæ Vita objecerat, difficultates, loco cit. adhuc contendat, ſuam tamen præfatam Notam correxit; id autem idcircò potiſſimùm fecit, quòd* S. Dionyſii *ejuſque ſociorum* Ruſtici & Eleutherii *corpora, ſi primùm in eccleſia, à S. Genoveſa propè Pariſios exſtructa, quieverint, inde equidem (quod tamen creditu admodum difficile ipſi eſt viſum) ſeculo ſeptimo aut media ſui parte dumtaxat elapſo aut etiam jam ſeneſcente debeant ad San-dionyſianum oppidum fuiſſe tranſlata, credibileque non ſit, centum dumtaxat aut nec tot etiam annis poſt oblivioni adeò tranſlationem illam datam fuiſſe, ut ſeculo octavo, quemadmodum ex Actorum edendorum ſcriptore anonymo, qui*

ſolutis, non parum confirmatur.

tum

A *tum ſtornit, apparet, perſuaſum ſibi homines univerſim habuerint, ſacra illa pignora in Sandionyſiano oppido, in quo tum quieſcebant, perpetuò quieviſſe. Ceterùm ſi qui, hæc eò è vici v. g., qui nunc (num. 182 videſis) capella nuncupatur, eccleſia ſec. VII fuiſſe tranſlata, modò adhuc contendant, peti ab iis poteſt, ut vel antiquum, qui eventûs adeò memorabilis mentionem faciat, autborem aſſignent; aut, ſi id ex eccleſia alia, Pariſiis haud procul diſſita, quæ modò haud amplius exſtet, factum velint, peti poteſt, ut vel qualiacumque ſacri iſtius ædificii veſtigia monſtrent, vel nos ſaltem, quo id loco ſteterit, aut quo tempore quove caſu aut à quo fuerit deſtructum, edoceant; quòd ſi autem, ut certò non poterunt, nihil ſolidi ad hæc reſpondere queant, opinionem ſanè, quæ eccleſiam, à S. Genoveſa ſupra Sanctorum noſtrorum corpora exſtructam, non propè Pariſios, ſed duabus circiter à civitate hac leucis ſtatuit, non parùm ex omnibus jam dictis confirmari, imò etiam adeò certam, ut nec ullo modo de ejus veritate dubitandum ſit, nobiſcum fateantur, neceſſe eſt.*

B

§ XII. Quo oppidi San-Dionyſiani loco ſteterit exſtructa à S. Genoveſa ſupra S. Dionyſii ejuſque Sociorum tumulum eccleſia; an hanc præceſſerit antiquior, & an in novam, quam exſtruxerit, Dagobertus illorum corpora tranſtulerit.

Sanctis noſtris, nam ubi Sacra, cujus hic datur notitia.

C *IN San-Dionyſiano Franciæ oppido non modò memorari invenio homonymam celeberrimi nominis abbatiam, verùm etiam minus celebre monaſterium aliud, quod, à* S. Dionyſio *appellationem pariter ſortitum*, Prioratus S. Dionyſii de Strata *nuncupatur. Abbatia illa adeò paſſim omnibus eſt nota, ut quidquam hìc, quò reddatur notior, in medium proferre, ſupervacaneum ſit. Quod autem ad dictum prioratum ſeu eccleſiam ſpectat, Felibianus in ſua ſuprà adhuc laudata Diſſertatione § 2 circa medium ſequentem de ea notitiam verbis Gallicis, quæ, quòd uſui futura hìc ſint, Latinè à me reddita, tranſcribo, ſubminiſtrat.* Quod ad eccleſiæ, *inquit*, S. Dionyſii de Strata originem ſpectat, dici poteſt, ſemper nec monaſterium, nec prioratum fuiſſe. Sacellum antea, ſepeliendis abbatiæ San-dionyſianæ religioſis deſtinatum, eſſe potuit; conſuetudo enim, cujus plura tum Pariſiis, tum alibi exempla fuêre conſpecta, olim ferebat, ut eccleſiam quampiam aut ſacellum, quod cœmeterii loco eſſet, majora monaſteria haberent. Verùm, ne quid, quod in ſcriptoris antiqui teſtimonio fundatum non ſit, proferam, ex iis, quæ collectionis miraculorum S. Dionyſii author (*Sæc. tertii Benedictini part. 2, pag. 351 videſis*) in litteras miſit, eccleſia S. Dionyſii de Strata videtur, Fardulto ſub Caroli Magni imperio abbate, fuiſſe parœcia, cui deſerviebat Martinianus quidam, *ab authore illo* PRESBYTER LOCI, id eſt, pro uſitato temporis illius ſcriptoribus loquendi more CURIO vocatus. Poſtea parœcialis illa eccleſia haud ſeriùs, quàm ſub ſeculi decimi finem in monaſterium fuit mutata. AUCTORE C. B.

195 Eò abbatiæ religioſi, qui adverſa valetudine laborabant, mittebantur, uti diſcimus (*adi part. 1, pag. 697 Sec. VI Benedict.*) è S. Odilonis Vita, ubi præterea obſervandum occurrit, parvum illud monaſterium tunc S. Martini & non S. Dionyſii de Strata fuiſſe nuncupatum, quamvis poſtea, cùm ei juncta fuit parœcia, prioratui quidem S. Dionyſii, parœciæ verò S. Martini, quò duæ illæ eccleſiæ invicem diſtinguerentur, aut ob aliam nobis ignoratam cauſam impoſitum nomen fuerit. *Ita hactenus ille. Examinemus modò, eone oppidi San-dionyſiani loco, quo nunc eccleſia S. Dionyſii de Strata cernitur, an vero altero, quo Sandionyſiana celeberrimi nominis abbatia exſtat, eccleſia fuerit in Sanctorum noſtrorum honorem à S. Genoveſa exſtructa. Priori ſanè è duobus illis locis à ſancta hac Virgine id non factum, mihi ſat certum apparet. Retinéne, an ſecùs jam nunc dicenda aperient. Mox huc tranſcripta, quam Felibianus ſuppeditat, eccleſiæ S. Dionyſii de Strata notitia nihil omnino offert, quod vel* E *utcumque, eo loco, quo hæc modò conſpiciuntur, jam inde à ſeculo ſexto ſtetiſſe eccleſiam, ſuadere ſit natum, cùmque apud antiquos ſcriptores nihil etiam occurrat hujuſmodi, ſit vel hinc, ut, an ibi tum Sanctis noſtris eccleſiam S. Genoveſa exſtruxerit, non immeritò poſſit ambigi. Adhæc in eccleſiam, à Genoveſa exſtructam non quadrant, quæ in dicta notitia de eccleſia S. Dionyſii de Strata memorantur.*

modò cernitur,

196 *Hæc enim, ut notitia illa fert, primò ſacellum tantùmmodò, tum monaſterium prioratuſve aut monaſteriolum dumtaxat, numquam verò, ut apparet, major elegantiorque eccleſia exſtiterit; eccleſiam autem, quam Sanctis noſtris S. Genoveſa exſtruxit, ſtructura haud inelegantis moliſque haud exigua ædificium fuiſſe, ex infrà dicendis pateſcet, & vel ex eo in anteceſſum fas eſt colligere, quòd, quemadmodum in S. Genoveſa apud Bollandum Vita num. 18 traditur, ad faſtigium uſque, univerſis Pariſienſibus civibus auxilium ferentibus, fuerit perarctum. Verum, inquies, eadem S. Genoveſa Vita cap. 4 ſequentem hunc profert titulum: Ædificat (S. Genoveſa nimirum) baſilicam, quæ nunc dicitur prioratus S.* F *Dionyſii de Strata; ita autem, eccleſiam, quam Sanctis noſtris S. Genoveſa exſtruxit, ſtetiſſe eo loco, quo modò eccleſia ſeu prioratus S. Dionyſii de Strata cernitur, dilucidè declaratur. Fateor, ſic habet; verùm in Mſs. (Paginm in criticis ad annum 272, num. 8 videſis) plurium antiquorum ſcriptorum Operibus tituli capitibus, in quæ abs illis diviſa hæc fuerunt, non reperiuntur præfixi. Quid ſi ergò capitibus, in qua ab authore ſuo primigenia S. Genoveſa Vita fuit diviſa, tituli pariter in Mſs. hujus exemplaribus haud inveniantur præfixi? Unus ſit, titulum equidem, proximè huc tranſcriptum, quem an Bollandus in antiquis, quæ ei præluxêre, Mſs. invenerit, an contrà ipſemet fecerit, compertum haud habeo, S. Genoveſa Vitæ à poſterioris ævi ſcriptore fuiſſe adjectum, vel ex eo liquet, quòd tituli author, ut vel recitata verba, quibus is concipitur, conſideranti pateſcet, per vocabulum adverbiale* nunc, *quod adhibet, ſeſe S. Genoveſa, æqualique hujus biographo poſteriorem non obſcurè prodat; ut certè è titulo illo pro determinando loco, quo S. Genoveſa in San-dionyſiano*

AUCTORE C. B.

oppido eccleſiam Sanctis noſtris exſtruxerit, nihil omnino certi poſſit concludi. Et verò hanc veroſimillimè, non ibi, ubi eccleſia S. Dionyſii de Strata modò conſpicitur, fuiſſe exſtructam, validius adhuc nunc ſubdenda, quam quæ jam dicta ſunt, ſuadent.

ſed ubi abbatia San-Dionyſiana ſtetit, S Genovefa eccleſiam exſtruxit,

197 *Mulier ethnica, ut ex anonymo noſtro num.* 179 *retulimus, Sanctorum noſtrorum corpora, lictoribus ſeu ſatellitibus æſtu erepta, in* terra arata *ſeu agro, ſementi recipiendæ parato, per famulos ſuos abſcondi ac ſepeliri ſexto ab urbe Pariſienſi lapide curavit; eo autem agrum illum ſitum fuiſſe loco, quem modò eccleſia S. Dionyſii de Strata occupat, ab omni veri ſpecie videtur alienum. Is enim, utpote* Stratæ *ſeu viæ publicæ, unde & eccleſia iſthæc nomen traxit, adjacens, paganorum ſeu ethnicorum conſpectui patentiſſime erat expoſitus; quis autem, præfatam mulierem, quæ horum oculis ac perquiſitioni ſacra illa pignora volebat ſubducta, in publico iſthac ac conſpicuo hujuſmodi loco reponi ac ſepeliri curâſſe, in animum inducat? Sanè, cùm San-dionyſiana dicti oppidi abbatia* Stratæ *ſeu viæ publicæ haud adjaceat, eodem, quo hæc exſtat,* B *loco exſtitiſſe agrum, in quo ſepulturam Sancti noſtri nulli ſunt, longè apparet probabilius. Porrò apud ſcriptores antiquos nihil omnino invenitur, quod, Sanctos noſtros priorem ſepulturæ ſuæ locum cum alio commutâſſe, ſuadere ſit natum. Diſciplina antiqua non niſi rarò mutationes patiebatur hujuſmodi, Martyrumque ſepulcra ex ſeſe adeò erant veneranda, ut fideles ornare hæc contenti, nemo quam de terra corpora levare, nedum alio ad alias eccleſias tranſferre, anderent. Jam verò, cùm hæc ita habeant, reque etiam vera, ut è ſuprà dictis liquet, & eodem ſemper, quo terræ primùm fuerant mandata, loco Sanctorum noſtrorum corpora quieverint, & ibidem ſupra iſta S. Genovefa eccleſiam exſtruxerit, conſectarium è jam nunc dictis ſit, ut hæc non eo oppidi San-dionyſiani loco, quem modò eccleſia S. Dionyſii de Strata occupat, ſed altero, quo celebris admodùm nominis abbatia San-dionyſiana exſtat, fuerit erecta.*

hæcque non vidit, ut Geſtorum Dagoberti ſuffragia admodùm,

198 *Tria quidem in eccleſia S. Dionyſii de Strata Sanctorum noſtrorum vetuſtiſſima cænotaphia ſeu ſepulcra lapidea aliaque inſuper, quæ eos ibidem aliquando jacuiſſe ſepultos indicant, monumenta hodieque viſuntur; verùm, cùm hæc* C *omnia, ut certum apparet, ſeculo nono, ſeu San-dionyſiano monacho anonymo, Dagoberti I Francorum regis geſtorum ſcriptore, qui, Sanctos noſtros in vili adicula, à S. Genovefa exſtructa, primùm jacuiſſe ſepultos indeque à principe illo in aliam eadem ſacram tranſlatos, primus omnium litteris tunc mandavit, poſteriora ſint, eſt ſanè, cur in dicta eccleſia poſita ſeu erecta credantur è nata hinc de Sanctorum noſtrorum corporibus tumulo in hac olim conditis opinione, quæ, quamvis è jam dictis ac porrò dicendis falſa, ſenſim tamen, ſeculorum ſubſequentium ignorantia ac ſimplicitate ſuffragante, à nonnullis admiſſa ut certò vera, patronos etiam, qui eam cænotaphiis lapideis aliiſque id genus monumentis æternitati commendare ſtuduerint, eſt conſecuta; cùm autem res ita habeat, hiſce ſanè, quæ, ut dictum, in eccleſia S. Dionyſii de Strata hodieque viſuntur, moveri non debemus, ut eo, quo hæc exſtat, loco Sanctorum noſtrorum corpora primùm quieviſſe eccleſiamque ſupra hæc à S. Genovefa fuiſſe exſtructam, credamus. Laudatus enim Geſtorum Dagoberti ſcriptor a-*

nonymus, qui, indubia, quam dixi, opinione, D *monumentis illis ponendis occaſionem ſeu anſam præbuit, ſubleſta admodum, imò in re, quæ ad inſtitutum noſtrum potiſſimùm hic ſpectat, nullius prorſus eſt fidei. Audi, qui de eo in Admonitione, quam illis Dagoberti Geſtis, in Rerum Gallicanarum Scriptorum tomum 2 à ſe illatis, præmiſit, Bouquetus loquatur.* Monachus iſte, *inquit*, rebus tam fabuloſis tamque vero abhorrentibus ſuam maculavit hiſtoriam, ut non immeritò à quibuſdam anonymus fabulator vocetur, nullamque fidem vix mereatur, niſi in iis, quæ à Fredegario mutuatur.

ut viri eruditi cenſent, fidei auctor ſcribit,

199 Non dubitandum tamen eſt, quin ipſi donationes, quas monaſterio S. Dionyſii à Dagoberto factas refert, notæ atque perſpectæ fuerint, cùm earum exemplaria in archivo hujus monaſterii ſua ætate ſervari teſtetur. *Felibianus in ſua, quam ſuprà plus ſemel jam laudavi, Diſſertatione § 2 eumdem ſcriptorem ac monachum anonymum cenſurâ non minùs acri perſtringit, ac deinde verbis Gallicis, Latinè à me hic redditis, ſubjungit:* Quæ de antiquæ San-Dionyſianæ eccleſiæ ſtatu, de abbatiæ homonymæ fundatione, de conſtitutis eo loci E monachis, tranſlatiſque S. Dionyſii ac Sociorum ejus reliquiis proferre eſt auſus, ea omnia cum iis, quæ ſive in antiquis authoribus, ſive in temporis iſtius, quæ ſuperſunt, monumentis leguntur, adeò pugnant, ut, quò confutentur, hæc cum illis contuliſſe ſufficiat. *Ita ille, neque ſane immeritò. Etenim monachus ille ac ſcriptor anonymus, de eccleſia, à S. Genovefa ſupra Sanctorum noſtrorum tumulos in vico Cathelia-cenſi erecta, ſermonem in dictis Dagoberti Geſtis cap. 3 inſtituens, ſequentem ſcribit in modum:* In eo ſanè vico (*videlicet, uti ab eo vocatur, Catulliacenſi*) primum memoratæ urbis (*Pariſienſis nimirum*) epiſcopum beatiſſimum Dionyſium, cumque eo Ruſticum & Eleutherium: ..... pro Chriſti nomine ..... interemptos, quædam materfamilias ..... quia palàm non audebat, clàm ſepulturæ mandavit..... Sic incomparabilis theſaurus diu latuit..... Et quamvis quædam inibi ab anterioribus regibus propter aſſidua, quæ ibidem agebantur miracula, collata fuiſſent, tamen ..... locus ille nimiùm negligebatur. Vilis quippe tantùm ædicula, quam, ut ferebatur, beata Genovefa ſuper ſanctos Martyres devotè conſtruxerat, tantorum Martyrum corpora ambiebat. F

fuit edicula, ſed, quemadmodùm ſatemur

200 *Quòd ſi itaque ſcriptori huic, qui deinde, Sanctorum noſtrorum corpora ex edicula, ab eo hic memorata, ad eccleſiam novam à Dagoberto fuiſſe tranſlata, cap.* 17 *narrat, credendum hic ſit, ſacra ædes, quam S. Genovefa in vico Cathelinacenſi Sanctis noſtris exſtruxit, neglecta admodùm Dagoberti ætate fuerit atque adeò parva, ut horum corpora, ibidem ſepulta, capere vix poſſet. Verùm haud parvam fuiſſe eccleſiam, quam S. Genovefa Sanctis noſtris exſtruxit, jam ſuprà edocui; quàm meritò autem id fecerim, è jam nunc dicendis dilucidiùs pateſcet. In edendis Sanctorum noſtrorum Actis anonymus horum author num.* 12 *ita prodit memoriæ:* Antedicta..... materfamilias horum non immemor ſecretorum, cùm primùm perſecutionis tepuiſſe vidit fervorem, locum tantorum Martyrum oſſa aſſervantem quà oportuit ſollicitudine requiſivit, atque inventum eminentis mauſolei conſtructione ſignavit. Unde poſtmodùm Chriſtiani baſilicam ſupra Martyrum corpora

A pora magno ſumptu cultuque eximio conſtruxerunt. *Eccleſia ſeu baſilica, ab anonymo noſtro hic memorata, non eſt antiquior, quæ exſtructam à S. Genovefa præceſſerit, ſed ipſamet eſt illa baſilica ſeu eccleſia, quam ſancta iſthæc Virgo, ut ejus apud Bollandum Vita ſuprà ſæpiſſimè laudata prodit, in vico Catholiacenſi ſupra Sanctorum noſtrorum corpora exſtruxit. Ita ſaltem cenſent viri eruditi nonnulli, neque verò immeritò, uti ex iis, quæ ſubdo, apparet. Quæcumque anonymus noſter de eccleſia à ſe memorata ſcribit, ea omnia eccleſiæ, à S. Genovefa biographo celebratæ, & vice verſâ, quæcumque hic de iſthac refert, ea omnia eccleſiæ, ab anonymo noſtro memoratæ, apprimè conveniunt. Eccleſia, ab anonymo noſtro memorata, ſupra Sanctorum noſtrorum corpora fuit erecta. Fuit & ſuper hæc erecta eccleſia, à S. Genovefa biographo celebrata.*

201 *Prior, Chriſtianis adnitentibus, poſterior, Pariſienſibus univerſis adlaborantibus, dicitur exſtructa. Altera in vico pagano, altera ſexto ab urbe Pariſienſi lapide traditur ædificata. Adhæc S. Genovefa Vita nihil omnino affert, quo antiquiorem ſtetiſſe eccleſiam eo loco, quo ſuam hæc ſancta Virgo condidit, vel nicúmque inſumet; imò omnia, quæ de ſacra hac æde commemorat, nentiquam eccleſia vel inſtaurata dumtaxat, vel antiquioris in locum ſubſtituta, ſed nova omnino atque à fundamentis erecta ſpeciem animo objiciunt. Jam verò, cùm hæc ſic habeant, ſitque adeò, uti è jam dictis apparet, eccleſia ſeu baſilica, quam ſupra Sanctorum noſtrorum corpora* magno ſumptu cultuque eximio *Chriſtianos conſtruxiſſe, anonymus Actorum edendorum author refert, una atque eadem cum eccleſia, à S. Genovefa exſtructa, conſectarium ſit, ut hæc ſanè, contrà ac ſuprà laudatus Geſtorum Dagoberti ſcriptor tradit, haud parva ac vilis exſtiterit. Reponi quidem poteſt, ab anonymo noſtro, qui, ut dictum, ſeculo VIII demum floruit,* S. Dionyſii *ejuſque Sociorum eccleſiam non ſecundum ſtatum, quem, curante S. Genovefa, acceperat, ſed ſecundum recentiorem præſantioremque, ad quem, ut infrà videbimus, ſeculo ſeptimo à Dagoberto fuit adducta, depingi.*

hic addutis

B

C *præcipuaque ex Gregorio Turonenſi*

202 *Verùm, ſit ita, nequeatque adeò, exiliſne, an magna, viliſne, an elegans, quam S. Genovefa exſtruxit, eccleſia exſtiterit, è ſcriptore illo definiri, aptiſſimè equidem id ex Gregorio Turonenſi, qui ante Dagobertum floruit, conſici, negari non poterit. Hic ſcriptor* S. Dionyſii *eccleſiam veluti admodùm notabilem, tumulumque veluti locupletiſſimè ornatum lib. de Gloria Martyrum cap. 72 repræſentat. Narrat ſcilicet ibidem, militem quempiam Sigeberti, Francorum regis, cùm hic cum exercitu (anno 574) propè Pariſios verſaretur, ad* S. Dionyſii *baſilicam acceſſiſſe, cúmque eam, cuſtodibus vacuam, oſtiiſque non reſeratis, patentem, invenîſſet,* pallam holoſericam auroque exornatam & gemmis, *quæ Sancti tumulum operiebat, ſurripuiſſe; alterumque item tunc ejuſdem Sigeberti militem,* S. Dionyſii *tumulum, qui, ut ait,* turritus *ſeu pyramidis in modum acuminatus erat,* calcare *ſeu aſcendere minimè veritum,* columbam auream, *ad eum appenſam, auferre fuiſſe conatum. Porrò in eadem* S. Dionyſii *baſilica Dagobertum Chilperici regis & Fredegundis reginæ filium, ætate nondum adulta mortuum, ſepultum fuiſſe, Hiſt. Francorum lib. 5, cap. 35 refert. Adhæc Hiſt. ejuſdem lib. itidem 5, cap. 33 loquitur de ſcandalo, quod eodem in loco evenit occaſione mulieris, adulterii accuſatæ, quæ eò, ut ſeſe, jurejurando ſupra* S. Dionyſii *tumulum præſtito, purgaret, advenit.* AUCTORE C. B.

203 *Portarum vi effractarum, divinique officii, in eccleſia illa ob ſanguinem, ibidem tunc effuſum, interrupti, mentionem facit; quæ omnia adjuncta eccleſiam ſat magnam deſignant, utpote quæ, ut hæc vera ſint, & pluribus portis inſtructa &, ut apparet, communitate etiam, divinis officiis vacare ſolita, debuerit fuiſſe illuſtris. Talis fuit eccleſiæ* S. Dionyſii *ſtatus Gregorii Turonenſis ætate, id eſt, ſub Chilperico I, qui, anno 561 regnare exorſus, anno 584 fuit occiſus; qualis autem ſub Clotario II, ejus filio, qui, cùm annis circitèr quadraginta quatuor regnâſſet, anno 628 obiit, exſtiterit, docet non in Chronico ſuo cap. 54 Fredegarius, ubi de Godino, Warnacharii majoris-domûs, anno, ut Chronici illius editor Ruinartius in margine notat, 626 vitâ functi, filio, qui poſt patris ſui mortem graviſſimo delicto Clotharium offenderat, ſermonem inſtituens, ait illum, quò principi huic juramentum fidelitatis præſtaret, ad præcipuas Sanctorum eccleſias, in quibus tum ſolemnia hujuſmodi juramenta præſtari ſolebant, fuiſſe adductum, locíſque illis ſacris accenſet locum ſeu eccleſiam* Domni Dionyſii Pariſius. *Porrò, cùm eccleſiæ, à S. Genovefa Sanctis noſtris ſub ſeculi V finem erectæ, aliam à quoquam, priuſquam Dagobertus I, Clotharii II filius, regnaret, fuiſſe ſubſtitutam, nemo hactenus dixerit,* S. Dionyſii *eccleſia, quæ, Chilperico I & Clotharîo II regnantibus, exſtabat, alia certè non fuerit, quam quæ à S. Genovefa fuerat exſtructa.* & Fredegario

E

204 *Jam verò, cùm res ita habeat, ac, quemadmodùm è Fredegarii & Gregorii Turonenſis teſtimoniis modò adductis liquet,* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* SS. Ruſtici & Eleutherii *eccleſia, quæ poſterioris hujus ſcriptoris ætate ſeu, Chilperico I & Clotharîo II regnantibus, exſtabat, eâ tum magnitudine, ut multa oſtia haberet, eâ elegantiâ, ut turritum, columba etiam aurea multiſque aliis pretioſiſſimis donis ſupra eum pendentibus, Martyrum tumulum, pallâ holoſericâ, auro & gemmis ornatâ, opertum, complecterentur, eâ denique celebritate, ut in illa, & Dagobertus, Chilperici I regis filius, fuerit ſepultus, & non modò infima plebis homines, ſed etiam optimates Francorum, ſi quando id res exigebat, ſeſe ac ſuos jurejurando purgare ſolerent, exſtiterit, conſectarium eſt, ut omni dubio procul* S. Dionyſii *ejuſque Sociorum, quam S. Genovefa exſtruxit, eccleſia, utpote ab illa, de qua Gregorius Turonenſis & Fredegarius locis ſuprà citt. loquuntur, certò è jam nunc dictis haud diverſa, nequaquam parva ac vilis ædicula, qualis à monacho anonymo ſuprà laudato, Geſtorum Dagoberti ſcriptore, deſcribitur, ſed major ac elegantior fuerit eccleſia. Diceſne forſan à ſcriptore iſthoc* S. Dionyſii *eccleſiam, à S. Genovefa exſtructam, non qualis ſub Chilperico I & Clotharîo II, ſed qualis ſub Dagoberto, hujus filio, fuit, deſcribi? Verùm, cùm præcipuis eccleſiis, uti è ſuprà allegatis facilè colliges, anno 626 annumerata adhuc fuerit, hocque anno tempus, quo ſub Dagoberto fuiſſe eam dumtaxat vilem ædiculam, anonymus iſte monachus refert, haud multò quent eſſe poſterius, ſacrum iſtud ædificium ſub hoc principe à priſtino ſplendore adeò* probatur, major ac elegantior exſtiterit eccleſia,

AUCTORE C. B.

fuiſſe delapſum, ut repentè è majori atque elegantiori baſilica, qualis paucis antè annis adhuc fuerat, ad vilem tantummodò ac negletam ædiculam eſſet redactum, quis facilè in animum inducat? Sanè id ego mihi perſuadere haud queo.

locumque quo hæc ſtetit, Dagobertus, quam nos ibidem,

205 *Et verò ipſemet author ille, ut apparet, de eccleſia, à S. Genovefa exſtructa, idcircò dumtaxat contemptim adeò, ut verbis ſuprà recitatis fecit, eſt locutus, quòd hanc cum eccleſia S. Dionyſii de Strata, quam ætate ſua vilem tantummodò, negletam ac parvam eſſe cernebat, exiſtimârit eamdem; verùm eccleſiam, à S. Genovefa exſtructam, non ſtetiſſe eo vici Catholiacenſis ſeu oppidi San-dionyſiani loco, quo anonymi ætate cernebatur modòque adhuc cernitur eccleſia S. Dionyſii de Strata, hancque adeò ab illa certiſſimè eſſe diverſam, ſatis ſuperque è modò diſputatis liquet. Nunc, an Dagobertus alio vici ſeu oppidi ejuſdem loco, quo ſtetit olim eccleſia, à S. Genovefa exſtructa, modòque Sandionyſiana abbatia exſtat, eccleſiam novam exſtruxerit, itemque an Sanctorum noſtrorum in hanc tranſtulerit alio è loco ſacras reliquias, inquirendum. Tam hoc, quàm illud, ut jam ſuprà inſinuavi, idem anonymus Geſtorum Dagoberti ſcriptor cap. 17 apud Bouquetum memoriæ prodit; aſt poſtremum quidem certò falſum, primum autem apparet admodùm dubium. Res è jam nunc dicendis pateſcet. Author ille loco proximè cit. ſequentem ſcribit in modum:* Dagobertus denique..... acceſſit ad ſuprà memoratum locum (*vilem nempe, ut cap. 3 verbis ſuprà datis ſcribit, vici Catulliacenſis, in qua Sanctorum noſtrorum corpora jacebant, ædiculam*) & ſanctorum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii corpora requirens, digeſta eorum in ſarcophagis nomina repperit, quæ & in alium ejuſdem vici locum ſumma cum veneratione x. Kal. Maias tranſtulit, eorumque memorias auro puro & pretioſiſſimis gemmis exornavit. Et quamvis eccleſiam, quam ipſe à fundamentis exſtruxerat, intrinſecus miro decore fabricavit, foris quoque deſuper abſidam illam, intra quam veneranda Martyrum corpora tumulaverat, ut pleniùs devoti animi expleret deſiderium, ex argento puriſſimo mirifice cooperuit.

C

contrà ac à Fredegarii hic recitatis verbis

206 *Ita hactenus ille; ut autem an Dagobertus Sanctis noſtris, uti hiſce verbis docet, eccleſiam à fundamentis verè exſtruxerit, antiquæve à S. Genovefa exſtructæ novam ſubſtituerit, primò hîc definiamus, examinari modò ante omnia neceſſe eſt, ut, an hic ſcriptor, utpote in rebus diu ante ſe geſtis tunc dumtaxat, dum eas è documentis, ſcriptoribuſve antiquioribus didicit, fidem integram ſibi adjungens, è fontibus adeò probatis, quod de ſacro hujuſmodi ædificio, per Dagobertum exſtructo, memoriæ prodit, forſan hauſerit. Ac certò quidem Diplomata, aliave id genus documenta, quæ ſibi prælucentia habere potuerit, nulla omnino invenire quivi; quod autem ad ſcriptores antiquiores ſpectat, unus hos inter, qui, regnante Dagoberto, floruit, occurrit Fredegarius, ſequentia iſthæc, quæ hæc faciunt, in Chronico ſuo, unà cum Gregorii Turonenſis operibus anno 1699 per Ruinartium edito, cap. 79 ſuppeditans verba:* His geſtis, poſt paucos dies Dagobertus emiſit ſpiritum, ſepultuſque eſt in eccleſia ſancti Dionyſii, quam ipſe priùs condignè ex auro & gemmis & multis pretioſiſſimis ſpeciebus ornaverat, & condignè in circuitu fabricari* præceperat, patrocinium ipſius pretioſum exſpectans. *Landatus Anonymus geſtorum Dagoberti ſcriptor, qui ad res, à principe hoc geſtas, narrandas Fredegarium adhibuit, ac pro arbitrio ſuo, quamvis haud pari ubique felicitate, ſæpe interpretatus eſt, haud dubiè ex eo, quod hic author,* S. Dionyſii eccleſiam condignè in circuitu fabricari juſſiſſe Dagobertum, *in proximè huc tranſcripto textu tradat, fuiſſe per Dagobertum* S. Dionyſio *eccleſiam à fundamentis exſtructam, collegerit, litteriſque porrò per ſuprà recitata verba commendarit; illum autem hac in re ſecuti deinde ſunt una cum Aimoino lib. 4, cap. 35 ſcriptores non pauci alii tum antiqui, tum recentiores.*

D

E

nonnulli pertinaciùs recentiùs, collegêre,

207 *Ac principem quidem poſteriores hos inter locum tenent in ſua de baſilicis Diſceptatione ac in hujus adverſus Launoium Defenſione Hadrianus Valeſius, in Eccleſiaſticis Francorum Annalibus ad annum 630 Comitis, in eccleſiæ Pariſienſis Hiſtoria lib. 4, cap. 2, num. 10 Gerardus du Bois, ac tandem, ut plures alios brevitatis cauſâ omittam, in ſua, quam ſuprà ſæpiſſimè laudavi, Diſſertatione Felibianus; eſt autem, qui & his accenſendus venit Mabillonius, Fredegarii hiſce de Dagoberti verbis* condignè in circuitu (*ejus eccleſiæ*) fabricari præcepit, *non eccleſiam a fundamentis per Dagobertum exſtructam, ſed circumpoſitas monachorum ædes, quas Dagobertus baſilicæ ab ſe magnificentiùs ornatæ adjecerit, dumtaxat ſignificari, in doctiſſimo ſuo de re diplomatica Opere, anno 1681 in lucem emiſſo, primùm cenſuerit, poſteà tamen rationibus, neſcio quibus, impulſus maturiùs ſententiam. Etenim in Annalium Ordinis ſui tomo 1, quem anno 1703 vulgavit, lib. 12, num. 3 de Dagoberto ſic ſcribit:* Poſt hæc idem princeps, ut beati Dionyſii, Francorum apoſtoli, patrocinium preceſque ſibi regnoque ſuo demereretur, novam ei baſilicam ampliorem & auguſtiorem, opere & materia quibuſvis aliis elegantiorem & magnificentiorem erigere conſtituit. Hanc marmoreis cujuſque generis columnis fulsit, auro, argento, gemmis, omnigeniſque ornamentis decoravit, muſivo ſtravit pavimento, ejuſque parietes, columnas, arcus veſtibus auro textis, & palliis holoſericis veſtivit; *quibus verbis ſanè, priori opinione, quâ,* S. Dionyſii *eccleſiam à Dagoberto dumtaxat ornatam variſque donis locupletatam fuiſſe, exiſtimârat, relictâ, in oppoſitam, quæ eidem Sancto novam eccleſiam à fundamentis per principem illum fuiſſe exſtructam, ſtatuit, apertiſſimè conceſſit. Verum an rectè? Res tota, cum Fredegario citra omnem controverſiam ſtandum hîc ſit, ab interpretatione adhibenda verbis, quibus hic author,* S. Dionyſii eccleſiam condignè in circuitu fabricari præcepiſſe *Dagobertum, loco ſuprà cit. ait, dependet.*

F

novam S. Dionyſio eccleſiam

208 *Valeſius in Defenſionis, quâ ſuam de baſilicis Diſceptationem adverſus Launoium tutatus eſt, poſteriori parte cap. 7 aſſerit, apud Fredegarium ibi nihil aliud eſſe in circuitu fabricare eccleſiam, quàm à fundamentis eccleſiam extruere, hocque ſenſu illius, de quibus hic nobis ſermo, verba intelligenda. Verùm aſſertionem ſuam, quod tamen, quò hujus fidem faceret, hîc eſſet neceſſum, nullis omninò, è quibus illa alibi adhuc à Fredegario ita fuiſſe accepta, conſtet, exemplis, alunde è ſcriptore hoc petitis, firmat. Eccleſiam à Dagoberto in* S. Dionyſii *honorem fuiſſe extructam probari non poſſe, plus ſemel adhuc ſupra laudatus le Beuf contra Valeſium, quem in margine citat, in ſuarum in eccleſiaſticam ac civilem civitatis Pariſienſis Hiſteriam Diſſertationum primâ pag.*

3

*al fabricare

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

A 3 *præfatus, primò quidem, è Fredegario dumtaxat, Dagobertum variis tum auri, tum gemmarum donariis* S. Dionyſii, *quæ ante eum exſtabat, eccleſiam locupletaſſe, diverſiſque, ſive ut ædificii durationi conſuleret, ſive ut id magnificentius redderet, ornamentis exteriùs condecorâſſe, haberi compertum aſſeverat, ac deinde, Fredegarii quæ ſuprà dedi, tranſcriptis verbis, ſeſe non videre, qui queat periodi, quæ hiſce continetur, pars ultima aliter, quàm pronomine* ejus *ſubintellecto, exponi adjungit, aſſerens etiam, hæc verba &* condignè in circuitu ejus fabricari præceperat *nihil ſignificare aliud, quàm circùm S. Dionyſii eccleſiam eo modo, qui multùm eam decoraret, laborari ſeu Opera fieri Dagobertum feciſſe. Ita laudatus ſcriptor; neque verò iſthac adhibitu ab eo Fredegarii verbis interpretatio prorſus diſplicet. Quid ſi ergò Dagobertus eccleſiam, in* S. Dionyſii *honorem à S. Genovefa exſtructam, diverſis pretioſiſſimis è gemmis auroque donariis ornârit, ejuſque præterea interiùs in circuitu parietes politioribus ſeu minutioribus è ligno fabrilis ſeu tignariæ artis operibus obduci veſtirive fecerit, atque id dumtaxat Fredegarius* B *per verba ſuprà recitata ſignificatum voluerit?*

exſtruxiſſe id certum,

209 *Utut ſit, hiſce equidem eccleſiam à fundamentis per Dagobertum exſtructam ſignificari, certum haud reor. Ea ſedet ſententia, quòd Fredegarii verba, uti vel è variis hiſce à variis data interpretatione liquet, clara non ſint, quódque præterea, an Dagobertus novam à fundamentis eccleſiam* S. Dionyſio *verè exſtruxerit, dubitare me maximè faciat monachus San-dionyſianus anonymus, qui, Carolo Calvo imperatore, ſeu ſeculo nono media ſui parte jam elapſo, diverſa* S. Dionyſii *miracula litteris eſt complexus; is enim (adi Sæc. Benedictini 3 part. 2 pag. 347) lib. 1, cap. 14, de nova Sanctis noſtris a Pipino rege incepta atque à Carolo Magno ad umbilicum perducta eccleſia loquens ſic ſcribit:* Cum baſilicam Sanctorum, diruta priore, quæ cæpta à Pipino rege, auguſtiùs à Carolo, regni ſucceſſore, conſummata eſt, opifices architectarentur, unus clavorum .... cecidit &c; *cùm autem, uti ex his verbis intelligitur, antiquior, Pipino regnante ſeu ſeculo octavo ad annum* 68 *nondum provecto,* S. Dionyſii *eccleſia, vetuſtate, ut veroſimillimum apparet, labaſcens, fuerit deſtructa,* C *nec tum certè id futurum fuiſſe videatur, ſi ſacrum iſtud ædificium ante annos fère centum dumtaxat à Dagoberto, anno* 638 *vitâ functo ea ornatu eaque, quâ volunt, firmitate à fundamentis fuiſſet exſtructum, enimverò ſuam hac ratione in* Dionyſium *venerationem teſtatam reliquiſſe hunc principem, idque ſuprà recitatis verbis, quæ, ut dictum, clara non ſunt, ſignificatum voluiſſe Fredegarium, pro certo atque indubitato nequaquam eſt habendum.*

S. Dionyſii ac ſociorum ejus corporibus,

210 *Nec, etſi ſecus foret, certum propterea fieret, à Dagoberto in novam, quam Sanctis noſtris exſtruxiſſet, eccleſiam ſacras horum reliquias alio è loco fuiſſe tranſlatas. Id quidem verbis, num.* 205 *huc tranſcriptis, anonymus geſtorum Dagoberti ſcriptor diſertè tradit; verùm cum hic, ut ſæpe alibi, à vero eſſe alienum, vel ex eo liquet, quòd Clodoveus II, Francorum rex, qui certè, utpote Dagoberti mox memorati filius, rem apprimè habuerit perſpectam, Sanctorum noſtrorum corpora in* S. Dionyſii *eccleſia, in qua Dagobertus & regina Nanthildis erant ſepulti, jam à multis, cùm regnaret, temporibus quieviſſe, in charta, anno* 653 *data, atque à Felibiano inter documenta authentica, quæ Hiſtoriæ ſuæ San-dionyſianæ adjecit, num.* 5 *relata, non obſcurè indicet; cùm autem id ita ſit, eò certè paucis abhinc annis à Dagoberto, ejus patre, alibunde haud fuerant advecta. Adhæc, licèt Fredegarius de* S. Dionyſii *eccleſia variiſque huic per Dagobertum collatis ornamentis per verba ſuprà huc tranſcripta loquatur, altiſſimum tamen de Sanctorum noſtrorum, quæ in illam alibunde fuerint ab hoc principe tranſlata, reliquiis tenet ſilentium; imò, ne verbum quidem, unde id factum vel utcúmque ſuſpicere, ſuppeditat. Nec id etiam facit S. Audoenus, licèt interim aptiſſimam de re illa, ſi locum habuiſſet unquam, loquendi occaſionem natus fuerit in manſoleo magnificentiſſimi,* S. Dionyſio *per S. Eligium, ſuppeditante impenſas Dagoberto, exſtructi, deſcriptione, quam in ſancti hujus Noviomenſis epiſcopi Vita, Spicilegii Dacherianis, tomo quinto editionis anni 1661 inſerta, lib. 1, cap. 32 ſubminiſtrat.*

alio è loco.

211 *Sancti illius biographi verba, quæ ad inſtitutum noſtrum hìc faciunt, ſequentia hæc ſunt:* Præterea Eligius fabricavit & manſoleum ſancti martyris Dionyſii Pariſius civitate, & tugurium ſuper ipſum marmoreum miro opere de E auro & gemmis: criſtam quoque & ſpecies de fronte magnificè compoſuit, nec non & axes in circuitu altaris auro operuit, & poſuit in eis poma aurea rotundilia atque gemmata: operuit quoque & lectorium & oſtia diligenter de metallo argenti; ſed & tectum throni altaris axibus operuit argenteis: fecit quoque & repam in loco anterioris tumuli, & altare extrinſecus ad pedes ſancti Martyris fabricavit; tantúmque illic, ſuppeditante rege, ſua exercuit induſtria*, atque ita ſuum diffudit ſpecimen, ut penè ſingulare ſit in Galliis ornamentum, & in magna omnium admiratione uſque in hodiernum diem. His Operibus mirificè perfectis atque omnibus circúmquaque gentibus ſedatis, ferociſſimis etiam Vaccis ditioni propriæ hoſtili gladio ſubactis, mortuus eſt rex magnus & inclytus Dagobertus, & ſepultus eſt in eadem ſancti Dionyſii baſilica ſub arcu in latere dextro. *Expendat nunc, ſi lubeat, ſingula hæc verba ſtudioſus lector, nullumque hac inter reperiet, quod vel minimam de Sanctorum noſtrorum reliquiis ad* F *locum, quo* S. Dionyſio *manſoleum exſtruxiſſe Eligium produnt, alibunde à Dagoberto tranſlatis, ſuſpicionem movere ſit natum. Idem ubique comparet tumulus, qui, eodem ſemper loco remanens, diverſis tantummodò pretioſis ornamentis condecoratur ac ditatur.*

*a*l. ſuam exercuit induſtriam

quo abſ illo

212 *Jam verò, cùm res ita habeat, locuſque, quo* S. Dionyſio *manſoleum S. Eligius exſtruxit, alios indubiè, uti inter omnes modò eruditos convenit, non ſit, quàm quo modò in San-dionyſiano oppido celeberrimæ abbatiæ homonymæ eccleſia exſtat, hinc ſanè & ex aliis, quibus,* S. Dionyſii *ejuſque ſociorum* Ruſtici & Eleutherii *corpora à Dagoberto alibunde in novam eccleſiam non fuiſſe tranſlata, jam probatum, conſectarium ſit, ut locus is ac proin & ſuprà memoratus, quo Sancti noſtri primùm ſepulti eccleſiamque, ſibi à S. Genovefa erectam, nacti ſúere, vici Catholiacenſis ager, utpote, ut jam ſuprà oſtenſum, à loco, quo dicta oppidi San-dionyſiani eccleſia hodie cernitur, non diverſus, præfatis ſacris pignoribus, alio è loco, quo à Dagoberto fuiſſent inventa, advectis, à principe iſthoc ditatus certiſſimè haud fuerit. At verò, inquiet forſan modò non nemo, ſi Dagobertus* S. Dionyſii *duorumque ejus Sociorum*

quæſita

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

quæsita à se corpora in vili adicula, ut anonymus principis illius Gestorum scriptor memorat, non invenerit, inventaque ad novam, quam construxerat, ecclesiam non transtulerit, ut quid translatio, quâ ea, cùm à Dagoberto fuissent inventa, fuerint ab eo ad novam, quam exstruxerit, ecclesiam translata, solenni quotannis festo XXII *Aprilis die Parisiis celebratur? Ita utcúmque pro Sanctorum nostrorum reliquiis, eò aliunde à Dagoberto translatis, potest argui; verùm, etsi quidem anonymus Gestorum principis hujus scriptor,* SS. Dionysii, Rustici & Eleutherii *quæsita atque inventa corpora Dagobertum in novam, quam exstruxerat, ecclesiam* x. Kal. Maias, *id est,* XXII *Aprilis die transtulisse, per verba num.* 205 *memoriæ prodat, hi tamen, qui festo, die isthac Parisiis in Sanctorum nostrorum honorem quotannis celebrari solito, translationem illam recoli autumant, certissimè falluntur. Id enim in omnibus prorsus, in quibus memorantur, seu Breviariis, seu Fastis sacris, non translationis, sed* inventionis festum *nuncupatur. Nec minùs, qui cum Martyrologio Parisiensi, anno* 1727 *excuso, festi illius originem à Sanctorum nostrorum inventione, Dagoberto ab anonymo principis hujus Gestorum scriptore loco suprà cit. attributa, repetunt, hallucinantur.*

B

213 *Etenim non tantùm ædes sacra, quæ Sanctorum nostrorum corpora complectebatur, sed & ipsemet in illa existens, sub quo hæc quiescebant, tumulus Dagoberti ætate, imò & ante hanc, uti ex iis, quæ num.* 202 *& binis seqq. dissernì, nemo non colliget, adeò erat notus, ut Dagoberto sanè in sacra illa pignora, quò reperirentur, magnopere inquirendum haud fuerit, atque proinde, etsi etiam hæc, humo tumuli, sub quo jacêre noscebantur, egestâ, reperisse utcúmque dici potuisset, tanti tamen hæc inventio facienda haud fuisset, ut instituto in ejus memoriam festo meruisset quotannis celebrari. Adhæc Usuardus aut certè (Sollerium nostrum in suis in Usuardum Observat. ad diem* XXII *Aprilis videsis) hagiologus alius antiquus, qui* Dionysii, Rustici & Eleutherii *inventionem ad* XXII *Aprilis diem annuntiat, indubiè ad ea, quæ de repertis translatisque Sanctorum nostrorum reliquiis ab anonymo Gestorum Dagoberti scriptore asseruntur, non respexit. Id enim si fecisset, eminverò illarum, non inventionem, sed translationem, utpote quam solam die illo à Dagoberto factam is refert, fuisset annunciaturus. Hæc indubiè, qui Parisiense anni* 1636 *Breviarium primùm correxêre, observârint, hincque Lectionem, quâ Sanctorum nostrorum notata in hoc ad* XXII *Aprilis diem inventio ad Dagoberti ætatem refertur, Lectionem alteram, quâ ea paulò altiùs atque ab ipsis fidei, in Galliis stabilitæ, initiis repetitur, substituendam curârint. Pia mulier, quæ, quemadmodùm in ædendis Sanctorum nostrorum Actis num.* 31 *refertur, tria Sanctorum nostrorum corpora clàm terræ in agro, sementi recipiendæ parato, mandari curârat, mausoleum supra hæc, cùm jam tepuisset persecutionis furor, erigere desiderans, agrique illius locum, quo fuissent recondita, haud satis noscens, sollicitè in ea inquiri jussit, quæsitumque thesaurum, uti in iisdem Actis num.* 12 *adjungitur, tandem invenit.*

fuerint inventa.

214 *A felici itaque hoc eventu Breviaria Parisiensia, annis* 1680 *&* 1736 *excusa, quæ pra oculis habeo, Sanctorum nostrorum* C *quæsita atque inventa corpora Dagoberti in novam, quam exstruxerat, ecclesiam* x. Kal. Maias, *id est,* XXII *Aprilis die transtulisse, per verba num.* 205 *memoriæ prodat, hi tamen, qui festo, die isthac Parisiis in Sanctorum nostrorum honorem quotannis celebrari solito, translationem illam recoli autumant, certissimè falluntur. Id enim in omnibus prorsus, in quibus memorantur, seu Breviariis, seu Fastis sacris, non translationis, sed* inventionis festum *nuncupatur. Nec minùs, qui cum Martyrologio Parisiensi, anno* 1727 *excuso, festi illius originem à Sanctorum nostrorum inventione, Dagoberto ab anonymo principis hujus Gestorum scriptore loco suprà cit. attributa, repetunt, hallucinantur.*

213 *Etenim non tantùm ædes sacra, quæ Sanctorum nostrorum corpora complectebatur, sed & ipsemet in illa existens, sub quo hæc quiescebant, tumulus Dagoberti ætate, imò & ante hanc, uti ex iis, quæ num.* 202 *& binis seqq. dissernì, nemo non colliget, adeò erat notus, ut Dagoberto sanè in sacra illa pignora, quò reperirentur, magnopere inquirendum haud fuerit, atque proinde, etsi etiam hæc, humo tumuli, sub quo jacêre noscebantur, egestâ, reperisse utcúmque dici potuisset, tanti tamen hæc inventio facienda haud fuisset, ut instituto in ejus memoriam festo meruisset quotannis celebrari. Adhæc Usuardus aut certè (Sollerium nostrum in suis in Usuardum Observat. ad diem* XXII *Aprilis videsis) hagiologus alius antiquus, qui* Dionysii, Rustici & Eleutherii *inventionem ad* XXII *Aprilis diem annuntiat, indubiè ad ea, quæ de repertis translatisque Sanctorum nostrorum reliquiis ab anonymo Gestorum Dagoberti scriptore asseruntur, non respexit. Id enim si fecisset, eminverò illarum, non inventionem, sed translationem, utpote quam solam die illo à Dagoberto factam is refert, fuisset annunciaturus. Hæc indubiè, qui Parisiense anni* 1636 *Breviarium primùm correxêre, observârint, hincque Lectionem, quâ Sanctorum nostrorum notata in hoc ad* XXII *Aprilis diem inventio ad Dagoberti ætatem refertur, Lectionem alteram, quâ ea paulò altiùs atque ab ipsis fidei, in Galliis stabilitæ, initiis repetitur, substituendam curârint. Pia mulier, quæ, quemadmodùm in ædendis Sanctorum nostrorum Actis num.* 31 *refertur, tria Sanctorum nostrorum corpora clàm terræ in agro, sementi recipiendæ parato, mandari curârat, mausoleum supra hæc, cùm jam tepuisset persecutionis furor, erigere desiderans, agrique illius locum, quo fuissent recondita, haud satis noscens, sollicitè in ea inquiri jussit, quæsitumque thesaurum, uti in iisdem Actis num.* 12 *adjungitur, tandem invenit.*

214 *A felici itaque hoc eventu Breviaria Parisiensia, annis* 1680 *&* 1736 *excusa, quæ pra oculis habeo, Sanctorum nostrorum corporum inventio in diœcesi Parisiensi quotannis celebratur, nihil omnino suppeditat, unde ea à Dagoberto inventa atque è loco, quo delitescebant, ad locum, quo ecclesiæ, à S. Genovefa exstructæ, novam substituerat, fuisse translata, utcúmque concludas. Verùm, etsi id ita sit, sacrisque illis pignoribus locum hunc à Dagoberto re etiam ipsa ditatum non fuisse, pro certo atque indubitato ex omnibus jam dictis videatur habendum, ea tamen ex antiquis, in quibus jacuerant, sarcophagis seu scriniis in nova à principe illo fuisse transposita, sat verosimile appareat. Id ea, quæ modò subjuncturus sum, suadent. In* SS. Dionysii, Rustici & Eleutherii *corporum detectionis, medio circitèr, ut infrà videbimus, sæculo* XI *facta, relatione, à Felibiano ad San-dionysiane suæ Historiæ calcem à pag.* CLXV *adjecta ac Haymoni, San-dionysiano monacho, adscripta, cap.* 5 *sequentia hæc leguntur verba:* In regis Dagoberti evidentissimè reperitur Gestis descriptum, quemadmodùm memoratum Sanctum cum duobus Sociis honorificè posuerit in scriniis argenteis artificiosissimarum serarum atque obicum mirifica atque subtili diligentia, ut adhuc hodieque videri potest, interiùs munitis.

B

215 *Quod in regis Dagoberti Gestis evidentissimè descriptum reperiri, hìc asseritur, in ejusdem regis à San-dionysiano monacho anonymo conscriptis suprâque à nobis jam sæpiùs laudatis Gestis usquam reperio. In his quidem Dagobertus Sanctorum nostrorum corpora transtulisse memoriasque eorum auro puro & gemmis pretiosissimis ornâsse cap.* 17 *memoratur; verùm nulla usquam in iisdem de scriniis argenteis, quibus illa à Dagoberto fuerint inclusa, mentio occurrit. Crediderim ego, Haymonem aut eos certè, quibus hæc verba, mox huc transcripta, attribuit, à se id, quod alibi litteris notatum invenerant, in Dagoberti Gestis repertum, pra* D *memoriæ lapsu erroreve alibunde oborto affirmâsse. Utut sit, id equidem, quod de Sanctorum nostrorum corporibus à Dagoberto factum verbis illis traditur, veritati consonum vel idcircò reor, quòd, cùm antiquiora, in quibus Sancti nostri jacuerant, scrinia Dagoberti ætate attrita ac penitus pra vetustate corrosa verosimillimè fuerint, fuisse illis substituta nova à principe illo, qui, quemadmodum ex Andoëni suprà huc transcriptis verbis constat,* S. Dionysii *ejusque sociorum* Ruslici & Eleutherii *tumulum S. Eligii operâ maximè ornavit, verosimillimum facit summa, quâ in hosce enituit, veneratio ac pietas.*

216 *Nec, quò minùs Dagobertus Sanctorum nostrorum corpora ex antiquis scriniis transposuisse in nova credatur, impedire debet mausolei, ab hoc principe Sanctis nostris Eligii Operâ atque industria erecti, descriptio, Andoeni verbis suprà jam datis concepta. Licèt enim in hac scriniorum novorum, quæ Sanctis nostris, Dagoberto jubente, fuerint confecta, nulla omnino mentio occurrat, id forsan de scriniis illis silentium ex eo dumtaxat eri-*

eò advellis, haud locupletavit, licèt interim ea

ex antiquis scriniis in nova

verosimiliter transtulerit.

tur,

Digitized by Google

A *tur, quòd Andoënus mauſolei illius, à ſe deſcripti, exteriora dumtaxat ſeu terrâ eminentia ornamenta, non autem etiam, quæ infrà hanc latèrent, commemorare intenderit. Adhæc, cùm mauſoleum, uti apud Cangium in media & infimæ Latinitatis Gloſſario videre licet, non tantùm pro magnificentiori, qui in principis cujuſpiam aut alterius illuſtrioris perſonæ honorem ſit erectus, tumulo, ſed etiam pro feretro, ſepulcro aut loculo, quo Sancti cujuſpiam contineantur oſſa, à mediæ ævi ſcriptoribus accipiatur, fieri poteſt, ut Andoënus, qui de nuo dumtaxat mauſoleo, S. Dionyſio per Dagobertum Eligii operâ erecto, loquitur, non tantùm magnificentiorem tumulum, qui ex ornamentis, terrâ eminentibus, potiſſimùm conſtituitur, ſed & feretrum ſeu ſcrinium, cui S. Dionyſii corpus fuerit inclu-ſum, intellexerit.*

§ XIII. Quænam præterea in S. Dionyſium ejuſque ſocios Ruſticum & Eleutherium venerationis argumenta, ſeculo VIII anteriora, inveniantur.

B

S. Dionyſius, de cujus in oppido Sandionyſiano eccleſia

Supra Sanctorum noſtrorum corpora primò quidem, ſtatim atque, reddita Eccleſiæ pace, à Chriſtianis perſequendis deſtitère etinici, mauſoleum ſuiſſe erectum, ſuprà jam vidimus, uti etiam eodem, quo illa ſub hoc quieſcebant, modòque oppidum San-dionyſianum ſtat, loco ſuiſſe deinde à S. Genovefa in Sanctorum eorumdem, quos ſanctiſſima hæc Pariſienſium patrona pietate juxta ac veneratione planè ſingulari proſequebatur, eccleſiam exſtructam. Verùm, etſi quidem etiam, an huic, annis circiter, poſtquam à S. Genovefa ædificata ſuiſſet, centum quinquaginta dumtaxat evolutis, collapſa, nova à Dagoberto I, ſeculo ſeptimo nondum medio è vivis ſublato, fuerit ſubſtituta, jam exminârim, hactenus tamen, an monaſterium, eccleſiæ iſti adjunctum ac in Sanctorum noſtrorum honorem pariter exſtructum, ſuam debeat principi iſti primam originem, C *haud diſcuſſi, nec hic etiam, quòd res inſtituti noſtri haud propiùs attingat brevitatique ſit ſtudendum, ſum diſcuſſurus. Quòd ſi interim quiſquam, quid de monaſterii illius antiquitate atque initiis ſit cenſendum, ſcire aveat, Diſſertationem ſuprà ſæpiſſimè jam laudatam, quam San-dionyſiani à ſe concinnata Hiſtoria Felibianus præmiſit, poteſt conſulere, ibique, Dagobertum, etſi communiter pro dicti monaſterii fundatore ob regiam planè in id munificentiam haud immeritò habeatur, prima tamen, contrà ac cum eruditis non paucis aliquando ipſemet ſenſi, ejuſdem fundamenta haud jeciſſe, argumento non uno § 2 probatum inveniet.*

nonnulla adhuc

218 *Porrò, priuſquam ab eccleſia, Sanctis noſtris à S. Genovefa exſtructa atque à Dagoberto inſtaurata, fermonem modò, prætermiſſo, quod hic pariter exſtruxerit, monaſterio, ad alia in* S. Dionyſium *ejuſque Socios venerationis ſeculo* VIII *antiquiora argumenta convertam, nonnulla adhuc iis, quæ de ſacro iſto ædificio ſuprà docuimus, lubet hic adjungere. Id non minùs fidei, quàm S. Genovefa curis, uti ex iis, quæ in ſancta hujus Virginis Vita, primo loco à Bollando edita, cap.* AUCTORE C. B. *4 narrantur, palàm fit, referri debuit acceptum, variiſque à Deo, tam quæ, dum exſtrueretur, quàm quæ poſt evenêre, miraculis, uti ex eadem S. Genovefæ Vita aliiſque documentis antiquis intelligitur, fuit condecoratum. Hinc factum, ut, quemadmodum locus, quo à S. Genovefa fuit erectum, tremendus ac venerandus Sancta huic (Vitam prafatam num.* 16 *videſis) ob Sanctos noſtros ibidem ſepultos viſus fuerat, ita etiam illud, ut par erat, in honore ab omnibus habitum, celeberrimum etiam ſub Francorum prima ſtirpis regibus evaſerit; adeò ut peregrinationibus, ab extremis Francia finibus ad Sanctorum noſtrorum tumulos inſtitutis, tum frequentaretur, uti è S. Marii, Bodanenſis in Gallia abbatis, Vita, Operi noſtro ad* XXVII *Januarii diem, quâ is in Faſtis ſacris memoratur, inſerta, fas eſt colligere. In hac ſcilicet ibidem num.* 6 *&* 7 *narratur, qua ratione ſanctus ille abbas, qui, quemadmodùm Bollandus in Præfatione ſeu Admonitione, dictæ Vitæ præmiſſa, num.* 7 *docet, ſeculo ſexto floruit, Pariſios ad* S. Dionyſii *limina, aliis adhuc comitantibus, venerit, ibique, cùm in gravem morbum incidiſſet, à* S. Dionyſio, *ſibi apparente, ſanitati præter omnium exſpectationem fuerit miro modo reſtitutus. Nec peregrinationes tantùm inſtituendi, ſed & veritatem, quæ detegi alioquin non poterat, præſtito, ut tunc moris erat, ad Sanctorum tumulos juramento, detegendi causâ ſolitum erat adiri.* E

219 *Rei hujus, quod circa annum* 561 *ſub Chilperico I, regnare tum exorſo, locum habuit, exemplum, ſuprà adhuc num.* 202 *memoratum, affert lib.* 5 *Hiſt Franc. cap.* 33 *Gregorius Turonenſis. Affert & duo lib. de Gloria Martyrum cap.* 72 *ſuprà pariter adhuc memorata divinæ in eos, qui rapaces in ſacram illam S.* Dionyſio *eidem manus injicere auſi fuerant, juſtitiæ, anno* 574 *exercita, exempla. Hæc, utpote* S. Dionyſii *miraculis accenſenda, ipſiſmet infrà, cùm de hiſce agam, ſancti iſtius ſcriptoris verbis mox exponam; nunc dumtaxat à me, ut, quàm pretiosè in ſacra illa æde exornatum tunc eſſet* S. Dionyſii *ſepulcrum, lectori in memoriam revocem, memorantur. Id videlicet, ut in illis divinæ juſtitiæ exemplis Gregorius docet, erat turritum, ſeu pyramidis in modum exſtructum, multiſque pretioſiſſimis donariis ac inprimis columbâ aureâ appenſâ, pallâque, quâ operiebatur, holoſericâ, auro ac gemmis diſtinctâ, inſigne; poſtea autem à S. Eligio, uti verbis, è ſanctis hujus Noviomenſis epiſcopi Vita num.* 211 *huc tranſcriptis, fidem facit Andoënus, diverſis affabre admodùm ex auro argentoque majorem partem factis operibus tantopere, impenſas ſuppeditante Francorum rege Dagoberto I, fuit ornatum, ut principem facilè locum inter univerſa Galliæ totius ornamenta ſuerit adeptum. Ceterùm eccleſia, magnificè adeò* S. Dionyſii *tumulo ſeu mauſoleo ornata, quam, ut dictum, à S. Genovefa ſeculo* V *exſtructam, Dagobertus ſeculo* VII *inſtaurârat, ſtetit ad ſeculum uſque* VIII, *media ſui parte jam elapſum, ſeu ad Pipini uſque, Francorum regis, ætatem, qui, cùm antiquum iſtud ædificium, ut monachus San-dionyſianus anonymus ſuprà adhuc laudatus, priori è duobus à ſe conſcriptis Seculique* III *Benedictini parti* 2 *inſertis Miraculorum* S. Dionyſii *libris, cap.* 14 *docet, dejeciſſet, novum illius loco, quod poſtea Carolus Ma-* *hîc memorantur,*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

gnus, ejus filius, perfecit, fuit exorsus; qui autem hoc deinde, Sugero Sancti-Dionysiano abbate curante, seculo duodecimo ad finem fuerit, novumque pòst, quod ei, S. Ludovico regnante, substitui fuerat inceptum, anno 1281 ad supremum apicem fuerit perductum, apud Felibianum in Sandionysiana abbatia Historia pag. 528 expositum invenies.

alias insuper alibi ac imprimis in Burdigalensi, uti à Fortunato

220 *Ad alias aliquot aliis in locis* S. Dionysio *ante seculum* VIII *exstructas ecclesias memorandas modò progredior. Fortunatus lib.* I *Poëmat. cap.* XI *sic canit:*

Qui cupis egregium structorem noscere templi,
Tam pia non patiar vota latere tibi.
Longiùs hinc olim sacra cùm delubra fuissent,
Et plebs ob spatium sæpe timeret iter,
Exiguam dederat hic præsul Amelius arcem,
Christicolam populum nec capiente loco:
Quo vitæ claudente diem, dehinc prole graduque
Venit ad hæredem hoc opus atque locus,
B Fundavitque piam hanc Papa Leontius aulam,
Obtulit & Domino splendida dona suo;
Quam venerandus habet propriam Dionysius ædem,
Nomine sub cujus sanctificata nitet.

Hic modo versus, suprà à nobis num. 146 *jam transcripti, quibus* S. Dionysii *martyrium, necisque, quo id subiit, genus celebratur, subjicit Fortunatus, ac deinde prosequitur:*

Nec angusta priùs subtraxit fana sacerdos,
al. fulta Hæc nisi perficeret, quæ modò culta* placent,
Assiduè in prisco peragens cerimonia templo,
Donec ritè sequens consolidâsset opus.

Fortunatus sermonem hic facit de tribus diversis ecclesiis, quarum prima quidem, quòd tanto à civitate spatio esset remota, ut eò conferre sese, quò divinis interessent officiis, plebs Christiana formidaret, secunda ab Amelio, in ipsamet civitate sita; secunda autem huic, quod populo capiendo haud sufficeret, tertia amplior ac capacior à Leontio fuit substituta. Amelium, qui sub annum 530 *Parisiensi ecclesiæ præfuit, esse ipsummet Amelium hic memoratum, ecclesiamque, ubi hoc exstructam, aut alteram certè, quam hinc Leontius substituit, esse ipsammet intra civitatis Parisiensis muros sitam* S. Dionysii de passu ecclesiam, *Launoius de Parisiensium Basilicis cap.* 4 *atque alibi contendit.*

C

versibus hic veritatis colligitur, civitate,

221 *Verùm præterquam quòd posterior hæc ædes sacra, ut suprà vidimus, multò serius, quàm seculo sexto fuerit exstructa, Leontius, in versibus modò hic recitatis memoratus, Burdigalensium, ipsomet fatente Launoio, fuit episcopus, illumque, uti in hisce non obscurè declaratur, memoratus à Fortunato Amelius in episcopali cathedra, quod in Amelium, Parisiensium sub annum, ut vult Launoius,* 530 *episcopum, non quadrat, fuit decessor; cùm autem, uti hinc consequitur, tam Fortunati Amelius, quàm Leontius, Burdigalensium fuerit episcopus, nec ullus unquam ecclesiam aut ab hoc aut ab illo Parisiis dixerit exstructam, enimverò, quin de ecclesiis, in civitate Burdigalensi per Amelium & Leontium, Burdigalenses episcopos, exstructis, à Fortunato in versibus hùc transcriptis agatur, dubitandum non apparet. Ac ecclesiam quidem, quam Leontius exstruxit, in ipsamet civitate Burdigalensi fuisse, imò & hujus cathedralem exstitisse, vel ex eo apparet, quòd continuò in ea Leontius, uti è suprà recitatis Fortunati versibus duo ultimi insinuant, divino vacârit officio; cùm autem res ita habeat, ecclesiaque, quam ibi è dictis Leontius exstruxit, Deo fuerit, quemadmodum Fortunatus (priores ejus nox hùc transcriptos versus videsis) apertissimè declarat, sub* S. Dionysii *nomine consecrata, consequens est, ut seculo sexto, quo, quemadmodum Dionysius Sammarthanus tomo* I *Galliæ Christianæ Antistitum in Archiepiscopis Burdigalensibus docet, Amelius & Leontius Burdigalensem cathedram occupârunt, insignem planè Burdigalæ, quod ad institutum nostrum potissimùm hìc facit,* S. Dionysius *cultum, Deo etiam ibi sub ejus invocatione exstructa ecclesia, sit adeptus. Reponit quidem Launoius, nullam hodie Burdigalæ, quæ Deo sub* Dionysii *nomine consecrata sit, existere ecclesiam; verùm, cùm mille amplius annorum spatium, quod ab Amelii & Leontii ætate effluxit, mutationes non tot, quin plures, inducat, illa ejus objectio morari nos haud debet, hâcque adèo neglecta, prosequamur inceptum.*

E

itemque in diœcesi Turonensi, Deo sub nomine suo

222 *S. Perpetuus, Turonensis in Gallia episcopus, anno circiter, ut decessores nostri, de eo ad* VIII *Aprilis diem, quo fastis sacris exstat inscriptus, tractantes, notârunt,* 490 *vitâ functus, testamentum, ut Gregorius Turonensis lib.* 10 *Hist. Francorum, cap.* 31 *testatur, condidit; in hoc autem, quod, à Dacherio primùm tom.* 5 *Spicilegii vulgatum, decessores nostri observationibus illustrârunt, ac porrò ad dictum diem revocandum curârunt, sequentia ibidem num.* 19 *leguntur verba:* Ecclesiæ S. Dionysii de Rambasciaco calicem argenteum & crucem similiter argenteam, in cujus manubrio est reliquia de eodem S. Dionysio, do, lego. *S. Dionysii ecclesia, hìc memorata,* eadem forsitan est, quæ in Pullaria generali diœcesis Turonensis vocatur S. Dionysii ad Ligerim ecclesia curata. *Ita in dictis Observationibus decessores nostri; verùm, si quod hic,* voce forsitan *dubitantium more adhibita, aiunt, veritati consonum re ipsa haud sit, dictam equidem* S. Dionysii *ecclesiam in diœcesi Turonensi sitam fuisse, apparet indubitatum; ut proinde ibidem, quod ad institutum nostrum hic sufficit, jam inde à seculo* V *stetisse ecclesiam, Deo sub* S. Dionysii *nomine seu invocatione consecratam, è laudato S. Perpetui testamento habeamus compertum. Nec dubitandum apparet, quin alia adhuc ante seculum* VIII *in pluribus aliis Galliarum tum civitatibus, tum minoribus locis ecclesia, quæ Deo sub* S. Dionysii *invocatione consecrata essent, exstiterint. Licèt enim præter jam recensitas nullam prorsus, quæ tum* Dionysii *nomine fuerit donata, è scriptoribus monumentisve, seculo octavo antiquioribus, nominatim assignare queam, summa tamen, in quâ tum* Dionysius *fuit, veneratio dubitare me vix finit, quin aliquot saltem ex ecclesiis, quæ tum subindè fuêre erectæ,* Dionysii *nomine insignitæ Deoque etiam sub Sancti hujus invocatione fuerint dicatæ.*

F

ante seculum VIII dicatam ecclesiam, summamque ubi hic

223 *Utut sit, summâ saltem tum* Dionysium *veneratione fuisse gavisum, satis superque, quæ tum de peregrinationibus, ad ejus sepulcrum seculo sexto institutis, tum de ecclesiis, seculo eodem ac precedenti in diœcesi Burdigalensi ac Turonensi ei ædificatis, proximè hìc differui, ostendunt. Alia porrò, quæ id ipsum suadent, argumenta juverit etiam nunc adduxisse. Fortunatus, qui loco proximè cit.* Dionysium *ob martyrium*

Digitized by Google

A tyrinm fortiter toleratum celebrat, in Apostrophe, quâ metricè posica à se scriptum de Vita S. Martini libellum ad variorum, quos, ut appareat, in amore ac veneratione præ ceteris habebat, Sanctorum ædes sacras, urbesve, horum cultui potissimùm addictas, mittit, eum quoque ad ecclesiam, S. Dionysio propè Parisios sacram, properare jubet. S. Eligius, cùm aliquando, ut in ejus Vita infrà hùc transcribendis verbis Audoënus refert, in S. Dionysii festo virum, membris omnibus contractum, propè S. Dionysii sepulcrum sanitatis obtinendæ causâ jacentem invenisset, hunc, ut spem in Dionysio poneret, est hortatus, cúmque haud multò pòst infirmus, fusis pro eo ad Deum ab Eligio precibus, esset sanatus, prodigium, quo id factum, S. Dionysio voluit adscribi. Dagobertus I, Francorum rex, qui, quemadmodùm suprà vidimus, Sandionysianam propè Parisios ecclesiam quamplurimis muneribus locupletârat, ac S. Dionysii in hac tumulum magnificentissimè ornârat, perpetuam etiam ibi psalmodiam instituit volvitque præ singulari planè in Sanctum veneratione, ut in eadem illa, in qua S. Dionysii corpus jacebat, ade sacra corpus suum terræ mandaretur. His

B operibus, inquit loco suprà cit. in S. Eligii Vita Audoënus, mirificè perfectis ..... mortuus est rex magnus & inclytus Dagobertus, & sepultus est in eadem S. Dionysii Basilica sub arcu ("sic, „ ait tom. 1 Annal. Benedict., pag. 370 Mabillonius, "transversam crucem vocat„) in latere dextro. Dagobertus scilicet, uti è Fredegarii verbis num. 206 huc transcriptis fas est colligere, maximam in S. Dionysio spem habebat. Neque verò hæc ei, si apparitio, quâ S. Dionysius unà cum SS. Martino & Mauritio Dagobertum dæmonibus eripuisse à variis narratur, eo saltem, quo id apud nos tom. 6 Septembris in Gloria S. Mauritii posthuma num. 255 explicatur, modo locum habuisse sit credenda, frustra exstiterit.

224 Gregorius Turonensis lib. 10 Hist. Francorum cap. 29 refert, qui S. Aredius, Atanensis apud Lemovices in Galliis seculo sexto abbas, de quo apud nos die XXV Augusti jam actum, in morbum, è quo obiit, lustrato priùs S. Martini apud Turonas sepulcro, sit prolapsus, ac deinde subjungit: Sexta quoque ægrotationis ejus (S. Aredii) die mulier, quæ, ab spiritu immundo sæpiùs vexata, à Sancto emundari non poterat, ligatis per se à tergo manibus, clamare cœpit ac dicere. Currite cives, exsilite populi, exite obviàm Martyribus confessoribusque, qui ad exsequium beati Aredii conveniunt. Ecce adest Julianus à Brivate, Privatus ex Mimate, Martinus à Turonis, Martialisque ab urbe propria. Adest Saturninus à Tholosa, Dionysius ab urbe Parisiaca, nonnulli & alii, quos cælum retinet, quos vos ut confessores & Dei Martyres aderatis. Scio quidem, haud multum energumenarum, qualis mulier, hîc memorata, fuit, seu dictis seu visionibus tribuendum; verùm Gregorius verbis hisce mox subdit: Hæc cùm in exordio noctis clamare cœpisset, à domino suo revincta est, sed nequaquam potuit contineri: quæ rumpens vincula ad monasterium (Aredii videlicet) properare cœpit, moxque beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quòd sit susceptus ab angelis. Mulierem quoque in exsequiis scis cum alia muliere nequiori spiritu vexata, ut est sepulcro te-

probatur, veneratorum, diversis etiam,

C

ctus, à nequitia infesti dæmonii emundavit. Et credo, ob hoc Dei nutu eadem in corpore positus non potuit emundare, ut exsequiæ illius hac virtute glorificarentur; hinc autem apparet, Gregorium certè visionem seu, si id nominis placeat, extasium, quâ, quam memorat, energumena imminentem S. Aredii obitum prædixit, despectui haud penitus habuisse. Utut sit, cùm equidem energumena illa Sanctos, quos ad S. Aredii exsequias progredi clamavit, fuisse tunc ut confessores ac Dei Martyres honoratos pronuntiârit, nec id, nisi res ita habuisset, facturæ fuisse videatur, confectarium sit, ut tum certè Dionysius, quem Sanctis illis ea accensuit, veluti Dei martyr ac confessor honoratus à fidelibus fuerit. Porrò summa, quâ, uti è jam dictis liquet, S. Dionysius ante octavum etiam seculum fuit gavisus, veneratio incrementa identidem è crebris ad tumulum ejus factis miraculis haud dubiè acceperit.

AUCTORE C. B.

225 Anonymus Actorum edendorum author num. 13 sic scribit: Christiani basilicam supra Martyrum (Dionysii ejusque sociorum Rustici & Eleutherii) corpora magno sumptu cultuque eximio construxerunt; ubi quotidie, operante Domino nostro Jesu Christo, merita eorum virtutum probantur monstrari frequentiâ; & experiuntur infirmi, quantùm Dei Famulos conveniat honorati, ubi recipit cœcitas visum, debilitas gressum, & obstructæ aurium januæ recipere merentur auditum. Ita ille; verùm, etsi quidem, in ecclesia, suprà Sanctorum nostrorum corpora exstructa, seu ad eorum tumulum ætate sua, id est, (comment. hujus num. 16 videsis) seculo septimo senescente ineunteve octavo, frequentissima evenisse miracula, luculentissimè sanè his verbis prodat, nullum tamen in particulari recenset. Quò itaque rem, quam lectori puto futuram non ingratam, hîc præstem, pauca saltem nominatim alibinde accepta, & vel ad S. Dionysii tumulum vel ejus certè patrocinio patrata miracula ei ob oculos modò ponam. Miraculum, quod S. Mario, Bedanensi in Galliis seculo sexto abbati, accidisse, cùm ad S. Dionysii limina seu tumulum venisset, num. 218 insinuavi, apud Bollandum loco ibidem cit. in sancti illius abbatis Vita num. 7 sequentibus hisce narratur verbis: Illud etiam dignum duximus annectendum, quòd, antequam de civitate illa (Parisiensi nimirum Marius) egrederetur, non sine suorum mœstitia multùm cœperit infirmari. Nocte igitur insequenti membra languore ferè præmortua lecto collocavit; sed in ipso noctis spatio sic divina ei subvenit clementia, ut summo manè lætus & incolumis surgeret, & socios ad iter agendum hortaretur. Cùm autem omnes, qui aderant, de ejus subita valetudine mirarentur, ait: S. Dionysius in ista nocte ad me venit, me tetigit, & sui præsentiâ me pristinæ sanitati restituit.

quorum hic unum S. Marii, alter Eligii,

E

F

226 Apud Dacherium tom. 5 Spicilegii exstat S. Eligii, Noviomensis episcopi, qui anno 665 obiit, Vita, suprà adhuc à nobis laudata, atque ab Audoëno, authore æquali, conscripta; in illa autem sanctus hic biographus lib. 1, cap. 23 sic scribit: Denique quodam tempore cùm anniversaria Parisius sancti Dionysii martyris celebraretur passio, dum vigilia à clero caneretur in choro, egressus Eligius templo deambulabat in atrio, viditque eminus virum, cunctis membris contractum, contra Sancti sepulchrum jacere in pavimento, à Deo fortè inspi-

alterum à S. Eligii

AUCTORE C. B.

ratus, ægri mox astitit lateri, blandéque eum compellans, cœpit ab eo inquirere & tempora claudicationis & causam suæ ægritudinis, scisciteans, an haberet spem in Christo, si se crederet quandoque sanandum, an etiam crederet, se post mortem resurrecturum & præmia vel pœnas ob meritorum qualitatem recepturum: cùmque ille ejus secutus verba cuncta hæc se credere fateretur, rursus Eligius inût: Si ergò hæc, ut astruis, credis, cur hìc inaniter jaces? roga magis hunc Sanctum, ut intercedens apud Dominum reddat te protinus sanum. Et cùm ille ob id se illic excubare diceret, intuens eum Eligius, ait: Et credis, quod possit hæc Sanctus iste apud Dominum obtinere? At ille cùm eadem prosequeretur, dixit iterum Eligius: Si ergò hæc, sicut polliceris, credis, promitte modò, Deo te deinceps serviturum, & vide, ne trepidet fides tua, & absque mora sanabit te Dominus iste.

per S. Audoënum Vita

227 Illo autem in omnibus fidem dante, fixit genua Eligius super terram & prolixè oravit, deinde, oculos pariter & palmas ad cælum tendens, Dominum Jesum fide plenus

B

promissionis suæ fideliter admonuit, quâ dicit: "Quidquid credentes petieritis, fiet vobis.„ Et, "Si habueritis fidem, majora horum facietis.„ Cùmque hæc pleno pectore, fide ac devotione deposceret, conversus ad ægrum, apprehensâque dexterâ ejus, ait: Si indubitanter credis, sicut promittis, in nomine Jesu Christi surge, & sta super pedes tuos. Hæc dicens attraxit eum ad se fortiter, & illicò, nexibus artuum resolutis, elevatus æger stetit, & mox consolidati sunt pedes ejus & membra, & sanatus est ex ipsa hora; cui comminans & contestans præcepit Eligius, ut, si nollet rursus talia pati, nullum aliud sanitatis verbum cuiquam ediceret, nisi quòd Dominus Jesus per sanctum Dionysium eum sanàsset. *Præcipuè quidem S. Eligio, quod ab Audoëno hìc narratur, miraculum adscribendum videtur; verùm in eo partem etiam, ut apparet,* S. Dionysius *habuit, voluitque Eligius, ut id à viro, in cujus gratiam fuerat patratum, adscriberetur* S. Dionysio, *ad cujus hunc sepulcrum, quo sanitati restitueretur, jacentem repererat. Porrò, cùm Audoënus miraculum, quod ad* S. Dionysii *tumulum evenisse hìc narrat,* Parisius *patratum insinuet, hinc iterum,* Dionysii *tumulum ecclesiamque non extra, sed intra civitatis Parisiensis muros Eligii ætate seu sæculo* VII *exstitisse,* Launoius *contendit; verùm Audoënus aliique sæculi* VI, VII *&* VIII *scriptores per vocem* Parisius, *ut num.* 186 *& seq. docui, non solùm Parisiensem civitatem, sed & hujus suburbia ac totum territorium plerúmque designant. Cùm itaque nos hìc morari Launoius haud debeat, quod aggressi modò sumus, prosequamur.*

C

228 *Gregorius Turonensis lib. de Gloria Martyrum cap.* 72 *sequentem scribit in medium:* Dionysius verò episcopus Parisiorum urbi datus est martyr; tempore verò, quo Sigibertus rex cum exercitu ad urbem illam venit, & maximam vicorum ejus partem incendio concremavit, quidam de primoribus ejus ad basilicam antè dicti Martyris properat, non orationis devotione, sed tantùm ut aliquid fraudaret ab æde: qui scilicet, ubi reserata ostia ac vacuum templum à custodibus reperisset, pallam holosericam, auroque exornatam

ac duo ùnique alia à Gregorio Turonensi

& gemmis, quæ sanctum tegebat sepulcrum, temerario ausu diripuit, secumque sustulit. Veniens autem ad castra, fuit ei necessitas navigandi, cùmque puer ejus, quem tunc creditum habebat, suspensis ad collum ducentis aureis, navem eum eodem ascendisset, subitò à nullo tactus, de navi decidit, oppressusque aquis numquam potuit inveniri. Ille quoque judicium Dei in se cernens per pueri amissionem & auri, velociter litori, de quo digressus fuerat, remeavit, pallamque sepulcri summa velocitate restituit. Et licèt hoc fecerit, tamen diem, in quo hæc admiserat, recurrente anni circulo, non adtigit. Alius autem super sepulcrum sanctum calcare non metuens, dum columbam auream lanceâ quærit elidere, elapsisque pedibus ab utraque parte, quia turritus erat tumulus, compressis testiculis, lancea in latere defixa, exanimis est inventus. Id non fortuitò contigisse, sed judicio Dei gestum, nullus ambigat.

D

narrantur, miracula, à S. Dionysio.

E

229 *Ex eo, quòd Sigibertus ad urbem Parisiensem, quod anno* 574 *factum, venisse maximamque ejus vicorum partem incendisse hìc dicatur, antiquam Sancti-dionysianam ecclesiam martyrumque* Dionysii *ac sociorum ejus* Rustici & Eleutherii *sepulcra in ipsa Parisiorum urbe tunc exstitisse,* Launoius *contendit. Verùm, vel Sigibertum, vel exercitum ejus Parisios esse ingressum, Gregorius non scribit. Imò verò nec hunc, nec illum id fecisse, Gregorius, lib.* 4 *Historiæ Francorum cap.* 50 *de eadem, de qua verbis proximè datis, Sigiberti expeditione sermonem instituens, apertissimè prodit, utpote ibidem scribens, à Dagoberto exercitu vicos, non qui intra, sed qui* circa Parisios erant, *fuisse incensos. Ads Cointium in Annal. ad annum* 574, *Ruinartii in proximè hunc transcriptum Gregorii textum observationem, & in ecclesia Parisiensi Historia Gerardum du Bois. Porrò textus illæ duo, ut jam supra monui, divinæ justitiæ in eos, qui fuerant in Sancti-dionysianam ecclesiam injuriis exercita exempla complectitur; hisce autem, pariter à se recensitis, monachus Sancti-dionysianus anonymus, miraculorum* S. Dionysii, *quæ Sec.* III *Benedict., part.* 2 *exstant excusa, priores duos libros litteris complexus, lib.* 1, *cap.* 2 *subdit:* Nec putandi sunt sancti Martyres, ævum in cælo agentes, hominibus, quod in terra contemserint, aurum præferre, sed ideò Deum in paucis eorum, immò suas ulcisci injurias, ne sacrilegia impunè agentium exemplo multorum infectæ animæ in perpetuum pereant.

F

230 *Idem auctor in Opusculi sui Prologo conqueritur, quòd, quæ post Caroli Magni ætatem ad* S. Dionysii *tumulum evenêre, miracula litteris pro negligentia haud commendentur, sicque in oblivionem cadant; verùm pari aut etiam potiori jure conqueri potuisset, quòd tam pauca ex iis, quæ Caroli Magni principatu, imò & integro sæculo* VIII *anteriora sunt, litteris inveniantur mandata. Sanè præter paucissima illa, quæ modò in medium hìc attuli, nulla prorsus alia, dicto sæculo* VIII *anteriora, invenire quivi. Anonymus quidem Gestorum Dagoberti scriptor, plus semel adhuc suprà laudatus, apud Bouquetum Rerum Gallicanarum Scriptorum tom.* 2, *cap.* 4 *& aliquot seqq. diversa, quibus tandem, ut sæculo* VII *Sancti-dionysianum monasterium adjunctaque ei ecclesia à Dagoberto condo-*

cui & alia ab anonymo Gestorum Dagoberti

verint,

Digitized by Google

A *retur, mirificè ſit factum, miracula prodit memoriæ; verùm hæc omnia non eſſe niſi mera figmenta, à San-dionyſiano illo monacho anonymo, ut monaſterii ſui initia auguſtiora faceret, excogitata, eruditi hodie unanimi conſenſu omnes affirmant; ut certè hic locum nemiquam ſibi vindicent. Idem quidem author aliud adhuc miraculum, dictum in finem non confictum, cap. ultimo narrat ſequentibus hiſce verbis:* Hludowius (*Clodoveus II*) itaque rex cunctis diebus abſque bellis in regno pacem habuit; ſed, fortuna impellente, quodam in extremis vitæ annis ad ſuprà dictorum Martyrum corpora quaſi causâ orationis venit, volenſque eorum pignora ſecum habere, diſcooperire ſepulchrum juſſit.

author aſſignatur.

231 Corpus autem beati & excellentiſſimi martyris atque pontificis Dionyſii intuens, minùs religiosè, licèt cupidè, os brachii ejus fregit & rapuit, confeſtimque ſtupefactus in amentiam decidit. Tantuſque terror & metus ac tenebræ locum ipſum repleverunt, ut omnes, qui aderant, timore maximo conſternati, fugæ præſidium peterent. Poſthæc verò ut ſenſum recuperaret, villas quaſdam ad ipſum locum

B tradidit; os quoque, quod de ſancto corpore tulerat, auro ac gemmis miro opere veſtivit, ibique repoſuit. Sed ſenſum ex aliquantula parte recuperans, non autem integrè recipiens, poſt duos annos vitam cum regno finivit; *verùm, ſi Clodoveus, uti hic à præfato anonymo, à Fredegarii continuatore, Hermanno Contracto aliiſque narratur, in amentiam verè incidit, id equidem ei ob fractum & raptum* S. Dionyſii *brachium non obveniſſe, Hadrianus Valeſius Rerum Francicarum lib.* 20, *pag.* 212 *contendit. Nec, ut contrarium ſentiret, moveri potuit Francorum regum Geſtis, à Bouquetо tom.* 2 *Rerum Francicarum pariter editis, in quibus, Clodoveus brachium* B. Dionyſii *martyris, inſtigante diabolo, abſcidiſſe, ac per idem tempus regnum Francorum peſtiferis caſibus concidiſſe cap.* 44 *legitur. Et verò, cùm author, qui illa Francorum Geſta in litteras miſit, Hiſtoriam ſuam non ſecùs ac Geſtorum Dagoberti ſcriptor anonymus, putidiſſimis fabulis, ut Bouquetus aliique meritò affirmant, commaculârit, non eſt ſanè, cur ob id, quod de* S. Dionyſii *Brachio, per Clodoveum, inſtigante diabolo, ſurrepto narrat, relatum à dicto ſubteſte admodùm fidei Geſtorum Dagoberti ſcriptore anonymo miraculum, quo Clodoveus ob admiſſam in ſurripiendo* S. Dionyſii *brachio irreverentiam divinitus amentiâ fuerit punitus, veritati certò conſonum arbitretur.*

patratis, id-demdem au-ctam, eſt con-fectum.

232 *Id non à veritatis ſtudio, ſed à commiſcendi licentiâ promanâſſe, Rerum Francicarum lib. proximè cit. pag.* 213 *ſuſpicatur Inudatus Valeſius. Audi, qui ibidem loquatur.* Facilè, *inquit*, adducor, ut credam, monachos Hiſtoriæ noſtræ ſcriptores, ut ſemper rerum ſuarum admodum tenaces fuerunt, Chlodoveum ob fractum B. Dionyſii brachium nimiæ audaciæ ac ſacrilegæ cupiditatis arguiſſe, &, quod, Deo auctore aut ſaltem propitio, actum videri poterat, diaboli inſtinctu actum affirmaviſſe, confeſtimque principem inſanum factum eſſe finxiſſe, ut omnes tam memorabili exemplo à ſimili conatu deterrerent, nec quiſquam poſtea reperiretur, qui venerabilibus Beatorum reliquiis apud ipſos aſſervatis manus adjiceret, ſacriſque eos depoſitis ac ſuis veluti theſauris ſpoliaret. *Ita hactenus ille; rectène, an ſecùs, lector ſtatuat. Undecúmque interim præſensum illud miraculum præfluxerit, id ego, non ſecùs ac reliqua omnia ab anonymo illo Geſtorum Dagoberti fabulatore narrata miracula, figmentis incertiſve ſaltem narrationculis animo accenſendum. Verùm, etſi ea ſedeat ſententia, certa equidem atque indubitata prorſus reor pauca, quæ è S. Marii biographo, è S. Andoeno & è S. Gregorio Turonenſi ſuprà retulimus, miracula, nec dubitandum apparet, quin ex hiſce aliiſque ad* S. Dionyſii *tumulum, alibique ejuſdem patrocinio ante ſeculum* VIII *patratis ſummoperè identidem, quâ Sanctus plurimis in locis gaudebat, veneratio tum increverit, ut jam ſuprà aſſeruimus, quodque hic repetiſſe modò contentus Commentario huic finem impono.*

A. ANONYMO.

ACTA,

Auctore Anonymo,

Ex editione a, à Felibiano ad abbatiæ San-dionyſianæ Hiſtoriæ calcem adjecta.

PROLOGUS.

Unde ea, quæ ſcripturus eſt, author hauſerit, declarat, nonnullaque de Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus præfatur.

Author eſt, quæ diu ſub-vani obvoluta ſilentio, è fidelium relatione,

GLorioſæ Martyrum paſſiones, & pretioſa Domino ſpectante certamina, quamquam digna ſint pro miraculorum dignitate conſcribi, nequeunt tamen ſine formidinis trepidatione compleri, quia cùm magnarum rerum conſideratur aſſumptio, non immeritò operis timetur magnitudo, eò quòd tantùm ſermo tenuis explicare non valet, quantùm de ſe dici veritas paſſionis imponit. Tamen expoſitio tantæ rei arduum licèt habere videatur initium, in hoc mens trepidatione reſpirat, quòd opificem ſuum magiſterium divinæ inſtructionis informat, & inchoantis initium ingenii præſtitione commendat. Hac ergò conſideratione audaciam nimiæ temeritatis aſſumens, quæ longo temporis fuerant obumbrata ſilentio, ipſius divinitatis auxilio ſuſcepta ſunt revelanda. Quia ut habet teſtimonium veritatis, plus fidelium ſunt relatione comperta, quàm probentur ad nos lectione tranſmiſſa *b*.

F

b pauciora eſſe dum, quàm deberet, re-colente, literis com-mendatum, aſſe-rat,

2 Unde non ſine certa æſtimatione cognoſcitur, quod novitas adhuc credentium populorum, Gentilium crudelitate conterrita, formidavit ſcribere, quod tamen gaudebat Dei famulos meruiſſe, cùm ſine dubio judicentur ſcripta, quæ fidelium ſermo teſtatur impleta. Credendum enim de his eſt, &, abſterſa dubietatis nube, totis viribus confitendum, eos, qui pro confeſſione Domini ac Dei noſtri digni fuerunt ſubire

A. ANONYMO.

martyrium, etiam ampliora tolerare valuiſſe, quàm videtur ſuccedentibus ætatibus relatio per populos tranſmiſſa recolere. Id ergo ſupplicatio communis obtineat, ut veniam conſequatur devotus, ſi quid de virtutibus prætermiſit ignarus. Nam etſi omnia non eſſe ſolvuntur, credere tamen univerſitas mereatur, ut de Dei famulis etiam majora ſentiat, quàm ſermo paſſionis explanat. Qualiter enim cultorem Domini locus ejus gaudens patrocinio habere promeruit *c*, quomodo aliorum Sanctorum vinctum illi agnoverimus fuiſſe conſortium, ſicut fidelium relatione didicimus ipſorum juvamine martyrum, quantum de ſe ſcire tribuunt, explicemus *d*.

c

d

3 Poſt Domini noſtri Jeſu Chriſti ſalutiferam paſſionem, poſt Reſurrectionis unicæ ſingularisque myſterium, poſt Aſcenſionem ejus, quà manifeſtavit hominibus nunquam ſe deſiiſſe quò rediit, Apoſtolorum prædicatio univerſis gentibus profutura ſucceſſit. Qui cùm imminere ſuas cernerent paſſiones, quod Domino noſtro Jeſu Chriſto docente didicerant, repleti ſpiritus Sancti gratiâ docuerunt; adeò ut, fide creſcente, non pauci mererentur fieri Confeſſores, quos modo Eccleſia catholica gaudet promeruiſſe Martyres. Hos ergo quorum virtutem perſecutorum non prævaluit ſuperare conflictus, quos ad auri ſimilitudinem, reddidit flammarum examinatio pretioſos, ad ſuſcipienda mandata Domini idoneos Apoſtolorum eſſe judicavit electio, quibus Euangelica ſemina ſemper à gentibus ſervanda committerent, electiſque viris Dei diſpoſitione providenter honorem decreverunt epiſcopatûs adjungere, quò faciliùs eorum prædicationibus acquiſiti ad miniſterium ſacri proveherentur altaris.

manualiſque generatim de Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus.

B

4 Ex qua Confeſſorum turba, ſanctum & venerandi meriti Saturninum *e* urbs Toloſana promeruiſſe gaudet epiſcopum, quem impietas ſpectantis populi poſterioribus tauri multiplex funium nexibus ligatum dedit Capitolii gradibus illidendum. Ubi ſancti capitis ſoluta compage cerebrum frequentis illiſionis diſperſit injuria: ſed talem diſceſſum, ad Dominum ſecutus eſt aſcenſus. Fœlix tanti meriti, tantæque perſonæ virtutis, cui conceſſum eſt, primùm eſſe doctorem, pòſt, martyrem, qui quod docuit verbis, evidentibus implevit exemplis. Simili etiam gratia beatiſſimus Paulus, *f* antiſtes atque confeſſor, Narbonenſem provinciam ſalutari acquiſivit eloquio: quem ita labor domeſticæ tribulationis exercuit, ut verum Domini eſſe famulum approbares. Sed gratias tibi, Domine Jeſu Chriſte, qui infeſtantis inimici tela probationem fidelium tuorum permiſiſti eſſe, non vulnera, & talem tuis præſtas pro labore mercedem, ut nullum tuorum ſuiſſe gaudeat hoſtis imbellem. Dum ergò ad peculiaris Patroni *g* geſta ſuſcepti officii tendit obſequium, non ex aſſe, quæ de Servo Dei ſunt comperta, proſequimur, ſed, immemores ſui non fuiſſe, ſufficiat; in talibus enim cauſis magis convenit fideles credere, quàm poſſit relatio humana monſtrare.

ac nominatim de Saturnino & Paulo Narbonenſi præmiſſis, ad argumentum ſuum ſeſe accingit.

e

C

f

g

ANNOTATA.

a *De hac alteraque anteriori horum Actorum editione Comment. prævium num.* 1 *&* 21 *videſis.*

b *Vel hinc, exiguam dumtaxat fidem mereri anonymum horum Actorum authorem, non inceptè colligas. Adi Comment. prav. num.* 18 *& ſeq.*

c *Per locum, cultoris Domini ſeu* Dionyſii *patrocinio gaudentem, author certè non alium hic intelligit, quàm qui ætate ſua* S. Dionyſii *corpus complectebatur, aſſiduiſque Sancti hujus patrocinio patratis miraculis, ut infrà num. penultimo ſcribit, honorabatur; cùm autem locus hic, uti ex iis, quæ num.* 12 *& ſeq. memoriæ prodit, intelligitur, eſſet is ipſus, quo Sanctorum noſtrorum corpora, curante muliere ethnica, terræ fuerant mandata, conſectarium ſit, ut hæc ab eo tempore, quo primùm fuerant humata, ad ſuam uſque ætatem eodem ſemper loco quieviſſe author noſter exiſtimárit.*

d *Vide, quæ jam monui ad lit.* b.

e *De ſancto hoc Martyre ac primo Toloſano epiſcopo, qui eodem, quo* S. Dionyſius, *tempore in Gallias ad prædicandum Euangelium venit, loco non uno ſermonem in Comment. prævio inſtitui, deque eo pluribus, cum ad* XXIX, *quæ Faſtis ſacris exſtat inſertus, Novembris diem ventum fuerit, erit agendum. Conſuli interim poſſunt egregia planè ejus Acta, à Ruinartio inter ſincera & ſelecta à pag.* 109 *relata; ubi illum re vera eo, quo hìc refertur, modo martyrium ſubiiſſe, ſtudioſus lector inveniet.*

f *Hunc quoque cum* SS. Dionyſio, *Saturnino aliiſque quatuor epiſcopis ſeculo tertio medio in Gallias Euangelii prædicandi ergò miſſum, Gregorius Turonenſis lib.* 1 *hiſt. Francorum cap.* 28 *memoriæ prodit; aſt hìc à veritate devium eſſe hunc ſcriptorem, non pauci contendunt. Rectène, an ſecus, ſtatuere poteris ex iis, quæ ad* XXII *Martii diem, quo S. Paulus, Narbonenſis epiſcopus, in Martyrologio Romano aliiſque Faſtis ſacris annuntiatur, de ſancto hoc confeſſore commentatus eſt Henſchenius noſter. Nec ſupervacaneum fuerit etiam conſulere tom.* 4 *Monument. Eccleſiaſt. à pag.* 169 *Tillemontium.*

g *Ex hoc, alioque, de quo jam hìc ad lit.* c, *textu, anonymum noſtrum Actorum authorem & in* S. Dionyſii *monaſterio ſcripſiſſe, & pro peculiari patrono* Dionyſium *habuiſſe, monachumque adeò aut etiam abbatem Sun-dionyſianum exſtiiſſe, Dominus Le Beuf in novis ſuis in Hiſtoriam Pariſienſem Obſervationibus, in Commentario, Actis hiſce prævio, ſæpiſſime laudatis, exiſtimavit; verùm de re hac cenſendum quid arbitrer, ibidem num.* 17 *& ſeq. expoſui.*

D

E

F

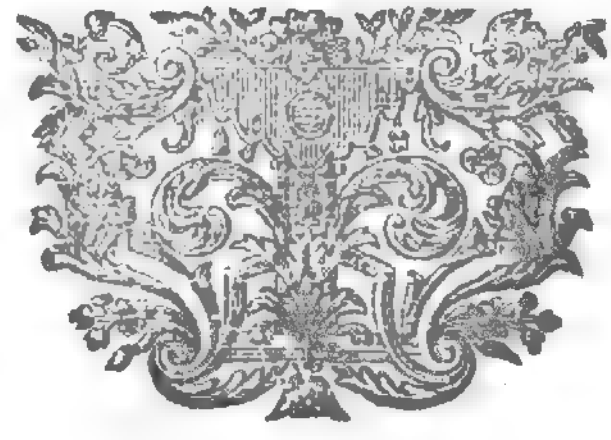

CAPUT

A

CAPUT UNICUM.

S. Dionyſius Pariſios venit, Chriſtum ibidem idololatris annuntiat, eccleſiam ædificat, cum ſociis Ruſtico & Eleutherio, perſecutione exorta, capitur, martyrioque cum eis affectus, locum, quo omnes tres clàm terræ mandantur, mauſoleo primùm ac dein eccleſia decoratum, miraculis etiam reddit illuſtrem.

B

Dionyſius Pariſios, qua qualis tunc eſſet civitas, accipitur.

IGitur S. Dionyſius, qui, tradente ſancto Clemente Petri Apoſtoli ſucceſſore, Verbi divini ſemina gentibus eroganda ſuſceperat, quò ampliùs gentilitatis fervere cognovit errorem, illuc intrepidus & calore fidei inflammatus acceſſit, ac Pariſius, Domino ducente, pervenit *a*, non veritus incredulæ gentis expetere feritatem, quia virtutem ſuam præteritarum pœnarum recordatio roborabat, &, qui meruerat eſſe confeſſor, non cunctatus eſt atrocibus populis accedere prædicator. Tunc memorata civitas & conventu Germanorum, nobilitate pollebat, quòd eſſet ſalubris aëre, jocunda flumine, fecunda terris, vineis uberrima, & arboribus nemoroſa, conſtipata populis, referta commerciis, rurſumque inſulæ potiùs, quàm urbis ſpatium, quod habitationi circumfuſâ fluminis undâ appræſtabat, creſcentibus conſiſtentium catervis reddebat exiguum, & jocunditatis ſollicitatione contraxerat *b*.

a

b

accolis, dumque ibidem, ædificata ade ſacra, magno cum fructu

c

6 Hunc ergò locum Dei Famulus elegit expetendum. Ad quem cùm primùm fide armatus & conſtantiâ confeſſionis acceſſiſſet intrepidus, eccleſiam, illis quæ necdum in locis erat, & populis illis novam conſtruxit, ac officia ſervientium clericorum ex more conſtituit *c*, probataſque perſonas honore ſecundi ordinis ampliavit. Cinctus ergò fide & jam conſtructione baſilicæ roboratus, Deum gentibus non deſinebat inſinuare, quem noverat, ejuſque omnibus & judicium & miſericordiam anteponens, paulatim ſociabat Deo, quos diabolo ſubtrahebat. Tantas etiam per illum Dominus dignabatur exercere virtutes, ut rebellium corda gentilium non minùs miraculis, quàm prædicationibus obtineret, *d* miroque modo inermi viro non valebat plebs armata reſiſtere, ſed ſubdebat ſe illi certatim Germaniæ cervicoſitas, & jugum Chriſti ſuave imponi ſibi arctà cordis compunctione poſcebat.

d

Chriſtum annuntiat, habitacula per hoſtis antiqui inſtigationem

e

7 Ab ipſis quoque deſtruebantur idola, quorum ſumptu fuerant, & ſtudio fabricata & invento ſalutis portu idolorum gaudebant perire naufragia. Lugebat portio victa Diaboli, cùm de ea victrix Eccleſiæ legio triumphabat *e*. Tunc hoſtis antiquus videns ſibi perire, quod Domino conſtabat aſſidua populorum converſione proficere, totam artificii ſui machinam ad impugnandum, quæ fuerant conſtructa, convertit, & ſuæ partis auctores, deorum ſuorum flentes exitium, ad impietatem ſubitæ perſecutionis armavit, ut eos, qui unum & verum Deum colendum inſinuaverant & timendum, perdere diverſitate ſupplicii maturarent, ne ſupereſſe poſſet, qui valeret acquirere, quodperibat. A. ANONYMO.

perſecutione exorta, cum ſociis ſuis Ruſtico & Eleutherio capiuntur.

8 Perſecutionis ergò publicatâ ſententiâ, impiorum gaudens turba progreditur, & contra Dominicum populum pugnatura conſpirat, non cunctati appetere gladio, quos Dominus ſuos ſuo monſtraverat eſſe ſignaculo. Itaque cùm occidui orbis partem pro Chriſtianorum inquiſitione percurrerent, ſanctum Dionyſium, contra incredulos dimicantem Pariſius repererunt: cum quo Ruſticum presbyterum & Eleutherium archidiaconem ſ perſecutionis furor invenit. Hi beati Viri à S. Dionyſii numquam ſe ſuſtinuerunt abeſſe præſentia, quos in in unum interrogatio perſecutoris invenit, ſed reperire non potuit, quem à ſocietate martyrii ſepararet.

f

fidemque omnes tres liberè profeſſi capitis tandem poſt variis ſupplicia truncantur.

9 Interrogati, unum & verum in Trinitate Deum confitentur. Deinde terrore ſubjuncto, multiſque affecti injuriis, vel ſuppliciis, macerati Chriſtianos ſe eſſe teſtantur, viſoque percutientis ictu, Domini ac Dei noſtri ſe famulos magnâ confeſſionis voce pronuntiant. In hac ergò fidei conſtantia permanentes, reddentes terræ corpora, beatas cœlo animas intulerunt, talique ad Dominum meruerunt profeſſione migrare, ut, amputatis capitibus, adhuc putaretur lingua palpitans Dominum confiteri. Beata nimiùm, & Deo grata ſocietas, inter quos nec primus alter potuit eſſe, nec tertius; ſed Trinitatem confitentes meruerunt venerabilem locum trino decorare martyrio *g*.

g

ſepulturamque corporibus ſuis, quæ in Sequanam conjicere lictores meditabantur.

10 Metuentes igitur percuſſores ne converſi populi fideliſſima probataque devotio Sanctorum corpora profutura ſibi, & Reliquias ad patrocinium tumularent, elegerunt, terris Sequanæ, profundiſque gurgitibus Martyrum corpora perdenda committere, quæ impoſita navibus ad prævifum jubentur gurgitem deſtinari. Tunc matrona quædam *h*, licèt paganorum implicata teneretur errore, converſionem tamen ſe deſiderare mente monſtrabat, & opere facere aliqua cogitans Domino placitura, uſa ſubtilitate conſilii, ad convivium venire poſtulat percuſſores, & dum eis copiam oblatæ humanitatis expendit, à memoria eorum quæ ſuſceperant agenda diſcuſſit, ac fidelibus ſuis ſecreta ordinatione committit, ut ſubſtracta furto corpora diligens elaboraret occultare proviſio.

h

F

pio femina aſſu in agro arato naſci,

i

11 Qui dominæ ordinatione comperta, feſtinanter quod eis præceptum fuerat exequuntur, furtumque laudabile in ſexto ab urbe memorata lapide, id eſt, in arata, quam feminibus præparaverant, terra, induſtria colentis abſcondunt *i*. Factâ deinceps, ut moris eſt, ſatione, nec ſuum ſeges negavit obſequium, quæ tali fœcundata pinguedine, ſic in ea beneficium ubertatis effudit, ut centuplicatos fructus & cultor acquireret, & patria mereretur. Pubeſcente verò ſegete, diu latuit quod erat Pariſiorum populis profuturum.

locum hunc, mauſoleo primùm ac dein eccleſiâ decoratum,

k

12 Antedicta tamen materfamilias horum non immemor ſecretorum, cùm primùm perſecutionis tepuiſſe vidit feruorem, locum tantorum Martyrum oſſa ſervantem, quâ oportuit ſollicitudine requiſivit, atque inventum eminentis mauſolei conſtructione ſignavit *k*. Unde poſt-

Digitized by Google

A. ANONYMO.

post modùm Christiani basilicam supra martyrum corpora magno sumptu, cultuque eximio construxerunt *l* : Ubi quotidie, operante Domino nostro Jesu Christo, merita eorum virtutum probantur monstrari frequentiâ ; & experiuntur infirmi quantum Dei famulos conveniat honorari, ubi recipit cœcitas visum, debilitas gressum, & obstructæ aurium januæ recipere merentur auditum.

l

miraculis etiam reddunt illustrem.

13 Sed nec illud silendum est, quòd immundi spiritus infestatione vexati, dum ad memoratum locum examinandi virtute divina ducuntur, Sanctorum ipsorum coguntur imperio, quo quisque Martyrum sit positus loco, designatis nominibus indicare. De quorum passione VII. Idus Octobris Dominus nos gaudere voluit *m*, qui centesimum esse fructum Martyrum repromisit, cui est honor & gloria, virtus & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

m

ANNOTATA.

a Pro verbis, quibus hìc S. Dionysii *missio Clementi Pontifici Romano adscribitur, in Actis, prout à Bosqueto primùm fuère vulgata, sequentia hæc leguntur :* Sanctus igitur Dionysius, qui, ut ferunt, à successoribus Apostolorum, verbi divini semina gentibus eroganda susceperat, quò ampliùs gentilitatis fervere cognovit errorem, illuc intrepidus & calore fidei inflammatus accessit, Parisios, Domino ducente, pervenit. *Verùm, etiamsi S. Dionysii missio nemiquam Clementi, Romano Pontifici, attribuenda nobis videatur, lectionem tamen, quâ id in recentiori Actorum editione, à Felibiano curata, fit, esse genuinam, arbitramur. Comment. prævium num.* 24 *videsis.*

B

b Ultima periodi hujus pars in Bosquetiana Actorum editione sic redditur : Et jocunditatis sollicitatione in unum plebs acta commigrans penè territorium suum intra murorum conclusionem contraxerat. *Porrò ex hoc aliisque subjecto, quo* S. Dionysio *sese subdidisse* Germaniæ cervicositas *traditur, Actorum textu, quoddam horum authori Sancti cujuspiam, qui medio ævo circa Rhenum vixerit, Vita exemplar præluxisse, ex eoque partim civitatis Parisiensis hujusque incolarum, quam suppeditat, descriptionem mutuatum illum esse, dominus le Beuf, ecclesiæ Antissiodorensis canonicus & successor suprà sepissimè laudatus, in novis suis in Bosquetiana* S. Dionysii *Acta Observationibus, anno* 1739 *Lutetiæ vulgatis, suspicatur. Verùm, immeritò sanè id abs illo fieri nemo non existimet, qui, quæ ea de re in Comment. prævio num.* 12 *& seq. differui, expenderit. Quid porrò è duobus dictis textibus, seu potiùs è Germanorum & Germaniæ, quæ in hisce occurrunt, nominibus pro tempore, quo Acta exarata sint, determinando conficiendum appareat, in eodem Comment. prævio num.* 13 *& tribus seqq. edocui. Gerardus du Bois in ecclesia Parisiensis Historia lib.* 1, *cap.* 3, *num.* 6, *recitatis aliquot horum Actorum verbis, subjungit :* Hæc ex Actis, quæ quidem scripta sunt, postquam Franci, orti ex Germania, trajecto Rheno, Galliam invaserunt, & Francorum reges Lutetiæ sedem regni constituerunt ; in his enim nonnulla reperiuntur, quæ auctor Actorum ad ætatem Dionysii transtulit, & quæ, Francis occupantibus Gallias, Lutetiæ congruebant. *Ita ille, rectè quidem ex eo, quòd nonnulla, quæ Lutetiæ non priùs, quàm Francis occupantibus Gallias, locum habuêre, ad* Dionysii *ætatem Actorum author transtulerit, scripta demum hæc esse, postquam Francorum reges, occupatis Galliis, regni sedem (adi num.* 15 *Comment. prævium) Lutetiæ constituêre, concludens. Verùm, cùm S. Ceraunus, qui inter annum* 601 *& annum* 625 *Parisiensi ecclesiæ præfuit, Lutetiam sæculo demum* VI (*Comment. prav. num.* 14 *&* 15 *videsis*) *à Germanis inhabitari, mercaturaque exercendæ causâ frequentari cœpisse, haud dubiè non ignorârit, Acta illa, quorum author (adi Comment. prav. num.* 16) *id omnino ignorâsse videtur, à Sancto illo Parisiensi episcopo scripta esse posse, idem Gerardus du Bois hist. præfat. lib.* 3, *cap.* 6, *num.* 12 *perperam existimavit.*

C

c Actorum fidem magis magisque ex iis, quæ horum author hìc, à Dionysio *Parisiis* ex more *gesta, memorat, elevari, Dominus le Beuf in memoratis suis novis in illa observationibus contendit. Verùm ei minimè hac in re assentiendum, satis superque, quæ in Comment. prævio num.* 133 *& quinque seqq. in medium adduxi, evincunt.*

d In S. Gaudentii, episcopi Novariensis, Vita, ad XII, *quo hic colitur, Januarii diem in opus nostrum illata, ac, quemadmodùm è Bollandi in illam Præfatione intelligitur, litteris primùm, cùm sæculum octavum media sui parte jam esset elapsum, commendata, num.* 5 *sequentia ipsibet leguntur verba :* Deum quoque in Trinitate perfectum non desinebat gentilibus insinuare, quem noverat, ejusque judicium & misericordiam anteponens, paulatim studebat sociare Deo animas, quas diabolo sua prædicatione auferebat, miroque modo actum est, ut inermi viro haud quaquam plebs armata posset resistere. Tantas etiam per illum Dominus dignabatur exercere virtutes, ut rebellium corda non minùs miraculis, quàm prædicationibus obtineret ; *cùm autem phrases, his verbis conceptæ, aliæque plures, quæ in dicta S. Gaudentii Vita inveniuntur, totidem ferè atque iisdem verbis expressæ in Sanctorum nostrorum Actis legantur, hinc in opinione, quâ, horum autherem Plagiarium esse, suspicatur, confirmari sese, dominus le Beuf in novis suis in Acta illa Observationibus pag.* 48 *affirmat ; verùm, cùm is, qui S. Gaudentii Vitam scripsit, id è jam dictis non citiùs, quàm cùm sæculum* VIII *media sui parte jam esset elapsum, fecerit, nec seriùs certè, si fortè non citiùs, anonymus, qui Sanctorum nostrorum Acta exaravit, scripter fuerit, ex hoc illum phrases eas non hausisse, quis edicat ? Id sanè sat tutò definiri non posse, ipsemet vidit laudatus le Beuf, hincque, phrases præfatas, quæ ab ambobus illis scriptoribus usurpantur, fuisse abs illis, si non ex alia antiqua Legenda, certè ex antiqua quapiam, quæ in Missa recitari soleret, Præfatione depromptas pag.* 49 *insinuat. Verùm, nec id mihi apparet sat certum, &, ut cumque habeat, anonymum nostrum, quæ de civitate Parisiensi scribit, è Sancti cujuspiam, qui medio ævo circa Rhenum vixerit, partim hausisse, minimè equidem, quò tamen potissimùm spectâsse videatur, laudatus le Beuf ex iis, quæ de S. Gaudentii Vita protulit, dedit probatum.*

D

E

F

e Periodum, his verbis conceptam, sententiam esse liturgicam, quæ, prinsquam ritus Romanus in Gallis esset receptus, in Missali Gallicano locum habuerit, indeque cum nonnullis aliis id genus sententiis in Sanctorum nostrorum Acta

Digitized by Google

A *Acta ſit tranſlata, Dominus le Beuf in iiſdem novis ſuis in hac Obſervationibus pag.* 48 *ſuſpicatur; quod an verum ſit, examinare nec lubet, nec opera pretium apparet.*

f *Titulum hunc, quem* S. Eleutherio *hic attribuit Actorum author, vix uſpiam alibi Sancto huic attributum inveneris. Martyrologi ſcilicet aliique ferè omnes ſcriptores antiqui, qui de Sanctis noſtris loquuntur,* Diaconi *tantùm, non autem* Archidiaconi *nomine,* Eleutherium *diſtinguunt. Inveniuntur quidem etiam, qui eum* presbyterum, Ruſticum *verò appellant* diaconum. *Verùm perperàm id abs illis fieri, colliges ex iis, quæ in Comment. prævio num.* 132 *diſſerui.*

g *Quandonam id acciderit, in Commentario prev. à num.* 147 *uſque ad num.* 163 *examinavi, ibique, eventum illum, non ſub Aureliano, uti in eccleſiæ Pariſienſis Hiſtoria ſtatuit Gerardus du Bois, ſed ſub Maximiano, ab anno* 285 *ad annum uſque* 292 *in Galliis ſæpiſſimè verſato, anno circiter* 286 *veroſimiliùs habuiſſe locum, oſtendi.*

h *Mulier hæc in Actis, S. Dionyſio Areopagitæ affictis jamque à me prævio de hoc Sancto Commentario ſubnexis, vocatur* Catulla, *eoque deinde nomine ab anonymo etiam Geſtorum Dagoberti author, ab Hilduino in Areopagiticis & ab aliis nonnullis ſequioris ætatis ſcriptoribus fuit inſignita, licèt interim, an appellatio iſta à fonte ſatis vetuſto, nec ſuſpecto proſtuxerit, compertum haud habeatur.*

i *Locus, quo id factum, S. Genovefæ ætate ſeu ſeculo* V *ac* VI Catholiacum, *ſeu* Cadolacum *aut* Catolacum *fuit vocatus, eſtque is ipſus, quæ modò Sandionyſiopoli ſeu in San-dionyſiano Francia oppido eccleſia abbatiaque homonyma conſpiciuntur. Adi, quæ de re hac in Comment. prev.* § 2 *ac binis ſeqq. fuſè ſunt diſputata.*

k *Pro verbis, quæ periodus iſthæc completitur, ſequentia, quæ abs hiſce nonnihil diſſonant, in Boſquetiana editione leguntur:* Antedicta tamen materfamilias horum immemor ſecretorum, cùm primùm perſecutionis furor tepuiſſet, vidit in ſomnis ſervere locum, tantorum eſſa ſervantem, &c, qua oportuit ſollicitudine, requiſivit atque inventum eminentis mauſolei conſtructione ſignavit. *Porrò à felici* SS. Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii *corporum inventione, quæ hic tam in Boſquetiana, quàm in Felibiana, quam ſequimur, editione ab anonymo Actorum ſcriptore memoratur, originem traxit feſtum, quo Sanctorum noſtrorum inventio in diœceſi Pariſienſi quotannis celebratur. Comment. prev. num.* 213 *conſule.*

l *Eccleſia, quæ ſupra Sanctorum noſtrorum corpora fuiſſe exſtructa hic memoratur, eſſe videntur ea ipſa, quam ſupra hæc à S. Genovefa ædificatam fuiſſe, amba apud nos ad* III *Januarii diem edita ſanctæ hujus virginis Vitæ memoria produnt. Adi, quæ hac de re in Comment. prævio num.* 200 *& ſeq. in medium protuli. Porrò ex eo, quòd eccleſia,* S. Dionyſio *ejuſque ſociis* Ruſtico & Eleutherio *à Dagoberto exſtructa, mentionem hic anonymus Actorum author haud faciat, fuiſſe iſthæc ante Dagoberti principatum litteris commendata, exiſtimavit Valeſius. Verùm, præterquam quòd, an Dagobertus Sanctis noſtris novam eccleſiam exſtruxerit, haud omnino, ut Comment. prævii num.* 209 *docui, certum ſit atque indubitatum, eſſe indubiè à vetuſtiore alienam Valeſii illam opinionem, ſatis ſuperque alia, quæ ejuſdem Comment. prævii* § 1 *adduxi, evincunt, uti etiam Sanctorum noſtrorum Acta S. Fortunato, veluti germano horum authori, perperàm adſcribi. Neque verò Petrus de Marca tam facilè, ut fecit, attributurus illa ſancto huic Pictavienſi epiſcopo fortaſſis fuiſſet, niſi & ab hoc hymnum, ab Hilduino in Areopagiticis laudatum, in quo, non ſecùs ac in Sanctorum noſtrorum Actis,* S. Dionyſii *miſſio Romano Pontifici Clementi adſcribitur, compoſitum verè fuiſſe, è præjudicatis, quibus, jam inde à ſeculo* I *fundatam fuiſſe Pariſienſem eccleſiam, putavit, opinionibus in animum induxiſſet. Verùm, an hymnus ille Fortunatum re ipſa habeat authorem, dubium admodùm atque incertum efficiunt, quæ hac de re in Commentario prævio à num.* 73 *uſque ad num.* 75 *diſſerui. Dubitationem porrò, quam hæc injiciunt, non parum adhuc, quod proinde iis, quæ ibidem dicta ſunt, addi velim, Hiſtoria litteraria Franciæ ſcriptores augent. Hi enim Operis ſui tom.* 3, *ubi de S. Fortunato agunt, omniaque ſancti hujus Pictavienſis epiſcopi ſcripta recenſent, nullam planè compoſiti abs illo hymni,* E *in quo* Dionyſii *miſſio Clementi, Romano Pontifici, attribuatur, mentionem faciunt, & tamen hymnum hujuſmodi, ſi à Fortunato verè ſuiſſet compoſitum, è probâ nota ac fidei documentis habuiſſent compertum, commemoraturi veroſimillimè fuiſſent, maximè cùm etiam de ſignificatione ac vi vocabuli* ſcholaſticiſſimus, *quo Hilduinus, dum,* Dionyſii *miſſionem Clementi Papæ Fortunatum in hymno à ſe compoſito adſcribere, affirmat, ſcriptorem hunc condecorat, ſermonem inſtituant, aptiſſimamque adeò, quâ & de dicto hymno loquerentur, occaſionem fuerint adepti. Cùm autem id ita ſit, ſcriptores laudati hymnum, Fortunato ab Hilduino attributum, ſancto huic Pictavienſi epiſcopo adjudicandum, veroſimillimè non putârint: Imò contrà Fortunato hunc abjudicandum cenſuiſſe ſuadent, quæ jam ſubdo. Operis ſui tom. proximè cit. verbis Gallicis, quæ Latina facio, pag.* 470 *loquentes de duabus epiſtolis, à Fortunato ad S. Martinum, in Galicia epiſcopum, conſcriptis, ſequentem ſcribunt in modum:* In hiſce Fortunatus aſſignat regiones, in quibus Euangelium prædicâſſe Apoſtoli, S. Petrus nempè Romæ, S. Andreas in Achaia, S. Matthæus in Æthiopia, S. Thomas in Perſia, S. Bartholomæus in Indiis, S. Paulus in Illyrio &, ut in prioris epiſtolæ titulo clariùs ait, in Hiſpania, ætate ſua credebantur. Ceterùm ſcitur, plures antiquos Patres in eadem opinione fuiſſe. Quod ad Gallias ſpectat, ait, S. Martinum Turonenſem earum apoſtolum fuiſſe. Quod, ut inde ſatis conſequitur, confirmare eſt opinionem S. Severi Sulpitii, authoris Actorum S. Saturnini & Gregorii Turonenſis, qui, ut alibi obſervatum, Euangelium in Galliis paulò ſeriùs fuiſſe annuntiatum, inſinuant. *Cùm itaque ſcriptores illi, Fortunatum id, quod verbis hîc recitatis aiunt, feciſſe exiſtimârint, hymnum ſanè, Fortunato ab Hilduino adſcriptum, in quo* Dionyſii *miſſio Clementi attribuitur primoque adeò ſeculo innectitur, ſancto iſti Pictavienſi epiſcopo indubiè abjudicârint.*

m *Martyrium nonâ Octobris die Sanctos noſtros ſubiiſſe, locutione, ab anonymo noſtro hîc adhibita, nequaquam indicatur. Verùm id indi-*

A.ANONYMO.

C F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

cari videatur ab Uſuardo aliiſque nonnullis Martyrologis, qui, cùm diem illam Sanctorum noſtrorum natalem *appellent, in cœlo primùm eos tum natos fuiſſe, ſeu è vivis exceſſiſſe, ſat clarè, ut apparet, inſinuant.*

APPENDIX

De S. Dionyſii ejuſque ſociorum Ruſtici & Eleutherii cultu, reliquiarum tranſlationibus miraculiſque ſeculo VII *poſterioribus.*

CAPUT I.

Nonnulla à Sanctis poſt ſeculum VII patrata miracula cultuſque tunc eis delati argumenta proferuntur.

B

Stephanus Papa, ſanitati, mi littera, qua

S*Tephanus II Papa, anno 754, ut Anaſtaſius Bibliothecarius aliique non pauci ſcriptores memoriæ produnt, ad Pipinum, Francorum regem, quò ab eo adverſus Aiſtulphum, Longobardorum regem, Eccleſiam vexantem, auxilium imploraret, in Gallias venit, cùmque ibidem diutiùs commorans in San-dionyſiana Francia abbatia hoſpitaretur, in morbum adeò gravem, quemadmodum in Pontificis illius Vita laudatus Anaſtaſius teſtatur, eſt prolapſus, ut omnes omnino, tam videlicet, qui cum eo venerant, quàm Franci de Vita ejus deſperarent;* ſed, *ſubjungit hic ſcriptor*, Domini Dei noſtri ineffabilis clementia, qui non deſerit ſperantes in ſe, ſalvum cupiens domnum Chriſtianiſſimum, dum eum manè mortuum invenire putabant, ſubitò illo die ſanatus repertus eſt. *Id porrò, quod hic Anaſtaſius memorat, beneficii Stephano mirum in modum à* S. Dionyſio *fuiſſe impertitum, è litteris, ea de re datis ac ipſomet Pontificis illius nomine inſcriptis, docemur. Haſce, ut à Surio è pervetuſto Ms. codice, ac ab aliis præterea jam vulgatas, iteratis typis, priuſquam ad alia progrediar, lectoris oculis, prout apud eumdem Surium exſtant, ſubjicio. Sic habent:* Stephanus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Sicut nemo ſe debet jactare de ſuis meritis, ſic non debet opera Dei, quæ in illo per ſuos Sanctos fiunt ſine ſuis meritis, ſilentiare, ſed prædicare, quia ſic angelus admonet Tobiam.

integra hic reſtituuntur, teſtatum faciunt,

2 Unde ego pro oppreſſione ſanctæ Eccleſiæ à rege atrociſſimo & blaſphemo, & nec dicendo Aiſtulpho, ad optimum & S. Petri fidelem, Dominum Pipinum Chriſtianiſſimum regem, in Franciam veni, ubi ægrotavi uſque ad mortem, & manſi aliquod tempus apud pagum Pariſiacum in venerabili monaſterio beati martyris Chriſti Dionyſii. Quo cùm jam me medici deſperarent, fui in oratione in eccleſia eiuſdem beati Martyris ſubtus campanas, & vidi ante altare bonum Paſtorem Dominum Petrum & Magiſtrum gentium Dominum Paulum, & nota mente illos recognovi de illorum ſurcariis, & ter beatum Dominum Dionyſium ad dexteram Domini Petri, ſubtilem & longiorem, pulchra facie, capillis candidis, colobio indutum candidiſſimo, purpurâ clavato, pallio toto purpureo, auro interſtellato, & ſermocinabantur inter ſe lætantes, dixitque bonus Paſtor Dominus Petrus: Hic frater noſter poſtulat ſanitatem. Et dixit beatus Dominus Paulus: Modò ſanabitur. Et appropinquans miſit manum ſuam ad pectus Domini Dionyſii amicabiliter, reſpexitque ad Dominum Petrum. Et dixit Dominus Petrus ad Dominum Dionyſium hilariter: Tua gratia ſanitas eſt ejus; & ſtatim beatus Dionyſius, thuribulum incenſi & palmam in manu tenens, cum presbytero & diacono, qui in parte ſtabant, venit ad me & dixit mihi: Pax tecum, frater. Noli timere; non morieris, donec ad ſedem tuam proſperè revertaris. Surge ſanus, & hoc altare in honorem Dei & Apoſtolorum ejus Petri & Pauli, quos vides, dedica, Miſſas gratiarum agens. Erat enim ibi inæſtimabilis claritas & ſuavitas. Moxque ſanus gratiâ Dei factus volebam implere, quod mihi præceptum erat, & dicebant, qui ibi aderant, quòd dementabam. Quapropter retuli ex ordine illis & regi, ſuiſque optimatibus, quæ videram, & quomodo ſanus fuerim. Et implevi, quæ juſſa ſunt mihi, omnia. Benedictus Deus.

nonnullaque contra Morinum, qui hæc pro ſuppoſitiis habet,

3 *Hiſce porrò litteris ſequentia etiam iſthæc apud Surium proximè ſubduntur verba:* Geſta ſunt autem hæc in beato Stephano Papa divinâ clementiâ, adjuvantibus ſanctis apoſtolis Petro & Paulo, per beatiſſimum martyrem Dionyſium hoc anno, qui eſt ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti ſeptingenteſimus quinquageſimus quartus, quinto Calendas Auguſti. *Joannes Morinus de ſacris Ordinationibus part. 2 cap. 4 nonnulla de revelatione in litteris Stephani nomine notatis hic memorata, ſeu potiùs de ipſiſmet illis jam recitatis litteris contenta ve in hiſce, quâ illa exponitur, relatione præfatus, mox ſubjungit:* Non inquiro nunc in iſtius . . . . . veritatem. Quidquid ſit, antiqua eſt, & paulò poſt tempus adnotatum (*annum nimirum ab auctore, ut apparet, ſynchrono litteris illis ſubjectum* 754) compoſita aut ſuppoſita. Veram aſſumo. Adjuncta eſt Areopagiticis Hilduini, eaque uſus eſt ut eleganti & memorabili monumento. Multa ſunt in ea parùm credibilia. Nihil tamen in ea de Dionyſio Areopagita, ac epiſcopo Pariſienſi. Author iſtius relationis, qui procul dubio monachus erat Dionyſianus, Areopagitam numquam omiſiſſet, ſi leviculus rumuſculus de Dionyſio Areopagita, epiſcopo Pariſienſi, in agro monaſterioque Dionyſiano tum diſſeminatus fuiſſet. *Ita ille, litteras ſanè, mox hinc tranſcriptas, ſeu relationem, hiſce contentam, quâ præfata revelatio exponitur, neutiquam ab ipſomet Stephano promanâſſe, ſed Pontifici huic à San-dionyſiano monacho eſſe ſuppoſitam, non obſcurè indicans. Verùm, quidquid de hac Morini, qua etiam Launoio loco mox infrà citando altiſque inſuper placuit, ſuſpicione ſeu veriùs opinione ſit, relatam equidem in dictis litteris revelationem, quâ Stephano, ut altare in SS. Apoſtolorum Petri & Pauli honorem conſecraret, a* S. Dionyſio *fuit injunctum, Pontifici iſti obtigiſſe, fidem facit Ludovici Pii imperatoris ad Hilduinum epiſtola, anno* 834 *aut ſeq., quemadmodum in Comment. de S. Dionyſio Areopagita*

A *gita num. 4 docui, conscripta, Hilduinique apud Surium Areopagiticis inserta.*

adducta fuerint, à Dionysio restitutus, monasterium hoc

4 *In hac enim princeps ille sic loquitur :* Sanctæ . . . recordationis avus noster Pipinus propter altare, quod ante sepulcrum sæpe fati sæpiusque dicendi Domini Dionysii per divinam & memorabilem revelationem jussu ipsius sanctissimi Martyris in honorem Dei & Apostolorum Petri & Pauli, qui præsentes ostendebantur, à beato & angelico viro Stephano summo Pontifice dedicatum est, inter sacra Missarum solennia unà cum duobus filiis, Carolomanno videlicet & divæ memoriæ Domino ac genitore nostro Karolo, jure prænominato Magno, ab eodem apostolico Papa in regem Francorum unctus superni muneris benedictionem accepit. *Launoyus quidem, eam Ludovici Pii epistolam ab ipsomet Hilduino vel ejus, ut loquitur, synmystis dictatum esse, in suâ, quâ Sirmondi de Duobus Dionysiis Dissertationem contra datum ad hanc à Molleto responsum instatus est, Discussione cap.* 18 *conjicit. Verum ex eo, quod Dagobertus pœnis erepius vitaque perenni* S. Dionysii *patrocinio asserius in dicta epistola dicatur, nentiquam hic princeps, ut vult, infamatur, nec quidquam aliud solidi, quo suam illam parùm admodum, ut mihi equidem ob rationes brevitatis causâ hîc haud memorandas apparet, verosimilem conjecturam firmet, adducit in medium. Jam verò, cùm id ita sit, indubiéque adeò, uti quisque, cum Launoio haud sentiens, è jam datis Ludovici Pii verbis statuet, revelatio præfata, quam dicta Stephani nomine inscripta littera memorant, locum habuerit, quid ni pariter, quod in hisce quoque de sanitate Stephano Papæ per* S. Dionysium *prodigiosè restituta refertur, atque ad institutum nostrum potissimùm hic spectat, locum habuisse credamus? Enimvero nentiquam id iis, quæ Marino in iisdem litteris contentave in hisce relatione parùm credibilia sunt visa, accensendum existimo, Stephanumque adeò, maximè cum eum præter omnium exspectationem subitò sanatum, Anastasius suprà laudatus scribat, sanitati etiam re ipsa, uti illæ produnt, à* S. Dionysio, *sibi una cum SS. Petro & Paulo Apostolis apparente, mirum in modum fuisse restitutum, in animum facilè induco.*

B

Roma ædificare incepisse memoratur, certeque ibi Dionysius

5 *Porrò ut ad aliud, huc pariter faciens, sermonem modò convertamus, hic etiam, quod idem Stephanus Papa, sanitati à* Dionysio *restitutus Romamque deinde è Galliis reversus, egisse memoratur, examinemus. Suprà huc transcriptis, quæ sanctis illius Pontificis nomine notantur, litteris sequentia ipsihæc apud Surium, nonnullis adhuc, quæ huc haud faciunt, præmissis, subduntur verba :* Idem . . . sanctus Pontifex (*Stephanus II nempe*) reliquias sanctissimi Dionysii Romam detulit, & monasterium in honore ipsius ædificare in proprio suo cœpit, quod frater ejus Paulus, illo morte prævento, quoniam ipsi in Pontificatu successerat, nobiliter consummavit, &, convectis ibidem plurimis sanctorum Martyrum corporibus, consecravit, seu, veluti à fratre & prædecessore suo jussus fuerat, famulatores Domini natione Græcos inibi constituit, & idem monasterium ad sanctos Martyres in schola Græcorum appellari fecit, ad honorem & memoriam preciosissimi Dionysii sociorumque ejus, quorum cultus redundat ad gloriam Domini nostri Jesu Christi &c. *Sintne quæ hic memoriæ prodantur,*

AUCTORE C. B.

Hilduino, an alteri, San-dionysiano etiam forsan monacho, attribuenda, pro certo nequeo edicere; verùm à quocúmque tandem statuantur profecta, monasterium equidem recitatis verbis memoratum, nec in S. Dionysii *honorem, uti illis traditur, Roma à Stephano Papa condi cœptum, nec in eo monachos Græcos, ut abs hisce* S. Dionysius *colerentur, à Paulo Stephani fratre ac successore constitutos fuisse, Launoius in sua proximè hîc laudata Discussione contendit; id autem idcirco facit, quòd, quemadmodùm ibidem ait, monasterium illud in S. Stephani Papæ ac Martyris, & S. Sylvestri honorem, nulla omnino* S. Dionysii *mentione facta, fuisse exstructum monachosque in eo constitutos, tam à Paulo Papa in datis de ejusdem monasterii fundatione litteris, quàm ab Anastasio Bibliothecario in Pontificis hujus Vita diserte asseratur.*

post seculum VII *ecclesiam habuit, eumdemque etiam, miraculis multis,*

6 *Verùm hic scriptor, majorem saltem monasterii, à Paulo Papa in SS. Stephani & Silvestri honorem exstructi, ecclesiam* S. Dionysii *nomine insignitam fuisse, in Nicolai I Papæ Vita apertissimè docet; hinc autem fit, ut, majorem illam ecclesiam à Stephano Papa vel re & opere, ut in Commentario, fabulosis S. Dionysii Areopagita Actis prævio,* § 2 *jam insinuavi, in* S. Dionysii *honorem Roma condi cœptam, vel certè vi mandati, quod is moriens Paulo fratri dederit, abs ipsis etiam per hunc fundamentis exstructam, monasteriumque, ei post adjunctum, Græcis monachis è fine, quem ibidem expressi, datum fuisse, haud prorsus improbabile apparet. Utut sit, Roma equidem insignem ecclesiam, quæ Deo sub* Dionysii *nomine esset dicata, seculo* IX, *cùm universæ Ecclesiæ Nicolaus I Papa præesset, exstitisse, ex Anastasio bibliothecario laudato habemus. Atque ita ex iis, quæ disputata huc usque præsenti* § *sunt, duo modò, quæ ad rem nostram potissimùm hic faciunt, nicúmque saltem innotescunt, patratum scilicet, quo Stephano II Papæ sanitas restituta à* Dionysio *fuerit, miraculum, ecclesiaque ei, sive ab hoc ipso summo Pontifice in grati animi tesseram, sive etiam ab alio, quisquámque demum is fuerit, Romæ post seculum* VII *exstructa. Quòd si porrò cuiquam miraculum istud, undequaque sanè, uti è jam dictis satis liquet, haud certum, idcircò fortassis displiceat, id equidem, ne quid hic, quod non nemo forsan memoratu admodum dignum existimare posset, desiderandum relinquerem, lectori ob oculos in hac Appendice duxi ponendum; & primo quidem loco id proposui, ne quod è dictis haud penitus est certum, cum paucis aliis prorsus certis aut multò saltem certioribus miraculis, quæ modò subdam, exhibeream commixtum.*

E

F

quorum hic duo

7 *Seculi* III *Benedictini part.* 2 *tres exstant de* S. Dionysii *miraculis libri, Fulradi abbatis San-dionysiani elogio à pag.* 343 *usque ad pag.* 365 *subjecti, in quos, suprà à nobis jam sæpius laudatos, in dicto Fulradi elogio num.* 20 *hæc notantur :* Fulradi elogio subjicere juvat libros tres de miraculis S. Dionysii, quæ, Fulrado abbate ejusque successoribus Maginario, Fardulfo, Waltone & Hilduino, patrata sunt; ex quibus libri duo priores rogatu Samuëlis, monachi, ut puto, Dionysiani, laudati in fine libri secundi, scripti sunt à monacho Dionysiano anonymo, Caroli Calvi principatu ineunte; tertius verò exeunte, ut patet ex delatione corporum cap. 1 relata, cui auctor interfuit. *Mabillonius, observationis hujus author, omnes*

AUCTORE C. B.

tres, quos hic memorat, miraculorum libros ab uno eodemque ſcriptore litteris mandatos, perſuaſum, ut apparet, ſibi habuit, & tamen à duobus authoribus diverſis, quorum alter duos priores, alter poſteriorem ſcripſerit, promanâſſe videntur è duobus Prologis diverſis, quorum alterum hic, alterum illi habent præfixum. Utut ſit, rectè equidem, unde præcipuè miracula, in tribus iſtis libris contenta, primitus fint accepta, idem Mabillonius nos docet, in ſuo de Re Diplomatica Opere pag. 628 de alio quodam à ſe viſo miraculorum S. Dionyſii *libello ſic ſcribens:* Libellus iſte habetur in membraneo codice majoris eccleſiæ Remenſis, ab annis non minùs octingentis deſcripto, quæ ſententia eſt clariſſimi viri Antonii Fauri doctoris ac ſocii Sorbonici, ejuſdem eccleſiæ præpoſiti, cui illum codicem oſtendi. Eo libello uſus eſt is, qui tres libros de miraculis ejuſdem Sancti condidit, regnante Carolo Calvo, editos in Sæculi tertii Benedictini parte ſecunda, in quibus pleraque priora miracula totidem verbis atque in Remenſi referuntur. *Ita ille, mox etiam ſubjungens nonnulla è miraculis, quæ in codice Remenſi, a ſe laudato, reperit, in Miraculis, Sec.* III *Benedict. præfato editis, deſiderari. Duo porrò miracula hujuſmodi è dicto Remenſi codice integra recenſet, eademque ambo, prout vulgata ab illo ſunt, integra pariter, paucis dumtaxat adhuc aliis, quæ in dictis Miraculorum* S. Dionyſii *libris jam editis occurrunt notatuque digniora apparent, adjunctis, huc tranſcribo.*

B

8 *Primum è duobus, quæ, ut dictum, integra è memorato Remenſi codice Mabillonius recenſet, ſequentibus apud eum in Opere ſuprà laudato pag. 628 concipitur verbis:* Sub Carolo Francorum principe & majore-domus (ut tunc moris erat) quidam nomine Godobaldus, ortus provinciâ Asbanienſi, villâ, quæ dicitur Arbrido, cùm in necem beatiſſimi viri Lantberti epiſcopi cuidam comiti, Dodoni nomine, ſe conſortem & conſcium præbuiſſet, Deo pœnam exigente, claudus effectus eſt. Itaque divini flagelli admonitu reatum ſuum agnoſcens, diu Sanctorum loca circumiens, & admiſſis veniam, & membris incolumitatem reſtitui flagitabat; tandemque ad beatiſſimi Petri limina Romam veniens, divinæ revelatione cognovit, ſanitatis recuperandæ locum in Galliis ſibi apud ſanctorum martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii memorias eſſe conceſſum. Regreſſus igitur ab Urbe, deſignatum cælitus locum expetiit, ibique optatam diuque quæſitam ſanitatem recuperat. Erat tunc abba loci Helardus, qui divino miraculo congratulans, locum ei & alimenta communia conceſſit, ſicque in eodem loco vitam degens, cùm in multis probus omnibus appareret, præcipiente Carolo principe, abbatis inibi officium ſuſcepit, ac per viginti quinque annos ſtrenuiſſimè adminiſtravit. *S. Lantbertus ſeu Lamberius hic memoratus, de quo in Opere noſtro ad* XVII *Septembris diem jam actum, Trajectenſis exſtitit epiſcopus; cùm autem ſub Francorum principe ſeu majore-domûs Carolo, Martello ſcilicet ſeu Tudite, qui certè ante annum* 715 *Majoratum-domûs haud geſſit, à Dodone comite occiſus hic dicatur, hac martyrii, Lamberto illati, epocha cum anno* 709, *cui id probabiliùs innectendum ibidem ſtatuimus, nequaquam congruit.*

C

9 *Verùm, ut ſi id ita ſit, relatum equidem verbis jam datis miraculum poſt ſeculum* VII *indubii, quod ad præſens noſtrum inſtitutum ſufficit,* D *evenerit. Alterum modò, quod è Remenſi codice integrum Mabillonius recitat, tranſcribamus. In laudato ſcriptoris hujus Opere pag.* 630 *ſequentibus hiſce verbis exponitur:* Præterea illud non negligenter ſtatuimus eſſe omittendum, quod ſui ad laudem Omnipotens fieri ab eodem voluit Martyre. Tempore igitur ſuprà dicti regis Pippini quidam erat comes, nomine Gerardus, Pariſienſis, cujus uxor Rotrudis nuncupabatur. Hæc in fiſco, haud procul Pariſii, Ricgilo habitans, ſub beati Dionyſii natalis diem cernit ſuas otioſas eſſe puellas: quæ cùm ad ſe vocatæ fuiſſent, quam ob rem otio torperent, auſterè eas invexit. Quarum una, quæ ſupra ceteras erat, Sollemnitas, inquit, beati eſt Dionyſii, & ob id ratum eam eſſe duximus ſollemniter celebrandam. Et materfamilias, vade, ait, & inſtanter operare. Nos verò, qui extra dominium ejus ſumus, eam à nobis minimè coli oportet. Verùm, cùm imperio ejus parêre vellent, favente Domino & meritis Chriſti Martyris obtinentibus, ſubitò tanta coruſcatio atque aquarum venit inundatio, ut domus, omni cum ſupellectile uno rapta impetu, in Sequanæ fluvium dimergeretur, & quæ unum noluit diem ducere feſtum, factum eſt, ut totum perderet anni ſubſidium; ſed homines per Dei providentiam ab illa liberati ſunt tempeſtate. Quod adeò credimus geſtum, quò dies ille jugiter ſollemnis obſervaretur. E

10 *Pipinus ad Francorum ſolium anno* 752, *uti inter eruditos convenit, fuit evectus, cùmque hic narratum miraculum ad principis hujus ætatem referatur, conſectarium eſt, ut id pariter poſt ſeculum* VII *evenerit. Porrò è facto, quod miraculo anſam ſeu occaſionem dedit, fuiſſe tum in* S. Dionyſii *honorem feſtum, quo etiam ab Operibus ſervilibus abſtinendum eſſet, die Octobris nona ſeu natali Sancti illius die quotannis celebratum, docemur. Modò duobus hiſce, quæ codex Remenſis, a Mabillonio viſus, complectitur, miraculis tria adhuc alia, è ſuprà laudatis miraculorum* S. Dionyſii *libris accepta, quorum duo priora ſub Pipino etiam, tertium ſub Carolo Magno, ejus filio, evenit, ſubjungo. Primum ex his ſequentia iſthac ibidem lib.* I, *cap.* 5 *exponunt verba:* Tempore memorati Pipini regis quidam à nativitate claudus, cui erat nomen Otheldo, circuitis per triginta annos Sanctorum memoriis, quâdam die carruca impoſitus, ad cœnobium beati Dionyſii perlatus eſt. Is ad ejus templum deductus ante altare, quod primùm in honore Domini Salvatoris dicatum eſt, cùm oraret, ſuffragantibus Martyribus & Deo miſerante, ſubita donatus eſt ſanitate. Hujus neceſſitatem Fulradus abba miſerans (ſi quidem nec genus, nec patriam noverat) & ſanitatem à Deo interceſſione beati Dionyſii collatam complectens, eum inter ſtipendia monaſterii quotidiana ſumentes conſtituit. Ita attonſus, & juſſis majorum pro viribus fideliter paruit, & quos dies vixit, Deo & beato Dionyſio pro captu gratias egit; *ſecundum verò libro eodem cap.* XI *iſta:* Johannes quidam, miles Pipini regis, Pariſio digreſſus carpebat iter per viam, quæ in vicum ſanctorum Martyrum ducit. Et quoniam hinc inde agri monaſterii meſſibus albere cœperant, equum ſuum in alia intendens contraria, depaſcere ſegetem permittebat. Occurrit ei fortè monaſterii famulus. F

11 Queritur ſegetem conculcari. Tum miles:

In Ms. Remenſi codice

à Mabillonio inventa,

aliaque tria è tribus miraculorum

S. Dionyſii libris.

Digitized by Google

A ies : Sanctus Dionysius, ait, scio, quòd hacli segete non vescetur. Vix verba finierat, cùm repentè equus in terram mortuus corruit ; ipse verò gressûs officio privatus est, adeò ut ne moveri quidem loco, nedum ambulare pedibus posset. Nuntiatum est id Pippino regi, qui haud longè à monasterio aberat ; & quia hominem plurimùm diligebat, talia passim indoluit. Milit itaque ei argenteum vas, quod S. Dionysio offerret, jubens, ut ad ejus sanctam domum protinus deferretur : in qua cùm, tradito vase, oraret, plenissimam consecutus est sanitatem ; ut omnes manifestè intelligerent, & labores suorum B. Dionysium curare, & petentibus, si velit, absque dilatione posse suffragium ferre. Vas autem hactenus in thesauro ecclesiæ B. Dionysii permanet. *Quod modò ad tertium sub Carolo Magno patratum, quod hic etiam recensendum dixi, miraculum jam spectat, id in eodem è duobus dictis miraculorum* S. Dionysii *libris primo cap.* 20 *ita refertur :* Insignis non tantùm gloriâ, verùm & potentiâ Karolus cùm bellum adversus Saxones susceptum, contra quam gentem à Francis diu animosèque pugnatum est, memorabili industria administraret, B sui præsentiâ vires exercitûs acuens, Fardulfum, qui, Magenario luce excedente, cœnobio Sanctorum regendo successerat, inter alios, qui ad ferendum pondus prælii & gentis audaciam comprimendam evocati undique confluxerant, contigit adfuisse.

Extulo in Benedict. inserendis referuntur,

12 Hic pignora beatorum Martyrum secum ferri fecerat, & custodes clericos, qui secum proficiscebantur, delegaverat, uti eis vicissim sibi succedentibus debita exhiberetur religio. Quorum quidam vocabulo Rothardus, adhibitâ eis candelâ, incertum quâ urgente necessitate, obserato domunculæ ostio, abiit. Solemnis ara tum lignea tabula erat, quæ linteo adoperta modum altaris effecerat. In eam itaque candela decidens tota conflagravit, sed ne linteum quidem, quo tabula celabatur, adustum. Præclarum sanè & stupendum miraculum, lineam vestem igne superposito non torreri. Cerneres reliquiarum obtentu linteum naturam mutâsse, & alimentum focis amicum merito Martyrum repentè duratum. Supervenientes cum custode & alii, exustâ candela, reliquias & linteum integra repperêre : cinis ejus tantùm quod contigerat indicabat. Levatum ergò linteum excutientes, cum nec integritatem, nec candorem amisisse probâssent, ingenti gaudio exsultantes rei gestæ ordinem ad Fardulfum Abbatem deferunt. Quâ cognitâ, unà cum eis sollemnes Deo & sanctis Martyribus gratias egit. *Ex eo, quòd* S. Dionysii *ejusque sociorum* Rustici & Eleutherii *reliquiæ, ad Caroli Magni, adversus Saxones præliaturi, castra fuisse delata hìc dicantur, sequentem miraculo jam relato observationem Mabillonius subjungit.* Hinc, *inquit*, patet, S. Dionysium, quem prisci quique Francorum reges patronum suum specialem vocare solent in diplomatis, cœnobio Dionysiano concessis, jam tum in bello audisse ut Galliæ defensorem ; ob idque ipsius reliquias per monachos delatas in castra fuisse. Sanè Carolus Calvus in procinctu prælii, apud Caroli-vennam initi cùm Normannis, adivit sepulcrum beati Dionysii, ut per eum cœlestem opem flagitaret, & anno DCCCLIV Franci, Philippo rege, adversus Ottonem imperatorem dimicantes, beatum Dionysium Francorum apostolum in cordis angustia invocâsse dicuntur in

AUCTORE C. B.

tum patratis clarus, horum alibi in locis

13 *Ita laudatus scriptor. Ac de re quidem, de quâ hic loquitur, mox infrà adhuc sermo redibit ; quod autem ad* S. Dionysii *sociorumque ejus* Rustici & Eleutherii *miracula, sæculo septimo posteriora, hicque, ut statueram, jam recensita, spectat, omnia hæc, ut docui, Caroli Martelli, Pipini regis & Caroli Magni ætate evenêre ; multa autem pariter sub Ludovico Pio, Caroli Magni filio, tum prope Sanctorum nostrorum tumulos, tum in Floriacensi, cùm eò illorum, quas ab Hildnino Boso abbas acceperat, reliquiæ fuerunt advectæ, diœcesis Aurelianensis abbatia fuêre patrata. Ac primum quidem in suo ad Ludovicum Pium Rescripto, suprà sapissimè laudato, Hildninus ; postremum verò in S. Benedicti miraculis, ad* XXI *Martii diem Operi nostro inseretis, lib.* 1, *cap.* 3 *Adrevaldus, Floriacensis monachus, nos docet. Verba, quibus id tam hic, qui nonnulla è propè innumeris, tum, ut ait, Floriaci patratis, à sese adhuc puerulo conspecta affirmat, quàm Hildninus, nullo omnino in particulari relato miraculo, generatim dumtaxat facit, brevitatis causâ prætermitto, uti etiam, ne in immensam molem tomus hic excrescat, miracula reliqua, quæ in dictis tribus Miraculorum* S. Dionysii *libris continentur. Quæ relata modò ex hisce & Mabillonio nominatim sunt, unà cum suggesta generali de pluribus adhuc aliis post sæculum* VII *patratis notitia sufficiunt, ut*, Dionysium *etiam tum miraculorum gloriâ inclarnisse, potentissimumque apud Deum patronum audisse existimemus. Hinc porrò factum, ut quàm plurimæ etiam locis diversis ecclesiæ fuerint ei vel tum præcipuè erectæ. Ac tanto quidem hæ numero fuerunt, ut omnes enumerare nimis longum foret ac oppidò difficile.*

ac imprimis Remis, ubi &, quod hìc

14 *Verùm, etsi id ita sit, hicque idcircò non minùs ab iis, quàm à reliquis recensendis* S. Dionysii *miraculis, sæculo septimo posterioribus, abstinere sit fixum, committere tamen non possum, ut hìc & ecclesiam, in quâ* S. Dionysii *Sociorumque ejus reliquiæ, anno* 887 *Normannorum Gallias devastantium metu Remos delatæ, trium annorum quietêre spatio, & simul, quod tunc ibidem factum, miraculum silentio penitus præteream. Ac illa quidem ecclesia, qua, quemadmodum ex Flodoardo Galliæ Christianæ aucta scriptores tom.* 9, *col.* 288 *docent*, canonicorum Remensium sepultura *olim exstitit, celeberrima postea unàque cum monasterio, quod ei fuit adjectum, modòque adhuc exstat*, S. Dionysii *nomine fuit insignita ; quod autem ad miraculum, quæ secessibus in dicta ecclesia* S. Dionysii *reliquiis, patratum, spectat, id à Flodoardo Historiæ Remensis lib* 1, *cap.* 24 *refertur, ac partim falsem* S. Dionysio *adscribitur, cùmque aliud, quod tum evenerit, à fidei aquè probatæ auctore nusquam relatum inveniam, nec adeò, quin veritati consonet, dubitandum appareat, futurum puto, ut, si unà cum quibusque aliis suprà memoratis ob oculos pariter hìc ponatur, lectori res præstetur haud ingrata. Itaque ipsemet, quibus à scriptore illo loco proximè cit. narratur, verba hùc transcribo. Sic habent :* Desidiâ . . . vel raritate scriptorum plurima silentio constat neglecta mirorum. Nos tamen unum, quod nuper comperimus actum, decrevimus inferendum.

15 Quadam denique Sabbatorum die, jam Vespera Dominici diei accedente, quædam

à Flodoardo narratur.

Digitized by Google

AUCTORE C. B. *vernaculâ Conſevreu*

pauperculâ, nomine Gillaidis, ex familia ſancti Dionyſii, villæ Cortis-Superioris *, dum molam manu verteret, manubrium molæ ipſius inhæſit dexteræ, ut divelli poſſet à nemine. Tandem molæ manubrium ex utraque parte manûs abſcindere cogitur, indicium nolens ſecum deferre miſerabilis operæ. At ſalutis ſuæ ſollicita, quoniam B. Dionyſii tunc Remis ob infeſtationem paganorum ſervabantur membra, veloci greſſu ad ejuſdem ſancti Martyris Domini ſui contendit accedere pignera. Perveniens ergò, cum magno timore ac reverentia ſolo prolapſa, liberationem deprecatur à tantæ confuſionis miſeria. Id cùm die peregiſſet ac nocte, remedium inde non deſperans accipere, apparuit in ſomnis ei quidam clericali habitu, veſte indutus candida, facie jucunda, capillo adhuc albo, vultu pauliſper macilento, dicens illi: "Surge hinc & vade ad ſanctum Theodo-„ricum: quia ſecundâ Feriâ, quæ eſt poſt eras, „ipſius erit feſtivitas celebranda, & vide, ne „in domo ejus appareas vacua; ſed accipe ce-„ram, prout tibi ad præſens ſuppetit facultas, „& ſic ad eccleſiam ipſius perge, & illius quod „imploras obtinebis interventione." Illa mox evigilans, hac de viſione ſtupefacta, orat ex voluntate Dei ſibi confirmari viſa & cum gaudio feſtinat peragere juſſa. Venit igitur ad eccleſiam Sancti venerandæ ſolennitatis die, beati ſcilicet Theodorici, tres hebdomadas habens, ex quo id diſcriminis acciderat illi.

miraculum evenit, finis adeptus.

16 Tunc ſe ante ſepulchrum ipſius cum lacrymis ſternens pro ſalute ſua preces effundit, ibique tota nocte perſeverans oratione, veniam de piaculis ſuis humiliter ac fidenter expoſcit, dumque adhuc ante tumbam jaceret beati confeſſoris Chriſti, divina jubente gratia, per interceſſionem Sancti cœpit manus ipſius feminæ paulatim à ligno diſjungi, & abſque læſione cujuſlibet doloris aperiri; ſicque dein tota manus expanditur, & lignum dicto citiùs in pavimento prolabitur, acſi manui numquam adhæſiſſe videretur. Multi verò, qui aderant, hoc ſupernæ pietatis cernentes miraculum, glorificaverunt mirabilem in Sanctis ſuis Deum. *Mulier, quæ, dum Sanctorum noſtrorum reliquiæ in ſuprà memorata, ad quam, ut dictum, anno 887 fuerant delatæ, Remenſi eccleſia ſervabantur, divinitus, quòd veſperâ, diei Dominicæ præviâ, molâ operaretur, modo ſingulari planè punita, ac dein per miraculum pœnâ ſibi inflictâ liberata fuiſſe à Fledoardo hîc refertur, docet nos, non tantùm die Dominicæ, ſed & veſperâ, quæ hanc proximè præcederet, operibus ſervilibus vacare vetitum tum fuiſſe. Porrò miraculo iſto, quod omni dubio procul non minùs* S. Dionyſio, *quàm S. Theodorico adſcribendum fuit, veroſimillimè haud parùm* S. Dionyſii *apud Remenſes veneratio increvit. Certè poſtea eccleſia, in qua illius ſociorumque* Ruſtici & Eleutherii *reliquiæ apud hoſce tum quieverant,* Dionyſii *nomine, ut jam docui, fuit inſignita monaſterioque homonymo in ejuſdem honorem aucta. Nec tantùm è ſuprà memoratis miraculis, illoque etiam proinde, quod proximè è Fledoardo recenſui, Sanctorum noſtrorum apud Remenſes aliоſque Galliarum populos veneratio incrementa poſt ſeculum* VII *accepit; verùm etiam, ut tum magis magiſque per omnem latè Galliam increſceret, ipſoſmet exemplo ſuo Galliarum reges efficiſſe, cap. proximè ſeq. dicenda oſtendent.*

CAPUT II.

Quî Sancti poſt ſeculum VII ab ipſiſmet Galliarum regibus honorati cultuque, extra Gallias etiam diffuſo, fuerint gaviſi.

Dionyſius, ab ipſiſmet etiam Galliarum regibus magno in honore

Plerique, qui poſt ſeculum VII *floruêre, Galliarum reges non modò ſummopere venerati Sanctos noſtros ſunt, verùm etiam venerationis, quâ hoſce proſequebantur, minimè dubia palàm dedêre haud rarò ſpecimina. Hæc omnia & ſingula hic recenſêre, longioris foret negotii, cúmque brevitati modò noſ ſtudere tomi moles jam inde ferè nimia compellat, pauca dumtaxat è multis adducam, horumque etiam ferè, ut obvia primùm fuerint, ſumma tantummodò capita delibabo.* S. Dionyſii *ſepulcrum Francorum reges, ſeculo* VII *poſteriores, frequenter inviſiſſe, ibique ejus, cum vel ad bellum iturî, vel longius difficiliuſve iter ſuſceperturi eſſent, auxilium magna cum ſolemnitate implorâſſe, è Francica ſeu Gallica gentis Hiſtoriis habetur compertum. Ibidem etiam vexillum, quod in expeditionibus belticis præferri ipſis debebat, accipiebant, ſumique, qui, quemadmodùm Monument. Eccleſiaſt. tom. 4, pag. 450 Tillemontius ait, celeberrimum illud, quod à Gallis* l'Oriflamme *dicebatur, flammeum vexillum exſtitiſſe ipſummet abbatiæ San-dionyſianæ labarum, contendant.* Dionyſium *in prœliis invocabant, potentique, quo apud Deum valebat, patrocinio armorum ſuorum ſucceſſum referentes acceptum, ad Dionyſianam etiam eccleſiam gratias ei de parta victoria veniebant acturi, nec alio, quàm quo* S. Dionyſii *cineres condîti eſſent, loco ſuos poſt obitum condi cineres deſiderabant. Pipinus, ut ſuprà vidimus, novam* S. Dionyſio *eccleſiam, cùm antiquæ, quam ei S. Genovefa exſtruxerat, eſſet collapſa, ædificare incepit, cúmque hanc deinde, ut ſuprà pariter vidimus, ad umbilicum Carolus Magnus, ejus filius, perduxerit, ſic ſanè ſuam in* S. Dionyſium *veneracionem ambo hi principes monumento publico erecto manifeſtârunt.*

poſt ſeculum VII *haſtenus, inſigni planè per omnem*

18 *Nec minùs dilucidè, quantopere* Dionyſium *veneraretur, ſcriptâ ſuâ ad Hilduinum, quam in Commentario, fidelitîs S. Dionyſii Areopagitæ Actis prævio, § 1 expendi, epiſtolâ Ludovicus Pius palàm omnibus fecit. Quid porrò, quod eò pariter tetendit, Carolus Calvus præſtiterit, ſuprà huc tranſcripta Mabillonii in miraculum, num. 9 relatum, Obſervatio nos docet. Ut modò ad S. Ludovicum (neque enim omnes, qui Carolum Calvum proximè exceperunt, recenſere Galliarum reges eſt animus) ſermonem convertam, is enimverò ſummâ in veneratione* S. Dionyſium *ſemper habuit, hancque non ſatis, ac tum maximè, cùm vel ad Ultramarinas contra Saracenos expeditiones ſeſe pararet, vel jamjam haſce ſuſcepturus eſſet, publicis pietatis exercitiis, uti apud Cheſnium tom. 5 Hiſt. Franc. Scriptorum pag. 384 & 401 videre licet, fecit teſtatam. Philippus III, S. Ludovici filius, priuſquam ad expeditionem bellicam adverſus Alphonſum, Caſtiliæ regem iret, in baſilicam San-dionyſ-*

AUCTORE C. B.

A *dionyſianam venit, ibique, uti in ejus Geſtis apud Cheſnium tom. 5 Francia Scriptorum pag. 533 legitur, vexillo Dionyſiano de manu abbatis accepto, Deum ſuppliciter, ut cœptis ſuis faveret, eſt precatus. Verbo vix ullum a ſeculo* VIII *invenire eſt Galliarum regem, qui publico quopiam indicio ſuum erga* S. Dionyſium *venerationem non monſtrârit. Hæc porrò inſignis erga Sanctum veneratio ac pietas à regibus in optimates ac principes ipſumque etiam populum manavit, fecitque etiam forſan, ut* Dionyſius, *etiamſi Pariſienſium dumtaxat apoſtolus & eſſe & meritò appellari poſſe videretur, totius tamen Galliæ & Apoſtolus & patronus à nonnullis fuerit exiſtimatus.*

Imò Galliæ præcipuéque ſuæ Pariſiis

19 *Unde fit, non minores equidem ibi quàm ſi totius Galliæ reipſa fuiſſet apoſtolus, honores multis in locis fuit adeptus. Certè feſtum ejus in toto illo regno celeberrimum exſtitiſſe, pluribuſque ab eccleſiis, additâ etiam abſtinendi ab operibus ſervilibus obligatione, celebratum quotannis fuiſſe, habetur compertum. Modò quidem, quò diurno operariorum victui neceſſitatique proſpiceretur, obligatio illa multis in locis eſt abrogata; verùm cultus, qui tum* S. Dionyſio *à clero exhiberi ſolebat, ei ab eodem hodieque exhibetur. Fit id, ut etiam vulgo notum eſt,* IX *Octobris die, eoque etiam Sanctus unà cum ſociis ſuis* Ruſtico & Eleutherio *Faſtis ſacris tum antiquioribus, tum recentioribus, Hieronymianis videlicet Apographis, Martyrologio Romano Parvo, Adoni, Uſuardo, Notkero, Rabano, Martyrologio Romano hodierno aliiſque hagiologiis quamplurimis brevitatis cauſâ hic non nominandis exſtat inſcriptus. Ac is quidem Octobris die* S. Dionyſii *ſociorumque ejus martyrio celebrando, uti hiſce verbis,* de quorum (Dionyſii *ſcilicet ejuſque Sociorum*) paſſione VII Idus Octobris Dominus nos gaudere voluit, *Acta hic jam edita inſinuant, fuit electus. Verùm alii præterea dies, quibus aliarum etiam rerum eventuumve, ad Sanctos noſtros ſpectantium, commemorationes, inſtitutis ſive in San-dionyſiana abbatia ſive in diœceſi Pariſienſi in horum honorem feſtis annuis, celebrarentur, fuerunt aſſumpti. Hæc inter feſta primum à præcipuo, quod, ut dictum, in* IX *Octobris diem, Sanctorum noſtrorum martyrio recolendo ſacram, incidit, locum obtinet illud, quo ad* XXII *Aprilis*

B

C *diem* S. Dionyſii *ejuſque ſociorum* Ruſtici & Eleutherii *inventio, nonnullis etiam Faſtis ſacris tum inſerta, quotannis in diœceſi Pariſienſi celebratur; qua quanam ſit, in Commentario, Sanctorum noſtrorum Actis jam datis prævio, num.* 212 *& ſeq. edocui.*

ſim in Pariſienſi diœceſi

20 *Sauſſayus Feſtum, quo Sanctorum noſtrorum, ut dictum, inventio* XXII *Aprilis die quotannis celebratur, non* inventionis, *ſed* revelationis *nomine in concinnato à ſe Martyrologio Gallicano ad dictum Aprilis diem diſtinguit, aliudque Sanctorum noſtrorum Feſtum, quod* primam inventionem ſacrorum corporum ſancti Dionyſii & ſociorum Martyrum *nuncupat, in dicto ſuo Martyrologio ad* XXIII *Martii diem commemorat. In Sanctorum noſtrorum Actis, prout à Boſqueto primùm in lucem fuêre emiſſa, ſequentia hæc leguntur verba:* Antedicta tamen mater familias horum immemor ſecretorum, cùm primùm perſecutionis furor tepuiſſet, vidit in ſomnis fervere locum tantorum oſſa ſervantem & qua oportuit ſollicitudine requiſivit, atque inventum eminentis mauſolei conſtructione ſignavit. *Crediderim itaque, Sauſſayum ad viſionem, quâ, quo loco Sanctorum noſtrorum corpora jacerent, mulieri revelatum hîc narratur, in ſua ad* XXII *Aprilis diem annuntiatione reſpexiſſe, hincque feſtum, die iſthac Pariſiis in Sanctorum noſtrorum honorem celebrari ſolitum, non* inventionis, *ut alii faciunt, ſed* revelationis *nomine diſtinxiſſe, ac porrò per primam* S. Dionyſii *ejuſque Sociorum inventionem, quam, ut jam monui, ad* XXIII *Martii diem annuntiat, ſolicem illum, quo hæc à muliere illa poſt viſionem dictam fuêre reperta, eventum deſignare voluiſſe. Ea ſedet ſententia, quod Sanctorum noſtrorum inventionem, quam* XXIII *Martii die memorat,* primam *appellet idque inventionis alterius, cujus deinde ad* XXII *Maii diem meminit, ratione habita, haud dubiè faciat.*

ac in San-dionyſiano monaſterio, quemadmodum quo

21 *Adhæc inventionem, quam ad* XXIII *Martii diem memorat,* in agro Pariſienſi vico Catulano *conſignat; alteram verò, quam his verbis,* In agro Pariſienſi oppido San-dionyſiano inventio veſtimentorum & pulveris ſanctorum Martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii in prioratu de Strata, ubi primùm Strata eorum corpora jacuerunt, *die* XXII *Maii annuntiat, in oppido San-dionyſiano ſitoque in hoc prioratu hic memorato apertè collocat. Quod cùm ita ſit, dubitandum non eſt, quin priori quidem annuntiatione inventionem, quâ, quemadmodum jam edita Sanctorum noſtrorum Acta num.* 12 *docent, ſacra horum corpora primò à muliere in vico Catholiacenſi, poſteriori verò alteram, quâ, quemadmodum nonnulli, Geſtorum Dagoberti ſcriptori adhibita fide, autumant, ſecundò à Dagoberto in prioratu S. Dionyſii de Strata fuerint reperta, inventionem deſignet. Verùm haud hæc, ſed illa tantùm* S. Dionyſii *ac ſociorum ejus* Ruſtici & Eleutherii *inventio ſolemni quotannis feſto celebrata olim Pariſiis fuit ac porrò hodie adhuc celebratur, nec rectè dici poteſt Dagobertus Sanctorum noſtrorum corpora in prioratu S Dionyſii de Strata inveniſſe, quemadmodum in præmiſſo editis modò Actis Commentario num.* 213 *oſtendi. Sed hæc jam de re iſta ſufficiant; pauca modò de alio, quod ad* IX *Junii diem à Sauſſayo etiam annuntiatur, Sanctorum noſtrorum feſto dicamus. Celebratur hoc quotannis in San-dionyſiano monaſterio* S. Dionyſii *ac ſociorum ejus* Ruſtici & Eleutherii *corporum detectio, quæ, ut Ratiſponenſes S. Emmerammi in Germaniâ monachi, ad* D *eccleſiam ſuam* S. Dionyſii *corpus è Francia furto fuiſſe allatum, contendentes, falſi convincerentur, medio circiter ſec.* XI *perhibetur fuiſſe peracta. Verùm infrà, cùm controverſiam, quâ San-dionyſiani in Francia dictique in Germania monachi de corporis* S. Dionyſii *poſſeſſione ſeſe inter jam dudum diſceptârunt modòque adhuc diſceptant, examinabo, de detectione illa ſermo inſtituetur.*

in mediam hic.

22 *Reliqua cultûs* S. Dionyſio *ejuſque Sociis ſeu in Diœceſi Pariſienſi ſeu in San-dionyſiano ſaltem, quod in hoc ſitum eſt, monaſterio delati, argumenta evolvere pergamus. Sauſſayus in Martyrologio ſuo Gallicano ad diem* XXVIII *Julii ſequentem hanc ſuppeditat annuntiationem:* Eodem die (XXVIII *Julii videlicet*) ibidem (*San-dionyſiopoli nimirum*) apparitio ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli nec non beati Dionyſii & ſociorum, facta eidem Papæ Stephano, (*hujus ſcilicet nominis II*) quando noctu orans in ipſorum Martyrum baſilica, divinitus à vehementi ægritudine, quâ jam diu laborabat, per ſanctum Dionyſium ſanatus eſt, præceptumque ab eo accepit, ipſum altare (*SS. Apoſtolorum Petri*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

Petri & Pauli) conſecrandi, & promiſſum tutè ad ſedem propriam redeundi, è quâ præcedenti anno (751) à Longobardis pulſus fuerat. *De apparitione, hîc memorata, cenſendum quid ſit, ex iis, quæ cap. præced. diſſerui, utcúmque poteſt ſtatui. Sive interim ea habuerit, ſive non habuerit locum, ejus equidem jam data annuntiatio, aut, ſi mavis, feſtum, quo eâdem, quâ contigiſſe narratur, XXVIII Julii die quotannis in San-dionyſiano monaſterio recolitur, alterum præbet cultûs*, S. Dionyſio *deferri ibidem ſoliti, argumentum. In veteri Calendario, quod Spicilegii Dacheriani tom.* 10 *à pag.* 130 *uſque ad pag.* 142 *exſtat inſertum, ad* XV *Julii diem ſequentia hæc leguntur verba :* Id. exceptio reliquiarum ſancti Dionyſii cum ſociis ſuis. *Kalendarium illud, uti ex anno* 854, *quem ſibi ad ultimum anni diem habet adſcriptum, indubiè, Ludovico Pio regnante, fuit confectum ; ut certè illud, quod verbis datis annuntiat, Sanctorum feſtum jam inde à principis illius ætate fuerit celebratum ; verùm alibine, an in diœceſi Pariſienſi, pro certo nequeo edicere, quòd Kalendarium, dictam reliquiarum*

B

quiarum, quas memorat, receptionem annuntians, eccleſiæ, à qua hæc facta ſit, nomen haud addat. Nec invenire etiam quivi, quænam ſit reliquiarum S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *tranſlatio ſeu repoſitio, ad* XVII *Februarii diem à Maurolyco & Ferrario annuntiata.*

licèt interim, quod de Dionyſiana eccleſiæ conſecratione,

23 *Verùm alterius modò adhuc, quod notius eſt, quódque ad cultum*, S. Dionyſio *in San-dionyſiana eccleſia delatum, utcúmque etiam ſpectat, feſti ſeu ſolemnitatis annuntiatio diverſos apud hagiologos occurrit. Ad* XXIV *Februarii diem* S. Dionyſii *epiſcopi eccleſiæ propè Pariſios dedicatio, olim à Chriſto apparente facta, in Martyrologiis, à Wione, Dorganio, Menardo, Buceline, Sanſſaye & Ferrario contextis, itemque in Florario noſtro Mſ. celebratur. Dedicationis hujus Hiſtoriam admodùm prolixam Bucelinus loco cit., aliique ſcripteres nonnulli ſuppeditant. Hanc, priuſquam, verane mihi, an falſa appareat, edicam, juverit hîc compendio lectoris oculis ſubjeciſſe. Dum eccleſia, à Dagoberto I, Francorum rege, à fundamentis exſtructa, dedicationi mox ſecuturæ neceſſaria omnia ſummo ſtudio pararentur, leproſus, ulceribus totus obtectus, ſolus noctis tempore in templo, religionisne obtentu, an ſanitatis recuperandæ ſpe, incertum, relictus, ipſummet Chriſtum Dominum, Petro & Paulo Apoſtolis ei miniſtrantibus* Dionyſioque & Sociis Martyribus aſſtantibus, *loci conſecrationem peragentem lucuſentaque hujus ſigna parietibus imprimentem conſpexit, cúmque, quæ vidiſſet, epiſcopis referre à Chriſto juſſus, fidem ſibi non adhibendam, reſponderet, virum illicò, manu admota, Dominus ſanavit, iſque pòſt, pellem ſeu cutem, qua, cùm id beneficii reciperet, miraculo ei detracta ac in quodpiam eccleſiæ ſaxum fuerat dejecta, oſtendens, fidem apud Dagobertum & epiſcopos invenit, atque hinc hi, viſis etiam, quæ pariſtribus impreſſa erant, nec deleri poterant, manifeſtiſſimis conſecrationis, ab ipſomet Domino factæ, indiciis, ſolemni hanc ritu quotannis celebrari permiſerunt.*

ab ipſomet Chriſto facta, narratur, pro puro

24 *Doubletus, qui rem, compendio hunc in modum jam expoſitam, in San-dionyſianis Antiquitatibus lib.* I, *cap.* 22 *fuſiſſimè explanat, pro ſeſe, quò narrationi ſuæ fidem conciliet, monaſterii ſui Legendas, Breviaria & Mſs., itemque Sugerum abbatem, Vincentium Bellevacenſem, Algeram, Franciæ annaliſtas alioſque, quos nominatim haud exprimit, ſcriptores, imò & ipſas etiam, nulla tamen pariter nominatim expreſſa, Franciæ regum chartas in fine allegat. Verùm nullus omnino è ſcriptoribus, quos vel ipſe hîc vel Bucelinus aut alii ſuprà laudati hagiologi, eccleſiæ* S. Dionyſii, *quæ ab ipſomet Chriſto fuerit peracta, conſecrationem commemorantes, pro ſeſe citant, ſatis eſt antiquus, ut rei adeò mirandæ, de qua apud ſcriptores prorſus omnes tum ſuppares, tum æquales altiſſimum ſilentium, ſola ſua authoritate fidem certam atque indubitatam facere ſit natus. Res è jam nunc dicendis pateſcet. Scriptorum omnium, qui pro hiſtoria illa ſeu potiùs fabula confirmanda adducuntur, antiquiſſimus eſt Sugerus, San-dionyſianus ab anno* 1122 *ad annum uſque* 1151 *abbas. Atque hic quidem, de nova San-dionyſiana eccleſiæ à ſe ædificatæ conſecratione loquens, apud Cheſnium tom.* 4 *Franciæ Scriptorum pag.* 354 *de facta ab ipſomet Chriſto antiqua San-dionyſiana eccleſia, à Dagoberto exſtructa, conſecratione mentionem facit ; verùm, cùm Sugerus ſeculo demum* XII, *ut jam inſinuavi, floruerit, à Dagoberti, anno* 638, *uti inter omnes modò convenit, vitâ ſuncti, ætate quatuor amplius ſeculis vixit remotus ; cùm autem id ita ſit, per ſe ſanè, quod de facta à Chriſto eccleſia, à Dagoberto exſtructa, conſecratione memorat, nequiit habere perſpectum.*

ac proin commemoratio

25 *Loco quidem cit. addit*, veneranda *hanc* ſcripta *teſtari ; verùm quæ qualiave illa ſint, non edicit. Crediderim ego, Sugeri ætate nondum admodùm fuiſſe antiqua, imò ipſammet de San-dionyſiana à Chriſto olim conſecrata eccleſia opinionem nondum tum admodùm exſtitiſſe vetuſtam. Cur ea ſedeat ſententia, è jam nunc dicendis intelliges. Anonymus Geſtorum Dagoberti ſcriptor, qui, quemadmodùm ſuprà docui, ſeculo* IX *ineunte, ac proin duobus amplius ſeculis ante Sugerum floruit, nullam planè conſecrationis, quâ ab ipſomet Chriſto eccleſia, à Dagoberto exſtructa, fuerit dedicata, mentionem facit ; quod ſi autem tum vel qualiſcúmque tantummodò de re adeò miranda, qua San-dionyſianam eccleſiam plurimùm commendare ac venerandam reddere nata fuiſſet, rumor increbuiſſet, futurum fuiſſe quis putet, ut ſcriptor ille, qui de illa, à Dagoberto, ut prodit, à fundamentis exſtructa, in principis hujus à ſe ſcriptis Geſtis loco non uno*

C

loquitur, uſpiam in hiſce memorabilem adeò ejuſdem prærogativam commemoraſſet ? Enimverò, cùm fabulas ſeu commenta non panca, quò San-dionyſiani, cujus inquilinus erat ac monachus, monaſterii initia anguſtiora redderem, in conſcripta à ſe, ut ſuprà docui, Dagoberti Geſta intulerit, fuiſſe in hæc illum mirandam, de qua hîc nobis ſermo, conſecrationem, ſi vel utcúmque nota ei fuiſſet, pariter illaturum, indubitatum vel idcirco apparet, quòd vix aliud quidquam ad monaſterii ſui eccleſiam anguſtiorem faciendam aptius invenire aut etiam comminiſci potuiſſet.

ob rationes,

26 *Jam verò, cum res ita habeat, opinioque adeò, qua San-dionyſianam eccleſiam, à Dagoberto exſtructam, ab ipſomet Chriſto conſecratam ſtatuit, ne nota quidem anonymo Geſtorum Dagoberti ſcriptori exſtiterit, conſectarium eſt, ut forſan duobus dumtaxat ad ſummum ſeculis Sugeri abbatis ætate ſit antiquior. Diceſne forſan, factum eſſe poſſe ut, etiamſi miranda, de quâ hîc agimus, conſecratio habuiſſet locum, eam tamen*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

men anonymus Geſtorum Dagoberti ſcriptor ignorarit? Verùm, cùm ſolemni, poſtquam acciderat, feſto fuerit quotannis, ut aiunt, ex epiſcoporum præcepto celebranda, potuiſſe illam, ſi locum habuiſſet unquam, à monacho, monaſterii, in quo fieri id debuiſſet, inquilino ignorari, in animum quis inducat? Atque hæc quidem, Sugero aliiſque eo adhuc recentioribus ſcriptoribus in re, de qua hic agitur, fidem haud adhibendam, ſuadent; quod autem ad regiæ, quas pro ſe quoque Doubletus ſuprà laudatus citat, chartas jam ſpectat, hæ certè ſeculo nono antiquiores haud fuerint, ac proin ad fidem rei, de quâ hic nobis ſermo, conciliandam parùm admodùm ſunt aptæ. Cùm enim Chartæ regiæ, à Doubleto laudatæ, aliæ indubiè non ſint, quàm quæ monaſterio San-dionyſiano à Francorum regibus fuerint conceſſæ, chartaſque huic ante ætatem ſuam ſeu ſeculum nonum a Francorum regibus impertitas anonymus Geſtorum Dagoberti ſcriptor, ut Bouquetus in præmiſſo hiſce Monito aliique eruditi docent, evolverit, nec tamen uſpiam conſecrationis, quam ab ipſomet Chriſto San-dionyſiana à Dagoberto ædificata eccleſia acceperit, mentionem faciat, conſectarium eſt, ut eam certè, utpote quam alioquin, uti è jam dictis liquet, commemoraturus indubiè fuiſſet, in chartarum illarum nullâ memoratam invenerit, atque proinde, ſi quas forſan in monaſterio San-dionyſiano chartas regias, in quibus mirabilis illa conſecratio refertur, Doubletus invenit, hæ indubiè ante ſeculum IX haud fuerint conceſſæ.

narrationem illam fide omnino

27 *Quid plura?* Cùm res ita habeat, neque adeò non magis, quam Sugerus aliique ſeculo nono haud anteriores ſcriptores, rei adeò miranda, diu ante ſeculum iſtud geſta, fidem certam facere ſint natæ, proximum eſt, ut, quemadmodum miracula ac prodigia diverſa, quæ apud anonymum Geſtorum Dagoberti ſcriptorem leguntur, à ſcriptore iſthoc, quò monaſterii ſui initia anguſtiora redderet, putantur conficta, ita etiam mirandam illam, quam Doubletus ſuprâque laudati hagiologi memorant, antiquæ San-dionyſianæ eccleſiæ conſecrationem è ſolâ pariter, quò celeberrima iſthæc ædes ſacra celebrior adhuc atque anguſtior redderetur, fingendi licentiâ natam arbitremur. Doubletus quidem miracula nonnulla, quæ, ut ab ipſomet Chriſto templum San-dionyſianum conſecrationem verè accepiſſe crederetur, patrata in illo mox poſt hanc fuerint, recenſet; verùm nihil omnino ſat ſolidi, quod fidem illis conciliare utcúmque ſit aptum, adjungit. Eane forſan in Breviariis, Legendiſve monaſterii ſui antiquis invenerit? Id quidem facilè crediderim; verùm, cùm monumenterum illorum ætatem Doubletus haud edoceat, ſanè iis, quæ ob cauſas, aliunde etiam petitas, ſuſpecta ut plurimùm eruditis haud immeritò ſunt, moveri non debemus, ut vel dictis miraculis vel ipſimet prodigioſæ, in cujus confirmationem facta hæc ſint, conſecrationi, per ipſummet Chriſtum San-dionyſiano, quod Dagobertus exſtruxerit, templo adhibita, fidem adjungamus. Neque verò eccleſia San-dionyſiana conſecratio, quæ quotannis à San-dionyſianis monachis ad XXIV Februarii diem celebratur, ad eccleſiam, quam Dagobertus exſtruxerit, ſed ad illam, quam, à Pipino inceptam, ad umbilicum, ut ſuprà vidimus, Carolus Magnus adduxit, refertur. Audi, quî opportunè ad inſtitutum noſtrum Felibianus in San-dionyſianæ abbatiæ Hiſtoria pag. 57 de nova San-dionyſiana eccleſia, à Pipino condi cœpta atque à Carolo Magno jam perfecta, verbis Gallicis, Latinè hic à me redditis, loquatur.

indignam monſtrarunt,

28 Novum, *inquit*, ædificium menſe Februario anni 775 ad apicem fuit perductum, conſecrationique recipiendæ aptum. Rex hujus causâ ad S. Dionyſii venit, eâque pompâ, quæ à principe adeò magnifico exſpectari poterat, dedicationis cæremoniam juſſit peragi. Munificentiam ejus monaſterium ſolemnitatis inter gaudia fuit expertum; ſua huic Luzarchana in territorio Pariſienſi prædia unà cùm loci, quæ ſub SS. Coſmæ & Damiani invocatione erat exſtructa, eccleſia, aliudque Maſciaci in diœceſi Meldenſi ſitum prædium dono dedit. Charta ejus data eſt in S. Dionyſii monaſterio quinto Kalendas Martii, regni ejus in Francia quidem ſeptimo, in Longobardia verò primo; quod annum 775, diemque Februarii XXV deſignat, veroſimileque eſt, pridie feſti S. Matthiæ dedicationem fuiſſe peractam; quo die quotannis hodieque in S. Dionyſii anniverſarium dedicationis eccleſiæ feſtum celebratur. *Chartam, à Carolo Magno San-dionyſianæ abbatiæ datam, quam Felibianus hic laudat, inter documenta, quæ ad contexte à ſe San-dionyſianæ Hiſtoriæ calcem adjecit, part. I num. 51 integram recenſet, eumque in hac, quæ verè, ut ait, V Kalendas Martii ſeu XXV Februarii die data ibidem notatur, ſeſe modò, quam ædificavit*, S. Dionyſii *eccleſiam* cum magno decore juſſiſſe dedicari, *Carolus Magnus affirmet, enimverò non alia, quàm quæ XXV Februarii proximè præceſſit, die dedicationem illam fuiſſe peractam, veroſimile, imò etiam veroſimillimum ac propè indubitatum evadit. Veroſimillimè itaque eccleſiæ San-dionyſianæ dedicatio, quæ in S. Dionyſii ad XXIV Februarii diem quotannis celebratur, ad eccleſiam non à Dagoberto, ſed à Carolo Magno exſtructam refertur*, ſeu, quod eòdem recidit, feſtum illud non ab eccleſiæ conſecratione, quæ ſub Dagoberto, ſed quæ ſub Carolo Magno facta eſt, traxit originem.

videntur habendum, modò adducta, oſtendunt, cultu eccleſiaſtico

29 *Quòd ſi porrò, uti conſequens hinc eſt, die illo eccleſiæ San-dionyſianæ dedicatio, quæ ſub Dagoberto facta ſit, in S. Dionyſii quotannis haud celebretur, conſectarium ſit, ut feſtum annuum, quod in dedicationis illius, per ipſummet Chriſtum, Dagoberto regnante, peractæ, memoriam fuerit inſtitutum, commentitium indubiè ſit. Hinc porrò & ex aliis, in medium ſuprà jam adductis, ulteriùs conſequitur, ut ipſamet etiam eccleſia San-dionyſiana conſecratio, quæ à Chriſto fuerit peracta, pro commentitia meritò ſit habenda. Nec cenſura minùs acri perſtringi meretur, quod præterea de pelle, leproſo, cùm à Chriſto ſanaretur, per prodigium detracta ac in perpetuum conſecrationis, jam ſatis hic diſcuſſa, teſtimonium in San-dionyſiano monaſterio unà cum aliis ſacris lipſanis ſervata, venerandoque eidem leproſo indito deinde S.* Peregrini *nomine Doubletus loco ſuprà cit. affirmat. De S. Peregrino, Amiſſiodorenſi epiſcopo, ſeculo III martyrium paſſo, ad XVI Maii diem, quo in Faſtis ſacris ſignatur, tomo tertio Maii jam eginus, ſacrumque ejus corpus ad San-dionyſianam eccleſiam, ubi id hodieque ſervari, Felibianus in ſacri iſtius aſceterii Hiſtoria pag. 465 inſinuat, fuiſſe olim, Dagoberto forſan regnante, tranſlatum, ibidem pag.*

AUCTORE C. B.

562 *oſtendimus. Hæcne forſan S. Peregrini Antiſſiodoro ad San-dionyſianum monaſterium tranſlatio, quæ, ut refertur, non ſine prodigio facta peracta, fingendo olim, quod de leproſo, ſanitati per Chriſtum reſtituto, nominéque S. Peregrini illi poſtea indito Doubletus ait, occaſionem ſeu anſam ſuppeditárit? Utut ſit, hoc ſanè conſecrationis modo diſcuſſa adjunctum non minùs, quàm hæc ipſa, pro commento meretur haberi. Verùm, etſi res ita habeat, quotannis equidem, uti modò ex Felibiano de Carolo Magno adducta evincunt, San-dionyſiane eccleſiæ conſecratio, Carolo Magno regnante, facta, in S. Dionyſii quotannis ad* XXIV *Februarii diem celebratur, ſicque iterum cultûs, Sanctò huic noſtro ejuſque ſociis* SS. Ruſtico & Eleutherio *ibidem delati, argumentum habemus.*

30 *Porrò ne quid etiam, quod ad cultum, Sanctis noſtris ſeu Pariſiis ſeu in Pariſienſi potiſſimùm diœceſi deferri ſolitum, ſpectat, intactum relinquam, quæpiam adhuc, quæ ad hunc faciunt, ſuprà allegatis adjungo. Non modò ibi ſecundarium ſeu minùs principale feſtum, quo, ut jam docui,* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *inventio quotannis ad* XXII *Aprilis diem recolitur, primario ſeu præcipuo feſto, quo natalis eorumdem dies ſeu martyrium* IX *Octobris die quotannis celebratur, adjungitur; verùm etiam poſtremum hoc feſtum eodem, quo Epiphania Domini ac Sanctorum omnium feſtum, ritu ſolemni majori, ut vocatur, & cum Octavâ peragitur. Adhæc, quod notatu etiam maximè dignum cultûs, Sanctis noſtris ibidem deferri ſoliti, partem conſtituit, ſeptena in horum honorem, uti ex Bailleto & ſpiritualibus, ut appellantur, Pariſienſibus Kalendariis diſco, ſtationes Pariſiis & in civitatis hujus vicinia ſunt inſtitutæ. Prima harum in ſanctiſſimæ virginis Mariæ de Campis, ſecunda in S. Stephani de Greſſibus, ſeu, ut Bailletus in Sanctorum noſtrorum cultûs, quam ad* IX *Octobris diem ſuppeditat, Hiſtoria vulti, de Egreſſu, tertia in S. Benedicti, quarta in S. Dionyſii de Paſſu, quinta in S. Dionyſii de Carcere, ubi & Sancti volunt haberi vincula, ſexta in SS. Martyrum ſeu Montis-Martyrum, ac ſeptima denique in S. Dionyſii eccleſia & in S., qui vicinus huic eſt, Dionyſii de Strata prioratu habetur. Qui ſtationes illas inſtituerunt, ſibi haud dubiè, ut, non tantùm martyrii, à Sanctis tolerati, verùm etiam carceris, cui inclusi, vinculorum, quibus conſtricti, tormentorum, quibus affecti, ac denique etiam tumuli, quo conditi fuerunt, memoria frequenter recoleretur, habuêre propoſitum. Atque hæc ſunt, quæ præcipuè de* S. Dionyſii *ejuſque ſociorum* Ruſtici & Eleutherii *in Pariſienſi præſertim diœceſi Dionyſiana quæ abbatia cultu commemoranda invent.*

31 *Nunc qui hic fuerit etiam in Præmonſtratenſem ac Ciſtercienſem ordines introductus, & quam late extra Gallias diffuſus, jubet exponere. Cùm abbas monachique San-dionyſiani à Ciſtercienſibus, ut* S. Dionyſii *feſtum colerent, poſtulâſſent, hoc illi in omnibus ordinis ſui monaſteriis magna ſolemnitate quotannis celebrandum in generali, quod anno* 1232 *habuerunt, capitulo ſtatuêre, eorumque haud ita multò pòſt veſtigia Præmonſtratenſes in generali ſuo anni* 1236 *capitulo ad eorumdem San-dionyſianorum preces ſunt ſecuti. Litteras, quibus id à ſe factum, tam hi, quam illi è generalibus ſuis eo, quo jam dixi, tempore habitis capitulis San-dionyſianos reddiderunt certiores, Felibianus in Documentis authenticis, ad San-dionyſiana à ſe concinnata hiſtoria calcem adjectis, part.* 1 *num.* 167 *&* 169 *integras recenſet. Harum verba, quæ, quod modò aſſerui, probatum dant, huc tranſcribo. Ciſtercienſium ſequentia hæc ſunt:* Ex hac etiam (*Domini gratia*) .... illa veſtra laudabilis petitio, quam pro honorando gloriofiſſimo patre & patrono veſtro & noſtro beato Dionyſio per venerabilem F. Cancell. Melden. nobis direxiſtis; quam quia de fonte charitatis & devotionis ſenſimus emanare, ei grato animo duximus aſſenſu occurrendum, ipſam intra ſacrarium exauditionis pia devotione admittentes. Statuimus igitur & inter ſtatuta diffinitionis hujus anni cenſuimus conſcribendum, ut in feſto præfati Patris & Patroni veſtri beati Dionyſii duæ Miſſæ in ſingulis abbatiis ordinis noſtri in conventu per univerſum ordinem in perpetuum celebrentur more aliarum feſtivitatum, in quibus duæ Miſſæ cantari ſolent in conventu; ita tamen quòd monachis feſtiantibus ipſo die converſi juxta conſuetudinem Ordinis laborabunt. *Præmonſtratenſium verò iſta:* Reverendo Patri in Chriſto &c. ſancti Dionyſii in Francia abbati ſalutem & cum orationibus ſinceram ad obſequia voluntatem.

32 Attendentes, petitionem veſtram eſſe ſatis favorabilem & honeſtam, ut de beato Dionyſio, patrono veſtro videlicet, fieret per totum Ordinem duplex feſtum, ipſam duximus admittendam, paternitati veſtræ attentiſſimè ſupplicantes, quatinus per gratiam veſtram, ſi placet, de Sancti ejuſdem reliquiis nobis dignemini tranſmittere, ut ſuper hoc eò devotiùs teneamur ad grates, quò veſtram diſcretionem fuerimus in hac parte experti. *Num eulm, in hiſce partim modo hìc recitatis Ciſtercienſium ac Præmonſtratenſium litteris expreſſo,* S. Dionyſius *hodieque apud hoſce gaudent, pro certo nequeo edicere, nec in rem, quòd minoris momenti viſa ſit, operoſius inquirendum exiſtimavi.* Dionyſium *interim una cum ſociis ſuis* Ruſtico & Eleutherio *diutiſſimè adhuc poſt tempus, quo, quas dixi, littera date fuerunt, fuiſſe ſingulari apud Ciſtercienſes ac Præmonſtratenſes cultu gaviſum, colligitur ex horum penes nos exſtantibus ſeculoque proximè elapſo excuſis Breviariis, quæ non tantùm eccleſiaſticum Officium, de Sanctis noſtris ad* IX *Octobris diem recitandum, aſſignant, verùm etiam ſibi prefixum habent Kalendarium, in quo tum hi, non ſecùs ac Sancti alii, ſolemniori in duobus illis Ordinibus ritu coli ſoliti, litteris rubricis notantur. Atque ita quidem, cùm duo laudati Ordines extra Gallias etiam ſeſe extendant, Sanctorum noſtrorum cultus utcúmque etiam fuit extra regni illius terminos diffuſus; verùm quénam præterea poſſimùm is pertigerit, jam nunc dicenda aperient. Stephanus II Papa, qui, quemadmodùm ſuprà vidimus, veroſimillimè à* S. Dionyſio, *in ſomnis ſibi apparente, ſanitati in Francia fuerat reſtitutus, Romam inde ſalvus ac incolumis reverſus, ſancti hujus Seſpitatoris ſui, cujus & aliquas ſecum, ut ſupra pariter vidimus, reliquias à San-dionyſiano monaſterio aſſumpſerat, cultum primus Romam ac in Italiam jam inde, ut apparet, ab anno circiter* 756 *invexit.*

33 *Certè Sanctos Romæ ab immemorabili modò tempore, imò jam inde à pluribus retrò ſeculis ad* IX *Octobris diem eccleſiaſtico quotannis Officio ſub ritu ſemi-duplici coli, è Breviariis, Miſſalibus ritualibuſque libris non paucis habetur*

D

E

ac Præmonſtratenſium ordines fuit introductus,

F

in alias etiam extra Galliam regiones, præcipuaque,

C

iſque, qui ea, quo hìc exponitur, tempore & modo in Ciſtercienſem

Digitized by Google

A *betur compertum. Nec id tum Romæ tantùm, ſed & in aliis etiam mmt extra Galliæ ſitis civitatibus ac locis apud univerſos, qui in colendis Sanctis Romana legum veſtigia, ubivis gentium ſit. Verùm inter eccleſias, quæ, quamvis ad Galliarum regnum haud ſpectent, Sanctos noſtros tum colunt olimve ſaltem coluêre, ſunt etiam, à quibus id ſolemniori, quàm à Romana Eccleſia, ritu præſtatur. Ac præcipuè id quidem in una alterave Germaniæ eccleſia obtinet olimve ſaltem obtinuit locum, uti oſtendent mox dicenda, cùm nonnulla de cultu, quo in Anglia etiam, integra ibidem adhuc ſtante re Catholica, Sancti noſtri fuêre gaviſi, primùm præmiſero.* S. Dionyſii *feſtum ſingulari quopiam modo celebratum olim ab Anglis fuiſſe, Felibianus in contexta à ſe San-dionyſiana abbatiæ Hiſtoria indicare videtur. In hac enim chartam, documentis authenticis, quæ ad ejuſdem Hiſtoriæ calcem adjecit, num.* 112 *inſertam, pag.* 126 *citat, atque, in ea à S. Eduardo, Angliæ rege, terram quampiam, in comitatu Oxfordienſi ſitam, San-dionyſiano Franciæ monaſterio impertiente*, celeberrimum eſſe apud Anglos S. Dionyſii feſtum, *inſinuari.*

B 34 *Verùm verba, quæ in Charta illa, anno* 1059 *notata, ab Eduardo uſurpantur, atque ad Felibiani inſtitutum faciunt, ſequentia hæc tantummodò ſunt:* Ego Edwardus, rex Anglorum, cùm eſſem in pace, in gloria regni mei, pro ſalute animæ meæ, patrumque meorum, qui ante me regnaverunt, ... dedi ſancto Dionyſio, qui celebris memoriæ apud nos quidem nominatur, apud Francos autem & colitur & habetur, villam quamdam, nominatam Teintuna, in territorio & comitatu urbis, quæ Oxenaforda dicitur. *Ita autem, ut mihi equidem apparet, laudatus ſanctus Anglorum rex, ſingulari quopiam modo* S. Dionyſii *in Anglia feſtum coli, celeberrimumve id apud gentem Anglorum eſſe, haud inſinuat. Utut ſit, Sanctos noſtros equidem in Anglia etiam cultu eccleſiaſtico antiquitus eſſe gaviſos, mihi alunde apparet ſat certum. Laudatus Felibianus in præfatis Documentis authenticis num.* 62 *exhibet etiam chartam, anno* 790 *ab Offa, Merciorum in Anglia rege in San-dionyſiani in Francia monaſterii favorem conceſſam, in quâ is princeps ſic loquitur:* Donatum, quod amicus noſter & fidelis Berthualdus dux & frater ejus Eadbaldus de receptaculo ſuo Ridicfelda, quod eſt in pago, qui vocatur Succeſſa, ſuper fluvium Saforda, & de portu ſuper mare, Haſtingas & Pevenifel, quomodo ante dies iſtos legaliter ſubſcriptis teſtibus, ad eoſdem Sanctos (Dionyſium *ejuſque Socios*) Martyres, qui ſua deprecatione ab infirmitate nimia, quâ tenebatur jam dictus dux, cum reſuſcitaverant, fecit petentibus eiſdem (*Berthualdo duce nimirum ejuſque fratre Eadbaldo*) & præfato *Maginario San-dionyſiano* abbate, nos & conceſſus obtimatum meorum uno eodemque conſenſu laudamus & confirmamus.

C 35 *Quid ſi ergò dux Berthualdus, quò ſeſe ergà* S. Dionyſium *ejuſque Socios, ſoſpitatores ſuos, exhiberet gratum, non tantùm donatione hic memorata San-dionyſianum monaſterium locupletârit, verùm etiam, ut hi deinceps cultu eccleſiaſtico in Anglia gauderent, curarit? Sanè id vel per hunc vel per alios, ipſoſmet forſan, cùm iis* (*Monaſt. Angl. tom.* 1, *pag.* 547 *videlicet*) *Decherſtenſis in Anglia prioratus anno* 1069 *donatus fuiſſet, San-dionyſianos monachos, à multis jam ſeculis factum, indubitatum prorſus ex iis, quæ modò ſubdo, apparet. Apud Martene tom.* 5 *Veterum Scriptorum & Monumentorum à col.* 652 *uſque ad col.* 658 *antiquiſſimum exſtat Anglicanum Kalendarium, quod, quemadmodum in Obſervatione prævia Martenus docet, antiquo Sacramentorum libro, ad eccleſia Anglicana uſum ſub annum milleſimum conſcripto atque ad Gemmeticenſe diœceſis Rothomagenſis monaſterium ſub annum* 1032 *allato, præmittitur; antiquiſſimo autem iſti Kalendario, in quo pauciſſimi dumtaxat ad ſingulos ſingulorum menſium dies memorantur Sancti, ad* IX *Octobris diem* SS. Dionyſius, Ruſticus & Eleutherius *exſtant inſcripti. Adhæc in ſupellectili noſtra litteraria reperitur Miſſale Anglicanum antiquum, quod & ad* IX *Octobris diem celebrandam de* SS. Dionyſio, Ruſtico & Eleutherio *Miſſam proponit, & Kalendarium, in quo hi ad eumdem diem ſignantur, ſibi habet præfixum.*

Anglia etiam

non prætereà.

AUCTORE C. B.

36 *Modò ad Germaniæ eccleſias, quæ, quemadmodùm apparet, primum facile locum à Gallia in* S. Dionyſio *colendo obtinent, orationem convertamus. Penes nos exſtat Bebenburgenſe Breviarium, anno* 1575 *Dilingæ excuſum, quod ad* IX *Octobris Miſſam de* S. Dionyſio *ejuſque ſociis* Ruſtico & Eleutherio *Bebenburgi celebrandam præſcribit, ſibique præterea præfixum habet Kalendarium, in quo hi, ut Sancti alii, ſolemniori ritu, annuoque cum annexa abſtinendi ab operibus ſervilibus obligatione feſto ab eccleſia Bebenburgenſi colendi, litteris rubricis notantur. Verùm, ſi non omnes ſint Sancti noſtri,* Dionyſius *ſaltem inſignioris adhuc, ni fallar, cultu Ratiſponæ in Bavaria gaudet. Ita colligo ex iis, quæ in ſua de* S. Dionyſii *corpore, è Gallia in Bavariam ad civitatem Ratisbonenſem tranſlato, Diſſertatione, anno* 1750 *vulgata, ſcribit Joannes Baptiſta ſacri Romani imperii princeps & Ordinis S. Benedicti ad S. Emmeramum Ratiſponæ abbas. Hic enim ſcriptor in ſua illa lucubratione pag.* 76 *ſic habet:* In hodiernum uſque diem quovis anno ſub ritu duplici ſecundæ claſſis Dominicâ ultimâ poſt Pentecoſten hoc tranſlationis (S. Dionyſii *nimirum*) feſtum agitur. Ipſa autem feſtivitas de S. Dionyſio celebratur IX Octobris ſub ritu primæ claſſis. *Ita ille ibidem de cultu, quo* S. Dionyſius *in Ratiſponenſi S. Emmerami abbatia ſeu eccleſia gaudet; qualis autem ſit, qui ei in civitate ac tota diœceſi Ratiſponenſi ſolet deferri, poſtea etiam patebit, ubi primùm, à tota urbe ac diœceſi Ratiſponenſi in patronum fuiſſe electum* S. Dionyſium, *pag.* 82 *præfatus, pag. deinde* 83, *feſtum ejus quotannis* à diœceſi Ratiſponenſi ſub ritu duplicis majoris *celebrari, affirmat.*

per Germaniam

F

37 *Nec ea tantùm, quæ jam dixi, ſcriptor ille nos de* S. Dionyſii *apud Ratiſponenſes cultu docet, verùm etiam feſtum, quo in Benedictino S. Emmerami monaſterio* S. Dionyſii *ejuſdem tranſlatio quotannis recolitur, à Leonis IX, ſummi Pontificis, præcepto celebrari. Et verò in litteris, nomine ejus inſcriptis infràque plus ſemel citandis ſequentia hæc leguntur verba:* Inſuper etiam diſtrictè præcipimus ut tranſlationis ipſius (*corporis* S. Dionyſii *è Gallia in Germaniam*) veneranda ſolemnitas tam à

ſeſe diffudit.

AUCTORE C. B.

fratribus ejuſdem eccleſiæ (*S. Emmerami nempe*) quàm ab univerſis urbis (*Ratiſponenſis*) jam dictæ annis ſingulis cum omni jucunditate & gaudio celebretur. *Scio quidem, inſignem, quo S.* Dionyſius *apud Ratiſponenſes gaudet, cultum ex ejus præcipuè, quæ ad hoſce è Gallia ſub ſeculi* IX *finem facta ſit, tranſlatione eſſe enatum, hancque à pluribus non tantùm Gallicè, ſed & aliarum nationum eruditis pro commentitia haberi; verùm, commentitiane re ipſa hæc ſit, an non, in Appendice proximè ſequenti examinabimus: cultu interim planè inſigni, ut veroſimillimè è tranſlatione illa, ſeu vera, ſeu falſa, exorto,* S. Dionyſium *apud Ratiſponenſes gaudere ac præterea à longiſſimo jam tempore eſſe gaviſum, modò hic è laudato S. Emmerami abbate allegata oſtendunt, quod hic potiſſimùm, priùſquam ad alia progrederer, reſtabat dicendum.*

CAPUT III.

Qui S. Dionyſii ejuſque ſociorum reliquiæ metu hoſtium ſæpius tranſlatæ, aliterque adhuc honoratæ ac palàm periculis publicis pellendis fuerint productæ.

Sanctorum noſtrorum corpora, quæ Normannorum metu

ETſi quidem *Dagobertus I, Francorum rex,* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *corpora ex antiquis, in quibus jacebant, ſarcophagis ſeu ſcriniis in nova argentea, ut ſuprà in Commentario, Aliis modò editis præmiſſo, num.* 214 *& binis ſeqq. decuit, veroſimillimè curârit tranſponi, non fuiſſe tamen, principe illo mandante, ſacra iſthæc pignora vel è prioratu S. Dionyſii de Strata, vel aliunde ad San-dionyſianam appidi ac monaſterii homonymi eccleſiam tranſlata, certum omnino ex iis, quæ in eodem Commentario num.* 210 *& quatuor ſeqq. diſſerui, apparet. Nec ullam etiam, quin eodem ſemper loco, quo primùm fuerant ſepulta, ad Dagoberti uſque ætatem quieverint, dubitandi locum, quæ in eodem pariter Commentario § x & binis ſeqq. adduxi, relinquere videntur. Verùm an inde tandem ſaltem ad tempus mota, Dagoberto è vivis ſub annum* 638 *ſublato, haud fuerunt? Ad Caroli Magni, Saxonibus bellum illaturi, caſtra, ut miraculum, in hac Appendice num.* XI *& ſeq. relatum fidem facit, fuêre delata. Et quidem qualicumque hac Sanctorum noſtrorum corporibus adhibita tranſlatione nullam omnino, quæ in monumento ſatis vetuſto ac fide digno fundata ſit, antiquiorem ſeu anteriorem invenio; verùm illam, integro nondum à Caroli Magni morte ſeculo elapſo, tres alia haud prorſus diſſimiles, utpote & ipſæ ad tempus dumtaxat factæ, exceperunt. Ut ratione & via procedat oratio, ſingulas tres, quo evenerunt ordine, expono. Annales Bertiniani ad annum* 859 *ſic loquuntur:* Oſſa beatorum Martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii metu eorumdem Danorum in pagum Mauripenſem, in villam ſui juris Novientum devecta ſunt, atque XI Kalendas Octobris in loculis diligenter conlocata.

anno 859 *Novientum, viginti circiter*

59 *Hæc quoque Annalium Bertinianorum verba in Vita & Miraculis* S. Dionyſii, *obſervatione decima recitat Launoius, ac deinde ſubjungit:* Novientum Pariſiaci agri villa eſt, quæ nunc ſancti Clodoaldi nuncupatur: Hincmarus in vita S. Remigii de Clodoaldo: "Villam „verò Novientum in pago Pariſiaco cum om„nibus ad ſe pertinentibus matri eccleſiæ Pari„ſius civitatis, ubi presbyter extitit ordinatus, „donavit.„ In hanc villam, quæ Pariſienſi eccleſiæ, non monaſterio S. Dionyſii propria erat, tranſlatæ ſunt Dionyſii & ſociorum reliquiæ. *Ita ille, volens ſcilicet, villam, nomine Novientum, ad quam* S. Dionyſii *ſociorumque ejus reliquiæ anno* 859 *metu Normannorum ſeu Danorum, ut Annales Bertiniani teſtantur, fuêre tranſlatæ, exſtitiſſe nominis iſtius villam, non quæ ad* S. Dionyſii *monaſterium, ſed ad eccleſiam Pariſienſem pertineret. Verùm, cùm Launoius nihil omnino, quo hoc ſuum placitum probet, in medium adducat, quis, quæſo, ei potiùs, quàm Annalibus Bertinianis,* S. Dioſii *ſociorumque ejus reliquias ad villam, nomine* Novientum, *quæ juris eſſet* S. Dionyſii, *ſeu ad* S. Dionyſii *monaſterium ſpectaret, fuiſſe tum tranſlatas, diſertè afferentibus, putet credendum? Nemo ſanè, quantùm opinor, qui, quando nihil obſtat, antiquioribus potiùs, quàm recentioribus ſcriptoribus in rebus, procul ab ætate noſtra geſtis, ſtandum eſſe exiſtimârit. Et verò, cùm Novientum, agri Pariſiaci villam,* S. Clodoaldi *nomine hodie diſtinctam, ad quam cum Sanctorum noſtrorum reliquiis fuiſſe tranſlatas, Launoius contendit, duabus dumtaxat leucis circiter Pariſiis abſit, enimverò, ſi ad hunc tantummodò ſacra illa pignora tranſlata tum fuiſſent, nequaquam hæc in tuto adverſus Normannos, tum continuò vicinis civitati Pariſienſi locis imminentes, poſita fuiſſent.*

à civitate Pariſienſi leucis diſtantem,

40 *Itaque Sanctorum noſtrorum reliquiæ, non ad Novientum, à Launoio aſſertum, ſed ad aliud, ad Sequanam in terrarum tractu, qui, in laudatis Annalibus* Mauripenſis *ac in aliis monumentis antiquis nunc* Huripenſis, *nunc* Heripenſis, *aut* Moriveniis, Moripenſive *aut aliis etiam nominibus affinibus vocatus, Gallicè modò* L'Hurepoix *nuncupatur, ſex circiter Trecis & octodecim aut viginti propemodum à civitate Pariſienſi leucis ſitum atque ad San-dionyſianam abbatiam ſpectans, fuêre tum tranſlatæ; ubi eas in locis etiam abditis viſum eſt recondere; & ſanè perquàm providè ac prudenter, ſi quidem alioquin ibi etiam à Normannis, paulò poſt majori etiam, quàm unquam antèà furore longè latèque per Gallias graſſantibus omniaque indiſcriminatim depredantibus, tuta haud fuiſſent. Perrò quo deinde anno ad* S. Dionyſii *monaſterium è prefata villa Sanctorum noſtrorum corpora fuerint reducta, nuſpiam memoria proditum invenio; verùm id ante annum* 876 *factum fuiſſe, concludendum apparet ex eo, quòd tum, Normannis iterum in Galliam per Sequanam illapſis, ad terram,* Curtem-Superiorem, *Gallicè* Conſevreux *vocatam, Remoſque inter & Lugdunum Clavatum ad Axonam ſitam, ſacra illa pignora, non aliunde, ſed, quemadmodùm è verbis, quæ è Sanctorum noſtrorum miraculis, ſæc.* III *Benedict., part.* 2 *inſertis ſuprâque ſæpiſſimè jam laudatis, mox ſubdam,*

Digitized by Google

A *ſubdam, videtur, è dicto monaſterio denuo fuerint tranſlata.*

annoque deinde 876 ad diœceſin Remenſis,

41 *Verba illa tranſlationem iſthanc, modò hìc memorandam, ibidem lib. 3 cap. 1 exponunt, ſequentiaque hæc ſunt :* Igitur anno triceſimo ſeptimo regni piiſſimi Karoli Tertii, dilectoris Dei & Sanctorum ejus avidiſſimi amatoris, imperii autem primo, peccatis populi prægravàntibus, nec non Euangelica ſuppeditante ſententia, quâ præſcriptum eſt, ſurgere gentem contra gentem & regnum ſuper regnum; inſuper prophetico occurſante eloquio, quo perveniſſe gladium dixit uſque ad animam; impiis mundi circuitoribus Nortmannis Sequanam ingredientibus, ac circumcirca univerſa depopulantibus, comitante turba monachorum, pretioſiſſima Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii pridie Kalendas Decembris levantur corpora & ad Superiorem-Curtem, quam eiſdem ob remedium animæ inclyta Berta, regis Magni Caroli filia, tradiderat, tandem deducuntur. Quæ cùm tertio ab ipſa villa perveniſſent miliario, eximuntur navi &, populorum caterva ſequente non modica, in ſancti Martini exponuntur eccleſiam.

B In cujus itineris viatico, ſicut à quodam fideli presbytero, nomine Rodulfo, pòſt didicimus, nullius ſequentium, quocumque tentus fuiſſet morbo, niſi ſanus remeavit ad propria. *Carolus Calvus, qui haud dubiè, ratione avi ſui Caroli Magni, primogenitique hujus filii, nomine* Caroli, *qui anno* 811 *Francorum Neuſtraſiorum rex obiit, Tertius hìc vocatur,* XVI Kal. Januarii, *ſeu* XVII *Decembris die, à Joanne VIII Papa* cum gloria magna in eccleſia ſancti Petri *Romæ* ſuſceptus, *&, ut Annales Bertiniani ſuprà adhuc laudati tradunt,* anno Domini DCCC LXXVI in die Nativitatis Domini ..... in imperatorem *eſt* ..... coronatus.

cujus hìc datur notitia, locum.

42 *Porrò cùm Annalium illorum author annum Incarnationis à die Natali Chriſti exordiatur,* pridie Kalendas Decembris *ſeu* XXX *Novembris die, quo, cùm primus adhuc imperii, à Carolo Calvo ſuſcepti, annus laberetur, Sanctorum noſtrorum corpora levata in modò hùc tranſcripto ex illorum Miraculis textu dicuntur, annus Chriſti* 876 *adhuc erat in curſu; ut proinde, cùm author, qui hæc litteris mandavit, Carolo Calvo regnante aut certè, uti ex ejus jam datis verbis nemo non colliget, ſeculo nono exeunte floruerit, nullo ſanè modo, quin factum illud tum fuerit, poſſit ambigi. Loci porrò, ad quem tum* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *corpora ſuère tranſlata, notitia in Obſervatione, modò hìc recitato Miraculorum capiti ſeu textui ſubjecta, ſuppeditatur à Mabillonio his verbis :* Superior-Curtis, vernaculè Conſevreu, ſita eſt in diœceſi Remenſi Laudunum versus, ad Axonam fluvium, prope vicum Caldardam, Chaudard, infrà cap. 10, hactenus de jure monaſterii San-dionyſiani. *Ita ille; fuiſſe autem terram illam nono etiam ſeculo de San-dionyſiani monaſterii jure ſeu ad iſtud tum ſpectaſſe, liquet ex miraculo, quod in hac Appendice num.* 15 *&* 16 *ex Flodoardo narravi. Ceterùm, etſi quidem Sanctorum noſtrorum corpora eo, quo jam dictum, tempore ad memoratum diœceſis Remenſis locum fuiſſe tranſlata, certum omnino atque indubitatum è modò allegatis ſit, iterum tamen nihil uſpiam litteris mandatum invenio, unde vel utcúmque tempus, quo inde ad San-dionyſianum in Francia monaſterium fuerint reducta, innoteſcat.*

43 *Verùm, cùm anno* 887, *Normannis continuò Gallias miſerum in modum vaſtantibus ac ipſammet etiam Pariſienſem civitatem tum obſidentibus, Sanctorum noſtrorum corpora Remos fuerint ex ipſomet, ut apparet, San-dionyſiano monaſterio delata, conſtat, ut ad id aliquanto ſaltem ante dictum annum* 887 *tempore fuerint reducta, licèt interim, quo determinato anno id factum, in obſcuro ſit. Inceptum modò de tertia hìc pariter memoranda Sanctorum noſtrorum tranſlatione ſermonem proſequamur. Flodoardus lib. 4 Hiſt. Remenſis cap.* 8 *de Fulcone, Remenſi archiepiſcopo ſic ſcribit :* Eo tempore Nordmannis Francorum terras infeſtantibus & diverſa loca depopulantibus, hic pontifex plures, tam ſacerdotes, quàm ceteros clericos & monachos, ad ſe undecúmque confluentes, benignè ſuſcepit & paternè fovit. Inter quos etiam monachos S. Dionyſii cum ipſius Martyris pretioſo corpore, aliorumque Sanctorum pignoribus recepit & aluit. *Annum, quo id factum ſit ſeu quo primùm Fulco San-dionyſianos monachos, Normannorum metu Remos una cum* S. Dionyſii *patroni ſui corpore aliorumque Sanctorum pignoribus profugos, receperit, Flodoardus haud exprimit, nec quidquam etiam, unde is ſat certò determinari queat, ſuppeditat; verùm id facit, quod ſeculo proximè elapſo prodiit, chronicon Remenſe, opportunè ad præſens inſtitutum noſtrum ſequentia prodens memoria :* Anno V præſulatûs Fulconis, Remenſis archiepiſcopi, metu Nortmannorum tranſlatus eſt ſanctiſſimus Chriſti Martyr Dionyſius ad Remenſem urbem in eccleſiam, quæ nunc dedicata eſt in honore ejus, ibique moratus ferme per trium curricula annorum.

AUCTORE C. B.

ac Remos etiam tandem anno, uti è Chronico

44 *Cùm Hincmaro, è vivis anno* 882 *ſublato, in ſedem Remenſem Fulco, ut Gallia Chriſtiana nuſtra ſcriptores tom. 9 col.* 35 *docent, ſub anni* 883 *initium fuerit ſuffectus, quintuſque adeò epiſcopatûs ejus annus in annum Chriſti* 887 *incideris, hoc ipſo anno* S. Dionyſii *Remos tranſlatio, quæ cum quinto epiſcopatûs Fulconis anno in laudato Remenſi chronico hìc componitur, indubiè evenerit. Porrò quæ in hac Appendice num.* 14 *in medium jam adduxi, qualemcúmque ſaltem eccleſiæ, in quâ* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *reliquiæ in civitate Remenſi quieviſſe, in chronico Remenſi narrantur, notitiam ſuppeditant; quòd ſi autem quis forſan ampliorem diſtinctioremve deſideret, Galliam Chriſtianam antiam loco à me ibidem jam laudato conſulat. Ceterùm, etſi quidem tempus, quò Sanctorum noſtrorum corpora, cùm Novientum primò ac dein ad locum* Superioris-curtis *nomine diſtinctum fuiſſent tranſlata, ad San-dionyſianum monaſterium deinde è duobus biſce locis fuerint reducta, nulla omnino ratione, ut jam vidimus, definiri queat, imò forſan eò è locis iſtis non reducta, ſed Novientò primùm ad Superiorem-curtem ac pòſt hinc Remos fuerint tranſlata, fuiſſe tamen illa, cùm anno, ut jam dictum,* 887 *Remos fuiſſent appertata, ſub annum* 890 *ad San-dionyſianum monaſterium inde reducta, è Chronico Remenſi laudato, utpote in quo* Dionyſius *per trium dumtaxat ferè annorum curricula Remis dicatur moratus, habemus compertum. Atque hæc ſunt, quæ de tribus Sanctorum noſtrorum tranſlationibus, metu Normannorum ſeculo* IX *factis, commemoranda habui. Alias porrò adhuc, quæ multò ſerius aliorum hoſtium metu evenêre, Sanctorum noſ-*

Remenſi conflat, 887 *fuerant tranſlata.*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ſtrorum tranſmiſiones Felibianus in ſua San-dionyſiana abbatia Hiſtoria pagg. 332, 362, 388, 400, 438 & alibi recenſet; verùm haſce ego, authorem, à quo memorantur, aſſignâſſe contentus, brevitatis cauſâ omitto.

poſtea Sugeri San-dionyſiani abbatis

45 *Nec hic etiam de altera, uti eodem, ſi modò locum unquam habuit, ſeculo* IX *factâ, quâ è San-dionyſiano monaſterio, non quidem noſtrorum omnium Sanctorum, ſed* Dionyſii *ſaltem reliquiæ furto ſurreptæ Ratiſponam fuerint delatæ, tranſlatione ſermonem inſtituam. De hac enim, uti ab initio fidelium me ſpopondi, in altera, quæ hanc proximè excipiet, Appendice datâ operâ ſum actúrus. Quòd ſi interim, ut volunt, furtum iſtud reipſa fuerit admiſſum, quæcúmque de* S. Dionyſii *corpore, veluti in San-dionyſiana Francia abbatia poſt ſeculum nonum adhuc ſervato, à ſcriptoribus narrantur, ea certè non in vero* S. Dionyſii *corpore, ſed in altero, quod huic fuerit ſubſtitutum, habuerint locum. Verùm, etſi id ita ſit, nonnulla tamen ejuſmodi, quòd & cum iis, quæ de* SS. Ruſtici & Eleutherii *corporibus dicenda occurrunt, plerúmque ſint connexa, &* S. Dionyſii *corpus in San-dionyſiana abbatia haud amplius ſervari, minimè ſit certum, in medium modò hîc, argumento, quod hîc tractandum, ita exigente, adduco. Ac primum quidem hæc inter locum tenet, quod de* S. Dionyſii *ejuſque ſociorum* Ruſtici & Eleutherii *corporibus, è conditorio antiquo in novum Sugeri, San-dionyſiani ab anno* 1122 *ad annum uſque* 1151, *quo obiit, abbatis curâ tranſlatis, memoriæ proditum invenitur. Hic antiquam, quam priori à S. Genovefa exſtructa Carolus Magnus ſubſtituerat, monaſterii ſui eccleſiam, quod frequentiori populo, ſæpiùs eò confluenti, capiendo haud ſufficeret, capaciorem, ſtructura antiqua novâ additâ, reddere deſiderans, à parte, primarium inter oſtium & chorum media, duxit initium, cúmque hæc, eo, quo propoſitum habuerat, modo antíta, ſolemni ritu Deo jam fuiſſet dicata, mox etiam, viris nonnullis dignitate juxtà ac pietate conſpicuis id ſuadentibus, ad poſticam choro partem, quæ ſubterraneum* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *tumulum complectebatur, auctiorem pariter reddendam animum adjecit.*

cum è conditorio antiquo quàm maximâ,

C

46 *In hac porrò, ad quam gradibus aſcendendum erat, ſuperiori eccleſiæ ſuprà tumuli ſubterranei ſeu cryptæ, in qua Sanctorum noſtrorum corpora jacebant, fornicem novum iis conditorium aramque item ante hoc novam loco antiquæ, quæ vel ipſamet erat ad* S. Dionyſii *pedes (Andoeni num.* 211 *hæc tranſcripta verba videſis) à S. Eligio exſtructa ara, aut altera certè, quæ huic poſtea fuerat ſubſtituta, exſtruxit; cùm autem tam novum illud altare, quàm novum, in quo id erat erectum, ædificium conſecrationi recipiendæ aptum jam eſſet effectum, hæc ſimul & Sanctorum noſtrorum ex antiquo ſuo conditorio ad novum tranſlatio ſummâ cum ſolemnitate, archiepiſcopis epiſcopiſque non paucis ac abbatibus ad hanc concurrentibus, ac ipſomet etiam Galliarum rege Ludovico VII ſcrinium argenteum, ſacra* S. Dionyſii *ipſiſana complectens, ex antiquo, in quo id ſub terra jacebat, conditorio in novum, ſuprà hanc exſtructum, deferente, anno* 1144, *conſtitutâ à Sugero* XI *Junii die ſunt peracta. Omnia hæc geſta quî tum ſint, in libello, vel per ipſummet, uti è variis locutionibus, ſoli Sugero convenientibus, apparet, San-dionyſianum hunc abbatem, vel certè, ut Cheſnens, qui opuſculum iſtud tom.* 4 *Galliæ ſcriptorum inſeruit, in Miſſ. aliquot hujus exemplaribus notatum invenit, per fratrem Guilielmum, qui Sugero à ſecretis fuit, hujuſque illum nomine ac loco exarârit, conſcripto, exponitur. Libellum illum, quem, ut jam iunni, luce publica Cheſnens donavit, Felibianus è ſcriptoris hujus editione, parte etiam, quâ in hac deſtituitur, è Pariſienſi S. Victoris codice ſupplета, in Documentis authenticis, quæ ad San-dionyſiana Hiſtoria calcem adjecit, part.* 2, *num.* 4 *recudendum curavit. Verba, quæ, quâ ratione, cùm jam nova choro poſtica San-dionyſiana eccleſiæ pars dedicata tum fuiſſet, Sanctorum noſtrorum, quam dixi, tranſlatio mox etiam fuerit peracta, exponunt propinſque adeò ad inſtitutum noſtrum hic ſpectant, è Felibiani editione hùc tranſcribo.*

B

47 *Sic habent:* Ut autem pactis ordinariè ſanctæ conſecrationis *(novi ſcilicet chori San-dionyſiano adjuncti ædificii)* myſteriis ventum eſt ad ſanctarum reliquiarum repoſitionem, ad ſanctorum Dominorum noſtrorum antiquos & venerandos tumulos acceſſimus. . . . . Proſternentes autem ſe tam ipſi pontifices, quàm dominus rex & nos omnes, quantùm pro loci anguſtia permittebamur, inſpectis, iſto (*loco nimirum*) oparto*, venerandis ſcriniis, rege Dagoberto fabricatis, in quibus ſanctiſſima & Deo chara eorum continebantur corpora, gaudio inæſtimabili pſallebant & flebant, regemque tam devotum quàm humilem accerſientes: Vade, inquiunt, & tu ipſe manibus tuis Dominum & Apoſtolum & protectorem noſtrum huc aſſerre adjuva, ut ſacratiſſimos cineres veneremur, ſacratiſſimas urnas amplectamur, toto tempore vitæ noſtræ eas ſuſcepiſſe, eas tenuiſſe gratulemur. Hi ſunt enim ſancti Viri, qui pro teſtamento Dei ſua corpora tradiderunt, qui pro ſalute noſtra charitatis igne accenſi terram ſuam & cognationem exierunt, qui fidem Jeſu Chriſti apoſtolica auctoritate omnem Galliam edocuerunt, pro eo viriliter certaverunt, nudi virgas, ligati feroces & familicas* beſtias compeſcuerunt, equulei extenſionem, elibani ſuccenſionem illæſi, demumque beberatis ſecuribus decapitationem felicem ſuſtinuerunt. Age igitur, rex chriſtianiſſime, beatum ſuſcipiamus ſuſceptorem noſtrum Dionyſium ſupplicitèr flagitantes, ut pro nobis petat ab eo, qui fideliter promiſit, "dilectio & benignitas, quam habes, „ſemper pro quibuſcúmque petieris impetrabit.„ Protinus lacerti moventur, brachia extenduntur, tot & tantæ manus mittuntur, quòd nec etiam ſeptima manus ipſa ſancta ſcrinia attingere valeret.

quæ ipſiſmet Sugerii

E

* an non aperto?

* famelicas

F

verbis hic deſcribitur ſolemnitate

48 Ea propter ipſe dominus rex ſe medium eis ingerens, lecticam argenteam ſpecialis Patroni (S. Dionyſii *videlicet*) de manu epiſcoporum, ſicut videtur, de manu Remenſis archiepiſcopi, Senonenſis, Carnotenſis & aliorum aſſumens, tam devotè, quàm honeſtè prævius egrediebatur. Mirabile viſu! numquam talem præter illam, quæ in antiqua conſecratione cœleſtis exercitûs viſa eſt, proceſſionem aliquis videre potuit, cùm Sanctorum corpora Martyrum & Confeſſorum de tentoriis palliatis humeris & collis epiſcoporum & comitum & baronum (*ubi hiſce quippe ſupplicantium ritu ad* S. Dionyſii *ejuſque ſociorum tumulos accedentibus,*

Digitized by Google

A . *bus, alia omnia in San-dionysiana ecclesia etiam asservata atque è conditoriis suis tum extracta Sanctorum corpora deferebantur*) sanctissimo Dionysio sociisque ejus ad eburneum ostium occurrerunt: per claustrum cum candelabris & crucibus & aliis festivis ornamentis, cum odis & laudibus multis processerunt: dominos suos tam familiariter, quàm præ gaudio lacrymabiliter deportaverunt. Nullo umquam majori in omnibus potuerunt gaudio sublimari. Revertentes igitur ad ecclesiam, & per gradus ad altare superius, quieti Sanctorum destinatum, ascendentes, super antiquum altare pignoribus Sanctorum repositis, de nova ante novam eorum sepulturam consecranda agebatur principali ara, quam domino Remensi archiepiscopo Samsoni imposuimus consecrandam.

In novum anno 1144 transposita,

49 *Ita hactenus ille, nonnulla etiam de Sanctis nostris, quæ vel dubia vel certò esse falsa, suprà ostendi, veris aliis ac certis, quorum testis oculatus fuit, interserens. Verbis interim jam datis mox adjungit, tunc etiam, quod pariter vidit, prater altare princeps,* S. Dionysii *nomine insignitum, minores aras viginti alias, decem scilicet in superiori, totidemque in inferiori ecclesia, fuisse dedicatas. Porrò Ludovicus VII, Francorum rex, mox à Sanctorum nostrorum hìc jam expositа translatione suam in* S. Dionysii *seu ecclesiam seu monasterium munificentiam, donationibus aliquot huic factis, fecit testatam. Chartam, quâ id præstitit, in documentis, San-dionysiana suæ Historiæ adjectis, num.* 135 *integram exhibet Felibianus. In hac, rex sese sacra Sanctorum nostrorum pignora, in ipsummet novum, quod hisce in nova superiori ecclesia fuerat paratum, conditorium detulisse, non obscurè, ut apparet, sequentibus hisce indicat verbis:* Ad ipsorum sanctissimorum Martyrum (Dionysii *videlicet*, Rustici & Eleutherii) basilicæ dedicationem, quæ in novo ecclesiæ augmento, in capitali videlicet parte celeberrimè facta est, cum conjuge nostra Alienorde regina & plurimorum optimatum nostrorum comitatu acceleravimus. Ubi cùm post ipsius ecclesiæ consecrationem ad locum antiquum, in quo peculiaris patroni nostri, beatissimi videlicet Dionysii ejusque Sociorum, sacra corpora continebantur, cùm archiepiscoporum & episcoporum plurimo conventu accessissemus, apertis scrinis extractisque ac propriis humeris per ipsam ecclesiam deportatis, in loco gloriosissimo superiùs præparato sacra pignora lætis cum lachrymis reposuimus; *cùm autem Sanctorum nostrorum corpora, non in novo conditorio reposita, sed suprà antiquum superioris ecclesiæ altare à rege fuisse locata suprà hæc transcriptis seu Sugerii, seu, qui huic à secretis fuit, Guillelmi verbis dicantur, quò hæc cum jam recitatis regis verbis in concordiam adducantur, Sanctorum nostrorum corpora primò quidem abs hac principe supra antiquum altare, deinde verò, cùm altare novum consecratum fuisset, in conditorio novo fuisse deposita, dicendum apparet. Cæterùm Ludovici regis, de qua hìc nobis sermo, Charta anno* 1144 *data notatur; ut Sanctorum nostrorum, qua verbis, tum ex hac, tum è suprà laudato libello modò huc transcriptis, memoratur, translatio anno illo indubiè fuerit peracta.*

B

50 *Unicam modò adhuc, quæ annis nondum quinquaginta abs hac elapsis evenit,* S. Dionysii *sociorumque ejus* Rustici & Eleutherii *reliquiarum translationem è Philippi Augusti, Francorum regis, Gestis, in Hist. Francia Scriptorum tom.* 5 *à Chesnio illatis, addnco. Illam horum author synchronus Rigordus sequentibus hisce ibidem pag.* 33 *docet verbis:* Eodem anno (1191 *nimirum*) ..... decimo Kalendas Augusti Ludovicus filius regis cœpit ægrotare morbo gravissimo, qui à physicis * dysenteria vocatur, omnibusque de vita desperantibus, factum est de communi consilio, quòd sacer conventus beati Dionysii, jejuniis & orationibus devotè præmissis, portans secum clavum & spineam coronam Domini & brachium sancti senis Simeonis cum processione cleri & populi nudis pedibus incedentes, & preces cum lachrymis Domino fundentes, ad ecclesiam sancti Lazari juxta Parisium venerunt. Ubi facta oratione & populi subsequentis oblatione, universi conventus religiosorum Parisienses, & venerabilis Mauritius Parisiensis episcopus cum canonicis suis & clericis & infinita scholarium & populi concurrente multitudine corpora Sanctorum & reliquias secum portantes nudis plantis flentes & lachrymantes eis obviàm venerunt. Et conjungentes se illis, cantantes cum fletu multo & suspiriis ad palatium regis, ubi puer ægrotabat, venerunt, & facto ibi sermone ad populum & cum multa lachrymarum effusione oratione populi fusa pro eo ad Dominum, ad tactum clavi & spineæ coronæ, & brachii sancti Simeonis per totum ventrem pueri in modum crucis, eodem die ab imminenti periculo est liberatus, & pater suus Philippus rex, in transmarinis partibus existens, eodem die & eâdem horâ à consimili morbo curatus.

AUCTORE C. B.

Parisiisque etiam deinde, cùm ibi regis filius

*medicis

E

51 Deinde puer Ludovicus, osculatis reliquiis & benedictione accepta, omnes processiones ad ecclesiam beatæ Mariæ venerunt; ubi laudes cum oblationibus Domino solventes, processio beatæ Mariæ cum aliis multis processionibus, conventum beati Dionysii cum hymnis & laudibus & multa Domino gratiarum actione usque ad exitum villæ perduxerunt. Et ibi sese mutuò cum reliquiis benedicentes unusquisque ad propria reversus est. Canonici verò beatæ Mariæ cum populo revertebantur gaudentes, quia tempore suo reliquiæ beatæ Dionysii prædictæ Parisius fuerant deportatæ. Non enim legitur in aliqua scriptura, quod usque ad tempus illud pro aliquo imminenti periculo extra villam beati Dionysii portarentur. Nec est silentio prætereundum, quòd eadem die per orationes cleri & populi serenitas aëris & temperies restituta est universis terris. Pluerat enim Dominus, peccatis hominum exigentibus, multo tempore super terram. *Quod hìc Rigordus de* S. Dionysii *reliquiis numquam ante tempus, de quo loquitur, extrà S. Dionysii fanum pro imminenti quopiam periculo amoliendo delatis ait, veritati omnino consonum apparet. Certè nihil, quo id pro falso habeam, apud scriptores antiquos occurris.*

anno 1191 *graviss. mò ægrotaret, devecta*

C

52 *Verùm etsi id ita sit, certéque etiam Sanctorum nostrorum corpora seu calamitatis publicæ pellendæ seu alterius cujuscúmque rei causâ haud frequenter extra San-dionysianum oppidum devecta fuisse legantur, frequentissimè tamen, vel regis vel regni utilitate id exigente, è conditoriis suis extracta populique venerationi in San-dionysiana ecclesia fuerunt exposita. Imò cùm anno* 1335 *periculosissimè primogenitus Philippi VI, Francorum regis, filius Joannes Tavernaci*

F

ac fatissime, Tavernacum etiam, cùm ibi anno 1335 *Philippi VI filius*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

verniaci decumberet, S. Dionysii, *non quidem corpus, sed digitus saltem eò fuit delatus. Ac postremum quidem hoc docet nos Chronici, per Guillelmum Nangium conscripti, continuator, apud Dacherium Spicilegii tom.* XI, *pag.* 764 *& seq. sic scribens :* Hoc eodem anno (1335 *scilicet*) circa medium Junii dominum Johannem, primogenitum, immò tunc unigenitum, Philippi regis Franciæ, Normanniæ ducem gravis & valde periculosa infirmitas arripuit ; nam, ut asserebant medici, non solùm quotidiano typo per quatuordecim dies continuos laboravit, verùm etiam plures accessus febris tertianæ sustinuit : &, cùm à medicis omnino desperaretur de eo & humanum solatium deficeret, rex & regina ad divinum auxilium confugerunt, mittentes ad omnes ecclesias cathedrales & ad omnia collegia tam mendicantium, quàm non mendicantium, quibus tunc mitti potuit, prædicatores ad exhortandum populum, rogantes omnes humiliter, quatinus processiones devotas facerent, & divinas aures lacrymis & orationibus sollicitarent, quatinus filio suo, regni hæredi, in tanta necessitate subveniret Divina Misericordia.

B

periculosè decumberet, Dionysii digito delato, è conditoriis fuit,

* cùm

53 Nam rex tantùm de misericordia Dei & de ejus auxilio precibus Sanctorum & bonarum personarum confidebat, quòd pluries dixit reginæ & aliquibus aliis, quòd si dux prædictus eorum filius mortuus esset, non citò eum sepelirent, sperans firmiter, quòd Deus eum à morte resuscitaret. Unde factum est, quòd * à clero & populo, & maximè à canonicis ecclesiæ cathedralis beatæ Mariæ de Parisius, & ab omnibus collegiis ejusdem civitatis, nec non & à conventu sancti Dionysii ter nudis pedibus delatis ad Taverniacum, ubi erat infirmus, sacrosanctis reliquiis, clavo scilicet & corona Domini, cum digito sancti Dionysii, quæ ibi ferè per quindecim dies remanserunt, processiones solemnes & devotæ factæ fuissent, prædictus infirmus convaluit & sanatus est. *Ita hactenus ille. Quod modò ad alterum, quod de Sanctorum nostrorum corporibus è conditoriis suis, vel regis vel regni utilitate id poscente, sæpissimè extractis populique veneratioui expositis, suprà asserui, spectat, veritati id esse consonum, è Gallicanis historicis passim obviis constat. Rigordus, ut reliquos præteream, apud Chesneum Scriptorum Gallic. tom.* 5, *pag.* 34 *sic scribit :* Eodem anno (1191 *nimirum*) octavo Kalendas Septembris consilio domini G. Remensis archiepiscopi & Adelæ reginæ & omnium episcoporum corona beatissimorum Martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii cum purissimis vasis argenteis, in quibus diligentissimè sigillata continebantur, sunt extracta & super altare posita. *Factum id tum fuit, ut Sanctis nostri Philippo Augusto, Francorum regi, in Terra sancta adhuc versanti, ibique adversus infideles bellum gerenti, divinum favorem potenti suo patrocinio conciliarent.*

C

54 *Nec tum tantùm, sed & sæpissimè alias, ac præcipuè quidem, cùm vel ad bella Francorum reges procederent, vel periculosis morbis decumberent*, S. Dionysii *Sociorumque ejus corpora, ut Deum hi principibus illis sua redderent intercessione propitium, eodem honore fuerunt affecta. Reges omnes & singulos, sub quibus factum id fuit, in medium hic, quòd res foret longioris negotii, haud adduco. Verùm, etsi res ita habeat, hincque etiam à causis, ob quas subinde sacra Sanctorum nostrorum lipsana è conditoriis suis extracta veneratioique publicæ fuerint expositæ, speciatim recensendis abstineam,* D

quod &. S. Ludovico periculosissimè,

facere tamen non possum, quin saltem, qua ratione sub S. Ludovico, Francorum rege, factum id etiam fuerit, exponam. Hic anno 1244 *in gravissimum morbum inciderat, cumque maximum esset, ne ex eo obiret, periculum, ad Blanchæ reginæ, matris ejus, petitionem Sanctorum nostrorum corpora è conditoriis suis extracta publicæque veneratioui fuère exposita. Docet id nos apud Chesneum tom.* 5 *Francie Scriptorum pag.* 341 *& seq. in S. Ludovici Gestis Guillelmus Nangius seu de Nangiaco Verba omnia, quibus id facit, nimis prolixa, vel idcircò hunc transcribo, quòd ad Sanctorum nostrorum gloriam quàm maximè conducant. Sic habent :* Tandem quia regis (*S. Ludovici*) ægritudo adeò gravis erat, ut medici desperarent de ipso, rex & serenissima mater ejus domina Blancha regina petierunt Odonem, abbatem ecclesiæ macharii Dionysii, ut sacratissima corpora Dionysii, Rustici & Eleutherii, quorum patrocinio tota gaudet regio, regni stat potentia, de crypta, in qua quiescebant, ut suis precibus regi sanitatem impetrarent à Domino, tollere & elevari facere non differrent.

E

uti hic narratur, Pontifex docuisse,

55 Rex siquidem post Dominum & sacratissimam Virginem Matrem ejus, in ipsis, utpote in suis & regni sui advocatis & protectoribus, & confidentiùs sperabat, nec immeritò. Quid enim posset Dominus beato Dionysio denegare, qui eidem in carcere propter fidem Catholicam retruso dixerat : " Dilectio & beni-„gnitas, quam habes, semper pro quibuscùm-„que petieris, impetrabit.„ Tunc Odo Clementis, abbas prædictæ ecclesiæ, regis devotionem erga beatum Dionysium considerans, ipsius petitioni annuens, die Jovis proxima ante festum Dominicæ Nativitatis ad suam ecclesiam properavit. Quam illicò cereis circumquaque positis, quemadmodùm in præcipuis solemnitatibus fieri solet, ut in crastino ad tam sanctas removendas reliquias devotio astantium & animi ad Deum excitarentur, & ut ipsis Martyribus congruus honor dignanter exhiberetur, pretiosissimis jussit palliis adornari. Sed dum ista in prædicta ecclesia die Jovis ante Nativitatem Domini parabantur, auditum fuit Parisius, quòd pro salute regis beatorum corpora Martyrum, quæ numquam nisi solummodo pro salute regis Franciæ, vel regni sui periculo, de loco suo extrahuntur, essent in crastino F extrahenda & ad processionem deportanda. Unde accurrit in crastino utriusque sexûs virorum ac mulierum ad tam sanctum spectaculum copiosa multitudo. Sed & tam clerici quàm laïci ruebant catervatim, glorioſos Martyres cernere cupientes.

est factum, extracta publicaque veneratioui fuère exposita.

56 Sic igitur astantibus reverendis Patribus Carolo Noviomensi & Petro Meldensi episcopis ac Odone cujusdam ecclesiæ sancti Dionysii abbate aliisque personis gloriosis quamplurimis & honestis, die veneris ante festum Dominicæ Nativitatis, facta oratione, levata fuerunt & extracta illa pretiosissima corpora de cripta, quæ subtus pyramides est aureas, ubi in capsulis electrinis longo tempore quieverant diligentissimè sigillata & super altare ipsorum Martyrum pretiosis palliis decoratum collocata. Deinde processione præparata, quæ facta fuit nudis pedibus, suspiriis, singultibus & lachrymis plus, quàm psalmis ad Dominum resonantibus, fuerunt ad processionem ob regis salutem, quam idem rex sibi sperabat per dictos Martyres impetrari,

Digitized by Google

A petrari, per clauſtrum & eccleſiam deportata. Nec fuit rex fraudatus à deſiderio ſuo. Nam ex quo ſancti Martyres ad aures benigni Jeſu pulſaverunt, viſitavit ipſum Dominus recordatus miſericordiæ ſuæ. Et ex illa hora, quâ corpora ſacroſancta glorioſorum Martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii ad proceſſionem deportata ſunt, paulatim ægritudine regis decreſcente, cœpit rex meliùs ſe habere. Cujus ſanitas in brevi totaliter ſubſecuta corda Francorum & omnium fidelium exultatione lætitia quamplurimùm hilaravit. *Relationi huic Nangius præmiſerat, Innocentium IV anno 1244 in Galliam advenisse, ac paulò antequam Lugdunum attigisset, Ludovicum regem menſe Decembri, die ſabbathi ante feſtum S. Luciæ virginis in morbum modò relatum incidiſſe; ut & hic & regis ab hoc ſanatio anno illo indubiè evenerit. Ceterùm, etſi quidem reges omnes, ſub quibus, & cauſas ſingulas, ob quas Sanctorum noſtrorum corpora ſæpiſſimè etiam aliàs à conditoriis ſuis fuêre extracta, brevitatis cauſâ, ut jam dixi, hic non recenſeam, quicúmque tamen id, quod ita ſilentio involvo, ſcire expetet, is abunde, unde deſiderium ſuum expleat, in San-dionyſiana Feſibiani Hiſtoria & in San-dionyſianis Doubleti Antiquitatibus inveniet.*

B

CAPUT IV.

Quænam potiſſimùm S. Dionyſii ſociorumque ejus Ruſtici & Eleutherii reliquiarum communicatio facta ſit, factave ſaltem contendatur.

S. Dionyſii Sociorumve ejus reliquiæ, quæ ante ſec. VI cum eccleſia Rambaſciacenſi,

C

Fuiſſe jam inde ante ſeculum VI quampiam reliquiarum S. Dionyſii *partem cum Rambaſciacenſi diœceſis Turonenſis eccleſia communicatam, è S. Perpetui, quod in Commentario, Aliis modò editis prævio, num 222 laudavimus, teſtamento habetur comperium. Per hoc enim, uti ex ibidem allegatis palàm eſt, ſanctus ille Turonenſis archiepiſcopus, anno 490 vitâ functus, ſacra iſti edi* crucem ... argenteam, in cujus manubrio *erat* reliquia de ... S. Dionyſio, *legavit. Verùm unde, quandonam & qua ratione hanc reliquiarum* S. Dionyſii *ſeu partem ſeu particulam S. Perpetuus acceperat? Id planè in obſcuro eſt, uti etiam quale ac quantum ſacrum iſtud pignus exſtiterit. Nec pariter, an vel ante, vel poſt S. Perpetui ætatem, Chriſtianâ ærâ ad ſeculum octavum medium nondum provectâ, cum quoquam adhuc* S. Dionyſii *ſociorumve ejus reliquiæ fuerint communicatæ, edicendo ſum. Verùm ter id deinde eo, quod inter annum 750 & annum 800 interceſſit, temporis ſpatio factum fuiſſe, litteris mandatum invenio. Ac id quidem ſaveris, uti ex Hildnini ſeu alterius cujuſcúmque San-dionyſiani monachi verbis, huc jam in hac Appendice num. 5 è Surio tranſcriptis intelligitur, S. Stephano II Papa, ſanitati per* S. Dionyſii *patrocinium reſtituto Romamque deinde è Galliis revertenti, anno 754 obvenit.*

Octobris Tomus IV.

58 *Verùm quænam fuit illa reliquiarum* S. Dionyſii *pars, quam ſum ſecum, ut Hildninus alterve, quiſcúmque demum is ſit, San-dionyſianus monachus iiſdem jam ſuprà recitatis verbis ait, ſanctus ille Pontifex Romam è Galliis tulit? Id ſcripſit ſeu Hildninus ſeu alter, qui modò propoſitam de delatis à S. Stephano II Papa* S. Dionyſii *Romam reliquiis notitiam præbet, non expreſſit; verùm Rigordus in Philippi Auguſti Geſtis, in quintum Galliæ Scriptorum tomum à Cheſneo illatis, ad quintum principis iſtius annum de* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *corporum detectione, infrà à nobis adhuc memoranda, ſermonem inſtituens, ſic ſcribit:* Facta ... oratione, allata ſunt tria vaſa argentea, S. Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii, coràm omni populo, diligentiſſimè ſigillata; &, aperto vaſe beati martyris Dionyſii, totum corpus ipſius cum capite inventum eſt, exceptis duobus oſſibus de collo, quæ ſunt in eccleſia Vergiacenſi, & oſſe quodam de brachio, quod Stephanus Papa tertius (*imò, ut ex Pagio in Criticis ad annum 752, num. 13 facile colliges, ſecundus*) ſecum ad Romanam portavit eccleſiam, & poſuit in eccleſia, quæ hodie ſchola Græcorum vocatur. *Reliquiarum itaque pars, quam à San-dionyſianis monachis S. Stephanus Papa II accepit ſecumque Romam detulit, os quoddam ex iis, quæ brachii ſtructuram ingrediuntur, exſtiterit, ſi modò Rigordus, aut ſcriptor alter, qui verba jam data unà cum nonnullis adhuc aliis Rigordo, ut Launoius ſuſpicatur, ſuppoſuit ſeu in Rigordi textum intruſit, vera hìc memoret. Aſt Rigordus non citiùs, quàm ſeculo XII jam ſeneſcente ſequentiſque initio floruit, ac proin à jam memorata quidem, utpote, ut infrà videbimus, anno 1053 facta, reliquiarum detectione ſeſqui circitèr ſeculo, à tempore verò, quo hæ anno, ut dictum, 754 cum Stephano fuêre communicatæ, quadringentis, & quod excurrit, annis vixit remotus.*

AUCTORE C. B. *ſeculo VIII cum Stephano II Papa,*

E

59 *Porrò cùm id ita ſit, Rigordus vel alius, qui forſan, quæ dixi, verba huic aſſinxit ſeu in ejus textum intruſit, haud ſatis fortaſſis, quænam vel è dionyſiani, cùm anno 1053 detectum id fuit, corporis oſſibus reperta haud fuerint, vel quodnam horum Stephano anno 754 fuiſſet impertitum, habuerit perſpectum. Sed rei hujus lectorem modò monuiſſe contentus, inceptum de facta* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *reliquiarum communicatione proſequor ſermonem. Doubletus in Antiquitatibus San-dionyſianis lib. 1, cap. 18 & 27 narrat, Berthualdum ducem, prædivitem ſub Offa, Merciorum in Anglia rege, principem, auditâ ſanationum ac miraculorum, quæ ad* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *in Francia tumulum continuò fiebant, percelebri fama, eò pariter, ut morbo graviſſimo diutiſſimè jam conflictatus ſanitatem potentiſſima illorum apud Deum interceſſione impetraret, ſeſe contuliſſe, cúmque paucis diebus votis factus eſſet compos, San-dionyſianos monachos, quò virum illuſtrem ad* S. Dionyſii *cultum in Angliam introducendum impellerent, aliquot ei* Dionyſii *Sociorumque ejus, in quos etiam hic, diverſis in grati animi teſſeram San-dionyſiano in Francia monaſterio factis donationibus, munificum ſeſe exhibuit, reliquias ſeu oſſa impertiiſſe. Sanè,*

itemque, quod tamen ex iis,

F

AUCTORE C. B.

Berthualdum hic memoratum ad Sanctorum noſtrorum tumulum ſanitatem ſub ſeculi VIII *finem recuperâſſe, ſeque ſuâ in San-dionyſianum Francie monaſterium munificentiâ comprobâſſe ergà Sanctos gratum, fidem faciunt verba, ex Offa Merciorum in Anglia regis, quæ anno* 790 *data notatur, charta num.* 34 *huc tranſcripta. Verùm, ut tum duci iſti aliquot Sanctorum noſtrorum reliquias ſeu oſſa impertita fuiſſe credam, ſola mihi, dans hujus mentionem etiam charta illa non faciente, haud quaquam ſufficit Doubleti authoritas.*

quæ hic adducuntur,

60 *Hic quidem ſcriptor in dictis ſuis San-dionyſianis Antiquitatibus lib.* 3, *cap.* 6 *exhibet etiam chartam, præfati Berthualdi ducis nomine inſcriptam, in quâ ſequentia iſthæc unà cum nonnullis aliis, hùc idcircò, quod ad inſtitutum noſtrum haud faciant, haud tranſcribendis, legnntur verba:* Ego Berthualdus dux juſto Dei judicio cecidi in infirmitatem, de qua medicorum nemo me ſanare poterat. Audivi autem in Gallias apud monaſterium ſanctorum martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii, cui præeſt venerabilis abba Foleradus, per eoſdem Sanctos virtutes multas fieri, & petens à Domno Carolo imperatore tranſitum, veni illuc. Ubi cùm diebus ammodum paucis æger ad eorumdem memoriam decubuiſſem, miſeratione Domini & deprecatione eorumdem Martyrum pleniſſimè ſanatus ſum. Vovi autem votum Domino & Sanctis illis, & de eorum ſanctis reliquiis impetrata patrocinia mecum detuli & in eorum nomine eccleſiam edificavi in ſede mea in villa vocabulo Ridrefelda, quæ à progenitoribus meis jure hereditario mihi relicta fuerat. *Verùm, etſi Felibianus charte, anno* 790 *date, quâ Offa, Merciorum rex, donationem, monaſterio San-dionyſiano à Berthualdo duce factam, confirmavit, in San-dionyſiana ſua Hiſtoria pag.* 62 *meminerit, nullam tamen uſpiam* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii, *quas hic à San-dionyſianis monachis acceperit, reliquiarum mentionem facit. Nec, etſi dictam Offa regis chartam inter documenta, ad ejuſdem ſue San-dionyſiane Hiſtoria calcem adjecta, integram recenſeat, locum uſpiam hac inter charta, Berthualdi ducis nomine apud Doubletum loco mox cit. inſcripta, attribuit.*

C

haud certum apparet, Berthualdo duce,

61 *Et ſanè haud immeritò hoc agendi modo eſt uſus. Spuria enim illa eſt ac Berthualdo duci falsò ſuppoſita. Atque hoc quidem vel ex eo liquet, quòd, quamvis anno* 795 *data notetur, certèque, utpotè quâ datur, qua præfatâ Offa chartâ, anno* 790 *ſignatâ, confirmantur, aut ipſomet hoc anno aut etiam ante hunc, ſi data unquam fuit, data eſſe debuiſſet, Carolum Magnum tamen, tum tantummodò adhuc regem, nec ante annum* 800 *imperatorem coronatum, imperatoris nomine diſtinguat. Ad hæc in illa Berthualdi nomine inſcripta annoque, ut dictum,* 795 *notata charta ſub initium (verba ejus jam mox huc tranſcripta videſis) ſignificatur, tum adhuc, cùm daretur, Fulradum, ſeu, uti in ea vocatur, Foleradum, qui, quemadmodum abbatum San-dionyſianorum catalogi ac inprimis is, quem San-dionyſiana ſue Hiſtoria Felibianus præfixit, paſſim docent, anno* 784 *jam obierat, in vivis adhuc ſuperſtitem ac San-dionyſiani monaſterii exſtitiſſe abbatem. Plura non addo: Jam dicta, ni fallor, ſatis ſuperque, ſuppoſititiam eſſe, de qua hic agimus, chartam, evincunt. Verùm, etſi id ita ſit, fuiſſe nihilominùs à San-dionyſianis monachis Sanctorum noſtrorum reliquias cum Berthualdo duce, uti in illa indicatur, communicatas, haud difficulter inducerem in animum, modò hunc Ridrefelda, ubi ſedem habere ſolebat, in illorum honorem monaſterium, ut Doubletus loco cit. ait, aut ſaltem, ut recitatis præfata charta verbis aſſeritur, eccleſiam ædificâſſe, alicunde conſtaret; aſt, cùm res ſecùs habeat, videaturque adeò, an aliquot Sanctorum noſtrorum oſſa Berthualdo duci à San-dionyſianis monachis fuerint impertita, ob omnia jam dicta incertum, ad aliud modò, quod certum eſt, progredior.*

D

& cum his memorato Boſulfo,

62 *In* S. Dionyſii *Miraculis, Sec.* III *Benedict. part* II *inſertis, ſupráque ſapiſſimè laudatis lib.* 1, *cap.* 21 *ſequentia hæc ſubminiſtrantur verba:* Boſulfus, ipſius abbatis clericus, reliquias beati Dionyſii ſecum in Italiam quondam tulit, &, conſtructa eccleſia in honorem ejuſdem præclariſſimi Martyris & de ſua hereditate ditata, eas poſuit in ea fidelibus proferendas; *ac deinde ſubjungitur miraculum, in Italia ad reliquiarum* S. Dionyſii, *cum eò haſce Boſulfus hic memoratus jam detulerat, præſentiam, eodem Boſulfo interveniente, factum; cùm id autem miraculis, ſub Fardulfo, San-dionyſiano abbate, patratis, in dicto de Miraculis Dionyſianis lucubratione accenſeatur, conſectarium ſit, ut hic haud dubiè exſtiterit ille ipſe San-dionyſianus abbas, à cujus clerico, id eſt, ni fallar, ſcriba, ſeu San-dionyſiano, qui eidem abbati à ſecretis erat, monacho,* S. Dionyſii *reliquias in Italiam fuiſſe delatas, proximè hùc tranſcriptis verbis docemur. Atque hinc modò ulteriùs conſequitur, ut, cùm Fardulfus ab anno circiter* 792 *ad annum uſque* 806 *monaſterio San-dionyſiano præfuerit abbas, reliquiæ illæ, quas unum alterumve corporis Dionyſiani ſeu os ſeu officulum fuiſſe reor, verosimillimè ſub ſeculi* VIII *finem, aut certè ſub ſequentis initium fuerint & cum Boſulfo communicata & ab eo in Italiam delate ac in eccleſia, quam ibi in* Dionyſii *honorem exſtruxerat, locate. Porrò haud diu admodùm poſt facta eſt & altera* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *reliquiarum communicatio. Docet id nos Adrevaldus, Floriacenſis monachus, in* S. Benedicti *Miraculis, operi noſtro ad* XXI *Martii diem inſertis ſupráque à nobis num.* 13 *adhuc laudatis.*

ſeculo nono cum Boſone, Floriacenſi abbate,

63 *Ibi enim lib.* 1, *cap.* 3 *ſic ſcribit:* Boſo abbas (*Floriacenſis nimirum*) monaſterii ſancti confeſſoris Benedicti palatium evocatus adierat, unde regrediens, tranſitum per monaſterium S. Dionyſii congruum habuit. Proinde divertens ad præfatum cœnobium, cum Hilduino reverendo abbate colloquium habuit familiare, interque familiaritatis colloquia reliquias ab eo ſanctorum Martyrum expetiit, Dionyſii ſcilicet, Ruſtici & Eleutherii atque Sebaſtiani. Cujus precibus nobiliſſimus abbas libentiſſimè annuens, quod petebatur ſub ea conditione præſtitit, ut quotannis adveniente natalitio eorumdem Martyrum celeberrima apud nos ipſorum feſtivitas more monaſtico haberetur. Suſceptis gratantiſſimè Boſo abbas Sanctorum pignoribus, lætus ad propria regreditur; *cùm autem, qui hic memoratur, Hilduinus ab anno circiter* 814 *uſque ad annum circiter* 842 *San-dionyſiano monaſterio abbas præfuerit, id haud dubiè, quod de Sanctorum noſtrorum reliquiis Boſoni, Floriacenſi abbati, per illum donatis, hic refertur, ſeculo* IX, *media ſui parte nondum elapſo, ac proin haud diu poſt* S. Dionyſii *reliquias cum Boſulfo* com-

A communicatas venerit. Verùm, queres forsan modò, quo determinato seculi hujus anno id factum? Sanssejus in ecclesia Aurelianensis Annalibus pag. 232, rem ad annum circiter Christi 820 refert. Ast rectène an secùs, pro antiquorum, qua scriptori isti adstipulantur, monumentorum penuria pro certo asseverare haud queo, uti nec qua qualesve, tum Bosoni impertita S. Dionysii sociorumque ejus Rustici & Eleutherii fuerint reliquia, licèt interim è sacris aliquot horum ossibus verosimillimè, ni fallor, constiterint.

pariterque forsan cum Vergiacensi

64 At verò quid tandem modò de duobus è S. Dionysii collo ossibus, qua ætate sua in ecclesia Vergiacensi fuisse adhuc observata, Rigordus suprà hunc transcriptis verbis innuit, dicendum? Fuerintne forsan & illa adi hunc sacra, San-dionysianam abbatiam seculo IX jam moderante Hilduino, concessa? Id certè, nisi fortè, quod tamen haud puto, ad tempus, seculo IX anterius, referendum sit, eo temporis spatio, quod inter seculi hujus initium & seculum XI, media sui parte jam elapsum intercessit medium, factum esse necesse est, si, cùm ad Ratisponenses confutandos, quod ex infrà dicendis anno 1053 factum, detectum seu è scrinio, in quo jacebat, Dionysianum, seu verum seu vero substitutum, corpus fuit extractum, duo dicta ossa inventa in hoc haud fuisse, Rigordus loco suprà cit. rectè scribat. Verùm antène, an post annum 890, quo circiter San-dionysianis monachis furto fuisse surreptum sacrum illud pignus, Ratisponenses contendunt, duo hujus à Rigordo memorata ossa Vergiacensi ecclesia fuêre collata? In ade isthoc sacra exstitisse illa adhuc ætate sua, nec in S. Dionysii corpore, cùm id anno 1053 fuit detectum, inventa fuisse, Rigordus dumtaxat docet; cùm autem tam hoc, quam illud, sive ante, sive post dictum annum 890 Vergiacensi ecclesia fuerint donata, veritati possit esse consonum, Rigordus sanè, ut id pregresso potiùs, quàm subsecuto hunc annum tempore factum statuamus, minimè nos cogit.

ecclesia communicata fuerunt,

65 Nec quidquam etiam, quod facere id suadeat, litteris alibi mandatum, quantalibet facta indagine, invenire quivi; quòd si tamen S. Dionysii corpus, ut Ratisponenses contendunt, fuerit reipsa vel anno 890 vel haud diu post San-dionysianis monachis furto surreptum, duoque Dionysii, qua Rigordi ætate in Vergiacensi ecclesia exstabant, ossa genuina corporis Dionysiani partes exstiterint, haud dubiè isthæc ecclesia isti, priusquam furtum illud committeretur, fuerint concessa, aut certè de Dionysii corpore detracta separatimque, donec eidem ecclesia darentur, penes San-dionysianos monachos servata. Alterutrum enim ni tum factum in dicta hypothesi fuisset, impertita dicta Vergiacensi ecclesia à monachis Dionysianis ossa, non corporis Dionysiani, sed alterius hinc post substituti, partes exstitissent, ut consideranti patescet. Ceterùm, locumne verè habuerit assertum à Ratisponensibus corporis Dionysiani furtum, in Appendice proximè sequenti, ut jam plus semel dictum, examinaturi, quibusnam præsertim cum locis sacris seu personis post tempus, quo id commissum volunt, Sanctorum nostrorum reliquia ac præcipuè corporis Dionysiani seu veri, seu alterius, quod vero fuisset substitutum, partes communicata fuisse narrentur, exponere pergamus.

66 Witikindus, Corbeiæ Novæ monachus, qui res quamplurimas, seculo X potissimùm, quo floruit, gestas, tribus scriptis Annalium libris est complexus, lib. 1 apud Meibomium Juniorem Rerum Germanicarum tom. 1, pag. 638 ita prodit memoriæ: Quando verò rex (Germaniæ Henricus, cognomento Auceps) Rhenum transierat ad dilatandum super Lotharios imperium suum, occurrit ei legatus Caroli (cognomento simplicis, Francorum regis) &, salutato eo verbis humilimis: "Dominus meus", inquit, "Carolus, regia quondam potestate præditus, „modò privatus, misit me ad te, demandans, „quia nihil ei, ab inimicis circumvento, ju„cundius, nihil dulcius esse potest, quàm de „tui magnifici profectùs gloria aliquid audire, „famâ virtutum tuarum consolari; & hoc tibi „signum fidei & veritatis transmisit"; Protulitque de sinu manum pretiosi martyris Dionysii, auro gemmisque inclusam„, hoc", inquit, "habeto pignus fœderis perpetui & amoris vicarii. „Hanc partem unici solatii Francorum, Gal„liam inhabitantium, postquam nos deseruit „insignis martyr Vitus ad nostram perniciem, „vestramque perpetuam pacem Saxoniam visi„tavit, communicare tecum maluit. Neque „enim, postquam translatum est corpus à no„bis, civilia vel externa cessavêre bella: eo„dem quippe anno" (S. Viti martyris è Gallia ad Corbeiam novam seu Saxonicam translatio anno 836, uti in Operis nostri tom. 2 Junii pag. 1033 videre licet, facta, eodemque anno, ut Annalista Fuldensis & Bertinianus testantur, Normanni in Gallias irrupêre) "Dani & Nort„manni regionem nostram„ (Galliam) "invase„runt„. Rex autem, munus divinum cum omni gratiarum actione suscipiens, prosternitur reliquiis sanctis & deosculans eas, summa veneratione veneratus est.

AUCTORE C. B. post etiam, nimirum, uti hic

ostenditur, cum Henrico Aucupe, Germaniæ rege.

67 Carolus Simplex, Francorum rex, de quo hic ferme, potestate regiâ non priùs fuit penitus exutus, quàm cùm post commissum apud Suessionas anno 923 prælium, quo, quamvis occiso etiam, quem contra eum Rebelles in regem assumpserant, Roberto duce, terga vertere fuerat compulsus, turpissimâ Heriberti, Veromandnorum comitis, proditione ac perfidiâ detentus, castroque Theodorici eodem anno 925 jam fuisset inclusus. Porrò cùm id, uti ex iis, quæ Frodoardi apud Chesnium tom. 2 Gallia Scriptorum Chronicon ad annum 920 & tres seqq. suppeditat, fas est colligere, sic habeat, ac præterea, ad Henricum Aucupem legationem, modò recitatis Witikindi verbis memoratam, à Carolo Simplice, carceri jam incluso, missam fuisse, Ditmarus, Merseburgensis seculo XI episcopus, in Chron. lib. 1 disertè tradat, consectarium sit, ut certè, quod de Dionysii manu, per legationem illam ad Henricum Aucupem delata, Witikindus proximè hunc transcriptis verbis refert, ante dictum annum 923 haud evenerit; cùm id autem tunc, cùm Henricus Auceps, capto jam per Heribertum comitem Carolo Simplice, imperii sui dilatandi causâ Rhenum trajecisset, factum esse, Witikindus iisdem jam datis verbis etiam scribat, consectarium ulterius sit, ut is princeps, utpote qui eodem consilio, uti è laudato Frodoardi Chronico constat, sub ejusdem anni 923 finem iterumque deinde anno 925 fluvium illum trajecerit, præcellens illud manûs S. Dionysii munus altero à binis hisce annis à Carolo Simplice acceperit, etsi interim hocne potiùs, an illo id factum, determinare haud possim.

AUCTORE C. B. cum S. Gerardo, Bronienſi abbate,

68 *Ceterùm, eſſ aurea illa* S. Dionyſii *manus, quam altero è duobus jam dictis annis ad Henricum Aucupem Carolus Simplex miſit, veroſimiliter ex infrà dicendis genuina corporis* S. Dionyſii *pars exſtiterit, hinc tamen reipſa è Gallia in Germaniam anno circiter* 890, *ut Ratiſponenſes contendunt, non fuiſſe delatum* S. Dionyſii *corpus, haud rectè inficeris. Res ex infrà dicendis de controverſia, quâ de hoc ſeſe inter San-dionyſiani & Ratiſponenſes S. Emmerami monachi diſceptant, patefcet. Eo aliud modò retiquiarum* S. Dionyſii *genus, quod, quamvis certè corporis ejus pars haud ſit, genuinis tamen accenſetur Sancti reliquiis. S. Gerardus, Bronienſis abbas, de quo apud nos tom.* 2 *Octobris modò actum, aliquot jam annis in San-dionyſiano Francia monaſterio monachum profeſſus, inde ſub annum* 928 *ant ſeq., quemadmodùm ibidem in Comment. Sancti hujus Actis pravio* § IV *&* VI *docuimus, in Belgium patriam ſuam rediit, non paucis, quas deſiderârat, Sanctorum reliquiis à San-dionyſianis monachis ditatus; exſtitit autem has inter altare portatile, quo quondam* S. Dionyſius, *Pariſienſium apoſtolus ac martyr, cum ſacris operaretur, uſus eſſe ferebatur. Mabillonius Sec.* V *Benedict. Vitæ S. Gerardi Appendicem, in qua de altari iſto portatili potiſſimum agitur, ſubjecit, eamdemque in noſtro proximè laudato Comment. integram etiam num.* 72 *& ſeq. ſtudioſus lector inveniet.*

B

69 *In ea porrò ſupra à nobis in Com., Sanctorum noſtrorum Actis pravie, num.* 144 *&* 146 *memorata, quâ Chriſtus* S. Dionyſio, *carceri jam incluſo Sacriſque in dicto altari portatili ibidem operanti, ſeſe ſpectandum dederit, apparitio refertur; verùm, cùm Appendicis illius author, utpote non alius quàm qui S. Gerardi Vitam litteris mandavit, ſeculo demum* XI *floruerit, recentior certè eſt, quàm ut ſuis de apparitione illa dictis fidem queat facere indubitatam. Ceterùm, altare portatile, quod S. Gerardo dedêre San-dionyſiani monachi, fuiſſe re ipſa illud, quo uſus quondam fuiſſet* S. Dionyſius, *veroſimillimè ſola è traditione habuerint perſpectum, eritque forſan nonnemo, qui, an hoc ſit vera ac genuina exſtiterit, dubitandum, exiſtimet. De re quiſque, quod viſum fuerit, ſtatuat. Inſtitutum noſtrum proſequamur. S. Bernwardus, Hildeſienſis ſeu Hildesheimenſis ſeculo* XI *epiſcopus, ſub ſeculi hujus initium celebriora Galliarum* C *loca ſacra viſitans, varias ibidem variorum Sanctorum ac nominatim* SS. Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii *reliquias impetravit, eaſque Hildeſium reverſus* veneratione condigna ſervandas locavit. *Ita ſcilicet in ſancti hujus Hildeſienſis epiſcopi Vita, Sec.* VI *Benedict. part.* 1 *inſerta, Tangmarus presbyter, Sancto æqualis, pag.* 223 *diſertè tradit, ut res probationem aliam minimè exigat; quo autem S. Bernwardus loco aſportatas à ſe è Gallia, ſeu oſſeas, ſeu generis alterius, Sanctorum noſtrorum reliquias ſervandas locârit, ex eccleſiaſtici, quo quotannis* XX *Novembris die Sanctus ille Hildeſis colitur, Officii Lectione* VI, *utpote in quâ Hildeſienſe templum pluribus Sanctorum reliquiis, ex Italia & Gallia ſecum aſportatis, ditâſſe aſſeratur, haud ineptè, ut apparet, collegeris.*

70 *Helgaldus, Floriacenſis ſec.* XI *monachus, qui Roberti, Francorum ab anno* 998 *ad annum uſque* 1032 *regis, vitæ Epitomen, apud Cheſnetum Hiſt. Franc. Script. tom.* 4 *inſertam, conſcripſit, memoriæ in hac ibidem pag.* 75 *prodit, qui, cùm Deo in monaſterii ſui fundo adiculam ſub* D S. Dionyſii *martyris invocatione edificâſſet, Pariſios venerit, ibique ad regis Roberti commendationem varias Sanctorum ac inprimis* SS. Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii *reliquias impetrârit. Ac is ſcriptor quidem primò, quæ ac quales reliquiæ illæ exſtiterint, loco cit. exponit his verbis:* De caſula ſancti Dionyſii, dalmatica ſancti Ruſtici, caſula ſancti Eleutherii, de veſtimentis eorum ſanguine aſperſis, de carnium eorum pulvere, & funiculo triplici, quò fuit adſtrictus Dionyſius, martyr Domini pretioſus; *ac deinde ſubjungit, reliquias illas Floriacum delatas, primaque Octobris die à Gauzlino abbate ſumma cum veneratione ſuſceptas, ac in æde ſacra, iis deſtinata, fuiſſe locatas. Felibianus, qui, quod de Sanctorum noſtrorum reliquiis cum Helgaldo monacho ſeu cum æde ſacra, ubi hoc Floriaci exſtructa, hic duo, in San-dionyſiana ſua Hiſtoria pag.* 120 *pariter docet, id ad ſeculum* XI, *appoſito in margine anno* 1029, *refert, nec ei hac in re refragandum apparet. Porrò poſt idem ſeculum* XI *ac proin poſt annum* 890, *quo circiter in Germaniam è Gallia fuiſſe avectum* S. Dionyſii *corpus, Ratiſponenſes contendunt, genuinas Sanctorum noſtrorum, præ-* E *ſertimque* S. Dionyſii *reliquias communicatas ſecum fuiſſe, non pauca præterea (rectène, an ſecùs, ſtudioſus lector, cum maturè, quæ in Appendice, proximè hunc excipiunt, dicentur, expenderis, pro arbitrio ſtatuat) eccleſia exiſtimant.*

71 *In Ms. Metropolitana eccleſiæ Pragenſis, quod in penu noſtra litteraria ſervatur, Martyrologio ad ſecundum Januarii diem (Operis noſtri tom.* 1 *Januarii pag.* 1084 *videſis) reliquiarum omnium, quas Carolus* IV, *Romanorum imperator & Bohemiæ rex, magnis precibus in diverſis mundi partibus obtinuit eccleſiaque Pragenſi donavit, feſtum proprium, quotannis è Papæ Innocentii* VI *præcepto, ad ejuſdem imperatoris poſtulationem dato, in diœceſi Pragenſi celebrandum, annuntiantur, ac deinde reliquiæ illæ ſecundum dies, quibus Sancti, quorum ſunt, faſtis ſacris exſtant inſcripti, recenſentur; ad* IX *autem Octobris diem, Sanctorum noſtrorum in eccleſiaſticis faſtis memoria ſacram, pauca hæc ibidem legnntur verba:* S. Dionyſii, Pariſiorum Apoſtoli, Brachium. *In SS. reliquiarum, quæ in Metropolitana Pragenſi D. Viti eccleſia aſſervantur, Diario ſeu indice, quem eodem, quo mox dictum Mſt. noſtrum, ordine digeſtum, Phoſphoro ſeptentrionali ſeu ſuæ de Pragenſi eccleſia incubrationi, anno* 1673 *in lucem emiſſæ, Peſſina inſeruit, ad* IX *pariter Octobris diem* S. Dionyſii *brachium, à Carolo* IV *imperatore eccleſiæ Pragenſi datum, memoratur. Verùm, præterquam quòd ibi* Dionyſio *perperam attribuatur* Areopagitæ *titulus, brachium illud à dicto Carolo imperatore Pariſiis obtentum, eique anno* 1356 *miſſum aſſeritur; poſtremum hoc autem à veritate apparet certò alienum. Etenim is princeps, Pariſios primùm ſub anni* 1377 *finem, uti hiſtorici paſſim obvii docent, ad Carolum* V, *Francorum regem, ſe contulit, cùmque ibidem per dies aliquot fuiſſet moratus, inde in Germaniam, à rege iſthoc, ut Felibianus in ſua abbatia San-dionyſiana Hiſtoria pag.* 289 *ſcribit, ſacris* S. Dionyſii, *quas ſummo ſtudio regârat, reliquiis ditatus, ſub anni* 1378 *initium eſt reverſus.*

72 *Quod cum ita ſit, dubitandum non videtur, quin Carolus IV imperator ſuprà memoratum* S. Dionyſii *brachium vel ſecum Pariſiis Pragam*

cum S. Bernwardo, Hildeſienſis epiſcopo,

cumque cum metropolitana Pragenſi.

cum Helgaldo, Floriacenſi monacho,

ac cum multis aliis eccleſiis dicuntur communicata.

A *Pragam anno* 1378 *detulerit vel inde ad se missum eodem anno, quo nondum elapso obiit, acceperit ecclesiaque metropolitana Pragensi donârit. Ceterum Sanctorum reliquiis, quæ in metropolitana Pragensi S. Viti ecclesia asservantur fidelibusque venerationi exponuntur,* S. Dionysii *dens etiam à Pessina in dicto Diario aliisque Phosphori laudati locis accensetur. Ac ita quidem quantùm ad insignem hanc ædem sacram res habet; quod autem ad alias ecclesias, quæ, pariter secum, si non ante, saltem post seculum* XI S. Dionysii *reliquias communicatas fuisse, asseverant, jam spectat, eas omnes & singulas, quæ ut plurimùm minores dimensiones essium* Dionysii *Sociorumve ejus seu partes seu particulas sibi adscribunt, hic enumerari, necesse non est; præcipuas, quæ minutioribus hujusmodi* S. Dionysii *lipsanis gloriantur, novisse qui cupit, summi is desiderium, Rayssii Hierogazophylacio Belgico pagg.* 41, 189, 219, 504, *&* 445, *itemque Gelenii Colonienſi Sacra & Civili Magnitudine pagg.* 437, 464, 501, 510 *&* 616 *inspectis, utcúmque poterit explere. Ego modò, nihil etiam iis, quæ de* S. Dionysii *reliquiis, cum Anna Austriaca, Ludovici XIII,*

B *Francorum regis, uxore, anno* 1636 *communicatis, Felibianus in sua San-dionysiana Historia pag.* 465 *refert, superaddens, ad antiquum, nondumque, ut apparet, penitus exstinctum Parisiensium archiepiscopalis S. Mariæ ecclesiæ canonicorum cum San-dionysianis monachis de* S. Dionysii *capite dissidium orationem converto, idque, non quidem (neque enim tanta componenda litis par sum) dirimere, sed utcúmque saltem, quantùm per litterarias eò conducentia monumenta licebit, enodare modò adhuc, priusquam Appendici huic finem impono, cap. seq. aggredior.*

CAPUT V.

Parisienses archiepiscopalis S. Mariæ ecclesiæ canonici, penes se esse S. Dionysii caput, sibi contrà idipsum vindicantibus Sanct-dionysianis monachis, contendunt.

C

S. Dionysii caput penes se esse.

IN *Parisiensi cathedrali S. Mariæ ecclesia* S. Dionysii *caput asservari, ejusdem ecclesiæ canonici, uti ex hodierna Bailleti de Sanctorum nostrorum cultu Historia alioundeque præterea intelligo, contendunt, ac porrò jam ante annum* 1191 *contendêre, uti è jam nunc subdendis patescet. Apud Chesnetum tom.* 5 *Galliæ Scriptorum pag.* 34 *in Philippi Augusti, Francorum regis, Gestis ita ad dictum annum loquitur Rigordus:* Eodem anno, octavo Kalendas Septembris, consilio domini G. Remensis archiepiscopi & Adelæ reginæ & omnium episcoporum, corona * beatissimorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii cum purissimis vasis argenteis, in quibus diligentissimè sigillata continebantur, sunt extracta & super altare posita. .... Sequenti verò festo beati Dionysii, aperto vase argenteo, in quo corpus sacratissimi martyris Dionysii continebatur, assistentibus venerabilibus episcopis Sylvanectensi & Meldensi, & Ala* Francorum regina, & multis abbatibus & viris religiosis, totum corpus ipsius cum capite, ut prædiximus, est inventum; &, universis Dei fidelibus, qui de longinquis partibus orandi causâ venerant, devotissimè demonstratum.

AUCTORE C. B.

* an corpora?

* Adela

74 Et ad removendum errorem Parisiensium, retento capite hieromartyris Dionysii, & in vase argenteo decenter collocato, corpora Sanctorum cum vasis suis sub altare in cripta marmorea, unde extracta fuerant, sunt devotissimè reposita. Caput verò pro excitanda devotione fidelium per totum annum omnibus peregrinis est ostensum & in sequenti festo beati Dionysii cum corpore in vase suo repositum. *Guillelmus Nangius in Chronico apud Dacherium tom.* XI *Spicilegii pag.* 467 *ad eumdem annum* 1191 *sic scribit:* In cœnobio sancti Dionysii in Francia extractum est caput pretiosi Dionysii Areopagitæ martyris de capsâ, ubi cum corpore quiescebat, ad removendum errorem canonicorum Parisiensium, qui dicebant, caput prædicti Martyris se habere; positumque fuit illud caput sanctissimum in vase decenti argenteo, ut palàm deinceps ad osculandum gentibus monstraretur: quod postmodùm venerabilis Matthæus abbas illius monasterii in alio vase aureo pretioso lapidibus & mirabili opere decorato à se constructo transferri fecit per manus venerandi in Christo Patris domini Simonis sanctæ Cæciliæ tunc presbyteri Cardinalis, qui postea Papa Martinus quartus appellatus est, præsente rege Franciæ Philippo, filio regis sanctissimi Franciæ Ludovici, sicut ad dictum cœnobium accedentes vident moderno tempore universi.

contendunt, ac porrò jam ante annum 1191

E

75 *Ita hactenus chronographus laudatus; ut certè, in ecclesia sua asservari* S. Dionysii *caput, Parisienses S. Mariæ canonici jam inde ante dictum annum* 1191 *contenderint. Verùm rationes, quibus innixi id fecerint, nusquam litteris mandatas, diligentissima licèt falla indagine, invenire quivi. Rigordus, seu alius monachus San-dionysianus anonymus, qui Philippi Augusti, Francorum regis, gesta alia, apud Chesnetum tom.* 5 *Hist. Francorum Script. ad Philippidos, per Willelmum Britonem concinnata calcem adjecta, conscripsit, ibidem pag.* 258, *iisdem ferè, quæ proximè ex Rigordo huc transcripsi, suppeditatis verbis, mox subjungit:* Est autem Parisiensium error intolerabilis, salvâ ipsorum, juxtà quod decet, reverentiâ, quòd istius sanctissimi Dionysii caput, quod aliàs, ut superiùs dictum est & ostensum, in præfato suo scrinio, præsentibus multis dignitatis magnæ personis cum suo sacro corpore est inventum, apud nos * habeatur, cùm tamen ex ejusdem Sancti Passione luculenter appareat, caput proprium post decollationem ad vicum, qui olim Catuliacus, nunc verò sanctus Dionysius dicitur, angelico ductus regimine detulisse, nullumque rationabilem vel legitimum allegare possint titulum, quo dici possit, quòd idem sanctum caput iterum Parisius sit translatum; etiamque de quibusdam ossibus sancti Dionysii alibi, ut superiùs dictum est, translatis bene scriptum legimus; de hac autem mendosa capitis apud ipsos translatione nihil scriptum penitus invenimus, præsertim cùm & ipsi Parisienses non decollati hominis caput, sed cæsariei testam ejusdam

contendit Parisienses ecclesiæ S. Mariæ canonici.

I

* *fuppl.* non

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

jussdam hominis decapitati illam posteriorem tantùm partem populis confluentibus ostendant.

76 In hac certè factis & verbis & picturis obviantes eis, qui * de S. Dionysii Passione non solùm ipsi, sed & universæ Gallicanæ legunt & cantant ecclesiæ, scilicet ejusdem sanctum martyrem non decapitatum ipsum, quin potiùs decollatum, siquidem in ejusdem sancti Dionysii sociorumque ejus Rustici & Eleutherii Passione continetur, quòd post nimia tormenta ad decollationem sunt flectere genua jussi, & iterum uno eodem momento, heberatis securibus, secundum principis præceptum decollati sunt. Quomodo autem quis decollatus dicatur, nisi caput à corpore per collum penitus abscidatur *? *Sanè, etsi quidem non eo, qui hìc proponitur, sed altero, qui in jam editis Sanctorum nostrorum Actis adstruitur, modo Catulliacum seu potiùs ad Carolacensem, ubi modò San-dionysianum oppidum cernitur, vicum fuerit delatum* S. Dionysii *corpus, id tamen totum ac proin etiam* S. Dionysii *caput statim ab hujus passione ibidem exstitisse, palàm est ex iis, quæ in Comment., Actis jam editis prævio, § x & seq. disputata sunt. Quod si ergò, fuisse inde insignem illam Dionysiani corporis partem ad cathedralem suam ecclesiam ante dictum annum* 1191 *translatam, Parisienses, seu qui per Parisienses hìc designantur, cathedralis apud hosce ecclesia S. Maria canonici, nulla omninò ratione seu, ut proximè recensitis verbis apertè declaratur, nullo omninò legitimo titulo probârint, enimverò haud satis intelligo, quî hi, id tum fuisse factum, aut sibimet ipsis potuerint aut aliis reddere persuasum. At verò, non titulo qualicumque etiam, sed tali duntaxat, qui legitimus esset, Parisienses canonicos ad probandam capitis* S. Dionysii *ad se translationem destitutos fuisse, Rigordus seu scriptor alius, qui, quæ jam dedi, verba in litteras conjecit, sat clarè iis insinuare videtur.*

77 *Quid si ergò titulus seu ratio, quâ dicti, translatum ad se esse* S. Dionysii *caput, asseruêre, San-dionysianis quidem monachis illegitima ac invalida, dictis verò canonicis legitima ac valida sit visa? Ita sanè rem habuisse, vel idcircò induce in animum, quòd alioquin, non solùm dicti canonici, sed & plurimi, qui eis assensère, mala fides, quod temerè haud faciendum, forent insimulandi. Verùm, utcumque etiam forsan valida exstiterit ratio, quâ canonici Parisienses impulsi, quod dixi, contenderunt, iis tamen non tantùm, cùm sub seculi* XII *finem facere id cœperunt, à San-dionysianis monachis, sed & postea etiam ab aliis contradictum illa in re fuisse, memoria proditum invenio. Felibianus in sua abbatia San-dionysiana Historia pag.* 209, *iis primùm, quæ de canonicis Parisiensibus*, S. Dionysii *caput in ecclesia sua servari asseverantibus, à Rigordo jam retuli, præmissis, eisque præterea, quæ proximè huc à me transcriptis verbis Guillelmus Nangius de* S. Dionysii *capite in lipsanothecam auream, in qua hodieque servetur, coram Philippo III, Francorum rege, sub seculi* XIII *finem Matthæi Vindocinensis, San-dionysiani ab anno* 1258 *ad annum usque* 1287 *abbatis, curâ in San-dionysiana ecclesia transpositio, memoriæ prodit, narratis, Gallicis mox, quæ Latina facio, verbis sequentem scribæ in modum:* Post illud tempus, cùm die quopiam, quo S. Dionysii celebratur festum, rex Carolus V in S. Dionysii existeret, deca-

num eò, cancellarium eruditioresque aliquot ecclesiæ S. Mariæ canonicos accersivit, cúmque eis coram omnibus, quibus stupatus erat, primatibus sancti Martyris caput monstrâsset, eos, ut veritatem agnoscerent, nec amplius populi, confictum ei cranium pro vero S. Dionysii capite obtrudendo, simplicitate abuterentur, admonuit, simulque, ut quotannis eodem die, cùm rex præsens afforet, verum S. Dionysii caput solemni supplicantium ritu circumferretur, injunxit.

78 *Ita ille, in margine etiam, quò dictis suis fidem faciat, Caroli VI Chronicon, à San-dionysiano monacho concinnatum, allegans. Verùm, etsi sanè ita Carolum V, qui Gallorum ab anno* 1364 *ad annum usque* 1384, *quo obiit, solium occupavit, sibi omnino contrarium Parisienses canonici, genuinum* Dionysii *caput penes se esse contendentes, inculentissimè fuerint experti, nec dubitandum sit, quin non tantùm San-dionysianos monachos, sed & multos alios sibi adversantes tum habuerint, in antiqua tamen sententia perstitère, idque aliquot annis pòst sub Carolo VI, Francorum ab anno* 1384 *ad annum usque* 1422, *quo obiit, rege, satis ostendère, ut verbis proximè jam datis Felibianus subjungit, addens etiam, inde factum, ut tum canonicos inter & San-dionysianos monachos disputatio, quæ, modo minimè servato, agitata utrimque fuit, sit exorta. Hic porrò scriptor, qui & quando circiter initium disputatio hæc acceperit, è Caroli VI Chronico suprà laudato ad annum deinde* 1406, *pag.* 322 *exponit. Gallica, quibus id ibidem facit, verba, Latinitate à me donata, sic sonant:* Cùm dux Biturigum à San-dionysianis monachis quampiam capitis sancti horum Patroni partem impetrare nequiisset, ad Parisienses, quò voti sui compos fieret, S. Mariæ canonicos, qui penes se esse sancti Martyris caput contra omnem antiquitatis fidem gloriabantur, sese convertit. Hæc illorum opinio jam inde à Philippi Augusti temporibus ac deinde per Carolum V veluti frivola fuerat rejecta. Attamen, cùm Carolum VI, qui ad S. Dionysii, quò ibidem pro more suo Sancti festum celebraret, sese contulerat, nudum Sancti caput deosculari voluisse, intellexissent, occasionem hinc instaurandi antiquam contra abbatiæ istius religiosos litem arripuère. Caput, quod S. Dionysii apostoli sui ac primi episcopi esse vulgabant, solemni supplicantium ritu circumtulère, addito etiam, quo, ne quis in diœcesi contrarium sustineret, vetabatur, mandato.

79 Eò res processère, ut episcopus, qui capituli sui sententiam erat amplexus, universis diœcesis suæ cathedris San-dionysianis monachis, utut eos inter doctores, professores bacchalaureique, iis adimplendis apti, essent non pauci, interdixerit. *Ita batlenus Felibianus. Dissidium porrò magis magisque indies, ut idem scriptor ait, partium studio tum effervescebat; verùm rex, quo id terminaret malove saltem, inde alioquin secutura, impediret, rei cognitionem decisionemque ad se evocavit, ac utrisque, tam videlicet Parisiensibus canonicis quàm San-dionysianis monachis, ne de controversia illa sermonem deinceps facerent, severè inhibuit, cúmque regis præcepto utrimque obtemperaretur, res eodem ferè, quo ante id fuerat, loco mansit, donec tandem, nonnullis adhuc, quorum etiam Felibianus loco cit. meminit, gestis, ad superiorem regni, qui*

Pa-

* an quæ?

* an abscindatur?

haud viderentur, quàm plurimos tamen sibi adversantes

habuêre, re- quæ tandem

ad superiorem regni senatum delata,

A *Parisiis residet, senatum* (Parlementum *vulgò vocant*) *delata, ac pluribus annis ibi agitata qualemcúmque vi dati ab hoc decreti finem accepit. De decreto hoc Felibianus, Dionysianum archivum in margine citans, verbis Gallicis, quæ Latina facio, in San-dionysiana sua Historia pag.* 323 *loquitur hunc in modum:* Supereſt decretum, anno 1410 die Aprilis XIX ſignatum, quo, ſancti Dionyſii Athenienſis caput penes San-dionyſianam eccleſiam, illudque S. Dionyſii Corinthiaci penes Pariſienſes S. Mariæ canonicos eſſe, fuit aſſertum. Hinc patet, litem pluſium annorum ſpatio, omni ſervatâ juris formâ, fuiſſe continuatam.

cavillire conſtat.

80 *Hæc ille; porrò, ut mox addit, Pariſienſes canonici, nihil deinde, quam hic memorat, penſi habitâ ſenatorum Pariſienſium deciſione, controverſum, quod penes ipſos exſtat,* S. Dionyſii *caput populi veneration pro genuino* S. Dionyſii, *Pariſienſium apoſtoli primique epiſcopi, capite exponere perrexére. Sic ſanè, ut Felibianus ait, videtur habère, idque adhuc quotannis in* S. Dionyſii *Octava ſeu* XVI *Octobris die, uti è Spiritualibus eccleſiæ Pariſienſis Kalendariis diſco, ſolemnioris Sacri tempore facere ſolent, &*

B *tamen, quam contra San-dionyſianum monaſterium de ſacro illo pignore geſſerunt, lis in eorum, uti è jam dictis apparet, favorem haud ſuit deciſa. Cùm enim è duobus duorum Dionyſiorum, Corinthiaci videlicet, ac, ut tum putárunt, Athenienſis, capitibus ſolum eſſe penes illos prioris caput, ſenatus-conſulto fuerit pronuntiatum, cùmque non hujus, ſed* Dionyſii *Athenienſis, qui, ut tum putabatur, Pariſienſium primus exſtitiſſet epiſcopus, penes ſe eſſe contenderint, tuinverò causâ illos cecidiſſe, nemo non videt. Verùm, etſi res ita habeat, mihi equidem, rationes, ob quas, quod diximus, contendère, litteris nuſpiam inveniri mandatas & ne leviſſimam quidem vel earum, vel modi occaſionisve, quâ ad ſe veniſſe* Dionyſii *caput, canonici dixerint, à Felibiano fieri mentionem, mirari adhuc ſubit. Hic quidem ſcriptor, poſtquam, quî canonici Pariſienſes, litis etiam, de qua jam actum, deciſione inſuper habita,* Dionyſii, *quod habent, caput pro genuino* S. Dionyſii *Pariſienſis capite adhuc exponant, narravit, mox ſubjungit, verosimiliter, ut brevi difficultas illâ tollatur è medio ſeu componatur, haud unquam eſſe futurum, ſingulosque eccleſiæ ſuæ traditionem poſſeſſionemque pro ſeſe afferre.*

nec ſanatûs-conſulto refragandum videtur.

81 *Aſſ vellem, in quo, quam pro ſe canonici Pariſienſes allegant, eccleſiæ ſuæ traditio poſſeſſioque ſit fundata, definitè expoſuiſſet. Silentium iſtud ſuſpicionem, neſcio quam, mihi ingerit, facitque, ut dubitem, an in exponendis omnibus, quod ex ipſo jam retulimus, diffidii adjunctis debita ſinceritate ac fide ubique utatur. Utut ſit, traditio, quam, ut ait, canonici Pariſienſes laudant, haud citiùs, ut apparet, quàm ſeculo* XII (*neque enim ante hoc illi penes ſe eſſe* S. Dionyſii *Pariſienſis caput, aſſeriſſe leguntur*) *initium accepit; cùm autem rationes, ob quas tum primùm aſſeriſſe illud videntur, haud admodum, uti ex antheris, qui ſeculo* XIII *floruit, ſuprà huc num.* 75 *&* 76 *tranſcriptis verbis videtur, exſtiterint valida, enimverò, niſi quis mihi hoc ſecùs habere, iſtique adeò antheri, qui San dionyſianus monachus exſtitit, fidem haud adhibendam, ſolidè probârit, jam memorato, in quantum ea* S. Dionyſii *Pariſienſis caput adjudicatum ei fuit, ſenatusconſulto*

cum Launoyo de S. Dionyſii *Vita & Miraculis Obſervat.* XI *ſtandum puto, etſi interim, qua ratione ad eos vel ipſummet* S. Dionyſii *Corinthiaci caput venerit, ignarus, eſſe vel hoc ipſum penes illos pro penitus certo haud habeam, ac præterea, nec* S. Dionyſii, *Pariſienſis epiſcopi, caput penes ipſoſmet San-dionyſianos monachos exiſtere antumem, ſi furto his reipſa, ut Ratiſponenſes contendunt, Sancti noſtri corpus ſub annum* 890 *ereptum, eaque, quâ volunt, integritate Ratiſponam fuerit delatum; quod an verum ſit, indagaturi jam nunc ſumus.* AUCTORE C. B.

APPENDIX
ALTERA,

Quâ Sanct-dionyſianorum in Francia, Ratiſponenſiumque in Germania monachorum, idem S. Dionyſii corpus ſibi vindicantium, controverſia examinatur. Б

CAPUT I.

Quandonam controverſia de S. Dionyſii corpore, furto in Germaniam delato, agitata potiſſimùm fuerit, & quid de modo, quo id factum eſſe, ab anonymo ſeculi XI ſcriptore narratur, ſit cenſendum.

Controverſiæ, quâ de S. Dionyſii Pariſiensis corpore diſceptatur.

ETſi quidem, *cùm primùm, quam hic modò examinare aggredimur, controverſia Sanct-dionyſianos inter & Ratiſponenſes S. Emmerami monachos eſſet exorta,* Areopagitæ *nomine tam hi, quàm illi* Dionyſium, *de cujus corpore diſceptabant, diſtinxerint, id tamen dumtaxat fecerunt, quòd Dionyſium Areopagitam cum* Dionyſio, *qui Pariſienſibus fidem annuntiavit illuſtrique apud hoſce martyrio vitam finivit, unum eſſe atque eumdem, exiſtimârint. Nec aliam ob cauſam, dum quidam adhuc hodieque* S. Dionyſium, *de cujus corpore ſeſe inter Dionyſiani ac Emmeramenſes monachi diſceptant,* Areopagitam *appellant, facere id ſunt cenſendi; cùm autem res ita habeat, ac duorum illorum Dionyſiorum alter ab altero, ut in Comment., ſtatitiis Dionyſii Areopagitæ Actis prævio, probatum dedimus, indubiè ſit diverſus, nec unquam* Dionyſii *alterius, quàm qui Pariſienſium Apoſtolus primuſque exſtiterit epiſcopus, penes ſe eſſe corpus, Ratiſponenſes S. Emmerami monachi, San-dionyſianis contrà idem etiam ejuſdem* Dionyſii *corpus ſibi vindicantibus, contenderint, hic dumtaxat, miſſo omni de S. Dionyſio Areopagita ſermone,*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

mone, peneſne Sancti-dionyſianos, an Sancti-emmeramenſes monachos S. Dionyſii, *Pariſienſium apoſtoli primique epiſcopi, corpus ſit, examinandum, aut certè merita cauſa, quam tam hi, quàm illi propugnant, expendenda ac ſuis queque ponderibus libranda. Rem ipſam aggrediamur, ac, quò meliùs ratione & viâ procedat oratio, ab ipſo ſtatim initio, quandonam peniſſimùm, de qua hic ſermo, controverſiam agitari contigerit, lectori ob oculos ponamus, mox additurі etiam, quid de modo, quo* S. Dionyſii *corpus è Francia in Germaniam furto fuiſſe delatum ab anonymo ſeculi* XI *ſcriptore narratur, ſit cenſendum.*

Ratiſpona corpore, quod inſcriptiones adjuncta

2 *Reginwardus, qui Ratiſponenſe S. Emmerami monaſterium anno* 1049 *abbatis munere moderari incepit, combuſtam monaſterii ſui eccleſiam inſtaurare aggreſſus, præter exſpectationem in Occidentali hujus parte in muro, è quo calx tollebatur, tres invenit lateres, quos inciſis litteris, aſſervari ibidem* S. Dionyſii *corpus, teſtabantur, idque etiam deinde, lapidibus iſtis ſeu lateribus remotis, duobus in ſcrinиis, quorum alterum caput, alterum reliqua membra complectebatur, fuit inventum. Ita ferè in ſua de* S. Dionyſii *corpore è Gallia in Bavariam tranſlato Diſſertatione, anno* 1750 *Ratiſpona typis vulgata ſepiuſque à nobis adhuc hic laudanda, pag.* 51 *& ſeq. celſiſſimus Emmeramenſis princeps ac abbas Joannes Baptiſta, non uno etiam ejuſdem Diſſertationis loco indicans, memoratam corporis, quod eſſe* Dionyſii, *prefixi teſtabantur lateres, inventionem anno* 1052 *contigiſſe. Verùm* OEfelii *Rerum Boïcarum Scriptorum tom.* 1, *anno* 1763 *Auguſtæ Vindelicorum in lucem emiſſo, pag.* 46 *è vetuſtiſſimis bibliothecæ Bavaricæ membranis exhibet breve Bojoariæ chronicon, ab anno Chriſti* 732 *ad annum uſque* 1062 *deductum; licèt autem hoc, quod à monacho Emmeramenſi anonymo ſeculo, ut apparet,* XI *fuit conſcriptum,* cœnobii S. Emmerami combuſtionem *ad annum* 1062 *diſerte notet, nullam tamen incendii alterius, quo antea adhuc circa annum* 1052 *S. Emmerami ſeu monaſterium ſeu eccleſiam abſumi contigiſſet, mentionem facit. Adhæc apud eumdem* OEfelium *Rerum Boïcarum tom. proximè cit. à pag.* 148 *uſque ad pag.* 242 *exſtat epiſcoporum, qui à ſeculo* VII *uſque ad ſeculum* XVI *provectum Ratiſponenſem ſedem occuparunt, Catalogus, in tres libros diviſus; etſi autem Catalogi hujus author Laurentius Hochwartus lib.* 2, *cap.* 18, *S. Emmerami eccleſiam haud dim admodùm ante Leonis* IX *Papæ Ratiſponam, qui, ut infrà videbimus, anno* 1052 *accidit, adventum incendio fuiſſe vaſtatam, memoriæ prodat, poſteà tamen id quodammodò tacitè retractans ſub ejuſdem capitis finem ſic ſcribit:* Quamquam multa ſunt hoc cap. dicta, tamen de S. Dionyſio ob perpetuam rei memoriam certiora ſunt hic adnotanda.

eſſe S. Dionyſii corpus,

3 Corpus S. Dionyſii martyris beatus Tuto epiſcopus cùm poſt Arnulphi mortem accepiſſet, Gallicas inſidias timens, venerabiles Martyris reliquias cum exciſis in lateres litteris, ne per incendium res aboleretur, in murum Occidentalem templi concluſit, ſuo tempore revelandas. Commodum verò tunc Reginbardus abbas, neſcio quid exſtructurus, ſub Gebhardo (*ab anno ſcilicet* 1036 *ad annum uſque* 1059 *aut* 1060) epiſcopo Ratiſp. *III* murum dejicit: Lipſana cum exciſis lateribus reperit, hos cum aliis in teſtimonium producit, Pontificem Romanum ad rem confirmandam inducit. *Reginwardus itaque, ſeu, uti hic ab Hochwarto vocatur, Reginbardus, non eccleſiæ, quæ incendio fuiſſet vaſtata, à ſe inſtauratæ, ſed muri tantummodò, ob aliud quid exſtruendum dejecti, occaſione corpus, quod lateres, in muro illo ante hoc poſiti,* S. Dionyſii *corpus eſſe indicabant, inveniſſe ab Hochwarto, ut apparet, aſſeritur. Et vero, muri dejecti occaſione duplicatæ Reginwardo id obtigiſſe, vel è ſolo, quod proximè laudavi, quodque, circa annum* 1052 *combuſtam adhuc fuiſſe S. Emmerami eccleſiam, non notat, antiquiſſimo Bojoariæ chronico verоſimile apparet; cùm autem, uti hinc conſequitur, in aſſignanda, quâ corpus illud fuit inventum, occaſione Emmeramenſis mox laudatus princeps & abbas Joannes Baptiſta veroſimiliter erret, ſit hinc, ut, ne in anno* 1052, *quo inventionem illam evenиſſe ait, pariter errârit, ſit verendum. Utut ſit, hanc equidem, utpote haud dim ante Leonis IX Ratiſponam, qui, ut dictum, anno* 1052 *locum habuit, adventum factam, ſeculo circiter undecimo medio evenиſſe, omnino eſt certum.*

furto à Giſelberto, Ebulone S. Dionyſii

4 *Nec minùs eſt certum tum quoque tres lapides ſeu lateres, corpori invento ſeu ſcrinиis id complectentibus præfixos, qui characteribus ſibi impreſſis, eſſe illud* Dionyſii *corpus, faciebant teſtimonium, fuiſſe in muro repertos. Tres illi lateres ſeu colli è luto lapides hodieque in S. Emmerami monaſterio religioſè aſſervantur. Ac inſcriptiones quidem, dictis characteribus expreſſas, quas præferunt, Celeſtinus Emmeramenſis abbas in Opere, quod ſeculo proximè elapſo edidit ac S. Emmerami Mauſoleum inſcripſit, publici juris primum fecit; deinde verò eaſdem Chalcographo imitandas dedit ac porrò æri inciſas in ſua ſuprà laudata Diſſertatione pag.* 116 *exhibet celſiſſimus princeps ac Emmeramenſis abbas Joannes Baptiſta. Eas, prout apud Celeſtinum abbatem exſtant, hic exhibeo. Prima ſequentibus concipitur verbis:* Emmeramus Aquitan. Dionyſius Arropag. hic requieſcit ſub Arnulpho imperatore & Odone R.; *ſecunda verò hiſce:* Sub Ebulone abbate mon. ſci. Dionyſii Giſalbertus furavit; *ac tertia demum iſtis:* Furatus eſt v. N. Jul. Huc venit II. N. Dece. temp. Tuton. epi. *Georgius ab Eckhart in contextis à ſe de Rebus Francia Orientalis Commentariis tom.* 2, *pag.* 746 *ſic ſcribit:* Giſalbertus dicitur S. Dionyſii reliquias furatus eſſe ſub Ebulone abbate S. Dionyſii. Ebulonis nomen alii, quàm coætaneo homini in Germania notum fuiſſe vix potuit. Martius ille Ebulo vel Ebolus anno 886 abbas S. Dionyſii factus eſt & anno 893, VI. Idus Octobris, Rheginone aliiſque monumentis teſtantibus, obiit. Tuto epiſcopus Ratiſponenſis creatus eſt anno 894. Cùm igitur ſub Ebulone abbate V. Non. Julii ablatus ſit Galliæ S. Dionyſius, & quidem II Nonas Decembris tempore Tutonis epiſcopi Ratisbonam venerit, ſtatuendum eſt pium hoc furtum anno 893 factum, & S. Dionyſium eccleſiæ S. Emmerami anno 894 illatum fuiſſe.

abbate, furreptum, ibique, Tutone epiſcopo,

5 *Ita ille. Ac rectè quidem, cùm Ebulo, quo exiſtente Dionyſiano abbate,* S. Dionyſii *corpus furto furreptum in ſecunda è jam datis inſcriptionibus aſſeritur; ultra annum* 893 *vitam haud protraxerit, furtum illud, ſi locum unquam habuit, ante annum* 894 *ſtatuit. Verùm, cùm idem Ebulo jam inde ab anno* 886 S. Dionyſii *abbas exſtiterit, Tutoque, quo exiſtente Ratiſponenſi epiſcopo,* S. Dionyſius *ad S. Emmerami*

A *rami ecclesiam venisse in tertia è suprà huc transcriptis Inscriptionibus traditur, ab anno* 894 *ad annum usque* 931, *ut Mabillonius Sec.* V *Benedict., part.* 1 *ostendit, Ratisponensi eccle-sia præfuerit, secunde & tertiæ è duabus dictis Inscriptionibus veritas nullo omnino, ut consideranti pateſcet, modo exigit, ut* Dionysius *nec citiùs, quàm anno* 893 *Dionysianis ereptus, nec serius, quàm anno* 894 *ad S. Emmerami ecclesiam venisse statuatur. Ut quid ergò primum quidem definito anno* 893, *postremum verò definito anno* 894 *statuendum, verbis jam nunc datis laudatus Eckhartus affirmat? Id hic scriptor, qui, si Tuto jam inde ab anno* 893 *Ratisponensium fuisset episcopus,* Dionysium *hoc ipso anno non tantum Gallis ereptum, sed & ad S. Emmerami ecclesiam venisse, etiam statueret, idcircò indubiè facit, quòd Dionysiani corporis furtum, non Arnulpho imperatori, sed soli Giselberto, qui etiam sacrum illud pignus ecclesiæ Emmeramensi donârit, attribuat, quódque, cùm adeò à Giselberto, ut putat,* Dionysius *& Gallis ereptus & ad S. Emmerami ecclesiam fuerit*

B *delatus, postremum hoc abs ille, minimâ dumtaxat, quam potuit, positâ post furtum morâ, patratum existimet. Audi, qui statim post verba proximè recitata loquatur:* Gisalbertus, *inquit,* sine dubio, ne detegeretur atque in itinere comprehenderetur, ambagibus usus est, &c, cùm dubius hæreret, ubi sacrum thesaurum deponeret, illum per aliquod tempus apud se secretò detinuit. Cùm verò nulla ecclesia Arnulfo tunc charior atque in Bajoaria clarior esset, quàm illa S. Emmerami Ratisponensis..... Gisalbertus reliquias S. Dionysii non alibi magis honorificè, quàm Ratisbonæ, requiescere posse credidit, easque ad regiam hanc urbem deportavit.

haud tamen, si Eckharto assentiendum, Arnulpho imperatoris dono,

6 *Verùm an Eckhartus,* Dionysium *ab Arnulpho imperatore nec furto Gallis ereptum, nec Emmeramensi ecclesiæ donatum, rectè statuit? Cùm vel hoc vel illud ab Arnulpho fuisse factum, nullis omnino litterarum monumentis, anno* 1050 *anterioribus, consignatum inveniatur, neutrumque etiam in jam datis inscriptionibus asseratur, enimverò Eckharto penitus hic refragari haud velim. Attamen cùm,* Dionysium *per Arnulphum imperatorem & Gallis surreptum & ad S.*

C *Emmerami ecclesiam translatum fuisse, Ratisponenses Leoni IX Papæ in litteris, hujus nomine inscriptis infràque hic recitandis, dixisse asserantur, quid ni, si Dionysiani corporis furtum locum unquam habuit, Arnulphus imperator, qui, quemadmodum rectè opinatur Eckhartus, Lutetiæ Parisiorum unquam fuit,* Dionysium *Gallis eripuisse dici queat, non quidem quòd ab ipsomet, sed quòd ex ejus imperio à Giselberto furtum illud fuerit patratum? Sanè, quod quis imperio suo per alium facit, facere id per se non immeritò censetur. Atque hæc de Dionysiani corporis furto dicta sunto; quod autem ad corporis ejusdem donationem jam spectat, hanc Emmeramensi monasterio ab Arnulpho non fuisse factam, Eckhartus statuit, quòd Arnolfus, è comite Vockburgensi S. Emmerami monachus, accuratè dona, quæ in S. Emmerami ecclesiam Arnulphus imperator contulit, recensens, ne verbulo quidem Dionysiani corporis meminerit. Ast ob hoc Arnolfi seu, ut ab aliis vocatur, Arnoldi silentium necessariò, quod hic Eckhartus statuit, statuendum haud esse, ex infrà dicendis pateſcet.*

AUCTORE C. B.

Quòd si tamen quisquam, quæ prolaturus ibidem sum, haud probans, sacri illius pignoris & furtum & fatlam monasterio Emmeramensi donationem, non Arnulpho, sed soli Giselberto adscribere cum Eckharto perrexerit, vehementer ei reluctari mihi animus non est. Et verò ita comparatus cur non sim?

in S. Emmerami ecclesia locatum fuisse, indicabant,

7 Dionysii *è Gallia in Germaniam translatio lateribus seu lapidibus tribus num.* 4 *hic memoratis præcipuè innititur, illamque Inscriptiones, hisce inciſæ, Arnulphi tantùm tempore, at non item rem ipsomet hoc principe vel agente vel jubente, factam fuisse produnt. Opinio quidem, quæ* Dionysium *ab Arnulpho ecclesiæ Emmeramensi datum statuit, in litteris etiam, Leonis IX Papæ nomine inscriptis, infràque hic recitandis, seu potiùs in Ratisponensium, quæ medio circiter seculo* XI *obtinuit, traditione est fundata; verùm hanc tum adhuc puram nec adjunctis fabulis, ex infida vulgi fama natis, anilem ac parùm fœdatam fuisse, pro certo quis asserat? Quis, quæso, inscriptiones, quæ eidem opinioni etiam adstipulantur, quæque, priusquam, quod suprà memoravi, corpus à Reginwardo abbate inveniretur, in Emmeramensi, ut mox videbimus, ecclesia exstitisse perhibentur, fuisse statim post advectum ad hanc idem corpus positas nec multò serius è traditione, jam eo, quo mox dixi, modo corrupta, confectas, sat solidè vel utcúmque dederit probatum? Verùm, utcúmque res hæc habeat, corpus equidem, quod* Dionysii *esse, Ratisponenses arbitrantur, Tutone Ratisponensium jam episcopo, Ratisponam, ut tertia è suprà huc transcriptis inscriptionibus fidem facit, ad S. Emmerami ecclesiam venit; Tuto autem id postea, ne vel à Gallis, sacrum thesaurum sibi ereptum recuperare forsan conaturis, dolo ac fraude surriperetur, vel ab Hungaris, sub seculi* X *initium in Bavariam frequenter irrumpentibus, profanaretur, Emmeramensis ecclesia muro, additis etiam, quos suprà memoravi, tribus lateribus, inclusit.*

sub annum 1050 *invento, agitata*

8 *Ast, cùm tantummodò, ut apparet, pauci admodùm, ne proditione forsan sacra reliquia detegerentur, occultationis hujus conscii fuissent, locus sensim, quo fuerant absconditæ, in oblivionem venit, donec tandem occasione, quam suprà exposui, à Reginwardo abbate unà cum corpore, quod complectebatur, sub annum* 1050 *fuit detectus. Ita unanimi ferè consensu omnes, qui* S. Dionysium *è Francia Ratisponam ad S. Emmerami ecclesiam furto translatum, contendunt. Porrò etsi quidem, prinsquam, quod antè memoravi, corpus unà cum suprà datis, quæ, id esse* Dionysii *corpus, indicabant, inscriptionibus à Reginwardo abbate seculo* XI *circiter medio inveniretur, res ita, ut jam dixi, haberet, diversa tamen in Ratisponensi S. Emmerami ecclesia, si in præfata sua Dissertatione cap.* 5 *Joannes Baptista Emmeramensis abbas rectè scribat, inscriptiones alias, imò & picturas, parietibus impressas, quæ, ibi asservari* S. Dionysii *corpus, non obscurè docerent, fuerint inventæ. Ac mihi quidem tales etiam jam tum reipsa ibi exstitisse inscriptiones ac picturas, sat verosimile apparet; verùm, utcúmque id habuerit, rumor tamen de* S. Dionysii *corpore, Dionysianis surrepto atque è Francia in Germaniam delato, hactenus haud latè admodùm, quòd, quo id in Emmeramensi ecclesia loco jaceret reconditum, ignoraretur, per Germaniam ac Galliam sese diffuderat; ast is,*

AUCTORE C. B.

dum à Reginwardo, quod dixi, corpus fuerat inventum, magis magisque flatim, majori etiam forsan, quàm par esset, cum sæpitu rem famâ vulgante, invaluit, ac, Emmeramensibus monachis, penes se esse S. Dionysii *Parisiensis corpus, ubique prædicantibus, quaquaversum sparsus malè admodùm, ut apparet, Gallos affecit, auribusque minimè æquis per eos fuit exceptus. Quàm verum id sit, ex iis, quæ jam nunc subdo, patescet. Leo IX Papa anno* 1052, *quò pacem inter Andream, Hungariæ regem, Henricumque IV imperatorem componeret, in Germaniam venit, eodemque anno, ut Pagius in Romanorum Pontificum Breviario, aliique ad eumdem annum rectè docent, Ratisponam venit.*

quàm maximè fuit.

9 *Ibidem porrò non tantùm S. Wolfangum, sed etiam S. Erhardum in Sanctorum numerum retulit, ac, ut nonnulli addunt, sedulò etiam, effetne, an non, penes Emmeramenses monachos* S. Dionysii, *primi Parisiensium episcopi, corpus, examinavit. Nec id examinârit tantùm, verùm etiam, si Germanis fides sit, sacrum illud pignus, Gallis furto ereptum, penes Emmeramenses monachos esse, datis ad Henricum, Galliarum regem, litteris declarârit. Galli quidem, litteras hujusmodi à Leone datas fuisse, passim eunt infacias; verum, rectène, an secùs, lectoris erit ex infrà dicendis statuere. Alia interim ex parte Henricus I, Francorum rex, rumoribus de corpore, Ratisponæ in S. Emmerami ecclesia per Reginwardum abbatem invento, ad sese eo modo, ut dubitari de eorum veritate non posset, delatis, ne eorum forsan, qui id* S. Dionysii, *Parisiensium Apostoli, corpus esse asseverabant, opinio serperet latius, scrinium seu loculum, in quo olim à Dagoberto I, Francorum rege, depositum fuisse* S. Dionysii *corpus credebatur, publicè resarandum, sacrasque illi inclusas reliquias frequenti multitudini solemnitate quam maximâ ostendendas curavit. Id omnino, uti infrà docebo, est certum nec ab ullo revocatur in dubium; ut sanè controversiam, quâ de* S. Dionysii *corpore Dionysiani & Emmeramenses decertant, tum potissimùm, cùm corpus, quod* Dionysii *esse inscriptiones adjunctæ indicabant, sæculo* XI *circitèr medio Ratisponæ in S. Emmerami ecclesia fuisset inventum, contigeris agitari.*

C

Gallicum, Dionysii corpus sibi

10 *Porrò Galli, institutæ, quam dixi, loculi seu scrinii Dionysiani visitatione, non tantùm, non esse inde* S. Dionysii *corpus sublatum, sed nec furripi potuisse, audaciter (rectène an secùs, dicendo aperient) asseruêre. Ac postremum quidem istud potissimùm è loco munito, quo sacrum illud pignus summa cum cura custoditum semper fuisset, videntur contendisse. Certè Haymo, qui, quemadmodùm infrà videbimus, jam memoratam corporis Dionysiani visitationem seu detectionem sub sæculi* XII *finem descripsit, Haymo, inquam, seu potiùs Galli illi, quos hic in lucubratione, quâ id fecit, loquentes inducit, ita in hac apud Felicianum ad Sandionysiana Historiæ calcem cap.* 5 *loquuntur:* Sicut didicimus plurimorum autentica sententia, quos in litteralium atque liberalium disciplinis studiorum majoris utilitatis ac pretii aiunt esse in nostra patria, in regis Dagoberti evidentissimè reperitur Gestis descriptum, quemadmodùm memoratum Sanctum (*Dionysium* nempe) cum duobus sociis honorificè posuerit in scriniis argenteis, artificiosissimarum serarum atque obicum mirifica atque subtili diligentia, ut adhuc hodieque videri potest, interiùs munitis. Collocavitque post altare in cripta tantæ profundi-

D

haud potuisse, contendentibus, tum quoque modus, quo id

tatis, ut usque ad genua omnino se intromittat, si quid inde voluerit abstrahere aliquis. Quin etiam, antequam ad corpora Sanctorum perveniatur, criptula quædam aureis gemmis extrinsecus decorata habetur, in qua duabus feris diligenter munita Dominici clavi & coronæ condita servantur pignora, nullòque alio aditu præter hunc scrinia Sanctorum videri, aut aò aliquo possunt ullatenus tangi. Ecce, quomodo corpus sancti Dionysii munitum nulla adimi possit arte latronum.

11 *Ita illi; ut sanè ne potuisse quidem furto furripi* S. Dionysii *corpus, Galli tam è loco munito, quo esset reconditum, quàm è summâ, quâ semper fuisset custodium, curâ tum contendisse videantur. Hinc porrò, ni fallor, tum etiam factum, ut Germani, quò non tantùm habere potuisse, sed & re ipsa habuisse locum Giselberti furtum, ostenderent, in rationem, quâ commissi id & potuisset & commissum re ipsa fuisset, adhibitâ omni curâ, studiosissimè indagârint. Qualemcúmque saltem ea animandi ansam præbet Emmeramensis suprà plus semel jam laudatus abbas Joannes Baptista. Hic enim celsissimus author ad sua de* Dionysio *Ratisponam translato Dissertationis calcem exhibet lucubrationem, vel haud dìu post vel sub sæculum* XI *medium, uti è mox dicendis patescet, conscriptam, in quâ Opusculi hujus scriptor anonymus non tantùm* S. Dionysii *è Gallia translationem, sed & rationem, quâ hæc fuerit peracta, evolvit. Fuisse autem vel haud dìu post, ut jam dixi, vel sub sæculum* XI *medium lucubrationem illam exaratam, certum idcirco atque indubitatum apparet, quòd ad mox dictæ Dissertationis calcem præferat seu sibi præfixam habeat epistolam, ab eodem scriptore anonymo Reginwardo abbati, qui, quemadmodùm laudatus Emmeramensis abbas Joannes Baptista in suis in epistolam illam Annotationibus docet, ab anno* 1049 *usque ad annum* 1064 *S. Emmerami monasterio præfuit, inscriptam. Porrò in hac scriptor ille anonymus, qui in titulo præfixo* presbyter *vocatur, sese, qui* S. Dionysii *ossa Parisiis furrepta atque è Gallia Ratisponam fuerint translata, lubentissimè litteris, prout ab eo Reginwardus petierat, commendaturum esse, statim ab initio promisit ac deinde id partim è litteris, ab ipsomet Reginwardo ad se missis, partim è notitiis, quas à Gallorum (apud hosce enim, ut ait, aliquamdiu fuerat moratus) sapientissimis ac veracissimis viris acceperat, executioni sese mandaturum, declarat.*

E

F

factum sit, à scriptore anonymo per lucubrationem, partim quidem.

12 *Verùm, rectène, ac veritate ubique servata, id præstitit? Id equidem mihi haud apparet. Neque verò is, utpote non pauca parùm admodùm verosimilia, imò & ab omni prorsus veri specie abhorrentia scribens, fidem ullam in rebus, diu ante ætatem suam gestis, quas sine antiquiori dictorum suorum vade refert, sibi adjungit. Ut autem, an meritò ita arbitrer, dispicere ipsemet per se studiosus lector queat, partim saltem præfatam, quâ, quod dixi, anonymus ille, natione, ut apparet, Germanus, presbyter fecit, lucubrationem, plerisque tamen, quæ huic insuper immiscentur, ineptiis omissis, compendio hìc exhibeo, mox etiam deinde, quæ in illa potissimùm displicerant, subjungturus. Omnia itaque, quæ ad institutum nostrum hìc faciunt, lucubrationis illius capita, in compendium majorem partem redacta, eò ferè recidunt. Arnulphus imperator, quò Carolo Simplici, Francorum regi, qui, ab Odone, à Gallis in regem assumpto, è regno*

A *gno secedere compulsus, Coloniam Agrippinam adveneràt, ac ab eo, ibidem tunc commorante, auxilium adversus hostes supplex regârat, suppetias ferat, maximo cum exercitu in Galliam ingreditur, civitates regni hujus non paucas expugnat, moxque tamen, ejs armis ejus ubique Galli cedant, muneribus ab Odone delinitus, in concionem & hunc & Carolum adducit, simulque, ut Odo quidem in Gallia regnare pergat, Carolus verò, ibidem dumtaxat post Odonem regnaturus, in Burgundiam secedat, decernit, ac, rebus ita compositis, cum Odone Parisios usque, quò ibidem hunc solio dennò imponat, cum exercitu suo progreditur, castra prope hanc civitatem per tempus aliquod metatur, Odonem, exercitûs sui legionibus sex auctum, contra Normannos, Galliam vastantes, mittit, ad Dionysianam ecclesiam, quò sanctum loci hujus patronum veneretur, accedit, ab Ebulone abbate honorificè excipitur, cœlestemque* Dionysii *Hierarchiam, quam ab hoc accipit, animo attento in castra reversus evolvit.*

13 *Hinc sacrum scriptoris adeò sublimis corpus è Gallia in Germaniam asportandi desiderio accenditur, cum Giselberto id communicat, ac ab hoc, quantâ* Dionysii *corpus curâ servetur, vixque fieri posse, ut arte ulla surripiatur, edoctus, consilium, quod hic ei præbet, amplectitur, Giselbertum, perduellionis seu proditionis ex composito accusatum, coram San-dionysiano abbate Ebulone, consanguinitate ei conjunctio, extremo supplicio damnat, hocque nihilominus ac aliis intercedentibus Gallis, Giselberto, in speciem rei, veniam concedit. Hic, rebus ita constitutis, magnâ priùs ab Arnulpho, quò, quod meditabatur, corporis Dionysiani furtum exsequi possit, pecunia summâ donatus, ad S. Dionysii monasterium, tamquam ad asylum, cum Ebulone abbate, sanguinis nexu sibi conjuncto, secedit, propositum monachi ibidem induendi simulat, pecuniaque, quam secum attulerat, parte altera communitati, altera Ebulonî abbati hunc in finem oblata, tertia supra ipsum* S. Dionysii *tumulum ponenda obtentu locum sibi, quo hic situs esset, monstrari tandem ægrè impetrans, ab Ebulone abbate noctis tempore in cryptam, in qua* SS. Dionysii, Rustici & Eleutherii *corpora jacebant recondita, per aditum occultum introducitur, diversas ibi tumbas marmoreas conspicatur, sed, in quanam ex hisce* S. Dionysii *corpus jaceret, incertus, tumulum seu tumbam, qua id complecteretur, sibi aperiri petit, idque etiam demum largitionibus & precibus ab Ebulone confectus, sanctissima Dionysiani corporis membra, dimoto non sine ingenti labore tumbæ operculo, intuetur, cúmque, jacêre in hac* S. Dionysii *corpus, charta prope caput inventa, fidem faceret, pecuniâ, quam supra id ponere se velle simulârat, sacras sancti Martyris exuvias honorat precesque ad Sanctum fundit.*

14 *Mox porrò pòst crypta egressus ac jam omnia, qua ad tuto patrandum, quod meditabatur, facinus nosse desiderârat, apprimè noscens, convivium, ad quod abbatem monachosque invitârat, diligentissimè parat, id deinde juxta ac subsecutam cænam dimissimè protrahit, omnibusque cibo & potu oppidò onustis hincque cubitum concedentibus, ipse, ut sibi nocte illa in ecclesia excubare fas sit, ab Ebulone postulat, idque simulata pietatis specie adeptus, loci sacri custodibus vinum magnâ copiâ propinat hisque inde in somnum resolutis, Giselbertus, jam omnia tuta vi-*

dens, instrumentis, quæ, capsella inclusa, afferri ad sese librorum specie jusserat, primùm crypta, qua Sanctorum nostrorum tumulos complectebatur, claustra ac deinde tumbam, in qua S. Dionysii *corpus jacere modo suprà relato didicerat, effringit, sacra* Dionysii *ossa inde rapit, duabus peris imponit, hisque onustus sine mora ad locum, quo equum sibi paratum teneri jusserat, se confert, atque in hunc profiliens concito cursu Arnulphi castra petit, eique, quam expetierat, sacram prædam tradit in manus, ac ab eo pro meritis exceptus mox cum sacris furto surreptis* S. Dionysii *reliquiis, quò in urbe hac penantur, è Gallia in Germaniam, quingentis ei ad custodiam adjunctis equitibus, dimittitur. Imperator, qui nihilominus è* S. Dionysii *reliquiis est,* quod in manu *(ipsa hæc usui infrà adhuc futura scripturis anonymi verba sunt)* medium connectit brachio digitum, *penes se retinuerat, haud ita dudum pòst ab Ebulone abbate convenitur.*

15 *Cryptæ scilicet, in qua* Dionysii, Rustici & Eleutherii *corpora jacuerant, claustra distorta, tumbamque* Dionysii, *comparente nusquam Giselberto, perruptam sanctique Martyris ossibus orbatam, ecclesiæ custodes manè hanc lustrantes invenerant, dumque horum omnium mox Ebulonem reddidissent certiorem, hic id, quod res erat, subodoratus, absque ulla mora ad Arnulphi castra se confert, imperatoris tentorium audaciter ingreditur; ut surreptum* Dionysii *corpus sibi restituatur, inclamat, dumque deinde, clamoribus nihil proficiens, imperatori, ut sacrum illud restituat pignus, demissè supplicat, Arnulphus, se id facturum negans, Ebuloni tamen, si hic ei pretiosum Evangeliorum librum, in abbatia sua exstantem, tradiderit, consilium sese, quo omni è corporis Dionysiani furto ei oborta angustia eximatur, daturum esse, pollicetur, dumque, libenti sese animo id facturum, Ebulo respondet, imperator mox, quod spoponderat, consilium ei suggerit. Id aliaque nonnulla, quæ in dicta lucubratione adhuc occurrunt, singularia adeò ac mira, penè dicam, ridicula sunt, ut ea omnia ipsissimet, qui hanc litteris mandavit, scriptoris anonymi verbis recenseri præstet. Sic habent:* Imperator dixit: Celeri cursu monasterium repetito, fratresque convocans dicito, te apud me S. Dionysii corpus reperisse, quod apostata Gisilbertus furto sublatum mihi attulisset, ut in gratiam eo pacto rediisset, sed me ipsum cum dedecore abjecisse, sanctas verò reliquias, ipso fugâ dilapso, mecum retinuisse, tibique, ni abnuant, condicto pretio redditurum esse.

16 Deinde, paucis senioribus adhibitis, clàm sepulchra Sanctorum accedito, & Sociorum Dionysii unum vel alicujus Martyrum, quorum numero abundas, sepulchro membra levato, & palàm librum, clàm reliquias ad me in castra deferto. Meum est tibi parare duas ex corio peras, his, in quibus Dionysii corpus allatum est, simillimas; has sanctis reliquiis, quas attulisti, infarciri facio; quibus unum, quod penes me retinui, Dionysii sancti membrum admiscens tibi contrado. Namque per synecdochen pars accipitur pro toto, ut possis sacramento confirmare, te verè Dionysii corpus receptum tenere. Sic onustus palàm nostro comeatu tripudians è castris domum contendito; quò dum perveneris, alacris in ambonem conscendito, furentique populo nuntiato, te quemdam erroneum & apostatam à me extrusum & proscriptione mortique damnandum jure propinquitatis eruisse, simulque conversionem

AUCTORE C. B.

B quod hic datur,

C rumpendis,

D

E partim verò ipsimet, quæ

F vocentur,

AVCTORE C. B.

mentitum, in monaſterium te ſuſcepturum, ipſum tibi Dionyſii reliquias furto rapuiſſe, ut tali dono noſtram gratiam redintegràſſet, quem ego in vinculis injectum malo vellem cum exemplo ut periret, elapſum fugà diſparuiſſe. Te verò tanti libri pretio donâſſem Dionyſii corpore ſancto. Accepto ergò tanto ſolatio tantoque conſilio, celer monaſterio revolat abbas Ebulo, fratres celeriùs convocavit, eiſque auguſti erga ſe munificentiam retulit, qui omnes pro hoc beneficio non ſolùm, quem poſtularet, librum concedendum, ſed etiam Galliæ, ſi poſtularet, ſuadebant dimidium regnum. Poſt hæc cùm ſenioribus, de quorum fide & taciturnitate ſecurus erat, cryptam latenter intravit, & alterius Sancti oſſa ſepulchro levavit pro Dionyſii oſſibus deferenda, ſed & venerabilis cujuſdam viri oſſa, ne locus vacuus appareret, ipſo vacuato ſepulchro relocavit.

17 His ergò ita patratis, uti condictum erat, ad auguſtum in caſtra recurrit, cui offert librum, recipiens clàm concambiendo ipſis, quas advexerat, reliquiis immixtum Dionyſii membrum. Quæ tunc abbas Ebulo læto ſuſcipiens collo, clero populoque comitatus ſancto loco reportavit, moxque in ambonem conſcendens qualiter ſanctas reliquias perdiderit, qualiterque receperit furenti populo (jam enim, famà vulgatà, Pariſienſis plebs confluxerat) pronuntiavit. Ergò membrum jam dictum, ut in pulpito ſtabat, verè Ariopagitæ Dionyſii hoc corpus eſſe, ſacramento firmavit. Deinde utrum veteri ſepulchro corpus ſanctiſſimum recondi placeret, cautiùſve locari in medium contulit. Quibus ſimul acclamantibus, cautiùs debere locari, in aſpectu multitudinis ipſa membra ſcriniolo impoſuit plumbeo, hocque argenteo. *Talia ſunt, quæ hùc tranſcribenda duxi, ipſamet laudati ſcriptoris anonymi verba. Hic porrò, poſt pauca adhuc ſubjungit:* Sic Dionyſii oſſa Pariſius ſublata, ſic de Gallia ſunt tranſlata, ſic eaque tali artificio imperator Arnolphus acquiſivit, ſic mira aſtutia omnes motus compoſuit; *ac deinde, Arnulphum quinto, poſtquam ea, quæ jam dicta ſunt, geſta eſſent, die è Gallis ſuo tum exercitu recedere cœpiſſe, præfatus, Incubrationis ſuæ cap. ultimo ſequentem deinde adhuc loquitur in modum:* Quamdiu Arnolphus incolumis vixit, ſancti Dionyſii oſſa ſecum retinuit. Tandem morbo correptus, quando finem ſibi imminere ſenſit, Dionyſii oſſa ſancti Emmerami monaſterio perpetualiter ſervanda tradidit unà cum Euangeliorum libro, quem præmiſimus.....

18 Tunc Tuto, Ratiſbonenſis præſul, præcavens Gallicas inſidias, & ne qua præpotens perſona inde ſanctas reliquias præriperet, ſtrenuè præcavit. Nam omnes, hujuſcemodi rei conſcios, ne quis Dionyſii oſſa proderet, ſacramento conſtrinxit, dicens, cùm tempeſtivum fuerit, hæc oportuniùs prædeſtinatio divina revelabit. Ergò ſancta oſſa vili ſcriniolo recondens in ſarcophago poſuit, rem tamen tribus tabulis cocti lateris inciſam per elementa memoriæ mandavit; haſque Occidentali parte muro inclusit..... Sic Dionyſii oſſa Ratiſponam ſunt locata. *En, erudite lector, egregium ſanè modum, quo* S. Dionyſii *corpus è Gallia in Germaniam ac Ratiſponam deinde, ſi anonymo præfato Incubrationis ſcriptori fides ſit, fuerit tranſlatum. Verùm de modo illo quid cenſendum? Scripſit, à quo traditur, medio circiter, ut jam ſuprà docui, ſeculo* XI *ſtetit, tranſlationque, quam memorat, ſub annum, ut infrà docebo, 890, ſi locum unquam habuit, evenit; cùm autem ita habeat, vixeritque adeò ab hac ſeſqui amplius ſeculo remotus, unde, quaſo, modum, quo factam ait, habuit perſpectum? Seſe quidem*, quomodo de Gallia tranſlatus ſit Dionyſius, & quis eum furto Pariſius tulerit, ... tam ab ipſo Pariſienſi abbate, quàm & ab aliis, quorum contubernio diu *delectatus ſit*, ipſius monaſterii fratribus audiviſſe, *in ſua ſuprà laudata ad Reginwardum abbatem epiſtola affirmat. Verùm*, S. Dionyſii *corpus furto ad ſe è Gallia tranſlatum, Germanis ſeculo circiter* XI *medio confidentiùs, quam antè fecerant, aſſeverantibus, id Galli, ut jam dictum, ac maximè Dionyſiani monachi iverunt inficias.*

19 *Eodemne ergò hi tempore rationem etiam, quâ id ipſum, quod factum eſſe Germanis negabant, factum re ipſa ſit, hoſpitem ſuum, utut natione Germanum, edocuerint? Quòd ſi ita habuit, oportet ſanè, ut non tantùm maximam à Gallis ſacerdos ille Germanus anonymus inierit gratiam, verùm etiam ut inſignem planè apud illos fidem ſibi comparàrit. Et verò, ſi, ut* Dionyſium *vel ipſemet è Bavaria in Galliam reduceret, vel rationem, quâ Ratiſponâ auferri is poſſet, ſuggereret, interdum ab eis, jactâ etiam, ut ait, mercedis haud mediocris ſpe, fuerit rogatus, haud parva certè ei apud illos fides exſtiterit. Res itaque, ut prodit, habuerit, fuerintque adeò Dionyſiani monachi, quod diffitebantur publicè, hoſpiti ſuo clam &c., quemadmodum hic in ſua mox laudata epiſtola loquitur, ſecretiùs confeſſi, ea equidem omnia, quæ ex hiſce illic, ſive de ipſamet* S. Dionyſii *in Germaniam tranſlatione, ſive de modo, quo hæc facta ſit, audivi, in ſola, uti haud obſcure in eadem epiſtola indicat, traditione erant fundata; hanc autem genuinam & veram non fuiſſe, vel ex eo liquet, quòd ſcriptor anonymus, qui, adhibitis, quæ ex hac, ut indicat, manabant, monachorum illorum relationibus, ſuam de* Dionyſii *tranſlatione lucubrationem, compendio majorem partem ſuprà exhibitam, contexuit, haud parùm in hac à veritate hiſtorica aberret. Ut id probatum dem, è multis, quibus in hanc peccat, erratis tria dumtaxat, brevitatis ergò miſſis reliquis, adduco.*

20 *Pretioſum Euangeliorum librum, de quo plura infrà, Emmeramenſi monaſterio ab Arnulpho imperatore, mortis jam proximo, datum fuiſſe, num.* 17 *hùc tranſcriptis verbis ſcribit; verùm id fuiſſe multò citius, à principe iſthoc factum, certum omnino, uti ex infra dicendis pateſcet, ex Arnolfo, qui, ſeculo* XI *monachus Emmeramenſis è comite Vochburgenſi factus, S. Emmerami miracula in litteras anno circiter* 1030 *conjecit, efficitur. Fateor quidem, rationem, quâ* S. Dionyſii *è Gallia tranſlationem falſam refert, minimè ex hoc errato convelli; verùm id è duobus aliis jam nunc memorandis ſit. Quæcumque in compendio jam dato ac nominatim verbis num.* 16 *&* 17 *jam recitatis de Ebulone, S. Dionyſii abbate, refert, neceſſariò exigunt, ut hic tunc, cùm Arnulphus imperator, ſeu potiùs Germania rex, Carolo Simplici, quod anno, uti inter omnes convenit,* 893 *factum, ſuppetias tulit, in* S. Dionyſii *monaſterio exſtiterit; verùm Ebulo, uti apud Cheſnetum tom.* 3 *Galliæ Scriptorum ad annum* 892 *&* 893 *Annales Alteenſes docent, anno* 892 *in Aquitaniam jam ſeceſſerat,*

B

C

D

E

F

ſcriptoris vetus

hic exhibitam, fuit adductus; verùm is

hic præferuntur

Digitized by Google

A *ceſſerat, ibique ad obitum uſque, qui anno 893 evenit, arma adverſus Odonem geſſit. Adhæc Arnulphum imperatorem, quò Carolo Simplici, qui, regno pulſus, ejus adverſus Odonem auxilium implorârat, ſuppetias ferret, exercitum in Gallias duxiſſe, ac Pariſios uſque progreſſum, fuiſſe etiam per dies aliquot circa civitatem hanc caſtrametatum, ſcribit; verùm, etſi quidem Carolus Simplex, regno ab Odone pulſus, Arnulphi adverſus hunc anno 89; implorârit auxilium, iſque etiam copias, quæ Carolo ſuppetias ferrent, ſubminiſtrârit, Odo tamen cum exercitu ad Axonam conſedit, eaſque à regni ingreſſu prohibuit. Audi, quî apud Cheſnevum tom. 3 Gallia Scriptorum pag. 128 Annales Metenſes ad dictum annum 893 loquantur.*

21 Carolus, *inquiunt*, vires Odonis ferre non valens, patrocinia Arnulfi ſupplex expoſcit. Æſtivo liquidem tempore jam dictus rex conventum publicum Warnatia civitate celebravit, ubi Carolus venit, & Arnulfum magnis muneribus ſibi conciliat, regnumque, quod uſurpaverat, ex ejus manu percepit. Juſſum B eſt etiam, ut epiſcopi & comites, qui circa Moſam reſidebant, illi auxilium ferrent, & eum in regnum inducentes in ſede regia intronizarent. Sed neutrum horum illi quicquam profuit. Denique Odo rex, hoc audiens, cum exercitu ſuper ripam Axani fluminis ſedit, & copias Arnulphi intrare in regnum nullatenus permiſit. Duces regis, cernentes, Odonem viriliter paratum eſſe ad pugnam, ab eo declinaverunt, & ad propria reverſi ſunt. Carolus in Burgundiam receſſit, &, Odone Pariſius revertente, rurſus regni fines occupat, ſicque alternatim ex utraque parte multi pereunt. *Cùm itaque Arnulphus memorato anno 893, miſſo in Caroli Simplicis auxilium exercitu, Pariſios uſque, uti è jam recitato Annalium Metenſium textu liquet, haud penetrârit, nec aliàs unquam Carolo Simplici ſubminiſtrâſſe auxiliares copias legatur, enimverò id, quod de Arnulpho, Pariſios uſque ſuſcepta in Odonem expeditionis occaſione progreſſo, caſtraque prope hanc civitatem aliquamdiu metato, lucubrationis, de qua hic, author anonymus, uti jam dictum, ſcribit, veritati neutiquam conſonat; cum autem id ita ſit, nec, ſi Arnulphus cum exercitu prope Pariſios aliquando haud conſedit, locum unquam, ut conſideranti pateſcet, habere potuerit modus, quo* S. Dionyſii *corpus Dionyſianis furto à Giſelberto fuiſſe ſurreptum, memoria prodit, tam hinc, quam ex iis, quæ de Ebulone modò dixi, conſectarium eſt, ut modus ipſe, veluti commentitius, rejiciendus certò ſit.*

CAPUT II.

Quî præterea Dionyſiani corporis furtum patratum dicatur, &, quandonam, ſi vel ſic vel aliter reipſa fuerit commiſſum, evenerit.

Dionyſiani corporis furtum, ſi modo, quem Aventinus

M*Odum certè, quo* S. Dionyſii *corpus Dionyſianis monachis ſurreptum atque è Gallia in Germaniam tranſlatum in Lucubratione, à ſeculi* XI *ſcriptore anonymo conſcripta ac à Joanne Baptiſta, Emmeramenſi abbate ac principe, anno* 1750 *vulgata, aſſeruntur, nequaquam admittendum, ſed certò, veluti commentitium, rejiciendum eſſe, cap. proximè præceſſo diluci-dè, nî fallor, oſtendi. Nunc, quî præterea furtum illud patratum dicatur, & quandonam, ſi vel ſic vel aliter patratum reipſa ſit, evenerit, examinare aggredior. Joannes Aventinus Annal. Boic. lib. 4 ſic ſcribit:* Arnulphus, contentus ſorte, quæ præter ſpem oblata erat, ipſam vel Germaniam majorem, quàm ut ab uno commodè regatur, ratus, Franciam Occidentalem fidei tutelæque Ottonis (*communiùs hic ab aliis* Odonis *nomine diſtinguitur*) committit..... Et Otto, quò vicißim Arnulpho gratificaretur, ſacra Galliæ peculiaria ſurripit, Arnulpho tradit; nempe Dionyſium illum Gallorum tutelarem cœlitem, & quem tanti æſtimant, librum auratum atque gemmatum, ob honorem tanti herois juſſu imperatoris Caroli Calvi, rectoris Occidentalium Francorum aureis litteris ſcriptum & ædi ejuſdem Divi ampliſſimæ, in agro Pariſiorum ſitæ, dono datum. E

ſecummet ipſe in concordiam

23 Arnulphus hæc pietatis monumenta Reginoburgii in templo D. Haimerani, tutelaris Boiorum numinis, condidit, ubi adhuc monſtrantur, ... noſque hos dies, quibus illa religionis pignora, ex Gallia furto ſublata, & in Bojariam tranſlata ſunt, in Faſtos & Acta retulimus, & feſtos habemus; *ac deinde, nonnullis adhuc, quæ ad inſtitutum noſtrum haud adeò propè ſpectant, præmiſſis, tribuſque etiam jam ſuprà hic recitatis, quarum unâ Giſelbertus* S. Dionyſii *corpus furatus dicitur, inſcriptionibus tranſcriptis, ſubjungit:* Is Giſalbertus procerum locupletiſſimus fuit, ex compoſito ſacrilegii damnatus, de induſtria monaſterium D. Dionyſii deportatus, libenter à monachis recipitur, cum quibus frequenter bene victitans (nam & habebat, quod dabat, & dabat nemo largiùs) longè gratior factus eſt. Ubi ſatis fidei ſibi haberi videt, ſumptus affatim ſuppeditans, dubiam cœnam, vinum ſtudiosè optimum monachis & contubernalibus omnibus monaſterii regio luxu apparat, in noctem protrahit convivium, illiſque omnibus vino ſomnoque ſepultis tum Giſalbertum ſacrilegium (*Dionyſiani nempe corporis furtum*) perpetrâſſe, litteris proditum eſt. *Aventinus, ſi omnia ejus modò huc tranſcripta verba nudè ſecundum ſe conſiderentur, ſecummet ipſe pugnat. Primò enim ait,* S. Dionyſium *ab Odone Gallis ſurre-*

AUCTORE C. B.

pium ac, quò Arnulpho gratificaretur, principi huic traditum; deinde verò, furto illum à Giſelberto ſublatum, affirmat.

addendus ſuadet.

24 *Verùm, cùm auctores, qui invicem in ſpeciem pugnant, non collidendi, ſed, ſi fieri poſſit, componendi ſint, verba etiam, quibus unus idemque auctor pugnantia ſcribere videtur, ita intelligenda ſunt, ut ſecummet ipſe is non committatur, ſed, ſi fieri poſſit, in concordiam adducatur. Cùm Odo poſt Caroli Craſſi imperatoris mortem in regem à Gallis anno 888 fuiſſet aſſumptus, ad Arnulphum, tum dumtaxat adhuc Germaniæ & Lotharingiæ regem, Wormatiam venit, talemque ibi, ut Annales Freheriani ſcriptoreſque paſſim obvii teſtantur, ſeſe exhibuit, ut cum conſenſu Arnulphi regnare deinceps potuerit, atque hunc, quem devincire ſibi modis omnibus ſtudebat, amiciſſimum etiam ſemper habuerit ad annum uſque 893, quo idem Arnulphus, partim Fulconis, Remenſis archiepiſcopi, litteris, partim Caroli Simplicis precibus motus arma adverſus Odonem movit. Quid ſi ergò* Dionyſium *Gallis ſurripuerit Odo, non quidem per ſe, ſed, ne inde Gallorum cancitaret in ſe odium, clanculum ad id adhibitâ Operâ Giſelberti, ab Arnulpho ad eum hunc in finem miſſi, qui dionyſianos monachos ſimulato monachi induendi propoſito deceperit, ſurreptumque biſce aſtu* Dionyſii *corpus in Germaniam, Odone ei auxilium etiam præbente, detulerit? Adhæc Ebulo, S. Dionyſii abbas, anno 892 in Aquitaniam ſeceſſit, ibique, ut Annales Metenſes teſtantur, ad anni ſequentis* x *Octobris diem, quo in caſtri cujuſdam oppugnatione periit, arma adverſus Odonem geſſit.*

B

fuerit patratum, anno 892, ani, ſi

25 *Quid ſi ergò Odo, ſtatim atque in Aquitaniam Ebulo ſeceſſerat, Dionyſianum monaſterium, quò rebellem ſibi hujus abbatem puniret, occupârit, pretioſum illum, quem Aventinus memorat, Evangeliorum librum ei eripuerit, Giſelberto, quò Arnulpho gratificaretur, Dionyſiani ſurripiendi corporis opportunitatem dederit, idque deinde cùm unà cum dicto Evangeliorum libro in Germaniam ad Arnulphum per eumdem Giſelbertum deferri curârit? Enimverò, ſi res ita geſta ſtatuatur, neutiquam ſecummet ipſe in verbis ſuprà recitatis pugnare dicendus erit Aventinus. Nec hoc tantùm inde habebitur, verùm etiam, quo veroſimilius anno Dionyſianum corpus Gallis, ſi re ipſa modò ſacrum illud pignus penes Ratiſponenſes ſit, fuerit ereptum. Cùm enim, uti è jam dictis apparet, furtum iſtud, ſi in eo partem rex Odo habuit, veroſimiliter non priùs, quàm cùm jam Ebulo, S. Dionyſii abbas, qui, ut dictum, anno 893 obiit, in Aquitaniam anno 892 ſeceſſiſſet, evenerit, conſectarium eſt, ut vel anno 892 vel ſeq. fuerit patratum; cùm autem Arnulphus, Germaniæ rex, anno 893 pro Carolo Simplice bellum Odoni intulerit, nec hunc tunc Giſelberto, quò Dionyſianum corpus, ad Arnulphum deferendum, Dionyſianis ſurriperet, auxiliatum eſſe, veroſimile ſit, conſectarium ulteriùs hinc ſit, ut biſce ſacrum illud pignus eripi veroſimiliùs anno 892 contigerit. Aventinus quidem, è quo ita pii illius, ut tum vocari ſolebat, furti & modum & tempus determinamus, haud citiùs, quàm ſeculo* xv *floruit; verùm ei veroſimillimè duo utcumque prælucerint ſcriptores antiquiores, à quorum uno quidem Odoni, ab altero verò Giſelberto Dionyſiani corporis furtum fuerit adſcriptum. Ita autumo, quòd, ut appareat, ſuprà huc adducta, quæ in ſpeciem pugnant, litteris alioquin mandatarus haud ſuiſſet.*

C

il le, que à recentioribus adſtruitur, modo factum.

26 *Verùm, ſciſcitabitur forſan non nemo, fuerintne ſcriptores illi, qui Aventino prælucêre, admodùm antiqui? Id equidem aſſeverare non auſim; imò verò, cùm ante ſeculum* xi *de* Dionyſii *in Germaniam tranſlatione nihil omnino litteris mandatum inveniatur, veroſimillimè illi ſeculo* xii *aut ſeq. antiquiores haud fuerint; ut in iis, quæ de hac ſcribit, Aventinus, utut duces, ſeſe etiam multò antiquiores, ſecutus, fidem certam atque indubitatum haud mereatur. Hinc forſan factum, ut nonnulli, qui poſt Aventinum floruêre, ſcriptores recentiores nullam omninò, ut ipſe facit, Odoni regi partem in corporis Dionyſiani furto adſcripſerint, idque, metâ hujuſmodi principi iſti non injuſta, ſequenti ferè modo ſtatuerint patratum.* Giſalbertus *ſen, ut alii ſcribunt,* Giſelbertus, *homo Arnulfo imperatori charus, principi huic rem gratam, ſi* S. Dionyſii, *primi Pariſienſium, &, ut tunc putabant, antea Athenienſium epiſcopi, corpus Gallis ſuffurari eique offerre poſſet, ſeſe facturum, ratus, executioni id mandare ſtatuit, conſilium ſuum Arnulfo aperit, hocque illud probante, imò & propoſitum furtum imperante, San-dionyſianum in Francia, quò id committat,* E *monaſterium petit, ſeque eo veluti criminis reus, quò ſanctitate loci ſubduceretur pœnæ, ſimulate confugiſſe. Benignè ab abbate & monachis ſuſceptus ſedulò omnia, quò felicem conſilio ſuo exitum procuret, rimatur, ac inprimis, ut ſibi, illo in loco, tamquam in aſylo, commoranti, facilis ſit ad ſacrum* S. Dionyſii *tumulum acceſſus, modis omnibus ſtudet.*

anno 890

27 *Rebus omnibus ad facinus patrandum compoſitis, abbati & monachis opiparum & lautum inſtruit convivium, convivio cœnam non minùs lautam adjungit, hanc ſtudio multam in noctem protrahit, omnibuſque bene potis ac inde in ſomnum reſolutis, eccleſiam ipſe ingreditur, oſtium tumuli Dionyſiani recludit, thecam ſerâ obſtructam, in qua ſacrum, cui ſurripiendo erat intentus, contineri corpus, didicerat, vi effringit, ſancti Martyris oſſa rapit, ſacriſque ſpoliis onuſtus magnis itineribus in Germaniam fugit, ibique ſanctam prædam Arnulpho imperatori in manus tradit. Atque hic modus eſt, quo, ut dixi, recentiores ſcriptores Dionyſiani corporis furtum conjiciunt patratum; id autem faciunt, quò ſacrum illud pignus, utut ſumma ſemper cura cuſtoditum locoque firmiſſimè clauſo ſervatum, è monaſterio tamen educi atque è regno efferri potuiſſe oſtendant. Verùm quid ſi Giſelbertus, qui id furto abſtulit, homo adeò fuerit induſtrius, ut quaſcumque etiam portas ac ciſtas, utut firmiſſimè clauſas, ſumma dexteritate aperire ac iterum claudere potuerit, iſque, in San-dionyſiano monaſterio, ſeu monachi ibidem induendi, ſeu cujuſcumque rei alterius obtentu, aliquamdiu moratus, locumque, quo* Dionyſii *corpus jaceret reconditum, jam probè edoctus, rara illud, quam callebat, arte è cenotaphio ſeu loculo extraxerit, atque in Germaniam, diu adhuc poſt Dionyſianos monachos furto latente, detulerit?*

F

aut alterò certè è binis ſequi evenit.

28 *Quid ſi etiam ſacrum illud pignus, cùm Remis, quò fuerat Normannorum metu anno 887 delatum, ad San-dionyſianum monaſterium primùm fuiſſet reductum, Dionyſianis monachis dolo ac fraude fuerit ſurreptum? Tunc ſanè magis, quàm alias patuiſſe furum inſidiis ſacrum theſaurum, veroſimillimum eſt, eumque aut ipſomet anno, quo Remis San-dionyſiopolim fuit reductus, aut certè haud dudum poſt, ſi modò penes Ra-*

Digitized by Google

A *Ratiſponenſes ſit, Dionyſianis ſuiſſe ereptum, è mox dicendis pateſcet. Utut ſit, ſi modi omnes, jam aſſignati, quibus Dionyſiani corporis furtum patrari potuerit, fortaſſis diſpliceant, non eſt equidem, cur id nec ulla prorſus ratione alia patrari potuiſſe dicatur. Non pauca, diligentiſſimè cuſtodita ac centum, ut ita dicam, clavibus ſervata, furto ſuère ſublata, quæ quâ ratione furripi potuerint, nemo facilè explicet. Quòd ſi interim, de quo hîc nobis ſermo, furtum jam mox aſſignata, quæ à recentioribus adſtruitur, ratione fuerit patratum, oportet, ut vel anno* 890 *vel altero è binis ſequentibus evenerit. Ita omnino ſtatuendum, quòd, uti inter omnes convenit,* Dionyſii *corpus nec citiùs, quàm cùm id Remis, quod anno* 890 *factum, in Ap. præced. num.* 44 *docui, San-dionyſiopelim ſuiſſet redditum, nec ſeriùs quam anno* 893, *utpote Ebuloni abbati, ſub quo furtum illud patratum, emortuali, Dionyſianis monachis fuerit ereptum. Ceterùm, ſi, ut Eckhartus ſtatuit, à ſolo Giſelberto* Dionyſius *& Gallis ereptus & Emmeramenſi eccleſia fuerit donatus, primum quidem ob cauſam, num.* 5 *hîc jam expoſitam, anno* 893, *poſtremum verò anno* 894 *veroſimiliter evenerit.*

B

CAPUT III.

An vel è Witikindo, vel è ſcriptorum omnium ac nominatim Arnolphi monachi de S. Dionyſii in Germaniam tranſlatione ſilentio locum hanc certò haud habuiſſe, detur evictum.

Mabillonius è Witikindo, commenticium certò eſſe

C *Mabillonius Sæc.* V *Benedict. part.* 1, *pag.* 112, *itemque Annal. Bened. loco non uno, Gerardus du Bois in eccleſia Pariſienſi Hiſt. lib.* 10, *cap.* 5, *Launoyus in* S. Dionyſii *Vita & Miraculis, Obſervatione* XI *& ſeq., multique ſcriptores alii, maximè Galli, ſuprà à nobis memoratam, quâ* S. Dionyſii *corpus San-dionyſianis monachis furto ſurreptum Ratiſponamque ad S. Emmerami eccleſiam tandem delatum traditur, narrationem ſeu potiùs, quod hâc adſtruitur, furtum veluti indubitatam fabulam ac commentum, quòd locum nec habuerit nec habère unquam potuerit, traducunt. Ac Mabillonius quidem, quò meritò id abs ſe fieri oſtendat, dictorum Annalium tom.* 3, *lib.* 39, *num.* 29, *nonnulla de ſurreptis ac in Germaniam delatis* S. Dionyſii *reliquiis modoque, quo id factum à nonnullis adſtruitur, præfatus, mox hunc proſequitur in modum:* Verùm ad refellendam hanc fabellam non aliis auctoribus opus eſt, quàm Germanicis, Witichindo, inquam, Ditmaro & Arnolfo, monacho ſancti Emmerami, qui omnes ſub finem decimi ſeculi ſcripſerunt. *Deinde porrò, poſtquam è Witichindi, Ditmari, Conradi abbatis Urſpergenſis & Sigeberti teſtimoniis, ſuprà à me partim in Ap. proximè pragreſſa num.* 66 *& ſeq. jam adductis, à Carolo Simplice, Francorum rege, in carcere jam detento,* manum pretioſi martyris Dionyſii, auro gemmiſque incluſam, *ad Henricum Aucupem, Germaniæ regem, miſſam fuiſſe, oſtendit, ita ratiocinatur:* Cùm igitur principatu Henrici regis, qui anno viceſimo poſt Arnulfum regnavit, hoc brachium è corpore ſancti Dionyſii detractum ſit, conſequens eſt, ſacrum illud corpus apud Dionyſianos tum ſervatum fuiſſe. Neque enim ante illud tempus Carolo impuberi & nondum regi declarato hoc brachium conceſſum fuiſſe, veriſimile eſt. AUCTORE C. B.

Dionyſiani corporis furtum.

30 *Verùm, cùm Carolus Simplex, dum manum illam, non brachium, ut Mabillonius ait, ad Henricum Aucupem miſit, in carcere, ipſomet fatente Mabillonio, detineretur, tuncque certè eâ, quâ, dare ſibi pretioſum hujuſmodi pignus San-dionyſianos monachos jubere potuiſſet, poteſtate haud fuerit, fuiſſe illam tunc è* S. Dionyſii *corpore detractam, veriſimile pariter haud eſt; cùm autem res ita ſit, oportet ſanè ut Carolus jam inde ab anno circitèr* 919, *quo Henricus Auceps regnare incepit, aut à tempore adhuc anteriori pretioſam illam à Witichindo memoratam* Dionyſii *manum in theſauro ſuo habuerit, eamdemque ex hoc, quo, captivus licèt, nondum penitus fuerit orbatus, extractam ad Henricum Aucupem vel anno* 923 *vel (Ap. præced. num.* 67 *videſis)* 925 *miſerit. Hinc porrò conſequitur, ut ſaltem, contrà ac Mabillonius vult, manum illam, regnante jam Henrico Aucupe, de* S. Dionyſii *corpore fuiſſe detractam, certum haud ſit. Imò verò ſacrum illud pignus, quod* S. Dionyſii manus *à Witikindo nominatur, veroſimillimè ante annum* 890, *quo circitèr San-dionyſianis monachis Sancti corpus ſurreptum narratur, fuiſſe ex hoc detractum, nec, contrà ac Mabillonius etiam exiſtimâſſe videtur, integram exſtitiſſe manum, è jam nunc dicendis pateſcet. Præfatum ſacrum pignus ſeu* S. Dionyſii, *uti à Witikindo vocatur, manus indubiè vel veri Dionyſiani corporis vel alterius, quod ſubſtitutum huic fuiſſet, pars exſtiterit.* E

nulla omnino, ut ex iis,

31 *Quòd ſi hoc poſtremum habuerit locum, argumentum, quod contra aſſertum corporis Dionyſiani furtum Mabillonius proximè huc tranſcriptis verbis è Witikindo deducit, nihil omnino contra id, ut conſideranti pateſcet, evincit; quòd ſi autem primum, ſeu* S. Dionyſii *manum, quam ad Henricum Aucupem Carolus Simplex miſiſſe à Witikindo narratur, genuinam ac veram Dionyſiani corporis partem exſtitiſſe, admittatur, hæc ſanè vel integra manus haud exſtiterit, vel conſectarium erit, ut* S. Dionyſii *corpus, quod vel penes San-dionyſianos in Francia vel penes Ratiſponenſes in Germania monachos ſeculo* XI *medio citra omnem controverſiam exſtitit, tum tamen nec penes hoſce, nec penes illos exſtiterit. Etenim, quò Ratiſponenſes, ſibi* S. Dionyſii *corpus vindicantes, confutarentur, vel anno, ut infrà videbimus,* 1053 *vel haud diu antè in San-dionyſiana Francia abbatia corpus, quod ibidem pro vero* S. Dionyſii *corpore habebatur, fuit detectum, ac, ut Rigordus loco ſuprà cit. teſtatur, duobus dumtaxat de colle, altereque quodam de brachio oſſibus deficientibus, integrum repertum. Porrò corpus, quod, haud diu admodùm ante dictum annum Ratiſponæ inventum,* S. Dionyſii *corpus eſſe, Ratiſponenſes S. Emmerami monachi dixerunt, haud minori integritate, unica dumtaxat eaque minima manûs dextræ particula ei deficiente, exſtitiſſe, univerſi, qui de re tractârunt, affirmant. Cùm itaque tam corpus, quod San-dionyſiani, quàm illud, quod Ratiſponenſes monachi* S. Dionyſii *eſſe tunc dixerunt, duobus manibus fuerit inſtructum,* F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

ſtrullum, confectarium eſt, ut nec hoc, nec illud genuinum ſeu verum S. Dionyſii *corpus, utpote cui jam dudum antea manus fuiſſet detracta, exſtiterit; cùm autem id ita ſit, & tamen, ut jam dictum, genuinum* S. Dionyſii *corpus indubiè penes vel San-dionyſianos vel Ratiſponenſes monachos tum exſtiterit, nihil ſupereſt, quàm ut* S. Dionyſii *manus, quam ad Henricum Aucupem à Carolo Simplice miſſam, Witikindus loco ſuprà cit. refert, non integra Sancti manus, ſed manûs dumtaxat ſeu pars ſeu particula, quam ab integro abeſſe, facilè potuerit haud obſervari, exſtitiſſe dicatur.*

qua in re etiam

32 *Quid ſi ergò aurea illa* Dionyſii *manus, à Witikindo aliiſque memorata, exſtiterit Lipſanotheca, auro gemmiſque ornata, qua, quòd & partem manûs* S. Dionyſii *complecteretur, ſuâque etiam formâ manum referret, manûs etiam nomine fuerit diſtincta? Id enimverò, cùm equidem è jam dictis manus integra eſſe haud potuerit, veroſimillimum mihi apparet, ni etiam manum hujuſmodi ſeu Lipſanothecam penes Carolum Simplicem, mox captivum, facili negotio potuiſſe adhuc eſſe ſuperſtitem, ſive è theſauro regio, ad quem precedentium regum juſſu tranſiiſſet, ſive è monaſterio San-dionyſiano ab ipſomet, priuſquam in cuſtodia detineretur, acceptam. Georgius ab Heckbart in ſuis de Rebus Francia Orientalis Comment. tom. 2, lib. 32, pag. 747, Carolum Simplicem tunc, cùm* S. Dionyſii *manum, à Witikindo aliiſque memoratam, ad Henricum Aucupem miſit, in cuſtodia fuiſſe detentum, præfatus, ac contra Mabillonium iiſdem etiam ferè, quæ jam ſuprà attuli, præmiſſis pag. 748 ſic pergit :* Juſſu ergò Caroli brachium à corpore S. Dionyſii detrahi non potuit. Nec auro, gemmiſque, quibus illud captivus includi faceret, abundavit. Unde ſequitur, manum S. Dionyſii ſive potiùs partem ejus jam diu ante hæc tempora à corpore S. Dionyſii ſeparatam ac auro incluſam gemmiſque ornatam in capella regia aſſervatam fuiſſe, quam Carolus ex theſauro veterum regum, apud ſe reſiduo, Henrico Aucupi miſit, eoque ſigno oſtendere voluit, ſe, quæ dici & promitti fecerat, ſanctè ſervaturum eſſe.

hic adimuntur,

C

33 Manum enim hanc auream, cui incluſa erat pars digiti S. Dionyſii, ſeparatim ſervabant jam diu ante Caroli Simplicis tempora in eccleſia ſua monachi Dionyſiani; atque ſuper eam, tamquam veritatis indicem & perjurii vindicem juramenta ſolennia exigebantur. Mabillonius Sæc. III Benedictino parte II pagg. 343 & ſqq. edidit tres libros "de virtutibus & „miraculis Macarii Areopagitæ Dionyſii ſocio„rumque ejus, „ ut vetus inſcriptio habuit. Horum auctor, ut contenta indicant, & Mabillonius fatetur, ſub Carolo Calvo vixit, & cap. XXIII ea, quæ diximus, confirmat. Cùm enim cap. XX narràſſet, Fardulfum, abbatem S. Dionyſii, anno 792 Carolum M. in Saxonicam expeditionem comitatum eſſe, & "pignora „ſanctorum Martyrum, „ Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii ſecum habuiſſe; atque cap. XXI addidiſſet, "Boſulfum, ipſius abbatis clericum, re„liquias beati Dionyſii„ (quod particulam earum parvulam interpretor) "ſecum in Italiam „quondam tuliſſe &, conſtructa eccleſia in ho„norem ejuſdem præclariſſimi Martyris & de „ſua hereditate ditata, eas poſuiſſe in ea fideli„bus profuturas; „ poſt pauca cap. XXIII ſcribit. "Ejuſdem abbatis tempore homo quidam, „vocabulo Wanilo, in ſervitutem beati Dio„nyſii quærebatur.

D

perſpicuum evadit.

34 „Re ad Lantbertum comitem delata, ju„ramento ſecundùm legem libertatem ſe poſſe „tueri Wanilo reſpondit. Statuta ergò die affuêre „comes & monaſterii præpoſitus, nomine Agle„boldus, habens ſecum partem digiti ſancti „Dionyſii, auro inſtar manus affabre compoſito „incluſam. Proferuntur comitis reliquiæ, ſuper „quas homo juramentum perſolveret. Contrà „Agleboldus præpoſitus rogat, ut ſupra manum, „quam attulerat, juraret. Conſentiente comite „atque judicibus, in clypeo cum aliis reliquia„rum patrociniis indicatrix veritatis manus com„ponitur. Ad quam dum applicare manum ju„raturus Wanilo vellet, ſacrilegum tactum e„vitans, mirabile dictu, aurea manus longè re„ſilivit; ut verò ille manum amovit, divina „virtute acta, reliquias continens aurea manus, „ad priorem locum reverſa eſt. Cumque adhuc „homo, in propoſito perſeverans, manum rur„ſus applicuiſſet, ſicut priùs, ceſſit iterum au„rea manus. Sic illo tum & judicum, tum et„iam ſuâ ſententiâ convicto, virtutem S. Dio„nyſii in commune omnes, qui aderant, ſum„mis laudibus extulêre, per quem Dominus tam „celebre miraculum oſtenditlet. Manus prædicta „inter alia præcipua ornamenta ad memoriam „Martyris appenſa, hodieque à pejerandi auſu „obſtinatos queſque deterret.„ En tibi jam auteam manum, ante Caroli Calvi ætatem confectam, cui pars digiti S. Dionyſii inerat. En eamdem manum, quam Carolus Simplex Henrico Aucupi miſit in ſignum fidei & veritatis promiſſorum ſuorum. En manum fidem facientem narrationi, quæ litteris (*integras has infrà dabimus*) Leonis Papæ IX continetur. In iis enim dicitur, integrum S. Dionyſii corpus Ratiſponæ inventum fuiſſe, "excepta unica & mi„nima manûs dextræ particulâ.„ Hæc ergò particula dextræ manui, ex auro fabrefactæ & gemmis decoratæ, inſerta fuit.

E

ratione evicta dat,

35 Eadem verò hæc manus ſive "particula „minima manus„ aut "pars digiti„ S. Dionyſii, Henrico Aucupi à Carolo Simplice donata & in corpore Ratisbonenſi non inventa, oſtendit, corpus illud, quod 1053 in baſilica S. Dionyſii viſitatum & populo monſtratum fuit, S. Dionyſii non fuiſſe. Corpus enim illud utriuſque manus membra integra habuit, nec ei quicquam, Rigordo teſte, defuit "præter duo oſſa de col„lo, quæ ſunt in eccleſia Vergiacenſi, & os „quoddam de brachio, quod Stephanus Papa „tertius ſecum ad Romanam portavit eccle„ſiam.„ Gallorum ergò argumenta de S. Dionyſio, numquam Ratisbonam tranſlato, nullius ſunt ponderis, & corpus, quod illi oſtentârunt, ſuppoſitionis convictum; validæ verò probationes, quas Ratisbonenſes de poſſeſſione ejuſdem ſancti corporis habent, & Gallis objicere poſſunt. *Ita hactenus ille. Ac è manu quidem, quam à Carolo Simplice ad Henricum Aucupem miſſam, Witikindus loco ſuprà cit. ſcribit, ſacrum* S. Dionyſii *corpus, poſteriori hoc principe jam regnante ſeu anno circitèr* 920, *exſtitiſſe adhuc apud San-dionyſianos monachos ac proin antea in Germaniam tranſlatum haud fuiſſe, nulla omnino ratione à Mabillonio evinci, certum omnino atque indubitatum, tam quæ verbis jam datis differit, quàm quæ jam ſuprà ipſemet attuli, efficiunt; an verò è* S. Dionyſii digiti parte, *in corpore quidem, quod anno circitèr* 1050 *in*

S.

Digitized by Google

A S. Dionyſii *eccleſia viſitatum populoque fuiſſe monſtratum, at non item in corpore, quod Ratiſponenſes* S. Dionyſii *eſſe dixerunt, inventa, genuinum iſthoc exſtitiſſe* S. Dionyſii *corpus, illudque, quod Galli oſtentârunt, ſuppoſitionis convictum, rectè etiam concludas, ſtudioſi lectoris, cùm infrà dicenda expenderis, erit ſtatuere.* AUCTORE C. B.

Dionyſianum Emmerammenſes ab Arnulpho non fuiſſe datum, negative, quod ipſimet

36 *Alterum modò, quo corporis* S. Dionyſii *furtum ſeu fatlam in Germaniam è Gallia tranſlationem veluti commentum Mabillonius explodit, argumentum diſcutiamus. Id, quod, quamvis abnutivum dumtaxat ſit,* palmare *appellat, loco ſuprà cit. repetit ab Arnolfo, ex comite Vechburgenſi S. Emmerami monacho. Hic ſcilicet haud din admodùm, uti ex iis, quæ apud nos tom. 6 Septembris in Comment. Actis S. Emmerami prævio num.* 15 *&* 16 *dicta ſunt, apparet, poſt annum* 1030 *libris duobus, apud Caniſium Lectionum antiquarum edit. Amſtelodamenſis anni* 1725 *tomo tertio à pag.* 103 *inſertis, S. Emmerami miracula eſt complexus; quamvis autem horum lib.* 1 *cap.* 5 *Arnulfi imperatoris in ſanctum Emmeramum benefacta ſingillatim commemoret, prædia ab ipſo data, præclarum codicem euangeliorum dono conceſſum referat, nullam tamen corporis* Dionyſii *mentionem facit. Ac illud quidem argumentum, ut negativum, luculentiori adhuc & validiori modo idem Mabillonius Sec.* V *Benedict. part.* 1 *in ſuis de B. Tutone, Ratiſponenſi epiſcopo, Dilucidationibus proponit. Etenim ita primùm num.* 7 *ibidem ſcribit:* Si hæc tranſlatio (S. Dionyſii *è Gallia in Germaniam*) ab Arnulfo (*imperatore*) facta fuiſſet in eccleſiam S. Emmerammi, eam non omiſſurus fuiſſet Arnolfus, ejus loci monachus, qui tam accuratè beneficia per Arnulfum regem in ſanctum Emmerammum collata recenſuit annis ferè quadraginta (*imo fortè ne viginti quidem*) ante Leonem IX. Quid? Quod de inſigni illo Euangeliorum codice agens, nequaquam illum ex Pariſienſi ſancti Dionyſii baſilica una cum ſancti Martyris corpore allatum dicit, ut vulgo jactant Ratiſponenſes; ſed dono datum ait ab Arnulfo, nulla tranſlati corporis (ubi ſanè occaſio exigebat) mentione facta.

ex ratione non nata, ob quam

37 *Ac deindè num.* 14 *hunc arguit in modum:* Verùm eas (S. Dionyſii *reliquias, Leoni IX Ratiſpona à Sancti-emmeramenſibus exhibitas*) ſancti Dionyſii, Pariſiorum epiſcopi non eſſe inde patet, quòd nemo ante Leonem IX hujus rei meminerit, ne quidem Arnolfus, S. Emmerammi monachus, ubi locus & occaſio exigebat. Is enim, ut jam dixi, loquens de eximio codice Euangeliorum aliiſque donis ab Arnulfo imperatore ſancti Emmerammi eccleſiæ conceſſis nullam omnino mentionem facit de corpore ſancti Dionyſii; quod tamen in primis memorari oportebat, ſi quidem hoc Pariſiis allatum dicunt cum illo codice Euangeliorum, quem ab Arnulfo donatum memoravit Arnolfus. *Verùm, etſi quidem ſint, qui, Ratiſponenſi S. Emmerami eccleſiæ ſeu monaſterio datum fuiſſe ab Arnulpho imperatore* S. Dionyſii *corpus, ſcribunt, ſunt tamen etiam, qui id, non adi iſti ſæva, ſed Ratiſponenſi epiſcopo Tutoni, à quo deinde ad hunc venerit, à principe illo traditum fuiſſe collatum, cúmque, tam qui primum, quàm qui poſtremum aiunt, longiſſimè à re geſta vixerint remoti, non eſt, cur illis potiùs, quàm his ſtandum putemus. Quid ſi ergo iis, qui ſacrum illud pignus ab Arnulpho Tutoni primùm & ab hoc deinde S. Emmerami eccleſiæ impertitum narrant, aſſentiendum? Sanè, re ſic habente, mirum non erit, cur Arnolfus, ſuprà laudatus S. Emmerami monachus, dum beneficia, ab Arnulpho imperatore in S. Emmerami eccleſiam collata, loco ſuprà cit. enumerat, ſacrum hiſce haud accenſeat* S. Dionyſii *corpus, etſi etiam loquatur de inſigni Euangeliorum codice, præfata S. Emmerami eccleſia per eumdem imperatorem donato.*

ſcriptoris illius verbis hic proponitur, argumento haud malibi etiam, uti

38 *Verùm, cùm equidem, eccleſia Emmerammenſi donatum fuiſſe ab Arnulpho* S. Dionyſii *corpus, Ratiſponenſes Leoni IX dixiſſe in litteris, Pontificis hujus nomine inſcriptis infráque hic recitandis aſſeruntur, demus etiam tantiſper, & ipſimet ſacra iſti adi* S. Dionyſii *corpus ab Arnulpho fuiſſe conceſſum, nec ſic, doni hujus nullam omnino loco ſuprà citato ab Arnolfo monacho fieri mentionem, erit mirandum. Id ex iis, quæ ipſemet Mabillonius tom.* 3 *Annalium Benedict. lib.* 39, *num.* 74 *ſcribit, reddamus perſpicuum. Ibidem itaque ſic habet:* Maravenſem Arnulfi expeditionem hoc anno (892) referunt Annales Fuldenſes, in qua rex ſanctum Emmerammum in acie ſibi propitium ſenſiſſe traditur (*loco nempe hic à nobis mox cit.*) ab Arnolfo ex comite monacho, ob idque "per cuncta Noricæ monaſteria gratifica „munera„ miſiſſe. Præ ceteris ſancti Emmerammi monaſterio munificum ſe præbuit, cui "pro gratiarum actione contulit totum palatii „ornatum, in quo erat ciborium quadratum, „cujus auro tectum tabulatum, faſtigium ſerto „gemmarum redimitum„, quod "aureis octo „columellis„ ſuſtentatum erat. "Erant etiam „in eo Euangeliorum libri plenarii, auro & „gemmis tecti, ſcripti, picti ac omnimodis „ornati: è quibus unus eſt cubitalis, opere, „pretio, pondere talis, ut ei non facilè inve„niri poſſit æqualis„. Supereſt apud ſanctum Emmerammum hic codex, aureis litteris exaratus, qualem nuſquam me vidiſſe memini: Inſuper quaſi hæc tantæ principis in ſanctum patronum devotioni non ſufficerent, "argen„team etiam craticulam„, prædicto ciborio ſupponendam, dono dedit. B E

de illa Arnulphi donatione Arnolfus monachus F

39 Adjecit "& pallia„ colore tum ſimilia, tum varia, inter quæ unum, quod unius texturæ erat, "longitudinem triginta cubi„torum„ habebat. Hæc fuſiùs apud Arnolfum, ſancti Emmerammi uno pòſt ſæculo monachum, qui ſanè ſancti Dionyſii, Pariſiorum epiſcopi, corpus omiſſurus hoc loco non fuiſſet, ſi rex Arnulphus illud, uti Emmerammenſes noſtri contendunt, eidem monaſterio contuliſſet. *Ita ille. Verùm Arnolfus, uti quiſque, qui ejus de S. Emmerammi miraculis lucubrationem loco ſuprà cit. inſpexerit, comperiet, verbiſque jam datis ipſemet ſatis inſinuat Mabillonius, ibidem dumtaxat recenſet dona, quibus Arnulphus felicis ſuæ in Maravos ſeu Moravos expeditionis, anno* 892 *vel certè, ut alii ſcribunt,* 893 *confectæ, occaſione munificum ſeſe ergà S. Emmerammi monaſterium altero è duobus illis annis exhibuit; cùm autem id ita ſit, enimverò, ſi, ut factum eſſe poteſt, Arnulfus, non eâdem iſthâc, quâ inſignem illum, uti è Mabillonii verbis intelligitur, Euangeliorum codicem Emmeramenſi monaſterio impertiit, occaſione eidem monaſterio* S. Dionyſii *corpus fuerit largitus, nemiquam etiam, ab Arnolfo ſacrum*

Digitized by Google

AUCTORE C. h.

iſtud pignus loco ſuprà cit. non memorari, evit mirandum. Sunt quidem, qui ambo iſthac dona uno eodemque tempore fuiſſe ab Arnulpho in S. Emmerammi monaſterium collata, aſſeverant; verùm id nec probant, nec, ne fallum ſit, ad ſui veritatem poſtulas aſſertum à Ratiſponenſibus corporis S. Dionyſii *furtum.*

ſilere potuerit,

40 *Et verò ambo prefata dona uno eodemque tempore Emmeramenſi monaſterio haud obtigiſſe, palàm ex eo eſt, quòd id, uti è jam dictis liquet, vel anno* 892 *vel certè ſeq. pretioſum illum Evangeliorum codicem ſit adeptum, nec tamen, ut tertia ex inſcriptionibus, num.* 4 *huc tranſcriptis, fidem facit, ante Tutonis epiſcopatum, qui, quemadmodùm ipſemet Mabillonius Sec.* V *Benedict., part.* 1 *pag.* 110 *& ſeq. dilucidè probat, anno demum* 894 *fuit inceptus, Dionyſianum corpus acceperit. Verùm demus etiam, ſacrum iſthoc pignus inſignemque illum Evangeliorum codicem Emmeramenſibus per Arnulfum imperatorem uno eodemque tempore fuiſſe conceſſum, nec ſic ex Arnolfi de donatione iſthac ſilentio Mabillonius id, quod vult, conficiat. Arnolfus enim non omnia & ſingula, quæ felicis ſuæ in Moravos expeditionis occaſione Arnulphus in S. Emmerami monaſterium contulit, dona loco cit. enumerat. Liquet id ex ipſemet Arnolfo. Ibi enim hic ſcriptor, pretioſo Evangeliorum codice, aliiſque non paucis, quæ tunc monaſterio huic princeps ille impertiit, memoratis donis, mox ſubjungit :* Adjecit (*Arnulphus*) & pallia coloratu paria & varia : inter quæ unum unius texturæ, longitudinem habuit cubitorum triginta. Verùm his quid diutiùs immorandum ? Demum quippe apud S. Emmerammum ſibi juſſit præparari mauſoleum; quò mortem obiturus, eum benigniùs in eccleſiis haberet patrocinantem, quem in terris utcúmque vivens & valens, ſui ſuorumque optavit, immo fecit fore potentem.

in medium

41 *Porrò etſi ſanè, ſi quâ dictus Evangeliorum codex occaſione, eâdem etiam* S. Dionyſii *corpus ad Emmeramenſes venit, peropportunè Arnolfus, ubi de illo, de iſthoc quoque loqui potuiſſet, rationem tamen, ob quam id ſcriptor ille, etiamſi* Dionyſii *è Gallia in Germaniam ac deinde ad S. Emmerami templum tranſlationem habuiſſet perſpectam, facere haud voluiſſe queat, non omnino ineptum reddit in ſua de corpore* S. Dionyſii, *è Gallia in Bavariam tranſlato, Diſſertatione, anno* 1750 *Ratiſponæ typis vulgata, Joannes Baptiſta ſacr. Rom. imp. princeps & Ratiſponæ ad S. Emmeramum abbas, ſuprà adhuc à nobis laudatus. Audi, qui ibidem* § 155, *pag.* 95 *loquatur.* Reliquiæ hæ ſacræ (S. Dionyſii *corpus*) à Tuttone epiſcopo, *ait*, ſimulque abbate ad S. Emmerammum, qui eas ab Arnulpho imperatore acceperat, in muro eccleſiæ abſconditæ fuerunt, nemine illas, ubi poſitæ eſſent, tunc (*Arnolfi nimirum ſeu Arnoldi, ut eum vocant, ætate*) ſciente. Arnoldus noſter monachus citatum ſuum librum "de miraculis S. Emmerami,,, ubi cap. 5 de donatione Arnulphi imperatoris & pretioſo codice agit, Burchardo abbati inſcripſit, qui per ſex annos & octo menſes abbatiam S. Emmerami rexit, mortuus 1036. Scripſit dein "dialogum inter Ammonitium & Collectitium ſub Udalrico abbate 1044. Hæc omnia Arnoldus, antequam fuiſſent inventæ reliquiæ S. Dionyſii, (quod 1052 ſub abbate Reginwardo contigit) ſcripſerat.

42 Quid mirum, ſi Arnoldus, quem ipſe Mabillon & Baronius gravem ſcriptorem appellant, eam hiſtoriam referre noluit, de qua (reliquiis nondum inventis) lis magna inter Gallos & Ratiſponenſes adhuc ventilabatur? Ratisbonenſes eas apud ſe eſſe adſtruebant, ſed nullas reliquias videre licebat, utpote in muro abſconditas. Quid mirum, ſi gravis ſcriptor Arnoldus cauſam inde ſumpſerit, de hac tranſlatione nihil enarrandi? Licèt enim fama communis de hac tranſlatione fuerit, nullæ tamen comparebant reliquiæ. Quid mirum, inquam, quòd Arnoldus id ſilentio involverit? Narravit, librum pretioſum ab Arnulpho imperatore traditum fuiſſe; hunc enim oculis vidit, manibus palpavit; reliquias tamen nec vidit, nec, ubi eſſent abſconditæ, cognovit. Minimè ergò ex hujus Arnoldi ſilentio firmum quid contra hanc tranſlationis veritatem adferri poteſt. Cautè vir iſte gravis cuncta egit. Ideò in libro de Miraculis S. Emmerami nihil de reliquiis S. Dionyſii ſcribere voluiſſe cenſendus eſt, cùm nullas viderit, nec, ubi eſſent, cognoverit. *Ita laudatus Emmeramenſis abbas. Ejus modò meaque de ſilentio, quo Emmeramenſibus ab Arnulpho ſacram corporis Dionyſiani donationem Arnolfus ſeu Arnoldus, è comite monachus, præteriit, jam dicta ſinatoſus lector expendat, diſpiciatque, num hanc velute certò commentitiam Mabillonius ob illud merito explodat. E ſcriptorum, cujus ratio non inepta readi poteſt, ſilentio nihil omnino, nisi inter eruditos omnes convenit, contra factum, de quo tacent, poteſt concludi; cùm autem res ita habeat, allataque modò, ob quas, ut de* Dionyſii *corpore, Emmeramenſibus per Arnulphum donato, Arnoldus locutus haud ſit, factum eſſe poteſt, rationes omnes & ſingula haud facilè, ut appareat, convelli atque elevari queant, enimverò haud melius è jam diſcuſſo Arnoldi ſilentio, quam è ſuprà recitatis Witikindi verbis, à Mabillonio id, quod vult, confici, apparet indubitatum.*

bis adducta, liquet, confiſcare videtur;

ſecus fores. male tamen. Dionyſium è Francia

43 *Quòd ſi tamen, contrà ac futurum reor, etſi autem quiſquam adhuc contrarium animet, contendatque nec ulla è rationibus modò adductis factum eſſe poſſe, ut Arnolfus monachus de* Dionyſii *corpore, Emmeramenſibus per Arnulphum donato, ſi id re ipſa hiſce donatum à principe illo fuiſſet, mentionem haud feciſſet, haud illubenter* (jam ſuprà in hac Appendice num. 6 & 7 dicta videſis) *aſſentiar Georgio Eckharto, ſtatuenti, ſacrum illud pignus, re etiam ipſa, non abs iſto principe ſeu Tutoni epiſcopo, ſeu Emmeramenſi eccleſiæ, ſed loco huic ſacro ab ipſomet, qui id furto è Gallia ſuſtulerat, Giſelberto fuiſſe impertitum. Dici quidem poteſt, id cum Ratiſponenſium, utpote quæ,* S. Dionyſii *corpus Emmeramenſi eccleſiæ ab Arnulpho imperatore donatum, prodat, traditione, in literis, Leonis IX Papæ nomine inſcriptis infráque hic recitandis, expreſſa, apertiſſimè pugnare. Verùm quid tum? Adde etiam, ſi lubet, id ipſum pariter pugnare cum inſcriptionibus, quæ in Emmeramenſi eccleſia, priuſquam in hujus muro corpus, quod adjunctis in tribus hic jam ſuprà num.* 4 *potiſſimùm memoratis lapidibus inſcriptiones alia* Dionyſii *corpus eſſe indicabant, à Reginwardo abbate inveniretur, poſita fuiſſe ab Emmeramenſi abbate Joanne Baptiſta* (*Appendicis hujus num.* 8 *conſule*) *in ſua jam ſæpius cit. Diſſert. memorantur. Enimverò nec hoc, nec illud ibo inficias; aſt quæro modò, an traditio illa genuina ſit ac à primo rei geſtæ capite ſeu principio deducta.*

44

Digitized by Google

A *ad Emmeramenſes non eſſe tranſlatum, conſectarium haud eſſe,*

44 *Quæro etiam, an inſcriptiones, quæ ante inventum à Reginwardo corpus, quod adjuncta inſcriptiones alia* Dionyſii *corpus eſſe indicabant, in eccleſia Emmeramenſi poſita fuiſſe dicuntur, adeò antiquæ exſtiterint, ut antiquitate ſua à rei, quam geſtam memorant, origine haud procul admodum abfuerint. Si affirmando reſpondeas, eniverò ex eo, quòd Arnulfus monachus Dionyſiani corporis mentionem haud faciat, non fuiſſe iſthoc ab Arnulpho imperatore eccleſiæ Emmeramenſi conceſſum, argui non poteſt; neque enim vel mille etiam ſcriptorum ſilentium roboris quidquam habet ad convellendum factum, quod vel traditio, ab ipſamet facti hujus origine deducta, vel ſcriptor quiſpiam æqualis ac fide dignus, vel tandem etiam, quæ ſcriptori hujuſmodi æquivalet, inſcriptio antiqua, haud diu admodum poſt tempus, quo factum illud contigit, confecta ac poſita, facit teſtatum. Quòd ſi verò inſcriptiones illas haud adeò eſſe antiquas, nec tam probæ etiam notæ memoratam Ratiſponenſium traditionem exiſtere reponas, non erit ſane, cur & hæc & illa à vero non aberrare credantur, impedireque adeò non poterunt, quò minùs* Dionyſii *corpus, non ab Arnulpho imperatore, ſed à ſolo Giſelberto & furto Dionyſianis ereptum & Emmeramenſi eccleſiæ donatum cum Eckharto ſtatuatur. Hinc porrò ſeu ex his jam dictis finis, ut, etiamſi quidem forſan,* S. Dionyſii *corpus Emmeramenſi eccleſiæ ab Arnulpho imperatore non fuiſſe conceſſum, è ſuprà memorato Arnolfi monachi ſilentio poſſit concludi, haud pariter tamen inde, quod tamen Mabillonius aliique præcipuè vellent, ſacrum illud pignus nec è Gallia in Germaniam tranſlatum, nec Emmeramenſi eccleſiæ fuiſſe donatum, poſſit inferri.*

B

nec id etiam ex univerſali,

45 *Examinemus modò, anne id ob univerſale, quo Dionyſiani corporis ad eadem illam ſacram tranſlatio ab omnibus quoque ſcriptoribus aliis ſeu æqualibus ſeu ſupparibus præteritur, ſilentium fieri pariter haud queat. Launoyus de* Dionyſii *Vita & Miraculis Obſerv.* XI *ſcriptores haud paucos, qui cùm in Gallia, tum in Germania ab Arnulphi imperatoris tempore uſque ad Leonem IX, ſummum Pontificem, claruêre, recenſet, ac deinde, cùm hi, ut ait, Sanctorum miracula, reliquias harumque tranſlationes diligentiſſimè enumerare aſſueti ſint, nec tamen de delatis S. Dionyſii è Gallia in Germaniam reliquiis loquantur, ex univerſali illorum de re hac ſilentio meritò adverſus Ratiſponenſes lapides ſeu tabulas lapideas, in quibus, ut ſuprà vidimus,* S. Dionyſii *corpus San-dionyſianis in Francia monachis furto à Giſelberto ſurreptum atque in Germaniam delatum traditur, præſcribi, confidenter affirmat. Nec ab eo hac in re Mabillonius, aliique Galliarum ſcriptores abludunt. Et verò, ſi, ut vult Launoyus, aſſerta in tabulis illis Dionyſiani corporis ad Emmeramenſes tranſlatio non potuiſſet non ſtatim tam Germanis, quàm Francis eſſe notiſſima, univerſale certè, quo nihilominus à ſcriptoribus omnibus involvitur, ſilentium valde admodum, nunquam eam habuiſſe locum, argumento exiſteret. Verùm quid ſi clàm ferè omnibus tam Germanis, quàm Gallis fuerit peracta? Sanè nihil, quod rem alio modo geſtam dicere compellat, vel in Leonis IX, contrà ac Launoius vult, Diplomate infrà dando, vel alibi uſquam litteris mandatum invenio.*

C

utpote cujus etiam ratio

46 *Et verò, ſi, ut Eckhartus ſecundum jam ſuprà à nobis dicta ſtatuit, Dionyſiani corporis*

furtum, non Arnulpho imperatori, ſed ſoli Giſelberto adſcribendum ſit, is certè, hoc patrato, è Gallorum, ut primùm poteris, conſpectu & terris, nullo omnino facto ſtrepitu, ſeſe ſubduxerit, nec, cùm in Germaniam eſſet reverſus, rem ſtatim, ne ſacra forſan ſibi eriperentur præda, vulgârit. Quid? Quòd, cùm ad Ratiſponenſes ſacrum Dionyſii *corpus fuiſſet allatum, publica id populi venerationi fuiſſe expoſitum, haud legatur? Timuerint ſcilicet, qui id jam erant adepti, Emmeramenſes monachi, ne Galli de theſauro ſibi erepto ſolliciti ſibi eum modis omnibus curâſſent reddendum. Jam verò, cùm Dionyſiani corporis furtum, ſi, ut patratum eſſe poteſt patratumque ab Heckharto ſtatuitur, fuerit reipſa etiam patratum, parum admodùm, nil è jam dictis verèſimile evadit, notum exſtiteris, eniverò mirum non eſt, id nec à ſcriptoribus, a Launoyo loco ſuprà citato recenſitis, nec ab illis aliis ſeu Gallis ſeu Germanis, qui ab anno* 890, *quo circiter dicitur commiſſum, uſque ad tempus, quo de eo Leo IX, anno* 1048 *Pontifex creatus, perhibetur locutus, floruêre, commemorari. Quòd ſi porrò idem furtum imperatoris Arnulphi juſſu fuerit à Giſelberto patratum, nec, hoc etiam dato, quidquam contra illud ex univerſali, quo à ſcriptoribus omnibus tum æqualibus, tum ſupparibus involvitur, ſilentio poteſt confici. Joannes Baptiſta, ſuprà adhuc laudatus Emmeramenſis abbas, in dicta ſua de* S. Dionyſio *è Gallia in Germaniam tranſlato Diſſertatione, nonnullis primùm de argumenti abnuitivi vi § 155 in medium adductis, pag. 94 ita præterea loquitur:* Addam ego, facilè illos ſcriptores (*à Launoyo aliiſque laudatos*) hoc factum (S. Dionyſii *è Gallia tranſlationem*) latêre potuiſſe. Cùm enim Arnulphus imperator illud corpus S. Dionyſii furto è Francia in Bajoariam tranſtulerit, furtum hoc ſilentio & dolo factum ſcriptores plurimos latere potuit.

AUCTORE C. B.

E

non inepta

47 *Ita ille; verùm hic celſiſſimus ſcriptor, quod benâ ejus veniâ dictum ſit, haud ſatis ſibimetipſi videtur conſtare. Etenim Diſſertationis ſuæ mox dictæ § 148, pag. 46 ſequentem etiam ſcribit in modum:* Tranſlationis hujus (*quâ ſcilicet Dionyſianum corpus è Gallia in Germaniam fuerit delatum*) fama ſtatim per Germaniam & Galliam invaluit. *Quòd ſi autem, ſtatim atque* S. Dionyſii *corpus furto ſurreptum atque è Gallia in Germaniam fuerat delatum, rei hujus fama per Galliam ac Germaniam ſeſe diffudit, qui factum eſſe poteſt, ut vel ſcriptores plurimi anno* 1052, *quo circiter* S. Dionyſii *corpus apud ſeſe ſuiſſe inventum, Ratiſponenſes contendunt, anteriores tranſlationem illam ignorârint? Quid ſi ergò Arnulphus, cùm à Giſelberto* S. Dionyſii *corpus, quod hic, illo jubente, fuerat furatus, accepiſſet, id vel aliquamdiu penes ſe, re cum paucis tantùm, ut Gallorum, qui ſacrum theſaurum, ſi, quò ea deveniſſet, habuiſſent perſpectum, repetituri indubiè fuiſſent, importunas preces devitaret, ſervârit, vel, ſi ſtatim is princeps ſacrum pignus aut Tutoni aut Emmeramenſibus monachis donavit, id hi mox, re pariter cum paucis tantummodò, quò ſibi à Gallis caverent, communicata, occultârint? Enimverò nihil omninò, quò minùs ita rem geſtam arbitremur, obſtare videtur; quod ſi autem, ut potuit, ita etiam reipſa ſit geſta, pauciſſimis ſanè initio nota exſtiterit, eamque adeò, attributo etiam Arnulpho imperatori Dionyſiani corporis*

F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

furio à ſcriptoribus æqualibus ſupparibuſve ſilentio involvi, mirum haud erit. Laudatus quidem abbas, quo ſtatim atque Dionyſius *Ratiſponam* fuerat tranſlatus, tranſlationis hujus famam per Germaniam & Galliam invaluiſſe probet, antiquas quaſdam eccleſiæ Emmeramenſis inſcriptiones loco proximè cit. adducit.

48 *Verum quid ſi hæ non priùs, quàm cùm jam centum fere poſt rem geſtam anni eſſent elapſi, è perſeverante apud Emmeramenſes de tranſlato ad ſe* Dionyſio *traditione fuerint confictæ? Certè, antiquiores eſſe, nemo quidquam evincunt, quæ celſiſſimus author ibidem profert; cùm autem id ita ſit, ex illis ſanè, quod vult, probatum haud dat. Nec id etiam præſtat è litteris, Leonis IX Papæ nomine inſcriptis, in quibus lis de ſacroſanctis* Dionyſii *oſſibus dirimendæ Gallos inter & Ratiſponenſes ventilata fuiſſe aſſeritur. Id ex iis, quæ infrà, cùm meum de litteris hiſce judicium feram, adducturus ſum, manifeſtum evadet. Ex iiſdem quidem conſectarium ſimul erit, ut dim ſaltem, imò triginta forſan aut etiam quadraginta propemodum ante ſeculum* XI *medium annis, non ſolùm per Germaniam, ſed & per Galliam tranſlationis Dionyſiana fama increbuerit, aut ſaltem, quæ tranſlationi hujus fuiſſe locum prodebat, obtinuerit traditio; verùm, etſi id ita ſit, ſilentii tamen, quo etiam intra quadraginta illos triginta ve annos, ſeculum* XI *medium proximè pregreſſos,* Dionyſii *tranſlatio à ſcriptoribus prorſus omnibus, utut forſan tum occaſionem etiam de ea loquendi nactis, prætereatur, ratio haud inepta reddi poteſt, hunc que in finem reſponderi rerum quidem alios tranſlationem illam ignoraſſe, alios verò eam, utut forſan cognitam, idcirco tamen, quòd, Gallis ſacrum illum theſaurum ſeſe poſſediſſe ac perrò, quidquid contrà Ratiſponenſes aſſererent, adhuc poſſidere contendentibus, rem minimè crederent, aut ſaltem de ejus veritate dubitarent, commemorare haud voluiſſe. Pari etiam modo reſponderi poſſet, etſi etiam, ſtatim atque* Dionyſius *furto in Germaniam fuiſſet delatus, tranſlationis hujus famam per Germaniam & Galliam invaluiſſe, foret dicendum.*

reddi queat.

B

49 *Sanè ſcriptores non tantùm res, quas ignorant, ſed frequenter etiam, quas haud ſatis habent perſpectas, ſilentio involvunt, ita ſibi faciendum rati, ne vel temere quidquam affirment, vel errandi ſeſe periculo exponant; cùm autem id ita ſit, nec ſatis, Germanis & Gallis de re adhuc litigantibus, Dionyſiani corporis furtum haberetur compertum, certè vel ſilentii, quo à ſcriptoribus omnibus, per Launoyum memoratis, furtum illud involvitur, reddi poteſt ratio non inepta, vel ſaltem rerum nemini idem ſilentium debere videri, ex aliis, jam ſuprà adductis, liquet; ut ſanè ex hoc, numquam fuiſſe furto iſti locum, indubitanter nequeat concludi. Quid plura? Fuit, ut mox viſuri ſumus, anno circiter* 1050 *ſcrinium argenteum, cui* S. Dionyſii *corpus à Dagoberto I, Francorum rege, incluſum fuiſſe, credebatur, coram innumerabili populi multitudine Dionyſiopoli apertum ac viſitatum, & tamen viſitationis hujus, utut, multis epiſcopis, abbatibus, regni optimatibus ac ipſomet regis fratre præſentibus, maxima cum ſolemnitate peractæ nullus omnino ſcriptor ante Rigordum & Haimonem, qui ambo ſub ſeculi* XII *finem ac prope centum, & quod excurrit, annis poſt rem geſtam floruêre, mentionem fecit. Uti igitur ob ſcriptorum omnium ab anno circiter* 1050 *uſque ad annum circiter* 1190 *de dicta viſitatione ſilentium*

Scriptorum omnium ſilentio poteſt inferri.

C

nemo hanc revocat in dubium, ita nec Dionyſii D
è Francia Ratiſponam tranſlatio ob ſcriptorum paulò dumtaxat longius de ea ſilentium in dubium revocanda, neanum ut certò falſa ac commentitia, traducenda videtur.

CAPUT IV.

An è ſcrinii Dionyſiani viſitatione, anno circiter 1050 facta, ſtatuque, in quo & id, & corpus, quod complectebatur, fuit repertum, eſſe iſthoc certò Dionyſii corpus, fuerit probatum.

Mabillonius in Harmonia cujus item

Mabillonius Sæc. V *Benedict. pag.* 112 *nonnulla jam ſuprà diſcuſſa de ſilentio, quo Dionyſiani corporis furtum Arnoldus monachus præteriit, itemque de* S. Dionyſii *manu, à Carolo Simplice ad Henricum Aucupem miſſa, in rem ſuam contra Ratiſponenſes, Dionyſianum ſibi vindicantes corpus, præfatus, ita mox pergit:* Sed quod omnem evincit difficultatem, miſſis Leonis Papæ IX ad Henricum, Francorum regem, & regni epiſcopos litteris de prætenſa corporis S. Dionyſii apud Ratiſponenſes manifeſtatione, ſtatim Henricus ipſe Hugoni abbati Dionyſiano mandavit, ut S. Dionyſii loculo ſolemniter reſerato, diſpiceretur, an ſacræ ejus reliquiæ re vera furto ſublatæ fuiſſent. Id incunctanter aggreſſus eſt Hugo, diemque ſolemni detectioni indixit "ſub die „quinto Iduum Januarii.„ (*Haimo apud Felibianum habet* ſub die v. Iduum Junianum) Ipſo die frequenti epiſcoporum, abbatum, procerumque conventu reſeratus eſt ſancti Martyris tumulus ac loculus: ubi reliquiæ integræ cum loculo pretioſiſſimo repertæ, nulla violati tumuli ſpecie apparente. Ejus rei hiſtoriam retulit Haimo, ſancti Dionyſii monachus, in libello inedito, quem alteri Hugoni abbati nuncupavit. *Haimonis, San-dionyſiani monachi, libellum, qui, cùm Sæc.* V *Benedict. part.* 1 *ederet Mabillonius, ſeu anno* 1685 *editus nondum erat, poſtea Felibianus, ad San-dionyſiana ſua Hiſtoria, anno* 1706 *vulgata, calcem in lucem emiſit. Nec id tantùm præſtitit; verùm etiam tempus, quo Haimo ille floruit, determinavit. Etenim ita ferè in præfata ſua Hiſtoria pag.* 122 *ſcribit: Haymo ſeu Haimo ſuam de detectione corporis* S. Dionyſii *relationem ſeu incubrationem in epiſtola, quam hac in capite præfixit, Hugoni abbati inſcripſit.* F

hic definitur, Dionyſiani, quo anno circiter 1050 locum habuit,

51 *Verùm cùm nullam omnino, è qua colligas, quo ſeculo ſeu hic ſeu ipſemet vixerit, epocham notet, ac tantùm, ſeſe diu poſt rem geſtam ſcribere, inſinuet, credibile eſt, imò vero indubitatum, Hugonem illum, de quo loquitur, non eſſe hujus nominis abbatem, ſub quo* S. Dionyſii *corporis detectionem ponit, ſed, ut verbis jam datis Mabillonius etiam inſinuat, alterutrum ex ejuſdem nominis abbatibus, qui* S. Dionyſii *abbatiam, regnante Philippo Auguſto, moderati ſunt. Ita ferè, ut dixi, Felibianus, & ſanè rectiſſimè, ut ex Haimonis, quam hic memoravi, epiſtola evadit*

Digitized by Google

A *dit perſpicuum; cùm autem Philippus Auguſtus ſub ſeculi* XII *finem ac* XIII *initium regnârit, Haimonem tum quoque floruiſſe, conſectarium eſt. Parvò, etſi adeò is a corporis* S. Dionyſii *detectione, quam dicta Incubratione deſcribit, centùm ampliùs annis vixerit remotus, nemo tamen, quin detectio illa ſeu potiùs ſcrinii Dionyſiani viſitatio habuerit locum, revocat in dubium; verùm in anno, quo facta ſit, inter omnes haud convenit. In titulo, quem apud Felibianum Haimonis Incubratio præfert, anno circiter* 1050 *facta aſſeritur, tumque etiam re ipſa, utpote haud dudum poſt corporis Dionyſiani Ratiſponæ inventionem peracta, haud dubiè evenit. Verùm, eam tum demum, cùm Ratiſponæ, Leone IX Papa ibidem verſante, de elevando, quod Reginwardus abbas invenerat, quodque* Dionyſii *eſſe dicebant, corpore actum fuiſſet,* ſub die v. Iduum Juniarum *habuiſſe locum, Haimo memoriæ prodit; quòd ſi autem res ita habuerit, ſanè, cùm tunc Leo, uti ex Hermanno Contracto facilè colliges, non priùs quàm cùm jam æſtas anni* 1052 *multùm eſſet provecta aut etiam præterita Ratiſponæ exſtiterit, conſectarium fit, ut, ſi Haimoni hîc, quod*

B *tamen non immeritò revocari poſſe in dubium, infrà oſtendam, fides adhibenda ſit, prædicta Dionyſiani corporis ſeu potiùs ſcrinii viſitatio anno* 1053, *utpote haud dudum poſt id, quod, ut Haimo ait, Ratiſponæ, Leone* IX *ibi præſente, acciderat, peracta, locum indubiè fuerit ſortita. Porrò Mabillonius, tum* S. Dionyſii *corpus, reſerato, in quo jacebat, loculo, integrum fuiſſe repertum, verbis jam datis indicare videtur; verùm id Haimo, quem nihilominùs laudat, nullâ omninò ratione tradit.*

ſcrinii viſitationem

52 *Perſpicuè id quiſque intelliget, qui di-*
Eam Haimonis Incubrationem ſeu libellum e-
volverit, aut, ſi forſan San-dionyſiana Felibiani Hiſtoria, in qua, ut dixi, exſtat, ad manum non ſit, idem ex inſpectâ S. Dionyſii *Sociorumque ejus, quam tom.* IV *Franc. Scriptorum pag.* 157 *& quatuor ſeqq. Cheſneus è Ms. bibliotheca Thuana codice publici juris fecit, corporum Detectione, ſub Henrico I, Francorum rege, facta comperiet. Hæc enim ipſiſſimis eſt Haimonis de eadem ſacrorum illorum pignorum detectione libellus, priori dumtaxat capite & auctoris ſeu Haimonis, quibus locis de* S. Dionyſii *reliquiarum integritate nihil, ad Hugonem, beati Dionyſii abbatem, epiſtolâ mutilus. Ita id habere, Incubrationes illa ſeu, ut exactiùs loquar, duo illius, quæ non niſi una eſt, Incubrationis exemplaria, quorum unum apud Cheſneum, utut initio, ut jam dixi, mutilum, alterum apud Felibianum exſtat, invicem collata manifeſtum efficient. Mabillonius Annal. Benedict. tom.* 4, *lib.* 60, *num.* 34 *è Cheſnei tom. proximè cit. compendio exhibet, non quidem integram Haymonis Incubrationem, ſed omnia ſaltem, quæ ad* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici *&* Eleutherii *corporum detectionem propriè ſpectant. Ut nihil omninò ex hac contra Dionyſiani corporis furtum poſſe confici, vel ex ipſomet Mabillonio ſtudioſus lector perſpiciat, verba omnia, quibus eam ex Haymone loco cit. exponit, huc idcircò, quòd vel lecta rei hîc probandæ oſtenſuræ veritatem ſint, tranſcribo. Sic habent:* Ubi ex nuntiis reſcivit Henricus, Francorum rex, quæ Ratiſponæ anno ſuperiori (1052 *nempe*) acta fuerant, inventum ſcilicet fuiſſe in baſilica ſancti Emmerammi quoddam corpus, quod ſancti Dionyſii, Pariſiorum epiſcopi, eſſe, Ratiſponenſes jactitabant; ne hæc opinio ſperaret latiùs, demumque invaleſceret, loculum, in quo ſancti Dionyſii corpus in ejus monaſterio ſervabatur, publicè referandum, ejuſque ſacras reliquias frequenti multitudini oſtendendas curavit.

AUCTORE C. B.

53 Hujus rei causâ per Hugonem, Dionyſianum abbatem, epiſcopos, abbates & clericos auctoritate regia ad hanc ſollemnitatem convocari juſſit. Præmiſſis jejuniis, ad eondictum diem, id eſt, ad v Idus Januarias (*Haimo habet* Junias) convenit epiſcoporum, abbatum, clericorum & promiſcui ſexûs plurima multitudo. Illic etiam vice regis adfuit Odo eius frater cum multis proceribus. Sancti Dionyſii duorumque eius Sociorum corpora in ſcriniis argenteis juſſu Dagoberti regis fabrefactis & diligenter obſeratis, ad id tempus repoſita erant poſt altare in crypta multæ profunditatis, & recluſa in alia cryptula auro & gemmis extrinſecus decorata, in qua ſub duabus feris etiam Chriſti Domini clavus & corona ſimul aſſervabantur. Prolato in medium ſcrinio, in quo ſancti Dionyſii corpus reconditum erat, & non ſine difficultate reſerato, reperta ſunt ſacra ejus oſſa, obvoluta pallio tantæ vetuſtatis, ut inter manus tenentium in pulverem redigeretur. Extracta è loculo oſſa circumſtantibus oſtenſa fuêre, alioque involuta pallio, quod rex eò præmiſerat. Tum ſollemni pompa deportatum ſacrum corpus, quod per quindecim continuos dies ſuper altare princeps expoſitum fuit. Rigordus, Dionyſianus cœnobita, in Vita Philippi Auguſti meminit hujus detectionis. *Ita Mabillonius, recenſens etiam deinde epiſcopos, abbates alioſque illuſtriores brevitatis causâ hîc à me non nominandos viros, qui detectioni interfuerunt; verum nihil præterea, quod difficultatem omnem ſeu* S. Dionyſii *corpus penes San-dionyſianos in Francia monachos tum adhuc fuiſſe aſſervatum, evincat, de relata ab Haymone corporis Dionyſiani detectione adjungit, nec quidquam in hac hujuſmodi, prout modò recitatis Mabillonii verbis narratur, occurrit; ut ſanè, ſupra huc num.* 50 *tranſcriptis verbis confidentiſſimè à Mabillonio aſſeri contrarium, ſubeas mirari. Putavitne forſan hic ſcriptor, id, quod jam dictum, idcircò è corporis ſeu potiùs ſcrinii Dionyſiani detectione dari evictum, quòd, cùm tunc ſcrinium argenteum, in quo* S. Dionyſii *corpus à Dagoberto depoſitum fuiſſe credebatur, fuiſſet reſeratum, corpus in eo fuerit repertum?*

reſert; verbum è corpore, quod in hoc turre fuit inventum,

C

F

54 *Verùm quid ſi, an corpus, in ſcrinio argenteo, quod corpori Dionyſiano Dagobertus confici juſſerat, repertum, genuinum ac verum exſtiterit* S. Dionyſii *corpus, revocetur in dubium? Certè Haymo nullius uſpiam ſeu ſigni ſeu tituli, corpori reperto adjuncti, è quo, id verum eſſe* S. Dionyſii *corpus, conſiterit, mentionem facit. Ac re quidem ita habente, è corpore ſanè, quod in Dionyſiano loculo ſeu ſcrinio fuit repertum, genuinum* Dionyſii *corpus penes Dionyſianos tum fuiſſe, concludi haud poſſe videtur. Joannes Baptiſta, Emmeramenſis jam ſupra laudatus pluriſque adhuc infrà laudandus abbas, in ſua, de qua jam antè, Diſſertatione, pag.* 111, *minimè à ſe, corpus, quod in Dionyſiano Dagoberti loculo tum, cùm memorata ab Haymone Sanctorum noſtrorum detectio fieret, fuit repertum, genuinum ac verum exſtitiſſe* S. Dionyſii *corpus, concedi præterea, ita mox proſequitur:* Quale ergò corpus illud fuiſſe dicam, vel conjiciam? Citò

haud quaquam quòd, quemadmodum Emmeramenſis abbas

Digitized by Google

AVCTORE C. B.

me expedirem, si id dicerem de Gallis monachis ad S. Dionysium, quod illi de monachis ad S. Emmeramum dicere non erubescunt. Memini enim, dum Parisiis in monasterio S. Germani à Pratis ab anno 1721 usque 1723 moratus fueram, sæpiusque ad celeberrimum monasterium S. Dionysii, congregationi S. Mauri unitum, hospes accesseram, semper cum maxima charitate susceptus à sodalibus nostris, memini, inquam, me aliquando legisse in festo detectionis Reliquiarum S. Dionysii, in Lectionibus 2 Nocturni hæc verba: "Monachi S. Em„meramі invenientes corpus, nescio cujus ho„minis, dixerunt, esse corpus Areopagitæ &c; „ citò, inquam, me paribus verbis expedire possem, dicens: "Monachi S. Dionysii, detegentes „corpus, nescio cujus, dixerunt, esse corpus „Areopagitæ.„

Joannes Baptista verbis hic datis suspicatur,

55 At nollem tali me liberare modo. Constat, in hoc undequaque celebratissimo monasterio multa Sanctorum corpora contineri; uti ex libello, 1721 Parisiis impresso, patet, quem ab ipsis sodalibus meis Sanct-dionysianis accepi; B in quo descriptæ sunt variæ reliquiæ Sanctorum, ibidem in ecclesia quiescentium. In summa ara absconditæ seu clausæ sunt reliquiæ S. Dionysii, ut aiunt, & SS. Rustici & Eleutherii. Jam, postquam Gisalbertus jussu Arnulphi imperatoris sacras Dionysii reliquias furatus est, quid monachis reliquum fuit? An id publicè fateri & divulgare consultum fuisset? Minimè. Ad piam ergò fraudem pariter illos ob angustias undique prementes confugere potuisse, idque nec vero simili nec conjecturis, facillimè ita nascentibus, contrarium esse videtur. Hos afflictos monachos, ablato Patrono regni, summè vigiles fuisse, facilè quisque sibi persuadere poterit, ut tale furtum & furti damnum redintegraretur. Dum pluribus Sanctorum corporibus ecclesia ista ornata fuerat, facilè corpus alterius Sancti in hujus locum succedere potuit; talique fraude pia cultui Sanctorum, qui præcipuè in Deum tendit, nil fuisset derogatum. Non enim ossa tantùm veneramur, quæ nullam in se continent virtutem, "sed ossa hujus Sancti, „ meliùs, "hunc Sanctum veneramur.„ Si ossa quævis obtrudere quis præsumeret ad cultum alicujus Sancti instituendum, pessimè is faceret; at, si corpus alicujus Sancti pro alterius Sancti corpore colatur, tunc Sanctus colitur, & ossa tantùm cultu respectivo ad Sanctum: Deus autem præcipuè in omnibus & præ omnibus. Scimus, in variis ecclesiis corpora Sanctorum coli; scimus etiam, non rarò corpus hujus Sancti in ista ecclesia veneration exponi, quod tamen in alia ecclesia simul colitur.

C

à Dionysianis Sancti alterius corpus

56 Cultus divinus per hoc neutiquam fœdatur; Deus enim colitur in Sanctis suis, sive horum corpora deinde sint in hac vel altera ecclesia. Cultus enim reliquiarum solùm respectivus est. *Ita ille; & sanè, ut mihi equidem apparet, neutiquam ineptè. Verùm, paucis adhuc interpositis, subjungit:* Interea ex.... libro, quem presbyter quidam ad Reginwardum abbatem sæculo XI scripsisse perhibetur, & ex ejus cap. 37 & 38 in historia translationis S. Dionysii similia leguntur: quòd Ebulo, abbas S. Dionysii, detecto furto & ablato S. Dionysii corpore, angustiis circumdatus, lacrymans & ingemiscens, pedibus Arnulphi imperatoris advolutus, S. Dionysium suum sibi reddi inclamaverit. At Arnulphus imperator id neutiquam fecit, ad hoc se tantùm exorari passus, ut promitteret, si D Ebulo abbas pretiosum Euangelii librum thesauri monasterii sui (Arnulpho) traditurus esset, se (Arnulphum) quoddam os S. Dionysii redditurum fore. Ageret ergò Ebulo abbas, & secum reliquias cujusdam Sancti ad Arnulphum imperatorem deferret, à quo esset accepturus os S. Dionysii; illud cum ossibus hujus Sancti, quæ attulisset, conjungeret & sic in ecclesiam suam referret, diceretque, se lacrymis & dono Euangeliorum libri sacras S. Dionysii reliquias denuò recepisse. Vide inferiùs in historia translationis S. Dionysii caput 37 & 38. *Verba ferè omnia, quibus duo isthæc Lucubrationis hic laudata capita concipiuntur, jam suprà in hac Appendice cap. 1 hinc transcripsi, cùmque ibidem etiam, quæ in iis de Ebulone abbate narrantur, vera esse non posse, dilucidè ostenderim, ea sanè hìc veluti apprimè vera Emmeramensis proximè laudatus abbas perperam amplectitur.*

subsitiuerunt Dionysiano forsan simile, pomes aliud. E

57 *Verùm, etsi id ita sit, rectè equidem, ut jam dixi, affirmat, facilè factum esse posse, ut Dionysiani monachi, cùm surreptum eis fuisset* S. Dionysii *corpus, aliud huic è Sanctorum, quæ magno apud ipsos numero servantur, corporibus subrogârint. Et verò, fraudi hujusmodi interdum re etiam ipsa fuisse locum, Muratorius Italic. medii evi Antiquitatum tom. 5, col. XI non obscure primùm docet, ac deinde subjungit:* Egregius est in hanc rem locus Guiberti Novigentensis abbatis, qui circiter annum MCXII ita scribebat: "Considerandus etiam sub „hac occasione plurimus quidem, sed non „pernicios error, qui Gallicanas præcipuè „de Sanctorum corporibus obsedit ecclesias: „istis illum, illis eumdem seu martyrem seu „confessorem se habere jactantibus, quum duo „loca non valeat occupare integer unus.„ *Georgius ab Eckhart suorum de rebus Franciæ Orientalis Comment. tom. 2 pag. 745, scrinii Dionysiani visitatione, in qua, dum sæculo circiter XI medio fuit peracta, ossa in scrinio illo reperta populoque per quindecim dies ostensa fuisse perhibent, sibi objecta, ita respondet:* Lubenter hoc concedo. Sed hæc quæstio primaria est, an non monachi Dionysiani, cùm corpus S. Dionysii ablatum esse sentirent, aliud tubstituerint demortui hominis sceleton. Piæ enim ejusmodi fraudes non insolitæ fuerunt. Quot, quæso, F capita S. Johannis proferuntur? Unum tamen solum genuinum, cætera supposititia esse debent. SS. Crispini & Crispiniani ossa Suessionenses & Osnabrugenses sese apud se habere affirmant. Nota est concertatio de corpore S. Benedicti inter Casinentis & Floriacenses monachos. Caput Caroli Magni Aquisgrani & Osnabrugæ ostenditur. SS. Martyrum Eobani & Adelarii corpora Erfurti adhuc esse asseruntur, & memini, me juvene, eadem ibi inspecta esse.

certò hoc tum fuisse consequatur.

58 Sed series abbatum Fuldensium, ab anonymo coævo conscripta, ait, Huoggi abbatem Fuldensem "Sanctos martyres Eobanum & A„dalharium asciviste & partem corporis S. Viti, „arisque in eorum honore structis & dicatis, „honorificè requiescere feciste.„ Mille hujusmodi exempla addi possent; sed hæc sufficiunt. *Hæc ille, amisso Dionysiano corpori corpus aliud (Sanctine, an alterius cujuscumque mortui hominis, non edicit) suppositisse Dionysianos monachos, suspicari sese, non obscurè insinuans. Et certè, utcumque res habeat, hosce equidem monachos, si Dionysianum corpus furto verè amiserint,*

Digitized by Google

A *ſerint, hunc ſuiſſe Sancti alterius corpus ſubſtitiſſe, à veritatis ſpecie minùs abhorret, quàm Emmeramenſes monachos*, invenientes corpus, neſcio cujus hominis, *id eſſe* S. Dionyſii *corpus, ſine ullâ ſolidâ ratione affirmâſſe. Jam verò, cùm id ita ſit, nec corpus, quod in ſacta anno circiter* 1050 *loculi Dionyſiani viſitatione ſuit inventum, ullum ſibi ſeu ſignum, ut jam dixi, ſeu titulum, qui id eſſe* Dionyſii *corpus, indicârit, habuerit adjunctum, enimverò è viſitatione illa ſeu è corpore, quod, cùm hæc fieret, in Dionyſiano loculo ſeu ſcrinio ſuit inventum, nihil omnino, quo verum ac genuinum* S. Dionyſii *corpus penes Dionyſianos tum ſuiſſe fidem facias, poteſt inferri. At verò, inquies, Rigordus in Philippi Auguſti Geſtis apud Cheſnetum tom. 5 Gall. ſcriptorum pag.* 18 *de Henrico I, Galliarum rege, ſic ſcribit:* Iſte Henricus, auditis rumoribus, quòd in Alemannia, in civitate Ratiſpona, in abbatia S. Emmerami martyris, inventum ſuit quoddam corpus, quod dicebant eſſe Dionyſii Areopagitæ, miſit nuntios ſuos ad Henricum imperatorem cum litteris ſuis, ut diem elevationis illius protelarent, quò uſque per certos nuntios, B utrum corpus Hieromartyris Dionyſii Areopagitæ, Athenarum archiepiſcopi, diſcipuli apoſtoli Pauli, in Francia in eccleſia, quam Dagobertus fundaverat, eſſet vel non, pleniſſimè certificaretur. Quo audito, imperator miſit magnos viros & ſapientes in Franciam, ut planè rei veritatem agnoſcerent.

59 Viſis nuntiis imperatoris, Henricus rex, convocavit archiepiſcopos, epiſcopos & barones totius regni, & cum Odone, cariſſimo fratre ſuo ad eccleſiam beatiſſimi martyris Dionyſii miſit. Facta autem oratione, allata ſunt tria vaſa argentea, Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii coram omni populo, diligentiſſimè ſigillata; &, aperto vaſe beati martyris Dionyſii totum corpus ipſius cum capite inventum eſt, exceptis duobus oſſibus de collo, quæ ſunt in eccleſia Vergiacenſi & oſſe quodam de brachio, quòd Stephanus tertius ſecum ad Romanam portavit eccleſiam, & poſuit in eccleſia, quæ hodie ſchola Græcorum vocatur. Hoc videntes univerſi populi cum lachrymis & ſuſpiriis puras manus levantes ad Dominum, Deo & beatæ Mariæ Virgini & ſanctis Martyribus ſe commendantes cum gaudio receſſerunt. Tunc nuntii, qui miſſi fuerant, ad imperatorem citiſſimè revertentes, ſuper his, quæ viderant & audierant, imperatorem pleniſſimè certificaverunt. Hoc fuit factum tempore Leonis Papæ IX anno Domini MLI; *cùm autem de eadem, de qua hîc nobis ſermo, loculi Dionyſiani viſitatione loquatur, tuncque, ut decet, contentum in hoc corpus iiſdem planè oſſibus, quæ ante annum circiter* 890 *de genuino* Dionyſii *corpore noſcebat ſuiſſe detracta, erbatum ſuerit inventum, id enimverò, minimè abs hoc illud exſtitiſſe diverſum, argumento eſt. Ita è ſtatu, in quo, cùm anno circiter* 1050 *Dionyſiani loculi viſitatio ſacta eſt, contentum in hoc corpus ſuit repertum, pro vero ac genuino* Dionyſii *corpore San-dionyſianis in Francia monachis vindicando poteſt argui.*

60 *Verùm ſuerintne, an non, poſt annum* 890 *circiter duo de* Dionyſii *collo oſſa, quæ Rigordus ſeu quis (Appendicem proximè pregreſſam num.* 58 *videſis) ſcripter alius modò jam recitatis verbis memorat, cum eccleſia Vergiacenſi communicata, eſt dubium, nisi etiam, an eadem illa oſſa genuina Dionyſiani corporis partes exſtiterint. Res ex iis, quæ in mox dicta Appendice num.* 64 *& ſeq. diſſerui, ſtudioſo lectori evadet perſpicua. Quod autem ad os de* S. Dionyſii *brachio, quo, cum anno circiter* 1050 *viſitatus ſuit Dionyſianus loculus, contentum in hoc corpus deſtitutum ſuiſſe in textu proximè huc tranſcripto perhibetur, jam ſpectat, haud omnino etiam, ſuiſſe illud verè quoddam ex oſſibus, quæ brachii ſtructuram ingrediuntur, eſt certum, uti liquet ex iis, quæ in eadem Appendice num.* 58 *& ſeq. in medium adduxi; cùm autem res ita habeat, enimverò è tribus jam dictis oſſibus, quibus inventum ſeu detectum anno circiter* 1050 *in Dionyſiano loculo corpus carnis, nihil omninò certi, quo verum* Dionyſii *corpus San-dionyſianis monachis attribuas, poteſt concludi. Nec pariter id inde, etſi etiam tria jam memorata oſſa non tantùm genuinas, ſed & tales, quales verbis recitatis dicuntur, certò exſtitiſſe Dionyſiani corporis partes, tantiſper dederimus, rectè illatum iri, apparet.*

61 *Quid ni enim factum eſſe poſſit, ut ii, qui ſublato genuino Dionyſiano corpori ſubſtituêre aliud, cautè huic, cum id facerent, eas etiam omnes partes, quas genuino corpori detractas antea ſuiſſe noſcebant, detraxerint? Nec eſt etiam, cur ex eo, quòd tria jam memorata oſſa inventa à Reginwardo abbate Ratiſpona corpori deſuiſſe non memorentur, haud ſuiſſe iſthæc genuinum* Dionyſii *corpus, concludas. Præterquam enim quòd duo ex hiſce, cum eccleſia Vergiacenſi communicata, genuina forſan, ut jam mox dixi, corporis Dionyſiani partes haud exſtiterint, tria illa oſſa minores dumtaxat corporis Dionyſiani ſeu partes ſeu particulæ exſtitêre, hincque facilè factum eſſe poteſt, ut, deeſſentne, an non, invento Ratiſpona corpori, obſervatum haud fuerit, maximè cùm ad id examinandum adhibui, ut apparet, haud fuerint, qui anatomia eſſent periti. Omnibus itaque rite expenſis, ſanè è tribus per Rigordum aut per ſcriptorem alterum, qui proximè huc tranſcripta verba in Rigordi textum intruſit, ſuprà memoratis oſſibus, in Dionyſiano loculo, ſeu ſcrinio, cùm viſitatum id anno circiter* 1050 *fuit, non inventis, haud meritò quidquam poteſt pro genuino S. Dionyſii corpore Dionyſianis attribuendo concludi. Hinc porrò jam fit, ut pariter nec quid certi pro corporis Dionyſiani poſſeſſione Ratiſponenſibus attribuenda poſſit inferri è minima manûs dextræ particula, quæ corpori, Ratiſpona invento, at non item illi, quod in Francia viſitatum ſeu detectum fuit, defuiſſe memoretur.*

62 *Licèt enim ex iis, quæ jam ſuprà in hac Appendice cap.* 3 *adduxi, fuiſſe ante annum* 890 *de genuino* S. Dionyſii *corpore partem manûs detractam, certum omnino ſit atque indubitatum, illaque adeò pars ſeu minima manûs dextræ particula, ſi in corpore, in Francia detecto, re ipſa fuiſſet inventa, non fuiſſe iſthoc verum* S. Dionyſii *corpus, argumento eſſet perquàm valido, fieri tamen poteſt, ut, etiamſi illa manûs Dionyſianæ pars detecto in Francia corpori re etiam vera defuerit, id tamen, quòd minima dumtaxat eſſet particula, non obſervatum ac proin etiam memoratum haud fuerit. Jam verò, cùm hæc ita habeant, conſectarium ſanè eſt, ut è ſtatu, in quo corpus, in Dionyſiano loculo ſeu ſcrinio contentum, anno circiter* 1050, *cùm id viſitaretur, fuit inventum, nihil etiam ſit certi pro Dionyſiani corporis poſſeſſione Ratiſponenſibus attribuenda*

AUCTORE C. B.

in Dionyſiano ſcrinio corpus E

aut id etiam à ſtatu.

in quo tum vel contentum

vel ipſummet ſcrinium illud

AUCTORE C. B.

buenda poſſit concludi. Scanlo interim hic obſervari velim, multò ſaltem adhuc meliorem Ratiſponenſium, quàm Dionyſianorum, cauſam eſſe, quòd equidem os tale, quale à corpore, Ratiſpona invento, abſuit, à genuino Dionyſii *corpore ante annum* 890 (*infrà tamen cap. ultimo dicenda videſis*) *fuiſſe re vera detractum, certum omnino è jam ſuprà cap.* 3 *dictis ſit atque indubitatum; res autem, uti è jam dictis pariter conſtat, ſecùs habeat quantùm ad oſſa, quæ corpori, Dionyſiopoli detecto ſeu viſitato, defuiſſe memorantur. Diſpiciamus modò, an nec è ſtatu, in quo Dionyſianus loculus anno circitèr* 1050 *fuit repertus, genuinum ac verum exſtitiſſe, quod in hoc continebatur,* S. Dionyſii *corpus, poſſit concludi. Mabillonius Sec.* V *Benedict. part.* 1, *pag.* 112, *de Dionyſiani ſcrinii, de quo hîc nos, detectione loquens, Haimonis ſuprà à me num.* 10 *jam recitata verba, quibus, quam firmiter ſcrinia argentea,* S. Dionyſii *ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *reliquias complectentia, artificioſiſſimis ſeris atque obicibus munita eſſent ac clauſa, exponitur, tranſcribit ac deinde ſubjungit:* Quæ omnia cùm integra & inviolata reperta eſſent, nemini ſublati corporis (quod quidem ibidem inventum eſt) ſuſpicionem relinquere potuerunt.

B

fuit repertum,

63 Sacrum corpus quindecim continuis diebus dimiſſum eſt ſuper principale altare, fratribus ad cuſtodiam diu noctuque ſibi ſuccedentibus. *Ex eo itaque, quòd ſcrinium argenteum, in quo* S. Dionyſii *corpus, Dagoberto I curante, fuerat depoſitum, anno circiter* 1050 *integrum adhuc, nullo omnino violationis vel minimæ apparente veſtigio, exſtiterit, genuinum fuiſſe, quod in eo tum fuit repertum,* S. Dionyſii *corpus, Mabillonius contendit; verùm, ait in ſua de Dionyſio Ratiſponam tranſlato Diſſertatione pag.* 113 *Emmeramenſis ſuprà jam ſæpius laudatus abbas Joannes Baptiſta:* Quis ſuarum rerum adeò incurios fuiſſe dicere velit monachos S. Dionyſii, ut violatas & confractas portas vel ciſtulas, ubi S. Dionyſii reliquiæ priùs ſervabantur, tales permiſiſſent, illaſque ab omni violationis ſuſpicione communire non ſtuduiſſent? *Sanè, ſi* S. Dionyſii *corpus Dionyſianis fuerit re ipſa ablatum, furique, à quo id factum, fuerint hunc in finem ſera capſæque frangenda, mox haſce ita, ut nullum fractura violationiſve relinqueretur veſtigium, ſumma cura ac ſolliciudine Dionyſianos monachos, qui, ut dictum, eo in caſu alterius Sancti corpus ſurrepto Dionyſiano corpori verosimillimè ſubſtituerint, rejiciendas curâſſe, nemo non, ni fallor, cum laudato abbate in animum facilè inducet; cùm autem res ita habeat, haud meliùs è ſtatu, in quo Dionyſianum ſcrinium, quàm è ſtatu, in quo contentum in hoc corpus anno circitèr* 1050 *fuit repertum, exſtitiſſe iſthoc genuinum ac verum* S. Dionyſii *corpus, poteſt concludi.*

C

nec denique ex aliis adhuc,

64 *Nec validiùs etiam pro ſacro hoc pignore Dionyſianis vindicando argueris ex eo, quòd pallium, cui, quæ tum in ſcrinio Dionyſiano reperta fuerunt, oſſa erant involuta,* tantæ vetuſtatis *exſtiterit,* ut, *quemadmodum Haymo apud Felibianum loquitur,* inter manus tenentium evaneſceret in ſimilitudinem telæ aranearum. *Quòd ſi quæ enim, genuinis* S. Dionyſii *oſſibus, anno circitèr* 890 *ſurreptis, Sancti alterius oſſa haud diu admodum poſt, ut nonnulli volunt, fuêre ſubſtituta, pallio forſan tunc, ut factum eſſe poteſt, fuerint involuta, huic certè vel ſolum cen-*

tum & quinquaginta ut minimùm, quod ab anno circitèr 890 *uſque ad annum circitèr* 1050, *quo memorata Dionyſiani ſcrinii viſitatio facta, excurrit, annorum ſpatium tantam, quantam Haymo ait, vetuſtatem facillimè potuerit afferre. Adhæc cùm Sancti oſſa, quæ genuinis* S. Dionyſii *oſſibus anno circitèr* 890 *fuerint ſubrogata, pallio etiam, priuſquam id fieret, poſſint fuiſſe involuta, haud quaquam ſanè etiam è pallii, cui, quæ anno circitèr* 1050 *in ſcrinio Dionyſiano reperta ſuêre, oſſa enim involuta, vetuſtate elici quidquam poteſt, quo,* S. Dionyſii *corpus fuiſſe adhuc ſeculo circitèr* XI *medio à Dionyſianis monachis poſſeſſum ac porrò hodieque poſſideri, indubitatum evadat. Verùm nicúmque rationi ac veritati, quæ jam dixi, conſona apparcant, hi nihilominùs in corporis ſeu potiùs ſcrinii Dionyſiani viſitatione, anno circitèr* 1050 *facta, triumphant, & non ſecùs ac ſi corpus, quod in eo tum fuit inventum, certò exſtiterit genuinum* S. Dionyſii *corpus, ſibi hujus poſſeſſionem indubitanter adſcribunt. Certè Felibianus, è quo de reliquis conjecturam non inepte feceris, inculentiſſimè id facit.*

D

quæ hic ab oculis

E

65 *Dionyſiani enim ſcrinii, de qua hîc nobis ferme, viſitatione in San-dionyſianam ſuam hiſtoriam compendio ex Haimone illata, pag.* 122 *verbis Gallicis, quæ Latina facio, ſic ſcribit:* Edita tanto cum ſtrepitu actio, cujus quodammodò in S. Dionyſii, inſtituto, quod die IX Junii colitur, feſto annuo, conſecrata eſt memoria, vim ſufficienti majorem, quâ veritati contra illuſionem victoria afferretetur, habere videbatur. Error nihilominùs in Germania perſoveravit. *Ac deinde, nonnullis adhuc, quæ* S. Dionyſii *corpori Dionyſianis vindicando apta judicavit, in medium adductis, pag.* 124 *ſequentem loquitur in modum:* Si Papæ ejus (*Leonis IX*) tempore rumorem quempiam excitavit aſſerta corporis S. Dionyſii ſublatio, Lipſanothecæ ejus viſitatio, coram regni optimatibus facta, ita omnem ſuſpicionem diſpulit, ut ab eo tempore reges noſtri magis etiam aſſiduè ad venerandas ſancti Martyris reliquias acceſſerint. *Ita ille; verùm, etſi quidem in venerandis, quæ in Dionyſiano monaſterio ſervantur, Sanctorum reliquiis laudanda ſit Gallia regum pietas, hique faciendo, quod hic Felibianus refert, genuinas eodem in monaſterio aſſervari* S. Dionyſii *reliquias, credidiſſe videantur, inde tamen, ut re etiam ipſa ibidem ha exiſtant, conſectarium haud eſt. Neque verò, rem ita indubiè habere, ob factam anno circitèr* 1050 *ſcrinii Dionyſiani viſitationem, quidquid etiam de omni, quæ depulſa per hanc ſit, ſuſpicione Felibianus ſcribat, in animum umquam inducam, niſi ſolidè probatum primum fuerit, invento in Dionyſiana Lipſanotheca, dum anno circitèr* 1050 *referaretur, corpori adjunctum fuiſſe ſeu ſignum ſeu titulum, è quo, genuinum id exſtitiſſe* S. Dionyſii *corpus, conſtiterit.*

F

ponuntur, poteſt inferri.

66 *Etenim, quidquid etiam Dionyſiani monachi reclament, ſolum corpus, ſine omni hujuſmodi tum ſigno, tum titulo in Dionyſiano ſcrinio tum repertum, haud quaquam, dubitatione jam dudum de loco, quo* Dionyſii *reliquiæ eſſent, tunc exortâ, ſufficere videtur, ut illud exſtitiſſe genuinum* S. Dionyſii *corpus, credatur. Vidit id etiam, ni fallor, ipſemet Felibianus, hincque, de iterata ſcrinii Dionyſiani, quæ anno* 1385 *locum habuit, viſitatione in San-dionyſiana ſua Hiſtoria pag.* 299 *ſermonem inſtituens, verbis Gallicis, quæ Latinè redde, ſic ſcribit:*

Digitized by Google

A *ſcribit* : Fuit igitur ſancti martyris (*Dionyſii nempe*) Liſanotheca ſecundò aperta, authenticique in ea tituli, qui, aſſervati ibi S. Dionyſii, Franciæ Apoſtoli, reliquias, faciebant fidem, ſunt reperti. *Hæc ille ; verùm quos qualeſve hic memorat titulos ? Id hic, ni fallor, de induſtria non edicit, ne hoſce neutiquam eſſe propoſito ſuo probando aptos prodere cogatur. Haimo apud Felibianum cap.* 8 *narrat, quî corpus, in Dionyſiano ſcrinio, dum id anno circiter* 1050 *reſeraretur, inventum, per quindecim dies publicæ veneratiòni fuerit expoſitum, ac deinde de corpore illo ſubjungit :* Et tunc ſibi mutuò ad cuſtodiam ſuccedentibus fratribus, diei noctiſque vicibus tam diu eſt diligentiſſimè cuſtoditum, donec intromiſſis litteris indicibus primi erroris & ſubſecutæ veritatis, ſeris obicibuſque munitum ſacros artus continens ſubtili artificio ſcrinium, quamplurimis præſentibus, ſuo priori loculo honorabiliter fuit reſtitutum. *Litteræ, quas ſcrinio Dionyſiano poſt factam hujus anno circiter* 1050 *viſitationem impoſitas fuiſſe, Haimo hîc ſcribit, haud dubiè ſunt tituli, quos in*

B *eodem ſcrinio, cùm id anno* 1385 *aperiretur, repertos fuiſſe, Felibianus affirmat. Ea ſedet ſententia, quòd nec apud Haimonem, nec alibi mentio ulla occurrat tituli alterius, qui in ſcrinio Dionyſiano, cum id anno circiter* 1050 *reſaratur, fuerit repertus. Jam verò, cùm id ita ſit, nec tituli, tunc demum, cùm ſcrinium Dionyſianum anno circiter* 1050 *viſitatum fuit, confecti, genuinum exſtitiſſe, quod in hoc tum fuit repertum*, S. Dionyſii *corpus, probare nati ſint, è titulis pariter, quos in Dionyſiano ſcrinio, cùm id anno* 1385 *aperiretur, fuiſſe inventos, Felibianus ſcribit, nequit id, quod & hic ſcriptor & alii San-dionyſiani monachi maximè vellent, concludi.*

CAPUT V.

Præcipua ex argumentis reliquis, quibus Dionyſiani corporis furtum ſeu è Francia in C Germaniam tranſlatio impugnatur, expenduntur.

2 duorum, quos tantummodò Ratiſponæ vidit, lapidum de Dionyſianâ

Mabillonius in Itinere ſuo Germanico, de Ratiſponenſi S. Emmerami monaſterio, hujuſque, uti appellatur, theſauro loquens, primò ſcribit ſequentem in modum : In theſauro, ut vocant, habetur inſignis Euangeliorum liber, quo nullum pretioſiorem aut elegantiorem umquam vidimus, litteris aureis majuſculis optimè ſcriptus anno 870 mandato Caroli Calvi : deinde S. Emmerami eccleſiæ conceſſus ab Arnulpho imperatore, uti Arnolfus ejuſdem loci monachus tradit; *ac deinde, nonnullis adhuc de pretioſo, quem hic memorat, Euangeliorum libro præmiſſis, ita proſequitur :* Hunc librum ex Pariſienſi S. Dionyſii monaſterio unà cum ſancti Martyris corpore furtim ſublatum, donoque Arnulpho atque ab eodem eccleſiæ S. Emmerammi traditum aſſerunt. At, mirum eſt, inquiebam, Arnolfum ejuſdem cœnobii ex comite monachum, qui ſub annum milleſimum ſcribebat, meminiſſe iſtius codicis ab Arnulpho conceſſi, nulla corporis ſancti Dionyſii mentione facta. Rogavimus deinde, nobis oſtendi ejus corpus ſeu reliquias : illi abſtruſo loco reconditas dicentes, duos nobis lapides doni teſtas protulerunt, in quorum uno antiquis litteris uncialibus hoc exaratum legitur : Sub Ebulone abbate ſancti Dionyſii Giſalbertus furavit. "in „alio : "Furatus eſt v. Non. Junii, huc venit „prid. Nonas Decembris tempore Tutonis epiſcopi, „ abſque ulla corporis aut libri mentione. AUCTORE C. B.

68 *Ita ille, non tantùm hîc ex Arnolfi, ſed & ex ipſorummet, quos memorat, lapidum de* S. Dionyſii *corpore ſilentio, neutiquam id vel S. Emmerami monaſterio ab Arnulpho imperatore donatum, vel penes Emmeramenſes monachos eſſe, contendens. Verùm, Mabillonium id, quod vult, neutiquam ex Arnolfi ſilentio dare evictum, jam ſuprà oſtendi; quod autem ad duorum, quos memorat, lapidum ſeu duarum potiùs, quas hi ſibi inciſas habent, inſcriptionum ſilentium ſpectat, hæ quidem nullam de* S. Dionyſii *corpore faciunt mentionem ; verùm duo illi, quibus inſcriptæ ſunt, lapides ſeu lateres cum alio adhuc ſibi adjuncto lapide, è cujus inſcriptione fieri in hiſce de* S. Dionyſii *corpore ſermonem, palàm eſt, in Emmeramenſis eccleſiæ muro a Reginwardo abbate fuêre inventi, mirorque & hunc poſteriorem lapidem ab Emmeramenſibus monachis eruditiſſimo viro haud fuiſſe exhibitum. Is certè, ut hodie, ita etiam ſeculo proximè elapſo in illorum monaſterio aſſervabatur, inſcriptioque, quam præfert, unà cùm inſcriptionibus, quas memorati à Mabillonio duo alii lapides ſuppeditant, fuiſſe* Dionyſii *corpus furto ſurreptum atque ad S. Emmerami eccleſiam tranſlatum, non obſcurè indicat, uti quiſque, qui vel trium illorum lapidum inſcriptiones, ſuprà à nobis in hac Appendice num.* 4 *jam datas inſpexerit, facilè comperiet; ut ſanè è duorum, quos Mabillonius memorat, lapidum ſeu laterum de* S. Dionyſii *corpore ſilentio nihil omnino queat contra aſſertum hujus à Ratiſponenſibus furtum inferri.* *corporis tranſlationis ſilentio perperam contra hanc arguit Mabillonius.*

69 *Porrò idem Mabillonius Annalium Benedictinorum tom.* 3, *lib.* 46, *num.* 40 *ad annum* 960 *ſic ſcribit :* Tunc Dionyſiani monaſterii præpolitus erat vir ſtrenuus, nomine Vitalis, qui res ſancti Dionyſii in Anglia à regiis miniſtris infeſtari gravatè ferens, Eadgarum piiſſimum regem adiit anno ſecundo regni ejus, Indictione tertia, ſeptimo Kalend. Januarii. Rex, auditis Vitalis querelis de Togredo, regiæ domûs præpoſito, multas graveſque exactiones, à villis ſancto Dionyſio ſubjectis extorquente, damna reſtitui præcepit, ac deinceps ab hujuſmodi vexationibus abſtineri; cujus rei diploma per Togredum ipſum "ad ſepulcra Sanctorum „martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii„ deferri juſſit, "quorum ſacra corpora honorificè„ ibi" locata eſſe aſſerit. Ex quo intelligitur, quàm vana ſit perſuaſio Ratiſponenſium, qui ſancti Dionyſii corpus ab Arnulfo rege obtentum, & in ſancti Emmerammi cœnobio repoſitum dicunt. *Adhæc idem denuò Mabillonius, ita occaſione diplomatis, anno* 960, *quem nota chronica, in monumento iſthoc, ut teſtatur, expreſſa, deſignant, ab Eadgaro, Angliæ rege, conceſſi, Annalium Benedictl. loco cit. locutus, eorumdem deinde lib.* 48, *num.* 92 *ad annum* 980 *ſequentem ſatur in modum :* Neque verò imperator Otto tam citò, ut Sigonio viſum eſt, Italiam adiit. *nec vel à regis Eadgari.*

AUCTORE C. B.

adiit. Nam menſe Octobri Brochſalæ verſabatur, cùm imperiali præcepto confirmavit poſſeſſiones monaſterii ſancti Dionyſii Pariſienſis, in ipſius imperio conſiſtentes, rogatu Rotberti, ejus loci abbatis. "Data Idus Octobris, anno „Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXX, indictio„ne V.„ (lege VIII") anno verò regni ſecundi Ottonis XX, imperii XIII.

& Ottonis imperatoris

70 Actum Brochſale; quod de Bruxellis, ut modò vocant, olim Bruſela dicta, interpretandum eſt. In prædicto diplomate obſervandum id, quod dicitur de monaſterio ſancti Dionyſii, "uſque hodie, „ inquit Otto, "ibidem corpora„liter haberi.„ Qui locus planè refellit opinionem Ratiſponenſium, qui corpus ſancti Dionyſii initio ſæculi decimi (*imò ſub finem ſæculi* IX) Ratiſponam ab Arnulfo imperatore tranſlatum jactitant. *Ex eo itaque, quòd Eadgarus, Anglia rex, in diplomate anni* 960, Dionyſii *corpus tum adhuc, cùm illud daretur, in* S. Dionyſii *eccleſia fuiſſe aſſervatum, inſinuet, idemque etiam Otto II imperator in diplomate anni* 980 *faciat, ſacrum illud pignus Ratiſponam inde tranſlatum haud fuiſſe, Mabillonius contendit.*

II

Verùm corpus, à Giſelberto in Germaniam allatum, quod, cùm ſeculo circiter XI *medio à Reginwardo abbate fuit inventum, inſcriptiones adjuncta* S. Dionyſii *corpus eſſe indicabant, anno* 960 *& anno* 980 *adhuc latebat in muro, cui, ut ſuprà vidimus, à Tutone epiſcopo ſub ſeculi* X *initium fuerat incluſum; licet autem jam tum in S. Emmerami eccleſia inſcriptiones quæpiam, quæ ibi aſſervari* S. Dionyſii *corpus proderent, verò ſimiliter exſtiterint, Ratiſponenſes tamen de ſacri theſauri, quem, quòd locum etiam, quo eſſet abſconditus, ignorarent, exhibere non poterant, poſſeſſione, ut etiam, quemadmodum ex infra dicendis apparet, in antiqua, quæ apud ipſos vigeret, traditione fundata, verò ſimillimè nec multùm gloriati, nec confidenter eamodum fuêre locuti.*

ſeculo X datis

71 *Porrò cùm Galli contra, penes ſe eſſe* S. Dionyſii *corpus, aſſeverantiſſimè paſſim prædicarent, aut ſaltem, ne piorum erga* S. Dionyſium *devotio tepeſceret, furto id ſublatum, cautè daſſimularent, facillimè factum eſſe poteſt, ut, etiamſi illis ſacrum iſthoc pignus à longo jam tempore re ipſa forſan fuiſſet ereptum, quamplurimi tamen adhuc ſeculo* X *exſtiterint, qui Dionyſianis monachis, ſacrum theſaurum penes ſe eſſe, aſſeve-*

C

rantibus, aut adhiberent fidem, aut etiam hunc illis eſſe ereptum, penitus ignorarent. Jam verò, cùm id ita ſit, nec quisquam, quò minùs ex horum etiam numero Eadgarus, Anglia rex, & Otto II imperator exſtiſſe credantur, impediat, Mabillonius ſanè ex eo, quod bini hi principes in ſuprà memoratis diplomatibus, fuiſſe adhuc, cùm hæc anno 960 *& anno* 980 *darent,* S. Dionyſii *corpus in Dionyſiana Francia abbatia aſſervatum, prodant, nemoquam id, quod vult, ſeu ſacrum iſtud pignus Ratiſponam inde ſub ſeculi* IX *finem non fuiſſe delatum, efficaciter ac valide probat. Adhæc, ait in ſuis de rebus Francia Orientalis Commentariis tom.* 2, *pag.* 747 *Georgius ab Heckhart*: Qui præcepta regum expetebant, ii, quidquid illis complecti volebant, ſuggerebant; unde concludi poteſt, monachos, de abſentia corporis S. Dionyſii apud ſe certos ſummo cum ſtudio verba, quibus (*in Ottonis nimirum ſuprà memorato diplomate*) dicitur, "S. Dionyſium uſque hodie corporaliter„ in monaſterio ſuo "haberi.„ ſuggeſſiſſe, ut imperatoris confeſſione aliquando cautam ſuam defendere, aut iis etiam os obturare poſſent, qui jam de præſentia Sancti apud illos, non ſine fundamento dubitabant.

D

diplomatibus, vel è S. Eduardi regis

72 *Quidquid ſit de fine, in quem Eckhartus, quæ hic memorat, verba Dionyſianos monachos ſuggeſſiſſe, opinatur, tam hæc equidem, quam illa, quibus,* SS. Dionyſii, Ruſtici *&* Eleutherii *corpora honorificè in* S. Dionyſii *monaſterio locata, in præfato Eadgari, Anglia regis, diplomate aſſeruntur, ſuiſſe à dictis monachis ſuggeſta, indubitatum apparet. Ea ſedet ſententia, quòd, quamvis quidem forſan non omnia, quæ in principum diplomatibus, in monaſteriorum favorem conceſſis, occurrunt, à religioſis horum inquilinis dicenda fuêre ſuggeſta, id tamen quantum ad ea, quæ de Sanctorum in ſacris illis locis cultu aſſervatiſve reliquiis in monumentis hujuſmodi leguntur, ita ut plurimùm habere, exiſtimem, qui, permultis principum præceptis ſeu diplomatibus matura diſcuſſis, ſuum hac de re tulerunt judicium. Eſto itaque nec a ſuris, quo* Dionyſius *Gallis ſuerit ereptus, ignoratione dici poſſent profecta, quæ Mabillonius affert, Eadgari, Anglia regis, & Ottonis II imperatoris de Dionyſiano corpore in San-dionyſiana eccleſia aſſervato teſtimonia, haud mersto tamen ex hiſce, utpote non per duos illos principes, ſed per ipſoſmet, ut jam dictum, Dionyſianos monachos datis, penes hoſce adhuc eſſe ſacrum illum theſaurum, ac proin in Germaniam non fuiſſe tranſlatum, quiſpiam recte inferet. Nec id vel è S. Eduardi, Anglia regis, charta, anno* 1059 *in San-dionyſianis in Francia monaſterii favorem data ſuprâque à nobis in Appendice, quæ hanc proximè præcedit, num.* 34 *laudata, vel è plu-*

E

charta Pontificumque literis.

ribus Pontificum Romanorum litteris ſeu Brevibus, in Dionyſianorum monachorum favorem datis, meliùs jure fecerit.

73 *Licet enim tam in his, quàm in dicta Eduardi regis charta,* Dionyſius *vel haberi vel quieſcere in Dionyſiana Francia abbatia aſſeratur, verba tamen, quibus id ſit, non a dicto rege ſummiſſe Pontificibus, ſed ab ipſismet San-dionyſianis monachis promanaſſe, indubitatum apparet; uti etiam à ſummis Pontificibus adhibita fuiſſe, non ad locum, qui ſacras* S. Dionyſii *exuvias poſſideret, definiendam aut declarandam, ſed tantummodò ad conſuetudinem ſervandam, quæ, ut Sancti in monaſteriis, quæ ſacras eorum exuvias ſeſe poſſidere putant, quieſcere in litteris hujuſmodi dicantur, expoſcit. Joannes Baptiſta, Emmeramenſis jam ſuprà ſæpius laudatus abbas, in ſua, quam, ut dixi, anno* 1750 *edidit, de* Dionyſio *in Bavariam tranſlato Diſſertatione pag.* 79 *& ſeq. integrum affert Alexandri IV Breve, in quo hic ſummus Pontifex, quadraginta dierum indulgentiam iis, qui tempore ac modo in dicto Brevi aſſignatis ad S. Emmerami eccleſiam acceſſerint, concedens,* Dionyſium *in hoc unà cum SS. Emmerano & Wolfango quieſcere affirmat. Porrò cùm Breve illud Pontificatûs Alexandri IV anno tertio, qui in annum Chriſti* 1256 *incidit, fuerit conceſſum, inde infert celliſſimus author, ſeculo* XIII *Romæ etiam,* S. Dionyſii *corpus Ratiſponæ in S. Emmerami monaſterio quieſcere, fuiſſe perſuaſum. Verùm, quemadmodùm id ſaltem dicto Brevi Alexandrum IV definire ſeu declarare voluiſſe, Dionyſiani in Francia monachi indubiè reſpondebunt, ſic Pontifices alios Brevibus ſuis ſeu litteris, quibus* S. Dionyſii *corpus in Dionyſiano Francia monaſterio quieſcere aſſeritur, definire pariter ſeu declara-*

F

A re id noluiſſe, Ratiſponenſes S. Emmerami monachi haud immeritò contendent.

dicta tranſlationi locum haud fuiſſe, rectè intelexit,

74 Neque verò laudatus Emmeramenſis abbas, quamvis nec rectè, ut apparet, è præfatis Alexandri IV litteris id, quod jam dixi, concludat, monaſterio ſuo per haſce Dionyſiani corporis poſſeſſionem adſcribi exiſtimavit. Poſteà enim, de Brevibus ſeu litteris Pontificiis, à Nicolao II & Alexandro II ad confirmanda monaſterii S. Dionyſii privilegia conceſſis, in quibus ibi quieſcere S. Dionyſii corpus aſſeritur, ſermonem inſtituens, ſic ſcribit: Nicolaus II & Alexander II dictis Brevibus privilegia monaſterio S. Dionyſii confirmant, nec illorum Pontificum ibi mens erat, de reliquiis S. Dionyſii ex propoſito agere, ſed monaſterio S. Dionyſii (ubi priùs corpus S. Dionyſii requieviſſe) & à monachis ejuſdem cœnobii adhuc ibi requieſcere aſſerebatur, privilegia confirmârunt, more in Brevibus talibus conſueto junctis à notario verbis: "Ubi ipſe Sanctus in corpore re-„quieſcit„ &c. Tale Breve Apoſtolicum pro indulgentiis Lucrandis ab Alexandro IV noſtræ etiam eccleſiæ conceſſum eſt, ut ſuprà vidimus.....ubi pariter hæc verba inſerta ſunt: "Ubi Sanctorum Emmerami, Dionyſii, Wolfgangi corpora quieſcunt. Dum enim pro talibus privilegiorum confirmationibus & indulgentiis obtinendis eccleſiæ vel monaſteria apud Sedem Apoſtolicam ſupplicant, ſuorum patronorum, quorum corpora ſe poſſidêre gloriantur, nomina inſcribunt, & gratiæ petitæ ſæpe à ſumma Sede impetrantur. Hæc ille, dilucidè indicans, è litteris Pontificiis, in quibus vel in S. Emmerami vel in S. Dionyſii eccleſia quieſcere Dionyſianum corpus aſſeritur, vindicare id ſibi nec Dionyſianos, nec Emmeramenſes monachos poſſe. Et verè rem ita habere, B ac proin ſacrum illud pignus Ratiſponam tranſlatum non fuiſſe, haud magis è dictis Pontificiis litteris, quàm è ſuprà memoratis principum chartis, poſſe inferri, ſatis ſuperque, ni fallor, ex omnibus jam dictis liquet.

eſſi autem eum Otho Friſingenſis fortè haud erudierit,

75 Ad argumentum aliud, quo Dionyſiani corporis furtum ſeu hujus è Gallia ad Ratiſponenſes S. Emmerami monachos tranſlationem pariter impugnant, modò progrediamur. Id ex Othone, Friſingenſi epiſcopo, qui, cùm Henrici quarti imperatoris nepos, Henrici quinti ſororius, Conradi regis frater uterinus & Frederici primi imperatoris patruus exſtiterit, meritò à Bellarmino, non tantùm veluti doctrina & pietate, ſed & veluti nobilitate inſignis prædicatur, deducunt; is autem, aiunt, fidei juxtà ac veritatis ſtudioſiſſimus ſcriptor, qui ſeculo XII floruit, quique, cùm & Germanus eſſet & Leopoldi, Bavariæ, ubi Ratiſpona ſita eſt, ducis frater, cauſas certè, ob quas Ratiſponenſibus magis, quàm Francis faveret, habebat, Ratiſponenſium tamen de Dionyſii è Francia Ratiſponam ſeu ad Ratiſponenſes S. Emmerami monachos tranſlationem in contexto à ſe Chronico lib. 6, cap. XI ſequentibus hiſce perſtringit verbis: Dilexit verò (Arnulphus imperator nimirum) præ ceteris regni ſui locis Metropolim Bajoariæ Ratiſponam. Unde & muros ejus ampliavit, monaſteriumque S. Emmerami pluribus ornamentis adornavit, ac largis poſſeſſionibus locupletavit. Tradunt ibi, ſcriptumque monſtrant, quod prædictus rex S. Dionyſium à Gallis ad præfatum monaſterium tranſtulerit; quod utrum ita ſit, vide-

rint. Hinc porrò, S. Dionyſii è Francia ad Emmeramenſes monachos, quam Ratiſponenſes aſſerunt, tranſlationem ab Othone Friſingenſi creditam haud fuiſſe, concludunt. Verùm quid tum? Hanc, quam à Gallis negari ſciebat, non tantùm ut dubiam, ſed etiam ut certò falſam habuerit Otho, conſequenſne hinc erit, ut certò illa unquam habuerit locum? AUCTORE C. B.

falſam tamen eſſe, vel hinc, vel è furis, quam is

76 Enimverò id non magis inde, quàm ex eo, quòd nonnulli hodieque potiùs Gallis, penes ſe adhuc eſſe S. Dionyſii corpus, aſſeverantibus, quàm Germanis, id ipſum ſibi vindicantibus, aſſentiantur, poteſt concludi. Adhuc quid ſi laudatus Otho, fallane eſſet, an non tranſlatio, quâ ad Ratiſponenſes devectum fuiſſet S. Dionyſii corpus, dubitârit dumtaxat, nec rem operoſiùs ipſemet indagare, ſed aliorum examini relinquere volens, id tantummodò per poſtrema quinque è ſuprà hinc tranſcriptis verbis ſignificare voluerit? Utut ſit, haud rectè equidem, quidquid etiam de corporis Dionyſiani in Germaniam tranſlatione Otho ſenſerit, certò hanc à veritate alienam ob opinionem, quam ſecutus forſan hic ſcriptor ſit, pronuntiâris. Ea porrò mihi ſedet ſententia non tantùm quantùm ad Othonem, ſed & quantùm ad quoſcumque, qui ſeculo X poſteriores ſunt, ſcriptores alios, ſi qui forſan ex his Dionyſiani corporis ſeu furtum ſeu ad Ratiſponenſes tranſlationem vel negent vel etiam tantùmmodò revocent in dubium. At verò, inquiunt adhuc nonnulli, id, quod aliquo in regno tam ſacrum, tam religioſum eſt, id, quod tanto cultu & veneratione celebratur, id, quo nihil pretioſius, nihil ſanctius inter cunctas ejus gentis reliquias habetur, juſtiſſimis longiſſimi temporis poſſeſſoribus ſine cauſa ſuffurari, extrema utique nequitia & improbitatis eſt; quis autem fallum eſſe patet, ut turpem adeò furis impii & ſacrilegi notam nemini ſuo quiſquam, ſacroſanctum Dionyſii corpus, quod maximo apud Gallos habebatur in pretio, quodque Dionyſiani in Francia monachi diutiſſimè juxtà ac juſtiſſimè jam poſſederant, ſuffurando, voluerit inurere? Ita adhuc, ut dixi, nonnulli; verum ne hi, qui ſic arguunt, ſeculi IX, X, XI & XII mores parum admodùm habent perſpectos. Tum quippe ita homines, ac vel maximè etiam monachi comparati erant, ut Sanctorum reliquias furari, religioni minimè ducerent, eaſque etiam paſſim, cùm poſſent, fraudibus etiam & dolis hunc in finem haud rarò adhibitis, poſſeſſoribus ſuis furto ſine ullo ſcrupulo eriperent. E F

à quo ſuis patrata, incurrerit, nota haud quaquam eſt cenſenda.

77 Qui, quàm verum id ſit, nôſſe cupit, adeat Hiſtoria Litteraria Francia Scriptores tom. XI, pag. 133 & ſeq., Muratorium medii evi Antiquit. Ital. tom. 5 Diſſert. 58, ac denique Benedictum XIV de ſervorum Dei Beatificatione & Beatorum Canonizatione lib. 4, part 2 cap. 25, ubi non pauca ſacrarum reliquiarum furta, à ſcriptoribus variis partimque etiam in opere noſtro relata, longo ordine recenſet; cùm autem, qui furta iſthæc patrârunt, minimè, ut comperies, erubuerint furis nomen, non eſt ſanè, cur Dionyſii corpus furto haud fuiſſe ſublatum, arguamus ex eo, quòd, qui id feciſſet, turpe furis nomen adſciturus ſibi fuiſſet. Nec, factum id non fuiſſe, rectè etiam argueris ex eo, quòd Dionyſiani monachi die IX Junii Dionyſiani corporis detectionem ſeu ſerinii, in quo id à Dagoberto depoſitum fuiſſe perhibetur, viſitationem, anno circitèr, ut dixi, 1050 factam, quotannis celebrent

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

brent, idque ſtatim à viſitatione iſthac, Pontifice Romano ſeſe iis hac in re non opponente, facere inceperint. Uti enim illi dictam detectionem ſeu viſitationem die IX Junii, ita Emmeramenſes monachi Dionyſii è Francia ad eccleſiam ſuam tranſlationem Dominicâ ultimâ poſt Pentecoſten quotannis celebrant, idque etiam jam inde à ſeculo XI facere cæperunt, quemadmodùm in ſua de Dionyſio in Germaniam tranſlato Diſſertatione § 151 ſat rectè oſtendi ſæpiſſimè jam laudatus abbas Joannes Baptiſta, contenaeus etiam, feſtum illud Leonis IX mandato, in litteris, Pontificis hujus nomine inſcriptis infràque hic recitandis expreſſo, fuiſſe inſtitutum.

CAPUT VI.

An Leo IX Papa Ratiſponæ inventas, quas Dionyſii eſſe dicebant, reliquias approbarit, litteraſque hac de re ad Henricum I, Francorum regem, dederit.

B

Leonem IX litteras, quibus Ratiſponenſibus attribuerit S. Dionyſii corpus.

Etſi quidem ſuppoſititias eſſe, quæ circumferuntur ac à pluribus jam edita, hic etiam à nobis iteratis typis recuſa lectoris oculis cap. proximè ſeq. ſubdentur, Leonis IX Papæ nomine inſcriptas ad Henricum I, Francorum regem, de invento apud Ratiſponenſes S. Dionyſii corpore litteras, Mabillonius tom 4 Annal. Benedict. lib. 60, num. 21 contendat, re ipſa tamen ab hoc Pontifice ad dictum Francorum regem datas fuiſſe de corporis S. Dionyſii apud Ratiſponenſes manifeſtatione litteras, exiſtimâſſe videtur. Seſe certè hic ſcriptor, dum anno 1685 Sec. V Benedict. part. 1 mitteret in lucem, in illa opinione fuiſſe, jam ſuprà num. 50 è parte illa huc tranſcriptis verbis non obſcurè inſinuat, libelli etiam ſuprà à nobis memorati, quo Haimo, Sandionyſianus monachus, corporis Dionyſiani detectionem, uti vocatur, deſcripſit, faciens mentionem.

C *Hinc factum, ut Joannes Baptiſta, jam ſæpius à nobis laudatus Emmeramenſis abbas, Sandionyſianam Felibiani Hiſtoriam, utut jam ab anno 1706 nnâ cùm adjecto ad hujus calcem Haimonis præfato libello publici juris factam, ad manum non habens, ab ipſomet Haimone, datas fuiſſe à Leone IX Papa ad Henricum I, Francorum regem, de corporis Dionyſiani apud Ratiſponenſes manifeſtatione litteras, memoriæ prodi, exiſtimârit, hincque in diverſos alios errores in ſua ſuprà plus ſemel jam memorata de* Dionyſio *in Germaniam tranſlato Diſſertatione ſit prolapſus.*

ad Henricum I. Francorum regem dediſſe. Haimo non ſcribit; imò contrà ea,

79 *Verùm, etſi quidem Emmeramenſis abbas id, quod jam dixi, haud immeritò è dictis, uti hæc conſideranti pateſcet, Mabillonii verbis opinari de Haimone potuerit, hic tamen ſcriptor nuſquam in ſua jam ab anno, ut dictum, 1706 edita, quam libelli inediti nomine Mabillonius loco proximè cit. laudat, incubratione litterarum, quas Leo IX Papa ad Henricum I, Francorum regem, de argumento, mox memorato, miſerit, mentionem facit. Id cuique, qui dictum Haimonis haud magna molis libellum evolvere voluerit, evidet perſpicuum. Imo verò contrà Haimo ea prodit mendacia, è quibus, ſi vera ſint, conſectarium ſit, ut Leo IX, dum Ratiſponæ, quod è jam ſuprà dictis anno 1052 falſum, verſaretur, nullas de dicto argumento litteras ad Henricum, Francorum regem, miſerit. Ut id palàm fiat, ea hic, quæ eò conducunt, compendio ex Haimone lectori ob oculos pono. Ratiſponæ, invitatis eò non paucis ſummæ dignitatis viris ac inprimis nonnullis epiſcopis aliis, jam omnia, ut* inventum ibi integrum unius mortui hominis corpus, quod ſub teſtimonio fallacium, *ut loquitur*, & adinventitiarum litterarum Areopagitæ Dionyſii dicere veriti non ſunt, *ſtatuto die elevaretur, erant parata, ſummaque etiam, quâ peragendum id erat, ſolemnitati Leo IX Papa & Henricus imperator, qui Ratiſponam advenerant, erant interfuturi. Verùm eo ipſo temporis articulo, quo res jam jam executioni erat mandanda*, duo repentè Dei nutu *Ratiſponam advenisse nuncii, à Francorum rege rei cujuſpiam alterius causâ ad imperatorem miſſi.*

è quibus Pontificem illum ea non feciſſe, conſectarium videtur.

80 *His, ingentem populi undequaque confluentis multitudinem conſpicati ac quid res ageretur, edocti, imperatorem adeunt, ei, quæ in mandatis habebant, exponunt, tum ad inventum Ratiſponæ corpus, quod pro* Dionyſii *corpore haberi, eoque nomine jam elevandum audierant, ſermonem convertunt, oratione ſat prolixa, jam ſuprà num. 50 partim data, id eſſe non poſſe* Dionyſii *corpus, contendunt, regem ſuum, ſi nihilominus pro hoc elevetur inventum illud corpus, ægerrimè id laturum, affirmant, ac tandem ab imperatore, ne, priuſquam* Dionyſii *corpus haud amplius reperiri in Gallia, ex amico ſuo Galliarum rege, ſolligentiſſimè rem indagaturo, intellexerit, fieri id permittat, expoſcunt. Porro* imperator, ſe inde habiturum concilium cum domino Papa & caterva ducum & optimatum ſuorum, *reſpondet, legatoſque, eorum prius à Pontificis procerumque ſuorum conſilio petitione probata ut juſta, a ſeſe dimittit. Hæc & plura alia, quæ, quod minùs propè ad inſtitutum noſtrum hic ſpectent, omitto, incubrationis ſuæ ſuprà laudatæ capp. 3, 4, & 5 Haimo; cùm autem, uti è jam dictis ſcribit, Leo Papa legatis Gallicis, ab imperatore, ne, priuſquam è Francorum rege,* Dionyſii *corpus in Gallia haud amplius eſſe intellexiſſet, inventum Ratiſponæ corpus elevari permitteret, poſtulantibus, aſſentiendum duxerit, enimverò conſectarium hinc fit, ut Leo, ſi vera modò Haimo memoret, non prius certè, quàm cùm id examinatum fuiſſet, litteras, quibus* Dionyſii *corpus Gallis ſurreptum ac penes Ratiſponenſes S. Emmerami monachos eſſe, declararit, ad Henricum Francorum regem dederit, ac proin, ut id certè ante annum 1053, nempè quo hic demum, eſſetne adhuc, an non,* Dionyſii *corpus in Gallia, apertâ ac viſitatâ, in qua id contineri credebatur, Lipſanotheca, indagari curârit, haud fecerit.*

F

memoriæ prodit: aſſ hic, tum ob remotam inde à re geſta ætatem,

81 *Quis enim, Pontificem ante examen illud haud eſſe, quod Ratiſponæ fuerat inventum, corpus elevandum duxiſſe, & tamen id, examine illo non exſpectato, genuinum eſſe* Dionyſii *corpus, datis etiam ad Henricum, Francorum regem, litteris declarare voluiſſe, in animum inducat? Jam verò, cùm res ita habeat, Leo ſanè, ſi vera Haimo memoret, ad Henricum, Francorum regem, litteras, quibus* Dionyſii *corpus penes Ratiſponenſes eſſe declarârit, anno 1052 haud miſerit. Verùm an Haimoni hic aſſentiendum? Hic ſcriptor, ut è jam ſuprà dictis facilè colligas, non*

Digitized by Google

A *citiùs quàm ſub ſeculi* XII *finem floruit, ſuntque proinde ab anno* 1052, *quo dicta Leonis littera ad Francorum regem ſcripta fuiſſe perhibentur, remotior, quam ut dictis ſuis, è quibus, nullas tum ad principem illum à Leone ſcriptas fuiſſe litteras, ſit conſequens, fidem certam atque indubitatam conciliet. Hanc porrò adhuc minuit, non tantum ex eo, quòd è monachorum Dionyſianorum, qui* S. Dionyſii *corpus penes ſe eſſe contendunt, numero exſtiterit, verùm etiam ex eo, quod nimio partium ſtudio abreptus ſeſe loco non uno Enimeramenſibus, qui ſacrum illud pignus ad eccleſiam ſuam furto allatum affirmant, haud ſatis æquum exhibeat. Ut, quam verum id ſit, intelligas, audi, qui cap.* 2 *ſub finem ac ſequentis initio loquatur.* In Bojorienſi, *inquit*, natione Radisbonenſis urbs perhibetur eſſe, in qua probabili devotione antiquorum conſtructum habetur ſub titulo ſancti He mentranni monaſterium, cui detervit ſub abbatis imperio degens concio monachorum. Qui cæcitatis & ignorantiæ tenebris miſerabiliter involuti divinique timoris obliti ſuum locum exaltare non erubuerunt figmento cujuſdam mendacii arroganter verbolando penes ſe eſſe corpus beati Dionyſii, quod omnino frivolum eſſe veritas indicat prætatæ rei.

B

82 Et quia eorum exterminanda garrulitas eſt proſequenda latiùs, huic narrationis initæ ſeriei cenſuimus inſerere, unde hujus exordium nequitiæ ſibi dicantur arripuiſſe. Prætato loco ſuccedentibus proſperis rebuſque eius Deo fideliter adhærentium devotâ munificentiâ ampliatis, probabile viſum eſt abbati, ut, dirutâ ſtructurâ operis vetuſti, quoniam vilis erat pretii, in melius ſtuderet honeſtando conſtruere monaſterium prædicti Hermentranni. Cui operi dum ſtudioſiùs infudaret, priſcorumque fundamentorum loca diligentiùs inquireret, juxta vanam aſſertionem eorum unius mortui hominis corpus inventum eſt integrum; quem ſub teſtimonio fallacium & adinventitiarum litterarum non veriti ſunt appellare Areopagitam Dionyſium. *Cum itaque Haimo, qui à* S. Dionyſii, *quam deſcribit, ſociorumque ejus* Ruſtici & Eleutherii *corporum detectione ſeſqui ferè, ut dictum, ſeculo abfuit, tanto ac tali, quale hic prodit, partium ſtudio manum ad ſcribendum admoverit, haud immeritò ſane, ne non debitam veritatis rationem ubique habuerit, eſt verendum. Quid ſi ergo de induſtria, quæ ſupra memoravi, ſcripſerit, ut, an Leo, quas diximus, litteras dediſſet, efficeret ambiguum? Utut ſit, Haimo equidem, uti è jam dictis ſatis ſuperque liquet, talis non eſt, ut id à Pontifice illo non fuiſſe factum, ſola ſua authoritate reddere queat indubitatum. Et verò, corpus, Ratiſponæ à Reginwardo abbate inventum, quod inſcriptiones adjunctæ eſſe* Dionyſii *indicabant, re etiam ipſa verum ac genuinum eſſe Sancti hujus corpus, Leonem IX vel litteris, vel certè viva voce declaràſſe, aliunde mihi apparet ſat certum.*

tum ob partium ſtudium fidem haud ut retur is ſcriptor.

83 *Imperatorum ab Henrico Aucupe ad Henricum V res præclarè geſtas deſcripſit author, qui, quamvis, ut ait ſcriptorum Brunſwicenſium tom.* 1, *pag.* 707 *Leibnitius, ſit incertus, ſub hoc tamen eodem Henrico, qui ſeculi* XII *initio regnavit, vitam duxit; in harum autem compendio, per monachum Hamerſlebienſem confecto, quod in anno* 1126 *deſinit, ſequentia iſthæc ex incerto illo authore excerpta apud eum dem Leibnitium tom. cit. pag.* 709 *de Leone IX leguntur verba:* Ratiſponæ verè haberi reliquias S. Dionyſii, confirmavit. *Adhæc apud Georgium Eckhartum in medii ævi Corpore Hiſtorico tom.* 1 *exſtat ſub* Annaliſtæ Saxonis *nomine Chronicon, ab ortu regni Francici uſque ad annum* 1139 *deductum, atque, ut laudatus ejus editor in ſuis ad lectorem admonitionibus præviis, dicto tomo præfixis, num.* 10 *docet, ab Eggehardo Uragienſi, inſigni, ut ait, ſui temporis hiſtoriarum magiſtro, conſcriptum; id autem, quod, quamvis quidem ab aliis* Chronicum Magdeburgicum, *vocetur, ab aliis tamen, quia ejus author, qui ſub Henrico quinto imperatore ſeu ſeculo* XII *ineunte florère incepit, Saxo exſtitit,* Annalium Saxonicorum *nomine haud immeritò inſignitur, ad annum* 1052 *hæc ſcribit:* Henricus imperator iterum Pannonias petit, & inactè redit, habens in comitatu Leonem Apoſtolicæ ſedis prætulem; qui Papa veniens Ratiſponam, reliquias beati Dionyſii martyris, de quibus diu dubitatum, an ibi haberentur, præſentibus Pariſiorum legatis, perſpexit, ibique haberi probavit.

C

84 *Habemus itaque ſcriptores duos, qui, Leonem IX, cùm anno* 1052 *Ratiſpona exiſteret, ibidem haberi* S. Dionyſii *reliquias ſeu corpus, declaràſſe, memoriæ produnt; cùm autem ambo medio ut minimùm ſeculo Haimonem præceſſerint, nec immoderato, uti hic, partium ſtudio acti fuiſſe videantur, eſt enimverò, cur illis potiùs, quam Haimoni, dum, reliquias, Ratiſpona à Reginwardo abbate inventas, quas inſcriptiones adjunctæ* Dionyſii *eſſe indicabant, à Leone IX, datis ad Henricum I, Francorum regem, litteris approbatas haud fuiſſe, inſinuat, fidem adhibeamus. Quamvis quidem, quæ circumferuntur, Leonis IX Papæ nomine inſcriptas de corporis* S. Dionyſii *apud Ratiſponenſes manifeſtatione ad Henricum, Francorum regem, litteras, Mabillonius, velut ſpuriæ ac ſuppoſititias, traducat, litteras tamen, ut jam ſupra num.* 78 *dixi, eâ de re ad hunc principem à Pontifice illo miſſas fuiſſe, admiſit, aut certè aliquando admiſit; id autem, ut apparet, Annaliſtæ Saxoni, cujus modò hæc tranſcripta verba, fide dumtaxat fecit. Certè ſcriptorem hunc, quem modò* Chronographum Magdeburgenſem, *modò* Annaliſtam Saxonem *appellat, quemque, è Pariſino monaſterii S. Germani à Pratis Mſ. elegantèr exſcriptum, cum Leibnitio olim, uti in ſuis ſupra memoratis admonitionibus Eckhartus docet, communicavit, magno in pretio habuiſſe videtur; cùm autem ex iis, quæ ad dictum annum Saxo ille ſeu Chronographus ſeu Annaliſta de S. Wolfgango, Ratiſponenſi epiſcopo, memoriæ prodit, fuiſſe hunc à Leone IX Papa, cùm hic anno* 1052 *Ratiſponæ verſaretur, de tumulo levatum, Sæc.* V *Benedict., part.* 1 *pag.* 812 *notet, mihi ſanè nemiquam ambigendum apparet, quin pariter ex eodem ſcriptore, quod ibidem pag.* 112 *de miſſis, quas dixi, ad Henricum, Francorum regem, litteris ait, deprompſerit.*

F

approbaſſe, adhuc dubia eſt res tum; hoc autem ſuum, ut Mabillonius etiam

Leonemque inventas Ratiſponæ, quæ Dionyſii eſſe dicebantur, reliquias

85 *Litterarum quidem, quas Leo IX ſeu ad approbandas Ratiſponenſes reliquias ſcripſerit, ſeu ad Henricum, Francorum regem, miſerit, laudatus Annaliſta Saxo nuſpiam meminit; verùm cùm ſcriptores alii, id à Pontifice illo factum, diſertè tradant, aſſentiendum illis hac in re eſſe, Mabillonius ſeu collegerit ſeu judicârit ex eo, quòd equidem, quas* Dionyſii *eſſe, Ratiſponenſes affirmant, reliquias à Leone IX, cùm anno* 1052 *Ratiſponæ hic verſaretur, ap-*

exiſtimâſſe videtur, pontifex ille fuiſſe dictum.

AUCTORE C. B.

AUCTORE C. B.

probatas fuisse, à laudato illo chronographo Magdeburgensi seu annalista Saxone litteris mandatum, ad nos usque dictum annum 1052 *inveniret. Et verò id, quod non tantùm dictus annalista, sed & suprà laudatus Hamerslebiensis monachus à suprà memoratis auctoris incerti, qui, ut dictum, seculo* XII *ineunte floruit, imperatorum Gestis memoriæ prodit, fuisse re ipsa, non tantùm vinæ vocis, sed & missis ad Henricum, Francorum regem, litteris à Leone IX factum, sat verosimile apparet. Ea sedet sententia, non tantùm, quòd apud plures scriptores, seculo* XII *posteriores, missarum ad Henricum, Francorum regem, litterarum, quibus reliquias, Ratisponæ à Reginwardo abbate inventas,* S. Dionysii *esse, Leo IX declarârit, inculenta ac diserta mentio inveniatur; verùm etiam quòd littera, Leonis nomine inscripta, quibus id hic Pontifex fecerit, typorum beneficio à multis jam vulgata, circumferantur. Ha quidem, ut apparet, mendosæ nævoque non unæ sunt infectæ; verùm supposititias indubiè esse, nullasque à Leone, quæ abs hisce haud multùm abluserint, ad Henricum, Francorum regem, litteras datas fuisse, pro certo asseverare non ausim. Verùm infrà erit de re hac plura dicendi locus. Interim, fuisse equidem reliquias, quas Reginwardus Ratisponæ invenerat quasque inscriptiones adjuncta* Dionysii *esse indicabant, à Leone IX approbatas, certum omnino atque indubitatum è suprà laudatis Annalista Saxone & monacho Hamerslebiensi seu potiùs ex imperatorum, quæ hic in compendium contraxit, gestis apparet.*

B

quod alteram, parte utroque audita,

86 *At verò, inquis in ecclesia Parisiensis Historia lib.* 10, *cap.* 5, *num.* 6 *Gerardus du Bois,* Quis... credat, Leonem, Pontificem maximum, causam hujus momenti, parte inaudita altera, judicâsse, & ex Ratisponensium monachorum responsionibus pronunciâsse judicium? Nonne oportuit antea expensas esse Dionysianorum rationes, ire ad eorum monasterium, & singula ad examen revocare, tum rem ex æquo definire? *Quòd si autem ei assentiendum, consectarium fuerit, non tantùm, ut Leo Papa litteras, quibus reliquias, Ratisponæ inventas,* S. Dionysii *esse, declarârit, ad Henricum, Francorum regem, haud miserit, verùm etiam ut hasce nulla prorsus ratione approbârit. Hic ergò quid faciendum? Ratiociniumve, jam recitatis historiographi Parisiensis laudati verbis propositum, seu, ut melius loquar, quæ ex hoc consequi is putat, amplectamur, amboque à nobis jam adductos seculi* XII *scriptores, qui, ut dictum, Ratisponenses* S. Dionysii *reliquias à Leone IX approbatas fuisse, diserte tradunt, à veritate aberrare dicamus? Neutiquam sanè; neque enim nisi ob rationes, quæ nullo planè modo convelli ac elevari queant, à scriptorum vel æqualium vel etiam, quando hi desunt, supparium, quales ambo illi scriptores sunt, testimonio recedendum, eruditi omnes passim existimant. In litteris, Leonis IX Papæ nomine inscriptis infràque hìc recitandis, sequentia hæc Pontifici huic attribuuntur verba:* Tui, Francorum rex, in Christo fili carissime, nos legati, tua tuorumque omnium vice follicitè rogaverunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam (*Ratisponensem*) super sacrosanctis ossibus beatissimi Dionysii Areopagitæ fuerat diutissimè ventilata, veritate discussa, dirimere curaremus, vobis quidem eadem apud vos esse dicentibus, civibus autem atque incolis urbis præfatæ astruentibus è converso, ea per invictissimum Arnulphum quondam imperatorem ad ecclesiam beati martyris Emmerami esse translatas ibidemque deinceps contineri.

C

D

cùm Haimonis narratione,

87 *Quid si ergò Leonem, dum anno* 1052 *Ratisponæ versaretur, à Francorum rege Henrico, ut litem, quæ Gallos inter & Ratisponenses de corporis Dionysiani possessione erat, dirimeret, per legatos rogatum fuisse dicamus? Leo quidem, si Ratisponenses* S. Dionysii *reliquias unquam approbavit, id certè, uti inter omnes convenit, anno* 1052 *fecit, suprâque jam memorata scrinii Dionysiani visitatio Dionysianopoli non citiùs, quàm anno* 1053, *si iis, quæ ab Haimone memorantur, standum sit, fuit peracta; cùm autem, hâc nondum institutâ, Henricus, Francorum rex, litis præfatæ decisionem à Pontifice petiturus fuisse, haud videatur, consectarium sit, ut is, si Ratisponenses* S. Dionysii *reliquias anno* 1052 *re ipsa approbavit, ac proin litem, quæ Ratisponenses inter & Dionysianos monachos ventilabatur, diremit, verosimillimè ad id à Francorum rege Henrico rogatus haud fuerit. Ita sanè, si dicta visitatio ante annum* 1053 *locum haud habuit, potest argui; verùm, ut quid Haimone, qui, ne citiùs hæc ponatur, solus impedit, standum hìc sit? Id sanè haud satis perspicio. Sesquiseculo circiter, ut jam suprà docui, scriptor ille à re gestâ abfuit, facilèque adeo factum esse potest, ut in narrandis iis, è quibus, dictam visitationem anno* 1053 *illigandam, consequitur, à veritate aberrârit.*

E

aspoto suspecta, nec ab integra fidei auctore

88 *Adhæc Francorum regis legati, ut Haimo narrat, Ratisponam, dum ibi omnia ad corpus, quod* Dionysii *esse dicebatur, levandum essent parata, fortuitò planè nec ulla rei cognitione prævia, advenerunt, ibique eo ipso temporis momento, quo jam jam elevandum erat dictum corpus, miraculo quodammodò & quasi è machina fixerunt præsentes, quid rerum agatur, ediscunt, levationi sese opponunt, moxque etiam hanc, donec, finis, an non adhuc in Francia* S. Dionysii *corpus, fuerit examinatum, differri ab imperatore impetrant; is autem fortuitus simul & opportunus adeò ad disturbandam, de quâ hìc nobis sermo, levationem legatorum regis Francia Ratisponam adventus mihi admodum est suspectus, facitque, ut verear, ne ad fucum faciendum iis, qui tum fuisse Ratisponenses* S. Dionysii *reliquias à Leone IX approbatas, creditum forsan essent, tantummodò fuerit excogitatus. Rigordus aut certè scriptor alius, qui verba num.* 58 *& seq. hæc transcripta in Rigordi textum intrusit, Francorum regis legatos, non casu fortuito Ratisponam, dum ibi corpus, quod Dionysii esse dicebatur, foret elevandum, advenisse, sed ad imperatorem, ut levationem istbanc differendam curarent, à Francorum rege deliberato consilio missos fuisse,* scribit. *Rigordus quidem, Henricum I, Francorum regem, ab imperatore Henrico, ut corporis Ratisponæ inventi, donec, effetne adhuc in Francia, an non* S. Dionysii *corpus, examinaretur, levationem differret, per nuntios suos postulâsse, etiam affirmat; verùm id tum, cum Leo IX Ratisponæ versaretur, factum fuisse haud scribit, possuntque, quæ dicit, facilè cum iis, quæ de Ratisponensium, quas* Dionysii *esse dicebant, reliquiarum approbatione, per Leonem IX facta, statuenda videntur, in concordiam adduci.*

F

89 *Res è jam nunc dicendis patescet. Refléno, an non, Ratisponensis corporis, quod* Dionysii *esse*

Digitized by Google

profecta ſtandum haud ſit, latum eſſe poſſe aſſeritur.

inſcriptionis adjuncta indicabant, inventio cum anno 1052 *à Joanne Baptiſta Emmeramenſi abbate conjungatur, dubitari non immeritò poteſt, niſi palàm eſt ex iis, quæ ſuprà num.* 2 *& ſeq. diſſerui. Adhæc, ſuprà memoratam ſcrinii Dionyſiani viſitationem anno* 1053 *factam fuiſſe, ex iis duntaxat, quæ Haimo ſcribit, conſequitur, cúmque hæc, ut jam dixi, ſint ſuſpecta, nec alioquin fidem integram Haimo mereatur, nihil omnino, ut viſitationem illam dicto anno* 1053 *neceſſariò aſſigamus, nos cogit. Quid ſi ergò hanc quidem, quam ſaltem* v. Iduum Junia-rum *ſeu* IX *Junii die ab Haimone apud Felibianum relle ſignari, viſitationis ejuſdem feſtum, die illo in* S. Dionyſii *celebrari quotannis ſolitum, ſuadet, anno* 1052, *dictam autem corporis Ratiſponenſis inventionem anno* 1050 *ſtatuamus? Quid ſi porrò Henricus I, Francorum rex, cùm corpus, quod* Dionyſii *eſſe, dicebant, Ratiſpona fuiſſe inventum, deque hoc levando agi, è relationibus minimè dubiis intellexiſſet, per nuntios ſuos id differri, donec, eſſetne adhuc, an non* Dionyſii *corpus in Francia, examinâſſet, ab imperatore primùm jam inde ab anno* 1051 *poſtulârit? Quid ſi deinde, cùm id, præſentibus etiam forſan, ut Rigordus ait, imperatoris legatis, examinari* IX *Junii die anno* 1052 *jam curâſſet, ac Leonem IX Ratiſponam venturum, didiciſſet, per nuntios ſuos hunc, qua ratione, examine iſthoc magna cum ſolemnitate inſtituto, in Dionyſiano ſcrinio corpus fuiſſet repertum, reddiderit certiorem, ſimulque etiam, ut litem, quæ Gallos inter & Ratiſponenſes de corporis Dionyſiani poſſeſſione ventilabatur, decideret, rogârit? Enimverò, ſi hæc ita, ut poſſunt, re ipſa etiam fuerint peracta, tumque, penes Ratiſponenſes eſſe* S. Dionyſii *corpus, Leo pronuntiârit, diſtam utique litem, parte inaudita altera, haud deciderit.*

cum Francorum rege, data ad eumdem litteris, verò ſimiliter

90 *Quod ſi autem hæc diſpliceant, reſponderi poteſt, Leonem è ſolis monachorum Emmeramenſium reſponſionibus ſententiam haud pronuntiâſſe, ſed eum, quòd documenta, quibus ſibi* S. Dionyſii *corpus vindicabant Emmeramenſes monachi, luculenta admodùm ac convincentia exiſtimaret, litem hiſce, Gallis etiam non auditis, adjudicandam duxiſſe. Utut ſit, Leonem equidem Ratiſpona inventas, quæ Dionyſii eſſe credebantur, reliquias approbâſſe, certum omninò atque indubitatum è jam ſuprà dictis eſt. Neque verò Haimo cum monacho Hamerſlebienſi & Annaliſta Saxone ſupra laudatis, qui id à Leone factum, diſertiſſimè, ut jam ſuprà docui, affirmant, apertè etiam pugnat. Etſi enim ex iis, quæ ſcribit, Leonem per litteras, quas ad Henricum I, Francorum regem, dederit, Emmeramenſibus poſt nuntiorum, quos hic princeps miſerat, Ratiſponam adventum haud adjudicâſſe* S. Dionyſii *corpus, conſectarium appareat, ſimul tamen etiam ſuppeditat, è quibus, Ratiſpona inventas, quas* Dionyſii *eſſe dicebant, reliquias à Leone IX ante nuntiorum eorumdem Ratiſponam adventum approbatas fuiſſe, non inepte colligas. Cum enim, ut ait, reliquiæ illæ, dum Francorum regis nuntii Ratiſponam venêre, jam jam eſſent, præſente etiam Leone IX, levandæ, nec id, niſi Pontificis hujus approbatione prævia, futurum fuiſſe videatur, enimverò hinc, ſacra illa pignora à Leone, priuſquam dicti nuntii Ratiſponam advenirent, approbata fuiſſe, concludi poſſe videtur; etſi autem, ſi iis, quæ Haimo ſcribit, ſtandum ſit, Henrico I, Francorum regi, Leo, id à ſe factum, per litteras ſignificaſſe haud videatur, hujuſmodi tamen à Pontifice iſthoc ad principem illum datas fuiſſe litteras, mihi ſanè ob ea, quæ jam ſuprà dixi, ſat veroſimile apparet.*

AUCTORE C. B.

communicavit.

91 *Ac Eckartus quidem, ex eo, quòd in litteris hiſce ſequentia iſthæc legantur verba:* Vos autem, in Domino Fili dilectiſſimè, rex Francorum, tuique fideles, quamvis invidendi Teutoniæ gaudio videamini quidem habere juſtam materiam, ita ut meritò putetis de Alemannorum vobis lætitia eſſe dolendum; *ac deinde, nonnullis adhuc interpoſitis, iſta:* Cur igitur Alemanniam ipſius oſſa fovere non permittatis in ſolatium & tutelam, quem vobis Athenæ, ut Chriſto lucrifaceret, vivum recipere, audire & cælo tranſmittere permiſerunt, *ſibi perſuaſum habet, Henricum I, Francorum regem, non tantùm litteras, quibus à Leone IX litem de* Dionyſii *corpore decidi poſtulârit, ad Pontificem hunc miſiſſe, verùm etiam iis, ſibi de Alemannorum lætitia dolendum eſſe, ſeque, Alemanniam* S. Dionyſii *oſſa fovere, non permiſſurum, declarâſſe. Nec id tantùm è jam recitatis Litterarum Leonis IX verbis laudatus ſcriptor collegit, verùm etiam Henricum, Francorum regem, quod* Dionyſium *furto Ratiſponam delatum, omnino crederet, hunc repoſciſſe. Verba pleraque, quibus has ſuas conjecturas exponit, cap. ſeq. hùc tranſcribentur, laudatiſque ejus de rebus Francia Orientalis Commens. tom.* 2, *pag.* 742 *& ſeq. exſtant inſerta. Verùm annè hic Eckharto certò aſſentiendum? Id equidem aſſeverare non auſim. Neque enim Francorum rex, ſi, penes Ratiſponenſes eſſe* S. Dionyſii *reliquias, certò credidiſſet, à Leone IX, ut litem, quæ de hiſce Gallos inter & Ratiſponenſes erat, decideret, poſtulaturus fuiſſe videtur; quod tamen a principe illo factum, Eckhartus admittit. Utut ſit, rationes equidem, è quibus, Leonem litteras de reliquiis, quas* Dionyſii *eſſe, dicebant, Ratiſpona à ſeſe approbatis, ad Henricum I, Francorum regem, dediſſe, veroſimile etiam apparet, jam ſuprà adduxiſſe contentus cap. huic finem impono.*

CAPUT VII.

Litteræ, Leonis IX Papæ nomine inſcriptæ, unà cùm Georgii Heckharti de hiſce judicio proferuntur.

Leo IX per litteras, quæ hîc dantur, litem de Dionyſii oſſibus

Litteræ, ad Henricum I, Francorum regem, miſſæ, quibus, penes Ratiſponenſes S. Emmerami monachos eſſe S. Dionyſii *corpus, Leo IX Papa declarâris, modò à Baronio ad annum* 1051, *à Gewoldo in Additionibus ad Hundii metropolim Salisburgenſem tom.* 1, *pag.* 169, *à Celeſtino abbate in S. Emmerami Manſoleo, plurimiſque inſuper aliis typorum beneficio fuêre vulgatæ. Verùm etſi id ita ſit, eas tamen, ut lectoris commodo ſerviam, hîc etiam, ne alibi quærenda ſint, iteratis typis, prout apud eumdem Celeſtinum abbatem exſtant, recuſas exhibeo. Sic habent:* In Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti nomine. Amen. Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, chariſſimo filio, inclyto regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archi-epiſcopis, epiſcopis

AUCTORE C. B.

pis & dilectis in Chriſto filiis, abbatibus, prioribus, præpoſitis & decanis, univerſiſque tam ſubditis, quàm prælatis ejuſdem regni ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Deus omnipotens, qui non immeritò per prophetam in Sanctis ſuis eſſe mirabilis prædicatur, mira quædam inſcrutabilis conſilii ſui profunditate diſponit, quæ dum conſiderare non ſufficit mens humana, ipſa ſuimet infirmitate deficiens, in quendam ſui exceſſum rapi cogitur & ſtuporem. Quod ipſi nos nuper experti & vobis in Chriſto chariſſimis & univerſitati fidelium promulgare compellimur, ut & Dei opera pariter admiremur. Nam cùm per inſtantiam ſereniſſimi imperatoris Henrici ad partes Germaniæ viſitandas, ac præcipuè ad urbem, quæ dicitur Ratisbona vel Regenſpurg, evocati eſſemus, ad venerabile corpus beati Wolfgangi, ejuſdem urbis epiſcopi, transferendum, hoc cà, quà decuit, reverentià & devotione peracto, tui, Francorum rex, in Chriſto fili chariſſime, nos legati tua tuorumque omnium vice ſollicitè rogaverunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam ſupra

B

ſacroſanctis oſſibus beatiſſimi Dionyſii Areopagitæ fuerat diutiſſimè ventilata, veritate diſcuſſa, dirimere curaremus.

quam ut decideret, Galli & Ratiſponenſes rogârunt.

95 Vobis quidem eadem apud vos eſſe decentibus; civibus autem aut incolis urbis præfatæ adſtruentibus, ea per invictiſſimum Arnulphum, quondam imperatorem, ad eccleſiam beati martyris Emmerami eſſe tranſlata ibidemque deinceps contineri; quæ quidem inibi ſita eſt, atque ab omni ſubjectione ac juriſdictione libera & exempta ad jus & proprietatem beati Petri Apoſtolicæque Sedis immediatè pertinere dignoſcitur, oblatione videlicet excellentiſſimi Romanorum imperatoris Caroli Magni ac poſterorum ipſius, qui eidem hactenus ſucceſſerunt, ſeu in imperio ſeu in regno. Id ipſum nihilominus venerabilis abbas Reginhardus ac fratres ejuſdem eccleſiæ cum univerſitate Ratiſponenſi inſtantiſſimè petiverunt fieri. Nos ergò utriuſque partis precibus inclinati nec volentes ulteriùs corda fidelium dubii hujus ambiguo caligare, in fratrum noſtrorum ac plurium epiſcoporum ac prælatorum præſentia, & conſpectà

C

Scripturâ Arnulphi Auguſti, ordinemque rei diligentiſſimè perlegentes, nec eo contenti, capſas, thecas & ſcrinia, in quibus ſacræ reliquiæ conditæ dicebantur, ac titulos & epigrammata eorundem oculo tenus ſolerti examinatione diſcutiendo, nihilque omittendo, quod ad indagationem certitudinis pertinet, tam imperialibus, quàm papalibus Anteceſſorum noſtrorum litteris ſufficienter inſtructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & ſculpturis vetuſtiſſimis exprimentibus indicia veritatis & notas, indubitata fide comperimus, dicti doctoris & martyris oſſa venerabilia, excepta particula unica ſimul & minima manus dextræ, apud memoratum beati Emmerami cœnobium integraliter contineri.

in Ratiſponenſium favorem decidit,

94 Etenim ne teſtimonia hominum, quæ jam diximus, non ſufficerent, divina quoque non defuêre prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conſcribi juſſimus diligenter, vobiſque tranſmitti per veſtros nuntios & legatos; nec non apud eccleſiam prædictam conſervari, ut & ad poſteros geſtæ rei notitia deducatur & ulteriùs litigandi materia penitus conquieſcat. Inſuper etiam diſtrictè præcipimus ſtatuentes, ut tranſlationis ipſius veneranda ſolemnitas tam à fratribus ejuſdem eccleſiæ, quàm ab univerſis urbis jam dictæ, annis ſingulis cum omni jucunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni adventui non ingrata. Vos autem, in Domino filii dilectiſſimi, rex Francorum tuique fideles, quamvis invidendi Teutoniæ videamini juſtam habere materiam, ita ut meritò putetis de Alemannorum vobis lætitia ſit dolendum; conſiderantes tamen & Dei omnipotentis & invicti Martyris ſui voluntatem, quem ablatum plangitis, conſolationis tandem admittite placamentum, penſantes attentiùs, quòd nec vobis totus ablatus eſt: quippe qui chariſſimos prædicationis ſuæ & paſſionis conſortes Ruſticum & Eleutherium in dilectionis adhuc & tutelæ pignus & rei certitudinem dereliquit. Nec dolete, ſi Germanos jam viſitare dignatus eſt vel defunctus, qui vobis adhuc vivus prædicavit & apud vos bonum certamen certavit, curſum conſummando, fidem ſervando, triumphum peregit virtuoſiſſimæ paſſionis, apoſtolatûs ſui ſuper vos ſigna tam in vita perficiens, quàm in morte.

D

E

Galloſque & de amiſſo theſauro ſolatur.

95 Cur igitur Alemaniam ipſius oſſa fovere non permittatis in ſolatium & tutelam; quem vobis Athenæ, ut Chriſto lucrifaceret vos, vivum recipere, audire, & cælo tranſmittere permiſerunt? Accedet nihilominus conſolationis & alia ratio, auctoritas ſcilicet & excellentia ſubtractoris. Prætioſum vos quidem thefaurum perdidiſſe fatemur, ſed ablatoris attendite dignitatem, ſimulque Patris & Apoſtoli veſtri gloriæ congaudete, qui cùm vos meritorum atque doctrinæ ſuæ gaza ditavit, reliquiarum ſuarum ſaltem ac oſſium prætioſitate locupletaret Theutonicas apothecas, tam devotum ſui corporis furem habuit, quàm inſignem; auro utique atque topazio meliorem, qui ſui valore ad oſſa ſanctiſſima ſubtrahenda cæſareum etiam verticem inclinavit. Nec majeſtas imperialis, nec regia Celſitudo pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho, dummodo B. corporis exuviis, vel doli, vel furti vel ſacrilegii modo ſacrari atque diteſcere mereretur, & qui fures atque ſacrilegos ſolitus erat condemnare, dummodò macarii Dionyſii pretioſo corpore frueretur, fur ipſe hic fieri, & ſacrilegus non contempſit.

F

& , ut bene penes Emmeramenſes eſſe fateantur, ſedulò laborat.

96 Cujus inſuper fides & devotio dubium etiam omne per hoc penitus amputavit: quòd non in ipſa Roma, non in quacumque metropoli, non in urbe qualibet regni vel arce ſibi ſtudebat eligere ſepulturam, ſed ubi ſuum ſe Dionyſium condidiſſe & ſcivit & lætabatur, ſuo ſe ſperans patrocinio defendendum, & reſuſcitandum in die noviſſimo cum Beatis præſentibus. Igitur dilectionem veſtram monemus attentiùs & hortamur in Domino; diſtrictè quoque præcipientes, quatenus BB. Ruſtico & Eleutherio piè contenti, non fallentes voſmetipſos & alios, beatiſſimi Dionyſii oſſa in urbe Ratisbona apud eccleſiam S. Emmerami martyris & noſcatis & fateamini coruſcare. Datum & actum Ratisbonæ per manus Friderici diaconi Bibliothecarii & cancellarii S.R.E. Catholicæ & Apoſtolicæ, anno Domini MLII. Non. Octobr. *&c. Georgius ab Eckhart, qui haſce quoque litteras ſuorum de Francia Orient. Rebus Comment. tom. 2, pag. 740*

&

A *& binis ſeqq. integras exhibet, ita deinde in haſce obſervat :* Baronius ad annum 1052 eaſdem has Leonis IX litteras ex Antonii Auguſtini ſcriptis veteribus Pontificum Romanorum exhibuit, & hoc earundem datum protulit : "Datum & a-„ctum Ratisbonæ per manus Friderici diaconi, „bibliothecarii & cancellarii eccleſiæ Catholicæ „& Apoſtolicæ, anno Domini MLII. Pontifica-„tûs domini Leonis Papæ IV. Indict VI.,v. No-„nas Octobris.„

AUCTORE C. B.

mendoſas ſuo corruptas

97 Sed Mabillonius *tom.* IV *Annalium Benedict. lib.* 60, *num.* 21 ait, litteras has ſuppoſititias eſſe, & hoc vel ipſam contextûs lectionem perſuadere, ſtylumque, qui omnino à Pontificiis Leonis aliorumque Romanorum litteris alienus ſit. Aſt Leonis plures bullas cùm legerim, obſervavi, ipſum utique alio, quàm priores Pontifices fecerant, ſtylo uti. Nec bulla eſt charta hæc Leonis, ſed epiſtola ad regem clerumque & populum Galliæ perſcripta. Falſum eſſe putat Mabillonius, quod in ea legitur, cauſam hanc "diutiſſimè ventilatam„ fuiſſe; quoniam ante hoc tempus apud veteres nulla de hac controverſia mentio reperiatur. Sed temporum illorum ſcriptores adeò ſteriles & ficci ſunt, ut plura notatu digniſſima & majoris utique momenti indicta prætermiſerint. Certatum tamen inter Gallos & Germanos fuiſſe de S. Dionyſii reliquiarum poſſeſſione, ſatis conſtat ex iis, quæ paulò inferiùs proferemus. "Falſum eſt, „ inquit Mabillonius, "Leo-„nem ad id diſcutiendum tam imperialibus, „quàm Papalibus anteceſſorum ſuorum litteris „inſtructum fuiſſe. Quis enim umquam has im-„periales & Papales litteras protulit? „ At periiſſe potuerunt. "Literæ „ præterea "impo-„riales „ interpretari poſſunt de membrana in capſa juxta reliquias reperta, quam Ratisbonenſes pro teſtimonio propria Arnulfi imperatoris manu ſcripto venditârunt; qua in re Leo ipſis credidit.

ſuppoſititias dicit eas, Mabillonius autiſodorenſibus,

B

98 An vox "Papalis„ Germanica, nec aliàs hoc ævo uſitata fuerit, neſcimus. Leo tamen natione Germanus eâ uti potuit, aut illa à librariis ſubſtituta eſt in deſcribendo. Mabillonius ipſe multoties diplomata à librariis corrupta & interpolata profert, &, remotis vitiis, ea pro genuinis habet, atque ad probandas ſuas ſententias adhibet. Cùm vocem "Pa-„palis„ Germanicam eſſe dicat Mabillonius, miror, eum hanc impugnare, cùm non impugnet Bullas Leonis IX annis Chriſti notatas; ſed Rei Diplom. lib. 11, pag. 185, Leonem iis uſum eſſe, ſtatuat, "quia ex genere ortus „Germaniæ imperatorum, „ qui annos Incarnationis uſurpabant, & "Tulli epiſcopus„ fuerit, ubi frequens uſus hujus calculi erat, ac demum, quia "cancellarium habuerit primicerium „Tullenſem, „ qui ejuſmodi calculo aſſuetus erat. Hac in re ſi ſequi potuit morem Germanorum, cur non potuiſſet etiam, ut illi, voce "Papalis uti? Voces "Alemannorum„ & "Alemanniæ„ quæ in his literis occurrunt, "poſteriorum tem-„porum genium„ ſapere exiſtimat idem Mabillonius. Aſt Galli, quia ex Germanis Alemannos vicinos maximè habebant, jam dudum Alemanniæ nomen Germaniæ omni tribuerunt. Leo Germanos aliquoties nominat; ſed ex regis Galliæ litteris "Alemannorum „ & "Alemaniæ„ appellationem deſumſit, quippe qui (*cap. proximè pragreſſum num.* 91 *conſule*) ſcripſerat, "Sibi de Alemannorum lætitia dolendum eſſe„ ſeque "Alemanniam S. Dionyſii oſſa fovere non „permiſſurum.„

99 Cùm igitur ad hæc reſponderet Leo, verba ipſa, quibus rex uſus erat, retinuit. Falſum porrò Mabillonius eſſe dicit, corpus S. Dionyſii ab Arnulfo imperatore tranſlatum eſſe. Falſum hoc eſſe, & ipſi (*jam ſuprà in hac Appendice num.* 6 *&* 7, *itemque num.* 43 *&* 44 *dicta videſis*) agnoſcimus. Sed Leonem traditio Ratisbonenſium avita in hunc hiſtoricum errorem ſeduxit. Ratisbonenſes cùm in latere ſuprà recitato legiſſent, tempore Arnulfi imp. furatum eſſe S. Dionyſium, hoc ab ipſo Arnulfo factum eſſe putârunt, qui tamen Lutetiam Pariſiorum numquam venit. Exclamat Mabillonius : "Qualia verba Leonis Papæ ad „Henricum, Francorum regem, quibus eum ob „hanc ſubtractionem ſolari conatur? Quales „ſermones Pontificis, ut Arnulfi furtum appro-„bet? „ Fateor, hunc ſermonem noſtris temporibus non convenire; convenit tamen temporibus illis, quibus Leo IX vivebat. Iis enim & diu etiam antè illa furta reliquiarum inter crimina non referebantur, ut tot reliquiarum fures à viris piiſſimis, epiſcopis & abbatibus, ſanctitate ſua conſpicuis, adamati & æſtimati oſtendunt. Legenti Eginhardi libros de tranſlatione S. Petri & Marcellini, Rudolfi monachi Vitam Rabani Mauri abbatis Fuldenſis, Sigeberti Vitam Theoderici epiſcopi Metenſis aliosque ſcriptores, hæc ſatis ſuperque probabuntur.

E

dumtaxat eſſe, Eckhartus contendit.

100 Ex his enim longus admodùm furum reliquiarum inſignium catalogus facili negotio confici poteſt : nec ii propterea ſunt culpati, ſed laudati atque amplè remunerati. Ego potiùs in litteris Leonis cenſoriâ virgulâ notâſſem initium earum : "In Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti „nomine Amen, „ quod Pontificiæ epiſtolæ inconveniens, nec aliàs à Leone adhibitum eſt. In Corneri tamen exemplari hæc formula non exſtat. In dubium quoque vocaſſem "Annum „Domini MLII.„ in dato additum. Licet enim ſciam & jam dixerim, à Mabillonio aſſeri, Leonem IX omnium Pontificum primum annos Incarnationis aliquando in bullis adhibuiſſe; nullam tamen hactenus Bullam autographam atque extra ſuſpicionem falſi poſitam obſervavi, in qua annus Incarnationis fuerit expreſſus. In apographis illum à librariis adjectum eſſe, magna ſuſpicio eſt. Locutio etiam "Datum & a-„ctum Ratiſponæ„ diſpliceat, nec cum cæteris Leonis Bullis aut epiſtolis congruit. Sed hi nævi à librariis ſciolis venire potuerunt. Res ipſa certa eſt; & litem fuiſſe inter Ratisbonenſes & Gallos de vera corporis S. Dionyſii poſſeſſione, ea ipſa clariſſimè demonſtrant, quæ Mabillonius ſub anno 1053 longo ordine profert. *Ita laudatus ſcriptor. Ac ſeſe quidem, quas ſuprà dedimus, litteras, Leonis IX nomine inſcriptas, pro mendoſis, at non item pro falſis ac ſuppoſititiis, habere, non obſcurè inſinuat. Verùm iiſdem de litteris quid cenſeam, cap. proximè ſeq. exponam, uti etiam, an objectis contra haſce à Mabillonio difficultatibus penitus per textum, modò hæc tranſcriptum, ab Eckharto factum ſit ſatis.*

quæ hîc prædicuntur.

C

F

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

CAPUT VIII.

Quid de Litteris, Leonis IX nomine inſcriptis, judicioque, quod de hiſce Eckhartus tulit, ſit cenſendum.

Leo IX in litteris anni 1052, diutiſſimè de Dionyſii corpore durâſſe litem.

Lecturique quidem, quas contra Leonis IX de corporis S. Dionyſii *apud Ratiſponenſes manifeſtatione litteras Mabillonius adducit, difficultates ſeu objectiones Georgius Eckhartus ſuis ad haſce, quæ cap. proximè prægreſſo recenſui, reſponſis ſat aptè diſſolvit; verum an futurum ſit, ut id, quod ad difficultatem, à litterarum illarum verbis, quibus lis de* Dionyſii *corpore diutiſſimè ventilata aſſeritur, repetitam, reſpondet, univerſis ſatis arrideat, perſpectum haud habeo. Sanè, quæ affert, Germanos inter & Gallos de* S. Dionyſii *reliquiarum poſſeſſione fuiſſe certatum, luculentiſſimè probant; verùm nihil omnino, quod, certamen illud ſeu litem diutiſſimè, ut in Leonis litteris aſſeritur, duraſſe, monſtret, in medium adducit. Rationem quidem etiam ſilentii, quo à ſcriptoribus omnibus controverſia illa, nimis maximè diuturna præteritur, adjungit, dicendo,* temporum illorum ſcriptores adeò ſteriles & ſiccos eſſe, ut plura notatu digniſſima & majoris utique momenti indicta prætermiſerint. *Verùm quid ſi ſaltem oſtendatur, facilè factum eſſe poſſe, ut re etiam ipſa dimiſſimè controverſia eadem durârit? Enimverò ſic quiſque, locum hunc, unde ab omnibus ſilentio præteritam, haud modico etiam temporis ſpatio habuiſſe, propenſiùs in animum induxerit. Nonnulla itaque, quæ litem illam ſeu controverſiam, quam diu ſaltem duraſſe, conjiciendi anſam Annaliſta Saxo num. 83 hùc tranſcriptis verbis præbet, facilè potuiſſe* diutiſſimè *etiam durare, ſuadere ſint nata, hic modò reſponſo, quod Eckhartus affert, adjungamus.*

B

utpote quæ jam inde ab anno circitèr 1049. imò multò citiùs,

102 *Neceſſe non eſſe, ut corporis, quod* Dionyſii *eſſe, Inſcriptiones adjuncta indicabant, inventionem, Ratiſpona à Reginwardo abbate factam, anno 1052 innectamus, perſpicuum eſt ex iis, quæ in hac Appendice num. 2 & 3 diſſerui. Quid ſi ergò inventionem illam, non ipſo anno 1052, quo Leo IX ſuprà memoratas litteras dediſſe perhibetur, ſed jam inde ab anno 1049, quo Reginwardus Ratiſponenſem S. Emmerami abbatiam moderari incepit, aut ſaltem ſub anni 1050 initium contigiſſe dicamus? Enimverò, cùm Emmeramenſes monachi, ſtatim atque præfatum corpus in eccleſia ſua fuiſſet inventum, penes ſe eſſe ſacras* S. Dionyſii *exuvias, quaquaverſum, ut ſuprà vidimus, publicârint, faciléque, re ad Gallos delata, hi mox contra Ratiſponenſes de ſacro illo theſauro contendiſſe ſeu diſceptâſſe queant, ita forſan haud difficulter poterit intelligi, qui, litem de ſacroſanctis* Dionyſii *oſſibus* diutiſſimè *Gallos inter & Ratiſponenſes fuiſſe* ventilatam, *Leo IX, veritate ſalva, dicere potuerit in litteris, anno 1052, ad menſem Octobrem jam provectum, conceſſis atque ad Henricum, Francorum regem, miſſis. Res cuique, qui, quæ jam dixi, expenderit, evadet, ni fallor, perſpicua. Quod ſi tamen trium circitèr dumtaxat, quod ita inter corporis Ratiſponenſis, quod* Dionyſii *eſſe, inſcriptiones adjuncta indicabant, inventionem anno circiter 1049 factam ſeu inceptam inde de* Dionyſii *corpore conteſtationem, diſtaſque Leonis litteras interceſſerit, annorum ſpatium ſufficere fortaſſis haud videatur, ut in hiſce, conteſtationem illam ſeu litem diutiſſimè fuiſſe ventilatam, Leo IX, veritate ſalva, dicere in litteris, anno 1052 datis, potuerit, alia adhuc, quâ, quî hic Pontifex id feciſſe, liſque adeò illa diu etiam ante annum 1049 inchoata eſſe queat, intelligas, via ſat apta, ut apparet, atque expedita ſuppetit.*

D

uti à presbyteri Germani anonymi

103 *Aperit ham ſuprà laudatus, qui, quam cap. 1 compendio partim exhibui, petitam per Reginwardum abbatem de* Dionyſio *in Germaniam tranſlato lucubrationem conſcripſit, ſacerdos Germanus anonymus in ſua ad hunc abbatem epiſtola, unà cum lucubratione illa, ut ſuprà docui, à Joanne Baptiſta, Emmeramenſi abbate, anno 1750 in lucem emiſſa. Sacerdotis quidem illius Germani authoritas in iis, à quibus procul is vixit remotus, flocci admodùm aut nihili etiam eſt pendenda, uti ea, quæ cap. proximè cit. adduxi, ſatis ſuperque oſtendunt; verùm, etſi id ita ſit, facere tamen non poſſum, quin ei in iis, quæ ſeſe vel vidiſſe vel audiviſſe affirmat, fidem adhibeam. Et verò, vel in iis ſaltem ſcriptori iſti credendum, vel dictam, quæ ei una cum ſcripta ad Reginwardum abbatem epiſtola attribuitur, lucubrationem pro puro ac puto figmento, ſeculo demum tertio decimo aut adhuc ſerùs ad fidem aſſerta* Dionyſii *è Gallia in Germaniam tranſlationi faciendam excogitato, eſſe habendam, nemo non ſtatuet, qui, quâ ratione ſcriptorum antiquorum dicta aſſertaque æſtimanda ſint, habuerit compertum; cùm autem, eamdem lucubrationem epiſtolamque, quam apud laudatum Emmeramenſem abbatem in capite præfert, ſuppoſititias ſeu commenticias indubiè eſſe, haud facile quiſquam, ut mihi equidem apparet, probaturus invitè ſis, rationis æquitas exigere videtur, ut ſacerdoti iſti Germano anonymo in iis, quæ ſeſe vel vidiſſe vel audiviſſe ait, fidem adjungamus. Quid plura?*

E

de Ramenſis abbatis Arnolfoque

104 *Is ſcriptor, qui, quemadmodum ſuprà docui, inter annum 1049 & annum 1064 præfatam ſuam lucubrationem hujusque apud Emmeramenſem abbatem Joannem Baptiſtam præfixam epiſtolam litteris mandavit, narrat in hac, quî, dum apud San-dionyſianos Francie monachos hoſpitaretur, haud rarò cum hiſce de* Dionyſii *è Gallia in Germaniam tranſlatione fuerit locutus, ac quî ſemel, dum id faceret, factum ſit, ut Remorum abbas (verosimillimè S. Remigii) caſu ſupervenerit, iſque, continuato de* Dionyſii *tranſlatione ſermone, nonnulla etiam de hac adduxerit in medium. Ac primò quidem, ut ait, dixit, è patrum traditione,* Dionyſii *corpus Ratiſponæ in S. Emmerami monaſterio contineri, maximè ſibi ac civitatis ejuſdem incolis notum eſſe, hincque tribus vicibus diverſis Ratiſponam, ut inde illud, dolo æſtuve ſurreptum, reducere in Galliam poſſet, peregrini ſub habitu ſeſe contuliſſe; deinde verò, poſtquam adhuc, ſeſe, re infecta, redire inde vicibus ſingulis fuiſſe compulſum, adjunxit, mox etiam, ut laudatus ſcriptor Germanus anonymus ait, idem abbas, aliis nonnullis, quæ huc non ſpectant, prætiſſis, narravit, quî, cùm tertia jam vice Ratiſponam dictum in finem iviſſet, ac ad S. Emmerami monaſterium, nondum ibi, quod inſcriptiones adjunctæ* Dionyſii *eſſe indica-*

A *dicabant, corpore invento, ſeſe contuliſſet, in monaſterii prepoſitum, nomine Arnolfum, inciderit, ac quî hic tum, nonnullis primùm ultrò citróque de civitate Ratiſponenſi & de S. Emmerame collatis verbis, in monaſterio ſuo* inter innumeros aliorum Sanctorum cineres teneri etiam ſancti Dionyſii corpus, *idque ſeſe* è Patrum traditione *habere compertum, affirmârit.*

105 *Arnolfus, monaſterii S. Emmerami prepoſitus, de quo hic ferme, alius veroſimillimè non eſt, quàm qui, ut ſuprà vidimus, haud ita dudum poſt annum* 1030 *duobus libris S. Emmerami miracula ſuis complexus; cùm autem è dictis jam memoratum, in quo Dionyſiani corporis poſſeſſionem monaſterio ſuo* è Patrum traditione *aſſeruit, colloquium, Ratiſpona nondum, quod inſcriptiones adjunctæ* Dionyſii *eſſe indicabant, corpore invento, acciderit, conſectarium eſt, ut ante ſeculum circiter* XI *medium ſem, corpore illo ibidem nondum invento, apud Ratiſponenſes obtinuerit de* S. Dionyſii *corpore ad Emmeramenſes tranſlato traditio. Verum quid ſi illud Arnolphi prepoſiti cum Remenſi abbate colloquium dicatur fictitium? Seculo circiter* XI *medio, ante quod idem colloquium, ſi locum unquam habuit, eveniſſe debet, ſolum & unum Remit S. Remigii monaſterium à moderatore, abbatis appellatione diſtincto, gubernabatur; cùm autem, uti jam dictum produnt, idem Remenſis abbas & prefatum, Ratiſpona nondum, quod dixi, corpore invento, colloquium jam abbas habuerit, & ſeſe illud habuiſſe, presbytero Germano anonymo ſuprà laudato tum primùm, cùm idem corpus ibidem inventum jam fuiſſet, narrârit, nec id ulli, niſi abbati Herimaro, qui, quemadmodùm Gallia Chriſtiana Anctæ ſcriptores tom. IX col. 228 & ſeq. docent, ab anno circiter* 1048 *uſque ad annum* 1071 *Remenſi S. Remigii abbatia præfuit, quadrare poſſe videantur, conſectarium ſit, ut idem illud Arnolfi prepoſiti cum Remenſi abbate colloquium evenerit vel anno circiter* 1048 *aut ſequenti, ſi Ratiſpona corpus, quod inſcriptiones adjunctæ* Dionyſii *eſſe indicabant, ſub annum* 1050, *ut puto, fuerit inventum, vel certè anno circiter* 1048 *aut aliquo è quatuor ſequentibus, ſi inventio illa anno* 1052, *ut ſæpiſſimè jam laudatus Emmeramenſis abbas Joannes Baptiſta ſtatuit, contigerit.*

Emmeramenſis prepoſiti colloquio, minimè, ut ut apparet,

C

106 *Verùm num tunc adhuc in vivis ſuperſtes fuit Emmeramenſiſque monaſterii prepoſitum egit Arnolfus? Quòd ſi vel alterutrum ſecùs habeat, fictitium indubiè eſt jam memoratum colloquium hincque, fictitias pariter eſſe presbyteri Germani anonymi, quæ id completitur, ad Regimwardum abbatem epiſtolam, ſubnexamque huic de Dionyſio in Germaniam tranſlato incubrationem, fas erit ſuſpicari; cùm autem, taleſne ſint, an non, incubratio iſthæc ac præmiſſa ei epiſtola, magni ad præſentis, de quâ hic agimus, quæſtionis deciſionem interſit, in annum Arnolfi emortualem ſtudioſiſſimè inquiſivi, nec quidquam, quo hic ante annum* 1048 *videri poſſet figendus, reliqui inobſervatum. Ita ſcilicet presbyteri illius Germani anonymi, qui, quemadmodùm ſuprà vidimus, ſæpiſſimè in rebus, procul ab ætate ſua geſtis, à veritate aberrat, fidem pariter in iis, quæ, veluti ipſamet ætate ſua geſta atque à ſe vel audita vel viſa, commemorat, elevare ſui conatus; verùm, quidquid etiam hunc in finem aut tentârim aut egerim, fru-*

fictitio, narratis intelligitur,

Octobris Tomus IV.

ſtrà ſui; etſi enim, Arnolfum anno 1048 *in vivis adhuc fuiſſe, & Emmeramenſis monaſterii prepoſitum egiſſe, uſpiam diſertè notetur, nihil tamen etiam, quod contrarium ſuadeat, litteris uſpiam mandatum invenire quivi; cùm autem id ita ſit, ejuſque adeò cum Remenſi abbate colloquium pro commentitio habendum haud ſit, non eſt etiam, cur vel Ratiſponenſium de tranſlato ad S. Emmerami eccleſiam* Dionyſio *traditio, qua, ſtante colloquii ejuſdem veritate, diu etiam, antequam corpus, quod inſcriptiones adjunctæ* Dionyſii *eſſe indicabant, Ratiſponæ inveniretur, locum habuerit, revocetur in dubium. Eò itaque jam noſtra, unde digreſſa eſt, revertatur oratio.*

AUCTORE C. B.

107 *Facilè ſanè vel è traditione illa vel è confectis ex hac atque in eccleſia Emmeramenſi poſitis ſeu titulis ſeu inſcriptionibus factum eſſe poteſt, ut* diutiſſimè, *imò triginta forſan aut plurium etiam ante datas, quæ Leonis IX nomine annoque* 1052 *notantur, litteras annorum ſpatio Dionyſiani monachi, cùm vel dictam traditionem proponi, vel è prefatis Inſcriptionibus, adſcribere ſibi* S. Dionyſii *corpus Emmeramenſes monachos, intelligerent, ſubinde cum hiſce, data oppertunitate, de ſacri illius theſauri poſſeſſione diſceptârint. Certè, ſtatim atque in colloquio proximè memorato Arnolfus prepoſitus* S. Dionyſii *corpus Emmeramenſi ſuo monaſterio* è Patrum traditione *aſſeruiſſet, diſputatio hinc illum inter & Remenſem abbatem, uti abs hoc ipſo ſeſe audiviſſe presbyter Germanus anonymus in ſua ſuprà laudata ad Reginwardum abbatem epiſtola refert, fuit exorta; ut ſit ſanè, cur id pariter intra triginta aut plurium annorum ſpatium, quod litteras, Leonis nomine inſcriptas, proximè preceſſit, locum ſubinde Dionyſianos inter & Emmeramenſes monachos habuiſſe credatur; quòd ſi autem, ut potuit, ita etiam reipſa hoſce inter diſputatio ſeu controverſia hujuſmodi ſubinde tum exarſerit, ita equidem haud difficulter poterit intelligi, quî, litem de ſacroſanctis* Dionyſii *oſſibus* diutiſſimè *Gallos inter & Ratiſponenſes fuiſſe ventilatam, Leo IX, veritate ſalva, in litteris, anno* 1052 *datis, dicere potuerit.*

inepta eſſe queat, veritate ſalva, dicere potuiſſe

E

108 *Ad verba modò, quibus Dionyſiani corporis furtum Leo IX in dictis ſuis litteris approbat, ſeu laudes potiùs, quibus ob id Arnolphum imperaterem effert, progrediamur. Recentiores ſcriptores quidam, quò, has à Leone profectas eſſe non poſſe, probent, Arnulphum imperaterem impiiſſimum fuiſſe ac in ſceleratorum ſuorum pœnam morbo pudendagra interiiſſe, è Luitprando aliiſque nonnullis antiquioribus annotant; verùm, etſi quidem hac in re falſos illos eſſe, è Pagii in Criticis ad annum* 899, *& è Georgii Heckharti in ſæpiùs jam laudatis de Rebus Francia Orientalis Commentariis tom.* 2, *pag.* 786 *dictis perſuaſum mihi habeam, Arnulphum tamen ob dictum furtum à Leone laudatum fuiſſe, haud facilè crediderim. Undecimo quidem, quo Pontifex hic fiernit, ſeculo, imò etiam diu & ante & poſt illud reliquiarum furta, ut jam ſuprà etiam docui, criminibus haud accenſebantur, nonnullique etiam reliquiarum fures temporibus illis ab ipſiſmet viris, pietate juxtà ac dignitate conſpicuis, amati ac æſtimati fuiſſe inveniuntur. Verùm audi, quî Ital. Medii evi Antiquit. tom.* 5, *Diſſert.* 58, *col.* 1111 *Muratorius hac de re, haud paucis primùm reliquiarum*

Verùm Laudes, quibus Dionyſiani corporis furtum in litteris illis

AUCTORE C. B.

enumeratis furtis, loquatur. Innumera ſunt, *inquit*, per univerſi Chriſtiani imperii fines id genus exempla, quum in tot diverſis urbibus, non dicam modicæ reliquiæ, ſed capita & corpora ipſa unius ejuſdemque cælitis habeantur atque colantur. Porrò liquet, quoties clàm & furto ex antiquis tumulis ſublata fuêre corpora Sanctorum, id contra canones actum, quum, inconſulto epiſcopo, transferre ſacras reliquias minimè liceret, qui veritatem rei agnoſceret, fidemque faceret tum præſentibus, tum poſteris nihil erroris, aut fraudis interceſſiſſe. Atqui, ubi furto res agebatur, piis illis furibus dumtaxat erat habenda fides.

offertur, à Pontifice illo profecta non videntur,

109 *Cùm itaque, uti ex hiſce Muratorii verbis conſequitur atque alioqui conſtat, Dionyſiani corporis furtum, ſi locum id unquam habuit, ſacrorum canonum præſcripto fuerit adverſatum, factum eſſe quis putet, ut id, ſeu potiùs Arnulphum, à quo id commiſſum, profuſis adeò laudibus, quales in dictis litteris leguntur, Leo IX, Pontifex ſanctiſſimus, extuleris? Utut ſit, nullum hactenus reliquiarum furtum, quod vel ab uno Eccleſiæ Catholicæ ſummo Pontifice Chriſtique in terris vicario fuerit laudatum, invenire quivi; ut vel hinc, tantis, quantis id in Leonis Litteris ſit, laudibus ab hoc Pontifice elatum fuiſſe dionyſiani corporis furtum ſeu furem, vere etiam queat haud immeritò videri abſimile. Nec magis vero ſimile apparet, quod de Arnulfo imperatore, qui* ad oſſa ſanctiſſima ſubtrahenda (*adi num.* 95) ex-

B

fareum etiam verticem inclinàrit, in iiſdem litteris aſſeritur, niſi forſan verba hæc de ſanctiſſimis oſſibus, Arnulpho quidem imperante, at non ipſomet hoc principe ſacras exuvias anferente, è Gallia ſublatis ſeu ſubtractis queant intelligi. Verùm, ſi hic forſan quantùm ad Arnulphum error in Leonis litteris cubet, is è Ratiſponenſium traditione (Georgii Eckharti cap. præced. recitata verba videſis) promanárit, poteſtque, adhibita iiſdem Ratiſponenſibus fide, à Leone fuiſſe admiſſus; quod autem ad immodicas, quibus Dionyſiani corporis furtum ſeu ob hoc admiſſum Arnulphus imperator, in Leonis Litteris effertur, laudes ſpectat, hæ certè, utpote prorſus, ut apparet, ſummo Pontifice indignæ, à Leone IX *nequeunt eſſe profectæ, debentque adeò aliounde litteris ejus acceſſiſſe.*

C

alioque eadem littera, in quibus duo adhuc

110 *Verùm cùm res ita habeat, neviſque adhuc aliis, ut eruditi paſſim autumant, litteræ iſtæ ſint infectæ, quid tandem modò de hiſce ſtatuendum? Meam mox hac ſuper re promam ſententiam, cùm duo adhuc, quæ in iiſdem litteris etiam diſplicent, quæque Georgius Eckhartus reliquit intacta, lectori poſuero ob oculos. Primum ſuppeditant ſequentia hæc de Arnulpho imperatore verba.* Cujus inſuper fides & devotio dubium etiam omne per hoc penitus amputavit; quod non in ipſa Roma, non in quacumque Metropoli, non in urbe qualibet regni vel arce ſibi ſtudebat eligere ſepulturam, ſed ubi ſuum ſe Dionyſium condidiſſe, & ſcivit & lætabatur, ſuo ſe ſperans patrocinio defendendum & reſuſcitandum in die noviſſimo cum Beatis præſentibus. *Ita ibidem; verùm Arnolfus, Emmeramenſis è comite Vechburgenſi monachus, ſæpiùs jam laudatus, in S. Emmerami Miraculis lib.* I *cap.* 5 *ſub finem de eodem Arnulpho imperatore ſic ſcribit:* Demum... apud S. Emmerammum ſibi juſſit præparari mauſoleum, quò mortem obiturus eum benigniùs in ecclefiis haberet patrocinantem, quem in terris utcunque vivens & valens ſui ſuorumque optavit, imò fecit fore potentem. *Quòd ſi itaque ſcripteri huic fides ſit, ob S. Emmerami, quod ſi autem Leonis litteris credendum, ob* S. Dionyſii *patrocinium ſepeliri in S. Emmerami eccleſia Arnulphus imperator voluerit. Fieri quidem poteſt, ut hoc, quò tam unum quàm alterum Sanctum ſibi haberet propitium, is princeps voluerit; verùm, etſi id ita ſit, nullam equidem per hunc exſpectasi pariter à* Dionyſio *patrocinii fieri ab Arnolfo monacho mentionem, apparet mirum. Ad alterum modo, quod hic adhuc de dictis litteris proponendum, progredior. Leoni in hiſce ſequentia tribuuntur verba:* Indubitata fide comperimus dicti doctoris & martyris (S. Dionyſii *nempe*) oſſa venerabilia..... apud B. Emmerami cœnobium integraliter contineri.

ob oculos hæc

111 Etenim, ne teſtimonia hominum, quæ jam diximus, non ſufficerent, divina quoque non defuêre prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt; quæ nos quoque conſcribi juſſimus diligenter, vobiſque tranſmitti per veſtros nuntios & legatos, nec non apud prædictam eccleſiam conſervari. *Verùm, inquiunt, qui Leonis litteras ut ſuppoſititias vel ſaltem ut ſuſpectas corruptaſve habent, quænam ſunt illa divina prodigia, quænam portenta, quæ dubium omne penitus abegêre, quæque Leo juſſu ſuo conſcripta ad Francorum regem tranſmiſit? Tribus lateribus ſeu cœlis è luto lapidibus, qui inciſis ſibi, ut ſuprà num.* 4 *docui, inſcriptionibus quieſcere in S. Emmerami eccleſia* S. Dionyſii *corpus, faciebant teſtatum, ex eccleſia ejuſdem muro ſub ſeculum* XI *medium exemptis, duæ apparuerunt capſellæ, in quarum una caput, in altera oſſa reliqua Dionyſiani, ut aiunt, corporis fuêre inventa. Porrò, cùm univerſi, caputne illud ac oſſa reliqua ad unum idemque ſpectarent corpus integrum, hærerent dubii, fuit Dominus, paulò antequam Leo IX Papa Ratiſponam anno* 1052 *adveniret, dubitationem ea de re omnem, uti in Emmeramenſi antiquo tranſlationis* S. Dionyſii *Officio Lect.* IV *legitur, evidenti miraculo tollere dignatus. Verba, quibus id ibidem exponitur, ſequentia hæc ſunt:* In omnium... aſpectu, qui aderant, ecce capſa bajula capitis pretioſi videlicet ad capſam ſacri corporis gerulam per ſe

E

F

poſita diſplicens,

ſenſim acceſſit, & continuo dulci nexu & federe una uni conjungitur, & comercio antiquo conſociant & conponunt, non ſine omnium, qui aſtabant, gaudio & ſtupore....

112 Quæ res dum ad papam & imperatorem principeſque, qui aderant, fideli & certa fuiſſet atteſtatione delata; ipſi propria inſuper inſpectione ac contrectatione manuum propriarum rem curioſiùs inquirentes..... tantis ac talibus miraculis Papa beatus & imperator, nec non & atteſtatione & ſcriptis anteceſſorum tam Francis, quorum legati tunc aderant, quàm Germaniæ toti, totum dubium removerunt publicis inſtrumentis &c. *Emmeramenſis abbas Joannes Baptiſta, poſtquam hæc ipſa officii tranſlationis* S. Dionyſii *verba è monaſterii ſui codice, notis numericis* 499 *diſtincto ſeculique* XII *aut* XIII, *ut ait, characteribus conſcriptis, in ſuam de* S. Dionyſio, *Ratiſponam tranſlato, diſſertationem pag.* 57 *inſulit, ita deinde obſervat:* De his divinis prodigiis & portentis, ut mihi perſuadeo, Leo Papa in litteris ſuis intelligendus eſt, quæ ipſi fideli & certa atteſtatione fuerunt delata. *Verùm, quidquid ſit de pro-*

Digitized by Google

A *prodigio ſeu miraculo, quo capſa* S. Dionyſii *caput continens ad capſam, reliqua Sancti oſſa complectentem, ſponte acceſſerit, iſtud equidem unum duntaxat & ſolum eſt; cùm autem res ita habeat, qui, quæſo, divina quoque, quæ dubium omne penitus abegerint, non defuiſſe prodigia & portenta, Leo Papa, veritate ſalva, in dictis litteris dicere potuit? Auxeſine forſan uſus pluralem pro ſingulari adhibuit? Aſt id vero admodum ſimile haud apparet. An alia forſan adhuc, quæ, quod Ratiſponæ fuerat inventum,* Dionyſii *eſſe corpus, teſtarentur, divina fuêre patrata prodigia? Verùm id nuſpiam memoria proditum invenitur, nec, ut credatur, ſufficere videntur littera, Leonis IX Papæ nomine inſcripta. Etenim, ut quid de hiſce ſentiam, modò edicam, loco non uno, uti ex iis, quæ jam dixi, colligere fas eſt, corrupta, adſciticiiſque additionibus interpolata veroſimillimè ſunt; cùm autem id ita ſit, quis, quod de prodigiis, omnem omnino de Dionyſiani corporis Ratiſponæ inventi veritate dubitationem amoliris, in iiſdem aſſeritur, additum pariter iis haud fuiſſe, pro certo affirmet?*

B *variis aliis navit veroſimillimè ſunt infecta,*

113 *Aſt verò, inquiet forſan non nemo, ſi ita quantùm ad Leonis litteras res habeat, nihil planè ex hiſce certi, quo* Dionyſii *corpus Ratiſponenſibus aſſeratur, poteſt conſici. Fateor, ſic habet: neque enim, contrà ac Eckhartus velle videtur, minoris tantummodò momenti nevis, qui à librariis ſciolis, corrigere forſan, quod corrigendum non erat, conatis, venire facilè potuerint, ſunt infectæ, verùm etiam, ut mihi equidem apparet, majoris momenti aliis, qui non niſi à ſcriptoribus, litteras illas variis pro arbitrio ſuo additamentis immutare integriſque etiam ſenſibus angere auſit, ſint profecti. Hinc porrò fit, ut, etſi quidem, litteras illas certò eſſe ſuppoſititias, aſſeverare non auſim, eas tamen valde habeam ſuſpectas, imò etiam verear, ne non primigeniæ ſint Leonis littera, variis tantummodò interpolationibus fœdatæ, ſed novæ, quæ hiſce, incendio alióve caſu amiſſis, fuerint ſubſtitutæ. Emmeramenſe monaſterium anno* 1062, *uti antiquiſſimum hujus, quod ſupra num.* 3 *laudavi,* Chronicon *teſtatur,* combuſtione *fuit abſumptum. Quid ſi ergò infelici iſthoc caſu Leonis de Dionyſiani corporis apud Ratiſponenſes manifeſtatione littera periêrint, hiſque tum aliæ à quopiam, qui, quæ in primigeniis ac genuinis Leonis litteris haberentur, probè noſcebat, fuerint ſubſtitutæ? Nihil quidem, quod vel utcúmque, fuiſſe hoc reipſa factum, ſuadeat, litteris mandatum invenio; verùm, quod nonnumquam aliàs, Pontificum regumve diplomatis ſeu litteris perditis, factum reperitur, id quoque, ſi littera, quas Leo de approbatis à ſe Ratiſponenſibus* S. Dionyſii *reliquiis ad Henricum I, Francorum regem, miſerit, præfato infortunio periêrint, factum fuiſſe, ſuſpicari haud prorſus eſt abſonum.*

C *Ratiſponenſibus multùm ſuffragari haud queunt.*

114 *Quòd ſi porrò re etiam vera factum forſan id fuerit, enimverò in litteris illis, quales modò circumferuntur, nonnulla à veritate aliena cubare, nequaquam erit mirandum, utcúmque etiam, qui litteras illas primigeniis Leonis litteris ſubſtituerit, putârit, ſeſe habere, quid in his contineretur, compertum; facilè enim is vel in errores memoriæ lapſu incidere, vel ea, quæ Ratiſponenſium de translato ad ſe* Dionyſio *opinioni plus æquo ſuffraganturi, è nimio partium ſtudio iiſdem litteris inſerere potuerit. Verùm ſimul etiam nonnulla veritati conſona commemorârit. Ac in primis quidem in iis, quæ de lite, Gallos inter & Ratiſponenſes de Dionyſianis reliquiis diutiſſimè ventilata, de Leone IX, utrimque, ut illam decideret, rogato, de ſententia in Ratiſponenſium favorem pronuntiata, litteriſque, quibus hanc declarâvit, ad Henricum I, Francorum regem, miſſis, docet, veritatem, ni fallor, attigerit. Ita opinor, quòd hæc omnia fuiſſe re etiam ipſa facta, vero admodùm ſimile appareat ex iis, quæ jam ſuprà de approbatis à Leone, quas* Dionyſii *eſſe dicebant, Ratiſponenſibus reliquiis diſſerui. Verùm, utcúmque hæc habeant, ſinceras equidem, puras ac genuinas eſſe, quales Leonis nomine circumferuntur, hæc de re litteras, ſuprà modò à nobis recitatas, nequiquam eſt certum atque indubitatum, uti quæ diſputata jam nunc ſunt, efficiunt perſpicuum: cum autem res ita habeat, Ratiſponenſes ſuæ è litteris illis pro ſua de Dionyſiano corpore, ad ſe è Gallis tranſlato, opinione firmanda haud multum habent præſidii; verùm validæ, quibus hanc probatam dent, rationum momenta, alinnde petita, haud deſunt, ut modò cap. ſeq. luculentius oſtendam.*

AUCTORE C. B.

E

CAPUT IX.

Præcipua rationum momenta, quæ Ratiſponenſibus favent, expenduntur.

Leo IX actæ cauſæ Ratiſponenſium opinionem maximè firmant;

VAria inter rationum momenta, quæ opinioni de Dionyſio *in Germaniam tranſlato* adſtipulantur, *locum non infimum tenet Ratiſponenſium, quæ* Dionyſii *eſſe dicebantur, reliquiarum approbatio, a Leone IX, ut duo ſcriptores ſuppares ſuprà laudati, Annaliſta Saxo nimirum & monachus Hamerſlebenſis anonymus, in ſuo ſuprà memorato compendio, teſtantur, Ratiſponæ ſeu viva voce, ſeu, uti è ſuprà cap. 6 addictis veroſimillimum apparet, etiam litteris anno* 1052 *certiſſimè facta. Fateor quidem, Pontificum paſſim in factis, quæ ætatem ſuam multùm pregreſſa, aſſerendis haud majorem, quam ſit eorum, à quibus hæc illis ſuggeſta, authoritatem eſſe; verùm, etſi id ita ſit, illorum tamen etiam tum, cùm de meris factis hiſtoricis agitur, declarationes haud temerè rejiciendæ; imò verò hæ, quando, accurato ac diligenti examine præmiſſo, datæ noſcuntur, magno in pretio habendæ opinionique, cui adſtipulantur, magnum pondus adjicere ſunt cenſendæ; ut ſanè, S. Dionyſii corpus penes Ratiſponenſes eſſe, Leonis IX, quâ hiſce adjudicatum illud fuit, declaratio, utpote, maturo juxtà atque accurato examine præmiſſo, facta, argumento ſit perquàm valido. Iſti porrò declarationi, ſeu Ratiſponenſium, quæ* Dionyſii *eſſe dicebantur, reliquiarum approbationi, per Leonem IX factæ, accedit traditio, quâ, quemadmodùm è ſuprà memorato Remenſem abbatem inter & Arnolfum, Emmeramenſis monaſterii præpoſitum, colloquio liquet, penes ſeſe eſſe* S. Dionyſii *reliquias, Ratiſponenſes, nondum etiam corpore, quod* Dionyſii *eſſe, inſcriptiones adjunctæ indicabant, in S. Emmerami eccleſia invento, credidêre.*

F

116 *Emmeramenſis ſuprà ſæpiſſimè jam laudatus abbas Joannes Baptiſta Ratiſponenſium huic,*

AUCTORE C. B. *etsi autem hæc, contrà ac Emmeramenſis abbas*

huic, quam, quæ ſuo de Dionyſio *in Germaniam tranſlato Diſſertationis* § 148 *affert, ſat validè probant, traditioni Diſſertationis ejuſdem* § 153 *adjungit pretioſum, cujus jam ſuprà loco non unò meminimus, Euangeliorum codicem, in S. Emmerami monaſterio ſervatum; ut autem, Ratiſponenſium de* Dionyſio *ad ſe delato opinioni non parùm momenti è pretioſiſſimo illo libro accedere, probatum det, nonnulla primùm tum de hoc, tum de Cheſneo, qui de eodem libro ex Aventino loquens nonnulla ſcripteris hujus verba omiſit, præfatus, ſequentem arguit in modum:* Placuit Andreæ du Cheſne referre, codicem pretioſum, auratum & gemmatum, juſſu Caroli Calvi pro monaſterio S. Dionyſii fuiſſe conſcriptum & eidem cœnobio donatum; at diſplicuit huic ſcriptori, quòd hic codex *unà cum reliquiis* S. Dionyſii jam monaſterio divi Haimerami obtigiſſe *ab Aventino* dicatur..... Omiſit ergò narrare, quod diſplicuit, & narravit, quod arriſit. Sanè advertit ſcriptor du Cheſne, codicem hunc juſſu Caroli Calvi anno 870 in Bajoaria non potuiſſe

B conſcribi. Facilè autem ſibi perſuaſit, à Carolo Calvo, qui in eccleſia S. Dionyſii ſepultus quieſcit, hunc librum S. Dionyſio fuiſſe donatum. At, quomodò ad monaſterium S. Emmerami transferri voluerit, ubi nunc monſtratur, anxius hæſit, conſultumque duxit, ne cuncta diceret.

Joannes Baptiſta contendit, è pretioſo Euangeliorum

117 Profectò, benevole lector, tibi mecum facilè perſuadebis, haud leve hunc pretioſum Euangeliorum codicem eſſe monumentum, quo veritas tranſlationis corporis S. Dionyſii in Bajoariam communitur. Cùm codex actus illius (Caroli Calvi) imperio, id eſt, juſſu illius exaratus fuerit, non utique in Bajoaria, ſed in Gallia, cùm is nobis ab Arnulpho imperatore, ut gravis author Arnoldus noſter ſæculo XI ſcribit, & non à Carolo Calvo traditus fuit; cùm Arnulphus imperator ante finem ſæculi noni in Franciam venit, indeque victor redierit; cùm traditio & hiſtoria presbyteri ad Reginwardum abbatem ſæculo XI ſcripta, hunc librum unà cum oſſibus S. Dionyſii huc Ratiſponam veniſſe, referant; cùm liber iſte auratus & gemmatus adhuc à nobis monſtretur, quis neget, hunc codicem magnum eſſe monumentum, quo ve-

C ritas hujus tranſlationis (*Dionyſiani corporis ad S. Emmerami eccleſiam*) ſtabiliatur? *Ita laudatus celſiſſimus ſcriptor. Verùm, etſi quidem pretioſus, quem memorat, Euangeliorum codex, non in Bajoaria, ſed in Gallia, Caroli Calvi juſſu fuerit conſcriptus, facilèque fallum eſſe queat, ut is abs hoc principe monaſterio Dionyſiano fuerit donatus, nihil tamen uſpiam, quod, fuiſſe id reipſa à Carolo Calvo factum, ſuadeat, occurrit. Quid ſi ergò liber ille, haud* S. Dionyſii *monaſterio donatus, ſed poſt Caroli Calvi mortem ad Ludovicum Balbum & Carolum Craſſum & abs hoc deinde ad Arnulphum veniſſe dicatur?*

codice ab Emmeramenſibus hodieque poſſeſſo haud multum

118 *Certè cum Arnulphus, utpote qui (Appendicis hujus cap. 1 videſis) cum exercitu in Gallias numquam venerit, ſecum ex hoc regno vi aut fraude ſurreptum in Germaniam haud tulerit. Verùm demus etiam, pretioſum illum Euangeliorum codicem à Carolo Calvo fuiſſe monaſterio San-dionyſiano donatum, indeque etiam illum ad Arnulphum veniſſe, haud propterea tamen, Dionyſianum pariter corpus ad principem hunc è ſacro illo aſceterio fuiſſe delatum, rectè exiſtimâris. Quid ni enim codex ſine ſacro iſthoc pignore potuerit afferri? At verò, ait celſiſſimus author,* traditio & hiſtoria presbyteri ad Reginwardum abbatem ſæculo XI ſcripta, hunc librum unà cum oſſibus S. Dionyſii huc Ratisbonam veniſſe, referunt. *Fateor, ſic habet; verùm quid tum? Hic certè tam traditio, quàm laudata à celſiſſimo authore hiſteria, à veritate aberrat. Dictus enim Euangeliorum codex non ſerius quàm anno* 893 *S. Emmerami monaſterio, uti in hac Appendice num.* 39 *probatum dedi, ab Arnulpho fuit donatus; Dionyſianum autem corpus eò certè, uti in eadem Appendice num.* 40 *jam monſtravi, haud citius, quàm anno* 894, *advenit. Adhæc Hiſtoria illa, quæ in rebus, diu ante ſeculum* XI *medium geſtis, nullam omninò, vel certè admodùm exiguam, ut jam ſuprà docui, fidem meretur, jam ſuprà partim huc tranſcripto cap. ultimo ſic habet:* Quamdiu Arnolphus incolumis vixit, ſancti Dionyſii oſſa ſecum retinuit. Tandem morbo correptus, quando finem ſibi imminère ſenſit, Dionyſii oſſa ſancti Emmerami monaſterio perpetualiter ſervanda tradidit unà cum Euangeliorum libro, quem præmiſimus.

E *præſidii accipiat, è tribus tamen jam antè memoratis,*

119 *Cùm autem, uti è jam dictis nemo non colliget, ſex annis ut minimùm ante annum* 899, *Arnulpho imperatori emortuali ac proin multò citius, quàm verbis hiſce innuatur, pretioſus ille Euangeliorum codex Emmeramenſi monaſterio ab Arnulpho imperatore fuerit donatus, conſectarium ſit, ut dicta Hiſtoria ſeu presbyteri Germani anonymi de* Dionyſio, *Ratiſponam tranſlato, incubratio, jam ſuprà ſæpiùs laudata, non tantùm perperàm, ut traditio facit, corporis Dionyſiani donationem cum pretioſi Euangeliorum codicis donatione conjungat, verùm etiam, ut hanc ſerius, quàm patiatur veritas, differat. Jam verò, cùm id ita habeat, enimverò è pretioſo illo codice, penes Emmeramenſes modò aſſervato, præfatiſque traditione & hiſteria, qua unà cum hoc Dionyſianum corpus iiſdem Emmeramenſibus ab Arnulpho impertitum, ferunt, haud validè admodum, ut conſideranti pateſcet, pro vindicando hiſce ſacro illo pignore arguitur. Verùm id è tribus ſuprà memoratis lapidibus ſeu potiùs è tribus, quas hi inciſas ſibi habent, quæque num.* 4 *è Cæleſtini abbatis Ratiſpona Monaſtica ſeu S. Emmerami Mauſoleo integras jam exhibui, Inſcriptionibus validiſſimè fit. De hiſce, de quibus jam ſuprà nonnulla adduxi in medium, meum modò ſpeciatim magis promendum judicium. Inſcriptiones illæ characteribus uncialibus, quales ſeculo* IX *ac* X *in uſu fuerunt, ſunt conſcriptæ. Id quiſque, qui eas, vel in ipſis illis tribus lapidibus, in S. Emmerami monaſterio ſervatis, prout ari inciſa apud ſæpiſſimè jam laudatum Emmeramenſem abbatem Joannem Baptiſtam loco ſuprà cit. exhibentur, conſulere voluerit, comperiet; ut ſanè dubitandum non ſit, quin lapidibus, in eccleſia S. Emmerami muro ſub Reginwardo abbate (Appendicem hanc cap.* 1 *videſis) circa ſeculum* XI *medium inventis, haud diu admodùm poſt annum* 890, *quo circitèr* Dionyſii *corpus è Francia Ratiſponam dicitur allatum; inciſa fuerint ſeu inſculpta.*

120 *Certum omninò atque indubitatum id apparet, ita tamen ut, cum Arnulphus ante annum* 896 *imperator haud exſtiterit, hocque tamen titulo princeps ille in priori è tribus dictis inſcriptionibus diſtinguatur, hæ equidem ante dictum annum* 896 *poſitæ indubiè haud fuerint. Perrò dictorum lapidum inſcriptionumque,*

uti quæ hic adducuntur.

itized by Google

A *que, quas inciſas ſibi hi habent, jam ſuprà ſæpiùs laudatus ſacerdos Germanus anonymus in ſua ad Reginwardum abbatem epiſtola etiam meminit, ac in iis pro vindicando contra Gallos Ratiſponenſibus* S. Dionyſii *corpore vim maximam ponit. Neque verò, ut apparet, immeritò: cùm enim nullo planè, uti ipſimet Galli fatentur, errare Chronologico laborent, eâque, quam jam dixi, antiquitate polleant, quid ni ad reliquiarum* S. Dionyſii *tranſlationi, quam diſertè produnt, faciendam fidem valeant? Ut vera Sanctorum reliquia ſecernantur à falſis, concilium Mediolanenſe IV, ſub S. Carolo Borromæo celebratum, requirit* Primò, ut ſcripta, tabulæ, litteræ, certi Annalium codices aliave cujuſvis generis monimenta, quæ ipſis eccleſiis earumve atriis atque ædibus aut aliis locis exſtant, ſchedulæque vaſculis arciſve ſacrarum reliquiarum affixæ incluſæve recognoſcantur accuratè & diligenter, unde illarum vel tranſlatio vel collocatio ibi facta cognoſci aut alia ejuſmodi notitia earumdem haberi queat.

B *oſtendunt,* 121 *Cùm ergò, ut dictum, in S. Emmerami eccleſia tres ſuprà num. 4 data inſcriptiones, quæ, ibidem quieſcere* S. Dionyſii *corpus, faciebant teſtatum, fuerint ſub ſeculi* XI *medium inventæ, quid ni illarum fide ſacrum iſthoc pignus re etiam ipſa ibidem quieſcere, concilii Mediolanenſis regulam, modò hanc tranſcriptis verbis expreſſam, ſequentes, meritò etiam credere poſſimus? Eodem Leone IX, qui reliquias, Ratiſponæ à Reginwardo inventas,* Dionyſii *eſſe declaravit, univerſam Chriſti Eccleſiam ſub ſeculum* XI *medium gubernante, ſepulcrum quodpiam, ut Honoratus à S. Maria in ſuis in Criticen Animadverſionibus tom. 3, lib. 1, diſſert. 6, part. 2 docet, in Germania fuit apertum, cúmque invento in hoc corpori tabula plumbea, qua ſequentem hanc inſcriptionem,* Corpus ſancti Aurelii epiſcopi tempore Arnulphi regis repoſitum, Herderado abbate, VIII Kal. Septembris, *præferebat, ejus adjuncta, abſque hæſitatione ulla, eſſe illud S. Aurelii epiſcopi corpus, univerſi credidère. Sanctorum martyrum Papiæ & Mauri, Romanorum militum, corpora Romæ in eccleſia* in titulo Equitii *quieſcere, Cardinalis Baronius, uti ipſemet in Eccleſiaſticis ſuis Annalibus ad annum* 270, *num.* 10 *refert, perſuaſum ſibi habuerat; verùm, cùm in eccleſia S. Adriani ſepulcro tabula marmorea cum hac inſcriptione,* In hoc loco requieſcunt corpora ſanctorum martyrum Papiæ & Mauri, *fuiſſet inventa, in æde illa ſacra re etiam ipſa quieſcere duorum horum ſanctorum Martyrum corpora, haud difficulter & Baronius & alii credidère. At verò, inquies, exemptis è muro tribus, quas ſuprà memoravimus, lateribus ſeu lapidibus, duæ apparuerunt capſæ ſeu thecæ, in quarum una quidem humani corporis caput, in altera verò oſſa reliqua fuerunt inventa.*

inſcriptionibus, alteraque item tabella, cujus hic datur notitia, 122 *Ita ſanè in Ratiſbona Monaſtica Celeſtinus abbas, aliique paſſim omnes, qui de* S. Dionyſii *corpore, in S. Emmerami eccleſia per Reginwardum abbatem invento, tractárunt; cùm autem è tribus, quæ in lapidibus, ante thecas illas ſeu capſas poſitis, fuerunt reperta, inſcriptionibus prior habeat,* Emmeramus Aquitaniæ, Dionyſius Areopagita hic requieſcit, *oportet, ut vel S. Emmerami eccleſia per adverbium* hic *in inſcriptione iſthac ſignificetur, vel ut tam S. Emmerami, quàm* S. Dionyſii *oſſa duabus illis capſis ſeu thecis fuerint incluſa. Fateor, ſic habet; verùm, ſola* S. Dionyſii *oſſa duabus illis thecis fuiſſe inclaſa, ex eo habetur compertum, quòd alio eccleſiæ Emmeramenſis loco, omnibus & ſingulis notiſſimo, S. Emmerami oſſa eſſent ſervata. Adhæc in altera è duabus dictis thecis ſeu capſis inventa fuit tabella, ſequenti iſthac inſcriptione munita:* Hic reconditum fuit corpus ſanctiſſimi patroni noſtri Dionyſii Areopagitæ. *Emmeramenſis abbas Joannes Baptiſta ſapiſſimè jam laudatus, qui, quod de præfata tabella jam dixi, in ſua de Dionyſio in Germaniam tranſlato Diſſertatione docet, ſequentem de illa ibidem § 150 præbet notitiam:* Sollicitè cum quodam ex dilectiſſimis meis ſodalibus inquiſivi, ex qua materia tabula iſta parva confecta eſſet. Deprehendimus ambo ex particulis à latere dextro ſuperiori hujus tabulæ avulſis, corticem ſive corticis potiùs particulas, cum ſapone... conjunctas, hìc eſſe adunatas, licèt oculis illa pars, unde avulſæ ſunt particulæ, ita objiciatur, arſi tota tabella ex ſubtiliſſimis foliis quibuſdam conglutinatis conſiſteret. Leviſſima eſt iſta parva tabula manibuſque cautè tractandi, ne ob vetuſtatem vel parùm fortiori digiti attactu conteratur.

inſcriptione validiſſimè probatur. 123 *Porrò idem abbas, qui parvam iſtam tabulam ſeu tabellam in monaſterii ſui archivo hodieque cuſtodiri loco cit. etiam ait, inſcriptionem jam datam, quam, ut dictum, hæc complectitur, æri ſeu potiùs æneæ, ejuſdem planè, cujus tabella eſt, longitudinis ac latitudinis, lamina inciſam Diſſertationis præfatæ pag. 116 proximè ante tres inſcriptiones alias, æri pariter, ut ſuprà dictum, inciſas hucque jam num. 4 tranſcriptas, exhibet; cùm hinc autem atque ex iis, quæ proximè datis verbis de tabella iſta laudatus abbas tradit, hanc admodùm eſſe antiquam, fit neceſſe, ſanè vel in altera è ſuprà memoratis capſis ſeu thecis vel ſaltem haud procul abs hiſce una cum invento per Reginwardum corpore fuiſſe repertam, vero apparet ſimillimum; ut enimverò, ex inſcriptione, proximè hìc jam recitata, quam ſibi habebat impreſſam, contineri in dictis thecis, non S. Emmerami, ſed* S. Dionyſii *reliquias, potuerit concludi. Dubitat quidem laudatus celſiſſimus ſcriptor, fuerine dicta tabella è Francia cum ſacris* S. Dionyſii *oſſibus allata, an contrà hiſce tantummodò adjuncta à Tutone epiſcopo, dum eccleſia S. Emmerami muro corpus, ſeu oſſa eadem, à Reginwardo poſteà inventa, incluſit. Adhæc Georgius Eckhartus (verba ejus, cap. proximè prægreſſo hæc tranſcripta, videſis) dubitare etiam videtur, an tabella iſta ſeu, uti eam vocat, membrana, in capſa juxta reliquias reperta, à Ratiſponenſibus Leoni IX Papæ pro teſtimonio propria Arnulphi imperatoris manu ſcripto venditata haud fuerit; verùm, quidquid ſit de hiſce Georgii Heckharti, ac laudati celſiſſimi ſcriptoris dubiis, dicta equidem tabella ſeu jam data, quam hæc præferebat, inſcriptio, aſſervari penes Emmeramenſes monachos* S. Dionyſii *oſſa, argumento etiam eſt perquàm valido.*

nec inſcriptiones illas à Giſelberti dictis 124 *At verò, aiunt, iſti quidem paſſim inſcriptionibus, quæ thecis, Sanctorum reliquias complectentibus, vel appoſita vel affixa reperiuntur, indubiè quantum ad Sanctos, quorum has eſſe produnt, ſit ſtandum, id tamen locum haud obtinet, quando alibinde occurrunt, ob quæ inſcriptiones illæ fraudis dolive queunt haberi ſuſpectæ; cùm autem, quæcúmque in proximè jam data aliiſque tribus num. 4 hucusque tranſcriptis inſcriptionibus dicuntur, ex iis dumtaxat, quæ Giſel-*

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

Giſelbertus, Dionyſianum corpus, ut aiunt, furatus, Ratiſponenſibus de hoc ſuo furto dixit, promanáſſe videantur, eſt ſanè, cur inſcriptionibus illis, aliiſque, quæ in hiſce fundantur, Emmeramenſium de S. Dionyſii *corpore, Ratiſponam tranſlato, placitis fides indubitata haud habeantur. Gerardus du Bois in eccleſia Pariſienſis Hiſt. lib.* x, *cap.* 5, *num.* vi *ſic ſcribit :* Nihil ego moror narrationem Giſalberti, quem confingunt furtum perpetraſſe. Quæ enim fides dictis hominis, qui compoſitis mendaciis irrepit in ædes Dionyſianas, ut hoſpites circumveniat, qui ſub ſimulatione amicitiæ convivium malo animo apparat, ut abbatem & monachos cibo meroque ingurgitet, qui effringere Sanctorum ſepulcra haud dubitat, qui ſancta ſpolia improbè & nullâ ſacri loci reverentiâ diripit ?

fallus forſan eſt, multum refert.

125 Nulla certè alia illi debetur fides, quàm quæ furi, quæ prædoni, quæ ſacrilego, cui vel vera dicenti non crederetur. *Ita ille ; verùm, etſi quidem omnes & ſingula quatuor jam memorata inſcriptiones è Giſelberti dictis facta forſan fuerint, ſolaque à ſacrarum reliquiarum prædonibus ſeu furibus addúcta relationes nequaquam ſufficiant, ut, quæcúmque hi de reliquiis, furto à ſe ſublatis, dixerint, pro indubitatis habeantur, interdum tamen reliquiæ, quas fuerant furati, adjuncta ſibi habuerunt luculenta ac minimè dubia indicia, è quibus illas eſſe Sanctorum, quorum eſſe à furibus aſſerebantur, conſtabat. Ac reliquias quidem ſeu corpus, quod Ratiſponam Giſelbertus tulit, indicia pariter haud obſcura, è quibus id eſſe* Dionyſii *corpus, conſtiterit, videtur ſibi habuiſſe adjuncta ; ut ſoli Giſelberto, aſſerre ſeſe* S. Dionyſii *reliquias, aſſeveranti, ſine ulla aſſertionis ſuæ probatione credendum haud fuerit. Indicia porrò hujuſmodi re etiam ipſa reliquias, quas Ratiſponam Giſelbertus tulit, adjuncta ſibi habuiſſe, vel ex eo liquet, quòd Leo IX, qui, maturo primùm atque accurato inſtituto examine, reliquias illas, ut ſuprà vidimus, approbavit, approbaturus eas alioquin veroſimillimè haud fuiſſet ; licet autem quænam illa omnia exſtiſſe queant indicia, edicendo non ſim, unum tamen ſat clarum ac luculentum cap. proximè ſeq. adducam in medium.*

B

C

CAPUT X.

Quis, qui S. Dionyſii reliquias furatus dicitur, Giſelbertus fuerit, an corpus, quod Ratisbonam attulit, Dionyſii eſſe, ritè probârit, & an id Dionyſii re ipſa exſtiterit.

Giſelbertus, Dionyſii corpus furatus, è clero

RElIquiarum S. Dionyſii *furem ex Arnolphi imperatoris proceribus exſtiſſe unum, eumque locupletiſſimum,* Aventinus *verbis, num.* 23 *huc tranſcriptis, in Annalibus Boiorum ait ; verùm ſuprà jam ſæpiùs citata de* Dionyſio *Ratiſponam è Francia tranſlato lucubrationis author Germanus anonymus cap.* VIII *de Giſelberto, quem* Dionyſii *reliquias ſuffuratum eſſe, pòſt narrat, ſic ſcribit :* Erat in miniſterio imperatoris quidam clericus, nomine Giſilbertus, vir liberalis ingenii, litteris apprimè eruditus, rhothor facundiſſimus, conſiliis aptus, vultu reverendus, moribus honeſtis conſpicuus ; quem ob ingenii famam imperator Gallià excitum ſibi auricularium & præceptorem à ſecreto ſtatuerat. *Talis is, qui* S. Dionyſii *corpus furto è Galliis abſtulit, exſtiterit, ſi ſcriptori iſti Germano anonymo fides ſit ; verùm, etſi quidem viro huic in iis, à quibus multùm vixit remotus, parùm admodùm fidam, Giſelbertum tamen, nimi ſeſqui circiter ſeculo ab ætate ejus diſtantem, verè exſtiſſe è clero, haud difficulter adducor, ut credam. Ita porrò animo comparatus ut ſim, facit Georgius Eckhartus in ſuis de rebus Francia Orientalis Commentariis tom.* 2, *pag.* 746 *ſic ſcribens :* Giſalbertum traditio vulgaris procerum unum & ditiſſimum vocat ex conjectura ; ſed ego illum ex clero fuiſſe ſuſpicor ; homines enim laïcos reliquias ſacras furatos eſſe aut manibus ſuis contrectâſſe, rarò legitur.

D

veroſimiliter fuit.

127 Atque, en ! In vicina Ratiſponæ Friſingenſi diœceſi eodem hoc tempore vivebat Giſalbertus diaconus, bonorum propriorum poſſeſſor, quem S. Dionyſii pium furem fuiſſe ſuſpiceris. Meichelbeckius Hiſt. Friſing. T. I Part. Inſtrumentar. cap. 805 chartam profert, quâ dicitur, "venerabilem Waldonem, Friſin„genſis eccleſiæ epiſcopum, & quendam diaco„nem, nomine Kiſalperht, quandam commu„tationem feciſſe.„ Dedit epiſcopus diacono prædicto cum conſenſu canonicorum ſuorum & "per licentiam ſerenitſimi regis Arnolfi„ in loco, qui dicitur, "Puotilinpach curtem, domum, „horreum, de arabili terra jugera xxxi. de pra„tis carradas III. & in recompenſationem harum „rerum à diacono recepit ad eccleſiam jure hæ„reditario poſſidenda in loco viliſa nuncupato „curtem, domum, horreum, de arabili terra „jugera xxxi. de pratis carradas VIIII. de ſilva „jugera V.„ *Ita hactenus Eckhartus, & quidem etiam ſat rectè, ut mihi apparet. Diſpiciamus modò, quid Giſelbertus, quem veroſimillimè è clero exſtiſſe, modò adducta oſtendunt, Ratiſponam è Gallia attulerit, & an ſeſe inde* Dionyſii *corpus rapuiſſe ritè probârit. Dubitandum equidem è ſuprà jam dictis non eſt, quin pius ille* Dionyſii, *ut ferunt, fur corpus aliquod Ratiſponam attulerit. Dubitandum etiam non eſt, quin id & Dionyſii corpus eſſe dixerit, & dictis ſuis apud Ratiſponenſes invenerit fidem.*

E

ſchedamque, cujus contentum hic datur.

128 *Verùm anne hanc etiam, legitimis, quibus, quod dicebat, probârit, rationibus adductis ſibi promeruit ? Celeſtinus abbas in Ratiſpona monaſtica ſeu in S. Emmerami mauſoleo ait, in una è duabus capſis, in quarum altera caput, in altera reliqua corporis, à Reginwardo Ratiſpona inventi, oſſa fuêre reperta, inventam fuiſſe ſchedam, hæc complectentem verba :* In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis notum ſit omnibus, quòd hîc eſt corpus ſanctiſſimi Dionyſii, qui à loco Areopagite & patriotico pronomine Ionicus, Chriſtiano autem agnomine eſt appellatus Macharius, à S. Paulo apoſtolo Athenienſium ordinatus archiepiſcopus, apoſtolica authoritate beati Clementis Papæ univerſalis totius Galliæ conſtitutus apoſtolus, pro fide Chriſti ſub Domitiano cæſare, præfecto Siſinnio VII Idus Octobris glorioſum martyrium perpetravit, & caput proprium per duo millia ferè deportavit uſque ad locum, in quo nunc Dei diſpo-

Digitized by Google

A diſpoſitione requieſcit humatum ſine ceſſatione te laudans & dicens : Gloria tibi Domine ; *hanc autem ſchedam ſeu chartam fuiſſe reipſa, ut Celeſtinus abbas ait, in altera è capſis*, S. Dionyſii *oſſa, à Reginwardo abbate Ratiſpona reperta, continentibus, inventam, argumento mihi eſt jam ſuprà ſæpiùs laudata presbyteri Germani anonymi de* Dionyſio *Ratiſponam è Francia tranſlato lucubratio. In hac enim* (*Appendicem hanc num.* 13 *videſis*) *refertur, Giſelbertum, dum in San-dionyſiana abbatia, commiſſo nondum corporis* S. Dionyſii *furto, verſaretur, ab Ebulone abbate in cryptam, in qua* SS. Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii *corpora jacebant, ſuiſſe introductum, ibique in tumba,* Dionyſii *corpus complectente, ſchedam ſeu chartam, qua id eſſe* Dionyſii *corpus, fidem faceret, conſpexiſſe ; hac autem charta ſeu ſchedâ in Lucubratione illa cap.* 25 *integra etiam exhibetur, iiſdemque planè, quibus charta, è Celeſtino abbate jam tranſcripta, verbis conſtat.*

129 *At verò, inquies, hinc quidem, chartam illam Dionyſianis oſſibus, in Gallia adhuc exiſtentibus, fuiſſe adjunctam, at non item in altera è capſis, hac in Germaniam jam tranſlata complectentibus, ſub ſeculum* XI *medium fuiſſe inventam, intelligitur. Fateor, ſic habet ; verùm Lucubrationis illius author, presbyter Germanus anonymus, qui, quemadmodùm è jam ſuprà dictis liquet, res diu ante ætatem ſuam geſtas ſat probè perſpectas haud habuit, eas fere omnes, quas de* Dionyſio *è Francia in Germaniam tranſlato in Lucubratione illa refert, vel è Dionyſianorum, apud quos, ut jam ſuprà dictum, hoſpitatus aliquamdiu fuerat, monachorum relationibus, vel è notitiis, ab ipſemet Reginwardo abbate acceptis, in litteras, ut ſuprà docui, conjecit. Ac id quidem certum apparet ; verùm duobus hiſce, è quibus ſua potiſſimùm hauſit, fontibus conjecturas etiam, facilè ex hiſce ſeu naſcentes ſeu formatas, interdum adjunxit, ut dubitandum non apparet. Hinc, cùm in altera è capſis, Ratiſpona à Reginwardo abbate inventum corpus complectentibus, chartam ſeu ſchedam, quam è Celeſtino abbate dedi, fuiſſe inventam, è miſſis ad ſe à Reginwardo notitiis diſceret, ſimulque è verbis, quibus hanc concipi videbat, fuiſſe illam* Dionyſii *oſſibus, in Gallia adhuc quieſcentibus, primitùs adjunctam judicaret, eam etiam à Giſelberto in* Dionyſii *tumba, cùm hæc ei, in Dionyſiana abbatia verſanti, Ebulonis abbatis juſſu reſeraretur, fuiſſe conſpectam, veroſimillimè è conjectura tantum, inde formata, memoria prodiderit. Sanè, cùm nullis omninò documentis antiquis, ut ipſemet ſatis indicat, fuerit munitus ſeu inſtructus, ſingulaque nihilominùs verba, quibus prefata ſchedæ ſeu charta concipitur, ſuppeditet, id veroſimillimè è notitiis, à Reginwardo abbate ad eum miſſis, ſciverit, ſimulque, quam dixi, conjecturam inde formârit.*

130 *Jam verò, cùm id ita ſit, illamque adeò chartam ſeu ſchedam Reginwardus abbas cum laudato presbytero Germano anonymo veroſimillimè communicârit, conſectarium ſit, ut in altera è duabus dictis capſis ſeu thecis charta eadem, utpote quam alioquin nec ipſemet Reginwardus habiturus fuiſſe videatur, fuerit ab hoc Ratiſponæ unà cum* S. Dionyſii *corpore reperta. Porrò ſcriptorem illum id, quod jam dixi, è conjectura, quam è notitiis, à Reginwardo abbate ſubminiſtratis, formârit, dumtaxat ſcripſiſſe, vero-*

unà cum reperta, uti ait.

B

quæ in medium

C

ſimilius adhuc ex eo evadit, quòd è S. Dionyſii AUCTORE C. *reliquiis, Dionyſianis monachis à Giſelberto jam furto ereptis,* membrum unum, quod in manu medium connectit brachio digitum, *Ebulonî abbati ab Arnulpho imperatore reſtitutum fuiſſe ſcribat, idque, ut apparet, è ſimili conjectura pariter faciat. Fuiſſe ſcilicet quodpiam* S. Dionyſii *os Ebulonî abbati ab Arnulpho reddîtum, vel è Dionyſianis monachis audierit, vel ex eo, quòd, Dionyſianis reliquiis in Germaniam jam delatis, oſſa nihilominùs, in ſcrinio per Dagobertum aſſervandis* S. Dionyſii *reliquiis confecto quieſcentia ſeu ſervata, pro* Dionyſii *oſſibus in Francia honorari, conſpiceret, idque, niſi ſaltem quodpiam hiſce* Dionyſii *os fuiſſet immixtum, factum iri haud putaret, conjecerit ; cùm autem, quale* Dionyſii *os ſeu membrum Ebulonî ab Arnulpho reſtitutum fuiſſet, compertum haud haberet, conjecturâ id eo, quem jam nunc exponam, modo determinârit. Os, quod à corpore, Ratiſpona invento, abfuit, fuiſſe os,* quod in manu medium connectit brachio digitum, *docet nos Joannes Baptiſta Emmeramenſis abbas in ſua jam ſuprà ſæpiſſimè cit. Differt.*

131 *Etenim in hac pag.* 70 *& ſex ſeqq. exhibet officii eccleſiaſtici, ſeculo, ut ait,* XII *vel ſeq. exarati tuncque ab Emmeramenſibus monachis in tranſlationis* S. Dionyſii *feſto, quod quotannis ab hiſce ultima poſt Penteceſten Dominicâ celebratur, recitari ſoliti, lectiones octo ; in harum autem ſexta ſequentia ferè iſthæc leguntur verba : Papa & imperator & principes* Rem curioſiùs inquirentes corpus Martyris (S. Dionyſii *nimirum*) pretioſi cum omni membrorum integritate, membro excepto, quod in manu dextra medium connectit brachio digitum, apud nos invenerunt. *Os itaque ſeu membrum, quod à corpore, Ratiſponæ invento, abfuit, exſtitit, uti hinc apparet, membrum ſeu os,* quod in manu medium connectit brachio digitum. *In litteris, Leonis IX nomine inſcriptis ſuprâque jam datis os illud vocatur* minima manûs dextræ particula ; *ſed id, ut conſideranti pateſcet, cum appellatione eidem in officio eccleſiaſtico proximè laudato tributa haud pugnat. At verò, inquiet forſan non nemo, os, quod à corpore Ratiſponæ per Reginwardum invento, abfuit, illud ipſum eſt os, quod aureæ manui* (*adi cap.* 3 *Appendicem hanc*) *à Carolo Simplice ad Henricum Aucupem miſſæ, erat incluſum ; hoc autem, ſi miraculorum* S. Dionyſii *ſcriptore, ibidem, tranſcriptis etiam ejus verbis, citato, ſtandum ſit, non membrum ſeu os,* quod in manu medium connectit brachio digitum, *ſed tantummodò* digiti pars *exſtiterit. Fateor : os, quod manui iſti erat incluſum,* digiti pars *à ſcriptore illo nuncupatur ; verùm id abs illo, ut mihi equidem apparet, fit, non quòd re ipſa* pars digiti *exiſteret, ſed quòd cum digito in corpore humano proximè ſit conjunctum, quòdque, quo nomine os illud, quod, non ſecùs ac pars digiti, partem manûs conſtituit, alioquin appellaret, haud ſatis haberet compertum.*

hîc addenda-tur.

F

132 *Etſi itaque os, quod manui aureæ à Carolo Simplice ad Henricum Aucupem miſſæ erat incluſum, veroſimillimè, ut mihi equidem apparet, exſtiterit illud ipſum os, quo corpus, Ratiſpona inventum, fuit deſtitutum, hoc poſtremum tamen veroſimiliter exſtiterit os ſeu membrum,* quod in manu medium connectit brachio digitum ; *cùm autem, eſſe iſthoc deſtitutum fuiſſe Ratiſponæ inventum corpus, Reginwardus in ſuis ad presbyterum Germanum anonymum noti-*

apparet, Ratiſpona corpore inventam, è Gallia veroſimiliter tulit.

Digitized by Google

AUCTORE C. B.

tiis verosimillimè notârit, hinc hic scriptor, Ebuloni abbati ab Arnulpho imperatore ex, quod in manu medium connectit brachio digitum, *restitutum fuisse scripserit. Id porrò è conjectura, quam ex esse, in inventis Ratispona reliquiis non reperto, formârit, verosimiliter dumtaxat fecerit; hinc autem fit, ut id, quod de charta seu scheda in Dionysiano scrinio, priusquam inde* Dionysii *corpus furto surriperatur, a Giselberto conspecta, scribit, pariter illum è conjectura dumtaxat, quam è scheda seu charta, propè inventas Ratispona reliquias reperta, formârit, scripsisse, verosimilius evadat. Jam verò, cùm id ita sit, dictaque adeò charta debeat à Reginwardo cum dicto presbytero Germano anonymo fuisse communicata, verosimilius pariter, fuisse hanc unà cum* S. Dionysii *ossibus in altera è duabus capsis seu thecis, hac complectentibus, Ratispona inventam, evadit. His præmissis, quid è charta illa, propè* S. Dionysii *ossa Ratispona inventa, possit conjici, videamus. Dicitur in hac:* Hic est corpus sanctissimi Dionysii, qui... caput proprium per duo millia ferè deportavit usque ad locum, in quo nunc Dei dispositione requiescit; *cùm id autem, ut nemo non admittet, de loco, in quo* Dionysius, *è Gallia in Germaniam jam delatus, Ratispona quierit, dici haud queat, oportet, ut charta ista Dionysianis ossibus, in Sandionysiana abbatia adhuc quiescentibus, adjuncta indeque cum hisce Ratisponam fuerit delata.*

B

hacque illud Dionysii corpus esse, haud prorsus inepte

133 *Quid multa? Cùm ea præterea, quæ in charta illa dicuntur, soli* S. Dionysio *conveniant, Giselbertus sanè, qui, ut apparet, verè hanc unà cum* S. Dionysii *ossibus è Francia in Germaniam portavit, inculentum simul attulerit indicium, quo, à sese non alterius, quàm* S. Dionysii *ossa afferri, dederit probatum. At verò, inquies forsan, fieri potest, ut ipsemet Giselbertus chartam illam confinxerit, eamque rei probandæ, quam sibi habebat propositam, pro arbitrio aptârit. Fateor, sic habet; verùm, cùm fraus, si id ille fecisset, nullo potuisset detegi negotio, fuisse id reipsa ab illo factum, verosimile haud apparet. Etsi porrò id ita sit, fueritque adeò charta illa in ipsismet Galliis verosimillimè confecta, non est tamen, cur quis eam* Dionysii *ossibus, cùm hæc in nove scrinio Dagobertus I deposuit, fuisse adjunctam, inducat in animum. Id enim ne quidem ante scripta ab Hildnino Areopagitica seu annum* 836 *factum esse, vel ex eo liquet, quod alioquin probandis Hildnini de* Dionysii *Areopagitismo placitis documentum illud foret admodum aptum, nec ullam tamen hujus mentionem usquam instituat Hildninus, qui, cùm omnes bibliothecarum Parisiensium fornices, monasterii sui loca abdita non panca, ut inde documenta,* Dionysii *Areopagitismo probando idonea, eruerat, perlustrârit, verosimillimè eumdem in finem sarcophagum etiam, in quo* Dionysium *à Dagoberto depositum fuisse, noscebat, fuerit scrutatus. Hinc porrò jam fluit, ut scheda illa seu charta verosimillimè post scripta ab Hildnino Areopagitica seu post annum* 836 *fuerit confecta ac* S. Dionysii *reliquiis, in Francia adhuc quiescentibus, adjuncta; ac id quidem, ut mihi apparet, vel Hildnino, qui anno circitèr* 840 *obiit, in vivis adhuc superstite, vel certè haud diu post ejus mortem evenerit.*

C

134 *Verùm, quocúmque tandem anno rem factam statueris, è dicta equidem scheda seu charta, unà cum corpore, Ratispona invento, è Francia in Germaniam, uti è jam dictis appa-*

dederit probatum; etsi autem id re etiam ipsa extitisse Dionysii.

ret, allata, esse illud S. Dionysii *corpus, haud inepte prorsus, ut jam insinuatum, Giselbertus dederit probatum; anne autem id re etiam ipsa* Dionysii *corpus exstiterit, modò dispiciamus.* S. Dionysii *corpus è Francia in Germaniam furto non esse delatum, nec ex Arnolfi Emmeramensis monachi aliorumque scriptorum omnium de re hac silentio, nec è* Dionysii *manu, à Carolo Simplice ad Henricum Aucupem post annum* 920 *missa, nec è scrinii Dionysiani visitatione, anno circitèr* 1050 *Dionysiopoli facta, nec denique ex aliis, quæ in rem suam Galli afferunt, dari evictum, dilucidè, ni fallor, è jam suprà allegatis liquet; verùm, etsi id ita sit, inde tamen, fuisse re ipsa* Dionysii *corpus è Gallia Ratisponam furto delatum, constitutum nondum est. Nec, id factum esse, certum omnino atque indubitatum evadit vel è suprà memorata Ratisponensium de translatis ad se Dionysii reliquiis traditione vel è tribus num. 4 hùc transcriptis Inscriptionibus, quarum unâ* Dionysius *in S. Emmerami templo quiescere, alterâ à Giselberto furto surreptus, ac tertiâ denique pridie Nonas Decembris ad S. Emmerami monasterium dicitur allatus. Etenim, etsi quidem & hæ & traditio, Ratisponenses, statim atque Giselbertus corpus, quod* Dionysii *esse dicebat, Ratisponam attulerat, viro isti adhibuisse fidem, ostendant, exstitisse tamen illud reipsa* Dionysii *corpus, evincendo atque extra omnem controversiam ponendo apta haud sunt. Quod autem ad declarationem, quâ Leo IX inventum Ratispona corpus, quod* Dionysii *esse inscriptiones illæ indicabant, pro genuino* Dionysii *corpore anno* 1052 *agnovit, jam spectat, ex ea quidem videtur pro Ratisponensibus aliquantò adhuc argui posse validius, attamen, cùm summi etiam Pontifices in meris decidendis facilè errori sint obnoxii, nec è declaratione illa, penes Ratisponenses esse* S. Dionysii *corpus, omnino est certum.*

D

nec ex hac data presbyteri anonymi narratione

135 *Verùm jam supra sapissimè laudatus sacerdos Germanus anonymus in sua ad Reginwardum abbatem epistola sic scribit:* Quomodò verò (*sanctus* Dionysius) de Gallia sit translatus, vel quis eum furto Parisius tulerit, vel sub quibus principibus actum sit, tam ab ipso Parisiensi abbate, quàm & ab aliis ipsius monasterii fratribus, quorum diu contubernio delectabar, uti manifestiùs in consequentibus clarebit, fateor, sæpiùs non sine gemitu & contritione cordium secretiùs audivi. Hoc autem tenore intestinus Gallorum dolor de translatione sanctissimi Dionysii mihi perlatus est, ut, fide interposita, Bauwariam accederem, atque, quali tutela sacrosanctæ reliquiæ inibi servarentur, vel si quomodo hinc auferri potuissent, cautiùs explorâssem, salva mercede mea, perpetuum mihi memoriale apud se conquirerem gloriamque cumularem. *Cum itaque, ut ex hisce presbyteri Germani anonymi verbis intelligitur, scriptor hic, dum in* S. Dionysii *in Francia monasterio hospitaretur, non tantùm ex ipsemet hujus abbate, sed etiam monachis,* Dionysium *è Gallia furto sublatum, intellexerit, enimverò, quin is Gallis, modò vera hic memoret presbyter ille Germanus anonymus, re ipsa fuerit ereptus; atque ad Ratisponenses translatus, dubitandum haud videtur. Ea quidem, quæ* S. Dionysii *abbas ac monachi de translatione isthac presbytero isti dixerunt, in traditione dumtaxat, uti in hac Appendice num. 19 jam docui, erant fundata.*

E

F

136

Digitized by Google

A *omnino ſit certum, potior tamen Ratiſponenſium cauſa videtur.*

136 *Verùm, etſi quidem id ita ſit, traditioque iſta in tranſlationis illius adjunctis, ut cap. 1 oſtendi, veritati ubique conſona haud fuerit, eam tamen quantùm ad ipſammet tranſlationem haud exſtitiſſe falſam, vel ex eo fas eſt ſtatuere, quòd cum Ratiſponenſium eâdem de re traditione apprimè convenerit. Attamen, cùm presbyter ille Germanus anonymus ſuam ad Reginwardum abbatem epiſtolam ſubnexamque huic de* Dionyſio *in Germaniam tranſlato Lucubrationem inter annum 1049 & annum 1064, ut jam ſuprà dixi, litteris mandârit, eoque temporis ſpatio, penes ſe adhuc eſſe* S. Dionyſii *corpus, San-dionyſiani publicè contenderint, hinc ſanè, uti in hac Appendice num. 18 & 19 jam inſinuavi, eſſe videtur, cur narratio, quâ iidem Dionyſiani monachi, furto ſibi ereptum eſſe* S. Dionyſii *corpus, clàm & ſecretò tempore eodem faſſi, à presbytero illo Germano anonymo referuntur, habeatur utcúmque ſuſpecta. Verùm, etſi id ita ſit, ac prain, Ratiſpona penes Emmeramenſes eſſe* S. Dionyſii *corpus, haud magis è narratione illa, quàm ex aliis ſuprà adductis argumentis aſſeverare auſim omnino indubitatum, potiorem tamen, ſedulò modò libratis omnibus, Emmeramenſium, qui* S. Dionyſii *corpus furto ad ſe delatum aiunt, quàm Dionyſianorum in Francia monachorum, qui penes ſeſe illud adhuc aſſervari affirmant, cauſam eſſe, in animum induco, nec, ut puto, immeritò id à me fieri, facilè quiſquam contendet, qui, quæ in hac Appendice jam diſſerui, ſepoſito partium ſtudio, accuratè & maturè expenderit.*

AUCTORE C. B.

DE S. DOMNINO SEU DONNINO M.

BURGI S. DOMNINI IN DUCATU PARMENSI

B

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

E J. B.

S. Domnini in Faſtis ſacris memoria, fuga, martyrium, & ædes ſacræ.

SUB MAXIMIANO. *S. Domnini in Martyrologiis*

INter Parmam Placentiamque viâ Æmiliâ, *inquit Ughellus tom. 2 Italiæ ſacræ antiq. col. 62*, in Gallia Ciſalpina, ſive Ciſpadana Lombardia S. Domnini civitas (*anno 1601 à Clemente VIII ſede epiſcopali donata*) ſita eſt, quæ à S. Domnino, qui ibi deſævientis Maximiliani (*lege* : Maximiani) perſecutionem declinans, nobilem tulerat palmam martyrii, nomen traxit. *Inſcriptus eſt* S. Dominus *Martyrologio Hieronymiano Florentinii ad hunc diem, ſed ſine loco in hunc modum* : Natalis S. Domnini martyris. *Item Martyrologio Rabani, ſed elogio paulò ampliori* : Eadem die natale eſt, *inquit*, Domnini martyris, qui ſub Maximiano imperatore propter fidem Chriſti decollatus eſt juſſu ipſius imperatoris. Hic poſt martyrium ſuum multa miracula fecit in ſanitate infirmorum & debilium. *Italis univerſè adſcribitur à Wandelberto verſu ſequenti* :

C

Domninoque Itali claro cum martyre fulgent.

Acta ejus antiquiora à Surio, ſed mutato ſtilo, edita, ſcriptaque, ut apparet, cùm nondum Burgi S. Domnini *nomen invaluerat, milliari* XV *à Julia Chriſopoli, ſeu civitate Parmenſi ad Siſterionem fluvium viâ Claudiâ paſſum aiunt : nec multò aliter recens Martyrologium Romanum loquitur, cujus hæc verba* : Apud Juliam in territorio Parmenſi, viâ Claudiâ, S. Domnini martyris ſub Maximiano imperatore : qui, cùm vellet perſecutionis rabiem declinare, à perſequentibus gladio tranſverberatus glorioſè occubuit.

2 *Præiverat Martyrologii Romani auctoribus dudum iiſdem ferè verbis Uſuardus* : Apud Juliam, viâ Claudiâ, S. Domnini martyris ſub Maximiano, qui, cùm vellet perſecutionis rabiem declinare, protinus inſecutus, & nihilominus gladio verberatus, glorioſè occubuit. *Ac-*

memoria, martyrii

curatiùs Uſuardi verba Aliorum de S. Domnini *martyrio ejuſque adjunctis ſenſum exprimunt, quàm ut ea non vidiſſe cenſendus ſit. Viderit illa veroſimiliter & Rabanus, indeque hauſerit ea, quæ de* S. Domnini *à martyrio ſuo factis prodigiis narrat. At quem locum Uſuardus* Juliæ, *& Aliorum ſcriptor* Juliæ Chriſopolis *nomine intellexerunt? Parmenſem civitatem dictam fuiſſe* Juliam auguſtam, *eoque titulo ab Auguſto cæſare ornatam colligit Cellarius lib. 2 Geographiæ antiquæ cap. 9 ex veteri hac, quæ apud Gruterum pag. 492 num. 5 eſt, inſcriptione* :

Patr. col. Jul. Aug. Parm.
Patr. muncipiorum Forodruent. & Foro novanorum.

Neque Juliam *modò, ſed &* Juliam Chriſopolim *dictam fuiſſe, ſcribit anonymus Ravennas, qui circa ſeculum* VII *vixit, Geographiæ ſuæ lib. 4 num. 33 apud Porcheronum pag. 213 ita ſcribens* : Item civitas Placentia, Florentiola, Fidentia, Julia Chryſopolis, quæ eſt Parma. *Cui item Denizo ſeculo* XII *ſuffragatus eſt in Vita Mathildis comitiſſæ lib. 1 cap. 10 de Parma ſic loquens.* :

Chryſopolis dudum Græcorum dicitur uſu,
Aurea ſub lingua ſonat hæc urbs eſſe Latina,
Scilicet urbs Parma.

Fortaſſe loco nomen hoc inditum, *inquit Muratorius tom. V ſcriptorum rerum Italicarum pag. 354 in ſuis ad Denizonem Annotatis*, quum Græci auguſti univerſæ dominarentur Italiæ, *nimirum ſeculo* VI *ſub Juſtiniano. Parmam itaque tam Aliorum ſcriptor anonymus, quàm Uſuardus* Juliæ *nomine intellexiſſe videntur : non quòd Parma martyrium* S. Domninus *ſubierit, ſed non procul inde,* XV *ſcilicet milliaribus; & locum palæſtræ* S. Domnini, *minùs fortè ſibi notum, non accuratè & exactè, ſed paulò latiùs per vicinam notioremque, ad quam pergebat, civitatem explicare, ſatis habuerit Uſuardus. Volunt quidem a-*

AUCTORE J. B.

liqui Burgum S. Domnini *dictum fuiſſe* Fidentiam; *cui opinioni finis ejus inter Placentiam & Parmam & à civitate Parmenſi milliarium* XV, *quod in Itinerario Antonini & apud Ptolemæum inter Fidentiam Parmamque collocantur, diſtantia favent: verùm, quod addunt, Fidentiam dictam quoque fuiſſe* Juliam Fidentiam, *nec apud antiquum ſcriptorem inveni, nec illi alimunde, quàm ex ipſo Uſuardo probant, qui tamen ſic intelligi ex dictis, videtur commodè poſſe, ut* Juliæ *nomine non Fidentiam aut ipſum Burgi* S. Domnini *locum, ſed Parmam voluerit, ſenſu mox expoſito, indicatam.*

palæſtra

3 *Sed altera hic præterea difficultas ſurgit: cùm enim via Æmilia in itinerario Antonini & charta Peutingeriana apud Bergierum lib.* 3 *cap.* 22 *Arimino per Faventiam, Bononiam, Parmam, Fidentiolam ſeu Fidentiam, Placentiam ducta fuerit, & Livius lib.* 29 *cap.* 2 *de ea ſcripſerit:* Pacatis Liguribus in agrum Gallicum exercitum duxit (*Æmilius F. M. Lepidus*) viamque à Placentia, ut Flaminiæ committeret, Ariminum perduxit; *cur* S. Domninus *viâ Claudiâ, non Æmiliâ martyrium paſſus dicitur tum in Uſuardi, tum in Romano Martyrologio? Reſpondet Beretius in Diſſertatione de Tabula Chorographica Italiæ medii ævi inter rerum Italicarum ſcriptores apud Muratorium tom.* 1 *num.* 31 *&* 32, *eam viæ Æmiliæ partem, quæ à Placentia ad agrum Bononienſem, ſeu Samogiam fluvium uſque protenditur (poſt regni Langobardici ad Francos devolutionem, ut autumat)* Claudiæ *nomen accepiſſe: atque adeò viam Claudiam, in qua Placentiam inter & Parmam mortem pro Chriſto* S. Domninus *oppetiit, non fuiſſe veterem illam viam Claudiam, quæ Romam inter & Lucam Hetruriæ ſita erat, ſed Æmiliam, quæ Placentiâ Ariminum uſque excurrebat, aut certè illam ejus partem, quæ, ut modò dixi, Placentiâ ad Samogiam amnem protendebatur. Quidquid ſit de tempore, quo mox memorata via Æmilia pars* Claudia *appellari cœpta eſt, non deſunt ſequioris ſeu medii ævi monumenta, quibus ſententiam ſuam probare nititur.*

prope Parmam.

4 *Laudat in primis Acta SS. Liberata & Fauſtina (edita ſunt in Opere noſtro ad diem* XVIII *Januarii) in quibus curia Geneſina viâ Claudiâ ſita fuiſſe indicatur: at locum illum Beretius ipſe nec in via Æmilia, nec in Claudiâ veteri & paſſim nota collocat: tum Acta* S. Domnini, *chartam Benedicti Mutinenſis epiſcopi, quâ is anno* 1098 *monaſterio Nonantulano terræ portionem dederit, cujus terminus erat* à Meridie ſtrata Claudia; *chartam comitiſſæ Mathildis, quâ hoc anno* 1112 *die* VIII *Maji, Indictione* V *monaſterio S. Benedicti in agro Mantuano dedit eccleſiæ S. Cæſarii, in territorio Mutinenſi Mutinam inter & Bononiam ſita, eamdem Vilzagaram, cujus terminus erat* à Septemtrione via Claudia; *denique inter recentiores ſcriptores aliquot Muratorium tom.* V *ſcriptorum rerum Italicarum pag.* 361 *num.* 203 *in ſtratam ſeu viam Mutinenſem, à Donizone in Vita Mathildis comitiſſæ memoratam, quæ ſequuntur, annotantem:* ſtrata verò Mutinenſis eadem eſt ac via Æmilia per Mutinam deducta, quam tamen nos Claudiam dicimus, neque recenti appellatione, ſed per quàm vetuſta, ut antiquæ chartæ urbis oſtendunt. *Adjicit Muratorius, viam Æmiliam à Claudio quodam inſtauratam videri, ideoque* Claudiam *dictam.* Tiberius Claudius imperator, *inquit præterea Muratorius, apud Reineſium claſſe* 3 *num.* 80 *Inſcript.* viam Valeriam, à ſe reſtitutam, Claudiam appellandam curavit. Quid ni hoc idem Æmiliæ viæ contigerit? *Reſtituta à Claudio quodam Æmiliæ viæ, indeque* Claudiæ *dictæ, fides penes Muratorium eſto; faciunt tamen laudata mox monumenta, ut via Æmilia, quâ Placentiâ in agrum Bononienſem ducta fuit, medio ævo* Claudiæ *nomen, quacúmque de cauſâ id factum ſit, verè inditum fuiſſe putem, eumque loquendi modum ex Actorum* S. Domnini *vetuſtiore ſcriptore Uſuardum, & ex hoc denique Romani Martyrologii auctores adoptâſſe; ita ut, ſi quid hic peccatum ab illis eſt, id non ad rem ipſam, ſed ſolum loquendi modum, referendum videatur. Sed à Martyrologiis ad* S. Domnini *Acta pergrediamur.*

Acta varia

5 *Acta martyrii ejus ex antiquo codice edidit ad diem* IX *Octobris Surius, ſed mutato ſtilo, quæ ceteris longè antiquiora ſunt: eadem, ſed genuino ſtilo exarata habemus gemino codici membranaceo antiquo inſerta, Fuldenſi, QMS. 6 notato; & Trevirenſi S. Maximini, notato QMS. 7. Præterea ejuſdem Paſſionis exemplar ſimile Ms. ex codice Ultrajectino S. Salvatoris deſcriptum. Paſſionem* S. Domnini *è codice Fuldenſi, facta ejus cum Trevirenſi collatione infra recudam. His proximè accedit Apographum aliud ex Ms. membranaceo Legendario Eminentiſſimi Cardinalis Barberini deſumptum, ad cujus calcem hæc notantur:* In Bibliotheca Ambroſiana codice N. f. n. 275 ſimilis fere vita Græcè continetur, qui liber fuit in Calabria emptus. *His longè, ut prolixiores, ita & recentiores ſunt* S. Domnini *Paſſiones duæ, altera ex collectione P. Gallonii ſumpta, cujus inuium eſt:* Tempore quo Diocletianus ſumpto imperio contra auctoritatem ſenatus &c.: *altera vero ex bibliotheca S. Crucis conventus S. Franciſci Florentiæ, cui hoc exordium:* Glorioſus miles & martyr Chriſti Domninus, natione Romanus &c: *Denique & alteram Italicam habemus ex Annalibus civitatis Parmenſis deſumptam, auctore Petro Natali, epiſcopo, ut in ejus quidem titulo legitur, Aquileienſi; ſed legendum potius reor,* Equilino. *Verùm ex tot Mſs.* S. Domnini *Paſſionibus nulla ſatis antiqua eſt, ut fidem certam ſibi vindicet. Quæ ceteris antiquitate pollent, ſeculum* VI *non excedunt, cùm ſub finem ſeculi* III *vel ſequentis initium paſſus martyrium fuerit: earum quippe ſingula Parmam* Chryſopolim *vocant, quod nomen, ut ſuprà oſtendimus, non niſi Græcis imperatoribus in Italia dominantibus, accepiſſe videtur; ſeculo tamen nono, quo Uſuardus vixit, & palæſtra* S. Domnini, *ut infrà oſtendam, ab eodem Sancto,* Burgus S. Domnini, *quo nomine ſingula abſtinent, jam inde vocata fuit, antiquiores. Hinc quid de reliquis, iiſque, quas Surius, Petrus Equilinus, Mombritius, & Picus in Theatro Sanctorum & Beatorum Parmenſium typis edidêre, cenſendum ſit, ſtatui facilè poterit.*

ſi hæc non ſatis probata, tempus

6 *Ea de Actis* S. Domnini *à Surio editis Baillieti cenſura eſt, ut ſi* S. Domnino *nomen, & martyrium detrahas, vix quidquam certi de illo ſuperſit: nec Tillemontio tom.* V *Monumentorum eccleſiaſticorum pag.* 136 *multò magis probantur tum ob orationes injurioſas, quas continent; tum ob prodigia, quibus veri ſpecies non ineſt. Quid Acta ſive Suriana, ſive alia de* S. Domnino *referant, videamus, & diſcutere incipiamus. Cujas* S. Domninus *fuerit, nec ejus Acta antiquiora, nec Suriana, edicunt. Thebanus*

Digitized by Google

A *nus dicitur in titulo vitæ ejus Italica, à Petro de Natalibus conſcripta: contrà Romanus in codice Florentino conventûs S. Crucis. Par utrique fides debetur; ſeu potiùs neutri ulla; cùm enim Sancti patria ab Aclerum ejus antiquioribus ſcriptoribus fuerit ignorata, vel certè ſilentio preſſa; unde ea recentioribus nota fuerit, aut eſſe potuerit, non apparet. Sub Maximiano occidiſſe* S. Domnini *martyrium una omnium vox eſt; verùm quâ imperii ejus parte? An ſub ſeculi* III *finem; an ſub initium ſeculi* IV, *quo primùm publicis edictis promulgatis per univerſum fere imperium Romanum ſæviri cœptum eſt? Secundum Acta Fuldenſia anno ſexto imperii ſui Maximianus Româ Mediolanum ſeſe contulit, ibique, ſi qui Chriſtum colere reperti eſſent, cruciari tormentis juſſit: inde verò cum parte exercitûs ſui non diu poſt in Germaniam abiit. Ita Acta Fuldenſia num.* 1. *Addunt dein Maximianum, cum in Germania verſaretur, Chriſtianos aliquot ſupremo ſupplicio affici juſſiſſe* VIII *Kalendas Septembris; quo factum eſt, ut milites Chriſtiani quingenti, deſerto Maximiano, è Germania Romam ſeſe proripere ſtatuerint; quorum aliqui capti cæſique fuêre; aliqui verò, in quibus* S.

B Domninus *erat, manus ejus evaſere: ſed* S. Domninum *decimo quinto à Parma milliari miſſi ad illum inſequendum milites in via Claudia aſſecuti, ut juſſi fuerant, obtruncârunt.*

7 *Maximianus ex Italia in Gallias profectus*

& genus ne- *eſt anno* 286, *victiſque Bagaudis, anno* 287 *&* cis, *ſequentibus Treviris paſſim, quamquam enim in barbaros expeditiones & imperii negotia alio ſubinde evocarent, verſatus eſt: quo tempore Chriſtianos aliquot, ut Acta* S. Domnini *Fuldenſia loquuntur, in Germaniæ finibus occidi veroſimillimè juſſit; & jam inde fortè ab anno* 287, *poſt occiſos anno* 286 *Thebæos. Quamquam enim nec codex Fuldenſis, nec S. Maximini Trevirenſis, nec Barberianus Thebæorum militum, ſed tantùm Chriſtianorum aliquot à Maximiano in Germaniæ finibus ante* S. Domninum *occiſorum meminerint, faciunt id tamen Petrus de Natalibus in Vita* S. Domnini *Italica, Paſſio* S. Domnini *ex collectione Gallonii, & codex S. Crucis Florentinus; ita ut anno* 287 *è Galliis in Italiam fugiſſe, ibique martyrio affectus ſuiſſe videatur ſecundum codices mox citatos: ſub annum verò* 290 *ſecundum Acta antiquiora, ſeu annum Maximiani ſextum, ab anno* 285, *aut ſequenti numeratum. Petrus de Natalibus in Vita* S. Domnini *occiſum ait circa annum* 295; *codex S. Crucis Florentinus anno* 306. *Baronius in Annalibus ad annum* 303 *ejus martyrium refert. Caſtellanus in Martyrologio univerſali ad annum* 304 *idem refert; ita ut nihil certi de determinato anno, quo martyr occubuit, ſtatui poſſit. Quod autem ad genus ejus mortis ſpectat, gladio tranſverberatus fuit ſecundum Uſuardum & Romanum Martyrologium; ſeu potiùs, ut inventio corporis ejus dein facta oſtendit, amputato capite vitam finivit, ut habent Acta Fuldenſia & S. Maximini Trevirenſis. De loco verò, in quo obiit, jam ſuprà dictum eſt, cum quidem in eo loco, qui modò* Burgus S. Domnini *dicitur, id eſt, viâ Claudiâ, ſeu Æmiliâ ad Siſterionem fluvium, milliari* XV *à Parma occubuiſſe; ſed locum ipſum nomine tenus non fuiſſe expreſſum: ita ut nomine* Juliæ, *non Burgus* S. Domnini, *ſed Parma intelligi debeat apud anonymum* S. Domnini *Paſſionis ſcriptorem: nec enim* Burgus S. Domnini *dictus fuit* Julia Chryſopolis, *ſed Parma: nec, ſi nomine* Juliæ *Burgum* S. Domnini *intellexiſſet,* AUCTORE J. B. *decimo quinto à Burgo* S. Domnini *milliari hujus palæſtram ſtatuiſſet: Uſuardus verò & Romanum Martyrologium cum non* Juliæ, *ſed* apud Juliam *occiſum aiunt, nihil aliud indicare videntur, quàm, ut in Martyrologio expreſſè additur,* in territorio Parmenſi.

8 *Narrata* S. Domnini *nece, codices antiquio-* hancque co- *res tantùm addunt, unum alterumve abs illo pa-* mitata *tratum prodigium; quamvis generatim pluribus etiam aliis effulſiſſe illum, non fileant. Primum apud eruditos fidem haud inveniet facilè; quippe quod hujuſmodi eſt, ut & pluribus aliis Martyribus ex ſimplici nimis ineptaque picturarum intelligentiâ, aut certo corporum eorum in tumulis ſitu malè explicato, affictum nôrunt: ſolent enim pictores, truncum corporis, juncto in manibus capite, ſubinde pingere, ut Sanctum, cujus iconem exhibent, capite minutum indicent: Subinde etiam factum, ut Chriſtiani, capite minutorum Martyrum corpora in ſuis tumulis eodem modo compoſuerint: unde rudis ſimplexque poſteritas anſam non rarò arripuit fingendi prodigia, quaſi Martyres, jam capite minuti, capita ſua ad hunc illumve locum deportârint. His ſimile eſt primum, quod de* S. Domnino *prodi-* E *gium referunt codices illi ſeu Acta antiquiora, dum aiunt,* S. Domninum *abſciſſum ſibi caput ſumpſiſſe in manus, ac trans Siſterionem fluvium detuliſſe. Alterius verò, quo ager ſanatus, eidemque equus furto ablatus,* S. Domnini *ope meritiſque fuerit reſtitutus, fides eſto penes auctores. Et hic quidem Acta antiquiora ſiſtunt; at plura tum martyrii* S. Domnini *adjuncta, tum deinceps facta prodigia memorant recentiora, de quibus modò agendum.*

9 *Martyrii quidem codex Florentinus S. Cru-* non ſatis cer- *cis prodigioſa adjuncta, ſed parùm veroſimilia,* ta miracula; *nec ab antiquioribus memorata refert: hunc ſi audire quis velit, decimo quinto à Parmenſi civitate milliari Siſterioni fluvio ſilvula quædam adjacebat amœna, & arboribus denſa. Hanc ingreſſus* S. Domninus *dies aliquot in ea precibus, jejuniis & lacrymis dedit, factuſque interim de imminente ſibi martyrio certior eſt ab apparente ſibi angelo: ſua itaque pauperibus iſthac tranſeuntibus diſtribuit; neque hoc unum illi ſatis fuit beneficii genus: rabidi canis contagionem contraxerat miſer quidam, pro quo* Domninus *preces ad Dominum fudit: ſcyphum ſuum, infuſâ aquâ aut vino, & formato crucis ſigno, cœleſtis vocis monitu miſero porrexit; è quo cùm hic bibiſſet, ad ſanam mox rediit mentem: factum hoc coram pluribus prodigium paganorum multorum ad Chriſti fidem ſecum converſo eſt. Aliquanto poſt Maximiani milites inventum illic* S. Domninum *& inde in viam publicam raptatum, capite minuerunt, ſed cœleſti iterum voce paulo antè ad Superos, audientibus, qui aderant, omnibus, evocatum. Addit de ejus ſepultura ſuprà dictus codex:* Chriſtiani verò, qui per eum viam ſalutis agnoverant, revelatione eis de cœlo facta, ita, uti jacebat corpus Martyris glorioſi, in ſarcophago lapideo multis conditum aromatibus ſepulturæ venerabiliter tradiderunt, nullo veſtigio ſuper terram remanente.

10 *Jacuit eo loci ſancti Martyris corpus, ut* prima corpo- *codicis Florentini Acta narrare pergunt, annis* ris inventio *circiter triginta, omnibus ignotum: at iis evo-* & templum; *lutis, & Conſtantini Magni tempore illud Deo placuit, immiſſa illinc cœleſti luce, fidelibus manifeſtare. Evocatus igitur fuit Parmenſis epi-*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

ſcopus (primus è Parmenſibus epiſcopis, nomine notus, fuit Philippus, qui anno 362 ſedit ſecundùm Ughellum) qui, cùm divinitus (ut aiunt iterum Acta laudata) edoctus fuiſſet, ſancti cujuſdam Martyris corpus ibidem inventum iri, effoſſâ humo ad trium cubitorum altitudinem lapideum detexit tumulum, in eoque corpus ſancti Martyris, mirabili odore fragrans, geſtans in manibus caput, & adeò recens, ac ſi tum primùm Sanctus martyrium ſubiiſſet. Aderat etiam ſcriptum, Angelica, ſi lubet credere, manu exaratum, & ſancti Martyris Hiſtoriam complexum. Levatum è terra cum ſarcophago corpus in templo, ſancto Martyri dicato, depoſuit, locumque illum S. Domnini *nomine deinceps appellari voluit. Facta tum temporis plurima dicuntur ejus meritis prodigia, eòque in Actis illis referuntur prodigium, quod ſupra ad calcem num. 8 ex Actis antiquioribus retuli. Eadem ferè referunt Acta ex collectione P. Gallonii deſumpta, & typis etiam à Mombritio edita, quamvis in his prodigia non adeò multiplicentur, ſolúmque in tumulo hac reperta dicatur (non hiſtoria Angelica manu ſcripta, ſed) inſcriptio:* "Hic re-
B „quieſcit corpus ſancti martyris Domnini: „ *verùm priſquam his fidem adjiciat, inculentiores enimverò teſtes quivis, non facilè credulus, haud immeritò requiret. Hac corporis* S. Domnini *inventio prima, primaque ejus nomini dicata eccleſia.*

ejuſdem inventio

11 *Creſcente temporum lapſu prodigiorumque beneficiorumque in mortales ſancti Martyris meritis & interceſſione à Deo collatorum numero, crevit pariter in ſanctum Martyrem cultus & veneratio, non modò indigenarum, ſed & peregrè illuc venientium, ita ut antiqua* S. Domnini *eccleſia capiendo illuc concurrentium numero impar videretur, ut utraque Acta loquuntur. Viſum itaque indigenis eſt ampliorem ſancto Martyri eccleſiam condere: at interim tamen temporis diuturnitate contigerat, ut qua eccleſia veteris parte* S. Domnini *corpus delituiſſet, dubitaretur: tandem ſacerdoti cuidam iterum ac iterum revelatum fuiſſe aiunt, illud in media jacère eccleſia: ergò arceſſitur Parmenſis epiſcopus, qui in ſacras exuvias inquiraț: effoditur humus eo loci, ubi illas jacère ſupradictus ſacerdos divinitus intellexerat, erante interim in propinqua S. Dalmatii populi multitudine pro felici inquiſitionis in ſacras iſtas reliquias ſucceſſu. Audivit communes preces Deus; detectus eſt ſancti Martyris tumulus, ac ſtatim ejus rei fama è S. Dalmatii ad* S. Domnini *eccleſiam excivit multitudinem populi; quæ dum confertim per ligneum pontem, Siſterioni fluvio injectum ad* S. Domnini *eccleſiam properat, pra nimio pondere diſrupto ponte, plurimi in præceps acti ſunt, eoſque inter mulier vicina partui: ſed* S. Domnini *precibus meritiſque datum eſt, omnes è tam grandi periculo, ne leviter quidem ſauciatos, evaſiſſe.*

furunda

12 Poſt hæc, *inquiunt Acta apud Gallonium & Mombritium*, epiſcopus magna cum devotione unà cum cleri & populi votivo aſſenſu elevans ſacroſanctas martyris Domnini reliquias tranſtulit in locum, in quo nunc venerabiliter conditæ ſunt; reſervato in teſtimonio latere, qui ad ſancti Martyris caput jacebat ad venerationem fidelium populorum; in quo etiam ſcriptum erat, ut jam dictum eſt: "Hic requieſcit „corpus ſancti Domnini martyris. „ Exinde namque idem locus populorum multitudine auctus eſt, & nomine S. Domnini ampliùs inſignis, cujus beneficiis & fertilitate frugum & opulentiâ rerum, fœcunditate propaginum & abundantiâ negociationum, &, quod majus eſt, ad honorem Martyris ex diverſis provinciis ibi fideliter advenientium idem venerabiliter locus decoratur. Eccleſia quoque ſancti Martyris amplioribus extenſa ſpatiis, laquearibus verò & parietibus vario picturæ genere decenter ornata refulget. *Addunt Acta Florentina, in adſtruendis prodigiis, hic, ut aliàs, more ſuo liberaliora, venenoſis rabidiſque animalibus* S. Domnini *tractum infeſtantibus, invocata ab eodem epiſcopo ſolenniter ſancti Martyris ope, hanc auditam fuiſſe ex ejuſdem tumulo vocem:* Quicumque venerit ad oratorium meo nomini ſpecialiter dedicatum, atque coram altari precibus devotè præmiſſis, calicis mei poculum receperit reverenter, à prædicto languore poterit liberari, *idque reipſa populum fuiſſe expertum.* D

ferunt XIII

13 *Quo tempore, quove Parma (anno enim damnaxat* 1601 *Burgus* S. Domnini *ſede epiſcopali donatus fuit, ut dixi ſuprà) ſedente epiſcopo ea contigerint, ſilent laudata Acta: docet autem Ughellus tom.* 2 *Italiæ ſacræ antiſt. col.* 174 *de Opizzone, Parmenſi ita ſcribens:* Vir fuit Opizzo eloquentiſſimus, in utroque jure peritiſſimus, & in rebus pertractandis ſagax & prudens, erga divinum Sanctorumque cultum pius: corpus enim S. Domnini ann. MCCVII in oppidum Burgi ſolemni pompa tranſtulit, quod inde oppidum S. DOMNINI nomen accepit. *Ughello Picus pag.* 224 *Theatri Sanctorum & Beatorum Parmenſium conſonat in Vita Italica* S. Domnini, *addens*, S. Domnini *exuvias arcæ neve marmoreæ ab Opizzone incluſas & ſub altari readificatæ eccleſiæ anno* 1207 *repoſitas ibidem permanſiſſe uſque ad annum* 1448, *quo in novam arcam marmoream, priore anguſtiorem, tranſlatæ fuerunt eum in locum, ubi hodieque viſuntur: tum verò tractum illum, qui priùs* caſtri veteris *nomen ſortitus fuerat*, S. Domnini Burgum *vocari cæptum ex indigenarum erga Patronum ſuum pietate*, ut, *inquit verbis Italicis*, fusè referunt Vitæ ejus bini ſcriptores, Burgi S. Domnini cives, qui annis abhinc multis, ſtilo ſatis quidem bono, ſed affectu majori fusè explicârunt glorioſi Martyris geſta & monumenta. *Veroſimiliter Picus hîc antiquiores Actorum, quæ in codice Florentino & apud Gallonium Mombritiumque reperiuntur, indicat: unde porrò liquet, eos ſerò admodùm, ſeu non ante annum* 1207 *ſuam de* S. Domnino *incubrationem ſubinde ex affectu in ſanctum Martyrem magis (quod auctori Actorum Florentinorum maximè quadrat) quàm ex rerum veritate exaraſſe.* E F

Burgi S. Domnini, multò antè ſic appellati:

14 *Burgum* S. Domnini *priùs* caſtrum vetus *dictum fuiſſe, ſit penes Picum fides: at oppido iſti ab anno tantùm* 1207 *aut ſeriùs* S. Domnini *nomen inditum fuiſſe, videtur à vero alienum. Quamquam enim dicendo non ſim, quo primùm tempore ea appellatio initium ſumpſerit, non deſunt tamen monumenta ſeculo* XIII *multò antiquiora, in quibus ſic appellatum invenitur. Misto Acta à Mombritio edita, ut & ea, quæ codici Florentino monaſterii S. Crucis inſerta ſunt, in quibus nominis illius uſus jam inde à ſeculo* IV *& Conſtantini Magni ætate repetitur. Luitprandus, ſeculi* X *ſcriptor, lib.* 1 *de Rebus imperatorum & regum cap.* XI *Burgi* S. Domnini *hanc mentionem facit.* Jamjam Placentiam venerat (*Lantbertus Italiæ rex*) cùm juxta fluvium Seſterrionem

nem ad Burgum, in quo ſanctiſſimi & pretioſi martyris Domnini corpus poſitum veneratur (*Adelbertus marchio & Hildebrandus comes*) caſtra metâſſe nunciantur. *Eſt & apud Ughellum in Epiſcoporum Parmenſium Serie coll.* 148 & 149 *Caroli Craſſi charta anno* 880 *data, quâ Wibodo, Parmenſi epiſcopo*, Burgum S. Domnini *confirmat. Item altera apud Campium lib.* 1 *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Placentinæ anno* 17 *Ludovici Pii, Chriſti* 830 *data, in qua pariter ejuſdem fit mentio: ita ut dubium non videatur, quin multò citiùs, quàm ſeculo* XIII *Burgi* S. Domnini *nomen in uſu fuerit, & ex dictis liqueat, à multis jam ſeculis non modò ibi* S. Domnini *corpus ſervatum fuiſſe, ſed inſigni quoque à fidelibus veneratione affectum. Ex Actis hactenus laudatis eccleſia* S. Domnino *exſtructa fuit Conſtantini Magni tempore, inſtaurata verò & ampliata ſeculo* XIII: *at Actis Flor. ad calcem lacinia quædam additur, valdè fabuloſa, in qua Carolus Magnus novam* S. Domnino *eccleſiam excitâſſe dicitur.*

15 *Sic ferè quantùm ad ſubſtantiam habet: Carolus Magnus cùm, devicto Deſiderio, Longobardorum rege, Romam properaret, tranſiretque Burgo* S. Domnini, *equus ejus eo loco, quo* S. Domnini *corpus jacebat (deſtructa quippe tunc erat ejus eccleſia, ut quidem ibi legitur) immobilis ſubſtitit: rex verò rei cauſam ignorans ab angelo edocetur,* S. Domnini *corpus ibi tumulatum eſſe, & honorifico magis loco reponendum eſſe: qua de cauſa Carolus, effoſſo* S. Domnini *corpori magnificam ſuis ſumptibus juſſit condi eccleſiam: tum verò Romam progreſſus* S. Domnini *favore honorificè fuit ſuſceptus, auctuſque jure ipſum Pontificem Romanum eligendi, & ordinandi Apoſtolicam Sedem, & quidem de voluntate omnium Cardinalium & totius concilii; & jure inveſtituræ epiſcoporum & archiepiſcoporum ante eorum conſecrationem, ac denique titulo imperatoris à Romanis fuiſſe decoratum. Sed ſufficere debuerant lacinia hujus auctori fabulæ ſatis equidem multæ & palpabiles* S. Domnini *Actis ſive ab eodem ſive ab altero jam priùs intruſæ. Addit confici præterea juſſiſſe Carolum calicem, cui* S. Domnini *dens fuit inſertus, eaque divinitus conceſſa vi, ut ex illo bibentibus nullum ſit læſionis à rabidis canibus periculum: addit denique calicem illum à latronibus aliquando fuiſſe ſubreptum; ſed ad Siſterionem fluvium, ubi occiſus martyr fuerat, nullis malleorum ictibus frangi potuiſſe: latrones verò corporis doloribus ſibi immiſſis compulſos fuiſſe, eò, unde illum abſtulerant, reportare: quæ, ſi vera ſunt, doleo à magis probato auctore litteris non fuiſſe conſignata.*

16 *Certiora ſunt, quæ Petrus de Natalibus, qui anno* 1372 *ſedem Equilinam occupabat, de illo calice ſcribit in Vita* S. Domnini *Italica, cum ſcilicet hominibus & pecoribus contra rabidorum canum morſus* S. Domnini *meritis ſalutarem fuiſſe ad ſuam uſque ætatem, ſi ex eo vini benedicti aliquantulum, eoque, qui tunc à Burgi* S. Domnini *presbyteris obſervabatur, ritu potaretur. Puccinellius in Chronico abbatiæ Florentinæ pag.* 26 *meminit monaſterii* S. Domnini (*juxta muros Piſanos ſiti, ut habet Lubin in Notitia abbatiarum Italiæ pag.* 297) *cujus eccleſiam fere totam à fundamentis inſtauratam Julianus Medices, archiepiſcopus Piſanus, in honorem* S. Domnini *martyris conſecravit pridie Kalendas Decembris anno* 1627; *in qua calicem, quo* S. Domnino (*quod tamen de eo alibi non legi*) *venenum propinatum fuit, ſervari ſingulari pietate ait, adverſus rabidorum canum morſus mirè pariter ſalutarem; olim quidem in eccleſia Cathedrali Piſana conſervatum, ſed ob eorum, penes quos eleëmoſynarum adminiſtratio erat, diſcordiæ in ſupradictam eccleſiam publico decreto tranſlatum. Lucæ quoque in Hetruria dicatam* S. Domnino *eccleſiam eſſe ait Florentinius in ſuis ad Martyrologium Hieronymianum ad diem* IX *Octobris Annotatis.* Sancti Domnini *Oratorium prope Cluſiam ſuper fluvium Niceven memoratur in diplomate Ludovici Pii anno* 823 *in favorem eccleſiæ Mutinenſis dato apud Ughellum Italiæ ſacræ auctæ tom.* 2, *coll.* 95 & 96; *ubi verò ſimillimè* Domnini, *de quo agimus, ob Sancti per vicinos illos tractus celebritatem mentionem fieri exiſtimo. Varias ejus nomini Bononiæ, aut in hujus vicinia dicatas eccleſias & altaria memorat Maſinius tom.* 1 *Bononiæ perluſtrata pag.* 483 & 484 *ad hunc diem; ubi etiam refert ejuſdem martyris reliquias in eccleſiis S. Stephani & S. Joannis de Monte conſervari. Beretti in Chorographica Tabula Italiæ medii ævi meminit officii in ejus feſto Romæ approbati & Parmæ typis excuſi anno* 1607; *quæ ſufficere arbitror, ut de ſancti hujus martyris per Italiam celebritate cultuque judicium fiat. Unum denique, priuſquam huic Commentario finem impono, hic adjicio ex Annotatis in Vitam S. Luciani, ab Odone I, Bellovacenſi epiſcopo, qui Caroli Calvi temporibus fuit, tom.* 1 *Januarii, legi in Vita S. Luciani, codici S. Maximini inſerta, ſanctum Lucianum, cùm per Italiam Galliam peteret, vel Parmæ vel eo loco, qui poſtea* Burgus S. Domnini *vocatus fuit, in carcerem conjectum, inde à* S. Domnino *fuiſſe ereptum: verùm id locum non habuit, ſive ſub Clemente Papa, ſive Decii imperatoris temporibus in Gallias Lucianus venerit;* Domninus *enim ſub Maximiano floruit, ut ex hactenus dictis habemus; nec ſcitur, umquam iis in locis fuiſſe verſatus, niſi cùm vitam martyrio terminavit.*

quædam de Carolo M. fabulæ.

ea via adit S. Domnino ſacra.

AUCTORE J. B.

PASSIO
S. DOMNINI
Auctore anonymo.

Ex codice Fuldenſi, notato Qms 6, collato cum Trevirenſi S. Maximini notato Qms 7.

TEmpore Maximiani imperatoris facta eſt perſecutio *a* ſuper Chriſtianorum gentem perſecutio *b* magna. Sæviebat autem ſuper eos, qui ſe ad ſacrilegam dæmonum culturam ſeparare meditabatur *c*; dederat in mandatis omnibus præfectis, ut ſi quis inventus fuiſſet *d* ad invocationem Chriſtianam colendam, multis tormentis & cruciatibus diverſis, atque capitali ſententia puniretur; dum hæc agerentur, anno ſexto imperii ſui *e* promovens ſe de Romana urbe, venit in Mediolanenſium civitatem; iterum dedit omnibus in mandatis, ut ubi Chriſtiani Deum colentes fuerint, multis tormentis cruciarentur, & multa verbera promittentes pate-

Maximianus, edito in Chriſtianos edicto.

a
b
c
d
e

Digitized by Google

ex Ms. Fuld.

paterentur, ut universum populum ad culturam Deorum suorum revocaret; eodem tempore promovens se de Italiæ finibus cum una parte exercitûs sui venit in fines Germaniæ, & dum ibi demoraretur, invenit ibi aliquantos, qui se cum omni virtute sua Domino Jesu Christo servire disposuerant; qui cum interrogati fuissent, uno ore *f* respondentes dixerunt; Nos servi Christi disponimus esse; respondit Maximianus imperator; De quo Christo dicitis? Sancti verò respondentes dixerunt; Nos de Christo filio Dei dicimus; Imperator dixit; De quali Christo hoc nuntiatis? De illo qui à Judeis crucifixus est? Ille se ab eis non potuit liberare, & vos qualem in eo fiduciam habetis, qui se minimè potuit de verberibus eorum eruere; sed ab eis crucifixus pependit in ligno & flagellatus à ferro animam perdidit, & in monumento sepultus est?

f

horum aliquot in Germania tollit à medio:

2 Sancti verò respondentes dixerunt, Imperator crudelissime, & Dei tyranne, tu si donum Dei scires, talem blasphemiam in Dominum non auderes dicere; nam ille Dominus noster Jhesus Christus terrenus homo fuit, & per uterum Virginis Mariæ descendit in terram, & multa mirabilia fecit coram principibus sacerdotum vel populo eorum, qui coram omnibus mortuos suscitavit, leprosos mundavit, paraliticos curavit, & demonia ictu oculis *g* effugavit, languentibus & egris, qui non valebant, de lecto suo relevare *h* ille in dictu oris sui omnes salvos fecit: Audiens hæc imperator, in ira furoris sui jussit Deos suos adduci, & dixit ad illos; venite, adorate Deos meos, qui in vos tantam patientiam habent, & offerte eis sacrificium, & incensum; ut non malis tormentis & verberibus cruciati capitali sententia deputemini. Sancti verò dixerunt; Hoc scias imperator nequissime, nos Deos tuos non colimus, qui se non valent nec gressu movere, nec flatus habent. Nec tibi ipsi aliquid boni possunt præstare, & nos quo modo possumus eos adorare, qui jam Domino nostro Jhesu Christo deputati sumus servire? Tunc imperator, irâ repletus, jussit eos adprehendi & omnibus capita detruncari VIII Kalendas Septembris.

B

g

h

sed profugus in Italiam S. Domninus

C

3 Tunc itaque erant ibi multi Christiani, fere numero quingenti, inter quos erat sanctus Domninus cubicularius primus, à quo cotidie imperator coronabatur, qui imperatoris coronam ipse conservabat: convocatis itaque omnibus Christianis qui de numero ejus erant, dixit ad eos: Fratres carissimi, videtis hominem sacrilegum, qui nec Deum timet, nec animæ suæ aliquam curam operatur, ut possit eam de inferno inferiore liberare: sed repletus omni malitia, & diaboli operationes sunt in corde ejus conceptæ; & ita jam est conprehensus, ut omnibus diebus vitæ suæ animam suam de manu diaboli non possit liberare; videte, quia infernus illi apertus est & omnes iniquitates antiquæ & quæ ante sæculo omnibus malis conlata sunt, diabolus & antiquus serpens in ejus se posuit potestate, ita ut numquam recordetur animam suam liberare aut salvare, & quasi *i* inter homines ut imperator coronatus est, majora tormenta ei debentur. Igitur audite me, dilectissimi Fratres; consilium do vobis; postea quam cognoscimus, quia omnis homo moriturus est, ab ejus insidiis nos fugiamus, ubi celari possimus. Et statuerunt omnes quingenti viri, ut ad civitatem Romanam confugium fecerint. *k*

i

k

apprehenditur, decollatur ejus que

4 Tunc dicunt imperatori: Audi nos, pessime imperator: nos quidem, quos conspicis, omnipotenti Deo sumus servituri, & Domino Jhesu Christo filio ejus, quem tu non es dignus videre, nec gloriam ejus. Sed & hoc scias, inique & pessime imperator, quia Deos tuos non colimus, nec tuæ fallaciæ consentimus: est enim Deus in cœlo, quem colimus, cui nos deputati sumus sincera mente servire, qui corda nostra cognoscit & mentem nostram. Ipse nobis in tuis tormentis auxilium præstare potest; remedium sanitatis ab eo percipere devota mente speramus *l*. Audiens hæc Maximianus imperator irâ furoris sui jussit eos decapitare. Tunc adprehensi sunt aliquanti ex ipsis & sua præsentia *m* jussit eos occidi. Sanctus verò Domninus cum aliqua multitudine promovens se, ut ad Romanam civitatem festinaret, qui promoventes alii per Flaminiam, alii per Aureliam, alii per Claudiam *n*, fugiebant à conspectu furoris pessimi principis. Beatissimus verò Domninus perrexit viam Claudiam: qui dum venissent XII *o* miliario à Julia Crisopoli civitate *p*, missi impii Maximiani imperatoris eum conjunxerunt circa fluvium, qui vocatur Sisterionis, in media publica, quæ Claudia vocatur, via. Ibi missi crudelissimi imperatoris gladio amputaverunt caput ejus: Sanctus verò Domninus manibus suis adprehendens caput suum de terra, & transivit fluvium Sisterionem, & quantum ad jactum lapidis transtulit caput suum *q*, ibique eum *r* pausavit, ubi nunc corpus ejus integrum permanet inviolatum *s*; ubi multi ægri de diversis locis, Domino cooperante, ab eo curam sanitatis perceperunt; ibique florent operationes ejus usque in hodiernum diem.

l

m

n

o

p

E

q

r

s

f

miracula fulget.

5 Post hæc autem dum multi ægri de diversis provinciis audientes ejus miracula, quæ faciebat, currentes ad ejus veniebant oraculum, qui salvabantur omnes: Sanctus verò Domninus beneficia & sanitatem eis præstabat, inter quos venit unus æger, alligans equum suum, & ingressus ante conspectum sancti Domnini lacrimabiliter cœpit rogare & beneficia ejus deprecari pro tribulatione & ægritudine seu validudine, quam habebat, ut opem suæ salutis ei dignaretur tribuere, qui subitò pristinam recepit sanitatem. Tunc lætus egressus, equum, quem dimiserat, non invenit: iterum introivit ante conspectum prædicti Martyris pronus se jactans in terra lacrimis cœpit rogare dicens: heu! Sancte Domine, ad tua beneficia cucurri: placet tibi, ut hæc patiar? Egressus foris conspexit ad publicam, & vidit illum hominem, qui equum abstulerat, rapidò revertentem, qui revocans eum tradidit in manu ejus & exilivit. Tunc æger ille, qui sanus factus est, cœpit gratias agere omnipotenti Deo, & sancto Domnino martyri omnibus diebus vitæ suæ. Hæc nobis in principio comperta sunt: post hæc verò multa ibi Dominus operabatur per servum suum, si per singula scripta fuissent. Sanctus verò Domninus decollatus est *t* nonæ Novembris *u*, regnante Domino nostro Jhesu Christo, cui honor & gloria. Explicit Passio sancti Domnini martyris.

F

t

u

ANNOTATA.

a *Incertum, an sub finem sæculi tertii, an sub initium quarti.*

b *Vox*

Digitized by Google

A

b *Vox* perſecutio *abundat. Deeſt in Mſs. Trev.*

c *Lege :* à ſacrilega dæmonum cultura ſeparare meditabantur.

d *Lege :* ſi ques inveniſſet : *codex Trev. habet :* ſi quis inveniſſet.

e *Ita etiam codex Trev.*

f *Vitioſè codex Trev.* unâ horâ.

g *Lege :* ictu oculi.

h *Ita codex uterque : videtur aliquid deeſſe.*

i *Codex Trev.* & vel ſi inter homines imperator coronatus eſt.

k *Codex Trev.* facerent.

l *An qui à Maximiani irâ ſibi cavere, ſunguque conſulere ſtuerant, hæc imperatori dixerint ?*

m *Codex Trev.* ſua in præſentia.

n *De Claudia via conſule Syllogen num. 3 & ſeq.*

o *Codex Trev. habet* ſexto.

p *Vide Syll. num. 2.*

q *Vide Syllogen num. 8.*

r *In codice Trev. deeſt* eum.

s *Nihil de corpore* S. Domini *codex Trev.*

t *Codex Trev. habet* depoſitus eſt.

u *Trev.* VIII Idus Octobris. *Barberianus* VII Idus.

Ex Mſs. Fuld.

DE SS. ATTICO, LUDDULO SEU LUGDULO, SEPTIMO ET JULIO MARTYRIBUS.

EX HIERONYMIANIS.

B J. B. E

Aliquot è IV primis ſeculis.

Atticum Atticum *ejuſque Socios martyres editum à Luca Dacherio vetuſtum, ac S. Hieronymi nomine inſcriptum Mrl. hoc ad hunc diem modo annuntiat :* Et alibi, Attici, Ludduli, Septimi, Juli, *non expreſsè eorum palæſtrâ. Labbeanum apud nos tom.* VII *Junii ſolius* Septimi *meminit, hac ex parte procul dubio mutilum : contrà, quod Florentinius edidit,* Attico *Socios adjungit quatuor ; luxatis nonnihil eorum nominibus, ita habet :* Et alibi, Attici, Budduli, Luddoni, Septimi, Julii. *Dacheriano Corbeienſe apud eumdem Florentinium omninò conſonat. Addit Florentinius, & codices alios à ſe fuiſſe conſultos, in quibus pro* Lugdunio Lugdulus ſive Luddolus *ſcribitur, unde* Ludduli *nomen variè ſcriptum corruptumque fuiſſe manifeſtum eſt, ac ſuſpicio mihi non inanis injicitur, ſimili corruptione factum eſſe, ut unus idemque* Luddulus *in* Buddulium, Luddonumque *librariorum imperitiâ diſtinctus perperam fuerit ; quod etiam ſuadere maxima* Budduli Luddulique *nominum videtur affinitas. Dacheriano itaque ac Corbeienſi exemplaribus potiùs, quàm Florentinii, quod quatuor* S. Attico *Socios tribuit, ſtandum apparet. Quando, aut ubi hi Martyres ſanguinem pro Chriſto fuderint, non fuit, unde vel leviter conjecture licuerit : ſeculo itaque determinato illos non adſcripſi, omiſſa inſuper loci, quo occubuerint, mentione.*

DE SS. MARCELLO SEU MARCELLINO, GEMINO SEU GENUINO, NUVIO SEU NIVIO, PRIMINA MM.

C F

ROMÆ.

EX HIERONYMIANIS.

EN alteram ex iiſdem, Hieronymianis, ut vocant, Martyrologiis Martyrum claſſem, quæ Romæ ad hunc modum annuntiatur apud Florentinium : Romæ Marcellini, Gemuini, Nuvii, & inter duos Lauros ſanctæ Primine. *Martyrologium Corbeienſe paulò aliter habet :* Romæ, Marcelli, Genuini, Novii, Juſti. Inter duas Laurus ſanctæ Priminæ, Cuſti, Julii. Cuſtus, *hîc memoratus, idem fortè eſt, qui* Juſtus ; Julius *verò idem, qui in claſſem ſuperiorem relatus eſt ; quare ceteris hoc loci neutrum adjiciendum putavi. Corbeienſi conſonat vetuſtum Hieronymi Martyrologium apud Dacherium. Legitur tamen illic* Primiva *pro* Primina. *Gellonenſe apud eumdem ſic habet :* Alibi Afræ, Priminæ. Româ Marcellini & Genuini. *Martyrologium antiquiſſimum à Martenio editum tom. 3 Anecdotorum ad hunc diem ſolius* Marcellini *meminit. Anguſtanum autem apud nos tom.* VII *Junii editum ſolius* Genuini. *Labbeanum* Septimum

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

mum à Marcellino & Genuino *separat* : Diodori, Septimi..... Alibi Afræ, Priminæ. Romæ Marcellini & Genuini martyrum. *Additiones denique Adoniane ita habent apud Mosandrum* : Romæ Marcellini & Genuini, & inter duas Lauros S. Priminæ. *Notitiam loci* inter duas Lauros *dicti subministrant Acta SS. Marcellini & Petri martyrum, sub Diocletiano interemptorum tom.* 1 *Junii pag.* 173 *sequentibus verbis* : Quorum corpora, beatissimorum scilicet Marcellini presbyteri & Petri exorcistæ martyrum, collegit Lucilla, & posuit in vehiculo noctu, & adduxit viâ Lavicanâ milliario ab Urbe tertio ; *& Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Silvestri Papæ ita scribens* : Isdem temporibus Augustus Constantinus fecit basilicam beatissimis martyribus Marcellino presbytero & Petro exorcistæ inter duas Lauros..... viâ Lavicanâ milliario ab urbe tertio. *Lucillæ socia fuit Firmina quædam, Christianissima, ut eam illorum Martyrum Acta vocant, femina, quæ juxta Martyrum illorum exuvias sibi domicilium fixit, ac ibidem martyrium, sepulturam, cultumve sacrum consequi potuit, ac eadem fuisse, quæ hodie inter duas Lauros in latercults Hieronymianis annuntiatur : verùm cùm hujus nomen per litteram* P *constanter exprimatur, ab hac mutatione abstinendum unà cum Florentinio reor.*

D

DE S. BARACTALE MARTYRE

SPOLETI IN UMBRIA

ANACÆPHALEOSIS.

B

SECULO INCERTO. *Vix quidquam de hoc sancto Martyre*

Tanca admodùm de S. Baractale *dicturi sumus : quidquid de illius ætate, conditione, gestisque, qui de rebus Sanctisve Spoletanis egerunt, recentioris ævi scriptores litteris mandârunt, plane incertum est. Fuisse fertur è duodenario Sanctorum numero, qui, Anastasio duce, è Syria in Italiam appulsi dicuntur. Horum Acta, erroribus referta, sibique pugnantia, ac proin fidei prorsus nullius, edidit discussitque Conradus Janningus in Tractatu præliminari ad tom.* 1 *Julii, in quibus præter nomen, quod ad* S. Baractalem *specialim spectat, reperias nihil. Jacobillus tamen tom.* 2 *de Sanctis Umbriæ* S. Baractalem *satis belle describit, sed ex documentis nihilo melioribus ; Ferrarius, Jacobillo ferè consonans, compendiosam* S. Baractalis *historiam tradit hujusmodi.*

2 Baractalis Antiochenus unà cum Anastasio patruo, Britio & Eutychio fobrinis, ac Joanne, Ifacio, Carpophoro, Abundio, Teudila, Laurentio, Proculo, & Herculano fratribus Romam venit, inde Narniam. Proculo autem & Eutychio aliò profectis, Anastasio Romæ defuncto, cum aliis Spoletium contendit : ubi Britio tamquam seniore episcopo ordinato, aliisque jussu Marciani præsidis sub Diocletiano & Maximiano (*id alii sub Domitiano, alii sub Juliano factum aiunt*) carcere inclusis, illis Baractalis natu minimus, qui ob aspectûs & morum elegantiam etiam gentilibus charus erat, liberè ministrabat ; cùmque ipsos gentiles ad Christianam fidem hortaretur, blandisque verbis illorum vitia argueret, adolescentûm quorumdam grave in se odium concitavit, qui illum ad sepulchrum S. Gregorii martyris (*Spoletani*) sæpissimè orantem apud præsidem deferunt. Baractalis itaque ad præsidem perductus, seque Christianum liberè professus, cùm nullis minis aut terroribus adduci posset, ut deos veneraretur, ductus extra urbem apud sepulchrum prædictum capite truncatur VII Idus Octobris. Cujus corpus à Christianis ibidem sepultum est.

E

certum,

C

3 *Hæc de* Baractale *Ferrarius ; quæ, quamvis incerta planè esse dicamus, absit tamen, ut* S. Baractalis *sanctitatem in dubium vocemus, quippe qui & miraculis claruerit, cultumque sacrum in diœcesi Spoletana, & ecclesiam suo & S. Gregorii nomini dedicatam jam pridem habuerit, uti apud laudatum Janningum cap.* x, *ubi de* S. Baractale *seorsum agit, videre est. Speraverat ille, fore, ut ad hunc diem plura de* S. Baractale *fortassis dicenda haberemus ; verùm, quod superaddi ejus dictis posset, à nobis quæsitum est frustrà.*

præter ejus cultum.

F

Digitized by Google

A

AUCTORE J. B.

DE S. PUBLIA ABBATISSA ANTIOCHIÆ IN SYRIA

SYLLOGE

S. Publiæ illuſtre facinus & ſacris in Faſtis memoriam præcipuè complectens.

CIRCA ANNUM CCCLXIV. *S. Publia*

Um anno 362 *&* 363 *Antiochia Syriæ, quæ patriarchalis ad Orontem fluvium urbs eſt, S. Petri cathedrâ olim nobilitata, expeditioni Perſicæ ſeſe accingeret Julianus imperator, variiſque cuniculis rem Chriſtianam ſubvertere niteretur, non paucos, ſeu viros, ſeu feminas, qui avitam fidem ſummâ libertate tuerentur, invenit; ut Theodoretus Cyri ſeu Cirrhi in Syria Euphratenſi ſeculo* V *epiſcopus, lib.* 3 *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ fuſiùs refert. Hos inter* S. Publia *vidua, quæ non modò ſacrarum virginum choro præerat, ſed etiam diaconiſſæ munere in præclara illa eccleſia fungebatur, inſignis fuit; quam quidem dignitatem non adipiſcebantur, niſi lectiſſimæ feminæ, & ſacra eruditione juxta ac vitæ caſtimoniâ morumque probitate conſpicuæ. Et verò* S. Publiam *eo loco haud fuiſſe indignam, fidem facit vel unicum, quod poſteritati Theodoretus mox laudatus apud Valeſium tranſmiſit, illuſtre facinus. In litteras id Theodoretus miſit, cùm adhuc, qui rem viderant, eſſe in vivis poterant. Nam cap.* IV *poſt narratam ſacerdotis ethnici filii ad Chriſtiana ſacra converſionem, eodem tempore diaconiſſæ cujuſdam induſtriâ conſiliiſque factam, addit:* Hæc ego illum jam ſenem narrantem audivi. *Non eſt igitur, cur graviſſimi alioquin viri hac de re teſtimonium repudiari meritò queat. Id verò ita habet lib.* 3, *cap.* 19, *Henrico Valeſio interprete.*

illuſtre facinus,

2 Fuit his temporibus Publia quædam ob virtutis præſtantiam & ob eximios actus notiſſima ac celeberrima. Hæc, cùm aliquandiu matrimonii jugo fuiſſet adſtricta, fructum planè admirabilem obtulit Deo. Joannes enim, is qui presbyterorum Antiochiæ diutiſſimè princeps fuit, & qui ad regendam Apoſtolicam Sedem (*Antiochenam ſcilicet, à Petro Apoſtolorum principe fundatam*) ſæpe quidem communibus ſuffragiis electus eſt, ſemper tamen eum honorem declinavit, ex ejus utero, tamquam ex egregio prognatus eſt ſolo. Hæc igitur, cùm cœtum virginum, quæ perpetuam virginitatem profeſſæ erant, ſecum haberet, Creatorem ac Servatorem Deum aſſiduè laudabat. Cùm autem imperator prætergrederetur, contentiori voce omnes in commune pſallebant, ſceleſtum illum contemptu ac ludibrio dignum exiſtimantes. Canebant porrò eos præcipuè Pſalmos, in quibus ſimulacrorum infirmitas deridetur & unà cum Davide dicebant: Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Expoſita dein eorum ſtupiditate addebant: Similes fiant illis, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis. Quæ cùm Julianus audiiſſet, ingenti dolore perculſus, flere eas deinceps juſſit, dum ipſe præteriret. Sed Publia imperatoris juſſa parvipendens, chorum virginum majori fiducia implevit, & prætereunte illo rurſus canere juſſit: Exſurgat Deus & diſſipentur inimici ejus. Quo facto graviter commotus, Magiſtram chori ad ſe adduci præcepit, viſaque anu venerabili, nec canos corporis miſeratus, nec animi virtutem honore proſecutus eſt; ſed uni è ſatellitibus ſuis imperavit, ut utramque ei malam cæderet, & manibus genas ejus crucentaret. Illa verò, contumeliam hanc ſummi honoris loco ducens, in cubiculum regreſſa eſt: & tyrannum ſpiritalibus, ut ſolebat, canticis perſtringere poſthac non deſtitit: eodem planè modo, quo canticorum illorum ſcriptor ac magiſter David malum ſpiritum, quo Saül agitabatur, reprimere conſueverat.

B

C

E

3 *Eadem, quæ Theodoretus, Nicephorus Calliſtus lib.* 10 *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.* X *refert, at habuiſſe non videtur, quod Theodoreti dictis ſuperadderet. Nihilo ferè plus invenias, ſi Faſtos ſive Græcos, ſive Latinos, quibus inſcripta eſt* Publia, *conſulueris. Agunt de ea ad diem* IX *Octobris Menologium Baſilianum & Sirletianum, Menæa, Maximus Margunius & Sirmondi Synarium: è Latinis verò Grevenus & Molanus ad diem* VIII *Junii, ad quem in Opere noſtro inter Prætermiſſos relata fuit. Mrl. Romanum ad diem* IX *Octobris hæc tantùm habet:* Antiochiæ S. Publiæ abbatiſſæ, quæ, tranſeunte Juliano apoſtata, Davidicum illud cum ſuis virginibus canens: Simulacra gentium argentum & aurum; &: Similes illis fiant, qui faciunt ea; imperatoris juſſu alapis cæſa eſt & graviter objurgata. *Recentioris notæ martyrologos alios ſciens præterео, cùm neque apud hos rerum à* S. Publia *geſtarum uberior mentio fiat. Reliquum ergò eſt, ut ex Menais & Menologio Sirletiano, quæ pluſculum aliquid in rem afferunt, pauca attingam.*

& in Faſtis ſacris tum Latinis,

D

4 *Menæa quidem, in quibus* Publia Πουλία *nominatur, aiunt, Julianum ulteriori vindictæ peperciſſe; ſixum tamen animo habuiſſe, ut eam, cùm à Perſide reverteretur, neci daret:* Ὁ δὲ βα-σιλεὺς αὐτῆς, *inquiunt illa, ἐν τῷ ὑποστρέφειν ἐκ παραβάλλει τραυμάτι.* Mors autem ejus in reditum trangreſſoris dilata fuit: *quod non abſimile vero eſt. Nam, ut generatim cap.* 21 *Theodoretus ſcribit,* oraculis circumventus miſer (*Julianus*) & victoriam ſibi ſpondebat, & confecto bello Perſico perſecutionem Galilæorum (*ſic opprobrii causâ Chriſtianos nominabat*) meditabatur; *quæ ſi locum habuiſſet, fuiſſet ſanè, cur ſibi præ multis Antiocheni timerent, quorum in ſe odium probè noverat, ac dicacitatem ſcripto Miſopogone Julianus ipſe fuerat infectatus.*

tum Græcis memoriæ,

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

Sed, illo in Perſide anno 363 è vivis erepto, ut addunt Menæa, ſuperſtes Publia *dies ſuos in pace tranſegit. Quo anno ad beatam immortalemque vitam tranſierit, Theodoretus tacet: diu tamen Juliano fuiſſe ſuperſtitem, non videtur ſuadere ſanctæ Mulieris jam tum cana ſenectus. Obiiſſe illam anno 363 ſcribit Blaſius Terzi di Lauria Syria Sacra lib. 1, cap. 32; anno uno facinori ſuo ſuperfuit ſecundum Sirmondi Synaxarium. Obierit itaque anno 363, ut Terzi ait, vel ſequenti.*

cujus filius Joannes nequè Chryſoſtomus,

5 *Denique, ſi Sirletiano Menologio fides habenda ſit, Joannes presbyter Antiochenus, à Theodoreto memoratus, non alius à S. Joanne Chryſoſtomo, ex presbytero Antiocheno ad Conſtantinopolitanam ſedem evecto, fuerit; hunc enim Joannem*, cognomento Chryſoſtomum *fuiſſe, diſertè Menologium iſtud affirmat: quod ſi ex vero diceretur, ingens ſanè inde* S. Publiæ *accederet cumulus gloriæ: verùm, quantùm quidem ex Theodoreto apparet, Joanni Antiocheno, de quo ille, perſuaderi numquam potuit, ut epiſcopatum ſive Antiochenum, ſive alium quemcumque ſuſciperet; neque uſquam S. Joannes Chryſoſtomus ad Antiochenos inſulas vel ſemel electus fuiſſe legitur: matrem verò non* Publiam, *ſed Anthuſam, ipſemet teſte, habuit, & quidem juniorem, quàm ut* anus cana, *Juliano Perſis bellum inferente, à Theodoreto dici potuerit: cùm enim non ante annum 344 natus ſit S. Joannes Chryſoſtomus, nec niſi annis circiter 20 Anthuſa matre junior fuerit, hac anno 363 non niſi quadraginta circiter annorum fuit. Vide Baronium in Annalibus ad annum 362, Hermannum in Vita S. Joannis Chryſoſtomi, Tillemontium tom. XI Monumentorum Eccleſiaſticorum, & Stiltingum tom. IV Septembris Operis noſtri ad diem XIV Septembris in Commentario de eodem Sancto §§ 3 & 4.*

nunquè Joannes, epiſcopus Apamenus,

6 *Hiſce ſcriptoribus addi poteſt Henricus Valeſius, qui in ſuis ad Theodoretum ſeu Theodoritum Annotatis, memoratum abs illo loco citato Joannem, Antiochenum archi-presbyterum, eum fuiſſe tradit, qui poſtmodùm à Meletio, Antiocheno præſule, Apamienſis epiſcopus eſt ordinatus; quod in Annotatis in cap. 4, lib. 5 repetit: in cujus quidem ſententiam lubens quoque concederem, niſi eſſent, quibus ab ea ample-ſtenda retraherer; ſunt autem hæc: ſcripſerat Theodoretus lib. 4, cap. 24, pulſo per Valentem in exſilium Meletio patriarcha, Antiochena eccleſia ſedulam curam habuiſſe Flavianum & Dioſcorum presbyteros, quibus Aphraates monachus ſe tertium junxit: at lib. 5, cap. 4 de Meletiano, per Gratianum ſedi ſuæ reſtituto, in hunc modum loquitur:* Porrò divinus Meletius, Diodorum illum, cujus ſuprà meminimus, qui in graviſſima illa tempeſtate navem Eccleſiæ (*Antiochenæ*) incolumem ſervavit, Tarſenſium epiſcopum conſtituit & Cilicum ei provinciam commendavit. Apameæ verò pontificium Joanni tradidit; qui & ipſe claro genere ortus, ſuis tamen meritis, quàm majorum rebus præclarè geſtis erat illuſtrior. Nam & doctrina & vitæ ſanctitas in eo pariter eminebant. Hic, dum tempeſtas ſæviret, Orthodoxorum illic (*abeſt hæc vox à Græco textu*) conventum rexerat, adjutorem operis habens Stephanum omni laude digniſſimum, quem Germaniciæ fecit epiſcopum.

fuiſſe videtur.

7 *Theodoretus itaque Dioſcorum, de quo hic agit, eumdem eſſe, de quo lib. 4 egerat, ſtudioſè lectorem ſuum verbis mox relatis, ne errandi anſam hinc lector arriperet, monitum voluit; quid ni igitur in Joanne, de quo lib. 3 pariter egerat, parem cautelam Theodoretus adhibuit, ſi ubique de eodem Joanne presbytero Antiocheno ſermonem habebat? Quid ſi Joannes & Stephanus, de quibus lib. 5, cap. 4 agit, presbyteri non Antiocheni, ſed Apameni fuerint, ne propterea eam eccleſiam adverſus Arianos defendendam Flaviani & Dioſcori, presbyterorum Antiochenorum, exemplo ſuſceperint? Certè Antiochenos presbyteros Joannem & Stephanum Theodoretus non edicit, ſed tantum Orthodoxos ſub turbulento Valentis imperatoris Ariani imperio, in fide conſervâſſe affirmat, ac propterea dignos Meletio ab exſilio reduci eſſe viſos, quos dignitati epiſcopali admoveret. Particula* illic *ad Apameam æquè ac ad Antiochiam referri poteſt, quæ ceteroquin in Græco textu non occurrit, & à Valeſio adjecta fuit. His adde, non alibi fortè, quàm in unico Menologio Sirletiano* S. Publiam *S. Joannis Chryſoſtomi matrem dici, tacentibus id Faſtis Græcis, ſuprà laudatis. Denique Joannes alter Apamienſis epiſcopatûs dignitatem non abhorruit; epiſcopalem autem dignitatem* ſemper *declinâſſe Joannem,* S. Publiæ *filium Theodoretus videtur innuere. Plura, quæ de* S. Publia *in medium proferam, non habeo: at, qui plura de diaconiſſis rebuſque ad has univerſim ſpectantibus legere voluerit, Joannis Pinii de Eccleſiæ Diaconiſſis Tractatum præliminarem adeat, tom. 1 Septembris præfixum.*

DE

AUCTORE J. B.

DE SS. ANDRONICO ET ATHANASIA CONFESSORIBUS

IN ÆGYPTO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sanctorum Conjugum in Faſtis ſacris memoria, ætas, Acta.

Sec. V. ALIQUANTUM PROVECTO. Latinis

Etſi non eodem die ſanctum hoc conjugum par ex hac mortali ad immortalem vitam emigravit, ne tamen, quos Deus animo, corpore, & vitæ eremiticæ profeſſione conjunxit, ſeparemus, conjunctim, quod Majores noſtri ad diem XXVII *Februarii polliciti ſunt, hodie damus, Romanum Mrl., Typicum S. Sabæ & Menologium Slavo-Ruſſicum ſecuti. Agunt de his Metaphraſtes, Surius, Molanus ad diem* XXVII *Februarii; Menologium Græcum eminentiſſimi Cardinalis Albani ad diem* 2 *Martii: Caſtellanus verò in Mrl. univerſali hodie quidem utroſque, ſed ad diem* XXII *Julii ſeparatim Athanaſiam, indubiè quòd eo die obiiſſe illam legerit, commemorat. Ad diem* IX *Octobris ita habet Martyrologium Romanum:* Hieroſolymis ſanctorum Andronici & Athanaſiæ ejus conjugis. *Baronius in Annotatis huic Annuntiationi ſubnexis, laudans Menæa Græcorum, qua eminentiſſimus Cardinalis Sirletus Latinè interpretatus eſt, fontem indicat, unde hi Sancti in Martyrologium Romanum illati fuerunt: hæc porrò, interprete Sirleto, ad hunc diem ita habent:* Commemoratio ſanctorum Andronici & Athanaſiæ conjugis. Fuit autem Andronicus ex urbe magna Antiochia, qui relictis opibus, unà cum conjuge venit Hieruſolymam, ubi cùm ſancta loca veneratus eſſet, pietatis opera exercens, poſt plurimos labores, jejunia, vigilias & ſanctorum locorum viſitationes, poſt admirabilem beatiſſimæ Athanaſiæ dormitionem, ipſe quoque obdormivit in Domino.

B

C

2 *Hæc Menæorum apud Sirletum verba ſunt: liquet quidem ex his,* SS. Andronicum & Athanaſiam *loca ſacra Paleſtinæ, quod bis feciſſe illos Acta eorum apud Surium ad diem* XXVII *Februarii & Menæa infrà laudanda quoque aiunt, viſitaſſe & piis illic operibus fuiſſe intentos: ſed quòd præterea verbis mox citatis videri poſſunt Sirletiana Menæa adſtruere, eoſdem Hieroſolymis fuiſſe defunctos, veroſimiliter præter intentionem illius eſt, qui mox tranſcripta de* SS. Andronico & Athanaſia *Menæis verbis inſernit, volueruntque fortaſſis iis verbis dumtaxat ſignificare, eos poſt ſacrorum locorum viſitationes ſancte & mirabili fine, licèt alibi, in Domino quieviſſe. Hoc equidem Menæis, infra laudandis, Actis eorum apud Surium, aliiſque item Mſs. è Bibliotheca cæſarea Vindobonenſi tranſcriptis & apud nos ſervatis, planè conforme eſt, ſecundùm quæ bis utrique Hieroſolymam adierunt: ſed in Ægypto, certè non procul à ſolitudine Scetica & civitate Alexandrina, evolutis à poſtrema locorum ſanctorum viſitatione annis duodecim, obierunt, in monaſterio, quod* Decimum Octavum *appellant, ea veroſimillimè de cauſa, quòd decem & octo milliaribus, ſeu leucis Gallicis circiter ſex Alexandriâ diſſitum eſſet. Sed quidquid ſit de mente auctoris Sirletianæ Annuntiationis, non omnino fortaſſis Martyrologii Romani emendatoribus explorata, malui utique* SS. Andronicum & Athanaſiam *Ægypto, in qua vitam ſolitariam inchoârunt & terminârunt, ob ſtabilem eorum illic habitationem adſcribere, quàm Paleſtinæ aut Hieroſolymis, quò bis tantùm viginti quatuor annorum ſpatio, ut ex Menæis pateſcet, pietatis causâ profecti fuerunt.*

Gratiſque faſtis notâ ſunt

3 *Dicendum nunc eſt de tempore, quo ex hac vita migrârunt. Surius citatus annum circiter trecenteſimum octogeſimum illis aſſignat. An quòd circa annum illum* Andronicum *floruiſſe, crediit? An quòd ſub illum annum ex hac vita migrârunt? Primum quidem verum fortaſſis eſt: alterum verò minùs ſimile apparet: nam ſecundùm Acta, è Metaphraſte ab ipſo Surio edita,* Andronicus *non ante Theodoſii Magni imperium, quod anno* 379 *cœptum eſt, in uxorem duxit Athanaſiam:* In diebus Theodoſii Magni imperatoris, *inquiunt illa,* erat in magna urbe Antiochia juvenis argentarius, nomine Andronicus. Accepit autem uxorem filii argentarii, nomine Johannis. Erat verò ejus nomen Athanaſia. *Surius itaque ſolùm utcúmque indicâſſe videtur annum, tum quo floruit* Andronicus, *tum quo imperii habenas ſuſcepit Theodoſius. Porrò ex iiſdem Actis habemus* Andronicum *cum* Athanaſia *vixiſſe in ſeculo annis* 12: *poſtquam verò vitæ monaſticæ ſeſe dedit, annis* 24. *Quare ſecundùm eadem Acta ipſe, tum uxor ejus, non diu ante maritum mortua, ad annum ſaltem* 415 *vitam protraxerunt. Theodoſii Magni imperium prima nota Chronica eſt, ex qua* Andronici & Athanaſiæ *ætatem utcúmque colligas: alteram ſuppeditat abbas Daniel, quo non modò tamquam magiſtro uſi ſunt, poſtquam, relictâ Antiochiâ, liberiſque orbi, in Ægypti ſolitudines, reliquum vitæ ibi Deo unicè impenſuri, abierunt; ſed quo adhuc ſuperſtite etiam obierunt. At quis ille Daniel abbas, & quo tempore fuit?*

Sancti conjuges: quorum ætas

4 *Daniel, de quo in Actis* SS. Andronici & Athanaſiæ *fit mentio, ſolitudinis Scetica incola fuit: hujus autem nominis inſignem virum ſub ſeculi quarti finem Caſſianus in eadem ſolitudine vidit, quem Collatione quarta, de concupiſcentia carnis & ſpiritus ſecum diſſerentem inducit.* Inter ceteros, *inquit cap.* 1, Chriſtianæ Philoſophiæ viros abbatem quoque vidimus Danielem, æqualem quidem in omni virtutum genere his, qui in eremo Sciti commanebant, ſed peculiariùs

quatenus id nobis licet,

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

gratiâ humilitatis ornatum. *Tum Danielem, licèt* multis junior esset, *ad sacerdotii gradum, curante Paphnutio abbate, cui* Bubali *cognomen adhæsit, evectum fuisse, ait; additque demum:* Non multò pòst (*seu brevi post aditum à Daniele sacerdotium*) hunc, quem sibi paraverat successorem (*Paphnutius*) præmisit ad Dominum. *Ex quibus verbis Cassiani colligo, Danielem hunc ad senectutem non pervenisse, nec defunctis SS.* Andronico & Athanasiæ *fuisse superstitem: at verò Daniel, quo vitæ ascetica duce & magistro annis saltem viginti quatuor illi usi sunt, & qui morientibus adfuit, in Actis ob ætatem provectam, non rarò* Senex *appellatur, quod in Danielem, Paphnutii Bubali discipulum, non cadit. Quærendus ergò alter Daniel, qui paulò serius annis meritisque gravis Sceticam solitudinem incoluerit; ut ex hujus ætate, sæculo potius quinto, quàm quarto* Andronicum & Athanasiam *obiisse, confirmetur.*

B

5 Hujusmodi porrò Daniel occurrit in Actis S. Arsenii, tom. IV Julii à pag. 605 in Opere nostro illustratis. Agitur illic pag. 613 de hoc Daniele, & sub Arsenio vitam monasticam in solitudine Scetica exercuisse, & Cyrillo Alexandrino episcopo, anno 444 supervixisse ostenditur; plura de illo ibidem legi possunt. Ad diem item XIV Aprilis S. Thomaidis corpus, pro pudicitia interempta, in Schitim deportari jussisse, ac ibidem in suo cœmeterio tumulâsse traditur; quod officii genus SS. quoque Andronico & Athanasio *præstitisse in horum Actis legitur. Fit itaque vero admodum simile, de Daniele, Arsenii discipulo, agi in Actis mox laudatis; atque adeò sanctos nostros sæculo quinto, saltem aliquantulum provecto, ex hac vita in cœlum evocatos fuisse: at quo hujus sæculi anno non liquet. Arsenius in Commentario ejus Actis prævio, pag. 613 ab anno 394 usque ad annum 434 in Scithi habitâsse traditur; quo tempore verosimile est, discipulum ejus Danielem* Andronicum & Athanasiam *salutaribus instruxisse monitis, ac demum morientibus adstitisse; nam post annum 434, Arsenius usque ad annum 449 vel 450, vitæ suæ supremum, vel in Canopo vel in Troë, quò cum verosimiliter Daniel secutus est, habitavit:* Andronici *autem & Athanasiæ vitam ad annum 450 aut ultra extendere prohibent eorum Acta: ponamus enim eos conjugium iniisse anno imperii Theodosiani postremo, seu Christi 395; huic addantur anni 12, quibus in sæculo vixêre; tum anni 24, quibus vitam solitariam egerunt, ad annum duntaxat 431 pertingemus. Mortui itaque fuerint ex dictis tum hoc, tum numero 3 eo temporis intervallo, quod ab anno 415 usque ad annum 431 effluxit.*

Acta quæ adenda sunt.

6 Cetèrum SS. Andronici & Athanasiæ *gesta commentatione vix indigent: si quid ad ea illustranda facere videbitur, in Annotatis ad eorum Acta præstabitur. Hæc typis excusa apud Surium ad diem XXIX Februarii, ut supra dixi, jam sunt ex Metaphraste. Consonant ea passim Menæis Græcorum, anno 1595 typis venetis excusis, quibus pariter* SS. Andronici & Athanasiæ *Acta ad diem IX Octobris inseruntur. Hæc inde damus adjuncta versione Latina; nec, si qua in re ab Actis Surianis, aut altero, eorumdem apographo Græco, ex bibliotheca cæsarea Vindobonensi transcripto, differant aut discrepent, id in Annotatis præteribimus. Actis Menæa de more binos versiculos, quibus ad perpetuam fere illorum tum in matrimonio tum in vita monastica (in qua* Athanasia, *virili induta habitu, cum* Andronico, *annos 12, sed ei ignota, transigit) societatem alluditur, præmittunt. sic se habent:*

Σύζυγον Ἀνδρόνικος Ἀθανασίαν
Κόσμῳ τ' ὁ ἀσκήσαντι κἀν πόλει ἔχει.
Contubernalem Andronicus Athanasiam
In sæculo, in vita monastica, & in cœlo habet.

E

F

ACTA

EX MENÆIS.

C

55. conjuges, amissis liberis,

a
b
c
d

SAnctus hic Andronicus natus Antiochiæ Magnæ *a*, arte faber argentarius *b*, admodum religiosus, bonorum operum plenus, ac opulentus fuit. Habuit uxorem Athanasiam *c*, feminam venerabilem ac Dei pariter amantem; qui conspirantes in bonum suas perpetuò facultates tres in partes diviserunt. Et partem quidem unam pauperibus liberaliter elargiti sunt; alteram verò indigentibus absque fœnore mutuam dederunt; tertiam verò in rem argentariam victumque necessarium impenderunt. Genuerunt autem proles duas, masculam & femineam *d*. His verò genitis, deinceps non accesserunt ad invicem, sed in continentia precibusque agebant ambo, conferendis in pauperes ægrosque beneficiis operam dantes assiduam. Post annos autem cohabitationis ipsorum duodecim utraque proles, cùm ea esset, qua parentes oblectare posset, ætate, eodem obiit die. Andronicus autem nihil ob id, quod acciderat, minùs generosi admittens, in beatam potiùs Jobi vocem erupit: „ Nudus egressus sum &c. verùm hujus conjux Athanasia inconsolabili dolore correpta est; un-

Ὅσιος ὁ ὅσιος Ἀνδρόνικος ἦν ἐξ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, ἀργυροπράτης τὸ ἐπιτήδευμα, εὐλαβὴς πανὺ, καὶ πλήρης ἀγαθῶν ἔργων, καὶ πλούσιος. Ἔγημε δὲ γυναῖκα τὴν Ἀθανασίαν, σεμνὴν καὶ θεοφιλῆ καὶ αὐτὴν ὄσαν. Μεθ' ἧς ἐπ' ἀγαθῷ συμφωνήσας, εἰς τρία διεῖλον ἀπὸ τοῦ βίου αὐτῶν. Καὶ τὸ μὲν ἓν μέρος τοῖς πτωχοῖς ἀφθόνως παρεῖχον· τὸ δὲ ἕτερον, δάνειον παρεῖχον ἀμοιβὴ τοῖς χρείαν ἔχουσι· τὸν δὲ τρίτον μερίδα, λόγῳ τῆς ἀργυροπρατείας, καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων οἰκονόμουν. Ἔτυχον δὲ δύο παῖδας, ἄρρεν καὶ θῆλυ. Τελείων δὲ αὐτοῖς τούτων τῶν δύο παίδων, ὡς ἔτι προσῆντο προσαγγίσαι ἀλλήλοις, ἀλλ' ἦσαν ἀμφότεροι ἐν σωφροσύνῃ καὶ προσευχαῖς, καὶ ταῖς τῶν πτωχῶν καὶ νοσούντων ἐπιποίαις εὐθελιχῶς σπουδάζοντες. Μετὰ δὲ δώδεκα ἔτη τῆς αὐτῶν συνοικήσεως, ὄντων τῶν τέκνων αὐτῶν ἐν ἡλικίᾳ τῇ ἁρμοζούσῃ τοῖς γονεῦσι ἔχον, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τελευτῆσαν ἀμφότερα· ὁ δὲ μακάριος Ἀνδρόνικος ἰδὼν ἀγανὲς ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι ἐνδεικνύμενος, τῷ μακαρίᾳ μᾶλλον φωνῇ τῇ τοῦ Ἰὼβ ἐξεβόησεν. αὐτὸς γυμνὸς ἐξῆλθον, καὶ τὰ ἑξῆς· ἡ δὲ τούτου σύμβιος Ἀθανασία ἀπαραμύθητον ἴσχε τῷ λύπῃ· ὅθεν καὶ τελείων τῶν παιδίων ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ ἁγίᾳ Ἰουλιανῇ,

ut

A οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖθεν ἀναχωρῆσαι, λέγουσα, συναποθανοῦμαι ἐγὼ αὐτῷ, καὶ συνταφήσομαι τοῖς τέκνοις μου. Λαβόντος δὲ τὸν πατριάρχου τὸ μοναστήριον Ἀνδρόνικον εἰς τὸ πατριαρχεῖον, χάριν παραμυθίας, ἡ γυνὴ οὐκ ἠνέσχετο ἔξω μαρτυρίου ἀναχωρῆσαι, ἀλλὰ ἔμενεν ἐκεῖ γοεροῖς κοπτομένη.

2 Μεσούσης δὲ τῆς νυκτὸς, ὤφθη αὐτῇ ὁ μάρτυς Ἰουλιανὸς, ἐν σχήματι μοναχοῦ, λέγων αὐτῇ, τί ἔχεις, ὦ Γύναι, τί οὐκ ἐᾷς ἡσυχῆσαι τοὺς ὧδε. Ἡ δὲ ἀποκριτεῖσα, ἴσθι μοι βαρυθεὶς, κύριέ μου, κατὰ τῆς δούλης σου· ἐπεὶ σφοδρὸν πόνον κέκτημαι, δύο γὰρ μόνα τέκνα ἔχουσα, σήμερον ἀμφότερα ἐξεκόμισα. Ὁ δὲ λέγει αὐτῇ· μὴ κλαῖε περὶ αὐτῶν· λέγω γάρ σοι, Γύναι, ὅτι οὐ τρόπον ἀπαιτεῖ ἡ φύσις ἢ ἀνθρώπου τὴν βρῶσιν, καὶ ἀδύνατον μὴ δοθῆναι ἑαυτῷ φαγεῖν, οὕτω καὶ τὰ τέκνα ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ Χριστοῦ σὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ· λέγοντα, Δικαιοκρίτα, ἀντὶ τῶν ἐπιγείων ὧν ἐστερήθημεν, μὴ στερήσῃς ἡμᾶς τῶν ἐπουρανίων. Ἡ δὲ ἀκούσασα, καταπαύει, καὶ μετέβαλε τὸ πένθος εἰς χαράν· λέγουσα, ἄρα ζῶσι τὰ τέκνα μου ἐν οὐρανοῖς, τί κλαίω; καὶ ἐραθεῖσα ἔζητει τὸν λαλήσαντα αὐτῇ ἀββᾶν, καὶ περιελθοῦσα ὅλον τὸν ναὸν, οὐχ εὗρε. καὶ λέγει τῷ θυρωρῷ. Πῶς ἔστιν ὁ ἀββᾶς ὁ εἰσελθὼν ὀπίσω σου ἄρτι; Λέγει αὐτῇ B ὁ θυρωρός· ὁρᾷς πάσας τὰς θύρας κεκλεισμένας, καὶ λέγεις πῶς ἦλθεν ἄρτι; ἐγὼ δέ ὁ θυρωρός, ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν. Ἡ δὲ φόβῳ συσχεθεῖσα, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ διηγήσατο τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἃ εἶδεν, καὶ ἠτήσατο βαλεῖν αὐτὴν εἰς μοναστήριον. Ὁ δὲ καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἦν τοῦτο πεπονθὼς, ἀσμένως τὸ λεγόμενον δεξάμενος, δέδωκε πλεῖστον μέρος τῆς οὐσίας αὐτῆς τοῖς πτωχοῖς, καὶ τοὺς ἀνδραποδους τῶν δούλων ἠλευθέρωσεν· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν ἐπέτρεψε τῷ πνευματικῷ αὐτοῦ, παραγγείλας αὐτῷ, ποιῆσαι νοσοκομεῖα καὶ ξενοδοχεῖα μοναχῶν· αὐτὸς δὲ μικρὰ ἐφόδια λαβὼν, ἐξῆλθεν νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μόνοι.

3 Ἡ δὲ μακαρία Ἀθανασία, μακρόθεν ἰδοῦσα τὸ εἶκος αὐτῆς ἀναβλέψασα εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῇ Σάρρᾳ, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω, αὐτὸς τὰ νῦν ὁδήγησον ἡμᾶς εἰς τὸ φόβητρόν σου· ἰδοὺ γὰρ καταλελείμμεθα τὸ εἶκος ἡμῶν ἀνεῳγμένον διὰ τὸ ὄνομά σου, μὴ κλείσῃς ἡμῖν τὴν θύραν τῆς βασιλείας σου, καὶ κλαύσαντες ἀμφότεροι ἀπῆλθον. Καὶ φθάσαντες εἰς τοὺς ἁγίους τόπους, προσεκύνησαν· καὶ συνέτυχον πολλοῖς πατράσιν. Ὑποστρέψαντες δὲ ἐκεῖθεν, ἐπορεύθησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ἀββᾶν Δανιὴλ καὶ αἰτησάμενον αὐτῶν ἀναθῆναι τὴν Ἀθανασίαν εἰς μοναστήριον, ἀπέστειλεν αὐτὴν εἰς τὴν μονὴν τῶν Ταβεννησιωτῶν· ὁ δὲ Ἀνδρόνικος δεξάμενος τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα παρὰ τοῦ γέροντος, ἔμεινεν παρ' αὐτῷ ἔτη δώδεκα. Διελθόντων δὲ τῶν δώδεκα ἐτῶν παρεκάλεσεν τὸν ἀββᾶν Δανιὴλ συγχωρῆσαι οἱ ἀπελθεῖν αὖθις εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων· ὁ δὲ ποιήσας εὐχὴν, ἀπέλυσεν αὐτόν. Ὁδεύων δὲ ὁ ὅσιος Ἀνδρόνικος κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐκάθισεν ὑποκάτω φυτοῦ, ἵνα ἀναψύξῃ ἀπὸ τοῦ καύματος· καὶ ἰδοὺ καὶ οἰκονομίᾳ θεοῦ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπερχομένη καὶ αὐτὴ εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ἐν ἀνδρικῷ σχήματι συνήντησε τῷ ὁμοζύγῳ αὐτῆς Ἀνδρονίκῳ, καὶ ἀσπασαμένων ἀλλήλους, ἐκείνη μὲν ἀνεγνώρισεν αὐτὸν, ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐγνώρισεν αὐτὴν, διὰ τὸ μαρανθῆναι τὸ κάλλος αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀσκήσεως, καὶ ὡς Αἰθίοπα αὐτὴν φαντασθαι.

4 Λέγει οὖν αὐτῷ ἐκείνη, πῦ ἀπέρχῃ Κύριε ἀββᾶ; Λέγει αὐτῇ, εἰς τοὺς ἁγίους τόπους. Λέγει αὐτῷ, ἐκεῖ βούλεμαι κἀγὼ ἀπελθεῖν. Λέγει οὖν αὐτῇ, θέλεις ὁδεῦσαι ἡμᾶς ἀμφοτέρους ἐμοῦ; Λέγει αὐτῷ, ὡς κε-

de & ſepultis in S. Juliani templo *e* liberis, noluit inde egredi, dicens, unà cum liberis moriar & ſepeliar. Patriarcha *f* itaque B. Andronicum domum ſolatii cauſâ recipiente, conjux ejus templo egredi non ſuſtinuit, ſed permanſit illic lamentabiliter plangens. *ex Menæis.* *e* *f*

2 Nocte verò media S. Julianus martyr ipſi, monachi habitu indutus *g* apparuit, dicens: Quid, Mulier; tibi eſt? Cur quieſcere haud ſinis hîc ſepultos? Illa autem reſpondens ait: noli iraſci, Domine mi, ancillæ tuæ, quoniam vehemens me dolor affecit: binos enim tantùm liberos nacta, ambos hodie extuli. At ille: Noli eorum cauſâ plorare: dico enim tibi, ô Mulier, quemadmodum ſic eſt hominis natura, ut cibum exigat, nec fieri, quin ei detur, poteſt; ita & liberos tuos à Chriſto hac ipſa die vitæ futuræ bona petere dicentes: Judex juſte, pro terrenis, quibus privati fuimus, ne nos privа cœleſtibus. Quæ cùm audiſſet, exſtimulata eſt, luctumque convertit in gaudium, vivunt itaque, inquiens, mea in cœlis pignora: quid ploro? Et converſa abbatem ſe alloquutum quærebat, nec, perluſtrato, quantum erat, templo, invenit; atque Janitori: ubi abbas mox huc ingreſſus? Reſpondet Janitor: valvas omnes occluſas vides, quæritque, ubi abbas mox huc ingreſſus *h*? Intellexit autem Janitor viſionem illi fuiſſe oblatam. Illa verò timore perculſa domum rediit & ſibi viſa marito narravit, & ut ſe monaſterio traderet, petiit. Ille verò (tenebatur enim & ipſe eodem deſiderio) cùm libens iſthæc verba excepiſſet, rerum ſuarum partem maximam egenis dedit, &, quos emerat, ſervos libertate donavit: reliquam autem locero *i* tradidit, ipſi præcipiens, ut valetudinaria monachorumque hoſpitia conderet: accepto autem modico viatico, noctu ſolus cum uxore civitate egreſſus eſt. *divitis in pios usus bonis.* *g* *h* *i*

3 B. verò Athanaſia ſuas eminus ædes reſpiciens, ſublatis in cœlum oculis, Deus, inquit, qui dixiſti Abrahæ & Saræ:,, Egredere de terra tua & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtrabo tibi *k*, tu nos modò dirige in viam timoris tui. Ecce dereliquimus domum noſtram apertam propter nomen tuum; regni tui januam ne occluſeris nobis, amboque plorantes iter faciebant. Cumque ad loca ſancta *l* perveniſſent, hæc venerati, multis cum patribus collocuti ſunt. Inde autem recedentes Danielem abbatem ambo convenerunt *m*, roganti-busque illis, ut Athanaſiam in monaſterio collocaret, miſit illam in monaſterium Tabenniſiotarum *n*. Andronicus autem, accepto à Scene habitu angelico *o*, apud illum manſit annis duodecim. Evolutis autem annis hiſce duodecim, Danielem oravit, ut ſibi denuò ad loca ſancta peregrinari liceret. Hic, fuſis precibus, abeundi veniam dedit. Cùm verò iter per Ægyptum faceret Andronicus ſub arbore ut ſe à calore reficeret, conſedit, & ecce, ſic Deo diſponente, uxor ejus ad loca ſancta & ipſa in habitu virili profecta, marito Andronico facta eſt obvia; cumque invicem ſalutàſſent, ipſa quidem ipſum cognovit; non autem hic illam, quòd ejus venuſtas præ nimia ſuî in vita monaſtica exercitatione marcuiſſet, ſimiliſque Æthiopi appareret. *monachi factum: poſt annos 12* *k* *l* *m* *n* *o*

4 Ait igitur illa Andronico: Quò tendis, Domine Abba *p*? Ad loca, inquit, ſancta. Illuc & ego, inquit illa. Vis igitur unà iter ambo faciamus, inquit Andronicus. Ut jubes, reſpondet *ſibi mutuo peregrinantes aſſumunt,* *p*

Digitized by Google

ex Menæis.

det illa, cæterùm taciti, & perinde ac si non adessem. Ut jubes, inquit Andronicus. Enimverò, inquit illa, nonne es Danielis abbatis discipulus? fum, inquit. Nonne Andronicus appellaris? Utique, ait. Tum illa: comites nobis erunt Senis preces. Amen, respondet ille. Et unà ambo profecti sunt, & loca sancta venerati, Alexandriam silentium agentes reverterunt. Rogat abbas Athanasius (sic enim mutato nomine dicta est Athanasia) num velit unà secum in cella morari? ut jubes, inquit Andronicus, at priùs abibo, & senem benè mihi dicere volo. Abi inquit, & in decimo-octavo *q* te exspectabo, & si manere mecum in silentio, ut iter fecimus, sustinueris, veni; sin autem minùs, venire noli; profectus autem rem seni renuntiavit. Dixit senex; abi, silentium ama, fratrique cohabita: monachus enim est, qualis esse debet. Cùm autem rediisset, & ipse, & Athanasius, ejus uxor, annos denuò duodecim *r* cohabitârunt, nec agnita ab illo uxor fuit. Frequenter itaque illos invisebat senex salutaria cum illis colloquia instituens. Cùm igitur aliquando ad illos reversus esset, &, dicto vale, jam esset in reditu, cursu eum ponè insecutus & assecutus Andronicus dixit: Abbas Athanasius migrat ad Dominum.

q

r

B

Antiquè habitant, nec Athanasia, nisi mortua, monito compete, ex.

f

5 Reversusque senex febri correptum invenit, cœpitque lacrimari abbas Athanasius: ait illi senex: cùm gaudendum tibi sit, quòd in occursum Dei proficiscaris, ploras? At illa: Ploro, sed unius Andronici causâ: verùm id mihi charitatis obsequium præsta: cùm me sepelieris schedulam *f* ad caput meum invenies, perlege, & Andronico abbati trade. Fusis precibus, sacram synaxim sumpsit & obdormivit in Domino. Venerunt funus ejus curaturi, & ecce sexu inventa est mulier, ejusque rei fama per omnem Lauram audita est, & senex mittis nunciis, universam Scetes excivit solitudinem & fratres interiorem eremum incolentes; ascenderuntque omnes Lauræ Alexandrinæ, omnisque civitas, & Siciotæ candidis (ita enim moris est in Scete) induti vestibus *s*. Itaque cum frondibus ramisque palmarum extulerunt venerandas

s

Athanasiæ exuvias *u*, laudantes Deum, qui tantam tolerantiam contulerat feminæ. Mansit autem illic senex, ut B. Athanasiæ diem septimum celebraret *x*, voluitque dein abbatem Andronicum secum abducere: id autem ille non tulit, Dominæ suæ se commoriturum aiens. Ac rursum dicto vale, redeuntem senem nonnemo è fratribus assequitur, dicens: Andronicus abbas febre tenetur: militque iterum senex in Sceten, dicens: Huc agite, ascendite, quia abbas Andronicus fratrem Athanasium sequitur. Ascenderunt, spirantemque invenerunt, cúmque illis bene esset precatus, obdormivit in Domino. Orta autem est inter Octodecimanos Siciotasque contentio, utri ejus exuvias obtinerent *y*. Vix igitur eos repressit senex, ut eum unà cum comilitone Athanasia sepeliri sinerent; atque ad hunc modum utrique à contentione revocati sunt, laudantes Deum rerum omnium Dominum. Amen.

u

x

C

y

D

E

F

ANNOTATA.

a *Antiochia Syriæ est ad Orontem fluvium; cui* Magnæ *epitheton tribuit Philostratus in Vita Apollonii Tyanensis lib.* 1, *cap.* 16. *Syriana Acta* S. Andronicum *illic floruisse aiunt tempore Theodosii Magni: Orientis imperium penes hunc fuit ab anno* 377 *usque ad annum* 395.

b *Græci* ἀργυροπρατης *ex* ἄργυρος (*argentum*) *&* πρᾶσις (*venditio*) *unde dubium videri potest, fuerint*

A *fuerint faber argentarius, an nummularius. Apographum Vindobonense habet ἀργυροπράτης τῆς τέχνης, τέχνη verò artem significat & fabrum argentarium fuisse innuit.* 22 Maii.

■ *Joannis fabri argentarii filiam, ut addunt Acta Suriana.*

d *Consonant Acta Suriana, addunteque alterum Joannis, alteram Mariæ nomen obtinuisse: at Vindobonense apographum mares binos illis tribuit.*

e *Mentionem celebris hujus templi, S. Juliano (Anazarbeno) extra mania Antiochena dicati, facit Procopius lib. 2 de bello Persico.*

f *Antiochia sederunt sub finem seculi 4 & sequentis initium Flavianus, Evagrius, Porphyrius, Paulinus: at cum incertum sit, cum quo Christi anno concurrat annus initii a* SS. Andronico & Athanasia *matrimonii duodecimus, sub quem liberis orbati fuere, incertum quoque est, quo de patriarcha hic sermo sit.*

g *S. Juliani templo monasterium erat adjectum: potuit S. Julianus sub specie abbatis illius monasterii videndum se præbere ac consolari* S. Athanasium. *Ceterum monachus reipsa non fuit. Videsis tom. 1 Januarii pag. 571: tom. item 2 Martii pag. 422 & seqq. Vindobonense apographum S. Juliani, apertè saltem, haud meminit: vocem tamen cœlestem* S. Athanasiæ *auditam, dicit.*

h *Neque hoc* S. Athanasiæ *cum templi janitore colloquium in Vindobonensi apographo legitur.*

i *De socero* S. Andronici *nulla in Vindobonensi apographo iterum mentio est.*

k *Lib. Gen. cap. 12 v. 1.*

l *Per loca sancta Hierosolymam intelligo cum Radero Viridarii parte 1 pag. 49.*

m *Secundum Acta Suriana Alexandriam prius ambo venerunt; tum* S. Andronicus, *relicta illic uxore, quæ S. Menæ templum frequens visitabat, solus in Sceten ad Danielem abbatem abiit, reversusque Alexandriam inde rursum unà cum uxore ad Danielem rediit in Sceten. De Daniele autem vide num. 5 Comment. prævii.*

■ *Duplex monasterium in superiore Thebaïde in nomi Tentyrani Thebanique confiniis S. Pachomius condidit, alterum viris, alterum sorori suæ, in quod illa sexus sui multas virtutum suarum odore attraxit.* Erant mulieres trans fluvium Nilum, viri autem ex adverso earum, *inquit Palladius Hist. Lausiaca cap. 39 apud Rosweydum. In hoc vitam monasticam aliquamdiu duxit* S. Athanasia.

■ *Id est, monachico.*

p *Id nominis etiam monachis, maximè senioribus ac virtute præstantibus, etsi abbates haud essent, tribuebatur honoris gratiâ.*

q *Monasterium erat circa Alexandriam, Decimum octavum, ut apparet, dictum, quòd totidem milliaribus Alexandriâ distaret.*

r *Annos decem & septem habet Vindobonense apographum.*

s *His verbis, ut legitur in apographo Vindobonensi, conceptam:* ἄββᾶ Ἀνδρόνικε ἐγὼ εἰμι Ἀθανασία ἡ γυνή σου, καὶ τοσούτοις χρόνοις οὐκ ἔσχον σοι λόγον γνωρίσεως διὰ τὴν τῶν οὐρανῶν Βασιλείαν. Abba Andronice, ego sum Athanasia uxor tua, & tanto tempore ne vel verbo mei indicium dedi propter regnum cælorum.

t *Minùs aptè apud Surium legitur:* ferentes legumina. *An verbum λάχανοφόρα à substantivo λάχανα, ατος, quod herba genus significat, deduxit?*

u *Ritum sepulturæ in monasterio Tabennensi tunc observatum ita describit etiam Palladius mox laudatus:* si virgo obierit, reliquæ virgines, cùm eam ad sepulturam concinnaverint, efferunt, & eam ponunt ad ripam fluminis. Trajicientes autem fratres cum palmis & ramis olivæ & psalmodia eam transmittunt & in suis monumentis sepeliunt.

x *Ut sacrificia precesque pro defunctis tertio, septimo, & trigesimo ab eorum obitu die fierent, jam olim apud Latinos in usu fuit: Græci autem id die tertio, nono, & trigesimo plerumque facitârunt. Cur septimum Daniel celebrârit, privata potuit esse causa; vel mos posterior apud Græcos non ubique ac semper obtinuit.*

y *Nulla hujus rixæ, quamquam nihil habeat non verisimile, in apographo Vindobonensi fit mentio.* S. Andronici *reliquias Veronæ in S. Nicolai templo servari dicuntur: sed suntne hujus* S. Andronici, *in* Decimo octavo *sepulti? An* S. Andronici *Veronensis episcopi aut cujusdam alterius? Primum non ausim asserere; etsi ejus reliquias ex Oriente in Occidentem allatas fuisse, aliquo fortassis modo præsumi posset. Vide tom. 5 Maii ad diem xx ejusdem mensis, ubi de S. Thaiteo sociisque martyribus.*

C

Digitized by Google

AVCTORE J. B.

DE S. SAVINO SEU SABINO MONACHO CONFESSORE

IN LEVITANIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

S. Savini ab Homonymis diſtinctio, patria, geſta & monaſterium.

FORTE SEC. V. S. Savini

EGit Pinius tom. III Julii pag. 189 de S. Sabino confeſſore; pag. item ſequenti de S. Savino martyre (eodem tamen, an diverſo, dubitat) ad diem XI Julii, quo utrique in territorio Pictavienſi cultum habet. Hoc ipſum territorium alius ab his Savinus ſeu Sabinus confeſſor (qui & Severinus à Beaunier de Abbatiis Galliæ tom. I pag. 103 appellatur) vitæ ſanctimoniâ aliquamdiu illuſtravit, ſed alibi mortuus, cultuſque hoc die. Hujus Sauſſayus in ſupplemento ad Martyrologium Gallicanum pag. 1144, ſed in unum eo congerens Savinum, quæ de diverſis dici duntaxat queunt, occaſione SS. Savini & Cypriani martyrum ita meminit: Fuit alius Savinus, aliàs Sabinus, confeſſor eodem tractu meritis gratiæ conſpicuus, in cujus honorem conditum eſt antiquum cœnobium ad Garempam amnem novem leucis ab Auguſtorito Pictonum, ubi colitur proprio Natali VII Idus Octobris. Obiit hac die, colituraque apud Bigerrones S. Savinus confeſſor, is ſcilicet, de quo hic agimus, & prolixum ſcripſit elogium Sauſſayus ipſe in Martyrologio Gallicano ad diem IX Octobris, in quo tamen de condito ejus nomini monaſterio, nevem leucis à Pictavienſi civitate diſſito, verbum non facit; & quidem meritò: quippe quod S. Savino martyrè, apud Pictavos die XI Julii culto, ſacrum ſit, ùt ſcribit Mabillonius parte 2 ſeculi tertii Benedictini pag. 535, & noviſſimi Galliæ Chriſtianæ auctores tom. 2 col. 1285. Acta Tranſlationis S. Savini martyris excuſa habes apud Martenium tom. 6 Scriptorum veterum col. 805 & aliquot ſeqq. At Glaber lib. 3 Hiſtoriarum cap. 5 monaſterium iſtud ſancti Savini confeſſoris Pictavenſis appellat.

B

C

2 Caſtellanus in Martyrologio Univerſali, ut S. Savinum Pictavienſem à noſtro diſtinguat, hunc Levitanum, Gallicè S. Savin de Lavedan nuncupat: eſt verò Levitania vetus vice-comitatus, ut ſcribit Hadrianus Valeſius in Galliarum Notitia, in Bigerronibus (Gallicè Bigorre) apud quos S. Savinus extremum diem obiit, ejuſque dicatum nomini cœnobium eſt, cujus è Gallia Chriſtianâ auctæ ſcriptoribus tom. I col. 1246 ſequentem notitiam accipe: Abbatia S. Savini in Levitania & pago Bigorritano, vulgò „S. „Savin de Tarbes„ in valle Levitana ad clivum Pyrenæi-montis, ſolo tamen pingui & peramœno ſita eſt non longè à Gavo fluvio, octo milliaribus à Balneis-regiis, vulgò „Bareges„ & quinque leucis Gallicis à Tarba, quæ comitatus Bigorritani caput eſt, & epiſcopali ſede gaudet ſub Auſcienſi metropoli. Sed de S. Savini monaſterio ſermo redibit infrà. Codex Uſuardinus Burdegalenſis apud Solterium in Auctariis ad diem XI Julii ita habet: Et in territorio Burdegalenſi ſancti Sabini. Dies XI Julii, & territorium Burdegalenſe hic memorata S. Sabinum Pictavienſem (eſt enim dies XI Julii huic ſacer: Pictavium verò ſub archiepiſcopatu Burdegalenſi) indicare videntur, licet Sauſſayus in Martyrologio Gallicano S. Savinum Levitanum deſcribat his verbis ad diem XI Julii: In territorio Pictavienſi adventus S. Sabini anachoretæ & confeſſoris, qui ab ineunte ætate mirâ Dei gratiâ præditus, poſt ſanctiſſimum vitæ decurſum meritorum copiâ & miraculorum ſplendore clarus migravit ad Dominum. Natalis ejus colitur ſeptimo Idus Octobris. Nec enim hoc loci Sauſſayus, nec ad diem IX Octobris in Martyrologio agnoviſſe videtur duos Savinos Pictavienſem alterum, alterum Levitanum; quos tandem utcumque diſtinxit in illius Supplemento ad diem XI Julii verbis ſupra relatis.

ab aliis ejuſdem nominis

D

E

3 Idem Sauſſayus tom. 2 Martyrologii Gallicani pagg. 1249 & ſeq. è Martyrologio Ms. ſeculi, ut ait, duodecimi & monaſterii S. Sabini ſeu Savini de Levitania ad diem quidem IX Octobris de S. Savino, procul dubio Levitano, hæc recitat: Eodem die depoſitio ſancti viri præclariſſimi Sauini: at ad diem XI Auguſti tranſlationis S. Savini ita meminit: Eodem die tranſlatio S. Savini; unde liquere videtur eo ſeculo S. Savini Levitani memoriam ſuo in monaſterio fuiſſe gemino feſto celebratam: at quo anno illa contigerit, dicendo non ſum. Tranſlatio S. Savini Pictavienſis contigit VII Idus Januarii ſecundum Acta tranſlationis, ab Aimoino S. Germani à Pratis monacho, ùt Martenius cenſet, ſcripta: veroſimillimum itaque fit, memoratam paulò ante è monaſterii S. Savini de Levitania Martyrologio tranſlationem non alterius fuiſſe Savini, quàm Levitani, ejuſdem monaſterii, ſi non conditoris, certè patroni. Ex Sauſſayo S. Savinum Levitanum Tamayus quoque in Mrl. ſuum Hiſpanum ad X Octobris intulit, laudans inſuper Breviarium aliquod Oſcenſe antiquum, in quo fol. 435 hæc de S. Savino, ùt ait, verba reperit: Sabinus, Barchinonâ, Hiſpaniæ civitate, indigena: poſtea Pictavis ad parentes viſitandos venit, & in monaſterio ſancti Martini in loco Tajaco regulari ſub ordine ſe tradidit, ibique tribus annis fideliter converſatus, ſecreta eremi petit, & rurſus Bigorritanam civitatem viator ingreditur, quo in loco cum Fortunio abbate & paucis monachis ſanctiſſimè vixit, atque finivit.

ſanctis diſtinctio.

4 Barcinone, Catalonia civitate primaria, parta apud

A *apud Labbeum tom. 2 Bibliotheca Ms. natum esse* S. Savinum, *disertè habent illius Acta, quorum etatem & auctorem ignoramus. Id scribunt etiam Sanssayus & Petrus de Marca in Historia Benearnensi lib. 9, cap. 2 ex Actis. Verùm hic ego Actorum scriptorem, vel eorumdem interpolatorem, erroris vehementer suspectum habeo, eumque, cùm alicubi,* S. Savinum *Barcinone, aut fortè è monumento quodam Gallico* à Barcelone *vel* à Barselone *natum legisset, aut alunde id didicisset, mox sibi in animum reor induxisse, de Barcinone, nobili notissimaque Hispania civitate id esse intelligendum, nec advertisse, etiam non procul ab iis Galliæ tractibus, in quibus* S. Savinus *è paternis laribus digressus, moratus est aliquamdiu, vitamque dein solitariam egit, Barcelonam exstare* (*Gallicè* Barcelone) *in Vasconiæ comitatu Armaniacensi ad Aturrum fluvium, Gallicè* l'Adour. *Numeratur inter minora comitatus Armeniacensis, Bigorritano pago contermini, oppida à Chesnio de Antiquitatibus Galliæ pag.* 730. *Natum esse illic, & fortè ex loci primariâ familiâ* S. Savinum *potiùs, quàm Barcinone in Hispania, suadet non modo ejus cum*

B *Entilio, Pictavensi comite, consanguinitas vel affinitas, sed etiam discessus in locum* Sabarte, *seu (ut legendum arbitror)* la Barte, *in quem, ut Acta tradunt, è cognatione sua egressus, priùs sese recepit, quàm Pictavium adierit. Is locus non procul à* S. Savini *monasterio distat, estque, ut scribit Oihenartus in Notitia utriusque Vasconiæ pag.* 525, *dynastia, quæ vice-comitatûs titulo gavisa est, veteris comitatûs Convenarum limitibus inclusa, sitaque in tractu Magnoacensi. Hispaniæ itaque* S. Savinus *nec eo, quòd ibi natus, nec alio nullo fortassis titulo debetur. Nec ab hac me opinione deterret laudatum à Tamayo Oscense Breviarium antiquum : cùm eruditis hodie, Tamayum aut fictitiis aut suspectis deceptum usumque fuisse monumentis, in confesso sit.*

genus, gestaque in seculo

5 *Nobili porrò, ut suprà dixi, Barcinone seu Barcelona in Armaniacensi Galliæ comitatu natum fuisse loco, necesse est, si, quod ejus Acta tradunt, Entilio, comiti Pictavensi fuerit vel consanguinitate, vel affinitate conjunctus : hujus tamen, ut Acta consideranti patebit, filius non fuit, & ab Actorum mente, ut paulò pòst ostendetur, aberravit Petrus de Marca suprà laudatus,* S. Savinum, *è gemellis Entilii, quorum illa mentionem faciunt, filiis alterum faciens : deceperint fortassè Petrum de Marca dubia Actorum verba, quibus* S. Savinus, *adultior factus, è patria profectus dicitur*, ut parentes in Gallia visitaret. *At voce* Parentes *non ejus patrem ac matrem, verùm consanguineos significari, adjuncta atque ipse Actorum contextus produnt. Relictus in Actis à patre dicitur, cùm adhuc parvulus esset, non patris in Galliam, ut censuisse videtur Petrus de Marca, discessu, sed obitu. Ceterùm* S. Savinus *litteris, ut Acta aiunt, apprimè instructus, factusque adultior, ac matre etiam fortassis orbatus, peregrè profectus est; &*

C *primùm in locum* Sabarte (*Dynastiam Bartanam intellige ex dictis num. superiore*) *concessit in eoque aliquamdiu commoratus est : inde profectus, cùm Pictavium venisset, ab Entilio urbis comite, non modò amicè exceptus, largéque est habitus, sed ea etiam apud illum procul dubio ob eruditionem vitæque sanctimoniam gratiâ valuit, ut eruris ejus gemellorum filiorum suorum in pietate ac litteris institutionem commendaris Entilius :*

ex quo efficitur, S. Savinum, *non Entilii, ut* AUCTORE J. B. *paulò ante dixi, filium fuisse, sed filiorum ejus præceptorem.*

6 *Eo porrò fructu id muneris* S. Savinus *gessit, ut gemellorum alter suasu ejus vale dicens sæculo in monasterium, invita matre, sese abdiderit : rogavit illa* Savinum, *ut filium, à monastica vita proposito abductum, sibi reducem sisteret : hic se filium aditurum pollicitus est, non tam ut filium matri sæculoque restitueret, quàm contrà ut illi in vita monastica socium sese adjungeret, quantum quidem apparet; vitiosa enim hoc loco Acta sunt, vel certè haud satis perspicua, quæ vide infrà num.* 2. *Ut ut sit,* Savinus *vitæ monasticæ deinde sese addixit, in eaque, dum vixit, perseveravit. Monasterium verò, in quo agere vitam monasticam cœpit, finem fuisse Acta produnt in loco* Tejaco; *rursum, ut apparet, vitiosè : at cùm illud* S. Martini *appelletur in Actis, & non procul Pictavio ad Glanum fluvium Locociaci* (*Gallicè* Liguge) *monasterium fuerit, in quo S. Martinus priùs habitavit, quàm Turonensis episcopus fieret, illud hic intelligendum reor cum Labbeo & Mabillonio in Annalibus Benedictinis ad annum Christi* 700 *num.* 74 *de quo scribit Gregorius Turonensis lib.* 4 *cap.* 30 *de Miraculis S. Martini in hunc modum :* Tempore pòst habito, cùm usque Pictavam accessissemus urbem, libuit gratiâ tantùm orationis monasterium Locogiacense adire, quo congregatam monachorum catervam locaverat vir beatus. Ibi enim mortuum primùm suscitasse legitur (*vide Sulpicium Severum de Vita B. Martini cap.* 7) & ex illo ad episcopatum ductus &c.

monasticè

7 *Triennium illic in omni virtutum exercitatione traduxerat* Savinus, *cùm illum vitæ solitariæ cupido incessit : itaque bonâ abbatis sui*

D *procul dubio venià eremum, in qua solitariam vitam duceret, quæsiturus, unico sibi adsito & propositi sui & itineris socio, versus Alpes, quà ab Hispania dispescunt Galliam, iter dirigens, & vicinos natali solo tractus repetens, Turbam seu Tarbam* (Tarbe *Galli dicunt, Acta verò* Vigoritanam, *seu Bigorritanam* civitatem, *à populis, quorum caput est, nuncupant*) *divino, ut credi par est, nutu pervenit. Ibi in Frominium* (*Forminium legit Petrus de Marca*) *incidit monachorum abbatem, abs quo* Savinus *impetravit,*

E *ut unà ad vicinos Alpium montes abirent, ut solitariam in illis habitationem quærerent : placuit locus aliquis, licèt admodum incommodus, quinque leucis Gallicis Tarbâ distans ad clivum Pyrenæi montis, in quo per annos tredecim summa in austeritate vitam duxit, inclusus cellula, septem pedes in longitudinem, quinque verò dumtaxat in altitudinem porrecta. Miraculis vivus mortuusque claruit, & sepultus est* in Levitania in loco, qui aliàs Æmilianum palatium vocabatur ad montis radices positum, *inquit Mabillonius in Annalibus Benedictinis ad annum Christi* 700 *num.* 74.

incerta mortis epocha,

8 *Quo sæculo obierit* S. Savinus, *haud satis constat : adscripsi tamen principio Commentarii sæculum* V, *additâ particulâ* fortè *ex sola Actorum fide, quæ S. Martini, qui sub finem sæculi* IV *obiit, illum fuisse discipulum videntur indicare sequentibus verbis :* Quo (*in monasterio Locociacensi*) ferè tribus annis conversatus (*S. Savinus*) semper augmentando, considerans B. Martini mortem, secreta eremi petiit, ut seque-

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

retur diſcipulus, quà prævius trahebat magiſter haud invitus. *Sed, præterquam quod Actis hiſce haud multùm fidam, ita forsaſſis intelligenda ſunt hoc loco, ut* S. Savinus *domitaxat S. Martini diſcipulus fuerit ſola virtutum ejus imitatione, non cohabitatione aut convictu : quibus de cauſis ſeculo quidem quarto quintove, non tamen certò,* S. Savini *ætatem illigavi, cum nihil occurreret alibunde, unde illam uſcúmque figerem. Nihil in hanc rem ſuppeditant Acta, nihil comes Eutilius, aut Frominius abbas, alibunde ignoti; nihil monaſterii* S. Savini, *cujus origo obſcura eſt, notitiæ; nihil denique ſcriptores, apud quos de* S. Savino *aliquid reperi. Eadem difficultate preſſus Caſtellanus nullam ætatem* Savino *adſcripſit in Martyrologio ſuo Univerſali, quod facere aliàs ſolet. Reliquum igitur eſt, ut de monaſterio, cui nomen dedit, paucis agamus.*

monaſterium nomini

9 *Cùm in Levitanam vallem* Savinus *ſeceſſiſſet, à Frominio Julianum & Silvanum diaconos in vita ſolitaria, ut Acta perhibent, ſocios accepit : porrò verò non abſimile eſt, his alios atque alios ſubinde acceſſiſſe, antioque ſenſim Levitanæ ſolitudinis numero, paucas initio cellulas*

B

temporis lapſu in monaſterium, quod hodieque exſtat & Benedictina familiæ eſt, evaſiſſe. Gallia Chriſtiana auctæ Scriptores tom. 1 col. 1247 de S. Savini *monaſterio ita ſcribunt :* Hoc monaſterium à Saracenis deſtructum, poſtea reſtauratur & dotatur à Carolo Magno, ut vult V. C. Petrus de Marca, quod, inquit, conſtat ex monaſterii inſtrumentis. Mabillonius tamen illud à Ludovico Pio reſtitutum docet. Poſtea iterum à Normannis deſtructum, inſtauratur à Raimundo, comite Bigorrenſi, cujus ea de re diploma ex monaſterii tabulario primus edidit Petrus de Marca. *Laudat hic quidem lib. 9 Hiſtoriæ Benearnenſis cap. 2 pag.* 802 *Chartas monaſterii* S. Savini *Levitani, ſed monaſterium illud nec à Saracenis deſtructum, nec à Carolo Magno inſtauratum; ſed ab illo primò fundatum ſcribit. Clades illa ſi à Saracenis (nec enim dictis ſui teſtem hic Mabillonius adducis)* S. Savini *monaſterio illata fuit, ad annum circiter* 732, *cùm Abdiramen cum Eudone, Aquitaniæ duce & Carolo Martello in Gallia dimicavit, verisimiliter referenda erit. Sed neque certum eſt,* S. Savini *monaſterium, quod Petrus de Marca ait, à Carolo Magno fuiſſe fundatum : nam illius cœnobii Chartæ, quas pag.* 805 *Petrus de Marca exhibet, ita hanc in rem habent :* Carolus Major Pipini filius .... collectis in unum cœnobialibus, qui redderent excelſo ſublimia vota Tonanti. *Occurrentem his in verbis lacunam*

C

voce condidit *ſupplet Petrus de Marca, voce* inſtauravit *aliave ſignificationis ejuſdem forsaſſe ſupplendam.*

ejus ſacrum.

10 *Quod autem ad* S. Savini *Levitani monaſterium à Ludovico Pio, ut Mabillonius ait, inſtauratum ſpectat, memoratur quidem* S. Savini *monaſterium inter ea monaſteria, quæ Ludovicus Pius inſtauravit, in ejus Vita apud Cheſnium tom. 2 Scriptorum rerum Gallicarum pag.* 293 *: ſed an hic* S. Savini *Pictavienſis, an Levitani monaſterium debet intelligi? Utrumque hoc monaſterium in Conſtituto Ludovici Pii anno* 817 *apud Cheſnium citatum pag.* 324 *locum habet, Pictavienſe quidem inter Aquitaniæ, Levitanum autem inter Waſconiæ monaſteria : unde liquet Ludovici Pii ætate* S. Savini *Levitani monaſterium adhuc ſalvum perſtitiſſe. At Ludovico anno* 840 *è vivis erepto, in varias Galliæ provincias Normanni non raro impreſſionem fecêre, eaque tempeſtate* S. Savini *monaſterium in Levitania ab illis deſtructum fuiſſe, vero eſt admodum ſimile. Petrus de Marca lib. 3 Hiſtoriæ Benearnenſis cap. 1, pag.* 191 *varia Waſconiæ oppida ex Nicolai Bertrandi de Geſtis Toloſanorum libro enumerat, anno, ut ſcribit Petrus,* 841 *per Normannos deſtructa. Facnis in ruinis hoc* S. Savini *monaſterium uſque ad ſeculum x, cujus anno* 45 *Raymundus, comes Bigorritanus, reſtitutum à ſe variis poſſeſſionibus ditavit, datis ea de re litteris, quas Petrus de Marca ſæpe laudatus exhibet pag.* 804 *& ſeq. Ceterùm ex iiſdem Raymundi litteris diſcimus,* S. Savini *reliquias unà cum monaſterio non periiſſe, ſed à ſeculo x ſuiſſe illic conſervatas. Ita enim in citatis litteris de* S. Savini *in Levitania monaſterio Raymundus loquitur :* Ubi ſancti Savini corpus jacere ſine dubio cognoſcitur.

D

VITA

S. SAVINI CONFESSORIS

E

Ex Bibliotheca Mss. Labbei tom. 2, pag. 666 & ſeq.

Auctore Anonymo.

CAPUT UNICUM.

Sancti patria, geſta, & monaſterium ejus nomini ſacrum.

S. Savinus ex Hiſpania

BEati incitantur animi ad ſpei melioris & bonæ partis ſtudia, cùm Sanctorum deſcribitur glorioſæ vitæ norma tradita diſciplinæ : quia deliderantium dum curioſis animis ingeruntur expoſita, nec vivaci memoriæ fraudantur elapſa, ſed proficiunt timentibus, teſtificante pagina, cùm tenentur inſerta ſui merita glorioſa. Igitur beatiſſimus Savinus, de Barcinone, civitate Hiſpaniæ regionis *a*, innoteſcit calculo, quia in puerili ætate eſt primis elementis elegaster imbutus. Relictus à patre parvulus *b*, in ipſo ſolo reclinabat totus genitricis aſpectus : qui adultus, ut parentes *c* in Gallia viſitaret, Chriſto diſponente, de loco propriæ cognationis egreſſus, ac pòſt Sabarte *d* aliquantulùm demoratus eſt. Deinde Pictavis *e* aſſociatus parentibus, ſcilicet Eutilio *f*, qui tunc comitivæ publica adminiſtratione florebat *g*; cui gemellus filius erat, quem optimus inſtitutor *h* acceptum diſcipulatûs causâ, reddidit litteris informatum diſciplinæ gratiâ. Qua de cauſa à comite ſingulariter habitus, quæſtibus opulentus, præter ſimplicem veſtitum, vel minus equi vehiculum, quidquid ſuperveniebat, liberali gratiâ pauperibus erogabat, detrimento reputans, niſi jam tunc ibidem totum ſine fraude dirigeret, ubi centuplicata commercia bonus diſpenſator multiplicata pro fœnore reciperet.

a
F
b
c
d
e
f
g
h

in Galliam profectus.

2 Hinc, eo perſuadente, prædicti comitis filius regulam monaſterii penè fugitivus expetiit. Tunc mater-familias ſanctum precatur Savinum, ut

ut filium ſuum de loco Tejaco *i* ſancti Martini monaſterio *k* revocaret concito articulo. Quod vir juſtus libenter amplexus, ad hoc præmiſſum ſequitur, ut contubernali teneretur cœnobio *l*, ubi ſe tradens regulari *m*, ſubque * alterum perrexit adducere, ſe ſubduxit. Quo ferè tribus annis fideliter converſatus, ſemper augmentando, conſiderans B. Martini morem, ſecreta eremi petiit, ut ſequeretur diſcipulus, quà prævius trahebat magiſter haud invitus *n*. Rurſus hujus propoſiti participato conſilio, uno tantùm aſcito ſocio, dum aëreas Alpes nubibus vicinas amplectitur, Vigorritanam civitatem *o* viator ingreditur. Quo in loco Fronimium abbatem paucis cum monachis *p* reperit: qui ad hunc deſiderii ſui ora protendens, ut eum ad loca remotiora ſecum protraheret: ſed, Deo diſponente, cum abbate profectus eſt, &, quaſi doctior ovis, novo more in prædam ipſum trahit paſtorem, illum docens, ſub quo agebat diſcipulus.

i

k

l

m

* an dumque?

n

o

p

3 Itaque ad montana pariter properantes, invenerunt locum jam à Domino prædeſtinatum *q*, ſic victu aridum, ſic aſcenſu præruptum, quò fluebat interdum liquor aquæ exiguus aliquatenus, nec ipſos recreabat exhauſtus. Quia fervore immani ſic quoque certo tempore reddebatur deſiccatus, ut ferè mille paſſuum ſpatio cum utribus monte in adverſo unda ſuis humeris veheretur, ut, cùm vellent vapores reſtringere, ſub aquæ ſarcina plus ſitirent, & inde ardor per ſudorem accenderet*, unde arida viſcera cuperent reparare. Denique Gaudentius & uxor ejus ad beatum Sauinum pariter acceſſerunt, quorum filio lactis copia in partu deerat, ipſis ei ſupplicantibus, ſancto viro intercedente, poſtulata conceſſa ſunt, & fluxit ex oratione ſancti Confeſſoris, quod non manabat ex ubere matris. Directus eſt Dei providentiâ Julianus diaconus, quem abbas Fronimius ei miniſtrum inſtituit, in quo reclinaret aliquantulùm poſt laborem, cùm longa infirmitatis infeſtatione vexaretur, Silvano diacono pòſt adjuncto *r*. Tamen erant pro parte nives candentes, quæ ſolatium præmiſſæ ad uſum potionis, vel neceſſitatis aqua per ignem generata proficeret. Et tunc licèt maximè plus ſentiretur de frigore: tamen de civitate unde fiebat munus fatigantis compenſatur de labore, quo de quacumque venti vigor incumberet, homo nec pede conſiſteret, ſed impulſus in terra naufragus oberraret. Ubi hoſpitio condito, quidquid tecti aut inſtrumenti caſella poſceret, collo ſuo ferè de duobus millibus ſubrepebant, donec opus perficerent tali pondere deſudantes.

Illic ſolitariam vitam

q

* an accenderetur?

4 Quò profectò redeunte ad fratres Fronimio abbate, communivit beatiſſimus Sauinus proprium habitaculum in longo pedes ſeptem, & in altitudine quinque, quaſi domeſticum carcerem ſibi ſuis manibus elevavit, & ſe arduo antro fortis Eremita concluſit, ubi ſine itinere requies per pœnam tranſiret. Sed requirente abbate, cur ſine conſilio retrudiſſet, reſpondit: Ut potes, fac quælibet, ego feci, quod expedit. Nec minùs inſultans ei poſſeſſor Chromatius, in cujus reicula facta fuerat cellula, mandat, ut hinc recederet, ſi pati nollet injuriam. Sed vir ſanctus ſuo contentus propoſito, elegit antè pœnam, quàm relinquere cellulam. Quo tamen in hoc loco per annos circitèr tredecim ſine pullo*, ſine omni peculio, die noctuque ſacer Eremita permanſit, atque æternæ libertatis illum carcerem tenuit. De cujus abſtinentia quid priùs referat pagina, cùm jejuniis ipſam humanitatem vincebat natura, unà contentus tunicâ, vili gunnela *f* ſuperjecta, ſago pellium ſubſtrata, ſine calceamento nudâ plantâ glacialem hiemem in Alpe traducens. Sed admiranda conſtantia, cùm frigus ſaxa ſcinderet, & nuda viri caro duraret, & poſtponeret algorem de corpore, manens ſpiritus in fervore. Gravi mortis ſingultu accedente, fortis Eremita, elevatis manibus erectus ad Dominum, cùm preces effunderet, completa oratione, ſeculo lubrico triumphato, rupto longi carceris vinculo, exhalato ſpiritu, feliciter migravit ad Dominum. Cœcus quidam, cùm univerſum ceſsâſſet refugium, ſancto Viro jam defuncto, antequam ſepeliretur *t*, occurrit: qui mox, ut beati Viri pacem dedit feretro, lumen recepit ex oſculo, & præſtitit viventi viſum corpus tumulo claudendum, ut daretur indicium, etſi migratum, non mortuum.

ſanctus ſine claudit.

* an pullo?

A. ANONYMO.

f

t

F

ANNOTATA.

a *Error videtur aut interpolatio: nec enim* S. Savinus *Barcinone in Hiſpania natus videtur, ſed Barcinone ſeu Barcelona in Armaniacenſi Galliæ comitatu ad Aturrum fluvium, qui è Pyrenæo monte profluens, hinc verò per Bigerrones, Auſcios, Elusates, Datioſque means in Oceanum Aquitanicum devolvitur prope Bajonam. Vide dicta Commentarii num.* 4.

b *Patris nimirum obitu, non ejus ex Hiſpania, ut Petrus de Marca* (*vide num.* 5 *Comment.*) *interpretatus eſt, ad Pictavos diſceſſu.*

c *Id eſt*, conſanguineos, *vel affines.*

d *Bartanam dynaſtiam intellige, de qua vide num.* 4 *Comment.*

e *Gallia civitas eſt ad Clanim fluvium, Pictavienſis provinciæ caput.*

f *Is* S. Savini *conſanguineus vel affinis alioqui mihi prorſus ignotus eſt.*

g *Beſlyus in Hiſtoria Comitum Pictavienſium & Aquitaniæ ducum ſeriem Pictavienſium comitum orditur ab Abbone, quem Pictavis comitem præfecit Carolus Magnus, ut ſcribit auctor Vitæ Ludovici Pii apud Cheſnium tom.* 2 *Scriptorum Hiſtoriæ Francorum pag.* 288. *Sed ante Abbonem alios Pictavienſes tum duces, tum comites fuiſſe, è Gregorio Turonenſi lib.* 9 *Hiſtoriæ Francorum num.* 7 *apud Ruinartium colligo, ubi Ennodii Pictavienſium anno Childeberti regis duodecimo, Chriſti* 687, *ducis, & anonymi Pictavienſium eodem tempore comitis, mentionem his verbis facit:* Ennodius cùm ducatum urbium Turonicæ atque Pictavæ adminiſtraret, adhuc & Vici-Julienſis atque Benarnæ urbium principatum accipit: ſed euntibus comitibus Turonicæ atque Pictavæ urbis ad regem Childebertum, obtinuerunt eum à ſe removeri. *Quin & Avitiani, Turonenſium comitis, S. Martini ætate meminit Sulpicius Severus Dialogo* 3 *de ejuſdem virtutibus, adeò ut eadem circiter ætate Pictavienſibus præfectus fortè comes aliquis fuerit, Entilius nomine, quod ob dicenda ad lit.* n *juverit hic obſervare.*

h *Hinc collige*, S. Savinum *non fuiſſe è gemellis Entilii filiis unum, quod Petrus de Marca cenſuit.*

i *Intellige* Locociacum (*Gallicè* Ligugè) *ad Glaunum fluvium prope Pictavium.*

k *De ea monaſterio Sulpicius Severus de Vita S. Martini cap.* 7 *ita ſcribit:* Cùm jam Hilarius

Digitized by Google

A. ANONYMO.

rius (*Pictavienſis epiſcopus*) præteriſſet, ita eum eſt (*S. Martinus*) veſtigiis proſecutus: cúmque ab eo gratiſſimè fuiſſet ſuſceptus, haud longè ſibi ab oppido (*Pictavienſi*) monaſterium collocavit. *Vide etiam Gregorium Turonenſem num. 6 Commentarii laudatum.*

l *Quamquam* Savinus *paulò antè Entilii conjugis, filium ſuum è monaſterio revocatum ejus ope cupientis, votum dicatur ſuiſſe libenter amplexus, verba tamen hæc:* Ad hoc præmiſſum ſequitur, ut *&c: videntur indicare*, S.Savinum *adiiſſe Entilii filium, non tam ut illum è monaſterio revocaret, quàm ut ſeſe illi ſocium jungeret.*

m *Supple:* diſciplinæ, *vel quid ſimile.*

n *Si obvio ſenſu accipienda ſint hæc Actorum verba, diſcipulus & familiaris fuerit* S. Savinus *S. Martino Turonenſi, qui ſub annum* 400 *obiit. Ceterùm quàm amans ſolitudinis Martinus fuerit, non ſemel ipſemet oſtendit, ùt dum, Mediolano per Auxentium Arianum pulſus*, ad inſulam (*Thyrreni maris*) Gallinariam (*verbis Sulpicii Severi utor*) nomine ſeceſſit, comite quodam presbytero, magnarum virtutum viro. Ubi aliquamdiu radicibus vixit herbarum: *ùt, dum Locogincenſe monaſterium condidit, & incolnit: denique dum jam epiſcopus factus Turonenſis, ùt iterum Severus Sulpicius ſcribit*, cùm inquietudinem (*cellam ejus eccleſiæ adhærentem*) frequentantium ferre non poſſet, duobus ferè extra civitatem millibus monaſterium (*Majus monaſterium dicitur, Gallicè* Marmoutier) ſibi ſtatuit. Qui locus tam ſecretus & remotus erat, ut eremi ſolitudinem non deſideraret. *Ut adeò, quantùm ad ſolitudinis amorem in S. Martino* Savinus, *quod imitaretur, procul dubio habuerit.*

o *Aquitaniæ epiſcopalis urbs eſt ſub Auſcienſi metropoli, Gallicè* Tarbe, *in Bigerrenibus ad Aturrum fluvium, de quo vide dicta ad lit.* a.

p *Nec abbas ille, nec, cui præerat, Tarbenſe monaſterium alibunde notum eſt.*

q *Situm illius loci habes num. 7 Comment.; neque diverſus videtur à loco ſepulturæ* S.Savini, *de quo vide dicenda ad lit.* t.

r *His fortè alii aliique ſe ſubindè adjunxerint; ac demum lapſu temporis, aucto illic ſolitariam vitam agentium numero, ortum fuerit monaſterium, quod à* S. Savino *Levitano nomen habet, de quo vide dicta num. 9 & 10 Comment.*

s *Videtur fuiſſe tunica brevior interiori tunicæ ſuperjecta.*

t *Sepultus dicitur à Mabillonio loco, aliàs* Æmilianum palatium *dicto: de quo Ruinartius in Addendis & Emendandis in Notis ad S.Gregorium Turonenſem pag.* 1397: Fuit & palatium Æmiliani in Levitania, cui ſucceſſit S. Savini monaſterium prope Baregium. *Alibi planiorem iſtius palatii notitiam fruſtrà quæſivi.*

DE S. DOMNINO CONFESSORE

APUD TIFERNUM TIBERINUM

IN UMBRIA.

J. B. SYLLOGE.

Sancti cultus, fuga Perusiam, in patriam reditus & vita solitaria.

SUB INITIUM SECULI VII. *Sancti cultus* C

Tifernum aliud Tiberinum, aliud Metaurenſe olim dictum fuit, quòd illud Tiberi, hoc Metauro flumini adjaceat. Tiberinum ad Appennini radices ſitum fuit, Umbriaque adſcriptum à Ptolemæo & Plinio: medio circiter ſeculo VI *à Totila, Gothorum rege, everſum, ac dein inſtauratum, mutato antiquo nomine*, Civitas Caſtelli *nuncupari eſt cœptum. Mutati nominis cauſam hanc tradidit Arnulfus, Aretinus diaconus, ſeculi* XI *ſcriptor, in Vita S. Floridi, Tifernatis epiſcopi, quem die* XIII *Novembris Tifernates colunt:* Deinde verò, *inquit*, ex ruinis everſæ dudum civitatis in modum caſtri parvum reædificàrunt oppidulum. Quod pro ſui exiguitate à nonnullis CASTELLUM eſt nominatum, quod nomen ſibi uſque hodie permanet. *Tertio ferè à civitate Tiferno milliari vicus eſt, quem* Robiano *incolæ vocant; vitam hic ſolitariam aliquamdiu duxit terminavitque* S. Domninus *confeſſor, ac cultu ſacro potiſſimùm gaudet: iſthic enim non modò ſacra ejus conſervantur honorantur exuvia, ſed ſuo etiam nomini dicatum habet templum. piè inviſi jam dudum à frequenti fidelium multitudine ſolitum: ritu duplici ad diem nonam Octobris colitur, quà Tifernatium diœceſis patet. Reliquias ejus Alexander Filodorus, Tifernas epiſcopus, anno* 1543 *die* XXVIII *Octobris Robiani inſpexit ac ſub altari reclusit*, ut refert Angelus Conti ex confecta ea de re epiſcopi charta. *Nonnullas ex ejus reliquiis PP. Dominicani Tifernates, ut idem Contius ſcribit in Opere ſuo de Sanctis Tifernatibus pag.* 155, *neſcio, an à præfato Filidoro, familiæ S. Dominici alumno, acceperunt.*

F

2 *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ ex eccleſia Tifernenſi monumentis* S. Domnino *elogium adornavit hujuſmodi:* Domninus vir ſimplex poſt exceſſum S. Amantii presbyteri intra montes & ſylvas Tifernatis territorii in loco, qui Robianum dicitur, vitam pomis agreſtibus & herbarum radicibus diu ignotus ſolitariam duxit; donec à ruſticis, qui in eum locum ad colligendas glandes venerunt, detectus eſt. Multis autem in dies ad eum viſendum confluentibus, eos maximopere rogabat, ne ſe ſuamque ſolitudinem ſua viſitatione turbarent, ſe inde receſſurum minatus. Cùm verò plures ibi annos in ea vitæ auſteritate, in orationibus, jejuniis, piis meditationibus egiſſet, VII Idus Octobris migravit ad Chriſtum, ibidem ſepultus. Ubi eccleſia

quæque aut recentiorum

A ecclesia suo nomini extructa, dicataque est. *Eadem ecclesiæ Tifernensis monumenta laudant Angelus Conti & Jacobillus, qui* S. Domnini *Vitam Italico sermone scripserunt. At vetustatis non admodùm magnæ ea esse, ex Contio liquet; quo teste, Vitæ SS. Floridi, Illuminati &* Domnini *à se exaratæ, seu ex picturis, quæ in choro canonicorum Tifernatium visuntur, seu ex Officiis eorum majori ex parte deprompta sunt: picturæ vero &, quæ laudat, Officia sæculo demùm* XVI, *Tifernatem ecclesiam moderante Filidoro, confecta fuêre, illæ quidem anno* 1543, *quo, ut dictum suprà,* S. Domnini *reliquias Robiani Filidorus inspexit: hæc verò triennio pòst, seu anno* 1546. *Longè quidem his antiquior est Arnulphus, Aretinus diaconus, qui in Vita S. Floridi, quam Theobaldo, Tifernatium versùs sæculi* XI *finem episcopo, inscripsit, nonnulla ad* S. Domninum, *S. Florido, ut scribit, familiarem, spectantia memorat; sed & ipse, seculis ut minimùm quatuor* S. Domnino *posterior, is cuiquam non videbitur esse, cui certa undequaque fides constet: sed quid illi de* S. Domnino *?*

B *qui anno ab Totila furorem Perusiam fugisse.*

3 *Totila, fatius sub annum* 541 *Gothorum rex, cùm hùc illùc per Italiam arma moveret, sui undequaque timorem diffudit; quo factum est, ut, qui in minoribus oppidis morarentur, ad tutiora munitioraque loca confugerent: in his fuêre S. Floridus tum diaconus, S. Amantius presbyter &* S. Domninus, *qui, relicto Tiferno, patriâ, ut volunt, suâ, ad S. Herculanum, Perusinum episcopum, profugi, salutem suam Perusiæ quæsiverunt.* Dehinc verò, *inquit Arnulphus, diaconus Aretinus,* dum Totila, Gothorum rex, plurimas Italiæ civitates captas barbarica feritate ferro igneque vastaret, omnibus Tiphertinis civibus, qui imminentem Gothorum gladium evadere potuerunt, huc illucque confugientibus, Floridus diaconus cum Amantio religioso presbytero atque Domnino simplicis innocentiæ probitate prædito Perusiam petens venit ad virum reverentissimum Herculanum, ejusdem urbis episcopum, à quo gloriosissimè exceptus & aliquamdiu cum eo commoratus *&c. Perusia anno Christi* 547, *belli Gothici decimo tertio, Totila cessit, qui S. Herculanum, Perusinum episcopum, de quo actum est tom.* I *Martii pagg.* 47 *& seqq., obtruncari jussit; sancti Martyris corpus juxta civitatis muros primùm sepultum fuit; &, revocatis quadragesimo à capta Perusia die, qui diffugerant, civibus, in S. Petri ecclesiam multo cum honore translatum; quo demum tempore S. Floridus cum sociis SS. Amantio &* Domnino *Tifernum rediit.* Reversus ergò, *inquit Arnulphus,* cum supradictis sanctissimis viris B. Floridus *&c. Verùm ex jam relatis pleraque nullo antiquo satis, ut pro certis habeantur, monumento nituntur. Meminit quidem Gregorius Magnus lib.* 3 *Dialogorum cap.* 13 *obsessæ captæque à Gothis Perusiæ, meminit Herculani, Floridi & Amantii; sed aut hos, aut* S. Domninum *Perusiæ, cùm eam Gothi obsidebant, fuisse versatos, nusquam indicat: sic tamen Floridum de se ipso loquentem inducit, ut se ab Herculano enutritum dicat: id itaque de Florido paulò verisimiliùs credi potest, quàm de S. Amantio aut* S. Domnino. *De S. Amantio vide dictu tom.* VII *Septembris pag.* 275. *Quod autem ad* S. Domninum *pertinet, si is vel sub annum* 541 *virilem, quod S. Floridi Officium anno* 1654 *Romæ editum,* S. Domninum, *ubi de S. Floridi cum SS. Amantio & Domnino Perusiam discessu sermo est,* virum optimum *appellans, insinuat; vel sub annum* 547, *quod laudatus mox Arnulfus innuit, ætatem attigerat, atque ex hac vita, ut Jacobillus ait, migravit anno* 610; *annis circiter centum vixisse dicendus est, quod, etsi fidem non superet, fortassis tamen à vero alienum est.* AUCTORE J. B.

4 *Non multò post suum in patrium reditum, Robianum secessit, vitam solitariam deinceps ducturus, ut Angelus Conti & Jacobillus scribunt: verùm, quod illi non multò post ejus in patriam reditum contigisse aiunt, id Arnulfus post SS. Floridi & Amantii obitum differt; cùm autem SS. Floridus & Amantius circa annum* 600 *verosimiliùs obierint, si Arnulfo, his multò antiquiori, fides habenda sit, inter* S. Domnini *Perusiâ in patriam reditum, ejusdemque in solitudinem secessum, medium circiter seculum intercessisse, necesse est. En Arnulfi verba, quibus, quod modò dixi, non solùm affirmat, sed reliquum etiam* S. Domnini *vivendi cursum ac rationem explicat:* Non longo verò post excessum B. Floridi tempore S. presbyter Amantius & ipse explero vitæ suæ decursu hominem exuit, atque Præsulem sequens cælica regna petivit, corpusque ipsius cum grandi honore in eadem ecclesia, quà præsulis, est sepultum. Domninus autem homo simplicis naturæ & innocentis vitæ post decessum S. Amantii despiciens frequentiam populi in montuosis silvis inter lustra ferarum elegit solus agere vitam heremiticam in loco, quem Robianum nominant; ubi cùm aliquamdiu pomis & herbarum virtisset radicibus, à rusticis, qui ad colligendas glandes illuc venerant, inventus, cognitioni populi est redditus. Cùm autem plures ad eum concurrerent, rogavit eos, ne se tam crebra visitatione infestarent. Alioquin ipse inde discederet. Quod si aliquid charitatis sibi impartiri vellent, parvum tugurium inibi sibi ædificarent, ubi Sabbato per unum vel duos viros sibi congrua victualia ministrarent, qui omnia juxta ejus voluntatem fecerunt. Cùm autem ibi per aliquot annos perseverâsset in jejuniis & orationibus & ipse feliciter migravit ad Dominum, sepultusque est in eodem loco, ibique postea venerabilis est in honorem ipsius constructa ecclesia, in qua usque hodie recolitur dignâ & celebratur honorificentiâ. *deinde autem solitariam vitam egisse.* B

C

5 *Miraculis claruisse, dum in terris ageret,* S. Domninum, *nusquam lego: at agrum quemdam pauperem, invocata ejus ope, convalvisse, cùm ei solverentur exsequiæ, scribit Angelus Conti: habent verò maximè sibi propitium, quos animalia rabida momorderunt; servaturque in dicata ejus nomini ecclesia calix, è quo vinum hauriunt, qui sibi à rabie timent. Eo usum fuisse ferunt* S. Domninum, *cùm Deo litaret. Sunt tamen, qui, eum sacerdotem fuisse, non putent, etsi in sua ecclesia vestibus sacerdotalibus indutus, & calicem manu tenens depingatur. Imagines illæ haud admodùm, ut dictum suprà est, antiquæ sunt: unde in illis* S. Domnini *sacerdotio suffragantibus parum præsidii est. Res mihi apparet admodùm dubia: certè Arnulfus, diaconus Aretinus, nihil usquam affert, unde ejus sacerdotium colligas, nedum das uscúmque evictum.* *ac lapsi à rabiosis animalibus patrocinari scribunt.* F

DE

AUCTORE J. B.

DE S. ARNOALDO EP. CONF.

METIS IN BELGICA I.

SYLLOGE.

Breve S. Arnoaldi elogium, tempus ſedis utcúmque determinatum, & cultus ſacer.

SUB INITIUM SECULI VII. *S. Arnoaldi, cujus hic elogium datur.*

Auctum hunc Metenſem Epiſcopum ad hunc diem Sauſſayus in Martyrologio Gallicano, ut alios recentiores martyrologos miſſos faciam, hujuſmodi celebrat encomio: Metis S. Arnoaldi epiſcopi & confeſſoris, qui nepos Aigulfi regiæ ſtirpis germinis, Dagobertique regis præceptor: non ſanguinis nexu, vel regalis benevolentiæ favore, ſed meritis præcellentibus vitæ & doctrinæ, nobilis illius ſedis poſt ipſum Aigulfum factus epiſcopus, ſuſceptam animarum curam omni vigilantia paſtorali exercuit: præſulatuque diutino laudabiliter exacto, in Dei & hominum benedictione vitam abſolvit innocentiâ, caſtitate, juſtitiâ ac pietate conſpicuam. Tametſi verò hac die ſtamen mortalitatis abruperit: non hodie tamen merita ejus recolit eccleſia Metenſis, ſed die decimo ſeptimo Aprilis, quo ipſum una cum S. Villico, ſedis ejuſdem epiſcopo, religioſè colit. *Quæ de regio Aigulfi ſeu Agiulfi ſanguine hic adſtruit Sauſſayus, ex Paulo Warnefrido hauſta videntur, qui tamen regio illum genere natum fuiſſe non tam affirmate pronunciat:* vicelimus ac ſextus (*epiſcopus Metenſis*) Agiulphus, *inquit Paulus*, qui fertur patre ex nobili ſenatorum familia ortus, ex Clodovæi, regis Francorum, filia procreatus. *De ſtirpis Carolo-vingicæ progenitoribus anceps & prolixa diſputatio eſt inter eruditos, de quorum opinandi varietate vide dicta tom. 4 Julii in Commentario prævio ad Vitam S. Arnulphi, epiſcopi Metenſis § 2, pag. 425 & ſeq.* Arnoaldum verò *Agiulfi fuiſſe nepotem, ait quidem Paulus diaconus, ſed non tam ex certis hujus rei documentis, quàm è quorumdam ſua & Caroli Magni ætate viventium opinione, non aquè omnibus probata. Parum illi* S. Arnoaldum *fuiſſe notum, colligi poteſt vel ex ſola, quâ de S. Arnoaldo ejuſque ſucceſſore Pappolo agens, utitur loquendi brevitate:* Poſt ipſum, *pergit ille*, exſtitit nepos iſtius (*Agiulphi*) nomine Arnoaldus, quem ſecutus eſt Pappolus. Poſt hos ad regimen eccleſiæ beatiſſimus Arnulphus aſcitus eſt *&c. Unde autem hauſerit Sauſſayus*, S. Arnoaldum *Dagoberti regis præceptorem fuiſſe, fateor, me non habere exploratum.*

B

C

2 *Hunc* S. Arnoaldum, *Metenſem epiſcopum, non confundendum cum Arnoaldo, qui etiam* Boggis & Bugiſus *diſtinctus reperitur, S. Arnulfi Metenſis epiſcopi patre, rectè docet Meurſſius lib. 2 de Epiſcopis Metenſibus pag. 94: nam Arnoaldus, S. Arnulphi pater, uti ex monumento antiquo Glanderienſis monaſterii narrat, in eodem monaſterio, uxore conſentiente, vitam cælibem egit, ac ſepultus eſt: addit dein ex Martyrologio S. Naboris, Arnoaldum, S. Arnulphi patrem, Chriſto* ſub mundano dignitatis habitu *illic non ſolùm miluiſſe, ſed & ejus corpus ad ſuam uſque ætatem fuiſſe ſervatum: contrà autem* S. Arnoaldum, *Metenſem epiſcopum, prope Sarripontem in eccleſia ſui nominis, olim collegiata, poſt ad Lutheranorum manus devoluta, fuiſſe ſepultum? Eccleſiam porrò illam ab ipſomet* S. Arnoaldo *fuiſſe fundatam, tradunt Hiſtoriæ Metenſes, anno 1769 Metis excuſæ, auctores Benedictini pag. 333, citantque Chartam Adventii, epiſcopi Metenſis, anno 857 datam. Tempus determinare, quo Metis ſederit, difficile. Inter annum 610 & 612 ordinatum fuiſſe S. Arnulphum, dictum eſt in Commentario ad Vitam ejus prævio, paulo ante laudato. Pappolo alii plures, alii paucos ſedis annos aſſignant.* S. Arnoaldus *annis 8 Metenſem ſedem occupaſſe dicitur in illius epiſcoporum chronico tom. 2 Spicilegii Dacheriani pag. 226. Neque, quo anno Aigulfus,* S. Arnoaldi *deceſſor, obierit, inter auctores convenit. Mihi quidem Agiulfus ſeu Aigulfus ad annum 601 vitam protraxiſſe videtur. Cur verò ita ſentiam, accipe.*

b S. Arnulfi patre diſtinctus de ejus Agiulfus

3 *Gregorius Papa Auguſtino, Anglorum epiſcopo, teſte Beda Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum lib. 1, cap. 29, in ſubſidium miſit Mellitum aliosque aliquot Verbi divini miniſtros. Addidit & ad Auguſtinum litteras, quibus ei ſe pallium donare ſignificabat. Factum id eſt, ut ex ipſiſmet litteris patet, Mauritii Tiberii Auguſti anno XIX, Indictione IV, menſe Junio,* F *id eſt, anno 601. Altera item exſtant ejuſdem Gregorii littera, apud Operum ejus editores Benedictinos tom. 2, lib. XI Epiſtolarum col. 1114 & ſeq. inter eas, quæ Indictione IV data ſunt, quibus is Pontifex Mellitum ſuo juſſu in Angliam miſſum, variis Galliæ epiſcopis, ac nominatim Aigulfo Metenſi commendat. Iiſdem itaque anno & occaſione data ad Auguſtinum videntur ambæ, nec Aigulfi mortis fama, cùm poſteriores Pontifex ſcripſit, Romam erat allata. Non omnes quidem codices litteratum Gregorii ad Galliæ epiſcopos ſcriptarum eandem epigraphen exhibent; ſed antiquiores emendatioresque Mſſ. codices paſſim, ut aiunt Gregorii editores mox laudati, ſic habent:* Gregorius Mennæ Telenæ, Sereno Maſſiliæ, Lupo Cabilloni, Aigulfo Metti, Simplicio Pariſiis, Melantio Rotomo & Licinio epiſcopis Francorum à paribus. *Coniunx Lupum Cabilonenſem, & Melantium Rothomagenſem ante Indictionem IV ſeu annum 601 ex hac vita exceſſiſſe contendit: ſed, quod quidem ad Lupum attinet, perperam, ut notant Benedictini editores, Gratum Lupo præmiſit. Quod autem ad Melantium Rothomagenſem attinet,*

uſque ad annum 601.

A *tinet, hunc S. Prætextato anno 586 violenta nece è vivis erepto ſucceſſiſſe, ſedemque Rotomagenſem annis duodecim ex Orderico Vitali occupâſſe contendit, ac proinde ad 601 vitam non produxiſſe Melantium.*

quidquid Cointius

4 *S. Prætextato Melantium quidem Fredegundis regina ſubſtituit, teſte Gregorio lib. 8 Hiſtoriæ Francorum ad annum* XI *Childeberti regis, Chriſti verò* 586; *ſed id ab illa ſtatim poſt S. Prætextati necem præſtitum fuiſſe non dicit: immò verò poſt occiſum, Fredegunde inſtigante, Prætextatum, Leudovaldus Bajocaſſinus epiſcopus Rotomagenſis eccleſiæ aliquamdiu curam geſſit.* Poſthæc, *inquit Gregorius cap.* 31, Leudovaldus epiſcopus epiſtolas per omnes ſacerdotes direxit, & accepto conſilio eccleſias Rothomagenſes clauſit, ut in his populus ſolemnia divina non ſpectaret, donec indagatione communi reperiretur hujus auctor ſceleris. *Magnos ea cædes motus excitavit, ejuſque particeps Melantius habebatur: Fredegundis autem invidiam criminis, quibus poterat modis, conabatur effugere: vere itaque non abſimile eſt Melantii in ſedem, quam aliquando, Prætextato exſule, occupârat, Rotomagenſem reſtitutionem, dum motus illi nonnihil* B *deferbuiſſent, à Fredegunde fuiſſe dilatam. At hi anno Childeberti regis decimo tertio, Chriſti* 588, *quo Guntramnus Francia rex, ut Gregorius lib.* 9 *cap.* 20 *ſcribit, concilium celebrari eâ vel maximè causâ voluit, ut inquireretur,* cur Prætextatus epiſcopus *gladio fuerit interemptus, nondum deferbuerant. Si verò anno* 588 *aut ſeq. Melantius Rotomagenſem ſedem demùm adierit, quod non omnino vero eſt abſimile, quid impedit, quo minùs ad annum* 601 *vitam protraxerit?*

dicat,

5 *Ad Ordericum Vitalem, qui annos tantùm duodecim Melantio, poſtquam ſedi Rotomagenſi reſtitutus eſt, tribuit, reſpondent laudati Operum S. Gregorii editores, eum in annis Melantii & ſucceſſoris Hildulfi fortè deceptum corruptumve fuiſſe, ut in Petro, aiunt, Victricio, Silveſtro, Gildardo, Flavio, Evodio ipſum aut errâſſe aut vitiatum fuiſſe oſtendit D. Franciſcus de la Pommeraïe in Rotomagenſium archiepiſcoporum Hiſtoria. Orderici ſeculo duodecimo ſunt, habuitque ſibi prælucentia Rotomagenſis cleri quædam carmina, in quibus ille eccleſiam Rotomagenſem* annis *non* bis ſex, *ſed* multis *rexiſſe legitur, quos ille mera ductus fortaſſe conjectura ad duodecim contraxit. Quod ſi Melantii, ejuſque* C *ſucceſſorum annos cum anno ordinationis S. Audoeni conciliare cupias, non erit id admodum difficile. Si enim S. Audoënum anno* 640 *in epiſcopum Rotomagenſem ordinatum ſtatuas, Hildulfo, Melantii ſucceſſori annos* 28 *cum Orderico tribue, ab anno* 602 *numerandos: Romano autem, Audoëni deceſſori annos circitèr* 9 *cum auctore Chronici Rotomagenſis apud Labbeum tom.* 1 *Bibl. Mss. pag.* 365; *ita ad annum* 638 *pertinges: quod ſupereſt temporis à menſe Novembri, quo S. Romanum Ordericus defunctum ſcribit, prædicationi S. Audoëni jam quidem electi, ſed nondum ordinati adſcribe, incideſque in annum* 640. *Sin autem in annum* 646 *S. Audoëni ordinationem conjectam malis, annos* 28 *Hildulfi ab anno* 602 *numera; finientur hi anno* 630. *Adjice annos S. Romani* 13 *cum Orderico, ab anno* 631 *numerandos, hi ad annum* 644 *menſemque Novembrem extendentur; ſi denique his addideris annum* 1 *&*

ſes aliquot, qui inter S. Audoëni electionem ordinationemque interceſſerint, ad 646 *æquè, ac priori via ad annum* 640, *pertinges.*

AUCTORE J. B.

6 *Cum itaque nihil obſtare videatur, quo minus ad Aigulfum* S. Arnoaldi *deceſſorem anno* 601 *literas Gregorius Papa dederit; neque diu poſſit ab eodem anno, niſi Pappolus è Metenſium præſulum numero excludatur, epiſcopatus* S. Arnoaldi *initium removeri, eu mihi tanquam probabilior arridet ſententia, quâ* S. Arnoaldus *eodem anno* 601 *Metenſem epiſcopatum ſuſcepiſſe, ac tenuiſſe uſque ad annum* 609 *ſtatuitur; cùm ſedisſe legatur in Catalogo Epiſcoporum Metenſium apud Calmetum Hiſtoriæ Lotharingicæ, anno* 1728 *editæ, tom.* 1 *inter ejuſdem Hiſtoriæ monumenta col.* 81 *relato, annos octo & menſem unum; Aigulfus verò in Catalogo metrico eorumdem epiſcoporum, tempore Caroli Magni ſcripto, col. ſeq.* X *Calendas Septembris diem ſuum obiiſſe tradatur. Neque ab ea me ſententia deterret S. Arnulphi genealogia apud Dominicum inter monumenta pag.* 5 *& ſeq. relata, Pipini regis tempore, ut quidem præ ſe fert, ſcripta, in qua* Arnoaldus *vici Ariſidienſis, eccleſiæ Metenſi à Theodeberto collati, confirmationem accepiſſe dicitur à Clotario II, qui anno tantum* 614 *Auſtraſios moderari cœpit. Cùm enim Pappolus,* E *Arnulfi deceſſor, ut auctor Vitæ S. Clotulfi ſec.* 2 *Bened. pag.* 1044 *diſertè habet, ſub Theodeberto obierit, non* Arnoaldus, *ſed Arnulfus eo loco memorandus fuerat. Exſtat etiam apud Meuriſſium lib.* 2 *de epiſcopis Metenſibus pag.* 97 *& ſeq. Charta fundationis Romarici-montis data quarto nonas Martii* anno ab Incarnatione Domini DCXX, *cui teſtes* Arnoaldus epiſcopus Metenſis, Dodo epiſcopus Tullenſis, Paulus epiſcopus Viridunenſis & Arnulfus.... Dux Auſtriæ Moſellanæ *ſubſcribuntur. At ea ætate in Gallis nondum acta publica annis Dominicæ Incarnationis ſignabantur, & ex* § 111 *Commentarii ad S. Arnulphi Acta previa tom.* IV *Julii, S. Arnulfum eo anno Metenſem fuiſſe epiſcopum, ac proin non epiſcopum, ſed Auſtriæ Moſellanæ ducem perperam hic appellari, abunde liquet. Contrà S. Paulus Virdunenſis epiſcopus, ut ex ejus biographo colligi facilè poteſt, Dagoberti, qui anno* 620 *nondum Auſtraſiæ rex erat, juſſu epiſcopus factus, eo anno tanquam epiſcopus donationi iſti intereſſe non potuit. Plura hic congerere non eſt neceſſe, ut inſtrumentum fictitium oſtendatur.*

Arnoaldus verò uſque ad annum 609

7 *Si qua fides ſit epiſcoporum Metenſium Chronico, à Dacherio edito, dies* IX *Octobris* S. Arnoaldo *in terris ſupremus fuit: at Cointius in Annalibus ad annum* 607, *num.* 19 *cum* XVII *Aprilis obiiſſe ſcribit: Martyrologium Metenſe quidem ad illum diem ita habet:* Metis depoſitio ſanctorum confeſſorum pariterque pontificum Villici atque Arnoaldi. *Villicus quidem eo die obiiſſe notatur apud Dominicum in Indice epiſcoporum Metenſium; at non* Arnoaldus, *cujus illic dies obitus prætermiſſus eſt. Idem Martyrologium ad diem* XI *Maii ita habet:* Quinto Idus Maii Metis depoſitio ſanctorum confeſſorum pariterque pontificum Ruffi & Agatimbri, *quorum ille* VII *Idus Novembris, hic autem* IV *Idus Maii in laudato mox Indice obiiſſe ſignatur. Quamquam igitur SS. Villici &* Arnoaldi *ad eumdem diem depoſitio junctim ſignetur, conſequens inde non ſit, utrumque eodem die ex hac vita migrâſſe, nec ulla recedendi ab auctore Chronici Metenſis, obitum* S. Arnoaldi *diei* IX *Octobris illigante, neceſſitas eſt; quamdiu altero il-*

menſemque Octobrem vixiſſe videatur.

Digitized by Google

AUCTORE J. B. *tum die obiiſſe, alibunde non conſtat. Cultus ſacer* S. Arnoaldo *impenſus ex eccleſia ejus nomini ſacra, de qua num. 2, & ex Martyrologio Metenſi mox laudato potiſſimùm repetendus eſt.* D

DE S. GISLENO CONFESSORE

URSIDONGI, NUNC GISLENOPOLI, IN HANNONIA.

J. G.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ 1 Vitæ Scriptores; horum ætas & auctoritas.

ANNO CIRCITER DCLXXXI. *S. Giſlenus, cui multum debet Hannonia,*

INter complures Sanctos, qui ſeptimo æræ Chriſtianæ ſeculo hodierni Belgii tractum inſignem, ſeu advena, ſeu indigena, ſuis virtutibus rebuſque præclarè geſtis quàm plurimùm illuſtrârunt, non infimum certè locum tenet S. Giſlenus, *aliàs quoque* Ghiſlenus, Guiſlenus, *&* Giſlanus *dictus, qui & perpetuam in Belgio memoriam nactus eſt cultumque eccleſiaſticum præſertim in Hannonia comitatu haud ſanè vulgarem. Huic piiſſimo advenæ ſuæ Giſlenopolis primordia, incrementa atque decora omnia accepta refert. Fuerat antè dumoſus locus vepribuſque obſitus, nomine* Urſidongus, *nunc comitatûs Hannoniæ oppidum eſt, à provincia metropoli binis ferme milliaribus Belgicis diſtans, non ita ſpatioſum quidem, aſt ſatis nobile, & votivarum peregrinationum frequentiâ in primis celebratum. Nec parùm ſanè eidem Sancto debet, tum ipſamet, comitatûs Hannoniæ metropolis, aliquando* Caſtri-locus, *nunc* Montes-Hannoniæ *vocitata, tum Melbodium oppidum, vernaculè* Maubeuge *appellatum; ut quæ ad eam amplitudinem, quæ hodieque conſpiciuntur, potiſſimùm excreverint erectis per SS. Waldetrudem & Aldegundem hortatore* Giſleno *nobiliſſimis cœnobiis, quemadmodum ex hujus Commentarii decurſu ipſiſque Sancti Actis infrà edendis manifeſtiùs patebit.*

B

2 *Haud dubium profectò eſt, quin* Giſlenus, *utpote & miræ ſanctitatis vir, & duorum, de quibus infrà ferme erit, Sanctorum magiſter vel ſolis hiſce nominibus peramplam ſcribendæ Hiſtoriæ materiam ſuis Synchronis dederit: imò verò non defuiſſe, ſaltem inter ſuppares, qui iſthoc labore de poſteris bene mereri cupierint, ſat liquidò inde elicitur, quòd paulò poſt Normannorum anno* 881 *per hodiernam Hanneniam excurſiones ac ſubſecutos adverſus caſus, nonnulla, quæ rerum à Sancto geſtarum teſtes eſſent,* antiquiſſimæ chartulæ *inventa fuerint, at temporum injuriâ ita malè affecta, ut earumdem rerum non exiguam partem, quam olim expreſſerant, legentium oculis ſubtraherent, eaque dumtaxat dilucidè indicarent, ex quibus cognoſci poſſet,* quantùm aſſiduus fuerit (Giſlenus) orationi, vigiliis ſacris intentus, parcimoniâ conſpicuus, paupertatis veritate contentus, egenis dilectus, & cunctis Dei virtutibus refertus, *uti anonymus* S. Giſleni *biographus mox memorandus num.* 15 *Vitæ totidem verbis affirmat.*

Vitam anonymus ſaltem ſuppar;

C

3 *Hic ergò, ut ab injuria oblivionis* Giſlenum *aſſereret ac fugitiva de eo documenta ad ſe retraheret, id ſibi negotii ſumpſit, ut illa ſaltem Sancti geſta, quæ ex* chartulis *illis* antiquiſſimis *necdum evanuerant, eaque itidem, quæ communis fama ſuo ferebat ſeculo, in unam congereret lucubrationem, quam* S. Giſleni Vitam *inſcriberet. At quonam tempore id ab eo præſtitum ſtatuemus? Si Mabillonium, qui Vitam illam obſervationibus notiſque illuſtravit, primò loquentem audiamus,* anonymus Vitæ S. Giſleni auctor ineunte ſeculo x vixiſſe videtur, *uti ſeculo Benedictino ſecundo pag.* 788 *ſcribit; ſi verò paulò poſt eumdem conſulamus Mabillonium, retrahendus erit anonymus ad medium ſeculum nonum; hoc enim judice idem ipſe* Secundus auctor vixit paullò poſt Carolum Magnum & Ludovicum Auguſtum, *quorum nempe ille anno* 814, *hic anno* 840 *mortuus eſt. Ita vir eruditus; cui ego lubens ſanè conſentio, ſi ſcriperem noſtrum anonymum paulò poſt Carolum Magnum & Ludovicum Auguſtum mundo quidem editum fuiſſe, ſed tantùm circa ſeculi decimi exordium Vitam illam adornâſſe, uno illo eodemque verbo* vixit *ſignificare hic prater morem ſuum voluerit.*

item alter anonymus ſub ſec. IX finem

4 *Etenim, cùm anonymus ille non modò de Halydgario, Cameracenſi epiſcopo, anno* 831 *defuncto, veluti ex antiqua fama ſub Giſleniana Vitæ finem loquatur, ſed & diſertis verbis illic aſſerat,* S. Giſleni *reliquias eodem loco, quo Halydgarii tempore conditæ fuerant, dein quieviſſe* multis annis, *nimirum* propter paganorum, *ſeu Normannorum, ſub ſeculi noni exitum Hannoniam depopulantium,* frequentiam & ſeniorum ſegnitiem, *& quidem* quousque locus rediit in eremi vaſtitatem; *conſectarium omninò ex hiſce ejus verbis ſit, ut certè non ante fatalem Hannoniæ anno* 881 *Normannorum expeditionem, imò fors non ante annum* 898, *quo Hannonia univerſa, uti Egidius de Boufſu in ſua Montium Hannoniæ Hiſtoria pag.* 27 *notat, variis bellis cladibuſque exhauſta jacuit, ſuam illam de* S. Giſleno *Incubrationem citatus anonymus concinnârit. Neque tamen diu poſt hanc Operi manum admoviſſe, vel hinc conjicio, quòd ante annum* 907, *ſeu ante conſcripta ab Hucbaldo, Elnonenſi monacho, S. Aldegundis Acta jam tum vulgata eſſet quædam* S. Giſleni *Vita, quam ipſe apud nos tom. 2 Januarii pag.* 1045 *num.* 25 *laudat, & his quidem verbis:* Poſt hæc autem, ut in Vita B. Giſleni pleniùs invenitur, &c.

E

ab Hucbaldo laudatus, ſcripſit

5 *Hanc autem non fuiſſe primævam illam, vel à Synchrono vel à ſuppari auctore compoſitam, tametſi dubitent pag.* 218 *tom.* 6 *Hiſtoriæ Litterariæ Franciæ eruditi auctores, idcircò mihi in animum induco, quòd elucubraturus Sancti noſtri Vitam anonymus non ad memoratas Chartulas magna ex parte obliteratas, aut lectu perdifficiles, nedum ad populorum rumorem recurriſſet, ſi, quo tempore manum operi admovebat,*

primæva

A *primeva* S. Gisleni *Vita, aut alia quævis antiqua satisque absoluta, Normannico furori temporumve injuriis superstes exstitisset. At enim, inquies, Vitam* S. Gisleni *qualemcumque ab Hildegario, Meldensi episcopo ante annum* 870 *defuncto, extitam laudatamque fuisse, atque adeo saltem viginti quatuor annis ante seculi noni exitum passim fuisse notam, laudati scriptores tom.* 6 *Historiæ Litterariæ Franciæ pag.* 86 *&* 87 *confidenter adstruunt. Ita res habet; at viros eruditos fefellit* Chilleni *&* Gisleni *nominum affinitas; cumque haud dubiè tum Cameracense Chronicon, quod pagg.* 242 *&* 262 *Sanctos illos distinguit, tum Seculum Benedictinum secundum pagg.* 599, 616, 619 *&* 790 *non satis attentè consuluerint, factum est, ut, quæ de S. Chilleni seu Chiliani, Scottica gentis viri, &* S. Fiacrio *sanguine conjuncti Vita ab Hildegario in S. Faronis Actis citato seculo secundo pag.* 617 *conscripta exstabant, Sancti nostri Vita inscienter affinxerint.*

partim è fama, partim è vetustis chartulis:

B 6 *Itaque, perpensis omnibus, hæc mihi sedet sententia, præter* antiquissimas Chartulas *supra memoratas, nullam, quæ labente seculo nono vetustior esset, exstitisse* Gisleni *Vitam; eam autem, quæ anonymum nostrum auctorem habet, partim ex laudatis monumentis antiquissimis, partim ex communi fama seu vulgari traditione, medio illo tempore, quod inter annum* 898 *&* 907 *effluxit, fuisse adornatam. Atque hinc quilibet æque critice peritus allatum perspiciet, hanc* S. Gisleni *Vitam, suo inferiùs loco edendam, utut binis & ultrà seculis post ejus obitum composita fuerit, non tamen ex omni parte indignam fide esse; sed neque ex adverso tanta ubique auctoritate eam pollere, judicabit, quin justis de causis vel quandoque ei contraire vel ab ea recedere omninò liceat. Cæterùm num anonymus ille Gisleniani Cœnobii monachus fuerit, qualis Historia Litteraria Franciæ laudatis auctoribus fuisse videtur, an contrà è Clericorum numero, qui Cellensem, seu, uti priùs vocabatur, Ursidonganum locum post Normannicam procellam aliquamdiu tenuerunt, definire ego non ausim, cùm se auctor ille eatenus non prodat. Malim tamen opinari, Gisleniani monachi, qui, cum pessum iisse abbatiam suam videret, Lucubratione suâ* S. Gisleni *memoriæ apud posteros prospectum voluerit, factum fuisse: si enim è canonicorum seu clericorum, qui circa seculi noni decimique confinia post monachos Cellam occupavêre, numero aliquem ea Vita habuisset auctorem, censeasne clericum, cui Cellensium cura inter annos* 925 *&* 929 *commissa erat, locum, quo* S. Gisleni *exuviæ servabantur, quamquam in illa Vita num.* 16 *diserte notatum, aliosque cum ipso planè ignoraturos, imò nec fidem,* S. Gisleni *reliquias eo loci latere affirmantibus, habituros fuisse, quod tamen de illis Inventionis corporis* S. Gisleni *auctor, de quo mox, num.* 3 *prodit? Nullam itaque hujus Vitæ notitiam habuisse videntur hi clerici; atque adeò nec ab horum quopiam eam fuisse confectam, sed alibi servatam non absimile vero est. Ut ut sit, sufficit, fuisse virum satis probum ac sincerum, ut ab eo Fulbertus, teste Chronico Cameracensi lib.* 1, *cap.* 77, doctor clarissimus, *mutuari veritus non sit, quæcúmque in Vita S. Autberti, à se jussu Gerardi I, Cameracensis seculo* XI *episcopi, conscripta, de* S. Gisleno *memoriæ prodidit.*

C 7 *Anonymum illum alius eodem seculo nec-*

AUCTORE J. G.

hunc subscripti sunt anonymus tertius, S. Gerardi discipulus, sect. X.

dum media sui parte provecto subsecutus est anonymus, ipsque Gisleniani Cœnobii, per S. Gerardum abbatem Bronienſem, anno circiter 933, *uti tom.* 2 *Octobris pag.* 253 *& seqq. videre est, reformari cœpti, alumnus ac monachus. Auctor hic, uti lucubrationis ejus titulus in Ms. codice Gisleniano præ se fert,* sub obedientia sancti patris Gerardi restitutoris *ejusdem nempe monasterii* militans, Homiliam *scripsit* de actibus & prædicatione SS. patris & fundatoris.... Ghysleni, *eamque, uti ipsa Homiliæ verba indicant, pronunciavit ipsomet* sancti patris... Ghysleni festivitatis die, *eo nimirum tempore, quo primùm post Normannicam tempestatem inchoatamque dein cœnobii reformationem ad celebrandum* S. Gisleni *festum &* ad hoc, *uti loquitur,* celebre spectaculum *ingens populi frequentia accurrere cœpit. Certè compositam pronunciatamque illam fuisse Homiliam ante* lamentabile excidium, *seu Gisleniana domûs, quod anno Christi* 938 *mense Augusto contigit, incendium, ex eo etiam satis certum apparet, quòd nullam in Homilia sua nova hujus calamitatis mentionem fecerit, quodque solummodò in posteriori sua lucubratione, cui titulus est,* inventio & miracula sancti patris Ghysleni, *Gisleniana domûs incendium ac subsecutam mox contractæ mulieris, se factisque simul mirantibus sanationem enarrârit. Atque hæc de scriptoris hujus ætate jam dicta sufficiant, ut, quam opusculo de Miraculis* S. Gisleni, *à nobis describendo, mereatur fidem, ex ipsa rerum, quas refert, epocha dijudicare lector queat.*

E 8 *Gisleniensem hunc anonymum alius excepit scriptor, nomine Rainerus, de cujus ætate, professione, ipsoque Opere nonnulla hic disputare visum est. Ac primò quidem, quantùm ex Fragmento Mss. Annalium cœnobii Gisleniani, mihi ad paucos dies commodato, intelligere quivi, auctor Matriculæ Gisleniensis Ms., ab Annalium illorum auctore, R. D. Petro Bandry, citatus, Rainerum istum, seu Rennerum, uti ipse vocat, S. Gerardi, Bronienſis primùm ac dein Cellensis cœnobii abbatis, discipulum fuisse, contendit. Verùm quo minùs assentiar scriptori Matriculæ, in primis obstat, quòd, si Rainerus S. Gerardi, anno* 959 *in Bronienſi monasterio defuncti, aliquando discipulus fuisset, consectarium omnino esset, ut, cùm post annum* 1040 *Vitam* S. Gisleni *exarârit, septuaginta & septem minimùm annis in Gisleniano cœnobio monachus fuerit, ac centenarius lucubrationi suæ insudârit; quod sine ipsius Raineri aut alterius antiqui scriptoris testimonio nemo crediturus est. Neque tamen, contrà ac laudatorum Annalium auctor in eodem Fragmento insinuat, è monachorum numero, nedum Gislenianorum, excludi Rainerus potest; quippe qui se Rathbodi abbatis, cui* Vitam & Miracula S. Gisleni *inscripsit,* minimum subditorum *vocat, ac modò* authoritate obedientiæ, *modò Rathbodi* Jussu imperioque, *modò* præceptis majorum *Ordinis, ad hoc scribendum Opus impulsum fuisse, in suo Prologo apertè profitetur. Dicere autem, Rathbodum illum non fuisse Gislenianum abbatem, quem Gallia Christiana antla tom.* 3 *col.* 92 *memorat, sed contrà Blandinienſem in Flandria abbatem, nomine Rotboldum, de quo Gallia Christiana antla tom.* 5, *col.* 195 *agit, nescio, an non hariolari sit.*

seculo XI *Rainerus,*

9 *Difficultatem tamen aliquam facessit quod in nostro Gisleniani codicis Ms. Apographo legitur, nimirum* precatu domini abbatis Simonis

monachus

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

à Rathbodo abbate demandatam Rainero fuisse hanc scribendi provinciam. Si enim Simon ille Gislenianus abbas fit, nec diversus ab eo, de quo Seculo secundo Benedictino pag. 799 mentio fit, quo pacto is, utpote ab anno 1015 vitâ functus, Rathbodum, anno tantùm 1040 Cellensi seu Gislenianæ abbatiæ præfectum, istiusmodi rem postulare potuit? Contrà verò, si Simon ille Gislenianus abbas non fit, quidni & Rainerus alterius, quàm Cellensis cœnobii, monachus fuerit? Respondeo, nihil in eo piaculi nec absurdi esse, ut Simon, à Rainero memoratus, Gislenianus ille abbas statuatur, qui anno 1015 defunctus est. Etsi enim, teste Chronico Cameracensi lib. 3, cap. 20, seculariter vivendo res ecclesiæ Cellensis distraxerit, ac sub vitæ finem ad summam pauperiem Gislenianam abbatiam deduxerit, potuit sanè, vel facti pœnitens vel humanis ductus commodis non voce tantùm, sed & publico ac perenni scripto Gislenianos omnes, qui secum erant, eorumque futuros successores enixissimè precari, ut ex iis aliquis S. Gisleni Vitam luculentiori, quàm antiqua erat, sermone unà cum ejusdem Miraculis in lucem emitteret; potuitque adeò ita factum esse, ut viginti quinque annis pòst Rathbodus abbas, habita æquissima illius precationis ratione, Vitam S. Gisleni, qualem Simon expetierat, conscribi jusserit.

B

10 *At demus tantisper, Simonem abbatem, à Rainero memoratum, non Gislenianæ, sed Gerardimontani huic satis vicini cœnobii anno 1040 amistitem fuisse, cujus nempe tom. 5 Galliæ Christianæ antiq. col. 44 mentio fit; non hinc tamen consequens erit, ut Rainerus quoque alterius, quàm Gislenianæ monasterii, alumnus fuerit, ut contrà vel in hac ipsa hypothesi multò fiat verisimilius, Rathbodum, Gislenianum abbatem, non alteri, quàm uni è suis, ut qui documenta vetera, &, cum res ferret, ipsos miraculorum testes consulere perquàm commodè posset, conscribendæ S. Gisleni Vitæ ac Miraculorum Historiæ negotium demandâsse, quò sic Simonem Gerardimontanum factâ petitâ copiâ non sibi tantùm, sed & monachis suis arctiùs obstringeret, ac denique quò tutiùs Gislenianæ sui cœnobii utilitati & augendæ in Sanctum veneration hocce pacto subserviret. Maneat itaque, quod Mabillonius Sec. 2 Benedict. pag. 788 in suis Observationibus Præviis asseruerat, quodque certo aliunde jam nunc à me dicta satis evincunt, Rainerum fuisse Cellensem seu Gislenianum monachum, novamque Incubrationem unà cum Libro Miraculorum jussu Rathbodi abbatis sui, anno, ut Vinchantius in Annalibus Hannoniæ pag. 128 aliique tradunt, 1042 defuncti, suo ferè ante ejus mortem anno fuisse aggressum. Et de hac quoque S. Gisleni Vita arbitror egisse Cameracensis Chronici auctorem, dum libro 2, cap. 40 de Sancto nostro, quem* Giflanum *vocat, deque aliqua ejus Vita, quæ suo tempore, seu medio circiter seculo undecimo, adornabatur, ita scribit:* Qui (*Sanctus noster*) quantus vel qualis vixerit, libet, qui de Vita ipsius COMPONITUR, largiùs edixerit; *nec enim seculo illo aliam præter Rainerianam hanc compositam fuisse, uspiam legimus, aut gravis aliqua ratio nos credere jubet.*

Cellensis,

C

11 *Nunc quanti valoris ponderisve Raineri Opus sit, dispiciamus. Subsidia, imò & monumenta, quibus ad concinnandum, ut Simon abbas precatus fuerat, S. Gisleni Vitam omnino opus erat, non pauca sibi defuisse, testatur conqueriturque ipsemet in suo Prologo Rainerus; ut proin nemini mirum videri debeat, nonnulla, ac vel* plura, *uti ipsemet ait, quæ suo* opusculo inesse debuissent *in eo tamen desiderari. Addit tamen, qualiscúmque sua sit Incubratio, mala tamen fidei argui non posse, ac* nihil *prorsus, ne ceterequi, ut ait,* deprehenderetur falsarius, *in eam se intulisse, nisi quod perfedula investigatione* in chartulis atque membranis *memoriæ proditum invenerat, exceptis tamen rebus admodùm paucis, qualis est narratio de pisce quodam, qui, dum S. Amandus ad Elnonenses suos proficisceretur, coram* S. Gisleno *è fluvio prosiluit, quam Historiam ex Simone abbate se didicisse, affirmat. Hinc de bona Raineri fide dubitandum minimè est. Verùm, cùm* Chartulæ *atque* membranæ *illæ haud dubiè non aliæ fuerint, quàm ea ipsa, quæ binis anonymis num. 3 & 7 memoratis præluxerunt, imò fors non alia, quàm ipsamet horum Incubrationes, non majoris certè meriti Raineriana* S. Gisleni *Vita est, quàm utriusque anonymi citata Incubratio; ac proin compositam à Rainero Vitam denuò typis committendam non censui, priorem illam, quæ isthac antiquior est, recudere contentus. Quod verò ad Rainerianum Miraculorum* S. Gisleni *Librum attinet, quorum nempe partem longè maximam ex anonymo S. Gerardi Bronensis discipulo, num. 7 laudato, auctor hic deprompsit, variisque subinde adjunctis ex antiquarum, ut credere licet, chartularum fide exornavit, hunc ego vel idcircò edendum ex integro, non censui, quòd tum præmissus ei quasi Prologi vice moralis sermo, tum prolixæ, quæ miraculorum narrationem excipiunt, observationes ethicæ ad institutum nostrum minimè faciant.*

D

E

non malæ fidei scriptor.

12 *Præter jam memoratos biographos, tres alios natus deinde est* S. Gislenus, *de quibus pauca indicâsse sufficiet. Et primus quidem ex his suis poeta quidam, ipso Mabillonio judice, ignotus & rudis. Is, professione monachus, prælato suo, cujus nomen ab elemento* O *inchoatur, Opus suum hisce verbis inscripsit:* Præceptori O particulariter prælato W monachus particularis & infimus, quod valet in muneribus &c. *Itaque, cùm prælatus ille, uti in Elencho abbatum Gislenianorum tom. 3 Galliæ Christianæ antiq. à col. 93 videre est, alius non fuerit, quàm vel Odwinus I, qui annis duodecim cœnobio præfuit annoque 1093 defunctus est, vel potiùs Oduinus II, seu Odoinus, qui anno 1120 Gislenianum sodalitium in sui monasterii basilica instituit, ac piè, uti vixerat, anno 1142 obdormivit in Domino; confectarium omnino fit, poëtam illum seculo* XII *antiquiorem non esse, ac proin nec tanta auctoritatis esse posse, ut ob solum ipsius testimonium* S. Gislenus, *quod hic in antecessum dicere liceat, Atheniensem cathedram aliquando tenuisse credatur. Hunc post annum 1154 & ante annum 1170 alius subsecutus est biographus, nimirum Philippus Harvengius,* ab Eleëmosyna *dictus, & cœnobii Bona-Spei in Cameracensi diœcesi abbas, vir pius & eruditus, qui Gislenianorum precibus, prout in suo Prologo innuit, exoratus,* sancti Confessoris laudes *solutо stilo scribere aggressus est, iisdem illis, uti videtur, documentis usus, de quibus actum suprà est. Non tamen, quod hic pariter prænotâsse juverit,* S. Gislenum *Atheniensem archiepiscopum facere ausus, nec poëta illius auctoritate motus fuit.*

aliique sec. XII

F

13 *Tertius denique ex biographis superiori* & XIV. *num. indicatis anonymus quidam poëta, seu potiùs*

Digitized by Google

A *tùm poetaſter eſt, qui, uti ex Giſleniani codicis Mſ. characteribus laudatus D. Baudry exiſtimavit, ſub ſeculi quarti decimi initium ſcripſit, & S. Giſleni geſta ac miracula quædam ſingulari metro, ſeu ad ſingula hemiſtichia Leonino alternatim rhythmo complexus eſt. Ut, quanti valeat auctor ille, continuò pateſcat, ſatis erit inſulſi Operis ejus exordium legiſſe. Sic habet:*

Supplex oro veni mc Kyri ſancte juvare,
Vitam Gisleni propono metrificare.
Giſſenus natus fuit olim ſanguine Græco
Atticus & de quo fum quid narrare piratus
Giſſenus rectus primo cenſus retro fecit,
Ut ſit dilectus illi, qui ſingula fecit. *&c.*

Notandum autem de hoc ſcriptore eſt, eum, tametſi ſemel Giſſenum *vocet* Antiſtitem Chriſti, *non magis tamen, quàm Harvengium, vel verbo uno de epiſcopatu ejus Athenienſi meminiſſe, dum nempe Sancti ex Græcia in Italiam iter enarrat. Cæterùm, cùm recenſita jam nunc utriuſque poetæ & Philippi Harvengii lucubrationes vix quidquam contineant, quod ab anonymo ſeculi decimi aut à Rainero in libro Miraculorum dictum non ſit, viſum eſt, ne unam*
B *quidem hìc recudere, ſed illa duntaxat ex iis teſtimonia recitare, quæ dicendis diſputandiſve lucem aliquam afferre queant. De auctoribus, qui hocce vel ſuperiori ſeculo de S.* Giſleno *ſcripſerunt, nihil attinet hìc diſſerere. Quapropter ad ea, quæ ad S.* Giſlenum *propiùs ſpectant, tranſeo.*

§ II. Sancti patria, literarum ac philoſophiæ ſtudia Athenis peracta, vita monaſtica ſub Regula S. Baſilii, ſacerdotium, peregrinatio ac commoratio Romana ejuſque adjuncta diſcutiuntur.

Sanctus Athenis natus, ſed origine Francus aut Belga.

T*Ametſi* Giſleni *ſeu* Ghyſleni *nomen Græcam originem nequaquam ſapiat, ac potius ab una ex his vocibus* Giſel, Giſle, Ghyſel, Ghyſelen, *quæ apud priſcos Francos Belgaſque* obſidem, teſtem *ac* vadem *ſonabant, deductum eſſe Latinaque veſte dein donatum videatur; nihilominus tamen in Attica Græcia provincia Sanctum noſtrum & natum & enutritum fuiſſe, antiqua tenuit tenetque hodie communis in Belgio fama non uno veterum ſcriptorum confirmata teſtimonio. Quid? Quòd ipſemet* Giſſenus, *uti ſuprà laudati anonymus antiquior & Fulbertus ſcribunt, ſeſe Athenis, quæ nobiliſſima Attica urbs erat,* ortum ac Chriſti baptiſmate renatum, *coram S. Autberto, Cameracenſi epiſcopo, apertiſſimè profeſſus fuerit. Itaque, ſi hæc* Giſleni *verba anonymus antiquior ac Fulberti dux ex memoratis ſuprà antiquis chartulis, ut mihi quidem videtur, re ipſa hauſerit, oportet profectò, ut poſt ſuum in Belgicam adventum Sanctus noſter Græcanicum nomen in Belgicum converterit, vel, ſi id minùs arridet, neceſſe ſit, ut loco quidem natali Athenienſis exſtiterit, at paterna origine extranens, à qua proin inuſitatum Græcis nomen ſortitus ſit. Et verò cùm ante ſeculi ſexti exitum à Francorum regibus plùs ſemel in Græciam miſſi ſint legati, quemadmodùm apud Gregorium Turonenſem in Hiſtoria Francorum & in Præfatione Ruinartii num. 60 videre eſt, haud abhorret à vero, virum aliquem nobilem, gente Francum aut Belgam, legatos illos ſuiſſe comitatum, qui dein Athenis ducta uxore ſedem fixerit, natoque ex ea filio* Giſleni *ſeu* Ghyſleni *nomen indiderit, quod paternam ſapiebat originem. Utut hæc ſe habeant, nihil ſanè admodum obſtat, quò minùs hiſce Sancti biographis, eum Athenis natum educatumque aſſerentibus, adjungatur fides.*

ſtudiisque liberalibus

15 *In eadem quoque urbe literarum ſtudiis* Giſſenum *incubuiſſe, conſentiunt laudati jam mox auctores ceterique omnes ejus biographi, hoc tamen capite inter ſe diſcrepantes, quod anonymus antiquior ac Rainerus, Athenas tunc quoque liberalium artium, philoſophiæ atque eloquentiæ ſtudiis mirificè floruiſſe, ac Sanctum illic* affatim, perfectè pleneque *his imbutum fuiſſe, ſcribant; cùm ex adverſo Fulbertus, doctor clariſſimus, omiſſa ſcholarum Athenienſium tam honorifica commendatione, eum ibidem* ſtudiis litteralibus propemodùm exercitatum, *dumtaxat referat. Atque ea quidem in re Fulberto* E *potiùs, quàm anonymo, Rainero ceteriſque ſtandum videtur, non ſolùm, quia, quanto eſt Fulbertus in laudando parcior, tanto verior haberi poteſt, ſed præſertim idcircò, quòd jam ab incunte ſeculo quinto philoſophiæ ſtudia humaniorque literatura Athenis concidiſſent, aſſerente id Syneſio, Cyrenæo poſtea epiſcopo, in ſua ad fratrem Epiſtola, quæ in editione Pariſienſi anni 1605 centeſima trigeſima ſexta eſt, ubi in hunc modum ex Turnebii verſione ipſe loquitur oculatus teſtis:* Nihil habent nunc Athenæ præclarum, præterquàm inclyta & celebria locorum nomina. *Et poſt nonnulla eòdem ſpectantia ita pergit:* Olim quidem (*Athenæ*) erant urbs ac domicilium ſapientum, nunc autem celebrant eas apiarii *&c. Et, quamquam Anaſtaſius, Græcorum imperator, uti Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 518, *num.* 17 *memorat,* Athenarum revocare academias ſtuduerit, *ac Proclus quidam Lycius* Philoſophicæ ſcholæ Athenis præfuerit, *non tamen Athenienſes ſchola aut eodem ſeculo ſexto, aut ſequenti, quo* Giſſenus *eas frequentârit, ad inſignem aliquam, nedum ad priſtinam, amplitudinem ac gloriam evehi fuerunt, uti ex Cedreno in Hiſtoriarum Compendio pag.* 550 *& ex Thomaſſino, qui Cedrenum laudat, parte* 2 *Veteris & Novæ Eccleſiæ Diſciplinæ lib.* 1, *cap.* 100, *num.* 4 *ſatis eruitur.* F

imbutus.

16 *Licèt autem, ut jam modò dictum eſt, temporibus illis politioris literaturæ ac philoſophiæ ſtudia Athenis multùm inclinata eſſent, ac forſitan vix non concidiſſent; non tamen cenſendus propterea eſt Fulbertus rem vero majorem retuliſſe, dum* Giſſenum *Athenis* literalibus ſtudiis propemodùm fuiſſe exercitatum, *ſeu magnum ſatis literaturæ politioris ac philoſophiæ uſum conſecutum fuiſſe, ſcribit. Potuit enim* Giſſenus, *& credi meritò poteſt, innata ſibi ſagacitate & indefeſſâ diligentiâ magiſtrorum verè inſignium defectum uſcumque ſaltem, imò & fructu non mediocri ſupplere* aſſiduis, *ut Rainerus tradit, Deum orando* precibus, ut in ſe veniret (*ejuſdem Rainerî verba ſunt*) Altiſſimi Spiritus, qui eum liberaret à cunctis erroribus, & faceret incedere per juſtitiæ greſſus. *Atque hinc quoque videri minùm non debet,* Giſſenum

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

non ſic ſecularibus ſtudiis ſe irretiri paſſim fuiſſe, quin ad altiora & Chriſtiano homine magis digna conſcenderet, ſeque educandum traderet ſacræ Scripturæ magiſtris, *prout anonymus antiquior, infrà edendus, num. 2 affirmat.*

17 *Tam bonis igitur enutritus auſpiciis, ad monaſticam vitam totum animum* Giſlenus *contulit, ſeque monachis, qui Regula S. Baſilii Magni addicti erant, ſocium adjunxit. Ita enim vetuſtior anonymus num. 3 de eo loquitur :* His ergò auſpiciis à puero in robur virile ſublimatus dignum duxit, haud fore ſatis Deo gratum, ſi ſe ſpontanea cordis voluntate, *ſeu pro nutu ſuo arbitrio, ac nullius ductu*, in Omnipotentis obſequio conſtringeret, æquius eſſe, ſubdi majorum inſtitutis, *non abs re perſuaſum ſibi habens. Quapropter, uti idem auctor mox ſubdit,* cœnobium intrans monachorum regulariter, S. Baſilii formam ſervavit fortiter. *Anonymo conſentit Rainerus, dum de monaſterio actaque illic à* Giſleno *vita in hunc modum ſcribit ;* Ubi ſecundùm Regulam beati Baſilii aliquanto tempore degens vigili ingenio explorabat, quæ erant optima, atque in cæniſtro mentis recondens
B quæque dulcia, omnibus fratribus erat ſalutis norma, præbens cunctis dulcia colloquia ac totius bonitatis exempla, in fide videlicet firma, in charitate non ficta, in dilectione fraterna, in humilitate ſibi ſemper hoſpita, in obedientia jucunda, in larga benevolentia, in jejuniorum ac vigiliarum inſtantia.

deinde verò Baſilianus

monachus,

18 *His quoque conſonus laudatus Bona-Spei abbas, de regulari clauſtro, in quo Sanctus noſter monachum induit, deque Baſilianorum vivendi norma ita loquens :* Illic quippe ſancti Baſilii Regula tenebatur, juxta cujus decretum à Sanctis, qui convenerant, vivebatur, quorum majores tam formam, quàm doctrinam ſtudebant minoribus impertire, minores majorum doctrinis & juſſionibus obedire, omnes invicem honore debito prævenire, & ſic velut certatim ſupremi gratiam Judicis invenire. Quorum converſationem beatus Giſlenus quò diligentiùs introſpexit, quò eam Deo placitam de die in diem ampliùs intellexit, eò cuncta, quæ foris reliquerat, perfectiùs vilipendit, & ad imitandum eos vigilanti ſtudio devotiùs ſe extendit. Quos cùm imitari converſatione devota niteretur, &
C ſentiens de ſe humilia, inferior ſibi ceteris videretur, illi eum præcipuè laudibus attollebant, & apud ſe digno judicio illius merita præferebant. Erat enim inter illos velut ſervus omnium humilis & abjectus, parcus verbo, amator ſilentii, mirâ vigilantiâ circumſpectus, deditus lectioni, orationi vacans, devotione continua ſic affectus, ut tam Deo, quàm proximo, virtutum merito ſit* acceptus. *Neque verò ſeu huic Philippi abbatis, ſeu aliorum jam recitatæ narrationi adimere fidem poteſt altiſſimum Fulberti de Baſiliano* S. Giſleni *monachatu ſilentium, quandoquidem auctor hic non* S. Giſleni *geſta omnia, ſed S. Autberti, Cameracenſis epiſcopi Sancto noſtro coevi, Vitam ex inſtituto ſcripſit, ac proin ea dumtaxat de* Giſleno *commemorare debuit, quæ cum rebus à S. Autberto geſtis connexa necumque erant, quas inter Baſilianus ejus monachatus recenſeri nequit.*

* *lege eſſet*

19 *De Sancti noſtri presbyteratu in Gracia ſuſcepto, tametſi nihilo magis Fulbertus meminit, idem eſto judicium, quandoquidem anonymus antiquior ceteriquæ omnes ejus biographi, illum ad eccleſiaſticos Ordines promotum & ſacerdotii dignitate ornatum illic fuiſſe, diſertè affirmant. Anonymum noſtrum ita num. 4 loquentem audi :* Juſtitiæ ergò nectare redimitus venerabilis Giſlenus ad Ordines Eccleſiaſticos eſt promotus. Sacerdos itaque factus *&c. Audi & pro reliquis Philippum abbatem cap. 2 :* Proceſſu temporis, cùm nulli jam dubia ejus ſanctitas haberetur, gradatim ad Ordines eccleſiaſticos promovetur, &, poſt miniſterium acolythi & ſubdiaconi, dignitate Levitica venuſtatur, & ad cumulum dignitatis, honore tandem ſacerdocii ſublimatur, *nimirum priuſquam, uti anonymus vetuſtior & Philippus abbas referunt, ex Gracia Romam proficiſci ſtatuiſſet. Ex his porrò biographorum teſtimoniis ſimulque ex concilii Quiniſexti canone decimo quarto ſat propè eruitur* Giſleni *ætas, quâ, ut mox fuſiùs dicetur, relictâ Graciâ, Romam primùm, deinde Belginm petiit. Quippe, cùm ſynodus illa, prout apud Labbeum tom. 6 Conciliorum col. 1189 videre eſt, ex* ſanctorum divinorumque Patrum canone *neminem, etſi ſit homo admodùm dignus,* ante triginta annos *ordinandum eſſe presbyterum, edicat ; haud dubiè Sanctus noſter ex recepto tunc apud Græcos more non ante ætatis ſuæ annum trigeſimum ad presbyteratûs Ordinem evectus*
E *fuit ; ac proin, cùm non prius profectus Romam ſit, quàm conſecratus eſſet ſacerdos, conſectarium ſanè ſit, ut, ſi vel primo ſecundove poſt ſuſceptum presbyteratum anno è Gracia in Italiam profectus ſit, trigeſimum ſaltem primum ſecundumve ætatis ſuæ annum attigerit, cùm ex Italia in Belginm venit.*

ac presbyter factus,

20 *Sed enim cujus rei gratiâ quove impulſu profectus è Gracia Romam ſit, modò inquiramus. Si vetuſtiorem anonymum audiamus, eum ad iter illud inſtituendum non modò impulit ſingularis, quo flagrabat, Dei ac Sanctorum amor, ſed & ingens deſiderium, ut in via virtutis* priorum juſtorum inſtrueretur exemplis ; *ac denique permovit exemplum* ſanctiſſimi Chriſti martyris Dionyſii, *qui olim, ut ipſe quidem anonymus vult,* Athenis egreſſus fuerat Romam negotio viſendorum Principum Apoſtolorum Petri & Pauli, qui jam martyrilati cælos aſcenderant. *Ergò* illius Dei teſtis animatus exemplo (*verba rurſus anonymi ſunt*) & abbatis monaſterii & omnium fratrum hortatu benigno egreſſus è lo-
F co (*ſui nempe monaſterii*) petiit Romam precum gratiâ. *Ita ille ; verùm enimverò vehementer fallor, niſi anonymus adſcripium* Giſleno *imitandi S. Dionyſii propoſitum ex opinione quadam præjudicata, de qua videſis ſuprà pag. 718 & ſeqq., minimè verò ex* antiquiſſimis chartulis *ſuis hauſerit. Etenim, cùm ne unus quidem probata fidei auctor, aut documentum ullum ante medium ſeculum octavum aſſignari queat, quo S. Dionyſius Areopagita Athenis Romam migrâſſe aſſeratur ; nequiit profectò anonymus noſter ex monumentis antiquiſſimis diſcere, quod* S. Giſleno *tribuit, imitandi S. Dionyſii propoſitum.*

petit angelicam viſione monitus,

21 *Abſit tamen, ut propterea ipſammet* Giſleni *è Gracia ad Apoſtolorum limina profectionem, aliaque ab hoc diverſa incitamenta, quæ anonymus ille memoravit, rejicienda eſſe, contendam. Cùm enim, uti apud citatum Thomaſſinum tom. 2, pag. 690 pateſcet, certè à ſeculo Chriſti ſexto, quo, teſte Ennodio in Libello apologetico pro ſynodo, col. mihi 987 Apoſtolorum monumenta* ex omnibus orbis cardinibus devotos *jam tum* attrahebant, *uſque ad ſeculum ſaltem nonum, cujuſvis generis ac conditionis homines*

A *minus ob eaſdem ſimileſve cauſas frequentiſſimè Romam profecti ſint ; nihil ſanè obeſt, quo minùs anonymi noſtri narratio, ſi adjunctum unum, de quo ſuperiori numero egi, excipias, ex documentis fide dignis verèque antiquis deſumpta eſſe cenſeatur. Et ejuſdem quoque ſententia fuiſſe videntur Fulbertus doctor ac duo* S. Gilleni *biographi Rainerus & Philippus abbas, dum illaudatum quidem tacitumque prætermiſerunt, quod anonymus* Gilleno *attribuit, imitandi S. Dionyſii propoſitum, ipſam autem Sancti noſtri peregrinationem Romanam ejuſque cauſas enarrandas ſuſceperunt. Sed num has inter reponi etiam poteſt cœleſtis aliqua viſio, quâ Sanctus noſter Athenis excitus fuerit ? Dubitandi de ea viſione nonnihil loci dat vetuſtioris anonymi, Fulberti ac Philippi abbatis ſilentium ; verùm enim Homilia, ante annum 939 pronunciata, auctor ex* manifeſtæ, *quæ ſibi præluxerat*, relationis *teſtimonio aſſeveret*, Gilleum angelica ſolatum admonitione peregrinas aggreſſum eſſe terras, *cùmque & ipſe Cameracenſis Chronici auctor, vir certè, uti ſuprà pag.* 301 *oſtendi, accuratus & eruditus*, Gilleum angelica viſione monitum, ab Athenis digreſſum fuiſſe, *lib.* B 2, *cap.* 40, *confidenter narret ; nihil cauſæ video, cur aſſerta ab hiſce auctoribus angelica viſio pro indubiè fictitia haberi debeat, nimi eam Rainerus, neſcio, quo duce, nonnihil ultra veri ſpeciem exornârit.*

22 *Cautior tamen hac in re fuit Philippus* occultove Dei imperio; *abbas, dum loco viſionis angelicæ, qua ſibi, haud dubiè ob defectum ſcriptorum æqualium, hiſtoricè certa non videbatur, occultum divini Numinis imperium, ſeu divinam inſpirationem inter peregrinationis illius cauſas recenſuit. Ejus idcircò verba, magna ſaltem ex parte, recitare viſum eſt, quòd apud nonnullos majorem, quàm cæterorum biographorum narratio, tametſi certò falſa dici non poſſit, inventura ſint fidem. Sic igitur ille :* promotus autem (*ut jam ſuprà num.* 19 *de* S. Gilleno *dictum eſt*) ad Ordines, ad majora quoque ardet virtutum faſtigia promoveri, &, quidquid ei obſtare creditur, à ſe penitus removeri * ; &, ut Sancto illi Abrahæ (*de quo vide dicta pag.* 606 *& ſeqq.*) conformis habeatur, devoto deſiderio ejus fidem, ejus obedientiam amplexatur. . . . . Non inſtar inſtabilium, impetu animi repentino, non levitatis flatu, non ſuo ductus ſpiritu, ſed divino, ſeponens clauſtrale, quo gaudebat, ſilentium, ... affectat vigilare & labore atteri peregrino. Ille enim occulto eum imperio perurgebat, qui de ipſo & per ipſum operari maxima diſponebat, qui accenſum religionis lumen jam volebat ſub modio non celari, ſed impoſitum candelabro longè latéque pluribus propalari. Petita igitur benedictione à patre, qui monaſterio præſidebat, & à conventu ſacro, qui Deo illic regulariter ſerviebat, illi quidem de futura tanti fratris abſentia affectu tenero doluerunt, ſed divinæ diſpoſitioni humanâ pertinacià reſiſtere noluerunt. Tandem in oſculo ſancto eodem abbate & fratribus ſalutatis, propoſitum Gilleus aggreditur, æſtuans deſiderio ſanctitatis, & primò Romam devotione humili perrexit ire, volens ſanctis Apoſtolis non tam muneribus, quàm precum obſequiis deſervire. *Hactenus Philippus abbas.*

* *l.* removere

C

nihil aliquantùm mutatus,

23 *Nunc, quanto tempore Sanctus noſter Romæ egerit, nec non quid ei divinitus ibidem acciderit, ex biographis ejus inquiramus. Si vetuſtior anonymus pag.* 790 *Seculi* 2 *Benedictini iterum audiatur*, Gilleus *Romæ* in Dei precibus ac Sanctorum locis diutiſſimè immoratus eſt, *ac tunc demùm admonitus* voce divina fuit, quò intra Gallias veniens pagum quæreret Haynau (*nunc* Comitatus Hannoniæ *vocatur*) & in eo oratorium ædificaret ; *contrà verò, ſi Fulberto doctori præbeamus aures*, Gilleus *non* diutiſſimè, *uti citato ſuprà loco loquitur*, *ſed* aliquantulum temporis *dumtaxat luſtrandis orationis causâ Apoſtolorum oratoriis* explevit, *tuncque* divinæ juſſionis voce *admonitus fuit, ut Occiduos Galliarum fines peteret, atque inde in* pagum Haynau penetraret, congruum illic ſuæ habitationis locum quæſiturus. *Aſt utri narrationi, quantùm ad Romana commorationis ſpatium, habenda erit fides ? Equidem, ſpectatâ ſolummodò anonymi noſtri ætate, illius magis, quàm Fulberti verbis ſtandum foret ; verum, cùm non levis ſit ſuſpicandi ratio, in antiquioribus Mſs. codicibus non* tò diutiſſimè, *ſed* tò devotiſſimè *exaratum fuiſſe, ac librarii cujuſdam oſcitantiâ poſtremam vocem in primam ei admodùm affinem fuiſſe tranſmutatam ; cùmque inſuper tota Giſleniana Vitæ ſeries diutiſſimam* Gilleni *in urbe Roma manſionem non patiatur ; Fulberti potiùs, quàm deſcriptis ex citato Seculo Benedictino anonymi verbis adhærendum eſſe mihi videtur, ac vel propterea etiam, quòd neque Homilia ſuprà laudata auctor, neque Rainerus, neque ceteri biographi, quibus tamen anonymi vetuſtioris lucubratio præluxit*, Gilleum *Roma* diutiſſimè *verſatum fuiſſe, uſpiam indicârint, id alioqui haud dubiè facturi, ſi in antiquis codicibus* tò diutiſſimè, *non autem* tò devotiſſimè *exaratum invenîſſent.*

AUCTORE J. G.

E

revelatione divina in Galliæ mittitur.

24 *Ceterùm in eo omnes conſentiunt biographi, qui quidem de monitione divina* Gilleno *Romæ facta meminerunt, fuiſſe eam cœleſti viſioni ſeu revelationi divinæ conjunctam, non verò merè internam exſtitiſſe inſpirationem, qualis paſſim divino munere hominibus piis concedi aſſolet. Et vetuſtior quidem anonymus id non obſcurè ſignificat, dum* S. Gilleum *etiam* divina voce admonitum *ſcribit*, ut Deo ibidem (*id eſt, in oratorio in pago Haynau*) ſerviens vitæ ſuæ metam præſtolaretur, *mox hæc ſubdens :* Tali viſione geſtiens (*ſanctus* Gilleus) aggreditur iter, Galliarum petens provinciarum, haud impar illi ſummo Patriarchæ (*S. Abrahæ*) cui dictum eſt, Veteri Scriptura teſtante : "Exi de „terra tua & de cognatione tua, & veni in locum, „quem monſtravero tibi.„ *Conſonat & Fulbertus Doctor, dum illum teſtatur, non vigilantem, ſed* reſolutum in ſomnum *nocte quadam* divinæ juſſionis voce *admonitum*, ut Occiduos Galliarum fines expeteret, pagumque Haynau penetrans congruum ſuæ habitationis locum quæreret, ubi oratorio conſtructo vocationis ſuæ tempus expectaret. *Denique Philippus abbas, etſi inter peregrinationis è Græcia in Italiam cauſas occultum dumtaxat divini Numinis imperium recenſuerit, biographis tamen, cœleſtem viſionem ſeu revelationem divinam itineri Gallico præviam aſſerentibus ſatis apertè ſuffragatur, cùm ita de* S. Gilleno *loquitur :* Dum autem, quantâ poteſt, devotione ſanctos Apoſtolos veneratur, dum ab eis veniam vitamque ſuam dirigi, humiliter deprecatur, in ſecreto intelligentiæ (*id eſt, in extaſi, ni fallor*) revelationis divinæ monitis edocetur, quòd longè à Roma trans Alpes in Galliam graderetur, & in pago Hainonii ... locum inhabitans, quem incolæ nominant

F

Digitized by Google

AUCTORE J. G.

nant Urſidongum, in eo domum orationis ſuprà dictis Apoſtolis præpararet, ibique prædicationis verbo ſervos Dei ad vivendum regulariter congregaret. *Hactenus ille, in hac certè re non indignus fide.*

§ III. Recentiorum, quâ S. Giſleno Athenienſis archiepiſcopatus adſcribitur, confutatur opinio.

Athenienſium archiepiſcopum fuiſſe S. Giſlenum,

GIſlenum, *monaſticam priùs vitam amplexum ac ſacerdotio initiatum, è Græcia Romam, atque hinc in Belgium divino inſtinctu aliquando commeáſſe, communi ſatis conſenſu biographi ejus affirmant, iſque, quantùm ad facti hujus ſubſtantiam attinet, antiqua receptaque traditio patrocinatur, nisi ex Ottonis imperatoris diplomate, anno 965 Cellenſibus ſeu Giſlenianis monachis conceſſo, abundè liquet. In eo quippe imperator ille (adiſis tomum 1 Operum diplomaticorum Mirei pag. 505) hunc in modum loquitur:* Cùm inquireremus eos, qui ad noſtrum pertinent imperium, locorum ſtatus, qui dicati ſunt Deo Sanctiſque ipſius, pervenit ad notitiam noſtram quidam venerabilis locus, olim ab incolis URSIDONGUS, nunc CELLA vocatus: ad quem, ſicut relatione fidelium noſtrorum didicimus, de Athenis civitate Græcorum commeavit ſanctus confeſſor Chriſti Giſlanus, ſacerdos. *At multùm abeſt, ut de ſacerdotii gradu, quo* S. Giſlenus *tunc inſignitus fuerit, una eademque ſit Scriptorum veterum aſſertio ac recentiorum ſententia. Alii nempe, quibus & monumenta quædam ſeculo decimo poſteriora favent, ſupremum ſacerdotii gradum, ſeu epiſcopalem dignitatem, imò & nominatim Athenienſem ſedem archiepiſcopalem ei tribuunt; alii contrà iique antiquiores, epiſcopalem ejus dignitatem cathedramque altiſſimo premunt ſilentio, vel ſi quando* Antiſtitem *vocent, ambiguo hunc nomini, quod teſte Cangio, non epiſcopis tantùm, ſed & abbatibus, prioribus ac parochis indictum olim fuit, nihil prorſus adjungunt, ex quo* Giſlenum *epiſcopale potiùs, quàm abbatis pedum geſtáſſe, conficias. Ut controverſiam hanc decidere eruditus lector per ſe ipſe queat, præcipua, quæ, priori ſententiæ patrocinantur, documenta teſtimoniaque in medium proferam, meas in hæc obſervationes mox ſubdituri.*

teſtantur quadam ſeculi XI.

26 *Qui* S. Giſlenum, *priuſquàm Athenis Romam indéque in Gallias proficiſceretur, epiſcopali dignitate inſignitum & ad Cathedram Athenienſem evectum fuiſſe, propugnant, ii ad ſententiæ ſuæ patrocinium primò adſciſcunt erectum anno circiter* 1090, *eoque ipſo loco, quo de terra* S. Giſleni *corpus elevatum fuerat, ſepulchralem tumulum, utpote qui Sanctum noſtrum veſte ac pallio archiepiſcopali indutum ac mitrâ item & cruce ornatum exhibuit, quod & hi, qui anno* 1590 *ſub Joanne Hazart, Giſlenſiani cœnobii abbate, adſcripti tumulo illi fuerunt, partim ſaltem teſtantur verſus:*

Præſul Athenarum tumulo requievit in iſto
Giſlenus, veteri traditione patrum;
Quingentis ſtructum certò quem conſtat ab annis
In laudem Sancti perpetuumque decus.

Sed, dum ſqualleret tumuli locus, abbas Joannes
Hazart eximius condecoravit eum.

Monumento huic addunt poëta cujuſdam ſeculi XI & à nobis num. 12 memorati teſtimonium, hoſce videlicet, utut tornatis ſat male verſibus conceptum:

Argolici ſummo defuncti nempe patrono,
Hinc ſpirante Deo plebs alma probabile voto
Conſultum peragit, Giſleni dogmata poſcit
Præſul ut eccleſiæ ſtatuat ſublimia quæque.
Abnegat & refugit: demum ſub pondere ſiſtit,
Suſcipit effectum &c.

recentiorumque Seculorum monumenta, idque

27 *Ad ejus cauſæ defenſionem etiam faciunt bina è quibuſdam authenticis anni* 1174 *chartis appenſa ſigilla, quibus hæc jam nunc ſequens inſcriptio* S. Giſlenus archiepiſcopus *compoſitiſſimis clariſſimiſque literis exarata exſtat, prout in apographo quodam Annalium Mſſ. cœnobii Giſleniani, ad paucas horas mihi commodato, memoriæ proditum inveni. Patrocinantur quoque Calendarium quoddam ſeculi* XIV, *aliudque, Miſſali cuipiam anni* 1464 *præfixum, quorum in citatis Annalibus Mſſ. mentio fit, nec non Breviarium Cameracenſe anno* 1497 *atque ejuſdem diœceſis Miſſale anno* 1527 *typis excuſa, quibus nimirum omnibus* S. Giſlenus, *veluti epiſcopus, refertur, atque, ut talis,* officio confeſſoris Pontificis *colendus præſcribitur. Conſentiunt Bruxellenſis codicis Uſuardini ſcriptor, qui ſub finem ſeculi* XIV *vel initium* XV *vixiſſe videtur, Molanus in Additionibus ad Uſuardum, nec non Romani Martyrologii hodierni auctores, quorum hunc ſpectantia verba recitáſſe juverit. Et primus quidem ex Martyrologis hiſce ita habet:* In comitatu Hannonienſi, depoſitio ſancti Giſleni archiepiſcopi & confeſſoris. Qui ab Athenis veniens in Hannonia monaſterium Cellenſe conſtruxit; *Molanus autem ita refert:* In pago Hainau..... natale ſancti Giſleni epiſcopi, confeſſoris, miræ ſanctitatis viri, qui Athenienſium epiſcopus fuit, & pro Chriſto ipſum apicem terreni honoris relinquens pauper fieri voluit &c.; *Hodierni denique Martyrologii Romani annuntiatio ſic ſonat:* In Hannonia ſancti Giſleni epiſcopi & Confeſſoris, qui, relicto epiſcopatu, monachi vitam in monaſterio à ſe conſtructo exercens multis virturibus claruit.

neoterici nonnulli adſtruunt,

28 *Denique, ut alii mittantur Scriptores neoterici, ſententiæ huic mirificè ſuffragatur Philippus Braſſeur in libello, cui hunc titulum fecit:* Urſa S. Giſleni archiepiſcopi Athenienſis & exinde abbatis in Cella Apoſtolorum, *pag.* 13, *ac rurſus in alio libello, quem* Aquilam S. Giſleno ad Urſidungum *præviam inſcripſit, ubi pag.* 14 *ita de Sancto noſtro canit:*

Presbyter angelicam ducit ſine crimine vitam.
Quolibet ipſe die ſacra munera libat ad aras,
Atque homines inter medius, mediuſque Tonantem,
Vulneribus vinum, ſanctumque infundit olivum.
His ita dum mediis hominum ſibi captat amorem,
Conciliatque Deum, patriæ fit epiſcopus urbis
A clero electus, tandemque ſacratur Athenis
Unanimi plebis voto clerique favore.
Sic plerique tenent, quamvis Raynerus id ipſum
Supprimat, & monachum tantummodò ſcribat ubique.

Interea

A Interea res nota satis jam temporis usu,
Cognita picturis, firmataque teste Barone :
Scribit enim monachi vitam duxisse, relicto
Sedis episcopio, quid clarius ? innuit ipsum
Pontificem, à multis versu conscripta Legenda,
Bullarumque liber, claustrique subinde sigillum
Pervetus, & veterum concors sententia patrum.
Ut res sese habeat, teneo, scriboque deinceps
Archiepiscopii titulum gessisse. *Hucusque laudatus auctor.*

29 *Verumenimverò notandum sedulò hac in re est, ne unum quidem ex jam adductis monumentis testimoniisque esse, quod minùs, quàm quatuor seculis à temporibus* S. Gisleni *remotum sit. Ac proin, quandoquidem monumenta illa testimoniaque nihil ab ætate habent, quo rei asserta fidem faciant; profectò episcopalem* S. Gisleni *dignitatem, utpote hisce duntaxat nixam, quisquis critica artis vel prima elementa norit, non poterit non vocare in dubium. Neque verò, contrà ac laudatus Brasseur adstruit,* veterum concors sententia patrum *vel antiqua satis receptaque traditio veterum instrumentorum defectum* B *supplere, sicque adscriptam* S. Gisleno *episcopalem dignitatem stabilire utcúmque potest. Nam primò quidem, sententiam illam ipsamque traditionis originem seculo undecimo antiquiorem esse, evinci prorsus nequit. Adhuc tantum abest, ut vel eodem illo seculo, vel binis saltem pòst seculis recepta passim ab omnibus fuerit hæc traditio, nedum concors de episcopali* Gisleni *dignitate antiquorum sententia viguerit; ut contrà Philippus, Bona Spei abbas, & Poeta anonymus num.* 13 *laudatus, quorum alter post medium seculum duodecimum, alter sub decimi quarti initium* Gisleni *Vitam conscripsit, traditionem illam sententiamque, si superis placet,* concordem, *aperte repudiârint, aut certè omnino neglexerint, prout* § 1, *num.* 12 *& seq. in antecessum observatum fuit.*

30 *Sed enim, quo manifestiùs liqueat, sententiam illam nec adeò antiquam, quam quidem innuit laudatus Brasseur, sed nec passim, nedum ab omnibus, receptam fuisse, nonnulla vetustiorum testimonia audiamus. Antiquior anonymus noster, qui sub seculi decimi initium, ut suprà decuimus, suam de Sancto nostro lucubrationem adornavit, referens capite* 4 *modum, quo* S. Gisleno *è Græcia Romam profecto est, eum, jam* sacerdotem factum,.. abbatis monasterii, *in quo nempe, uti cap.* 3 *loquitur, sese* majorum institutis subdiderat, & omnium fratrum (*monachorum scilicet Basilianorum*) hortatu benigno *egressum inde Romam esse scribit; quæ Philippus abbas multò clarius accuratiusque expositurus, verbis hisce, suprà quidem transcriptis, ast hic nihilominus repetendis, enarrat :* Petita igitur benedictione à patre, qui monasterio præsidebat, & à conventu sancto, qui Deo illic regulariter serviebat, illi quidem de futura tanti fratris (*Gisleni*) absentia affectu tenero doluerunt, sed divinæ dispositioni humanâ pertinaciâ resistere noluerunt. Tandem, in osculo sancto eodem abbate & fratribus salutatis, propositum Gisleno aggreditur æstuans desiderio sanctitatis, & primò Romam devotione humili perrexit ire. *Non ergò scriptores isti* S. Gisleno, *priusquàm è Græcia Romam commearet, archiepiscopum Atheniensem, sed monachum sacerdotem, & abbatis sui conventusque monastici potestati subjectum, credidêrunt; atque adeò neque ineunte seculo decimo, ac ne quidem medio seculo duodecimo recepta ab omnibus fuit opinio illa, quæ Sanctum nostrum Atheniensem Antistitem facit, quæque proin omnino perperam à Philippo Brasseur* veterum concors sententia patrum *vocata fuit.* AUCTORE J. G.

31 *Ne porrò ea de re cuiquam superesse dubium possit, en alia seculi decimi & quatuor subsequentium documenta, ex quibus,* S. Gisleno *pro episcopo nunc passim habitum non fuisse, ultrò colligas. Hucbaldus monachus, qui sub annum* 907 *S. Aldegundis Vitam, tom.* 2 *Januarii à pag.* 1040 *editam, concinnavit, ac diserta de* SS. Gisleno *& Autberto* mentionem *cap.* 2 *facit, postremum hunc Sanctum diserte vocat* Pontificem Atrebatensis & Cameracensis ecclesiæ, Gislenum *verò non alio, quàm* venerabilis viri *titulo donat. Quid ita, obsecro, nisi quòd* Gislenum *sacerdotali duntaxat seu inferioris ordinis presbyteratu, Autbertum verò episcopali seu supremi ordinis sacerdotio insignitum fuisse, compertum haberet ? Accedit Homilia, in laudem Sancti nostri ante annum* 939 *composita, ipsoque festivitatis ejus die in sacra ejusdem æde pronunciata, auctor, qui, tametsi in Patroni sui laudes pro viribus excurrat, & quibuscúmque titulis honorificis eum afficiat, (modò enim* famulum Christi, *modò* virum sanctum, *modò* venerabilem eremitam *&* Deo dignum sacerdotem *eum vocat) nusquam tamen eum aut* episcopi *aut* pontificis *honore vel nomine afficit, id ceteroqui indubiè facturus, si Sanctum suum, æquè ac SS. Audoenum, Eligium, Arnulphum, Amandum & Autbertum, quos* episcopos pontificesve *compellare non neglexit, ad cathedram episcopalem evectum aliquando fuisse, memoriæ proditum invenisset. Adhæc, si anno saltem* 965 *credimus fuisset* S. Gislenus *Athenienſem cathedram aliquando occupâsse, non eum Otto imperator in cit. diplomate ex fidelium relatione tantummodò* Confessorem Christi, sacerdotem & monachum, *sed* episcopum *diserte vocâsset, aut saltem peracti aliquando ab eo episcopalis muneris fecisset mentionem.* & quatuor

32 *A seculi decimi ad undecimi, quo Fulbertus Doctor, Rainerus & Chronici Cameracensis auctor vixerunt, testimonia jam progredior. Et horum quidem primus, dum de* S. Gisleni *cum S. Autberto colloquio deque postulata ab illo perficiendæ cellæ potestate agit, rem gestam ita enarrat, ut* Gislenum *dignitate & sacerdotali ordine inferiorem Autberto fuisse, dubitare nequeat. Rainerus verò, præterquam quòd in Vita* S. Gisleni *altissimum de episcopali dignitate, quam Sanctus aliquando adeptus fuisset, silentium servet, nonnulla suppeditat, ex quibus eum sacerdotio duntaxat inferioris ordinis insignitum fuisse, perspicias. Quippe, ubi narrationem infrà rejiciendam de* Beato Viro ursam insequente *instituit, meminit solùm de* sacris vestibus, unde (*S. Gisleno*) solitus erat Missas celebrare; *ac paulò pòst eum coram B. Autberto ita loquentem induxit :* Natione sum Græcus, dignitate Christianus, religione verò monachus atque sacerdotum minimus; *& rursus, dum piscem è fluvio prosiluisse sequæ nil tale exspectantibus SS. Amando & Gisleno in escam obtulisse, narrat, episcopalem dignitatem S. Amando, sacerdotalem tantùm* S. Gisleno *adscribit. Verba audi :* Qua de causa inter sanctos viros pia oritur contentio, quia beatus Gislenus hoc Dei donum dabat meritis subsequentium

illis nixi, sed non sat antiquis :

• *oppositum à seculi x*

AUCTORE J. G.

beati Amandi; ſanctus verò EPISCOPUS nihilominùs pii SACERDOTIS Giſleni precibus &c. *Denique Cameracenſis Chronici auctor, dum lib. 2 cap. 40 de* S. Giſleno *ſermonem inſtituit, nihil prorſus ſubminiſtrat, ex quo nunc temporis exortam fuiſſe memoratam de* S. Giſleni *epiſcopatu opinionem, eruere utcúmque poſſis.*

ſeculorum

33 *Inter ſcriptores ſeculi duodecimi, qui de* S. Giſleno *meminiſſe noſcuntur, ſolus eſt Poeta rudis num. 12 citatus, qui Sanctum noſtrum Athenienſis eccleſiæ præſulem crediderit, dum ex adverſo Philippus ab Eleemoſyna, Bonæ Spei abbas, uti num. 12 præmonui, ex antiquiorum ſententia ſacerdotem dumtaxat & monachum facit. Et huic quidem poſtremo auctori conſonat laudatum in prædictis Annalibus Giſlenianis Mſs. inſtrumentum viſitationis corporis* S. Giſleni, *anno* 1180 *factæ, in quo non* epiſcopi, *ſed* ſacerdotis *dignitas eidem adſcribitur. Verba inſtrumenti hujus ita ſonant* : Tranſlatum eſt in ſcriniis hujus conclavis corpus S. Giſleni ſacerdotis. *Hiſce adſtipulantur Officii eccleſiaſtici de* S. Giſleno, *non ſerius, quàm duodecimo ſeculo conſcripti, Fragmenta, in laudatis Annalibus Mſs. memorata, nec non Calendaria aliquot ſeculo quarto decimo antiquiora, quibus Sanctus noſter, non veluti epiſcopus, ſed, ut merus confeſſor, referri ſolet. Præterea, quæ ſeculo* XIII, *anno videlicet* 1260, *ſub Nicolao II Cameraci habita fuit ſynodus, teſte eorumdem Annalium auctore ita ad rem noſtram habet :* Volumus, quòd feſtum B. Giſleni confeſſoris ſua die propria celebretur. *Eccur, quæſo,* confeſſorem pontificem *non vocáſſet ſynodus illa, ſi Sanctum noſtrum pro* epiſcopo *agnoviſſet? Poſtremò, uti ex citato Annalium Giſlenianorum apographo didici, exſtant hodieque in Giſleniana abbatia mille circiter authentica ſyngrapha, quibus ſeſe pii homines ab anno* 970 *uſque ad ſeculi decimi quinti exitum* S. Giſleni *famulatui addixerunt, in quibus tamen nuſquam* epiſcopi, *ſed* confeſſoris *dumtaxat apparet titulus; quarum formulam unam pro omnibus habe :* Acceſſi ad altare ſancti Giſleni confeſſoris; trado me cum poſteritate mea beato confeſſori Giſleno.

documentis

34 *Cùm itaque, uti ex jam dictis liquet, opinio illa, quæ* S. Giſlenum *epiſcopum, imò & Athenienſem metropolitam, facis, nec ſatis antiqua, nec ſeculo decimo ac quatuor ſubſequentibus ab omnibus recepta, imò contrà à pleriſque iiſque antiquioribus ac melioris notæ biographis neglecta fuerit atque contempta; vix dubitem, quin eruditus quilibet in oppoſitam iturus ultrò ſit ſententiam, eam ſcilicet, quæ Sanctum noſtrum, cùm è Græcia Romam, petita abbatis ſui facultate ac benedictione, proficiſceretur, inferioris tantummodò ordinis presbyterum ac monachum exſtitiſſe, ac vel propterea jure meritiſſimo in Athenienſium epiſcoporum Catalogo, quem videſis tom. 2 Orientis Chriſtiani col 171, prætermiſſum fuiſſe, affirmat. At, inquies, ſi hæc ita ſe re vera habeant, qui fieri ſine mendacio aut dolo malo potuit, ut Giſleniani eum archiepiſcopali habitu indutum in ſepulchrali tumulo repræſentari ſub annum* 1090 *curárint, ac recitatam num. 26 inſcriptionem deinde admiſerint adhibuerintque? Ad quæ pro reſponſo ſit, nihil prorſus cauſæ eſſe, cur ea in re Giſlenianorum bona fides habeatur ſuſpecta, quandoquidem ex hujuſmodi dolo malo mendaciove nihil omnino commodi aut emolumenti, at contrà detrimenti ac ſcandali plurimum timendum ipſis fuiſſet. Arbitror proinde, Giſlenianos ſeculi* XI *religioſos, cùm* S. Giſlenum *plus ſemel ab anonymo antiquiore* Dei Antiſtitem *vocatum fuiſſe nôſſent, deceptos ambigua* Antiſtitis *voce, nec ſatis expenſa narratione anonymi, imò nec animadverſa, quâ ſcriptor ille locis iis utitur, prolepſi, ſanctum ſuum Patronum credidiſſe epiſcopum, idque præpoſterè quidem ac ſine fundamento ſatis ſolido, ſed tamen innocuè & fide perquàm optima; quo factum eſt, ut cùm illum nec Romæ, nec in Belgio ad epiſcopalem apicem evectum fuiſſe, ſcirent, Athenienſem propterea archiepiſcopatum ei tribuendum eſſe, judicárint, eumque idcirco tum in ſepulchrali tumulo, tum poſtea in cœnobii ſui ſigillo, picturis, ſtatuiſque archiepiſcopali ornatu exhibendum curárint.*

oſtenditur.

35 *Adhæc, cùm presbyteris, qui nuſquam conſecrati fuiſſent epiſcopi, attamen epiſcopalia quædam munia, puta prædicationem evangelicam, presbyterorum inſtitutionem, aliaque id genus obiiſſent, nonnunquam, ac præſertim in Belgio,* epiſcopi *nomen indutum olim fuerit, prout Mabillonius partim Seculo Benedictino tertio, parte* 1, *in Præfatione num.* 33 *&* 37, *ac parte* 2 *pag.* 409 *in Vitam S. Willehadi, Bremenſis epiſcopi, obſervat, & partim Cangius in Lexico,* verbo epiſcopi, *ex eo docet; haud alienum à vero eſt, à nonnullis anno* 1090 *antiquioribus* S. Giſleno, *non ſecùs ac S. Willehado, qui* ſeptem annis in eadem presbyter demoratus fuerat parochia, *pari de cauſa* epiſcopi *nomen tributum fuiſſe, indéque ortum eſſe, ut Giſleniani aſſueta hujus nominis ad divini verbi prædicatores tradendi uſurpationem non ſatis compertam labentes, abbatiæ ſuæ conditorem ſtrictis nominis epiſcopum fecerint, ac nominatim quidem Athenienſem ſedem metropolitanam, cùm aliam, quam ei adſcriberent, non invenirent, ei tribuendam cenſuerint. Qua in re hallucinati quidem ipſi fuerunt, eſt planè innocuè; ut proin non minùs ipſi, quàm citati num. 27 Martyrologi ac Breviarii & Miſſalis Cameracenſis auctores, aliique, qui eorum auctoritate & exemplo mox epiſcopalem dignitatem ei tribuerunt, omni fraudis ſuſpicione jure merito exſolvendi ſint.*

§ IV S. Giſleni in Belgium iter, ac geſta uſque ad Cellenſis eccleſiæ conſecrationem, à SS. Autberto & Amando peractam, & pium ejus obitum.

Sanctus.

Oſtenſum ſatis ſuperque ſuperiori paragrapho eſt, Giſlenum *Athenienſem cathedram, priuſquàm è Græcia diſcederet, numquam occupâſſe; ex quo, cùm neque Romæ in ſua illic commoratione, neque in Francia aut alia in regione, ad epiſcopalem dignitatem evectus eſſe legatur, conſectarium omnino ſit, ut, dum* divinæ, *quemadmodum* § 3 *dictum eſt,* juſſionis voce *cœleſtique inſtinctu Româ in Belgium advenit, inferioris ordinis dumtaxat ſacerdos exſtiterit. Nunc itineris ejus ſeriem variaque adventûs ejus in Hannoniam adjuncta diſcutiamus. Ex biographis ejus antiquiorem anonymum* primò *loquentem ſiſto :* Tali itaque viſione (*de qua vide dicta num.* 24) geſtiens aggreditur iter, ... Galliam verò

A verò Franciæ penetrans cum duobus diſcipulis Lamberto & Bellirio, luſtratis paſſim urbibus & regionibus pervenit tandem aliquando eximius pater Giſlenus pagum Haynau : cujus quoque vicis cœnobiiſque ex aſſe conſpectis, audivit famâ diffuſâ de B. præſule Amando multa & ſtupenda dicere. Proficiſcens namque ad eum, ſimul colloquio ſe ſalutantes, denique de his, quæ Dei ſunt, loquentes, venerabilis præſes venerandum finit abire Giſlenum. Sic enim pervenit Dei antiſtes Giſlenus ad locum, qui Caſtrilocus dicitur : ubi ſiquidem locum eſſe æſtimans, qui ſibi divinitus fuerat dictus, cœpit totis viribus ſpinas ac tribulos & noxia quæque radicitus exſtirpare, cupiens ſibi cellulam conſtruere, quâ Deo ancillari poſſet.

Belgium cum ſociis ingreſſus,

37 *Quod de Lamberto & Bellerio*, S. Giſlenum *Româ in Belgium comitatis, anonymus ait, Rainerus & Philippus Bonæ Spei abbas quoque affirmant. Romane primùm, an in Gracia eos ſibi* Giſlenus *adjunxerit, planè intactum reliquit anonymus : Rainerus autem, etſi haud omninò perſpicuè loquatur, ſic tamen ſcribit, ut* S. Giſ-

B lenum *è patria Romam abeuntem pariter ſuiſſe ſecutos, conſuiſſe videatur. Primùm enim de* S. Giſleno *è patria Romam abeunte ſic ſcribit :* ſicque ſacerdotali, ut decebat, apparatu comitatus & de ſui ſuorumque (*comitum nempe*) ſalute gratiæ Dei confiſus ſuſceptum nutu Dei iter attentavit. *Dein verò de* Giſleni *in Belgium profectione hæc ſubdit :* & ex comitum (*quorum paulò antè tranſcriptis verbis, ut apparet, mentionem fecerat*) turba tantùm Lambertum & Bellirium ſecum retinens..... Galliarum divertit confinia. *Verùm ea res, utpote unius Raineri, à* S. Giſleni *ætate nimiùm remoti, auctoritate ſubnixa, incerta apparet. Ut autem in Hannoniam* S. Giſlenus *venit, ut quidem anonymus verbis ſuprà citatis tradit, illius provincia non vicos modò, ſed etiam cœnobia priùs accuratè ſtudioſéque luſtravit, quàm ad S. Amandum accederet ; in Hannonia quidem tum temporis certè non multa erant monaſteria : luſtrârit adeò veroſimiliter etiam, quæ in vicinis Hannoniæ provinciis exſtabant ; ſi tamen priùs Hannoniam vidit, quàm S. Amandum : Philippus equidem abbas Bonæ Spei ita* S. Giſleni *in Belgium iter deſcribit, ut priùs S. Amandum adiiſſe videatur, quàm in Hannoniam perveniret. Verba ejus hæc ſunt :* Apoſtolorum (*Petri & Pauli*)

C itaque patrocinio ſe commendans..... & aſſumens duos ſecum ſocios, Lambertum & Bellericum, quos præcipuè diligebat, relictâ Româ, iter longum & aſperum eſt aggreſſus, multoque labore & tempore jam expenſo, Apennini juga & Alpium eſt trangreſſus, &, tranſvadatis Rhodano & Danubio, planiorem Galliam introivit, & ea non contentus uſque Haynonium pertranſivit. *Tum verò poſt enarratum utriuſque Sancti colloquium, ita pergit :* Quo expleto jam hilaris, quia viro ſancto eſt locutus, Giſlenus cœptum iter devotiore ſpiritu proſecutus, ad quemdam locum venit, qui vulgò mons Caſtrilocus dicebatur.

viſitato Trajecti

38 *Id porrò colloquium Trajecti ad Moſam habitum fuit : cùm enim, relictâ Româ, ut Bonæ Spei abbas ait, Danubium* S. Giſlenus *ſuperârit; à Danubio ad Rhenum, inde verò Trajectum ad Moſam iter ſuum inſtituerit, ibique cum S. Amando, loci epiſcopo, ſua contulerit conſilia : quod etiam confirmatur ex eo, quòd idem abbas, narratis aliquot, quæ haud ita multum temporis*

requirunt, S. Giſleni *geſtis, Amandum Trajecto, ubi per triennium ſederat, ad* S. Giſlenum *ſe contuliſſe, indeque Elnonem adiiſſe affirmet.* Per id verò temporis, *inquit cap.* 7, beatus Amandus Trajecto rediens, ubi coactus fuerat per triennium epiſcopus demorari, audivit Giſlenum & locum ejus religionis titulo commendari, & monente eum charitate ad eum viſitandi gratiâ declinavit. *Notior porrò erat S. Amandi ſanctitas, geſtorumque fama, quàm ut vel adventantem in ejus diœceſim* S. Giſlenum *latere potuerit; quapropter Philippi abbatis narratio, ut ſimplicior, ita & veroſimilior apparet. Quod ſi Philippus abbas non Rheni, ſed Rhodani mentionem facit, id non Philippo, ſed librariis veroſimillimè tribuendum eſt : non enim Româ Belgium tranſmiſſo Danubio petentibus, ut mappas Geographicas conſulenti patebit, Rhodanus tranſeundus occurrit. Rhodano itaque Rhenus ſubſtituendus videtur : hunc autem priori loco Philippus memorat, non quod illum prius, quàm Danubium* S. Giſlenus *ſuperârit, ſed quòd loco, quo ſcribebat, propinquior eſſet.*

E

ſub annum 648 S. Amando.

39 *A tempore, quo S. Amandus Trajectenſem ſedem occupavit,* S. Giſleni *in Belgium adventus epocha dependet. Scripſit S. Amandi Vitam Baudemundus, ejus diſcipulus, qui* per triennium *Trajectenſibus cum præfuiſſe (vide tom.* 1, *Februarii pag.* 852) *diſerte teſtatur. Præterea ex litteris Martini* I *Papæ (rurſus vide tom. cit. pag.* 866 *& ſeq.) quas anno* 649 *menſe Octobri ad S. Amandum dedit, hunc ab eodem Pontifice deſerendæ Trajectenſis cathedræ facultatem, licet fruſtrà, petiiſſe, manifeſtum eſt : triennium autem, quo is Trajectenſem ſedem tenuit, ab anno* 647 *uſque ad annum* 650 *producit Heuſchenius ; at Cointius anno* 649 *Trajectenſibus infulis Amandum admotum ſcribit, paulò, ut apparet, quàm par ſit, ſeriùs. Cùm enim S. Joannes Agnus, Amandi in epiſcopatu deceſſor, anno* 649 *ex Cointii ſententia obierit, & quidem ad menſis Julii diem* XXV (*ad quem Acta noſtra conſule*) *provecto, eodemque anno exeunte (ut vult Pagius) vel certè ineunte ſequenti Martini Papæ reſponſum S. Amandus acceperit, neceſſe eſt, ut vix Trajectenſem ſedem adierit, quin continuò, quod tamen minùs veroſimile apparet, ab eadem recedendi facultatem poſtulârit. Unde veroſimiliùs ante annum* 650 S. Giſlenus *in Belgium venit, imò & biennio circiter citiùs : Amando enim à Trajectenſi ſede redeunte,* S. Giſlenus, *ut Rainerus ſcribit, religioſum cœtum jam inde collectum habebat, temploque Apoſtolorum Petri & Pauli perficiendo inſudabat ; ad quæ peragenda biennii ſpatium ab ignoto in iis regionibus hoſpite ac omni rerum copiâ deſtituto requiri facilè potuit. Neque refert,* S. Giſleni *ad Belgas acceſſum ab anonymo, ceteriſque ejus biographis illigari Dagoberti I temporibus : Dagobertum enim obiiſſe jam inde ab anno* 638, *modò apud eruditos pleroſque in confeſſo eſt, ut fruſtra ſim, ſi, quæ jam ſæpiùs ea de re diſputata ſunt, repetere velim.*

primùm Caſtrilocum,

40 *Ceterùm* S. Giſlenus, *ab Amando digreſſus, cœptum iter animoſiùs proſecutus eſt, & Caſtrilocum (nunc Montes Hannoniæ) pervenit, eoque loco, quem à Deo ſibi credebat deſtinatum, tribulos ſpinaſque cœpit evellere, donec prodigio quodam, de quo mox, alind edoctus, relicto Caſtriloco, Urſidongum (nunc Giſlenopolim) unà cum ſociis properavit. Ita anonymus, Rainerus, & Philippus Bonæ Spei abbas unanimi voce loquun-*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

tur : *Cointius tamen* S. Gislenum, *à S. Amando profectum, rectà Urſidongum contendiſſe ſcribit, ratus, ut opinor, non alia de cauſa hanc* S. Gisleni *apud Caſtrilocum moram fuiſſe confictam, quàm ut fabuloſæ Cellenſis monaſterii origini via ſterneretur; quod quamquam ita factum eſſe potuerit, quia tamen multis de cauſis, licet haud explorati, Caſtrilocum Urſidongo permutare* S. Gislenus *potuit, erroris equidem hic Bona Spei abbatem cum Cointio arguere non auſim. Aſſeruiſſe id Philippum ex his Balderici in Chronico Cameracenſi verbis :* Monaſterium (*Sanctus noſter*) auctoritate S. Autberti, ſed & ſanctæ Waldetrude, cui tunc temporis familiari dilectione inhæſerat, opitulante, fundavit, *Cointius ſuſpicatus eſt; verùm id ego Philippum ex anonymo* S. Gisleni *biographo potiùs mutuâſſe cenſuerim. Abſit tamen, ut Vinchantio in Annalibus Hannoniæ pag.* 81, *ollo illic annos* S. Gislenum *moratum fuiſſe, ſcribenti aſſentiar; cum circa annum* 650 S. Gislenum *Amandus, ut ſuprà dictum eſt, inviſerit Urſidongi.*

41 *Neque* S. Gisleni *biographis Fulbertus in Vita S. Autberti adverſatur; nam licet illic* S. Gisleni *in Hannoniam adventum deſcribat, deque Caſtriloco ne verbum quidem ullum faciat, mirum tamen videri id nemini debet, quippe qui & alia filentio preſſerit, & de* S. Gisleno *obiter ſolùm, de S. Autberto autem ibidem ex inſtituto tractârit. Verba Fulberti, hunc potiſſimùm faciencia, hæc ſunt.* Sed juſſionem Domini explere deſiderans vir Dei Gislenus, ſic enim erat nomen illi, regionibus diverſis, inſulis & urbibus peragratis, proſpero curſu tandem pervenit ad locum, qui tunc temporis Urſidungus ab incolis dicebatur, ex conſuetudine videlicet urſæ parturientis, nunc verò Cella vocatur..... At ille, noxiis avulſis arboribus, baſilicam in honore beatorum Apoſtolorum cœpit ædificare, ſtudiiſque bonorum excitare.

42 *Hæc nudè & ex vero à Fulberto relata, mirum eſt, quàm ſpecioſis fabulis, bona tamen, ut arbitror, fide & vulgari hominum traditione ſeducti,* S. Giſleni *biographi dudum poſt hujus obitum exornârint; quiſquis, etſi criticus minimè fuerit, qua de aquila urſaque num.* 4 *& ſeq. memorantur, legerit, nullus dubito, quin ea pro fabulis ſit habiturus, prudenterque abs Fulberto emiſſa pronuntiaturus. Fabulis quoque memorata iſthic Dagoberti venatio procul dubio adnumeranda eſt; quippe qui jam inde ab anno regni ſui* XI, *ut in ejus geſtis ſcriptor anonymus apud Cheſnium tom.* I *Scriptorum Galliæ pag.* 582 *ſcribit, Sigibertum filium Auſtraſiæ regem conſtituerit, ac anno* XVI *regni ſui, Chriſti* 638, *ut ſuprà monui, vivere deſierit. Cointio præterea non arridet, quòd Dagobertus à Philippo abbate Bonæ Spei (quod & ceteri* S. Gisleni *biographi faciunt) ea tempeſtate in Brabantia verſatus dicatur :* Illa ætate, *inquit*, pars hodiernæ Hannoniæ, ubi Giſlenopolis ſita eſt, Brachanto non attribuebatur. *Sed eſto, eam Hannoniæ partem, in qua Giſlenopolis ſita eſt, ea tempeſtate Brachanto, quod* S. Gisleni *biographi non aſſerunt, adnumeratam non fuiſſe : Haina equidem fluvius (la Haine) ad quem Giſlenopolis ſita eſt, veteris Brachanti & Hannoniæ limes erat, teſte* S. Gisleni *Encomiaſte anonymo, de Urſidongo, nunc Giſlenopoli, ita ſcribente :* Locum deſerti, vocabulo antiquo Urſidongus vocatum, in extremis finibus Hainenſis pagi ſuper fluvium, qui Haina dicitur, ſitum (*S. Giſlenus*) adiit; *& in diviſione regni Lotharii comitatibus veteri Brachanto vicinis adnumeratur* Hanonus. *Quid ni igitur rex, ſive is Dagobertus, ſive Sigibertus fuiſſe fingatur, ex extremis veteris Brachanti finibus in contiguam Hannoniæ partem fugientem belluam, ſi id revera accidiſſe fingere tantiſper lubet, nonà cum ſuis venatoribus inſequi potuit? verùm de his ſatis.*

43 *Ut Urſidongum* S. Gislenus *venit, dumoſum locum, exciſis arboribus, condendo cœnobio temploque pro viribus adaptare cœpit, ac ſimul virtutum ſplendore Hannoniam illuſtrare; quo brevi factum eſt, ut non ſolùm* viſitaretur (*verba Raineri ſunt*) à pluribus, qui ejus ſacris inſtituti moribus Dominum magnificabant in operibus ſuis, *verùm etiam, perlatâ ad S. Autbertum ejus famâ, Cameracum evocaretur, vita ſuæ rationem ſuo redditurus epiſcopo. Malevolorum id quorumdam, quod antiquior anonymus* S. Giſleni *biographus ejus virtutibus tribuit, Fulbertus adſcribu invidiæ.* Diſſeminante ergo diabolo, (*inquit hic*) zelum invidiæ per corda malorum, auditum eſt aliquos, ut eſt mos adulantium, ſancto epiſcopo ſuaſiſſe, non debuiſſe pſeudodoctorem in finibus ſuis ad invidiam ſui honoris manere, ſanè qui ad ſeducendas mentes ſimplicium urbana ſapientium conventicula vitans, in has ſolitudines deveniſſet. *Contigiſſe utrumque potuit; quoniam virtuti comes ſolet eſſe invidia. Sed vicit apud Autbertum virtus :* Intuitus autem almus epiſcopus, *inquit anonymus*, viri juſti ſermones, nihilque in eis reprehenſionis deprehendens dilexit eum (*his ipſis verbis Fulbertus in Vitâ S. Autberti utitur, unde huic anonymum præluxiſſe ernitur*) ac benedictum dimiſit abire, rogans, quod cœperat, Dei opus perageret, atque peractum cùm audiret, ſe ſpopondit benedicturum.

44 *Placuit itaque Autberto, quàm unà cum ſuis* Giſlenus *tenuit, vita ratio; at qualis ea fuerit, incertum eſt. Mabillonius Benedictino inſtituto uſum tradit, Baſiliano Cointius : haud ignota quidem tum temporis in Galliis erat S. Baſilii, cui ſe hactenus* S. Giſlenus *devoverat, regula, verùm SS. Benedicti & Columbani regulæ, quas à S. Amando accipere* Giſlenus *potuit, multò hæc uſitatiores. Eſt tamen, quod Cointii ſententiæ nonnihil favere videatur : ſi enim Benedictinum inſtitutum* S. Giſlenus *ſectabatur, quâ veri ſpecie vel umbrâ ſaltem tamquam* Pſeudodoctor (*vide relata num. ſuperiore Fulberti verba*) *apud S. Autbertum traduci potuit, ſi recepto ceterorum in Belgio monachorum more vivebat? Scio quidem puram putamque hanc fuiſſe calumniam, ſed plerumque aliquâ ſaltem veri ſpecie, veluti larvâ, ne ſe prodat, munire ſeſe & tegere calumnia ſolet : verùm initio fortaſſis* S. Giſlenus *more priſco vixerit, quem deinde in receptum apud monachos Belgas vitæ genus SS. Autberti & Amandi hortatu conſilioque mutârit : certè abbas Bonæ Spei receptum aliquod apud Belgas inſtitutum amplexum fuiſſe indicare videtur, cùm ait :* in qua (*Cella*) diſtrictè monachorum regulæ ſe addixit.

45 *Quid ſi nullum ad amuſſim ſecutus fuerit, ſed partim ex S. Baſilii, partim è S. Columbani, partim denique è S. Benedicti aliiſve inſtitutis capita aliquot ſibi ſelegerit, ut nempe neque ab antiquo vivendi more planè diſcederet, neque à ceterorum ſuæ ætatis in Galliis monachorum moribus nimiùm diſſideret? Hoc eniùverò à S. Filiberto, variorum monaſteriorum conditore &*

S.

adit.

B

C

D

reddituque S. Autberto vitæ ſuæ ratione.

E

F

qua qualis fuerit, haud ſatis conſtat.

Cameraco redux,

Digitized by Google

A S. Gisleno *æquali, factum omnino apparet, de quo hanc in rem ſuppar ejus biographus apud Mabillonium Sec.* 2 *Benedictino ita ſcribit:* Sed quia perfecti viri ſemper perfectiora ſectantur, cœpit ſacerdos Domini Sanctorum cœnobia circuire, ut aliquid emolumenti ex ſuſceptione ſanctitatis valeret accipere. Luſtrans Luxovium & Bobium vel reliqua cœnobia ſub norma S. Columbani degentia, atque omnia monaſteria, quæ intra ſuum gremium Francia & Italia ac tota concludit Burgundia, aſtura intentione providens ut prudentiſſima apis quidquid melioribus florere vidit ſtudiis, hoc ſuis traxit exemplis, *ſive imitandum ſibi propoſuit. Neque ſibi tantùm, ſed etiam ſui ſequacibus: nam ita pergit idem biographus:* Baſilii ſancti chariſmata, Macarii regulam, Benedicti decreta, Columbani inſtituta ſanctiſſima lectione frequentabat aſſidua: ſicque onuſtus virtute aromatum SEQUACIBUS ſanctum monſtrabat exemplum.

prodigium edit, pradiiſque,

46 *Reverſum à Cameracenſi præſule* Giſlenum *vicus, quem* Racemum *anonymus*, Relinum *verò Rainerus*, Rouſinum *Philippus Bonæ-Spei abbas vocant, excepit: ſitus eſt inter Giſlenopolim oppidumque* Quenoy *in Valencenarum territorio, medio fermè Giſlenopolim inter & Cameracum itinere, & vulgari lingua* Roiſſin *dictus. Hîc hoſpiti ſuo uxorem in ſummum ex partu difficili vitæ diſcrimen addactam, non modò ſoſpitem dedit, ſed natum etiam ex ea puerum ſacro fonte luſtravit; pro quo beneficio, ut ſe gratum oſtenderet hoſpes, quidquid eo in vico poſſidebat,* S. Giſleno *contulit, ut illi eſſet, unde, quam inchoaverat, SS. Apoſtolorum Petri & Pauli baſilicam perficeret. Hæc* S. Giſleni *biographi: plura recentiores addunt. Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii ad diem* IX *Octobris, ex Matthæi Monllaerts dignissimi ex abbate Giſleniano Atrebatenſium epiſcopi relatu ita ſcribit:* Porrò quod attinet ad Racemenſes dominos, mater in partu liberata per cingulum S. Giſleni, quod erat ex corio aſini & tunc vulgari lingua BODRI (*alii* Baudri *ſcribunt*) dicebatur, in facti memoriam infantem, miraculo genitum, BODRI nominavit. Et nomen iſtud, maſcula prole nondum deficiente, in hanc uſque horam in dicta familia, proprium nomen primogeniti remanet. *Addit Vinchantius in Annalibus Hannoniæ pag.* 114 *& ſeq. in hujus miraculi memoriam, in dominorum Racemenſium ſeu Reſinenſium ſacello fundationem ſub* S. Giſleni *nomine antiquitus fuiſſe inſtitutam, ex eoque morem illum duxiſſe originem, quo parturientes mulieres* S. Giſleni *patrocinium implorare, ac partu liberatæ Giſlenopolim peregrinationes ſacras inſtituere conſueverunt: quæ quidem haud gravatè admiſero. Verùm quod de* S. Giſleni *cingulo ex corio aſinino confecto, cujus apud ejus antiquiores biographos nulla eſt mentio, deque Racemenſium dominorum familia jam inde à medio ſeculo* VII *ad hæc poſtrema uſque ſecula continua ſerie propagata dicitur, fidem haud adeò facilem, ut opinor, inveniet. Nobilis hujus & perantiqua familiæ ſeriem quidem genealogicam pag.* 219 *& ſeq. Vinchantius exhibet, ſed ab anno circiter* MCXXIII *tantummodò inchoatam.*

B

at non à Dagoberto, auctus

47 *Prodigio huic aliud (ſi tamen, quod caſu etiam contingere potuit,* prodigium *eſt appellandum) ſubnectit abbas Bonæ Spei ex Rainero, qui id ſe ex Simone, abbate Giſleniano ſub ſeculi* XI *principium mortuo, audiviſſe in Præfatione teſtatur: eſt autem hujuſmodi: S. Amando, Trajecto vel Nivellâ, ut apud Bollandum tom.* 1 *Februarii pag.* 868 *idem abbas ſcribit, Elnonem (ſub annum* 650) *redeunti* S. Giſlenum *adire placuit; à quo amanter quidem exceptus, impranſus tamen ob ciborum inopiam dimiſſus eſt: jamque ad Hainam fluvium abeuntem Amandum mæſti Cellenſes cœnobitæ* Giſlenuſque *deduxerant, cùm ſubitò ingens lucius ex aquis in terram proſiluit, quaſi ſe ſponte Sanctis illis in cibum offerret, ex quo refectus Amandus cœptum iter eſt proſecutus. Quidquid id prodigii ſit, cùm illud anonymus taceat, neque, unde id Simon acceperit, conſtet, revocari in dubium poteſt.*

AUCTORE J. B.

Cellenſem eccleſiam dedicari curat:

48 *Multò verò minus fides meretur, licèt ab anonymo antiquiore memoratus, ſecundus Dagoberti regis ad* S. Giſlenum *acceſſus, quippe qui, ut ſuprà dictum eſt, jam pridem obierat. Unde pariter corruunt, quæ de conceſſis abs illo rege* S. Giſleno *Cellenſi loco, & villa Hornuto traduntur, quæque ad Sigibertum, Dagoberti filium & Auſtraſiæ regem, verosimiliùs referenda ſunt: eſto, imperatorem Othonem I apud Miræum lib.* 2 *Donationum Belgicarum cap.* 18 *in Diplomate, quo prædia illic memorata, Cellenſi monaſterio anno* 965 *confirmavit, eadem quoque dixiſſe. Cùm enim hæc ex his Actis deprompta ſint, majorem ſibi ea in re auctoritatem vindicare id diploma non poteſt, quàm quæ ipſiſmet Actis tribuenda eſt:* Hunc locum, *ait imperator,* rex Dagobertus cum B. Giſlano ad unguem perduxit, &, ut in Geſtis ejuſdem Sancti legitur, regiâ munificentiâ ampliavit. *Cæterum ex eo diplomate ſatis liquet, Hornutum ab omni memoria Giſlenianorum monachorum poſſeſſionibus adnumeratum fuiſſe. Eſt autem Hornutum vicus Giſlenopoli vicinus, non ſolùm in Othonis diplomate, de quo paulò ſuprà, memoratus, ſed etiam in diplomate S. Henrici imperatoris apud laudatum Miræum cap.* 22, *quo celebrari illic ſolitum omni feria quarta mercatum confirmat. Neque hic olim locus ignobilis fuit; unum, ut ſcribit Vinchantius paulò antè citatus, publica illic negotia tractari conſueverant, donec ea Balduinus V expediri Montibus Hannoniæ juſſit: quin & ipſa Giſlenopolis, quamvis in oppidum jam excreviſſet, ſub Hornutenſi parochia conſtituta fuit uſque ad annum nonageſimum quartum ſupra milleſimum quingenteſimum, quo eam ab Hornutenſi demum parochia diſcrevit* C *Ludovicus Berlaymontius, Cameracenſis archiepiſcopus: quæ, quòd infra hujus loci non ſemel mentio facienda eſt, obiter juverit indicâſſe. Ad* S. Giſlenum *redeo.*

ad vitam monaſticam

49 *Ex quo ad perficienda, quæ cœperat, plenam à S. Autberto auctoritatem eſt nactus, piorumque adjuvari liberalitate cœpit, tantum diligentiæ ſedulitatiſque adhibuit, ut ad umbilicum SS. Apoſtolorum baſilicam paucis pòſt annis adduxerit: reliquum ergò erat, ut S. Autbertum, qui conſecrandæ baſilicæ onus in ſe receperat, promiſſi memorem faceret: ſtetit promiſſis Autbertus, adjunctoque ſibi S. Amando, conditam à* S. Giſleno *eccleſiam inſigni pompa dedicavit, quod non modò* S. Giſleni *biographi affirmant, ſed etiam Fulbertus in Vita S. Autberti, & Baldericus in Chronico Cameracenſi ſuo teſtimonio roborant. Fulberti hanc in rem verba in codice Ms.* ✠ 45 *apud nos ſervato ita habent:* Expletis verò pro modulo ſuo, quæ monaſticis uſibus congruebant, Vir Dei (*Giſlenus*) venerandum talibus verbis interpellat epiſcopum. Tempus adeſt, Pater, quo ſervo ſuo dominus

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

pontifex promiſſæ benedictionis munus exſolvere debeat. Gaudens igitur venerabilis pater, bonis Viri ſtudiis, accerſito ſecum beato ac venerabili Dei cultore Amando, cum magna circumfuſæ plebis exultatione monaſterium dictum ad laudem Domini & honorem Apoſtolorum Petri & Pauli conſecravit. *Sic verò Balderici lib. 1, cap. 18 apud Colvenerium:* Eccleſiamque, quam idem ſanctus Giſlenus conſtruxerat, aſſumpto ſecum beato Amando, in honore Apoſtolorum conſecravit; *quæ quamquam Balderico cum iis verbis, quibus primum* S. Giſleni *ad S. Autbertum acceſſum exponit, connectat, aliquot tamen anni inter utrumque interceſſêre. Quo autem anno ea conſecratio facta fuerit, ex rerum à S. Amando geſtarum ordine definiri debet, veroque proxima Henſchenii videtur ſententia, qui eam conſecrationem, reduce ex itinere Romano, poſtremo ſcilicet, Amando, ſub annum 653 peractam ſtatuit, cui Colvenerius conſentit in Annalibus ad hunc annum.*

allicit SS. Waldetrudem B

10 *Magnam ad eam ſolemnitatem concurriſſe hominum turbam non plebeiorum modò, ſed & principum virorum, ut ferè fieri ſolebat, non dubium eſt:* Inter quos, *inquit Rainerus*, quidam comes nobilis, nomine Malgerus, prædicantibus epiſcopis divina inſpiratione compunctus fallaci mundo renuntiato cum ſuis actibus capite eſt tonſus præfati Cameracenſis epiſcopi manibus ac quia crucem Domini tollendo veſtigiaque illius ſequendo, mundo volebat eſſe mortuus, in Altomonte ſub regulari habitu eſt recluſus, quem, Dei gratia illum præveniente & ſubſequente, immaculatum ſervavit fine tenus. *Quem* Malgerum *in Ms. noſtro Rainerus vocat*, Maldegarium, *ac pòſt* Vincentium *etiam dictum, anonymus nuncupat, nempe S. Waldetrudis conjugem, qui, bonâ uxoris veniâ à S. Autberto in monachum tonſus in monaſterium Altimontenſe, jam antè, ut apparet, ejus opibus haud procul Melbodio inchoatum, primùm quidem ſeceſſit, ſed in Sonegienſi, à ſe pariter conſtructo, ſanctam vitam beato fine terminavit, ut ad diem XIV Julii in Opere noſtro fuſiùs videre eſt. Porrò* S. Giſlenus *Waldetrudi, ut divinitus juſſus fuerat, hortator auctorque fuit, ut mariti exemplum ſecuta, mundo pariter valediceret, & monaſterium Caſtrilocenſe eo loco, quò ipſe primùm ſuum monaſterium condere propoſuerat, ſtrueret, qua latius tum apud anonymum noſtrum num. XI & ſeqq., tum in ejus Vita, in tomum 1 Aprilis ad IX ejuſdem menſis diem illata, relata reperies. Pauca tamen in anonymum noſtrum hic obſervabo. Ac primò quidem Waldetrudem* regi, *nempe Dagoberto*, conſanguineam *vocat. Regio quoque genere nata dicitur S. Aldegundis, Waldetrudis ſoror, in Vitis à Bollando editis, ad diem XXX Januarii. Sed auctor Vitæ S. Aldegundis, quem dein Mabillonius in lucem protraxit, ipſi ſanctæ virgini æqualis, tantùm ex vetuſta nobilique familia, commemoratis parentum ejus Walberti & Bertilanes, avunculorum item Gundelandi & Landrici nominibus, ortam dicit; de regia autem tacet.*

& Aldegundem,

11 *Dein verò anonymus viſionem S. Waldetrudis, quâ ipſi S. Gangericus in eccleſia*, quæ eſt in villa Buxuto, *apparuit, memorat. Rem ipſam in dubium non revoco: de loco mihi quæſtio eſt. Vicus* Bouſſut *alter prope Giſlenopolim, alter inter Bellomontium & Walcurtium ſitus eſt: vicus item* Bouſſoit *alter quidem prope Melbodium ad Sabim, alter verò non procul Binchio ad Hainam. Primum hic Mabillonius in ſuis ad Vitam S. Waldetrudis Annotatis intelligendum putat. Secundus aſſignatur in Annotatis ad Acta S. Waldetrudis tom. 1 Aprilis pag. 839. Verùm poſtremum, non procul Binchio ſitum, ſalvo tamen reliquorum, ſi ex illis S. Gangerici nomini ſint dicati, jure, intelligendum arbitror: nam primò Baldericus lib. 1 Chronici cap. 94, quem dixi, vicum* Buſſud *nominat:* Super Hagnam fluvium (*Rainerus & Lantbertus comites*) caſtrum Buſſud munierunt: *dein idem pagus alteri nomine* Strepy *propinquus eſt, natali ſcilicet S. Madelgarii loco, quem, recedente illo in Altimontenſe monaſterium, S. Waldetrudis adhuc* in ſeculari habitu degens *veriſimillimè incolebat. Tertiò locum illum S. Gangerico ſacrum fuiſſe, inveni in Catalogo Ms. parochiarum aliquot diœceſis Cameracenſis, ubi Binchienſi decanatui adſcribitur; & de eodem denique ita ad deceſſores noſtros (vide tom. 2 Auguſti pag. 668) de conſecratis S. Gangerico in diœceſi Cameracenſi ruralibus eccleſiis agens, ſcripſit clariſſ. D. Manſo, rerum ad diœceſim Cameracenſem periſſimus:* Inter quas illa antiquitatis plurimùm habet, quæ in Buxuto, vico Hannoniæ ſecundo à Montibus lapide exſtabat, vivente S. Waldetrude, ut fert ejus Vita. *Ut adeò illius eccleſiam ob vicinitatem frequenter adiiſſe, & ex illius frequentatione ortum videatur, ut, cùm illi S. Gangericus apparuit, in hujus eccleſia Buxutenſi fuerit ſibi viſa verſari, quemadmodum anonymus ait. Ultimo denique obſervo, Caſtrilocenſem fundum, nec Hildulfi, Laubacenſis ducis ſeu præfecti regis, nec Aſæ uxoris ejus, nec S. Waldetrudis nominis proprie dicti fuiſſe, cùm eum locum, teſte anonymo, ſuis opibus S. Waldetrudis Hildulfus emere ab illius domino neceſſe habuerit; quod contra eos facit, qui S. Waldetrudem Hannoniam, licèt ad ulteriora ea tempeſtate, quàm nunc limitibus circumſcriptam hereditario jure poſſediſſe contendunt. Qui plura de ſanctis conjugibus Hildulfo & Aſa volet, tom. IV Junii ad diem 23, & tom. 2 Aprilis ad diem 18 conſulat.*

eorumque amicitiam colit

12 *Auctor præterea S. Waldetrudi* S. Giſlenus *fuit, ut in monaſterium Caſtrilocenſe, relictis apud Bertiliam liberis, ſeſe abderet, & velamen ſacrum à S. Autberto, Cameracenſi epiſcopo, ſuſciperet.* Sanctus igitur Dei Sacerdos, *inquit anonymus num. 12*, ex toto S. Waldetrudis conſiliator, hortatus eſt eam proficiſci ad almum pontificem Autbertum, ut ejus auctoritate ſuſciperet innocentiæ vitæ indumenta, quod & gratanter facit. *Id ubi effectum vidit, Waldetrudem hortatus quoque eſt, ut ſororem ſuam Aldegundem ad vitam monaſticam alliceret*, cui narrare anonymus pergit. *Paruiſſe Waldetrudem* S. Giſleni *conſiliis, colligi poteſt ex biographo S. Aldegundis, qui virgini hujus ſanctæ æqualis fuit, apud Mabillonium Sec. 2 Benedictino pag. 808, ubi ita ſcribit:* Ne à bonis actibus apoſtataret (*Aldegundis*) prædictæ matri Bertilanæ epiſtolas (*Waldetrudis*) direxit, ut eam ad ſe viſitandam dirigeret. Illa pietate commota ire conceſſit, juſſitque, ut celeriter remearet. *Aldegundem id temporis, ſeu probabiliter ſub annum 654* virgunculam *anonymus* S. Giſleni *biographus vocat: natam fuiſſe Dagoberti tempore, ſcribit anonymus ipſi æqualis; Hucbaldus verò ſub annum 730:* Anno, *inquit hic*, Dominicæ Incarnationis circiter evoluto ..... orta eſt in pago Hainoënſi virgo Aldegundis. *Particula* circiter *Hucbaldo non fuiſſe propoſitum*

Digitized by Google

A *propoſitum annum Aldegundi natalem exactè deſcribere, indicare videtur: ita ut nihil Huchaldi opinioni contrarium ſtatuat, ſi quis tam duobus tribuſve annis ſerius natam dixerit; ita hoc tempore puella Aldegundis fuerit annorum circiter 20, qua etate ab anonymo noſtro* virgunculæ *nuncupari potuit. Ceterùm voti ſui compotes* SS. Giſlenus *&* *Waldetrudis facti ſunt, cùm dein S. Aldegundis in exſtructum à ſe Melbodii monaſterium ſeſe recepit unà cum SS. Aldetrude & Madelberta, S. Waldetrudis filiabus, quod ut fieret, non parum etiam* S. Giſlenus *adlaboravit. Dicuntur hæ quidem non tantùm natæ, ſed etiam cum S. Aldegunde monaſterium Melbodienſe ingreſſæ, quod cum hactenus dictis pugnat, Dagoberti tempore: ſed eruditis notum eſt multa à multis Dagoberti temporibus adſcribi, quæ ſub ejus ſucceſſoribus acciderunt: neque id mirum eſt; cùm annos Dagobertini regni, quod ſedecim annorum fuit, alii 25, alii 30 vel 34, imò 44 numerent, ut Henſchenius lib. 1 de tribus Dagobertis pag. 49 tradit.*

53 *Quæ deinceps num. 14 & ſeq. narrare pergit* anonymus *ſummæ neceſſitudinis amicitiæque vinculum* Giſlenum *inter binaſque ſorores Waldetrudem & Aldegundem arguunt; ut initum à* SS. Giſleno *&* *Aldegunde pactum*, ut abbates ſeu abbatiſſæ Melbodienſis cœnobii in univerſis neceſſariis præſtò forent abbati fratribuſque habitantibus Cellæ S. Giſleni, pontemque conſtruerent, per quem fidelis populus oratum pergeret ad locum prædictum: *hunc etiam facit donatio duorum manſorum in Baſiaco, à S. Aldegunde Cellenſi monaſterio facta, cujus meminit Otho imperator apud Miræum lib. 2 Donationum Belgicarum cap. 18. Item donatio villæ Frameraies à S. Waldetrude factæ, ubi & oratorii S. Quintini in vico Quaregnon medio ferè inter Giſlenopolim & Montes Hannoniæ itinere, quò jam præ ſenio fractis, nec longiori viæ pares, ut ſpiritualibus de rebus inter ſe colloquerentur, convenire* SS. Giſlenus *&* *Waldetrudis conſuevêre. Verùm obſervanda eſt peniſſimùm viſio, quæ S. Aldegundi de S. Amandi gloria fuit oblata: ex qua, ſi non accuratè, non admodùm equidem remotè annus* S. Giſleni *ſupremus, cùm potiora monumenta deſint, determinandus eſt. Viſionem illam Henſchenius in Vita S. Amandi § xv vivo Amando contigiſſe autumavit, ſed neque anonymum æqualem Vitæ S. Aldegundis ſcriptorem, neque, quem edimus,* S. Giſleni *biographum viderat.*

anonymus *ad obitum ſuum.*

B

C

54 *Ita prior biographus apud Mabillonium Sec. 2 Ben. pag. 811 & ſeq. rem refert:* In illis temporibus erat quidam epiſcopus, nomine Amandus, amicitia ſpirituali familiaritate (*S. Aldegundi*) adnexus. Quadam nocte, dum ſe ſopori dediſſet, beata virgo vidit illum à Domino coronari & magnam catervam animarum cum illo beatitudinem Chriſti percipere, & vociferabant angeli: Ecce munus amabile, quod ore prædicando adquiſivit, Domino contulit. De amici ſalute (*utique jam parta*) virgo beata evigilans gaudet exſultans in corde ſuo. *Ita verò anonymus noſter:* Ea tempeſtate ſanctus pontifex Amandus ſui curſu laboris conſummato ſpiritum divitiis cæleſtibus oneratum reddidit Regi æterno. Quem ſancta virgo Aldegundis in viſu ab eodem Rege, regum Domino vidit cæleſti diademate coronari. *Accedit his auctor Epitomes hiſtoricæ tom. 1 Febr. pag. 894 de tranſlatione & elevatione corporis S. Amandi, qui hanc viſionem S. Aldegundi oblatam ait* in ipſa, quâ B. Amandus tranſiit, hora. *Contigit igitur ea viſio anno 679, ſi hoc anno Amandum ex hac vita migrâſſe cum Mabillonio & Cointio ſtatuas. Quo poſito, Aldegundem ad annum uſque 684 in vivis fuiſſe ſuperſtitem, Seculo 2 Benedictino pag. 815 rectè Mabillonius probat. Perrò cùm, moriente S. Amando,* S. Giſlenus *tanquam ſenex decrepitus fractuſque ab anonymo depingatur, atque adeò uno tantùm alterove verofimiliter anno in vivis eſſe perrexerit, annum ejus emortualem ad annum circiter 681, haud malè referri poſſe cum Mabillonio reor, dum aliunde plus aliquid lucis afferatur.*

auctore J. B.

qui ſub annum 681

55 *Natalem ejus apud Superos diem biographi tacent. Die* ix *Octobris obiiſſe loci traditio eſt, quem diem vetuſtiora Giſleniani monaſterii Calendaria pariter ſignant. Sepultus eſt in condita ab ipſomet SS. Petri & Pauli baſilica, miraculis poſt obitum clarus; non tamen S. Autberti Cameracenſis epiſcopi operâ, quod lib. 3 Annalium Hannoniæ cap. 14, pag. 114 Vinchantius ſcribit: nam ante S. Amandum Autbertus obiit, cum illius Teſtamento, quod tom. 1 Februarii pag. 871 & ſeq. Henſchenius exhibet, ſubſcripſerit S. Vindicianus, S. Autberti in Cameracenſi ſede ſucceſſor.*

die ix Octobris contigit.

§ V. Monaſterii Cellenſis & reliquiarum S. Giſleni viciſſitudines aliquot.

Inclinatum Cellenſis monaſterii

Etſi quidem minimè dubitandum videatur, quin ab ipſo ferè obitu S. Giſleni *veneratio cœperit, florentiſſimumque ſucceſſoribus ſuis monaſterium reliquerit; vix aut ne vix quidem quidpiam eorum, quæ integro circiter poſt Sancti obitum ſeculo acciderunt, tranſmiſſum ad poſteros eſt: id unum ſcitur, Giſlenianum monaſterium, ut ſe habent humana, à primo ſuo ſplendore ſenſim deſciviſſe.* Quamvis priſcis temporibus, *inquit Rainerus,* S. Giſleni *Miracula deſcripturus*, à loci primoribus tam ædificiis, quàm inſtitutis regularibus, nec non etiam luce ſapientiæ & ſcientiæ non minimum locus Cellenſis fuiſſet decoratus, paulatim tamen per incuriam cultus & veneratio ipſius deceſſit, *nimirum, teſte anonymo,* quouſque magnus rex Carolus cuidam abbati propinquo ſuo nomine Elefanti præfatum locum conceſſit ſervandum. *Abbatem hunc Rainerus* multarum abbatiarum rectorem opinatiſſimum *vocat. Eginhardus Caroli Magni biographus plura rexit monaſteria, ut Saligheuſtadienſe, Fontanellenſe, Foſſatenſe, Gandenſe, idemque Caroli Magni gener, ducta in uxorem Imma ejus filia; in Chronico Laureshamenſi fuiſſe legitur; quamquam id ex ipſo Eginhardo in Vita Caroli videatur poſſe refelli. Hinc nonnulli Elefantem & Eginhardum unum eumdemque fuiſſe conjectant. An ſatis ſolidè ipſi viderint.*

E

F

ſtatuam roſtituit, novumque templum

57 *Suſceptam ab Elefante monaſterii Cellenſis adminiſtrationem anno* 808 *Mabillonius Cointiuſque in ſuis Annalibus innectunt: at cur hunc potiùs, quam cuivis alteri, non procul tamen inde remoto, illa innectenda ſit, equidem ignoro. Prima ejus cura fuit, ut veteri templo ſublimius pulchriuſque ſubſtitueret. Rem etiam domeſticam Giſlenianis monachis auxit, condito in*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

in diœcesi Sueſſionensi priorato in villa d'Alemans *dicta, quam Cellensi cœnobio annis* 965 *&* 1068 *apud Miræum lib.* 2 *Donationum Belgicarum capp.* 18 *&* 22 *confirmárunt imperatores Otho & S. Henricus :* Hanc ALEMANNIS, *inquit Henricus*, ex donatione Elephantis ejuſdem loci abbatis, qui fuit propinquus Caroli regis, ab antiquo poſſidet hæreditario jure idem Sanctus. *His antiquior Cellensis anonymus, qui* S. Gisleni *miracula scripsit, infrà num.* 7 *consensit. Cellensis seu Gisleniani juris fuit usque ad seculum* XVI, *quo illum Carolus Croius, Tornacensis episcopus & S. Gisleni abbas, alienavit, ut scribit Vinchantius in Annalibus Hannoniæ pag.* 128 ; *quæ præterea teste, prioratus ille, mutato nomine,* S. Gisleaus minor *dictus fuit. Vicum verò* Allemant *non procul Sueſſione ad ripam Blaevium in Tabula Geographica Picardiæ, qui hanc consulere voluerit, reperturus est.*

Elefans abbas condit :

58 *Porrò Elefans ad exſtinctis à se novi templi dedicationem Halitgarium, Cameracensem episcopum, evocavit.* Venens ergò epiſcopus (*Halitgarius*) dixit, non debere illud benedici, manente intus alicujus Sancti corpore aut aliquibus Sanctorum reliquiis. *Erat enim in more positum, ut pridie consecrationis, Sanctorum reliquiæ in proximas ecclesias aut locum aliquem separatum deferrentur, ac sequenti die in novum templum referrentur, ut apud Martene lib.* 2 *de antiquis Ecclesiæ ritibus cap.* 13, *num.* 7 *videre est. Sancti itaque corpus* foras monaſterii oratorium *extulerunt*, ac poſt abſidem altariſque foneſtram *abdiderunt : verum, conſecratâ ecclesiâ, eò reportari* S. Gisleni *corpus Halitgarius noluit ; non quòd de* Gisleni *sanctitate dubitaret, sed speraret fore, ut, instaurato monasterio restitutaque religiosæ vitæ disciplina, novis prodigiis* S. Gisleni *merita Deus ostenderet ; ac tum demum nova solemnitate* (*quod, etsi serius, revera contigit*) *in basilicam illam sanctum corpus inferendum esset. Contigit ea consecratio* VIII Kalendas Auguſti *seu die* XXV *Julii, qui S. Jacobo apostolo sacer est, regnante Ludovico Pio. Quod si die Dominico, ut fieri plerúmque solebat, facta statuatur, illius annus etiam habebitur* 818, *quo littera* C (*diei* XXV *Julii respondens*). *Dominicalis, ut loquuntur, fuit : à dicto autem anno dies Dominicus, sedente Halitgario, in diem* XXV *Julii non incidit, nisi anno* 829. Ne verò rejiciatur (*dicta consecratio*) in hunc annum (*inquit Coinius*) prohibent veteres annaliſtæ, qui Halitgarium anno Redemptoris octingentesimo duodetricesimo Conſtantinopolim à Ludovico Auguſto directum ſcribunt. *Nescio, quo pacto factum sit, ut Mabillonius in Annalibus, ad annum* 808 *num.* 65 *de hac consecratione agens, Cameracensem episcopum, cujus operâ ea peracta fuit, non* Halitgarium, *sed* Hildegarium *nominárit : unde accidisse videtur, ut Gallia Christiana auctæ scriptores tom.* 3, *col.* 10 *ex una consecrationem confinxerint geminam, alteram ab Hildeardo, alteram ab hujus successore Halitgario factam. Cetera* S. Gisleni *corpus extra novam ecclesiam terrâ contectum ibidem ad seculum usque decimum, ut infrà videbitur, mansit.*

B

C

dein verò unà cum mona sterio

59 *Cetera Elefantis abbatis gesta alta sunt oblivione sepulta : neque quamdiu Cellense cœnobium rexerit, quos successores habuerit, aut quid rerum harum tempore gestum fuerit, scire nos passa est invidia temporum. Una mansit luctuosissima non Cellensi cœnobio tantùm, sed & Belgio universo cladis, à Normannis sub annum* 881 *illata, memoria, cujus partim atrocitate, partim* ſenio*rum* ſegnitie, *ut anonymus* S. Gisleni *biographus loquitur*, locus rediit in eremi vaſtitatem, *ita ut, sublatis monachis, vix clericus unus, qui sacerdotale munus obiret, superesset, qui ne quidem illic, sed in vicino Hornuensi pago habebat hospitium :* Denique iis diebus, *ait miraculorum* S. Gisleni *scriptor anonymus*, quidam presbyter Teutfridus nomine prædictum locum, quo venerandus vir baſilicâ conſtructâ ſepelri ſe mandaverat..... per ſucceſſionem ad explendum inibi ſacerdotale debitum, videlicet tui gradus officium, acceperat, ſibique in villâ proxima, quæ vocabulo dicitur Hornutum, hoſpitium deputaverat. Tantum quippe ſecretus vel inacceſſibilis locus monaſterii illius videatur, quòd præ horrore ſolitudinis etiam inhabitabilis fieret. *Is cùm esset monasterii status, mirum profectò non est, si tum, quod pariter anonymus asserit, non modò locus, quo latebant* S. Gisleni *exuviæ, fuerit ignoratus, sed ipsiusmet Sancti memoria ferè penitus obliterata.*

D

Sancti memoria perit,

E

60 *At tandem divino Numini placuit* S. Gisleni *reliquias propalare, & Gisleianum monasterium pristino splendori restituere. Cœcus quidam in somno monitus, ut ad id monasterium pergeret, jussis paruit, receptoque oculorum visu lætus ad suos rediit, monito prius loci presbytero,* Gisleni membra in ſæpè dicto monaſterio jacere & loco ſepulturæ transferri oportere, *qui cùm locum ignoraret, nihil in illo perquirendo opere aut diligentiæ posuit : locum illum tandem* S. Giſlenus *ipse Winerado cuidam, viro probo pioque, apparens ostendit, jussitque, ut fixo die, nempe* XXIX *Septembris S. Michaeli sacro ossa sua ex humo effoderentur, quo die, adjuncto sibi loci presbytero, in designato sibi loco (retro templi absidem ex dictis suprà)* S. Gisleni *exuvias invenit. Cùm verò in synodo Moguntiacâ anno* 813 *celebrata cap.* 50 *statutum esset*, ut deinceps corpora Sanctorum de loco ad locum nullus præſumat transferre ſine conſilio principis & epiſcoporum & ſanctæ ſynodi licentia, *prius evocandum diœcesanum episcopum consuerunt, quàm Sancti reliquias in constrictam ab Elefante basilicam reportarent. Ecce id Stephani Cameracensis episcopi jussu & vice Gilbaldus (seu Oilbaldus, ut Rainerus scribit) Cameracensis ecclesiæ archidiaconus, die* XV *mensis, ut opinor, Octobris, quo toto tempore gratissimum* S. Gisleni *ossa odorem diffudisse, addit Miraculorum ejus scriptor anonymus. Annum porrò, quo ista translatio contigerit, accuratè definire non admodum promtum est.*

F

sed revinciſtis. dentibus

61 *Anonymus Miraculorum scriptor, de Miraculis, quæ inventionem corporis* S. Gisleni *præcessêre agens, ita loquitur :* Agitur ergo ſive proditur iſtud tempore congruo, imò ſuperno reſpectui placito, ſcilicet Henrico Saxone rege Franciæ Auſtraſiorum ſive Germaniæ gerente inſignia ſceptra, Ghiſelberto earumdem regionum duce vel conſule, ut per principes famoſi nominis promulgaretur celebre nomen latiùs famoſi miraculi. *Gisleberius à Carolo Simplice Lotharingiæ primùm præfectus, ac dein rebellis in Carolum factus, ad Henricum Aucupem fugit, cujus operâ Carolo reconciliatus Lotharingiæ partem recepit ; sed* ceteros, qui ſua habebant, ingenti cæde vexabat, donec omnia ſua reciperet, *ut habet Chronicum Saxonicum tom.* 8 *ſcriptorum rerum Gallicarum pagg.* 224 *& ſeq.*

Dein

Digitized by Google

A *Dein anno* 929, *ut ibidem pag.* 227 *traditur, Henricus, qui Lotharingiæ partem jam habebat, ſperans, Giſleberti operâ* totum ſe regnum Lotharii habiturum, *ſuam illi filiam in uxorem dedit*, ſubdelegato omni pariter (*duci Giſleberto*) Lotharii regno. *Hanc epocham deſignare videtur anonymus Miraculorum* S. Giſleni *ſcriptor, ita ut ante annum* 929 *Inventio corporis* S. Giſleni *contigiſſe non videatur; cùm qua hanc præceſſêre apparitiones, & ipſam quoque corporis* S. Giſleni *Inventionem Giſleberti, ab Henrico univerſæ Lotharingiæ adminiſtrationi demùm admoti temporibus innectere videatur verbis mox laudatis Miraculorum* S. Giſleni *ſcriptor anonymus. Alioquin enim cur Henrici potiùs, quàm Caroli Simplicis, aut ſolius Giſleberti hæc memorans meminiſſet? Sed neque multùm ultra dictum annum ea tranſlatio differri poteſt, cùm anno* 933 *vel certè ſequenti, quem Baldericus lib.* 1 *cap.* 68 *ſignat, Stephanus obierit, ac tranſlationi, ut ex ſequentibus patebit, ſuperſtes fuerit; ut non malè anno circiter* 929 *ſolemnitas illa peracta ſtatui poſſit, vel annis aliquot citiùs, ſi anonymi verba paulò latiùs ſint accipienda.*

B 62 *Porrò baſilica, ſacrarumque* S. Giſleni *reliquiarum jam ſublimi loco poſitarum cura ſacerdoti cuidam mandata eſt, cœpitque ad* S. Giſleni *baſilicam magnus hominum concurſus fieri, imò, ſi Rainerum audias, etiam eſſe invidia, qua dicti Melbodienſes, inito cum Montenſibus conſilio,* S. Giſleni *corpus furtim ablatum ad Melbodienſe cœnobium detulerunt.* Exin cùm ſacerdos, Cellæ beati viri ædituus, ac vicini circumquaque ſuſpenſi mœrore nimio de ablato corpore afficiuntur, apparuit idem (*Sanctus*) quibuſdam ex eis per viſum conſolans, ſpondenſque ſe celeriter reverſurum, ſimulque monens, ut Malbodienſes ſuper hoc convenirentur. *Ita anonymus Miraculorum ſcripter: at rem paulò fuſiùs aliterque Rainerus narrat: apparitionem alteram, cuidam Egrardo factam, S. Lamberto,* Giſleni *diſcipulo, tribuit; alteram autem, cuidam Adelelmo oblatam,* S. Giſleno. *Addit Egrardum à S. Lamberto in mandatis habuiſſe, ut Herbertum comitem,* optimum vicinum, *adiret, nimirum, ut Herberti interceſſu* S. Giſ-

C leni *corpus Melbodienſes reſtituerent: ſed nihil horum præſtitiſſe Egrardum. Quis fuerit Herbertus ille, dubium eſt. Mabillonius in Indice hiſtorico ſec.* 2 *Benedictini* Montenſem comitem *vocat. Erat id temporis Hannoniæ comes Ragnerus, Giſleberti frater: neque ſcio, num alius quiſpiam Montenſis comitis titulo gaviſus ea tempeſtate fuerit: præplacet Heribertus, Veromandenſis comes, cujus ditio Hannonia confinis erat, contractumque cum Giſleberto amicitia fœdus ad annum* 931 *Flodoardus memorat.*

Sub annum 929 ejus reliquiæ, quas aſſerunt

Melbodienſes ac reſtituere coguntur:

63 *Qui autem Melbodienſes ad reſtituendum* S. Giſleni *corpus compulſi fuerint, anonymo noſtro enucleatius Rainerus prodit, cujus propterea in hanc rem verba hic viſum eſt ſiſtere:* Apparuit demùm ipſe S. Giſlenus in villa Havagio cuidam Francigenæ nomine Adelelmo dixitque ei: Ego ſum Giſlenus. Scis, quid ſit factum de corpore meo? At ille: ſcio, ait, Domine omnia. Tunc Sanctus, nequiter, inquit, in me actum eſt. Sed modò non tardes adire Malbodium dicturus prælatæ Theodradæ & aliis ſororibus cum ſacerdotibus, ut reddentes fine cunctatione corpus meum reſtituatur ſuo loco. Manè verò ſurgens jam dictus Adelelmus fecerat omnia, quæ juſſerat Sanctus. Illi verò negligentes dicta ejus ſpreverunt. Miſſo autem præcone ad epiſcopum Cameracenſium dominum Stephanum, venit accedens uſque caſtellum Malbodienſe, ſtanſque foris intromiſit, qui dicerent majoribus natu: Reddite, quæſo fratres ac ſorores almi vatis Giſleni corpus, ut ſuo à Chriſto dato reſtituatur loco. Sin ſecus, excommunicabo, ne quis in hoc loco Miſſas nec alia Deo obſequia celebret. Quod audientes Malbodienſes, licet coacti, paruerunt tamen epiſcopo. *Juverit etiam Rainerum, diem modumque, quo in locum priſtinum* S. Giſleni *corpus relatum fuit, exponentem audire: ita pergit:* Tunc quoque juſſit epiſcopus decanum venire cum omnibus decaniæ ſuæ fratribus, atque Sancti glebam referre cum reverentia & honore condigno, quibus juſſis obtemperantibus, præcepit etiam epiſcopus, uti ſinguli ſacerdotes per ſingulas hebdomadas cuſtodirent locum cum ſancto corpore, donec cum duce Giſleberto quæreret, qui eumdem locum ſervarent diu noctuque. Facta eſt ſiquidem Idibus Decembris relatio ſacrorum cinerum & reconditur eadem E die cum maximo cleri plebiſque tripudio in ſæpe memorata baſilica Apoſtolorum.

AUCTORE J. B.

transfertur à clericis ad Benedictinos

64 *Sacerdotes, quos Stephanus, Cameracenſis epiſcopus ſervandis* S. Giſleni *reliquiis addixerat, non diu poſt loco ceſſiſſe oportet; nec immeritò, ſi vera ſunt, qua de his Cellenſe monaſterium temerè ingreſſis, peſſima eorum vita, circumvectiſque hac illac turpis lucri causâ* S. Giſleni *reliquiis Rainerus apud Mabillonium ſec.* 2 *Ben. pag.* 798 *narrat: verùm hiſce de rebus anonymus Miraculorum ſcriptor altum tacet, & à ſacrorum* S. Giſleni *cinerum reductione ad inſtituti Benedictini in Giſleniano cœnobio inſtaurationem mox progreditur his verbis:* Pòſt, Deo annuente, meritis ſervi ſui intervenientibus, principum conſilio decretum eſt, eſſe debere in loco hiis beneficiis inſignito cœtum eccleſiaſtici ordinis Majeſtati ſupernæ continuè militantem. Ergo monachico ordine ſub norma Sancti habitus inſtituto majoribus demum virtutibus monaſterium ipſum attollitur. Pòſt, *inquit; repertatis nempe* S. Giſleni *reliquiis: non audiendus eſt igitur Vita S. Gerardi Bronienſis ſcripter,* F *qui corporis* S. Giſleni *inventionem ac reductionem, adjectis etiam commentis aliquot, S. Gerardo adſcribit: multùm enim ille anonymo noſtro, qui in ipſo Giſleniano monaſterio, abbate Gerardo, ut ex dicendis num.* 66 *liquet, anno* 938 *degebat, auctoritate & fide cedere debet, quod hic obſervandum, uti & eumdem anonymum ad manus noſtras ante edita à nobis S. Gerardi Acta haud perveniſſe.*

Cellenſe monaſterium ſub annum 933.

65 *Ceterùm reliqua, quæ dictam monaſterii Giſleniani inſtaurationem comitata ſunt, adjuncta ex Rainero vel auctore Vitæ S. Gerardi repeti debent; Rainero teſte, præcipuus illius auctor fuit Giſlebertus Lotharingiæ dux, qui, S. Gerardo Bronio evocato, ut Giſleniani monaſterii curam regimenque ſuſciperet, ſuaſit, perſuaſitque, quamvis jam tum multarum abbatiarum moderator eſſet: ſed hoc Raineri dictum tom.* 2 *Octobris pag.* 255 *& binis ſeqq. diſcuſſum vide. Rurſum Raynero teſte, eò motus potiſſimùm fuit Giſlebertus partim viſione quadam, quâ ipſi* S. Giſlenus *apparens S. Gerardum monaſterio ſuo præficiendum poſtulavit, quod ille non ſolum præſtitit,*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

ſed etiam, quæ ad illud pertinuerant, prædia tam præceptis regalibus, *inquit Rainerus in Ms. apud nos ſervato cap.* 9, quàm ſalubribus Stephani Cameracenſis epiſcopi (*vel adhuc ſuperſtitis, vel paulò antè defuncti*) exhortationibus *reſtituit: ex quo conſequi videtur, annum circiter* 933 *id contigiſſe: quod ex iis, quæ de contracta mulere Dada poſtremo loco anonymus Miraculorum* S. Giſleni *ſcriptor tradit, confirmatur: hanc enim ab initiis ſtatim nuptiis cruruum contractione laborâſſe, &* S. Giſleni *meritis eo malo, abbate Gerardo, liberatam fuiſſe, eaque de cauſa* ſub ſacro velamine, (*addo, & cœnobitarum Giſlenianorum moderamine*) Cellenſis eccleſiæ excubiis deſervire *voluiſſe; ſed, refragante hujuſmodi deſiderio ejus marito, in eumdem morbum relapſam ſcribit, donec anno* 938 *rurſus* S. Giſleni *patrocinio ſanitati reſtitutæ Cellenſi* eccleſiæ miniſteriis ſub ſacro velamine deſervire promiſit, *poſtquam eo morbo ſexennium laborâſſet: ſi autem ab anno* 938 *annos* 6 *ordine retrogrado numeraveris, ad annum* 933 *aut* 932 *revolvêre. S. Gerardi tempore id accidiſſe etiam Rainerus in Ms. apud nos ſervato affirmat:* Eodem namque tempore, quo

B idem abbas Gerardus videbatur præeſſe ſæpe dictæ Cellæ fratribus, mulier quædam nomine Dada, quæ poſt licitos maritalis conjugii amplexus, ita eſt divino nutu contracta &c.

quo paulò ſ. deflagrante, flamma pepercit reliquiis Sancti,

66 *Annum* 938 *accuratè propter Giſleniani, quod eo labente contigit, cœnobii incendium deſignare anonymus* S. Giſleni *Miraculorum ſcriptor volnis.* Hoc quidem, inquit, lamentabile excidium provenit anno ab Incarnatione Domini nongenteſimo trigeſimo octavo, die dominica horâ ſextâ XII Kalendas Septembris, Ghiſleberto duce adverſus Ottonem regem Saxonum causâ regni concertante. *At cùm anno* 938 *dies* XXI *Auguſti Dominica non fuerit, non* XII, *ſed* XIV *Kal. Septembris notâſſe anonymum reor; tum quòd facilius hujuſmodi error committi potuit, mutatâ cifrâ* V *in unitatem, quàm annus* 936, *quo dies* XII *Kal. Septembris Dominica fuit, mutari in annum* 938. *Et ſanè quod de Giſleberti cum Ottone, Henrici Aucupis filio, concertatione memorat, anno* 936 *minùs congruit: nam Giſlebertus anno* 939 *Rheni undis ſubmerſus periit: nec movere arma adverſus Ottonem cœpit ante*

C *annum* 938. *Frodoardus in Chronico ad annum* 939 *apud Bouquetum tom.* 8 *Scriptorum rerum Gallicarum de Giſleberti Geſtis ad hunc modum loquitur:* Lotharienſes Othonem ſuum regem deſerunt, & ad Ludovicum regem veniunt, qui eos recipere diſtulit..... Lotharienſes iterum veniunt ad regem Ludovicum: & proceres ipſius regni, Giſlebertus ſcilicet dux & Otho, Itaac atque Theodoricus comites eidem ſe regi committunt..... Otho rex, Rheno tranſmiſſo, regnum Lotharienſe... devaſtat..... Giſlebertus dux Lotharienſium trans Rhenum profectus prædatum, Saxonibus ſe, dum revertitur, inſequentibus, in Rhenum fertur deſiluiſſe cum equo: ibique vi enecatus undarum poſtea reperiri non potuit, ut fertur. *Sigibertus, licet Henricum anno* 937 *obiiſſe, perperam ſtatuat, ad annum tamen* 938 *ita ſcribit:* Contra Othonem (*poſtea*) imperatorem rebellant Everardus, comes palatii, & Giſlebertus dux Lotharingiæ. *Quæ autem Frodoardus aliique Scriptores Giſleberti Geſta in unum eumdemque annum* 939 *congerunt, anno* 938 *facile potuerunt ſumpſiſſe initium: unde hic annum* 938 *retinendum probabilius autumo. Sed, inquies, jam inde ab anno* 937 *S. Gerardus Bavoniani monaſterii curam* D *ſuſceperat, qui tamen Dada mulieris ſanationi, inſtanti feſtivitate S. Giſleni facta, præſens adfuiſſe ab anonymo dicitur. Eſto: verùm nihil obeſt, quo minùs, Bavoniano monaſterio tantiſper relicto, Gandâ Cellas reviſerit, recenti cladi medelam & monachis ſuis, quod poſſet, ſolatium allaturus. Cæterùm in tam gravi caſu, ut ait anonymus Miraculorum ſcriptor num.* 9, *id Giſlenopolitanis cœnobitis ſolatio fuit, quòd S. Giſleni aliorumque Sanctorum reliquiis flamma pepercit.*

cujus aliquot miracula hic attinguntur.

67 *Hallenus anonymum Miraculorum S. Gerardi ſcriptorem æqualem ducem ſecuti ſumus: ſed cùm nos hîc ille, vel certè Giſlenianum apographum deſerat, quæ deinceps dicenda ſunt, ſeu ex Raynero, ſeu aliunde cogimur mutuare. Miracula quidem nonnulla, S. Giſleni meritis patrata, quamvis ab anonymo relata, non attigimus: verùm hæc in noſtris ad anonymi hujus lucubrationem Annotatis, quoad fieri poterit, illuſtrabimus. Porrò relatis ab anonymo* S. Giſleni *Miraculis tria ſubjunguntur apud Rainerum, de quorum* 1 & 3 § *ſeq. agemus: ſecundum, quod* confirmant nonnulli, *inquit Rainerus,* ſe vidiſſe, E qui adhuc ſuperſunt humanis rebus, *obiter attigiſſe ſufficiet. Ita autem habet. Dominicus quidam ex villa,* ubi veneratur pignora S. Salvii (*nunc Ordinis Benedictini illic prioratus eſt prope Valentianas, dictaque olim fuit* Brevitica, *vulgò* Bruvaige) *viſu privatus, hujus recuperandi causâ, pronè monitus in ſomnis fuerat, Cellenſe monaſterium* S. Giſleni *opem imploraturus acceſſit, acceptaque ab Hunoldo aditno ex puteo* S. Giſleni *aquâ, lotiſque eâ oculis, ad ſuos optato denatus lumine rediit.*

§ VI Sancti reliquiæ ſæpius tranſlatæ, ejuſque nomini erectum ſodalitium.

Sancti reliquiæ

POſtquam *divini Numinis providentiâ factum* F *eſt, ut humi defoſſæ* S. Giſleni *reliquiæ ſeculo* X *detegerentur, ac publicæ venerationi exponerentur, longè latèque illius fama increbuit, & ſæpenumero ſacra illius oſſa de loco in locum tranſlata, aut variis de cauſis circumvecta fuerunt. Contigiſſe id etiam ſeculo* IX *Jacobus Guiſius vol.* 2 *Annalium Hannoniæ fol.* 68 *refert Ragineri ſeu Raineri hujus nominis I, tempore, quem ſub annum* 881, *cum timeret, ne in Hannoniam arma Normanni converterent,* S. Giſleni *reliquias ingenti incolarum agmine ſtipatum, ac nudis pedibus incedentem Montes Hannoniæ tranſtuliſſe, affirmat. Verùm tranſlationis hujus nec apud anonymos hallenus laudatos, nec apud Rainerum ullum veſtigium exſtat; neque (de* S. Giſleni *reliquiis loquor) ea locum habuiſſe videtur: nam anonymo, S. Gerardi diſcipulo, teſte, annum inter* 925 & 929, *uti num.* 61 *dictum eſt, eodem loco, quo circa annum* 818 *Haligarii, Cameracenſis epiſcopi & Elefantis abbatis Cellenſis ætate mandata terræ fuerant, reperta fuêre* S. Giſleni *oſſa, & quidem cùm alta hominum mentes loci, quo jacerent, atque ipſos hujus miniſtros occupabat oblivio, qua, ſi imminentibus Hannoniæ ſub ſeculi proximè ſuperioris finem Normannis, tranſlatio iſthæc contigiſſet, & pacatioribus dein temporibus relata fuiſſent in Cellenſe*

Digitized by Google

A *Cellenſe monaſterium* S. Giſleni *exuvia, locum habitura fuiſſe, interjecto inter illarum in priſtinum locum relationem inventionemque tantillo temporis ſpatio, non videtur.*

ad Grandem-locum ſub x ſec. finem

69 *Certior ea tranſlatio eſt, quæ ſub Simone Cellenſi abbate, ac proin ſub finem ſeculi* x, *aut ſequentis initium contigit: hanc ex Rainero ſeculo* 2 *Benedictino pag.* 799 *inſeruit Mabillonius, ubi hæc ferè legas: exorta Arnulfi & Raineri comitum tempore Montenſes inter & Hornutenſes ſimultas jam eò proruperat, ut ne à mutuis quidem cædibus abſtinerent: obviàm huic malo iturî Rainerus, Hannonia comes & Simon Cellenſis abbas utroſque in campum quemdam*, grandem locum *dictum, ac prope Quaregnonem, ut ferunt, ſitum convocant, ut coram* SS. Giſleni *& Waldetrudis reliquiis pacem inirent: paruerunt utrique, ſed animo minùs ſincero Montenſes; vindicta enim avidiores arma, quibus ex improviſo Hornutenſes aggrederentur, inter arbuſta abſconderant. Serpebat interim rumor, Simonem Balduino comiti* S. Giſleni *vendidiſſe reliquias. At enim Simon, cùm utrinque ad ſacras reliquias ventum eſt, ut impactam ſibi calumniam refelleret, hujuſmodi oratione eſt uſus:*

B O Domine, cujus viſus dominatur in mente, ſi verè ſcitur à te integrum corpus noſtri patroni, clarifica hoc ante conſpectum dubitantium indicio virtutis tuæ. Quam orationem, *inquit Rainerus*, ſecutus eſt tantus fragor tonitrui & nebulæ atque commoti deſuper aëris, inſuper & pallium excuſſum eſt, quod tegebat ſecretum digni confeſſoris.....Quâ viſâ causâ, qui inſidiantia arma attulerant, compuncti, nec non & cuncti alii proſtrati, communi voto conclamant, ſub pacis ſponſione obſervandum auxilium S. Giſleni: multiſque muneribus eum ditantes cum gaudio retulerunt ad propriam Cellam repedantes.

aut ſequentis initium:

70 *Refert hæc Ægidius Bouſſu in Hiſtoria Montenſi pag.* 34, *inter annum* 985 *&* 1002, *quo poſtremo defunctum ait Rainerum, Hannoniæ comitem, hujus nominis III. Vinchantius ad annum* 985 *id factum narrat: ſed ſerius contigiſſe videtur. Cùm enim Simonem de venditis Balduino comiti* S. Giſleni *reliquiis tum temporis accuſârint aliqui, atque ex hoc capite odium illi conciliare conati videantur; Balduinus autem hic memoratus haud alius fuerit, quàm Balduinus IV, cognomento* Barbatus, *Arnulfi II ſub annum* 989 *defuncti, filius; non ante hunc annum, quæ numero ſuperiore relata ſunt, contigiſſe videntur; immò eo potiùs tempore, quo jam ſimultas aliqua inter Balduinum IV & Arnulfum, Cameracenſem & Valentianenſem comitem interceſſerat. Id autem tempus Baldericus lib.* 1 *Chronici ſui* C *uberiùmque manifeſtat ſequentibus verbis:* Interea verò obortis ſimultatibus inter comites, Balduinum videlicet Flandrenſem, atque Arnulfum Valentianenſem, aſperrima exercvit diſcordia, quæ uſque ad bellum procedens quietem hujus civitatis (*Cameracenſis*) plerumque interpolavit. Nam quia Erluinus epiſcopus (*Cameracenſis*) utpote cum communis deditionis ſub imperatore conſocio familiaritatem habebat, Balduinus (*qui Gallis favebat*) civitati huic multas incommoditates irrogabat. Graviùs etiam furori incubuit, ubi mortem imperatoris tertii Ottonis, *anno* 1002 *defuncti*, audierit. *Tum narratis Ottonis obitu & Henrici II electione, ita pergit:* Ipſe verò Balduinus interim multa ma-

nu collecta Valentianenſe caſtrum obſedit, atque Arnulfo, quia longè numero erat inferior, expulſo, vendicare præſumpſit. *Malim itaque Hornutenſium Montenſiumque rixis, de quibus num. ſuperiore, anno circiter* 1000, *quàm* 985 *adſcribere.*

AUCTORE J. B.

ſec. verò XI *ad caſtrum Cameracenſii & Cameracum.*

71 *Seculo* XI *Gerardus I, Cameracenſis epiſcopus, in Caſtello Cameracenſi quinto ab urbe Cameracenſi miliari S. Andreæ oratorium, teſte Balderico lib.* 3 *cap.* 49, *à fundamento conſtruxit, quod modò Benedictinum cœnobium eſt. Quo anno id dedicatum fuerit, inter Scriptores, quos vidi, non convenit: plures tamen id anno* 1025 *die* XXII *Septembris contigiſſe affirmant. Ut ut ſit, ad augendam dictæ ſolennitatis pompam eò delatas fuiſſe* S. Giſleni *reliquias ex Colvenerio diſco, qui hac de re in ſuis ad dictum Balderici textum Annotatis ita ſcribit:* Catalogus Gallicus Ms. & Gazeus (*S. Andreæ monaſterium*) dedicatum fuiſſe ſcribunt anno MXXV. Addit idem Catalogus ad illius dedicationis ſolemnitatem de mandato Gerardi allata fuiſſe Sanctorum corpora Gaugerici, Autberti, Acharii, Salvii, Ragenfredis, Waſnulfi, Giſleni & Humberti. *Id quoque aſſerit auctor, qui ſeculo* XVII *Hiſtoriam Miraculorum* S. Giſleni *Gallico ſermone conſcripſit,* E *cui religioni fuit, ne quidquam ſine documentis aſſereret. Is porrò* S. Giſleni *reliquias Cameracum pariter fuiſſe delatas ait, cùm Cameracenſem cathedralem, quam exſtruxerat, eccleſiam perquàm ſolenni ritu idem Gerardus anno* 1030, *ut Baldericus lib.* 3 *cap.* 49 *ſcribit,* XV *Kalendas Novembris dedicavit.*

ad Conradum imperatorem

72 *Quinquennio poſt altera reliquiarum* S. Giſleni *tranſlatio contigit, quam apud Mabillonium ſeculo* 2 *Bened. pagg.* 799 *& ſeq. Rainerus, res ſua ætate geſtas referens, his verbis tradit:* Neceſſitate compulſus Domnus abbas Heribrandus cum ſuis fratribus anno ab Incarnatione Domini MXXXV non valentes ferre vaſtationem ſui loci cum corpore beati Giſleni viſi ſunt adiiſſe clementiam imperatoris Conradi (*hujus nominis II, cognomento* Salici) lacrimabiliter ſe reclamantes de vaſtatione ſui loci & de indigentia ſui cœnobii: à quo benigniſſimè conſolati & munificentiis regiis dotati.....ad notum ſibi cœnobium ſunt reverſi. *Quid cauſæ fuerit, cur Cellenſes monachi ad Conradum confugere neceſſum habuerint, ex Balderico lib.* 3 F *cap.* 21 *uberiùs intelliges:* Poſt obitum verò, *inquit*, abbatis (*Cellenſis*) Wenrici duos abbates (*Guidonem & Hilfridum*) alterum poſt alterum comes Raineros ſubſtituit: hoc ſiquidem modo abbatiam vindicare præſumens. Quod quia nefas eſſet, Domnus epiſcopus (*Cameracenſis Gerardus I*) ſua auctoritate rejecit, cùm, ut ſuprà diximus, abbatiam quamlibet nullus præter imperatorem aut epiſcopum debeat commendare. Poſtea verò imperator, quem voluit Herbrandum ſcilicet, qui nunc eſt, monente Domno epiſcopo, ut dignum eſt, ſublimavit. Hic etiam multa mala perpeſſus eſt à comite Rainero, *ſeu Raginerio hujus nominis IV. Ceterùm non inuſitatum erat, ut Sanctorum reliquiæ principibus ſiſterentur à clericis & monachis, ſi quam paſſi erant calamitatem aut injuriam. Sic clerus Trajectenſis anno* 944 *S. Servatii reliquias Duisburgum ad Ottonem I*, ob multimodas ſibi ab Immone comite illatas injurias *detuliſſe legunturin Appendice Reginonis.*

73 *Non ſine prodigio id iter inſtitutum fuit.*

Digitized by Google

AUCTORE J. B. *Thorenſoque cœnobium,*

Cum enim, ut ſcriptor mox laudatus ait, Giſlenopolim rediens, Viſatium (inter Leodium Trajectumque ſitum eſt hoc oppidum) pervenisſet, eccleſiæ ingreſſu ab ædituo, obſeratis foribus, prohibitus tantiſper fuit, dum hinc aliò abire cum S. Giſleni reliquiis meditanti eccleſia valvæ ſponte patuerunt. Cæca item hic puella, ad S. Giſleni reliquias accurrens, oculorum uſum recepit. Diverſit etiam eo itinere Heribrandus ad Thorenſes moniales, benignéque ab his exceptus in grati animi pignus loci abbatiſſæ S. Giſleni Vitam (verosimillimè ab anonymo ſcriptam) dono dedit, quæ anno poſtero mulieri, è partu periclitanti, abbatiſſæ juſſu admota, ſalutem attulit: ex quo autem S. Giſleni Vitam Thorenſes virgines acceperunt, natalem Sancti diem ſuo in monaſterio quotannis celebrandum decreverunt. Abbatiſſæ nomen Gerberga fuit, quæ Benedictæ, B. Aniſfridi comitis Hueniſis & Hirſuindis filiæ, fortè ſucceſſerit: ejus certè nomen abbatiſſarum Thorenſium catalogo, initio ſui valde mutilo, addendum videtur. Situm porro eſt hoc cœnobium prope Maſacum in diœceſi Leodienſi, at primùm Benedictini inſtituti fuit, ſed in nobilium canonicarum, quod hodieque floret, collegium deinde converſum. De B. Aniſfrido ſeu Aufrido in Opere noſtro ad diem III Maii plura reperies.

B

ac iterum Cameracum & ad Haſnonienſe

74 *Cameracum demùm S. Giſleni reliquiæ anno* 1064 *delatæ fuerunt, cum S. Lietbertus baſilicam S. Sepulchri, quod Benedictinum in illa civitate cœnobium eſt, dedicavit, uti videre eſt in Catalogo Sanctorum, quorum reliquiæ ea occaſione illuc delatæ fuerunt, tom. 4 Junii pag.* 601 *S. Lietberti Vitæ ſubnexo. Sexennio pòſt ad Haſnonienſe tribus à Valencenis leucis ad Scarpum monaſterium delatæ fuerunt, cùm hujus monaſterii eccleſiam, poſt monachos Benedictinos canonicis in eo ſubſtitutos, ſolenni admodum ritu & pompa Balduinus IV Flandriæ & Hannoniæ comes dedicari voluit. Adfuêre ſolennitati huic Lietbertus Cameracenſis, Ratbodo Noviomagenſis, & Rainerus Aurelianenſis epiſcopi: abbates verò quindecim, hoſque inter Fulcardus Cellenſis. Solennitatem auxerunt tranſlatæ illuc plurimorum Sanctorum è vicinis locis reliquiæ, quas Tomellus monachus, qui Baldnino à ſecretis fuit, cap.* 17 *Hiſtoriæ Haſnonienſis cœnobii apud Martene tom.* 3 *Anecdotorum enumerat; loco autem decimo* S. Giſleni *reliquias recenſet. Acta eſt, inquit Tomellus*, hæc dedicatio in honore Apoſtolorum Petri & Pauli tertio Nonas Junii *(non Martii, ut Locrius; aut Julii, ut Miræus in Chronicis ſcribunt)* anno ab Incarnatione Domini MLXX, Alexandro Papa ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſidente, regnante Henrico Lotharingiæ, Philippo Franciæ regibus.

C

& Melbodienſe cœnobia tranſlata, novæ item theca inclusa fuerunt;

75 *Ex haſtenus dictis, quàm celeber* S. Giſlenus *ſeculo* XI *fuerit, intelligi ſatis ſuperque poteſt; neque hujus rei deſunt ſeculi* XII *documenta. Hoc enim ſeculo ad annum ſexageſimum primum provecto inſignis reliquiarum S. Aldegundis tranſlatio facta eſt, quam Adrianus, S. Gangerici decanus, & Melbodienſis Præpoſitus (vide Opus noſtrum ad diem* XXX *Januarii pag.* 1051 *& ſeq.) rei geſtæ teſtis oculatus deſcripſit, ubi de allatis Melbodium* S. Giſleni *reliquiis ita loquitur:* Allata ſunt & corpora ſanctorum Giſleni & Waldetrudis cum magno comitatu virorum ac mulierum. *Rei geſtæ annum* 1161 *his verbis determinat:* Actum Malbodio anno incarnati Verbi MCLXI Indictione IX &c. *diem verò fuiſſe ait* VIII Idus Junii, *ſeu ejuſdem menſis diem* VI, *S. Norberto nunc ſacrum, qui eo anno in* III *hebdomadæ feriam incidit. Altera item reliquiarum* S. Giſleni *tranſlatio, ſeu è veteri in novum accentioremque capſam repoſito facta eſt anno, ejuſdem ſeculi octogeſimo Calendis Junii; de qua Excerpta noſtra ex Giſlenianis monumentis ita habent:* Anno Domini MCLXXX Cal. Junii facta eſt tranſlatio corporis S. Giſleni, S. Sulpitii & beatæ Leocadiæ virginis & martyris à Domino Rogero epiſcopo Cameracenſi curâ domni Lamberti abbatis Cellenſis; *cujus præterea mentionem faciunt Molanus in Additionibus ad Uſuardum, Canisius, Sanſſajus, Wion, Dorganius, Gallia Chriſtiana antiq. Scriptores tom.* 3 *pag.* 16 *Inſtrum. ex litteris Henrici de Bergis Cameracenſis epiſcopi, & Philippus Braſſeur in Aquila Giſleniana ex ipſiſmet Rogeri epiſcopi Litteris. Raiſſius Belgica Chriſtiana pag.* 130 *& ſeq. alium viſitationis, in* S. Giſleni *theca repertum, & his verbis conceptum exhibet:* Anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo octuageſimo concurrente ſecunda, epacta vigeſima ſecunda, Indictione tertiâ decimâ, lunâ quartâ, die Dominica vigeſima Kalend. Junii tranſlatum eſt in ſcrinii hujus conclavi corpus Chriſti ſacerdotis Giſleni à Domino Rogero Cameracenſis ſedis epiſcopo, reſidente Alexandro Papa in ſede Apoſtolica, nec non regente Frederico Romani populi jura, Lamberto quoque abbate regulariter annuente, cum ſibi ſubditorum caterva.

D

E

ac dein à Cameracenſibus

76 *Seculo* XIII, *cùm Hannonia comitiſſa Joanna Giſlenianas poſſeſſiones per ſuos occupâſſet, loco ſuo* S. Giſleni *mota ſuerunt reliquiæ, hominique, ut fieri etiam alias ſolvit, depoſita, dum anno ejuſdem ſec.* 38 *(ſecundùm alios* 36*) in priſtinum locum fuêre relatæ ac publicæ denuo venerationi non ſine pompa expoſitæ: qua de re laudata mox Excerpta ſic habent:* Anno Domini MCCXXXVIII pridie Idus Auguſti comitiſſa Joanna Flandriæ & Hannoniæ & Godefridus epiſcopus Cameracenſis cum multa reverentia & pompa relevârunt corpus S. Guiſleni, quod ad terram poſitum fuerat, quia comitiſſa poſuerat manſores in curtibus abbatiæ. *Manſores dicuntur qui in aliquo loco manent. Giſleniana baſilica anno* 1151 *VIII Idus Maii incendio periit: quæ nunc exſtat à Lamberto condi cœpta eſt anno* 1183; *cui dein adjectum fuit* S. Giſleni *ſacellum, ſupra cujus altare in argentea capſa maximam reliquiarum* S. Giſleni *partem depoſuit Henricus de Bergis Cameracenſis epiſcopus anno* 1491 *die* XV *Januarii, ſeparato à reliquo corpore Sancti brachio.* Anno MCCCCLXXXXI, *inquiunt Gallia Chriſtiana antiqua Scriptores paulò antè laudati,* Henricus de Bergis Cameracenſis epiſcopus viſitavit reliquias S. Giſleni, quas integras (*reperit*) dempto uno brachio, quod deoſculandum quotidie peregrinis exhibetur, coram Joanne abbate S. Giſleni & plurimis vicinis abbatibus, eaſque tranſtulit in novum ſacellum: de quibus omnibus litteras dedit: ex quibus diſcimus eaſdem olim fuiſſe viſitatas per Rogerum epiſcopum Cameracenſem anno MCLXXX. *Nullam hoc loci Scriptores illi D. Quintini Benoiſt* S. Giſleni *abbbatis mentionem faciunt: contrà Philippus Braſſeur in Aquila Giſleniana eadem referens ſolius Quintini meminit: verùm laudati Gallia Chriſtiane Scriptores in abbatum Giſlenianorum ſerie docent, Joanni conſortem fuiſſe Quintinum, illoque ſuperſtite, totum abbatiæ onus ſuſtinuiſſe, ita ut utriuſque tempore res acciderit: præcipuas tamen*

F

A *men hoc in negotio partes agente Quintino, de quo ita Excerpta noſtra* : Ejus tempore viſitatæ ſunt reliquiæ B. Ghuiſleni ab Henrico à Bergis epiſcopo Cameracenſi & tranſlatæ à ſummo altari, quod ſitum eſt in choro eccleſiæ, in ſacellum quod ædificatum erat à ſe in parte anteriori in honorem ejuſdem Chriſti confeſſoris.

præfatibus 77 *Acta viſitationis hujus apud Raiſſium pag.* 170 *& ſeq. Belgica Chriſtiana ſic habent* : Anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo primo, Indictione decima, menſis Januarii die decima quinta, videlicet Dominica poſt Octavas Regum, ſedente Innocentio Papa VIII, Frederico imperatore, ac filio ejus Maximiliano Romanorum rege, ejuſque filio Philippo archi-duci Auſtriæ, Burgundiæ, Brabantiæ &c. Nos Henricus de Bergis, epiſcopus Cameracenſis, viſitavimus reliquias ſancti Giſleni Chriſti confeſſoris, quas, dempto uno brachio, quod deoſculandum quotidie peregrinis exhibetur, integras reperimus; convocatis Quintino hujus monaſterii abbate, Joanne ejus prædeceſſore, Petro abbate de Crispinio, Joanne abbate S. Dionyſii in Broqueroya, Guilielmo abbate de Cambrone, & Joanne ſancti Joannis
B Valencenis abbate; ut ejuſdem Chriſti Confeſſoris memoria & reverentia celebrior haberetur, eadem die dedicavimus capellam novam in honorem ejuſdem ſancti Giſleni contiguam eccleſiæ & in eam præfatas reliquias tranſtulimus: ipſamque eccleſiam cum ambitu clauſtri conciliavimus ac feſta Dedicationis vetuſtate jam abolita annis ſingulis deinceps eadem die, ſcilicet proximâ Dominicâ poſt Octavas Regum celebranda de novo cum indulgentiis inſtituimus. Fuerant autem præfatæ reliquiæ per Rogerum præſulem Cameracenſem viſitatæ anno Domini MCLXXX. Quæ ſingula nos Henricus epiſcop. Cameracen. ſigilli noſtri appenſione atteſtamur præſentibus hujuſmodi actibus viſitationis, dedicationis, & reconciliationis, Priore & conventu ejuſdem monaſterii S. Giſleni, ac magiſtro Ægidio Bricart, & Joanne Daubuille notariis Apoſtolicis, populi copioſa multitudine.

ſubinde viſitata, 78 S. Giſleni *brachium, quod fidelium veneration i ſeorſum expoſitum ſupra vidimus, anno* 1581, *quo Tornacenſes hæretici Giſlenopolim die Nativitatis B. Mariæ invaſerunt ac diripuerunt, deperditum, recuperare haud potuerunt*
C *Giſleniani cœnobitæ. At anno* 1586, *ut ſcribit Philippus Braſſeur in Aquila Giſleniana pag.* 70, *anno autem* 1588, *ut habent excerpta, poſt viſitatas à Ludovico de Berlaymont, Cameracenſi archiepiſcopo, abbatiæ Cellenſis reliquias, alterum* S. Giſleni *brachium amiſſi loco fidelium veneration i expoſitum fuit. Acta Viſitationis hujus laudat Philippus Braſſeur, eorumque principium ait his verbis conceptum* : Sedente Sixto Papa Quinto. *Sed quoniam hæc ad manum non habeo, verba, quibus, qua modò dicta ſunt, in Excerptis noſtris referuntur, hic ſiſto. Sic habent* : Poſt dicti Hieronymi (*Lietari*) abbatis deceſſum anno MDLXXXVIII ejuſdem anni menſe Novembri, menſis die x viſitatæ ſunt reliquiæ monaſterii S. Giſleni à reverendiſſimo & illuſtriſſimo domino Ludovico à Berlaymont archiepiſcopo Cameracenſi præſentibus venerabilibus viris R. D. Joanne du Maiſni abbate Criſpinienſi, Valeriano du Flos, canonico Cameracenſi, & domno Joanne Hazart Priore totoque conventu ejuſdem loci. Tunc à corpore beati Guiſleni de ejuſdem illuſtriſſimi domini conſilio, totius conventûs fratrum aſſenſu ſeparatum eſt ſecundum ejus brachium, quod in perditi locum repoſitum modò peregrinis oſculandum datur. *Hieronymus Lietart ſecundùm Gallia Chriſtiana antiſtes ſcriptores Giſlenianas inſulas unà cum vita deſernit anno* 1586 *die* III *Septembris. Cùm autem viſitatio prædicta eodem anno, quo hic obiit, peracta dicatur, ſtandum hîc Philippo Braſſeur, qui eam è viſitationis ejuſdem Actis, quæ laudat, dicto anno* 1586 *illigat.*

AUCTORE J. B.

& ſec. XVI Monſtrelus relata Giſlenopolim, 79 *Illata Cellenſi baſilicæ ab hæreticis damna Amandus d'Anvin reparavit; eumque imitatus Gaſpar Bouſſu binas ex argento artificioſè admodùm elaborato capſas, quarum alteri* S. Giſleni *caput, alteri reſiduum ejus corpus includerentur, conſtrui juſſit: in hanc Franciſcus Vanderburchius* S. Giſleni *plerasque reliquias anno* 1626 *die S. Luca, in alteram verò caput* S. Giſleni *anno* 1628 *die S. Joanni Evangeliſtæ ſacro Jacobus Ghelmeur Criſpinii, inter Montes, Valencenas & Giſlenopolim ſiti, abbas ſolenni ritu imulerunt; uti apud Gallia Chriſtiana antiſtes ſcriptores tom.* 3 *in Serie abbatum Giſlenianorum, & apud Philippum Braſſeur videre eſt. Denique ſeculo* XVII *belli fax longè latèque diffuſa, certantibus inter ſe Gallis & Hiſpanis, in Hannoniam quoque illata fuit, quo tempore* SS. Giſleni, *Waldetrudis & Aldegundis reliquiæ in collegiata nobilium dominarum eccleſia adverſus belli calamitates veneration i expoſita fuerunt. Sed anno* 1647, *cùm belli moles, recepto à Leopoldo archiduce, Belgii gubernatore, Landreſio, aliò tranſlata videretur,* S. Giſleni *reliquiæ conſilio curaſque D. Auguſtini Crulay abbatis maximâ pompâ ad ſedem propriam remeârunt die* III *Octobris ſeu Dominica* S. Giſleni *feſtum præcedente, ut noſtra ex Ms. Giſleniano Excerpta latiùs exponunt. Ex his ſatis liquidò conſtat, quàm celebris à multis retro ſeculis* S. Giſleni *cultus fuerit; imò tantam fuiſſe aliquando perhibent hominum die ejus feſto ad ejus reliquias concurrentium multitudinem, ut hinc neque viciniores pagi, neque Giſlenopolis ipſa capiendæ ſufficerent.*

ubi & ſub nomine ejus ſodalitium fuit eretum. 80 *Neque alia deſunt cultûs ejus ſacri documenta inſignia: honori ſibi duxerunt præcipua in Hannonia nobilitatis familia, ſi ſe* S. Giſleno *ad princeps ejuſdem altare ultro offerrent. Quin & ea lege ſervos libertate donabant, ut quotannis die* S. Giſleno *ſacro, ac denuo, cùm matrimonium irent, tributi aliquid ſolverent; cùm verò vitâ cederent, res, quam è mobilibus relinquebant optimam, Cellenſis cœnobii fieret: ſed eorum, qui* S. Giſleni *obſequio eo ſe pacto & ſponte devovebant, dein mutata conditio eſt, coalumnumque primùm quidem in ſodalitium aliquod, quod* Charitatis *appellatum fuit, & anno* 1120, *Burchardi Cameracenſis epiſcopi, ac anno* 1123 *Calixti II ſummi Pontificis auctoritate confirmatum. Dictum deinde* S. Giſleni *fuit, cui præter principes viros complures adſcribi voluit cum conjuge ſua & Infante Philippus IV Hiſpaniæ rex, ampleſque faveres Urbanus VIII anno* 1625 *conceſſit, uti ejus ea de re Bullam, quam, Gallicè tranſlatam, Vita* S. Giſleni *D. Hieronymus Marlier Giſlenianus abbas ſubjunxit, conſulenti patebit. Ejus denique feſtum velut Patroni ſui ſolenni ritu colere conſueverunt Academiæ Lovanienſis alumni, Lilienſes dicti, ut Notitia noſtra Giſleniana teſtantur.*

A. Anonymo.

VITA S. GISLENI CONFESSORIS,

Auctore anonymo *a*,

Ex Mabillonio Sec. 2 Benedictino pag. 790 & seqq.

PROLOGUS.

Auctor S. Spiritum invocat.

OPportunum nobis, Fratres carissimi, ac valde commodum reor, de sanctorum exemplis Patrum aliqua, licet imperito sermone, vestris auribus tradere. Sed memor imperitiæ meæ, vereor aggredi opus, quod, Sancto agente Spiritu, S. explevit Hieronymus *b*. Licet sim indignus tanto operi, credibiliter tamen sciendum est, Dominum dixisse homini recta cogitanti & agenti: "Aperi os tuum, & ego ad„implebo illud *c*.„ Sanctum ergò Spiritum, qui in cordibus mansit electorum, suppliciter exoro, atque illius spiramen tota mentis intentione invoco, ut sicut bruti animalis sensum inspiravit ad loquendum *d*, ita mei concavitatem palati suavitate dulcisoni sermonis repleat, quò valeam corda audientium intenta reddere & ad laudandum Dominum multimoda voce, ut perstrepent * mecum indesinenter admonere. Sed quid ego tantillus misellus? Quid pœne elinguis de Dei dignè possum explicare amicis, qui præceptis obedientes Dominicis Christi vestigia indefessi sunt secuti animi votis? Dignum namque & justum est, ut, de quo fari gestio, cœpta vobis pandat oratio.

*perstrepant

ANNOTATA.

a *Scripsit sub finem seculi* IX *vel seq. initium. Fortè monachus Cellensis fuit, qui, cum monasterii sui ruinam videret*, S. Gisleni *memoria hac sua lucubratione prospectum voluerit. Vide litt.* II *in Annotatis ad Caput* 2.

b *De Vitis Sanctorum à S. Hieronymo exaratis consule Miræum part.* 1 *de Scriptoribus Ecclesiasticis pag.* 37.

c *Psalmo* 80, ℣. 11. Dilata os tuum & implebo illud.

d *Videtur auctor alludere ad id, quod Numm. cap.* 22, ℣. 28 *& seqq. legitur*: Aperuitque Dominus os asinæ *&c.*

CAPUT I.

S. Gisenus à Gracia Romam, inde in Belgium venit, & Ursidongi monasterium condit.

Sanctus sprevit splendorem natalium, monachus a

VEnerandus igitur sacerdos Gislenus in gente Attica inclytis juxta sæculi gloriam parentibus, Christiana nobilitate nitentibus, extitit oriundus *a*: quorum popularem pompam bonæ indolis Puer floccipendens, Christi autem egestate gaudens, nobili mente quærebat, qualiter superno Regi placeret. Traditus ergò liberalium artium pædagogis ac imbutus pleniter his, studuit philosophiæ pòst apud Athenas, nobilissimam Græcorum urbem, quæ cunctis nationum linguis tribuit totius flores eloquentiæ *b*. Hoc itaque seculari studio affatim edoctus, nihilque in hoc veræ Divinitatis perpendens, unde tenebras ignorantiæ expellere posset, semet educandum tradidit sacræ Scripturæ magistris. His ergò auspiciis à puero in robur virile sublimatus, dignum duxit haud fore satis Deo gratum, si se spontanea cordis voluntate in Omnipotentis obsequio constringeret, æquius esse subdi majorem institutis. Enimverò cœnobium intrans, regulariter S. Basilii normam servavit fortiter. Ubi ut apes prudens in mentis intimæ concha divertarum virtutum addidit mella, majoribus cum minoribus humilitatis & obedientiæ ingentis tribuens exempla. Plenus quippe virtutum charismate quibat cum Psalmista dicere: "Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, „Domine, super mel & favum ori meo *c*.„

c ut presbyter factus, Romam adit, inde Gallias jussu divino petens, oratorium condere incipit.

3 Justitiæ ergò nectare venerabilis Gislenus ad Ordines ecclesiasticos est promotus. Sacerdos itaque jam factus, amor Dei Sanctorumque cordi ejus accessit inedicibilis, mente revolvens, qualiter priorum justorum instrueretur exemplis. Talia siquidem deliberans corde simplici, recordatus est sanctissimum Christi martyrem Dionysium olim Athenis egressum Romam adiisse negotio visendorum principum Apostolorum Petri & Pauli, qui jam martyrisati cælos ascenderant. Istius Dei testis animatus exemplo *d* & abbatis monasterii & omnium fratrum hortatu benigno egressus è loco petiit Romam precum gratiâ: ubi etiam in Dei precibus ac Sanctorum locis diutissimè immoratus, voce divina admonetur, quò intra Gallias veniens pagum quæreret Haynau, & in eo oratorium ædificaret in honorem Petri & Pauli, ac Deo ibidem serviens vitæ suæ metam præstolaretur. Tali itaque visione gestiens aggreditur iter, Galliarum petens provinciam, non impar illi summo Patriarchæ, cui dictum est, veteri Scriptura testante: "Exi de terra tua & de cognatione tua, & „veni in terram, quam monstravero tibi *e*.„ Galliam verò Franciæ penetrans cum duobus discipulis Lamberto & Bellirio, lustratis passim urbibus & regionibus, pervenit tandem aliquando eximius Pater Gislenus pagum Haynau: cujus quoque vicis cœnobiisque ex asse conspectis audivit famâ diffusâ de B. præsule Amando multa & stupenda dicere. Proficiscens namque

ad

Digitized by Google

ad eum, ſimul colloquio ſe ſalutantes, denique de his, quæ Dei ſunt, loquentes, venerabilis præſes venerandum ſinit abire Giſlenum. Sic enim pervenit Dei antiſtes *f* Giſlenus ad locum, qui Caſtrilocus dicitur *g*: ubi ſiquidem locum eſſe æſtimans, qui ſibi divinitus fuerat dictus, cœpit totis viribus ſpinas ac tribulos & noxia quæque radicitus exſtirpare, cupiens ſibi cellulam conſtruere, quâ Deo ancillari poſſet.

f
g

eumque Dagobertus ut ſuam urbanis perſequens offendit Caſtrilocī;

4 Eadem tempeſtate totius regni Francorum monarchiam adminiſtrabat rex inclytus Dagobertus *h*, ſed tunc venationis causâ erat in pago Bracbant *i*. Quam ob rem quadam die hujus negotio peragrans ſolitudinem Hainæ fluvio contiguam, nanciſcentes ingentem moverunt canes urſam, quæ rapido curſu petiit locum, quo præfatus antiſtes Giſlenus ærumnoſo labori inſiſtebat, ſeque abdidit ſub Sancti veſtes, quæ de arbore pendebant: quam è veſtigio ſequentes canes, nequaquam audebant vel proximare ad eam. Venientes autem & venatores laſſabundi, perpendentes, quod non auderent canes propiùs accedere, ferè inſurrexerunt in Dei Servum, ejuſque diſcipulos verbis ac fuſtibus eos arguentes vocabant magos & maleficos, quorum incantatione ſtupefacti canes minimè auderent rapere belluam. Interea adveniens rex præfatus juſſit quieſcere ſuos, atque converſus ad Dei virum Giſlenum ait: Die nobis, quis es, & hi, qui tecum ſunt, cur noſtris canibus carminando nocuiſtis? Beatus verò Giſlenus taliter ei reſpondit intrepidus: Nos prorſus tuos non læſimus canes; fera, quam quæris, illo quieſcit in loco, ſi placet, rex, accipe eam, quia nullo modo indigemus ea, indigemus autem Dei miſericordiâ. Animadvertens rex in Viro cæleſtem virtutem, receſſit cum canibus, fera quieſcente ſub veſtium dependentium umbra.

h
i

ablatis verò ab urſa ejus oculis, præmittit aquila.

5 Sancto itaque Giſleno cum ſuis cœpto operi inſiſtente, ſurrexit urſa, apprehenſaque ſancti Viri ſportâ, in qua ejus myſterium *k* erat, quo utebatur in ſacris Miſſarum ſolemniis, pedetentim egrediebatur. Quod aſpiciens Vir beatus, vehementer ingemuit dicens: O Deus immenſæ pietatis, adeſto miſello, quod mihi ſervâſti per regna maligna repende. Talia dicens beatus Giſlenus arripuit iter cum ſuis poſt feram ſportam ore ferentem: & ecce, ei obviàm advolat aquila grandis præbens ſe ducem Sancto eunti poſt belluam, ſenſim autem volitantem ac ſubinde recreſpectantem, perpendit propter ſui cauſam cælitus adveniſſe: quam procul dubio ſequens uſque ad agros patentes, cùm aquila ſublimi ſe reddidiſſet aëri, repertos ſciſcitatur pecorum cuſtodes, an vidiſſent feram aliquid ferentem, & per condenſa ſaltûs abeuntem. Cui paſtores, ecce, inquiunt, ante te properat, portans quaſi quoddam veſtimentum ore. Hoc etiam Vir almus audito cucurrit poſt feram, reperitque eam in dumeto, quod tunc vocabatur URSIDONGUS, ideo ſic dictus, quòd ibi ſolita erat eadem urſa catulos fovere: modò verò nuncupatur CELLA nomine. Catuli verò tenentes delatam à matre ſportam, ore brachiiſque ludebant ex ea. Recepto ergò immaculato ſanctus Giſlenus indumento præcepit feræ cum fœtibus ex Dei verbo remotas redire in ſilvas continuò, nullique hominum pecudumve nocere ulteriùs in illo pago. Parens quippe fera Sancti verbo receſſit, nec ulli deinceps in iiſdem locis nocuit *l*. O nimiùm æquiores bel-

k

l

luis, qui non ſolùm Sanctorum, verùm etiam Omnipotentis ſpernunt, prò dolor, verba. Ecce Vir pius ac mitis jubet, crudelis & immitis fera paret: homo, propter quem facta ſunt omnia, attendens talia, ſubdè te Creatori, & omnis creatura obediet tibi. Poſtpoſitis illis ex ordine cuncta loquamur. A. ANONYMO.

Urſidongum venit, ibidemque oratorium exortus à S. Autberto evocatur:

6 Gaviſus enimverò excolendus Giſlenus de ſacro veſtitu ac loco ſibi à Deo deſtinato, acceptis ſecuribus ligonibuſque, cœpit cum prædictis ſuis paribus locum exſtirpare, dumos & vepres funditus evellere. Emundato autem ſolo de omnibus arboribus noxiis, ædificare primùm decrevit baſilicam in honore SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, uti divinitus fuerat imperatum ei. Erat namque iſte laudabilis Exſul totius peritiæ floribus comptus, pervigil in orationibus, hoſpitalitate præcipuus, frugalitate eximius, dapſilis pauperibus & omnium virtutum gratiâ ex aſſe decoratus. Unde, ſicut Apoſtolus ait, "Chriſti bonus odor ſumus *m*,, opinio ſanctitatis ejus per vulgus diffuſa, pervenit uſque ad ſedem almi præſulis Autberti *n*. Cui opinioni noluit mox ſanctus epiſcopus aſſentire, quia noverat ſcriptum eſſe: "Nolite omni ſpiritui ,,credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt *o*,, & illud: "Omnia probate, quod bonum eſt, ,,tenete *p*.,, Itaque præcone miſſo præſul Cameracenſium S. Autbertus mandavit, ut ad ſuæ auctoritatis ſuggeſtum ne differret quantociùs ire. Præcepto ſiquidem pontificali gratanter obtemperans, aggreſſus eſt proficiſci in urbem. Cùmque Phœbo terræ umbras petente, ad villam veniret, cui Racemus *q* nomen eſt, diu multumque quæſitum hominem invenit, qui ei tribuit hoſpitium.

m
n
o
p
q

à quo reducem miſeretur parturientem mortis periculo eripit,

7 Nocte quidem illic Sanctus quievit, manè verò diſceſſurum hoſpes rogavit dicens: Pater, prout perpendo, grata ſunt Deo opera, quæ agis: ideo tuæ humiliter ſupplico bonitati, qualiter poſt collationem cum epiſcopo ad me digneris reverti. Quod & agere S. Giſlenus non deſpexit. Perveniens etenim ad urbem Cameracum *r*, ſancto præſentatus eſt epiſcopo Autberto, quem ſic affatur epiſcopus inquiens: Dic nobis, frater, cujatis es, cujuſve dignitatis? Sanctus reſpondit Giſlenus: Græcus quidem ſum gente, Chriſtianus verò dignitate. Athenis nempe ortus & altus, Chriſti baptiſmate renatus: ita Romam adiens per Dei præceptum hanc perveni in patriam. In pago Haynau ſuper flumen Hainæ in loco, qui dicitur Urſidongus, operor manibus, ædificare geſtiens Deo oratorium in Apoſtolorum Petri & Pauli honore. Deſiderabam equidem tuam expetere ſanctitatem, petiturus licentiam agendi, quæ ſunt cœpta: ſed prævenit gratia tua, quæ me accerſivit. Intuitus autem almus epiſcopus Viri juſti ſermones, nihilque in eis reprehenſionis deprehendens, dilexit eum ac benedictum dimiſit abire, rogans, quod cœperat, Dei opus perageret, atque peractum cùm audiret, ſe ſpopondit benedicturum.

r

cœptumque opus perficit,

8 Regreſſus ergò rite colendus Giſlenus, venit ad ſuum fidelem hoſpitem in villam Racemum, ac ejus uxor valde ægrotans laborabat ob partum: quam ob rem religioſus hoſpes Virum ſanctum in alia fecit decenter manere domo. Uxoris præterea infirmitate gravius creſcente, feſtinat vir ociùs ad Sanctum perfuſo lacrymis vultu dicens: Serve Dei, meæ mulieri ſuccurre jam morituræ, neque dedigneris Dei pie-

Digitized by Google

A. Anonymo. pietatem orare pro extremum ſpiritum trahente. Cujus fletibus Dei Famulus miſertus, prophetica voce ait ei: Depone, homo, omnem mœſtitiam, quoniam reverſus domum tuam invenies ſoſpitem, puero nato, uxorem tuam. At vir licet mœſtus ſtatim rediens domum, ſumpſit de conjuge ſana duplex gaudium, ſicut viva voce audierat fari Chriſti Aluminum. Natum ſiquidem puerum ſanctus Gillenus de ſacro fonte ſuſcepit, atque vir ille pro tantis beneficiis per beatum Vatem ſibi collatis, quidquid ſui juris in villa Racemo fuit, almo Compatri ſuo tradidit ad opus SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, quibus oratorium agebat. Reverſus præterea Dei Teſtis Cellam *f* perfecit, quam inchoaverat, baſilicam.

f

epitulante Dagoberto. 9 Prædictus igitur rex Dagobertus *i* poſt multum tempus iter ducebat juxta Sancti Cellam: ſed quia propter paludes difficilis erat via euntibus ad illam, ſumptâ lymphâ ſanctificatâ, thuribulo cum thymiamate ſanctoque Evangelio properat Sanctus obviam regi, ſciens ſcriptum: "Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ B „propter Deum, ſive regi tamquam præcellen- „ti *n*.„ Adſpiciens verò rex Vatem ſanctum recognovit interrogans eum: Quid vis, Dei Dilecte? Ait illi Sanctus; Exſul & peregrinus ſum, domine mi rex, & has in partes de terra longinqua veni, hoc eſt, de Athenis, nobiliſſima Græcorum urbe, Dei utique juſſione: veſtram nunc obnixè depoſco caritatem, quò noſtro dignemini locello largiri de regia veſtra poſſeſſione, unde aliquid victûs habeant famulantes Deo in eo, queantque pro regis incolumitate æterno Chriſto imperatori ſupplicare jugiter. Poſtulationi itaque S. Giſleni rex aurem libenter accommodans, tradidit SS. Apoſtolis Petro & Paulo locellum prætatum, qui modò Cella vocitatur, & quidquid in circuitu ejus eſt ſilvarum, aquarum, aliarumque rerum eidem loco habilium, inſuper & villam Hornutum *x* cum ſuis omnibus appendiciis. Datis autem his *x* mente hilari legaliter, abiit rex viam ſuam gaudenter. Tali quoque regio ſplamine vir laudabilis Giſlenus alacrior redditus, gratias agens ei, qui cuncta benigno moderamine peragit.

ANNOTATA.

C

a *Origine tamen fortè Francus aut Belga. Vide Comment. prav. num.* 15.

b *De Athenienſium ſcholarum* S. Giſleni *ætate, conditione & ſitum conſule Comment. prav. num.* 16.

c *Pſal.* 18, ℣. 103.

d *Id non ex antiquis certiſque monumentis, ſed ſuis præjudiciis dudum ſcripſit anonymus noſter.*

e *Gen.* 12, ℣. 1, *& Act. cap.* 7, ℣. 3.

f *Hoc nomine etiam presbyteri vocati ſunt.*

g *Româ rectâ S. Amandum, Trajectenſem ea tempeſtate epiſcopum, adiiſſe videtur; inde verò Caſtelocum, nunc Montes Hannoniæ & hujus provinciæ caput; niſi fortè à S. Amando digreſſus, rectâ Urſidongum* (*nunc* Giſlenopolim) *contenderit. Vide Comment. prævium num.* 38.

h *Dagobertus jam pridem obierat ex plerorumque eruditorum ſententia.*

i *Belgii provincia eſt vicina Hannoniæ, Belgii item provincia.*

k *Videntur hic ſignificari veſtes ſacræ, quibus in Sacrificio Miſſæ utebatur.*

l *Quidquid hic de Dagoberto, urſa & aquila narratum eſt, fabulas olet: hæc anonymus, S. Gerardi diſcipulus, prudenter reticuit.*

m *Ad Corinthios* 2, *cap.* 2, ℣. 15.

n *Cameracenſis, in cujus diœceſi* S. Giſlenus *morabatur.*

o *Joan.* 1, *cap.* 3, ℣. 1.

p 1 *ad Theſſalonicenſes cap.* 5, ℣. 20.

q *Gallice* Reiſſin, *inter Giſlenopolim & opidum* Quenoy.

r *Belgii civitatem ad Scaldim fluvium, nunc archiepiſcopatu inſignem.*

s *Quæ priùs Urſidongus, quaſi* Luſtrum urſæ *dicta fuerat.*

t *Vide lit.* h *& num.* 42 *Comment. prævii.*

u 1 *Petri, cap.* 2, ℣. 13.

x *Vicum prope Giſlenopolim, de quo plura num.* 48 *Comm. prav.*

CAPUT II.

E

Oratorium SS. Petri & Pauli dedicari curat: S. Waldetrudem, ejuſque filias, & ſororem Aldegundem ad vitam monaſticam allicit, ac piè moritur.

Dedicari oratorium curat; & S. Waldetrudi

PEracto ſiquidem oratorio almus antiſtes Giſlenus ſuggeſſit dominis epiſcopis Autberto atque Amando, uti venientes pontificali auctoritate benedicerent illud. Quod & venerabiles epiſcopi egerunt venerabiliter cum ingenti populorum ambitione *a*. Tunc etiam temporis erat quidam nobilis vir, nomine Madelgarius, qui Vincentius pòſt dictus eſt, in palatio ſupradicti regis, cujus uxor erat conſanguinea regi, nomine Waldetrudis *b*. Quique Madelgarius, Deo inſpirante, Sanctorumque præfatorum præſulum admonitionibus compunctus, S. Autberti manibus tonſurâ capitis acceptâ in Altomonte *c* ſub S. Benedicti norma ſeſe humiliter recluſit, quamque feliciter finetenus ſervavit. Uxor verò ejus beata Walderrudis in ſæculari habitu degens, proles prædiaque ſibi à ſeniore collata nobiliter regebat. Enimverò ne tanti viri conjux ſæculi actibus illuderetur, divina voce ſacerdos Domini Giſlenus edocetur, quo eam inviſere dulci affatu animaret in bono, ut, mundi pompis abrenuntiatis, exemplum ſui ſequeretur jam cœlibis Domini. Abiens quippe Sanctus, hortatus eſt eam affatim caritoſa cœleſtique doctrina. Auditis ergo Chriſti famula Waldetrudis eximii patris Giſleni documentis, dixit nequaquam ſe velle degere in ſæculi gloria, ſed neſcire, ubi aut qualiter in Dei famulatum ſemet adſtringeret. Poſt hujuſmodi ſacras admonitiones vidit Dei ancilla Waldetrudis in viſu quaſi intraret eccleſiam, quæ eſt in villa Buxuto *d*, & S. Gaugericus epiſcopus *e* hilariter eam adſpiciens dabat ei calicem optimo plenum vino dicens: Age quod agis, placent enim Deo & mihi, quæ agis. Qua viſione acſi fervens in utre muſtum, ita Chriſti pediſſequa ſancti ſpiritûs gratiâ

a *b* *c* *d* *e*

Digitized by Google

A tiâ compuncta, cœpit in Dei fervere obſequia, dicens cœleſti Sponſo cum Pſalmographo : "Calix tuus inebrians quàm præclarus eſt *f*,, Quam etiam viſionem cùm quibuſdam ſuarum famularum ſimpliciter intimâſſet, ut talibus perſonis mos fore aſſolet, inter ſe viſum joculariter conferentes, pervenit ad ignobiles vulgi aures. Quod contrà Dominicus ſermo talia cohibet fieri, loquens in Euangelio :,, Nolite ponere ,,margaritas ante porcos *g*.,, Porcorum etenim more vulgus ſtolidum & ignobile juſtorum dicta ac opera ceu grunniendo deridens incuſat.

f

g

auctor eſt, ut, conditus Caſtraloci

11 Unde quoque, hoſte communi ſeminante, nonnulli cœperunt de Chriſti famula calumniantes fari ſecùs, quàm res ſe haberet. Conſternata igitur ſuper his ancilla Dei, utpote adhuc in fide rudis, angelica admonitione edocta in ſomnis, depoſuit extemplò mærorem inutilem. Poſt hæc iterum veniens ad eam S. Giſlenus, intimavit eadem Sancta ei viſionem, quam viderat, & quòd illam narrâſſet mente ſimplici ſuis famulabus, quodque ei derogâſſent plures, nec non & angelica viſitatione per viſum eſſet recreata. Auditis autem his ſanctus Giſlenus dixit ei humiliter : Tam myſticam Dei viſionem viris ſpiritualibus patefacere debuiſſes, qui te inſtruere dignè ſcirent, non ſæcularibus mulierculis ſæculo deditis. Nunc itaque, quod ſæpiùs ſuggeſſi tibi, ne differas agere, ſed tota mente in Dei famulatum temet converte. Oſtendam ergo tibi, quid agas. Inprimis enim cùm has attigi partes, quærens ubi degere ac Deo quiviſſem famulari, nactus ſum quidem montem ſilvoſum, ſic aptum, ſi foret exſtirpatus, Deo obſequi cupientibus : illum etenim, ſi vales, eme, & ibi ædifica tibi habitacula tuiſque ſequacibus. Ducens verò illuc eam, oſtendit.

B

monaſterio, ſacrum velamen ſuſcipiat.

b *i*

12 Collibuit quidem ſanctæ Waldetrudi locus, ſancti autem conſilio Giſleni miſit ad virum venerabilem Hildulfum *b*, cujus uxor Aja *i* erat ſanctæ conſanguinea, obſecrans eum, ut in monte ſibi oſtenſo conſtrueretur domus, quò Creatori ſuo die noctuque ſerviret. Veniens autem Hildulfus venerabilis valde hilaris effectus ſuper iſtiuſmodi mandato emit à poſſeſſoribus locum, atque conſtruxit in montis vertice nimiùm eminentem domum. Cùmque Dei ancilla iſſet videre ædem ſibi paratam, abhorruit ejus eminentiam, nolens Chriſti paupercula ſuperbam habitare ædem. Cujus humilitatem ſupernus Artifex attendens, nocte ſecuta miſit ventum validum cum grandine, evertitque funditus illam domum. Præſcriptus quoque vir Hildulfus audito quod acciderat, remeavit ad locum, ac ſicut per S. Giſlenum didicerat Sancta, oſtendit ei quem Sanctus cœperat exſtirpare locum, ibique noxiis radicitus amputatis arboribus, reſtructa eſt ei domus in montis latere, ac oratorium in SS. Apoſtolorum honore *k*. Sanctus igitur Dei Sacerdos Giſlenus, ex toto S. Waldetrudis prudentiſſimus conſiliator, hortatus eſt eam proficiſci ad almum pontificem Autbertum, ut ejus auctoritate ſuſciperet innocentis vitæ indumenta : quod & gratanter fecit *l*. Acceptis itaque ſacris velaminibus, mox ſemetipſam ſuaque omnia divinis tradidit actibus, oſtendens paſſim ſuæ ſanctitatis exempla pluribus. Animadvertens ſiquidem glorioſus pater Giſlenus eam in ſancto propoſito per omnia eſſe roboratam, gaviſus eſt valde; quia quod in eo* diu optaverat, oculis intueretur propriis.

C

k

l

**am in ea?*

13 De cetero monuit Sanctus Sanctam ſuper ſorore ſua Aldegunde *m* virguncula, ut & ipſa* ſicut ſe lucraret Deo, filias quoque ſuas non negligeret, quin eas conſecraret Deo, Aldetrudem *n* ſcilicet ac Madelbertam *o*. Enimverò inſpirante Divinitate, ac S. Waldetrude ſuggerente, & patre almifluo Giſleno clarente, ſeſe alma Aldegundis contulit Dei famulatui in cœnobio Melbodienſi *p*, quod ei fortè ex patris *q* matriſque *r* hereditate contra neptem ſuam Gertrudem *ſ* dimiſſum erat. Ubi quoque ædificato oratorio aliiſque habitaculis, virgo Aldegundis ſuam adiit ſororem inviſere in monte Caſtriloco. Quæ etiam egeſtati ſororis condolens, conata eſt eam hortari, uti, relicto illo loco, iret ad ſuum, qui major ac melior eſſet ſervorum ancillarumque frequentiâ. Cui S. Waldetrudis : Malo, ait, hoc in loco, licet inops, diebus vitæ meæ Deo obſequi, quàm ire quò cogis : Deus enim ubique non patietur me perire fame. "Divites quidem,, , ut Pſalmiſta inquit,"eguerunt ,,& eſurierunt : inquirentes autem Dominum non ,,minuentur omni bono *t*.,, Loco nempe hoc fruar, quoad vivam, quem per ſuum famulum Giſlenum divina pietas mihi deſtinavit. Redi ergo cum tuis conſanguineis, ò dulcis ſoror, alens eas regulariter. Abiit enim ac receſſit Deo comite.

A. ANONYMO. *idemque S. Aldegundi perſuaderi curat,*

m

n *o*

p *q*

r

ſ

t

E

14 Ea tempeſtate S. pontifex Amandus ſui curſu laboris conſummato ſpiritum divitiis cœleſtibus oneratum reddidit Regi æterno. Quem ſancta virgo Aldegundis in viſu ab eodem Rege, regum Domino, vidit cœleſti diademate coronari *u*. Quam quidem viſionem puellarum ſecum degentium nulli voluit referre, ſed miſſo nuntio ad Dei virum Giſlenum, petiit cum ſorore ad ſe viſitandi gratiâ venire. Venientibus autem iis occurrit obviàm ſancta virgo in loco, qui dicitur Meinrivus *x*, & mutuò ſe ſalutantes loquebantur de cœleſtibus exſultantes. Tunc alma Aldegundis intimavit viſum eis. Cui venerabilis ait Giſlenus : Quia meruiſti, ò virguncula, Deum videre ſui amici animam coronantem, pro certo ſcias, non propter illum, qui coronabatur, ſed propter temetipſam, quæ adhuc in certamine es, tibi fore oſtenſum. Imminere autem tibi ſcito vitæ inſtantis finem : ideo, rogo, temetipſam in Dei opere ſtabiliter firma, depoſcens ejus pietatem, ut in te aliquam incommoditatem mittat, per quam purgatior reddita queas cum S. Amando remunerari perpetim. Quæ utique virgo ſancta, Euangelii perficiens verba dicentis : " Qui odit animam ſuam ,,in hoc mundo, in vita æterna cuſtodit illam *y*,, petiit à Deo incommoda & impetrare meruit. Nam in dextera ejus mammilla morbus caneri ortus eſt. Quam incommoditatem vehementer dilexit, quia ſciebat, hanc ſibi profuturam, ſi patienter ſufferret, quodque fecit finetenus. Prædulcia itaque conferentes inter ſe verba ſorores prædictæ cum S. Giſleno confeſſore, communi conſilio decrevêre, ut Cella prædicti Hominis Dei omni tempore conjuncta eſſet monaſterio almæ Aldegundis : quod hactenus ita permanet. Statuerunt etiam ut abbates ſeu abbatiſſæ Melbodienſis cœnobii in univerſis neceſſariis præſto forent abbati fratribuſque habitantibus Cellæ S. Giſleni, pontemque conſtruerent, per quem fidelis populus oratum pergeret ad locum prædictum : quia, ut dignoſcitur, propter paludes invium eſt iter, per quod ad illam Cellam pergitur. Hæc verò, quæ dicuntur, præcepto Caroli

cujus mortem prædixit, & beneficentiam.

u

x

y

A. ANORT-MO.

roli regis Magni firmata sunt tempore Elephantis abbatis ipsius loci 2.

2 *uti & soror ejus Waldetrudis uxor erat,*

15 Interea S. Gisleno cum alma Waldetrude redeuntes venerunt in villam Framereias *aa*, quam eadem Sancta emerat, & dedit ex ipsa sancto viro partem unam dicens: Accipe, serve Dei, partem de hac mea possessione, unde habeas, qualiter vivere queas cum tuis sociis. Ita reversi sunt ad propria. Prorsus nemo potest eloqui, quantæ fuerit S. Gislenus ac Dei famula Waldetrudis caritatis, quamque servârunt usque in ultima suæ senectutis. Præ senecta enimverò nemo eorum jam quibat invisere alterum, unde communi decreverunt consilio in villa Quaternione *bb* ædificari oratorium in S. martyris Quintini honore, illucque soliti erant colloquii causâ convenire. Quod etiam oratorium Gisleno tradidit ad opus SS. Apostolorum Petri & Pauli ad refocillandos inopes, quos præfatus Antistes *cc* super aurum & topazion ob Christi amorem diligebat, cupiens audire illam mellifluam Domini vocem in die extremi examinis: "Quandiu fecisti uni ex meis minimis, mihi fe-„cisti *dd*.„

ad

bb

aa

cc

B *moritur, sepelitur que in SS. Apostolorum, quod condiderat, oratorio,*

16 At ultra nempe sunt & innumerabilia, quæ de hoc viro sanctissimo Gisleno populorum rumor refert, vel quæ in chartulis antiquissimis *ee* difficilè intueri valent: in quibus tamen reperitur, quantùm assiduus fuerit orationi, vigiliis sacris intentus, parsimoniâ conspicuus, paupertatis veritate contentus, egenis dilectus, & cunctis Dei virtutibus refertus. Igitur cum Rex sæculorum pro sui laboris agone palmam perennis gloriæ ei decrevisset rependere, plenus dierum gratiarumque, sæculo, quod ob metum Dei viriliter vicit, relicto, spiritum divinis fatigatum obsequiis suo reddidit Creatori *ff*, viventi atque regnanti per sæculorum sæcula. Cujus beatas exsequias ejus discipuli venerabiliter prosequentes, corpus sanctissimum cum ingenti honore humaverunt in beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli basilica, ubi præstantur divina beneficia dignis ejus meritis intervenientibus ad laudem & gloriam Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre sanctoque Spiritu permanet æternitas, majestas & imperium per cunctorum temporum spatia. Amen.

ee

ff

C *ubi quievit ejus corpus, donec aliud Elefans condidit.*

17 In quo loco per multa annorum curricula prædicti S. Gisleni corpus quievit, quousque Magnus rex Carolus cuidam abbati, propinquo suo, nomine Elefanti, præfatum locum concellit servandum, sublimiusque & pulchrius construendum oratorium, quo idem Sanctus quiescebat. Honorificentiùs autem illo ædificato, popposcit idem nobilis abbas episcopum Camoracensium Halydgarium *gg* venire & consecrare illud more Catholico. Veniens ergo episcopus dixit, non debere illud benedici, manente intus alicujus Sancti corpore aut aliquibus Sanctorum reliquiis *hh*. Initoque simul consilio elevantes Beati artus detulerunt foras monasterii oratorium, abdentes eos post absidem altarisque fenestram, cupiens abbas Elefans pòst referre illos intrò. Benedicta est itaque basilica in honore Apostolorum Petri & Pauli atque ceterorum Sanctorum, octavo Kalendas Augusti tempore Ludovici regis, prolis inclyti Caroli *ii*. Scisciatato deinde episcopo abbas, quid de sacrosancto corpore fieri deberet, respondisse fertur episcopus: Quiescat illic Sanctus, donec Dei pietas dignetur patefacere ejus merita manifestiùs cunctis hominibus. Quievit siquidem ibi Sancti gleba annis multis propter paganorum frequentiam *kk* & seniorum segnitiem, quousque locus rediit in eremi vastitatem *ll*.

gg

hh

ii

D *kk*

ll

ANNOTATA.

a *Sub annum* 653. *Vide Comment. previum num.* 49.

b *De sanctis hisce Conjugibus actum est in Opere nostro; de S. Madelgario quidem tom.* III *Julii ad diem* XIV *ejusdem mensis: de S. Waldetrude vero ad* IX *Aprilis tom.* I *ejusdem mensis.*

c *Ad Sabim fluvium in Hannonia sito.*

d *Vicus videtur non procul Binchio, Hannoniæ oppido, situs. Vide dicta num.* 51 *Comment. previi.*

e *Sancti hujus Cameracensis episcopi Acta illustrata habes tom.* 2 *Augusti pag.* 664 *& seqq.*

f *Psalm.* 22, ℣. 5.

g *Matt.* 7, ℣. 6: Neque mittatis margaritas vestras ante porcos.

h *Lambacensem ducem, seu præfectum regium.*

i *De hac Sancta sanctoque ejus conjuge Hildulfo consule tom.* IV *Junii ad diem* XXIII, *& tom.* 2 *Aprilis ad diem* XVIII *ejusdem mensis.*

E

k *Nempe prope Castrilocum; cui oratorio monasterium quoque adjecit, quod in nobilium Virginum seculare collegium fuit deinde mutatum sæculo* X.

l *Sub annum* 654.

m *Relata est in Opus nostrum ad diem* XXX. *Januarii.*

n *Relata est in Opus nostrum ad diem* XXV *Februarii.*

o *Relata est in Opus nostrum ad diem* VII *Septembris.*

p *Melbodium, Belgii oppidum est ad fluvium Sabim.*

q *Waldeberti.*

r *Bertilia.*

s *Abbatissam Nivellensem.*

t *Psalm.* 33, ℣. 11.

u *Non vivum, sed defunctum. Vide Comm. prav. num.* 53 *& seq.*

x Mairieu *prope Melbodium.*

y *Joann.* 12, ℣. 25.

z *Vide de illo dicta num.* 56 *& seq. Comm. previi.*

aa *Hujus ferè nominis vicus est prope Montes Hannoniæ.*

bb *In vicinia vici Framereias mox memorati.*

cc *Vide lit.* f *in Annotatis in cap.* 1.

dd *Matt.* 25, ℣. 40.

ee *Ex monumenta, quibus anonymus noster unicè usus est.*

ff *Sub annum, ut apparet,* 681, *vel non multò serius. Vide Comm. prav. num.* 54.

gg *Seu* Halitgarium.

hh *De antiquo consecrandi ecclesias ritu, causaque, cur Halitgarius SS. Apostolorum Petri & Pauli ecclesiam, nisi amoto inde* S. Gisleni *corpore, consecrare noluerit, vide Comment. prev. num.* 58.

ii *Anno fortè* 818. *Vide Comment. previum num.* 58.

kk *Hanoniam vastârunt Normanni circa annos* 881 *&* 898. *Vide Commentarium previum num.* 4.

ll *Hinc*

Digitized by Google

h Hinc sub finem seculi IX *aut seq. initium scripsisse anonymum collige.*

INVENTIO ET MIRACULA S. GISLENI,

Scripta ab anonymo, S. Gerardi discipulo, seculo X.

Obruta alta oblivione S. Gisleni reliquiæ

POst multa certamina, quæ confessor Domini Ghyslenus spirituali agone, mundo spectante, certaverat, post longa conclamina *a*, quibus bellator corpus proprium mactando cruciaverat, tandem consummato curlu, victore spiritu, exemptus seculo in Sanctorum transfertur requiem, jungendus Domino : quia, quem fideliter eatenus contemplando sitiverat, jam absque nebula carneæ molis perfruendum sibi concessum impetrârat. Porro compago corporis gremio terræ olim susceptа latens tegebatur *b* : peccatis enim nostris exigentibus, tantus Patrocinator, mortalibus profuturus, palam aberat ; ipsi quidem festina * paradisi gaudia in compensationem suorum laborum feliciter reduntur, sed ejus patrocinia in convalle plorationum hactenus mœrentibus miserabiliter abduntur, sic multa vertigine labentium annorum occultata, ut jam quoque ipsa merita fierent velut ignota : locus etiam, quo flebiles deduxerat dies, qui viro Dei paradisiaca amœnitas, incuriâ præsidentium penè ut lustrum ferale in pristinum jam redigebatur desertum *c*, sed non in perpetuum. Hæc ad tempus facta oblivio ; nec passa est divina miseratio servi sui merita diutiùs sopita delitescere, magis intercessionum beneficia quærentibus vitam ejus cunctis fidelibus in exemplo tribuere.

2 Agitur ergo sive proditur istud tempore congruo, imò superno respectui placito, scilicet Henrico Saxonum rege, Franciæ Austriasiorum sive Germaniæ gerente insignia sceptra *d*, Ghisleberto earumdem regionum duce vel consule *e*, ut per principes famosi nominis promulgaretur celebre nomen latiùs famosi miraculi ; denique hiis diebus quidam presbyter, Teutfridus nomine, prædictum locum, quo venerandus vir, basilicâ constructâ, sepeliri se mandaverat, qui tunc Ursidonensis, modò Cella S. Ghysleni nomen sortitur, per successionem ad explendum inibi sacerdotale debitum, videlicet sui gradus officium, acceperat, sibique in villa proxima, quæ vocabulo dicitur Hornutum *f*, hospitium deputaverat : tantùm quippe secretus vel inaccessibilis locus monasterii illius videbatur, quòd præ horrore solitudinis etiam inhabitabilis fieret. Fuerat quidem dudum cujusdam abbatis, Elephantis nomine *g*, studio in meliori statu reparatus, sed, eo decedente habitatoribusque sublatis, in antiquam revertebatur solitudinem.

3 Presbytero igitur moras illic agente, cœperunt de remotis partibus diversarum regionum ad eum confluere, significatum sibi esse fatentes, semidei Ghysleni membra in sæpe dicto monasterio humata jacère, & à loco sepulturæ transferri oportere. Cúmque locus sepulchri ab ipsis ignoraretur, & presbyter fidem minimè adhibens, negligenter, quæ sibi dicta fuerant, omitteret, adeò res divino nutu fidei capax apparuit, ut idem locus, quo tumulus fuerat, cœlitus ibi facto miraculo, evidenter clarescceret. Nam ex villa Tiedeias *h*, quæ regionis finitima videtur, rusticorum quidam luminum acie privatus, nomine Becherus, per revelationem audivit, quòd ecclesiam S. Petri, id est, Cellam, quâ S. Ghyslenus quiescceret, sollicita visitatione adiret, cui confestim parenti contigit, noctu adesse illuc, ecclesiæ ostiis obseratis ; hac necessitate cogente, ante parietem à parte Orientis pervigilem mansisse : mane illuscente, dolore nimio ipsis orbibus correptus est, cumque aquam requireret ex ea, quam lacunis collectam humo fortè hauserat, eosdem leniter attactos fovit, mox caligine detersa pristinum recuperavit lumen oculorum. Presbyter adhuc diffidens, consilio aliorum sacerdotum rem procrastinat.

4 Porrò venerandus Domini Famulus, qui vivens semper humilitatis loco studuerat, etiam mortuus infimorum auxilio delectatur, sibique adjutores fieri requirit, quibus in hac vita se beneficii solatium præbuisse meminit. Homo siquidem, in vicino commanens, vocabulo Wineradus, religiosam, licet sæculari habitu, ducebat vitam, qui ex clientela quondam illius progenitus, ab ipso beato Viro bis commonetur, uti ossa à loco sepulchri sustollat ; cum ille anceps & hæsitans pergere dubitaret *, ita terribili comminatione tertiò apparens * concutitur, certo die ad hoc peragendum designato, ut horrore visionis exterritus, statim consurgeret, ac concitè locum, sibi visione ostensum, cum presbytero adiens, effodere summo conamine inciperet. Neque expers in hoc desudando redditur, sed mox effodiendo in altum sacra pignora invenit *i*, & cum magna reverentia proferens sindone munda involvit. Agitur hoc die sibi dudum designata pridie Calendas Octobris, quæ dicata beato angelo Michaëli & omnium beatorum cœlestium virtutum militiæ per orbem reverenter recolitur. Ut autem manifestum sancti Viri meritum fieret, tanta suavitas nectarei odoris, spectantibus populis, resperssa est, ut aromatum fragrantiam vinceret, & omnium ora in laudem Dei resoluta gloriam Dei pro tanta servi sui glorificatione unanimiter resonarent, qui odor gratissimæ redolentiæ tamdiu mansit, quousque in oratorium, quod in memoriam beatorum Apostolorum Petri & Pauli dedicatum erat, die quinta decima corpus transferretur. Non enim, qui adfuerunt sacerdotes ausi per se tantum opus præsumere *k*, sed sub diligenti custodia & condigna reverentia eodem loco dispositum episcopo Cameracensi Stephano *l*, ad cujus diœcesim pertinebat, festinant intimare, qui tanta mirabilia audiens, congaudendo gratias Deo reddidit, paratus mox iter illuc accelerare & sanctum corpus pretiosissimè transferre, sed, ingruente cujusdam non prætermittendæ causæ articulo, minimè profectus est, verùm archidiacono Gilbaldo fideliter exequendum injunxit. Idem coacervata multitudine

A. Anonymo. non una revelatione aut apparitione previa.

sub annum 929.

a

B

b

* an festiva ?

c

d

e

f

g

h

E

delegantur.

i

F

k

l

* *lege* : pergeret dubitare

* *lege* : à S. Gisleno tertiò apparente

A. ANONYMO.

sanctas reliquias transferens, in prædicto reposuit oratorio.

furtimque à Malbodiensibus ablata & restituta.

5 Exin quanta in sui Alumni veneratione virtus divina ostenderit miracula ex sequentibus liquebit. Verùm sermonem in laude sancti Viri & de ejus virtutibus narrationem brevibus concludere sententiis ratum videtur. Hoc igitur beati Viri corpus, cùm è proximis virginum monasteriis, id est, Malbodio *m* vel Castriloco clerici atque puellæ dissidentes ambirent, emissis ex priori eorum clanculo apparitionibus* furtim auferunt, dispositis in itinere obviantium turmis, in ecclesiam sanctæ Dei Genitricis non sine ambitione provehunt; non renuit quippe Vir sanctus exanimo corpore visitare locum, in quo merita virginis Aldegundis *n* rutilant, qui, ut sponsa Regis cœlorum merito castitatis existeret, solers institutor infudaverat. Exin cum sacerdos Cellæ beati Viri ædituus ac vicini circumquaque suspensi mœrore nimio de ablato corpore afficiuntur, apparuit idem quibusdam ex eis per visum consolans spondensque se celeriter reversurum, simulque monens, ut Malbodienses super hoc convenirentur. Hæc ùt erant gesta, in notitiam Cameracensis ecclesiæ perveniunt: at Stephanus, cujus suprà memoravimus, pontifex ejusdem ecclesiastici juris periculo rem provenire considerans, per se ilicò examinandam decernit; profectusque Malbodium majores natu advocans episcopali authoritate convenit. Sic resumptam sancti corporis glebam proprio, quod vivens assiduò initiaverat gemitu, domicilio ingenti honore & populorum prosecutione revehens venerabiliter relocavit *o*.

m

* an apparitoribus?

n

B

o

deinde verò Benedictinis commendata, variis.

6 Pòst, Deo annuente, meritis servi sui intervenientibus, principum consilio decretum est, esse debere in loco hiis beneficiis insignito cœtum ecclesiastici ordinis Majestati supernæ continuè militantem. Ergo monachico Ordine sub norma sancti habitus instituto majoribus demum virtutibus monasterium ipsum attollitur *p*. In hoc puella quædam nomine Dodrada *q*, cœca, merita S. Ghysleni supplex exposcens, dum attentè in ecclesia stans perorat, luminum suorum recipit sanitatem. Item Fredelagus *r* dum similem patitur incommoditatem, pari devotione beneficium expetens, æqualem meretur sospitatem. Quid illud, quod de altera itidem puella contigisse oculis probatum est *s*? Ipsa Albrada dicta *t* dum acerbo languoris genere dissoluta, omnibus membris ita inutilis perduraret, & finem vitæ exoptans S. Ghysleni intercessione suam animam, jubente Christo, migrare magnis vocibus supplicabat; quod & præstitum est, statimque effectus intonuit*; petito namque patre, quò se ad illius ædem vehere jubeat, concessit; prostrata coram altare, in hac prece perdurans, mortis debitum solvit. Non dubium, quin illius intercessio cyrographum peccatorum ejus potuerit solvere, qui, ut spiritus solveretur à corpore, tam facilè potuit impetrare. Item dum esset luminum aspectu privatus & staret post altaris parietem, dum in sacra celebratione Missæ salutaris Euangelii capitulum pronuntiaretur, iste diu amissum adeptus est visum *u*. Puer de vicino auditûs officium amiserat, accedens ad memoriam beati Viri, pristinæ saluti meruit redonari *x*.

p q

r

s

t

C

* an intonuit?

u

x

Gisleno pati y

7 Quidam Haimericus *y* funditus oculorum officio privatus, dum ad dictam memoriam fideliter sanitatem exposcit, lumine perdito redintegrari meruit. Mulier, vocabulo Ebraidis *z*, omnium artuum valetudine mulctata, videt revelatione beatum Confessorem certo tempore sanitatis sibi beneficium pollicentem, quæ tempus notatum dum præstolatur, basilicam adiit, munus debitum orationis voti offert, sperata tandem obtinet suffragia. Sed quanti* sit miraculo hæc in loco reliquiarum hæc* mira toties intueri, tamen & in remotis partibus majora sæpe ejus meritis provenire notum est. In territorio Suessionum fuerat olim abbatis Elephantis *aa* dono tradita quædam portio vineæ *bb* Cellæ Christi Confessoris ad nomen S. Petri Apostoli, sed, vetustate temporis adigente, ita oblivioni tradita, ut jam nec mentio de ea à procuratoribus ejusdem ecclesiæ ulla fieret: verùm illud prædiolum ab illius provinciæ indigenis (etsi viris prædictæ ecclesiæ non esset ignotum) ita vindicabatur, ut penitus ex eo redditus numquam solverent. Ut autem virtus Sancti claresceret, contigit, duos occasione hujus ambitionis litigio dissidere. Ex his qui vices Sancti Petri defendebat Fisodus, qui ad nomen SS. Crispini & Crispiniani *cc* vindicabat, Ghiselebertus dicebatur; cumque verborum jaculis semet invicem diu perculissent, ventum est in agrum, lapis solo infixus hærebat, quo duarum possessionum agri conlimitabantur. Homo sancti Crispini instabat magno clamore, hunc infra illius vineæ agrum oportere tranferre partemque alteri copulando secludere. Sed defensor vehementer renitens dicebat Dei indicio magis reservari debere, se constantissimum prolatæ rei testem, scilicet agrum illum, ut erat metatus, viris S. Petri cedi.

* quamvis! *abundat

aa bb

cc

E

8 Tunc invasor audacter prosilit, lapidem vi magna divellere forasque nititur evolvere: mirum in modum, cùm circa saxum desudat atque ut loco evellat, inani consumitur labore, oculus à capite extemplò ruens caligine circumfudit, orbis etiam vacuus gravissimo transfigitur dolore; itaque malè cœpta deserens pœnituit, præsumpta quæque detestans, ceteris terror vel exemplum correctionis fuit. Sed jam quid ad testimonium, ut credo, fidei vel operis nobis coram positis *dd* miraculi apparuerit, intimandum est. Quo enim tempore in ejusdem Cellæ monasterio interdiu morabatur quædam femina illic nomine Dada *ee* contractione ita curva, ut crura illius *..... tenderent, hæc beneficium Sancti dum præstolatur intra parvum tugurium pitantiæ * gratiâ ad januam loci elaborabat, siquidem cùm primò nupta invisibilis opificis judicio hac incommoditate tangeretur, consilium habuit beati Ghisleni tumulum adire &.... necessitatis opem exposcere: fecit, & petita fideliter impetrare meruit. Quare dum vellet ob impertitum sibi beneficium sub sacro velamine excubiis ecclesiæ deservire, à viro requiritur, & ut ad negotium maritale redire debeat omnimodis urgetur, sed cum resistere nequiret, devicta [ad] thorum rediit, moxque pristino languori* mulctatur. Cum igitur tremens & gemens fera pœnitudine cum viro flecteretur, ad monasterium denuò reducitur, ad cujus fores, ut dixi, cum se ad carnis voluptatem abductam deflendo nec non misericordiæ opem intentiùs efflagitando, bis terna impleverat annorum curricula *ff*.

dd

ee

* an ad nates?

* obsoni

* languore

ff

prodigiis

9 Quo quidem tempore non parvum aliud (quod hìc non prætermittendum ab re videtur) miraculum in hoc ipso monasterio ostensum est. Dolendum nimis & valde ingemiscendum nostrorum

Digitized by Google

A ſtrorum peccatorum triſte cyrographum, cujus adeò interius fomentum malæ aduſtionis exarſit, quo exteriùs ad inſenſibilem quoque materiam ardor incendii pervenerit, ſuſpiria enim alta trahuntur, cùm ipſius fabricam baſilicæ & crebra in circuitu domorum negligentiâ interveniente occulti Arbitri examine cernimus igni tradita. Hoc quidem lamentabile excidium provenit anno ab Incarnatione Domini nongenteſimo trigeſimo octavo, die Dominica, horâ ſextâ XII Kalendas Septembris, Ghiſleberto duce adverſus Ottonem regem Saxonum causâ regni
gg concertante *gg*. Sed quamvis, ut dixi, aduſtionis indicium fletu & dolore inhabitantes repleverit, non minimum tamen conſolationis dedit, quòd cripta, quæ corpus illius ſimulque aliorum Sanctorum pignora intra ambitum ſepta catenus incluſerat, immobilis, undique ſæviente flammarum orbe, apparuit.

illuſtrantur. 10 Ibi poſt hæc, inſtante feſtivitate ejuſdem, cùm laudes nocturnalis officii in proxima S. Martini baſilica agerentur, ſuprà dicta mulier pernoctando exorans, optata ſalutis remedia conſequi meruit. Cùm enim pervigilem noctem in hac ſupplicatione haberet, inter hymnorum
ii ſolemnia, dum quarta illius lectio recitaretur, ſalutari beneficio ſe viſitari ſenſit & lento conamine ſurgere inviſa pedibus conſtitit, ſtupentibus cunctis, baſilicam, quò cantus eccleſiaſticus reſonabat, nobis ſimul mirantibus *hh*, eſt ingreſſa, peractis dein vigiliis, cùm res, ipſa exponente, omnibus innotuiſſet, abbas loci Gerardus omniſque cœtus fratrum laudes debitas
hh ſupernæ magnificentiæ præconantes* gratias illi, qui eos ſervi ſui Ghiſleni meritis lætificatos be-
* agentes
ii nignè hactenus viſitat* non deſeruit, frequenti
* an viſitare *i i* iteratione proclamant *ii*. Sed & mulier eccleſiæ miniſteriis ſub ſacro velamine deſervire promittens immenſas ob datum ſibi beneficium gratias agere non ceſſat. Tales enim medicos nobis divina largiri dignata eſt pietas, qui abſque mora ſubveniant, ſanant corpus ab incommodo ægritudinis.

ANNOTATA.

a *An* Cruciamina?

b *Poſt abſidem & altaris feneſtram ex anonyme num.* 17.

C c *Eadem fere dicit anonymus num.* 17.

d *Henricus Saxo, ſive Auceps regnare in Auſtraſia ſeu Lotharingia cœpit ſub annum* 925.

e *Giſlebertus toti ab eo Lotharingiæ præfectus eſt ſub annum* 929. *Vide Comm. prav. num.* 61.

f *Vide num.* 48 *Comm. prav.*

g *Vide num.* 56 *Comm. prav.*

h *Locum hunc Rainerus in Brabantia tum ſitum fuiſſe ſcribit, &* Tithelrode *nominat, unde profectus cæcus pedibus eodem die Balduinum* (Baudour *prope Giſlenopolim*) *uſque pervenerit:* Tielrode *reperio ad Scaldim ſecundo circiter à Teneramunda milliari Antverpiam verſus; ſed nimiùm Giſlenopoli hic locus diſtat, quàm ut die uno cæcus, pedibus iter inſtituens, ad propinquum hunc vicum Balduinum pervenire potuerit. Villam Tiedeias anonymus* regionis (*id eſt, ut opinor, Hannoniæ*) finitimam *vocat; non deſunt autem, qui Hainam fluvium Brabantiæ Hannoniæque terminum fuiſſe dicant: an fortè anonymus pagum* Tieuſies *non procul Haina fluvio & oppido,* Roeulx *vernaculè dictum, intellexerit?*

i *Sub annum* 929. *Vide Comment. previum num.* 61.

k *Cautum quippe fuerat anno* 813 *in ſynodo Moguntina, ne quis Sanctorum corpora abſque principis, epiſcoporum, ſynodique licentia transferret.*

l *Obiit* 934, III *Idus Februarii, teſte Baldrico lib.* 1 *Chron. cap.* 68.

m *Vide Annotata in cap.* 2 *Vitæ lit.* p.

n *Vide Comm. prav. num.* 52.

o *Circa annum* 930, *ut apparet. Vide Comment. prav. num.* 61.

p *Sub annum* 933. *Vide Comm. prav. num.* 61.

q *Hanc* Godradam *nominat Rainerus lib. Miraculorum cap.* 9, *ac Cerviâ ad Cellenſe monaſterium veniſſe ait: eſt, ut opinor, Cervia Hannoniæ oppidum, vulgò* Chievre. E

r *Rainero cap.* 4 *civis Cameracenſis.*

s *Eu teſtem oculatum.*

t *Rainero verò cap.* 5 Adalbrada *ex pago* Mortruuo (*alibi lego* Mortino) *fortè* Mortaigne *ad Scaldim inter Condatum & Tornacum.*

u *De hoc cæco agit Rainerus cap.* 6, *additque Leodio ad Cellenſe monaſterium veniſſe.*

x *De hoc Rainerus cap.* 7: *venit è villa Beldiniaco, quam noſter Giſlenopoli* vicinam *vocat. An fortè eſt* Baudegnies *vicus prope oppidum* Quenoy?

y *Valentianenſis Rainero cap.* 8.

z *Venit ex villa S. Salvii prope Valentianas ſeu Valencenas ſecundum Rainerum cap.* 9.

aa *Vide num.* 57 *Comment. previi.*

bb Alamannis *dicitur Rainero cap.* 9. *Plura habes num.* 57 *Comm. previi.*

cc *Ordinis S. Benedicti monaſterium eſt prope Auguſtam Sueſſionum, dictum* S. Criſpinus Major.

dd *Alterum oculati teſtis teſtimonium.* F

ee *De Dada agit Rainerus cap.* XI *in Ms., apud nos ſervato.*

ff *Deſideratur in Ms., apud nos ſervato, de Miraculis* S. Giſleni, *auctore Rainero, miraculum factum in favorem Simonis, abbatis Cellenſis, de venditis Patroni ſui reliquiis accuſati, quæ de actum num.* 69 *Comm. previi: ſed in Giſleniano codice cap.* XI *reperiuntur.*

gg *De his vide dicta num.* 66 *Comm. previi.*

hh *Rei igitur geſta auctor noſter interfuit.*

ii *Interfuit itaque his etiam S. Gerardus.*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

DE SS. LAMBERTO ET BELLERIO CC.,

S. GISLENI DISCIPULIS,

URSIDONGI, NUNC GISLENOPOLI, IN HANNONIA.

SUB ANNUM DCC. *Pauca Sanctorum geſta*

ANtiquorum monumentorum penuria, quâ antiquiores S. Giſleni biographi laborárunt, fecit, ut non omnia, quæ de illo litteris tradi par erat, potuerint poſteritati tranſcribere, ut dictum eſt ſupra: mirum itaque videri haud debet, ſi, quæ à Diſcipulis, quàm ea, quæ à Magiſtro illorum geſta ſunt, multò pauciora ſint, minúſque explorata. In Attica nati, erigine fortaſſis Franci aut Belga fuerint, & nomen Græcum, cùm in Belgium unà cum S. Giſleno venerunt, cum Francico Belgicove nomine B *permutárint: videntur equidem S. Giſleno, ex Gracia Romam profecto, comites fuiſſe ex dictis in Commentario ad Acta S. Giſleni prævio § 4, num 37. Utrumque porrò ob virtutum procul dubio præſtantiam Magiſtro ſuo præ ceteris in pretio & amoribus fuiſſe, eique conſtanter adhæſiſſe, ex ejuſdem Actis ſatis liquet. Singulare aliquod eorum factum qui referat, nullus eſt, ſi Rainerum (de quo plura pag. 1011 & ſeq. ſunt diſputata) excipias: is cap. 3 quamdam S. Lamberti apparitionem, cùm S. Giſleni reliquiæ Malbodium furtim eſſent advectæ, cuidam Egrardo factam his verbis memorat:* Poſt hæc nocte ſecuta vidit quidam Egrardus in viſu quaſi in oratorio eſſet ejuſdem Cellæ (*id eſt, Cellenſis monaſterii*) ante Dei Genitricis Mariæ ſtans altare, ecce vir quidam apparens dixit ei: Scis, qui ſum ego? Cumque ille reſpondiſſet, neſcio: Ego ſum, inquit, Lambertus, mei domini Giſleni filiolus. Triſtitiam deponite, quam habetis de eo, quia citò ad vos revertetur meus patrinus. Surgens ergò vade, dic Herberto comiti (*veroſimiliter Vermandenſi, de quo vide pag. 1025, num. 62*) qui extitit jugiter domino meo optimus vicinus, quòd erat * Malbodium, dicens fratribus & ſororibus loci, ut reddant illi S. Giſlenum, quem abſtulerunt hinc, quemque ſecum adhuc retinent: etenim nec Deus ipſe cupit, illic (*ipſum*) manere, ſed in loco, quem ei dignatus eſt omnipotens providere. *Verum nec factum hoc omninò certum apparet. Quod enim* S. Lamberto *Rainerus adſcribit, neſcio, an non ipſimet S. Giſleno tribuat Inventionis corporis ejuſdem Sancti auctor ſynchronus ſequentibus verbis:* Exin cùm ſacerdos Cellæ beati Viri ædituus ac vicini circumquaque ſuſpenſi mœrore nimio de ablato corpore afficiuntur, apparuit idem (*S. Giſlenus*) quibuſdam ex eis per viſum conſolans ſpondenſque ſe celeriter reverſurum, ſimulque monens, ut Malbodienſes ſuper hoc convenirentur. *Ut eorum geſta, ita & annos, quibus ex hac vita migrárint, explorates haud habeo: vere tamen ſit ſimile, eos ina-*

giſtro ſuo annis aliquot fuiſſe ſuperſtites: cùm igitur ille ſub annum 681 obiiſſe videatur, horum obitum in annum circiter 700 viſum mihi fuit ex conjectura differre.

2 *Variis quidem, at parum antiquis, inſcri-* & colun
buntur Faſtis ſacris: ad diem XXX Maii memorantur à Wione, Dorganio, Buceline aliiſque: Quæ feſtivitas (SS. Lamberti & Bellerii, *inquit Wion*) celebratur quotannis in Dominica CANTATE, *ſeu IV*, poſt Paſcha. *Cur igitur diei XXX Maii feſtum hoc illigat? Rectius Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii poſtridie illius Dominica feſtum eorum celebratum ait, ita de illis ad diem IX Octobris ſcribens:* Sancti porrò Berlerius (*quem &* Valerium *vocari aſſerit*) & Lambertus presbyteri & confeſſores, diſcipuli & cooperatores ſancti Giſleni, ut eos præceptori ſuo ſubjungam, ſimul quieſcunt in loculo portatili in parochiali eccleſia oppidi S. Giſleni, ubi Officium habent de communi Confeſſorum; & feſtum apud cives celebre feriâ ſecundâ poſt diem Dedicationis eccleſiæ, quæ incidit in Dominicam CANTATE, quartam poſt Paſcha. *Molano Philippus Braſſeur in ſua Hannoniæ Sanctorum Panegyri metrica ita ſuccinit:*

Reliquias utriuſque modò pare capſide clauſas
Unicâ Martino ſacrata parœcia ſervat:
Inſuper Officium perſolvit utrique quotannis
Poſt quartam Domini tranſacto à Paſchate lucem,
Quando ſecunda redit benedicto feria templo.

3 *Quod mobile hactenus fuerat* SS. Lamberti *facer.*
& Bellerii *feſtum, annuente domini Giſleni Mollé, abbatis Giſleniani, precibus Jacobo Theodoro de Brias, Cameracenſi archiepiſcopo, dici XXX Maii affixum, & inter ſecunda claſſis feſta, ut ex Notitiis Giſlenianis didici, relatum fuit anno* F
1688; *eodem nimirum, quo prodiit in lucem tomus Maii ſeptimus, in quo Majores noſtri ad diem XXX ejuſdem menſis* SS. Lambertum & Bellerium *in diem IX Octobris, ut qui præceptori illorum ſacer eſſet, rejiciendos cenſuerunt. Addunt inſuper laudatæ mox Notitiæ, computationem quamdam in cœnobio, ut reor, Giſleniano, anno 1054 menſe Maio, atque adeò ſeculo plùs integro ante Urbani VIII datum anno 1625 de Sanctorum cultu decretum, initam fuiſſe, in qua ſummæ cujuſdam pecuniariæ,* dic SS. Lamberto & Bellirio ſacra *numeratæ, ſit mentio: ex quibus denique pariter compertum habemus, in eorum honorem ſodalitium ibidem inſtitutum, & aliquas in Montenſi ſeminario eorumdem reliquias aliquando fuiſſe ſervatas.*

* *Lege* est C

DR

DIE NONA OCTOBRIS. 1039

DE S. GEMINO CONFESSORE

FORTE MONACHO ORDINIS S. BENEDICTI

IN OPPIDO S. GEMINI IN UMBRIA.

AUCTORE J. B.

SYLLOGE.

Oppidi S. Gemini notitia, Sancti Acta diſcuſſa & cultus ſacer.

ANNO DCCCXV. *Oppidi S. Gemini notitia:*

Narniam inter & Interamnam, Umbriæ civitates, oppidum medicum, in Narnienſi diœceſi ſitum, cernitur, quod à Sancto, de quo agimus, confeſſore S. Gemini jam ab aliquot retro ſeculis nomen invenit. Caſentinum *id olim dictum fuiſſe, ejuſque incolas à Plinio lib. 3 Hiſtoriæ naturalis cap.* 14 Caſuentinos *ſeu* Caſuentillanos *nuncupatos volunt: quin &* Valentiæ *quondam, ſi* S. Gemini *Acta rectè habent, nomen obtinuit. Deſtructum id oppidum ſeculo* IX *à Saracenis fuit, ac dein non procul à veteri ſitu ab incolis inſtauratum, eo nimirum loci, quo* S. Geminus *ſedem fixam aliquamdiu habuiſſe traditur: ex quo autem ea inſtauratio facta eſt, idem id oppidum, miſſa appellatione antiqua, non modò* S. Gemini oppidum *audiit, ſed* S. Geminum *etiam ejuſdem incolæ peculiarem ſibi patronum adſciverunt & coluerunt. Qua potiſſimùm de cauſa* S. Geminum, *ciſi alibi defunctum, oppido cognomini adſcripſimus, quem ad hunc diem Bucelino in Martyrologio Benedictino Ferento, ſeu Ferentia, olim quidem epiſcopali in Hetruria civitati, nunc autem vico, quòd illic è vita diſceſſit* S. Geminus, *adſcribere placuit. Porrò* S. Geminus *non in eo ſolùm oppido, quod ab eo nomen traxit, ſed Viterbii etiam, ac per Italiam alibi, ut infrà dicetur, jam olim cultum ſacrum eſt conſecutus: ut mirum videri quodammodo queat, cum pleriſque martyrologis etiam Benedictinis, & Ferrario in Catalogo Generali Sanctorum Italiæ paſſim inditum abiiſſe.*

B

C

Acta Sancti partim fabulosa

2 *Miſſum anno* 1686 *ad deceſſores noſtros Viterbio fuit Vita ejus Latinum apographum, è quodam Mſ. domini Fecchii de* S. Gemino *codice tranſcriptum, ac Franciſci Salendii notarii manu ſignatum. Verùm Vita illa neque auctoris nomen præfert, neque antiqua eſt admodùm; ac primùm quidem hujus auctor anonymus* S. Gemini *in Syria, ubi eum natum tradit, geſta perſequitur: tum verò, quid in Italia, quò eum è Syria veniſſe ait, rerum geſſerit, lectori enarrat: at jejunè adeò, imò & fabulosè propoſitum ſibi argumentum tractat, ut ſatis appareat, haud aliunde illum, quàm è confuſa quadam vulgi opinione & famâ, monumentiſve, quæ ex illa velut fonte promanârunt, hauſiſſe, quæ de rebus* S. Gemini, *in Syria potiſſimùm geſtis, tradidit. Ad Vitæ* S. Gemini *calcem monaſterii in oppido* S. Gemini, PP. *Franciſcanis conceſſi, mentionem facit; unde illum non ante ſeculum* XIV (*niſi forte parergon fuerit Vitæ citiùs ab anonymo conſcriptæ, ſerius adjectum*) *ſcripſiſſe efficitur. Anonymo Jacobillus in Vita Italica* S. Gemini *tom.* 1 *de Sanctis Umbriæ ad diem* IX *Octobris plerumque conſonat, etſi nonnulla, aliunde hauſta, nec ab anonymo memorata, ſubinde adjiciat. Monumenta quidem, ubi de rebus* S. Gemini *in Syria geſtis illi eſt ſermo, & quidem antiqua, ut ait, laudat; puta Lectiones Mſs. in Breviario eccleſiæ* S. Gemini *pervetuſto contentas, codicem item Propoſitorum conſiſtorialium in Bibliotheca Cardinalis Marcelli Lantis, monaſterii Farfenſis inſtrumenta, ac Mſs. antiqua.* E *Sed quid è ſingulis hauſerit, & quæ quantave ſit horum antiquitas, tacet: partim ſeculo* VIII, *partim ſub* IX *principium, ut ex illis Jacobillus ſcribit,* S. Geminus *vixit. Quid ſi ſeculis aliquot ſerius confecta primùm non ex certis auctoribus, ſed è vulgi dumtaxat opinione fuerint? Utut ſeſe res habeat, fidem equidem certam atque indubitatam in iis, quæ per ſe fabuloſa apparent, Acta illa apud eruditos inventura non arbitror, neque proinde ea prelo ſubjiciam. Verùm quid de* S. Gemino *tum anonymus, qui etiam Jacobillo præluxit, tum ſcriptor hic memoret, audiamus.*

relatam ipſius precibus victoriam in Syria.

3 *Natus eſt, inquiunt, in Syria ex nobili patre Militiano, regis, qui tum in Syria regnabat, militiæ duce. Matris nomen non prodit anonymus noſter; Jacobillus* Belliadem *vocat. Martia enimverò nomina, quæ quidem militiæ duci ejuſque conjugi apprimè conveniant: ac vereor, ne ſint plane conficta. Horum porrò filius* S. Geminus, *etſi è parentibus idololatris erimus, ſocietate cum Chriſtianis, ut Jacobillus ſcribit, contracta, Chriſto nomen maturè dedit, cúmque jam adoleſceret, ac pietati unicè vacaret,* F *accidit, ut ingenti numero ac ſubitò in Syriam Chaldæi irruerent: jamque obvia quæque populati, prædiſque onuſti ad mare redierant, cùm Militianus, collecto confeſtim exercitu, abeuntem hoſtem inſecutus, aggreſſuſque, victoriam prædaſque ablatas ſibi cedere compulit; verùm non abſque prodigio: nam, quem unà ſecum ducere in hoſtem voluerat Filium, licèt abſentem domi, & iſthic precibus pro patris Syriorumque ſalute pugnantem, patèr exſerto gladio Chaldæos in fugam agentem vidit: cujus quidem victoriæ præcipuus hic fructus fuit, ut redux domum Militianus, quòd Filii precibus, qui tamen pedem domo non extulerat, victoriam referret acceptam, unà cum uxore omnique familia fidem Chriſtianam amplecteretur.*

ſed adjuncta

4 *Verùm iſta ſua difficultate non carent. Si enim quæſeris, quo tempore, aut quo Syriæ rege memorata Chaldæorum in Syriam irruptio contigerit, tantum abeſt, ut, quo ea contigerit tempore, edicat anonymus, ut ne ætatem quidem, quâ* S. Geminus *vixerit, ex illo elicias: unde tota illa narratio ab auctore, de rebus* S. Gemini *haud*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

haud probè inſtructo, profecta videtur. Si autem Jacobillum audias, obiit in Italia S. Geminus *anno 815 poſt traductos ibi annos circiter octo; eòque cum veniſſe, ait, paulò poſt relatam ab ejus patre de Chaldæis victoriam; unde fit, ut memorata Chaldæorum in Syriam irruptio ſub initium ſeculi IX contigiſſe debuerit, Aaronis Raſcidi tempore, qui ab anno 786 uſque ad annum 809 regnavit in Syria, uti apud Elmacinum videre eſt. At verò hic Aaron non Syriæ tantùm, ſed & ipſi Chaldææ aliiſque vicinis regionibus imperabat, ut minùs veroſimile videatur à Chaldæis Syros id temporis malè habitos ac paſſim fuiſſe ſpoliatos, cùm ejuſdem domini ſervirent imperio: fuit id quidem filiis diviſerat Aaron; ſed rurſum tam Syria, quàm Babylonia regioni, teſte Elmacino, filium præfecerat Alaminum; neque, vivo illo, inter ejus filios ulla legitur viguiſſe diſſenſio. At unde Chaldæi in Syriam irruperunt? Si anonymum audias, è ſua illuc patria cenſeas adveniſſe, & maritimo quidem itinere.* Tunc temporis, *inquit ille*, Chaldæi armati Syriam invadentes depræda bantur. omnes & cum multis ſpoliis & theſauris acceptis reverterunt ad mare, ut transfretarent in Chaldæam; *cùm tamen terreſtre iter è Syria in Chaldæam minimùm quantùm brevius ſit, quàm ſi trajecta maris Mediterranei parte, ac dein itinere terreſtri peragrata Ægypto, emenſiſque rurſum ſinu Arabico, mari Erythræo, & ſinu Perſico in Syriam navigare oporteat, nullumque Syriam inter & Chaldæam reperire ſit mare.*

B

5 Chaldæos Jacobillus Samariâ, quæ Paleſtinæ civitas eſt, irrupiſſe in Syriam ſcribit, eoſque Samariæ Chaldæos *vocat. E Paleſtina quidem per mare mediterraneum in Syriam iter patet. Verùm quid, quæſo, negotii ea tempeſtate in Paleſtina Chaldæis erat? Eone etiam populandi venerant? Sedemne illic fixam, quod Jacobillus innuere videtur, conſtituerant? At verò ut Chaldæa & Syria, ita & Paleſtina id temporis Aaronis ſubjacebat imperio, quod tam longè latéque à Chaldæis ſub bellicoſiſſimo principe devaſtatum fuiſſe, non admodùm apparet veriſimile. Si quis hic detur conjecturæ locus, prædonum aliqua fortaſſe colluvies tum temporis Babylone, quam Chaldaicarum gentium caput lib. 7, cap. 26 Plinius nominat, aut è vicinis huic regionibus, occupato bellis exteris Aarone, eruperit, ac Arabiam Paleſtinamque terreſtri itinere pervagata, ſuperataque demum maris mediterranei parte Syriæ vaſtitatem intulerit. Ita quidem anonymi & Jacobilli dicta utcúmque concilies: verùm non ea eſt hujus conjecturæ vis, ut rem omnem queat commenti ſuſpicione eximere. Adhæc Jacobillus Syriæ regem apertè, quod anonymus tacitè quodammodò videtur innuere, idololatram facit, quales nec Aaron, nec Alaminus, ſecta Mahometica homines, fuerunt. Militianum autem Chalcedone adverſus Chaldæos egreſſum Jacobillus ſcribit, quo nomine non cognominis Bithyniæ civitas ad pontum Euxinum ex adverſo Conſtantinopoleos ſita, quæ tum temporis imperatori Conſtantinopolitano parebat; ſed Chalcis, ſequiori ævo, ut tom. 2 Orientis Chriſtiani pag. 786 Lequienus probat,* Chalcedon *etiam dicta, quæ Chalcidenes, Syriæ mediterraneæ regionis caput fuit, intelligenda eſt. Verùm progrediamur ad alia.*

perùm credibilibus

C

6 Paucis poſt relatam de Chaldæis (ſi modò commentum non ſit) victoriam annis è vivis, ut Jacobillus ait, Militianus exceſſit. Geminum *verò Syriæ rex, ut Acta perhibent, paternis muneribus, hiſque amplioribus, admovere ſtatuerat: at* Geminus, *cui non regi, ſed Deo militare decretum erat, oblatos ſibi honores reſpuit, nihil maternis precibus, nihil regiis minis aut pollicitationibus motus. Conjectus itaque in carcerem fuit, quo dum detineretur, rex neptem ſuam (ea aliud commenti genus) in carcerem ad* S. Geminum *miſit, qua Juvenis pudicitiam ſimul & fidem expugnet. Cùm neque his artibus quidquam eſſet effectum, ventum eſt ad verbera, quibus pari conſtantiâ toleratis, angeli, ſi credimus, ope è carcere eductus, juſſus fuit Italiam, ubi reliquos vitæ dies tranſigeret, petere. Clam itaque matre profectus propter maris Syriaci littus ſpecum ſubiit, in quo herbis & aquâ victitans, moratus eſt diebus octodecim. Hic cum puella ruſtica manum aridam ſuis ſanâſſet precibus, ac infideles octoginta ad Chriſtiana ſacra adduxiſſet, vulgari per hominum ora ejus ſanctimonia cœpit, ejuſque famâ ad matrem allatâ, ad Filium illa continuò volat, oratque, ne ſe deſerat; ſed incaſſum. Itaque ad ſuos mœſta regreditur, unà cum conſanguineis ad Filium confeſtim rediturа; ſed interim jam vela in Italiam* S. Geminus *dederat. Mater verò eodem in ſpecu, quem Filius incoluerat, reliquum vitæ curſum tranſegit, &, ut quidem aiunt, tumulari voluit.*

vaſtitatem, adhuc unus.

D

E

7 Sanctum Geminum *verò in Italiam appulſum primùm excepit Fanum Fortunæ, in ſtatu Eccleſiaſtico ad maris Hadriatici littus Piſaurum inter & Senogalliam ſitum, & cùm antiquitate ſua, tum epiſcopali ſede conſpicuum. S. Paternianum, velut primum ſuum epiſcopum, de quo actum apud nos eſt ad diem XII Julii, venerantur. Exſtitit olim non procul inde Ordinis Benedictini monaſterium S. Paterniano ſacrum, & in Actis S. Fortunati, Fanenſis epiſcopi ad diem VIII Junii memoratum, cujus incola* S. Geminum *advenam benignè admodum ac Chriſtianè ſuſcepiſſe perhibentur. Sed hoſpitii,* S. Gemino *præſtiti, uberem retulere mercedem: ſiquidem ipſis, ut Acta perhibent, aquæ penuriâ laborantibus, eorum humanitati non ingratus Hoſpes, fontem ſuſis ad Deum precibus excitavit. Haud diu tamen illic moratus* S. Geminus *fuit, cùm eum aliò, etſi non ſine monachorum Fanenſium dolore, proficiſcentem mox Acta exhibeant.*

E Syriæ in Italiam appulſus

F

8 Cùm his igitur vale S. Geminus *dixiſſet, longiùs ab ora maritima diſcedens, Spoletum, Umbriæ civitatem epiſcopalem, properavit, ea nimirum, ut Acta perhibent, de cauſa, quòd Fani Fortunæ ſive ob ſanctimoniam vitæ, ſive ob elicitum, quo de ſermo paulò antè fuit, prodigiosè fontem populi ſermonibus nimiùm, quàm ut ejus animi demiſſio ferret, celebraretur. Ubi verò Spoletum advenit, mox more ſuo eccleſias adire, prolixiſque vacare cœpit orationibus; maximè autem S. Gregorii martyris, ad diem XXIV Decembris Martyrologio Romano inſcripti, eccleſiam. Hic orantem aditui filius, juvenili actus inſolentia, alapâ percuſſit, moxque factâ pœnas à dæmone mirum in modum vexatus dedit: quod ùt juvenis pater audivit, confeſtim* S. Geminum *delicti veniam deprecaturus acceſſit, cujus precibus motus priſtinum obſeſſo valetudinem reddidit. Sparſa in vulgus prodigii fama, quam oderat* S. Geminus, *in cauſa fuit, cur hinc iterum ipſi aliò demigrandum fuerit. Hinc itaque* S. Geminus, *ut ejus Acta habent, abiit in civitatem Martanam, ſeu, ut alibi lego, Mar-*

variis locis edit miracula & Cafoanti

1

A *Martulanam. Sita fuit in Umbria quinque circiter paſſuum millibus Tuderto* (*Italicè* Todi) *in ortum brumalem diſtans ad radices montis ſibi cognominis. Hinc verò, expulſo è vidua cujuſdam filia dæmone, Caſuentum ſeu Caſuntiam venit, ubi, inquit anonymus*, habitavit pluribus diebus ſanando infirmos, prædicando & miracula multa faciendo. *Hæc generatim de rebus* S. Gemini *Caſuenti geſtis anonymus refert.*

eædita S. Nicolao eccleſia, ſuſceptoque.

9 *At his paulò plura Jacobillus in* S. Gemini *Vita memoravit; ac primùm quidem eum ad abbatiam quandam Benedictinam ante annum* 730, *ut ait, fundatam & extra veteris Caſuenti muros ſitam divertiſſe, ſedemque ibidem ſtabilem nutu divino fixiſſe, affirmat: dein verò ibidem eccleſiam S. Nicolao ſacram exciuâſſe, & adeò virtutibus prodigiiſque inclaruiſſe, ut eo non ſolùm mortuo, ſed vivo etiam* (*cujus tamen rei penes Jacobillum fides eſto*) *Caſuentum* S. Gemini oppidum *appellatum à concurrente eò ſanitatis recuperandæ causâ multitudine fuerit. Addit denique tom.* 3 *pag.* 294, *ibidem à* S. Gemino *Benedictinorum habitum fuiſſe ſuſceptum. At hac in re ſibi conſtare non videtur is auctor, cùm tomo* 1, *pag.* 744 *idem in S. Paterniani monaſterio mox à ſuo in Italiam appulſu præſtitiſſe, tradiderit; ac iterum ad Vitæ* S. Geminî *calcem non deeſſe antiquos codices dicat, qui* S. Geminum *habitu jam inde monaſtico indutum fuiſſe referant, cùm in Italiam appulſus è Syria fuit. Contrà anonymus nihil omnino refert, unde illum ſive in iſta abbatia Benedictina, ſive alibi Benedictinorum habitum ſuſcepiſſe, concludas: Mabillonius nec in Annalibus Benedictinis, nec in Actis Sanctorum Ordinis ſui, ac nec denique inter Prætermiſſos* S. Gemino *locum dedit, quod tantum facere in iis ſolet, qui, ſi monachi fuerint, Benedictini equidem non fuerunt, vel, ſi tales fuerint, Acta non habent modò, vel erroribus fabuliſque reſperſa, quarum certè immunia mihi non videntur* S. Gemini *Acta, de quibus mihi hîc ſermo eſt.*

B

ut quidem ajunt, Benedictino habitu.

10 *Laudat quidem Jacobillus hæc edituı Spoletani filii de* S. Gemino *verba:* Tunicam habens uſque ad talos; *verùm quid ni hæc de eremitica dumtaxat tunica intelligi poſſint? Quòd autem de* S. Gemini *picturis addit, nempe in quibuſdam, quarum una eſt in eccleſia S. Franciſci, habitu eum Benedictino indutum exhiberi,* C *quamvis eumdem alia, ipſaque oppidi inſignia ad relata ejus precibus à Militiano victoria memoriam armati equitis ſpecie repræſentent, nihil quoque certi effici inde poteſt, cum nonniſi ex populari traditione ac dudum poſt ejus mortem ita formata veroſimillimè fuerint. Certè ſi quid ex Actis* S. Gemini *magna ex parte fabuloſis conjicere poſſim, fuerit is vir quidem ſanctus, ſed ipſis Umbriæ incolis, ut qui eò peregrè advenerit, vitamque ſolitariam ab hominum oculis remotam duxerit, domicilioque non rarò mutârit, parum notus; unde poſterioribus ſeculis factum opinor, ut, qui aliquid de illo litteris conſignare voluerunt, nec certum ſibi ducem prælucentem haberent, meram vulgi opinionem famamque, id eſt, ducem non rarò infidam, maximè in iis, quæ in Syria abs illo geſta dicuntur, ſecuti ſint. Familiare autem Umbris fuiſſe Sanctos è Syria in Umbriam evocare, è Tractatu præliminari de SS.* XII *è Syria in Italiam advenis tomo* 1 *Julii præfixo ſatis liquet. Sed qualiacumque ſint* S. Gemini *Acta, cum falſis vera mi-*

AUCTORE J. B.

Ferentis mortuus.

11 *Poſtquam Caſuenti aliquamdiu moratus fuiſſet, hinc denuo angeli, ut ajunt, monitu Ferentum ſeu Ferentiam, epiſcopalem ea tempeſtate in Tuſcia ſuburbicaria civitatem, nunc autem vicum, ſeceſſit. Verùm a Ferentinis ejectus, vicinis in locis cavernam ſibi delegit, in qua ſemotam ab hominibus vitam, ſed Deo conjunctiam duxit, donec ibi, ab angelo de imminente ſibi morte præmonitus, beatam animam creatori reddidit anno, ut Jacobillus ſcribit,* 815, *ubi & congruo loco ſepultus eſt; ut à vero planè diſcedat Menologium quoddam Benedictinum, cujus hæc verba Jacobillus tom.* 3 *pag.* 496 *citat:* Ferenti in Tuſcia S. Gemini monachi & confeſſoris, admirandæ ſanctitatis Viri, filii Militiani, regis Syriæ generalis. Obiit Camerini, nunc S. Gemini in Umbria IX Octobris anno DCCCXV. *Nec enim, quod modò* S. Gemini *oppidum dicitur*, Camerini *nomen obtinuit unquam, nec ibi, ſed Ferenti ſecundum Acta, vivere deſiit. Camerinum autem inter Umbriæ Picenique confinia ad Apennini radices paſſim collocatur. Hæc de rebus geſtis* S. Gemini *dicere habui, reliquum eſt, ut, quæ ad ejus cultum pertinent, pauciſ paruſer expediam.* E

Variis per Italiam locis

12 *Cultum per Italiam non exiguum obtinuiſſe* S. Geminum, *documento ſunt ædes variæ ejuſdem nomini ſacræ, quarum Jacobillus hinc inde mentionem fecit: has inter præcipua eſt, quam, deſtructo ſeculo* IX *per Saracenos veteri Caſuento, conditoque non procul inde deinceps* S. Geminî *oppido eo loci, quo ille aliquamdiu vixerat, ejus nomini ſacram loci incolæ voluerunt, adjecto etiam Benedictinorum monaſterio, quod temporum lapſu ad presbyteros ſeculares tranſlatum fuiſſe, jam ſuprà retulimus. Caſuenti excidium Jacobillus ſub annum* 840 *ea fortaſſe ſolum de causâ accidiſſe ſcribit, quod eo circiter tempore evocati à Radelgiſo Beneventanorum, & Siconnlfo Salernitanorum principibus bello inter ſeſe certantibus Saraceni maximis dein cladibus Italiam affecerunt. Non ſemel autem in Umbriam ſe Saracenos intuliſſe ex Erchemperto, ſcriptore æquali, ſatis liquet.* Per idem tempus (*annum circiter* 880) *inquit ille apud Muratorium tom.* 2 *Script. Rerum Italic. part.* 1, *pag.* 248, omnem (*Saraceni, inito cum Athanaſio, præſule Neapolitano, pace*) terram Beneventanam ſimulque Romanam, nec non Spoletii partem diruentes, cunctaque monaſteria & eccleſias, omneſque urbes & oppida, vicos, montes & colles inſulaſque deprædarunt. *Rurſus ſub finem Hiſtoriæ ſuæ ita ſcribit:* Defuncto autem (*ſub annum* DCCCLXXX) Lamberto, filio Guidonis ſenioris, filio ſuo Spoletium reliquit; quo etiam decedente, Guido junior Spoletium & Camerinum ſuſcipiens, cum Saracenis in Sepino (*Samnii oppido*) caſtrametatis pacem fecit, obſidibus datis & acceptis: cujus etiam tempore ſupradicta cœnobia, urbes & oppida omnia à Saracenis capta & exuſta ſunt. *Ac iterum paulò poſt:* Cognoſcens autem Guido Carolum Auguſtum (*Craſſum, anno* 888 *defunctum*) feminecem jacere, regnandi cupiditate devictus deceptuſque à contribulibus ſuis, relinquens Beneventanam provinciam ſibi ſubactam & Spolitentium ducatum, abiit in Galliam regnaturus; Beneventi quidem tellus à Græcis capitur;

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

Spoletium deprædatur ab Agarenis. *Verùm quo definitè anno veteris Caſuentæ excidium acciderit, quove inſtaurari* S. Gemini *oppidum, condique primarium ejus templum* S. Gemino *ſacrum cœpta fuerint, dicendo non ſum.*

ædes ſacras

13 *Alteram item eccleſiam* S. Gemino *dicatam in hujus Actis memorat, Ferentia excitatam, quæ, etſi ſemirута,* S. Gemini *tamen appellationem ad proximè elapſum, quo ſcribebat, ſeculum uſque ſervârit. Tertiam verò in territorio Tudertino in loco,* Civitella *dicto, ac Tyberim inter & Tiniam ſito, conditam. Quartam in monte Agnaſio in agro Nucerino. Quintam denique in territorio Baſſanenſi in Tuſcia Suburbicaria non procul Tyberi & civitate Hortana. Quod autem ad ſacras* S. Gemini *exuvias attinet, de his ad calcem tomi 3 in Catalogo Umbriæ reliquiarum pag.* XXXIII *ita ſcribit Italicè.* Corpus (*imò, corporis pars*) S. Gemini monachi & confeſſoris, quod olim Ferenti, dein Viterbii quievit, creditur quieſcere in eccleſia S. Nicolai in dicto oppido S. Gemini; *ac paulò poſt addit :* ſed ad hanc uſque diem oculis noſtris ignotum. *Hæc ille, ſed parùm affirmatè de* S. B Gemini *reliquiis, quæ in S. Nicolai eccleſia ſervari creduntur : luculentiùs autem de iiſdem Viterbium aliquando tranſlatis conſtat : nam primò quidem P. Bernardinus Ceccevagini ſcriptis ad deceſſores noſtros anno* 1686 *Viterbio litteris teſtatus eſt, ibidem urnam, hiſce verbis* : Hic requieſcit corpus beatiſſimi Gemini confeſſoris *inſcriptam, à ſe in S. Laurentii eccleſia non ſolùm fuiſſe conſpectam ; ſed etiam fortuitò eadem in urbe repertum antiqui Miſſalis, typis editi, folium pergamenum, veteri Ovidianarum Metamorphoſeon codicis involucro inſertum, in quo hujuſmodi de* S. Gemino *legebatur Oratio :* Immenſam clementiam tuam, omnipotens Deus, humiliter deprecamur, ut, qui fragilitate carnis præpediti innumerabiliter peccamus, beatiſſimi Gemini confeſſoris tui precibus adjuvemur : quatenus cujus ſacratiſſimum corpus hîc pro amore venerabiliter amplectimur, ejus ſuffragantibus meritis ab omni adverſitate liberemur. Per Dom. &c. : *unde non modò* S. Gemini *reliquias Viterbii ſervatas, ſed peculiari etiam quodam cultu ejuſdem memoriam antiquitus celebratam fuiſſe, efficitur.* D

filii dicatas habet, honorantuque Viterbii ejus reliquiæ.

14 *Dein narrat Buſſius in Chronologia epiſcoporum Viterbienſium, anno* 1724 *præter omnium exſpectationem ſacra* S. Gemini *confeſſoris oſſa in eccleſia cathedrali, S. Laurentio ſacra, in altari veteri reperta, novoque unà cum reliquiis SS. martyrum Valentini & Hilarii ab Adriano Sermattei Viterbienſium epiſcopo fuiſſe incluſas. Qua verò ætate Viterbium primùm allata fuerint nec apud Jacobillum, nec alibi relatum inveni. Apud Ferentinos obiiſſe ſepultumque fuiſſe, ac inde ejus oſſa Viterbium allata, in ſuperioribus dictum eſt. Crediderim itaque hæc, Ferentia fuiſſe ſervata, dum à Viterbienſibus penitus fuit exciſa : tum enim Viterbienſes, ſervatas apud Ferentinos Sanctorum exuvias ſacraſque imagines in ſuam civitatem aſportâſſe, idem Buſſius lib. 1 Hiſtoriæ Viterbienſis pag.* 40 *generatim affirmat. Ferentiam porrò à Viterbienſibus exciſam ajunt Leander Alberti in Deſcriptione Italiæ, & Baudrandus in Dictionario ſuo Geographico anno* 1074; *contrà Buſſius mox laudatus pag.* 41 *integro ferè ſeculo ſerius, anno nimirum* 1172 *& jure quidem merito, cùm in Operis ſui Appendice pag.* 398 *Chriſtiani, Moguntini archiepiſcopi, Frederici I, imperatoris per Italiam legati inſtrumentum, quo Viterbienſes cæſari, cujus ob Ferentia excidium indignationem incurrerant, reconciliantur & Banno imperiali abſolvuntur, exhibeat,* datum Fulginei anno Dominicæ Incarnationis MCLXXIII, Indictione VII, Idibus Februari. E

DE S. DEUSDEDIT

ABBATE CASINENSI

IN REGNO NEAPOLITANO.

C F

SYLLOGE.

ANNO DCCCXXXIV *S. Deuſdedit, mortuus anno* 834

Mabillonius, licèt rerum Benedictinarum ſcriptor diligens, pauca habuit, quæ de rebus geſtis S. Deuſdedit, *ad pietatem pertinentibus, ſive Ordinis ſui Annalibus, ſive Actis Sanctorum inſereret, ut ſeculo Benedictini* IV *part.* 2 *pag.* 463 *ipſemet profitetur. Loco proximè citato, ubi de abbatibus ſimul Caſinenſibus ſeculo* IX *abbatibus, Cœlitum numero inſertis, Apollinare,* Deuſdedit *& Bertharie agit, de* Deuſdedit *hæc tantùm ſcribit :* Apollinarem excepit Deuſdedit, abbas quintus decimus, ſeditque annis ſex. Eum Sicardus, Beneventanus princeps, rebus monaſterii inhians, duriſſimè tractavit. "Hic quippe,, (*Leonis Marſicani Chronici Caſinenſis lib.* 1 *cap.* 22 *verbis utitur Mabillonius*) "prædictum ve-,,nerabilem abbatem, virum omni ſanctitate con-,,ſpicuum, causâ pecuniæ cepit, atque cuſto-,,diæ mancipavit. Qui ſanctus Vir, cùm depo-,,ſitus fuiſſet VII Idus Octobris, in loco, ubi ,,reconditus eſt, multos febre detentos, diver-,,ſiſque languoribus oppreſſos, ex fide poſcen-,,tes ad cineres ſuos priſtinæ ſaluti reſtituit.,, Ejus mentionem eo die facit Martyrologium Romanum, traditque Virum ſanctum, in carcere ærumnis contectum, exſpiràſſe. Ejus memoria ſub ritu duplici colitur apud Caſinates : mors contigit anno DCCCXXXIV; ſilet de eo Odoriſii (*abbatis Caſinenſis*) Breviarium Ms., *ſeculo* XI *exeunte exaratum. Nec ferè plura de eo Mabillonius ſcribit in Annalibus ad annum* 828, *quo Apollinaris,* S. Deuſdedit *proximus deceſſor,* V *Kalendas Decembris obiit; vel ad annum* 834, *quo* VII *Idus Octobris* Deuſdedit *vitam in carcere finiit.*

2 *Utriuſque emortualis dies ſignatur in Necrologio Caſinenſi tom.* 7 *Scriptorum Italiæ, à Mura-*

die 9 Octobris. cum esset abbas Casinensis

Muratorio anno 1725 typis Mediolanensibus editorum; Apollinaris quidem col. 947 hoc modo: v Kal. (*Decembris*) ob. D. Apollinaris fac. & abb. hujus loci: sancti *verò* Deusdedit *col. 946 sic:* VII Id. Octob. obiit D. Deusdedit abb. hujus loci. *Plerisque Casini montis abbatibus, quorum laudati Necrologii auctor meminit, sacerdotis titulum diserte adjungit; quod cùm non faciat, ubi de* S. Deusdedit, *aliisque aliquot illis sermo est, sacerdotes hos non fuisse videtur innuere; vel saltem eorum sacerdotium suspectum reddit: neque porrò quidpiam de* S. Deusdedit *uspiam reperi, quod illius sacerdotium probet; quod obiter hic observâsse sufficiat. Cæterùm in veteri Chronico Langobardorum, seu monachorum de monasterio sanctissimi Benedicti apud Camillum Peregrinium tom. 9, part. 1 Thesauri Historiarum Italiæ col.* 78 Deusdedit *Casinensi monasterio præfuisse notatur annis 6; quos haud integros fuisse necesse est; cum hi à die* XXVII *Novembris, quo Apollinaris obiit, anni* 828 *usque ad diem* XXVI *ejusdem mensis anni* 834, *cujus mense Octobri* Deusdedit *obiit, extendantur: fuerit itaque in Casinensem præsulem electus* Deusdedit *sub anni* 828 *finem, aut sequentis initium.*

B

Siconem principem Beneventanum benevolum sibi habuit;

1 *Pacatum quidem principio regimen videtur fuisse nactus* Deusdedit: *potiebatur ea tempestate Beneventano principatu Sico quidam, quem* S. Deusdedit *& Casinatibus monachis fuisse benesicum, scribit Leo Marsicanus supra laudatus his verbis:* Hunc (*Deusdedit*) supradictus Sico princeps fecit præceptum de fluvio, qui dicitur Lauri, cum omnibus limitibus & piscariis suis & omnibus, quæ juxta ipsum fluvium hinc & inde ad jus sui palatii pertinebant. *Exhibet donationis Chartam ex Registro Petri diaconi in Accessionibus ad Historiam abbatiæ Casinensis Erasmus Gattola pag.* 32; *sed non qualem Leo Marsicanus vidit: legitur enim in ea non* Sico, *sed hujus loco* Romualdus, dux gentis Langobardorum, *qui toto sexennio, quo Casinum* Deusdedit *moderatus est, nullus fuit. Data etiam legitur mense Octobri, Indictione* 2, *quæ pariter eodem sexennio nulla fuit, ut in suis ad citatum Leonis locum Annotatis observat Casinensis abbas Angelus de Nuce. Obiit Sico ex Camilli Peregrinii calculo anno* 832: *successorem in principatu Beneventano habuit Sicardum filium, qui, quò* S. Deusdedit *& Casinensibus monachis pater ejus Sico fuerat fortassis æquior, eò non Casinensibus modò, sed & cognatis & optimo passim cuique fuit iniquior.*

C

sed Sicardus, Siconis filius sevitia

4 *Hunc ita describit Erchempertus, qui sub finem seculi noni & sequentis initium vixit, in Historia Langobardorum Beneventi tom. 9 Thesauri rerum Italicarum suprà laudato col.* 23, *num.* 10: Suscepto itaque Sico principatu, fœdus cum Francis innovavit, Beneventanos bestiali efferitate persequitur, atque, se superstite, filium suum Sicardum, virum satis lubricum, inquietum & petulantem, animique elatione tumidum heredem principatûs effecit. *Sic autem prosequitur Erchempertus num.* 12. Mortuo Sicone, Sicardus monarchiam solus obtinuit, qui jam cum patre, sæpiùs memorato, per aliquot feliciter imperaverat annos, cœpitque populum sibi commissum ex levitate animi belluina voracitate insequi, ac crudeliter laniare. *Siconulfum, germanum suum, ut narrare Erchempertus pergit, sine causa perpetuo damnavit exsilio; Beneventanos proceres aut morti addixit, aut carceri; Majonem cognatum suum detrusit in monasterium; Alfanum, virum fortem fraudemque, suspendio sustulit. Plura de Sicardi rebus nefariè gestis vide apud anonymum Salernitanum tom.* 2, *part.* 2 *Scriptorum Rerum Italicarum col.* 209 *& aliquot seqq.; quæ tamen Roffridi cujusdam fallaciis & arte deceptus & seductus plerúmque admisit.*

AUCTORE J. B.

carceris & crumnis immortuus,

5 *Tandem etiam manus violentas in* S. Deusdedit *injecit; quem è monasterio suo raptum, carceri, dum in eo mortuus est, mancipavit: causam, peractique sceleris modum Erchempertus docet:* Talia eo tractante, *inquit num.* 13 *Erchempertus*, divina actum est dispensatione; ut, dum alium innocentem conaretur extinguere, præveniente interim languore, ipse cœlitus spiritu pariter & carne percussus interierit. Priùs enim, quàm obiret, ut cumulus suæ perditionis justiùs augeretur, pro amore pecuniæ spectabilem & Deo dignum virum, sanctitate conspicuum, Deusdedit nomine, beatissimi Benedicti vicarium, pastorali monasterio monachorum, seculari magis potentiâ, quàm congrua ratione deposuit, ac custodiæ mancipavit. *In carcere mortuum fuisse* S. Deusdedit, *innuunt mox data Erchemperti verba: at Petrus diaconus lib. de Ortu & Vita Justorum sacri cœnobii Casinensis, iis utitur verbis, ut violenta morte in eo occisus videri possit:* Deusdedit abbas, *inquit* [a] Beneventano principe causâ pecuniæ captus, atque in custodiam trusus, ibique interfectus est. *Cum tamen nihil de ejus violenta morte aut Erchempertus aut Leo Marsicanus dixerint, ita intelligenda ac interpretanda videntur Petri verba, ut* S. Deusdedit, *carceris crumnis confectus, diem suum obierit; prout Romani Martyrologii emendatores locuti fuere.*

B

prodigiis quidem clarust,

6 *Defuncti corpus è carcere ad monasterium Casinense delatum, ibidem sepulturæ traditum fuit; & in sacello, ut scribit Bucelinus in Menologio Benedictino ad diem* IX *Octobris, religiosè servatur. Clarust ejus tumulus variis prodigiis:* Qui cùm, *inquit Petrus mox citatus*, in monasterio beati Benedicti sepultus fuisset, quidam vir gravissimo febris ardore fluctuans, in ipso febris ardore super ejus quiescens obdormivit sepulcrum: evigilans autem gratias referre cœpit, voce maxima dicens: Benedictus es Deus patrum nostrorum, qui me sanum fecisti meritis Deusdedit, famuli tui. Igitur dum hoc ad aures populorum perveniisset, ingens ad ejus sepulcrum ægrotantium turba cœpit concurrere & pro sua sospitate illic Redemptori omnium supplicare, quorum vota Deus advertens, multos febre detentos, diversisque languoribus oppressos, ex fide poscentes pristinæ ibidem saluti restituit. *Similia Leo Marsicanus, Petro antiquior, scripsit verbis num.* 1 *relatis: scripsit item utroque antiquior, &* S. Deusdedit *suppar, Erchempertus verbis num.* 5 *relatis mox subdens:* Cujus nunc quoque cineres, quà recubat humatus, nonnullos febre detentos, variisque languoribus oppressos ex fide poscentes creberrimè curare noscuntur.

F

non tamen solemni ritu ab ecclesia Romana Sanctis adscriptus fuit.

7 *Marcus Antonius Scipio in Elogiis abbatum Casinensium* S. Deusdedit *in numerum Sanctorum fuisse relatum ob frequentia prodigia scribit his verbis:* Crebra subinde miracula, fugatique obsessis è corporibus dæmones, clarissimam extincti abbatis virtutem divulgârunt; mox Romana ecclesia nomen ac memoriam sacris festis solemni

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

solemni ritu ac ceremoniâ consecravit. *Prodigiis* S. Deusdedit *à seculo* IX *aut* X, *ut ex Erchemperto vidimus, claruit. An jam tum ex Marci Antonii Scipionis mente* Deusdedit *in Sanctorum album à Romana ecclesia solenni ritu relatus fuit? Id si ita se haberet, certè illius mentio facta fuisset in Breviario Oderisii abbatis, seculo* XI *exeunte scripto, de quo Mabillonius num.* 1 *laudatus: uti & in Martyrologio antiquo Casinensi, quod seculo* XI *jussu Desiderii abbatis conscriptum, ex Petro diacono ait Erasmus Gattola pag.* 824: *sanè Martyrologium istud (vide tom.* 7 *Scriptorum Rerum Italicarum col.* 935 *& tribus seqq.) S. Bertharium, Casinensem abbatem, & à* S. Deusdedit *successoribus, recentiori licèt manu additum, exhibet. Porrò* S. Deusdedit *solenni aliquando ritu & ceremoniâ in Sanctorum album fuisse relatum, nescimus: scimus tamen, eum in Romano Martyrologio ad diem* VIII *Octobris hoc ornari elogio:* Apud Casinum S. Deusdedit abbatis, qui à Sicardo tyranno in carcerem trusus, illic fame & ærumnis confectus, reddidit spiritum: *sed in Molano & Bellino, qui Martyrologii Romani emendatoribus praluxere, ejus non fieri mentionem. Wionis, Menardi, Bucelini, &, si qui sint alii recentiores seu Martyrologiorum, seu Menologiorum, qui* S. Deusdedit *meminêre, concinnatores, verba hunc transcribere, non est necesse. Bucelinus, fortè ex Ordinis sui monumentis, mihi ignotis,* S. Deusdedit *etiam ait insignem fuisse eruditione, cujus & præclara & multa superstint monumenta; querum tamen nec apud Petrum diaconum de viris illustribus seu Scriptoribus cœnobii Casinensis, nec in horum Supplemento, per Placidum Romanum concinnato, nec apud Wionem in Ligno vitæ, nec apud Erasmum Gattola in Monachorum Casinensium, scriptis doctrinaque illustrium, in Historia Casinensi à se laudatorum Catalogo mentionem factam inveni.*

B

DE S. PETRO GALATA MON. C. CONSTANTINOPOLI.

E

I. H.

SYLLOGE.

SEC. IX. *Sancti, cujus hodie in sacris Fastis,*

QUem Operis nostri parens, *Joannes Bollandus, tom.* 1 *Febr. pag.* 94 *in Vita alterius Petri, item Galata, jam olim his verbis designârat:* Alius PETRUS & gente Galata, & professione monachus, colitur IX Octobris: *hoc die, quo sacris Fastis inscriptus legitur, inter Incubrationes nostras locum sibi proprium vindicat* S. Petrus, *à loco natali* Galata *nuncupatus. Vix aliquid de hoc Sancto, cujus frequentior apud Græcos ad hunc diem memoria, aliunde, quàm ex Græcorum monumentis, innotescit, solo, quod sciam, inter Ecclesiæ Latinæ martyrologos Castellano ita eum annuntiante in Universali suo Martyrologio:* Apud Græcos S. Petrus, Galatiæ monachus, *additis ex utroque paginæ latere notulis:* 866; *&:* Diversus à S. Petro Galata, *de quo suprà. Atque harum quidem notularum sola prior infrà discutienda recurret; dubium enim de posteriores veritate incidere potest nemini, præterquam ignoranti, Petrum hunc Galatam quatuor ante Sanctum nostrum seculis floruisse, ut in citato suprà Operis nostri tomo videre est.*

C

præsertim Græcis, memoria,

2 *Præter ea, quæ exensa nobis exhibent magna Græcorum Menæa, nudas ferè de* S. Petro *annuntiationes habemus: ita enim in Menais bibliothecæ Ambrosianæ, signatis O* 148, *de* ■ *fit mentio:* Petri sub Theophilo imp. *In iis verò, quæ ad PP. Dominicanos conventûs S. Marci Florentiæ spectant, legitur:* Petrus sub Theophilo: *tum Synaxarium Ruthenorum, diœcesis Kyoviensis peculiare, quod Latinitate donatum Georgius David, sæpius in Opere nostro laudatus, ad Majores nostros transmisit, ad hunc diem hæc habet:* Et venerabilium Petri, Abrahami & Maximi: *postremò Sirletus in Menologio scribit sequentia:* Eodem die (IX *Octobris*) S. Patris nostri Petri, qui fuit sub imperatore Theophilo, ex Galatarum provincia. *Atque hæc quidem, licet satis jejunè de Sancto nostro in litteras missa, celebrem ejus apud Græcos fuisse memoriam ac venerationem, non obscurè demonstrant. Nunc ea, quæ ex magnis Menais excusis deprominsur, subjungo.*

ex foliis Menæis inexcusis gesta,

3 *Præmissis versibus geminis, qui Sancti virtutes compendiosè indicant,*

Εἰς ὕψος ἀρθεὶς ἀρετῶν θεῖος Πέτρος,
Τὸν χῶν ἀπιδὼς ὕψος ἠράτῳ φάει:

quosque hic Latinos facio,

Sublatus ad virtutum celsitudinem divinus Petrus,
Terrâ relictâ, sublime cælorum tenet:

sequens subnectitur elogium, quod ex Raderi versione Latinè exhibeo. Beatus hic Vir, imperante Theophilo, ex Galatia profectus, nobilis Theophili & Eudociæ partus fuit, corporis dignitate, magnitudine & robore spectabilis, ut eam ob causam ab imperatoribus comitis insignibus sit affectus, sat longo tempore versatus in exercitu, demum omnibus contemptis, vitam solitariam complexus in cœnobio Daphneone in monachum attonsus, & pro LEONE PETRUS cognominatus. Tum Olympum montem conscendit; inde ad sancta loca peregrinatus, ab his Laodiceam accessit, trajecitque in Ataliam, & nullas non itinerum molestias, Ismaëlitarumque indocilem fastum exantlavit, rediitque ad Olympum. Postquam autem vitæ ipsius & virtutis excellentia etiam imperatoribus innotuit, persuasit illi Basilius imperator, ut ad S. Phocæ monasterium diverteret, in quo magnæ virtutum divinarum certamina subiit, ac postremò animam Deo reddidit.

F

ad quæ

4 *Ex his,* S. Petrum *sub tribus Græcorum imperatoribus tum profanâ, tum sacrâ militiâ præclarum sibi nomen comparâsse, Græcorum Impp. historia peritis manifestum fit; at latet omnino, cujus sub imperio, remisso secularibus armis nomine, Christo militare inceperit. Qua de re si quid mihi, Raderi versionem sequenti, conjiciendo*

Digitized by Google

A *jiciendo ſtatuere liceat, id ſub Michaële, Theophili filio & ſucceſſore, contigiſſe, veriſimilius apparet. Etenim jam imperante Theophilo ex Galatia profectus & inter comites adlectus*, ſat longo tempore *verſatus in exercitu*, demum *vitam ſolitariam amplexus* dicitur. *Jam verò Theophilus, iconum, atque adeò monachorum eas venerantium, oſor acerrimus, annis* 12 *imperium tenuit. Venerit ergò Conſtantinopolim ex Galatia* Petrus *aliquo forte ex poſterioribus iſtius imperatoris annis, dicturne rectè* ſat longo tempore *militiam ſecutus, ac* demum *ad ſanctioris vitæ normam animum appuliſſe, niſi hoc ſub quodam Theophili ſucceſſore contigiſſe ſtatuatur? At, perperam, inquies, Raderus χρόνον ὐχὶ συχνὸν, ut Græcè in Menæis legitur*, ſat longo tempore *interpretatus eſt, cùm verti* non multo tempore *debeat. Verùm neque hac de cauſa opinioni renuntio: namque, cùm Theophilus, teſte Cedreno in Hiſtoriarum Compendio pag.* 514 *edit. Pariſ. anni* 1647, impuræ imaginiperdarum hæreſi deditus eſſet, pioſque OMNI SUI IMPERII TEMPORE exercuerit maleficiis, nullam iis quietem permittens; *cùmque, ut ibidem pag.* 518 *narratur*, edixiſſet, ... ne monachis ullam urbem intrare liceret, *qua veriſimilitudine ſub infenſo adeò monachorum hoſte in cœnobio Daphneone receptus atque ibi in monachum attonſus Sanctus noſter dicetur? At cùm, Theophilo è vivis erepto, & adepto Michaële imperium, debitus ſacris imaginibus cultus, quies monachis totique Eccleſiæ tranquillitas reſtitueretur, prænum eſt judicare, Sanctum, tumultus bellici haud dubiè pertæſum, ſtatuiſſe tunc conceptum melioris vitæ propoſitum exequi, ſeſeque inter monachos abdidiſſe.* AUCTORE I. H.

B

5 *Supereſt, ut, de qua num.* 1, *Caſtellani ad Martyrologium ſuum notulam* 866, *quâ emortualem Sancti noſtri annum pro more ſuo indicat, tantiſper diſcutiamus. Ex iis, quæ tum Menæa, tum Operis noſtri tom.* 1 *Febr. allegant, annum hunc* 866 S. Petro *poſtremum nequaquam fuiſſe, liquet, cum ubique ſub Baſilii Macedonis imperio vixiſſe ſignificetur: Michael autem, Theophili filius, toto iſto anno* 866 *præfuit imperio, quod non ante vigeſimum quartum Septembris diem anni inſequentis, quo perfidorum gladiis cæſus occubuit, in Baſilium fuit tranſlatum. Id porrò luculentiùs probant, quæ ſub finem elogii, ex Menæis citati, leguntur, ubi Baſilius imperator* Petro *perſuaſiſſe fertur, ut ad S. Phocæ monaſterium, jam antè ab ſe (Baſilio) exſtructum, uti patet ex Banduriis Commentariis in Antiquitates Conſtantinopolitanas lib.* 3, *diverteret, in quo etiam illuſtrem variis virtutibus vitam ducere ad extremum uſque ſpiritum perſeveravit.* aliquot pauca obſervantur. E

DE S. OLLA VIRGINE

APUD CAMERACUM IN BELGICA II.

Memoria in Faſtis ſacris, & cultus.

SEC. POR-SAN X, XI AUT XII. *Sancta, quæ hodie à Molano aliiſque*

C *Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii hodie* S. Ollam *ita annuntiat:* In territorio Cameracenſi natalis feſtivitas ſanctæ Ollæ virginis; quæ nata eſt & vixit in vico, qui Cameraco vicinus eſt in via Atrebatenſi, quique etiam hodie ab ea nomen trahit; *ac deinde ſubjungit:* "Eodem die, „ habet Martyrologium eccleſiæ Cameracenſis, "feſtivitas ſanctæ Ollæ virginis.„ Item Atrebatenſe, "In territorio Cameracenſi „natale ſanctæ Ollæ virginis.„ Ex quo apparet, Sanctam eſſe Cameracenſem; haberque templum ſuo nomini nuncupatum haud procul à Cameraco via Atrebatenſi, quod etiam frequentatur à Cameracenſibus; ſed adhuc me latet, an corpus aut quieſcat ibi, aut aliquando requieverit. *Molano accedunt Galeſinius, Miræus, Caſtellanus, Sanſſaius, qui hodie quoque eamdem ſanctam Virginem in Faſtis ſacris, à ſe contextis, commemorant. Ac Galeſinius quidem ejus notitiam ex eccleſia Cameracenſis Martyrologio, quod verbis, jam nunc recitatis, Molanus laudat, veroſimillimè hauſerit. Certè in Annotationibus, quas Martyrologio ſuo adjecit, citat pro* S. Olla *Sanctorum eccleſia Cameracenſis tabulas. Nec dubito, quin vel pariter è documento hujuſmodi vel è modò huc tranſcriptis Molani verbis Miræus deprompſerit, qua in Faſtis Belgicis & Burgundicis hodie de* S. Olla *ſuppeditat, ſic ſcribens:* Nata eſt & vixit in vico, urbi Cameracenſi vicino, in via Atrebatenſi, qui ab ipſa nomen trahit; eſtque templum ejus nomini dicatum.

2 *Quod autem ad Caſtellanum & Sanſſayum ſpectat, prior quidem pancis hiſce verbis* Apud Cameracum S. Ollæ virginis *hodie* S. Ollam *celebrat, ſuoritque adeò veroſimillimè ſecutus Ferrarium, qui eodem planè modo Sanctam noſtram in Generali ſuo Sanctorum Catalogo, Molani & Galeſinii, quos laudat, paululùm immutatis annuntiationibus, ad hunc diem commemorat; at quid modò de poſteriore ſeu Sanſſayo dicendum? Hic hodie in Martyrologio Gallicano* S. Ollam *exornat ſequenti elogio:* Ipſo die in agro Cameracenſi ſanctæ Ollæ virginis, quæ loci, in quo quieſcit & colitur, patrona, ortus, quem inde cœpit, conterraneis ſuis perennem vicem rependit, munera, quæ apud Chriſtum conſecuta eſt meritis, iis erogans ſuffragiis; *cùm autem*, S. Ollam *in ſacello ſeu templo, nomini ejus, ut verbis ſuprà huc tranſcriptis Molanus docet, Cameraco haud procul nuncupato, quieſcere, ita indicet, id certè vel è Molano vel ex aliis ſuprà memoratis hagiologis haud didicerit. Hi enim ne vel verbum, è quo* S. Ollam *quieſcere eo loci, conficias, ſuppeditant, ſeque ignorare, an ibidem vel quieſcat vel unquam quieverit* hagiologis in Faſtis ſacris, per hos celebrantis, celebratur.

AUCTORE C. B.

verit Sancta, haud obſcurè ſignificat Melanus. Verùm, cùm id ita ſit, unde ergò, Sanctam in ſacello ſeu templo, Cameraco haud procul nomini ejus nuncupato, quieſcere, Sanſſayus habuit compertum? Id enimverò, niſi forſan rem vel ex ignotis mihi eccleſiæ Cameracenſis tabulis acceperit, vel è conjectura, à cultu, quo Sancta ibidem gaudet, repetita, collegerit, edicendo haud fum.

3 *Neque enim ulla, quorum ope id præſtem,* nec alibunde multum, quàm ex iis conjecerit, S. Ollæ *Acta inveniuntur; etſi autem præter ſuprà laudatos hagiologos alii adhuc ſint, qui* S. Ollam *hodie quoque in Faſtis ſacris, à ſe concinnatis, memorent; hi tamen nullam omnino de loco, quo Sancta quieſcat, mentionem inſtituunt, nec alia ulla, quæ vel id faciant, vel quampiam aliam de* S. Olla *notitiam, utcumque notatu dignam, præbeant, documenta reperire quivi. Diligentiſſimè interim hunc in finem ſcriptores omnes, penes nos exſtantes, qui de rebus Cameracenſibus tractant, evolvi; verùm oleum & operam perdidi. Hi nihil omnino ſuppeditant, quo vel ipſamet Sancta, vel locus, quo quieſcit, vel res quæcumque alia, ad eam ſpectantes, notiores,* B *quàm è ſuprà laudatis hagiologis, evadant. Hinc in tanta litterariorum, quæ de* S. Olla *appoſitè tractent, monumentorum penuria Cameracum ad clariſſimum dominum Mutte, rerum hiſtoricarum ac præſertim earum, quæ ad archidiœceſim Cameracenſem ſpectant, peritiſſimum, ſcribendum curavi, ampliorem de* S. Olla *notitiam à viro ſagaciſſimo ſperans; verùm is, haud multum lucis de* S. Olla *exſpectandum, præfatus, hæc pauca dumtaxat pro reſponſo ſubjunxit:* Sacellum ſeu ædicula ſub S. Ollæ invocatione ſuccurſalis eſt eccleſiæ parœcialis S. Auberti de Sailly. Sacellum illud & vicus, qui à S. Olla nomen habent, antiquæ viæ Romanæ, quæ Cameraco Atrebatum ducit, quartâ dumtaxat à Cameraco leucæ parte adjacet. D

4 *Ita ille. Ac partim quidem ex his ejus verbis, partim è Molani ſuprà huc tranſcriptis, Sanctam noſtram cultu eccleſiaſtico gaudere ac porrò antiquitus fuiſſe gaviſam, nemo non colliget; verùm quid de reliquis, ad eam ſpectantibus, dicendum? Enimverò hæc omnia ferè ignorari, ambigendumque etiam, an Sancta in ſacello, nomini ſuo nuncupato, quieſcat, ex iis, quæ jam dicta ſunt, ſatis ſuperque liquet; etſi autem Molano, qui Sanctam in vico, ab ea hodieque nuncupato, & mundo eſſe natam & vixiſſe, ſuprà huc tranſcriptis verbis affirmat, aſſentiendum videatur, tempus tamen, quo nata ſit, ac deinde ex hac vita migrârit ad Dominum, omnino præ monumentorum, quæ id prodant, defectu in obſcuro eſt; verùm, etſi id ita ſit, ſuprà tamen Sec. forſan X, XI aut XII in margine adſcripſi, ita ſcilicet indicans, Sanctam noſtram vel ſeculo X vel altero è binis ſeqq. obiiſſe; ſic autem faciendum duxi, quòd, cùm à martyrologis claſſicis, qui ſeculo IX floruêre, non memoretur, eam ſeculo iſthac poſteriorem, ſeculoque XIII, quòd, ut apparet, plura alioquin de ea haberentur comperta, veroſimiliter anteriorem opiner.* E

cultu eccleſiaſtico gaudere ſeculoque X aut altero à binis ſeqq. obiiſſe.

DE BB. NIDGARIO ET ADALBERONE EPISCOPIS AUGUSTÆ VINDELICORUM

J. B.

SYLLOGE.

§ I. Beati utriuſque cultus ſacer, tempus ſedis, Adalberonis genus, Elvacenſis præfectura, & commiſſa eidem Ludovici, Arnulfi imperatoris filii, educatio. C

ANNO DCCCIX. *Cultus ſacer à monachis*

Quod de Adalberone, *epiſcopo Auguſtano, ad diem* XII *Junii in Prætermiſſis jam pridem obſervavit Henſchenius, non ſciri nempe cultum ſacrum ipſi ſive in ſua cathedrali eccleſia, ſive in Elwangenſi, cui abbas præfuit, cœnobio fuiſſe delatum, id quoque in* Nidgario, *abbate Ottenburano & epiſcopo pariter Auguſtano, locum habet. Utriuſque cultus ſacer extra Auguſtanum S. Udalrici monaſterium propagatus fuiſſe non videtur: ſatis igitur habui, ſi utrique* Beati *titulum adſcriberem, ac religio mihi fuit, quò minus, ſcriptores Benedictinos ſecutus,* Sanctos *nominarem; quo quidem titulo gaudent apud Bernardum Herifelder in Baſilica SS. Udalrici & Afræ, Stengelium in Auguſta Vindelicorum, Corbinianum Khamm Hierarchia Auguſtana parte* I, *claſſe* II, *ſect.* III, *Wionem lib.* II *Ligni vita pag.* 285, *Menardum in Martyrologio, & Bucelinum in Menologio Benedictino. Priorem citâſſe ſufficiat: is ad diem* XV *Aprilis ſic habet:* Auguſtæ Vindelicorum, ſancti Nidgarii epiſcopi & confeſſoris; *ad diem verò* XII *Junii ſic:* Auguſtæ Vindelicorum depoſitio S. Alberonis epiſcopi & confeſſoris. Nidgarii *quidem obitûs dies idem ſignatur à Sigiſmundo in Chronico Auguſtano ex ejus inſcriptione ſepulcrali infrà danda; at de* Adalberonis *obitu Necrologium Laureshamenſe apud Scannatum part.* I *Vindeliciæ litterariæ ita habet:* IV Kal. (*Maii*) Adalberti epiſcopi & abbatis, hic Gernheym ex integro dedit. *Die ſequenti ſeu* XXIX *Aprilis eum obiiſſe Stengelius ſcribit in ſua de Auguſta Vindelicorum lucubratione Germanica lib.* II, *cap.* XI. *Henſchenius* Adalberonem Nidgariumque *in hunc diem rejectos voluit; neque omnino inepte; nam anno* 1619 *inſignis eorum habita Auguſtæ Vindelicorum*

Digitized by Google

A *delicorum tranſlatio fuit Dominicâ ſecundâ Octobris*, aliàs cultui Sanctorum hîc (*in eccleſia S. Udalrici*) quieſcentium publico Officio canonico ſacrata, *quæ* tunc temporis ejuſdem menſis Octobris dies nona *erat*, *ut inquit Corbinianus Khamm*, *S. Udalrici profeſſus & theologus*, *parte* 1 *Hierarchiæ Auguſtanæ pag.* 87, *ubi de S. Wicterpo. Id feſtum Dominicâ ſecundâ Octobris in S. Udalrici celebratum fuiſſe aſſerenti Corbiniano credo: verum illa in diem* IX *Octobris eo anno non incidit, nec ſecundùm vetus Kalendarium quidem, niſi à pridianis Veſperis inchoetur.*

2 *Ad* Nidgarii & Adalberonis *cultum faciunt variis variis temporibus eorum reliquiis honores ad augendam fidelium erga ipſos pietatem ac venerationem publicè exhibiti. Mortales utriuſque exuviæ in S. Afræ, nunc S. Udalrici, aut SS. Afræ & Udalrici, eccleſia, uti & aliorum aliquot ævitatis Auguſtanæ præſulum corpora, tumulum accepêre, dinque jacuêre, dum ſeculo tandem* XI *ad annum ſexageſimum quartum provecto, cùm veterem S. Afræ eccleſiam, ut novam conderet, dirui juſſerat Embrico, Auguſtanus epiſcopus, detecta fuerunt unà cum S.* B *Wicterpi, in Opus noſtrum ad diem* XVIII *Aprilis relati, & S. Symperti, die* XIII *Octobris, ut ſcribit Corbinianus Khamm pag.* 101, *defuncti corporibus. De hac inventione ita ſcribit univerſim auctor Chronicæ Auguſtenſis apud Freherum tom.* 1, *pag.* 348: MLXIV. Eccleſia S. Udalrici & S. Afræ à fundamentis incipit. Sanctorum corpora multa inveniuntur: *quos dixi, Auguſtanos præſules Khammus in Wicterpo nominatim recenſet, eorumque corpora ait* ſub quodam Auſtralis partis fornice honorificè humata, ubi propediem diverſis (ex pervetuſtis Chronicis) ſplendere cœperunt miraculis in evidens ſuæ ſanctitatis indicium. *Alterum mox inventionem his verbis expedit:* Circa annum MCCCCLVIII occaſione novi templi exſtruendi ſub prædicto fornice, nimirum in dextro templi latere ſeu dextra abſide verſus monaſterium, circa altare B. Mariæ Virginis iteratò ſunt inventa 4 corpora ſanctorum Adalberonis, Wicterpi, Symberti, Nidgarii, quolibet in ſuo hypogeo ſecundum ordinem collocato. Primum locum occupabat corpus S. Adalberonis, ſecundum S. Wicterpi, tertium S. Symperti, & quar- C tum S. Nidgarii corpus: quodlibet tamen iterum in priſtinum ſuum hypogeum fuit repoſitum, nulla, niſi in exornandis lipſanis, interveniente mutatione. *Apud Stengelium in ſua Auguſta Vindelicorum pag.* 63 *erronè, ut puto, ſignatur annus* 1485 *pro* 1458.

3 *Tertiam, anno* 1480 *factam, ita narrat:* Anno MCCCCLXXVII dum templum S. Udalrici penitus novum octo continuis annis è fundamentis excitatum ſuperiori primùm anno abſolvitur, in feſto SS. Petri & Pauli ventorum rabie evertitur, parocho & coadjutore cum tribus de plebe oppreſſis. Deinceps iterum inſtauratur anno MCCCCLXXX, atque occaſione hujus inſtaurationis in ſuperiori jam memoratæ abſidis parte oſſa S. Adalberonis reperiuntur, & lignea depictæ arculæ incluſa ad ſacrarium periſtylii deferuntur. Nec non juxta corpus S. Dignæ & aliorum VII Sanctorum Auguſtanorum reliquias decenter ponuntur. *Sigiſmundus in Chronico Auguſtano triennio poſt, ſeu anno* 1483 *conſcripto addit cap.* 9, *in* Nidgarii *ſarcophago hanc repertam fuiſſe antiquiſſimis characteribus exaratam epigraphen:* Beatiſſimæ memoriæ hic requieſcit Nidgarius epiſcopus, omnes legentes pro ipſo orate, ut pius Deus miſereatur illi, amen. Obiit ille Beatus de hac luce, tempore XVII Calend. Maii. *Maroo Velſero videtur exarata, cùm nondum inter cœlites coli* Nidgarius cœperat; *neque malè: nam* Beati *appellatio hîc idem valere videtur ac* piæ memoriæ. *Ad quartam Corbinianus Khamm ita progreditur:* Anno MCCCCLXXXIX, templo firmiorem murum exigente, foſſores fundamentorum caſu inciderunt in ſarcophagum duobus ſolummodò pedibus, ſeſqui palmâ latum, & S. Wicterpi oſſa continentem, quæ in feſto S. Scholaſticæ defoſſa cum corpore S. Nidgarii ad dictum periſtylii ſacrarium deportata, S. Adalberonis reliquiis ſunt appoſita.

4 *Manſerunt eo loco, ut narrare idem ſcriptor pergit*, SS. Nidgarii, Adalberonis, *reliquorumque Sanctorum reliquiæ uſque ad annum* 1619, *quo eas Joannes, S. Udalrici abbas, in novum ſacrarium à ſe conditum, exſtructamque in eo aram reliquiariam ex abdito veterique ſacrario ſolenni pompa Dominicâ ſecundâ Octobris ſeu, ut quidem ait, die hujus menſis nono transferendas curavit: quo id factum ſit modo, tum Corbinianus, tum Stengelius in ſua Auguſta Vindelicorum, ubi de* B. Adalberone, *latiùs deſcribunt, quos, qui volet, conſulat: qui verò aram ipſam noſcere voluerit, ejuſdem iconem ab Hertfelder poſt pag.* 62 *exhibitam, inſpicere poterit. Alia rurſum, eaque priore ſolennior, quam Corbinianus dehinc exhibita etiam ara icone, pag.* 108 *& ſeqq. deſcribit, Sanctorum Auguſtanorum Dominicâ ſecundâ Octobris tranſlatio facta eſt; de qua ſic habet pag.* 89: Anno MDCLXXXVIII modernus abbas Wilibaldus, ut monumenta Sanctorum Auguſtanorum majori luce donaret, languentes vel animo vel corpore ad frequentem accurſum animaret, atque fidelium mentes per ſacrum theſaurum ornatiùs expoſitum ad opes ſpirituales coacervandas incitaret, eleganti aræ reliquiariæ, ab abbate Joanne anno MDCI poſitæ, aliam & elegantiorem, etiam ad modum lypſanothecæ, ſubſtituit, novum ſacellum conſtruxit, piam & ſumptuoſam reliquiariam tranſlationem cum octduana ſolennitate inſtituit, nec non S. Wicterpi & trium epiſcoporum Auguſtanorum (*Tozzonis, ad diem* XVI *Januarii in Opere noſtro dati*, Nidgarii & Adalberonis) oſſa cum corpore S. Dignæ martyris, & aliorum Martyrum Auguſtanorum holoſerico, auro, argento, gemmiſque exornata ad præfatum ſacellum ingenioſa pietate & ſacra deductione claſſ. 2, ſect 4, n. 8 & ſeqq. deſcribenda, honoravit; *quibus addit, in memorati ſacelli ara, anno* 1705 *die* V *Auguſti in honorem S. Crucis, S. Dignæ &* Sanctorum hîc quieſcentium *conſecrata, venerationi publicæ* Nidgarii & Adalberonis *reliquias, ſua ætate fuiſſe expoſitas: pag. verò* 115 *de* S. Nidgario *hæc ſpeciatim habet:* Venerationi exponitur hac ætate in ara claſſ. 1, ſect. 9, n. 37 effigiata. Ubi cum apparentibus veſtigiis, ſacris genuum oſſibus, ob aſſiduas preces flexis poplitibus Deo oblatas, impreſſis, ac pretioſis veſtibus epiſcopalibus ex Attalico & Phrygia acu eleganter pictis amictus viſitur & colitur. *Ceterùm tam* B. Nidgarii, *quàm* B. Adalberonis *capita, baſibus decentibus impoſita, & ſplendidis exornata mitris inter S. Udalrici abbatiæ cimelia ſacra ſeparatim conſervantur, uti apud Bernardum Herifelder, ejuſdem loci olim Priorem, pag.* 63 *&* 64 *videre eſt. Concludi ex hactenus dictis*

S. Udalrici Auguſta Vindelicorum

impenſus.

E

F.

BB. Nidgarii & Adalberonis

AUCTORE J. B.

dictis poteſt, tam Nidgarium, *quàm* Adalberonem *ſanctitatis quidem famâ apud Vindelicos ſemper, cultu verò ſacro jam inde à ſeculo ſaltem* XI *fuiſſe gaviſos. Nunc ad eorum geſta pregredior.*

Haud ſatis liquet, quid geſſerit

5 B. Nidgario *Stengelius abbas Anhuſanus Rerum Auguſtan. Vindelic. parte* 2, *cap.* XI *elogium texuit, ſed ea tantùm ferè complexum, quæ ſanctis Epiſcopis pleriſque communia ſunt. His itaque omiſſis, ea tantùm hic paucis memorabo, quæ illi propria ſunt.* Nidgarius (*alias etiam* Nitgarius, Nigarius & Neodegarius *dictus*) *Ottenburani Ordinis S. Benedicti cœnobii ad Guntium amnem, & in diœceſi Auguſtana & in Conſtantienſis epiſcopatûs confiniis ſiti, primùm alumnus, dein abbas, ſi Ottenburanorum præſulum Catalogo, quem Franciſcus Petrus canonicus regularis Wertenhuſanus Suevia Eccleſiaſtica pag.* 831 *& ſeqq. edidit, fides habenda eſt, tertius fuit; ſed eam abbatiam vix adeptus eodem anno ad Auguſtanam cathedram evocatus eſt. Anno* 868 *creditur interfuiſſe Wormatienſi Concilio; non tam ex certis documentis, quàm ex incerta, ut mox videbitur,* B. Nidgarium *id temporis Auguſtanam eccleſiam moderatum eſſe, opinione. Fueſſenſis ſeu Faucenſis monaſterii, in Auguſtana diœceſi ſiti, igne tum temporis combuſti, inſtaurationem cordi habuit, ac ibidem S. Magni eccleſiam à fundamentis excitavit, quamquam non perfecerit; qua de re Vita S. Magni interpolator* (*vide tom.* 2 *Sept. pag.* 757) *ita loquitur:* Primus Nittarius cœpit à fundamentis eccleſiam beati Magni conſtruere; cæteri verò præſules (*Auguſtani*) eum ſubſequentes, prout potuerunt, ſimiliter conſtruxerunt; tamen non fuit aula baſilicæ ad perfectionem operis perducta, donec Domino annuente, à glorioſiſſimo rege Ludovico, filio Ludovici (*Pii*) clariſſimi imperatoris, Lanto ipſam ſanctam ſedem, eo tribuente adeptus eſt. *Auguſtanam ſedem* S. Nidgarius *adiit anno* 864, *morienſque deſeruit anno* 869, *die* XV *Aprilis, ut quidem ſcribunt Corbinianus Khamm, Stengelius, Marcus Velſerus in ſanctis Auguſtanis, Herfelder, Bruſſchius; at longè diſcrepat Sigiſmundus in Chronico Auguſtano eccleſiaſtico apud Piſtorium pag.* 599 *hæc ſcribens:* Rexit eccleſiam Auguſtæ anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo ſeptimo: *Longiùs etiam Charta, à Carolo Meichelbeck inter Friſingenſia monumenta num.* 470 *relata,* II *Kalendas Septembris anno glorioſiſſimi Hludovici (Pii) imperatoris* VIIII, *Indictione* I (*an* XV?) *data, Chriſti* 822, *qua Hitto, Friſingenſis epiſcopus, eccleſiam in Chenperc, quam Hanto Auguſtanus epiſcopus priùs eccleſiæ ſuæ acquiſierat, tum verò temporis poſſidebat Nidkerus Hantonis ſucceſſor, dicitur vendicâſſe.*

C

6 *Contrà verò Mabillonius tom.* 3 *Annalium pag.* 152 *Synodicam Patrum Wormatienſis concilii anno* 868 *epiſtolam memorat, in qua comparet* Lintgarius Auguſtusburgenſis *epiſcopus; quo nomine* Nidgarius *intelligendus videtur; nec enim Lintgarius ullus Auguſtanam ſedem occupâſſe ſcitur? Sed ſi anno* 868 *Auguſtana eccleſia præfuit* Nidgarius, *quomodo Lanto (veroſimillimè Auguſtanus epiſcopus, &* Nidgario *poſterior,) inter concilii Moguntini anno* 847 *ſub Rabano celebrati patres memoratur apud Labbeum tom.* 8 *Conciliorum col.* 39? *An anno* 822 Nidgarius, *anno* 847 *Lanto, anno* 868 *Lintgarius ſeu potiùs Witgarius Auguſtanam rexit eccleſiam? Præſtare equidem videtur his citatis monumentis*

aut quando ſederit B. Nidgarius:

niti, quàm Auguſtanorum præſulum catalogis, qui neque ſuis nævis carent, neque in epiſcoporum ordine numeroque conſentiunt. Mitto Stengelium, Bucelinum, Bruſſchium alioſque, ex quorum diſſidiis apparet ad oculum, inquit Corbinianus Khamm in Waltherо & Adelgero, res longè diſtitas fallere oculum, res autem longo tempore remotas fallere calamum: nec non Auguſtanorum epiſcoporum numerum (*adde & ſingulorum, quibus ſederunt, tempora*) examuſſim determinare, eſſe oleum & operam perdere.

D

ſedit B. Adalbero ab anno 887 *uſque ad* 909;

7 *Non minùs Scriptores diſſident, cùm tempus, quo* B. Adalbero *Auguſtanæ eccleſiæ præfuit egit, definiunt. Alii epiſcopatûs ejus initium, teſte Corbiniano Khamm, anno* 887, *alii* 897, *alii* 902; *finem verò anno* 909, *vel* 917, *vel* 922, *vel denique* 883 *aſſignant: in tanta opinionum diſcrepantia Reginonem, ſcripterem æqualem, & Hermannum contractum, qui ad ſeculi* XI *annum* 54 *Chronicum ſuum produxit, hac in re potiſſimùm ſequendos, ac initium epiſcopatûs* B. Adalberonis *anno* 887, *quo Witgario, non Lantoni ſucceſſit, ut ut laudati mox Catalogi reclament, aſſigendum puto; ad quem ita Regino ſcribit.* Eodem anno Vuitgarius epiſcopus de Auguſta civitate obiit, & Adalbero nobilis generis magnique ingenii ac prudentiæ vir cathedram ejus obtinuit, ei in epiſcopatum ſucceſſit. *Ad annum autem* 909 *ita ſcribit Hermannus Contractus:* Adalbero venerabilis Auguſtenſis epiſcopus obiit. *Hepidannus autem S. Galli monachus, qui eodem, quo Hermannus ſeculo fuit, parum ab illo diſcrepat, ad annum* 910 *ita ſcribens,* Adelbertо epiſcopus (*paulò ante* Auguſtenſem *dixerat*) obiit. *Auctor Vitæ S. Udalrici, epiſcopi Auguſtani, &* B. Adalberonis *nepotis, qui eodem ſeculo, quo uterque vixit, ſcripſit, à morte S. Udalrici, quæ anno* 973 *contigit, uſque ad aditum ab illo epiſcopatum annos numerat* 50: *Hiltino verò, S. Udalrici deceſſori,* B. Adalberonis *ſucceſſori proximo annos* 15 *epiſcopatûs tribuit, licet haud integros; ſi autem ab anno* 973 *annos* 64 *ſubtrahas, ad annum* 909, *quo deſiit* Adalbero *in vivis eſſe, pertinges. Vitam S. Udalrici tom.* 2 *Julii conſule, ubi pagg.* 121 *&* 99 *modò dicta reperies.*

E

ſed Vita latet aut periit.

8 B. Adalberonis *Geſta hinc inde, quoniam ejus Vita caremus, colligenda ſunt: exſtitiſſe tamen aliquam ejus Vitam Sigiſmundus in Chronico Auguſtano cap.* IX *docet:* Hiſtoriam verò, *inquit,* Vitæ ejus (*Adalberonis*) vir præclarus Udalſcalcus ſcripſit ad epiſcopum Waltherum, ejuſque largitatem, qualiterque in eccleſia S. Aphræ miraculis claruerit. *Waltherus ſedem Auguſtanam ab anno* 1134 *uſque ad annum circiter* 1150 *tenuit; unde ætas liquet Udalſcalci, S. Afræ primùm monachi, ac dein etiam ab anno* 1126 *uſque ad annum* 1150, *abbatis, de quo plura Sigiſmundus* 2 *part. Chronici Auguſtani cap.* 1 *&* 2. *Vita* B. Adalberonis *ab Udalſcalco conſcripta meminêre Stengelius in ſua Auguſta Vindelicorum Germanicè ſcripta cap.* XI, *Corbinianus Khamm Hierarchia Auguſtana parte* 2 *pag.* 240, *& Bucelinus in Menologio Benedictino ad diem* XII *Junii, Ermenricum monachum Udalſcalco adjungens:* Vitam ejus deſcripsêre, *inquit,* Ermenricus monachus & Udalſchalcus abbas, quam tamen videre necdum merui; *quod mirum fortaſſe non eſt: cum enim illam nuſpiam aut typis vulgatam, aut à recentioribus viſam fuiſſe, inveniam, vero admodum ſimile ſit, eam alicubi in tenebris abditam latere, vel periiſſe; fortaſſe non*

F

ſine

Digitized by Google

A *ſine magno Hiſtoriæ Auguſtanæ detrimento, cui lucis aliquid veroſimillimè, ſi in lucem ipſa protraheretur, eſſet allatura.*

Natalibus 9 Adalberonem *Regino, ſcriptor æqualis, à ſplendore natalium, à magnitudine ingenii, & à prudentia laudat. Natum ait Corbinianus Khamm Kyburgi ex comitibus Witiſlinga, Dilinga, & Kyburgi: comitatus poſterior ad levam Teſæ fluvii in Tigurino Helvetiæ pago ſitus eſt; Dilinga verò (à qua parum abeſt Witiſlinga) in Suevia ad Danubium Ulmam inter & Donawertam. Comitum Kyburgenſium ſtemma ex codice vetere Ms. Bibliotheca S. Udalrici Velſerus S. Udalrici Vitæ primo loco à ſe edita ac illuſtrata ſubjunxit, in quo agmen ducit Hartmannus comes, Hupaldi comitis pater; Hupaldus natus illic dicitur circa annum 865, genuiſſe S. Udalricum, Auguſtanum epiſcopum 890, ac obiiſſe 908. Ex hac familia genitum quoque aiunt* Adalberonem *Stengelius, Bucelinus, Hariſelder, Bruſchius, Cruſius, & Corbinianus Khamm: verùm inter Bruſchium & Khammum non omnino convenit; quorum alter, de Neresheimenſi cœnobio in Chronologia monaſteriorum Germaniæ lo-*

B *quens,* Adalberonem *Hupaldi, hic autem Hartmanni, ſeu avi S. Udalrici fratrem facit. Neuter ſua opinionis fundamentum affert: Henninges tom. 4 part. 2 Theatri Genealogici pag. 295 Hupaldum ſub Henrico Aucupe exercitum adverſus Obetritos & Vandalos (Magnopolitanos, qui & Vandali, dicti fuêre) anno 935 (imò 931) duxiſſe, ait: quod ſi ita eſſet,* B. Adalberonem, *anno 909 defunctum, Hupaldi patruum fuiſſe, cum Khammo facilè crederem. Verùm S. Udalricus, cum Româ, mortuo* B. Adalberone, *in patriam rediit, matrem viduam, uti num. 6 tom. 2 Julii pag. 99 ejus Vita diſertè habet, invenit: quare Hupaldum eodem circiter tempore, quo* B. Adalbero, *è vivis abiiſſe, neceſſe eſt; quod tamen non impedit, quò minùs ejus patruus* B. Adalbero *fuerit; cum Hupaldus natus fuerit ex codice antiquo cœnobii S. Udalrici anno 865, atque adeò annos ætatis ſuæ 43;* Adalbero *verò, quem aliis S. Udalrici conſanguineum tantùm nominare ſatis fuit, multò plures numerare potuerit.*

virtutibuſque illuſtris 10 *Nobilitatem generis* B. Adalbero *cum virtute & vitæ ſanctimonia ab ineunte ætate conjunxit; & virtutis quidem ſtudio, poſthabitis ſeculi honoribus, S. Benedicti in cœnobio Elwangenſi ad*

C *Jagiſtam Franconiæ fluvium ſito, inſtituta ſectatus, eum in eo progreſſum fecit, ut non modò in ejus loci abbatem, ſed etiam in Auguſtanum epiſcopum, pædagogum Ludovici Germaniæ regis, imperatoris Arnulfi filii, & abbatem Laurisheimenſem electus fuerit. Elwangenſi cœnobio præfuit ab anno 882 uſque ad annum 909 ex Stengelii in Mantiſſa ad rerum Auguſtanarum Commentarium ſententia: verùm longè aliter ſentit Corbinianus Khamm; & quidem tempus, quo abbatiam Elvacenſem rexit, 17 annorum ſpatio, nimirum ab anno 905 uſque ad 922, hic auctor definit in Auctario partis 1 Hierarchiæ Auguſtanæ, de progreſſu eccleſiæ Elvacenſis cap. 3, pag. 19, & cap. 6, pag. 142, ex Catalogo abbatum Elvacenſium: parte autem 1 Hierarchiæ pag. 120 ita ſcripſerat:* In pædagogum Ludovici III imperatoris aſcitus, brevi pòſt, Hattone Elvacenſis monaſterii abbate ad archiepiſcopalem ſedem Moguntinam aſſumpto, in abbatia eidem fuit ſuccenturiatus. Inde majoribus gubernaculis manus admovere compulſus, atque epiſcopales faſces Auguſtanas capeſſere juſſus ab Arnulpho imperatore ..... magni habitus, nec non abbatia Laurisheimenſi DISPENSATIVE (ut loquitur Chron. Laurisheimenſe, utpote jam epiſcopus Auguſtanus & abbas Elvacenſis) eſt donatus. *Hatto Moguntinus archiepiſcopus conſecratus eſt anno 891, teſte Reginone: Arnulfus Ludovico auctus eſt anno 893 ſecundum Annales Fuldenſes apud Freherum tom. 1 pag. 51. Itaque, qui ante Hattonem ad Moguntinam ſedem evectum, ſeu ante annum 891* B. Adalbero *Ludovicum anno 893 natum inſtruere potuerit, non capio. Sequitur præterea ex Corbiniani dictis* B. Adalberonem *priùs Ludovici præceptorem egiſſe, quàm Auguſtano epiſcopatui admoveretur; cum tamen id jam inde ab anno 887, teſte Reginone, contigerit.*

factus eſt abbas Elvacenſis, 11 *Helwichius Antiquitatum Laurisheimenſium ſect. 2 cap. 12* B. Adalberonem *ex Elvacenſi monacho abbatem Laurisheimenſem anno 892 factum ait, Arnulfo jam tum imperatore; dein verò, revocato ad priſtinam diſciplinam dicto cœnobio, ad Elvacenſe rediiſſe cœnobium anno 898, ac demum ad Auguſtanas inſulas promotum. Reginoni itaque contradicit, non ſolùm*

I *cùm* B. Adalberonis *epiſcopatûs initium ad annum ut minimùm 898 differt; ſed etiam cùm Arnulphum jam inde ab anno 892 imperatoria dignitate ornatum affirmat. Audi Reginonem:* Anno Dominicæ Incarnationis, *inquit,* DCCCLXXXXVI Arnolfus civitatem ingreſſus, à Formoſo apoſtolicæ ſedis præſule cum magno honore ſuſceptus eſt, & ante confeſſionem ſancti Petri coronatus, imperator creatur. *Contradicit etiam, ut plura alia præteream, Diplomati Stephani Papæ, qui Formoſo ſucceſſit, à Labbeo parte 1 Chronologiæ technicæ pag. 257 memorato, quod datum illic legitur Indictione XIV, atque adeò anno 896, decimo tertio Kalendas Septembris* imperante domino piiſſimo auguſto Arnulfo à Deo coronato magno imperatore anno primo. *Contradicit Synodo Triburienſi anno 895, Arnulfi (nondum imperatoris, ſed regis) 8, Indict. 13, menſe Maio celebratæ, cui* Adalpero Auguſtenſis epiſcopus *ſubſcriptus legitur. Refléne, an ſecus Stengelius* Adalberonem *ab anno 882 uſque ad 909 Elvacenſi cœnobio præfuiſſe ſcripſerit, tum quòd alii ab illo ſcriptores hic diſſentiant, tum quòd, quibus monumentis rationibuſque nixus id ſcripſerit, haud exploratum habeam, temerè enimverò pronuntiare non auſim: interim verò dum alicunde plus aliquid hac in re lucis affulgeat, ad alia, quæ à* B. Adalberone *geſta fuiſſe leguntur, progredior.*

F

dignuſque habitus, qui Ludovici, Arnulfi imp. filii, 12 *Narrat Annaliſta Fuldenſis apud Bouquetum tom. 8 Scriptorum Rerum Gallicarum pag. 54, Arnulfo regi Otingæ in Bavaria natum eſſe anno 893 filium Ludovicum, quem à* B. Adalberone *ſacris undis ablutum ſcribunt; cui rei laudatus Annaliſta ad dictum annum ſequentibus verbis fidem facit:* In qua (*Otinga curte regia*) ei non multùm pòſt filius naſcebatur, quem Hado Mogunciacenſis archiepiſcopus, & Adalpero Vindelicorum epiſcopus ſacro fonte baptiſmatis chriſmantes, nomine avi ſui Hludowicum appellaverunt. *Ludovicum, quem* B. Adalbero *baptizavit, Hatto è ſacro fonte levavit: hinc, ut in Hattone ſcribit Serarius, Arnulfus Hattonem* compatrem *ſuum in Diplomatibus publicis nuncupavit. Apud Hundium autem tom. 1*

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

Metropolis Salisburgenſis pag. 469 Ludovici Diploma exſtat, quo Sabionenſem eccleſiam in tutelam ſuam recipit, nìſi rogatus fuerat à Meginberto epiſcopo per interventum, *inquit Ludovicus*, dilectorum nobis epiſcopi, Adalberonis ſcilicet ſpiritualis patris & magiſtri noſtri, ac Salomonis &c. *Unde etiam liquet Ludovicum non modò ab* Adalberone *ſacris undis fuiſſe ablutum, ſed eidem etiam, defuncto Arnulfo, regii principis educationem inſtitutionemque commiſſam, id quod & aliàs Ludovicus publicè teſtatum voluit. Sic tom. 1 Diplomatum Lauriſheimenſium, anno 1766 typis monaſterii Tegernſeenſis in lucem editorum, pag. 105 Ludovici Diploma exſtat, cujus initio* B. Adalberonis *non ſine inſigni laude ita meminit:* In nomine &c. Hludowicus divina favente providentia rex. Cunctorum Orthodoxorum inſtantis temporis, & futuri manifeſtetur collegio, qualiter reverendiſſimus Dei cultor Auguſtenſis videlicet honorabilis preſul nomine Adalbero noſter admodum fidelis nutritor &c. *Datum eſt hoc diploma* IV Kalendas Maii anno Dominicæ Incarnationis DCCCC Indictione III, anno primo regni Domni Ludovici regis.

D

§ II Credita B. Adalberoni Lauriſheimenſis cœnobii adminiſtratio, ejus apud Arnulfum & Ludovicum gratia, liberalitas in monachos S. Galli, mors & miracula.

B. Adalbero Lauriſheimio præficitur.

Sublato ex hac vita ſub annum 892 Gerhardo Lauriſheimenſis in Franconia cœnobii, quod ea ætate Benedictinum erat, poſt autem Auguſtinianum fuit, abbate, collapſa illic fuerat regularis diſciplina. Re comperta, Arnulphus, ut huic malo medicinam afferret, Lauriſheimenſibus eligendi abbatis jus facultatemque abſtulit, & in ſe conſtituendi illic abbatis, qui Deum timeret, & præcepta divina amaret, & priſtinam diſciplinam reſtitueret, curam ſuſcepit, atque id oneris B. Adalberoni *impoſuit. Impoſitam ſibi provinciam hic ſtrenuè geſſit; ſed, ut primùm vigorem diſciplinæ ſuæ operâ reſtitutum vidit, honori, commodoque, quod inde ſibi obvenire poterat, valedixit, tantumque apud imperatorem auctoritate & gratia valuit, ut is Lauriſheimenſibus eligendi pro arbitrio abbatis, ſi quis inter ipſos ad id muneris aptus reperiretur, licentiam reſtitueret, nì tom. 1 Diplomatum Lauriſheimenſium pag. 98 & ſeq. in exhibito illic imperatoris ea de re præcepto videre eſt. Datum id ibi legitur* III *Kalendas Februarii anno Incarnationis Domini 896, Indictione XV, anno domini Arnulfi X, imperii autem ejus III. Sed nævo non carent notæ iſtæ Chronica male ſibi cohærentes: nam Indictio XV annum 897, annus verò regni Arnulfiani X, & imperii III annum 898, quo id Diploma datum videtur, deſignat. Serius tamen id Diploma effectum integrum videtur fuiſſe ſertitum: nam tom. mox laudato pag. 106 Charta Haitonis, anno 902 data, occurrit, in qua is ſeſe Mogontienſis eccleſiæ præſulem &* Lauriſhamenſem abbatem *appellat, & Lintherum à Conrado Germaniæ rege Lauriſheimenſi abbatiæ apud Freherum tom. 1 pag. 68 & ſeq. Lauriſheimenſis Chronographus inveſtitum ſcribit. Quàm præclarè autem Arnulfus de* B. Adalberone *ſenſerit, produnt Diplomatis in favorem Lauriſheimenſium ejus rogatu dati verba, quæ ſequuntur:* At nos, *inquit Arnulfus*, hujuſmodi crebris ſermonum verberibus attriti, omnium fidelium noſtrorum conſultu Adalberoni venerabili ac dilectiſſimo epiſcopo noſtro, quem ad omne bonum promptum eſſe ſcimus & cognoſcimus, idem monaſterium gubernandum delegavimus. Poſt hæc etiam ipſe poſtpoſito omni ſeculari honore & commodo, quod inde conſequi potuit, malens in cœleſtibus theſaurizare, precatus eſt noſtram clementiam, ne aliquis maluiſculorum fraude vel inſidiis ipſum locum ſubripere poſſet, ut priſtino honore eum ditaremus, & eis licentiam concederemus, juxta eorum arbitrium inter ſe eligendi abbates. Cujus piis atque paternis admonitionibus libenter aſſenſum prebuimus.*

E

15 *Ceterùm etſi Lauriſheimenſis abbatiæ ſarcinam, non tamen paternum in locum illum affectum* Adalbero *exuit; nì liquet ex ſequenti inſtru-*

cui cùm valediſſet.

B

13 *Brunnerus de Virtute & Fortuna Boiorum lib. 7 cap. 6, quod muneris* Adalberoni *tribuimus, Waldoni, Friſingenſi epiſcopo, tribuit, ita ſcribens:* Juſtis de more perſolutis (*Arnulfo imperatori*) Germaniæ proceres ipſo anno ſæculari nongenteſimo Forchemii comitia celebrant, regemque Arnulphi filium Ludovicum ſeptennem etiamnum ſalutant; admoti ejuſdem pueritiæ ſummi viri: tutela Hattoni Moguntino & Ottoni Saxonum duci commiſſa: Theodomarus Salisburgenſis archiepiſcopus epiſtolas regio nomine ſcripſit: Luitpaldus Orientali Boicæ limiti præfectus ſummum rei militaris imperium accepit: Waldo Friſingenſis antiſtes regiæ indoli excolendæ magiſter eſt datus. *Ita Brunnerus, nulla* B. Adalberonis *facta mentione. At qua ſilentii hujus cauſa? Fallor, ſi non ea ex Diplomate Ludovici, cujus apud Hundium mox laudatum pag. 298 mentio fit, repetenda ſit. Datum id notatur eodem, quo num. ſuperiore citatum Ludovici Diploma, anno 900, Indictione IV, regni Ludovici primo, XIV Kal. Februarii, cujus argumentum referens Hundius, his verbis utitur:* Ait (*Ludovicus*) Richarium Patavienſium epiſcopum per quoſdam proceres ſuos, & Adalberonem Antiſtitem & ſtudioſiſſimum nutritorem ſuum Walthonem, Friſingenſem epiſcopum, nec non Luitpaldum illuſtrem comitem, dilectum propinquum ſuum, aperuiſſe &c: *ubi omiſſa poſt verba illa,* ſtudioſiſſimum nutritorem ſuum, *commatis interjectio, occaſionem Brunnero dediſſe mihi apparet, verba illa:* & ſtudioſiſſimum nutritorem ſuum *Waltboni, Friſingenſi epiſcopo applicandi, quæ tamen ſecundum num. ſuperiore laudatum Diploma* B. Adalberoni *fuerant applicanda. Primo horum Diplomate Sigolfo, cœnobita Lauriſheimenſi, benefacit, altero Aniſum Auſtriæ ſuperioris civitatem (Enns) monaſterio S. Floriani Ludovicus tradidit, non parum in id adlaborante* Adalberone. *Monaſterium iſtud, olim Benedictinorum, poſt varias viciſſitudines in præpoſituram canonicorum regularium S. Auguſtini evaſit, ſitumque eſt medio circiter inter Lintſium & Stiram itinere.*

moderator eſſet.

C

F

Digitized by Google

A *inſtrumento, quod etſi paulò prolixius, ex tom. I Diplomatum Laurisheimenſium pag. 100 & ſeqq. libet hùc integrum tranſferre tamquam egregium illius pietatis monumentum.* Omnibus Orthodoxæ fidei gratiam in Chriſto habentibus notum eſſe deſidero, qualiter ego Adalbero, devotiſſimus ſervorum Chriſti ſervus & Auguſtenſis eccleſie humillimus preſul divine remunerationis ac vere charitatis ductus amore tractare non deſtiti de ſtabilitate eximii cenobii, quod dicitur Lauresham, poſtquam venerabilis congregationis ejuſdem cenobii curam regiminis ſuſcepi à Deo, ut eandem congregationem in priſco gradu imperialis privilegii regali & auguſtali auctoritate perpetuis temporibus redintegrarem, & ut poſt vite mee depoſitionem aliquid de meis propriis rebus, quas Auguſtali precepto Arnolfo glorioſo imperatore tradente acquiſivi, eidem ſancte congregationi in uſum aptarem. Que etiam omnia & in omnibus Deo auxiliante complevi. Trado enim ob commemorationem & mercedis mee augmentum, & ipſius ſenioris mei, qui mihi ipſas res condonavit, quidquid proprietatis in loco, qui dicitur Kernesheim in pago Renenſe, per imperialis precepti confirmationem habere viſus ſum, ad prefatum cenobium Lauresham in pago Rinigovve in comitatu Geberhardi, juxta fluviolum, qui dicitur Wiſgoz, ubi corpus beatiſſimi martyris Nazarii requieſcere liquidò credimus, & ubi moderno tempore venerabilis abbas Liutherus (*ſumma tamen auctoritate penes Hattonem, Moguntinum archiepiſcopum, exiſtente*) regulari diſciplina preeſſe videtur, cum omnibus juſtè ac legitimè illuc pertinentibus, in circumjacentiis undique villulis & locis, curtilibus, edificiis, mancipiis utriuſque ſexus, agris, terris, pratis, ſilvis, campis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis locis & incultis, mobilibus rebus & immobilibus, viis & inviis, piſcationibus, molendinis, exitibus & reditibus, queſitis & inqueſitis, nihil extra pretermittens.

16 Sed omne, quidquid dici aut nominari poteſt, totum trado ad ſanctum Nazarium, ſicut ſuprà dixi, atque transfundo, ut ſuperiori ratione propoſui, & promptiſſima voluntate cum manu advocati mei Herigeri in perpetuum confirmo ſtipulatione ſubnixa: ea videlicet ratione, ut eaſdem preſcriptas res, quas trado, quaſque econtra per precariam complacitationis & causâ familiaritatis & fraternitatis cartulam recipere videor, id eſt eccleſiolam infra ipſum monaſterium ſitam, in qua reliquias ſancte Dei genitricis Marie, & ſancte Afre beatiſſime martyris Chriſti & ſancti Magni eximii confeſſoris Chriſti reconditas habeo, cum manſiunculis, & ceteris neceſſariis, hortis & pratis, cum duabus ſervilibus prebendis & una monachica mihimet ipſi prebenda. Inſuper villam Winenheim & Birkenovva, & Gunenbach, & Liebersbach, & Liuthereshuſen, cum ceteris locis & villulis illuc reſpicientibus: Scarram & Bibiloz cum cunctis ad omnia prenotata juſtè ac legaliter loca reſpicientibus & pertinentibus, cum eccleſiis, curtilibus, edificiis, mancipiis utriuſque ſexus, terris, agris, pratis, vineis, campis, ſilvis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis locis & incultis, mobilibus rebus & immobilibus, piſcationibus, molendinis, viis & inviis, exitibus & reditibus, queſitis & inqueſitis, nihil extra prefermittens, ſed omne, quidquid in ipſis preſcriptis locis dici, & nominari poteſt, totum de abbate prenominati monaſterii & de fratribus, cum manibus advocatorum eorum Adalwini, & Bennilini ita ſuſcipio & habere diſpono, ut quamdiu Deo concedente in hac mortali vita vixero, abſque omni contradicentis moleſtia in proprium uſum res utraſque, quas dedi, & quas per precariam ſuſcepi, mihi poteſtativè & ſecuriter, ac quietè obtinere, ordinare, & frui liceat. AUCTORE J. B.

17 Si quis verò, quod omnino non credo, & minimè deſidero, hanc complacitationem mihi confregerit, liceat meas proprias res, quas per imperiale preceptum acquiſivi, ad me retinere vel tradere, quocunque voluero. Poſt depoſitionem autem temporalis vite mee, ſi mihi complacitatio mea ita firma, & inconfracta, ſicut ſuprà prenotatum eſt, perſtiterit, res omnes, quas tradidi, vel quas econtra per mutue complacitationis precariam recepi, ad jam ſepe dictum cenobium cum omni integritate redeant in jus & in perpetuum dominium, eo tamen tenore, ut ex his rebus, quas per imperialis monimenti preceptum acquiſivi, & ad S. N. devotiſſimè tradidi, quatinus in anno mee depoſitionis anniverſarium diem rectores ejuſdem ſacri loci plena charitate cum cunctis fratribus in cibo & potu concelebrent, meamque commemorationem in illorum ſacris orationibus in eccleſia fideliter exercere ſtudeant, id eſt in VII Idus Auguſti Miſſe ſancte Afre martyris, & in XVIII Kalendas Septembris Aſſumptionis ſancte Marie virginis, & in VIII Idus Septembris ſolemnitatis ſancti Magni confeſſoris Chriſti, & in ipſo anniverſatii mei die. Inſuper etiam uno interpoſito anno, id eſt anno ſecundo pellitie, & deinceps iterum anno uno interpoſito cappe cunctis fratribus ibidem Deo famulantibus omni occaſione excuſationis poſtpoſita ex prefato loco, qui dicitur Kernesheim, uſque dum preſens ſeculum de hora in horam, & de nocte in noctem, & de die in diem, & de anno in annum perſtiterit, ob meam commemorationem devotiſſimè preſententur. Eccleſiola verò, quam in eadem complacitatione causâ familiaritatis infra dictum locum recepi, de eodem ſuprà ſcripto loco, quem tradidi, cum tectura & luminariis dignè procuretur. *ſuavumque ſimul virtutum*

18 Hanc traditoriam cartam hujus complacitationis epiſcopis, & multis comitibus & innumerabilibus viris ſcientibus, & videntibus in perpetuum monimentum fieri juſſi, quatinus nulla umquam perſona eam preſumat infringere, vel violare, ſed ut eterna ſtabilitate firmata permaneat. Et ſi quis eam irrumpere temptaverit, aut ſi his fratribus aliquid ex illis locis, que S. N. tradidi, ſicut ſupraſcriptione eis complacitavi, ſubtrahere conatus fuerit, vel alicui inbeneficiaverit, ante tribunal tremendi examinis terribiliter criminatus Deo omnipotenti, judici vivorum & mortuorum redditurus rationem, preſentetur: inſuper & Auguſtenſis eccleſie preſuli prenominatam curtem Kernesheim cum omnibus juſtè ac legaliter pertinentibus ad domum ſancte Marie virginis recipere & poſſidere liceat. Conſiliatum & ordinatum publicè in civitate Wormatia Hathone (*Moguntino*) & Ratbodone (*Trevirenſi*) archi-epiſcopis & Tiethelaho epiſcopo (*Wormatienſi*) preſentibus inſuper Cunrado, Walahone, Gebehardo,

B

C

E

F *inſigne monumentum reliquit.*

benevolentia in illud ſua,

AUCTORE J. B.

Ruperto, Liutfrido, Burkardo, Dragebodo comitibus. Rudhardo domûs regalis procuratore videntibus, & innumerabilibus viris audientibus : cum Liuthero abbate, & cum conſenſu cunctorum fratrum Lauresham degentium. In XIII Kal. Junii Amen. *Quiſquis hoc Diploma perpenderit, videbitur, ut opinor, ſibi in eo videre præſulem, quamvis genere nobilem, animo humilem, plenum charitate, ſuorum amantem & ſollicitum, erga illos, quos ſibi beneficos ſenſerat, gratum, Sanctorum cultûs ſtudioſum, juſti æquique tenacem, & ſaluti ſuæ pro futuro ſeculo non indiligenter providentem.*

Arnulfum imp. in Italiam comitatus eſt.

19 *Benevolentiæ ejus non Germania modò, ſed Italia etiam teſtis fuit. Cum enim Arnulfus à Formoſo Papa, ut ſeſe ab adverſariorum inſultibus tueretur, evocatus anno 895 fuit, Ticinumque perveniſſet, Ribſinda monaſterii S. Mariæ Theodotæ Ordinis Benedictini abbatiſſa, privilegiorum monaſterii ſui confirmationem à rege petiit obtinuitque, poſtulata ejus promovente* B. Adalberone. *Exſtat ea de re Arnulfi Diploma apud Muratorium tomo 3 Antiquitatum Italicarum medii ævi pag. 52, datum Papiæ Kalend. Decemb. anno Incarnationis Dominicæ 895, Indictione XIII, Arnulfi regis octavo. Eo lubentiùs Diploma iſtud Arnulfi laudavi, quòd ex eo conſtet,* B. Adalberonem *poſt finitam Triburienſem Synodum unà cum Arnulfo in Italiam abiiſſe anno 895, atque coronationi ejus ſub ſequentis anni initium à Formoſo Papa factæ interfuiſſe, quod alibi hactenus nondum legi.* Adalberonem *illic Arnulfus non ſolùm* ſanctæ Auguſtenſis eccleſiæ epiſcopum *nominat, ſed etiam Ribſindæ monaſterii ſui privilegia ſe confirmare ait* ob amorem Dei, Deique genitricis Mariæ nec non venerabilem petitionem dilecti fideliſſimi Adalpero. *Corrigenda tamen eſt ea in Diplomate Indictio XIII, cùm anno 895 Kalendis Decembris Indictio non XIII, ſed XIV fuerit; niſi Arnulfum Indictione Pontificia, ſeu Romana, quæ à Kalendis Januarii initium ſumit, hic uſum cum Muratorio velis.*

ejuſque filium Ludovicum S. Floriani monachis.

20 *Promptum quoque fuiſſe, ut calamitate preſſis, quâ poſſet, ope ſuccurreret, S. Floriani cœnobitæ experti ſunt, ut liquet ex Diplomate Ludovici, Germaniæ regis, cujus num.* 13 *mentionem feci, & apud Hundium tom.* 1 *Metrop. Salisburgenſis pag.* 298 *ſummatim refertur. Datum id ibi legitur, uti ſuprà dictum eſt,* XIV *Kalendas Februarii anno* 900, *Indictione* IV, *regni* I : *verùm Indictio* IV, *non annum* 900, *ſed* 901 *deſignat; quo citiùs dari potuiſſe non videtur : nam, ut in Diplomate legitur, S. Floriani monaſterio Aniſum oppidum Ludovicus conceſſit* propter damna à Paganis, *ſeu Hungaris* illata, *& quidem poſtquam civitatem illam, uti illic vocatur,* fideles *Ludovici* pro tuitione patriæ unanimiter contra eorundem Chriſtiani nominis perſecutorum inſidias noviter in ripa Anaſſi fluminis in proprio jam dicti martyris (*Floriani*) partimque in terra præfecturæ &c. extruxerunt. *Contigit autem id poſtquam Luitpoldus comes, unà cùm Richario Patavienſi epiſcopo Hungaros ex Italia reduces, ac, Bajoariam longè latéque depopulatos, ultra Danubium inſecutus, adortuſque, felici prælio vicit, anno, ut Fuldenſium Annalium continuatio altera tom.* 8 *Script. Rerum Gallicarum pag.* 60 *nos docet, nongentesimo : nam poſt relatam mox memoratam Luitpoldi victoriam ita illic pergitur :* In eodem loco poſt victoriam illis cælitus datam congreſſi . . . . . ad ſocios, unde venerant, regreſſi ſunt, & citiſſimè in id ipſum tempus pro tuitione illorum regni validiſſimam urbem in littore Aneſi fluminis muro obpoſuerunt. *Diploma igitur illud, cum ſuerit menſe Januario datum, non niſi ad annum* 901 *pertinet, quo fluebat Indictio quarta, & annus Ludovici primus, non à morte patris ſui Arnulfi, qui anno* 899 *tertio Kal. Decembris ſecundum Reginonem deceſſit; ſed ex quo anno* 900, *ut idem Regino ſcribit, in Germania regem Ludovicus electus eſt; ſi tamen poſt* XIV *Kalendas Februarii electio iſta contigit.*

aliiſque beneficium reddidit,

21 *Apud eumdem Hundium, ubi de epiſcopis Ratiſponenſibus agit, pag.* 249, *uti & apud Pezium tom.* 1 *Anecd. part.* 3 *pag.* 39 *alterum ejuſdem Ludovici Diploma exſtat, anno* 903, *Indict.* VI, *regni ejus* IV, XVI *Kal. Mart. datum, quo Tutoni, Ratiſponenſi epiſcopo, villam Teorinhovam donat in jus & proprietatem S. Emmerammi; qua quidem donatio* per conſenſum & conſilium epiſcoporum venerabilium Pontificum Adalberonis & Erchinbaldi (*Eyſtatenſis*) *procerumque Liutbaldi & Cumbaldi facta ibidem legitur. De Friſingenſi etiam eccleſia* B. Adalbero *optimè meritus fuit anno* 906. *S. Corbinianus, Friſingenſis epiſcopus plebi & familiæ ſuæ epiſcopi inter ſe eligendi facultatem impetraverat, quæ regiis ſubinde litteris firmata fuerat : verùm, Waldone ſedem illam tenente, non modò epiſcopales ædes, ſed litteras etiam præfatas vorax flamma conſumpſit : inſtitit itaque apud Ludovicum regem Waldo, ut eccleſiæ ſuæ renovaretur jam pridem conceſſa libertas, votique ſui, ſed non abſque* B. Adalberonis *interventu factus eſt compos. Edidit id Diploma Meichelbeckius Hiſtoriæ Friſingenſis tom.* 1 *pag.* 152, *ac in Chartario reverendiſſimi ac illuſtriſſimi collegii planè illeſum hodieque exſtare ait pag.* 21. *De recepta* B. Adalberonis *operâ in Ludovici tutelam anno* 909 *Sabionenſi ſeu Brixinenſi eccleſia vide num.* 12. *Plura, ut vix dubito, hujuſmodi exſtant aut exſtitere Diplomata : verùm quæ allata ſunt hactenus, ſufficere arbitror, ut quanto in honore & veneratione apud Arnulfum, Ludovicum, & Germaniæ epiſcopos procereſque fuerit, conjectare facilè quivis poſſit, patetque de illo auctorem Vitæ S. Udalrici anonymum non immeritò dixiſſe,* quem multâ tunc temporis ſapientiâ repletum, muſicaque arte præ cæteris præditum, gubernaculaque regni pæne omnia cum rege (*Germaniæ Ludovico*) diſponentem agnoverunt.

& erga S. Galli monachos

22 *Maximè verò in S. Galli monachos munificus fuit; nec immeritò à S. Galli monachis certatim ob liberalitatem celebratus fuit. Apud Goldaſtum tom.* 1, *part.* 1 *ita Hepidannus loquitur :* DCCCCVIII . . . Adalbero epiſcopus Auguſtenſis cum magno apparatu & multis donis venit ad monaſterium S. Galli. *Enumerantur illa in Hiſtoriis fratrum conſcriptorum monaſterii S. Galli apud Goldaſtum tom.* 2, *pag.* 141 *& ſeq. Verba, quibus id fit, eò quòd ad* B. Adalberonis *gloriam pietatemque in Sanctos commendandam non parùm faciunt, hic negligenda aut planè præterennda non cenſui. Sic igitur habent :* Anno ab Incarnatione Dominica DCCCCVIII regnante Hluodouuico, Arnolfi imperatoris filio, XI regni ipſius anno, Indictione XI, Id. Oct. die Sabbati, in vigiliis S. Galli confeſſoris, venit beatæ memoriæ nobiliſſimus Auguſtæ Vindelicæ pontifex Adalbero, juncto ſibi mitiſſimo Sebonenſis (*Sabionenſis*) eccleſiæ antiſtite Meginberto, in monaſterium S. Galli ejus cupiens

A cupiens intereſſe feſtivitati. Cúmque ipſam venerandæ ſolennitatis in cœnobio noctem duxiſſet, manè baſilicam ingreſſus ad S. Confeſſoris tumbam acceſſit. Deinde fratribus ad ſe, dextro altaris lateri ipſe conjunctus, accerſitis, crucem auream gemmis interpoſitam, calicemque onychinum auro & gemmis eleganter paratum, cum patena aurea nihilominus gemmata altario impoſuit. Palliolum etiam caſulamque pretioſi generis, nec non & albam cum cingulo ſtolaque ac mappula, cunctis his auro perfectis, eidem applicuit aræ.

maximè liberalis fuit.

23 Sed & magnam ceræ copiam ſanctæ contulit ædi. Campanam quoque miræ magnitudinis & eximiæ ſonoritatis loco contradidit. Et hinc S. Othmari loculo accedens ipſius aræ pallium ſatis pretioſum ſuperexpandit. Poſthæc S. Petri eccleſiam ingreditur, magnæque ibi æſtimationis palliolum condonat. *Cetera, quæ ſequuntur, effuſam in ſingulos etiam monachos munificentiam ac benevolentiam declarant, quæ legi illic poſſunt.* Adalberonem *moverat perſpecta jam antè cœnobii ſanctitas, ut ex Ekkehardo Juniore apud Goldaſtum tom.* 1, *pag.* 14 *colligere eſt, ubi* Adalbero *multa ac præclara admodùm de loci illius incolarumque ſanctimonia dixiſſe narratur. Hi porrò tantæ munificentiæ non ingrati fuêre. Sic enim pergit Hiſtoriarum mox laudatarum auctor:* Pro cujus inæſtimabilis beneficii gratia uno aſſenſu tota ſimul ſancti militia propoſiti ſancivit, ut tam ipſi, quàm ſucceſſores eorum felicis recordationis Viro, domno videlicet Adalberoni epiſcopo, eandem, quam cuilibet cœnobii hujus abbati, ſive in ſeculo viventi, ſeu vocante Deo de mundo recedenti, orationis exhibeant ſummam. Megimberto quoque pontifici decretum eſt, unius proprii fratris orationem polliceri; ut, ſicut pro quovis noſtrùm commemoratio agitur, ita & pro illo in omnimoda oratione compleatur. Et ut hanc nulla conſtitutionem deleat oblivio, Regulæ complacuit noſtræ inſeri libello, quatinus, dum codex iſte frequentiùs videtur & legitur, beati Præſulis memoria ſtrictiùs teneatur. *Ceterùm mendum hic eſt apud Goldaſtum; non enim S. Galli vigilia eo anno in Idus Septembris ſimul & in diem Sabbati incidit, ſed in Nonas ejuſdem menſis, quod obiter notâſſe ſufficiat. De collato item per* B. Adalberonem *S. Galli monaſterio inter annum* 887 *&* 889 *S. Magni brachio videſis tom.* 2 *Septembris Commentarium Actis S. Magni abbatis prævium num.* 103, *pag.* 720, *ubi præterea pag.* 733, *num.* 167 *& ſeq. bona quædam à Salomone, hujus nominis III epiſcopo Conſtantienſi, olim S. Galli monaſterio data, eidem operâ* B. Adalberonis *per Arnulfum anno* 898 *confirmata reperies.*

conſecrationi eccleſiæ S. Emmerammi non interfuit anno 898.

24 *Eodem anno, ut Staindelius in Chronico (conſule tom.* 1 *Scriptorum Rerum Boicarum pag.* 455) *ſcribit,* B. Adalbero *monaſterii S. Emmerammi conſecrationi, à Formoſo Papa* IX *Kalendas Octobris peractæ, interfuit. Aſſeritur id quoque (omiſſo tamen, quo conſecratio illa contigerit, anno & menſe) in Diplomate Ludovici, Germaniæ regis, quod anno* 903 *datum notatur. Quod ad annum* 898 *attinet, certum eſt, Formoſum Papam ante annum illum è vivis abiiſſe, & proin certum pariter eſt, tum S. Emmerammi eccleſiam non conſecrâſſe. Formoſum toto illo tempore, quo pontificiam Sedem occupavit, Ratiſponæ umquam fuiſſe verſatum, nullum apud veteres exſtat indicium. Romam ab illo Arnulfum invitatum iterum atque iterum partim ad annum* 890 (*quod tamen proximè ſequenti factum eſt*) *partim ad annum* 895 *Annalium Fuldenſium tom.* 8 *Scriptorum Rerum Gallicarum pag.* 56 *continuator docet, ſed per* epiſtolas & miſſos *ſeu legatos.* Iterum rex à Formoſo Apoſtolico per epiſtolas & miſſos enixè Romam venire invitatus eſt, *inquit ad poſteriorem annum. Reliquum ergò eſt, ut anno* 890 (*ſeu potiùs anno* 891, *quo in Pontificem electus eſt*) *Ratiſponæ Formoſus fuerit. Sed neque id tum contigiſſe videtur: cùm enim Sergiana factione obluctante in Pontificem electus eſſet, & Sergius in Tuſciam ab Adelberto marchione auxilium imploraturus abiiſſet, amittendæ Sedis periculo ſeſe expoſuiſſet, ſi, relictâ Româ, in Germaniam tam citò abiiſſet. Demùm, quæ fuit monaſterium Santemmerammenſe conſecrandi occaſio aut cauſa? Anno quidem* 891 *Ratiſponenſem civitatem combuſtam fuiſſe, docet Annalium Fuldenſium continuator: ſed addit:* Exceptis domo S. Emeramni martyris & eccleſia S. Caſſiani media urbe conſtituta, [*quæ*] ab igne divinitus defenſæ ſunt.

AUCTORE J. B.

E

Poſt obitum, quem Romæ à Marino, poſtea Papâ, S. Udalricus audivit,

25 *Inter beneficia verò, quæ eccleſia ſua Auguſtana contulit, non poſtremo loco numeranda eſt S. Udalrici, Auguſtani poſt ipſum & Hiltinum epiſcopi, educatio:* Qui (*Hupaldus & Thetpirga ejus parentes*) tunc ſapienti capti conſilio, eum (*Udalricum*) præſulis Auguſtenſis eccleſiæ Adalberonis dominio ſubdiderunt, *inquit auctor Vitæ S. Udalrici anonymus apud Velſerum pag.* 521; *quo etiam teſte, S. Udalricus, cùm* Adalberoni *à cubiculis eſſet, Romam profectus, ibidem à Marino Papa ejus obitum, ſeque Auguſtanum aliquando epiſcopum, ſed turbulentis temporibus fore audivit. Obiit* B. Adalbero, *ex dictis anno* 909, *quo Sergius III Romæ ſedebat, cujus non ea fuit vitæ probitas, ut prophetiæ donum habuiſſe credendus ſit. Marinus Papa hujus nominis I annis tum pluribus in vivis eſſe deſierat: Marinus autem II anno demum* 943 *Romanum Pontificatum obtinuit. Qui ergò S. Udalricus anno* 909 B. Adalberonis *obitum ex Marino Papa percipere potuit? Non ineptè Velſerus cenſet, auctorem Vitæ S. Udalrici anticipatione hîc uſum fuiſſe, ut ſenſus ſit, S. Udalricum hæc ex Marino nondum Pontifice, poſtea tamen ad eam dignitatem evecto, intellexiſſe. Certè Oldoinus in ſuis ad Ciaconium notis Marinum, poſtea Papam, à Stephano VI, qui anno* 900 *obiiſſe dicitur, S. R. E. Cardinalium numero adſcriptum fuiſſe tradit. Ceterùm hæc Velſeri interpretatio inde mihi etiam probatur magis, quòd & alibi idem auctor ſimili loquendi modo ſit uſus: ſic enim habet apud Velſerum pag.* 525: Cúmque (*Adalbero junior, Udalrici ex ſorore nepos*) ab eo (*monacho quodam Benedicto*) in omnibus profectibus bonæ ſcientiæ & diſciplinæ doctus atque educatus in virile robur deveniſſet, ſtatim de ſchola exemptus, ab avunculo ſuo epiſcopo (*Udalrico*) imperatori præſentatus & in manus ejus miſericordiæ commendatus, regali ſervitio tam ſtudiosè atque decenter inſiſtebat, uſque dum imperatori ejus miniſterium in eccleſiaſticis & ſæcularibus benè placuiſſet. *S. Udalricus Adalberonem juniorem è ſchola in Ottonis aulam certò deduxit ante annum* 941, *quo Adalberonem juniorem ab Ottone abbatiam Utenburanam in commendam accepiſſe, ſcribit Corbinianus Khamm Hierarchiæ Auguſtanæ part.* 1, *pag.* 573. *Atqui tamen Otto non niſi*

F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

niſi anno 962 Romæ imperator coronatus eſt. Sicut itaque auctor Adalberonem ab Udalrico Ottoni imperatori, cùm nondum imperator eſſet, commendatum ſcribit, ita & Udalricum cum Marino, nondum Pontifice, Romæ verſatum, litteris tradidiſſe cenſendus eſt.

aparuit quibuſdam, ac miraculis claruiſſe fertur.

26 *Addit his idem auctor*, B. Adalberonem, *jam è vivis ſublatum, ſeſe Rainberto cuidam ſpectandum non ſemel præbuiſſe, nonnulla huic prædixiſſe, ac S. Udalrico ſacris miniſteriis vacanti adſtitiſſe, quæ hic obiter indicáſſe ſufficiat. Miraculis poſt obitum claruiſſe legitur in Catalogo epiſcoporum Auguſtanorum & abbatum S. Afræ apud Jo. Georgium Eccardum Corporis hiſtorici medii ævi tom. 2, col. 2241 & ſeq. Deſinit Catalogus in Månegoldo anno 1179 in abbatem S. Afræ electo. En Catalogi de* B. Adalberone *verba, quamvis mutila:* Adalbero ſeptimus decimus poſt Dionyſium martyrem præfuit omni ſanctitate præditus. Cujus pretioſam mortem in conſpectu Domini Romæ S. Marinus Papa intellexit; itaque S. Udalrico, qui tunc temporis ibidem erat, intimavit. Sepultus eſt ad S. Afram, ad cujus ſepulchrum multa infirmis præſtantur beneficia. De hoc inter alia legitur.... In illo & in tali loco habundas, confer in cœnobio meo Deo ac mihi ſervientibus. Ipſa nocte Chiora aliam matronam conveniens, ſitim ſuam ſimili modo, ut expoſitum eſt, enumerat: ſicque obtinet vineas matronæ, quarum ipſa pollebat ubertate. Mane facto ſibi invicem referunt matronæ, quæ viderant & properè tradunt ad cœnobium omnem ſummam, quæ multa erat valdè, illud delegantes. *Verùm, quæ lacunam ſequuntur verba, ad S. Udalricum ſpectare viatuntur: deeſt enim tam Hiltino, quàm S. Udalrico titulus; & quæ paulò pòſt de contumelioſo in S. Afræ cœnobitas milite, horrenda morte punito, ibidem narrantur, certò ad S. Udalricum ſpectant.*

D

DE B. GUNTHERO CONFESSORE.

B

E

ORDINIS S. BENEDICTI

BREUNOVIÆ IN BOHEMIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Celeber Beati in Bohemia cultus, memoria in Faſtis ſacris: quis illius biographus.

ANNO MXLV. *B. Guntherus in ſigni cultu.*

C

Quanta ſit divinæ gratiæ vis & efficacia, quâ, cujus miſeretur, ad ſe Deus hominem vocat, docuit B. Guntherus, *quem è mediis ſeculi deliciis primùm quidem ad vitæ monaſticæ latebras, dein verò etiam ad horridas & ab hominum ſocietate remotas traduxit ſolitudines, in quibus ille tantò conjunctior Deo, quantò ab illis disjunctior vixit, obitque; vir quidem natalium ſplendore illuſtris, ſed hujus contemptu, & vitæ ſanctimoniâ, plurimis poſt obitum prodigiis comprobatâ, celebritatem, per Bohemiam maximè, majorem multò & potiorem conſecutus. Quanta erga illum fidelium veneratio, quantus ad ſepulchrum ejus, quod in Brevnovienſi juxta Pragam, urbem Bohemiæ primariam, Ordinis Benedictini cœnobio natlus fuit, Bohemorum, vicinarumque gentium concurſus fuerit, prodigiorum, ibi illo ibidem patratorum, Actis ejus ſubnectendorum, enumeratio luculentè docebit. Sed quamquam* Gunthero *cultus jam pridem delatus fuerit inſignis, hactenus tamen ſolenni ritu, pontificioque decreto in Sanctorum Beatorumve album relatus haud fuit: agi tamen ea de re cœpit ſeculo* XIII, *tempore Alexandri IV, qui ab anno* 1254 *ad annum uſque* 1261 *Eccleſiæ præfuit, & Martini, quo abbatiam Brevnovienſem moderante, prodigiis maximè* Guntherus *emicuit: ſed res tum quidem vel ipſius* Guntheri *monitu ad exitum perducta non fuit, ſi quo fides ſcripto eſt, quod ſeſe inter eccleſiæ metropolitanæ Pragenſis monumenta reperiſſe, Balbinus in Annotatis ad cap. 5, lib. 3 Epitomes Rerum Bohemicarum pag. 188 ait, exhibetque verbis hiſce conceptum.*

niſi ſolemni ritu in Sanctorum album

2 Sciendum eſt, quod, cùm tempore Alexandri Papæ virtutum operator D. Jeſus Chriſtus tunc temporis ferè innumerabilia miracula operaretur (Guntheri *nimirum meritis & interceſſione*) & fama tantorum miraculorum fulgore per mundi partes diverſas dulci ſono perſtreperet per Bohemiam, Moraviam, Auſtriam, Ungariam, Poloniam, Turingiam, reges terræ & principes populorum convenerunt in unum, ut tabernaculum Spiritus Sancti, corpus ſcilicet beati Guntheri glorià & honore ſublimarent, ut, qui ante Dominum in cœlis coram angelis & Sanctis Dei honore & glorià ſublimatur, etiam ante homines mortales hujus mundi in honore haberetur, unde cùm fama celeberrima multorum prælatorum aures attingeret, diverſi ex eis ſuas preces ad dictum D. Alexandrum, Romanæ Eccleſiæ Præſulem, duxerunt ſupplicare, ut talis & tanti Viri, beati videlicet Guntheri corpus (*ſeu potiùs* Guntherum *ipſum*) qui mundum ſuâ vitâ illuſtrabat, in Catalogo Sanctorum dignaretur adſcribere, quorum particeps erat in cœlo. Conſilium autem omnium fuit, ut Martinus abbas Brevnovienſis, qui erat Deo & hominibus dilectus, hanc ſolennem legationem perageret, qui abbas per omnia ſequens Apoſtolorum veſtigia, fratribus indixit triduanum jejunium, ut Deus, cui nota ſunt omnia futura & præterita, dignaretur eis revelare ſuæ voluntatis beneplacitum ſuper hac re.

3 Tertia

Digitized by Google

A *non relatus.*

3 Tertia autem die veniens idem abbas ad ſepulchrum B. Guntheri, corde contrito, cum ingenti gemitu & fletu cœpit rogare ipſius ſanctitatem, utrùm ad id peragendum ſit dignus, an non? Cumque diu ſic fleret & oraret, ecce, vox cœlitus emiſſa dulciter eum alloquitur, ſic dicens: O Martine, ne labores pro hac re, quia futuris hominibus hæc gratia à Deo eſt reſervata, nondum enim natus, qui ad hoc prædeſtinatus eſt opus. Petrus, inquit, naſcetur, cui à Deo hæc præſtita eſt gratia. Hac voce audita, idem abbas gratias agens Deo ceſſavit à propoſito. *Hic ſcripti, à Balbino in eccleſia Pragenſi codice inventi, tenor eſt; cui proximè in eodem codice hujuſmodi verba ſubjiciuntur:* Præſens ſcriptura eſt in ſacriſtia inventa Braunoviæ, quæ ante centum annos, ut videtur, eſt ſcripta. *Balbinus (cujus laudata hîc Rerum Bohemicarum Epitome anno 1677 prodiit) codicem Pragenſem, è quo iſta tranſcripſit, annos facilè ducentos ſuperare cenſuit; quibus, ſi annos centum, ante quos ſcriptum illud in ſacriſtia Brennovienſi inventum fuit, & è quo iſta in Pragenſem codicem tranſcripta videntur, addideris, ac demum annos*

B *circiter totidem, inventionem ſcripti pregreſſos, eoſque omnes ex anno 1677 ſubtraxeris, ab ætate Martini, abbatis Brennovienſis, qui anno 1263 ſub calcem Miraculorum, infrà edendorum, in vivis adhuc ſuperſtes fuiſſe legitur, haud procul aberis; ut adeò ſcriptum illud non omninò forteſſe ſit reſpuendum: prædixerimne verò reipſa* Guntherus, *fore, ut Petrus quidam ſolennem ſui in Sanctorum album relationem ab Apoſtolica ſede aliquando obtineat, ætas ventura aperiet.*

4 *Alter præterea locus eſt in Bohemia, in*

in Bohemia *quo* S. Gunthero *ſacer cultus deferri, & frequens fidelium concurſus ſpectari pariter conſuevit; ubi & fons quidam manat, qui à* B. Gunthero *nomen accepit, prodigiiſque inclarnit: ſitus eſt in Bohemiæ confiniis, quà hæc Bavaria contigua eſt inter Suſſicenſe & Hartmanicenſe oppida in diſtrictu Prachenſi, in eoque* Guntherus *poſt exactos poſtremos vitæ ſuæ annos è vivis ad Superos abiit. Quæ ſuperiore ſeculo de illo loco P. Albertus Chanowsky, qui non modò diſtrictum Prachenſem, ſed & plures alios huic vicinos Bohemiæ diſtrictus ſudoribus ſuis Apoſtolicis uberrimè irrigavit, Bohemiæ Piæ cap. 4 ſcripſerit,*

C *accipe:* Circa civitatem Suſſicenſem, *inquit*, eundo ad fines Boëmiæ & Bavariæ prope oppidum Hartmanicæ eſt memoria ejuſdem S. Guntheri, celebribus frequentata peregrinationibus. *Addit poſt pauca:* Eſt lapis in loco ſpelunceæ, quam ſibi exſtruxerat, ubi veſtigia manuum & genuum, eò quòd in eo flectere ſolitus fuerit, expreſſa ſunt. *Rurſum poſt pauca de* S. Guntheri *defuncti ad Brennovienſe cœnobium tranſlato corpore ita de ſupradicto loco pergit ſcribere:* Sed in eo loco, ubi duxit vitam eremiticam, etiam noſtris temporibus fiebant ſanitates per aquam effluentem per locum ſpelunceæ; ubi nunc extat ſacellum. Videtur autem S. Guntherus hanc aquam ſibi à Deo impetrâſſe. Eſt illa in monte & à ſua ſcaturigine ſat copiosè decurrit: ſed ubi aliquantulum profluxit, in terram mox abſorbetur. Conati ſunt oppidani Hartmanicenſes illam aquam in oppidum deducere, quod vix diſtet inde medio quadrante milliaris; ſed hoc numquam efficere potuerunt. Dicitur autem aliquando cujuſdam viri equus cœcus circa prædictam aquam gramen carpſiſſe, & cùm hauſiſſet aquam, illuminatus fuit: quâ famâ ſparsâ, aliquot cæci ibidem oculos lavarunt, & lumen receperunt; unde etiam nunc plures infirmi eò confluunt, atque per merita & interceſſionem S. Guntheri loti corpus illâ aquâ ſanitatem recipiunt, & locum, olim dictum BRZEZNICZ, nunc vocant APUD BONAM AQUAM. AUCTOR J. B.

5 *Poſtremos vitæ ſuæ annos* S. Guntherus *in loco Brzeznicz exegiſſe etiam legitur in Actis, infrà edendis: cùm verò hujuſmodi locus, aut affinis huic certè nominis, non unus in Bohemiæ tabulis geographicis occurrat, ne hi cum illo, in quo* B. Guntherus *vivendi finem fecit, confundantur, notanda diligenter ſunt, quæ de ejus ſitu, mutatoque nomine jam dicta ſunt. Ceterùm prodigium equi à cæcitate per hauſtum aquæ è* S. Guntheri *fonte ſanati ex aliorum opinione dumtaxat affirmat P. Chanowsky, nec fortè niſi è vulgi opinione: quod autem univerſim de prodigiis ſua ætate ad fontem* B. Guntheri *fieri ſolitis præterea ait, in dubium revocari non poſſe videtur: unum ex his ſpeciatim his verbis loco citato memorat.* Illic hoc anno MDCXXXIX (*laboribus Apoſtolicis immortuus eſt anno 1643*) in æſtate ſanatus eſt ex gravi morbo. Vocabatur is Joannes Kacirek, famulus domini Joannis Thomek; fuitque per podagram officio & uſu pedum & manuum omninò privatus. Sed ſpe & voto ad S. Guntherum concepto, alienis manibus, deſperata jam valetudine, ad aquas Guntherianas deportatus, cum ſumma fiducia corpus lavit, & ſanitatem integrè recepit. *Ejuſdem loci cultuſque ſacri in eo* B. Gunthero *hac noſtra ætate impendi ſoliti ita meminit Bonaventura Piter, Raybradenſis prope Brunam Moravorum abbas Ordinis S. Benedicti, in ſuis ad*

ad hanc uſque ætatem gaudet.

F *noſ literis, quas anno 1761 die XXVII Octobris ſcripſit:* Hujus Viri Dei cultus tametſi rabie Huſſitica veluti ſepultus crederetur, totâ tamen viget Bohemiâ; præcipuè in loco ad Bonam aquam, ubi eccleſia parochialis ejus honoribus ſacra ſtatuam ligneam vetuſtam, in Majori altari locatam, habet. Ad quam ex variis provinciis, Bohemia, Bavaria, Auſtria &c frequens fit peregrinatio, & ſanitatis redit beneficium.

6 *Ex dictis de* S. Guntheri *cultu ſacro liquet, non immeritò illum recentioribus aliquot ſeu Menologiis ſeu Martyrologiis fuiſſe inſertum: locum habet apud Menardum in Menologio Benedictino ad diem* IX *Octobris.* In Breunomenſi, *inquit*, cœnobio prope Pragam B. Guntheri monachi Altahenſis, & poſtea eremitæ, cognati S. Stephani, regis Hungarorum, magnæ ſanctitatis viri. *Meminit etiam ejuſdem Bucelinus in Menologio Benedictino ad eumdem diem; at quod ibi* B. Gunthero *concinnavit elogium, quòd prolixius ſit, non tranſcribo. Neque Ferrarius* B. Guntherum *præteriit in Catalogo Generali Sanctorum, cujus hæc verba:* Apud Pragam B. Guntheri eremitæ. *Et hi quidem* B. Guntherum *apud Pragam vel in Brennovienſi monaſterio, Pragâ non longè diſſito, quòd illic corporis ejus exuviæ tumulatæ ſint, ſacroſque honores adeptus fuerit, annuntiant: at Caſtellanus in Martyrologio Univerſali ſic Gallicè:* In ſilva Rinchnach (*in margine legitur:* Sylva Narvaldenſis, *ſeu potiùs* Nordwaldenſis *ſeu* Aquilonaris) in Bohemia S. Guntherus (S. Gonthier *Gallicè vocat*) nobilis Turingus; pœnitens, monachus & eremita; Breunoviæ prope Pragam ſepultus. *In Rinchnach quidem monaſterium* B. Guntherus *excitavit,*

& Faſtis aliquot ſacris inſcribitur.

zed by Google

AUCTORE J. B.

excitavit, multoſque tranſegit annos; eraque Guntheri *ævo locus ille in ſilva Nordwaldenſi, per Bavariæ Bohemiæque confinia protenſa, ſitus; ſed ad Bavariam, ut hodieque, ita & ſeculo* XI, *quo* Guntherus *locum illum incoluit, propriè ſpectabat, etſi à Bohemia finibus non procul remotus. Quod verò Menardus ait,* B. Guntherum *inter & S. Stephanum, Hungarorum regem, cognationis vinculum interceſſiſſe, plurium quoque aliorum aſſertio eſt; ſed infrà diſcutienda uberiùs. Nunc panca de* B. Guntheri *Actis ſeu Vita accipe.*

Extant ejus Acta.

7 *Edidit* B. Guntheri *Vitam Henricus Canifius tom.* 3 *Lectionum Antiquarum Amſtelodami anno* 1725 *impreſſo à pag.* 185. *Edidit eamdem & Mabillonius Seculi ſexti Benedictini parte* 1 *à pag.* 480: Guntheri *Vitam ex codice Ms. monaſterii Altahæ Inferioris* (*non Superioris, ut ſcribit Mabillonius, contrà ac legitur in Caniſii Epiſtola dedicatoria tom.* 2 *Lectionum Antiquarum anno* 1602 *Ingolſtadii impreſſo*) *in Bavaria, quam cum altero Vita* B. Guntheri *exemplari, ſibi à Georgio Geiſſero, abbate S. Georgii Willingæ tranſmiſſo, Mabillonius contulit. Geminum verò penes nos Vita* B. Guntheri *exemplar eſt, quorum alterum, à Patre Gamanſio ad nos olim tranſmiſſum, Caniſiana* B. Guntheri *Vita prorſus ſimile eſt: alterum autem ex codice membranaceo ducit de Altaems, qui ſec.* XIII *maxima ſui parte exaratus videbatur, deſcriptum eſt; hoc ſubinde interpolatum eſt, ut ſuo loco videbitur. Adnexa habet ad calcem miracula non panca, ſeculis* XIII *&* XIV *à* B. Gunthero *in monaſterio Brunnovienſi patrata, quæ ex illo Vita* B. Guntheri *Mabilloniana ſubnectemus. Bonaventura Piter, abbas Raybradenſis in litteris ſuprà laudatis plura miracula à ſeculis* XII, XIII *&* XIV *patrata ſe vidiſſe ait in nonnullis codicibus Mſs. ævis ejuſdem monaſterii, ſed ea ſe, quamquam* B. Guntheri *Vitam typis vulgare conſtituiſſet, impetrare non potuiſſe conqueritur. Ex iiſdem porro codicibus deſumpta videntur ea* B. Guntheri *prodigia, quæ dabimus infrà, & ad ſeculum* XIII *&* XIV, *quædam etiam fortè ad* XII *ſpectant. Panciora fortè hæc ſunt, quàm quæ in Brunnovienſi monaſterio* B. Guntherus *patrâſſe in dictis codicibus ſeculo* XII *prodigia legitur. Ut ut ſit, damus, quæ habemus.*

C *partim ab auctore Sancto familiari, partim verò,*

8 *Porro auctor Vitæ* B. Guntheri, *huic ſe non modò ætate æqualem, ſed & familiarem fuiſſe, prodit:* Quod nos quidem, *inquit num.* 7, qui eum familiariùs cognovimus, frequenter audivimus *&c: cum autem non hæc verba modò, ſed etiam priores aliquot Vitæ* B. Guntheri *numeri, in Vita S. Godehardi, epiſcopi Hildesheimenſis, à Wolfherro ejus diſcipulo ſcripta, quam tom.* 1 *Maii à pag.* 502 *excuſam habes, verbis iiſdem concepti legantur, hinc Wolfherrus, ut Vitam S. Godehardi, ita & Vitam* B. Guntheri, *qui ſub Godehardo Altahenſi adhuc abbate, converſus, habitum Benedictinum induit, litteris traditur conſignâſſe, atque hoc nomine à P. Stiltingo tom.* 1 *Septembris in Commentario prævio Vitæ S. Stephani, Hungarorum regis, num.* 286 *laudatur ex Mabillonio, qui Seculi* 6 *Benedictini, parte* 1, *pag.* 475 *in Obſervationibus præviis in Vitam* B. Guntheri *ita ſcribit:* Beati Guntheri Vitam ſcripſit idem ipſe Wolferus, quem ſuprà ad annum MXXXVIII Vitæ ſancti Godehardi auctorem eſſe diximus in præviis Obſervationibus ad ejuſdem Sancti Vitam. Id probatur ex quinque aut ſex prioribus hujus Guntheri Vitæ numeris, qui integri ex Vita S. Godehardi deſcripti ſunt. Nec dicendum, eos fortaſſe à poſteriore quodam auctore in Guntheri Vitam fuiſſe invectos, cum tota lucubratio ejuſdem auctoris ſit, ùt vel ex ſola lectione manifeſtum eſt. *Verùm non video, quî ex ſola lectione Vitæ* B. Guntheri, *manifeſtum fiat, omnia, quæ illâ continentur, ejuſdem ſcriptoris, ſeu unius Wolfherri eſſe: ſanè, qui Acta Altaenſiana, de quibus num.* 7, *exaravit, paſſim non aliis, ſi panca, quæ hinc inde de ſuo addidit, exceperis, verbis utitur, quàm quibus Vita Caniſiana auctor: non aliter ſe* B. Guntherum *familiariter cognoviſſe, & ſæpe audiviſſe, ſi modum loquendi ſpectes, affirmat: & tamen, poſtquam Wolfherri de* Gunthero *in Vita S. Godehardi verba tranſcripſit omnia, ſic mox pergit:* Hæc itaque breviter de Vita & converſatione ſancti Guntheri ſcripſimus, ſicut in Legenda ſancti Gothardi confeſſoris invenimus à multis retroactis temporibus à ſanctis patribus conſcriptum: *quo monito præmiſſo, jamque à Wolfherro deſertus reliqua* B. Guntheri *geſta pergit exponere. Cur non pari modo Wolfherri verba, etiam non monito ea de re lectore, ſua facere, & interpolare potuerit, quiſquis Vita, à Mabillonio edita, fuerit auctor?*

D

B

E

9 *Neque verò ab auctore, qui* B. Guntherum *familiariùs noverit, & frequens ab illius ore pependerit, profecta videntur, quæ num.* 8 *de* Guntheri *virtutibus ſuperatiſque ab illo dæmonis tentationibus his verbis ſcribit:* De virtutibus hujus venerabilis Viri, quibus adverſarium ſuperavit, vel quas ejus inſidias pertulit, nulli compertum habetur, eò quòd multo tempore hominibus incognitus manſit. *Haud enim adeò ab hominum conſpectu conſortioque ſecretus vixit, quamdiu in Rinchnachenſi cœnobio commoratus eſt, quin imperatoribus ipſis S. Henrico & Conrado Salico, ut ex eorum Diplomatibus liquet, & aulæ S. Stephani, Hungarorum regis, notus fuerit; niſi fortè poſtremo vitæ ſuæ quinquennio, in Brzeznicenſi ſolitudine abditus, mortalium omnium ſocietatem vitârit multo ſollicitiùs. Quî autem è vero dictum eſt, tentationes, quas à dæmone* Guntherus *paſſus eſt, nulli fuiſſe compertas? Cùm Arnolfus, ex comite de Cham & Vochburg monachus S. Emmerammi, qui hujus miracula duobus eſt libris proſecutus, ac perquàm familiariter cum* Gunthero *egit, tentationes ejus ſaltem ex parte habuerit exploratas, quarum unam, quam, ut ait, relatu didicerat, in litteras miſit, pollicitus etiam,* poſt modicum tempus, vita comite, aliam graviorem *ſeſe ſcripturum. Haud itaque* B. Guntheri *tentationes & adverſus dæmonem prælia adeò ejuſdem familiares latuerunt, ut nulli, quod tamen Vita ejus ſcriptor affirmat, comperta hæc fuerint: unde mihi, recentiorem aliquem Wolfherro, poſt* B. Guntheri *obitum, quæ de illo Wolfherrus ſcripſerat, ſervata hujus phraſi, ſua feciſſe, hiſque dein reliqua ejuſdem geſta addidiſſe de ſuo, non vana ſuſpicio eſt. Si brevitati* B. Guntheri *biographus, ſtuduiſſet; tentationes illius vel obiter perſtringere, vel tacitus præterire quidem potuiſſet; ſed eas nulli fuiſſe compertas, ſive Wolfherrus ipſe, ſive alius è* B. Guntheri *familiarium numero quilibet non videtur mihi fuiſſe dicturus.*

ab alio multò antiquo.

F

10 *Accedit, apud Arnolfum jam laudatum, apud Hermannum Contractum, apud Carthuitium, S. Stephani biographum, alioſque geſta quædam, eaque*

ex ſcriptis tamen antiquis concinnata.

Digitized by Google

A *eaque insignia* B. Guntheri, *suis locis infrà in medium proferenda, memorari, quorum* B. Guntheri *biographus mentionem non habet; ut adeò hinc etiam* B. Guntheri *Vita jejuna nimis videri possit, quàm ut scriptoris æqualis & ipsi Beato familiaris fuerus, saltem indubiè fuisse videatur; si ea nimirum excipias, quæ de* B. Gunthero, *velut S. Godehardi, de quo ex instituto agebat, discipulo, obiter Wolfherrus scripsit. Absit tamen, ut quis hæc eò à me dicta existimet, quò fidem* B. Guntheri *biographo omnino detraham: quamquam enim hunc, quod præ se ferre videtur,* B. Gunthero *familiarem fuisse, non opiner; antiquum tamen non inficior; cum jam inde à sæculo* XIII, *ut ex dictis numm.* 7 *&* 8 *apparet,* B. Guntheri *Vita nota fuerit, & ex Wolfherri fortè aliorumque, qui in codice ducis de Altaems* sancti patres *vocantur, scriptis concinnata; non tamen undequaque sincera apparet, ut colligi potest vel ex commento avis asse ob* B. Guntheri *preces vitæ reddita, quod neque in Vita S. Godehardi legitur, neque ab auctore* B. Gunthero *æquali profectum videtur.*

B

§ II Sanctus nobili genere ortus, fit monachus, & monasterium Rinchnacense condit.

Sanctus nobili genere

Wolfherrus in Vita S. Godehardi Beatum nostrum Virum nobilem, dignitate & meritis illustrem vocat: Iisdem temporibus, *inquit,* fuit in Thuringiæ partibus quidam vir nobilis, dignitate & meritis illustris, nomine Guntherus. *Annalista Saxo, cujus incubratio in annum* 1139 *definit apud Eccardum,* virum nobilem ac potentem de Thuringia *ad annum* 1006: *Lambertus Schafnaburgensis ad eumdem annum* virum nobilem de Thuringia: *ut adeò, quin nobili & illustri loco apud Thuringos natus fuerit* Guntherus, *minimè dubium appareat: at quæ fuerit ejus dignitas, quæ merita, quæ illi apud Thuringos Wolfherrus tribuit, neque in Vita S. Godehardi à Wolfherro, nec in Vita ipsius* Guntheri, *nec alibi explicatum inveni. Lemberus in Catalogo Regum, Electorum &c apud Menckenium tom.* 3 *Scriptorum Rerum Germanicarum col.* 1839 *marchiones Thuringiæ Eccardsmontanos aliquot sæculi* X *&* XI *sic enumerat:* 1. Guntherus, comes Pleissensis, Brunonis comitis Wettini filius, marchio Thuringiæ. 2. Eckardus I, filius Guntheri, marchio Thuringiæ DCCCCLXXXVII. 3. Wilhelmus comes Orlamundæ, marchio Thuringiæ MII. 4. Hermannus, Eckhardus II & Guntherus, filius Eckhardi MII. *Ratio quidem temporis haud obest, quò minùs* Guntherus, *hic posteriore loco recensitus, idem fuerit, qui* Guntherus *noster: at Ditmarus, scriptor synchronus, lib.* 7 *Chronici Guntherum illum unà cum Eckardo & Hermanno, fratribus suis, Geronis marchionis, à Polonis in prælio occisi filiis, ad suos S. Henrici regatu reductum, excepisse ait in Misnia, & ad Novam urbem, ubi tumulatum fuit, comitatum esse: id porro contigisse Annalista Saxo refert anno* 1015; *quo nimirum* B. Guntherus, *institutum Benedictinum jam pridem amplexus, in Nordwaldensis silvæ solitudine annis aliquot versatus jam fuerat; atque adeò in* B. Guntherum *minùs apte quadrare videtur, quod hic de* Gunthero, *Eckhardi & Herimanni fratre, Ditmarus, Merseburgensis episcopus, narrat. Wippo præterea hunc in Vita Conradi Salici archiepiscopum Salisburgensem fuisse, testatur.* AUCTORE J. B.

12 *Sed quacumque tandem* B. Guntherus, *priusquam sæculo vale dixit, dignitate ornatus, functusve munere fuerit, haud equidem è vulgarium nobilium numero eum fuisse, oportet, si S. Stephano, Hungariæ regi, quod illius biographus, aliique cum illo passim tradunt, fuerit cognatione conjunctus; verùm neque hoc ego ausim affirmatè asserere. Satis quidem certa est, ut ex dicendis apparebit,* B. Guntheri *cum S. Stephano, Hungariæ rege, amicitia & familiaritas: verùm hæc ipsa fortassis* B. Guntheri *biographo ansam & fundamentum qualecúmque ad asserendam utriusque cognationem præbuit. Certè quo cognationis gradu juncti fuerint, aut quo pacto nata sit illa, nullus, quem viderim, scriptor saltem rectè exposuit: nec ego, licet non segniter id indagaverim, reperire uspiam potui. Apographum nostrum Vitæ* B. Guntheri, *ex codice Ducis de Altaems transcriptum, illum S. Stephani* sororium, *seu uxoris S. Stephani fratrem appellat: ita cognatio in affinitatem vertitur: verùm cùm cognationem cum affinitate confundere non infrequens sit apud Scriptores, litem ea de re instruere nolo; sed idem apographum quod* Guntherum *S. Stephani* sororium *appellârat, dein S. Stephanum* B. Guntheri avunculum *nuncupat. Scriptores Hungarici binas dumtaxat Geisæ, Hungarorum ducis filias, Stephani I regis sorores, passim memorant, Saroltam & Geisetam; quarum illa Aba Ovoni, seu Samueli Hungarorum regi tertio nupta fuit: hæc verò Petri, Hungarorum regis II, mater, nupta Guillielmo, Burgundiæ duci S. Sigismundi fratri, ut aliqui, etsi perperam, scribunt; secundùm alios Guilielmo comiti Pictavensi; quibus fortè accedit tertia, nupta Ottoni Ursèolo, Venetorum duci. Verùm quî hæ ad* B. Guntherum *attineant, prorsus non video.* 5

13 *Haud magìs liquet, quî* B. Guntherus *S. Stephani, Hungarorum regis, sororius seu frater uxoris ejus fuerit: unica S. Stephano uxor fuit Gisla, S. Henrici hujus nominis II, ut passim vocatur, imperatoris soror; filia verò Henrici Rixosi Bavariæ ducis: huic verò filium fuisse,* Guntherum *nomine, nemo veterum scriptorum dixit. Porrò Henrico Aucupi soror fuit, quæ Widoni cuidam Thuringo nupsit; cujus ita meminit Annalista Saxo ad annum* 934: Qui verò in Oriente (*Saxonia*) erat exercitus (*Hungarorum*) audivit de sorore regis (*Henrici Aucupis*) quæ nupserat Widoni Thuringo, erat autem nata ex concubina, quòd vicinam urbem inhabitaret, & multa pecunia ei esset auri & argenti, tantaque vi urbem oppugnare cœperunt, ut &c: *An fortè Widonis hujus ex Henrici Aucupis illegitima sorore nepos aut pronepos* Guntherus *& hoc pacto Gisla & S. Henrici cognatus, ac proin S. Stephani, Hungarorum regis, affinis fuit? Sed neque hoc, quod desint monumenta vetera, quibus id evincam, ausim affirmare. Neque Wolfherrus in Vita S. Godehardi, neque Diplomata aliquot, ùt S. Henrici apud Gretserum de Sanctis Bambergensibus, Gewoldum, & Mabillonium; ùt Conradi Salici, & Henrici III apud Gewoldum; ùt Bretizlai, Bohemiæ ducis, apud Ziegelbauer in Monumentis Brunovicnsibus, Epicoma Histo-* 6

regis ortum,

C F

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

ria Brunnovienſis ſubnexis, licet Guntheri *vel nobilitatis ejus mentionem faciant, cognationis aut affinitatis, quâ enim S. Stephano Hungarorum rege aut Giſla, S. Henrici ſorore, conjunctus fuerit, mentionem faciunt. Crugerius in Pulveribus ſacris ad* VII *Idus Octobris* Guntherum *è proximis cognatis Juditha, matris Bretislai, Bohemorum ducis, fuiſſe ait: quæ, inquit,* natalium vicinitas in cauſa fuit, ut eum Stephanus ſanctus Hungariæ rex ob Giſelam uxorem ſuam inter affines ſuos numeraret: *verùm Bretislai mater, non Juditha, ſed Bozena (aliàs Beatrix) mulier ruſticana fuit, teſte Coſma Pragenſi ad annum* 1002; *quod ſi ferè hic Bretislaus, à* Gunthero *è ſacro fonte ſuſceptus, non mater, ſed uxor Juditha, quam è Saxonum regio ſanguine ortam ſcribit ad diem* XXIV *Julii, intelligenda ſit, nihil Crugerius affert, quod fidem faciat, hanc inter & B.* Guntherum *aliquod cognationis vinculum interceſſiſſe. Regium itaque* Guntheri *genus, dum id alicunde certiùs & ex probatis monumentis eruatur, in medio relinquimus, ſolam generis ejus nobilitatem ex antiquis Scriptoribus aſſeruiſſe contenti.*

B *vham frenburin*

14 *Hujus verò præter antiquorum Scriptorum teſtimonia argumentum inde peti etiam poteſt, quòd Udalricus, Bohemorum dux,* Guntherum *ſelegerit, qui natum ſibi ex Boſena ſub ſeculi* XI *initium filium Bretislaum è ſacro fonte ſuſciperet, quod præter* Guntheri *biographum Bretislaus ipſe in Diplomate anni* 1045, *quo eccleſiæ majori Brunnovienſis monaſterii addictam à ſeſe dotem confirmat, (vide Ziegelbauer pag.* 242) *conceptis teſtatur verbis, inquiens:* Ob amorem quoque & memoriam beati Guntherii Heremitæ, qui me de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperat, ipſum in eccleſia Brzeunovienſi ſepeliendo, contuli eidem eccleſiæ circuitum meum in Prachenſi provincia *&c. Quo autem anno* Guntherus *mundo natus ſit, queve parentum ejus nomina fuerint, in obſcuro eſt. Cùm per ætatem licuit, militarem vitam cum ſecutum eſſe, ex Wolfherro liquet, quo teſte,* ante altare S. Mauricii cingulum (*procul dubio militare*) deponens caput & barbam totondit, *monachis Altahenſibus nomen daturus. Porro cùm in ſeculo vixit, quæ hujus erant, plusculum, quàm par erat, ſectatus videtur, nec vitam ab omni vitio duxiſſe alienam; ſed quam ad meliora converſus optimè emendavit. Hæc de* Gunthero *Arnolfus, apud S. Emmerammum Ratiſponenſis*

C *monachus, & Miraculorum S. Emmerammi ſcriptor, lib.* 2 *ſeu in Dialogo tradidit ſequentibus verbis:* Eſt quidam, ut æſtimo, adhuc in vita ſenex religioſus, ex laico converſus, nomine Gunthārius (*ſic & ab aliis* Guntherus *ſubinde nuncupatur*) qui apud ſæculum aliquando ex rerum copia tumens, & nobilitate generis vaneſcens, exſtitit ſuperbiæ filius, ſed per miſericordiam Dei pòſt factus eſt tam humilis monachus, ut meritò non poſſim aut debeam illi comparare ullum noſtri temporis cucullarium, de vanitate ſæculi converſum. *Arnolfum eadem, quâ* Guntherus, *ætate vixiſſe, verba ejus mox relata manifeſtè produnt: ſed & eumdem familiariter aliquando* B. Guntheri *colloquiis uſum fuiſſe, liquet ex ſeqq. verbis, quibus id de ſe teſtatur Arnolfus:* Hoc ſuper omnia mirum, *inquit ſub finem ſuæ de* Gunthero *narrationis,* quod ipſe auribus meis ab ore Senis accepi, atque ab eo quadam ſacræ lectionis familiari collocutione vix extorſi. *Juverit id de Arnolfo obſervâſſe; quòd infrà cum Wolfherro, ſcriptore pariter ſynchrono, ubi de anno, quo in eremum* Guntherus *ſeceſſit, agetur, quoad fieri poterit, conciliandus venit.*

D

15 *Porrò quo anno* Guntherus *ſeculi laqueis,* emendat. *quibus tenebatur irretitus, ſeſe divinâ gratiâ expedire, moreſque in melius mutare cœperit, Wolfherrus in Vita S. Godehardi innuit, cùm ait,* Guntherum, *concepto emendandæ vitæ propoſito, ad S. Godehardum, quo nimirum tempore is Herſfeldenſi in Haſſia monaſterio à S. Henrico imperatore abbas conſtitutus recenter erat, conſilii & auxilii ergò ſeſe contuliſſe:* Qui (*Guntherus*) pro delictis ſuæ juventutis ingemiſcens, & conſiderata diligentiùs actuum ſuorum qualitate, faciem Domini in confeſſione prævenientes; ſed propriæ diffidens imbecillitati corporis & animi, Herveldiam ad novum abbatem (*Godehardum*) dignè, ut poſtea patuit, pœnitendo acceſſit, eique omne ſecretum cordis ac voluntatis ſuæ aperuit, *inquit Wolfherrus in Vita S. Godehardi num.* 12 *apud Mabillonium. Biographus* B. Guntheri *iiſdem ferè verbis hunc adiiſſe ait Herſveldiæ S. Godehardum abbatem* noviter eidem eccleſiæ ab ipſo imperatore præſtitutum. *Abbas Herſfeldenſis, cui nuper defuncto, Godehardus ſucceſſerat, ex Annaliſta Saxone ad annum* 1005 *Bernharius fuit; qui eodem anno in Necrologio Fuldenſi, quod ab anno* 779 *cœptum in annum* 1065 *deſinit, obiiſſe etiam notatur* XVII *Kal. Auguſti. Anno itaque* 1005 *ultra diem* XVI *Julii provecto cœpto* Guntheri *converſio eſt, brevique S. Godehardi induſtriâ eo provecta, ut narrare Wolfherrus pergit, ut abdicatis bonis, iiſque Gelingenſi monaſterio, S. Wigberto ſacro, traditis, monaſtico indui habitu* Guntherus *exoptârit. Locum* Gelinge *dictum, ubi conſtructum veroſimillimè fuit Benedictinum, de quo hîc, monaſterium, in Tabula Thuringiæ Blaeviana ad Wippram fluvium reperio in Sunderhauſenſis & Franckenhauſenſis diſtrictuum confinio; ſanctus verò Wigbertus, cui id monaſterium ſacrum erat, idem fuit, qui S. Wigbertus, abbas Fritzlarienſis monaſterii, de quo vide dicta in Opere noſtro ad diem* XIII *Auguſti, quo colitur.*

E

16 B. Guntherus *converſionis ſuæ initio non* mutatque *ita bonis ſuis ſe abdicavit, quin futura ſua ſorti proſpectum utcúmque voluerit: quapropter bona ſua Gelingenſi monaſterio ea lege tranſcripſit, ut penes ſe, poſtquam inſtitutum Benedictinum eſſet profeſſus, ejuſdem adminiſtratio foret. Conſenſit ejus votis Godehardus ea ſpe, ut ſenſim ſiniora, animæque ejus ſalubriora ipſi cogitata injiceret, uti etiam reipſa contigit. Interim verò Godehardo nihil properatò nimis de* Gunthero *conſtituere viſum eſt, eumque veſte laica adhuc indutum, poſtquam Herſfeldenſi monaſterio, quod emendatione indigneret, vitæ proſpicere cœperat, anno veroſimiliter* 1005 *adhuc labente, ad Altahenſe monaſterium (huic enim simul & Herſfeldenſi præfuit) in Bavaria non procul Deckendorfio ſitum, &* inferius *dictum, ut ab altero in eodem Bavariæ prope Strambingam ſito, cui* ſuperioris *nomen datum, diſtinguatur, ſecum deduxit; quò cùm* Guntherus *perveniſſet, quò ſolidiora jaceret religioſæ vitæ fundamenta, & pro priùs actæ vitæ delictis faceret ſatis, bonâ Godehardi veniâ, Romam SS. Apoſtolorum limina inviſum abiit, indeque anno, quantùm apparet, eodem Altahum reduxit, depoſito militari cingulo, expletoque tyrocinio, religioſæ profeſſionis vota ex Ordinis Benedictini præſcriptis emiſit anno* 1006. *Ita quantùm ad ſubſtantiam de* B. Gunthero *Wolfherrus*

F

in

Digitized by Google

A *in Vita S. Godehardi, & ex illo* Guntheri *quoque biographus. Conſentit his Annaliſta Saxo ad annum* 1006 *ita ſcribens :* Gunterus, vir nobilis ac potens de Thuringia conſilio Godehardi abbatis renuntians omnibus, quæ poſſedit, in Alatha (*lege* Altaha) monachus eſt factus. *Lambertus item Schafnaburgenſis, cujus Chronicum in annum* 1077 *deſinit, ſed benignè interpretandus, ad eumdem annum* 1006 *ita ſcribit :* Guntherus, nobilis vir de Thuringiâ monachus factus eſt Herueldiæ, ſed poſtea ad Altaha tranſivit conſilio Godehardi abbatis. *Herſfeldiæ quidem* Guntherus, *ut modò è Wolfherro diximus, Godehardum adivit primùm, & vitæ religioſæ propoſitum concepit; quod tamen Altahæ, differente prudenter ejus vota Godehardo, non Herſfeldiæ, exſecutus eſt. Conſentit denique auctor Chronici Hildesheimenſis, deſinentis in annum* 1137, *tom.* 3 *Scriptorum Galliæ apud Cheſnium pag.* 518 *his verbis ad annum* 1006 : Guntherus divina pietate inſtinctus, renuncians ſeculo & pompis ejus, monachus eſt factus.

17 *Emiſſo, poſtquam* aliquamdiu *tantùm probatus fuerat, profeſſionis voto,* Guntherus *pacti ſui memor, regredi in patriam, ut monaſterii Gelingenſis adminiſtrationem capeſſeret, voluit. Viro nobili, recenſque converſo prorſus refragandum ea in re S. Godehardus haud cenſuit. Abiit itaque in Thuringiam* Guntherus: *ſed Gelingenſis monaſterii adminiſtrationem auſpicatus, iis hanc expertus eſt implicitam paupertatis laborumque, quibus ipſe non aſſueverat, incommodis, ut frequentibus querelis tam ſe, quàm S. Godehardum fatigaret : ſeverioribus ergo à S. Godehardo aliquando verbis increpitus, monituſque, ut aut promiſſâ obedientiâ ſtaret, aut ad ſeculum rediret; adeò his Godehardi verbis perculſus fuit, ut, miſſis querelis, abjectâque omni, quod inierat, pacti memoriâ, Godehardi in Altahenſi monaſterio voluntati & gubernationi ſeſe omnino ſubjecerit. Hæc iterum in Vita S. Godehardi Wolfherrus :* at Guntheri *biographus, S. Godehardum,* quò Guntherum *ad debitæ obedientiæ & humilitatis officium reduceret, S. Henrici, poſtea imperatoris operâ uſum, & utriuſque conſiliis & hortatibus acquieviſſe* Guntherum *ſcribit : quod, quamquam S. Henrici ſanctitati, ejuſque cum S. Godehardo familiaritati ſit planè conveniens; haud tamen eum apud me certitudinis gradum obtinet, quem cætera à Wolfherro narrata, quòd id* B. Guntheri *biographus Wolfherri dictis de ſuo fortaſſis adjecerit. Exin verò ſive Godehardi, ſive hujus & S. Henrici ſimul hortatibus, in alium brevi virum* Guntherus *evaſit. Audi Wolfherrum :* Ad quam vocem (*Godehardi*) ſtupefactus auditor (*Guntherus*) intremuit, & erroris ſui nimietatem ſerò tandem perhorreſcens ingemuit, omni prædicta pactione corde tenus oblita, & totâ cujuſcumque incommodi querimoniâ abolitâ, ad Altahenſe monaſterium, ubi tunc ſub ejuſdem patris cura, ut in gratia omnium loquar, ſingulare divini cultus ſtudium fervebat, ſe contulit, & illic fratribus humillimè ſubjectus, & in ſacræ religionis diſtrictione pleniter in brevi tempore divini roris infuſione inſtructus, ultra regulare præceptum ſemet, etiam prælatis admirantibus, afflixit.

cum monaſtica :

B

18 *Hallenus equidem Wolfherrum inter & Arnolfum (uterque, ut diximus,* Guntherum *novit) convenire videtur : ſed eo locum, in quo alter ab altero nonnihil videtur diſcedere : uterque quidem ait,* Guntherum *cum ab abdicata monaſterii Gelingenſis adminiſtratione ad Altahenſe monaſterium redux inſignem brevi feciſſet in virtute progreſſum, non diu poſt majoris acquirendæ perfectionis ſtudio, neque invito S. Godehardo, ſolitudinem petiiſſe, vitamque exerſum ſolitariam,* tertio *nimirum, teſte Wolfherro,* ſuæ converſionis anno, *ſeu anno Chriſti* 1008, *ut Lambertus Schafnaburgenſis, Chronici Hildesheimenſis auctor, & Annaliſta Saxo annotârunt. Verùm quò ex Altahenſi monaſterio* Guntherus *abiit? Ita ſcribit Arnolfus :* Is primùm ſub Gotheardo Altahenſium abbate, omni patientia & ſubjectione probatus, cœpit deſiderare altioris vitæ callem incedere. Unde & licentiâ à patre monaſterii acceptâ, ſolitariam vitam aggreſſus eſt, ad quam divino adjutorio peragendam, ut ſe ſpiritali cautela probaret, animumque virtutum exercitiis præpararet; montem quemdam petiit, quem à præfato cœnobio unâ ferme raſtâ diſtantem idioma Theutiſcum Rancinga jam nominavit, in quo pæne per tres annos conſiſtens, modico victu ac humillimo habitu contentus erat. *Itaque ſecundùm Arnolfum* Guntherus *in loco* Rancinga *dicto verſatus videri poteſt uſque ad annum* 1011; *cùm, eodem rurſum teſte, hominum ad ſeſe concurrentium conſortii vitandi causâ & inanis metu gloriæ* fugiens inde ſeceſſit in eremum, quæ vocatur Aquilonaris ſilva : *Ita Arnulfus : at Wolfherrus, nulla habitationis* B. Guntheri *in monte Rancinga mentione facta, cum ex Altahenſi monaſterio rectâ in Aquilonarem ſilvam deducit; conciliari tamen poſſunt, ſi duplex* B. Guntheri *in eremum ſeceſſus, quorum alter primo converſionis ejus triennio, alter verò tertio ejus converſionis anno contigiſſe aſſeratur, ac de primo quidem hic Arnolfus, de ſecundo verò Wolfherrus loqui ſtatuatur. Ceterùm in monte* Rancinga modico victu ac humillimo habitu parvaque cella contentum *vixiſſe* Guntherum, *Arnolfus ait, vitamque egiſſe ita arduam, ut præ illius admiratione fieri ad illum cœptus ſit concurſus hominum dona offerentium, quibus Chriſtum in Servo ſuo venerabantur; quo quidem manifeſtum ſit,* B. Guntheri *nomen jam tum ob vitæ ſanctimoniam cœptum eſſe per hominum ora diffundi.*

E

19 *At non in vicina modò loca fama ſanctitatis ejus, ſed in Hungariam etiam tum temporis penetrâſſe videtur : ſcribit enim illius biographus num.* 4, *S. Stephanum, Hungarorum regem, ſanctitatis illius certiorem factum, eum iterum atque iterum ad ſeſe in Hungariam evocâſſe, quod ægrè tandem pius rex obtinuerit. Contigiſſe id inter annos* 1006 *&* 1008, *ſeu ferè triennali illo temporis ſpatio, quo montem Rancingam incoluit, propterea reor, quòd biographus, narrato* Guntheri *ad regem Stephanum acceſſu, mox ita proſequitur :* Sed Dei Famulus plus appetens mala mundi perpeti, quàm laudes; pro Deo laboribus fatigari, quàm vitæ hujus favoribus extolli; deſerti loci ſeceſſum cum aliquantis ſibi de Altach adhærentibus in quodam ſalto Boëmico (*aliàs* ſilva Aquilonaris *ſeu* Nordwaldenſis, *in qua locus Rinchnach erat, dicto*) de permiſſione ſui abbatis Godehardi petiit. *Verſante autem apud Stephanum Hungariæ regem* B. Gunthero, *prodigium contigiſſe biographus ejus ſcribit : invitatum nempe ad regiam menſam* Guntherum, *cùm ex S. Benedicti Regula abſtinendum ſibi à carnibus ſciret, ex aſſo pavone, urgente etiam rege, nihil voluiſſe comedere*

famam penetraſſe

F

in Hungariam evocatur,

AUCTORE J. B.

medere ; at precibus ſuis à Deo impetrâſſe, ut ad vitam revocata avis in aerem evolaret. Verùm parum apparet credibile tum factum ipſum, tum regem ſanctum, Deique & ſanctorum Virorum, quorum ſanctitatem exploratam habebat, timentem, arſiſſe Guntherum, *ut veſtito ſibi cibo uteretur. Verba, quibus rem geſtam biographus refert, habes num.* 5. *Locum hunc in recuſis Henrici Canifii Lectionibus antiquis tom.* 3, *pag.* 184 *in Obſervatione ad Acta* B. Guntheri *Baſnagius non ſine contemptu excipit.* Non modò, *inquit Ironicè*, abſtinuit à carnibus, ſed ipſos illicitos, quibus contaminaretur, cibos aſſerebat. *Quaſi verò dixiſſet* Guntherus *illiuſve biographus, pavonis eſum per ſe fuiſſe illicitum, aut piaculum eſſet dicere, cibum, alioquin licitum, contaminare eorum animam, qui ex peculiari cauſa & prohibitione ab ejuſdem eſu arcentur. Ridet quoque avem ad vitam revocatam; verùm non id ſcriptor beato Viro æqualis, ut putat Baſnagius, ſcripſit, ſed interpolatoris commentum potiùs eſt, cujus nulla in Vita S. Godehardi eſt mentio. Ridet denique avem aſſam è menſa avolantem, & quidem, ſi ipſum audias, ſine plumis*; Guntheri *biographus avem ad vitam revocatam avolâſſe è menſa regia dixit : id autem ſine plumis factum eſſe non dixit. An forte, Baſnagio judice, avi vitam reſtituere Deus potuit, plumas verò non potuit ? Sed hæc miſſa faciamus.*

B

fecedit in Rinchnach,

20 *Tanta* Guntheri *apud ſummos infimoſque exiſtimatio nata enimverò erat, virtus minùs conſtantem ab animi demiſſione depellere : ut non is jam erat* Guntherus, *ut humanis laudibus delectaretur ; ſatiuſque duxit, locum mutare, quàm ſe inanis gloriæ periculo exponere :* Tunc ille timens, *inquit Arnolfus*, ne frequentia populi & gloriola ſæculi ſibi ſub ſpecie religionis quid de veris ſurriperet aut minueret bonis, fugiens inde ſeceſſit in eremum, quæ vocatur AQUILONALIS SILVA. *Ut primùm eò venit* Guntherus, *popularis quidem aura, quod in votis habebat, plauſum effugit, ſed in varias graveſque arumnas & tentationes, quas tamen feliciter ſuperavit, incidit : harum unam ſanè gravem (graviorem etiam ſe deſcripturum, quod neſcio, nirùm præſtiterit, necne, polliciius) refert Arnolfus in hunc modum :* Hiemali atqui tempore, quo ultra ſolitum Noricenſe ſolum eſt immenſitate ſeu nivium denſitate contectum, accidit prædicto Dei Famulo quoddam quaſi palæſtrale tormentum..... Nam cùm pro nimietate nivali continuis novem diebus panes illi de monaſterio (*Altahenſi, tribus inde milliaribus diſſito*) ſecundùm conſuetudinem nequirent afferri, neque aliunde ab ullo hominum illuc poſſent tranſmitti, neque, impediente proxima incolatûs novitate, aliquid ibi laboratum haberet (*paulò igitur antè eò venerat*) unde alimenta ſumere valeret ; trium dierum inediâ affectus, quarta die tentare Deum nolens, ex glaciali profunditate nivis, quæ jam excrevit ultra ſtaturam mediocris hominis, cœpit ſilveſtras herbas eruere ac evellere & in ollam coquendum mittere. Quibus illa die per ignem & aquam parumper mollificatis, diſtulit prandium uſque in diem quintum, quo exſpectans horam refectionis canonicam, pulmentum, quod heſternâ die præparavit, denuò coctum refectionis gratiâ ſibi appoſuit, ſed guſtatum edere non potuit.

C

21 Unde ſemetipſum increpans ait : O Gunthari, ſuperbia tua te non ſinit reſici hoc edulio humili. Ubi nunc vaporifera vel molliſſima ſimila ? Ubi nunc caprinæ ſpadulæ ſeu carnes urſinæ ? &c : Ergò pro abundantia delicatioris cibi & potûs, quibus olim in ſæculi divitiis deditus eras totus, contentus eſto nunc jentaculo pauperculæ refectionis in nomine Jeſu Chriſti, omnium Redemtoris, qui, cùm dives eſſet, propter te pauper factus eſt, ut tu particeps fieres divitiarum illius. Quid plura ? Demum ſexta die pleniter gratias agens Deo, corpori quamvis neceſſariam, tamen valde contrariam cum faginis foliis refectionem accepit ; ſicque non ſine magno tumultu & controverſia diverſarum cogitationum, ſeu manifeſta incurſione diabolicarum tentationum, conſolationem divinæ pietatis exſpectavit..... Hanc fidem & fidei exercitationem ſubſecuta eſt conſolatio divinæ pietatis, quæ ſufficienter illi panes tranſmiſit. *Hactenus de* Guntheri *inedia Arnolfus. Videtur autem id contigiſſe ex rerum hactenus allatarum ſerie anno* 1008 *ad exitum jam vergente ; id tamen Calles in Annalibus Germaniæ ad annum* 1011 *refert ex Annaliſta Saxone, ad eumdem annum ſub finem ita ſcribente :* Fuerat hoc anno hiems inſolita, pruinarum aſperitate importunè longa, ita ut à ſolis calore inſolubilem multo tempore glaciem retineret, ac multa hominum corpora languida redderet. *Porrò profuit non* Guntthero *tantùm, ſed & aliis tam gravem arumnam genero ſè adeò atque invitè ſuſtinuiſſe ; cujus rei fama plures* Guntthero, *qui hactenus ſolus illic degiſſe videtur, ſocios comparavit, qui in eadem eremo ſub ejus & Altahenſis abbatis auſpiciis vitæ ſolitariæ ſeſe dederunt.* Tunc..... quanto ſibi per patientiam factus eſt notior, *inquit Arnolfus*, tanto aliis in poſterum exemplo humilitatis & perſeverantiæ, largiente omnium bonorum Fonte, exſtitit utilior. *Unde factum eſt, ut nonnulli ex clericis ſive monachis, nec non fidelibus* laicis ab eo & per eum provocati, immò divino inſtinctu provocati, ſub communione orationum ejus atque laborum, in eadem eremo (*ſilva Aquilonaris*) cujus ipſe ob amorem Chriſti accola eſſe voluit, Regi regum militare cœpiſſent.

ibique ſociis aliquot auctus

monaſterium condit.

22 *Auctus jam ſociorum aliquot numero* Guntherus, *eò curas cœpit intendere, ut inſtituto ſuo congruas ſibi ſuiſque cellas, ac in primis ut eccleſiam, in qua divinis officiis laudibuſque vacarent, tempeſtivè conderet, obtentâ ad id tum à Godehardo, tum à S. Henrico imperatore licentiâ. Singulari erat in S. Joannem Baptiſtam pietate : huic ergò ac ſanctiſſimæ Deiparæ Virgini & S. Cruci ſacras ædes, quâ potuit, celeritate conſtruxit : perfectum utcumque opus S. Henricus imperator piâ munificentiâ dotavit, uti in ejus diplomate, quod anno* 1009 *datum notatur, apud Gretzerum de divis Bambergenſibus poſt S. Henrici Vitam videre eſt. Sed quamquam ex jam dictis Rinchnacenſis eccleſia anno* 1009 *ſaltem utcumque conſtructa fuerit, dilata tamen per aliquot annos ſolennis ejus conſecratio fuit : peregiſſe hanc* Guntheri *rogatu Patavienſem in Bavaria epiſcopum, ad cujus dioceſim Rinchnacenſe monaſterium ſeu præpoſitura ſpectabat, tradit Henricus III in diplomate ſuo infrà num.* 38 *citando. Epiſcopi nomen & annum peractæ conſecrationis docet Joannes Aventinus in Excerptis diplomaticis Paſſavienſibus tom.* 1

F

Scri-

A *Scriptorum Rerum Boicarum pag.* 708, *ubi hæc legnntur:* MXIX, Henrici regni anno XVIII, imperii VI, IV Kal. Sept. Berngerius (*qui & Benno*) epiſcopus in Nordwald eccleſiam Gunthario* conſecrat divo Joanni Baptiſtæ, Deiparæ Virgini, Crucі; *ipſo videlicet Joannis Baptiſtæ decollati feſto &c. Appoſiti anno* 1019 *regni & imperii Henriciani hoc loco anni ſacinnt, ut, quin perperam apud Joannem Aventinum in Antiquitatibus Altahæ Inferioris pag.* 726 *tomi mox citati, legatur annus* 1029 *pro* 1019, *vix aut ne vix quidem ambigendum videatur. Porrò ſi* Gunthero *beneficiis S. Henricus, hic viciſſim ſuis conſiliis imperatori profuit, ut ſcribit Andreas preſbyter Ratisbonenſis in Hiſtoria Fundationum nonnullorum monaſteriorum Bojoariæ tom.* 2 *Monaſteriorum Germaniæ pag.* 212 *his verbis:* Hunc autem Heinricum ad benefaciendum huic monaſterio (*Altahenſi Inferiori*) ſpecialiter induxit cognita ſanctitas beatiſſimi patris Godehardi & diſcipuli ſui Guntheri eremitæ, quos familiares tenuit, quamdiu vixit, ac eorum ſecretis conſiliis fruebatur. *Quod de Godehardo hic Andreas ſcribit, confirmat Incuienie Annaliſta Saxo in Henrico: quæ verò de* Gunthero *ſcribit, etſi ea Annaliſta laudatus non teſtetur, vera tamen ſunt admodùm ſimilia; & apud viros principes alias magna* Guntherum *auctoritate valuiſſe, porrò dicenda declarabunt uberiùs.*

*an Guntharii?

B 23 *Vitam protraxit S. Henricus uſque ad annum* 1024: *ſed hoc patrono orbatus* Guntherus *alium reperit in Conrado Salico, Henrici ſucceſſore; à quo collata monaſterio ſuo à S. Henrico bona non modò confirmari, ſed augeri etiam obtinuit: ut fidem facit Conradi ea de re diploma, quod ita Gewoldus refert:* In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Conradus divina favente Clementia Romanorum imperator auguſtus. Plantationis cujuſque ſurculus &c. Quapropter omnium Dei noſtrique fidelium univerſitati notum eſſe volumus, qualiter nos ob interventum & petitionem dilectæ conjugis noſtræ Giſle imperatricis auguſtæ, & amantiſſimæ noſtræ prolis Henrici regis, & Brunonis, Auguſtenſis eccleſiæ præſulis, nec non Godehardi, Hildenesheimenſis venerabilis epiſcopi & cæterorum fidelium noſtrorum, Gebhardi Ratiſponenſis, Bennonis Patavienſis, epiſcoporum, ad eccleſiam ſitam in heremo, qui vocatur Nortwald, à Guntherio monacho, inibi primitus hæremiticam vitam ducente, conſtructam in honore victorioſiſſimæ Crucis, ſanctæque Dei Genitricis Mariæ, nec non beati Johannis Baptiſtæ in uſum fratrum ibi Deo ſub Regula ſancti Benedicti ſervientium, quidquid habuimus à loco, ubi aqua Leipfluiſa cadit ſuper viam, quam præſcriptus Guntherius noviter præparavit, & ſic deorſum per Leipfluiſa uſque in aquam Rinichnach, & ſic per Rinichnach, ſicut terminatum eſt, uſque in Vollenbach, & ita per decurſum Vollenbach uſque in Mettma, & per deſcenſum ejuſdem aquæ uſque ad locum, ubi Forhenbach influit eamdem Mettmam, & de Forhenbach, ut ſubterminatum eſt, uſque in Sala, & ſic deorſum per Salam uſque in flumen Regin.

*quod donavimus S. Henrico

C 24 Et per deſcenſum Regin fluminis uſque in illam * Petrach, quæ duarum Petraha media interfluit, & ſic ſurſum per eamdem Petrach uſque ad lacum, qui eſt in monte Hatwich, & inde, ſicut interciſum eſt, uſque in exortum Swarzaha, & ſic inde uſque Büchobimberch, & inde, ut modò terminatum eſt, uſque ad locum, ubi Kelberſpach cadit in album Regin, & ita per album Regin uſque in Affholterſwerchet, & inde ad magnum lapidem, qui ex Orientali plaga prope Stratam jacet, quæ in Bavariam tendit, & ſic per Stratam & ſuper nigrum Regin, uſque ad eandem novam viam, à Gunthero monacho præparatam, & ſic per viam uſque in Leipfluiſa cum omnibus utenſilibus &c donavimus & confirmavimus. Ea videlicet ratione, ut nemo &c: (*partim hic deſcribitur diploma S. Henrici*) Data Kal. Januarii, Indictione XII, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo XXIX. Anno autem domini Conradi Secundi regnant. V, imperii verò ſecundo. Actum Auguſtæ. Signum domini Conradi invictiſſimi Romanorum imperatoris auguſti. Udalricus cancellarius vice Aribonis recognovit. *Conradus, cognomento Salicus, anno* 1024 *die* VIII *Septembris Moguntiæ rex Romanorum factus, imperator Romæ coronatus eſt anno* 1027 *die* XXVI *Martii; cucurrit Indictio* XII *anno* 1029. *Recte igitur ſe habent in dicto diplomate characteres Chronici. De Giſla, Conradi conjuge, ſic ad annum* 1026, *quo ipſi Henricum, dein imperatorem, peperit, ſcribit Annaliſta Saxo:* Giſla nupſit primùm Erneſto, filio Luppaldi marchionis, genuitque illi Herimannum, ducem Suevorum. Duce Erneſto defuncto, accepit eam uxorem comes Bruno de Bruneſwic, peperitque illi Liudulfum comitem. Comite Brunone etiam defuncto, duxit eam violenter Conradus, cognatus ſuus. *Mortuam ſcribit anno* 1044. *Eodem præterea, quo natus eſt anno, Henricum, Conradi & Giſlæ filium, regem Germaniæ factum ſcribit.*

AUCTORE J. B.

B

Conradus Salicus.

25 *Brunonis, ut Auguſtani epiſcopi, idem Annaliſta mentionem facit ad annum:* 1027 *& anno* 1029 *è vivis abiiſſe ait. Godehardum, ab Aribone, archiepiſcopo Moguntino, anno* 1022 *in epiſcopum Hildesheimenſem conſecratum, obiiſſe anno* 1038; *Aribonem verò anno* 1031, *ad prædictos annos habet. Gebehardi, ut Ratiſponenſis epiſcopi, meminit ad annum* 995, *de quo iterum ad annum* 1035 *hæc habet:* Gebehardus, epiſcopus Ratiſponenſis, obiit, cui item Gebehardus (*II*) ſucceſſit. *Benno ſeu Berngerus, de quo ſuprà num.* 22, *ex Chronico Hildesheimenſi fallus eſt Patavienſis epiſcopus anno* 1013; *obiit verò anno* 1045, *ut ſcribit Hundius in Epiſcopis Patavienſibus. Udalricus denique cancellarius variis Conradi Salici diplomatibus ſubſcriptus legitur, quorum bina habes apud Eccardum in Hiſtoria genealogica principum Saxoniæ Superioris, alterum pag.* 299 *& ſeq. anni* 1028; *alterum, col.* 314 *relatum, anni* 1038; *ut proin de hujus diplomatis ſinceritate non ſit dubitandum. Sed rerum geſtarum ordo nunc poſtulat, ut Arnolfi de S. Gunthero narrationem, tantiſper interruptam, repetamus.*

F

*hujusque ſucceſſor

*villam

AUCTORE J. B.

§ III. Presbyterum, in superbiam prolapsum, emendat.

Presbyter quidam.

REfert Arnolfus, *sacerdotem Saxonem*, Tammonem *nomine*, è B.Guntheri *sociis unum, eò devenisse demonis astu deceptum, arrogantiæ, ut beato Viro, tamquam litterarum experti, subesse nollet; sed cùm à demone illusum se tandem animadverteret*, Guntheri *precibus & pia sollicitudine resipuisse. Rem contigisse sub annum* 1030, *colligo tum ex sequentibus Arnolfi de Tammone verbis*: Jam octavum agit annum sub exercitamento summæ humilitatis, obedientiæque abstinentiæ; *tum è tempore, quo librum* 2 *de Miraculis S. Emmerammi Arnolfus edidit. Porrò Miraculorum S. Emmerammi libros ab illo editos fuisse, primum quidem sub Burchardo, S.Emmerammi abbate, secundum verò anno proximè sequenti sub Udalrico, Burchardi successore, anno nimirum* 1035 *aut sequenti*, Si Catalogus ille (*abbatum monasterii S. Emmerammi, à Christophoro Hoffmanno adornatus, & ejusdem monasterii Bibliothecæ tom.* 2, *anno* 1748 *editæ, insertus*) accuratus sit, *rectè dictum est in Opere nostro tom. 6 Septembris pag. 457 in Commentario de S.Emmeramno num.* 16. *At tom.* 1 *Scriptorum Rerum Boicarum, qui dein anno* 1763 *in lucem prodiit, pag.* 46 *perbreve Bavaria Chronicon, ex codice vetustissimo monasterii S.Emmerammi membranaceo excusum, occurrit, ex quo liquet, laudato Operis nostri loco Hoffmanni accurationi fidem plenam meritò non fuisse adhibitam: sic enim Chronicon illud, quod ab anno* 732 *usque ad annum* 1063 *tantùm excurrit, habet ad annum* 1037: Burchard abbas apud Romam in Paschali die defunctus est. Cui succedit Oudalricus. *Itaque librum secundum Miraculorum S. Emmerammi anno* 1037 *post Paschæ vel sequenti Arnoldus edidit; inde verò subductis annis ollo non integris supra dictum rei gestæ* (*quam seriùs in Annalibus ad annum* 1041 *Mabillonius refert*) *tempus habebitur. Rem porrò ipsam, quamvis prolixiùs enarratam, quòd ea ex* Guntheri *ore ab Arnolfo accepta, & à* Guntheri *biographo non modò praterita, sed & fortè ignorata etiam fuerit, ipsiusmet Arnolfi verbis, velut Aliorum auctoriorum aut supplementum, refero.*

Beati Viri socius, in superbiam

27 Contigit, ut quidam presbyter de gente Saxonum oriundus, à domesticis quoque Tammo vocitatus, more adventantium accederet, sub specieque laudabilis incolatus, Viri Dei commilitonumve ipsius conversationi se admiscere tentaret. Quem cùm Vir Dei, partim præcurrente magistra experientia, abbati Altahensium præsentâsset (*hinc collige, monasterium Rinchnacense, seu præposituram, uti id vocat Stengelius, Altahensi abbatiæ fuisse subjectum*) & ex more secundùm Regulam S. Benedicti obedientiam promisisset, statim sub tenore, quam abbati promiserat, obedientiæ, sicut & cæteri ad id temporis solebant facere, & adhuc solent agere, qui manent eo loci eremitæ, redditus, sive sub diligentia summa commendatus prædicto Seni, cum illo repedavit ad secessum eremi. Qua cum ceteris fratribus Summo humillimè famulantibus, & ipse juxta instituta patrum in cella sibi deputata aliquantum temporis humilitate perageret comitante, per surreptionem cenodoxiæ, adeò repentè gravatus est massâ superbiæ, ut non solùm clandestinis mussitationibus venerando Seni detrahendo, in aures quorumdam commonentium susurraret, sed etiam manifestè in calumniam tanti Viri prorumpere auderet, dicens: Quid & quis est Guntharius? Laïcus atque idiota, cujus jure contemnitur vita. Cui responderunt servi Dei, qui fortè tunc aderant & hæc audierant, dicentes: Ut nobis videtur, humilitas, quæ est custos virtutum, longè recessit à tua mente, & superbiæ monstrum manifestè te invasit, quod Babylonicam turrem procaciter filios pravæ confidentiæ olim ædificare persuasit, & de Viro Dei tam nefanda tibi modò suggessit. Ipse procul dubio primùm huic eremo invexit vexilla Crucis Christi..... Est quoque iste Vir magnæ auctoritatis, qui jam in senectam & senium venit optimè parendo divinis mandatis. Quibus ille arroganter respondit, inquiens: Auctoritas quoque illius mihi pro minimo est, quia nihil omnino valet. Seorsum quidem mihi manendum, & Christo, qui dedit nôsse & posse, in speciali cella, haud sub Guntharii censura, erit meapte libero animo serviendum.

demonis fallaciis

28 Quid plura? Sequestratus idèm presbyter aliquot diebus ab illis, quos despexit, à subversore ministratas quasdam vidit visiones, immò fantasias aspexit, quibus adeò elevatum est cor ejus, ut humili ac simplici voto minimè contentus, majora se quæreret, id est, miracula expeteret. Unde accidit, ut intempestæ noctis, quâ sanctæ Agnetis festivitas (*die* XXI *Januarii primò*, XXVIII *ejusdem mensis secundò colitur*) celebratur à Christianis, orationi aliquantulùm incumbens, primùm delectabilem, post modicum verò lacrymabilem auditu vocem hauriret, oculisque visionem videret. Audivit ergò in primis harmoniam, nec non quasi duos choros virorum & feminarum procul concinentium, & alternatione vicaria, ùt audiebatur, pulcherrimè sibi respondentium, donec paulatim cum incremento ejusdem cantilenæ atque coruscî luminis augmentatione usque ad se venirent. Tunc humani generis inimicus, qui, testante Apostolo Paulo, transfigurat se etiam in angelum lucis, cum tanto fulgore se illi præsentavit, ut nihil minùs putaretur, quàm diabolus. Cúmque presbyter eum intueretur diutiùs & miraretur super pulchritudine ejus, qui apparuit, dixit ad eum: Videsne, quòd sim Christus? Quare non adoras me? Noli dubitare, cùm ad hoc venerim, quatenus tibi dicam, quæ te oporteat facere. At ille, quem præstigia jam deceperant diabolica, dixit: Si filius es Mariæ, ecce te adoro; & procidens adoravit eum, penitus oblitus illius responsi, quod in Vita Patrum senem cautissimum super hujuscemodi tentatione legebat dedisse. Ibi enim scriptum est, quia quidam senex pari modo à diabolo sit tentatus, sed divina clementia servum suum vallante, mox tentator quis fuerit paucis verbis sit deprehensus. Nam cùm seni diu tacenti perversus diceret: Ego sum Christus, quare tardas me adorare? responsum accepit ab eo: si tu Christus esses, nullatenus à me peteres hoc obsequium tibi modo impendi, quod semper, in quantum valui, vero Christo Domino meo humiliter exhibui &c.

mendaciisque

29 De cetero si in prædicto fratre humilitas Christi regnaret, numquam superbiam diaboli

cedens

A cadens adoraret, quod in ſequentibus evidentiſſimè liquebit. Nam poſtquam peſſimè adoravit, antiquus hoſtis ei aliud vulnus inflixit, pariter & dixit : Antichriſtus jam in Judæa regnat, nec non Helias & Henòch ibi prædicant ; cum his quoque ab Antichriſto interficiendis pro confeſſione mei nominis in anno præſenti martyrio coronandus eris. Sed anteequam illuc tendas, oportet te omnia, quæ in hujus provinciæ cœnobiis emendatione digna ſunt, corrigere, & multis verbum veritatis prædicare. At presbyter novarum rerum cupidus inſit : Quod ſignum dabis mihi, quo certus efficiar, me, quæ dixiſti, facturum ? Cui ſeductor reſpondit : Non unum ſignum tibi dabitur pro certitudine, ſed tria facturus es hodie ante tertiam horam diei, ſcilicet unum in Guntharii ſiniſtro oculo, quem pœne ob ægritudinem perdidit ; alterum in fratre, qui jam per multos dies infirmat, & eſt cœcus, cui nomen Remigius ; tertium in eo, qui dicitur Razo, quem inimici ſui cæcaverunt, atque mancum fecerunt. Inſuper pro ſigno certitudinis habeto ſandalia, quæ in proximo reperies, poſita quadam ſub arbore cava, quibus præcipio, ut poſthac utaris in celebrandis Miſſarum ſolemniis. Quid multa ? His ita homini ſuperbo diabolica fraude perſuaſis, & inter arbuſta pone domicilium, in quo vagabundus manſit, conſita, quaſi quodam aſcenſu pariter & deſcenſu demonſtrato, cum aliis inextricabilibus fantaſiæ portentis in ipſo crepuſculo lucis, præfatus presbyter propriam & ſingularem deſerens cellam, ſub inani ſpecie diabolicæ pollicitationis, domini Guntharii petiit caſam. Quem cùm videret venerabilis heros ſuper repentino ejus adventu obſtupeſcens & admirans, utpote qui, ſuperbia imperante, ab eo ſequeſtratus erat, ſibique velut litteras neſcienti, peritiæ ſuæ ſupplementum maligna voluntate ſubtraxerat, nihil dicere volens conticuit.

B

30 Tunc qui vanâ glorià tumidus advenerat, ſub ſpecie religionis ad reverendum Senem dicebat : Non ignoramus, quia juxta inſtituta patrum, niſi vocati, de cella egredi & huc venire minime debueramus : ſed humilitatis noſtræ adventus ex præcepto Domini noſtri Jeſu Chriſti eſt vobis & aliis valde neceſſarius. Cui Senex ſpiritus munimine protectus dixit : Unde vobis hoc, aut quando Dominus Chriſtus fraternitati veſtræ nova dedit præcepta ? At ille reſpondit, hac nocte. Et dicit Senex : Quæ ? Reſpondit presbyter : Ut in monaſteriis Norici regulares obſervationes corrigam & renovem ; atque populis latè verbum Dei prædicem, nec non infirmitate ſanata duobus fratribus, Razoni ſcilicet & Remigio, viſum reſtituam, oculoque tuo, jam per plures annos doloribus turbato, claritatem lumitis reddam. Quæ verba cùm Senex audiret per os Tammonis prolata, occurrit jactantiæ ejus dicens : Crede mihi, Guntharius mallet ambobus oculis carere, quàm per illius conceſſionem videre, qui tibi hæc fallaciter promiſit. Nihil veriùs, quàm te diabolica arte circumventum & omnimodis eſſe deluſum. Cui ſententiæ, qui advenerat presbyter, ſubnectit frivola, dicens : Si ante hanc proximam hujus diei tertiam horam non fecero, quod dixi, nolite credere mihi. Et Vir Dei ait : Veritas, in quam credimus, hodie patefactura eſt tibi & nobis omnibus, quia pater mendacii tuam decepit arrogantiam. Tum presbyter ſe ſubducens obtutibus Senis, & perſiſtens in pertinacia obligatæ* mentis in eccleſiam duxit ſecum fratrem cæcum, quaſi eraturus pro eo, ut viſum reciperet à Domino. Sed cùm diu eſſet oratum, & lumen, quod petebatur, non foret datum, protraxit ſtultra tentatam vanitatis gloriolam pæne uſque in ſextam horam.

AUCTORE J. B.

*an obſtinatæ ?

31 Tunc undique horrore & terrore circumdatus & non ſine grandi confuſione conturbatus, feſtinus dominum Guntharium adit, & in faciem procidens cum lacrymis ad eum dixit : Niſi me preces tuæ, ô reverende Pater, magnificè adjuverint, & orationes aliorum Dei ſervorum de puteo interitûs me eruerint, certò certiùs ſcio, quia, peccatis meis facientibus, Chriſti ſervus deſii eſſe ; quòd ille me ſibi in ſervum proprium poſt hinc vindicabit & poſſidebit, quem totius nequitiæ miniſtrum, heu, heu me miſerum ! adoravi pro Domino dominorum. Adhæc dominus Guntharius ſpiritalibus armis accinctus reſpondit : Petrus, princeps Apoſtolorum, ad quem ipſa Veritas dixit, "Tu „es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo ec„cleſiam meam,„ ter negavit Chriſtum optimum magiſtrum. Sed poſtquam Dominus in eum reſpexit, & amarè flevit, remiſſionem accepit per eum, qui ſolus compati novit infirmitatibus noſtris in miſerationibus ſuis magnis & multis. Proinde catu tuo non debes gaudium plenum facere diabolo in hoc, ut cadas in diffidentiam ; ſed magis quære humiliter Omnipotentis Dei clementiam, quam nulla mortalium tuperant delicta. Cumque presbyter poſt admonitionem Senis, novi lapſus mœrore adhuc conſternatus, proximè ad horam divini ſervitii veniens collectæ fratrum ſe inibi conſtitutæ admiſcere tentaret, atque pſalmodiæ aliquantiſper cum eis inſerviret, antiquus hoſtis cœpit ei acriter inſtare, nec non manifeſtè illi moleſtus eſſe, dicens : Quæ legis & cantas, de me ſcripta, mea ſunt : tu, velis, nolis, poſt hinc permanebis meus, quia totus es in ditionem libitus mei redactus. Noli falli, neque per Guntharii vanam & falſam ſuggeſtionem decipi, nemo te rapiet de manu mea.

Guntherii monitis reſipiſcit.

C

32 Ab illo die presbyter prænominatus, periculorum pondere gravatus, etſi ſe pœnitentiæ daret arctiſſimæ, nullatenus novum & antiquum hoſtem avertere potuit, quin ei omnibus horis nimiè infeſtus fuerit. Unde factum eſt, ut dominus Guntharius boni conſilii virum, abbatem ſcilicet Altahenſium, nomine Ratmundum (*factus eſt abbas Altahenſis anno* 1026 *ſecundum Chronicum Hildesheimenſe ; obiit verò* 1048 *ſecundum Joannem Aventinum in Antiquitatibus illius monaſterii*) advocaret, ipſeque, aſſumpto ſecum Patavienſi Pontifice (*Berngero ſeu Bennone, ut oſtendit temporis ratio*) ſuper hujuſcemodi re quæſtionem habiturus adveniret. Cùmque epiſcopus cum abbate & Domino Guntharío clanculum ſermonem faciens, lapſum ſacerdotis audiſſet, & eum diabolica illuſione deceptum animadverriſſet, unde hoc grande malum accideret, prudenter tractans dixit : Ecce factum eſt in iſto fratre, quod præmiſſum legimus in Euangelica veritate : Qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. Proinde neceſſe eſt provitum iri, ut exaltatio pertitera, quæ per ſuaſionem diabolicam hominem miſerabiliter dejecit, Chriſti humilitate medecinali mirabiliter ſananda in robur fidei erigatur ac ſic in viam ſalutis æternæ dirigatur. Tum epiſcopus ex auctoritate ſacrorum canonum

prolapſus.

& ægrè tandem

Digitized by Google

AUCTORE J. B.

num juſſit lapſum fratrem ab officio ſacerdotali ceſſare uſque ad ſatisfactionem, utiliſque conſulti taxationem. Quid plura? Poſtea quoque diabolica infeſtatione monachum eumdem nimiùm confundente, atque diurnis nocturniſve tumultibus ſeu acclamationibus, etiam in ſervitio Dei deterrente, miſſum eſt circumquáque ad patres & fratres, ut communi oratione, ſingulari & medelifera clandeſtina ſacrificii ſalutaris oblatione à miſericordiſſimo Domino veniam peterent caſui fratris infirmi. Cúmque à nonnullis benignè fuiſſet oratum, & maximè à Domino Gunthario ante conſpectum divinæ Majeſtatis pro eo eſſet laboratum, utpote qui omnibus horis titubanti atque nutanti manum conſolationis porrexerat, nec non benignum Jeſum, certiſſimè ſibi miſeſturum promiſerat; tandem poſt menſium ſex evolutionem, qui à peſſimo profligatore impugnabatur, levamen ſentiens remedium accepit. Cujus valde neceſſario fomento refocillatus, jam octavum agit annum ſub exercitamento ſummæ humilitatis, obedientiæ atque abſtinentiæ.

B *à damonis inſultibus*

33 Hoc ſuper omnia mirum, quod ipſe auribus meis ab ore Senis accepi, atque ab eo quadam ſacræ lectionis familiari collocutione vix extorſi. Nam cum prædictus presbyter in angustia maximæ tentationis conſtitutus, ad Senem ſæpius curreret atque recurreret, nec non querulosa voce clamitaret; non poſſum ſubſiſtere, nequeo perdurare, ora pro me, Homo Dei; dixit Senex: Confido in benigno Jeſu, quia liberabit te, tantùm tu patiens & conſtans eſto &c. Subjunxit tentatus: Utinam mihi fiat ſecundùm verbum tuum. Sed valde timeo tentationis periculum, quod mihi miſero ingruit ultra humanum modum. Nam in ipſa orationis hora, quando ad laudem Dei os aperio, adverſarius mihi videtur, quaſi rapacitatem ſuam intrò in ventrem mittere uſque ad cor, vimque cordis tollere ac ſenſus meos prorſus extrahere, & memetipſum mihimet alienum facere. Super hæc omnia jactat, ſe ſcire meum totum nôſſe, velle & poſſe. Reſpondit Senex: Ne hæſites in fide ex adjutorio divino de ſupernis tempeſtivè mittendo, quod, quamvis ad tempus differtur, tamen non auſertur. Diabolus omnino poteſtatem non habet nocendi & fatigandi te, niſi permiſſus à Deo; Deus autem numquam iſta fieri permitteret, niſi te humiliare vellet. Interdum enim Amator hominum ſimulat, ſe neſcire, quæ patimur; ſed tamen frequenter præſtabit, unde miremur. Noli, frater, deficere, ſed ſecundùm Apoſtolum ſta in fide, viriliter age & confortare in illius nomine, qui novit ſolus fragilitatem humanam ſanare. Quod autem queſtus es, diabolum ſe jactâſſe de ſcientia tuæ voluntatis & poſſibilitatis; ipſe, quod bene nôſti, contra hanc luctam ſufficit tibi, hoc eſt, quòd diabolus ab initio mendax fuit, & filios diffidentiæ ad inſanabilem internecionem detrudit.

liberatur.

34 His dictis, extemplò affuit ſatan in præſentia Senis, perturbans tentatum fratrem & dicens: Guntharius non ſolùm nunc mendacium locutus eſt, ſed ſæpius mentitur, & te fallere nititur, inſuper & gracile & ſubtile pellicium operosè quærit ac diligit. Cumque conviciis appeteret atque lacesſeret Senem, Senex timens, ne fortè protervitas diaboli animum fratris mitteret in deſperationem ſalutiferi boni, prorupit & dixit: O inimice Dei & hominum, ſuperbia tua & mendacium tuum tecum in æterna perditione maneant. Nos autem, qui non ſolùm ovinis & caprinis pellibus utimur, verùm etiam ſimplicitate & humilitate, quæ in eiſdem ſignificantur, perfruimur, per eum, qui dilexit nos, te peſſimum lupum facilè ſuperabimus Chriſtique virtute tuam virtutem calcamus. Crede peccatori Gunthario, quia fratrer, quem permiſſione Dei crudeliter ad tempus inſectaris, te invito, liberabitur & ſalvabitur gratiâ Chriſti, Filii Dei vivi, qui in hunc mundum venit filius hominis quærere & ſalvum facere, quod perierat. Poſt hæc & ejuſmodi certamina aliaque quàm plurima nequitiæ ſuæ in tentatum fratrem nequicquam vibrata jacula, miſeratione divina diabolus eſt ita fugatus, ut calamitoſis clamoribus & querelosis lamentationibus diſcedens, manifeſtè nolens innotesceret, quantum doluit & adhuc dolebit, ſe victorem hominis ab homine victum.

D

§ IV Reliqua B. Guntheri geſta, obitus, ſepultura & reliquiæ.

E

Concionem de S. Joanne Baptiſta habet.

AD *quem annum referri debeat, quod de* B. Gunthero *ejus biographus Wolfherri verbis num.* 7 *refert, eum nempe die feſto S. Joannis Baptiſtæ, patroni ſui ſingularis, ita appoſitè atque nervosè de ejuſdem Vita & moribus, Wolfherro audiente, aliquando coram fratribus diſſeruiſſe, ut, licèt litterarum rudis eſſet, uberrimas tamen auditoribus extorſerit lacrymas, ob nota Chronica, quâ rei geſtæ annus determinari queat, defectum planè neſcio. Ait dumtaxat ad fratrum concionem dicenti* Gunthero *adſtitiſſe prater alios Ratmundum abbatem Altahenſem, quem anno* 1026 *eo munere fungi cæpiſſe, & anno* 1048 *obiiſſe diximus; verùm quo is abbas anno in monaſterio Rinchnacenſi verſatus ſit, nihil occurrit, unde determinem. Conſequi eam dicendi vim, etiam abſque litterarum ſubſidio, facilè* Guntherus *potuit, ex crebra & plurium annorum curriculo continuata de rebus ſacris collocutione, jugi earumdem meditatione, & ex divini verbi ſedula & frequenti auditione: cæterùm ea in re plus ſæpe valet ſpiritus Sancti unctio, quam humana qualiſcumque aut eruditio aut induſtria. Sinamus ergò hic dennò, ut Baſnagius ſacram illiterati* Guntheri *facundiam pro libitu & more ſuo irrideat; qui ſi dicentem* Guntherum *audiviſſet, quod de S. Petro dictum olim fuit, muſto plenum fuiſſe, pro ſua in Sanctos impudentia fortaſſe dixiſſet.*

F

S. Stephano auctor eſt, ut condat monaſterium Boil.

36 *Sub annum* 1030, *ùt Rerum Hungaricarum ſcriptores paſſim tradunt, S. Stephanus in loco ſilvæ Bacuenſis, Beel dicto* B. Guntheri *conſilio Ordinis Benedictini monaſterium condere cæpit, quod anno* 1037 *jam conſummatum piè dotavit, ùt ſuperſtites ejus ea de re littera declarant. Hinc & ex dictis num.* 19 *collige,* B. Guntherum *ſeu affinitatis, ſeu conſanguinitatis, vel certè ſanctæ familiaritatis causâ, licet unius tantùm Wolfherrus* B. Guntheri *ad S. Stephanum acceſſûs meminerit, nec plures referat biographus, Wolfherri perſonam ſimulanti, non ſemel adiiſſe. Carthuſitis, qui S. Stephani Vitam ſcripſit, verba, quibus non modò mox dicta confirmat, ſed etiam, tum quâ, non tam ob affinitatis*

A affinitatis aut consanguinitatis cum S. Stephano conjunctionem, quàm, ut existimo, sanctitatis æstimationem, apud hunc valuerit Guntherus auctoritate & gratiâ, tum quo fuerit in pauperes animo & pietate ostendit, è tomo 1 mensis Septembris Operis nostri pag. 569 transcripta accipe: sic loquitur: Hujus rei (pia liberalitatis in pauperes, quam clericorum & monachorum operâ exercere Stephanus consueverat, eorum præcipuè, quorum sanctitatem exploratam habebat) testimonium quàm plures exhibent, sed ex his unus in æternum cum ipso cœlestis vitæ particeps, monachus ex sæculari nobilitate conversus & heremita, beatus Guntherus, qui hac liberalitate charitativi principis illectus, sæpius eum de terra Bohemicorum visitare (adde cum Surio) solebat. Quotiens enim curiam ipsius adventus sui fulgore perlustravit, curâ regni sub manu sua positâ, peregrinis & indigenis, viduis & orphanis, cœnobiis & ecclesiis re distributa, quam continebat, in brevi fuit examinata, seu, ut opinor, arca regia, eleemosynis destinata, fuit exinanita. Ad nutum etiam ejusdem servi

B Dei (*Gunther*) rex Deo devotus monasterium, quod Beël nuncupatur, incipiens hominibus ditavit: ubi monachus Gerardus de Venetia veniens, vitam contemplativam agere cœpit; non quidem in monasterio, sed in loco Beël; in quo, postquam inde Gerardus, ad episcopatum Chanadiensem promotus est, memoratum monasterium condere cœpit, ut tom. 6 Septembris in Commentario de S. Gerardo Stiltingus censuit. Præfuisse huic monasterio B. Guntherum, cùm illic ipsi versari licebat, scribit Inchofer; sed, ut recte Stiltingus tom. 1 Septembris pag. 530 ait, haud satis fundatè, cum nullum hujus rei sufficiens vestigium sit uspiam apud veteres. Ecce aliud Guntheri factum, sed à recentiore tantùm, quod equidem sciam, scriptore traditum; quod, si verè contigerit, anno 1032 vel seq. debuit contigisse.

37 *Conrado, Burgundiæ regi, filius fuit Rodolphus, patris in regno Burgundiæ successor; filia verò tres præter Mathildem, Berta (quam seniorem Chesnius vocat) Odoni I, comiti Campaniæ nupta, è quibus Odo II, campaniæ comes, procreatus est; Gisela, S. Henrici imperatoris mater; denique Gerberga, Hermanno, Suevia duci, nupta, mater Gisela, quæ post defunctum unum alterumve maritum Conrado Salico matrimonio juncta est. Rodolphus, Burgundiæ rex, cum sibi liberi non essent, Henricum II, sororis suæ Giselæ filium, regni Burgundici heredem primùm dixit:* Igitur omnem primatum Burgundiæ, (*inquit Annalista Saxo ad annum* 1016) imperator à Rodolfo rege, & de maximis rebus sine suo consultu non fiendis firmam securitatem per manus accepit; *iterumque ad annum* 1018. Rodolfus, Burgundionum rex, avunculus imperatoris coronam suam & sceptrum cum uxore sua & privignis, & optimatibus universis concessit reiteraturque Sacramenti confirmatio. *Sed, exstincto absque liberis Henrico II, Rodolphus promissum jam antè Burgundiæ regnum anno* 1032 *moriens Conrado Salico imperatori, Gisela, sua ex sorore Gerbergâ nepti, marito transcripsit:* Rodolfus ignavus, *inquit ad illum annum Hermannus Contractus Canisii, illius ætatis scriptor*, Burgundiæ regulus obiit & diadema ejus regnique insignia Conrado imperatori per Selingerum allata sunt. *Sed Odo, Rodolphi ex sorore Berta nepos, Burgundiæ regnum occupavit. Armis ergo imperatori tuendum fuit, ut Odonem è Burgundia pelleret; quod & præstitit, gesto in Burgundia ea de causa bello annis* 1033 & 1034, *ut scribunt Hermannus Contractus, & Wippo in Conradi Vita, quam Henrico tertio (aliàs II) Conradi filio, inscripsit. Vastatam hac occasione Burgundiam & quidem* Guntheri *rogatu ait suo in Chronico, quod in annum* 1068 *desinit, sed nullo teste producto, Staindelius:* Imperator, *inquit*, Franciam petit contra Ottonem, item Burgundiam vastat rogatu Gunthatii heremitæ & provincialium comitum. *Quid causæ habuerit Conradus, ut Burgundiam armis invaderet, ex jam dictis liquet. Probari quidem* Gunthero *Conradi causa potuit, & huic fortassis, ut jus suum armis tueretur, abs illo fuaderi; at vastationem Burgundiæ* Guntheri *rogatu fuisse illatam, de Viro sancto & pacis inter discordes principes componendæ, ut paulò pòst videbimus, admodum studioso, suspicari non possumus.*

38 *Quantum verò, ut mox dictum est,* Gunthero *discordes conciliandi studium fuerit, anno* 1040 *potissimum patuit: sed, ut rerum gestarum ordo serveture, prius referendum, quanta fuerit in Altahensem abbatem animi demissione, cujus sub ejusdem anni principium insigne specimen præbuit. Voluisse* Guntherum, *ut, quod condiderat, Rinchnacense monasterium Altahensi, in quo Benedictinis adscriptus fuit, subjectum esset, ex iis, quæ suprà ex Arnolfo de Tammone, quem, ut Benedictini Instituti alumnis adscriberetur, ad Altahensem abbatem ex recepto more deduxit, colligi satis potest: at ut ratum id fixumque omni ævo permaneret, Henrici III ea de re diploma petiit, & obtinuit; quod partim (nec enim integrum describere est necesse) apud Gewoldum tom. 2, pag. 39 hujusmodi est:* In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Henricus divina favente clementia rex (*coronatus est in imperatorem anno dumtaxat* 1046 *die natali Domini*) omnes ecclesiæ filios &c: Magnifico Henrico regnante (*hujus nominis II, ut plerumque vocatur*) nobilis quidam Guntherius, dives terrenarum rerum mundialia deseruit spernte, ac sub potestate Deo digni Godeha di, abbatis Altahensis, monachicæ conversationi se inferuit, hic in monasterio aliquamdiu laudabiliter conversatus divino instinctu heremi secreta concupivit, ergò à prædicto abbate accepta benedictione, consentiente regis Henrici collaudatione, heremum Norwald intravit, hancque non ociosus eremita colere cœpit, divina liquidem gratia cooperante, in eadem heremo ecclesiam construxit, & in * hanc in honorem S. Johannis Baptistæ per Pataviensem episcopum consecrari impetravit; ibique fratres Regulam S. Benedicti observantes subrogavit. Henrico itaque imperatore defuncto, atque Chunrado imperii regimine functo, licentiam ab eo accepit in id ipsum cartam etiam ab eo regalem obtinuit, quæ bona inibi ab eo acquisita & acquirenda sibi confirmavit.

39 Ipso etiam beatæ memoriæ Conrado, parente nostro, vitâ excedente, idem Guntherius pro meritorum probitate amicabiliter usus est nostra familiaritate, proinde mansuetudinem nostram rogavit, quatenus ecclesiam præfatam ad titulum sancti Mauritii Altaha nostræ potestatis auctoritate traderemus, quod & fecimus. Unde scire volumus fideles præsentes atque futuros, qualiter nos prædicti Guntheri rogatione

AUCTORE J. B.

Rinchnacense monasterium

E

F

* abundat

Altahense subjicit.

non tamen Conrado, ut Burgundiam vastat.

C

AUCTORE J. B.

atque fidelissimorum nostrorum interventione, Pobbonis, patriarchæ Aquilegiens., Dietmari, archiepiscopi Juvavien., Berngeri Patavien., Brunonis Wirtzburgensis, Nithardi Leodicen., Heriberti Eichstetен., ecclesiam in Nortwald à Gunthero RINICHNACH dictam ad monasterium S. Mauritii in potestatem Ratmundi abbatis ac successorum ejus consignavimus atque tradidimus cum omnibus appendiciis.....ita ut nemo ulterius absque Altahensis abbatis licentia potestatem habeat novalia faciendi, piscandi aut ullo ingenio feras decipiendi, eo scilicet pacto, ut neque prætatus abbas Ratmundus, nec aliquis successorum ejus potestatem habeat regularem vitam inibi destruere..... Data XVI Kal. Februar. Ind ct. VIII anno Dominicæ Incarnationis MXL. Anno autem Domini Henrici tertii ordinationis XII. Regni verò I. Actum Augustæ feliciter. Amen. *Qui hic Pobbo dicitur, aliis est Poppo, cujus mentionem facit Annalista Saxo ad 1037, & iterum ad 1047, quo ex patriarcha Aquileiensi summus Pontifex factus diutuque* Damasus, *obiit, ut scribit, eodem anno. Dietmarus, Juvaviensem seu Salisburgensem tenuit sedem, ut scribit Hundius, ab anno 1027 per annos 16. De Berngero dictum est suprà.* Bruno Wirceburgensis VI Kal. Junii (1045) obiit, pro quo Adalbero ordinatur. Sedit isdem B uno an. XI, mensem I, dies XIV, *inquit Annalista Saxo.*

B

40 *Nithardum ab anno 1038 usque ad 1042 Leodiensibus præfuisse episcopum, tradit Fisen, in Historia ecclesiastica Leodiensis ecclesiæ. Heribertus, ut scribit Brusschius, in episcopum Aysletensem electus est anno 1011, defunctus verò 1042, teste Lamberto Schaffnaburgensi. Henricus, in regem Romanorum electus fuit anno, ut in Vita Conradi Salici, patris ejus, Wippo scribit, 1028 die Paschatis seu XIV Aprilis. Obiit verò Conradus anno 1039 mense Junio postridie Pentecostes, eodem teste: Henricus coronâ imperii Roma in ignibus fuit anno duntaxat 1046 die Natali Domini; sed anno 1047 secundùm Annalistam Saxonem, qui à prædicto die anni initium numerat. Denique Henricus ex Annalista Saxone Ratisponæ anno 1039 die Nativitatis Domini fuit: anno vero 1040 die VIII Januarii jam inde Augustæ versatus est, ex diplomate alteno Henriciano, quod Ughellus recitat tom. 5 Italiæ sacræ audæ col. 55 & seqq., ut adeò facile illic die etiam XVII ejusdem mensis potuerit degere. Rectè igitur se habens diplomatis charactères Chronici, nec dubitandum apparet, quin sub anni 1040 principium fuerit Rinchnacense monasterium Altahensi ex* B. Guntheri *votis & regia Henrici auctoritate subjectum. Demissi in* Gunthero *animi id specimen fuit. Venio nunc ad illustre, eodem anno exhibitum factum, quo, quanto fuerit dissidentes principes conciliandi studio, quantaque ea in re valuerit apud illos auctoritate, luculentè ostendit.*

anno 1040:

41 *Anno 1039, mortuo Casimiro, Polenia duce, & filiis ejus, ut Annalista Saxo ad dictum annum scribit, in infantia positis, dux Boëmiæ Bracislaus non distulit oblatam occasionem calumniandi suis inimicis, imò ulciscendi de injuriis, quas olim dux Miseco intulerat Boëmiis, &, congregatis Boëmiis, intrat terram Poloniæ desolatam principe, ac velut ingens tempestas sic villas cædibus, rapinis, incendiis devastat, vi munitiones irrumpit. Krakou autem eorum metropolim ingressus à culmine subvertit, veteresque tesauros ab antiquis ducibus e-*

pacem inter Henricum

volvit &c: Poloniæ vastationem, ut idem Annalista scribit, anno sequenti Henricus ulcisci voluit. Celebrato itaque Leodii festo Pentecostes in Boëmiam expeditionem aggreditur: partem copiarum Henricus ipse in Camba (Bavariæ oppidum est ab hujus & Bohemiæ confinis, nec à monasterio Rinchnacensi procul remotum) B. Virginis assumptæ festo colligit; inde per Bavariam in Bohemiam irrupturus. Partem alteram sub Bardonis, Moguntini archiepiscopi & marchionis Ekkihardi auspiciis per Misniam immisit in Bohemiam. Seipsum Henrico, Ekkihardo Procopium Bretizlaus objecit. Henrico res malè cessit: Inde comitatu, *inquit Annalista Saxo*, in eandem regionem digrediente, & Ottone marchione de Suinvorde cum Bawariis explorandi causâ per saltuosa & invia irrumpente, quidam ex latere emissi, sperantes se fortiter facturos, obstructionem quandam expugnaturi, inconsultè processerunt; ubi prætentis insidiis à sagittariis circumventi, Werinerus comes primicerius & signifer regis cum aliquot regiis satellitibus & Reinhardus comes, Major domus ecclesiæ Fuldensis cum electissimis ex familia sancti Bonifacii cruenta proh dolor, cæde procubuerunt XI Kal. Sept. Posteriori die quidam ex legione Ottonis, quæ prætergressa erat, eandem obstructionem ex alia parte aggressi & ab iisdem prædictis sagittariis obruti Gebehardus comes, Wlfranus, Thietmarus cum plurimis Bawaricis militibus miserabiliter perempti sunt.

C

42 *Cum verò hujus rei fama ad* Gunthertum, *qui non procul hinc aberat, delata esset, solitudine egressus, id apud Henricum & Bretizlaum effecit, ut non modo pacem (quæ tamen haud diu servata dein fuit) inirent; sed permiserit etiam ejus regnum Bretizlaus, ut, qui ex Henriciano exercitu reliqui erant, salvi & incolumes è Bohemiâ excederent:* Et qui in provincia, *inquit post narratam Henriciani exercitûs eadem Hermannus Contractus*, adhuc ex nostris remanserant, interveniente Gunthario eremita, incolumes educti redierunt. *Dum hæc in Bohemia, qua Bavariam respicit, agebantur, Ekkihardus, usus feliciore forte, alia ex parte Bohemiam devastabat cum suis*, donec tandem, *inquit Annalista Saxo*, venerabili viro Guntario monacho cum legatione regis adveniente & acta docente reditumque suadente, pace data & accepta (*Ekkihardus & Bardo Moguntinus*) victores exierunt. *Aliter hæc Scriptores Bohemi subinde referunt, proni fieri pro partium studio solet; sed Henrici clades certa est: certa item* Guntheri *in conciliandis Henrico & Bretizlao laudabilis opera. Annales quidem Hildesheimenses anno 1041 illigârunt hanc Henrici in Bohemiam expeditionem: sed Annalista Saxone potiùs standum est, qui eam non modò enucleatiùs describit, sed etiam Ekkihardum in Bohemiam ingressum scribit* IX Kal. Septembris die Dominica, *eamque per dies novem usque ad* Guntheri *adventum devastâsse. Atqui anno 1040, quo littera Dominicalis fuit E, dies* IX *Kalendas Septembris, seu* XXIV *Augusti Dominico fuit; non verò anno 1041.*

& Bretizlaum comitatur.

43 *Quid deinceps rerum gesserit usque ad obitum, qui anno 1045 contigit, apud illius evi Scriptores non inveni: vero tamen admodum simile est*, Guntherum, *relicto Rinchnacensi monasterio, quò hominum plausus & frequentiam, quos illi postrema facta rursum acciverant, longiùs in sylva Aquilonaris latebras sese abdidisse, ibique*

Rinchnaco egressus

Digitized by Google

A *ibique reliquum vitæ quinquennium exegiſſe planè ſolitarium : certè nullus ei aderat, dum anno* 1045 *in illum Bretiſlaus, ut paulò pòſt dicetur ex* Guntheri *biographo, venationi intentus incidit. Unum Magnoaldus Ziegelbauer in Epitome Hiſtorica monaſterii Brevnovienſis cap.* 10 *pag.* 137 *poſt Joannem Tannerum refert ; ſed cujus me vadem non præbeo, quòd è populari tantùm traditione profectum videatur. Id Magnoaldi verbis refero :* Monachi Brzeunovienſes ad piiſſimum eremi cultorem frequenti pede ſe ferebant, ut tum verba ſalutis, tum virtutum exempla ab eo caperent. Fortè anno MXLIV Arſenius abbas morte ſublatus fuerat, cùm Brzeunovienſes aſcetas continuò inceſſit deſiderium Guntherum pro patre habendi. Fore ut ſub tantæ ſanctitatis abbate integra diſciplina vigeat, non ad vitæ mollitiem, ſed auſteritatem trahenda. Inde veniunt in eremum, rogant, inſtant, Brzeunovii habenas ſuſciperet ac moderaretur. Abnuere primùm Guntherus toto capite, dein verò illis obſtinatè urgentibus, deditionem facere, ſupplicibus annuere. Aſello igitur, quem monachi adduxerant, impoſitus

B iter aggreditur. Sed hem tibi prodigium! Aſinus dum versùs Brzeunovium veſtigia movet, ea præduræ rupi haud ſecus atque molliſſimæ ceræ imprimit, infligit, pedibuſque ita tenaciter inhæret, ut eis extrahendis haud par fuerit. Quo miraculo omnes attoniti facilè intellexerunt, divinam neutiquam eſſe voluntatem, ut Guntherus, vir id ætatis ac cygneæ ſenectutis, monaſterii faſces capeſſeret. Igitur ille in eremum, hi Brzeunovium reverſi ſunt. *Mirum profectò accidit* Gunthero, *qui jam ſenio gravis ſolitudinis amore Rinchnacenſe monaſterium deſeruerat, perſuaderi potuiſſe, ut in Brevnovienſe id moderaturus emigraret : at alimnde ſingulari erga illud affectu fuiſſe videtur ; cum ibidem ſepeliri voluerit.*

* *ſolitudinem duxit,*

44 *Ut ut ſit, prodigio hic relato biographus aliud ſimile narrat, ſua ſcilicet ætate lapidem adhuc ſpectari conſuevisſe, in quo à labore quietem capere* Guntherus *ſolverit, & corporis ejus figura ſuerit prodigiosè impreſſa : aſini veſtigia ſaxo impreſſa apparent, ut Tannerus in Annotatis in* B. Guntheri *Vitam ſcribit, prope arcem Rabii in colle juxta eccleſiam veterem omnium Sanctorum nomini conſecratam. Cum autem arci Rabii vicina ſint oppidum Hartmanicz & civitas Suſicenſis, circa quæ habitâſſe* Guntherum, *ſervarique lapidem, in quo veſtigia genuum & manuum ejus expreſſa ſunt, ex patre Chanowsky ſuprà vidimus ; tum de eodem ſaxo* Guntheri *biographo, & P. Chanowsky ſermonem eſſe ; tum ſaxum, quod aſini veſtigia retinet, à priori non multùm diſtare, conjicere eſt. Sed reliqua ex* Guntheri *biographo audiamus ; cum jam ad annum* 1045, *quo* Guntherus *obiit, pervenerimus, nec ducem, illo antiquiorem habeamus : ex* Guntheri, *inquam,* biographo, *non ex Wolfherro, aut alio quopiam, qui* Guntherum *familiariter noverit : haud enim in animum facilè inducere queo, ut credam, ſcriptorem, qui illum nòrit, voluiſſe aut potuiſſe committere, ut non pauca eaque præclara* B. Guntheri *geſta, ab aliis, pariter ſynchronis aut ætate ſupparibus memorata, ſilentio præteriret. Et verò, ut recentiorem aliquem, qui Wolfherri nomen induerit, vel perperam Wolfherrus dictus ſit, exiſtimem, pondus mihi novum ſtimulumque addunt, quæ de Bretiſlao*

Guntherum, *proximè moriturum, præter opinionem & exſpectationem offendente, ipſe biographus narrat.* AUCTORE J. B.

45 *Sunt autem (conſule infra num.* 10 *& ſeqq. Actorum) fere ſequentia.* Contigit, *inquit,* ut inclytus tiro, dux videlicet Brediſlaus, cum Poloniam gloriosè ſibi ſubjugâſſet, victorque cum pace ad ſua rediſſet, cujuſdam urbis, quæ Prahen dicitur, confiniuin causâ venationis cum ſuis adiit, ubi quadam die, ut ſolebat, venatum exivit. *Prachen ars ſuit prope Horazdiovicium ad Ottavam fluvium ; cujus hodieque, ut Balbinus in Miſcellaneis hiſtoricis regni Bohemiæ lib.* 3, *cap.* 3 *de regionibus ſeu diſtrictibus Bohemiæ* § 8 *ſcribit, ſpectantur rudera : ab ea tamen diſtrictus Prachenſis, qui Suſicenſem civitatem, oppidum Hartmanicz & Horazdiovicium, caſtrum Rabii, loca paulò antè memorata, modico à ſe invicem intervallo diſtantia complectitur, inditum ſibi nomen hodieque ſervat. Sed cui laudata biographi verba legenti non incidat, ſermonem hic illi eſſe de venatione, quam anno* 1039 *aut* 1040 *Bretiſlaus inſtituerit ; cum eo anno ex antè dictis Polonos Bretiſlaus attriverit ; nec de alia expeditione hic biographus procul dubio loquatur.* In qua à Bretiſlao

B *Contigit tamen illa venatio anno dumtaxat, ut ex ſeqq. manifeſtum erit, anno* 1045 ; *ut neceſſe ſit, vel fateri, minùs aptè hic loqui Biographum, vel ſuſpicari, illi annum, quo Polonos Bretiſlaus devicit, non ſatis fuiſſe exploratum ; quod de auctore* B. Gunthero *ætate æquali & familiari dici non poteſt : minùs verò in hujuſmodi ſcriptorem cadit ; quod ſequitur.*

46 *Bretiſlaus, unico ſtipatus ſocio, obvium ſibi cervum inſequitur : fugit ille in ſylvas, dum* Guntheri *cellâ non procul aberat, ibique veluti periculi ſecurus ſubſiſtit : Bretiſlaus, dum hæret* reperius *attonitus, vocem è cœlo audit, è qua latère eo loci theſaurum intelligit. Ad ſeſe rediens oculos circumfert, videt rivulum, pulchro vernantem gramine, lapidem grandem & vilem ſuper eo conditam cellulam, ſed ſuavi quodam odore fragrantem : accedit tandem, quid rei illic lateret, exploraturus.* Et ecce ſenem pulcra canitie ſedentem & albeſcentem, ac veluti angelum Dei relucentem, lectoque ſeu in oratione proſtratum aſpicit, nimio quoque horrore pervaſus cœpit ſtare. Quem Senex pio vultu intuitus, ne ad talia trepidaret, ſed ut Deum omnipotentem in omnibus laudaret, monuit, & quod ipſe Guntherus eſſet, qui eumdem de ſacro fonte ſuſcepiſſet, diverſis indiciis, licet admiranti duci aſſignavit. *Difficile equidem eſt creditu, Bretiſlao* Guntherum, *qui anno* 1040 *pacem ipſum inter & Henricum conciliârat, cujuſque gratiâ Henrico captivos dimiſerat, adeò fuiſſe ignotum, ut, quis eſſet, miranti Bretiſlao indiciis diverſis comprobare, neceſſe habuerit.* Guntherum *à Bretiſlao fortuitò & nihil hujuſmodi ſuſpicante, in ſolitudine ſilviſque Bavariæ & Bohemiæ fines occupantibus, inventum fuiſſe, lubens credere volo : ſed adjuncta hinc inde nonnulla Bretiſlai cum* Guntbero *proximè moriturο, congreſſûs fortuiti à ſcriptore, qui Wolfherro, aut altero quovis,* Gunthero *familiari recentior fuerit, excogitata fuiſſe ſcriptaque ornatiùs, quàm veriùs, non inani aut levi, ut opinor, de causa exiſtimo.*

47 *Multò difficilius creditu eſt, uſque adeò Bretiſlao* Guntherum *fuiſſe incognitum, ut neſcieris etiam,* B. Guntherum *monaſticam vitam* poſtridie moritur, ſepelitur que Brevnovia

AUCTORE J. B.

fuiſſe amplexum; id quod ſequentibus verbis videtur tamen indicari : Tunc dux his verbis ſpiritum ad plenum reſumit & conſtantiâ animi receptâ, pium Virum interrogat, quomodo vel quando ad tam inſolitam ſolitudinem deveniſſet, vel cur tam duram vitam monachorum attigiſſet. *Poſt habitos aliquot ultrò citròque ſermones, Bretizlao* Guntherus *ſeſe ex hac vita poſtridie migraturum, ac in Brennovienſi monaſterio ſepeliri velle, ſignificavit. Hoc nuncio perculſus Bretizlaus Severum epiſcopum Pragenſem arceſſivit; cum eoque poſtridie mane* Gunthero *adfuit, qui, ut prædixerat, ſacro Viatico rite munitus, ſpiritum creatori reddidit anno* 1045, *ſeptimo Idus Octobris ſub horam diei tertiam, ſeu unam matutinam. Severum Bretizlao in venatione comitem, vel in vicinia verſatum fuiſſe oportet; aliàs enim Bretizlaus pridie à* Gunthero *digreſſus, die* IX *Octobris* ſummo diluculo, *ut ſcribit biographus, Pragâ, a* Guntheri *cellâ, ut ait Magnoaldus, ſedecim milliaribus diſtante, unà cum Severo ad* Guntherum *redux eſſe non potuiſſet. Mortui corpus, comitantibus precul dubio Bretizlao & Severo, Brennoviam, ut petierat, delatum & ſepulturæ mandatum eſt.*

B

48 *Quem, ſerò nimis, ut quidem biographus noſter ſcribit, cognitum, viventem non potuit, defunctum beneficiis ſibi devincire Bretizlaus ſtuduit : quippe cujus gratiâ eodem anno monaſterium Brennovienſe prædiis auxit; qua de re Bretizlai diploma apud Magnoaldum Ziegelbauer exſtat, in quo ſic loquitur :* Ob amorem quoque & memoriam Guntherii Heremitæ, qui me de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperat, ipſum in eccleſia Brzeunovienſi ſepeliendo, contuli eidem eccleſiæ circuitum meum in Prachenſi provincia has villas *&c : Datum ſcribitur Pragæ* anno gratiæ MXLV, XV Cal. Novembris. *Meminit in eodem Bretiſlaus eccleſiæ Brennovienſis, S. Adelberto ſacræ, velut à ſe jam tum conſtructæ : ſed ea tum nondum perfecta fortaſſis erat : certè Magnoaldus Ziegelbauer pag.* 145, B. Guntherum, *non in S. Adalberti, ſed in S. Benedicti antiquiore eccleſia ſepultum fuiſſe tradit : verba ejus citato mox loco hæc ſunt :* Fuit verò ſacrum Divi Guntheri corpus non in majore eccleſia S. Adalberto ſacra, & à ſæpiùs dicto duce Brzetiſlao poſtea primùm conſtructa, ſed in altera antiquiore, licet minore, ab ipſo fundatore duce Boleſlao Pio erecta & S. Benedicto ſacrata, depoſitum, glorioſoque tumulo incluſum, ad clavum monaſterii ſedente abbate Mainhardo. *Mſs. Ducis de Altaems, quod ejus obitum anno* 1046 *illigat, addit ſepultum fuiſſe ante aram S. Stephani protomartyris; quod etiam diſertè legitur infrà cap.* I *Miraculorum* B. Guntheri *num.* 6.

in S. Benedicti eccleſia,

C

49 *Quanti fuerit apud Deum* Guntherus *meriti, frequentia admodum declarârunt prodigia, ad ejus tumulum fieri ſolita : horum partem bonam poſt ejus Vitam edemus ex Mſs. ducis de Altaems; quod in apographo noſtro non una manu ſcriptum notatur, & indicio eſt, prodigia iſta à diverſis, prout nempe illa temporis ſucceſſione fiebant, in literas miſſa fuiſſe. Fecit eorum multitudo, ut ſeculo* XIII *ſub Martino, Brennotienſi abbate de ſolemni ejus canonizatione ab Alexandro IIIo ſummo Pontifice impetranda actum fuerit; ſed qui factum ſit, ut intermiſſum fuerit id negotium, diſcimus ex* § 1 *num.* 3. *Nec fieri Brennovia prodigia* B. Guntheri *meritis deſierunt, donec ſeculo* XV *ob Huſſitarum in* B. Virum *blaſphemias frequentium prodigiorum beneficia Deus viſus eſt ſubſtraxiſſe mortalibus; ut Hagecius in Chronico Bohemiæ ſcribit ad annum* 1045. *De multitudine verò prodigiorum illorum non modò ex paulò antè memorato codice conſtat; ſed Przemizlai Ottogari Bohemiæ ducis hujus nominis III diploma anni* 1266 *etiam aſſert Ziegelbauer pag.* 140 *& ſeq., quo is villam Curomirtwi monaſterio Brennovienſi* ob reverentiam viri religioſi fratris Guntheri in Brzewnow, pro cujus meritis omnipotens Deus multa operatur miracula in diverſis neceſſitatibus, *ſe donaſſe teſtatur.*

alibi pluribus

D

50 *Eandem etiam teſtatus eſt Bonifacius IX, Pontifex Romanus in Bulla anni* 1390 (*fuerat die* IX *Novembris anni præcedentis Pontifex coronatus*) *quæ, quia etiam indulgentias continet ab eodem Pontifice iis conceſſas, qui die emortuali* Guntheri *eccleſiam Brennovienſem viſitarent, eaque* Guntheri *cultum tacitè approbat Pontifex, integram hic ex laudato Ziegelbauer referre eſt viſum : ſic habet :* Bonifacius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Univerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Splendor paternæ gloriæ, qui ſua mundum illuminat claritate, pia vota fidelium de clementiſſima ipſius majeſtate ſperantium tunc præcipuè benigno favore proſequitur, cùm devota ipſorum humilitas Sanctorum precibus & meritis adjuvatur. Cum itaque, ſicut accepimus, in eccleſia monaſterii Brzeunovienſis prope Pragam Ordinis S. Benedicti, in qua multæ Sanctorum reliquiæ ſunt venerabiliter recenditæ, & in qua etiam corpus recolendæ memoriæ Guntheri de Haſſia, profeſſi monaſterii Altaën : dicti Ordinis Ratisbonenſis diœceſis requieſcat *, Dominus noſter Jeſus Chriſtus ob ipſorum Sanctorum merita multa miracula operatur *, cæcis viſum, claudis greſſum reddat, diverſiſque detentos languoribus, & morborum generibus laborantes curet, & ad quam causâ devotionis & propter curationes hujuſmodi languorum & infirmitatum fidelium confluit multitudo.

miraculis

E

* requieſcit

* operetur

51 Nos cupientes, ut dicta eccleſia congruis honoribus frequentetur, & ut Chriſti fideles eo libentiùs causâ devotionis confluant ad eandem, quo ex hoc ibidem uberiùs dono cœleſtis gratiæ conſpexerint ſe refectos, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui dictam eccleſiam in die obitus prædicti Guntheri viſitaverint annuatim, duos annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxamus. Volumus autem, quòd ſi aliàs viſitantibus dictam eccleſiam, vel ad ejus reparationem ſeu fabricam manus porrigentibus adjutrices, ſeu aliàs inibi pias eleëmoſynas erogantibus, aut aliàs aliqua alia indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus duratura præter illam, quam aliàs dictam eccleſiam viſitantibus, & ad ejus reparationem manus porrigentibus adjutrices ſub dato XIV Kal. Decembris proximè præteriti conceſſimus, per Nos conceſſa fuerit, hujuſmodi præſentes literæ nullius exiſtant roboris vel momenti. Datæ Reate VII Idus Julii pontificatus noſtri anno primo. *Infrà legitur :* Jo. de Maleſicz. Guntherus *hic* de Haſſia *vocatus videtur, non quòd in Haſſia (nam Thuringiam ejus patriam fuiſſe, clariùs, quàm ut verba ejus in alienum ſenſum detorqueri, aut de Haſſia exponi commodè poſſint, in Vita S. Godehardi Wolfherus*

F

clarnit,

A *rus tradit) natus fuerit; ſed quòd ex Herſfeldia, Haſſiæ monaſterio, ubi ſe Godehardo primùm junxerat, unà cum hoc ad Altahenſe in Bavaria monaſterium, Benedictini Ordinis habitum ſuſcepturus venerit.*

ut ubi modò corpus ejus ſit.

§ 2 *Cæterùm non modò Huſſitarum in Bohemia graſſantium tempore frequentia ad* B. Guntheri *tumulum fieri miracula deſierunt, ſed nec quid deinde de illius corpore factum ſit, ſatis compertum habetur hactenus. Anno* 1420 *Huſſitæ Brunnovienſe monaſterium fortunis omnibus everſum flammis addixerunt.* Nec erat quidquam, *inquit Ziegelbauer pag.* 170, ſacri profanive in toto monaſterio, quod hæreticorum furore afflatum, diſjectum, & peſſum datum non ſit. Expilata ſacrilegè eccleſia, conculcata Divorum lipſana, mortuorum ſepulchra violata, effracta religioſorum ſacraria, deſtructa antiquitatis monumenta, bibliotheca Vulcano dicata, monachi comprehenſi, in vincula conjecti, ac Pragæ publico in foro Religionis odio exuſti. *Qui tum temporis Brunnovienſibus monachis præerat Nicolaus abbas, fœda illa imminente tempeſtate,* B *quæ potuit, exitio ſubtraxit, ſeque Braunnam, quæ abbatis Brunnovienſis anno* 1740, *quo Brunnovienſis monaſterii Hiſtoriam Ziegelbauer edidit, ſedes erat, contulit. Num etiam* B. Guntheri *corpus inde Nicolaus abſtulit? Ita ſanè opinati ſunt nonnulli, ut ait laudatus Brunnovienſis monaſterii hiſtoriographus pag.* 146, *maximè Policenſis Præpoſituræ ſeu prioratus monachi, penes quos ea traditio eſt,* B. Guntheri *corpus apud ſe fuiſſe depoſitum. Traditionem ipſorum nicumque confirmavit anni* 1684 *eventus.*

haud certum eſt.

§ 3 Stabat, *inquit Ziegelbauer*, in Policenſi eccleſia ara D. Magdalenæ ſacra, cujus forma & ſitus cum ampliùs non placerent, deſtructa fuit. Dum fervet opus, inſtant operæ, ara loco movetur, hem tibi arcula lignea conſpicuam ſe præbet; quâ apertâ, oſſa cœlitis comparent. Suſpendit hæc inventio totum Brzeunovium; multos etiam impulit, ut crederent eſſe ſacras Guntheri reliquias, quas hic ſitas eſſe, Policenſes à Majoribus ſe accepiſſe teſtabantur. Thomas id temporis abbas reliquias in veteri ara inventas, in ara nova reponi juſſit. Ejus ſucceſſor Othmarus Policio Brzeunovium transferri, atque non in ara, ſed retrò aram B. Guntheri reponi voluit; *non priùs pro* B. Guntheri *reliquiis fidelium veneration exponendas, quàm vel à Romano Pontifice vel loci epiſcopo tamquam tales fuerint approbatæ. Ex quibus fit, nec ab ipſis Brunnovienſibus inventas in arcula lignea anno* 1684 *reliquias pro indubitatis* B. Guntheri *reliquiis haberi. Locus ipſe, quo in Brunnovienſi eccleſia olim vel nunc fortè etiam jacent, inveniri, ut iterum laudatus ſcriptor tradit, ob ducentorum fere annorum Brunnovenſium à loco abſentiam in ruinis hactenus non potuit. Inſtant interim, ut priſtino ſplendori Brunnovienſe monaſterium reſtituant: ſub annum* 1761 *inventus fuit lapis ſepulchralis terrâ olim erutus, loco non ſignato, ut Bonaventura Piter in litteris eo anno ad nos datis ſignificat. Aſpiret piis Brunnovienſium laboribus, & ex ipſorum, & totius procul dubio Bohemiæ votis Thaumaturgi ſui, ſi forte alicubi hæreticorum furori olim erepta lateant, indubitatas reliquias Deus detegat.*

ACTA,

AUCTORE J. B.

Auctoribus, ut apparet, partim Woltherro æquali, partim anonymo minùs antiquo.

Ex Mabillonio Sec. VI *Bened. part.* I, *pag.* 480 *& ſeqq.*

Guntherus, relicto ſeculo,

a

b c

d

E

e

REgnante piiſſimo imperatore Henrico, hujus nominis ſecundo *a*, cùm beatus Godehardus *b* Altahenſe cœnobium *c* regeret, fuit in Turingiæ *d* partibus quidam vir nobilis, dignitate & meritis illuſtris, nomine Guntherus, qui pro delictis juventutis ingemiſcens, & conſiderata diligentiùs actuum ſuorum qualitate, faciem Domini in confeſſione præveniens, Herſveldiam *e* ad eumdem beatum Godehardum abbatem, noviter eidem eccleſiæ ab ipſo imperatore præſtitutum, dignè, ut poſtea patuit, pœnitendo acceſſit, eique omne ſecretum cordis ac voluntatis ſuæ funditus aperuit. Quem abbas, juſtè in Deo immoratus, blanda conſolatione & condigna etiam proviſione, pœnitentem ſuſcepit & ad monachicam uſque profeſſionem ſalubertima ſui commonitione, Domino cooperante, convertit. Qui propriæ diffidens imbecillitati corporis & animi, ad penitus abdicanda quæcumque ſunt ſæculi, multiplicem ſuæ hereditatis proprietatem, quam acceperat à progenitoribus, ſancto Wigberto *f* cum conſenſu heredum ſuorum ſuæ traditione totam delegavit, ſub teſtibus tamen primitus teſtamento pactus, ut monachus factus, monaſterium, quod Gelinge *g* dicitur, victûs & veſtitûs gratiâ ipſe poſſideret, ac fratribus illic Chriſto ſervientibus ſecum inde neceſſaria provideret: ſanctus abbas prudenti pertractans conſilio, hujuſmodi noviter converſo talem pactionem in via mandatorum Dei maximo futuram eſſe periculo, & plus inde per dies animæ naſci diſpendium, quàm corporis, ut putabat, ſubſidium; interim illum provida mente ab incœpto ſuſpendit, & laico habitu adhuc uſum ad Altahenſe monaſterium ſecum perduxit.

f

g

F

Altahe monachus factus, & in Gelingenſi monaſterio aliquamdiu moratus.

2 Ibidem vir prudens prædictus Guntherus cordetenus compunctus petiit ab abbate, ut ante profeſſionem liceret ſibi Romam petere & Apoſtolorum Chriſti & aliorum Sanctorum interceſſionem pro tranſactæ vitæ deviis & pro novæ viæ ingreſſu quærere. Quo permittente, ivit & rediit, tandemque ante altare ſancti Mauricii cingulum deponens, caput & barbam totondit, & facta de more petitione ſuſceptus, ac aliquamdiu regulariter probatus, ab eodem paſtore vitæ monaſticæ habitum eſt adeptus *h*. Verùm poſt votum profeſſionis, non immemor ſuæ, quam præſcripſimus, pactionis, adiens abbatem Godehardum, petiit licentiam, patriam repetendi, & locum, quem pepigerat, juxta conditionem incolendi. Quod pius pater Godehardus interim conſenſit, nolens cum obſtinata contradictione ab effectu, quamvis iniquo, prohibere, donec, ratione dictante, illi-

h

Digitized by Google

Ex Man. cita cupientem animum paullatim posset mitigare. Venienti igitur ad locum, Gelinge dictum, & disponenti necessitates ibidem commanentium, ex occultis tentationibus tentatoris & insidiis, Deo, ùt certè credimus, ad exemplum beati Job permittente, multa & varia ei occurrerunt incommoda, pro quibus dum ipse, scilicet antea paupertatis ac laboris insolens, ad abbatem sæpius queritando confugeret, ejusque pro talibus consilium & auxilium anxiè perquireret, sollicitus pater fluctuationem mentis ejus profundè prospiciens, subsecuturam cordis mutabilitatem vehementer pertimescens, blanda interdum consolatione & suaviloqua commonitione mœstitiam cordis ejus mitigârat. Interdum verò juxta Apostolum arguendo, obsecrando, increpando oportunè & importunè, nutantem animum ejus castigans, ad viam salutis eum reducere studuit; qui tamen adhuc modicum profecit.

Aliahamque regressus,

3 Sed cùm in hac altercatione sæpius luctarentur, & in hujusmodi molestia ambo crebriùs fatigarentur, illi iterum quamdam suæ sollicitudinis querelam suggerenti vir Dei debito justitiæ zelo permotus, turgente, ut aiunt, pulmone respondit, ut aut in promissâ obedientiæ stabilitate Deo devotus serviret, aut certè ad solitam sæculi vanitatem laqueis iterum satanæ irretitus, abjecto habitu, rediret. Ad quam vocem stupefactus auditor intremuit, & erroris sui nimietatem serò tandem perhorrescens ingemuit. Sed & hanc causam pio imperatori Henrico per ordinem abbas totam secretiùs insinuavit, ipsumque adjutorem ad corrigendum talem hominem corrogavit. Quem confestim princeps ad colloquendum evocans per semetipsum convertit, & Euangelicis vel Apostolicis regularibus præceptis instruere cœpit, nullum posse duobus dominis servire, nec monachum ad sæculum, ut canem ad vomitum, reverti debere *i*. His & aliis hujusmodi præcautionibus tandem in Christo verè compunctus, Vir memoratus omni prædicta pactione cordetenus oblita, & totâ cujuscumque incommodi querimoniâ abolitâ, ad Altahense monasterium, ubi tunc sub ejusdem patris cura, ut in gratia omnium loquar, singulare divini cultus studium fervebat, se contulit, & illic fratribus humillimè subjectus, & in sacræ religionis districtione pleniter in brevi tempore, divini roris infusione instructus, ultra regulare præceptum semet, prælatis admirantibus, afflixit.

4 Cumque in austeritate vitæ perseveraret, & exemplo suo quamplures ad viam veritatis incitaret, veluti lucerna ardens super candelabrum posita, fama ejus bono odore respersa ad aures beati Stephani, regis Ungarorum *k*, ipsius venerabilis Viri cognati *l*, emanavit, cujus animum magno dilectionis incitavit amore, ut hunc facie ad faciem videret, quem sic de virtute in virtutem proficere frequens fama prædicaret. Unde factum est, ut ad ipsum nuncios dirigeret, &, ut ad eum venire non recusaret, omni studio postularet. Vir autem Domini conversionis suæ non immemor, hæc sibi minimè licere respondebat, quæ rex pius postulabat. His rex auditis, majoris inflammatur charitatis amore, &, velut antea, nuncios direxit. Sed ille se venire, etiam secundò denegavit. Tertiò itaque post illum veluti primò & secundò transmittebat, &, ut ipsius petitioni assensum præberet, humiliter postulabat. Igitur sanctus Guntherus, regis tandem victus precibus, ejus petitioni licèt invitus annuit, &, accepta abbatis & fratrum benedictione, cum transmissis legatis pariter & ipse ad regem pervenit. Rex autem, viso sancto Gunthero, gavisus est, & quomodò hunc arctiùs, veluti justum & sanctum diligebat, circa ipsum majorem diligentiam habere satagebat.

in Hungariam à S. Stephano

5 Factum est autem, dum horâ prandii sanctus Guntherus mensæ regis pariter consedisset, rex sibi pavonem assatum apposuit, &, ut carnibus vesceretur, intimè flagitare cœpit. Sancto autem Viro sub regulari conversatione degente, & hujusmodi cibis abstinente, penitus contradicebat, & illicitis se contaminari nolle asserebat: cujus voluntati rex non minùs resistebat, ut apposita manducaret, non solùm rogando, verùm etiam præcipiendo laborabat. Quidnam facere poterat? Præcepto regis se obtemperare promittebat, sed in divino adjutorio fiduciam retinebat. Quapropter factum est, ut inter prandentes hic solito more orationi insisteret, caput manibus inclinaret, profusis lacrymis, ne illicitis cibariis pollueretur, divinam clementiam implorabat. Mira res atque stupenda! Completa Dei Famulus oratione, caput de manibus elevabat, avis assata mensæque superposita, reddita vitæ pristinæ, devolabat, & ab ejus usu gratia divina Virum liberabat. Quo viso cuncti miraculo inaudito, Deo gratias referebant, nec ampliùs sancti Viri voluntati resistebant *m*.

m

cùm dein monasterio Rinchnach à se condito

6 Sed Dei Famulus plus appetens mala mundi perpeti, quàm laudes, pro Deo laboribus fatigari, quàm vitæ hujus favoribus extolli, deserti loci secessum, cum aliquantis sibi de Altach cohærentibus in quodam saltu Boëmico *n* de permissione abbatis sui domini Godehardi petiit, ibique cellulam in honore sancti Johannis Baptistæ construxit, & ipsum locum Rinchnach *o* proprio nomine appellavit, in qua ad XXXVII *p* annos in studio sanctæ Religionis & in summa discretione paupertatis spontaneæ cum sibi remanentibus vixit. Annona denique erat varia, ubi de potu & delicioſis cibis nihil erat, & ubi non nisi sola aqua habebatur, & ipsa etiam hospitibus ad sufficientiam, fratribus verò ad mensuram dabatur. Litteras omnino, nisi tantùm psalmos aliquos non didicit: & tamen omnem rationem & intellectum Euangeliorum, Legis & Prophetarum, historiarumque ex crebra fratrum relatione & avidiore Verbi Dei auditione percepit: adeò ut sæpissimè obscuriora mysticæ intelligentiæ interdum subridendo, interdum verò admonendo stupentibus auditoribus proferret.

n

o

p

7 Quod nos quidem, qui eum familiariùs *verò* cognovimus, frequenter audivimus *q*, præcipuè tamen cùm in summa sua festivitate adesset in cella, quam ipse in honore beati Johannis Baptistæ construxerat, specialis sui patroni, sermonibus ejus affuimus, quo in capitulari collatione eodem die fratres suos admonebat, dum eos de ejusdem patris, beati videlicet Johannis, vitâ & moribus, victu etiam, vestitu ac operibus ad paupertatis sub Deo placitam tolerantiam instruebat. Verum enim dico & coram Deo non mentior, quia omnes pænè, qui aderant eidem sermoni, ad uberrimam lacrymarum effusionem dono Dei compuncti sunt. Assedit & ibidem venerabilis Ratmundus abbas cum plurimis sui cœnobii fratribus, & aliis insuper multis

q

A multis hoſpitibus, præter nos, quos in canonico habitu illuc ingredi religio vetuit, quos tamen familiaritas & maximè abbatis licentia circumquaque ad feneſtras, ignorante concionatore, clanculò collocavit. Erat enim, ut de ſancto Benedicto dicitur, quem poſt Dominum vitâ & moribus ſequebatur, ſcienter neſcius & ſapienter indoctus.

8 Hæc itaque breviter diximus de honeſtate morum & converſione nobilis viri Guntheri, quantúmque per pœnitentiæ ſatisfactionem Domino complacuerit, quæ nobis ad imitationem boni exempli ſufficiant. Ecce camelus, depoſitâ gibbi farcinâ, anguſtum foramen acus penetravit, ipſum ducente, cui omnia poſſibilia ſunt & nihil difficile, quique eſt mirabilis in operibus ſuis, maximè in miſericordiis, neminem propter enormitatem ſcelerum deſerens, omnia diſſimulat propter pœnitentiam peccata; unâ horâ convertens impium, ſanctum facit; cujus virtute caput antiqui hoſtis pugnando contrivit Chriſticola Guntherus. De virtutibus verò hujus venerabilis Viri, quibus adverſarium B ſuperavit, vel quas ejus inſidias pertulit, nulli compertum habetur r, eò quòd multo tempore hominibus incognitus manſit: qui tamen licèt locum mutaverit, hoſtem non mutavit, nullique dubium, quia quantò magis in ſpiritualibus profecit, tantò plus acriora certamina toleravit. Igitur quanti meriti Vir iſte ſit, per lapidem miratur, in quo dum in vaſta eremo ſolitarius Chriſto militaret, poſt laborem quieviſſe, quantitas membrorum ipſius, veluti in molli ſtrato quieſcentis, nunc uſque apparet impreſſa ſ. Et quid dicimus? Nam ſicut ad roborandam fidem credentium Petri Apoſtoli veſtigiis fluenta maris Chriſti pietas ſolidavit; ſic ad declaranda famuli ſui Guntheri merita duritiam ilicis in mollitiem ipſius membri ſtravit: ut ex hoc clareat, quanta ſuavitate in cælis animam ejus pius Judex remunerat, quem ad ſectanda ſua præcepta miſericorditer inflammavit.

9 Attollamus igitur mentes noſtras ad imitanda Sanctorum exempla, ut, dum eorum geſta laudamus, nos ipſi probabilem vitam ducamus, juxta quod Pſalmiſta admonet dicens: "Quærite Dominum, & vivet anima veſtra t.„ Et iterum: "Accedite ad Dominum, & illumi„namini, & facies veſtræ non confundentur u.„ Tunc enim facies noſtræ in die judicii non confundentur, nec terribilem ſententiam "Ite ma„ledicti in ignem æternum„ audiemus, ſi toto corde ad eum accedentes prava fugere, hujus mundi inquinamenta devitare ſtuduerimus: atque ab omnibus peccatis per pœnitentiæ labores expurgati, cum Sanctis & Electis audiemus à priſtino Judice: "Venite Benedicti Patris mei, „percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab „origine mundi.„ Ad quod regnum ipſe Dominus invitat, cùm dicit in Euangelio: "Si quis „mihi miniſtrat, me ſequatur, &, ubi ſum ego, „illic & miniſter meus erit x.„ Sed quia fragilitate depreſſi ad ſublimia minimè tendere valeamus, tota mentis intentione ſancti Patris hujus poſcamus ſuffragia, ut ipſe, qui non juſtos, ſed peccatores vocare venit, precibus ſui dilecti Confeſſoris, igne Sancti Spiritus pectora noſtra inflammans, nos de convalle hujus miſeriæ & via peregrinationis revocet æternam ad patriam. Ergò Dei clementiam, quæ Servum ſuum de labore perduxit ad requiem, ſuperlaudantes, ne lector circumlocutionibus corda detineat auditorum, ſermonem vertamus ad ea, qualiter ad laudem & gloriam nominis ſui nobis peccatoribus Servi ſui terminum hujus vitæ manifeſtare dignatus eſt, pandamus breviter. Ex Mab.

10 Cùm verò omnipotens Deus beatum Virum vellet à labore quieſcere & æterna mercede remunerare y, ejuſque vitam in exemplum hominibus demonſtrare, ut poſita ſuper candelabrum lucerna clareſceret, quatenus omnibus, qui in domo Dei ſunt, lucere t, contigit, ut inclitus tyro, dux videlicet Brediſlaus, cùm Poloniam gloriosè ſubjugàſſet z, victorque cum pace ad ſua rediſſet, cujuſdam urbis, quæ Prahen aa dicitur, confinium causâ venationis cum ſuis adiit, ubi quadam die, ut ſolebat, venatum exivit. Cúmque ſui omnes huc illucque diſcurrerent, nec in aliquo proficerent, ſubitò apparuit eis cervus miræ magnitudinis, quem ipſe dux cum magna alacritate ſubſecutus eſt. Tunc cervus quaſi fugam ſimulans in quemdam locum ipſius ſilvæ quàm celeriter devenit, &, veluti nullo ſequente, ſecurè ſtare cœpit. Hoc dux intuitus ac ſolo cliente parvo contentus, R cervum aggreditur & ejus formam & magnitudinem diligenter ſcrutatur: denique cùm fidei armis munitus hæſitaret animo, ſubitò de cæli faſtigio audivit claram ſibi vocem taliter inſonantem: O Bretiſlae, non ſemper, quæ alta ſunt Dei conſilio, tuo fragili deſiderio quæras; ſed cum humilibus humilia, tibi tuiſque profutura ne pigriteris attendere. Hoc enim in loco latet Dei theſaurus, cui *quondam valde amabilis, nunc verò & in futura tempora cunctis quærentibus piè deſiderabilis. Nam ſcriptum eſſe cogita: Pater meus operatur, & ego operor, quia ego in Patre, & Pater in me eſt. Idcóque quidquid ſervi mei operantur in hoc ſæculo, non eorum, ſed Dei virtutem in omnibus credas. * Cod. Alt. tibi

11 Hæc talia dum dux tacitus audiret, & ut amens ſtupefactus, de loco, quo ſtratus jacebat, vix reſumpto ſpiritu, ſurgit, ac circumquáque aſpiciens illico in ipſa vaſta ſolitudine rivulum parvulum à longè videt, pulcroque gramine circumdatum, quaſi quibuſdam odoribus abundare: quo in loco lapidem miræ magnitudinis & ſuper eum cellulam, vilibus de lignis conſtructam, miro odore redundantem invenit, & ſolus cum ſolo cliente de ſupercilio montis deſcendens, licèt pavidus, cruce tamen ſancta in fronte ſignatus, quid ibi lateret, cogniturus celeriter intrat. Et ecce Senem pulcra canitie ſedentem & albeſcentem ac veluti angelum Dei in vultu relucentem, lectoque ceu in oratione proſtratum aſpicit, nimio quoque horrore perfuſus cœpit ſtare. Quem Senex pio vultu intuitus, ne ad talia trepidaret, ſed ut Deum omnipotentem in omnibus laudaret, monuit, & quòd ipſe Guntherus eſſet, qui eumdem de ſacro fonte ſuſcepiſſet bb, diverſis bb indiciis licet admiranti duci aſſignavit. Tunc dux his verbis ſpiritum ad plenum reſumit, &, conſtantiâ animi receptâ, pium Virum interrogavit, quomodo, vel quando ad tam inſolitam ſolitudinem deveniſſet, vel cur tam duram vitam monachorum artigiſſet cc; ac ſatis amicabili & multum lacrymabili affatu precatur, ne ulteriùs tam nobilis Vir hominibus lateret incognitus, ſed ad terram ſui ducatus meliùs fovendus perduceretur, quàm plurimùm rogabat. Quod Vir Dei prorſus renuit, & ne Dei voluntati cc

Digitized by Google

Ex Man. voluntati in aliquo contrairet, ſollicitè Deum rogans. Unde dux valde miratus, & in ejus piis admonitionibus & diverſis verbis conſolationis, orationibus ſe ſancti Viri commendavit, & ut in reliquo de apparatu proprio nulla neceſſaria ei deeſſent, ſe daturum promiſit.

12 Quæ omnia Guntherus à præfato duce benignè ſuſcipiens, & multa prædixit futura, & velut quodam præſagio inter reliqua pii affaminis verba proloquens dixit: Meæ dilectionis causâ ſi veniſti, fili, meæ petitioni eſſe contrarius noli. Nam corpuſculi mei jam diſſolutio inſtat, & quamvis de ſepultura mea diverſi diverſa ſentiant, ego, ut in ſpiritu loquar, corpuſculi mei Breunoviæ *dd* depoſitionem locandam teſtor, & quod in ſpiritu loquor, id ab Omnipotente, ut fiat, exopto. Proinde, cariſſime fili, memoriæ causâ prædicto loco Breunoviæ aliquid ſolatii apta, ut & mei in Domino & tui, tuorumque omnium in poſterum in Deo memoria habeatur, & in meâ requiei, quæ futura mihi diem judicii exſpectabit, dignum memoriæ fructum, tuis licet poſtea, vel tuorum ſucceſſorum in temporibus confirmanda prudenti conſilio adapta. Super hæc autem omnia, ſi meæ diſceſſionis vel migrationis terminus delectat, craſtinæ diei * tertiâ horâ quid de meo tranſitu divina operatio ſentiat, meæ fragilis vitæ terminus declarabit. His dux auditis, turbatus eſt animo & in oſcula ruens, amariſſimis circumfuſus lacrymis, magno rugitu talia proclamabat: O cariſſime Pater, cur me, licet ad te tardè veniſſem, deteſtaris? O canities veneranda, quem veluti angelum Dei, licet indignus amplecter, cur me filium, ut dicis, tuum ſpiritualem tam citò, ceu orphanum, relinquis? Tuæ enim puræ orationes, tua crebra, ut ſpero, jejunia, meæ pravitatis deberent eſſe & fuerunt tuta præſidia, ut apud Deum omnipotentem pro meis criminibus, quibus humana fragilitas ſæpius convincitur, hoſtiſque mille fraudum dolis atteritur, fierent aſſidua ſuffragia.

ss lvvv p)ſſ

dd

E

Cod. Alt. tertia die

13 His clamoribus motus pius Guntherus dixit flenti nimiùmque gementi: Deſine, fili, deſine talia agere, & ſperans in Domino, noli metuere, meæque petitionis effectum libenter excipo, veraciter perfice, jam jam ad tuos redi, meique ſecretum prodere noli, ſed cras ſino non tardè redeas, & meæ migrationi, ſi Dominus Deus voluerit, intereſſe poteris. Tunc dux valde triſtis & gemebundus, benedictione tamen accepta, cum ſuo cliente diſceſſit, &, ne cui talia ſecreta prodat, ſub interminatione interdixit. Igitur ſequenti die Bredislaus dux, aſſumpto venerabili epiſcopo Severo *ee*, qui ſibi ſpeciali familiaritate adunabatur *ff*, ſummo diluculo ad Viri Dei cellulam pervenerunt, ipſumque orationi inſtantem, laudeſque Deo omnipotenti pſallentem invenerunt. Completa verò oratione, poſt longa futuræ vitæ colloquia peractiſque à Severo epiſcopo Miſſarum ſolemniis, Vir Domini Corporis & Sanguinis perceptione ſe muniens, horâ diei tertiâ, canentibus, qui aderant, & flentibus, inter orationis verba immaculatum Deo ſpiritum reddidit.

à vita diſcedens

C

ee

14 De carnis ergaſtulo recedente anima, tanta de eo ſuaviſſimi odoris redundavit fragrantia, ut conctorum ibi aſſiſtentium perfunderet nares & pectora; cujus odoris ſuavitas tam diu ſtabilis permanebat, quouſque Viri Dei corpus ad locum ſepulturæ perveniebat. Poſt hæc, peractis omnibus ad exequias attinentibus, corpus illud ſanctiſſimum indomitis equis eſt ſuperpoſitum, quod cum tanta manſuetudine ad locum ſepulturæ ab eis delatum eſt, ut profectò clareſceret, quanti meriti exſtiterit in cœlis, cujus corpus bruta animalia, poſtpoſita ferocitate, venerabantur in terris. Obiit autem Chriſti famulus eremita Guntherus anno Incarnationis Domini MXLV *gg*, ſeptimo Idus Octobris, ſepultuſque eſt in monaſterio Breunovienſi *hh*, quod à civitate Pragenſi diſtat XX ſtadiis, ubi ipſe, dum adhuc viveret, adſepeliendum eſſe in ſpiritu prædicebat. In quo loco per ejus merita fiunt aſſiduè miracula, multa infirmis præſtantur beneficia, donante Chriſti gratia, qui cum Deo Patre vivit & regnat Deus per infinita ſæculorum ſæcula. Amen *ii*.

Brennoviæ ſepelitur. & miraculis claret.

gg

hh

ii

ANNOTATA.

a Henricus, *hic memoratus idem, qui Sanctus hujus nominis imperator, cujus Vitam ad diem* XIV *Julii illuſtravimus. In Germania regem electus eſt anno* 1002, *Roma imperator coronatus* 1014, *ex hac vita ereptus* 1024. *Qui hunc præceſſit Henricus Anceps regis tumulo contentus fuit, nec in imperatorem Roma coronatus: hinc S. Henricus à multis imperator hujus nominis I nuncupatur, licèt ſeipſum in variis diplomatibus II dixerit.*

b *Et hic in Sanctis numeratur. Natus in Bavaria Superiori, Benedictinus monachus factus eſt in Altahenſi monaſterio, Inferiori ſcilicet, de quo mox, anno* 990: *ejuſdem abbas ſub annum* 998; *dein etiam Herſfeldenſis anno* 1005 *uſque ad annum* 1012: *anno verò* 1022 *factus Hildesheimenſis epiſcopus è vivis abiit* 1038. *Videſis tom.* I *Maii pag.* 501.

c *Geminum hujus nominis in Bavaria juxta Danubium Ordinis Benedictini monaſterium eſt; alterum non procul Straubingâ, quod* Superius, *alterum non procul Deckendorffio,* Inferius *dictum, cujus abbas prius Godehardus fuit, quam Hildesheimenſis factus eſt epiſcopus.*

d *Germaniæ regio eſt, inter Haſſiam, Miſniam, Franconiam & Saxoniam ſita.*

e *Ordinis Benedictini olim monaſterium, nunc oppidum in Haſſia ad Fuldam fluvium.*

f *Abbati olim Fritzlarienſi, cujus corpus in Herſveldienſe monaſterium, ut dictum ad diem* XIII *Auguſti, quo colitur, tranſlatum fuit.*

g *Locum* Gellingen *in Thuringia Tabula apud Blaevium invenio ad Wippram fluvium in diſtrictum Sunderthauſenſis & Franckenhauſenſis confinio.*

h *Anno* 1006.

i *Quæ hic de S. Henrico,* Guntherum *ad conſtantiam animante narrantur, Wolfherrus non habet in Vita S. Godehardi ſive apud nos tom.* I *Maii, ſive ſeculi ſexti Benedictini part.* I *apud Mabillonium. Hæc itaque recentior forte aliquis, Wolfherri ferè verbis uſus hactenus, hujus narrationi addiderit.*

k *Sancti hujus regis Acta prolixè diſcuſſa & illuſtrata habes in Opere noſtro tom.* I *Septembris à pag.* 456.

l *Qui S. Stephano, Hungarorum regi cognatione conjunctus* Guntherus *fuerit, non liquet: duxit Stephanus in uxorem Giſelam, S. Henrici imperatoris ſororem: hujus forte ratione* Guntherus *S. Stephani cognatus vel affinis fuit.*

m *Relata hoc & proximè præcedenti numero de* Guntheri *ad S. Stephanum acceſſu pariter non habet*

habet Wolfherrus in Vita S. Godehardi tom. 1 Maii, nec apud Mabillonium proximè citatum : Stephanum verò ferìò voluiſſe, ut Guntherus *illicitas ſibi carnes comederet, parùm eſt veroſimile: idem itaque de hac narratione, quod de alterâ, de qua ad litt.* i, *jam tulimus, eſto judicium. Porro non ſemel contigiſſe, ut Stephanum* Guntherus *adierit, magnuque hunc apud regem valuiſſe auctoritate & gratia, ſcribit Carthuſicius in Vita S. Stephani : ejus verba dedi num.* 36 *Commentarii prævii.*

n Nordwald *ſeu ſilva Aquilonaris vocatur à S. Henrico in diplomate, num.* 22 *laudato : ſilvæ hujus ſitus partim deſcribitur in Joannis Aventini Excerptis diplomaticis Paſſavienſibus tom.* 1 *Scriptorum Rerum Boicarum pag.* 708, *ubi hæc :* XIII Non. Maii. NX. Guntherius cancellarius vice Willigiſi archicapellani Reganeſpurg regni VIII. Henricus div. fav. clementia rex, ob preces conjugis Chunegundæ & dilectiſſimi ducis Hezelini & obſequium devotæ Heilkæ divæ Genitricis eccleſiæ dat partem ſylvæ Nordwald in comitatu Adalberonis à fonte fluminis Ultza uſque ad terminum ſylvæ hujus, ubi ſeparat Bojemiam & Bavariam & decurſum Ultzæ & Rotulæ uſque in Danubium. *Videtur itaque ſilva hæc S. Henrici &* Guntheri *ætate tam Bavaria, quàm Bohemia occupâſſe limites : unde à biographo noſtro & Wolfherro dicta videtur* Saltus Boëmicus. *Verùm priuſquam in hanc ſilvam venit* Guntherus, *triennio ferè, quod & Wolfherrus & biographus tacuêre, in monte Rancinga, unà raſtâ, ſeu, ut quidam interpretantur, milliari uno ab Altahenſi monaſterio diſtante, vitam egerat ſolitariam ; ùt ex Arnolfo, auctore non ſolùm ſynchrono, ſed etiam* B. Guntherο *familiari diximus num.* 18 *Commentarii prævii. Quid porrò rerum in eo monte geſſerit, ibidem vide.*

o *Diſtabat hic Bavaria locus ab Altahenſi monaſterio Bohemiam versùs milliaribus tribus ; in quo monaſterium & ædes ſacras Joanni Baptiſtæ, B. Virgini, & ſanctiſſimæ Crucis* Guntherus *condidit ſub annum* 1009 : *eccleſia anno* 1019 *à Berngero, Patavienſi epiſcopo, conſecrata tantummodo fuit. Monaſterium verò hoc, ſeu præpoſituram Altahenſi monaſterio ſubjectam* Guntherus *voluit.*

p *Totidem annis, ex Altahenſi monaſterio in ſolitudinem profectus,* Guntherus *vixit ; quorum partem maximam in Rinchnacenſi traduxit monaſterio : non tamen omnes ; aliquot enim vitæ poſtremos egit in Bohemia ex dicendis.*

q *Hæc Wolfherrus dixit, & dicere verè potuit : at non auctor recentior, qui poſt hunc numerum uti quidem Wolfherri verbis definit, ſed non ipſius ſimulare perſonam.*

r *Videtur ergò ignorâſſe, quæ ea de re (vide Comment. prav. num.* 20 *& ſeq.) Arnolfus ſcripſit, qui etiam hujuſmodi plura ſibi nota fuiſſe teſtatur, quæ ipſemet vel ex* Gunthero, *vel ex aliorum relatione perceperat. Si biographus noſter aut idem, qui Wolfherrus, fuiſſet ; aut, ut præ ſe fert,* Guntherum *familiariùs noviſſet, an iſta & ſibi & omnibus incomperta dixiſſet ?*

s *Verba illa, etſi quadrare poſſint auctori, qui* Gunthero *annis aliquot ſuperſtes fuerit, magis tamen congruunt auctori à* Gunthero *ætate paullùm remotiori. Porrò jacuiſſe ſaxum illud fertur in Bohemia non procul ab oppido Suſicenſi in loco ſolitario, è quo, poſt annos aliquot ibi exactos, ex hac vita ad Superos abiit. Vide Comment. Ex Mab. prav. num.* 44.

t *Pſalm.* 68, ℣. 33.

u *Pſalm.* 33, ℣. 6.

x *Joan.* 12, ℣. 26.

y *Biographus ad* B. Guntheri *mortem feſtinans, non meminit conditi à rege Hungariæ Stephano monaſterii Beel,* Guntheri *conſilio ; non de* Guntheri *apud Stephanum verſantis erga egenos amore & benevolentia ; non de conciliata per illum pace inter Henricum III (aliàs II) & Bretizlaum, Bohemiæ ducem ; quæ tamen, ut relatu ſunt digna, ſic & ab aliis ſcriptoribus, licet* Gunthero *non familiaribus, non fuêre prætermiſſa.*

z *Anno videlicet* 1039 : *contigit Bretizlai ad* Guntherum, *proximè morituram, acceſſus, cujus hîc deſcriptionem biographus aggreditur, circiter quinquennio poſt.*

aa *Sita fuit in Boemico diſtrictu, qui ab illa* Prachenſis *diſtus eſt, prope Horazdiovicium ad Ottavam fluvium.*

bb *Idem teſtatur Bretizlaus in Diplomate, de quo num.* 48 *Comment. prævii. Porrò, ut ſcribit Dubravius lib.* 7 *Hiſtoriæ Bohemicæ, Udalricus, Bohemiæ dux, initio ſtatim principatûs animum appulit ad matrimonium, cujus anno primo ex Bozena Bretizlaum filium ſuſcepit. Coſmas verò Pragenſis, poſtquam ereptam Polonis ab Udalrico Pragam retulit, mox initum ab eodem cum Bozena matrimonium memorat ad annum* 1002 ; *Hagecius ad annum* 1007.

cc *Difficile creditu eſt,* Guntherum *uſque adeò Bretizlao fuiſſe ignotum ; maximè cùm à quinquennio tantùm pacis ipſum inter & Henricum III, aliàs II, ut num.* 42 *oſtenſum eſt, ſequeſter fuerit : non immeritò igitur ſuſpicari poſſumus, hoc & alia adjuncta ſcriptorem recentiorem, non è Wolfherro, ſed è vulgi fortè traditione narrationi ſuæ inſeruiſſe.*

dd Breunovia *Ordinis Benedictini cœnobium eſt ad pedem montis Albi, dimidio ferè lapide Pragâ, primaria Bohemiæ civitate, diſtans Occidentem versùs. Plura de eodem vide in Comm. prævio num.* 52, *& infrà pag.* 1078 *lit. g.*

ee *De* Severo *Annaliſta Saxo ita ſcribit ad annum* 1031 : Eodem anno in Natali Apoſtolorum Petri & Pauli Severus eccleſiæ Pragenſis ſextus epiſcopus ordinatus eſt à Moguntino archiepiſcopo Bardone. *Et iterum ad annum* 1067 : Severus, Pragenſis epiſcopus, utramque fortunam ſatis expertus deceſſit.

ff *Id ſi verum eſt, amicitia, quæ inter Bretizlaum & Severum interceſſit, perpetua non fuit : nam verbis, de Severo mox citatis, addit idem Annaliſta :* Nam aliquando à Bracilao duce catenatus & incarceratus fuerat. *Et ad annum* 1042 *ſcribit, Severum ad Henricum imperatorem, qui, bello renovato, caſtra prope Pragam metatus fuerat, inſcio Bretizlao, veniſſe & apud illum manſiſſe, quòd Bretizlao haud fideret. Sed reſarciri poſtmodùm amicitia potuit.*

gg *Conſonat Hermannus Contractus in Chronico ad eumdem annum :* Autumnali tempore, *inquit,* Guntharius eremita ad Chriſtum migravit & in Praga (*ſeu prope Pragam in Brunnovienſi monaſterio*) ſepultus. *Mortuus legitur anno* 1047 *apud Lambertum Schaſnaburgenſem ; ſed perperam.*

hh *Vita* B. Guntheri *Ms., ex codice ducis*

Ex Mab. *de Altaems desumpta, hæc addit de illius sepultura:* Interfuerunt autem sepulturæ ejus quamplurimi nobiles de Boëmia & de Bavaria unà cum illustri duce Bretizlao & reverendissimo patre ac domino Severo, Pragensi episcopo, & aliis multis clericis & laicis, & fecerunt planctum magnum super corpusculum sanctissimi Senis, animam ejus Regi angelorum cum summa reverentia commendantes & Dominum in omnibus operibus glorificantes.

ii Codici Ms., è quo Mabillonius Guntheri *Vitam edidit, hæc addunter:* Conditor & Salvator humani generis per ineffabilem suæ bonitatis clementiam mirabiliter sanctos in cælis glorificans, misericors est peccatoribus in terris: & licet jam senescente mundo, corrupta sit omnis caro iniquitate, non tamen accensam lucernam patitur occultari, sed illuminatam igne cælesti ponit super candelabrum, ut omnibus in domo luceat. Lucernam dico beatum Guntherum, qui propria linquendo & Christi præcepta sequendo mundum despexit, quem miracula ad sepulcrum eius, vel aliàs
B per merita ipsius, operante divina clementia, facta glorificant. *Sunt frequentia admodùm* B. Guntheri *intercessione meritisque contigisse prodigia, abundè docent, quæ modò subduntur.*

MIRACULA
B. GUNTHERI
Ex Ms. codice membraneo bibliothecæ ducis de Altaems *a.*

CAPUT I.

Miracula B. Guntheri usque ad Martini I abbatis Brennovienſis tempora.

C

B. Guntheri meritis sanantur contracti

FUit in partibus Pannoniæ quidam Laurentius nomine, nobilis & dives, sed membris contractus omnibus. Hic, auditâ famâ beati Stephani, regis Ungarorum, quanta per illum clarescerent signa Miraculorum, pro recuperatione suæ sanitatis sepulchrum ejus frequentare solebat, & divinam misericordiam per merita ipsius cum lachrymis assiduè implorabat. Qui eumdem Christi famulum, cùm nocte quadam membra sopori dedisset, videbat sibi assistere, dicens*, debere eum in Boëmiam proficisci, & ibi apud sepulchrum beati viri Guntheri sanitatem pro certo accipere. Qui statim tali visioni, tamquam divino præcepto, devotè obediens, in Boëmiam proficiscitur, ac beati prædicti patris Guntheri sepulchrum undequáque investigat: tandem per servos suos in claustrum Brennoven perducitur, eique sanctissimi patris Guntheri sepulchrum, ùt petebat, ostenditur. Tandem ad sepulchrum positus orationi procubuit diutiùs, atque post multarum lachrymarum effusionem nec non purissimam orationem sanus & incolumis factus est per omnes compages membrorum suorum. Quo viso D cuncti miraculo, qui tunc aderant, benedicebant & glorificabant Deum in secula viventem. Fratres autem ipsius cœnobii, pulsatis omnibus campanis, Psalmum "Te Deum laudamus„ solemniter decantabant; & beati Guntheri merita populo prædicabant. Ille autem vir, qui sanus effectus fuerat, pallam de nobili opere confectam, quam secum beato Gunthero deduxerat, sepulchro ipsius superposuit, quæ usque in hodiernum diem pro testimonio sanitatis ejus retervatur in ecclesia Brennowensi. Postmodum verò is, qui sanus effectus fuerat, fratrum se orationibus commendans & beati Viri sepulchrum devotiùs osculando, ad terram nativitatis suæ cum ingenti gaudio repedavit *b*. *b*

2 Item fuit in Bavaria in Althaensi ecclesia *bini,*
interiori *c* vir quidam contractus pedibus à na- *c*
tivitate sua nomine Lantfridus, adeò ut nec sursum posset respicere, nec, ùt natura poscebat, gressus certos facere. Hic, quoniam naturali gressu pedum carebat, scabellis manuum, sicut poterat, gressus faciebat, cui, assiduè orationi
E instanti, sancta Virgo Maria, Mater Domini, per visum apparuit, dicens: si corporis tui modelam adipisci desideras, hanc in Brennowensi ecclesia apud sepulchrum beati Guntheri consequi poteris indilatè. Quâ visâ, idem contractus, quasi somno de gravi evigilans, divinam ac beati Viri invocat clementiam, & injunctum sibi officium itineris aggreditur, multoque labore peracto, vix ad prædictum locum pervenit. Jamque dies beati Dionysii martyris instabat, in qua etiam beati viri Guntheri anniversarium diem prædicta ecclesia solemni officio celebrat *d*. Fra- *d*
tribus verò in choro vigiliis * devotè psallenti- *vigilias
bus, languidus, ad sepulchrum beati Viri deductus, attentiùs precibus instabat, ut sanitatem recipere mereretur. Unde contigit, ut quasi unum de fratribus sub ignota facie, velut de choro venientem, aspiceret, qui sibi blando sermone diceret: Numquid me venientem non aspicis? Cur de terra non erigeris? Qui se subsannari æstimabat, ideirco turbato animo respondebat: Numquid omnibus assurgere possum, quos de choro egredi conspicio? Illo autem accedente propiùs, porrecta manu sua, levavit languidum de terra & super pedes stare fecit sanum & in- F
columem. Scabella verò, quibus utebatur velut pedibus, arrepta, ab ipso projecit longiùs, & statim ab oculis ejus evanuit, nec postea comparuit ampliùs. Quo viso cuncti miraculo, qui ad diem festum convenerant, & universi fratres pariter cum languido, qui jam sanus fuerat per merita B. Viri, pulsatis campanis, glorificabant & benedicebant Deum omnipotentem, qui in Sanctis suis ubique facit mirabilia.

3 Alio quoque tempore quidam nobilis de *demoniacus, mutus & cæcus,*
Boëmia, nomine Zazin, obsessus erat à dæmone & multo tempore atrociter cruciabatur, qui ad viri Dei Guntheri tumulum ligatus adducitur, sed mox ùt ejus tumbæ superponitur cum oblationibus parentum ejus, orationibus præmissis, à dæmone eripitur, ac sanitati pristinæ redditus est meritis beati Guntheri. Quod videntes cuncti, qui tunc huic miraculo aderant, magno repleti gaudio, campanarum sonantibus signis, communiter Deum benedicebant & glorificabant viventem in secula seculorum, beatumque virum Guntherum majori venerabantur devotione tali miraculo provocati, & hoc miraculum longè latéque publicè prædicabant.

Sunt

A Sunt & alia miracula, quibus athleta Chriſti Guntherus plebi ſuæ ſolitâ gratiâ ſubvenire conſuevit. Quidam enim civis Pragenſis, Martinus nomine, cùm haberet filiolum cæcum & mutum à nativitate, auditâ præfati Sancti famâ, ſpe divinæ clementiæ fretus, propriis filium

e ſuum bajulans manibus, venit ad Brennenſe *e* monaſterium & eidem Sancto confeſſori, quaſi

*an Gunthero? quidam ruſticus ſancto Benedicto *, filiolum ſuum ad tumulum ipſius offert, tum convitiando, tum etiam ſupplicando rogabat, ut filium ſuum unicum curare dignaretur. Ubi cùm orationi devotè inſiſteret, meritis beati Guntheri filium ſuum recipere meruit ſanum & incolumem, ab omni, quâ detinebatur, infirmitate per omnia liberatum. Quo pater miraculo comperto, ingenti alacritate & mediam partem bonorum ſuorum offert Brennonenſi monaſterio pro filii ſui ſanitate, quem jam oculata fide conſpicit ſanatum. Ad quod factum univerſa Pragenſis civitas cum iis, qui tum ad ſepulchrum beati Viri convenerant, laudabant & benedicebant Viventem in ſecula ſeculorum.

B 4 Et ecce quidam Bavarus, qui tunc temporis in Brennou aderat, ut merces exerceret, domum properat; miracula, quæ viderat, vicinis divulgat; ac cuidam amico ſuo perſuadet, ut filium ſuum, quem à nativitate cæcum habuerat, ſancti Guntheri precibus commendaret, credens ex toto corde ipſum poſſe per omnia ſanari precibus & meritis beati Guntheri. Quod pater ùt audivit, Sanctum tantùm relatione cognitum die ac nocte precibus pulſat pro filii ſui ſanitate. Cumque multis inſiſteret jejuniis & orationibus, divinitus edocetur per viſionem, ut, relicto filio ſuo cæco domi, celeriter pergat in Boëmiam & in abbatia Brennonenſi ſepulchro ſancti Guntheri procumbens, auxilium filio ſuo depoſcat. Viſioni tali vir congratulans in Boëmiam proficiſcitur, ac præfatam abbatiam aggreditur, ſepulchro ſancti Viri proſternitur, flagitans cum lachrymis, ut filium ſuum, quem cæcum & infirmum graviter domi reliquerat, ſanum per merita ſancti Viri accipere mereretur. Porro tali oratione completa, cùm in nocte ſopori membra dediſſet, apparuit ei quidam ſenex decora facie, dicens ei; exaudita eſt petitio tua, quia filius tuus per jejunia tua & orationes tuas, beato

C Viro Gunthero pro te intercedente, jam lumen recepit & omnimodæ ſanitati reſtitûtus eſt. Hic ergò anceps promiſſi prædictus Bavarus domum revertitur; ſed quis unquam divinis oraculis deceptus fuit? Certè nemo. Cùm autem appropinquaret domui, noti & amici occurrunt, dicentes, puerum non tantùm viſum, verùm etiam totius corporis recepiſſe ſanitatem. Pater verò dubitat & gaudet. Itaque dubitata cumulantur gaudia: nam quod dicebatur ab amicis ejus, jam oculis patris videtur. Interrogat igitur, in qua die, vel quo tempore puer meliùs habuerit, ſicque notificatur ei, quia ante ſex dies eſſet ſanitati reſtitutus. Cognovit itaque pater, quia illa hora erat, in qua divinitus reſponſum acceperat, filium ſuum ſanatum eſſe & illuminatum, & tunc credidit ipſe & domus ejus tota, & facta eſt magna lætitia in provincia illa temporibus illis.

caecus item alter.

5 Quodam etiam tempore fuit in partibus Thuringiæ *f* vir quidam nobilis & potens, Petrus nomine, qui per trium annorum ſpatium

triennio languidus.

f

gravi infirmitate correptus, magis optabat mori, Ex Ms.
quàm vivere, quia jam ab omnibus amicis deſpectus habebatur. Hic auditâ famâ beati viri Guntheri, quòd multos ab infirmitatibus ſuis meritis liberâſſet, ejus ſe precibus commendavit, ubi cùm multis orationibus amici ipſius ad Deum inſiſterent, ſanitatem priſtinam recipere meruit. Tandem bene convaleſcens iter arripuit in Boëmiam, & venit in monaſterium Brennowenſe, & ibi ante ſepulchrum beati Guntheri confeſſoris ſe proſtravit, & cum multis lachrymis orationem fudit, & erigens ſe à terra ſacram tumbam oſculabatur, atque ſuſpiria longa trahens cordis ab imo, pallam, quæ ſuper tumbam poſita erat, lachrymarum ſtillâ perfudit. Quidam autem ex fratribus noſtris, huic ſpectaculo aſſiſtentes cum omni diligentia inveſtigare ſatagunt, unde veniſſet, aut quis eſſet? At ille, pauliſper erigens ſe ab oratione & mente confortatus, tale edidit reſponſum: De partibus Thuringiæ ad referendas Deo grates & laudes venio & ſpeciali domino meo ſancto Gunthero, cujus meritis & interceſſione à

E longa ægritudine liberatus ſum. Per trium namque ſpatium annorum magno languore correptus, non manum ad os ducere, nec aliud in latus declinare potui. Unde contigit, ut, ingraveſcente dolore, indeſperata mors in foribus aſſiſteret; ecce, ſubitò Vir canicie venerabili ſplendidus aſtitit, cujus ab ore tale fluxit eloquium: Surge velociter, & Boëmiæ partes adire feſtina, ac in monaſterio ſanctorum Adalberti atque Benedicti *g* ante ſepulchrum beati

g Guntheri debitas laudes omnipotenti Deo pro ſanitate reſtituta referre, ne pigriteris. Audito hoc miraculo, cuncti fratres glorificabant Deum omnipotentem, qui ſui Famuli merita longè latèque declarat.

tolli tumore, & mulier chiragra laborant,

6 Alio verò tempore, cùm per Horarum ſpatia fratres in choro devotè pſalterent, vir quidam causâ orationis monaſterium eſt ingreſſus, cujus in collo morbus erat graviſſimus, moxque perluſtrans altaria, venit ad altare beati Stephani Protomartyris, juxta quod beati Viri ſepulchrum eſt, ibique orabat. Completa itaque oratione, ac laſſitudine victus ſedit ſuper ſepulchrum, non intelligens, pretioſum intus latère theſaurum. Erat verò, ut ita dicam, gutur ipſius morbo turgente tumore infectum. Sed

F Vir beatus non patiens, ſe indigno pondere deprimi, veluti de gravi ſomno evigilans magno impetu jactuque in alteram partem muri hunc projecit, ita ut vitium, quod latebat in collo, ore proſiliens appareret in terra. Viſo tali miraculo, cœtus fratrum communiter Deum, pulſatis campanis, laudabant & benedicebant. Item ſub cujuſdam feſtivitatis die catervâ fidelium ad eccleſiam Brennonenſem procedente, mulier quædam, nomine Bozena, cujus manus ſiniſtra longo tempore cyragra ab humero conſtricta aruerat, causâ orationis monaſterium eſt ingreſſa. Quæ, dum ad ſepulchrum ſæpe memorati viri Guntheri oraret, manus ejus coram clericis & laicis infra orationem ſanata eſt: quorum multi veraces teſtes nunc uſque ſunt. Sed & ipſa mulier illâ horâ & omni tempore vitæ ſuæ fideli teſtimonio ipſius Sancti meritis ſe ſanatam eſſe, affirmabat, Deum benedicens, & ſancto Gunthero grates referens.

daemoniacus alter.

7 Contigit etiam, quòd quidam cuſtos aedium monaſterii, in quo corpus beati Guntheri

Ex Ms. requieſcit, nomine Ztres, dum mel alveis furatus fuiſſet, & inde ſæpiùs accuſatus, reatum ſuum confiteri nollet, tandem una nocte, ut furtum diſſimularet, quod commiſerat, acclamavit more terræ ſuper latrones, ſimulando eos cum melle aufugiſſe. Ibidem arreptus ergò eſt à dæmonio, & cùm diutiùs aeriter cruciaretur, adductus eſt ad valvas monaſterii, ut meritis beati Guntheri liberaretur à dæmonio, & ibi per triduum fuit ad columnam ligatus. Poſt triduum verò dæmonium clamans dicebat: Cur, Gunthere, me expellis de meo habitaculo, & poſt hanc vocem exivit ab homine, tanquam avis nigerrima, videntibus omnibus, qui tunc aderant; & pariter ruptis funibus, cum quibus idem dæmoniacus ligatus fuerat, quaſi de gravi ſomno evigilans cum immenſa cordis alacritate ad ſepulchrum ſancti Guntheri acceſſit, & ibi proſtratus ad orationem ſe cum lachrymis dedit, gratias Deo referens & beato Gunthero. Tandem ab oratione compos rationis ſurgens, coram multis confitebatur delictum ſuum, quod mel furando commiſerat, & proteſtabatur publicè, quòd ipſum omnipotens Deus per merita
B beati Guntheri liberàſſet à dæmoniaca obſidione, ipſumque ſepulchrum beati Viri devotiùs oſculando coram multis tam clericis, quàm laicis, qui tunc præſentialiter ad hoc miraculum convenerant, gratias Deo & beato Viro agebat, promittens ſub juramento, quòd, quandiu viveret, nunquam aliquod furtum licet modicum committere vellet, monens & rogans omnes, tunc ad ſepulchrum aſtantes, ut caverent ſibi de cetero talia committere.

8 Conditor & Salvator humani generis per
*de morte caduco ol. epilepſia. ineffabilem ſuæ bonitatis clementiam mirabiliter in cœlis Sanctos glorificans, pius & miſericors peccatoribus in terris, quamvis, jam ſeneſcente mundo, corrupta ſit omnis caro iniquitate, non tamen accenſam lucernam patitur occultari: ſed illuminatam igne cœleſti ponit ſuper candelabrum, ut omnibus in domo Dei luceat. Luceruam dico beatum Guntherum confeſſorem, qui propria relinquendo, & præcepta Chriſti ſequendo, mundum cum ſuis pompis deſpexit, quem miracula ad ſepulchrum ejus, ſeu aliàs per merita ipſius, operante divina clementia, continuè glorificant *b*. Et quid dicam? Teſtantur enim fideles Chriſti famà publicà pro laboribus ſuis ipſum eſſe remuneratum in cœlis, qui
C ad ſepulchrum ejus votiva donaria cum luminaribus offerunt in diverſis neceſſitatibus & tribulationibus expertis * ſanctitatis ipſius auxilia, quæ ſilentio præteriens, pauca ad exemplum Chriſti fidelibus enarro, quia & cibus, qui parciùs apponitur, dulciùs ſumitur. Sub eodem tempore fuit quidam adoleſcentulus, nomine Peregrinus, de civitate Pragenſi in monaſterio Brennewenſi ad Ordinem receptus, qui inter ceteras infirmitatum moleſtias caducum morbum patiebatur, eratque ab omnibus deſpectus propter fiſtulam, quam habebat in collo ſuo, cui privatim in oratione manenti dictum eſt per viſionem; ſi ad ſepulchrum beati Guntheri ſæpiùs oraveris, ſanitatem corporis recipiens ab omni morbo liberaberis. Cui viſioni propter ſuam ſimplicitatem non credebat primò & ſecundò. Factum eſt autem, ut quadam die more ſolito cadens in terram per multum tempus atrociùs
*experti
*cruciaretur cruciabatur *, ſicque ſtridens dentibus & ſpumans, ter quaterque in auxilium ſibi ſanctum Guntherum interpellare audiebatur. Tandem in viſione dictum eſt ei, ut ad ſepulchrum beati D
Viri pro ſanitate recuperanda devotiùs inſtaret, qui tamen credere diſſimulavit, ſed ſimpliciter commendabat ſe precibus beati Guntheri. Poſtquam verò ſanus factus eſt, interrogabatur à fratribus, cur ſanctum Guntherum infia infirmitatem ſuam ſæpiùs interpellàſſet, qui cum lachrymis reſpondit eis, ſe traditum fuiſſe teterrimæ mulieri, quæ ſparſis crinibus ad abyſſum trahebat i, ſum, atque ſanctum Guntherum ad preces ſuas affuiſſe, ipſamque mulierem in abyſſum ſuis meritis fugàſſe; ſe verò vehementer arguiſſe, cur viſioni non credidiſſet uſque tertiò. Hoc fratres audientes domus ejuſdem gaudio magno repleti glorificabant & benedicebant Deum, beatumque Virum majori devotione venerabantur. Ab illa ergo hora prædictus adoleſcens ſanus factus per Dei gratiam & merita beati Guntheri non eſt paſſus caducum morbum ampliùs, nec fiſtula apparuit in collo ſuo de cetero. Ad ſepulchrum itaque beati Guntheri die ac nocte devotiùs orationi inſtans, laudes Deo omnipotenti pro ſua ſanitate & beato Confeſſori referre non ceſſabat.

E
Lampas ſpon-te accenditur, bini à lepra.

9 Poſt hæc aliquanto tempore evoluto, uno die horâ nonâ idem adoleſcens volens ſecretiùs orare, monaſterium eſt ingreſſus, & ad ſepulchrum B. Viri oraturus acceſſit, & ſic inter orationem ad lampadem vitream aſpiciens, quæ nondum erat accenſa, vidit eam ſubitò per ſe accenſam ardere & obſtupuit vehementer, ſed protinus confortatus animo cucurrit nunciare fratribus, cum quibus converſabatur, miraculum, quod acciderat: qui venientes ad vocationem eius, mirati ſunt, quia, ipſa lampade immobiliter pendente, flamma quaſi de pluribus ſimul conjunctis luminaribus altiùs more ſolito procedebat. Et tunc interrogavit, utrùm cuſtodes eccleſiæ poſt Miſſas lampadem extinxiſſent, quam ipſi nec etiam accenſam fo ſſe, ſub juramento aſſerebant. Aliquanti verò ſeniorum ex ipſis fratribus non credentes ſuſpicabantur, per ipſum adoleſcentem fuiſſe accenſam, propter quod duriter flagellatum extra monaſterium prædictum adoleſcentem ejecerunt: ſed ille ſicut inter verbera, ſic etiam ejectus idem miraculum, & qualiter ſanatus fuerit per merita beati Guntheri fideli teſtimonio coram multis clericis & laicis referebat. Eodem quoque tempore multi Chriſti
D fideles propter hoc miraculum & alia quamplura, quæ Dominus operabatur per merita beati Viri, ad ſepulchrum ejus confluebant orationibus ſe ipſius commendantes. Interea etiam duo leproſi extra Pragam conſtituti, hoc miraculo excitati, & magnam confidentiam habentes in beato viro Gunthero, venerunt ad clauſtrum Brennenſe orationis causâ & ſtantes in cymeterio circa murum eccleſiæ contra ſepulchrum Viri Dei aſſiduis orationibus inſtabant. Tandem tertio die cùm iteratò rediſſent ad ſepulchrum, & more ſolito orationi procubuiſſent, meritis & precibus beati Viri múndati venerunt atque occultè inde diſceſſerunt, Creatorem omnium rerum pro beneficiis ſuis glorificantes, & ſancto Gunthero copioſas gratiarum actiones cum lachrymis referentes. Sed nunquid latuit divina virtus, in eis operata ſalutem? Nequaquam: nam cùm eſſent lepræ maculâ infecti, multis hominibus erant noti, à quibus, cùm jam mundati eſſent, interrogabantur, quo remedio vel qualiter ſanati fuiſſent. At illi clara voce profitebantur, ſe beati Guntheri meritis mundatos,

&

Digitized by Google

A & hoc ipſum longè latéque publicè prædicabant. Jam enim occultari non poterat tam evidens & inſigne miraculum. Quod nos honeſtorum virorum relatione & etiam fide dignorum, nec non ipſorum leproſorum teſtimonio roborati, & certificati ad laudem nominis Jeſu Chriſti & beati viri Guntheri deferibere curamus.

agit ex infeſtatione dæmonum i k l m

10 Modernis verò temporibus, præſidente in ſede Apoſtolica beato Papa Innocentio quarto *i*, & Pragenſis eccleſiæ cathedræ Nicolao *k* epiſcopo *l*, quidam ſerviens abbatis ejuſdem monaſterii Clementis *m* gravi correptus ægritudine duos dæmones, unum ſcilicet in ſpecie mulieris maritatæ, cum qua idem infirmus adulterium commiſerat; alterum verò in ſpecie viri ejuſdem mulieris circa lectum ſuum per viſionem aſtare videbat: ſed alter dæmon, qui mulieris ſpeciem prætendebat, ipſum amplectendo plurimùm blandiebatur. Alter verò, qui in mariti ſpecie apparebat, eidem infirmo grandi baculo mortem inferre minabatur; qui, ùt ſæpe lachrimabiliter referre conſuevit, licet tali viſione multùm cruciaretur, beati tamen Guntheri auB xilium humiliter implorabat, ut eum ab hac anxietate liberare dignaretur, & dum ita in oratione perſiſteret, ecce nubes lucida ſuper eum apparuit, de qua quidam Senex in reverenda canitie & monachali habitu, baculum in manu ſua portans, procedebat, ad cujus præſentiam prædicti dæmones evanuerunt. Ipſe verò Senex accedens ad lectum infirmi, ipſum cambucâ ſuâ, quam manu geſtabat, ita duriter percuſſit, ut videretur infirmo, quòd eadem cambuca ſive baculus confringeretur. Ægrotus autem magnum ex illa percuſſione ſentiens dolorem, inquit: Heu, mi Pater, jam morior. At ille dicebat ei: Nequaquam, fili mi, morieris; ſed per iſtum ictum ab iſta liberaberis infirmitate. Et poſt hæc verba evanuit ab oculis ejus idem Senex. Infirmus autem, qui jam fuerat priſtinæ ſanitati reſtitutus, omnibus ad ſe venientibus hoc miraculum cum lachrymarum effuſione declarabat, & paulò pòſt ſurgens à lecto ægritudinis, ante ſepulchrum beati Guntheri ſe proſternens, Deo gratias referebat & beato Gunthero confeſſori, per cujus interventum & merita ſe à dæmonum infeſtatione & à mortis periculo C liberatum, perfuſus lachrymis aſſerebat, vovens & ſpontanea voluntate promittens ibidem, quòd ante diem obitûs beati viri Guntheri annis ſingulis, quamdiu viveret, biduo jejunaret, quod adhuc cum devotione mentis & cordis ſatagit fideliter adimplere. Nos verò, qui eumden ſervientem familiariùs cognovimus *n*, ſæpiùs ab eo interrogavimus, quomodo vel qualiter ſanitati priſtinæ tam citò reſtitutus fuerit; reſponſum ejus tale accepimus, quia meritis & precibus beati Guntheri, confeſſoris Chriſti, ab ægritudine, quâ detinebatur, meruit liberari, & hoc non ſolùm nobis, fed omnibus, qui ad ipſum confluebant, publicè referebat.

n

mulier nobilis à gravi morbo,

11 Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo quadrageſimo octavo, quarto Nonas Septembris, quædam domina nobilis, Gertrudis nomine, uxor cujuſdam potentis viri, Bohuſlai dicti, de Boëmia, cùm eſſet in maxima infirmitate conſtituta, & jam parentes & amici ejus, & meliores medici in regno Boëmiæ, qui ſuî curam habebant, de vita ipſius omnino deſperarent, frater Walcherus de Ordine Prædicatorum, videns magnum planctum hominum, conſuluit viro & amicis, ut eam quàm citiùs in Brennewe leviter portarent, & commendantes Ex Ms
ſummo medico, Filio beatæ Virginis, ponorent ante ſepulchrum beati Guntheri, per cujus merita fere quotidie multa Dominus operatur miracula. Quæ tandem allata & ante ſepulchrum poſita ſemiviva, ſtatim infra Miſſarum ſolemnia coram multis aſtantibus priſtinæ ſanitati eſt reſtituta, & tunc ipſa & amici ejus, oblatione facta, cum immenſo gaudio ad propria ſunt reverſi, glorificantes & laudantes Deum regnantem in ſecula ſeculorum. Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto, quintà Nonas Julii Andreas, bonæ famæ ſerviens Domini Wolckmari de Trebatuch, infra Miſſarum ſolemnia filiam ſuam, mutam & arreptitiam, mordentem, & indifferenter homines percutientem, duxit ad ſepulchrum beati Guntheri, quæ ſtatim mitigata obdormivit, & quàm citò evigilavit, apertum eſt os & lingua ejus, quæ etiam non poterat * in gutture miſerabiliter in- *ſuppl: comedere vel loqui*
firmitate horribili collecta ſeu contracta; & cœpit ſanè ſicut hactenus loqui, petens ſibi aliquid dari ad manducandum. Et ſumpto cibo prope tempus veſpertinum ſana & incolumis E
domum reportata eſt: quæ iteratò in ſequenti die ad ſepulchrum reducta, ſana & læto vultu coram multis apparuit, ut ſi nuper infirmitatis gravamine læſa non fuiſſet.

damoniaca,

12 Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto XI Kal. Auguſti in feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ domina Barbara, honeſta matrona de civitate Praga in tempore veſpertino nimis ſitiens aquam calidam bibere, fecit eam ſibi quàm citiùs portari, quam cùm allatam bibiſſet, incontinenti furere cœpit tanquam dæmoniaca, & dentibus ſtridere, homines blaſphemando & impiè percutiendo eoſdem. Tunc pater & mater & cognati ejus ad eam concurrentes, cùm aliud neſcirent, quid ei facere deberent, domi ligatam per triduum tenuerunt, quam non convaleſcentem die quarto in feſto ſancti Jacobi ad eccleſiam Brennowenſem, omnimodè repugnantem, duxerunt, &, cùm appropinquaret portis eccleſiæ, illa fortiter clamavit, dicens: Dimitte me abire: nihil enim habeo facere cum iſta eccleſia, quæ nulla eſt, nec mihi neceſſaria. Tracta eſt nihilominus in eccleſiam & ad ſepulchrum beati Guntheri poſita, F
ut * pro ea pater & mater aliique cognati ejus *lege: &*
miſericordiam Dei, ut per beati viri Guntheri merita ſanaretur, devotiſſimè implorabant, beatum Guntherum ad hoc idem faciendum ſupplicitèr deprecantes. Ipſa verò die noctuque in eccleſia & in hoſpitio, in quo pernoctabat, percutere volebat turpiter, blaſphemans omnes, qui aderant ei amicitiæ beneficia impendendo. Tertia quoque die ante ſepulchrum beati Guntheri jacens, appropinquante hora veſpertina, vidit Priorem prope ſe ambulantem, quem ſubmiſſa voce ad ſe vocavit, rogans eum humiliter & devotè, quòd ejus confeſſionem audiret & eam Corpore & Sanguine Chriſti communicaret. Quæ ad interrogationem Prioris, quomodo ſe haberet; reſpondit, ſe meliùs habere. Prior autem ſequentis diei mane, dictæ dominæ confeſſione audita & medulliter per circumſtantias examinata, videlicet an illa confeſſio ex Deo, vel ex inſtinctu inimici humani generis procederet, intellexit, eam eſſe curatam: ipſa enim inter alta confeſſionis ſecreta publicè dixit, ſe fore priſtinæ ſanitati & intelligentiæ reſtitutam per Dei gratiam & per ſan-

Digitized by Google

Ex Ms. cti Guntheri præclara merita & glorioſam interceſſionem, & ſacroſanctum Corpus, Sanguinemque Chriſti debere ſibi cedere ad ſalutem corporis & animæ. Igitur dictus Prior, Miſsâ celebratâ, dominam illam Corpore Chriſti & Sanguine refecit. Poſt quam refectionem dicta domina non audebat aliquot diebus de facili eccleſiam exire, timens diaboli iterum laqueum incidere, quo contrito, per ſanctum Guntherum ſe liberatam à dæmonio, proclamabat. Tandem per amicos & parentes animata domum cum ipſis gaudentibus & laudantibus Deum reverſa eſt.

puer inceſſu privatus,

13 Anno Gratiæ milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto, quarto Nonas Auguſti, quidam honorabilis vir, Ulricus nomine, civis Pragenſis, filium ſuum tenerum, gravis infirmitatis vinculo pedibus ad invicem ita colligatum, quòd ab invicem non poterant aliquo modo diſjungi, niſi nervis diſtractis, quod plus obfuiſſet eidem: inſuper quaſi exanguem & ſiccum corpore, ſicut ſine carne, cute tantùm oſſibus contectis, ſemivivum & oculo ſiniſtro carentem, de cujus vita penitus ab omnibus, qui aderant, deſperabatur, à nutrice ad ſepulchrum
B beati Guntheri in Brennowe leviter portari præcepit cum filia ſua hydropica, quæ cibo & potu non poterat repleri, ad quam jam nullus hominum pro fœtore nimio accedebat, quia quàm citò cibum & potum ſumebat, nondum digeſtum fœdiſſimè ejiciebat, quæ etiam pedibus gradi non poterat; ſed ſuper poſteriores partes in terra miſerabiliter gradiebatur, cute corporis ſui greſſu illo miſerabili omnino exinanita. Cùm autem ille puer & illa puella ante ſepulchrum beati Guntheri depoſiti, & quandoque ſuper ſepulchrum provoluti fuiſſent, mater & cognati eorum pro ipſis precibus & fletibus Domini noſtri Jeſu Chriſti miſericordiam invocabant, ut per præclara merita & interceſſionem beati Guntheri ſanitati priſtinæ reſtituerentur. Poſt celebrationem verò Miſſæ cùm per momentum unius brevis horæ moram facerent, donaria ſua ſuper ſepulchrum ſolito more devotiſſimè offerentes, interim præfatos pueros à

**leg: cunctis liberatos* languoribus cunctos * conſpiciunt, quos ſanos & hilares, laudantes & glorificantes Deum in mirabilibus Sanctorum ſuorum operibus, domum gaudio repleti ſecum pariter reduxerunt.

membriſque fractis bene valentes.

14 Adhuc idem honeſtus vir Ulricus tertio Kal. Auguſti in Brennowenſi monaſterio ante ſepulchrum beati Guntheri coram populo proteſtatus & confeſſus eſt oretenus publicè dicens, quòd filius ſuus, Hermannus nomine,
C bene litteratus & prudens, modò in Salzburch *a* degens, ante quindecim annos de caſu equi confractis membris corporis ſui, integrum annum & dimidium in lecto continuè jacuit, viribus totaliter exhauſtus, non movens ſe quóquam, ſed jacens in illa tantùm parte, in qua manibus aliorum ponebatur. Quem tandem, quaſi divina inſpiratione prænonitus ſive inſtinctus, in
p curru duci fecit ſuaviter à ſervientibus *p* ſuis ad tumulum beati Guntheri; ipſe verò domi remanſit. At ſervientes filium domini ſui ante ſepulchrum in ſuo lectulo jacentem poſuerunt, pro quo divinis Officiis peractis ibidem, & oblationibus more ſolito exhibitis, per miſericordiam Dei, medicantibus beati Guntheri meritis, nominatus juvenis, membris ſuis priſtinæ

**reſtantis* ſanitati reſtitutus *, ſurrexit de lectulo, nullo penitus ipſum adjuvante, & procidit ſuper ſepulchrum, gratias immenſas cum fletu omnipotenti Deo referens, quòd cum per beati D
Guntheri interceſſionem & præclara merita beneficio ſanitatis integræ reſtituit, & aſcendens equum, non currum, in quo adductus fuerat, cum immenſo gaudio, ſervientibus patris ſui congaudentibus, ad patrem ſuum & matrem Pragam hilaris rediit. Dies quippe, in qua ſanatus eſt, ſecunda feria fuit, quâ omni anno nomine Vigiliæ beati Guntheri uſque modò jejunavit & jejunare vovit, quamdiu vixerit, panis & aquæ ſemel in die refectione contentus.

ANNOTATA.

a *Apographo, ex quo hîc edimus* B. Guntheri *Miracula, initio Vitæ* B. Guntheri *hæc in margine Annotatum adjicitur:* Ex codice membraneo bibliothecæ ducis de Altaems antiquo & ſeculo 13, ùt videtur, maxima ſui parte ſcripto. *Non una manu hic exaratus fuit: prima manu præter* B. Guntheri *Vitam ſcripta fuêre Miracula, quæ à num.* 1 *uſque ad num.* 25 *cap.* 2 *leguntur, & ad annum uſque* 1263 *extenduntur. Tum proximè ſequitur in Vitam* B. E
Guntheri *obſervatio, recentiori manu, quæ ſecunda eſt, in codice Altaemſi exarata, quam in Annotatis, quòd nullum* B. Guntheri *miraculum contineat, ſeparatim à miraculis exhibebimus infra. Tertia manu & recentiori iterum ſcripta ſunt quædam* B. Guntheri *miracula, quæ habentur infrà cap.* 2 *à num.* 25 *uſque ad finem. Quæ quarta manu ſcripta ſunt, omiſi, quòd nihil illic novi, ſed quædam tantùm miracula, jam priùs relata, repererim.*

b *Non omnia* B. Guntheri *miracula referre volnerunt, qui hoc & quæ ſequuntur, litteris conſignârunt: nam ſub calcem Vitæ* B. Guntheri, *eadem, quâ hoc prodigium, manu exarata, iſta leguntur:* Multi etiam infirmi, qui eodem die (*quo Brennovia ſepultus fuit*) ad ſepulchrum ejus ſanitatis gratiâ convenerant, meritis & interceſſione beatiſſimi viri Guntheri ſanitati priſtinæ ſunt reſtituti coram omni populo & clero, qui tunc temporis præſentialiter affuerunt.

c *Vide lit.* c *in Annotatis in Vitam* B. Guntheri.

d 19 *Octobris.*

e *In hoc loco* Brennovienſe monaſterium *exprimitur in apographo noſtro, quod ſemel monuiſſe ſufficiat.*

f *Vide lit.* d *in Annotatis ad Vitam* B. Gunt- B
heri.

g *Utriuſque Acta illuſtravimus, S. Benedicti ad diem* XXI *Martii; S. Adalberti, epiſcopi Pragenſis & in Pruſſia Martyris, ad diem* XXIII *Aprilis. Hunc & Boleſlaum II, Bohemiæ ducem, prima Brennovienſis monaſterii fundamenta jeciſſe, ſcribit Ziegelbauer cap.* 1 *Hiſtoriæ ejuſdem monaſterii. Ex eodem cap.* 8 *habemus, monaſterium Brennovienſe SS. Adalberti & Benedicti, poſt acceptas anno* 1262 *S. Margaretæ virginis & martyris reliquias novum ab ea nomen invenîſſe.*

h *Eadem ferè verba legebantur poſt Vitam* B. Guntheri *in codice, è quo illius Vitam edidit Mabillonius. Vide Annotata in Vitam* B. Guntheri *lit.* ii.

i *Rexit Eccleſiam ab anno* 1243 *uſque ad annum* 1254.

k *Succeſſit in epiſcopatu Pragenſi Burchardo ſeu Bernardo, qui anno* 1239 *obiit*, Nicolaus, *aliàs*

A *aliàs* Henricus, *baro de Roſs, obiitque anno* 1258. *Ex Peſſina in Phoſphoro Pragenſis eccleſiæ, radio* 5, *pag.* 599 *& ſeq.*

l *Arneſtus de Pardubicz primus Pragenſis archiepiſcopus factus eſt anno* 1344. *Ex eodem Peſſina pag.* 600.

m *Abbas Brunnovienſis, hujus nominis II, poſt annorum* XI *regimen obiit anno* 1251. *Ex Ziegelbauer in ſerie Abbatum Brunnovienſium.*

n *Hinc collige ſcriptoris hujus ætatem.*

o Salisburgum, *olim* Juvavia *dictum, civitas eſt in Bavaria Inferiori ſub dominio proprii archiepiſcopi.*

p *Seu famulis.*

CAPUT II.

Miracula B. Guntheri, Martini I abbatis Brunnovienſis tempore facta.

B

B. *Guntheri ope cæca vident,*

CUm præclara beati Guntheri merita in ſinu ſanctæ Matris Eccleſiæ, quamvis diverſis temporibus ſæpiſſimè luce clariùs eluxiſſent, contigit tamen, divina favente Clementia, ut temporibus domini Martini abbatis *a*, qui tunc temporis, Deo auctore, in temporalibus ac ſpiritualibus jam dictam Brennowenſem eccleſiam providè gubernabat, perplura meritis præfati viri Dei Guntheri evidentiſſimè plùs ſolito miracula emerſiſſent. Nam anno Gratiæ milleſimo ducenteſimo quinquageſimo octavo, ſexto Idus Junii, matrona quædam, dicta Beatrice, ex diœceſi & regno Pragenſi, ſumens originem de villa, cui vocabulum Hoſtchorm *b*, cùm tantùm haberet filiam Bratrumilam, ſed heu! demeritis exigentibus à nativitate cæcam; hanc tenerrimè, ut mos eſt, & materno diligeret affectu, ſecum ad limina beatiſſimi Guntheri deducere non neglexit. Igitur cùm apud ſepulchrum jam ſæpe dicti Guntheri mater puellæ divinum auxilium ſæpiùs imploraret, petens cum lachrymis meritis ac precibus beati Guntheri natæ unicæ in visûs recuperatione miſericorditer ſubveniri; res ſtupenda & noſtris temporibus non modicùm admiranda opere beati Guntheri noſcitur eveniſſe. Nam cùm orationi frequenter inſiſteret, mox puella lumen oculorum, quo à nativitate fuerat orbata, beati Guntheri meritis eſt adepta. Huic tam laudabili, immò uſque in ſecula commendabili operi Dei per merita beati Guntheri centum ferè homines utriuſque ſexus & ætatis, quì ad dominum Brennou causâ orationis advenerant, interfuiſſe noſcuntur. Præcipuè tam* parentes puellæ, Waurinecz proximi* matris Beatrice, & patruus ſacerdos de proxima villa, qui & jurati in præſentia epiſcopi *c*, immò ſub interminatione divini judicii ſunt publicè proteſtati, ſæpe dictam puellam à nativitate cæcam, ſed per beatum Guntherum mirabiliter illuminatam. Sit ergò Dominus in ſecula laudabilis, qui in meritis beati Guntheri ſemper eſt & ubique mirabilis. Teſtes epiſcopus Nycolaus, Lupoldus abbas de Cladrub *d* & Zacharias Prædicatorum.

* *an tamen?*

* *an proximus?*

16 Eodem quoque anno, licet diverſo tempore, pridie Kal. Junii, quædam converſa hoſpitalis domûs Stellatorum *e*, vitæ integritate conſpicua, nomine Jutta, cùm fermè octo annis fluxum ſanguinis incurabiliter pertuliſſet, tandem, beati Guntheri fama currente, decrevit ipſius limina, contradictione qualibet poſtpoſita, viſitare. Cùmque debilitate adeò premeretur, quòd opus propoſitum perficere non valeret, magiſtrum domus hoſpitalis adiit, petens ſibi vehiculi auxilium impertiri. Quo cùm eſſet evecta & ad ſepulchrum beati Guntheri deducta, mox brevi oratione priſtinam meruit recipere ſanitatem. Ad experiendam autem hujus rei veritatem, cùm dominus diœceſanus non poſſet perſonaliter intereſſe, quibuſdam viris fide dignis Ordinis Fratrum Prædicatorum, Fratrum Minorum, Fratrum Crucigerorum hoc miraculum examinandum fideliùs delegavit. In quorum præſentia Magiſter domus hoſpitalis, & Magiſtra domus ejuſdem cum Jutta, Buda, Perchta, Cunigunta nec non tota familia domus ipſius ſub jurejurando aſſeverârunt, ita eſſe, ſicut antè ſumus proſecuti.

Ex Ms. *ſanguinis fluxus,* *e*

E

& chiragra tollitur, muti loquuntur,

17 Item aliud de nôvo emerſit miraculum, quod non æſtimo levitatis causâ ſub ſilentio prætereundum. Jam quædam puella, utroque parente nobili ducens originem, cùm guttæ *f* vitio manum aridam anno fere dimidio habuiſſet, veniens ad ſepulchrum beati Guntheri ibidem invocato ejus auxilio præſentibus ſanata eſt. Item mulier quædam de villa domini Jacobi vulgariter appellata, Novawes, filia Quaſſatè uſum loquendi anno dimidio & ampliùs amiſerat, quæ dum ad ſepulchrum viri Dei Guntheri patris & aliorum manibus eſſet adducta, licèt ea nolente, & aliquanto tempore ibidem morata fuiſſet, in die Exaltationis Crucis cùm pater ac vicini, qui eandem adduxerant, orationibus prolixis Deum pro ea invocarent, infra cantum Veſperarum per merita jam dicti viri Dei Guntheri perditæ linguæ modulos eſt adepta & cœpit loqui rectè, Deum in meritis beati Guntheri mirabilem prædicando. Omnes verò, qui aderant, in ſtuporem levaverunt voces in cœlum, Dominum laudantes & Sanctum in ſecula viventem. Item ſimile huic miraculum ejuſdem Viri Dei ad ſepulchrum emerſit. Nam quidam vir, nomine Pozdaca de villa Zlapanow *g*, annis tribus lingua ad palatum ejus hærente, loqui cùm non potuiſſet, ac in tantam debilitatem corporis incidiſſet, ut nec ire, nec ſe movere poſſet, amicis de vita ipſius minimam ſpem habentibus, ad ſepulchrum beati Guntheri currui ſuperpoſitus à cognatis eſt deductus, &, cùm ſeptem dies ibidem continuâſſet, in die Purificationis ſanctæ Mariæ, amicis ipſius pro eo miſericordiam Dei implorantibus, corporis ipſius ſimiliter debilitas ſanitatem, & lingua conſtricta ope beati Guntheri percipere meruit ſoſpitatem. Cujus rei causâ omnis populus, qui tunc pro devotione ad eccleſiam convenerat, dedit laudem Deo. Hujus teſtes ſunt plebanus ejuſdem villæ, nomine Jacobus, & demulti* omnes vicini.

f

g

* *an demùm?*

mortua ad vitam redit, cæci

18 Eodem anno quædam matrona, nomine Hoduſe, de villa Dubeze *h*, viſu ſex annis privata ad eccleſiam Brennow in curru eſt adducta per amicos, quæ, dum unà cum amicis pro receptione visûs Dominum, aliquo tempore circa ſepulchrum beati Guntheri morata, flagitâſſet

h

Digitized by Google

Ex Ms. flagitâſſet, in feſto ſancti Valentini martyris patrocinio beati Guntheri lumen recipere meruit oculorum. Quod videntes, qui ad ſepulchrum devotionis gratiâ confluxerant, Dominum altis vocibus attollebant. Teſtes miraculi domina ejuſdem villæ, plebanus de Lutoſnyez *i*. Item quidam civis Pragenſis, nomine Putno, filiam parvulam longa & gravi ægritudine laborantem pro implorando beneficio beati Guntheri cum uxore ſua ire decrevit *k*, & cùm iter faceret, & monaſterio appropinquaret, languens ſpiritum exhalavit. Pater verò fiduciam habens in Domino & beato Gunthero, cujus filiam meritis commiſerat, curſu præpeti veniens ad eccleſiam cum uxore ante ſepulchrum beati Guntheri corpuſculum extinctum cum magno fletu depoſuit, & cùm amaro eſſent animo Dominoque inſiſterent, precibus beati Guntheri & juſſu Dei, cùm per aliquod tempus corpus mortuum immobile jacuiſſet, moveri cœpit, & poſt puſillum obtentu beati Guntheri ſana & incolumis reddita eſt matri ſuæ. Quo viſo miraculo, eccleſia fidelium laudes Domino conclamabat. Quod miraculum in die ſanctæ Gertrudis eſt Deus operatus. Item eodem anno quædam virgo, nomine Michala, de villa *Zlap l*, à nativitate cæca, à matre ad eccleſiam eſt ducta, & orationibus unà cum matre incumbens, cùm tredecim annis cæca fuiſſet, anno quarto decimo nativitatis ſuæ, xv Kal. Junii, ſuffragio beati Guntheri viſum recepit. Hujus teſtes epiſcopus Pragenſis, frater Nicolaus Minor, Paulus plebanus ejuſdem villæ.

i *k* B *l*

19 Eodem anno xv Kal. Septembris matrona quædam, nomine Drahomila de Beneſlow *m*, audiens famam beneficiorum, quæ Dominus per merita beati Guntheri ſuper infirmos, variis oppreſſos languoribus, operabatur, habens filiam unicam, ſed heu! cæcam à nativitate, nomine Hodaunam, undecimum ætatis ſuæ ducentem annum, devotionis causâ venit ad eccleſiam Brennow cum filia nominata, atque per triduum coram Domino preces ex intimis cordis pro receptione viſûs filiæ ſuæ ad ſepulchrum beati Guntheri fundens manſit. Cujus cordis contritionem cernens Dominus, utpote miſericors & pius, precibus ipſius præſtò fuit: nam ea orationi incumbente quinto decimo Kal. Septembris infra Veſperarum cantationem filia ipſius prænominata opere beati Guntheri mundiale lumen vidit. Quo facto mater exhilarata ad præſentiam abbatis & conventûs detulit, Deum, beatum Guntherum, cujus precibus hoc miraculum accidit, altis vocibus collaudabant. Teſtes hujus facti domina Marika de Ketworicz, dominus decanus Pragenſis, Woyzlaus & Magnus fratres Minores de ſancto Franciſco, Ulricus, miles epiſcopi Pragenſis. Cujuſdam bonæ vitæ viri de villa Wranau *n*, Hoſtey nomine, filius, nomine Marik, cæcus voluntate Domini effectus fuerat, & anno integro viſûs expers manſit; quapropter pater non modicè dolens & de ſalute filii ferè jam deſperans, ſed amicorum quorumdam verbis inſtructus cum filio cæco orandi causâ ad eccleſiam deſcendit Brennowenſem. Quò cùm veniſſet in terra procumbens amariores lachrymas pro filii ſanitate juxta ſepulchrum beati Guntheri coram Domino profudit, & cùm paucis diebus in oratione cum filio perſtitiſſet in feſto Georgii martyris præfatus filius ejus per præclara merita beati Guntheri à cæcitate oculorum meruit

tium alii

m

C *n*

liberari. Cui tam laudabili miraculo epiſcopus Pragenſis Nicolaus teſtimonium perhibuit, nec non turba maxima vicinorum, ſacerdos de Netolicz *o* Budyk *p*, ſacerdos de Horek *q* & Zacharias. D *o p q*

20 Eſt & huic ſimile miraculum, quod Dominus ad ſepulchrum beati Guntheri dignatus eſt operari. Nam quidam vir, Lemyk nomine, de Zlanhoſtuh *r*, cùm filiam unicam virginem, ſed heu annis ferè duodecim cæcam haberet, & ſæpius per amicos, ut eam pro implorando beneficio ad ſepulchrum beati Guntheri deduceret, moneretur, eorum tandem acquieſcens verbis, filiam ſecum deduxerat cæcam. Quæ cùm ad ſepulchrum beati Guntheri paucis diebus & noctibus orationi vacans morata fuiſſet, lumen oculorum, quod olim amiſerat, ope beati Guntheri in feſto Albani *ſ* martyris eſt adepta. Item quædam bonæ converſationis fœmina de villa Prybizlay *t*, vulgariter dicta Blatnice, nomine Bolemila, uxor Scorete, annc dimidio uſum loquendi naturalem amiſerat, aliiſque infirmitatum moleſtiis in tantùm pulſabatur, ut ab omnibus vicinis & cognatis vicina potiùs morti, quàm vitæ aſſore crederetur. Sed, cùm de beneficiis, quæ Dominus per beati Guntheri merita circa diverſos infirmos ad ſepulchrum ipſius venientes operabatur, ad amicorum præfatæ mulieris aures fama deveniſſet, animati in Domino infirmam currui ſuperpoſuerunt atque in Brennowe monaſterium cum feſtinatione deducentes juxta ſepulchrum præfati Sancti cum maxima devotione locaverunt, ubi cùm aliquanto tempore cibum nec potum capiens jacuiſſet, amicis & cognatis pro ea Dominum interpellantibus, priſtinæ meruit ſanitati reſtitui meritis & opitulatione beati Guntheri, cujus pater Conradus & mater Chriſtina fuerant nuncupati.

videns, mutus loquitur.

r *ſ* *t*

21 Item anno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio in Vigilia beati Andreæ Apoſtoli mulier quædam, nomine Sdyſſlava, de villa Domini Borzute, nobilis viri, dicta Geſſenyce *u*, adducta fuit ad ſepulchrum beati viri Guntheri funibus ligata per manus, quia ſpiritus immundus atrociter eam vexabat, dentibus ſuis horribiliter ſtridens in eos, qui eam intuebantur. Cúmque aliquot horis ad tumulum beati viri Guntheri conſtrictis manibus in terra jacuiſſet, lamentabiliter clamans, & oratio pro ea à parentibus ſuis, qui eam adduxerant, cum lachrymis ad Deum devotiſſimè funderentur; ecce, divina miſeratione ſuffragante, per beati viri Guntheri merita ſanata fuit à dæmonis vexatione. Moxque tertio die compos rationis & diſcretionis effecta, procidit ad beati Viri ſepulchrum in modum crucis, gratias agens Deo & beato Gunthero, cujus meritis ac precibus affirmabat, ſe fore certiſſimè curatam. Nam priuſquam ad ſepulchrum memorati patris noſtri *x* beati Guntheri fuiſſet adducta, tribus hebdomadis à dæmone miſerabiliter fatigatam & vexatam vir ejus, Petrata nomine, & Przibiſſlava, matertera ipſius mulierculæ aſſertione veridica teſtabantur, ſiquidem prædicta mulier curata eſt infra publicam Miſſam ad tumbam viri Dei beati Guntheri horâ diei quaſi ſexta toto conventu Brennowenſi conveniente & præſente. Teſtes hujus rei ſunt Petrata, maritus ipſius, Mycha ſororius ejus, Przibiſſlava præfata, matertera ejus, & alii quamplurimi de ipſa villa Geſſenicze.

ac dæmonis vexatione liberatur.

u E *x*

22 Item

A *Rurſus carnis vinci, mutus loquitur.* γ

22 Item anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio contigit grande miraculum in quadam villa, nomine Cotſetyn γ, cujuſdam militis, vocabulo Protywoy. Nam quidam vir, nomine Bohuſlaus, cùm haberet dilectum filium, David nomine, ſexdecim annorum ætate, qui quadam gravi infirmitate correptus, ſubitò cæcus & mutus effectus eſt, permiſſione divina id agente. Cumque jam continuis hebdomadis hujuſmodi morbo laboraret, pater ipſius & mater graviter proindo dolentes, recordati miraculorum, quæ ſæpiùs audierant à fidelibus, & ipſi quoque viderant patrari per beatum Guntherum, commendaverunt filium ſuum beato viro Gunthero, plenam gerentes fiduciam, quòd per ipſius merita poſſit priſtinæ reddi ſanitati. Cùm igitur prædictus juvenis quadam nocte ſomnum caperet, nec tamen plenè dormiret, ſubitò conſpexit quemdam venerabilem virum, pulchra canitie ad caput reſperſum, in habitu monachali ad ſe propiùs accedere, qui manu ſua naſum ejus leviter tetigit, & mox ſanguis de naribus ipſius adoleſcentuli largiter profluxit. Expergiſcens juvenis præfatus continuò ſanus ſurrexit: nam lumen oculorum, quod amiſerat, recepit, & vinculum oris ejus reſeratum per merita & preces beatiſſimi viri Guntheri, & cœpit loqui rectè, prout antea loqui conſueverat. Viſionem quoque, quam viderat, patri ſuo & matri per ordinem enarravit. Audientes autem illi, gaudio magno repleti, flere cœperunt, credentes omnibus, quæ ab illo dicebantur, factumque gaudium magnum in illa die per univerſam villam. Statim autem pater & mater præfati juvenis ad ſepulchrum beati Guntheri pergentes cum filio ipſorum, qui ſanus fuerat factus, immenſas Deo gratias agentes & ipſi beato viro Guntherq, publicè proteſtantes coram Priore ipſius monaſterii & cuſtode ſepulchri, Coyata nomine, & etiam juramentum ſuper ſanctum altare præſtantes, quòd, divina clementia favente, per beatum Guntherum filius eorum ſit ſanitati priſtinæ reſtitutus. Hujus miraculi teſtes ſunt pater & mater præfati pueri & tota vicinia villæ prænotatæ. Hoc autem accidit in nocte ſanctæ Gedrudis* virginis glorioſæ.

*Gertrudis

mortuum (ſi talis revera fuerit) vita reddidit. ζ

C

23 Eodem anno, videlicet milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio contigit ſpeciale miraculum in villa quadam nomine Zuchomazl ζ, ubi vir quidam, nomine Mukarz, cùm haberet filium, nomine Domaſſlaw, unius anni infantulum de uxore ſua, Wlaſtyena nuncupata, pro dolor! exigentibus eorum peccatis, morbus gravillimus infantem prætatum in gutture tam atrociter oppreſſit, ut nimio tactus dolore lactis alimoniam ab uberibus matris ſuæ capere non valeret. Cúmque dictus infantulus aliquantis diebus gravi detineretur infirmitate, invaleſcente morbo, mortis exſolvit debita, viam univerſæ carnis ingrediendo, propter cujus mortem pater & mater infantuli non modicum contriſtati, flentes & evigilantes* auxilium beati Guntheri precibus aſſiduis implorabant, & ſubitò mœſtis affuit cœleſte ſuffragium. Nam puer in cunis jacens mortuus mox cœpit paulatim ſuſpirare & pueriles emittere gemitus, & cùm omnes, qui tunc aderant, in ſtuporem & extaſim converterentur, hujuſmodi miraculum admirantes vehementer, pater & mater ipſius infantis, in gaudium converſi, gratias omnipotenti Deo & beato viro Gunthero humiliter egerunt, ad monaſterium Brennouuenſe, ubi corpus ipſius venerabilis viri, Deoque dilecti Guntheri requieſcit, perſonaliter venientes Priori & fratribus ejuſdem cœnobii ſeriem hujus tam præclari miraculi, præſtita juratoria cautione, expoſuerunt. Qui dictis eorum, tamquam vera dicentibus fidem congruam adhibens, & Deum omnipotentem ac beatum Guntherum glorificans, præſens miraculum ad laudem & gloriam omnipotentis Dei inter reliqua miracula beati Guntheri coram idoneis teſtibus annotavit. Factum autem eſt hoc miraculum in die S. Petronellæ virginis horâ diei nonâ temporibus Domini Martini *aa* venerabilis abbatis. Ex Ms.

aa

greſſu, manuum officiorum voce ſuæ privata fuerat, b c

24 Univerſis Chriſti fidelibus, præſentem paginam inſpecturis, V. decanus Pragenſis & P. archidiaconus Horſouienſis *bb* ſalutem, & felici curſu hujus vitæ curricula conſummare. Notum ſit omnibus hanc litteram inſpecturis, quòd nos à domino noſtro J. *cc* epiſcopo Pragenſi ad examinandum miraculum, quod Dominus per merita beati Guntheri in die beati Matthiæ Apoſtoli *dd* circa tumulum ejus declaravit, conſtituti, quia quædam virgo Duthawa de Eubenec, cùm caruiſſet greſſu, manuum officio, organo vocis ſeptem diebus, octavo die reſtituta eſt ſanitati, patre ejuſdem puellæ, nomine Blaſio, atteſtante, & matre Helena, & quatuor vicinis de eadem villa Matthæo, Wenceſlao, Criſone, & Zorzykone, qui jurati coram nobis, quòd ita accidit, protulerunt, prout meliùs potuimus, non obmiſimus examinare. Nos igitur, qui vidimus & audivimus & quæ coram nobis cum juramento ſunt prolata, ne aliquis impoſterum dubitet, proteſtamur ſigillis noſtris hanc litteram roborantes *ff*.

bb

cc

dd

ee

B

E

ff

eaidem extemplo ſponte fragantur, gg

25 Anno ab incarnatione Domini milleſimo trecenteſimo *gg* ſexageſimo primo, regnante tunc temporis inclyto rege Bohemorum quinto, Przenſl nomine, præſidente cathedræ Pragenſi venerabili patre domino Joanne, ſanctæ Pragenſis eccleſiæ epiſcopo XXIV, gubernante abbatiam Brennouuenſem reverendo viro domino Martino, emerſit novum miraculum in monaſterio præfato ad ſepulchrum beati viri Guntheri xvii Kal. Maji eo tempore, cùm conventus ejuſdem monaſterii veſpertinas in choro laudes Deo perſolveret, ecce, quàm multi peregrini de civitate Brod *hh*, primam agentes venerunt ad eccleſiam Brennomenſem & cùm aliquandiu orationem fudiſſent ad ſepulchrum beati viri Guntheri, erat inter ipſos pœnitentes* quidam Henricus nomine, qui pro peccatis ſuis cathenâ ferreâ ad nudum corpus cinctus erat & conſtrictus per clauſuras, ut non de facili rumpi poſſet ab aliquo, qua etiam aliquanto tempore geſtans eam in corpore ſuo. Et, ecce, ſubitò, divinâ gratiâ cooperante & meritis beati viri Guntheri ſuffragantibus, prædicta cathena, veluti aliquo artificio confracta foret, ad terram, videntibus omnibus, qui tunc aderant, cecidit*, & vir, qui eam portabat, expergiſcens exclamavit, & fletibus & ſingultibus, quibus poterat, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum glorificare cœpit, beato Gunthero copioſiſſimas gratiarum actiones referendo. Populus autem, qui tunc aderat, viſo tali miraculo, cantibus ſuis glorificabat, & congregatio ipſius monaſterii, ſpirituali lætitia excitata, pulſatis campanis, hymnum "Te Deum laudamus" dulci

hh

F

** an pœnitens?*

** an ejulantes?*

** vid. tom. I Octob. pag. 303 in Annotatis ad lit. f.*

Ex Ms. jubilo cœpit perſonare. Tandem cathenam jam dictam coram teſtibus fide dignis anno memorato fratres ejuſdem clauſtri receperunt, & pro ſigno tanti miraculi ad tumbam beati viri Guntheri publicè ſuſpenderunt. Ad hoc miraculum interfuerunt quamplures probi viri, cives de civitate, nobilis unus domini Smylonis Brod, quorum nomina ſubſcribuntur: Rychardus notarius, Theodoricus civitatis faber, Dettricus de platea dentis, Ulfaltus faber, Marquardus Voynricus, Otto, Cunradus & alii plures fide digni.

26 Cum igitur fama beati Guntheri ſignis variis & prodigiis prodita longè lateque floreret & ad ſepulchrum ejus quamplurimi ex diverſis provinciis ſitibundo pectore ob ſpem ſalutis æternæ properarent: accidit, ut eodem anno & ſub iiſdem principibus unà dierum, ſcilicet II Kal. Aprilis, multi nobiles & probi viri in luctu pœnitentiæ conſiſtentes ad monaſterium Brennouuenſe orationis causà ad tumbam beati viri Guntheri advenitſſent, aſſuit inter eos quidam civis de civitate Brod *ii*, Arnoldus nomine, orbatus oculorum lúmine; & cùm ad ſepulchrum beati viri Guntheri orationi diutiùs incubuiſſet, dolor oculorum cœpit abtcedere, & lugubri voce clamans dicebat ſociis ſuis, quia per Dei gratiam & precibus beati Guntheri aliquantulùm videret. Erant autem cum eo viri ferè centum, qui omnes devotionis causà ad ſepulchrum jam dictum pariter convenerant, & conſtabat eis certo certiùs, quòd idem Arnoldus multis temporibus caruerat lumine oculorum; unde admiratione vehementi permoti verbis ejus fidem adhibere minimè curaverunt, & ſic egreſſi de monaſterio unà cum ipſo iter versùs Pragam arripiunt, & cùm aliquantulùm à porta monaſterii progreſſi fuiſſent, interrogabant eum ſocii, quot turres videret in monaſterio Brennouuenſi?

27 At ille, qui jam totaliter à cæcitate liberatus fuerat, reſpondit ſecundùm quod ſe res habebat. Cùmque jam per certam experientiam ipſum lumen recepiſſe, intellexiſſent, reverſi ſunt iteratò ad ſepulchrum Sancti memorati pariter cum ipſo, qui cæcus fuerat, &, convocata omni congregatione fratrum, qui tunc præſentes aderant, voce publica proteſtati ſunt, ipſum lumen oculorum recepiſſe meritis & intercеſſione beati Guntheri; fratres igitur, audito tali miraculo & oculata fide comperto, quòd res vera eſſet, Deum omnipotentem, qui in Sanctis ſuis facit mirabilia, glorificaverunt, &, pulſatis campanis, hymnum "Te Deum laudamus„ ad laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti ſolemniter decantaverunt, multitudo quoque Theutonicorum *kk*, qui tunc cum præfato Arnoldo venerant, in gaudium converſi canticum exultationis & lætitiæ in laudem & gloriam nominis Chriſtiani more ſuo ſtuduit decantare. Factum autem eſt hoc miraculum in monaſterio Brennouu die XXII Aprilis horâ diei tertiâ coram iis teſtibus, quorum nomina hic ſubſcribuntur: Heraſcus, Gyſridus, filius Yate, Albertus Haw, Thomas Eudmannus, Hermannus, Gotſtolcus & alii quamplures probi viri fide digni, & iſti omnes ſunt nobiles cives de civitate Brod: ad hoc etiam miraculum affuit tota congregatio monaſterii Brennouuenſis.

28 Item anno gratiæ milleſimo *ll* ſexageſimo tertio factum eſt miraculum hujuſmodi ad ſepulchrum beati viri Guntheri; nam cùm conventus ejuſdem monaſterii in choro veſpertinis inſtaret laudibus in feſto Michaëlis archangeli, advenit copioſa multitudo populi ex diverſis provinciis ad ſepulchrum beati viri Guntheri causà devotionis, inter quos erat quidam vir, nomine Ulricus, civis de civitate regis Bohemiæ, quæ vocatur proprio nomine Udivora *mm*. Hic attulerat filium ſuum, in ambobus pedibus contractum, nomine Bertoldum, ſpem firmam & maximam habens fiduciam, quòd meritis & precibus beati Guntheri poſſit velociùs curari & priſtinæ reſtitui ſanitati. Jam enim per annum & ampliùs idem puer inceſſu pedum caruerat, & non niſi ſuper genua greſſum ſuum faciebat. Erat autem ipſe puer annos habens tredecim à die nativitatis ſuæ. Cùm igitur in brachiis matris ſuæ, nomine Mergarth, ad tumbam beati viri Guntheri delatus fuiſſet, & aliquantam moram ibi conſediſſet, præfatus puer, matre ipſius & patre orationi cum lachrymis incumbentibus, & oblationem pro ipſo devotiùs offerentibus, ecce, mirum in modum jam dictus puer, cernentibus cunctis, qui aderant, per merita beati viri Guntheri ſurrexit à ſepulchro & ſanus & incolumis deambulare cœpit per monaſterium, & cùm pater & mater prædicti pueri vidiſſent, magno gaudio repleti ſunt, & continuò ſtuduerunt nunciare in choro Priori, Woyſlao nomine, qui tunc cum fratribus ſibi commiſſis Veſperas decantabat ad laudem & gloriam ſancti Michaëlis.

29 Completa itaque veſpertinali ſinaxi ex integro memoratus Prior, convocatis ad ſe fratribus, retulit eis miraculum, quod in præfato puero acciderat; & habitâ inter ſe quâdam interlocutoriâ, egreſſi ſunt communiter univerſi ſenes & juvenes ad tumbam beati viri Guntheri, ubi pater & mater pueri jam curati orationi incumbebant, & advocantes eos ad ſe coram omni multitudine, quæ tunc aderat, præfatus Prior, utpote vir per omnia diſcretus & rationi adhærens, juſſit ſibi præſentari prædictum puerum, cupiens certificari de miraculo facto. Cùm igitur præſentatus fuiſſet, ſtatuit eum coram omni conventu fratrum, & diligenti examinatione præmiſſa, tenuit manus & pedes pueri, quem per omnes compages membrorum ſuorum reperit ſanum & incolumem. Tandem receptа juratoria cautione à patre & matre, interrogavit & requiſivit ab eis, ſi verum ſit, quòd puer eorum priùs claudus fuerit & modò curatus appareat.

30 Qui ſeipſos anathematizantes & jurantes per animas ſuas, & quoſdam vicinos ſuos in teſtimonium producentes aſſerebant, veriſſimè puerum ſuum claudum ad ſepulchrum beati Guntheri detuliſſe, & modò per gratiam Dei & merita ſancti Guntheri curatum & ſanitati priſtinæ redditum inveniſſe. Quorum verbis, utpote viris probis & fide dignis Prior fidem adhibens cum omni congregatione ſua Creatorem cœli & terræ collaudans & glorificans "Te Deum „laudamus„ dulci jubilo inchoavit & uſque ad finem ſolemniter decantavit. Populus autem, qui tunc convenerat utriuſque ſexus ſuis cantibus compulſatis omnibus, Domino Deo gratiarum actiones multiplices perſolvere ſtuduerunt. Factum eſt autem hoc miraculum infra veſperas in vigilia ſancti Michaëlis ad ſepulchrum beati Guntheri in præſentia Domini Martini venerabilis abbatis Brennouuenſis monaſterii, Woyſloi Prioris. Aderant etiam eo tempo-

A re ad hoc miraculum plus quàm ducenti homines Theutonici & Bohemi, qui ex diverſis partibus ad ſolemnitatem ſancti Wenceſlai martyris nn, qui patronus Bohemorum eſſe dignoſcitur; devotionis gratiâ confluxerant, & hoc teſtantur cives de civitate, ubi pater pueri habet reſidentiam, videlicet Fridricus, Gottiidus, Henricus, Ulricus & ceteri quamplures homines fide digni.

nn

& dæmoniacus liberatur.

31 Cùm igitur fama beati viri Guntheri per multa miraculorum inſignia per diverſa loca divulgaretur & ad ſepulchrum ejus quamplurimi variis languoribus oppreſſi, quidam etiam à dæmonibus obſeſſi curationis gratiâ properarent & ſanitatis remedia meritis beati Guntheri efficaciter conſequerentur, ecce, quidam vir, nomine Joannes, de villa domini epiſcopi, Okounez oo vocata, obſeſſus à dæmone à parentibus ſuis ligatis manibus ad tumbam beati Guntheri adducitur, & ibidem orantes pro eo & oblationem offerentes commendaverunt eum beato Gunthero. Cumque aliquibus diebus ligatus ad ſtatuam ante fores eccleſiæ moraretur, & oratio quotidie fieret pro eo ad Deum à parentibus ſuis, infra ſex dies curatus, à quo jam

oo

B fatigatus fuerat quinque ſeptimanis. Poſtquam autem curatus per beatum Guntherum ſenſum & diſcretionem priſtinam rehabuit, ſtatim, ſolutis nexibus, quibus fuerat conſtrictus, ad ſepulchrum beati Guntheri cucurrit, & cadens protinus in terram gratias egit Deo, & beato Gunthero, cujus meritis aſſerebat, ſe curatum eſſe, conſtringens ſe vinculo ſacramenti. Curatus itaque fuit idem Joannes in die ſancti Severini epiſcopi, horâ diei tertiâ, anno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio tempore Martini abbatis monaſterii Brennowenſis, & hoc teſtantur pater & mater ipſius Joannis, nomine Zoth, & uxor ejus, Mazice nomine, & alii quamplures viri fide digni.

ANNOTATA.

a *Hic abbas idem eſt, qui, ut num. 2 & ſeq. Comm. prav. retuli, electus fuit ad cauſam Canonizationis* B. Guntheri *agendam; ſed ab eo propoſito, monitu divino deſtitit. Succeſſit Vito, qui obiit anno, ut ſcribit Ziegelbauer,* 1255: *ex hac vita deceſſit anno* 1287.

b *Hujus nominis villam nuſquam reperi in*

C *Bohemia: neque ſcio, num ejus nomen rectè ſit exaratum.*

c Nicolaus *hic in vivis fuiſſe dicitur* VI *Idus Junii anni* 1258. *Non obiit igitur iſto anno die* XVII *Januarii, ut ait Peſſina in Phoſphoro pag.* 600.

d Cladrub *Benedictinum in Bohemia cœnobium eſt à Wlatislao I duce, anno* 1125 *defuncto, fundatum.*

e *Xenodochii Ordinis Cruciferorum cum ſtella S. Franciſci ſub Regula B. Auguſtini in latere pontis Pragenſis mentio ſit apud Balbinum proximè citatum, volumine* 10 *Erectionum pag.* 212 *in Inſtrumento anni* 1419.

f *Seu chiragra.*

g Slapanow *parochia eſt decanatûs Stiepanovienſis in archidiaconatu Curimenſi.*

h *Eſt vero ſimiliter* Dubenecz *ſeu* Dubecz *parochia decanatûs Rzczanenſis in archidiaconatu Pragenſi. Sed eſt etiam parochia* Dubnicz *in decanatu Gablonenſi; &* Duba *in Melnicenſi. Item* Dubenecz *in archidiaconatu & decanatu Gradicenſi.* Ex Ms.

i *Videtur eſſe parochia* Lytoznicz *decanatûs Brandicenſis ſeu Brunduſienſis in archidiaconatu Pragenſi.*

k *Supple* Breunoviam, *vel quid ſimile.*

l *Fortè parochia* Slaps *decanatûs Orzechowienſis in archidiaconatu Pragenſi.*

m *Legendum puto* Beneſlow: *eſt verò* Beneſſow *primò decanatus in archidiaconatu Pragenſi, ſecundò parochia decanatûs Dublebenſis, tertiò decanatûs Lyppenſis.*

n *Hujus nominis parochia eſt in decanatu Stiepanovienſi.*

o *Parochia eſt decanatûs (qui & archidiaconatus) Bechinenſis.*

p *Fortè legendum:* Sacerdos de Budyk, *aut fortè potiùs* Budecz: *hujus enim poſtremi nominis parochia eſt in decanatu Rzipenſi.*

q *Eccleſia* Horek *mentio fit apud Balbinum volumine* x *Erectionum pag.* 211 *ex Inſtrumentis binis, quorum alterum eſt anni* 1388; *alterum anni* 1418.

r *Nihil illo de loco inveni.*

E

s Albanus martyr *inſcribitur Kalendario Pragenſi anni* 1578 *ad diem* 21 *Junii: colitur eo die* Albanus martyr *Moguntinus, de quo actum eſt in Opere noſtro ad eumdem diem tom.* 4 *Junii pag.* 86.

t *Neſcio, num rectè hæc vox in apographo noſtro ſit exarata: illi affinis nomine eſt parochia* Przibieſlaw *in decanatu Brodenſi, uti & locus Przibilawicz in decanatu Czaſlavienſi & Colonienſi; ſed hic videtur eſſe* Przibilavia, *Bohemiæ oppidum,* 15 *milliaribus Pragâ diſtans, & in diſtrictu Czaſlavienſi ſitum, ut ſcribit Balbinus in Miſcellaneis lib.* 2, *cap.* 8, § 4. *Vide etiam codicem Bibliothecæ archiepiſcopalis, cui titulus* Decimæ eccleſiaſticæ *anni* 1384, *apud eumdem initio partis alterius Miſcellaneorum pag.* 16 & 17. *Ex illo codice hauſta ſunt, quæ de pleriſque Bohemiæ locis hic memoratis ac dein memorandis, dixi.*

F

u *In decanatu Rakownicenſi parochia eſt* Jeczenicz, *alias* Jeſſenicz *dicta: ſed & alia parochia* Jeſſenicz *eſt in decanatu Wltavienſi. Item* Jeſſenik *in Hawranenſi.*

x *Hinc colligi videtur poſſe, ſcriptorem horum Miraculorum monachum Brennovienſem fuiſſe.*

y *Fortè eſt* Koſlitycz, *parochia decanatûs Rzeczicenſis.*

z *Non reperi.*

aa *Vide de illo dicta ad lit.* a *hic.*

bb *Inter archidiaconatus* 10 *diœceſis Pragenſis, Horſſowienſis ordine nonus eſt in memorato hic ad lit.* t *codice.*

cc *Fuit hic Joannes, hujus nominis III, Pragenſis epiſcopus poſt obitum Nicolai, anno* 1258 *defuncti, uſque ad annum* 1278.

dd *Februarii* 24.

ee *Inter decanatûs Pragenſis eccleſias numeratur* Eccleſia in Buben.

ff *Apographo noſtro in margine hic adjiciuntur ſequentia:* Huc uſque antiqua ſcriptura eſt, nec fortè recentior, quàm ultimum miraculum. *Secunda manu exarata eſt, de qua lit.* a *in Annotatis ad cap.* 1 *Miraculorum mentionem feci, in Vitam* B. Guntheri *obſervatio ſequens:* Notandum, quòd beatus Guntherus heremum intravit anno Domini MVIII. Sequenti anno S. Henricus tradidit nemus ad cellam in Rmich-

Digitized by Google

Ex Ms. nach (*vide ea de re dicta num. 22 Comm. Prav.*) cum cæteris terminis & diſtrictis. Item anno MXIX procuravit eccleſiam in Rmichnach dedicari à Gregorio (*imò Berngero, ex num. mox laudato. Commentarii prævii*) epiſcopo Pataw. infra Kal. Septembris. Item notandum, quòd ad petitionem ipſius Guntheri tradidit Henricus ſanctus rex (*imò Henricus, Conradi Salici filius,*) ad titulum ſancti Mauritii in Altach anno Domini MXL. Et quia hæc omnia ſcripta inveniuntur, conjectura eſt, quòd idem Guntherus poſt hæc in ulteriorem heremum versùs Bohemiam intravit, & ibidem reliquos quinque annos, quibus poſtea ſupervixit, Domino uſque in finem ſtrenuum & devotum exhibuit famulatum. *Tum ex Geſtis Henrici III recitat ſequentia :* Pater quidam in illis partibus venerabilis heremita, Guntherus nomine, Turingus nativitate, qui quondam ex fat divite ſeculari milite ad ſpiritualem militiam monachicamque vitam converſus, aliquanto priùs in Altahenſi cœnobio, ſed poſtea in Bohemenſis ſylvæ ſolitudine jejuniis & orationibus vacando, labore manuum extirpatis arbuſtis, victum quæritando, B cellas & oratoria conſtruendo, & quoſcúnque poterat exemplo vel exhortatione ſua ad ſeculi contemptum & divinum ſervitium aggregando, multiſque ſanctis actibus inſudando, plurimos ſolitarius annos vixerat, qui in convertendis errantibus & pacificandis diſcordantibus multum ſæpè ſtuduerat. Hic verò ..... militumque tribulationem compaſſus ſe mediatorem inter exercitum noſtrum ducemque fecit, & ut incolumes omnes cum pace ex provinciis educere faceret, volentibus eos utpote hoſtes infeſtiſſimos occidere pia allocutione, petitione, conſilioque perſuaſit. *Quæ autem ſequuntur, tertia recentiori manu exarata pariter notantur in apographo noſtro.* D

gg *Przymiſlaus, hujus nominis II, ſed quintus Bohemiæ rex, Joannes III, epiſcopus Pragenſis, & Martinus abbas Brunnovienſis, quorum tempore, quod hic narratur prodigium, contigit, ſimul vixère ſeculo* 13; *anno igitur* 1361 *ſubſtituendus eſt* 1261, *vel forte* 1263.

hh *Geminum oppidum in Bohemia eſt; quorum unum, in diſtrictu Czaſlavienſi ſitum,* Broda Bohemica; *alterum in Czaſlavienſi* Broda Teutonica *nuncupatur.*

ii *Vide proximè dicta ad litt.* hh.

kk *An ſignificantur hic cives* Brodæ Teutonicæ, *qui unà cum Arnoldo Brunnoviam* B. Guntherum *veneraturi venerint ?*

ll *Supple* ducenteſimo *ex dictis hic ad litt.* gg.

mm *Urbes civitateſque regias regni Bohemiæ recenſet Balbinus Miſcellaneorum Decade* 1, *lib.* 3, § 3; *ſed nulla illic memoratur* Udivora.

nn Wenceſlaus *martyr & Bohemiæ dux notatur in Officiis propriis eccleſiæ Pragenſis anni* 1679 *ad diem* 28 *Septembris, pridie Dedicationis eccleſiæ S. Michaelis in monte Gargano. Actum de S. Wenceſlao fuse eſt in Opere noſtro tom.* 8 *Septembris à pag.* 770. E

oo Oken *notatur in decanatu Kamenicenſi. Idemne, an alius locus ?*

DE B. GOSVVINO ABBATE IN MONASTERIO AQUICINCTINO IN DIOECESI ATREBATENSI.

I. H.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

C

§ I. Beati Abbatis Vita duplex: quis utriuſque futurus uſus; illius annus locuſque natalis, doctrina, profectio Pariſina, cum Petro Abaëlardo decertatio, canonicatus. F

ANNO MCLXVI. *Noſtrum de duabus*

Eptimus hic monaſterii Aquicinctini, Ordinis S. Benedicti, Abbas binos habuit Vitæ ſcriptores, cœnobii ejuſdem monachos. Utriuſque lucubrationem è veteribus Mss. anno præteriti ſeculi vigeſimo Duaci excudendam curavit Richardus Gibbonus ſacerdos, pauciſque ad Operis calcem animadverſiones adjecit. In his cum Joanne Molano, in Annotationibus ad Uſuardi Martyrologium die 9 *Octobris, aliiſque exiſtimat, prioris Vitæ auctorem fuiſſe Alexandrum, proximum Beati noſtri in abbatiali dignitate ſucceſſorem; poſterioris verò quemdam ejuſdem loci monachum, qui ſub Simone, IX Aquicinctenſi præſule, vixerit, ſcriptorem facit. At Molanus & Gibbonus laudati genuinum in Alexandro Vitæ primæ ſcriptorem deſignâſſe haud videntur: neque ullam pariter conjecturæ ſuæ in medium proferunt rationem. Ille in omnibus, quas vidi, Uſuardini Martyrologii editionibus ſuis hunc ferè loquitur in modum :* Goſvini abbatis hiſtoriam habet Aquicinctum per Alexandrum ſucceſſorem : *hic, cur ita ſenſerit, nullibi prodit, niſi id conjectâſſe dicatur ex eo, quòd Vita prior ſeptennio poſt Beati obitum exarata legatur in ejuſdem Vitæ Præfatiuncula epiſtolari.*

2 *Mihi verò, non ab Alexandro, proximo* Goſwini *ſucceſſore, ſed ab inferiori Aquicinctino monacho hanc Vitam exaratam, veriſimilius apparet. Enimverò Vitæ iſtius auctor non ſe tantùm, ſuamque lucubrationem alicui ſuperiori, haud dubiè Aquicinctini monaſterii tum temporis abbati, offert dedicatque, ſed & eam corrigendi ac penitus rejiciendi facultatem concedit, ut ex ipſo Præfationis exordio ac fine manifeſtum eſt. Hujuſcemodi autem eſt Præfationis initium :* *Beati Vitis, in quarum*

Digitized by Google

A *tium* : Suo, Suus, Scipſum : *finis verò* : Cetera tu, cui munus hoc obtulit mea devotio, quicquid in eo vides corrigendum, corrige; rade, quod judicas eradendum : vel ſi diſplicent omnia, bonum tantæ rei provide narratorem. *Quæ ut magis ſtabiliatur opinio, advertendum eſt, Alexandrum eodem mox die, quo* B. Goſwinus *terræ mandatus eſt, abbatem Aquicinctinum fuiſſe creatum, ut notatur in Mſ. ejuſdem abbatiæ Chronico, cujus apographum, ex Rubea-Vallis cœnobio deſumptum, apud nos exſtat in codice notato N. ms. 6; ut adeò Alexander, qui ex laudato Chronico octo annis iſti monaſterio poſt* Goſwinum *præfuit, is veriſimiliùs fuerit, cui id operis ſit dedicatum. In aſſignando poſterioris Vitæ ſcriptore veritatem attigiſſe Gibbonum, patet ex iſtius Vitæ fine num.* 43, *ubi auctor hæc habet :* Uſque ad præſens cùm abbas in eccleſia Aquicinctenſi eligitur, baculus ejus (Goſwini) in manu electi ponitur, eique dicitur : ACCIPE BACULUM ABBATIS GOSWINI; ut videlicet, cujus ſuſcipit officium, imitetur exemplum. Quod factum in electione domini Alexandri, qui ejus extitit ſucceſſor, ab his, qui

B præſentes adfuerunt, audivimus, & in promotione domini Simonis oculis noſtris perſpeximus.

auctoris inquiritur. 3 *Porrò, ùt hic ſuam prodit ætatem poſterior biographus, ita & prior id facit his verbis :* De rerum veritate dicendarum nulli fidelium penitus eſt ambigendum. Nam aut nulla, aut propè nulla ſum dicturus, quæ non mihi dixerit ipſe.... Vidi multoties, cum aliquid laudabile de ſuis actibus innoteſcere cogeret ſeries recitandi, in ſeipſo ſpiritum ejus anxiari, narrationem velle relinquere, ſe ſtultè agere proteſtari; ſed extorquebat ab eo, quod volebat occultare, charitas ipſius in ſubditos, & ſubditorum in ipſum evidentia charitatis. Hæc ideireo dixerim, ut lector dictis fidem adhibeat, ſciens, me judicare viliſſimum in ſcribendis fabulis occupari. *Ex dictis facilè Lector colliget, quid de tempore utriuſque auctoris ſit cenſendum; alterum nempe non tantùm Beato noſtro coævum, ſed & familiarem fuiſſe; alterum non diu poſt* Goſwini *obitum lucubrationem ſuam in litteras miſiſſe, atque adeò utramque ſcriptionem ad finem ſeculi* XII *ſpectare, quod & ex infrà dicendis amplius eluceſcet. Modò, quid de utraque Vita ſentiamus, & quis nobis utriuſque ſit futurus uſus, aperiamus.*

C *judicium auctorumque uſus.* 4 *Ac primò quod ſtylum ſpectat, floridus is eſt plus, quàm ſimplex alicujus vitæ narratio videatur exigere, multumque ab antiquiorum Actorum conſcriptione abhorret. Metaphoræ præterea, allegoriæ, aliæque, ùt vocant, verborum figuræ in utraque Vita ad nauſeam occurrunt : hemiſtichia verſuſque integri ſæpius intermiſcentur : nec deeſt multitudo textuum ex auctoribus tum ſacris, tum profanis deſumptorum, ut adeò pro piè elaborata potiùs beati abbatis panegyri, quàm pro accurata geſtorum ejus enarratione ſit habenda. Chronotaxis denique ita ferè negligitur, ut hæc aliunde non ſine ingenti labore eruenda nobis fuerit, &, quantum quidem licuit, ſtabilienda. Neutram igitur, ùt eam laudatus ſuprà Gibbonus edidit, hic recudemus, mutuaturi tamen inde fragmenta, quæ elucidandis Beati noſtri Geſtis, aliiſque eò pertinentibus neceſſaria utiliave videbuntur. His præmiſſis, ad Beati natales ac geſta quædam in ſeculo, priuſquam Aquicinctinum cœnobium eſt ingreſſus, accedamus.*

5 In caſtro, *inquit lib.* 1 *cap.* 1 *prior biographus*, quod Duacus nominatur, ortus eſt Goſwinus. *Eſt autem, quod olim caſtrum tantùm*, Duacus *dictum, ampla modò ſub eodem* Duaci *nomine urbs Galliæ, in Comitatu Flandriæ & Artefiæ limite ad Scarpam fluvium ſita; de qua plura, qui velet, apud Bandrandum in* Geographia *tom.* 1 *reperiet. Hæc de natali Beati noſtri loco biographus, nihil addens de tempore, quo is in lucem fuerit editus, quod modò inveſtigandum. Pagius in Criticis ad annum Chriſti* MCLXVI *num.* 24 *citat ſcriptorem Anſtarii Aquicinctini, ad eumdem Chriſti annum ita loquentem :* Piæ memoriæ domnus Goſvinus, abbas Aquicinenſis ſeptimus, charitate illuſtris, amator pacis & religionis, VII Idus Octobris circa mediam noctem, die Dominica, Luna XI, Indict. XIV de hoc ſeculo tranſiit. *Huic Anſtario Aquicinctino uterque anonymus Vitæ ſcriptor conſonat. Ex de emortuali* Goſwini *tempore prioris verba lib.* 2 *cap.* 27 : Veſpere autem Sabbathi, quæ luceſcebat in Dominicam, & erat ſeptimo Idus Octobris.... ſenex & plenus dierum & virtutum (B. Goſwinus) migravit ad Dominum. *Tum, quibuſdam interjectis, proſequitur :* erat autem annos habens circiter octoginta. *Poſterior verò ita ſcribit lib.* 3 *num.* 42 : Nocte Dominica, in feſto S. Dionyſii, quo videlicet die anniverſaria dedicationis eccleſiæ noſtræ (*Aquicinctenſis*) feſtivitas celebratur,.... ſancta illa (Goſwini) anima carne ſoluta eſt, anno *ſcilicet, ùt ibidem præmiſerat*, quinquageſimo ſecundo, ex quo ſæculo renuntiaverat, tricesimo verò quinto, (*alibi* ſexto *legitur*) ex quo in Abbatem promotus fuerat. *Huic epochæ poſterioris ævi ſcriptores adſtipulantur; Molanus in Natal. SS. Belgii ad diem* 9 *Octobris; Raiſſius in Hieregazophylacio Belgico pag.* 56, *aliique : recedit ab eo Miræus in Faſtis Belgicis pag.* 585 *ſcribens*, Goſwinum *deceſſiſſe anno* 1196; *niſi mendum illud typographo potiùs, quàm illuſtri huic auctori adſcribendum putemus. Ex quibus jam facilè conficitur, annum Beato noſtro natalem fuiſſe ſextum aut ſeptimum ſupra milleſimum octogeſimum.*

AUCTORES I. H. *Beati ortus ſeniorumque natale.*

puerilia. 6 *Modò cum biographo progredimur ad puerilem Beati ætatem, in qua unum illud notatu dignum occurrit, apparitio nempe igneæ mulieris, præpoſiti vel abbatis dignitatem beato puero divinitus, ùt capitis titulus habet, prædicentis. Rem ipſam ex prima Vitæ ſcriptore lib.* 1 *cap.* 2 F *latiùs diductam accipe.* Dum quodam die... paribus colluderet.... mulierem quandam ſibi prorſus incognitam, ex inſperato ſibi cernit aſſiſtentem; quæ nullum de coævis ejus allocuta, ipſum ſolum, ad quem, ùt creditur, miſſa fuerat, à cæteris modicè ſequeſtratum contemplata, videnſque quòd in dextera parte menti ſignum geſtaret inſtar albæ & rotundæ cicatricis, in hanc prorupit prophetiam : ſcito, inquit, certiſſimè, quia vel Præpoſitus, vel Abbas es futurus. Quo dicto, ſicut puer ignoravit, quæ fuerat, unde venerat, ſic quò receſſit, non attendit. *Hîc mihi ſuboritur dubium, verène iſta apparitio acciderit, an ad jejunam Beati puericiam amplificandam piè fuerit à poſterioris ævi interpolatore excogitata. Cur enim electum luſus tempus, ſi clam aliis futura dignitas erat puero ſignificanda? Cur igneta mulier ex eo, quod* Goſwinum *puerum in dextera parte menti ſignum quoddam habentem videret, conferendam ei hujuſmodi dignitatem pronuntiabat? Quid*

Digitized by Google

AUCTORE J. H.

porrò hunc facit color, signique figura? Hæc verisimiliter, meo quidem judicio, ex iis non sunt, quæ, ut in Operis Præfatione prioris Vitæ auctor loquitur, ab ipso beato Abbate postea exceperit.

commoratio Parisina,

7 Post hæc, *verba sunt primi biographi lib. 1 cap 3*, emensâ pueritiâ, cum in adolescentiam transmigraret, ... & in hortis Grammaticæ tantum fructum collegerat, ut aliis jam esset idoneus magistrari, ... volens etiam Dialecticæ semitas permeare, ... Parisius est profectus, *ubi* (*cap. 4*) tunc temporis magister Petrus Abailardus (*alii* Abaëlardum *scribunt*) ... schola publica utebatur. *Quo verò ætatis suæ anno* Goswinus *Parisios sit profectus, conjectandum hic nobis iterum relinquis biographus. Haud multum à vero aberrare videbimur, si illam* Goswini *in Gallias profectionem anno vitæ ejus vigesimo quinto circiter aut sexto eligemus, qui secundùm ea, quæ superius de Beati nostri tempore natali disservimus, ambo incidunt in annos Christi 1112 & sequentem, quo felicem tempore Petrus Abaelardus maximè florebat in Gallia, ut videre est apud Pagium in Critica Baroniana ad Christi annum 1113 num. 13, itemque in Opere nostro ad diem 20 Augusti in Commentario Actis S. Bernardi abbatis Claravallensis prævio § 29. Certè hæc* Goswini *profectio & cum Abaelardo disceptatio biennio serius statui haud potest, cum tunc temporis, ut infra videbitur, Beatus noster Aquicinctinis sese monachis adjunxisse, neque deinde, ut cum Abaëlardo decertaret, Parisios remigrâsse legatur. Lubet porrò, quæ de celebri hac* Goswini *cum famoso illo errone pugna prioris Vitæ scriptor in literas misit, resectis nonnullis, lectoris oculis subjicere.*

B

decertatio cum P. Abaëlardo de ejus victoria,

8 Petrus Abailardus ... probatæ quidem scientiæ, sublimis eloquentiæ, sed inauditarum erat inventor & assertor novitatum : & suas quærens statuere sententias, erat aliarum probatarum improbator ... Dicebat quod nullus antea præsumpserat, ut omnes illum mirarentur. Cum igitur adinventionum ejus absurditas in notitiam pervenisset eorum, qui Parisius doctrinæ causâ morabantur; primò stupore, deinde zelo quodam ducti confutandæ fallitatis, cœperunt inter se quærere, quis esset ex eis, adversus eum, disputandi negotium subiturus ..... Quia igitur venerabilis adolescens Goswinus efficacis erat facundiæ, sicut ingenii perspicacis, ut eum super nugis talibus conveniret, fuaserunt .... Magister autem Josienus (Goslenum *alii vocant*) qui postea Suessionensem rexit cathedram (*ab anno scilicet 1126, non 1127, ut probant Benedictini monachi in Gallia Christiana novissimæ editionis tomo IX col. 357*) id fieri prohibebat, ... Magistrum Petrum dicens disputatorem non esse, sed cavillatorem .... Sed Goswinus monitiones & rationes illius (*Josleni*) non attendens .... ascendit in montem S. Genovefæ (*locus est, ubi tunc Abaelardus docendi munere fungebatur*) quasi David cum Goliath duello confligturus, qui illic auditoribus suis iniras & inauditas sententias ... deronabat. *Tum multis interjectis, sequitur conflictus*, Goswinique *de Abaelardo in hunc modum victoria* : cum divertendi ei (*Abaelardo*) penitus suffugia claudérentur, ab isto, qui non ignorabat ejus astutias, tandem convictus est, asseruisse se, quod non esset consentaneum rationi .... Itaque ... cum ventum esset ad eos, qui in tabernaculis scholuribus fuerant remorati, in voces exultationis & lætitiæ prorumpunt, eo quod humiliata esset turris superbiæ &c.

C

D

canonicatus.

9 *Parta hac victoria, Duacum redit* Goswinus, *ibique aliis docendi munus suscipit & ecclesiæ S. Amati Canonicis adscribitur, quo tempore ad sacrum presbyteratûs ordinem necdum erat promotus, ut ex infrà dicendis patescet. Lubet porrò hic pauca ex Joanne Buzelino in sua Gallo-Flandria lib. 1 cap. 34 de antiqua ista S. Amati ecclesia adjicere : ita habet :* Templorum (*urbis Duacenæ, cujus eo loci amplam describit descriptionem exhibet*) vetustissima & nobilissima, quæ D. Petri & Amati nomine consecrata. Inest utrique Canonicorum Collegium. Sed præcipua fundatoris nobilitate pollet, ac forsan etiam temporum antiquitate præstat illud, quod Amati nomen induit.

§ II. Monasterii Aquicinctini, de quo quædam præmittuntur, monachis B. Goswinus se jungit; varia lustrat monasteria; abbas eligitur.

E

Aquicinctinæ cœnobii, de cujus fun-

ANnus agebatur reparatæ Salutis quartus, aut quintus decimus supra millesimum centesimum, Goswini *vigesimus septimus vel octavus, cùm hic tanto rerum secularium tædio captus est, ut, consilio prius cum natu minore fratre inito, unà cum eo clam reliquis consanguineis monasticam vitam in cœnobio Aquicinctino sit amplexus. Celeberrimum hoc Ordinis S. Benedicti monasterium, humani generis Servatori sacrum, anno Christi 1079 condi cœptum, duobus milliaribus Duaco distat. Nomen ei* Aquicinctum *seu* Aquisicinctum *indium, quòd locus, in quo exstructum est, omni ferè ex parte Scarpæ fluvii aquis tum temporis esset cinctus. Hæc de monasterii hujus exstructionis epocha locique situ sufficiant. Quædam medò, ad ejusdem originem progressumque spectantia, in lectoris gratiam lubet subjicere. Inter exaratos manu libros habemus in bibliotheca nostra exemplar vetusti codicis, ab anonymo Aquicinctinsi monacho sæculo duodecimo ad finem vergente scripti, atque hunc in fronte titulum præferentis :* Chronica abbatum monasterii Aquicinctini. *Chronici hujus apographum præterito sæculo è Rubea-Vallis canonicorum Regularium prope Bruxellas monasterio decessores nostri comparárunt : in eo autem circa medium anonymus auctor hunc scribit in modum.*

F

origine progressuque

11 Temporibus itaque Henrici imperatoris Cæsaris Augusti (*hujus nominis IV*) in honore Salvatoris mundi, qui ab æterno qualiter singula in tempore fiant, disposuit, hæc domus incepta est in insula Aquecinctensi, Philippo (*I*) rege monarchiam regni Francorum tenente, Roberto autem Balduini Insulani filio Flandriæ comitatum administrante, Balduino verò fratruele ejus, violentiâ patrui hæreditate paterna privato, Haynoensium principatum gerente, anno millesimo septuagesimo nono. De cujus constructione ea, quæ jam ab aliis dicta sunt, iterum minimè narrare tentamus : sed, quæ ab illis omissa sunt, rerum gestarum seriem repetentes brevi

Digitized by Google

A brevi elogio fide plena, ſicut in Chronicis invenitur, ſcribere ſatagimus.

12 Igitur inceptum eſt cœnobium ſancti Salvatoris in Inſula Aquæcincti à viris illuſtribus, Sichero videlicet atque Waltero. Qui Sicherus habebat uxorem nomine Machtildem, nobilem quidem natalibus, ſed moribus nobiliorem. Quæ conjugem ſuum crebrius monendo ad hoc opus aggrediendum incitavit, ideo maximè quòd ſanctum quemdam Gordanium inibi quondam eremiticam vitam duxiſſe ferebatur. Unde factum eſt, ut præfati viri hinc crebrò colloquendo ſe mutuo hortarentur, & deliberantes Ancelmum quemdam de Ribodimonte nobiliſſimum virum adeunt, & ab eo inſulam illam, quia ſui juris erat, depoſcunt. At Ancelmus, auditâ petitione eorum, gaviſus eſt valde, & ſine dilatione gratis, quod petebatur, conceſſit.

13 Igitur ex condicto pariter properant & Gerardum Cameracæ urbis præſulem adeunt, ad cujus diœcetim tunc locus ille pertinebat: quid animo gerant, pandunt; & quia ejus parochiani erant, ut votis eorum aſſentiant *, expoſcunt. Quibus auditis venerandus pontifex B libentiſſimè annuit. Receptoque fundo de manu Ancelmi, quod ab eo in beneficium tenebat, cum arundineto eis tradidit. Eo accepto, cœnobium illic conſtruere cœpit *, & de ſuis allodiis competenter, ut poterant, ditaverunt. Aggregantur ibi Deo devoti viri cum facultatibus ſuis Chriſto ſe devoventes, ejus grex puſillus eſſe geſtientes. Quorum curam memoratus præſul gerens duos ex monachis Haſnonienſis cœnobii honeſtæ vitæ ad inſtruendos mittit, è quibus uni eorum Alardo nomine curam eorum commiſit, abbatem ordinavit. *Hactenus Ms. Aquicinctenſe Chronicon, plura adhuc, eòdem pertinentia, ſubdens, quæ, ut ad Beatum noſtrum revertar, prætermittenda cenſeo.*

14 *Adſcripsit itaque Aquicinctinis monachis* Goſwinus *& jam presbyter ordinatus, adeò ſtatim in virtutum exercitatione profecit, ut ad varia inter ſuos obeunda munia a præſule Alviſo fuerit deſtinatus. Eo præterea jam tum Benedictini Inſtituti ſervandi promovendique zelo flagrabat, ut exterorum etiam cœnobiorum monachis ad regularem diſciplinam reducendis præficeretur. Erant ea tempeſtate, ſeculo nempe* XII *haud multum provecto, varia in Galliis cœnobitarum domicilia, quæ, ut priſtino reſtituerentur vigori, induſtria prudentis medici manu plurimum indigebant. Audi prioris Vitæ ſcriptorem, monachum Benedictinum, hac de re lib.* I, *cap.* 16 *loquentem:* Laborabant eo tempore, *ſeculo, ut mox dixi,* XII, incommodo duplici monaſteria Gallicana, rerum temporalium damnis & ſpiritualium detrimento. Vexabantur utrimque, utrobique defluebant, undique vacillabant, & tanto foris ampliùs, quanto magis intus diffidebant..... Miſit autem Dominus in cor Prælatorum Ordinem reformare perditum & informare cuſtodiendum, exteriora quoque ſubdere pareitati, infrænare prodigalitatem, ſuperflua reſecare..... Abbas proinde S. Criſpini Sueſſionenſis cùm unus eſſet ex iis, qui nimis auxiliariis indigebant, acceſſit ad Alviſum patrem monaſterii Aquicincti, &, ut in Dei meſſem de ſuis aliquem mitteret operari, petiit & impetravit. Æmulabatur enim ferventer decorem domûs Dei, zelabat Domini ſui ſponſam, oderat Crucifixi patrimonii diſperſores. Unde venerabilem Goſvinum ad opus tam ſanctum deſtinavit.

15 *Quam præclaram verò morum converſionem, quàm perfectam monaſtica diſciplinæ reſtaurationem* B. Goſwinus *in laudatum S. Criſpini cœnobium invexerit, citatus Vitæ auctor eodem cap. ita enarrare pergit:* Agebat, ad quod venerat, nulli ibi morantium gravis, ſed amabilis univerſis; & quia faciebat, quod dicebat, imitando illum, qui cœpit primùm facere, pòſt docere, ſignificabat eſſe factibile, quod docebat; amabile, quod ſuadebat; imitabile, quod agebat. Reviruit in brevi facies illius eccleſiæ, refronduit religio deſiccata, reſſoruit Ordo diſſipatus, fructificavit plantatio Salvatoris, ſciſſuræ veſtium Sponſæ Domini ſunt reſarcitæ *, amictus candidatus; ipſa ornata puritate, præcincta caſtitate, coronata charitate reſtituta eſt à dexteris Dei in veſtitu deaurato, unguentorum ſuorum odore reſpergens Galliam univerſam. *Atque hæc quidem in prædicto monaſterio urbis Sueſſionenſis a* B. Goſwino *perpetrata.*

16 *Erat & aliud prope eamdem civitatem celeberrimum Benedictini Ordinis monaſterium, cui à S. Medardo nomen. Illud jam à medio circiter ſeculo* VI, *quo ſecundùm Sammarthanos in* Abbatiis Galliarum *lit. M. quadringentos alebat monachos, morum flornerat honeſtate ac regularis obſervantiæ diſciplina. Verùm, ùt fere ſtabilis numquam rerum humanarum conditio, tantum priſtini ſplenderis ſeculo* XII *adoleſcente amiſerat, ut Gaufridus, eo tempore cœnobii iſtius abbas, ad recuperandam priorum temporum celebritatem diſciplinamque redintegrandam* B. Goſwini *itidem operâ utendum, omnino neceſſarium exiſtimaret. Invitatus itaque à Gaufrido* B. Goſwinus, *mox ad S. Medardi monaſterium convolat, manum protinus operi tam ſalutari admovet, brevique temporis ſpatio eam inter cœnobitas iſtos morum mutationem invexit, quam boni omnes, ac imprimis Gaufridus voris omnibus expetierant. Rem ipſam prioris biographi verbis uberiùs deſcriptam accipe.*

17 *Libro igitur* I, *cap.* 17 *ita habet:* Poſt hæc (*à* B. Goſwino *in abbatia S. Criſpini Sueſſionenſis facta*) cùm non multum temporis (*ſcilicet circiter quadriennium*) effluxiſſet, abbas S. Medardi Gaufridus, qui poſtea (*anno* 1131 F *precibus & conſilio S. Bernardi, cui id muneris tunc fuerat oblatum*) Catalaunenſem ornavit cathedram, ad erectionem (*rerum ſpiritualium innovationem*) ſui monaſterii colligebat idoneos adjutores, pro eo quod ipſum quoque multæ confuſionis horror invaſiſſet, deperiſſet Ordo, ſubſidia defluxiſſent, & tanto plures opinio turpitudinis ejus offendebat, quanto major erat intuentium multitudo. *Tum, paucis interjectis, ita in rem noſtram proſequitur:* Innotuerat aliquatenus illic habitantibus ſanctitas & induſtria Goſvini, dum in vicino S. Criſpini monaſterio moraretur, & ſuaveolentia nominis ejus, quæ remotos quoſque contigerat, amplius illos pro loci proximitate perfuderat: quæritus eſt à Rectore loci illius & impetratus; quia nil erat abnuendum perſonæ, quæ non minùs erat pro morum jucunditate diligenda, quàm reverenda pro titulo ſanctitatis.

18 *En modò ex ejuſdem libri cap.* 18, *quæ ſedula Beati noſtri cura inter Medardinos cœnobitas fructus produxit:* Hæc & ſimilia (*ad*

AUCTORE I. H.

Succeſſoribus in SS. Criſpini

quadam

adſervantur.

l. affentiat

l. cœperunt

monachis adſcriptus diſciplinam monaſticam

monaſteriis,

itemque poſt quam cancilio

* *virtutem*

Digitized by Google

AUCTORE I. H.

virtutem incitamenta) Clauſtralibus utilia, Goſvinus Prior clauſtralis factus, plus exemplo, quàm verbo proponebat; & quia mitiſſimus ſciebatur in moribus, in verbis efficaciſſimus habebatur, & ſapientiæ doctrinam vitæ meritum commendabat. Sicque Domino cooperante & ſermonem confirmante, domus illius facies, quæ fuerat aliquatenus deturpata, decorem induit; & membra illius, quæ debilitaverat ignavia, fortitudinem reſumpſerunt; & hinc redintegratis veſtimentorum ejus ſciſſuris, hinc verò candidatis circumamicta eſt varietate virtutum; & coronata diademate charitatis, accepit in dextra Regis ſeſſionem, & expanſo ſinu hoſpitalitatis, qui ſuſciperet omnes, & neminem exturbaret, odore bono tam Deum, quàm homines reſpergebat, & de erectione ſua gaudio magno eccleſias Galliarum, ſed majori civitatem Dei Jeruſalem, quæ ſurſum eſt, ordines Angelorum.

19 *Eo quoque tempore, ſeu anno, ùt probat Pagius in Criticis, 1121 Concilium Sueſſionenſe, præſide Cenone S. R. E. Cardinale Legato, epiſcopo Præneſtino, celebratum eſt, in quo Petrus Abaelardus condemnatus & in monaſterium S. Medardi detrudi juſſus eſt. Verùm in hujuſce rei narratione tum Pagius ad cit. annum num. XV, tum maximè ipſe Beati noſtri prior biographus lib. 1 cap. XVIII hallucinati ſunt: iſte, quòd ea tempeſtate cœnobio S. Medardi Anſelmum quemdam abbatem præfuiſſe aſſerat; hic, quòd hanc Abaelardi condemnationem temporibus Innocentii II Papæ innectat. Utriuſque verba proferamus.* Vocatus, *inquit loco mox citato Pagius*, ad Concilium Abaëlardus, nulla, ſi ei in propria causa adversùs æmulos loquenti fides ſit habenda, prævia interrogatione..... juſſus eſt manu propria librum, à ſe de Trinitate compoſitum, in ignem conjicere & ſymbolum Athanaſii recitare; tum in cuſtodiam Anſelmo S. Medardi Sueſſionenſis Abbati traditus eſt, ùt ipſemet in Epiſtola laudata cap. 10.... narrat. *Verùm in ea Abaelardi Epiſtola, in qua ſuas calamitates deſcribit, & cujus pars magna apud Labbeum tomo X Conciliorum col. 885 & ſeqq. legi poteſt, nullam Anſelmi Abbatis mentionem reperire eſt.*

Sueſſionenſi

B

C

interfuiſſet,

20 Inde, *Abaelardi verba ſunt*, quaſi reus & convictus Abbati S. Medardi, qui aderat, traditus, ad clauſtrum ejus tanquam ad carcerem trahor. *Præerat autem jam ab anno proximè prægreſſo, ſeu 1120, Medardino monaſterio Gaufridus abbas, eaque dignitate ad annum uſque 1131, quo ad Catalaunenſem Cathedram aſſumptus eſt, potiri perrexit, ut adeò eo in munere nullus iſto tempore locus Anſelmo relinquatur. Nunc citatum præc. num. biographum audiamus.* Unde contigit, ut, quia hæc mutatio dexteræ Excelſi (*adlaborante* B. Goſwino *inter S. Medardi monachos recens facta*) circumquaque vulgabatur, ſummum quoque Præſulem Innocentium non lateret, & magiſtrum Petrum... de doctrinæ convictum fallitate... illuc (*ad S. Medardi cœnobium*) tranſmitteret recludendum.... ſuſceptus eſt is in clauſtro à clauſtrali Priore Goſvino. *Hic in Innocentio error manifeſtus eſt, cum conſtet, Calliſtum II eo tempore univerſalis Eccleſiæ clavum tenuiſſe, atque Innocentium, de quo hic, non ante annum Chriſti 1130 ad ſupremam Petri cathedram fuiſſe evectum. Qua de re ad annum mox dictum num. 1 Pagium conſule.*

Remis in S. Remigio reſtituit:

21 *His ita in SS. Criſpini & Medardi cœnobiis à* B. Goſwino *peractis, properè ad Aquicinctinos, ſibi ſoli vacaturus, redire ſtatuerat, cùm rurſum ab alterius monaſterii præſule expetitus, ut, quod in civitate Sueſſionenſi tam egregiè præſtiterat, inter ſuos puriter exequi conaretur, eò ſe illico contulit. Erat cœnobium illud in urbe Remenſi & à S. Remigio nuncupabatur. Huic tum temporis præerat Odo, vir pius & prudens, atque etiam, ùt loquuntur Sammarthani in* Abbatiis Galliarum, ſanctitatis famâ commendabilis. *Nihilominus & hic regularis diſciplinæ fervor tepuerat, & morum correctione indigebant cœnobitæ. Audiatur iterum prioris Vitæ auctor hac de re lib. 1 cap. 21 in hunc modum ſcribens:* Informata tandem in loco illo (*civitate Sueſſionenſi*) obſervantia regulari, alia quoque monaſteria deformitates ſuas ad hujus ſimilitudinem reformari cupiebant.... Unde factum eſt, ut * Rhemis quoque apud S. Remigium mitteretur (*Beatus noſter*) ubi Prioris clauſtralis officium non ſegniùs, quàm Sueſſionis exercebat; quia non minùs ibi vacillaverat Ordo, mutaverat religio, imminutæ res fuerant adjacentes. Manſit ibi (B. Goſwinus) cum gratia, rediit cum gloria Aquicinctum.

*1. Rhemos

E

Abbas Aquicinctinus dignitur.

22 *Rebus tam proſperè ubique geſtis, latère tandem ac ſoli Deo vivere, conceſſum ſibi iri arbitrabatur, cùm ob egregias, quæ in eo elucebant, animi dotes ad ſummum Prioratum, ùt vocant, ac brevi poſt ad ſupremum Aquicinctenſis monaſterii regimen eſt evectus, Alviſo, Aquicinctino abbate, ad infulas Atrebatenſes promoto. Juverit id ex laudato jam ſæpè biographo lib. 1 cap. 24 lectori exhibere, adjectis nonnullis, quæ rei hujuſce epocham proximè determinent.* Per id, *inquit*, temporis (*anno Chriſti 1131*) Attrebatenſis Eccleſia Rectore ſuo (*Roberto I. x Kal. Maii dicti ſtatim anni mortuo*) deſtituta, ſollicitè perquirebat, in quo ſibi complaceret, quem ſibi præficeret... Cum diu (*certè non ultra annum 1131, quo jam tum in Chartulario Lobunenſi* Goſvinus *abbas nuncupatur, ùt habent ſcriptores* Galliæ Chriſtianæ *noviſſima editionis tom. 3 col. 411*) multumque deliberâſſet, omnium convenit unanimitas in Alviſum Patrem monaſterii Aquicincti, pro eo quod.... dignus eſſet Sponſæ Domini fieri paranymphus, & quadrigam diœceſis illius aurigare. Quo de magnis ad majora ſublimato.... nullam, pro ſui ſolis elevatione, Aquicinctenſis eccleſiæ luna Eclypſim eſt perpeſſa; ſed in ordine ſuo ſtans.... ad ſui regimen Goſvinum rapuit potiùs, quàm elegit. *Annum tunc beatus neo-præſul agebat tertium aut quartum ſupra quadrageſimum, ùt colligi facilè poteſt ex dictis ſub initium hujus §, collatis cum iis, quæ poſterior biographus lib. 3 num. 7 de* Goſwini *in abbatem electione ita litteris commendavit*; ſic, *inquit*, vir beatus,.... Domino Alviſo in Epiſcopatu Atrebatenſium aſſumpto, Goſvinus,.... anno ſexto decimo converſionis ſuæ, omnium fratrum unanimi conſenſu Abbas eſt effectus.

F

§ III

Digitized by Google

A

§ III Beati geſta regiminis tempore memoratu digniora, virtutes præcipuæ, miracula quædam, donum prophetiæ.

Ferventibus precibus victoriam

Quibuſdam de B. Abbatis virtutum excellentia præmiſſis, de quarum aliquot nobis erit infrà dicendi locus, prioris Vitæ ſcriptor anonymus lib. 2 cap. 12 refert victoriam ſingularem, quam Aquicinctini monachi B. Goſwini *præſertim precibus ejuſque in Deum fiduciâ de Canonicis Turonenſibus reportârunt. Contendebant nempe hi Aquicinctinis eripere poſſeſſiones geminas, de* Baralla & Buſſy *dictas (dudum fruſtra à me quæſitas) quas Aquicinctenſe cœnobium juſto donationis titulo acquiſierat. Res utrimque ad Samſonem, archiepiſcopum Remenſem, decidenda refertur. Interim, Turonenſibus canonicis nihil diligentiæ, ùt habent Annales Benedictini tom. VI pag. 207, ad cauſam inſtruendam & judices*

B *interpellandos prætermittentibus*, B. Goſwinus *uni Deo, ad quem continuas fundebat preces, jus ſuum commendabat, nequicquam conquerentibus, quos ſecum ad promovendam litem Aquicinctio adduxerat, monachis, negotium ab eo negligi. Et verò brevi poſt patuit, exoratum ſupremi Numinis favorem forenſibus actibus humanique ingenii inventis longè præſtare, re tota ab archiepiſcopo Remenſi Aquicinctinis adjudicata. Rem ipſam auctoris, § hujus initio citati, verbis accipe.*

de canonicis Turonenſibus

24 Controverſia quædam, *inquit*, dura ſatis emerſerat inter Aquicinctenſes monachos & canonicos Turonenſes ſuper poſſeſſionibus de Baralla & Buſſy, quas Aquicinctenſes titulo donationis & poſſederant & poſſidebant .... ſuper quibus cùm fuiſſet utrimque ſæpius decertatum, tandem ad Rhemenſem Audientiam res perlata .... Venerabilis Goſvinus apud S. Remigium hoſpitatus, ſolitam explens Domini ſervitutem, & ſic protelans orationem, ut immemor negotii videretur, arguebatur à fratribus inſtanter, urgentes cauſas poſt tergum projeciſſe..... Quibus auſteriorum ſermonum flagellis Vir Domini percuſſus, non concuſſus, debiti ſui penſo Domino perſoluto, ad curiam properavit, & omnibus increpantibus ejus pigredinem..... Samſon archiepiſcopus reverendus, Viri conſuetudinem non ignorans, excuſationis eum clypeo protegebat, agendi pro ſe tribuens ei facultatem; qui cùm ſeriatim & luculenter proceſſum ſui negotii peroràſſet, expoſuiſſet quæ decerent bonæ fidei poſſeſſorem, inter affirmationem ipſius & illorum negationem probatione media introducta ſua, poſſeſſio adjudicata eſt Goſvino.

ac de perduelli ſubdito

25 *Poſt hæc eiſdem ferventis orationis armis alterius quoque generis hoſtem ſuperavit. Erat is* Chiretus *quidam, homo vaſer & contumax, qui pro quibuſdam poſſeſſionibus, quæ ad Aquicinctinos ſpectabant, ſeſe juramento fidelitatis* (Hominium *vocant juris periti*) B. Goſwino *obſtrinxerat, jamque illud palam infringere, monaſterii res peſſumdare, imò & beato Abbati mortem intentare, haud reformidabat. Monitus crebrò, nec à perfidia reſipiſcens, tandemque in jus vocatus, cùm & eò venire detrectâſſet, fuerat contumaciæ condemnatus, à fidelium communione ſejunctus, & ſingulare certamen, pro temerario iſtorum temporum more, inire coactus. Utrimque concurritur; erat* Goſwinus; *hoſtis pertinacia pœnas luit interemptus. Juverit id, omiſſis, quæ parum ad rem faciunt, prioris biographi verbis lib. 2 cap. 14 lectori exhibere.*

AUCTORE I. H.

refert:

26 Quod tunc, *inquit*, apparuit manifeſtè (*quantum precibus apud Deum valeret* B. Goſwinus) cum quidam Chiretus nomine, qui ei hominium debebat, ſed hominii jura violabat, in tantum facinoris ſurrexiſſet, ut injuriis violentis, & violentiis manifeſtis adderet & contemptum, ut nec aſtare curiæ, nec cauſam ingredi, nec ſubire judicium dignaretur .....Mortem.. domino ſuo minabatur .... ſervientes ejus perimebat..... domibus ſuccenſis, animalia eviſcerabat .... vias ejus occupabat & omnino corrigi non valebat.... Cum autem de * correptione ejus ſpes omnis abiiſſet in ventum, ... (*judices*) eum pro ſuis criminibus ejectum de eccleſia, judicio, quod eccleſia (*merito*) non recipit, judicandum decreverunt, & monomachiæ legibus agendum cum eo ſtatuerunt..Igitur.... Almannum quendam ab eccleſia ſuum tenentem Gazamentum (*ſtipendium pugilibus, de quibus Cangius V.* Campiones, *olim dari ſolitum*) adverſus eum armaverunt, & in cauſa ordine judiciario procedentes, locum certaminis adierunt. Interim venerabilis Abbas ſuum in Domino jactans cogitatum orabat, ut honor eccleſiæ Domini ſervaretur... Precibus patris filii ſuas adjungebant... Quorum voces ad aures Domini perveniſſe, ... victorioſus effectus indicavit: cum perſeverantem in malitia adverſarium, juſto judicio ſuo magis, quàm pugilis Aquicinctenſis baculo fatigavit, fatigatum demembravit, demembratum ſuperavit, ſuperatum interemit. *Quid verò de hujuſmodi certaminibus, dudum meritò abolitis, in quibus ſæpe innocentes victi, nocentes verò victores eſſe videntur, ut loquitur Atto epiſcopus Vercellenſis apud Dacherium tom. 8 Spicil. p. 51, ſit ſtatuendum, facilè lector colliget ex iis, quæ tum citatus mox auctor, tum Mabillonius Act. SS. Bened. Sec. VI P. 1 Præf. n. 43 & ſeq., aliique hac de re literis commendârunt.*

** an correctione?*

b

27 *Neque ſupremo tantùm Numini ob orationis ſtudium aliaſque virtutes, planè ſingulares Beatus noſter percarus extitit, ſed & ſummis Chriſti in terris Vicariis aliiſque viris, non ſanctitate minùs, quàm doctrina illuſtribus, in amoribus fuit. Anno æræ Chriſtianæ* MCXLVIII *ſub Eugenio III PP. celebratum eſt Remis Concilium generale, in quo Eudo ſeu Eon, impius hæreticus, qui ſe ore blaſphemo prædicabat eſſe Eum,* qui venturus eſt judicare vivos & mortuos & ſæculum per ignem, *condemnatus, & novum Fidei Symbolum adversùs Gilberti Porretani, Pictavienſis epiſcopi, errores conditum eſt. Inter Abbates, qui ad illud ex omnibus Galliarum partibus confluxerant, inprimis celebrandi veniunt S. Bernardus Claravallenſis &* B. Goſwinus, *quem Eugenius vixdum viſum non ſingulari modò humanitate & benevolentia excepit, ſed & ad intimam familiaritatem admiſit, & graviſſimis in rebus cum S. Bernardo in conſilium adhibuit, ſolitus deinde eum antonomaſticè* Abbatem ſuum *appellare. Pauca adhuc, eò etiam ſpectantia, ex poſterioris Vitæ ſcriptore lib. 3 num. 10 in medium proferamus.* Cum Domi-

ſummâ, ob quam Eugenio III

Digitized by Google

AUCTORE I. H.

nus Papa Eugenius in urbe Rhemenſi Concilium tuum celebraret, inter tot tantaſque perſonas, archipræſules, præſules, abbates, potentes, nobiles atque ignobiles, non erat dies, quin ipſi (B. Goſwino) propter famam ſanctitatis, in teſtimonium magnæ dilectionis, per proprium ſervientem ei * ſercula ſua dirigeret. *Modò ad alias beati Abbatis virtutes progrediamur.*

* *alendas*

28 *Ab humilitate, ſeu inſigni illius animi demiſſione exordium duco. Quam alias hac virtus in B. Abbatis corde radices egerit, ex utroque ejus biographo juvat lectoris oculis exponere.* A fratribus, *inquit prior lib.* 2 *cap.* 2, dux (*Abbas*) conſtitutus non extollebatur, ſed erat in illis quaſi unus ex illis, & unà cum ipſis pſallebat, edebat, pauſabat. In humilitatis... tuto, *ejuſdem ſcriptoris verba ſunt cap. ſeq.*, locaverat omnem ſuæ fabricam actionis... ſic virtus hæc in mentis ejus vertice arcem ſibi conſtituerat,... ſic dominatum exercebat, ut omnes ejus affectiones, loquutiones, actiones ſibi cogeret militare. Nil in ejus actibus apparebat, quod non humilitatem redoleret; non B aliud verba, quàm humilitatem reſonabant... In hac tam ſpecialiter eminebat, quaſi ſola haberi videretur, & in eo monarchiam obtinere. *Hæc ille. Modò & alterum Vitæ auctorem conſulamus. Is lib.* 3 *num.* 3 *de hac Beati noſtri virtute hunc ſcribit in modum.* Ubicumque erat... defixos oculos in terram habebat, & humilitatem ſui cordis videntibus demonſtrabat. Plus, *inquit num. ſeq.*, optabat humilis dici in ſapientia, quàm ſapiens haberi in ſuperbia. Quantum verò humilitate profecerit, ex hoc apertiſſimè declaratur, quòd poſt ipſum uſque ad præſens neminem viderimus, qui in tali ætate uſum Aquicinctenſis eccleſiæ mente tenus didicerit, ut etiam juvenibus... in hoc ſuperior extiterit. Non erubuit, ô Domine, vir maturæ ætatis, & inter ſui temporis ſapientes ſapiens & magiſter nominatus, puer fieri pueri tui Domini Jeſu. Sublimatus autem, *ſcribit ib. num.* 7, paſtorali regimine, non eſt mutatus novo honore; ſed unus idemque conſtantiſſimè perſeveravit, qui priùs fuit. Non noverant hunc proſpera erigere. *Dein num.* 14 *hæc habet:* Et ut paucis plurima conſtringam, quis unquam in omni vita ejus vel notam ſuperbiæ vidit? Indicabat aſpectus ejus, quàm humilis eſſet interiùs. *Poſtremò narrata hucuſque inſigni, quod ex eo ſummatim hic refero, modeſtiæ exemplo concludit num.* 25 *&* 26. B. Goſwino *Dominica quadam die ad aram faciente, plurimi, ut divina rei intereſſent, ad eadem ſacram confluxerant, quos inter fuerat adductus homo oculorum uſu privatus. Hic divina benitate & B. Abbatis meritis plurimùm confiſus, Deum ſacrificii tempore enixè precabatur, ut amiſſam videndi facultatem ſibi reſtitueret. Peractis jam circiter tribus rei ſacræ partibus, cùm B. Sacerdos tertium eſſet* Agnus Dei *repetiturus, in hæc ſubitò verba cæcus prorupit:* Deus adjuva me, ecce lumen video. *Qui aderant, &* cæcum noverant, *rem priùs ſummoperè mirari, tum benigni Numinis potentiam ac beati ejus famuli, cujus interventu id beneficii collatum exclamabant, merita maximis laudibus extollere;* B. *interim* Goſwino, *qui ſeſe palàm peccatorem nominabat*, Deumque per quoſcumque voluerit, per muta *etiam* animalia operari miracula poſſe *dicebat, aſtanti multitudini, ſuiſque præſertim monachis, illud ei maximè tribuentibus, ſeverè interdicente, ne* D *alteri, quàm cœleſti Medico, ſtupendam hanc curationem aſcriberent.*

29 *Hinc porrò nemini mirum debet videri, Virum Dei, tam humiliter de ſe ſentientem, ſummo ſemper paupertatis amore ac ſingulari in proximum charitate, quæ & nonnunquam prodigio aliquo, ut videbimus, fuit comprobata, flagraſſe. Ac de priore quidem virtute anonymus prima Vitæ ſcriptor lib.* 2 *cap.* 3 *hæc memorat.* Tanta fuit ei paupertas ſpiritûs, ut nihil unquam proprium habere dignaretur, & ſic uſque ad ſenium per ſemitas paupertatis ambulavit, ut multoties omnibus aſtantibus ſit teſtatus, nil, à quoquam poſtulatum, in uſus proprios interſiſſe. *Hunc etiam religioſæ paupertatis amorem tum exemplo, tum imperio in ſuis accendere & nutrire ſemper ſtuduit, ſeverè prohibens, ne ſubditorum quiſquam re aliqua, ad communem totius monaſterii uſum non ſpectante, unquam uteretur. Quod præceptum cum violaſſent aliqui ex Aquicinctinis monachis, qui arcas ſibi, feras cæcaſque laternas clam beato Abbate conficiendas curaverant, tanto, ubi id reſcii, religionis ardore beatus Præſul exarſit, ut feras illico confringi & nocturnas laternas juſſerit igne comburi. Audiatur anonymus ſecunda Vitæ auctor lib.* 3 *num.* 28 *rem totam hoc facto enarrans.* Monachorum... nulli, *inquit citatus ſcriptor*, clavem vel arcam concedebat propter opus peculiare, exceptis excellentioribus decanis, ad reponendas res eccleſiæ. Sconſas (*ſunt ea laterna cæca ſeu nocturna, ut explicat Cangius in Gloſſario V.* Abſconſa) quarum numerus nunc eſt innumerabilis, nunquam Prior vel Abbas habuit, niſi illam, quæ omnium communis fuit. Quodam tempore, cum per curioſitatem aliquorum plurimæ feræ & ſconſæ factæ fuiſſent, (B. Goſwinus) zelo inardeſcens religionis, feras omnes confringi fecit, exceptis armarii (*Bibliotheca cuſtodem intellige, ut ex Cangio V.* Armarius *diſcere poteſ*) & majoris cuſtodis, *ſeu templo præfecti, cujus erat res ad eccleſiam ſpectantes cuſtodire;* ſconſas verò, præter unam (*totius monaſterii uſui inſervientem*) omnes igne combuſſit. Leniter ferebant, qui Deum timebant, quod de talibus nihil habebant; cum ipſe (B. Goſwinus) qui ſummus omnium erat pater, in talibus omnium E pauperior eſſet: gratiſſimum enim illi erat, nudum nudam Chriſti portare crucem. *Atque hæc de ſtudio paupertatis.*

amore paupertatis.

30 *De illius modò in proximum charitate, nonnunquam, ut dixi, prodigio comprobata, ſermonem inſtituamus. Subditos inprimis omnes tanto amore proſequebatur, ut nulli unquam verbo nutuve offendiculo aut triſtitia, cunctis verò ſumme ſemper ſueris ſolatio atque præſidio. Neque parietes intra domeſticos ejus ſe charitas continebat, ſed & ad extraneos, pauperes præſertim, aut alia quacumque calamitate oppreſſos, quibus volupe ei erat quoquo poterat modo ſubvenire, extendebat. Hanc in rem citandi rurſum ſunt utriuſque Vitæ ſcriptores. Prior lib.* 2 *cap.* 7 *hæc habet:* Si verò voluerit quis habere non incognitum, qualiter erga pauperes miſericordiæ viſceribus affluebat, ſciat, eum oculum fuiſſe cæco, pedem claudo, nudo veſtimentum, eſurientibus alimentum, patrem orphano, viduæ ſponſum, conſolationem tribulato, ſolutionem vinculato, infirmo proviſorem, oppreſſo protectorem, hoſpitium viatori, marſupium debitori, &, ne longiùs evagemur, miſeriarum omnium

charitate in proximum

A omnium fitim miſerationum ſuarum fluentis extinguebat. *Poſterioris num.* 3 *lib.* 15 *verba ſunt:* Eſurientes reficiebat, algentes veſtiebat, pupillis & viduis, ex bonis eccleſiæ ſuæ, in tribulatione ſubveniebat.

prodigium probatur.

31 *En modò ex ſecunda Vitæ auctore lib.* 3 *num.* 27, *cui & alter lib.* 2 *cap.* 16 *conſonat, prodigium, quo ſupremus bonorum omnium largitor Deus famuli ſui in pauperes largitatem viſus eſt comprobare.* Quodam...tempore auctoritate Rhemenſis archiepiſcopi ad eamdem urbem (*Remenſem ſcilicet*) venerabilis Pater (*ut litem, de qua num.* 23 *hujus Comment., coram laudato præſule decidendam curaret*) coactus eſt proficiſci..... Igitur cum in villam, quæ Piſcatoria Curtis (*Pequencourt*) dicitur, tranſiiſſet, & nemus Aquicinctenſe, quod ipſi villæ contiguum eſt, pœnè exiſſet, ſit ei obvius pauper, utque eleëmoſynæ ſubſidium tribuatur, Chriſti pauperem deprecatur. Cui Vir Dei, frater, Deus ſcit, quod, ùt æſtimo, non habeo numinum, nec ſaltem ſolummodo unum. Manum tamen ad marſupiolum ponit, quod non ad aliud,

B nisi tantummodo propter pauperes, ferre ſecum voluit; nummum invenit,* abſtractumque pauperi tribuit. Paululùm Vir Dei proceſſerat, rurſus ei pauper alius obviat, eleëmoſynam ſimiliter poſtulat. Cui Pater amabilis reſponſum priori æquipollens reddidit. Attamen manum ad marſupium applicat, quod divina virtus nummo fœcundat, quem ſtatim pauperi pauper egregius donat. Quid plura? Uſque Rhemos civitatem ſemper nummus diſtribuitur, nec ullus pauper fruſtratus abire permittitur; & ſemper nummus in marſupio invenitur, nec tamen par pari adjunctus ullatenus reperitur. Hæc ab illis audivimus, qui hæc viderunt, vel ab ipſo audierunt: *namque* B. Goſwinus, ne tanta (*verba ſunt prioris Vitæ lib.* 2 *cap.* 16) Domini bonitas ſemper incognita remaneret, quibuſdam hoc judicavit intimandum, quos tanto dignos relatu judicavit, quos ſciebat...nec eo ſuperſtite vulgaturos.

vitæ auctoritate, mirabili ſanatione

C 32 *Ob has aliaſque virtutes variis præterea ſupernis donis, ſtupenda ſcilicet per S. Gregorium à graviſſimo morbo liberatione, ſpiritu prophetico & occultarum cognitione cogitationum* B. Goſwinum *à Deo decoratum ſuiſſe, uterque Vitæ ejus ſcriptor teſtatur. De his autem pauca dumtaxat proferemus in medium, quò celeriùs ad ſupremum illius morbum felicemque obitum pertingamus. Jam inde à tempore, quo Aquicinctinos inter monachos monachum induerat, tanto proprium corpus perſecutus fuerat odio, ut ei non delectabilia modò, ſed & ſapiſſimè neceſſaria detrahere eſſet ſolitus: unde debilitato ſtomacho, continuâ ciborum omnium nauſeâ laborare acutiſſimiſque viſcerum doloribus cruciari cœpit. Cùm autem omnem medicorum operam reſpueret, nec remitteret quidquam de conſuetis corporis aſſiſtationibus, eò vis morbi invaluit, ut, dum in S. Medardi monaſterio, qua de re num.* 16 *hujus comment. atlum, morabatur, de illius vita omnes deſperarent. Interim Beatus noſter ſpem omnem ſecundùm Deum in S. Gregorii M., cujus ibi ſervabantur reliquiæ, interventione collocans, ſequenti nocte præfatum S. præſulem, vaſculum quoddam ſiniſtrâ, dexterâ verò manu exiguum cochleare tenentem, ad ſe accedentem videre, ſibique, porrecto cochleari, ita loquentem audire viſus eſt:* bibe; nam tibi proderit. Noli timere;

AUCTORE I. H.

prædicit mortem.

ac dono prophetiæ celebris.

E

F

AUCTORE J. H.

§ IV. Supremus Beati morbus, felix obitus, ſepultura, memoria in Faſtis ſacris.

Supremo

Jam vitam in continua virtutum omnium exercitatione ad annum ætatis circiter octogeſimum beatus Abbas in terris protraxerat, cum cælo maturum medio ferè Septembri anni 1166 ſupremus eum morbus Aquicinctii invaſit. Hac de re ita prior biographus lib. 2, cap. 24: Anno itaque Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo ſexageſimo ſexto, ex quo autem curam ſuſceperat paſtoralem, trigeſimo, ſexto Idus Septembris, quartana cœpit febre laborare; cujus tam vehemens prima fuit acceſſio, nec non debacchatio tam moroſa, ut aliquem tam viribus pollentem, quàm juventâ, nedum hominem tam debilitate, quàm ſenio marceſcentem, ſuffocare poſſe videretur. *Quem in locum ſeu amanuenſium oſcitantiâ, ut factum ſæpius, ſeu typographi vitio haud dubiè mendum irrepſit; legendum enim eſt:* Anno ..., ex quo ... curam ſuſceperat paſtoralem, trigeſimo ſexto, Idus (*Idibus*) Septembris; *ut adeò inciſum citato mox loco poſt* trigeſimo *perperàm ſit poſitum: quod vel ex eodem Vitæ auctore, capite* 25 *ejuſdem libri ſic exordiente, pateſcit:* Ab IDIBUS ergò Septembris ... quartana, SICUT PRÆSCRIPSIMUS, febre laboravit. *Præterea ex Gallia Chriſt. noviſſ. edit. tom.* 3, *col.* 411 *manifeſtum eſt,* (*adi hujus Comment. num.* 22) B. Goſwinum *Aquicinctino cœnobio ab anno* 1131 *abbatem præfuiſſe. A quo, ſi ad medium ferè Septembrem anni* 1166 *ineatur computus, prodibunt anni quinque, aut etiam ſex incompleti, ſupra triginta, quibus Beatus noſter monaſterium Aquicinctinum rexerit. Unde rectè biographus alter lib.* 3, *num.* 42 *ſic ſcribit:* Anno igitur quinquageſimo ſecundo, ex quo ſæculo renunciaverat, tricеſimo verò quinto (*alibi* ſexto *legitur*) ex quo in abbatem promotus fuerat, quartanæ febris incommodo cœpit laborare.

B

morbo

C

35 *In deſcribendo porrò ſupremum* B. Goſwini *morbum, virtutes ab eo tum temporis exercitas, felicemque ejus obitum, tam exactus eſt prioris Vitæ ſcriptor, ut præcipuum hunc contuliſſe laborem ſtudiumque videatur. Suffecerit igitur accuratam illius his de rebus narrationem ex lib.* 2, *cap.* 25 *& duobus ſequentibus retuliſſe.* Ab idibus ergò Septembris uſque ad ſolemnitatem B. Matthæi quartana, ſicut præſcripſimus, febre laboravit: quo ſcilicet die noviſſimè Filium Patri ſacrificans, & quaſi valefaciens ſacris miniſteriis, altari diutiùs ſolitò viſus eſt adhæſiſſe. Ex tunc ſanè Dilecto ſuo Dominus, poſt modicum ſuper menſam ſuam in regno cælorum conſtituendo, quartanæ febris colaphum geminavit, ut inſtar auri, per fornacem tranſeuntis, ad purum defæcatus, illis, qui ſine macula ſunt, ante thronum Dei jungeretur. Veruntamen ab eccleſiæ frequentatione non eum prohibuit moleſtia duplicata, quin pede proprio, quamvis viribus alienis (filiorum *nempe* manibus ſuſtentatus, *ut habet ſecunda Vitæ ſcriptor lib.* 3, *num.* 42) ad audiendum Miſſarum ſolemnia properaret, ubi Euchariſtiâ de manu ſacerdotis Miſſas celebrantis acceptâ, filiorum manibus greſſus illius regentibus, ad lectum poſt expletionem divinorum D
remeabat. Parantibus autem illis Patri deceſſuro quicquid appetibilius, & ad trajiciendum facilius officioſa charitas excogitare potuiſſet..... In vanum, inquit, laboratis, occupamini fruſtra, aërem verberatis..... Cumque dicerent circumſtantes, nullum in eo veſtigium mortis apparere, fineret magis aliquem medicinæ peritum convocari, ... reſpondiſſe memoratur: Si Dominus ſalvare me decreverit, continuò liberabor; ſi verò jam venit tempus emigrandi, quid neceſſe putatis, me dare medicaminibus operam?

torreptus

36 Invaleſcebat (*interim*) ægritudinis labor, requies propinquabat, tantamque virium patiebatur exinanitionem, ut jam vix verba formare ſufficeret. Juſſit itaque ſibi deferri lota recens veſtimenta, quæ fecerat in diem unctionis ſacræ reſervari; quibus indutus cùm ad lavandos pedes ſuos ſe cuperet incurvare, viribus omnino deficientibus, vix duobus fratribus indulſit illud miniſterii peragendum, dicens, quòd monachalem quidem habitum geſtâſſet annis amplius quinquaginta, (*nempe* 52) nullus autem præter ipſum pedes ejus ad lavandum tetigiſſet. E
Et (*nota ſcriptoris ætatem*) ſicut vidimus & teſtificamur, quamvis per ſingula momenta ejus infirmitas acciperet incrementa, tanta cunctos complectebatur affectione, ut nulli ſupervenientium omitteret loqui, licet vix poſſet audiri. Tertio igitur Nonas Octobris, cùm jam ſpes omnis de recuperatione ſanitatis ejus defeciſſet, jamque cernerent imminere, quod audierant ipſum toties prædixiſſe, pergentem ad eccleſiam hinc inde ſupportaverunt, & dum viviticis muniretur Sacramentis, fratres ſecundùm præceptum ipſius cilicium conſtraverunt in loco, fratribus obeuntibus aſſignato. Expletis interim divinis myſteriis, oratione peracta, lectum expetiit cilicinum, pede quidem gradiens, ſed circumſtantium manibus ſuſtentatus..... Illo demum cilicium adeunte, clamor & ululatus magnus ab univerſis emittitur; major, cùm ſigno Crucis ab ipſo muniretur; maximus cùm in eo membra deponeret fatigata.

facro oleo inungitur.

F

37 Venerabilis autem abbas (*S. Amandi*) Elnonenſis Hugo (*II*) in eo miniſterium ſacræ exercuit unctionis, & affectum, quem viventi exhibuerat, in extremis poſito non ſubtraxit. Ad conſolandum quoque fratres... *Hugo præfatus* ſermonem inchoavit de re, quæ præ manibus habebatur; Conſolamini, conſolamini, inquiens, populus meus; conſolamini, ſi vixerit, quia Pater vobis chariſſimus conſervatur: conſolamini, ſi deceſſerit, quia Patronus vobis fortiſſimus præparatur. Deinde unctione peracta, ſicut eſt Ordinis (*conſuetudo*) Pater ſanctus in oſculo valefecit univerſis cum tantis omnium fletibus, ut nec ipſe potuerit erumpentes lachrymas continere. Indicto autem cunctis ſilentio, ùt erat in cilicio recubans, ſermonem adorſus eſt facere; cui fratres eò deſiderabiliùs intenderunt, quò non eum eſſent ampliùs audituri; & quoniam tanto percellebantur miraculo, quòd is, qui paulò antè præ defectu vocis audiri non poterat, tanquam nil incommodi ſentiens loqueretur. Qui ſermo, ſicut ultimus, ſic etiam utiliſſimus fuit..... Inſtituit itaque ſuos de electione ſecundùm Ordinem facienda, præcipiens Junioribus, ut Seniorum conſiliis adhærerent, caverent diſcordias, ſchiſmata devitarent; aſſerens, quòd univerſis eſſet paucorum

diſſenſio

A diſſenſio nocitura, quod experimento ſe teſtatus eſt didiciſſe. Similiter de hoſpitalitate ſectanda, de caſtitate conſervanda, de charitate in invicem, de miſericordia in pauperes; denique de omnibus ad viros bonos pertinentibus, eos mox ab eis receſſurus informavit. Elevata denique manu ſermonem benedictione terminavit, & Sancto eos commendans Spiritui dedit licentiam recedendi, ſciens, quia nondum veniſſet hora emigrandi..... Nec, ut ſolet fieri, memoriæ vel intellectûs quicquam amiſerat, ut aliquid hæſitando dicere vel agere videretur; ſed cunctis aſtantibus teſtabatur, nunquam ſibi pleniorem memoriam affuiſſe, intelligentiam clariorem, ſenſum meliorem.

ſanctè moritur 38 Reductus itaque (*id eſt, à cilicio ſublatus*) componitur in lectulo molliori, paulatimque deficiens, viribus dico, non memoriâ, Paſſionem Dominicam ſecundùm quatuor Evangeliſtas ſibi recitari faciebat; & auribus quidem attentis ad lectionem, oculis verò in ſigno paſſionis (*Crucifixi Servatoris imagine*) intentis, commori Domino videbatur. Ipſi ſe tota devotione committebat, de quo toties ſermonem tam fideliter ad fratres habuerat, "Abſit, „ inquiens, "mihi gloriari, niſi in Cruce Domini „noſtri Jeſu Chriſti„..... Igitur pridie, quam moreretur, in lecto (*rurſum*) componitur cilicino, ad audiendum & intelligendum valens, ſed impotens ad loquendum. Ut enim ventum eſt ad locum Paſſionis, ubi dicitur: "Pater, ſi non „poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat „voluntas tua„ (*Matth.* 26, ℣. 42) Mirabile dictu! manibus & oculis erectis in ſublime, viſus eſt id ipſum cum patiente Domino deprompſiſſe. Factus igitur in agonia diem illum (VIII *Id. Octobris*) moriendo tranſegit, tamen *an in?* à * benedictione danda, quoties expetebatur, invictus permanendo. Veſpere autem Sabbathi, quæ lucеſcebat in Dominicam, & erat ſeptimo Idus Octobris, jam fratribus ſoporatis, clamor factus eſt tranſitum ejus ſignificans, cunctiſque ad commendationem ſpiritûs ejus feſtinantibus, Elnonenſis abbas tranſitum ipſum duplicatâ prævenit Litaniâ; ſicque coram poſitis fratribus & orantibus & irremediabiliter lachrimantibus Senex, & plenus dierum & virtutum, migravit ad Dominum.... Erat autem annos habens circiter octoginta.

C *& honorifice ſepelitur.* 39 *Tum Beati ſepulturam ita enarrare pergit:* Lavatur itaque corpus exanime, deinde veſtitur cuculla monachali, ornamentis deſuper ſacerdotalibus operitur. Defertur in eccleſiam cum cantibus lachrymoſis; in choro pſallentium fratrum componitur, ut cunctis eſſet in promptu, unde viſus omnium paſceretur. Jacebat autem quaſi ſoporatus, nullum mortis habens veſtigium, quin potiùs illo, qui jam ſpiritum ejus confovebat, corpuſculo decorem ſolitum adaugente, dulciſſimum erat illum revelata facie ſpeculari. Cùm enim candidiſſimis indutus eſſet veſtimentis, non multo major albedo veſtis, quàm carnis ejus eſſe videbatur. Jam verò cùm illuxiſſet Dominica, tantoque Viro congruæ celebrarentur exequiæ, quis dinumeret, quot ſacris ejus manibus, quot pedibus reverendis, quot honorando capiti lugentes oſcula fratres impreſſerunt? Nam oris oſculum quidam divinus horror interdixerat, nec audebant tangere ſanctam Patris faciem, quam tantum videbant decoris induiſſe. Omnibus igitur ritè celebratis tam ab abbatibus, qui convenerant, quàm à filiis, quos per Evangelium genuerat, nec non à viris nobilibus, quibus erat chariſſimus, ad locum defertur ſepulturæ, & cum hymnis & fletibus & immenſis ululatibus reconditus eſt in latere dextro Presbyterii Baſilicæ Dei Genitricis Mariæ, quo ſcilicet loco flexis genibus orare conſueverat. Noluerunt enim fratres, ut loco mortuus privaretur, quem vivens ampliùs amâſſe putabatur. AUCTORE I. H.

Antiquum epitaphium 40 *Mox ab illius obitu Alexander, proximus Beati ſucceſſor, ſequens mauſoleo ejus epitaphium inſcribendum curavit.*

Sublimem merito, diffuſum nomine, longum
Propoſito, brevis hæc continet urna virum.
Hujus vera fides, ſpes firma, calens amor, hujus
Mens humilis, prudens lingua, benigna manus.
Actu MARTHA fuit, Verboque vacando MARIA,
Ut pariendo LIA, ſic ſpeculando RACHEL.
Diſcernendo JACOB, MOYSES orando frequenter, B
Et PHINEES, vitium confodiendo, fuit.
Octobris tibi nona dies extrema, ſupremis
Addidit Ordinibus, te GOSUINE, novem.
Inde tuos nobis cineres ſervantibus, ipſe
Patronum faciat, qui dedit eſſe patrem.

ejuſque in Faſtis ſanctis 41 *Ex quo aliiſque hactenus in medium pro-* *latis facilè lector colliget, quantâ ſanctitatis famâ tum ante, tum ſtatim poſt felicem obitum inter ſuos Aquicinctenſes, alioſque ejuſdem Inſtituti monachos, Beatus noſter ſit gaviſus: imò hæc ſanctitatis fama hodieque viget in locis Aquicinctino cœnobio adjacentibus, ut conſtat ex literis ampliſſimi D. de Bret, ejuſdem cœnobii Prioris, datis Aquicincti* 30 *Aprilis an.* 1780, *& ad me deinde* 5 *Maii ejuſdem anni per R. D. P. de Loſſy presbyterum Duaco tranſmiſſis. Ex iiſdem pariter literis percepi*, B. Goſwini *memoriam in abbatiis Aquicinctina & Bertiniana eccleſiaſtico Officio celebratam fuiſſe. Preterea in eleganti* Profopopeia D. Goſwini ad ſuos Aquicinctenſes, à quodam ejus cœnobii Religioſo *an.* 1618 conſcripta, *ejuſdemque Beati Vitæ prefixa, legitur beatus Abbas non in S. Bertini tantùm, ſed & in S. Amandi abbatia, atque etiam in diœceſi Mechlinienſi cultum habuiſſe. En verba:*

..... me feſtivo celebrat domus extera cultu,
Et facit in laudes annua ſacra meas.
Neglectos vobis celebrant MECHLINIÆ honores,
Nec dubitant Divis inſeruiſſe ſuis.
Hinc mihi BERTINI domus, illinc plaudit AMANDI,
Utraque me juſto laudis honore colit.
Altera feſta mihi ſacro ſolemnia ritu
Conſtituit.....
Altera ſacrificos tribuit mihi thuris odores.

Per Mechliniam, *Beatum noſtrum Sanctis ſuis inſerentem, intellectum arbitror Joannem Molanum, iſta in diœceſi ſcribentem, qui in Additionibus ad Uſuardi Martyrologium, impreſſum Lovanii* 1573, *ad diem* IX *Octobris hæc habet*; Aquicincti, obitus Goſvini, abbatis Beati.

memoria exhibetur. 42 *Cum eodem pariter* Beati *titulo eum annuntiant Arnoldus Wion in Ligno Vitæ, Gabriel Bucelinus in Menol. Benedictino, Antonius Sanderus in Hagiologio Flandriæ, Menardus in*

Digitized by Google

AUCTORE I. H.

Mſtl. ſuo Benedict., *Caſtellianus in Mſtl. Univerſali*, *aliique multi*, *qui etiam poſt editas probéque perſpectas Urbani VIII de Sanctorum veneratione Bullas* Goſwinum *titulo* Beati *decorárunt. Quid? quod etiam* Sanctum *eum vocant Summaribani Galliæ Chriſt. tom. 3, pag. 733, Papebrochius tom. 2 Martii pag. 752, uti & auctores Annalium Benedict. Pariſ. 1739 tom. 6, pag. 748, qui ſanè ab hujuſmodi titulo* Goſwino *attribuendo abſtinuiſſent, niſi ipſis de illius cultu, Urbani Bullis centum ſaltem annis antiquiore, perſuaſum fuiſſet. Tandem Commentarium hunc claudat inſigne elogium, quo beatus noſter Abbas celebratur in Hiſtoria Sanctorum Gallo-Flandria, qua anno ſeculi proximè elapſi trigeſimo octavo, auctore Martino l'Hermite presbytero, Duaci prodiit in lucem. Ita habet pag.* 292: B. Goſwinus, juventutis patronus, ſcientiâ coronatus, omni virtutum genere decoratus; novus Samuel, angelus tabernaculi, arcæ cherubinus, Pharos & fax lucentis charitatis & doctrinæ ardentis, qui inter tenebricoſarum paſſionum tumultus illuſtrat dulcem Religionis portum, quò appellit ſapientia: verus heres gloriæ S. Amati, honor baculi paſtoralis, ſeculi Thaumaturgus. *Si qua præterea ad ſtabiliendum magis* B. Goſwini *cultum accurrerint, ea vel in Addendis ad hunc tomum aliove opportuno loco lectoris oculis exhibebimus, adhærentes interim in omnibus Proteſtationi, ſingulis Operis noſtri tomis præfigi conſuetæ.*

DE B. JOANNE LOBEDAVIO C.

ORDINIS S. FRANCISCI

CULMZÆ IN PRUSSIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I Beati patria, tempus emortuale, virtutes quædam.

ANNO MCCLXIV. *Beati tempus natale eſt incertum;*

THorunium, *aliis* Torunia, *indigenis Germaniſque* Thorn & Thourn, *nobile regiæ Pruſſiæ emporium, Viſtula fluvio adjacens, mundo dedit Franciſcani hoc Ordinis decus*, Joannem Lobedavium, *quem multi a loco natali* Joannem de Thorunio & Prutenum, *alii a patre* Loberdaneum, Lobedanum *alii, plerique autem, quos hic ſequimur*, Lobedavium *appellant; quo pariter inſigniuntur nomine a Frederico Schembeco preſbytero, qui anno elapſi ſeculi trigeſimo octavo Vitam ejus* ex antiquis de illo traditionibus, & inquiſitionibus ab aliquot epiſcopis Culmenſibus & Pomeſaniæ expreſsè factis, collectam *idiomate Polonico Thornii edidit, in qua* honeſtis *dumtaxat* parentibus ortum *ſcribit, nihil de patris matriſve appellatione adjiciens. Sed neque certum aliquid de anno, quo in lucem fuerit editus, vel ex laudato Schembeco, vel ex Waddingo, aliiſve Seraphicæ familiæ Scriptoribus, etiam in aſſignando felicis ejus obitûs tempore, ùt videbimus ſtatim, inter ſeſe diſſentientibus, habemus: unum tamen illud ex aſſignato nativitatis loco ſtatui tutò poſſe, natum non fuiſſe* Joannem *ante annum* 1231, *quo, teſte Dlugoſſo lib. VI Hiſt. Polon., Ordinis Teutonici equites, jam quinquennio antè in Pruſſiam evocati, Thorunium condiderunt: niſi fortè eodem loci vallo pagúſve ejuſdem nominis extiterat, in quo ante annum* 1231 *ſit natus.*

in emortuali non conveniunt ſcriptores.

2 *De anno Beati noſtri emortuali inter Scriptores non convenire, jam innui: Arturus enim a Monſterio, quem in Menologio ſequitur Huebertus, annunciat enim in Martyrologio ſuo Franciſcano ad diem* XXI *Junii, tamquam ipſi emortualem, citantque ambo Waddingi Annales ad annum* MCCLXXI. *Verùm volventi mihi ac revolventi aſſignatum Annalium Minorum editorem non modò nulla diei iſtius mentio, ſed ne de anno quidem, quo* Joannes *obierit, determinatum quid occurrit, cum ibidem in Additionibus num.* XII, B. Joannem circa hunc annum (MCCLXXI) *deceſſiſſe dumtaxat pronunciet. R. P. Antonius Monſtiſſanus de Macro in Supplemento, quod ad annum* MCCLXIV *Waddingi Annalibus ſubjicit, num.* 2, *citans Mart. Baron. in Catal. SS. Ord., remque accuratiùs tractans, hæc habet:* Frater Petrus Baſtetin.... Uratiſlaviæ hoc anno (MCCLXIV) in feſto B. P. N. Franciſci prima comitia provincialia tenuit: quando B. P. Joannes Lobedau, patriâ Thorunienſis, Culmæ paucis poſt diebus ſpiritum cœlo reddidit..... Quamobrem errat Rodulphus (*in Hiſt. Seraphica fol.* 323 *verſo*) qui ait, Joannem Lobedau obiiſſe anno MCCXXVII die VII Februarii: nec temporis metam attingit Waddingus in ſuis Additionibus, *ſuperiùs citatis. Tum quibuſdam, ad Beati Vitam, Miracula & Cultum ſpectantibus, interjectis, ita numerum* 3 *exordiuntur, prædicta confirmatum: Eodem igitur anno, ùt prædiximus, quo* Petrus Baſtetin comitia provincialia Uratiſlaviæ in feſto S. P. Franciſci celebrabat, quinque poſt dies Joannes Lobedau, conſummato præſentis vitæ curſu, ad bravium æternæ beatitatis in cœlo glorioſè pervenit.

nec certò, quemdenam

3 *Scriptorem hunc præceſſerat Schembeccus citatus, qui in Vita Polonica, quam Latinè verſam huic Commentario ſubnectemus, felicem* B. Joannis *obitum nono pariter Octobrii diei anni* MCCLXIV *adſcribit. Atque horum quidem auctoritate adducti, Beatum hunc anno* 1264 *obiiſſe remur, eumque hodie referimus, quò etiam illum a Papebrochio tom. 7 Maii fol.* 608 *col.* 2 *his verbis remiſſum invenimus:* Joannes Pruthenus in Martyrologio Franciſcano relatus 21 Junii, in Vita ab hoc noſtro autore edita dicitur obiiſſe anno MCCLXIV die 9 octobris, quando ipſam dubimus. *Denſoribus*

Digitized by Google

A *floribus adhuc tenebris involutum eſt tempus, quo, remiſſo ſecularibus negotiis nuncio, ad Franciſcanos ſe receperit* B. Joannes, *nemine auctorum, quos quidem videre licuit, quidquam certi de eo aſſerente. Ex eorum tamen ſcriptis manifeſtè colligitur, id ante annum* MCCXXXIX *contingere non potuiſſe: primùm enim ex Schembeco liquet, poſt exſtructa Patribus Franciſcanis Thorunii & Culmzæ monaſteria Beatum noſtrum ad eos confugiſſe; deinde etiam ex aliis conſtat, Thorunium anno* MCCXXXIX, *poſtea & Culmzam laudatos Patres admiſiſſe.*

ſe religioni dedit, definiri poteſt.

4 *Hac de re Waddingus in Annalibus ad annum ſuprà citatum ſcribit:* Toruniæ etiam in Pruſſia hoc anno conceſſa Minoribus à Pompone Magiſtrorum Cruciferorum area ad ſuum monaſterium exædificandum. *Meliſſanus verò hîc in Suppl. num.* 4 *habet:* Pomo de Hoſterno, ſextus Magiſter Cruciferorum, monaſterium & eccleſiam ſub titulo beatæ Mariæ Virginis Thorunii fundavit Fratribus Minoribus, & aream ad inhabitandum iiſdem conceſſit. *Rodulphus denique Toſſinianenſis lib.* 2 *Hiſt. Seraph. relig. fol.* 291 *hæc memorat:* Cuſtodia Pruſſiæ habet.... locum de Culmen, locum Toruniæ,
B ubi eſt monaſterium, quod exſtruxit Pompo, Magiſter Cruciferorum, qui aream ad habitandum Fratribus primò conceſſit anno MCCXXXIX. *Addi his poſſunt, quæ ſcribit Dlugoſſus in Hiſtoria Polonica lib.* 6 *in hunc modum:* Sub eodem quoque tempore (*anno* MCCXXXIX) idem Pompinus, aliàs Pompo, Pruſſiæ Magiſter, conventum & monaſterium Fratrum Minorum in Thorun, ſub titulo S. Mariæ Virginis erigit, & Fratribus Minoribus aream ad habitandum aſſignavit. *Jam verò, teſte Schembeco,* B. Joannes Ordinem S. Franciſci, qui Thorunium prius anno MCCXXXIX, poſtea & Culmzam venerat, ingreſſus eſt. *Undè licèt definiri tempus, quo religioni ſe Beatus noſter dederit, omninò non poſſit, conſtat tamen, quod ſuprà aſſerui, illud non ante annum* MCCXXXIX *fieri potuiſſe. Porrò hîc obiter Lectorem moneam oportet, errare Auctores præfatos, ſi ea tempeſtate Pomponem de Hoſterno (alii aliter eum nominant) Generalem Ordinis Teutonici Magiſtrum fuiſſe velint, cum is anno duntaxat* MCCLIII *ſupremo iſtius Ordinis Magiſterio fuerit admotus, ut habet Sommersbergius in Scriptoribus de rebus Sileſiacis tom.* 2, *fol.*
C 172. *Modò ad Beatum revertamur.*

jejunaque tantum habetur virtutum Beatus.

5 *In colligendis & ad poſteros tranſmittendis geſtis illius & ab eo tam ante, quàm poſt obitum patratis miraculis, mirum, quàm jejuni ſint Minorum Annaliſtæ, qui omnes ferè, invicem deſcribentes, generalem tantummodo de virtutibus ejus, & obtentis illius interventu à propitio Numine beneficiis notitiam ſubminiſtrant, unam ſi excipias, eamque prorſus admirabilem cum Servatore noſtro ejuſque Matre ſanctiſſima, crebrò illi ſub pueri matronæque forma apparentibus, familiaritatem, quam infrà in illius Vita amplius relatam invenies. Ad eximium in S. Theologia Doctoratûs gradum* Joannem *fuiſſe evectum, unus, quod ſciam, memorat Antonius Meliſſanus loco jam ſæpius citato: quod ei decus non à moderatoribus palæſtræ publicæ, quam tum temporis in Pruſſia (vide Baudrandum tom.* 2 *Geographiæ, fol.* 431, *ubi totius orbis Academias exhibet) floruiſſe, non arbitror, ſed ab Ordinis ſui Patribus fuerit collatum; ſi tamen in viro, humillima quæque ſectanti, locum revera habuerit. In eo autem omnes præter Toſſinianenſem, quem in Hiſt. Seraph. Beati obitum anno* MDXXVII *perperam affixiſſe, jam monui, conveniunt,* B. Joannem *ſanctæ Juttæ (medio illa à Culmzenſi civitate milliari ſylvas incolebat, unde frequenter Sacramentorum ſuſcipiendorum causâ ſe Culmzam conferebat; ut habet ejus Vita tom.* 7 *Maii fol.* 606) *confeſſarium & in ſpiritualibus directorem aliquandiu fuiſſe, atque in divini verbi prædicatione indefeſſo uſque zelo, & orationis contemplationiſque ſtudio arſiſſe ſingulari.*

AUCTORE I. H.

§ II. Antiquus Beati cultus, hujus innovatio, Vita edenda.

Antiqui

E *Narratæ jam ſtatim virtutes, variaque ad ejus tumulum patrata prodigia tantam Beato noſtro eùm apud ſuos, tum apud externos ſanctimoniæ famam conciliârunt, ut* tempeſtivè, *inquit Vita auctor,* oſſa ejus ſancta *è primo, in quo honorificè condita fuerant, ſepulcro extracta, & in tumbulam, aureis ornatam ſtellulis, tranſlata & depoſita fuerint, exſtructo ei præterea infra ædem Euchariſtiæ juxta altare princeps monumento novo, ferreis cancellis tegumenti loco cluſo, illiuſque effigie omnium venerationi publicè in templo expoſita. Quò cùm undique afflictorum hominum multitudo frequenter confluceret, ac promptam ſæpius in neceſſitatibus Beati opem experiretur, ab epiſcopo totoque civitatis clero inter præcipuos Pruſſiæ patronos relatus, ejuſque imagini Culmzæ in Cathedrali etiam eccleſia locus honorificus cum inſigni inſcriptione aſſignatus eſt. Alia ab hac & antiqua* B. Joannis *effigies in ſacello, ubi S. Jutta creditur ſepulta, meridiem*
E *verſùs anno ſuperioris ſeculi vigeſimo ſeptimo parieti appenſa conſpiciebatur. Tabula erat* 12 *palmos alta, cujus locum medium S. Jutta, latus verò dexterum* B. *Dorothea vidua Prutbena, ſiniſtrum denique occupabat* B. Joannes, *unâ librum, alterâ manu ardentem facem protendens, cum ejuſmodi epigraphe,* ab antiquis Culmenſis eccleſiæ epiſcopis, *inquit Schembecus in Vita S. Juttæ, appoſita* eccleſiis particularibus ad exemplum:

Pruſſia tam divos gaude obſervare Patronos,
Et ſacra purpureis oſſa reconde locis:
Ne peſtem, ferrumque, famem patiaris & ignem;
Horum ſubſidio tuta ſed eſſe queas.

F

Beati cultûs

7 *Hos verſus, lignea tabellæ inſcriptos, quòd non multum admodum vetuſtatis præ ſe ferre quibuſdam ſortè videbantur, Sigiſmundus III, Poloniæ rex, in caſtris ſub Theſinia commorans, ad ſe deferri, examinarique juſſit. Quod dum hujuſmodi rerum periti ſummâ curâ exequuntur, deprehenſi ſunt tertiùm fuiſſe innovati. Qua re, tamquam evidenti antiqui erga prælaudatos Sanctos cultûs demonſtratione, rex pius vehementer gaviſus eſt, teſte Schembeco, qui præſens tunc aderat. Habuit igitur Beatus noſter* aliquot ſeculis (*ut legitur in Vita*) *annis, putem, circitèr trecentis, inſignem cum aliis Pruſſiæ Patronis in Culmzenſi eccleſia cultum, in quem præcipuè hîc fuit inquirendum; habuit geminis in templis expoſitas hominum venerationi imagines ſuas, quarum etiam quædam* antiquiſſimæ, *hæreticorum furori, de quo poſtea, ſubtraſtæ, in eadem eccleſia cathedrali elapſo ſeculo ſeneſcente parietibus affixæ videbantur, prout colligere eſt ex adjectis*

Digitized by Google

AUCTORE I. H.

jectis Vitæ Polonicæ literis, quas ſub legitima atteſtatione atque ſigillo reverendiſſimi Thomæ Szule, præpoſiti cathedralis, & Lubavienſis vicarii in ſpiritualibus, atque officialis Culmenſis generalis *ad Danielem Papebrochium olim una cum Vita Thorunio tranſmiſit Joannes Hanſler ſacerdos, Thorunii ea tempeſtate concionator Germanicus, quaſque hic integras ſubjicere, opera pretium duco. Ita habent:* Thomas Szule &c. Univerſis & ſingulis, quorum intereſt, notum facimus, præſentatam nobis fuiſſe ab adm. R. P. Joanne Hanſler, Societatis Jeſu collegii Thorunenſis Germanico concionatore, Vitam beati Lobedau, Ordinis S. Franciſci, Patroni Pruſſiæ, typo expreſſam, ſupplicatumque nobis eſſe, ut ad meliorem fidem eorum, quæ hic exprimuntur, approbationem Officii addere non gravaremur. Nos igitur optimam habentes ſcientiam de omnibus his, quæ de Beato prædicto ſcribuntur, ſic vel ipſis tabulis ANTIQUISSIMIS & imaginibus in eccleſia cathedrali Culmenſi ad parietes affixis teſtantibus, intrò contenta omnia, tanquam vera approbanda & ratificanda cenſuimus, prout approbamus & ratificamus præſentibus. Quas ad majus robur manu propria ſubſcriptas ſigillo Officii communiri cenſuimus. Datum Culmæ die decima Februarii anno Dni MDCLXXX. Thomas Szule &c.

B

8 *Neque his ſolum antiquus Beati cultus ſtabilitur, ſed etiam non mediocriter confirmatur iis, quæ Schembeckus idiomate Polonico ejus Vitæ ſubnexuit. Horum aliud*, Devotio ad iſtum Sanctum *dicitur, aliud Hymnus eſt in ejuſdem honorem concinnatus cum gemina Oratione. Utraque à nobili Polono, Vitæ interprete, de quo ſub finem Commentarii, in Latinum verſa ſic ſonant:*

publica devotione.

DEVOTIO AD ISTUM SANCTUM.

I. Cùm Dominus contumeliam in te immiſerit, illam patienter ſuſcipe pro aliis peccatis tuis, & hujus Sancti interceſſionem implora, ut ab illa libereris.

II. Cùm te aquæ commiſeris, invoca illum, rogando à Domino proſperitatem.

III. Velificando cantilenam de illo manè & poſt meridiem cantes, vel die aliquoties AVE MARIA.

IV. Dum tempeſtas increbreſcit, ipſius pete auxilium cum magna fiducia.

C

V. Navigans viſites eum Culmæ, vel tranſiens ter PATER & AVE cum eleëmoſyna, in honorem Dei, offeres: vel jejunabis die illo, vel quocumque alio ſemel in hebdomada, quamdiu ſuper aquas ineris.

VI. Tempore Veris & autumni ora pro navigantibus, & in die memoriæ hujus Sancti fac opus aliquod bonum pro errantibus in fide.

9 *Hymnus perrò metro Sapphico, non omninò ineleganti, ex Polonico redditus, & ſubdita huic Oratio duplex his verbis concipiuntur:*

Hymno.

HYMNUS.

O Decus Culmæ, pretioſa ſalve
Gemma Thorunì ſuperans pyropos;
Sis memor noſtrì, ſociate Divis
Dive Joannes.

Geſtit ardenter geminans honores
Urbs, tuo quando celebratur ortu;
Nec poteſt vitæ meritas ſilère
Patria laudes.

Fortiter, quidquid tibi ſors ſpopondit
Blanda, ſpreviſti; remeare mundum
Imparem tantæ generoſitati
Calce faceſſis.

Pauperem pauper Dominum ſecutus,
Bella quò ſæclò melior parares,
Quò Deus ſuaſit ſequeris, paterna
Limina linquens.

Ille Franciſci voluit cohortis
Miles ut eſſes, ubi verecundi
Cordis exemplo pia dux ſub illo
Bella gerebas.

Labarum numquam tibi fraudulentus
Hoſtis extorſit, ſed ad usque mortem
Victor auguſto nitidum ſepulchro
Inſeruiſti.

Ad quod accurrens populus precando
Gratiam ſemper facilem reportat,
Et ſatis numquam repetenda verbis
Gaudia ſentit.

Navitas noctu pelagus ſecantes
Ducis ad portum cynoſura lucens,
Atque inoffenſo tribuis procellas
Scindere curſu.

Oratio prima.

10 Thetidos qui nunc gremium pererrant.
Et Dei nomen celebrant coluntque,
Duc, & ad lares facias ſecunda.
Puppe reverti.

E

Alleves cimbam ſcelerum gravatam
Mole, nec ventis rapienda mitte
Vela, ſed cunctis ſcopulis benignus
Deme vagantem.

Noſtra ſpes in te, veniæque nobis
Sit tuæ clavis, peregrina quando
Cymba ſe liſtet, facito ſecurum *
Scandere portum.

* Portum.

ORATIO.

Deus, qui ſervum tuum Joannem de Thorunio à calumniis mirabiliter liberatum, auxilio hominum ſuper aquas degentium ſingulariter celebratum voluiſti, concede quæſumus, ut omnes calumniâ preſſi, & navigantes illius interceſſione ab omni malo in anima & corpore liberemur. Per Dominum noſtrum &c.

ALIA.

Deus, cujus obedientiæ aquæ & venti ſemper ſubjacent, tribue per interceſſionem ſervi tui Joannis Thorunienſis omnibus navigantibus proſperè eò, quò tendunt, pervenire, & ad domos ſuas cum gaudio reverti. Per Dominum noſtrum &c. Amen.

F

celebrati

11 *An autem memorate Devotionis & Hymni cum Orationibus jam ante tempora, quibus Heterodoxi in Pruſſia Sanctorum cultum, eorumque imagines abolitum venerint, uſus & recitatio inter Fideles invaluerint, quis certò edicat? Puto equidem, Devotionem illam antiquitus apud Culmenſes præſertim locum habuiſſe, licet forsè non ante ſeculum* XVII *jam adoleſcens in ordinem digeſta, & Polonicis typis cum ſubjuncto Hymno edita fuerit. Ut ut eſt, certè ex his & veteſtis* B. Joannis *imaginibus conſtare, quivis colliget, diem aliquem, forsè hodiernum, celebrandæ illius memoriæ aſſignatum, eique peculiarem à navigantibus & periclitantibus in mari, ubi ſæpius illius adjutorium non ſine prodigiis fuerant experti, venerationem delatam fuiſſe. Quod poſtremum maximè confirmat præfixus Vitæ illuſtris hujuſmodi titulus.*

LUMEN

In tenebris errorum atque ærumnarum
Exemplo vitæ, doctrinâ antiquâ, & orationis
Auxilio, egentibus lucens in Pruſſia

BEATUS

A

BEATUS
JOANNES LOBEDAW
THORUNENSIS
Religioſus ſancti Franciſci Sacerdos,
Unus ex vetuſtis SS. Patronorum Pruſſiæ,
S. Juttæ de Sangerhauſen olim confeſſarius,
NAUTARUM
Aliorumque navigantium ſingularis Patronus,
Culmæ in civitate epiſcopali Pruſſiæ
Apud Fratres Religionis ſuæ requieſcens
Miraculis clarus,
Nunc poſt recentem antiquæ erga illum Devotionis renovationem
Fuſiùs ſecundò deſcriptus.

AUCTORE I. H.

12 *Vigueràt porrò vetuſtiſſima Culmenſium, aliorumque erga Beatum veneratio, donec ſeculo* XVI *furibunda Lutheranorum hæreſis in ſacra quævis ſacrilegas manus injicere, & eidem D. Jacobo ſacram, in qua* B. Joannis *oſſa ſervabantur, in ſtabulum convertere non reformidârit, Patreſque Franciſcanos poſt ludibria varia monaſterium ſuum deſerere atque aliò commigrare coegerit. Quibus quidem impiis hæreticorum machinationibus primævus ille* B. Lobedavii *cultus adeò ferè ex hominum memoriâ fuit deletus, ut prædicti Patres auctoritate illuſtriſſimi Petri Koſtka* (Paulum *eum vocat Chriſtophorus Hartknoch in Selectis Diſſert. de rebus Pruſſicis, Diſſert.* 14, *dicitque, illum anno* MDLXXIV *ab Henrico rege iſtius Cathedræ præſulem fuiſſe deſignatum*) *ex Polonia Culmzam accerſiti, & antiquo Ordinis ſui monaſterio reſtituti, non priùs in Beati notitiam devenerint, quàm caſu impiè ab hæreticis fabula de Joanne quodam mercatore, in templo cathedrali olim ſepulto, anſam iis præbuerit tam ſedulo ex ſenioribus Culmzæ incolis de* B. Joanne, *ejuſque ſepulchralis loco inquirendi, ut tandem ſub pavimento novi templi fragmenta quædam ornata ſtellulis tumbulæ, & confuſa ſub eis oſſa repererint, variaſque exinde pro innovanda Beati veneratione informationes* (*ut vocant*) *confecerint obtulerintque. Quod cum ſæpius, ſed irrito ſemper labore, Patres illi fuerant aggreſſi, demum, exardeſcente quorumdam Canonicorum & aliarum illuſtrium perſonarum pietate, Decretum pro Beati veneratione renovanda* juxta Bullas *Pontificis Urbani VIII ab illuſtr. Joanne Lipski, à Culmenſi & Pomeſaniæ cathedra ad archiepiſcopatum Gneſnenſem tunc temporis deſignato, latum eſt trigeſima Octobris die anni* 1638, *ſtatimque die ſequenti, qui Dominicus erat, in templo PP. Franciſcanorum celebrato priùs Sacro, & audita de proceſſu hujus negotii concione, præfatus Præſul decretum illud executioni mandari, ac Beati effigiem populi venerationi rurſum exponi juſſit.*

13 *Mox, ut ad reſtauratum tam ſolenniter* B. Joannis *cultum Culmzenſium aliorumque animi ferventiùs incenderentur, laudatus ſæpius Fredericus Schembeckus, jam antè, quas de* Joannis *ſanctitate aliquot Culmenſes & Pomeſaniæ Antiſtites inſtituerant, inquiſitiones operosè ſcrutatus, ex iis & antiquis de Beato in Pruſſia traditionibus brevem illius Vitam ſermone Polonico conſcripſit, ediditque Thorunii eodem anno* 1638. *Hanc deinde ad majores noſtros à Joanne Hanſter presbytero tranſmiſſam latinitate donandam curârunt anno* 1682, *quo tempore Lovanii degebant præclarè domini Andreas Vincentius Uſtrzycki è præclara Polonia familia oriundi,*

ſolennis

reſtauratio.

B

C

& Jacobus Szuecila natione Pruthenus. Horum prior Polonicam Vitam in ſermonem Latinum tranſtulit, nihil addens aut immutans, prout manu propria & oblato juramento teſtatur: poſterior verò Latinum, diligenter relectum & cum Polonico accuratè collatum, ab authentico ſuo in re nulla differre, aſſerit, idque jure pariter jurando, ſi opus ſit, corroboraturum ſe, ſcribit Lovanio XIV *Julii anni* 1682. *Porrò monendus eſt Lector,* Culmam *ferè ab interprete pro* Culmza *ſeu* Culmenzea *perperàm poni: hic enim, quò jam à ſeculo* XIII *Henricus II Culmenſium antiſtes epiſcopalem Cathedram, dimiſſâ Culmâ ſeu Culmiâ, tranſtuleràt, in monaſterio Franciſcanorum* B. Joannes *terræ mandatus eſt. Plura hunc ſpectantia exhibet Papebrochius in principio Commentarii ad Vitam S. Juttæ tom.* VII *Maii fol.* 602.

VITA

Ex Polonico P. Freder. Schembek Interprete prænob. D. Andrea Uſtrzycki Polono.

E

CAPUT I.

B. Joannis patria, vita religioſa, obitus, initium cultus.

THorunium civitas regia in diſtrictu & epiſcopatu Culmenſi *a*, in Pruſſia celeberrima, etſi multùm claret propter complura ſua decora, quæ habet tam ex rebus temporalibus, quàm ex theſauro ſpirituali Reliquiarum SS. Joroſolymâ illuc à Cruciferis *b* advectarum, & ex devotione erga illas populi Catholici inter Acatholicos; ſingulariter tamen gloriatur B. Joannis Minoritæ presbyteri nativitate. Hic ex parentibus honeſtis ibidem ortus, & in timore Dei ab illis educatus, ubi adolevit ſublimi & inſigni ingenio, ex portu hujus terreſtris civitatis, ad portum æternæ illius & cœleſtis cor & mentem ſuam ſæpe elevavit, & à Spiritu ſancto illuminatus cognovit, omne temporale bonum ſimile eſſe aquis tranſeuntibus, ad quas *c* morabatur. Ab altera verò parte habebat præ oculis promiſſum Domini *d* in hoc & in altero mundo Matt. 19, 29, cuivis patrem & matrem, domeſticos, & quidquid poſſedit, derelinquenti: & quod ſtatus religioſus cum votis ſuis ſit, & fuerit inventum Spiritus ſancti, & non commentum humanum, ideo parentes, domum, & id, quod ſuper terram habere potuit, Dei causâ libenter dereliquit, & Ordinem S. Franciſci, qui Thorunium *e* priùs anno MCCXXXIX, poſtea & Culmam ex Saxonia venerat, ingreſſus eſt, ibi *f* ſecundum regulam illam vivens Fratribus ſuæ religionis magnarum virtutum præluxit exemplis, & procurandæ ſecularium hominum ſaluti inſignis doctrinâ variis modis mirificè ſtuduit.

Natus Thorunii *a*

b

c

d

e

f

2 Jutta etiam ſancta de Sangerhauſen, Germana natione, vidua miraculis clara, ſub illud tempus in ſylvis Culmenſibus degens, & Culmæ *g* poſt obitum requieſcens, illo Confeſſario

variis virtutibus ac miris

g

Digitized by Google

AUCT. F. SCHMIDEO.

utenatur. Aliorum tamen ſaluti ſerviens, ſolicitè quoque propriæ animæ bonum curabat, multum ad amorem Domini, & humilitatis ejus imitationem ſeipſum excitans præcipua contemplatione, quod ille humanæ ſalutis causâ parvulus naſci dignatus ſit, & maternis uberibus, veluti alii infantes, qui ſibi conſulere neſciunt, nutriri voluerit Dominus, qui omnem creaturam viventem paſcit. Matris etiam ejus ineffabilem ex ejuſmodi maternitate conſiderans dignitatem, & eamdem illi gratulans, ut ſibi ambas illas à Filio impetraret virtutes *b*, humillimè rogavit. Grata erat & accepta Domino ea devotio Joannis, cupienſque hoc illi declarare, aliquoties illi apparuit in eadem infantili ſpecie in ulnis ſanctiſſimæ Matris ſuæ: ſub cujus viſionis tempus audiverunt alii religioſi Fratres præ foribus cellæ Joannis diſcurſus cum illo beatiſſimæ Virginis; & cum vocem muliebrem cognoſcerent, mirabantur, quid illud eſſet *i*.

b

i

3 Illius tamen ſpectata vitæ ſanctimonia omnem illis cogitationem * exemit; nec perſuadere ſibi poterant, feminam illic eſſe poſſe. At Dominus, qui maximè ſibi dilectos eodem, quo ipſe ſuper terram erat, habitu induit (id eſt, calumnias & detractiones ab aliis injurioſas ſuper ſuos immittit, patientiam illorum probans, & cordis in afflictione conſtantiam, amoremque erga detractores & fugillatores, in majorem ſui ſimilitudinem) idem cum hoc ſervo ſuo fecit. Cum enim tempore quodam non vocem tantùm muliebrem, ſed vagitum etiam infantilem palàm in cubiculo illius occluſo audiiſſent iidem religioſi, ſiniſtrè jam de illo ſuſpicantes, fores illius vi pulſabant: ubi verò aperire noluiſſet, vi illas moliri cœperunt. Sed poſt irruptionem factam & introitum, cum ingenti ſtupore nihil præter unum magnum crucifixi Salvatoris ſimulacrum, cujus caro tam mollis erat, veluti veri hominis, repererunt.

*in Virginem Matrem pietate * ſiniſtram fallitur*

B

4 Ibi compellatus à Superiore Joannes, ut ſincerè totum hoc, quidquid eſſet, virtute obedientiæ fateretur, qui, ſibi Dominum infantili ſpecie (prout olim Magdalenæ in ſpecie hortulani, & aliis in alia) à matre ſua geſtatum apparuiſſe, faſſus eſt; cumque ubertim fleret, à matre cauſam fletûs interrogatum reſpondiſſe, fidem & devotionem Catholicam, tam clarè in Pruſſia florentem, ab inimicis eccleſiæ ſuæ peſſumdatum iri cum magno animarum detrimento, quarum interitum fleret. Tantâ Joannis innocentiâ Superior, & alii juxtà cum illo confuſi rogabant per Deum, ut ſibi admiſſam dimitteret ſuſpicionem: at ille de toto corde ignoſcens, nec inde ſuperbiens, in aſſiduo virtutum profectu, & laboribus erga proximorum ſalutem ætatem ſuam conſumebat. Tandem plenus meritis feliciter in Domino obdormivit anno MCCLXIV *k*, die IX Octobris, in eadem Crucigerorum civitate Culmæ, ex altera parte Thorunii leucis 5, & ibidem in eccleſia ſancti Jacobi Apoſtoli in Conventu Fratrum ſuorum, ubi vixerat, honorificè ſepultus, variis miraculis poſt mortem à Deo decoratus.

ſtarur feliciter obit.

C

k

5 Propter quæ tempeſtivè oſſa ejus ſancta ex primo ſepulcro in tumbulam, aureis ſtellis diſtinctam, tranſlata & depoſita fuerunt, ſepulcrum illis inuſitatum, ſed apertum, tegumenti loco ferreos habens cancellos, infra ædem Euchariſtiæ juxta altare magnum (quod hucuſque durat incorruptum) ædificatum, & pia hominum devotione, in neceſſitatibus ſuis invocatione facta, interceſſionis illius auxilium referentium celebre, ipſe verò ſuper ædem Euchariſtiæ depictus *l* cernitur. Quod noſcentes & videntes antiqui epiſcopi Culmenſes cum Clero ſuo, illum etiam ſingulariter in Patronum & interceſſorem apud Dominum ſibi terriſque Pruſſiæ elegerunt (illis enim temporibus id eccleſia Dei epiſcopis permittebat) & inter alias imagines SS. Patronorum regionum illarum illius etiam effigiem in cathedrali ſua eccleſia poni voluerunt cum tali ſubſcriptione *m*.

& miraculis ſplendet.

D

l

m

RELIGIOSUS FRATER JOANNES LOBEDAW DE THORUN: ORDINIS MINORUM, VITA, MIRACULIS ET DOCTRINA REFULSIT.

Eamdem effigiem, quoties id longa antiquitas exigebat, hucuſque renovari curarunt. Quoniam verò ſingulariter claruit nautarum, aliorumque navigantium in mari auxilio, dum in periculis propter obſcuras noctes opem & interceſſionem apud Dominum rogaretur, illis cum lumine apparebat, & ad portum ac litus feliciter periclitantes deducebat, qua de cauſa effigies illius cum face in manu *n* ardenti abinde pingitur.

n

E

ANNOTATA.

a *Primum hic circa annum* 1222 *epiſcopum accepit* Chriſtianum, *Ordinis Ciſtercienſis*, &, *ut volunt aliqui, cœnobii Olivenſis monachum, cum tribus aliis epiſcopis in Pruſſiam miſſum, quem deinde Innocentii Papæ IIIi Legatus ſub annum* 1243 *confirmavit. Huic ſucceſſit Henricus, Ordinis Prædicatorum, ſub quo ſedes epiſcopalis* Culmzam *ſeu* Culmenſeam *tranſlata eſt, ubi & eccleſiam cathedralem inſtituit, quæ à priori Culmæ inſtitutione Culmenſis dici cœpit.*

b *Hic deſignantur Ordinis Teutonici equites, qui anno* 1226 *a Conrado Maſovia duce e Terra Sancta, ubi anno* 1190 *Ordinis ſui fundamenta jecerant, in Pruſſiam evocati, plurimas res ſacras ſecum deferre potuerint, quas hodieque Thorunienſes venerentur.*

l *Aquas intelligit præterfluentis Viſtulæ, in cujus ripa Thorunenſem civitatem circa annum* 1231 *Cruciferi condiderunt.*

d *Verba Servatoris ſunt:* Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

e *De tempore, quo Thorunii, ac deinde Culmzæ domicilium fixerint PP. Franciſcani, videſis dicta in Comment. prav. numm.* 3 *&* 4.

F

f *Particulam hanc ad Culmzenſem, non Thorunienſem civitatem refer, cùm deinde Culmzæ, ubi vixerat, dicatur ſepultus, ſanctaque Jutta ex proximis iſti civitati, quas incolebat, ſylvis ſuſcipiendorum Sacramentorum causâ eò recurrere ſapius, & Beati noſtri operâ in confeſſionibus, aliiſque rebus, ſpiritum ſpectantibus, uti ſoleret, prout ex hujus ſanctæ vidnæ Vita, quam jam dedimus in Appendice ad diem* V *Maii, tom.* VII *ejuſdem menſis à fol.* 602, *manifeſtè liquet.*

g *Imò Culmzæ ſeu Culmenſæ. Verùm ne de admiſſo ab interprete, Culmam hîc ſemper pro Culmzæ ſcribente, ſphalmate eadem continuò ſine repetenda, pauca ex Vita S. Juttæ ſubjicio. Num.* 12 *legitur:* Uſa eſt (*S. Jutta*) ad Confeſſiones . . . B. Joanne Lobedavio, . . . qui ſanctitate ac miraculis clarus Culmæ requieſcit. *Et num.* 16: In eadem Culmenſi . . . SS. Trinitatis

Digitized by Google

A tis ecclesia, intra proprium, quod ab ejus nomine hodieque appellatur, S. Juttæ sacellum, est tumulata *sancta hæc vidua. Iterum sacellum illud* Culmzense *vocatur num.* 21. *Denique ibidem num.* 23 *in Decreto illustriss. Joannis Lipski pro SS. Juttæ & Dorotheæ cultu instaurando* Culmæ *in cathedrali dicitur quiescere. His adde dicta superiùs ad lit.* a.

h *Amorem scilicet erga Deum & humilitatem.*

i *Eadem hæc iisdem ferè verbis à Waddingo in Addit. ad annum* 1271, *num.* 12, *& Melissano in Supplem. Waddingi ad annum* 1264 *relata invenies.*

k *De eo vide Comm. prav. num.* 2.

l *Hactenus in templo sui Ordinis, non cathedrali; in hoc enim aliquo tantùm pòst tempore, viso Culmzensis populi ad Beati tumulum concursu, ab antiquis Culmensibus episcopis inter imagines sanctorum Prussiæ Patronorum ejus quoque icon collocata est.*

m *Similem inscriptionem exhibent citati Waddingus & Melissanus, omittentes tamen, quod mireris*, Ordinis Minorum.

B n *Dexterâ; sinistrâ enim, teste Waddingo, sacculum gerebat & librum.*

CAPUT II.

Antiquus Beati cultus, hæreticorum machinationibus interruptus, sec. XVII *solenniter instauratus.*

Beati cultus

ATque ita durabat hæc antiqua erga illum devotio aliquot seculis, donec modò ab aliquot annis *a*, dum nova fides Culmam irrepsisset, illamque domum Dei, templum S. Jacobi, in stabulum & haram oppidi (detestabili atque ethnico more jumentis illuc immissis) hæretici convertissent, unusque ex hæreticis illis faber cancellos à sepulcro hujus B. Joannis in usum suum revulsisset. Ossa etiam illius sancta derisui & ludibrio ab impudentibus scholaribus novæ sectæ habita, in eodem ipso Patrum Franciscanorum conventu ad templum D. Jacobi, expulsis religiosis, studentibus: hi enim ex insolentia contra se invicem illa jecerunt impio despectu: sed quòd rursum in debitum locum reposita cum magna admiratione reperiebantur in sepulcro *b*, sepulcrum illud unà cum ossibus terrâ obrutum est. Quod antequam fieret, emotæ mentis quidam, nomine Gorczyca de Lubawa, scriba episcopalis Starogrodensis, dolens illorum deformitatem, ideoque ea lavanti dum integra non viderentur, ex cœmeterio alia illis admisenit, optans illis integritatem; eàque suâ amentiâ non minùs, quàm nova illa secta ludibrio suo honorem Sancti impedivit. Nam exinde in leviorem æstimationem, tandem & in oblivionem sepulcrum in solitudine illa abiit.

a

C *b*

hæreticorum machinationibus

7 Donec Petrus Kostka *c* episcopus Culmensis in officio suo vigilans, recuperatam ab illa secta ecclesiam *d* à deformitate vastationis illius purgavit: Patres etiam S. Francisci, veluti legitimos hæredes majorum, in illam reduxit; qui quòd ex provincia Polona, non Saxonica erant, prout illi, qui antè illic agebant, nihil etiam tamquam advenæ de honore illius Sancti sciverunt *e*. Dæmon verò illa occasione volens ipsi illudere, & Catholicam devotionem circa invocationem Sanctorum in derisum vertere, nonnullos hæreticorum in id concitavit; qui scientes, Culmæ in cathedra * mercatorem quemdam, nomine Joannem Monich, sepultum esse, ibique super illum lapidem sepulcralem notabilem cum eadem inscriptione & sigillo suo mercatorio insculpto, volebant eum in locum hujus Sancti substituere: venientesque Culmam, & transmarinos se mentientes affirmabant, sibi in mari hunc B. Joannem Franciscanum apparuisse in præsenti periculo succurrentem, illumque mandâsse, ut sepulcrum suum Culmæ in cathedrali ecclesia, ubi lapis cum inscriptione illius est, inviserent. Quærentesque lapidem velut ignorantes, hac fabulâ oppidum implevorunt anno MDCX. Quibus etsi prudens & circumspectus Joannes Panecius Archipresbyter fidem negaret *f*, multi tamen de plebe crediderunt.

d

AUCT. F. SCHEMBECO.

*e

* *lege* cathedrali

f

8 At Deus malas eorum machinationes in laudem suam & sui Servi convertit. Ex illis enim sermonibus primùm PP. Franciscani inquirere cœperunt à Catholicis majoris *g* ætatis, quàm fuit nova illa secta, de sepulcro hujus Sancti, & ab illis, tamquam oculatis testibus, documentaliter informati, quærendo in monstrato loco (ubi sæpius ante hanc notitiam odoris suavitas à multis percipiebatur) invenerunt sub pavimento novi templi fragmenta tumbulæ illius cum aureis stellis, & sub illis confusa ossa. Ubi verò investigari non potuit, utrùm non magis adhuc, quàm ab illo Gorczyca, dum sepulcrum tumularetur, ex malitia inhumantium falsificata essent, ideo in occulto loco deposita hucusque fuerunt, & porrò servabuntur ex Decreto episcopali potestate Concilii Tridentini Sess. 25 c. de invoc. SS. recens sub renovationem antiquæ erga illum devotionis facto, donec illa Deus apertis miraculis vera esse ostenderit. Nobis tamen satis est hoc, quod indubitatè in illo templo requiescat, paratusque sit in cœlo ad auxilium nostrum. Et in certam confutionem opinionis illius de corpore ejus in ecclesia cathedrali, ibidem ex voluntate piæ memoriæ ſlmi regis Sigismundi tertii in castris Czczow existentis, & potestate reverendissimi Domini Zadzik *h* episcopi anno MDCXXVII die XXV Septembris sepulcrum illud aperiri palàm jussum est (ubi & ego, qui hæc scribo, præsens aderam, Domino episcopo in hoc serviens) ibique in tumba integra cadavere Germani crinîti, & non Religiosi cum corona rasa, & habitu religioso invento, grossa illa fallacia & mendacium hæreticorum ad oculum incolis illius loci patuit.

g *interruptus* E

h

restauratur.

9 Quare Patres Franciscani curabant sæpe facultatem renovandæ auctoritate publica in ecclesia devotionis illius sibi fieri ab hæreticis violatæ: sed quia hoc negotium pro ultima decisione præsentiâ episcopi, vel saltem informationibus certis, & tempore ad illas examinandas ab ipsa episcopali Persona (idque propter nonnullas in illo circumstantias) indigebat, & aliæ magnæ reipub. moles impediebant, illa etiam cura effectu caruit, donec tandem Illustr. & Reverendissimus nominatus Archiepiscopus Gnesnensis, Joannes Lipski *i* episcopus Culmensis & Pomesaniæ, anno MDCXXXVIII Culmæ degens, ad instantiam imprimis Adm̃ Reverendorum

i

Georgii

Digitized by Google

AUCT. F. SCHEMBEC.

Georgii Alexandri Dorpowski & Joannis Schmak, canonicorum Culmenſium, Generalium Officialium epiſcopatuum ſuorum; dein etiam ad inſtantiam Illuſtriſſimi Melchioris Weiherì Palatini Culmenſis, & Nicolai nepotis ſui Palatinidæ Culmenſis & Capitanei Radzinenſis, nomine ſtatûs ſpiritualis & ſæcularis terræ Culmenſis hoc etiam atque etiam poſtulantium nova circa hoc inquiſitione die 28 Octobris facta: & poſt hanc die ſecunda, matura deliberatione cum Prælatis ſuis & Theologis habita, decretum in favorem hujus Sancti tulit juxta Bullas in hac materia Pontificis Urbani VIII *k*, & illico die ſequenti, ultima hujus menſis, die Dominica in templo eodem Franciſcanorum, ipſe priùs habito ſacro, concionem de proceſſu hujus negotii propter informationem populi habitam audivit, & ibidem palàm & honorificè ab admodum reverendo Officiali Pomeſaniæ Archipresbytero Culmenſi Schmak, ab Illuſtriſſimo Sothacovienſi Lipski, à Cuſtode Franciſcanorum Magdalenſcio nomine Ordinum jam dictorum tertiò rogatus, decretum illud in præſentia ſua exequi juſſit, & effigiem hujus Servi Dei, facem ardentem manu tenentis, ſumptu ſuo & cum ſtemmate ſuo in illum actum depictam, monilibus, emblematibus & inſcriptionibus *l* ornatam, cum votivis tabulis, facibus aliiſque congruentibus ejuſmodi actui ceremoniis, exponi curavit. In honorem Dei Domini noſtri, cui in Sanctis ejus honor ab omni creatura in ſæcula regnanti. Amen.

ANNOTATA.

a *Fertè ſeculo integro: furere enim hæreſis Lutherana in Pruſſia cœpit non dìu poſt annum 1525, quo Albertus, marchio Brandeburgenſis, Teutonici Ordinis XXXV Magiſter generalis, uxorem duxit, & adhæſit Luthero, cujus dogmatibus jam anno præcedenti Noribergæ ab Oſiandro fuerat imbutus. Plura in hanc rem videſis apud Raymundum Duellium in Hiſtoria Ordinis Teutonici part. 1, ſect. VI.*

b *Tribus vicibus patratum illud prodigium, refert Meliſſanus.*

c *Fuit hic XXVI Culmenſium epiſcopus, anno 1574 ab Henrico Andegavenſi, tum Poloniæ rege, ad iſtam cathedram evectus.*

d *S. Jacobi, quæ aliquot antè annis ad Patres Franciſcanos pertinuerat, non cathedralis, quæ vigili epiſcoporum cura ab hæreticorum furore immunis ſervata videtur.*

e *Potiùs illud de Beati ſepulcro, ab hæreticis ſus deque verſo, quàm de illius cultu ac veneratione ſcribendum fuiſſe, arbitror: haud dubiè enim exhibiti longiſſimo tempore Beato cultûs, nec dìu valdè in ſola S. Jacobi eccleſia abolìti fama ad vicinam Poloniam pervenerat, vivebantque veriſimilìus adhuc dum aliqui, etiam ex Ordine Seraphico, quibus Culmenſium nuperæ erga Beatum veneratio omnino erat perſpecta. Adhæc in cathedrali iſtius civitatis eccleſia videbatur etiam tunc* B. Joannis *effigies inter alias SS. Patronorum Pruſſiæ imagines cum citata ſuprà inſcriptione collocata.*

f *Scire enim is, immò, etſi ea tempeſtate annum ætatis tantùm 36 egiſſet, audire ex idoneis teſtibus adoleſcens poterat, ſacra* B. Joannis *oſſa numquam ex primævo apud Patres Franciſcanos ſepulcro ad eccleſiam cathedralem fuiſſe tranſlata. Quod cùm plebi, novis ſemper rebus delectari ſuetæque habere ſolitæ, non ita conſtaret, facile in impiorum laqueos incidere, & ſacrilego commento fidem præſtare potuit.*

g *Provectæ ſanè ætatis oculati hi teſtes tunc fuerint, oportet, immo octogenariis majores, ſi à principio, quo Pruſſiam regiam invaſit Lutherana hæreſis, in Beati noſtri tumulum aliaſque res ſacras ſævierit efferata iſtius ſectæ audacia: quod eo tempore factum fuiſſe, tum Meliſſanus in Addit. Waddingi ad annum 1264, tum ipſe Waddingus ad annum 1261 teſtantur. Certè qui ſub annum 1525 in Pruſſiam irrepſerant Lutherani, eò devenerant audaciæ, ut coercenda in ſola civitate Gedanenſi eorum ſævitia Sigiſmundi, Poloniæ regis, præſentia vix ſufficeret.*

h *Jacobus Zadzik anno 1624 Joanni Kuczborski in epiſcopatu Culmenſi ſuccedit, anno deinde 1634 ad Cracovienſem cathedram tranſlatus.*

i *Is, antea Referendarius regni Poloniæ, ſucceſſerat anno 1634 prælaudato Jacobo Zadzik.*

k *Declarârat hic Pontifex*, quòd per ſuprà ſcripta (*bullam anno 1625 editam, quâ propter abuſus in eccleſiam irrepentes prohibuerat cultum publicum erga eos, qui beatificati aut ab Apoſtolica Sede canonizati non eſſent*) præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum (*quo intelligi* tempus centum annorum metam excedens, *aliâ deinde bullâ anni 1634 ſignificavit*) aut per Patrum Virorumque ſanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientiâ ac tolerantiâ Sedis Apoſtolicæ vel Ordinarii coluntur. *Ex quibus, Beato huic, aliquot à ſeculis, tolerantibus Ordinariis, culto locum in Opere noſtro fuiſſe concedendum, facilè quivis intelliget.*

l *Inſcriptiones has, à dextra levaque Beati imaginis ab illuſtriſſimo Lipski poſitas, exhibet jam ſæpiùs citatus Meliſſanus. Ita habent:* D. Joanni Thorun. Minoritæ Præſulis optimi Joannis Lipski pietate in honoribus inſtaurandis redivivo S. P. Q. C. ſuo Tutelari antiquo gratulatur exultans. *Atque hæc quidem à dextris; à ſiniſtris verò legunturſequentia:* D. Joanni Pruteno Ordinis Minorum antiquos honores, à perfidis profanatos, piè reſtituens Joannes Lipski Culmenſis, & Pomeraniæ (*ſeu potiùs* Pomeſaniæ) antiſtes, ejus patrocinio ſe, ſuaſque oves paſtor indignus ſupplex commendat.

ACV 147166 I

INDEX

INDEX HISTORICUS

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

A

Aaron *Moyſis frater*, 9 b f, 613 a, 675 e. *In conficiendo aureo vitulo nimia obſequentia à S. Scriptura redarguitur* 589 b

Aaron Raſcidus *calipha* 1040 a c

Aaron *Samuelis Bulgarorum regis frater* 199 a, 202 e

Abaëlardus (*Petrus*) *Pariſienſis magiſter* 1086 a b c, 1088 b c, *dein monachus Sandionyſianus ob negatam duorum Dionyſiorum identitatem à ſuis malè habitus* 722 e f

Abbas *S. Ephrem Syri diſcipulus* 817 a

Abbo *Aquitania dux* 1005 e

Abdiramen *princeps Saracenus* 1004 b

Abel, *Adæ filius* 573 f, 574 a, *veri Dei cultor* 582 a, 587 e, 686 f, 692 c

Abelardus. *Vide* Abaëlardus.

Abimelech, *rex Gerara* 581 f, 593 e, 594 f, 595 c, 597 b, 598 c, 619 b, 635 f, 655 f, 656 f, 657 & ſeq., 680 a d. *Saram ſuſtulit* 658 d, *ob id punitus* 658 e, *reddidit intactam* 659 d, 660 d, *ſanatus Abrahæ precibus* 660 b; *fœdus cum eodem iniit* 663 & *ſeq.*

† Abraham *eremita inter Prætermiſſos, de quo actum eſt ad* XVI *Martii* 562 b

† Abraham *martyr* 1044 c

† Abraham *Patriarcha* 11 f, 1015 b e. *Inter Prætermiſſos* 3 ■

Abrahamus, *S. Ephrem Syri diſcipulus* 817 a c

Abroens (*Gerardus*) *canonicus Beliſienſis* 336 c

Abſalom, *cùm vir eſſet*, puer *vocatus* 672 a

Abundantius, *Comenſis epiſcopus, fortè idem qui* S. Abundius, 237 d e, 261 b c d

† Abundius *è Syria in Umbriam advena* 994 b

† Abundius *martyr* 274 d

Acaneridus, *Helinſtani S. Birgitæ ope ſubmerſioni erepti, teſtis* 556 e

Acciaiolus, (*Nicolaus*) *Joannæ I Siciliæ reginæ hoſpitii præfectus* 443 a, 514 f

Accorimbonus *Nicolai Themei ſeculo* XIV 372 a

Acham *ob ſurrepta ſpolia à Deo punitus* 126 c, 127 b e

Achardus *Cabilonenſis epiſcopus* 284 a c d, 285 f

† Acharius, *cujus reliquiæ ad caſtrum Cameracenſe delatæ fuerunt* 1027 d

Achaz, *rex Judæ impius* 584 d

† Achilleus, *Lariſſenſis epiſcopus* 194 c f

Achilleus, *Orientalis epiſcopus* 193 d e, 194 b e

Achior, *Ammonitarum dux* 582 c, 609 b, 614 f

Acho, *Areſienſis epiſcopus* 409 e

Acholius, *S. Germani corpus aromatibus condivit* 269 b

Adalais *Lamberti Cabilonenſis comitis uxor* 286 c

Adam, *protoparens humani generis, à delicto ſuo edictus* 590 ■, 686 f, *ubi ſepultus* 675 a

Adam, *S. R. E Cardinalis Revelationum S. Birgittæ patronus* 369 a, 412 a, 468 a, 473 c

Adalbero *junior S. Udalrici nepos* 1053 f, 1054 a

† Adalbertus *epiſcopus martyr* 1068 b, 1075 c, 1078 f

Adalgarius, *Auguſtodunenſis epiſcopus* 300 d, 353 f, 354 e d

Adalwinus *monaſterii Laureſheimenſis advocatus* 1051 d

Adela, *Baldnini Inſulenſis, Flandriæ comitis uxor, Miſſeniacenſem abbatiam condidit* 318 b, 333 e

Adela *Franciæ regina* 944 c, 949 c d

Adela, *Roberti Friſii, Flandriæ comitis filia & S. Canuti Daniæ regis uxor* 380 c

Adelaïs *mulier illuſtris, ſec.* XI 913 c

† Adelarius *martyr* 966 f

† Adelbertus *Auſtrevandiæ comes, S. Ragenfredis pater* 298 c, 302 a c d, 303 a b d, 304 c e, 309 a, 311 b c e, 312 c, 315 b, 327 a, 330 d, 332 b 333 b

Adelbertus *Marchio* 991 a

Adelelmus, *cui S. Giſlenus apparuit* 1025 c d

Adelelmus *miles* 354 b e

Adelgerus *Auguſtanus epiſcopus* 1048 d

Adelin (*Petrus*) *viſitationi reliquiarum à S. Lupi abbate Trecis factæ interfuit* 245 d

† Adeltrudis *S. Waldetrudis filia* 1023 a, 1033 d

Adolphus *Palatinus* 376 e

Adrianus *imperator. Vide* Hadrianus.

Adrianus I *Papa. Vide* Hadrianus.

Adrianus IV *Papa* 243 c 271 b

Adrianus, *S. Demetrii, ſi Dugleſſium audias, pater* 57 d

Adventitius *epiſcopus Metenſis* 1008 e

† Ægidius, *altare ſibi conſecratum habet in precipua Hadrianenſi eccleſia* 352

Ælianus *Bagaudarum dux* 906 f

Æmilius Lepidus, *Romani exercitus dux* 988 a

† Æſchilus *epiſcopus martyr* 484 c

† Affrenia, *eadem, ut videtur, quæ* Afra, *de qua die* IX *Octobris, inter Prætermiſſos* 3 d

† Afra *martyr* 1047 a b, 1051 c e. *Inter Prætermiſſos, de qua actum eſt ad diem* V *Auguſti* 562 d e

† Agape *martyr, templum prope Theſſalonicam habuit* 139 c, 142 ■ e

Agar, *ſecundaria Abrahæ uxor* 192 c, 576 b, 580 a, 603 b, 625 b, 630 a, 638 & ſeqq. 643 c, 661 c, 662 a b e f, 683 b f, 684 b f, 685 a b c. *Iſmaelis mater* 610 a, *expulſa à Sarâ* 638 e f, 661 f, *à quâ* Agareni, *aliis* Saraceni, *vocati traduntur* 194 b ■

† Agatha *virgo martyr à S. Birgitta jejunio honorari ſolita* 512 a

† Agatho *Papa* 763 f, 764 d f, 828 b, 830 a

† Agatimber, *epiſcopus Metenſis* 1009 f

Agbordus, *ſana menti S. Birgittæ ope redditus* 551 c

Agleboldus *præpoſitus Sandionyſianus* 960 d

Agnes, *Andreæ Baudemont uxor, S. Evodio eccleſiam Brennaci condidit* 243 b c

Agnes, *Guidonis Branæ comitis filia, S. Evodio eccleſiam Branæ condidit* 243 a

† Agnes *martyr, data S. Birgittæ in magiſtram* 434 f, 435 a, *à S. Birgitta jejunio honorata* 512 a

INDEX HISTORICUS

Agnes, *mater infantis S. Birgitæ ope ad vitam revocati* 551 d
Agnesina, *monialis Porcilienſis* 367 c
† Agricola *Cabillonenſis epiſcopus* 285 b d e f, 286 a, 288 a f
† Agritius *Trevirenſis epiſcopus confeſſor* 211 c d
Ahimelech *ſacerdos è familia Ithamar* 12 b
† Aidanus, *inter Prætermiſſos* 571 a b d
Aigle (*Claudius Carolus de l'*) *vicarius generalis Tullenſis de reliquiis S. Liberiæ Condatenſibus authenticas litteras dedit* 230 a b
Aigulfus *epiſcopus Metenſis* 1008 a b c e f, 1009 d
Aiſne (Magdalena, *aliàs* Margarita d') *Donnienſis abbatiſſa* 334 b
Aiſtulphus *Longobardorum rex* 930 b c
Akibas, *Sammai & Hillelis ſcholam ſecutus* 8 c
Alaleone (*Hieronymus*) *rector collegii Hadrianenſis S. J.* 39 b
Alaminus, *Aaronis Raſcidi Califæ filius* 1040 a c
Alanus (*Joannis,*) *maritus Beneditæ S. Birgitæ patrocinio ſanitatem adepta* 544 b
Alardus *monachus Huſnonienſis Aquicinctino monaſterio præfectus* 1087 b
Alaricus, *Gothorum rex, à Clodoveo I. victus* 869 b
† Albanus *martyr* 1080 d, 1083 d
Albericus, *Comenſis epiſcopus* 238 e
Albericus, *Remenſis archiepiſcopus, S. Evodii eccleſiam Brennaci conſecravit* 243 b
Alberti (*Jacobus*) *epiſcopus Caſtellanus, S. Simeonis reliquias ſolenni ritu recondidit in ejus eccleſia parochiali Venetiis* 20 d e
† Albertus, *abbas Gambrenſis* 868 d
Albertus, *Belgarum princeps, S. Simeonis reliquiis ab abbate Liesbornenſi donatus* 20 a
Albertus, *Brandeburgenſis marchio, Ordinis Teutonici magiſter* 1100 b
Albertus, *Cajetanus epiſcopus* 28 b
Albertus, *Megapolenſis dux* 440 a, 448 c
Albertus, *Suecia rex* 369 c, 465 b, 483 e f, 526 d. *Beneficus in Vaſtenenſe monaſterium* 448 c
† Albina *virgo martyr, cujus corpus in Italiam advectum fuit* 27 c d e
† Albinus *Andegavenſis epiſcopus* 867 b
Albrada, *corporis languore S. Giſleni ope liberata* 1036 b c, 1037 e
† Aldegundis, *culta in Clivia* 297 c, 325 d. *Melbodienſe monaſterium condidit* 1010 b, 1022 c f, 1023 a b c d, 1029 c, 1033 d e f. *S. Giſleno benefica* 1023 b. *Reliquiæ ejus tranſlatæ* 321 f, 1028 c
Aldo, *famoſus raptor* 320 a b
Aleimus *II, abbas Aquicinctinus, inter Prætermiſſos* 564 b c
Alençonio (*Philippus de*) *S. R. E. Cardinalis* 468 a, 473 c
Alexander, *Adrianorum epiſcopus* 1084 a f, 1085 a
Alexander, *Aquicinctinus abbas* 1084 c f, 1085 a, 1093 d
† Alexander, *XIX Alexandriæ epiſcopus* 844 a c d, 856 a
† Alexander *bis memoratus in eodem Menologio* 743 a
Alexander, *Conſtantinopolitanus epiſcopus* 844 a
Alexander Filidorus, *epiſcopus Tiſernas* 1007 a. *S. Domnini conf. reliquias inſpexit* 1006 e f
Alexander *imperator, Mamæa filius* 566 b, 859 d, 899 f, 900 a. *Chriſtum & Abrahamum inter divos habuit* 687 f
Alexander Magnus *Macedonum rex* 815 b
† Alexander *martyr Tridenti* 238 a
† Alexander *martyr, Hieroſolymitanus epiſcopus* 753 d, 858 d, 859 f, 861 d
Alexander *Papa II* 971 a, 1028 c
Alexander *Papa III* 237 c, 324 a b
Alexander *Papa IV* 970 f, 971 a, 1054 a f, 1068 c
Alexander *Papa V* 478 f, 479 a
Alexander *protector ſub Aureliano* 905 d
Alexandro (*Marinus de*) *S. Birgitæ ſupplex factus filio ægro ſanitatem impetravit* 537 b
Alexius *Angelus junior, Græcorum imperator* 800 e
Alfanus, *Sicardi juſſu ſuſpenſus* 1043 d
Algarius, *Anguſtodunenſis epiſcopus. Vide* Adalgarius.
Algothus (*Benedictus*) *conſtitutus Suecia dux* 394 f, 395 a
Algothus, *Prior Scarenſis* 424 f, 425 a
Algotus, *Katilburgem, Goſtani filiam, S. Birgitæ ope ſana mentis reſtitutam fuiſſe, teſtatus* 558 d
Alienordis *Franciæ regina* 943 b
† Almedha, *S. Keynæ ſoror* 275 f, 277 e
Alphanus I, *Salernitanus epiſcopus, inter Prætermiſſos* 564 c
Alphanus II, *Salernitanus epiſcopus* 564 c
Alphonſus, *Cordubæ rex* 934 f
Alphonſus, *Giennenſis epiſcopus, S. Birgitæ familiaris* 369 d, 370 c, 374 c e, 375 f, 376 a b, 377 b, 413 d e, 414 c f, 418 d, 441 c d, 449 e, 457 b, 459 d, 462 e, 465 f, 484 e, 496 f, 497 c, 499 b, 501 e f, 502 f, 506 c d, 510 d, 517 c, 521 b c
Alphonſus *Hiſpanus, gravi infirmitate S. Birgitæ patrocinio liberatus* 536 c d
Alphonſus, *Petri Aragonii Minoritæ filius* 452 d
Altonato (*Antonius*) *ſeculo* XIV 38 a
Alvarez de Luzana (*Joannes*) *epiſcopus Portugalenſis* 260 b
Alviſus, *abbas Aquicinctinus, dein Atrebatenſis epiſcopus* 1087 b c, 1088 e f
Aluſianus *Patricius, Bulgarorum dux* 85 c, 199 a b c d, 200 a. *S. Demetrio eccleſiam excitavit* 86 a b
† Amalberga, *in Litaniis Cameracenſibus invocata* 297 c
Amalfridus, *Hunonis-curienſis conditor* 289 b, 290 c, 291 a c, 292 a
Amandus, *Bagaudarum dux* 906 f
† Amandus, *Trajectenſis epiſcopus* 349 b e f, 359 e, 1012 d, 1017 f, 1018 a, 1019, 1020 a e f, 1021 c d f, 1022 a, 1023 b c d, 1032 e, 1033 e f. *SS. Petro & Paulo Lutetiæ eccleſiam ſtruxit* 349 c, 359 e; *Rotbacenſis monaſterii fundator* 349 f, 350 a; *ejus reliquiæ ad Haſnonienſem eccleſiam deportatæ* 321 f
† Amantius, *Laudenſis epiſcopus* 234 a, 238 e, 241 d
† Amantius *presbyter* 1006 f, 1007 b c d e
† Amatus, *cujus reliquiæ ad Haſnonienſis eccleſiæ annum* 1070 *dedicationem ſuêre tranſlatæ* 321 f
Ambroſia, *Adelberti, Auſtrevandiæ comitis, ut fertur, filia* 303 a
Ambroſius de Mediolano, *abbas S. Michaëlis de Muriano* 367 d
† Ambroſius, *Mediolanenſis epiſcopus* 233 & ſeqq.

Digitized by Google

seqq., 425 f, 426 a, 508 e, 510 b, 565 f, 758 a d e f, 822 a, 828 d. *Hymnos cum S. Hilario in Occidentis eccleſias invexit* 723 b
Amelius, *Burdigalenſis epiſcopus* 922 a b c d
Amigliſſom, *comes Urknoenſis, ſcripta à monachis Vaſtenenſibus S. Birgitæ miracula ſigillo ſuo munivit* 547 e
Amnon, *Davidis filius* 595 a
Amon, *Joſiæ pater* 584 d
† Amor, *Amorbacenſis abbas* 337 c
Amran, *filius Caath* 613 a b
Amraphel, *rex Sennaar* 627 d
Amurathes II, *Turcarum imperator* 73 b
Anacletus *Papa* 715 c
Ananias, *à S. Petro punitus* 136 a
† Anaſtaſia *martyr* 84 d e, 95 d, 103 c, 104 a d
Anaſtaſius *bibliothecarius S. Demetrii Paſſionem Latinitate donavit* 51 e, 52 c, 53 d e, 54 b c, 87 e f, 161 b e, 189 b e, 190 a d
Anaſtaſius *cantor, ſubſcriptus chartæ Roberti, epiſcopi Atrebatenſis anni* MCXVIII 322 c
Anaſtaſius, *Græcorum imperator, Athenienſem Academiam revocare conatus* 1013 e. *Dara, ſeu Anaſtaſiopolis in extremis Perſarum finibus conditor* 815 b c
Anaſtaſius *Papa I. Origenem damnavit* 863 d
† Anaſtaſius Sinaita 810 e f; *an aſſeruerit, S. Dionyſium Alexandrinum ſcholia ſcripſiſſe in Areopagitam* 803 c & seqq.
† Anaſtaſius *à Syria in Umbriam advena* 994 b
Anatholius, *in ſicta Ariſtarchi epiſtola memoratus* 704 a
Anatolius, *Laodicenus in Syria epiſcopus* 42 c
† Andreas *Apoſtolus* 438 f, 439 a, 440 f, 441 b, 508 e, 510 a, 635 c, 755 f, 929 f
Andreas, *Cæſareenſis epiſcopus* 824 f
Andreas *clericus* 319 a
Andreas *de Luca eremita* 501 f, 514 c
Andreas *Eſchilli, eques auratus* 379 a
Andreas, *Gienuenſis epiſcopus* 376 a
Andreas, *Hungariæ rex* 954 a
Andreas, *Jacobellæ de Calanidio filius, inſtantis mortis periculo S. Birgitæ ope ſubtractus* 528 a b
Andreas, *Ludovici regis Hungariæ frater* 539 c
Andreas *Olavi, monachus Vaſtenenſis, S. Birgitæ canonizationem curavit* 369 a, 465 f, 467 f
Andreas *parochus, Nicolaum parochum de Sunaschal paralyſi S. Birgitæ ope liberatum fuiſſe, teſtatus* 550 e f
Andreas, *pater puellæ matæ B. Gunthæri meritis ſanatæ* 1077 d
Andreas *vicarius, teſtis puellæ ægræ & cæcæ S. Birgitæ patrocinio ſanatæ* 556 c
† Andronicus, *martyr Tarſenſis* 25 b, 570 e f. *Dandus die* 21 *Octobris, inter Prætermiſſos* 3 c
Andronicus *Paleologus junior* 205 f, *S. Demetrii ope à vulnere ſanatus* 80 f, 206 a
† Andronicus *Veronenſis epiſcopus* 1001 c f
Androtio *ſcriptor Athenienſis* 769 d
Aner, *frater Mambræ, cum Abramo fœdus iniit* 627 b c, 628 b, 631 a b
Angela, *Lelii Petri uxor, nepotes ſuos, alterum peſſimo ulcere, alterum apoſtemate S. Birgitæ patrocinio liberatos vidit* 527 e f, 540 a b c d *uti & filiam* 540 e
Angelus *de Hiſpania, S. Birgitæ faciem inſolito ſplendore perfuſam vidit* 514 c
Angelus *Ordinis Humiliatorum ægro incolumitatem S. Birgitæ ope brevi adepto interfuit* 528 e, *nominatus* Anſelmus 540 b
† Angilbertus *abbas monaſterio Centulenſi S Simeonis reliquias procuravit* 20 a b
Anna *Auſtriaca, Franciæ regina S. Dionyſii Pariſienſis reliquiis ditata* 949 b
† Anna *Prophetiſſa* 5 d e f, 10 f, *apparuit S. Birgittæ* 435 d
Annas *Judæorum Pontifex* 13 b
Anſelmus *abbas Aquicinctinus* 1088 b c
Anſelmus, *Comenſis epiſcopus* 237 c d
Anſelmus, (*de* Malo Nido *dictus*) *Laudunenſis epiſcopus corpus S. Benedictæ in aliam capſam tranſtulit* 215 b c e
Anſelmus. *Vide* Angelus *Ordinis Humiliatorum.*
† Anſfridus *comes Huienſis* 1027 a b
† Anſgarius, *Hamburgenſis epiſcopus* 463 e
Anſoldus, *vir nobilis, eccleſiæ S. Dionyſii de carcere fundator* 901 c
Anthimus *Trapezuntinus epiſcopus Catholicus collationi cum Scverianis anno* DXXXII *habitæ interfuit* 819 e
Anthuſa *S. Joannis Chryſoſtomi mater* 996 b
Antiochus *dux, ad quem Quæſtiones ſcripſiſſe fertur S. Athanaſius, Alexandrinus epiſcopus* 810 a b
† Antoninus *Florentinus archiepiſcopus* 372 c
Antoninus, *Meldenſis epiſcopus S. Sanctini precibus, ut fertur, ad vitam revocatus* 715 b c d e f
Antoninus Pius *imperator* 673 f
Antoninus Verus *imperator* 562 c
† Antonius *abbas, cognomento* Magnus 224 a b, 227 f, 228 a, 848 c d
Antonius *Capecii de Capeciis filius, apoſtemate S. Birgitæ & S. Antonii patrocinio liberatus,* 540 c
Antonius *Ludovici principis Luſitani nothus* 260 a
† Antonius *Patavinus* 326 b
† Antonius Pelegrinus 367 a. *Tranſlata ejus reliquiæ* 367 b f
Antonius Sebaſtianus, *epiſcopus Crotonienſis S. Reparatæ Acta metrica ſcripſit* 25 d e, 27 a e, 41 e
Anvin (*Amandus d'*) *abbas S. Giſleni* 1029 d
Aperinis (*Joannes de*) *canonicus eccleſiæ S. Petri ad Vincula* 481 b
Aphraates *monachus de eccleſia Antiochena bene meritus* 996 d
† Apollinaris, *abbas Caſinenſis* 1042 c f, 1043 a
Apollinaris *hæreticus* 14 e. *Epiſtolam Julio Papæ affinxit* 820 a
Apollinaris, *Pauli auditor in ſicta Ariſtarchi epiſtola memoratus* 704 a, 706 a
Apollo *Athenienſis, à Paulo converſus in ſicta Ariſtarchi epiſtola dicitur* 704 b
Apollophanes *philoſophus S. Dionyſio aliquando familiaris* 774 b c e, *ad quem etiam S. Dionyſius epiſtolam ſcripſiſſe fertur* 802 e
Aquaviva (*Antonius*) *à Ladiſlao rege Neapolitano Hadriam emit* 36 a
Aquaviva (*Claudius*) *præpoſitus generalis S. J.* 39 a
Aquaviva (*Iſabella*) *princeps Strozzi, pro obtinenda officii proprii de S. Reparata approbatione fruſtra laboravit* 34 b
Aquaviva (*Marciana*) *abbatiſſa monialium S. Petri* 39 e
Aquaviva (*Octavius*) *S. R. E. Cardinalis* 39 a
Aquaviva. *Vide* Riczardus Raynaldi.
Aquinus, *Norvegiæ rex* 555 e
Aquinus, *pueri graviter ab igne læſi, S. Birgitæ patrocinio ſanati, teſtis* 556 b
Aquinus, *teſtis Gumildis paralyticæ S. Birgitæ ope*

ope ſanata 557 b
Aquinus, *teſtis Jacobi Auriſabri à paralyſi per S. Birgittam ſanati* 549 f
Aran, *Thare filius, Abrami & Nacboris junioris frater* 572 a & ſeqq. 583 e, 693 d e. *An Sara pater?* 593 & ſeqq. *fuerint in ignem conjecti à Chaldæis* 599 f & ſeqq.
† Arator *martyr* 857 e
Archintus (*Philippus*) *Comenſis epiſcopus* 234 a 241 d
† Aredius *Atanenſis abbas* 913 a, 923 b c d
Aribo *archiepiſcopus Moguntinus* 1061 e
Aridæus (*Philippus*) *philoſophus* 774 d
Arioch, *rex Ponti* 627 d
Ariſtarchus, *chronographus Græcus* 698 e, 703 b e f, 705 b e f, 706 e f, 707 a, 709 a, 717 b c, 729 b d, 788 e, *fragmentum ſuppoſitæ eidem Epiſtolæ* 704 & ſeq.
Ariſtides *philoſophus, fidei propugnator* 721 e, 723 b, 742 f, 743 c 744 b, 752 a b c d e f, 753 a b, 770 a, 789 a c, 790 c d, 791 d
Ariſtoteles *Athenienſis* 704 b
Arius *hæreticus* 7 b, 14 c d e, 813 e, 820 b, 842 a, 847 a, 862 e
Arizonius de Podio *ſeculo* XIV 37 a
Arnabagh, (*Sueuon*) *piſcatores aliquot ſubmerſioni S. Birgittæ ope ereptos ſuiſſe teſtatus* 551 b
Arnardus, *Agbordi, ope S. Birgittæ ſanæ menti redditi, teſtis* 551 c
Arnardus *parochus, teſtatus mulierem Ryatilborg S. Birgittæ patrocinium periculoſo in partu ſuiſſe expertam* 550 e
Arneſtus *primus archiepiſcopus Pragenſis* 1079 a
Arnoaldus *cognomento* Boggis 1008 c
Arnoldus, *abbas Farfenſis* 433 b c
Arnoldus *cæcitate B. Giuntheri meritis liberatus* 1082 a b c
Arnolfus, *monaſterii S. Emmerami Præpoſitus* 979 a b c d e, 981 f
Arnolphus *parochus, Folquini, S. Birgittæ ope gravissimo dolore liberati, teſtis* 551 f
Arnulfus, *canonicus Regularis, unus eorum, qui Abrami, Saræ, Iſaaci, Rebeccæ, Jacob & Liæ exuvias in Hebronenſi eccleſia invenerunt* 688 e, 689 b e f, 690 b c d
Arnulfus II *Flandriæ comes* 1027 c
Arnulfus *imperator* 871 b, 952 c e, 953 a b c d, 954 f, 955 b d e, 956 b f, 957 a b e, 958 a b c d e, 961 a b c d f, 962 a b c d e f, 963 b e f, 966 b c d, 969 c d f, 970 a, 971 c, 974 d, 976 b c e, 977 b d, 979 e f, 980 a b c, 982 b c d e f, 983 b f, 984 c e, 985 d, 986 a, 1050 a d e f, 1053 d. *Fertur S. Dionyſii Pariſienſis reliquias è Gallia in Germaniam attuliſſe* 952 & ſeqq.
Arnulfus, *Laudunenſis epiſcopus, aliàs* Hedenulphus 215 a
† Arnulfus, *Metenſis epiſcopus* 1008 c d e, 1009 e, 1017 e
Arnulfus *Valentianenſis comes* 1027 c d
Arphaxad, *patriarcha poſtdiluvianus, filius Sem* 572 d, 574 e, 576 c, *veri Dei cultor* 581 c
† Arſenius, *abbas in monte Sceti* 998 b d
Arſenius *abbas Brunnovienſis* 1067 a
† Artemon, *Seleucienſis in Piſidia epiſcopus* 41 c
Arturus, *Britonum rex* 276 e
Aruns, *Senonum dux* 875 c
Arwidus *presbyter, ad Vaſtenenſes S. Birgittæ reliquias non ſine fructu peregrinationem alterius causâ vovit* 533 a, 550 e
Aſa, *rex Juda* 655 f
Aſan *ex antiquis Bulgariæ regibus ortus*, 85 e 199 e f
Aſcholius *Macedoniæ epiſcopus* 760 a
† Aſciclus, *martyr Cordubenſis* 490
Aſclepius *præfectus* 42 b
Aſlatus, *Nidroſienſis archiepiſcopus ſcripſit ad Baſileënſe concilium in favorem Revelationum S. Birgittæ* 411 a
Aſſo, *Atrebatenſis epiſcopus* 326 a
Aſta *viduа, mater Extridi undis ſubmerſa & S. Birgittæ ope ad vitam revocata* 559 e
† Athanaſius, *Alexandrinus epiſcopus* 811 c d e f, 814 b, 819 f, 820 b c, 821 e, 828 d, 829 d e, 842 a. *An Dionyſium Areopagitam cuârit* 810 a b c d e f; *Incubrationes eidem aſſicta* 853 b
Athanaſius *in Syria epiſcopus* 829 e
Athanaſius *Neapolitanus præſul* 1041 f
Athenagoras, *Chriſtianæ religionis defenſor* 825 d e
† Atticus *inter Prætermiſſos* 3 d
Atticus, *patriarcha Conſtantinopolitanus, exemplar* XX *canonum concilii Nicæni* I *ad Patres quinti concilii Carthaginenſis miſit* 809 f
Attila, *Hunnorum rex, Sicambrum evertit* 84 f, 185 a d
Ava, *Adelberti, ut fertur, filia* 303 a c, 309 c
† Ava, *culta* XXIX *Aprilis* 303 c, 312 b, 313 b c, 319 f, 321 b, 331 b; *Dunonienſis, ut videtur, abbatiſſa* 333 b c
† Auctor, *epiſcopus Metenſis confeſſor* 211 f
Audacher, *notarius Caroli Calvi* 300 b, 314 b
† Audoënus, *Rothomagenſis epiſcopus, cujus reliquiæ ſeculo* IX *Vindocinum fuêre translatæ* 242 c, 1009 c d, 1017 e
Audoënus, *Stamangrenſis epiſcopus, ſcripſit in favorem Revelationum S. Birgittæ ad concilium Baſileënſe* 411 a
† Audomarus, *cujus reliquiæ ad dedicationem eccleſiæ Haſnonienſis anno* MLXX *fuêre deportatæ* 321 f
† Auguſtinus, *Anglorum epiſcopus* 1008 c
† Auguſtinus, *Hipponenſis epiſcopus* 823 d. *Canonem, ne viventi epiſcopo alter ſubrogetur, aliquando ignoravit* 760 c. *Non videtur noviſſe Opera S. Dionyſii Areopagitæ* 823 c & ſeq. *S. Birgittæ viſitatione honoratus* 508 e, 510 a b
Auguſtus *cæſar* 706 e, 987 c. *Qui Galliam diviſerit* 873, 875 d e
† Avitus, *Tungrenſis epiſcopus. Vide* Navitus.
Aurelianus & Aurelius *confuſi* 905 e
Aurelianus *imperator* 902 f, 903 a b c d e f, 904 a b c d e f, 905 a b c d e, 906 a b, 929 a
† Aurelius *epiſcopus* 983 b c, *ejus reliquiæ* ibid.
Aurelius *imperator, Antonini filius* 210 a, 879 e, 880 b d, 905 e f
† Aurelius, *martyr Cordubenſis* 273 c
Auriana, *Amalfridi & Childebertianæ filia, Hunonis-curienſis abbatiſſa* 291 a c d e, 292 a
Auskircherin (*Jacoba*) *è tertio Ordine S. Franciſci inter Prætermiſſos* 566 d
† Auſpicius, *epiſcopus Tullenſis* 211 f
† Auſtregildis, *S. Lupi mater, inter Prætermiſſos* 562 e
† Auſtregildis *vidua, data die* 1 *Septembris, inter Prætermiſſos* 2 c
† Auſtremonius, *Arvernenſis epiſcopus* 723 b
† Authertus *Cameracenſis epiſcopus* 1011 c, 1013 c, 1014 c, 1017 d e f, 1020 a b d e f, 1021 f,

Digitized by Google

1021 f, 1022 b e f, 1031 d e, 1033 c, 1046 d, *conſecravit eccleſiam Cellenſem* 1022 a, 1032 e; *ejus reliquiæ ad caſtrum Cameracenſi dilatæ* 1027 d
Auxentius, *epiſcopus Arianus, ſedem Mediolanenſem occupavit* 237 f, 239 b c; *S. Martinum Turonenſem Mediolano pepulit* 1006 a
† Aya, *uxor S. Hildulfi, ducis Laubacenſis* 1022 e, 1033 b, 1034 e
† Aycardus, *abbas Gemeticenſis, cujus reliquiæ Haſprâ ad dedicationem eccleſiæ Haſnonienſis anno* MLXX *fuêre depertatæ* 321 f
Azau, *Nachor junioris & Melchæ filius* 672 e

B

† Bacchus *martyr* 279 d
Badan, *Iſraelitarum defenſor* 614 e
Badilo, *Æduenſis S. Martini cœnobii abbas* 351 e
Badilo, *Badilonis comitis nepos* 351 e, 352 a
Badilo *comes, Æduenſis S. Martini cœnobii inſtaurator* 351 e, 352 a c
Badilo, *monaſterio Saxiacenſi præfectus* 351 e
Bala, *uxor Jacobi patriarchæ* 639 f, 640 d e
Baldericus *Cameracenſis canonicus* 301 b c d e f, 349 b
Baldericus, *Noviomenſis ac Tornacenſis epiſcopus* 349 b
Baldoinus, *tribunus* 689 d, 690 c
Balduino (*Andreas*) *S. Simeonis reliquias Venetias ex Oriente detulit* 20 c
Balduinus, *archiepiſcopus Trevirenſis* 210 e
Balduinus IV *Flandriæ comes* 307 d e, 316 f, 317 b d f, 1027 c, 1028 b
Balduinus V *dictus* Pius & Inſulanus, *Flandriæ comes* 318 b, 321 d, 1086 f
Balduinus VI, *dictus* Montenſis, *Flandriæ comes* 321 d
Balduinus I, *Hannoniæ comes* 1086 f
Balduinus V, *Hannoniæ comes* 1021 e
Ballaland (*Godefridus de*) *Revelationum S. Birgittæ patronus* 412 a
Balma (*Guilielmus della*) *canonicus Gennenſis, miraculorum S. Hugonis teſtis* 364 b
Baltaſſar, *Nabuchodonoſoris nepos, ejuſdem* filius *nuncupatus* 595 d
Baluzius *Lactantium in lucem protulit* 827 e
Banca, *Holinſtani S. Birgittæ ope ſubmerſioni erepti, teſtis* 556 e
Bara, *rex Sodomorum à Chodorlahomore victus* 627 c
Barbara *à dæmone B. Guntheri ope liberata* 1077 e
Bardas *cæſar eidem ſacram S. Demetrio exſtruxit* 79 b, 80 d, 82 b
Bardo *archiepiſcopus Moguntinus* 1066 d f, 1073 f
Barenſis *S. R. E. Cardinalis. Vide* Urbanus VI.
Barga *de Ulſaſom, Nicolai Skname, Petri Ruth, & Andreæ Gala S. Birgittæ ope mortis periculo ereptorum, teſtis* 558 b
Bargibant (*Stephanus*) *monachus Elnonenſis è S. Amandi reliquiis Lutoſanis canonicis dedit* 350 d
† Barlaam *eremita* 260 c
† Barnabas *apoſtolus* 237 d
† Bartholomæus *apoſtolus* 85 c, 439 a, 929 f; *ejus reliquiæ in Luſitaniam delatæ* 260 c
† Baſilia *martyr Alexandriæ* 857 e
Baſilides *hæreticus* 813 c, 827 a
† Baſilides *martyr Alexandriæ, S. Potamiænæ*

defenſor 857 f
Baſilius *Ciliæ* 824 d e
† Baſilius *confeſſor, cujus reliquiæ Polæ in Iſtria anno* MDCLIII *inventæ fuerunt* 78 a
Baſilius *diaconus* 820 f
Baſilius *Macedo, Bardæ interfector* 79 b, 202 c d e; *eidem ſacram S. Demetrii refecit* 80 b d e; *monaſterium S. Phocæ exſtruxit* 1044 f, 1045 d
Baſilius III *imperator, dictus* Bulgaroctonus 199 c, 200 b
† Baſilius *Magnus, Cæſareenſis epiſcopus* 588 b, 761 a, 816 d, 828 d. *Ejus inſtitutum ſecutus eſt S. Giſlenus* 1014 a b, 1020 e f, 1021 a, 1030 c
† Baſilius, *Parii in Myſia Minori epiſcopus* 44 d
Baſilius *Theodorianus* 199 a
Baſochiis (*Nicolaus de*) 243 c
Baſſa (*Therrus*) *coram quo Aſta vidua filiam Extridem S. Birgittæ ope ad vitam revocatam fuiſſe, teſtata eſt* 559 f
† Baſſianus, *Laudenſis epiſcopus* 233 f, 234 d f, 235 a, 236 c, 238 f, 239 e
Baſztin (*Petrus*) *ex Ordine S. Franciſci* 1094 e f
Bataille (*Roberti*) *filia, mortua è lapſu in puteum credita, S. Rigenfredis ope integra ſanitati reddita* 328 a
† Bathildis *Chlotharii Franciæ regis mater* 570 b
Bathuël, *Nachoris junioris filius, Rebeccæ pater* 578 b, 607 c, 672 e, 678 c, 681 f, 682 c d
Batiſmundus, *monachus Vaſtenenſis, quædam S. Birgittæ miracula collegit* 371 c, 464 d, 548 b
Batrumila, *B. Guntheri ope viſum adepta* 1079 b
Baudemont (*Andreas*) *eccleſiam S. Evodio Brennaci condidit* 243 b c
Bauffremez (*Anna Maria*) *Dononienſis Abbatiſſa* 334 e
† Bavo, *cujus reliquiæ anno* 1070 *ad eccleſiæ Haſnonienſis dedicationem depertatæ fuerunt* 321 f
Beatrix *mater Batrumilæ viſum B. Guntheri ope adeptæ* 1079 b
Beatrix, *Ordinis titulo Conceptionis B. M. V. inſtitutrix, inter prætermiſſas* 3 b
† Beatus, *martyr inter Prætermiſſos* 570 e
Becherus *viſu S. Giſleni meritis donatus* 1035 d
† Beda *venerabilis* 828 b
† Bellerius, *S. Giſleni ſocius* 1019 a b c, 1030 f
Belliades, *S. Gemini, ut fertur, mater* 1039 e 1040 e
Bellifortis *S. R. E. Cardinalis. Vide* Gregorius XI *Papa.*
Belus, *Nini pater, Aſſyriæ rex, primus, ut aiunt, Deus haberi voluit* 586 e f
Benedicta *abbatiſſa Thorenſis* 1028 a
Benedicta, *Alani Joannis uxor, voto S. Birgittæ facto, ſeminecrua convaluit* 544 b
Benedicta, *Glyſingi filia, Birgero S. Birgittæ filio nupta* 386 e
Benedicta *vidua latronis manibus S. Birgittæ ope erepta* 554 e
† Benedicta *virgo* 297 d
† Benedictus *abbas conf.* 346 b, 347 c; *à S. Birgittæ jejunio honoratus* 512 a; *certatur de ejus corpore* 966 f
Benedictus *Birgeri, S. Birgittæ frater* 378 c, 379 a, 487 f, 506 e
Benedictus XIV *Papa* 410 b, 474 c, 482 d; *auxit & caſtigavit Martyrologium Romanum* 4 b

INDEX HISTORICUS

Benedictus *Magni Minniskiold, maritus Sigridis, avia materna S. Birgitta* 379 d e f

Benedictus *Mutinensis episcopus, monasterio Nonantulano beneficus* 988 c

Benedictus *Nicolai, Margaretæ monialis Rysabergensis ope S. Birgittæ sanitati restitutæ, testis* 555 b

Benedictus *Ordinis Prædicatorum, Gertrudis S. Birgittæ ope sanitati restitutæ, testis* 555 c

Benedictus *Ordinis Prædicatorum, sanam mentem, quam ob derisam S. Birgittam amiserat, ejusdem ope recepit* 533 a, 550 c

† Benedictus *patriarcha* 419 f, 1021 a, 1068 b c, 1075 e

Benedictus, *regis Sueciæ consiliarius, scripta à monachis Vastenensibus S. Birgittæ miracula sigillo suo munivit* 547 e

Benedictus, *S. Birgittæ filius* 385 a b, 387 c e f, 490 a, 491 d

Benedictus, Sinvils *dictus, Folconis filius* 380 c

† Benevenutus, *Auximanus episcopus, S. Palatia templum condidit* 48 a

Benjamin, *cùm* XX *esset annorum*, puer *vocatus* 671 f, 672 a

Bennelinus, *monasterii Laureshеimensis advocatus* 1051 d

Benno, *Pataviensis episcopus* 1061 a f, 1063 f, 1065 a, 1073 b, 1084 a

Beno, *Arosiensis episcopus* 478 a

Benoist (*Quintinus*) *abbas Gistelianus* 1028 f, 1029 a

Berghes (*Guilielmus de*) *Cameracensis archiepiscopus, S. Odalonis reliquias Lutosa visitavit* 360 b c d

Bergis (*Henricus de*) *episcopus Cameracensis visitavit reliquias S. Gisleni* 1028 f, 1029 a b

Berlaymont (*Ludovicus*) *archiepiscopus Cameracensis* 1021 f; *abbatiæ Cellensis reliquias visitavit* 1029 c

Bernabos, *Mediolanensis dux* 430 f

† Bernardus *Claravallensis abbas* 1087 f; *concilio Remensi anni* MCXLVIII *interfuit* 1089 c

Bernardus, *archiepiscopus Neapolitanus, quædam S. Birgittæ miracula colligi jussit* 374 b, 382 c, 451 b c, 457 b d

Bernardus, *archiepiscopus Neapolitanus, Bernardi Bosqueti successor* 494 e, 501 a, 502 e, 504 d, 506 e

Bernardus *canonicus, subscriptus chartæ Roberti episcopi Atrebatensis anni* MCXVIII 322 e

Bernardus, *subscriptus diplomati Caroli Calvi* 314 b

Bernardutius, *Gervasii frater sæculo* XIV 37 a

Bernerus. *Vide* Garnerus.

Berngerius. *Vide* Benno.

Bernharius, *abbas Hersfeldensis* 1058 e

† Bernwardus, *Hildesiensis episcopus, S. Dionysii Parisiensis reliquiis ditatus* 948 b c

Bero *parochus testis Christinæ, à dæmone S. Birgittæ ope iteratò liberatæ* 554 a

Berta, *rex Gomorrhæ, à Chodorlahomore vitlus* 627 c

Berta, *abbatissa Denonensis* 323 d f, 333 e f

Berta, *Caroli Magni filia* 941 a

Berta, *Gerardi à Rossilione dicti uxor* 351 a

Berta, *Hucbaldi comitis filia, S. Andreæ monasterii Florentiæ abbatissa* 341 e

Berta, *Ludovici Pii soror, Pippini regis neptis* 311 e

Berta, *Pippini regis uxor* 311 c e

Berta, *Rodolphi Burgundiæ regis filia* 1065 e

† Bertharius, *Casinensis abbas* 1042 c, 1044 a

Bertholdus *Romanus, Paradisi, Birgittini prope Florentiam monasterii, confessor generalis* 374 a e

Vitam S. Birgittæ scripsit 373 d e, 495 d, 533 e

Berthou *presbyter, Ligurensis monasterii sacellanus* 22 a

Berthualdus *dux, in S. Dionysium beneficus* 939 c, 945 f, 946 a b c d

† Bertilia *S. Waldetrudis mater* 1022 c f, 1034 e

† Bertinus, *Sithiensis abbas* 291 b; *ejus reliquiæ ad Hasnoniense cœnobium delatæ* 321 f

Bertoldus *puer, B. Gunthcri meritis incessu donatus* 1082 d

Bertuldus *canonicus, subscriptus chartæ Roberti episcopi Atrebatensis anni* MCXVIII 322 e

Bertulle (*de*) *S. R. E. Cardinalis, Breviarii Congregationis Oratorii Domini Jesu digerendi ordinandique à Paulo V facultatem accepit* 692 f; *scribi jussit Vitam Catharinæ à Jesu monialis ex Ordine S. Mariæ de Monte Carmelo* 779 b

Beseleel, *tabernaculi fœderis fabricator* 172 b, 173 b c

Bethleëm, *procurator Patavinus* 366 c

Bethsabee *adultera, in sacris Litteris manifestata* 589 b

Bicchius (*Antonius*) *episcopus Auximensis* 47 f

Birgerus *Gregorii, archiepiscopus Upsalensis* 369 c, 377 b, & deinceps sæpe; *scripsit Vitam S. Birgittæ* 371 b c e f, 372 b c d, 495 c; *miracula quædam S. Birgittæ à monachis Vastenensibus scripta sigillo suo munivit* 547 e

Birgerus Jerl, *administrator regni Sueciæ* 379 c d f

Birgerus, *Magni filius, Sueciæ rex* 377 c, 381 e

Birgerus, *Petri de Ulfasa S. Birgittæ pater* 377 b; *Uplandiæ legifer* 377 c, 378 a c, 379 a b c d, 380 d, 381 a c, 382 a, 384 d, 469 b c, 487 d e, 499 f

Birgerus, *S. Birgittæ filius* 380 c, 385 a b e f, 386 c, 387 a b c d, 388 c, 392 c, 397 e, 423 f, 434 c, 441 c d e, 444 c d, 449 d, 459 c, 460 f, 461 f, 462 d f, 470 f, 483 e 490 a, 509 a; *matrem secutus Hierosolymam* 386 a; *ejusdem reliquias Româ in Sueciam detulit* 531 b

Birgitta *Caroli S. Birgittæ filii neptis* 388 e f, 389 a b

Birgitta, *S. Birgittæ è filia Cæcilia neptis* 389 f

Blanca *Joannis I Namurcensis comitis filia, Sueciæ regina* 394 c d e f, 395 a b c d e, 396 a b, 397 f, 400 b c d e, 494 b, 502 f, 509 c, 510 b

Blanca, *S. Ludovici Franciæ regis filia, Ferdinando Castellano nupta* 400 e

Blanca, *S. Ludovici Franciæ regis filia, infans defuncta* 400 e

Blanca, *S. Ludovici Franciæ regis mater* 400 c e, 944 d

† Blasius, *altare sibi sacrum habet in præcipua Haarlemensi ecclesia* 35 a

Blasius, *pater puellæ sensuum usu B. Gunthcri meritis donatæ* 1081 e

Blaton (*Ludovica de*) *Aquirinensis abbatissa, Aquirinense templum refectura, Sybillæ de Geges ossa retexit* 568 b c

Boamundus, *Princeps Tarentinus* 204 b c e f, 205 a

Boele (*Gerardus*) *capellanus ecclesiæ S. Amoris Belsiæ* 336 c

Boëtius *Joannis, scripta à monachis Vastenensibus S Birgittæ miracula sigillo suo munivit* 547 e

Boë-

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Boëtius, *Petri coloni filius, mortis periculo S. Birgittæ ope ereptus* 552 e
Bohemlaus, *maritus Gertrudis B. Guntheri ope ſanata* 1077 c
Bohuſlaus, *pueri cæci & muti B. Guntheri ope ſanati, teſtis* 1081 a
Bolemila *loquelam B. Guntheri ope recepit* 1080 d
Boleſlaus II, *ſeu* Pius *Bohemiæ dux*, 1068 c; *monaſterii Brunnevienſis conditor* 1078 f
Bolo *epiſcopus, Ebroini aſſecla* 282 f
Bonicis (*Petrus de*) *Patavinus condendo Porcilienſi monaſterio fundum dedit* 365 c e
Bonifacius *à S. Andrea Carmelita antiquum Miſſale, Miſſam de S. Abrahamo, Iſaac & Jacob complexum, nobis communicavit* 695 c
† Bonifacius, *Moguntinus antiſtes* 305 f, 306 a b, 326 b, 354 f,
Bonifacius I *Papa* 830 c
Bonifacius VIII *Papa* 400 e
Bonifacius IX *Papa* 368 f, 369 a c e f, 372 d, 376 d, 377 b, 389 e *& deinceps ſæpe ob bullam canonizationis S. Birgittæ ab illo editam; ejus bulla de eadem* 468 & ſeqq., 1068 d; *Andecenſes reliquias venerationi publicæ exponi conceſſit* 21 d
Bonmarchiet (*Joanna Maria de*) *Dononienſis abbatiſſa* 334 e
Bonnolus, *epiſcopus Metenſis inter Prætermiſſos* 564 d
Bontems (*Nicolaus*) *medecinæ doctor, reliquias S. Libaria recognovit* 230 d
Bonus, *epiſcopus Tbeanenſis ſeculo* IX 30 d
Bordella (*Helias de*) *Ligurienſi monaſterio fundum dedit* 22 e
Borzuto, *vir nobilis* 1080 e
† Boſa, *à Beda in Martyrologio memoratus* 739 b
Boſen (*Fikko de*) *Petri Nicolai à ſuſpendio S. Birgittæ ope liberati, teſtis* 560 d
Boſius, *S. Hugonis Vitæ compendium ſcripſit* 362 c, 363 a
Boſo, *abbas Floriacenſis* 933 d; *ditatus S. Dionyſii Pariſienſis reliquiis* 946 f, 947 a
Boſquetus (*Bernardus de*) *archiepiſcopus Neapolitanus* 494 e
Boſquetus (*Franciſcus*) *Lutubenſis epiſcopus Joannis Darenſis Opus deſcribi curavit* 814 d
Boſſuet (*Jacobus Benignus*) *archidiaconus Bria* 229 c, 231 c
Boſſuet (*Jacobus Benignus*) *epiſcopus Meldenſis authenticis litteris S. Libariæ reliquias approbavit* 229 & ſeq.
Boſulfus *clericus* 946 d e f, 960 c
Bovo, *prope ſilvam Carbonariam ſeculo* IX *comes* 342 a
Bouſſu (*Gaſpar*) *abbas S. Giſleni* 1019 d
† Botuidus, *prope Stokholmiam cultus* 489 c, 490 d, 530 a, 531 a, 543 c; *S. Birgittæ apparuit* 489 e
Bozena, *Bretizlai Bohemorum ducis mater* 1058 a, 1073 e
Bozena, *chiragrâ B. Guntheri ope liberata* 1075 f
Brachas, *Brecani pater* 276 c
Braganus. *Vide* Brecanus.
Brantes (*Joſephus Antonius de*) *S. Euſebiæ abbatiſſæ Officium nobis communicavit* 292 c, 293 c
Brecanus, *Brechiniæ regulus* 275 a d f, 276 c f
Bretizlaus, *Bohemorum dux* 1058 a b, 1066 c d e f, 1067 a c d e f, 1068 a b, 1071 d e, 1072 c, 1073 d e f, 1074 a
Brias (*Jacobus Theodorus de*) *archiepiſcopus Cameracenſis* 1038 f
Bricart (*Ægidius*) *notarius apoſtolicus* 1029 b
Brichanteau (*Benjaminus de*) *Laudunenſis epiſcopus* 216 d
Bricita, *monialis Porcilienſis* 367 c
† Brigida *ſcotica* 381 e f, 409 a, 562 b
† Britius, *è Syria in Umbriam advena* 944 b
Broderhrſem (*Joannes*) *loquelæ greſumque Olavo S. Birgittæ ope collati, teſtis* 556 d
Brunechildis *regina, monaſterii S. Martini apud Ædnos fundatrix* 352 b
Bruno, *Auguſtanus epiſcopus* 1061 b e
Bruno, *comes Brunſuicenſis* 1061 e
† Bruno, *Tullenſis epiſcopus, dein Leo IX Papa* 320 d
Bruno, *Wurtzburgenſis epiſcopus* 1066 a b
† Bryoulfus, *epiſcopus Scarenſis* 372 c, 420 d, 425 c
Buda, *teſtis liberatæ à dæmone Juttæ* 1079 d
Buiſſeret (*Franciſcus de*) *Namurcenſis epiſcopus inventionem corporis Sybillæ de Gages examinari juſſit* 567 c, *ipſeque dein præſens ejus oſſa inſpexit* 568 f
Burcardus, *comes in charta B. Adalberonis memoratus* 1052 d
Burchardus, *Cameracenſis epiſcopus* 1029 f
Burchardus, *S. Emmerammi abbas* 962 c, 1062 a b
Burchardus, *Pragenſis epiſcopus* 1078 f
Burchius (*Franciſcus van der*) *archiepiſcopus Cameracenſis* 1029 d
Busbeckius (*Angerius*) 44 b
Butkens (*Chriſtophorus*) *abbatiæ S. Salvatoris Antverpiæ moderator* 260 b c
Buz, *Nachoris junioris & Melchæ filius* 672 c

C

CAath, *filius Levi* 613 a b
Cabani (*Robertus de*) *præfectus hoſpitii Joannæ reginæ Siciliæ* 443 a
Cabaſilas (*Nicolaus*) *Theſſalonicenſis archiepiſcopus* 50 c, 57 b
† Cadocus *in Cambria, S. Gundlei filius* 275 c, 276 c f, 277 b c d
Cæcilia, *monialis Porcilienſis* 367 c
Cæcilia, *S. Birgittæ filia*, 385 a b; *nupta Laurentio Joannis, & dein Benedicto Philippi* 388 b c
† Cæcilia *virgo martyr, à S. Birgittæ jejunio honorari ſolita* 512 a
Cæleſtina, *B. Adelberti, ut fertur, filia* 303 a
† Cæleſtinus I, *Papa* 242 a, 830 c
† Cæſaria, *S. Cæſarii Arelatenſis epiſcopi ſoror* 294 a
† Cæſarius, *epiſcopus Arelatenſis* 294 a, 896 e
† Cæſarius, *Gregorii Nazianzeni frater* 768 a b c
Caïn, *Adami filius* 573 f, 574 a, 603 b
Cainanus *junior* 572 d, 581 c
Caïphas, *Judæorum pontifex* 13 b, 667 a
† Caitus, *inter Prætermiſſos* 570 e
Cajus, *ad quem 4 epiſtolas S. Dionyſius Areopagita ſcripſiſſe fertur* 802 c, 822 f
† Cajus *martyr, S. Dionyſii patriarchæ Alexandrini ſocius* 563 e
Calientis (*Nicolaus de*) *canonicus eccleſiæ S. Petri ad Vincula* 481 b
Calixtus II *Papa* 1029 f, 1088 c
Calixtus III *Papa* 474 c
Cambyſes, *Perſarum rex, ſororem duxit in conjugem* 596 f

† Ca-

INDEX HISTORICUS

† Camilla, *virgo Antissiodori* 269 c e, 270 b, 271 e

Campo (*Guarnerius de*) *subscriptus instrumento de inchoata Porcilensi ecclesia* 365 f

Campo (*Heymericus de*) *Revelationum S. Birgitæ patronus* 412 b

Camuel, *Nachoris Junioris & Melchæ filius* 672 e

Candida, *monialis Porcilensis* 367 c

Candidus, *ex Ordine Minorum Reformatorum* 39 d

† Candidus, *inter Prætermissos* 3 d e

† Candidus *martyr* 272 c

Candolus *mercator Neapolitanus, digiti pedis dolore S. Birgittæ ope liberatus* 537 c

† Canochus, *S. Keynæ frater* 276 f, 277 e

Cantacuzenus (*Joannes*) *Græcorum imperator* 74 c

† Canutus, *Daniæ rex & martyr* 380 e

Canutus, *Folchonis filius* 380 c

Canutus, *Philippi Ostrogothiæ ducis filius* 384 e

Capellus (*Ambrosius*) *Antverpiensis episcopus* 260 f

Capociis (*Franciscus de*) *cujus filius apostemate patrocinio S. Birgittæ liberatus fuit* 527 f, 540 c

† Caprasius *martyr, illustrandus die* XX *Octobris, inter Prætermissos* 3 e

Carafinus (*Lazarus*) *Laudensis episcopus* 234 a

Carbeneau (*Wilhelmus*) *visum S. Ragenfredis ope recepit* 328 e

Cardalhaco (*Joannes de*) *patriarcha Alexandrinus* 417 a b

Cardillac (*Sicardus de*) *Lætiensis abbas* 399 b

Carennia, *S. Keynæ, ut fertur, soror* 276 c

† Carilefus, *Anisolensis monasterii conditor* 278 c, 279 f

Carinus *imperator* 906 c

Carletus (*Antonius*) *Joannæ, reginæ Siciliæ, familiaris* 442 d e, 451 a b, 518 d e, 538 b

Carola, *B. Adelberti, ut fertur, filia* 303 a

Carolomannus, *Ludovici Balbi filius, Francorum rex* 354 c

Carolomannus, *Pippini filius, Francorum rex* 353 f, 354 b, 931 a

Carolus *Algothi, Meritæ S. Birgittæ filiæ maritus* 389 d

Carolus *Bohemus, imperator hujus nominis IV* 420 b, 426 d, 430 f, 444 b c, 445 c, 494 b c, 520 b

† Carolus Borromæus, *verarum Sanctorum reliquiarum à falsis secernendarum solicitus* 983 a

Carolus Calvus *imperator* 53 e, 86 e, 87 e f, 213 f, 214 c, 215 a, 284 b, 299 e f, 300 d e f, 304 a c, 307 a b, 313 d e, 314 b c d, 333 b, 342 a, 351 a b c d, 352 a b, 709 e f, 716 c, 723 f, 735 d, 736 b c d f, 745 c, 913 b, 931 f, 932 a, 933 c, 934 f, 941 a b, 957 e, 960 c e, 969 c, 982 a b c, 991 e, 1041 f

Carolus, *Catharinæ Nicolai militis uxoris filius* 513 c

Carolus Crassus, *imperator* 356 d, 958 a, 982 c

Carolus Magnus 299 a b c, 309 e, 311 e, 325 e, 350 c, 510 a, 713 b, 723 e, 764 d e, 865 c, 866 a, 919 b, 921 f, 924 f, 931 a, 932 e, 933 a c d, 934 e, 937 c d e, 938 a, 940 c e, 942 b, 946 b c, 976 b, 991 a b, 1004 b c, 1010 e, 1023 f, 1034 a c; *Aquisgranensem S. Mariæ ecclesiam ditavit reliquiis S. Simeonis* 18 b c; *item monasterium Lietbornense* 19 b d, *& Liguriense* 22 c d; *captam à Pipino S. Dionysii ecclesiam absolvit* 934 c; *certatur de ejus capite* 966 f; *desit sub ipso vetus Liturgia Gallicana* 707 f

Carolus IV *imperator Pragensibus S. Dionysii reliquias dedit* 948 e f

Carolus V *imperator Melitam equitibus Rhodiis concessit* 364 e

Carolus VI *imperator S. Birgittæ cultum promovit* 482 d

Carolus V, *Francorum rex* 948 f, 950 c d

Carolus VI, *Francorum rex* 475 c, 950 d e

Carolus Simplex, *Franciæ rex* 299 b, 356 d, 947 d e f, 948 a, 954 f, 955 a, 957 a b, 958 a c, 959 c d e, 960 a b c e f, 964 d, 985 e f, 986 d, 1024 f, 1025 a

Carolus *Martellus seu Tudites* 213 f, 350 e, 357 f, 359 b, 913 a, 932 c, 933 d, 1004 b

Carolus, *Novariensis episcopus* 86 e

Carolus, *Noviomensis episcopus* 944 f

Carolus *parochus, Christianam, Gingolphi uxorem, à fœdo ulcere S. Birgittæ ope sanatam fuisse, testatus* 552 c

Carolus *parochus, Olavi agricolæ gravi languore dæmoniumque vexatione S. Birgittæ ope liberati, testis* 554 b

Carolus *parochus, testis Gumildis paralytica S. Birgittæ patrocinio sanata* 557 b

Carolus, *regis Sueciæ consiliarius, scripta à monachis Vastenensibus quædam S. Birgittæ miracula sigillo suo munivit* 547 e

Carolus, *S. Birgittæ ex Carolo filio nepos* 388 e f, 540 e

Carolus, *S. Birgittæ filius* 385 a b c e, 386 b c & seqq. sæpe; *secutus matrem in itinere Hierosolymitano* 386 a; *ejus mortem mater prædixit* 521 f, *& arcana detexit* 522 f

Carolus VII, *Suercheri II filius, Suecia rex* 379 c d

Carolus VIII, *Suecia rex* 369 e, 482 a

Carolus IX, *Suecia rex* 484 b

Carolus XI, *Suecia rex* 484 c

† Carpophorus *martyr*, 238 c, 274 d; *cui ecclesiam dedicavit S. Felix Comensis episcopus* 233 f, 238 b

† Carpophorus, *è Syria in Umbriam advena* 994 b

Carpus *episcopus, S. Dionysii Areopagitæ, ut ainunt, in Creta hospes* 786 e f, 787 a

Carus, *imperator Romanus* 42 c, 906 e

Cased, *Nachoris junioris & Melchæ filius* 672 e

Casimirus, *Poloniæ dux* 1066 c

† Cassianus, *cui ecclesia sacra Ratisponæ* 1053 d

† Cassius, *inter Prætermissos* 570 e

Castro, (*Petrus de*) *Hispalensis archiepiscopus* 274 e

Castro, (*Rodericus de*) *archiepiscopus Hispalensis & S. R. E. Cardinalis* 274 f

Catharina, *domini Agapiti uxor, Oddi mater* 527 b

Catharina, *Algothi Magni filia* 388 e f

Catharina, *Alvastrensis monialis, S. Birgittæ familiaris* 513 c

Catharina, *Benedicti Minniskiold filia* 380 a, 383 e

Catharina *Birgeri, S. Birgittæ soror, Magni Gudmari uxor* 378 c, 379 b, 487 f

† Catharina, *S. Birgittæ filia* 368 c, 372 f, 375 d, 385 a b d & seqq. sæpe; *matrem secuta Hierosolymam* 386 a f; *corpus ejusdem in Sueciam Româ detulit* 373 a, 531 b

Catha-

Digitized by Google

Catharina, *S. Birgitæ ex filia Cæcilia neptis, Stenonis uxor* 389 f
Catharina, *S. Birgitæ ex Mareta filia, & Canuti Algothi neptis* 389 d
Catharina, *Catilli Glysingi filia, Caroli S. Birgittæ filii uxor* 385 d, 386 c, 388 e, 540 e
Catharina *de Flandria, S. Birgittæ famula, ab eaque febribus liberata* 515 d e
Catharina, *diœcesis Stregnesiensis, à dæmonibus miserè excepta, S. Birgittæ ope repente convaluit* 529 c d, 554 b c
Catharina, *Gistonis filia, Caroli S. Birgittæ filii uxor* 385 d, 388 e
Catharina *à Jesu, Parisiensis monialis ex Ordine S. Mariæ de monte Carmelo* 779 b c d
Catharina, *Joannis Campanarii uxor, oculorum dolore S. Birgittæ ope liberata* 554 a
Catharina, *mater puellæ cæcæ & agræ, S. Birgittæ patrocinio sanatæ* 556 c
Catharina *matrona alterius causâ peregrinationem ad S. Birgittam felici successu vovit* 550 e
Catharina, *mulieris Ryatilborg, S. Birgittæ in partu opem experta vicina, hocque testata* 550 e
Catharina, *Nicolai filia, diœcesis Stregnesiensis, ad Vitam S. Birgittæ patrocinio revocata* 525 d
Catharina, *Nicolai militis uxor, cui filii sui ægrotantis incolumitatem S. Birgitta absens prædixit* 514 e
Catharina, *Pauli de Morinis uxor, nepoti suo, alterique cognato per S. Birgittam sanitatem impetravit* 536 a b
† Catharina *Senensis* 416 d, 418 a
Catharina, *vidua mater Tyrgilli & Helenæ submersioni S. Birgittæ ope ereptorum* 554 c
† Catharina, *virgo martyr, à S. Birgitta jejunio honorari solita* 512 a
Catharina, *uxor Godbsens, latronis manibus ope S. Birgittæ erepta* 554 e
Catulla 711 a c, 714 b, 718 b, 746 e, 747 b e, 796 e f; *S. Dionysium sepeliendum curâsse fertur* 700 a, 794 c; *inter Prætermissos* 564 d e
Caudericus, *Lugdunensis metropolita* 283 c, 288 b
Cavellus, *judex Patavinus, memoratus in instrumento de inchoata ecclesia Porcilianensi* 365 e
Caylus (*Carolus*) *Antissiodorensis episcopus* 271 b
Ceccha Bocaplanula, *invocatâ S. Birgittâ, sororis ægræ incolumitatem impetravit* 537 d
Cecchi Lelli *filius pessimo ulcere S. Birgittæ patrocinio liberatus* 540 a b
Ceccholus, *Joannis Cimini filius, semimortuus S. Birgittæ ope convaluit* 528 d, 540 b
Cecrops, *rex in Attica* 704 b
Celano (*Franciſca de*) 505 e, 507 a
Celina, *S. Evodii, ut fertur, mater* 242 b, 243 d, 244 f, 246 c, 248 a
Celsa, *S. Grati episcopi Cabillonensis mater* 284 e f, 287 a c
† Ceraunus, *Parisiensium episcopus* 865 f, 868 b, 928 d
Cerinthus, *hæreticus* 827
Cethura, *uxor Abrahami* 640 d, 661 b, 683 b c d e f, 684, 685, 686 a d, 687 b
Chaganus, *Avarum dux seu rex* 55 a, 146 e f, 147 a d, 167 e f, 168 a, 170 c, 171 c f, 185 b c, 186 a d
Cham, *filius Noë* 573 f, 631 e, 680 e
Chanaan, *Noe nepos* 619 c
Charias, *præfectus, Thessalonicensibus obsessis epimelatus* 170 a, 171 c f
Charibertus, *Francia rex* 279 d
Charinus, *S. Simeonis, ut fingitur, filius* 13 b
Chateau-Porcien (*Guido de*) *Suessionensis episcopus* 243 e
Chatel (*Maria Ernestina Anna du*) *Denonensis abbatissa* 308 c, 334 f
Chatzon, *Sclavorum princeps, Thessalonica lapidibus obruens* 165 e, 166 b e, 167 a, 169 f, 185 b e
Chereas, *Patritii præfecti assessor* 45 f
Chevalier (*Hyacinthus*) *vicarius Tullensis* 230 c
Childebertana, *Hunonis-curiensis monasterii fundatrix* 289 b, 290 c, 291 c e
Childebertus, *Austrasiæ rex, Sigiberti filius,* 1005 f, 1009 b
Childebertus, *Parisiorum rex* 241 e, 288 d
† Chillenus, *genti Scotus cum S. Gisleno malè confusus* 1011 a
Chilpericus, *Franciæ rex, Clotharii I filius* 243 a, 917 c d e f, 921 e
Chiltrudis, *Pippini Francorum regis soror* 302 f
Chindolphus, *à contrito inguine S. Birgittæ ope sanatus, & Ubergis, à cæcitate ejusdem ope liberata, pater* 558 c d
† Chione, *martyr, templum Thessalonicæ habuit* 139 c, 142 b e
Chiretus, *in B. Goswinum, Aquicinctinum abbatem, perduellis* 1089 c d
Chlotharius, *Franciæ rex S. Bathildis filius* 570 b
Chodorlahomor, *Elamitarum rex* 627 c, 629 d, 630 c e, 631 c
Chora, *matrona* 1054 d
Chorborg, *mulier submersioni S. Birgittæ patrocinio erepta* 557 c
Christiana, *Gingolphi uxor, à fœdo ulcere S. Birgittæ ope sanata* 552 b
Christianus, *Culmensis episcopus* 1098 e
Christianus, *Moguntinus episcopus* 1042 e
Christina, *abbatissa Porcilianensis* 367 c
Christina, *filia rustici* Copper *dicti, à dæmone S. Birgittæ ope iteratò liberata* 552 f & seqq.
Christina, *Laurentii Campanarii uxor, S. Birgittæ patrocinio à dæmone liberata* 529 a, 551 f
Christina, *mater puellæ loquelam B. Gunthero meritis adepta* 1080 e
† Christina, *martyr, cujus Acta data sunt ad* [illegible] xxiv *Julii* 49 e
Christina, *Michaëlis uxor, S. Birgittæ ope viscerum doloribus liberata* 558 e
Christina, *Petri, monacha Vastenensis* 376 f
Christina, *Petri Ribbingi uxor* 389 c d
Christina, *Suecia regina* 372 a
Christina, *Sunonis legiferi Tiundaherade filia* 389 c
Christina, *vidua S. Birgittæ patrocinio visum recepit* 559 f
Christophorus, *Suecia rex* 369 e, 482 a
Chromatius, *episcopus Aquileiensis* 239 c, 863 d
Chromatius, *S. Sabino Levitano molestus* 1005 e
Chrotechildis, *uxor Clodovei, Franciæ regis* 726 f
Chrysaphius, *Eunuchus Theodosii Minoris* 783 b c
Cibo (*Eliana de*) *Luchino, fratri suo infirmo, ut S. Birgittæ opem imploraret, adhortata* 536 b c
Cibo (*Luchinus de*) *sanitatem, implorata S. Birgittæ ope, consecutus* 536 b e
Ciko, *parochus, Helenam, Evæ & Joannis rustici filiam, S. Birgittæ ope loquelam recu-*

INDEX HIST

†ressé, restaure
Clara, monialis ad S. Crucem Neapoli 555 c
B. Maria Virginis reliquias S. Birgitæ dedit
† Clara, Pisana, S. Birgitæ studiosa 370 a d
Claravalle, (Hieronymus de) S. R. E. Cardinalis
903 f, 904 b d
† Claudius, martyr
Clemens, Brunnevicensis abbas 1077 a 1079 a
Clemens, Catechista Alexandriæ 858 b
† Clemens, epiſcopus Alexandriæ confeſſor 211 f
† Clemens, martyr jejunio à S. Birgitta bonorum
† Clemens I, Papa, 991 c. Qui S. Dionyſium
ſeu Areopagitam, ſin Pariſienſem in Galliis
miſerit 698 c, 699 c f, 701 b c, 703 a,
709 a & ſeqq. ſæpe. Ordinatus à S. Petro
788 a: Libri Recognitionum illi aſſicti 587 f
ani & Conſtitutiones Apoſtolicæ 852 a
Clemens IV, Papa 474 c
Clemens V, Papa, ſruſtra, ut Robertum Lin-
colnienſem epiſcopum Sanctorum albo adſcri-
beret, rogatus 567 a
Clemens VI, Papa, 425 f, 426 b c f, 427 a
c d e f, 428 a c d e, 430 c, 433 c f, 473 a.
Jubilæum promulgavit 397 c
Clemens VII, Antipapa 416 c f, 430 c, 442
b, 466 a, 467 c, 475 d
Clemens VIII, Papa 217 c
Clemens X, Papa 260 f
Clemens XII, Papa 474 c. Officium proprium
& Aſſiſum de S. Simeone Paſſorum recitan-
dum conceſſit 23 a b
Clement, Gerardus, Aquiricenſis confeſſarius
Clodolphus. Vide Odulfus. 567 c, 568 b, 569 a b
Clodoveus I, Francia rex 571 d, 1008 b. A
S. Remigio baptizatus 726 b c d e f, 727 b.
Sugrii villar 869 b
Clodoveus II, Francorum rex 281 f, 282 a f.
283 a b c, 288 c, 919 c, 925 a b c
Clotarius I, Francorum rex 241 b c, 242 b f,
243 d, 244 f, 246 b, 248 a b
Clotarius II, Francia rex, Chilperici I filius
917 d e f, 1009
Clotarius III, Francorum rex, Clodovei
filius 282
Cochus (Lamentius) edenda S. Demetrii Paſſio
ſumptus ſuppeditavit 51 c
Codo Diathekis, Petrum ſenem veſtem S. Bi-
gitæ parœcio recepiſſe, teſtatus 557 b
Colanidio (Jacobella de) mater Andreæ pr
animo mortis periculo S. Birgitæ ope erep
† Colmanus martyr, inter Prætermiſſos, da
dus ad diem XIII Octobris 57 f
† Columba virgo martyr 901 f, 904 b c d
† Columbanus, Luxoviensis fundator 1020 c e,
1021 a
Comnenus (Alexius I) Græcorum imperator 74 b
Comnenus, Alexius hujus nominis II, impe-
rator 84 a
Comnenus (Andronicus) Orientis imperator 74 b
Comnenus (Emmanuel) imperator 83 f. S. Dem-
trii cultor 67 d e, 83 f, 201 b, 205 a c d e
Conchellis (Antonius de) notarius 367 c
Conflans (Helena de) Aurimacenſis monialis 214 b
Cono, Hungaros ſeculo X in Gallias irrumpen-
tes aliquando ſecutus 34 a b
Conon, S. R. E. Cardinalis, concilio Sueſſionenſi

anno MCXXI
, Burgundiæ rex
III, imperator, C
ræci exercitus dell
Salicus 1027 e f,
, pater puellæ leg
omata
, Transjurana Bu
, rex Scotiæ
imperator, Con
III imperator
tinus Copronymus
ad Pipinum, C
ia regem, legatio
tinus VII, imperat
1766 c, 17
tinus Magnus 83
, 254 a c e, 791
, 989 f, 990 f,
jam inde ab anno
a S. Abrahæ templ
SS. Marcellino &
tinus Patricius, M
tinus, Pogonatus
18
tinus, Porphyrogenit
tinus, Porphyrogenit
tius Chlorus imperat
gnè Pater
tius imperator, Can
lines 211 a, 2
Contecta (Agnes) gutturis c
mex agris liberata 462 a, 47
Copper rusticus, pater Cler
Birgitæ ope liberata
† Corbinianus, Frisingensis ep
Coribius, de Hispania, Ordin
† Cornelius, centurio
Cossicio (Nicolaus à) ex Ord
ter Prætermissos
Cottin (Carolus Josephus) m
tani Prior, de capsis S.
ibidem jerom. instrumenta
Coudun (Radulphus de)
pus
Coyata, custos sepulchri E
Crassus, Romanorum dux
† Crescentius, inter Præ
Crisio, seu sanum mihi B.
harum vestium, vestis
Crispina, vidua dicer,
gitæ parœcio utris
Crispina, vidua diœcesis
à martyrate muri c
loquelam & gressum
† Crispinianus martyr
quibus certatur
† Crispinus martyr
certatur
Crochus, Alemannor
Croius (Carolus) Te
Crucialma (Reynald
Birgitæ Neapoli
Crulay (Augustinus

Digitized by Google

Cuberus, *princeps Bulgarus* 180 a b c, 181 d e, 182 a c, 183 f, 184 a c f, 185 c f, 186 b c
Cubratus, *Bulgarus* 185 c f, 186 a d
† Cunegundis *imperatrix* 1073 a
Cunigunta, *teſtis Jutæ à ſanguinis fluxu B. Guntheri meritis liberatæ* 1079 d
Cunradus, *comes in charta B. Adalberonis memoratus* 1051 f
Cunradus, *teſtis ruptæ B. Guntheri meritis catenæ* 1082 a
Curzulus (*Petrus*) *abbas ſubſcripſit Miraculis S. Birgittæ Neapoli collectis* 539 b
† Cyprianus *martyr* 909 d
Cyprianus, *in Africa epiſcopus, à S. Demetrio in libertatem aſſertus, eidemque templum fabricatus* 86 f, 87 a, 187 a, 189 b c e f, 190 a d
† Cyricus, *martyr Tarſenſis* 294 a d
† Cyrillus, *patriarcha Alexandrinus* 253 e, 819 f, 820 b c d e f, 821 a c d e f, 828 e f, 834 c. *Canonum* XX *Concilii Nicæni I exemplar ad patres quinti concilii Carthaginenſis miſit* 809 f. *Incertum, an laudârit S. Dionyſii Areopagitæ Opera* 822 b c d
Cyrillus, *Scythopolitanus monachus S. Sabæ* 781 f, 782 a b c d e f, 783 a
Cyrinus *præſes* 25 f, 26 c, 27 a, 28 c
Cyrus *monothelita* 763 f

D

Dacianus *præfectus* 274 d
Dada, *mulier S. Giſleni meritis ſanata* 1026 a, 1036 f, 1037 f
Dagobertus I, *Franciæ rex* 283 b, 719 e, 865 e, 867 c d e f, 868 a b, 916 d f, 917 b e f, 918 a b c, 919, 920, 921 a b c f, 924 f, 929 c, 931 a, 935 e, 936 b c d e f, 937 b c e f, 940 b, 954 b c, 964 c, 965 d e f, 968 b, 971 f, 985 d, 986 b c, 1009 e, 1019 f, 1020 c, 1021 d, 1031 a, 1032 a c d. *Struxerint S. Dionyſio eccleſiam?* 919 b
Dagobertus, *Chilperici I filius* 917 f
Dagobertus, *Clotarii nepos, in S. Audœnum beneficus* 242 f
† Dalmatius, *cultus Burgi S. Domnini* 990 c
Dalpho *piſcator, ſubmerſioni S. Birgittæ ope ereptus* 551 a
Damaris, *mulier Athenis à S. Paulo converſa* 697 e, 698 a b c, 771 d. *Fuerint uxor S. Dionyſii Areopagitæ* 771 & ſeqq.
† Damaſus I *Papa* 235 e, 239 b c, 240 c, 758 f, 759 d f, 760 a b c
Daniël *abbas, S. Andronici magiſter* 999 c, 1000 a b c, 1001 a
Daniël, *Arſenii diſcipulus* 998 a d
† Daniël & Socii *martyres ex Ordine S. Franciſci, de quibus agitur die* XIII *Octobris, inter Prætermiſſos* 3 e
Daniël, *Paphnutii Bubali diſcipulus* 998 a
Daniſius, *canonicus Patavinus, in inſtrumento eccleſiæ Porcilienſis condi cœpta memoratus* 365 e
Darius, *Perſarum rex* 815 b
Daubuille (*Joannes*) *notarius Apoſtolicus* 1029 b
David, *archipresbyter Hieroſolymitanus* 19 e
David (*Georgius*) *Calendarium Ruthenicum Moſcuâ ad nos olim miſit* 66 c, 251 a
† David, *Mevenenſis epiſcopus* 276 c, 277 a e
David *puer, cæcus & mutus B. Guntheri ope ſanatus* 1081 a
† David *rex* 589 b, 626 e, 639 e, 642 b, 672 a. *Sacerdotes veteris Legis in duas claſſes diviſit eorumque miniſterii tempus conſtituit* 12 a b
Daulus Doctus, *novi pro monialibus Porcilienſibus monaſteriis conditor* 367 f
Decius *imperator* 24 c d, 25 d, 26 b c d, 27 c d, 210 b, 720 a, 766 c, 795 d, 863 f, 876 d f, 886 e, 888 a, 891 d f, 892 b c, 895 c d e, 898 a, 899 d f, 902 e f, 903 c, 991 e
Decius *præſes* 24 c, 25 c, 26 b c, 39 f
Defulane (*Franciſcus*) *Ordinis Eremitarum S. Auguſtini* 501 a
Delcanus, *à Bulgaris in regem aſſumptus* 199 a b c
Delniſte, *canonicus Luthoſanus, reliquiarum S. Odilonis in decentiorem capſam tranſlationi interfuit* 360 e
Delphina *nepotem ſuum ventris fluxu & febri S. Birgittæ ope liberatum vidit* 527 d
Demetrius, *Antigoni filius, Solonis legem, quâ cautum erat, ut Areopagitæ patriâ Athenienſes eſſent, inſtauravit* 768 e
Demetrius *Chryſoloras* 50 c, 56 c e, 208 e
† Demetrius, *in Britannia Armorica cultus* 86 f
† Demetrius, *Novariæ cultus* 86 e
Demetrius, *Philadelphiæ epiſcopus, à S. Petro ordinatus* 788 a b
Demetrius *presbyter, à S. Demetrio, ut ſuum threnum ſolveret, Euſebium Theſſalonicenſem monere juſſus* 123 e f, 124 a
Demophilus *monachus* 786 e f, 787 a, *ad quem S. Dionyſius Areopagita epiſtolam ſcripſiſſe fertur* 802 c
Demoſthenes, *orator Græcus* 767 f, 768 e, 770 a
† Dentlinus, *in Clivia cultus* 325 d
Denys (*Petrus*) *decanus Luteſanus, viſitationi reliquiarum S. Odilonis interfuit* 360 d
Deſideratus *epiſcopus, Ebronis aſſecla* 282 e f
† Deſideratus *presbyter* 285 b d e, 286 a, 288 f
† Deſiderius, *Antiſſiodorenſis epiſcopus* 282 e, 285 b e f, 286 a
Deſiderius, *Longobardorum rex, à Carolo Magno victus* 991 a
Dettricus, *teſtis ruptæ B. Guntheri meritis catenæ* 1082 a
Diana, *Athenis culta S. Pauli ætate* 704 c
† Didymus *martyr, inter Prætermiſſos* 562 e f & binis ſeqq.
Dieriex (*Franciſcus*) *Antverpienſis S. Salvatoris abbatiæ moderator* 360 e
Dietmarus, *archiepiſcopus Juvavienſis* 1066 a b
Dieu (*Franciſcus le*) *presbyter Theologiæ doctor* 229 e. *Signavit authenticas litteras Careli de l'Aigle* 230 b
† Digna *martyr Auguſtæ Vindelicorum* 1047 c f
Dina, *Jacobi filia* 645 f, 677 d
Diocletianus *imperator* 41 f, 44 c, 46 c, 47 c, 48 c, 77 c, 218 a, 273 c, 795 c, 880 d, 891 d, 897 d e f, 898 a, 899 d, 900 b, 906 d e, 988 e
† Diodorus *inter Prætermiſſos* 3 d
† Diodorus *martyr, inter Prætermiſſos* 562 e f & binis ſeqq.
Diodorus, *non* Dioſcorus, *monachus de eccleſia Antiochena bene merens* 996 d e
Diodorus *Tarſenſis, à S. Cyrillo oppugnatus* 819 f, 820 b c d e f, 821 d e f, 822 b c, 834 c
Diogenianus, *Daciani legatus* 274 d
Dion, *Diocletiani præfectus* 47 c f, 48 e f, 49 d
Dionyſius, *abbatiæ Vallis-bonæ religioſus* 260 b
† Dionyſius, *Alexandrinus epiſcopus* 765 e, 808

INDEX HISTORICUS

808 c, 809 a b, 812 d. *An scripsit Scholia in Opera S. Dionysii Areopagitæ adscripta?* 803 b & seqq.

† Dionysius Areopagita 53 e, 865 b, 866 a b, 887 f, 888 a, 895 e, 930 f, 948 f, 951 f, 916 b, 960 c, 966 a, 967 b, 984 f, 1014

† Dionysius, Corinthi *episcopus* 722 f, 740 b f, 752 d e, 761 c, 765 e, 776 f, 787 c e f, 789 e, 797 f, 798 b c f, 799 c f, 804 a b, 812 d, 820 f, 821 a b

† Dionysius *episcopus martyr* 249 b d

† Dionysius, Epternacensis *Martyrologio ad diem 12 Octobris inscriptus, inter Prætermissos* 570 c

† Dionysius *martyr, Patriarcha Alexandrinus* 563 e, 844 a, 851 a

† Dionysius, *Mediolanensis episcopus, sede sua pulsus Constantii imperatoris jussu* 237 f

Dionysius *monachus, S. Thoraidis Vitam à Græca Latinam fecit* 224 c

Dionysius, *orator quidam antiquus, qui scripsit Scholia in S. Dionysium Areopagitam* 804 a

† Dionysius, *Parisiensis episcopus* 3 c d, 244 d, 326 b, 331 f, 332 f, 490 b, 696 b c f, 697 a b c d, 698 f, 699, 700, 701 a b c c, 702 b c e f, 703 a b d e f, 705 e, 706 f, 707 a b c d e, 708 a b c d f, 709 a, 712 d, 713 a b c, 714 a c d, 716 d f, 717 d, 718 a b c e f, 719, 720 c d e f, 721 b c d e, 722 a b c d e, 723, 724 b c, 725 a d e, 727 b c, 728 a f, 729 b e f, 731 c, 732 c, 734 c d e, 744 b e f, 745 a b c d f, 746 b, 748 d f, 749 a b c f, 750 a b d e, 751 a b e f, 752 a, 753 b, 754 c, 756 c, 795 a, 796 a, 797 f, 799 e, 802 a. *Ejusmodi bonorum* à S. Birgitta 512 a; *eidem Arebasi apparuit* 398 f, 413 b, 489 c. *Stephanum II in Gallia ægrotantem sanavit* 702 a. *Aliens ab Archidiaconus Remensis* 564 e *peregrinatione* 762 & seqq. *Archidiaconus Remensis* 253 b d *sis alicubi perperam dictus* 255 e, 263 f, 830 994

Dioscorus, *patriarcha Alexandrinus* 932 b

Dioscorus, *Tarsensis episcopus* 1009

Dodo *comes, S. Lamberto Trajectensi episcopo infestus* 1036 b

Dodo, *episcopus Tullensis* 1037 d

Dodrada S. *Gisleni ope visum recepit* 1038 a

Dolabella *mulierem, quæ virum ejusque filium ex alia nuptâ, ob præcium ab illis filium eccisum, interemerat, neque liberare, neque punire voluit* 770 c

Domatilla *puer, B. Gautheri meritis vitæ reddita* 1081 c

Dominianus, *episcopus Andegavensis* 279 d

Domitianus *imperator* 706 c d e, 711 f, 715 a b, 746 e, 788 f, 790 a, 794 f, 796 c e, 797 b c, 834 f, 835 a b c d, 836 a f, 837 b c, 881 c f, 897 d f, 984 f, 994 e

† Donatianus, *Remensis archiepiscopus* 321 b d. *Ejus reliquiæ ad ecclesiæ Hasnoniensis decus* 325 f *cœtum anno MLXX deportatæ* 570 e

† Donatus, *inter Prætermissos*

Donnolus. *Vide* Bonnolas.

† Dorothea *vidua Pruena* 1093 e, 1099 a

Dorotheus, *ad quem epistolam S. Dionysius vitæ pagina scripsisse fertur* 802 c

Dor[illegible]

† D[illegible]

Do[illegible]

Do[illegible]

Dra[illegible]

Dr[illegible]

Dr[illegible]

Dr[illegible]

Dr[illegible]

Ducam[illegible]

Duci[illegible]

Duell[illegible]

Durand[illegible]

Durandus, *episcopus Firetra*

Dutha[illegible]

Dyoretur, *mulier Norvega, [illegible] reddita*

E

Eadbaldus, *Bertualdi ducis*

Eadgarus, *Anglia rex*

Ebion *hæreticus*

Ebrahidis, *per S. Gislenum San*

Ebroinus, *S. Leodegario infestus*

† Ebrulfus, *Uticensis abbas*

Ebulo, *abbas Sandionysianus, [illegible] nysii Parisiensis corpus ablatu* f, 955 a b c d e, 956 a 1, 966 c d, 969 d,

Eckardus I, *marchio Thuringi*

Eckardus II, *Eckardi marchion lius*

† Eduardus III, *Anglia rex*

Eduardus VI, *Anglia rex*

Egardus, S. Catharinæ, S. Bir[illegible] *cujus mors S. Birgitta abj*

Egebertus, *diaconus Leodie* XI, *fortè auctor Vitæ S. A [illegible]* tus *sa* 33

Egrardus, *cui S. Lambertus*

Ehorius, *Christiana, uxori [illegible] ndere S. Birgitta ope sa*

Ekkiardus, *dux*

Elam, *filius Sem, unde El*

Elefans, *abbas Cellensis* 1[illegible] 1026 f, 1034

Eleonora, *Cypri regina* 45[illegible] *consilia à S. Birgitta a* 455 e f, 456 f, 4

† Eleutherius, *martyr, S. [illegible] risiensis in martyrio so* 696 a b, 703 f, 706 c

Digitized by Google

737 b, 740 c, 744 c, 745 a e, 746 c, 747 b, 793 a d f, 794 b f, 796 d, 797 a. *Inter Prætermiſſos* 3 c
† Eleutherius *Papa martyr* 217 b
Elias, *abbas Dunenſis in Flandria, inter Prætermiſſos* 3 a
† Elias *à corvo paſtus* 669 f
Elias *patriarcha Hieroſolymitanus* 824 e
Eliezer, *Abrami œconomus* 634 c d e, 683 d e, *in Haran miſſus, Iſaaco uxorem quæſiturus* 607 c, 681 e f & ſeq.
† Eligius 923 a f, 924 a b c, 942 c; *mauſoleum S. Dionyſio Pariſienſi fabricatus* 919 d f, 920 f, 921 f
† Eliphius *martyr* 229 c, 231 d e, 232 b c
Elizabeth *imperatrix Caroli IV uxor* 445 c
Elizabeth *Prioriſſa Porcilienſis* 367 c
Elizabeth, *ſoror comitis Holſatiæ* 424 e
† Elizabeth, *Zachariæ uxor* 6 d; filia Aaron *nuncupata* 595 d
Elizabetha *imperatrix, Caroli VI uxor, cultum S. Birgittæ promovit* 482 d
Elizabetha *Lincopienſis diœceſis, mater puellæ ad Vitam S. Birgittæ patrocinio revocatæ* 525 e
Elizabetha, *Ludovici Hungariæ regis conjux, arcam Jadera ſervandis S. Simeonis reliquiis fabricari juſſit* 21 c d
† Elizabetha *Trebienſis diœceſis* 456 e
† Eloquii, *de quo agetur die* III *Decembris, tranſlatio, inter Prætermiſſos* 4 d
Elſebyſnara *mulier, cujus infans S. Birgittæ meritis revixit* 471 d
Elymas *magus* 851 a; *à S. Petro punitus* 136 a
Embergis, *Nicolai de Anes uxor, S. Birgittam comitari Hieroſolymam voluit* 522 d
Embrico *epiſcopus Auguſtanus* 1047 a
† Emidius, *Hadrianenſium protector* 35 a
Emiregus *piſcator ſubmerſioni S. Birgittæ ope ereptus* 551 a
Emma *monialis* 318 d f, 319 b f, 320 c d, 321 b
Emmanuel, *Antonii, qui Ludovici principis Luſitani nothus fuit, filius, S. Salvatoris Antverpiæ abbatiam variis SS. reliquiis ditavit* 260 b c
Emmelina, *Aurigniacenſis abbatiſſa* 215 c d e, 218 d
† Emmeramus *epiſcopus martyr* 952 e, 961 e, 970 f, 971 b, 976 b, 983 c d e, 1053 d
Emmo, *epiſcopus Senonenſis* 282 d
Enfilia, *Donenienſis abbatiſſa* 325 e f, 326 a, 333 f, 334 a
Ennodius *Piſtavienſium dux* 1005 f
Enos, *filius Seth* 574 f; *veri Dei cultor* 582 a, 592 b c, 641 e, 686 f, 692 e
† Eobanus *martyr* 966 f
Eon. *Vide* Eudo *hæreticus.*
† Ephrem *Syrus, eccleſiæ Edeſſenæ diaconus* 816 c d e f, 817 a b c e f, 818 b c e f; *Habueritne Joannem Darenſem & Iſaacum Syrum diſcipulos* 814 e f, 816 e f
Ephrem *Syrus, ex comite Orientis, patriarcha Antiochenus* 818 f, 819 a
Ephron 680 d; *agrum & ſpeluncam Abrahamo vendidit* 580 a b, 673 f & ſeqq.
† Eraclus *martyr* 249 c; *inter Prætermiſſos* 3 d
† Eraclus *martyr, inter Prætermiſſos* 570 e
† Eradus, *inter Prætermiſſos* 570 e
† Erardus *epiſcopus Ratiſponenſis & confeſſor, datus die* VIII *Januarii, inter Prætermiſſos* 2 a
† Eraſmus *epiſcopus martyr, cujus corpus For-*
miit Cajetam tranſlatum fuit 30 d
Erchinbaldus *Eyſtatenſis epiſcopus* 1052 d
Eremia, *S. Triduana ſocia* 280 d, 281 a
Erengiſlo, *comes Orchadenſis, Chriſtinæ, quæ Chriſtinæ alterius, Petri Ribbingi uxoris mater erat, frater, Sunonis (ſecundùm Benzelium) filius* 389 c
† Erhardus *à Leone IX inter Sanctos relatus* 954 a
Ericus *Balbus, S. Erici Suecia regis abnepos* 379 c
Ericus *Gudhmundi, presbyter* 374 a
Ericus *Joannis, monachus Vaſtenenſis* 376 f
Ericus, *Magni Ladulas, Suecia regis filius* 380 b, 381 e. 396 f, 487 f
Ericus, *Magni* Smeek *Suecia regis filius* 394 f, 395 a
†Ericus, *monachus Antiſſiodorenſis* 269 d e & ſeqq.
† Ericus, *Suecia rex* 379 c
Ericus XIII *Suecia rex* 369 e, 476 d f, 477 a; *ſcripſit in favorem Revelationum S. Birgittæ ad concilium Baſileenſe* 410 b c
Erlandus *parochus, Catharinam diœceſis Stregneſienſis à dæmone malè exceptam repentè convaluiſſe S. Birgittæ patrocinio teſtatus* 554 c
Erluinus, *Cameracenſis epiſcopus* 301 d, 1027 c
Ermenricus *monachus* 1047 a
Ermentrudis, *Donenienſis abbatiſſa* 296 b, 317 b c, 318 a, 333 c
Ermenſindis de Ligne, *Donenienſis abbatiſſa* 334 a
Erneſtus, *Limpaldi marchionis filius* 1061 e
Eſau, *Jacobi frater* 689 a, 768 b
Eſau *puer à S. Birgittæ Neapoli ſanitati redditus* 442 f, 514 f
Eſcol, *frater Mambræ: cum Abramo fœdus iniit* 627 b f, 628 b, 631 a b
Eſdras, *qui academiam Hieroſolymitanam formavit* 8 b; *cur Genealogiam ſuam explicatam habeat in Scriptura ſacra* 575 d
Eſne (*Antonia d'*) *Donenienſis abbatiſſa* 334 d
Eſte (*Polonia de*) *monialis Porcilienſis* 367 c
Eſtrée (*Michael Franciſcus del'*) *canonicus Lutoſanus, reliquiarum S. Odilonis in decentiorem capſam relationi interfuit* 360 e
Ethelbaldus, *Merciorum rex* 354 f
Eva, *mater Helenæ, ope S. Birgittæ amiſſæ vocis uſum adepta* 555 d
Euæphnus *Meſſenius, à Lacedæmoniis captus* 770
Euagrius *epiſcopus Antiochenus* 1001 a
† Eubertus, *cujus reliquiæ anno* MLXX *Inſulis ad Haſnonienſis eccleſiæ dedicationem deportatæ fuerunt* 321 f
† Eucharius *martyr* 229 c, 231 e, 232 b c
† Eucharius, *Trevirenſis epiſcopus, confeſſor* 211 b, 212 e
Eudmannus, *Arnoldum B. Gunthæri meritis viſum recepiſſe teſtatus* 1082 c
Eudo, *Aquitaniæ dux* 1004 d
Eudo *hæreticus, ab Eugenio III damnatus* 1089 c
Eudo, *Vezeliacenſis abbas* 351 e, 352 d, 353 e f, 354 b c d, 355 a, 359 a
Eudocia *S. Petri Galatæ mater* 1044 e
Eudoxius, *epiſcopus Antiochenus* 754 b
Everardus *comes palatii ſub Othone I* 1026 c
† Everardus, *cujus reliquiæ anno* MLXX *Ciſonio, ut apparet, ad Haſnonienſis eccleſiæ dedicationem deportatæ fuerunt* 321 f
† Evermarus *martyr in agro Tungrenſi occiſus* 336 a, 341 b

INDEX HIS ORICUS

F

Abianus martyr Papa 895 c d
Fabius ac Fabianus confessi 905 e
[illegible], Antiochenus episcopus 860 b, 861 a
[illegible]rella, vir nobilis ab hostium suorum maxi-
[illegible]ope S. Birgitte liberatus 548 e
[illegible]ho (Petrassomianus) eques, ad vitam, inno-
[illegible]ad S. Birgitã, revocatus, refert 558 f
[illegible] (Franciscus della) medicus 539 e
[illegible]llus, inter Sandionysianos 915 c, 931 f,
933 b c, 946 e, 960 c
[illegible]trillius, inter Prætermissos 3 a
[illegible]ius (Alexander) S. R. E. Cardinalis 260 d
[illegible], Athenis coluus S. Paulo anno 704 c
[illegible]ellus, virgo Nocerina 988 b
[illegible]ustus martyr 249 c d
[illegible]rtius martyr, S. Dionysii patriarchæ Alex-
[illegible]andrini socius 563 e
[illegible]ius in S. Germ[illegible] 1039 c
[illegible], Abrosius in concilio Aquileiensi anno
[illegible]ertus Senator 240 c
[illegible]lix Cometæ episcopus, templum condidit S.
[illegible]ucæ Abaræ. 238 f
[illegible]lix episcopus martyr Nolæ colitur 542 b,
542 c
[illegible], Jadertinus episcopus 240 c e
[illegible]lix martyr, cui S. Felix Comensis episco-
[illegible]s fertur condidisse ecclesiam 238 f
[illegible]lix, Meldensis episcopus confessor 211 f
[illegible]lix I Papa 819 f, 820 c f, 821 b
[illegible]minus Silinnius præfectus 490 c, 706 b,
[illegible]c, 722 a, 730 d, 742 f, 743 c e, 893
[illegible]d, 900 d e f, 902 a, 903 d, 903 a c d,
906 b, 908 a, 909 d, 984 f
[illegible] 1011 a
[illegible]tus novum monasterium condidit 1021 a
Firmatius, [illegible] monasterii agrum invadens
[illegible] 1036 d e
Firmatus, [illegible], Laurentii Thoriensem fi-
[illegible], a Sene ad patrem S. Birgitta ope inco-
lumem rediisse, refertur 559 d
† Firmina, inter Prætermissas 570 e
Firmina, Lucilia socia, matrona Christiana
944 d
Flamen, canonicus Lutosianus 350 d
Flavianus, Antiochenus episcopus 830 c, 1001 a
† Flavianus, Constantinopolitanus episcopus 785
b c, 830 c
† Flavianus martyr, inter Prætermissos 1 a
Flavianus monachus de Antiochena ecclesia bene
meritus 996 c
† Flavius, Colotionensis episcopus 282 c, 285
b c f, 286 a, 288 a
Flavius Peyladas, procurator Athenarum 769 a
Flavius, Recomagensis episcopus 241 b; concilio
Aurelianensi III subscribens 241 e, 245 e,
1009 b
Florentinus, S. Exodii, ut fertur, pater 242 b,
243 d, 244 f, 246 b
† Florentinus martyr 274 d
† Florentius, inter Prætermissos 570 e
† Florentius, Tungrensis episcopus 211 a e
Florianus, archipresbyter Pannonius in instru-
mento Porcilianensis ecclesiæ condi cepte memo-
morans 365 e
† Florianus martyr 1052 e
† Floridus, Tiphernatium episcopus 1006 e, 1007
a b c d e
† Floris confessor 78 a

Digitized by Google

Flos (*Valerianus du*) *Cameracenſis canonicus viſitationi reliquiarum S. Odilonis interfuit* 360 d: *viſitationi reliquiarum abbatiæ S. Giſleni interfuit* 1029 e

Folcho, *Suconum nobiliſſimus* 380 c

Folquinus, *graviſſimo dolore S. Birgittæ ope liberatus* 551 f

Folquinus, *Harvidi S. Birgittæ ope ſanitati reſtituti, teſtis* 555 d

Forette (*Antonia*) *viſum, invocata S. Ragenfrede, recuperavit* 328 f

Foriot (*Nicolaus*) *eccleſiæ S. Lupi abbas Trecis, S. Evodii reliquias viſitavit* 245 d

Formoſus *Papa* 721 f, 753 c e, 754 d, 1049 e, 1052 a b, 1053 c

Fortunatianus, *Aquileienſis epiſcopus* 239 a e

† Fortunatus, *Fanenſis epiſcopus* 1040 e

† Fortunatus, *Pillavienſis epiſcopus* 866 b d e f, 867 a b c; *an hymni de S. Dionyſio auctor?* 884 a b c d e f

Foſſe (*Anna de la*) *dicta* de Givenchi, *Donomienſis abbatiſſa* 334 d

Franciſca *matrona Romana Birgittinis benefica* 461 b c

Franciſca, *Petri Pauli Vellivi uxor, manûs tumore S. Birgittæ patrocinio liberata* 528 a, 539 f

† Franciſcus *Aſſiſias* 326 b, 419 f, 438 a b c d, 460 b, 479 c e, 480 a, 481 d, 502 b, 508 e, 510 b, 511 a; *à S. Birgitta jejunio honoratus* 512 a

Franciſcus, *olim Fermepolitanus epiſcopus, teſtatus ſe arcana ſua nemini nota ex S. Birgitta audiviſſe* 522 e; *S. Birgittæ reliquias parturienti felici promptoque ſucceſſu admovit* 529 e

Franco, *epiſcopus Leodienſis* 315 c

Fredegundis, *Galliæ regina* 917 c, 1009 a b

Fredelaius, *S. Giſleni ope viſum recepit* 1036 b

Fredericus I *imperator* 510 a, 971 c, 1042 e

Fredericus IV *imperator* 1029 a

Fredericus *S. R. E. bibliothecarius* 976 f, 977 a

Fredeſendis, *Dononienſis abbatiſſa* 295 f, 296 b c d, 302 b, 316 c, 317 c, 318 a c, 319 b, 320 b, 321 d, 322 a, 333 d e; *Meſſinenſi prope Ipras abbatiæ præfecta* 318 b

Frenda (*Laurentius*) *Margaretæ, S. Birgittæ patrocinio à cæcitate liberatæ, pater* 557 d

Fridericus, *teſtis Bertholdi B. Gaudberi meritis inceſſu donati* 1083 a

Fribldis. *Vide* Fredeſendis.

Friſone (*Carolus de*) *Bernardi archiepiſcopi litteras de colligendis S. Birgittæ miraculis Orlando detulit* 535 d f; *Philippellam Lanzlengæ gravi febre S. Birgittæ patrocinio liberatam fuiſſe teſtatus* 538 e f

Fronimius *abbas Tarbenſis, S. Sabini valetudine laborantis curam habuit* 565 d, 1003 e, 1004 a, 1005 a b, 1006 d

Frontanie de Chiliaud (*Iſabella*) *monialis Ligurienſis, quædam miracula ad S. Simeonis reliquias ſuo in monaſterio facta conſcribi curavit* 21 f

† Fructuoſus *primus Segovienſium epiſcopus* 778 b

Frumaldus, *ſubſcriptus chartæ Godeſcalci Atrebatenſium epiſcopi anni* MCLVII 323 f

Fulbertus, *Cameracenſis epiſcopus* 290 b, 291 d

Fulbertus, *Carnotenſis epiſcopus* 722 e

Fulcardus, *Celleuſis abbas* 1028 b

Fulcherius, *patriarcha Hieroſolymitanus* 691 b

Fulco *abbas Haſnonienſis, ſubſcripſit chartæ Godeſcalci epiſcopi Atrebatenſis anni* MCLVII 323 f

Fulco, *Remenſis archiepiſcopus* 941 d n, 958 a

Fulradus, *abbas Sandionyſianus* 931 f, 932 f, 946 b; *opera S. Dionyſio Areopagitæ adſcripta ab Adriano I Papa dono accepit* 719 e

† Fuſcianus *martyr Ambiani* 888 e, 889 f, 890 a b c d, 891 b, 897 b

Fut (*Petrus*) *Holinſtani, ſubmerſioni S. Birgittæ ope erepti, pater* 556 e

Fynnok (*Margarita*) *canonica Beliſienſis* 336 c

G

Gabelus *Tobiæ Juniori benedixit* 10 c

Gabius, *epiſcopus Hieroſolymitanus* 857 a

Gabriel, *Bulgariæ rex* 201 e, 202 a c d e f

Gages (*Sybilla de*) *ſanctimonialis Aquirienſis, inter Prætermiſſas* 567 & binis ſeqq.

Gaham, *Nacheris Junioris & Romæ filius* 672 e

Gala (*Andreas*) *mortis periculo S. Birgittæ patrocinio ereptus* 557 e f & ſeq.

Galba, *Romanorum imperator, Chriſtianos non perſecutus* 796 c

Gallienus *imperator* 900 a, 902 f

Gallus *imperator* 902 f

Galzignanus, *Prior Omnium Sanctorum* 366 e

Gamaliël, *qui Paulum docuit* 8 a d

Gamaliël, *Simeonis Junioris filius* 8 b

Garifredus, *Viromanduorum comes* 214 d

Garnerus, *epiſcopus Laudunenſis* 243 e; *reliquias S. Benedictæ tranſtulit* 215 c e

Garſertinus, *epiſcopus Mantuanus* 237 c

Gaſte (*Gotherinus*) *S. Birgittæ patrocinio carcerem evaſit* 555 e f

† Gatianus, *Turonenſis epiſcopus* 892 a c d e, 899 c d

Gatti (*Raffaninus*) *monaſterii S. Carpophori Prior, S. Felicis epiſcopi Comenſis reliquias, in ſuo monaſterio ſervatas, anno* MDCXI *inſpexit* 241 a d

Gaudentius, *cujus filium S. Sabinus Levitanus ſanitati reddidit* 1005 b

† Gaudentius, *Novarienſis epiſcopus* 928 e f

Gaufridus, *abbas S. Medardi prope Sueſſiones, dein Catalaunenſis epiſcopus* 1087 e f, 1088 c

Gaufridus, *Joannis de Melendino filius* 271 b

Gaufridus, *Santonenſis epiſcopus* 22 c

† Gaugericus, *epiſcopus Cameracenſis* 1022 d; *apparuit S. Waldetrudi* 1022 c e, 1032 f, 1034 d; *ejus reliquiæ ad caſtrum Cameraceſii delatæ* 1027 d

Gauzlinus, *Floriacenſis abbas* 948 d

Gebderinus. *Vide* Gilderinus

Gebehardus I, *Ratiſponenſis epiſcopus* 1061 b e

Gebehardus II, *Ratiſponenſis epiſcopus* 1061 e

Geberhardus *comes, memoratus in charta B. Adalberonis* 1051 b f

Gebhardus III, *Ratiſponenſis epiſcopus* 952 c

Geiſa, *Hungarorum dux* 1057 e

Geiſela, *Geiſæ Hungarorum ducis filia* 1057 e

Geiſſerus (*Georgius*) *abbas S. Georgii Willingæ* 1056 b

Gelaſius I *Papa* 5 b, 786 b, 828 c, 829 a; *apocrypha declaravit varia Scripta Apoſtolis adſcripta* 132; *ſcripſit ad antiſtites Galliæ de introducendo Romano Miſſarum ordine* 707 b f, 735 c e

Gelaſius II *Papa* 322 f

Gelionius. *Vide* Gilderinus.

† Geminus *inter Prætermiſſos* 3 e

Genalus *puer, à fluxu ventris & febri à S. Birgitta*

[illegible] gina liberatus
Geneius presbyter 515 a
† Genovefa virgo, Parisiensium patrona 215 f, 729 c, 869 a, 870 c, 882 c, 883 f, 909 d f, 911 d f, 913 e f, 914 a c d e f, 915 d e f, 916 b c e f, 917 a b c e f, 918 a c, 919 a f, 920 d, 921 b c d f, 929 c, 934 e, 942 b; S. Dionysii basilicam condidit 867 e f & alibi 889 f
[illegible]
Gerardus, [illegible] abbas 316 f; [illegible] 1025 f, 1026 a
[illegible] S. Eugenii reliquias [illegible] S. Dionysii Parisiensis 948 a b
[illegible] 1087 a
Gerardus, [illegible] episcopus 296 b, 318
Gerardus, [illegible] comes 565
Gerardus presbyter
Gerardus, Trajecti ad Mosam natus, [illegible] 1065
† Gerardus de Venetia, Chanadiensis episcopus
[illegible] 1028
[illegible] 284 c, 285 c d f, 288
Geroldus, [illegible] 415 c d e, 416 b, 513
Gerechinus, monachus [illegible]
† Gereon & Socii martyres, die x Octobris 3 d, 570 d
Gerhardus, Laurishemensis abbas 1050
Gerhardus, majoris monasterii Turonensis abbas 418
Gerlo, subscriptus diplomati Caroli Calvi 314
† Germanus, Antissiodorensis episcopus 269 c f & seq., 868
Germanus, Constantinopolitanus episcopus 75 c, 754
† Germanus, Parisiensis episcopus 279 c, 867 b, 892 e
Germanus, Rotomagensis episcopus, concil[illegible]

[illegible] anno CCCCLXI subscriptus 242 a
[illegible], à Polonis in prælio occisus 1057 c
[illegible]dis, corporis tumore S. Birgittæ ope liberata 552 f, 555 c
[illegible]dis, mulier nobilis, B. Guntheri ope sanata 1077 c
[illegible]rudis, Nivellensis abbatissa 307 a b, 1033 d, 1034 e
[illegible], Bernardutii frater seculo XIV 37 a
[illegible]sius martyr Mediolani 240 e
[illegible], Vastenensis confessor 409 e
[illegible]lphus, martyr Trunchinii prope Gandavum, illustratus ad diem XXI Septembris, Prætermissus [illegible], 564 a
[illegible] (Jacobus) abbas Crispiniensis 1029 d
[illegible] (Andreas) Atrebatensis episcopus 399 b
[illegible]onius confessor, idem qui S. Gislenus, ad diem IX Octobris 565 b
[illegible] (Joannes Baptista) ecclesiæ S. Reparatæ architectus 34 d
[illegible], Cameracensis archidiaconus, S. Gisleni reliquias transtulit 1024 f, 1035 f
[illegible], Gualdensis Alteriæ episcopus, Hadrianensi ecclesiæ consecrationi interfuit 34 f
Gildardus, [illegible] Rotomagensis, subscriptus [illegible] Aurelianensi [illegible], 245 c, 1009 b
Gildardus. Vide Gildardus.
† Gildas, cognomento Sapiens, abbas in Britannia [illegible] 86 f
Gildebertus, Cabilonensis fortè episcopus 282 a c d e, 286 e
† Gillenus, idem, qui S. Gislenus 565 b
Gillaidis, S. Dionysium sibi propitium experta 934 a
† Gillenus, idem, qui S. Gislenus 565 b
Gingolphus, maritus Christianus, a fœdo ulcere S. Birgittæ patrocinio sanata 552 b
Girbertus, Parisiensis episcopus 901 c
Gisela, S. Henrici imperatoris mater 1065 b
Gisela, S. Henrici imperatoris soror 1057 c f, 1058 a, 1072 f
Gisela, Pipini, Caroli Martelli filii & Franciæ regis filia 713 a
Giselbertus, qui corpus S. Dionysii Parisiensis abstulisse fertur 952 e, 953 d, 954 d, 955 a b c e, 957 e f, 958 a b c d f, 959 a, 962 f, 965 b c d e f, 966 b, 969 d, 970 b, 984 a b c d e, 985 a c d, 986 a b d e
Giselbertus, Lotharingiæ præfectus 1024 f, 1025 a f, 1026 b c, 1035 c, 1037 a c
Gisla, Caroli Calvi soror 304 a c, 313 d f
Gisla, Caroli Magni soror 19 c
Gisla, Conradi Salici conjux 1061 b d e, 1065 b
Gislebertus agrum Cellensi monasterio vindicavit 1036 d e
Gislebertus, prope silvam Carbonariam comes 342 a: fortè Mansuariorum ibid. b
† Gislenus, abbas Cellensis 216 c, 1038 a b c e; ejus reliquiæ ad Hasnoniense monasterium delatæ 321 f
Gislenus diaconus, subscriptus chartæ Godescalci episcopi Atrebatensis anno MCLXII 323 f
Gladusa, S. Gundlei regis uxor 276 c
Gladus. Vide Gladusa
Glaucinus, a filio Vusbio memoratus 706 c
Goeta virgo, inter Prætermissos 3 b
Godefridus, Cameracensis episcopus 359 f, 360 a
Godefridus de Condato, Cameracensis episcopus 297 d

Gode-

Digitized by Google

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Godefridus, *Normannorum rex* 315 c
† Godehardus, *Hildesheimenſis epiſcopus* 1056 c, 1057 a, 1058 d e f, 1059 a b c d f, 1060 f, 1061 b c, 1065 e, 1069 a d e f, 1070 e, 1072 e
Godeſcalcus, *Atrebatenſis epiſcopus* 323 a c; *ejus charta* 323 d e f
Godinſens, *maritus Catharinæ, manibus lurcnis S. Birgittæ ope ereptæ* 554 e
Godobaldus, *à S. Dionyſio Pariſienſi greſſu donatus* 932 b c
Goedha *Norvega, Caroli S. Birgittæ filii uxor* 385 d, 388 e
Gomecius *Hiſpanus* 442 c d, 451 a b, 459 c, 501 e; *cujus arcana S. Birgitta detexit* 522 e f
† Gondulfus, *epiſcopus Trajecti ad Moſam* 336 a
Gorczyka *de Lubawa B. Joannis Lobedavi oſſibus alienæ admiſcuit* 1099 c d
Gorſtanus *Thunaſſon, rei bellicæ in Suecia præfectus,* 424 b, 431 f
Goſſenus *magiſter Pariſienſis. Vide* Joſſenus.
Goſſenus, *Sueſſionenſis epiſcopus, canonicis ſecularibus Præmonſtratenſes Brennaci ſubſtituit* 243 b
Goſtanus, *pater Katilburgis, S. Birgittæ patrocinio ſanæ menti reddita* 558 d
Gotfridus, *teſtis Beriboldi B. Guntheri meritis inceſſu donati* 1083 a
Gotſtolcus, *Arnoldum B. Guntheri meritis viſum recepiſſe teſtatus* 1082 c
Grannius (*Serenus*) *Hadriani imperatoris legatus* 791 d
Gratianus *imperator* 240 b, 758 e; *à Maximo Cynico ſedem Conſtantinopolitanam affectante interpellatus* 759 c; *Miletium Antiochenum ſedi reſtituit* 996 d
Gratianus *ſubdiaconus notarius* 324 f
† Gratus *Auguſtæ in Sabaudia epiſcopus* 281 f
† Gratus, *Cabilonenſis epiſcopus* 1008 f
Gratus *conſul Romanus* 795 d, 876 d f, 877 a, 886 c e, 891 d f, 895 c, 898 a, 899 d
Gregorius *diaconus ac referendarius* 50 c, 56 f
† Gregorius, *martyr Spoletanus* 994 e, 1040 f
† Gregorius Nazianzenus 753 d, 756 c, 758 a b d e f, 769 b, 814 b, 823 b d e f, 828 d. *Cur non ſit dictus Conſtantinopolitanus archiepiſcopus* 758 & ſeqq.; *an citârit S. Dionyſium Areopagitam* 811 & ſeq.
† Gregorius *Niſſenus* 810 b c, 828 d
† Gregorius I *Papa, cognomento* Magnus, 122 c f, 413 a, 737 f, 739 a, 740 c f, 826 b, 828 b, 1008 e; *Minturnenſem epiſcopatum Formiano adjecit* 30 c d; *Scripſit ad Gallia antiſtites de introducendo Romano Miſſarum ordine* 707 b f, 735 c e; *Curavit à morbo B. Goſvinum* 1091 c d
Gregorius IX *Papa* 362 c d, 375 f, 474 e; *Acta S. Hugonis ſcribi juſſit* 363 c
Gregorius XI *Papa* 369 e, 370 e, 412 c, 426 d, 429 b d e, 430 a b c d, 447 a, 448 b, 456 f, 457 a, 458 c, 459 d, 465 c d f, 466 b d, 471 f, 480 a b, 481 b, 500 c, 502 c f, 523 a b d, 542 c; *quid de revelationibus S. Birgittæ cenſuerit* 416 & ſeqq.; *ejus in urbem adventum S. Birgitta prædixit* 520 d
Gregorius *parochus, Catharinam diœceſis Strengneſienſis, à dæmone peſſimè exceptam, S. Birgittæ patrocinio repente convaluiſſe teſtatus* 554 e; *item Ingridis à dæmone liberata teſtis* 556 c
Gregorius *parochus, Chriſtinæ, parochianæ ſuæ, à dæmone S. Birgittæ patrocinio liberatæ, teſtis* 552 a
† Gregorius *Thaumaturgus* 819 f, 820 a c
Grevenſmolla, (*Hennechinius*) *loquela greſſuſque Olavo S. Birgittæ ope collati, teſtis* 556 d
Grimoardi (*Anglicus*) *S. R. E. Cardinalis, Urbani V frater* 520 a, 523 b
Guadagni *S. R. E. Cardinalis* 23 a
Gualbertus *diaconus, ſubſcriptus chartæ Roberti epiſcopi Atrebatenſis anni* MCXVIII 322 e
Gualterus, *Pennenſis epiſcopus, præcipuæ Hadrianenſis eccleſiæ conſecrationi interfuit* 34 f
Guarmundus, *patriarcha Hieroſolymitanus* 690 d
Gudmarus *S. Birgittæ filius* 385 a b, 387 c, 490 a
Gudmarus, *S. Birgittæ ex filio Birgero nepos* 386 e f, 389 b
Gudmarus *Frederici, S. Birgittæ capellanus* 423 d; *Scripſit miracula quædam S. Birgittæ* 371 c, 464 d, 465 a, 515 a, 548 b; *ejus corpus in Sueciam detulit* 464 f, 465 a
Gudmarus, *Jonæ Canuti filius, Ulphonis S. Birgittæ maritus pater* 384 e
Guenemarus *ſacerdos ſubſcriptus chartæ Roberti epiſcopi Atrebatenſis anni* MCXVIII 322 e
Guenin (*Jacobus*) *presbyter interfuit viſitationi reliquiarum S. Likarie* 245 d
Guibertus *diaconus, ſubſcriptus chartæ Roberti epiſcopi Atrebatenſis anni* MCXVIII 322 e
Guido, *abbas Celtenſis* 1027 f
Guido *junior, dux Spoletanus* 1041 f
Guido *ſenior, dux Spoletanus* 1041 f
Guilielmus *abbas Cambronenſis viſitationi reliquiarum S. Giſleni interfuit* 1029 b
Guilielmus, *Burgundiæ dux* 1057 e
Guilielmus, *epiſcopus Pariſienſis, ad reformandum Fontiſebraldi monaſterium à Pio II delegatus* 692 f
Guilielmus, *Pictavienſis comes* 1057 e
Guloe (*Joannis*) *uxor puerum ante partum mortuum, invocata S. Ragenfreda, vivum recepit* 329 a b
Gumildis *paralytica S. Birgittæ ope ſanata* 557 b
Gundelaudus, *S. Waldetrudis avunculus* 1022 c
† Gundleus, *pater S. Cadoci* 276 c, 277 e
Guntherius, *cancellarius S. Henrici imperatoris* 1073 a
Guntherus, *comes Pleiſſenſis* 1057 c
Guntherus, *Salisburgenſis archiepiſcopus* 1057 c d
† Guntramnus, *Aurelianenſium & Burgundionum rex* 283 d f, 1009 b
Guſtavus I, *Sueciæ rex* 371 f
Gutdhormam *legifer Chindolphi, ejus filiæque Ubergis S. Birgittæ ope ſanatorum conſcius* 558 d
Guthornius, *teſtis Gotherini Gaſſe S. Birgittæ patrocinio liberati* 556 a
Gyfridus, *Arnoldum B. Guntheri meritis viſum recepiſſe teſtatus* 1082 c
Gymarus, *maritus Ryatilberg S. Birgittæ opem in partu experta* 550 e

H

HAbarq (*Michaëla*) *Denenienſis abbatiſſa* 334 e
Hadrianus *imperator* 720 e, 742 f, 752 b, 835 d e f, 836 a b c d e, 837 a b c d e, 879 e, 880 f, 893 a; *Sub quo veriſimiliùs paſſus eſt S. Dionyſius Areopagita* 789 & ſeqq.

INDEX HISTORICUS

Hadrianus I Papa 712 c, 828 f, 830 b; Fulrado abbati Sandionysiano opera S. Dionysii Areopagitæ adscripta dono dedit 719 c; Sanctorum reliquias donavit S. Angilbertus 20 b

Hadrianus II Papa 754 c

Hadrianus VI Papa 474 c

Haimericus S. Gisleni ope visum recepit 1036 c

Haldgarius, Cameracensis episcopus 312 d e, 1010 c, 1024 b c, 1026 f; Cellensem ecclesiam dedicavit 1024 a, 1034 c f

Hamalde (Joanna de) Donomiensis abbatissa 334 f

Hammon, Maximi Cynici sedem Constantinopolitanam affectanti adjutor 759 b

Hanto, episcopus Augustanus 1048 c

Hanus, vir nobilis, in S. Birgittam primum sujerunt, ac dein ejusdem ope sana mente redditus 548 f & seqq.

Haquinus (Joannes) archiepiscopus Upsalensis 481 f

Haquinus, Norvegiæ rex 388 b, 395 c

Haquinus, Succiæ regis Erici vel Magni filius 522 f, 523 c

Haquinus, vir nobilis, capcms ab hostibus 531 c f; hoc ipse ope eorum manus evasit 548 f

Harlæus, Parisiensis archiepiscopus 725 a

Hartmannus, Kyburgensis comes 1049 a

Harveng (Eleonora de) Aquiriensis abbatissa monenda quædam de Sybilla de Gages suppetente 567 d e

Harvidus graviter percussus S. Birgitta ope sanatus 555 c d

† Hatchendus abbas, cujus reliquiæ Antverpiæ asservantur 260 c

Hatto, Moguntinus episcopus 1049 c d f, 1050 b c, 1051 b f

Havide mulier centralia S. Ragenfredæ ope sanata 327 d

Haw (Albertus) Arnoldum B. Gunthero meritis 1082 c

Haye (Joannes de la) Latiensis abbas ecclesiam Brennaci consecravit 1016 c d

Haynardus, Suessionensis episcopus, S. Evæ ossa recepisse refert 24 b

Hazart (Joannes) 1029 c; abbas Gislenianus S. Gisleni tumulum ornavit 574 c, 581 c, 582 d

Heber, patriarcha pestilentiam effugit 629 a; vere Dei cultor 581 c f, 629 a

Hector, abbas S. Mariæ de Paccuana, præfuit Hadrianensis ecclesiæ consecrationi 548 f

Hedenulphus. *Vide* Arnulphus, Landunensis episcopus.

Hedwigis, Poloniæ dux, inter Præteritos recensenda 570 f, 571 a

† Hedwigis, Sigismundi Poloniæ regis filia duncta ad diem XV Octobris 573 c

Hedwigis, Sigismundi Poloniæ regis filia 573 c

Hoeckmans (Joannes) canonicus Belesiensis 932 a

Helardus Sundonyssiensis abbas 303 a

Heldinus clericus 554 c

Helena, B. Adelberti, ut ferunt, filia S. Birgittæ ope erepta 555 d

Helena, Catharina vidua filia submersionem passa 688 c

Helena, Constantini Magni mater, monasterium in loco sepulturæ S. Abrahami extrui jussit 526 b

Helena, Crispina vidua filia

Helena, Eva & Joannis rustici filia mater, S. Birgittæ parocinio loquendi usum recuperavit 555 d

Helena Israelis, fratris S. Birgittæ filia, Caroli de Tosia uxor 389 d

Helena, Laurentii Thomassonis filia à silvis S. Birgittæ ope ad pristinam sanitatem reversa 559 c

Helena, mater puellæ sensuum usu B. Gunthero restituta 1081 c

Helena obstetrix infamis, S. Birgitta ope ad vitam revocati, testis 551 d

Helena, Scodræ in Suecia culta 372 c

Helena à Theseo rapta 657 c

Helena virgo 522 d

Helidus, Floriacensis monachus, S. Dionysii reliquiis ditatus 948 c d

Helena, Rogerio Samignano febricitanti, ut S. Birgitta opem imploraret, auctor 536 e

Helias propheta 588 b, 1063 a. *Vide etiam* Elias.

Helius Cæsarea Cappadociæ episcopus 761 a b

Hella, Abælardi discipula 722 f

Helvidis, Donomiensis abbatissa 333 f

Helvidis, cognomento d'Estre, Donomiensis abbatissa 334 a

Henricus, S. Dionysii Prior, reliquias S. Dionysii ab Innocentio III accepit 798 a d

Henricus, episcopus Abricensis 382 a b, 487 f, 502 b

Henricus, Verdunensis episcopus 478 a b

Henricus, Hevæus, pater Sichem, urbis Sichem conditor 620 a

Henricus, Sichem Chananæa filius 476 f, 477 d e, 478 a

Henrica vidua, Margaretam, Laurentii Frendæ filiam, a cæcitate S. Birgitta ope liberatam fuisse, testata 557 e

Henricus, verus Dei cultor 587 e, 590 f, 591 a, 592 b c, 631 c, 692 c, 1063 a; falsâ quadam illa scripsura usitta fuerunt 85 b

Henricus abbas S. Dionysii 798 a

Henricus Andegavensis, Poloniæ rex 1097 b

Henricus V, Angliæ rex Birgittinus monasterium fundavit, constitutiones à Martino V approbari petiit 477 b c d

Henricus Anceps, S. Dionysii reliquiis ditatus 947 d e f, 948 a, 959 c d e, 960 b e f, 964 d, 985 f, 986 d, 1024 f, 1025 f, 1035 c, 1037 c, 1049 b, 1072 d

Henricus, Brandenburgicus episcopus è reliquiis S. Birgittæ obiunit 484 a

Henricus, cæcutus, qua stringebatur, B. Gunthero uteriis distrusupi vidit 1081 f

Henricus clericus 318 f, 320 f

Henricus Conradi Sulicæ filius 1061 e

Henricus, Cubuensis episcopus 1097 d

Henricus I, Franciæ rex 320 f, 321 a, 954 b, 964 d, 965 b c, 967 a b; An ad illum de Ratisponensium S. Dionysii reliquiis litteras dederit Leo IX 972 & seqq.

Henricus, Halbensis episcopus 428 d e

† Henricus imperator 1021 c, 1024 a, 1056 e, 1057 c e f, 1058 a d, 1059 c, 1060 f, 1061 a b d, 1065 c e f, 1069 d, 1070 a b, 1072 d f, 1073 a b, 1083 f

† Henricus II imperator 1027 c

Henricus III imperator 336 b, 337 f, 1065 e, 1066 b d e f, 1067 f, 1073 d e, 1084 a

Henricus IV imperator 954 a, 971 f, 972 d, 973 d, 974 f, 976 a, 1028 c, 1086 f; S. Simeonis brachium aliasque reliquias Aquisgrano Harisburgum detulit 18 c f

Henricus V imperator 973 d

Henricus, Paracensis canonicus in instrumento Poreidiensis ecclesiæ condi capta memoratus 565 e

Henricus pollet, erga S. Birgittam pie affectus 534 e

Henricus Rixosus, Bavariæ dux 1057 a

Henricus, reginæ Margaretam vehementissimo dolore

Digitized by Google

dolore capitis S. Birgitæ ope liberatam fuiſſe 555 b
Henricus, *teſtis Bertholdi B. Gunthæri meritis ineſſu donati* 1083 a
Henricus, *Upſalenſis archiepiſcopus* 448 b, 478 a b
† Heraclas, *Alexandrinus epiſcopus* 857 e, 859 e
† Heraclides *martyr Alexandriæ* 857 e
Heraclius *Conſtantini Pogonati frater* 763 f
Heraclius *imperator* 178 a d, 189 b e, 285 c f, 807 c
Heraſcus, *Arnoldum B. Gunthæri meritis viſum recepiſſe teſtatus* 1082 c
Herbertus *ſubdiaconus, ſubſcriptus chartæ Gedeſcalci epiſcopi Atrebatenſis anni* MCLVII 323 f
† Herculanus, *epiſcopus Peruſinus martyr* 1007 b c
† Herculanus, *è Syria in Umbriam advena* 994 b
Hercules *Athenis cultus S. Pauli ætate* 704 c d
Herderadus *abbas, ſub quo inventum fuit corpus S. Aurelii* 983 b c
Herenfridus *prope ſilvam Carbonariam ſeculo* IX *comes* 342 a
Heribertus, *Eichſtetenſis epiſcopus* 1066 a b
Heribertus, *Veromanduorum comes* 1025 c, 1038 b; *Carolum Simplicem carceri incluſit* 947 e f,
Heribrandus *abbas Cellenſis Conradum imperatorem adiis cum reliquiis S. Giſleni* 1027 e f, 1028 a
Herigerus, *B. Adalberonis advocatus* 1051 b
Herimannus, *dux Suevorum* 1061 e
Herimarus, *S. Remigii abbas Remis* 979 b
† Hermagoras, *Aquileienſis epiſcopus* 237 b c d
Hermannus, *Aquirienſis converſus inter Prætermiſſos* 565 b
Hermannus, *Arnoldum B. Gunthæri meritis viſum recepiſſe, teſtatus* 1082 c
Hermannus *canonicus, ſubſcriptus chartæ Gedeſcalci epiſcopi Atrebatenſis anni* MCLVII 323 f
Hermannus, *Echardi Thuringiæ marchionis filius* 1057 e
Hermannus, *Suevia dux* 1065 b
Hermannus, *Wibergenſis epiſcopus, ſcripſit ad concilium Baſilenſe in favorem Revelationum S. Birgittæ* 411 a
† Hermas, *Pauli diſcipulus* 791 a
† Hermelandus *abbas* 866 f, 867 a
Herodes, *Judæorum rex* 9 d, 10 d, 12 f
† Heron, *martyr Alexandriæ* 857 c
Herſend *puella, omnino diſſerta, S. Ragenfredis ope malo hoc liberata* 327 e
Herve (*Gertrudis de*) *canonica Beliſenſis* 336 c
Heyndank (*Sultani*) *ſævitia in alios reos* 560 a d
Hezelinus *dux ſec.* XI 1073 a
† Hiacynthus *martyr Romæ, cujus reliquiæ Comi* 238 e
Hieronyma, *monialis Porcilienſis* 367 c
† Hieronymus, *à Rufino laceſſitus* 239 c d; *non videtur noviſſe Opera S. Dionyſii Areopagitæ* 823 c & ſeqq.
Hieronymus, *reflor eccleſiæ S. Cantiani Padnæ* 367 c
Hierophilus, *epiſcopus Plotinopolitanus* 753 d
† Hierotheus, *in Operibus S. Dionyſio Areopagitæ adſcriptis memoratus* 746 d, 748 e, 767 f, 780 b c, 781 c; 783 e f, 784 b d, 785 f, 786 a b c d, 838 c, 840 b, 851 a; *fuerint magiſter S. Dionyſii Areopagitæ & an unquam exſiterit* 775 e & ſeqq. *Inter Prætermiſſos* 565 b c
† Hilarius *martyr Viterbii* 1042 d
Hilarius, *Pictavienſis epiſcopus* 828 d, 866 c f; *hymnos ad laudem Dei & Sanctorum in Eccleſiam Occidentalem invexit* 828 d
Hilchyvaſtus, *pater Margaritæ à ſanguore S. Birgittæ patrocinio ſanatæ* 557 a
Hilda, *Odulfi comitis uxor* 338 a e, 339 ■, 340 c f, 341 b, 348 c e; *tranſferri curavit S. Amoris reliquias* 338 e, 340 b d e, 341 d, 346 e
Hildebrandus *comes* 991 a
Hildegarius, *Meldenſis epiſcopus* 1011 a
Hildoardus, *Cameracenſis epiſcopus* 297 b, 1024 e
Hildrudis. *Vide* Chiltrudis.
Hilduinus, *Sandionyſianus abbas, Areopagiticorum ſcriptor* 696 b c, 697 a b c e f, 713 c, 714 a, 716 f, 717 a c d f, 719 a b d f, 720 c f, 723 b e f, 724 b, 725 d e f, 726 a, 727 b c d f, 728 a c d, 729 c, 730 f, 731 a b e f, 732 a b c d, 734 b, 735 d e f, 736 b, 741 a, 750 b c, 751 c d e f, 752 a c, 753 b, 755 b, 766 b, 772 c, 775 a c d, 784 c, 785 d, 788 d e f, 791 f, 795 f, 797 ■, 870 d, 883 d f, 884 a c d e f, 931 f, 946 f, 947 a; *S. Dionyſium Areopagitam cum Pariſienſi confudit* 697 d; *non tamen mala fide* 698 & ſeqq.; *quæ ſcripta illis præluxerint* 701 d & ſeqq.
† Hildulfus, *dux Laubacenſis* 1022 e, 1033 ■ c, 1034 d e
Hildulfus, *Rotomagenſis epiſcopus* 1009 b c
Hiltridus, *abbas Cellenſis* 1027 f
Hillel *rabbinus* 8 a b c d
Hiltinus, *Auguſtanus epiſcopus* 1048 e, 1054 d
Hincmarus, *Remenſis archiepiſcopus* 709 b c d f, 714 d f, 715 a c, 716 a b, 718 e, 721 b c d, 725 d e f, 726, 727 a b e f, 734 e, 735 a b c, 736 b d e f, 737 a, 784 a
Hirmentrudis, *Caroli Calvi uxor* 213 e f, 214 c d
Hirſuindis *Auſfridi, comitis Huienſis, uxor* 1027 a
Hitto, *Friſingenſis epiſcopus* 1048 c
Hodauna, *viſum B. Gunthæri meritis adepta* 1080 b
Hoduſe *cæca, viſu B. Gunthæri meritis donata* 1079 f
Holinger, *Petrum Sartorem amiſſos corporis ſenſus ope S. Birgittæ recuperâſſe, teſtatus* 550 d
Holinſtanus *puer ſubmerſioni S. Birgittæ ope ereptus* 556 e
Holofernes, *Aſſyriorum princeps* 582 b, 614 f, 615 e, 794 e
Honaſon (*Petrus*) *teſtis ſanatæ S. Birgittæ patrocinio Sigridis, puellæ paralyticæ* 557 d
Honichinus, *parochus eccleſiæ Ekby, teſtatus, Benedictum Ordinis Prædicatorum S. Birgittæ patrocinio paralyſi* 550 c & *Nicolaum parochum brachii doloribus liberatos fuiſſe* 551 c
Honorius III *Papa* 474 b, 479 e, 481 d
Hoſius *ſynodo Sardicenſi interfuit* 756 c d e f, 757 a c d
Hoſtilianus *imperator* 902 f
Hotuma *puer oculorum uſum, invocata S. Ragenfredæ,*

INDEX HISTORICUS

Jacobus, Petri I regis Cypri frater 452 c d, 455 c d

Jacobus pistor, Catharinam diœcesis Strengnesiensis, a dæmone pessimè habitam S. Birgitta ope convaluisse, testatus 554 c

Jacobus, Prior S. Mariæ de Monte S. Crucis 366 e

Jacobus, Rolandini filius, in Porcitanenses benefactor 366 e

Jacobus, S. Nonni Edessini diaconus, S. Pelagiæ etiam scripsit 252 d, 252 e f, 253 d, 254 f, 255 a, 256 a d e f, 258 a, 261 d f, 264 a, 266 c, 267 a b d & seq.

Jacobus, Surgensis episcopus 815 c, 818 a

Jacobus III Balearis 386 d e

Jacobus, fœnum agricolæ Trefio S. Birgitta meritis fœcundum fuisse, testatus 556 b

Jacobus, Upsalensis archiepiscopus 481 c

Jaddus, qui academiam Hierosolymitanam auxit 8 b

Jaïr, Manassis abnepos, nuncupatus Filius Manassis 595 d

Jairus (Angelus) ob violatorem S. Reparatæ pudicitiam pecunia mulctatus 325 f

† Januarius scaveyr 249 b d

Jbas, Edessenus episcopus 253 b c d, 255 e f, 263 f

Jecsan, Abrahami & Cethuræ filius 684 d

Jediaph, Nacheris junioris & Mahalathæ filius 672 e

Jedon. Vide Jaddus.

Jephte, Israelitarum defensor 614 e

Jerobaal, Israelitarum defensor 614 e

Jeroboam, rex Israël 631 d

† *Jesse, martyr Nordoviensis* 316 b

Jesbec, Abrahami & Cethuræ filius 684 d

Jethlita, Aramæus filius 594 d, 598 c, 693 c; *prohibuisse eadem, quæ Sara* 599 b c d

Jesus Christus, nuncupatus Filius Abrahami & David 595 d

Jezabel, Sidoniorum regis filia 595 f

† *Ignatius martyr* 743 b, 790 f, 812 f, 834 e f, 837 c, 839 a

Ignetridis, matrona Ryensberg S. Birgittæ opem in partu expertæ vicina, ideque testis 550 e

Ignemarius, Agbordi, S. Birgittæ ope famæ meæ reddita, testis 551 e

Ignemundus (Thomas) Catharinam vehementissimo dolore capitis S. Birgittæ ope liberatam fuisse, testatus 555 b

Igneraldus, Joannem agricolam à gravi vulnere S. Birgittæ ope sanatum fuisse, testatus 558 c

Ingeborgis, S. Birgittæ mater 377 f, 378 a b c, 379 a b d, 380 a f, 381, 383 a, 487 a

Ingeburgis, Catharinæ, S. Birgittæ sororis, & Magni Gudmari filia, Ericopolitanis nupta 389 c

Ingeburgis, Erici Balbi soror 379 c

Inge-

by Google

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Ingeburgis, *S. Birgitæ filia* 385 a b, 388 d, 392 c, 490 a, 505 e f, 533 f

Ingeburgis *surda*, *S. Birgitæ ope auditum adepta* 551 f

Ingegerdis, *Vaſtenenſis abbatiſſa* 389 d e, 448 b c

Inghenaldus, *pater infantuli per S. Birgittam ad vitam revocati* 525 c, 552 d

Ingo, *decanus Luteſianus ejuſque littera* 360 a b

Ingridis, *S. Canuti Daniæ regis filia, Felchono, Sueonum nobiliſſimo nupta* 380 c

Ingridis, *Benedicti Minniskiold filia* 380 a, 383 c

Ingridis *Birgeri, S. Birgittæ ſoror* 378 c, 379 a, 487 f, 488 a

Ingridis *S. Birgittæ ancilla à dæmone liberata* 556 c

Ingridis *monialis* 420 d

Ingridis *obſtetrix infantis, S. Birgittæ ope ad vitam revocati, teſtis* 551 d

† Ingridis *Sueca* 484 b

Ingridis *vidua, monaſterii Skeningenſis fundatrix* 388 b

Ingridis, Ylfwa *dicta, Sunonis, Suercheri Sueciæ regis filii filia, Magni Minniskiold uxor* 379 d e

Innocentius, *Maronia epiſcopus catholicus collationi cum Severianis anno* DXXXII *habitæ interfuit* 819 d e, 820 b, 821 c

Innocentius I *Papa* 830 c; *rejecit varia ſcripta Apoſtolis aſſicta* 132; *ad Galliæ antiſtites ſcripſit de introducendo Romano Miſſarum ordine* 707 b c f, 735 c e

Innocentius II *Papa* 1088 b c

Innocentius III *Papa* 85 e, 764 d; *S. Dionyſii reliquias Sandionyſianis miſit* 722 f, 723 a, 797 f, 798 a b c; *Corinthiis, perperam creditas* 799 f; *item inter archiepiſcopum Theſſalonicenſem & canonicos Hieroſolymitanos S. Sepulchri ſedavit* 72 b c d e f

Innocentius IV *Papa* 474 c, 566 e f, 945 a, 1077 a, 1098 e

Innocentius VI *Papa* 428 e, 430 f, 948 c

Innocentius VII *Papa* 478 f, 479 a

Innocentius VIII *Papa* 425 c, 481 c, 1029 a

Innocentius XIII *Papa* 482 c

† Innocentius, *cujus reliquiæ Cendato ad Haſnonienſis eccleſia dedicationem fuere depertatæ* 321 f

Innocentius, *Rotomagenſis epiſcopus* 241 b e f, 242 a, 244 c, 245 c, 248 b

Inoliſſon (*Regnaldus*) *S. Birgittæ patrocinio à paralyſi ſanatus* 549 b c

Joab *regi ſuo Davidi, minor majori, benedixit* 10 b c

Joachimus, *Jordani, Patavini epiſcopi capellanus* 365 e

Joanna, *Flandriæ & Hannoniæ comitiſſa* 1028 e

Joanna, *Petrucii Jacovelli de Turrinata uxor à luxato brachio ope S. Birgittæ ſanata* 539 e

Joanna, *regina Neapolitana* 29 b, 35 d, 386 a d, 437 f, 438 c, 442 c d e f, 450 a b f, 451 a, 457 b, 458 d, 492 c, 494 d e f, 502 e, 504 c, 505 d, 516 e, 535 c, 538 a; *ejus ad S. Catharinam S. Birgittæ filiam littera* 442 e

Joanna *teſtis in cauſa S. Hugonis* 364 b

Joannes *Aboënſis epiſcopus, teſtis Olai parochi per S. Birgittam à cæcitate liberati* 526 a

† Joannes *Agnus epiſcopus Trajectenſis* 1019 e

Joannes *agricola à gravi vulnere S. Birgittæ ope ſanatus* 558 b

Joannes *agricola, pedis agricolæ Trullo S. Birgittæ ope ſanati, teſtis* 556 b

Joannes, *Apamienſis epiſcopus* 996 b d e

Joannes, *S. Athanaſiæ pater* 997 e, 1001 a

† Joannes Baptiſta 538 b, 1060 f, 1061 a, 1065 f, 1070 e, 1073 b; *Theodoſio I in bello auxiliatus* 130 b, 131 e f; *S. Birgittæ apparuit* 489 a; *jejunio ab ea honoratus* 512 a; *caput ejus plures ſibi vindicant* 966 f

Joannes Baptiſta *Anglus pro fide occiſus inter Prætermiſſos* 566 d

Joannes, Bladiſtlabus *dictus* 202 c d e f

Joannes Bonus, *Francorum rex* 430 c, 431 c

† Joannes *Cabillonenſis epiſcopus* 285 b c, 286 a, 288 a

Joannes, Calo-Joannes *dictus, Bulgariæ rex* 199 f, 200 b c, 201 a b c d, 207 e

Joannes *campanarius, mutus Catharinæ oculorum dolore ope S. Birgittæ liberatæ* 554 a

† Joannes Cathianus, *monaſterii S. Cyrici prope Maſſiliam conditor* 292 b, 293 d f, 294 a b

Joannes, *canſidicus Theſſalonicenſis, pecuniam conficiendo S. Demetrii martyris ciborio obtulit* 70 d, 124 c

† Joannes *Chryſoſtomus, epiſcopus Conſtantinopolitanus* 254 a, 255 c, 743 b, 768 b c d e, 996 a b; *an laudârit S. Dionyſii Areopagitæ Opera* 812 f, 813, 814 a b

Joannes *colonus, Boetium, Petri filium, mortis periculo S. Birgittæ ope liberatum fuiſſe, teſtatus* 552 e

Joannes, *Conſtantinæ epiſcopus Severianus collationi cum Catholicis anno* DXXXII *habitæ interfuit* 819 e

† Joannes Damaſcenus 828 b; *ſcripſit nimium credulus audit* 714 e, 810 f

Joannes *Darenſis metropolita* 814 c d, 815 b c d, 817 a, 818 e f, 819 b c, 834 b; *ſcripſit Commentarios in Opera S. Dionyſii Areopagitæ adſcripta* 816 a; *non fuit diſcipulus S. Ephrem Syri* 816 a

Joannes *de Baſilea, Revelationum S. Birgittæ patronus* 412 b

Joannes *de Hiſpania* 465 e

Joannes, *S. Dionyſii in Broqueroya abbas, viſitationi reliquiarum S. Giſleni interfuit* 1029 a

Joannes, *epiſcopus Heſychiſta* 782 a b c

Joannes *epiſcopus, Lamberti comitis Cabilonenſis charta ſubſcripſit* 286 c

† Joannes *Euangeliſta* 512 a, 635 c, 733 d, 784 c, 786 e f, 813 b, 839 e; *ad quem S. Dionyſius Areopagita epiſtolam ſcripſiſſe fertur* 802 c

Joannes IV *Farfenſis abbas* 433 b

Joannes *S. Giſleni abbas* 1028 f, 1029 a

Joannes *Giurderi, monachus Vaſtenenſis, quædam S. Birgittæ miracula collegit* 371 c, 548 b

Joannes *B. Guntheri meritis liberatus à dæmone* 1083 a b

Joannes *Haguini, archiepiſcopus Upſalenſis* 386 f

Joannes *Haquini, monachus Vaſtenenſis, ad concilium Conſtantienſe miſſus* 409 e

Joannes, *Haſſelenſis epiſcopus, ſcripſit ad concilium Baſilenſe in favorem Revelationum S. Birgittæ* 411 a

Joannes, *Hieroſolymitanus patriarcha* 824 d e

Jonnes *Hillebrandi, monachus Vaſtenenſis ad Conſtantienſe concilium miſſus* 409 c

Joannes *Jacobi aurifabri, S. Birgittæ ope à paralyſi ſanati, teſtis* 549 f

Joannes Jacobus, *Fulienſis monachus, inter*

INDEX HISTORICUS

Praetermissus 565d
Joannes Ignator, patriarcha Constantinopolitanus 813f
Joannes Ingeburgi, Olmegni conjugi, faecularis vita 813f
Joannes Ingeburgi, Olmegni conjugi, faecularis vita, testis 551f
loquendi S. Birgitta patrocinio restituta, testis 376f
Joannes Joannis, Pustenensis monachus 1029b
Joannes, S. Joannis Valentiani abbas, visitationi reliquiarum S. Gisleni interfuit 760a
Joannes, Macedonia episcopus 400be
Joannes Magnus, Upsalensis archiepiscopus 371f
Joannes Magnus Gothus, archiepiscopus Upsalensis 190c
Joannes, Mschatlis IV imperatoris minister 190c
Joannes I, Numurcensis comes 819c
Joannes, Neapolitanus sacerdos 550d
Joannes, Ordinis Minorum, S. Birgitta ope recepit reverenti sensus amissos ejusdem 533a, 550d

Joannes II Papa 300d, 351d, 359b, 360a
Joannes VIII Papa 300d, 351d, 359b; S. Gratum inter Sanctos referri jussit 281c, 282a, 285abd, 288a, 941b
Joannes XXII Papa 300d, 535c
Joannes XXIII Papa 300d, 535c
S. Birgitta canonizationem confirmavit 475f
Joannes parochus, Catharina, Joannis Campanarii uxoris, ope S. Birgitta oculorum dolore liberata 554a
Joannes, parochus, Margareta monialis Ryfanensis, ope S. Birgitta sanitati restituta 555c
Joannes, parochus, Olavi agricolae gravi lumbore laborantis, ope S. Birgitta sanitati restituta 554b
Joannes parochus, testis, S. Birgitta patrocinio liberata, testis 554b
Joannes parochus, testis sanus à paralysi S. Birgitta patrocinio 549c
Joannes parochus Reginaldi Isolissos, testis 549c
Joannes, patriarcha Alexandrinus orthodoxus 822b
Joannes, patriarcha Hierosolymitanus 19d
Joannes, Petri Aragonia Alfonsi filius 452d
Joannes Petri capta adducere monasterium Vastenense 447def
Joannes Petri, naufragio S. Birgitta ope ereptus 549e
Joannes Petri I Cypri regis frater 452cd, 453d, 455ef, 456c, 523b
Joannes Petri, vir nobilis, Margareta, paralytica S. Birgitta patrocinio sanata, testis 551e
Joannes Petri Vitonis, consimilem ecclesiae S. Petri ad Vincula 481b
Joannes Petri Vitonis, sanatorem amissis corporis sensus 550d
Joannes, Petrum sartorem amissis corporis sensus S. Birgitta patrocinio recepisse, testatus 550d
Joannes, Petrum senem S. Birgitta ope visum recepisse, testatus 557b
Joannes, presbyter Antiochenus, S. Publia filius 995c, 996a
Joannes, Philippi VI Francorum regis filius 943f, 944a
Joannes, Philippi V Francorum regis filius 815e
Joannes Philopones 933a
Joannes, Papias Frisiae regis miles, S. Dionysii Parisiensis ope gressu amisso donatus 933a
Joannes III, Pragensis episcopus 1081df, 1083f, 1084d
Joannes, Praeconis episcopus 753d
Joannes Provincialis incolumitati, vitae S. Birgittae fidei, restitutus 551cd
Joannes Protospatharius semper frenis imperavicis 67e
Joannes pueri ab igne graviter laesi, ac S. Birgittae patrocinio sanati, pater 556b

Joannes, [illegible]burgis, carcere ope S. Birgitta liberatus 551d
Joannes, [illegible]is 551d
Joannes, [illegible]or ecclesiae S. Thomae de Acrea 566d
Joannes, [illegible]orti, Rectoriarum S. Birgittae patronus 412b
Joannes, [illegible]ildensis episcopus, scripsit in favorem [illegible]ionum S. Birgittae ad concilium 411a
Joannes, [illegible]icus, Helenam filiam suam S. Birgitta [illegible]ae assus loquendi facultatem recuperantes 555e
Joannes, [illegible]Constantinopolitanus fabulis edidit in S. Dionysium Areopagitam 806ae, 807bcdef, 808a
Joannes, [illegible]bus, opus Dionysii Alexandrini credidit; omnium antequam [illegible]rum Opera S. Dionysii Areopagitae memoriae 824ef
Joannes, [illegible]nus, Philosophiae in Academia Parisiensi magister, S. Dionysii reliquias in [illegible]enburgensi inspexit 801f
Joannes, [illegible]ranni, S. Demetrii martyris Thessalonicensis cultui additus 672bc
Joannes, [illegible]ex, cognomento Mitis 379e
Joannes III, [illegible]Suecia rex 483f
Joannes Sueno[illegible]nis, Romam Vastenâ missus pro canonizatione S. Birgittae 467f
† Joannes [illegible]è Syriae in Umbriam adveni 994b
Joannes Tronc[illegible]chiensis prope Gandavum abbas 557e
Joannes S. [illegible]Valdalrici abbas translulit reliquias 1047de
BB. Nidgerii & [illegible]Adalberonis
Joannes, [illegible]Vesp[illegible]ani episcopus Cathelicus, collationi cum Severo Romae anno DXXXII habitâ interfuit 819e
Joannes II [illegible]Uticensis, archiepiscopus Mediolanensis 426ab
Joannes vice-[illegible]parochus, testis Sigridis, puellae paralyticae S. Birgittae patrocinio sanatae 557d
Joannes Zemasci[illegible]cei imperator 820c, 823b
Joannes Zenonis 769a
Joannitius. Vide Joannes dictus Calo-Joannes.
Joannitza. Vide Joannes dictus Calo-Joannes.
Joas I, rex Judae 651de, peccatis fugatâ ope [illegible]ses 676bc
Jobe[illegible]s Ludolphus à Christina Suecia regina Romam missus 372a
† Jo[illegible]cundus inter Praetermissos 570e
Joh[illegible]annes S. R. E. diaconus 86c, 87e, 88a
Joh[illegible]annes Thessalonicensis episcopus 50c, 51bc, [illegible]ded, 542, 552cc, 564f, & seqq.
[illegible]Miraculorum S. Demetrii scriptor 50c, 51[illegible]2, 540f, 956, 1048e, & seqq.
Joi[illegible]da Pontifex 128c, 651b, 676c
Jol[illegible]nda Pontificis, Sandomiralis Aquivivensis [illegible]ier Praetermissus 565d
Jol[illegible]ndis puellae miserè contractae malo suo ope S. [illegible]Aquaefrodis liberatae 327c
Jon[illegible]s, Caesaris, Philippi Obrogenbia durus nepos 384c
Jon[illegible]s, Hagarenus filius 389d
Jon[illegible]than, Hillelis Rabbini defectulus 82
Jor[illegible]danus, Parisiensis episcopus 365ce, 366cd
Jor[illegible]danus, prior S. Benedicti, in instrumento de [illegible]incbaata Porcilensis ecclesiae memoratus 365e
Jor[illegible]tom (Ingebaldus) naufragio S. Birgitta ope ereptus 559ab
† Jo[illegible]saphat, India princeps, cujus reliquiae in [illegible]Mesopotamiam delatae sunt 260c
Jos[illegible]eph ab Arimathaea 13b
Jos[illegible]eph filius Jacob Aegypti proreg 589d, 612e1, 613b, 616c, 619b, 624f, 676d
† Joseph, B. Mariae sponsus 595b; ubi sepultus fuerit 17d
Joseph,

Digitized by Google

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Joſephi, *Theſſalonicenſis epiſcopus* 501 f, 511 c
Joſephus, *epiſcopus Heliopolitanus* 253 e, 254 e
Joſias, *rex Juda Amonis filius* 584 d, 676 c
Joſie, *Hadrianenſium gubernator* 36 c
Joſſenus, *magiſter Pariſienſis* 1086 c
Joſue, *urbis Hai expugnator* 620 d, 626 e, 651 e; *conſtans Dei cultor* 583 b
Jovinianus *hæreticus* 233 f, 240 d
Jovinus *epiſcopus, qui concilio Aquileienſi anni* CCCLXXXI *interfuit* 239 c
† Irenæus, *Lugdunenſis epiſcopus* 873 d e f, 874, 875 a, 876 b
Irene *Imperatrix* 178 b c, 179 a d, 829 e; *Caroli Magni filiam filio ſuo Conſtantino uxorem petiit* 713 a b
† Irene *martyr templum Theſſalonicæ habuit* 139 e, 142 b c
Irmintrudis. *Vide* Hermintrudis.
† Iſaac, *Abrahæ filius* 10 c, 578 a c f, 580 c f, 581 c, 582 c, 607 d, 611 b c d, 612 f, 613 c d, 614 d, 615 a, 616 c, 617 d e, 636 e f, 640 f, 641 a, 646 b, 648 d e, 649 b c, 651 d f, 652 a, 656 b, 657 a, 661 a c e f, 662 b c d e, 664 f, 671 f, 673 [illegible], 678 b c d e f, 679 a d f, 680 a b d e f, 681 a b c d f, 683, 684 a b c d, 685 c e f, 686 a b c d, 687 b c, 691 e f, 692 a c c, 693 c, 694 b c d e, 695 c d e f; *ejus ortus prædictus* 628 e, 653 a; *natus anno centeſimo patris ſui* 660 d; *juſtus* 591 b; *ſacrificari juſſus* 660 & ſeq.; *in Ægyptum ire meditans* 616 b; *Rebeccæ maritus* 607 b, 682 c; *quo ſenſu martyr ſit dictus* 601 f; *ejus reliquiæ in Hebronenſi eccleſia inventæ* 688 & ſeqq.
Iſaac *comes, è regni Lotharienſis proceribus unus, ad Ludovicum Ultramarinum tranſit* 1026 c
Iſaacius *Angelus, Græcorum imperator* 85 e f, 199 e
Iſaacus, *presbyter Antiochenus ſec.* V 816 c, 817 a b c d; *Zenobii diſcipulus* 817 d e
Iſaacus *Judæus* 816 e, 817 d
Iſaacus *Ninivita* 817 b f, 818 a b d; *citavit veroſimiliter Opera S. Dionyſio Areopagitæ adſcripta* 818 d e, 819 a b
Iſaacus *ſec.* VI, *de quo Gregorius Magnus* 816 c, 818 b, 819 a b
Iſaacus *Syrus* 814 c e f, 816 b c d e, 817 a c, 834 b; *citavit Opera S. Dionyſio adſcripta* 816 b; *non fuit S. Ephrem Syri diſcipulus* 814 e f, 816 d; *ſed fortè Ephremi, patriarcha Antiocheni* 818 e
Iſabella *Clara Eugenia, Belgarum princeps, S. Simeonis reliquiis ab abbate Laubernenſi donata* 202 a
Iſabella *d'Aci, Aurinicenſis abbatiſſa* 214 b
Iſabella, *Dononienſis abbatiſſa* 328 b, 334 a
† Iſacius *è Syria in Umbriam adverſa* 994 b
Iſai, *Davidis pater* 622 a
Iſardus *epiſcopus, Lamberti comitis Cabilonenſis charta ſubſcripſit* 286 c
† Iſidorus *epiſcopus Hiſpali* 777 f
† Iſidorus *martyr in Inſula Chio* 69 f, 130 a, 131 c f
Iſidorus *patriarchalis Bibliothecæ Alexandrinæ præfectus* 822 a
Iſis, *ab Ægyptiis pro Dea habita* 596 d
Iſmaël, *Abrami ex Agar filius* 576 b, 610 a, 630 a, 640 c d f, 641 a, 642 d e f, 646 e, 648 c e, 649 a b c f, 650 b d e, 651 c e f, 661 f, 662, 663 d, 684 d, 686 a d, 687 b
Iſraël *Birgeri, S. Birgittæ frater* 368 f, 378 c d e f, 506 c; *Uplandiæ legifer* 378 f, 379 a e, 380 d, 487 f
Iterius *epiſcopus Arelatenſis* 896 e
† Jubentinus. *Vide* Juventinus.
† Jucundinus *martyr* 903 f, 904 b, 905 b
†† Judas & Simon 739 c
Judas, *filius Jacob, fornicationis à S. Scriptura redargutus* 574 c, 589 c
Judith, *cur genealogiam ſuam in Scriptura ſacra explicatam habeat* 575 d; *Manaſſis uxor* 607 e
Judith, *Ludovici Pii uxor* 351 a b
Juditha, *Bretislai Bohemorum ducis uxor* 1058 a
Juditha, *Henrici, Bojorum & Saxonum principis, uxor* 21 e
† Julia *martyr* 903 f, 904 b d, 905 b f
† Julianus *Anazarbenus martyr* 990 d, 999 d, 1001 a
Julianus, *Antiochenus patriarcha* 824 e
† Julianus *Brivatenſis* 923 c
Julianus *imperator apoſtata* 228 c, 229 a c, 231 d e f, 232 a e f, 233 a, 254 d, 562 a, 756 d, 766 c, 813 e, 857 d, 894 a, 994 c, 995 a c e f, 996 a b
† Julianus *martyr* 249 b d
Julianus *patriarcha Alexandrinus* 855 f, 856 a; *mortuus anno* CLXXXIX ibid. b, 857 f
Julianus *Piſanus archiepiſcopus inſtaurator eccleſiæ S. Domnini* 991 c
Julianus, *S. Sabini valetudine laborantis miniſter inter Prætermiſſos* 565 d, 1004 a, 1005 b
Julius *cæſar* 894 a
† Julius, *cujus eccleſia exſtat Novariæ* 86 c
† Julius I *Papa* 819 f, 820 a c f, 821 b c
† Julus, *inter Prætermiſſos* 3 d
† Juſta, *virgo martyr Hiſpali* 274 d
Juſtina, *monialis Porcilienſis* 367 c
Juſtina, *Valentiniani II mater* 237 f
Juſtinianus I *imperator* 55 a, 818 b, 828 d, 863 f, 987 c. *Petiit S. Demetrii reliquias* 75 c d, 83 c, 121 f & ſeq. *Collationem inter Catholicos & Severianos habendam curavit* 819 d e
Juſtinianus II *imperator, dictus* Rinothmetus 166 a d, 178 a b d e, 185 e f, 851 a
Juſtinianus, *Ravennatum epiſcopus* 212 b
Juſtinus *junior, imperator Conſtantinopolitanus* 21 c, 818 b. *S. Jacobo, Fratri Domini, templum condidit* 18 b
† Juſtus *martyr* 903 f, 904 b, 905 b
Jutta, *à ſanguinis fluxu B. Gunthcri meritis liberata* 1079 d
† Jutta, *vidua Pruthena* 1093 d e, 1097 a f, 1099 a
Juvenalis, *Hieroſolymitanus archiepiſcopus* 779 f, 780 a d f, 781 a d, 782 b d, 783 a e f, 786 c, 822 e, 823 b; *incertum, an laudârit S. Dionyſii Opera* 822 d e
† Juventinus *martyr, inter Prætermiſſos, de quo actum eſt ad diem* XXV *Januarii* 562 a

K

KAcireck (*Joannes*) *B. Gunthcri meritis podagrâ liberatus* 1055 e
Kanutus *Boëtii, Lincopenſis epiſcopus* 478 a b
Kar *piſcator, ſubmerſioni S. Birgittæ ope ereptus* 551 a
Karaldus, *Agbordi, S. Birgittæ ope ſanæ menti redditi, teſtis* 551 c
Katilburgis, *Goſlani filia, S. Birgittæ ope ſanæ menti reddita* 558 d
Katilmundus, *monachus Vaſtenenſis* 526 c

INDEX HISTORICUS

Kilianus Scotus 276 d
Kellelt (Justa de) canonica Belisiensis 336 c
Ketelmundus (Matthias) regius Suecia gubernator 394 d, 395 a, 400 b
Ketten (Joannes Michael vander) Calcariensis Prior 369 d, 370 c, 371 b d, 372 b; notitias de S. Birgitta ad Majores nostros missi 373 d, 436 f
Ketwerice (Marike de) testis Hodannæ, visum 1080 c
B. Gunthori meritis adepta Copticum Laticum fecisse videtur 66 c
Kircherus (S. J.) Calendarium 984 e
Kilfalpethi discursus, sorte idem qui Gisselbertus 1097 b, 1099 c, 1100 c
Kostka (Petrus vel Paulus) Culmensis episcopus 1100 e
Kucborski (Joannes) Culmensis episcopus 551 b
Kuntz (Aquinas) piscatores aliquot submersioni S. Birgittæ ope ereptos fuisse testatus

L

Laban, Bathuëlis filius, Rebecca frater 607 c, 663 c, 678 c, 680 b, 682 a d
Lacemaüs (Angelus de) mercator Neapolitanus 536 f
Ladislaus, rex Neapolitanus, Hadriani vindex 36 a
Lætitia, Laurentii Columna, ab epilepsia S. Birgitte ope sanati, uxor 527 b
Lafranco (Henricus de) canonicus Patavinus, in instrumento inchoato Porcilensis ecclesiæ memoratus 365 e
Lafrenzino (Joannes) Nicolaum Skuarra, pestrum Ruth & Andream Gala mortis periculo S. Birgitta ope ereptos fuisse, testatus 558 b
Lallouette (Petrus) Cisterciensis in instrumento, à Carola Joseph Costin de capite S. Dionysii confecto, subscriptus 200 c, 301 a
Lambertiois (Prosper de) Vide Benedictus XIV.
Lambertus, Cobiensis comes, Paradensis monasterii canonicus 1028 d e
Lambertus, Cellensis abbas 1041 f
Lambertus, dux Spoleti 1025 b, 1030 f
Lambertus, S. Gisleni socius 1019 a b c,
† Lambertus, Trajectensis episcopus martyr 291 c, 338 f, 339 b, 432 b c
† Lambertus, Trajectensis episcopus martyr 338 f, 339 b, 432 b c
Landas (de) virgo nobilis, cujus fumalia S. Rasenfredis ope usum membrorum & visum recepit 328 a
† Landelinus abbas, cujus reliquiæ anno MLXX ad Hasoniensis ecclesiæ dedicationem deportatæ fuerunt 321 f
Landericus, episcopus Parisiensis 283 a
Lando (Lellena de) amissum loquelam S. Birgittæ ope parvulus recuperavit 537 e f
† Landrada virgo, fundatrix Belisiensis monasterii 335 b, 338 f, 339 a b d e f, 340 a b c f, 341 b, 347 c
Landrianus (Wido) prætor Patavinus 366 c
Landricus, S. Waldetrudis avunculus 1022 c
Lanbertus comes 960 d
Lanbertus, Indiæ rex 990 f
Lanfridus comitalius, B. Gunlberi meritis sanitate redditus 1074 b
Lanis (Marcellus) S. R. E. Cardinalis 1039 d e
Lanto, episcopus Augustanus 1048 b c d
Lanzalonga Philippella, gravi febre S. Birgitta ope liberata 538 e f
Lapa, pr[illegible]
Larcia ma[illegible]
rata, i[illegible]
Ela ma[illegible]
† Larron[illegible]
Laucius
gita B[illegible]
Laura, [illegible]
Laurenti[illegible]
damon[illegible]
Laurenti[illegible]
tati re[illegible]
Laurenti[illegible]
incolu[illegible]
supplic[illegible]
Laurenti[illegible]
ralysi
Laurentius
epilepsicus
† Laurentius
Laurentius
marisus
Laurentius
Birgitæ
Laurentius
filiæ
Laurentius
† Laurentius
† Laurentius
Laurentius
Laurentius
Laurentius
Laurentius
La[illegible]
La[illegible]
La[illegible]
† [illegible]azarus
† [illegible]ebuinus
Le[illegible]uwinus
Le[illegible]thius
Le[illegible]noyx
Leo
Leo
Leo
Leo
Leo Sapiens
† Leo I
Leo III
Leo IX

Ricus Esau, à S. Birgitta sanati, mater 442 f, 514 f
, in Hilduini Areopagiticis mentis Præmissos 565 c; filii Virtus simulatæ 706 b, 900 f
Scelera non dissimulat S. Scriptura 589 b
Vidit S. Birgitta, Vitam S. Birgitæ adhuc descripsit 373 f, 533 f
Carlis Porcilensis 367 c
Campanarius, maritus Christinæ, à Birgitta patrocinio liberatæ 529 a, 551 f
Senatus, B. Gunthori meritis sanitatis 1074 b
Florentia, pro fratris sui infirmi non sine felici successu S. Birgitta 536 f, 537 a
oppido Thiorby, testis sanati à pirgitta patrocinio Regnalis Insulanus 549 c
domini Columna de Urbe filius, S. Birgitta ope sanatus 527 b
è Syria in Umbriam advena 994 b
Joannis, Cæcilia, S. Birgitta filia, 388 b, 395 e
Karlhargem, Gosfani filiam, S. sana mentis restitutam fuisse, testatus 558 d
Linceopensis canonicus, testis Christinæ, filiæ Capper, mentis à dæmone S. Birgitta ope liberatæ 553 f. Coram eo Asa vidua filiam Exsuperem S. Birgitta ope ad vitam revocatam suæ Deo, testata est 559 f. Christinam vidam vixisse ex recuperatæ testatus 559 f
martyr 25 c, 281 c, 282 a, 283 c f, 284, 286 f, 287 d, 288 d, 1042 b d.
Junio honoratus à S. Birgitta 512 a
parochus ecclesiæ S. Laurentii Sudbercopensis, Hanum S. Birgittæ ope sana mentis redditum fuisse, testatus 549 b
, prebendarius diœcesis Linceopensis, testis liberati à carcere S. Birgittæ patrocinio
otherius Gallus 556 a
rentius vice-parochus, Harvidi S. Birgittæ ope sanitatem restituti testis 555 d
rentius vice-parochus, pueri ab igne graviter læsi, ut S. Birgittæ patrocinio sanati, testis 556 b
arus mendicus 695 b
azarus, SS. Mariæ & Marthæ frater 238 e
ebuinus presbyter confessor, in Belgio cultus 326 b
uwinus, abbas S. Vedastæ 301 e, 306 f, 307 d e, 316 f, 317 a b d e, 322 b
thius, S. Simeonis, ut fingitur, filius 13 b
noyx, puer puella cæca, B. Gunthori ope visa domus 1080 d
, imperator Constantinopolitanus 18 c
Isaurus imperator 66 f, 82 a
Magnus imperator 253 b c, 255 f, 256 b, 780 d, 854 a
Sapiens imperator 50 c d f, 51 b, 56 b, 57 a b, 79 f, 192 c, 198 c
I Papa 795 a b, 830 e
III Papa SS. reliquias S. Angilbertum deportavit 20 b
IX Papa 939 f, 952 c d, 953 c d, 954 a, 960 e, 961 b c d, 962 f, 963 b c d, 964 a c, 965 a b, 967 c, 968 a; 985 c. Quid præterea in causa de reliquiis S. Dionysii Pari-

Digitized by Google

Parisiensis 972 & seqq.; *quid censendum de ejus litteris* 978 & seqq.
Leo X *Papa* 386 a
Leo *Nolanus episcopus* 753 a
Leo *Tripolita, apostata* 198 c
† Leoberia *virgo* 216 b, 219 f, 222 d e, 233 d
† Leobinus, *episcopus Carnotensis* 278 b f, 279 a
† Leochadia *virgo martyr, cujus reliquias transtulit Rogerus episcopus Cameracensis* 1028 d
† Leodegarius *martyr, Augustodunensis episcopus* 282 e, 326 b
Leonidas *philosophus Andreæ Apostolo scripta quædam affinxit* 132
† Leonides, *martyr Alexandriæ* 857 e
Leontius, *Burdigalensis episcopus* 922 b c d
Leontius, *Illyrici præfectus* 61 a; *ad tumulum S. Demetrii incolumitati redditus* 52 f, 53 a b c d, 102 b; *eidem eadem sacram excitavit* 68 c, 71 a d, 77 a, 83 d e, 84 a d e f, 89 a f, 94 b, 95 b, 102 c, 103 e f, 104 a
Leopardus, *judex Patavinus, memoratus in instrumento de inchoata Porcilianensi ecclesia* 365 e
Leopoldus *archidux, Belgii gubernator* 1029 e
Leopoldus, *Bavariæ dux* 971 c
Leotaldus, *charta Lamberti comitis Cabilonensis subscriptus* 286 c
Lespagnol (*Petrus*) *visitationi reliquiarum S. Evodii à S. Lupi abbate Trecis facta interfuit* 245 d
Leucius *Apostolis Scripta quædam affinxit* 132
Leudovaldus, *Bajocassinus episcopus* 1009 a
Levi, *filius Jacob* 613 b; *crudelitatis à S. Scriptura redargutus* 589 b
Leuterius, *præpositus S. Marcelli* 284 b
Lia, *uxor Patriarchæ Jacob* 584 b d, 639 f, 1093 d; *ejus exuvia in ecclesia Hebronensi inventa* 688 & seqq.
† Libaria *virgo martyr* 298 a; *inter Prætermissos, de qua actum est ad diem* 111 *Octobris* 564 b
† Liberata *virgo Novocomi* 988 b
† Liberius *confessor, cujus reliquias Ancenitani in veneratione habent* 48 d
Libeus. *Vide* Lyeus.
Licinius *episcopus sub Gregorio I* 1008 f
Licinius *imperator* 844 c
Lienard (*Nicolaus*) *rector ecclesiæ de Insulis prope Villanolium, reliquiarum S. Libaria in novam thecam translationi interfuit* 230 f, *& Bossueti episcopi ea de re litteris subscripsit* 231 c
Lieres (*Maria Carolina de*) *Denonienſis abbatissa* 334 d f
Lietart (*Hieronymus*) *abbas S. Gisleni* 1029 c d
† Lietbertus, *Cameracensis & Atrebatensis episcopus* 77 c, 301 c d, 321 e, 1028 b
† Lietphardus *martyr, episcopus Camaracensis* 289 c f, 290 b d e f, 292 a b d
† Limbaria. *Vide* Leoberia.
Limenius, *episcopus Vercellensis* 565 f
Lindanus (*Henricus*) *Acta S. Palatia ad nos misit* 49 a
† Linus *Papa, Claudia filius, à Paulo ordinatus* 788 a
Liomson (*Nicolaus*) *Petri, à cerebri vulnere S. Birgittæ patrocinio sanati, testis* 559 e
Lipomanus *S. Demetrii Passionem è Græca Latinam fecit* 51 d, 96 a, 186 b e
Lipski (*Joannes*) *Culmensis episcopus, dein Octobris Tomus IV.*
Gnesnensis archiepiscopus 1097 b, 1099 a f, 1100 e f
Lisbius, *Larciæ maritus* 565 e, 566 a, 900 f
Lisolus, *maritus Philippellæ, gravi febre S. Birgittæ patrocinio liberatæ* 538 e f
Litigerius, *Novocomensis episcopus* 238 b
Liudulfus, *Brunonis comitis Brunsvicensis filius* 1061 e
Liutfridus *comes, in charta B. Adalberonis memoratus* 1052 a
Liutherus, *abbas Laurisheimensis* 1050 f, 1051 b
Liutprandus, *Longobardorum rex* 238 a c
Locquenghien (*Jacoba*) *Denonienſis abbatissa* 334 e
Longinus (*Joannes*) 52 a b, 57 d & alibi deinceps
Lopetius (*Antonius*) *ex Ordine S. Francisci, inter Prætermissos* 566 d
Loth 604 a f, 605 a b, 608 d e & seqq., 691 e, 692 b c, 693 c, 694 a. *Inter Prætermissos* 565 f, 566 a. *Aranis, fratris Abrahami, filius* 527 b; *vocatus Abrahami frater* 621 f; *egressus ex Ur* 602 f; *ex Haran* 576 e, 603 a, 606 c, *& ex Ægypto cum Abrahamo* 625 c, *à quo dein secessit* 625 e f & seq. *Captus ab Assyriis* 628 a, *sed ab Abrahamo liberatus* 628 b c. *Pentapoleos excidio ereptus* 654 d e f & seq.
Lotharius, *Caroli Calvi nepos, Lotharingiæ rex* 284 b
Lotharius *imperator, Ludovici Pii filius* 325 e, 338 d, 342 a, 1020 d, 1025 a. *Prumiense monasterium S. Simeonis reliquiis ditavit* 18 c d, *in patrem rebellis fuit* 696 c
Loubens Verdala (*Hugo de*) *S. R. E. Cardinalis & militiæ S. Joannis Hierosolymitani magister* 364 d
Loyens (*Servatius*) *beneficii S. Amoris altari Trajecti ad Mosam annexi possessor* 336 f
Lubius. *Vide* Lisbius.
† Lucas Evangelista 739 c, 740 b, 817 a; *Acta SS. Pauli & Theclæ illi affixa* 852 b
Lucas, *Magni Petri in Italiam euntis socius* 374 a; *monasterii Paradisi Ordinis S. Birgittæ prope Florentiam confessor generalis* 374 a b
Luchina, *Adoardi de Mari uxor, gravi dolore dentium S. Birgittæ ope liberata* 536 d
Lucia *Bartholomæi, Petrucium Necia S. Birgittæ ope à lethali morbo repente convaluisse testata* 528 c d
Lucia, *infantis S. Birgittæ ope ad vitam revocati, testis* 551 d
Lucia, *monialis Porcilianensis* 367 c
† Lucianus *martyr Bellovacensis* 219 e, 723 b, 792 f, 793 a, 897 c; *sub Maximiano & Diocletiano passus* 795 d e
Lucilla *SS. Marcellini & Petri corpora collegit* 944 a
Lucius, *Cenchrearum episcopus à Paulo ordinatus* 788 a b
† Lucius *rex inter Prætermissos, dandus ad diem* 111 *Decembris* 571 e
Luctius *Nicolai, director festivitatis S. Reparatæ Hadriæ* 32 e
† Ludgerus, *Luxoviensis monasterii administrator* 350 a b
Ludovicus III, *Arnulfi filius, rex Germaniæ* 1049 e d f, 1050 a b c, 1052 b c d
Ludovicus *Balbus Franciæ rex* 285 b c, 288 b, 314 e, 982 c

INDEX HISTORICUS

† Ludovicus Bertrandus inter Præterm. 570 e
dus ad diem x Oct. 426 f
Ludovicus Balbus, Francie rex 400 c d e, 509 c,
† Ludovicus Barbarus imperator 944 d e f, 945 a
922 a, 934 f; SS. Dionysii & sociorum ope a
morbo sanatus 941 e
Ludovicus II imperator, Lotharii filius 1048 b; in fa-
Ludovicus, Ludouici Pii filius 696 c
trem rebellis 1026 c
Ludovicus IV, dictus Transmarinus 942 c d e f
Ludovicus VII, Galliarum rex 538 a, 539 c
Ludovicus, Hungarus rex 29 b, 35 d
Ludovicus, rex Neapolitanus regis filius, 943 d e, 949 c
Ludovicus, Philippi II Francie 306 c, 313 d,
Ludovicus Pius imperator 261 c, 697
325 c, 342 a, 351 a b, 355 f, 358 b, 697
be, 699 c, 724 b, 728 a c d, 1004 b c, 1010
f, 870 d e f, 935 d, 936 a, 1048 c; a filiis e vanilo-
rans 696 c; justè colligi res gestas S. Dionysii
Parisiensis episcopi 696 e, 697 b, 723 e,
735 d; ejus ea de re epistola 696 f, 697 a;
Opera S. Dionysio Areopagita adscripta à
Michaële Balbo demo accepta 702 c, 731 c,
734 f
† Lugdulus inter Præterm. 3 d
Luitpaldus præfectus Boicæ Orientalis sub Lu-
dovico III Germanie rege 1050 b, 1052 c
Lupoldus Cladrubiensis abbas 1079 c
† Lupus, de quo aliàm ejusque ad diem 1 Septem-
bris 562 e
† Lupus, Cabillonensis episcopus 282 d e, 285
b d e, 1063, 1088 a, 1089 f; sorte eidem cum
Lupus, S. Demetrii martyris samaritus 65 c d e,
94 a, 95 d, 102 a, 103 b f; sorte eidem in Fastis
Lupo martyre ad diem XXIII Augusti in Fastis
sacris memorato 65 d e
Lupus episcopus, Exmonii Senonensis episcopi 282 d
charta subscripsus 567 f,
† Lurgardis Aquitanis Sanctimonialis Historiam 569 a f
Luytens (Thomas) Latinensis abbas, Gallo-Belgicam S. Rogatsredii nobis suppedi-
tavit 296 f
Lutherus hæresiarcha 1100 b
Luzignanus (Petrus I) Cypri rex 452 c, 455 f
Lyæus gladiator 60 b & binis seqq. 88 d e,
a b c, 101 d e f, 769 f,
89 d e, 91 d f, 92 b c, 93 c, 94 a, 99 f, 100
Lycurgus, Lacedæmoniorum legislator 769 f,
770 a; fratri favorque ex eadem parte, non
marte, conjugem permisit 596 e
Lycus. Vide Lyæus. 536 c
Lymes (Joanna Welina de) canonica Belisiensis 534 b
Lyweide (Agnes de) Denuniensis abbatissa

M

Maacha, Asa regis avia, ejusdem Mater nuncupata 195 e
Maacha, Naburis junioris & Roma filiæ 672 e
† Macalleus episcopus inter præmissos, de quo 562 b
aliàm ad XV Aprilis
Machtildis, Sigeri, Aquicinctini monasterii fun-
datoris uxor 1087 a
† Macarius abbas, qui Regulas Monachis O-
rientalibus scripsit 1021 a
Macarius, Ægyptius scriptor à Genadio memo-
ratus 817 e
Macarius, Alexandrinus archiepiscopus 688 a
Macedon (Joannes) miraculis S. Birgitæ 539 b
Macrobius subscriptus
Madan, de Matroclus.
† Madelberta, Abbatissa & Cathara filius 685 d
Madelgarius, S. Waldetrudis filia 1023 a,
1033 a
Maria (Salvia Vincentius) S. Waldetru- 1022 b d, 1032 e, 1034 d
dis viri
Maritta Berthami & Catharæ filius 685 d
Magdale ancilla Dei, de mala Burgeri S. Birgittæ filii uxor 386 f
Magdale Præmonstratensis Parcitiensis 367 c
Maginarius Ordinis Athenorum 1100 a
Magnanus abbas Sandionysianus 931 f, 933 b,
939 c
Magnano (Alberius de) præsentator Pataviensis 366 c
† Magnantia. Vide Magoentia.
† Magnoncia virgo, cultus XXVI Novembris 269 c e, 270 b
† Magnus abbas Fuesse in Suecia 1048 b,
1051 c e, 1053 c
Magnus Abbas, dictus archiepiscopus Upsa-
liensis 484 a
Magnus comes largitionum tempore Valentis im-
peratoris 254 b
Magnus, S. Birgitæ cognatus 441 c d, 449 d,
459 b, 462, 514 f; ab ea cognita laboribus
liberatus 515 f
Magnus, Ericci Suecie rex 369 c
Magnus Canutus, maritus Catharinæ S. Bir-
gittæ sororis 378 c
Magnus Lagmanus, Westrogothiæ legislator 378 c
Magnus Ladulas, Suecia rex 379 c; filius Bir-
geri Jerl, & Waldemari regis frater 379 d,
380 b
Magnus (Minnisköld dictus) 379 d e, Benedicti
Sinvilli filii, vel Canuti hujus fratris filius 380 c
Magnus Minorita Hodannam à cæsitate B. Gun-
geri meritis liberatum testatus 1080 c
Magnus, Petri, à cerebri vulnere S. Birgittæ 559 a
Parœmio sancti, testis
Magnus, Petri, strenuus S. Birgitæ frater, ne-
pos 368 f, 369 a b c, 374 a, 423 d, 465 f,
467 e f, 481 a, 518 c, 519 d, 526 c d; co-
nonicationem S. Birgittæ promovit 369 a b c
filius pueri S. Birgittæ mortui sanati 526 c d
Magnus, presbyter, testatus Jacobum, Delphinæ
filium, suum vestris S. Birgittæ ope liberatum
fuisse 527 d
Magnus, cognomento Smeck, Suecia rex 378 e,
380 b c, 388 c, 394 c d e f, 395 a e, 396 b
f, 397 a c e f, 398 e, 400 b d e, 440 b c,
491 c, 494 b, 500 e, 502 b, 504 f, 505 a,
506 e
Magobodus, Carnutensis episcopus 279 c
Mainhardus, abbas Brunwilarensis 1068 c
Majo, Sicardi cognatus 1043 d
Majolus, Cluniacensis abbas 286 b
Maisni (Joannes du) abbas Crispiniensis visita-
tioni reliquiarum abbatiæ S. Gisleni interfuit 1029 e
Mallegundis, S. Celtrici soror 279 a
Malso, Ratisbonagensis episcopus 242 a
Mamæa, Alexandri imperatoris mater, inter
Præmissos 566 b
Mambre, Amorrhæus valli Mambre nomen
dedit 527 a, 631 a b; cum Abramo fœdus iniit
627 b c, 628 b, 629 c d
Manar (Petrus) Comeracensis canonicus, reli-
quiarum

Digitized by Google

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

quarum S. Odilonis viſitationi interfuit 360 d
Manalles, *Judithæ maritus* 607 e
Manalles, *rex Juda* 584 d, 591 b
Manaſſtras, *Joannis Bulgarorum regis dux* 200 e f
Manegoldus, *abbas S. Afræ* 1054 a
Manes *hæreticus* 813 e
Manéthon *Ægyptius* 644 f
Manets *de Pedemone, pueri Eſau ſanitati à S. Birgitta reddiți pater* 514 f
† Manna. *Vide* † Menna.
Manſuetus, *epiſcopus Tullenſis, confeſſor* 211 f
Manuel *Comnenus, imperator diem* III *Februarii, ob memoriam S. Simeonis, inter feriatos recenſuit* 5 a
Marbodus, *Redonenſis epiſcopus, S. Thaidis Vitam metricam ſcripſit* 224 e, 226 f, 228 d
Marbum, *Holinſtuni, ope S. Birgitta ſubmerſioni erepti, teſtis* 556 f
Marcella *Bracha uxor* 276 d
† Marcella, *S. Potamiena mater & martyr* 857 f
Marcellina, *S. Ambroſii ſoror* 240 e
† Marcellinus *martyr inter Prætermiſſos* 3 c
† Marcellinus *martyr ſub Diocletiano* 321 e, 977 e, 994 a d
† Marcellus *martyr Cabiloni* 283 f, 284 a, 285 d
† Marcellus *martyr, epiſcopus Tungrenſis* 210 e, 211 e
† Marcellus *miſſus in Hiſpaniam* 792 f, 795 e, 796 a, 897 c
† Marcellus *Papa, cujus reliquiæ ad Haſnonienſis eccleſiæ dedicationem anno* MLXX *fuere deportatæ* 321 f
Marcha (*Benedicta de la*) *monialis Porcilienſis* 367 c
† Marci, *dati die* XXV *Aprilis, eccleſia Dedicatio Venetiis inter Prætermiſſos* 2 b
Marcianus, *imperator Conſtantinopolitanus* 779 a, 780 d f; 781 a, 782 b c d e, 783 a c, 786 c, 812 d e
Marcianus *præſes ſub Diocletiano* 994 c
Marcion *hæreticus* 7 b, 14 c d e, 813 e
Marcus Antonius, *monialium S. Petri Padnæ capellanus* 367 c
† Marcus *Evangeliſta* 855 b
Marcus, *Lellena de Lando, quæ S. Birgitta patrocinio loquelam recepit, maritus* 537 e f
Marcus *Romanus ſculpſit arcam S. Simeonis reliquias continentem, in hunc Sanctum dicata Venetiis eccleſia* 20 e
Mardocheus, *cur genealogiam ſuam in Scriptura explicatam habeat* 575 d
Margareta *Birgeri, S. Birgitta ſoror* 378 c, 379 b, 487 f
Margareta, *Boëtii mater, mortis periculo S. Birgitta ope erepti* 552 e
Margareta *Claramontana S. Ludovici neptis* 400 e
Margareta *de oppido Eckne, mater infantis ad vitam S. Birgitta ope revocati* 525 c, 551 c d
Margareta, *Haquini Norvegiæ regis uxor* 388 b, 395 e
Margareta, *Hilchyvaſti filia, languida S. Birgitta ope ſanata* 557 a
† Margareta, *jejunio à S. Birgitta honorari ſolita* 512 a
Margareta, *infantis S. Birgitta ope ad vitam revocati, teſtis* 551 d
Margareta, *Laurentii filia, diœceſis Aroſienſis, S. Birgitta patrocinio viſum recepit* 525 f
Margareta, *Laurentii Frendæ filia cæca, S. Birgitta ope ſanata* 557 d
Margareta, *Laurentii Maſſæ filia, diœceſis Strengneſienſis S. Birgitæ patrocinio ad vitam revocata* 525 d
Margareta *matrona alterius causâ peregrinationem ad S. Birgitta reliquias optato ſucceſſu vovit* 550 e
Margareta, *monialis Ryſabergenſis, ob irreverentiam in S. Birgittam loquelâ ſenſibuſque privata, ejuſdem ope ſanitati reddita* 332 f, 355 b
Margareta, *Pauli Barthæ conjux* 522 f
Margareta, *Suecia regina, canonizationis S. Birgitta ſtudioſa* 369 a e, 467 f, 471 f, 476 b f, 481 f, 483 e
Margareta, *Thrandenſis ſeu Nidroſienſis diœceſis, muta & paralytica utroque malo S. Birgitæ patrocinio liberata* 526 f, 551 e
Margareta, *Vaſtenenſis abbatiſſa* 375 f, 376 e f, 377 a d e f & deinceps ſæpe *ratione Chronici Vaſtenenſis, quod ſcripſit.*
Margareta, *vehementiſſimo dolore capitis S. Birgitæ ope liberata* 555 b
† Margareta, *virgo Hungarica* 85 c
Margarita, *ab Arturo memorata &* Pelagius *dicta* 248 c f
Mari (*Adoardus de*) *maritus Luchinæ, gravi dolore dentium S. Birgitæ ope liberata* 536 d
† Maria *Ægyptiaca, cujus reliquiæ in Luſitaniam delatæ ſunt* 260 a
Maria, *Alphonſi Hiſpani uxor, comes aliquando S. Birgitta* 451 e, 521 e
† Maria *altare majus ſibi conſecratum habet in præcipua Hadrianenſi eccleſia* 35 a
Maria *Arteſia, Joanni I comiti Namurcenſi nupta* 400 e
Maria, *Denonienſis abbatiſſa ſec.* XII 322 a d, 333 e
Maria, *Denonienſis abbatiſſa ſec.* XIII 324 f, 334 a
† Maria, *Lazari ſoror* 353 a, 359 c d, 1093 d
† Maria Magdalena 349 c, 350 e, 352 e f, 353 a b c, 354 a e, 355 a b c e, 510 a, 1069 b, 1098 b; *ejus reliquiæ Luſoſam delatæ* 354 e f, 358 a, 359 e f, 361 d e; *S. Birgitta peregrinationis honorata* 398 b, 508 e; *uti & jejunio* 512 a
Maria, *Porcilienſis monialis* 367 c
Maria, *S. Catharina, S. Birgitta filia, ancilla, loquelam corporiſque ſenſus admotis ſibi S. Birgitta reliquiis recepit* 531 b c
Maria, *Stephani filia epileptica, S. Birgitta ope ſanata* 527 b
Maria, *variorum S. Hugonis miraculorum teſtis* 364 b
Marianus, *Illyrici præfectus, S. Demetrii ope ſanatus* 59 a, 68 e f, 69 a, 76 b c, 104 a 8c ſeqq.
Marik *cæcus, B. Guntheri meritis viſum adeptus* 1080 c d
† Marina, *ad diem* XVII *Julii data* 249 a
Marino (*Jordanus de*) *S. Birgitta familiaris* 459 b, 518 c
Marinus, *epiſcopus Heliopolitanus* 253 e f, 254 b e, 268 a
Marinus I *Papa* 1053 e
Marinus II *Papa* 1053 e, 1054 a d
† Marius, *Bodamenſis abbas* 921 d, 923 e f
Maroônes, *Tripoleos in Phœnicia epiſcopus* 788 a b c; *veroſimilius à Paulo ordinatus* ibid.
Maroſillus (*Carolus*) *teſtatus, S. Birgittam prædixiſſe Cypriis vindictam divinam* 520 f
Maroſillus (*Petrus*) *quem à vulneribus convaluerunt*

INDEX HISTORICUS

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Melcha, *filia Aranis, uxor Nachor junioris* 594d, 598cd, 599e, 672d, 681f, 682e, 693e

Melchiſedech *rex & ſacerdos* 630ace, 631bcde, 692e; *veri Dei cultor* 581f, 592b, 629b, 635e; *ſpoliorum decimas ab Abramo accepit* 630d; *falſa ab eo oblatio ſacerdotalis* 631f & ſeq.

† Meletius, *Antiochenus patriarcha* 753d, 996cd

Meliſſon (*Fulquinus*) *epilepſi & naufragio S. Birgittæ ope liberatus* 559ab

† Mellitus, *à Gregorio I in Angliam miſſus* 1008cf

Melloto (*Guido de*) *Antiſſiodorenſis epiſcopus* 356e

Menander, *rex in Attica* 704b

† Menas, *martyr Alexandrinus* 1001a

† Menna *virgo* 228c, 231de, 232abcd

Mennas, *conficiendo S. Demetrii ciborio argentum obtulit* 70d, 124bc

Mennas, *Telonenſis epiſcopus* 1008f

Merciariis (*Nicolaus de*) *epiſcopus Urbevetanus* 466a

† Mercurius, *idem qui* † Mauritius 203ce

Mercurius *Athenis cultus S. Pauli ætate* 704cd

Mereta. *Vide* Merita.

Mergarth, *Berroldi B. Gunthcri meritis inceſſu donati mater* 1082d

Merita *S. Birgittæ filia* 385abd, 490a, 507a; *Sivido Ribbingo nupta* 378a; *item Canuto Algothi* 388b; *Petri Ribbingi ex Sivido mater* 389cd

Meſquim *Ordinis Prædicatorum S. R. E. Cardinalis* 501a, 503b

Metaphraſtes *ſcriptor Paſſionis S. Demetrii Linguâ Græcâ* 51d, 52b, 54e, 96a, 161be

† Methodius *patriarcha Conſtantinopolitanus* 13bde, 700c, 714cdef, 716, 717c, 721ad, 726b, 727c, 729b, 735ad, 736b, 749d, 750bd, 751c, 752def, 754f, 767a, 795e; *ſcripſit aliquam S. Dionyſii Paſſionem* 609bc; *quo tempore id fecerit* 716bd

† Methodius, *Patarenſis epiſcopus & martyr* 13cde

Methodius, *Tyrienſis epiſcopus* 754b; *ex Patarenſi* 761de, 762cd

Metrodorus 700c, 713cdef, 716a, 717d, 727cd, 728f, 729ab, 766f, 788f, 795be, 797cd; *quam & quo fonte ſcripſerit S. Dionyſii Paſſionem* 710 & ſeq.: *quo circiter tempore* 713cf

Metropius *presbyter, in Actis concilii Agrippinenſis anni* CCCXXXVI *memoratus* 212a

† Michaël *archangelus* 35a, 82e, 276a, 439f, 508e; *inter Prætermiſſos* 564b

Michaël *Balbus, Ludovico Pio adſcripta S. Dionyſio Areopagita Opera dono miſit* 702c, 719c, 734f, 735b, 854d

Michaël *Chriſtina, S. Birgittæ ope viſcerum doloribus liberata, maritus* 558e

Michaël *Curopalata imperator Conſtantinopolitanus* 18c

Michaël III, *Græcorum imperator* 79b, 759f, 830b, 1045a

Michaël IV Paphlago, *imperator Orientis* 74b, 81de, 199ce

Michala *cæca viſum B. Gunthcri ope adepta* 1080b

Mieulx (*Guilielmus*) *decanus Gemblacenſis, in*

Octobris Tomus IV.

ventionem corporis Sybillæ de Gages examinavit 567e, 568e

Miletius *ſchiſmaticus* 861b

Militianus *S. Geminii, ut fertur, pater* 1039ef, 1040c, 1041cd

Minutianus *protector, Neſtorii interfector* 101e

Miræus (*Joannes*) *epiſcopus Antverpienſis* 260e

Miroceus, *Saracenorum dux* 34d, 38f

Miſceo, *Polonorum dux* 1066c

Miſmer (*Nicolaus*) *ſcriba miraculorum aliquot S. Birgittæ* 560e

Mocenicus (*Ludovicus*) *Venetorum dux* 260d

Molembaix (*Alix de*) *Dononienſis abbatiſſa* 334b

Molembaix (*Laurentia de*) *Dononienſis abbatiſſa* 334b

Molendino (*Joannes de*) 271b

Monich (*Joannes*) *mercator* 1099d

Montaltus *S. R. E. Cardinalis* 25e

Monte Scheggioſo (*Franciſcus de*) *annuit, ut pars reliquiarum S. Reparatæ Theano Florentiam averteretur* 29e

Monte-Silicis (*Albertus de*) 366d

Montluc (*Maria Catharina de*) *S. Benedictæ lipſanotheeam reparavit* 215e, 216cd

† Monulphus, *Trajectenſis epiſcopus* 336a, 341a, 345e

Morin (*Carolus*) *medicinæ doctor S. Libariæ reliquias recognovit* 230d

Mormili (*Andrillus de*) *admotis ſibi S. Birgittæ reliquiis ſanitati redditus* 538abcd, 539e

Mormili (*Lancilla de*) *Andrilli ſoror, reſtituta huic per S. Birgittam ſanitatis, teſtis* 538a, 539c

Moſes *Niſibenus abbas Scetenſis* 815ef

Moſteraſched, *Abaſſidarum princeps ſeculo* XI 690f

Moullaerts (*Matthæus*) *Atrebatenſis epiſcopus* 1021b

† Moyſes *propheta* 586c, 596c, 619b, 644f, 645ce, 675c, 676c, 1093e; *conſtans veri Dei cultor* 58; b; *diffidentiæ à Scriptura ſacra redarguitur* 589b; *Amrami filius* 613a; *ſcripta quædam illi afficta fuerunt* 852b

Mukarz *pater pueri B. Gunthcri precibus ad vitam revocati* 1081c

Muratius (*Stephanus*) *S. R. E. Cardinalis* 362b

Mutte (*Henricus Dionyſius*) *Cameracenſis eccleſiæ metropolitanæ decanus* 326c; *varia documenta nobis ſuppeditavit* 295e, 297d, 333h, 1046b

Mycha, *teſtis Sdyſſlavæ à dæmone, invocato B. Gunthero, liberatæ* 1080f

N

† NAbor *martyr, cui S. Felix Comenſis eccleſiam condidiſſe fertur* 238f

Nachor *junior, Thare filius, Abrami & Aranis frater* 572d & ſeqq. 582d, 583c, 584bce, 598b, 607d, 608ab, 672cdf, 673a, 678f, 680f, 681ef, 682c, 693de

Nachor *ſenior* 572b, 576c, 582bf, 595c

Nanthildis, *Franciæ regina* 919c

Narciſſus, *Hieroſolymitanus ſacerdos* 808c

Naſſuo, *Othonienſis epiſcopus, ſcripſit ad concilium Baſileenſe in favorem Revelationum S. Birgittæ* 411a

Nathan *legis Moſaïcæ doctor* 8e

Natrannus, *Nivernenſis epiſcopus* 286c

† Navitus, *epiſcopus Trevirenſis, confeſſor* 210e, 211c

1051 bcf
280 d
† Nazarius martyr
Nectanorus tyrannus
Nedermoele (Henricus de) capellanus ecclesiæ S. Amoris Belgiæ 336 c
Nedoncel (Cinisteria, alias Guillelma, de) Donouiensis abbatissa 334 e
Nedonchel (Antonia de) Donouiensis abbatissa 334 f
[illegible] Hierosolymitanum 8 b
Nehemias, qui Academiam [illegible] fertur, filia 303 a
Neptalina, B. Adelberti, ut fertur, filia 704 c
Neptunus Atheniis cultus S. Pauli ætate 795
Nero comparatur 710 c, 790 c, 791 c, 792 c d, 813 c, 881 c d e
[illegible] à Græcis cultus, alias 021
† Nestor ad decem xxvii à Græcis congressu [illegible] inter Prætermissos
[illegible] à Nestore cum Lyao gladiatore congressus
Nestor, ut quidam placet, martyr inter [illegible] 951 c f, 90
[illegible] 1061 b c f, 813
[illegible] 821 b c, 847 a
[illegible] Sion Ordinis 478 b
Nibertus (Æthelbaldi) primus monasterii [illegible] abbatissa 15 a
Nicetas (Afarbaldis) primus monasterii in Anglia abbatissa [illegible]
[illegible] S. Salvatoris in Anglia [illegible] Andreæ Apostolo [illegible]
Nicephorus philosophus [illegible] inter Prætermissos 5 f
[illegible] episcopus martyr inter Prætermissos Constantinopolitanus 18 c, 170 b c
† Nicephorus ad decem xi Octobris
[illegible] Logotheta, imperator Constantinopolitanus 716 c
Nicephorus, patriarcha Constantinopolitanus 5 c
[illegible] inter Prætermissos
† Nicetas, inter Prætermissos [illegible] abbas 44 c
† Nicetas, Thessalonicensis archiepiscopus [illegible] alter ferius 5 c
Nicetas, quorum alter seculo xii, cui Pseudo-[illegible] 15 a
Nicodemus, Christi discipulus [illegible] Prætermissos 2 f, 52 c
[illegible] inter Prætermissos [illegible] pistorem 55 d
[illegible] S. Birgittæ patrocinio acceptus [illegible]
[illegible] Apollinis pater in [illegible] 704 d
[illegible] 478 b
[illegible] episcopus 1069 b
[illegible] abbas 1018 b
Nicolaus II, Cameracensis episcopus [illegible] S.
Nicolaus, Clotaldi [illegible] coniux 558 d
Nicolaus, [illegible] patriarcha, My- 118 c e
Nicolaus, [illegible] Herodi Augustoque fa- 616 c, 810 b
Nicolaus, Damascenus, Herodi Augustoque familiaris
Nicolaus, [illegible] subscriptus chartæ Godescalci 323 f
[illegible] decanus, subscriptus anni MCLVII 37 a
[illegible] episcopi anni [illegible] seculo XIV 309
Nicolaus de [illegible] Lincopensis episcopus 187
Nicolaus Hermanni, Lincopensis episcopus 373 c, 375 a c, 464 d, 372 a, 372 c d e, 373 c, 448 b, 463 d, 464 d, 392 d, 447 c, 448 b, S. Birgittæ miracula 374 c, 546 b
467 c, 492 a, quadam S. Birgittæ ope ad 552 e
servi jussu
Nicolaus, [illegible] Ingevaldi S. Birgittæ ope ad
Nicolaus, [illegible] testatus 378 c
[illegible] Ingevaldi, Margareta, S. Birgittæ so- 1100 a
Nicolaus [illegible] Walberti nepos
Nicolaus, Melchior Walberti nepos 1080 b
Nicolaus [illegible] testis cum B. Gunthero mo-
Nicolaus Alnensis, testis [illegible] S. Bir- 517 a
[illegible] Alnastrensis operum S. Bir-
[illegible] 553, 508 e
† Nicolaus, Myrensis episcopus 352, 508 e

1002 c f, 1041
ab eadem [illegible]
Nicolaus, Nolan[illegible] dam miracula [illegible] collegit
† Nicolaus I Pa[illegible]
Nicolaus II Pap[illegible]
Nicolaus paroch[illegible] sanitati restit[illegible]
Nicolaus paroc[illegible] juria paniteu[illegible] liberatus
Nicolaus parocl[illegible] bergensis fam[illegible] fit
Nicolaus pastor [illegible] loquendo usu[illegible]
Nicolaus, Prag[illegible]
Nicolaus, Scar[illegible] gitta à Visit[illegible] suo munivit
Nicolaus, Schi[illegible] S. Birgitta [illegible] testes, Segrad[illegible]
† Nilus monac[illegible]
Ninus, Assyrio[illegible]
Ninyas, Assyrio[illegible]
Nithardus, Le[illegible]
Nivelo, Suessio[illegible] monasterium [illegible] pugnæ corpus[illegible]
Noailles (Luis[illegible] archiepiscopus [illegible] sis Parisiensi[illegible]
Noe, pater Se[illegible] abc, 603 [illegible] vir justus [illegible] 592 b c d; [illegible] 589 b; [illegible] martyr voca[illegible]
Nonnus, Corep[illegible] cum Catholi[illegible]
† Nonnus E[illegible] 252 a, 25[illegible] a b c f, 261 [illegible] & sequ.
Nonnus, [illegible] julianismus [illegible] tum S. No[illegible]
Nonnus monac[illegible]
Nonnus, Port[illegible]
Novatianus [illegible]
Numerianus [illegible]
† Nuvius mar[illegible]

O

O Dilardu[illegible] in [illegible]
Odilo, Clun[illegible]
Odo I, Nell[illegible]
Odo, Camer[illegible]
Odo I, Cam[illegible]
Odo II, Cam[illegible]
Odo, canonic[illegible] qui in [illegible] Isfraci, K[illegible] venerunt

[illegible] apparuit S. Birgittæ 440 d e; [illegible] honoratus 512 a
[illegible] comes, 375 f, 1676 b; qua- [illegible] S. Birgittæ, cui familiaris fuit, 374 c
[illegible] 351 c d, 759 f, 760 a, 328 b, 830 b, 931 d e 971 a
[illegible], Gertrudis, S. Birgittæ ope [illegible] testis 555 c
[illegible] in S. Birgittam [illegible] ejusdem ope brachii doloribus 552 f, 551 b c
[illegible], Margareta monialis Rispa- [illegible] ope S. Birgittæ restituta, te- 555 b
[illegible] à nativitate ope S. Birgittæ [illegible] receptus 526 b, 550 e
[illegible] episcopus 1077 a, 1078 f, 1079 c, 1080 d, 1083 c
[illegible] episcopus, miracula S. Bir- [illegible] monachis scripta legisse 547 e
[illegible] habitabis parochiæ paralyticus [illegible] 524 c, 550 c; ejusdem ope à paralysi sanata 557 d
[illegible], seculo IV scriptor 728 a
[illegible] rex, Beli filius 586 f
[illegible] rex 627 c
[illegible] episcopus 1066 a b
[illegible] episcopus, seculo XIII ad [illegible] S. Dionysii Arca- [illegible] 800 a d e, 801 a b
[illegible] (Antonius de) Parisiensis [illegible] duos SS. Dionysios in Brevia- [illegible] 725 a
[illegible], Cham & Japhet 573 a, 574 [illegible] 681 f, 651 a, 686 f, 692 c; [illegible] 582 a d, 590 f, 591 a c, [illegible] clargatur ebrietate in S. Scriptura [illegible] fertur 590 c; quomodo [illegible] 601 f
[illegible] episcopus Severianus collatione [illegible] DXXXII habita interfuit 819 e
[illegible] episcopus 250 c, 251 d, [illegible] 254 a b c f, 255 a b d, 256 f, 262 a c e, 263 a b c d e, 264 c f
[illegible] episcopus, [illegible] Dioscoro [illegible] 255 c [illegible] 256 a d
[illegible], Origenis sectator 814 c
[illegible] episcopus. Vide Hippolytum.
[illegible] 860 b, 850 b
[illegible] 250 c f, 252 a f, 906 c
[illegible] Prætermissos 5 c

[illegible], S. Germani monachus, Usuardi [illegible] Hispanicæ comes 273 c
[illegible] abbas 286 b
[illegible] episcopus 991 c
[illegible] episcopus, inter Prætermissos 565 c
[illegible] comes 1065 b
[illegible] comes 321 a, 1065 b c d
[illegible] Regulares, ex eorum numero, [illegible] Abrahami, Sara, [illegible], Jacob & Liæ reliquias in- 686 c, 689 b d
Odo,

Digitized by Google

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Odo, *Francie rex* 952 c, 954 f, 955 a, 957 a b e f, 958 a b c d
Odo, *Henrici I Francie regis frater* 965 d
Odo, *Pariſienſis epiſcopus* 901 d
Odo, *Sindonyſianus abbas* 944 d e f
Odo, *Valvenſis epiſcopus, precipue Hadrianenſis eccleſie conſecrationi interfuit* 34 f
Oduinus II, *abbas Giſlenianus* 1012 f
Odultus, *Caroli Calvi tempore comes* 342 a, *aliique ejuſdem ſeculi & nominis* iuid. c
Odultus *comes, Hiltae maritus* 338 a c, 340 b, 341 b d e f, 346 e, 347 d, 348 c e
† Odulphus *presbyter, in Belgio cultus* 326 b
Odus Flavus, *de Piſis, pueri S. Birgitte interceſſione à morbo ſanati pater* 536 b
Odwinus I, *abbas Giſlenianus* 1012 e
Oerloe (*Elizabetha de*) *canonica Beliſienſis* 336 c
Offa, *Merciorum in Anglia rex* 939 b, 945 f, 946 b c
Ogerius, *abbas S. Martini inſule Barbare* 284 a d
Ognies (*Iſabella d'*) *Donomienſis abbatiſſa* 334 c
Ognies (*Maria d'*) *Donomienſis abbatiſſa* 334 c
Oilbaldus. *Vide* Gilbaldus.
Oiſiaco (*Simon de*) *in Philippum Flandrie comitem pervicax* 1091 e f
Olaus, *Aboenſis diœceſis parochus, S. Birgitte patrocinio celitate liberatus* 529 a
Olavus *agricola, gravi languore dæmonumque vexatione S. Birgitte ope liberatus* 529 b c, 554 a b
Olavus *colonus, teſtatus Boetium, Petri filium, mortis periculo S. Birgitte ope fuiſſe liberatum* 552 e
Olavus, *Landenſis diœceſis, mutus & claudus, S. Birgitta patrocinio loquelam greſſumque adeptus* 526 b, 556 d
† Olavus *martyr, Norvegie rex, à S. Birgitta peregrinatione honoratus* 398 a b c, 508 c, *item jejunio* 512 a
Olavus, *Ordinis Pradicatorum, Aroſienſis Prior, teſtis Chriſtina, filia Copper, S. Birgitta ope à damone iteratò liberata* 553 f
Olavus *parochus, mulieris Chorberg S. Birgitte ope ſubmerſionis erepta, teſtis* 557 c
Olmgerus, *maritus Ingeburgis muta ope S. Birgitte loquendi faculiatem nacta* 551 f
Onaſtancius, *S. Liesphardi martyris frater* 290 e
† Oneſimus, *epiſcopus Epheſinus* 738 e, 837 f
Oneliphorus, *cuſtos templi S. Demetrii Theſſalonice* 125 ß & ſeq., 127 b c
Oneſiphorus *primicerius, ad quem Ariſtarchus de S. Dionyſio Areopagita ſcripſiſſe fingitur* 704 a
Onias II, *ſummus Judæorum Pontifex* 8 e f
Opizzo, *Parmenſis epiſcopus, tranſtulit corpus S. Domnini* 990 e
Optimus, *epiſcopus Antiochenus in Piſidia* 753 d
Orgio (*Angelus Maria*) *ex Ord. S. Auguſtini Officium proprium S. Reparate concinnavit* 34 b
Origenes 808 c d e; *non citavit Opera S. Dionyſii Areopagite* 802 f, 803 a. *Cur à S. Demetrio in exilium pulſus* 858 & ſeqq.
Orlandus (*Jacobus*) *S. Birgitte miracula aliquot Bernardi Neapolitani archiepiſcopi juſſu collegit* 535 d
Orlandus *parochus, teſtatus Nicolaum parochum brachii doloribus ope S. Birgitte liberatum fuiſſe* 551 c
Ornio *teſtis Gotherini Gaſte S. Birgitte patrocinio è carcere liberati* 556 a
Orta, *ad S. Hugonis ſepulcrum ſanata* 364 a
Osbertus *epiſcopus inter Prætermiſſos* 566 c d
Oſcheri, *dux Normannorum* 242 e
Oſee *propheta* 615 f
Oſiander *hæreticus* 1100 b
Oſilla, *Joannis de Molendino uxor* 271 b
Oſiris *Ægyptius* 596 d
Oſius, *Cordubenſis epiſcopus* 842 a b
† Oſwaldus, *archiepiſcopus Eboracenſis confeſſor, datus die* XXVIII *Februarii, inter Prætermiſſos* 2 a
Othmarus, *abbas Brunnovienſis* 1069 b
† Othmarus, *abbas S. Galli* 1053 a
Otho *comes, è regni Lotharienſis proceribus unus, ad Ludovicum Tranſmarinum deſcivit* 1026 c
Otho, *Friſingenſis epiſcopus, quibus ſanguine junctus fuerit* 971 b c
Otho, *Gennenſis archiepiſcopus* 362 c d, 363 c; *S. Hugonis geſta examinavit & probavit* 364 b f
Otho IV *imperator* 933 c
Otho, *Romanorum imperator, Chriſtianos non perſecutus* 796 c
Otholdus *claudus, S. Dionyſii interceſſione ſanatus* 932 f
Otto *Brunſvicenſis* 386 e
Otto I *imperator* 1016 a, 1017 c, 1021 e, 1023 b, 1024 a, 1026 b c, 1027 f, 1037 a, 1053 f, 1054 a
Otto II *imperator* 969 f, 970 a c d
Otto III *imperator* 1027 e
Otto *marchio de Swinverde* 1066 d
Otto, *Saxonum dux ſub Ludovico III Germanie rege* 1050 b
Otto, *teſtis rupta B. Gunthari meritis catena* 1084 a
Otto Urſeolus, *Venetorum dux* 1057 e
Oyſy (*Maria d'*) *Donomienſis abbatiſſa* 334 b
Ozias, *rex Iſrael, Romanis haud junior* 676 e

P

† Pachomius, *Tabennioticarum inſtitutor* 263 e f, 863 c, 1001 b e
Paga, *Beneventani principis filia, ad S. Reparata tumulum damone liberata* 29 d e
Palamas (*Gregorius*) *archiepiſcopus Theſſalonicenſis* 50 c, 57 b
Palladinus (*Jacobus*) *archiepiſcopus Florentinus S. Birgitte reliquiis donatus* 484 b
Palladius, *Arianus epiſcopus ſec.* IV 240 b c
Palladius, *Aſponenſis epiſcopus* 753 d
Palme, *Tmicie, Azochi de S. Zenone conjugis, ſoror* 366 e
Palmerius *Trapezyta, lethali morbo S. Birgitta ope liberatus* 527 d, 536 e f
Palude (*Cecilia de*) *Beliſienſis abbatiſſa ejuſque charta* 336 c
Pammachius *vir ſanctus* 864 b
† Pamphilus *martyr* 858 f, 861 f
Pandulphus, *Theanenſium princeps* 30 c e
Panecius (*Joannes*) *Calmenſis archipresbyter* 1099 d
† Pannucius. *Vide* Paphnutius Heracleotes.
Pantænus, *ſcriptor vetus* 808 c
Papazura (*Franciſca*) *in extremis poſitum, admotis S. Birgitte reliquiis, mox convaleſcentem ac poſtero die incolumem vidit* 528 c, 540 b

Digitized by Google

Paphnutius abbas, cognomento Bubalus 998 a
Paphnutius Heracleensis abbas, pro S. Theodem conversus 223 c e f, 224 a b c, 225 b c d e, 226 a b d, 227 b, 228 a b
† Papias martyr 983 b e
Pappolus, Carthaginensis episcopus 279 c
Pappolus, episcopus Alexandrinus 1008 c e, 1009 d
Paralius, Landavensis episcopus 213 e f, 214 a c d
† Parmenas martyr 738 e
Paschalis, Pictaviensis episcopus 559 b
Paschalis I Papa 886 c e
Paschalis II Papa ecclesiam Cajetanam dedicavit 716 c
† Paternianus, Fanensis episcopus 1040 c, 1041 b
Pater noster (Joannes) filius cæcum, invocato S. Rogerio fratre, curat 329 a 831 f
Patricius Hiberniæ 43 c d, 44 c
Patricius præfectus, sub quo passus dicitur S. Artemon 903 f, 904 a
† Patroclus martyr 983 b
Paula, Joannis de S. Eustachio quondam uxor, S. Burgensium jubi hauriunt fluvios caperata 539 c
Paulina, B. Adelberti, ni fervere, filia 303 a
Paulinus, Antiochenus episcopus 1001 a
Paulinus, episcopus Capuanus 739 c
† Paulinus, Nolanus episcopus 541 b, 542 c; inmultos de presbytero factus Barcinone 860 d, 861 c
† Paulinus Tiberensis 743 b
Paulo, Alexandrinus monachus 497 a
† Paulus, Apostolus 258 d e, 349 c, 588 b, 698 a, 702 d e, 704 a d e f, 705 a, 706 a, 710 c, 713 b, 714 d, 718 a, 719 a, 720 c, 722 f, 723 a, 726 a, 727 c, 728 a, 729 a, 730 a, 733 d e, 734 f, 736 c, 737 c, 740 b, 746 d, 748 a, 764 b, 776 a f, 777 c d, 784 c, 792 d, 795 c, 798 c, 801 d f, 802 c d, 813 a, 851 a, 872 c, 929 f, 930 a, 1047 c, 1064 f; ejus reliquiæ in Lusitania 260 c; S. Dionysium & Damarim convertit 721. An Dionysium Areopagitam eundem ejusque socium Athenarum 787 b & seqq. Victorius a S. Cyriaco 1014 c, 1030 f; templum ab eodem illis erectum 1039 f, 1021 b f, 1022 a, 1032 a
† Paulus, Constantinopolitanus episcopus, sine fide damnatus 762 a 848 c d
† Paulus, martyr
† Paulus, martyr, S. Dionysii patriarchæ Alexandrini discipulus 563 e 763 f
Paulus, vir nobilis sæculo VII
† Paulus, Senonensium episcopus 869 f, 871 c, 892 c d, 926 c e
Paulus I Papa 764 c f, 828 b, 830 b, 911 d e; monasterium S. Dionysii a Stephano II inchoatum perficit 702 a, 735 d. Pipino regi adscripta S. Dionysio Areopagita Opera donat 702 b
Paulus V Papa Cardinalis de Berulle Breviarii Congregationis Oratorii Domini Jesu digerendi ordinandique facultatem dedit 692 f; ejusdem S. Reparatæ reliquias Hadrianensibus donavit 39 a
Paulus parochus, visis cæca B. Gunthberi meritis visu donata 1080 b
† Paulus, S. cognomento Si
Paulus Samosat
Paulus, Thessalo
† Paulus, Vire
Paulutius, S. A
† Pelagia, in P
Octobres ann
† Pelagia mart
in Fastis fac
† Pelagia mart
† Pelagia virg
Junius, inter
† Pelagia virg
Mais, inter
Pelagius Papa
Pelliturus ex C
Pelin Pource
recepus
Pennaiverius
inter Prater
Pepo (Francis
Perbandus, R
Perchta, Jun
ope jejunium
† Peregrinus
Peregrinus, P
Perigenes, ep
† Perpetuus,
Perrelli eccles
Perrotus (Pon
Petarson (Jo
gebaldinus
fervatos,
fians
Petra (Thom
Petrata, Sabi
liberata,
† Petronia
inter Prae
Petronilla,
Petrucius Ic
liberatus
Petrus a cer
Petrus Æmil
ter Prae
Petrus, Al
Petrus And
Birgitta
assingens
Petrus, ann
meirso ic
† Petrus ap
c, 276
c, 635
740 c,
781 c,
872 c,
1014 c,
Elum 10
Petrus, A

Petrus, Abbas cisterciensis 1210,
Petrus Abbas 228 d e, 229 a
Petrus hæreticus 141 f, 142 a
Petrus archiepiscopus, benedictus
mensis, episcopus 556
Petrus, Cardinalis 1079 e
Petrus Hieronymianus ad diem VIII
Petrus 240 c d
ad diem XIX Octobris se mo
rumorum 248 c
Petrus infra 261 b c
Petrus Nolanchenus, datus do
ascensus 2 b, 248 c, 257 c
Petrus Taurinensis, datus do
ascensus 2 b, 248 c, 257 b c
Petrus Alexicus 480 f
Petrus, cum ope S. Regnfredus
Petrus (Joannes) ex Ordine S. Francisci,
Petrus 568 d
Petrus) unicum S. Eparchi promotor
Petrus chronicon ann 1735, 176 a b d e
Petrus, a sanguine sancto B. Gunthero
sedens 1079 d
Petrus Antiochenus episcopus 937 f,
Petrus Gunthero ope sanctus 938 a
Petrus Ostiensis 1076 c
Petrus episcopus 751 d
Petrus ope S. Eparchi Hadriæ confessoris
Petrus) episcopus Uticensis 14 d
Petrus) Pulcherum Aurelianis & In
versus, a monasterio S. Brigittæ ope
ejusdem modis pluribus antiquis in
Petrus de) 519 b
Petrus a domore B. Gunthero mercatus 478 a
Petrus, virgo Romana, data die XXXI Aprilis 1083 f
Petrus, monachus 1083 f
Petrus Porcellensis 2 b
Petrus sacerdos S. Brigittæ ope sanctis 167 c
Petrus, liber salutare ope S. Brigittæ sanctæ 528 c d
Petrus, Thesaurarius Generalis, in Hispaniis 1144
Petrus, Alexandrinus episcopus 758 a b c f, 759 b c, 760 b
Petrus a Mehaumer anno patrono S. Swerbertus II agnatione nascitur 179 c d
Petrus, aliquis Bulgariæ regibus annus S. Dei scriptum condidit 81 c, 82 a b c, 199 e f
Petrus, apostolus 358, 214 d, 234 c, 238 d
Petrus, 310 c, 343 f, 344 f, 347 f, 349
Petrus, 710 b, 715 c, 732 e, 733 b c,
Petrus 754 b c, 755 f, 756 a b, 780 c,
Petrus 929 f, 930 c; ejusdem à S. Cosmo
Petrus 1030 e; templum ab eodem illi ere
Petrus 195 f, 1021 b f, 1022 a, 1032 a,
Petrus, Aragonia rex 1047 c, 1053 a
1064
Petrus

Petrus, *à tyranno quodam ſuſpenſus, ſed S. Birgitta patrocinio mortis periculo ereptus* 524 b
Petrus *Birgeri S. Birgitta frater* 378 c, 379 a, 487 f, 506 e
Petrus, *Boëtii pater mortis periculo S. Birgitta ope erepti* 552 e
Petrus *Capuanus S. R. E. Cardinalis* 441 b, *S. Dionyſii reliquias è Gracia Romam detulit* 798 d e f; *perperam Corinthii creditas* 799 a b c d e
Petrus, *Chriſtine, ope S. Birgitta à damone liberate, teſtis* 552 a
Petrus *confeſſor, ex Ordine S. Franciſci, inter Pretermiſſos* 566 d
Petrus, *Criſpinienſis abbas* 1029 a
Petrus I, *Cypri rex. Vide* Luzignanus.
Petrus II, *Cypri rex* 452 d e, 453 a c, 454 b, 455 f, 456 c, 521 b
Petrus *de oppido Mos S. Birgitta patrocinio viſum recepit* 525 f
Petrus, *Folquini, graviſſimo dolore S. Birgitta ope liberati, teſtis* 551 f
† Petrus Galata 1044 b c
Petrus, *Hamarenſis epiſcopus, ſcripſit ad concilium Baſileenſe in favorem Revelationum S. Birgitta* 411 a
Petrus, *Heliopolitanus epiſcopus* 256 b
Petrus, *Hungarorum rex* 1057 e
Petrus, *Ingridis ancilla S. Birgitta à damone liberata, teſtis* 556 c
Petrus, *Iſraelis, S. Birgitta fratris, filius* 368 f
Petrus, *languore corporis B. Guntheri ope liberatus* 1075 c
Petrus, *Lincopienſis diœceſis, S. Birgitta patrocinio à damone liberatus* 529 d e
Petrus, *Lundenſis archiepiſcopus* 477 a; *ſcripſit in favorem Revelationum S. Birgitta ad concilium Baſileenſe* 411 a
† Petrus *martyr Hiſpali, inter Pretermiſſos, de quo actum ad diem III Octobris* 564 b
† Petrus *martyr, S. Dionyſii patriarcha Alexandrini ſocius* 563 e
† Petrus *martyr unà cum S. Marcellino* 977 c, 994 a d
Petrus, *Meldenſis epiſcopus* 944 f
Petrus, *Neapolitanus archiepiſcopus* 494 e
Petrus *Nicolai, ſuſpendio S. Birgitta ope liberatus* 560 a b c e
Petrus, *Nicomedienſis epiſcopus* 833 d
Petrus *Olavi, monachus Vaſtenenſis* 374 f, 409 e
Petrus, *Ordinis S. Franciſci, Infans Aragonia* 416 d, 418 a, 428 f, 430 c, 452 d, 456 f, 457 a
Petrus, *Ordinis S. Hieronymi* 428 d
Petrus, *Panadenſis epiſcopus* 356 e
Petrus *parochus puella cæca & egra, S. Birgitta ope ſanata, teſtis* 556 c
Petrus, *Petrocorienſis epiſcopus* 22 b
Petrus, *primùm Supprior, dein Prior Alvaſtrenſis* 369 d, 374 d, 375 a b c d e, 376 b, 386 a, 391 a, 413 d e f, 414, 415 c d e f, 416 a, 419 e f, 420 a b c, 422 d e, 423 a c, 443 e f, 449 d, 465 e f, 499 a b, 513 b, 515 f, 521 f, 523 d, 549 f; *Revelationes S. Birgitta Latinas fecit* 516 a b ; *litteras ab abbate Jullitenſi, quibus hic ſe Birgitta ope naufragio ereptum teſtatur, accepit* 530 b c d
Petrus *quidam Romanus, qui S. Dionyſii Areopagita libros è Vaticana bibliotheca eruerit* 826 b
Petrus Ribbingus *S. Birgitta ex filia Merita*

nepos 389 c d
Petrus, *Rotomagenſis epiſcopus* 1009 b
Petrus, *S. Clara Piſane pater* 370 c
Petrus *ſartor, amiſſos corporis ſenſus S. Birgitta ope recepit* 550 d
Petrus *ſartor, monaſterii Vaſtenenſis frater* 437 c
Petrus *Sca epiſcopus* 380 a
Petrus, *ſenex pauper & cæcus S. Birgitta ope viſum recepit* 557 a b
Petrus, *Stregneſienſis epiſcopus* 389 c
Petrus, *Theodoſiopoleos epiſcopus Severianus, collationi cum Catholicis anno* DXXXII *habita interfuit* 819 e
Petrus, *Tranſimundi filius* 32 d
Petrus, *Vaſtenenſis confeſſor generalis* 375 b, 386 a, 391 a, 414 c, 423 c d, 424 c, 425 e, 432 a f, 433 a c d e, 434 b, 435 a c, 441 c d, 449 d, 459 a b, 461 f, 465 e, 499 b, 506 c, 507 a c, 509 f, 513 f, 518 c, 521 f, 523 b, 550 a, 553 e
Pharao, *Ægypti rex* 597 b, 625 b, Apophis *dictus, Saram ſibi ſuſtulit* 623 e f; *ac ob id à Deo punitus* 624 a; *marito ſuo intactam reſtituit* 624 c
Pharao, *Ægypti rex, mari ſubmerſus* 794 c
Pheldas, *Nachor junioris & Melcha filius* 672 e
Phelipeaux *presbyter Sorbonæ doctor* 229 c, 231 c
Phicol, *dux Abimelechi, regis Gerare* 663 a b, 664 b
Philagrius, *S. Gregorii Nazianzeni intimus* 761 a
Philippa *Erici Suecia regis uxor* 477 a, 481 f
Philippa, *monialis Porcilienſis* 367 a
Philippa, *Suecia regina* 389 f
Philippi, *imperatores Romani* 895 d
Philippus, *archidux Auſtria, Maximiliani I filius* 1029 a
Philippus, *cujus filiæ donо prophetiæ erant predite* 755 a
Philippus *Elſatius, Flandria comes, Theodorici filius* 1091 e f
Philippus I, *Francorum rex* 284 b, 853 a, 1028 c, 1086 f
Philippus II, *Gallia rex* 800 d, 933 c, 943 d e, 944 c, 949 e, 950 e, 964 f, 965 a
Philippus III, *Gallia rex* 934 f, 950 c
Philippus VI, *Gallia rex* 426 f, 943 f, 944 a
Philippus *Gallia S. R. E. Cardinalis, cauſæ S. Birgitta examinator* 369 a
† Philippus, *Gertynenſis epiſcopus, datus die* XI *Aprilis, inter Pretermiſſos* 22
Philippus, *Hiſpania epiſcopus* 711 f, 712 b, 792 f, 795 d
Philippus II, *Hiſpanie rex* 260 a, 441 c
Philippus III, *Hiſpania rex* 441 c
Philippus, *Macedonia epiſcopus* 760 a
Philippus, *Oſtrogothia dux* 384 e, 489 f
Philippus, *Parmenſis epiſcopus I* 990 a
Philochronus, *ſcriptor Athenienſis* 769 d
Philotheus, *patriarcha Conſtantinopolitanus* 50 c, 57 a b
Philoxenus, *Dulichii epiſcopus Severianus, collationi cum Catholicis anno* DXXXII *habita interfuit* 819 e
Philoxenus, *Hierapolitanus epiſcopus* 815 e
Phinees *Eleazari filius* 1093 e
† Phocas *martyr, cui templum Baſilius Macedo condidit* 1044 f, 1045 d
Phocas *tyrannus* 70 c, 135 b e
Pholeas, *Sifinii Laodicenæ epiſcopi diaconus* 45 e
Photinus *hæreticus* 14 e
† Photinus, *Lugdunenſis epiſcopus* 878 f

Digitized by Google

INDEX HISTOR

† Photinus *martyr* *ex facti, de quibus actum* 563 d
Photius, *patriarcha Constantinopolitanus* 516, 524 b
† Pinius *martyr* 722 c f, 888 c d f, 891 d, 892 c e, 900 a; *ejus reliquiæ ad Hispaniense monasterium delatæ* 1218
Pirbolella, *a dæmone incubo ope S. Burgitæ liberata* 451 d, 458 b, 471 a, 510 f & liq. 512 c, 541 c de
Piscatus (*Nicolaus*) *S. Hugonis familiaris* 763 f
Pisæ, *abbatia S. Genesiæ Parisiis amœnioris Anglorum, ejus monasterii ornamenta & gregis pars, regina, Virgo magnæ notitiæ ad nos usque* 884 a c; *S. Amandi virgo nobis carissima* 885 b
Pisanus, *Albana filius immaturâ fatalis episcopus* 860 d, 861 c
Pipinus II, *dictus* Heristallius, *Anseglisi filius* 308 d
Pipinus III, *dictus* Brevis, *Caroli Martelli filius, Constantinopolitanus* 308 a, 309 d e, 702 b, 713 a, 723 c, 734 c, 735 d, 880 b c, 898 b, 919 b, 921 b, 924 c, 928 b, 930 a, 932 a, 933 a d, 934 b, 936 b, 937 a, 938 b c, 939 c
Pipinus, *Ludovici Pii filius, in patrem rebellis* 666 c
Pius II *Papa* 416 e, *Guilielmum Parisiensem episcopum ad reformandum Fontisebraldi monasterium delegavit* 1121
Pius, *Papa*
Placidia, *Valentiniani III mater, defuncti S. Germani corpus pretiosis vestibus ornavit* 269 b
Placita, *mensibus Persicis* 362 e
Plato (*Angelus*) *Ramburgi, Benedicti Mannisque filius maximus* 3791, 380 a
Flunding (*Valentinus*) *canonicus Lutetianus, S. Odilonis reliquias in decessorem capsam transtulit* 360 e
† Plutarchus *martyr* 857 e
Podio (*Raymundus de*) *equitum Hierosolymitanorum magister* 362 c, 364 f
Polycarpus, *episcopus Nicopolitanus in Thracia* 753 d
† Polycarpus *martyr* 740 b f, 774 b f, 775 b, 790 b, 791 a *discipulus in Gallias missus* 733 a b; *ad eum epistolam S. Dionysius Areopagita scripsisse fertur* 802 c
Polychates *Lacedæmonius a Messenii captus* 770 b
Pompo *magister crucigerorum, fundator monasterii Francofurti Thuringiæ* 1094 a b
Pontius, *Sanctonensis episcopus* 22 b
Poppo, *parochia Aquileiensis, dein Papa Damasus* 1066 a
† Porcarius *martyr, abbas Lerinensis* 294 c
Porcelet (*Joannes de*) 445 f, 456 a, 494 c, 496 d; *S. Burgitam a terra elevatam sese videndo visitans* 514 b c
Porphyrius, *episcopus Antiochenus* 1001 a
Porrée (*Ordinus*) *visitationi reliquiarum S. Exsudis interfuit* 245 d
Portetorta (*Gilbertus*) *Pictaviensis episcopus* 1089 c
Porto (*Petrus*) *vir nobilis, Margaretæ paralyticæ S. Burgitæ patrocinio sanatæ, testis* 551 e; *earumque Astæ vidua filium Exuridem ad vitam revocatum fuisse, refutata est* 559 f
Posthumus *imperator* 902 f, 903 c
† Potamiena, *martyr Alexandriæ* 857 e f
Potentia *S. Trudonis socia* 280 d, 281 a
Pozdaca *innitur recepit*
† Praxtextatus, 1009 a; *subscr*
† Primina *inter*
† Pritcus *martyr*
† Privatus *episco*
† Privatus *marty*
Probus *imperator*
† Probus *martyr*
Ordinis, inter
Proclus, *Athenie* 85; 1; *qui P*
† Proclus *Constan*
Proclus *Lycius*
Procopius *dux Sy*
† Procopius *ma*
† Proculus *e Sy*
Proculus, *Mass*
Promotus *presb*
Promotus, *Tus*
† Protalus *mar*
† Proterius, *pon*
† Protus, *marty*
Prettywoy *miles*
† Paninus, *La*
Przibislava *ma*
Gunzberi mer
Przymislaus II
Ptolomæus *Ph*
menium verna
ca transferen
Ptolomæus *S.*
† Publius *marty* 787
† Pulcheria, *im* f, 782 b c
corporis S.
Punno *juvet p*
in revocata
Pyno *vir nobil*
sam S. Birg
Pyracio (*Lud*
gute patron
Pyrrhus *monet*
Pyrrhus, *Tiare*
Pythagoras *phi*

Quadratus *religi*
Quanone (*An*
to eccleſia
Quinquet (*A*
Carolo Ja
confecto su
† Quintinus
† Quintius;
† Quiriacus
† Quirinus *m*
diem xi O
† Quiritius,

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

R

RAbanus Maurus, *abbas Fuldenſis* 977 e
Rachel, *uxor Patriarchæ Jacob* 584 b d, 639 f, 1093 d
Radagaſius, *Hunnorum rex, Florentiam fruſtra obſedit* 30 f, 38 f
† Radegundis, *regina Franciæ* 876 e, 879 d, 881 f
Radelgiſus, *Beneventanorum princeps* 1041 e
Radomirus. *Vide* Gabriël, *Bulgariæ rex.*
Radulfus, *Cabilonenſis epiſcopus* 286 b c d, 288 e
Ræchmundus *Dominicanus*, *S. Birgittæ defenſor* 513 f, 514 a
† Ragenfredis, *Dononienſis abbatiſſa* 228 f; *ejus reliquiæ ad caſtrum Cameracenſe delatæ* 1027 d
Raginerius I, *Hannoniæ comes* 315 c, 1026 f
Raginerius II, *Hannoniæ comes, Giſelberti frater* 1025 c
Raginerius III (*aliàs* IV) *Hannoniæ comes* 1027 a b
Raginerius IV (*aliàs* V) *Hannoniæ comes* 1027 f
Ragnaldus, *Ingenaldi infantem ad vitam S. Birgittæ ope fuiſſe revocatum, teſtatus* 552 e
Ragnaldus, *vir nobilis, paralyticus, S. Birgittæ ope ſanatus* 526 f
Ragnemodus, *Pariſienſis epiſcopus* 892 e
Raguel *Tobiæ juniori benedixit* 10 d
Raimundus, *Petrocorienſis epiſcopus* 22 c
Rainaldus, *Hebronenſis epiſcopus* 691 b
Rainerus, *Aurelianenſis epiſcopus* 1029 b
Rainoldus, *epiſcopus Pariſienſis* 901 c
Rambertus *B. Adalberonem ſibi apparentem vidit* 1054 a
Ramburgis, *Benedicti Magni Minniskiold filia* 379 f, 380 a
Ramburgis, *carcere S. Birgittæ patrocinio liberata* 551 d
Rames (*Balduinus de*) 689 d
Ramfridis, *uxor Iſraëlis, fratris S. Birgittæ* 378 e
† Raſſo, *comes Andecenſis, S. Simeonis reliquias in Bavariam detulit* 21 d
Ratbodo, *Trevirenſis archiepiſcopus* 1051 f
Ratbodus, *Novomagenſis epiſcopus* 321 e, 1028 b
† Ratbodus, *Ultrajectenſis epiſcopus* 326 b
Rathbodus, *Giſlenianus abbas* 1011 f
† Ratho. *Vide* Raſſo.
Ratmundus, *abbas Altahenſis* 1063 f, 1064 e, 1066 a, 1070 f
Ravachaulus (*Bartholomæus*) *eccleſiæ S. Simeonis in urbe Venetâ plebanus, ejuſdem Sancti reliquias illic honorificè ſuis ſumptibus recondi curavit* 20 d e
Rawinzwart, *nobilis Anglus, Birgittinis beneficus* 477 b
Raymundus, *comes Bigorritanus, monaſterium S. Sabini Levitani inſtauravit* 1004 b d
Raymundus *presbyter* 517 b, 541 d
Raynaldus, *Comenſis epiſcopus* 238 c
Raynaldus, *S. Joannis in Venere abbas, præcipua Hadrianenſis eccleſiæ conſecrationi interfuit* 34 f
Raynerus, *Aurelianenſis epiſcopus* 321 c
Raynerus, *Canonicorum Regularium Hebronenſium Prior* 689 a b
Razo, *monachus Rinchnacenſis* 1063 a c
Rebecca, *Bathuelis filia, uxor Iſaaci* 584 b d, 672 e f, 678 c e, 679 f, 681 f, 682 a b d e, 686 a; *ejus reliquiæ in eccleſia Hebronenſi inventæ* 688 & ſeqq.
Regenera *ejuſque charta ſeculi* XI 336 b, 340 a, 341 b
† Regenſledis *virgo. Vide* Ragenfredis.
† Regina, *Pipini regis conſanguinea, S. Ragenfredis mater* 295 b f, 296 a c, 297 a, 298 c & ſeqq., 302 a c e f, 303 a b d, 304 c d, 309 a f, 311 b c d, 312 c, 315 b, 318 b, 319 f, 321 b d f, 327 a, 328 a c, 329 d, 330 d, 332 c, 333 b d
Reginerius Longicollus, *Hannoniæ comes. Vide* Raginerius I.
Reginwardus, *S. Emmerammi abbas, corpus S. Dionyſii, ut ferebat inſcriptio, invenit* 952 a c d, 953 e f, 954 a b e f, 962 f, 963 a, 966 c, 967 e, 969 e, 970 b, 973 c d, 974 a b, 978 b c d e, 979 c e, 982 b f, 983 a b c e f, 984 f, 985 a b c e f, 986 a e, 987 a
Regnier *faber, præciſo penè digito, S. Ragenfredis ope repente ſanatus* 327 c
† Regulus, *ſignatus* XVII *Octobris in Breviario Aberdonenſi* 280 c, 281 a d
† Regulus, *Silvanectenſis epiſcopus* 896 a c, 897 c
Reinhardus *comes, major-domûs eccleſiæ Fuldenſis* 1066 d
Remigius, *monachus Rinchnacenſis* 1063 a c
† Remigius, *Remenſis epiſcopus, Clodovei Franciæ regis baptiſta* 726
Reſpecta, *monaſterii S. Caſſiani prope Maſſiliam abbatiſſa* 294 a
Reſtitutus *quidam (legendum fortè* Ruſticus *quidam) uxorem ſuam tantiſper ad vitam revocari, invocatâ S. Birgittâ, obtinuit* 544 f & ſeq.
Retrudis, *Anſoldi viri nobilis uxor* 901 c
Reverentius, *Tyri epiſcopus* 753 d
† Reverianus, *epiſcopus Auguſtodunenſis martyr* 904 c, 905 b f
Ribodimonte (*Anſelmus de*) 1087 a b
Ribſinda, *abbatiſſa S. Mariæ Theodotæ* 1052 a b
Richardus, *Burgundiæ dux* 313 e
Richardus, *Leodienſis epiſcopus* 336 b
Richardus, *S. Vedaſti abbas* 317 d
† Richardus, *Virdunenſis abbas* 317 a
† Richarius, *Centulenſis abbas, inter Prætermiſſos, de quo actum eſt ad* XXVI *Aprilis* 562 b c
Richarius, *Patavienſis epiſcopus* 1050 c, 1052 c
Richildis, *ſecunda Caroli Calvi uxor* 214 c, 307 b, 313 e, 352 b
Ricoara *neophyta, Auriniacenſi abbatiſſæ regulari ſubſtituta* 214 c, 215 a b, 218 e
Rictiovarus *præſes ſub Diocletiano* 218 a, 890 c
† Rictrudis *Marchianenſis, cujus reliquiæ ad Haſnonienſis eccleſiæ dedicationem anno* MLXX *fuerunt deportatæ* 321 f; *in Litaniis Cameracenſibus invocata* 297 c
Riczardus *Raynaldi, director feſtivitatis S. Reparatæ Hadriæ* 32 e
Rithardus, *Leodienſis epiſcopus. Vide* Richardus.
Roberti (*Joannes*) *ſacræ Theologiæ doctor, S. Dionyſii reliquias in ducatu Luxemburgenſi inſpexit* 801 f
Robertus I, *Atrebatenſis epiſcopus* 1088 e
Robertus II, *Atrebatenſis epiſcopus* 317 f, 333 e; *ejus charta* 322 b c e f

Robertus

INDEX HISTOR

Robertus, Aastrecmandensis archidiaconus, subscribens Roberti Atrebatensis episcopi charta anno MCXVIII 322 c
Robertus I, Balduini Insulani filius, Flandriæ comes 1086 f
Robertus canonicus, subscribens charta Roberti episcopi Atrebatensis anni MCXVIII 322 c
Robertus, Drocarmin comes, Ludovici VI Francie regis filius 243 a c
Robertus, Gallia rex 901 c, 913 b
Robertus, Flandriæ comes 342 b
Robertus II, Lincolnensis episcopus 215 d
Robertus, Lincolnensis episcopus, inter Prelatos 566 e f, 567 a
Robertus, Neapolitanus canonicus, dein Ordinis Cisterciensis, sima mente à S. Birgitta redemus 515 b
Robertus, Nicolai de Ursinis filius, exi Gregorii XI in Urbem reditum S. Birgitta prædixit 458 c, 465 d, 520 d, 542 a
Robertus, rebellium in Carolum Simplicem dux 947 e
Robertus, Siciliæ rex 457 c, 494 f
Rodbertus, vicecomes, charta Lamberti Cabilonensis comitis subscripsit 286 c
† Rodclindus, episcopus Dumiensis, inter Prælatos remissus, de quo actum est à Martii 562 a
Rodingus, episcopus Florentinus 341 c
Rodolphus, Burgundiæ rex 1065 b c
Rodrigueæ (Ferdinandus) Alphonsi Giunnensis episcopi frater 375 f
Rodulfus presbyter 944 b
Rodulphus, Caroli Calvi nepos 313 e, 314 b
Rogerius, Cameracensis episcopus, S. Gisleni reliquias transtulit 1028 d e
Roma, Nicholai Jamini uxor secundaria 672 e
Romana diaconissa, de qua agetur ad xix Octobris 265 d e f, 266 a, 267 d f, 268 b d f
† Romana virgo martyr 216 b, 218 d f, 222 c
† Romanus, Rotomagensis episcopus 1009 c
Romanus. Vide Gabriël, Bulgariæ rex.
Romo (Reginaldus de) Joannem agricolam à graviore vulnere S. Birgitta ope sanatum fuisse, refert 558 c
Rosa, B. Adelberti, ut fertur, filia 303 a
Rosdwinda, fertè Caroli Magni soror 19 c
Rosbertus, Sandionysianus abbas 970 a
Rothardus clericus 933 b
Rothbodus, abbas Blandinensis 1011 f
Rotrudis, Gerardi comitis Parisiensis uxor 952 d
Ruben, filius Jacob, successus a S. Scriptura reformatus 589 c
Rudelindus. Vide Rodelindus.
Rudhardus, dapifer regiæ procurator, memoratus in charta B. Adalberonis 1052 a
Rudolfus, Tarentasiæ archiepiscopus 866 d
Rudolphus, Saxoniæ & Luneburgi dux, è S. Birgitta reliquis obiisse 484 a
† Rufinus martyr apud Suessiones 897 c, 906 a
† Rufinus, episcopus Adrianensis 1009 f
† Rufina virgo martyr Hispali 274 d
Rufinus, monachus Aquileiensis 239 c
Rufius Festus, Græcia consul, Areopagitas adscripsit 769 a
Rugerona (Hubaniastus) Margaretæ Holcbyssii filia S. Birgitta patrocinio a langore famis, restit 537 a
Rumer. Vide Matthæus Jacobi.
Rupertus comes, in charta B. Adalberonis memoratus 1052 a
† Ruilbeus, S. Dionysii, Parisiensis episcopus &

martyris, sacra 703 f, 706 740 c, 744
Ruth (Petrus) cenio ereptus
Ryatilborg, Gi
S. Birgitta a
Rychardus, sacr
tens

† Sa Alta abb
Sabella (
Panisperna
Sabellis (Fran
sanitas red
Sabellius hare
Saberana (Ha
† Sabinus con
Sabinus, epis
† Sabinus ma
† Sabinus. E
Sadoc sacerdo
Sager (Joanne
abbate Tre
Sale, parvar
592 d; ver
Saleudius (Fr
Salis (Girolam
ter
Salomon III
† Salomon è
Salomon rex
b; regni c
† Salfa, inte
† Salvianus
ius
† Salvius ep
quia ad C
nis & ad
Samignanus
nio Iberia
Samnal, ex
Samson, R
Aquicinct
Samuel, Bu
Samuel, Ha
Samuel mo
Samuël pro
Samundir,
Birgitte f
Sanctia Nob
† Sanctius
Antonini
ferunt
Sapphira à
Sarai, uxo
607 d,
622 be
e, 641
a, 651
658 ab

Savinus,
fumatis Blandiæ
ecclesiasticis reliquiarum à S. Ingel
sede publicatarum 572 d, 574 c,
Ecclesia
ædificia, quarum
de) Ingeranno monasterii fundatore
Conformis episcopus
rege Hungariæ primus
a b, 624 c, 639, 640 c, 647
ecclesia
Presbyter
presbyter, Tamerbei nomen mutatum
episcopus martyr 1026 c; ejus reliquiæ
Hujusmodi ecclesia dedicationem
(Ingerius) fabri S. Birgitta parentis
qua arte floruit & Pharisæi
ecclesiæ archiepiscopi, 943 e; Laterani
ligarorum rex
ligarum rex
sibern
ecclesia Thorona, Ita vocata filia, S.
Saxonia regis mater 445 f, 506 f.
ecclesia, ejusque Aloldensis
jura præbens ad suum reversus
S. Petri pœna
ecclesiæ 572 b, 593 b, 604 a,
608 d, 610 e, 618 e, 621 c d f,
, 623 abcd, 624 be, 635, 640 cd
e f, 642 ab, 648 a c e, 649, 650
c, 652 c d e f, 656, 657 a b c d e,
d e f, 659 f, 660 b c d e f, 661, 662 a
c d e,

a c d e, 672 e, 678 b c d, 682 b f, 683 a b c d, 684 a b c d e, 685 a b, 686 d, 692 c, 693 c, 694 a; *decennio junior Abramo* 579 e, 593 b; *nonagenaria Iſaacum peperit* 576 a b; *Abrami itinerantis ſocia* 576 c, 602 f, 606 e; *ſublata à Pharaone* 623 f; *Thare, an Arani filia?* 593 & ſeqq.; *probabiliùs Arani filia* 598 & ſeq. *Dei juſſu* Sara *dicta* 593 b, 648 b; *ſoror dicta Abrami* 624 c; *auctor marito fuit, ut Agarem duceret* 638 b; *Agarem domo expulit* 638 e, 661 f; *ſublata ab Abimelecho, & munera reddita* 658 d, 659 d; *ſepulta in Hebron* 673 & ſeqq.; *reliquiæ ejus in Hebronenſi eccleſia inventæ* 688 d & ſeqq.

Saroltа, *Geiſſæ Hungarorum ducis filia* 1057 c

Saruch, *patriarcha poſtdiluvianus* 582 b f

† Saturnina *virgo martyr Romana* 218 b, 222 c

† Saturninus, *Toloſanus epiſcopus & martyr* 723 b, 792 f, 793 a, 869 f, 871 e, 876 d f, 877, 878 a b c, 879 d, 881 f, 886 c d e, 892 a c d, 895 c, 923 c, 926 b d; *ſeculo III in Gallias venit* 795 d

Saturnus 644 b; *Athenis cultus S. Pauli ætate* 704 c d

† Savinianus *martyr in territorio Tricaſſino* 903 f, 904 b d

† Savinus, *Placentinus epiſcopus* 235 b

Saunier (*Michael*) *Condæi S. Libariæ dominus* 229 e; *ſignavit litteras authenticas Carolo de l'Aigle de S. Libariæ reliquiis* 230 b c *& Boſſueti epiſcopi Meldenſis* 231 c

Sauskalaſſe (*Nicolaus*) *equi, ad vitam, invocatâ S. Birgittâ, revocati, teſtis* 558 f

Schechk, (*Jacobus*) *Prior generalis Ordinis S. Birgittæ in Bavaria, hujus cultum promovit* 482 d e

Schembecus (*Fredericus*) *ſcripſit vitam B. Joannis Lobedavis* 1097 e

Scitira (*Hermannus*) *teſtatur, cuidam de illata S. Birgittæ injuria pœnitenti alterum oculum ejuſdem patrocinio reſtitutum fuiſſe* 549 f

Scylo-Joannes. *Vide* Joannes *dictus* Calo-Joannes.

Sdyſſlava, *à dæmone B. Gumberi ope liberata* 1080 e

Sebaſtianus, *Luſitaniæ rex, apud Afros caſus* 260 a c d

† Sebaſtianus *martyr, à S. Birgitta jejunio honoratus* 512 a

† Secunda, *inter Prætermiſſos* 570 e

Secundianus, *epiſcopus Arianus ſeculo* IV 240 e

† Secundus, *inter Prætermiſſos* 570 e

Seguin (*Joannes*) *medicinæ doctor S. Libariæ reliquias recognovit* 230 d

Sem *filius Noe* 572 b c, 573 f, 576 c, 592 d, 603 d, 628 e, 629 a, 631 f, 680 f; *veri Dei cultor* 581 c, 582 c; *annus ejus natalis loco non uno S. Scripturæ indicatus* 574 b c

Semeber, *rex Seboim à Chodorlahomero victus* 627 a

Sennaab, *rex Adamæ à Chodorlahomero victus* 627 c

Senzelles (*Ote de*) *Latienſis abbas* 399 b

† Septima, *inter Prætermiſſos* 570 e

† Septiminus, *inter Prætermiſſos* 570 e

† Septimus, *inter Prætermiſſos* 3 d

Seraphina, *monialis Porcilienſis* 367 c

† Serena, *inter Prætermiſſos* 570 e

†† Sereni *Gemini MM.* 857 e

Serenus, *Maſſilienſis epiſcopus* 1008 f

Sergius, *Conſtantinopolitanus epiſcopus* 863 e

Sergius, *Cyri epiſcopus Severianus, collationi cum Catholicis anno* DXXXII *habitæ interfuit* 819 e

† Sergius *martyr* 206 b, 278 c, 279 d

Sergius *Monothelita ſeculo* VII 763 f

† Sergius I *Papa, litanias præſcripſit in feſto Præſentationis Domini* 5

Sergius III, *priùs factiosè in Papam electus* 1053 d

Sermattei (*Adrianus*) *Viterbienſis epiſcopus* 1042 d

† Servatius, *epiſcopus Tungrenſis, confeſſor* 210 f, 211 d e, 212 b d e, 335 f, 336 a, 339 c d f, 341 a, 344 a e, 345 e, 346 c, 347 f, 348 a; *ejus reliquiæ ad Ottonem I delatæ* 1027 f

Seſoſtris, *Ægyptiorum rex* 644 e

Seſſonus (*Petrus*) *equi ad vitam, invocatâ S. Birgittâ, revocati dominus* 558 f

Seth, *Adæ filius* 573 f, 641 e, 686 f, 692 e

Severianus *præfectus Auguſtalis Patrum ſcripta corrupit* 821 f

† Severinæ *Cardinalis, cujus collectio S. Reparatæ Actæ metrica nobis ſuppeditavit* 25 e

Severinus, *Farenſis epiſcopus, ſcripſit ad concilium Baſileenſe in favorem Revelationum S. Birgittæ* 411 a

† Severinus, *Tungrenſis epiſcopus, fortè idem qui Colonienſis* 211 f

Severus, *Antiochenus patriarcha* 815 e, 824 d

Severus *hæreticus* 820 a

Severus *imperator, Chriſtianos perſecutus* 857 d e

Severus, *Macedoniæ epiſcopus* 760 a

Severus, *Pragenſis epiſcopus* 1068 a b, 1072 c, 1073 e f, 1074 a

Singrius, *Romanorum dux* 869 b

Sicardus, *princeps Beneventanus, infeſtus S. Deuſdedit* 1042 b c, 1043 d, 1044 d

Sichem, *filius Hemor Hevæi Dinæ raptor* 620 a, 645 f, 677 d e

Sichem, *pater Hemor, gente Chananæus alius à Sichem Dinæ raptore* 677 d e

Sicherus, *Aquicinctini monaſterii fundator* 1087 a

Sico, *princeps Beneventanus* 1043 b c

Siconulfus, *Salernitanorum princeps* 1041 e

Siconulfus, *Sicardi frater* 1043 c

Siga (*Simon*) *Nicolai Skuame, Petri Ruth, & Andreæ Gala S. Birgittæ ope mortis periculo ereptorum, teſtis* 558 b

Sigebertus I, *rex Metenſis* 917 c, 924 c d e

Sigebertus II, *rex Auſtraſiæ, Dagoberti I filius* 1020 c, 1021 d

† Sigfridus *confeſſor, jejunio à S. Birgitta honoratus* 512 a

Siggo, *Scarenſis epiſcopus, ſcripſit ad concilium Baſileenſe in favorem Revelationum S. Birgittæ* 411 a

Sigiſmundus III, *Poloniæ & Sueciæ rex* 482 f, 484 b f, 1093 f, 1099 e

Sigiſmundus, *Stregneſienſis epiſcopus* 513 b

Sigolfus, *cœnobita Laureſheimienſis* 1050 c

Sigridis. *Vide* Sigris.

Sigridis, *puella paralytica, S. Birgittæ ope ſanata* 557 d

Sigris, *mater dicta S. Birgittæ, aliis avia materna* 377 f, 378 a b c, 379 d, 380 f, 469 b, 487 e

Silena *cancellarii urbis de Monte nigro conjux, voto S. Birgittæ facto, ulcere liberata* 539 d

Silena, *mater Paulæ, Joannis de S. Euſtachio uxoris, ad ſanitatem ſuſis ad S. Birgittam precibus revocata* 539 e

Silvanus, *Troadenſis epiſcopus* 753 d

INDEX HISTORICUS

† Silvester, altare sibi sacrum habet in præcipua Hadrianensi ecclesia 35 a
† Silvester, Cabillonensis episcopus 285 b d e f, 286 a, 288 a f
Silvester cæcus S. Birgitta patrocinio visum adipiscitur 558 e
Silvester, Rotomagensis episcopus 241 b e f, 242 a, 245 c, 1009 b
Simeon filius Jacob, crudelitatis à S. Scriptura redargutus 589 c
Simeon Gamalielis 8 b
† Simeon, Hierosolymitanus episcopus, cum S. Simeone propheta malè confusus 23 c; annum CXX ætatis attigisse dicitur 790 f
† Simeon propheta 435 c, 943 d e
† Simeon Stylita junior 818 a
Simeonides, S. Ephrem Syri discipulus 817 a c
Simon, Alexandri & Rufi pater 584 e
Simon, Aquicinctinus abbas IX 1084 c, 1085 b
Simon Cardinalis S. Cæciliæ, postea Alatrinus IV 949 e
Simon, cognomento Justus, summus Judæorum sacerdos 7 f, 8 d f, 739 c
† Simon & Judas 1012 a
† Simon, Gerardimontanus abbas 1011 f, 1012 a b d, 1021 c d, 1027 a b, 1037 f
Simon, Giselensis abbas 7 b, 14 c d e
Simon Hæresiarcha 882 c, 883 e; à S. Petro punitus 130 a
Simon magus
Simon Ordinis Prædicatorum, Petro regis Cypri confessionis 518 b, 521 b
Simplicius, Parisiensis episcopus 1008 f
† Sincius Papa 240 d
Sinicius, Laodicenus episcopus 42 c d e, 45 a, 44 c, 46 c
† Sisinnius martyr in agro Tridentino 158 a
Sisinnius Thessalonicam à S. Demetrio cum militibus navigare jussus 182 a, 186 b e
Sividus Robbingus, Afaretta seu Merita S. Birgittæ filia mariti 588 a
† Sixtus II Papa 720 a, 888 a
† Sixtus III Papa 242 a
Sixtus IV Papa 474 c
Sixtus V Papa 274 f; Anconitanis ut ex reditibus Montis Pietatis S. Clara monialibus monasterium erigerent, concessit 48 c
Sixtus philosophus cum Sixto Papa male confusus 833 c
Skuame (Nicolaus) mortis periculo S. Birgittæ patrocinio ereptus 557 e f, & seq.
Smik (Jasmer) Culmensis canonicus 1100 a
Soal monachus, naufragio S. Birgittæ ope ereptus 549 a
Solrann (Eleazarus de) S. R. E. Cardinalis 505 e, 506 f; salvaria à S. Birgitta accepit munus 442 b, 466 e f
Socrates scriptor Græcus antiquus 769 f; ejus mortem gaudent Athenienses 791 b
Sohanus Elgeri, prabendarius Lincopiensis, testis Christinæ filiæ Cepper, S. Birgittæ ope ter à demone liberatæ 553 f
Solon auctor legum Athenienſibus 767 d, 768 e; fœnum fœneumque, non mercimonium, conjugia permisit 595 e, 596 b c
Sophia, Suercheri II Suecia regis, secunda uxor 379 d
† Sophronius, patriarcha Hierosolymitanus 828 b, 863 e
Sorlitz, Luitni de Ursinis uxor, mater Genuæ pueri à S. Birgitta sanati 515 a
Solipater, ad quem epistolam scripsisse fertur S. Dionysius Areo
Sparwenfelt (Bar
cum, Latinè à
communicavit
Speciarius (Joan
litta Neapoli
Speciosus, Flor
Stanislaus Polon
sis
Stauracius (Joan
sis 50 c, 54
cf, 189 a d c
197 c f, 199
c f, 2
Stauracius patri
missus
Steno Benedicti
Steno, Cathari
pius maximus
Steno, filius C
Stephana, mate
ta fumita
Stephanus, A
trimus appare
Stephanus,
1025 a d c,
† Stephanus,
ac, 1057
1070 c,
Stephanus, L
Stephanus nam
bentibus
advertit opu
Stephanus, O
plus
Stephanus II
b c f, 931 a
960 f, 967
930 b c d,
pit 702 a,
filiam, cor
Stephanus V
Stephanus VI
† Stephanus
e, 1078 f
Stephanus,
lationis cu
interfuit
Sterrlynth (
Lincopien
& Bened
Birgittæ o
Stibernus ab
ope erepti
Stibernus
restituti,
† Stremoni
Sturbernus
ne libera
Styrbertus,
S. Birgi
Sue Abrah
Sueno Ord
nedictam
reperit fu
Suercherus
monaster
Suercherus
Suecia re

Sugerus, *abbas Sandionyſianus* 942 c d
† Sulpitius, *cujus reliquias tranſtulit Rogerus epiſcopus Cameracenſis* 1028 d
Suno, *cognomento* Syk, *Sueroberi II Suecia regis ex Sophia filius* 379 d e
Suno', *legifer Thiundaberado Erengiſionis ſecundum Benzelium pater* 389 c
Surlet (*Maria de*) *canonica Beliſienſis* 336 c
Suſanna *à S. Michaële, Ligurienſis monialis, miracula quædam ad S. Simeonis reliquias ſuo in monaſterio facta, conſcribi curavit* 22 a
Suſanna *de S. Antaire, Ligurienſis abbatiſſa* 22 b
† Suſanna *virgo martyr inter Prætermiſſos* 2 d e f, 232 a b c d, 233 d
Suuono, *teſtis auditus Ingeburgi, Otngeri conjugi, S. Birgitta ope reſtituti* 551 f
Sylvanus, *S. Sabini valetudine laborantis miniſter, inter Prætermiſſos* 565 d, 1004 a, 1005 b
Symdonquiſcbarg *piſcator S. Birgitta ope ſubmerſionis ereptus* 551 a
Symmachus *Pauli auditor in fida Ariſtarchi epiſtola memoratus* 704 a, 706 a
† Sympertus, *epiſcopus Auguſtanus* 1047 b
† Symphorianus *martyr Auguſtodumi in Gallia* 905 e
Syneſius, *epiſcopus Cyrenæus* 1013 e
Sweningus *Varnebimienſis poſtea abbas, S. Birgitta in itinere Compoſtellano comes* 514 a
Szule, *Labacienſis vicarius, Vitam B. Joannis Lobedavii approbavit* 1094 a b

T

TAbee, *Nacboris Junioris & Romæ filius* 672 e
Tacitus *imperator* 903 d e, 904 f, 905 a b, 906 b
Tahas, *Nacboris Junioris & Romæ filius* 672 e
Tammo *ſacerdos, ad frugem B. Gunthcri cura revocatus* 1062 a & ſeqq., 1065 e
† Taracus. *Vide* Tharacus.
Taraſius, *Conſtantinopolitanus patriarcha, in S. Dionyſii geſta ſolliciti inquiſivit* 712 d e, 719 b, 750 a b c
Tedeſchi (*Nicolaus Maria*) *archiepiſcopus Apamenus* 23 b c, 482 e
Telephaltus, *regulus de Garthmatrin* 276 d
Teſta (*Andreas*) *ſec.* XIV 37 a
Tetbaldus, *Odonis cognomento Campanienſis filius* 321 a
Tetricus *tyrannus* 904 b d
† Teudila *è Syria in Umbriam advena* 994 b
Teutfridus *presbyter* 1024 d, 1035 c
Thadal, *rex gentium* 627 d
Thadea, *monialis Porcilienſis* 367 c
† Thaleleus, *martyr in Cilicia* 1001 c f
† Thalus *martyr* 42 b
Thamar, *Davidis filia* 595 a
† Tharacus, *martyr Tarſenſis, dandus die* XI *Octobris, inter Prætermiſſos* 3 e, 25 b, 570 f
Thare, *pater Abrahæ, Nachor & Aran* 572 a & ſeqq. ſæpe, 604 a, 605 a b c, 607 d, 673 a, 693 d e; *liberis procreandis initium fecit anno ætatis ſuæ* LXX 572 c, 574 d; *mortuus anno ætatis* CCV 576 e; *fuerint aliquando idololatra* 581 & binis ſeqq.; *idololatria à S. Scriptura redarguitur* 589 b; *egreſſus è Chaldæa unà cum Abramo* 602 f
Thaſſius *presbyter, Maximi Cynici ſedem Conſtantinopolitanam affectantis adjutor* 759 c
† Thecla *martyr, cujus reliquiæ in Luſitaniam delatæ ſunt* 260 c
Thecla, *Odi Favi de Piſis uxor, filio ægro S. Birgitta interceſſione ſanitatem impetravit* 536 b
Theobaldus, *epiſcopus Tiſernas* 1007 a
Theoctiſtus, *Cæſarea Paleſtinæ epiſcopus* 858 d, 859 f, 861 d
Theoctiſtus, *S. Euthymii familiaris* 44 b
Theodebertus II, *Auſtraſiæ rex* 1009 e
Theodefridus, *abbas Corbeienſis, inter Prætermiſſos* 569 f, 570 a b c
Theodomarus, *Salisburgenſis archiepiſcopus, Ludovico III Germaniæ regi ab epiſtolis* 1050 b
Theodora *Auguſta, Michaëlis Porphyrogeniti mater* 79 b
Theodoricus *Calenſis, Francorum rex* 887 a b c, 898 b
Theodoricus, *Cameracenſis epiſcopus* 312 d e
Theodoricus *comes, Lotharienſis regni procerum unus, Ludovico Ultramarino ſe committit* 1026 c
Theodoricus, *filius Telephalti reguli de Garthmatrin* 276 d
Theodoricus, *Flandriæ comes, ad bellum ſacrum profectus* 1091 f
Theodoricus, *Lugdunenſis metropolita* 283 b, 288 b
Theodoricus, *Metenſis epiſcopus* 977 e
Theodoricus III, *Neuſtriæ & Burgundiæ rex* 291 c e
Theodoricus, *Oſtrevandenſis archidiaconus, ſubſcripens Godeſcalci Atrebatenſium epiſcopi chartæ anni* MCLVII 323 f
† Theodoricus *presbyter, S. Remigii diſcipulus* 934 a b c
Theodoricus, *teſtis ruptæ B. Gunthcri meritis catenæ* 1082 a
† Theodorus *abbas, ſecimi S. Pachomii apud Tabennenſes* 263 f
Theodorus, *Arianus epiſcopus Antiochiæ* 762 b c
Theodorus, *Corbeienſis abbas. Vide* Theodefridus.
† Theodorus, *dux & martyr* 82 b c f, 83 a, 203 f
† Theodorus *martyr, Tyro diſtus* 82 f, 83 a
Theodorus *Mopſueſtenus, à S. Cyrillo oppugnatus* 819 f, 820 b c d e f, 821 d e f, 822 b c, 834 c
Theodorus *Perinthius* 761 d e, 762 a b c e
† Theodorus Studita 66 f; *S. Demetrii martyris Theſſalonicenſis cultum ſummopere probavit* 67 b c d
Theodoſius Magnus 130 b, 131 c f, 235 e, 254 d, 758 a d, 759 d e, 997 b f; *fingitur Hieroſolymis inveniſſe quoddam Evangelium* 13 a; *Maximum Cynicum Conſtantinopolitanam ſedem affectantem repulit* 759 c
Theodoſius II, *imperator Orientis* 253 a, 830 c
Theodoſius, *Scytopolitanus epiſcopus* 824 d
Theodoſius, *Tyanenſis epiſcopus* 761 a
Theodotus, *Laodicenus in Syria epiſcopus* 42 d
Theodrada, *abbatiſſa Melbodienſis* 1025 c
Theogona, *S. Demetrii, ſi Dugloſſum audias, mater* 57 d
Theophilus, *Alexandrinus epiſcopus* 830 c, 863 c d f
Theophilus *imperator* 178 b e, 1044 c e, 1045 b
Theophis, *S. Petri Galatæ pater* 1044 e
Theoſebius, *epiſcopus Endoxiopolitanus* 753 d
Theſeus *Helenæ raptor* 657 f

Digitized by Google

INDEX HISTORICUS

Titus, Crete episcopus 788 a b; epist. ad Nicolaum papam 788 b; epistolam scribit ad Nicolaum papam 788 c; epistolam ad Hadrianum papam mittit 788 d; epistolam ad Carolum regem mittit 788 e; epistolam ad Leonem papam mittit 788 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 789 a; epistolam ad Carolum regem mittit 789 b; epistolam ad Leonem papam mittit 789 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 789 d; epistolam ad Carolum regem mittit 789 e; epistolam ad Leonem papam mittit 789 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 790 a; epistolam ad Carolum regem mittit 790 b; epistolam ad Leonem papam mittit 790 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 790 d; epistolam ad Carolum regem mittit 790 e; epistolam ad Leonem papam mittit 790 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 791 a; epistolam ad Carolum regem mittit 791 b; epistolam ad Leonem papam mittit 791 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 791 d; epistolam ad Carolum regem mittit 791 e; epistolam ad Leonem papam mittit 791 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 792 a; epistolam ad Carolum regem mittit 792 b; epistolam ad Leonem papam mittit 792 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 792 d; epistolam ad Carolum regem mittit 792 e; epistolam ad Leonem papam mittit 792 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 793 a; epistolam ad Carolum regem mittit 793 b; epistolam ad Leonem papam mittit 793 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 793 d; epistolam ad Carolum regem mittit 793 e; epistolam ad Leonem papam mittit 793 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 794 a; epistolam ad Carolum regem mittit 794 b; epistolam ad Leonem papam mittit 794 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 794 d; epistolam ad Carolum regem mittit 794 e; epistolam ad Leonem papam mittit 794 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 795 a; epistolam ad Carolum regem mittit 795 b; epistolam ad Leonem papam mittit 795 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 795 d; epistolam ad Carolum regem mittit 795 e; epistolam ad Leonem papam mittit 795 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 796 a; epistolam ad Carolum regem mittit 796 b; epistolam ad Leonem papam mittit 796 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 796 d; epistolam ad Carolum regem mittit 796 e; epistolam ad Leonem papam mittit 796 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 797 a; epistolam ad Carolum regem mittit 797 b; epistolam ad Leonem papam mittit 797 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 797 d; epistolam ad Carolum regem mittit 797 e; epistolam ad Leonem papam mittit 797 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 798 a; epistolam ad Carolum regem mittit 798 b; epistolam ad Leonem papam mittit 798 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 798 d; epistolam ad Carolum regem mittit 798 e; epistolam ad Leonem papam mittit 798 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 799 a; epistolam ad Carolum regem mittit 799 b; epistolam ad Leonem papam mittit 799 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 799 d; epistolam ad Carolum regem mittit 799 e; epistolam ad Leonem papam mittit 799 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 800 a; epistolam ad Carolum regem mittit 800 b; epistolam ad Leonem papam mittit 800 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 800 d; epistolam ad Carolum regem mittit 800 e; epistolam ad Leonem papam mittit 800 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 801 a; epistolam ad Carolum regem mittit 801 b; epistolam ad Leonem papam mittit 801 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 801 d; epistolam ad Carolum regem mittit 801 e; epistolam ad Leonem papam mittit 801 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 802 a; epistolam ad Carolum regem mittit 802 b; epistolam ad Leonem papam mittit 802 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 802 d; epistolam ad Carolum regem mittit 802 e; epistolam ad Leonem papam mittit 802 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 803 a; epistolam ad Carolum regem mittit 803 b; epistolam ad Leonem papam mittit 803 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 803 d; epistolam ad Carolum regem mittit 803 e; epistolam ad Leonem papam mittit 803 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 804 a; epistolam ad Carolum regem mittit 804 b; epistolam ad Leonem papam mittit 804 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 804 d; epistolam ad Carolum regem mittit 804 e; epistolam ad Leonem papam mittit 804 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 805 a; epistolam ad Carolum regem mittit 805 b; epistolam ad Leonem papam mittit 805 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 805 d; epistolam ad Carolum regem mittit 805 e; epistolam ad Leonem papam mittit 805 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 806 a; epistolam ad Carolum regem mittit 806 b; epistolam ad Leonem papam mittit 806 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 806 d; epistolam ad Carolum regem mittit 806 e; epistolam ad Leonem papam mittit 806 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 807 a; epistolam ad Carolum regem mittit 807 b; epistolam ad Leonem papam mittit 807 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 807 d; epistolam ad Carolum regem mittit 807 e; epistolam ad Leonem papam mittit 807 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 808 a; epistolam ad Carolum regem mittit 808 b; epistolam ad Leonem papam mittit 808 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 808 d; epistolam ad Carolum regem mittit 808 e; epistolam ad Leonem papam mittit 808 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 809 a; epistolam ad Carolum regem mittit 809 b; epistolam ad Leonem papam mittit 809 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 809 d; epistolam ad Carolum regem mittit 809 e; epistolam ad Leonem papam mittit 809 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 810 a; epistolam ad Carolum regem mittit 810 b; epistolam ad Leonem papam mittit 810 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 810 d; epistolam ad Carolum regem mittit 810 e; epistolam ad Leonem papam mittit 810 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 811 a; epistolam ad Carolum regem mittit 811 b; epistolam ad Leonem papam mittit 811 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 811 d; epistolam ad Carolum regem mittit 811 e; epistolam ad Leonem papam mittit 811 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 812 a; epistolam ad Carolum regem mittit 812 b; epistolam ad Leonem papam mittit 812 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 812 d; epistolam ad Carolum regem mittit 812 e; epistolam ad Leonem papam mittit 812 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 813 a; epistolam ad Carolum regem mittit 813 b; epistolam ad Leonem papam mittit 813 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 813 d; epistolam ad Carolum regem mittit 813 e; epistolam ad Leonem papam mittit 813 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 814 a; epistolam ad Carolum regem mittit 814 b; epistolam ad Leonem papam mittit 814 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 814 d; epistolam ad Carolum regem mittit 814 e; epistolam ad Leonem papam mittit 814 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 815 a; epistolam ad Carolum regem mittit 815 b; epistolam ad Leonem papam mittit 815 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 815 d; epistolam ad Carolum regem mittit 815 e; epistolam ad Leonem papam mittit 815 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 816 a; epistolam ad Carolum regem mittit 816 b; epistolam ad Leonem papam mittit 816 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 816 d; epistolam ad Carolum regem mittit 816 e; epistolam ad Leonem papam mittit 816 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 817 a; epistolam ad Carolum regem mittit 817 b; epistolam ad Leonem papam mittit 817 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 817 d; epistolam ad Carolum regem mittit 817 e; epistolam ad Leonem papam mittit 817 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 818 a; epistolam ad Carolum regem mittit 818 b; epistolam ad Leonem papam mittit 818 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 818 d; epistolam ad Carolum regem mittit 818 e; epistolam ad Leonem papam mittit 818 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 819 a; epistolam ad Carolum regem mittit 819 b; epistolam ad Leonem papam mittit 819 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 819 d; epistolam ad Carolum regem mittit 819 e; epistolam ad Leonem papam mittit 819 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 820 a; epistolam ad Carolum regem mittit 820 b; epistolam ad Leonem papam mittit 820 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 820 d; epistolam ad Carolum regem mittit 820 e; epistolam ad Leonem papam mittit 820 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 821 a; epistolam ad Carolum regem mittit 821 b; epistolam ad Leonem papam mittit 821 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 821 d; epistolam ad Carolum regem mittit 821 e; epistolam ad Leonem papam mittit 821 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 822 a; epistolam ad Carolum regem mittit 822 b; epistolam ad Leonem papam mittit 822 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 822 d; epistolam ad Carolum regem mittit 822 e; epistolam ad Leonem papam mittit 822 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 823 a; epistolam ad Carolum regem mittit 823 b; epistolam ad Leonem papam mittit 823 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 823 d; epistolam ad Carolum regem mittit 823 e; epistolam ad Leonem papam mittit 823 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 824 a; epistolam ad Carolum regem mittit 824 b; epistolam ad Leonem papam mittit 824 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 824 d; epistolam ad Carolum regem mittit 824 e; epistolam ad Leonem papam mittit 824 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 825 a; epistolam ad Carolum regem mittit 825 b; epistolam ad Leonem papam mittit 825 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 825 d; epistolam ad Carolum regem mittit 825 e; epistolam ad Leonem papam mittit 825 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 826 a; epistolam ad Carolum regem mittit 826 b; epistolam ad Leonem papam mittit 826 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 826 d; epistolam ad Carolum regem mittit 826 e; epistolam ad Leonem papam mittit 826 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 827 a; epistolam ad Carolum regem mittit 827 b; epistolam ad Leonem papam mittit 827 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 827 d; epistolam ad Carolum regem mittit 827 e; epistolam ad Leonem papam mittit 827 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 828 a; epistolam ad Carolum regem mittit 828 b; epistolam ad Leonem papam mittit 828 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 828 d; epistolam ad Carolum regem mittit 828 e; epistolam ad Leonem papam mittit 828 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 829 a; epistolam ad Carolum regem mittit 829 b; epistolam ad Leonem papam mittit 829 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 829 d; epistolam ad Carolum regem mittit 829 e; epistolam ad Leonem papam mittit 829 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 830 a; epistolam ad Carolum regem mittit 830 b; epistolam ad Leonem papam mittit 830 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 830 d; epistolam ad Carolum regem mittit 830 e; epistolam ad Leonem papam mittit 830 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 831 a; epistolam ad Carolum regem mittit 831 b; epistolam ad Leonem papam mittit 831 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 831 d; epistolam ad Carolum regem mittit 831 e; epistolam ad Leonem papam mittit 831 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 832 a; epistolam ad Carolum regem mittit 832 b; epistolam ad Leonem papam mittit 832 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 832 d; epistolam ad Carolum regem mittit 832 e; epistolam ad Leonem papam mittit 832 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 833 a; epistolam ad Carolum regem mittit 833 b; epistolam ad Leonem papam mittit 833 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 833 d; epistolam ad Carolum regem mittit 833 e; epistolam ad Leonem papam mittit 833 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 834 a; epistolam ad Carolum regem mittit 834 b; epistolam ad Leonem papam mittit 834 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 834 d; epistolam ad Carolum regem mittit 834 e; epistolam ad Leonem papam mittit 834 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 835 a; epistolam ad Carolum regem mittit 835 b; epistolam ad Leonem papam mittit 835 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 835 d; epistolam ad Carolum regem mittit 835 e; epistolam ad Leonem papam mittit 835 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 836 a; epistolam ad Carolum regem mittit 836 b; epistolam ad Leonem papam mittit 836 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 836 d; epistolam ad Carolum regem mittit 836 e; epistolam ad Leonem papam mittit 836 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 837 a; epistolam ad Carolum regem mittit 837 b; epistolam ad Leonem papam mittit 837 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 837 d; epistolam ad Carolum regem mittit 837 e; epistolam ad Leonem papam mittit 837 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 838 a; epistolam ad Carolum regem mittit 838 b; epistolam ad Leonem papam mittit 838 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 838 d; epistolam ad Carolum regem mittit 838 e; epistolam ad Leonem papam mittit 838 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 839 a; epistolam ad Carolum regem mittit 839 b; epistolam ad Leonem papam mittit 839 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 839 d; epistolam ad Carolum regem mittit 839 e; epistolam ad Leonem papam mittit 839 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 840 a; epistolam ad Carolum regem mittit 840 b; epistolam ad Leonem papam mittit 840 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 840 d; epistolam ad Carolum regem mittit 840 e; epistolam ad Leonem papam mittit 840 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 841 a; epistolam ad Carolum regem mittit 841 b; epistolam ad Leonem papam mittit 841 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 841 d; epistolam ad Carolum regem mittit 841 e; epistolam ad Leonem papam mittit 841 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 842 a; epistolam ad Carolum regem mittit 842 b; epistolam ad Leonem papam mittit 842 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 842 d; epistolam ad Carolum regem mittit 842 e; epistolam ad Leonem papam mittit 842 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 843 a; epistolam ad Carolum regem mittit 843 b; epistolam ad Leonem papam mittit 843 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 843 d; epistolam ad Carolum regem mittit 843 e; epistolam ad Leonem papam mittit 843 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 844 a; epistolam ad Carolum regem mittit 844 b; epistolam ad Leonem papam mittit 844 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 844 d; epistolam ad Carolum regem mittit 844 e; epistolam ad Leonem papam mittit 844 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 845 a; epistolam ad Carolum regem mittit 845 b; epistolam ad Leonem papam mittit 845 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 845 d; epistolam ad Carolum regem mittit 845 e; epistolam ad Leonem papam mittit 845 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 846 a; epistolam ad Carolum regem mittit 846 b; epistolam ad Leonem papam mittit 846 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 846 d; epistolam ad Carolum regem mittit 846 e; epistolam ad Leonem papam mittit 846 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 847 a; epistolam ad Carolum regem mittit 847 b; epistolam ad Leonem papam mittit 847 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 847 d; epistolam ad Carolum regem mittit 847 e; epistolam ad Leonem papam mittit 847 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 848 a; epistolam ad Carolum regem mittit 848 b; epistolam ad Leonem papam mittit 848 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 848 d; epistolam ad Carolum regem mittit 848 e; epistolam ad Leonem papam mittit 848 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 849 a; epistolam ad Carolum regem mittit 849 b; epistolam ad Leonem papam mittit 849 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 849 d; epistolam ad Carolum regem mittit 849 e; epistolam ad Leonem papam mittit 849 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 850 a; epistolam ad Carolum regem mittit 850 b; epistolam ad Leonem papam mittit 850 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 850 d; epistolam ad Carolum regem mittit 850 e; epistolam ad Leonem papam mittit 850 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 851 a; epistolam ad Carolum regem mittit 851 b; epistolam ad Leonem papam mittit 851 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 851 d; epistolam ad Carolum regem mittit 851 e; epistolam ad Leonem papam mittit 851 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 852 a; epistolam ad Carolum regem mittit 852 b; epistolam ad Leonem papam mittit 852 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 852 d; epistolam ad Carolum regem mittit 852 e; epistolam ad Leonem papam mittit 852 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 853 a; epistolam ad Carolum regem mittit 853 b; epistolam ad Leonem papam mittit 853 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 853 d; epistolam ad Carolum regem mittit 853 e; epistolam ad Leonem papam mittit 853 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 854 a; epistolam ad Carolum regem mittit 854 b; epistolam ad Leonem papam mittit 854 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 854 d; epistolam ad Carolum regem mittit 854 e; epistolam ad Leonem papam mittit 854 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 855 a; epistolam ad Carolum regem mittit 855 b; epistolam ad Leonem papam mittit 855 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 855 d; epistolam ad Carolum regem mittit 855 e; epistolam ad Leonem papam mittit 855 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 856 a; epistolam ad Carolum regem mittit 856 b; epistolam ad Leonem papam mittit 856 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 856 d; epistolam ad Carolum regem mittit 856 e; epistolam ad Leonem papam mittit 856 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 857 a; epistolam ad Carolum regem mittit 857 b; epistolam ad Leonem papam mittit 857 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 857 d; epistolam ad Carolum regem mittit 857 e; epistolam ad Leonem papam mittit 857 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 858 a; epistolam ad Carolum regem mittit 858 b; epistolam ad Leonem papam mittit 858 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 858 d; epistolam ad Carolum regem mittit 858 e; epistolam ad Leonem papam mittit 858 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 859 a; epistolam ad Carolum regem mittit 859 b; epistolam ad Leonem papam mittit 859 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 859 d; epistolam ad Carolum regem mittit 859 e; epistolam ad Leonem papam mittit 859 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 860 a; epistolam ad Carolum regem mittit 860 b; epistolam ad Leonem papam mittit 860 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 860 d; epistolam ad Carolum regem mittit 860 e; epistolam ad Leonem papam mittit 860 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 861 a; epistolam ad Carolum regem mittit 861 b; epistolam ad Leonem papam mittit 861 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 861 d; epistolam ad Carolum regem mittit 861 e; epistolam ad Leonem papam mittit 861 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 862 a; epistolam ad Carolum regem mittit 862 b; epistolam ad Leonem papam mittit 862 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 862 d; epistolam ad Carolum regem mittit 862 e; epistolam ad Leonem papam mittit 862 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 863 a; epistolam ad Carolum regem mittit 863 b; epistolam ad Leonem papam mittit 863 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 863 d; epistolam ad Carolum regem mittit 863 e; epistolam ad Leonem papam mittit 863 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 864 a; epistolam ad Carolum regem mittit 864 b; epistolam ad Leonem papam mittit 864 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 864 d; epistolam ad Carolum regem mittit 864 e; epistolam ad Leonem papam mittit 864 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 865 a; epistolam ad Carolum regem mittit 865 b; epistolam ad Leonem papam mittit 865 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 865 d; epistolam ad Carolum regem mittit 865 e; epistolam ad Leonem papam mittit 865 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 866 a; epistolam ad Carolum regem mittit 866 b; epistolam ad Leonem papam mittit 866 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 866 d; epistolam ad Carolum regem mittit 866 e; epistolam ad Leonem papam mittit 866 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 867 a; epistolam ad Carolum regem mittit 867 b; epistolam ad Leonem papam mittit 867 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 867 d; epistolam ad Carolum regem mittit 867 e; epistolam ad Leonem papam mittit 867 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 868 a; epistolam ad Carolum regem mittit 868 b; epistolam ad Leonem papam mittit 868 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 868 d; epistolam ad Carolum regem mittit 868 e; epistolam ad Leonem papam mittit 868 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 869 a; epistolam ad Carolum regem mittit 869 b; epistolam ad Leonem papam mittit 869 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 869 d; epistolam ad Carolum regem mittit 869 e; epistolam ad Leonem papam mittit 869 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 870 a; epistolam ad Carolum regem mittit 870 b; epistolam ad Leonem papam mittit 870 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 870 d; epistolam ad Carolum regem mittit 870 e; epistolam ad Leonem papam mittit 870 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 871 a; epistolam ad Carolum regem mittit 871 b; epistolam ad Leonem papam mittit 871 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 871 d; epistolam ad Carolum regem mittit 871 e; epistolam ad Leonem papam mittit 871 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 872 a; epistolam ad Carolum regem mittit 872 b; epistolam ad Leonem papam mittit 872 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 872 d; epistolam ad Carolum regem mittit 872 e; epistolam ad Leonem papam mittit 872 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 873 a; epistolam ad Carolum regem mittit 873 b; epistolam ad Leonem papam mittit 873 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 873 d; epistolam ad Carolum regem mittit 873 e; epistolam ad Leonem papam mittit 873 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 874 a; epistolam ad Carolum regem mittit 874 b; epistolam ad Leonem papam mittit 874 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 874 d; epistolam ad Carolum regem mittit 874 e; epistolam ad Leonem papam mittit 874 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 875 a; epistolam ad Carolum regem mittit 875 b; epistolam ad Leonem papam mittit 875 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 875 d; epistolam ad Carolum regem mittit 875 e; epistolam ad Leonem papam mittit 875 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 876 a; epistolam ad Carolum regem mittit 876 b; epistolam ad Leonem papam mittit 876 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 876 d; epistolam ad Carolum regem mittit 876 e; epistolam ad Leonem papam mittit 876 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 877 a; epistolam ad Carolum regem mittit 877 b; epistolam ad Leonem papam mittit 877 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 877 d; epistolam ad Carolum regem mittit 877 e; epistolam ad Leonem papam mittit 877 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 878 a; epistolam ad Carolum regem mittit 878 b; epistolam ad Leonem papam mittit 878 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 878 d; epistolam ad Carolum regem mittit 878 e; epistolam ad Leonem papam mittit 878 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 879 a; epistolam ad Carolum regem mittit 879 b; epistolam ad Leonem papam mittit 879 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 879 d; epistolam ad Carolum regem mittit 879 e; epistolam ad Leonem papam mittit 879 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 880 a; epistolam ad Carolum regem mittit 880 b; epistolam ad Leonem papam mittit 880 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 880 d; epistolam ad Carolum regem mittit 880 e; epistolam ad Leonem papam mittit 880 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 881 a; epistolam ad Carolum regem mittit 881 b; epistolam ad Leonem papam mittit 881 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 881 d; epistolam ad Carolum regem mittit 881 e; epistolam ad Leonem papam mittit 881 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 882 a; epistolam ad Carolum regem mittit 882 b; epistolam ad Leonem papam mittit 882 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 882 d; epistolam ad Carolum regem mittit 882 e; epistolam ad Leonem papam mittit 882 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 883 a; epistolam ad Carolum regem mittit 883 b; epistolam ad Leonem papam mittit 883 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 883 d; epistolam ad Carolum regem mittit 883 e; epistolam ad Leonem papam mittit 883 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 884 a; epistolam ad Carolum regem mittit 884 b; epistolam ad Leonem papam mittit 884 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 884 d; epistolam ad Carolum regem mittit 884 e; epistolam ad Leonem papam mittit 884 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 885 a; epistolam ad Carolum regem mittit 885 b; epistolam ad Leonem papam mittit 885 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 885 d; epistolam ad Carolum regem mittit 885 e; epistolam ad Leonem papam mittit 885 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 886 a; epistolam ad Carolum regem mittit 886 b; epistolam ad Leonem papam mittit 886 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 886 d; epistolam ad Carolum regem mittit 886 e; epistolam ad Leonem papam mittit 886 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 887 a; epistolam ad Carolum regem mittit 887 b; epistolam ad Leonem papam mittit 887 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 887 d; epistolam ad Carolum regem mittit 887 e; epistolam ad Leonem papam mittit 887 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 888 a; epistolam ad Carolum regem mittit 888 b; epistolam ad Leonem papam mittit 888 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 888 d; epistolam ad Carolum regem mittit 888 e; epistolam ad Leonem papam mittit 888 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 889 a; epistolam ad Carolum regem mittit 889 b; epistolam ad Leonem papam mittit 889 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 889 d; epistolam ad Carolum regem mittit 889 e; epistolam ad Leonem papam mittit 889 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 890 a; epistolam ad Carolum regem mittit 890 b; epistolam ad Leonem papam mittit 890 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 890 d; epistolam ad Carolum regem mittit 890 e; epistolam ad Leonem papam mittit 890 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 891 a; epistolam ad Carolum regem mittit 891 b; epistolam ad Leonem papam mittit 891 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 891 d; epistolam ad Carolum regem mittit 891 e; epistolam ad Leonem papam mittit 891 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 892 a; epistolam ad Carolum regem mittit 892 b; epistolam ad Leonem papam mittit 892 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 892 d; epistolam ad Carolum regem mittit 892 e; epistolam ad Leonem papam mittit 892 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 893 a; epistolam ad Carolum regem mittit 893 b; epistolam ad Leonem papam mittit 893 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 893 d; epistolam ad Carolum regem mittit 893 e; epistolam ad Leonem papam mittit 893 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 894 a; epistolam ad Carolum regem mittit 894 b; epistolam ad Leonem papam mittit 894 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 894 d; epistolam ad Carolum regem mittit 894 e; epistolam ad Leonem papam mittit 894 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 895 a; epistolam ad Carolum regem mittit 895 b; epistolam ad Leonem papam mittit 895 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 895 d; epistolam ad Carolum regem mittit 895 e; epistolam ad Leonem papam mittit 895 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 896 a; epistolam ad Carolum regem mittit 896 b; epistolam ad Leonem papam mittit 896 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 896 d; epistolam ad Carolum regem mittit 896 e; epistolam ad Leonem papam mittit 896 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 897 a; epistolam ad Carolum regem mittit 897 b; epistolam ad Leonem papam mittit 897 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 897 d; epistolam ad Carolum regem mittit 897 e; epistolam ad Leonem papam mittit 897 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 898 a; epistolam ad Carolum regem mittit 898 b; epistolam ad Leonem papam mittit 898 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 898 d; epistolam ad Carolum regem mittit 898 e; epistolam ad Leonem papam mittit 898 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 899 a; epistolam ad Carolum regem mittit 899 b; epistolam ad Leonem papam mittit 899 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 899 d; epistolam ad Carolum regem mittit 899 e; epistolam ad Leonem papam mittit 899 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 900 a; epistolam ad Carolum regem mittit 900 b; epistolam ad Leonem papam mittit 900 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 900 d; epistolam ad Carolum regem mittit 900 e; epistolam ad Leonem papam mittit 900 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 901 a; epistolam ad Carolum regem mittit 901 b; epistolam ad Leonem papam mittit 901 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 901 d; epistolam ad Carolum regem mittit 901 e; epistolam ad Leonem papam mittit 901 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 902 a; epistolam ad Carolum regem mittit 902 b; epistolam ad Leonem papam mittit 902 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 902 d; epistolam ad Carolum regem mittit 902 e; epistolam ad Leonem papam mittit 902 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 903 a; epistolam ad Carolum regem mittit 903 b; epistolam ad Leonem papam mittit 903 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 903 d; epistolam ad Carolum regem mittit 903 e; epistolam ad Leonem papam mittit 903 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 904 a; epistolam ad Carolum regem mittit 904 b; epistolam ad Leonem papam mittit 904 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 904 d; epistolam ad Carolum regem mittit 904 e; epistolam ad Leonem papam mittit 904 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 905 a; epistolam ad Carolum regem mittit 905 b; epistolam ad Leonem papam mittit 905 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 905 d; epistolam ad Carolum regem mittit 905 e; epistolam ad Leonem papam mittit 905 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 906 a; epistolam ad Carolum regem mittit 906 b; epistolam ad Leonem papam mittit 906 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 906 d; epistolam ad Carolum regem mittit 906 e; epistolam ad Leonem papam mittit 906 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 907 a; epistolam ad Carolum regem mittit 907 b; epistolam ad Leonem papam mittit 907 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 907 d; epistolam ad Carolum regem mittit 907 e; epistolam ad Leonem papam mittit 907 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 908 a; epistolam ad Carolum regem mittit 908 b; epistolam ad Leonem papam mittit 908 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 908 d; epistolam ad Carolum regem mittit 908 e; epistolam ad Leonem papam mittit 908 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 909 a; epistolam ad Carolum regem mittit 909 b; epistolam ad Leonem papam mittit 909 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 909 d; epistolam ad Carolum regem mittit 909 e; epistolam ad Leonem papam mittit 909 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 910 a; epistolam ad Carolum regem mittit 910 b; epistolam ad Leonem papam mittit 910 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 910 d; epistolam ad Carolum regem mittit 910 e; epistolam ad Leonem papam mittit 910 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 911 a; epistolam ad Carolum regem mittit 911 b; epistolam ad Leonem papam mittit 911 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 911 d; epistolam ad Carolum regem mittit 911 e; epistolam ad Leonem papam mittit 911 f; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 912 a; epistolam ad Carolum regem mittit 912 b; epistolam ad Leonem papam mittit 912 c; epistolam ad Tarasium patriarchum mittit 912 d; epistolam ad Carolum regem mittit 912 e

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

V

VAlens *hæreticus* 815 e
Valens *imperator* 254 b c d, 816 d, 996 e
Valentinianus *junior imperator* 237 f
Valentinus *hæreticus* 827 a
† Valentinus *martyr Viterbii* 1042 d
† Valentinus, *Tungrensis episcopus confessor* 211 a e, 212 d e
† Valeria, *virgo Hunonis-curiæ* 297 d
† Valerianus *Aquileiensis episcopus* 237 a, 239 a b c d e
Valerianus *imperator* 900 a, 902 f, 903 c
Valerius, *Hypponensis episcopus, Augustinum sibi subrogavit* 760 e
Valerius & Valerianus, *nomina sæpe confusa* 905 e
† Valerius *martyr apud Suessiones* 897 c, 906 a
† Valerius, *Trevirensis episcopus, confessor* 211 b c
Valguarnera, *cantor ecclesiæ Catinensis, S. Simeonis reliquias monasterio S. Joannis Baptistæ Panormi dedit* 22 f
Vassa (*Thorinus*) *Nicolai Skname, Petri Ruth, & Andreæ Gala mortis periculo S. Birgittæ ope ereptorum, testis* 558 b
Vaudemont *S. R. E. Cardinalis, & episcopus Tullensis reliquiarum S. Libaria securitati prospexit* 229 a
Vaux (*Margarita de*) *Domonensis abbatissa* 334 b
Ubergis, *Chiudolphi filia cæca, S. Birgittæ ope sanata* 558 d
† Udalricus, *Augustanus episcopus* 1046 a, 1047 a b c f, 1048 e, 1049 a b, 1053 e f, 1054 a d
Udalricus, *Bohemorum dux* 1058 b, 1073 e
Udalricus, *S. Emmerammi abbas* 962 c, 1062 a b
Udascalcus, *S. Udalrici abbas* 1048 f
† Vedasti, *Atrebatensis episcopi, reliquiæ ad ecclesiæ Hasnoniensis dedicationem anno* MLXX *fuere deportatæ* 321 f
Velasco (*Maria à*) *ex ordine S. Francisci inter Prætermissos* 566 d
Velasco (*Petrus Ferdinandus de*) *Fryassæ dux* 260 c
Vellivus (*Petrus Paulus*) *maritus dominæ Franciscæ, manûs tumore patrocinio S. Birgittæ liberata* 528 a, 539 f
Velpen (*Henricus de*) *Alnensis abbas* 569 a
Venantius Fortunatus, *Pictaviensis episcopus* 708 f, 729 c, 732 c
† Venerius, *Mediolanensis episcopus* 863 d
† Venustus, *inter Prætermissos* 570 e
† Veranus, *Cabillonensis episcopus* 285 [illegible] e f, 286 a, 288 a
Vermius, *Galeatii Mediolanensis vicecomitis dux* 475 d
Veroflukar, *Heleuam Laurentii Thoriſſem filiam à silvis ad patrem ope S. Birgittæ incolumem rediisse, testatus* 559 d
Vespasianus *imperator Christianus non persecutus* 796 c
† Ugo, *episcopus Volaterranus, datus die* VIII *Septembris, inter Prætermissos* 2 c
† Vicko, *Virodunensis episcopus. Vide* Vitonus.
† Victor, *martyr Antiochenus* 272 e
† Victor *martyr* 69 f, 131 c f, 188 b; *Massiliæ cultus* 189 c
† Victor I *Papa* 857 a, 873 d, 874 a
Victor III *Papa* 440 d
† Victor, *Virodunensis episcopus. Vide* Vitonus.
† Victoria *martyr. Vide* Victorina.
† Victoria, *martyr Cordubensis* 49 f
† Victoricus, *martyr Ambiani* 889 f, 890 a b c d, 891 b, 897 b
† Victorina *martyr inter Prætermissos* 570 d
Victorinus, *Parisiensis episcopus, Synodo Sardicensi subscripsit* 894 d
† Victricius, *Rotomagensis episcopus* 241 f, 1009 b. *ejus reliquiæ Brennacum delatæ* 242 e, 244 e
Vigilius *Papa* 828 d
Vigilius *Tapsensis sub ementito nomine hæreticos impugnavit* 852 b, 853 c
† Vigilius, *Tridentinus episcopus* 238 a
Villabargh, *testatus cuidam de illata S. Birgittæ injuria pœnitenti alterum oculum ejusdem ope fuisse restitutum* 549 f
Villers (*Gerardus de*) *medicinæ doctor ac Lovaniensis professor, ossa Sybillæ de Gages odorem, qui supra naturæ vires esset, spirâsse, testatus* 567 e, 568 d e
† Villicus, *episcopus Metensis* 1008 b, 1009 f
† Vincentius *seu* Madelgarius, *cujus reliquiæ ad dedicationem ecclesiæ Hasnoniensis fuerunt deportatæ* 321 f
† Vincentius *martyr, à S. Birgittâ jejunio honoratus* 512 a
† Vincentius *martyr & levita* 273 c, 283 f, 284 c, 288 d
† Vindicianus, *episcopus Cameracensis* 289 c, 290 c, 291 e, 292 d, 1023 d
† Vinoci *abbatis reliquiæ ad Hasnoniensis ecclesiæ dedicationem anno* MLXX *deportatæ* 321 f
Vion, *Erovallii dominus* 706 d
Visbius, *Larciæ filius* 698 f, 703 b c d f, 707 c d e, 708 c d, 717 b c, 728 b e d e, 731 a, 732 b, 735 f, 736 b, 766 f, 885 b c d f; *auctor fictitius* 705 & seqq.; *inter Prætermissos* 565 e
† Vitalis, *inter Prætermissos* 570 e
Vitalis *Sandionysianus præpositus* 969 e f
Vitalius *monachus* 206 c, 207 a b c d
Vitalius, *sacerdos Idolorum* 46 a
Vitellius *imperator, Christianos non persecutus* 796 c
† Vitonus, *Virodunensis episcopus inter Prætermissos, dandus ad diem* IX *Novembris* 571 d e
† Vitus *martyr, cujus in Saxoniam reliquiæ delatæ fuerunt* 947 d, 966 f
Ulfo *S. Birgittæ ex Birgero filio nepos* 386 e f, 389 [illegible]
Ulfo, *S. Birgittæ ex Carolo filio nepos* 388 e
Ulfo *filius Catharinæ, S. Birgittæ ex filia Caciliæ neptis* 389 f
Ulpho, *Nericiæ Judex, S. Birgittæ maritus* 384 c d e f, 385 b, 390 a d, 391 a, 393 d e, 394 a d, 397 f, 398 d, 399 d e, 400 a, 420 f, 425 d, 428 b, 446 a, 466 c, 469 d, 480 d, 489 d, 493 e, 494 a, 499 c e f, 506 e, 511 [illegible] d; *Atrebati decubuit* 398 f, 399 a, *mortuus in Alvastrensi monasterio* 401 f & seq.
Ulricus, *Bertoldi B. Guntheri meritis incessu donati, pater* 1082 d
Ulricus *miles, testis Hendam visum B. Guntheri meritis adeptæ* 1080 c
Ulricus *pater duorum filiorum B. Guntheri ope sanatorum* 1078 a b c
Ulsaltus, *testis raptæ B. Guntheri meritis catenæ* 1082 a

INDEX HISTORICUS

Volt (Hamons) loquela Gresiisque Olavo S. Birgittae ape collata, teslis 556d
Valtianus imperator 902f
Vannes Abrincatensis episcopus 760a
Varnerius, Palatinae praefecti 61c
†Urbanus I papa martyr
Urbanus V papa 369c, 420accef, 421bcef, 422accdef, 426cd, 429d, 430d, 435d, 441c, 442b, 444dcf, 445abdef, 447ac, 448c, 460c, 500cef, 503a, 510a, 520 abc, 523a, 538a, 539c, 541f; praedecessor ejus Romam redeundi 440 & leq.; ejus Romam redeuntis laudatio 445c & leq.; ad regulam S. Salvatoris approbatam 445c & leq.
Urbanus VI papa 369abc, 370c, 375f, 376a, 409b, 412a, 416c, 417c, 420bc, 421f, 422ef, 423bc, 434c, 442b, 447a, 465f, 466ab, 467c, 471c, 481c, 483c, 499b, 510b, 523cde; regnum S. Salvatoris ab Urbano V approbatum confirmavit 466b & leq.
Urbanus VIII papa 568d; de veneratione Sanctae Birgittae decretum condit 565e, 567cd, 569cf, 1081, 1097b, 1100e
Urbino (Laurentius de) 429c, 449e, 459a, 462f, 500d, 515c, Genuali à S. Birgitta filiali, patet 515a
Urbino (Nicolaus de) comes Nolanus 418c, 429b, 435f, 436b, 437c, 499c, 500d, 517b, Birgittae mandata quaedam miracula S. Birgittae 541 & leq.
Urbino (Reynaldus de) ordinis S. Birgittam multo ante praedecessit Urbani V & Caroli IV imperatoris in urbem adventum 520b, 523b
Ursinus (Alfonsus) Patarae episcopus 78a
Ursulae, S. Germana monachae in Hispaniam ivit spe acquirendarum S. Vincentii martyris & Levitae reliquiarum 273c
Vygeles. Vide Missmer (Nicolaus).

W

WAdelinus episcopus incerti loci 282e
Walalio comes in charta B. Adalbertis memoratus 105ic
Waldebertus S. Waldetrudis pater 1022c, 1034c
Waldemarus, Birgeri Jerl filius, Suecae rex 390cd
Waldemarus, Danie rex 388b, 394e, 397a
Waldemarus, Magni Ladulas filius 380b, 381c
†Waldetrudis, Montensem in Hannonia Parthenonis abbatissa 1010b, 1020a, 1022bcd ef, 1023a, 1029c, 1032c1, 1033bcd, 1034ad; S. Gisleno benefica 1023bi; reliquiae ejus Bethaniam elatae 1028c; item ad Hasnoniae monasterium 321f
Waldo, Frisingensis episcopus 984c, 1050bc, 1052e
Walterus clericus erga S. Birgittam pie affectus 534cf
Walterus Aquicinctini monasterium fundator 1087a
Walterus Angliarum episcopus 1048d
Walterus Pomeraniae 1077c
Walto, abbas Sandhaugiensis 931f
Wandelmarus abbas, quadam S. Sanctini Abbatis reperit 718, 726b, 727c, 736d
†Warinegisilus, abbas in coenobio Fontanella, cujus reliquiae anno MLXX ad Hasnonienses ecclesiae dedicationem deportatae fuerunt 321f
Wanilo, cujus sac... quae abhorrunt
Wans (Elizabeth... inter Praetorm...
Warinus, comes
Warker (Jacques...
†Wasmuphus c... colonus Camer...
Weilburis, Calm...
†Wenceslaus m...
Wenceslaus, fen... Duthurae regi...
Wenricus, nobil...
Werinherus com... figulfer
Werquigneul, (...
Werquigneul (...
Werquigneul (S... fis abbatissa
Wibodus, Par...
†Wicterpus, ...
Wido Thuring... rensis
†Wigbertus, ...
Wilhelmus com... ficus
Wilhelmus, ...
Wilhelmus, ... fundationis ...
†Willebrord...
Willegisus, ...
†Willehadus, episcopus
Willelmus, ...
Willibaldus, ...
Wilre (Wal... moris Beli...
Winesadus, ...
Witgarius, ...
Wlastyena, ... virum rev...
Wolckemarus ...
†Woltangus ...
Woyzlaus ... beri mer...
Woyslaus, ...

Y

YMicia Por...
Ysa eadem ... tate ...

Z

ZAcha... d... Aquisgra...
†Zachari...
Zadzick (...
Zamparo...
Zamran, ...

Digitized by

Zazin, *à damone B. Guntheri meritis liberatus* 1074 d
Zelpha, *uxor patriarchæ Jacob* 639 f, 640 d
Zeno *imperator* 783 a
Zenobius, *S. Ephrem Syri discipulus* 817 a c d e f
Zondadari *S. R. E. Cardinalis* 23 b c
Zorzykone, *sensuum usûs B. Guntheri meritis Duthawa restituti, testis* 1081 e
† Zozimus *Papa* 830 c d
Zoth, *pater Joannis à damone B. Guntheri meritis liberati* 1083 b
Ztres, *à damone B. Guntheri meritis liberatus* 1076 a

INDEX TOPOGRAPHICUS.

A

ABoa, Sueciæ olim civitas 503 c
† Abundii ecclesia, Comi in Italia 261 b c
Abydus, urbs Thraciæ 130 a, 131 c
Acrida, episcopatus in Bulgaria 9 d
Adria *seu* Hadria, regni Neapolitani civitas. *Solemnis cultus S. Reparatæ V. M.* 32 c d e
Æduense S. Martini cœnobium 351 e
† Afræ ecclesia, Augustæ Vindelicorum 1047 a
† Agapes templum olim prope Thessalonicam 139 c, 142 b c
Alemans (*d'*) prioratus in diœcesi Suessionensi 1024 a
Alexandria, Ægypti civitas 855 b
Alexandria Statelliorum, *alias* à Palea, civitas Longobardiæ Cispadanæ 475 d
Alnastrum. *Vide* Alvastra.
Alpes, montes Hispaniam à Gallia dispescentes 1003 e
Altahense monasterium Ord. S. Bened. in Bavaria 1069 d
Altimontense monasterium in Hannonia ad Sabim fluvium 1022 b, 1032 e
† Altonis monasterium Birgittinorum in Bavaria 373 c, 412 a
Alvastra, monasterium olim Cistercience in Gothia Orientali 369 d, 401 f; *ejus rudera hodieque superstant* 402 a
Amalphia, Picentinorum in veteri Lucania civitas. *S. Andreæ Apost. reliq.* 441 b, 510 a
† Amati ecclesia Duaci in Belgio 1086 d
Amorbacense monasterium Ord. S. Bened. in Franconia. *Cultus S. Amoris Ab.* 337 b c
† Anastasiæ ecclesia Sirmii in Illyrico 95 d. *Vide* Sirmium.
Anastasiopolis *seu* Dara, Persiæ civitas 815 b c
Ancona, civitas episcopalis in ditione Ecclesiastica. *Cultus S. Laurentiæ V. M.* 47 f; *S. Palatiatis V. M.*, monasterium Ord S. Claræ 48 a
Andecense cœnobium Ord. S. Bened. in Bavaria. *Reliq. S. Simeonis proph.* 21 d
Andeliacum (*Andely*) oppidum Galliæ. *Locus emortualis S. Evodii Ep.* 242 d, 244 e
Anglia, Europæ regio 276 a b
Anisolense monasterium apud Cenomanos 278 c
Anisus (*Ennz*) Austriæ Superioris civitas 1050 c
Antiochia Magna, civitas Syriæ ad Orontem fluvium 998 c, 1000 c
Antverpia, civitas Brabantiæ. *Reliq. & cultus S. Pelagiæ Pœnit.* 260 a & seqq.
Aprutium Citerius, regni Neapolitani provincia 439 c
Apulia, Italiæ regio 439 f
Aqua-bona, *olim Brzezniez*, Bohemiæ locus. *Cultus B. Guntheri* 1055 d e
Aquicinctum (*Anchin*) monasterium Benedictinum in diœcesi Atrebatensi 1084 b, 1086 e
Aquila, pagus ducatûs Luxemburgensis 801 d
Aquiria, monasterium VV. Cisterciensium in Belgio 567 a
Aquisgranum, urbs imperialis. *Ecclesia B. M. V.* 188 c
Arboga, oppidum Sueciæ in Vestmannia 405 e
Armaniacensis comitatus Galliæ 1005 e
Artesia, Galliæ Belgicæ provincia 231 d
Athenæ, civitas Græciæ. *Ejus descriptio* 704 b; *palæstra S. Dionysii Areopag.* 791 b; *fortè patria S. Gistleni* 1013 c d
Atrebatum, Belgii in Artesia civitas 489 a
Attica, Græciæ regio 1030 d
Aturrus (*l'Adour*) Aquitaniæ fluvius 1005 e
Aversa, civitas Campaniæ in regno Neapolitano 518 d
Augusta, Sabaudiæ civitas. *S. Gratus Ep.* 281 f
Augusta Vindelicorum, urbs Germaniæ. *Cultus BB. Nidgarii & Adalberonis* 1046 a & seqq.
Augustodunum, civitas Galliæ 904 a
Avona, fluvius Angliæ 276 a b
Auriniacum *seu* Oriniacum (*Origni*) vicus Galliæ. Parthenon Ord. S. Bened. 213 e; ecclesia S. Vedasti ibid f; *corpus S. Benedictæ V. M.* 214 d
Auscii, populi Galliæ 1005 e
Autissiodorum, urbs Galliæ. *Cultus SS. Palladiæ & Porcariæ* 271 b c, 272 d
Ayettensis vicus Artesiæ. *Vide* † Libariæ.

B

BAsa, Occidentalis Cypri locus 452 a b
Bajona, urbs Galliæ in Aquitania 1005 e
Βαλβυρα, civitas Cariæ 42 e
Baldurium (*Baudour*) locus propè Gislenopolim in Hannonia 1037 c
Barcino, civitas Hispaniæ 1005 e
Barcino (*Barselone*) oppidulum Galliæ in Aquitania 1005 e
Barium, Apuliæ civitas. *Corpus S. Nicolai Ep.* 440 c
Bassanense territorium in Tuscia 1042 a
Bavaria, regio Germaniæ 373 e

Digitized by Google

Baudegnies, vicus prope oppidum Quenoy 1037 e
Bavonianum monasterium Gandæ in Flandria 1026 d
Belisia, vernaculè Bilsen, in territorio Leodiensi, collegium Canonicarum secularium. Cultus & corpus S. Amoris 335 b c & seqq.
Bellomontium, oppidulum Belgii in Hannonia 1022 e
Beneventum, urbs archiepiscopalis regni Neapolitani. Cultus S. Bartholomæi Ap. 439 a, 1041 f 1095 e
† Bertini monasterium in Artesia
Bilsen. Vide Belisia.
Binchium, oppidum Belgii in Hannonia 1022 d
Bobium, Italiæ civitas, monasterium S. Columbani 1021 a
Bodanense monasterium in Gallia 921 d
Bodecense Canonicorum Regularium cœnobium in diœcesi Paderbornensi 218 a
Bohemia, Europæ regio 1055 d e
Bonæ-Spei cœnobium in diœcesi Cameracensi 1012 f
Botuid-kiorkia, templum S. Botuidi M. propè Stokholmiam 401 a
Brabant (Brabantia) Belgii provincia 1031 a
Brana. Vide Brennacum.
Brechinia, comitatus Walliæ in Anglia. Cultus S. Keynæ V. 275 a e
Brennacum, recentioribus Brana, Gallis Braine, Suessionensis agri oppidulum. Translatio corporum SS. Victoris & Evodii 242 e f
Brevinca (Brenuage) prioratus Ord. S. Bened. propè Valentianas. Reliq. S. Salvii 1026 e
Brenoviense in Bohemia Ord. S. Bened. monasterium. Cultus B. Guntheri 1054 c & seqq. ejus reliq. 1055 f
Brillolium, Angliæ civitas 276 a
Broda Bohemica, oppidum Bohemiæ 1084 d
Broda Teutonica, oppidum Bohemiæ 1084 d
Bronium, abbatia in comitatu Namurcensi 1025 f
Brugæ Flandrorum. Reliq. S. Simeonis proph. 23 e
Brunna Moravorum, civitas Moraviæ 1055 e
Bruxellæ, civitas Brabantiæ. Reliq. S. Simeonis proph. 20 a
Bulgaria, Europæ regio. Cultus S. Demetrii M. 86 b c
Burdigala, Galliæ civitas. Templum S. Dionysii 922 c
Burgum S. Domnini in ducatu Parmensi 787 b & seqq. Palæstra S. Domnini. Cultus S. Dalmatii 990 c
Buxetum, vicus Hannoniæ. Ecclesia S. Gaugerici 1022 e, 1032 f

C

CAbillonum, Galliæ civitas. Cultus S. Grati Ep. 281 c
† Cæciliæ monasterium Romæ trans Tiberim 25 d
Cæsarea Palæstinæ. Palæstra S. Reparatæ V. M. 26 a b, 41 e
Cajeta, urbs Italiæ 30 d
Calmaria, Smalandiæ in Suecia civitas 487 f
Camba, Bavariæ oppidum 1066 d
Cambronensis Ord. Cist. abbatia in Belgio 1029 a
Cameracum, Belgii civitas archiepiscopalis.
Cultus SS. Vol…
delata illuc re…
Camerinum, ci…
Campitelli (di)
Cappadocia, A…
Demetrii M.
Caria, Asiæ Mi…
Carnotum seu …
Galliæ. Corp…
† Carpophori …
† Carpophori …
Ep.
† Cassiani eccle…
Cassinus mons…
monasterium…
Castellum seu …
Benedictinum…
Castrilocus, …
tûs Hannoni…
Catholiacum, …
SS. Dionysii…
Catolacum. V…
Catolocum. V…
Centulense mo…
S. Simeonis…
Cephalonia, i…
Cervia, vulg…
Chius, insul…
Chora, Gallic…
Civitas Castel…
ferum.
Civitas regina…
Civitella, lo…
niani
Cladrub, cœ…
Clanis, fluvi…
Claratumba, …
lonia
Clivia. Ge…
phaliæ 37…
Colonia Agr…
Compostella…
Apost.
Comum, It…
234 a. …
Ecclesia S…
Constantia…
Constantin…
trii M.
Ecclesia…
Cos. Vide…
Courson, …
Cracovia, …
Crispinien…
† Crispini…
nedicti
Croton, …
† Crucis…
in Her…
Culmza, …
bodavia…

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Curtis-Superior, *Gallicè* Conſevreux, villa Remos inter & Lugdunum Clavatum, *quò olim delata S. Dionyſii reliquiæ* 940 f, 941 a b

Cyprus, inſula maris Mediterranei 451 a

D

DAlecarlia, regni Sueciæ provincia, Sueoniæ pars 487 d

Dalmatia, Europæ regio 21 a

Danubius, Germaniæ fluvius 1016 c d

Dara, Perſiæ civitas 815 b c

Datii, populi Galliæ in Aquitania 1005 e

Decimum-Octavum, antiquum in Ægypto monaſterium 997 d

† Demetrii M. templum in Africa 86 f, 87 a; Theſſalonicæ in Macedonia 94 c; Sirmii in Illyrico 95 d

Dilinga, oppidum Germaniæ 1049 a

† Dionyſii cœnobium propè Pariſios. *Reliq. S. Simeonis proph.* 18 d

† Dionyſii *de carcere* eccleſia 901 a

† Dionyſii eccleſia, *vulgò Paſtùs*, Pariſiis 782, 87 b

† Domnini civitas in Gallia Ciſalpina 987 b

† Domnini templum Robiani propè Tifernum 1006 c

Donawerta, urbs Germaniæ in Suevia 1049 a

Dracontiana, locus in Cappadocia. Templum S. Demetrii M. 197 d e

Drontheim. *Vide* Nidroſia.

Duacum, civitas Belgii 1085 d; SS. Petri & Amati eccleſiæ 1086 d

Duisburgum, urbs parva in Ducatu Cliviæ. *Delatæ illuc reliquiæ S. Servatii* 1027 f

Dunenſis abbatia in Flandria 3 a

E

ELno, oppidum Flandriæ 1021 d

Eluſates, populi Galliæ in Aquitania 1005 e

† Emmerammi monaſterium Ratiſponæ in Bavaria 951 e f, 952 b & ſeqq.

† Eucharii eccleſia Treviris 212 e

F

FAmagusta, urbs Cypri 518 b

Fanum Fortunæ, civitas Italiæ 1040 e

Farfenſe monaſterium Ord. S. Bened. in Ducatu Spoletino 432 e f

Ferentia. *Vide* Ferentum.

Ferentum ſeu Ferentia, vicus nunc in Tuſcia 1041 d

Finſtada, *Birgeri, patris S. Birgittæ, prædium*, in Uplandia, *ubi hæc nata* 376 e, 487 e

Florentia, Hetruriæ metropolis. Eccleſia S. Reparatæ V. M. 30 f. *Cultus ejus* 31 a b

Floriacum, abbatia Ord. S. Bened. in diœceſi Aurelianenſi 933 d e

Formiæ, Campaniæ civitas 30 d

Franconia, Germaniæ provincia 337 b c

Fulda, fluvius Germaniæ 1072 e

Fulgineum, urbs Italiæ in Umbria 1042 e

Fundi, urbs epiſcopalis Latii 515 d

G

GAlata *ſeu* Galatia, ſuburbium Conſtantinopolitanum 1044 b

Gallinaria, inſula maris Thyrreni 1006 a

Ganda, Gandavum, urbs Flandriæ 1026 d

Garganus mons in Apulia. *Cultus S. Michaëlis archangeli* 439 f

† Gemini oppidum in Italia. *Cultus S. Gemini Conf.* 1039 a b

Genua, urbs Liguriæ in Italia. *Cultus S. Hugonis C.* 362 b c

Gerardi-montenſe cœnobium Ord. S. Benedicti 1012 b

† Germani à Pratis, monaſterium in Francia 731 c e

Germanicia, olim urbs Syriæ epiſcopalis 996 d

† Giſleni ſacellum 1028 f, 1029 a

Giſlenopolis, *olim* Urſidongus & Cella, oppidum Hannoniæ. *Cultus S. Giſleni* 1010 a b, 1031 c

Gloceſtrenſis ager in Anglia 276 b

Gothia Orientalis 369 d

Gotlandia, inſula maris Balthici 463 b

Grandis locus, in Hannonia 1027 a

Grania *vel* Grandis, diœceſis Tullenſis vicus. *Cultus & reliq. S. Libarii V. M.* 229 c

† Grati Ep. templum in diœceſi Autiſſiodorenſi 282 b

H

HAdria. *Vide* Adria.

HAina, fluvius Hannoniæ 1031 a

Hannonia, Belgii provincia 1022 b c

Hartesburgum, ducatûs Brunſvicenſis oppidum. *Reliq. S. Simeonis prophetæ aliorumque Sanctorum* 18 c

Haſnonienſe monaſterium Ord. S. Benedicti in Hannonia. *Reliquiæ S. Giſleni eò delatæ* 1028 b c

Haſpra, Præpoſitura abbatiæ S. Vedaſti in Cameracenſi diœceſi. *Reliq. S. Hugonis Conf.* 231 f

Haſſia, provincia Germaniæ 1058 d

Heliopolis, urbs Phœnices 254 c

Herefordenſis comitatus in Anglia 276 a

Herſfeldenſe monaſterium in Haſſia 1058 d

Herſveldia, Haſſiæ oppidum, olim monaſterium Ord. S. Bened. 1069 d, 1072 e

Hetruria, Italiæ ducatus 30 f

Hieroſolyma, Palæſtinæ civitas. *Cultus S. Pelagiæ Pœnit.* 258 b

Hiſpalis, civitas Hiſpaniæ Bæticæ. *Paleſtra & cultus S. Petri M.* 273 a b, 274 e

Hornutum, Hannoniæ vicus propè Giſlenopolim 1021 e, 1032 b, 1035 c

Hortana, civitas Italiæ 1042 a

Hungariæ totius patronus S. Demetrius M. 85 a

Hunonis-Curia (*Hunecourt*) abbatia Ord. S. Bened. in diœceſi Cameracenſi. *Cultus SS. Valeriæ & Pollenæ VV.* 289 b e f

I

JAdera, Venetis *Zara*, Dalmatiæ metropolis. *Reliq. S. Simeonis proph.* 21 a b

Jaffa. *Vide* Joppe.

Jagiſta, Franconiæ fluvius 1049 e

Icauna *Gallicè* l'Yonne, fluvius Galliæ 270 e

Illyricum Orientale & Occidentale 95 e

Interamna, civitas Umbriæ 1039 a

† Joannis eccleſia Genuæ in Liguria 364 c

† Joannis Baptiſtæ eccleſia Theſſalonicæ 73 b;

INDEX TOPOGRAPHICUS

monasterium VV. Ordinis S. Bened. Panormi in Sicilia 225, 234
Jonia, Asiæ Minoris regio 706 f
Joppe, *nunc* Jaffa, oppidum Palæstinæ 454 d
Jotrense monasterium VV. Ord. S. Bened. in Gallia. *Reliquiæ & cultus S. Pelagiæ Panit.* 258 b c
Isara, *aliàs* OEsia, *vulgò* l'Oise, Gallix fluvius 215 e
Istria, Italiæ provincia sub dominio Reip. Venetæ 78 a
Julia & Julia Chrysopolis, Parma, Italiæ civitas 987 e f, 992 d 86 e
† Julii ecclesia Novariæ

K

Kynsham, Angliæ vicus 276 b
Krakou, Cracovia, Poloniæ metropolis 1066 c
Kyburgum, Helvetiæ Comitatus 1049 a
Kynechurch, templum S. Keynæ in Anglia 276 a

L

Læcense cœnobium in Hannonia. *Reliq. S. Symeonis propè.* 234 1129 e
Landrecium, oppidum Hannoniæ 452 a b
Lango *seu* Cos, insula Minoris Asiæ 194 b
Larissa, civitas Thessaliæ
Lausanna *seu* Lugdunum Clavatum (*Laon*) 213 a b
civitas Galliæ episcopalis 1042 b
† Laurentii ecclesia Viterbii 1050 d
Laurisheimense cœnobium in Franconia 1050 d
† Lauriæ V. M. ecclesia in diœcesi Meldensi 232 d
232 d. in vico Ayettensi in Artesia
Lieshornense monasterium Virginum in Saxonia Inferiori. *Reliq. S. Symeonis propè.* 10 b c 362 b
Liguria, Italiæ regio
Ligueiense monasterium monialium Ord. S. Benedicti in Petrocoriensi Galliæ provincia. *Reliq. S. Symeonis propè.* 211, 222 a b c
Lincopia, Sueciæ civitas. *Reliq. S. Birgittæ* 484 a
Locociacum, *Gallicè Liegé*, S. Martini monasterium propè Pictavium, *ubi S. Martinus vertunum suscitavit* 1003 d e, 1005 a f
Lodosia, portus in Vestro-Gothia, Sueciæ provinciæ 502 d
Longobardia Cispadana, Italiæ pars 475 d
Longus pons, monasterium Cisterciense in diœcesi Suessionensi 800 a. *Reliq. S. Dionysii Areop.* 801 b c
Lovanium, civitas Brabantiæ in Belgio. *Culmus S. Gisleni C.* 1029 f
Luca, Tusciæ civitas. *Culmus S. Reparatæ V. M.* 31 d. *ecclesia S. Dominici M.* 991 d
Lucania vetus, Italiæ regio 441 b
Leg, fluvius Angliæ 276 b
Lugdunum Clavatum. *Vide* Laudunum.
Lugdunum Segusianorum (*Lyon*) Galliæ civitas 213 c
† Lugi monasterium Trecis in Gallia 245 d
Lunosa, *Belgicè Lenze*, oppidum Hannoniæ. *Ecclesia SS. Petri & Pauli* 349 c. *Culmus & reliq. S. Amandi ep.* 350 d. *Reliq. & culmus S. Eadburgæ* 350 e & seqq.
Lunense, monasterium Ord. S. Bened. in Burgundia 1021 a
Lycus, Asiæ Minoris regio 440 c

M

Macedonia
Manuc Monaste
Malleodium, *Reliq. SS.*
Malpha, Melphiæ civitas
Manfredonia,
† Mariæ eccle
nopoli in
Portellensi
245 c. The
† Mariæ M
in Galleria
† Mariæ de
† Mariæ mona
† Mariæ Theo
Benoît.
† Mariæ orat
Marmora. *Vid*
† Martini mon
a f. *Vide*
† Martini mon
Lugdunum
† Martini in
forium
Matacum, op
Massilia, Gall
Fanum &
ini S. Mar
† Medardi m
Medoacus.
Melbodium.
Meler, lacus
Melphis *seu*
Messina, por
Metæ, civica
Metaurus,
Michaëlchur
glia
Middlesexiam
Milvia, Ger
rioni
Monmuthe
Mons albus
Montgomer
Mosavia
Myra, civi
ritopsis

N

NAssau
My
Narnia, U
Nericia, Si
Nicia *seu*
& insign
Nicomedia
Nicosia,
Nidrosia (
Sepulcra
Nivella, B
Nola, civ

M

Europæ regio 94 c, 174 c, 477 c
[illegible] (*Marmoutier*) 1030 d
[illegible] ad Schum.
[illegible] *Walstanensis in Anglia* 1028 c
[illegible] & Melphia, *vulgò* Lucania 441 a
Apuliæ 452 f
Aquigrate 13 b. Confessio
Carpentras 5 b. In monasterio
Pictavum 305 c. Rotomagi
Arelate 75 b. Turonis 214 d
Arelate, *vulgò* Maries-Palun, 5 a
Gallinorum in Cenomanis 332 b
Basilica ecclesiæ Neapolit. 484 f
Cum PP. Missarum Theorica
monasticum VV. Ord. S. 1095 a
Constantinopoli 1052 a
Turonibus. 2c c
rium propè Pictavium 1005
Cæsaris
rium Ord. S. Bened. propè
Basilica 234 d
seu Rotomagense mona-
ditionis Lemovicensis 215 a
Carthusiæ, Cisterc. *Reliq. SS.*
Cum PP. Mill. 1014 c. Cis-
ani apud Suessiones 1030 e
Olim in Malleodium. 365 c
Vide Malphia. 487 f
Sicilia
Galliæ. *Culmus S. Arnoldi* 1008
Italiæ 1 b
templum S. Michaëlis in Ar-
Anglia 276 a
in portubus in Saxonia Supe-
1057 c
Anglia 277 b
1073 e
Cenomanis Galliæ in Anglia
375 b
1054 a
Lycus. *Translatus inde Bononiæ*
440 c

N

alis Nidi, Gallis *Nivelle*, inde
Superioris 1081 a, 1714 c
civitas 594 b, 1039 a
provincia 534 d, 487 a, 480 f
civitas Provinciæ. *Ecclesia*
culmus S. Reparatæ V. M. 32 a
ultima civitas 899 d
civitas 1301 f
Norvegiæ urbs primaria.
& olim culmus S. Olai M. 301 c, 516 b
antis oppidum in Campania Felix.
Sepul-

Digitized by Google

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Sepulcra SS. Felicis & Paulini 541 b
Nordwald (*Silva Aquilonaris*) in Bohemiæ & Bavariæ limitibus 1073 a b
Norvegia, Europæ regnum 398 b c
Novaria, urbs Italiæ. *Eccleſia & cultus S. Julii* 86 e
Nucerinus ager, in Italia 1042 a

O

Oetlandia, inſula maris Balthici 463 b
† Olai M. Sepulcrum Nidroſiæ in Norvegia 398 c, & cultus 510 b
Orabo, *Suecis* Orebro, Nericiæ oppidum 532 e
Oriniacum. *Vide* Auriniacum.
Orontes, fluvius Syriæ 998 e
Ortona, Aprutii Citerioris civitas 439 e. *Reliq. S. Thomæ apoſt.* 510 a
Ottenburanum Ord. S. Bened. cœnobium 1048 a

P

Padua, civitas Italiæ. *Eccleſia S. Cantiani.* 367 c
Palæſtina, Aſiæ regio 454 d
† Palatiatis V. M. monaſterium Ord. S. Claræ, Anconæ 48 c. *Vide* Ancona.
† Palladiæ V. (*S. Pallaïs*) vicus diœceſis Autiſſiodorenſis. *Cultus S. Palladiæ* 270 e
Paniſperna, monaſterium Clariſſarum Romæ. *Brachium S. Birgitæ* 524 b
Panormum, Siciliæ civitas. *Reliq. S. Simeonis proph.* 22 f, 23 a b
Papia, urbs Italiæ in Inſubria 1052 a
Paradiſus, monaſterium Birgittinorum juxta Florentiam 273 d, 496 a
Paredenſe, *ſeu* Aureæ Vallis monaſterium 282 c
Parione (*di*) Urbis regio XII. 431 a
Pariſii, eccleſia S. Dionyſii, *vulgò Paſiûs. Cultus S. Demetrii M.* 78 a, 87 b. *Cultus S. Pelagiæ Pœnit.* 258 c d f & ſeqq.
Parma, Italiæ civitas 987 e f
Parmenſis Ducatus in Italia 987 d
† Pelagiæ Pœnit. eccleſia Pariſiis 258 c d. *Reliq. & cultus celeber* 258 f, 259 a & ſeqq.
Peneus, Theſſaliæ fluvius 194 b
Perusia, Umbriæ civitas 503 b, 542 b 1006 b. *S. Petri eccleſia. Reliq. S. Herculani M.* 1007 c
Peterchurch, templum S. Petri, in Anglia 276 a
† Petri eccleſia Duaci 1086 d & Perusiæ. *Vide* Perusia.
† Petri *in Valle* monaſterium apud Carnutes 731 c
† Petri Oratorium Conſtantinopoli 78 e
Petrocorienſis provincia in Gallia 21 f, 22 a. *Vide etiam* Ligurienſe monaſterium.
Phœnice, Syriæ regio 254 c
Pictavium, Galliæ civitas ad Clanim fluvium 1005 e
Pola, urbs Iſtriæ. *Reliq. S. Demetrii* 78 a. *Inventio reliquiarum SS. Theodori, Demetrii, Georgii MM., Floris, Baſilii & Salomonis Hungariæ regis* ibid.
Polonia, amplum Europæ regnum 531 a
Ponte (*di*) Urbis regio 540 f
Porcilienſe Ordinis Camaldulenſis monaſterium propè Paduam. *Eccleſia S. Mariæ* 365 c e
Præmonſtratenſe cœnobium Brennaci *ſeu* Branæ 243 d. *Vide* Brennacum.
Praga, urbs Bohemiæ primaria 1054 c. *Reliq. S. Dionyſii* 948 e f, 949 a
Proconeſſus. *Vide mox* Proconiſſus.
Proconiſſus, *modò* Marmora, Aſiæ Minoris Inſula 175 d, 178 c
Prumienſe monaſterium in Silva Arduenna. *Reliq. S. Simeonis proph.* 18 c
Pruſſia regia, provincia regni Poloniæ 1094 b
Przibilavia, Bohemiæ oppidum 1083 e
Puilermite, locus Pariſiis. *Cultus & reliq. S. Pelagiæ Pœnit.* 258 d e
Pultarienſe cœnobium Ord. S. Benedicti 351 b

Q

Quaregnon, vicus Hannoniæ in Belgio 123 b, 127 a
Quercetum (*Queuoy*) oppidum Hannoniæ 1037 e

R

Racemus, Reſinus & Rouſinus, *vernaculè Reiſſin*, vicus in territorio Valencenarum 1021 c, 1031 e
Ratiſpona, Germaniæ urbs in circulo Bavariæ. *Reliq. & cultus S. Dionyſii* 939 e f, *ac alibi ſapiſſime.*
Rayrhadenſe Ord. S. Bened. monaſterium in Moravia 1055 e
Remi, Campaniæ Galliæ metropolis 940 f, concilium generale ſub Eugenio III 1089 f
† Remigii monaſterium Remis in Campania 1088 d
† Reparata. *Vide* Nicia.
Reſinus *ſeu* Rouſinus. *Vide* Racemus.
Rhenus, Germaniæ fluvius 1019 d
Rhodanus, Galliæ fluvius 1019 c d
Robiano, vicus propè Tifernum Tiberinum in Umbria. *Reliquiæ & cultus S. Domnini C.* 1006 e
Roma. *Cultus & reliquiæ S. Simeonis proph.* 23 e. *S. Laurentia V. M.* 48 d. *Brachium S. Birgitta* 524 b
Rotomagus, Normanniæ civitas 241 b. *Eccleſia S. Mariæ* 245 c
Ruricurtenſe monaſterium. *Vide* † Martini in Boſco.

S

Sabis, fluvius Belgii 1022 b
Sabrina, Angliæ fluvius 276 a
Salamis. *Vide* Conſtantia.
Salernum, Picentinorum civitas. *Corpus S. Matthæi apoſt.* 441 a
Salisburgum, *olim* Juvavia, civitas Bavariæ 1079 a
Salopienſis ager in Anglia 275 b
Saltus Boëmicus. *Vide* Nordwald.
† Salvatoris monaſterium Ord. Ciſter. Antverpiæ. *Reliq. S. Pelagiæ Pœnit.* 260 b
Sardica, altera Daciæ, altera Thraciæ civitas 171 e
† Savini abbatia in Levitania 1002 c, 1004 a b
Savus, fluvius Pannoniæ 84 b
Saxiacenſe monaſterium Ord. S. Bened. 351 e f
Saxonia inferior, Germaniæ regio 19 b
Scaldis, Belgii fluvius 1032 d
Scara, oppidum Sueciæ, ſedes olim epiſcopalis 424 f. *Reliq. B. Brynolfi* 425 a b c
Scarpa, Belgii fluvius 1085 d
Scenia, Senia (*Gallis* Senain *vel* Senin) fluvius Galliæ 271 a
Sciatus, inſula maris Ægei 182 a, 186 e
Sepinum, oppidum Samnii 1041 f
† Sepulcri templum Cameraci; cœnobium Bened.

Digitized by Google

INDEX TOPOGRAPHICUS

ned. 1028 b
Sequana, fluvius Galliæ 241 b
Sermonetum, oppidum Campaniæ Romanæ 515 d
† Servatii ecclesia Trajecti ad Mosam 212 e
Simeonis prophetæ sepulcrum in Terra Sancta 20 c
Sion monasterium Virginum Colonie 373 f, 379 e. Eorumdem sub eodem nomine monasterium olim in agro Middlesexiano in Anglia 477 b
Sirmium, Illyrici civitas. *Reliq. & cultus S. Demetrii M.* 83 d e. *Reliq. S. Anastasiæ M.* 84 d e
Sisterio, fluvius Italiæ 989 c
Skoo, monasterium olim monialium Cisterciensium in Suecia 487 f
Smalandia, Sueciæ provincia 487 f
Somersetensis ducatus in Anglia 278 a
Somona (*in Somme*) fluvius Galliæ 20 a
Spoletum, urbs Italiæ in Umbria 503 b. Spoletanus ducatus 432 e f
Stokholmia, Sueciæ *metropolis* 401 b
Straubinga, Bavariæ civitas 1058 f
Strepy, Belgii pagus. *Locus natalis S. Madelgarii* 1022 d
Strymon, fluvius Macedoniæ 174 c, 177 c
Sudermannia, Sueciæ pars 487 d
Suecia, amplum Europæ regnum 405 e, 503 c
Sueonia, pars Sueciæ 487 d
Syria, Asiæ regio 1000 c

T

TAbenensiorum celebre olim monasterium in Thebaïde Superiore 262 a
Tarascona, Galliæ Narbonensis civitas. *Cultus S. M. Magdalenæ* 401 b
Tascum. *Vide* Locociacum.
Tempe, Thessaliæ locus amœnissimus 194 b
Tenemunda, Flandriæ oppidum 1037 d
Thebæ Superior, Ægypti regio 262 a
Thessalia, Macedoniæ regio 194 b c
Thessalonica, urbs Macedoniæ. *Patria S. Demetrii M.* 58 c
Thorento olim monialium Ordinis S. Bened. monasterium, nunc nobilium canonicarum collegium, in diœcesi Leodiensi. *Cultus S. Gisleni* 1028 a
Thorunium, civitas Prussiæ regiæ. *Patria B. Joannis Lubecensis* 1094 b
Thracia, ampla Europæ regio 131 f, 171 c
Thuringia, provincia Germaniæ. *B. Gunthari patria* 1057 b c
Ticinum. *Vide* Papia.
Tiburnum Tiburinum, nunc Civitas Castelli, in Umbria. *Reliq. S. Donnini C.* 1006 b c f
Tiria, Italiæ fluvius 1042 a
Toletum, civitas Hispaniæ 730 c
Tolosa, civitas Galliæ 899 d
Trajectum ad Mosam 1019 c d. *Reliq. SS. Martini & Valentini: ecclesia S. Servatii* 212 e. *Cultus S. Amoris* 336 e f
Treva, civitas Palæstinæ
Treviri, Galliæ
Cultus S.
Trunchinium
Gindarum
Tudertum,
Tullum (*Tou*
S. Liberia
Tungri, Galliæ
Tuscia, Italiæ
Tyberis, Italiæ

V

Alentina
Valla C
notum in
Vallis Josaph
Valtena, Oik
guinorum
Burgus
† Udalrici
Cultus BB.
† Vedasti
Vellaunodu
Vestro-Gothia
Vether, lacus
Vezio, civitas
Vezeliacum
Vidula, Gallia
Vigoritum
Visatium,
Vitula, Pol
Viterbium
1039 b
Valentiæ
Ulma, Suev
Umbria,
Uplandia
Uranfavi
Ursidongus
dum
Valle. *Reliq. S. Evodii* 443
– *Patroni* 667 f
Belgica civitas ad Mosellam.
1028 d
Rotuma Oct. Pentecostes prope
Mundeva S. Gregorii M. 4
1638 a
civitas in Umbria 442 b,
1041 a
urbs Galliæ. *Cultus & reliq.*
M.
Belgica civitas 329 a b c
Pio 202 d
Tuvius 31 d
1042 a

V

civitas Hungariæ 1028 e
, monasterium olim Burgundiæ 484 a
thus oppidum, primum Burmallense. *Cultus & reliq. S.* 17 d
71 (& *loqq.*, 483 d e, 495 b
Uterium Augustæ Vindelicorum.
Ulgarii & Adalbronis 1046 c & *loqq.*
a. *Vide* Aureorum.
cia regio 405 e, 487 d
ster provincia 503 c
ster ultrajectinæ Gesbium 447
Uzendia in Suecia 4 b
cetum in Burgundia 580 c
Uzvium 311 b
Lacci Turbæ, civitas Aquitaniæ 242 f
1005 a
in ditione Leodiensi 1028 a
Hunæi 1004 b
civitas. *Cultus S. Gemmi C.*
reliquiæ 1042 b d. *Antiq. SS.*
Hilarii Ad. ibid.
civitas 1049 a
regio 1039 a
nia pars 1039 a
cssimus Scaniæ caput 376 e, 483 d
Cella, nunc Constantinopolis, oppidum. *Cultus S. Gisleni C.* 1010 b, 1030 a & *loqq.*, 1031 c, 1031 c

W

, comitatus Angliæ 275 a e
Brevisium, portus maris Balthici 483 b
anger in Anglia 275 b
, oppidum regni Daciæ 410 e f
civitas Germaniæ 1051 f

Z

Wigonien
Wordlin
Wormat
Z Ain –
Vide Jadera.

Digitized by Google

INDEX ONOMASTICUS.

A

ABraham, *pater excelſus multitudinis* 643 b
Abram, *pater excelſus* 643 b
Adextrare *aliquem*, *alicui à dexteris aſſiſtere* 445 c
Aduana, *ædes recipiendis mercibus &c. deſtinata* 518 d
Advocatus, *defenſor* 1051 d
Affamen, *colloquium* 1072 a
Agape, *eleemoſyna* 496 c
Agere in ſceptris, *regnare* 246 b
Aliquanti, *aliquot* 992 a
Ambitio, *concurſus* 1032 e
Ammonitio, *admonitio* 430 e
Ancillari, *de viro dictum*, *famulari*, *ſervire* 1019 a
Annunciatio Domini, *feſtum Virginis annunciatæ* 530 f
Antiſtes, *quandoque de ſacerdote inferioris ordinis dictum* 1031 a
Apocriſiarius, *nuncius*, *legatus* 167 e
Apparentia, *ſignum*, *indicium* 540 c
Appendicia, *agelli*, *ædificia ruſtica &c.* 1032 b
Appretiare, *pretio conducere* 534 f
Armarius, *cuſtos bibliothecæ* 1090 e
Armogenes, *membrorum progenitor ſeu reſtitutor*, *nomen S. Demetrio M. tributum*, *quòd affecta membra ſanitati reſtitueret* 196 b c
Aſſellatio, *exoneratio ventris* 537 f

B

BAnchum, *ſcamnum* 510 d
Bannitus, *multa pecuniaria obnoxius* 524 b
Bannitus, *pulſus in exilium* 524 d
Baſſus, *humilis* 473 d
Birra, *veſtis modò pretioſa*, *modò vilis* 268 d
Bladum, *quodvis grani genus* 524 d
Bodri, *ſeu* Baudri, *cingulum ex aſini corio* 1021 b
Brando, *cereus* 472 e
Briga, *lis*, *diſſidium* 538 a e

C

CAballus, *equus* 544 a
Cædula, *ſchedula* 407 a
Cambuca, *baculus* 1077 b
Captivare, *captivum tenere* 534 a
Carabus, *bellicum navigium minus* 175 f
Caritoſus, *amabilis* 1032 f
Carminare, *magiam exercere* 1031 b
Carpenta, *ligna* 544 a
Carrada, *onus carri ſeu vehiculi* 984 e
Carruca, *currus* 932 f
Caſella, *exigua caſa* 1005 e
Catechumenum, *locus Catechumenis deſtinatus* 265 e, 267 f
Cautio juratoria, *juramentum* 1081 d, 1082 e
Cenodoxia, *ſuperbia* 1062 d
Certificare, *certum facere* 1077 a
Cervicoſitas, *pertinacia* 927 c

Chamus, *frenum* 524 c
Charitativus, *benevolus* 1065 a
Cibi Pentecoſtales *quid ſint* 857 b
Ciborium, *quid* 125 b
Civitas imperans, *Græcis paſſim* Conſtantinopolis 68 e
Civitas regina, Conſtantinopolis 128 a, 129 a
Cloacarius, *purgandis cloacis addictus* 534 f
Codicelli, *exemplaria* 708 e
Cœnobialis, *cœnobita* 1004 c
Collaudatio, *approbatio* 1065 f
Colobium, *ſubucula* 930 d
Comitiva, *comitatus*, *comites* 424 c, 440 a b, 445 c & ſæpe alibi.
Commenda, *Ordinis militaris beneficium ſeu præfectura* 363 b
Compatriota, *popularis* 427 d
Complacitare, *placito firmare* 1051 f
Complacitatio, *placitum* 1051 c d e
Complex, *conjux* 527 d & ſæpius alibi *in Vitis S. Birgitæ.*
Condonare, *dare* 1053 a
Confugium facere, *confugere* 992 d
Conſodalis, *maritus* 522 a
Conſternatus, *maſtus* 1033 a
Contradere, *dare* 1053 a
Cotidie, *quotidie* 992 b
Cucullarius, *monachus* 1058 a
Cupula, *tholus in modum turris ædificatus* 34 d
Curſus, *officium eccleſiaſticum* 291 b
Curtile, *domus ruſticana prædiolo conjuncta* 1051 c
Curtis regia, *palatium* 1049 f
Cuſcinulus, *pulvinar* 491 a
Cuſtos major, *præfectus templo* 1090 e
Cyrographum, *chirographum* 1036 c, 1037 a

D

DAgha, *ſica* 521 f
Demembrare, *membrorum uſu privare* 1089 e
Dezlavus, *latro*, *homo crudelis* 524 b
Dignificare, *honore afficere* 547 d
Diptychum tabularum *quid* 265 a
Diſtrictus, *territorium* 1084 a
Diſturbium, *turba*, *moleſtia* 534 f
Dormitio, *obitus*, *mors* 536 f

E

EMenda, *emendatio* 521 a
Epiſcopare, *epiſcopi munere fungi* 215 a
Eveſpillatus, *à veſpillonibus exportatus ſeu mortuus* 706 c e
Exceptor, *Græcè* Ἐκδικητὴς, *ſcriba* 90 b, 92 a b
Excopiare, *exſcribere* 273 e, 533 e
Exercitamentum, *exercitatio* 1064 a
Exoccupare ſe, *à negotiis deſiſtere* 442 d

Digitized by Google

INDEX ONOMASTICUS

F

Fanum, *templum*
Festum Christi Salvatoris, *natalis Christi dies* 730a
Festum Triumphi, *festivitas S. Reparatæ V. M.* 720b
Fidejussor, *patrinus in baptismate nobilium fœminarum* 32d
Filium, *faciendum* 1066c
Figura, *pictura, imago* 538f
Filatus, *primum dentis* 445d
Finalis, *spiritus* 992b
Fistulare, *in fistula canere* 250, 410c

G

Gaza, *unde dicitur* 506c
Gemo, *cano* 511a
Gestatorium, *stipendiarii pugiles olim dictorum* 513c
Gesticulari, *herba in Illyrico frequentissima* 1089c
Gladius, *relignus antiquissimi Sancti* 346, 470b, 401c, 1025d, 1034d
Glebæ, *reliquiæ antiquissimi Sancti* 346, 405b, 493f, 512b
Glossare, *interpretari* 429a
Gracilitas, *crassitas* 1004d
Guerra, *bellum* 1079c
Gutturalis, *vultus brevis et arrectus, unius supercilii* 1004d

H

Ara, *lamina, tabula vicinior* 270b, 1083f
Hæreditarius, *qui* [illegible] *caberet, imperatoris ex-stadio deputata* 78d
Hominium, *juramentum fidelitatis a vicario ante* 1089c
Hungari, *derivantur Pagani dicti* 1052c

I

Ianua, *idem* 355c
Imbuere, *fœminas colligere* 451b
Impassibilis, *summa patientia* 504f
Imbecillato, *aliquid in beneficium dare* 1051f, 1074c
Imbecillato, *alicui* 1085b
Imbuere, *altius* 544a
Imbuere, *rubrum facere* 32c
Imbuere, *tingere* 1015f
Imbuere, *lavare* 1082c
Intelligentia fœcundum, *quid significet* 701c
Interpolare, *vocabulum* 731b
Interpolare, *sacrificare* 648d
Interpolare, *secundus* 1034c, 1066b
Intus, *visus* 460c
Item, *idem*
Iudicare, *vindicare* 1081d, 1082c
Iuramentum, *juramentum*

K

Kyrieleison, *Camellarius* 171c
Kyrie, *Sancte, emplum* 401a, 1013a
Kyrie, *Domine*

L

Labarum, *signum*
Laboratorium, *propugnaculum* 558a
Lacticinia, *cibus* 32c
Lectorium, *pulpitum, in quo legitur in ecclesia* 919c
Lectus, *cæmeterii* 534c, 564a
Levita, *dignitas* 1014d
Libitina, *materia ad funerandum* 448d
Luminaria, *sunt templi fabricæ, ut cereus* 291b, 1051a

M

Magistratus, *civilis* 1086a
Manichæi, *eorum sacra occulta* 1038c
Manuale, *libellus* 1023b
Marcidus, *vocabulum* 262c
Martyrium, *locus sepultus* 431f
Memoria, *locus sepulturæ* 1014e
Memoria, *locus in quo Sancti aliquam reliquiam* 1036c
Mercatus, *publicus* 147d
Merces, *pro* [illegible] *Sancti Martini* 585b &c. seq.
Merula, *avis nobilis* 1013a
Migratio, *abitus* 1072a
Minæ, *dicuntur* [illegible] 147c
Minare, *ad pugnam ire* 511d
Missa, *locus* 1014a
Mittere, *emittere* 533a
Mobilitas, *agilitas* 189d
Molestus, *vexatus* 511d, 513b
Morbus, *Turcarum* 78d
Morsus, *canis* 1025b
Mundus, *canis* 1035c
Musculus & Mosculus, *diversorum* 262c, 264a
Myrobleta, *vox fœminæ, oleum seu unguentum* 740d
Myrobleta, *vox futurum, oleum seu unguentum* 740d
Myrobleta, *vox futurum, illud* 734c
Mysterium, *crucis, altaris species* 1031b

N

Nephandus, *execrandus* 545a
Nolli me, *nolite me tangere* 519f
Nonna, *fundum* 214a
Novalia facere, *sacra agros de nova ad culturam redigere* 1066a

O

Orchestra, *scabellum magnum* 164b
Ornata, *sedes* 355f
Ortolanus, *hortulanus* 355e

P

Pacem dare, *osculum Hungaris* 1005d
Pagani, *Vide Hungari.* 73d
Papa, *Vide Hungari.* 1005a
Patenæ, *palatinæ, vel ansatæ* 510b
Patentes, *confessores* 514a
Pathagium, *in Christi crucifixi* 1033a
Pathonis signum, *Pax. Imago seu reliquiarum* 514f
Pater noster,

Digitized by Google

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Pater noſter, *Oratio Dominica* 543 a
Patriothicus, *popularis* 355 e
Pauſare, *ponere, deponere* 992 e
Pedica, *pedis digitus* 556 a
Peditare, *pedibus incedere* 435 b
Pellities *ſeu* Pellicea, *indumentum ex pellibus* 1051 e
Pentathlus luſus, *certamen gymnicum* 91 d, 99 e
Pentecontarcha, *quinquagenarius, ſeu quinquaginta militibus præfectus* 181 f
Perla, *margarita* 539 e
Petrobolus, *machina bellica* 149 f
Pigritari, *pigrari* 705 a
Pitantia, *obſonium* 1036 f
Pleniter, *plenè* 1059 c
Plumarium opus, *quod ad modum plumarum texitur* 487 a
Poteſtativè, *cum omni juriſdictione* 1051 d
Prætaxatus, *prædictus* 505 b
Prima Sabbathi, *Dominica dies* 798 b
Principiſſa, *princeps femina* 428 c, 450 c, 496 c
Propagare, *parere* 434 e
de Proximo, *brevi* 429 a
Publicani, *platea ſeu via publica* 40 c
Pudoratus, *pudibundus, pudicus* 490 d
Punctura, *laterum dolor* 539 e

Q

Quotiens, *quoties* 1065 a

R

Raſta, *milliare Germanicum* 1059 c
Recidivare in peccata, *in peccata relabi* 455 b
Recommendare, *commendare* 540 e
Redolentia, *fragrantia* 1035 f
Regratiari, *gratias agere* 498 c
Rehabere, *recipere* 1083 b
Repa, *feretri operculum* 919 e
Repatriare, *reverti in patriam* 473 c
Repedare, *redire* 424 d, 432 a, 433 a, 500 c

S

Sabbathi prima, *dies Dominica* 798 b
Salvamentum, *ſalus* 706 b
Sara, *domina multitudinis* 648 b
Sarai, *domina mea* 648 b
Sconſa, *cæca ſeu nocturna laterna* 1090 e
Scubitor, *exubitor* 40 e
Secretum intelligentiæ, *quid ſignificet* 1015 f
Seneſcallus, *hoſpitii regii præfectus* 442 f
Sentimentum, *ſenſus* 497 f
Sequeſtratus, *ſejunctus* 1062 e
Seriosè, *ſeriò* 443 f, 449 e
Serviens, *ſervus ſeu famulus* 1077 c
Servitor, *famulus* 427 d, 496 d
Sexternus, *codex ſex foliorum* 407 a
Signum Paſſionis, *imago Chriſti crucifixi* 1093 a
Silentiare, *ſilentio premere, reticere* 930 c
Solatiari, *ſolari* 506 d
Soporari, *dormire* 1093 b
Stare, *vivere* 389 f
Sternatus, *ſtratus* 472 e
Strata, *via publica* 1061 d
Stuba, *hypocauſtum* 545 d
Sub Diu, *ſub dio* 439 d
Sublimatus, *evectus* 1090 b
Summus, *Deus* 1062 c
Surcaria *ſeu* Succaria, *ſcutum, in quo picta ſunt imagines* 930 d

T

Taliare, *exigere* 524 c, *multare* 560 a
Tectura, *tegumentum, tectum* 1051 f
Temptare, *audere* 1051 f
Thorale, *toral* 491 a
Trapazeta. *Vide* Trapezeta & Trapezyta.
Trapezeta, *menſarius, nummularius* 796 b
Trapezyta, *nummularius & pannorum mercator* 227 d, 528 f
Tribolon *ſeu* Tribelon, *fortè* templi veſtibulum 161 b c
Tricina, *cilicina veſtis* 266 c
Troparium, *liber Cantuum Eccleſiaſticorum* 78 e
Trucidus, *trux, crudelis* 793 d
Trufare, *deridere* 521 b
Tumulus, *Italicè* Tomolo, *certa menſura* 34 a

V

Vectitare, *portare* 700 e f
Venia, *genuflexio, capitis inclinatio* 491 b
Verboſare, *garrire* 973 b
Verta, *frondes viridas & odoriferæ* 472 e
Viagium, *iter* 451 f, 452 a
Vinculare, *in vincula dare* 555 e
Vinculatus, *in vincula datus* 1090 f
Virecta *ſeu* Virectum, *viridarium* 704 c
Viſcerosa charitas, *intima charitas* 503 d

INDEX MORALIS.

A

Abdicatio *bonorum temporalium quàm Deo grata* 404 e f
Abſtinentia *à potu quàm utilis* 403 a; *S. Birgitæ* 488 e
Ægrotus, *morti proximus, patrocinio S. Birgittæ valetudini reſtitutus* 527 d, 536 a b c d, 537 d
Æris *campani ſonitus ſponte editus* 327 c
Affectus *ſingularis S. Birgittæ erga Chriſtum patientem* 487 a c, 491 e
Amarorem, *ſi fortè verbo peccabat, ſentit S. Birgitta per os diffuſum* 436 c, 492 a
Amentia *interventu S. Birgittæ curata* 546 c, 550 c, 551 c, 558 d
Amorem *liberorum S. Birgitta amori Chriſti poſthabet* 424 a. *Summus* amor *S. Birgittæ in Chriſtum* 498 a b e, *& Virginem Deiparam* 499 d e

Digitized by Google

INDEX MORALIS

Anachoretarum fuga 468 f, 469 a
Angelorum gaudium ob conversionem unius peccatoris 265 e
Annelo, sanguine S. Demetrii simile, varia fama 65 d
Apoplexia severum liberans mulier meritis S. Birgittæ curata 364 a
Apparitiones variæ S. Demetrii Mf. 53 a, 85 c, 86 b, 107 f, 110 a. Angelus apparet S. Demetrio 98 c. Idem Sanctus pestè laborantibus appa-ret ejusque famus 116 c, 123 e f, 126 b, 128 a, 164 b, 174 b, 182 c, 187 c, 190 c, 191 f. 193 d e, 197 a, 200 c, 203 b. S. Petrus apparet S. Amori C. 347 f. Apparent S. Birgittæ S. Joannes Baptista 489 a; S. Dionysius ibid. c; Christus in specie puerili tempore Missæ eundum Ordinis Cisterciensis 513 a. Appa-ritiones alias S. Birgittæ facta 402 b, 489 d e, 491 d, 493 b c, 497 a, 504 c, 507 d, 513 d, 515 f de deinde sæpissimè. Apparitio S. Gisleni, ut aliæ reticeamus reliquias 1025 b c; S. Gregorii M. B. Ciriacus agrotanti enixe jubenti reticeret, 1031 d; B. Mar-garitæ Pisanæ B. Joannes Lobbanus 1098 a
Aquas e fonte elicit S. Hugo 363 c, & in vi-num convertit ibid f
Arcana minima divinitus novit S. Birgitta 522 d e f
Arcana ministerium S. Demetrii curata 1079 c
Assistentia ope B. Gualteri curata 1079 d, S. Pelagii S. Benedicti C. 236 d, S. Benedicti 242 d, S. Hugonis 363 c d; S. Birgittæ 402 d; S. Dionysii C. 455 b, S. Dionysii C. 1001 c
Assistentia B. Gualteri contra malevolorum machi-nationes S. Birgittæ promissum 462 f

B

Benedicendi, certo sensu, munus proprium sacerdotum 9 c. Benedictionum varia genera 10 b. Jacob benedixit Davidi 10 b; Israelitæ Salomonæ ibid.; Gabelus Tobiæ Ju-nioris ibid. c & seqq.
Blasphemiæ in S. Birgittam dictantes pœnas 543 f, 549 f, 555 b c. Blasphemus in S. Dema-trium punitus 137 d e
Bovidius apparet S. Birgittæ 401 b, 489 c. Vide Apparitio.
Brachium mulc affectum S. Birgittæ sanat 532 c, 539 c, 551 c

C

Cæcus morbo laborans ope B. Gualteri cu-ratus 1076 b c
Cæcus ob defectum monetæ excludebatur 9 b; cæci illuminati patrocinio S. Demetrii Mf. 191 d, 192 c; S. Benedicti 214 c; S. Benedicti 242 d, 245 c, 248 a; S. Regenfredi 317 a, 327 c, 328 a b d; 1292 a; S. Amori C. 345 a c; S. Birgittæ 471 c, 525 e f, 526 a, 537 c, 549 f, 555 c, 556 c, 557 b d, 558 d e, 559 f; S. Petri Apost. 1141; S. Gisleni 1026 c, 1028 a, 1055, 1056 b c; B. Gualtheri 1075 a b c, 1079 b c, 1080 a b c d, 1081 b, 1082 b, 1090 e
Cæcus gemmas, invocatâ S. Birgittâ, fundens 555 d
— Calvine mente S. Birgittam Christi ejusque ma-tris salutem revulit 490 f
pro Calumniantibus orat S. Birgitta 505 a
Capitis dolores [illegible]
Captivi triginta [illegible] ad vincula &
Captus ob hostil[illegible] Mf. in libertat[illegible] pti ob hostilem[illegible] reddus 533 f. prius ope S. B[illegible] 106 a; alter[illegible] dia 328 a; a[illegible]
Carcere liberati
Carnis offendatæ accensio 403
Castitas comprobat d. Castitas S. [illegible] mentum
Charitas S. Piero
Chirurgia ope B.
Chorearum inho[illegible]
Christiani ad fi[illegible] mum 61 e;
Christus in mense[illegible]
Cilicio aspero S. 491 a. Cilic[illegible] mirabilmente
Claudi octodecim 248 a. Clau[illegible] meritis pedum 556 d. Claudi tus
Commoda resp[illegible]
Confessarii igno[illegible]
Confilio de pec[illegible] dium aperir[illegible] 404 b. Confi[illegible]
Conscientiæ rec[illegible] 390 d. Consc[illegible] rum cursus
Constantia S. B[illegible]
Continentia S. B[illegible] matrimonii b[illegible] conjuges servo[illegible]
Contradictæ duæ 327 d; item tracti S. Dion[illegible] b; item alia
Conversio prædi[illegible] missi 46 e f.
Coitus fraudulus f[illegible]
Crucis signo exc[illegible] curatus 242 incendium ex[illegible] 265 f, 266 a fuco elicita depulsum ibi[illegible] sæculo v conse[illegible]
Crus fractum o[illegible]
Cura S. Birgitt[illegible]

D

Dæmones, dum 24 sionem insign[illegible] infidelem o S[illegible]
[illegible] obsessus, expulsi S. Epo[illegible]
c. D[illegible] meum dolor ob conver[illegible]
Per[illegible] tus 155 a f. Dæmonis [illegible] ta fugatum 487 c. A[illegible] da

I S

[illegible] ope S. Birgittæ 513, [illegible] 6 c, 516 a, 517 b c [illegible] translatorum corpora S. Ur[illegible] Cæsarei juvati 442 d, 2461, [illegible] 3174
[illegible] ejusdem, ope S. Dionysii [illegible] 361, 1811. Ca[illegible] tarensis S. Birgittæ, lectum [illegible] 543 f, 555 a. Membra ca[illegible] mutatu Mf. feminarum resanata [illegible] pe S. Ragenfredis P. 332 a; [illegible] ere mutatis S. Hugonis C. 1644 [illegible] ope S. Birgittæ 511 d, 513 f [illegible] salutaria desiderium accensum [illegible] e muro in S. Birgittæ 470 a b, [illegible] 491 b c, 511 e f
[illegible] S. Birgittæ ejusque matris seu Deiparæ imperatum, detinuit [illegible] 3566
[illegible] in paupere 446 e
[illegible] matutina curata 1079 a
[illegible] ejusdem pœnam fugatum 549
[illegible] 513 f
[illegible] mdare cereum elapsum de-[illegible] ce frustra observatum 615
[illegible] matibus adjutæ 419 a
Birgittæ corpus affigit 403 d, [illegible] superbientem alius eunuchi [illegible] 1074 a
[illegible] ope S. Petri Apost. 1414, [illegible] 422 post mortemque S. Birgittæ [illegible] d linguaque a rogo integra 526 b, [illegible] cursionis S. Dionysio inte-[illegible] 932 c f
[illegible] B. Asaltæ [illegible] descriptus ejus & vulnus 451 e [illegible] 452 f; vulnera obtrusa & cura-[illegible] 39 d. Cruciatu terminatus [illegible] 2 actus frequentes fructus 411 a, [illegible] 4164, 488 c
[illegible] simulo mortuus in S. Birgittæ [illegible] cultu bona ejus probata, per tot-[illegible] 401 b c d
[illegible] 397
[illegible] ma ejusque matris primi ruti-[illegible] mento 384 f. Continentia mari-[illegible] 469 a
[illegible] ope S. Ragenfredis P. curata [illegible] ata ope S. Gisleni 1028 a. Con-[illegible] fata mortui finem 923 a, 934 a [illegible] 2 devotantur B. Gualteri [illegible] 1074
[illegible] 501 f
[illegible] ulosa S. Pelagii 2030; S. Dio-[illegible] 771 d
[illegible] ope S. Birgittæ 515 d
[illegible] rum scorpius 91 f, 93 c; mortua [illegible] a, energumenus liberatus 247 d; [illegible] millenus 249 e; fugatus dæmon [illegible] cæcus curatus 345 c; aqua b[illegible] 3 b c; manifestatum mortuorum [illegible] c. Crucis signum formare jussa [illegible] rentur Christianum 268 b
[illegible] S. Birgittæ curatum 541 f
[illegible] de morbi & plurimos salvos 489 a

Digitized by

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

dæmone *incubo mulierem, alioſque à* dæmone *vexatos liberat S. Birgitta* 517 cde, 529 abcde, 541 e, 543 a, 545 c, 552 a, 553 ef, 554 b, 556 c

Dæmoniaci *ope B. Guntheri liberati* 1076 a, 1077 bf, 1080 f, 1083 b

Dedicatio *Oratorii SS. Petri & Pauli in Hannonia facta a SS. Autberto & Amando* 1032 e

Defunctis *ſuccurritur Miſſæ celebratione & eleemoſynis* 451 c; *ſacrorum item locorum viſitationibus* 509 b. *Pro* Defunctis *orandi mos antiquus apud Græcos & Latinos* 1001 b

Deliria *mentis S. Birgitta ſanat* 515 bc

Dentium *dolor intolerabilis ad invocationem S. Birgittæ depulſus* 536 e

Deſideria *prava animæ pacem tollunt* 104 c

Detrahendi *occaſionem ſubtrahendam* 488 c. Detrahentes *S. Birgittæ divinitus puniti* 532 cd ef, 533 abc, 534 ef, 535 a

Dicteria *hominum non curat S. Birgitta* 491 a

Diſſidentes *componit S. Demetrius M.* 133 e

Diſtorta *toto corpore puella ope S. Ragenfredis V. curatur* 327 f

Dolore *gravi affectus patrocinio S. Birgittæ curatur* 551 f

Dominicæ *diei veſperâ ſervilibus vacare olim vetitum* 934 bc

Dotat *virgines pauperes S. Birgitta* 503 f, 504 a

E

Eccleſia *Romana omnium eccleſiarum mater & magiſtra* 72 f. Eccleſia *S. patriarcha Abrahamo à S. Helena, Conſtantini M. matre, erecta* 683 d; *hæc non Chriſtianis modò, ſed & Turcis poſtea venerabilis* ibid. e

Ecſtaſis *ſeu alienatio à ſenſibus S. Birgittæ* 392 b

Eleëmoſyna *exſtinguit peccata* 247 a, 248 b, *& à morte liberat* 248 b. Eleëmoſynas *S. Birgitta cum reliquis pauperibus publicè recipit* 496 c. Eleëmoſynæ *largiſſimæ S. Birgittæ* 488 e, 503 f

† Emidius *contra terræ motus patronus* 35 a

Energumeni *ope S. Demetrii M. dæmonibus liberati* 119 ef, 120 abc. Energumena *puella à S. Felice Ep. curata* 233 f. Energumeni *ſigno Crucis à S. Evodio Ep. liberati* 247 d. Energumena *meritis S. Hugonis C. curata* 364 a c; *alius ope B. Guntheri* 1074 f

Epilepſia *meritis S. Birgittæ ſanata* 514 ef

Epileptici *S. Birgittæ patrocinio curati* 527 ab, 544 c, 550 e

Epiſcopi *tum vivi, tum mortui honoris causâ olim* Sancti *titulo gaudebant* 172 c; *diebus Dominicis conſecrari ſoliti* 235 b

Equus *fluxu ſanguinis è naribus ope S. Birgittæ curatus* 544 a; *mortuus vitæ redditus* 558 f

Euchariſtiam *Sancti moribundi cum gaudio recipiunt* 247 f; *ad Eam ſingulis Dominicis & Feſtis S. Birgitta accedebat* 391 b

Exuviæ *S. Domnini M. prodigioſè detecta* 989 f

F

Fabulæ; *S. Simeonem, quī Chriſtum ulnis ſuſcepit, fuiſſe unum ex* LXX *interpretibus* 7 ef; *vixiſſe* 350 *annis* ibid.; *cæcum fuiſſe & prodigioſè viſum recepiſſe* 9 ab; *Magnum Sacerdotem fuiſſe* 13 b; *habuiſſe filios Charinum & Lenthium* ibid.. *Caroli M. in terram ſanctam expeditio* 19 def, 20 b. *Neſtoris, Chri-*

ſtiani, cum gladiatore ethnico ſingulare certamen 62 a. *De aquila & urſa S. Giſleni* 1020 b

Famæ *ſuæ maximè ſolicita S. Birgitta* 390 b

Fame *laborantibus prodigioſè ſuccurrit S. Demetrius M.* 128 bc, 129 f, 130 ab. Fame *jamjam enecandis opem fert S. Birgitta* 534 c

Famulatui *Sanctorum ſe olim frequenter addicebant Chriſtiani* 1018 b

Febres *paleis lecti S. Evodii depulſæ* 242 c; *precibus S. Amoris C.* 347 f; *ope S. Birgittæ* 536 e, 538 ef; *meritis S. Deuſdedit* 1043 ef

Feſtivitates *SS. ludis, tripudiis, mimorum ſpectaculis profanantur* 32 f; *quæ meritò ſunt improbanda* 33 a

Feſtum *Purificationis B. M. V. quandoque vocatum* Feſtum S. Simeonis 5 a, *&* Introitûs Domini in templum 6 a. Feſta *SS. profanis etiam ludis olim in Italia celebrabantur* 31 b, 32 e. Feſtum *S. Birgittæ ſub Urbano VIII videtur à die* XXIII *Julii ad diem* VIII *Octobris tranſlatum* 482 b; *ritu duplici per univerſam Eccleſiam celebrandum decrevit Innocentius XIII anno* MDCCXXIV 482 c

Filii *probi honor parentum* 385 c

Fiſtula *ope B. Guntheri curata* 1076 d

Flagellatio *corporis voluntaria* 486 a

Flammis *uſtus puer ope S. Birgittæ curatus* 556 b

Fluxus *ſanguinis immedicabilis ope S. Demetrii M. curatus* 112 bc. Fluxu *ventris pueros laborantes S. Birgitta ſanat* 515 b, 527 e; *mulier, octo annis incurabili* fluxu *ſanguinis laborans, per B. Guntherum ſanata* 1079 d

Fœtorem *ore reddunt, Sanctis ſenſibilem, perversè loquentes* 436 cd, *aut peccatis inhærentes* 439 ab, 492 a, 518 bc

Fontis *propè Theſſalonicam aquis læti ſanitatem recuperant* 73 f

Fortitudo *animi S. Demetrii M.* 63 b; *S. Birgittæ in obitu filii* 450 d, 505 dc, *& filiæ* 505 f; *S. Publiæ abbatiſſæ* 995 cd; *S. Andronici in obitu utriuſque prolis* 998 a

Frigus *intenſiſſimum S. Birgitta patienter tolerat* 403 ef, 491 b; *S. Amor C.* 348 a

Fulmine *excæcatus juvenis meritis S. Ragenfredis viſum recipit* 328 b

Furiis *actus reliquias S. Birgittæ viſitat & curatur* 549 b

G

Gaudendum, *dum morimur, non dolendum* 1000 b

Gaudium *matris ob filiorum, morte immaturâ ſibi ereptorum, beatitudinem* 999 d; *Sanctorum ob converſionem peccatricis* 265 e

Geſta *Sanctorum legere quàm utile* 219 a, 488 e

Glandulâ *laborans patrocinio S. Birgittæ ſanatus* 527 b, 538 d

Globus *igneus è cælo demiſſus, illæſâ eccleſiâ Denonienſi, pendulus in aëre ante ſacrum S. Ragenfredis corpus arſit* 327 b

Gratiæ *divinæ vis & efficacia in hominum vocatione* 1054 b

Greſſus *puellæ reſtitutus meritis B. Guntheri* 1081 e, *item puero* 1082 e

Gutturis *tumor per merita S. Birgittæ ablatus* 428 d, 527 c, 539 d

Digitized by Google

INDEX MORA

H

Habitus monachicus olim Angelicus dictus 999 f
Hectica febre puerum laborantem S. Birgitta ju- gno curavit famul 115 a
Hemorr. levavit B. Adalbero soluciò votum 1050 e
Hospitalitas S. Abrahamus 652 b c
Humilitas radix bonorum omnium 496 c; fcala ad eadem 497 a; cujus virtutis 1062 d.
Humilitas S. Nonni Ep. 262 d e f; S. Gran Ep. morientis 287 c; S. Birgitta 437 e f, 440 a, 443 c, 470 c, 496 c d, 497 a b c d; S. Gefwini 515 d; S. Waldetrudis 1033 c; B. Gefwini 1095 a
Hydropicus meretis S. Birgitta famina 545 f; item puella Hydropica ejus B. Gunthari 1088 b
Hymnus: Ave maris Stella, cur in familia S. Birgitta primus, deinde in Ordine S. Sal- vatoris audius canatur 426 f. Hymnus: Te Deum laudamus, patratus miraculo, decantatus 1082 c f

I

Jejunii voluntarii laudes 428 c. Jejunium S. [illegible] 440 d; S. Birgitta 442 f, 443 c. B. Gunthari 1076 c d. Jejunia quare nil referant ab vesperarum celebritatis mentis B. Gunthari 1077 c, 1078 d
Ignis e terra erumpit in expellendos, designatus S. Dominici M. 75 e. Igne graviter læsus pue- ri subsidio S. Birgitta curatur 556 b
Incendium, vel civitati perniciem minitans, S. Brendini precibus extinguitur 242 c, 247 c
Incontinentia laborantes molestè fuccurrit S. Bir- gitta 545 c
Indulgentiarum Portiuncularum commendatio 438 b
Infirmi olei lampadis S. Demetrii M. perunctio, ilico fanati 872
in Inguine lesus meritis S. Birgitta curatus 555 c
Inimicorum manibus Cardinalis quidam cum fo- cio præsidio S. Birgitta prodigiosè ereptus 475 c
Innocua aqua unicus fert S. Birgitta 504 f, 505 a
Invencio SS. Gervasii & Protasii Mediolani 240 e
Invidia virens piorum unitatis & dilectionis divinæ amor
Jubilæi annus salutis & dilectionis divinæ 427 a. Ad Jubilæi gratiam consequendam præ- scripta olim peregrinis temporis mora, quæ erat ex Roma parrinensium 433 f
Judex Deo committendus 198 f. Judicium temerarium, à Deo interceptum 377 d; aliud extraordinarium reprehensum 486 b
Jurisjurandi cautæ & præstare, quando sit le- citum, quando illicitum 670 b
Jus sacrum tempore Officii ecclesiastici nefas apud Græcos 67 d

L

Lacryma bonorum damoni odiosa 491 d
Lampas sponte accensa ad sepulcrum B. Gunthari 1076 e
Languidi intercessione S. Birgitta curati 531 f, 555 d, 557 a; alius meritis B. Gunthari 1074 d e
Lætitia dolores finit precibus sanctæ S. Birgitta 515 c, 539 b, 542 f
Lamones cecinere pereuntes, ne transferentibus S. Birgitta reliquias nocerent 532 d, 542 c. La- trum manibus duo mulieres ereptæ, interven-

tione S. Birgitta
Laus Anachoretæ
Lectio S. Scripturæ
Leprosi duo mera
Liber de infantia à Catalio Purg
Liberati à carcere S. Birgitta
Lineis cæstibus Birgitta

M

Manus arida
mira
ejusdem Beat
B. Mariæ Virgi
mutatæ pr
1. 435 c. B
Birgitta fuce
B. Mariæ V
Simeone pra
Matrimonio in
animis mem
pena ultima
maritus
Membris captos
1284. Mer
fter meretri
vir mereten
ejus B. Gunt
Mentium
Meretricio qu
S. Thaïs pu
Meretricum
S. Birgitta
Miraculis Liber
Modestia singu
dentes
Morborum di
460 b. Mo
pulsi 110 c
mera patris le
caduco lab
5500. Step
ipsis gravi
item S. M
Sanctis inter
923 f. Bere
ipsis à gra
nentur item
Morsus rabido
Ad. curatus
Mortis pericu
Birgitta ere
proximus e
de, 540 b
immerito
Mortis per
immus M.
Mortua prol
Rugenfredo
Mortui su
vocati, pu
525 a; in
546 c d.
vita reddi
refuscitata
item puer
Murus ejus S

M

ram 468 f, 469 a, & alias
ra quam audax 482 c
dis B. Gunthari tumulum
Salvatoris anno ccccxxxiii
inter apostolicos viros [illegible] b
vari duo, injuste damnati, ejus
ge in ignem cum eo ab ejus
491 a

M

ra ad sepulcrum B. Gunthari
Corpus & Manuum ejus reductio
mentum 1081 a
Ex diversis valetudinum morbis
rum S. Birgitta precibus 424
Maria V. tabernam e turre S.
ram 488 f. Hemorr. ab Angelo
cubitum ob dolores gladium a S.
diam 455 c
Mater Dei & precanda pro
mem 422 a. Templum Quæcunque-
ſus ultimus S. Birgitta quisque
510 d
mulier ejus S Regenfredi famina
Ex omnium ejus virtutum explicatione
S. Birgitta cæcum ad [illegible]
S. Dionysio 911 d; alius claudus
1078 c d
dictorum ejus S. Birgitta 522
def
Ea compararat vendere publice
ximus 551 c
Corpus ejus Romæ, non alibi
ejus 1014 e
ejus reconciliator Sanctus 74 b
ejus S. Birgitta per Ostium inter-
415 b c
ejus varias figuras exhibens amuleto
Ejus intercessione S. Dionysius M. de-
1126 c. Porta Mortuorum pa-
ejus S. Basilii tumulo 542 c. Morbo
ejus S. Birgitta precibus 540 f,
ejus II Papa intercessione S. Dio-
Marcello liberatus 924 a, 950 b;
ejus Redemptæ altare, cujus
ejus sanctissimæ matris 501 c,
ejus Basilicam duæ cum ejus S. Dio-
Multo consolatus 945 f, 946 b,
Dominus ejus B. Gunthari 1076 d
ejus in cubiculo interfectus S. Dionysius
ejus 1 c. cum S. Dionysio C. 1077 f
ejus jam defuncta, intercessione S.
ejus 944 d, 944 a, 961 c. Mors
fidem Sanctæ matris famem 528
Mors defunctorum, vide S. Birgitta
Mortuorum media 534 b c, 552 e.
malo plectens eque meretur S. Do-
994 c
Intercessione B. Mariæ V. & S.
Mortua reducta 528 d e, 529 b.
ejus intercessione S. Birgitta ad vitam re-
524 e; malum ibid., pueri duo
ibid. bede, & 545 e f,
551 d, 554 c, 559 f. Mortuus
S. Martino 1080 e; et Mortua
B. Gunthari 1080 a;
Beat. martiris 1081 e
Ingressum adeptus 244 c,
342

Digitized by

247 c. Muta *mulier patrocinio S. Ragenfredis V. vocis uſum recipit* 327 e. Muti *meritis S. Birgitæ curati* 526 b c, 537 f, 550 d, 551 e, 555 e; *alii patrocinio B. Guntheri* 1075 a, 1079 e f, 1080 e, 1081 b e
Myſterium *redemptionis humanæ in Iſaaci oblatione præfiguratum* 670 a b

N

NAtivitas *S. Birgittæ mirabiliter manifeſtata* 381 f, 486 c d
Naufragii *periculo navis eripitur patrocinio S. Hugonis* 563 e. Naufragii *periculo matrem S. Birgittæ, illius adhuc utero latens, eripit* 469 c, 486 e. *Robertus epiſcopus meritis S. Birgittæ* naufragio *ereptus* 479 a; *item alii plures* 506 d, 530 a b c, 549 d e, 559 b
Navigantium *patronus ſingularis B. Joannes Lobedavius Ord. S. Franciſci* 1096 d e f
Nummus *prodigioſè multiplicatus* 1091 b

O

OBedientia *ſingularis S. Birgittæ directori ſuo ſpirituali* 435 c, 436 e f, 437 a, 470 c, 492 a, *ubi & hujus virtutis laus* 494 a d, 507 b & ſeqq. Obedientia *Abrahami præceptis Dei* 602 f & ſeqq.
Obitus *beatus S. Birgittæ revelatus* 493 d
Obſequentia *nimia Aaronis in conficiendo vitulo aureo à Deo redarguta* 589 b
Obſidione *cinctis ſuccurrit S. Demetrius Mart.* 144 b, 164 b c
Oculorum *uſum, vi morbi amiſſum, civis Theſſalonicenſis recuperat patrocinio S. Demetrii M.* 190 b c. Oculorum *dolor ſubſidio S. Birgittæ curatus* 554 a
Odor *ſuaviſſimus ex oſſibus S. Giſleni redditus* 1024 f
Oleum *ſeu unguentum, ſanandis quibuſvis morbis ſalutare, è corpore aut tumulo S. Demetrii M. ſtillat* 56 b d, 73 f & ſeqq., 88 b, 199 b, 209 e. Oleo *è lampade in templo S. Demetrii M. in Africa quivis infirmi ſanantur* 87 a. Oleo *ſacro ægrotus inunctus mirabiliter ſanatur* 278 b, 279 a
in Oliveti *monte cellulam ſibi conſtruit S. Pelagia* 266 c
Orationes *Sanctorum quàm utiles ſint & efficaces* 655 b c, 660 b c
Otium *maximè fugiebat S. Birgitta* 390 c

P

PAralyſi *exſtinguitur religioſus quidam, de revelationibus S. Birgittæ temerè judicans* 408 e
Paralytica *ad funus S. Germani Ep. curata* 269 c. Paralytici *patrocinio S. Birgittæ ſanati* 526 e f, 527 a, 549 c f, 550 f, 551 e, 557 b d
in Partu *laboranti S. Birgittæ Deipara Virgo ſuccurrit* 392 a, 488 f. *Laborantibus in* partu *ſubvenit S. Birgitta* 529 f, 542 e, 546 c, 550 e; *item S. Giſlenus* 1021 b, 1028 a, 1032 a
Patientia *inſignis S. Birgittæ* 405 c d e f; *in perferendis morbi doloribus* 458 e f, 470 e, 493 a, 504 f, 506 a b; *in jactura rerum temporalium* 506 c
Patronus *ſingularis navigantium B. Joannes Lobedavius Ord. S. Franciſci* 1096 d e f
Pauperes *diligentiſſimè curat S. Birgitta, illos eleemoſynis ſuſtentat, eorum pedes lavat & oſculatur* 393 a. Pauperibus *inſervit S. Birgitta, pedeſque lavat* 488 e; *in eos bona diſtribuit* 490 f; *duodecim* Pauperes *quotidie nutrit* 503 d
Paupertas *perfecta S. Birgittæ* 437 b c d, 492 b. Paupertas *ſpiritûs B. Goſwini* 1090 d e
Pax *inter diſſidentes conciliata per S. Birgittam* 538 d
Peccata *hominum peſte ſæviſſima à Deo punita* 115 d & ſeqq. *De* peccatis *levibus ita dolet S. Birgitta, ut alii de gravibus* 488 d
Peccator *inveteratus patrocinio S. Birgittæ ad pœnitentiam deductus* 332 b, 543 b
Pedis *dolores per S. Birgittam depulſi* 537 e. Pede *ſancimi ejuſdem ope ſanatus* 556 b. Pedum *uſus B. Guntheri meritis redditus* 1078 b
Perdita *in ſilvis ope S. Birgittæ inventa* 559 c
Peregrinationes *S. Birgittæ Aſſiſinm* 438 b c; *Compoſtellam* 401 a, 486 a; *Hieroſolymam* 449 a b, 509 a; *Neapolim* 438 e & ſeqq.; *Romam* 403 c, 423 a b. Peregrinatio *Romana S. Giſleni* 1013 b & ſeqq.
Perjuri *hominis tactum reliquiæ S. Dionyſii Pariſienſis abhorrent* 960 d
Peſte *ſæviſſima S. Demetrius M. Theſſalonicenſes liberat* 115 e f & ſeqq.
Pictoribus, *Sanctos pingentibus, non continuò fidendum* 12 d
Pietas *Iſraëlis, fratris S. Birgittæ, in Virginem Deiparam* 378 f; *item Caroli, S. Birgittæ filii, in eamdem Virginem* 385 e; *item S. Birgittæ* 443 c d. Pietas *S. Genovefæ in SS. Dionyſium & Socios MM.* 921 b
Piratarum *manibus viri quatuor patrocinio S. Birgittæ feliciter erepti* 534 c d
Podagra *meritis B. Guntheri curata* 1055 e
Pœnæ *pecuniariæ in violatores dierum feſtorum latæ* 32 f
Pœnitentia *inſignis S. Thaïdis* 225 c d. Pœnitentia *non differenda* 486 a
Prædicatio *S. Pauli Apoſtoli in Areopago* 771 c d
Profeſſio *religioſa ob periculum mortis ante completum tirocinii tempus emiſſa* 402 b
Prophetiæ *ſpiritu donata S. Birgitta* 514 d, 519 d & ſeqq.
Prudentia *S. Birgittæ in deligendis familiaribus & ancillis* 390 b
Puella *per decem dies in ſilvis perdita, invocatâ S. Birgittâ, parentibus redditur* 559 c
Puer *mortis proximus, invocatâ S. Birgittâ, valetudini reſtitutus* 528 b
Punitio *Petri Alvaſtrenſis præcepto Chriſti non promptè obtemperantis* 406 c. *Docteris Lipſienſis in Birgittam contumeliosè loquacis* 408 f; *duorum item religioſorum* ibid. & 550 c. Punitio *cujuſdam comitis, S. Birgittam cum ſancta filia Catharina vi rapere volentis* 435 d; *militis, S. Birgittæ injuriam inferentis* 505 b c d; *alterius, executionem voti, S. Birgittæ facti, differentis* 544 d. Punitio *Pharaonis & Abimelechi uxorem Abrami rapientium* 624 a, 658 c. *Duorum S. Dionyſii ſepulcrum depredantium* 924 d; *integra domûs feſtum S. Dionyſii celebrare detrectantis* 932 d e. Punitio *ſingularis contumelioſi in S. Dionyſium* 933 a; *mulieris veſperâ diei Dominicæ ſervilibus vacantis* 934 a; *militis contumelioſi in monachos S. Afræ* 1054 d; *rei monaſterii Brunovienſis furantis* 1076 a

INDEX MORALIS

Pustularum morbo finem ad extremum perducit, invocatâ a parentibus S. Birgitta, carmina 545 b

R

Regula Ordinis S. Salvatoris à S. Birgitta confirmata 419 a & 1099.
Religiosus status non est commentum humanum, sed inventum divinum 1097 f
Reliquiæ Christi. B. M. V. S. Simeoni porrectæ adhuc integræ fragilis fœminæ exhibent 136 c. Reliquiæ Sanctorum pretiosæ 136 c. Reliquiæ Sanctorum pretiosissimum thesaurum ecclesiæ olim circumferebantur 225 c. Reliquiarum pars quamvis integra corpora nonnunquam 236 b. Sanctorum Christianorum cura de reconditis Sanctorum reliquiis 241 c i. ita ad ulteriorem usum 336 a b; primis temporibus Christianis non celebrabantur publicè 336 f; ulteriùs datæ à damnatis publicæ venerationi propositæ 1029 c. Reliquiæ Sanctorum inter flammas illæsæ 1026 d. Reliquiæ S. Stephani protomartyris per Carolo M. legatos ex Oriente ad Carolum missæ 20 b. Reliquiæ S. Joannis Baptistæ Ephesum Sanctis Reliquiis ditissimum 20 e f. Reliquiæ S. Joannis Baptistæ Panormo in urna ligneâ 252 a. Reliquiarum S. Demetrii M. fides in Græcia 252 a. Reliquiarum S. Demetrii M. fides in Italia 78 b i. S. Demetrius M. Lovii in Silesia 78 b i. S. Demetrius in monasterio S. Leonis 220 f. Reliquiæ S. Leonis in monasterio S. Leonis 220 f. Reliquiæ S. Leonis in monasterio S. Iusti 221 a. Reliquiæ S. Pelagiæ Virg. Antiochenæ 257 b. Reliquiæ S. Pelagiæ Virg. Hierosolymis 257 b. Parisiis 257 c; S. Pelagiæ Virg. in monasterio S. Iusti 257 b. in monasterio in Cubito 258 b, Parisiis in monasterio S. Magloriæ 258 c, in Francia ejusdem nomine decimus 258 c, Amstelodami in ecclesia S. Nicolai 258 d. Reliquiæ S. Birgittæ in monasterio S. Salvatoris 261 a. Antverpiæ in cœnobio S. Salvatoris 261 a. Reliquiæ S. Birgittæ Vadstenæ in parthenone Deiparæ 261 b. Reliquiæ S. Birgittæ Lovanii ad Monasterium 261 d e f. S. Amoris Lovanii ad Monasterium 336 f; S. Baudelis Lovanii in ecclesia S. Servatii 336 f; S. Baudelis Lovanii in ecclesia Minorum 338 d. Reliquiæ S. Nicolai Lovanii 338 d. Reliquiæ S. Birgittæ Romæ asservatæ 483 d. Reliquiarum S. Birgittæ pars Romæ in monasterio Monialium Ordinis S. Birgittæ 483 d. Reliquiæ S. Birgittæ Romæ transferuntur 483 d. Reliquiæ S. Birgittæ per varias urbes partes dispertitæ 484 a; deplorandum earum pars in Suecia sub matribus 484 b. In Bohemia S. Birgittæ nisi minor os brachii integrè servatur 484 c. Reliquiæ S. Birgittæ sacro cultui honorantur in Comitatu Burgundiæ vico 484 d; in monasterio Quarmi prope Cameracum 484 e. Coloniæ Agrippinæ in ecclesia Beatæ in Pomeriis in cathedrali S. Petri Parisiis ibid.; Neapoli in ecclesia S. Mariæ de Soprema ibid. Reliquiæ S. Birgittæ 484 f. Orvietæ in regno Neapolitano 484 d. Reliquiæ B. V. Mariæ Aquisgrani, S. Mariæ Magdalenæ in S. Maximino oppidi Galliæ in Provincia, aliorumque Sanctorum alibi servatæ S. Birgittæ 568 c. Reliquiæ SS. Philippi, Jacobi & Jacobi patriarchum notabiliter inventæ à canonicis regularibus 690 c d. Reliquiæ S. Dionysii, Areopagitæ, Parisios ex Græcia transportatæ 709 b c. Reliquiæ S. Dionysii Parisiensis [illegible] hominis peierantem abhorrens 900 d

Revelationibus particularibus non citò credendum 406 b. Revelationes privatæ, ab Ecclesia approbatæ, neque ullius auctoritati, neque fidei formæ nocent 413 b c. Revelationes à Regina a Pontifice laudatæ & prodigiis

S Anctitatem [illegible] fœmineæ virum in temporum decurso
Sacrilega audacia reducta.
Sacrilegia cum [illegible]
Sanctitas S. Birgittæ
Sanctorum gesta nobili eruditione 246 b.
Christi fama
Sanguinis fluxus
Sepibus defixit
rum S. Birgittæ
Sepelire cum [illegible]
Judæi
Silentium cum [illegible]
S. Simeonis [illegible]
Sodalitium [illegible]
Solitudinis [illegible]
nenjis
in Sponsam
Status religiosi commentum
Stomachi medicus
corpus S.
fuser depu
Submersa [illegible]
quæ restat
Submergitur
pit 550 d
Superbia cum
missum
rario pre
Surda muta
cipit 52
Suspendio
ptam re

T Actus
nepti
Teneritudo
Tentatio
vata 49
Tentatio
f. 518
B. Gem
Terræ mo

Leonissæ fœminæ religiosæ S. Birgittæ Parasceuæ abhorrens 960 d
confessarii. Vide Confessarius.
cum Christi gloriam à S. Birgitta super
Conversationem avertens 611 d.
mentis liberæ S. Birgittæ 517
de incisione intra vasa
1060 d
192 B
Terra

Digitized

IN TOMUM IV OCTOBRIS.

Terræ motus. *Vide* † Emidius.

Tibia *miserè contracta patrocinio S. Birgitæ curata* 544 b

Translatio *S. Simeonis proph. Aquisgranum* 19 b; *Constantinopoli Venetias* 20 c; *item Ligurium in Gallia* 22 c. Translatio *corporis S. Reparatæ è Palæstina in Campaniam Italiæ* 261 f; *S. Benedictæ V. M. Aurigniacum* 215 b, 217 b; *S. Libariæ V. M.* 230 d e, & seqq.. Translatio *S. Evodii Ep. C.* 243 e f, 244 a b, & seqq.; *S. Pelagiæ pœnitentis ex Oriente in Galliam* 258 b c d e; *in Portugalliam* 260 d; *S. Germani Ep. ex Italia in Gallias* 269 b; *SS. Georgii & Aurelii ex Hispania in Gallias* 273 c. Translatio *corporis S. Birgittæ ex Urbe in Sueciam* 493 e. Translationes *variæ reliquiarum S. Gisleni* 1026 f, 1027 a d e, 1028; *BB. Nidgarii & Adalberonis* 1047 a. *Vide etiam* Reliquiæ.

Tribulationis *temporariæ triplex finis* 439 d

Tumor *manûs per S. Birgittæ reliquias depulsus* 528 a, 539 f

V

VAlvæ *ecclesiæ ad reliquias S. Gisleni sponte patent* 1028 a

Vastenense *Birgittinorum monasterium in Suecia sub principe Carolo IX devastatum* 484 b

Veneratio *Græcorum Schismaticorum erga S. Demetrium* 73 a b c

sacrum Viaticum *sancti in extremis latabundi suscipiunt* 247 f

Victoria *insignis ope S. Demetrii M. relata* 81 c; *alia patrocinio S. Theodori M.* 82 b c

Vigiliæ *nocturnæ S. Birgittæ* 488 d

Viscerum *dolores ope S. Birgittæ curati* 558 e

Visio *Eusebio archiepiscopo Thessalonicensi oblata* 148 a b c. Visio, *præclaro viro facta tempore obsidionis Thessalonicensis, cives ad fortitudinem excitat* 158 a b c. Visiones *S. Birgittæ oblatæ* 486 f, 488 e f. Visio *S. Aldegundis de felici obitu S. Amandi* 1033 e

Ulcus *sedum interventu SS. Ragenfredis & Reginæ curatum* 328 a. Ulcera *infirmorum curat S. Birgitta* 393 c, 470 d, 503 e. Ulcus *incurabile tactu reliquiarum S. Birgittæ curatum* 527 e f, 539 d; *voto eidem facto* 552 c

Ultio divina *de archiepiscopo Mediolanensi sumenda S. Birgittæ à S. Ambrosio prædicta* 426 a, *in impœnitentes* 521 c d

Unguentum. *Vide* Oleum.

Vocem *puero, ab infantia muto, unctione sacri Chrismatis S. Evodius reddit.* 247 c

Utilitas *cognoscendi SS. Gesta* 219 a b

graviter Vulneratus *patrocinio S. Birgittæ curatur* 543 d e, 545 c, 558 b, 559 e

Vulnus *inveteratum ac periculosum ope S. Demetrii M. subitò sanatum* 80 f

Z

ZElus *S. Demetrii in prædicando Christum* 97 d; *S. Birgittæ pro salute animarum* 500 b; *B. Goswini pro religiosa paupertatis observatione* 1090 e

CORRIGENDA ET ADDENDA.

Pagina 64, *col.* 1, *lin.* 26 Thessalonicenses-*lege*-Thessalonicensis.

Pag. 68, *col.* 1, *lin.* 4 *ante finem* recitatis-*l*-recitatis.

Pag. 70, *col.* 1, *lin.* 40 argententeique-*l*-argenteique.

Pag. 73, *col.* 1, *lin.* 11 necessitatibus-*l*-necessitatibus.

Pag. 79, *col.* 2, *lin.* 25 in nomini-*l*-in nomine.

Ibid. lin. 36 Deipare-*l*-Deiparæ.

Pag. 104, *lin.* 3 Commentari-*l*-Commentario.

Pag. 127, *lin.* 24 propititius-*l*-propitius.

Pag. 147, *lin.* 6 *ante ultimam* Mazariæ-*l*-Mazarinæo.

Pag. 166, *lin.* 5 Simocatta, Theophylacto-*l*-Cedreno, Zonara.

Ibid. lin. 14 Constantio tertio-*l*-Constante tertio.

Ibid. lin. 15 Simocatta-*l*-Cedreno.

Pag. 192, *col.* 1, *lin.* 15 vita-*l*-via.

Pag. 214, *in cap. pag.* 114-*l*-214.

Pag. 215, *in cap. pag.* 115-*l*-215.

Pag. 242, *col.* 2, *lin.* 23 fuerint-*l*-fuerit.

Pag. 253, *col.* 1, *lin. ultima* tamem-*l*-tamen.

Pag. 261, *col.* 1, *lin.* 38 quens-*l*-sequens.

Ibid col. 2, *lin.* 9 *ante finem* atuque-*l*-atque.

Pag. 272, *col.* 1, *lin.* 13 mò-*l*-imò.

Pag. 297, *col.* 2, *lin.* 9 *ante ultimam* conscritum-*l*-conscriptum.

Pag. 357, *col.* 1, *lin.* 10 *ante finem* recensenfenda-*l*-recensenda.

Pag. 426, *col.* 1, *lin.* 62 minùs-*l*-minus.

Pag. 431, *col.* 2, *lin.* 66 ptofecti-*l*-profecti.

Pag. 444, *col.* 2, *lin.* 47 MDCCCLXI-*l*-MCCCLXI.

Pag. 493, *col* 2 *in marg.* Ju-*l*-Julii.

Pag. 523 *in Annotat. litt.* gg *lin. penultima* Bertholdus-*l*-Bertholdum.

Pag. 556 *in Annotat. lit.* i lit. m in Annotatis in cap. 3 lib. 3-*l*-lit. f in cap. 4 lib. 3.

Pag. 605, *col.* 1, *lin.* 42 filii, fui-*l*-filii sui.

Pag. 631, *col.* 1, *lin.* 57 *dele* nec.

Pag. 660, *col.* 2 *in marg.* Isaa-*l*-Isaac.

Pag. 666, *col.* 2, *lin.* 5 allo-*l*-ullo.

Pag. 726, *col.* 1, *lin. penultima* quòd-*l*-quod.

Pag. 727, *col.* 1, *lin.* 12 *ante finem* mults-*l*-multis.

Pag. 743, *col.* 1, *lin. ultima* præcto-*l*-præfecto.

Pag. 756, *col.* 1, *lin.* 45 contiuno-*l*-continuo.

Pag. 764, *col.* 1, *lin.* 5 *ante finem* Dionyo-*l*-Dionysio.

Pag. 790, *col.* 2, *lin.* 48 centium-*l*-centum.

Pag. 792, *col.* 1 *in marg.* omittur-*l*-omittitur.

Pag. 799, *col.* 2, *lin.* 38 Dionysii Areopagitæ-*l*-Dionysii Corinthii.

Pag. 804, *col.* 2, *lin. penult.* offert ?-*l*-offert.

Pag. 810, *col.* 1, *lin.* 26 *haud-l*-haud.

Pag. 818, *col.* 1, *lin.* 40 candito-*l*-condito.

Pag. 819, *in capite pag.* 81-*l*-819.

Pag. 820, *col.* 1, *lin.* 11 Solofacioli-*l*-Salofacioli.

Pag. 822, *col.* 1, *lin.* 38 Matthæi-*l*-Timothei.

Digitized by Google

Pag. 826, col. 2, lin. ultima plurpha-ni-de-
prophanis.
Pag. 838, col. 2, lin. 5 ante finem enimverò
-de-enimverò
Pag. 843, col. 1, in marg. ucrit-d-fuerit.
Pag. 851, col. 1, lin. 14 a crcè-d-aparte.
Pag. 875, col. 2, lin. 3 ante finem patest-d-po-
test.
Pag. 876, col. 1, lin. 2 quatuar-d-quatuor
Pag. 877, col. 1, in marg. objectione-d-subje-
ctione.
Pag. 888, col. 2, lin. 40 communen-d-com-
munem.
Ibid. col. 2, lin 41 Gallis-d-Gallias.
Ibid. lin. 6 ante finem fend-d-feu-
Pag. 893, col. 2, lin. penultima Celtes-d-Cel-
tice.
Pag. 896, col. 2, lin. 57 priusquum-d-priu-
quam.
Pag. 914, col. 2, lin. 13 remotas-d-remotos.
Pag. 920, col. 2, lin. 5 Gagoberti-d-Dagoberti.
Pag. 921, col. 1, lin. 37 post prosequebatur
adde homicid.
Ibid. lin. 46 examinum-d-examinarium.
Pag. 922, col. 2, lin. 22 effluxt-d-effluxit.
Pag. 927, col. 2, lin. 20 in dele.
Pag. 934, col. 2, lin. 10 ante finem venerazio-
ne-d-veneratione.

Pag. 944, col. 1, li
margine * an conf
Pag. 951, col. 1 in
Pag. 973, col. 2,
petitias.
Pag. 975, col. 2, li
Pag. 992, col. 1, l
lecula.
Pag. 993, col. 2, c
prav.
Pag. 996, col. 1,
l-cap. 25.
Ibid col. 2, lin. 1
rum presbyteros-
Pag. 997, col. 2,
Pag. 1005, col.
Christi 687-d-C
Pag. 1012, col. 1,
Pag. 1022, col. 2,
adde spectantium
Pag. 1027, col. 2
Pag. 1028, col. 2
-abbatis.
Pag. 1047, col. 1
Pag. 1061, col. 1
Pag. 1067, col. 1
num.

[illegible] post comes ala
[illegible]
[illegible] remunderatio.
lin. 40 [illegible]
[illegible]. 8 vicam-d-vicibusque
lin. 10 ante finem inculad-
lin. 4 Sylloges-d-Comment.
[illegible]. 1 ante ultimam cap. 24.
Diet[illegible]-d-Dunlanum
monachos.
lin. 27 [illegible]
in Append. tit. 5 lin. 11
Christi 587.
lin. 1 celterogue-d-ceteroqui.
lin. 34 post Cantercensium
din 9 militari-d-militari.
din. 3 ante finem abbatis-
lin. 2 secunda-d-decunda.
lin. 7 die-d-die.
lin. 14 a fin ante anno-d-an-

FINIS.

No 1647 1166 1

Digitized by G

Digitized by Google

Digitized by Google

35
12
9

Digitized by Google